Bundel - Commissie Ruimte van 23 november 2026

Agenda bijlagen

- Spreektijden commissie -regulier-nov 2026
- agenda commissie Ruimte 23 november 2026
- concept agenda commissie Ruimte 26 november 2026
- Beantwoording technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026

1 Opening en mededelingen

2 Vaststelling van de agenda's, het verslag van de vorige vergaderingen, Lijsten moties en toezeggingen

- agenda commissie Ruimte 23 november 2026
- concept agenda commissie Ruimte 26 november 2026
- Lijst met Moties commissie Ruimte 23 november 2026
- concept verslag Commissie Ruimte 19 oktober 2026
- Concept verslag commissie Ruimte 22 oktober 2026
- Lijst met Toezeggingen commissie Ruimte

2.a Planningsoverzicht

- Planningsoverzicht commissie Ruimte 23 november 2026

3 Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden

4 18:00 - Inspreekhalfuur

5 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer (portefeuille Wonen)

6 18:30 - A-agenda Ruimtelijke ontwikkeling

6.a Vaststellen Omgevingsvisie NH en Nota van Beantwoording

- Brief aan PS over Vaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en bijbehorende Nota van Beantwoording
- Voordracht 72-2026 Vaststellen Omgevingsvisie NH en Nota van Beantwoording
- 01 02 NvB bijlage 2 Overzicht wijzigingen Omgevingseffectrapportage
- 01 Concept Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
- 01 03 bijlage 3 bij concept NvB Overzicht wijzigingen figuren en kaartmateriaal
- 01 04 b bijlage 4b bij concept NvB Beantwoording zienswijzen categorieën 1 tot en met 7
- 01 05 NvB bijlage 5 Ingediende zienswijzen categorie 8

02 Toetsingsadvies commissie mer op omgevingsvisie NH
03 Omgevingseffectrapportage Omgevingsvisie Noord-Holland
04 concept Omgevingsvisie Noord-Holland november 2026 (200 DPI)
05 Overzicht van veranderingen in het eindconcept van de omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie
GEWIJZIGD 01 04 a bijlage 4a bij concept NvB Beantwoording unieke zienswijzen - 17 november 2026
GEWIJZIGD 01 01 NvB bijlage 1 Lijst indieners zienswijzen Omgevingsvisie Noord-Holland gewijzigd op 17 november 2026
NAZENDING: Addendum Nota van beantwoording zienswijze ZW_0006 - 19 november 2026
Inspreekbijdrage Stichting Behoud Waterland
Inspreekbijdrage Erfgoedvereniging Heemschut
Inspreekbijdrage Stichting Natuurgebied Lange Weeren

6.b Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 (schuift door naar 26 november)
Brief aan PS over Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
Voordracht 64-2026 Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH 2022
Wijzigingsbesluit PS OVNH2022
Wijzigingsbesluit GS bijlagen OVNH2022
Wijzigingsbesluit Delegatiebesluit OVNH2022
Nota van beantwoording Vijfde herziening OV NH2022
Toelichting op wijzigingen in Vijfde herziening OVNH2022

7 21:30 - B-agenda Ruimtelijke ontwikkeling (schuift door naar 26 november)

7.a Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord (schuift door naar 26 november)
Brief aan PS over Concept Ontwikkelperspectief Noord- Holland Noord
Concept 260907 Ontwikkelperspectief NHN digitaal

8 Rondvraag gedeputeerde Rommel (portefeuille Ruimtelijke ontwikkeling)
Rondvraag SP vergunning villa's Ruïne van Brederode

9 C-agenda: ingekomen stukken commissie Ruimte 23 november 2026

Spreektijdverdeling commissies vergadering regulier

(vastgesteld in presidium 09-11-2026)

verdeling per fractie	vergadering regulier
PRO (14)	25 min.
VVD (9)	19 min.
BBB (7)	16 min.
D66 (4)	12 min.
JA21 (3)	11 min.
PVV (3)	11 min.
PvdD (2)	10 min.
CDA (2)	10 min.
Forum voor Democratie (2)	10 min.
SP (2)	10 min.
50PLUS (2)	10 min.
Fractie Vonck Van Aesch (2)	10 min.
VOLT (1)	8 min.
ChristenUnie (1)	8 min.
Fractie De Weerdt (1)	8 min.
GS	*64 min.*

Provincie Noord-Holland

Agenda Commissie Ruimte

Datum	23-11-2026
Tijd	18:00 - 22:30
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Tessa van Wijnen
Toelichting	

1	**Opening en mededelingen**
2	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergaderingen, Lijsten moties en toezeggingen**
3	**Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden**
4	**Inspreekhalfuur**
18:00	
5	**Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer (portefeuille Wonen)**
6	**A-agenda Ruimtelijke ontwikkeling**
18:30	
6.a	**Vaststellen Omgevingsvisie NH en Nota van Beantwoording**

Toelichting: De provincie werkt aan het vernieuwen van haar omgevingsvisie. Van 22 juni 2026 tot en met 31 augustus 2026 heeft de ontwerp-omgevingsvisie formeel ter inzage gelegen. Er zijn ruim 1500 zienswijzen binnengekomen. Deze hebben, samen met de omgevingseffectrapportage, het advies van de Commissie mer en nieuwe ontwikkelingen, gemaakt dat er wijzigingen zijn doorgevoerd in de teksten en afbeeldingen van de ontwerp-omgevingsvisie. Met dit besluit stellen Gedeputeerde Staten het concept van de Omgevingsvisie Noord-Holland en de concept Nota van Beantwoording vast en leggen deze ter besluitvorming voor aan Provinciale Staten. Pas na besluitvorming in Provinciale Staten en publicatie in het Digitaal Stelsel Omgevingswet is de nieuwe Omgevingsvisie Noord-Holland formeel vastgesteld en daarmee de nieuwe overkoepelende visie voor het omgevingsbeleid van de provincie Noord-Holland.

Behandelvoorstel: Adviseren aan PS over de Statenvoordracht vaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en Nota van Beantwoording. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 14 december 2026. Voor dit

agendapunt worden alle commissies en alle gedeputeerden uitgenodigd. Per fractie kunnen maximaal 3 woordvoerders deelnemen aan de bespreking. De commissieleden kunnnvaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en Nota van Beantwoordingen politieke vragen stellen en het debat voeren in twee termijnen.

6.b A-agenda Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022

Toelichting: De Omgevingsverordening NH2022 wordt één keer per jaar inhoudelijk herzien. De Vijfde herziening van de omgevingsverordening heeft betrekking op verschillende onderwerpen, waaronder Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde, Grootschalige energieopslagsystemen, Woningbouwregio's, Stikstof en Stiltegebieden. De voorgestelde wijzigingen hebben van 21 mei t/m 1 juli 2026 als ontwerp ter inzage gelegen en worden nu aan Provinciale Staten ter vaststelling aangeboden. GS stellen zelf ook een wijziging van de bijlagen bij de verordening vast.

Behandelvoorstel: Adviseren aan PS over de Statenvoordracht vaststelling vijfde herziening Omgeingsverordening. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 14 december 2026.

7 B-agenda Ruimtelijke ontwikkeling

21:30

7.a Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Toelichting: De 17 gemeenten in Noord-Holland Noord (NHN), het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de provincie Noord-Holland werken samen aan een gezamenlijk koersdocument voor de ruimtelijke ontwikkeling in de regio: het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. Het concept Ontwikkelperspectief NHN is gereed. Na bespreking in Provinciale Staten (commissie Ruimte op 23 november) zullen Gedeputeerde Staten op 8 december eventuele wijzigingsvoorstellen aan de stuurgroep Ontwikkelperspectief kenbaar maken. Daarbij wordt het voornemen uitgesproken om het Ontwikkelperspectief NHN begin 2027 te onderschrijven.

Behandelvoorstel: De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerden het concept ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord bespreken

8 Rondvraag gedeputeerde Rommel (portefeuille Ruimtelijke ontwikkeling)

9 C-agenda: ingekomen stukken commissie Ruimte 23 november 2026

Provincie
Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Agenda Commissie Ruimte

Datum	26-11-2026
Tijd	18:30 - 21:30
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Chris Vonk
Griffier/Secretaris	Susanne Neeskens
Toelichting	De vergadering vindt in hybride vorm plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen via https://noord-holland.stateninformatie.nl. De commissievergadering is toegankelijk voor publiek. Het is mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dat kan fysiek of digitaal. Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Ruimte. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (woensdag 25 november) door het aanmeldformulier in te vullen: Aanmeldformulier inspreken commissievergadering Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden.

0 **Technische briefing N203 Krommenie 17:45 - 18:25 uur**

1 **heropening**

2 **A-agenda algemeen**

18:30

2.a **Laatste begrotingswijziging 2026**

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de begroting 2026.

3 **A-agenda Mobiliteit**

19:10

3.a **Onderdoorgang Broek in Waterland**

Toelichting: Provinciale Staten worden gevraagd om de in co-creatie ontwikkelde onderdoorgang in de N247 bij Broek in Waterland vast te stellen als voorkeursvariant. Ook wordt gevraagd om krediet beschikbaar te stellen

voor de verdere voorbereiding en uitwerking van de voorkeursvariant. Tot slotvragen Gedeputeerde Staten om een uitvoeringskrediet te reserveren. Deze reservering is nog geen besluit om het project uit te voeren. De reservering laat wel zien dat de provincie zich aan het project wil verbinden. De provincie blijft met het Rijk, de Vervoerregio Amsterdam, gemeenten en andere mogelijke partners in gesprek over de financiering van het project. Met de uitkomsten van de vervolgstudie kunnen Provinciale Staten een besluit nemen over de volgende fase van het project.

Behandelvoorstel: Adviseren aan PS over de Statenvoordracht Onderdoorgang Broek in Waterland. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 14 december 2026.

4 B-agenda Mobiliteit

20:30

4.a Conceptplan actiever toezicht en handhaving ligplaatsenbeleid

Toelichting: De provincie Noord-Holland stelde een conceptplan op om het ligplaatsenbeleid uit 2018 beter uitvoerbaar te maken. De provincie kiest daarin voor een gefaseerde aanpak om het toezicht en de handhaving op particuliere ligplaatsen en bouwwerken langs provinciale vaarwegen te verbeteren. Deze werkwijze geeft beter inzicht in het aantal en de aard van ligplaatsen en bouwwerken die niet aan de regels voldoen. Op basis daarvan kan de provincie toezicht en handhaving gericht organiseren en uitvoeren. Met dit besluit stellen Gedeputeerde Staten het conceptplan vast en leggen zij dit ter bespreking voor aan Provinciale Staten. Besluiten over de start van fase 1, de vignetplicht, de volgende fasen en de benodigde middelen volgen later. Ondertussen blijft de provincie op de huidige manier toezicht en handhaving uitvoeren.

Behandelvoorstel: De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerden het conceptplan actiever toezicht en handhving ligplaatsenbelid bespreken

4.b Agenderingsverzoek D66 C-naar B jaarverslag Openbaar Vervoer

De provincie Noord-Holland is opdrachtgever voor het openbaar vervoer in 3 gebieden in Noord-Holland: Gooi en Vechtstreek, Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord. Ieder jaar wordt er een jaarverslag gepubliceerd met de resultaten van het openbaar vervoer in deze gebieden, zoals het aanbod, het gebruik en de kwaliteit van het ov. Het Jaarverslag ov 2025 is te downloaden op de website van de provincie Noord-Holland.

5	Rondvraag gedeputeerde Olthof (portefeuilles Mobiliteit, luchtvaart, OV Knooppunten)
6	sluiting

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	PRO	9. (ingekomen stuk 1755)	Olthof	Brief aan PS Voortgang Minimaproduct openbaar vervoer Noord-Hollandse OV-concessies	1. Zijn er al gemeenten die zich hebben gemeld? Zo ja, hoeveel zijn dat er en hoe is de verdeling Koplopergemeenten, Andere geïnteresseerde gemeenten en Niet-geïnteresseerde gemeenten? 2. Wanneer vinden de PVVB's plaats waarin de gemeenten op de hoogte worden gebracht van de mogelijkheden van het minimaproduct? 3. Wat is de beoogde invoeringsdatum voor de minimaproducten?	1. Na bespreking in de PVVB's (nov 2027) moet blijken hoe deze verdeling er uitziet. Meer inzicht volgt. Gemeente Alkmaar heeft al openlijk kenbaar gemaakt interesse te hebben en wil graag deelnemen aan het Minimaproduct, zie: Eurokaartje stopt op 1 januari 2027 | Gemeente Alkmaar. 2. Op 16, 17 en 19 november hebben de PVVB's plaatsgevonden waarin gemeenten verder zijn geïnformeerd over het minimaproduct. 3. Transdev heeft aangegeven dat het Dal Vrij-product eind Q1 2027 gereed zal zijn voor afname.
2	PvdD	6a	Rommel	Vaststellen Omgevingsvisie NH en Nota van Beantwoording	1. Welk deel van het advies van de Commissie mer is niet overgenomen, waar en wanneer wordt dat uitgewerkt, en wat is de reden dat aanvulling van het OER "onvoldoende meerwaarde" heeft?	1. Er zijn geen gebiedsgerichte effecten in beeld gebracht in het OER. Het OER is op het abstractieniveau van de provincie als geheel uitgevoerd. De uitspraken in de omgevingsvisie hebben nog niet de status van een besluit tot aanwijzing en moeten nog worden uitgewerkt tot een concreter niveau. Tot die tijd heeft het uitvoeren van een OER of MER onvoldoende meerwaarde. Daarom is er geen aanvulling van

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					2. Op welke wijze voldoet de visie nu aan de motieteksten 94, 96, 98, 99 en 100-2025, zodat PS ze als afgedaan kan beschouwen?	het OER voor de besluitvorming over de omgevingsvisie zoals het advies van de Commissie mer luidde. We hebben aangegeven bij de ontwikkelrichtingen voor gebieden dat bij nadere uitwerking nog (milieu)effecten en alternatieven in beeld moeten worden gebracht. In een aantal gevallen vallen gebiedsgerichte besluiten onder het bevoegd gezag van gemeenten of het Rijk. Het in beeld brengen van (milieu)effecten en alternatieven moet dan door het betreffende bevoegd gezag worden gedaan. 2. Motietekst 94 verzoekt GS om ten aanzien van de nieuwe Omgevingsvisie ook op de lange termijn duidelijk in te blijven zetten op het beschermen en het versterken van natuurkwaliteit en biodiversiteit in Noord-Holland. In hoofdstuk 4.1 zijn de volgende teksten opgenomen: ”Veerkrachtige natuur is weerbaar voor klimaatverandering en druk van recreatie, daarom werken we aan het ver binden van natuurgebieden, het verminderen van drukfactoren en het versterken van biodiversiteit in de hele provincie.” En “En we

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						beschermen en versterken de natuurkwaliteit en biodiversiteit in Noord-Holland." Motietekst 96 verzoekt GS "in de ontwerp-Omgevingsvisie de nadruk bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen vooral te leggen op "droog" bouwen, en "hoog" een minder prominente positie ten opzichte daarvan te geven." In de concept Omgevingsvisie is in de hoofdstukken over water en bodem als ordenend principe onder andere de volgende tekst opgenomen: "Ten tweede anticiperen we op veranderingen van condities van water en bodem (Figuur 15). Bijvoorbeeld door samen met gemeenten voorwaarden te stellen aan het bouwen, zodat het op zo'n manier gebeurt dat wateroverlast beperkt wordt of door het ontwikkelen van water veiligheidslandschappen." Hiermee wordt duidelijk dat er niet meer gekeken wordt naar hoog bouwen, maar naar bouwen op zo'n manier dat wateroverlast beperkt wordt. Motie 98 vraagt GS "in de concept Omgevingsvisie ook ruimte te geven aan een veilige, gezonde en natuurlijke leefomgeving

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						voor in het wild levende dieren." In de concept Omgevingsvisie is onder andere in hoofdstuk 4.1 deze tekst opgenomen: "We zijn zuinig op natuurgebieden en zien hun plek in het grotere geheel. We willen een veilige, gezonde en natuurlijke leefomgeving bieden voor flora en fauna." Ook is een 6e afwegingspincipe toegevoegd voor natuur en biodiversitiet. Motie 99 vraagt GS bij een herziening van de omgevingsvisie de rol van Noord-Holland in de Europese Unie mee te nemen in alle relevante onderdelen; Hierbij ook mee te nemen hoe de Europese Unie onze ambities kan ondersteunen, en hoe Noord-Holland de Europese ambities kan ondersteunen. In hoofdstuk 3.3 zijn waar relevant de Europese wet- en regelgeving opgenomen als het gaat om de opgaven. Er is voor gekozen om in hoofdstuk 6 vooral de Rijksregels op te nemen als het gaat om wettelijke taken, omdat deze bepalend zijn voor de taken van de provincie. In hoofdstuk 4.1 is aangegeven dat de provincie verantwoordelijkheid wil nemen "…. voor ons aandeel in landelijke en mondiale opgaven en zetten onze specifieke kwaliteiten en potenties

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						in.” Specifiek bij het afwegingsprincipe voor economie is de strategische meerwaarde van sectoren niet alleen in landelijk, maar ook in Europees verband meegenomen. Motie 100 vraagt GS om te onderzoeken wat voor Noord-Holland de eventuele verschillen zijn tussen de aanbevelingen voor gematigde bevolkingsgroei van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 en de gehanteerde bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 van het CBS en Provinciale Staten hierover voor eind 2025 te informeren. De Staatscommissie Demografie bepleit het vormgeven van een gematigde groei van de Nederlandse bevolking naar 19 à 20 miljoen mensen in 2050. De Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 is gebaseerd op de landelijke CBS-prognose 2023. In de landelijke CBS-prognose die is gebruikt voor de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 heeft Nederland 19,7 miljoen inwoners in 2050. Dit valt binnen de bandbreedte van het advies van de Staatscommissie. In de geest van de motie is in hoofdstuk 3 bij de opgaven

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					3. Hoe is bij de DAAN-analyse vastgesteld dat geen inhoudelijke punten zijn gemist? Hoe groot was de steekproef en wat was de uitkomst? Welke zienswijzen zijn niet individueel beantwoord?	opgenomen wat de verwachte demografische ontwikkelingen zijn en wat de gevolgen daarvan zijn. 3. Alle zienswijzen zijn bij de DAAN-analyse betrokken. De steekproef betreft een extra controle of er geen inhoudelijke punten zijn gemist. Elke zienswijze heeft bij ontvangst een uniek zienswijzekenmerk toegekend gekregen. Bij het uitvoeren van de DAAN-analyses is expliciet meegegeven dat DAAN op basis van dit kenmerk moet zorgen dat elke zienswijze gebruikt is. In de resultaten van de analyses is te zien dat DAAN elke ontvangen zienswijze heeft gebruikt. Bij het gebruik van AI kan echter niet gegarandeerd worden dat er geen inhoudelijke punten uit deze zienswijzen zijn gemist. We hebben binnen de beschikbare tijd de inhoudelijke resultaten van de analyses vergeleken met teksten uit de zienswijzen. Hiervoor hebben we de filter-functie van Excel gebruikt in het bestand met alle zienswijzen. Deze steekproef was niet gericht op het controleren van de compleetheid van de analyses, maar op de juistheid van de resultaten.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					4. Hoe verhoudt het natuurprincipe zich tot andere principes bij een conflict, en welke natuurwaarden zijn niet uitruilbaar? Wat is het juridische gevolg van "streven" (naar kringlooplandbouw 2040) en van overgangszones zonder planologisch instrument/stok achter de deur?	Zoals beschreven in de Nota van beantwoording zijn alle zienswijzen ingedeeld in 2 groepen. Enerzijds de zienswijzen die op basis van de inhoud ingedeeld zijn in de 8 categorieën uit paragraaf 3.4 van de Nota van beantwoording. Deze zienswijzen zijn gebruikt in de analyse met DAAN en zijn niet individueel beantwoord. Anderzijds de zienswijzen die inhoudelijk unieke punten aandragen, deze zijn niet geanalyseerd met DAAN en wel individueel beantwoord. In bijlagen 4b en 5 van de Nota van Beantwoording staat met zienswijzenummers aangegeven welke zienswijzen per categorie zijn beantwoord inclusief de beantwoording. 4. De afwegingsprincipes zijn onderdeel van het afwegingskader zoals beschreven in hoofdstuk 3. De bedoeling is dat dit afwegingskader wordt gebruikt wanneer initiatieven voor ruimtelijke ontwikkelingen zich voordoen. Afhankelijk van het gebied waar de initiatieven zich voordoen krijgt het ene of het andere principe voorrang. Op voorhand is dus niet te zeggen welk principe dat is. De overgangszone is niet beoogd als een planologisch of dwingend instrument, maar

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						geeft richting aan de gezamenlijke gebiedsaanpak. Zonering is geen doel op zichzelf: begrenzing, maatregelen en ondersteuning moeten per gebied aansluiten op wat nodig is voor natuurherstel. Het Rijk werkt de toepassing van de selectie van gebieden en de instructieregels samen met provincies verder uit. De wijze van borging wordt in het kader van het Programma Natuurherstel en stikstofvermindering nader bepaald. De precisering van de 7 doelen voor kringlooplandbouw wordt vanuit de verschillende beleidsthema's opgesteld (water, bodem, biodiversiteit) en krijgt nadere uitwerking in de vorm van doelsturing met kritische prestatie-indicatoren en normering en monitoring. Agrariërs bepalen met kringlooplandbouw zelf het ontwikkelpad, in de vorm van bijvoorbeeld innoveren, extensiveren. . 5. Geen. De kaarten in de ontwerp Omgevingsvisie waren een illustratie van de opsomming van onderwerpen die nog steeds in de concept Omgevingsvisie staan genoteerd.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					5. Welke beleidsinhoud verdwijnt met de verwijderde kaarten voor gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen? Welke bescherming geldt dan nog voor Natura 2000, NNN en weidevogelgebieden? 6. Wat is de omvang, planning en de rol van PS bij het onderzoek naar instrumentarium tegen omzetting van campings?	Omdat de kaarten door veel lezers werden geïnterpreteerd als plankaarten met exacte grenzen zijn ze verwijderd. Voor Natura2000, NNN en weidevogelleefgebieden gelden de bestaande regels. 6. Op 29 juni 2026 is Motie 80 ‘Provinciale regierol bij toerismespreiding en veiligheid versterken’ aangenomen, om als provincie opnieuw een regierol te pakken bij toerisme spreiding en binnen de inzet vanuit de Taskforce Vitale Verblijfsrecreatie. Hiervoor is jaarlijks €100.000 beschikbaar gesteld, voor een periode van 4 jaar. Vanuit deze opdracht zijn de gesprekken met de gemeenten opnieuw opgestart om ze te ondersteunen binnen de opgaven van de verblijfsrecreatie, waaronder de omzetting van campings. Vanuit de provinciale betrokkenheid bij de Taskforce is in 2025 al een handreiking opgesteld met instrumenten voor gemeenten. Op basis van deze handreiking zal in het eerste kwartaal samen met de gemeente verkend worden wat aanvullend mogelijk is om grip te krijgen op de omzetting van campings.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					7. Wat is de status van de IPB-voornemens Boekelermeer en Achtersluispolder, en welke alternatieven zijn onderzocht naast de Stec-behoefteraming?	Vanuit de actieve informatieplicht zullen we PS hierover informeren. 7. Van zowel de Boekelermeer en Achtersluispolder wordt nog overwogen of we daar een IPB van willen maken. Of we daar uiteindelijk een Industrieterrein van Provinciaal Belang van willen maken hangt af van de afspraken die we met betreffende gemeenten kunnen maken over deze bedrijventerreinen. De uitbreidingsbehoefte bij het energieknooppunt Boekelermeer die door de behoefteraming van Stec en regionaal onderzoek wordt onderbouwd en is opgenomen in het Ontwikkelperspectief NHN betreft niet alleen een kwantitatieve behoefte maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke ruimte voor de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. De Stec-behoefteraming geeft het inzicht in de ontwikkeling van vraag- en aanbod aan bedrijventerreinen en kantoorlocaties en biedt een onderbouwing voor de programmering en het maken van regionale afspraken over bedrijventerreinen en kantoorlocaties door gemeenten. Het IPB-instrument is een middel om de bestaande ruimte op bedrijventerreinen

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						voor hogere milieucategorieën (vanaf 4.1) te behouden en te beschermen en daarmee bedrijventerreinen die geschikt en kansrijk zijn voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerd niet te laten transformeren naar andere functies. Het IPB en de behoefteraming zijn dus verschillende instrumenten.
3	PvdD	7a	Rommel	Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord	1. Welke wijzigingsvoorstellen overweegt GS op 8 december? Hoe worden de uitkomsten van de commissiebespreking en de wensen en bedenkingen van PS vooraf teruggekoppeld aan PS en verwerkt in het stuk?	1. Wij overwegen op dit moment geen wijzigingsvoorstellen in te dienen op het Ontwikkelperspectief NHN. De uitkomsten van de commissiebespreking en eventuele wensen en bedenkingen van PS bespreken wij in onze vergadering van 8 december. Mochten daar eventuele wijzigingsverzoeken uit voortkomen, dan sturen wij die toe aan de stuurgroep Ontwikkelperspectief NHN. Deze brief zullen wij ook aan uw staten sturen. Vervolgens besluiten de bestuurders van alle deelnemende partijen op 15 januari 2027 welke wijzigingen worden doorgevoerd. Daarna zullen wij in februari 2027 het definitieve Ontwikkelperspectief NHN vaststellen (net als de colleges van de

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					2. Wat zijn de juridische en bestuurlijke status van het perspectief? Wat zijn de gevolgen van het onderschrijven voor de Omgevingsvisie en -verordening? Heeft PS nog een formeel besluitmoment?	andere deelnemende partijen) en u dit definitieve document ter kennisname toesturen. 2. PS heeft geen formeel besluitmoment over het Ontwikkelperspectief NHN. Dit document heeft geen enkele juridische status onder de Omgevingswet, zoals de Omgevingsvisie, die door uw staten wordt vastgesteld. Het Ontwikkelperspectief is een ruimtelijk koersdocument voor de toekomst van de regio NHN. Het geeft aan op welke (integrale) ruimtelijke thema's partijen moeten samenwerken. Bovendien zet het de regio op de kaart bij het Rijk, die hopelijk ook het document zal onderschrijven en zal meewerken aan de uitvoering. Uiteindelijk hebben staten en raden het laatste woord als het gaat om ruimtelijke keuzes en besluiten via hun Omgevingsvisies (en Omgevingsplannen bij gemeenten). Het Ontwikkelperspectief kan ertoe leiden dat partijen hun omgevingsbeleid aanpassen, via de instrumenten onder de Omgevingswet, waarbij uw staten dus besluiten over het wijzigen en vaststellen van de Omgevingsvisie en –verordening.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					3. Welke stikstof-, natuur- en watereffecten zijn onderzocht voor 42.500 woningen, de bedrijventerreinen, Agriport A7 (datacenters, elektrolyser, 380 kV), Maritiem Cluster fase 2 en de militaire oefengebieden? Is een MER of passende beoordeling voorzien?	3. Het Ontwikkelperspectief NHN is dus een koersdocument dat richting geeft aan de ruimtelijke toekomst van de regio en de samenwerking daarbij tussen Rijk, provincie, gemeenten en hoogheemraadschap. Deze koers moet in de volgende stap concreter worden gemaakt; dat gebeurt bij het opstellen van de Uitvoeringsagenda. Die gaat maatregelen en projecten bevatten om de koers uit te voeren. Dan zal ook duidelijk worden gemaakt welke vervolgstappen nodig zijn en welke partijen die gaan zetten. Dat geldt dus ook voor onderzoeken aangaande stikstof, natuur en water. De 42.500 woningen is een ambitie. Er is nog geen ruimtelijke vertaling waar deze woningen zouden moeten komen. Bij de woondeal (waar dit getal uitgekomen is) is er daarom geen MER uitgevoerd. Er is nog geen ruimtelijke vertaling waar deze woningen landen, dus er is ook nog geen onderzoek gedaan naar effecten op stikstof, natuur en water.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Voor de ontwikkeling en latere uitbreiding (2008) van Agriport zijn verschillende project-Milieueffectrapportages opgesteld. Ook voor de recente uitbreiding van het Microsoft datacenter naast Venster-West (Middenmeer) is een MER opgesteld. Voor bedrijventerreinen is de MER-plicht afhankelijk van omvang en beoogde invulling met activiteiten met belangrijke nadelige milieugevolgen en komen MER-plicht evenals onderzoeken aangaande stikstof, natuur, water en energie in beeld bij concrete uitwerking van plannen. Voor de 380 kV-netuitbreiding Noord-Holland Noord is een milieueffectrapportage (MER) uitgebracht. Datzelfde geldt voor de militaire oefenterreinen. Voor de overige genoemde onderwerpen zal (als locaties concreter in beeld zijn) in de uitvoering eveneens de geldende regelgeving ten aanzien van natuur- en milieu-effecten worden gevolgd. Voor het Maritiem Cluster Den Helder wordt in 2027 een milieueffectrapportage uitgevoerd.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					4. Hoe is de WLO-Hoog-aanname voor bedrijventerreinen onderbouwd? Is ook een lager scenario dan WLO-Hoog is doorgerekend?	4. Hiervoor is gebruik gemaakt van het rapport 'Behoefteraming bedrijventerreinen NHN' van 13 februari 2026. WLO-Hoog is in het rapport geen losse aanname, maar één van twee doorgerekende toekomstscenario's. De raming gebruikt de Bedrijfslocatiemonitor-methodiek, waarbij de ontwikkeling van de werkgelegenheid de belangrijkste basis vormt voor de uitbreidingsvraag naar bedrijventerreinen. De werkgelegenheidsscenario's komen uit de toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (WLO) van het Centraal Planbureau en Planbureau voor de Leefomgeving en zijn toegepast op de meest recente regionale werkgelegenheidscijfers uit LISA 2024. De keuze voor WLO-Hoog wordt in het rapport inhoudelijk gemotiveerd met drie punten: • Het scenario past bij een beeld van voortgaande economische en technologische groei, verdere globalisering en sterke groei van de beroepsbevolking. Landelijk gaat het uit van circa 2,1% bruto binnenlands product-groei per

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						jaar, met nadruk op kennisintensieve dienstverlening en bouw. • Voor Noord-Holland Noord verwacht WLO-Hoog groei van 305.800 banen in 2025 naar 310.800 in 2035 en 319.300 in 2045. Het rapport noemt daarnaast een werkgelegenheidsontwikkeling die hoger ligt dan eerdere ramingen en de ambitie voor extra woningbouw als aanwijzingen voor een sterk groeipad. • Het scenario sluit volgens de opstellers kwalitatief aan bij een economie die meer kennisintensief en dienstengericht wordt. Daarnaast er is nadrukkelijk ook een lager scenario doorgerekend: WLO-Laag. WLO-Laag is niet simpelweg een “minder gunstige” variant. Het beschrijft een andere economische structuur: meer geopolitieke onzekerheid, kortere handelsketens, reshoring en daardoor relatief meer groei in industrie en bouw. Voor Noord-Holland Noord daalt de werkgelegenheid in dit scenario van 305.800 banen in 2025 naar 294.200 in 2035 en 289.100 in 2045. Het rapport kiest niet uitsluitend voor WLO-Hoog. Het presenteert WLO-Laag en WLO-Hoog als bandbreedte en beveelt aan om minimaal ruimte te organiseren voor de vraag in WLO-

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					5. Welke keuzes volgen als de grenzen voor stikstof, energie en zoetwater worden bereikt? 6. Welke natuurdoelen en -indicatoren horen bij "basiskwaliteit natuur" en welke doelen, instrumenten en tijdpaden gelden voor stikstof en de KRW?	Laag, terwijl beide scenario's bruikbaar blijven voor beleid en monitoring 5. We kunnen nu niet aangeven welke keuzes volgen als de grenzen voor stikstof, energie en zoetwater worden bereikt. Dat hangt helemaal af van de verdere concretisering van de ruimtelijke koers van het Ontwikkelperspectief en de besluiten die partijen daarover gaan nemen. Pas dan zal duidelijk worden wat mogelijk is en wat niet en welke keuzes in de besluitvorming genomen moeten worden door de daartoe bevoegde organen. 6. BKN is gedefinieerd als de set van abiotische condities, inrichtingscondities en beheercondities van het landschap die algemene soorten nodig hebben om algemeen te blijven of worden. Het is geen verplichtend beleid. Er bestaat niet één landelijke, vaste set doelen en indicatoren die overal voor Basiskwaliteit Natuur (BKN) geldt. De aanpak is met name gericht op het landelijk en stedelijk gebied in combinatie met andere functies. De concrete uitwerking verschilt dus per gebied en situatie. In het

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					7. Hoe verhouden de wegprojecten zich tot het doel om mobiliteitsgroei te beperken, en welke effecten op natuur en stikstof zijn daarbij onderzocht? Welke "gedragsmaatregelen (p. 40, 42, 43)" worden bedoeld?	Ontwerp Natuurplan is beschreven hoe het Rijk de aanpak voor Basiskwaliteit natuur uitwerkt. In aanvulling op reeds bestaande handreikingen zal het Rijk de aanpak nader gaan uitwerken in samenwerking met mede-overheden. Voor uw vragen over stikstof verwijzen we u graag naar: Stikstofaanpak En voor uw vragen over de KRW: Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 7. Het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord is een toekomstbeeld hoe we het mobiliteitssysteem willen inrichten. We weten dat grootschalige investeringen in infrastructuur beperkt mogelijk zijn komende jaren, zetten we daarom in op het optimaliseren van het infrastructuur netwerk. Denk hierbij aan het efficiënter benutten van de bestaande infrastructuur en het aanpassen of soms aanleggen van een (ontbrekende) weg of doorfietsroute. De impact van wegprojecten op natuur en stikstof dient projectspecifiek te worden

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						onderzocht en past niet in dit ontwikkelperspectief. Uw vraag over gedragsmaatregelen, dit zijn maatregelen die het gedrag van verkeersdeelnemers probeert te beïnvloeden om zo bijvoorbeeld de verkeersveiligheid of doorstroming te bevorderen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan Campagne 'MONO' over geen mobiel gebruik achter het stuur. Een ander voorbeeld is de werkgeversaanpak, simuleren dat werknemers flexibeler om kunnen gaan met hun werktijden (op kantoor) en kunnen kiezen om voor of na de spits te reizen. Meer informatie op SBAB Spreiden en Mijden 8. Voor de mogelijke kansen voor zoetwaterberging in de binnenduinrand volgt het concept Ontwikkelperspectief de concept Omgevingsvisie van de provincie (p. 52): 'We wijzen zoekgebieden aan voor drinkwaterwinning, en-infiltratie, -productie en -transport, aanvullend op de
					8. Wat is de status van de "mogelijke kansen" voor zoetwaterberging bij de binnenduinrand, de klimaatbuffer in het IJsselmeer en de landinwaartse duinuitbreiding? Hoe worden	

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					natuurwaarden gewogen en wanneer volgt besluitvorming?	bestaande gebieden en infrastructuur. Hierin onderzoeken we de mogelijkheden om de drinkwaterproductie extra te beschermen, te verbeteren en vergroten. We willen het vergroten van de zoetwaterbel in de duinen en binnenduinrand mogelijk maken om zoutindringing te beperken'. Dat geldt ook voor de landinwaarste duinuitbreiding (p. 161): 'Tussen Camperduin en de Donkere Duinen willen we verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan, natuurontwikkeling, recreatie, toerisme, energie-opwek en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwater'. De klimaatbuffer IJsselmeer is een project van PWN: Klimaatbuffer IJsselmeer | PWN Ook voor deze vragen geldt dat natuurwaarden gewogen worden bij de

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					9. Hoe wordt waterveiligheid als voorwaarde voor Agriport vastgelegd en wie beslist of aan die voorwaarde is voldaan? 10. Hoe wordt het bezwaar van HHNK, Alkmaar en Hollands Kroon tegen het	verdere uitwerking. We kunnen nog niet aangeven wanneer besluitvorming zal plaatsvinden, maar dat zal zeker niet op korte termijn kunnen gebeuren. 9. Waterveiligheid als voorwaarde wordt vastgelegd in het rijksprojectbesluit voor de 380 kV-netuitbreiding en in de benodigde watervergunning(en). Het MER onderbouwt de effecten en mitigerende maatregelen. De minister van Klimaat en Groene Groei neemt, samen met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, dit projectbesluit. De bevoegde waterbeheerder beoordeelt of het ontwerp voldoet aan de waterveiligheidseisen en verleent zo nodig een watervergunning. Rond Agriport A7 is dat het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. 10. De verdeeldheid tussen de overheden over routes en stationslocaties is benoemd in het Regioadvies 380 kV NNHN dat op 18 december 2025 is verzonden naar de Minister van KGG (thans Staatsecretaris van EZK/KGG). De rol van de provincie was in het

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					Regioadvies voor 380 kV meegenomen, en wat is de rol van de provincie? Hoe verhoudt het Rijksbesluit van najaar 2026 zich tot het tijdpad?	kader van het opstellen van het Regioadvies 380 kV NNHN coördinerend. Het ministerie van EZK/KGG is, in overeenstemming het ministerie van VRO, het bevoegd gezag voor het project 380 kV NNHN. Het Ontwikkelperspectief NHN volgt het tijdpad van de besluitvorming van het ministerie van EZK/KGG en neemt het besluit van dit ministerie over, ook als dat besluit later wordt genomen dan dat het Ontwikkelperspectief wordt vastgesteld (dan wordt daarin gewezen op het nog te nemen besluit door het ministerie). 11. De NOVEX-achtige aanpak betekent dat we het proces aanvliegen volgens de NOVEX-systematiek: voor de aanpak van integrale oplossingen van complexe ruimtelijke opgaven stellen lokale en regionale overheden samen met het Rijk een ontwikkelperspectief op, gevolgd door een uitvoeringsagenda en een investeringsagenda.
					11. Wat betekent de "NOVEX-achtige aanpak" nu NHN geen NOVEX-gebied is? Welke drie bestuurlijke afspraken zijn aan het Rijk voorgelegd en wat is de uitkomst van het BO-Leefomgeving van 9 september 2026?	Uiteindelijk zijn niet drie bestuurlijke afspraken aan het Rijk voorgelegd, maar de

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						volgende, die allemaal zijn bekrachtigd in het BOL van 9 september 2026: Rijk en provincie Noord-Holland spreken af om: • Gezamenlijk op te trekken in de verdere uitwerking van het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord, met als doel onderschrijving door de samenwerkende regionale partijen in het eerste kwartaal van 2027. • In deze uitwerking prioriteit te geven aan vier gebieden waar regionale ambities en rijksopgaven samenkomen: o Den Helder e.o.; o Wieringermeer/Agriport; o de verstedelijkingsas Regio Alkmaar; o de verstedelijkingsas Westfriesland; • In de verdere uitwerking bijzondere aandacht te besteden aan de economische ontwikkelstrategie en de doorvertaling daarvan naar de verschillende gebieden; • Parallel aan de uitwerking te verkennen hoe de samenwerking in de uitvoeringsfase wordt vormgegeven, in aansluiting op en afstemming met bestaande Rijk-regiosamenwerkingen in Noord-Holland Noord; • De gebiedsaanpak Wieringermeer als eerste concrete uitwerkingsstap ter hand te nemen, voortbouwend op de resultaten van de Werkplaats Wieringermeer.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					12. Hoe zijn inwoners, natuur- en dierenorganisaties betrokken?	12. Het concept Ontwikkelperspectief NHN is opgesteld met betrokkenheid van een aantal maatschappelijke organisaties en branche-verenigingen. Onder andere Landschap Noord-Holland, PWN, Staatsbosbeheer hebben input gegeven. Er heeft geen participatie met inwoners plaatsgevonden.
4	D66	6a	Rommel	Vaststellen Omgevingsvisie NH en Nota van Beantwoording	1. Kunt u een complete lijst sturen van alle programma's die worden voorzien onder de omgevingsvisie met het (indicatieve) tijdpad, inclusief de programma's die momenteel al bekend zijn bij PS? 2. Wanneer en via welk(e) instrument(en) worden ruimtelijke claims en zoekgebieden concreet afgebakend? Op welke manier wordt PS betrokken?	1 Op dit moment werken we aan het opzetten van een programmastructuur voor de uitvoering van de Omgevingsvisie. Daardoor is er nog geen volledige lijst van programma's beschikbaar. We verwachten dit begin 2027 gereed te hebben. Wel bereiden we al enkele verplichte en vrijwillige programma's voor. Een overzicht van de al lopende programma's is onderaan deze antwoordtabel toegevoegd, inclusief een globaal tijdpad. 2. Een zoekgebied is in de omgevingsvisie gedefinieerd als een gebied waarin oplossingen of alternatieven worden onderzocht voor een (water)vraagstuk. In deze gebieden is het nog niet zeker of en in welke delen van het gebied een ontwikkeling plaats gaat vinden.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						Programma's zijn het instrument om dit nader uit te werken en bijvoorbeeld te bepalen waar zoekgebieden uiteindelijk juridisch geborgd worden. Concretisering vindt bijvoorbeeld plaats in de uitwerking van het regionaal water en bodem programma (2028-2033) en in gebiedsprogramma's. Een aantal opgaven in zoekgebieden wordt uitgewerkt in samenwerking met andere partners, zoals de drinkwaterbedrijven of de waterschappen of met het deltaprogramma. De omgevingsvisie kent verschillende typen zoekgebieden. Deze staan op de kaart van pagina 48/49. De ruimteclaim en concrete afbakening van deze gebieden en de te gebruiken instrumenten zullen zeer waarschijnlijk gaan verschillen per type zoekgebied. Zo schatten we nu in dat de nut en noodzaak en de weging van locaties van noodoverloopgebieden binnen twee jaar zal worden afgerond, waarna deze, indien nuttig en noodzakelijk, juridisch geborgd kunnen worden

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					3. Past de omgevingsvisie van Noord-Holland volledig binnen de nota ruimte van het Rijk? Hoe heeft de afstemming hierover plaats gevonden?	Zoekgebieden voor drinkwaterwingebieden zullen ook de komende paar jaar worden onderzocht. Dit vraagt om een nadere verkenning van enerzijds geschiktheid van gebieden voor infiltratie en winning en anderzijds een afweging van verschillende belangen en ruimteclaims die bijvoorbeeld in de binnenduinrand spelen. De verkenning naar landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij zal mogelijk zo'n 10 jaar duren. Het betreft een vernieuwende aanpak waarin nog veel onderzoek te doen is over hoe dit technisch werkt en hoe dit past bij de toekomstige ontwikkelmogelijkheden. 3 De afstemming tussen provincie en Rijk heeft in elke fase van het planproces van zowel de Nota Ruimte als de Omgevingsvisie van Noord-Holland plaatsgevonden via gezamenlijke sessies, bijeenkomsten van het Rijk rond de Nota Ruimte en directeurenoverleggen. De opgaven en ontwikkelrichtingen sluiten op hoofdlijnen op elkaar aan. De Nota Ruimte en de

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					4. Welke locatiegebonden projecten van groot openbaar belang zouden bij UNESCO werelderfgoed geplaatst kunnen worden? Is dit verder af te bakenen? En op welke manier wordt PS betrokken wanneer de Provincie hierover het gesprek aan zou gaan met het Rijk?	Omgevingsvisie Noord-Holland hebben wel een verschillend abstractieniveau. Op onderdelen zal via Rijk-regiosamenwerking nadere uitwerking worden gegeven via onder andere de samenwerking in de NOVEX-gebieden en het vervolg op het Ontwikkelpersepctief Noord-Holland Noord. 4 In de Omgevingsvisie wordt verschillende keren gesproken over projecten van ‘groot maatschappelijk belang’. Het gaat hier niet om een juridische term, maar over ontwikkelingen en projecten waar de provincie een aanzienlijk maatschappelijk belang ziet. Het gaat hier bijvoorbeeld om projecten en opgaven rond de oplossing van netcongestie, rond woningbouw en infrastructuur. De gesprekken tussen provincie en Rijk zijn in de eerste plaats een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. Provinciale Staten worden daar via de gebruikelijke routes en kanalen zoals o.a. commissiedebatten over op de hoogte gehouden. 5 Dit is te gedetailleerd voor de omgevingsvisie. Eventuele maatregelen om de

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					5. Waarom wordt in de omgevingsvisie niet aangegeven dat spuitvrije zones kunnen worden ingezet om de waterkwaliteit van kwetsbare watergebieden te verbeteren? 6. Waarom is het STOMP principe niet opgenomen in de omgevingsvisie? 7. Op basis van welk onderzoek concludeert GS dat er ten aanzien van woningbouw ten oosten van de A22 een	waterkwaliteit te verbeteren worden opgenomen in het Regionale Water en Bodemprogramma 2028 – 2033. 6. De omgevingsvisie focust zich op de fysieke leefomgeving waarbij infrastructuur faciliterend is. In de uitwerking van gebieden hanteren we wel het STOMP principe. Het STOMP principe is niet een ordenend principe voor de verdeling in de ruimte. Daarnaast staat het mobiliteitssysteem onder druk, en is de verwachting dat er komende jaren ingezet zal worden op alle modaliteiten met de bijbehorende infrastructuur. Maar dat is wel maatwerk en locatie afhankelijk. 7. Er is geen onderzoek gedaan, maar er zijn bezwaren gedocumenteerd m.b.t. de gebiedsvisie die Beverwijk presenteerde in 2025. We zien dat het gebied vanwege de Stelling van Amsterdam een kwetsbare landschappelijke ligging en status heeft. Daarnaast zien we onvoldoende waarborgen voor een gezonde leefomgeving als onderdeel van de voorgestelde gebiedsontwikkeling op het Bazaarterrein. De

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					mogelijke stapeling van belasting op de omgeving is? Is dit onderzoek met PS te delen?	gebiedsvisie van de gemeente geeft te weinig inzicht in de stapeling van milieueffecten van industrie, spoor, weg én vliegverkeer. Daardoor hebben we te weinig vertrouwen dat op deze locatie een toekomstbestendige, gezonde woonwijk kan ontstaan. 8. Het gaat over het hele plangebied.
					8. Het uitsluiten van woningbouw ten oosten van de A22 ziet toe op het dossier bazaarstad. Ziet deze uitsluiting toe op het gepland gebied P0/P1 of P5 of betreft het het hele plan gebied? 9. Kan bij Boekelermeer geschoven worden met functies waardoor alleen bedrijven die passen bij de milieucountouren en het	9. Hoewel je altijd te maken hebt met bestaande rechten van gevestigde bedrijven kan het schuiven van functies gefaciliteerd worden, bijvoorbeeld met hulp van een duidelijke toekomstvisie en met aanpassingen aan het omgevingsplan voor het terrein. Ook de inzet van IPB zorgt ervoor dat de ruimte die nu beschikbaar is voor milieucategorie 4.1 en hoger in de toekomst alleen beschikbaar komt voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie,

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					terrein als energie en circulair cluster op het terrein plek houden? 10. Zou eventuele uitbreiding van Boekelermeer altijd ten koste gaan van beschermd landschap en van weidevogelgebied? Welke uitbreidingen zijn er mogelijk buiten het beschermd landschap? En welke uitbreidingen zijn mogelijk buiten weidevogelgebied (maar eventueel deels wel in beschermd landschap)? 11. Waarom worden de overgangszones bij natura2000 niet ingericht als planologisch instrument? Op welke manier kan bij de activiteiten in de	de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerd. 10. Het bedrijventerrein Boekelermeer is aan alle kanten waar mogelijk uitbreiding wordt gezocht omsloten door beschermd landschap. In zuidelijke richting voorbij de Kanaalweg is ook weidevogelleefgebied/NNN aanwezig. Uitbreidingen buiten weidevogelleefgebied/NNN zijn mogelijk in zuid-westelijke richting of in oostelijke richting in de Schermer aan de andere kant van het Noordhollandsch Kanaal. 11. De overgangszone is niet beoogd als een planologisch of dwingend instrument, maar geeft richting aan de gezamenlijke gebiedsaanpak. De gelaagde zonering met stikstofzones en overgangszones is een belangrijk instrument voor een doelmatige stikstofaanpak met breed draagvlak. Het terugdringen van de stikstofuitstoot in de stikstofzones en overgangszones wordt geborgd zodat we in 2035 de benodigde depositiedaling bereiken die nodig is voor natuurherstel. De

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					overgangszones rondom natura2000 gestuurd worden als het geen planologisch instrument is? Hoe wordt bepaald welke activiteiten wel en niet passen bij de overgangszones?	overgangszones liggen richtinggevend binnen 500 meter rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De stikstofzones van de provincie die in de basis 250 meter rond stikstofgevoelige hexagonen liggen kunnen als planologisch instrument worden benut. Als er in de overgangszones voor stikstofreductie (aanvullende) afspraken gemaakt worden met de landbouwpartijen dan zullen we samen met hen ook de borging hiervan uitwerken. De wijze van borging wordt in het kader van het Programma Natuurherstel en stikstofvermindering nader bepaald. Zonering is geen doel op zichzelf: begrenzing, maatregelen en ondersteuning moeten per gebied aansluiten op wat nodig is voor het voorkomen van verslechtering en voor natuurherstel. Het Rijk werkt de toepassing van de selectie van gebieden en de instructieregels samen met provincies verder uit. De precieze zones worden uitgewerkt per gebied in samenwerking met de gebiedspartners. Daarin staat de overgang tussen natuur en landbouw centraal. Wij stimuleren hier onder meer agrarisch natuurbeheer, emissiearme

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					12. Hoe gaat de energietoets bij ruimtelijke afwegingen eruit zien? En wordt deze alleen toegepast bij nieuwe planvorming of ook bij huidige plannen die in de ontwikkelfase zijn?	bedrijfsvoering, hydrologische maatregelen en groenblauwe dooradering. 12 In de energietoets zal bij ontwikkelingen rekening moeten worden gehouden met de capaciteit van het energienetwerk. Hoe de energietoets er precies uit gaat zien en hoe deze in de praktijk toegepast gaat worden is op dit moment nog niet bekend. De toets wordt vaak vergeleken met de watertoets die waterschappen doen bij nieuwe ontwikkelingen. Vanuit het Rijk wordt gewerkt aan de aanpassing van de wetgeving (Omgevingswet, Energiewet en een nieuwe AmvB) waarin de wettelijke mogelijkheden voor de energietoets worden uitgebreid. De provincie zal de energietoets uitwerken in het nog op te stellen Programma Energie en naar verwachting opnemen in de Provinciale Omgevingsverordening. We gaan er nu vanuit dat de energietoets gaat gelden voor nieuwe planvorming. 13. Hoeveel capaciteit de provincie nodig heeft om bevoegd gezag te worden bij het realiseren van 150 kV stations, hangt van het aantal stations af en de mate complexiteit per station.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					13. Hoeveel extra capaciteit kost het de Provincie om bevoegd gezag te worden bij de 150kv? Is de provincie daar voldoende op voorbereid? 14. Blijf de Provincie zich voorbereiden op uitbreidingen van het netwerk ook voor de periode na 2040, gezien de	Die inschatting zal nog gemaakt worden. Voor financiering van deze capaciteit zal de provincie met de initiatiefnemer (bij de ontwikkeling van transformatorstation met de netbeheerder) afspraken maken over een financiële vergoeding (anterieure overeenkomst) of leges heffen. Met het IPO en het Rijk zijn gesprekken gaande om dit op uniforme wijze te doen. Op dit moment is de provincie al bevoegd gezag voor een tweetal electriciteitsprojecten en een aantal zon- en wind- projecten. 14. Ja, de provincie bereidt zich op dit moment, samen met gemeenten en netbeheerders al voor op de periode na 2040. In de Energievisie 2.0 (vastgesteld door GS in februari 2025), die als bouwsteen voor de nieuwe Omgevingsvisie NH is gebruikt, is als horizon 2050 genomen. In de nieuwe Omgevingsvisie is ook deze horizon van 2050 gehanteerd, zodat het toekomstige energiesysteem en de ruimtelijke ontwikkelingen integraal bepaald kunnen worden. En ook de netbeheerders hebben afgelopen jaren visies en scenariostudies gedaan voor 2050.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					mogelijk grote groei in vraag naar elektriciteit? 15. Bij het loslaten van het principe ‘eerst bewegen, dan bouwen’ wordt losgelaten, gaat het dan alleen om het loslaten van een volgtijdelijke realisatie of ook over de mobiliteitsplannen? Moet er wel altijd nog steeds een haalbaar mobiliteitsplan met verwachte financiering liggen?	15. Bij het loslaten van eerst bewegen, dan bouwen gaat het inderdaad om het loslaten van de volgtijdelijke realisatie. Er moet nog steeds een mobiliteitsplan liggen, bij voorkeur via een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE). Dit biedt een evenwichtig pakket van mobiliteitsoplossingen en een verdeling van de rollen en verantwoordelijkheden voor uitvoering hiervan. Het kan met het loslaten van het principe voorkomen dat nog niet alle mobiliteitsoplossingen/ontsluiting van een ontwikkeling gerealiseerd zijn op het moment dat de woningen worden opgeleverd. Met het loslaten van dit principe kan een versnelling worden gerealiseerd bij het bouwen van woningen. 16. Op grond van de Omgevingswet en de Algemene beginselen van behoorlijk bestuur (motiveringsplicht, zorgvuldigheidsbeginsel, evenredigheidsbeginsel) geldt dat we moeten kunnen verdedigen waarom bijvoorbeeld nieuwe sierteelt in zo’n prioritair landbouwgebied niet mogelijk is vanwege

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					16. Waarom is het niet mogelijk om grond te behouden binnen de omgevingswet voor voedselzekerheid zonder expliciete duiding van voedselzekerheid en de betekenis daarvan op regionaal en (inter)nationaal)niveau, maar is het wel mogelijk om grond te behouden voor een specifieke economische sector, namelijk de landbouwsector?	voorrang aan voedselproductie. Hiervoor moet de provincie voedselzekerheid als beleidsdoel vastleggen. Dat noodzaakt voedselzekerheid nader te definiëren en uit te werken. De provincie zal daarbij in het kader van "evenwichtige toedeling van functies aan locaties" bijvoorbeeld moeten motiveren waarom onderscheid tussen verschillende soorten teelt noodzakelijk is in het kader van het bereiken ven een beleidsdoel, dat is vastgelegd in een door het bevoegd gezag vastgesteld beleidsdocument en dat past binnen de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet (art. 1.3) en dat het onderscheid evenredig is, dus geschikt is om het doel te bereiken en het doel niet met andere, minder beperkende maatregelen kan worden bereikt. 17 In IPO verband is gewerkt aan een definiëring van voedselzekerheid, in brede zin zoals door de FAO onderscheiden in vier kernaspecten (dimensies) van voedselzekerheid: 1. Beschikbaarheid – Is er voldoende voedsel aanwezig? 2. Toegang – Hebben mensen economisch en fysiek toegang tot dat voedsel?

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					17. Is er een poging gedaan om een goede definiëring van voedselzekerheid en de betekenis daarvan op regionaal en (inter)nationaal)niveau te maken? Zo ja, wat is de reden om het niet op te nemen? En zo nee, waarom niet?	3. Gebruik – Is het voedsel veilig, voedzaam en geschikt om mensen goed te laten functioneren? 4. Stabiliteit – Is de toegang tot voedsel ook bestand tegen schokken? Nationaal focust de voedselzekerheidsagenda primair op acute verstoringen met drie prioriteiten: (1) het versterken van de veerkracht van het voedselsysteem, (2) het verminderen van strategische afhankelijkheden en (3) het vergroten van crisisparaatheid. Een vertaling naar regionaal en (inter)nationaal niveau heeft niet plaats gevonden omdat er geen eenduidigheid is over de invulling van het begrip voedselzekerheid. 18 De gevolgen voor ander ruimtegebruik zijn nog niet te benoemen omdat dit afhankelijk is van de verder uitwerking van de aanwijzing. Afhankelijk van de keuzes die daarin gemaakt gaan worden, de hardheid van het regiem dat zal worden ingesteld zal het meer of minder gevolgen hebben.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					18. Welke gevolgen heeft het aanwijzen van prioritaire landbouwgronden voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen in de betreffende gebieden, zoals woningbouw, andere economische functies, infrastructuur, natuur en water? 19. Wanneer wordt voorzien dat de bescherming van vitale drinkwater infrastructuur in de omgevingsverordening wordt opgenomen?	19 In de komende periode willen we onze ambitie om aandachtszones te benoemen voor vitale ondergrondse drinkwaterinfrastructuur, zoals beschreven in de concept Omgevingsvisie, nader uitwerken. De wijze waarop deze uitwerking zal plaatsvinden, staat nog open. Wij kijken hierbij ook naar een beleidsmatige uitwerking in een programma. In dit stadium kunnen we dan ook nog geen uitspraak doen of de bescherming van drinkwater in de Omgevingsverordening zal worden geborgd. 20. In het regioadvies Programma Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee (VAWOZ) & 380 kV Netuitbreiding Noord-Holland-Noord, waaraan de provincie zich heeft gecommitteerd, is een klimaatbestendige inrichting een randvoorwaarde. Ook hebben we het rijk opgeroepen de norm van de Wieringermeerdijk opnieuw te evalueren. Een manier om die garantie van de waterveiligheid te bewerkstellingen is te zorgen dat de normen van de primaire keringen aan het IJsselmeer op orde

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					20. Bij Wieringermeer staat dat een hoger veiligheidsniveau van de keringen ‘voor de hand ligt’. Is dit niet een voorwaarde voor het energiestation in het laaggelegen gebied? 21. Waarom wordt nu onderzocht of het beschermingsniveau van de keringen die de Provincie heeft overgenomen van het	zijn. Als provincie zijn we van mening (Gebaseerd op het onderzoek van Deltares), dat de huidige normen niet voldoen. Wij zijn in gesprek hierover met het Rijk, die de normen vaststellen voor deze keringen. 21. Op 1 januari 2017 zijn, via een wijziging van de Waterwet, de primaire keringen categorie C (Rijkskeringen) aan het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal afgewaardeerd naar regionale keringen. Uitgangspunt van deze wetswijziging is, dat we vanaf nu inzetten het (buiten)water te keren bij "de voordeur". Voor dit gebied is dat de Lek en IJmuiden. De bescherming wordt hiermee primair geregeld via de bescherming van de Noordelijke Lekdijk en de kering bij IJmuiden. Bij de afwaardering van de primaire keringen naar regionale keringen, werd Provincie Noord-Holland bevoegd tot normstelling voor deze keringen aan het Noordzeekanaal en Rijkswaterstaat voor de keringen aan het Amsterdam-Rijnkanaal. Met de Waterschappen heeft Provincie Noord-Holland afgesproken en ook in de waterschapsverordeningen laten vastleggen dat we de keringen aan het

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					Rijk op huidig niveau behouden moet blijven?	Noodzeekanaal niet fysiek afwaarderen (voorlopig op hoogte houden) totdat de Lekdijk en IJmuiden zijn versterkt en daarmee voldoen aan de nieuwe normen. De provincie wil samen met de waterschappen onderzoeken of het handhaven van de genormeerde extra hoogte bijdraagt aan extra overstromingsveiligheid (als extra bescherming via de achterdeur) indien de Lekdijk en IJmuiden toch bezwijken. Zo ja, dan zou het een aanleiding kunnen zijn om met elkaar te overwegen de huidige tijdelijke maatregel om deze keringen op hoogte te houden te herzien, en te veranderen in een permanente maatregel. Dit past bij de verbrede waterveiligheidsbenadering waar de provincie in de omgevingsvisie voor kiest. 22. We zien de aanleg van zowel het raamwerk als de meer fijnmazige groenblauwe dooradering als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept dat kan worden gekoppeld aan nieuwe ontwikkelingen. Waar schakels ontbreken in het raamwerk kunnen deze

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					22. Op welke manier kan het groenblauwe raamwerk gerealiseerd worden als er geen duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling en geen kostenverdeling is? Gaat de Provincie het voortouw nemen om alle betrokken partijen bij elkaar te krijgen bij de groenblauwe dooradering?	bijvoorbeeld gekoppeld worden aan de inpassings- en eventuele compensatieopgave van grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur.
5	D66	6b	Rommel	Vaststelling Vijfde herziening	1. Op welke termijn zal overleg plaats vinden met de sector over bodemsystemen?	1. Het overleg met de sector over bodemsystemen is in voorbereiding en vindt naar verwachting in januari 2027

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
				Omgevingsverordening NH2022	Wanneer is naar verwachting dit traject afgerond? 2. Is er overleg geweest met de netwerkbeheerder over de wenselijkheidheid van systeembatterijen bij 150kv stations?	plaats. De planning voor de afronding van het traject wordt in gezamenlijkheid uitgewerkt in een plan van aanpak. Daarom kunnen wij op dit moment nog geen einddatum noemen. 2. Er is veel overleg geweest met de netbeheerders Liander en TenneT en andere stakeholders over de beleidsontwikkeling voor batterijen. Alle partijen zien de noodzaak voor batterijen in het toekomstig energiesysteem omdat ze flexibiliteit in het systeem brengen en daarmee congestieverzachtend kunnen zijn en balansdiensten aan TenneT kunnen bieden. Vanwege het belang van de provincie om het landschap te beschermen is in het beleid door GS vastgesteld dat batterijen bij 380kV stations mogelijk zijn en dat batterijen op of nabij bedrijventerreinen ook zijn toegestaan. Dat betekent dat in de Omgevingsverordening nieuwe batterijen niet worden toegestaan in het open landschap naast een 150kV station

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					3. Op welke manier wordt rekening gehouden met een cumulatie van effecten bij projecten bij werelderfgoed?	maar wel op of aansluitend op een bedrijventerrein met een aansluiting op een 150 kV station. De netbeheerders zijn actief gewezen op de mogelijkheid om te reageren op de ontwerp-omgevingsverordening. TenneT heeft een zienswijze ingediend maar heeft niet gereageerd op dit punt. Liander heeft ook geen aanleiding gezien om hierop te reageren. 3. Om de effecten op het Werelderfgoed te kunnen bepalen hebben UNESCO en ICOMOS een instrument, de Heritage Impact Assessment (HIA), in het leven geroepen. Dit instrument wordt regelmatig geactualiseerd: de laatste keer was in 2023. Bij het uitvoeren van de HIA wordt ook de opeenstapeling van de verschillende projecten en de bijbehorende effecten onderzocht. Volgens deze werkwijze is het de bedoeling dat de projecten in zowel het verleden als in de toekomst (voor zover dat bekend is) worden beschouwd.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					4. is het verkleinen van de afstand van batterijen tot energiestations naar minimaal 10 meter ook bij de veiligheidsregio getoetst?	4. Deze wijziging ten opzichte van de ontwerp-omgevingsverordening is gedaan naar aanleiding van de zienswijze van TenneT die onderzoek heeft gedaan naar de veiligheidseisen voor hun transformatorstations en heeft geconcludeerd dat de minimale afstand kan worden verkleind naar 10 meter. Wij hadden de afstand van 50 meter in het ontwerp opgenomen op verzoek van TenneT maar zij geven dus zelf aan dat de afstand kleiner kan. Het effect is dat er minder ruimte nodig is tussen de batterij en het 380 kV transformatorstation en dat is ruimtelijk gezien een verbetering tov de eis in het ontwerp voor 50 meter. Ruimtelijk en landschappelijk is het gewenst dat de batterij zo dicht mogelijk bij het transformatorstation wordt geplaatst. Er is geen contact geweest met de Omgevingsdienst of de Veiligheidsregio over deze wijziging. Bij de vergunningverlening voor een batterij zal het bevoegd gezag (in de regel de

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					5. Waarom is bepaald dat er exact 20% mag worden afgeweken van de 200 meter regel voor de afstand van batterijen tot energiestations? Zijn ook andere manieren, zoals maximaal 200 meter tenzij er motiverende redenen	gemeente) moeten vergunnen op basis van de dan geldende normen voor externe veiligheid en op basis van adviezen van de veiligheidsregio en de OD. Indien daar aanleiding voor is, kan in een vergunningsproces een ruimere afstand worden geëist. De nu voorliggende minimale afstand is de afstand die de provincie verordent (op advies van TenneT) maar een ruimere afstand kan altijd vastgesteld worden indien de plaatselijke situatie daarom vraagt. 5. Deze aanpassing op de ontwerp-omgevingsverordening is gedaan naar aanleiding van de zienswijze van TenneT die om meer maatwerk vraagt voor de afstand van 200 meter voor een batterij vanaf een 380kV transformatorstation. Wij hadden deze afstand opgenomen omdat we vanuit ruimtelijk en landschappelijk oogpunt het belangrijk vinden dat een batterij zo dicht mogelijk bij een station staat. We begrijpen het verzoek van TenneT voor maatwerk

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					zijn om daarvan af te wijken, overwogen? 6. Zijn er naast de gemeenten Amsterdam, Bloemendaal, Amstelveen en Texel nog meer gemeenten die in de gesprekken over de stiltegebieden hebben aangegeven dat zij het niet eens zijn met het (tempo van) de overdracht van de handhavingstaak?	maar blijven van mening dat de batterij zo dicht bij het station moet staan. Er zijn ook andere mogelijkheden overwogen om maatwerk te bieden maar met de 20% afwijking bieden we duidelijkheid en flexibiliteit. Wij willen waar mogelijk zo veel mogelijk duidelijkheid geven om langdurige afwegingen tijdens het vergunningsverleningsproces te voorkomen. 6. Nee dat is niet het geval. Overigens zijn alle gemeenten actief gewezen op de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de wijziging t.a.v. Stiltegebieden in de ontwerp-omgevingsverordening.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
6	BBB	6a	Rommel	Omgevingsvisie	1. GS verwijst in de beantwoording aan LTO Noord naar vigerend beleid waarin ANLb binnen het NNN op termijn niet meer mogelijk is. Kan GS aangeven in welk beleidsdocument dit is vastgelegd, wanneer en door welk bestuursorgaan dit is vastgesteld, welke termijn wordt bedoeld en wat de inhoudelijke onderbouwing van deze beleidskeuze is? 2. In West Friesland is een gedeelte ingetekend als voornamelijk fruitteelt. Hoeveel percentage van de ingetekende oppervlakte is daadwerkelijk fruitteelt? En hoeveel is van de oppervlakte is voor andere agrarische activiteiten in procenten? Kan dit gespecificeerd worden per agrarische activiteit?	1. Dat is de NNN realisatiestrategie die is vastgesteld in oktober 2025. Daarin is onderscheid gemaakt tussen focusgebieden en buiten focusgebieden. Vanwege de urgentie van de natuuropgave in focusgebieden (circa 800 ha ANLb binnen het NNN) is besloten dat ANLb binnen het NNN daar uiterlijk 1 januari 2029 niet meer mogelijk is. Buiten focusgebieden wordt niet uitgesloten dat er na 1 januari 2029 nog ANLb mogelijk is. De inhoudelijke onderbouwing is vastgelegd in bijlage 6 bij de realisatiestrategie: ANLb in NNN 2. De cijfers zijn nog niet beschikbaar op regionaal niveau zoals ingedeeld op de landbouwkaart in de Omgevingsvisie. Een regionale indeling met Westfriesland en Kop van Noord-Holland samen (2024) noemt 0,9 % voor boom/fruitteelt van het totaal oppervlak. De verdere verdeling in die gezamenlijke regio is 28 % agrarisch grasland, 17 % akkerbouw, 9 % bollenteelt, 0,9% glastuinbouw, 9 % overig landbouw van het totaal oppervlak. De totale fruitteelt in Westfriesland beslaat volgens de landbouwvisie Westfriesland circa 650 hectare.

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					3. Is de kust meegenomen in het overzicht van voor de recreatieopgaven in Noord Holland. Zo ja, is dit de hele kust? Of een bepaald gedeelte? Hoeveel procent van de totale oppervlakte van de kust is dit? Om hoeveel hectare gaat dit? Zo nee. Hoeveel hectare omvat het gedeelte van de kust wat niet te gebruiken is voor burgers om te recreëren?	3. In de analyse van de recreatieruimte is de volledige kust meegenomen. Er is echter geen aparte berekening gemaakt op het schaalniveau van de kust. In de analyse uit 2022 is wel aandacht geweest voor specifieke kustgebieden zoals de Schoorlse Duinen en het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. In de meest recente analyse is het volgende opgenomen over de kust: “De duingebieden aan de kust zijn grotendeels Natura2000 en NNN gebieden en hebben vanwege de aanwezigheid van kwetsbare natuur een beperkte draagkracht voor recreatie”. Voor de benutting van het strand is dit vastgelegd in de Strandzonering, als onderdeel van onze Omgevingsverordening. Hierin staat opgenomen welke delen intensief of extensief gebruikt kunnen worden voor recreatie en toerisme.
					4. Kan GS aangeven waarom in de beantwoording van zienswijze 24 niet inhoudelijk wordt ingegaan op de door LTO Noord genoemde behaalde stikstofreductie en de wens om	4. We gaan niet inhoudelijk in op de genoemde stikstofreductie, omdat dat niet gevraagd werd in de zienswijze. In de beantwoording is verwezen naar de gebiedsgerichte uitwerking. Hiermee wordt voortgebouwd op de landbouwovereenkomst en de reeds behaalde resultaten. Waaronder dus de 18%

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					de ingezette aanpak voort te zetten? 5. GS erkent het grote belang van het Noord-Hollandse agrocluster, maar concludeert dat dit niet voldoet aan de criteria voor een strategisch economisch cluster. Kan GS concreet aangeven op welke onderdelen van het TNO-denkkader het agrocluster onvoldoende scoort, en hoe daarbij de bijdrage aan Europese voedselzekerheid en strategische autonomie is meegewogen?	uitstootreductie van de afgesproken generieke 30% reductie bij veehouderij. 5. TNO heeft onderzocht welke rol Noord-Holland speelt binnen 27 economische activiteiten die relateren aan deze Europese en nationale maatschappelijke opgaven en beleidsprioriteiten – en die daarmee als potentieel strategisch relevant zijn geïdentificeerd. In het TNO-analysekader zijn deze 27 activiteiten hierbij vanuit twee perspectieven onderzocht: het maatschappelijk belang van deze economische activiteiten en de systeempositie van Noord-Holland. Het agrocluster als geheel is hierbij niet geïdentificeerd en onderzocht. Het TNO-rapport biedt dus geen basis voor de conclusie dat het agrocluster als geheel op bepaalde onderdelen onvoldoende scoort. Binnen de 27 onderzochte activiteiten vielen wel onderdelen van het agrocluster: waaronder de voedingsmiddelenindustrie als geheel, cacao- en suikerwaren, maar ook alternatieve eiwitten,

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						plantveredeling en zaadtechnologie, en biotechnologie. Als voorbeeld de voedingsmiddelenindustrie & cacao- en suikerwaren. Deze activiteiten hebben geen kernposities en een onzekere positieve impact op maatschappelijk belang: • Maatschappelijk belang: Vanuit veiligheid en weerbaarheid is de voedingsmiddelenindustrie volgens de NCTV geen expliciet vitaal proces “voedselvoorziening”. De mate waarin de voedingsmiddelenindustrie in de toekomst daadwerkelijk zal bijdragen aan gezondheid of duurzaamheid is sterk afhankelijk van de richting waarin de productiewijzen zich zullen ontwikkelen. Dat maakt de toekomstige positieve impact op het maatschappelijk belang onzeker. • Systeempositie: Ondanks dat Noord-Holland een van de grootste cacaoclusters ter wereld herbergt en een bovenmatige concentratie in

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						industriële food processing & ingrediëntentechnologie kent rond het NZKG is de voedingsmiddelenindustrie als geheel ondervertegenwoordigd op basis van vestigingen en banen. Daarnaast worden de activiteiten binnen de voedingsmiddelenindustrie, ten opzichte van andere geanalyseerde activiteiten, niet als zeer complex beoordeeld. Ook is er afhankelijk van internationale grondstoffenstromen en handel. Ten slotte is er sprake van redelijke complementariteit, maar geen uitgesproken systeemrol. Voor de andere activiteiten die vallen onder het agrocluster verwijzen wij naar het TNO-rapport waar in de fiches verdere onderbouwing is opgenomen.
					6. Een groot gedeelte van de zienswijzen zijn beantwoord door AI. Hoe wordt deze pilot geëvalueerd? Wie worden hierbij betrokken?	6 Er is geen enkele zienswijze met AI beantwoord. AI is alleen ingezet, gebruik makend van alle zienswijzen in een bepaalde categorie, om een analyse te doen op waar overeenkomende onderwerpen in zienswijzen staan en welke afwijkende onderwerpen in een

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
						categorie aanwezig zijn. Op die manier is een zo volledig mogelijk beeld van de inhoud van alle zienswijzen rond een bepaald thema gemaakt.
7	PRO	6.a.	Rommel	05 Overzicht van veranderingen in het eindconcept van de omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie	1. Waarom worden op pagina 89 specifieke aandachtsgroepen genoemd? Hebben zij een andere status dan de overige wettelijke aandachtsgroepen die niet benoemd worden, bijvoorbeeld wat betreft de inzet en verantwoordelijkheden van de provincie? 2. Hoe verloopt het proces voor het selecteren van gebieden als noodoverloopgebied?	1. De op pagina 89 benoemde groepen zijn hier niet benoemd omdat deze een andere status zouden hebben dan niet genoemde groepen. In geval van onvoldoende beschikbaarheid gaat de verdringingsreeks gelden. Op basis daarvan wordt door de waterbeheerders besloten over de waterverdeling. De genoemde groepen hebben niet allen dezelfde plek in deze reeks en zijn hier vooral ter verduidelijking benoemd. 2. Een zoekgebied is in de omgevingsvisie gedefinieerd als een gebied waarin oplossingen of alternatieven worden onderzocht voor een (water)vraagstuk zoals noodoverloopgebieden. In deze zoekgebieden is het nog niet zeker of en in welke delen van het gebied een ontwikkeling plaats gaat vinden. Programma's zijn het instrument om dit nader uit te werken en bijvoorbeeld te bepalen waar zoekgebieden uiteindelijk juridisch geborgd worden. Concretisering, waaronder het te

Technische vragen commissie Ruimte 23 en 26 november 2026						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					3. Op pagina 72 wordt een verhoging van het voorjaarspeil van het IJsselmeer voorzien vanwege het toenemend watertekort. Wanneer wordt hierover een besluit verwacht en vanaf wanneer zou het hogere voorjaarspeil kunnen gelden?	volgen proces, vindt bijvoorbeeld plaats in de uitwerking van het regionaal water en bodem programma (2028-2033) en in gebiedsprogramma's. Een aantal opgaven in zoekgebieden wordt uitgewerkt in samenwerking met andere partners, zoals de drinkwaterbedrijven of de waterschappen of met het deltaprogramma. 3 Een moment van besluitvorming ligt nog niet vast. I&W voert eerst nog een onderzoek (Peil langetermijn onderzoek 2028 – 2031) uit in kader van het Nationaal waterprogramma 2028 – 2033.

Tabel behorend bij antwoord op vraag 1 D66 punt 6a Vaststellen Omgevingsvisie en Nota van Beantwoording

Lopende programma's	**Concept/ontwerp**	**Definitief**

Programma Gezonde Leefomgeving	Q2 2027	ntb
Programma Natuur en Stikstof	Februari 2027	3e kwartaal 2027
Regionaal Water en Bodemprogramma	Q1/Q2 2027	Q3 2027
Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma	Q3 2027	Q4 2027
Beheerplan Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid	November 2026	Februari 2027
Beheerplan Natura 2000-gebied Noord-Hollands Duinreservaat	November 2026	Februari 2027
Beheerplan Natura 2000-gebied Abstkolk & de Putten	November 2026	Maart 2027
Beheerplan Natura 2000-gebied Polder Zeevang	Januari 2027	April 2027
Beheerplan Natura 2000-gebied Zwanenwater & Pettemerduinen	Januari 2027	April 2027
Beheerplan Natura 2000-gebied Duinen Den Helder-Callantsoog	Maart 2027	Juni 2027
Nieuwe programma's		
Toekomstbeeld economie	Q1 2027	ntb

Provincie Noord-Holland

Agenda Commissie Ruimte

Datum	23-11-2026
Tijd	18:00 - 22:30
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Tessa van Wijnen
Toelichting	

1	**Opening en mededelingen**
2	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergaderingen, Lijsten moties en toezeggingen**
3	**Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden**
4	**Inspreekhalfuur**
18:00	
5	**Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer (portefeuille Wonen)**
6	**A-agenda Ruimtelijke ontwikkeling**
18:30	
6.a	**Vaststellen Omgevingsvisie NH en Nota van Beantwoording**

Toelichting: De provincie werkt aan het vernieuwen van haar omgevingsvisie. Van 22 juni 2026 tot en met 31 augustus 2026 heeft de ontwerp-omgevingsvisie formeel ter inzage gelegen. Er zijn ruim 1500 zienswijzen binnengekomen. Deze hebben, samen met de omgevingseffectrapportage, het advies van de Commissie mer en nieuwe ontwikkelingen, gemaakt dat er wijzigingen zijn doorgevoerd in de teksten en afbeeldingen van de ontwerp-omgevingsvisie. Met dit besluit stellen Gedeputeerde Staten het concept van de Omgevingsvisie Noord-Holland en de concept Nota van Beantwoording vast en leggen deze ter besluitvorming voor aan Provinciale Staten. Pas na besluitvorming in Provinciale Staten en publicatie in het Digitaal Stelsel Omgevingswet is de nieuwe Omgevingsvisie Noord-Holland formeel vastgesteld en daarmee de nieuwe overkoepelende visie voor het omgevingsbeleid van de provincie Noord-Holland.

Behandelvoorstel: Adviseren aan PS over de Statenvoordracht vaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en Nota van Beantwoording. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 14 december 2026. Voor dit

agendapunt worden alle commissies en alle gedeputeerden uitgenodigd. Per fractie kunnen maximaal 3 woordvoerders deelnemen aan de bespreking. De commissieleden kunnnvaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en Nota van Beantwoordingen politieke vragen stellen en het debat voeren in twee termijnen.

6.b A-agenda Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022

Toelichting: De Omgevingsverordening NH2022 wordt één keer per jaar inhoudelijk herzien. De Vijfde herziening van de omgevingsverordening heeft betrekking op verschillende onderwerpen, waaronder Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde, Grootschalige energieopslagsystemen, Woningbouwregio's, Stikstof en Stiltegebieden. De voorgestelde wijzigingen hebben van 21 mei t/m 1 juli 2026 als ontwerp ter inzage gelegen en worden nu aan Provinciale Staten ter vaststelling aangeboden. GS stellen zelf ook een wijziging van de bijlagen bij de verordening vast.

Behandelvoorstel: Adviseren aan PS over de Statenvoordracht vaststelling vijfde herziening Omgeingsverordening. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 14 december 2026.

7 B-agenda Ruimtelijke ontwikkeling

21:30

7.a Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Toelichting: De 17 gemeenten in Noord-Holland Noord (NHN), het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de provincie Noord-Holland werken samen aan een gezamenlijk koersdocument voor de ruimtelijke ontwikkeling in de regio: het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. Het concept Ontwikkelperspectief NHN is gereed. Na bespreking in Provinciale Staten (commissie Ruimte op 23 november) zullen Gedeputeerde Staten op 8 december eventuele wijzigingsvoorstellen aan de stuurgroep Ontwikkelperspectief kenbaar maken. Daarbij wordt het voornemen uitgesproken om het Ontwikkelperspectief NHN begin 2027 te onderschrijven.

Behandelvoorstel: De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerden het concept ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord bespreken

8 Rondvraag gedeputeerde Rommel (portefeuille Ruimtelijke ontwikkeling)

9 C-agenda: ingekomen stukken commissie Ruimte 23 november 2026

Provincie
Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Agenda Commissie Ruimte

Datum	26-11-2026
Tijd	18:30 - 21:30
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Chris Vonk
Griffier/Secretaris	Susanne Neeskens
Toelichting	De vergadering vindt in hybride vorm plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen via https://noord-holland.stateninformatie.nl. De commissievergadering is toegankelijk voor publiek. Het is mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dat kan fysiek of digitaal. Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Ruimte. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (woensdag 25 november) door het aanmeldformulier in te vullen: Aanmeldformulier inspreken commissievergadering Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden.

0 **Technische briefing N203 Krommenie 17:45 - 18:25 uur**

1 **heropening**

2 **A-agenda algemeen**

18:30

2.a **Laatste begrotingswijziging 2026**

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze laatste begrotingswijziging omvat een bijstelling van de begroting 2026.

3 **A-agenda Mobiliteit**

19:10

3.a **Onderdoorgang Broek in Waterland**

Toelichting: Provinciale Staten worden gevraagd om de in co-creatie ontwikkelde onderdoorgang in de N247 bij Broek in Waterland vast te stellen als voorkeursvariant. Ook wordt gevraagd om krediet beschikbaar te stellen

voor de verdere voorbereiding en uitwerking van de voorkeursvariant. Tot slotvragen Gedeputeerde Staten om een uitvoeringskrediet te reserveren. Deze reservering is nog geen besluit om het project uit te voeren. De reservering laat wel zien dat de provincie zich aan het project wil verbinden. De provincie blijft met het Rijk, de Vervoerregio Amsterdam, gemeenten en andere mogelijke partners in gesprek over de financiering van het project. Met de uitkomsten van de vervolgstudie kunnen Provinciale Staten een besluit nemen over de volgende fase van het project.

Behandelvoorstel: Adviseren aan PS over de Statenvoordracht Onderdoorgang Broek in Waterland. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 14 december 2026.

4 B-agenda Mobiliteit

20:30

4.a Conceptplan actiever toezicht en handhaving ligplaatsenbeleid

Toelichting: De provincie Noord-Holland stelde een conceptplan op om het ligplaatsenbeleid uit 2018 beter uitvoerbaar te maken. De provincie kiest daarin voor een gefaseerde aanpak om het toezicht en de handhaving op particuliere ligplaatsen en bouwwerken langs provinciale vaarwegen te verbeteren. Deze werkwijze geeft beter inzicht in het aantal en de aard van ligplaatsen en bouwwerken die niet aan de regels voldoen. Op basis daarvan kan de provincie toezicht en handhaving gericht organiseren en uitvoeren. Met dit besluit stellen Gedeputeerde Staten het conceptplan vast en leggen zij dit ter bespreking voor aan Provinciale Staten. Besluiten over de start van fase 1, de vignetplicht, de volgende fasen en de benodigde middelen volgen later. Ondertussen blijft de provincie op de huidige manier toezicht en handhaving uitvoeren.

Behandelvoorstel: De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerden het conceptplan actiever toezicht en handhving ligplaatsenbelid bespreken

4.b Agenderingsverzoek D66 C-naar B jaarverslag Openbaar Vervoer

De provincie Noord-Holland is opdrachtgever voor het openbaar vervoer in 3 gebieden in Noord-Holland: Gooi en Vechtstreek, Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord. Ieder jaar wordt er een jaarverslag gepubliceerd met de resultaten van het openbaar vervoer in deze gebieden, zoals het aanbod, het gebruik en de kwaliteit van het ov. Het Jaarverslag ov 2025 is te downloaden op de website van de provincie Noord-Holland.

5	Rondvraag gedeputeerde Olthof (portefeuilles Mobiliteit, luchtvaart, OV Knooppunten)
6	sluiting

Provincie Noord-Holland

Nummer	Onderwerp	Fractie	Datum PS	Inhoud	Portefeuillehouder	Stand van zaken GS
M89-2026	Verwerken resultaten Clean Energy Hubs	ChristenUnie, Volt, PvdD, D66, GroenLinks	29-06-2026	PS verzoekt GS: •Uiterlijk in september aan PS terug te koppelen wat de resultaten zijn van de SPUK-regeling van het Rijk; •De financiële consequenties in beeld te brengen,	Olthof, J.	
M87-2026	Arbeidsmigranten in Noord-Holland	PvdA, GroenLinks, SP, CDA, ChristenUnie, D66	29-06-2026	Provinciale Staten verzoeken Gedeputeerde Staten: •Weer een coördinerende rol te nemen bij het realiseren van huisvesting van arbeidsmigranten, ter bevordering van o Het realiseren van toereikende huisvesting via onder andere de volkshuisvestingprogramma's en afspraken met gemeenten waar veel arbeidsmigranten werken; o Initiatieven die bijdragen aan beter toezicht en effectievere handhaving door gemeenten op de huisvesting van arbeidsmigranten; o Afstemming met de uitzendbranche over haar bijdrage in deze opgave en hierover uiterlijk te rapporteren in Q4-2026;	Beemsterboer, J.	21-09-2026: Uit GS besluitenlijst d.d. 01-09-2026: Initiatiefvoorstel Arbeidsmigratie Noord-Holland Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten over de uitvoering van het initiatiefvoorstel Arbeidsmigratie Noord-Holland en motie M87-2026 middels een brief. Besluit: Provinciale Staten met bijgevoegde brief te informeren over de uitvoering van het initiatiefvoorstel Arbeidsmigratie Noord-Holland en de uitvoering

				o Aandacht voor arbeidsmigranten die dakloos zijn geworden zonder hierbij taken van gemeenten over te nemen. • Voor de benodigde provinciale inzet 175.000,- per jaar te reserveren voor een looptijd van vier jaar; • Dit bedrag op te nemen in de begroting 2026 en te dekken uit de algemene reserve. • Jaarlijks over de voortgang aan PS te rapporteren.		van motie M87-2026 Arbeidsmigranten in Noord-Holland.
M75-2026	Wonen boven winkels	D66, CDA, PvdA ,GroenLinks, BBB, 50PLUS	29-06-2026	Provinciale Staten verzoeken Gedeputeerde Staten: ● bij de Programmabegroting 2027 de aanpak 'Beter Benutten' uit te werken en daarin een meerjarige inzet op Wonen voor en boven Winkels op te nemen; ● hiervoor gedurende drie jaar € 200.000 per jaar (€ 600.000 totaal) beschikbaar te stellen, te dekken uit de onderbesteding binnen het budget Woningbouwversnelling, onderdeel Innovatie en Vernieuwing, dan wel uit een gelijkwaardige dekking binnen het programma Woningbouwversnelling; ● het programma in ieder geval te richten op: - het ondersteunen van gemeenten bij het	Beemsterboer, J.	

				realiseren van woningen boven winkels; - het ondersteunen van gemeenten bij de transformatie van aanloopstraten en structureel leegstaand winkelvastgoed naar wonen, waar dit bijdraagt aan compacte en vitale winkelgebieden; - het behouden en versterken van vitale winkelgebieden, waarbij ruimte blijft voor winkels, horeca en maatschappelijke voorzieningen die bijdragen aan de leefbaarheid van dorps- en stadscentra; - het ondersteunen van gemeenten bij centrumvisies, planvorming, haalbaarheidsonderzoeken en businesscases; - het verzamelen en actief delen van kennis en praktijkervaring van gemeenten die hier succesvol mee aan de slag zijn; - het stimuleren van samenwerking tussen gemeenten, vastgoedeigenaren, woningcorporaties bij de Programmabegroting 2027 de aanpak 'Beter Benutten' uit te werken en daarin een meerjarige inzet op Wonen voor en boven Winkels op te nemen en ontwikkelaars; ● Provinciale Staten bij de		

Provincie Noord-Holland

				Programmabegroting 2027 te informeren over de uitwerking van het programma, de beoogde doelstellingen en de wijze waarop de middelen worden ingezet.		
M133-2025	Compensatie bedrijfsfuncties bij ruimtelijke plannen	CDA, VVD, BBB, JA21	08-12-2025	PS verzoeken GS: • In aanvulling op het Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) een voorstel voor compensatie bij verlies aan bedrijventerreinen voor gebieden buiten IPB uit te werken. Vervolgens het voorstel met nut en noodzaak en voor- en nadelen voor te leggen aan PS in aanloop naar de eerstvolgende concept- herziening van de Omgevingsverordening NH2022.	Rommel, E.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Verkennend onderzoek n.a.v. de motie is uitgezet door directie beleid (DE/RSO), ook in relatie tot actualisatie Omgevingsvisie, verwachting oplevering na de zomer. 06-02-2026: Verkennend onderzoek n.a.v. de motie wordt opgepakt door directie beleid (DE/RSO), ook in relatie tot actualisatie Omgevingsvisie.
M109-2025	Versnellen van vergunning verlening voor	D66, BBB, CDA, GroenLinks, Volt en 50PLUS	03-11-2025	PS verzoekt het college van Gedeputeerde Staten: • te inventariseren in hoeverre vertraging bij vergunningverlening bij de Omgevingsdiensten een knelpunt vormt voor woningbouwprojecten;	Beemsterboer, J.	20-08-2026: Wij zijn in overleg met omgevingsdiensten hierover, wij overwegen de optie om ook omgevingsdiensten gebruik te laten maken van de flexibele schil regeling tbv inhuren menskracht,

	woningbouw			• hierbij ook de oorzaken en mogelijke oplossingsrichtingen in beeld te brengen, samen met de betrokken Omgevingsdiensten en vertegenwoordigers van de bouw- en ontwikkelingssector; • hierover uiterlijk in het derde kwartaal van 2026 aan Provinciale Staten te rapporteren, inclusief concrete voorstellen om de vergunningverlening efficiënter te organiseren.		naast gemeenten. Daarnaast gaan we een aantal marktpartijen benaderen om ervaringen op te halen. 06-02-2026: Uitvoering van de motie wordt in afstemming met de OD's opgepakt.
M100-2025	Demografische ontwikkeling bepalend voor ruimtegebruik	VVD, BBB, GroenLinks, CDA	29-09-2025	PS verzoekt het College • om te onderzoeken wat voor Noord-Holland de eventuele verschillen zijn tussen de aanbevelingen voor gematigde bevolkingsgroei van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 en de gehanteerde bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 van het CBS; •Provinciale Staten hierover voor eind 2025 te informeren.	Rommel, E.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Geen wijzigingen 06-02-2026: De uitvoering van de motie wordt opgepakt in het traject omgevingsvisie en zal gelijk met de omgevingsvisie in december 2026 worden afgedaan.
M99-2025	Europese toekomst in de omgevingsvisie	Volt	29-09-2025	PS vraagt Gedeputeerde Staten om: -bij een herziening van de omgevingsvisie de rol van Noord-Holland in de Europese Unie mee te nemen in alle relevante onderdelen; -Hierbij ook mee te nemen hoe de Europese	Rommel, E.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Geen wijzigingen 06-02-2026: De uitvoering van de

				Unie onze ambities kan ondersteunen, en hoe Noord-Holland de Europese ambities kan ondersteunen.		motie wordt opgepakt in het traject omgevingsvisie en zal gelijk met de omgevingsvisie in december 2026 worden afgedaan.
M96-2025	Nieuwe grootschalige ontwikkelingen in drogere gebieden	PvdD, D66, GroenLinks, VVD, CDA, ChristenUnie, Volt, BBB	29-09-2025	PS verzoeken GS: - in de ontwerp-Omgevingsvisie de nadruk bij grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen vooral te leggen op “droog” bouwen, en “hoog” een minder prominente positie ten opzichte daarvan te geven	Rommel, E.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: Geen wijzigingen 06-02-2026: De uitvoering van de motie wordt opgepakt in het traject omgevingsvisie en zal gelijk met de omgevingsvisie in december 2026 worden afgedaan
M87-2025	Vrouwenveiligheid in de openbare ruimte	D66, GroenLinks, PvdA, PvdD, CDA, ChristenUnie, JA21, Volt, 50PLUS, SP, FvD, VVD	29-09-2025	Provinciale Staten verzoeken het college van Gedeputeerde Staten: - te inventariseren welke probleemgebieden, waar de provincie verantwoordelijk voor is, langs provinciale routes, wegen, bushaltes en andere relevante locaties bestaan; - in samenwerking met ervaringsdeskundigen en experts zo snel mogelijk, maar uiterlijk Q12026, een plan van aanpak te presenteren aan Provinciale Staten met daarbij de gerichte aanpassingen om de veiligheid(sbeleving) op deze locaties	Olthof, J.	20-08-2026: De aanbesteding van het onderzoek loopt. Naar verwachting zal de definitieve gunning in september plaatsvinden. Naar verwachting zal dit onderzoek ca. 6 maanden duren. Tussentijdse resultaten zullen worden gedeeld als dit mogelijk is. 21-04-2026: Het projectteam werkt aan een onderzoek om

				te verbeteren en de bijhorende kosten om verbeteringen door te voeren; - een meldpunt op te richten waar inwoners sociaal onveilige provinciale routes en wegen, bushaltes en andere relevante locaties kunnen melden, zodat signalen structureel verzameld en geanalyseerd kunnen worden; - bij toekomstige (infrastructurele) projecten waarbij de provincie een rol heeft in deinrichting van de openbare ruimte, expliciet de (ervaren) veiligheid van vrouwen en meisjes mee te nemen in de planvorming en de uitvoering		vrouwenveiligheid structureel te borgen binnen de provincie Noord-Holland. Op dit moment loopt hiervoor het inkoopproces. Het projectteam wil het onderzoek vóór de zomer van 2026 gunnen. Op het moment dat de aanbesteding is gegund, is duidelijk hoeveel tijd het kost voor de resultaten bekend zijn. Naar verwachting worden de aanbevelingen eind 2026 ontvangen. Na afronding van het onderzoek bekijken we welke vervolgstappen nodig zijn om de aanbevelingen structureel te implementeren. Provinciale Staten worden hierover geïnformeerd. 05-02-2026: Uit Besluitenlijst GS 03-02-2026: Er ligt een opgave in het vergroten van de sociale veiligheid en het verminderen van het gevoel van onveiligheid bij vrouwen in de

						openbare ruimte. Ook bij de provincie ligt die belangrijke taak als verantwoordelijke voor diverse doorfietsroutes, wandelpaden, landelijke gebieden, bushaltes en andere infrastructurele projecten. In de motie M87-2025 heeft Provinciale Staten gevraagd een plan van aanpak op te stellen om te komen tot maatregelen die de sociale veiligheid vergroten. Via deze brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de stand van zaken. Besluit: Provinciale Staten te informeren over de uitvoering van Motie 87-2025 Vrouwenveiligheid in de openbare ruimte door middel van een bijgevoegde brief en PS te verzoeken om dit onderwerp ter bespreking te agenderen op de B-agenda van de commissie Ruimte van 9 maart 2026.

						Februari 2026: Momenteel is er een projectteam opgesteld vanuit B&U/BSP en BEL/MOB. Er wordt gewerkt aan een plan van aanpak. PS zal hierover in Q1 2026 worden geïnformeerd middels een brief van GS aan PS. Verder zijn er een aantal acties die momenteel zijn uitgezet: er is een analyse gedaan vanuit meldingen uit het Servicepunt. Op deze locaties wordt er in december en januari een schouw uitgevoerd, samen met vrouwen, om te kijken hoe de sociale veiligheid hier verbeterd kan worden. Ook wordt er gewerkt aan een aanpak van de langere termijn. Hiervoor wordt een plan uitgewerkt voor een gedegen onderzoek waarin probleemlocaties verder worden opgesteld met bijpassende maatregelen. Tot slot wordt er gekeken naar hoe we het maken van meldingen

						gebruiksvriendelijker kunnen maken via het servicepunt. 11-11-2025: Er wordt momenteel een projectteam ingericht dat aan de slag gaat met de uitvoering van deze motie
M85-2025	Onderzoek Vlotbrug Herijken	VVD, BBB, PvdA, CDA, 50PLUS, PVV, FvD, JA21, PvdD	07-07-2025	Provinciale Staten verzoeken Gedeputeerde Staten: • Een herijking van het onderzoeksrapport over een mogelijke nut en noodzaak nieuwe oeververbinding over het Noordhollandsch Kanaal én maatregelen om de verkeersveiligheid voor o.a. fietsers en voetgangers te verbeteren bij het Platform Mobiliteit NHN in te brengen; • De uitkomst van die bespreking te delen met de provinciale staten en ter bespreking aan te bieden bij de commissie Ruimte.	Olthof, J.	20-08-2026: Geen wijzigingen 21-04-2026: De uitvoering van de motie is opgepakt. Een van de laatste stappen is de start van het aanbestedingsproces voor en de uitvoering van de herijking van het bestaand onderzoek naar de nut en noodzaak van een vaste oeververbinding over het Noordhollandsch Kanaal. De verwachting is dat Q3-2026 het resultaat aan de ambtelijke organisatie opgeleverd wordt en daarna gedeeld kan worden met uw Staten.

Provincie Noord-Holland

M153-2024	Waar mogelijk kernkwaliteiten compenseren	D66, PvdD, ChristenUnie	16-12-2024	PS verzoeken het college •Aan gemeenten mee te geven dat indien mogelijk de aantasting van de kernkwaliteiten ook zoveel mogelijk gecompenseerd zou moeten worden.	Rommel, E.	24-09-2026: Uit besluitenlijst GS d.d. 22 september 2026: Afhandelen M153-2024 Compensatie Kernkwaliteiten PS hebben GS in een motie verzocht om aan gemeenten mee te geven dat bij ontwikkelingen in Beschermd Landschap de aantasting van de kernkwaliteiten indien mogelijk ook zoveel mogelijk gecompenseerd zou moeten worden. Besluit: 1. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de uitwerking van motie M153-2024 Waar mogelijk kernkwaliteiten compenseren; 2. Provinciale Staten te verzoeken de motie als afgedaan te beschouwen. 20-08-2026: Geen wijzigingen

						21-04-2026: Geen wijzigingen 29-08-2025: Er wordt gewerkt aan een handreiking voor gemeenten, we verwachten dit in de tweede helft van 2025 gereed te hebben 28-04-2025: Dit wordt verwerkt in de handreiking (zie motie 152-2024) 07-02-2025: Dit wordt verwerkt in de handreiking (zie motie 152-2024)
M93-2024	Onderzoek waterbergin g	D66 GroenLinks	30-09-2024	PS verzoekt het college: - Te onderzoeken of het gewenste combineren van functies zoals natuur en recreatie, piekwaterberging, energietransitie (inclusief transformatiestation) en havenbekken zoals gesteld in het coalitieakkoord mogelijk is. -In kaart te brengen welke locaties naast de Houtrakpolder in aanmerking zouden komen voorde waterbergingsfunctie in het	Romm el, E.	07-02-2025 t/m 20-08-2026: Geen wijzigingen 19-11-2024: We nemen de in de motie genoemde onderzoeken op als acties in de Uitvoeringsagenda Noordzeekanaalgebied die we samen met onze partners in het Noordzeekanaalgebied opstellen.

				Noordzeekanaalgebied alsmede een indicatie van de termijn waarin dat nodig zou zijn en dat in vergelijkend perspectief te zeten met de Houtrakpolder. -Hierover af te stemmen met betrokken gemeenten en waterschappen. -De uitkomsten hiervan te betrekken bij de actualisatie van het ontwikkelperspectief.		De onderzoeken gaan vanaf 2025 lopen.
M90-2024	Verduurzaming bestaande woningvoorraad in volkshuisvestingsprogramma's.	GroenLinks D66 PvdA PvdD	30-09-2024	PS verzoekt Gedeputeerde Staten: - om bij de regionale en lokale volkshuisvestingsprogramma's ook de gemaakte en te maken afspraken tussen gemeenten en woningcorporaties over de verbetering en de verduurzaming van de bestaande huurwoningvoorraad op te nemen.	Beemsterboer, J.	20-08-2026: Er ligt momenteel een conceptversie van de handreiking, die nog nadere uitwerking en aanscherping vereist. Naar verwachting zal het proces nog enkele maanden in beslag nemen, ook omdat we hierover in gesprek zijn met gemeenten. Daarbij is het van belang dat de handreiking goed aansluit op het provinciale volkshuisvestingsprogramma, dat momenteel eveneens in ontwikkeling is. 21-04-2026: Komende maanden wordt een handreiking voor

						Toekomstbestendig Bouwen in regionale en lokale volkshuisvestingsprogramma's (VHP) ontwikkeld, om gemeenten te helpen in lijn met de motie. Wij nemen dit tevens op in ons eigen VHP. 05-02-2026: Geen wijzigingen. De uitvoering van de motie wordt opgepakt als onderdeel opstellen Volkshuisvestingsprogramma's. Dit is afhankelijk invoering Wet versterking regie VHV (Wvrv) 11-11-2025: geen wijzigingen, de verwachting is dat de wet begin 2026 ingaat 29-08-2025: Wij zijn nog steeds in afwachting van de Wet Versterking Regie op de Volkshuisvesting. 28-04-2025: De wet versterking

						regie volkshuisvesting is nog niet door de 2e kamer, daarna start pas het opstellen van volkshuisvestingsprogramma's door gemeenten. Het Ministerie heeft in juni implementatiesessies gepland, die dienen als aftrap voor dit proces. 07-02-2025: geen wijzigingen 19-11-2024: De wet regie volkshuisvesting is nog niet door de 2e kamer, daarna start pas het opstellen van volkshuisvestingsprogramma's door gemeenten
M53-2022	Meerdere pilots verruiming Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB)	PvdD, SP	23-05-2022	PS verzoeken GS: - pilots Verruiming Vrijkomende Agrarische Bebouwing uit te voeren in diverse woonregio's, gericht op de huisvesting van plattelandsouderen, plattelandsjongeren of vormen van begeleid wonen.	Rommel, E.	20-08-2026: Een brief van GS aan PS waarin wordt voorgesteld een motie als afgedaan te beschouwen is op 10 maart 2026 verstuurd. 21-04-2026: afdoeningsvoorstel wordt geagendeerd in commissie mei 2026

Provincie Noord-Holland

						05-03-2026: Uit Besluitenlijst GS d.d. 03-03-2026: Verkenning ten behoeve van Pilot Huisvesting ouderen, jongeren en vormen van begeleid wonen Met deze verkenning ten behoeve van een pilot onderzoeken we of in afwijking van artikel 6.19a van de omgevingsverordening NH2022, bij bedrijfsbeëindiging meerdere kleinere woningen gebouwd kunnen worden, gericht op ouderen, jongeren en vormen van begeleid wonen. Besluit: 1. De verkenning voor de pilot 'Huisvesting ouderen, jongeren en vormen van begeleid wonen' vast te stellen; 2. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de uitvoering van motie 53/2022 Meerdere pilots verruiming Vrijkomende Agrarische

						Bebouwing (VAB); 3. Provinciale Staten te verzoeken de motie als afgedaan te beschouwen. 05-02-2026: We zijn bezig met het voorbereiden van de voorgestelde pilot. We verwachten in Q1-2026 u hierover te informeren. 11-11-2025: We zijn bezig met het voorbereiden van de voorgestelde pilot. We verwachten in Q4-2025 of Q1-2026 u hierover te informeren. 28-08-2025: geen wijzigingen 01-05-2025: Op dit moment zijn kleinschalige vormen van 'bijzondere huisvesting' mogelijk op percelen met vrijkomende agrarische bebouwing, waarbij dit binnen de bestaande bebouwing

						moet worden gerealiseerd. GS zijn, cf. de motie, voornemens met een pilot ervaring op te doen voor huisvesting van bijzondere doelgroepen. Hierover worden PS nog geïnformeerd. 10-02-2025: geen wijzigingen. 19-11-2024: geen wijzigingen. 11-09-2024: geen wijzigingen 22-4-2024 Dit kalenderjaar start een evaluatie. 08-02-2024:Geen wijzigingen 24-10-2023 In het coalitieakkoord is bij het onderwerp functiewijziging van (agrarische) bouwpercelen het volgende opgenomen: 'We kijken opnieuw naar de huidige regelgeving en verkenningen of en

						zo ja, hoe meer ruimte geboden kan worden aan de functiewijziging van (agrarische) bouwpercelen. Wij zullen u hierover begin 2024 een voorstel doen en de motie M53-2022 daarbij betrekken. 02-08-2023: Geen wijzigingen. 05-06-2023 De beantwoording van de motie maakt onderdeel uit van het onderzoek 'Burgerwoningen in het landelijk gebied' dat in december 2022 is gestart. De verwachting is dat de uitkomsten van het onderzoek in de tweede helft van 2023 aan PS kunnen worden voorgelegd. 20-01-2023 De beantwoording van de motie maakt onderdeel uit van het onderzoek 'Burgerwoningen in het landelijk gebied' dat in december

						2022 is gestart. 25-10-2022 Geen wijzigingen. 22-8-2022 De motie Meerdere pilots verruiming Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) wordt uitgevoerd op basis van de resultaten van het onderzoek “Burgerwoningen in het landelijkgebied” dat de provincie laat uitvoeren. De resultaten zijn in het eerste kwartaal 2023 te verwachten.
M148-2020	Heroverweging Zijpe- en Hazepolder	PvdA, D66, CU, GroenLinks	22-10-2020	PS roept het College van Gedeputeerde Staten op: 1.de landschappelijke, cultuurhistorische en in potentie aanwezige natuurwaarden van de Zijpe- en Hazepolder te betrekken bij een zorgvuldige heroverweging van de begrenzing van de BPL ter plaatse; 2.PS te informeren over de uitkomst van deze heroverweging in de Statencommissie RWK;	Gielen, A.	21-04-2026: voorstel voor afdoening voorzien rond de zomer 2026 05-02-2026: geen wijzigingen 11-11-2025: geen wijzigingen 28-08-2025: De analyses lopen

						uit in de planning en zullen op z'n vroegst eind 2025 afgerond zijn. Daarna kunnen we een voorstel voor afdoening opstellen. 1-05-2025: Wij zijn momenteel bezig met de analyses van de weidevogelgebieden, waarin deze moties worden meegenomen. Dit zal op z'n vroegst in het voorjaar van 2025 afgerond zijn, waarna wij een voorstel tot afdoening zullen doen. 08-02-2024 t/m 10-02-2025: geen wijzigingen 11-10-2023: We streven ernaar om uiterlijk bij de eerstvolgende wijzigingsronde OV NH2022 (start maart 2024) u een voorstel ter afdoening te hebben gedaan 02-08-2023: Geen wijzigingen

Provincie Noord-Holland

						20-01-2023 Geen wijzigingen. 25-10-2022 De moties 115 en 148, die gekoppeld zijn aan de verkenning Schagen, zijn nog niet ten uitvoering gebracht omdat de verkenning Schagen na vooronderzoek via de Fasering- en investeringsstrategie woningbouw Schagen is uitgesteld. Deze moties zijn tekstueel verbonden aan de Verkenning. Inmiddels is gezien dat de moties ook los van de verkenning uitgevoerd kunnen worden. Het resultaat van de verkenning heeft geen invloed op de verkenning van de Zijpe- en Hazepolder. De landschappen rond de Stad Schagen hebben namelijk hun eigen waarden en bijzonderheden. Daarmee kunnen

						beide verkenningstrajecten los van elkaar gelopen en beoordeeld worden. De opdracht tot het uitvoeren van de verkenningstraject voor de stad Schagen is uitgesteld naar aanleiding van de bevindingen van het Faserings- en investeringsstrategie. De moties zullen daarom buiten dit kader niet worden uitgevoerd. Op dit moment wordt nagedacht over de wijze waarop deze moties wel tot uitvoering gebracht kunnen worden. Provinciale Staten zullen hierover zo snel als mogelijk geïnformeerd worden. 22-08-2022 Er ligt momenteel een plan van aanpak om de komende maanden deze motie af te ronden. Voor het eind van het jaar is er een antwoord naar PS.

						10-01-2022 De moties 115 en 148 zijn tekstueel gekoppeld aan de verkenning Schagen. Deze zijn nog niet ten uitvoering gebracht omdat de verkenning Schagen nog in een voorfase zit via een faserings- en investeringsstrategie. Inmiddels is de mogelijkheid gevonden om de moties los van de verkenning uit te voeren. Het resultaat van de verkenning heeft geen invloed op de verkenning van de Zijpe- en Hazepolder. De landschappen rond de Stad Schagen hebben namelijk hun eigen waarden en bijzonderheden en het BPL is niet uitwisselbaar. Daarmee kunnen beide verkenningstrajecten los van elkaar gelopen en beoordeeld worden. Er ligt nu een plan van aanpak klaar waarin de moties in Q1 van

						2022 uitgevoerd gaan worden. Zo kunnen vooruitlopend en los van de resultaten van de faserings- en investeringsstrategie (voorverkenning Schagen) de moties worden afgehandeld. 04-11-2021 Het verkenningentraject Schagen is onlosmakelijk verbonden met de Ontwikkelvisie Schagen en het momenteel lopende Faserings- en het Investeringstraject Stad Schagen van de Bouwambassadeur. De verkenning is nog in een voorfase. Omdat het BPL rond de stad Schagen niet uitwisselbaar is, is besloten de moties 115 en 148 los van de verkenning te gaan behandelen. Hiervoor ligt momenteel een plan van aanpak klaar dat in het laatste kwartaal van 2021 en het eerste kwartaal van 2022 uitgevoerd gaat worden. Volgens de planning zal

						in het eerste kwartaal van 2022 antwoord gegeven worden op de moties 115 en 148. 29-06-2021 Participatie vereist een overleg met stakeholders (agrarisch-natuur en landschap-gemeente) om draagvlak voor zodanige aanpassing van de begrenzing BPL te onderzoeken, dat Zijpe- en Hazepolder onder het BPL valt. Dat overleg wordt zo mogelijk nog voor het zomerreces georganiseerd. 22-03-2021 De Verkenning Schagen loopt. Een mogelijke BPL begrenzing van de Zijpe- en Hazepolder maakt onderdeel uit van de gesprekken met de gemeente Schagen. 11-01-2021 De Verkenning Schagen loopt. Een

Provincie Noord-Holland

						mogelijke BPL begrenzing van de Zijpe- en Hazepolder maakt onderdeel uit van de gesprekken met de gemeente Schagen. Zie ook M115-2020.

Verslag concept

Commissie Ruimte - 19 oktober 2026

Datum commissievergadering	:	19 oktober 2026
Commissievoorzitter	:	mw. M. Poot
Commissie-adviseur	:	mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter:		: mw. M. Poot
Commissiegriffier:		: mw. S. Neeskens
Leden van de commissie:	BBB	: mw. I. de Sain, dhr. G. Vendrig
	Groen Links	: statenlid P. Korzelius, statenlid P. de Graaf
	VVD	: dhr. J. Boer, dhr. J. van Gilse
	D66	: mw. N. Vroom
	PvdA	: dhr. A. Karar
	PVV	: dhr. De Moel, mw. N. Cornelisse
	SP	: mw. H. Bouhlel, dhr. J. Kes
	CDA	: dhr. S. Dijk
	JA21	: dhr. E. Jensen, dhr. R. Broertjes, mw. C. Gordijn
	PvdD	: dhr. M. Hanou
	Christen Unie	: dhr. M. Klein
	Volt	: mw. B. van den Bogaerde, mw. J. Schneemann
	50PLUS	: dhr. H. Faassen, dhr. R. Nijkamp
	FvD	: dhr. M. Nijman
Gedeputeerden:	dhr. J. Olthof, dhr. J. Beemsterboer, mw. E. Rommel	
Notulist	mw. H. Fuite (Notuleerservice Nederland)	

1 Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de vergadering om 18.00 uur en heet de aanwezigen welkom.

Er is een afmelding ontvangen van mevrouw Den Boer (BBB).
Er is één rondvraag aangemeld: D66 heeft een vraag over de toegankelijkheid van de Weesperbrug. Er zijn twee insprekers aangemeld. Er is een inspreker bij agendapunt 8a: voorkeursvariant N203 Krommenie en er is een inspreker bij agendapunt 10a: bestuursovereenkomst maatwerk Stompetoren West.

De heer **Nijkamp** (50PLUS) heeft een ordevoorstel en vraagt aan GS of het iMPI, gezien het rijksbesluit van afgelopen vrijdag, in de huidige vorm kan worden behandeld tijdens de PS-vergadering van 9 november. Gedeputeerde **Olthof** bevestigt dat het iMPI kan worden behandeld, omdat het over de provinciale infrastructuur gaat en niet over de rijksinfrastructuur.

2 Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, Lijsten moties en toezeggingen

Het verslag van de vorige vergadering wordt ongewijzigd vastgesteld net als de agenda en de lijsten met moties en toezeggingen.

2.a Planningsoverzicht

Er zijn geen opmerkingen vanuit de commissie.

3 Inspreekhalfuur

Er zijn geen aanmeldingen voor het inspreekhalfuur.

4 Terugkoppeling externe vertegenwoordiging door GS en PS leden

Gedeputeerde **Olthof** geeft een terugkoppeling over het overleg dat de provincie de afgelopen weken heeft gevoerd met het Rijk over grote infrastructuurprojecten en het onderhoud van rijksinfrastructuur. Daarbij is Noord-Holland breed input opgehaald en is samen met regionale partners het belang van de provincie onder de aandacht gebracht. De gedeputeerde is positief over de uitkomsten van het rijksbesluit van afgelopen vrijdag.
Hij licht de belangrijkste resultaten toe:

- Zuidasdok: De zuidkant wordt afgebouwd, inclusief het derde perron. Het tracébesluit voor het gehele project blijft in stand. De provincie en Amsterdam zijn nog niet volledig tevreden en onderzoeken met partners alternatieve financieringsmogelijkheden voor de verdere afronding.

- Noord/Zuidlijn: De doortrekking naar Schiphol blijft het uitgangspunt. Er is nog een financieringstekort waarvoor alternatieve bekostiging wordt onderzocht. Een toekomstige verlenging naar Hoofddorp blijft mogelijk.
- Onderhoud rijksinfrastructuur: Onder meer de Houtribdijk, de A9 bij Uitgeest, het gemaal en de veerhavens bij Den Helder en Texel zijn opgenomen in de plannen. De aanpak van de Houtribdijk staat voor de komende acht jaar gepland.
- Woningbouw Alkmaar: Alkmaar heeft alsnog een toezegging gekregen voor een groot deel van de aangevraagde middelen voor grootschalige woningbouw en bijbehorende infrastructurele projecten.

De gedeputeerde concludeert dat Noord-Holland er, gezien de voorliggende keuzes, redelijk goed vanaf is gekomen. Wel blijven er aandachtspunten, met name rond de financiering en volledige afronding van Zuidasdok en de Noord/Zuidlijn.

5 A-agenda Mobiliteit en Luchtvaart

5.a.1 Integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) 2027-2034 en

5.a.2 Projectbesluiten iNHi stand van zaken projecten motie 99-2024

Toelichting:
Het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) 2027 2034 geeft inzicht in de geprogrammeerde vervangings- en verbeter- en uitbreidingsprojecten van de provinciale infrastructuur en de benodigde financiering. Bij de bespreking van dit stuk kan de commissie ook de brief over de projectbesluiten van het iNHi betrekken evenals de brief over de stand van zaken van motie 99 uit 2024.

Behandelvoorstel:
Adviseren aan PS over de Statenvoordracht integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) 2027-2034. De voordracht zal geagendeerd worden voor de PS vergadering van 9 november 2026.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de eerste termijn.

De heer **Boer** (VVD) spreekt zijn waardering uit voor het iMPI en de investeringen in de Noord-Hollandse infrastructuur. Hij benadrukt het belang hiervan voor de bereikbaarheid, de doorstroming en de verkeersveiligheid. Hij noemt daarbij de vervanging van het spoorviaduct bij

de N242, de Bolbrug over het kanaal Alkmaar-Kolhorn en de kortetermijnmaatregelen bij de rotonde N240 ter hoogte van het WFO-terrein.
Naar aanleiding van de brief over de stand van zaken van projecten (motie 99-2024) stelt hij twee vragen:

- Ring Alkmaar: leidt de extra rijksbijdrage van circa € 100 miljoen tot versnelling van de maatregelen en hoe kan de provincie daaraan bijdragen?
- Noord/Zuidlijn: hoe kijkt GS aan tegen de vertraging van de besluitvorming over de doortrekking naar Hoofddorp?

De heer **Dijk** (CDA) is over het algemeen positief over het iMPI en heeft enkele aandachtspunten:

- N240 bij Medemblik: Het CDA is tevreden met de alternatieve oplossing voor de ontbrekende parallelweg. Door de aanleg van een middenberm kan landbouwverkeer het laatste deel via de hoofdrijbaan rijden, waardoor de verkeersveiligheid in Opperdoes verbetert.
- Vlotbruggen 't Zand en Sint Maartensvlotbrug: Naar aanleiding van eerdere overlast door brugafsluitingen vraagt hij welke lessen de gedeputeerde meeneemt bij de geplande vervanging in 2027/2028 en hoe omwonenden en ondernemers worden ontzien.
- De herinrichting van N203 bij Krommenie: hij komt hierop terug te bij de behandeling van agendapunt 7.

Mevrouw **Vroom** (D66) is positief over de ontwikkelingen in het iMPI en de iNHi, maar wil maatschappelijke ambities sneller en nadrukkelijker meewegen bij de prioritering van infrastructurele projecten. Zij heeft drie aandachtspunten:

- Sociale veiligheid en vrouwenveiligheid: D66 wil sociale veiligheid al bij de eerstvolgende actualisatie van het iMPI als kernindicator meenemen. De fractie van D66 overweegt hierover een motie.
- Militaire bereikbaarheid en weerbaarheid: D66 wil militaire bereikbaarheid en *dual use* (civiel en militair gebruik van infrastructuur) eerder meewegen bij de prioritering van projecten. Ook hierover overweegt D66 een motie.
- Woningbouwversnelling: D66 benadrukt het belang van goede infrastructuur voor woningbouw en overweegt een motie om te onderzoeken of woningbouwversnelling als afzonderlijke prioriteringsindicator in de iNHi kan worden opgenomen.

D66 wil na het onderhoud van bestaande infrastructuur meer prioriteit geven aan woningbouw en veiligheid en mevrouw Vroom vraagt GS om een reactie op deze voorstellen.

De heer **Nijman** (FvD) benadrukt het belang van goed onderhouden infrastructuur en vraagt aandacht voor de financiële haalbaarheid en prioritering van projecten in het iMPI. Hij noemt de volgende punten:

- Financiering en prioritering: De totale projectenportefeuille bedraagt circa € 1,1 miljard, waarvan vijf grote projecten € 925 miljoen vertegenwoordigen. De voorgestelde extra investeringsruimte van € 400 miljoen over acht jaar is onvoldoende om alle studieprojecten te realiseren. Hij vraagt GS om duidelijke keuzes.
- N247-Zuid: Hij vraagt hoe GS voorkomt dat het beschikbaar stellen van 80% van het geraamde krediet vooruitloopt op een uitgewerkt ontwerp en definitieve financiering.
- GOW60-toetsingskader: FvD is kritisch op snelheidsverlagingen van 80 naar 60 km/u en vraagt hoe GS de effecten op gezondheid, reistijd en economie onderbouwt.

De heer Nijman vraagt GS om duidelijkheid over de prioritering en financiering van projecten, waarbij onderhoud en bereikbaarheid worden meegewogen en om halfjaarlijkse voortgang van motie 99-2024.

De heer **De Moel** (PVV) benadrukt het belang van betrouwbare infrastructuur en vraagt aandacht voor de financiële haalbaarheid van de projecten in het iMPI. Hij noemt de volgende punten:

- Financiering en prioritering: de kosten van studieprojecten zijn gestegen tot bijna € 1,2 miljard, terwijl vanaf 2034 onvoldoende dekking beschikbaar is. Hij vraagt wat de recente rijksbesluiten betekenen voor de provinciale projecten en of PS een actueel financieel overzicht ontvangt van GS.
- Spui- en gemaalcomplex IJmuiden: zijn de aangekondigde rijksmiddelen voldoende en kan GS dit project bij de actualisatie te betrekken?
- N247-Zuid: welke financiële verplichtingen gaat de provincie aan en welke ruimte houdt PS om bij te sturen?
- Onderhoud: hoe vangt GS de noodzakelijke vervangingen en tegenvallers op en welke besparingen zijn mogelijk door soberdere ontwerpen, waaronder het beperken van natuurvriendelijke oevers?
- N203 bij Krommenie: leiden de lagere kosten van de voorkeursvariant tot een vermindering van de financiële druk op de stelpost met 200 miljoen?

De heer De Moel benadrukt dat investeringen vooral moeten bijdragen aan verbeteringen voor inwoners.

Statenlid **De Graaf** (GL) spreekt namens GroenLinks en PvdA en is positief over het iMPI, met name over de investeringen in onderhoud, verkeersveiligheid en fietsvoorzieningen. Hij is tevreden over de opname van de Bolbrug en het spoorviaduct bij de N242 in de studiefase. Hij noemt de volgende aandachtspunten:

- Rijksbijdragen: heeft de recente prioriteitenlijst van het Rijk gevolgen voor projecten in het iMPI, waaronder projecten die afhankelijk zijn van rijksfinanciering, zoals de onderdoorgang bij Broek in Waterland? Ook vraagt hij wanneer PS hierover wordt geïnformeerd.
- Openbaar vervoer: hij mist voortgang bij OV-projecten en vraagt naar de verplaatsing van bushaltes op de N246 bij station Krommenie-Assendelft, waarvan de realisatie voor 2027 gepland staat.
- Prioritering: hij steunt meer aandacht voor sociale veiligheid, woningbouw en de doorstroming van het OV in Noord-Holland Noord, maar benadrukt dat als dit ten koste gaat van andere projecten, dat een zorgvuldige afweging nodig is.

De heer **Nijkamp** (50PLUS) dankt de gedeputeerde voor zijn eerdere toelichting, maar maakt zich zorgen over de gevolgen van het rijksbesluit voor de financiering van projecten in het iMPI. Hij benadrukt dat veel projecten afhankelijk zijn van bijdragen van derden en stelt de volgende vragen:

- Gevolgen rijksbesluit: heeft GS onderzocht welke gevolgen het rijksbesluit van afgelopen vrijdag heeft voor de projecten in het iMPI?
- N247-Zuid: zijn de toegezegde bijdragen van het Rijk en andere partijen nog steeds beschikbaar?
- Prioritering: welke projecten krijgen voorrang als bijdragen van derden tegenvallen?
- Informatievoorziening: kan GS toezeggen PS vóór 9 november schriftelijk te informeren over de financiële gevolgen en eventuele wijzigingen in het iMPI?

Mevrouw **De Sain** (BBB) spreekt haar waardering uit voor de inzet van de gedeputeerden bij het verkrijgen van rijksmiddelen voor infrastructuurprojecten in Noord-Holland. Zij wijst op het onderzoek naar snelheidsverlaging van 80 naar 60 km/u op smalle wegen. BBB ziet meer in handhaving dan in snelheidsverlaging, omdat een lagere maximumsnelheid kan leiden tot meer inhaalmanoeuvres en gevaarlijke situaties. Zij vraagt hoe GS dit ziet.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) is positief over het iMPI, met name over de extra aandacht voor fietsprojecten. Volt is het eens in met de voorgestelde investeringsmaatregelen, het doorschuiven van projecten naar een volgende fase en het schrappen van maatregelen. De fractie maakt zich wel zorgen over de stijgende kosten van studieprojecten, van € 820 miljoen naar € 1,2 miljard. Hoewel de huidige financiële dekking voldoende lijkt, zijn toekomstige kostenstijgingen onzeker. Zij vraagt GS wanneer PS wordt betrokken bij de prioritering van projecten als de beschikbare middelen ontoereikend blijken.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) benadrukt het belang van veilige infrastructuur, goed onderhoud en bereikbaarheid voor woningbouw. Zij vraagt aandacht voor de financiële haalbaarheid en prioritering van projecten in het iMPI.
Zij noemt de volgende punten:

- Financiering en prioritering: de geraamde kosten van studieprojecten zijn gestegen van € 820 miljoen naar bijna € 1,2 miljard. Zij vraagt naar de oorzaken en betrouwbaarheid van de ramingen en wil bij de volgende actualisatie inzicht in de gevolgen van rijksbesluiten voor planning, financiering en risico's per project.
- Onderhoud en woningbouw: hoe waarborgt GS noodzakelijke vervangingen en voorkomt dat vertraging van infrastructuurprojecten de woningbouw belemmert?
- Snelheidsverlaging: JA21 pleit voor een afweging per wegtraject bij mogelijke verlaging van 80 naar 60 km/u, waarbij ook fysieke verbeteringen en bereikbaarheid worden meegenomen.
- N203 Krommenie-Assendelft: welke verbeteringen kunnen inwoners vóór 2031 verwachten en levert de keuze voor een goedkopere variant financiële ruimte op voor andere projecten?
- N247-Zuid: welke mogelijkheden houdt PS om bij te sturen wanneer het ontwerp, de kosten en de bijdragen definitief zijn?

De heer **Kes** (SP) benadrukt het belang van onderhoud en verbetering van de bestaande infrastructuur en waardeert de inzet van GS. Hij betreurt het vervallen van het fietspad langs de N518, maar begrijpt deze keuze omdat het niet om een provinciale weg gaat. De SP steunt de voorgestelde voorkeursvariant voor de N203 bij Krommenie.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is tevreden over de voorgestelde maatregelen in het iMPI en waardeert de financiële onderbouwing en het inzicht in de beschikbare reserves en stelposten. Hij noemt de volgende punten:

- N524: de ChristenUnie is positief over het doorschuiven van het fietspad tussen 's-Graveland en Hilversum naar de planfase.
- N247: de ChristenUnie vindt het verstandig om de aanpak van de N247 te combineren met de werkzaamheden aan de brug.
- WFO-terrein: de heer Klein spreekt zijn waardering uit voor de voortvarende aanpak van de rotonde.
- Ondertunneling Broek in Waterland: hij vraagt wanneer GS een besluit neemt over dit langlopende project. Daarbij vraagt hij of de provincie blijft wachten op rijksfinanciering of zelf aanvullende financiering kan regelen, bijvoorbeeld via een verhoging van de opcenten.

De heer **Hanou** (PvdD) spreekt zijn waardering uit voor het iMPI en de beantwoording van de technische vragen. Hij is met name positief over de aandacht voor fietsers, voetgangers en toegankelijkheid van het openbaar vervoer. Ook waardeert hij de opname van natuurvriendelijke oevers, faunapassages en maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water.
Hij stelt twee vragen aan GS:

- Over provinciegrensoverschrijdende infrastructuur: in hoeverre is met omliggende provincies overlegd over gezamenlijke infrastructuurinvesteringen door het Rijk?
- In hoeverre zijn demografische prognoses, waaronder de ontwikkeling van de beroepsbevolking, meegenomen bij het bepalen van de toekomstige verkeersdrukte en piekbelasting op provinciale wegen?

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor de beantwoording van de vragen in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat het iMPI drie fasen heeft: studie, plan en realisatie. In de studiefase zijn kosten en bijdragen van derden nog onzeker. Naarmate projecten verder worden uitgewerkt, worden de ramingen concreter. Overprogrammering is volgens hem gebruikelijk, omdat projecten vaak pas over acht tot tien jaar worden gerealiseerd. Eventuele tekorten in de stelpost kapitaallasten vragen om toekomstige financiële keuzes. PS blijft bij iedere faseovergang betrokken en besluit over de voortgang en kredietverlening.

De huidige prioritering in de iNHi is gebaseerd op objectieve gegevens en eerder vastgestelde criteria. Bij de volgende actualisatie wordt ook sociale veiligheid nadrukkelijk meegenomen. De nieuwe coalitie bepaalt uiteindelijk hoe zwaar dit criterium meeweegt ten opzichte van bereikbaarheid en verkeersveiligheid. Sociale veiligheid maakt volgens de gedeputeerde al onderdeel uit van de lopende iMPI-projecten.

Interruptie van mevrouw **Vroom** (D66), zij is blij met de reactie van de gedeputeerde, maar vindt de actualisatie van de iNHi in 2028 te laat. Zij vraagt of sociale veiligheid, weerbaarheid en woningbouw al eerder als volwaardige indicatoren kunnen worden meegewogen bij de prioritering van projecten, in plaats van uitsluitend als beïnvloedingsfactoren.
Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat sociale veiligheid al wordt meegenomen in lopende iMPI-projecten. Daarnaast loopt een afzonderlijk onderzoek naar knelpunten en mogelijke maatregelen. Het aanpassen van de weging binnen de iNHi vraagt om een zorgvuldige afweging. Het is aan de nieuwe coalitie om hiervoor een voorstel te doen en aan PS om te besluiten hoe sociale veiligheid wordt meegewogen ten opzichte van andere prioriteiten. Dit kan volgens de gedeputeerde niet op korte termijn worden gerealiseerd.

Vervolginterruptie van mevrouw **Vroom** (D66), zij waardeert de inzet van GS op sociale veiligheid, maar constateert dat dit slechts bij één project in het iMPI expliciet wordt genoemd. Zij vindt het te laat om sociale veiligheid, weerbaarheid en woningbouw pas over drie jaar mee te wegen bij de prioritering van projecten.
Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat er een afzonderlijk onderzoek loopt naar sociale veiligheid op provinciale infrastructuur, waarover PS nog wordt geïnformeerd. Sociale veiligheid wordt daarnaast al meegenomen in alle lopende studieprojecten van het iMPI. Structurele opname als prioriteringscriterium in de iNHi vraagt om een zorgvuldige afweging.

Wat betreft weerbaarheid maakt hij onderscheid tussen militair transport en de bereikbaarheid van vitale locaties tijdens crises. Hierover vindt overleg plaats met Defensie. Niet ieder infrastructuurproject komt in aanmerking voor defensiemiddelen.
Voor woningbouwlocaties is een onderbouwd mobiliteitsplan vereist. De provincie blijft investeren in bereikbaarheid, maar hanteert niet langer strikt het uitgangspunt 'eerst bewegen, dan bouwen'. Volgens de gedeputeerde worden momenteel geen woningbouwprojecten belemmerd door het ontbreken van maatregelen in het iMPI.

De recente rijksbesluiten hebben volgens de gedeputeerde geen directe gevolgen voor het huidige iMPI. De provincie werkt met Flevoland en Utrecht samen aan grensoverschrijdende infrastructuur en pleit voor structureel meer rijksmiddelen, onder meer voor de A8-A9. Bestaande toezeggingen voor cofinanciering, waaronder de N247-Zuid, blijven staan. Nieuwe rijksbijdragen zijn momenteel moeilijk te verkrijgen, maar de provincie blijft projecten voorbereiden. Binnenkort volgt een voorstel voor de N247, waarbij bijdragen van andere partijen het uitgangspunt blijven.

Volgens gedeputeerde **Olthof** staat de toegezegde € 100 miljoen voor woningbouw gerelateerde infrastructuur in Alkmaar los van de multimodale ring Alkmaar en heeft geen invloed op de gezamenlijke verkenning. Voor de Noord/Zuidlijn richt het Rijk zich voorlopig op doortrekking tot Schiphol, waarbij een latere uitbreiding naar Hoofddorp mogelijk blijft.
Bij de geplande vervanging van de vlotbruggen wordt rekening gehouden met de bereikbaarheid voor bewoners en ondernemers. Over mogelijke snelheidsverlagingen van 80 naar 60 km/u loopt een onderzoek van CROW naar de gevolgen voor verkeersveiligheid en doorstroming. Hierover zijn nog geen besluiten genomen.
De gedeputeerde bevestigt dat de lagere kosten voor de voorkeursvariant van de N203 bij Krommenie, financiële ruimte opleveren voor andere iMPI-projecten. De vrijvallende ruimte van circa € 240 miljoen blijft binnen het iMPI beschikbaar in de vorm van kapitaallasten. Op de vraag naar de meerkosten van natuurvriendelijke oevers komt hij schriftelijk terug.
Volgens de gedeputeerde zijn de beschikbare stelposten voldoende om projecten in de plan- en realisatiefase te financieren. Bij uitvoering van alle studieprojecten kan vanaf 2032 een financieringsvraagstuk ontstaan, maar de ramingen zijn nog onzeker.
Wat betreft het openbaar vervoer benadrukt hij dat het iMPI uitsluitend infrastructurele maatregelen bevat en dat ook buiten dit programma aan OV-projecten wordt gewerkt. De prioritering binnen de iNHi is gebaseerd op de beoordeling van bestaande wegvakken, zonder onderscheid tussen Noord-Holland Noord en Zuid. Bijdragen van derden zijn altijd aan specifieke projecten gekoppeld. Als een bijdrage vervalt, wordt per project bekeken of de provincie het tekort aanvult of dat het project niet doorgaat.

Interruptie van de heer **Nijkamp** (50PLUS), hij vraagt of het risico op het wegvallen van bijdragen van derden niet al wordt meegewogen bij de besluitvorming over de voortgang van een project.

Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat projecten in de studiefase kunnen doorgaan zonder dat de cofinanciering al zeker is. Bij de overgang naar de planfase moet hierover meer duidelijkheid komen. Voordat een project de realisatiefase ingaat, moet de financiering rond zijn. Daarnaast benadrukt hij dat de geplande woningbouw in Noord-Holland Noord tot extra verkeersdruk op de A7, A8 en A9 leidt. Hij heeft dit bij de minister en staatssecretaris onder de aandacht gebracht en pleit voor een gezamenlijke aanpak van de toekomstige bereikbaarheid door Rijk, provincie en gemeenten. De oost-westverbinding A8-A9 vormt hiervan een belangrijk onderdeel.

Interruptie van de heer **Boer** (VVD), hij vraagt om meer inzicht in de voortgang van de oost-westverbinding A8-A9 en de stappen die GS richting het Rijk onderneemt. Hij stelt voor PS hierover per brief te informeren.
Gedeputeerde **Olthof** stelt voor een informatieve brief op te stellen, zodat het onderwerp in de commissie kan worden besproken.

Interruptie van mevrouw **De Sain** (BBB), zij vraagt om een reflectie van de gedeputeerde op de mogelijke snelheidsverlaging van 80 naar 60 km/u. Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat dit per weg wordt beoordeeld, waarbij verkeersveiligheid en weginrichting een rol spelen. Het onderzoek van CROW loopt nog, PS zal hierover worden geïnformeerd.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden in de tweede termijn.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt wanneer duidelijk wordt wat het niet doorgaan van de noordelijke tunnel van Zuidasdok betekent voor het OV-knooppunt waarbij de provincie betrokken is.

Gedeputeerde **Olthof** verwacht dat bij het BO MIRT meer duidelijkheid komt over de gevolgen voor de bestaande infrastructuur. Voor de noordkant van Zuidasdok verwacht hij mogelijk pas begin volgend jaar meer duidelijkheid.

De **voorzitter** concludeert dat dit stuk als bespreekstuk wordt doorgeleid naar de PS-vergadering van 9 november.

6 A-agenda Algemeen

6.a.1 Begroting 2027

Toelichting:
In de begroting wordt vastgelegd wat de provincie in 2027 wil bereiken, wat de provincie hiervoor gaat doen en hoeveel dit mag kosten. In de memorie van antwoord beantwoordt GS de vragen die PS over de begroting 2027 heeft gesteld.
In deze commissie worden de onderwerpen Ruimte, Wonen & Mobiliteit uit de begroting besproken.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de eerste termijn.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) stelt zes vragen over de financiële ontwikkelingen en de uitvoering van infrastructurele projecten:

1. Concessie Noordwest Noord-Holland: wat zijn de mogelijke gevolgen voor kosten en dienstverlening nu Arriva de enige inschrijver is?
2. Buurtbussen: wat zijn de kosten van de aanschaf van buurtbussen en hoe verhoudt dit zich tot de aanbesteding van de concessie?
3. Dalende lasten 2028-2029: zijn de lagere lasten het gevolg van verminderde haalbaarheid van projecten of van bezuinigingen?
4. Projecten in 2030: is de concentratie van investeringen in 2030 het gevolg van uitstel en is uitvoering binnen één jaar haalbaar?
5. Reserve provinciale infrastructuur: hoe ontstaat het verwachte negatieve saldo van € 1,3 miljoen eind 2030?
6. Klimaatopgave: brengt industrieel, flexibel en demontabel bouwen extra kosten met zich mee?

De heer **Nijkamp** (50PLUS) vraagt aandacht voor de financiële haalbaarheid van de begroting. Voor wegenonderhoud wordt € 11,1 miljoen extra beschikbaar gesteld, terwijl de reserve Ontwikkeling Provinciale Infrastructuur eind 2030 naar verwachting € 1,3 miljoen negatief is. Hij vraagt om duidelijkheid over de oplossing voordat de begroting behandeld wordt. Daarnaast benadrukt hij het belang van toegankelijk en betrouwbaar OV voor ouderen en inwoners van kleine kernen. Zijn fractie steunt woningbouw aan dorpsranden, mits hiervoor duidelijke voorwaarden gelden en seniorenwoningen worden gerealiseerd. Hij pleit voor realistische ramingen en een duidelijke kaderstellende rol voor PS.

Mevrouw **Vroom** (D66) is positief over de verschuiving van het faciliteren van verkeersgroei naar het waarborgen van bereikbaarheid. Zij vraagt wat dit concreet verandert aan het mobiliteitsbeleid, gezien de bestaande ambities voor de mobiliteitstransitie en het STOMP-principe. Daarnaast maakt zij zich zorgen over het achterblijven van de klimaatdoelstellingen en vraagt hoe GS de inzet gaat intensiveren, onder meer door gemeenten meer te ondersteunen bij warmteplannen. Zij is blij met de resultaten van deelfietsen in Gooi en Vechtstreek. Zij vraagt of de nieuwe rijksmiddelen voor regionale bereikbaarheid kunnen worden ingezet voor uitbreiding van deelmobiliteit en of de provincie dit ook via kennisdeling kan stimuleren.

Mevrouw **De Sain** (BBB) geeft aan dat voedselzekerheid in het participatietraject voor de Omgevingsvisie door inwoners als derde belangrijkste onderwerp is gekozen. Zij wijst erop dat dit onderwerp ontbreekt in de negen prioriteiten voor 2027 in de brief aan PS over de begroting 2027 en vraagt of voedselzekerheid alsnog kan worden opgenomen.

De heer **Boer** (VVD) is tevreden dat de vijf grote studieprojecten uit het iMPI financieel zijn opgenomen in de begroting. Hoewel er nog veel stappen nodig zijn voordat de projecten kunnen worden uitgevoerd, ziet hij dit als een belangrijke stap vooruit.

Statenlid **Korzelius** (GL) vraagt welke gevolgen de komst van innovatieve luchtvaarttoepassingen, zoals elektrisch vliegen en drones, heeft voor regionale luchthavens.
Hij vraagt of PS een overzicht kan krijgen van de aanvragen van gemeenten voor woningbouw tot 25 woningen in beschermd landschap en voor maatwerkoplossingen, zodat PS inzicht krijgt in de totale omvang en voortgang. Als laatste vraagt hij wanneer de commissie de aangekondigde handreiking voor de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad kan verwachten. Hij benadrukt het belang hiervan en verwijst naar de hierover aangenomen motie uit 2024.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) is positief over de ontwikkelingen op het gebied van deelmobiliteit, zoals mobiliteitshubs en deelvervoer. Zij vraagt wanneer PS inzicht krijgt in de langetermijnkosten en financiering, zodat deze voorzieningen ook na de proefperiode beschikbaar blijven. Haar fractie maakt zich zorgen over de afbouw van provinciale bijdragen aan woningbouwprojecten. Zij vraagt of kleinere ontwikkelaars en projecten met veel betaalbare

woningen de extra kosten kunnen dragen en hoe GS voorkomt dat hierdoor projecten niet doorgaan.

De heer **Hanou** (PvdD) wijst erop dat de begroting vanwege beperkte stikstofruimte en netcongestie weinig nieuw beleid bevat en dat prioritering noodzakelijk is. Hij constateert dat de natuur in Noord-Holland achterblijft bij het landelijk gemiddelde en milieutrends zich ongunstig ontwikkelen.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerden voor de beantwoording van de vragen in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Beemsterboer** beantwoordt de vragen over woningbouw, klimaatbeleid en provinciale ondersteuning. Industrieel, flexibel en demontabel bouwen kan volgens de gedeputeerde goedkoper zijn dan traditionele bouw, met name bij sociale en betaalbare woningen. Wat betreft het klimaatbeleid en de uitvoeringsplannen onderzoekt gedeputeerde Gielen welke aanvullende maatregelen mogelijk zijn op het gebied van warmte. De gedeputeerde maakt zich zorgen over de terugloop van zonnepanelen op daken door het wegvallen van de salderingsregeling, omdat dit gevolgen kan hebben voor de verduurzaming van bestaande woningen. De vraag van BBB over voedselzekerheid hoort volgens de gedeputeerde thuis bij de commissie Landelijk Gebied. Over de afbouw van de provinciale bijdrage aan woningbouwprojecten licht gedeputeerde Beemsterboer toe dat de provincie via een eigen projectmanagementbureau gemeenten structureel ondersteunt bij capaciteitstekorten. Hierdoor blijft kennis behouden en wordt de afhankelijkheid van externe inhuur verminderd. Gemeenten kunnen deze kosten dekken via bestaande budgetten en kostendekkende leges, waarbij differentiatie mogelijk is voor kleinere projecten. Volgens de gedeputeerde maakt deze aanpak langdurige ondersteuning mogelijk zonder onnodige extra subsidies.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat er regelmatig overleg plaatsvindt met gemeenten over woningbouw tot 25 woningen, maar dat hiervoor nog geen concrete plannen worden ingediend. Er wordt onderzocht hoe de gewenste informatieplicht in de Omgevingsverordening kan worden opgenomen. Wat betreft maatwerkverzoeken is voor de Stompe Torenweg een positieve grondhouding uitgesproken door PS. Zij meldt dat over Akersloot en Opperdoes gesprekken plaatsvinden, maar dat hiervoor nog geen officiële aanvragen zijn ingediend.

Gedeputeerde Olthof bevestigt dat voor de concessie Noordwest-Noord-Holland alleen Arriva heeft ingeschreven. Hoewel meerdere inschrijvers wenselijk zouden zijn geweest, liggen het budget en het programma van eisen vast. De aanbieding wordt hieraan getoetst. Voor de buurtbussen is in 2028 € 5,2 miljoen nodig, dat uit de reserves kan worden gefinancierd.
De dalende lasten in 2028 en 2029 zijn volgens de gedeputeerde geen bezuiniging, maar het gevolg van geactualiseerde bestedingsplannen. De concentratie van projecten in 2030 vormt technisch geen probleem, maar de beschikbare uitvoeringscapaciteit kan aanleiding zijn om projecten te verschuiven. De vraag over de negatieve reserveontwikkeling wordt technisch beantwoord. De extra € 11,1 miljoen voor wegenonderhoud is nodig vanwege gestegen marktprijzen bij de verlenging van onderhoudscontracten.
Over de bereikbaarheid voor ouderen en inwoners van kleine kernen verwacht de gedeputeerde in december meer duidelijkheid over de voorwaarden voor de rijksmiddelen. De gewijzigde formulering in de begroting over bereikbaarheid betekent geen beleidswijziging. Het bestaande mobiliteitsbeleid, gericht op verminderen, veranderen en verbeteren, blijft uitgangspunt.
Wat betreft deelmobiliteit wijst hij erop hij dat de positieve ervaringen met deelfietsen in Gooi en Vechtstreek niet zonder meer toepasbaar zijn op andere regio's. De provincie onderzoekt verdere uitbreiding en mogelijkheden voor cofinanciering. Voor structurele financiering zijn concrete plannen en een begrotingspost nodig.

Interruptie van mevrouw Vroom (D66), zij vraagt of de nieuwe rijksmiddelen van € 300 miljoen voor regionale bereikbaarheid ook kunnen worden ingezet voor deelmobiliteit.
Gedeputeerde Olthof geeft aan dat de bestedingsvoorwaarden nog niet duidelijk zijn en dat hij PS hierover later informeert.
In een vervolginterruptie vraagt mevrouw Vroom wanneer meer duidelijkheid komt over de financiering en verdere uitrol van deelmobiliteit. Volgens de gedeputeerde verschillen de mogelijkheden voor cofinanciering per project en regio. Voor structurele financiering is een begrotingspost nodig.
De gedeputeerde licht toe dat innovatieve luchtvaart, zoals elektrisch vliegen en drones, gevolgen kan hebben voor geluid, ruimtegebruik en elektriciteitsvoorzieningen. Vooral in Den Helder ziet de provincie kansen. Voor drones ontbreekt nog duidelijk beleid over onder meer vliegroutes en landingslocaties.

Interruptie van statenlid **Korzelius** (GL), hij wijst erop dat zijn vraag over de handreiking voor de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad nog niet is beantwoord. Hij vraagt wanneer de commissie deze kan verwachten.
Gedeputeerde **Beemsterboer** geeft aan dat de handreiking voor de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad grotendeels gereed is. Deze wordt naar verwachting binnenkort aan GS voorgelegd en na besluitvorming met gemeenten gedeeld. De commissie ontvangt de handreiking samen met een stand van zaken ter kennisname.

De **voorzitter** concludeert dat de commissie geen zwaarwegende bezwaren heeft tegen de begroting. De begroting wordt verder behandeld in de vergadering van PS op 9 november.

7 A-agenda Luchtvaart

Intrekken Commissie Regionaal Overleg (CRO) Hilversum en Texel

Toelichting;
Met de komst van de Omgevingswet is de wens ontstaan om de Commissie Regionaal Overleg voor de luchthavens Hilversum en Texel op te heffen. In lijn met de Omgevingswet wordt het omgevingsmanagement bij de vergunninghouder belegd.

De heer **Nijkamp** (50PLUS) heeft vragen over de voorgenomen opheffing van de CRO voor vliegveld Texel en de toekomstige organisatie van het overleg met omwonenden. Hij vraagt hoe GS voorkomt dat de vergunninghouder zelf de belangrijkste gesprekspartner wordt en welke rol de provincie vervult bij het interbestuurlijk overleg, waaronder de organisatie en frequentie. Hij informeert wie de klachten onafhankelijk van het vliegveld gaat analyseren en hoe PS hierover wordt geïnformeerd. Tot slot vraagt hij hoe de zorgen van omwonenden en natuurorganisaties zijn meegewogen en waarom betrokkenen pas kort voor het overleg op de hoogte waren van de voorgenomen opheffing.

De heer **Kes** (SP) begrijpt het voorstel om het overleg met omwonenden anders te organiseren en zal dit niet tegenhouden. Wel heeft hij zorgen over de extra verantwoordelijkheid die bij de luchthavens komt te liggen en de mogelijke spanning met hun rol als vergunninghouder. Hij vraagt GS de ontwikkelingen goed te volgen en erop toe te zien dat de luchthavens voldoende in staat zijn deze taak zorgvuldig uit te voeren.

De heer **Hanou** (PvdD) maakt zich zorgen over het verdwijnen van de onafhankelijke waarborgen bij de voorgenomen opheffing van de CRO's. Hij benadrukt dat participatie vraagt om onafhankelijkheid, transparantie en duidelijke afspraken. Volgens hem is onvoldoende duidelijk hoe deze worden geborgd wanneer luchthavens zelf verantwoordelijk worden voor het omgevingsoverleg.
Hij vraagt GS of bij beide luchthavens een gelijkwaardig overleg wordt ingericht met vaste vertegenwoordiging van omwonenden en natuur- en milieuorganisaties. Ook vraagt hij hoe openbare vergaderingen, verslaglegging, onafhankelijk voorzitterschap en een onafhankelijk secretariaat worden gewaarborgd.
Hij pleit voor meetbare evaluatiecriteria en een jaarlijkse terugkoppeling aan PS over participatie, klachten, geluidhinder en handhaving. De PvdD vindt het belangrijk dat natuur- en dierenbelangen onderdeel worden van het nieuwe omgevingsmanagement.

De heer **Jensen** (JA21) kan zich vinden in het vereenvoudigen van het overleg rond de luchthavens Texel en Hilversum, mits de betrokken partijen dit goed organiseren. Hij wijst erop dat de bestaande samenwerking in Hilversum wordt gewaardeerd en dat een zorgvuldige overgang nodig is.
Hij vraagt wanneer PS het voorstel voor het nieuwe overlegplatform in Hilversum, inclusief kostenoverzicht ontvangt en hoe de toegankelijkheid, verslaglegging, klachtenafhandeling en provinciale regie worden gewaarborgd. Zijn fractie kan het voorstel steunen als het nieuwe overleg goed is geregeld en de provincie haar verantwoordelijkheid behoudt.

De heer **Karar** (PvdA) spreekt ook namens GL en begrijpt de keuze om het omgevingsoverleg bij de vergunninghouder onder te brengen, maar heeft zorgen over de onafhankelijkheid en kwaliteit van de participatie. Hij vraagt hoe GS de zorgen wegneemt van omwonenden en organisaties die waarde hechten aan het huidige overleg.
Daarnaast vraagt hij hoe GS het toekomstige omgevingsoverleg op Texel voor zich ziet, aangezien daar nog geen concrete plannen voor zijn. Tot slot vindt hij het onzorgvuldig dat deelnemers pas twee dagen voor het overleg werden geïnformeerd over de mogelijke opheffing van de CRO.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) stemt in met de opheffing van de CRO's, gezien de veranderende mogelijkheden voor participatie.

De heer **Klein** (ChristenUnie) stemt in met het voorstel om de verordeningen in te trekken, maar vraagt hoe de provincie op lange termijn blijft monitoren of de participatie goed verloopt.

De heer **Van Gilse** (VVD) stemt in met het intrekken van de verordeningen en vraagt de provincie het nieuwe omgevingsoverleg te blijven monitoren en PS hierover te informeren.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat de gewijzigde Omgevingswet aanleiding geeft om de CRO's op te heffen en het omgevingsoverleg anders te organiseren. In Hilversum is het overleg inmiddels breder geworden dan alleen luchthavenzaken en gaat het ook over woningbouw en ruimtelijke ontwikkelingen. De nieuwe vorm biedt meer ruimte om deze onderwerpen gezamenlijk te bespreken.
In Hilversum komt een onafhankelijk voorzitter en een secretariaat, waarvoor de provincie financieel blijft bijdragen. De luchthaven, gemeenten en provincie blijven betrokken, maar de deelnemers krijgen meer verantwoordelijkheid voor de inrichting van het overleg.
Op Texel functioneerde de CRO de afgelopen twee jaar nauwelijks. Ook daar worden afspraken gemaakt over een nieuwe vorm van bestuurlijk overleg.
Gedeputeerde Olthof zegt toe de nieuwe overlegvormen in Hilversum en Texel over twee jaar te evalueren. Daarnaast zegt hij toe dat de provincie blijft monitoren of de voormalige CRO-taken goed worden uitgevoerd en de participatie bij vergunningaanvragen blijft toetsen.

Interruptie van de heer **Klein** (ChristenUnie), hij vraagt hoe de provincie tussentijds toezicht houdt op de participatie als vergunningen lange tijd ongewijzigd blijven. Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat participatie formeel wordt getoetst bij een wijziging van de vergunning. Daarnaast blijft de provincie betrokken bij het nieuwe overlegplatform en volgt het functioneren ervan. Hij herhaalt de toezegging om de nieuwe overlegvormen over twee jaar te evalueren.

De **voorzitter** concludeert dat het voorstel als hamerstuk wordt doorgeleid naar de PS-vergadering van 9 november.

8 B-agenda Mobiliteit

8.a Voorgenomen besluit voorkeursvariant N203 Krommenie

Toelichting;
De provincie heeft met een variantenstudie onderzocht hoe de N203 bij Krommenie anders ingericht kan worden om verkeersoverlast te verminderen en de lokale bereikbaarheid te verbeteren. Er ligt een voorgenomen besluit over de voorkeursvariant, gebaseerd op onderzoek naar leefbaarheid, bereikbaarheid, veiligheid, haalbaarheid en draagvlak. Variant 3 (langs het spoor, met 2x2 rijstroken) komt naar voren als voorkeursvariant.
Behandelvoorstel:
De commissieleden kunnen met elkaar en met gedeputeerden het voorgenomen besluit voorkeursvariant N203 Krommenie bespreken.

Inspreker bij dit agendapunt is de heer Veldhuis, hij spreekt in namens Stichting Agathebuurt.
De heer **Veldhuis** benadrukt dat de verkeersdruk in Krommenie en Assendelft leidt tot geluidsoverlast, luchtvervuiling en verminderde leefbaarheid, die door de geplande woningbouw verder onder druk komt te staan. De stichting Agathebuurt maakt zich zorgen over variant 3, waarbij de N203 wordt verlegd maar vier rijstroken behouden blijven. De stichting pleit voor een inrichting met 2x1 rijstrook en onderzoek naar een afzonderlijke lokale ontsluiting. Volgens de heer Veldhuis biedt dit voordelen voor de gezondheid, verkeersveiligheid, doorstroming en kosten. Daarnaast vraagt hij om tijdens de komende brugrenovatie de verkeersstromen te monitoren en de resultaten mee te nemen in de besluitvorming. Hij benadrukt dat een structurele oost-westverbinding nodig is om de leefbaarheid in Krommenie en Assendelft daadwerkelijk te verbeteren.

De heer **Dijk** (CDA) vraagt waar volgens de heer Veldhuis een geschikte oost-westverbinding kan worden aangelegd en of een verdiepte ligging van de N203 zijn voorkeur zou hebben als deze variant nog mogelijk was.
De heer **Veldhuis** geeft aan dat de A8-A9 de aangewezen locatie is voor een oost-westverbinding. Voor de N203 gaat zijn voorkeur uit naar 2x1 rijstrook met een aparte lokale ontsluiting. Dit is vergelijkbaar met de verdiepte variant, maar die is niet haalbaar.

Mevrouw **De Sain** (BBB) vraagt of variant B als tijdelijke oplossing, gecombineerd met verdere inzet op de oost-westverbinding, een acceptabel compromis is. De heer Veldhuis vindt dit weggegooid geld.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt welke oost-westverbinding de voorkeur van de inspreker heeft, en welke problemen hiermee worden opgelost.
De heer Veldhuis geeft de voorkeur aan de Heemskerkvariant, maar vindt vooral belangrijk dat de verbinding er komt. Volgens hem vermindert dit de verkeersdruk en het sluipverkeer in Krommenie en Assendelft. Volgens hem zijn er longproblemen onder de bewoners die verband houden met het verkeer op de N203.

Mevrouw **Cornelisse** (PVV) vraagt om een toelichting op het knelpunt bij de aansluiting van de N203 op de N246. De heer Veldhuis legt uit dat het verkeer daar naar één rijstrook moet, waardoor extra rijstroken op de N203 volgens hem weinig opleveren. Hij pleit voor een betere spreiding van het verkeer en een aangepaste lokale ontsluiting om de doorstroming te verbeteren, ook bij een inrichting met 2x1 rijstrook.

Statenlid **De Graaf** (GL) vraagt of de heer Veldhuis vasthoudt aan zijn voorkeursvariant voor de N203, aangezien realisatie van de A8-A9-verbinding nog lang kan duren. De heer Veldhuis bevestigt dat juist daarom een oplossing voor de N203 op korte termijn nodig is.

De heer **Hanou** (PvdD) vraagt welk deel van de circa 43.000 voertuigen kan worden omgeleid. De heer Veldhuis heeft hierover geen exacte cijfers, maar stelt dat het merendeel doorgaand verkeer betreft tussen de A9 en A8. Daarnaast wijst hij op het vliegverkeer boven het gebied.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) vraagt of geluidsoverlast ook gezondheidsproblemen, zoals slaapproblemen, veroorzaakt. De heer Veldhuis geeft aan dat hij dit niet direct aan de N203 kan koppelen, maar dat vooral het vliegverkeer de nachtrust verstoort.

Mevrouw **De Sain** (BBB) vraagt of de standpunten van Stichting Agatenbuurt breed worden gedragen in Krommenie en Assendelft. De heer Veldhuis licht toe dat de stichting inmiddels de belangen van beide dorpen behartigt. Hij verwijst naar een eigen verkeerscirculatieplan en de maatregelen tegen sluipverkeer die daarin zijn opgenomen.

De heer **Veldhuis** overhandigt de petitie voor een volwaardige oost-westverbinding buiten de N203 om, aan de voorzitter.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het debat in de eerste termijn.

De heer **Dijk** (CDA) betreurt dat de A8-A9-verbinding niet doorgaat en benadrukt de gevolgen voor de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid in Krommenie en Assendelft. Ook de verdiepte variant van de N203 blijkt technisch niet haalbaar. Hij betwijfelt of de voorgestelde voorkeursvariant 3, waarbij de verkeersstromen niet worden gescheiden, voldoende verbetering biedt.
Hij vraagt GS waarom de verdiepte variant technisch niet haalbaar is en of een verhoogde ligging een alternatief kan zijn. Daarnaast vraagt hij of bij variant 3 ruimte blijft om lokaal en doorgaand verkeer te scheiden. Tot slot vraagt hij of GS bereid is een alternatieve oost-westverbinding te onderzoeken, mede gezien de verwachte verkeersgroei door woningbouw.

Mevrouw **Cornelisse** (PVV) benadrukt het belang van een goede doorstroming en het voorkomen van sluipverkeer op de N203. De PVV steunt het behoud van 2x2 rijstroken, maar vraagt GS ook de door insprekers voorgestelde scheiding van doorgaand en lokaal verkeer te onderzoeken.
Zij vraagt om een betere onderbouwing van de voorgestelde verlegging richting het spoor, gezien de kosten van € 60 miljoen en de beperkte verbeteringen. Daarbij moet rekening worden gehouden met omwonenden in zowel Krommenie als Assendelft.
Ook vraagt zij aandacht voor de gevolgen van snelheidsverlagingen en verkeersdosering, een sociaal veilig stationsgebied en de financiering van aanvullende wensen van Zaanstad. De PVV blijft voorstander van de A8-A9-verbinding als structurele oplossing.

Mevrouw **Gordijn** (JA21) benadrukt het belang van een structurele oplossing voor de verkeersproblemen in Krommenie en Assendelft. JA21 blijft voorstander van een sobere en betaalbare A8-A9-verbinding en vraagt naar de voortgang van de gesprekken met het Rijk.
Zij is kritisch over de voorkeursvariant voor de N203, die circa € 60 miljoen kost maar slechts beperkte verbeteringen oplevert. Zij vraagt om inzicht in de effecten op leefbaarheid, geluidsoverlast en bereikbaarheid, inclusief de kosten van aanvullende wensen van Zaanstad.
Daarnaast vraagt zij of een goed functionerend stationsgebied en een betaalbaar ontwerp haalbaar zijn. JA21 werkt aan een initiatiefvoorstel voor een sobere A8-A9-verbinding en geeft de voorkeur aan een structurele oplossing boven tijdelijke maatregelen.

De heer **Nijman** (FvD) is kritisch over voorkeursvariant 3 voor de N203. Volgens hem blijft de verkeersdruk bestaan en zijn de verbeteringen voor leefbaarheid en bereikbaarheid beperkt, terwijl de kosten € 60 miljoen bedragen met een onzekerheidsmarge van 30%. Hij vraagt hoe de

kosten van het herontwerp van het stationsgebied zijn meegenomen en hoe sluipverkeer en veiligheidsrisico's worden voorkomen. Ook vraagt hij in hoeverre de aanvullende wensen van Zaanstad, waaronder de aansluiting Marslaan, de capaciteit van de Rosariumlaan en een mogelijke onderdoorgang, worden meegenomen. FvD pleit voor een voorwaardelijk advies en blijft voorstander van de A8-A9-verbinding als structurele oplossing.

Mevrouw **De Sain** (BBB) vraagt zich af of voorkeursvariant 3 voor de N203 daadwerkelijk de meest haalbare oplossing is en voldoende bijdraagt aan de leefbaarheid. Zij wijst erop dat deze variant niet in de oorspronkelijke variantenstudie is meegenomen. Zij vraagt hoe GS aankijkt tegen de door de inspreker genoemde Heemskerkvariant en wat de gevolgen zijn van een inrichting met 2x1 rijstrook voor de doorstroming. Ook vraagt zij welke verbeteringen variant 3 oplevert voor de leefomgeving en gezondheid van omwonenden, wanneer de aanvullende onderzoeken starten en hoe de provincie de uitvoering kan versnellen. BBB benadrukt het belang van verdere inzet op de oost-westverbinding en de lobby richting het Rijk.

De heer **Faassen** (50PLUS) vraagt aandacht voor de kosten, verkeerscapaciteit en verdere besluitvorming over de N203. Variant 3 kost € 60 miljoen, tegenover € 380 miljoen voor variant 5. Hij vraagt GS naar de voortgang van de samenwerking met Zaanstad, NS, ProRail en de Vervoerregio Amsterdam en wie de eventuele meerkosten draagt. Hij wil weten van de gedeputeerde of variant 3 voldoende bijdraagt aan de verkeerscapaciteit en regionale bereikbaarheid. Tenslotte informeert hij in hoeverre neemt GS de aanbevelingen van Zaanstad mee en wordt eerst een integraal ontwerp uitgewerkt voordat een definitief besluit wordt genomen.

Mevrouw **Vroom** (D66) kan zich vinden in het verder onderzoeken van variant 3 voor de N203. Zij vraagt hoe GS aankijkt tegen de aanvullende maatregelen van Zaanstad en welke gevolgen deze hebben voor de planning en haalbaarheid. Daarnaast vraagt zij hoe de gedeputeerde omgaat met de behoefte van NS en ProRail aan meer zekerheid over het stationsgebied en de gronden van NS.

De heer **Klein** (ChristenUnie) benadrukt het belang van leefbaarheid en verkeersveiligheid in Krommenie. Hij vraagt zich af of de investering van € 60 miljoen in variant 3 voldoende verbetering oplevert en vraagt GS welke concrete en meetbare resultaten inwoners hiervan kunnen verwachten. Daarnaast vraagt hij of de verdiepte ligging daadwerkelijk niet haalbaar is,

of dat alleen de onderzochte variant onvoldoende mogelijkheden biedt. Hij wil weten of een verdiepte ligging ter hoogte van het stationsgebied alsnog mogelijk is, met behoud van de Jan Brassertunnel. Hij vraagt GS om, indien dit nog onvoldoende is onderzocht, de technische mogelijkheden, risico's en kosten in beeld te brengen voordat in januari een definitief besluit wordt genomen.

Statenlid **De Graaf** (GL) begrijpt dat de verdiepte ligging van de N203 vanwege de risico's voor het spoor niet haalbaar is en dat daarom voor variant 3 is gekozen. Hij vindt de verwachte verbeteringen echter beperkt en vraagt of de verbetering van het stationsgebied nadrukkelijk wordt meegenomen. Daarnaast vraagt hij welke maatregelen GS overweegt om doorgaand verkeer via andere routes te laten rijden en zo de verkeersdruk in Krommenie te verminderen. Naar aanleiding van de brief van Zaanstad vraagt hij of is afgesproken dat de provincie ook de aanvullende maatregelen financiert. Hij vraagt aandacht voor de mogelijke aansluiting van de Marslaan en een fietstunnel bij Vlietsend, waarbij vooral de doorstroming en sociale veiligheid zorgvuldig moeten worden onderzocht.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) beschouwt variant 3 voor de N203 als de meest pragmatische en financieel haalbare oplossing en steunt deze in principe. Zij gaat ervan uit dat de opmerkingen van Zaanstad worden meegenomen in de verdere uitwerking.
Zij vraagt hoe de bereikbaarheid van de te verplaatsen parkeerplaatsen wordt gewaarborgd, met name voor mindervaliden, en hoe reizigers het station veilig kunnen bereiken. Ook vraagt zij aandacht voor de sociale veiligheid van de onderzochte half verdiepte onderdoorgang, gezien de bestaande overlast door hangjongeren in de Jan Brassertunnel.

De heer **Kes** (SP) vindt het niet realistisch om de A8-A9-verbinding opnieuw als alternatief voor de huidige problemen op de N203 te beschouwen en verdere maatregelen daarop te laten wachten. Hij begrijpt de keuze voor variant 3, omdat de verdiepte ligging technisch niet haalbaar is en andere betaalbare alternatieven ontbreken. Hoewel de verlegging richting het spoor slechts een beperkte verbetering van de leefbaarheid oplevert, beschouwt de SP variant 3 als de meest haalbare oplossing. De heer Kes pleit ervoor de aanpak van de N203 niet verder uit te stellen in afwachting van mogelijke rijksfinanciering voor een oost-westverbinding.

De heer **Boer** (VVD) benadrukt dat de verkeersproblemen op de N203 moeten worden aangepakt. Hoewel geen van de onderzochte varianten ideaal is, ziet hij variant 3 als de meest

aantrekkelijke optie. Door de weg richting het spoor te verleggen, ontstaat meer ruimte tussen de weg en de woningen. Hij vraagt GS hoe bewoners actief betrokken blijven en hun zorgen worden meegenomen. Hij benadrukt dat de aanpak van de N203 losstaat van de A8-A9-verbinding. Beide projecten blijven volgens de VVD noodzakelijk om de bereikbaarheid op lange termijn te verbeteren. Hij is tevreden dat gedeputeerde Olthof heeft aangegeven de commissie per brief te willen informeren over de gesprekken met het Rijk over de oost-westverbinding.

De heer **Hanou** (PvdD) erkent de verkeersproblemen op de N203, maar betwijfelt of de investering in variant 3 voldoende verbetering oplevert. Hij pleit ervoor eerst de snelheidsverlaging naar 50 km/u door te voeren en de effecten daarvan te evalueren.
Hij vraagt GS om vóór de definitieve besluitvorming inzicht te geven in de gevolgen voor geluid, luchtkwaliteit en gezondheid, bij voorkeur getoetst aan de WHO-advieswaarden. Hij benadrukt dat het stationsgebied integraal moet worden uitgewerkt, met aandacht voor bereikbaarheid, voorzieningen en sociale veiligheid. Hij mist een beoordeling van de gevolgen voor natuur en biodiversiteit. Zijn fractie sluit variant 3 niet uit, maar vindt dat eerst duidelijk moet zijn of deze daadwerkelijk bijdraagt aan een betere leefomgeving in Krommenie en Assendelft.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor een reactie in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat het college deze bestuursperiode duidelijkheid wil geven over de aanpak van de N203. De eerder onderzochte A8-A9-verbinding bleek financieel, technisch en vanwege stikstof niet haalbaar. Een oost-westverbinding blijft volgens hem wel noodzakelijk voor de bereikbaarheid van Noord-Holland op lange termijn. Hierover vindt overleg plaats met het Rijk en de regio, maar er ligt nog geen concreet plan. De verbinding is opgenomen in het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid. De verhoogde ligging is eerder als 0-plusvariant onderzocht, maar vanwege onvoldoende draagvlak onder bewoners afgevallen. De verdiepte ligging brengt vooral ter hoogte van Vlietsend grote risico's voor het spoor met zich mee en maakt een onderdoorgang tussen Krommenie en Assendelft onmogelijk. Een afzonderlijke onderdoorgang blijft wel mogelijk, maar vraagt uitgebreider onderzoek in samenwerking met Zaanstad en ProRail. Wat betreft een inrichting met 2x1 rijstrook wijst de gedeputeerde op mogelijke problemen bij kruisingen en verkeerslichten. Tijdens de werkzaamheden aan de bruggen bij Krommenie en Assendelft ontstaat de mogelijkheid om de effecten van een beperktere wegcapaciteit te onderzoeken. De resultaten kunnen worden meegenomen in het definitieve ontwerp. Hij erkent dat het verleggen van de N203 richting het

spoor op zichzelf slechts een beperkte verbetering van de leefbaarheid oplevert. De extra ruimte tussen de weg en de woningen biedt volgens hem wel mogelijkheden voor groenvoorzieningen en geluidwerende maatregelen.

Interruptie van mevrouw **Cornelisse** (PVV), zij vraagt of de verlegging van de N203 richting het spoor niet leidt tot meer overlast voor inwoners van Assendelft, terwijl slechts een beperkt aantal woningen aan de kant van Krommenie profiteert.
Gedeputeerde **Olthof** erkent dit aandachtspunt en benadrukt dat de verlegging niet mag leiden tot aanzienlijk meer overlast in Assendelft. Hij geeft aan dit nadrukkelijk mee te nemen in de verdere uitwerking.

Gedeputeerde **Olthof** vervolgt zijn betoog en licht toe dat verkeersmanagement, waaronder verkeerslichten en routeplanners, kan bijdragen aan het verminderen van verkeersdruk en overlast op de N203. Deze mogelijkheden worden verder onderzocht. Voor het stationsgebied wordt samen met NS en ProRail gewerkt aan een integrale uitwerking, waarbij de kwaliteit van het station en de sociale veiligheid, waaronder die van de Jan Brassertunnel, belangrijke aandachtspunten zijn. Om voortgang te houden, is ervoor gekozen eerst een voorkeursvariant vast te stellen en het stationsgebied vervolgens verder uit te werken. De aansluiting op de Marslaan wordt meegenomen in het plan, samen met een definitieve inrichting van het traject Rosariumlaan-Busch en Dam met een maximumsnelheid van 50 km/u. Over aanvullende wensen van Zaanstad en de verdeling van eventuele meerkosten vindt nog overleg plaats. De verdere uitwerking gebeurt samen met Zaanstad, bewoners en andere betrokken partijen.

Interruptie van mevrouw **Cornelisse** (PVV), zij vraagt welke verbetering de snelheidsverlaging oplevert, aangezien op het betreffende traject al 50 km/u geldt en geluidwerende voorzieningen aanwezig zijn. Gedeputeerde **Olthof** legt uit dat dit momenteel een tijdelijke verkeerssituatie betreft. De definitieve inrichting moet de aansluiting op de Marslaan mogelijk maken en kan daarnaast bijdragen aan minder geluidsoverlast, ook op grotere afstand van de weg.

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat er nog een definitieve statenvoordracht over de voorkeursvariant volgt, waarin zoveel mogelijk vragen en aandachtspunten van de commissie worden beantwoord. Voor het stationsgebied is voorlopig € 5 miljoen gereserveerd. De verdere uitwerking moet duidelijk maken welke maatregelen nodig zijn om de leefbaarheid en bereikbaarheid te verbeteren. Een beperkte verlaging van de weg ter hoogte van het station kan

daarbij een mogelijkheid zijn. De gedeputeerde benadrukt opnieuw dat een oost-westverbinding op langere termijn noodzakelijk is, maar dat de exacte ligging nog niet vaststaat.

Interruptie van mevrouw **Cornelisse** (PVV), zij vraagt waar deze oost-westverbinding ongeveer moet komen. Gedeputeerde Olthof erkent dat de verbinding de bereikbaarheid boven het Noordzeekanaal moet verbeteren, met name rond de Wijkertunnel (A9) en Coentunnel (A8). De locatie en uitvoering moeten samen met het Rijk en de regio worden onderzocht, waarbij ook een financiële bijdrage van het Rijk nodig is.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat de aanpak van de N203 vooral gericht is op het verbeteren van de leefbaarheid en doorstroming, niet op uitbreiding van de wegcapaciteit. Met verkeersmanagement kan doorgaand verkeer mogelijk via andere routes, zoals de N246, worden geleid. De aanpak van de N203 staat los van de bredere discussie over een structurele oost-westverbinding, die volgens hem noodzakelijk blijft.
Interruptie van mevrouw Cornelisse (PVV) naar de gevolgen van intensiever treinverkeer tussen Uitgeest en Wormerveer voor de leefbaarheid.
Gedeputeerde Olthof licht toe dat het Rijk inzet op hoogfrequent spoorvervoer en dat hiervoor onder meer de onderdoorgang bij de Guisweg nodig is. Meer treinverkeer biedt volgens hem echter geen volledige oplossing voor de verkeersproblemen op de N203.
Vervolginterruptie van mevrouw **Cornelisse**, zij vraagt waarom de Korte Industrieweg niet wordt meegenomen bij de maatregelen voor hoogfrequent spoor.
De gedeputeerde wijst op de lagere verkeersintensiteit ter plaatse en geeft aan dat de vraag over een mogelijke onderdoorgang bij ProRail ligt.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de tweede termijn.

De heer **Dijk** (CDA) benadrukt dat het scheiden van doorgaand en lokaal verkeer noodzakelijk is om de doorstroming en leefbaarheid te verbeteren. Hij vindt het afwachten van de effecten van de brugwerkzaamheden onvoldoende en overweegt daarom een motie en een tweeminutendebat over het scheiden de verschillende verkeersstromen.

Mevrouw **Cornelisse** (PVV) is geïnteresseerd in de eventuele motie van het CDA over het scheiden van doorgaand en lokaal verkeer op de N203.

De heer **Nijman** (FvD) waardeert het dat de gedeputeerde het belang van een structurele oost-westverbinding blijft benadrukken. Hij vraagt zich wel af of de beperkte verbeteringen van variant 3 de investering van circa € 60 miljoen rechtvaardigen.

Mevrouw **De Sain** (BBB) dankt de gedeputeerde voor de beantwoording en vraagt hem de commissie goed op de hoogte te houden en bewoners bij de verdere uitwerking te betrekken. Ook is zij benieuwd naar de eventuele motie van het CDA.

De heer **Klein** (ChristenUnie) waardeert dat de gedeputeerde de opmerkingen van de commissie meeneemt in de definitieve Statenvoordracht. Hij vraagt om duidelijkheid of een verdiepte ligging bij Vlietsend technisch onmogelijk of vooral ingewikkeld is. Hij wil weten of een gedeeltelijk verdiepte ligging gecombineerd kan worden met verbetering van het stationsgebied. Hij vraagt de gedeputeerde deze mogelijkheden vóór de bespreking in januari nader te onderbouwen.

Statenlid **De Graaf** (GL) betwijfelt de haalbaarheid van een verdiepte ligging vanwege de aanwezige bebouwing. Hij vraagt zich af of het scheiden van verkeersstromen niet leidt tot extra kruispunten en daarmee een verslechtering van de doorstroming. Hij is benieuwd naar de mogelijke motie van het CDA.

De heer **Boer** (VVD) is tevreden dat de gedeputeerde de zorgen van de commissie meeneemt in de verdere uitwerking en juicht een technische sessie toe.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor een reactie in de tweede termijn.

Gedeputeerde **Olthof** vraagt het CDA om bij de aangekondigde motie concreet aan te geven welke oplossing voor het scheiden van verkeersstromen wordt voorgesteld, aangezien de mogelijkheden al uitgebreid zijn onderzocht.
De gedeputeerde zegt toe de commissie op de hoogte te houden en indien nodig een aanvullende technische briefing te organiseren.

Over de verdiepte ligging wijst hij erop dat zowel Vlietsend als de Jan Brassertunnel grote technische uitdagingen vormen. Vooral bij Vlietsend zijn de risico's volgens de adviseurs zo groot dat is besloten deze variant niet verder uit te werken.
Wat betreft het aangekondigde initiatief van JA21 benadrukt gedeputeerde Olthof het belang van samenwerking om de leefbaarheid in Krommenie en Assendelft en de bereikbaarheid van Noord-Holland te verbeteren.

De **voorzitter** concludeert dat een motie en een tweeminutendebat is aangekondigd door het CDA en dat het onderwerp terugkomt in de PS-vergadering van 9 november.

9 Rondvraag gedeputeerde Olthof (portefeuilles Mobiliteit, luchtvaart, OV Knooppunten)

De **voorzitter** geeft het woord aan mevrouw Vroom (D66) voor de rondvraag aan gedeputeerde Olthof over de toegankelijkheid van de Weesperbrug.

Mevrouw **Vroom** (D66) vraagt aandacht voor de toegankelijkheid van de Weesperbrug (N236) bij Driemond. De brug is vanaf deze zijde voor voetgangers alleen via een trap bereikbaar, waardoor mensen met een rolstoel, rollator of kinderwagen niet zelfstandig te voet het Amsterdam-Rijnkanaal kunnen oversteken. Zij vraagt GS om een reactie op de gestelde vragen van D66:

1. Is de gedeputeerde bekend met de situatie bij de Weesperbrug en het feit dat de huidige verbinding via een trap niet toegankelijk is?
2. Deelt de gedeputeerde de opvatting dat provinciale infrastructuur waar mogelijk voor iedereen zelfstandig toegankelijk moeten zijn? Zo ja, hoe beoordeelt de gedeputeerde de huidige situatie bij de Weesperbrug?
3. Onder wiens beheer en verantwoordelijkheid vallen de trap en de aansluitende route naar de N236: de provincie, de gemeente Amsterdam of een andere partij?
4. Welke mogelijkheden ziet de gedeputeerde om op deze locatie een toegankelijke verbinding te realiseren, bijvoorbeeld door middel van een hellingbaan of een andere oplossing, zodat de oversteek over het kanaal voor mensen die geen trap kunnen gebruiken bereikbaar worden?
5. Is de gedeputeerde bereid hierover, indien nodig samen met de gemeente Amsterdam en andere betrokken partijen, op korte termijn in gesprek te gaan en te onderzoeken welke aanpassing mogelijk is?

6. Kan de gedeputeerde de Staten informeren over de uitkomst van dit onderzoek en, indien een oplossing mogelijk is, aangeven op welke termijn deze kan worden gerealiseerd?

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Olthof voor de beantwoording van de vragen.

Gedeputeerde **Olthof** is bekend met de situatie bij de Weesperbrug en erkent het belang van zelfstandig toegankelijke infrastructuur, waar dit mogelijk is. De brug is via twee steile trappen bereikbaar, maar voor mensen die deze niet kunnen gebruiken, biedt het bestaande fietspad een langere alternatieve route.
De trappen vallen onder beheer en onderhoud van de provincie; de brug zelf valt onder Rijkswaterstaat. Volgens de gedeputeerde biedt het fietspad al de geleidelijke helling die nodig is om het hoogteverschil te overbruggen. Een aanvullende hellingbaan zou vanwege de benodigde lengte weinig verschil maken.
Hij ziet daarom geen aanleiding voor verder onderzoek of overleg met de gemeente Amsterdam en andere betrokken partijen.

Mevrouw **Vroom** (D66) geeft aan dat er lokaal behoefte is aan een kortere, toegankelijke route dan het bestaande fietspad. Zij vraagt de gedeputeerde daarom alsnog met het lokale bestuur in gesprek te gaan over mogelijke verbeteringen.
Gedeputeerde **Olthof** antwoordt dat hij hiervoor openstaat, maar dat hij hierover nog geen verzoek vanuit het lokale bestuur heeft ontvangen.

10 B-agenda Ruimte

10.a Voornemen GS aangaan bestuursovereenkomst maatwerk Stompetoren West

Toelichting: GS is voornemens een bestuursovereenkomst aan te gaan met de gemeente Alkmaar en haar college van Burgemeester en Wethouders. De bestuursovereenkomst is opgesteld op basis van het Stedenbouwkundig Raamwerk van de gemeente Alkmaar voor een ontwikkeling van 350 woningen in Stompetoren West. De locatie zal hiervoor deels ontgrensd worden uit Beschermd Landschap.

De **voorzitter** geeft het woord aan de heer Paasman, hij spreekt namens omwonenden van Stompetoren in over de woningbouwontwikkeling Stompetoren-West.

De heer **Paasman** verwijst naar de eerder ingediende schriftelijke reactie en stelt dat er onvoldoende participatie met omwonenden heeft plaatsgevonden. Volgens hem kan overleg met de dorpsraad niet als volwaardige participatie worden beschouwd, omdat deze vanaf het begin voorstander is van het plan. Hij betwijfelt of het plan voldoet aan de provinciale uitgangspunten en richtlijnen. Hij vindt de onderbouwing van de betaalbaarheid van woningen, leefbaarheid en vitaliteit van omliggende kernen onvoldoende. Ook mist hij onderzoek naar de gevolgen voor groen, biodiversiteit, openheid van het landschap en mobiliteit. Hij wijst daarbij op de aantasting van de landschappelijke kernkwaliteiten door de bouw van 350 woningen. De heer Paasman is van mening dat het plan onvoldoende is onderbouwd en niet op deze wijze in de Schermer past. Hij verzoekt de provincie daarom geen overeenkomst aan te gaan en het plan opnieuw uit te werken, ditmaal in overleg met omwonenden.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen aan de heer Paasman.

Statenlid **Korzelius** (GL) vraagt of het belangrijkste bezwaar is dat de provinciale maatwerkrichtlijnen onvoldoende terugkomen in de bestuursovereenkomst.
De heer Paasman bevestigt dit. Hij benadrukt dat omwonenden niet tegen woningbouw zijn, maar verwachten dat eerst aan de provinciale maatwerkrichtlijnen wordt voldaan. Volgens hem is dat nog onvoldoende gebeurd.

De heer **Dijk** (CDA) vraagt of de heer Paasman voor of tegen de woningbouwontwikkeling Stompetoren-West is.
De heer Paasman antwoordt dat omwonenden niet tegen woningbouw zijn, maar willen dat het plan voldoet aan de provinciale uitgangspunten. Volgens hem sluit het huidige ontwerp onvoldoende aan bij de bestaande kern en het landschap. Hij wijst op alternatieven in de schriftelijke reactie en pleit ervoor het plan samen met omwonenden opnieuw uit te werken.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of de heer Paasman tegen de woningbouwontwikkeling is of vooral bezwaar heeft tegen de zorgvuldigheid van het proces.
Volgens de heer Paasman voldoet het plan op meerdere punten niet aan de provinciale uitgangspunten. Hij verwijst daarbij naar het advies van de ARO en betwist dat de openheid van het landschap door het plan wordt versterkt.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt welke concrete aanpassingen nodig zijn om het plan voor omwonenden aanvaardbaar te maken.
De heer Paasman stelt voor de woningbouw vanaf de zuidkant, bij de Noordervaart, te ontwikkelen en daarbij aan te sluiten op de bestaande dorpskern. Volgens hem wordt hiermee de openheid van het landschap minder aangetast. Hij pleit ervoor samen met omwonenden een beter passend plan uit te werken.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de eerste termijn.

Statenlid **Korzelius** (GL) geeft aan dat zijn fractie vanwege de ligging in beschermd landschap terughoudend is over de woningbouwontwikkeling Stompetoren-West, maar vanwege de grote regionale woningbehoefte met enige aarzeling instemt. Hij is positief over het aandeel van 30% sociale huur en pleit ervoor binnen het middensegment van 37% ook middeldure huurwoningen te realiseren. Hij vraagt GS deze wens over te brengen aan de gemeente Alkmaar.
Daarnaast steunt hij de afspraak om woningbouw in beschermd landschap zoveel mogelijk in Stompetoren te concentreren. Hij vraagt onder welke omstandigheden van de afspraak kan worden afgeweken om elders in de Schermer alsnog woningbouw toe te staan. Tenslotte wijst hij erop dat de provinciale richtlijnen onvoldoende terugkomen in de bestuursovereenkomst. Hij verzoekt GS daarom de brief van 3 juli 2025 integraal als bijlage op te nemen, zodat de gemeente Alkmaar aan deze uitgangspunten wordt gehouden.

De heer **Dijk** (CDA) benadrukt het belang van Stompetoren-West voor de leefbaarheid en vitaliteit van het dorp. De bouw van 350 woningen draagt bij aan het behoud van voorzieningen en biedt starters en ouderen de mogelijkheid in het dorp te blijven wonen. Hij is positief over de landschappelijke inpassing, de speelvoorzieningen en ontmoetingsplekken en spreekt namens zijn fractie steun uit voor het aangaan van de bestuursovereenkomst met de gemeente Alkmaar.

Mevrouw **Berkvens** (D66) steunt maatwerk voor woningbouw in Stompetoren-West vanwege de woningbehoefte en de leefbaarheid van de kernen in de Schermer. Gezien de omvang van het plan benadrukt zij het belang van gefaseerde bouw en zorgvuldige aandacht voor landschappelijke inpassing, ecologie, aardkundige waarden, betaalbaarheid en waterveiligheid. Zij wil weten of de brief met provinciale randvoorwaarden als bijlage bij de bestuursovereenkomst kan worden opgenomen. Zij vraagt de gedeputeerde toe te zeggen dat

eventuele afwijkingen van de afspraken over woningbouw bij kleinere kernen eerst aan PS worden voorgelegd.

De heer **Van Gilse** (VVD) verwijst naar het werkbezoek in februari 2024, waarbij bleek dat de woningbouwontwikkeling Stompetoren-West breed wordt gesteund door de gemeenteraad, dorpsraad en lokale woningcorporatie. De VVD is positief over de voorliggende bestuursovereenkomst en benadrukt het belang van woningbouw voor de leefbaarheid van het dorp. Hij vraagt of de afspraken over woningbouw in beschermd landschap niet te beperkend zijn voor kleinschalige ontwikkelingen elders in de Schermer.
Interruptie van de heer **Klein** (ChristenUnie), hij vraagt of de VVD wil dat kleinschalige woningbouw elders in de Schermer niet meer mogelijk is.
De heer Van Gilse verduidelijkt dat hij juist wil voorkomen dat de afspraken ook de bouw van enkele woningen onmogelijk maken. Hij informeert of de benodigde planologische procedures voor het gehele plan in één keer worden doorlopen, ondanks de gefaseerde uitvoering. De VVD pleit voor een kwalitatief betere groene landschappelijke inpassing dan bij eerdere uitbreidingen.

Mevrouw **De Sain** (BBB) is positief over Stompetoren-West en benadrukt dat woningbouw in kleine kernen noodzakelijk is voor de leefbaarheid en doorstroming op de woningmarkt. Het gevarieerde woningaanbod biedt volgens haar kansen voor starters, gezinnen, senioren en economisch daklozen. Zij pleit voor ruimte voor kleinschalige woningbouw in omliggende kernen, bijvoorbeeld door agrarische schuren te vervangen door enkele woningen. Maatwerk en betrokkenheid van omwonenden zijn daarbij belangrijk. BBB steunt de bestuursovereenkomst met de gemeente Alkmaar.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) erkent de bezwaren tegen de woningbouwontwikkeling en benadrukt het belang van zorgvuldig omgaan met beschermd landschap. Gezien de grote woningbouwopgave vindt zij het echter noodzakelijk om keuzes te maken. Volt steunt daarom de bestuursovereenkomst met de gemeente Alkmaar.

De heer **Kes** (SP) benadrukt het belang van gerichte woningbouw op locaties waar grotere aantallen woningen mogelijk zijn, om versnippering en verrommeling van het landschap te voorkomen. Stompetoren-West kan hiervoor geschikt zijn, mits het plan voldoet aan de provinciale uitgangspunten. De heer Kes staat positief tegenover woningbouw in Stompetoren-

West, mits het plan zorgvuldig landschappelijk wordt ingepast. Hij vraagt de gedeputeerde om een reactie op de kritiek van de ARO op de landschappelijke inpassing. De SP vraagt aandacht voor de betaalbaarheid van de woningen. De heer Kes pleit ervoor binnen het middensegment ook huurwoningen mogelijk te maken en vraagt om duidelijkheid over de gehanteerde prijsgrenzen. De SP staat positief tegenover woningbouw in Stompetoren-West, mits de ruimtelijke kwaliteit wordt gewaarborgd en de woningen bereikbaar zijn voor mensen met een midden- en lager inkomen.

De heer **Broertjes** (JA21) benadrukt het belang van betaalbare woningbouw voor Nederlanders, zodat jongeren en starters in hun eigen dorp kunnen blijven wonen. Hij ziet woningbouw in Stompetoren-West als noodzakelijk voor de leefbaarheid en vitaliteit van het dorp. JA21 pleit ervoor woningbouw mogelijk te maken en belemmeringen weg te nemen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is voorstander van woningbouw op enkele zorgvuldig gekozen locaties in plaats van kleinschalige uitbreidingen verspreid over meerdere dorpen. Hij ziet Stompetoren-West als een geschikte locatie, maar begrijpt de zorgen van de inspreker over de onderbouwing van de provinciale uitgangspunten. Hij steunt daarom het voorstel om de brief met richtlijnen aan de bestuursovereenkomst toe te voegen. Wat hem betreft blijft beperkte woningbouw elders in de Schermer mogelijk, maar geen uitbreidingen van meer dan tien woningen.

De heer **Faassen** (50PLUS) vraagt zich af of de bouw van 350 woningen in Stompetoren-West nog als lokaal maatwerk kan worden beschouwd, gezien de grote impact op de omvang en het karakter van het dorp. Hij vraagt of het plan voldoet aan de uitgangspunten voor het behoud van landschappelijke kernkwaliteiten en of infrastructurele maatregelen, zoals een aansluiting op de N243, als voorwaarde moeten worden opgenomen. Hij is positief over het maximum van 350 woningen en de eisen voor sociale en betaalbare woningbouw, maar benadrukt het belang van bescherming van het landschap, dat steeds verder onder druk staat. Hij pleit daarom voor jaarlijkse monitoring van het aantal hectares beschermd landschap dat door nieuwe ontwikkelingen verloren gaat.

De heer **Nijman** (FvD) uit zijn zorgen over de aantasting van beschermd landschap door de bouw van 350 woningen in Stompetoren-West. Hij vindt dat woningbouw zoveel mogelijk binnen bestaand bebouwd gebied moet plaatsvinden, maar erkent dat de leefbaarheid en het behoud

van voorzieningen een uitzondering kunnen rechtvaardigen. Hij vraagt voor wie de woningen bestemd zijn, of lokale binding en doorstroming worden gestimuleerd en of alternatieve locaties binnen bestaand bebouwd gebied zijn onderzocht. Ook vraagt hij waarom omwonenden niet eerder bij de plannen zijn betrokken en wat de financiële gevolgen zijn van de eis van 30% sociale huur.

De heer **Hanou** (PvdD) is blij dat ook BBB woningbouw op voormalige veeteeltgrond steunt. Interruptie van mevrouw **De Sain** (BBB), zij geeft aan dat het om akkerbouwgrond gaat. Zij benadrukt dat wonen een eerste levensbehoefte is.
De heer Hanou hoopt uit dat BBB ook veeteeltgrond beschikbaar wil stellen voor woningbouw en pleit voor biobased en natuurinclusief bouwen. Hij vindt dat GS pas een definitief besluit over de bestuursovereenkomst kan nemen nadat de ecologische, water- en bodemkundige en verkeerskundige onderzoeken en de onderbouwing van bijzondere omstandigheden met de commissie zijn besproken. Ook vraagt hij om harde, handhaafbare afspraken over betaalbare woningbouw en om duidelijke, juridisch geborgde compensatie van aangetaste landschappelijke kernkwaliteiten. Tot slot pleit hij voor actieve betrokkenheid van omwonenden en een expliciet besluitmoment voor PS bij wijziging van de omgevingsverordening.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Rommel** zegt toe de brief van 3 juli 2025 over de positieve grondhouding en de provinciale uitgangspunten als bijlage aan de bestuursovereenkomst toe te voegen. Over woningbouw in andere kernen van de Schermer geeft zij aan dat er momenteel geen aanleiding is om hierover nieuwe afspraken met de gemeente te maken. De mogelijkheid om gedurende de looptijd van 15 jaar andere afspraken te maken, blijft bestaan om toekomstige besturen voldoende flexibiliteit te bieden. Zij licht toe dat de oppervlakte die aan beschermd landschap wordt onttrokken, is teruggebracht van circa 28 naar 17 hectare. De aanpassing van de begrenzing vindt in één keer plaats, terwijl de woningbouw gefaseerd wordt uitgevoerd.

Interruptie van mevrouw **Berkvens** (D66), zij vraagt of ook eventuele afwijkende afspraken over de bouw van maximaal 25 woningen bij andere kernen, waarbij landschappelijke kernkwaliteiten worden aangetast, eerst aan PS worden voorgelegd of dat GS en de gemeente hierover zelfstandig kunnen besluiten.

Gedeputeerde Rommel antwoordt dat het in principe de bedoeling is dergelijke afspraken aan PS voor te leggen, maar dat zij niet namens toekomstige colleges en statenleden kan spreken.
De gedeputeerde vervolgt beantwoording van de vragen en licht toe dat de ARO het plan aan het begin van de uitwerkingsfase heeft beoordeeld en dat de gemeente de opmerkingen en adviezen heeft verwerkt in het huidige ontwerp. Over middeldure huurwoningen geeft zij aan dat de gemeente vooralsnog weinig vraag verwacht, maar dit bij de verdere planuitwerking wil onderzoeken.

Interruptie van de heer **Kes** (SP), hij vraagt of de gedeputeerde het eens is met de inspreker dat het plan onvoldoende voldoet aan de provinciale richtlijnen en dat de ARO deze zorgen deelt.
Gedeputeerde Rommel benadrukt dat de adviezen van de ARO zijn verwerkt. Zij verduidelijkt daarnaast dat GS geen toezegging kan doen over middeldure huurwoningen, omdat dit aan de gemeente is.
Vervolginterruptie van de heer Kes, hij vraagt of de adviezen van de ARO bij de verdere uitwerking opnieuw worden betrokken.
Gedeputeerde Rommel antwoordt dat de ARO eenmaal adviseert bij maatwerk en dat de kritiek al in het plan is verwerkt. Zij zegt toe de openbare adviezen van de ARO voortaan met de stukken mee te sturen.

Interruptie van statenlid **Korzelius** (GL), hij vraagt welke toezegging de gedeputeerde doet over het opnemen van middeldure huurwoningen in het betaalbare woningsegment.
Gedeputeerde Rommel antwoordt dat zij dit al met de gemeente Alkmaar heeft besproken. De gemeente gaat onderzoeken of er voldoende vraag is naar middeldure huurwoningen. Volgens de gedeputeerde is hiervoor geen toezegging van GS nodig.

Gedeputeerde Rommel antwoordt op de vraag van 50PLUS dat de gemeente Alkmaar onderzoekt of een aansluiting op de N243 mogelijk is. Zij beschouwt deze aansluiting niet als voorwaarde voor de woningbouwontwikkeling, omdat het gebied volgens haar al voldoende is ontsloten.
Interruptie van de heer **Faassen** (50PLUS), hij vraagt of de provincie de kosten van een eventuele aansluiting op de N243 draagt, aangezien dit een provinciale weg is.
Gedeputeerde Rommel antwoordt dat een aansluiting op een provinciale weg niet automatisch door de provincie wordt betaald. De kosten kunnen ook voor rekening van de gemeente komen.

Het aantal hectares beschermd landschap dat wordt aangetast wordt niet gemonitord. Bij Stompetoren-West gaat het om uitzonderlijk maatwerk en de benodigde oppervlakte is teruggebracht van 28 naar 17 hectare.
Vervolginterruptie van de heer Faassen, hij zegt dat zijn vraag betrekking heeft op de totale aantasting van beschermd landschap in Noord-Holland.
De gedeputeerde bevestigt dat ook dit niet wordt gemonitord.

Gedeputeerde Rommel antwoordt op de vragen van Forum voor Democratie dat de woningbouw bedoeld is om de leefbaarheid, vitaliteit, sociale veiligheid en het voorzieningenniveau van Stompetoren te versterken. De provincie geeft de voorkeur aan woningen voor inwoners van de Schermer, maar de uiteindelijke invulling van de doelgroep is aan de gemeente Alkmaar.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de tweede termijn.

Statenlid **Korzelius** (GL) is tevreden met de toezegging om de brief van 3 juni 2025 met provinciale uitgangspunten integraal onderdeel te maken van de bestuursovereenkomst. Hij vraagt hoe de verdere procedure verloopt en op welk moment PS kan beoordelen of de gemeente Alkmaar deze uitgangspunten voldoende in het plan heeft verwerkt.

De heer **Nijman** (FvD) vraagt of voorrang voor inwoners van de Schermer formeel kan worden vastgelegd. Daarnaast vraagt hij waarom omwonenden niet eerder zijn betrokken en wat de financiële gevolgen zijn van 30% sociale huur.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen in de tweede termijn.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat de gemeente werkt aan een stedenbouwkundig plan als voorbereiding op het omgevingsplan. De provincie bewaakt de gemaakte afspraken en de naleving van de richtlijnen uit de bestuursovereenkomst. Het plan wordt niet opnieuw aan PS voorgelegd.
Interruptie van statenlid **Korzelius** (GL), hij vraagt wanneer PS kan beoordelen of aan de voorwaarden zoals in de brief van 3 juni 2025 genoemd, is voldaan.

De gedeputeerde antwoordt dat GS hier goed zicht op houdt bij de uitwerking en dat PS hierover kan worden geïnformeerd zodra het omgevingsplan ter inzage ligt.
Vervolginterruptie van statenlid Korzelius, hij vraagt bevestiging of PS op het moment dat het omgevingsplan gereed is kan toetsen in hoeverre aan de gestelde voorwaarden is voldaan.
Gedeputeerde Rommel bevestigt dat GS een melding maakt als het omgevingsplan gereed is aan PS en wijst op de mogelijkheid om een zienswijze op het omgevingsplan in te dienen.

Gedeputeerde Rommel antwoordt op de vragen van FvD dat de participatie onder verantwoordelijkheid van de gemeente Alkmaar valt. De dorpsraad is volgens haar betrokken bij de voorbereiding van de bestuursovereenkomst en het plan is tijdens een dorpsavond gepresenteerd. Eind dit jaar volgt een nieuwe participatiefase. Wat betreft lokale binding geeft zij aan dat de provincie verwacht dat de gemeente rekening houdt met de woningbehoefte van huidige inwoners, maar dat hierover geen formele afspraken zijn gemaakt.

Interruptie van de heer Nijman (FvD) op dat de dorpsraad niet de gehele gemeenschap vertegenwoordigt en dat ook de inspreker zich onvoldoende vertegenwoordigd voelt. Hij vraagt bevestiging of lokale binding als formele voorwaarde kan worden gesteld voordat beschermd landschap wordt vrijgegeven.
Gedeputeerde Rommel geeft aan dat zij moet laten onderzoeken of dit juridisch mogelijk is en zegt toe hier schriftelijk op terug te komen.

11 Sluiting

De **voorzitter** schorst de vergadering om 22.15 uur en dankt de aanwezigen voor hun inbreng.

Verslag concept

Commissie Ruimte – vervolgvergadering 22 oktober 2026

Datum commissievergadering	:	22 oktober 2026
Commissievoorzitter	:	mw. M. Poot
Commissie-adviseur	:	mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter:		: mw. M. Poot
Commissiegriffier:		: mw. S. Neeskens
Leden van de commissie:	BBB	: mw. A. den Boer, mw. I. de Sain
	VVD	: dhr. J. van Gilse
	D66	: mw. L. Berkvens
	PvdA	: mw. G. de Boer, dhr. A. Karar
	PVV	: dhr. D. De Moel
	SP	: mw. H. Bouhlel, mw. R. Alberts, dhr. J. Kes
	CDA	: dhr. S. Dijk
	JA21	: dhr. G. Hartog, dhr. R. Broertjes
	PvdD	: dhr. M. Hanou
	Volt	: mw. B. van den Bogaerde
	50PLUS	: dhr. H. Faassen, dhr. R. Nijkamp
	ChristenUnie	: dhr. M. Klein
	Fractie De Weerdt	: statenlid M. de Weerdt
Gedeputeerden:	dhr. J. Beemsterboer	
Notulist	mw. H. Fuite (Notuleerservice Nederland)	

1 Heropening

De **voorzitter** heropent de vergadering om 18.30 uur en heet de aanwezigen welkom. De voorzitter meldt dat statenleden vanwege technische storingen gedurende het eerste deel van de vergadering niet digitaal kunnen deelnemen. Mevrouw De Sain (BBB) spreekt namens mevrouw Den Boer (BBB) en de heer Dijk (CDA) namens de heer Klein (ChristenUnie). Afwezig zijn de Statenleden De Graaff en Korzelius (GL) en gedeputeerde Rommel.

2 A-agenda Wonen

2.a Startnotitie voor het Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma Noord-Holland

GS heeft de startnotitie voor het Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma Noord-Holland vastgesteld. De startnotitie beschrijft de opgave, de beoogde inhoud en het proces om te komen tot het programma. Het programma geeft richting aan de provinciale inzet voor voldoende, betaalbare en passende woningen. Daarbij is er nadrukkelijk aandacht voor de huisvesting van aandachtsgroepen, zoals ouderen, studenten, arbeidsmigranten en mensen die met spoed een woning nodig hebben.

Behandelvoorstel: De startnotitie wordt als A-stuk behandeld, conform de afspraak dat PS hierover besluit. De bespreking richt zich op het participatieproces. De participatie is inmiddels gestart, omdat het stuk aanvankelijk als B-stuk was geagendeerd. Hierdoor sluit de planning niet geheel aan op de besluitvorming.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de eerste termijn.

De heer **Hanou** (PvdD) benadrukt de urgentie van de woningnood, maar vindt dat woningbouw in samenhang moet worden gezien met natuur, biodiversiteit, klimaat, leefbaarheid en bereikbaarheid. Hij maakt zich zorgen over uitzonderingen voor woningbouw in beschermd landschap, met name de grens van 25 woningen en de eventuele cumulatieve effecten. Ook mist hij een integrale natuur- en stikstoftoets en meer ambitie voor natuurinclusief, circulair en biobased bouwen. Hij pleit voor herinvoering van de ladder voor duurzame verstedelijking, waarbij eerst bestaande gebouwen en binnenstedelijke locaties worden benut voordat buiten bestaand stedelijk gebied wordt gebouwd.

Interruptie van mevrouw **De Boer** (PvdA), zij vraagt de heer Hanou of hij uit de startnotitie opmaakt dat het college wil afwijken van het uitgangspunt om binnenstedelijk te bouwen.
De heer Hanou (PvdD) vindt dat de startnotitie onvoldoende grenzen stelt aan woningbouw buiten bestaand stedelijk gebied. Hij pleit voor de waarborg dat eerst bestaande gebouwen worden benut, vervolgens binnenstedelijk wordt gebouwd en pas daarna buiten bestaand stedelijk gebied.

De heer Hanou vervolgt zijn betoog en pleit voor voldoende betaalbare woningen in samenhang met landschap, natuur, water, bodem en gezondheid. Hij vraagt of GS deze ambitie voor een duurzame en leefbare provincie deelt.

De heer **Nijkamp** (50PLUS) benadrukt dat passend wonen voor ouderen ook vraagt om goede voorzieningen en bereikbaarheid. Hij vraagt hoe ouderenorganisaties bij de participatie worden betrokken en wanneer PS het communicatie- en participatieplan ontvangt. Ook vraagt hij hoe de bereikbaarheid wordt gewaarborgd als woningbouw vooruitloopt op mobiliteitsinvesteringen en wanneer PS inzicht krijgt in de aangekondigde budgetclaim. Hij wil weten wanneer PS wordt geïnformeerd over de eerste resultaten en analyses van het nieuwe systeem voor het monitoren van de plancapaciteit.

De heer **De Moel** (PVV) wijst op de woningnood onder jongeren, gezinnen en ouderen. Hij vindt het onacceptabel dat thuiswonende starters geen perspectief hebben op een eigen woning en bekritiseert de uitspraken van de minister hierover. Volgens de PVV vergroot immigratie de druk op de woningmarkt en moet dit worden meegenomen in het volkshuisvestingsbeleid. De fractie pleit voor een forse beperking van immigratie.
Interruptie van mevrouw De Boer (PvdA), zij vraagt of de PVV zich realiseert dat dat de provincie niet over migratiebeleid gaat.
Interruptie van mevrouw Berkvens (D66), zij sluit zich hierbij aan en vraagt waarom de PVV migratie bij dit onderwerp betrekt.
De heer De Moel (PVV) antwoordt dat arbeidsmigratie de woningvraag vergroot en daarmee relevant is voor het provinciale volkshuisvestingsbeleid.
De heer De Moel wil inzicht in de invloed van internationale migratie op de woningbouwopgave en vraagt of GS bij het Rijk wil aandringen op beperking van migratie. Ook vraagt hij welke concrete verbeteringen het programma oplevert voor starters. Hij benadrukt het belang van betaalbare woningen voor jongeren, gezinnen en ouderen.
Interruptie van de heer Hanou (PVV), hij vraagt wie de woningen moet bouwen.
De heer De Moel antwoordt dat hiervoor arbeidsmigranten nodig zijn, die zelf ook woonruimte nodig hebben.
Interruptie van mevrouw Berkvens (D66), zij wijst op de tegenstrijdigheid tussen de behoefte aan arbeidsmigranten en de wens om immigratie te beperken.
De heer De Moel verduidelijkt dat hij niet pleit voor beperking van arbeidsmigratie.

Mevrouw **De Sain** (BBB) benadrukt het belang van snelle realisatie van betaalbare woningen voor starters, gezinnen en ouderen. Zij steunt regionale afspraken, maar vraagt ruimte voor lokaal maatwerk en minder belemmerende regels. Zij vraagt GS hoe de provincie regie kan voeren zonder gemeenten te belemmeren en wat nodig is om woningbouwplannen daadwerkelijk te realiseren. Ook vraagt zij aandacht voor economisch daklozen.

De heer **Dijk** (CDA) is positief over de startnotitie en steunt de aandacht voor betaalbare woningen, regionale samenwerking en een evenwichtige verdeling van aandachtsgroepen. Hij pleit ervoor niet uitsluitend binnenstedelijk te bouwen, zodat voldoende ruimte blijft voor groen, voorzieningen en klimaatadaptatie. Ook vraagt hij om eenduidig regionaal beleid voor het verhuren van kamers in bestaande woningen.

Interruptie van mevrouw **Berkvens** (D66), zij wijst erop dat dreigend dak- en thuislozen niet zijn opgenomen bij de aandachtsgroepen waarvoor de provincie meer regie wil voeren. Zij vraagt of het CDA vindt dat de provincie ook voor deze groep een regierol moet vervullen of dit op zijn minst moet onderzoeken.
De heer Dijk is het daarmee eens en vindt dat deze doelgroep meer aandacht en provinciale sturing verdient.

Interruptie van de heer Nijkamp (50PLUS), hij vraagt wat de heer Dijk bedoelt met ‘sturende regie’.
De heer Dijk verduidelijkt dat hij het met mevrouw Berkvens (D66) eens is dat de provincie een actieve rol moet spelen bij de aanpak van dreigende dak- en thuisloosheid. Of dit een sturende of regierol moet zijn, laat hij in het midden.

De heer Dijk vervolgt zijn betoog en vraagt bij de verdere uitwerking van het volkshuisvestingsprogramma meer aandacht voor de relatie tussen woningbouw en het voorzieningenniveau in wijken en dorpen.

Interruptie van mevrouw **De Sain** (BBB), zij vraagt of woningbouw, gezien de urgentie, geen voorrang moet krijgen op voorzieningen en bereikbaarheid.
De heer Dijk erkent het belang van snelle woningbouw, maar benadrukt dat ook ontmoetingsplekken en sociale voorzieningen nodig zijn.
Mevrouw De Sain vindt dat voorzieningen eventueel later kunnen volgen.

De heer Dijk wil dat deze in ieder geval vanaf het begin worden meegenomen in de plannen.

Interruptie van statenlid **De Weerdt** (fractie De Weerdt), hij vraagt of de verantwoordelijkheid voor voorzieningen niet bij gemeenten kan blijven.

De heer Dijk stelt dat provinciale regie vooral in dunbevolkte gebieden nodig kan zijn om het voorzieningenniveau op peil te houden. Hij benadrukt dat de capaciteit van voorzieningen in wijken en dorpen moet meegroeien met de woningbouwopgave. Hij is positief over de startnotitie en ziet zijn aandachtspunten graag terug in het concept van het provinciale volkshuisvestingsprogramma.

Vervolginterruptie van statenlid De Weerdt, hij vraagt of PS en niet GS, het programma zouden moeten vaststellen.
De heer Dijk (CDA) benadrukt dat hij vooral wil dat de aandachtspunten van het CDA in het programma worden meegenomen.

De heer **Van Gilse** (VVD) heeft kritiek op de toenemende regulering van de woningmarkt en de gevolgen daarvan voor investeerders en woningbouw. Hij vindt het belangrijk dat het volkshuisvestingsprogramma aansluit bij de woningbehoefte, met meer aandacht voor grondgebonden woningen. Hij vraagt GS om ook de cumulatieve effecten van binnenstedelijke verdichting op groen, waterberging, hittestress en leefbaarheid te monitoren.

Interruptie mevrouw **Berkvens** (D66), zij wijst op de verantwoordelijkheid van de VVD voor het landelijke woningbouwbeleid.
De heer Van Gilse stelt dat regeringspartijen compromissen moeten sluiten die niet altijd overeenkomen met hun eigen programma.

Interruptie van de heer **Hanou** (PvdD), hij vraagt of natuurinclusieve woningbouw op voormalige veeteeltgebieden een alternatief kan zijn voor binnenstedelijke verdichting.
De heer Van Gilse benadrukt dat de VVD ook aan de randen van steden en dorpen wil bouwen om ruimte te bieden aan grondgebonden woningen en de druk op binnenstedelijke gebieden te verminderen. Op de vraag van de heer Hanou of de VVD terughoudend wil zijn met uitzonderingen voor bouwen in beschermd landschap, verwijst de heer Van Gilse naar de bestaande afspraken over maatwerk en projecten tot 25 woningen.

Vervolginterruptie de heer **Hanou** (PvdD), hij vraagt wanneer de VVD voor het laatst tegen een woningbouwplan in beschermd landschap heeft gestemd. De heer Van Gilse benadrukt dat de VVD veel vertrouwen heeft in het beleid van GS en de voorstellen die daaruit voortkomen.

De heer Van Gilse vervolgt zijn betoog en vraagt hoe GS omgaat met vergevorderde woningbouwprojecten die niet voldoen aan de betaalbaarheidsnormen. Hij wil weten wanneer een project als vergevorderd geldt en of bestaande plannen hierdoor vertraging kunnen oplopen of worden tegengehouden.

Interruptie van mevrouw **De Boer** (PvdA), zij vraagt of de VVD wil afwijken van de wettelijke betaalbaarheidsnormen en waarschuwt dat uitzonderingen een vrijbrief kunnen worden voor projectontwikkelaars.
De heer Van Gilse benadrukt dat de normen moeten worden nageleefd, maar vraagt aandacht voor vergevorderde projecten waarin al veel is geïnvesteerd.

Interruptie van de heer **Nijkamp** (50PLUS), hij wijst erop dat industrieel bouwen de bouwtijd kan verkorten en mist aandacht hiervoor in de startnotitie.
De heer Van Gilse geeft aan dat industrieel en flexibel bouwen vooral tijdwinst oplevert tijdens de bouwfase, maar nauwelijks in de planvorming.

Interruptie van mevrouw **Berkvens** (D66), zij deelt de mening dat betaalbaarheidsnormen niet achteraf aan vergevorderde projecten moeten worden opgelegd, maar vindt dat projecten in een vroeg stadium hier wel rekening mee moeten houden.
De heer Van Gilse onderschrijft dit dilemma en vraagt hoe GS hiermee wil omgaan. Hij wil weten hoe GS de gevolgen van stikstof en netcongestie verwerkt in de plancapaciteit en woningbouwafspraken. Hij informeert hoe tegenvallende realisatiecijfers worden opgevangen en of het uitvallen van grote projecten gevolgen heeft voor de betaalbaarheidseisen en haalbaarheid van andere projecten.

Mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt) kan zich vinden in de participatieleidraad en vraagt naar de voortgang van de gesprekken en de actualisatie van de woondeals. Zij wil weten hoe PS invloed kan uitoefenen op de actualisatie en hoe GS mogelijke tegenstrijdigheden tussen gemeentelijke en provinciale programma's voorkomt. Ook vraagt zij aandacht voor de bereikbaarheid van

nieuwbouwlocaties, de mogelijkheden om regionale afspraken af te dwingen en de aansluiting op het Europese Affordable Housing Plan.

Mevrouw **De Boer** (PvdA) wijst op de lange doorlooptijd van woningbouwprojecten en vraagt of de Wet regie volkshuisvesting daadwerkelijk tot versnelling leidt. Zij pleit ervoor daklozen als aandachtsgroep op te nemen en ziet kansen in industrieel en circulair bouwen.

Interruptie van statenlid **De Weerdt**, hij vraagt of mevrouw De Boer het nut en de noodzaak van de wet ter discussie stelt.
Mevrouw De Boer ontkent dit en benadrukt dat zij vooral sneller resultaat wil zien.

Interruptie van de heer **Dijk** (CDA), hij wijst erop dat het volkshuisvestingsprogramma wettelijk verplicht is.
Mevrouw De Boer bevestigt dit, maar blijft kritisch over het uitblijven van resultaten.

Interruptie van de heer **Hanou** (PvdD), hij wijst op de jarenlange deelname van de PvdA aan het provinciebestuur.
Mevrouw De Boer benadrukt dat de betrokken gedeputeerden zich hebben ingezet, maar dat externe omstandigheden de woningbouw vertragen. Zij vraagt hoe de ontheffingsmogelijkheid van de provinciale instructieregels wordt vormgegeven en of deze vergelijkbaar is met de ontheffing voor beschermd landschap. Zij vreest dat gemeenten hierdoor onder de gemaakte afspraken kunnen uitkomen.

Statenlid **De Weerdt** (Fractie De Weerdt) steunt een sterkere regierol van de provincie, omdat de woningbouwopgave gemeentegrenzen overstijgt en het huidige beleid onvoldoende betaalbare woningen oplevert. Hij wil weten van de gedeputeerde hoe andere provincies deze regierol invullen en of instructieregels kunnen voorkomen dat gemeenten voorrang geven aan rendabelere woningbouwprojecten. Ook vraagt hij of aanvullende instrumenten om de woningbouw te versnellen worden meegenomen in het programma en waarom GS het programma vaststelt in plaats van PS en of de volgende versie aan PS wordt voorgelegd.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) stelt dat marktwerking heeft bijgedragen aan de woningnood en pleit voor meer ruimte voor woningcorporaties om betaalbare woningen te bouwen. Zij deelt de zorgen

over de trage woningbouw, maar is positief dat volkshuisvesting nu nadrukkelijk aandacht krijgt in het programma.
Interruptie statenlid **De Weerdt** (Fractie De Weerdt), hij vraagt naar het verschil tussen woningbouw en volkshuisvesting.
Mevrouw Bouhlel antwoordt dat dat de betaalbaarheid is.

Mevrouw Bouhlel mist de aandacht voor renovatie van bestaande sociale huurwoningen als alternatief voor sloop en duurdere nieuwbouw. Zij vraagt hoe GS gemeenten stimuleert om leegstandsbeleid op te stellen en of zij gebruikmaken van de beschikbare provinciale ondersteuning voor woningbouwprojecten. Ook plaatst zij vraagtekens bij de betaalbaarheid van woningen met een huurprijs van € 1.228 of een koopprijs van € 420.000 voor mensen met een modaal inkomen en vraagt de gedeputeerde hierop te reageren. Zij wijst erop dat eerder goedgekeurde woningbouwplannen nog niet worden uitgevoerd en vraagt hoe GS de realisatie hiervan gaat stimuleren.

Mevrouw **Berkvens** (D66) benadrukt de urgentie van de woningnood en steunt de sterkere provinciale regierol en regionale spreiding van aandachtsgroepen. Zij vraagt of mensen met een beperking en dreigend dak- en thuislozen ook onder de provinciale regie gaan vallen. Ook pleit zij voor meer betrokkenheid van huurders, kopers en woningzoekenden bij de participatie. Zij vraagt of gemeenten met relatief veel sociale huurwoningen meer ruimte kunnen krijgen om zich op middenhuur te richten, in plaats van uniforme betaalbaarheidseisen te hanteren. Zij vraagt of het provinciale volkshuisvestingsprogramma vóór vaststelling door GS nog ter consultatie aan PS wordt voorgelegd. Zij wil bereikbaarheid en stikstof toevoegen als aandachtsgebieden, naast leefbaarheid en netcongestie. Ook vindt mevrouw Berkvens het te vroeg om subsidiëring voor beter gebruik van de bestaande woningvoorraad al uit te sluiten en vraagt zij deze mogelijkheid open te houden.

De heer **Dijk** (CDA) spreekt namens de heer Klein (ChristenUnie) en steunt de sterkere provinciale regierol bij de woningbouw. De ChristenUnie wil twee doelen toevoegen aan het programma: regie op het type woningen dat wordt gebouwd en het stimuleren van doorstroming naar beter passende woningen. Ook vraagt de fractie aandacht voor het versterken van gemeenschappen en sociale samenhang in nieuwe wijken. De ChristenUnie steunt het voorgestelde participatieproces, maar vraagt om woningzoekende jongeren hierbij expliciet te betrekken.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Beemsterboer voor de beantwoording van de vragen in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Beemsterboer** geeft aan dat de wet geen ruimte biedt om aanvullende duurzaamheidseisen aan woningbouw te stellen. Wel wil GS met gemeenten afspraken maken over circulair en biobased bouwen, onder meer in het duurdere woningsegment. Binnen de MRA zijn hierover al afspraken gemaakt via het convenant houtbouw.
Op vragen van 50PLUS antwoordt hij dat ouderen- en zorgorganisaties betrokken zijn bij de participatie en dat het communicatie- en participatieplan met PS wordt gedeeld. Voor de uitvoering komt landelijk budget beschikbaar.
De gedeputeerde licht toe dat GS wettelijk verantwoordelijk is voor de vaststelling van het volkshuisvestingsprogramma. De conceptversie wordt in juni als B-stuk aan de commissie voorgelegd, zodat PS vóór de vaststelling door GS nog aandachtspunten kan meegeven.

Interruptie van mevrouw **Berkvens** (D66), zij vraagt hoe de rijksmiddelen over de provincies worden verdeeld en of deze ook beschikbaar zijn voor de uitvoering en eventuele investeringen.
Gedeputeerde Beemsterboer licht toe dat hiervoor een vastgestelde verdeelsleutel geldt en dat de middelen bestemd zijn voor zowel de planvorming als het uitvoeringsprogramma.

Gedeputeerde Beemsterboer vervolgt zijn beantwoording en geeft aan dat met gemeenten afspraken worden gemaakt over arbeidsmigratie, maar dat GS niet bij het Rijk zal aandringen op beperking van migratie. Hij benadrukt de urgentie van betaalbare woningen voor jongeren, maar erkent de lange doorlooptijd van woningbouwprojecten. Over de provinciale regierol geeft hij aan dat gemeenten actief meewerken aan een eerlijke verdeling van de woningbouwopgave en aandachtsgroepen.

Interruptie van statenlid **De Weerdt** (Fractie De Weerdt), hij vraagt wat er gebeurt als gemeenten niet meewerken.
De gedeputeerde geeft aan dat de provincie dan kan ingrijpen via een escalatieladder, waarbij uiteindelijk indeplaatsstelling mogelijk is. Vooralsnog ziet hij hiervoor geen aanleiding.

Gedeputeerde Beemsterboer vervolgt zijn betoog en licht toe dat de provincie terughoudend omgaat met haar regierol en gemeenten zoveel mogelijk ruimte geeft, tenzij sprake is van een

bovenlokaal belang. De provincie ondersteunt gemeenten bij woningbouw via investeringen, ambtelijke capaciteit en hulp bij stikstof- en netcongestievraagstukken. Hij onderschrijft de zorgen over economisch daklozen en benadrukt dat deze groep bijzondere aandacht verdient. GS bespreekt deze problematiek met gemeenten en blijft deze onder de aandacht brengen.
De gedeputeerde licht toe dat binnenstedelijk bouwen belangrijk is vanwege de energievoorziening en bereikbaarheid met het openbaar vervoer, maar geen exclusief uitgangspunt vormt. Gemeenten kunnen bij de keuze van bouwlocaties rekening houden met groen, recreatieruimte en waterberging.

Interruptie van de heer **Dijk** (CDA), hij verduidelijkt dat hij vooral vraagt om voldoende ruimte voor deze voorzieningen te behouden bij de verdere woningbouwontwikkeling.
Gedeputeerde Beemsterboer benadrukt dat binnenstedelijk bouwen prioriteit heeft, maar niet ten koste mag gaan van groen, recreatieruimte en waterberging.

Interruptie van mevrouw **Berkvens** (D66), zij vraagt of de genoemde 80% binnenstedelijke woningbouw een inschatting is en geen harde doelstelling. De gedeputeerde bevestigt dit en geeft aan dat niet wordt bijgestuurd bij kleine afwijkingen.
Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan op de vraag van het CDA dat hospitaverhuur buiten het volkshuisvestingsprogramma valt, maar dat landelijke regelgeving, zoals de kostendelersnorm, het delen van woningen belemmert. De provincie zet zich in voor versoepeling van deze regels.

Interruptie de heer **Dijk** (CDA), hij vraagt of de gedeputeerde met gemeenten in gesprek wil gaan over eenduidig beleid voor hospitaverhuur. De gedeputeerde bevestigt dat deze gesprekken al lopen, waarbij goede voorbeelden, zoals Amsterdam, worden meegenomen.
Volgens de gedeputeerde valt het voorzieningenniveau en de leefbaarheid primair onder de verantwoordelijkheid van gemeenten. Bij woningbouw in beschermd landschap kan leefbaarheid wel een rol spelen bij maatwerkafwegingen.

Op de vragen van de VVD erkent de gedeputeerde dat woningbouw beter moet aansluiten op de woningbehoefte. Dit kan in de participatiegesprekken met gemeenten aan bod komen. Het monitoren van binnenstedelijke verdichting ligt bij gemeenten.
Over de betaalbaarheidsnormen (30% sociale huur en twee derde betaalbaar) benadrukt hij dat vergevorderde projecten niet opnieuw moeten beginnen vanwege nieuwe regelgeving. Met het

Rijk wordt besproken hoe om te gaan met bestaande afspraken. Voor nieuwe projecten gelden de normen vanaf de inwerkingtreding van de wet en zal hierop strikt worden toegezien.

Interruptie van mevrouw **Berkvens** (D66), zij vraagt hoe de provincie handhaaft als rendabele woningbouwprojecten voorrang krijgen en betaalbare woningen achterblijven.
Gedeputeerde Beemsterboer benadrukt dat de betaalbaarheidsnormen op gemeentelijk niveau worden bewaakt. Gemeenten kunnen afwijkingen tussen projecten compenseren, mits zij aannemelijk maken dat dit binnen de wettelijke termijn gebeurt. De wet biedt geen directe aanleiding om in te grijpen, waardoor de provincie in de praktijk moet bepalen wanneer handhaving nodig is.

Interruptie van de heer **Nijkamp** (50PLUS), hij vraagt hoe de provincie afspraken kan afdwingen bij woningcorporaties en particuliere investeerders.
Gedeputeerde Beemsterboer licht toe dat gemeenten afspraken maken met deze partijen en de provincie toezicht houdt op gemeenten. In het uiterste geval kan de provincie via indeplaatsstelling taken overnemen.

Interruptie van statenlid **De Weerdt** (Fractie De Weerdt), hij vraagt hoe de escalatieladder is geregeld.
De gedeputeerde verwijst naar een stapsgewijze aanpak, vergelijkbaar met die bij de huisvesting van statushouders, waarbij gemeenten eerst worden aangesproken en uiteindelijk indeplaatsstelling mogelijk is.
Vervolginterruptie van statenlid De Weerdt, hij vraagt de gedeputeerde om de escalatieladder mee te nemen in de leidraad. Gedeputeerde Beemsterboer wil niet toezeggen om de escalatieladder op te nemen in de leidraad maar kan wel toezeggen dat GS de escalatieladder als bijlage meestuurt voor de commissiebespreking in juni.

Gedeputeerde Beemsterboer wijst erop dat de provincie gemeenten ondersteunt bij stikstofproblemen en netcongestie, onder meer met stikstofvrije bouwmethoden en slimme energiesystemen. Uit de participatiegesprekken blijkt behoefte aan een terughoudende, voorspelbare provinciale regierol en duidelijkheid over de bouwplanning. Gesprekken met gemeenten volgen nog.
Het volkshuisvestingsprogramma wordt bij belangrijke wijzigingen geactualiseerd; een vaste termijn ontbreekt.

Interruptie van mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt), zij vraagt wat er gebeurt als gemeentelijke programma's eerder gereed zijn en botsen met het provinciale programma.
De gedeputeerde geeft aan dat gemeenten bij nieuwe of gewijzigde omgevingsplannen moeten voldoen aan de provinciale omgevingsverordening.

Gedeputeerde Beemsterboer verduidelijkt dat het principe 'eerst bewegen, dan bouwen' is versoepeld. Woningbouw en mobiliteitsprojecten kunnen voortaan parallel worden uitgevoerd, zodat woningbouw niet hoeft te wachten op de volledige aanleg van infrastructuur. Goede bereikbaarheid blijft belangrijk, maar mobiliteitsvoorzieningen kunnen later worden opgeleverd.

Interruptie van mevrouw **Van den Bogaerde**, zij verduidelijkt dat haar vraag betrekking heeft op het Europese Affordable Housing Plan.
Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan dat GS de Europese ontwikkelingen volgt en eventuele kansen, waaronder financiële ondersteuning, zal benutten. Vooralsnog ziet hij geen aanleiding voor aanvullende maatregelen.

Gedeputeerde Beemsterboer verwacht dat de vaste betaalbaarheidsnormen (30% sociale huur en twee derde betaalbaar) de woningbouw kunnen versnellen doordat langdurige discussies worden voorkomen. Hij ziet kansen in industrieel bouwen om sneller en goedkoper woningen te realiseren.
De provincie blijft alert op het risico dat betaalbare woningbouwprojecten niet worden gerealiseerd. Aanvullende versnellingsmaatregelen kunnen worden opgenomen in de woondeals of het volkshuisvestingsprogramma. Over de aanpak van andere provincies bestaat nog onvoldoende inzicht.
De gedeputeerde onderschrijft het belang van woningcorporaties en hun financiële positie. Renovatie valt vooral onder gemeenten en voor leegstandsbeleid bestaat volgens hem een wettelijke verplichting. Gemeenten maken goed gebruik van provinciale ondersteuning en beschikbare middelen om woningbouw te versnellen.
Gedeputeerde Beemsterboer erkent dat huurprijzen van € 1.200 en koopprijzen van € 420.000 voor veel woningzoekenden moeilijk betaalbaar zijn. Hij wijst op landelijke normen, hoge bouweisen en juridische procedures die woningbouw vertragen.
Mensen met een beperking en dreigend dak- en thuislozen zijn niet als provinciale aandachtsgroepen opgenomen, omdat gemeenten volgens GS voldoende mogelijkheden hebben

om hen te huisvesten. GS zal gemeenten tijdens de participatie vragen of zij behoefte hebben aan een provinciale regierol voor deze groepen.
Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe te onderzoeken of kopersverenigingen en woningzoekenden, waaronder jongeren, alsnog bij de participatie kunnen worden betrokken. Ook zal worden bekeken of subsidiëring voor beter gebruik van de bestaande woningvoorraad een rol kan krijgen.
De aansluiting tussen woningaanbod en woningbehoefte wordt meegenomen in gesprekken met gemeenten, zonder dat de provincie hierin direct een regierol krijgt. Doorstroming wordt gestimuleerd via woningbouw voor ouderen. Leefbaarheid en sociale ontmoeting blijven primair de verantwoordelijkheid van gemeenten.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de tweede termijn.

De heer **Hanou** (PvdD) betwijfelt dat biobased bouwen duurder is en vraagt GS naar de onderbouwing van de kostenverschillen, zowel bij de bouw als tijdens het gebruik. Ook uit hij zorgen over het loslaten van ‘eerst bewegen, dan bouwen’ en benadrukt het belang van tijdige investeringen in openbaar vervoer en bereikbaarheid.

De heer **Nijkamp** (50PLUS) vraagt hoe de gedeputeerde de bereikbaarheid voor ouderen waarborgt wanneer woningbouw vooruitloopt op investeringen in mobiliteit.

Mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt) wil weten of water en bodem sturend of slechts mede bepalend zijn bij woningbouwontwikkelingen en hoe dit uitgangspunt wordt toegepast.

Mevrouw **De Boer** (PvdA) informeert of de monitoring van de woningbouw landelijk plaatsvindt of dat het hier om een afzonderlijke provinciale monitoring gaat.

Statenlid **De Weerdt** (Fractie De Weerdt) vraagt of GS bij de verdere uitwerking rekening houdt met de aanpak van andere provincies. Hij heeft geen bezwaar meer tegen de gespreksleidraad, vanwege de toelichting van de gedeputeerde op de escalatieladder.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) betwijfelt of nog wel gesproken kan worden van betaalbare starterswoningen bij koopprijzen van € 420.000.

Mevrouw **Berkvens** (D66) wil graag dat GS bereikbaarheid en stikstof expliciet meeneemt in het programma. Zij waarschuwt voor situaties waarin mobiliteitsvoorzieningen pas beschikbaar komen nadat bewoners zich al op autogebruik hebben ingesteld.

De heer **Klein** (ChristenUnie) dankt de gedeputeerde voor de toezegging om te onderzoeken of jongerenorganisaties bij de participatie kunnen worden betrokken. Hij vindt dat de provincie ook regie moet voeren op voorzieningen en het versterken van gemeenschappen. Hij herhaalt zijn voorstel om twee doelen toe te voegen: sturen op passende woningtypen en het bevorderen van doorstroming. Hij vraagt hoe PS deze voorstellen kan inbrengen bij de vaststelling van de startnotitie.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Beemsterboer in de tweede termijn.

Gedeputeerde **Beemsterboer** geeft aan dat Building Balance de kostenverschillen tussen regulier en biobased bouwen onderzoekt. Bereikbaarheid en openbaar vervoer blijven belangrijk, maar zijn geen voorwaarde meer om met woningbouw te starten. Water en bodem blijven sturende principes. De provincie volgt de landelijke CBS-monitoring en houdt bij betaalbaarheid ook woningen tot € 275.000 afzonderlijk in beeld. Via het IPO vindt afstemming plaats met andere provincies.
Voorzieningen, leefbaarheid, passende woningtypen en doorstroming vallen grotendeels onder de verantwoordelijkheid van gemeenten. De provincie kan deze onderwerpen bespreken, maar heeft beperkte wettelijke mogelijkheden om hierop te sturen.

Interruptie van de heer **Klein** (ChristenUnie), hij vraagt hoe wordt geborgd dat deze onderwerpen daadwerkelijk in de gesprekken met gemeenten aan bod komen.
Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe deze onderwerpen in alle participatiegesprekken met gemeenten mee te nemen en de uitkomsten te verwerken in het provinciale volkshuisvestingsprogramma.

De **voorzitter** concludeert dat de startnotitie als hamerstuk doorgeleid naar de PS-vergadering van 9 november 2026.

3 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer (portefeuille Wonen)

Er zijn geen aanmeldingen.

4 B-agenda Ruimte

4.a Agenderingsverzoek BBB C naar B verzoek wijziging werkingsgebieden omgevingsverordening

Toelichting GS:
GS heeft de brief 'Wijziging werkingsgebieden en bijlagen van de Omgevingsverordening gestuurd naar PS. In deze brief informeren zij over het voornemen om de begrenzing van diverse werkingsgebieden en bijlagen van de Omgevingsverordening aan te passen.

De fractie van de BBB heeft een agenderingsverzoek ingediend om de brief over de wijziging werkingsgebieden Omgevingsverordening te bespreken.

De **voorzitter** geeft als eerste het woord aan de indiener van het agenderingsverzoek, mevrouw Den Boer.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) wil van de gedeputeerde weten waarom in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 wordt voorgesteld de bevoegdheid voor het vaststellen van opstellingen voor zonne-energie van PS naar GS over te dragen. Zij benadrukt het belang van zorgvuldige en democratische besluitvorming, gezien de ruimtelijke impact van zonneparken. Zij vraagt GS naar de onderbouwing van deze wijziging en de overige commissieleden naar hun standpunt hierover.

De heer **Faassen** (50PLUS) deelt de zorgen van BBB over de verschuiving van de bevoegdheid voor het vaststellen van restzoekgebieden voor zonne-energie van PS naar GS. Hij vraagt waarom deze wijziging als C-stuk is geagendeerd, of PS de gebieden nog kan wijzigen en wat er in de praktijk verandert ten opzichte van de huidige situatie. Hij wacht de toelichting van GS af.

Mevrouw **Berkvens** (D66) dankt BBB voor het agenderingsverzoek en vraagt op welke wijze de overdracht van de bevoegdheid voor het vaststellen van RES-zoekgebieden van PS naar GS formeel aan PS is voorgelegd. Zij sluit zich aan bij de vragen van 50PLUS over de beweegredenen voor deze wijziging.

De heer **Klein** (ChristenUnie), hij stelt voor eerst de toelichting van GS te horen vanwege een mogelijk technische verklaring voor de bevoegdheidsverdeling.

De heer **Dijk** (CDA) sluit zich aan bij de vragen van BBB en wacht de beantwoording van GS af.

De heer **Kes** (SP) sluit zich aan bij het ordevoorstel van de ChristenUnie en wacht de toelichting van GS af voordat hij eventueel in tweede termijn reageert.

De heer **Van Gilse** (VVD) vraagt of de voorgestelde bevoegdheidswijziging daadwerkelijk beleidsarm is. Hij begrijpt de zorgen van BBB over het overdragen van bevoegdheden van PS naar GS, mede omdat kleinschalige zonnevelden niet nader zijn gedefinieerd. Hij vraagt hoe GS dit beoordeelt en of nog veel nieuwe restzoekgebieden worden verwacht.

De heer **Karar** (PvdA) benadrukt het belang van democratische controle, maar ziet geen bezwaar tegen de voorgestelde werkwijze. Volgens hem blijft PS verantwoordelijk voor de kaders en gaat het bij GS uitsluitend om kleine wijzigingen. Hij wacht de toelichting van GS af.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Beemsterboer voor de beantwoording van de vragen in de eerste termijn.

Gedeputeerde **Beemsterboer** benadrukt dat GS al bevoegd is om werkingsgebieden in de omgevingsverordening te wijzigen. Gemeenten passen regelmatig zoekgebieden voor zonne-energie aan. Om te voorkomen dat iedere wijziging aan PS moet worden voorgelegd, stelt GS voor deze besluiten zelf te nemen. Politiek gevoelige of ingrijpende wijzigingen blijven aan PS voorbehouden. PS kan nog over het voorstel besluiten. Op de vraag van D66 hoe de mandatering eerder is geregeld, kan de gedeputeerde nog geen antwoord geven.

De **voorzitter** geeft het woord aan de commissieleden voor het stellen van vragen in de tweede termijn.

Mevrouw **Berkvens** (D66) vraagt naar het onderscheid tussen de jaarlijkse vaststelling van de geactualiseerde RES-zoekgebieden en de verwerking daarvan in de werkingsgebieden van de omgevingsverordening. Zij wil weten of ook de vaststelling van de actualisatie van PS naar GS verschuift. De vraag mag eventueel schriftelijk worden beantwoord.

De heer **Van Gilse** (VVD) vraagt of GS ook bij wijzigingen met grote ruimtelijke gevolgen terugkomt naar de commissie, aangezien voor deze zoekgebieden bepaalde inpassingsregels niet gelden.
Interruptie van de heer **Karar** (PvdA), hij benadrukt dat kleine wijzigingen niet telkens aan de commissie hoeven te worden voorgelegd en spreekt vertrouwen uit in de afweging van GS.

De heer **Kes** (SP) vraagt om een duidelijke afbakening van kleine en grote wijzigingen en waarom een voorstel dat raakt aan de bevoegdheden van PS als C-stuk is geagendeerd.

Mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt) informeert of PS een overzicht kan ontvangen van wijzigingen in de zoekgebieden.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) sluit zich aan bij de vragen over de omvang van wijzigingen en stelt voor geplande wijzigingen via een C-stuk aan PS voor te leggen, zodat deze desgewenst kunnen worden geagendeerd.

De heer **Klein** (ChristenUnie) begrijpt de voorgestelde werkwijze, maar had de toelichting graag eerder ontvangen en de wijziging expliciet als voorstel aan PS voorgelegd gezien.

De **voorzitter** geeft het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen in de tweede termijn.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt toe schriftelijk terug te komen op het onderscheid tussen de jaarlijkse actualisatie van RES-zoekgebieden en de verwerking daarvan in de werkingsgebieden. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe schriftelijk toe te lichten hoe de betrokkenheid van PS bij wijzigingen in RES-zoekgebieden kan worden gewaarborgd, met behoud van een werkbare besluitvorming.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) vraagt wanneer PS zich over het voorstel moet uitspreken. De **voorzitter** geeft aan dat GS hierover schriftelijk zal informeren. Mevrouw Den Boer behoudt zich het recht voor om, afhankelijk van de beantwoording, een tweeminutendebat aan te vragen en eventueel een motie in te dienen over de verantwoordelijkheden van PS en GS.

4.b Afhandelen M153-2024 Compensatie Kernkwaliteiten

Toelichting:
Provinciale Staten hebben Gedeputeerde Staten in een motie verzocht om aan gemeenten mee te geven dat bij ontwikkelingen in Beschermd Landschap de aantasting van de kernkwaliteiten indien mogelijk ook zoveel mogelijk gecompenseerd zou moeten worden.

Behandelvoorstel:
de commissie kan met elkaar en met gedeputeerde het afdoeningsvoorstel bespreken en aangeven of de motie is afgedaan.

De **voorzitter** geeft allereerst het woord aan de indieners van de motie.

Mevrouw **Berkvens** (D66) vindt dat de wens om aantasting van kernkwaliteiten zoveel mogelijk te compenseren expliciet in de handreiking moet worden opgenomen. Zij plaatst vraagtekens bij het gevolgde proces en vraagt GS in welke gesprekken met gemeenten en op welke wijze compensatie aan de orde is gesteld.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vindt de argumentatie om compensatie niet in de handreiking op te nemen een cirkelredenering. Volgens hem kan dit prima in een toelichting worden opgenomen. Hij wacht de reactie van GS af.

De heer **Faassen** (50PLUS) vindt de afhandeling van de motie uit 2024 laat en te technisch. Hij vraagt waarom compensatie van aangetaste kernkwaliteiten alleen ‘indien mogelijk’ plaatsvindt en hij vreest dat woningbouw voorrang krijgt op landschapsbescherming. Hij stelt voor beschermd landschap duidelijker te categoriseren, bijvoorbeeld met gebieden die niet mogen worden aangetast, en vraagt GS hierop te reageren.

Mevrouw **De Sain** (BBB) vindt de motie voldoende afgedaan. Zij benadrukt het belang van woningbouw en de mogelijkheid om via maatwerk woningen in beschermd landschap te realiseren.

De heer **Karar** (PvdA) geeft aan de redenering van GS te kunnen volgen, maar ook begrip te hebben voor de vragen van de indieners. Hij wacht de reactie van GS af.

Mevrouw **Van den Bogaerde** (Volt) wacht eveneens de beantwoording van GS af.

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Beemsterboer.

Gedeputeerde **Beemsterboer** benadrukt dat gemeenten binnen de provinciale kaders kunnen besluiten over woningbouw tot 25 woningen aan de randen van kernen in beschermd landschap. Bij de verplichte melding wijst de provincie gemeenten op de wens om aangetaste kernkwaliteiten waar mogelijk zoveel mogelijk te compenseren. Hiervoor kunnen zij de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie raadplegen. Omdat compensatie als wens is geformuleerd en niet als verplichting, vindt GS opname in de handreiking niet nodig.

Mevrouw **Berkvens** (D66) vindt de motie voldoende afgehandeld, mits gemeenten bij iedere melding op de compensatie van aangetaste kernkwaliteiten worden gewezen.
De heer **Hanou** (PvdD) en de heer **Klein** (ChristenUnie) sluiten zich hierbij aan.

De **voorzitter** concludeert dat de motie is afgedaan.

5 Rondvraag gedeputeerde Rommel (portefeuille Ruimtelijke ontwikkeling)

Er zijn geen aanmeldingen.

6 Sluiting

De **voorzitter** sluit de vergadering om 21.20 uur en dankt de aanwezigen voor hun inbreng.

Provincie Noord-Holland

Onderwerp	Fractie	Behandeld in datum	Portefeuille houder	Inhoud	Stand van zaken
Betrokkenheid PS bij Res-gebieden		22-10-2026	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe schriftelijk terug te komen op het onderscheid tussen de jaarlijkse actualisatie van RES-zoekgebieden en de verwerking daarvan in de werkingsgebieden. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe schriftelijk toe te lichten hoe de betrokkenheid van PS bij wijzigingen in RES-zoekgebieden kan worden gewaarborgd, met behoud van een werkbare besluitvorming.	
Participatie programma Volkshuisvesting	Fractie de Weerdt / CDA/ CU	22-10-2026	Beemsterboer, J.	statenlid De Weerdt vraagt de gedeputeerde om de escalatieladder mee te nemen in de leidraad. Gedeputeerde Beemsterboer wil niet toezeggen om de escalatieladder op te nemen in de leidraad maar kan wel toezeggen dat GS de escalatieladder als bijlage meestuurt voor de commissiebespreking in juni. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe te onderzoeken of kopersverenigingen en woningzoekenden, waaronder jongeren, alsnog bij de participatie kunnen worden betrokken. Ook zal worden bekeken of subsidiëring voor	

				beter gebruik van de bestaande woningvoorraad een rol kan krijgen. Gedeputeerde Beemsterboer zegt toe deze onderwerpen in alle participatiegesprekken met gemeenten mee te nemen en de uitkomsten te verwerken in het provinciale volkshuisvestingsprogramma.	
Brief met uitgangspunten toevoegen aan bestuursovereenkomst Stompetoren-West	GroenLinks	19-10-2026	Rommel, E.	Statenlid Korzelius verzoekt GS daarom de brief van 3 juli 2025 integraal als bijlage op te nemen, zodat de gemeente Alkmaar aan deze uitgangspunten wordt gehouden. Gedeputeerde Rommel zegt toe de brief van 3 juli 2025 over de positieve grondhouding en de provinciale uitgangspunten als bijlage aan de bestuursovereenkomst toe te voegen.	
Evalueren Overlegvorm CRO Hilversum en Texel en toetsen	PvdD/ CU/ VVD	19-10-2026	Olthof, J.	Gedeputeerde Olthof zegt toe de nieuwe overlegvormen in Hilversum en Texel over twee jaar te evalueren. Daarnaast zegt hij toe dat de provincie blijft monitoren of de voormalige CRO-taken	

participatie				goed worden uitgevoerd en de participatie bij vergunningaanvragen blijft toetsen.	
Initiatiefvoorstel Arbeidsmigratie	PvdA	05-10-2026	Beemsterboer, J.	Wat we wel willen doen en ook al gedaan hebben, is het gesprek starten met gemeenten over de normering van de huisvesting van arbeidsmigranten. Veel gemeenten passen ook de SNF-norm of vergelijkbare normen toe. Wij nemen dit ook mee in de gesprekken die we op dit moment nog hebben over het Provinciaal Volkshuisvestingsprogramma, waar we ook afspraken met gemeenten maken. Daarnaast kan ik u toezeggen dat we toezicht houden op gemeenten die de SNF-norm en vergelijkbare normen op dit moment niet toepassen. Ik kan geen honderd procent zekerheid geven, maar bijna alles wat gepubliceerd wordt, zien wij wel. Wij zorgen ervoor dat wij zicht hebben op datgene wat door gemeenten gepubliceerd wordt. Als zij hiermee in afwijking handelen, dan wijzen we hen daar in ieder geval op. En zo nodig escaleren we dat ook naar het bestuurlijke niveau, om ervoor te zorgen dat we die 1 januari 2028 niet laten leiden tot gevallen die tussen wal en schip raken.	

Provincie Noord-Holland

Kosten verkeers- en incidentmanagement	D66	14-09-2026	Olthof, J.	Wat betreft verkeers- en incidentmanagement, geeft gedeputeerde Olthof aan dat door de vele werkzaamheden de afgelopen jaren extra inzet nodig is geweest. Hij zegt toe dat een nadere toelichting schriftelijk zal worden toegestuurd.	
Overzicht subsidie-instrument versnelde woningbouw	D66 / PvdA	14-09-2026	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Beemsterboer geeft aan dat het lastig is om exact aan te tonen hoeveel woningbouw door provinciale inzet is versneld. Wel zegt hij toe een overzicht te geven van de inzet van het subsidie-instrument van € 74 miljoen, inclusief de aantallen woningen waarop deze betrekking heeft en de bijdrage aan versnelling, sociale huur of woningbouw rond OV knooppunten. De gedeputeerde bevestigt dat in een volgend passend beleidsdocument wordt teruggekomen op de mogelijkheden voor directe subsidiëring aan woningcorporaties, inclusief de voor- en nadelen. Daarbij wordt ook de relatie met objectsubsidies betrokken.	

Provincie Noord-Holland

overzicht van PWN over de afweging en de relevante projecten	BBB	14-09-2026	Olthof, J.	Gedeputeerde Olthof zegt toe het overzicht van PWN over de afweging en de relevante projecten aan de commissie toe te sturen.	
de nieuwe concessie voor het busvervoer in NoordWest Noord-Holland	D66	14-09-2026	Olthof, J.	Gedeputeerde Olthof geeft aan dat hij in ieder geval met de huidige vervoerder in gesprek gaat en dat ook landelijk gesprekken plaatsvinden. Hij zegt toe PS na afronding van de aanbesteding en deze gesprekken binnen enkele maanden terug te koppelen over de stand van zaken en de opgedane lessen.	
Evaluatie proces initiatiefvoorstel Arbeidsmigratie	PvdA	14-09-2026	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde erkent dat de afhandeling van het initiatiefvoorstel, de omgang met de termijnen en de informatievoorziening beter hadden gekund. Het interne proces rond initiatiefvoorstellen wordt daarom geëvalueerd. Zodra die evaluatie gereed is, wordt deze met PS gedeeld.	

Provincie Noord-Holland

Handreiking meer ruimte voor wonen	BBB	24-08-2026	Rommel, E.	Borgen van niet kostenverhogend en bouw vertragende eisen in de handreiking meer Ruimte voor wonen.	
Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 (ontwerp)	VVD	11-06-2026	Rommel, E.	Interruptie van de heer Van Gilse (VVD), hij vraagt of alsnog kan worden bekeken of de registratie eenvoudiger kan, omdat niet alle bedrijven deze gegevens mogelijk in deze vorm beschikbaar hebben. Volgens hem zou met een beperkter aantal gegevens al voldoende inzicht kunnen worden verkregen. De gedeputeerde zegt toe deze zorg mee te nemen bij de verdere uitwerking van het voorstel.	
Bestuursovereenkomst woningbouwontwikkeling Schagen Oost	D66	11-06-2026	Rommel, E.	Interruptie van mevrouw Berkvens (D66), zij vraagt hoe wordt voorkomen dat de open eindjes in de bestuursovereenkomst alsnog leiden tot wijzigingen in het raamwerk. Gedeputeerde Rommel antwoordt dat kleine uitwerkingspunten nog openstaan, maar dat aantasting van het ruimtelijk raamwerk niet zomaar mogelijk is. In dat geval komt het opnieuw terug naar PS. Zij bevestigt dat het plan al twee keer bij de ARO (Adviescommissie	

				Ruimtelijke Ontwikkeling) is geweest en dat deze positief heeft gereageerd op het raamwerk. Zij zegt toe de verslagen daarvan alsnog aan de commissie toe te sturen. Zij geeft aan dat GS verdergaat met de gemeente en dat de gemeente verder werkt aan het raamwerk zoals opgenomen in de bestuursovereenkomst. Volgens haar is dit inhoudelijk sterker dan de eerdere intentie. Zij zegt toe de commissie hierover op de hoogte te houden.	
Burgervlotbrug	VVD	08-06-2026	Olthof, J.	Gedeputeerde Olthof gaat daarnaast in op de Burgervlotbrug. Hij geeft aan dat dit onderwerp is besproken in het Platform Mobiliteit Noord-Holland. Door ziekte binnen de organisatie is enige vertraging ontstaan, maar het traject is inmiddels opgepakt. Hij zegt toe dat het technische rapport naar verwachting voor het einde van het jaar gereed is en dat hij dit, na bespreking met betrokken gemeenten, begin volgend jaar terugkoppelt aan PS.	
Aanmeerplekken voor	BBB	08-06-2026	Olthof, J.	Interruptie van mevrouw Den Boer (BBB), zij vraagt wanneer dit probleem wordt opgelost, omdat er nu onvoldoende alternatieven voor	

binnenvaart				binnenvaartschippers zijn. Gedeputeerde Olthof antwoordt dat het aanwijzen van aanmeerplekken complex is vanwege eigendom, veiligheid, bereikbaarheid en bevaarbaarheid. De provincie is hierover in gesprek met de binnenvaart en gemeenten. Hij zegt toe hieraan te werken, maar kan geen termijn noemen. Mevrouw Den Boer vraagt of de commissie tussentijds een update kan krijgen, ook als nog geen termijn kan worden genoemd voor de oplossing. Gedeputeerde Olthof zegt toe dat de commissie een update krijgt over het kernnet en de stand van zaken van de actiepunten die voor de binnenvaart van belang zijn.	
Handhaving en communicatie ligplaatsen	50PLUS, BBB	08-06-2026	Olthof, J.	De gedeputeerde erkent dat handhaving wel financiële gevolgen kan hebben. Hij geeft aan dat er sprake is van veel onrechtmatige situaties, variërend van illegale ligplaatsen tot bouwwerken. Het opzetten van toezicht en handhaving vraagt volgens hem om een gestructureerde aanpak, goede registratie, afstemming met onder meer gemeenten en waterschappen en mogelijk miljoenen aan investeringen. Hij zegt toe dat PS eind 2026 een	

				voorstel krijgt met scenario's voor toezicht en handhaving. Interruptie van mevrouw Den Boer (BBB), zij vraagt wanneer duidelijk wordt hoe hierover naar buiten wordt gecommuniceerd. De gedeputeerde antwoordt dat dit communicatievraagstuk wordt meegenomen bij de scenario's voor handhaving. Hij zegt toe dat hierover eind 2026 meer duidelijkheid komt.	
Concept ontwerp omgeving svisie	PvdA	11-05-2026	Olthof, J.	De gedeputeerde licht naar aanleiding van een vraag van mevrouw De Boer (PvdA) toe dat bronbeleid betekent dat de provincie via vergunningverlening en handhaving probeert vervuiling direct bij de bron, bijvoorbeeld bij industrie, te verminderen. De gedeputeerde zegt toe dat GS de teksten over mobiliteit nogmaals kritisch gaat bekijken, omdat verschillende partijen daar uiteenlopende interpretaties aan hebben gegeven.	
Concept ontwerp Omgeving svisie	VVD	11-05-2026	Rommel, E. Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Rommel: Door de toenemende schaarste aan ruimte, energie, water en milieuruimte kan de provincie niet langer iedere economische ontwikkeling faciliteren, maar GS wil wel ruimte blijven bieden aan toekomstbestendige economische	

				ontwikkelingen. Wat betreft de opmerkingen over het midden- en kleinbedrijf, benadrukt zij dat het MKB van groot belang is voor de Noord-Hollandse economie en zegt toe dat dit nadrukkelijker in de visie zal worden opgenomen. GS wil monitoren of de randvoorwaarden niet onbedoeld een struikelblok vormen en de gedeputeerde zegt toe dat in de inleiding wordt toegevoegd dat de provincie de effecten op de economische ontwikkeling zal volgen en waar nodig zal bijsturen De gedeputeerde zegt toe dat de recente CBS-cijfers over landbouwgrond in de stukken worden aangepast Gedeputeerde Beemsterboer reageert op vragen van de VVD over werkgelegenheid in Noord-Holland Noord. Volgens hem wil de provincie naast woningbouw ook de economische ontwikkeling in die regio versterken, zodat wonen en werken beter in balans komen. Hij noemt daarbij onder meer het stimuleren van zogenoemde tegen-spits-pendel, waarbij	

				mensen uit de regio Amsterdam juist in steden als Alkmaar gaan werken. Hij zegt toe te bekijken hoe het belang van landbouw voor de toekomst van het landelijk gebied duidelijker in de tekst kan worden opgenomen	
Brede welvaart en datacenter ontwikkeling, Regie op de ruimte	D66	08-12-2025	Rommel, E.	Gedeputeerde Rommel.....Ja, we hebben ook bij het opstellen van de datacenterstrategie heel veel consultaties gedaan en we hebben dus ook ontdekt dat het echt wel maatwerk is, als het over de brede welvaart gaat. Het is niet makkelijk om daar één definitie van te maken.. ..... Mevrouw BERKVENS (D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Maar dat is nou precies het punt. Het is niet duidelijk wat brede welvaart inhoudt, want het bevat zoveel dat het geen duidelijke regel is. .... Gedeputeerde ROMMEL: Ja, omdat het gewoon- Want we hebben dus ook, wat ik al zeg, met al die gemeenten ook wel gesproken waar dit kan. Daar hebben we dus gekeken naar die consultatiesessies die we hebben gehad. We hebben daaruit opgemaakt dat het dus wel per gebied verschillend kan zijn. Een datacenter	Planning: dit nemen we mee in het traject Regie op de Ruimte / Omgevingsvisie, dus valt dan in commissie Ruimte.

				zoals dat plaatsvindt in het noorden van de provincie of een datacenter zoals dat plaatsvindt in de Haarlemmermeer, dat zijn verschillende gebieden. Dus die brede welvaart kan anders zijn en anders ervaren worden. In de Haarlemmermeer zijn bijvoorbeeld de datacenters heel sterk op een bedrijventerrein en in het noorden is het in het landelijk gebied en kan dat meer met omwonenden te maken hebben. Dus dat kan inderdaad. Het is maatwerk. Dat kan verschillen. ..... Gedeputeerde ROMMEL: Ik denk wel dat ik dat in die zin mee kan nemen om dat te bekijken. Het is op meerdere plekken dat we brede welvaart hebben. Dat wil ik best wel meenemen om erover na te denken of we daar meer duiding aan kunnen geven. Maar vooralsnog, om dat met al die gemeenten, die verschillende gemeenten, te gaan bevragen, dat is gewoon echt wel heel lastig als het alleen om de datacenters gaat. Maar ik wil het ook wel meenemen met de Regie op de Ruimte waar we praten over brede welvaart, of het mogelijk zou zijn om daar een soort van duiding aan te	

				geven.	
Nieuwe kostenraming onderdoorgang N247		20-11-2025	Olthof, J.	Gedeputeerde Olthof zegt toe dat zodra de quickscan gereed is en de gesprekken met de VRA zijn afgerond, hij PS volledig en transparant zal informeren over de nieuwe kostenraming, de mogelijke bijdragen van partners en het resterende financiële tekort. De heer Kes (SP) vraagt naar de termijn waarop de quickscan en het inzicht in de financiering beschikbaar komen. Gedeputeerde Olthof is voorzichtig met harde data, omdat meerdere onderzoeken en gesprekken (o.a. met de VRA) nog lopen. Hij verwacht dat hij in Q1 of uiterlijk Q2 2026 kan informeren over de voortgang van de quickscan en de stand van de financiering. De gedeputeerde zegt toe PS tussentijds en uiterlijk in Q1/Q2 te informeren over de resultaten van de quickscan en de voortgang van de financieringsgesprekken, conform de termijn in de motie.	Update 23-04-2026: De QuickScan en het financieel inzicht zal op 26 juni in de GS-vergadering besproken worden. En daarna naar PS worden gestuurd
Voorstel over uitvoering	VVD, SP	17-11-2025	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Beemsterboer verwijst voor het antwoord op de vraag van de VVD over de stand van zaken rond de pilot van de knarrenhofjes	

motie ‘knarrenhofjes’ en bijbehorende pilots				naar een motie van de SP uit 2022, waarin is gevraagd te onderzoeken of vrijkomende agrarische bebouwing niet alleen kan worden benut voor grotere woningen, maar juist ook voor starters-, jongeren- en zorgwoningen. De gedeputeerde zegt toe dat GS begin 2026 bij PS zal terugkomen met een voorstel over hoe deze motie wordt uitgevoerd en hoe er pilots kunnen worden opgezet voor dit type woonvormen.	
Bouw Stompetoren West		15-01-2024	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Beemsterboer houdt de commissieleden Ruimte op de hoogte over de stand van zaken bouwen bij Stompetoren West. Gedeputeerde nodigt de statenleden misschien ook mee naar de locatie. Er vinden nu gesprekken plaats onder de huidige afspraken van het coalitieakkoord, daar is ook gedeputeerde Rommel bij betrokken.	

Planningsoverzicht commissie Ruimte
November 2026 – versie 12 november 2026

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. Ruimte of PS)

	2025					**2026**					**2027**			**GS**	**Behandeling**
	Q1	**Q2**	**08-09**	**06-10**	**17-11**	**Q1**	**Q2**	**14-9**	**19-10**	**23-11**	**11-1**				*Hier kunnen werkafspraken en duiding worden opgenomen*
Algemeen															
1e Begrotingswijziging												allen			
2e Begrotingswijziging												allen			
Laatste begrotingswijziging								Q3				allen			
Jaarstukken en Kaderbrief												allen			
Begroting								Q3				allen			
Portefeuille Mobiliteit															
Actualisering iMPI 2025-2032												Olthof		13-01-2025 Technische Briefing 10-02-2025 Cie ruimte (A-stuk) 10-03-2025 PS-vergadering 12-01-2026 Technische Briefing 09-02-2026 Cie Ruimte (A-stuk) 11-01-2027 TB Actualisering iMPI 2027 08-02-2027 Actualisering iMPI 2027 (A-stuk) 08-02-2027 Brief Stand van zaken projecten Mobiliteit met provinciale cofinanciering (n.a.v motie 99-2024) (C stuk)	
integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) 2026-2033												Olthof		08-09-2025 Technische Briefing, onderwerpen: - Samen Slimmer Renoveren (SSRV) - Ovondes N247 - Projecten op verzoek van Cie 06-10-2025 Cie ruimte (A-stuk) 03-11-2025 PS-vergadering 14-09-2026 Technische briefing 19-10-2026 iMPi 2027 (A-stuk) Brief Stand van zaken projecten Mobiliteit met provinciale cofinanciering (n.a.v motie 99-2024) (C-stuk) Het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (IMPI) 2024-2032 geeft inzicht in de geprogrammeerde vervangings-, verbeter- en uitbreidingsprojecten van de provinciale infrastructuur en de benodigde financiering. In de voordracht van de Begroting worden de kredieten voor de uitvoering van het iMPi aangevraagd.	

Planningsoverzicht commissie Ruimte
November 2026 – versie 12 november 2026

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. Ruimte of PS)

	2025					**2026**					**2027**			**GS**	**Behandeling**
	Q1	**Q2**	**08-09**	**06-10**	**17-11**	**Q1**	**Q2**	**14-9**	**19-10**	**23-11**	**11-1**				*Hier kunnen werkafspraken en duiding worden opgenomen*
Investeringsstrategie voor de Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi) 2023-2027												Olthof			09-09-2024 Cie ruimte (A-stuk) 30-09-2024 PS-vergadering aangenomen Q2 2026 komt er een brief voor PS De investeringsstrategie voor de Noord-Hollandse infrastructuur 2024-2028 geeft inzicht in het presteren van de Noord-Hollandse infrastructuur van wegen en fietspaden. De iNHi signaleert knelpunten op de infrastructuur. Deze knelpunten worden opgenomen in het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) of leiden tot beleidsontwikkelingen.
Technische briefing: reserves onderhoud en vaarwegen															Op verzoek van de Staten komt richting de kaderbrief 2027 een toelichting op het proces om tot bezuinigingen te komen. De Staten worden meegenomen in de systematiek rond de reserves (groot) onderhoud en vaarwegen. **9 februari 2026 Technische Briefing Reserves Onderhoud en Vaarwegen** Gedeputeerde heeft op 19 juni j.l. een technische briefing toegezegd over bestedingen vanuit de reserve groot onderhoud. Er wordt teruggeblikt op welk proces er doorlopen is voor de kaderbrief 2026. En er wordt aangegeven waar de meerjarenplannen inhoudelijk uit bestaan en het vervolg.
Perspectief in beweging (Mobiliteit)												Olthof			Q2 2026 mei Cie ruimte (B-stuk). Is als C-stuk aangeboden op 02-04-2026. Perspectief Mobiliteit voor de provincie Noord-Holland 06-09-2021 Cie Ruimte (A-Stuk) De provincie heeft een grote verantwoordelijkheid op het gebied van regionale mobiliteit. Dit betreft onder andere de wettelijke taken als concessieverlener van OV-concessies en aanleg, beheer en instandhouding van provinciale infrastructuur. Maar zij is ook belangenbehartiger en regisseur van regionale samenwerking op bereikbaarheid, verstedelijking en klimaatdoelstellingen. De provincie speelt hier met haar kennis en kunde logischerwijs een belangrijk rol in. Het Perspectief Mobiliteit geeft ons de handvatten om die verschillende rollen te kunnen invullen.
Aanbesteding Noordwest Noord-Holland OV-Ontwikkelperspectief doorontwikkeling concessie Zuid Kennemerland-IJmond												Olthof			20-05-2025 Cie ruimte (C-stuk) Is onderdeel van aanbesteding Noordwest Noord-Holland. Dit ov-ontwikkelperspectief (vergelijkbaar met de aanpak van Noord-Holland Noord) is een onderzoek voor een doorontwikkeling van de huidige ov-concessie Haarlem-IJmond. Potentiële nieuwe verbindingen worden geïnventariseerd. Rekening wordt gehouden met de knoop Nieuw Zuid. Uitkomst van het onderzoek is input voor de aanbesteding van de nieuwe ov-concessie NWNH.
Aanbesteding Noordwest Noord-Holland Ontwerp programma van Eisen aanbesteding OV-concessie Noord												Olthof			16-06-2025 Cie ruimte (B-stuk) Is onderdeel van aanbesteding Noordwest Noord-Holland. Op uitloopavond 15 mei 2025 interactieve sessie -serious game Met het spel gaan we de Statenleden kennis laten maken met de lastige keuzes waar je voor komt te

Planningsoverzicht commissie Ruimte
November 2026 – versie 12 november 2026

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. Ruimte of PS)

	2025					**2026**					**2027**			**GS**	**Behandeling**
	Q1	**Q2**	**08-09**	**06-10**	**17-11**	**Q1**	**Q2**	**14-9**	**19-10**	**23-11**	**11-1**				*Hier kunnen werkafspraken en duiding worden opgenomen*
West Noord-Holland (PvE) Definitief programma van Eisen aanbesteding OV-concessie Noord west NH															staan bij het opstellen van een Programma van Eisen voor de nieuwe concessie. We vinden het belangrijk om de Statenleden goed mee te nemen, aangezien het gaat om een aanbesteding met een totale waarde van ruim 1 miljard euro Definitief programma van Eisen aanbesteding OV-concessie Noord West Noord-Holland (PvE) 12-02-2026 (C-stuk)
Veerpontenaanpak												Olthof			09-02-2026: Discussienotitie Handelingsperspectief Veerponten en afhandeling motie M185-2020 Varende fietspaden
Vrouwenveiligheid in openbare ruimte												Olthof			09-03-2026 Stand van zaken M87 Vrouwenveiligheid in de openbare ruimte besproken 11-01-2027 Technische Briefing 08-02-2027 Informerende brief Update stand van zaken motie dd 16-11-2026: De definitieve gunning heeft plaatsgevonden en het onderzoeksbureau gaat de komende zes maanden aan de slag met dit vraagstuk. Het bureau zal eind Q1 2027 een adviesrapport opleveren. Ook zullen er pilots plaatsvinden tijdens de loop van de opdracht. Korte termijn maatregelen worden ook zo veel mogelijk opgepakt zoals aanpassingen aan fietsonderdoorgangen. Ook wordt er gekeken naar realisatiemogelijkheden rondom openbare verlichting, zonder te veel vooruit te lopen op het advies van het onderzoek. -Het afdoeningsvoorstel komt na maart 2027
Definitief Actieplan Geluid												Olthof			25-11-2024 Technische briefing 10-02-2025 Cie ruimte (A-stuk) ambitieniveau bepalen (wordt wellicht februari) 09-02-2026 Cie ruimte (A-stuk) Definitief Actieplan Geluid
<u>Actieplan Geluid</u> Strategie Geluidproductieplafonds (GPP's)												Olthof			11-05-2026 Technische briefing Sep 2026 Cie ruimte (B-stuk) Jan 2027 Cie ruimte (C-stuk) definitief stuk
<u>Actieplan Geluid</u> Strategie sanering (maatregelen)											2027	Olthof			Sep/okt 2027 Cie ruimte (A-stuk)

Planningsoverzicht commissie Ruimte
November 2026 – versie 12 november 2026

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. Ruimte of PS)

	2025					**2026**					**2027**			**GS**	**Behandeling**
	Q1	**Q2**	**08-09**	**06-10**	**17-11**	**Q1**	**Q2**	**14-9**	**19-10**	**23-11**	**11-1**				*Hier kunnen werkafspraken en duiding worden opgenomen*
Intrekken verordeningen voor de commissies Regionaal Overleg luchthavens Hilversum en Texel															19 oktober A-stuk
Vernieuwde beleidsvisie openbare verlichting (Oude titel: Beleidskader openbare verlichting)													Olthof		09-02-2026 Cie ruimte (B-stuk)
Pilot Bereikbaarheid kust-Zeeweg (voorkeursvariant)													Olthof		12-05-2025 Cie ruimte (B-agenda) 03-02-2026 Samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheid Kust (C-stuk) De keuze voor de inrichting van de Zeeweg wordt opgepakt nadat eind zomer 2026 de proef met P&R en pendelbus is afgerond en is geëvalueerd. Dan volgt in Q1 2027 het besluit over een voorkeursvariant voor de nieuwe inrichting van de Zeeweg.
Reactie concept bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord													Olthof		08-09-2025 Cie Ruimte (B-stuk)
Uitvoeringsagenda publieke mobiliteit													Olthof		Q2/Q3 2026 Cie Ruimte (C-stuk)
Gunning concessie Noordwest NH													Olthof		Q1 2027 Cie Ruimte (C-stuk)
Innovatieprogramma Verkeer en Vervoer 2026-2030 (voorheen) Smart Mobility													Olthof		12-01-2026 Cie Ruimte (B-stuk) Voortgangsrapportage afgelopen 2 jaar en vormgeving komende 4 jaar.
Voordracht aan PS over Herstel fout PIP HOV Lisserbroek-Getsewoud													Olthof		11-05-2026 Cie Ruimte (A-stuk)
Toezicht en handhaving ligplaatsenbeleid													Olthof		Q2 2026 Cie Ruimte (C-stuk) Q4 2026 Cie Ruimte (B-stuk) – 23 november

Planningsoverzicht commissie Ruimte
November 2026 – versie 12 november 2026

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. Ruimte of PS)

	2025					**2026**					**2027**			**GS**	**Behandeling**
	Q1	**Q2**	**08-09**	**06-10**	**17-11**	**Q1**	**Q2**	**14-9**	**19-10**	**23-11**	**11-1**				*Hier kunnen werkafspraken en duiding worden opgenomen*
Stand van zaken onderdoorgang Broek in Waterland							24-8					Olthof			24-08-2026 Cie Ruimte (B-stuk)
Voorkeursvariant N203 Krommenie															19-10-2026 Cie Ruimte (B-stuk) voorgenomen besluit voorkeursvariant 23-11-2026 Technische Briefing 11-01-2027 Cie Ruimte (A-stuk) besluit voorkeursvariant
Voortgangsrapportage Agenda Slimme en Schone Logistiek								Q3							Q3 2026 B of C stuk Voortgangsrapportage over de afgelopen 4 jaar en vormgeving komende 4 jaar
Voortgangsbericht Actieplan kernnet vaarwegen								Q3							Q3 2026 B of C stuk Voortgangsbericht over het afgelopen jaar met kleine technische wijzigingen nav additionele participatie bedrijfsleven
Voorkeursvariant N203 Uitgeest-Limmen															19-10-2026 Cie Ruimte B of C-stuk
Tussentijdse kredietaanvraag iMPI															08-06-2026 Cie Ruimte A-stuk
Portefeuille Ruimtelijke Ontwikkeling															
Ruimtelijk voorstel (zie regie op de ruimte op strategische agenda voor planning 2025 & 2026)												Rommel			- *Vrijgeven Ruimtelijk Voorstel voor bespreking op de B agenda maart 2024, voorafgaand een technische briefing. Behandeling wordt integraal in april. Besluitvorming september 2024* - *2024-2025 uitwerken en onderzoeken* - *2026 aan de slag* - *Analysedocument NHN is bijlage van Ruimtelijk Voorstel*
Maatwerk locaties woningbouw (in het kader van meer ruimte voor wonen)															Besproken op 13 januari (B-agenda) in commissie – 2 minutendebat in PS
Functiewijziging (agrarisch bouwperceel)															Functiewijziging (agrarisch bouwperceel) Er volgt een evaluatie en het opstellen van een beleidsstuk en daarna eventueel nieuwe regels. Nog geen planning beschikbaar. Evaluatie VAB als B-stuk in Q1 van 2025. Aanpassing van de regels volgt via de vierde wijziging van de Omgevingsverordening NH2022 (loopt mee in die cyclus)

Planningsoverzicht commissie Ruimte
November 2026 – versie 12 november 2026

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. Ruimte of PS)

	2025					**2026**					**2027**			**GS**	**Behandeling**
	Q1	**Q2**	**08-09**	**06-10**	**17-11**	**Q1**	**Q2**	**14-9**	**19-10**	**23-11**	**11-1**				*Hier kunnen werkafspraken en duiding worden opgenomen*
Ontheffingsverzoek Lange Weeren Edam-Volendam															B-agenda 12 mei 2025
Ontheffingsverzoek Schagen Oost															B-agenda 17 maart 2025
Ontheffingsverzoek Wormerland															De gemeente Wormerland heeft een ontheffingsverzoek ingediend voor het Beschermd Landschap (BL) en het Landelijk Gebied. Het ontheffingsverzoek wordt aan de commissie voorgelegd als uit de beoordeling volgt dat GS voornemens zijn hierop positief te besluiten. Naar verwachting in de commissie van 12 mei.
Omgevingsverordening													Rommel		De Omgevingsverordening kent een vaste jaarlijkse cyclus. Dat betekent twee keer per jaar een ronde wijziging werkingsgebieden. Wordt ter informatie of ter bespreking aangeboden aan de commissie (afhankelijk van de zwaarte van de voorgestelde wijzigingen ‘groots meeslepend’/’klein ingrijpend’) in juni (ronde I) resp. november (ronde II). Ronde twee komt nu in januari 2025 aan de orde. Daarnaast de wijziging van de artikelen van de Omgevingsverordening zelf, bespreking van het ontwerp in de commissie van juni wordt geagendeerd, bespreking van de derde herziening is in de commissie van november en vaststelling door PS van de wijziging van de Omgevingsverordening in december
Portefeuille Wonen															
Monitor Woningbouw								Q3				Beemsterboer			Q3–2026
Actieagenda Wonen									Q3						In het actieplan wonen krijgen alle woonactiviteiten een plek. Uitwerking na de zomer richting Staten, A-agenda -11 maart BOT-overleg actieplan wonen -juni of Q3 interactieve sessie Actie agenda Wonen Q3 2025 – 17 november voortgangsrapportage Actie agenda Wonen B-agenda Q3 2026 – voortgangsrapportage bespreken
Plan van Aanpak versnellen Woningbouw															17-11-2025 – wordt het Plan van aanpak versnellen woningbouw besproken op de B-agenda.
Rapportage Bouwambassadeur							Q2	Q3							TB of B-agenda Q3-2026

Provincie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Houtplein 33
2012 DE Haarlem

Verzenddatum	05 NOV. 2026
Ons kenmerk	RSO031126RW01
Uw kenmerk	nvt
Uw contactpersoon	H.E. Wiersma BEL/RSO
Telefoonnummer	+31235143623
E-mailadres	wiersmah@noord-holland.nl
Betreft	Vaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en bijbehorende Nota van Beantwoording

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over het vaststellen van de Omgevingsvisie Noord-Holland en de bijbehorende Nota van Beantwoording. We zijn er trots op dat we samen met u dit traject doorlopen hebben en zien uit naar het gesprek met u hierover.

In het proces om te komen tot de omgevingsvisie heeft u een aantal moties aangenomen. Het gaat om de moties met nummer 94-2025, 96-2025, 98-2025, 99-2025 en 100-2025. We zijn van mening dat we in de concept Omgevingsvisie Noord-Holland met het toegevoegde afwegingsprincipe voor natuur, de duidelijke rol voor Europese regelgeving bij de opgaven, de nadruk op toekomstbestendigheid en klimaatadaptief bouwen bij gebiedsontwikkelingen en de uitgebreide toelichting op demografie in hoofdstuk 3 voldaan hebben aan de strekking van de moties en willen u daarom verzoeken deze als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

5 bijlage(n)

- Voordracht PS
- Concept Nota van Beantwoording (inclusief 5 bijlagen)
- Advies commissie mer
- Omgevingseffectrapportage
- Concept Omgevingsvisie Noord-Holland opgemaakte versie
- Overzicht van veranderingen in het eindconcept van de omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie (inclusief tekstversie met gemarkeerd de wijzigingen)

Voordracht

Provinciale Staten van Noord-Holland
Haarlem, 3 november 2026

Onderwerp:	Vaststellen Omgevingsvisie Noord-Holland en bijbehorende Nota van beantwoording
Kenmerk:	XV4RX4W7W5T3-656633265-20951
Directie/Sector	BEL/RSO
Bijlagen:	– Concept Nota van Beantwoording (inclusief 5 bijlagen) – Advies van de Commissie mer – Omgevingseffectrapportage – Concept Omgevingsvisie Noord-Holland – Overzicht van veranderingen in het eindconcept van de omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie (inclusief tekstversie met gemarkeerd de wijzigingen)

Inleiding

Afgelopen jaren hebben we gewerkt aan het vernieuwen van de omgevingsvisie van Noord-Holland. U bent nauw betrokken geweest bij deze totstandkoming. Op 30 september 2024 hebt u het document *Vormgeven aan de toekomst van Noord-Holland vastgesteld, op weg naar een ruimtelijk voorstel* als inhoudelijk startpunt vastgesteld voor het vervolgtraject "Regie op de ruimte". Hierin staat welke opgaven op onze provincie afkomen. Op 30 september 2024 hebt u ook de *startnotitie Regie op de ruimte* vastgesteld. Hierin staat het vervolgproces op het Ruimtelijk Voorstel beschreven, leidend tot een vernieuwing van de vigerende Omgevingsvisie NH2050. Daarna hebben we met u het afgesproken proces doorlopen.

Inventarisatiefase: in een eerste stap hebben we een Participatie- en Communicatieplan, Werkboek, Kaartenatlas, Verhalen op de kaart en Routekaart opgesteld. Op 10 maart 2025 hebt u het Participatie- en Communicatieplan vastgesteld. In een interactieve werksessie op 20 maart 2025 hebben we met u het gesprek gevoerd over het Werkboek, de Kaartenatlas, de Verhalen op de kaart en de Routekaart.

Oriëntatiefase: In een volgende stap hebben we een Keuzepalet opgesteld met daarin stel-dat-verkenningen. Het doel was om inzicht te krijgen in de samenhang in keuzes en consequenties. Dit Keuzepalet is in een technische briefing toegelicht op 23 juni 2025. Op 26 augustus 2025 is een participatierapportage vrijgegeven met de opbrengsten van de eerste fase van de participatiecampagne en aan u toegestuurd. U hebt op 29 september 2025 de *Voorzet Richtingen en ambities* vastgesteld, om tussentijds richting mee te geven voor het opstellen van de ontwerp-omgevingsvisie.

Ontwerpfase: op 12 februari 2026 heeft een Benen-op-tafelsessie plaatsgevonden waarin dieper is ingegaan op een aantal onderwerpen tijdens het opstellen van de ontwerp-omgevingsvisie. De concept ontwerp-omgevingsvisie is vervolgens in de commissie Ruimte besproken op 11 mei 2026. Daarna hebben GS op 9 juni 2026 het besluit genomen om de ontwerp-omgevingsvisie samen met de ontwerp-Omgevingseffectrapportage (OER) vrij te geven voor de terinzagelegging. Beide stukken hebben formeel vanaf 22 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage gelegen.

Op 14 juni 2026 hebben we per brief met kenmerk RSO090626RW08 de ontwerp-omgevingsvisie en ontwerp Omgevingseffectrapport ter informatie aan u verzonden.

Vaststellingsfase: in de collegevergadering van 3 november hebben we het concept van de Omgevingsvisie Noord-Holland vastgesteld. We vragen u de concept Omgevingsvisie Noord-Holland samen met de Omgevingseffectrapportage en de concept Nota van Beantwoording te bespreken en vervolgens de definitieve versie hiervan vast te stellen.

Na vaststelling zullen we de wijzigingen die voortkomen uit aangenomen amendementen en moties verwerken en de Omgevingsvisie Noord-Holland laten publiceren in het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De dag na publicatie heeft Noord-Holland formeel een nieuwe omgevingsvisie.

Doelstellingen en evaluatiecriteria

De vernieuwde omgevingsvisie bevat de ambities en het beleidskader voor de hele fysieke leefomgeving van Noord-Holland. Het is daarmee het kader voor het grootste deel van het beleid dat de provincie maakt. Verdere uitwerking van de ambities en het beleid vindt plaats in de instrumenten die de Omgevingswet hiervoor beschikbaar stelt, zoals programma's, de omgevingsverordening en projectbesluiten. Het behalen van de ambities in de omgevingsvisie wordt jaarlijks gemonitord via de Brede Basismonitor. Waar nodig wordt deze aangevuld met indicatoren voor nieuwe ambities en doelen. Om specifieke ruimtelijke ontwikkelingen te volgen, zoals veranderingen in ruimtegebruik en de clustering van functies, vinden elke vier jaar aanvullende ruimtelijke analyses plaats. Deze sluiten aan op de Kaartverhalen en Kaartenatlas die voor de omgevingsvisie zijn ontwikkeld.

Beknopte inhoud van de Omgevingsvisie Noord-Holland

De Omgevingsvisie Noord-Holland start met de positionering van het instrument omgevingsvisie als onderdeel van de beleidscyclus. Er zijn meerdere instrumenten beschikbaar in de Omgevingswet om beleidsambities waar te maken en tot uitvoering te komen. Ook deze zijn onderdeel van de beleidscyclus. In het volgende hoofdstuk zijn kort de opgaven die op onze provincie afkomen geschetst. Daarna begint het visiedeel.

Het visiedeel start met het Afwegingskader. Hierin staat beschreven welke uitgangspunten en afwegingsprincipes gehanteerd worden bij het maken van integrale afwegingen bij ruimtelijke ontwikkelingen in onze provincie. In de daaropvolgende hoofdstukken wordt geschetst tot welke visie dat leidt. Eerst in hoofdstuk 5 met een beschrijving van de visie op Noord-Holland als geheel met bijzondere aandacht voor het landelijk gebied en het perspectief op waar we wonen, werken en recreëren. Daarna volgt een verdiepingshoofdstuk 7 waarbij per thema wordt ingegaan op waar we voor staan. Vervolgens is voor elf gebieden gespecificeerd welke gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen en provinciale belangen we voor onszelf zien. Het gaat hier om gebieden waar meerdere opgaven bij elkaar komen, provinciale belangen spelen en de provincie taken en bevoegdheden heeft om een bijdrage te leveren aan de ontwikkelingen in een gebied. Tot slot is een verantwoording opgenomen over de totstandkoming van de Omgevingsvisie Noord-Holland (hoofdstuk 8) en geven we aan hoe we na vaststelling van de omgevingsvisie gaan werken met de omgevingsvisie (hoofdstuk 9). Hierbij is aandacht voor de uitwerking van ambities en doelen uit de visie, provinciale belangen, rollen en instrumenten, de sturingsfilosofie en de samenwerking met andere organisaties.

Zienswijzen en Nota van Beantwoording

Ruim 1500 organisaties en particulieren hebben de moeite genomen een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-Omgevingseffectrapportage.

De wijzingen die hieruit voortkomen zijn verwerkt in de concept-Omgevingsvisie en de Omgevingseffectrapportage. Daarnaast zijn er ook wijzigingen doorgevoerd die voortkomen uit de Omgevingseffectrapportage, het advies van de Commissie mer, nieuwe ontwikkelingen en redactionele wijzigingen. Bijlage 5 bevat een overzicht van de wijzigingen ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie inclusief een tekstversie van de omgevingsvisie waarin de grootste wijzigingen t.o.v. het ontwerp gemarkeerd staan.

De concept-Nota van Beantwoording geeft een overzicht van alle indieners van zienswijzen en een samenvatting van de ingediende zienswijzen en de beantwoording voor de belangrijkste onderwerpen. Daarnaast is het merendeel van de zienswijzen voorzien van een antwoord, soms in samengevatte vorm. Een aantal zienswijzen waren niet zozeer zienswijzen als wel geuite meningen en zorgen. Deze zijn apart opgenomen in een bijlage bij de Nota van Beantwoording zodat u er kennis van kan nemen.

Omgevingseffectrapportage en advies Commissie mer

De Commissie voor de milieueffectrapportage (mer) heeft de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-Omgevingseffectrapportage getoetst en op 21 september 2026 haar advies gepubliceerd en aan uw griffie gezonden. De Commissie mer heeft een aantal inhoudelijke en procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en zullen een plek krijgen in het vervolgproces van de uitwerking in programma’s en de beleidscyclus. De Commissie ziet waardevolle elementen in het Omgevingseffectrapport, zoals de uitgebreide beschrijving van de huidige situatie in de Staat van Noord-Holland, de stap om het voorgenomen beleid te optimaliseren en de voorstellen voor aanscherping van de ontwerp-Omgevingsvisie. Ook signaleert de Commissie dat in de ontwerp-Omgevingseffectrapportage op een aantal onderdelen informatie ontbreekt. Specifiek gaat het om doelen en doelbereik, de navolgbaarheid van keuzes en de ontbrekende beoordeling van gebiedsgerichte keuzes. De Commissie adviseert het ontwerp-Omgevingseffectrapport aan te vullen voordat een besluit wordt genomen over de definitieve Omgevingsvisie.

Op basis van het advies van de Commissie mer en de zienswijzen op de ontwerp-omgevingsvisie zijn wijzigingen aangebracht in de ontwerp-Omgevingsvisie. Er is helderder aangegeven dat een provinciale omgevingsvisie een strategisch karakter heeft en vooral ambities bevat en hoofddoelstellingen die in programma’s verder worden uitgewerkt tot concrete doelen. We zien de omgevingsvisie als instrument om juist de langetermijnvisie en de richting waar de provincie naartoe werkt weer te geven, waarbij de onderliggende programma’s de op dit moment haalbare doelen beschrijven. Het afwegingskader heeft een steviger doorwerking gekregen in de inhoudelijke hoofdstukken. Daarnaast is het abstractieniveau van de Omgevingsvisie grotendeels in lijn gebracht met het Omgevingseffectrapport. Het gebiedsgerichte deel van de omgevingsvisie is duidelijker gepositioneerd als een aanzet tot gebiedsgericht beleid. Bij de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen is verduidelijkt dat de Omgevingsvisie een richting aangeeft, die bij verdere uitwerking een nieuwe toets in een milieueffectrapport vraagt. Bij de gebiedsparagrafen voor het Maritiem Cluster bij Den Helder, de 380 kV in de Wieringermeer, IJmond en Houtrakpolder en het project WAAG in de Gooi- en Vechtstreek is verduidelijkt wat de status is van mogelijke oplossingsrichtingen en wanneer en door wie nader onderzoek naar milieueffecten en alternatieven wordt gedaan.

In het Omgevingseffectrapport en de Omgevingsvisie is verduidelijkt waarom er geen beoordeling van de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen heeft plaatsgevonden. De reden is dat in een provinciale omgevingsvisie de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie worden beschreven. Het detailniveau van het Omgevingseffectrapport sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook zo nodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In het Omgevingseffectrapport behorend bij de Omgevingsvisie is dat detailniveau niet haalbaar en ook niet gewenst.

Met bovenstaande wijzigingen en verduidelijkingen verwachten we voor een groot deel tegemoet te komen aan de adviezen van de Commissie mer. Voor dat deel dat niet is meegenomen in de definitieve Omgevingsvisie, zorgen we dat dit wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de beleidskaders van de Omgevingsvisie in bijvoorbeeld programma's en de omgevingsverordening. Het aanvullen van deze Omgevingseffectrapportage, zoals de Commissie mer adviseert, heeft wat ons betreft in dit stadium dan ook onvoldoende meerwaarde. We zien er juist naar uit om aan de slag gaan met de in de Omgevingsvisie aangegeven ontwikkelrichtingen. En we verwachten dat juist bij verdere uitwerking, waarbij veel specifieker en concreter op gebieden of thema's de diepte in kan worden gegaan, het instrumentarium van de milieueffectrapportage van meerwaarde kan zijn.

Financiering, communicatie en inwonersparticipatie

Voor de Omgevingsvisie hebben we een uitgebreid participatietraject doorlopen. De resultaten hiervan zijn u al eerder toegestuurd bij het bespreken van het concept-ontwerp van de omgevingsvisie op 11 mei 2026. Daarnaast zien we de terinzagelegging vanwege de uitgebreide respons van particulieren ook als een vorm van participatie.

Na vaststelling publiceert de provincie een video met uitleg over de omgevingsvisie. Daarnaast publiceert de provincie een publieksvriendelijke samenvatting van de omgevingsvisie. In het Noord-Holland Magazine worden thema's uitgelicht in een interview met stakeholders en/of inwoners.

Aan de vaststelling van de Omgevingsvisie Noord-Holland zijn geen directe financiële consequenties verbonden. Uiteraard zullen voor de inzet van de verschillende instrumenten die uitvoering gaan geven aan de visie, bijvoorbeeld uitvoeringsprogramma's en regionale samenwerkingsagenda's, wel financiële middelen nodig zijn. De toedeling van deze middelen maakt onderdeel uit van de jaarlijkse begrotingscyclus.

Proces en procedure

De voor de totstandkoming van de Omgevingsvisie Noord-Holland gevolgde procedure is volgens de startnotitie die u 30 september 2024 heeft vastgesteld. Het gehele proces hebben we opgedeeld in meerdere fasen. Dit is de één-na-laatste fase: de vaststelling. Uw besluit tot vaststelling wordt gepubliceerd in het Digitaal Stelsel Omgevingswet en gaat formeel in werking de dag na publicatie. Na vaststelling volgt de laatste fase, namelijk de doorwerking van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is onderdeel van het beleidshuis en zal als zodanig ook gepositioneerd worden.

Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 72-2026

Provinciale Staten van Noord-Holland;
gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 3 november 2026;

gelet op de Omgevingswet,

gelet op het advies van de Commissie mer

besluiten:

1. de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland vast te stellen;
2. de Omgevingsvisie Noord-Holland, inclusief de naar aanleiding van de Nota van Beantwoording voorgestelde wijzigingen, vast te stellen op grond van artikel 3.1 van de Omgevingswet;
3. de Omgevingsvisie NH2050, vastgesteld door Provinciale Staten op 18 november 2018, in te trekken.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter, statengriffier,

Bijlage 2: Overzicht wijzigingen Omgevingseffectrapportage

Pag.	Paragraaf	Aangepast	n.a.v. zienswijzen
35	2.7 Detailniveau van het onderzoek	Toegevoegd is de tekst: 'Een omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken en heeft een strategisch karakter. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld.'	ZW_0003-7 Stichting SchipholWatch ZW_0068 Texels Ondernemers Platform ZW_0081 ZW_0192 – 19 ZW_0232 – 4, 6 Gebr. Blom B.V. ZW_0241 – 9 Stichting Beemster Vanzelfsprekend ZW_0259 ZW_0275 – 7 Vof Smit 't Veld
48	4.1 Beschrijving voorgenomen beleid Tabel 4.1 Categorie 1: gekozen oplossings-richtingen per dilemma en nadere duiding	Bij het dilemma Energievraag en knooppunten: Dat de provincie ernaar streeft het 380 kV-net na realisatie van de momenteel voorziene uitbreidingen niet verder uit te breiden klopt niet. Deze zin is verwijderd (ZW_0279).	ZW_0279 – 2 Tennet
101	Tabel 5.12 Raakvlakken ruimtebeslag 'kwalitatieve natuur'	Uit deze tabel is Haarlem Duinvliet (zoekgebied zonne-energie) verwijderd.	ambtelijk Gemeente Haarlem

Nota van Beantwoording

Omgevingsvisie Noord-Holland

Ruimte voor een leefbaar en vitaal Noord-Holland dat op de toekomst is voorbereid

Bijlage bij registratienummer XV4RX4W7W5T3-656633265-20951

Provincie Noord-Holland

Inhoudsopgave

1 Leeswijzer 3
2 Doel, status en verantwoording 4
3 Samenvatting zienswijzen op hoofdlijnen 6
3.1 Overzicht indieners zienswijzen 6
3.2 De belangrijkste ingebrachte punten in vogelvlucht 6
3.3 Overzicht thema's unieke zienswijzen 6
3.4 Overzicht van acht categorieën zienswijzen met identieke verzoeken of voorstellen 7
4 Overzicht van de meest voorkomende ingebrachte thema's en de beantwoording 11
Bijlage 1: Lijst indieners zienswijzen Omgevingsvisie Noord-Holland 17
Bijlage 2: Overzicht wijzigingen Omgevingseffectrapportage 17
Bijlage 3: Overzicht wijzigingen figuren en kaartmateriaal 17
Bijlage 4: Beantwoording per zienswijze 17
Bijlage 5: Ingediende zienswijzen categorie 8 (meningen en zorgen) 17

1 Leeswijzer

Deze Nota van Beantwoording start met het toelichten van het doel en de status van deze nota (hoofdstuk 2). De respons op de terinzagelegging van de ontwerp-Omgevingsvisie was overweldigend groot met 1519 ingediende zienswijzen. Om die reden hebben we eerst een samenvatting gemaakt van de ingediende zienswijzen, wie er hebben gereageerd en welke thema's daarbij veelvuldig terugkwamen (hoofdstuk 3).

Vanwege het grote aantal zienswijzen hebben we de beantwoording op zienswijzen op een aantal veelvoorkomende thema's samengevat met de wijzigingen die eruit voortkomen (hoofdstuk 4).

In bijlage 1 is het overzicht opgenomen van de indieners van zienswijzen. Vervolgens de wijzigingen die naar aanleiding van de zienswijzen zijn doorgevoerd in de Omgevingseffectrapportage (bijlage 2). Bijlage 3 geeft in tabelvorm een overzicht van de wijzigingen in kaart- en beeldmateriaal. Daarna volgt de beantwoording van alle ingediende zienswijzen, inclusief de unieke zienswijzen (bijlage 4). Als afsluiting zijn de ingediende zienswijzen in categorie 8, meningen en zorgen, nog apart opgenomen om deze zorgen volledig recht te doen. Dit is gedaan omdat inwoners hierin hun zorgen over of aandachtspunten voor het beleid van de provincie hebben geuit.

2 Doel, status en verantwoording

De ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland heeft formeel van 22 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage gelegen. In die periode zijn 1519 zienswijzen ingediend. In deze Nota van Beantwoording (NvB) zijn de zienswijzen beantwoord en is aangegeven of en hoe deze tot wijziging in de ontwerp-Omgevingsvisie hebben geleid. De Nota van Beantwoording is daarmee één van de bronnen van wijzigingen in de stap van de ontwerp-Omgevingsvisie naar de definitieve Omgevingsvisie. De NvB levert tegelijkertijd de verantwoording hoe met ingediende zienswijzen is omgegaan. Deze NvB is vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten en wordt ter vaststelling voorgelegd aan Provinciale Staten, samen met het vaststellingsbesluit voor de Omgevingsvisie.

De ingediende zienswijzen laten zien wat leeft in Noord-Holland en wat de indieners belangrijk vinden. Ze hebben geholpen de teksten van de Omgevingsvisie en het beeldmateriaal veel beter te maken. Wij zijn de indieners van zienswijzen daarom ook zeer dankbaar voor de tijd en moeite die zij hebben ingezet en de betrokkenheid die zij hebben getoond. We nodigen alle indieners uit om ook na vaststelling van de Omgevingsvisie betrokken te blijven bij de ontwikkelingen in onze provincie. Niet alle ingediende zienswijzen leiden tot een wijziging. Al was het alleen al doordat sommige zienswijzen tegenstrijdig aan elkaar zijn. Ook vragen sommige zienswijzen om het opnemen van onderdelen in de Omgevingsvisie waarvan we vinden dat het thuishoort in verdere uitwerkingen van de omgevingsvisie.

Verantwoording van omgang met verwerken zienswijzen
De grote hoeveelheid zienswijzen en de grote hoeveelheid opvattingen en ideeën die hierin naar voren zijn gebracht, hebben we zo goed mogelijk in kaart gebracht en beantwoord. Tegelijkertijd kan het door de hoeveelheid en de beschikbare verwerkingstijd, voorkomen dat we niet alle vragen en ideeën naar volledigheid hebben beantwoord. Ook heeft het ertoe geleid dat we niet met elke zienswijze op dezelfde manier zijn omgegaan.

Grofweg kunnen de binnengekomen zienswijzen onderverdeeld worden in twee groepen:

- Unieke zienswijzen, uniek in die zin dat de aangetroffen inhoud maar één keer of enkele keren is ingediend;
- Zienswijzen die in inhoudelijke punten sterk op elkaar lijken. In deze groep hebben we acht categorieën onderscheiden. Deze indeling is in paragraaf 3.4 van deze Nota van Beantwoording beschreven.

Bij de unieke zienswijzen hebben we de letterlijke zienswijzen zoveel mogelijk overgenomen in de Nota van Beantwoording en voorzien van een antwoord. Daar waar dat niet lukte door de hoeveelheid tekst of een niet kopieerbare bijlage hebben we de inhoud geparafraseerd. Voor de tweede groep zienswijzen hebben wij onze interne AI-tool DAAN gebruikt om de inhoud te analyseren. Het resultaat daarvan is een overzicht van de overlappende en afwijkende inhoud van de zienswijzen binnen elke categorie.

Er zit overlap tussen de twee groepen zienswijzen. In sommige gevallen was een zienswijze al ingevoerd en genummerd en bleek later dat er meerdere zienswijzen met dezelfde inhoud waren binnengekomen. Dit is ook één van de redenen dat de nummering niet altijd consequent is en er nummers ontbreken. Dat laatste komt ook doordat verschillende zienswijzen meerdere keren zijn ingediend of later zijn ingetrokken.

Het gebruik van AI heeft voordelen, zoals het snel en efficiënt kunnen analyseren van de grote hoeveelheid zienswijzen. Maar het brengt ook nadelen met zich mee. Het resultaat van de analyses is zo goed als de gegevens en instructies die zijn gebruikt. Daarnaast kunnen we niet garanderen dat in de analyses van DAAN alle inhoudelijke punten van de zienswijzen zijn meegenomen. De uitkomsten uit de analyse zijn steekproefsgewijs gecontroleerd en we verwachten dat met het geheel van de Nota van Beantwoording en de antwoorden op de geanalyseerde categorieën alle ingebrachte punten zijn beantwoord, waar dat nodig was.

Tijdens het uitvoeren van de analyses zijn enkele zienswijzen nog in nieuwe categorieën ingedeeld of is een nieuw kenmerk toegekend. Met uitzondering van deze gevallen weten we wel zeker dat elke zienswijze is gebruikt in de analyses.

3 Samenvatting zienswijzen op hoofdlijnen

3.1 Overzicht indieners zienswijzen

In totaal zijn 1519 zienswijzen ingediend, vanuit verschillende stakeholders:

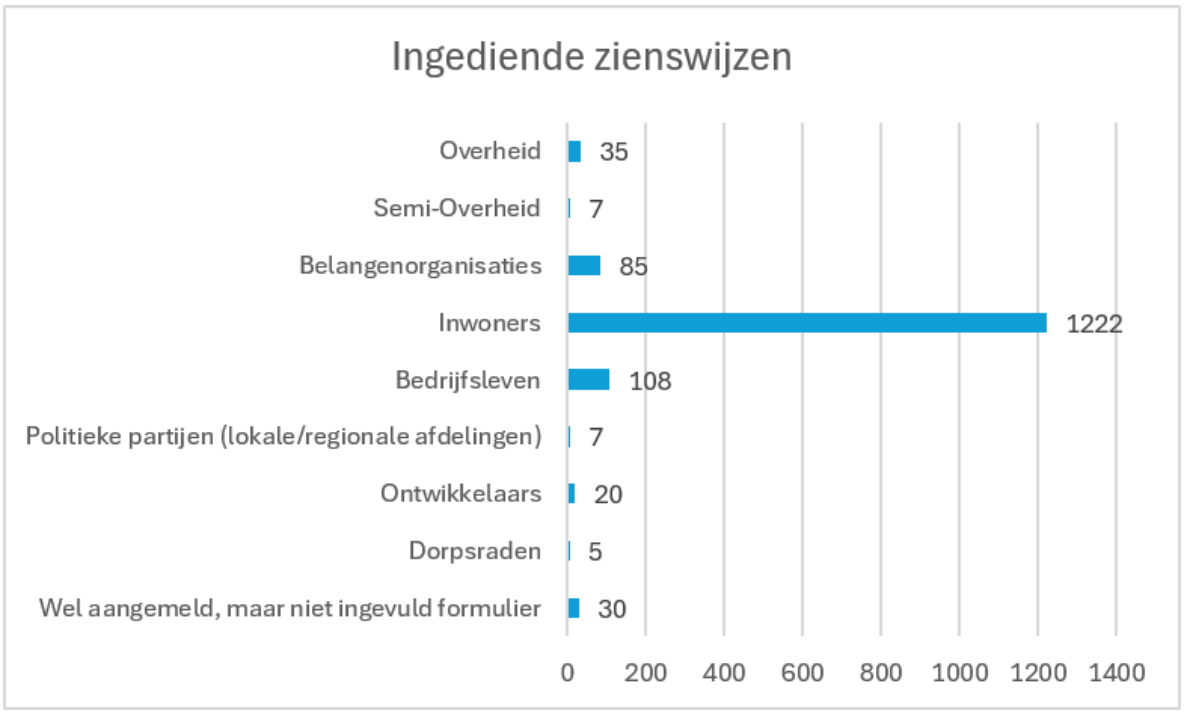

3.2 De belangrijkste ingebrachte punten in vogelvlucht

In de zienswijzen worden veel complimenten geuit voor proces en inhoud. In hoofdzaak wordt erkend dat er scherpere keuzes moeten worden gemaakt, dat niet alle ruimtevraag gehonoreerd kan worden en dat veranderende omstandigheden door klimaat, geopolitieke omstandigheden, schaarste aan ruimte, natuurlijke bronnen en arbeid om selectiviteit en keuzes vraagt. Naast die erkenning en steun voor de hoofdlijnen van de Omgevingsvisie zijn er uiteraard ook veel opmerkingen en aanvullings- en wijzigingsvoorstellen gedaan. Ook is er een aantal specifieke onderwerpen waar in groten getale door inwoners op is gereageerd, bijvoorbeeld over eventuele uitbreiding van bedrijventerrein Boekelermeer, extra bescherming voor landschappen of over het behoud van kampeerterreinen ten opzichte van de bouw van recreatiewoningen. Verder zijn er veel inwoners die een mening of zorg hebben geuit, maar daar geen vraag naar wijziging of aanvulling van of op de Omgevingsvisie aan hebben gekoppeld. Wij vinden het belangrijk dat ook die bijdragen aan het debat over de toekomstige ontwikkelingen in de provincie worden gehoord. Daarom zijn deze zienswijzen in bijlage 5 opgenomen. Hieronder vindt u een beschrijving van de meest voorkomende of impactrijke zienswijzen met daarbij de lijn van beantwoording.

We maken onderscheid in twee groepen zienswijzen: unieke zienswijzen en min of meer overeenkomstige zienswijzen (die over hetzelfde onderwerp gaan en min of meer dezelfde inhoud hebben). Beide soorten zienswijzen richten zich op meerdere onderwerpen uit de Omgevingsvisie.

3.3 Overzicht thema's unieke zienswijzen

Er zijn 298 zienswijzen binnengekomen met een uniek karakter. Deze zijn veelal ingezonden door mede- en semi-overheden, belangenvertegenwoordigende partijen, ontwikkelaars, (verenigd) bedrijfsleven, politieke partijen en dorps- en wijkraden. In deze zienswijzen worden (vermeende) fouten in de ontwerp-Omgevingsvisie aangekaart en worden suggesties gedaan voor aanvullingen en wijzigingen. In veruit de meeste gevallen worden ook complimenten geuit, wordt de hoofdlijn

van de ontwerp-Omgevingsvisie onderkend en de urgentie om keuzes te maken onderschreven. Vaak ook wordt er gevraagd om concretisering en uitwerking van opgenomen ambities en doelen in de Omgevingsvisie. Tot slot wordt vaak de reikende hand uitgestoken om in vervolgfases samen verder uitwerking te geven aan het werken aan de diverse opgaven.

Er zijn grofweg 2600 zienswijze-onderdelen die om een specifiek antwoord vragen. In onderstaande tabel met in totaal ca. 3400 opmerkingen over thema's staat per thema hoe vaak dat als hoofdonderwerp van een unieke zienswijze voorkomt. In dit overzicht zijn alleen de thema's uit de unieke zienswijze-onderdelen meegenomen en niet uit de categorieën waarin meerdere zienswijzen op elkaar leken of identiek waren.

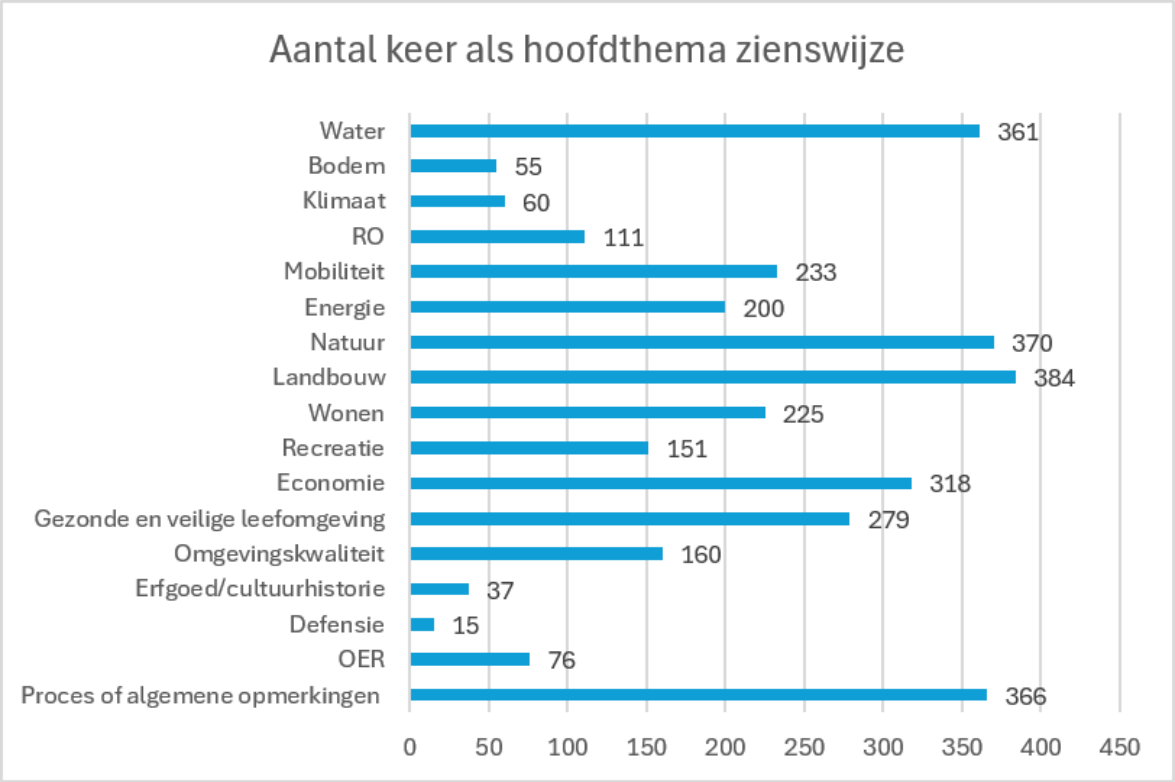

3.4 Overzicht van acht categorieën zienswijzen met identieke verzoeken of voorstellen

Hieronder volgt het overzicht van de acht categorieën zienswijzen met min of meer overeenkomstige of vergelijkbare zienswijzen. Per groep is in hoofdzaak aangegeven wat de opmerkingen en vragen zijn over de ontwerp-Omgevingsvisie.

Categorie 1: Ondersteuning zienswijze Landschap Noord-Holland (722 zienswijzen)

Oproep voor het extra beschermen van landschappen en binnen beschermd landschap om wonen tegen te gaan, het tegenhouden van omzetten van campings naar recreatiewoningen/bungalows, meer aandacht voor weidevogels en de Waddenzee

Stichting Landschap Noord-Holland alsmede veel van haar leden hebben dezelfde zienswijze op deze punten ingediend (586 exact gelijke en 17 gelijke plus aanvullende vragen en 119 verwante zienswijzen met een net andere tekst en aanvulling).

Categorie 2: Brede oproep voor bevorderen natuur en landschap (34 zienswijzen)

Natuurherstel en groen in de stad – oproep tot een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied, doorwerkend in de Omgevingsverordening, natuurinclusieve of biologische landbouw – met zoveel mogelijk gesloten kringlopen, schoon water – als randvoorwaarde voor natuurherstel en ruimtelijke ontwikkelingen, bijzondere landschappen – die ruimte moeten inleveren voor woningbouw en energie-infrastructuur, met compensatie-eis

Er zijn 34 zienswijzen met vrijwel dezelfde inhoud en daarbij een uitgebreide toelichting. Er zit een gedeeltelijke overlap op het punt van beschermde landschappen met de zienswijzen onder categorie 1.

Categorie 3: Tegen uitbreiding Boekelermeer (55 zienswijzen)

Oproep tegen de aanwijzing van bedrijventerrein Boekelermeer als IPB en tegen verdere aantasting van BL (Beschermd Landschap) en NNN (Natuurnetwerk Nederland). Gevraagd wordt het huidige BL- en NNN-gebied, met behoud van de verkaveling, verder te ontwikkelen als natuurgebied en groene stadsrand

Er zijn 55 zienswijzen met de kernboodschap om Boekelermeer niet aan te wijzen als IPB. Zorgen zitten met name op het weidevogelleefgebied aan de zuidkant van Boekelermeer en de gezonde leefomgeving in Heiloo.

Categorie 4: Behouden natuurcampings en in het bijzonder Kampeervereniging De Leek (44 zienswijzen)

Betoog voor het beschermen en behouden van natuurcampings in Noord-Holland in het algemeen en Kampeervereniging De Leek bij Broek in Waterland in het bijzonder

Onder dit onderwerp vallen 44 zienswijzen. Gronden zijn verkocht aan een ontwikkelaar, indieners spreken de vrees uit over het verdwijnen van de camping.

Categorie 5: Recreatiegebieden Zonnehoek, Groene Liede en Klein België (34 zienswijzen)

Oproep voor de recreatiegebieden Zonnehoek, Groene Liede en Klein België om bij provinciale beleidsinzet voor nieuwe ontwikkelingen niet de deur naar toekomstig maatwerk voor bestaande recreatiegebieden dicht te zetten. De Zonnehoek, De Groene Liede en Klein België bestaan al. Geef deze gebieden de mogelijkheid om samen met gemeente, provincie en betrokkenen te onderzoeken welk duurzaam toekomstperspectief mogelijk is

Deze zienswijze is 34 keer op soortgelijke wijze ingediend. In de recreatiegebieden wordt deels al jaren permanent gewoond, dicht in de buurt van Schiphol.

Categorie 6: Schrappen “onhaalbare NUL-doelen" (87 zienswijzen)

Een verzoek om de visie aan te passen, "onhaalbare NUL-doelen" te schrappen, vernatting niet als vaststaand doel te presenteren, en te kiezen voor "realistische, haalbare en volledig afgewogen ruimtelijke keuzes”... met oog voor ieders belang, inclusief het belang van voedselzekerheid en perspectiefvolle landbouw

Er zijn 87 zienswijzen met dit verzoek ingediend. De inhoudelijke boodschap van de overgrote meerderheid daarvan is identiek: bezwaar tegen klimaatneutraliteitsdoelen, verplichte vernatting van veenweidegebied en meervoudig ruimtegebruik ten koste van landbouwgrond, met een pleidooi voor realistische en haalbare doelen.

Categorie 7: Bollengronden (5 zienswijzen)

Oproep over bollengronden in Kennemerland en de Kop van Noord-Holland om concentratiegebied voor bollen te behouden en meer invulling te geven aan een toekomstperspectief voor de bollensector

Er zijn vijf vrijwel identieke zienswijzen binnengekomen op dit onderwerp. Daarin wordt de keuze van de provincie om Kennemerland als bollenconcentratiegebied te behouden ondersteund. Gevraagd wordt om in de definitieve Omgevingsvisie nadrukkelijker vast te leggen welk toekomstperspectief daarbij hoort. Het verzoek is om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat Kennemerland een strategisch agrarisch-economisch cluster voor de bloembollensector is, waar behoud van hoogwaardige bollengrond, voldoende zoetwater en ontwikkelruimte voor duurzame teelt, verwerking, bewaring en innovatie provinciale belangen zijn. Kanttekeningen worden gemaakt bij eventuele uitbreiding van bedrijventerrein Boekelermeer ten koste van bollengrond en mogelijke veranderingen in de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland, eveneens vanwege de mogelijke vermindering van bollengrond en daarmee gepaard gaande onzekerheid.

Categorie 8: Ingebrachte meningen en zorgen (208 zienswijzen)

Ingebrachte meningen, zorgen, oproepen zonder vraag of, wijzigings- of aanvullingsvoorstel
Voor de volledigheid zijn deze zienswijzen opgenomen in bijlage 5.

In 208 zienswijzen zit niet een specifieke vraag of suggestie voor wijzigingen of aanvullingen op de Omgevingsvisie. Veelal gaat het om een geuite mening of zorg over de toekomstige ontwikkeling van de provincie. Brede oproepen om natuur en landschap te beschermen tegen verdere aantasting door bebouwing, infrastructuur of bedrijvigheid worden vaak genoemd. Evenals zorgen over wat wordt benoemd als pesticiden en gif in land- en tuinbouw (vooral bollen- en sierteelt), met pleidooien voor een overgang naar biologische, natuurinclusieve of circulaire landbouw en afbouw van intensieve teelt. Er zijn verzoeken om waardevolle landschappen - met name de binnenduinrand, duinstreek en veengebieden - een beschermde status te geven, inclusief erfgoed en monumentale bomen. Er zijn meerdere reacties over de omvang van de veehouderij, stikstofuitstoot en de gevolgen daarvan voor weidevogels. Pleidooien voor schaalverkleining, minder vee per hectare en beter beheer ten gunste van broedende vogels. Ook zijn er reacties die opkomen voor de positie van boeren: hun rol bij landschapsbeheer en voedselproductie, en zorgen over de impact van de visie op agrarische bedrijfsvoering. Verder worden zorgen geuit over het verdwijnen van kleinschalige, groene campings die worden omgezet in bungalowparken of luxe vakantiehuisjes, en de rol van kapitaalkrachtige opkopers daarbij. Er zijn meerdere reacties over wáár gebouwd moet worden: met een voorkeur voor binnenstedelijk bouwen, bestaande bebouwing of herontwikkeling van bedrijventerreinen boven uitbreiding in natuur- of landelijk gebied. Ook gaat het over het type en de betaalbaarheid van woningen: seniorenwoningen, tiny houses, hoogbouw, ecowijken of ombouw van agrarisch vastgoed en bungalowparken naar betaalbare woonruimte. Er zijn reacties die specifiek ingaan op Tata Steel en/of Schiphol: over geluidsoverlast, uitstoot en gezondheidsschade, met oproepen tot strenger ingrijpen, krimp van vluchten of sluiting/verduurzaming. Er worden bezwaren geuit tegen nieuwe datacentra vanwege hoog energie- en waterverbruik en de bijbehorende hoogspanningsinfrastructuur. Er zijn reacties over waterkwaliteit, wateropslag voor droge periodes, waterpeilbeheer en bodemdaling in veenweidegebieden. Er zijn veel pleidooien voor meer bomen, groen en biodiversiteit in stad en op het platteland, zoals de 3-30-300-regel, een Basiskwaliteit Natuur of verplichte groenpercentages. Ook worden concrete wensen geuit voor meer, bredere en veiligere fietspaden, verlichting en autoluwe inrichting om fietsen te stimuleren. Ook zijn er wensen over aanleg, verbreding of veiligheid van wegen, waaronder de A8-A9, N99, N203 en lokale verbindingen, en onderhoud van infrastructuur. Een aantal reacties gaat over ruimte voor industrie en bedrijven, waaronder discussies over specifieke bedrijventerreinen en hun economische bijdrage. Tot slot zijn er reacties zonder concreet

beleidspunt: vragen over de procedure, korte instemmende of afkeurende opmerkingen of teksten die onduidelijk of fragmentarisch zijn.

4 Overzicht van de meest voorkomende ingebrachte thema's en de beantwoording

Afwegingskader en roep om concretisering en uitwerking in de Omgevingsvisie

In veel zienswijzen wordt de vraag gesteld hoe de provincie met integrale afwegingen omgaat en wordt een oproep gedaan om in de Omgevingsvisie al veel gerichtere keuzes te maken. Op grond van deze zienswijzen hebben we de toelichting op het afwegingskader in de Omgevingsvisie verhelderd. Dit afwegingskader leidt, conform Omgevingswet, tot de mogelijkheid om gebiedsspecifiek afwegingen te maken.

Water

Water komt als thema 361 keer voor in de unieke zienswijzen. Daarnaast wordt water als thema tientallen keren in de grote groepen van min of meer vergelijkbare zienswijzen genoemd. Veelal bestaan de opmerkingen uit steunbetuigingen voor de in de ontwerp-Omgevingsvisie ingeslagen koers. Ook zijn er veel suggesties op detailniveau. De waterpartners doen in hun zienswijzen vele bruikbare suggesties. In het uitgebreide antwoord op alle zienswijzen in bijlage 4 bij deze nota zijn de specifieke antwoorden op de verschillende onderdelen terug te vinden. De inbreng heeft niet geleid tot een koerswijziging, wel tot verduidelijking en meer accuraatheid van de teksten en kaarten.

Wonen

Wonen komt veelvuldig voor als thema. In algemene zin wordt de urgentie voor het bouwen van voldoende en betaalbare woningen onderschreven en onderstreept. Er is veel steun voor binnenstedelijk bouwen. Ook zijn er vele oproepen om maatwerk bij kleinere kernen mogelijk te maken. In algemene zin leiden de zienswijzen niet tot een aanpassing van de koers in de omgevingsvisie, wel tot aanscherping en verduidelijking. In de beantwoording leggen we uit welke mogelijkheden voor maatwerk er al zijn in de bestaande regelgeving. In de uitgebreide beantwoording wordt op alle lokale casuïstiek ingegaan.

Gezonde en veilige leefomgeving

In de unieke zienswijzen komt het thema gezonde en veilige leefomgeving 279 keer voor. Ook in de groepen zienswijzen met min of meer vergelijkbare inhoud, komt dit onderwerp meermaals naar voren. In algemene zin wordt een oproep gedaan voor een gezondere en veiliger leefomgeving, vergezeld van specifieke casuïstiek. Vaak worden Schiphol en Tata Steel daarbij vermeld. Ook gewasbeschermingsmiddelen worden vaak gekoppeld aan het thema gezonde leefomgeving.

Het uitgangspunt van de provincie in het beleidskader Gezonde Leefomgeving is dat we uitgaan van landelijke wet- en regelgeving op dat gebied. Waar de landelijke wet- en regelgeving onderdelen niet dekt of ons ruimte biedt om eigen doelstellingen te formuleren, verkennen we die ruimte en stellen we beleid vast. Bij ruimtelijke opgaven zoals woningbouw gaan we voldoen aan de geldende milieunormen. Dat betekent dat we er bij de ontwikkeling, herinrichting en het beheer voor zorgen dat we binnen de wettelijke toegestane grenzen blijven. Wij onderschrijven dat gezondheid niet uitsluitend aan de hand van wettelijke minimumnormen moet worden beschouwd. De Omgevingsvisie stelt daarom dat de geldende milieunormen een ondergrens vormen en dat bij ruimtelijke afwegingen ook cumulatie van milieubelasting en gezondheid moeten worden betrokken.

We hebben tekstuele toevoegingen gedaan ten opzichte van de ontwerp-Omgevingsvisie om onze inzet op gezonde leefomgeving te verduidelijken. We hebben dit gedaan in het afwegingsprincipe 3 in het hoofdstuk Afwegingskader, in de verdiepingsparagraaf voor gezonde leefomgeving, in paragraaf 7.1 Den Helder en omgeving en paragraaf 7.10 over Schiphol en omgeving.

Omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit komt vele malen aan de orde in de zienswijzen. De oproep van Landschap Noord-Holland voor extra bescherming van 'landschapsparels' is honderden keren geuit. Ook in vele andere zienswijzen, vooral door inwoners ingediend, komt de roep om bescherming van het landschap met oog op de leefkwaliteit in hun woonomgeving naar voren. Veel indieners van zienswijzen zijn tegen het bouwen van woningen in beschermde landschappen.

Wij koesteren onze landschappen en zoeken altijd naar een balans tussen het beschermen van waarden en ruimte bieden voor ontwikkeling. We zijn van mening dat de wijze waarop wij onze meest waardevolle landschappen beschermen en zorgdragen voor compensatie, in geval van aantasting bij noodzakelijke ontwikkelingen, hierbij passend is. Wij willen daarbij zo min mogelijk onderscheid maken in onze regels voor en binnen de 32 Beschermde Landschappen (BL). Deze landschappen zijn geselecteerd op basis van uitvoerig onderzoek en een interactief proces met stakeholders voor Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Ze zijn allen van hoge tot zeer hoge waarde en worden beschermd vanwege eigen specifieke kernkwaliteiten. Wel doen wij nader onderzoek naar mogelijk aanvullend beleid voor landgoederen, de scheggen van Amsterdam en molenbiotopen.

Ten aanzien van het bouwen van woningen in Beschermd Landschap geldt dat maximaal 25 woningen in of aan de kern of het dorpslint toegestaan zijn, wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden die in de Omgevingsverordening zijn opgenomen (Artikel 6.59a Activiteiten in Beschermd Landschap). Hierin is o.a. vastgelegd dat aantasting van habitat voor weidevogels is uitgesloten en dat, wanneer er sprake is van aantasting van andere kernkwaliteiten, deze aantasting zoveel mogelijk moet worden beperkt, bij de planuitwerking rekening moet worden gehouden met de kernkwaliteiten, de ontwikkeling natuurinclusief moet worden gebouwd en de afname van water, groen en biodiversiteit moet worden gecompenseerd. Alleen in zeer bijzondere gevallen kan een verzoek bij GS worden ingediend om van de regels af te wijken.

Stikstof en netcongestie energienetwerk

Flink wat zienswijzen gaan over de effecten van stikstof en netcongestie. Daarnaast heeft de provincie een impactanalyse op deze onderwerpen laten opstellen. Het is duidelijker geworden dat netcongestie en stikstof belemmerende factoren zijn voor het halen van ambities. In de Omgevingsvisie houden we vast aan de ambities, maar geven duidelijker aan dat netcongestie en stikstof invloed hebben op het tempo waarmee we aan ambities kunnen werken. Daarnaast is de redeneerlijn van waar we als provincie prioriteit aan geven gewijzigd. Voorop blijft de leefbaarheid van de provincie voor onze inwoners staan met ambities op gebied van wonen en economie. Om deze ambities te halen zullen aanpak van netcongestie en stikstof prioriteit krijgen.

Wijzigingen van het ontwerp naar de definitieve Omgevingsvisie:

a. Het toevoegen van een extra paragraaf in de inleiding over omgaan met korte en lange termijn;
b. Onderscheid is gemaakt in de opgaven (paragraaf 3.3) tussen noodzakelijke netuitbreidingen als gevolg van economische ontwikkelingen, woningbouw (toegenomen electriciteitsverbruik) en energietransitie;
c. Netuitbreidingen zijn specifiek benoemd als een groot openbaar belang bij afwegingsprincipe 3 over omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving en daarmee als mogelijkheid om ontwikkelingen te plaatsen in Beschermd Landschap;
d. Het belang van het aanpakken van netcongestie is steviger benadrukt in paragraaf 4.5 (Afwegingsprincipe 4: sturen vanuit netwerken). De noodzaak van netuitbreidingen en opwek bij vraag is benadrukt;
e. Twee passages zijn toegevoegd in verdiepingsparagraaf 6.8 stikstof over het belang van het aanpakken van stikstof en de sturing van stikstof op de programmering.

Meer aandacht voor biodiversiteit, natuurbescherming en -ontwikkeling

In de unieke zienswijzen wordt natuur 370 keer als hoofdonderwerp opgevoerd. Ook zijn er honderden zienswijzen van inwoners die over natuur gaan. Daarnaast is in de eerdergenoemde impactanalyse netcongestie en stikstof het belang van natuurherstel geagendeerd. Ook in het

geactualiseerde Europees- en Rijksbeleid in de vorm van de Natuurherstelverordening en stikstofbrief van het Kabinet wordt een beroep op provincies gedaan om bij te dragen aan natuurherstel. De voor de Omgevingsvisie uitgevoerde Omgevingseffectrapportage (OER) geeft ook aanleiding om de onderdelen voor natuur in de Omgevingsvisie aan te scherpen. Er is daarom een afwegingsprincipe natuur toegevoegd aan het afwegingskader in hoofdstuk 4. En teksten in de verdiepingsparagraaf 6.7 zijn aangevuld, aangescherpt en geactualiseerd.

Toekomstbestendige landbouw en toekomst bollenteelt

Landbouw is vaak aan de orde gekomen in zienswijzen. Zo is er behoefte geuit aan verduidelijking van het voornemen van het beschermen van bepaalde landbouwgebieden. Een deel van de zienswijzen gaat ook over de bollenteelt, waarbij het zowel ging over het geven van ruimte hiervoor als om het inperken ervan. Op verzoek zijn er redactionele wijzigingen doorgevoerd om de tekst navolgbaarder te maken. Sommige tekstpassages die als te eenzijdig werden opgevat, zijn veranderd. Teksten zijn geactualiseerd onder andere naar aanleiding van de recent gepubliceerde stikstofbrief van het Kabinet.

Gewasbeschermingsmiddelen

In de zienswijzen wordt veelvuldig zorg geuit over de effecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De tekst in de Omgevingsvisie is ongewijzigd. De strekking van de beantwoording van deze zienswijzeonderdelen is als volgt.

Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit.

De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in ons Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt.

Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast.

Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).

Schiphol en leefbaarheid

Veel zienswijzen gaan over de rol van Schiphol en de relatie met de leefomgeving met de vraag om een duidelijker standpunt over Schiphol in te nemen. De teksten over Schiphol zijn daarom vooral verduidelijkt en inhoudelijk aangescherpt in de verdiepingsparagraaf 6.4. In de gebiedsspecifieke paragraaf 7.10 over Schiphol en omgeving is explicieter gemaakt dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting, en dat wordt gestreefd naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren.

Tegengaan van omzetten campings naar bungalowparken en aandacht voor verblijfsrecreatie

Veel zienswijzen stellen het omzetten van groene campings naar huisjesparken aan de orde. Af en toe gaat het ook over permanente bewoning van recreatieparken. In de ontwerp-Omgevingsvisie waren er geen teksten opgenomen over dit onderwerp. In de tekst is in de verdiepingsparagraaf 6.11 een extra alinea opgenomen over de rol die de provincie hierin wil nemen. We hebben daarnaast een onderzoek aangekondigd naar de mogelijkheden om ruimtelijk instrumentarium hierop in te zetten.

Omgaan met industrieterreinen van provinciaal belang (IPB)

Zowel voor de Boekelermeer als voor de Achtersluispolder zijn zienswijzen binnengekomen over de aangekondigde overwegingen voor het eventueel vestigen van een industrieterrein van provinciaal belang (IPB). Bij de Boekelermeer gaat het met name om verzet tegen het vestigen van een IPB op Boekelermeer en het uitbreiden van Boekelermeer naar het zuiden, in combinatie met zorgen over de achteruitgang van de gezonde leefomgeving in Heiloo. Er is hier sprake van een misverstand: in de ontwerp-Omgevingsvisie staat namelijk niet dat het industriegebied naar het zuiden kan uitbreiden. Daarnaast wordt de provincie gevraagd af te zien van het voornemen van een eventuele vestiging van een IPB op de Achtersluispolder in Zaanstad.

De ingediende zienswijzen hebben niet geleid tot veranderde teksten over de overwegingen die wij hebben beschreven ten aanzien van het eventueel vestigen van een IPB en de eventuele uitbreiding van de Boekelermeer. Wij hebben de zorgen wel gehoord en hechten daarom aan een genuanceerde beantwoording van de zienswijzen over deze gebieden.

a. Boekelermeer:
   Een eventuele aanwijzing van de Boekelermeer als IPB betekent niet dat alle ruimte op de Boekelermeer moet worden ingezet voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerde activiteiten. Dat geldt alleen ten aanzien van de al bestemde ruimte voor milieucategorieën 4.1 en hoger. Buiten die aangewezen ruimte kan met de voorgenomen gemeentelijke toekomstvisie op de Boekelermeer invulling worden gegeven aan toekomstbestendige economische activiteiten. De gemeenten Alkmaar en Heiloo stellen die toekomstvisie in overleg met ons en Rijkswaterstaat op.
   Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom.

b. Achtersluispolder:
   Wij hebben in de ontwerp-Omgevingsvisie aangegeven dat we overwegen om delen van de Achtersluispolder aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang (IPB). De noodzaak voor het aanwijzen van strategische locaties in onze provincie om de transitie naar een circulaire economie te faciliteren, hebben wij voldoende onderbouwd in ons rapport Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland, dat als bouwsteen heeft gediend voor de Omgevingsvisie. In dit rapport is o.a. het Noordzeekanaalgebied naar voren gekomen als belangrijk gebied voor de circulaire economie. Voor bepaalde cruciale activiteiten binnen de circulaire economie is er naast fysieke ruimte ook milieuruimte en watergebonden bereikbaarheid nodig. Deze ruimte is erg schaars in Noord-Holland en staat

bovendien onder druk om getransformeerd te worden naar andere functies. Het instrument IPB binnen de Omgevingsverordening biedt ons de mogelijkheid om bestaande kwaliteiten strategisch te behouden voor de circulaire economie, energietransitie of havengebonden activiteiten; het betreft met name de planologische mogelijkheid van het omgevingsplan om op bepaalde kavels activiteiten in milieucategorie 4.1 of hoger toe te staan. Ook tijdelijke functies zijn daarop mogelijk. Voor de kavels op IPB-locaties die in het omgevingsplan in een lagere milieucategorie dan 4.1 vallen, zijn gemeenten vrij om daar een invulling aan te geven. De Achtersluispolder is op dit moment niet een IPB. Een eventuele aanwijzing van delen van de Achtersluispolder als IPB zal pas overwogen worden nadat dit voldoende is onderzocht. Bij dit onderzoek wordt de gemeente Zaanstad betrokken. Een eventuele IPB-aanwijzing geldt daarnaast niet voor de gebieden waar in het Definitief Perspectief Achtersluispolder woningbouw is voorzien. Een aspect van het onderzoek kan zijn om de kavels waar planologisch activiteiten met milieucategorie 4.1 of hoger mogelijk zijn, te herstructureren binnen het gebied. Dat zou een oplossing kunnen bieden voor bijvoorbeeld de herontwikkeling van De Vrede. Een belangrijke afweging is het feit dat het noordelijk deel van Achtersluispolder, het Sluiskwartier, aangewezen is als ontwikkellocatie voor wonen. Hoewel ontwikkellocatie Sluiskwartier nu al te maken heeft met bestaande milieucontouren van zowel IPB-Westpoort als de activiteiten van Achtersluispolder zelf, mag een eventuele aanwijzing van delen van Achtersluispolder als IPB de situatie voor ontwikkellocatie Sluiskwartier niet verslechteren.

Toekomstbestendige economie

Uit een consultatie deze zomer van partijen die betrokken zijn bij de strategische clusters is een aanscherping gekomen op de teksten over de strategische clusters. Daarnaast zijn er zienswijzen binnengekomen over het onderdeel economie, op grond waarvan de toelichting is verbeterd. Dit heeft geleid tot:

a. Aanvullingen en aanscherpingen in zowel de teksten van het afwegingsprincipe 5 in paragraaf 4.6 en de verdiepingsparagraaf 6.12 over toekomstbestendige economie;
b. Een aanscherping op de toelichting op de richtlijnen. De aanscherping betreft het duidelijker beschrijven dat de richtlijnen positief sturend zijn, voortkomen uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen, gebiedsgericht en proportioneel worden toegepast en in samenhang worden beschouwd. Ook gebruiken wij consequent de term richtlijnen.

Stadsranden

In veel zienswijzen komen de stadsranden terug. Soms in de vorm van de Scheggen rondom Amsterdam, soms als gebied dat extra bescherming verdient en in andere zienswijzen als multifunctionele zones. In de huidige Omgevingsverordening maken we een strikt onderscheid tussen landelijk en stedelijk gebied, terwijl stadsranden een eigen dynamiek hebben.

In paragraaf 5.2 hebben we daarom een tekstpassage toegevoegd waarin wordt aangekondigd dat we gaan onderzoeken wat elke stadsrand nodig heeft en kan bieden. De veranderingen bieden kansen om deze gebieden sterker en toekomstbestendig te maken.

Gemis grote nieuwe infrastructuur op kaart en in tekst

In veel zienswijzen wordt gevraagd naar het opnemen van toekomstige infrastructuur in de Omgevingsvisie in tekst en op kaarten. Het gaat om infrastructuur waar wel al met partners aan wordt gewerkt, maar die nog niet concreet zijn qua locatie, tracé en verdeling van de financiering. Het gaat zowel om grote infrastructuur zoals de IJmeerlijn als het reserveren van ruimte voor toekomstige wegverbredingen.

Wijzigingen die hieruit volgen:

a. We hebben met stippellijnen (grote/schaalsprong) openbaarvervoerprojecten die een katalysator vormen voor de verdere ontwikkeling van het hele OV-systeem in Noord-Holland ingetekend;
b. We nemen géén wegprojecten op in de kaartjes, maar hebben wel een aantal belangrijke wegprojecten expliciet benoemd in verdiepingsparagraaf 6.3 Mobiliteit.

Ontwikkeling Haven-Stad

In de zienswijze van de gemeente Amsterdam wordt om verduidelijking gevraagd van het standpunt van de provincie over de ontwikkeling van Haven-Stad. Verder is gevraagd naar verduidelijking en bedoeling van begrippen.

Wijzigingen van het ontwerp naar de definitieve Omgevingsvisie die hieruit volgen:

a. We bevestigen de ontwikkeling van Haven-Stad onder de eerder overeengekomen voorwaarden zoals in het ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied zijn vastgelegd;
b. We hebben aangegeven dat we aan beide kanten van de A10 zoeken naar inpassing van ontwikkelingen waarbij een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij besluitvorming en de grens van het IPB wordt gehandhaafd. Hierbij trekken we samen met de gemeente Amsterdam op. Dit is in lijn met bestuurlijke afspraken, zoals NOVEX NZKG;
c. We doen geen uitspraken over het “hoe” en verwijderen daarmee *inwaarts zoneren* als term;
d. We voegen in de tekst toe dat in het Noordzeekanaalgebied ruimte moet blijven voor een scheepsreparatiewerf.

Bijlage 1: Lijst indieners zienswijzen Omgevingsvisie Noord-Holland

(zie aparte bijlage)

Bijlage 2: Overzicht wijzigingen Omgevingseffectrapportage

(zie aparte bijlage)

Bijlage 3: Overzicht wijzigingen figuren en kaartmateriaal

(zie aparte bijlage)

Bijlage 4: Beantwoording per zienswijze

(zie aparte bijlage)

Bijlage 5: Ingediende zienswijzen (meningen en zorgen) categorie 8

(zie aparte bijlage)

Bijlage 3: Overzicht wijzigingen figuren en kaartmateriaal

Pag.	Figuur	Aangepast	n.a.v. zienswijzen
nieuw	Visie kaart	De visie kaart is toegevoegd als opening van de Omgevingsvisie	
nieuw	Afbeelding bij leeswijzer	Bij de leeswijzer is een afbeelding van de opbouw van de tekst toegevoegd	
20	Kaart Noord-Holland in de delta	Figuur 3 en 4 zijn gecombineerd omdat ze dezelfde informatie gaven. Bij de kaart rechts (watersysteem of regionale schaal) zijn fouten gecorrigeerd: aanvoer van water vanuit de Rijn/Lek via Gouda en Amsterdam-Rijnkanaal en de afvoer via Den Helder en Katwijk aan kaart toegevoegd.	
21	Kaart Landschap en erfgoed in Noord-Holland	De typering van de kusten in de legenda is eruit gehaald om de leesbaarheid te verbeteren. De kleur voor de binnenstad van Haarlem is aangepast n.a.v. fout (ZW_0063). De tekst in de legenda bij grote verdedigingswerken is aangepast: UNESCO werelderfgoed (ZW_0157) en de Stelling van Den Helder (ZW_0217). De forten van Kijkduin en Harssens zijn toegevoegd (ZW_0217).	ZW_0063 Gemeente Haarlem ZW_0157 Cultureel Erfgoed ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland
24	Kaart verstedelijking, netwerken en economische clusters	Fouten in de locaties van de iconen voor economische clusters aangepast.	
28	Kaart grootschalige woningbouwlocaties	De legenda is aangepast. Een missende 'nationaal grootschalige woningbouwlocatie' en de doorbraaklocaties zijn toegevoegd.	
31	Kaart milieu en gezondheidsrisico's	Legenda is aangepast voor leesbaarheid.	
34	Afwegingskaders	Iconen aangepast voor leesbaarheid en een icoon voor afwegingsprincipe 6 toegevoegd.	

41	Water en bodem condities	Kleuren en legenda aangepast om de leesbaarheid van de kaart te verbeteren. De onderdelen van de kaart met zoekgebieden zijn naar de kaart met ruimtelijke reserveringen verplaatst. Drinkwaterlocaties Weesperkarspel en Loenderveen en regionale waterleidingen zijn toegevoegd (ZW_0116).	ZW_0116 PWN
42	Signaalkaart	Teksten zijn aangepast bij nr. 7, 14, 19 en 21. Horstermeerpolder is toegevoegd aan de categorie nr. 14 droogmakerijen. Bij nr. 14 droogmakerijen is een deel van de tekst eruit gehaald (ZW_284).	ZW_284 ZW_0270 HHNK, Rijnland, AGV
45	Water en bodem ruimtelijk reserveringen	De kleuren en legenda zijn aangepast om de leesbaarheid van de kaart te verbeteren. De noodoverloopgebieden zijn aangepast (ZW_0270). De kering bij IJburg is toegevoegd (ZW_0218). Arcering voor ruimtereservering bij smalle duinen in de Kop is ook aan de buitenkant toegevoegd (ZW_0093). Tekstwijzigingen in onderdelen van de legenda naar aanleiding van juridisch advies.	ZW_0063 Gemeente Haarlem ZW_0218 RWS Noordwest Noord ZW_0066 Gemeente Landsmeer ZW_0270 HHNK, Rijnland en AGV ZW_0093 Port of Amsterdam
nieuw	Kaart bij Afwegingsprincipe 4, sturen vanuit netwerken	Een schematische kaart met de netwerken voor mobiliteit en energie, aanvullend aan de tekst over afwegingsprincipe.	ZW_0041 Liander
49	Kaart Plantveredeling, zaadveredeling en biotechnologie	Deze kaart is er uitgehaald omdat er geen duidelijke relatie was met de tekst. De informatie over economische sectoren zit al in de kaart verstedelijking, netwerken en economische clusters.	
nieuw	Kaart bij Afwegingsprincipe 6: biodiversiteit behouden en versterken	Illustrerend voor het afwegingsprincipe 6 hebben we een kaart toegevoegd met de natuurbeschermingsgebieden (NNN en Natura 2000), overgangszones en natuurverbindingen.	
nieuw	Gestapelde ruimtelijke uitwerking van de afwegingsprincipes in de visie	Deze kaart laat zien hoe de visie ruimtelijk is gevormd door verschillende lagen en de afwegingsprincipes.	
54	Visie kaart	De visiekaart is aangepast om de perspectieven voor het landelijk gebied en waar we wonen, werken en recreëren samen te laten zien.	

54	Collages	De fotocollages zijn verbeterd passend bij de visie. Onderdelen van de visie zijn met tekst aangegeven.	
57	Perspectief op het landelijk gebied	Kleuren en legenda aangepast voor leesbaarheid. Ecologische- en groenblauw-verbindingen zijn aangepast n.a.v. zienswijzen.	ZW_0120 Zaanstreek-Waterland ZW_0020 GNR ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland ZW_0164 gemeente Amsterdam Collegiaal verzoek Provincie Utrecht
59	Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren	Fouten in specifieke woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en mobiliteit 's verbindingen die te maken hadden met verouderde data zijn aangepast.	ZW_0120 Zaanstreek-Waterland ZW_0171 IVN Waterland ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland
		De kleurovergang tussen donkerrood en oranje in de kaarten, bedoeld om de clustering en verdichting van wonen en werken rond OV-knooppunten aan te geven, is aangepast. De clustering rond OV-knooppunten is op een andere manier in de legenda weergegeven.	ZW_0058 Gemeente Bloemendaal ZW_0120 Zaanstreek-Waterland
		De verschillende paarstinten, bedoeld om de overgang van hoge naar lage milieu categorieën aan te geven, zijn aangepast n.a.v. zienwijzen. Ze waren niet duidelijk genoeg en zorgden voor verwarring bij gemeenten. Alle bedrijventerreinen zijn met dezelfde paarse tint aangegeven.	ZW_0120 - 9 Zaanstreek-Waterland ZW_0104 Omgevingsdienst IJmond
		De IJmeerverbinding is toegevoegd	ZW_0019 Provincie Flevoland
		Er is een kartelrand aangegeven bij 'Aandachtsgebied gezonde leefomgeving'	ZW_0164 Gemeente Amsterdam ZW_0076 Buurtenplatform Westerparkhaven
63	Kernen in hun kracht	Het icoon bij Almere is er uitgehaald	ZW_0119 Provincie Flevoland
67	Kaart economische/energetische clusters	Clusters zijn aangepast volgens de tekst.	

75	Beschermingsregimes	De begrenzing van de Hollandse waterlinie is weergegeven volgens UNESCO	ZW_0157 Cultureel erfgoed
78	Mobiliteitnetwerk	De informatie in de kaart is in drie kaarten verdeeld voor een betere leesbaarheid. De Houtribdijk is toegevoegd (ZW _0217). Geplande OV-verbindingen zijn toegevoegd. Het netwerk buiten de provinciegrens is weergegeven in een lichtere kleur. De doorfietsroutes zijn weergegeven in een aparte kaart.	ZW_0005 Regiogemeenten Gooi en Vechtstreek ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland ZW_0063 Gemeente Haarlem ZW_0004 Prorail ZW_0019 Provincie Flevoland ZW_0028 Fietsersbond Provincie Utrecht
81	Kaart energiesysteem	Kaart is aangepast voor leesbaarheid	n.v.t.
Nieuw	Kaart boerenlandvogels	Een kaart met voor boerenlandvogels belangrijke gebieden.	ZW_0070 Vereniging Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland ZW_0107 Boerennatuur ZW_0132 Stichting Grootdammerpolder ZW_0201 ZW_0219 Natuureducatie en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland ZW_0286 Beheercollectief WJV 2.0
91	Landbouw kaart	Kaart is aangepast passend bij de tekst en voor leesbaarheid Kleur voor vollegrondsgroenten bij Wieringermeer aangevuld (ZW_0217)	ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland
101	Groen in en om de stad	Kaart is aangepast voor leesbaarheid. Natura 2000-gebieden zijn aan de kaart toegevoegd. Zo is onderscheid zichtbaar tussen recreatiegebieden en natuur- en recreatiegebieden.	ZW_0020 GNR
	Kaarten hoofdstuk 6: gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen	Uit dit hoofdstuk zijn de kaarten gehaald omdat er geen gedetailleerde ruimtelijke informatie in stond. Bovendien werden de kaarten verkeerd geïnterpreteerd door gemeenten en zorgden ze voor onnodige onrust. Alleen de kaart over de	

		veenlandschappen is bij het hoofdstuk gebleven.	
115	Veengebieden	De nummering van type veengebieden en de begrenzing bij de Diemerpolder zijn aangepast zodat het overeenkomt met de tekst.	ZW_0005 Regiogemeenten Gooi en Vechtstreek ZW_0128 Natuurmonumenten ZW_0285-17 Diemen

Bijlage 4b bij Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland

Beantwoording zienswijzen categorieën 1 tot en met 7

Hieronder volgt het overzicht van de zeven categorieën zienswijzen met min of meer overeenkomstige of vergelijkbare zienswijzen. Voor deze zienswijzen hebben wij onze interne AI-tool DAAN gebruikt om de inhoud te analyseren. Het resultaat daarvan is een overzicht van de overlappende en afwijkende inhoud van de zienswijzen binnen elke categorie. Voor de beantwoording is geen AI-instrument gebruikt.

Het gebruik van AI heeft voordelen, zoals het snel en efficiënt kunnen analyseren van de grote hoeveelheid zienswijzen. Maar het brengt ook nadelen met zich mee. Het resultaat van de analyses is zo goed als de gegevens en instructies die zijn gebruikt. Daarnaast kunnen we niet garanderen dat in de analyses van DAAN alle inhoudelijke punten van de zienswijzen zijn meegenomen. De uitkomsten uit de analyse zijn steekproefsgewijs gecontroleerd en we verwachten dat met het geheel van de Nota van Beantwoording en de antwoorden op de geanalyseerde categorieën alle ingebrachte punten zijn beantwoord, waar dat nodig was.

Categorie 1: Ondersteuning zienswijze Landschap Noord-Holland			
Zienswijzenummer	**Subnummer Zienswijze**	**Inhoud zienswijze**	**Beantwoording**
ZW_1000 t/m ZW_1586	1	*1. De provincie wil meer woningbouw mogelijk maken in Beschermd Landschap.* Ik vraag u om de meest waardevolle landschappen, zoals de binnenduinrand, een aparte status te geven en extra te beschermen. Dit kan door het aanwijzen als “landschapsparels”.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit':Wij koesteren onze landschappen en zoeken altijd naar een balans tussen het beschermen van waarden en ruimte bieden voor ontwikkeling. We zijn van mening dat de wijze waarop wij onze meest waardevolle landschappen beschermen en zorgdragen voor compensatie, in geval van aantasting bij noodzakelijke ontwikkelingen, hierbij passend is. Wij willen daarbij zo min mogelijk onderscheid maken in onze regels voor en binnen de 32 Beschermde Landschappen (BL). Deze landschappen zijn geselecteerd op basis van uitvoerig onderzoek en een interactief proces met stakeholders t.b.v. Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Ze zijn allen van hoge tot zeer hoge waarde en worden beschermd vanwege eigen specifieke kernkwaliteiten. Wel doen wij nader onderzoek naar mogelijk aanvullend beleid voor landgoederen, de scheggen van Amsterdam en molenbiotopen. Ten aanzien van het bouwen van woningen in Beschermd Landschap (BL) geldt dat maximaal 25 woningen in of aan de kern of het dorpslint toegestaan zijn, wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden die in de omgevingsverordening zijn opgenomen (Artikel 6.59a Activiteiten in Beschermd landschap). Hierin is o.a. vastgelegd dat aantasting van habitat voor weidevogels is uitgesloten; en dat, wanneer er sprake is van aantasting van andere kernkwaliteiten, deze aantasting zoveel mogelijk moet worden beperkt, bij de planuitwerking rekening moet worden gehouden met de kernkwaliteiten, de ontwikkeling natuurinclusief moet worden gebouwd en de afname van water, groen en biodiversiteit moet worden gecompenseerd. Alleen in zeer bijzondere gevallen kan een verzoek bij GS worden ingediend om van de regels af te wijken.
ZW_1000 t/m ZW_1586	2	*2. Veel groene campings zijn de laatste jaren omgezet naar bungalowparken.* Door kampeerterreinen in natuurgebieden aan te wijzen als “beschermd groen”, kan verdere verstening worden voorkomen.	Wij zien naar aanleiding van deze zienswijze geen reden om een extra ruimtelijk regime toe te voegen. Wel is in de Omgevingsvisie toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie, met name ook om waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.

ZW_1000 t/m ZW_1586	3	*3. In het concept is weinig aandacht voor weidevogels en de Waddenzee.* Graag meer concrete natuurinclusieve maatregelen voor het herstel van weidevogels. Ook meer bescherming van het landschap van de Wadden een uniek natuurgebied dat alle bescherming verdiend.	In de definitieve tekst komt meer aandacht voor weidevogels. De Waddenzee is van grote ecologische en landschappelijke betekenis. De provincie Noord-Holland is ondertekenaar van de Agenda voor het Waddengebied 2050. In de Agenda voor het Waddengebied 2050 is vastgelegd dat voor de Waddenzee een duurzame bescherming en ontwikkeling als natuurgebied, met behoud van het unieke open landschap, centraal staat. Ook onderschrijven de ondertekenaars van de Agenda dat het Waddengebied onder druk staat door onder meer klimaatverandering, morfologische ontwikkelingen en de economische activiteiten.In het ruimtelijk provinciaal beleid blijven de bescherming, natuurlijke ontwikkeling en landschappelijke kernwaarden van de Waddenzee daarom een zwaarwegend uitgangspunt. Daarbij zijn respect voor de natuurlijke dynamiek en voor de landschappelijke kernwaarden van het UNESCO-werelderfgoed Waddenzee belangrijke ruimtelijke vertrekpunten.
In 138 zienswijzen zijn geheel of gedeeltelijk dezelfde drie punten als in de zienswijzen ZW_1000 tot en met ZW_1586 ingebracht. In de zienswijzen ZW_1587 tot en met ZW_2232, zijn bovenop die drie punten verschillende extra overwegingen, suggesties en zorgen ingebracht. In onderstaande beantwoording zijn deze per categorie van een antwoord voorzien. Allereerst staat het ingebrachte punt per thema samengevat met daarop volgend een antwoord.			

ZW_1587 t/m ZW_2232	1	*Landbouw: verduurzaming, biologische/extensieve teelt, bestrijdingsmiddelen en veedichtheid*Pleidooi voor kleinschaliger en groener boerenbedrijf, met het besef dat consumenten dan iets meer moeten betalen voor zuivel, vlees en groente, en benadrukt lokaal kopen. Er wordt gevraagd om biologische en natuurinclusieve landbouw te stimuleren en te ondersteunen, en niet-duurzame landbouwvormen juist te ontmoedigen. Er wordt een idee geopperd om overtollige melkveebedrijven op te heffen en de vrijgekomen grond om te vormen tot parken. Verder een pleidooi om in het landbouwbeleid nadrukkelijk te kiezen voor extensieve landbouw in plaats van intensieve landbouw; monocultuur moet zoveel mogelijk worden vermeden. Er wordt gevraagd om bollenteelt en landbouw zoveel mogelijk biologisch uit te voeren en ook om het terugdringen van pesticiden en andere bestrijdingsmiddelen. Een van de indieners signaleert dat het concept nagenoeg niets zegt over het beperken van pesticiden en vraagt om handhaving. Een andere indiener bepleit een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, met drinkwaterproductie als prioriteit boven bollenteelt in de binnenduinrand. Ook wordt er gevraagd om aandacht voor biodiversiteit en een beperkt aantal dieren per hectare. Een paar indieners stellen voor woningbouw op vrijkomende landbouwgrond te realiseren en raaigrasveeteelt met hoge veedichtheid terug te dringen	We kiezen niet voor één generieke ontwikkelrichting voor alle vormen van landbouw. De gewenste ontwikkeling verschilt per gebied en vraagt om maatwerk. Extensivering is een van de duurzame ontwikkelrichtingen binnen kringlooplandbouw. Deze ontwikkelrichting is niet in alle gebieden of voor alle landbouwsectoren hetzelfde. Binnen kringlooplandbouw is ook ruimte voor hightech open en gesloten systemen, duurzame productiviteit en innovatie. Het is aan de ondernemer om een richting te kiezen die economisch het beste past bij het bedrijf en binnen de kaders van het natuurlijke systeem blijft. We sturen (met rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, dat geldt zowel voor de bollenteelt, voor de sierteelt algemeen, als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw).
ZW_1587 t/m ZW_2232	2	*Fauna en jacht*Een indiener vraagt om te stoppen met de jacht op wilde dieren zoals hazen, ganzen, eenden en fazanten, en onderbouwt dit met de opmerking dat monocultuur mede een oorzaak is van de overpopulatie van ganzen.	Jacht en faunabeheer zijn juridisch verschillende zaken. De kaders waarin jacht mogelijk is worden door het Rijk vastgesteld. De provincie heeft niet de bevoegdheid om eigen regels over jacht op te stellen. Jacht vindt uitsluitend plaats op de soorten houtduif, fazant, wilde eend, haas en konijn.De kaders waarbinnen faunabeheer (zoals ganzenbeheer) mogelijk is, worden eveneens door het Rijk vastgesteld. Om een vergunning voor faunabeheer te kunnen krijgen, dient een initiatiefnemer bij de vergunningaanvraag aan te tonen dat het faunabeheer noodzakelijk is, dat er geen andere bevredigende alternatieven zijn, en dat de staat van instandhouding van de diersoort die beheerd wordt niet verslechtert. De provincie toetst een aanvraag aan deze landelijke wettelijke criteria. De Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland heeft de vergunningaanvraag voor ganzen ingediend, en de criteria wetenschappelijk onderbouwd via het Faunabeheerplan Ganzen 2025-2031. In het geval van ganzen is een grootschalige herinrichting van het huidige landschap geen bevredigend alternatief.

ZW_1587 t/m ZW_2232	3	*Natuurbehoud en soortenbescherming* Bovenop de drie punten die al ingebracht zijn op natuurbehoud, wordt nog een aantal specifieke aandachtspunten door verschillende indieners meegegeven. Een suggestie is om de bescherming uit te breiden naar vlinders en zeldzame zoogdieren, naast de bescherming voor weidevogels. Ook wordt een vraag gesteld om een financiële bijdrage van de provincie voor het opkopen van natuurgebieden. Er wordt over het Natura 2000-gebied Balgzand kritiek geuit op voorgenomen inpoldering. Verder wordt gevraagd bestaande natuurgebieden te behouden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De uitwerking van de Omgevingsvisie vindt plaats in programma's, plannen en de omgevingsverordening
ZW_1587 t/m ZW_2232	4	*Extra te beschermen gebieden*Er wordt gevraagd een aantal gebieden van een extra bescherming te voorzien. Het gaat om landschappen in en rondom Natura 2000-gebieden een aparte beschermde status te geven. Specifiek genoemde gebieden zijn het Purmerbos, de Purmer en het Waterlandse veenweidegebied bij Edam/Volendam. Er wordt gevraagd om de regie over stiltegebieden bij de provincie te houden in plaats van bij gemeenten. Een indiener stelt dat delen van de west-oost ecologische corridor per abuis niet als Natura 2000-gebied zijn aangewezen en signaleert opkoop door investeerders.Er worden zorgen geuit over extra bebouwing en industrie bij de duinen en "De Die". Een indiener vraagt geen zonneweides toe te staan, beperking van windmolens, geen gasboringen en beperkte woningbouw in het waddengebied. Een andere indiener voegt daar aan toe dat er geen olieboringen en kabels in en door de Waddenzee mogen komen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De uitwerking van de Omgevingsvisie vindt plaats in programma's, plannen en de omgevingsverordening.
ZW_1587 t/m ZW_2232	5	*Water en klimaat* Er wordt gevraagd om onderzoek naar regenwateropslag en -gebruik. Een indiener noemt bodemherstel en verhoging van het grondwaterpeil. Een indiener onderstreept de urgentie van alle gevraagde maatregelen vanwege klimaatverandering. Een aantal vraagt om schoon water als harde randvoorwaarde te hanteren, het halen van de KRW-doelen en strenger optreden tegen verspilling en vervuiling.	Het opslaan van regenwater en het gebruik ervan zien we als een te specifieke maatregel voor de omgevingsvisie en past meer binnen de bevoegdheid van gemeenten. We werken aan bodemherstel en in veengebieden zetten we in op verhoging van het grondwaterpeil. We danken voor de onderstreping van het klimaatbelang. Het halen van de KRW-doelen is één van de ambities die we hebben benoemd in de omgevingsvisie.
ZW_1587 t/m ZW_2232	6	*Energie, klimaat en fossiele brandstoffen* Deze zienswijzen voegen een oproep toe om fossiele energie versneld uit te faseren en de CO2-uitstoot van grote	De provincie heeft geen of slechts gedeeltelijk invloed op gedane suggesties. Binnen de taken en bevoegdheden die wij hebben, zetten wij ons in op het verminderen van CO2-uitstoot.

		veehouderijen en industrieën te beperken, waarbij bedrijfsvoering mag blijven mits milieuvriendelijker.	
ZW_1587 t/m ZW_2232	7	*Datacenters* Een indiener vraagt om geen ruimte en middelen meer vrij te maken voor nieuwe datacenters. Twee vragen om terughoudendheid met datacenters, alleen toestaan als dit niet ten koste gaat van waterbeschikbaarheid. Een indiener voegt daaraan toe: geen nieuwe datacenters meer in (de kop van) Noord-Holland, met de wens dat het aantal afneemt.	In onze Datacenterstrategie wordt ons beleid ten aanzien van datacenters verder uitgewerkt.
ZW_1587 t/m ZW_2232	8	*Industrie en verdozing*Een indiener vraagt om de "verdozing" van het landschap door grote industrieterreinen en distributiecentra te beperken, omdat dit ten koste gaat van ruimte voor woningbouw en het open weidelandschap	Wij onderschrijven de geuite zorg over de omgevingskwaliteit in onze provincie. Om die reden hebben wij omgevingskwaliteit een expliciete plek gegeven in ons afwegingskader in hoofdstuk 4.
ZW_1587 t/m ZW_2232	9	*Wonen en verstedelijking (algemeen)* Een indiener stelt een verplichting voor aan bewoners met een tuin om een deel groen te beheren, met minimaal één boom per huis. Een wil woningbouwdruk verlichten via eenvoudigere regels voor het splitsen van adressen. Een pleit voor goede woningen in plaats van vakantieparken, met aandacht voor ouderen en vluchtelingen. Een indiener vraagt aandacht voor betaalbare kampeerplekken. Een voegt de algemene oproep toe tot minder bebouwing en minder verstedelijking. Een ander stelt dat alle nieuwe bebouwing circulair moet zijn, met voorrang voor woningen boven "blokkendozen". Een indiener benadrukt het gezondheidsaspect van landschappen en de bijdrage van groene campings aan rust en biodiversiteit.	We bedanken indieners voor gedane suggesties. Veel van de suggesties zijn gericht op lokale ruimtelijke inpassingen. Daar zijn gemeenten in eerste instantie voor verantwoordelijk. Het abstractieniveau van de provinciale omgevingsvisie bevindt zich op regionaal niveau en is niet geschikt voor dat detailniveau.
ZW_1587 t/m ZW_2232	10	*Woningbouw bij bestaande kernen en op vrijkomende landbouwgrond* Een indiener geeft aan dat uitbreiding vooral moet plaatsvinden bij bestaande dorpen, met Kreileroord als voorbeeld. Een voegt toe dat ook landbouwgrond zal moeten wijken voor woningbouw. Een ander stelt voor woningbouw te realiseren op weilanden die vrijkomen doordat boerenbedrijven worden uitgekocht.	Ons bestaande beleid gaat uit van binnendorpse en -stedelijke verdichting en een gemaximeerde mogelijkheid van 25 woningen voor het (vast)bouwen aan kleine kernen. Met onze landbouwgrond gaan we zorgvuldig om zoals beschreven in paragraaf 6.9.

ZW_1587 t/m ZW_2232	11	*Natuurinclusief bouwen en vergroening van de bebouwde omgeving* Meerdere indieners vragen om meer groen in stedelijke gebieden en een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied. Een indiener stelt voor om bij nieuwe bebouwing structureel kleinschalig groen op te nemen in de vorm van "mini-plantsoenen". Een andere indiener ziet kansen in stad en dorp: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en sturing via instructieregels in de Omgevingsverordening.	Voor stedelijk gebied heeft de Europese Natuurherstelverordening normen opgelegd voor natuur. In de omgevingsvisie hebben wij de ontwikkelrichting groen in en om de stad opgenomen.
ZW_1587 t/m ZW_2232	12	*Sociale en ecologische argumenten voor landschapsbehoud* Een indiener noemt de bijdrage van groen aan rust en biodiversiteit. Een indiener stelt dat het verdwijnen van groen en vergezichten mensen depressief maakt.	Wij onderschrijven de bijdrage van groen aan rust, biodiversiteit en menselijk welzijn.
ZW_1587 t/m ZW_2232	13	*Recreatie* De wens wordt geuit voor meer wandelmogelijkheden, mits dit niet ten koste gaat van weidevogelgebieden.	De provincie zet zich actief in voor het wandelnetwerk in Noord-Holland.
ZW_1587 t/m ZW_2232	14	*Mobiliteit en verkeer*Een indiener bepleit minder autoverkeer in de bebouwde kom en meer ruimte voor groen en ontmoetingsplekken. Meerdere indieners vragen aandacht voor pleziervaart op spierkracht en het verminderen van vliegverkeer door afschaffing van de hubfunctie van Schiphol. Een indiener geeft een uitvoerig pleidooi voor verkeersveiligheid in historische lintdorpen, met voorstellen als "dijkdorpweg" en "treiterwegprofiel".	Wij danken indieners voor de gedane suggesties.
ZW_1587 t/m ZW_2232	15	*Rol van organisaties bij natuurbeheer* Een indiener vraagt om veehouders natuurinclusief te laten werken ter bescherming van weidevogels. een andere indiener roept op om gebruik te maken van organisaties die al actief zijn op het gebied van landschaps- en natuurbescherming.	Agrarische verenigingen dragen veel bij aan de beschrming van weidevogels. Wij werken daarbij samen met de sector. De provincie werkt ook met andere natuurbeherende en natuurbeschermende organisaties.
ZW_1587 t/m ZW_2232	16	*Handhaving en regelgeving* Een indiener noemt naast bescherming van de duinrand en het tegengaan van verstening van natuurcampings ook expliciet de handhaving van bestaande milieuwetten.	De provincie handelt binnen de bestaande milieuwetgeving. Daar waar het provinciale taken betreft, handhaven omgevingsdiensten in opdracht van de provincie.
ZW_1587 t/m ZW_2232	17	*Bestuurlijk/politiek*Een indiener maakt een kritische opmerking richting CDA en VVD in de gemeente Hollands Kroon over het voornemen om een deel van het Balgzand in te polderen voor bollenteelt op zoute grond	De ingebrachte kritiek is een reactie op een lokaal idee van enkele lokale politieke partijen. Een dergelijk idee maakt geen onderdeel uit van de Omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland.

ZW_1587 t/m ZW_2232	18	*Bufferzones en ruimtelijke compensatie* Een indiener stelt dat bijzondere landschappen steeds meer ruimte moeten inleveren en bepleit volledige compensatie waar andere bestemmingen onvermijdelijk zijn. Een andere indiener vraagt om een bufferzone tussen natuur en wonen om dieren te beschermen tegen verstoring.	Wij beschermen onze bijzondere landschappen met ons ruimtelijk juridisch instrumentarium in de vorm van onze omgevingsverordening. Daarin hebben wij expliciet een beschermingsregime onder de naam Beschermd Landschap.

Categorie 2: Brede oproep voor bevorderen natuur en landschap			
Zienswijzenummer	**Subnummer Zienswijze**	**Inhoud zienswijze**	**Beantwoording**
ZW_4000 t/m ZW_4035	1	*Natuurherstel en groen in de stad* Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steun ik volledig. Tegelijkertijd zie ik ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig. De Natuurherstelverordening zal gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen als buiten de natuurgebieden. Zo moeten we de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt toeroepen. Er zullen tevens meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Ook Noord-Holland zal aan deze doelen moeten Zienswijze ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Noord-Holland voldoen. Ik roep de Provincie op om meer ambitie te tonen in deze visie voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86). Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.

		waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten hebben hier een centrale rol in, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	
ZW_4000 t/m ZW_4035	2	Ik roep de Provincie op om in het beloofde 'provinciaal afwegingskader en landbouwladder' een duidelijk onderscheid tussen een "agrarische hoofdstructuur" en "maatschappelijke gebieden" beter uit te werken. In beide gebieden kan "zuinig worden omgegaan met landbouwgrond", maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichtingen per deelgebied. Ik stel voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik.	Wij zijn van mening dat de omgevingsvisie hierin voorziet en passen de omgevingsvisie hier niet op aan.
ZW_4000 t/m ZW_4035	3	Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vraag ik om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp RWBP ligt in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.

ZW_4000 t/m ZW_4035	4	Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om het landschap te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Ik stel voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, de omgeving van de duinen, molenbiotopen, en de Scheggen van Amsterdam, te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal “BL-plus” gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze “landschapsparels” behouden voor de volgende generaties. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vraag ik om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridisch harde manier in de verordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten wordt voorkomen, zoals nu het geval is.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'.
ZW_4000 t/m ZW_4035	5	Daarnaast zie ik zowel binnen als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap. Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de duinen en aan de kust, waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. Hierbij zal aandacht worden besteed aan een goede landschappelijke inrichting als ook de relatie met natuur en natuurinclusief ondernemen.

ZW_4000 t/m ZW_4035	6	Ook blijft het noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek en beleefbaar groen binnen 300 meter) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Ik zie dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatie-voorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Ik roep de Provincie op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie op te nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.
ZW_4035	1	Wij hebben kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie op 15 juni 2026 ter inzage is gelegd. Hierbij delen we graag onze zienswijze op de terinzagelegging.Fauna4Life komt op voor de belangen van in het wild levende dieren. Wij streven naar een ethisch en wetenschappelijk verantwoord beheer van de fauna, maar in principe zouden deze dieren met rust moeten worden gelaten.Wij roepen uw Provincie op om meer ambitie te tonen op de volgende thema’s:• Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening;• Natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen heeft de toekomst. Hier moeten duidelijkere keuzes over worden gemaakt in de visie;• Schoon water is een randvoorwaarde voor natuurherstel en een gezonde leefomgeving. Het water in grote delen van Noord-Holland voldoet momenteel niet aan de eisen. Maak van schoon water een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen;• Bijzondere landschappen moeten steeds meer beschermde ruimte inleveren voor woningbouw, energie infrastructuur en andere ontwikkelingen. Dat is ongewenst. Daar waar het onder voorwaarden wel kan is volledige compensatie belangrijk.Wij lichten deze thema’s hieronder nader toe.	Wij danken indiener voor zijn constructieve bijdrage aan de omgevingsvisie. Per thema wordt in het navolgende antwoord gegeven op de oproep tot het tonen van ambitie op die thema's.

ZW_4035	2	*Natuurherstel en groen in de stad*Er staan ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steunen wij volledig. Tegelijkertijd zien we ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig.De Natuurherstelverordening moet gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen, als buiten de natuurgebieden. Zo moet de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt worden toegeroepen. Er zullen meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Ook in Noord-Holland zullen wij aan deze doelen moeten voldoen. Wij roepen uw Provincie op om meer ambitie te tonen voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86). Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. In stad en dorp kan worden ingezet op minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie. Gemeenten hebben hier een centrale rol bij, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.

ZW_4035	3	*Maak duidelijke keuzes over de landbouw*Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook staan er verwijzingen in naar kringloop-landbouw. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen, moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Holland vorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. De bollensector is steeds meer afhankelijk van de aanvoer van steeds schaarser wordend zoet water. Daarnaast worden in deze sector veel schadelijke bestrijdingsmiddelen gebruikt. Dit strookt niet met de doelen op het gebied van een gezonde leefomgeving, kringloop-landbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Toch worden in de visie geen duidelijke keuzes gemaakt over de toekomst van deze sector. Een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, waarbij de sector zelf aan zet is om voldoende zoet water te bergen, lijkt de enige toekomstgerichte oplossing. Wij roepen uw Provincie op om in het beloofde 'provinciaal afwegingskader en landbouwladder' een duidelijk onderscheid tussen een "agrarische hoofdstructuur" en "maatschappelijke gebieden" beter uit te werken. In beide gebieden kan "zuinig worden omgaan met landbouwgrond", maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichting er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Als vergunningverlening weer mogelijk is, hebben agrarische ondernemers ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering.	In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutriënten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw). De door indiener benoemde ontwikkelperspectieven of ontwikkelingsrichtingen zullen in het afwegingskader verder worden uitgewerkt.

ZW_4035	4	*Schoon water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling*Uit de reacties van de inwoners in het participatieverslag blijkt er brede steun te zijn voor schoon water. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor pesticiden, industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen en consumentenproducten of medicijnresten. Met name de bollenteelt/lelieteelt is een sector die volgens de inwoners te veel druk legt op bodem en leefomgeving en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Wij vragen uw Provincie meer recht te doen aan deze participatiereacties. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028-2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027 een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord-Hollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit en de wettelijke eisen, vragen wij om in de omgevingsvisie meer sturing en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. We betrekken deze zienswijze bij het opstellen van het ontwerp-RWBP.
ZW_4035	5	*Bescherm de meest waardevolle landschappen* Uit het participatietraject blijkt de wens om het landschap te behouden en te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij verzoeken u dringend om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones en groene scheggen, te vrijwaren van verdere bebouwing. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap volledig en voorafgaand te compenseren en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'

Categorie 3: Tegen uitbreiding Boekelermeer			
Zienswijzenummer	**Subnummer Zienswijze**	**Inhoud zienswijze**	**Beantwoording**
ZW_3000 t/m ZW_3053	1	Samengevat: u overweegt het bedrijventerrein Boekelermeer de IPB status te geven. Daarmee maakt u uitbreiding én milieucategorie 4,2 bedrijven op 200 meter van huizen mogelijk ten koste van internationaal belangrijk weidevogelgebied en cultuurhistorisch waardevol gebied. Op blz. 61 wijst u dit gebied aan als buffergebied voor een gezonde leefomgeving. Ik ben tegen de aanwijzing als IPB en verdere aantasting van BL en NNN. Ik vraag u huidig BL en NNN-gebied met behoud van de verkaveling verder te ontwikkelen als natuurgebied en groene stadsrand.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerk-balans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning en mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Categorie 4: Behouden natuurcampings en in het bijzonder Kampeervereniging De Leek			
Zienswijzenummer	**Subnummer Zienswijze**	**Inhoud zienswijze**	**Beantwoording**
ZW_0900 t/m ZW_0942	1	Ik ben lid van de Kampeervereniging De Leek en reageer op de ontwerp-omgevingsvisie. De vereniging huurt sinds zestig jaar een klein terrein tussen Broek in Waterland en Monnickendam dat zij heeft verdeeld in vijftig vaste staplaatsen voor de caravans van ieder van haar leden en twee weiden voor de tenten van kampeerders. Als verenigingslid heb ook ik een vaste staplaats met een caravan. De leden van de vereniging wonen in Waterland en in de steden die grenzen aan Waterland. Zij betalen geen huur maar een bescheiden contributie die laag kan worden gehouden omdat zij het terrein zelf onderhouden, in samenspraak met Landschap Noord-Holland. Zo is de camping voor iedereen betaalbaar. Tegelijk mogen de staplaatsen niet aan derden in gebruik worden gegeven. Het terrein van 2,5 ha. ligt in Beschermd Landschap, een Natura 2000-bufferzone en een stiltegebied. Het is direct omgeven door het Natuur Netwerk Nederland. De camping zelf is een natuurcamping zonder gas en zonder elektriciteit, is buiten het seizoen gesloten, wordt gevonden door beschermde diersoorten en past dus naadloos in zijn omgeving. Door het beperkte aantal gebruikers genereert de camping weinig verkeer. De verhuurder heeft ons terrein onlangs verkocht aan investeerders die af willen van dit gebruik en af willen van de vereniging. Wij zijn niet de eersten. De afgelopen jaren zijn talloze groene, eenvoudige kampeerterreinen door projectontwikkelaars opgekocht, ontruimd, gesplitst in kleine afzonderlijke percelen, bebouwd met chalets en per chalet uitgepond als beleggingsobject. Net als onze camping waren dit campings in of vlak bij waardevolle, beschermde natuur-gebieden. De nieuwe vakantieparken van de project-ontwikkelaars worden door meer mensen veel intensiever en het hele jaar door gebruikt, met meer lawaai, meer licht, meer vertier en meer verkeer dat allemaal ten koste gaat van de bestaande rust, identiteit en natuurwaarden van deze gebieden. En, anders dan de nu (nog) bestaande campings, zijn die nieuw ontwikkelde recreatieparken voor de meeste mensen onbetaalbaar. Regels die voorkomen dat de nog bestaande groene campings worden omgebouwd tot per chalet te verkopen recreatieparken zijn daarom hard nodig.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.

		Ik verzoek u dan ook om in de Omgevingsvisie de taakstelling op te nemen om het duurzame en natuurbewuste gebruik van deze campings te behouden en veilig te stellen.	

Categorie 5: Recreatiegebieden Zonnehoek, Groene Liede en Klein België			
Zienswijzenummer	**Subnummer Zienswijze**	**Inhoud zienswijze**	**Beantwoording**
ZW_0400 t/m ZW_0433	1	Mijn zienswijze heeft in het bijzonder betrekking op de positie en het toekomstperspectief van de reeds lang bestaande recreatiegebieden De Zonnehoek, De Groene Liede en Klein België in Vijfhuizen, gemeente Haarlemmermeer, in relatie tot de provinciale keuzes voor Schiphol en omgeving. *1. Bestaande gebieden zijn geen nieuwe ontwikkeling* De drie recreatiegebieden zijn geen nieuw te ontwikkelen woon- of recreatiegebieden op onbebouwde grond. Het gaat om reeds lang bestaande gebieden met bestaande bebouwing, infrastructuur, recreatief gebruik en bestaande gemeenschappen. Binnen deze gebieden bestaat bovendien een langdurig gegroeide feitelijke situatie, waaronder ook permanente bewoning. De juridische positie daarvan verschilt per persoon en situatie. Ik verzoek de provincie daarom bij toekomstige ruimtelijke afwegingen duidelijk onderscheid te blijven maken tussen nieuwe ontwikkelingen en het zorgvuldig beoordelen van reeds bestaande gebieden en bestaande situaties.	Bij ruimtelijke afwegingen vindt er afstemming plaats met de gemeenten, op basis van de vigerende omgevingsplannen van de betreffende gemeenten.

ZW_0400 t/m ZW_0433	2	*2. Schiphol en de milieu(gebruiks)ruimte* In de Ontwerp-omgevingsvisie beschrijft de provincie voor Schiphol en omgeving onder meer de milieu(gebruiks)ruimte en de (beschikbare) milieuruimte. De provincie wil afstand houden tussen nieuwe woningbouw-locaties en Schiphol en beschikbare milieuruimte niet tot de grens opvullen met nieuwe geluidgevoelige functies zoals wonen. Daarbij spreekt de provincie over het benutten van “deze zones” voor groene en recreatieve functies en over versterking van het groenblauwe raamwerk. Ik begrijp de terughoudendheid ten aanzien van nieuwe woningbouw en nieuwe geluidgevoelige ontwikkelingen rond Schiphol. Mijn zorg is echter dat deze beleidskeuzes zo worden uitgewerkt dat daarmee ook iedere toekomstige maatwerk-oplossing voor reeds bestaande recreatiegebieden wordt uitgesloten. Dat zou naar mijn mening niet de bedoeling moeten zijn.	Waar het openbaar toegankelijke recreatiegebieden betreft is dit in lijn met de ambitie om gebieden rond Schiphol te benutten voor recreatieve functies.
ZW_0400 t/m ZW_0433	3	*3. Behoud ruimte voor maatwerk* Ik vraag de provincie nadrukkelijk niet om in deze Omgevingsvisie zonder nader onderzoek een woonbestemming aan de drie recreatiegebieden toe te kennen. Ik vraag ook niet om nieuwe grootschalige woningbouw of verdere verstedelijking. Ik vraag de provincie wél om ervoor te zorgen dat de Omgevingsvisie en de latere uitwerking daarvan voldoende ruimte laten om voor bestaande recreatiegebieden een gebiedsgericht toekomstperspectief en maatwerk te onderzoeken. Maatwerk kan verschillende vormen hebben en hoeft niet voor iedere situatie hetzelfde te zijn. Welke oplossingen uiteindelijk juridisch, ruimtelijk en maatschappelijk mogelijk zijn, kan later zorgvuldig door de bevoegde overheden worden onderzocht. De Omgevingsvisie hoeft die uitkomst nu niet te bepalen, maar moet mogelijke oplossingen ook niet bij voorbaat onmogelijk maken.	Bij initiatieven voor veranderend ruimtegebruik zal de provincie het afwegingskader zoals in hoofdstuk 3 beschreven, hanteren, alsmede daaraan gekoppelde provinciale regelgeving zoals de omgevingsverordening. Dit geeft op voorhand kaders mee en laat ruimte voor afweging. Belangrijk hierin zijn ook de vigerende omgevingsplannen van de gemeenten, zoals benoemd bij het antwoord voor subnummer 1.

ZW_0400 t/m ZW_0433	4	*4. Bestaande permanente bewoning is onderdeel van de werkelijkheid* Op de drie recreatiegebieden vindt al gedurende tientallen jaren ook feitelijke permanente bewoning plaats. Ik vraag de provincie niet om in deze Omgevingsvisie individuele bewoningssituaties te legaliseren. Dat is niet het onderwerp van deze zienswijze. De bestaande bewoning is echter wel onderdeel van de maatschappelijke werkelijkheid en daarom relevant voor een toekomstige gebiedsgerichte afweging. Een oplossing voor aantoonbaar bestaande situaties hoeft bovendien niet te betekenen dat onbeperkt nieuwe permanente bewoning of nieuwe woningbouw wordt toegestaan. Er kan juist onderscheid worden gemaakt tussen wat al bestaat en wat in de toekomst nieuw wordt toegevoegd.	In onze huidige Omgevingsverordening bieden wij onder strikte voorwaarden de mogelijkheid voor de transformatie van vakantieparken naar de bestemming wonen. De genoemde locaties zijn hier (nog) niet voor aangedragen. Wij zijn ons bewust van de complexiteit voor bepaalde woonsituaties maar hebben in onze omgevingsverordening een verbod op het permanent wonen op vakantieparken. De nieuwe Omgevingsvisie geeft geen aanleiding om dit te wijzigen.
ZW_0400 t/m ZW_0433	5	*5. Rust, groen en kleinschaligheid behouden* Voor De Zonnehoek, De Groene Liede en Klein België zijn rust, groen, ruimte en kleinschaligheid belangrijke kwaliteiten. Mijn verzoek om maatwerk is geen verzoek om de gebieden verder te verstedelijken, intensief te bebouwen of te ontwikkelen tot nieuwe woonwijken. Een toekomstperspectief voor de bestaande gebieden kan juist worden gekoppeld aan het voorkomen van verdere verstedelijking en aan verbetering van groen en biodiversiteit, klimaatbestendigheid, landschap, veiligheid, bereikbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving. Behoud van bestaande situaties waar dat verantwoord mogelijk is, is niet hetzelfde als het mogelijk maken van nieuwe verstedelijking. *6. Investeringen vragen ook om toekomstperspectief* Voor eigenaren, bewoners en gebruikers is duidelijkheid over het toekomstperspectief van groot belang. Dit geldt temeer wanneer tegelijkertijd investeringen en maatregelen worden gevraagd op het gebied van bijvoorbeeld brandveiligheid, bereikbaarheid, infrastructuur en kwaliteit van de leefomgeving. Wij zijn bereid verantwoordelijkheid te nemen voor noodzakelijke en redelijke verbeteringen. Daar hoort echter ook bij dat de mogelijkheid van een duurzaam toekomstperspectief voor de bestaande gebieden niet vooraf door provinciaal beleid wordt uitgesloten.	Het bestemmingsplan van de gemeente en onze huidige omgevingsverordening zijn leidend voor een mogelijk toekomstperspectief. De keuzes die we op basis van deze Omgevingsvisie maken zullen getoetst worden aan de hand van bestemmingsplannen en afgestemd worden met de gemeenten.

ZW_0400 t/m ZW_0433	6	*7. Nieuwe recreatiegebieden zijn geen vervanging voor maatwerk voor bestaande gebieden* Er wordt tevens gesproken over de behoefte aan recreatieruimte en mogelijke nieuwe recreatiegebieden. Los van de vraag waar en in welke omvang nieuwe recreatieruimte nodig is, vind ik het belangrijk dat dit niet ten koste gaat van de aandacht voor bestaande recreatiegebieden. Het ontwikkelen of aanwijzen van nieuwe recreatiegebieden elders is geen antwoord op de vraag hoe zorgvuldig moet worden omgegaan met De Zonnehoek, De Groene Liede en Klein België. Deze gebieden bestaan al. Daarom verzoek ik de provincie ervoor te zorgen dat provinciaal beleid een duurzaam toekomstperspectief en toekomstig maatwerk voor bestaande recreatiegebieden niet uitsluit.	De gebieden waarnaar wordt verwezen in deze zienswijze vervullen een andere functie en komen niet overeen met de openbaar toegankelijke groene recreatieruimte die uitgebreid beschreven staat in de Omgevingsvisie en daarin aangeduid wordt als recreatiegebieden.
ZW_0400 t/m ZW_0433	7	*8. Mijn verzoek aan de provincie* Ik verzoek de provincie Noord-Holland daarom om in de definitieve Omgevingsvisie: - duidelijk onderscheid te maken tussen nieuwe ontwikkelingen en reeds bestaande recreatiegebieden en bestaande feitelijke situaties; - te verduidelijken welke betekenis de keuzes rond Schiphol, milieu(gebruiks)ruimte, (beschikbare) milieuruimte en “deze zones” hebben voor reeds bestaande recreatiegebieden; - expliciet te voorkomen dat deze provinciale beleidskeuzes gebiedsgericht maatwerk voor bestaande situaties bij voorbaat uitsluiten; - voldoende beleidsruimte te behouden om voor De Zonnehoek, De Groene Liede en Klein België een afzonderlijk en duurzaam toekomstperspectief te onderzoeken; - daarbij ruimte te behouden voor verschillende maatwerkoplossingen, zonder in deze Omgevingsvisie reeds vooruit te lopen op de uiteindelijke juridische oplossing; - onderscheid mogelijk te houden tussen bestaande situaties en eventuele toekomstige nieuwe ontwikkelingen; - verdere verstedelijking en ongewenste intensivering van de drie gebieden te voorkomen en hun rustige, groene en kleinschalige karakter te beschermen; - toekomstig maatwerk te kunnen verbinden aan verbetering van brandveiligheid, bereikbaarheid, groen, biodiversiteit, klimaatadaptatie, landschap en ruimtelijke kwaliteit; - de langdurig gegroeide maatschappelijke werkelijkheid op de drie gebieden bij toekomstige afwegingen mee te wegen; - het eventueel ontwikkelen van nieuwe recreatiegebieden niet te beschouwen als vervanging voor het zoeken naar een duurzaam toekomstperspectief voor reeds bestaande recreatiegebieden.	Zie de antwoorden hiervoor op de afzonderlijke vragen.

		9. Tot slot Ik begrijp dat de provincie terughoudend wil zijn met nieuwe woningbouw en nieuwe geluidgevoelige ontwikkelingen rond Schiphol. Daar richt mijn zienswijze zich niet tegen. Mijn verzoek is juist veel eenvoudiger: gebruik provinciaal beleid voor nieuwe ontwikkelingen niet om de deur naar toekomstig maatwerk voor bestaande recreatiegebieden dicht te zetten. De Zonnehoek, De Groene Liede en Klein België bestaan al. Geef deze gebieden de mogelijkheid om samen met gemeente, provincie en betrokkenen te onderzoeken welk duurzaam toekomstperspectief mogelijk is. Geen verdere verstedelijking, maar behoud van rust en groen én ruimte voor maatwerk voor wat er al is. Ik verzoek u deze zienswijze inhoudelijk te betrekken bij de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland en mij een bevestiging van ontvangst en registratie van deze zienswijze te sturen.	
Categorie 6: Schrappen “onhaalbare NUL-doelen"			
ZW_7001 t/m ZW_7092	1	Hierbij dien ik tijdig mijn zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De ontwerp Omgevingsvisie heeft een brede en langdurige betekenis voor de fysieke leefomgeving en kan richting geven aan latere programma’s, regels en concrete besluiten. Juist daarom is het van belang dat de visie voldoende concreet, zorgvuldig, evenwichtig en inzichtelijk wordt gemotiveerd, met voldoende aandacht voor de gevolgen voor bestaand legaal gebruik, landbouw, eigendom, bedrijfsvoering, voedselproductie, waterbeheer en de financiële gevolgen van keuzes.De provincie vermeldt zelf dat de ontwerp-Omgevingsvisie richting geeft aan het provinciale beleid voor 2030 en 2050 en dat de visie vervolgens wordt uitgewerkt in concrete programma’s en regels, waaronder de Omgevingsverordening. Daarmee is het van belang dat in deze fase al duidelijk is welke keuzes daadwerkelijk worden voorgestaan, welke onzekerheden nog bestaan en welke belangen en gevolgen bij de afweging zijn betrokken.	Wij danken indiener voor de zienswijze.

ZW_7001 t/m ZW_7092	2	*1. Algemeen: uitgangspunt van deze zienswijze* De ontwerp-Omgevingsvisie bevat belangrijke en verstrekkende keuzes voor het landelijk gebied. De impact daarvan kan groot zijn voor landbouwbedrijven, grondeigenaren en andere gebruikers van het landelijk gebied. Mijn bezwaar tegen verschillende onderdelen is niet dat klimaatadaptatie, waterveiligheid, natuur, voedselzekerheid of een gezonde leefomgeving geen plaats zouden mogen hebben in het provinciale beleid. Mijn bezwaar is vooral gericht tegen het vooraf vastleggen van harde of vergaande richtinggevende keuzes zonder dat de gevolgen, alternatieven, uitvoerbaarheid, financiële consequenties en belangen van bestaande legale functies voldoende inzichtelijk zijn gemaakt. De ontwerp-Omgevingsvisie moet daarom niet vooruitlopen op concrete beperkingen of functiewijzigingen die pas na nader onderzoek en een afzonderlijke besluitvorming kunnen worden gerechtvaardigd. Waar de visie zoekgebieden, restricties, waterberging, vernatting, overgangszones of het uitfaseren van bestaande situaties aankondigt, moet duidelijk worden gemaakt dat dit geen automatische aanspraak of grondslag vormt om bestaande rechten of legaal gebruik zonder afzonderlijke belangenafweging te beëindigen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Wij zijn het dan ook niet eens met indiener dat de omgevingsvisie niet vooruit mag lopen op nadere concretisering en definitieve keuzes na bijv. nader onderzoek; de omgevingsvisie heeft juist de functie om richtinggevend te zijn en te agenderen.
ZW_7001 t/m ZW_7092	3	*2. Klimaatneutraliteit en het doel van netto nul broeikasgasuitstoot*Ik maak bezwaar tegen het presenteren van netto nul broeikasgasuitstoot als een zodanig hard en allesbepalend doel dat daaruit vervolgens andere vergaande maatregelen als vanzelfsprekend zouden volgen. Een langetermijnvisie moet ruimte laten voor veranderende inzichten, technische ontwikkelingen, nationale en Europese beleidswijzigingen en onzekerheden in de toekomst.Ik verzoek de provincie daarom het doel zodanig te formuleren dat het realistisch, uitvoerbaar en betaalbaar is en dat duidelijk blijft welke keuzes nog onderwerp zijn van nadere afweging. Voorkomen moet worden dat een in de visie opgenomen einddoel later wordt gebruikt alsof daarmee reeds de noodzaak en rechtmatigheid van iedere daaruit afgeleide maatregel vaststaat.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving, ook wat betreft het doel voor netto nul broeikasgasuitstoot in 2050. Waarbij veranderende inzichten en ontwikkelingen uiteraard worden meegenomen in het vervolg en de uitvoering.

ZW_7001 t/m ZW_7092	4	*3. Vernatting van het veenweidegebied* Aan de klimaatdoelstelling wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie een vergaande koers voor vernatting van veenweidegebieden gekoppeld. Dit heeft potentieel grote gevolgen voor het huidige legale gebruik van gronden en voor de continuïteit van agrarische bedrijven. Ik verzoek de provincie om vernatting niet als een reeds vaststaand resultaat te presenteren, maar duidelijk onderscheid te maken tussen ambitie, onderzoek, mogelijke maatregelen en daadwerkelijk te nemen besluiten. Per gebied moeten ten minste de waterbeschikbaarheid, effecten op waterkwaliteit, landbouwkundig gebruik, bedrijfsvoering, natuur, infrastructuur, bodem, eventuele schade en alternatieven inzichtelijk worden gemaakt.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_7001 t/m ZW_7092	5	*4. Groei van de bevolking en integrale afweging* De ontwerp-Omgevingsvisie gaat uit van een forse groei van bevolking en activiteiten. Tegen die achtergrond is onvoldoende duidelijk hoe de verschillende doelen – klimaat, water, natuur, woningbouw, economie, energie en voedselproductie – integraal tegen elkaar zijn afgewogen. Ik verzoek om deze samenhang expliciet te maken en niet afzonderlijke doelen als absoluut te presenteren wanneer zij in de praktijk met elkaar kunnen conflicteren	De bevolkingsontwikkeling heeft effecten op het gebruik van de fysieke leefomgeving. Wij zijn het niet eens met indiener dat de omgevingsvisie slechts afzonderlijke doelen als absoluut formuleert. De effecten op het gebruik van de fysieke leefomgeving komen volgens ons uitvoerig in de omgevingsvisie ter sprake.
ZW_7001 t/m ZW_7092	6	*5. Natuur: onderbouwing en proportionaliteit*Ik verzoek de provincie om uitspraken over de toestand van de natuur voldoende gebiedsgericht en feitelijk te onderbouwen. Algemene kwalificaties over de staat van de natuur kunnen niet zonder meer dienen als rechtvaardiging voor vergaande ruimtelijke beperkingen. Ook moet inzichtelijk zijn welke maatregelen daadwerkelijk nodig zijn, welke alternatieven bestaan en welke gevolgen zij hebben voor andere functies.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op gebiedsniveau vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

ZW_7001 t/m ZW_7092	7	*6. Voedselzekerheid en landbouwgrond* Voedselzekerheid wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie genoemd, maar de consequenties van de verschillende ruimtelijke keuzes voor de beschikbare landbouwgrond en de agrarische productiecapaciteit zijn onvoldoende uitgewerkt. Meervoudig ruimtegebruik kan in sommige situaties voordelen hebben, maar kan ook leiden tot beperkingen in gebruik, opbrengst, bereikbaarheid en bedrijfsvoering. Ik verzoek daarom om voedselproductie als volwaardig belang mee te wegen en per maatregel inzichtelijk te maken wat de consequenties zijn voor de agrarische bedrijfsvoering en de beschikbaarheid van landbouwgrond.	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek. Voor een afweging van de impact van ruimtelijke ingrepen op de landbouwsector werken we zoals aangekondigd in de Omgevingsvisie aan een afwegingskader landbouw.
ZW_7001 t/m ZW_7092	8	*7. Waterberging, zoekgebieden en restricties* De ontwerp-Omgevingsvisie noemt het uitgangspunt dat in diepe polders 5 tot 10 procent en soms tot 15 procent van de diepste delen behouden moet blijven voor opvang van extreme regenval. Daarnaast worden zoekgebieden voor waterbergings- en noodoverloopgebieden genoemd. De visie kondigt daarbij restricties en de ontwikkeling van een juridisch instrumentarium aan waarmee tijdelijke waterberging voorrang zou krijgen op ander gebruik. Deze passage verdient een veel zorgvuldiger onderbouwing. Een generiek percentage kan niet zonder gebiedsspecifieke analyse als noodzakelijke maatstaf worden toegepast. De daadwerkelijke wateropgave, bestaande bergingscapaciteit, technische alternatieven, kosten, effecten op landbouw en natuur en de mogelijkheid van collectieve waterberging elders moeten per gebied worden onderzocht. De door mij aangeleverde foto's uit de ontwerp-Omgevingsvisie onderstrepen dit punt. Daarin staat dat nader onderzoek moet leiden tot de keuze welke gebieden uiteindelijk als bergingsgebieden en noodoverloopgebieden worden aangewezen en ingericht. Ook staat daarin dat voor dergelijke gebieden een juridisch instrumentarium moet worden ontwikkeld dat tijdelijke waterberging voorrang geeft op ander gebruik. Juist omdat de keuze van de gebieden nog nader onderzoek vergt, is het niet wenselijk dat de visie nu al de indruk wekt dat concrete gronden of functies zonder verdere afweging zullen worden beperkt. Ik verzoek de provincie daarom expliciet vast te leggen dat aanwijzing van een zoekgebied of reservering niet automatisch leidt tot beëindiging van bestaand legaal gebruik en dat een	De provincie wijst zoekgebieden aan voor noodoverloopgebieden en drinkwaterproductie. Deze zoekgebieden zijn tijdelijk van aard. Gedurende die periode worden de zoekgebieden nader onderzocht. Voor deze zoekgebieden gelden vooralsnog geen nieuwe eisen voor bestaand gebruik.

		concrete aanwijzing pas kan plaatsvinden na een afzonderlijke, deugdelijke belangenafweging en onderzoek naar alternatieven, gevolgen en compensatie.	
ZW_7001 t/m ZW_7092	9	*8. Water en bodem: generieke voorwaarden*De ontwerp-Omgevingsvisie spreekt ook over generieke voorwaarden die ervoor moeten zorgen dat ruimte blijft voor wateropvang bij hevige regenval. Dit roept de vraag op welke beperkingen hiermee voor bestaande functies worden bedoeld. Ik verzoek om deze voorwaarden concreter te maken en inzichtelijk te maken welke juridische status zij krijgen en op welke wijze bestaande rechten en belangen worden beschermd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.In het regionaal water en bodemprogramma zullen voorwaarden concreter en inzichtelijk worden gemaakt.
ZW_7001 t/m ZW_7092	10	*9. Overgangszones en verbindingen tussen natuurgebieden* De ontwerp-Omgevingsvisie kondigt overgangszones rond Natura 2000-gebieden en nieuwe verbindingen tussen natuurgebieden aan. Ook hier geldt dat de gevolgen voor functie, landgebruik en economie	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op gebiedsniveau vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Zo zal ook de uitwerking van het beleid rondom overgangszones binnen een ander beleidsinstrument dan de Omgevingsvisie plaatsvinden. De gevolgen voor bestaande bedrijven en functies maken een onderdeel van die beleidskeuze.
ZW_7001 t/m ZW_7092	11	*10. Afname agrarische bedrijven en ruimtelijke consequenties* De visie signaleert dat het aantal agrarische bedrijven afneemt, maar werkt onvoldoende uit wat dit ruimtelijk betekent. Een verdere opeenstapeling van functies op het resterende agrarische gebied kan de bedrijfsvoering juist verder onder druk zetten. Ik verzoek daarom om een integrale analyse van de ruimtelijke gevolgen van de verschillende beleidskeuzes voor de agrarische sector.	Wij herkennen het verzoek van de indiener om een integrale analyse van de ruimtelijke gevolgen van de verschillende beleidskeuzes voor de agrarische sector. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_7001 t/m ZW_7092	12	*11. Waterbergings- en noodoverloopgebieden: eigendom en financiële gevolgen*Een aanwijzing als waterbergings- of noodoverloopgebied kan directe gevolgen hebben voor economisch gebruik en de waarde en bruikbaarheid van gronden. De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt hier onvoldoende aandacht aan. Ik verzoek om vooraf inzichtelijk te maken welke financiële en bedrijfseconomische gevolgen	In de omgevingsvisie worden zoekgebieden aangewezen voor noodoverloopgebieden. Deze zoekgebieden zijn tijdelijk en bedoeld om nader onderzoek op uit te voeren naar de nut en noodzaak en ruimtelijke maatschappelijke impact, financiële en juridische consequenties etc. wel zal in de tekst worden aangegeven dat deze consequenties er mogelijk zijn

		kunnen ontstaan en welke rechtsbescherming en compensatiemogelijkheden daarbij worden voorzien.	
ZW_7001 t/m ZW_7092	13	*12. Landbouwgebieden en duidelijkheid over de agrarische functie* De aankondiging van specifieke landbouwgebieden voor agrarische productie roept de vraag op welke status het overige agrarische gebied in de toekomst heeft. Ik verzoek om duidelijk te maken dat het aanwijzen van specifieke landbouwgebieden niet zonder afzonderlijke afweging betekent dat bestaand legaal agrarisch gebruik elders wordt beëindigd of beperkt	Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden betekent dat landbouw ook elders nog steeds van betekenis en waarde is. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen.
ZW_7001 t/m ZW_7092	14	*13. Financieel perspectief voor de landbouw* De visie stelt dat verduurzaming financieel perspectief vraagt. Dat uitgangspunt moet ook daadwerkelijk worden vertaald naar de ruimtelijke keuzes. Bij iedere maatregel die de bedrijfsvoering beperkt, moet worden beoordeeld of een bedrijf economisch levensvatbaar kan blijven en welke ondersteuning, overgangsperiode of compensatie noodzakelijk is.	Door de sociaaleconomische positie van de boer expliciet als een van de doelen van kringlooplandbouw te benoemen is het toekomstperspectief van agrariërs als opgave benoemd. Hoe de verduurzaming van de agrosector de economische levensvatbaarheid van bedrijven raakt is namelijk niet op voorhand duidelijk en afhankelijk van economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de komende periode. Door concrete uitwerking van kringlooplandbouw en de daarbij gestelde doelen krijgt dit vorm.
ZW_7001 t/m ZW_7092	15	*14. Gevolgen van bevolkingsgroei* De gevolgen van de voorziene bevolkingsgroei voor duurzaam-heid, biodiversiteit, energie, water, infrastructuur en noodzakelijke ruimtelijke ingrepen verdienen een integrale beoordeling. Ik verzoek om deze gevolgen zichtbaar mee te nemen in de afweging en niet uitsluitend afzonderlijke groeidoelen te formuleren.	De bevolkingsontwikkeling heeft effecten op het gebruik van de fysieke leefomgeving. Wij zijn het niet eens met indiener dat de omgevingsvisie slechts afzonderlijke groeidoelen formuleert. Integendeel, groei van de bevolking is wat ons betreft geen doel op zich. De effecten op het gebruik van de fysieke leefomgeving komen onzes inziens uitvoerig in de omgevingsvisie ter sprake.
ZW_7001 t/m ZW_7092	16	*15. Uitfasering van bestaande onderbemalingen*De aangekondigde uitfasering van verleende en legale vergunningen voor onderbemalingen raakt rechtstreeks aan rechtszekerheid en bestaanszekerheid. Een beleidsvisie kan niet zonder nadere besluitvorming en belangenafweging als vanzelf tot beëindiging van bestaande legale situaties leiden.Ik verzoek de provincie daarom om expliciet te maken welke juridische stappen noodzakelijk zijn, welke overgangsregelingen worden voorzien en hoe de belangen van betrokken ondernemers en grondeigenaren worden beschermd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook de uitwerking in het omgaan met onderbemalingen.

ZW_7001 t/m ZW_7092	17	*16. Drooglegging, peilbeheer en nadeelcompensatie* De ontwerp-Omgevingsvisie noemt drooglegging van 20–40 cm als uitgangspunt en sluit een hoger waterpeil niet uit. Voor agrarische bedrijven kan dit grote gevolgen hebben. De enkele aankondiging dat nadeelcompensatie zal worden onderzocht, biedt onvoldoende duidelijkheid over de gevolgen en rechtspositie van betrokkenen. Ik verzoek daarom om eerst de feitelijke en bedrijfs-economische gevolgen van gewijzigde peilen inzichtelijk te maken en om duidelijkheid te geven over overgangsrecht, schade, compensatie en de wijze waarop bestaande legale situaties worden gerespecteerd.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarbij hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_7001 t/m ZW_7092	18	*17. Datacenters, drinkwater en energie* De ontwerp-Omgevingsvisie biedt ruimte voor economische activiteiten waaronder datacenters. Ik verzoek om hierbij niet alleen naar economische en ruimtelijke effecten te kijken, maar ook naar de gevolgen voor drinkwaterbeschikbaarheid, energiegebruik, netcapaciteit en de samenhang met andere ruimteclaims.	Wij realiseren ons dat toenemende schaarsten vragen om een kritische afweging ten aanzien van het verder faciliteren van datacenters. Hoewel er vanuit Europa, Rijk en regio een duidelijke behoefte is aan datacenters die bijdragen aan Europese soevereiniteit zullen wij via onze provinciale Datacenterstrategie nader uitwerken hoe wij daarop willen gaan sturen.
ZW_7001 t/m ZW_7092	19	*18. Juridische zorgvuldigheid en integrale belangenafweging*Gelet op de verstrekkende betekenis van de ontwerp-Omgevingsvisie verzoek ik de provincie om de uiteindelijke visie zodanig vast te stellen dat duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen beleidsambities, onderzoeksrichtingen, zoekgebieden, ruimtereserveringen en concrete beleidskeuzes. Ook verzoek ik om de gevolgen voor bestaande legale functies, eigendom, bedrijfsvoering en financiële belangen kenbaar en inzichtelijk te betrekken bij de voorbereiding.Daarbij verzoek ik de provincie om in de Nota van Beantwoording concreet en gemotiveerd op ieder onderdeel van deze zienswijze in te gaan. Een algemene verwijzing naar toekomstige programma's of nadere regelgeving is onvoldoende wanneer de ontwerpvisie zelf al richtinggevende gevolgen kan hebben voor de verdere besluitvorming.	We verwijzen indiener naar hoofdstuk 4 van de Nota van Beantwoording.

ZW_7001 t/m ZW_7092	20	*19. Uitdrukkelijk voorbehoud ter bewaring van rechten – Boekelermeer en Weerepolder* Bezwaar maken ter bewaring van recht Ik wil uitdrukkelijk mijn rechten voorbehouden met betrekking tot de gebieden die verband houden met Boekelermeer en Weerepolder. Deze passage moet worden opgevat als een uitdrukkelijk voorbehoud dat deze zienswijze geen afstand inhoudt van enig recht of rechtsmiddel met betrekking tot concrete toekomstige besluiten, plannen, vergunningen, regels, aanwijzingen of andere besluiten die deze gebieden of mijn belangen daarin kunnen raken. Voor zover tegen een concreet besluit afzonderlijk bezwaar, beroep of een ander rechtsmiddel openstaat, behoud ik mij uitdrukkelijk het recht voor daarvan gebruik te maken binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen. Deze zienswijze strekt er niet toe om een afzonderlijk rechtsmiddel te vervangen of om een eventuele beroepstermijn te verlengen. Ik verzoek de provincie deze uitdrukkelijke rechtenvoorbehoudende passage integraal te registreren en bij de verdere besluitvorming te betrekken.	Wij hebben uw zienswijze voor kennisgeving aangenomen, omdat deze geen betrekking heeft op de inhoud of gewenste inhoud van de omgevingsvisie. Wij maken geen registratie van deze zienswijze.

ZW_7001 t/m ZW_7092	21	*20. Verzoeken*• de ontwerp-Omgevingsvisie aan te passen overeenkomstig de hierboven genoemde bezwaren en aandachtspunten;• harde en onvoldoende onderbouwde doelstellingen niet als vaststaand resultaat te presenteren wanneer de uitvoering nog afhankelijk is van nader onderzoek, alternatieven en afzonderlijke besluitvorming;• de gevolgen voor landbouw, voedselproductie, bestaand legaal gebruik, eigendom, bedrijfsvoering en financiële belangen expliciet en gebiedsgericht te beoordelen;• bij waterberging, vernatting, peilbeheer en overgangszones de noodzaak, proportionaliteit, alternatieven en gebiedsspecifieke effecten inzichtelijk te maken;• duidelijk onderscheid te maken tussen zoekgebieden, ruimtereserveringen, beleidsambities en juridisch bindende regels;• bestaande legale situaties niet zonder afzonderlijke wettelijke grondslag, belangenafweging, overgangsregeling en passende rechtsbescherming als beëindigbaar te beschouwen;• deze zienswijze volledig en inhoudelijk te beantwoorden in de Nota van Beantwoording.	In het voorgaande zijn wij per punt ingegaan op de ingebrachte punten van indiener.
ZW_7001 t/m ZW_7092	22	*21. Conclusie* De ontwerp-Omgevingsvisie bevat op onderdelen vergaande ambities en richtinggevende keuzes voor het landelijk gebied. Ik verzoek de provincie deze keuzes niet als onvermijdelijk of reeds definitief te presenteren, maar te zorgen voor een realistische, haalbare en volledig afgewogen visie waarin ruimte blijft voor veranderende inzichten en waarin de belangen van landbouw, voedselzekerheid, waterveiligheid, natuur, economie, eigendom en bestaand legaal gebruik evenwichtig worden meegewogen. Ik verzoek u deze zienswijze als tijdig ingediend en volledig onderdeel van de besluitvorming te beschouwen en daarop gemotiveerd te reageren.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daarbij hebben we getracht om de verschillende belangen met elkaar zorgvuldig af te wegen. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven.

ZW_7001 t/m ZW_7092	23	*2 fotobijlagen:* Bijlage 1 – Aangeleverde foto ontwerp-Omgevingsvisie, p. 71De foto toont passages over waterberging, zoekgebieden voor waterbergingsgebieden en noodoverloopgebieden, en het aangekondigde juridische instrumentarium waarbij tijdelijk bergen van water voorrang krijgt op ander gebruik. Bijlage 2 – Aangeleverde foto's gebiedsuitwerking/waterDe aangeleverde beelden bevatten onder meer de gebiedsvermelding 'Wieringermeerpolder - west' en de passage over generieke voorwaarden, waterberging en ruimte voor wateropvang bij hevige regenval.	Behoeft geen reactie.
ZW_7001 t/m ZW_7092	24	*Bron- en documentnotitie* Deze zienswijze is opgesteld op basis van het door de indiener aangeleverde concept-zienswijzedocument en de twee aangeleverde foto's. De oorspronkelijke inhoudelijke punten zijn behouden, maar taalkundig verbeterd, juridisch voorzichtiger geformuleerd en opnieuw doorlopend genummerd. De door de indiener verzochte onderdelen over Wieringermeer-West en afzonderlijke kaartduiding zijn uit deze versie verwijderd. Voor de procedurele formulering is tevens gecontroleerd aan de hand van de actuele publicatie van de provincie Noord-Holland dat de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-omgevings-effectrapport van 15 juni 2026 tot en met 31 augustus 2026 ter inzage liggen en dat een ieder een zienswijze kan indienen. Let op: tegen een ontwerp-Omgevingsvisie wordt in deze fase een zienswijze ingediend; deze zienswijze is daarom niet als een regulier bezwaarschrift tegen de ontwerpvisie aangeduid. Het afzonderlijke rechtenvoorbehoud is bewust zo geformuleerd dat het geen afzonderlijke wettelijke bezwaar- of beroepstermijn probeert te vervangen of te verlengen.	Behoeft geen reactie.

Categorie 7: Bollengronden			
Zienswijzenummer	**Subnummer Zienswijze**	**Inhoud zienswijze**	**Beantwoording**
ZW_0500 t/m ZW_0504	1	*Waardering voor de ontwerp-omgevingsvisie* Alle vijf zienswijzen geven aan met belangstelling kennis te hebben genomen van de Ontwerp-omgevingsvisie en waarderen dat de provincie de bijzondere positie van de bloembollensector expliciet erkent.	Introductietekst, geen antwoord nodig.
ZW_0500 t/m ZW_0504	2	*Erken de bloembollensector als strategisch economisch cluster* Alle indieners verzoeken de sector expliciet te erkennen als een internationaal opererend, strategisch agrarisch-economisch cluster van provinciaal belang, waarvoor voldoende fysieke en economische ontwikkelruimte behouden moet blijven.	
ZW_0500 t/m ZW_0504	3	*Maak zoetwaterbeschikbaarheid een provinciale opgave* Alle vijf vinden de huidige formulering over zoetwater en verzilting in de ontwerpvisie onvoldoende en vragen een stevigere, actievere formulering, met samenwerking tussen Rijk, waterschap, kennisinstellingen en sector, en met het IJsselmeer en Amstelmeer als strategische zoetwaterbronnen.	De provincie zet zich, samen met andere overheden, in voor een duurzaam en volhoudbaar watersysteem voor de provincie en een goede waterverdeling tussen de verschillende vragers. Innovaties en bijvoorbeeld het lokaal vasthouden van water kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. De mogelijkheden hiervoor en de haalbaarheid verschillen van plek tot plek. Hiervoor anticiperen wij bijvoorbeeld actief in het Deltaprogramma Zoetwater en Deltaprogramma Centraal Holland. Tegelijk constateert het Nationaal Deltaprogramma dat er op termijn niet voor alle vragers voldoende water zal zijn, ondanks diverse innovaties en dat vragers zich hier op zullen moeten voorbereiden.Voor de verdeling van water zijn wij wel gebonden aan de nationale verdringingsreeks. De provincie ziet het zoetwatervraagstuk dan ook als een serieus en belangrijk vraagstuk. Het is ook niet voor niets dat het zoetwatervraagstuk een prominente plek heeft gekregen in deze omgevingsvisie.Hoe wij hier verder vorm aan geven, en hoe wij dat samen met andere partners willen oppakken, wordt onder meer uitgewerkt in het Regionaal Water en Bodemprogramma.

ZW_0500 t/m ZW_0504	4	*Koppel water- en bodemsturing aan innovatie, niet automatisch aan beperking* Alle indieners ondersteunen water en bodem als ordenend principe, maar waarschuwen voor een te statische toepassing. Ze vragen om innovatieve oplossingen voor waterbeheer volwaardig mee te wegen vóórdat beperkingen aan agrarisch gebruik worden opgelegd; functieverandering mag alleen een laatste optie zijn.	zie ZW_0500 t/m ZW504_3
ZW_0500 t/m ZW_0504	5	*Geef duurzame bollenteelt daadwerkelijk ontwikkelruimte* Elke zienswijze vraagt om vast te leggen dat aantoonbaar duurzame en toekomstbestendige bedrijven ruimte moeten houden om zich binnen de concentratiegebieden verder te ontwikkelen, omdat verduurzaming en economische ontwikkeling niet tegenover elkaar mogen staan.	De gevraagde ontwikkelruimte heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument omgevingsvisie.
ZW_0500 t/m ZW_0504	5	*Geef duurzame bollenteelt daadwerkelijk ontwikkelruimte* Elke zienswijze vraagt om vast te leggen dat aantoonbaar duurzame en toekomstbestendige bedrijven ruimte moeten houden om zich binnen de concentratiegebieden verder te ontwikkelen, omdat verduurzaming en economische ontwikkeling niet tegenover elkaar mogen staan.	De gevraagde ontwikkelruimte heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument omgevingsvisie.
ZW_0500 t/m ZW_0504	6	*Bescherm hoogwaardige bollengrond tegen onomkeerbare functieverandering* Alle vijf verzoeken het principe "agrarisch gebruik en agrarische ontwikkeling eerst" te hanteren, de begrenzing van bollenconcentratiegebieden expliciet te borgen conform het coalitieakkoord, en stellen dat een eventuele landwaartse uitbreiding van de binnenduinrand niet ten koste mag gaan van bestaande bollengrond.	In essentie kunnen we geen garanties geven dat agrarische gronden niet andere functies kunnen krijgen. Ons beleid voor behoud goede landbouwgronden, met afwegingskader landbouw, is gericht op het behouden van ontwikkelruimte voor de sector als geheel, inclusief de bollenteelt. We hebben geen specifiek ruimtelijk beleid voor het behouden van bollenareaal. Het beleid voor de bollenconcentratiegebieden heeft als doel om de ontwikkeling van de permanente bollenteelt op zand te beperken tot deze gebieden. Het doel achter de landinwaartse uitbreiding van de kuststrook is in eerste instantie bedoeld als mogelijke ontwikkeling om de waterveiligheid op een toekomstbestendige manier vorm te geven en daarbij ook mogelijk hierdoor een grotere zoetwaterbel te creëren die de verzilting tegengaat of vermindert. Dit zijn brede maatschappelijke belangen waarbij mogelijk ook de landbouwsector kan profiteren. Ook gaan we de gebruiksmogelijkheden bij deze ontwikkeling onderzoeken waarbij inderdaad recreatie en natuur en ook agrarisch gebruik tot de mogelijkheden behoort.

ZW_0500 t/m ZW_0504	7	*Verwerking, bewaring en innovatie horen bij het concentratiegebied* Alle indieners vragen om binnen bollenconcentratiegebieden voldoende ruimte te houden voor functioneel verbonden bedrijfsbebouwing en voorzieningen (centrale verwerking, bewaring, waterzuivering, mechanisatie, robotisering, energie, logistiek), zodat verduurzaming niet wordt belemmerd door ruimtelijke beperkingen.	De gevraagde ruimte voor functioneel verbonden bedrijfsbebouwing en voorzieningen heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument omgevingsvisie.
Onderstaande onderdeel van zienswijze ZW_0502 betreft een expliciete vraag die aanvullend is op de vragen en beantwoording in categorie 7 bollengrond.			
ZW_0502	1	Mogelijke aanwijzing van bedrijventerrein Boekelermeer als industrieterrein van provinciaal belang. De indiener wijst erop dat dit gebied in de jaren 80 is heringericht tot bloembollengrond van hoge kwaliteit en dat een dergelijke aanwijzing het bedrijf direct raakt, omdat deze schaarse grond niet gemist kan worden.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied, de weging van het landbouwbelang van de gronden en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.

Bijlage 5: Ingediende zienswijzen categorie 8 meningen en zorgen

Zienswijze nummer	Zienswijze
ZW_6000	Ik zou willen dat het natuurgebied tussen Uitgeest en Castricum behouden blijft voor de weidevogels. Ook de duinstreek moet ongemoeid blijven. De N203 tussen Castricum en Uitgeest veiliger maken.
ZW_6001	Geen bollenvelden meer, verder zoals beschreven.
ZW_6002	Bescherming van stiltegebieden en toegangswegen erheen en erlangs. Weer bovenmatig lawaai (motoren), toenemende snelheid en verontreinigende gassen. Naast zonnige zomen, zijn meer bomen nodig.
ZW_6003	Het is haast onbegonnen werk tegenover de sterke lobbies binnen de luchtvaartsector en het kabinet, maar probeer, samen met andere partijen als Natuurmonumenten en Landschap NH eindelijk de gigantische impact van Schiphol (geluid én uitstoot!) in te dammen. Dat kan alleen via een substantiële KRIMP van het aantal vluchten. Zóveel meer woongenot zou dat opleveren...!
ZW_6004	ik ben voor eco-bouw in de directe omgeving van steden of dorpen. Niet in de natuurgebieden a.u.b. Laten we die behouden voor de natuur om in te wandelen.
ZW_6005	Er is nu al te weinig groen. We hebben een gigantisch klimaat probleem dat de komende jaren alleen maar groter wordt. Behoud en verder uitbreiden van groen is een van de weinige opties de we nu hebben om het effect te temperen.
ZW_6006	Bescherming tegen uitbreiding vakantie bungalows en voor kamperen
ZW_6007	Wij waren ondernemer en helaas moeten wij constateren dathet hardlopend achteruit gaat in onze steeds minder mooi wordende Noord-Holland
ZW_6008	Houd camping Zeeweg71 in Overveen stand. De diversiteit aan planten, struiken en bomen is er groot, doordat het terrein extensief gebruikt wordt. Er is veel aandacht voor duurzaamheid (zonnepanelen, milieuvriendelijke warm water opwekking, autovrij terrein, verbod op graven, verbod op verlichting in de nacht), Kortom: een combinatie van aandacht voor de natuur en recreatie voor kampeerders.
ZW_6009	Een transitie naar natuurinclusieve of biologische teelt, is essentieel voor de toekomst. De sector is mede zelf aan zet is om bijv. voldoende zoet water te bergen, en om te schakelen, stuur hier concreet op! Veel kleinschalige campings en groene gebieden moeten in Noord-Holland plaats maken voor grote vakantieparken. Het landschap verrommelt en wordt steeds meer versteend. Dit gaat ten koste van de dagrecreatie. Voer als Provincie regie richting gemeentes en de commercie!
ZW_6010	Meer ruimte voor industrie en bedrijven. In alle geledingen.
ZW_6011	De provincie wil nog steeds staal laten maken in Beschermd Landschap. Ik vraag u om de meest waardevolle landschappen, zoals de binnenduinrand, een aparte status te geven en extra te beschermen. Dit kan door het aanwijzen als “landschapsparels”. Ook het storten van staalslakken moet verboden zijn. In het concept is weinig aandacht voor de uitstoot van CO en CO2 . Graag meer herstel van lucht kwaliteit ter bescherming van het landschap.

ZW_6013	Woningbouw Lage tot driehoog hoogbouw met gemeenschappelijke tuinen, groenvoorzieningen Parkeren onder de grond zodat bovengronds meer groen mogelijk is Niet meer te relatie parken met huisjes Integreer wonen, werken en recreatie met gecentraliseerde grotere winkelcentra en ruimte dichtbij de woonomgeving voor kleinere specialistische winkels zoals bakkers en slagers
ZW_6014	Ik zou willen pleiten voor meer veilige honden losloop gebieden.
ZW_6015	Er moet meer ruimte komen voor natuur, vogels en fietsers. Minder ruimte voor festivals en auto's. Schaalverkleining boeren bedrijven en minder gebruik van pesticiden.
ZW_6016	Ik begrijp dat er huizen moeten komen, dat bedrijven ruimte nodig hebben, maar dat het ten koste moet gaan van nog meer natuur, vind ik heel erg! We moeten zuinig zijn op dat kleine beetje dat we nog hebben. Neem jullie besluiten zorgvuldig en denk ook aan de toekomst van onze kinderen, die ook graag van de natuur hopen te kunnen genieten in de toekomst.
ZW_6017	Verstening dient voorkomen te worden. Meer ruimte voor groen. Meer bescherming van vogels en natuur Geen nieuwe datacentra. Minder lozing door de industrie
ZW_6018	Er moet wat gedaan worden voor toekomst, maar mensen met laag inkomen duur laten betalen terwijl er mensen zijn met veel meer geld die het makkelijker kunnen betalen. Zorg voor opvang van water, bij woningen meer water bv toilet doorspoelen met drinkwater te gek. En pak boeren niet die het beter weten als al die ambtenaren bij elkaar
ZW_6019	Ook in Noord Holland wordt het landschap en het grondgebruik gedomineerd door grootschalige kassen en boerenbedrijven, vaak met grote aantallen diëren (meer dan 100 koeien of varkens, sons wel duizenden kippen). De producten van deze " grootschalige voedselbedrijven" zijn niet zozeer gericht op de NL bevolking, maar voor een groot deel please de export. Ik zou willen pleiten voor een reductie van dit soort bedrijven, ten goede van kleinschalige, circulaire boerenbedrijven gericht op afzet binnen NL.
ZW_6020	De N99 vanaf de Kooy vervangen door een 4 baans snelweg naar de Afsluitdijk. Het NS - Spoor vanaf Anna Paulowna doortrekken over de Afsluitdijk naar Leeuwarden. Een vaste brug of een tunnel over of onder het Noordhollands kanaal bij Westeinde naar het terrein van de stichting s Heeren Loo. Alle karrensporen vervangen door deugdelijke wegen.
ZW_6021	Zorgen over pesticide gebruik in de landen tuinbouw. Geen idee waar je met vragen terecht kunt, alles duurt en geen klaar antwoord. Beter fietsbeleid in de provincie, paden en snelheudsbeperking. Dit is geen zienswijze, maar wel mijn visie op aandachtspunten.
ZW_6022	Punt 6.9.4.4. Fijn dat er meer aandacht komt voor het herstel van het grondwater rondom Vogelenzang. Wij zien elk jaar wat het gif doet op het bollenland tussen ons huis en de AWD. Daar groeit niets natuurlijks meer of ze verdelgen het meteen en dat komt in de bodem en water terecht. Op ons erf/land (2700m2) tussen twee natura 2000 gebieden (AWD en Woestduin) hebben we in 7 jaar de natuur terug gebracht door geen chemische middelen meer te gebruiken. De natuur is in volle glorie terug zowel, in de bodem en in de lucht. Alhoewel de N206 nog zorgt voor veel brandnetels en bramenstruiken.

ZW_6023	Ik mis in het hele verhaal de vervuiling van plastic zowel op zee als op het land. Zeker als er dubbel riool aangelegd wordt kan dit mijn inziens vervuild worden door peuken en ander plastic wat in het water terechtkomt.
ZW_6024	Alles doen om klimaatverbetering mogeljjk te maken, stop de sierbloementeelt en megastalken, geen datacenters en extra support voor bio-boeren. Natuurvergunningen van vliegvelden intrekken.
ZW_6025	Zo veel mogelijk de natuur z'n gang laten gaan en zeker GEEN woningbouw en herrie. Belachelijk dat in Petten een glamping camping omgetoverd wordt met lelijke vakantiehuisjes. Stom idee! Welke mafkees heeft dat goed gevonden?
ZW_6026	Laat agrarisch gebied met rust, geen uitbreiding buffer natura 2000. Woningen op bestaande plekken creeren, leegstaande kantoorpanden, kerken, antikraak es panden om bpuwen tot woningen, braakliggende velden, waar ooit gebouwen op stonden gebruiken voor woningen. Geen tristate city's maken, laat de boeren boeren, bescherm het noordhollandslandschap zonder inbreuk te maken
ZW_6027	Belangrijk is schone luchtkwaliteit! Vooral de uitstoot minderen van Tatasteel en héél belangrijk Schiphol moet het aantal vluchten drastisch verminderen! Zoals stoppen met de z.g. HUBvluchten...veel lawaai overlast en luchtvervuiling! Ook zorgen voor meer groen in woonwijken,minder verkeer in parken em recreatie gebieden..
ZW_6028	Bezoek eensbiologisch bedrijf De Lepelaar in t'Rijpje. xxxxxxxx doet daar ál 50 jaar wat in héél NL ál meer dan 25 jaar de norm had moeten zijn. Gezonde Groenten, aardappelen, tomaten, kool,etc. verbouwen - zonder kunstmest, zonder "gewasbestrijdingsmidden". Niet voor de "export", maar prioriteit écht gezonde voeding voor onze regio. Dichtbij, Écht Duurzaam, Gezond én met een lange termijn visie! De Noorderhoeve & Scorlewald,Schoorl mét zorg voor natuurbeheer in de omgeving. 100% stoppen mét de "giftige bollenteelt" voor export. Prioriteit; schoon & gifvrij water in héél NH.
ZW_6029	Vol op klimaat maatregelen inzetten. Boeren netjes en royaal uitkopen dan wel schadeloosstellen (dit mag best wat kosten van mij). En streng beleid op groot vervuilers als Schiphol en Tata Steel. Noord Holland kent veel weidevogels. Deze hebben het zwaar. Graag ook streng beleid op stimulerende maatregelen om de weidevogels te beschermen
ZW_6030	Doortrekken A8-A9 Onvoorstelbaar dat 15 miljoen auto's door Krommenie en Assendelft mogen blijven rijden op jaarbasis en dat in 2026 nog mogelijk is gezien alle milieuproblemen Onvoorstelbaar! En dat langs een school met 1000 leerlingen op 4 mtr afstand en het stoppen en optrekken van de auto's met 6 verkeerslichten..... Dus waar u al 45 jaar mee bezig bent misschien eindelijk eens iemand die deze belachelijke situatie oplost in de komende 5 jaren. Dus voor de toekomst graag deze situatie nu oplossen en doortrekken van deze wegen A8-A9
ZW_6031	Zou toch mooi zijn als er meer groen komt in de vorm van meer inheemse planten . Er zijn tegenwoordig nieuwbouw wijken waar je dit zie. En ook minder vakantieparken met te zeer luxe woningen die voor de meeste mensen niet meer te betalen zijn . Meer fietspaden moeten er komen. Vraag mij ook af of er niet te veel woningen worden gebouwd. Met een aantal jaar zijn de meeste babyboomers er niet meer dus huizen over.

ZW_6032	Ik heb in het verleden meerdere bezwaren tegen bouwen van extra industrie en woningen ingediend. En toch is nu alles vol gebouwd tussen Zaandam en Nauerna. Ook Afval"zorg" zou niet verder groeien, maar zie wat er gebeurd is. Vanwaar toch die expansiedrift? Stop gewoon eens met bouwen. En iedereen denkt dat dat niet kan, heeft ongelijk. STOP DE BOUWDRANG!
ZW_6033	Mijn passie is educatie, zoals mijn vrijwilligers werk bij de Haarlemse kweektuin Dat er nu een stagnatie is gekomen om t nieuwe NME gebouw te bouwen Gaat natuurlijk over geld..wat we zeker niet ondergeschikt moeten laten worden. Alles begint bij bewustwording ,zeker onze leefomgeving,ik pleit er dan ook voor Zet misschien vanuit het "landschap noord holland"wat meer druk op de gemeente Haarlem ,om het pareltje "de Haarlemse kweektuin "wat meer belangrijke Status te geven. Iets wat goed is en doordacht moet je koesteren
ZW_6034	Wanneer alles bij elkaar komt is er druk op de ketel en kan je als mens ook in de verdrukking komen. Jouw omgeving wordt steeds kleiner en reizen naar rust onmogelijker. Verhuizen naar rust kan niet want daar mag niet gebouwd worden. Natuur, mensen, boeren Ik kan hier geen balans in brengen behalve dan kijk eens naar jezelf en welke ruimte jezelf in neemt en kijk dan naar een ander Geld maakt mogelijk niet alleen voor natuur maar ook voor mens en boer en ik ill betaal de relening
ZW_6035	De bevolking in Nederland is hoog t.o.v. de ruimte die er is. Hou rekening met de jeugd dat zij nog een toekomst hebben.
ZW_6036	De biodiversiteit holt achteruit in NH. Dat komt mede door het in gebruik nemen van groene gebieden voor vakantieparken, woningbouw en wegenbouw. Gezien de instortende voedselketens door de verandering van het weer lijkt het hoogstnoodzakelijk prioriteit toe te kennen aan die biodiversiteit. Al het andere is minder relevant. Denk hierbij bijvoorbeeld ook aan luchtvaart: het levert nauwelijks wat op anders dan schade en grondbeslag, het vervuilt, het doodt (ganzen) en jaagt de klimaatverandering aan. Dat moet zo veel mogelijk beperkt worden ipv gestimuleerd met belastingvrijstellingen. Succes.
ZW_6037	Woningbouw heeft boven alles voorrang natuurgebied heeft wel bescherming nodig belangafweging via democratische principes o.a . bewoners van geplande gebieden succes !
ZW_6038	de laatste jaren
ZW_6039	Meer ruimte voor natuur en recreatie. Meer groen binnen de woonkernen, ruige speelplekken, enzovoort. Veel groen is in deze omgeving niet toegankelijk, verboden toegang of van boeren, zodat je voor wandelen en fietsen afhankelijk bent van wegen waar ook (vracht) wagens en landbouwverkeer gebruik van moeten maken. Niet alleen voor vogels en andere wilde dieren is natuur zonder verstoring belangrijk, ook voor de mens.....
ZW_6040	Herstel van overbemeste en vervuilde gebieden; Prioriteit voor Schoon water; Inzetten op circulaire, biologische landbouw; verdichting van bebouwde omgeving en uitbreiding van natuurbeheerde gebieden met aandacht voor biodiversiteit in flora en fauna;controle op het maaibeleid van boeren voor bescherming en groei van de weidevogelstand. Ontmoedigen van massatoerisme.

ZW_6041	Voor de jong volwassenen; tiny houses, kan je makkelijk verplaatsen en in principe overal neerzetten. Geen grote blokkendozen in onze kwetsbare natuur, die online winkels bedienen. In de lege kantoorgebouwen is genoeg plek voor opslag. Laat de projectontwikkelaars, met het grote geld, van de parken afblijven waar mensen hun tuinhuisjes koesteren. Gun ze het geluk. Graag minder varkenstallen etc. Het meeste vlees is toch voor de export, het moest verboden worden dieren zo te exploiteren. In plaats daarvan meer voedselbossen, het zou een oplossing zijn voor gifvrije voedselproductie en CO2 opname
ZW_6042	Minder stikstof door boerenbedrijven en daar kunnen mi in de weilanden die “verpest” worden door “gif” best huizen worden gebouwd. Natuur belangrijk en mensen gaan voor economie
ZW_6043	Behoud en respecteer de natuur. Belangrijk voor heerhugowaard! Niet alles volbouwen met woningen. Er zijn te kort woningen maar ook doorstroming is belangrijk met de vergrijzing. Strengere handhaving voor fat bikes, zeker opgevoerde. Fietspad Haringvliet is niet overzichtelijk , veel aanrijdingen! Fietsen/ fatbikes rijden te hard, automobilisten rijden veel te hard!
ZW_6044	Absoluut niet bouwen wat grenst aan een natura 2000 gebied
ZW_6045	De visie noemt vergoeding voor ecosysteemdiensten (§5.11) maar maakt dit afhankelijk van Rijksbeleid, zonder eigen instrumentarium of schaal. Naar Costa Ricaans PES-model zou een eigen provinciaal verdienmodel voor landschapsbeheer effectiever zijn. Extensivering en natuurbeheer (§5.11) zijn nu vrijblijvende “ontwikkelpaden”; maak dit een actief gestimuleerd spoor met concrete financiering. Daarnaast krijgt bollenteelt (§5.11, p.92) ruimte voor ingrijpende grondbewerkingen zonder afweging tegen beperkt economisch rendement versus ecologische schade — heroverweeg dit.
ZW_6046	Niet teveel strandtenten en vakantie " parken" op de stranden Wees zuinig op bos, duin, polderlandschap. Niet alles vol willen bouwen!!! Geef meer voorlichting aan het publiek over de natuur, bv boomsoorten, vogels erc. Te beginnen op scholen. Ook iets met webcam. Meer fietspaden door het groen. (alleen toegankelijk voor fietsers en mindervaliden) Beboet misbruik en handhaaf dit ook beter als t lukt.
ZW_6047	Hotel woningbouw noodzakelijke, is het onjuist hiervoor natuurgebieden op te offeren. Inbreken in en op toppen van bestaande bebouwing is de aangezien weg
ZW_6048	Heel graag wil ik zien dat in de toekomst de infrastructuur ín en rondom ons mooie dorp beter wordt en in verhouding komt met ál die nieuwe huizen! Tevens vind ik dat de agglomeratie Nieuw Vennep-Hoofddorp wel een feit i geworden en dat gestopt mag worden met verder huizenbouw. Laat in vredesnaam óók wat groen over in onze polder!!!! Over Schiphol kan ik kort zijn: liefst minder vliegtuigen maar dit is een utopie! Succes met alles!
ZW_6049	Als je als provincie het hoogste BRP van NL realiseert, moet je zorgen voor goede snelwegverbindingen zoals een A9 die doorloopt tot Den Helder en een A8 die doorloopt tot de A9 en dan noordelijk ook nog een Oost-West verbinding. Niet meer datacenters (ook koploper). Niet meer zonnepanelen en windmolens. Niet meer statushouders en zwervende illegalen. Is NH nummer 2 in absolute aantallen. We hoeven niet overal koploper in te zijn. Ik zou graag de aanwezige natuur beter beschermen inclusief de rechtmatige inwoners.
ZW_6050	Er is onvoldoende recreatieruimte in het groen in Noord-Holland en veel bestaande gebieden hebben een onderhoudsachterstand. Zorg voor een regeling waarbij nieuw groen meegroeit met de woningbouw en ga snel aan de slag met het versterken van het groenblauwe raamwerk.

ZW_6051	Uitbreiding veilige fietspaden door polder en duinen met eventueel begroeiing aan windzijde. Vogelvriendelijk inrichten van de duinen. Nu bijna geen vogels meer te zien. Oude solitaire bomen worden omgehaald om grijze duinen te kunnen realiseren. Recreatief zeer saai! Staatsbosbeheer laat fietspaden onderstuiven omdat inzet (beleid) stuifduinen, nauwelijks of niet werd gemonitord . Tot gevolg dat er nu een nieuw duur fietspad moet worden omgelegd tussen Schoorl aan zee en Bergen aan zee. Afstemming jaarplannen met gebruikers/recreanten om te voorkomen dat er te rigoureus wordt gekapt
ZW_6052	Natuur en natuurbescherming MOETEN altijd nummer 1 staan. Zonder natuur is er niets.
ZW_6053	Er zouden veel meer bomen moeten komen. Langs de N9 bijvoorbeeld, kunnen er heel veel staan. Ik ben tegen woningbouw omdat Nederland al lang al vol is. Door meer te bouwen komen er nog meer mensen! Veel groene campings zijn de laatste jaren omgezet naar bungalowparken. Door kampeerterreinen in natuurgebieden aan te wijzen als “beschermd groen”, kan verdere verstening worden voorkomen.
ZW_6054	Ik vind het voorbeeld die jullie gaven zoals nr 2en3 wel een eerste wat er moet zou Moeten gebeuren dat vind ik het belangrijkst . Zo zou ik ook de sloten willen zien dat die worden uit gebagerd en dat op het land Gooien van de boeren en de boeren mogen er niet op tegen zijn.
ZW_6055	Persoonlijk vind ik dat er meer aandacht mag komen voor het behoud van groene stukjes agrarische grond in overvolle buurten, dorpen die kampen met drukke wegen overlast van verkeer en dus vervuiling! Houd de groene longen in stand
ZW_6056	Ik wil graag de ontwerp-omgevingsvisie inzien.
ZW_6057	Geen woningbouw buiten steden en dorpen gewoon inbreien. Er is ruimte genoeg volgens deskundigen. Focus op biologische landbouw. Ga industriële belasting tegen, of verbeter de belasting met innovatieve technieken. Varieer in bos- en akkerbouw om bosbranden en verontreiniging te voorkomen. Maak waterreservoirs voor droge tijden. Leg nieuwe gevarieerde bossen aan ter verbetering van milieu. Laat de waterstand niet afhankelijk zijn van de conservatieve agrarische behoeften behoeften. Verzet je tegen massatoerisme. Verzet tegen kernenergie om problemen met kernafval en koelwater te voorkomen.
ZW_6058	Ik zie steeds verdere achteruitgang van de natuur, met vervuiling van lucht, water en grond. Verdere afbraak, vermindering of anderszins achteruitgang van de natuur door uitbreiding van bebouwing, intensieve landbouw/veeteelt/tuinbouw zijn mijns inziens geen optie. Natuurlijk moeten er huizen bij, maar dan liefst op de plaatsen waar de natuur er niet onder lijdt. Data-centra zijn, mede door hun energie- en watergebruik, niet gewenst.

ZW_6059	Van belang is dat er natuurinclusief wordt omgegaan met onze kwetsbare natuur. Duinen en bossen eerder uitbreiden dan inkrimpen. Minder industrie, luchtvaart boven natuurgebieden zoveel mogelijk weren en zoveel mogelijk autoverkeer naar 30 km handhaven. Fiets voorrang geven in het dorp van Heiloo, Limmen, Uitgeest en Bergen. Biologisch werken in het groen. Huizenbouw met verantwoorde middelen en liever binnen de dorpsgrenzen waar mogelijk. Voor Heiloo ook een soort hofje voor bejaarden zodat zij elkaar kunnen helpen en samen een gemeenschappelijke tuin kunnen hebben tevens een ontmoetingsplek.
ZW_6060	Als geboren Amsterdammer, opgegroeid in Landsmeer en later Oostzaan, nu woonachtig in Uithoorn, kan ik wel zeggen dat ik een echter Noord-Hollander ben. Ik pleit voor meer bescherming van kwetsbare gebieden. Zowel natuur als ook andere geologische aspecten. Zo ben ik erg sceptisch over plannen voor woningbouw in veengebieden. Inklinking van de bodem leidt tot een vicieuze cirkel van steeds verdere bodemdaling. Voor bewoners leidt dat tot voortdurende verzakking van tuinen. Weidevogels krijgen te weinig bescherming. Kortom: wees veel zuiniger op onze veengebieden.
ZW_6061	Binnen de ring van Alkmaar woningbouw en groenvoorziening realiseren waar nu eventueel bedrijfspanden staan.
ZW_6062	Natuur verdient niet alleen meer aandacht in het landschap, maar moet als uitgangspunt worden meegenomen in de inrichting en ontwikkeling van onze hele leefomgeving. Ik zie daarbij vooral kansen om natuurbeleid nadrukkelijker te verbinden met landbouw, dorpen en steden. De landbouw kan een belangrijke partner zijn in het versterken van de natuur. Stimuleer daarom natuurinclusieve landbouw veel sterker en maak het voor boeren aantrekkelijk en haalbaar om natuur een structureel onderdeel van hun bedrijfsvoering te maken. Het beperken van intensieve veeteelt kan daarbij kansen bieden. Gronden di
ZW_6063	De grenzen moeten dicht, dan hoeven er geen boeren en koeien te verdwijnen. Als ik om mij heen kijk in Noord Holland zie ik groen, groen en nog eens groen. Alleen in de steden is het niet groen. Dus blijf met jullie tengels van het platteland af. De stad heeft het platteland nodig en omgekeerd heeft het platteland de stad niet nodig. Stikstof, ik lach erom. CO2, Dat komt allemaal uit het buitenland. Klimaat, we hebben nu een wat warmere periode maar er komt weer een ijstijd. De natuur zal zich steeds aanpassen, dat kan de mens niet. Dus stop met dat oeverloos gedram en belastingheffingen.
ZW_6064	Ik zou willen dat er gestreefd wordt naar balans terugbrengen in de natuur. Niet het maken van winst (want dan is er altijd een verliezer), dus niet ten koste van de natuur en de dieren, maar samen met…. Als de natuur weer in evenwicht is kan herstel plaatsvinden.
ZW_6065	Ondanks het tekort aan woningen, de verhouding groen/woningen in een goede verhouding houden. Het is triest om over Noord Holland te vliegen en het idee hebben dat je over betondorp vliegt
ZW_6066	Terug gaan in de tijd is een onmogelijkheid. Wil je natuur en verworven leefstandaard beiden in de toekomst behouden of zelfs verbeteren dan moeten we van de nieuwste technieken gebruik maken. Vooral in de landbouw en veeteelt valt winst te behalen door ecologisch te gaan werken zodat grond en vee niet op onnatuurlijke wijze wordt uitgemolken. Bebouwing van natuur gebieden is een no go; eenmaal in de grond gewerkt met riolering en kabels en leidingen en de oorspronkelijke natuur komt nooit meer terug. Voor nieuwbouw zou beter gezocht kunnen worden op plekken waar verouderde industrie verdwijnt.

ZW_6067	stop met omzetten campings stop nieuwe huisjesparken start met permanente bewoning van deze villastjes meer huizen, ook grondgebonden, ook op weilanden waar boeren toch al moeten stoppen weer wielrenners en mountainbikes van de fietspaden vooral door de duinen weer honden vooral loslopende. ze vervuilen.
ZW_6068	WAT is een zienswijze??? WAT wilt u van ons weten? Waarom stuurt u steeds aanmaningen over het indienen hiervan???
ZW_6069	1) Het nu al aanwijzen van bescherming landbouw maakt woningen, natuurbescherming en gezondheid ondergeschikt. Dit terwijl landbouw een aanzienlijk beslag legt op water,gif gebruikt en voedsel grotendeels geexporteerd wordt. Onbegrijpelijk! 2)Geluidsoverlast is een groot probleem. Pak de dagelijkse geluidsoverlast door het circuit aan. Recreeren in de natuur levert stress op door dit geluid tm vogelenzang. Ook meer maatregelen tegen festivals en schiphol 3)Stop versteniging van campings 4) Meer water voor vogels. 5) geen subsidie voor tourisme, wel natuureducatie
ZW_6070	Noord-Holland Noord bloeit in 2050 als dé duurzame oase. Intensieve teelt maakt plaats voor biologische landbouw en natuurbeheer. Boeren transformeren tot gastheren die (meewerkende) toeristen verwelkomen. Deze 'participerende gasten' ontdekken de wereld van de biologische producten op hun dagelijkse bord. Vrijgekomen ruimte biedt plek aan natuurlijke dijkverzwaring en groene, biobased woonwijken. Zo ontstaat een vitale regio waar ecotoerisme, biodiversiteit en woningbouw elkaar versterken. Samen bouwen we aan een gezonde economie waarin mens en natuur in perfecte balans samenleven.
ZW_6071	Dat noord Holland een prettig leefomgeving blijft met onderhoud natuur dus met veel agrarische bedrijven Dat Noord Holland zich daar ook ten volste zich voor inzet in voordeel van de agrarische sector,anders snapt u niet waar de welvaart vandaan komt
ZW_6072	Behoud de natuur in de duinen, zorg dat ze ons kunnen blijven beschermen als de zeespiegel stijgt. Zorg dat het regenwater wordt opgeslagen voor droge tijden met waterbekkens. Koop gebieden op die vervuilen door industrie. Pak vervuilers van grondwater aan. Stop het gebruik van pesticiden!
ZW_6073	Graag bij woningbouw rekening houden met een natuurgebied. Vandaar samen woningen realiseren. Altijd met elkaar overleggen.
ZW_6074	Geen datacentra in Noord-Holland en de rest van Nederland erbij. Vreet veel te veel energie en water.
ZW_6075	Stop verstening, landschapvervuiling en stop industriele verrommeling van het cultuurlandschap en kies voor grote kerngebieden waar woningbouw, wegenbouw en industrie (dus ook zonneparken, windturbines en energiemasten) niet zijn toegestaan. Sta niet toe dat zonneparken en windturbines lukraak in het cultuurlandschap geplaatst kunnen worden, maar alleen op aangewezen industriegebieden. Schakel cultuurgebieden aan elkaar en financier nabijgelegen boeren om mee te helpen aan natuurbeheer (zoals broedplekken voor weidevogels).

ZW_6076	Goedemorgen, Als natuurliefhebber en bezorgd burger hoop ik dat er maximaal rekening kan worden met: * Maximale biodiversiteit op particulier en bedrijfsgebied * Maximale beboming * Maximaal gezond verstand bij beheer van polders met als doel om voedselketen maximaal te laten bestaan (eten en gegeten worden).
ZW_6077	Steden meer vergroenen met biologisch geteelde planten en bomen. Hanteer de 3 30 300 regel minimaal. Haarlem is zeer versteend wel is de gemeente goed beig met aanleg van perken. Het aantal bomen schiet wel tekort. Zorg voor meer wateropvang en infiltratie zodat in tijden van droogte buffers beschikbaar zijn. Doe meer aan natuuronderwijs naast schooltuintjes, denk aan duingebied, paddestol en vogelexcursies etc.
ZW_6078	Niet iedere stad of dorp kan het tekort aan woningen zelf oplossen. Niet elke boer kan zelf het stikstof probleem oplossen. Niet iedere gemeente kan zelf landbouwgrond of natuur inwisselen voor industrie of zonneparken, windturbines of militair oefening terrein. Meer coordinatie cq. regie is nodig. De provincie moet het voortouw nemen en voor NH een toekomstbeeld scheppen waarin de inbreng van alle stakeholders is verwoord. Benoem eerlijk de pijnpunten. Draag er zorg voor dat het rijk ism bedrijfsleven de benodigde financiering voor haar rekening neemt. Geef de boeren de kans en tijd om in natuu
ZW_6079	Laat de natuur meer de natuur zijn. Zonder te veel menselijk ingrijpen. De natuur weet zelf wel wat het beste is. Laten mensen wat meer verwonderen daarover. In plaats van het naar ‘onze’ hand te zetten.
ZW_6080	Schoon water is erg belangrijk maar dat houd direct verband met vervuiling door auto's ,vliegtuigen ,landbouwgif en vleesproductie .Er zijn gewoon veel te veel mensen op deze wereld .
ZW_6081	Houdt Noord-Holland vooral MOOI. Verknoei het niet door kriskras bedrijventerreinen te bouwen bij dorpen. West-Friesland is een PRACHTIG stukje van onze provincie met veel bezienswaardigheden. Huizenbouw: betaalbare RUIME woningen voor senioren. Houdt de luchtkwaliteit vrij van te veel luchtverontreiniging. Vliegtuigen veroorzaken al genoeg vervuiling. Zorg voor goede instroomwegen bij nieuwbouwprojecten. Onze weilanden en de boeren horen bij het platteland. We wensen allen VEEL SUCCES en doe iets GOEDS.
ZW_6082	Voor mij zou een duurzame landbouw en visserij boven aan de prioriteitenlijst moeten staan. Als we straks, net als gas, elektra etc, ook nog afhankelijk worden voor voedsel van het buitenland kunnen we wel inpakken. Wat is er duurzaam om nieuwbouw te stimuleren terwijl je al bestaande zgn.bungalowparken hebt? Maak daar bijv.starterswoningen van of voor studenten. Kijk eerst eens naar de leegstaande gebouwen, kantoren en kjjk of je die kunt ombouwen tot woningen. Bouw als dat kan op bestaande laagbouw nog eens 1 of 2 woonlagen. Nieuwbouw kan maar kijk ook wat je hebt.
ZW_6083	Stoppen met lelieteelt. Geen gifspuiterij meer. Halveren veeteelt. Subsidieren biologische boeren en geen subsidie naar gifboeren. Geen huizenbouw in beschermde gebieden. 2e huiseigenaren overhalen tot verkoop.
ZW_6084	Ik ben het volledig eens met de ontwerp omgevingsdienst en met name de gebiedsgerichte keuzes van Den Helder en omgeving.
ZW_6085	Noord-Holland is een prachtige provincie met veel groen en natuur, maar ook met steden, dorpen, bedrijven en industrie. Ik zie graag dat het landelijke karakter van onze provincie gehandhaafd blijft. Nieuwe woningen zijn ongetwijfeld nodig, maar gebruik hiervoor geen grond in of nabij gebieden met een belangrijke natuurwaarde. Gebruik ook zo min mogelijk grond voor zoveel mogelijk m2 woonruimte. Ontwikkel waar mogelijk nieuwe natuur en beheer het bestaande goed. Houd daarbij rekening met een gezonde waterhuishouding, gericht op de toekomst (meer droogte).
ZW_6086	Laat groen belangrijk zijn in de beslissingen en geen verdienmodel voor de “markt”. Groen is van ons allemaal en niet van een schimmige marktpartij die er geld mee verdient. Laat dat vooropstaan.
ZW_6087	goede en brede fiets paden . met verlichting
ZW_6088	Een aantal keren per jaar rijd ik van A,dam naar Friesland de landschappelijke verommeling neet elk jaar toe. het wordt tijd om ons te bezinnen waar we als samenleving naar toe willen.
ZW_6089	In de 19e en de 20e eeuw is ontzettend veel Nederlandse natuur opgeofferd voor landbouw en - in mindere mate - voor huizenbouw, fabrieksterreinen en dergelijke. Het wordt tijd om de balans te herstellen want op alle fronten zien we tot welke immense problemen dat heeft geleid.
ZW_6090	goede en brede fiets paden . met verlichting2
ZW_6091	Van belang is een grotere rol van de Rijksoverheid bij de ruimtelijke ordening. Het vestigingsbeleid van grote industiegebieden en datacentra is mijns inziens geen zaak van kleine gemeenten. Natuurorganisaties moeten een grotere inbreng hebben bij het bepalen van bestemmingsplannen.

ZW_6092	Geachte provinciebestuurders, Vindt U ook niet dat groen van de allerhoogste waarde is? o.a. omdat AL het leven ervan af hangt! En ik gruw van datacenters e.d. Bovendien: in de hoogte is er ruimte genoeg!
ZW_6093	Natuur zal steeds meer onder druk komen te staan door het tekort aan woningen. Echter in de reeds versteende gebieden is er ruinte genoeg. Er staat onnoemelijk veel kantoorruimte leeg. En dar zal onder invloed van AI groeien. Ook wel gebruikte gebouwen hebben zoveel onbenutte ruinte. Vanuit jullie organisatie moetver veel actiever de aanval worden gekozen tegen het verstenen van natuur en weilanden.
ZW_6094	Veel te weinig aandacht voor de mensen die hoor wonen en werken. Dit evenwicht mis ik, alles voor de natuur en niets of vrijwel niets voor de inwoners, zij zijn ondergeschikt. Wonen kan, maar in soort van reservaten.
ZW_6095	Industrie, niet bekend mee. Veel meer bloemen en kruiden op grasland voor vee en zgn. Vrij grasland zoals bermen en langs boerenland. Ook op veel industrie terreinen zouden veel meer bomen gepland kunnen bv langs de straten en bloemrijk gras. Echte inspraak voor bewoners. Veel meer (ondergrondse) opslag voor water ipv afvoer naar zee en grote wateren. Waarom niet meer kijken en overnemen van uitstekende irrigatie projecten die particuliere ondernemers zoals tuinders uitvinden? Regentonnen beschikkbaar voor eensgezins woningen, zonder de regels die er nu zijn. Ik mag/kan er geen omdat de regenpi
ZW_6096	Hallo, graag zou ik veel meer bomen willen zien. In de stad maar ook op het platteland. Dit om warmte, water en uitstoot te reguleren.
ZW_6097	Behoud van alle natuur. Veel minder vakantie parken, maar daarvoor in de plaats betaalbare woonhuizen voor jongere mensen. Vakantie parken staan ook een groot deel van het jaar LEEG!!!!!!!
ZW_6098	Ik pleit ervoor dat de Omgevingsvisie NH2050 ambitieuzer inzet op natuur, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Geef uitvoering aan de Nationale Bossenstrategie en de Europese Natuurherstelverordening door substantieel meer bomen en bos aan te planten en vergroot het natuurareaal. Zorg daarnaast dat regenwater meer wordt vastgehouden waar het valt, zodat wateroverlast en verdroging worden beperkt. Waar nodig mag hiervoor agrarische ruimte worden benut. Het is van essentieel belang dat er meer bomen en bossen in Noord-Holland komen.
ZW_6099	er is maar heel(veel te weinig) natuur in Nederland maar enorm veel "boeren land"productie land. Om nu nog meer natuur op te offeren voor huizenbouw, wat wel echt nodig is, is wel dood zonde, dodelijk op termijn eigenlijk. Verder zie je ook steeds meer dat recreatieparken opgekocht worden door kapitaal krachtige bedrijven voornamelijk uit winstbejag terwijl de mensen met een kleine beurs, voor wie deze parken bedoeld zijn en essentieel voor hun geluk, weer eens aan het korstte eind trekken. Ook zullen de "nieuwbouw parken" geen toevoeging zijn voor het woningtekort of de natuur.
ZW_6100	de natuur vogels en dieren , moeten een plek kunnen vinden waar het ongestoord kan leven , geen honden en geen personen die daar gebruik van kunnen maken een zogezegd stilte gebied Daarnaast is er natuurlijk wel behoefte om van de natuur te kunnen genieten dit op aangegeven paden en beslist niet daarbuiten Eventueel plekken met een pluktuin , dat is leerzaam Als dit een eerste stap is naar een nog beter behoud van de natuur , kan dat later altijd nog uitgebreid worden
ZW_6101	Schoon water, veel natuur-lijk groen en recreatieruimte. Maar niet ten koste van boeren en telers, voldoende huizen. Wegen zijn er genoeg.
ZW_6102	Meer ruimte reserveren voor natuur. Duidelijke grenzen trekken. Meer bouw in bestaand bebouwd gebied. O.a. boven winkels, Meer woningen splitsen, koop- en huurcontracten voor vrienden mogelijk maken. Geen stenen zomerhuisjes maar campings. Meer groenvoorzieningen in de stad, zoals in Alkmaar.

ZW_6103	Dat het nimand interesseert dat mooie oude biodiversiteit verloren gaat. Vanaf april heb ik al gemeld bij omgevingsdiensten dar waterschap amstel en gooi het weggetje Naardermeer 20 cm. gaan verhogen en een naastliggende 100 jaar oude meidoornhaag moest daarvoor worden geruimd. 150 m. lange en hier er daar 2,5 m. dikke haag.in juni moest dat gebeuren.dat heb ik kunnen voorkomen vanwege vogelbroedseizoen. en de haag is van natuurmonumenten in een natura 2000 gebied. geweldige biodiversiteit. en nu na de bouwvakvakantie zijn ze toch begonnen aan het weggetje/fietspad(meer is het niet).wordt nu flink ingesnoeid. Omgevingsdiensten konden niks doen om de heg te beschermen pas bij 1000 vierkanten meter Kunnen ze op treden. Ik heb met veel commotie maken kunnen voorkomen dat de heg werd gerooid. Art. In krant Gemeente raadsleden. Natuurmonumenten, natuurverenigingen knnv enz... Nu maar hopen dat die flink insnoeien (verkeerde tijd v.h. Jaar) overleefd.
ZW_6104	Natuurherstel en vooral schoonwater. Meer sloten/poelen als wateropslag en brengt meer leven met zich met mee.
ZW_6105	In het kort mijn opmerkingen: Beschermd natuurgebied beschermen, letterlijk, en zeker niet bebouwen. Landschappelijk: daar horen ook de boerderijen met hun land en vee bij. De boeren doe al eeuwen aan landschapsbeheer, het zijn geen domme mensen, tegenwoordig hoogopgeleid. En, niet in de laatste plaats: zij zorgen ook voor uw eten. Een bezorgde bewoner van Noordholland.
ZW_6107	De provincie wil bollenteelt concentreren in de kop van NH en langs de binnenduinrand. De binnenduinrand is essentieel voor wateropvang van drinkwater, natuur en erfgoed. Voor de (intensieve) bollenteelt is geen plaats meer. De provincie ziet gezondheid van haar inwoners terecht als belangwekkend maar maakt geen harde keuzes tegen zware industrie als Tata Steel dat een enorme inbreuk maakt op gezondheidsgevolgen voor mens en natuur. Tot op heden worden alleen 'bekeuringen' uitgedeeld maar zoals bij notoire drankrijders het geval, nooit tot stopzetting van deze zwaar vervuilende industrie.
ZW_6108	Steden, dorpen, boeren , bedrijven en huiseigenaren moeten verplicht een bepaald percentage afstaan aan groen/ bomen en struiken ! Dit is van groot belang voor het grote co2 probleem. Hierdoor creëren we ook meer recreatie groen .
ZW_6109	De omvang van de leef- en werkomgeving op de natuur blijft heel hoog tov de natuur. Steeds meer ruimte gaat ten koste van de natuur en hier komt nooit meer iets voor terug. Dat betekent voor komende generaties geen goede leefomgeving. Ik zou dus op zijn minst voor een nullijn (0,0) zijn daar waar het gaat om (aangetoonde) natuurlijke gebieden in te leveren. Hoog uit onderhandelen wanneer er meer natuur per saldo (factor 1,5) wordt toegevoegd Echt een duidelijke lijn trekken. Daarnaast meer aandacht (ondersteuning door geven aan kennisdeling, kennismaken en kennisuitbreiding tussen beheerders en
ZW_6110	Regel, regels en ook nog regeltjes. Nederland gaat daaraan kapot!! Jaag de boeren maar weg en doe dat ook nog eens dunnetjes over met de industrie! Zorg daarbij ook nog eens voor overbevolking vooral van buitenaf en ook nog eens dat er niet meer gebouwd kan worden en als er al gebouwd kan worden vooral zorgen aan een tekort aan energie- en wateraansluitingen. Oh ja en dan nog te bedenken dat die groen/gele steenvretertjes ook nog eens gepamperd moeten worden! De visie van alles wat overheid is, is een papieren visie waar iemand eens de bezem door moet halen!
ZW_6111	Doe er ALLES aan om een gezonde leefomgeving te creeeren. Dat geldt voor de bewoners nu maar zeker voor de jonge(re) generaties. Dat betekent weg met ernstig vervuilende industrie die de gezondheid op individueel en collectief niveau aantast: Tata steel sluiten en werknemers (her)scholen. Dat lijkt kostbaar maar valt in het niet bij de gezondheids-, en milieuschade. Datzelfde geldt voor intensieve landbouw en bloementeelt; monoculturen tegengaan, minder vee per hectare en onmiddelijk verbod op gebruik pesticiden. Stop met bouw in de duinen (castricum!) en ontwikkel een innovatieve visie
ZW_6112	Uitbreiding woningbouw alleen binnenstedelijk, geen opoffering van natuurgebied. Waar mogelijk agrarisch gebied vervangen door natuurgebied. Minder stenen, meer groen. Meer zorg en meer handhaving van schoon water en schone lucht.

ZW_6113	Graag zie dat landgoederen maar ook aparte objecten zoals monumentale bomen maar ook struelen behorende bij landhuizen, kastelen en monumentale gemeentelijke ,rijks en provincialemonumenten worden ontzien bij het plannen van bouwlokaties en trajecten voor hoogspanningstrajecten maar ook door aanleggen van meer asfalt.
ZW_6114	meer aandacht voor de slechte staat van natuurgebieden.Gebieden die eens vol zaten met weidevogels nu door slecht beheer van natuurorganisaties totaal verruigt en zonder weidevogels
ZW_6115	Woningen bouwen is prima, maar offer daar geen natuurgebieden voor op evenals met de industrie die moet gewoon schoner worden. Ook de waterhuishouding moet goed geregeld worden, dus meer spaarbekkens voor opvang van regenwater. om droge periodes door te komen zoals nu.
ZW_6116	De bijzondere provinciale landschappen zoals bijvoorbeeld BPL Oosterdijk opwaarderen door minder bebouwing, waterberging, ruimte voor natuur, stilte en wandelen zonder honden.
ZW_6117	Ik vind het heel jammer als Nederland en vooral de plek waar ik woon, steeds meer veranderd en de natuur meestal de dupe is. Ik ben 86 jaar en woon met plezier in een 55+ woning. Er staan in de gemeente veel grote huizen waar maar 2 personen (ouderen) in wonen. Als er meer goede 55+ woningen zouden zijn, zou dat al een stuk schelen.
ZW_6119	Minder veehouderij, meer plas/dras natuur, meer vogelhabitat, woningbouw zoveel mogelijk inbreien binnen bestaande bebouwing, voorrang voor bedrijven die wezenlijk bijdragen aan het BBP
ZW_6120	Heel graag wat meer biodiversiteit aanbrengen in het (gras)landschap. De vele randen langs de wegen en vooral ook langs de weilanden zouden wat meer planten kunnen krijgen. Hopelijk komen er dan weer bijen en andere insecten die uiteraard dan weer voer voor de vogels zijn .Verder vind ik het eigenlijk onacceptabel dat de koeien in de wei op sommige weilanden geen enkele schaduwplek hebben dat is met de hitte van de laatste weken een slechte zaak. Je zou de boeren dringend moeten verzoeken 1 of meerdere bomen te plaatsen zodat de koeien in de schaduw kunnen staan.
ZW_6121	Ontzie de natuur zoveel mogelijk. We hebben haar nodig om te ontspannen in deze hectische tijden. Wat bebouwd wordt, komt niet meer terug. De wereld is niet alleen voor de menns.
ZW_6122	Zie voorbeeld, vind ik oké. + Tata Steel: moet zich gewoon aan de regels houden, geen uitzondering Idem voor de boeren.
ZW_6123	Bij verkaveling of uitkoop boeren het weiland vol met bomen planten. Velden met koren, tarwe en rogge verbouwen i.p.v. veeteelt.
ZW_6124	1 Behoudt het complete Markermeer, dus niet inpolderen blijkens het ernstige zoetwatertekort a.g.v. De hete zomer en de algemene opwarming op alle breedtegraden. Dus ook geen extra eilanden meer en geen “stedenbouw in het zoetwater. 2 Behoudt het groen in de polders, beperk woningbouw en industriele groei ten koste van de behoefte aan meer natuur en bomen en voedselbossen. 3 Beperk de verdere uitruil van woningen binnen bebouwde kom tegen industrie in de polders. 4 Geef te saneren veehouders de kans om voor meer natuur te zorgen, duurzamer te produceren en beoudt hun voedselproduktie
ZW_6125	Ik minder woningbouw, maar meer groen voor agrarische sector, die de natuur beter onderhouden, waardoor meer variatie komt en meer insecten en vogels enz.
ZW_6126	Een extra weg vanuit Westzaan-Noord, door het Westzijderveld naar Westerwatering. En de N515 doorlaten lopen langs de Coentunnelweg A8. Met een opgehoogde dijk langs de weg met Klimop, Braam en Sprokehoud. Zodat de rest van het Westzijderveld minder wordt vervuild. Zodat Westerkoog wordt ontzien. Zodat Westerwatering de hoognodige, snellere verbinding krijgt.
ZW_6127	waar houdt het verstand op en begint het hart?Nederaland is te vol, zeker in Noord Holland. Stop met bouwen. Wij hebben geen huizen te kort, wij hebben mensen te veel!

ZW_6128	Het bijbouwen van nieuwe woningen zou voorkomen kunnen worden...als het samenwonen van mensen bevordert wordt...dwz deze mensen verliezen niets van hun inkomen..... Nu woont iedereen apart in een woning...dit is waanzin! Natuurlijk is bio agricultuur en schoon water een must.
ZW_6129	Mijn zienswijze voor de toekomst is Zoveel mogelijk voedselbossen , geen monoculturen meer, geen gier injecties meer, alleen nog biologische landbouw met meer granen en seizoensgroenten. Vernieuwing landbouwonderwijs zoals in Dronten. Sluiting van bedrijven die zogenaamde 'gewasbeschermende ' gifstoffen maken en een duidelijke politieke opvoeding in dienst van de gezondheid van alle mensen, dieren , bodem en planten.
ZW_6130	Laat camping blijven zoals ze waren/zijn. Veel mensen hebben het budget niet om een huisje te huren en bovendien is het allemaal veel milieuonvriendelijker om huizen te bouwen. Een mooi en betaalbaar alternatief is om enkele tiny houses op een terrein te zetten.
ZW_6131	Goedendag, uitbreiding en groei is niet tegen te houden. Maar de manier waarop is een keuze. Laten we de goede keus maken en zorgen voor natuurbehoud en het beschermen van dieren. Natuur geeft ons rust. Bomen zorgen voor zuivere lucht. Vogels zorgen voor mooie geluiden om je zaterdag ochtend mee wakker te worden. Vogels zorgen voor plezier en het verspreidden van zaden. Waardoor wij op ten duur weer kunnen genieten van alle mooie bloemen. Daarnaast is dit ook (of vooral) hun leefgebied. We pakken al zoveel van ze. Kies alsjeblieft voor een alternatieve route en zorg voor behoud. Liefs.
ZW_6132	Natuur dient zo veel mogelijk beschermd te worden en zeer zeker zonder industrie.
ZW_6133	Terug brengen van gifgebruik in de landbouw en bloementeelt. Geen woningbouw bij beschermde natuurgebieden. Bescherming en meer ruimte voor de weidevogels. En meer steun voor biologische boeren. Geen natuur en landbouwgronden laten opslokken door uitbreiding datacentra
ZW_6134	Ik roep de Provincie op om meer ambitie te tonen op deze thema's: • Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening; • Toewerken naar natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen. • Zorgen dat waterkwaliteit overal in Noord-Holland aan de eisen voldoet - Bijzondere landschappen beter beschermen
ZW_6135	Ik wil dat alle gebouwen dicht op elkaar komen staan met meer ruimte voor groen. Dit geeft een minder rommelig beeld, zeker buiten de stad waar industrie gepland wordt. Er moet meer nadruk komen op woningen bouwen in de stad, dus soms met meer woonlagen dan nu. Meer ruimte voor stadsparken en boomrijke pleinen. Landbouw en bloementeelt zonder gif. Dat gaat niet vanzelf als we wachten op de boeren, dus het bestuur moet dwingender regels opstellen. Dit bevordert biodiversiteit, schone grond en wateren. Minder en gezonder eten Tata sluiten voor gezondheid en het personeel kan elders aan de slag.

ZW_6136	Overgang polder naar duinlandschap is heel bijzonder. Nieuwbouw bij dorpen. Geen enkele bebouwing in duingebied. Weidevogels moeten beter beschermd worden! Europese verplichting!
ZW_6137	Wij moeten in de nabije toekomst heel behoedzaam omgaan met de bestaande ruimte. Dit wil zeggen voorzichtig omspringen met de bestaande ruimte. We moeten zuinig zijn met het landschap wat we hebben. Water lucht en ruimte wordt steeds belangrijker om gezond te leven dat is in het belang van ieder mens en zeker voor onze kinderen.
ZW_6138	Öosterzijplolder en het Diegebied zijn historisch erfgoed met een eeuwenoude rivier.weidevogels waterrecreatie, tezamen een uniek gebied.De stikstof belasting van dit gebied heeft al te lijden van vliegverkeer,autoverkeer A9,Tatasteel. Het huidige boekelmeer industriegebied is nog lang vol en kan zeker efficiënter benut worden. Dus vernietig deze nieuwe provincieplannen en ga handhaven bij Tatasteel en verdeel het luchtruim eerlijker
ZW_6139	Geachte dames en heren, Als particulier heb ik geen verstand van zaken. Ik weet wel dat u als organisatie zorgvuldig om moet gaan met natuur in NoordHolland. Blijf scherp en ik dank u voor het vele werk wat u verricht. Uw zorg is voor nu maar vooral voor in de toekomst.
ZW_6140	Ik mis meer ambitie en duidelijke doelen om meer groen in de stad en in het landelijk gebied toe te voegen in de Provincie. De Provincie heeft meer recreatie in het groen nodig, natuurvriendelijke landbouw, schoon water en bescherming van bijzondere landschappen. Hierop moeten harde doelen en deadline gesteld worden. In de huidige tijd van biodiversiteitsverlies, klimaatverandering en ongelijkwaardigheid ('arme wijken, warme wijken') is het nodig om alle zeilen bij te zetten om een leefbare Provincie te houden voor iedereen.
ZW_6141	Graag zie ik de afkorting ‘OER’ zoals in de betekenis van Natuurmonumenten, rust en ruimte in, om en van de natuur. Gebruik de al bestaande economisch ingerichte delen voor uitbreiding/opbouw/aanbouw indien het om noodzakelijke economische uitbreiding gaat. Natuur moet voor economie gaan in deze. Ons klimaat heeft grond-en waterbehoud nodig, behoud van vogelpopulatie, trekvogels en overwinteraars. eerder uitbreiding natuur en terugdringen economie. Daar is al zoveel van!
ZW_6142	Geacht college, Zoals gebruikelijk worden er geen stevige keuzes gemaakt maar voor allerlei sectoren en belanghebbenden diverse mooie woorden geschetst. Het voelt voor mij alsof er wederom geen echte keuzes gemaakt gaan worden die echt zoden aan de dijk gaan zetten, omdat we niet ingrijpen bij de grootste vervuilers en ruimte in-nemers. Als je blijft doen wat je deed, zul je alles krijgen wat je al hebt gekregen. Ik heb niet het idee dat ‘polderen’, ofwel iedereen proberen tegemoet te komen, ons gaat redden. Ik denk dat keihard en overduidelijk bij de twee grootste probleemgebieden nodig, é
ZW_6143	1. Meer woningen is prima, maar bouw groene stukken stad niet vol, Want dan wordt het daar alleen maar warmer én onaangenamer en gevaarlijker voor inwoners. 2. Campings met veel groen, zeker in de wintertijd zouden niet mogen verstenen door er bungalowparken van te maken in natuurgebieden. 3. Ooievaars zijn pracht dieren, maar zij eten jonge weidevogels als een snack, laten we ze niet te veel faciliteren dat gaat ten koste van de zo kostbare weidevogels. 4. Festivals oké maar nooit in prachtige natuurgebieden. Geef de mens en dieren de mogelijkheid om te genieten van de natuur.(Het Twiske)

ZW_6144	Dag, Indien we oprecht menen dat we belang hechten aan een toekomstbestendige economie met grond-, lucht en waterkwaliteit etc. dan moeten we 'durven' te stoppen met vervuilende industrie zoals Tata Steel en Luchthaven KLM. Durf keuzes te maken conform alle mooie woorden naar 'daden'. Daar ben ik voorstander van.
ZW_6145	Wij zijn al jaren bezorgd over ons landschap Noord Holland. Zien met lede ogen toe op nieuwbouw woningen in plattelandsgebieden. Waar het dorpen betreft vinden wij dat er meer gezocht moet worden naar bouwplekken binnen de dorpskern. Daar waar het steden betreft moet dit meer in de hoogte gaan. Laat het landschap zoveel mogelijk ons vertrouwde landschap blijven! Het uiterlijk behouden! Anders vervreemden wij in onze eigen omgeving !
ZW_6146	De financiële baten van alle milieuwijzigingen dienen voor 50% ten goede te komen aan de voorstellende partij. De financiële lasten van alle milieuwijzigingen dienen voor 50% ten laste te komen aan de voorstellende partij.
ZW_6147	Het zou goed zijn om de bollenteelt in de loop der jaren uit te faseren. Het vraagt veel chemische middelen en het dient alleen de export. Het heeft niets met voedselzekerheid te maken. Verder zou het goed zijn als de provincie circulaire landbouw en biologische landbouw gaat bevorderen. Dat kan met Nederlandse kennis een goed exportproduct worden. Het begrip voedselzekerheid is verwarrend en misleidend. Slechts een politiek begrip. We werken als Nederland niet aan de voedselzekerheid van de wereld, en nauwelijks aan die van Nederland zelf.
ZW_6148	Maak van het gebied rondom de Voert in Bergen een natuurlijke omgeving met recreatiemogelijkheden. De Voert is alleen bestemmingsverkeer maar dat werkt niet. Auto´s rijden te hard over de Voert. Het wordt daardoor in de lente en zomer gevaarlijk voor fietsers en ook voor de vele eigenaren met paarden die de Voert op gaan. Op de Voert staan meer dan 100 recreatiepaarden bij Jonker, Stet en privé stallen. Maak de weg toegankelijk voor recreanten en fietsers door fietspaden aan te leggen. Met advies snelheid 30 km. Zorg voor goed bewatering. Minder schadelijke bestrijdingsmiddelen.
ZW_6149	Ik vind dat er in de provincie Noord-Holland meer aandacht moet komen voor diversiteit in de natuur. Daarnaast moeten de belangen van de landbouw worden ingeperkt ten gunste van de woningbouw en de recreatie. de provincie moet een halt toeroepen aan het nog meer plaatsen van installaties ten behoeve van tech bedrijven omdat deze naar verhouding tot hun economische bijdrage teveel kosten aan energie en water. Van belang is voorts het in stand houden van het openbaar vervoer. Tenslotte vind ik dat de luchthaven niet verder mag groeien dan thans is toegelaten.
ZW_6150	Om een land leefbaar te houden heb je ruimte en natuur nodig. Zuidelijk Noord Holland is al verstedelijkt. Laat het beetje groen wat er nog is groen. Niet meer bebouwen. Laat noordelijk N.H. groen. Niet nóg meer bebouwing.
ZW_6151	Er wordt veel huizen gebouwd, dit liefst in stedelijke gebieden. De natuurlijke, landelijke gebieden open houden. In Nederland zou Noord-Holland vanwege het vele water vooral goed zijn voor landbouw en natuurgebieden. Nieuwe woningen juist meer naar de droge oostelijke gebieden. Campings, die groen blijven, niet verstenen in natuurgebieden
ZW_6152	Meer en meer zie ik natuur verdwijnen door o.a. bouwen woningen,bedrijfsruimtes ,wegen.Een en ander kan zeker in bestaande lege ruimtes vervuld worden of afbreken en ruimte hergebruiken.Zal niet altijd even fraai worden maar natuur wat opgebruikt wordt aan bovenstaande komt nooit meer terug! En we gaan de natuur komende tijd heel hard nodig hebben dus laten we er zeer zuinig mee omgaan!!!!Kan niet vaak genoeg herhaald worden.
ZW_6153	Beste lezer, Ik zou graag aandacht vragen voor het oplossen van het energievraagstuk door het in gebruik nemen van een kleine kernreactor, de gemeente Opmeer heeft hiervoor al plannen, Waarom ondersteund de provincie deze plannen niet op een voortvarende manier. Mijn advies zal zijn gebruik te maken van bedrijven die deze techniek al onder controle hebben en dus niet het wiel opnieuw uit te vinden. De financiering kan gebeuren vanuit een rijks of provincie beleggingsfonds. Hoop dat er nu eindelijk en stap genomen kan worden, net name omdat deze gemeente de gelegenheid hiervoor geeft.

ZW_6154	Ik vind het heel belangrijk dat er zo veel mogelijk rekening wordt gehouden met de flora en fauna in de plannen. Er moet ook zo veel mogelijk geinvesteerd worden in (lange afstands) fietspaden. En het zou goed zijn als deze zoveel mogelijk autoluw aangelegd worden. We moeten het fietsen zoveel mogelijk stimuleren. Dit ook om het auto en openbaar vervoer in de hand te houden. Bouwen zo veel mogelijk binnen de bebouwde kom. Daarbij minder ruime voor de auto. Ipv parkeerplaatsen zouden er bomen geplant kunnen worden. Kortom meer groen en ruimte voor fietsers. Succes.
ZW_6155	Er zou absoluut meer groen moeten komen, vooral bomen in NoordHolland. Het landschap is veel te kaal en saai. Bovendien worden er naar mijn mening veel te grote huizen gebouwd. Liever heb ik kleinere huizen met meer tuin. De verhoudingen kloppen niet en minder industrieterrein. Daar is er al genoeg van.
ZW_6156	Houd aub rekening met behoud natuur bij bouwen nieuwe woningen en verminderen luchtvervuiling en geluidsoverlast door grote industriën in Noord Holland
ZW_6157	Geachte mevrouw/heer, Graag uw aandacht voor het volgende in de Omgevingsvisie NH2050. In het concept staat zo goed als niets over het verbieden van gebruik van pesticiden in de landbouw. Het water wordt verontreinigd, de bodem onvruchtbaar en de lucht die wij inademen ongezond voor God betere de productie van bloemen(bollen)! Tevens graag aandacht voor het stoppen van de jacht op wilde dieren: hazen, mollen, vossen, ganzen, eenden, fazanten. U heeft vast wel uw eigen bronnen m.b.t. cijfers van de afgenomen populaties. Monocultuur is mede oorzaak van overpopulatie ganzen.
ZW_6158	Ik vind het belangrijk dat een goede afweging wordt gemaakt tussen woningbouw, bedrijfsleven en de natuur en dat daarbij goed geluisterd wordt naar elkaars argumenten.
ZW_6159	Geachte mevrouw/heer, Graag uw aandacht voor het volgende in de Omgevingsvisie NH2050. In het concept staat zo goed als niets over het verbieden van gebruik van pesticiden in de landbouw. Het water wordt verontreinigd, de bodem onvruchtbaar en de lucht die wij inademen ongezond voor God betere de productie van bloemen(bollen)! Tevens graag aandacht voor het stoppen van de jacht op wilde dieren: hazen, mollen, vossen, ganzen, eenden, fazanten. U heeft vast wel uw eigen bronnen m.b.t. cijfers van de afgenomen populaties. Monocultuur is mede oorzaak van overpopulatie ganzen.
ZW_6160	Dag Provincie, Mijn complimenten voor de concept-Omgevingsvisie. Er zitten veel waardevolle keuzes en uitgangspunten in. Toch mis ik 2 zaken: 1) Meer bescherming van de binnenduinrand. Kan de provincie deze als 'Landschapsparel' aanwijzen en een beschermde status geven, zodat ook campings minder impact hierop kunnen hebben? 2) De leefbaarheid rond Schiphol is de afgelopen 10-15 jaren erg verslechterd en nog altijd zijn nachtvuchten toegestaan. Kan de provincie (als niet-bevoegd gezag) zich niet sterker maken op krimp, zodat ook meer ruimte voor woningbouw ontstaat? Wat is nou belangrijker?
ZW_6161	Ik zou woningbouw aan de westrand van de Schermer afraden en deze gaan realiseren in Stompetoren. Het plan om daar te gaan bouwen in een groot rechthoekig blok lijkt me goed te doen en is voor de vitaliteit van het dorp een mooie aanvulling. Het wordt laagdrempeliger om daar nog meer voorzieningen te realiseren. Dat komt de leefbaarheid ten goede en mensen uit de wijde omgeving kunnen daarvan profiteren.

ZW_6162	Voer 750 miljoen m3 bakgger af uit de veenweide. Creëer helofytenvelden waar tussen mrt & okt boezemwater wordt uitgemeind voor de inlaat in de veenweide. Zet ze dan droog en voer riet af naast vergisting. Zet winterpeil 5cm op. Verbrak niet. Bij ontbreken rietkraag oeverbescherming verder van weiderand en vullen met maaisel. Kijk met ruimere blik naar nieuwbouw langs doorgaande wegen als de bouw passend, off-grid, levensloop-, zorg- & klimaat-bestendig, betaalbaar, zelfvoorziend in een goede mix is, met ruim doorzicht naar het achterland.
ZW_6163	Voorkom dat campings worden omgezet naar bungalowparken. Geen uitbreiding van industrie in Broekelermeer ten koste van weidevogels. Nabij Heerhugowaard is meer mogelijk. Meer aandacht voor weidevogels. Bescherm het landschap van de Wadden. Bescherm waardevolle landschappen, zoals de binnenduinrand, door het een aparte status te geven (landschapsparels). Zet datacenters nabij kassen zodat warmteoverdracht van datacenters naar kassenteelt kan plaatsvinden. Ook in Aalsmeer. Groepeer kassenteelt in aangewezen gebieden ipv verspreiden NH Reduceer stikstof en CO2 door minder koeien en paarden
ZW_6164	Mbt de ontwerp-omgevingsvisie. Verzoek om beleid voor omzetten van vrijkomend agrarisch vastgoed naar wonen toe te voegen. Dit past bij beleid om landschappelijke kwaliteit te verbeteren (bijv sloop oude bedrijfsgebouwen). Verkeersarm (tov van veel recreatieve functies zoals vergaderen/horeca/boerderijwinkel) en broodnodig - iedere woning telt. Graag in m3 of m2 en niet in aantallen woningen. Juist ook om zo veel mogelijk huishoudens te bedienen (ivm wat in nu zie: 1 enorme plattelandswoning voor empty nesters, de groep die t kan betalen). Zodat ook groepen-/vorm community wonen mogelijk is.
ZW_6165	Alstublieft! Hou het Landje, zoals het is. Rust en ruimte! Veel lieve mensen, leuke beestjes. Geen honden, auto's en fietsen. Ik mag geregeld even in de caravan van mijn zoon en zijn gezin logeren. Alleen al het lopen op de verende veenbodem is een bijzondere ervaring! Veengrond is door de natuur zelf gevormd. Het leeft, dat voel je. Het houdt veel water en CO2 vast. Kwetsbaar maar een goed ecosysteem. Laat De Leek zoals het is! Met mensen voor respect voor dit stukje grond.
ZW_6168	Onderhoud van bomen met name vol met Hedera is de laatste jaren zeer slecht. Het is echter een kleine moeite om de groei te stoppen. Verder is onderhoud aan infrastructuur met name in woonwijken achterstallig. Tegels op stoepen zijn een gevaar voor alle gebruikers door boomwortels, verzakking etc. Gaten in wegen worden niet hersteld. Ongelukken zijn geen uitzondering meer.
ZW_6171	Er worden te veel tegels geplaatst in tuinen. De verharding in tuinen vindt ook plaats bij de laatste nieuwbouwhuizen aan de noorderstraat in Edam. Ik heb de Wooncompagnie gevraagd actie te ondernemen maar ikheb helaas nooit een reactie ontvangen. In Volendam worden nog steeds betontuinen aangelegd. Belachelijk. Doe irts
ZW_6172	1. Zorg ervoor dat het duingebied (ons kostbare gebied) intact blijft en niet gebruikt gaat worden voor privé woningbouw, hotels etc. Dit geld ook voor ander beschermd natuurlandschap. 2, behoud kleine camping terreinen, natuurcampings. Geen grote camping ketens meer 3 geen datacentra in Noord Holland 4 behoud de weiden met de vogels etc. 5 zorg ervoor dat de bloemen teelt pesticide vrij wordt. 6. Weg met de stikstof. Groenten zijn hierdoor minder voedzaam en bevatten meer koolhydraten.

ZW_6173	Uiteraard gaat woningbouw gepaard met uitbreiding en/ of verbetering van infrastructuur. Mijn idee is , wat vaker te kiezen voor ondergrondse oplossingen. Te vaak worden halfbakken oplossingen gekozen omdat die op de korte termijn goedkoper lijken. Tenslotte kunnen ondergrondse oplossingen ook fungeren als schuilkelders, waar we in deze tijd weer wat vaker aandenken. Als slecht voorbeeld wil ik noemen de grote uitbreiding van Hoogkarspel, waarbij het station niet eens vanaf 2 zijden ondergronds bereikbaar wordt gemaakt. Terwijl een ondergrondse schuilplaats nu gelijk goedkoop te realiseren is.
ZW_6174	Ik heb het voorrecht elke ochtend een wandeling te kunnen maken langs de binnenduinrand van Bergen. Altijd weer ben ik ontroerd door de ruimte en de stilte daarbuiten. Ver te kunnen kijken met hier en daar een boerderij of een bomengroep. Tot mijn spijt zijn al teveel vogels verdwenen. Bijna geen grutto's meer of tureluurs, soms een paar kivieten. Ik loop over paden die al eeuwen oud zijn. Erfgoed dus met een groot groen uitroepteken. Laat het zo alstublief!!!
ZW_6176	Meer stilte gebieden. Ondergrondse electr kabels. Geen huizen in stilte gebieden
ZW_6177	Beste, graag wil ik vragen om nadruk te leggen aan het verplichten van het plaatsen van schuilstallen voor dieren (schapen, koeien en paarden) die op het weiland staan. Van nature zoeken ze schaduw als het te warm is. Dat kan op open weiland niet. Ze hebben recht op een schuilplek.
ZW_6178	De overlast van vliegverkeer en touringcars in Amstelveen wordt ieder jaar erger. De VVD in Amstelveen wil gebruikmaken van de toeristenbelasting verhoging van Amsterdam om hier veel meer toeristen naartoe te trekken, dit is voor de bewoners ongewenst, er zijn al 4 mega hotelketens in Amstelveen die drugstoeristen van Amsterdam aantrekken en dat zorgt voor extra lawaai, stank en verstoring van het fietsverkeer. Ook het vliegverkeer over Amstelveen is zwaar vervuilend en de herrie is 80-90 dB met westenwind en die duurt dan 17 uren onafgebroken iedere anderhalve minuut, het is hier onleefbaar.
ZW_6179	gezien de leeftijd niet meer van direct belang, echter ik fiets nog veel, dus maak de wegen zo veel mogelijk autoluw met vrijliggende fietspaden of fietsstroken
ZW_6180	1. Ik vraag u om alle groene gebieden rond Amsterdam een betere bescherming te bieden. Deze gebieden zijn belangrijk voor de 1.500.000 bewoners van de regio en kwetsbaar, ook door bebouwing. Het betreft hier vooral de scheggen. 2. Veel groene campings zijn de laatste jaren omgezet naar bungalowparken. Door kampeerterreinen in/nabij natuurgebieden aan te wijzen als "beschermd groen", kan verdere verstening worden voorkomen. 3. We dringen aan om meer natuur in agrarische gebieden en rond bedrijventerreinen. Beperk bijvoorbeeld de nieuwe bebouwing in De Ronde Hoep en Bovenkerker Polder.
ZW_6181	Pasop voor verlies van kampeer campings Tegen Groot Geld !!!!
ZW_6182	Tegenhouden van het geplande industriegebied bij Edam zal wellicht een gevecht tegen de bierkaai zijn. Met "samen maken we Noord Holland mooier" wordt wellicht dit deel niet bedoeld. Ik hoop dat men bij de provincie bekend is met het lange termijn plannen en we nog iets "mooiers" kunnen achterlaten. Vanaf de toren van de grote kerk te Edam is goed te zien dat ten noord-oosten zich een prachtig landschap ontvouwd. Draait men zich naar het zuid/westen dan is er geen sprake van enig moois meer te bekennen. Bouw de industrie gebieden zoals in de jaren 20 vorige eeuw, die tztomgebouwd kunnen worden
ZW_6183	Wonen is heel belangrijk! Maar de natuur ook! Laat de duinen met rust!
ZW_6184	Ik zou graag meer bomen in het weide gebied in NH zien zodat koeien, schapen en alle andere dieren beschutting tegen steeds warmere, zonniger zomers kunnen vinden. Stel dit verplicht aan de boeren of subcidieer het. Het plan vanuit de overheid is immers om meer bomen te planten om CO_2 uitstoot op te vangen. Maar vooral voor de koeien ,schapen en paarden die in de brandende zon staan in het open land. De boer is trouwens wettelijk verplicht zijn dieren hiertegen te beschermen!! Dus nu doorpakken ipv weer eindeloze rapporten en onderzoeken creeren. Daar is Nederland wel klaar mee.
ZW_6185	Het verbieden van sierteelt binnen een straal van 500 meter van natura 2000 gebieden.

ZW_6186	‘Leefbaarheid centraal’ ondersteun ik, met als belangrijkste criterium Klimaatverandering en Gezondheid. De vervuilende productie van ijzer uit ijzererts bij Tata Steel en de vele vluchten van Schiphol passen hier niet in. Tata dient zich te richten op staalproductie uit ijzerpellets en schroot. Zie Urgenda rapport. Schiphol moet stoppen met overstappers en private jets. Zie Schiphol Watch. Kleinschalige boeren in de binnenduinrand zijn een waardevol onderdeel van het cultuurlandschap. Maar bouwplannen in Beschermd Landschap (BPL) en pal naast de ruine van Brederode dienen te worden gestopt.
ZW_6187	Bescherm de natuur door geen nieuwe dataservers neer te zetten en benodigde stroom kilometers verderop op te wekken en met km-ers-lange hoogspanningskabels door de hele provincie heen te moeten brengen. Bescherm de polders en de boeren. Bescherm de waterkwaliteit
ZW_6189	Bij deze dien ik een zienswijze in op de plannen die jullie willen door voeren is ruimte nodig voor natuur zeggen jullie maar jullie kunnen beter eerst eens de troep die jullie maken gaan onderhouden neem Staatsbosbeheer en landschap nh daar zitten geen vogels en de natuur gaat daar kapot omdat er geen onderhoud wordt gepleegd v het water wordt niet schoner als er geen boeren meer zijn als jullie nou eerst de ganzen opruimen dan wordt het water vanzelf schoon vroeger waren er meer koeien als ganzen dat is nu omgedraaid vroeger was het water wel schoon en zo kan ik nog wel een tijdje doorgaan
ZW_6190	Ik ben een tegenstander van hoogbouw in de Schermer. Koester vooral de natuur en de cultuur.
ZW_6191	Bezwaar op visie en rapport
ZW_6192	1. Zorgen voor een goede waterhuishouding en dat ook betaalbaar houden. 2.Zorgdragen voor biodiversiteit teneinde een gezond planten en dierenleven te bewerkstelligen 3.Zorgen dat de boeren goed kunnen boeren omdat die onmisbaar zijn 4.Er wordt al gezorgd voor goede natuurbeleving, dat zie ik om me heen 5.Succes en samen vooruit!
ZW_6193	Ik ben tegen deze plannen. het is een prachtig natuur gebied met bijzondere weide en andere vogelsoorten. Ook de mens zie ik in dit gebied veel fietsen en wandelen en genieten van de natuur.
ZW_6194	Ga voor een Basiskwaliteit Natuur (BKN) in de stad en op het platteland. In de ontwerp-omgevingsvisie staat o.a te lezen: ‘’We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.’’ (p85). --> om dit te bewerkstelligen is mijns inziens een systeem aanpak nodig. Basiskwaliteit Natuur biedt een doelmatige tool (methodiek en beweging) hiervoor. Kern: stuur op abiotiek, beheer en inrichting en veranker dit in wet en regelgeving en toon koppelkansen op dit thema zowel nationaal, provinciaal en gemeentelijk. Het kan!
ZW_6198	Beste lezer, Graag uw aandacht m.b.t. de Omgevingsvisie NH2050. In het concept is nauwelijks melding van het verbieden van gebruik van pesticiden in de landbouw. Waterverontreiniging, onvruchtbare bodem en ongezonde lucht, ten bate van bloemen(bollen). Na deze vervuilende teelt wordt groente verbouwd in diezelfde grond. Ook graag aandacht voor het stoppen van de jacht op wilde dieren: hazen, mollen, vossen, eenden, fazanten. Zie cijfers van de afgenomen populaties. Monocultuur is mede oorzaak van overpopulatie ganzen. Wilt u NH schoner en gezonder of vervuilder achterlaten?
ZW_6200	De rust,groen,een moestuin en samenhorigheid is een unicum te vinden. Na vele verhuizingen en veel meegemaakt te hebben,heb ik eindelijk hier mijn plekje gevonden. Ecologisch,1 met de natuur,zelfredzaamheid tot het einde, rust. Dat vind je niet met stenen en betonnen wijken. Mijn idee maak er een Eco wijk van, iets unieks, anders dan anders. Met respect voor mens, dier en natuur. De wereld is al zo hard, egoïstisch en consumerend genoeg. Mvg

ZW_6202	Dit kan niet waar zijn jullie zijn niet goed geworden met die rare ideeën
ZW_6203	Wij zijn het niet eens met nog meer vernatting van het veenweidegebied. Er hebben al veel peil verhogingen plaats gevonden. Op aantal plekken is het landbouwkundig gebruik al onmogelijk geworden. Veenweide gebied is een cultuurlandschap en moet onderhouden kunnen worden door boeren en veranderd het landschap onomkeerbaar. Ook de weidevogel maakt dan geen kans meer. Ook in droogmakerijen spreken jullie over landgebruik aanpassingen als krw niet gehaald wordt door kwel. Ligt toe wat daarmee bedoeld wordt. Stikstof zones zijn funest voor de landbouw en dus behoud cultuurlandschap.
ZW_6205	Belang van natuurbehoud is voor mij meest belangrijk!
ZW_6206	Reactie op Ontwerp-Omgevingsvisie Indien zoals hier impliciet gekozen wordt voor een bevolking van ruim 3,5 miljoen mensen, krijgen automatisch een grootheidswaan-visie. Het zou van realiteitsbesef getuigen als de Omgevingsvisie 2050 gaat koersen op een georganiseerde krimp van de bevolking. Bijvoorbeeld de bevolkingsomvang van 1950. De helft van de huidige problemen zou daarmee verdwijnen en de andere helft zou simpeler op te lossen zijn. Bevolkingsgroei is economische groei is opvreten van onze planeet. HELP ! - de Waddenzee verzuipt!
ZW_6207	Geachte provincie, Onderstaand reageer ik op de Ontwerp Omgevingsvisie Noord Holland. Algemeen: de Visie is de basis voor de ontwikkeling van plannen en het maken van regels op velerlei gebied. De impact van de Visie op de toekomst van het landelijk gebied van de provincie Noord Holland zal ingrijpend zijn. Er zijn tal van bedreigingen voor het landelijk gebied in het algemeen maar voor de landbouwsector in het bijzonder. De Visie hanteert de gedachte dat de inrichting van het landelijk gebied ingrijpend zal moeten veranderen door een opeenstapeling van ingrepen. De Visie omvat veel mooie woo
ZW_6209	Al 35 jaar moet ik mijn kostbare tijd besteden aan Schiphol (S), dat onwettig opererende en ons mensenrecht schendende bedrijf. In 3! minuten mag je College GS en Statenleden uitleggen dat het ziekmakend geluid, het roet, de uitstoot op termijn hoge zorgkosten meebrengen, dat er zorgplicht is. De plannen voor N-H: meer woonruimte, maar S mag groeien; een gezondere bevolkig, maar S groeit door. Onverenigbaar met de Omgevingswet. Bezorgd, want psychische schade aan mijn kleinkinderen, overvlogen door 747 vluchten in 24 uur. Ik sluit me aan bij zienswijze SchipholWatch, met de juiste terminologie.
ZW_6210	Ik zou het fijn vinden om minder geluidsoverlast te hebben van de randweg en minder herrie met boten op het kanaal, wat ook de fauna en flora verstoort. Ik snap dat woningbouw nodig is, maar dan zou de randweg verlegd kunnen worden en woningbouw niet laten plaats vinden op het kleine tussenstuk land, maar op het land van de boer achter het kanaal.

ZW_6211	1) Den helder , geen groei voor militaire industrie ! Stop meedoen ratrace oorlogsvoering. Defensie alleen inzetten voor natuurrampen. 2)Overgaan op biologisch/dynamische landbouw. 3) Bestaande natuurgebieden en cultureel historische gebieden met rust laten. 4)Totaal verbod op chemische bestrijdingsmiddelen. 5)Vrije energie opnieuw nieuw leven inblazen. 6)Geen hoogbouw in de kop van nh. 7)Geen nieuwe datacentra bouwen. 8)Verbod op geo-engineering.boven noord holland!! 9) Geen 5G of hogere zendmasten in noord holland, 10) overgaan op hennep als bouwstof voor papier, touw , kleding , auto's enz 7) 5)
ZW_6212	Geachte Gedeputeerde Staten, Hierbij dien ik een zienswijze in op het ontwerp van de omgevingsvisie Noord-Holland en het ontwerp-omgevingseffectrapport. Ik steun de ambitie om Noord-Holland toekomstbestendig te maken, maar ik vind dat natuurbehoud en klimaatbescherming in de huidige uitwerking onvoldoende stevig en concreet zijn verankerd. Wat mij betreft moet de provincie duidelijker kiezen voor behoud en herstel van natuur en landschap, in plaats van dat deze belangen steeds worden afgewogen tegen ruimtelijke ontwikkelingen op een manier die leidt tot verlies aan kwaliteit. Juist in een dichtbe
ZW_6213	niet bouwen in beschermende gebieden
ZW_6214	Ik pleit er voor om het gebied van Tata steel aan te wijzen als plaats voor een kleine kerncentrale. De 2 miljard subsidie voor vergroening wordt aangewend voor sanering van het gebied. Bij de kerncentrale komt een datacenter, een ontziltings installatie voor drinkwater uit zeewater en een groene waterstof installatie. Het overige terrein wordt gebruikt voor woningbouw.
ZW_6215	Ik maak zelf geen gebruik van kampeerterreinen noch van recreatieparken of stads- of dorpstuinen. Maar ik weet dat voor velen zulke voorzieningen belangrijk zijn maar dat nogal wat eigenaren zwichten voor de opkopers ervan en hun voorziening verkopen. Dan komen er nogal eens peperdure recreatievilla's voor in de plaats. Dat is echt treurig. Een bewustzijn daarvan bij het overwegen van vergunningen siert elk provinciebestuur.
ZW_6216	Omgevingsplan moet in de eerste plaats bijdragen aan natuurherstel, schone lucht en schoon water en het systeem doorbreken van agrarische mono industrie. Er is daarbij zeker plaats voor boeren maar alleen als daarbij een ecologische verantwoorde aanpak op de eerste plaats komt. Dat betekent waterpijl in het weiland verhogen, plas dras gebiedjes inrichten doorbreken van raaigras monocultuur, geen kunstmest en inrichten van het weidegebied voor bloemen, insecten en vogels. Dat betekent wellicht productieverlies voor de boer maar daar staan ook lagere kosten tegenover (zoals geen kunstmest).
ZW_6217	Hoe meer land in Noord Holland wordt gekocht, hoe meer armslag er is voor de dieren en de natuur. Voorlichting betreffende thema Water.: regenwater vasthouden en niet laten stromen naar het Noordzeekanaal, IJsselmeer en Waddenzee.
ZW_6218	De gemeente Haarlemmermeer wil de Ringvaart dijk industrie vrij maar toch zijn er bedrijven die containers plaatsen wel 6 hoog. Ik vind dit schandalig dat de gemeente dit toe staat maar ook de provincie heeft hier een vinger in de pap, dit klopt niet. Het zuiden van Noord Holland is al zo vol , laat de natuur die er nog is natuur blijven en pik niet alles in voor woningbouw en industrie. Dank u voor uw aandacht.

ZW_6219	Geen verstening meer in en nabij ecologisch waardevolle gebieden alsmede -zeer belangrijk: verhogen en verbeteren van natuurwaarden om het huidige woon/leefklimaat acceptabeler te maken en te verbeteren. Daarbij denkend aan zuiverder bodem, zuiverder grondwater, biodiversiteit beter insecten leefklimaat! minder lawaai ook!
ZW_6220	Ik hoop dat bestrijdingsmiddelen verboden worden. Ik zie gele velden die met bollen beplant worden en een jaar later grazen er weer koeien en schapen op. Bovendien woonden hier opvallend veel mensen die gestorven zijn aan tumoren. Meer vrije natuur graag, bomen planten in kale weides waar koeien in de hete zon staan. Goed openbaar vervoer. Woningen voor ouderen. zorg aan huis behouden voor ouderen geen energieslurpende datacentres bouwen voor amerikanen die niets bijdragen, alleen maar nemen Alleen groene nieuwe bedrijven, geen bollenteelt. krachtig beleid graag daarvoor. Huisartsen ondersteunen
ZW_6221	Hierbij dien ik een zienswijze in tegen het plan ontwerpomgevingsvizisie2050 en ontwerp oer TEN EERSTE 24-8-2026 het bestemmingsplan was verlopen en is vernietigt door de raad van state en er zal dus eerst een nieuw bestemmingsplan moeten komen TEN TWEEDE De gemeente heeft stukken grond overgedragen aan natuurmonumenten (ps zie stuk grond van de middenweg in heiloo) de reden hiervan is dat de gemeente heiloo dan geen afschrijving heeft van de grond dit scheelt ze 50000 euru per jaar (leuk bedacht maar ze vallen nu door de mand) TEN DERDE ik ben nu wel belanghebbende want ik woon er binnen een schaal van 1 kim vandaan TEN VIERDE er gaat te veel natuur gebied verloren er word niet gezegt waar en wanneer de compensatie gaat plaats vinden DAT IS WEL VERPLICHT TEN VIJFDE bopa is al ten onrechter bezig geweest op het industiegebied boekelemeer om het vuile grond water illegaal weg te pompen ps ik heb daar beelden van en ook getuige TEN ZESDE ik heb alle gegeven en berekeningen van het hele project van de boekelemeer dat in 2018 tot stand is gekomen toen werd bopa ook in het leven geroepen als geitenpaadje IK ZAL AL MIJN KENNIS EN GEGEVENS MELDEN ALS DE PROVINCIE TOCH DOOR GAAT MET DEZE ILLEGALE PRAKTIJKEN DIE AL JAREN AAN DE GANG ZIJN IN HEILOO 1VAN DE NATUUR BLIJVEN JULLIE VANAF WE HEBBEN DE NATUUR TENSLOTTE TE LEEN mochten jullie toch door gaan dan ga ik deze brief doorsturen naar brussel
ZW_6222	Goeiendag. Bij een te hoge waterstand is er geen broedgelegenheid voor de weidevogels. En kan het vee niet meer in het land waardoor het weidevogel beeld zal verdwijnen. Het waterkwaliteit zal niet verbeteren omdat je meer rotting krijgt van planten resten en meer uitspoeling.
ZW_6223	Beste Mensen..... Door verdieping in Afval-aspecten, ook spelend in Prov.-N.H., raakte ik on-line op het 'Ontwerp-omgevingsvisie N.H..' Helaas is het, m.i.z., zo dat het door u gepubliceerde een sfeer ademt die bovenal verzadigd dan wel vergiftigd is met ondergenoemde aspecten: - Hoogmoed - Arrogantie - Vaagheden - Infantiliteiten - Absurditeiten - Surrealisme - Illusorisch denken - Koker-visie - Van een beangstigend dilletantisme - Kop-in-het-zand mentaliteit - Gemis van Primaire factoren - Negatie van Feiten - Jargon-geilheid

	- Kansen worden gezien, hoeveel gemist ? - Unesco blijkt Het nieuwe Heilige Hart ! - Dromen, dromerijen, utopieën..... - Realiteiten ondergesneeuwd. - De Mens wordt NÉRGENS genoemd. - De Politiek komt niet voor. - U pompt wat af ! Bang voor natte voeten ! - Water is Vijand nr. 1, maar... blijkt dan krap. - Fobisch waar het gaat om een on-burocratisch en snel experiment. - Goederen op Het Spoor.... Leest u, dames & heren, geen Krant ? - A.H. & Lidl zwichten niet voor Onzekerheid - Dijken zullen er komen ! Nooit genoeg ! - Zeewater-stijging ? Ach, dat valt wel mee... - Waar is dan te lezen hoe het vorige plannen is vergaan ? Hoeveel energie en gelden daarbij verloren gingen voor de Samenleving ? - Nee, we krijgen een braaf lesje vaderlandse geschiedenis te lezen... - Het geheel doet sterk denken aan de "Aanwijzingen-affaire van '39/'40 (u niet bekend ...?) - Zoethoudertje enerzijds, grof laatdunkend anderzijds. - Past reuze goed bij het huidige politieke-"vermaak"..... dus, inderdaad, waarom het begrip Politiek nog langer in de mond nemen nu het 'niet langer passend blijkt' ..... - Ge ligt wakker van de Energie-transitie en geeft het CO2-euvel de koude schouder ! Is te complex. Mammon-onvriendelijk ook. - Interbestuurlijk toezicht ? De burger moet intussen naar de Rechter om wille van voortdurend Gemeentelijk wangedrag. - Leren van de Oorlog in Oekraïne is ook niet zinnig. We nemen ook dát niet serieus. Is verweg. Staat morgen niet voor de deur ! - Noemde ik al de Zeespiegel-stijging die beslist een keer 35 meter zal bedragen. Nee, morgen nog niet..... - Het zou wenselijk zijn wanneer Overheden/Diensten enz. vooreerst hun arbeids-ethos aanscherpten, gingen werken álá het Nota Bene door U geroemde M.K.B. ! - Kijk eens naar RWS. om te begrijpen/leren hoe het NIET MOET ! (er zijn tal van andere Negatieven te vinden, mocht u interesse hebben.....). - Er wordt er wel erg veel 'overlegd' in uw straatjes. Dat moet U toch duidelijk zijn ? U loopt al te lang mee, zegt u...? - Het is aan de tijd dat er een pas op de plaats wordt gemaakt bij ALLE OVERHEDEN in den Lande, al was het maar om De Burger, Het Stemvee dus maar ook degenen die U allen bekostigen, te laten zien dat U het waard bent en ook willens om voor hen de Zaken Zo Goed Mogelijk Te Willen Doen ! - Hoogste tijd om goed en langdurig VÓÓR te gaan DENKEN, maar dan ánders dan op déze manier, waarbij in wezen VEEL AL "VAST" zal blijken te liggen. De Voornemens spatten namelijk uit Het Stuk op, dusdanig dat er nog nauwelijks een speld tussen te krijgen zal zijn ! Inspraak is op deze manier een schijn-vertoning ! Een schandalige zaak. - Persoonlijk kon ik recent ervaren hoe pover Prov. N.H. hier & daar haar controllerende taak kwalitatief uitvoert ! Én hoe weinig serieus een aantal medewerkenden hun dagelijkse taken uitvoeren, ten nadele van Provincie als ook van De Burger. Tja, moét allemaal kunnen..... - Bedenk goed: "Eens is er plots het Hek van de Dam !" Hoogmoed komt voor de Val ! - Ramp, Oorlog of Water... het komt als het komt, dát staat vast. Dijken, voornemens, pompen en wegkijken ten spijt.

Commissie voor de
milieueffectrapportage

40 jaar milieueffect-rapportage

actualisatie Omgevingsvisie provincie Noord-Holland 2050

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

21 september 2026 | projectnummer: 3968

1 Advies over het MER in het kort

De provincie Noord-Holland werkt aan de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (verder 'POVI').[1] Ze wil hiermee inspelen op urgente maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatverandering, woningbouwopgaven en ontwikkelingen in energie, landbouw, mobiliteit en economie. Omdat de ruimte die voor deze ontwikkelingen nodig is beperkt is, wil de provincie in de geactualiseerde omgevingsvisie duidelijke keuzes maken. Voor het besluit hierover is een omgevingseffectrapport (OER)[2] opgesteld. Provinciale Staten van Noord-Holland hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage (verder 'de Commissie') gevraagd om te adviseren over het OER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de kwaliteit en de volledigheid daarvan.

Wat staat in het OER?

Het OER beschrijft aan de hand van de 'Staat van Noord-Holland' de belangrijkste knelpunten in de provincie en daarmee de opgaven waar de omgevingsvisie voor zover mogelijk een antwoord op moet geven. In de referentiesituatie - dat wil zeggen bij voortzetting van het huidige beleid - scoort één aspect 'goed', scoren acht aspecten 'overwegend goed', acht aspecten 'redelijk', zes aspecten 'matig' en veertien aspecten 'slecht'.

Vervolgens beschrijft en beoordeelt het OER de effecten van het 'voorgenomen beleid'. Mede aan de hand van deze beoordeling is een optimalisatiestap ingebouwd. Ook de effecten van het 'voorgenomen beleid na optimalisatie' (verder 'het voorkeursalternatief') zijn beoordeeld. Het voorkeursalternatief heeft volgens het OER overwegend positieve effecten: verdroging scoort zeer positief en veertien andere aspecten scoren positief. Daartegenover staan vier negatieve effecten, namelijk op Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland, cultuurhistorie (erfgoed) en landschap. De meeste aspecten scoren neutraal, maar bij een aantal daarvan is de uitgangssituatie al matig of slecht. Dit geldt onder meer voor oppervlaktewater, geluid, hittestress, lichthinder, omgevingsveiligheid, woningaanbod, energieverbruik, bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer en archeologie.

Het OER brengt diverse onzekerheden in beeld die invloed hebben op de uitvoering van het beleid en de verwachte effecten. Het OER doet aanbevelingen voor de verdere uitwerking van de POVI. Deze hebben vooral betrekking op de aspecten die in de referentiesituatie matig of slecht scoren en waarvoor het voorkeursalternatief onvoldoende positieve of zelfs negatieve effecten heeft.

Wat is het advies van de Commissie?

Sinds de vaststelling van de vigerende POVI in 2018 zijn nieuwe ruimtelijke opgaven ontstaan, terwijl onderzoek laat zien dat er in de provincie onvoldoende ruimte is om alle ambities te realiseren.[3] Daarom zijn scherpe keuzes noodzakelijk.

---

1 Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland, Ruimte voor een toekomstbestendig Noord-Holland, gepubliceerd op 9 juni 2026.

2 Witteveen + Bos, 2 juni 2026, *OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland.* Een OER is formeel een milieueffectrapport (MER), maar gaat ook in op sociale en economische aspecten. Daarom is, in aansluiting op de bredere benadering van milieu en omgeving in de Omgevingswet, de term 'omgevingseffectrapportage' gekozen.

3 Uit onderzoek in het kader van het 'Ruimtelijk Voorstel' in 2024 bleek dat er minimaal 27% fysieke ruimte te weinig is om alle opgaven te realiseren.

De ontwerp-POVI geeft hiervoor meer richting, met een afwegingskader en gebiedsgerichte keuzes in elf deelgebieden.

De Commissie ziet waardevolle elementen in het OER en de ontwerp-POVI, zoals de uitgebreide beschrijving van de huidige situatie in de *Staat van Noord-Holland*, de stap om het voorkeursalternatief te optimaliseren en de aanscherpingsvoorstellen voor de definitieve POVI. Tegelijkertijd concludeert zij dat de ambities onvoldoende zijn vertaald naar concrete, toetsbare doelen en dat het doelbereik, de afweging van dilemma's en de gemaakte keuzes in de ontwerp-POVI onvoldoende navolgbaar zijn. De aanbevelingen uit het NRD-advies van de Commissie[4] zijn op belangrijke onderdelen niet (op herkenbare wijze) opgevolgd.

Volgens de Commissie laat het OER onvoldoende zien hoe alternatieven zijn afgewogen, waarom welke keuzes zijn gemaakt en wat de gevolgen daarvan zijn voor verschillende deelgebieden. Dit klemt temeer omdat de ontwerp-POVI wel concrete keuzes in deelgebieden maakt. Het OER geeft onvoldoende inzicht in botsende ruimteclaims, gebiedsspecifieke effecten en de bijdrage van keuzes aan provinciale doelen. Daardoor is ook niet goed na te gaan wat de gemaakte afwegingen in de POVI betekenen voor het eerder geconstateerde tekort aan ruimte in de provincie. Ook de effectbeoordeling (en de Passende beoordeling) is volgens de Commissie te globaal en onvoldoende onderbouwd.

Tegen deze achtergrond signaleert de Commissie dat in het OER belangrijke informatie ontbreekt. Het aanvullen van die informatie is essentieel om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over de POVI. Het gaat om de volgende punten:

- **Concrete doelen en doelbereik onvoldoende inzichtelijk**. Ambities zijn niet vertaald naar concrete, toetsbare doelen. Daardoor blijft onduidelijk welke keuzes nodig zijn om ruimtelijke dilemma's op te lossen en kan, vooral op het niveau van deelgebieden, niet goed worden beoordeeld of doelen bereikt worden en of deze met elkaar kunnen botsen.
- **Gemaakte keuzes en rol van alternatieven niet navolgbaar.** Onvoldoende inzichtelijk is welke afwegingen zijn gemaakt bij de totstandkoming van het voorkeursalternatief en waarom. De samenhang tussen gemaakte keuzes, de gevolgen daarvan en de mogelijkheden om doelen beter te bereiken zijn niet goed te volgen.
- **Gebiedsgerichte keuzes onvoldoende beoordeeld.** Het OER sluit onvoldoende aan bij de gebiedsgerichte keuzes in de ontwerp-POVI. Het OER maakt geen onderscheid in effecten en doelbereik per deelgebied. Ook de 'raakvlakanalyse' is alleen op hoofdlijnen en zonder geografisch onderscheid uitgevoerd. Daardoor zijn de gemaakte keuzes in de gebieden niet goed te volgen, zijn de gevolgen van die keuzes en hun bijdrage aan provinciale doelen niet inzichtelijk en is niet duidelijk of er alternatieven zijn.
- **Effectbeoordeling deels niet navolgbaar.** De effectbeoordeling sluit voor verschillende aspecten niet goed aan bij de (geografische) concreetheid van de gemaakte keuzes voor de deelgebieden. De gebiedsspecifieke kenmerken en accenten uit de Staat van Noord-Holland zijn niet benut om de referentiesituatie en het voorgenomen beleid en het voorkeuralternatief voldoende concreet te beoordelen.

[4] Op 21 oktober 2025 heeft de Commissie een advies over reikwijdte en detailniveau van het OER uitgebracht.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het OER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de omgevingsvisie. Uit het processchema op pagina 25 van het OER maakt de Commissie op dat het OER (in het processchema 'ontwerp-OER' genoemd) nog aangepast zal worden voordat de definitieve POVI wordt vastgesteld. Dat biedt de ruimte om het OER aan te vullen en het voorkeursalternatief verder te optimaliseren of aan te passen.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Aanleiding MER
De provinciale omgevingsvisie beschrijft hoe de fysieke leefomgeving in de provincie Noord-Holland zich op de langere termijn (tot 2050) ontwikkelt en hoe de provincie daarop wil sturen. De herziening van de omgevingsvisie bevat kaders voor mer-plichtige en mer-beoordelingsplichtige projecten, zoals stedelijke ontwikkeling, het uitbreiden van woon- en werkgebieden en aanpassing van de (provinciale) infrastructuur. Daarom is het nodig om een plan-MER (OER) op te stellen. Een OER is ook nodig omdat een Passende beoordeling nodig is vanwege mogelijke significant negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

Startgesprek en eerder advies
Op 15 juli 2026 vond een gesprek plaats tussen de Commissie, de initiatiefnemer en bevoegd gezag en haar adviseurs. De provincie heeft een toelichting gegeven op het OER en de ontwerp-omgevingsvisie. Op 21 oktober 2025 heeft de Commissie een advies over reikwijdte en detailniveau van het OER uitgebracht (NRD-advies). In het toetsingsadvies wordt waar relevant naar dit advies verwezen.

Rol van de Commissie
De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Provinciale Staten van Noord-Holland – besluit over de omgevingsvisie.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3968 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het omgevingsbelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming. De paragrafen 2.2 t/m 2.5 moeten nadrukkelijk in onderlinge samenhang worden gelezen. In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Wat is goed beschreven in het OER en de ontwerp-POVI?

Het OER is opgesteld parallel aan het vormgeven van de ontwerp-POVI. Ook voorafgaand aan de start van de mer-procedure zijn daarin al verschillende stappen gezet. Het processchema op pagina 25 van het OER maakt deze stappen inzichtelijk.

De Commissie constateert dat het OER op een aantal onderdelen belangrijke inzichten bevat voor de besluitvorming over de POVI en het vervolg daarop:

- **De Staat van Noord-Holland.** De huidige situatie en de referentiesituatie (huidige situatie en autonome ontwikkeling) zijn uitgebreid beschreven in de 'Staat van Noord-Holland', bijlage I bij het OER[5], en samengevat in hoofdstuk 3 van het OER. Daarbij is aandacht besteed aan de huidige kwaliteiten, aandachtspunten en zorgpunten voor zowel de fysieke omgeving als sociaal-maatschappelijke aspecten. De Staat van Noord-Holland bevat veel kaarten en illustraties. Dit vormt een goede basis voor het vaststellen van knelpunten en kansen, het beoordelen van effecten van nieuwe ontwikkelingen en voor monitoring.
- **Optimalisatie voorgenomen beleid.** Het OER concludeert dat het voorgenomen beleid relatief veel negatieve effecten heeft en op veel thema's – die in de huidige situatie matig of slecht scoren – geen verbetering brengt. Vervolgens is een extra stap ingebouwd om het voorgenomen beleid te optimaliseren tot het voorkeursalternatief (VKA), dat de basis is voor de ontwerp-POVI. Deze stap is waardevol, omdat het goed laat zien waar de provincie kan bijsturen. Het processchema maakt duidelijk dat het huidige OER (ontwerp-OER) nog aangepast zal worden voordat de definitieve POVI wordt vastgesteld. Dat biedt de ruimte om het VKA verder te optimaliseren of aan te passen.[6]
- **Aanbevelingen voor aanscherping.** Het OER maakt inzichtelijk dat het doelbereik van het VKA beperkt is, en tegelijkertijd dat de effecten en het doelbereik nog erg onzeker zijn. Hoofdstuk 8 van het OER benoemt de onzekerheden en geeft zinvolle aanbevelingen voor de definitieve POVI, vervolgbesluiten en monitoring. Dit biedt handvatten voor een extra optimalisatiestap. Nadere afwegingen in de definitieve POVI die daaruit voortkomen kunnen mogelijk tot minder negatieve effecten en/of meer positieve effecten (doelbereik) leiden.

De vigerende POVI is in 2018 vastgesteld door Provinciale Staten. Sindsdien zijn er nieuwe opgaven voor de provincie ontstaan, vooral op het gebied van klimaatverandering, energietransitie, woningbouw, defensie, natuur en het landelijk gebied. Uit onderzoek in het kader van het 'Ruimtelijk Voorstel'[7] bleek dat er minimaal 27% fysieke ruimte te weinig is om alle opgaven te realiseren. Dat betekent dat scherpe keuzes nodig zijn voor dilemma's waar verschillende ruimteclaims niet of maar ten dele verenigbaar zijn. Op interactieve kaarten is destijds aangegeven waar de ambities en opgaven botsen. Dit was een belangrijke aanleiding voor het actualiseren van de POVI.

---

5 Witteveen + Bos, 19 mei 2026, *OER Omgevingsvisie Noord-Holland, Staat van Noord-Holland.*

6 Ook uit de beoordeling van het (geoptimaliseerde) VKA blijkt dat er veel negatieve effecten zijn en dat het 'doelbereik' beperkt is.

7 Provincie Noord-Holland, 30 september 2024; *Vormgeven aan de toekomst van Noord-Holland, Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel*.

De Commissie constateert dat de ontwerp-POVI een slag concreter is dan de vigerende POVI. Hoofdstuk 3 van de ontwerp-POVI bevat een afwegingskader met vijf belangrijke afwegingsprincipes.[8] Hoofdstuk 6 van de ontwerp-POVI bevat gebiedsgerichte keuzes.

Figuur 1 geeft aan in welke gebieden deze keuzes zijn gemaakt.

Dit zijn gebieden waar een stapeling van opgaven en meerdere (provinciale) belangen spelen. Met andere woorden: gebieden waar vanwege de schaarse ruimte scherpe keuzes nodig zijn. Dit is een belangrijk onderdeel van de ontwerp-POVI.

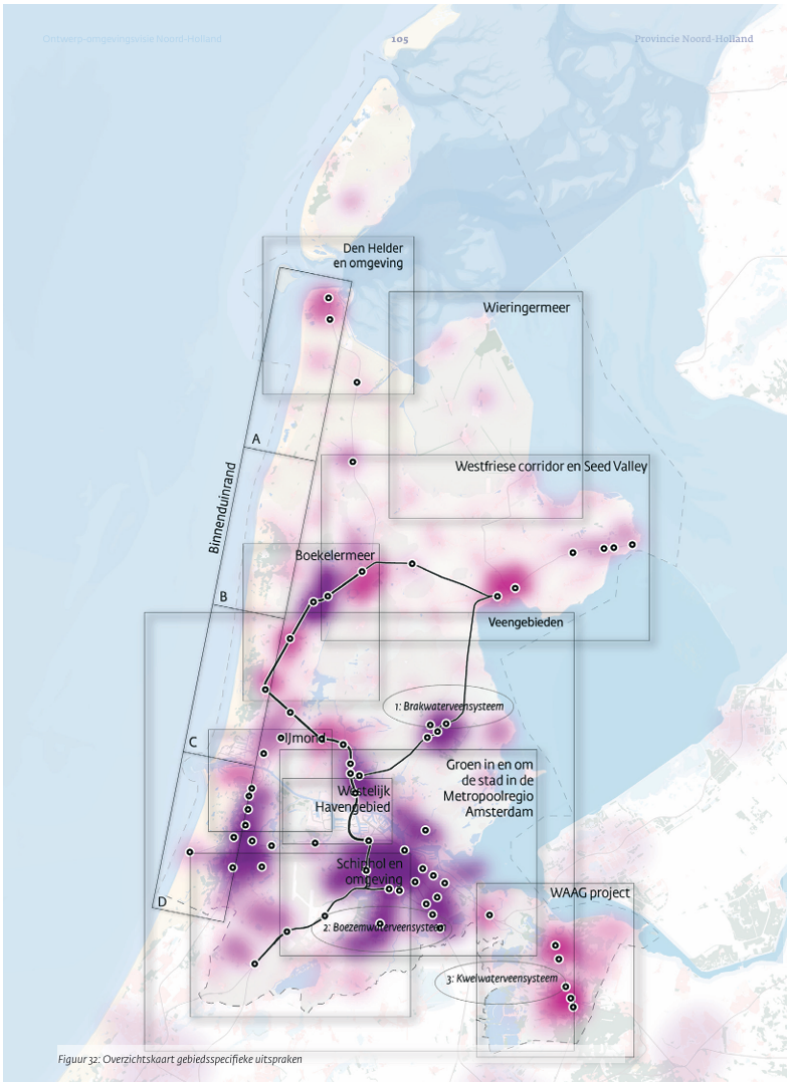

Figuur 1: overzichtskaart met deelgebieden (bron: ontwerp-POVI).

2.2 Doelen en doelbereik

Ambities niet vertaald naar concrete doelen

In haar NRD-advies adviseerde de Commissie om de ambities van de POVI te vertalen naar zo concreet mogelijke doelen. Dit is een belangrijke basis voor het identificeren van de belangrijkste dilemma's en mogelijke oplossingsrichtingen (alternatieven) en voor het beoordelen van het doelbereik daarvan.

De Commissie constateert dat de ambities niet (op een herkenbare wijze) geconcretiseerd zijn in de ontwerp-POVI of in het OER. Het OER geeft geen overzicht van doelen en afwegingsprincipes. De ontwerp-POVI gaat uit van de opgaven voor de provincie die al zijn vastgesteld in het Ruimtelijk Voorstel, maar vertaalt deze niet naar concrete inhoudelijke doelstellingen waaraan alternatieven getoetst kunnen worden.

[8] (1) Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen; (2) Water en bodem als ordenend principe; (3) Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen; (4) Sturen vanuit netwerken; (5) Sturen op randvoorwaarden voor toekomstbestendige economie.

Ook in het OER is uitgegaan van de algemeen geformuleerde opgaven uit het Ruimtelijk Voorstel. De opgaven lijken in het OER vrijwel een op een gebruikt te zijn als doelen, waardoor het aantal doelen erg groot is en daarin geen focus of prioritering is aangebracht. Daarbij wordt ook niet duidelijk op welke doelen de dilemma's en oplossingsrichtingen gericht zijn.

De Staat van Noord-Holland signaleert wel een aantal duidelijke knelpunten, bijvoorbeeld door klimaatverandering en voor watervraagstukken in combinatie met natuur, landbouw en/of leefkwaliteit en wonen. Op basis daarvan ligt een aanscherping en prioritering van doelen wel voor de hand.

Doelbereik nog niet goed te beoordelen

Hoofdstuk 7 van het OER beschrijft het doelbereik van het voorkeursalternatief op basis van de 'potentie voor het behalen van het doel'. Uit deze beoordeling is af te leiden dat de potentie voor alle doelen beperkt is. Dit kan deels verklaard worden doordat veel aspecten al onderdeel van het bestaande beleid zijn (en dus onderdeel van de referentiesituatie) of omdat het behalen van de doelen (mede) afhankelijk is van andere partijen.

De wijze waarop het doelbereik in beeld is gebracht illustreert dat de doelen nog weinig concreet en toetsbaar zijn geformuleerd. Het OER geeft de potentie voor het realiseren van de opgaven aan, maar laat onvoldoende zien of en waar opgaven met elkaar kunnen conflicteren ('botsen') omdat de 'raakvlakanalyse' op een hoog abstractieniveau is uitgevoerd. Het doelbereik is alleen op provinciaal niveau beoordeeld en niet voor deelgebieden (zie verder paragraaf 2.4 van dit advies).

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voordat wordt besloten over de POVI, voor het onderdeel 'doelbereik':

- de doelen voor de POVI aan te scherpen en te prioriteren op basis van de grote maatschappelijke opgaven voor Noord-Holland[9];
- de doelen en opgaven te vertalen naar ruimteclaims, waardoor beoordeeld kan worden waar conflicten kunnen optreden en welke kansen er zijn voor combinatie van functies (dit vormt belangrijke input voor afwegingen op gebiedsniveau, zie paragraaf 2.4 van dit advies);
- te beschrijven voor welke doelen de provincie afhankelijk is van anderen (en in hoeverre er daarin nog te sturen is) en wat dat betekent voor de potenties voor het doelbereik.

2.3 Navolgbaarheid van gemaakte keuzes

Stapsgewijze ontwikkeling alternatieven

Voorafgaand aan de start van de mer-procedure is al een aantal stappen doorlopen die relevant zijn voor de alternatievenontwikkeling. Vooral het onderzoek naar de gebiedsgerichte 'stapeling van dilemma's' en de uitgevoerde 'stel-dat' verkenningen vormen hierin een belangrijke stap.[10]

[9] Bijvoorbeeld verstedelijking versus leefkwaliteit, landbouw versus natuur, ruimte voor energietransitie, klimaatadaptatie/water; industrie (Tata, Schiphol) versus gezonde leefomgeving.

[10] De drie stel-dat verkenningen waren:

1. wat als we water en bodem sturend als uitgangspunt nemen;

De stel-dat verkenningen hebben geleid tot een 'Keuzepalet' van ruim 30 ruimtelijke dilemma's, waarvoor steeds twee mogelijke oplossingsrichtingen zijn geformuleerd. In haar NRD-advies adviseerde de Commissie om de resultaten en overwegingen van de doorlopen stappen in het OER op te nemen en daarmee het keuzepalet en de selectie van dilemma's te onderbouwen.

Vertaling van dilemma's naar samenhangende alternatieven

De Commissie adviseerde om nadrukkelijk de doelen van de omgevingsvisie te betrekken bij de hiervoor genoemde stappen, en daarbij iteratief te werk te gaan: worden doelen niet gehaald, ga dan een stap terug in de planontwikkeling. Verder adviseerde zij om een extra stap in te bouwen tussen de ruim 30 dilemma's en het voorkeursalternatief, onder andere vanwege het risico dat doelen niet worden gehaald of effecten te negatief zijn. Een mogelijke aanpak voor deze 'tussenstap' is het samenstellen van integrale en samenhangende alternatieven, die uitgewerkt kunnen worden op het niveau van de hele provincie en van deelgebieden. Dit borgt een goede samenhang tussen de dilemma's.

Totstandkoming voorkeursalternatief niet goed navolgbaar

De Commissie constateert dat het *proces* van de doorlopen stappen in het OER duidelijk is beschreven (afbeelding 2.1 van het OER), maar dat de *inhoudelijke keuzes* die bij elk van deze stappen zijn gemaakt vaak niet goed navolgbaar zijn. In het OER wordt verwezen naar bijlage II, waarin de ingreep-effectrelaties van alle oplossingsrichtingen zijn beschreven. Daarmee wordt nog niet duidelijk welke rol deze hebben gespeeld en op welke doelen of dilemma's ze gericht waren.
Hierdoor is niet goed navolgbaar hoe het voorkeursalternatief (VKA) tot stand is gekomen en op grond van welke overwegingen, en welke alternatieven of maatregelen in het proces zijn afgevallen.

De aanbeveling voor de 'tussenstap' in de alternatievenontwikkeling is niet overgenomen. Wel is na de vaststelling van het VKA een extra stap ingebouwd om dit te optimaliseren vanuit milieuoogpunt. Dit heeft op een aantal onderdelen geleid tot aanpassing of aanscherping van keuzes. Het ontbreken van de tussenstap leidt er echter toe dat het OER weinig inzicht geeft in de samenhang tussen de dilemma's en de gemaakte keuzes. Het risico dat met het VKA – ook na optimalisatie – doelen niet gehaald worden of dat effecten te negatief zijn lijkt op basis van het OER te zijn opgetreden: vier aspecten scoren negatief ten opzichte van de referentiesituatie en negen aspecten scoren neutraal, terwijl deze in de referentiesituatie al matig of slecht scoren. Ook uit de beoordeling van het doelbereik blijkt de potentie voor het realiseren van de doelen beperkt. Deels is dit te verklaren doordat de sturingsmogelijkheden van de provincie op sommige thema's beperkt zijn. Het OER geeft weinig concrete informatie over de onderlinge afhankelijkheden.

De tussenstap in de alternatievenontwikkeling had gebruikt kunnen worden om te onderzoeken of andere combinaties van maatregelen tot andere effecten en verbetering van het doelbereik kunnen leiden. In plaats daarvan zijn in het OER aandachtspunten en aanbevelingen geformuleerd. Deze kunnen nu alleen laat in het planproces worden gebruikt voor het alsnog aanpassen of aanscherpen van keuzes in de definitieve POVI en voor nadere uitwerking daarvan in programma's.

---

2. wat als we een gezonde leefomgeving en wonen als uitgangspunt nemen;
3. wat als we een toekomstbestendige economie als uitgangspunt nemen.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voordat wordt besloten over de POVI, een inhoudelijke beschrijving en onderbouwing te geven van de stappen die hebben geleid tot het voorgenomen beleid in de ontwerp-POVI (het voorkeursalternatief), inclusief de consequenties daarvan. Geef per stap aan welke afwegingen zijn gemaakt en waarom, met specifieke aandacht voor het omgevingsbelang en de provinciale ambities (doelbereik).

2.4 Gebiedsgerichte keuzes

Hoofdstuk 6 van de ontwerp-POVI bevat gebiedsgerichte keuzes voor elf deelgebieden (zie figuur 1 in paragraaf 2.1 van dit advies). Als reden hiervoor is aangegeven, dat in deze gebieden meerdere gestapelde opgaven én een of meerdere provinciale belangen spelen.

De Commissie constateert dat het abstractieniveau van het OER op dit onderdeel niet aansluit bij de ontwerp-POVI. Het OER maakt geen onderscheid in effecten en doelbereik per deelgebied. Ook de 'raakvlakanalyse' (hoofdstuk 5 van het OER) is op hoofdlijnen en zonder geografisch onderscheid uitgevoerd. Deze omvat alleen een beschrijving van de raakvlakken tussen sectorale beleidsvoornemens, maar geen analyse van de impact of effecten. Deelgebieden waar ontwikkelingen of knelpunten kunnen optreden worden wel benoemd, maar er heeft geen (semi)kwantitatieve analyse plaatsgevonden van conflicterende ruimteclaims in deelgebieden. Juist in de deelgebieden zijn wat dit betreft grote dilemma's te verwachten.

Paragraaf 7.6 van het OER benoemt botsende doelen aan de hand van voorbeelden, maar bevat geen uitputtende beschrijving en analyse van mogelijk conflicterende belangen en ruimteclaims. Ook ontbreken in het OER mogelijke oplossingsrichtingen (alternatieven) voor deze conflicterende belangen en ruimteclaims. Hierdoor geeft het OER onvoldoende houvast om keuzes in de deelgebieden te onderbouwen.

Ter illustratie:

- **Westelijk Havengebied**: uit de ontwerp-POVI blijkt dat dit gebied voornamelijk wordt aangewezen voor industrie, energie en andere bedrijvigheid. Dit levert spanning op met woningbouwplannen in Amsterdam Haven-Stad. Het OER maakt deze spanning niet inzichtelijk en gaat ook niet in op mogelijke oplossingsrichtingen.
- **Bedrijventerrein Boekelermeer**: ook dit bedrijventerrein wordt in de ontwerp-POVI benoemd als 'energetisch en economisch cluster', met de optie om het aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang. Het OER geeft aan dat er ruimtelijke conflicten kunnen ontstaan tussen industrie, overgangszones en woningbouw en dat uitbreiding kan botsen met landbouw, natuur en beschermd landschap, maar maakt deze spanningen niet concreet en gaat niet in op mogelijke oplossingsrichtingen.
- **Westfriese corridor en Seed Valley**: de Staat van Noord-Holland constateert voor dit gebied onder meer neerslagtekorten (met betekenis voor natuur) en woningtekorten (te weinig betaalbare woningen). De ontwerp-POVI kenschetst dit deelgebied als gebied met grotendeels goede landbouwcondities, waar ruimte moet worden gecreëerd voor de verdere ontwikkeling van Seed Valley. Intensivering van kennis- en kapitaalintensieve teelten zal een toename in de waterbehoefte tot gevolg hebben. Tegelijkertijd moet er ruimte zijn voor woningbouw en recreatie, en natuur. Waarbij voor die laatste ontwikkelingen wordt aangegeven dat ze ten koste zullen gaan van landbouwareaal.

De hoofdkeuze voor de ontwikkeling van het gebied (mede afgezet tegen de huidige situatie), de (milieu)effecten van de botsende ruimteclaims en de consequenties voor de mate waarin beoogde doelen zullen kunnen worden bereikt zijn in het OER niet inzichtelijk gemaakt.

- **Veengebieden**: in de ontwerp-POVI staan de veengebieden benoemd als gebieden met grote opgaven en meerdere doelen, waaronder vernatten (reductie CO_2 en bodemdaling), natuur, recreatie, waterwinning, grootschalige energieopwekking en (beperkt) wonen. Het OER geeft aan dat er ruimtelijke conflicten kunnen ontstaan, maar geeft geen concrete voorbeelden of oplossingen. De ontwerp-POVI geeft verder aan dat water en bodem sturend zijn voor de gebiedsontwikkeling in veengebieden en bevat heldere doelen voor peilbeheer. Binnen de begrenzing van de veengebieden liggen ook andere deelgebieden met specifieke (provinciale) omgevingsvraagstukken. De consequenties van water en bodem sturend voor de (andere) opgaven in de veengebieden en de deelgebieden IJmond, Westelijk Havengebied, Metropoolregio Amsterdam en Schiphol zijn in het OER niet inzichtelijk gemaakt.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voordat wordt besloten over de POVI:

- per deelgebied aan te geven welke keuzes worden gemaakt en waarom, en welke alternatieven voor deze keuzes zijn en/of worden overwogen;
- de effecten en het doelbereik van de keuzes per deelgebied en eventuele alternatieven daarvoor te beoordelen en deze te vertalen naar mogelijk conflicterende ruimteclaims per deelgebied (waar mogelijk (semi)kwantitatief);
- deze beoordelingen samen te voegen voor de provincie als geheel, zodat beoordeeld kan worden in hoeverre de keuzes in de deelgebieden in samenhang bijdragen aan provinciale ambities en belangen;
- zo nodig alsnog alternatieven te onderzoeken, waarmee keuzes in de omgevingsvisie aangepast of aangescherpt kunnen worden.

2.5 Effectbeoordeling

Referentiesituatie: De Staat van Noord-Holland

De 'Staat van Noord-Holland' geeft relatief concrete en gedetailleerde informatie over de huidige situatie en autonome ontwikkelingen, ook in de deelgebieden. Ook de eerder uitgevoerde verkenningen en onderzoeken in het kader van het Ruimtelijk Voorstel - waaruit bleek dat er minimaal 27% fysieke ruimte te weinig is om alle opgaven te realiseren - hebben een concreet en (semi)kwantitatief karakter. Tezamen kan deze informatie een belangrijke rol spelen bij het beoordelen van effecten en botsende ruimteclaims in deelgebieden.

De beschrijvingen in de 'Staat van Noord-Holland' zijn uitgebreid, maar de analyse van de referentiesituatie is beperkt en abstract. Daardoor zijn niet alle beoordelingen goed navolgbaar en komen knelpunten (per deelgebied) onvoldoende tot uitdrukking. Hoewel in de kaarten en beschrijvingen aandacht is besteed aan gebiedsspecifieke verschillen, komen deze niet terug in de beoordeling van de huidige situatie en de referentiesituatie. Daardoor gaat een deel van de informatie verloren, die juist van belang is voor de beoordeling van de effecten van gebiedsspecifieke keuzes.

Beoordelingskader en effecten

Tabel 2.1 van het OER bevat het beoordelingskader voor de referentiesituatie en het voorkeursalternatief. Dit kader is aangescherpt ten opzichte van de NRD en mede geïnspireerd op de lagenbenadering.[11]

De Commissie constateert dat het beoordelingskader relatief concrete indicatoren bevat. De referentiesituatie en het voorkeursalternatief zijn echter niet op alle indicatoren beoordeeld, en alleen op het niveau van de gehele provincie. Zoals aangegeven in de vorige paragraaf geeft dit onvoldoende inzicht in de effecten van keuzes per deelgebied.

Verder constateert de Commissie dat de effectbeoordeling op verschillende aspecten onvoldoende concreet, onvoldoende toekomstgericht en/of niet goed in balans is. Daarmee is het detailniveau vaak niet passend bij de keuzes die de provincie in de POVI wil maken. Ter illustratie geeft zij hiervan enkele voorbeelden.

- **Gezonde leefomgeving.** De gezonde leefomgeving speelt een belangrijke rol in afwegingskader van de ontwerp-POVI, en daarmee in de te maken keuzes in deelgebieden. Doordat slechts een deel van de oplossingsrichtingen is meegenomen in de effectbeoordeling[12] heeft echter vrijwel geen beoordeling van de effecten daarop plaatsgevonden. Zo wordt bij geluid alleen de ambitie van het voorgenomen beleid om grootschalige energievragers te concentreren beoordeeld. Volgens het OER biedt dit kansen om het aantal geluidgehinderden te verbeteren. In de referentiesituatie wordt het geluid van energievragers in het geheel niet genoemd als bron voor hinder. Grote geluidbronnen, zoals Schiphol, worden in het OER niet beoordeeld, omdat de POVI geen (nieuwe) beleidsvoornemens bevat. Daardoor blijft onduidelijk in hoeverre de POVI bijdraagt aan ambities voor de gezonde leefomgeving.
- **Duurzame energie**. Volgens het OER zou aquathermie positief bijdragen aan het criterium 'aandeel duurzame energie'. Ten opzichte van het totale energieverbruik in de regio zal deze bijdrage naar verwachting zeer beperkt zijn. De positieve score is daarom onvoldoende onderbouwd.
- **Netcongestie.** Het OER constateert dat netcongestie een knelpunt is, maar geeft geen informatie over ontwikkelingen richting 2050. In de ontwerp-POVI zijn hiervoor wel beleidsmaatregelen opgenomen, maar in de effectbeoordeling in het OER spelen deze maatregelen geen (herkenbare) rol.
- **Oppervlaktewater**. Het OER beoordeelt het aspect oppervlaktewater (kwaliteit en kwantiteit) in de huidige situatie navolgbaar als slecht. Voor de referentiesituatie wordt aangegeven dat de waterkwaliteit verder kan verslechteren en dat er meer knelpunten ontstaan in de kwantiteit door klimaatverandering. Ondanks deze verslechteringen wordt de referentiesituatie als “matig” beoordeeld. De beoordeling van het VKA (p64) bevat tegenstrijdigheden.[13] De conclusie dat het VKA geen invloed heeft op het oppervlaktewater is daarmee niet navolgbaar.

---

[11] Zie paragraaf 2.5 van het OER.

[12] De oplossingsrichtingen die onderdeel zijn van het voorkeursalternatief zijn in hoofdstuk 4 van het OER onderverdeeld in vier categorieën (zie tabel 4.1 t/m 4.4, samengevat in tabel 0.5 in de samenvatting). Daaruit blijkt dat 15 van de 34 dilemma’s een plek hebben gekregen in de effectbeoordeling. De overige dilemma’s ontbreken daarin, omdat oplossingsrichtingen onvoldoende concreet zijn óf geen effect zullen hebben óf al onderdeel zijn van de referentiesituatie.

[13] In de eerste alinea van p64 wordt aangegeven dat vernatting kan leiden tot verslechtering van de waterkwaliteit doordat er gebiedsvreemd water moet worden aangevoerd om het peil in stand te houden. In de derde alinea is deze redenatie omgedraaid; hier wordt gesteld dat vernatting leidt tot verbetering van de waterkwaliteit door *beperking* van de inlaat van gebiedsvreemd water.

- **Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer**. De tekst geeft aan: *'*ondanks de provinciale ambitie voor duurzame mobiliteit, blijft de bereikbaarheid voor gemotoriseerd verkeer onder druk staan, vooral op provinciale wegen rond de stedelijke gebieden*'*. De effectbeoordeling gaat van 'redelijk' (huidig) naar 'matig' (referentie), maar dit is niet onderbouwd.

Passende beoordeling

Omdat significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden niet op voorhand uitgesloten kunnen worden is een Passende beoordeling op hoofdlijnen opgesteld (hoofdstuk 6 van het OER). Daarin is op hoofdlijnen een analyse opgenomen van ingreep-effectrelaties en de mogelijke consequenties daarvan voor de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden in de provincie Noord-Holland.

Ook voor de Passende beoordeling geldt dat de effectbeoordeling abstract is en veel onzekerheden kent. De beoordeling van de beleidsvoornemens uit de POVI gaat nergens verder dan 'kan' en 'mogelijk'. De conclusie van de Passende beoordeling is dan ook: 'Op basis van voorliggende globale passende beoordeling kunnen significante gevolgen van het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland niet uitgesloten worden. De omgevingsvisie is daarvoor namelijk te weinig specifiek'.

Hiermee biedt de Passende Beoordeling niet of nauwelijks inzicht in de gevolgen of risico's van de beleidskeuzes voor Natura 2000-gebieden. Dit onderstreept de noodzaak om - tenminste op deelgebiedsniveau - de geschetste ruimtelijke dilemma's tot samenhangende keuzes te brengen, en om het OER aan te vullen met een beoordeling van de effecten van die keuzes. In de (aanvulling op de) Passende beoordeling kunnen de effecten daarvan op de Natura 2000-gebieden dan ook beter worden beoordeeld.

De Commissie adviseert, in het verlengde van haar adviezen in de voorgaande paragrafen, om in een aanvulling op het OER, voordat wordt besloten over de POVI:

- de gebiedsspecifieke kenmerken en accenten uit de Staat van Noord-Holland te benutten om voor alle indicatoren uit het beoordelingskader zowel referentiesituatie als het voorkeursalternatief en eventuele andere alternatieven te beoordelen;
- er voor te zorgen dat de effectbeoordeling aansluit bij (het abstractieniveau van) de te maken keuzes en dat deze consistent en goed navolgbaar is.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie
De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de Commissie en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep
Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
drs. Thijs Arts
ing. Herbert Bos
ir. Lucas van Cappellen
dr. Jan Jacob van Dijk (voorzitter)
ir. Tilly Fast
drs. Pieter Jongejans (secretaris)
ir. Henk Otte

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld
Actualisatie provinciale omgevingsvisie.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?
Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit Bijlage V van het Omgevingsbesluit onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure kan het bijvoorbeeld gaan om projecten J11 “stedelijke ontwikkeling”, C2 “windparken”, J1 “wegen” en J8 “hoogspanningsverbindingen”. Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom is een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit
Provinciale Staten van Noord-Holland.

Initiatiefnemer besluit
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?
Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?
U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer 3968 in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de Milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

Witteveen + Bos

OER Omgevingsvisie provincie -Noord-Holland

Hoofdrapport

Provincie Noord-Holland

13 oktober 2026

Project	OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland
Opdrachtgever	Provincie Noord-Holland
Document	Hoofdrapport
Status	Definitief
Datum	13 oktober 2026
Referentie	149368/26-015.516
Classificatie W+B	Projectgerelateerd
Projectcode	149368

Dit document is geautoriseerd en intern aantoonbaar vrijgegeven conform het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen + Bos.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen + Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. | Deventer
Daalsesingel 51c
Postbus 24087
3502 MB Utrecht
+31 (0)30 765 19 00
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden verveelvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING 6

1 INLEIDING 19

1.1 Aanleiding opstellen OER: actualisatie omgevingsvisie provincie Noord-Holland 19
1.2 Toelichting OER 19
1.3 Procedure actualisatie omgevingsvisie en OER 20
1.4 Leeswijzer 21

2 ONDERZOEKSAANPAK 22

2.1 Proces actualisatie omgevingsvisie en interactie met OER 22
2.2 Aanpak van het OER 25
2.3 Plan- en studiegebied 26
2.4 Situaties in het onderzoek 26
2.5 Beoordelingskader 27
2.6 Wijze van beoordelen 30
2.6.1 Huidige staat en referentiesituatie 30
2.6.2 Voorgenomen beleid (vóór en na optimalisaties vanuit milieu) 31
2.6.3 Raakvlakanalyse ruimtebeslag 32
2.6.4 Passende beoordeling 33
2.6.5 Doelbereik 33
2.7 Detailniveau van het onderzoek 35

3 STAAT VAN DE LEEFOMGEVING: WAT IS DE HUIDIGE STAAT VAN DE LEEFOMGEVING EN WAT KOMT ER OP DE PROVINCIE AF? 36

3.1 Beoordeling huidige situatie 36
3.2 Beoordeling referentiesituatie 38
3.3 Rad van de Leefomgeving 43

4 EFFECTBEOORDELING VOORGENOMEN BELEID NA OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU 46

4.1 Beschrijving voorgenomen beleid zoals opgenomen in ontwerp-omgevingsvisie 46

4.2 Effectbeoordeling voorgenomen beleid 53
4.2.1 Klimaatverandering 57
4.2.2 Bodem en water 60
4.2.3 Gezonde leefomgeving 65
4.2.4 Welzijn en leefbaarheid 68
4.2.5 Natuur en biodiversiteit 71
4.2.6 Economie 75
4.2.7 Wonen 79
4.2.8 Energietransitie 81
4.2.9 Mobiliteit 86
4.2.10 Ruimtelijke kwaliteit 88
4.3 Verwerking gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie in de omgevingsvisie 91

5 RAAKVLAKANALYSE RUIMTEBESLAG 95

5.1 Water en bodem 95
5.2 Energie infrastructuur en energie opwek 99
5.3 Wonen 100
5.4 Landbouw 101
5.5 Natuur 101
5.6 Recreatie 102
5.7 Landschap en erfgoed 102
5.8 Conclusie 103

6 PASSENDE BEOORDELING 105

6.1 Wettelijk kader 105
6.2 Huidige situatie Natura 2000-gebieden 106
6.3 Het voorkeursalternatief 108
6.4 Beoordeling effecten inclusief mitigatie 112
6.4.1 Stikstofdepositie 112
6.4.2 Waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden 113
6.4.3 Recreatiedruk 115
6.4.4 Natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden 115
6.5 Conclusie 116

7 DOELBEREIK VOORGENOMEN BELEID 119

7.1 Doelbereik ondergrond, water en bodem 120
7.2 Doelbereik gezonde leefomgeving en veiligheid 121
7.3 Doelbereik ruimtegebruik 122
7.4 Doelbereik netwerken 124

7.5 Doelbereik omgevingskwaliteit 125
7.6 Reflectie doelbereik 126

8 ONZEKERHEDEN, AANBEVELINGEN, AANDACHTSPUNTEN EN MONITORING 127

8.1 Onzekerheden 127
8.1.1 Algemene onzekerheden 127
8.1.2 Onzekerheden per thema 129
8.2 Aanbevelingen 132
8.3 Aandachtspunten na vaststelling omgevingsvisie 135
8.4 Aanzet monitoringsprogramma 135
8.5 Conclusie 136

9 BEGRIPPENLIJST 138

10 REFERENTIES 139

Laatste pagina 139

Bijlage(n) Aantal pagina's

I Staat van Noord-Holland 200
II Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu 121
III Raakvlakanalyse ruimtebeslag 49

SAMENVATTING

Dit is de samenvatting van de omgevingseffectrapportage voor de actualisatie van de omgevingsvisie van provincie Noord-Holland. Een omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. De geactualiseerde omgevingsvisie is een integrale visie van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de langere termijn (hier: 2050). Het detailniveau van de omgevingseffectrapportage sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld.

Deze samenvatting geeft beknopt weer wat de (omgevings)effecten zijn van de omgevingsvisie tot 2050. Met deze informatie kan provincie Noord-Holland het milieubelang volwaardig meewegen in de besluitvorming over de omgevingsvisie.

Aanleiding en doel

In 2018 heeft provincie Noord-Holland haar omgevingsvisie NH2050 opgesteld. Sindsdien is nieuw sectoraal beleid vastgesteld, is de Omgevingswet in werking getreden en zijn nieuwe opgaven voor Noord-Holland ontstaan. Met de komst van de Omgevingswet is het wettelijk kader voor een omgevingsvisie ook verbreed tot een integrale blik op de fysieke leefomgeving. Dat vraagt dat de omgevingsvisie ook aandacht besteedt aan thema's als gezondheid en sociale kwaliteit. Om te kunnen blijven voorsorteren op alle opgaven in Noord-Holland is besloten de omgevingsvisie te actualiseren. In 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' heeft provincie Noord-Holland haar vraagstukken en ambities richting 2050 op hoofdlijnen uitgewerkt. Deze zijn:

- aanpassen aan het watersysteem;
- bewegen naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur;
- ruimte maken voor duurzame economie en energie;
- zorgen voor leefbare regio's, steden en dorpen;
- (opnieuw) vormgeven aan Noord-Holland.

Na het vaststellen van de vraagstukken en ambities heeft de provincie Noord-Holland de keuzes en de consequenties die daaraan verbonden zijn in beeld gebracht via twee sporen. Via twaalf kaarten zijn de botsingen/dilemma's uit het ruimtelijk voorstel op de kaart gezet om preciezer te maken waar in Noord-Holland bepaalde opgaven om een oplossing vragen. Ook zijn drie stel-dat verkenningen uitgevoerd. Dit zijn scenariostudies waarbij 'water en bodem sturend', 'een gezonde leefomgeving en wonen' en 'een toekomstbestendige economie' uitgangspunt waren om de effecten naar de toekomst door te redeneren. Deze hebben inzicht gegeven in de hoeken van het speelveld en potentiële omgevingseffecten. De bevindingen uit de kaartverhalen en stel-dat verkenningen zijn als mogelijke oplossingsrichtingen in kaart gebracht in het Keuzepalet. Het Keuzepalet bevat 30 ruimtelijke dilemma's met twee oplossingsrichtingen per dilemma. Per dilemma is veelal één oplossingsrichting gekozen als koers richting 2050.

Dit omgevingseffectrapport (OER) maakt deel uit van de milieueffectrapportage (mer): een procedure die verplicht is bij het opstellen van de omgevingsvisie. De mer-procedure leidt tot een onderzoeksrapport bij de omgevingsvisie: het OER. Naast de milieu- en leefomgevingsaspecten die standaard onderdeel zijn van een OER (bijvoorbeeld geluid en natuur), beoordeelt dit OER ook op sociaaleconomische thema's.

Onderzoeksmethode

Het OER is opgesteld om de effecten van de actualisatie van de omgevingsvisie te onderzoeken. De onderzoeksmethode omvat een analyse van:

- de huidige staat van de leefomgeving;
- referentiesituatie: dat is de situatie in 2050 als het huidig beleid wordt uitgevoerd, en de omgevingsvisie niet wordt geactualiseerd;
- oplossingsrichtingen: geeft inzicht in de mogelijke ontwikkelrichtingen voor Noord-Holland in 2050. Deze zijn gekozen uit de 30 ruimtelijke dilemma's uit het Keuzepalet en aangevuld met dilemma's naar aanleiding van de Nota van Antwoord op de NRD en interne aanvullende keuzes. Vervolgens zijn de oplossingsrichtingen ingedeeld naar de mate van concreetheid, in vier verschillende categorieën;

- voorgenomen beleid (vóór en na optimalisaties): dit zijn de ambities en keuzes uit de omgevingsvisie (vóór en na optimalisaties).

Beoordeling huidige staat en referentiesituatie

De staat van de huidige- en referentiesituatie worden beoordeeld aan de hand van de beoordelingsschaal uit tabel 0.1. De beoordeling is uitgevoerd op basis van het vigerend beleid tot aan december 2025.

Tabel 0.1 Beoordeling van huidige staat en referentiesituatie

Beoordeling	Beoordeling huidige staat
goed	de staat is goed, er zijn geen knelpunten
overwegend goed	de staat is overwegend goed, knelpunten zijn zeer beperkt in aantal en in impact
redelijk	de staat is redelijk, knelpunten treden op een aantal locaties in de provincie op en hebben wat impact
matig	de staat is matig, knelpunten treden op redelijk veel locaties in de provincie op en hebben redelijk veel impact
slecht	de staat is slecht, de knelpunten zijn wijdverspreid, groot in aantal en in impact

Beoordeling voorgenomen beleid vóór en na optimalisaties vanuit milieu

Voor het voorgenomen beleid (zowel vóór als na optimalisaties vanuit milieu) zijn de effecten per aspect beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie met behulp van de beoordelingsschaal weergegeven in tabel 0.2. Dit is gedaan op basis van inschattingen van meerdere onafhankelijke deskundigen uit verschillende vakgebieden (expert judgement). De aanwezige onzekerheden zijn expliciet beschreven in hoofdstuk 8 van het OER.

Tabel 0.2 Beoordelingsschaal voorgenomen beleid

Score	Toelichting
++	kans op een zeer positief effect: sterke verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
+	kans op een positief effect: verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
0	neutraal: geen of nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie
-	risico op een negatief effect: verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie
--	risico op een zeer negatief effect: sterke verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie

Doelbereik

Naast de beoordeling van effecten op de thema's uit het beoordelingskader is in het OER ook het doelbereik van het voorgenomen beleid inzichtelijk gemaakt. Het doelbereik is de mate waarin het voorgenomen beleid bijdraagt aan het behalen van de ambities van provincie Noord-Holland. Dit zijn de ambities uit 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel'. De beoordelingsschaal voor het doelbereik is toegelicht in tabel 0.3.

Tabel 0.3 Toetsing doelbereik

Beoordeling	Toelichting
hoge potentie	hoge potentie voor behalen doel
beperkte potentie	beperkte potentie voor behalen doel
geen potentie	geen potentie voor behalen doel

Rad van de Leefomgeving

In afbeelding 0.1 worden de beoordelingen van de huidige situatie en referentiesituatie van de provincie samengevat in het Rad van de Leefomgeving. De binnenste ring geeft de staat van de huidige situatie weer. De buitenste ring geeft de staat van de referentiesituatie weer.

Afbeelding 0.1 Rad van de Leefomgeving

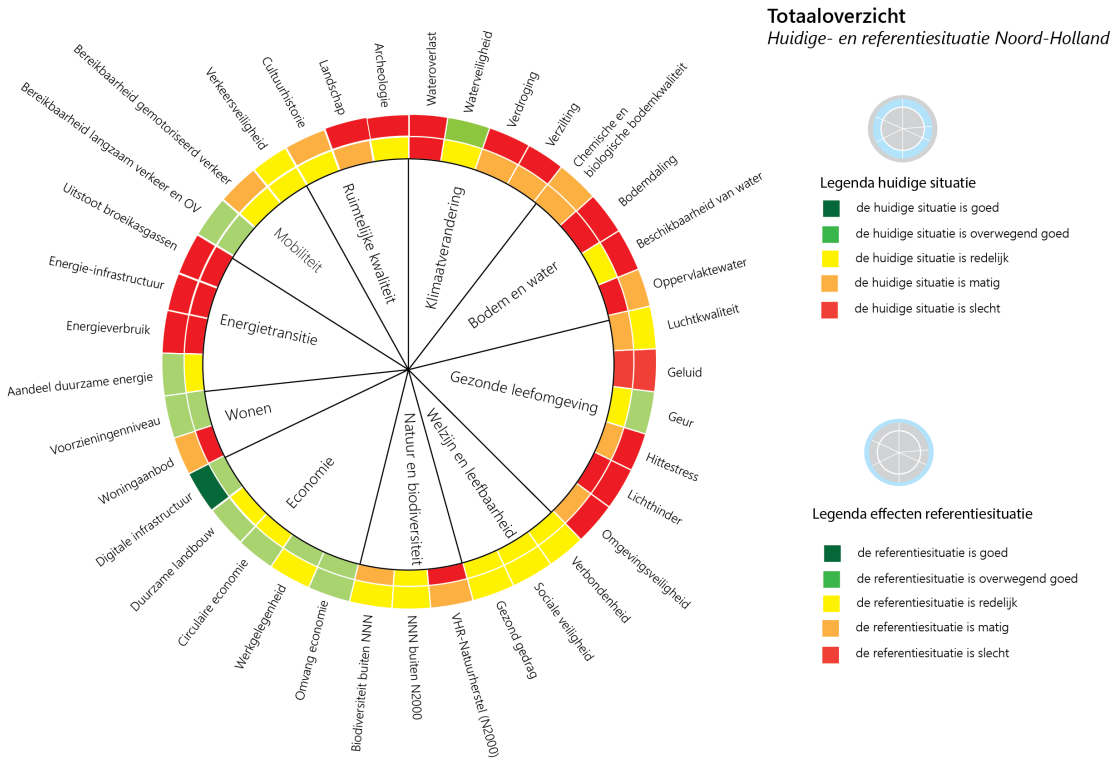

Beoordeling huidige situatie

Uit het onderzoek naar de huidige staat van Noord-Holland blijkt dat vijf aspecten ‘overwegend goed’ scoren, veertien aspecten ‘redelijk’, acht aspecten ‘matig’ en tien aspecten ‘slecht’ scoren (zie afbeelding 0.1).

Beoordeling referentiesituatie

De referentiesituatie is de situatie die zou ontstaan tot en met 2050 als het huidig beleid wordt uitgevoerd, en de omgevingsvisie niet wordt geactualiseerd. In de referentiesituatie scoort één aspect ‘goed’, scoren acht aspecten ‘overwegend goed’, acht aspecten ‘redelijk’, zes aspecten ‘matig’ en veertien aspecten ‘slecht’ (zie afbeelding 0.1).

In tabel 0.4 is weergegeven welke aspecten een andere beoordeling hebben in de referentiesituatie ten opzichte van de huidige situatie. Deze beoordeling bestaat zowel uit positieve als negatieve verschillen tussen de huidige situatie en referentiesituatie, dit komt ook terug in het Rad van de Leefomgeving (zie afbeelding 0.1). De negatieve verschillen ten opzichte van de huidige situatie worden hier gezien als opgaven.

Tabel 0.4 Overzicht negatieve en positieve verschillen referentiesituatie

Thema	Beoordelingsaspect	Toelichting
klimaatverandering	waterveiligheid	door klimaatverandering stijgt de zeespiegel. De waterkeringen voldoen mede door het beleid van de provincie aan de normen voor 2050, maar de kans op een overstroming blijft altijd bestaan
klimaatverandering	verdroging	door klimaatverandering treedt meer verdroging op plekken zonder mogelijkheid tot wateraanvoer op. Door een afname van de afvoer van de Rijn staan ook plekken met mogelijkheid tot wateraanvoer onder druk. Droogteschade aan natuur en door bodemdaling is aanzienlijk
klimaatverandering	verzilting	door zeespiegelstijging neemt de verzilting toe. Er is niet genoeg zoetwater beschikbaar om het systeem door te spoelen
bodem en water	beschikbaarheid van water	door klimaatverandering neemt de beschikbaarheid van zoetwater (en daarmee drinkwater) af. Tegelijkertijd stijgt het verbruik
bodem en water	oppervlaktewater	door klimaatverandering is er een toename in de reeks zomerse dagen, wat de waterkwaliteit verslechtert. Stevige beleidsinzet van de provincie gaat dit tegen. Bij de kwantiteit van het oppervlaktewater zijn voor de aanvoercapaciteit knelpunten in de Wieringermeer, en bij afvoer- en bergingscapaciteit ontstaan er meer knelpunten door klimaatverandering
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	de mobiliteitstransitie heeft een positief effect op de luchtkwaliteit. Onzekerheden zijn de krimp of groei van Schiphol en de verduurzaming van Tata Steel
gezonde leefomgeving	geur	de geurhinder door wegverkeer en landbouw en veeteelt neemt af, geurhinder door rioolwaterzuiveringsinstallaties is een knelpunt in de referentiesituatie. Onzekerheden zijn de ontwikkeling van de geurhinder door hout-stook en industrie
gezonde leefomgeving	hittestress	door klimaatverandering nemen het stedelijk hitte eiland, het aantal tropische dagen en nachten en hitteproblemen met infrastructuur toe
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	het aantal (zeer) kwetsbare gebouwen in de aandachtsgebieden neemt toe
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N200)	knelpunten in de Natura 2000-gebieden (zoals stikstofdepositie, hydrologie, invasieve exoten, gebrek aan dynamiek in gebieden en verstoring door recreatie) nemen autonoom toe, maar stevige beleidsinzet mitigeert dit effect
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	wereldwijd neemt de biodiversiteit af door onder andere klimaatverandering. Het is onzeker of het vigerend beleid voldoende is om de negatieve trend te keren
economie	werkgelegenheid	de balans vraag en aanbod van werkgelegenheid in bepaalde sectoren wordt minder door het gebrek aan passende woningbouw
economie	circulaire economie	door historische trends, toekomstige (nationale) verwachtingen en de beleidsinzet van de provincie neemt het aandeel circulaire bedrijven en banen toe
economie	duurzame landbouw	stikstofmaatregelen noodzaken een transitie naar duurzamere vormen van landbouw, waaronder biologische landbouw. Het beleid van provincie Noord-Holland versterkt deze transitie
economie	digitale infrastructuur	bestaande knelpunten verdwijnen door inzet van de nationale overheid en de uitwerking van de ambities van provincie Noord-Holland, zoals het worden van een duurzame datacenter hub
wonen	woningaanbod	met alleen de harde plancapaciteit wordt de woningbouwopgave niet opgelost. Er is echter veel zachte plancapaciteit en daarmee potentieel voor een verbetering
energietransitie	aandeel duurzame energie	(nationale) doelen en ambities, en uitwerking hiervoor op provinciaal niveau, zorgen voor een toename in het aandeel duurzame energie

Thema	Beoordelingsaspect	Toelichting
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	ondanks de provinciale ambitie voor duurzame mobiliteit, blijft de bereikbaarheid voor gemotoriseerd verkeer onder druk staan, vooral op provinciale wegen rondom de stedelijke gebieden
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid ambities en doelen op het gebied van cultuurhistorie, maar tegelijkertijd blijven ruimteclaims vanuit verschillende autonome ontwikkelingen groeien
ruimtelijke kwaliteit	landschap	de druk op landschappelijke waarden blijft toenemen door de ruimtelijke ontwikkelingen van wonen, energie en agrarische activiteiten
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities of doelen op het gebied van archeologie maar het ontbreekt aan concrete kaders terwijl, autonome ontwikkelingen als bodemdaling wel van negatief effect kunnen zijn op de aanwezige archeologische monumenten en waardevolle terreinen

Daarnaast komen uit de huidige situatie en referentiesituatie een aantal gebied specifieke aandachtspunten naar voren. Deze worden verder toegelicht in Tabel 4.16. De tabel toont een overzicht van de gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie en de verwerking daarvan in de omgevingsvisie.

Uit de tabel komt onder andere naar voren dat in de regio's Wieringermeer, Metropoolregio Amsterdam en de Haarlemmermeer sprake is van hoog energieverbruik door datacenters. En in de regio IJmond is sprake van hoog energieverbruik door Tata Steel. Daarnaast is in de regio Alkmaar en Metropoolregio Amsterdam sprake van weinig betaalbare woningen en tegelijkertijd ook meer vraag dan aanbod in woningen.

Verder valt op dat de luchtkwaliteit in het zuidelijke deel van de provincie slecht is door de aanwezigheid van industrie, luchtvaart en scheepvaart en verkeer. In het stedelijke gebied spelen de volgende opgaven in de referentiesituatie: hittestress, overbelasting van het watersysteem, hoog energieverbruik en congestie.

Kenmerken voorgenomen beleid

Veel van wat in de omgevingsvisie staat is een voortzetting van bestaand beleid in de huidige omgevingsvisie of al eerder vastgesteld in daarop volgende beleidskaders. De belangrijkste nieuwe beleidsuitspraken in de omgevingsvisie zijn:

- het concreet maken van water en bodem als ordenend principe;
- het steviger neerzetten van de netwerken als sturend element voor ontwikkelingen. En daarbij ook aangeven dat dit als groot openbaar belang wordt gezien en dat er daarom ruimte aan wordt gegeven;
- het meer selectief zijn in de economische sectoren waar ruimte aan wordt geboden;
- het aanwijzen van zeven economische en energetische clusters waar ruimte is voor energie-intensieve bedrijven;
- in lijn met de Energievisie, het maken van onderscheid tussen een centraal en decentraal energiesysteem, waarbij alleen binnen knooppunten ruimte is voor energie-intensieve bedrijven;
- het introduceren van een groenblauw raamwerk en overgangszones rondom natuurgebieden als meervoudig ingerichte gebieden waar water, recreatie, natuur en cultuurhistorie samenkomen;
- het geven van prioriteit aan woningbouw waar afspraken over zijn gemaakt boven een optimaal gezondere leefomgeving;
- het inzetten op het borgen en versterken van omgevingskwaliteit. Beschermingsregimes voor omgevingskwaliteit worden behouden. Er wordt onder voorwaarden ruimte gegeven aan ontwikkelingen van groot openbaar belang.

Daarnaast zijn in twaalf gebiedsuitwerkingen keuzes gemaakt. Deze zijn aanvullend op de generieke uitspraken. In de gebieden is sprake van een stapeling van opgaven waar één of meerdere provinciale belangen spelen. De gebiedsgerichte uitspraken geven intern en extern duidelijkheid over de keuzes en belangen waar de provincie voor staat.

Het voorgenomen beleid bestaat uit ruim 30 oplossingsrichtingen (veelal één per dilemma). Deze zijn ingedeeld naar de mate van concreetheid, in vier verschillende categorieën:

1 voldoende concreet en meegenomen in de effectbeoordeling;
2 onvoldoende concreet, wel effect bij nadere uitwerking. Niet meegenomen in de effectbeoordeling, maar indien relevant wel genoemd in de effectbeschrijving;
3 onvoldoende concreet, geen effect bij nadere uitwerking. Niet meegenomen in de effectbeoordeling;
4 voortzetting van de referentiesituatie en daarmee geen effecten. Niet meegenomen in de effectbeoordeling.

In tabel 0.5 is weergegeven welke oplossingsrichtingen zijn gekozen en in welke categorie deze zijn opgenomen. De nadere duiding die de provincie aan de gekozen oplossingsrichtingen heeft gegeven is toegelicht in paragraaf 4.1. In totaal zijn vijftien dilemma's (zeventien oplossingsrichtingen) opgenomen in categorie 1 en daarmee meegenomen in de effectbeoordeling. De overige dilemma's zijn niet meegenomen in de effectbeoordeling.

Tabel 0.5 Categorisering gekozen oplossingsrichtingen per dilemma

Categorie	Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet
categorie 1	seizoensberging van water	seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is
categorie 1	klimaatdoelen en waterverdeel-vraagstuk	veenweide vernatten en klimaatdoelen halen, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies
categorie 1	vernatten veenweide	veenweide technisch vernatten en accepteren dat er veel zoetwater voor nodig is
categorie 1	verzilting	- natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert - verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies
categorie 1	waterveiligheid	differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn
categorie 1	waterwingebied	het huidige waterwingebied uitbreiden
categorie 1	grondwaterbeschermings-gebied	het huidige grondwaterbeschermingsgebied uitbreiden
categorie 1	energievraag en knooppunten	actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties
categorie 1	energieopwek	- (voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren - (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken
categorie 1	energieopwek met warmte	in lijn met de energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen
categorie 1	binnenduinrand	binnenduinrand beschikbaar houden voor het vergroten van de zoetwaterbel
categorie 1	waardevolle landbouwgronden	focus op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen
categorie 1	recreatieaanbod	spreiden van het recreatieaanbod zodat voorzieningen dichterbij zijn, maar accepteren dat het versnippert en minder grootschalig is
categorie 1	kwalitatieve natuur	(lange termijn) focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden verbeteren

Categorie	Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet
categorie 1	economie van de toekomst	sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren
categorie 2	nieuwe natuur	nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren
categorie 2	natuurdoelen	(lange termijn) ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen
categorie 2	siezoensberging van water	seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen en te versterken, het boezemsysteem vergroten en pompen bij te bouwen
categorie 2	UNESCO	UNESCO-landschappen moeten de ruimte krijgen om mee te veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter
categorie 2	landschap en erfgoed	we beschouwen landschap en erfgoed als kwaliteiten die bescherming verdienen en waar noodzakelijk kunnen mee veranderen met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter
categorie 2	nieuwbouwlocaties	nieuwbouwlocaties: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem
categorie 2	industrie en wonen	krimp van de industrie en meer ruimte voor woningbouw
categorie 3	natuurdoelen	(korte termijn) Europese natuurdoelen halen, en flink geld investeren om met klimaatverandering deze doelen ook te halen
categorie 4	voorzieningenniveau	clusteren van voorzieningen en daardoor een sterk en compleet aanbod kunnen bieden, ook als dit betekent dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur
categorie 4	OV-netwerk clusteren of spreiden	- OV-netwerk geclusterd versterken en een rendabel systeem ontwikkelen en accepteren dat het daily urban system niet de hele provincie dekt - het OV-netwerk gespreid ontwikkelen en daarmee het daily urban system dat meer de provincie dekt en accepteren dat het minder efficiënt en rendabel is
categorie 4	gezonde leefomgeving rondom Schiphol	Schiphol laten groeien om internationale connectiviteit te bevorderen en geluidsbelasting accepteren
categorie 4	focus landbouw	versnelde transitie naar kringlooplandbouw
categorie 4	onderhoud	aanleg van infrastructuur op een toekomstbestendige wijze waarbij onderhoudskosten lager uitvallen, maar aanlegkosten hoger zijn
categorie 4	vervoer over water	investeren in uitstootvrij goederenvervoer over water en drukte op het wegennet verminderen, maar hoge investeringskosten maken
categorie 4	kwalitatieve natuur	(korte termijn) biodiversiteit in belangrijke en beschermde gebieden verhogen
categorie 4	kwetsbare natuurgebieden	reguleren van bezoekersaantallen in kwetsbare natuurgebieden* om de natuur te beschermen, ook als dat betekent dat niet iedereen op elk gewenst moment kan recreëren
categorie 4	Wieringermeerpolder	380 kV naar de Wieringermeerpolder waar wel grote energievragers zitten, maar waarbij extra bedrijvigheid ten koste gaat van goede landbouwgrond
categorie 4	toekomstige aanlanding	meer aanlandingen van op zee gegenereerde windenergie in Noord-Holland aan land laten komen, en op land meer ruimte geven aan de daarbij behorende energie-infrastructuur in de schaarse ruimte
categorie 4	haven in IJmuiden	minder schutten van de zeesluis en daarmee de zoutindringing tegengaan en accepteren dat de haven minder bereikbaar is

* Per abuis wordt in het Keuzepalet in deze oplossingsrichting gesproken over 'recreatie (natuur)gebieden'. Dit moet echter zijn 'natuurgebieden'.

Effecten op hoofdlijnen van voorgenomen beleid

Omgevingseffecten

Tabel 0.6 toont bij welke aspecten een verbetering dan wel verslechtering optreedt ten opzichte van de referentiesituatie. De aspecten die gelijk blijven aan de referentiesituatie zijn niet opgenomen in het overzicht. De beoordeling van het voorgenomen beleid geeft, per aspect, inzicht in de richting en mate van verandering ten opzichte van de referentiesituatie.

Een positieve beoordeling (++ of +) duidt op een verbetering ten opzichte van de referentiesituatie, terwijl een negatieve beoordeling (-- of -) duidt op een verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie. Een neutrale beoordeling (0) duidt op geen of nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie.

Tabel 0.6 Overzicht omgevingseffecten voorgenomen beleid

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu	Beoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu
klimaatverandering	wateroverlast	slecht	0	+
klimaatverandering	waterveiligheid	overwegend goed	0	+
klimaatverandering	verdroging	slecht	++	++
klimaatverandering	verzilting	slecht	+	+
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	+	+
bodem en water	bodemdaling	slecht	+	+
bodem en water	beschikbaarheid van water	slecht	0	+
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	+	+
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	matig	-	-
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	+	-
economie	omvang economie	overwegend goed	-	+
economie	werkgelegenheid	redelijk	0	+
economie	circulaire economie	overwegend goed	0	+
energietransitie	aandeel duurzame energie	overwegend goed	+	+
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	+	+
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	+	+

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu	Beoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en ov	overwegend goed	+	+
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	matig	-	-
ruimtelijke kwaliteit	landschap	slecht	-	-

Op afbeelding 0.2 is het rad van de leefomgeving opgenomen met daarin de beoordeling van de referentiesituatie en de beoordeling van het voorgenomen beleid na optimalisaties. De binnenste ring geeft de staat van de referentiesituatie weer. De lijn geeft de beoordeling van het voorgenomen beleid weer ten opzichte van de referentiesituatie, waarbij een lijn naar buiten toe een verbetering visualiseert en een lijn naar binnen toe een verslechtering visualiseert.

Afbeelding 0.2 Beoordeling referentiesituatie en voorgenomen beleid

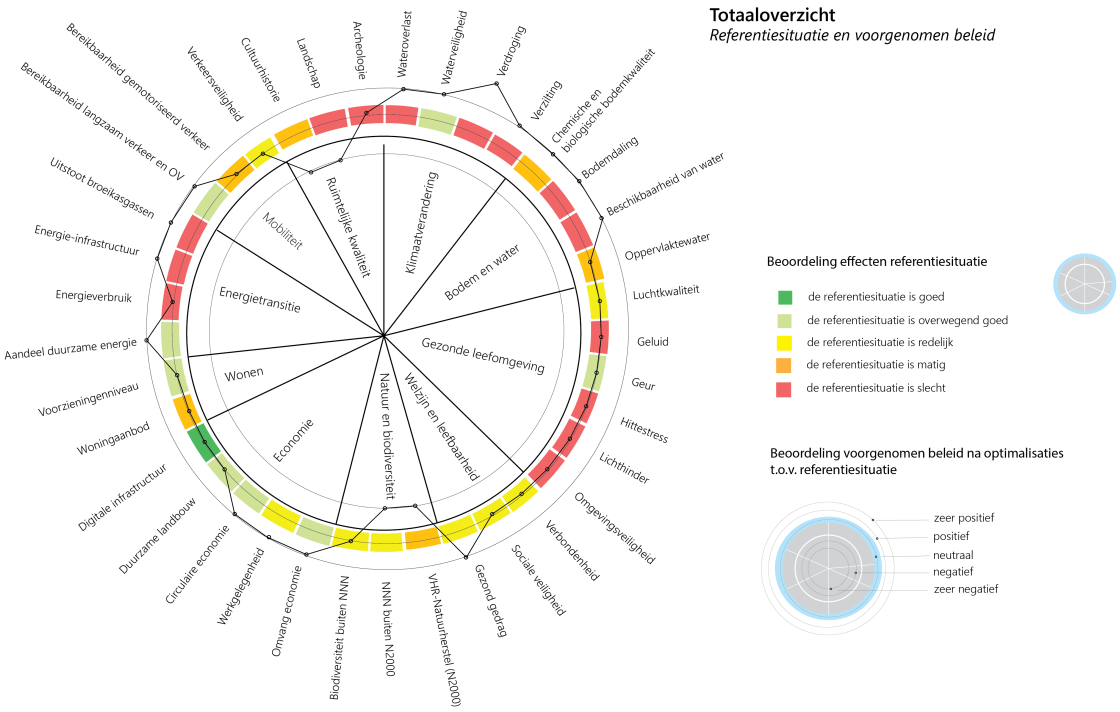

Ten gevolge van het voorgenomen beleid scoort één aspect zeer positief ten opzichte van de referentiesituatie, namelijk verdroging. Veertien aspecten scoren positief ten opzichte van de referentiesituatie. Vier aspecten scoren negatief ten opzichte van de referentiesituatie: VHR-natuurherstel (N2000), Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000, cultuurhistorie en landschap. Het merendeel van de aspecten uit het beoordelingskader scoort in het voorgenomen beleid 'neutraal' ten opzichte van de referentiesituatie. Voor een aantal van de neutraal scorende aspecten geldt dat zij in de referentiesituatie al matig of slecht scoren. Dit geldt voor de volgende aspecten:

1 oppervlaktewater;
2 geluid;
3 hittestress;

4 lichthinder;
5 omgevingsveiligheid;
6 woningaanbod;
7 energieverbruik;
8 bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer;
9 archeologie.

Het voorgenomen beleid bevat geen ambities die invloed hebben op de aspecten geur, lichthinder, omgevingsveiligheid en verbondenheid.

Doelbereik

Tabel 0.7 toont een samenvatting van de beoordeling van het doelbereik ten opzichte van het voorgenomen beleid. Het voorgenomen beleid wordt voor geen van de lagen uit de lagenbenadering beoordeeld met 'hoge potentie' voor het doelbereik. De lagen uit de lagenbenadering in dit OER worden dus beoordeeld met 'beperkte' potentie of 'geen' potentie.

Tabel 0.7 Samenvatting doelbereik voorgenomen beleid

Laag uit lagenbenadering	Beoordeling doelbereik
ondergrond, water en bodem	beperkte potentie
gezonde leefomgeving en veiligheid	beperkte potentie
ruimtegebruik	beperkte potentie
netwerken	beperkte potentie
omgevingskwaliteit	geen potentie

Op een aantal aspecten uit de lagen is het doelbereik wel als 'hoog' beoordeeld:
- tegengaan van bodemdaling;
- omgaan met verzilting;
- verbeteren van groenblauwe dooradering;
- zorgen van goede water- en bodemkwaliteit;
- investeren in extra recreatieve mogelijkheden voor bewoners in en om de woonplaats;
- systeemherstel van natuur, zowel binnen als buiten natuurgebieden;
- landbouwgrond beschermen;
- bedrijventerreinen beter en intensiever benutten;
- de energietransitie zodanig vormgeven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem;
- in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn.

Echter hebben andere partijen dan alleen de provincie ook een belangrijke rol als het gaat om het bijdragen aan het doelbereik. Dit geldt bijvoorbeeld voor het bereiken van de doelen voor Natura 2000-gebieden.

Rol OER bij totstandkoming omgevingsvisie

Het opstellen van het OER en het opstellen van de omgevingsvisie zijn in samenhang verlopen volgens een iteratief proces. De mitigerende en optimaliserende maatregelen die volgden uit de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu hebben geleid tot aanpassingen van de omgevingsvisie (het voorgenomen beleid).

Daarnaast is een koppeling gemaakt tussen de gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie en de uitspraken die over deze aandachtspunten zijn gedaan in de omgevingsvisie. De provincie Noord-Holland heeft de aanpak van een aantal van de aandachtspunten opgenomen in de omgevingsvisie (voor een uitgebreidere beschrijving van de aandachtspunten, zie tabel 4.16):
- Metropoolregio Amsterdam (MRA); meer vraag dan aanbod woningen:

    - om ruimte te kunnen bieden voor gewenste woningbouwontwikkelingen in de gebieden tussen stedelijk en landelijk gebied stelt de provincie Noord-Holland regels op die niet alleen inzetten op behoud, maar ook flexibiliteit bieden voor maatwerk in landschapsontwikkeling, toegespitst op het lokale onderscheidende landschappelijke karakter;
- IJmond; luchtkwaliteit scoort slecht door Tata Steel:
    - de provincie Noord-Holland continueert de inzet op ambitieus bronbeleid bij bedrijven waaronder Tata Steel, waarbij wordt gestuurd op het verminderen van schadelijke en hinderlijke uitstoot vanuit bronnen waar provincie Noord-Holland bevoegd gezag voor is;
- Schiphol en omgeving; geluidsoverlast door vliegtuigen:
    - de provincie Noord-Holland zet in op het realiseren van robuuste, groenblauwe overgangszones tussen stad en omliggend landschap, die bijdragen aan een gezondere leefomgeving door de realisatie van meer groen en daarnaast als geluidwerende maatregel kunnen dienen;
- Westfriese corridor en Boekelermeer (regio Alkmaar); meer vraag dan aanbod woningen:
    - woningbouw vindt voornamelijk binnenstedelijk plaats en geclusterd rond OV-knooppunten. Voor relatief omvangrijke woningbouwprojecten is er in de Metropoolregio Amsterdam voldoende ruimte binnenstedelijk als ook langs de lijn Den Helder-Schagen-Alkmaar-Zaanstad en Alkmaar Hoorn-Enkhuizen;
- Texel, Binnenduinrand, het Gooi; de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, zonder mogelijkheid van wateraanvoer:
    - tussen Camperduin en de Donkere Duinen wil de provincie Noord-Holland verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is, in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan en natuur, recreatie, energieopwek, toerisme en landbouw onafhankelijk te maken van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte;
- gebied tussen de Amstel en het Gooi, Waterland; de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, maar wel mogelijkheid van wateraanvoer (echter staat wateraanvoer vanuit de Rijn onder druk):
    - de provincie Noord-Holland investeert in dit gebied door het nemen van herstelmaatregelen, KRW-maatregelen en door het afronden van de NNN. Ook zet de provincie Noord-Holland op plekken met goed kwelwater op de flanken van het Gooi in op het ontwikkelen van nieuwe natuur.

Dit geeft weer hoe de gebied specifieke aanpak uit de omgevingsvisie is opgesteld in samenspel met het OER. Hierdoor wordt het iteratieve proces tussen de visie en het OER nogmaals onderstreept. Het definitieve OER en het advies van de commissie mer worden betrokken bij de definitieve vaststelling van de omgevingsvisie.

Raakvlakanalyse

De raakvlakken treden vooral op bij ruimtebeslag van bodem- en watersturende oplossingsrichtingen, energie-gerelateerde oplossingsrichtingen en groenblauwe overgangszones. Bodem- en watersturende oplossingsrichtingen, zoals seizoensberging van water, vernatten veenweiden en verzilting, hebben vooral raakvlakken met landbouw en natuur. In sommige gevallen leiden deze oplossingsrichtingen tot functiewijzigingen en functiebeperkingen. Er is bijvoorbeeld sprake van functiewijziging als landbouwgronden te nat worden door het vernatten van veenweidegebieden. Van functiebeperkingen is sprake bij het uitbreiden van waterwin- en infiltratiegebieden, waardoor er meer gebruiksbeperkingen gaan gelden.

Energieopwek en -infrastructuur leggen veel beslag op de beschikbare ruimte. Door de clustering van grootschalige energievoorzieningen en -gebruikers is er op sommige locaties (bij de zeven energetische en economische clusters) veel ruimtebeslag, maar hierdoor blijft ruimtebeslag van energievoorzieningen en -gebruikers elders in de provincie bespaard. Bij de clusters treden vooral knelpunten op met landbouw, natuur en landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Lokale, decentrale opwek is kleinschaliger en heeft minder ruimtebeslag. Lokaal kunnen er zowel knelpunten als meekoppelkansen ontstaan met woningbouw en (kleinschalige) industrie- en bedrijvenlocaties.

Tot slot zet de provincie in op overgangszones en groenblauwe dooradering aan de randen van stedelijke gebieden (vooral om woongebieden). Het staat nog niet vast in hoeverre deze overgangszones functies

combineren. Er bestaan zowel knelpunten als meekoppelkansen voor recreatie, natuur, landschap, cultuurhistorie en duurzame landbouw in deze zones.

Passende beoordeling

De effecten van het voorgenomen beleid op de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden binnen de provincie Noord-Holland zijn beoordeeld aan de hand van de volgende vier thema's:

1 stikstofdepositie;
2 waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden;
3 recreatiedruk;
4 natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden.

Op basis van voorliggende globale passende beoordeling kunnen significante gevolgen van het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland niet uitgesloten worden. De omgevingsvisie is daarvoor namelijk te weinig specifiek. Dit betekent echter niet per definitie dat het voorgenomen beleid onuitvoerbaar is. Zoals eerder is aangegeven, is het bij de uitwerking van onderdelen van de omgevingsvisie nodig om op plan- of projectniveau de effecten op Natura 2000-gebieden te bepalen en beoordelen.

Onzekerheden

Het OER van de provincie Noord-Holland brengt diverse onzekerheden in beeld die invloed hebben op de uitvoering van het beleid en de verwachte effecten. Dit heeft betrekking op zowel de planvorming als leemten in kennis. Onzekerheden binnen de planvorming ontstaan met name door wijzigingen in de oplossingsrichtingen en het ontbreken van voldoende relevante informatie voor een beoordeling van sommige effecten. Daarnaast betreffen de leemten in kennis vooral de beschikbaarheid van financiële middelen en de impact van het landelijk beleid, waarvan de uitvoering anders kan lopen dan vooraf ingeschat.

Algemene aandachtspunten en aanbevelingen

Om de ambities uit het voorgenomen beleid te realiseren, is meervoudig ruimtegebruik essentieel. Een voorbeeld hiervan is een groenprogramma waarin het belang van openbaar groen voor de aspecten biodiversiteit, water, klimaatadaptatie, hittestress en recreatie samen wordt behandeld, zodat er groen ontwikkeld wordt dat bijdraagt aan meerdere doelen en het een nuttige investering wordt. Daarnaast is het belangrijk om de lange termijn doelen voor de fysieke leefomgeving uit de omgevingsvisie uit te werken tot concrete regels in de omgevingsverordening of in programma's. De omgevingsvisie en omgevingsverordening/programma's moeten goed op elkaar aansluiten om effectief te kunnen sturen op de kwaliteit van de leefomgeving.

Het OER doet verschillende aanbevelingen voor de verdere uitwerking van de omgevingsvisie. Een mogelijkheid om meervoudig ruimtegebruik evenwichtig te implementeren is om een afwegingskader voor meervoudig ruimtegebruik op te stellen. Hierin krijgen bepaalde functies prioritering, en staan anderen lager op de ranglijst. Belangrijk is om de keuzes voor prioritering te onderbouwen en aan te geven welke functies door schaarste van ruimte niet kunnen worden gerealiseerd zoals aanvankelijk werd geambieerd.

Ook is door de effectbeoordeling duidelijk geworden welke aspecten in de referentiesituatie slecht scoorden en waarop het voorgenomen beleid geen effect heeft en op welke aspecten het voorgenomen beleid naar verwachting een negatief effect heeft. Dit zijn de twee categorieën aspecten waar het toepassen van mitigerende maatregelen het grootste verschil maakt voor provincie Noord-Holland. Het gaat om de volgende aspecten binnen de twee categorieën:

1 het voorgenomen beleid na optimalisatie heeft een negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie. Dit gaat om de aspecten:
    1 VHR-natuurherstel (N2000);
    2 Natuurnetwerk Nederland Noord-Holland buiten N2000;
    3 cultuurhistorie;
    4 landschap;
2 het voorgenomen beleid na optimalisatie leidt niet tot de verbetering van de met 'slecht' beoordeelde referentiesituatie. Dit zijn de aspecten:

1 geluid;
2 hittestress;
3 lichthinder;
4 omgevingsveiligheid;
5 energieverbruik;
6 landschap;
7 archeologie.

Dit zijn de tien aspecten (het aspect 'landschap' valt in beide categorieën) waar de meeste winst te behalen valt vanuit het voorgenomen beleid. In paragraaf 8.2.1 wordt voor deze aspecten ingegaan op de mitigerende maatregelen. Bij de mitigerende maatregelen wordt onderscheid gemaakt tussen fysiek uitvoerbare maatregelen met een direct effect en conceptuele maatregelen met een indirect effect. De fysieke maatregelen hebben bij uitvoering een direct effect op de fysieke leefomgeving van Noord-Holland. De conceptuele maatregelen zien toe op een verdere uitwerking van beleid, ideeën of ambities en hebben een indirect effect op de fysieke leefomgeving.

De lange-termijn-doelen voor de fysieke leefomgeving uit de omgevingsvisie worden uitgewerkt tot concrete regels in de omgevingsverordening of programma's. Deze moeten goed op elkaar aansluiten om effectief te kunnen sturen op de kwaliteit van de leefomgeving.

Monitoring

Paragraaf 8.4 bevat een aanzet voor een monitoringsprogramma. De provincie Noord-Holland heeft nog geen uitgewerkte monitoringsopzet opgesteld, maar wel een aantal uitgangspunten over hoe de mogelijke monitoring van de omgevingsvisie eruit zou kunnen zien:

- de doelen en structurerende keuzes uit de omgevingsvisie vormen het uitgangspunt voor monitoring;
- de Brede Basismonitor (BBM) kan daarbij een belangrijke bron zijn voor het volgen van een deel van de kwantitatieve indicatoren die in het OER worden gebruikt en iets zeggen over de staat en trends in Noord-Holland. Dit vergt nog wel een uitwerking waarbij de indicatoren uit de BBM worden gekoppeld aan de doelen uit de visie en de voortgang wordt geanalyseerd;
- een deel van de indicatoren die in het OER worden gebruikt zijn mogelijk ook geschikt om (op termijn) toe te voegen aan de Brede Basismonitor;
- een deel van de indicatoren is moeilijker te kwantificeren, omdat die over de meer kwalitatieve aspecten van beleid gaan, en daardoor misschien minder geschikt om via de BBM te monitoren. Daarnaast wordt geacht dat het volgen van de procesmatige kant van de omgevingsvisie en de ontwikkelingen van de structurerende keuzes ook minder passend is bij de BBM;
- het ligt daarom voor de hand dat monitoring van de omgevingsvisie uiteindelijk uit meerdere vormen kan bestaan (bijvoorbeeld indicatoren, procesmonitoring of meer kwalitatieve monitoring).

De concrete inrichting van de monitoring van de omgevingsvisie wordt na oplevering van de visie verder intern uitgewerkt.

1

INLEIDING

Voor u ligt het omgevingseffectrapport (OER) voor de actualisatie van de omgevingsvisie van provincie Noord-Holland. Dit OER maakt deel uit van de milieueffectrapportage (mer): een procedure die verplicht is bij het opstellen en actualiseren van de omgevingsvisie. De mer-procedure leidt tot een omgevingseffectrapport (OER) bij de omgevingsvisie.

1.1 Aanleiding opstellen OER: actualisatie omgevingsvisie provincie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland heeft in 2018 haar Omgevingsvisie NH2050 vastgesteld. Sindsdien is nieuw sectoraal beleid vastgesteld, is de Omgevingswet in werking getreden en zijn nieuwe opgaven voor Noord-Holland ontstaan. Opgaven zoals de energietransitie, het ruimtelijk en energiematig inpassen van datacenters en verzilting, en opgaven die voortkomen uit de aanduiding van gebieden in Noord-Holland als NOVEX-gebieden door de Rijksoverheid. Met de komst van de Omgevingswet is het wettelijk kader voor een omgevingsvisie ook verbreed tot een integrale blik op de fysieke leefomgeving. Dat vraagt dat de omgevingsvisie ook aandacht besteedt aan thema's als gezondheid en sociale kwaliteit. Om te kunnen blijven voorsorteren op alle opgaven in Noord-Holland is besloten de omgevingsvisie te actualiseren. Daar komt bij dat de fysieke ruimte in Noord-Holland onder druk staat. Om voldoende ruimte te kunnen bieden aan voorgenoemde opgaven, moeten scherpe ruimtelijke keuzes gemaakt worden.

In 2024 is de provincie gestart met het actualiseren van de Omgevingsvisie middels het traject Regie op de Ruimte. De in de Omgevingsvisie vastgelegde keuzes dienen om richting te geven aan aanvullende programma's. Daarmee is de Omgevingsvisie plan-mer-plichtig. Ook de structurerende keuzes uit de Energievisie en het Programma Landelijk Gebied worden met dit OER onderzocht, voor zover deze keuzes onderdeel zijn van de oplossingsrichtingen en worden opgenomen in de omgevingsvisie. Om aan te sluiten bij haar ambities op het gebied van brede welvaart, kiest provincie Noord-Holland ervoor om de effecten van haar geactualiseerde beleid breder te onderzoeken met deze omgevingseffectrapportage (OER). Dit OER biedt een afwegingskader voor het maken van onderbouwde keuzes over onder meer de ruimtelijke inrichting, de verdeling van schaarse ruimte en de balans tussen wonen, werken, natuur, landbouw, energie en mobiliteit.

1.2 Toelichting OER

Een OER geeft milieu en leefomgeving een volwaardige plaats in het besluitvormingsproces. Dit doet een OER door de effecten op de leefomgeving ten gevolge van een voornemen op hoofdlijnen te beschrijven. Dit houdt in dat de ruimte die potentieel kan worden benut als toekomstige oplossing voor een opgave of probleem, zoals woningbouw, wordt onderzocht. Het OER onderzoekt daarom geen concrete initiatieven in detail. Het OER is een onderzoeksrapport dat behoort bij het moederbesluit, zijnde de actualisatie van de omgevingsvisie. Het bevoegd gezag neemt uiteindelijk het besluit met kennisgeving van de gevolgen van het voornemen op de leefomgeving en leefbaarheid.

mer-plicht (wettelijke grondslag)
Europese en nationale wetgeving schrijven voor dat voor activiteiten met (mogelijk) aanzienlijke milieueffecten een mer-procedure wordt doorlopen. Nederlandse wet moet voldoen aan de Europese mer-

richtlijn voor projecten (2014/52/EU, 2011/92/EU) en de Europese SMB-richtlijn (Strategische milieubeoordeling, 2001/42/EG) voor plannen en programma's.

De Europese wetgeving is geïmplementeerd in de Omgevingswet (Ow) (afdeling 16.4) en verder uitgewerkt in het Omgevingsbesluit (Ob) (hoofdstuk 11, bijlage V). Het type mer-procedure (planMER, project-mer of mer-beoordeling) hangt af van de aard, omvang van de activiteit en het type besluit.

De omgevingsvisie van provincie Noord-Holland is een wettelijk voorgeschreven plan in de zin van artikel 16.34 van de Omgevingswet. De omgevingsvisie stelt bovendien kaders aan besluiten voor projecten die mogelijk aanzienlijke milieueffecten hebben (artikel 16.36 lid 1 en 4). Ook is naar verwachting een passende beoordeling nodig (artikel 16.36 lid 2). Voor de omgevingsvisie geldt daarmee direct een plicht tot het opstellen van een milieueffectrapport (OER in het geval van de provincie Noord-Holland) en het doorlopen van de mer-procedure. De milieueffectrapportage (mer) is de procedure om tot het OER te komen. De mer-procedure is nader toegelicht in paragraaf 1.3.

Initiatiefnemer en bevoegd gezag
In de mer-procedure voor de omgevingsvisie is provincie Noord-Holland zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag. Het College van Gedeputeerde Staten (GS) is verantwoordelijk voor de voorbereiding van de omgevingsvisie en het OER. Zij treedt op als initiatiefnemer. De omgevingsvisie wordt vastgesteld door Provinciale Staten (PS). PS vormt daarmee het bevoegd gezag. Het OER wordt opgenomen als bijlage bij de omgevingsvisie. De onafhankelijke Commissie mer adviseert over de inhoud van het OER.

1.3 Procedure actualisatie omgevingsvisie en OER

Het doel van het OER is om inzichtelijk te maken welke effecten het voorgenomen beleid (de omgevingsvisie) heeft op de fysieke leefomgeving, zodat Provinciale Staten een goed onderbouwde keuze kan maken over welke ambities zij wel en niet wil opnemen in het voorgenomen beleid. Het OER wordt uiteindelijk één van de achtergronddocumenten bij de omgevingsvisie (het moederbesluit). Het OER doorloopt de wettelijke procedure die bij de omgevingsvisie past. De procedure die specifiek betrekking heeft op het OER is de mer-procedure. Deze bestaat uit de volgende stappen. De formele procedure start met een kennisgeving van het voornemen tot het opstellen van een OER voor de omgevingsvisie. Op basis van de gepubliceerde notitie reikwijdte en detailniveau (NRD) heeft iedereen de gelegenheid gekregen te reageren. De reacties en adviezen zijn voorgelegd aan PS, waarna de reikwijdte en het detailniveau van het OER definitief is vastgesteld. De vastgestelde NRD vormt daarna het vertrekpunt voor het OER. Bij terinzagelegging van de ontwerp-omgevingsvisie vindt ook de terinzagelegging van het ontwerp-OER plaats. Tijdens deze terinzagelegging is ook weer gelegenheid voor iedereen om zienswijzen in te dienen voordat de omgevingsvisie (inclusief definitief OER) vastgesteld wordt door Provinciale Staten. Tabel 1.1 geeft de formele stappen van de mer-procedure en de omgevingsvisie weer.

Tabel 1.1 Formele stappen in de procedure (cursief: onderdeel van procedure moederbesluit)

Stap	Datum	Uitleg
openbare kennisgeving	14 juli 2025	het voornemen om de omgevingsvisie te actualiseren en een plan-mer-procedure te doorlopen wordt openbaar aangekondigd door provincie Noord-Holland met de bekendmaking van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) (Provinciaal blad nr. 11329)
ter inzage leggen NRD	14 juli tot en met 15 september 2025	de NRD wordt ter inzage gelegd. De zienswijzen worden beantwoord
advies Commissie mer NRD	21 oktober 2025	commissie MER brengt advies uit over de NRD
vaststelling advies reikwijdte en detailniveau	9 december 2025	het college van Gedeputeerde Staten stelt de NRD vast

Stap	Datum	Uitleg
opstellen OER	13 oktober 2025 tot en met 1 mei	het OER wordt opgesteld volgens de voorgestelde reikwijdte en het detailniveau en de inhoudsvereisten uit de Omgevingswet (artikel 11.3 Ob). Naar aanleiding van de eventuele zienswijzen en adviezen wordt de onderzoeksopzet uit de NRD aangepast in het OER
ter inzage leggen OER als bijlage van de *ontwerp-omgevingsvisie*	8 juni 2026 tot en met 31 augustus 2026	het OER wordt, gelijktijdig met de ontwerp-omgevingsvisie, voor 12 weken ter inzage gelegd. Eenieder kan een zienswijze indienen (afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht)
toetsingsadvies Commissie mer		de Commissie mer wordt om advies gevraagd over het OER (artikel 16.39 Ow en 11.2 Ob)
vaststellen omgevingsvisie		Provinciale Staten stelt de omgevingsvisie vast. In de omgevingsvisie wordt aangegeven hoe met de resultaten van het OER, participatie, de zienswijzen en het advies van de Commissie mer is omgegaan (artikel 11.4 Ob)
evaluatie van de effecten na realisatie		het is verplicht om (na realisatie) de daadwerkelijk optredende milieugevolgen van de uitvoering van het plan te monitoren en te evalueren (artikel 11.5 Ob)

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de gevolgde onderzoeksaanpak voor het opstellen van voorliggend OER. Hoofdstuk 3 bevat een samenvatting van de Staat van de Leefomgeving. De volledige Staat van de Leefomgeving is te vinden in bijlage I. In hoofdstuk 4 wordt eerst de totstandkoming van het voorgenomen beleid (ook wel 'voorkeursalternatief' of 'VKA') beschreven. Daarna volgt een inhoudelijke beschrijving van het voorgenomen beleid. Vervolgens bevat dit hoofdstuk de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid. Hoofdstuk 5 gaat in op de ruimtelijke impact van de keuzes uit het voorgenomen beleid. Waar ontstaan botsingen, en welke locaties zijn het meest geschikt voor het realiseren van de beleidsvoornemens? Hoofdstuk 6 bevat de passende beoordeling van globale aard. Hoofstuk 7 gaat in op het doelbereik. Hoofdstuk 8 bevat de aanbevelingen, leemten in kennis en een monitoringsvoorstel. De laatste twee hoofdstukken van dit OER, hoofdstuk 9 en 10, bevatten de begrippenlijst en de geraadpleegde referenties.

2

ONDERZOEKSAANPAK

2.1 Proces actualisatie omgevingsvisie en interactie met OER

De afgelopen periode heeft provincie Noord-Holland haar omgevingsvisie geactualiseerd. Het proces van het actualiseren van de omgevingsvisie, 'Regie op de Ruimte', is op afbeelding 2.1 weergegeven. Als onderdeel van Regie op de Ruimte is voorliggend OER opgesteld. Deze paragraaf beschrijft het proces Regie op de Ruimte en de iteratieve interactie tussen het actualiseren van de omgevingsvisie en het opstellen van het OER.

Afbeelding 2.1 Proces 'Regie op de Ruimte' (bron: NRD)

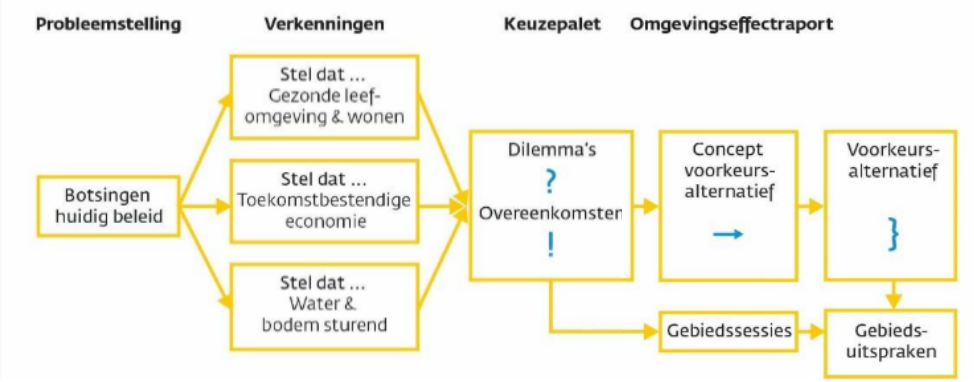

Het proces begon met de vaststelling van de startnotitie 'Regie op de Ruimte' op 30 september 2024. In dit Ruimtelijk Voorstel agendeert de provincie Noord-Holland ruimtelijke vraagstukken waarvoor keuzes nodig zijn, zonder zelf al keuzes te maken. Het Ruimtelijk Voorstel laat zien dat er minimaal een kwart meer ruimte nodig zou zijn om alle ambities waar te maken, terwijl die ruimte er niet is. Daarom is het noodzakelijk om scherpe keuzes te maken over wat waar mogelijk is, en onder welke voorwaarden. De voorbereidende werkzaamheden die voor de omgevingsvisie zijn verricht, hebben begin 2025 geresulteerd in een kaartenatlas en een werkboek met eerste inzichten, bedoeld om het gesprek met de Provinciale Staten te voeren over de uitgangspunten waarop de actualisatie van de omgevingsvisie wordt gebaseerd.

Vervolgens heeft provincie Noord-Holland haar 'Keuzepalet' opgesteld (de dato juli 2025). Dit bestaat uit meerdere onderdelen. Ten eerste bevat het Keuzepalet 4 inhoudelijke verkenningen. Deze hebben tot doel om de te maken keuzes in de omgevingsvisie en hun consequenties nader uit te werken. Eén verkenning is uitgevoerd om te onderzoeken wat er gebeurt bij het voortzetten van het huidige beleid. Daarnaast bevat het Keuzepalet 3 'stel-dat verkenningen'. Het doel van de stel dat-verkenningen was om alternatieve richtingen voor de ontwikkeling van Noord-Holland te onderzoeken op basis van exploratieve/keuze-scenario's. De drie stel-dat verkenningen startten elk vanuit een ander vertrekpunt: water en bodem, gezonde leefomgeving en wonen en een toekomstbestendig economisch verdienmodel.

De drie verkenningen starten met de volgende beginvraag:
1 stel dat we gezonde leefomgeving en wonen leidend maken in onze ruimtelijke ontwikkelingen?
2 stel dat we een natuurlijker water- en bodemsysteem als uitgangspunt nemen, dan?
3 stel dat…
    a we het maximaliseren van het verdienvermogen in Noord-Holland leidend maken?
    b we naast het maximaliseren van het verdienvermogen ook inzetten om actief bij te dragen aan een hogere mate van strategische Europese autonomie?

Uit de stel-dat verkenningen volgden circa 30 dilemma's van globale aard en voor de lange termijn. Voor elk van deze dilemma's heeft de provincie Noord-Holland twee alternatieve oplossingsrichtingen ontwikkeld en opgenomen in het tweede deel van het Keuzepalet. Een voorbeeld van een dilemma is het dilemma 'energieopwek'. Daarbij horen de twee oplossingsrichtingen:
1 kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren;
2 grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken.

Onderdeel van de oplossingsrichtingen zijn de belangrijkste structurerende keuzes zoals gemaakt in de reeds vastgestelde Energievisie van provincie Noord-Holland. Op deze manier zijn de belangrijkste keuzes uit de Energievisie integraal onderdeel van het OER. De volgende keuzes zijn meegenomen in het OER:
- actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties;
- (voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren;
- (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken;
- in lijn met de Energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen.

Uit de stel-dat-verkenningen kwam ook een aantal 'overeenkomsten' naar voren. De overeenkomsten zijn de punten waar geen keuze in oplossingsrichtingen gemaakt hoeft te worden, omdat ze niet leiden tot botsingen. Voorbeelden van overeenkomsten zijn het belang van het reserveren van ruimte voor het bergen van water om te beschermen tegen wateroverlast en overstromingen, het vergroten van de zoetwatervoorraad en het beperken van het gebruik van zoet water. De overeenkomsten zijn direct opgenomen in het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu.

De oplossingsrichtingen uit het Keuzepalet vormen de input voor de ambities in het document 'Voorzet richtingen en ambities voor de ontwerp-Omgevingsvisie'. Provincie Noord-Holland geeft in de Voorzet aan dat de ambities nog niet vaststaan, en nader uitgewerkt moeten worden.

De dillema's en oplossingsrichtingen zoals genoemd in het Keuzepalet zijn aangevuld met drie dilemma's (inclusief oplossingsrichtingen) naar aanleiding van de Nota van Antwoord op de NRD en interne aanvullende keuzes. Deze dillema's zijn later toegevoegd maar maken wel deel uit van het OER. Het gaat om de dilemma's: waterwingebied, grondwaterbeschermingsgebied en industrie en wonen.

Het iteratieve OER-proces (na het opstellen van de Staat van de Leefomgeving) is gestart met het in beeld brengen van de kansen en risico's van de oplossingsrichtingen. Zo kan de nadere uitwerking van de ambities plaatsvinden op basis van milieu-informatie. Het in kaart brengen van de kansen en risico's per oplossingsrichting heeft plaatsgevonden in december 2025. Bijlage II bevat de kansen en risico's van alle dilemma's en bijbehorende oplossingsrichtingen.

Bij het bepalen van de kansen en risico's in het OER is, indien mogelijk, gekeken naar gebiedsuitspraken. Wanneer een oplossingsrichting specifiek betrekking heeft op een bepaald gebied is dat bij de kans of het risico toegevoegd. Uit de analyse van de kansen en risico's per oplossingsrichting volgden aandachtspunten. Dit is de beslisinformatie die provincie Noord-Holland mede heeft gebruikt om in de periode december 2025 - januari 2026 te kiezen voor één van de 2 oplossingsrichtingen per dilemma. De resulterende oplossingsrichtingen vormen samen het voorgenomen beleid (ofwel voorkeursalternatief) van provincie Noord-Holland.

Nadat provincie Noord-Holland het voorgenomen beleid heeft samengesteld door steeds 1 oplossingsrichting per dilemma te kiezen, is het voorgenomen beleid beoordeeld. De provincie heeft ervoor gekozen om te werken met een optimalisatieslag van het voorgenomen beleid vanuit milieu. In februari 2026 is het voorgenomen beleid een eerste keer uitgebreid onderzocht en beoordeeld. De eerste beoordeling is opgenomen in bijlage II. Deze eerste beoordeling heeft aandachtspunten opgeleverd vanuit milieu- en omgevingsaspecten. Deze zijn vervolgens met provincie Noord-Holland gedeeld. De beoordeling van het voorgenomen beleid en de daaruit volgende aandachtpunten zijn door provincie Noord-Holland gebruikt als richtlijn voor het aanpassen en aanscherpen van het voorgenomen beleid.

Tevens zijn in december 2025 en januari 2026 door provincie Noord-Holland gebiedssessies georganiseerd. Tijdens deze gebiedssessies was het doel om meer gebiedsgerichte uitspraken te doen. Deze beleidsuitspraken moeten helpen in het maken van de keuzes die in het ruimtelijk voorstel van de provincie naar voren komen. Een voorbeeld hiervan is het gebied 'binnenduinrand', waarbij tijdens de gebiedssessie onder andere is uitgesproken dat in de binnenduinrand van Noord-Kennemerland en Zuid-Kennemerland een zoekgebied wordt aangewezen aan als win- en infiltratiegebied voor drinkwater. Deze uitspraak is in het voorgenomen beleid opgenomen.

De geoptimaliseerde versie van het voorgenomen beleid vanuit milieu is samen met de gebiedsgerichte uitspraken het uiteindelijke voorkeursalternatief dat is beoordeeld in voorliggend rapport (zie hoofdstuk 4). De doorlopen stappen om te komen tot het uiteindelijke voorkeursalternatief zijn weergegeven op afbeelding 2.2. Het proces heeft geresulteerd in de (ontwerp-)omgevingsvisie en dit bijbehorend (ontwerp-) OER.

Afbeelding 2.2 Processtappen om te komen tot de definitieve omgevingsvisie en het definitieve OER

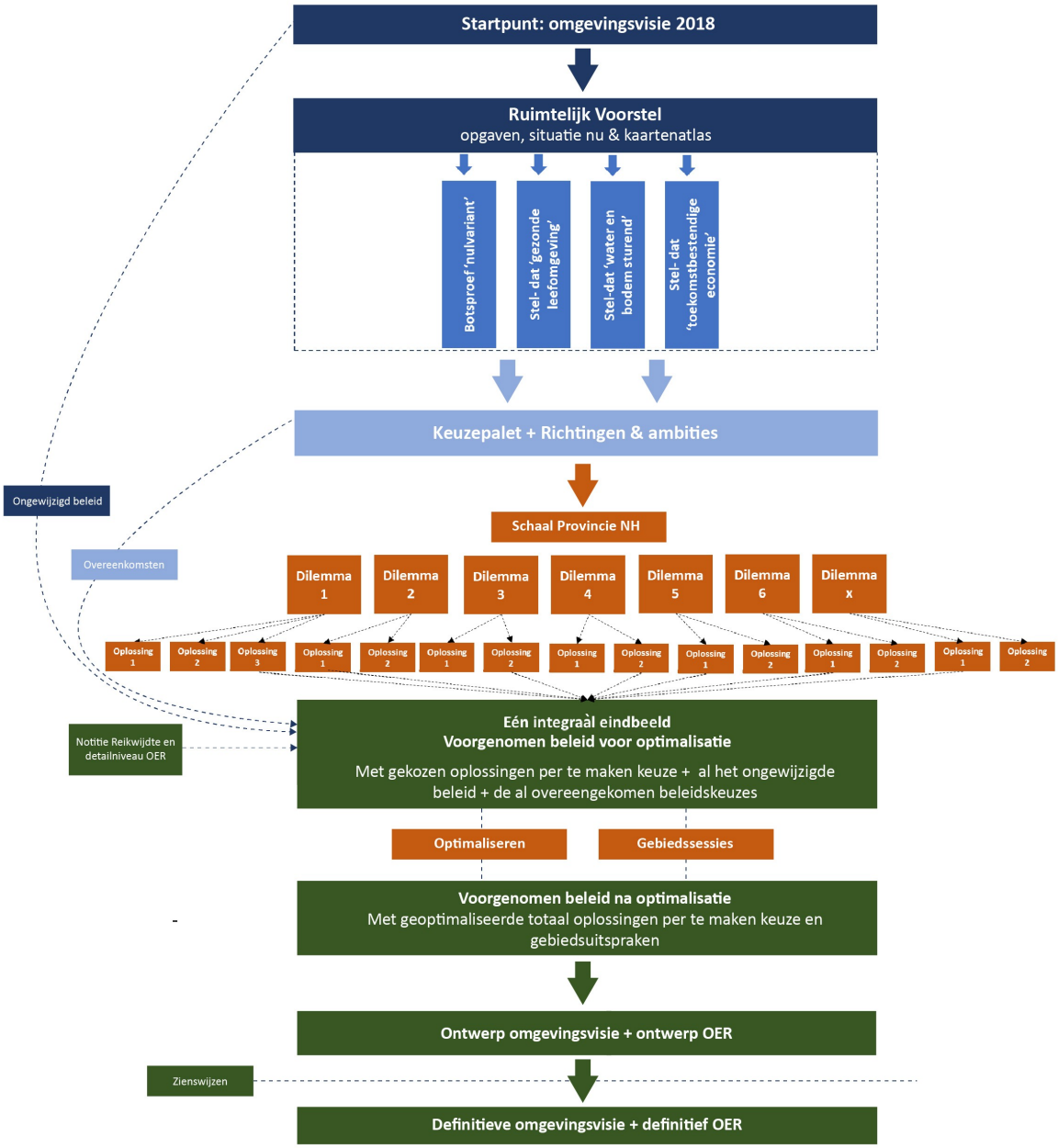

2.2 Aanpak van het OER

In de vorige paragraaf is het proces van de actualisatie van de omgevingsvisie van provincie Noord-Holland beschreven, en de rol die het OER hierin heeft gespeeld. Deze paragraaf gaat in op de methodiek van het opstellen van het OER.

Het OER is als onderzoeksmiddel ingezet tijdens de ontwikkeling van de omgevingsvisie. Het OER brengt in beeld waar vanuit het oogpunt van milieu en in bredere zin de (sociale) leefomgeving, er opgaven zijn en wat de bandbreedte van effecten is van mogelijke keuzes in de visie hierop. De inzichten vanuit het OER kunnen de keuzes in de omgevingsvisie onderbouwen en in beeld brengen wat daarna, onder welke voorwaarden, mogelijk is.

Hoofdvragen voor het OER

Het OER gaat in op de volgende hoofdvragen:

1 wat is de huidige staat van de leefomgeving van provincie Noord-Holland?
2 hoe ontwikkelt de leefomgeving zich autonoom?
3 wat zijn de kansen en risico's van de oplossingsrichtingen die volgen uit het Keuzepalet?
4 wat zijn de milieueffecten van het voorgenomen beleid?
5 welke locaties zijn het meest geschikt voor het realiseren van de beleidsvoornemens?
6 wat zijn aandachtspunten, randvoorwaarden en onzekerheden voor monitoring en evaluatie?

Onderzoeksaanpak voor het OER op hoofdlijnen

De onderzoeksaanpak bestaat op hoofdlijnen uit zeven stappen:

1 het beschrijven van de **huidige situatie** van provincie Noord-Holland;
2 het uitwerken van de beschrijving van de leefomgeving tot een **referentiesituatie** voor het OER;
3 het in kaart brengen van de **kansen en risico's per oplossingsrichting**;
4 het uitwerken van een **voorgenomen beleid** welke de koers voor de dilemma's van de omgevingsvisie bevat, het in beeld brengen van de effecten op de leefomgeving van dit voorgenomen beleid en het aangeven van mitigerende en optimaliserende maatregelen;
5 het uitwerken van een **geoptimaliseerd voorgenomen beleid** op basis van aandachtspunten vanuit milieu- en omgeving;
6 het uitvoeren van een **raakvlakanalyse ruimtebeslag** naar locaties en botsingen van de oplossingsrichtingen in het voorgenomen beleid;
7 het geven van een aanzet voor **monitoring** en bijsturing op de beoogde effecten op de leefomgeving.

2.3 Plan- en studiegebied

De beleidsuitspraken die zijn opgenomen in de beoordeling van de referentiesituatie richten zich op de gehele provincie Noord-Holland (het plangebied). De effecten van het beleidskader kunnen echter ook effect hebben op het gebied buiten de grenzen van de provincie (het studiegebied). Zo kan het waterbeheer in Noord-Holland invloed hebben op de beschikbaarheid van zoetwater en de waterkwaliteit in aangrenzende provincies via het IJsselmeer en de regionale watersystemen. Anderzijds kunnen er ook effecten buiten de grenzen optreden die invloed hebben op het plangebied. Zo kan grootschalige woningbouw buiten Noord-Holland invloed hebben op de vraag naar voorzieningen of de doorstroming van auto's in Noord-Holland. De meest aanzienlijke effecten uit het studiegebied zijn meegenomen in het OER. Daarbij is extra gefocust op kwetsbare gebieden, zoals UNESCO, Natura 2000 en NNN.

2.4 Situaties in het onderzoek

In het OER wordt over allerlei aspecten van de leefomgeving (zie paragraaf 2.5 beoordelingskader) informatie gegeven. Daarbij worden de volgende situaties onderscheiden:

- huidige situatie: dit is de feitelijke staat van de leefomgeving in het jaar 2025 of het meeste recente jaar waarover informatie beschikbaar is. In de praktijk is dit vaak het jaar 2022, 2023 of 2024;
- referentiesituatie: de situatie die tot en met 2050 zou ontstaan als gevolg van het voortzetten van het huidige beleid en de autonome ontwikkelingen in provincie Noord-Holland;
  autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die zich ook zouden voordoen als de omgevingsvisie niet wordt gerealiseerd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen:
  - generieke autonome ontwikkelingen afkomstig van buitenaf: algemene trends en ontwikkelingen zoals klimaatverandering of vergrijzing die provincie Noord-Holland als het ware overkomen en waarop de provincie niet of nauwelijks invloed heeft (zie bijlage I: Staat van Noord-Holland);

- autonoom omgevingsbeleid: voortzetting van het huidige (sectorale) beleid en autonome ontwikkelingen. In de autonome ontwikkeling worden in het OER alleen projecten meegenomen die al concreet zijn, zoals vastgestelde of ontwerp projectbesluiten, omgevingsvisies, omgevingsplannen en omgevingsvergunningen. Voor de voortzetting van het huidige (sectorale) beleid wordt alleen gekeken naar beleid tot en met 2025. Dit jaartal is gekozen als grens, omdat dit jaartal het startpunt vormt voor de actualisatie van de omgevingsvisie. Het autonome omgevingsbeleid is opgenomen in bijlage I: Staat van Noord-Holland;
- concept ontwerp-omgevingsvisie: het voorgenomen beleid is beoordeeld en voorgelegd aan de provincie Noord-Holland. Daarna heeft een optimalisatieslag op basis van milieu en gebiedssessies plaatsgevonden in het voorgenomen beleid;
- ontwerp-omgevingsvisie: het voorgenomen beleid bevat de keuzes van de omgevingsvisie, dit het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu en de gebiedssessies.

Voor het jaar 2050 is vaak beperkte informatie beschikbaar en bestaat de nodige onzekerheid over autonome ontwikkelingen. In het OER wordt aangegeven welke bronnen zijn gebruikt voor het schetsen van de referentiesituatie en of bijvoorbeeld prognoses tot 2040 zijn geëxtrapoleerd naar 2050.

2.5 Beoordelingskader

Het beoordelingskader in de concept NRD was nog vrij globaal en gebaseerd op de vorige omgevingsvisie. In het OER is dit beoordelingskader geactualiseerd, waarbij aansluiting is gezocht bij de Brede Basismonitor van de provincie Noord-Holland waarin wordt gekeken naar de ontwikkeling van welvaart in de brede zin van het woord. Hierbij gaat het zowel om materiële thema's als economie en werk, als om gezondheid, welzijn, bereikbaarheid, wonen, natuur en klimaat. Deze brede-welvaartsbenadering onderstreept de provinciale ambitie om de balans tussen economische groei en leefbaarheid te versterken.

Het beoordelingskader uit tabel 2.1 vormt het vertrekpunt voor de beschrijving van de huidige situatie en referentiesituatie en het voorkeursalternatief van de provincie Noord-Holland. In dit beoordelingskader zijn 10 beoordelingsthema's gekoppeld aan de lagen uit de lagenbenadering. Vanuit deze beoordelingsthema's worden zowel de fysieke als het sociale domein van de leefomgeving in beeld gebracht.

De lagen uit de lagenbenadering zijn:
1 ondergrond, water en bodem;
2 gezonde leefomgeving en veiligheid;
3 ruimtegebruik;
4 netwerken;
5 omgevingskwaliteit.

De beoordelingsthema's zijn:
1 klimaatverandering;
2 bodem en water;
3 gezonde leefomgeving;
4 welzijn en leefbaarheid;
5 natuur en biodiversiteit;
6 economie;
7 wonen;
8 energietransitie;
9 mobiliteit;
10 ruimtelijke kwaliteit.

De thema's zijn verder uitgewerkt in aspecten en indicatoren. Indicatoren zijn en maken het doel meetbaar, worden gebruikt om effecten te beschrijven en kunnen gezamenlijk iets zeggen over een overkoepelend thema. De indicatoren kunnen in het vervolg gebruikt worden om de ambities uit de omgevingsvisie te monitoren.

Tabel 2.1 Beoordelingskader

Laag uit lagenbenadering	Thema	Beoordelingsaspect	Indicatoren
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	wateroverlast
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	overstromingsrisico
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	verdroging
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	verzilting
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	- chemische bodemkwaliteit - biologische bodemkwaliteit
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	bodemdaling (metrisch) per tijdseenheid
ondergrond, water en bodem	bodem en water	beschikbaarheid van water	- beschikbaarheid van drinkwater - toekomstige watervoorraad
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	- kwaliteit oppervlaktewater - kwantiteit oppervlaktewater
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	concentraties NO_2, PM10 en PM2,5 in de lucht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	geluidgehinderden
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	geurgehinderden
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	hittestress
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	hemelhelderheid 's nachts
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	- plaatsgebonden risico - aandachtsgebieden
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	- sociale cohesie - eenzaamheid
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	mate van sociale veiligheid
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	- ervaren gezondheid, lichamelijke gezondheid en mentale gezondheid - beweegvriendelijkheid omgeving
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	soortendiversiteit en leefgebieden buiten de provincie
ruimtegebruik	economie	omvang economie	bruto binnenlands product
ruimtegebruik	economie	werkgelegenheid	- balans vraag en aanbod - werkgelegenheid
ruimtegebruik	economie	circulaire economie	aandeel circulaire bedrijven

Laag uit lagenbenadering	Thema	Beoordelingsaspect	Indicatoren
ruimtegebruik	economie	duurzame landbouw	aandeel biologische landbouw ten opzichte van totaal en per bedrijfstype
ruimtegebruik	economie	digitale infrastructuur	bereik en toegankelijkheid
ruimtegebruik	wonen	woningaanbod	- balans vraag en aanbod - betaalbaarheid
ruimtegebruik	wonen	voorzieningenniveau	aanbod van-/afstand tot voorzieningen
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	omvang hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van totaal
netwerken	energietransitie	energieverbruik	energieverbruik in terajoule per jaar
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	netcongestie
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	uitstoot CO_2-equivalenten
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	- afstand tot OV - aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 kilometer
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	doorstroming auto
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	aantal slachtoffers
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	beschermde/erkende gebieden
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	landschappelijke waarden: gebruikswaarde en belevingswaarden
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	- archeologische monumenten - archeologische waarden

Het ruimtebeslag is in dit OER niet als afzonderlijk beoordelingsaspect opgenomen in het beoordelingskader, maar integraal beoordeeld via een raakvlakanalyse (zie hoofdstuk 5). De raakvlakanalyse is een methode om raakvlakken tussen oplossingsrichtingen en aspecten inzichtelijk te maken. Deze insteek is gekozen omdat ruimtebeslag inherent verbonden is met de fysieke leefomgeving en alleen in samenhang met andere thema's betekenisvol kan worden geduid. Tijdens de gebiedssessie is veel aandacht besteed aan de daadwerkelijke en ervaren ruimtelijke druk en onderlinge verenigbaarheid van functies in regio's en gebieden. Op deze wijze is een eerste borging gedaan van de effecten die abstracte beleidskeuzes in de verschillende regio's in de praktijk met zich mee kunnen brengen. Hiermee wordt geborgd dat de abstracte beleidskeuzes direct worden getoetst aan de ruimtelijke realiteit van de verschillende regio's.

Het doelbereik van de omgevingsvisie is getoetst aan de hand van een specifiek beoordelingskader (zie paragraaf 2.6.5). Binnen dit kader is geëvalueerd in welke mate het voorgenomen beleid (bestaande uit de gekozen oplossingsrichtingen) daadwerkelijk bijdraagt aan het realiseren van de provinciale ambities en de strategische hoofddoelen. De toets op doelbereik focust zich op de effectiviteit van het beleid in relatie tot de gewenste kwaliteitsimpuls en de maatschappelijke opgaven van de provincie Noord-Holland.

2.6 Wijze van beoordelen

2.6.1 Huidige staat en referentiesituatie

De huidige situatie en de referentiesituatie worden beoordeeld aan de hand van de beoordelingsschaal uit tabel 2.2.

De beoordeling van de huidige situatie vindt plaats op basis van kwalitatieve en kwantitatieve data. Bij indicatoren waarvoor kwantitatieve data beschikbaar is, geldt dat er eerst wordt vergeleken met het nationale gemiddelde. Er is voor gekozen om niet te vergelijken tussen provincies, omdat deze verschillen in onder andere inwonertal, omvang en economische structuur. Wanneer data beschikbaar is voor de individuele gemeenten binnen de provincie, wordt de score (bijvoorbeeld van mentale gezondheid in gemeente Amsterdam) vergeleken met het provinciale gemiddelde om de belangrijkste uitschieters te duiden. Wanneer voor bepaalde regio's of gemeenten waarvan de verwachting is dat zij een belangrijke locatie zijn voor een bepaald aspect geen data beschikbaar is, wordt dit vermeld. Bijvoorbeeld: voor regio IJmond zijn geen gegevens beschikbaar over het huidige finaal energieverbruik, terwijl de verwachting is dat het energieverbruik hier hoog ligt door de aanwezige industrie. Vervolgens wordt deze regio of gemeente beschouwd als een neutrale bijdrage aan de totaalbeoordeling. Daarbij wordt aangegeven dat de totaalbeoordeling kan wijzigen zodra aanvullende data beschikbaar komt.

In het beoordelen van de huidige situatie kan eventueel gebruik worden gemaakt van expert judgement om de - met data onderbouwde knelpunten - tegen elkaar af te wegen en zo tot een passende beoordeling te komen. Voor verschillende indicatoren is regionale data beschikbaar, met soms grote verschillen tussen gebieden. Omdat dit een provinciaal OER is, kunnen niet alle individuele knelpunten één-op-één meegenomen worden in de totaalscore. Om te voorkomen dat positieve ontwikkelingen en knelpunten elkaar wegmiddelen, wordt daarom expert judgement toegepast. De uiteindelijke beoordeling wordt aangevuld met een toelichting waarin de belangrijkste knelpunten expliciet worden genoemd.

Voor de referentiesituatie is voor de meeste aspecten ook nog data beschikbaar om een beoordeling te geven die zo min mogelijk gestoeld is op expert judgement en dus zo objectief mogelijk is. Ook hierbij geldt dat expert judgement wel gebruikt kan worden om de knelpunten tegen elkaar af te wegen. De experts maken dan een inschatting van de te verwachten effecten op basis van de generieke ontwikkelingen, prognoses, en hun vakinhoudelijke kennis. De beoordeling is daarmee gestoeld op een verwachte richting, en niet op exacte kwantitatieve data.

Tabel 2.2 Beoordeling van huidige staat en referentiesituatie

Beoordeling	Beoordeling huidige staat
goed	de staat is goed, er zijn geen knelpunten
overwegend goed	de staat is overwegend goed, knelpunten zijn zeer beperkt in aantal en in impact
redelijk	de staat is redelijk, knelpunten treden op een aantal locaties in de provincie op en hebben wat impact
matig	de staat is matig, knelpunten treden op redelijk veel locaties in de provincie op en hebben redelijk veel impact
slecht	de staat is slecht, de knelpunten zijn wijdverspreid, groot in aantal en in impact

Gebruikte data

De beoordeling van de huidige staat en referentiesituatie is waar mogelijk gebaseerd op openbare data. Een belangrijke bron is de Brede basismonitor van de provincie Noord-Holland. Ook bronnen zoals het CBS en Atlas Leefomgeving zijn gebruikt. Bij de beoordeling van de aspecten staat aangegeven welke specifieke bron gebruikt is. Aan het einde van dit rapport is een referentielijst opgenomen.

Waar de beschikbare data het toelaat, is op verschillende schaalniveaus gekeken naar de huidige staat en de referentiesituatie. Zo is gekeken naar verschillen op gemeentelijk en regionaal niveau binnen de provincie Noord-Holland.

2.6.2 Voorgenomen beleid (vóór en na optimalisaties vanuit milieu)

De effectbeoordeling van het voorgenomen beleid (van zowel vóór de optimalisaties vanuit milieu als daarna) is per milieuaspect uitgevoerd ten opzichte van de referentiesituatie. Om tot een objectieve en herleidbare waardering te komen, is gebruikgemaakt van een team onafhankelijke deskundigen uit uiteenlopende vakgebieden (expert judgement). Deze kwalitatieve inschattingen zijn gestructureerd via de systematiek van ingreep-effectrelaties.

Ingreep-effectrelaties

Om deze kwalitatieve inschattingen te objectiveren en herleidbaar te maken, is gewerkt met een systematiek van ingreep-effectrelaties. Hierbij is elke strategische oplossingsrichting uit het Keuzepalet vertaald naar de mogelijke ingrepen die deze veroorzaakt in de leefomgeving. Het Achtergrondrapport met de ingreep-effectrelaties is bijgevoegd als bijlage II bij dit OER. Deze ingreep-effectrelaties zijn door de provincie Noord-Holland meegewogen in het kiezen van één oplossingsrichting per dilemma. De gekozen oplossingsrichtingen vormen samen het voorgenomen beleid. Op basis hiervan is per aspect geanalyseerd welke effecten logischerwijs optreden als gevolg van het voorgenomen beleid, waarbij de referentiesituatie als uitgangspunt fungeert. Waar de referentiesituatie in de Staat van de Leefomgeving grotendeels is gebaseerd op objectieve monitoringsdata, is de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vanwege het ontbreken van concrete data, het strategische abstractieniveau en de bandbreedtes in de doorwerking meer op kwalitatieve analyses en expert judgement gebaseerd. Daarbij hebben de specialisten de impact en significantie van de geïdentificeerde kansen en risico's gewogen. Hierbij is een bewuste selectie gemaakt: enkel de te verwachten meest aanzienlijke effecten op provinciaal schaalniveau zijn in de beoordeling opgenomen. Deze focus zorgt ervoor dat het detailniveau van het OER goed aansluit bij het abstractieniveau van de omgevingsvisie, zonder dat hoofdzaken verloren gaan door een overdaad aan lokale details.

Scoretoekenning en mitigatie

Voor het toekennen van een score van het voorgenomen beleid per aspect is gebruikgemaakt van de beoordelingsschaal in tabel 2.3. De score is het resultaat van een interdisciplinaire afweging, waarbij vakinhoudelijke kennis is gekoppeld aan de specifieke ambities in de vorm van het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland. De uiteindelijke scores weerspiegelen hiermee niet alleen de richting van het effect (positief of negatief), maar ook de aanzienlijkheid ervan op provinciaal schaalniveau.

Voor elk van de aspecten zijn ook mitigerende en optimaliserende maatregelen opgesteld. De mitigerende en optimaliserende maatregelen dienen om de ontwerp-omgevingsvisie aan te scherpen of kunnen na vaststelling als randvoorwaarde worden verankerd in de verdere uitwerking van de programma's en uitvoeringsplannen.

Tabel 2.3 Beoordelingsschaal omgevingseffecten

Score	Toelichting
++	kans op een zeer positief effect: sterke verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
+	kans op een positief effect: verbetering ten opzichte van de referentiesituatie
0	neutraal: geen of nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie
-	risico op een negatief effect: verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie
--	risico op een zeer negatief effect: sterke verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie

Afbakening aanzienlijkheid

Conform de systematiek van de m.e.r.-procedure richt de effectbeoordeling zich uitsluitend op de mogelijkerwijs te verwachten aanzienlijke milieueffecten. Verwachte effecten die als niet-aanzienlijk worden beschouwd, worden in de rapportage niet nader toegelicht en worden niet meegenomen in de beoordeling.

Onder niet te verwachten aanzienlijke effecten vallen:

- referentiesituatie: ontwikkelingen die reeds zijn verankerd in vastgesteld beleid en daarmee onderdeel zijn van de autonome ontwikkeling;
- schaalniveau: effecten met een zeer beperkte lokale omvang die op provinciaal niveau niet relevant zijn;
- bevoegd gezag: aspecten die buiten de sturingsmogelijkheden en de wettelijke bevoegdheid van de provincie Noord-Holland vallen;
- indirectheid: zeer indirecte of afgeleide effecten waarvan het oorzakelijk verband met de omgevingsvisie onvoldoende concreet is;
- expert judgement: maatregelen waarvan op basis van deskundigenadvies wordt ingeschat dat de effecten beperkt zijn.

Categorisering oplossingsrichtingen

De oplossingsrichtingen (en daarbij behorende duidingen) variëren sterk in concreetheid en relevantie voor de effectbeoordeling. Om een uniforme en reproduceerbare beoordeling te garanderen, zijn de oplossingsrichtingen ingedeeld in vier categorieën. Hierbij is getoetst of een oplossingsrichting voldoende concreet is én of deze naar verwachting leidt tot aanzienlijke effecten op provinciaal schaalniveau. De volgende categorisering van oplossingsrichtingen is gebruikt:

1 voldoende concreet en aanzienlijk:
deze oplossingsrichtingen zijn specifiek genoeg en hebben een directe impact op de fysieke leefomgeving. Ze zijn volledig meegenomen in de effectbeoordeling;
2 onvoldoende concreet, potentieel aanzienlijk effect bij nadere uitwerking:
deze oplossingsrichtingen zijn onvoldoende concreet om te beoordelen. Ze zijn indien relevant aangehaald in de effectbeschrijving maar worden niet meegenomen in de effectbeoordeling. Als de oplossingsrichtingen verder geconcretiseerd worden, kunnen deze mogelijkerwijs een aanzienlijk effect hebben op de beoordeling;
3 onvoldoende concreet, geen aanzienlijk effect:
oplossingsrichtingen in deze categorie zijn onvoldoende concreet en zullen naar verwachting ook na nadere uitwerking geen aanzienlijke effecten meebrengen op provinciaal schaalniveau. Ze zijn daarom buiten de effectbeoordeling gelaten;
4 voortzetting referentiesituatie:
deze oplossingsrichtingen betreffen de voortzetting van huidig beleid. Omdat deze ontwikkelingen reeds onderdeel zijn van de autonome ontwikkeling (de referentiesituatie), leiden ze niet tot een effect ten opzichte van de huidige koers en worden ze niet meegenomen in de effectbeoordeling.

De categorisering van oplossingsrichtingen is door de optimalisaties vanuit milieu gewijzigd. Dit betekent dat sommige oplossingsrichtingen door de optimalisaties vanuit milieu naar een andere categorie zijn verplaatst. In tabel 16.1 in bijlage II is de vergelijking gemaakt tussen de categorieën waar de oplossingsrichtingen vóór en na optimalisaties vanuit milieu in zitten.

2.6.3 Raakvlakanalyse ruimtebeslag

De oplossingsrichtingen in het voorgenomen beleid (de beleidsvoornemens) leggen veelal een beslag op de beschikbare ruimte. Er dient een keuze gemaakt te worden: welke functies krijgen prioriteit? Om deze keuze geïnformeerd te kunnen maken, is een raakvlakanalyse uitgevoerd. Deze analyse geeft inzicht in de locaties die het meest geschikt zijn om bepaalde beleidsvoornemens te realiseren, en welke locaties juist minder geschikt zijn. Ook geeft de raakvlakanalyse inzicht in de mate waarin oplossingsrichtingen combineerbaar zijn of juist knelpunten opleveren. Eerder heeft de provincie onderzoek laten uitvoeren naar de mate waarin haar ambities ruimtelijk kunnen worden gecombineerd. Dit is gedaan met het model Ruimtescanner. De uitkomsten van dit onderzoek worden in bijlage III benoemd.

Om het ruimtebeslag van de verschillende oplossingsrichtingen in kaart te brengen, is allereerst informatie verkregen van de provincie over de ruimtelijke betekenis van elk van de oplossingsrichtingen (de zogenaamde 'extra duiding').

Vervolgens is een raakvlakanalyse uitgevoerd met behulp van openbaar beschikbare data uit de provinciale kaartverhalen bij de dilemma's, de Kaartenatlas Noord-Holland, Atlasleefomgeving en Atlas Natuurlijk Kapitaal. Om de belangrijkste botsingen tussen een oplossingsrichting en andere ruimtelijke vraagstukken te bepalen, is gekeken naar de verslagen van de Gebiedssessies die de provincie Noord-Holland in de periode december-januari heeft gehouden.

Het ruimtebeslag van de oplossingsrichtingen is beoordeeld op een abstractieniveau dat consistent is met het strategische karakter van de omgevingsvisie. De focus ligt op de kwalitatieve samenhang en de ruimtelijke verenigbaarheid van de verschillende functies. Er wordt gewerkt met een globale indicatie van de ruimtebehoefte, waarbij per oplossingsrichting de belangrijkste ruimtelijke conflicten in kaart worden gebracht. Deze methodiek borgt dat de raakvlakanalyse van het ruimtebeslag zich richt op de hoofdlijnen van de fysieke leefomgeving zonder vooruit te lopen op gedetailleerde inpassing op projectniveau.

2.6.4 Passende beoordeling

De passende beoordeling voor de omgevingsvisie sluit aan bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Gezien het abstracte karakter van de beleidskeuzes is de passende beoordeling op hoofdlijnen. De passende beoordeling bestaat uit een korte beschrijving van de Natura 2000-gebieden binnen de provincie Noord-Holland.

Vervolgens wordt ingegaan op de belangrijkste knelpunten voor het behalen van de Natura 2000-doelen en worden de risico's op aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden in kaart gebracht voor de gekozen oplossingsrichtingen. De effecten van het voorgenomen beleid op de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden binnen de provincie Noord-Holland zijn beoordeeld aan de hand van de volgende vier thema's:
- stikstofdepositie;
- waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden;
- recreatiedruk;
- natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden.

2.6.5 Doelbereik

Naast de beoordeling van effecten op de thema's uit het beoordelingskader is in het OER ook het doelbereik van het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie inzichtelijk gemaakt. Het doelbereik is de mate waarin het voorgenomen beleid bijdraagt aan het behalen van de ambities van provincie Noord-Holland. Dit zijn de ambities uit het document 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' (de dato 30 september 2024). De beoordelingsschaal voor het doelbereik is toegelicht in tabel 2.4. Wanneer een oplossingsrichting onvoldoende is uitgewerkt of een voortzetting is van het huidige beleid, is het doelbereik beoordeeld als 'geen potentie'.

Tabel 2.4 Toetsing doelbereik

Beoordeling	Toelichting
hoge potentie	hoge potentie voor behalen doel
beperkte potentie	beperkte potentie voor behalen doel
geen potentie	geen potentie voor behalen doel

De doelen uit ‘Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel’ worden gekoppeld aan een laag uit de lagenbenadering. Deze lagen zijn als volgt: laag 1: ondergrond, water en bodem; laag 2: gezonde leefomgeving en veiligheid; laag 3: ruimtegebruik; laag 4: netwerken en laag 5: omgevingskwaliteit (zie tabel 2.5).

Tabel 2.5 Doelen uit Ruimtelijk Voorstel gekoppeld aan een laag uit de lagenbenadering

Laag uit lagenbenadering	Doelen uit Ruimtelijk Voorstel
ondergrond, water en bodem	zorgen voor een goede water- en bodemkwaliteit
ondergrond, water en bodem	anticiperen op klimaatverandering en weersextremen
ondergrond, water en bodem	vergroten van de waterveiligheid
ondergrond, water en bodem	zorgen voor zoetwaterbeschikbaarheid
ondergrond, water en bodem	omgaan met verzilting
ondergrond, water en bodem	tegengaan van bodemdaling
gezonde leefomgeving en veiligheid	alle inwoners een gezonde en veilige leefomgeving bieden
gezonde leefomgeving en veiligheid	duurzame verstedelijking door het borgen van de randvoorwaarden gezond leefomgeving, klimaatadaptieve maatregelen, natuur-inclusief bouwen en voldoende ruimte voor recreatie
gezonde leefomgeving en veiligheid	Schiphol en de industrie, binnen grenzen en in balans met de leefomgeving, behouden
ruimtegebruik	kringlooplandbouw
ruimtegebruik	robuust systeem creëren waarin zowel de landbouw als de natuur in staat zijn om mee te bewegen met de effecten van klimaatverandering en de toenemende bevolkingsdruk en waarin de biodiversiteit zich herstelt
ruimtegebruik	beleefbaar maken en houden van de natuur en het landelijk gebied door het toevoegen van recreatiemogelijkheden
ruimtegebruik	systeemherstel van natuur, zowel binnen als buiten natuurgebieden
ruimtegebruik	verbeteren van groenblauwe dooradering
ruimtegebruik	landbouwgrond beschermen
ruimtegebruik	in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn
ruimtegebruik	bedrijventerreinen beter en intensiever benutten
ruimtegebruik	tot en met 2030 191.000 woningen bouwen
ruimtegebruik	het grootste deel van de woningen binnenstedelijk realiseren en onder voorwaarden ruimte bieden aan woningbouw in het landelijk gebied
ruimtegebruik	investeren in extra recreatieve mogelijkheden voor bewoners in en om de woonplaats
ruimtegebruik	wanneer bescherming niet mogelijk is, wordt gekozen voor een op transitiegerichte benadering
netwerken	inzetten op duurzame clustering van (energie-intensieve) industrie en bedrijventerreinen
netwerken	de energietransitie zodanig vorm geven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem
netwerken	in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn
netwerken	efficiënter vervoeren, vervoeren op een andere manier en de voertuigen die je inzet verduurzamen
netwerken	inzetten op de mobiliteitstransitie: het mobiliteitssysteem leidend laten zijn voor de verstedelijking, waarbij het STOMP-principe wordt gehanteerd met logistieke- en mobiliteitshubs aan de randen van het stedelijk gebied

Laag uit lagenbenadering	Doelen uit Ruimtelijk Voorstel
netwerken	schaalsprong in het openbaarvervoerssysteem in de MRA
netwerken	beter benutten van huidige mobiliteitsnetwerken en nadruk op het onderhoud van bestaande infrastructuur
omgevingskwaliteit	ontwikkelingen binnen natuurgebieden, cultuurlandschappen en erfgoed passen bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen
omgevingskwaliteit	Noord-Holland blijft zich onderscheiden door een grote diversiteit aan verschillende landschappen, die onmiskenbaar zijn verbonden met het verleden en ruimte bieden aan de toekomst
omgevingskwaliteit	wanneer bescherming niet mogelijk is, wordt gekozen voor een op transitiegerichte benadering

De doelen uit 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' komen grotendeels overeen met de doelen die in de 'PlanMER Omgevingsvisie NH2050' in 2018 zijn beoordeeld. Echter zijn er een aantal ambities uit de Omgevinsgvisie die niet zijn opgenomen in het Ruimtelijk Voorstel:

- 'kwaliteit van bodem, water, lucht, externe veiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond voldoet aan wettelijke normen, is behouden en waar mogelijk verbeterd'. In het Ruimtelijk Voorstel wordt wel ingezet op een goede bodem- en waterkwaliteit, omgaan met verzilting en het tegengaan van bodemdaling. Er wordt niet expliciet ingezet op lucht, externe veiligheid en geluidbelasting;
- 'KRW-normen water en WHO-normen lucht worden zo snel mogelijk gehaald, uiterlijk in 2027 (KRW) en 2050 (WHO)'. In het Ruimtelijk Voorstel wordt wel ingezet op het zorgen voor een goede waterkwaliteit, maar er wordt in de ambities niet concreet ingegaan op de KRW-normen of WHO-normen;
- 'er is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor en ruimte voor circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten'. In het Ruimtelijk Voorstel wordt in de doelen voornamelijk ingezet op de energietransitie binnen de provincie, waarbij duurzaamheid een belangrijke rol speelt. Er wordt hierbij minder concreet ingegaan op een circulaire economie en innovatie;
- 'vraag en aanbod van woon- en werklocaties zijn beter met elkaar in overeenstemming'. In het Ruimtelijk Voorstel worden vraag en aanbod van wonen en werken niet concreet benoemt in de doelen. Er wordt wel benoemd dat er wordt ingezet op het bouwen van meer woningen binnen de provincie;
- 'inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen'. In het Ruimtelijk Voorstel wordt voornamelijk ingezet op een mobiliteitstransitie, waarbij niet concreet wordt benoemd dat inwoners en bedrijven de vrijheid hebben om hun eigen vervoerswijzen te kiezen;
- 'streven naar een vorm van basisbereikbaarheid voor kleine kernen'. In het Ruimtelijk Voorstel wordt in de doelen voornamelijk ingezet op het verbeteren van het openbaar vervoer en het beter benutten van de huidige mobiliteitsnetwerken. Hier wordt niet concreet ingezet op betere bereikbaarheid voor de kleine kernen binnen de provincie.

2.7 Detailniveau van het onderzoek

Het OER voor geactualiseerde omgevingsvisie sluit aan bij het abstractieniveau van het voorgenomen beleid. Een omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken en heeft een strategisch karakter. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. Dit betekent dat een globale effectbeoordeling wordt uitgevoerd, waarbij de effecten overwegend kwalitatief of op basis van expert judgement worden beschreven en beoordeeld. Waar mogelijk vindt kwantitatieve beoordeling plaats. Daarbij wordt gebruik gemaakt van open data en reeds uitgevoerde (beleids-)analyses. Deze bronnen zijn voornamelijk gebruikt voor het bepalen van de huidige staat en kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De autonome ontwikkelingen en het voorgenomen beleid zijn veelal kwalitatief of op basis van expert judgement beoordeeld. Het gaat om een beschrijving van de verwachte effecten en de onzekerheden per oplossingsrichting (afhankelijk van aspect en beschikbare informatie). Voor de beoordeling van het voorgenomen beleid zijn werksessies gehouden met inhoudelijke experts.

3

STAAT VAN DE LEEFOMGEVING: WAT IS DE HUIDIGE STAAT VAN DE LEEFOMGEVING EN WAT KOMT ER OP DE PROVINCIE AF?

3.1 Beoordeling huidige situatie

In de 'Staat van Noord-Holland' (zie bijlage I) is de huidige staat van de provincie Noord-Holland uitgebreid beschreven. De staat van de provincie Noord-Holland geeft aan de hand van verschillende thema's een beeld van de huidige situatie en kwaliteit van de leefomgeving van Noord-Holland. In tabel 3.1 staat een samenvatting van de beoordelingen voor alle aspecten.

Tabel 3.1 Samenvatting beoordeling van de huidige staat

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	slecht
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	redelijk
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	matig
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	matig
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	beschikbaarheid van water	redelijk
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	slecht
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	matig
ruimtegebruik	economie	omvang economie	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	werkgelegenheid	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	circulaire economie	redelijk
ruimtegebruik	economie	duurzame landbouw	redelijk
ruimtegebruik	economie	digitale infrastructuur	overwegend goed
ruimtegebruik	wonen	woningaanbod	slecht
ruimtegebruik	wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	redelijk
netwerken	energietransitie	energieverbruik	slecht
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	slecht
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	redelijk
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	redelijk
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	matig
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	redelijk

Gebied specifieke aandachtspunten huidige situatie

Uit de huidige situatie komen een aantal gebied specifieke aandachtspunten naar voren. Hieronder staan de gebieden (regio's, economische hotspots of gemeenten) opgesomd waar knelpunten gelden:

- Amstelland en Meerlanden:
  - stikstofconcentratie hoog;
  - grenswaarden voor geluid worden overschreden;
  - hoog risico op wateroverlast door een combinatie van bodemdaling, diepe polders en afname drooglegging en kwel;
  - knelpunten in de beschikbaarheid van oppervlaktewater;
- gemeente Amsterdam:
  - hoge concentraties stikstofdioxide door verkeer;
  - hoge concentraties fijnstof (PM2,5) door verkeer en industrie;
  - hoge geluidsbelasting door industrie (Zamenhofstraat);
  - hoog risico op een angststoornis of depressie;
  - veel eenzaamheid en weinig sociale cohesie;
  - hoge lichtbelasting;
  - hoogste aandeel landoppervlak binnen de risicocontour provincie Noord-Holland;
  - risico op wateroverlast door verstedelijking in een kwetsbaar gebied;

  - veel bekende verontreinigingen;
  - 65 % van de gemeente ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar);
  - Een relatief hoog stedelijk hitte eiland effect en weinig groen-blauw oppervlak;
- Waterland:
  - hoog risico op wateroverlast door een combinatie van bodemdaling, diepe polders en afname drooglegging en kwel;
  - 66 % van de regio ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar);
  - slechte ecologische kwaliteit van oppervlaktewater;
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit van water;
- Gooi en Vechtstreek:
  - hoog risico op wateroverlast door een combinatie van bodemdaling, diepe polders en afname drooglegging en kwel;
  - veel bekende stortplaatsen;
- Zaanstad:
  - fijnstof (PM10) op kruispunt N8 - N203, fijnstof (PM2,5) op kruispunt N8 - N203;
  - geurhinder door wegverkeer is hoog in Zaanstad;
  - hoog risico op angststoornis of depressie;
  - hoog percentage personen met één of meer lichamelijke aandoeningen;
  - matige bereikbaarheid wegverkeer;
  - veel bekende verontreinigingen;
  - 57 % van de gemeente ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar);
  - slechte ecologische kwaliteit van oppervlaktewater;
- IJmond:
  - geen data over energieverbruik in regio IJmond en gemeente Velsen. Geen data over CO_2-uitstoot of uitstoot van andere broeikasgassen in gemeente Velsen;
  - hoge concentratie PM10 in regio IJmond;
  - hoge concentratie PM2,5 in regio IJmond;
  - grenswaarden voor geluid worden overschreden;
  - hoog percentage personen dat ernstige geurhinder ervaart in Velsen en Beverwijk;
  - hoog percentage personen dat ernstige geurhinder ervaart door wegverkeer;
  - veel bekende verontreinigingen;
- Regio Alkmaar:
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit van water;
- West Friesland:
  - 66 % van de regio ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar), met name de gemeente Medemblik;
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit van water;
- Kop van Noord-Holland:
  - bereikbaarheid van OV is matig door relatief lange gemiddelde afstand tot OV haltes;
  - afstand tot basisschool het grootst in provincie Noord-Holland;
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit van water;
- Texel:
  - bereikbaarheid van OV is slecht door relatief lange gemiddelde afstand tot OV haltes (2,3 km);
  - geen wateraanvoer mogelijk, dus risico op verdroging;
- Koggenland:
  - de afstand tot een OV halte is gemiddeld 3 keer hoger dan het provinciaal gemiddelde (0,9 km ten opzichte van 0,3 km gemiddeld). De OV bereikbaarheid is hiermee slecht.

3.2 Beoordeling referentiesituatie

Dit hoofdstuk beschrijft de referentiesituatie die tot en met 2050 zou ontstaan als gevolg van autonome ontwikkelingen in de provincie Noord-Holland. Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die zich ook zouden voordoen als de actualisatie op de omgevingsvisie niet wordt gerealiseerd.

Hierbij valt onderscheid te maken tussen algemene ontwikkelingen die op de provincie Noord-Holland afkomen en ontwikkelingen die door de provincie zelf in gang worden gezet door beleid. Algemene ontwikkelingen die op de provincie Noord-Holland afkomen betreffen demografische, economische, sociaal-culturele, technologische, ecologische en politiek-institutionele trends en ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen die de provincie stimuleert gaan bijvoorbeeld over voortzetting van het huidige beleid en projecten waar al definitieve besluitvorming heeft plaatsgevonden. In tabel 3.2 is het beoordelingskader weergegeven met daarbij de samenvatting van de beoordeling van de huidige staat en referentiesituatie.

Tabel 3.2 Beoordelingskader met beoordeling van de huidige staat en referentiesituatie

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat	Beoordeling referentiesituatie
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	slecht	slecht
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	redelijk	overwegend goed
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	matig	slecht
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	matig	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	matig
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	slecht	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	beschikbaarheid van water	redelijk	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	slecht	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	matig	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	slecht	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	redelijk	overwegend goed
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	matig	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	matig	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	slecht	matig
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	matig	redelijk
ruimtegebruik	economie	omvang economie	overwegend goed	overwegend goed

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat	Beoordeling referentiesituatie
ruimtegebruik	economie	werkgelegenheid	overwegend goed	redelijk
ruimtegebruik	economie	circulaire economie	redelijk	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	duurzame landbouw	redelijk	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	digitale infrastructuur	overwegend goed	goed
ruimtegebruik	wonen	woningaanbod	slecht	matig
ruimtegebruik	wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	overwegend goed
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	redelijk	overwegend goed
netwerken	energietransitie	energieverbruik	slecht	slecht
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	slecht
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	slecht
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed	overwegend goed
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	redelijk	matig
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	redelijk
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	redelijk	matig
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	matig	slecht
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	redelijk	slecht

Onderstaande tekst geeft weer welke beoordelingsaspecten een andere beoordeling hebben in de referentiesituatie dan in de huidige situatie.

Klimaatverandering

Waterveiligheid
Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel. De waterkeringen voldoen mede door het beleid van de provincie aan de normen voor 2050, maar de kans op een overstroming blijft altijd bestaan.

Verdroging
Door klimaatverandering treedt meer verdroging op, op plekken zonder mogelijkheid tot wateraanvoer. Door een afname van de afvoer van de Rijn staan ook plekken met mogelijkheid tot wateraanvoer onder druk. Droogteschade aan natuur en door bodemdaling is aanzienlijk.

Verzilting
Door zeespiegelstijging neemt de verzilting toe. Er is niet genoeg zoetwater beschikbaar om het systeem door te spoelen.

Bodem en water

Beschikbaarheid van water
Door klimaatverandering neemt de beschikbaarheid van zoetwater (en daarmee drinkwater) af. Tegelijkertijd stijgt het verbruik.

Oppervlaktewater
Door klimaatverandering is er een toename in de reeks zomerse dagen, wat de waterkwaliteit verslechtert.. Bij de kwantiteit van het oppervlaktewater zijn voor de aanvoercapaciteit knelpunten in de Wieringermeer, en bij afvoer- en bergingscapaciteit ontstaan er meer knelpunten door klimaatverandering.

Gezonde leefomgeving

Luchtkwaliteit
De mobiliteitstransitie heeft een positief effect op de luchtkwaliteit. Onzekerheden zijn de krimp of groei van Schiphol en de verduurzaming van Tata Steel.

Geur
De geurhinder door wegverkeer en landbouw en veeteelt neemt af, en geurhinder door rioolwaterzuiveringsinstallaties is een knelpunt in de referentiesituatie. Onzekerheden zijn de ontwikkeling van de geurhinder door houtstook en industrie.

Hittestress
Door klimaatverandering nemen het stedelijk hitte eiland, het aantal tropische dagen en nachten en hitteproblemen met infrastructuur toe.

Omgevingsveiligheid
Het aantal (zeer) kwetsbare gebouwen in de aandachtsgebieden neemt toe.

Natuur en biodiversiteit

VHR-natuurherstel (N2000)
Knelpunten in de Natura 2000-gebieden (zoals stikstofdepositie, hydrologie, invasieve exoten, gebrek aan dynamiek in gebieden en verstoring door recreatie) nemen autonoom toe, maar stevige beleidsinzet mitigeert dit effect.

Biodiversiteit buiten NNN
Wereldwijd neemt de biodiversiteit af door onder andere klimaatverandering. Het is onzeker of het vigerend beleid voldoende is om de negatieve trend te keren.

Economie

Werkgelegenheid
De balans tussen vraag en aanbod van werkgelegenheid in bepaalde sectoren wordt minder door het gebrek aan passende woningbouw.

Circulaire economie
Door historische trends, toekomstige (nationale) verwachtingen en de beleidsinzet van de provincie neemt het aandeel circulaire bedrijven en banen toe.

Duurzame landbouw
Stikstofmaatregelen noodzaken een transitie naar duurzamere vormen van landbouw, waaronder biologische landbouw. Het beleid van provincie Noord-Holland versterkt deze transitie.

Digitale infrastructuur
Bestaande knelpunten verdwijnen door inzet van de nationale overheid en de uitwerking van de ambities van Provincie Noord-Holland, zoals het worden van een duurzame datacenter hub.

Wonen

Woningaanbod
Het aantal te bouwen woningen met een harde planstatus is onvoldoende om te voorzien in de vraag tot en met 2030. Als ook de projecten worden meegenomen die in voorbereiding zijn, kan de doelstelling tot en met 2030 wel worden gehaald. Ook de doelstelling tot en met 2050 kan gehaald worden, als naast de harde ook de zachte plancapaciteit wordt meegenomen. Voor het overgrote deel van plancapaciteit dat pas over tien jaar of meer is gepland, is de planvorming vaak nog niet begonnen. Daardoor bestaan er nog te veel onzekerheden over de mogelijke realisatie van de betreffende zachte plancapaciteit, bijvoorbeeld wat betreft vergunningsruimte rondom de stikstofopgave, om er zeker van te zijn dat de doelstellingen met die plannen kan worden gehaald. Daarnaast blijft de betaalbaarheid van de geplande woningbouw een knelpunt.

Energietransitie

Aandeel duurzame energie
(Nationale) doelen en ambities, en uitwerking hiervoor op provinciaal niveau, zorgen voor een toename in het aandeel duurzame energie.

Mobiliteit

Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer
Ondanks de provinciale ambitie voor duurzame mobiliteit, blijft de bereikbaarheid voor gemotoriseerd verkeer onder druk staan, vooral op provinciale wegen rondom de stedelijke gebieden.

Ruimtelijke kwaliteit

Cultuurhistorie
Provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities en kaders op het gebied van cultuurhistorie, maar ruimteclaims door een toename in het aantal inwoners en de energietransitie kunnen een negatief effect hebben op cultuurhistorische waarden.

Landschap
De provincie Noord-Holland stelt wel kaders en ambities of doelen op het gebied van landschap, maar onder meer een toename in het aantal inwoners, de energietransitie en intensieve landbouw zullen een negatief effect hebben op de landschappelijke waarden.

Archeologie
Provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities of doelen op het gebied van archeologie maar het ontbreekt aan concrete kaders, terwijl autonome ontwikkelingen als bodemdaling wel van negatief effect kunnen zijn op de aanwezige archeologische monumenten en waardevolle terreinen.

Gebied specifieke aandachtspunten referentiesituatie
Uit de referentiesituatie komen een aantal gebied specifieke aandachtspunten naar voren. Hieronder staan de gebieden (regio's, economische hotspots of gemeenten) opgesomd waar knelpunten gelden:
- gemeente Amsterdam:
  - hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters;
  - meer vraag dan aanbod woningen;
  - weinig betaalbare woningen;
- gemeente Haarlemmermeer:
  - hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters;
  - stikstofgehalte is hoog;
- gemeente Hollands Kroon:
  - hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters;
- IJmond:
  - luchtkwaliteit scoort slecht door Tata Steel (verandert als zij van kolen overgaan op waterstof);
  - hoog energiegebruik door Tata Steel;

- Schiphol:
  - slechte luchtkwaliteit, alhoewel de concrete luchtkwaliteit onzeker is door onduidelijkheid over groei of krimp van Schiphol. Tevens wordt dit effect enigszins gemitigeerd door elektrificatie van auto's;
  - geluidsoverlast door vliegtuigen;
- Zaanstreek:
  - de aspecten onder het thema 'natuur' komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes van droge dagen;
- Regio Alkmaar:
  - meer vraag dan aanbod woningen;
  - weinig betaalbare woningen;
- Texel, duingebieden, Het Gooi:
  - de aspecten onder het thema 'natuur' komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, zonder mogelijkheid van wateraanvoer;
- gebied tussen de Amstel en het Gooi, Waterland:
  - de aspecten onder het thema 'natuur' komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, maar wel mogelijkheid van wateraanvoer (echter staat wateraanvoer vanuit de Rijn onder druk).

Verder valt op dat de luchtkwaliteit in het zuidelijke deel van de provincie slecht is door de aanwezigheid van industrie, luchtvaart en scheepvaart en verkeer. In de stedelijke gebieden spelen in zijn algemeenheid de volgende opgaven in de referentiesituatie: hittestress, overbelasting van het watersysteem, hoog energieverbruik en congestie.

3.3 Rad van de Leefomgeving

De resultaten van de beoordeling van de huidige situatie en referentiesituatie zijn weergeven in het zogenaamde Rad van de Leefomgeving. Het rad visualiseert hoe de kwaliteit van de leefomgeving er in de provincie Noord-Holland voor staat voor alle thema's en beoordelingsaspecten.

In het rad wordt de huidige situatie weergegeven in de binnenste rand. De referentiesituatie is weergegeven in de buitenste rand. Het doel van het rad is om inzicht te geven in hoe het nu en in de toekomst staat in de leefomgeving en waar de aandachtspunten zitten.

Afbeelding 3.1 Rad van de Leefomgeving

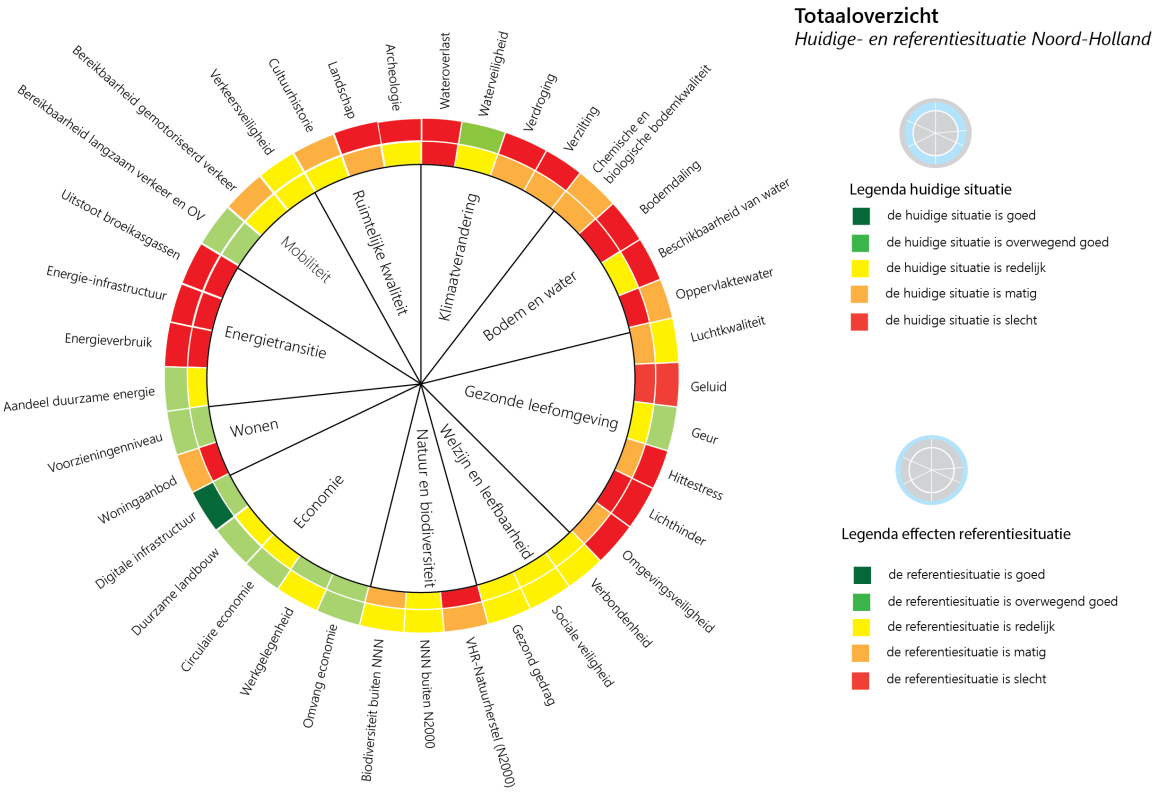

In totaal zijn 37 aspecten beoordeeld. Voor zestien aspecten geldt dat er tussen de huidige situatie en referentiesituatie geen wijziging optreedt. Voor elf aspecten is sprake van een verbetering in de referentiesituatie. Voor tien aspecten is sprake van een verslechtering in de referentiesituatie.

Voor de volgende aspecten treedt in de referentiesituatie geen wijziging op ten opzichte van de huidige situatie:

1 wateroverlast;
2 chemische en biologisch bodemkwaliteit;
3 bodemdaling;
4 geluid;
5 lichthinder;
6 verbondenheid;
7 sociale veiligheid;
8 gezond gedrag;
9 Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000;
10 omvang economie;
11 voorzieningenniveau;
12 energieverbruik;
13 energie-infrastructuur;
14 uitstoot broeikasgassen;
15 bereikbaarheid langzaam verkeer en OV;
16 verkeersveiligheid.

Voor de aspecten wateroverlast, bodemdaling, geluid, lichthinder, energieverbruik, energie-infrastructuur en uitstoot broeikasgassen geldt dat deze aspecten zowel in de huidige situatie als in de referentiesituatie als 'slecht' worden beoordeeld. Deze aspecten vormen daarmee belangrijke aandachtspunten voor de omgevingsvisie.

Voor de volgende aspecten treedt in de referentiesituatie een verbetering op ten opzichte van de huidige situatie:

1 waterveiligheid;
2 oppervlaktewater;
3 luchtkwaliteit;
4 geur;
5 VHR-natuurherstel (N2000);
6 biodiversiteit buiten NNN;
7 circulaire economie;
8 duurzame landbouw;
9 digitale infrastructuur;
10 woningaanbod;
11 aandeel duurzame energie.

Voor de volgende aspecten treedt in de referentiesituatie een verslechtering op ten opzichte van de huidige situatie:

1 verdroging;
2 verzilting;
3 beschikbaarheid van water;
4 hittestress;
5 omgevingsveiligheid;
6 werkgelegenheid;
7 bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer;
8 cultuurhistorie;
9 landschap;
10 archeologie.

Voor de aspecten verdroging, verzilting, beschikbaarheid van water, hittestress, omgevingsveiligheid, landschap en archeologie geldt dat deze aspecten in de referentiesituatie als 'slecht' worden beoordeeld. Deze aspecten vormen daarmee belangrijke aandachtspunten voor de omgevingsvisie.

4

EFFECTBEOORDELING VOORGENOMEN BELEID NA OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU

Dit hoofdstuk bevat de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu (ook wel 'voorkeursalternatief' of 'VKA' genoemd). In paragraaf 4.1 wordt het voorgenomen beleid uiteengezet en gecategoriseerd naar type oplossingsrichting. Paragraaf 4.2 bevat de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu inclusief een samenvattende overzichtstabel. Hierin is ook beschreven welke optimalisaties in het voorgenomen beleid zijn doorgevoerd en zorgen voor een verbetering van de beoordeling. Paragraaf 4.3 beschrijft de effecten van het voorgenomen beleid op gebied specifieke aandachtspunten.

De provincie heeft ervoor gekozen om te werken met een optimalisatieslag van het voorgenomen beleid vanuit milieu. De eerste beoordeling van het voorgenomen beleid is opgenomen in bijlage II. Deze eerste beoordeling heeft aandachtspunten opgeleverd vanuit milieu- en omgevingsaspecten. Deze zijn met de provincie Noord-Holland gedeeld. De beoordeling van het voorgenomen beleid en de daaruit volgende aandachtpunten zijn door de provincie Noord-Holland gebruikt als richtlijn voor het aanpassen en aanscherpen van het voorgenomen beleid. De categorisering van oplossingsrichtingen is door de optimalisaties vanuit milieu gewijzigd. Dit betekent dat sommige oplossingsrichtingen door de optimalisaties vanuit milieu naar een andere categorie zijn verplaatst. Daarnaast is door de optimalisatie slag 1 categorie komen te vervallen. Dit betreft de categorie voor oplossingsrichtingen die geen aanzienlijk effect hadden op provinciale schaal. In bijlage II is tevens de vergelijking gemaakt tussen de categorieën waar de oplossingsrichtingen vóór en na optimalisaties vanuit milieu in zitten. De geoptimaliseerde versie van het voorgenomen beleid vanuit milieu is het uiteindelijke voorkeursalternatief dat is opgenomen en beoordeeld in dit hoofdstuk.

4.1 Beschrijving voorgenomen beleid zoals opgenomen in ontwerp-omgevingsvisie

De oplossingsrichtingen (en daarbij behorende duidingen) variëren sterk in concreetheid en relevantie voor de effectbeoordeling. Om een uniforme en reproduceerbare beoordeling te garanderen, zijn de oplossingsrichtingen ingedeeld in vier categorieën. Voor een toelichting op de categorisering, zie paragraaf 2.6.2. De volgende categorisering is aangehouden:

1 voldoende concreet en aanzienlijk;
2 onvoldoende concreet, potentieel aanzienlijk effect bij nadere uitwerking;
3 onvoldoende concreet, geen aanzienlijk effect;
4 voortzetting referentiesituatie.

Oplossingsrichtingen in categorie 1: voldoende concreet en aanzienlijk

In tabel 4.1 zijn de oplossingsrichtingen weergegeven die in categorie 1 zijn opgenomen en is toegelicht welke nadere duiding er door de provincie Noord-Holland aan is gegeven. Het betreft zeventien oplossingsrichtingen binnen vijftien dilemma's. In totaal zijn daarmee vijftien van de ruim 30 dilemma's beoordeeld.

Tabel 4.1 Categorie 1: gekozen oplossingsrichtingen per dilemma en nadere duiding

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
seizoensberging van water	seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is	om wateroverlast te voorkomen reserveert de provincie 5-15 % van de diepe delen van alle polders (in eerste instantie waar het water nu blijft staan) om water vast te houden en te bergen. Functies die daarmee niet te combineren zijn, zijn niet toegestaan. De provincie werkt hiervoor in stappen: eerst bepalen waar water blijft staan, regels stellen, daarna kijken of het slimmer kan in het gebied, en als er toch gebouwd wordt, moet dit worden gecompenseerd de provincie duidt die locaties aan, voert gebiedsprocessen om efficiëntie te onderzoeken en eist compensatiemaatregelen bij ontwikkelingen op deze plekken. De provincie geeft meer ruimte aan water- en watersysteemmaatregelen en stelt beperkingen en voorwaarden voor ontwikkelingen die het waterbergend vermogen aantasten. Ondergrondse opslag is aan zeer strenge eisen verbonden, waardoor hier ook geen significante milieuveranderingen te verwachten zijn. De provincie zet daarbij in op de volgorde eerst vasthouden, dan bergen en dan pas afvoeren. Daarnaast is de provincie terughoudend met uitbreiding van gemaalcapaciteit van polder- naar boezemsysteem en wijst, in overleg met waterschappen, zoekgebieden voor extra waterberging aan. Rond het Amsterdam Rijnkanaal en het Noordzeekanaal werkt de provincie met regio en Rijk aan een aanvaardbaar beschermingsniveau, aanwijzing van noodoverloopgebieden en het continueren van het extra beschermingsniveau van de keringen. Bij nieuwe ontwikkelingen beperkt de provincie wateroverlast door gerichte liggings- en inrichtingsmaatregelen
klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk	Veenweide vernatten en klimaatdoelen halen, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies.	de provincie gebruikt water en bodem als ordenend principe. In gebieden waar de condities op korte termijn zodanig veranderen dat gedeeltelijke functiewijziging nodig is, zorgt de provincie dat functies zich aanpassen wanneer ze niet meer passen bij de nieuwe omstandigheden en anticiperen niet meer mogelijk is. Bij beperkte beschikbaarheid van zoetwater stuurt de provincie op randvoorwaarden, ze legt restricties op het aanbod vast (wie welk water en welke kwaliteit ontvang) en accepteert verzilting waar nodig, met als consequentie veranderd grondgebruik en aangepaste natuur
Vernatten veenweide	Veenweide technisch vernatten en accepteren dat er veel zoetwater voor nodig is.	de provincie richt zich op gebieden waar de condities op korte termijn zodanig veranderen dat gedeeltelijke functiewijziging nodig is. Functies moeten zich aanpassen zodra ze niet meer passen en anticiperen niet meer mogelijk is. Voor veenweidegebieden geldt dat het waterpeil maximaal 40 cm onder maaiveld mag liggen en onderbemaling wordt uitgefaseerd
Verzilting	natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert; en Verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies.	de provincie signaleert en categoriseert veranderingen in water- en bodemcondities om passende maatregelen en randvoorwaarden te stellen, dit doet zij met in achtneming van de verdringingsreeks categorie 1 en categorie 2. Categorie 1 ziet op de veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade, dit heeft de hoogste prioriteit. Categorie 2 van de verdringingsreeks ziet op ziet op nutsvoorzieningen in verband met leveringszekerheid de provincie signaleert en categoriseert veranderingen van water- en bodemcondities in drie categorieën: 1 gebieden die voor lange termijn stabiele condities hebben 2 gebieden waar water- en bodemcondities gaan wijzigen en waar dus anticipatie nodig is om welvarend te blijven 3 gebieden waar op korte termijn wijzigingen worden verwacht waarvoor aanpassingen noodzakelijk zijn de natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert betreft categorie 3: gebieden waar condities op korte termijn wijzigingen waardoor gedeeltelijke functiewijziging noodzakelijk is. Functies passen zich aan wanneer zij niet langer aansluiten bij de condities en tijdig anticiperen niet meer mogelijk is. waarbij functies zich aanpassen zodra ze niet meer passend zijn en anticipatie niet meer mogelijk is verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies betreft categorie 2: gebieden waar anticipatie nodig is en randvoorwaarden gelden (zoals een eigen zoetwatervoorziening)
Waterveiligheid	differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn.	de provincie geeft meer ruimte aan water- en watersysteemmaatregelen, wat beperkingen oplegt voor nieuwe functies die deze maatregelen onmogelijk maken. Ruimte wordt gereserveerd voor het verbreden van keringen en voor toekomstige dijkversterkingen, daarnaast gelden er restricties voor ontwikkelingen langs primaire en regionale waterkeringen. In de Wieringermeer reserveert de provincie een zone langs de dijk aan het IJsselmeer voor dijkverhoging en verbreding, waarbij meervoudig ruimtegebruik (koppeling met natuur- en recreatieontwikkeling) het uitgangspunt is. Hetzelfde geldt voor de dijken langs het IJsselmeer en Markermeer in West-Friesland bij nieuwe ontwikkelingen stelt de provincie voorwaarden om wateroverlast te voorkomen en houdt zijn bij grote projecten rekening met waterveiligheid. De initiële kosten voor het op orde brengen van waterveiligheid worden verbonden aan de ontwikkeling, terwijl de langere termijn beheerkosten bij het waterschap of Rijkswaterstaat blijven. De provincie zet in op een brede meerlaagsveiligheid benadering met bijzondere aandacht voor vitale en kwetsbare infrastructuur. Daarnaast wijst de provincie in de Kop tussen Camperduin en de Donkere Duinen voor bepekte tijd een zoekgebied van 1,5 km breed aan met restricties voor nieuwe ontwikkelingen. Hierdoor ontstaat er tijd om de komende jaren meer gericht onderzoek te doen naar de mogelijkheden van toekomstbestendige kustverdediging en specifiek de landwaartse uitbreiding van het duinensysteem naar een robuust kust-duinlandschap
Waterwingebied*	het huidige waterwingebied uitbreiden.	de provincie reserveert ruimte voor drinkwaterwinning, -infiltratie, -productie en -transport. Daarnaast wijst de provincie zoekgebieden aan voor drinkwaterwinning (zoals het Gooi), infiltratie en hoofdtransportleidingen, waar restricties voor ontwikkelingen gaan gelden. De provincie wijst tevens de beschermingszones aan voor bestaande regionale leidingen en beschermt zij rondom grondwater- en drinkwaterbeschermingsgebieden extra zones om de belasting van het grondwater te beperken
Grondwaterbeschermingsgebied**	het huidige grondwaterbeschermingsgebied uitbreiden.	de provincie is voornemens zoekgebieden aan te wijzen voor de uitbreiding van het huidige waterwin- en infiltratiegebied. Indien deze gebieden gereserveerd worden voor de uitbreiding zullen ook de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgebreid. Rondom grondwaterbeschermingsgebieden (onder meer ten bate van drinkwater) beschermt de provincie daarmee een extra zone om de belasting op het grondwater te beperken

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
Energievraag en knooppunten	actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties.	de provincie benoemt zeven sterke energetische en economische clusters waar opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen. Nieuwe energie-intensieve activiteiten mogen zich uitsluitend binnen deze energieknooppunten vestigen. Buiten deze clusters faciliteert de provincie geen grote energievragers en richt het systeem zich op zelfvoorziening. Het benoemen van de clusters gaat gepaard met het reserveren van fysieke- en milieuruimte in en rondom de clusters, bijvoorbeeld door het vestigen van de titel 'Industrieterrein van Provinciaal Belang', en onder voorwaarden kan uitbreidingsruimte worden toegewezen. De provincie stuurt op clustering van grote nieuwe energievragers op basis van hun profielen. Daarnaast zet de provincie in op collectieve laadpleinen om E-vervoer te faciliteren
Energieopwek	(voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren; en (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken.	de provincie geeft aan dat zij de energievraag zoveel mogelijk lokaal wil oplossen. Dit houdt in: lokaal opwekken en lokaal verbruiken. Dit is een geschikte oplossing voor bijvoorbeeld bedrijventerreinen waar lokale opwek en verbruik niet mogelijk is, wordt ingezet op grootschalige opwek. De provincie wil dit zoveel mogelijk voorkomen, maar voor grote energievragers is het wel nodig. De provincie benoemt zeven sterke energetische en economische clusters waar opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen. Nieuwe energie-intensieve activiteiten mogen zich uitsluitend binnen deze energieknooppunten vestigen nieuwe grootschalige opwek op land, buiten de RES-afspraken, is onwenselijk omdat dit het net extra belast. Dat betekent dat terughoudend wordt omgegaan met nieuwe grootschalige opwek op land, buiten de RES-afspraken, mits dit de extra opwek ten goede komt aan een groeiende vraag en passend is binnen de ruimtelijke randvoorwaarden en het hoogspanningsnet niet extra wordt belast
Energieopwek met warmte	in lijn met de energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen	warmte wordt opgewekt in het stedelijk gebied en verspreid via warmtenetten omdat dit rendabeler is. Er wordt ingezet op zowel restwarmte, aquathermie als geothermie. Hiervoor geldt de randvoorwaarde dat de waterkwaliteit niet ten koste mag gaan door de warmte opwek
Binnenduinrand	binnenduinrand beschikbaar houden voor het vergroten van de zoetwaterbel.	de provincie reserveert ruimt voor ontwikkelingen in de kustzone tussen Camperduin en Den Helder en vergroot de zoetwaterbel in de duinen en binnenduinrand om zoutindringing te beperken in de binnenduinrand van Noord-Kennemerland en Zuid-Kennemerland wijst de provincie een zoekgebied aan als win- en infiltratiegebied voor drinkwater. De uiteindelijke aanpak zal vorm krijgen in een gebiedsproces om de samenhang met natuur- en landbouwopgaven te garanderen
Waardevolle landbouwgronden	focus op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen	de provincie zet in op het behoud van hoogwaardige landbouwgebieden en handhaaft de huidige contouren van glastuinbouwconcentratiegebieden. Binnen die concentratiegebieden biedt zij schuifruimte binnen de bestaande omvang voor efficiënte bedrijfsvoering en stimuleert verduurzaming, onder meer via energyhubs. Uitbreiding van concentratiegebieden is enkel toegestaan wanneer deze gekoppeld is aan Seed Valley. Daarnaast spelen in delen van Noord-Holland meervoudige opgaven door veranderingen in water, bodem en natuur. In de deze gebieden blijf landbouw mogelijk, maar wordt het grondgebruik in samenwerking met agrariërs aangepast, bijvoorbeeld richting extensievere landbouw, landbouw die minder afhankelijk is van zoetwater landbouw in combinatie met recreatie, water, natuur en andere maatschappelijke functie
Recreatieaanbod	spreiden van het recreatieaanbod zodat voorzieningen dichterbij zijn, maar accepteren dat het versnippert en minder grootschalig is	de provincie borgt het metropolitane landschap in de MRA waarbij wordt aangegeven waar er een grotere mogelijkheid wordt gegeven voor het toevoegen van recreatieve functies. Daarnaast reserveert de provincie ruimte voor een recreatieve verbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid-Kennemerland via het Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amstelscheg. Ook ontstaan, in combinatie met de wateropgaven, in de binnenduinrand een vergrote mogelijkheid voor recreatieve functies. In West-Friesland wordt een ruimtereservering tussen Hoorn en Hoogkarspel aangehouden voor groen, open gebied en gevrijwaard van grootschalige bebouwing en met mogelijkheden voor recreatieve routes
Kwalitatieve natuur	(lange termijn) focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden verbeteren.	de provincie voorkomt nieuwe verontreinigingen, versterkt de samenhang tussen water, bodem en ruimtegebruik, vergroot de klimaatrobuustheid van het watersysteem, verbetert de waterkwaliteit in gevoelige natuurgebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en overgangszones rond deze gebieden en borgt de waterkwaliteit als richtinggevende factor bij ruimtelijke ontwikkelingen. Waterkwaliteit wordt hiermee niet alleen als wettelijke verplichting gezien maar als essentieel voor een gezonde leefomgeving. Waar mogelijk maakt de provincie gebruik van natuurinclusieve oplossingen, zoals natuurvriendelijke oevers en groenblauwe dooradering in de omgevingsvisie van de provincie heeft het aspect 'overgangszones' een belangrijke plek. Voorlopig volgen hier nog geen directe ruimtelijke beperkingen uit voort maar die wil de provincie wel onderzoeken. In stedelijke randen kiest de provincie voor behoud en versterking van groenblauwe structuren en bos (in en om de stad), zodat stedelijke en landelijke functies samenkomen en deze zones als groene long, recreatiegebied en drager van cultuurhistorie kunnen functioneren. De provincie stuurt daarnaast op een zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond om conflicten en ongewenste stapeling van effecten te voorkomen

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
Economie van de toekomst	sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren	de provincie onderscheidt verschillende typen werklocaties met verschillende bijbehorende randvoorwaarden en stuurt daarbij op toekomstbestendigheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen strategische clusters, energetische en economische clusters, circulaire clusters en innovatieclusters binnenstedelijke werklocaties zijn bestemd voor kennisintensieve bedrijvigheid, innovatie, campussen, lichte maakindustrie en stedelijke vormen van de circulaire economie (reparatie, hergebruik, deelinitiatieven). Hierbij worden bestaande bedrijventerreinen beschermd en eerst intensiever gebruikt voordat nieuwe terreinen worden ingericht. Kantoren zijn alleen wenselijk op toekomstbestendige, hoog bereikbare locaties met functiemenging. In de toekomst wil de provincie zo veel als mogelijk bedrijven en wonen mengen en verdringingseffecten van bedrijven die weg moeten door transformatie van oude terreinen zo veel mogelijk tegengaan. Daarnaast wordt detailhandel in bestaande centrumgebieden geconcentreerd de provincie zet in op biotechnologie en de plantenveredeling- en zaadtechnologie als clusters van strategisch belang. Voor de aangewezen clusters van strategisch belang zet de provincie schaarse middelen, zoals ruimte, netcapaciteit en milieuruimte, bewust in, zodat de randvoorwaarden in orde zijn om bedrijven binnen deze sector te faciliteren. Ook draagt de provincie actief bij aan deze clusters via lobby, investeringen in innovatie, versterking van de arbeidsmarkt en het onderwijs, en samenwerking met andere regio's er worden zeven locaties aangewezen als energetisch en economisch cluster met uitbreidingsruimte. Deze locaties zijn Den Helder, Agriport, Boekelermeer, IJmond, Westpoort, Amsterdam en Haarlemmermeer. De zwaardere milieucategorie blijft behouden voor circulaire bedrijvigheid en energietransitie, passend binnen het regionale ecosysteem. Daarnaast stimuleert de provincie bedrijvigheid gebaseerd op waterstofenergie. Grote energievragers worden gebundeld bij energieknooppunten voor circulaire clusters reserveert de provincie fysieke en milieuruimte op geschikte locaties (zoals het Noordzeekanaalgebied, Alkmaar/Heerhugowaard en Den Helder) met de juiste randvoorwaarden zoals hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten, voor de versnelling van de transitie naar een circulaire economie. De meest cruciale locaties verkent de provincie om aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang en te borgen via de Omgevingsverordening innovatieclusters, zoals Amsterdam Science Park en VU/AMC, wil de provincie ruimtelijk borgen vanwege hun strategische belang en benodigde randvoorwaarden zoals bereikbaarheid, internationale connectiviteit, huisvesting, toegang tot talent en digitale infrastructuur

* Dit dilemma is naar aanleiding van interne aanvullende keuzes later toegevoegd.

** Dit dilemma is naar aanleiding van interne aanvullende keuzes later toegevoegd.

Oplossingsrichtingen in categorie 2: onvoldoende concreet, wel effect bij nadere uitwerking

In tabel 4.2 zijn de oplossingsrichtingen weergegeven die in categorie 2 zijn opgenomen en is toegelicht welke nadere duiding er door de provincie Noord-Holland aan is gegeven. Tevens is toegelicht waarom oplossingsrichtingen onvoldoende concreet zijn. Het betreft 7 oplossingsrichtingen binnen zeven dilemma's.

Tabel 4.2 Categorie 2: gekozen oplossingsrichtingen per dilemma en nadere duiding

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
Nieuwe natuur	nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren	de provincie geeft aan geen nieuwe natuur aan te leggen specifiek om de recreatiedruk op te vangen. Wel komen in andere oplossingsrichtingen ontwikkelingen naar voren waarbij nieuwe natuur en recreatiemogelijkheden als hoofddoel of als meekoppelkans kunnen worden beschouwd. Het gaat dan bijvoorbeeld om groene overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied, het versterken van groenblauwe structuren en het aanwijzen van waterwin- en infiltratiegebieden. Deze nieuwe gebieden kunnen de recreatiedruk op bestaande natuur verlichten **onvoldoende concreet: Uit deze oplossingsrichting blijken geen concrete locaties voor nieuwe natuur. Wanneer deze wel aangewezen worden (op een kaart), kunnen aanzienlijk positieve effecten optreden op de aspecten ervaren gezondheid, verdroging, geluid, lucht, NNN, N2000**
Natuurdoelen	(lange termijn) ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen	inzet provincie: robuust maken van het netwerk, het systeem zodat het bestand is tegen veranderingen als gevolg van o.a. klimaatverandering. Dat is de lange termijn sturingsfilosofie onder het natuurbeleid, en dat is wat er nodig is om te komen tot een stabiel systeem waarnaast weer andere ontwikkelingen mogelijk worden **onvoldoende concreet: De oplossingsrichting met extra duiding is op dit moment heel hoog over en het is onduidelijk hoe de lange termijn sturingsfilosofie in praktijk wordt gebracht**
Seizoensberging van water	seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen en te versterken, het boezemsysteem vergroten en pompen bij te bouwen	de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer zijn belangrijke natuurgebieden die de provincie wil beschermen en versterken. Daarom maakt de provincie meer ruimte voor water en neemt ze maatregelen in het watersysteem. Op sommige plekken komen beperkingen voor nieuwe functies die dit in de weg staan, bijvoorbeeld in polders waar water moet kunnen worden opgeslagen mogelijk wordt in de toekomst, vanuit nationaal beleid, het peil in het Markermeer en IJsselmeer verhoogd om meer water op te kunnen slaan. Dit besluit komt echter niet vanuit de provincie maar vanuit het Rijk. De provincie reserveert wel ruimte voor het verbreden van keringen langs het IJsselmeer en Markermeer vanwege deze mogelijke peilopzet. De provincie zet hiervoor in op een versterking en bescherming die niet alleen functioneel is, maar ook bijdraagt aan het behoud van omgevingskwaliteit, natuurkwaliteit en recreatiemogelijkheden **onvoldoende concreet: Op basis van de invulling van de oplossingsrichting is nog onvoldoende duidelijk wat de visie voor het IJsselmeer is**

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
UNESCO	UNESCO-landschappen moeten de ruimte krijgen om mee te veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter	UNESCO-landschappen hebben vanwege hun unieke waarden bescherming op internationaal, nationaal en provinciaal niveau. Indien noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen niet elders kunnen worden ingepast, zal binnen deze landschappen naar ruimte moeten worden gezocht met zo min mogelijk schade aan de kernkwaliteiten van deze UNESCO-gebieden provincie Noord-Holland koestert haar UNESCO-werelderfgoederen, maar kijkt ook bij deze gebieden met een kritische blik naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen. Hierover voert de provincie overleg met het Rijk als gesprekspartner van UNESCO **onvoldoende concreet: De provincie geeft aan dat de aanpak wordt uitgewerkt in programma's. Deze aanpak zal het effect bepalen. Op dit moment is dat nog onvoldoende concreet**
Landschap en erfgoed	provincie beschouwt landschap & erfgoed als kwaliteiten die mee veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter	provincie Noord-Holland zet in op het beschermen van landschap en erfgoed. Deze elementen verdienen bescherming maar kunnen waar noodzakelijk mee veranderen met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de provincie beperkt onomkeerbare of onevenwichtige aantasting van landschap, erfgoed, natuur en landbouwgronden zoveel mogelijk met behulp van beschermingsregimes. Dit betekent niet dat niets mogelijk is. Ontwikkelingen van groot openbaar belang zijn binnen voorwaarden mogelijk. Indien na een zorgvuldige afweging aantasting van bestaande waarden onoverkomelijk blijkt, dient de aantasting gecompenseerd te worden door een bijdrage te leveren aan de omgevingskwaliteit **onvoldoende concreet: De provincie geeft aan dat de aanpak wordt uitgewerkt in programma's. Deze aanpak zal het effect bepalen. Op dit moment is dat nog onvoldoende concreet**
Nieuwbouwlocaties	nieuwbouwlocaties: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem.	de provincie zet in op het bouwen van alle benodigde woningen, met de nadruk op binnenstedelijk bouwen (circa 75 %). Daarbij wordt het principe losgelaten dat bereikbaarheid vooraf volledig geregeld moet zijn voordat er gebouwd wordt. Wel wordt er voornamelijk langs bestaande ov-knooppunten gebouwd en wordt het afgestemd op het beschikbare water- en bodemsysteem en beschikbare energienetwerken. Voor kleine kernen blijft maatwerk mogelijk en de overige woningen komen op al afgesproken uitbreidingslocaties **onvoldoende concreet: De maatregel is nog niet voldoende uitgewerkt. Onduidelijk is bijvoorbeeld waar de 75 % woningen binnenstedelijk worden gerealiseerd en op welke manier deze worden gebouwd**
Industrie en wonen*	krimp van de industrie en meer ruimte voor woningbouw.	deze oplossingsrichting bevat de ambitie om overgangszones tussen woningbouw en industrie aan te leggen als buffer en deze te koppelen aan de uitbreiding van recreatiemogelijkheden. Bedrijventerrein Boekelermeer, aan de zuidzijde van Alkmaar, wordt aangewezen als energetisch en economisch cluster. Dit betekent dat uitbreidingsruimte wordt onderzocht en dat milieuruimte wordt gegarandeerd. Mogelijk wordt het terrein aangewezen als industrieterrein van provinciaal belang. De effecten van deze maatregel zijn niet aanzienlijk op het niveau van Noord-Holland **onvoldoende concreet: De ambitie voor de aanleg van overgangszones heeft wel effect op grotere schaal, maar is nog onvoldoende concreet om te worden meegenomen in de effectbeoordeling. De overgangszones tussen woningbouw en industrie zijn nog onvoldoende uitgewerkt**

* Dit dilemma is naar aanleiding van de Nota van Antwoord op de NRD later toegevoegd.

Oplossingsrichtingen in categorie 3: onvoldoende concreet, geen effect bij nadere uitwerking

In tabel 4.3 zijn de oplossingsrichtingen weergegeven die in categorie 3 zijn opgenomen en is toegelicht welke nadere duiding er door de provincie Noord-Holland aan is gegeven. Tevens is toegelicht waarom de oplossingsrichtingen onvoldoende concreet zijn of geen effect hebben. Het betreft één oplossingsrichting binnen één dilemma.

Tabel 4.3 Categorie 3: gekozen oplossingsrichtingen per dilemma en nadere duiding

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
Natuurdoelen	(korte termijn) Europese natuurdoelen halen, en flink geld investeren om met klimaatverandering deze doelen ook te halen	de koers is gericht op een aanpak die werkt in de specifieke Noord-Hollandse situatie. Daarom introduceert de provincie de 'stikstofzone' voor het richten van intensieve maatregelen: een zone rondom stikstofgevoelige natuur waar emissiereductie het meest effectief is. Als richtpunt hanteert de provincie 250 meter, maar de daadwerkelijke omvang kan variëren door lokale omstandigheden zoals windrichting, vegetatie, mate van overbelasting en ecologische staat. Binnen deze zones neemt de provincie maatregelen die direct bijdragen aan het reduceren van stikstofdepositie op kwetsbare natuur **onvoldoende concreet/geen effect: Het halen van de Europese natuurdoelen is wettelijk verplicht. Het uitwerken van deze oplossingsrichting heeft daarmee geen effect ten opzichte van de referentiesituatie (en de maatregelen zijn al opgenomen in de gebiedsbeheerplannen)**

Oplossingsrichtingen in categorie 4: voortzetting van de referentiesituatie en daarmee geen effecten

In tabel 4.4 zijn de oplossingsrichtingen weergegeven die in categorie 4 zijn opgenomen en is toegelicht welke nadere duiding er door de provincie Noord-Holland aan is gegeven. Tevens is toegelicht waarom de oplossingsrichting overeenkomt met de referentiesituatie. Het betreft 12 oplossingsrichtingen binnen 11 dilemma's.

Tabel 4.4 Categorie 4: gekozen oplossingsrichtingen per dilemma en nadere duiding

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
Voorzieningenniveau	clusteren van voorzieningen en daardoor een sterk en compleet aanbod kunnen bieden, ook als dit betekent dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur	de provincie Noord-Holland deelt woonkernen in om beter te kunnen bepalen waar geld naartoe gaat voor mobiliteit, voorzieningen en woningbouw. De volgende categorisering wordt daarbij aangehouden: centrumkernen, regiokernen en kleinere kernen. De provincie geeft aan dat elk type kern andere opgaven kent en op ander manieren ontwikkelt. Het voorzieningenniveau sluit aan bij het type kern **voortzetting van de referentiesituatie: De categorisering is gebaseerd op de huidige status van kernen. De toekomstperspectieven voor de kernen lijken een natuurlijke voortzetting van huidige trends en verschillen daardoor niet van de referentiesituatie**
OV-netwerk clusteren of spreiden	OV-netwerk geclusterd versterken en een rendabel systeem ontwikkelen en accepteren dat het daily urban system niet de hele provincie dekt en het OV-netwerk gespreid ontwikkelen en daarmee het daily urban system dat meer de provincie dekt en accepteren dat het minder efficiënt en rendabel is	de provincie accepteert dat ze op korte termijn optimale bereikbaarheid niet kan garanderen. Op lange termijn blijft de ambitie om de bereikbaarheid voor alle inwoners te optimaliseren de provincie gaat slim om met de bestaande infrastructuur door de grote ruimtelijk economische ontwikkelingen waar veel mensen op afkomen zo veel mogelijk rondom OV-knooppunten te situeren de provincie zet in op en stimuleert gebruik van duurzame vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer of uitstootvrije voer- en vaartuigen, toch zal de auto op korte termijn en in landelijkere delen een belangrijke rol blijven spelen lokale keuzes hebben regionale effecten, daarom brengt de provincie bij gebiedsontwikkelingen de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijkt hoe ze het zo optimaal mogelijk kan invullen. Concreet vraagt de provincie aan gemeenten een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) op te stellen om na te denken over mobiliteitsoplossingen die extra belasting van het mobiliteitssysteem voorkomen de provincie zet in op een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op sterk openbaar vervoer. Dit betekent dat mensen eenvoudig van deur tot deur kunnen reizen met diverse vervoersmiddelen zoals lopen, fietsen, OV en (deel)voertuigen. Mobiliteitshubs en stations faciliteren dit systeem van overstappen op andere vervoersmiddelen en vangen autoverkeer af de provincie zet in op een schaalsprong in het OV-systeem met de aanpassing van station Zuid WTC in Amsterdam en het doortrekken van de Noord-Zuidlijn naar Hoofddorp op sommige plekken verbetert de provincie het netwerk door ontbrekende schakels aan te leggen de provincie werkt aan een gezondere leefomgeving door bij mobiliteit in te zetten op het verminderen van de negatieve effecten van mobiliteit zoals CO_2 uitstoot en het geluid van mobiliteit door gezonde vormen van mobiliteit zoals lopen en fietsen juist te stimuleren de provincie zet in op 0-verkeersslachtoffers en garandeert een inclusief mobiliteitssysteem **voortzetting van de referentiesituatie: Bovenstaande ambities maken ook deel uit van het huidige beleid en zijn daarmee een voortzetting van de referentiesituatie**
Gezonde leefomgeving rondom Schiphol	Schiphol laten groeien om internationale connectiviteit te bevorderen en geluidsbelasting accepteren	de provincie handhaaft de reservering van Schiphol Noordwest (voor een tweede terminal) op de Omgevingsvisiekaart. Rond Schiphol zet de provincie in op Schiphol-gebonden bedrijven. Voor niet Schiphol-gebonden circulaire economie met grote emissies ziet de provincie geen ruimte in dit gebied **voortzetting van de referentiesituatie: De reservering van Schiphol Noordwest is reeds bestaand beleid. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie**
Focus landbouw	versnelde transitie naar kringlooplandbouw	de landbouw van de toekomst draagt bij aan een duurzaam en eerlijk voedselsysteem en houdt rekening met grenzen van water, bodem, klimaat en natuur, terwijl er ruimte blijft voor innovatie. Het landelijk gebied wil de provincie zoveel mogelijk behouden, waardoor de provincie terughoudend is met nieuwe stedelijke functies. Water en bodem vormen de basis: er komt meer ruimte voor water en functies zoals landbouw en recreatie passen zich hierop aan, bijvoorbeeld door hogere grondwaterstanden in veengebieden. Waardevolle landschappen en erfgoed blijven beschermd, maar kunnen zich wel blijven ontwikkelen **voortzetting van de referentiesituatie: In reeds vastgesteld beleid heeft de provincie besloten voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw in 2040. In de visie worden hier geen toevoegingen aan gedaan zoals een duidelijk tijdspad of concrete mijlpalen. Doordat de provincie in haar visie geen nieuw jaartal, tijdspad of verdere concretisering aan de doelstelling koppelt, is de oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie**
Onderhoud	aanleg van infrastructuur op een toekomstbestendige wijze waarbij onderhoudskosten lager uitvallen, maar aanlegkosten hoger zijn	als extra duiding geeft de provincie aan dat de aanleg, vervanging, beheer en onderhoud (assetmanagement) van het provinciaal areaal toekomstgericht en duurzaam wordt uitgevoerd. In de keuzes die hierbij worden gemaakt, staat duurzaamheid en waarde creatie voor Noord-Holland centraal. Deze ambitie geldt alleen voor de infrastructuur die in eigendom en beheer zijn van de provincie, dus provinciale (water)wegen. Door middel van assetmanagement (de manier waarop de provincie haar infrastructuur beheert en onderhoudt), zorgt de provincie dat deze voorzieningen veilig, betrouwbaar en beschikbaar blijven voor inwoners en bedrijven **voortzetting van de referentiesituatie: In de NIKG en SAMP (reeds vastgestelde beleidsstukken) zet de provincie Noord-Holland reeds in op het uitvoeren van onderhoud op een duurzame en toekomstbestendige wijze. Gedurende de levenscyclus van de assets van de provincie bouwen ze klimaat adaptief, dragen ze bij aan het verminderen van CO_2-uitstoot en beperken ze hinder zoals stank en geluidsoverlast. Toekomstbestendig onderhouden is op diverse manieren gebord in de manier van werken van de provincie, er wordt op gestuurd en er wordt op gemonitord**
Vervoer over water	investeren in uitstootvrij goederenvervoer over water en drukte op het wegennet verminderen, maar hoge investeringskosten maken	de provincie stimuleert goederenvervoer van de weg naar het water **voortzetting van de referentiesituatie: In haar Waterstofprogramma 2025 - 2027 zet provincie Noord-Holland reeds in op goederenvervoer over water, onder andere door een dekkend netwerk van plekken waar waterstof getankt kan worden voor zwaar- en langeafstandstransport en door de havens te positioneren als hubs voor duurzame energie en grondstoffen. Ook in het Actieplan Kernnet Vaarwegen (2025 - 2030) stimuleert de provincie verduurzaming van de binnenvaart en de modal shift van verkeer over wegen naar verkeer over water. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie**
Kwalitatieve natuur	(korte termijn) biodiversiteit in belangrijke en beschermde gebieden verhogen	de provincie zet in op een weerbaar en robuust natuurlijk Noord-Holland. Dat betekent dat ze natuurgebieden gaat versterken door overgangszones en natuurverbindingen te verbeteren en de ontbrekende aan te leggen. De provincie zet in op herstel van ecosystemen door de aanpak van de drukfactoren die de natuur negatief beïnvloeden. De provincie versterkt groenblauwe verbindingen zowel op kleine schaal, bijvoorbeeld door ontsnippering, als op grote schaal met robuuste verbindingen. Het groenblauwe raamwerk koppelt de provincie aan diverse opgaven zoals die voor de waterkwaliteit (natuurvriendelijke oevers) of de Bossenstrategie, maar ook deels aan de opgaven van omgevingskwaliteit, recreatie en gezondheid

Dilemma uit het Keuzepalet	Gekozen oplossingsrichting uit het Keuzepalet	Nadere duiding gegeven door provincie Noord-Holland
		voortzetting van de referentiesituatie: Het gaat hierbij om het afronden van het NNN en het halen van de Europese Natura 2000-doelstellingen. Dit is wettelijk verplicht, en bovendien onderdeel van het vigerend beleid. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie
Kwetsbare natuurgebieden	reguleren van bezoekersaantallen in kwetsbare natuurgebieden* om de natuur te beschermen, ook als dat betekent dat niet iedereen op elk gewenst moment kan recreëren	de provincie borgt het metropolitane landschap in de MRA waarbij wordt aangegeven waar er een grotere mogelijkheid wordt gegeven voor het toevoegen van recreatieve functies. Daarnaast reserveert de provincie ruimte voor een recreatieve verbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid-Kennemerland via het Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amstelscheg. Ook ontstaan, in combinatie met de wateropgaven, in de binnenduinrand een vergrote mogelijkheid voor recreatieve functies. In West-Friesland wordt een ruimtereservering tussen Hoorn en Hoogkarspel aangehouden voor groen, open gebied en gevrijwaard van grootschalige bebouwing en met mogelijkheden voor recreatieve routes **voortzetting van de referentiesituatie: De provincie heeft aangegeven dat er in de huidige situatie al wordt ingezet op zonering om bezoekersaantallen te reguleren. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie**
Wieringermeerpolder	380KV naar de Wieringermeerpolder waar wel grote energievragers zitten, maar waarbij extra bedrijvigheid ten koste gaat van goede landbouwgrond	de Wieringermeer staat voor een waterveiligheidsopgave. Door de sterke toename van economische activiteiten in de afgelopen decennia groeit echter de waarde van het gebied. Aangevuld met nieuwe kapitaalintensieve ontwikkelingen op Agriport ligt een hogere veiligheidsnorm in de nabije toekomst voor de hand. Zolang hierover geen afspraken zijn gemaakt, kan er geen toename van economische en maatschappelijke waardeontwikkelingen achter de dijk plaatsvinden die nu nog niet bij recht mogelijk zijn. Daarom reserveert de provincie langs de dijk ruimte voor een eventuele dijkverhoging en -verbreding. Daarbij ziet de provincie een dijkversterking niet als een losse ingreep, maar als een meervoudige opgave. Ze koppelt waterveiligheid aan verbetering van waterkwaliteit, eventueel vergroten van zoetwaterbeschikbaarheid door peilverhoging IJsselmeer, versterking van biodiversiteit en het realiseren van natuur- en recreatieve routes, als onderdeel van samenhangend groen-blauw raamwerk **voortzetting van de referentiesituatie: Het voornemen voor het aanleggen van een 380 kV-verbinding naar de Wieringermeerpolder komt van het Rijk. Het Ministerie van KGG en Tennet hebben hiervoor een NRD en MER opgesteld. In de NRD zijn reeds de tracéopties opgenomen. Het voornemen van de provincie om een 380 kV-verbinding naar de Wieringermeerpolder aan te leggen is daarmee niet nieuw en onderdeel van de referentiesituatie**
Toekomstige aanlanding	meer aanlandingen van op zee gegenereerde windenergie in Noord-Holland aan land laten komen, en op land meer ruimte geven aan de daarbij behorende energie-infrastructuur in de schaarse ruimte	geen extra duiding, dit is aan het Rijk **voortzetting van de referentiesituatie: Het Rijk is met haar programma VAWOZ (Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee) voornemens om extra aanlandlocaties voor wind op zee te realiseren op 6 locaties in Nederland. Deze potentiële locaties zijn reeds vastgesteld door het Rijk. provincie Noord-Holland heeft geen aanvullende locaties ten aanzien van VAWOZ aangewezen. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie**
Haven in IJmuiden	minder schutten van de zeesluis en daarmee de zoutindringing tegengaan en accepteren dat de haven minder bereikbaar is	geen extra duiding **voortzetting van de referentiesituatie: Het minder schutten van de zeesluis is een gevolg van de landelijk geldende verdringingsreeks in combinatie met klimaatverandering (toenemende droogte en zeespiegelstijging). Het is dus geen beleidsmatige keuze of ambitie vanuit de provincie. De oplossingsrichting is, aangezien het reeds vastgesteld (landelijk) beleid is, een voortzetting van de referentiesituatie**

* Per abuis wordt in het Keuzepalet in deze oplossingsrichting gesproken over ‘recreatie (natuur)gebieden’. Dit moet echter zijn ‘natuurgebieden’.

4.2 Effectbeoordeling voorgenomen beleid

Deze paragraaf bevat de integrale effectbeoordeling van het voorgenomen beleid per aspect. De beoordeling is tot stand gekomen op basis van de expertise van een breed team van onafhankelijke deskundigen uit uiteenlopende vakgebieden (expert judgement). Om deze kwalitatieve inschattingen te objectiveren en herleidbaar te maken, is gewerkt met een systematiek van ingreep-effectrelaties (zie ook paragraaf 2.6.2). Hierbij is elke strategische oplossingsrichting vertaald naar de mogelijke ingrepen die zij veroorzaakt in de leefomgeving. Op basis van deze ingrepen is per aspect geanalyseerd welke effecten logischerwijs optreden, waarbij de referentiesituatie als uitgangspunt fungeert.

De score is het resultaat van een interdisciplinaire afweging, waarbij vakinhoudelijke kennis is gekoppeld aan de specifieke ambities in de vorm van het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland. De uiteindelijke scores weerspiegelen hiermee niet alleen de richting van het effect (positief of negatief), maar ook de aanzienlijkheid ervan op provinciaal schaalniveau.

Samenvatting effectbeoordeling voorgenomen beleid

In tabel 4.5 staat de samenvatting van de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vóór en na optimalisaties vanuit milieu en omgeving. In bijlage: is de volledige effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu en omgeving terug te vinden. De beoordeling van de referentiesituatie geeft inzicht in de toestand op basis van autonome ontwikkelingen. De beoordeling van het voorgenomen beleid geeft, per aspect, inzicht in de richting en mate van verandering ten opzichte van de referentiesituatie. Een positieve beoordeling (++ of +) duidt op een verbetering ten opzichte van de referentiesituatie, terwijl een negatieve beoordeling (-- of -) duidt op een verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie. Een neutrale beoordeling (0) duidt op geen of nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de score de relatieve mate van verbetering ten opzichte van de referentiesituatie weergeeft en niet noodzakelijkerwijs correspondeert met een lineaire stapsgewijze toename op een kwantitatieve schaal. De toegekende scores drukken de orde van grootte en de richting van de trendmatige verandering uit.

Tabel 4.5 Samenvatting effectbeoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties	Beoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties
klimaatverandering	wateroverlast	slecht	0	+
klimaatverandering	waterveiligheid	overwegend goed	0	+
klimaatverandering	verdroging	slecht	++	++
klimaatverandering	verzilting	slecht	+	+
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	+	+
bodem en water	bodemdaling	slecht	+	+
bodem en water	beschikbaarheid van water	slecht	0	+
bodem en water	oppervlaktewater	matig	+	0
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	redelijk	0	0
gezonde leefomgeving	geluid	slecht	0	0
gezonde leefomgeving	geur	overwegend goed	0	0
gezonde leefomgeving	hittestress	slecht	0	0

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties	Beoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties
gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	0	0
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	slecht	0	0
welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	0	0
welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	0	0
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	+	+
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	matig	-	-
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	+	-
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	redelijk	0	0
economie	omvang economie	overwegend goed	-	+
economie	werkgelegenheid	redelijk	0	+
economie	circulaire economie	overwegend goed	0	+
economie	duurzame landbouw	overwegend goed	0	0
economie	digitale infrastructuur	goed	0	0
wonen	woningaanbod	matig	0	0
wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	0	0
energietransitie	aandeel duurzame energie	overwegend goed	+	+
energietransitie	energieverbruik	slecht	0	0
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	+	+
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	+	+
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed	+	+
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	matig	-	0
mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	0	0
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	matig	-	-
ruimtelijke kwaliteit	landschap	slecht	-	-
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	slecht	0	0

Beoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties

Op afbeelding 4.1 is het rad van de leefomgeving opgenomen met daarin de beoordeling van de referentiesituatie en de beoordeling van het voorgenomen beleid na optimalisaties. De binnenste ring geeft de staat van de referentiesituatie weer. De lijn geeft de beoordeling van het voorgenomen beleid weer ten opzichte van de referentiesituatie, waarbij een lijn naar buiten toe een verbetering visualiseert en een lijn naar binnen toe een verslechtering visualiseert.

Afbeelding 4.1 Beoordeling referentiesituatie en voorgenomen beleid

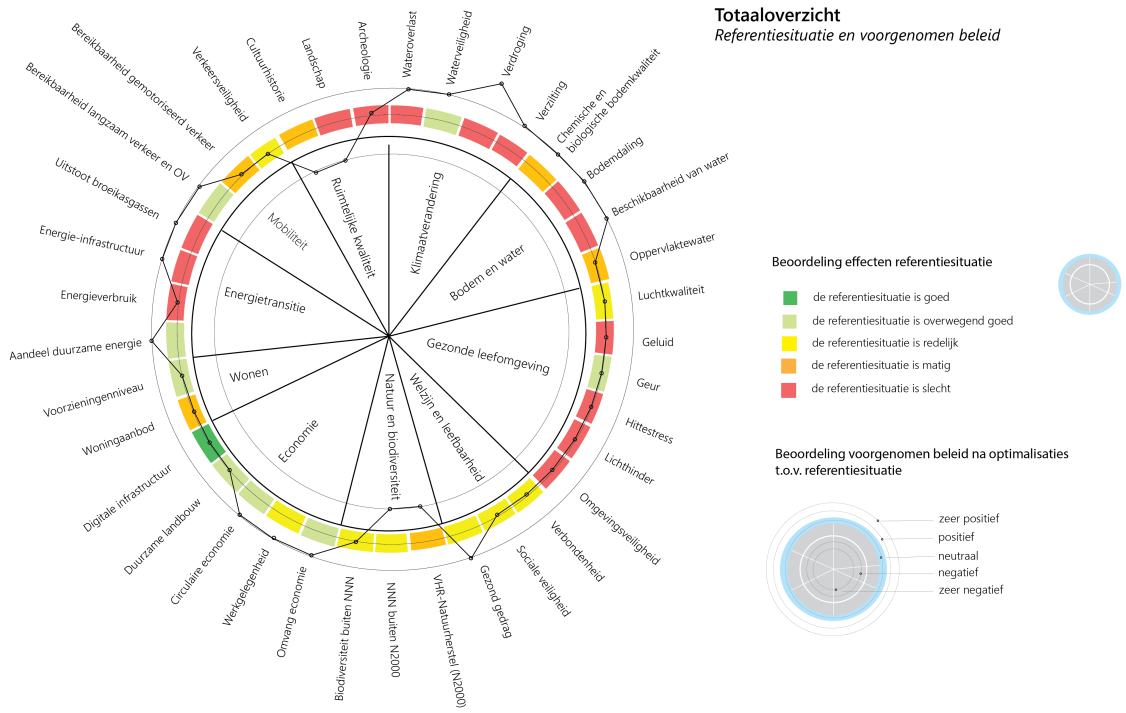

Ten gevolge van het voorgenomen beleid na optimalisaties scoort één aspect zeer positief ten opzichte van de referentiesituatie, namelijk verdroging. Veertien aspecten scoren positief ten opzichte van de referentiesituatie. Vier aspecten scoren negatief ten opzichte van de referentiesituatie: VHR-natuurherstel (N2000), Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000, cultuurhistorie en landschap. Het merendeel van de aspecten uit het beoordelingskader scoort in het voorgenomen beleid 'neutraal' ten opzichte van de referentiesituatie. Voor een aantal van de neutraal scorende aspecten geldt dat zij in de referentiesituatie al matig of slecht scoren. Dit geldt voor de volgende aspecten:

1 oppervlaktewater;
2 geluid;
3 hittestress;
4 lichthinder;
5 omgevingsveiligheid;
6 woningaanbod;
7 energieverbruik;
8 bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer;
9 archeologie.

Het voorgenomen beleid bevat geen ambities die invloed hebben op de aspecten geur, lichthinder, omgevingsveiligheid en verbondenheid.

Voor aspecten die negatief scoren in het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu, en voor de aspecten die neutraal scoren in het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu die in de referentiesituatie als matig of slecht zijn beoordeeld, geldt dat een verbetering van de score wenselijk is.

Veranderingen effecten voorgenomen beleid door optimalisaties vanuit milieu

Voor de volgende aspecten zorgt het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu voor een verbetering ten opzichte van de beoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu:

- wateroverlast gaat van 0 naar +: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting 'seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is' verder uitgewerkt. De provincie streeft naar de realisatie van 5 tot 15 % bergingsruimte in de diepe delen van de polders. Hierdoor ontstaat meer bergingscapaciteit, wat zorgt voor een minder snelle afvoer van hemelwater en helpt wateroverlast te beperken;
- waterveiligheid gaat van 0 naar +: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting 'differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn' geconcretiseerd. De provincie zet in op een brede meerlaagsveiligheid benadering met bijzondere aandacht voor vitale en kwetsbare infrastructuur. De toepassing van meerlaagsveiligheid resulteert in een afname van het overstromingsrisico, waardoor de waterveiligheid toeneemt;
- beschikbaarheid van water gaat van 0 naar +: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie toegevoegd dat alle gebieden moeten voorzien in hun eigen zoetwatervoorziening. Dit biedt een kans om de waterbeschikbaarheid te verbeteren, doordat dit de druk op de watervraag vermindert;
- omvang economie - naar +: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting 'actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties' verder vorm gegeven. Ze wijst hiervoor zeven energetische en economische clusters aan, wat leidt tot een efficiënter ruimtegebruik en een productievere economische structuur;
- werkgelegenheid 0 naar +: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting 'actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties' verder uitgewerkt. Daarbij worden zeven energetische en economische clusters aangewezen, wat bijdraagt aan een betere bereikbaarheid van bedrijven en een versterking van het vestigingsklimaat;
- circulaire economie 0 naar +: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting 'sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren' verder uitgewerkt; de provincie onderscheidt verschillende typen werklocaties met verschillende bijbehorende randvoorwaarden en stuurt daarbij op toekomstbestendigheid. Er wordt onderscheid gemaakt tussen strategische clusters, energetische en economische clusters, circulaire clusters en innovatieclusters. Het sturen op de ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren, in het kader van een toekomstbestendige economie, kan bijdragen aan een groter aandeel circulaire bedrijven;
- bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer van – naar 0: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting 'nieuwbouwlocaties: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem' niet nader gespecificeerd. Na optimalisatie is deze oplossingsrichting daarom onvoldoende concreet om in de effectbeoordeling op te nemen. Er zijn daarom geen kansen of risico's voor dit aspect geformuleerd.

Voor de volgende aspecten zorgt het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu voor een verslechtering ten opzichte van de beoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu:

- oppervlaktewater gaat van + naar 0: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting met betrekking tot het schutten van de zeesluis nader gespecificeerd. Hieruit is gebleken dat deze oplossingsrichting geen beleidsmatige keuze vanuit de provincie Noord-Holland is maar dat dit komt vanuit de landelijk geldende verdringingsreeks in combinatie met klimaatverandering. De oplossingsrichting, en de daarbij behorende kans voor oppervlaktewater, is verwijderd uit de effectbeoordeling. Daarnaast heeft de provincie in de optimalisatie de oplossingsrichting 'actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties' verder vorm gegeven. Ze wijst hiervoor zeven energetische en economische clusters aan, wat leidt tot een risico voor de oppervlaktewaterkwaliteit;

- Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000 gaat van + naar -: in de optimalisatie van het voorgenomen beleid heeft de provincie de oplossingsrichting met betrekking tot het schutten van de zeesluis nader gespecificeerd. Hieruit is gebleken dat deze oplossingsrichting geen beleidsmatige keuze vanuit de provincie Noord-Holland is maar dat dit komt vanuit de landelijk geldende verdringingsreeks in combinatie met klimaatverandering. De oplossingsrichting, en de daarbij behorende kans voor het Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland, vis daarom verwijderd uit de effectbeoordeling. Daarnaast bleek uit de optimalisatie, van de provincie, dat de oplossingsrichting 'aanleg van infrastructuur op een toekomstbestendige wijze waarbij onderhoudskosten lager uitvallen, maar aanlegkosten hoger zijn' reeds in bestaand beleid wordt uitgevoerd. De oplossingsrichting en de daarbij behorende kans voor een afname van stikstofdepositie en CO_2 uitstoot is daarom verwijderd uit de effectbeoordeling.

4.2.1 Klimaatverandering

Tabel 4.6 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema klimaatverandering

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
klimaatverandering	wateroverlast	slecht	+
klimaatverandering	waterveiligheid	overwegend goed	+
klimaatverandering	verdroging	slecht	++
klimaatverandering	verzilting	slecht	+

Wateroverlast

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect wateroverlast. De provincie heeft de voornemens om de veenweiden (technisch) te vernatten. Hierdoor neemt de kans op wateroverlast af ten opzichte van de referentiesituatie, doordat functies die gevoelig zijn voor wateroverlast verdwijnen. Een risico hierbij is dat wateroverlast kan toenemen doordat er minder waterberging in de watergangen aanwezig is en het grondwater hoger staat als gevolg van het opzetten van het peil.

Verder bevat het voorgenomen beleid van de provincie de ambitie om de zoetwaterbel te vergroten. Dit kan leiden tot hogere grondwaterstanden, waardoor het risico op (grond)wateroverlast toeneemt.

De provincie zet in op de realisatie van 5-15 % bergingsruimte in de diepe delen van de polders, in eerste instantie daar waar het water nu al blijft staan. Dit biedt een kans voor het beperken van wateroverlast, doordat alle de polders voldoende ruimte hebben om water vast te kunnen houden en te bergen. Er vindt dus minder versnelde afvoer van hemelwater plaats, omdat water lokaal wordt geborgen. Deze positieve beoordeling is gebaseerd op het uitgangspunt dat de benodigde 5–15 % bergingsruimte wordt gerealiseerd buiten kwetsbare en stedelijke gebieden, zodat negatieve effecten ter plaatse beperkt blijven.

Tenslotte beschrijft de provincie de ambitie om op lange termijn de focus te leggen op het verbeteren van biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Deze ambitie heeft de kans op minder wateroverlast, doordat een toename van natuurlijke vegetatie en bodemkwaliteit en het klimaatrobuust maken van het watersysteem kan bijdragen aan een betere waterberging en -infiltratie, waardoor piekafvoeren worden gedempt.

Beoordeling

Het aspect wateroverlast is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. De seizoensberging van water op land zorgt voor minder versnelde afvoer, daarnaast wordt er in diepe polders waterberging gerealiseerd. Met het (technisch) vernatten van de veenweiden verdwijnen functies die gevoelig zijn voor wateroverlast.

Naast de kansen zijn er echter ook risico's op het gebied van wateroverlast. Denk aan het verlies van bergingsruimte in watergangen als gevolg van het vernatten van de veenweiden en de toename van grondwateroverlast vanwege het vergroten van de zoetwaterbel.

Mitigerende en optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- onderzoek mogelijkheden om in gebieden die gevoelig zijn voor hoge grondwaterstanden slimme grondwaterverlagende maatregelen te treffen, zonder daarbij structureel de grondwaterstand te verlagen of pas infiltrerende maatregelen ter compensatie toe, zoals drainage op de GHG, gebouwdrainage, wadi's of greppels;
- reserveer in overstromingsgevoelige gebieden ruimte voor tijdelijke waterberging, zodat bij hoge waterstanden het water gecontroleerd kan worden opgevangen.

Waterveiligheid

De provincie heeft de ambitie om in te zetten op robuustere waterveiligheid door middel van onder andere waterveiligheidslandschappen: dit zijn robuuste multifunctionele landschappen die zo worden ingericht dat ze duurzame bescherming bieden door op een natuurlijke manier mee te kunnen groeien met klimaatverandering. Verder wordt ingezet op meerlaagsveiligheid. De inzet van meerlaagsveiligheid is additioneel. Het beschermingsniveau (laag 1) blijft gelijk. Wel betekent het dat de provincie bijvoorbeeld kwetsbare infrastructuur extra wil beveiligen en ruimte wil reserveren voor toekomstbestendige kustverdediging en uitbreiding van het duinensysteem. In de diepste overstromingsgebieden kan ook nog gebouwd worden, maar dit moet anders worden gedaan (bijvoorbeeld op palen). Een kans hierbij is een afname van het overstromingsrisico door de toepassing van meerlaagsveiligheid.

Beoordeling

Het aspect waterveiligheid is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Er wordt in een aantal gebieden ingezet op meerlaagsveiligheid, maar voor de rest zijn er geen ambities die invloed hebben op het aspect.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- definieer de grootste risicogebieden aan de hand van een risicobenadering en mogelijke gevolgen en formuleer beleid voor welke functies onder welke veiligheidsvoorwaarden in deze gebieden plaats kunnen vinden;
- neem in de provinciale omgevingsverordening op dat nieuwe kwetsbare functies (zoals zorginstellingen, energievoorzieningen en vitale infrastructuur) niet worden toegestaan in de grootste risicogebieden, tenzij aantoonbaar wordt voldaan aan aanvullende veiligheidsvoorwaarden, zoals maatregelen in de ruimtelijke inrichting of een plan voor crisisbeheersing.

Verdroging

De provincie zet in op seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is. Deze ambitie heeft een kans op minder verdroging, doordat water langer wordt vastgehouden in het systeem.

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat de ambitie om de zoetwaterbel te vergroten, waardoor een kans op afname van verdroging ontstaat door een hogere grondwaterstanden in de duinen. Daarnaast biedt dit een kans voor minder zoutindringing als gevolg van zeespiegelstijging, waardoor minder zoet water nodig is om gunstige omstandigheden te creëren voor bijvoorbeeld natuur en landbouw.

Daarnaast is de provincie voornemens om veenweiden technisch te vernatten. Een kans hierbij is een afname van de verdroging in de veenweiden, doordat er meer water wordt vastgehouden in de winter. Een risico bij (technisch) vernatten is dat in andere gebieden juist een toename van verdroging kan optreden. Door de hogere waterstanden en nattere omstandigheden in vernatte veenweiden neemt de verdamping toe, waardoor in (extreme) droge perioden extra wateraanvoer nodig kan zijn. Bij technisch vernatten wordt het waterpeil actief hoog gehouden met peilbeheer, waardoor continu water nodig is om het gewenste peil te handhaven. Dit kan leiden tot onttrekking uit het omliggende watersysteem.

Daarnaast heeft de provincie de ambitie om de natuurlijke zoet-zout gradiënt te omarmen. Deze ambitie heeft als kans dat verdroging afneemt, omdat er minder water nodig is om verzilting tegen te gaan.

Verder heeft de provincie de ambitie om landbouw te focussen op de effectieve landbouwgronden, deze te behouden, te versterken en te beschermen. De provincie geeft bijvoorbeeld aan dat landbouwgebieden nabij Natura 2000-gebieden zich zullen richten op extensivering. Een effect hiervan is een kans op een afname van verdroging doordat op minder effectieve gronden minder landbouw bedreven wordt, waardoor er minder verdampt en minder ontwatering nodig is.

Ook heeft de provincie de ambitie om op lange termijn de focus te leggen op het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Deze ambitie heeft een kans op minder verdroging, doordat wordt ingezet op het versterken van de samenhang tussen water, bodem en ruimtegebruik, het vergroten van de klimaatrobuustheid van het watersysteem, en het toepassen van natuurinclusieve maatregelen, zoals groenblauwe structuren, die bijdragen aan een beter vasthouden en infiltreren van water.

Tenslotte is de provincie voornemens seizoensberging van water in het IJsselmeer te steunen (dit is een besluit van het Rijk) door middel van peilopzet en uitzakken en op de lange termijn ruimte te geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities. Deze ambities zijn beide echter onvoldoende uitgewerkt om het effect ervan op verdroging te beoordelen.

Beoordeling

Het aspect verdroging is in het voorgenomen beleid beoordeeld als zeer positief (++) ten opzichte van de referentiesituatie. Seizoensberging van water op land heeft als kans dat water langer wordt vastgehouden in het systeem. Er worden veenweiden (technisch) vernat wat voor nattere gebieden zorgt. Daarnaast wordt de zoet-zout gradiënt omarmt, waardoor er minder water nodig is om verzilting tegen te gaan. Verder wordt de zoetwaterbel vergroot, wat als gevolg heeft dat er een hogere zoetwaterbeschikbaarheid is. Het verbeteren van biodiversiteit zorgt voor het beter vasthouden van water. Tenslotte zorgt het focussen op effectieve landbouwgronden voor minder vraag naar ontwatering. Al deze maatregelen dragen bij aan een kans op afname van verdroging. Een risico van (technisch) vernatten is de bijdrage ervan aan verdroging buiten de veenweiden.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- zet binnen gebieden eerst in op het vasthouden van gebiedseigen water voordat water van elders wordt aangevoerd, bijvoorbeeld door zoveel mogelijk te infiltreren en afvoer te vertragen;
- leg vast dat bij (technische) vernatting van veenweiden de additionele watervraag in de zomer moet worden onderzocht, zodat er duidelijk is of er voldoende capaciteit is voor vernattende maatregelen, zonder dat droogte in omliggende gebieden toeneemt;
- koppel provinciale subsidies voor landbouwtransitie aan maatregelen die de waterbehoefte verminderen, zoals minder drainage of waterzuinige teelten;
- voer een aanvullende analyse uit over wat meer seizoensberging in het IJsselmeer en Markermeer betekent voor het provinciaal beleid;
- concretiseer hoe de sturingsfilosofie met betrekking tot de oplossingsrichting omtrent de natuurdoelen in praktijk wordt gebracht.

Verzilting

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect verzilting. De provincie zet onder andere in op seizoensberging. Deze ingreep zorgt ten opzichte van de referentiesituatie voor een kans op afname van verzilting, doordat meer zoet water beschikbaar is en dit ook langer vastgehouden wordt om verzilting tegen te gaan.

Daarnaast omvat het voorgenomen beleid de ambitie om veenweiden technisch te vernatten in combinatie met het behalen van klimaatdoelen. Deze ambitie leidt tot een hoger waterpeil in de veenweiden. Dit zorgt in de veenweiden voor een kans op afname van verzilting door hogere zoetwaterdruk. In andere delen van de provincie leidt het mogelijk juist tot afname van de beschikbaarheid van zoet water voor overige functies zoals doorspoeling ten tijde van (extreme) droogte.

Een hoger peil in het veenweidegebied heeft tevens het risico tot een sterkere kwelstroom richting de inliggende droogmakerijen. Met deze sterkere kwelstroom wordt zout meegenomen, die zorgen voor een verzilting van deze droogmakerijen. Deze oplossingsrichting zorgt ten opzichte van de referentiesituatie dus enerzijds voor een kans op afname van verzilting in de veenweidegebieden en anderzijds een risico op toename van verzilting, doordat minder zoet water beschikbaar is voor doorspoeling en zoutwaterindringing kan toenemen.

Verder omvat het voorgenomen beleid de ambitie om de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen in gebieden waar op korte termijn wijzigingen worden verwacht, omdat er geen stabiele condities meer zijn om huidig grondgebruik voort te zetten of te anticiperen op veranderingen. Hierdoor krijgen brakke omstandigheden meer ruimte, wat ten opzichte van de referentiesituatie een risico op toename van verzilting in die gebieden met zich meebrengt.

Daarentegen bevat het voorgenomen beleid van de provincie ook de ambitie om de zoetwaterbel te vergroten. Hierdoor ontstaat een kans op afname van verzilting, doordat dit de verzilting van het grondwater als gevolg van zeespiegelstijging vermindert.

Tenslotte is de provincie voornemens seizoensberging van water in het IJsselmeer te steunen (dit is een besluit van het Rijk) door middel van peilopzet en uitzakken. Deze ambitie is echter onvoldoende uitgewerkt om het effect op verzilting te beoordelen.

Beoordeling
Het aspect verzilting is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het vernatten van de veenweiden biedt zowel een kans voor het beperken van verzilting in de veenweiden, als een toename van verzilting bij droogmakerijen. Het vergroten van de zoetwaterbel zorgt voor afname van verzilting van grondwater als gevolg van zeespiegelstijging. Het (technisch) vernatten van veenweide leidt tot minder zoet water dat beschikbaar is voor doorspoeling en het omarmen van de natuurlijke zoet-zoutgradiënt tot meer ruimte voor brak water. Al met al is het aspect 'verzilting' beoordeeld als positief (+).

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen
Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- ontwerp overgangszones met natuurlijke zoutvasthoudende vegetatie, of zoutbestendige gewassen en andere buffers tussen brakke herstelgebieden en zoetwaterfuncties. Op deze manier leidt verzilting niet tot problemen en kan het zelfs een positief effect hebben;
- beperk directe waterverbindingen tussen zoet en brak waar mogelijk;
- voer een aanvullende analyse uit naar wat meer seizoensberging in het IJsselmeer en Markermeer betekent voor het provinciale beleid.

4.2.2 Bodem en water

Tabel 4.7 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema bodem en water

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	+
bodem en water	bodemdaling	slecht	+
bodem en water	beschikbaarheid van water	slecht	+
bodem en water	oppervlaktewater	matig	0

Chemische en biologische bodemkwaliteit

Biologische bodemkwaliteit

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat de ambitie om de veenweide te vernatten. Dit levert een kans op toename van biologische bodemkwaliteit op, doordat bodemvormende processen (natuurlijke fysisch chemische en biologische processen waardoor bodem ontstaat en zich ontwikkelt) gestimuleerd worden en daarmee nieuw veen wordt gevormd.

Verder is de provincie voornemens de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren. Deze ambitie heeft een kans op een toename van de biologische bodemkwaliteit, doordat een grotere biodiversiteit bijdraagt aan een rijker bodemleven en daarmee aan het herstel van bodemvormende processen in gebieden waar de bodemkwaliteit momenteel minder goed is.

Daarnaast is de provincie voornemens actief te sturen op de energievraag en -knooppunten. Dit houdt in dat er zeven energetische economische clusters komen, waar fysieke- en milieuruimte wordt gereserveerd (Den Helder, Agriport, Boekelermeer, IJmond, Westpoort, Amsterdam en Haarlemmermeer). Als gevolg hiervan zal er meer bebouwd, en dus verhard, oppervlak komen, wat zorgt voor een risico op een afname van de biologische bodemkwaliteit. De ambitie om actief te sturen op nieuwbouwlocaties en deze te clusteren en te bouwen op robuuste locaties qua water en bodem draagt hetzelfde risico met zich mee. Deze ambitie is echter onvoldoende concreet om het effect op de biologische bodemkwaliteit te beoordelen.

Chemische bodemkwaliteit

Het voorgenomen beleid bevat de aanwijzing van zoekgebieden voor uitbreiding van de beschermingszone van waterwin- en infiltratiegebieden. Dit voornemen zorgt voor een kans op een verbetering van de chemische bodemkwaliteit, doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied.

Tenslotte hebben de voornemens van de provincie om actief te sturen op de energievraag en -knooppunten en te sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren effect op de chemische bodemkwaliteit. De voornemens hebben als gevolg dat de uitbreiding van industrie- en bedrijventerreinen gepaard kan gaan met meer gebruik en verontreiniging van chemische stoffen, wat zorgt voor het risico op afname van de chemische bodemkwaliteit.

Beoordeling

Het aspect chemische en biologische bodemkwaliteit is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het vernatten van veenweidegebieden stimuleert bodemvormende processen. De ambitie om de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren zorgt ook voor een rijker bodemleven. Het uitbreiden van het waterwin- en infiltratiegebied zorgt voor het van kracht zijn van strengere regels voor verontreinigen in een groter gebied. Verder heeft het actief sturen op de energievraag en -knooppunten als gevolg dat bodem wordt afgedekt of afgegraven. Het sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren kan als gevolg hebben dat er meer chemische stoffen worden gebruikt en geloosd. Al met al wegen de risico's niet op tegen de kansen.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- biologische bodemkwaliteit:
  - beperk aantasting en verstoring van de bodem bij ruimtelijke ontwikkelingen door beleid op te nemen voor grondverzet (gesloten grondbalans), afgraving en verharding van de bodem;
  - concretiseer wat de benodigde woningen zijn en leg vast op welke binnenstedelijke locaties circa 75 % van de woningen wordt gerealiseerd;
- chemische bodemkwaliteit:
  - zet provinciale subsidies in om het gebruik van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen te verminderen;
  - stel strenge eisen aan vergunningverlening voor de vestiging van nieuwe (industriële) bedrijven, met name op lozingen van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS's).

Bodemdaling

Het voorgenomen beleid bevat de ambities om veenweiden (technisch) te vernatten. Dit gaat veenoxidatie tegen, waardoor de kans op bodemdaling afneemt.

Oplossingsrichtingen die bijdragen aan het verminderen van verdroging hebben indirect ook een positief effect op het beperken van bodemdaling, doordat hogere grondwaterstanden oxidatie en inklinking van bodems kunnen verminderen. Dit geldt onder meer voor de inzet op seizoensberging van water op land, het omarmen van de natuurlijke zoet-zoutgradiënt, de focus van landbouw op effectieve landbouwgronden en het verbeteren van biodiversiteit door het versterken van groenblauwe structuren. Het effect van deze maatregelen is naar verwachting echter beperkt, maar dragen wel indirect bij aan het beperken van bodemdaling.

Beoordeling

Het aspect bodemdaling is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. De ambitie voor het vernatten van veenweide vermindert de kans op bodemdaling. Daarnaast zijn er meerdere ambities die vanuit hun effect op verdroging indirect effect hebben op bodemdaling.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- verander landbouwfuncties in vernattingsfuncties om het vernatten door andere instanties (waterschappen, gemeenten) te stimuleren. Formuleer helder beleid om richting te geven en start gebiedsprocessen op zodat alle partijen worden meegenomen en zicht hebben op een oplossing;
- stimuleer natte vormen van landbouw, bijvoorbeeld met subsidies voor natte vezelgewassen zoals olifantsgras;
- indien nieuwbouwontwikkelingen niet kan plaatsvinden op robuuste locaties, vanuit water en bodem, stimuleer dan bij nieuwbouwontwikkelingen op slappe bodem het gebruik van innovatieve bouwvormen (amfibisch, op palen, drijvend) en de toepassing van lichtgewicht ophoogmaterialen. Dergelijke innovatieve bouwvormen kunnen bovendien oplossingen bieden voor bouwen in gebieden met waterveiligheidsrisico's;
- hanteer een minimale restzettingseis bij nieuwbouw met de mogelijkheid voor gemeentes om een strengere eis te hanteren.

Beschikbaarheid van water

Beschikbaarheid van drinkwater

De provincie benoemt in haar beleid de ambitie om de zoet-zout gradiënt te omarmen. Dit voornemen heeft de kans op een toename van de beschikbaarheid van water doordat er minder zoet water nodig is om zoutindringing tegen te gaan in de vorm van bijvoorbeeld doorspoeling.

De volgende ambitie die de provincie benoemt in haar voorgenomen beleid is de ambitie om zoekgebieden aan te wijzen voor uitbreiding van de beschermingszone van het huidige waterwin- en infiltratiegebied. Daarnaast moeten de binnenduinranden beschikbaar blijven voor het vergroten van de zoetwaterbel. De provincie bestempelt concreet de locatie van drinkwaterproductiebedrijf Andijk als strategisch en cruciaal voor huidig en toekomstig (drink)water voor Noord-Hollanders, richting 2050 en daarna. Dit zorgt voor een kans tot een toename van de beschikbaarheid van drinkwater, omdat er water van constante kwaliteit beschikbaar is en daarmee de leveringszekerheid verbeterd wordt. Het vergroten van de zoetwaterbel leidt ook tot een grotere hoeveelheid water die beschikbaar is voor drinkwaterwinning.

Watervoorraad

Daarnaast benoemt de provincie twee ambities om de veenweide te vernatten en technisch te vernatten om klimaatdoelen te halen. Dit heeft als effect dat er een risico is op afname van de watervoorraad, doordat er meer water nodig is om veenoxidatie tegen te gaan.

De provincie heeft ook de ambitie om verzilting tegen te gaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies. De provincie bindt hier wel randvoorwaarden aan. Zo zet de provincie in op dat alle gebieden moeten voorzien in hun eigen zoetwatervoorziening. Deze ambitie biedt een kans om de waterbeschikbaarheid te verbeteren. Hierdoor kan de druk op de watervraag afnemen en daarmee potentieel leiden tot een toename van de beschikbare watervoorraad.

Verder bevat het voorgenomen beleid van de provincie de ambitie om actief te sturen op energievraag en -knooppunten door grenzen aan aanbod te stellen en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties. Hiermee benoemt de provincie zeven sterke energetische en economische clusters waar nieuwe energie-intensieve activiteiten zich uitsluitend mogen vestigen en daar ook mogen uitbreiden. Dit heeft als gevolg dat er een risico op afname van de watervoorraad is, doordat energie-intensieve bedrijven doorgaans een hoge watervraag hebben vanwege bijvoorbeeld koelwater of waterstofproductie.

De volgende ambitie die de provincie beschrijft is het beschikbaar houden van de binnenduinranden voor het vergroten van de zoetwaterbel. Dit draagt bij aan de kans op toename van de watervoorraad.

De ambitie van de provincie om de zoet-zout gradiënt te omarmen heeft, naast de beschikbaarheid van drinkwater, ook effect op de watervoorraad. Dit voornemen heeft de kans op een toename van de watervoorraad, doordat er minder zoet water nodig is om zoutindringing tegen te gaan in de vorm van bijvoorbeeld doorspoeling.

Tenslotte is de provincie voornemens seizoensberging van water in het IJsselmeer te steunen (dit is een besluit van het Rijk) door middel van peilopzet en uitzakken. Deze ambitie is echter onvoldoende uitgewerkt om het effect op de beschikbaarheid van water te beoordelen.

Beoordeling

Het aspect beschikbaarheid van water is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het uitbreiden van het waterwin- en infiltratiegebied zorgt voor meer mogelijkheden tot het winnen van drinkwater. Het beschikbaar houden van binnenduinranden voor vergroting van de zoetwaterbel leidt tot een grotere zoetwaterbel en het vernatten van veenweiden zorgt ervoor dat er meer water vastgehouden kan worden. Door randvoorwaarden te stellen aan het in standhouden van huidig landgebruik kan de vraag naar zoetwatervoorzieningen afnemen. Tenslotte zorgt het omarmen van de zoet-zoutgradiënt voor een kleinere vraag naar zoet water ten behoeve van het tegengaan van zoutindringing. Het (technisch) vernatten van de veenweiden heeft het gevolg dat er meer water wordt gebruikt om veenoxidatie tegen te gaan. Het uitbreiden van energie-intensieve bedrijvigheden zorgt voor een hogere watervraag. Bij elkaar opgeteld wordt het beleid beoordeeld als positief (+).

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- beschikbaarheid van drinkwater:
  - voer een aanvullende analyse uit naar wat meer seizoensberging in het IJsselmeer en Markermeer betekent voor het provinciale beleid;
- watervoorraad:
  - combineer vernatting, waar mogelijk, met lokale waterberging. Dit kan bijvoorbeeld door bij (technische) vernatting retentiegebieden of kleine stuwen aan te leggen;
  - prioriteer natuurlijk peilbeheer boven puur technische vernatting;
  - leg vast dat bij (technische) vernatting van veenweiden de additionele watervraag in de zomer moet worden onderzocht, zodat er duidelijk is of er voldoende capaciteit is voor vernattende maatregelen;
  - voer een aanvullende analyse uit naar wat meer seizoensberging in het IJsselmeer en Markermeer betekent voor het provinciale beleid.

Oppervlaktewater

Waterkwaliteit

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect waterkwaliteit. De eerste twee ambities van de provincie zijn om de veenweiden (technisch) te vernatten en klimaatdoelen te halen. Een risico hiervan is dat de waterkwaliteit kan afnemen, doordat er gebiedsvreemd water moet worden aangevoerd om het peil in stand te houden. Een ander risico van deze ambitie is de afname van waterkwaliteit door het vrijkomen van in de bodem opgeslagen nutriënten of pesticiden.

Daarnaast is de provincie voornemens actief te sturen op de energievraag en -knooppunten. Dit houdt in dat er zeven energetische economische clusters komen, waar fysieke- en milieuruimte wordt gereserveerd (Den Helder, Agriport, Boekelermeer, IJmond, Westpoort, Amsterdam en Haarlemmermeer). Dit kan gepaard gaan met meer gebruik en verontreiniging van chemische stoffen, waardoor zich het risico op een afname van de waterkwaliteit voordoet.

Ook bevat het voorgenomen beleid van de provincie de ambitie om de veenweide te vernatten. Hierbij is er een kans op een toename van de waterkwaliteit door het instellen van een flexibel peil en het beperken van gebiedsvreemd water. Een risico op korte termijn bij deze ambitie is een afname van de waterkwaliteit door het uitspoelen van extra nutriënten.

Verder is de provincie voornemens zoekgebieden aan te wijzen voor de uitbreiding van het huidige waterwin- en infiltratiegebied. Indien deze gebieden gereserveerd worden voor de uitbreiding zullen ook de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgebreid. Hierbij is er een kans op toename van de waterkwaliteit, doordat er en een groter gebied strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn.

Daarnaast heeft de provincie de ambitie om de focus te leggen op het verbeteren van biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Deze ambitie heeft een kans op een toename van de waterkwaliteit, doordat het de waterkwaliteit borgt bij ruimtelijke ontwikkelingen en een hogere biodiversiteit bijdraagt aan het verbeteren van de ecologische aspecten van waterkwaliteit.

Waterkwantiteit

Het beleid bevat onder andere de ambitie om 5 tot 15 % van de diepe polders te reserveren om water vast te houden en te bergen.. Deze ambitie heeft een kans op een toename van de waterkwantiteit (zowel aanvoer als afvoer), doordat de bergingscapaciteit wordt vergroot. Het reserveren van de diepe polders zorgt ervoor dat overtollig water, door excessieve regenval, niet wordt afgewenteld op het boezemsysteem. De provincie zet in op het eerst vasthouden, dan bergen en dan pas afvoeren van water. Doordat er meer water in het gebied beschikbaar komt, hoeft er minder water te worden aangevoerd. Daarnaast is er meer waterberging beschikbaar, waardoor de afvoercapaciteit niet hoeft te worden vergroot. Mogelijke noodoverloopgebieden bevinden zich onder andere langs het Noordzeekanaalgebied, het Amsterdam-Rijnkanaal en de Houtrakpolder.

Beoordeling

Het aspect oppervlaktewater is in het voorgenomen beleid beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het aspect is opgedeeld in enerzijds de kwaliteit van het oppervlaktewater en anderzijds de kwantiteit ervan. De beschermingszone van het huidige waterwin- en infiltratiegebied uitbreiden leidt tot de kans op het van kracht zijn van strengere regels voor verontreiniging in een groter gebied. Het leggen van de focus op het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden zorgt voor een verbetering van de ecologische aspecten van het water. Tegelijkertijd leidt een deel van het voorgenomen beleid ook tot risico's op afname van de waterkwaliteit. Het (technisch) vernatten van veenweiden kan leiden tot aanvoer van gebiedsvreemd water en het vrijkomen van nutriënten of pesticiden uit de bodem. Het geven van meer (milieu)ruimte aan bedrijven zorgt voor meer vervuiling door lozingen. Op het gebied van waterkwantiteit leiden het extra vasthouden en bergen van water in de polders met behulp van noodoverloopgebieden en de keuze voor het vasthouden, bergen en dan pas afvoeren tot minder belasting van het boezemsysteem.

Voor de waterkwaliteit zijn er kansen op verbetering maar ook risico's op verslechtering van de waterkwaliteit, terwijl er op het gebied van waterkwantiteit kansen uit het voorgenomen beleid naar voren komt. Bij elkaar opgeteld is het beleid ten opzichte van de referentiesituatie beoordeeld als neutraal (0).

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- waterkwaliteit:
  - zet eerst in op het vasthouden en bergen van eigen water voordat gebiedsvreemd water wordt aangevoerd. Dit kan bijvoorbeeld door het stimuleren seizoensberging in gebieden waar vernat wordt;
  - ontwikkel en handhaaf duidelijke protocollen voor het monitoren van nutriënten- en pesticiden concentraties in gebieden die technisch worden vernat;
  - stimuleer minder intensieve bemesting bij landbouw;
  - stel voorwaarden aan de waterkwaliteit bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en nieuwe (industriële) bedrijfsactiviteiten;
  - concretiseer de ambitie omtrent nieuwbouwlocaties;
- waterkwantiteit:
  - zet in op waterbesparende maatregelen of maatregelen die de watervoorraad vergroten, daardoor is een minder grote aanvoercapaciteit benodigd;
  - maak een analyse van knelpunten voor aanvoer, afvoer en bergingscapaciteit in het watersysteem, en zet vanuit daar een gerichte aanpak op;
  - reserveer in overstromingsgevoelige gebieden ruimte voor tijdelijke waterberging, zodat bij hoge waterstanden het water gecontroleerd kan worden opgevangen.

4.2.3 Gezonde leefomgeving

Tabel 4.8 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema gezonde leefomgeving

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	redelijk	0
gezonde leefomgeving	geluid	slecht	0
gezonde leefomgeving	geur	overwegend goed	0
gezonde leefomgeving	hittestress	slecht	0
gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	0
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	slecht	0

Luchtkwaliteit

Het voornemen van de provincie om voorzieningen te clusteren brengt een mogelijk risico op verslechtering van de luchtkwaliteit met zich mee. Door het clusteren van de voorzieningen moeten inwoners uit het buitengebied mogelijk vaker en verder reizen voor voorzieningen. Waarbij met name het gebruik van auto's, dieselbussen of andere gemotoriseerde vervoersmiddelen naar deze voorzieningen kan leiden tot een verslechtering van de luchtkwaliteit. De ambitie heeft echter voornamelijk een effect op kleine schaal en is onvoldoende uitgewerkt om kansen en risico's voor de luchtkwaliteit in de beoordeling mee te nemen.

Het voorgenomen beleid van de provincie omvat tevens de ambitie om te sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie. Het clusteren van grootschalige energievragers bij energieknooppunten heeft mogelijk een negatief effect op de luchtkwaliteit in de nabijgelegen gebieden. Dit is afhankelijk van in hoeverre het gaat om energievragers die zorgen voor een hogere emissie van luchtverontreinigende stoffen.

Daarentegen kan de ruimtereservering voor circulaire clusters een positief effect hebben op de luchtkwaliteit aangezien dit bijdraagt aan de transitie naar een circulaire economie, en dus minder uitstoot.

Beoordeling
Het aspect luchtkwaliteit is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voornemen om te sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren kan zowel een positief als negatief effect hebben op de luchtkwaliteit. Dit effect vindt echter plaats op kleine schaal, waardoor dit geen effect heeft op de beoordeling.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen
Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- zet in op emissiearme bedrijven bij de realisatie van innovatie- en circulaire clusters;
- zet in op het bevorderen van openbaar vervoer zodat de clustering van voorzieningen geen verslechtering van de luchtkwaliteit met zich mee brengt;
- ontwikkel beleid voor de aanpak van luchtkwaliteit in relatie tot ruimtelijke opgaven, bijvoorbeeld door te faseren in tijd.

Geluid
Het voorgenomen beleid bevat de ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties en te sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren. Dit biedt kansen om het aantal geluidgehinderden te verbeteren, doordat geluidproductie, ten opzichte van de referentiesituatie, kan worden geconcentreerd op locaties waar betere zonering en meer afstand tot geluidgevoelige functies mogelijk is. Tegelijkertijd kan dit leiden tot een lokale geluidtoename rond deze geconcentreerde energievragers. Daarnaast bevat het voorgenomen beleid de ambitie voor zowel het kleinschalig en verspreid opwekken van energie op lokaal niveau, als het grootschalige geclusterde opwek van energie op toekomstbestendige plekken bij hoofdknooppunten. De provincie geeft aan dat kleinschalig en verspreide opwek op lokaal niveau de voorkeur heeft. Beide ambities brengen risico's met zich mee voor het aantal geluidgehinderden, aangezien verspreide opwek zonering lastiger maakt doordat meer locaties aan geluid worden blootgesteld, terwijl grootschalige clustering kan leiden tot meer geluidoverlast nabij deze locaties.

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om overgangszones tussen woningbouw en industrie aan te leggen. Deze overgangszones kunnen zorgen voor meer natuurlijke barrières tussen de geluidsbron en geluidgehinderden, indien dit belang in het ontwerpproces wordt meegenomen. De oplossingsrichting is nog onvoldoende concreet om mee te nemen in de effectbeoordeling.

Beoordeling
Het aspect geluid is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid van de provincie bevat de ambities om de energievraag actief te sturen en te sturen op de ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren biedt een kans voor het aantal geluidgehinderden. Terwijl het kleinschalig, verspreid en grootschalig, geclusterd opwekken van energie een risico met zich mee brengt.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen
Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- stel voorwaarden in beleidskaders en programma's aan het toepassen van geluidsarme technieken bij energieopwekking en provinciale infrastructuur. Door te sturen op stille installaties, snelheidsbeperkingen, geluidsafscherming en geluid reducerend asfalt kan geluidsoverlast worden beperkt;
- hanteer met een zonering een minimaal noodzakelijke afstand tussen geluidsgevoelige functies bij locatiekeuze en geluidproducerende functies. Door deze zonering kan worden voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen leiden tot een toename van het aantal geluidgehinderden;

- zet in op de realisatie van natuurlijke geluidsbuffers tussen geluidsbronnen en geluidsgevoelige functies bij het ontwikkelen van overgangszones. Dit kan negatieve geluidseffecten verzachten en bestaande positieve effecten versterken, mits dit gebiedsgericht wordt uitgewerkt;
- neem 'geluidsreductie' expliciet mee in het ontwerp van overgangszones om de positieve effecten van deze zones als geluidsbarrière optimaal te benutten.

Geur

Beoordeling

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect geur. Het aspect geur is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Alhoewel de referentiesituatie als 'overwegend goed' is beoordeeld, vormt het aspect geur een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid geen invloed heeft op geur. Het voorgenomen beleid bevat namelijk geen specifieke beleidssturing op dit aspect.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur via beleidskaders op een inrichting van de openbare ruimte waarbij geurhinder wordt beperkt, bijvoorbeeld door zonering.

Hittestress

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om nieuwbouwlocaties actief te sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties. Hierbij zet de provincie in om circa 75 % van de woningen binnenstedelijk te bouwen. Door het inbreiden van de bestaande bebouwing bestaat het risico dat het stedelijk hitte-eilandeffect (UHI), en daarmee de hittestress, toeneemt. Wel geeft de provincie aan dat de woningen worden ontwikkeld met oog voor klimaatverandering en leefbaarheid: groene ruimtes zijn onderdeel van elke nieuwe ontwikkeling en dragen bij aan wateropvang, terwijl hittestress zoveel mogelijk wordt voorkomen en inwoners een toegankelijke plek hebben voor recreatie dichtbij huis. De oplossingsrichting is echter onvoldoende concreet uitgewerkt om het uiteindelijke effect te kunnen beschrijven.

De ambitie uit het voorgenomen beleid is om het recreatieaanbod te spreiden zodat voorzieningen dichter bij elkaar liggen. Indien het recreatieaanbod voorziet in de realisatie van schaduw of groen, bestaat bij deze ambities de kans dat, ten opzichte van de referentiesituatie, hittestress afneemt doordat er meer verkoeling (in de buurt) kan worden gezocht.

Beoordeling

Het aspect hittestress is als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. In de referentiesituatie vormt het hoge stedelijk hitte-eilandeffect (UHI) al een belangrijk aandachtspunt. Door de aanwezige verstedelijking en hoge bebouwingsdichtheid liggen de luchttemperaturen structureel hoger in het stedelijk gebied dan in het omliggende landelijke gebied.

Wel bieden de ambities uit het voorgenomen beleid een kans voor een toename van verkoelingsplekken en daarmee, op lokaal niveau, een positief effect hebben op de ervaren hittestress. De (lokale) verbetering van hittestress weegt echter niet op tegen de toename van verstedelijking, hogere bebouwingsdichtheid en toenemende temperaturen door klimaatverandering. De ambities uit het voorgenomen beleid leiden niet tot een significante verbetering van deze risico's.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur via beleidskaders en ruimtelijke afwegingen op het behoud en de versterking van groen in stedelijke gebieden, toepassen van groene daken en het beperken van verdere verharding of gebruik van koele bestratingsmaterialen. Door deze randvoorwaarden mee te geven aan verstedelijkingsopgaven kan de toename van hittestress worden beperkt en kunnen bestaande verkoelende effecten worden versterkt;

- stuur via beleidskaders op hittebestendige inrichting van de openbare ruimte, bijvoorbeeld schaduwstructuren bij OV-haltes, waterpleinen, schaduwbomen en koele looproutes;
- stimuleer uitbreiding en verbinding van provinciale groen- en waterstructuren om bij te dragen aan de vermindering van hittestress. Deze structuren kunnen ventilatie mogelijk maken en fungeren als koelcorridors. Onderzoek daarnaast bij welke recreatieplekken het meest behoefte is aan verkoeling en richt deze daarop in, bijvoorbeeld door het realiseren van zwemlocaties;
- ontwikkel beleidsregels voor minimale afstanden tot publiek toegankelijke verkoelingsplekken voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen;
- lobby richting het Rijk en gemeenten om hittestressnormen op te nemen in bouwregelgeving en ontwerpstandaarden.

Lichthinder

Beoordeling

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect lichthinder. Het aspect lichthinder is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect lichthinder vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier geen invloed op heeft, terwijl de referentiesituatie als 'slecht' beoordeeld is.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur via beleidskaders op een inrichting van de openbare ruimte waarbij lichthinder wordt beperkt, bijvoorbeeld door het inzetten van diervriendelijke verlichting.

Omgevingsveiligheid

Beoordeling

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect omgevingsveiligheid. Het aspect omgevingsveiligheid is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect omgevingsveiligheid vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier geen invloed op heeft, terwijl de referentiesituatie als 'slecht' beoordeeld is.

Mitigerende en optimaliserende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur via beleidskaders op een inrichting van de openbare ruimte waarbij hinder vanuit omgevingsveiligheid wordt beperkt en neem dit op in de omgevingsvisie.

4.2.4 Welzijn en leefbaarheid

Tabel 4.9 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema welzijn en leefbaarheid

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	0
welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	0
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	+

Verbondenheid

Beoordeling
Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect verbondenheid. Het aspect verbondenheid is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect verbondenheid vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier dus nog geen invloed op heeft. Het voorgenomen beleid bevat namelijk geen specifieke beleidssturing op dit aspect.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen
Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- stuur via beleidskaders op een inrichting van de openbare ruimte waarbij verbondenheid wordt gestimuleerd en neem dit op in de omgevingsvisie.

Sociale veiligheid

In het voorgenomen beleid is het clusteren van voorzieningen én het clusteren van nieuwbouwlocaties (op robuuste locaties qua water en bodem) opgenomen. Beide beleidsvoornemens zien op clusteren, hierbij bestaat een mogelijk risico op de sociale veiligheid. Het clusteren van voorzieningen kan betekenen dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur. Deze verminderde bereikbaarheid voor bewoners van kleinere dorpen kan leiden tot minder gebruik van voorzieningen en daarmee minder sociale controle. Het clusteren van woningbouw kan leiden tot verdichting (in steden), in de vorm van hoogbouw. Dit heeft mogelijk een negatief effect op de sociale cohesie en daarmee ook op de mate van sociale veiligheid.

Beoordeling
Het aspect sociale veiligheid is beoordeeld als neutraal ten opzichte van de referentiesituatie (0). Het voorgenomen beleid biedt kansen en risico's voor de sociale veiligheid. De kansen en risico's zijn echter beperkt doordat ze zeer indirect zijn. Dat houdt in dat het beleidsvoornemen niet direct leidt tot de mogelijke verbetering of verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie. Daarom wordt nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie verwacht.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen
Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- neem in provinciaal beleid concrete regels op die de sociale veiligheid bevorderen, bijvoorbeeld in beleid over de verlichting van provinciale wandel- en fietspaden.

Gezond gedrag

Het voornemen van de provincie om het recreatieaanbod te spreiden zodat recreatievoorzieningen dichterbij zijn, brengt een kans op verbetering van de beweegvriendelijkheid van de omgeving met zich mee. Er is meer recreatief groen en blauw in de directe omgeving om in te recreëren. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor enkele grootschaligere uitbreidingen van het recreatieaanbod. Hieronder vallen de reservering van ruimte voor een recreatieve verbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid-Kennemerland via Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amsterscheg, en de mogelijkheid om in de binnenduinrand de wateropgaven met recreatieve functies te combineren.

Een aandachtspunt hierbij is de schaal en verbondenheid van de recreatievoorzieningen. Als de recreatiemogelijkheden door het verspreiden te erg versnipperen en barrières tussen de voorzieningen ontstaan, doet dit weer af aan de beweegvriendelijkheid. Bovendien botst het vergroten van recreatieve voorzieningen in de nabijheid van woongebieden met ambities voor woningbouw waardoor de druk op de gebieden voor het ommetje toeneemt.

Verder zet de provincie in op het vernatten van veenweidegebieden. Als bestaande functies door deze ontwikkeling niet meer mogelijk zijn in deze gebieden, kunnen ze gaan fungeren als recreatiegebieden, bijvoorbeeld in de vorm van stedelijke uitloopgebieden.

Dit biedt kansen voor het vergroten van de beweegvriendelijkheid en stimuleert gezond gedrag. Het effect van deze ontwikkeling is afhankelijk van of deze functie wordt toegestaan. Vanwege deze onzekerheid wordt deze oplossingsrichting hier niet meegenomen in de effectbeoordeling.

In het voorgenomen beleid is opgenomen dat 75 % van de nieuwbouwlocaties voor woningen binnenstedelijke locaties zijn. Hierdoor kan de druk op de bestaande zorgvoorzieningen en recreatievoorzieningen in de kernen toenemen. Dit vormt een risico voor gezond gedrag. Deze oplossingsrichting is echter nog onvoldoende uitgewerkt om in de effectbeoordeling mee te nemen.

Mogelijkheden voor sport en spel zijn belangrijk voor het bevorderen van gezond gedrag. Het voorgenomen beleid bevat op dit vlak nog te weinig concrete maatregelen om in de effectbeoordeling mee te nemen.

Beoordeling

Het aspect gezond gedrag is beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het spreiden van het recreatieaanbod zorgt ervoor dat men dichterbij huis kan recreëren. Een aandachtspunt hierbij is de versnippering van het recreatieaanbod en de ruimtelijke botsing tussen het aanleggen van recreatievoorzieningen en bijvoorbeeld woningbouw aan de randen van steden.

Het voornemen om 75 % binnenstedelijk te bouwen vormt een risico, omdat de druk op bestaande recreatiemogelijkheden toeneemt. De oplossingsrichting nieuwbouw is echter onvoldoende uitgewerkt om een effectbeoordeling aan te hangen.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- ga in gesprek met gemeenten over binnenstedelijke beweegvriendelijkheid (naast de beweegvriendelijkheid van het buitengebied);
  - schenk explicieter aandacht aan sport en spel als onderdeel van het recreatieaanbod, in aanvulling op de aandacht voor recreatie;
  - neem gezondheid en beweegvriendelijkheid expliciet mee als afwegingscriterium bij ruimtelijke en infrastructurele besluiten, zodat deze ruimteclaim niet ondersneeuwt bij ruimteclaims die meer aandacht vragen, zoals woningbouw;
  - stuur bij nieuwbouwlocaties waar in clusters wordt gebouwd aan op een efficiënte inrichting met groenstructuren en voorzieningen;
- versterk de mogelijkheden voor beweging in het buitengebied:
  - stimuleer functiecombinaties tussen recreatie en bijvoorbeeld natuur, vernatte veenweidegebieden of kringlooplandbouw;
  - besteed aandacht aan voldoende schaalgrootte van en (fiets-)verbindingen tussen recreatievoorzieningen;
  - beperk barrières tussen recreatievoorzieningen door in te zetten op veilige oversteekplaatsen, waarbij de realisatie van faunapassages als meekoppelkans kan worden beschouwd;
  - neem kwalitatieve richtlijnen voor aaneengesloten recreatieve netwerken op in provinciale programma's en verordeningen;
- bied ook in de buitengebieden ruimte voor periodieke spreekuren of preventieve zorgpunten:
  - zorg voor goede bereikbaarheid van zorglocaties door in gesprek te gaan met regionale vervoerders;
  - hanteer bereikbaarheid van zorglocaties als kwaliteitscriterium in de OV-concessie.

4.2.5 Natuur en biodiversiteit

Tabel 4.10 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema natuur en biodiversiteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	matig	-
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	-
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	redelijk	0

VHR-natuurherstel (N2000)

Stikstofdepositie

Het voorgenomen beleid richt zich op het actief sturen van de energievraag en -knooppunten door grenzen aan aanbod te stellen en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties. Hiervoor zijn zeven sterke energetische en economische clusters aangewezen. Alle clusters liggen nabij Natura 2000-gebieden. Bedrijven in deze clusters veroorzaken stikstofuitstoot wat kan leiden tot extra depositie, verzuring en vermesting. Dit vormt een risico voor habitattypen en leefgebieden en kan VHR-natuurherstel negatief beïnvloeden.

Tevens bevat het voorgenomen beleid de ambitie om circa 75 % van de nieuwe woningen binnenstedelijk te realiseren. Inbreiding leidt doorgaans tot minder verkeersbewegingen en stikstofemissies dan uitbreiding. Deze ambitie is onvoldoende concreet het effect ervan mee te nemen in de beoordeling van het aspect VHR-natuurherstel.

Waterkwaliteit en -kwantiteit

De provincie is voornemens om tussen de 5 en 15 % van de diepe delen van de polders aan te wijzen als noodberging. Daarnaast is de provincie voornemens om het waterpeil vast te stellen op maximaal 40 centimeter beneden maaiveld en onderbemaling uit te faseren. Tevens bevat het voorgenomen beleid de ambitie om de binnenduinrand beschikbaar te houden voor het vergroten van de zoetwaterbel. Deze ambities bieden een kans voor het verminderen van verdroging van Natura 2000-gebieden. Daarnaast fungeren ze als bufferzones, waardoor mogelijke negatieve effecten zoals verontreiniging en vermesting worden beperkt. Deze ambities hebben dus mogelijk een positief effect op VHR-natuurherstel. Een aandachtspunt hierbij is dat de ambities uit het voorgenomen beleid het risico hebben dat die het leefgebied van vogelrichtlijnsoorten (zoals weidevogels) kunnen verkleinen doordat bijvoorbeeld broedplaatsen verloren gaan als het gebied te nat is.

Verder is de provincie voornemens zoekgebieden aan te wijzen voor de uitbreiding van het huidige waterwin- en infiltratiegebied. Indien deze gebieden gereserveerd worden voor de uitbreiding zullen ook de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgebreid. De grondwaterbeschermingsgebieden liggen in Noord-Holland in de duingebieden die zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden. De bescherming in deze extra zone biedt daarmee een kans voor de waterkwaliteit van Natura 2000-gebieden. De oplossingsrichting heeft dus mogelijk een positief effect op VHR-natuurherstel.

Het voorgenomen beleid omvat de ambitie om veenweide te vernatten, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies. De provincie stelt hiervoor randvoorwaarden voor de beperkte beschikbaarheid van zoetwater door restricties op het aanbod en door verzilting te accepteren. Aangezien de Natura 2000-gebieden in de provincie onder andere zoetwaterafhankelijke natuur omvatten, heeft deze ambitie mogelijk een negatief effect op het aspect VHR-natuurherstel.

Het voorgenomen beleid bevat tevens de ambitie om zoekgebieden aan te wijzen voor uitbreiding van de beschermingszones van het huidige waterwin- en infiltratiegebied en de binnenrand beschikbaar te houden voor het vergroten van de zoetwaterbel. Voor deze ambities zijn in de binnenduinrand in Noord-Kennemerland en Zuid-Kennemerland zoekgebieden aangewezen voor waterwinning en -infiltratie. Extra infiltratie heeft het risico dat dit lokaal kan leiden tot vernatting. De herkomst van het infiltratiewater, in deze ambities, is echter onzeker. Als dit uit Natura 2000-gebieden wordt onttrokken, kan daar juist verdroging plaatsvinden.

Recreatiedruk

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om te focussen op het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Hieronder valt onder andere het toevoegen van overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied die kunnen fungeren als recreatiegebied. Door recreatiegebieden buiten Natura 2000-gebieden te realiseren, kan de recreatiedruk in Natura 2000-gebieden afnemen. Er is daardoor een kans voor de afname van verstoring in deze gebieden wat een positief effect heeft op het aspect VHR-natuurherstel.

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om, in combinatie met de wateropgaven, in de binnenduinrand de mogelijkheid voor recreatieve functies te vergroten en ruimte te maken voor een recreatieve vaarverbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid Kennemerland via Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amstelscheg. De binnenduinrand is gedeeltelijk aangewezen als Natura 2000-gebied. Indien deze recreatie functies binnen het Natura 2000-gebied worden gerealiseerd, heeft dit als risico dat de recreatiedruk in het Natura 2000-gebied toeneemt. Indien recreatieve functies enkel worden aangewezen buiten het Natura 2000-gebied biedt dit een kans voor de afname van de recreatiedruk. Het toevoegen van recreatieve functies aan de binnenduinrand kan dus zowel een positief als negatief effect op Natura 2000-gebieden hebben, afhankelijk van de exacte uitvoering.

Kwaliteit Natura 2000-gebieden

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om te focussen op het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. De bestaande groenblauwe verbindingen worden versterkt en deze worden verbonden met de opgaven voor waterkwaliteit, de bossenstrategie en recreatie. Door meer verbindingen aan te leggen tussen natuurgebieden neemt versnippering af.

Het voorgenomen beleid bevat onder meer ambities voor de seizoensberging van water, het vernatten van veenweide, het realiseren van zeven energetische en economische clusters en ruimte geven aan de opwek (zon, wind of geothermie), opslag (waterstof en batterijen) en netwerken (kabels, leidingen en transformatoren) van energie. Voor deze ambities kan sprake zijn van ruimtebeslag, versnippering en verstoring (bij aanleg en onderhoud) op en van Natura 2000-gebieden.

Beoordeling

Een uitgebreide toelichting van de effecten van het voorgenomen beleid op Natura 2000-gebieden is beschreven in hoofdstuk 6 Passende beoordeling.

Het aspect VHR-natuurherstel (N2000) is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Het beleid biedt beperkte kansen voor VHR-natuurherstel door een afname van stikstofdepositie, een toename van waterkwaliteit en -kwantiteit, mogelijke afname van recreatie in Natura 2000-gebieden en ontwikkeling van natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden. Echter, leidt het voorgenomen beleid voornamelijk tot negatieve effecten op Natura 2000-gebieden zoals een toename van stikstofdepositie door het realiseren van energetische cluster, een toename van verzilting, mogelijke verdroging, mogelijke toename van verstoring door recreatieve functies in Natura 2000-gebieden en effecten zoals versnippering en verstoring door dijkversterkingen.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur op het aanpakken van externe factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, zoals recreatie, stikstofdepositie en verdroging;
- zet in op toegangsbeperkingen van Natura 2000-gebieden zoals de binnenduinrand door alleen bepaalde zones open te stellen en tijdens kwetsbare periodes, zoals het broedseizoen, de toegang te sluiten om meer rust te creëren. Daarnaast kan de provincie inzetten op het realiseren van nieuwe uitloopgebieden voor recreatie, zodat recreatie, en mogelijke negatieve gevolgen hiervan, in Natura 2000-gebieden beperkt blijft;
- stuur, bij het realiseren van recreatieve functies in de binnenduinrand, op locaties buiten het Natura 2000-gebied.

Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000

De NNN-gebieden en N2000 gebieden in de provincie Noord-Holland overlappen grotendeels, hierdoor is er sprake van dezelfde kansen en risico's. De effecten die bij het aspect VHR-natuurherstel (N2000) beschreven zijn, gelden daarom ook voor de NNN-gebieden binnen de provincie.

Beoordeling

Het aspect Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000 is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. De ambities uit het voorgenomen beleid bieden beperkte kansen voor behoud van natuurwaarden, vermindering van verdroging, vergroting van bufferzones, verbetering van bodem- en waterkwaliteit en afname van recreatiedruk. Echter, leidt het voorgenomen beleid voornamelijk tot negatieve effecten op NNN-gebieden zoals een toename van stikstofdepositie door het realiseren van energetische cluster, een toename van verzilting, mogelijke verdroging, toename van verstoring door recreatieve functies in NNN-gebieden en effecten zoals verstoring, versnippering en verstoring door dijkversterkingen.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur op het aanpakken van externe factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op NNN-gebieden, zoals recreatie, stikstof en verdroging;
- zet in op toegangsbeperkingen van NNN-gebieden zoals de binnenduinrand door alleen bepaalde zones open te stellen en tijdens het broedseizoen de toegang te sluiten om meer rust te creëren. Daarnaast kan de provincie zich inzetten voor de realisatie van nieuwe uitloopgebieden voor recreatie, zodat recreatie, en mogelijke negatieve gevolgen hiervan, in NNN-gebieden beperkt blijft.

Biodiversiteit buiten NNN

Het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland bevat de ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties. Deze ambities bieden een kans om bestaande natuurwaarden te behouden en de bescherming van beschermde soorten, wat een positief effect heeft op de biodiversiteit buiten NNN. Daarnaast omvat het voorgenomen beleid de ambitie om de onomkeerbare of onevenredige aantasting van landschap, erfgoed, natuur en landbouwgronden zoveel mogelijk te beperken met behulp van beschermingsregimes. Het voornemen om voor het beschouwen van landschap en erfgoed als kwaliteiten die bescherming verdienen is onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen.

Het beleid bevat tevens de ambitie om natuurlijke zoet-zoutgradiënten te omarmen, wat kansen biedt voor soorten die afhankelijk zijn van zilte omstandigheden om te floreren, maar ook een knelpunt kan vormen voor zoetwaterafhankelijke soorten.

Het voorgenomen beleid bevat ambities voor het (technisch) vernatten en van veenweide om effectieve landbouwgronden behouden, versterken en beschermen, nieuwe natuur aan te leggen om de recreatiedruk te kunnen opvangen en de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren (inclusief inzet overgangszones en groenblauw netwerk). Het voornemen om nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen zijn onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen.

Afhankelijk van de nadere uitwerking kunnen deze ambities een kans bieden om het leefgebied van soorten, zoals insecten, vogels, weidevogels en soorten die afhankelijk zijn van nattere ecosystemen te vergroten, versnippering tegen te gaan en de algehele ruimte voor biodiversiteit te vergroten. Tegelijkertijd zijn er risico's. Het vernatten met natuurlijk peilbeheer en het (technisch) vernatten van veenweide kan het ecosysteem dusdanig veranderen dat het leefgebied voor bepaalde soorten minder geschikt wordt.

Tevens bevat het voorgenomen beleid de ambitie om nieuwbouwlocaties actief te sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties.

Hierbij zet de provincie in om circa 75 % van de woningen binnenstedelijk te bouwen. Het stedelijk gebied is belangrijk voor soorten zoals insecten en grondgebonden zoogdieren. Door het inbreiden van de bestaande bebouwing bestaat het risico dat er ruimte voor biodiversiteit in de steden verloren gaat. Het voornemen is onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen.

Ten slotte bevat het voorgenomen beleid de ambitie om recreatieaanbod te spreiden zodat voorzieningen dichterbij zijn. Binnen deze ambitie is één van de richtingen om, in combinatie met de wateropgaven, in de binnenduinrand de mogelijkheid voor recreatieve functies te vergroten en ruimte voor een recreatieve vaarverbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid Kennemerland via Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amstelscheg. Het toevoegen van recreatieve functies aan de binnenduinrand leidt mogelijk tot ruimtebeslag op leefgebied van soorten en tot een toename van verstoring wat een negatief effect heeft op biodiversiteit buiten NNN.

Beoordeling

Het aspect biodiversiteit buiten NNN is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid biedt kansen voor het behoud van natuurwaarden, uitbreiding van leefgebied en vermindering van stikstofdepositie en meststofuitspoeling. Tegelijkertijd brengen ambities zoals technisch vernatten van veenweide en ruimte geven aan de natuur om zich aan te passen risico's voor leefgebied en habitattypen met zich mee.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- richt eigen gronden zodanig in dat deze een positieve bijdrage leveren aan biodiversiteit buiten NNN. Dit kan door het aanleggen van groene daken, het verwijderen van tegels en het toepassen van ecologisch beheer. Door dit actief te doen kan de provincie een voorbeeldfunctie aannemen voor derden, zoals gemeenten, bedrijven agrariërs en inwoners;
- combineer functies om de biodiversiteit te verhogen, bijvoorbeeld door langs de randen van agrarische percelen een kruinenrijk akkerland aan te leggen of in woongebieden verticaal groen toe te voegen, of halfverharding bij parkeerplaatsen;
- concretiseer de ambitie om ruimte te geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor natuur. Hierbij is het van belang dat er wordt ingezet op het behoud van de diversiteit van natuur;
- stuur op het aanpakken van externe factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op de biodiversiteit, zoals recreatie, stikstof en verdroging;
- zet bij inbreiding in op natuurinclusief bouwen zodat er in het stedelijk gebied voldoende ruimte blijft voor vleermuizen, vogels en insecten;
- concretiseer de ambitie voor het beschermen van landschap en erfgoed als kwaliteiten in programma's.

4.2.6 Economie

Tabel 4.11 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema economie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
economie	omvang economie	overwegend goed	+
economie	werkgelegenheid	redelijk	+
economie	circulaire economie	overwegend goed	+
economie	duurzame landbouw	overwegend goed	0
economie	digitale infrastructuur	goed	0

Omvang economie

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect 'omvang economie'. De provincie biedt ruimte aan nieuwe vestiging of uitbreiding van economische activiteiten die voldoen aan toekomstbestendige randvoorwaarden, zoals efficiënt gebruik van ruimte, energie en water. Energie-intensieve economische activiteiten worden samengebracht in energetische en economische clusters. Een van deze energetische en economische clusters is de Boekelermeer. De Boekelermeer is belangrijk omdat dit type terrein, waar bedrijven met een grotere milieugebruiksruimte kunnen worden gehuisvest, schaars is. Er is behoefte om bedrijven te kunnen faciliteren die een belangrijke bijdrage leveren aan circulaire economie en die een grotere milieugebruiksruimte hebben.

Daarnaast wordt ingezet op de ontwikkeling van clusters van strategisch belang die moeten bijdragen aan een diverse en weerbare economie. Er worden twee strategische clusters aangewezen: de biotechnologie en de plantenveredeling- en zaadtechnologie. Voor de aangewezen clusters van strategisch belang zet de provincie schaarse middelen, zoals ruimte, netcapaciteit en milieuruimte, bewust in, zodat de randvoorwaarden in orde zijn om bedrijven binnen deze sector te faciliteren. Ook draagt de provincie actief bij aan deze clusters via lobby, investeringen in innovatie, versterking van de arbeidsmarkt en het onderwijs, en samenwerking met andere regio's.

Ook de inzet op circulaire clusters en innovatieclusters kan de omvang van de economie vergroten. Deze clusters bieden kansen aan nieuwe en vernieuwende sectoren en bedrijven en dragen daarmee bij aan een groeiende economie.

Deze ambities hebben een kans op een groei van het bbp, doordat wordt ingezet op het stimuleren van de regionale economie door onder andere bedrijvigheid, innovatie en grootschalige energievragers te concentreren op strategische en goed bereikbare locaties, wat leidt tot efficiënter ruimtegebruik en een productievere economische structuur.

Verder wil de provincie de focus leggen op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen. Gebieden met voor de lange termijn minder goede condities moeten zich aanpassen. Dit zorgt voor een kans op het verhogen van de productiviteit en daarmee het vergroten van de economie. Daarnaast stimuleert deze focus op effectieve landbouwgronden de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van de landbouwsector. Op deze manier kan de oplossingsrichting bijdragen aan de regionale economie en een vitaal platteland. Dit biedt kansen voor het vergroten van de omvang van de economie.

Daarnaast heeft de provincie de ambitie om veranderingen van water- en bodemcondities te signaleren en daarmee een onderscheid te maken in gebieden die voor langere termijn stabiele condities hebben, gebieden waar de water- en bodemcondities gaan wijzigen en waar dus anticipatie nodig is om welvarend te blijven en gebieden waar op korte termijn wijzigingen zijn en waarop aanpassingen noodzakelijk zijn. De natuurlijke zoet-zout gradiënt wordt daarmee omarmd en dit brengt een risico op daling van het bbp met zich mee. Doordat de landbouweffectiviteit en het aantal landbouwgoederen mogelijk afneemt, krimpt de economie.

Beoordeling

Het aspect omvang economie is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. De provincie biedt ruimte aan activiteiten die voldoen aan toekomstbestendige randvoorwaarden. Dit resulteert in mogelijkheden voor uitbreiding en hogere productie. Verder stuurt de provincie op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, wat leidt tot efficiënter ruimtegebruik en een productievere economische structuur. Het leggen van de focus op effectieve landbouwgronden zorgt voor een toename van de landbouweffectiviteit. Tenslotte leidt het omarmen van de natuurlijke zoet-zout gradiënt tot afname van landbouweffectiviteit en daarmee krimp van een deel van de economie. Al met al is het aspect omvang economie beoordeeld als positief (+), omdat de kansen zwaarder wegen dan het enige risico.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- zet subsidies en innovatieprogramma's op voor de omschakeling naar alternatieve producten en diensten (zoals zilte teelten en natte teelten, agrarisch natuurbeheer, multifunctionele landbouw) op de minder effectieve landbouwgronden.

Werkgelegenheid

In het voorgenomen beleid benoemt de provincie de ambitie om actief te sturen op de energievraag door grootschalige energievragers te concentreren binnen aangewezen energetische en economische clusters. Binnen deze clusters komen opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samen en wordt tevens ingezet op bredere economische ontwikkeling. De provincie reserveert binnen en rondom deze locaties fysieke- en milieuruimte en kan onder voorwaarden uitbreidingsruimte bieden. Deze ambitie biedt kansen voor een toename van de werkgelegenheid, doordat binnen de clusters ruimte ontstaat voor zowel energie-intensieve als andere economische activiteiten, wat kan leiden tot uitbreiding van bedrijvigheid en daarmee extra arbeidsplaatsen.

Tegelijkertijd wordt de vestiging van grootschalige energievragers buiten deze locaties beperkt en richt het systeem zich daar meer op zelfvoorzienendheid, waardoor de groei van werkgelegenheid ruimtelijk geconcentreerd plaatsvindt.

Daarnaast stuurt de provincie op de ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie. Deze ambitie heeft een kans op een toename van de werkgelegenheid, doordat bedrijven en kantoren worden geconcentreerd op goed bereikbare locaties en in economische clusters, wat het vestigingsklimaat bevordert en de bundeling van bedrijvigheid kan leiden tot meer banen.

Beoordeling

Het aspect werkgelegenheid is beoordeeld als positief (+) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het actief sturen op de energievraag zorgt voor meer energieruimte voor bedrijven en het sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren leidt tot verbeterde bereikbaarheid van bedrijven en bevordering van het vestigingsklimaat. Al met al dragen deze twee ambities bij aan een positieve beoordeling (+) van het aspect werkgelegenheid.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stimuleer bereikbaarheid van economische clusters met hoogwaardig openbaar vervoer en goede fietsverbindingen;
- ondersteun mkb-bedrijven bij vestiging binnen clusters, zodat niet alleen grootschalige energievragers profiteren maar ook kleinere bedrijven bijdragen aan werkgelegenheid;
- monitor de regionale spreiding van werkgelegenheid en stuur bij indien clustering leidt tot afname van banen in andere gebieden.

Circulaire economie

De provincie streeft een toekomstbestendige economie na die moet voldoen aan verschillende leidende principes, waaronder een duurzame en circulaire economie. Voor de versnelling van de transitie naar een circulaire economie is het van provinciaal belang om voldoende fysieke en milieuruimte te reserveren op locaties met de juiste condities, zoals hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten. De provincie stuurt daarom onder andere op de ontwikkeling van circulaire clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie. Deze ambitie heeft een kans op een groter aandeel circulaire bedrijven, doordat circulaire bedrijvigheid binnen de aangewezen clusters extra ruimte en ondersteuning kan krijgen en bijdraagt aan de ambitie van een circulaire economie. Daarnaast geeft de provincie aan dat het systeem zich buiten deze clusters richt op zelfvoorzienendheid, wat mogelijk duidt op circulariteit. Ook zet de provincie in op innovatieclusters vanwege het strategisch belang. Deze clusters kunnen bijdragen aan de ontwikkeling en versnelling van circulaire methodes en bedrijfsvoering.

Het voorgenomen beleid bevat tevens de ambitie om de focus van landbouw te leggen op een versnelde transitie naar kringlooplandbouw. De provincie ondersteunt agrariërs in hun opgave voor verduurzaming, bij verschillende ontwikkelpaden, zoals hightech, extensief, biologisch en natuurinclusief werken. Deze ambitie draagt bij aan een kans op een groter aandeel circulaire bedrijven, omdat kringlooplandbouw een circulair landbouwsysteem is. In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland al in op volledige kringlooplandbouw in 2040. Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040, omdat de ambitie niet verder is uitgewerkt. Hierdoor zijn ook de effecten op het aspect circulaire economie onzeker en beoordeeld als neutraal.

Daarnaast zet de provincie in op energieopwekking met warmte, door gebruik te maken van geo- en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix te verhogen. Dit voornemen draagt bij aan verduurzaming en circulariteit en heeft daarmee een positief effect op de circulaire economie.

Warmte wordt voornamelijk opgewekt in stedelijk gebied en verspreid via warmtenetten, wat efficiënter gebruik van energie mogelijk maakt en reststromen, zoals restwarmte, beter benut. Door in te zetten op restwarmte, aquathermie en geothermie wordt het hergebruik van energie gestimuleerd en neemt de afhankelijkheid van primaire fossiele bronnen af.

Beoordeling

Het aspect circulaire economie is beoordeeld als positief (+) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het sturen op de ontwikkeling van circulaire clusters, innovatieclusters en strategische sectoren in het kader van een toekomstbestendige economie kan bijdragen aan een groter aandeel circulaire bedrijven, doordat circulaire bedrijvigheid als strategisch en weerbaar wordt beschouwd en binnen deze clusters extra ruimte en ondersteuning kan krijgen. Ook het inzetten op energieopwekking met warmte, onder andere via restwarmte, aquathermie en geothermie, draagt bij aan verduurzaming en het hergebruik van energie. Het voornemen voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw sluit eveneens aan bij een circulair systeem, maar is onvoldoende uitgewerkt om de omvang van het effect te bepalen.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw: in welk jaartal (eerder dan 2040) wil de provincie 100 % kringlooplandbouw bereikt hebben en wat houdt dit in?

Duurzame landbouw

Bij dit aspect wordt het aandeel van de biologische landbouw als indicator gebruikt, dit is één van de zeven transitiepaden van kringlooplandbouw. Informatie over de ruimtelijke spreiding van biologische landbouwbedrijven is niet beschikbaar. Wel is er informatie over de spreiding van biologische landbouwbedrijven over grondsoorten. Het voorgenomen beleid bevat een aantal ambities die relevant zijn voor het aspect duurzame landbouw.

Ten eerste heeft de provincie een versnelde transitie naar kringlooplandbouw als doelstelling. In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland al in op volledige kringlooplandbouw in 2040.

Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040, omdat de ambitie niet is uitgewerkt. Hierdoor zijn ook de effecten op het aandeel biologische landbouw onzeker en niet meegenomen in de beoordeling.

Ten tweede geeft de provincie aan de veenweidegebieden te willen vernatten. Dit bemoeilijkt agrarisch grondgebruik in de veenweidegebieden en leidt tot gedeeltelijke functiewijziging. Tegelijk ontstaan er kansen voor vormen van landbouw die beter bij de nieuwe omstandigheden passen (extensivering). Deze vormen van landbouw sluiten beter aan bij biologische landbouw dan bij gangbare landbouw. Momenteel is slechts een klein deel van de biologische landbouwbedrijven gevestigd op veengronden (4,4 % van het totaal aan biologische ondernemers). Er zijn dus kansen om het aandeel biologische landbouw op veengronden te vergroten.

Ten derde reserveert de provincie in het voorgenomen beleid 5-15 % van de diepe delen van alle polders voor waterberging.

Voor de biologische landbouw vormt dit een groter risico dan voor de gangbare landbouw, omdat biologische bedrijven een groter grondbeslag hebben (of een lagere opbrengst per hectare). Het effect is afhankelijk van het aandeel biologische bedrijven dat zich in de diepste polders bevindt.

Ten vierde wijst de provincie zoekgebieden aan voor uitbreiding van de beschermingszone van waterwin- en infiltratiegebieden. In deze gebieden nemen de restricties op landbouwactiviteiten toe. De mate van het effect op duurzame landbouw is afhankelijk van het aandeel biologische bedrijven in deze gebieden.

Ten vijfde heeft de provincie de ambitie om veranderingen van water- en bodemcondities te signaleren en daarmee een onderscheid te maken in gebieden die voor langere termijn stabiele condities hebben, gebieden waar de water- en bodemcondities gaan wijzigen en waar dus anticipatie nodig is om welvarend te blijven, en gebieden waar op korte termijn wijzigingen zijn en waarop aanpassingen noodzakelijk zijn. Daarmee geeft de provincie aan de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen. Agrarisch ondernemen op zoute gronden vereist omschakeling in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld naar zoute teelten als lisdodde en cranberry). Deze omschakeling naar andere gewassen kan gecombineerd worden met de omschakeling naar biologische landbouw en brengt hierdoor een kans op het vergroten van het aandeel biologische bedrijven met zich mee.

Tot slot bevat het voorgenomen beleid zeven sterke energetische en economische clusters waar opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen. Voor het realiseren van deze clusters, inclusief eventuele uitbreidingen in de toekomst, wordt fysieke ruimte en milieuruimte gereserveerd. Het effect hiervan is afhankelijk van het aandeel biologische bedrijven dat zich in deze gebieden bevindt.

Beoordeling

Het aspect ‘duurzame landbouw’ is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het vernatten van het veenweidegebied brengt zowel kansen als risico’s voor de duurzame landbouw. Het omarmen van de zoet-zoutgradiënt zorgt voor een kans op toename van het aandeel biologische bedrijven ten opzichte van de referentiesituatie. Voor de ruimtereserveringen voor waterberging, waterwin- en infiltratiegebieden en de energetische en economische clusters hangt het effect op de duurzame landbouw af van de locatie waar biologische bedrijven gevestigd zijn. Deze informatie is niet beschikbaar en het geven van een beoordeling is daarom niet mogelijk.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- breng in kaart waar biologische landbouwbedrijven zich bevinden, zodat inzichtelijk wordt waar welke effecten optreden en er gericht actie kan worden ondernomen;
- concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw: in welk jaartal (eerder dan 2040) wil de provincie 100 % kringlooplandbouw bereikt hebben en wat houdt dit in?;
- concretiseer op welke wijze landbouwbedrijven op de kleigronden aanvullend beschermd worden, zoals aanvullende regels in de Omgevingsverordening;

- ga na hoe er voldoende zoetwater beschikbaar kan blijven voor het vernatten van de veenweidegebieden, én voor de landbouw op de kleigronden;
- geef biologische ondernemers voorrang in provinciale regelingen voor grondruil, pacht of transitiegebieden.

Digitale infrastructuur

In de huidige situatie bedraagt de dekking van internet met een snelheid van 1.000 Mbit/s in totaal 99 %. Het voorgenomen beleid heeft geen effect op de verhoging van de dekking van snel internet.

Wel bevat het voorgenomen beleid de ambitie om de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen. Dit kan een risico voor de digitale infrastructuur met zich meebrengen, omdat zout water corrosie en aantasting van ondergrondse infrastructuur (mantelbuizen, kasten) versnelt. Hierdoor neemt het risico op storingen toe.

Beoordeling

Het aspect 'digitale infrastructuur' is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie, omdat er geen voorgenomen beleid is waardoor deze dekkingsgraad verder toeneemt. De corrosie van digitale infrastructuur door zout water vormt een risico voor de digitale infrastructuur.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- overweeg technische oplossingen om corrosie van digitale infrastructuur tegen te gaan. Bij glasvezel treedt geen corrosie op;
- beschouw de aanleg van glasvezelkabels als meekoppelkans bij het openbreken van de grond, bijvoorbeeld bij dijkversterkingen en woningbouw.

4.2.7 Wonen

Tabel 4.12 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema wonen

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
wonen	woningaanbod	matig	0
wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	0

Woningaanbod

In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland in op de bouw van 191.000 woningen in de periode 2022 tot en met 2030 (Actieagenda Wonen en Versnellen Woningbouw 2024 - 2028). Volgens de PNH-Prognose van 2024 groeit de woningbouwopgave naar circa 290.000 woningen in 2050. In de woondealperiode zijn er circa 50.000 woningen toegevoegd. De resterende doelstelling voor de woondeal bedraagt dus circa 140.000 woningen tot en met 2030. Voor de periode 2025 tot en met 2050 bedraagt de totale opgave 275.000. Volgens de Monitor Woningbouw (2025) bestaat de harde plancapaciteit (status onherroepelijk of vastgesteld) tot en met 2050 uit circa 130.000 woningen, dit betreft vrijwel geheel de projecten die voorzien zijn in de periode tot en met 2030. De doelstellingen van 140.000 woningen tot en met 2030 en 275.000 woningen tot en met 2050 worden met de huidige harde planvoorraad dus niet gehaald. Omdat plannen relatief kort voor de start van de bouw hard worden gemaakt, is het gebruikelijk dat de harde plancapaciteit zo ver van tevoren nog niet overeenkomt met de doelstelling van 2050.

Naast de harde plancapaciteit bestaat de zachte plancapaciteit (status in voorbereiding, potentieel of onbekend) uit nog eens circa 270.000 woningen tot en met 2050. Hiermee kan het doel wel worden behaald. Voor zachte plannen geld, nog meer dan voor harde plannen, dat er nog onzekerheid bestaat over de realisatiesnelheid en de exacte locatiekeuze van beoogde woningen. Dit heeft onder andere te maken met externe factoren zoals netcongestie, stikstofbeperkingen en marktomstandigheden. Anderzijds kunnen er ook extra locaties worden toegevoegd, bijvoorbeeld door bedrijfslocaties die vrijkomen.

Om de doelstelling van 275.000 woningen tot en met 2050 te halen, zal een deel van de bestaande zachte plancapaciteit moeten worden omgezet in harde plancapaciteit. Het voorgenomen beleid bevat hiervoor geen aanvullende plannen. Deze taak ligt echter in de eerste plaats bij de gemeente; de provincie kan hierbij ondersteunen door voldoende planologische ruimte te bieden, of hulp bij het oplossen van knelpunten met bijvoorbeeld stikstof of andere randvoorwaarden.

Er zijn diverse ruimteclaims die impact kunnen hebben op de ruimte voor woningbouw. Eén van deze ruimteclaims is het voornemen voor het grootschalig en geclusterd opwekken van energie op toekomstbestendige plekken. Het gaat hier om 7 energetische en economische clusters: Den Helder, Agriport, Boekelermeer, IJmond, Westpoort, Amsterdam Zuidoost en Haarlemmermeer. Deze clusters zijn nog niet afgebakend, maar mogelijk gaan ze ten koste van ruimte geschikt voor woningbouw. Hiermee vormen ze een risico voor het woningaanbod.

Daarnaast wordt er ook ruimte gereserveerd voor toekomstige waterwinning, -infiltratie, -productie en -transport. Hiervoor worden zones aangewezen waar aanvullende restricties gelden voor ontwikkelingen. In sommige gevallen gaat dit ten koste van locaties die ook geschikt zouden zijn voor woningbouw.

Daarnaast wordt er ruimte gereserveerd voor het uitbreiden van watersysteemmaatregelen, waaronder waterberging, dijkversterkingen en uitbreidingen van het duinensysteem. Dit legt beperkingen op deze gebieden op en maakt woningbouw op deze locaties onmogelijk. Naarmate er minder locaties geschikt zijn voor woningbouw vanwege conflicten met andere functies, worden de grond en de nieuwe woningen zelf schaarser, wat leidt tot hogere prijzen. Dit vormt een risico voor de betaalbaarheid van het woningaanbod. De exacte locaties van deze reserveringen zijn nog niet beschikbaar, waardoor de effecten voor de balans tussen vraag en aanbod onzeker zijn.

Een belangrijke kanttekening is dat 75 % van de nieuwbouw als inbreidingslocatie zal worden gerealiseerd. Dit betekent dat er vooral binnen bestaande kernen zal worden gebouwd. Op deze locaties zijn de hierboven genoemde ruimtelijke reserveringen en conflicten niet of nauwelijks aan de orde. Het risico is dus beperkt, maar geldt nog wel voor de 25 % nieuwbouwlocaties die niet in bestaand stedelijk gebied worden gerealiseerd.

Verder bevat het voorgenomen beleid de ambitie om overgangszones tussen het stedelijk en landelijk gebied aan te leggen om de recreatiedruk op te vangen. Ondanks dat dit de leefbaarheid vergroot, is dit een risico voor het woningaanbod, omdat er een ruimtelijk conflict ontstaat tussen woningbouw en de aanleg van natuurlijke zones. In haar voorgenomen beleid zet de provincie in op beide functies, maar het voorgenomen beleid bevat geen maatregelen om de ruimtelijke botsing - die vooral optreedt aan de randen van steden - op te lossen. Deze overgangszones leiden tot aantrekkelijke, groene woonomgevingen, maar kunnen daarmee ook leiden tot hogere woningprijzen en daarmee de betaalbaarheid negatief beïnvloeden. De verwachting is echter dat dit wordt gemitigeerd door de beleidsdoelstellingen van gemeenten wat betreft de betaalbaarheid van het woningaanbod.

Beoordeling

Het aspect 'woningaanbod' is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Ten opzichte van de referentiesituatie blijft de plancapaciteit gelijk. De ruimtereserveringen voor watersysteemmaatregelen en waterwinningen, en de ambitie voor het aanleggen van overgangszones en energie-opwek vormen mogelijk een conflict met andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, met name in de randen van steden.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- breid het aantal woningen in de harde en zachte plancapaciteit uit om het doel van 275.000 woningen tot en met 2050 te halen. Let bij de locatiekeuze op de beschikbaarheid van energie (bijvoorbeeld locatiekeuze nabij energieknooppunten), bereikbaarheid en zet in op de locaties waar in de huidige situatie de grootste woningtekorten zijn, zoals in het zuiden van de provincie;
- zorg dat energie-opwek in woningbouwgebieden bijdraagt aan het mogelijk maken van woningbouw in hetzelfde gebied, bijvoorbeeld door meervoudig ruimtegebruik;

- maak een prioritering in woningbouw, natuur, energie, recreatie, landbouw en andere functies op locaties met ruimtelijke botsingen tussen functies. Geef prioritering aan natuurontwikkeling op locaties met lage woningbouwpotentie;
- zet ook in op kleinschalige en multifunctionele vormen van natuur, zodat deze makkelijker in woongebieden geïntegreerd kunnen worden.

Voorzieningenniveau

Ten aanzien van het voorzieningenniveau zijn de meeste relevante ambities een voortzetting van de referentiesituatie of niet concreet genoeg om mee te nemen in de effectbeoordeling. De indicatieve effecten van de ambities die nog onvoldoende concreet zijn worden wel beschreven.

Het voornemen om 75 % van de nieuwbouwopgave als inbreidingslocatie te realiseren, levert zowel een kans als een risico op voor het voorzieningenniveau. Enerzijds zijn voorzieningen op inbreidingslocaties in grotere kernen vaak al aanwezig, waardoor nieuwe inwoners van nieuwbouwlocaties van deze voorzieningen gebruik kunnen maken en het voorzieningenniveau op deze locaties toeneemt. Anderzijds komt door de toevoeging van woningen op deze locaties ook meer druk op bestaande voorzieningen te liggen. Het precieze effect hangt af van de mate waarin er rekening wordt gehouden met de toevoeging van voorzieningen op nieuwbouwlocaties. Dit is op dit moment nog onvoldoende concreet gemaakt en wordt daarom nog niet meegenomen in de effectbeoordeling.

De provincie heeft de ambitie om het recreatieaanbod te spreiden, zodat recreatievoorzieningen dichterbij zijn. Er wordt geaccepteerd dat het aanbod versnippert en minder grootschalig is. Dit voornemen levert de kans op dat door de spreiding de afstand tot recreatievoorzieningen afneemt.

Verder is de provincie voornemens om detailhandel in bestaande centrumgebieden te concentreren. Hierdoor kan het winkelaanbod buiten deze centrumgebieden (aan de randen van kernen of in kleine kernen) stagneren of afnemen. Dit levert een risico op voor het voorzieningenniveau in deze gebieden.

Beoordeling

Het aspect voorzieningenniveau is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. De ambitie om het recreatieaanbod te spreiden leidt tot een kans op afname van de afstand tot recreatievoorzieningen, terwijl het voornemen om detailhandel in centrumgebieden te concentreren de afstand tot voorzieningen kan vergroten. De provincie heeft meer ambities op het gebied van voorzieningen, maar deze zijn nog onvoldoende uitgewerkt om in de effectbeoordeling op te nemen.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- bied ook in de buitengebieden ruimte voor (mobiele) zorgvoorzieningen en periodieke spreekuren;
- zet in de buitengebieden en kleinere kernen in op bibliobussen en pop-up cultuurvoorzieningen;
- kies locaties voor de cultuur- en zorgvoorzieningen die dichtbij OV-knooppunten liggen.

4.2.8 Energietransitie

Tabel 4.13 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema energietransitie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
energietransitie	aandeel duurzame energie	overwegend goed	+
energietransitie	energieverbruik	slecht	0
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	+
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	+

Aandeel duurzame energie

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om energie op te wekken met geo- en aquathermie. De provincie wil dit in het stedelijk gebied opwekken en verspreiden via warmtenetten. Dit levert een kans op toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal en ten opzichte van de referentiesituatie op, omdat geo- en aquathermie hernieuwbare energiebronnen zijn. Een aandachtspunt hierbij zijn de beperkte bestaande distributiemogelijkheden voor geo- en aquathermie in het buitengebied (buiten de stedelijke warmtenetten).

De provincie zet in op collectieve laadpleinen om E-vervoer te faciliteren. Dit stimuleert de elektrificatie van (vracht)verkeer en levert een kans op voor de vergroting van het aandeel duurzame energie.

Daarnaast is de provincie voornemens actief te sturen op de energievraag en -knooppunten door grenzen te stellen aan aanbod en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties, namelijk in 7 energetische en economische clusters (Den Helder, Agriport, Boekelermeer, IJmond, Westpoort, Amsterdam Zuidoost en Haarlemmermeer). Binnen deze clusters wordt ook ruimte gemaakt om energie grootschalig op te wekken. Hierbij is er een kans om nieuwe hernieuwbare energiebronnen te realiseren en het aandeel hernieuwbare energiebronnen te laten groeien ten opzichte van de referentiesituatie. Of dit daadwerkelijk wordt uitgevoerd is nog onzeker, waardoor dit effect niet wordt meegenomen in de effectbeoordeling.

Beoordeling

Het aspect aandeel duurzame energie is beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het opwekken van energie met geo- en aquathermie zorgt voor meer duurzaam opgewekte warmte. Ook de inzet op collectieve laadpleinen levert een kans op voor de vergroting van het aandeel duurzame energie. De ambities om grenzen aan het energieaanbod te stellen, grootschalige energievragers te concentreren en energie grootschalig op toekomstbestendige plekken op te wekken, leiden tot de kans op toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal en de referentiesituatie. Dit moet echter nog worden geconcretiseerd in het beleid, voordat deze effecten kunnen worden meegenomen in de effectbeoordeling.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- integreer duurzame energieopwek in de plannen voor de energetische en economische clusters;
- reserveer in de omgevingsverordening ruimte voor de opwek van hernieuwbare energie in vernattingsgebieden, zodat deze functies planologisch mogelijk worden gemaakt;
- stel als voorwaarde dat bij gebiedsontwikkelingen in veenweidegebieden de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking standaard worden onderzocht.

Energieverbruik

Het energieverbruik van provincie Noord-Holland is in te delen in vier grote sectoren: (1) gebouwde omgeving, (2) verkeer en vervoer, (3) industrie, energie, afval en water en (4) landbouw, bosbouw en visserij. Op basis van de concreetheid van de oplossingsrichtingen uit het voorgenomen beleid, zijn enkel effecten op de sector landbouw, bosbouw en visserij op het energieverbruik aanzienlijk ten opzichte van de referentiesituatie.

Het voorgenomen beleid bevat ook de ambities om grootschalige energiegebruikers te concentreren op strategische locaties. Concreet worden hier zeven energetische en economische clusters aangewezen waar opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen. Buiten deze clusters wordt ingezet op lokale opwek daar waar de energievraag zit. Deze ambities leiden mogelijk tot minder transportverlies en bieden de kans op synergie, bijvoorbeeld door het gebruik van restwarmte. Dit is afhankelijk van de uitwerking van deze ambities.

Landbouw, bosbouw en visserij

In de veenweidegebieden zet de provincie in het voorgenomen beleid in op vernatten. Dit voornemen is nieuw ten opzichte van de referentiesituatie en beperkt de mogelijkheden voor agrarisch grondgebruik in de veenweidegebieden. Als er hierdoor agrarische bedrijven stoppen en het landgebruik verandert, levert dit een kans op afname van het energieverbruik op. Dit effect hangt af van de vervangende functie.

De oplossingsrichting focus landbouw, waarin een versnelde transitie naar kringlooplandbouw wordt voorgesteld, biedt kansen voor de vermindering van energieverbruik, bijvoorbeeld door kleinere transportafstanden. Deze oplossingsrichting is echter nog niet concreet genoeg om mee te nemen in de effectbeoordeling.

Overige sectoren

- gebouwde omgeving: het energieverbruik van de gebouwde omgeving wordt in de referentiesituatie in belangrijke mate bepaald door datacenters en woningen. Het voorgenomen beleid bevat geen maatregelen ten opzichte van de referentiesituatie die een effect op het energieverbruik van de sector gebouwde omgeving veroorzaken;
- verkeer en vervoer: het voorgenomen beleid levert geen wijzigingen ten opzichte van de referentiesituatie op in de sector verkeer en vervoer;
- industrie, energie, afval en water: het energieverbruik van de sector industrie, energie, afval en water wordt in de referentiesituatie in belangrijke mate bepaald door het energieverbruik van Tata Steel. Het voorgenomen beleid bevat geen maatregelen ten opzichte van de referentiesituatie die een effect hebben op het energieverbruik van Tata Steel.

Beoordeling

Het aspect 'energieverbruik' is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het energieverbruik van de sectoren gebouwde omgeving, verkeer en vervoer, en industrie, energie, afval en water blijft gelijk aan de referentiesituatie. Het energieverbruik van de sector landbouw, bosbouw en visserij neemt af door de mogelijke afname van agrarisch grondgebruik. Of hier daadwerkelijk sprake is van een afname van het totale energieverbruik, is afhankelijk van het energieverbruik van de functie die hiervoor in de plaats komt, en is daarmee nog onzeker. De energetische en economische clusters bieden kansen voor synergie, maar deze plannen zijn nog niet voldoende opgenomen in de ambities om mee te nemen in de beoordeling.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- algemeen:
  - reserveer tijdig ruimte voor de opwek en distributie van duurzame energie buiten de zeven energetische en economische clusters die reeds in het voorgenomen beleid staan;
  - neem synergiekansen expliciet op in de plannen voor de zeven energetische en economische clusters en neem hierin ook mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik in mee;
- landbouw, bosbouw en visserij:
  - concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Verbind hier een jaartal en (financiële) middelen aan;
  - stel een richtlijn op voor wanneer een bedrijf circulair genoeg is om van kringlooplandbouw te kunnen spreken.

Energie-infrastructuur

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om actief te sturen op energievraag en knooppunten door grenzen aan aanbod te stellen en grootschalige energieverbruikers te concentreren op strategische locaties. Dit scheelt in benodigde transportcapaciteit en -infrastructuur. Deze ambitie levert een kans op het verminderen van netcongestie op, doordat vraag en aanbod bij elkaar worden gebracht en de bestaande capaciteit en infrastructuur van het net efficiënter worden gebruikt.

Buiten de energetische en economische clusters zet de provincie in op kleinschalige, decentrale energiesystemen daar waar de energievraag zit. Omdat de afstanden tussen vraag en aanbod kleiner zijn, wordt het transport van energie efficiënter en hoeft er minder energie-infrastructuur te worden aangelegd.

De provincie zet in op collectieve laadpleinen om E-vervoer te faciliteren. Dit stimuleert de elektrificatie van (vracht)verkeer en vermindert de uitstoot van broeikasgassen. De elektrificatie kan echter ook een risico opleveren voor de energie-infrastructuur, omdat de druk op het stroomnet door deze laadpleinen toeneemt.

Ten slotte bevat het voorgenomen beleid de ambitie om energie op te wekken met geo- en aquathermie. Dit voornemen draagt bij aan de kans op het verminderen van netcongestie, doordat de vraag op het stroomnet afneemt. Een aandachtspunt bij deze ambitie is dat er in het noorden van Noord-Holland veel netcongestie is, maar er voor dit deel van de provincie nog amper plannen zijn om warmtenetten te realiseren.

Beoordeling

Het aspect energie-infrastructuur is beoordeeld als positief (+) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het voornemen om grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties leidt tot een betere verdeling van de bestaande netcapaciteit. Het kleinschalig en gedecentraliseerd opwekken van energie daar waar de energievraag aanwezig is, leidt tot efficiënter gebruik van de energie-infrastructuur. De ruimtelijke inpassing van deze grootschalige en kleinschalige systemen is wel een aandachtspunt, aangezien de aanleg van deze systemen door de hele provincie ruimte kost die ook voor andere functies gebruikt kan worden of reeds gereserveerd is. De collectieve laadpleinen leveren zowel kansen als risico's op. Het opwekken van energie met geo- en aquathermie zorgt voor een afname van de vraag naar stroom op het stroomnet.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- reserveer tijdig ruimte voor de aanleg van energie-infrastructuur, niet alleen voor de grote clusterlocaties, maar ook voor kleinschalige infrastructuur;
- stel provinciale richtlijnen op voor de landschappelijke inpassing en decentrale kleinschalige opwek;
- stimuleer het bundelen van energievoorzieningen bij het aanleggen van nieuwe woonwijken;
- stimuleer energieopslag via subsidies bij bedrijventerreinen en woonwijken;
- stuur in provinciale afwegingskaders expliciet op meervoudig ruimtegebruik, zoals energieopwek op daken, boven infrastructuur, langs waterkeringen en in combinatie met bedrijventerreinen;
- concretiseer de ambitie met betrekking tot geo- en aquathermie door een tijdsduiding te geven voor wanneer de warmtenetten gerealiseerd zijn.

Uitstoot broeikasgassen

De uitstoot van broeikasgassen van provincie Noord-Holland is in te delen in vier grote sectoren: (1) gebouwde omgeving, (2) verkeer en vervoer, (3) industrie, energie, afval en water en (4) landbouw, bosbouw en visserij. Hieronder wordt besproken wat het effect van het voorgenomen beleid op de uitstoot van broeikasgassen voor verkeer en vervoer, industrie, energie, afval en water, en voor landbouw, bosbouw en visserij is. Voor de gebouwde omgeving geldt dat het voorgenomen beleid geen effecten heeft.

Verkeer en vervoer

De provincie zet in op collectieve laadpleinen om E-vervoer te faciliteren. Dit stimuleert de elektrificatie van (vracht)verkeer en levert een kans op voor de vermindering van uitstoot van broeikasgassen.

Industrie, energie, afval en water

In het voorgenomen beleid zet de provincie op meerdere manieren in op de energietransitie: ten eerste wijst de provincie zeven energetische en economische clusters aan waar de opwek en het gebruik van grootschalige energiegebruikers samenkomen. Ten tweede wordt er buiten deze clusters ingezet op een kleinschalig, gedecentraliseerd energiesysteem. Ten derde wordt er gekeken naar het opwekken van energie met geo- en aquathermie. De opwek en het gebruik van hernieuwbare energie in het voorgenomen beleid zorgen voor een kans op een afname van de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van de referentiesituatie. De uitstoot van broeikasgassen van Tata Steel wordt gereguleerd door nationaal beleid. Het voorgenomen beleid van de provincie heeft hier geen effect op.

Landbouw, bosbouw en visserij

In de referentiesituatie zet de provincie Noord-Holland in op volledige kringlooplandbouw in 2040. In het voorgenomen beleid benoemt de provincie dat zij inzet op een versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040. Hierdoor zijn de effecten van het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie onzeker.

In de veenweidegebieden zet de provincie in het voorgenomen beleid in op vernatten. Dit voornemen is nieuw ten opzichte van de referentiesituatie en bemoeilijkt (intensief) agrarisch grondgebruik in de veenweidegebieden. Dit levert een kans op afname van de met landbouw geassocieerde uitstoot van broeikasgassen in de veenweidegebieden op. Dit effect hangt af van de uitstoot van de vervangende functie. Verder zorgt het vernatten van de veenweidegebieden voor een kans op vermindering van de hoeveelheid CO_2 die vrijkomt door inklinking van de bodem. Gecombineerd met het voornemen van de provincie om enkel de agrarische bedrijven op de kleigronden aanvullend te beschermen, waardoor het totale aantal landbouwbedrijven in Noord-Holland afneemt, is er een sterke kans op afname van de uitstoot van broeikasgassen van de sector landbouw, bosbouw en visserij ten gevolge van het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Het aspect 'uitstoot broeikasgassen' is beoordeeld als positief in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie (+). De provincie zet in haar voorgenomen beleid sterker in op duurzame energieopwek. Ook is er een kans op afname van de uitstoot van broeikasgassen van de sector verkeer en vervoer door de inzet op laadpleinen, en van de sector landbouw, bosbouw en visserij door het vernatten van de veenweidegebieden.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- algemeen: reserveer tijdig ruimte voor de opwek en distributie van duurzame energie;
- verkeer en vervoer:
  - stimuleer het gebruik van schonere wegvoertuigen (elektrisch, waterstof) via provinciale subsidies;
- industrie, energie, afval en water:
  - stimuleer en stel voorwaarden aan de opwek en het gebruik van hernieuwbare energie binnen de energetische en economische clusters;
- landbouw, bosbouw en visserij:
  - bepaal welke functies toegestaan en mogelijk zijn bij het vernatten van de veenweidegebieden;
  - concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Verbind hier een jaartal en (financiële) middelen aan;
  - stel een richtlijn op voor wanneer een bedrijf circulair genoeg is om van kringlooplandbouw te kunnen spreken.

4.2.9 Mobiliteit

Tabel 4.14 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema mobiliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed	+
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	matig	0
mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	0

Bereikbaarheid langzaam verkeer en OV

In het voorgenomen beleid wordt het recreatieaanbod gespreid zodat voorzieningen dichterbij zijn. Omdat de afstand tot recreatievoorzieningen korter is, wordt langzaam verkeer aantrekkelijker. Dit zorgt voor een kans op toename van het aandeel verplaatsingen te voet of met de fiets ten opzichte van de referentiesituatie.

Tevens bevat het voorgenomen beleid de ambitie om nieuwbouwlocaties actief te sturen, te clusteren en te bouwen op robuuste locaties qua water en bodem. De doelstelling van 75 % inbreiding bij nieuwbouwprojecten biedt kansen voor de bereikbaarheid van langzaam verkeer en OV. In stedelijke gebieden is infrastructuur voor langzaam verkeer vaak al aanwezig en is de kans groter dat er al een goed OV-netwerk is. Daarnaast zijn cultuur- en zorgvoorzieningen in grotere kernen veelal dichtbij. Dit stimuleert verplaatsingen te voet of met de fiets.

De 25 % nieuwbouwprojecten die als uitbreiding van de bestaande kernen worden gerealiseerd vormen echter een risico voor de bereikbaarheid van langzaam verkeer en OV. De provincie garandeert niet langer de bereikbaarheid van nieuwbouw op voorhand en legt de focus in plaats daarvan op het optimaliseren van de huidige bereikbaarheid. Dit in verband met restricties zoals geld, ruimte en de stikstofopgave. Hierdoor zijn nieuwe woonclusters mogelijk niet goed verbonden met het OV-netwerk en slechts bereikbaar via het bestaande fiets- en wandelnetwerk. Op uitbreidingslocaties treedt daardoor mogelijk een verslechtering van bereikbaarheid van langzaam verkeer en OV op. Deze oplossingsrichting is echter onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan mee te nemen in de beoordeling van het aspect bereikbaarheid langzaam verkeer en OV.

Beoordeling

In het voorgenomen beleid treedt voor het aspect 'bereikbaarheid langzaam verkeer en OV' een verbetering op ten opzichte van de referentiesituatie (+). Door het recreatieaanbod te spreiden, neemt de afstand tot deze voorzieningen af en is langzaam verkeer een aantrekkelijker vervoersalternatief. De doelstelling om 75 % inbreiding toe te passen bij nieuwbouwlocaties vormt zowel een kans (voor inwoners van inbreidingslocaties) als een risico (voor inwoners van uitbreidingslocaties) voor de bereikbaarheid te voet of met de fiets, maar is nog niet concreet genoeg om mee te nemen in de effectbeoordeling.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- zorg voor een goede bereikbaarheid van (nieuwe) woonclusters in het buitengebied;
- investeer meer in een fijnmazig en veilig fiets- en wandelnetwerk tussen woonkernen en recreatievoorzieningen en zoek hierin de samenwerking op met gemeenten;
- zorg voor verbeterde bereikbaarheid met het OV van de recreatievoorzieningen, bijvoorbeeld door hogere frequenties van bestaande verbindingen in het recreatieseizoen en op piekmomenten;
- stimuleer (deel)fietsvoorzieningen bij haltes bij recreatiegebieden en ga hierover in gesprek met gemeenten en beheerders van recreatiegebieden;

- zorg voor frequentere, snellere en comfortabelere OV-verbindingen met kleinere kernen en zorg- en cultuurclusters, bijvoorbeeld door het aanpassen van routes van bestaande buslijnen of het verhogen van de frequenties van bestaande buslijnen;
- ontwikkel een basisnorm voor zorg- en cultuurvoorzieningen op bepaalde afstand zodat bereikbaarheid te voet of met de fiets niet in het gedrang komt.

Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer

De provincie heeft als voornemen om 75 % van de nieuwbouw als inbreiding te realiseren. Dit levert zowel kansen als risico's op voor de bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer. Enerzijds is de infrastructuur voor gemotoriseerd verkeer doorgaans al aanwezig in stedelijk gebied. Dit betekent dat de kans groot is dat de nieuwbouw goed verbonden is met het wegennet en de bereikbaarheid voor gemotoriseerd verkeer toeneemt. Anderzijds neemt de druk op de bestaande stedelijke infrastructuur toe met de toevoeging van nieuwbouw, zeker gezien de provincie afstapt van het principe om de bereikbaarheid vooraf te garanderen en in plaats daarvan de focus legt op het optimaliseren van de huidige bereikbaarheid. Voor nieuwbouwlocaties verder van de OV-knooppunten is het geen vanzelfsprekendheid meer dat er aanpassingen of uitbreidingen van het bestaande wegennet plaatsvinden. De afwikkeling van verkeer moet dus via de bestaande infrastructuur plaatsvinden, wat tot een toename van de verkeersintensiteit op het bestaande verkeersnet leidt. Dit vormt een risico voor de bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer in deze kernen.

De 25 % nieuwbouwprojecten die als uitbreiding worden gerealiseerd vormen ook een risico voor de bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer. De provincie handhaaft niet langer het principe dat de bereikbaarheid van nieuwbouw vooraf gegarandeerd wordt. Dit kan ertoe leiden dat de uitbreidingen slechter zijn aangesloten op het OV- en fietsnetwerk, waardoor de auto het voornaamste vervoersmiddel blijft en de wegen sneller verzadigen. Op uitbreidingslocaties treedt daardoor mogelijk een verslechtering van bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer op. De oplossingsrichting waaruit de doelstelling 75 % inbreiding komt, is echter nog niet concreet genoeg om mee te nemen in de beoordeling.

Beoordeling

Voor het aspect 'bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer' treedt vooralsnog geen verbetering of verslechtering op, omdat het voorgenomen beleid nog niet voldoende concreet is om mee te nemen in de effectbeoordeling. De beoordeling is daarom neutraal (0). Als de oplossingsrichting 'nieuwbouwlocaties' verder wordt uitgewerkt zou de doelstelling van 75 % inbreiding de doorstroming van verkeer in en rondom inbreidingslocaties en de bereikbaarheid van uitbreidingslocaties voor gemotoriseerd verkeer onder druk kunnen zetten.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:
- stimuleer gemeenten of voorzieningenlocaties om bundeling van verplaatsingen door goede bereikbaarheid en parkeervoorzieningen bij voorzieningencentra te faciliteren, waardoor gecombineerde bezoeken (tours) worden gestimuleerd en er minder ritten worden gemaakt.

Verkeersveiligheid

In de kernen waar 75 % van de nieuwbouwwoningen als inbreiding wordt gerealiseerd, neemt het aantal weggebruikers toe. Naar verwachting neemt zowel de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer als langzaam verkeer toe. Het is niet bekend of de infrastructuur op deze extra verkeersbewegingen wordt aangepast, maar de verwachting is dat dit niet (op grote schaal) gebeurt. Het extra verkeer zorgt voor meer verkeersveiligheidsrisico's terwijl de infrastructuur niet veiliger wordt ingericht. Het risico op onveilige situaties neemt hierdoor toe.

Buiten de kernen, waar nog 25 % van de nieuwbouw wordt gerealiseerd, neemt het risico op onveilige situaties toe. Dit komt omdat de provincie de bereikbaarheid van deze locaties niet vooraf garandeert en de focus legt op het optimaliseren van de huidige bereikbaarheid. Er is hierbij vooral een risico dat OV-verbindingen en een goed fietsnetwerk ontbreken. Hierdoor reizen meer mensen met de auto en neemt de onveiligheid op de autowegen toe.

Ook is de infrastructuur mogelijk niet ingericht op verkeersveiligheid (gescheiden fietspaden, 30 km/u zones et cetera) waardoor het aantal verkeersveiligheidsrisico's toeneemt. De oplossingsrichting waaruit de doelstelling 75 % inbreiding komt, is echter nog niet concreet genoeg om mee te nemen in de beoordeling.

Beoordeling

Voor het aspect 'verkeersveiligheid' treedt vooralsnog geen verbetering of verslechtering op, omdat het voorgenomen beleid nog niet voldoende concreet is om mee te nemen in de effectbeoordeling. De beoordeling is daarom neutraal (0). Als de oplossingsrichting 'nieuwbouwlocaties' verder wordt uitgewerkt, zou de doelstelling van 75 % inbreiding een risico vormen voor verkeersveiligheid, omdat het aantal weggebruikers toeneemt en er een gebrek is aan voorgenomen beleid om de infrastructuur aan te laten sluiten bij de verkeerstoename.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- beperk de verkeersveiligheidsrisico's rond kleinere dorpen en besteed hierbij extra aandacht aan nieuwe woonclusters en de verkeersstromen die bij deze woonclusters horen, bovenop bestaande infrastructurele aanpassingen:
  - pas provinciale wegen rond kleinere dorpen aan door snelheidsverlagingen, veilige oversteekplaatsen en herkenbare dorpsentrees;
  - verbeter de inrichting van provinciale wegen, bijvoorbeeld met vrijliggend fietspaden;
- versterk de verkeersveiligheid binnen de clusters en besteed daarbij extra aandacht aan nieuwe woonclusters:
  - stimuleer gemeenten om een autoluwe of verkeersluwe inrichting te realiseren en te sturen op lagere snelheden;
  - werk samen met gemeenten aan de realisatie van parkeergelegenheden aan de rand van clusters, zodat de inwoners van kleinere dorpen die naar de clusters reizen de bestemmingen in de tour nu grotendeels te voet kunnen bereiken vanaf de parkeerplaatsen buiten de kernen;
- zorg voor frequente, snelle en comfortabele OV-verbindingen tussen kleinere dorpen en zorg- en cultuurclusters, bijvoorbeeld door aanpassingen in routes en frequenties van bestaande buslijnen.

4.2.10 Ruimtelijke kwaliteit

Tabel 4.15 Beoordeling voorgenomen beleid voor het thema ruimtelijke kwaliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	matig	-
ruimtelijke kwaliteit	landschap	slecht	-
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	slecht	0

Cultuurhistorie

Het voorgenomen beleid bevat onder meer ambities voor de seizoensberging van water (op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem), veenweide te vernatten om klimaatdoelen te halen, veenweide technische te vernatten, nieuwbouwlocaties actief te sturen, clusteren en te bouwen op robuuste locaties, sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie en het kleinschalig en verspreid opwekken van energie en het grootschalig en geclusterd opwekken van energie. De beschreven ambities kunnen leiden tot aantasting of verandering van cultuurhistorisch waardevolle gebieden, waardoor kernkwaliteiten van Beschermd Landschap en 'Outstanding Universal Value' (OUV) van UNESCO-werelderfgoed, verloren kunnen gaan. De effecten zijn onzeker en afhankelijk van de locatie, schaal en ruimtelijke inpassing van de ontwikkelingen.

Verder bevat het voorgenomen beleid ambities voor het actief sturen van de energievraag door grenzen aan aanbod te stellen en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties en het clusteren van energieopwekking en gebruik. Hierbij bestaat een kans op het beperken van aantasting van cultuurhistorische waarden en kernkwaliteiten, aangezien aantasting deels kan worden voorkomen door gerichte ruimtelijke sturing. Daarnaast biedt deze ambitie mogelijkheden voor versterking van cultuurhistorische structuren op locaties waar geen energieontwikkeling plaatsvindt. Tegelijkertijd ontstaat er een risico op aantasting van cultuurhistorische waarden op locaties waar energieclusters worden gerealiseerd.

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om landschap en erfgoed als kwaliteiten te beschouwen die, waar noodzakelijk vanwege maatschappelijke urgentie, mee moeten veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Hoewel dit het risico meebrengt tot aantasting van cultuurhistorie, biedt het mogelijk ook kansen om beschermde en erkende cultuurhistorisch waardevolle gebieden en structuren te versterken door nieuwe omgevingskwaliteiten toe te voegen. Tegelijkertijd omvat het voorgenomen beleid de ambitie om ruimte te zoeken voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen UNESCO-landschappen, wanneer deze ontwikkelingen van groot maatschappelijk belang zijn en niet elders kunnen worden ingepast. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de kernkwaliteiten en de bijbehorende OUV van deze UNESCO-gebieden zo min mogelijk worden aangetast. Ondanks dit uitgangspunt bestaat het risico dat deze waarden onder druk komen te staan. Beide ambities zijn momenteel onvoldoende concreet uitgewerkt om de effecten op cultuurhistorische waarden te kunnen beoordelen.

Bij ontwikkelingen binnen of nabij UNESCO-werelderfgoed geldt dat de OUV leidend is. Aantasting van deze waarden dient te worden voorkomen. Tegelijkertijd kan zorgvuldig ingepaste ontwikkeling bijdragen aan het behoud en de beleefbaarheid van deze gebieden. Duidelijke randvoorwaarden en toetsing zijn hierbij essentieel.

Beoordeling

Het aspect cultuurhistorie is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid bevat risico's op aantasting van beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden door toenemende ruimteclaims voor bijvoorbeeld water, energie en infrastructuur. Kansen voor behoud en versterking door sturing en het mee laten ontwikkelen van cultuurhistorie zijn beperkt aangezien dit afhankelijk is van de exacte uitvoering en of compensatie in alle gevallen mogelijk en op een juiste wijze plaats vindt.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- zet nog meer in op het actief delen van kennis en inzichten over cultuurhistorische waarden, kernkwaliteiten en OUV (UNESCO-werelderfgoed) met gemeenten, waterschappen en projectontwikkelaars bij ruimtelijke ingrepen;
- ontwikkel een dynamisch afwegingskader voor UNESCO-gebieden, waarin kernkwaliteiten en ontwikkelruimte helder zijn vastgelegd;
- stel integrale gebiedsgerichte uitwerkingen vast bij vernatting, waarbij omgevingskwaliteit nader uitgewerkt wordt om zowel cultuurhistorische waarden te optimaliseren.

Landschap

Het voorgenomen beleid omvat de ambitie om nieuwbouwlocaties actief te sturen, clusteren en te bouwen op robuuste locaties biedt een kans voor het behoud van landschappelijke waarden van het buitengebied, aangezien 75 % van de woningbouwopgave binnenstedelijk wordt opgelost. Dit heeft mogelijk een positief effect op het aspect landschap.

Het voorgenomen beleid bevat tevens ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen, de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren en ruimte te geven aan de natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities. Hierbij bestaat de kans op het beperken van aantasting van landschappelijke waarden, aangezien aantasting deels kan worden voorkomen door gerichte ruimtelijke sturing. Voor de ambitie ruimte geven aan de natuur om zich aan te passen, geldt dat deze onvoldoende concreet is om in de beoordeling voor het aspect landschap mee te nemen.

Voor de ambitie om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen geldt dat op de locaties van deze energieclusters mogelijk aantasting van het landschap plaatsvindt.

Het voorgenomen beleid bevat tevens de ambitie om landschap en erfgoed als kwaliteiten te beschouwen die, waar noodzakelijk vanwege maatschappelijke urgentie, mee moeten veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Hoewel dit het risico meebrengt tot aantasting van landschappelijke waarden, biedt het mogelijk ook kansen om beschermde en erkende landschappen te versterken door nieuwe omgevingskwaliteiten toe te voegen. Tegelijkertijd omvat het voorgenomen beleid de ambitie om ruimte te zoeken voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen UNESCO-landschappen, wanneer deze ontwikkelingen van groot maatschappelijk belang zijn en niet elders kunnen worden ingepast.

Daarbij geldt als uitgangspunt dat de landschappelijke kernkwaliteiten zo min mogelijk worden aangetast. Bij deze ambitie bestaat het risico dat de landschappelijke waarden alsnog worden aangetast. Beide ambities zijn onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan mee te nemen in de beoordeling van het aspect cultuurhistorie.

Tenslotte bevat het voorgenomen beleid de ambities voor de seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, veenweide te vernatten om klimaatdoelen te halen, veenweide technische te vernatten, sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse weerbare economie en het kleinschalig en verspreid opwekken van energie en het grootschalig en geclusterd opwekken van energie. Bij deze ambities bestaat het risico dat ze zorgen voor druk op de aanwezige waarden in het huidige landschap wat mogelijk leidt tot aantasting en verandering van landschappelijke waardevolle gebieden door verandering in landgebruik, waardoor kernkwaliteiten verloren kunnen gaan. Ook kunnen specifieke kernwaarden veranderen doordat de openheid van het landschap wordt aangetast. Onzekerheid over de precieze effecten hiervan hangt samen met de exacte locatie en ruimteclaim van deze ontwikkelingen.

Beoordeling

Het aspect landschappelijke waarden is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid brengt risico's met zich mee voor de landschappelijke waarden, doordat de ruimteclaims voor onder meer water, energie en infrastructuur toenemen. De mogelijkheden om deze gebieden ge behouden en te versterken via gerichte sturing zijn beperkt, omdat dit sterk afhangt van de exacte uitvoeringsmethode. Daarnaast blijft er onzekerheid over of compensatie in alle gevallen mogelijk is en op een efficiënte manier wordt gerealiseerd.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur op clustering van grootschalige energie opwek in minder landschappelijk gewaardeerde gebieden;
- stel (integrale) gebiedsgerichte randvoorwaarden vast voor vernatting, waarbij bestaande verkavelingspatronen, openheid en historische structuren leidend zijn. Door vernatting te combineren met passend extensief gebruik blijven zowel gebruikswaarde als belevingswaarde van het landschap behouden of worden deze versterkt;
- neem landschappelijke kwaliteit nog steviger op in provinciale programma's en verordeningen om te sturen op een zorgvuldige gebiedsgerichte uitwerking. Dit verkleint de onzekerheid over indirecte effecten en vergroot de kans dat positieve effecten op gebruiks- en belevingswaarden daadwerkelijk worden gerealiseerd;
- stuur op vroegtijdige inbreng van het onderwerp omgevingskwaliteit en stel eisen aan ontwerp, schaal en landschappelijk inpassing, om de druk op waardevolle landschappen te beperken en de gebruiks- en belevingswaarde te optimaliseren;
- geef richting aan compensatiemaatregelen, om negatieve effecten op landschappelijke waarden te beperken.

Archeologie

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om veenweide gebieden te vernatten met natuurlijk peilbeheer en veenweide technisch te vernatten. Deze ambities bieden een kans voor de bescherming en conservering van archeologische vindplaatsen. Het risico is echter dat als op deze plekken moerasbos of rietlanden mogen ontstaan, die CO_2 op kunnen slaan, dit vindplaatsen kan aantasten.

Beoordeling

Het aspect archeologie is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid biedt kansen en risico's voor archeologie maar de kansen en risico's zijn beperkt. Dat houdt in dat het beleidsvoornemen niet direct leidt tot de mogelijke verbetering of verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie. Daarom wordt geen verandering, ten opzichte van de referentiesituatie, verwacht.

Mitigerende en/of optimaliserende maatregelen

Optimaliserende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stel (integrale) gebiedsgerichte uitwerkingen vast bij vernatting, waarbij het behoud van archeologische waarden nader uitgewerkt wordt deze te behouden mogelijk te versterken.

4.3 Verwerking gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie in de omgevingsvisie

In hoofdstuk 6 van de omgevingsvisie worden in een aantal gevallen door provincie Noord-Holland gebied specifieke uitspraken gedaan. Hiervoor heeft provincie Noord-Holland een aantal gebieden geïdentificeerd, deze zijn weergegeven op afbeelding 4.2.

Afbeelding 4.2 Overzichtskaart gebieden uit de omgevingsvisie

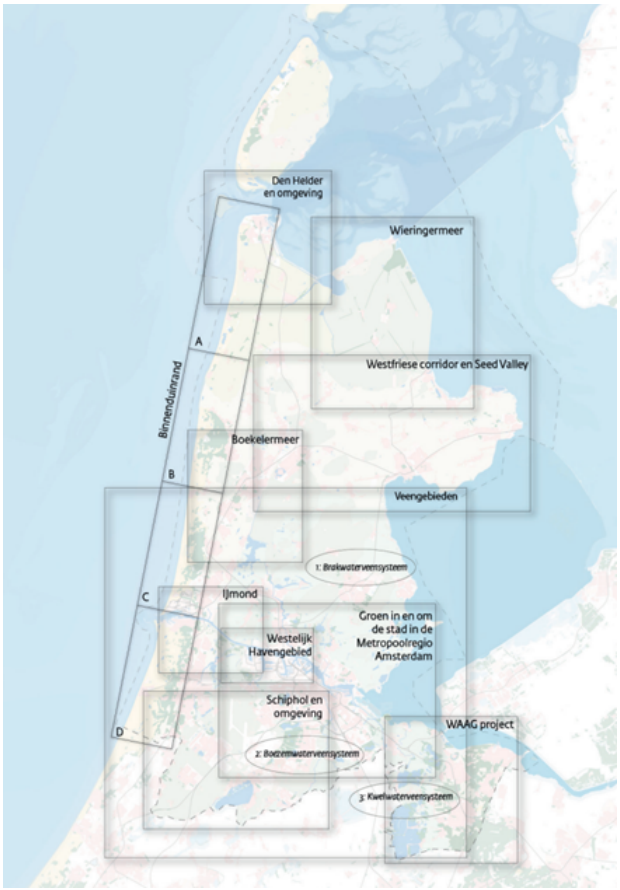

In tabel 4.16 is een koppeling gemaakt tussen de gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie en de uitspraken die over deze aandachtspunten zijn gedaan in de omgevingsvisie. De provincie Noord-Holland heeft de aanpak van een aantal van de aandachtspunten opgenomen in de omgevingsvisie (voor een uitgebreidere beschrijving van de aandachtspunten, zie tabel 4.16):

- Metropoolregio Amsterdam (MRA); meer vraag dan aanbod woningen:
  - om ruimte te kunnen bieden voor gewenste woningbouwontwikkelingen in de gebieden tussen stedelijk en landelijk gebied stelt de provincie Noord-Holland regels op die niet alleen inzetten op behoud, maar ook flexibiliteit bieden voor maatwerk in landschapsontwikkeling, toegespitst op het lokale onderscheidende landschappelijke karakter;
- IJmond; luchtkwaliteit scoort slecht door Tata Steel:
  - de provincie Noord-Holland continueert de inzet op ambitieus bronbeleid bij bedrijven waaronder Tata Steel, waarbij wordt gestuurd op het verminderen van schadelijke en hinderlijke uitstoot vanuit bronnen waar provincie Noord-Holland bevoegd gezag voor is;
- Schiphol en omgeving; geluidsoverlast door vliegtuigen:
  - de provincie Noord-Holland zet in op het realiseren van robuuste, groenblauwe overgangszones tussen stad en omliggend landschap, die bijdragen aan een gezondere leefomgeving door de realisatie van meer groen en daarnaast als geluidwerende maatregel kunnen dienen;
- Westfriese corridor en Boekelermeer (regio Alkmaar); meer vraag dan aanbod woningen:
  - woningbouw vindt voornamelijk binnenstedelijk plaats en geclusterd rond OV-knooppunten. Voor relatief omvangrijke woningbouwprojecten is er in de Metropoolregio Amsterdam voldoende ruimte binnenstedelijk als ook langs de lijn Den Helder-Schagen-Alkmaar-Zaanstad en Alkmaar Hoorn-Enkhuizen;
- Texel, Binnenduinrand, het Gooi; de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, zonder mogelijkheid van wateraanvoer:
  - tussen Camperduin en de Donkere Duinen wil de provincie Noord-Holland verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is, in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan en natuur, recreatie, energieopwek, toerisme en landbouw onafhankelijk te maken van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte;
- gebied tussen de Amstel en het Gooi, Waterland; de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, maar wel mogelijkheid van wateraanvoer (echter staat wateraanvoer vanuit de Rijn onder druk):
  - de provincie Noord-Holland investeert in dit gebied door het nemen van herstelmaatregelen, KRW-maatregelen en door het afronden van de NNN. Ook zet de provincie Noord-Holland op plekken met goed kwelwater op de flanken van het Gooi in op het ontwikkelen van nieuwe natuur.

Dit geeft weer hoe de gebied specifieke aanpak uit de omgevingsvisie is opgesteld in samenspel met het OER. Hierdoor wordt het iteratieve proces tussen de visie en het OER nogmaals onderstreept.

Tabel 4.16 Overzicht gebied specifieke aandachtspunten referentiesituatie en verwerking aandachtspunten in de omgevingsvisie

Gebieden	Gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie	Verwerking aandachtspunten in de omgevingsvisie
Metropoolregio Amsterdam (MRA)	hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters	de schaarste aan wat datecenters nodig hebben, waaronder energie, neemt toe. De belangrijkste uitdaging is de netcongestie. Zowel het transporteren van gevraagde als geleverde stroom vraagt om forse uitbreiding van het net. Het oplossen van netcongestie vergt daarom grote aanpassingen en vooral uitbreidingen van nationale en lokale elektriciteitsnetten. Daarnaast zijn het realiseren van lokale opwek en investeringen in waterstof- en warmtenetwerken belangrijk om de netcongestie te verminderen. Zo blijft voldoende capaciteit op het net om in het hoge energieverbruik van data centers te voorzien voor de MRA is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie ook is in de omgevingsvisie geen mogelijkheid tot het verminderen van het hoge energieverbruik van datacenters opgenomen
Metropoolregio Amsterdam (MRA)	meer vraag dan aanbod woningen	de provincie Noord-Holland maakt op basis van geschiktheid en haalbaarheid een keuze is mogelijke woningbouwlocaties. In de periode 2030 – 2050 zijn nog ongeveer 150.000 extra woningen nodig, deze moeten gerealiseerd worden op de woningbouwlocaties de verstedelijking in Noord-Holland concentreert zich voor een groot deel in en rondom de kernstad Amsterdam en in de bredere metropoolregio. Een groot deel van de woningbouwopgave van Noord-Holland landt binnen de Amsterdamse gemeentegrenzen. Maar tussen de stad en het landelijk gebied zijn groenblauwe scheggen aanwezig, deze gebieden zijn van belang voor de mens en flora en fauna. Maar de verstedelijkingsdruk in de MRA concentreert zich juist in de gebieden tussen stedelijk en landelijk gebied, en in het bijzonder in de randen van de scheggen om ruimte te kunnen bieden voor gewenste woningbouwontwikkelingen in de gebieden tussen stedelijk en landelijk gebied stelt de provincie Noord-Holland regels op die niet alleen inzetten op behoud, maar ook flexibiliteit bieden voor maatwerk in landschapsontwikkeling. Het maatwerk moet toegespitst zijn op het onderscheidende landschappelijke karakter op die plek binnen de MRA
Metropoolregio Amsterdam (MRA)	weinig betaalbare woningen	de provincie Noord-Holland zet in op de realisatie van woningbouw in een gezonde leefomgeving en aansluitend bij verschillende levensfasen, inkomens en zorgbehoeften: een passend woningaanbod dus. Het gaat niet alleen om aantallen, maar ook om kwaliteit, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid de provincie Noord-Holland zorgt voor een evenwichtige en betaalbare woningvoorraad doordat binnen elke woningbouwregio minimaal 30% van de nieuwbouw uit sociale huur en in totaal twee derde binnen het betaalbare segment bestaat voor de MRA is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie
Metropoolregio Amsterdam (MRA)	Zaanstreek: de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes van droge dagen	weerbaarheid is een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst van Noord-Holland. Weerbaar in het licht van klimaatverandering betekent dat de provincie Noord-Holland de leefomgeving zo inricht dat deze beschermd is tegen zeespiegelstijging en extremen als hevige neerslag, droogte en hitte. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier voor de Zaanstreek is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie
Wieringermeer	gemeente Hollands Kroon: hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters	de schaarste aan wat datecenters nodig hebben, waaronder energie, neemt toe. De belangrijkste uitdaging is de netcongestie. Zowel het transporteren van gevraagde als geleverde stroom vraagt om forse uitbreiding van het net. Het oplossen van netcongestie vergt daarom grote aanpassingen en vooral uitbreidingen van nationale en lokale elektriciteitsnetten. Daarnaast zijn het realiseren van lokale opwek en investeringen in waterstof- en warmtenetwerken belangrijk om de netcongestie te verminderen. Zo blijft voldoende capaciteit op het net om in het hoge energieverbruik van data centers te voorzien voor de Wieringenmeer (waarbinnen gemeente Hollands Kroon valt) is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie ook is in de omgevingsvisie geen mogelijkheid tot het verminderen van het hoge energieverbruik van datacenters beschreven
IJmond	luchtkwaliteit scoort slecht door Tata Steel	er is plaats voor de productie van staal in de IJmond, maar alleen als dit schoner en duurzaam wordt. Zo worden inwoners beschermd tegen onder andere milieuoverlast de provincie Noord-Holland continueert de inzet op ambitieus bronbeleid bij bedrijven waaronder Tata Steel, waarbij wordt gestuurd op het verminderen van schadelijke en hinderlijke uitstoot vanuit bronnen waar provincie Noord-Holland bevoegd gezag voor is
IJmond	hoog energiegebruik door Tata Steel	voor Tata Steel in IJmond is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie
Schiphol en omgeving	geluidsoverlast door vliegtuigen	in de kernen rondom Schiphol staat de leefbaarheid en vitaliteit onder druk. Wat betreft geluidbelasting is geluidbewust ontwikkelen een belangrijke randvoorwaarde daarnaast wordt het realiseren van robuuste, groenblauwe overgangszones tussen stad en omliggend landschap richting de omliggende woonkernen door de provincie Noord-Holland beoogd. Deze zones dragen bij aan een gezondere leefomgeving door de realisatie van meer groen (zuiverend landschap) en kunnen daarnaast als geluidwerende maatregel dienen (denk aan bossen/struiken of een ‘ribbellandschap’ zoals toegepast in park Buitenschot om het (grond)geluid te dempen)
Schiphol en omgeving	gemeente Haarlemmermeer: hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters	de schaarste aan wat datecenters nodig hebben, waaronder energie, neemt toe. De belangrijkste uitdaging is de netcongestie. Zowel het transporteren van gevraagde als geleverde stroom vraagt om forse uitbreiding van het net. Het oplossen van netcongestie vergt daarom grote aanpassingen en vooral uitbreidingen van nationale en lokale elektriciteitsnetten. Daarnaast zijn het realiseren van lokale opwek en investeringen in waterstof- en warmtenetwerken belangrijk om de netcongestie te verminderen. Zo blijft voldoende capaciteit op het net om in het hoge energieverbruik van data centers te voorzien voor Schiphol en omgeving (waar de Haarlemmermeer onderdeel van uitmaakt) is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie ook is in de omgevingsvisie geen mogelijkheid tot het verminderen van het hoge energieverbruik van datacenters beschreven

Schiphol en omgeving	gemeente Haarlemmermeer: stikstofgehalte is hoog	rondom Schiphol zet de provincie Noord-Holland in op Schiphol gebonden bedrijven. Voor niet Schiphol gebonden circulaire economie met grote emissies ziet de provincie Noord-Holland geen ruimte in dit gebied voor de Haarlemmermeer is dit aandachtspunt niet verder gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie
Westfriese corridor en Boekelermeer (regio Alkmaar)	meer vraag dan aanbod woningen	de provincie Noord-Holland maakt op basis van geschiktheid en haalbaarheid een keuze in mogelijke woningbouwlocaties. In de periode 2030–2050 zijn nog ongeveer 150.000 extra woningen nodig, deze moeten gerealiseerd worden op de woningbouwlocaties woningbouw vindt voornamelijk binnenstedelijk plaats en geclusterd rond OV-knooppunten. Door de grootschalig aanwezige werkgelegenheid in het zuiden van de provincie is de woningvraag hoog en wordt om die reden een groot deel van de woningbouw in Noord-Holland Zuid gerealiseerd. Voor relatief omvangrijke woningbouwprojecten is er in de Metropoolregio Amsterdam voldoende ruimte binnenstedelijk als ook langs de lijn Den Helder-Schagen-Alkmaar-Zaanstad en Alkmaar Hoorn-Enkhuizen
Westfriese corridor en Boekelermeer (regio Alkmaar)	weinig betaalbare woningen	de provincie Noord-Holland zet in op de realisatie van woningbouw in een gezonde leefomgeving en aansluitend bij verschillende levensfasen, inkomens en zorgbehoeften: een passend woningaanbod dus. Het gaat niet alleen om aantallen, maar ook om kwaliteit, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid de provincie Noord-Holland zorgt voor een evenwichtige en betaalbare woningvoorraad doordat binnen elke woningbouwregio minimaal 30% van de nieuwbouw uit sociale huur en valt in totaal twee derde binnen het betaalbare segment bestaat voor de regio Alkmaar is dit aandachtspunt niet gebied specifiek uitgewerkt in de omgevingsvisie
Texel, Binnenduinrand, Het Gooi	de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, zonder mogelijkheid van wateraanvoer	weerbaarheid is een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst van Noord-Holland. Weerbaar in het licht van klimaatverandering betekent dat de provincie Noord-Holland de leefomgeving zo inricht dat deze beschermd is tegen zeespiegelstijging en extremen als hevige neerslag, droogte en hitte. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier tussen Camperduin en de Donkere Duinen wil de provincie Noord-Holland verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan en natuur, recreatie, energieopwek, toerisme en landbouw onafhankelijk te maken van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. Op deze manier beoogt de provincie Noord-Holland de druk op onder andere de natuur door droogte te verlichten
Gebied tussen de Amstel en het Gooi, Waterland	de aspecten onder het thema ‘natuur’ komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, maar wel mogelijkheid van wateraanvoer (echter staat wateraanvoer vanuit de Rijn onder druk)	weerbaarheid is een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst van Noord-Holland. Weerbaar in het licht van klimaatverandering betekent dat de provincie Noord-Holland de leefomgeving zo inricht dat deze beschermd is tegen zeespiegelstijging en extremen als hevige neerslag, droogte en hitte kunnen opvangen. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier maar de effecten van klimaatverandering zijn nu al waar te nemen in de natuurgebieden in het Gooi. Door extreme droge periodes en extreem natte periodes gaan met name eiken- en beukenbomen dood. Daarom investeert de provincie Noord-Holland in dit gebied door het nemen van herstelmaatregelen, KRW-maatregelen en door het afronden van de NNN. Ook probeert de provincie Noord-Holland op plekken met goed kwelwater op de flanken van het Gooi nieuwe natuur te ontwikkelen

5

RAAKVLAKANALYSE RUIMTEBESLAG

De ruimte in Noord-Holland wordt intensief gebruikt en allerlei functies, zoals wonen, werken, natuur, landbouw, water, energie, mobiliteit en recreatie vragen allemaal om een plek. De provincie Noord-Holland maakt daarom een afweging in welke ontwikkeling waar prioriteit krijgt. Een belangrijk principe in deze afweging is het zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen.

Na het opstellen van de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid in hoofdstuk 4, waarbij de kansen en risico's van de oplossingsrichtingen zijn toegelicht, is het ruimtebeslag beschreven van elk van de oplossingsrichtingen waarop provincie Noord-Holland inzet. De oplossingsrichtingen die een voortzetting zijn van de referentiesituatie zijn niet opgenomen in de raakvlakanalyse. De raakvlakanalyse is dus gebaseerd op het voorgenomen beleid, opgebouwd uit de oplossingsrichtingen. Dit voorgenomen beleid is daarna geoptimaliseerd op basis van aandachtspunten vanuit milieu en omgeving. In dit proces zijn de oplossingsrichtingen aangescherpt en is de raakvlakanalyse aangepast aan dit geoptimaliseerde voorgenomen beleid.

De raakvlakken zijn over het algemeen benoemd bij de oplossingsrichting waaruit de raakvlakken voort komen, en niet bij het aspect waar ruimtebeslag van een oplossingsrichting optreedt. Dit hoofdstuk bevat een tekstuele samenvatting van de raakvlakanalyse, waarbij de voornaamste raakvlakken zijn benoemd. De volledige analyse, inclusief afbeeldingen, is opgenomen in bijlage III.

5.1 Water en bodem

Seizoensberging van water

De provincie reserveert de 5 tot 15 % diepste delen van alle polders voor waterberging.

Tabel 5.1 Raakvlakken ruimtebeslag 'seizoensberging van water'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'seizoensberging van water'
duurzame landbouw	veel van de 5 tot 15 % diepste delen van polders zijn in gebruik als agrarische percelen. Het ruimtebeslag hangt af van het waterpeil na waterberging
aandeel duurzame energie	enkele van de zoekgebieden voor zon en wind overlappen met de diepste delen van polders. Dit is bijvoorbeeld het geval in Medemblik, Enkhuizen en Waterland. Ook bevindt één van de mogelijke noodoverloopgebieden zich in een energieknooppunt: het Noordzeekanaalgebied ligt in het energieknooppunt IJmond en NZKG
energie-infrastructuur	de globale locaties van de zeven energetische en economische clusters overlapt met de diepste delen van polders

Klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk

De grootste veenweidegebieden bevinden zich in de regio Laag Holland, ten noorden van Amsterdam, en in de regio Groene Hart, ten zuiden en oosten van Amsterdam. Het tekort aan (oppervlakte-)water heeft op zichzelf staand geen ruimtebeslag, maar kan wel knelpunten voor functies zoals landbouw of natuur opleveren.

Tabel 5.2 Raakvlakken ruimtebeslag 'klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk'
biodiversiteit buiten NNN	buiten de veenweidegebieden is mogelijk minder doorspoelwater beschikbaar, waardoor de condities voor natuur buiten veenweidegebieden mogelijk verslechteren
duurzame landbouw	vernatten van de veenweidegebieden treedt voornamelijk op agrarische gronden op, waardoor mogelijk functiewijziging of aanpassing van bedrijfsvoering noodzakelijk is. Buiten de veenweidegebieden is mogelijk minder doorspoelwater beschikbaar, waardoor het agrarisch grondgebruik opschuift naar andere locaties buiten de veenweidegebieden

Vernatten veenweide

De grootste veenweidegebieden bevinden zich in de regio Laag Holland, ten noorden van Amsterdam, en in de regio Groene Hart, ten zuiden en oosten van Amsterdam. Het vernatten van de veenweidegebieden levert een tekort aan (oppervlakte-) water in de gebieden buiten de veenweidegebieden behalve in de IJmond en de Wieringermeerpolder op. Dit tekort heeft op zichzelf staand geen ruimtebeslag, maar kan wel knelpunten voor functies zoals landbouw of natuur opleveren.

Tabel 5.3 Raakvlakken ruimtebeslag 'vernatten veenweide'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'vernatten veenweide'
biodiversiteit buiten NNN	buiten de veenweidegebieden is mogelijk minder doorspoelwater beschikbaar, waardoor de condities voor natuur buiten veenweidegebieden mogelijk verslechteren
duurzame landbouw	vernatten van de veenweidegebieden treedt voornamelijk op agrarische gronden op, waardoor mogelijk functiewijziging of aanpassing van bedrijfsvoering noodzakelijk is. Buiten de veenweidegebieden is mogelijk minder doorspoelwater beschikbaar, waardoor het agrarisch grondgebruik opschuift naar andere locaties buiten de veenweidegebieden
landschap	vernatten van de veenweidegebieden leidt mogelijk tot wijzigingen in het landgebruik en heeft daarmee mogelijk effect op landschappelijke waarden

Verzilting

De locaties waar verzilting optreedt, zijn:

- de oostkant van Texel;
- Den Helder;
- delen van de Wieringermeerpolder;
- delen van het noordoosten van West-Friesland;
- rondom het stedelijk gebied Alkmaar;
- tussen Monnickendam en Purmerend;
- tussen Purmerend en Middenbeemster;
- ten zuidwesten van Purmerend;
- Haarlemmermeerpolder;
- Amsterdam Zuidoost;
- Weesp;
- Naarden.

Tabel 5.4 Raakvlakken ruimtebeslag 'verzilting'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'verzilting'
VHR-natuurherstel (N2000)	overlap tussen de locaties met de meeste verzilting en N2000-gebieden: - aan de noordelijkste rand van de Wieringermeerpolder - ten (noord-)oosten van Alkmaar - tussen Monnickendam en Purmerend - ten noorden van Haarlem uit de oplossingsrichting blijkt niet op welke locaties verzilting wel of niet wordt tegengegaan. Het uiteindelijke ruimtebeslag van verzilting op bovenstaande N2000-gebieden is groter wanneer de provincie ervoor kiest om de verzilting niet tegen te gaan
Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	overlap tussen de locaties met de meeste verzilting en NNN-gebieden: - aan de noordelijkste rand van de Wieringermeerpolder - ten (noord-)oosten van Alkmaar - tussen Monnickendam en Purmerend - ten noorden van Haarlem uit de oplossingsrichting blijkt niet op welke locaties verzilting wel of niet wordt tegengegaan. Het uiteindelijke ruimtebeslag van verzilting op bovenstaande NNN-gebieden is groter wanneer de provincie ervoor kiest om de verzilting niet tegen te gaan
aandeel duurzame energie	in de gebieden met de meeste verzilting met een kleibodem, is de aanleg van de volgende hernieuwbare energiebronnen voorzien: - Wieringermeerpolder: zonne-energie - ten (noord-)oosten van Alkmaar: zonne-energie, windenergie - tussen Monnickendam en Purmerend: niet voorzien - tussen Purmerend en Middenbeemster: zonne-energie - ten noorden van Haarlem: zon- en windenergie verzilting kan corrosie aan energie-infrastructuur veroorzaken
duurzame landbouw	in gebieden waar de bodemcondities wijzigen is mogelijk functiewijziging of aanpassing van bedrijfsvoering noodzakelijk

Waterveiligheid

De provincie reserveert ruimte voor toekomstige dijkversterkingen, vooral langs de dijken langs het IJsselmeer en het Markermeer, en voor de uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland. De gebieden met de grootste overstromingsdiepte zijn de Wieringermeerpolder, de polder ten oosten van Hoorn en de omgeving van de Loosdrechtse plassen.

Tabel 5.5 Raakvlakken ruimtebeslag 'waterveiligheid'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'waterveiligheid'
VHR-natuurherstel (N2000)	(ruimtereserveringen voor) dijkversterkingen langs de IJsselmeer- en Markermeerkust en uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland zorgen mogelijk voor botsingen met natuurdoelstellingen van N2000-gebieden langs deze kusten
Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	(ruimtereserveringen voor) dijkversterkingen langs de IJsselmeer- en Markermeerkust en uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland zorgen mogelijk voor botsingen met natuurdoelstellingen van NNN-gebieden langs deze kusten
duurzame landbouw	(ruimtereserveringen voor) dijkversterkingen langs de IJsselmeer- en Markermeerkust en uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland zorgen mogelijk voor botsingen met landbouwgrond
landschap	(ruimtereserveringen voor) dijkversterkingen langs de IJsselmeer- en Markermeerkust en uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland zorgen mogelijk voor botsingen met landschappelijke waarden langs deze kusten
cultuurhistorie	(ruimtereserveringen voor) dijkversterkingen langs de IJsselmeer- en Markermeerkust en uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland zorgen mogelijk voor botsingen met cultuurhistorische waarden langs deze kusten
woningaanbod	(ruimtereserveringen voor) dijkversterkingen langs de IJsselmeer- en Markermeerkust en uitbreiding van de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland zorgen mogelijk voor botsingen met woningbouwplannen langs deze kusten. De gebieden met de grootste overstromingsdiepte zijn de Wieringermeerpolder, de polder ten oosten van Hoorn en de omgeving van de Loosdrechtse plassen. In deze gebieden zijn woningbouwplannen voorzien, bijvoorbeeld bij Obdam, en net ten noorden van Medemblik
aandeel duurzame energie	in de Wieringermeerpolder zijn ook opweklocaties voor zonne- en windenergie voorzien, en een 380 kV-verbinding. Mogelijk kunnen deze functies gecombineerd worden, wat hun ruimtebeslag kleiner maakt

Waterwingebied

Zoekgebieden voor drinkwaterwinning bevinden zich voornamelijk in het duingebied, de Haarlemmermeer en in het Gooi. In het duingebied en in het Gooi is veel ruimtelijke overlap met NNN- en Natura 2000-gebieden. Daarnaast is er overlap met landbouwgronden. Onttrekking van water kan een risico vormen voor natuurwaarden en landbouw en daarmee is mogelijk sprake van een ruimtelijke botsing. Tegelijkertijd bieden grondwaterbeschermingsgebieden kansen om de waterkwaliteit te bevorderen.

Tabel 5.6 Raakvlakken ruimtebeslag 'waterwingebied'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'waterwingebied'
VHR-natuurherstel (N2000)	zoekgebieden voor waterwinning overlappen met N2000-gebieden. De onttrekking van water kan een conflict vormen met de waarden van N2000-gebieden
Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	zoekgebieden voor waterwinning overlappen met NNN-gebieden. De onttrekking van water kan een conflict vormen met de waarden van NNN-gebieden
duurzame landbouw	nieuwe grondwaterbeschermingsgebieden overlappen met landbouwgronden. De onttrekking van water kan een conflict vormen met deze landbouwgronden. Daarnaast kunnen er meer restricties gelden voor landbouwactiviteiten

5.2 Energie infrastructuur en energie opwek

Energievraag en knooppunten

Provincie Noord-Holland zet in op zeven energetische en economische clusters:
- Den Helder;
- Agriport;
- Boekelermeer;
- IJmond;
- Westpoort;
- Amsterdam Zuidoost;
- Haarlemmermeer.

De provincie maakt daarnaast ook ruimte voor energie-infrastructuur op plaatsen buiten de energieknooppunten die niet onderdeel zijn van het decentrale energiesysteem.

Tabel 5.7 Raakvlakken ruimtebeslag 'energievraag en knooppunten'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'energievraag en knooppunten'
VHR-natuurherstel (N2000)	de energetische en economische clusters overlappen mogelijk met Natura 2000-gebieden
Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	de energetische en economische clusters overlappen mogelijk met NNN-gebieden
duurzame landbouw	de energetische en economische clusters overlappen mogelijk met duurzame landbouwgronden
woningaanbod	diverse woningbouwplannen bevinden zich in de energetische en economische clusters, bijvoorbeeld in cluster IJmond
aandeel duurzame energie	nabij elk van de zeven bovengenoemde energetische en economische clusters bevinden zich zoekgebieden voor zonne- en/of windenergie. De voornaamste zoekgebieden voor zon bevinden zich langs de N9 in de kop van Noord-Holland, aan de rand van de Wieringermeerpolder, langs de A10 ring Noord bij Amsterdam, bij Schiphol en langs de Leidsevaartweg bij Heemstede. De voornaamste zoekgebieden voor wind bevinden zich in het Westhavengebied, in de polders bij Waterland en in de Gouwzee, ten zuiden van Nieuw-Vennep, en ten zuiden van Kudelstaart. De voornaamste zoekgebieden voor zon en wind bevinden zich in de IJmond, langs de kruising van het Noordzeekanaal en de A9 en tussen Alkmaar en Heerhugowaard. Of er een botsing optreedt tussen het realiseren van de energieclusters en voorgenoemde ambities op het gebied van hernieuwbare energie, hangt af van de mate van functiecombinatie
landschap	de aanleg van energie-opweklocaties en -infrastructuur kan botsen met het behouden van landschappelijke waarden, zoals (bebouwings-)linten, kusten (IJsselmeerkust), vaarten en kanalen en dijken (zoals provinciale monumenten Westfriese Omringdijk en Noorder IJ en Zeedijken
cultuurhistorie	de aanleg van energie-opweklocaties en -infrastructuur kan botsen met het behouden van cultuurhistorische waarden, zoals de vrije ruimte van molenbiotopen (waarvan merendeel rijksmonumenten) en omgeving monumenten, de erfkwaliteit van (agrarische-) erven en stolpenstructuren die de gebiedskarakteristieken bepalen

Energieopwek

Provincie Noord-Holland zet in op zeven energetische en economische clusters:
- Den Helder;
- Agriport;
- Boekelermeer;
- IJmond;
- Westpoort;
- Amsterdam Zuidoost;
- Haarlemmermeer.

Tabel 5.8 Raakvlakken ruimtebeslag 'energieopwek'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'energieopwek'
wateroverlast	de maximale overstromingsdiepte verschilt sterk per opweklocatie. De overstromingsdiepte tast de toekomstbestendigheid van de locaties aan
aandeel duurzame energie	in de RES'en is in de Boekelermeerpolder een zoekgebied voor windenergie opgenomen. Of er een botsing optreedt tussen het realiseren van de energetische en economische clusters en windenergie, hangt af van de mate van functiecombinatie
energie-infrastructuur	in de huidige situatie is er voor het terugleveren van energie aan het net een tekort aan transportcapaciteit met wachtrij in de bovenste helft van Noord-Holland; grofweg vanaf IJmuiden tot Monnickendam richting het Noorden (inclusief Texel). Het ruimtebeslag omvat het realiseren van extra masten en energiestations
landschap	de aanleg van energie-opweklocaties en -infrastructuur kan botsen met het behouden van landschappelijke waarden, zoals (bebouwings-)linten, kusten (IJsselmeerkust), vaarten en kanalen en dijken (zoals provinciale monumenten Westfriese Omringdijk en Noorder IJ en Zeedijken
cultuurhistorie	de aanleg van energie-opweklocaties en -infrastructuur kan botsen met het behouden van cultuurhistorische waarden, zoals de vrije ruimte van molenbiotopen (waarvan merendeel rijksmonumenten) en omgeving monumenten, de erfkwaliteit van (agrarische-) erven en stolpenstructuren die de gebiedskarakteristieken bepalen

Energieopwek met warmte

Energieopwek met warmte heeft een gering bovengronds ruimtebeslag, maar vereist wel goede afstemming met de huidige inrichting van de ondergrond. Een ruimtelijke botsing met woningbouw is mogelijk, maar ten tijde van het opstellen van de raakvlakanalyse niet in te schatten omdat de plannen nog onzeker zijn. Er bestaan ook kansen om deze functies te combineren.

Tabel 5.9 Raakvlakken ruimtebeslag 'energie opwek met warmte'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'energieopwek met warmte'
woningaanbod	nabij locaties waar kansen liggen voor energieopwek met warmte zijn ook plannen voor woningbouw

5.3 Wonen

Binnenduinrand

De duinen zijn de meest geschikte locaties voor ruimtelijke ontwikkeling wanneer wordt gekeken naar de factoren waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en de beschikbaarheid van drinkwater.

Tabel 5.10 Raakvlakken ruimtebeslag 'binnenduinrand'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'binnenduinrand'
woningaanbod	niet alle locaties in de binnenduinrand zijn meer geschikt voor woningbouw door het uitbreiden van de waterwin- en infiltratiegebieden. De benodigde woningen moeten elders in de provincie gerealiseerd worden

Industrie en woningen

Als één van de energetische en economische clusters wordt Boekelermeer uitgebreid.

Tabel 5.11 Raakvlakken ruimtebeslag 'industrie en woningen'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'industrie en woningen'
Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	uitbreiding van de Boekelermeer veroorzaakt mogelijk een ruimtelijk conflict met NNN-gebieden ten westen en zuidwesten van de Boekelermeer
landschap	uitbreiding van de Boekelermeer veroorzaakt mogelijk een ruimtelijk conflict met beschermd landschap Noord-Kennemerland

5.4 Landbouw

Waardevolle landbouwgronden

De kleigronden bevinden zich grofweg in West-Friesland, de Kop van Noord-Holland, ten oosten van Alkmaar en in de Beemster. Er is geen aanvullend ruimtebeslag, omdat er geen nieuwe agrarische gronden worden aangewezen ten opzichte van de referentiesituatie.

5.5 Natuur

Kwalitatieve natuur

De soortendiversiteit in Noord-Holland is het laagst op de volgende locaties (voorzien van huidig bodemgebruik):

- Wieringerwaard: landgebruik 'overig agrarisch terrein';
- Tuitjenhorn: landgebruik 'woongebied', 'sociaal-culturele voorziening' en 'overig agrarisch terrein';
- Heerhugowaard: landgebruik 'bedrijfsterrein', 'glastuinbouw', en 'overig agrarisch terrein';
- Midden-Beemster: landgebruik 'overig agrarisch terrein'.

Het verhogen van de biodiversiteit kan extra ruimte vereisen op deze locaties en botsen met de huidige functies. De benodigde hoeveelheid extra ruimte hangt af van de mate van functiecombinatie. De provincie zet in op overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied, maar hier is nog geen ruimtebeslag van bekend.

Natuurdoelen

De provincie zet in op stikstofzones rondom stikstofgevoelige natuur. Hier worden maatregelen getroffen gericht op emissiereductie en het verminderen van stikstofdepositie.

Tabel 5.12 Raakvlakken ruimtebeslag 'kwalitatieve natuur'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'kwalitatieve natuur'
duurzame landbouw	een ruimtelijk knelpunt kan ontstaan tussen de stikstofzones rond Natura 2000-gebieden en agrarisch landgebruik. Op de zand- en kleigronden is dit het geval voor bloembollenteelt bij Den Helder, agrarisch grasland langs de duinen van Bergen tot Beverwijk en voor akkerbouw en agrarisch grasland op Texel
woningaanbod	de stikstofzones rond Natura 2000-gebieden overlappen (afhankelijk van de precieze omvang van de zones) gedeeltelijk met woningbouwlocaties met planstatus onherroepelijk/vastgesteld
aandeel duurzame energie	de stikstofzones rond Natura 2000-gebieden overlappen (afhankelijk van de precieze omvang van de zones) op zand- en kleigronden op enkele locaties met de RES zoekgebieden voor zonne- en windenergie: - bij Beverwijk (zoekgebied zonne- en windenergie - bij Beverwijk (zoekgebied zonne-energie) - bij Schagen (zoekgebied zonne-energie)

Nieuwe natuur

De provincie geeft aan geen nieuwe natuur aan te leggen specifiek om de recreatiedruk op te vangen. Wel komen in andere oplossingsrichtingen ontwikkelingen naar voren waarbij nieuwe natuur en recreatiemogelijkheden als hoofddoel of als meekoppelkans kunnen worden beschouwd. Het gaat dan bijvoorbeeld om groene overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied, het versterken van groenblauwe structuren en het aanwijzen van waterwin- en infiltratiegebieden. Deze nieuwe gebieden kunnen de recreatiedruk op bestaande natuur verlichten. Het ruimtebeslag van deze ontwikkelingen wordt uitgewerkt in de betreffende oplossingsrichtingen.

5.6 Recreatie

Recreatieaanbod

De provincie wil extra recreatieaanbod creëren. Steden zoals Amsterdam, Haarlem, Beverwijk, Hilversum, Hoofddorp, Bussum, Weesp, Zaandam, Purmerend en Alkmaar hebben het hoogste tekort aan recreatieplaatsen in 2040. Het realiseren van extra recreatieplaatsen aan de randen van deze steden is het meest voor de hand liggend en komt naar voren in andere oplossingsrichtingen (bijvoorbeeld in het realiseren van betere groen-blauwe dooradering en het creëren van overgangszones tussen stedelijk en landelijkgebied, beide in combinatie met het realiseren van recreatiemogelijkheden). Verder zet de provincie in op een aantal nieuwe recreatieve verbindingen en gebieden, zoals in de binnenduinrand en in Westfriesland. Het ruimtebeslag hiervan is dus afhankelijk van de mate van functiecombinatie met bijvoorbeeld natuur.

Tabel 5.13 Raakvlakken ruimtebeslag 'recreatieaanbod'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'recreatieaanbod'
omvang economie	het realiseren van extra recreatieplaatsen aan de randen van deze steden kan een ruimtelijke botsing vormen met ruimte voor werklocaties (bijvoorbeeld bedrijventerreinen in industrie)
woningaanbod	het realiseren van extra recreatieplaatsen aan de randen van deze steden kan een ruimtelijke botsing vormen met ruimte voor woningbouw
duurzame landbouw	het realiseren van extra recreatieplaatsen aan de randen van deze steden kan een ruimtelijke botsing vormen met ruimte voor duurzame landbouw

5.7 Landschap en erfgoed

UNESCO

De UNESCO-locaties in Noord-Holland zijn:

- droogmakerij De Beemster;
- de Amsterdamse grachtengordel;
- de Hollandse Waterlinies (samenvoeging van wereld erfgoed locaties de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie);
- Waddenzee.

Tabel 5.14 Raakvlakken ruimtebeslag 'UNESCO'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'UNESCO'
bodemdaling	de veenweidegebieden overlappen gedeeltelijk met de Hollandse Waterlinies. Er zijn ook woningbouwlocaties voorzien in de grachtengordel van Amsterdam, maar dit is al stedelijk gebied en deze tasten bovendien de grachten niet aan
woningaanbod	enkele woningbouwlocaties bevinden zich in de Beemster en Hollandse Waterlinies

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'UNESCO'
aandeel duurzame energie	de tracéopties voor de 380 kV-verbinding doorkruisen de Beemster en de Hollandse Waterlinies. Zoekgebieden voor zonne- en windenergie doorkruisen of bevinden zich in de Hollandse Waterlinies

Landschap en erfgoed

In Noord-Holland zijn archeologische monumenten zoals opgenomen in de Noord-Hollandse Omgevingsverordening, provinciale monumenten zoals opgenomen in de Verordening Provinciale Monumenten, Beschermd Landschap en structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuur. Structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie in Noord-Holland zijn de Hollandse Waterlinies (samenvoeging Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie), Westfriese Omringdijk en stolpenstructuren. De archeologische monumenten zijn:

- Maantjesland in Opmeer
- Abdij in Bergen;
- Bleumerweg in Castricum;
- Hendriksloot in Castricum;
- Kronenburg in Castricum;
- Geest van Heemstede in Castricum;
- Uitgeesterbroek 1 en 2 in Uitgeest.

Tabel 5.15 Raakvlakken ruimtebeslag 'landschap en erfgoed'

Aspect	Raakvlakken met het ruimtebeslag van 'landschap en erfgoed'
bodemdaling	de veenweidegebieden overlappen met beschermd landschap ten noorden van Amsterdam en in Amsterdam Zuidoost. De veenweidegebieden overlappen ook met de Hollandse Waterlinies (bij Zwanenburg, Aalsmeer, Uithoorn, Krommenie en de Loosdrechtse plassen). Vernatting van de veenweidegebieden kan een beslag op de ruimte leggen
woningaanbod	woningbouwlocaties overlappen op veel locaties in Noord-Holland met landschappelijke waarden
aandeel duurzame energie	de zoekgebieden voor de opwek van zonne- en windenergie doorkruisen landschappelijke waarden op onder andere de volgende locaties: - ten westen van Schagen (zoekgebied zonne-energie en Westfriese Omringdijk) - ten noorden van Zwanenburg (zoekgebied windenergie en beschermd landschap) - langs de A9 (zoekgebied zonne-energie en beschermd landschap) - ten zuiden van Zwanenburg (zoekgebied zonne-energie en beschermd landschap) - ten westen van Uithoorn (zoekgebied zonne-energie en structuur Hollandse Waterlinies) - langs de A10 Amsterdam-Noord (zoekgebied zonne-energie en structuur Hollandse Waterlinies) de tracéopties voor de 380 kV-verbinding doorkruisen de structuren Hollandse Waterlinies, de Westfriese Omringdijk en bevinden zich op diverse locaties in beschermd landschap de zoekgebieden voor electrolysers als onderdeel van het VAWOZ-programma bij het Amsterdamse Westhavengebied liggen in beschermd landschap, evenals de zoekgebieden voor converterstations ten noorden van het Noordzeekanaal. Ook de zoekgebieden voor converterstations ten noorden van de ring A10 Noord liggen in beschermd landschap. Diverse VAWOZ elektriciteitsroutes doorkruisen de structuren Hollandse Waterlinies en de Westfriese Omringdijk

5.8 Conclusie

De raakvlakken treden vooral op bij ruimtebeslag van bodem- en watersturende oplossingsrichtingen, energie-gerelateerde oplossingsrichtingen en groenblauwe overgangszones. Bodem- en watersturende oplossingsrichtingen, zoals seizoensberging van water, vernatten veenweiden en verzilting, hebben vooral raakvlakken met landbouw en natuur.

In sommige gevallen leiden deze oplossingsrichtingen tot functiewijzigingen en functiebeperkingen. Er is bijvoorbeeld sprake van functiewijziging als landbouwgronden te nat worden door het vernatten van veenweidegebieden. Van functiebeperkingen is sprake bij het uitbreiden van waterwin- en infiltratiegebieden, waardoor er meer gebruiksbeperkingen gaan gelden.

Energieopwek en -infrastructuur leggen veel beslag op de beschikbare ruimte. Door de clustering van grootschalige energievoorzieningen en -gebruikers is er op sommige locaties (bij de zeven energetische en economische clusters) veel ruimtebeslag, maar hierdoor blijft ruimtebeslag van energievoorzieningen en -gebruikers elders in de provincie bespaard. Bij de clusters treden vooral knelpunten op met landbouw, natuur en landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Lokale, decentrale opwek is kleinschaliger en heeft minder ruimtebeslag. Lokaal kunnen er zowel knelpunten als meekoppelkansen ontstaan met woningbouw en (kleinschalige) industrie- en bedrijvenlocaties.

Tot slot zet de provincie in op overgangszones en groenblauwe dooradering aan de randen van stedelijke gebieden (vooral om woongebieden). Het staat nog niet vast in hoeverre deze overgangszones functies combineren. Er bestaan zowel knelpunten als meekoppelkansen voor recreatie, natuur, landschap, cultuurhistorie en duurzame landbouw in deze zones.

6

PASSENDE BEOORDELING

Wanneer significante gevolgen op Natura 2000-gebieden niet zijn uit te sluiten, is een passende beoordeling op grond van de Omgevingswet noodzakelijk. De Omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland schetst een beeld voor de fysieke leefomgeving van de provincie op de langere termijn. In de omgevingsvisie worden keuzes gemaakt, waarvan het op voorhand niet is uit te sluiten dat deze keuzes afzonderlijk of in samenhang kunnen leiden tot significante gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden in en rondom de provincie. Gezien het niveau van deze OER wordt in deze passende beoordeling niet getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van relevante Natura 2000-gebieden binnen provincie Noord-Holland. Er wordt in deze passende beoordeling getoetst aan de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden.

Het doel van de passende beoordeling is:
- het in beeld brengen van de risico's op aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-netwerk als gevolg van het nieuwe beleid uit de omgevingsvisie;
- het beschrijven van bronmaatregelen, mitigerende maatregelen en/of beleidsaanpassingen die nodig zijn om significante effecten te voorkomen;
- het zo mogelijk benoemen van kansen op positieve effecten voor het Natura 2000-gebieden.

De passende beoordeling voor de omgevingsvisie sluit aan bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Gezien het abstracte karakter van de beleidskeuzes is de passende beoordeling op hoofdlijnen. De passende beoordeling bestaat uit een beschrijving van de relevante Natura 2000-gebieden binnen de provincie Noord-Holland. Voorliggende globale passende beoordeling richt zich enkel op de Natura 2000-gebieden binnen provincie Noord-Holland. Het is echter goed om rekening te houden met het feit dat negatieve effecten die worden beschreven ook tot negatieve effecten kunnen leiden op Natura 2000-gebieden. Vervolgens wordt ingegaan op de belangrijkste knelpunten voor het behalen van de Natura 2000-doelen en worden de risico's op aantasting van de natuurlijke kenmerken in kaart gebracht voor de gekozen oplossingsrichtingen.

6.1 Wettelijk kader

Onder de Omgevingswet (Ow) maakt natuur onderdeel uit van de fysieke leefomgeving. Hierdoor valt natuur(bescherming) onder de reikwijdte van de Omgevingswet. De Omgevingswet bevat instrumenten om natuurgebieden te beschermen. De instrumenten zien op Natura 2000-gebieden, NNN-gebieden en aangewezen bijzondere natuurgebieden en landschappen (artikel 2.44 Ow).

Natura 2000 is de benaming voor een Europees netwerk van natuurgebieden waarin belangrijke flora en fauna voorkomen, gezien vanuit een Europees perspectief. In juridische zin komt Natura 2000 voort uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. Elk Natura 2000-gebied wordt vastgesteld door middel van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit is, behalve onder andere de begrenzing van het gebied, vastgesteld welke natuurwaarden in dat gebied beschermd zijn, de zogeheten instandhoudingsdoelstellingen. Instandhoudingsdoelstellingen betreffen zowel habitattypen als habitat- en vogelsoorten.

Activiteiten die invloed hebben op Natura 2000-gebieden worden onder de Omgevingswet Natura 2000-activiteiten genoemd. Een Natura 2000-actitiviteit wordt gedefinieerd als: ‘activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000- gebied.’. Natura 2000-activiteiten zijn vergunningplichtig op grond van artikel 5.1 lid 1 sub e Ow. Dit artikel vormt de Nederlandse implementatie van artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Het is voorts verboden om te handelen in strijd met een voorschrift van een omgevingsvergunning voor een Natura 2000-activiteit (artikel 5.5 lid 2 onder f Ow). Activiteiten waarvan significante gevolgen op voorhand op grond van objectieve gegevens kunnen worden uitgesloten, zijn niet vergunningplichtig. Daarnaast zijn er hoofdstuk 11 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) nog andere gevallen aangewezen die zijn vrijgesteld van de vergunningplicht. Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied, maar ook activiteiten buiten een Natura 2000-gebied kunnen effect hebben op het Natura 2000-gebied. Als deze effecten significant zijn dan is er vanwege de ‘externe werking van een Natura 2000-gebied’ ook sprake van een Natura 2000-activiteit.

6.2 Huidige situatie Natura 2000-gebieden

Binnen de provincie Noord-Holland zijn 19 Natura 2000-gebieden aanwezig (zie afbeelding 6.1). Voor veertien gebieden is de provincie Noord-Holland het bevoegd gezag. Voor de overige vijf Natura 2000-gebieden is het Rijk bevoegd gezag. Een overzicht van de Natura 2000-gebieden met knelpunten en in hoeverre instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald is weergegeven in tabel 6.1. De volledige instandhoudingsdoelstellingen van de negentien Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in bijlage I van de Staat van Noord-Holland (opgenomen in bijlage I van voorliggend rapport).

Afbeelding 6.1 Natura 2000-gebieden binnen provincie Noord-Holland (provinciegrens is aangegeven met zwarte lijn)

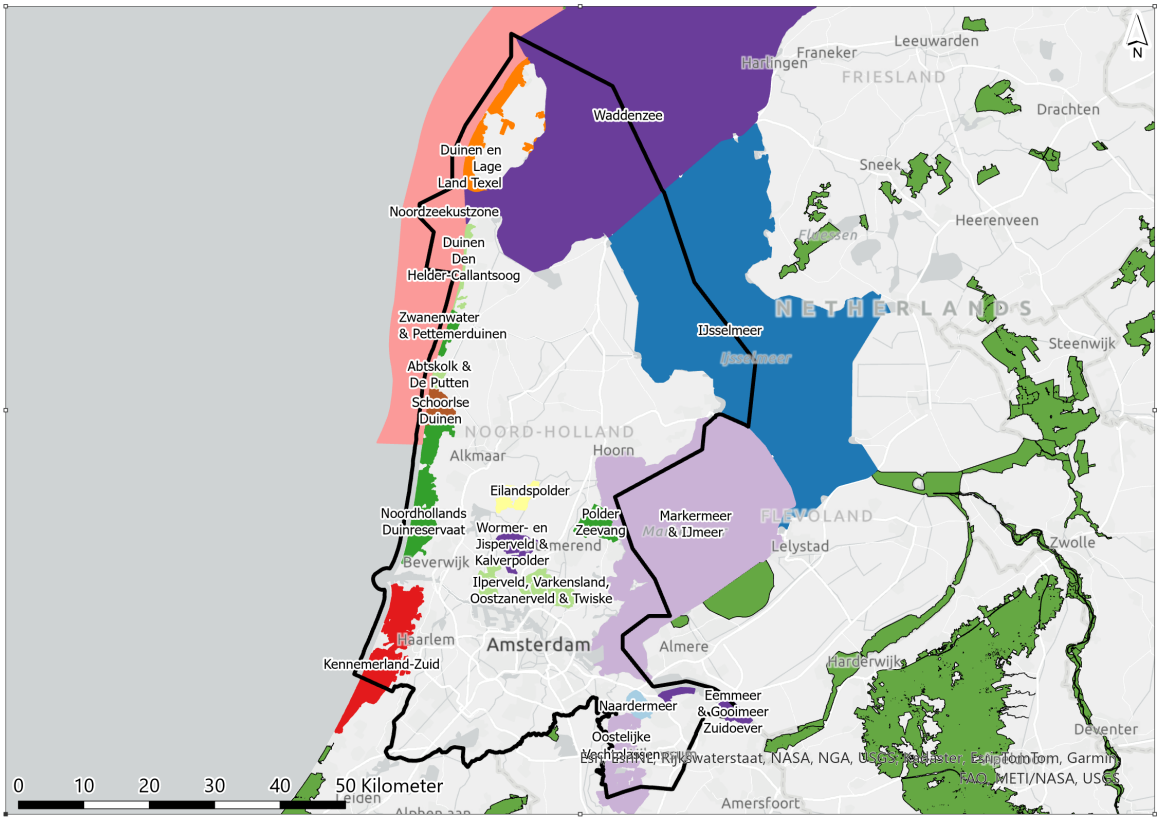

Tabel 6.1 Overzicht knelpunten en in hoeverre instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald voor Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland (bronnen: natuurdoelanalyses en beheerplannen)

Natura 2000-gebied	Knelpunten	Instandhoudings-doelstellingen gehaald	Bevoegd gezag
Abtskolk & De Putten	geen knelpunten (bron: beheerplan)	veelal wel gehaald (bron: beheerplan)	provincie Noord-Holland
Duinen Den Helder - Callantsoog	afname van winddynamiek, begrazings- en betredingsdynamiek, (te) hoge stikstofdepositie, oprukkende invasieve exoten en verstruweling (bron: natuurdoelanalyse)	veelal niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Duinen en Lage Land Texel	stikstofdepositie, bodem, hydrologie (waterkwaliteit en waterkwantiteit), gebrek aan verstuivingsdynamiek, invasieve exoten, verminderde (of geheel weggevallen) konijnenbegrazing, begrazingsdynamiek en recreatiedruk (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend 'ja, mits' en 'nee, tenzij' (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Eemmeer & Gooimeer Zuidoever	te weinig broedgebieden voor visdief en voedselbeschikbaarheid voor visdief en slobeend (bron: beheerplan)	overwegend wel gehaald (bron: beheerplan)	Rijk
Eilandspolder	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), stikstofdepositie, verzoeting, recreatiedruk, groei van de populatie ganzen, beheerkeuzes (een gebrek aan overjarig riet) en de aanwezigheid van exoten, zoals Canadese gans, appelbes, guldenroede en grote berenklauw (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
IJsselmeer	waterdynamiek en -kwaliteit, stikstofdepositie, windpark Friesland, recreatie, exoten en toxische stoffen (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: beheerplan)	Rijk
Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), stikstofdepositie, verzoeting, afname van de watervegetatie, toename van exoten, recreatiedruk, begrazing van moerasvegetaties en eutrofiëring door ganzen en gebrek aan maaien (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Kennemerland-Zuid	onvoldoende winddynamiek, wegvallen konijnenbegrazing, (te) hoge stikstofdepositie en toenemende invloed van invasieve exoten en oprukkende verstruweling (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland voor het noordelijke deel en provincie Zuid-Holland voor het zuidelijke deel
Markermeer & IJmeer	voedselbeschikbaarheid, rust en ruimte (bron: beheerplan)	gedeeltelijk wel gehaald, gedeeltelijk niet gehaald (bron: beheerplan)	Rijk
Naardermeer	het watersysteem is ontoereikend (zoals onvoldoende waterkwaliteit, uitblijven basenrijke kwel en te geringe peilfluctuatie), atmosferische stikstofdepositie en aanvoer via het inlaatwater van (te veel) stikstof naar het oppervlaktewater (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland

Natura 2000-gebied	Knelpunten	Instandhoudings-doelstellingen gehaald	Bevoegd gezag
Noord-Hollands Duinreservaat	gebrek aan verstuivingsdynamiek, hydrologie, stikstofdepositie, invasieve exoten, bodem en wegvallen van konijnenbegrazing (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Noordzeekustzone	civiele werken en overige activiteiten, recreatie, visserij, exoten, toxische stoffen en vogelgriep (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: beheerplan)	Rijk
Oostelijke Vechtplassen	bodem- en waterkwaliteit, stikstofdepositie, oppervlakte en versnippering, invloed van vraat van watervogels en exoten en recreatiedruk (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Polder Westzaan	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), te hoge stikstofdepositie, verzoeting, afname van de watervegetatie, toename van exoten, recreatiedruk en gebrek aan beheer in particuliere terreinen (bron: natuurdoelanalyse)	veelal niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Polder Zeevang	geen knelpunten (bron: beheerplan)	vrijwel allemaal gehaald (bron: beheerplan)	provincie Noord-Holland
Schoorlse Duinen	gebrek een verstuivingsdynamiek, hydrologie, stikstof, invasieve exoten, bodem en wegvallen konijnbegrazing (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend 'ja, mits' (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Waddenzee	water- en sedimentbeweging en (hydro)morfologie, bodem, stikstof, civiele werken en overige activiteiten, recreatie, visserij, exoten, toxische stoffen en vogelgriep (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: beheerplan)	Rijk
Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), stikstofdepositie, verzoeting, recreatiedruk, groei van de populatie ganzen en kleine mantelmeeuw, beheerkeuzes (een gebrek aan overjarig riet) en de aanwezigheid van exoten, zoals Canadese gans, appelbes en cranberry (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland
Zwanenwater & Pettemerduinen	belemmering sleutelprocessen, weggevallen konijnenbegrazing, hydrologische situatie, (te) hoge stikstofdepositie, en invasieve exoten en oprukkende verstruweling (bron: natuurdoelanalyse)	overwegend niet gehaald (bron: natuurdoelanalyse)	provincie Noord-Holland

6.3 Het voorkeursalternatief

In het OER provincie Noord-Holland wordt in het voorgenomen beleid beschreven waarop de ontwikkelingen in de provincie gericht zijn. Gevolgen van deze ontwikkelingen kunnen een negatieve doorwerking hebben op Natura 2000-gebieden, maar kunnen ook positief doorwerken of helemaal geen (meetbare) gevolgen hebben. De ingrepen kunnen worden beoordeeld aan de hand van vier thema's:

- stikstofdepositie;
- waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten natura 2000-gebieden;
- recreatiedruk; en
- natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden.

In tabel 6.2 staan per thema de ingrepen en hun bijbehorende effecten beschreven en de mogelijke doorwerking die deze effecten hebben op Natura 2000-gebieden.

Tabel 6.2 Ingreep-effect relaties en de mogelijk doorwerking op Natura 2000-gebieden

Ingreep	Effect(en)	Doorwerking op Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland
Stikstofdepositie		
stimuleren gebruik van duurzame vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer of uitstootvrije voer- en vaartuigen, toch zal de auto op korte termijn en in landelijkere delen een belangrijke rol blijven spelen	- meer gebruik duurzame vervoersmiddelen → afname stikstofdepositie	- mogelijk positief
stimuleren goederenvervoer van de weg naar het water	- minder verkeersbewegingen op de weg → afname stikstofdepositie - toename laad- en loslocaties → ruimtebeslag, stikstofdepositie en verstoring	- mogelijk positief
benoemen van zeven sterke energetische en economische clusters waar opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen	- knooppunten met grote energieverbruikers → toename stikstofdepositie	- mogelijk negatief (onder andere Noord-Hollands duinreservaat en Kennemerland-Zuid
circa 75 % van de woningen wordt binnenstedelijk gebouwd	- minder verkeersbewegingen → afname stikstofdepositie	- mogelijk positief
stikstofzones (250 m): hier worden maatregelen genomen die direct bijdragen aan het reduceren van stikstofdepositie op kwetsbare natuur	- afname stikstofdepositie	- mogelijk positief
Waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden		
seizoensberging van water in polders	- toename van water nabij Natura 2000-gebieden → minder verdroging in Natura 2000-gebieden	- mogelijk positief (voor Duinen Den Helder-Callantsoog, Polder Westzaan, Naardermeer en Oostelijke Vechtplassen)
	- toename van water nabij Natura 2000-gebieden → verandering van functies in deze poldergebieden → toename buffer rondom Natura 2000-gebieden	- mogelijk positief (voor Duinen Den Helder-Callantsoog, Polder Westzaan, Naardermeer en Oostelijke Vechtplassen)

Ingreep	Effect(en)	Doorwerking op Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland
waterberging in 5-15 % in de diepe delen van de polders	1 toename van water nabij Natura 2000-gebieden → minder verdroging in Natura 2000-gebieden 2 toename van water nabij Natura 2000-gebieden → verandering van functies in deze poldergebieden → toename buffer rondom Natura 2000-gebieden 3 toename vernatting → kans op afname leefgebied van Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (zoals weidevogels) doordat broedplekken verloren gaan	1 mogelijk positief 2 mogelijk positief 3 mogelijk negatief
randvoorwaarden voor de beperkte beschikbaarheid van zoetwater door restricties op het aanbod en door verzilting te accepteren	- toename verzilting → verandering van natuur → minder zoetwaterafhankelijke natuur (zoals bomen) en meer soorten die in zoute omstandigheden voorkomen (zoals Heemst)	- mogelijk negatief voor zoetwaterafhankelijke natuur - mogelijk positief voor zilte vegetaties
waterpeil veenweide gaat naar maximaal 40 cm beneden maaiveld	- geen verandering ten opzichte van de referentiesituatie	- neutraal
rondom grondwaterbeschermingsgebieden (onder meer ten bate van drinkwater) wordt een extra zone beschermd om de belasting op het grondwater te beperken	- bufferzone rondom Natura 2000-gebieden → minder verontreiniging in Natura 2000-gebieden	- mogelijk positief
zoetwaterbel in de duinen en binnenduinrand vergroten om zoutindringing te beperken	1 afname verzilting en verdroging 2 toename wateroverlast in de duinen	1 mogelijk positief 2 mogelijk negatief
binnenduinrand Noord-Kennemerland en binnenduinrand Zuid-Kennemerland aanwijzen als zoekgebied voor win- en infiltratiegebied	- toename verdroging in gebied waar water wordt onttrokken	- mogelijk negatief
veenweidegebied vernatten	1 afname verdroging in veenweidegebied → afname verdroging in Natura 2000-gebieden 2 verandering van functies → kans voor toename bufferzones rondom Natura 2000-gebieden 3 vernatting → kans voor natuur- en leefgebieden rondom Natura 2000-gebieden 4 vernatting → kans op afname leefgebied van Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (zoals weidevogels) doordat broedplekken verloren gaan	1 mogelijk positief 2 mogelijk positief 3 mogelijk positief 4 mogelijk negatief
verbeteren waterkwaliteit door: - voorkomen van nieuwe verontreinigingen (door ontwikkelingen); - verbeteren van de waterkwaliteit in gevoelige natuurgebieden; - versterken van samenhang tussen water, bodem en ruimtegebruik; en - vergroten van de klimaatrobuustheid van het watersysteem	1 voorkomen van nieuwe verontreinigingen en verbeteren waterkwaliteit → afname verontreiniging in Natura 2000-gebied 2 versterken samenhang water, bodem en ruimtegebruik en klimaatrobuustheid van het watersysteem → afname verdroging	1 mogelijk positief 2 mogelijk positief

Ingreep	Effect(en)	Doorwerking op Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland
Recreatiedruk		
recreatiemogelijkheden bij overgang stedelijke gebied en landelijke gebied en bij uitbreiding van verstedelijking	1 toename recreatieplekken buiten Natura 2000-gebieden → afname recreatiedruk in Natura 2000-gebieden 2 recreatie op plekken die belangrijk zijn voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten → verstoring van leefgebied	1 mogelijk positief 2 mogelijk negatief
meer ruimte voor recreatieve functies in de binnenduinrand	- toename recreatie → toename verstoring Natura 2000-gebied	- mogelijk negatief
Natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden		
behouden en versterken belangrijke ecosystemen De Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer	- mogelijk toename kwaliteit van Natura 2000-gebieden De Noordzee, Waddenzee en IJsselmeer	- mogelijk positief
dijkversterkingen bij IJsselmeer en Markermer met koppeling natuurontwikkeling	1 dijkversterking → ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden 2 aanlegfase dijkversterking → toename verstoring 3 aanlegfase dijkversterking → toename stikstofdepositie 4 natuurontwikkeling → toename kwaliteit Natura 2000-gebied	1 mogelijk negatief 2 mogelijk negatief 3 mogelijk negatief 4 mogelijk positief
dijkversterking Wieringermeerpolder: versterking van biodiversiteit en het realiseren van natuur- en recreatieve routes, als onderdeel van samenhangend groenblauw raamwerk	1 dijkversterking → ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden 2 aanlegfase dijkversterking → toename verstoring 3 aanlegfase dijkversterking → toename stikstofdepositie 4 natuurontwikkeling → toename kwaliteit Natura 2000-gebied	1 mogelijk negatief 2 mogelijk negatief 3 mogelijk negatief 4 mogelijk positief
kop tussen Camperduin en de Donkere Duinen: toekomstbestendige kustverdediging en specifiek de landwaartse uitbreiding van het duinensysteem naar een robuust kust-duinlandschap	1 aanlegfase uitbreiding kustverdediging → toename verstoring 2 aanlegfase uitbreiding kustverdediging → toename stikstofdepositie 3 uitbreiden duinsysteem → toename kwaliteit Natura 2000-gebied	1 mogelijk negatief 2 mogelijk negatief 3 mogelijk positief
we reserveren ruimte voor ontwikkelingen van de kustzone tussen Camperduin en Den Helder	1 ontwikkelingen binnen Natura 2000-gebied → ruimtebeslag op Natura 2000, verstoring en stikstofdepositie 2 ontwikkelingen nabij Natura 2000-gebied → mogelijk toename verstoring en stikstofdepositie	1 mogelijk negatief 2 mogelijk negatief
natuurgebieden versterken door overgangszones en natuurverbindingen te verbeteren en de ontbrekende aan te leggen	- afname geïsoleerde ligging van Natura 2000-gebieden	- mogelijk positief
herstel van ecosystemen door de aanpak van de drukfactoren die de natuur negatief beïnvloeden	- afname drukfactoren in Natura 2000-gebieden (niet duidelijk welke drukfactoren)	- mogelijk positief
versterken groenblauwe verbindingen. Wordt ook verbonden met opgaven voor waterkwaliteit, bossenstrategie en recreatie	1 afname geïsoleerde ligging van Natura 2000-gebieden 2 afname recreatie in Natura 2000-gebieden	1 mogelijk positief 2 mogelijk positief

Ingreep	Effect(en)	Doorwerking op Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland
robuust maken van het netwerk/het systeem zodat het bestand is tegen veranderingen als gevolg van onder andere klimaatverandering	1 toename robuustheid Natura 2000-gebieden 2 afname diversiteit van natuur in Natura 2000-gebieden	1 mogelijk positief 2 mogelijk negatief
aantasting van natuur door de aanleg van energie infrastructuur wordt zoveel mogelijk beperkt. Indien na een zorgvuldige afweging aantasting van bestaande waarden onoverkomelijk blijkt, wordt de aantasting gecompenseerd door te investeren in nieuwe kwaliteiten	- energie-infrastructuur door Natura 2000-gebieden → ruimtebeslag, versnippering	- mogelijk negatief

In de volgende paragraaf wordt aan de hand van de vier thema's de beoordeling uitgevoerd.

6.4 Beoordeling effecten inclusief mitigatie

Zoals in voorgaande paragraf naar voren komt, zijn vier thema's relevant voor beoordeling. Deze worden in de volgende paragrafen uitgewerkt.

6.4.1 Stikstofdepositie

Afname stikstofdepositie

Rondom stikstofgevoelige natuur wordt een stikstofzone aangewezen waar emissiereductie het meest effectief is. In deze zones worden maatregelen genomen die direct bijdragen aan het verminderen van stikstofdepositie op kwetsbare natuur. Hierdoor neemt stikstofdepositie op deze gebieden af. Het is onbekend welke maatregelen genomen worden in deze zones. Als er werkzaamheden worden uitgevoerd door bijvoorbeeld het realiseren van meer laadpalen voor elektrische vervoersmiddelen kan er ook verstoring of ruimtebeslag in het kader van externe werking optreden.

Daarnaast wordt de verschuiving van goederenvervoer van de weg naar het water gestimuleerd. Vervoer over water is efficiënter. Aangezien laad- en loslocaties over het algemeen reeds bestaand zijn, zijn er naast scheepvaart, ook nog vrachtwagens nodig om de goederen van de laad- en loslocaties naar de werkelijke bestemming te krijgen. Het inzetten op meer goederenvervoer over water leidt mogelijk alsnog tot een afname in stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Het aanleggen van extra laad loslocaties kan wel tot extra stikstofdepositie leiden en daarnaast ook tot verstoring en ruimtebeslag in Natura 2000-gebieden.

Circa 75 % van de nieuwe woningen wordt binnenstedelijk gerealiseerd. Inbreiding leidt doorgaans tot minder verkeersbewegingen dan uitbreiding. Daarmee leidt inbreiding tot minder stikstofemissies ten opzichte van de referentiesituatie. Ook wordt het gebruik van duurzame vervoersmiddelen, zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer en uitstootvrije voer- en vaartuigen, gestimuleerd. Desalniettemin zal de auto op korte termijn, en met name in landelijkere gebieden, een belangrijke rol blijven spelen.

Door het aanwijzen van stikstofzones, de verschuiving van goederenvervoer van de weg naar het water, binnenstedelijke inbreiding en de stimulering van duurzamere vervoersmiddelen nemen de stikstofemissies af. Hiermee wordt de stikstofdepositie op Natura 2000-gebied mogelijk verlaagd. De afname van stikstofdepositie kan positieve doorwerking hebben op Natura 2000-gebieden waar nu sprake is van een overschrijding van de Kritische Depositiewaarde. In veel gevallen is een afname van stikstofdepositie noodzakelijk om de instandhoudingsdoelstellingen binnen Natura 2000-gebieden te behalen.

Toename stikstofdepositie

Er worden zeven sterke energetische en economische clusters aangewezen waar opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen. Deze clusters bieden ruimte aan bedrijven met een groot energieverbruik. Dergelijke bedrijven stoten ook stikstof uit, wat kan leiden tot een toename van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden binnen een straal van 25 km van deze clusters. Alle clusters liggen nabij Natura 2000-gebieden. Zo wordt bij IJmond een cluster voorzien met zeer grote energieverbruikers, gelegen tussen de Natura 2000-gebieden Noord-Hollands Duinreservaat en Kennemerland-Zuid.

Door de toenames in stikstofemissie wordt stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden binnen 25 km van de energetische en economische clusters verhoogd en worden mogelijk de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden aangetast. Hoewel individuele projecten en hun stikstofdepositietoename mogelijk niet leiden tot significante gevolgen op instandhoudingsdoelstellingen, kunnen deze gezamenlijk wel leiden tot een aantasting van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Stikstofdepositie leidt tot verzuring en vermesting. Dit vormt een knelpunt voor habitattypen en leefgebieden in Natura 2000-gebieden. Het risico op een toename van stikstofdepositie is groter naarmate een ontwikkeling dichter in de buurt van een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied ligt. Een toename van stikstofdepositie vormt met name een potentieel knelpunt voor ontwikkelingen wanneer sprake is van een permanente toename op Natura 2000-gebieden. Significante gevolgen van stikstofdepositie kunnen niet op voorhand worden uitgesloten en moeten op plan- of projectniveau beoordeeld worden.

Conclusie en mitigatie

Concluderend kan worden gesteld dat het aanwijzen van zeven sterke energetische en economische clusters mogelijk leidt tot een toename van stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden binnen 25 km vanaf deze clusters. Tegelijkertijd wordt gebruik van goederenvervoer van de weg naar het water gestimuleerd, binnenstedelijke inbreiding en worden duurzame vervoersmiddelen gestimuleerd. Desalniettemin blijft de auto, met name in landelijkere gebieden, op de korte termijn een belangrijke rol spelen. De toename van stikstofdepositie wordt desondanks op verschillende manieren beperkt. Stikstofdepositie kan verder worden beperkt door volledige zero-emissie mobiliteit. Met name ontwikkelingen in gebieden nabij de Natura 2000-gebieden resulteren in een grotere toename van stikstofdepositie. In deze gebieden kan extra ingezet worden op het reduceren van stikstofdepositie bijvoorbeeld door het stimuleren van duurzaam vervoer. Voor de stikstofemissies door goederenvervoer over water geldt dat momenteel nauwelijks gemitigeerd kan worden aangezien de mogelijkheden voor zero-emissie materieel beperkt zijn. Stikstofdepositie dient op plan- of projectniveau beoordeeld te worden.

Indien gebruik wordt gemaakt van intern en/of extern salderen, om een plan- of project te realiseren, dient een plan- of projectspecifieke passende beoordeling te worden opgesteld. Indien mitigatie wordt toegepast moeten in de passende beoordeling de verwachte voordelen van de mitigerende maatregel vaststaan. Daarnaast dient in de passende beoordeling het additionaliteitsvereiste onderbouwd te zijn. Wanneer in een passende beoordeling significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, moet een ADC-toets worden doorlopen.

6.4.2 Waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden

Toename waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden

Het voorgenomen beleid richt zich op waterberging in polders, met seizoensopslag van water. Tussen 5 en 15 % van de diepe delen van de polders wordt aangewezen als noodberging. Wanneer deze waterbergingsgebieden nabij Natura 2000-gebieden liggen, kan dat de verdroging in deze Natura 2000-gebieden verminderen. Daarnaast fungeren ze als bufferzones, waardoor mogelijke negatieve effecten zoals verontreiniging en vermesting worden beperkt. Er zijn seizoenswaterbergingen aangewezen bij Duinen Den Helder–Callantsoog, Polder Westzaan, het Naardermeer en de Oostelijke Vechtplassen. In deze gebieden kunnen de waterbergingsgebieden verdroging tegengaan en als bufferzone dienen. In het voorgenomen beleid wordt ook ingezet op het vernatten van veenweidegebieden. Het waterpeil gaat naar maximaal 40 centimeter beneden maaiveld en onderbemaling wordt uitgefaseerd.

Deze vernatte gebieden kunnen eveneens verdroging tegengaan en als bufferzone dienen zodat negatieve effecten uit de omgeving beperkt worden. Het vernatten van het landschap kan het gebied ook geschikt maken als leefgebied voor Vogel- en/of Habitatrichtlijnsoorten die in nabijgelegen Natura 2000-gebieden zijn aangewezen. Het kan bijvoorbeeld dienen als foerageergebied voor weidevogels. Daarentegen kan vernatting ook leiden tot te natte omstandigheden voor soorten, waardoor het gebied niet meer geschikt kan zijn voor bepaalde Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten. Het landschap kan bijvoorbeeld te nat worden waardoor het niet meer geschikt is als broedhabitat voor weidevogels. Het voornemen is onvoldoende uitgewerkt om de effecten hiervan goed te kunnen inschatten.

Verder is de provincie voornemens zoekgebieden aan te wijzen voor de uitbreiding van het huidige waterwin- en infiltratiegebied. Indien deze gebieden gereserveerd worden voor de uitbreiding zullen ook de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgebreid. Bepaalde activiteiten zijn in grondwaterbeschermingsgebieden niet toegestaan ten behoeve van de kwaliteit van het grondwater. De grondwaterbeschermingsgebieden liggen in Noord-Holland in de duingebieden die zijn aangewezen als Natura 2000-gebieden. De bescherming in deze extra zone leidt daarmee ook tot minder verontreiniging in Natura 2000-gebieden.

De zoetwaterbel in de duinen wordt vergroot om zoutindringing te beperken. Dit leidt in Natura 2000-gebieden tot een afname van verdroging en verzilting. Daarentegen kan het vergroten van de zoetwaterbel ook leiden tot een toename van wateroverlast in de duinen waardoor soorten sterven door te natte omstandigheden.

Tot slot, het voorgenomen beleid richt zich ook op het verbeteren van de waterkwaliteit in de provincie Noord-Holland. Eén van de doelen van het beleid is het voorkomen van nieuwe verontreinigingen (door ontwikkelingen) en de waterkwaliteit verbeteren in gevoelige natuurgebieden. Door deze ingrepen vindt er een afname plaats van verontreiniging van Natura 2000-gebieden wat de kwaliteit van deze gebieden ten goede komt. Daarnaast wordt ingezet op het versterken van de samenhang tussen bodem, ruimtegebruik en het vergroten van de klimaatrobuustheid van het watersysteem. Door het watersysteem te verbeteren en een robuuster systeem te creëren neemt verdroging in Natura 2000-gebieden mogelijk af.

Afname waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden

De provincie stelt randvoornwaarden voor de beperkte beschikbaarheid van zoetwater door restricties op het aanbod en door verzilting te accepteren. Indien er minder zoet water beschikbaar is voor natuur in en nabij Natura 2000-gebieden treedt er verzilting op. Verzilting biedt kansen voor soorten met zilte vegetaties. Daarentegen zijn er ook uitdagingen wat betreft verzilting zoals in de binnenduinrand. Door verzilting neemt zoetwaterafhankelijke natuur mogelijk af (zoals bomen) en komen er meer soorten die in zoute omstandigheden voorkomen. Natura 2000-gebieden in de provincie hebben onder andere zoetwaterafhankelijke natuur. Bijvoorbeeld duinheide en dennen-, eiken- en beukenbossen, maar ook nat schraalgrasland is zoetwaterafhankelijk en daarmee gevoelig voor verzilting.

De provincie kent ook waardevolle natuur dat afhankelijk is van brak water zoals het brakwatergraslandencomplex in de Harger- en Pettemerpolder. Dit gebied floreert juist onder brakke omstandigheden. Echter, indien de verscheidenheid in omstandigheden afneemt, neemt ook de diversiteit in soorten en biotopen af.

De binnenduinrand in Noord-Kennemerland en Zuid-Kennemerland zijn aangewezen als zoekgebied voor win- en infiltratiegebied. Indien er meer water wordt gewonnen dan dat er infiltreert kan er verdroging optreden. Mogelijk leidt dit tot negatieve effecten op natte duinnatuur in deze gebieden. Extra infiltratie kan daarentegen ook juist lokaal leiden tot vernatting. De herkomst van het infiltratiewater is echter onzeker; als dit uit Natura 2000-gebieden wordt onttrokken, kan daar juist verdroging optreden.

Conclusie en mitigatie

Concluderend kan worden gesteld dat het voorgenomen beleid ontwikkelingen voorziet die de waterkwaliteit en -kwantiteit in Natura 2000-gebieden ten goede kan komen. Er wordt meer ruimte geboden aan water en er wordt ingezet op het verbeteren van de waterkwaliteit en een robuuster watersysteem binnen de provincie.

Deze ingrepen leiden tot een afname van verdroging en verontreiniging in Natura 2000-gebieden. Daarentegen worden door de provincie ook randvoorwaarden opgesteld voor het aanbod van zoetwater. Indien er minder zoet water naar Natura 2000-gebieden gaat treedt er verzilting op. Daarnaast worden win- en infiltratiegebieden aangewezen aan de binnenduinrand, wat tot extra verdroging kan leiden elders. Het vernatten van veenweidegebieden kan er daarnaast toe leiden dat leefgebied verloren gaat voor Vogel- en/of Habitatrichtlijnsoorten zoals broedplekken voor weidevogels.

De negatieve effecten van verdroging, verzilting en afname van leefgebied voor Vogel- en/of Habitatrichtlijnsoorten kunnen leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. Om de negatieve effecten te mitigeren kan de waterbehoefte in Natura 2000-gebieden afgestemd worden op de habitattypen en leefgebieden die daar aanwezig zijn. Door voldoende zoet water beschikbaar te maken neemt verdroging en verzilting niet toe. Daarnaast is het van belang dat er netto niet meer water wordt gewonnen dan dat er infiltreert in de Natura 2000-gebieden. Tot slot kan in de veenweidegebieden het waterpeil afgestemd worden op de benodigde omstandigheden voor weidevogels. Voor alle ontwikkelingen geldt dat effecten van ontwikkelingen op plan- of projectniveau beoordeeld moeten worden.

6.4.3 Recreatiedruk

Afname recreatiedruk

Er worden recreatiemogelijkheden ontwikkeld op de overgang tussen stedelijk en landelijk gebied. Ook wordt de uitbreiding van verstedelijking gekoppeld aan het vergroten van recreatiemogelijkheden, onder meer door extra groen in en om de stad. Door recreatiegebieden buiten Natura 2000-gebieden te realiseren, kan de recreatiedruk in Natura 2000-gebieden afnemen. Er is daardoor een afname van verstoring in deze gebieden wat een positief effect heeft. Gebieden buiten Natura 2000-gebieden kunnen echter ook belangrijk zijn als leefgebied voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten. Er kan daarom wel via externe werking sprake zijn van negatieve effecten zoals ruimtebeslag en verstoring.

Toename recreatiedruk

Er worden meer recreatieve functies mogelijk gemaakt in de binnenduinrand. Daarnaast is de provincie Noord-Holland voornemens om ruimte te creëren voor een recreatieve verbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid-Kennemerland via Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amstelscheg. De binnenduinrand van Zuid-Kennemerland ligt gedeeltelijk in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Een toename van recreatiemogelijkheden in de binnenduinrand leidt daarmee mogelijk tot een toename van verstoring.

Conclusie en mitigatie

Concluderend kan worden gesteld dat door een toename van recreatieve functies in de binnenduinrand verstoring in de Natura 2000-gebieden die in het duingebied liggen mogelijk toenemen. Tegelijkertijd wordt in het stedelijk en landelijk gebied meer ruimte gecreëerd voor recreatie, waardoor inwoners meer alternatieven krijgen wat een dempende werking heeft op recreatie binnen het Natura 2000-gebied. Om negatieve effecten door een toename van verstoring door recreatie te mitigeren kan ingezet worden het toevoegen van recreatiemogelijkheden buiten Natura 2000-gebieden, zoals nieuwe recreatiegebieden, nieuwe recreatieve verbindingen en lokale ommetjes. In Natura 2000-gebieden kan ingezet worden op het zoneren en geleiden van recreatie en waar nodig toegang in de meest kwetsbare natuur of op de meest kwetsbare momenten te beperken of te verbieden. Voor alle ontwikkelingen geldt dat effecten van verstoring op plan- of projectniveau beoordeeld worden.

6.4.4 Natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden

Versterken (kwaliteit) natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden

Het voorgenomen beleid zet in op het behouden en versterken van belangrijke ecosystemen in de Noordzee, Waddenzee en het IJsselmeer. De dijkversterking bij het IJsselmeer en Markermeer en de dijkversterking bij de Wieringermeerpolder worden gekoppeld aan natuurontwikkeling.

In de kop van Noord-Holland, tussen Camperduin en de Donkere Duinen, wordt ook een toekomstbestendige kustverdediging gerealiseerd. Er komt een landwaartse uitbreiding van het duinensysteem naar een robuust kust-duinlandschap. Door de natuur in en/of nabij Natura 2000-gebieden Duinen Den Helder-Callantsoog, Zwanewater & Pettemerduinen, Abtskolk & De Putten, IJsselmeer en Markermeer & IJmeer uit te breiden neemt de kwaliteit van deze Natura 2000-gebieden mogelijk toe. Door meer natuur te ontwikkelen in of nabij Natura 2000-gebieden ontstaat mogelijk meer leefgebied voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten en ontstaat er een robuuster Natura 2000-gebied.

Natuurgebieden binnen de provincie Noord-Holland worden ook versterkt door overgangszones en natuurverbindingen aan te leggen of te verbeteren. De bestaande groenblauwe verbindingen worden versterkt en deze worden verbonden met de opgaven voor waterkwaliteit, de bossenstrategie en recreatie. Door meer verbindingen aan te leggen tussen natuurgebieden neemt versnippering af. Daarnaast wordt ingezet op het aanpakken van drukfactoren die de kwaliteit van de natuur onder druk zetten. Er wordt niet specifiek gemaakt welke drukfactoren aangepakt gaan worden. Het voorgenomen beleid richt zich tevens op het robuust maken van het systeem en het netwerk zodat het bestand is tegen veranderingen als gevolg van onder andere klimaatverandering. Deze ingrepen leiden mogelijk tot een afname van negatieve invloeden op Natura 2000-gebieden en leiden daarmee mogelijk tot kwaliteitsverbetering.

Afname (kwaliteit) natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden

Het voorgenomen beleid reserveert ruimte voor ontwikkelingen in de kustzone tussen Camperduin en Den Helder. Indien ontwikkelingen plaatsvinden binnen Natura 2000-gebieden kan sprake zijn van ruimtebeslag. Daarnaast kunnen ontwikkelingen in of nabij Natura 2000-gebieden leiden tot een toename van verstoring en stikstofdepositie. Dijkversterkingen Wieringermeerpolder en IJsselmeer en Markermeer leiden mogelijk ook tot ruimtebeslag op de Natura 2000-gebieden IJsselmeer en/of Markermeer & IJmeer. Daarnaast kunnen de werkzaamheden aan de dijk ook leiden tot een toename van verstoring en stikstofdepositie.

In het voorgenomen beleid wordt ook de aanleg van nieuwe energie infrastructuur voorzien. Hierbij wordt aantasting van natuur zoveel mogelijk beperkt. Indien het onvermijdelijk blijkt om de energie infrastructuur in of nabij Natura 2000-gebieden te realiseren kan sprake zijn van ruimtebeslag, versnippering en verstoring (bij aanleg en onderhoud). Er zijn geen ambities voor het realiseren van nieuw hoogspanningskabels ten opzichte van de referentiesituatie.

Conclusie en mitigatie

Concluderend kan worden gesteld dat het behouden en versterken van natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden mogelijk leidt tot een toename van leefgebied van Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten en een afname van versnippering. Dit heeft mogelijk een positief effect op Natura 2000-gebieden. Daarentegen worden ook ontwikkelingen voorzien in Natura 2000-gebieden, zoals dijkversterkingen en energie infrastructuur. Significante gevolgen van ruimtebeslag, versnippering, verstoring en stikstofdepositie kunnen niet op voorhand worden uitgesloten en moeten op plan- of projectniveau beoordeeld worden. Mitigatie van negatieve effecten is mogelijk door ontwikkelingen zoveel mogelijk buiten de grenzen van Natura 2000-gebieden plaats te realiseren of het verloren areaal te compenseren.

6.5 Conclusie

In voorliggende rapportage zijn de effecten van het voorgenomen beleid in de Omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland beoordeeld in een globale passende beoordeling. Het detailniveau van de globale passende beoordeling sluit aan bij het detailniveau van het OER, waardoor het voornamelijk een risico inschatting betreft. De globale passende beoordeling kent een beoordeling op hoofdlijnen. Bij de uitwerking van onderdelen van de omgevingsvisie (zoals uitgewerkt in tabel 6.2) door de provincie of ontwikkelaars dient in alle gevallen een nadere effectbeoordeling uitgevoerd te worden. Voorliggend rapport heeft geen juridische status.

Binnen de provincie Noord-Holland zijn negentien Natura 2000-gebieden aanwezig. Voor de Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland geldt dat de instandhoudingsdoelstellingen overwegend niet gehaald worden. De belangrijkste knelpunten in de Natura 2000-gebieden zijn stikstofdepositie, de hydrologische situatie, invasieve exoten, gebrek aan dynamiek in gebieden en verstoring door recreatie.

Uit de beoordeling blijkt dat de volgende effecten optreden:

- **afname stikstofdepositie**: er worden stikstofzones aangewezen, er vindt verschuiving plaats van goederenvervoer van de weg naar het water en er wordt ingezet op inbreiding in plaats van uitbreiding. Dit leidt mogelijk tot reductie van stikstofdepositie. De toename van stikstofdepositie in de provincie wordt op die manier beperkt;
- **toename stikstofdepositie**: het aanwijzen van energetisch en economische clusters leidt mogelijk tot een toename van stikstofemissie en -depositie. Door een toename van stikstofdepositie wordt stikstofdepositie op Natura 2000 gebieden binnen 25 kilometer van deze clusters mogelijk verhoogd en kunnen de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden worden aangetast, doordat sprake is van verzuring en vermesting van habitattypen en leefgebieden. Stikstofdepositie dient op plan- of projectniveau beoordeeld te worden;
- **toename waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden**: waterberging in polders en vernatten van veenweidegebieden kan verdroging tegengaan, het kan dienen als bufferzone en leefgebied voor Vogel- en/of Habitatrichtlijnsoorten bieden. Waterberging in polders en het vernatten van veenweidegebieden kan daarentegen ook leiden tot vernatting waardoor leefgebied van bepaalde Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten afneemt. Uitbreiding van waterwin- en infiltratiegebied en daarmee grondwaterbeschermingsgebieden leidt tot minder verontreiniging in Natura 2000-gebieden. Het vergroten van de zoetwaterbel leidt mogelijk tot een afname van verdroging en verzilting, maar het risico op wateroverlast in de duinen neemt hierdoor toe. Het verbeteren van waterkwaliteit en -kwantiteit heeft mogelijk een positief effect op Natura 2000-gebieden, door een robuuster natuurlijk hydrologisch systeem te creëren;
- **afname waterkwaliteit en -kwantiteit binnen en buiten Natura 2000-gebieden**: minder zoetwater en toenemende verzilting doordat minder zoetwater beschikbaar is voor natuur. Dit leidt mogelijk tot afname van zoetwaterafhankelijke natuur en verschuiving naar zouttolerante soorten, waardoor de natuur verandert. Extra waterwinning kan bovendien elders verdroging veroorzaken. Voor alle ontwikkelingen geldt dat effecten van ontwikkelingen op plan- of projectniveau beoordeeld moeten worden;
- **afname recreatiedruk**: er worden meer recreatiemogelijkheden ontwikkeld buiten Natura 2000-gebieden wat de recreatiedruk in deze gebieden kan laten afnemen;
- **toename recreatiedruk**: er worden meer recreatieve functies mogelijk gemaakt in de binnenduinrand. Mogelijk leidt dit tot een toename van recreatiedruk en daarmee verstoring in Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Voor alle ontwikkelingen geldt dat effecten van ontwikkelingen op plan- of projectniveau nader beoordeeld moeten worden;
- **versterken (kwaliteit) natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden**: belangrijke ecosystemen worden versterkt en er wordt meer natuur ontwikkeld. Daarnaast worden overgangszones en natuurverbindingen versterkt en drukfactoren worden aangepakt. Deze ingrepen leiden mogelijk tot een afname van negatieve invloeden op Natura 2000-gebieden en leiden daarmee mogelijk tot kwaliteitsverbetering; en
- **afname (kwaliteit) natuur binnen en buiten Natura 2000-gebieden:** er wordt ook ruimte gemaakt voor ontwikkelingen binnen of nabij Natura 2000-gebieden, zoals dijkversterkingen en aanleg van nieuwe energie infrastructuur. Hier kan sprake zijn van ruimtebeslag, versnippering, verstoring en stikstofdepositie (bij aanleg en onderhoud).

Op basis van voorliggende globale passende beoordeling kunnen significante gevolgen van het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland niet uitgesloten worden. De omgevingsvisie is daarvoor namelijk te weinig specifiek. Dit betekent echter niet per definitie dat het voorgenomen beleid onuitvoerbaar is. Zoals eerder is aangegeven, is het bij de uitwerking van onderdelen van de omgevingsvisie nodig om op plan- of projectniveau de effecten op Natura 2000-gebieden te bepalen en beoordelen. Uit die beoordeling blijkt dan of significante gevolgen en aantasting van de natuurlijke kenmerken uit te sluiten zijn.

Om de effecten en het risico op het niet kunnen uitsluiten van significante gevolgen op Natura 2000-gebieden op het niveau van de omgevingsvisie te beperken, kunnen de volgende maatregelen genomen worden:

- zet zoveel mogelijk in op zero emissie mobiliteit;
- stem de waterbehoefte in Natura 2000-gebieden en in veenweidegebieden af op habitattypen en leefgebieden die daar aanwezig zijn;
- zorg voor voldoende beschikbaarheid van zoetwater in Natura 2000-gebieden, zodat verdroging en verzilting worden tegengegaan;
- zoneren en geleiden van recreatie en waar nodig toegang in de meest kwetsbare natuur of op de meest kwetsbare momenten te beperken; en
- realiseer ontwikkelingen zoveel mogelijk buiten de grenzen van Natura 2000-gebieden of compenseer het verloren areaal.

7

DOELBEREIK VOORGENOMEN BELEID

In dit hoofdstuk is het doelbereik van het voorgenomen beleid, zoals beschreven in paragraaf 4.2, per laag uit de lagenbenadering inzichtelijk gemaakt. Het doelbereik is de mate waarin het voorgenomen beleid bijdraagt aan het behalen van de ambities van de provincie Noord-Holland. De ambities komen voort uit het document 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' (de dato 30 september 2024) en zijn in dit OER opgenomen in paragraaf 2.6.5. De beoordelingsschaal voor het doelbereik is ook toegelicht in paragraaf 2.6.5 (zie tabel 2.4).

Het doelbereik is bepaald door bij de ambities uit 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' per oplossingsrichting na te gaan of het voorgenomen beleid geen, beperkte of hoge potentie heeft om de ambitie waar te maken. Wanneer een oplossingsrichting onvoldoende is uitgewerkt of een voortzetting is van het huidige beleid en er geen beoordeling gegeven kan worden, is het doelbereik beoordeeld als 'geen potentie'. Aan de hand van de categorisering van de oplossingsrichtingen en de uitgewerkte thema's in de effectbeoordeling, is bepaald hoe de verschillende ambities uit het Ruimtelijk Voorstel zijn beoordeeld op doelbereik.

De navolgende tabel (zie tabel 7.1) bevat een samenvatting van het doelbereik van het voorgenomen beleid per laag uit de lagenbenadering. Het voorgenomen beleid heeft voor geen van de lagen uit de lagenbenadering een hoge potentie voor het doelbereik. De lagen uit de lagenbenadering zijn dus beoordeeld met 'beperkte potentie' en 'geen potentie'. Op een aantal aspecten uit de lagen is het doelbereik wel als 'hoog' beoordeeld:

- tegengaan van bodemdaling;
- omgaan met verzilting;
- verbeteren van groenblauwe dooradering;
- zorgen van goede water- en bodemkwaliteit;
- investeren in extra recreatieve mogelijkheden voor bewoners in en om de woonplaats;
- systeemherstel van natuur, zowel binnen als buiten natuurgebieden;
- landbouwgrond beschermen;
- bedrijventerreinen beter en intensiever benutten;
- de energietransitie zodanig vormgeven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem;
- in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn.

De volgorde van de lagen is in het Ruimtelijk Voorstel bepaald aan de hand van de indeling uit het startpakket fysieke leefomgeving, opgesteld vanuit het Rijk. Daarbij komen achtereenvolgens de volgende onderwerpen aan de orde: laag 1: ondergrond, water en bodem, als overkoepelend principe, daarna volgen laag 2: gezonde leefomgeving en veiligheid; laag 3: ruimtegebruik; laag 4: netwerken; en laag 5: omgevingskwaliteit. Per paragraaf worden de ambities per laag uit de lagenbenadering toegelicht en beoordeeld op het doelbereik.

Tabel 7.1 Samenvatting beoordeling doelbereik

Laag uit lagenbenadering	Beoordeling doelbereik
ondergrond, water en bodem	beperkte potentie
gezonde leefomgeving en veiligheid	beperkte potentie
ruimtegebruik	beperkte potentie
netwerken	beperkte potentie
omgevingskwaliteit	geen potentie

7.1 Doelbereik ondergrond, water en bodem

De belangrijkste ambities voor de laag 'ondergrond, water en bodem' zijn weergegeven in tabel 7.2, per ambitie is de beoordeling van het doelbereik weergegeven.

Tabel 7.2 Beoordeling doelbereik ambities voor de laag 'ondergrond, water en bodem'

Ambitie uit Ruimtelijk Voorstel	Beoordeling doelbereik
zorgen voor zoetwaterbeschikbaarheid	beperkte potentie
tegengaan van bodemdaling	hoge potentie
omgaan met verzilting	hoge potentie
verbeteren van de groenblauwe dooradering	hoge potentie
vergroten van de waterveiligheid	geen potentie
anticiperen op klimaatverandering en weersextremen	beperkte potentie
zorgen voor goede water- en bodemkwaliteit	hoge potentie
beoordeling laag 'ondergrond, water en bodem'	**beperkte potentie**

De provincie heeft als ambitie om te zorgen voor zoetwaterbeschikbaarheid (en daarmee drinkwater). De seizoensberging van water in oppervlaktewater draagt hier in beperkte mate aan bij, omdat dit een kleinschalige oplossing is. Mogelijk wordt in de toekomst, vanuit nationaal beleid, het peil in het Markermeer en IJsselmeer verhoogd om meer water op te kunnen slaan. Dit zou in dat geval tot een grote hoeveelheid extra watervoorraad leiden, maar er is nog onvoldoende zicht op de concrete uitwerking van deze ontwikkeling. Het mogelijk uitbreiden van de beschermingszone van het waterwin- en infiltratiegebied draagt in hoge mate bij aan deze ambitie: er kan meer water gewonnen worden, met een hogere beschikbaarheid van zoetwater tot gevolg. Tegelijkertijd wil de provincie de veenweidegebieden vernatten. Hier is veel water voor nodig, wat de zoetwaterbeschikbaarheid negatief beïnvloedt en daardoor geen bijdrage levert aan het doelbereik. Het vernatten van de veenweidegebieden draagt wél in hoge mate bij aan de ambitie om bodemdaling tegen te gaan.

Verder heeft de provincie de ambitie om veranderingen van water- en bodemcondities te signaleren en daarmee een onderscheid te maken in gebieden die voor langere termijn stabiele condities hebben, gebieden waar de water- en bodemcondities juist gaan wijzigen en dus anticipatie nodig is om welvarend te blijven en gebieden waar op korte termijn wijzigingen zijn en waarop aanpassingen noodzakelijk zijn. Daarmee geeft de provincie aan de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen. Dit vergroot de kans dat verdroging afneemt en er minder water nodig is om verzilting tegen te gaan, dit draagt dus in hoge mate bij aan het doelbereik.

Daarnaast heeft de provincie als ambitie om de groenblauwe dooradering te verbeteren. Hierbij wordt de focus gelegd op het verhogen van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden, dit draagt in hoge mate bij aan het doelbereik.

Tegelijkertijd is de ambitie om de waterveiligheid te vergroten. De provincie doet dit door de inzet op meerlaagsveiligheid, dit houdt zowel in dat de provincie inzet op het water buiten een gebied houden door keringen en waterberging als de inzet op het verminderen van kwetsbaarheid bij een ramp. Dit doet de provincie onder andere door in te zetten op robuuster bouwen, betere aanvullende bescherming van kwetsbare gebieden, realiseren van noodoverloopgebieden en de focus op vasthouden, bergen en dan pas afvoeren.

Ook heeft de provincie als ambitie om te anticiperen op klimaatverandering en weersextremen. De seizoensberging van water in oppervlaktewater draagt hier beperkt aan bij, omdat dit een kleinschalige oplossing is. De effecten zijn niet aanzienlijk op het niveau van de provincie Noord-Holland.

Tot slot zet de provincie in op het zorgen voor een goede water- en bodemkwaliteit. In het voorgenomen beleid wordt ingezet op het vernatten van de veenweide met natuurlijk peilbeheer. Dit levert een kans op toename van de biologische bodemkwaliteit en waterkwaliteit op. Er is sprake van hoog doelbereik. Ook wijst de provincie zoekgebieden aan voor uitbreiding van de beschermingszone van waterwin- en infiltratiegebieden.

Dit zorgt voor een kans op een verbetering van de chemische bodemkwaliteit en waterkwaliteit en draagt dus in hoge mate bij aan het doelbereik. Tevens wil de provincie de focus leggen op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen. Een kans hierbij is een toename van de waterkwaliteit. Dit draagt ook in hoge mate bij aan het doelbereik.

Het voorgenomen beleid bevat ook de inzet op een versnelde transitie richting kringlooplandbouw. Deze ambitie heeft geen potentie voor het doelbereik omdat de provincie in het huidige beleid al inzet op kringlooplandbouw in 2040.

Het doelbereik voor de laag ‘ondergrond, water en bodem’ is beperkt.

7.2 Doelbereik gezonde leefomgeving en veiligheid

De belangrijkste ambities voor de laag ‘gezonde leefomgeving en veiligheid’ zijn weergegeven in tabel 7.3, per ambitie is de beoordeling van het doelbereik weergegeven.

Tabel 7.3 Beoordeling doelbereik ambities voor de laag ‘gezonde leefomgeving en veiligheid’

Ambitie uit Ruimtelijk Voorstel	**Beoordeling doelbereik**
alle inwoners een gezonde en veilige leefomgeving bieden	beperkte potentie
duurzame verstedelijking door het borgen van de randvoorwaarden gezonde leefomgeving, klimaatadaptieve maatregelen, natuurinclusief bouwen en voldoende ruimte voor recreatie	beperkte potentie
Schiphol en de industrie, binnen grenzen en in balans met de leefomgeving, behouden	geen potentie
beoordeling laag ‘gezonde leefomgeving en veiligheid’	**beperkte potentie**

De provincie heeft als ambitie om alle inwoners een gezonde en veilige leefomgeving te bieden. In het voorgenomen beleid zet de provincie in op het aanleggen van overgangszones tussen woningbouw en industrie en deze te koppelen aan de uitbreiding van recreatiemogelijkheden. In de omgeving van bedrijventerrein Boekelermeer wordt deze uitbreidingsruimte onderzocht. Echter zijn de effecten van deze maatregel niet aanzienlijk op het niveau van Noord-Holland en dragen dus beperkt bij aan het doelbereik.

Daarnaast draagt het sturen op de ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie wel in hoge mate bij aan het doelbereik, omdat de provincie inzet op strategisch economische pijlers en innovatieclusters.

Ook heeft de provincie als ambitie om duurzame verstedelijking te realiseren door middel van het borgen van de randvoorwaarden voor een gezonde leefomgeving, klimaatadaptieve maatregelen, natuurinclusief bouwen en voldoende ruimte voor recreatie. In het voorgenomen beleid wordt het recreatieaanbod gespreid zodat voorzieningen dichterbij zijn. De provincie wil meer recreatieve functies toevoegen aan het metropolitane landschap en er wordt ruimte gereserveerd voor een recreatieve verbinding vanuit de binnenduinrand. Hierdoor wordt in hoge mate bijgedragen aan het doelbereik van de ambitie voor duurzame verstedelijking. Echter wordt in het voorgenomen beleid geen nieuwe natuur aangelegd specifiek om de recreatiedruk op te vangen. In het beleid komen wel andere ontwikkelingen naar voren waarbij nieuwe natuur en recreatiemogelijkheden als hoofddoel of meekoppelkans worden beschouwd. Dit draagt daarom beperkt bij aan het doelbereik.

Tevens heeft de provincie als ambitie om Schiphol en de industrie, binnen grenzen en in balans met de leefomgeving, te behouden. De provincie zet in op het handhaven van een reservering van Schiphol Noordwest totdat er meer inzicht is in de consequenties. Hierbij wordt rondom Schiphol ingezet op Schiphol-gebonden bedrijven. Voor niet Schiphol-gebonden circulaire economie met grote emissies is geen ruimte in dit gebied. Er is geen potentie voor het doelbereik omdat onduidelijk is wat de effecten zijn voor de leefomgeving.

De provincie wil daarnaast in het zuiden van Noord-Holland woningbouw en circulaire industrie ontwikkelen, bijvoorbeeld door in te zetten op de ontwikkeling van de staalindustrie (zo wil Tata Steel inzetten op het produceren van ‘groen staal’). Deze ontwikkelingen kunnen op gespannen voet staan met de doelen voor een gezonde leefomgeving voor alle inwoners. Daarnaast zijn er ten opzichte van de referentiesituatie ook geen extra maatregelen opgenomen, waardoor er geen potentie is voor het doelbereik.

Het doelbereik voor de laag ‘gezonde leefomgeving en veiligheid‘ is beperkt.

7.3 Doelbereik ruimtegebruik

De belangrijkste ambities voor de laag ‘ruimtegebruik’ zijn weergegeven in tabel 7.4, per ambitie is de beoordeling van het doelbereik weergegeven.

Tabel 7.4 Beoordeling doelbereik ambities voor de laag ‘ruimtegebruik’

Ambitie uit Ruimtelijk Voorstel	Beoordeling doelbereik
kringlooplandbouw	geen potentie
robuust systeem creëren waarin zowel de landbouw als de natuur in staat zijn om mee te bewegen met de effecten van klimaatverandering en de toenemende bevolkingsdruk en waarin de biodiversiteit zich herstelt	geen potentie
beleefbaar maken en houden van de natuur en het landelijk gebied door het toevoegen van recreatiemogelijkheden	geen potentie
systeemherstel van natuur, zowel binnen als buiten natuurgebieden	hoge potentie
landbouwgrond beschermen	hoge potentie
bedrijventerreinen beter en intensiever benutten	hoge potentie
tot en met 2030 191.000 woningen bouwen	geen potentie
het grootste deel van de woningen binnenstedelijk realiseren en onder voorwaarden ruimte bieden aan woningbouw in het landelijk gebied	geen potentie
investeren in extra recreatieve mogelijkheden voor bewoners in en om de woonplaats	hoge potentie

Ambitie uit Ruimtelijk Voorstel	Beoordeling doelbereik
wanneer bescherming niet mogelijk is, wordt gekozen voor een op transitiegerichte benadering	beperkte potentie
beoordeling laag 'ruimtegebruik'	**beperkte potentie**

De provincie heeft als ambitie om in te zetten op kringlooplandbouw. In het voorgenomen beleid wordt echter niet aangegeven in welk jaar de provincie deze kringlooplandbouw wil bereiken. Daarbij was in het huidige beleid al als doel opgesteld om in 2040 kringlooplandbouw te hebben. Deze ambitie heeft geen potentie voor het doelbereik omdat de provincie in het huidige beleid al inzet op kringlooplandbouw in 2040.

Tegelijkertijd wil de provincie een robuust systeem creëren waarin zowel de landbouw als de natuur in staat zijn om mee te bewegen met de effecten van klimaatverandering en de toenemende bevolkingsdruk en waarin de biodiversiteit zich herstelt. Door op korte termijn de biodiversiteit in belangrijke en beschermde gebieden te verhogen, wordt voldaan aan het halen van de Natura 2000-doelstellingen. Echter is dit wettelijk verplicht en dus onderdeel van het huidig beleid, waardoor de effecten van deze ambitie geen potentie hebben voor het doelbereik.

Daarnaast heeft de provincie als ambitie het beleefbaar maken en houden van de natuur en het landelijk gebied door het toevoegen van recreatiemogelijkheden. Met het reguleren van bezoekersaantallen in kwetsbare recreatie (natuur)gebieden, kan de natuur beter beschermd worden. Echter is dit al onderdeel van het huidig beleid en dus heeft dit geen potentie voor het doelbereik.

Ook zet de provincie in op de ambitie van systeemherstel van natuur, zowel binnen als buiten natuurgebieden. Door in te zetten op het vernatten van de veenweidegebieden, het spreiden van het recreatieaanbod, het verhogen van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden en het verbeteren van de groenblauwe dooradering, wordt in hoge mate bijgedragen aan het doelbereik van deze ambitie.

Tevens wil de provincie landbouwgrond beschermen door te focussen op het behouden, versterken en beschermen van effectieve landbouwgronden. Dit draagt in hoge mate bij aan het doelbereik van deze ambitie. De provincie heeft ook als ambitie om in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn. In het voorgenomen beleid wordt gestuurd op de ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren in het kader van een toekomstbestendige economie, dit kan vervolgens bijdragen aan een groter aandeel circulaire bedrijven. Deze ontwikkeling draagt in hoge mate bij aan het doelbereik.

Daarnaast is de ambitie om bedrijventerreinen beter en intensiever te benutten. Het doelbereik voor deze ambitie is hoog omdat er wordt ingezet op de clustering van bedrijven nabij grootschalige opweklocaties. Op deze manier komt een bedrijf dat veel energie verbruikt op de juiste locatie, namelijk daar waar die energie wordt opgewekt.

Daarnaast heeft de provincie als ambitie om tot en met 2030 191.000 nieuwe woningen te bouwen en daarvan het grootste deel binnenstedelijk te realiseren, en onder voorwaarden ruimte bieden aan woningbouw in het landelijk gebied. Voor nieuwbouwlocaties geldt: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem. Echter wordt in het voorgenomen beleid alleen benoemd dat het gaat om 75 % inbreiding, maar wordt verder niet ingegaan op het aantal extra woningen ten opzichte van de referentiesituatie. Deze ambitie heeft geen potentie voor het doelbereik.

Ook heeft de provincie als ambitie om te investeren in extra recreatieve mogelijkheden voor bewoners in en om de woonplaats. In het voorgenomen beleid wil de provincie inzetten op het toevoegen van meer recreatieve functies voor bewoners, dit draagt in hoge mate bij aan het doelbereik.

Als laatste ambitie uit het Ruimtelijk Voorstel kiest de provincie voor een transitiegerichte benadering, indien bescherming niet mogelijk is. De provincie zet in het voorgenomen beleid in op het beschermen en behouden van landschappelijke waarden en erfgoed.

Tenzij dat niet kan door economische of maatschappelijke ontwikkelingen, in dat geval wordt gekozen voor transitie. Het doelbereik van deze ambitie is dus beperkt.

Het doelbereik voor de laag 'ruimtegebruik' is beperkt.

7.4 Doelbereik netwerken

De belangrijkste ambities voor de laag 'netwerken' zijn weergegeven in tabel 7.5, per ambitie is de beoordeling van het doelbereik weergegeven.

Tabel 7.5 Beoordeling doelbereik ambities voor de laag 'netwerken'

Ambitie uit Ruimtelijk Voorstel	Potentie doelbereik
inzetten op duurzame clustering van (energie-intensieve) industrie en bedrijventerreinen	beperkte potentie
de energietransitie zodanig vorm geven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem	hoge potentie
in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn	hoge potentie
efficiënter vervoeren, vervoeren op een andere manier en de voertuigen die je inzet verduurzamen	geen potentie
inzetten op de mobiliteitstransitie: het mobiliteitssysteem leidend laten zijn voor de verstedelijking, waarbij het STOMP-principe wordt gehanteerd met logistieke- en mobiliteitshubs aan de randen van het stedelijk gebied	geen potentie
schaalsprong in het openbaarvervoersysteem in de MRA	beperkte potentie
beter benutten van huidige mobiliteitsnetwerken en nadruk op het onderhoud van bestaande infrastructuur	beperkte potentie
beoordeling laag 'netwerken'	**beperkte potentie**

De provincie heeft als ambitie om in te zetten op duurzame clustering van (energie-intensieve) industrie en bedrijventerreinen. In het voorgenomen beleid wil de provincie actief sturen op de energievraag en knooppunten, door grenzen aan het aanbod te stellen en grootschalige energievragers te concentreren op strategische locaties. Deze ambitie levert een kans op het verminderen van netcongestie, doordat de bestaande capaciteit van het net beter wordt verdeeld en ingezet. Dit draagt in hoge mate bij aan het doelbereik. Voor deze ambitie zet de provincie in haar voorgenomen beleid ook in op kleinschalig, verspreid energie opwekken daar waar de energievraag zit en grootschalige opwek op toekomstbestendige plekken. Dit heeft geen effect op de hoeveelheid verbruikte energie in Noord-Holland. Daarnaast bevat het voorgenomen beleid geen aanvullende maatregelen ten aanzien van Tata Steel of datacenters ten opzichte van de referentiesituatie. De potentie voor het doelbereik is dus laag.

Ook heeft de provincie de ambitie om de energietransitie zodanig vorm geven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem. De energievraag wordt in deze ambitie niet verlaagd door energie opwek met warmte, maar het verbruik van fossiele energie wel. Bovendien is er een kans op een toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal. Deze ambitie draagt dus in hoge mate bij aan een duurzaam energiesysteem.

De provincie heeft als ambitie om in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie te zijn. Dit draagt in hoge mate bij aan het doelbereik omdat de provincie wil inzetten op energieopwekking met warmte en dit draagt bij aan verduurzaming en hergebruik van energie.

Ook heeft de provincie als ambitie om efficiënter te vervoeren, te vervoeren op een andere manier en de voertuigen die ze inzet te verduurzamen. Vervoer over water heeft geen potentie voor het doelbereik omdat de provincie in het huidige beleid al inzet op goederenvervoer over water.

De volgende ambitie uit het Ruimtelijk Voorstel is inzetten op de mobiliteitstransitie: het mobiliteitssysteem leidend laten zijn voor de verstedelijking, waarbij het STOMP-principe wordt gehanteerd met logistieke- en mobiliteitshubs aan de randen van het stedelijk gebied. De provincie geeft aan liever te spreken van het gebruik van actieve mobiliteit en openbaar vervoer. Vanuit schaarste en het creëren van een optimaal mobiliteitssysteem zal echter de auto, met name in de landelijkere gebieden, ook een rol blijven spelen. Daarmee is er vanuit deze ambitie geen potentie voor het doelbereik.

Daarnaast zet de provincie in op deze ambitie uit het Ruimtelijk Voorstel: een schaalsprong in het openbaarvervoerssysteem in de MRA. De provincie Noord-Holland is niet het bevoegd gezag en neemt geen deel aan de OV-concessie in de Vervoerregio Amsterdam. De provincie neemt wel deel aan de OV-concessie in bijvoorbeeld IJmond, dat ook binnen de MRA valt. De provincie heeft daarom invloed op de eisen van het OV en de minimale indeling van de infrastructuur en dienstregeling. Echter kan de provincie er niet eigenhandig voor zorgen dat het OV-netwerk geclusterd dan wel gespreid ontwikkelt, dus draagt deze ambitie in beperkte mate bij aan het doelbereik.

Ook heeft de provincie als ambitie het beter benutten van huidige mobiliteitsnetwerken en nadruk op het onderhoud van bestaande infrastructuur. In het voorgenomen beleid staat dat deze ambitie alleen geldt voor de wegen die in beheer zijn van de provincie. Echter wordt in het voorgenomen beleid niet verder ingegaan op de uitwerking hiervan en draagt dus beperkt bij aan het doelbereik.

Het doelbereik voor de laag ‘netwerken’ is beperkt.

7.5 Doelbereik omgevingskwaliteit

De belangrijkste ambities voor de laag ‘omgevingskwaliteit’ zijn weergegeven in tabel 7.6, per ambitie is de beoordeling van het doelbereik weergegeven.

Tabel 7.6 Beoordeling doelbereik ambities voor de laag ‘omgevingskwaliteit’

Ambitie uit Ruimtelijk Voorstel	**Beoordeling doelbereik**
Noord-Holland blijft zich onderscheiden door een grote diversiteit aan verschillende landschappen, die onmiskenbaar zijn verbonden met het verleden en ruimte bieden aan de toekomst	geen potentie
Noord-Holland blijft inzetten op het beschermen van de meest waardevolle landschappen en erfgoed, en wanneer bescherming niet mogelijk is, wordt gekozen voor een op transitiegerichte benadering	beperkte potentie
ontwikkelingen binnen natuurgebieden, cultuurlandschappen en erfgoed passen bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen	geen potentie
beoordeling laag ‘omgevingskwaliteit’	**geen potentie**

De ambitie van de provincie is om zich te blijven onderscheiden door een grote diversiteit aan verschillende landschappen, die onmiskenbaar zijn verbonden met het verleden en ruimte bieden aan de toekomst. In het voorgenomen beleid worden landschap en erfgoed beschouwd als kwaliteiten die bescherming verdienen en waar nodig mee kunnen veranderen met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook als dit leidt tot verandering in het historische of culturele karakter. Wanneer bescherming van cultuurlandschappen en erfgoed niet mogelijk is, wordt gekozen voor een transitiegerichte benadering. De provincie heeft tot slot als ambitie om ontwikkelingen binnen natuurgebieden, cultuurlandschappen en erfgoed te laten passen bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van Noord-Holland. Deze ambities hebben een beperkte tot geen potentie voor het doelbereik. Dit komt door de grote druk op de beschikbare ruimte. Door klimatologische factoren, economische en maatschappelijke ontwikkelingen zullen landschappelijke waarden, cultuur en erfgoed veranderen of zelfs verdwijnen. De mogelijkheden voor het behouden en bevorderen van omgevingskwaliteit bij een transitiegerichte benadering zijn echter nog onvoldoende concreet.

Het doelbereik voor de laag ‘omgevingskwaliteit’ is laag.

7.6 Reflectie doelbereik

In deze paragraaf wordt beschreven op welke vlakken er risico’s zijn voor strijdigheid tussen de verschillende doelen uit het Ruimtelijk Voorstel. Onder strijdigheid wordt verstaan het risico dat het ene doel mogelijk negatief uitwerkt op wat met het andere doel wordt beoogd. De analyse van de lagenbenadering geeft aan dat de meeste lagen slechts beoordeeld worden met ‘beperkte potentie’ en de laag ‘omgevingskwaliteit’ wordt zelfs beoordeeld met ‘geen potentie’. Dit vergroot het risico dat maatregelen voor thema’s als bodem en water, energietransitie of mobiliteit de omgevingskwaliteit kunnen aantasten. Een concreet voorbeeld hiervan is de ambitie vanuit de provincie om alle inwoners een gezonde en veilige leefomgeving te bieden, tegelijkertijd wil de provincie in het zuiden van Noord-Holland woningbouw en circulaire industrie ontwikkelen. Dit kan op gespannen voet staan met de doelen voor een gezonde leefomgeving voor alle inwoners.

Een ander voorbeeld is de ambitie om bedrijvigheid en logistieke functies langs de randen van het plangebied te stimuleren om economische doelen te bevorderen. Deze ambitie kan mogelijk botsen met de ambitie om landschappelijke en cultuurhistorische waarden te behouden en versterken. Grootschalige bedrijvigheid kan het karakter van waardevolle landschapselementen aantasten (zoals UNESCO) en leiden tot verlies van bodem- en erfgoedwaarden.

Daarnaast heeft de provincie bijvoorbeeld de ambitie om binnenstedelijk woningen te realiseren en zo bij te dragen aan de woningbouwopgave. Deze ambitie staat echter op gespannen voet met de waterbergingsopgave en het borgen van waterveiligheid. Versteende oppervlakten vergroten de afvoerpieken en verminderen infiltratiecapaciteit, dit kan het risico op lokale wateroverlast vergroten en de ecologische kwaliteit aantasten.

Ondanks deze strijdigheden zijn er ook een aantal aspecten die wel beoordeeld zijn met een ‘hoge potentie’ voor het doelbereik. Deze aspecten hebben dus een positieve uitwerking op de doelen in het voorgenomen beleid. Het gaat hierbij om de volgende aspecten:
- tegengaan van bodemdaling;
- omgaan met verzilting;
- verbeteren van groenblauwe dooradering;
- zorgen van goede water- en bodemkwaliteit;
- investeren in extra recreatieve mogelijkheden voor bewoners in en om de woonplaats;
- systeemherstel van natuur, zowel binnen als buiten natuurgebieden;
- landbouwgrond beschermen;
- bedrijventerreinen beter en intensiever benutten;
- de energietransitie zodanig vormgeven dat voldaan wordt aan de voorwaarden van een duurzaam, efficiënt en betrouwbaar energiesysteem;
- in 2050 een klimaatneutrale en volledig circulaire provincie zijn.

Echter hebben andere partijen dan alleen de provincie ook een belangrijke rol als het gaat om het bijdragen aan het doelbereik. Dit geldt bijvoorbeeld voor het bereiken van de Natura 2000-doelen.

8

ONZEKERHEDEN, AANBEVELINGEN, AANDACHTSPUNTEN EN MONITORING

In paragraaf 8.1 staan de algemene onzekerheden en onzekerheden per thema. Paragraaf 8.2 bevat de aanbevelingen, waarna paragraaf 8.3 ingaat op de aandachtspunten na vaststelling van de omgevingsvisie. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een eerste aanzet voor een monitoringsprogramma in paragraaf 8.4 en een conclusie in paragraaf 8.5

8.1 Onzekerheden

8.1.1 Algemene onzekerheden

Onzekerheden hebben invloed op welke effecten daadwerkelijk gaan optreden. De volgende onzekerheden zijn in deze paragraaf nader toegelicht:

- onzekerheden die voortkomen uit onduidelijkheden in planvorming (binnen handelingsperspectief van de provincie Noord-Holland of beschikbare financiële middelen);
- onzekerheden die voortkomen uit leemten in kennis (buiten handelingsperspectief van de provincie Noord-Holland).

Planvorming

De onzekerheden die voortkomen uit de planvorming van de omgevingsvisie Noord-Holland zijn:

- in dit OER is voornamelijk uitgegaan van verschillende oplossingsrichtingen die voortkomen uit de dilemma's uit het Keuzepalet. Deze dilemma's bevatten de belangrijkste grote wijzigingen in het beleid. Maar aanvullend op de dillema's uit het Keuzepalet zijn drie dilemma's toegevoegd op basis van de zienswijzen op de NRD en interne aanvullende keuzes. De oplossingsrichtingen gaven echter onvoldoende de structurerende keuzes uit het voorgenomen beleid weer, met name vanwege de in het Keuzepalet gekozen formulering. In dit OER is daarom gewerkt met een nadere duiding die door de provincie bij de oplossingsrichtingen is gegeven. Deze duiding is echter gedurende het proces gewijzigd, op momenten dat vanuit de omgevingsvisie duidelijker werd welke invulling de provincie eraan wilde geven. Om een duidelijke lijn aan te houden in de onderzoekssystematiek is ervoor gekozen de bewoording (titel) aan te houden zoals in het Keuzepalet opgenomen en bij de beoordeling uit te gaan van de nadere duiding die door de provincie is gegeven;
- de uitwerking van de aspecten waar in de omgevingsvisie specifieke informatie voor ontbreekt om een concretere beoordeling toe te kennen. Deze onzekerheden zijn per aspect en per thema opgenomen in paragraaf 8.1.2;
- de in dit OER getoetste dilemma's en oplossingsrichtingen zijn gebaseerd op de belangrijkste structurerende keuzes uit de omgevingsvisie. Gezien het dynamische karakter van het beleidsproces binnen de provincie Noord-Holland, waarbij continu nieuwe kaders worden ontwikkeld, dient deze rapportage te worden beschouwd als een integrale toetsing op basis van de vigerende koers. Recente beleidswijzigingen of nieuwe inzichten die zijn ontstaan na de vaststelling van de reikwijdte van het onderzoek zijn niet in deze beoordeling meegenomen; zij vormen de basis voor de verdere concretisering in het vervolg;

- opgaven die als onderzoek zijn beschreven in de omgevingsvisie. Het optreden van risico's naar aanleiding van bovenstaande onzekerheden op de leefomgeving is sterk afhankelijk van de onderzoeksresultaten en hoe de provincie omgaat met deze resultaten. Dit betreft de volgende onderwerpen:
  - het onderzoeken van de druk op of tevredenheid over de zorg- en cultuurvoorzieningen;
  - onderzoeken waar de risico's liggen voor inbreidingslocaties van woningbouw;
  - nader onderzoek naar de gevolgen van luchtvervuiling en geluidsoverlast voor de gezondheid van inwoners;
  - onderzoeken van sociale ongelijkheid en economische kansen in het licht van de transities naar een duurzamere leefomgeving;
  - onderzoeken van de risico's van overstromingen in laaggelegen gebieden als gevolg van stijgende zeespiegels en extreme neerslagen;
  - onderzoeken wat voor effecten klimaat- en milieuwijzigingen hebben op ecosystemen en biodiversiteit;
  - nader onderzoek naar de ontwikkelingen in elektrische voertuigen en autonome transportoplossingen;
- opgaven waarvoor de nadere uitwerking van de omgevingsvisie cruciaal is voor het verzilveren van kansen: de oplossingsrichtingen uit categorie 2 (onvoldoende concreet, wel effect bij nadere uitwerking). Deze opgaven dienen nog een uitwerking te krijgen na vaststelling van de omgevingsvisie. Dit zou bijvoorbeeld middels programma's uitgewerkt kunnen worden. In tabel 4.2 in hoofdstuk 4 wordt dit per oplossingsrichting nader toegelicht. De oplossingsrichtingen uit deze categorie zijn:
  - nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren;
  - (lange termijn) ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen;
  - seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen en te versterken, het boezemsysteem vergroten en pompen bij te bouwen;
  - UNESCO-landschappen moeten de ruimte krijgen om mee te veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter;
  - Provincie beschouwt landschap & erfgoed als kwaliteiten die mee veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter;
  - nieuwbouwlocaties: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem;
  - krimp van de industrie en meer ruimte voor woningbouw;
- beschikbaarheid van voldoende financiële middelen vanuit de provincie.

Leemten in kennis

De leemten in kennis zorgen voor de volgende onzekerheden:
- onzekerheden over de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen vanuit de Rijksoverheid en de regio;
- onzekerheden die voortkomen uit de planvorming van de Rijksoverheid:
  - beleid over landbouw, bijvoorbeeld stikstof;
  - beleid over woningbouw;
  - beleid over natuur, bijvoorbeeld over stikstof en Natura-2000 doelen;
  - beleid over water, bijvoorbeeld KRW-doelen;
  - beleid over transitie naar de circulaire economie;
  - beleid over energietransitie, de resulterende netcongestie en bijvoorbeeld veiligheidsnormen rondom elektriciteitshuisjes;
- onzekerheid over landelijk beleid met betrekking tot stikstof, tempo woningbouw, tempo energietransitie: de uitvoering van landelijk beleid kan anders verlopen dan vooraf ingeschat;

- onzekerheid over de voorspelde effecten:
  - bestaand beleid gaat vaak tot 2030. Op basis van expert judgement van de provincie is de situatie in 2050 voorspeld door de trend van 2030 door te trekken naar 2050;
  - de vernieuwde omgevingsvisie is gebaseerd op prognoses over demografische ontwikkeling, woningbouwbehoefte en economische groei. De onzekerheden van de prognoses worden door vertaald naar de effecten. Dit zorgt voor onzekerheid in de prognoses voor wonen, werken en mobiliteit (daadwerkelijk aantal benodigde woningen, arbeidsplaatsen en vervoersbewegingen);
  - onzekerheid over de precieze impact van klimaatverandering in en na 2050. De effecten zijn geschat aan de hand van de Klimaateffecten Atlas op basis van klimaatmodellen. Hier zit altijd een mate van onzekerheid in.

8.1.2 Onzekerheden per thema

In deze paragraaf staat per thema en bijbehorende aspecten welke onzekerheden er gelden als gevolg van het voorgenomen beleid. Het voorgenomen beleid bevat geen beleidsinzet om deze onzekerheden weg te nemen. Wanneer deze onzekerheden worden uitgewerkt, treedt naar verwachting voor deze aspecten een (groter) effect op. Bij nadere uitwerking wordt duidelijk of dit een positief of negatief effect is. De effectbeoordeling kan daarmee ook wijzigen.

Klimaatverandering

In tabel 8.1 zijn de onzekerheden voor het thema 'klimaatverandering' opgenomen.

Tabel 8.1 Onzekerheden per aspect voor het thema 'klimaatverandering'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
wateroverlast	het effect van seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, voor wateroverlast in het stedelijk gebied
waterveiligheid	de uitwerking van en implementatie van meerlaagsveiligheid, en de benodigde samenwerking met waterschappen en het Rijk
verdroging	de mate waarin huidige verdroging waar mogelijk verminderd kan worden
verzilting	de aanpak voor het tegengaan van bestaande verzilting

Bodem en water

In tabel 8.2 zijn de onzekerheden voor het thema 'bodem en water' opgenomen.

Tabel 8.2 Onzekerheden per aspect voor het thema 'bodem en water'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
chemische en biologische bodemkwaliteit	de aanpak voor het verwijderen van bestaande bodemverontreinigingen
bodemdaling	de aanpak voor bodemdaling in stedelijk gebied
beschikbaarheid van water	het effect van het uitbreiden van het waterwin- en infiltratiegebied
oppervlaktewater	het effect van het uitbreiden van het waterwin- en infiltratiegebied

Gezonde leefomgeving

In tabel 8.3 zijn de onzekerheden voor het thema 'gezonde leefomgeving' opgenomen.

Tabel 8.3 Onzekerheden per aspect voor het thema 'gezonde leefomgeving'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
luchtkwaliteit	de mate waarin de waarden voor luchtkwaliteit gehaald worden, waarbij geldt: - 2025: voldoen aan huidige EU-grenswaarden - 2030: voldoen aan aangescherpte EU-grenswaarden - 2050: voldoen aan WHO-advieswaarden
geluid	de mate waarin de bestaande geluidhinder waar mogelijk wordt verminderd
geur	niet van toepassing
hittestress	de mate waarin er voldoende groen kan worden gerealiseerd in de openbare ruimte om hittestress tegen te gaan
lichthinder	niet van toepassing
omgevingsveiligheid	niet van toepassing

Welzijn en leefbaarheid

In tabel 8.4 zijn de onzekerheden voor het thema 'welzijn en leefbaarheid' opgenomen.

Tabel 8.4 Onzekerheden per aspect voor het thema 'welzijn en leefbaarheid'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
verbondenheid	niet van toepassing
sociale veiligheid	rol van de inrichting van openbare ruimte (zoals straatverlichting) om sociale veiligheid te bevorderen
gezond gedrag	- de uitvoering van de samenwerking met regiopartners zoals de GGD - uitwerking van binnenstedelijke beweegvriendelijkheid

Natuur en biodiversiteit

In tabel 8.5 zijn de onzekerheden voor het thema 'natuur en biodiversiteit' opgenomen.

Tabel 8.5 Onzekerheden per aspect voor het thema 'natuur en biodiversiteit'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
VHR-natuurherstel (N2000)	- onzekerheden over hoe om te gaan met stikstof in projecten - de recreatiedruk in natuurgebieden - mogelijke negatieve effecten van verontreiniging en vermesting beperken door aanleg van bufferzones
Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	- onzekerheden over hoe om te gaan met stikstof in projecten - de recreatiedruk in natuurgebieden - mogelijke negatieve effecten van verontreiniging en vermesting beperken door aanleg van bufferzones
biodiversiteit buiten NNN	uitwerking van natuurinclusief bouwen

Economie

In tabel 8.6 zijn de onzekerheden voor het thema 'economie' opgenomen.

Tabel 8.6 Onzekerheden per aspect voor het thema 'economie'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
omvang economie	uitwerking subsidies en innovatieprogramma's
werkgelegenheid	- de balans tussen het aantal personen in de werkzame beroepsbevolking en het aantal arbeidsplaatsen - toekomstperspectief voor de landbouw wegens wet- en regelgeving
duurzame landbouw	ondersteuning aan agrariërs in de transitie naar klimaatneutraliteit en -adaptatie
digitale infrastructuur	de uitwerking van het aanleggen van glasvezelkabels

Wonen

In tabel 8.7 zijn de onzekerheden voor het thema 'wonen' opgenomen.

Tabel 8.7 Onzekerheden per aspect voor het thema 'wonen'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
woningaanbod	- betaalbaarheid van wonen - vergroten van woningaanbod
voorzieningenniveau	- tevredenheid over voorzieningenaanbod - aansluiting van de omvang van het voorzieningenniveau ten opzichte van de uitbreiding van de woningvoorraad

Energietransitie

In tabel 8.8 zijn de onzekerheden voor het thema 'energietransitie' opgenomen.

Tabel 8.8 Onzekerheden per aspect voor het thema 'energietransitie'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
aandeel duurzame energie	de uitwerking van het opwekken van warmte met geo- en aquathermie
energieverbruik	nieuwe functies en het bijbehorende energieverbruik bij functiewijzigingen in de landbouw
energie-infrastructuur	voldoende ruimte nodig voor inpassing van energie infrastructuur (generatie, conversie, opslag)
uitstoot broeikasgassen	uitwerking opwek van duurzame energie

Mobiliteit

In tabel 8.9 zijn de onzekerheden voor het thema 'mobiliteit' opgenomen.

Tabel 8.9 Onzekerheden per aspect voor het thema 'mobiliteit'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	de uitwerking van het inzetten op deelmobiliteit
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	de mate waarin het autogebruik daadwerkelijk wordt teruggedrongen
verkeersveiligheid	de uitwerking van beperken van verkeersveiligheidsrisico's

Ruimtelijke kwaliteit

In tabel 8.10 zijn de onzekerheden voor het thema 'ruimtelijke kwaliteit' opgenomen.

Tabel 8.10 Onzekerheden per aspect voor het thema 'ruimtelijke kwaliteit'

Beoordelingsaspect	Onzekerheid
cultuurhistorie	de uitwerking van het behouden van cultuurhistorische waarden
landschap	de uitwerking van het behouden van landschappelijke waarden
archeologie	de uitwerking van het behouden van archeologische waarden

8.2 Aanbevelingen

Ruimte voor verbetering: mitigerende maatregelen

De effectbeoordeling van het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu heeft plaatsgevonden. Daardoor is duidelijk geworden welke aspecten in de referentiesituatie slecht scoorden en waarop het voorgenomen beleid geen effect heeft en op welke aspecten het voorgenomen beleid naar verwachting een negatief effect heeft. Dit zijn de twee categorieën aspecten waar het toepassen van mitigerende maatregelen het grootste verschil maakt voor provincie Noord-Holland. Het gaat om de volgende aspecten binnen de twee categorieën:

1. het voorgenomen beleid na optimalisatie heeft een negatief effect ten opzichte van de referentiesituatie. Dit gaat om de aspecten:
    1. VHR-natuurherstel (N2000);
    2. Natuurnetwerk Nederland Noord-Holland buiten N2000;
    3. cultuurhistorie;
    4. landschap.
2. het voorgenomen beleid na optimalisatie leidt niet tot de verbetering van de met 'slecht' beoordeelde referentiesituatie. Dit zijn de aspecten:
    1. geluid;
    2. hittestress;
    3. lichthinder;
    4. omgevingsveiligheid;
    5. energieverbruik;
    6. landschap;
    7. archeologie.

Het aspect 'landschap' valt zowel in categorie 1 als categorie 2. Dit komt doordat bij landschap het voorgenomen beleid na optimalisatie, ten opzichte van de referentiesituatie, leidt tot een negatief effect (categorie 1). Daarnaast is de referentiesituatie voor het aspect landschap slecht beoordeeld en leidt het voorgenomen beleid niet tot een verbetering van deze situatie (categorie 2). Daarmee valt het aspect landschap tegelijk onder zowel 'negatief ten opzichte van de referentiesituatie' als onder 'geen verbetering van een slecht beoordeelde referentiesituatie'.

Hieronder worden de mitigerende maatregelen genoemd voor deze 10 aspecten waar de meeste winst valt te behalen vanuit het voorgenomen beleid. Bij de mitigerende maatregelen wordt onderscheid gemaakt tussen fysiek uitvoerbare maatregelen met een direct effect en conceptuele maatregelen met een indirect effect die bijvoorbeeld zien op een verdere uitwerking van beleid, ideeën of ambities.

Voor de optimaliserende maatregelen van de overige aspecten wordt verwezen naar de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid in paragraaf 4.2 van dit rapport.

VHR-natuurherstel (N2000)

Direct effect:

- stuur op het aanpakken van externe factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op Natura 2000-gebieden, zoals recreatie, stikstofdepositie en verdroging;
- zet in op toegangsbeperkingen van Natura 2000-gebieden zoals de binnenduinrand door alleen bepaalde zones open te stellen en tijdens kwetsbare periodes, zoals het broedseizoen, de toegang te sluiten om meer rust te creëren. Daarnaast kan de provincie inzetten op het realiseren van nieuwe uitloopgebieden voor recreatie, zodat recreatie, en mogelijke negatieve gevolgen hiervan, in Natura 2000-gebieden beperkt blijft;
- stuur bij het realiseren van recreatieve functies in de binnenduinrand, op locaties buiten het Natura 2000-gebied.

Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000

Direct effect:

- stuur op het aanpakken van externe factoren die een negatieve invloed kunnen hebben op NNN-gebieden, zoals recreatie, stikstof en verdroging;
- zet in op toegangsbeperkingen van NNN-gebieden zoals de binnenduinrand door alleen bepaalde zones open te stellen en tijdens het broedseizoen de toegang te sluiten om meer rust te creëren. Daarnaast kan de provincie zich inzetten voor de realisatie van nieuwe uitloopgebieden voor recreatie, zodat recreatie, en mogelijk negatieve gevolgen hiervan, in NNN-gebieden beperkt blijft.

Cultuurhistorie

Indirect effect:

- deel actief kennis over cultuurhistorische waarden, inclusief archeologie en UNESCO-werelderfgoed (Outstanding Universal Value, oftewel OUV), met gemeenten, waterschappen en initiatiefnemers;
- ontwikkel een dynamisch afwegingskader voor UNESCO-gebieden, waarin kernkwaliteiten en ontwikkelruimte helder zijn vastgelegd;
- werk gebiedsgericht uit hoe archeologische waarden worden behouden, met name bij ingrepen zoals vernatting.

Landschap

Direct effect:

- stuur op clustering van grootschalige energie opwek in minder landschappelijk gewaardeerde gebieden en stel eisen aan ontwerp, schaal en landschappelijke inpassing, om zo de druk op waardevolle landschappen te beperken en de gebruiks- en belevingswaarde te optimaliseren.

Indirect effect:

- stel (integrale) gebiedsgerichte randvoorwaarden vast voor vernatting, waarbij bestaande verkavelingspatronen, openheid en historische structuren leidend zijn. Door vernatting te combineren met passend extensief gebruik blijven zowel gebruikswaarde als belevingswaarde van het landschap behouden of worden deze versterkt;
- neem landschappelijke kwaliteit nog steviger op in provinciale programma's en verordeningen om te sturen op een zorgvuldige gebiedsgerichte uitwerking. Dit verkleint de onzekerheid over indirecte effecten en vergroot de kans dat positieve effecten op gebruiks- en belevingswaarden daadwerkelijk worden gerealiseerd;
- stuur op vroegtijdige inbreng van het onderwerp omgevingskwaliteit en stel eisen aan ontwerp, schaal en landschappelijk inpassing, om de druk op waardevolle landschappen te beperken en de gebruiks- en belevingswaarde te optimaliseren;
- geef richting aan compensatiemaatregelen, om negatieve effecten op landschappelijke waarden te beperken.

Geluid

Direct effect:

- hanteer minimale afstanden tot geluidsgevoelige functies bij locatiekeuze voor geluidproducerende functies. Door deze zonering kan worden voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen leiden tot een toename van het aantal geluidgehinderden;
- zet in op de realisatie van natuurlijke geluidsbuffers tussen geluidsbronnen en geluidsgevoelige functies bij de ambitie voor de aanleg van nieuwe natuur. Dit kan negatieve geluidseffecten verzachten en bestaande positieve effecten versterken, mits dit gebiedsgericht wordt uitgewerkt.

Indirect effect:

- stel voorwaarden in beleidskaders en programma's aan het toepassen van geluidsarme technieken bij energieopwekking en provinciale infrastructuur. Door te sturen op stille installaties, snelheidsbeperkingen, geluidsafscherming en geluid reducerend asfalt kan geluidsoverlast worden beperkt;
- neem 'geluidsreductie' expliciet mee in het ontwerp van nieuwe natuur om de positieve effecten van nieuwe natuur als geluidsbarrière optimaal te benutten.

Hittestress

Direct effect:

- stimuleer uitbreiding en verbinding van provinciale groen- en waterstructuren om bij te dragen aan de vermindering van hittestress. Deze structuren kunnen ventilatie mogelijk maken en fungeren als koelcorridors. Onderzoek daarnaast bij welke recreatieplekken het meest behoefte is aan verkoeling en richt deze daarop in, bijvoorbeeld door het realiseren van zwemlocaties.

Indirect effect:

- ontwikkel beleidsregels voor minimale afstanden tot publiek toegankelijke verkoelingsplekken voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen;
- lobby richting het Rijk en gemeenten om hittestressnormen op te nemen in bouwregelgeving en ontwerpstandaarden;
- stuur via beleidskaders en ruimtelijke afwegingen op het behoud en de versterking van groen in stedelijke gebieden, toepassen van groene daken en het beperken van verdere verharding of gebruik van koele bestratingsmaterialen. Door deze randvoorwaarden mee te geven aan verstedelijkingsopgaven kan de toename van hittestress worden beperkt en kunnen bestaande verkoelende effecten worden versterkt;
- stuur via beleidskaders op hittebestendige inrichting van de openbare ruimte, bijvoorbeeld schaduwstructuren bij OV-haltes, waterpleinen, schaduwbomen en koele looproutes.

Lichthinder

Indirect effect:

- stuur via beleidskaders op een inrichting van de openbare ruimte waarbij lichthinder wordt beperkt, bijvoorbeeld door het inzetten van diervriendelijke verlichting.

Omgevingsveiligheid

Indirect effect:

- stuur via beleidskaders op een inrichting van de openbare ruimte waarbij hinder vanuit omgevingsveiligheid wordt beperkt en neem dit op in de omgevingsvisie.

Energieverbruik

Indirect effect:

- reserveer tijdig ruimte voor de opwek en distributie van duurzame energie buiten de 7 energetische en economische clusters die reeds in het voorgenomen beleid staan;
- bepaal welke functies binnen landbouw en bosbouw mogelijk zijn na het vernatten van de veenweidegebieden;
- concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Verbind hier een jaartal en (financiële) middelen aan;
- stel een richtlijn op voor wanneer een bedrijf circulair genoeg is om van kringlooplandbouw te kunnen spreken.

Archeologie

Indirect effect:

- stel integrale gebiedsgericht uitwerkingen vast bij vernatting, waarbij het behoud van archeologische waarden nader uitgewerkt wordt deze te behouden mogelijk te versterken.

8.3 Aandachtspunten na vaststelling omgevingsvisie

Meervoudig ruimtegebruik

Een essentieel algemeen aandachtspunt voor de uitwerking van de omgevingsvisie is de noodzakelijkheid van meervoudig ruimtegebruik. Door de toevoeging van woningen, bedrijven, (energie-)infrastructuur en tegelijkertijd uitdagingen als bodemdaling, klimaatverandering, verzilting, en de afname van biodiversiteit, zijn integrale oplossingen nodig. Een voorbeeld hiervan is een groenprogramma waarin het belang van openbaar groen voor de aspecten biodiversiteit, water, klimaatadaptatie, hittestress en recreatie samen worden behandeld zodat er groen ontwikkeld wordt dat bijdraagt aan meerdere doelen en het een nuttige investering wordt. Een ander voorbeeld is een landbouw programma waarbij landbouw kan worden ingezet voor biodiversiteitsherstel, water- en bodemkwaliteitsherstel, klimaatadaptatie, circulaire economie, werkgelegenheid, en vestigingsklimaat.

Bij meervoudig ruimtegebruik is het dus essentieel om de keuzes voor prioritering te onderbouwen en aan te geven welke functies door schaarste van ruimte niet kunnen worden gerealiseerd zoals aanvankelijk werd geambieerd.

Doorwerking ambities uit omgevingsvisie in omgevingsverordening of programma

De lange-termijn-doelen voor de fysieke leefomgeving uit de omgevingsvisie worden uitgewerkt tot concrete regels in de omgevingsverordening of programma's. Deze moeten goed op elkaar aansluiten om effectief te kunnen sturen op de kwaliteit van de leefomgeving. In de omgevingsvisie staat bijvoorbeeld het voornemen om zoekgebieden aan te wijzen voor de uitbreiding van huidige waterwin- en infiltratiegebieden. Indien deze gebieden gereserveerd worden voor de uitbreiding zullen ook de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgebreid. Deze beschermingszones moeten worden uitgebreid in de omgevingsverordening, waarbij betreffende regels in de verordening op een groter gebied van toepassing zullen zijn.

8.4 Aanzet monitoringsprogramma

Deze paragraaf bevat aanbevelingen met betrekking tot de omgang met monitoring van de verwachte effecten in het OER. Na vaststelling van de omgevingsvisie kan de provincie Noord-Holland ervoor kiezen een definitief monitoringsplan op te stellen, waarin de set aan te monitoren indicatoren en bijvoorbeeld de monitoringsfrequentie wordt vastgelegd.

Belang

De Omgevingswet bevat een monitoringsverplichting voor mer-plichtige besluiten: onder de Omgevingswet dienen aanzienlijke milieueffecten gemonitord te worden (artikel 16.42a van de Omgevingswet en artikel 11.4 en 11.5 van het Omgevingsbesluit).

In de omgevingsvisie wordt ver vooruit gekeken. Over deze tijdspanne is het niet mogelijk om alles te overzien en zullen zich onvoorziene ontwikkelingen (zowel op het gebied van wet- en regelgeving als fysieke autonome ontwikkelingen) voordoen. Gezien het feit dat er ver vooruit wordt gekeken en de bijbehorende onzekerheden is het zaak een vinger aan de pols te houden en belangrijke milieueffecten te monitoren om, indien nodig, door de omgevingsvisie hierop te kunnen bijsturen.

Doel

Monitoring dient verschillende doelen:

- omgevingseffecten toetsen en bijsturen waar nodig. Voor een selectie van indicatoren zal getoetst worden of de daadwerkelijke omgevingseffecten binnen de bandbreedte blijven van hetgeen op basis van dit OER verwacht kan worden. Op basis van de uitkomsten kan het bevoegd gezag ervoor kiezen om bij te sturen;
- ontwikkelingen toetsen aan de in de omgevingsvisie beschreven doelen en bijsturen waar nodig. De provincie Noord-Holland is voornemens om met de Omgevingsvisie bij te dragen aan verschillende ambities. Deze ambities zijn in het OER verder geconcretiseerd naar verschillende doelen. Door middel van monitoring in hoeverre ontwikkelingen daadwerkelijk bijdragen aan gestelde doelen, ontstaat er tussentijds inzicht in hoeverre doelen gehaald worden en in hoeverre er sturing nodig is op doelbereik;
- communicatie met, en transparantie naar de omgeving over gemaakte of te maken keuzes.

Uitgangspunten

Monitoring heeft meerwaarde voor aspecten:

- waarvoor de verwachting is dat deze een knelpunt zullen leveren;
- die relevant zijn om het doelbereik in kaart te brengen;
- waardoor de effectvoorspelling door leemte in kennis onzeker is;
- die op andere wijze relevant zijn voor betrokkenen.

De provincie Noord-Holland heeft echter nog geen uitgewerkte monitoringsopzet opgesteld, maar wel een aantal uitgangspunten over hoe de mogelijke monitoring van de omgevingsvisie eruit zou kunnen zien:

- de doelen en structurerende keuzes uit de omgevingsvisie vormen het uitgangspunt voor monitoring;
- de Brede Basismonitor (BBM) kan daarbij een belangrijke bron zijn voor het volgen van een deel van de kwantitatieve indicatoren die in het OER worden gebruikt en iets zeggen over de staat en trends in Noord-Holland. Dit vergt nog wel een uitwerking waarbij de indicatoren uit de BBM worden gekoppeld aan de doelen uit de visie en de voortgang wordt geanalyseerd;
- een deel van de indicatoren die in het OER worden gebruikt zijn mogelijk ook geschikt om (op termijn) toe te voegen aan de Brede Basismonitor;
- een deel van de indicatoren is moeilijker te kwantificeren, omdat die over de meer kwalitatieve aspecten van beleid gaan, en daardoor misschien minder geschikt om via de BBM te monitoren. Daarnaast wordt geacht dat het volgen van de procesmatige kant van de omgevingsvisie en de ontwikkelingen van de structurerende keuzes ook minder passend is bij de BBM;
- het ligt daarom voor de hand dat monitoring van de omgevingsvisie uiteindelijk uit meerdere vormen kan bestaan (bijvoorbeeld indicatoren, procesmonitoring of meer kwalitatieve monitoring).

De concrete inrichting van de monitoring van de omgevingsvisie zal na oplevering van de ontwerpvisie verder intern worden besproken/uitgewerkt.

8.5 Conclusie

Het OER van de provincie Noord-Holland brengt diverse onzekerheden in beeld die invloed hebben op de uitvoering van het beleid en de verwachte effecten. Dit heeft betrekking op zowel de planvorming als leemten in kennis. Onzekerheden binnen de planvorming ontstaan met name door wijzigingen in de oplossingsrichtingen en het ontbreken van voldoende relevante informatie voor een beoordeling van sommige effecten. Daarnaast betreffen de leemten in kennis vooral de beschikbaarheid van financiële middelen en de impact van het landelijk beleid, waarvan de uitvoering anders kan lopen dan vooraf ingeschat.

Ook zijn voor verschillende thema's, zoals klimaatverandering, wonen, natuur en economie, specifieke onzekerheden benoemt. Op dit moment bevat het voorgenomen beleid van de provincie echter nog te weinig concrete maatregelen om deze onzekerheden te beperken.

De opgaven waarvoor de nadere uitwerking van de omgevingsvisie cruciaal is voor het benutten van kansen zijn de oplossingsrichtingen uit categorie 2 (onvoldoende concreet, wel effect bij nadere uitwerking). Uitwerking hiervan kan bijdragen aan positieve effecten op de leefomgeving en bijdragen aan het behalen van de provinciale ambities.

Het is van belang om na vaststelling van de omgevingsvisie structureel te monitoren. Door middel van monitoring kan tijdig worden ingespeeld op veranderingen in bepaalde omstandigheden binnen de provincie. De doelen en structurerende keuzes uit de omgevingsvisie vormen het uitgangspunt voor de monitoring. De Brede Basismonitor (BBM) kan daarbij een belangrijke bron zijn voor het volgen van een deel van de kwantitatieve indicatoren die in het OER worden gebruikt en iets zeggen over de staat en trends in Noord-Holland. De concrete inrichting van de monitoring wordt later uitgewerkt.

9

BEGRIPPENLIJST

Tabel 9.1 Begrippenlijst OER provincie Noord-Holland

Afkorting	Betekenis
NRD	notitie reikwijdte en detailniveau
VKA	voorkeursalternatief, ook wel 'voorgenomen beleid'
mer	milieueffectrapportage
NOVEX-gebieden	gebieden waar de ruimtelijke opgaven van overheden zo groot en gestapeld zijn, dat ze vragen om gezamenlijke regie van het Rijk en de regio
PS	Provinciale Staten

10

REFERENTIES

1 Provincie Noord-Holland (2018). PlanMER Omgevingsvisie NH2050. Verkregen op 5 januari 2026 van PlanMER Omgevingsvisie Noord-Holland.
2 Provincie Noord-Holland (2024). Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel. Verkregen op 5 januari 2026 van Ruimtelijk Voorstel digitale versie 30 09 2024.pdf.
3 Provincie Noord-Holland (2024a). Startnotitie Regie op de Ruimte. Verkregen op 30 oktober 2025 van Startnotitie regie op de ruimte digitale versie 30 09 2024 .pdf.
4 Provincie Noord-Holland (2025). Keuzepalet: Bevindingen op basis van inhoudelijke verkenningen als basis voor het ontwerp van de Omgevingsvisie Noord-Holland. Verkregen op 30 oktober 2025 van Rapport Keuzepalet.pdf.

Click or tap here to enter text.

Bijlage(n)

z

BIJLAGE: STAAT VAN NOORD-HOLLAND

OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland

Staat van Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

19 mei 2026

Project	OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland
Opdrachtgever	Provincie Noord-Holland
Document	Staat van Noord-Holland
Status	Definitief 04
Datum	19 mei 2026
Referentie	149368/26-007.625
Classificatie W+B	Projectgerelateerd
Projectcode	149368

Dit document is geautoriseerd en intern aantoonbaar vrijgegeven conform het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen + Bos.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen + Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. | Deventer
Daalsesingel 51c
Postbus 24087
3502 MB Utrecht
+31 (0)30 765 19 00
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden verveelvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING 5

1.1 Aanleiding en inhoud 5

1.2 Leeswijzer 5

2 METHODE 6

2.1 Beoordelingskader 6

2.2 Wijze van beoordelen 8

2.2.1 Beoordeling huidige staat en referentiesituatie 8
2.2.2 Gebruikte data 9

3 HUIDIGE SITUATIE 10

3.1 Huidige situatie 10

3.1.1 Klimaatverandering 10
3.1.2 Bodem en water 17
3.1.3 Gezonde leefomgeving 25
3.1.4 Welzijn en leefbaarheid 44
3.1.5 Natuur en biodiversiteit 51
3.1.6 Economie 58
3.1.7 Wonen 67
3.1.8 Energietransitie 73
3.1.9 Mobiliteit 89
3.1.10 Ruimtelijke kwaliteit 94

3.2 Samenvatting huidige staat 107

3.3 Gebied specifieke aandachtspunten huidige situatie 108

4 REFERENTIESITUATIE 110

4.1 Generieke autonome ontwikkelingen 110

4.1.1 Demografische ontwikkelingen 111
4.1.2 Economische ontwikkelingen 113
4.1.3 Sociaal-culturele ontwikkelingen 116
4.1.4 Technologische ontwikkelingen 116
4.1.5 Ecologische ontwikkelingen 118
4.1.6 Politiek-institutionele ontwikkelingen 122

4.2 Huidig beleid 123

4.3 Beoordeling referentiesituatie 133
4.3.1 Klimaatverandering 133
4.3.2 Bodem en water 136
4.3.3 Gezonde leefomgeving 141
4.3.4 Welzijn en leefbaarheid 145
4.3.5 Natuur en biodiversiteit 147
4.3.6 Economie 149
4.3.7 Wonen 151
4.3.8 Energietransitie 154
4.3.9 Mobiliteit 158
4.3.10 Ruimtelijke kwaliteit 162
4.4 Samenvatting referentiesituatie 164
4.5 Gebied specifieke aandachtspunten referentiesituatie 166

5 **REFERENTIES** **168**

Laatste pagina 174

Bijlage(n)

Aantal pagina's

I Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebieden binnen provincie Noord-Holland 23

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding en inhoud

De Staat van de Leefomgeving provincie Noord-Holland is een achtergronddocument bij het omgevingseffectrapport (OER) dat wordt opgesteld ten behoeve van de actualisatie van de omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland.

De Staat van de Leefomgeving geeft aan de hand van verschillende thema's een beeld van de huidige situatie en kwaliteit van de leefomgeving van de provincie Noord-Holland. Door middel van kaarten, tabellen en andere gegevens wordt informatie in kaart gebracht die van belang is voor ruimtelijke keuzes in de omgevingsvisie.

Per aspect wordt naast de huidige situatie, ook de referentiesituatie beschreven. De referentiesituatie is de situatie die tot en met 2050 zou ontstaan als gevolg van de zogeheten autonome ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die zich ook zouden voordoen als de actualisatie van de omgevingsvisie niet plaats zou vinden. Hierbij valt onderscheid te maken tussen generieke (exogene) autonome ontwikkelingen (algemene trends en ontwikkelingen als klimaatverandering of vergrijzing die Noord-Holland als het ware overkomen en waarop de provincie niet of nauwelijks invloed heeft) en autonoom omgevingsbeleid (voorzetting van het huidige sectorale beleid uit de omgevingsvisie NH2050). Voor het jaar 2050 is vaak beperkte informatie beschikbaar en bestaat de nodige onzekerheid over autonome ontwikkelingen. In het OER wordt aangegeven welke bronnen zijn gebruikt voor het schetsen van de referentiesituatie en of bijvoorbeeld prognoses tot 2040 zijn geëxtrapoleerd naar 2050.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat het beoordelingskader en de beoordelingsschaal die gebruikt is voor het beoordelen van de huidige- en referentiesituatie. Vervolgens gaat hoofdstuk 3 in op de beoordeling van de huidige situatie. Dit hoofdstuk sluit af met gebied specifieke aandachtspunten voor de huidige situatie. Hoofdstuk 4 bevat de beoordeling van de referentiesituatie in provincie Noord-Holland. Dit rapport sluit af met een referentielijst.

2

METHODE

2.1 Beoordelingskader

Het beoordelingskader uit tabel 2.1 vormt het vertrekpunt voor de beschrijving van de huidige situatie en referentiesituatie van de provincie Noord-Holland. In dit beoordelingskader zijn 10 beoordelingsthema's gekoppeld aan de lagen uit de lagenbenadering (het overkoepelende 'hoofdthema'). Vanuit deze beoordelingsthema's worden zowel de fysieke als het sociale domein van de leefomgeving in beeld gebracht.

De beoordelingsthema's zijn:
1 klimaatverandering;
2 bodem en water;
3 gezonde leefomgeving;
4 welzijn en leefbaarheid;
5 natuur en biodiversiteit;
6 economie;
7 wonen;
8 energietransitie;
9 mobiliteit;
10 ruimtelijke kwaliteit.

De thema's zijn verder uitgewerkt in aspecten en indicatoren. Indicatoren zijn en maken het doel meetbaar, worden gebruikt om effecten te beschrijven en kunnen gezamenlijk iets zeggen over een overkoepelend thema. De indicatoren kunnen in het vervolg gebruikt worden om de ambities uit de omgevingsvisie te monitoren.

Tabel 2.1 Beoordelingskader

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Indicatoren
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	wateroverlast
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	overstromingsrisico
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	verdroging
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	verzilting
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	- chemische bodemkwaliteit - biologische bodemkwaliteit
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	bodemdaling (metrisch) per tijdseenheid

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Indicatoren
ondergrond, water en bodem	bodem en water	beschikbaarheid van water	- beschikbaarheid van drinkwater - watervoorraad
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	- kwaliteit oppervlaktewater - kwantiteit oppervlaktewater
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	concentraties NO_2, PM10 en PM2,5 in de lucht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	geluidgehinderden
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	geurgehinderden
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	hittestress
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	hemelhelderheid 's nachts
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	- plaatsgebonden risico - aandachtgebieden
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	- sociale cohesie - eenzaamheid
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	mate van sociale veiligheid
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	- ervaren gezondheid, lichamelijke gezondheid en mentale gezondheid - beweegvriendelijkheid omgeving
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie
ruimtegebruik	economie	omvang economie	bruto binnenlands product
ruimtegebruik	economie	werkgelegenheid	balans vraag en aanbod - werkgelegenheid
ruimtegebruik	economie	circulaire economie	aandeel circulaire bedrijven
ruimtegebruik	economie	duurzame landbouw	aandeel biologische landbouw ten opzichte van totaal en per bedrijfstype
ruimtegebruik	economie	digitale infrastructuur	bereik en toegankelijkheid
ruimtegebruik	wonen	woningaanbod	- balans vraag en aanbod - betaalbaarheid
ruimtegebruik	wonen	voorzieningenniveau	aanbod van/afstand tot voorzieningen
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	omvang hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van totaal
netwerken	energietransitie	energieverbruik	energieverbruik in terajoule per jaar
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	netcongestie
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	- uitstoot CO_2 - uitstoot CO_2-equivalenten

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Indicatoren
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	doorstroming auto
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	- afstand tot OV - aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 km
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	aantal slachtoffers
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	beschermde/erkende gebieden
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	landschappelijke waarden: gebruikswaarde en belevingswaarden
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	- archeologische monumenten - archeologische waarden

2.2 Wijze van beoordelen

2.2.1 Beoordeling huidige staat en referentiesituatie

De huidige situatie en de referentiesituatie worden beoordeeld aan de hand van de beoordelingsschaal uit tabel 2.2.

De beoordeling van de huidige situatie vindt plaats op basis van kwalitatieve en kwantitatieve data. Bij indicatoren waarvoor kwantitatieve data beschikbaar is, geldt dat er eerst wordt vergeleken met het nationale gemiddelde. Er is voor gekozen om niet te vergelijken tussen Provincies, omdat deze verschillen in onder andere inwonertal, omvang en economische structuur. Wanneer data beschikbaar is voor de individuele gemeenten binnen de provincie, wordt de score (bijvoorbeeld van mentale gezondheid in gemeente Amsterdam) vergeleken met het provinciale gemiddelde om de belangrijkste uitschieters te duiden.

Wanneer voor bepaalde regio's of gemeenten waarvan de verwachting is dat zij een belangrijke locatie zijn voor een bepaald aspect geen data beschikbaar is, wordt dit vermeld. Bijvoorbeeld: voor regio IJmond zijn geen gegevens beschikbaar over het huidige finaal energieverbruik, terwijl de verwachting is dat het energieverbruik hier hoog ligt door de aanwezige industrie. Vervolgens wordt deze regio of gemeente beschouwd als een neutrale bijdrage aan de totaalbeoordeling. Daarbij wordt aangegeven dat de totaalbeoordeling kan wijzigen zodra aanvullende data beschikbaar komt.

In het beoordelen van de huidige situatie kan eventueel gebruik worden gemaakt van expert judgement om de - met data onderbouwde knelpunten - tegen elkaar af te wegen en zo tot een passende beoordeling te komen. Voor verschillende indicatoren is regionale data beschikbaar, met soms grote verschillen tussen gebieden. Omdat dit een provinciaal OER is, kunnen niet alle individuele knelpunten één-op-één meegenomen worden in de totaalscore. Om te voorkomen dat positieve ontwikkelingen en knelpunten elkaar wegmiddelen, wordt daarom expert judgement toegepast. De uiteindelijke beoordeling wordt aangevuld met een toelichting waarin de belangrijkste knelpunten expliciet worden genoemd.

Voor de referentiesituatie is voor de meeste aspecten ook nog data beschikbaar om een beoordeling te geven die zo min mogelijk gestoeld is op expert judgement en dus zo objectief mogelijk is. Ook hierbij geldt dat expert judgement wel gebruikt kan worden om de knelpunten tegen elkaar af te wegen. De experts maken dan een inschatting van de te verwachten effecten op basis van de generieke ontwikkelingen, prognoses, en hun vakinhoudelijke kennis. De beoordeling is daarmee gestoeld op een verwachte richting, en niet op exacte kwantitatieve data.

Tabel 2.2 Beoordeling van huidige staat en referentiesituatie

Beoordeling	Beoordeling huidige staat
goed	de staat is goed, er zijn geen knelpunten
overwegend goed	de staat is overwegend goed, knelpunten zijn zeer beperkt in aantal en in impact
redelijk	de staat is redelijk, knelpunten treden op een aantal locaties in de provincie op en hebben wat impact
matig	de staat is matig, knelpunten treden op redelijk veel locaties in de provincie op en hebben redelijk veel impact
slecht	de staat is slecht, de knelpunten zijn wijdverspreid, groot in aantal en in impact

2.2.2 Gebruikte data

De beoordeling van de huidige staat en referentiesituatie is waar mogelijk gebaseerd op openbare data. Een belangrijke bron is de brede basismonitor van de provincie Noord-Holland. Ook bronnen zoals het CBS en Atlas Leefomgeving zijn gebruikt. Bij de beoordeling van de aspecten staat aangegeven welke specifieke bron gebruikt is. Aan het einde van dit rapport is een referentielijst opgenomen.

Waar de beschikbare data het toelaat, is op verschillende schaalniveaus gekeken naar de huidige staat en de referentiesituatie. Zo is indien mogelijk gekeken naar verschillen op gemeentelijk en regionaal niveau binnen de provincie Noord-Holland.

3

HUIDIGE SITUATIE

3.1 Huidige situatie

Dit hoofdstuk bevat de beoordeling van de huidige situatie in de provincie Noord-Holland. De beoordeling is uitgevoerd op aspectniveau.

3.1.1 Klimaatverandering

Tabel 3.1 Beoordeling huidige situatie voor het thema klimaatverandering

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
klimaatverandering	wateroverlast	slecht
klimaatverandering	waterveiligheid	redelijk
klimaatverandering	verdroging	matig
klimaatverandering	verzilting	matig

Wateroverlast

Wanneer het stedelijk en regionaal watersysteem overbelast worden en het water niet snel genoeg kan worden afgevoerd, ontstaat wateroverlast. Wateroverlast heeft in de provincie Noord-Holland meerdere oorzaken (zie afbeelding 3.1):

- overbelasting van het (stedelijk) watersysteem;
- locaties met afname van drooglegging (afstand tussen waterpeil en maaiveld) door bodemdaling;
- kwel en de afname van drooglegging (grondwateroverlast).

Tijdens extreme neerslag raakt het watersysteem overbelast omdat de capaciteit onvoldoende is. Met name stedelijk gebied met hoge mate van verharding is gevoelig voor extreem weer. Het gevolg is dat (hoofd)wegen onbegaanbaar zijn, of dat er schade is aan gebouwen of kritieke infrastructuur. Met name in de buurt van Alkmaar en in Haarlem, de Haarlemmermeer en Amstelland, waar ook een groot aantal tunnels een hoge kwetsbaarheid hebben. Daarnaast is er in het zuidelijk deel van de provincie erg verstedelijkt, waardoor er een hoger risico op wateroverlast bestaat. Met de plannen voor woningbouw zal het (stedelijk) watersysteem nog meer belast worden.

In Waterland, de Zaanstreek en tussen de Amstel en het Gooi wordt een afname van drooglegging ervaren door bodemdaling. Daardoor is er minder waterberging in het watersysteem beschikbaar en neemt wateroverlast toe. Op deze locaties wordt er ook grondwateroverlast ervaren. Hierdoor kan er schade aan woningen ontstaan en in landelijk gebied maakt geringe drooglegging landbouw moeilijker en minder productief. Kwel zorgt op verschillende plekken voor gebieden die van nature natter zijn. Met name in de Wieringermeer, het westen van de Haarlemmermeer, een aantal plekken in Waterland en tussen Amstel en het Gooi zijn gebieden met veel kwel, waardoor hier een hoger risico op grondwateroverlast is.

Afbeelding 3.1 Klimaatrisico kaart waterafvoer en neerslag (bron: Signaalkaart Klimaatadaptatie Provincie NH, 2025)

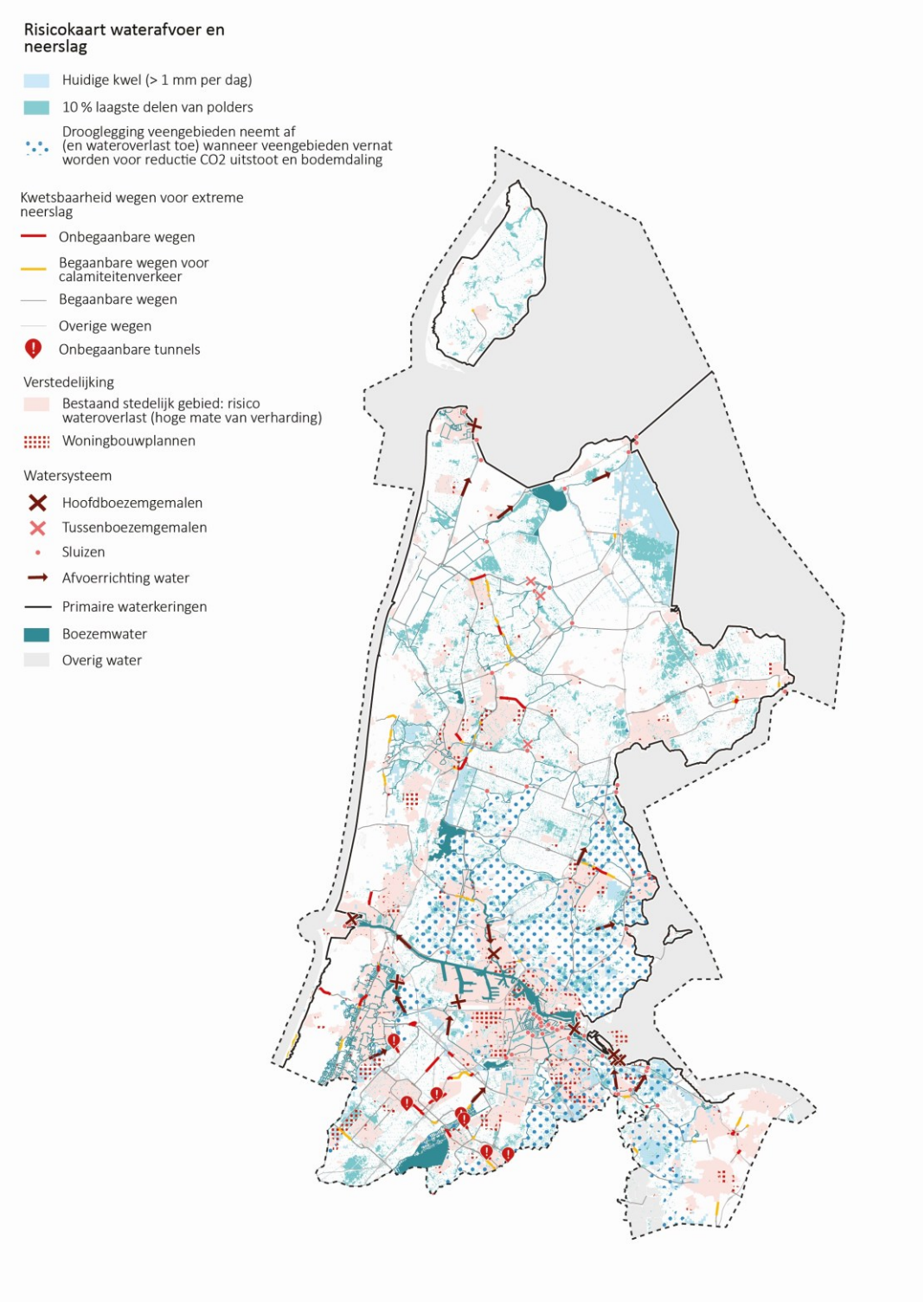

Beoordeling

Het aspect wateroverlast is in de huidige situatie beoordeeld als 'slecht'. Er zijn veel knelpunten, met name in Waterland, tussen Amstel en het Gooi, en het westen van de Haarlemmermeer komen meerdere risico's samen. Tussen deze gebieden ligt de stad Amsterdam, waar veel verstedelijking en verharding is en daardoor snellere afvoer en meer wateroverlast. Deze watersystemen zijn met elkaar verbonden, dus de klimaatrisico's in deze gebieden zullen ook tot wateroverlast in Amsterdam leiden, waardoor wateroverlast veel schade kan veroorzaken.

Waterveiligheid

De provincie Noord-Holland is omgeven door de Noordzee, Waddenzee, en het IJsselmeer en Markermeer. Het achterland wordt hier tegen het water beschermd door primaire waterkeringen, waaronder de duinen. Daarnaast wordt de provincie Noord-Holland beschermt voor overstromingen uit kanalen, (regionale) rivieren en meren door regionale waterkeringen.. De normen voor keringen worden bepaald door te kijken naar het risico (kans maal gevolg); hoe groter het gevolg (schade en dodental), hoe hoger de norm moet zijn.

Voor primaire keringen is de normering vastgelegd in de waterwet door de waterschappen en het Rijk. De overstromingskans varieert afhankelijk van de kering tussen de 1/300 jaar en 1/100.000 jaar. Voor regionale keringen is de provincie normstellend aan de waterschappen die de keringen beheren en toetsen. Hier is de norm tussen de 1/10 en 1/1.000 jaar, waarbij de maatgevende waterstand o.b.v. de herhalingstijd moet kunnen worden gekeerd.

De waterveiligheid wordt beoordeeld door te kijken naar plaatsgebonden overstromingskans*. Een weergave van de kans op overstromingen op een specifieke locatie voor de huidige situatie (afbeelding 3.2). Deze informatie is gebaseerd op de landelijke beoordelingsronde primaire keringen 2017 - 2022. Sindsdien gerealiseerde en toekomstige dijkversterkingen zijn niet meegenomen voor de huidige situatie. Er is voor gekozen om te kijken naar een inundatiediepte van 50 cm**.

Toelichting:

* Let wel: de kaart die is gekozen gebruikt voor regionale keringen de norm die is gesteld aan die kering. Dat betekent echter niet dat de overstromingskans hetzelfde is, omdat dijken vaak sterker zijn dan de norm.

** Let wel: deze 50 centimeter is een generiek getal. In de praktijk maakt het nogal uit of het een overstroming van 50 centimeter betreft van een stedelijk gebied of van bijvoorbeeld grasland.

De gebieden die buiten de keringen en laag liggen hebben een grote overstromingskans (<1/30 jaar). Het is meestal niet toegestaan om in deze gebieden functies te hebben die gevoelig zijn voor overstromingen. Een aantal andere gebieden hebben een middelgrote kans op overstromingen (1/30 tot 1/300 jaar). Dit geldt voor delen van de Wieringermeerpolder, West Friesland, Waterland en het gebied tussen Amstel en het Gooi. In deze gebieden liggen relatief weinig dichtbebouwde gebieden, maar er liggen ook dorpen en steden als Weesp, Muiden en Enkhuizen in een omgeving die overstromingsgevoelig is. Stedelijk gebied ligt vaak hoger dan de omgeving, dus de overstromingsdiepte zal daar iets minder zijn. Verder is er een kleine overstromingskans (1/300 tot 1/3.000 jaar) in een groot gedeelte van de provincie.

Afbeelding 3.2 Plaatsgebonden overstromingskans huidige situatie: kans dat minstens 50 centimeter overstroming voorkomt (LIWO, 2025)

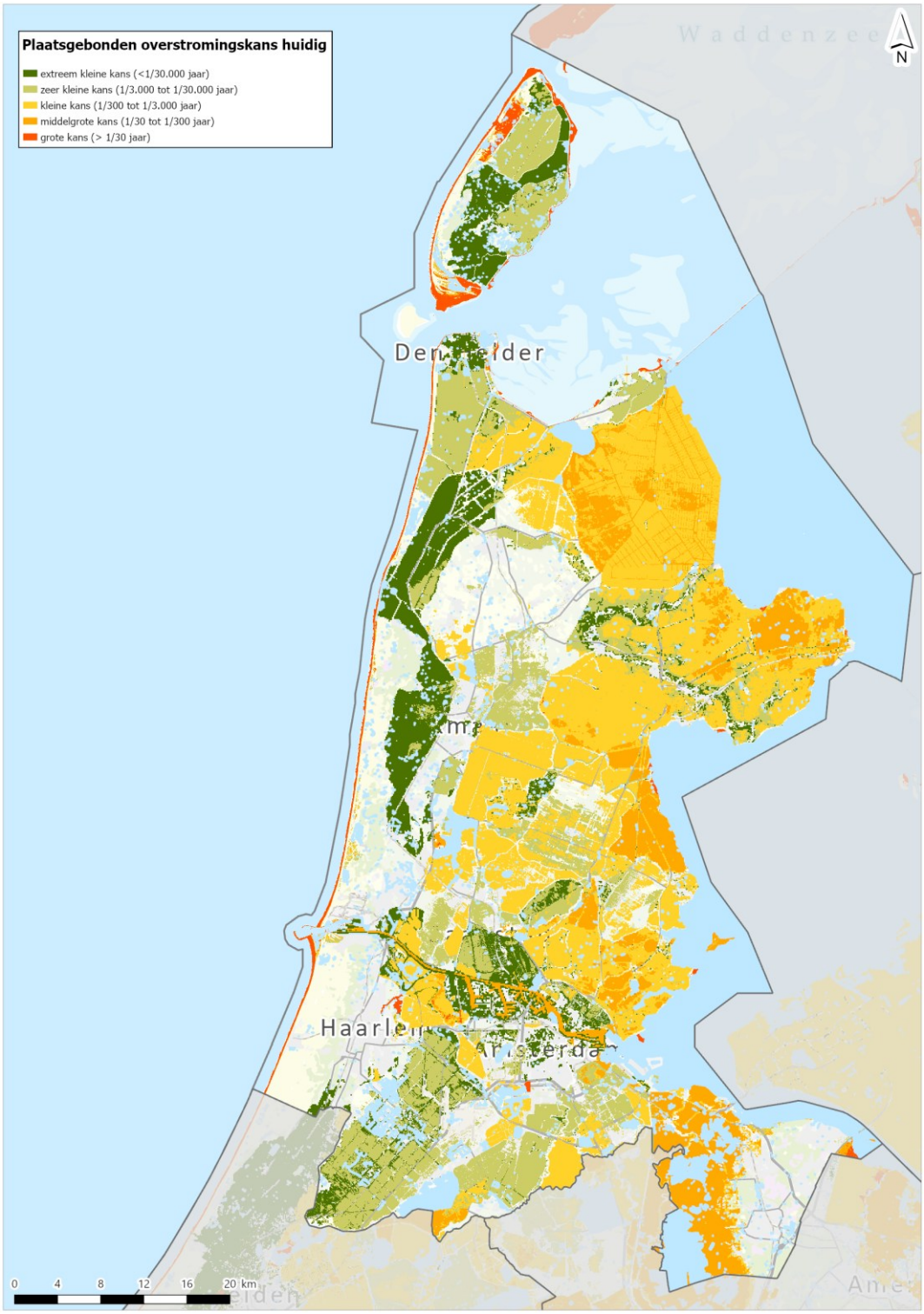

Beoordeling

De waterveiligheid is in de huidige situatie beoordeeld als 'redelijk'. In een deel van de provincie, waaronder delen van de Wieringermeerpolder, West Friesland, Waterland en het gebied tussen Amstel en het Gooi, ligt de overstromingskans ligt tussen 1/30 en 1/300 jaar. In de rest van de provincie is overstromingskans klein (tussen 1/300 en 1/300 jaar) of lager.

Verdroging

Tijdens droogte kan er op verschillende manieren verdroging optreden, er kan schade optreden aan de natuur of gewassen, of er kunnen zettingen of verzakkingen optreden met schade aan gebouwen, waterkeringen of infrastructuur tot gevolg. Verdroging kan, indien er voldoende water beschikbaar is, worden tegengegaan door wateraanvoer, maar op sommige plekken is het niet mogelijk om water aan te voeren.

Er zijn 2 verschillende gebieden te onderscheiden In afbeelding 3.3 is dit aangegeven als: (1) plekken zonder mogelijkheid tot wateraanvoer (met rode punten gearceerd in de afbeelding), en (2) gebieden gevoelig voor klink of zetting of gevoelige natte natuur met wateraanvoer mogelijk (zwarte punten, hoge en lage dichtheid in afbeelding).

In het duingebied, op Texel en in het Gooi is geen wateraanvoer mogelijk onder vrij verval en tijdens droogte zullen er beperkingen zijn voor het beregenen met grondwater. De gewassen die hier geteeld worden moeten daarom bestand zijn tegen droogte of er moet geaccepteerd worden dat af en toe een oogst mislukt. Een andere optie is het lokaal opslaan van regenwater. Er zijn hier ook behoorlijk wat plekken met droogtegevoelige (grondwaterafhankelijke) natuur. Deze plekken zijn met name gevoelig voor droogte.

Daarnaast zijn er gebieden waar wel wateraanvoer mogelijk is, maar toch een aantal risico's voor droogte bestaan. Dit zijn de veengebieden bij de Zaanstreek, Waterland en tussen Amstel en het Gooi, waar bodemdaling een risico is en de natte natuurgebieden schade kunnen ondervinden aan een watertekort. Met een te lage waterstand kan in de veengebieden inklinking en oxidatie van het veen optreden, wat bodemdaling veroorzaakt. Bij gevoelige natuur moet tijdens droogte ook water worden aangevoerd. Anders ontstaat er onomkeerbare schade aan de natuur. Ook in gebieden met wateraanvoer kan er tijdens droogte onvoldoende water zijn voor water intensieve gewassen. Daarom kan er schade ontstaan aan gewassen en zal er overal water bespaard moeten worden.

Afbeelding 3.3 Klimaatrisicokaart droogte en waterbeschikbaarheid (bron: Signaalkaart Klimaatadaptatie Provincie NH, 2025)

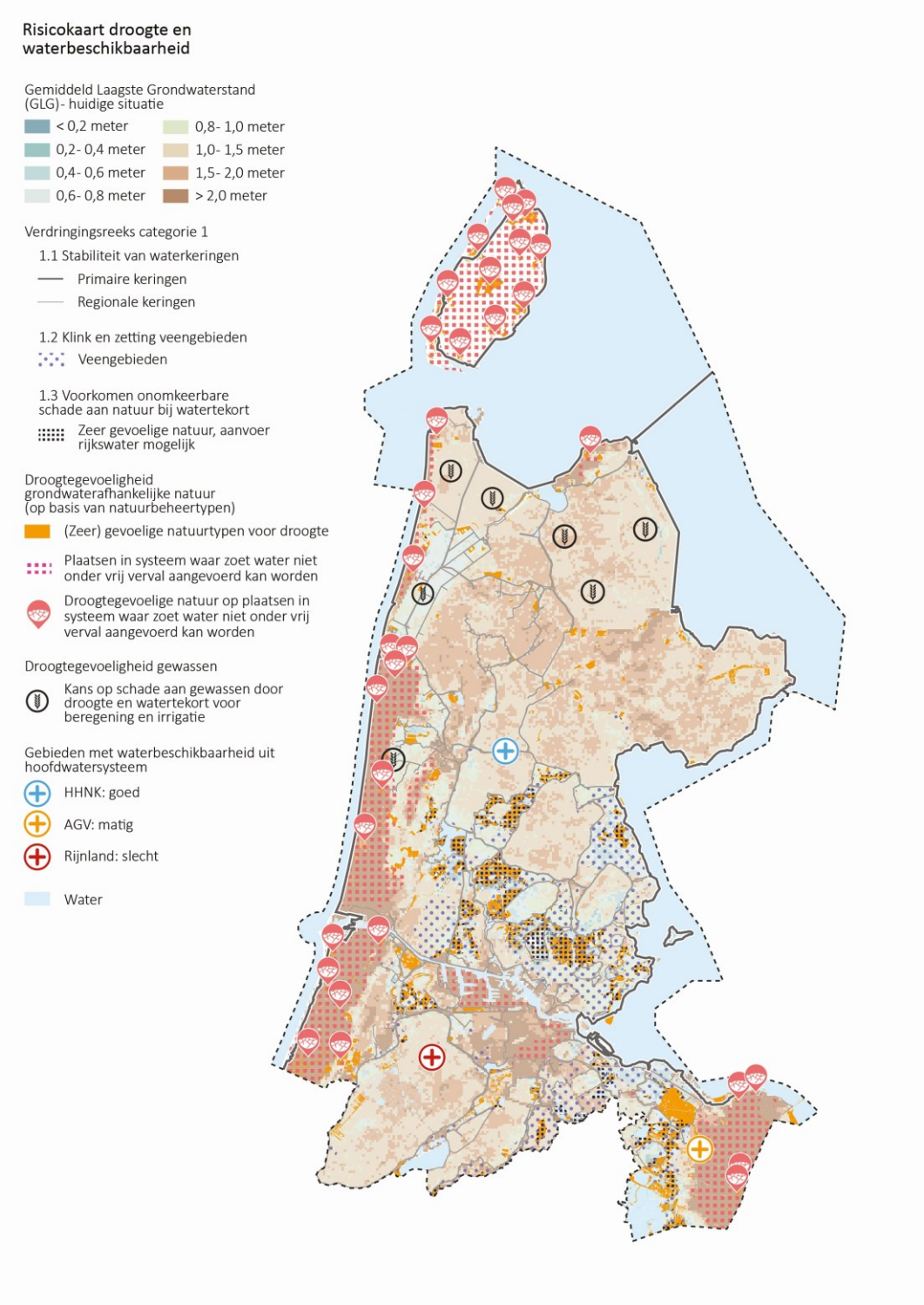

Beoordeling

Verdroging is in de huidige situatie beoordeeld als 'matig'. In de duinen, op Texel en in het Gooi is geen wateraanvoer mogelijk. Deze gebieden zijn dus extra gevoelig voor droogte, maar door de lage waterbeschikbaarheid zijn hier nu al minder droogtegevoelige functies. In de Zaanstreek, Waterland en het gebied tussen de Amstel en het Gooi is wel wateraanvoer mogelijk, dus het gebied is minder gevoelig voor droogte. Het is voor deze gebieden wel belangrijk dat de wateraanvoer op peil blijft, anders is de schade groter.

Verzilting

In de polders kan met kwel brak grondwater omhoog komen, waardoor het oppervlaktewater een hoger zoutgehalte heeft. De zoutvracht naar het oppervlaktewater is weergegeven in afbeelding 3.4. Als het oppervlaktewaterpeil laag ligt ten opzichte van de zeespiegel of brak grondwater, neemt de tegendruk tegen kwel af, en krijgt brak grondwater meer ruimte. Interne verzilting wordt veroorzaakt door een combinatie van bodemdaling, zeespiegelstijging en autonome processen (zout water uit het verleden). Externe verzilting wordt veroorzaakt door indringen van zeewater. Verzilting heeft een negatief effect op natuur en landbouw. Sommige gewassen, zoals grasland, granen en suikerbiet, zijn beter bestand tegen verzilting dan anderen, zoals bollen, groenten en boom- en sierteelt.

In de provincie Noord-Holland wordt interne verzilting waargenomen in een aantal gebieden, met name de diepere polders en droogmakerijen: Texel, Den Helder, de Wieringermeer, bij Enkhuizen, Petten, de omgeving van Alkmaar, rond Purmerend en de Noordelijke Haarlemmermeer tot rond het Noordzeekanaal (zie afbeelding 3.4). In deze gebieden liggen ook een aantal natuurgebieden en er worden zoutgevoelige gewassen verbouwd. De meest verzilting wordt bepaald door autonome processen, maar in Waterland, rond het Noordzeekanaal en tussen Amstel en het Gooi speelt bodemdaling ook mee. In de gebieden dichter bij de Waddenzee of Noordzee, zoals Texel, Den Helder, Petten en de Wieringermeer, speelt de invloed van de zee ook een grotere rol.

Afbeelding 3.4 Klimaatrisico kaart interne verzilting (bron: Signaalkaart Klimaatadaptatie Provincie NH, 2025)

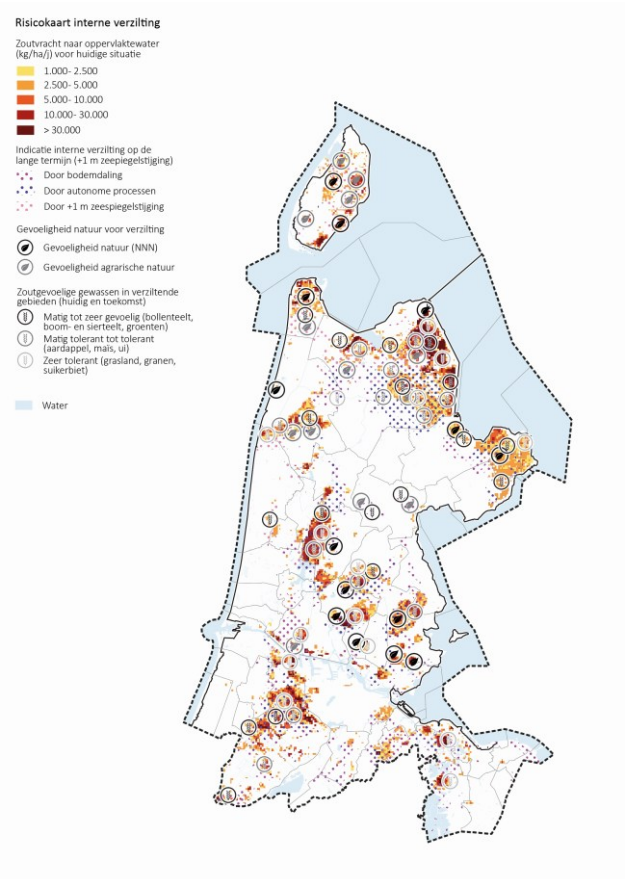

Externe verzilting (niet in de afbeelding) vindt plaats bij de zeesluizen van Den Helder en IJmuiden. Hierdoor is het water in het Noordzeekanaal en IJ en bij de Kop van Noord-Holland brak. Dit water is dus minder geschikt voor landbouw. Bij externe verzilting is het ook belangrijk dat er genoeg tegendruk is van zoetwater anders kan de zouttong verder het land indringen.

Beoordeling

Verzilting wordt in de huidige situatie beoordeeld als 'matig'. Er zijn door heel de provincie gebieden met knelpunten door interne verzilting, ook voor een aantal natuurgebieden. Daarnaast vindt er externe verzilting plaats via de sluizen bij Den Helder en IJmuiden. De gevolgen voor de landbouw blijven nog beperkt. Een aanpassing naar een ander type, zoutresistenter gewas kan worden ingezet om beter om te gaan met de slechte waterkwaliteit. Daarnaast is er overal, afgezien van Texel zoetwater beschikbaar om de watergangen door te spoelen.

3.1.2 Bodem en water

Tabel 3.2 Beoordeling huidige situatie voor het thema bodem en water

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig
bodem en water	bodemdaling	slecht
bodem en water	waterbeschikbaarheid	redelijk
bodem en water	oppervlaktewater	slecht

Chemische en biologische bodemkwaliteit

Naar bodemkwaliteit kan op verschillende manieren worden gekeken. De chemische toestand is belangrijk om te bepalen of de bodem verontreinigd is. De biologische kwaliteit van de bodem houdt verband met de capaciteit van de bodem om ecosysteemdiensten te leveren, zoals waterberging, vruchtbaarheid voor landbouw en koolstofopslag.

Chemische bodemkwaliteit

Voor de chemische bodemkwaliteit wordt gekeken naar bekende verontreinigingen en locaties van stortplaatsen. Het is niet overal bekend waar en in welke mate de bodem verontreinigd is. Er is geen gecombineerde kaart beschikbaar, dus er wordt gebruikgemaakt van kaarten van verschillende regio's voor een indicatie van de chemische bodemkwaliteit (zie afbeelding 3.5). De verontreinigingscontouren van de regio's Den Helder en het Gooi ontbreken. Daar geven de stortplaatsen een beeld van de hoeveelheid verontreinigingen.

Rond alle bebouwde gebieden zijn verontreinigingen aanwezig, maar het valt op dat de Zaanstreek relatief veel verontreinigingen heeft. Door de (voormalige) industrie is het grootste gedeelte van de bodem van Zaandam tot en met Krommenie verontreinigd. Daarnaast zijn er verontreinigingen bij Oostzaan en Landsmeer. In Amsterdam en Haarlem is het aantal verontreinigingen relatief aan de oppervlakte van de gemeenten kleiner dan in de Zaanstreek. Desondanks vormen Amsterdam en Haarlem gebieden met betrekkelijk veel bekende verontreinigingen, met name in de (oudere) stadskernen. In het havengebied van Amsterdam tot aan Velsen en IJmuiden zijn nog een aantal grotere verontreinigingen te zien die hun oorzaak hebben in havenactiviteiten en (staal)industrie.

De stortplaatsen zijn redelijk gelijk verdeeld over de provincie. Op een aantal stortlocaties zijn ook verontreinigingen waargenomen, maar niet op alle locaties. Voor Den Helder en het Gooi is geen informatie over verontreinigingen beschikbaar. Bij Den Helder zien we geen verschil in het aantal stortplaatsen, maar in het Gooi is het aantal stortplaatsen duidelijk hoger dan gemiddeld in de provincie.

Afbeelding 3.5 Chemische bodemkwaliteit: locaties van voormalige stortplaatsen (bron: NAVOS) en bekende verontreinigingen (bron: verschillende Omgevingsdiensten in NH, 2024)

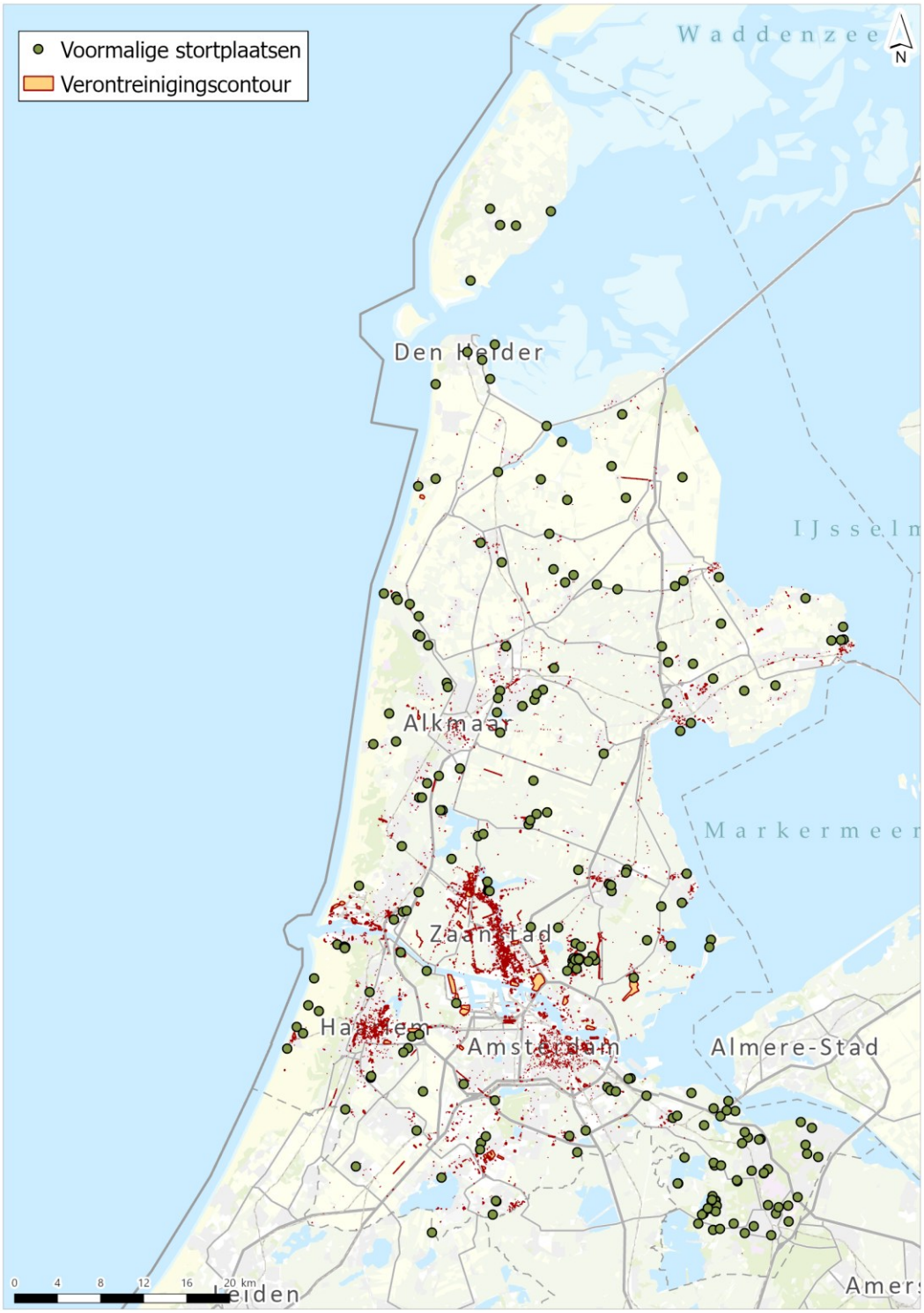

Biologische bodemkwaliteit

De kaart van ecologisch kapitaal toont de mate waarin de bodem optimaal ecosysteemdiensten kan leveren (zie afbeelding 3.6). Bodems die daar in hoge mate toe in staat zijn, zijn waardevol. Het verstoren van zulke bodems, bijvoorbeeld door te bouwen, is daarom niet wenselijk. In alle stedelijke kernen is vanzelfsprekend een hoge mate van verstoring.

Door de verstedelijking, met name in het zuidelijk deel van de provincie, maar ook rond Alkmaar en Hoorn is de biologische bodemkwaliteit daardoor lager dan in de rest van het onderzoeksgebied. Het grootste deel van het landelijk gebied heeft echter geen of geringe verstoring, alleen tussen Alkmaar en Den Helder en rond Enkhuizen en in de Wieringermeer liggen landelijke gebieden met relatief meer verstoring.

Afbeelding 3.6 Biologische bodemkwaliteit: ecologisch kapitaal van de onafgedekte, intact bodem, de mate van verstoring van de toplaag van de bodem (bron: RIVM, 2014 via Atlas natuurlijk kapitaal)

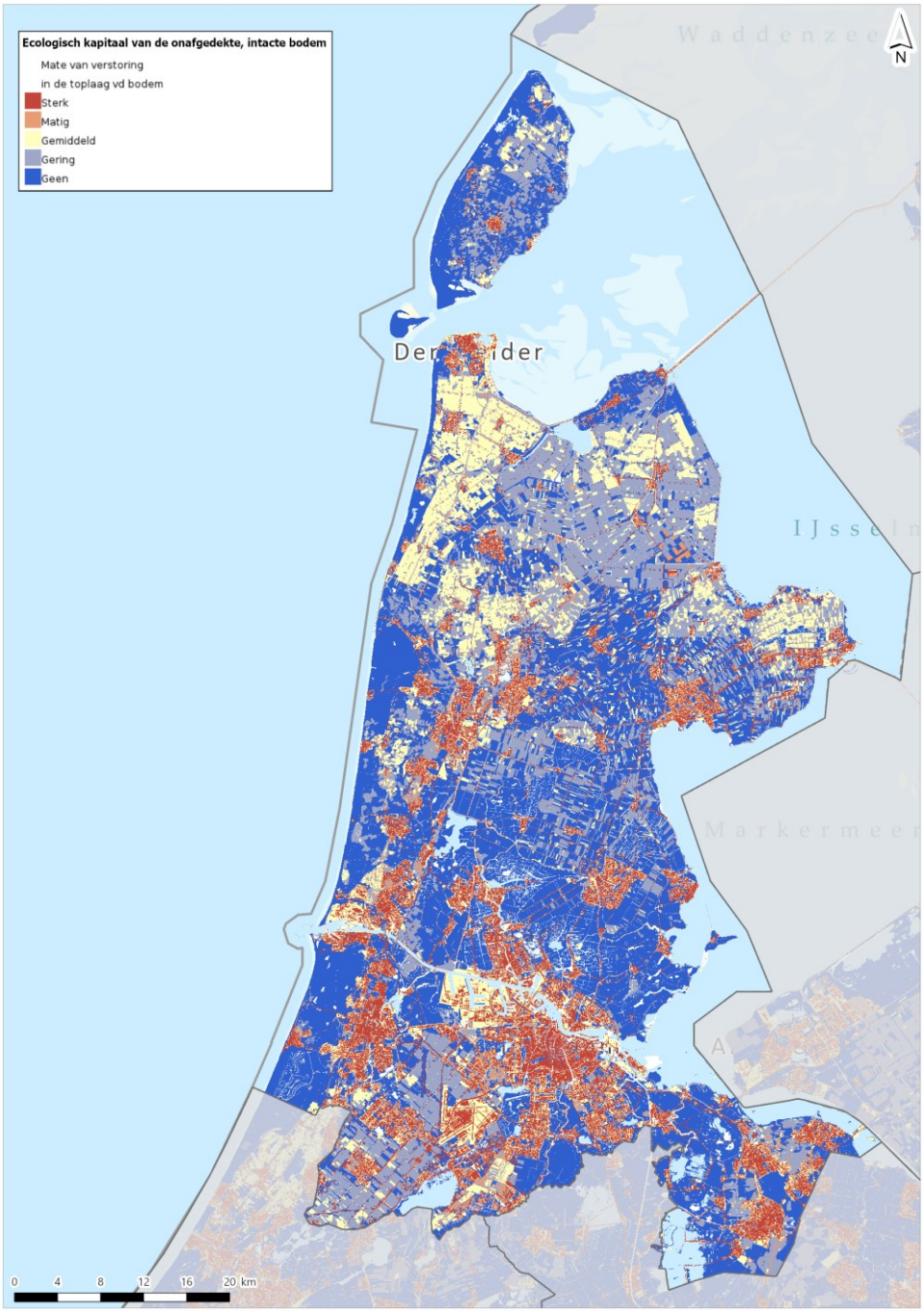

Beoordeling

Het aspect chemische en biologische bodemkwaliteit is in de huidige situatie beoordeeld als 'matig'. De indicator chemische bodemkwaliteit is 'matig', omdat er een aantal sterk verontreinigde gebieden aanwezig zijn, zoals de Zaanstreek, het havengebied van Amsterdam tot de IJmond, en het Gooi met relatief veel stortplaatsen. Verder zijn er in de rest van de provincie geen duidelijke uitschieters qua verontreinigingen.

De indicator biologische bodemkwaliteit is ‘redelijk’, omdat afgezien van de stedelijke gebieden, die altijd een hoge mate van verstoring hebben, het grootste gedeelte van de provincie een goede biologische bodemkwaliteit heeft.

Bodemdaling

De provincie Noord-Holland heeft een groot aantal slappe bodems, met name de veengebieden, zeekleivlaktes en droogmakerijen (ook wel meerbodem), zie afbeelding 3.7 (links). In de meeste gemeentes is daardoor wel sprake van significante bodemdaling, waarbij de bodem meer dan 2 mm/jaar daalt, zie afbeelding 3.7 (rechts). De grootste bodemdaling wordt waargenomen in de regio’s Amsterdam (65 % van het oppervlakte met bodemdaling), Zaanstad (57 %), Waterland (66 %, sommige gemeentes zelf boven de 80 %) en West Friesland, met name Medemblik (44 %). Dit zijn allemaal veengebieden (laagveenvlakte en petgaten). Door ontwatering van deze gebieden oxideert het organisch materiaal en daalt de bodem, daarbovenop klinkt de bodem in door verlaging van het grondwater.

Ook in circa 10 - 30 % van de zeekleigebieden (zeekleivlakte) en droogmakerijen (meerbodem) wordt bodemdaling van meer dan 2 mm/jaar waargenomen. Het al eerder genoemde Medemblik (44 %), maar ook de andere gemeentes in West Friesland (gemiddeld 26 %), met name Enkhuizen (33 %) en de regio Alkmaar (22 %), met name de gemeente Bergen (38 %). Twee gemeentes in droogmakerijen, de Wieringermeer en Haarlemmermeer, ervaren respectievelijk op 20 en 10 % van hun gebied significante bodemdaling. De bodem klinkt hier met name in door verlaging van het grondwater.

Zowel in klei als veengebieden is er ook bodemdaling door zetting, als gevolg van het gewicht van bebouwing en infrastructuur.

Beoordeling

Het aspect bodemdaling is in de huidige situatie beoordeeld als ‘slecht’. In totaal is er significante bodemdaling op 26 % van het oppervlak van de provincie Noord-Holland. Het speelt in het grootste gedeelte van de provincie, en in sommige gebieden is er zoveel bodemdaling dat het ontwrichtend werkt, dat er ingrijpende keuzes gemaakt moeten worden voor de inrichting van het gebied en aanpassing van het watersysteem.

Afbeelding 3.7 Bodemgebieden (bron: basiskaart natuurlijk systeem, 2023) en percentage oppervlakte met significante (>2 mm/jaar) bodemdaling in Noord-Holland (bron: brede basismonitor NH, 2018)

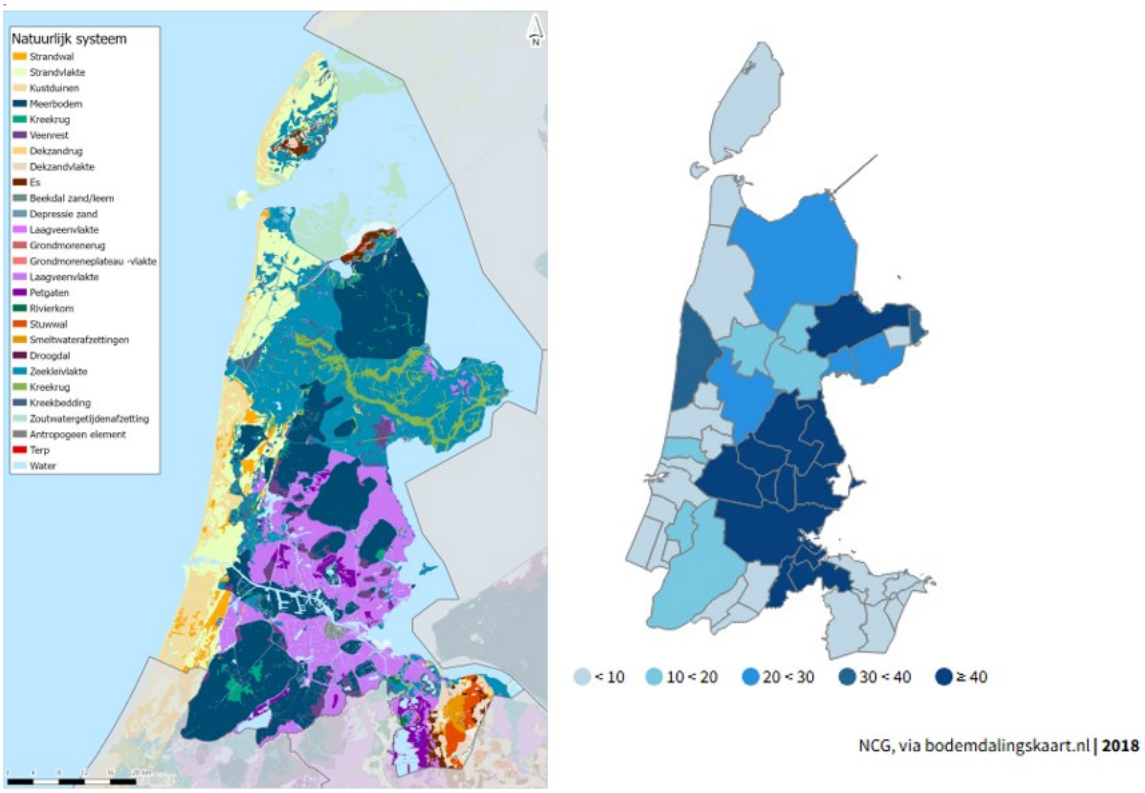

Waterbeschikbaarheid

Waterbeschikbaarheid kan op meerdere manieren worden beschouwd. Het aspect wordt met 2 indicatoren beoordeeld: beschikbaarheid van drinkwater en watervoorraad. De drinkwaterbedrijven zijn verantwoordelijk voor de productie van drinkwater. Drinkwater wordt met name gebruikt door particulieren en bedrijven, maar er wordt ook water geleverd aan de industrie. De watervoorraad is een bredere term, die vooral aangeeft of er genoeg water in het watersysteem is voor functies als landbouw en natuur. Zowel de beschikbaarheid van drinkwater als watervoorraad zijn sterk afhankelijk van de watervoorraad in het IJsselmeer en aanvoer vanuit de Rijn.

Beschikbaarheid van drinkwater

Drinkwaterproductie in Noord-Holland wordt voornamelijk verzorgd door PWN en Waternet, een heel klein gedeelte bij Hilversum ontvangt drinkwater van Vitens. Bij Waternet zijn er geen acute problemen, maar bij PWN en Vitens staat de drinkwatervoorziening onder druk, bij Vitens is het probleem zelfs acuut (zie afbeelding 3.8). Zonder de tijdige beschikbaarheid van drinkwater komt ook de woningbouw in de knel. Er zullen maatregelen genomen moeten worden in gebieden met een woningbouwopgave waar de drinkwaterproductie onder druk staat. Ook de vestiging van bedrijven brengt een drinkwaterbehoefte met zich met mee, wat de druk op een beperkte drinkwatervoorraad verder verhoogt. Drinkwaterproductie valt onder categorie II van de verdringingsreeks.

Waternet haalt zijn drinkwater uit de Lek en uit het grondwater dat in de Bethunepolder omhoogkomt. PWN haalt driekwart van het drinkwater uit het IJsselmeer. Vitens haalt drinkwater uit het grondwater van de Utrechtse Heuvelrug. Met name de productie vanuit het IJsselmeer en het grondwater staan onder druk.

Afbeelding 3.8 Termijn waarop problemen met de drinkwatervoorziening gaan optreden als actie uitblijft (bron: Vewin, 2022)

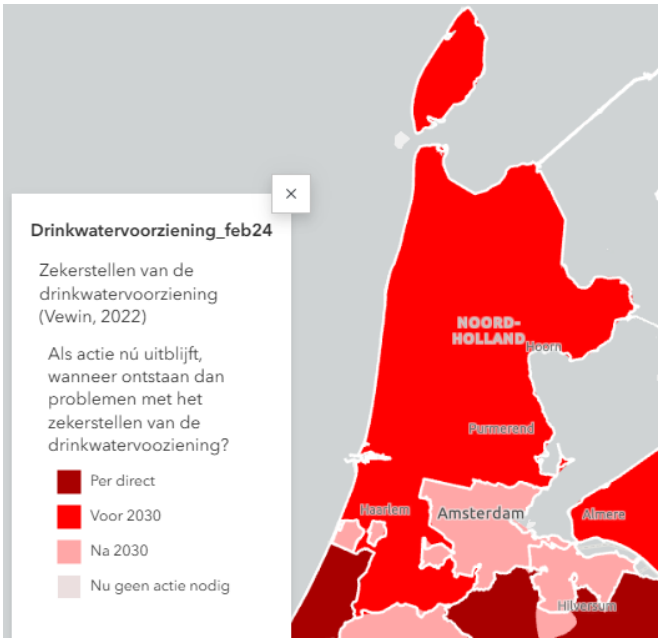

Watervoorraad

De watervoorraad van het oppervlaktewater na levering vanuit neerslag, kwel en intern transport hangt af van de vraag voor beregening voor landbouw, doorspoeling tegen verzilting en peilbeheer. Er is een watertekort als de aanvoer niet meer aan de vraag kan voldoen. Er worden in afbeelding 3.9 3 soorten tekorten onderscheiden: 'te weinig', 'te zout' en 'te krap' (te weinig aanvoercapaciteit). Daarnaast zijn er gebieden waar geen wateraanvoer mogelijk is. Hier kan de watervoorraad niet worden aangevuld tijdens droogte. Alleen 'te weinig', wanneer er onvoldoende water beschikbaar is, is een indicator voor een watervoorraad die onder druk staat.

Het grootste gedeelte van Noord-Holland ervaart in de huidige situatie geen problemen met de watervoorraad tijdens droogte. Alleen de Haarlemmermeer en het gebied rond Haarlem dat water aangevoerd krijgt vanuit het Rijnland heeft een watertekort. In dit gebied is de watervraag dus hoger dan de waterbeschikbaarheid.

Afbeelding 3.9 Huidig watertekort tijdens droogte (bron: nationaal water model, 2019)

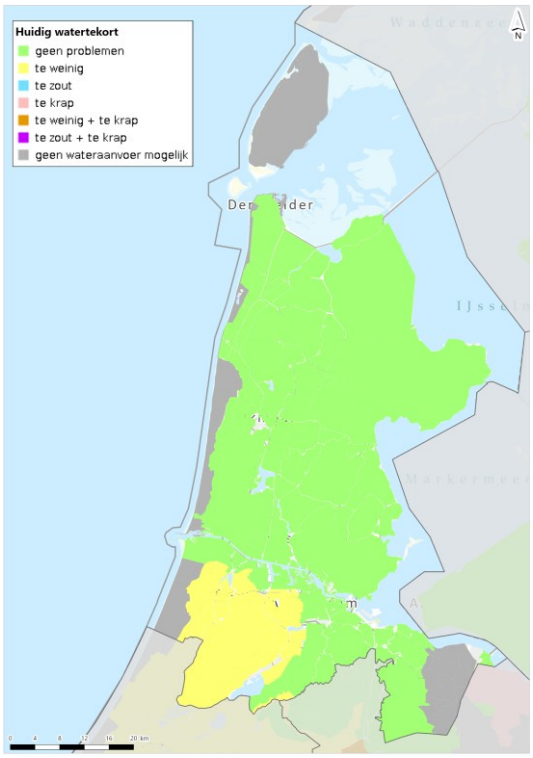

Beoordeling

De waterbeschikbaarheid wordt beoordeeld als 'redelijk' voor de huidige situatie. De beschikbaarheid van drinkwater wordt beoordeeld als 'matig', door de nabije tekorten van drinkwater bij PWN waarvoor actie moet worden ondernomen en enkele acute tekorten bij Vitens. De watervoorraad wordt beoordeeld als 'overwegend goed', omdat er los van de knelpunten in de Haarlemmermeer en rond Haarlem geen watertekort is tijdens droogte.

Oppervlaktewater

Het oppervlaktewatersysteem wordt met 2 indicatoren beoordeeld: de kwaliteit en de kwantiteit van het oppervlaktewater. Een goede waterkwaliteit is van belang voor de gezondheid en de natuur. De Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt doelen voor de kwaliteit van oppervlaktewater. Waterkwantiteit is een combinatie van voldoende aanvoer- en afvoercapaciteit en waterberging. Als de waterkwantiteit niet toereikend is, kan er droogteschade of schade door wateroverlast ontstaan.

Kwaliteit oppervlaktewater

De doelen van de KRW gaan over chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. De chemische kwaliteit wordt beoordeeld op basis van het voorkomen van zogenaamde ubiquitaire stoffen (stoffen waarvan de productie of het gebruik inmiddels is verboden, maar die nog lang en wijdverspreid in het milieu zullen voorkomen) en niet-ubiquitaire stoffen (gevaarlijke stoffen die niet overal in het milieu voorkomen, maar zich concentreren op specifieke locaties). Beiden behoren tot de zeer schadelijke, prioritaire verontreinigende stoffen. Voor de chemische kwaliteit voldoet geen enkel oppervlaktewater aan de normen.

De ecologische kwaliteit heeft een 'fysische chemische' en een biologische component (zie afbeelding 3.10). Voor de 'fysische chemie' is de toestand voor 31 % van de oppervlaktewateren ontoereikend of slecht, en voor 38 % goed. De biologische toestand is ontoereikend of slecht voor 50 % van de wateren, en goed voor 6 %. Met name de kwaliteit in Waterland en de Zaanstreek is slecht.

Afbeelding 3.10 Huidige situatie ecologische waterkwaliteit KRW-oppervlaktewaterlichamen provincie Noord-Holland (bron: waterkwaliteitsportaal NH, 2025); toestand van fysische chemie (links) en biologie (rechts)

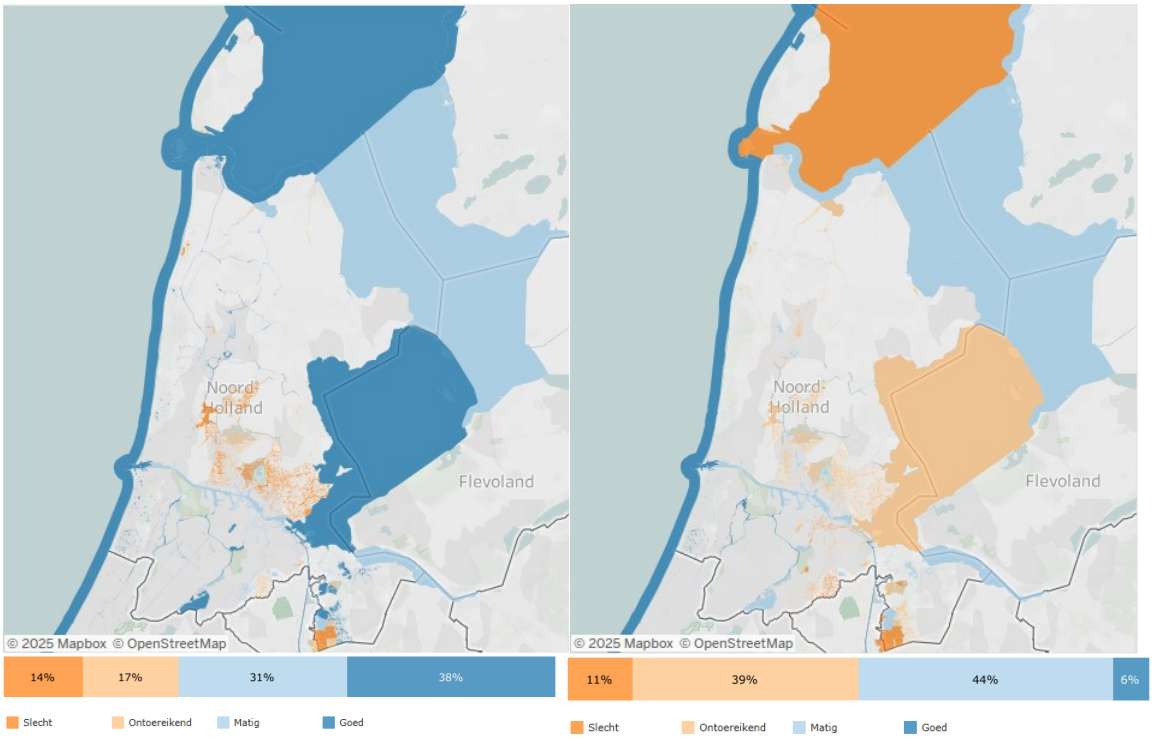

Kwantiteit oppervlaktewater

De waterkwantiteit bestaat uit aanvoer, afvoer en berging. Voor alle 3 moet voldoende capaciteit in het watersysteem aanwezig zijn. Een te hoge afvoercapaciteit kan ook resulteren in een hogere watervraag omdat er ook tijdens normale situaties meer wordt ontwaterd en afgevoerd. Dan moet ook de aanvoercapaciteit worden vergroot om aan deze watervraag te voldoen. Met meer waterberging kan de afvoercapaciteit beperkt worden gehouden, en wordt er meer water vastgehouden.

Te weinig aanvoercapaciteit kan een watertekort veroorzaken, 'te krap' in afbeelding 3.11 (links). Als de capaciteit van het watersysteem te krap is, kunnen er maatregelen worden genomen om het waterverbruik te verminderen of meer water vast te houden, of de aanvoercapaciteit wordt vergroot. In de huidige situatie is nergens een gebrek aan capaciteit in Noord-Holland.

Te weinig capaciteit in de afvoer en/of waterberging in het systeem kan resulteren in overstromingen. Voor de afvoercapaciteit in Noord-Holland beschouwen we afvoer in het bovenregionale watersysteem. In 2025 zijn de bovenregionale stresstesten uitgevoerd, zie afbeelding 3.11 (rechts). Hiervoor is een extreme neerslaggebeurtenis (200 mm in 48 uur) gesimuleerd voor een groot gebied. Uit deze stresstest blijkt dat de bergings- en afvoercapaciteit in Noord-Holland onvoldoende is voor deze extreme gebeurtenis. Met name in Waterland, de regio Alkmaar, West Friesland en de Kop van Noord-Holland vinden op basis van de test veel (langdurige) overstromingen plaats, waardoor erg grote schade kan ontstaan.

Afbeelding 3.11 Huidig watertekort tijdens droogte (bron: nationaal water model, 2019) en duur water op het maaiveld na extreme neerslaggebeurtenis (Bovenregionale stresstest AR-NZK, 2025)

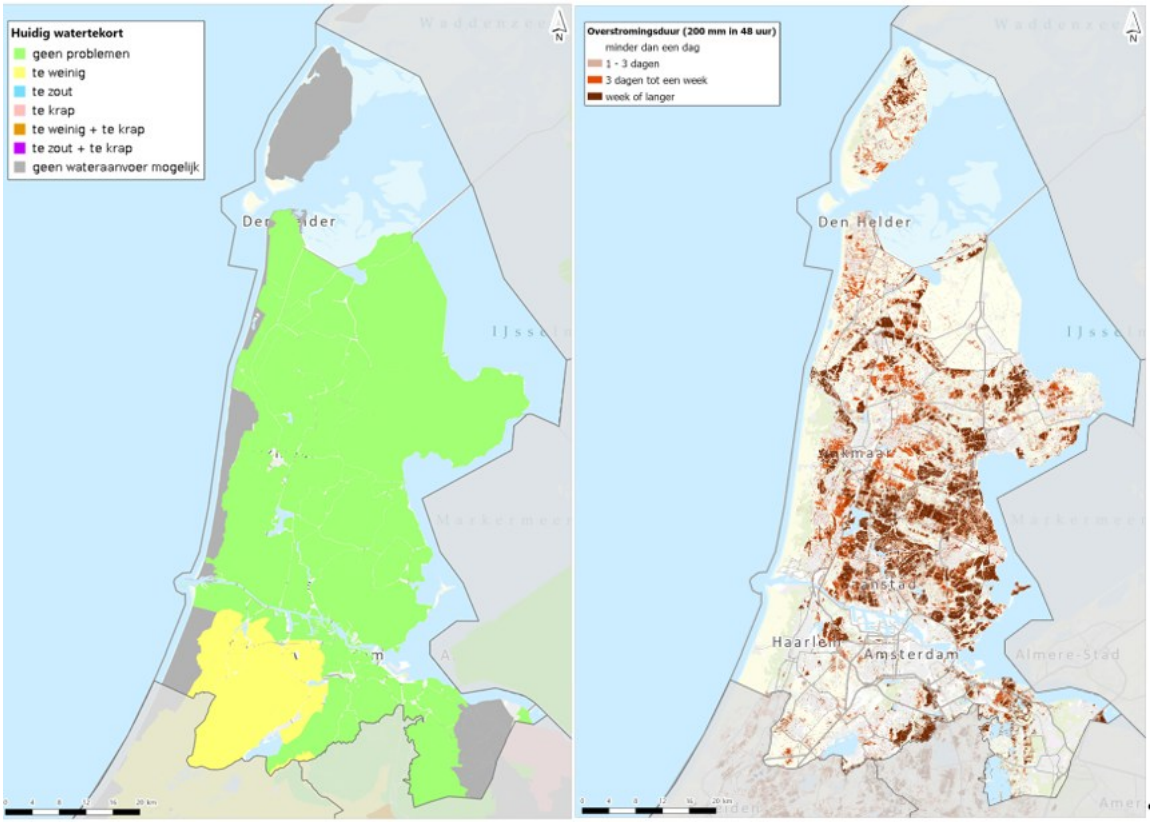

Beoordeling

Het aspect oppervlaktewater wordt beoordeeld als 'slecht'. De kwaliteit van het oppervlaktewater voldoet nergens voor chemische kwaliteit, en is voor de helft ontoereikend of slecht voor ecologische kwaliteit. Met name de Zaanstreek en Waterland hebben veel oppervlaktewater met slechte ecologische kwaliteit. Deze indicator wordt daarom beoordeeld als 'slecht'. Bij de kwantiteit van het oppervlaktewater zijn voor de aanvoercapaciteit geen knelpunten in het watersysteem, maar bij afvoer- en bergingscapaciteit zijn er knelpunten in een groot deel van de provincie, met name in Waterland, de regio Alkmaar, West Friesland en de Kop van Noord-Holland, dus deze indicator is beoordeeld als 'matig'.

3.1.3 Gezonde leefomgeving

Tabel 3.3 Beoordeling huidige situatie voor het thema gezonde leefomgeving

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	matig
gezonde leefomgeving	geluid	slecht
gezonde leefomgeving	geur	redelijk
gezonde leefomgeving	hittestress	matig
gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	matig

Luchtkwaliteit

Voor het beoordelen van het aspect luchtkwaliteit is gekeken naar de concentraties stikstofdioxide (NO_2) en fijnstof (PM10 en PM2,5) in de lucht. Stikstof kan schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid en de natuur. Fijnstofdeeltjes kunnen via de longen worden ingeademd en kunnen leiden tot gezondheidsproblemen, zoals hoesten, astma-aanvallen en hart- en vaatziekten. Een lagere hoeveelheid stikstofdioxide en fijnstof duiden daarmee op een betere luchtkwaliteit.

De omgevingswaarden uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zijn de landelijke normen voor luchtkwaliteit. Deze waarden zijn gebaseerd op Europese normen (EU-grenswaarden) en andere internationale verplichtingen, en zijn vastgelegd om de kwaliteit van de leefomgeving te beschermen. De omgevingswaarden (ook wel: EU-grenswaarden) zijn weergegeven in tabel 3.4. De tabel toont ook de aangescherpte EU-grenswaarden, welke per 2030 verplicht zijn. In 2021 heeft de World Health Organisation (WHO) advieswaarden voor luchtkwaliteit opgesteld, welke strenger zijn dan de aangescherpte EU-grenswaarden die verplicht zijn per 2030. De EU streeft naar deze waarden in 2050. De WHO-advieswaarden uit 2021 zijn opgenomen in afbeelding 3.12, afbeelding 3.15 en afbeelding 3.17 en zijn nog niet vigerend.

Tabel 3.4 Wettelijke waarden voor luchtkwaliteit (Bkl)

	Omgevingswaarden (huidige EU-grenswaarden)	Aangescherpte EU-grenswaarden (verplicht per 2030)
stikstofdioxide (NO_2)	40 µg/m³	20 µg/m³
fijnstof (PM10)	40 µg/m³	20 µg/m³
fijnstof (PM2,5)	25 µg/m³	10 µg/m³

Stikstofdioxide (NO_2)

Op afbeelding 3.12 is de stikstofconcentratie in de lucht in de provincie Noord-Holland in 2022 te zien. De afbeelding toont dat de concentratie stikstofdioxide op enkele locaties in Noord-Holland boven de 30 µg/m³ ligt: in Amsterdam, rond Schiphol, in Alkmaar en op de Rijkswegen. Omdat de maximaal gemeten concentratie stikstofdioxide op afbeelding 3.12 meer dan 30 µg/m³ is, is het onduidelijk of de EU-grenswaarde van 40 µg/m³ in provincie Noord-Holland wordt overschreden. Wel is duidelijk dat de EU-grenswaarden die per 2030 gelden, worden overschreden op voorgenoemde locaties. De grenswaarden per 2030 worden tevens overschreden op en rond Rijks- en provinciale wegen, rond Schiphol en in steden zoals Amsterdam, Alkmaar en Hilversum. De gemiddelde concentratie van stikstof in de provincie Noord-Holland was in 2024 10 µg/m³. Dit is iets hoger dan in Nederland. Daar was de gemiddelde stikstofconcentratie 9 µg/m³ (provincie Noord-Holland, z.d.h).

Afbeelding 3.12 Stikstofconcentratie in de lucht in Noord-Holland (bron: RIVM, 2022 via Atlasleefomgeving)*

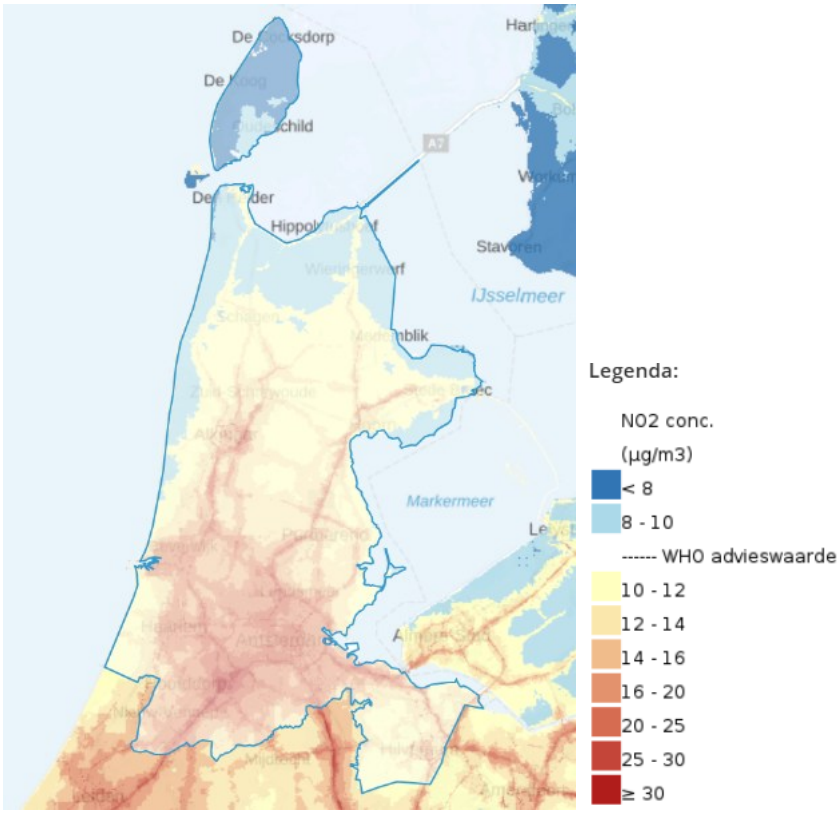

* De WHO-advieswaarde die is opgenomen in de legenda is de WHO-advieswaarde uit 2021, waarnaar de EU streeft in 2050. Deze is momenteel nog niet verplicht.

De hoogste stikstofconcentraties per regio of gemeente deden zich in 2024 voor in de regio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden, respectievelijk 16 en 15 µg/m³, en in de gemeenten Diemen en Amsterdam (16 µg/m³) (zie afbeelding 3.13 en afbeelding 3.14). Ook in Haarlemmermeer was de gemiddelde stikstofconcentratie hoog (15 µg/m³) (provincie Noord-Holland, z.d.h). De hoge stikstofconcentraties in de gemeenten Diemen, Amsterdam en Haarlemmermeer zijn te verklaren door een hoog aantal verkeersbewegingen in Amsterdam en Diemen, en de aanwezigheid van Schiphol in Haarlemmermeer.

Afbeelding 3.13 Concentratie stikstofdioxide in de lucht in regio's in Noord-Holland (bron: provincie Noord-Holland, z.d.h)

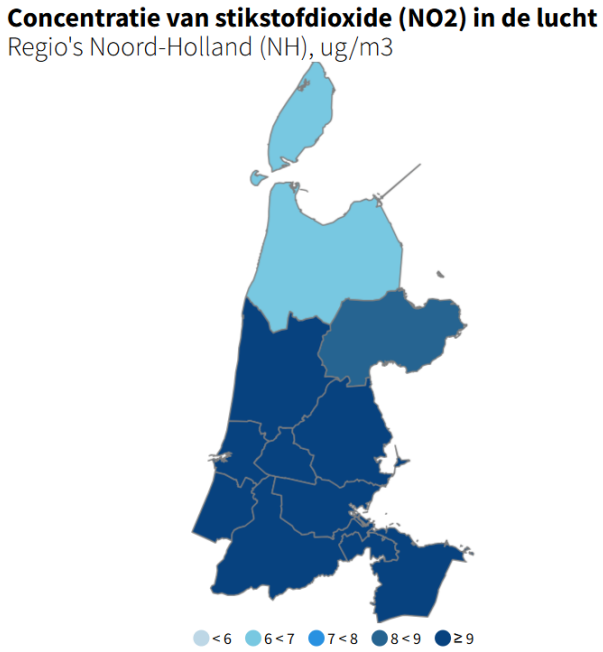

Afbeelding 3.14 Concentratie stikstofdioxide in de lucht in gemeenten in Noord-Holland (bron: provincie Noord-Holland, z.d.h)

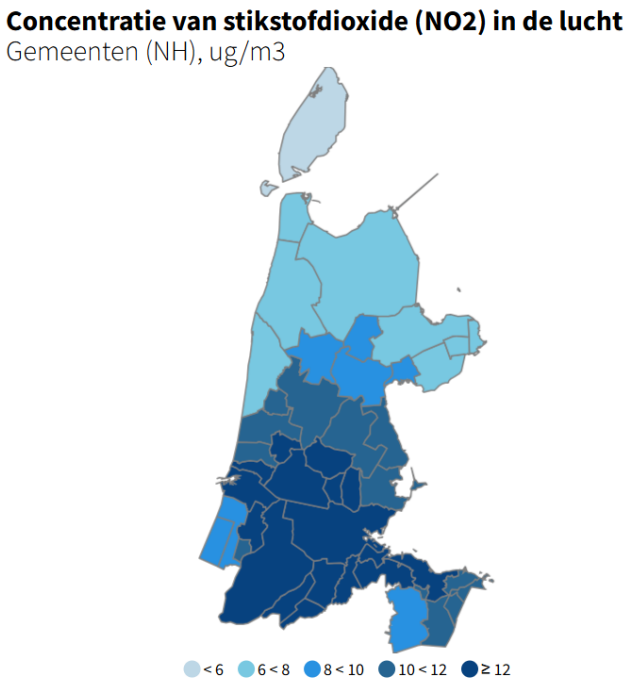

Fijnstof (PM10)

Op afbeelding 3.15 is de concentratie fijnstof (PM10) in de lucht in de provincie Noord-Holland in 2022 te zien. Fijnstof PM10 zijn deeltjes in de lucht die kleiner zijn dan 10 µm. De afbeelding toont dat de concentratie PM10 op enkele locaties in Noord-Holland boven de 25 µg/m³ ligt: in IJmond, op Westpoort en op het kruispunt N8 - N203. Voor het kruispunt N8 - N203 geldt dat mogelijk sprake is van een modelmatige overschatting. Dit is bekend bij het RIVM. De hoge concentraties PM10 zijn te verklaren door de aanwezigheid van industrie, scheepsvaart en verkeersbewegingen.

Omdat de maximaal gemeten concentratie PM10 op afbeelding 3.15 meer dan 25 µg/m³ is, is het onduidelijk of de EU-grenswaarde van 40 µg/m³ in provincie Noord-Holland wordt overschreden. Wel is duidelijk dat de EU-grenswaarden die per 2030 gelden, worden overschreden op voorgenoemde locaties. De gemiddelde concentratie van PM10 in Noord-Holland was in 2024 14 µg/m³ (provincie Noord-Holland, z.d.i).

Afbeelding 3.15 Concentratie PM10 in de lucht in Noord-Holland (bron: RIVM, 2022 via Atlasleefomgeving)*

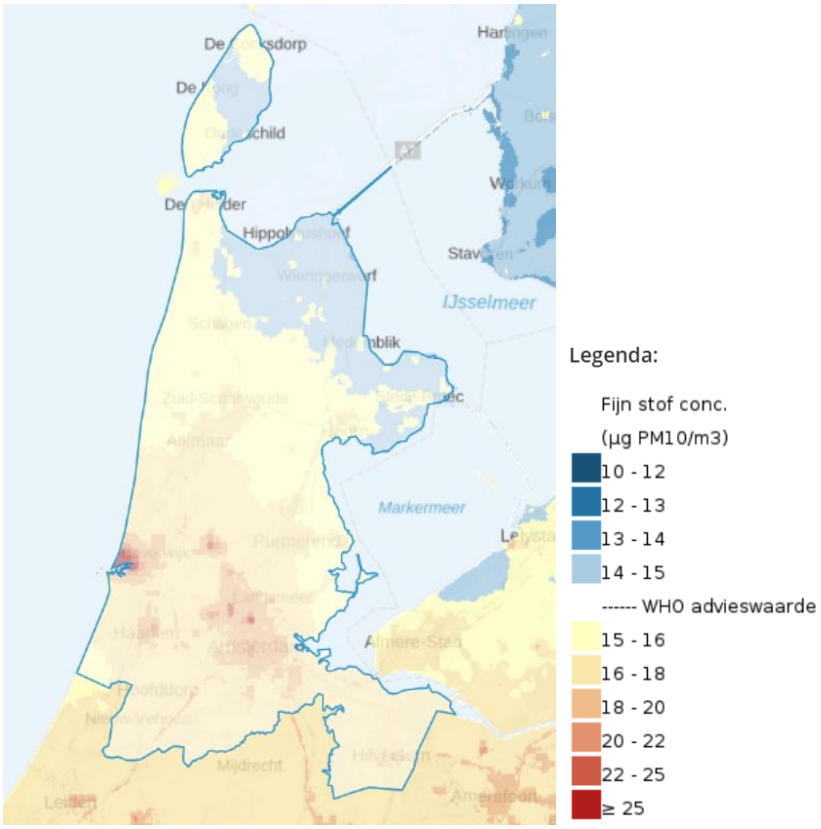

* De WHO-advieswaarde die is opgenomen in de legenda is de WHO-advieswaarde uit 2021, waarnaar de EU streeft in 2050. Deze is momenteel nog niet verplicht.

De hoogste gemiddelde concentraties per regio of gemeente van PM10 deden zich in 2024 voor in de regio's IJmond, Zaanstad en Amsterdam, allemaal 16 µg/m³, en in de gemeenten Velsen en Beverwijk (respectievelijk 17 en 16 µg/m³) (provincie Noord-Holland, z.d.i, zie ook afbeelding 3.16). De hoge concentraties PM10 in Velsen en Beverwijk zijn te verklaren door de aanwezigheid van industrie (zoals Tata Steel) en scheepsvaart. Volgens berekeningen van het RIVM over de periode van 2009 tot en met 2015 droeg de uitstoot van Tata Steel gemiddeld ongeveer 3 µg/m³ bij aan de berekende concentraties van PM10 in het hoogst belaste gebied van de IJmond (RIVM, z.d.a).

Afbeelding 3.16 Concentratie fijnstof (PM10) in de lucht in gemeenten in Noord-Holland (bron: provincie Noord-Holland, z.d.i)

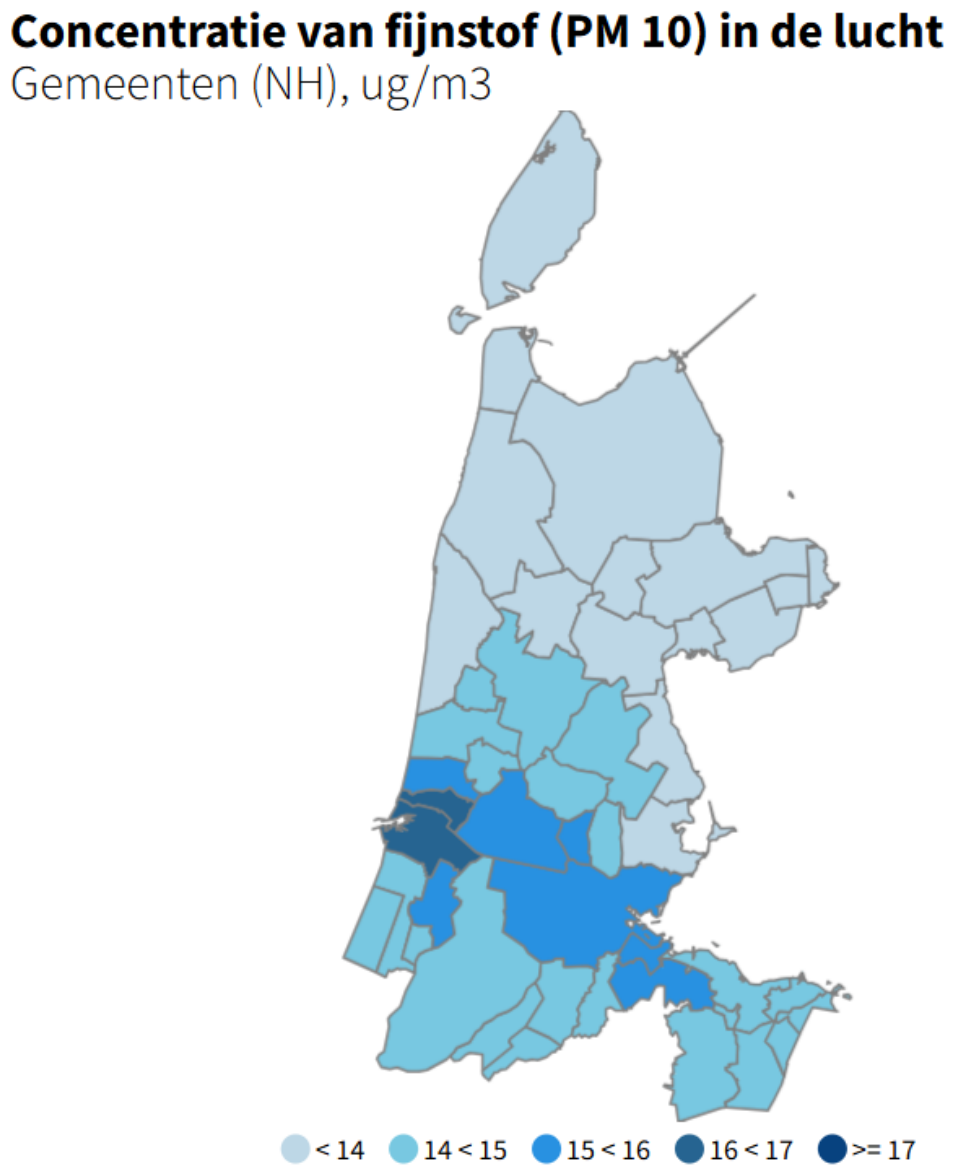

Fijnstof (PM2,5)

Op afbeelding 3.17 is de concentratie fijnstof (PM2,5) in de lucht in de provincie Noord-Holland in 2022 te zien. Fijnstof PM2,5 zijn deeltjes in de lucht die kleiner zijn dan 2,5 µm. De afbeelding toont dat de concentratie PM2,5 op enkele locaties in Noord-Holland boven de 15 µg/m³ ligt: in Amsterdam, op bedrijventerrein Oud Koog in Koog aan de Zaan, op het kruispunt N8 - N203 en in IJmond. Voor het kruispunt N8 - N203 geldt dat mogelijk sprake is van een modelmatige overschatting. Dit is bekend bij het RIVM. De hoge concentraties PM2,5 zijn te verklaren door de aanwezigheid van industrie, scheepsvaart en verkeersbewegingen. Omdat de maximaal gemeten concentratie PM2,5 op afbeelding 3.17 meer dan 15 µg/m³ is, is het onduidelijk of de EU-grenswaarde van 25 µg/m³ in provincie Noord-Holland wordt overschreden. Wel is duidelijk dat de EU-grenswaarden die per 2030 gelden, worden overschreden op voorgenoemde locaties. De gemiddelde concentratie van PM2,5 in Noord-Holland was in 2024 7 µg/m³ (provincie Noord-Holland, z.d.i).

Afbeelding 3.17 Concentratie PM2,5 in de lucht van Noord-Holland (bron: RIVM, 2022 via Atlasleefomgeving)*

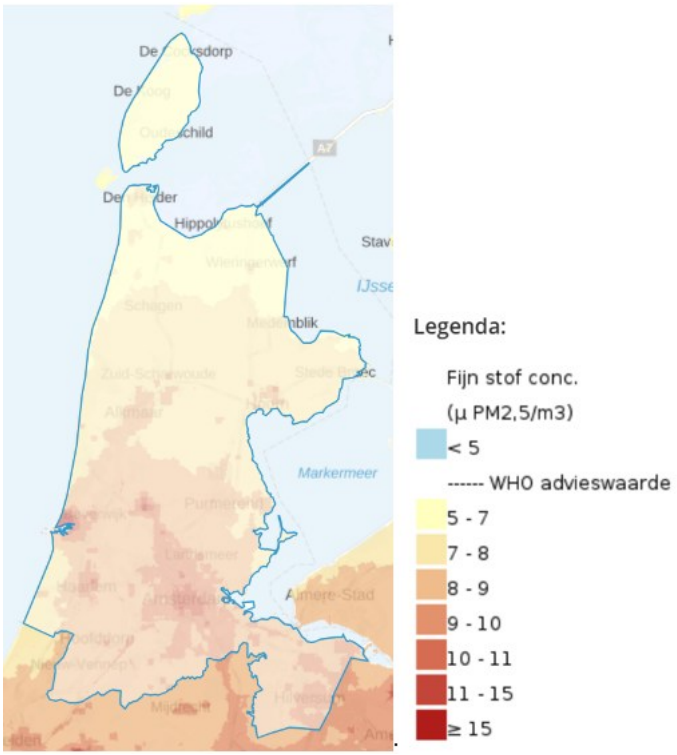

* De WHO-advieswaarde die is opgenomen in de legenda is de WHO-advieswaarde uit 2021, waarnaar de EU streeft in 2050. Deze is momenteel nog niet verplicht.

De hoogste gemiddelde concentraties per regio of gemeente van PM2,5 deden zich in 2024 voor in de regio's Amsterdam (9 µg/m^3) en Zaanstad, Amstelland-Meerlanden en Gooi en Vechtstreek (8 µg/m^3), en in de gemeente Amsterdam (9 µg/m^3) (provincie Noord-Holland, z.d.i). De hoge concentratie PM2,5 in Amsterdam is te verklaren door verkeersbewegingen en industrie.

Beoordeling

Het aspect luchtkwaliteit is in de huidige situatie beoordeeld als 'matig'. Het is onduidelijk of de huidige EU-grenswaarden in Noord-Holland worden overschreden. De EU-grenswaarden die per 2030 gelden worden overschreden. Bovendien is er een redelijk aantal duidelijke knelpunten voor luchtkwaliteit, zoals een hoge concentratie PM10 en PM2,5 door industrie en scheepsvaart in regio IJmond en een hoge stikstofconcentratie in gemeente Haarlemmermeer door de aanwezigheid van Schiphol. De luchtkwaliteit in gemeente Amsterdam is ook een knelpunt: de concentraties PM2,5 en stikstofdioxide zijn hier relatief hoog door verkeersbewegingen en industrie.

Geluid

Ongewenst geluid kan leiden tot overlast en gezondheidsproblemen. Met name rond wegen en het spoor kan de geluidsoverlast hoog zijn, daarnaast kunnen ook buren, bouw- en sloopactiviteiten, vliegverkeer, recreatie en industrie geluidoverlast veroorzaken (RIVM, 2024). Voor geluidgevoelige gebouwen gelden wettelijke regels met betrekking tot geluidsbelasting. Volgens het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn geluidgevoelige gebouwen of gedeeltes van gebouwen met een:

- woonfunctie en nevengebruiksfunctie daarvan (ook woonschepen);
- onderwijsfunctie en nevengebruiksfunctie daarvan;
- gezondheidszorgfunctie en nevengebruiksfunctie daarvan;
- bijeenkomstfunctie voor kinderopvang met bedgebied en nevengebruiksfuncties daarvan.

Binnen de wettelijke regels wordt onderscheid gemaakt tussen standaardwaarden en grenswaarden. Als het geluid op een geluidgevoelig gebouw voldoet aan de standaardwaarde, is het geluid in ieder geval aanvaardbaar en de kans op gezondheidsschade klein.

Als de standaardwaarde wordt overschreden, kan er onder voorwaarden (motivering, aanvullend onderzoek et cetera) alsnog worden afgeweken tot de grenswaarde. Dit geldt voor het ruimtelijk mogelijk maken van een geluidsbronsoort (zoals wijzigingen aan een weg, spoorweg of industrie) enerzijds en geluidgevoelige gebouwen anderzijds. In zeer uitzonderlijke gevallen is het mogelijk om 5 dB meer toe te staan dan de grenswaarde op een bestaand bouwwerk waarvoor een wijziging in de gebruiksfunctie voorzien is. In tabel 3.5 zijn de standaardwaarden en de grenswaarden voor geluidgevoelige gebouwen weergegeven.

Tabel 3.5 Wettelijke waarden voor geluidsbelasting voor geluidgevoelige bestemmingen (Bkl)

Bron	Standaardwaarde	Grenswaarde
lokale wegen	53 dB Lden	70 dB Lden
rijkswegen/provinciale wegen	50 dB Lden	65 dB Lden
spoorwegen	55 dB Lden	70 dB Lden
industrie	50 dB Lden 40 dB(A) Lnight	60 dB Lden 50 dB(A) Lnight

Het is belangrijk dat er ook gebieden zijn waar men tot rust kan komen, en de geluidsbelasting lager is dan de standaard- en grenswaarde voor geluidgevoelige bestemmingen. Een stiltegebied is een milieubeschermingsgebied waarin de geluiden van flora en fauna overheersen. Het woord ‘stilte’ betekent hierbij niet dat er geen geluid in het gebied waarneembaar is, maar staat voor de afwezigheid van storende, voor de omgeving vreemde geluiden. In de Provinciale Omgevingsverordening OVNH2022 zijn 39 stiltegebieden opgenomen met beschermende regels. In deze gebieden is het doel om de gemiddelde geluidsbelasting onder de 40 dB te houden (Atlasleefomgeving, z.d.). In de Provinciale Milieuverordening zijn regels opgenomen, gericht op het behoud van de kwaliteit van deze gebieden, onder meer door het weren van niet-gebiedseigen activiteiten die geluidshinder veroorzaken (provincie Noord-Holland, 2018). Afbeelding 3.18 toont de stiltegebieden binnen de provincie. De afbeelding toont ook de provinciale wegen. In totaal heeft provincie Noord-Holland 645 kilometer wegen in beheer (Provincie Noord-Holland, 2025).

Afbeelding 3.18 Stiltegebieden binnen provincie Noord-Holland (bron: Provincie Noord-Holland, 2018). Let wel: het onderscheid in typen stiltegebieden was ten tijde van het vaststellen van het Actieplan geluid provinciale wegen niet vigerend; alle stiltegebieden waren gelijkwaardig

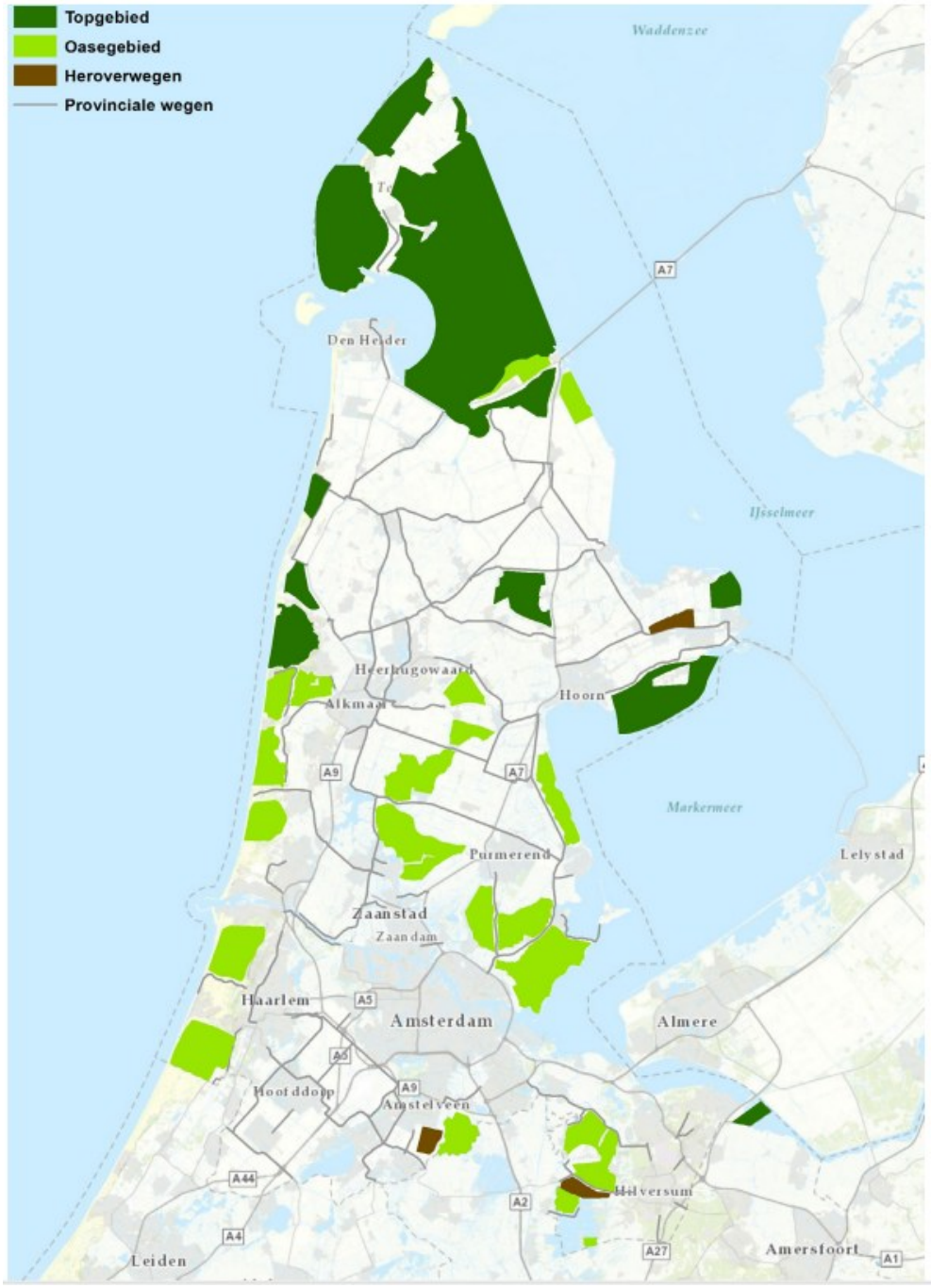

Afbeelding 3.19 toont de cumulatieve geluidsbelasting die in totaal door verschillende bronnen samen wordt veroorzaakt in provincie Noord-Holland. Deze cumulatieve geluidsbelasting wordt door het RIVM berekend als het gemiddelde jaarlijkse geluidsniveau van wegverkeer, treinverkeer, vliegtuigen, industrie en windturbines. Zoals te zien is op de afbeelding, wordt de sterkste geluidsbelasting veroorzaakt door verkeer (op de A- en N-wegen en op veel binnenstedelijke wegen), spoorwegen, industrie (zoals in IJmond, op Bedrijventerrein Zamenhofstraat in Amsterdam en Bedrijventerrein Van Houten in Weesp), scheepsvaart, luchtvaart (Schiphol en Texel International Airport), Formule1-circuit Zandvoort, Acon Autocross Circuit en Maritiem Vliegkamp De Kooy in Den Helder.

In de stiltegebieden is de geluidsbelasting over het algemeen minder dan 45 dB, behalve langs de doorgaande wegen. Omdat de minimaal gemeten geluidsbelasting op afbeelding 3.19 minder dan 45 dB is, is het onduidelijk of het streven voor een maximale geluidsbelasting van 40 dB in stiltegebieden wordt behaald.

Afbeelding 3.19 Geluid alle bronnen (bron: RIVM, 2020 via Atlasleefomgeving)

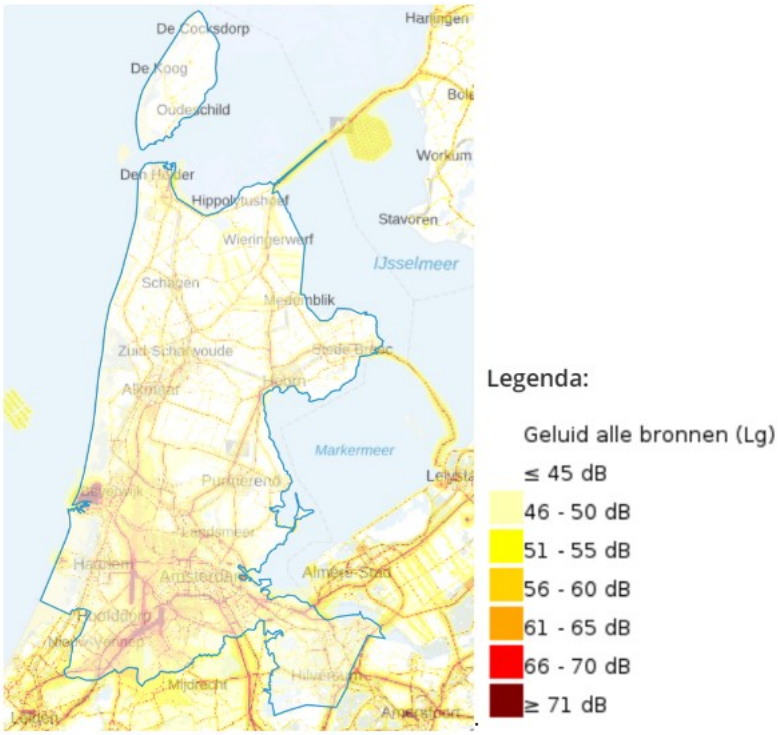

Het percentage landoppervlak belast met een geluidsniveau boven 55 dB is in Noord-Holland 25,2 %, tegenover 15,6 % in Nederland (provincie Noord-Holland, z.d.j, zie afbeelding 3.20). Het percentage oppervlak dat belast is met meer dan 55 dB per gemeente is het hoogst in Aalsmeer, Haarlemmermeer, Uithoorn en Amstelveen. Hier wordt respectievelijk 95,7 %, 87,4 %, 86,9 % en 79,9 % van het landoppervlak belast met meer dan 55 dB. In het noordelijke deel van Noord-Holland ligt het percentage landoppervlak dat belast is met meer dan 55 dB een stuk lager; tussen de 5 en 20 %. Een opvallende uitschieter is Hoorn, waar het percentage landoppervlak dat belast is met meer dan 55 dB 46,5 % is (Provincie Noord-Holland, z.d.j). Dit is te verklaren door de aanwezige industrie op bedrijventerrein Hoorn '80, en het hoge aantal doorgaande wegen met hoge geluidsbelasting ten opzichte van het totale landoppervlak van de gemeente.

Afbeelding 3.20 Percentage landoppervlak met een geluidsbelasting hoger dan 55 dB in gemeenten in Noord-Holland (bron: Provincie Noord-Holland, z.d.j)

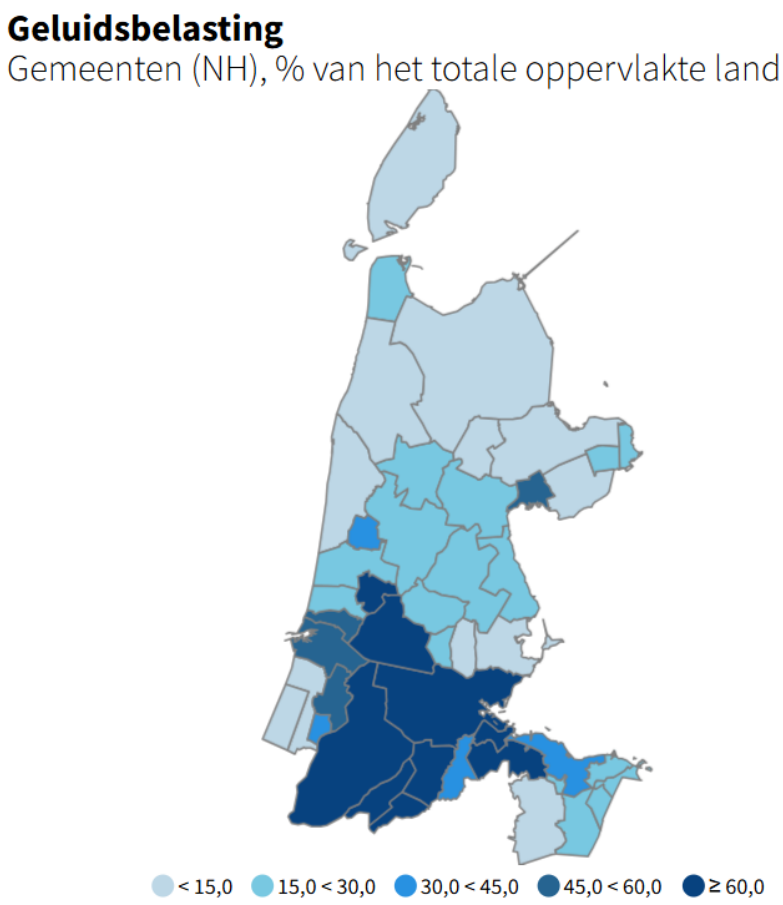

Beoordeling

Het aspect geluid is in de huidige situatie beoordeeld als 'slecht'. Er zijn meerdere knelpunten, zoals een hoge geluidsbelasting door het grondgebonden geluid van industrieterreinen (onder meer industrieterrein Schiphol-Oost), geluidbelasting rondom IJmond en geluidbelasting rondom racecircuits. Verspreid over de hele provincie liggen geluidcontouren. Op veel locaties is de geluidbelasting relatief hoog. Ook kennen veel gemeenten een hoog percentage landoppervlak wat belast is met meer dan 55 dB. Omdat de minimaal gemeten geluidsbelasting op afbeelding 3.19 'minder dan 45 dB' is, is het onduidelijk of het streven voor een maximale geluidsbelasting van 40 dB in stiltegebieden wordt behaald.

Geur

Geur speelt een belangrijke rol in de kwaliteit van de leefomgeving. Geurhinder kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door industrie, wegverkeer, veehouderijen of buren en kan de ervaren kwaliteit van de leefomgeving nadelig beïnvloeden. Daarnaast kan geurhinder ook een nadelig effect hebben op de gezondheid, door ergernis of ongerustheid te veroorzaken bij inwoners, wat kan leiden tot stress, hoofdpijn, misselijkheid en slapeloosheid. Verder kan geurhinder personen ertoe zetten om ongezond gedrag te vertonen en zelfs het sociale leven van mensen verstoren.

De geurbelasting van een industriële activiteit wordt bepaald aan de hand van de 'hedonische weegfactor'. De hedonische weegfactor wordt gebruikt om, naast de objectieve 'sterkte' van een geur, de mate van hinderlijkheid van een geur mee te wegen. De weegfactor wordt bepaald via een lijst met vaste waarden per bedrijfsactiviteit of materiaal (bijvoorbeeld groencompostering of bierbrouwen). Bij het verlenen en van een vergunning wordt de hedonische weegfactor vergeleken met de hedonisch gewogen richt- en grenswaarden (Provincie Noord-Holland, 2025).

Voor het bepalen van de hedonische weegfactor worden de hedonische waarden H = -1 gebruikt, welke te vinden zijn in bijlage 1 van de Beleidsregel beoordeling geurhinder milieubelastende activiteiten in provincie Noord-Holland 2024. De hedonisch gewogen richt- en grenswaarden voor industriële bronnen die geur verspreiden staan in tabel 3.6.

Tabel 3.6 Richt- en grenswaarden geurbelasting voor bestaande activiteiten (Provincie Noord-Holland, 2024c)

Bestaande activiteit	98 percentiel	98 percentiel	99,9 percentiel	99,9 percentiel
soort object	richtwaarde $OU_E(H)/m^3$	grenswaarde $OU_E(H)/m^3$	richtwaarde $OU_E(H)/m^3$	grenswaarde $OU_E(H)/m^3$
geurgevoelig	0,5	1	2	4
minder geurgevoelig	1	2	4	8
overig geurgevoelig	10	20	40	80

De hedonisch gewogen richt- en grenswaarden voor geurbelasting voor objecten bij nieuwe (industriële) activiteiten staan in tabel 3.7.

Tabel 3.7 Grenswaarden geurbelasting voor nieuwe activiteiten (Provincie Noord-Holland, 2024c)

Nieuwe activiteit	98 percentiel	99,9 percentiel
soort object	grenswaarde $OU_E(H)/m^3$	grenswaarde $OU_E(H)/m^3$
geurgevoelig	0,5	2
minder geurgevoelig	1	4
overig geurgevoelig	10	40

Provincie Noord-Holland beschouwt de volgende objecten als geurgevoelig (Provincie Noord-Holland, 2024c):
- aaneengesloten woonbebouwing;
- ziekenhuizen en sanatoria;
- bejaarden- en verpleeghuizen;
- woonwagenterreinen;
- asielzoekerscentra;
- (kinder-)dagverblijven;
- scholen;
- penitentiaire milieu belastende activiteiten;
- objecten die vergelijkbaar zijn met bovengenoemde geurgevoelige objecten wat betreft functie van het object, de gemiddelde tijd per dag gedurende welke personen daar verblijven, het aantal personen dat daar aanwezig is en de omgeving van het object.

Provincie Noord-Holland beschouwt de volgende objecten als minder geurgevoelig (Provincie Noord-Holland, 2024c):
- bedrijfswoningen;
- woningen in het landelijk gebied;
- verspreid liggende woningen;
- recreatiegebieden voor dagrecreatie;
- accommodaties voor verblijfsrecreatie;
- zelfstandige kantoren;

- winkels;
- objecten die vergelijkbaar zijn met bovengenoemde geurgevoelige objecten wat betreft functie van het object, de gemiddelde tijd per dag gedurende welke personen daar verblijven, het aantal personen dat daar aanwezig is en de omgeving van het object.

Provincie Noord-Holland beschouwt de volgende objecten als overig geurgevoelig (Provincie Noord-Holland, 2024c):
- één van de 'minder geurgevoelige objecten' genoemde objecten indien het object zich op een bedrijventerrein bevindt dat is bestemd voor milieubelastende en volgens het Besluit activiteiten leefomgeving vergunningplichtige activiteit conform de betreffende bestemmingsplannen.

Op provinciaal niveau is er geen kaartlaag beschikbaar die een volledig beeld geeft van geurcontouren van activiteiten die geur verspreiden. Wel is data beschikbaar over de ervaren geurhinder door personen op het niveau van GGD-regio's en gemeenten, welke hieronder besproken wordt.

Inwoners van Noord-Holland ervaren niet alleen geurhinder door industrie of wegverkeer, maar ook door landbouw of houtkachels. Het percentage personen van 18 jaar of ouder dat ernstige geurhinder ervaart is per GGD-regio en per geurbron weergegeven in tabel 3.8. De tabel toont dat in GGD-regio Amsterdam een lager percentage personen dan gemiddeld in Nederland geurhinder ervaart van een open haard. Dit valt te verklaren door het hoge percentage woningen in gemeente Amsterdam zonder houtkachel (gestapelde appartementen en appartementen die zijn aangesloten op stadswarmte). Tegelijkertijd ervaart een hoger percentage personen dan gemiddeld in Nederland geurhinder door riolering/waterzuivering. Dit is te verklaren door de hoge inwonerdichtheid van deze GGD-regio en het aanwezig zijn van 6 rioolwaterzuiveringsinstallaties in deze regio. In GGD-regio Zaanstreek-Waterland ervaart een hoger percentage personen dan gemiddeld in Nederland geurhinder door bedrijven en industrie, te verklaren door de aanwezigheid van deze sector in gemeente Zaandam.

Tabel 3.8 Percentage personen dat ernstige geurhinder ervaart (bron: RIVM, 2025)

Oorzaak geurhinder	Nederland (%)	GGD Hollands-Noorden (%)	GGD Kennemerland (%)	GGD Amsterdam (%)	GGD Gooi en Vechtstreek (%)	GGD Zaanstreek-Waterland (%)
open haard/ houtkachel	4,0	4,3	4,0	2,0	4,7	4,1
vuurkorf/ BBQ/ haard	3,1	2,8	3,6	2,7	3,8	3,5
riolering/ waterzuivering	1,3	0,7	1,3	2,0	0,9	1,8
landbouw/ veeteelt	1,1	1,1	0,7	0,7	0,4	1,2
bedrijven/ industrie	1,1	0,5	1,9	1,4	0,5	2,3
wegverkeer	2,0	1,0	2,0	3,0	2,0	2,3

Tegelijkertijd valt op het niveau van gemeenten in Noord-Holland op dat het percentage personen dat ernstige geurhinder ervaart door bedrijven/industrie veel hoger ligt dan gemiddeld in hun GGD-regio in gemeente Beverwijk (6,5 %) en gemeente Velsen (5,9 %). Beide gemeenten zijn onderdeel van GGD-regio Kennemerland. Geurhinder door wegverkeer is hoger dan gemiddeld in hun GGD-regio in gemeente Velsen (3,1 %, onderdeel van GGD-regio Kennemerland) en gemeente Zaanstad (3,1 %, onderdeel van GGD-regio Zaanstreek-Waterland). Geurhinder door landbouw/veeteelt is hoger dan gemiddeld in hun GGD-regio in gemeente Waterland (2,4 %, onderdeel van GGD-regio Zaanstreek-Waterland) en gemeente Drechterland (2,9 %, onderdeel van GGD-regio Hollands Noorden) (RIVM, 2025).

Beoordeling

Het aspect geur is in de huidige situatie beoordeeld als 'redelijk'. Op provinciaal niveau is er geen kaartlaag beschikbaar die een volledig beeld geeft van geurcontouren van activiteiten die geur verspreiden. Uit de ervaren geurhinder door personen op GGD-regio- en gemeentelijk niveau komen enkele knelpunten naar voren, zoals een hoger percentage personen dan gemiddeld in Nederland dat geurhinder ervaart door riolering/waterzuivering in GGD-regio Amsterdam. Ook ervaart een fors hoger percentage dan gemiddeld in GGD-regio Kennemerland geurhinder door bedrijven en industrie in gemeenten Beverwijk en Velsen. In gemeenten Waterland en Drechterland is het percentage personen dat geurhinder ervaart door landbouw en veeteelt hoger dan gemiddeld in hun GGD-regio's.

Hittestress

Hittestress kan op meerdere manieren en schaalniveaus worden ervaren. Op straatniveau kunnen mensen een hoge gevoelstemperatuur ervaren, maar op wijk of stadsniveau is het stedelijk hitte eiland (UHI)* een belangrijke factor (zie afbeelding 3.21). De luchttemperatuur is hoger vergeleken met het platteland, doordat steden minder groen en meer verhard zijn, en doordat er een hogere dichtheid van gebouwen is. Dit effect treedt met name 's nachts op. Een hogere luchttemperatuur versterkt de negatieve effecten tijdens een hittegolf, bijvoorbeeld slecht slapen, verlaagde productiviteit, of zelfs sterfte. Hoge temperaturen kunnen ook leiden tot schade, bijvoorbeeld aan infrastructuur. Met warme dagen kunnen beweegbare bruggen gaan klemmen, waardoor deze buiten gebruik raken als ze niet gekoeld worden. Tijdens een hittegolf is de luchttemperatuur een belangrijke factor, maar of er verkoeling gezocht kan worden in de buurt of in de omgeving bepaalt in grote mate of mensen ook echt hittestress ervaren.

* Het 'urban heat island' effect (UHI) of stedelijk hitte-eilandeffect is het fenomeen dat steden warmer zijn dan hun landelijke omgeving, doordat bebouwing, wegen en andere verharde oppervlakken warmte absorberen en vasthouden.

Afbeelding 3.21 Stedelijk Hitte Eiland (UHI) in de provincie Noord-Holland (bron: RIVM 2020)

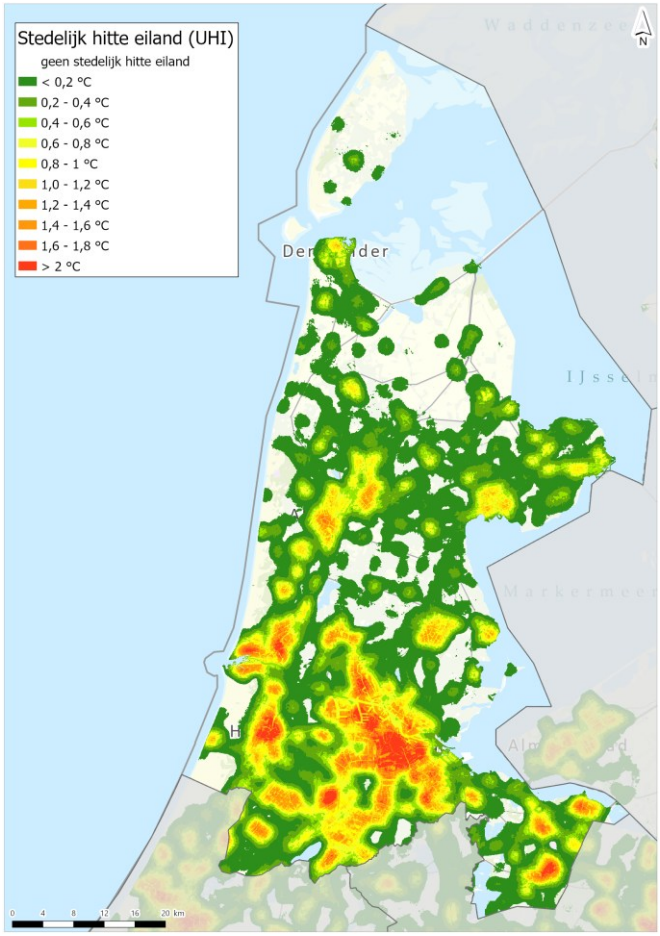

In het grootste gedeelte van de provincie blijft het effect onder de 0,5 °C, maar de meeste kernen zijn in afbeelding 3.21 goed herkenbaar. In het zuiden van de provincie zijn een aantal stedelijke gebieden met een hitte eiland van meer dan 1 °C. Amsterdam is een grote stad en heeft een groot aaneengesloten oppervlak met een hoge dichtheid aan gebouwen en veel verharding, waardoor de UHI in een groot gebied tot boven de 2 °C komt.

Ook Haarlem en de kernen in het Gooi (Hilversum, Naarden/Bussum en Laren/Huizen) ervaren een relatief hoog stedelijk hitte eiland. Daarnaast is het industriële gebied bij de IJmond en Beverwijk duidelijk te zien, en is Schiphol ook duidelijk zichtbaar. Dit komt door de grote hoeveelheid verharding in deze gebieden (denk aan de landingsbanen bij Schiphol). Al zullen er minder mensen hier last ervaren omdat het, afgezien van Beverwijk, in minder mate woongebieden zijn.

Afbeelding 3.22 Groen-blauwe ruimte per inwoner (bron: Brede basismonitor Provincie Noord-Holland, 2025)

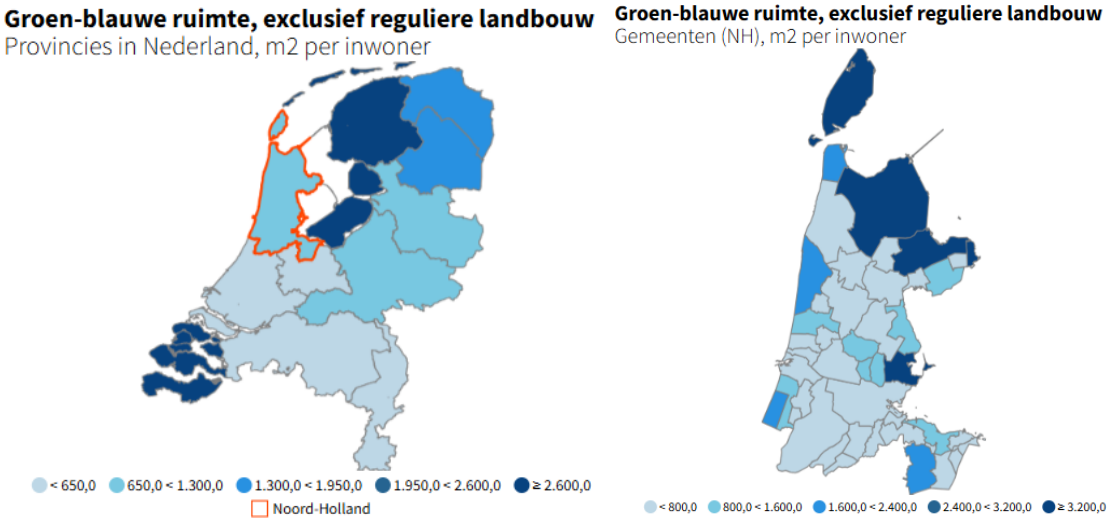

De hoeveelheid groen-blauwe ruimte per inwoner geeft aan of er voldoende plekken in de omgeving zijn waar verkoeling kan worden gezocht, waarmee hittestress kan worden tegengegaan. De provincie Noord-Holland heeft gemiddeld 677 m^2 groen-blauwe ruimte per persoon. Het grootste deel van de provincie heeft 800 m^2 groen-blauw of minder per persoon, maar Texel, de Kop van Noord-Holland en West Friesland liggen daarboven. Amsterdam en Zaanstad hebben de laagste oppervlaktes, onder de 200 m^2.

Beoordeling

Het aspect hittestress is in de huidige situatie beoordeeld als ‘matig’. Een aantal kernen in het zuidelijk deel van de provincie, met name de stad Amsterdam, ervaart hogere temperaturen door het stedelijk hitte eiland. Verder is de UHI relatief klein in de rest van de provincie. Er is niet overal evenveel groene ruimte om verkoeling te zoeken, met name in dichtbevolkte verstedelijkte gebieden zoals Zaanstad en Amsterdam is weinig groen in de omgeving.

Lichthinder

Hemelhelderheid 's nachts

De hemelhelderheid ‘s nachts wordt gemeten aan de hand van lichtbelasting. De eenheid waar lichtbelasting in wordt gemeten is nanoWatt per vierkante centimeter per steradiaal*. Door meer lichtbelasting, neemt de hemelhelderheid ‘s nachts af. De lichtbelasting is bepaald aan de hand van satellietwaarnemingen van nachtelijke verlichting.

* Een steradiaal (sr) is de SI-eenheid voor een ruimtehoek in drie dimensies. Een SI-eenheid is een standaardmaat uit het Internationaal Stelsel van Eenheden, dat wereldwijd wordt gebruikt voor metingen zoals lengte, massa en tijd.

De satellietgegevens van de NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration) zijn hiervoor als basis gebruikt. Hoe hoger het getal hoe groter de oppervlakte die last heeft van verlichting in de nacht. De hemelhelderheid is dus slechter naarmate het getal hoger is. Op afbeelding 3.23 is kaart lichtbelasting per regio in Noord-Holland te zien.

Afbeelding 3.23 Kaart lichtbelasting per regio Noord-Holland (Brede basismonitor Provincie Noord-Holland, 2025)

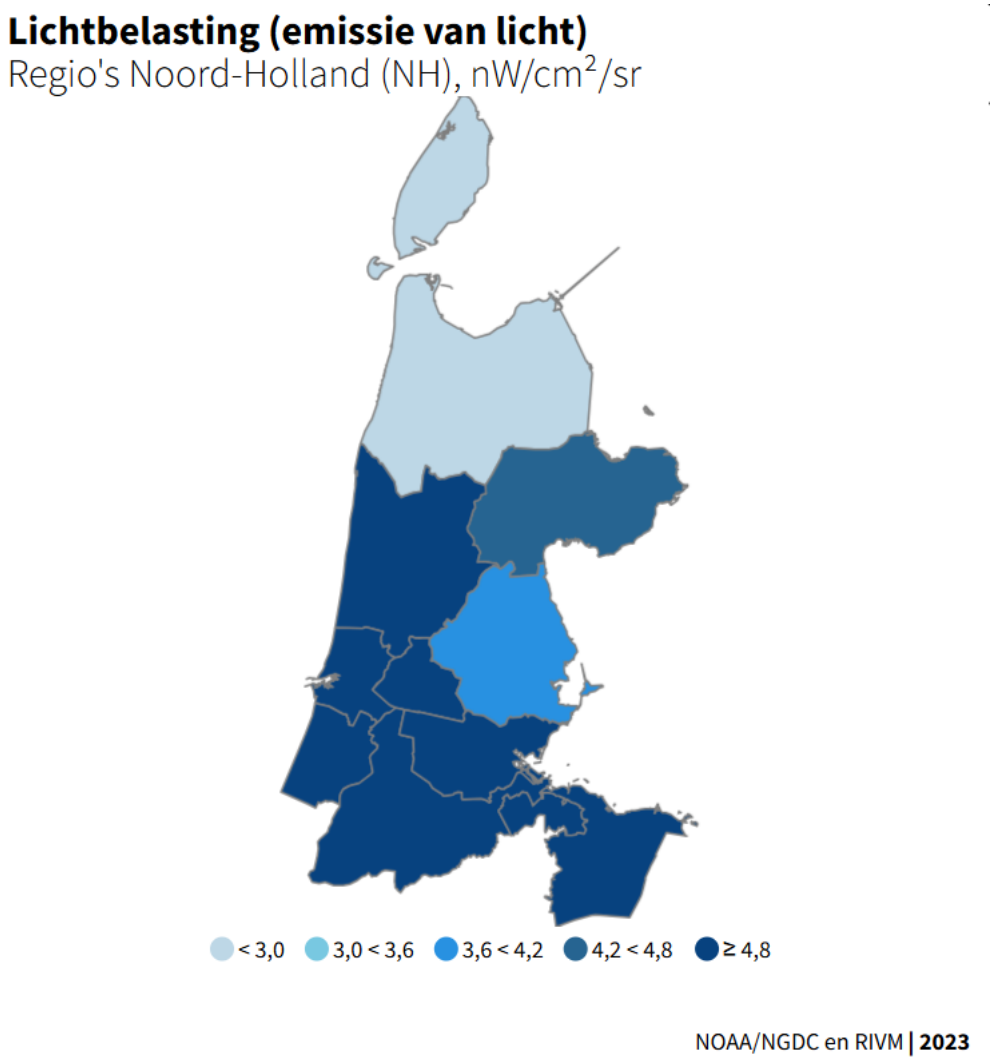

De gemiddelde lichtbelasting in de provincie Noord-Holland is, met een lichtbelasting van 7,6 nanoWatt per vierkante centimeter per steradiaal, hoger dan het Nederlands gemiddelde van 5,0. De lichtbelasting laat voor Noord-Holland sinds 2020 en voor Nederland sinds 2021 een sterk dalende trend zien. Mogelijk spelen de coronapandemie en de hoge energiekosten in die periode een rol. In 2023 is er zowel landelijk als in de provincie een licht stijgende lijn te zien.

Binnen de provincie Noord-Holland is in 2023 de lichtbelasting het hoogst voor de regio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden, met respectievelijk 23,1 en 16,4 nanoWatt per vierkante centimeter per steradiaal. Daarna volgt de regio IJmond, met 15,8. De Kop van Noord-Holland heeft met 2,8 het minste last van lichtbelasting.

De gemeenten Uithoorn, Amsterdam en Beverwijk hadden in 2023 de meeste lichtbelasting, met respectievelijk 30,9, 23,1 en 20,7 nanoWatt per vierkante centimeter per steradiaal, dit is te zien op afbeelding 3.24. De gemeente Uithoorn heeft als glastuinbouwgemeente de meeste lichtemissie. De gemeenten Texel, Schagen, Waterland en Wijdemeren hebben het minste last van lichtbelasting.

Afbeelding 3.24 Kaart lichtbelasting per gemeente Noord-Holland (Brede basismonitor Provincie Noord-Holland, 2025)

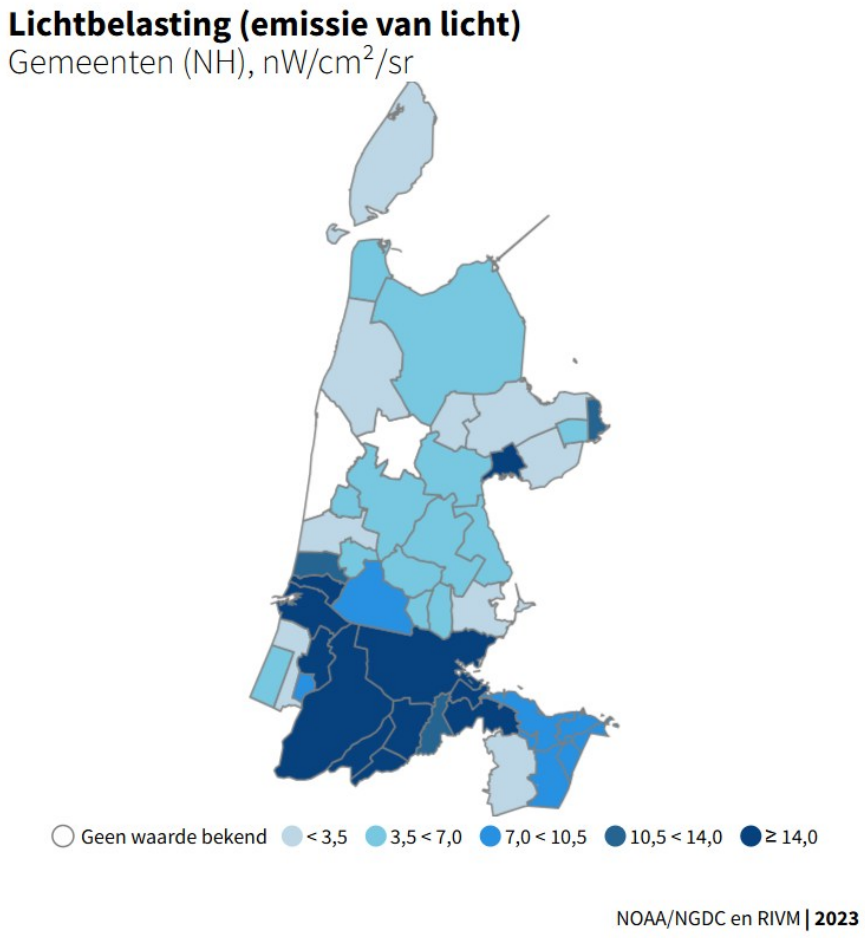

Beoordeling
Het aspect lichthinder is in de huidige situatie beoordeeld als 'slecht'. Er zijn redelijk veel knelpunten, zoals rondom een grote stadsagglomeratie als Amsterdam. Daarnaast heeft de provincie Noord-Holland een hogere lichtbelasting dat het Nederlands gemiddelde.

Omgevingsveiligheid

Plaatsgebonden risico
Het plaatsgebonden risico wordt gebruikt om te toetsen of een risicovolle activiteit op een bepaalde plek mag plaatsvinden, en wat in de directe omgeving ervan gebouwd mag worden. Voor het bepalen van de plaatsgebonden risicocontouren zijn risico's van bedrijven (installaties en inrichtingen), buisleidingen en vliegvelden meegenomen.

Er is in deze beoordeling gebruik gemaakt van de 10-6 risicocontour. Dat is de kans op het overlijden van een onbeschermd en continu aanwezig persoon buiten de begrenzing van de locatie waar een activiteit wordt verricht als rechtstreeks gevolg van een ongewoon voorval veroorzaakt door die activiteit. Binnen de contour is het risico groter, buiten de contour is het risico kleiner.

Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 hebben nieuwe categorieën risicobronnen een risicocontour gekregen, zoals windturbines en kleine gasdrukmeet- en regelstations.

Het aandeel landoppervlakte in de provincie Noord-Holland binnen de 10-6 risicocontour ligt met 2,5 % hoger dan het aandeel voor Nederland met 1,8 % (Brede basismonitor gemeente Noord-Holland, 2025). De provincie Noord-Holland staat op basis van het aandeel landoppervlakte binnen de risicocontour op de vierde plaats.

Op afbeelding 3.25 is per regio in de provincie Noord-Holland weergegeven welk aandeel landoppervlakte binnen de risicocontour ligt. De regio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden hebben het hoogste aandeel landoppervlak binnen de risicocontour, met respectievelijk 6,5 % en 5,6 %. De aanwezigheid van grote industrie en Schiphol verklaren de relatief hoge percentages in deze 2 regio's. De regio IJmond volgt met een aandeel van 3,8 %. De regio Kop van Noord-Holland staat met 3,4 % op de vierde plaats door de aanwezigheid van windturbines in deze regio. De regio's Waterland en de Gooi en Vechtstreek hebben met 0,1 % het laagste aandeel landoppervlak dat binnen de risicocontour valt. De verschillen tussen regio's zijn te verklaren door de verschillen in aanwezigheid van risicobronnen zoals inrichtingen, vliegvelden, transportroutes gevaarlijke stoffen, en windturbines.

Het aandeel landoppervlakte dat binnen de risicocontour valt, is het grootst in de gemeenten Haarlemmermeer (8,4 %), Amsterdam (6,5 %), Hollands Kroon (6,3 %), en Velsen (5,5 %). In de gemeenten Blaricum, Edam-Volendam, Heemstede, Landsmeer, Laren, Wormerland, Wijdemeren en Texel is het aandeel landoppervlak binnen de risicocontour 0 %.

Afbeelding 3.25 Aandeel landoppervlakte dat binnen de risicocontour regio's Noord-Holland (Brede basismonitor, 2025)

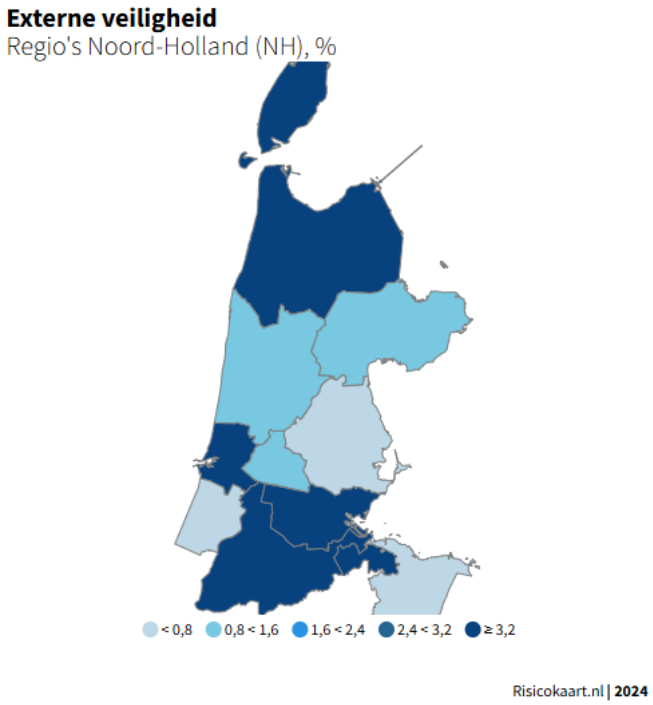

Aandachtsgebieden

Aandachtsgebieden zijn gebieden waarbinnen mensen in gebouwen, zonder aanvullende maatregelen, onvoldoende beschermd kunnen zijn tegen de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen. Denk bij gebouwen bijvoorbeeld aan woningen, winkels of scholen. Bij nieuwbouwplannen in aandachtsgebieden heeft de gemeente extra aandacht voor de veiligheid van personen. Het type aandachtsgebied maakt direct zichtbaar door welke gevaren de omgeving kan worden getroffen.

Er bestaan 3 soorten aandachtsgebieden:
- brandaandachtsgebied;
- explosieaandachtsgebied;
- gifwolkaandachtsgebied.

Het bevoegd gezag kan diverse maatregelen inzetten om mensen te beschermen binnen de aandachtsgebieden.

De mogelijke maatregelen zijn:
- afstand houden tot de risicobron binnen het aandachtsgebied;
- aanvullende risicocommunicatie;
- beperken van personendichtheden in de omgeving van de risicobron;
- vlucht- en schuilmogelijkheden;
- omgevingsmaatregelen;
- aanvullende bouwmaatregelen in een voorschriftengebied.

In de aandachtsgebieden gaat het om de bescherming van kwetsbare gebouwen, beperkt kwetsbare gebouwen en zeer kwetsbare gebouwen. Dit zijn gebouwen die extra beschermd (kunnen) worden tegen veiligheidsrisico's met gevaarlijke stoffen zoals brand, explosies en gifwolken. Gemeenten maken de afweging om kwetsbare- en beperkt kwetsbare gebouwen extra te beschermen, dit geen verplichting. De verplichte extra bescherming geldt alleen voor zeer kwetsbare gebouwen. De kwetsbaarheid van gebouwen is afhankelijk van een aantal criteria:
- het aantal personen dat gelijktijdig aanwezig is;
- de aanwezigheidsduur van personen;
- in hoeverre personen zichzelf in veiligheid kunnen brengen bij een incident.

De aandachtgebieden in Noord-Holland zijn weergegeven op afbeelding 3.26. De aandachtsgebieden hebben vooral betrekking op transportroutes van gevaarlijke stoffen. Zo hebben alle Rijkswegen in de provincie Noord-Holland een brand-, explosie- en gifwolkaandachtsgebied. Ook de vaarwegen van het Noordzeekanaal en het Amsterdams Rijnkanaal hebben alle 3 de aandachtsgebieden. Daarnaast zijn er verspreid door de provincie verschillende buisleidingen aanwezig waardoor gevaarlijke stoffen worden vervoerd, hier zijn ook de aandachtsgebieden van toepassing. Tot slot zijn er spoorlijnen waar de aandachtgebieden gelden in de provincie. In Noord-Holland-Noord zijn geen spoorlijnen waar aandachtgebieden gelden. Enkel vanaf Amsterdam richting het zuiden zijn dit soort spoorlijnen aanwezig.

Binnen de aandachtsgebieden zijn op verschillende locaties door de gehele provincie kwetsbare gebouwen, beperkt kwetsbare gebouwen en zeer kwetsbare gebouwen aanwezig. Naar verwachting is een deel van deze situaties beoordeeld en vergund onder de Wet milieubeheer (Wm). Dit was tot 1 januari 2024 de belangrijkste Nederlandse milieuwet, maar is grotendeels opgenomen in de Omgevingswet die nu geldt. De Wm blijft bestaan voor specifieke onderwerpen (zoals stoffen, afvalstoffen, broeikasgasemissies, openbaarheid van milieu-informatie en milieuaansprakelijkheid) met wijzigingen en overgangsrecht. Maar omdat bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet de aandachtsgebieden in werking zijn getreden, betekent dit niet direct dat de (praktijk)situatie veranderd is. Maar dit toont wel aan dat er nog knelpunten bestaan, zeker in de uitvoering van de aandachtsgebieden in de praktijk.

Afbeelding 3.26 Aandachtsgebieden provincie Noord-Holland (Ministerie IenW - Register Externe Veiligheid, 2024)

Beoordeling

Het aandeel landoppervlakte in de provincie Noord-Holland binnen de 10-6 risicocontour ligt aanzienlijk hoger dan het Nederlands gemiddelde. Ook zijn kwetsbare gebouwen, beperkt kwetsbare gebouwen en zeer kwetsbare gebouwen aanwezig binnen de aandachtsgebieden. Daarom is de huidige situatie beoordeeld als 'matig'.

3.1.4 Welzijn en leefbaarheid

Tabel 3.9 Beoordeling huidige situatie voor het thema welzijn en leefbaarheid

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk
welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk

Verbondenheid

Sociale cohesie

Het aspect verbondenheid is beoordeeld aan de hand van de indicatoren sociale cohesie en eenzaamheid. Onder sociale cohesie worden de sociale aspecten van woonbuurten verstaan, zoals de contacten tussen buren en buurtgenoten. Sociale cohesie wordt gemeten aan de hand van de sociale cohesie score. De schaalscore loopt van 0 tot 10. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe meer de inwoners tevreden zijn over de sociale aspecten van hun woonbuurt. Op afbeelding 3.27 is de sociale cohesie score van de provincie Noord-Holland ten opzichte van Nederland weergegeven.

In 2021 bedroeg de score 6,3 in de provincie Noord-Holland en 6,4 in Nederland. In 2023, het meest recente jaar waarvan data beschikbaar is, is de score gelijk gebleven.

Afbeelding 3.27 Sociale cohesie score Noord-Holland vergeleken Nederland (Brede basismonitor Provincie Noord-Holland, 2025)

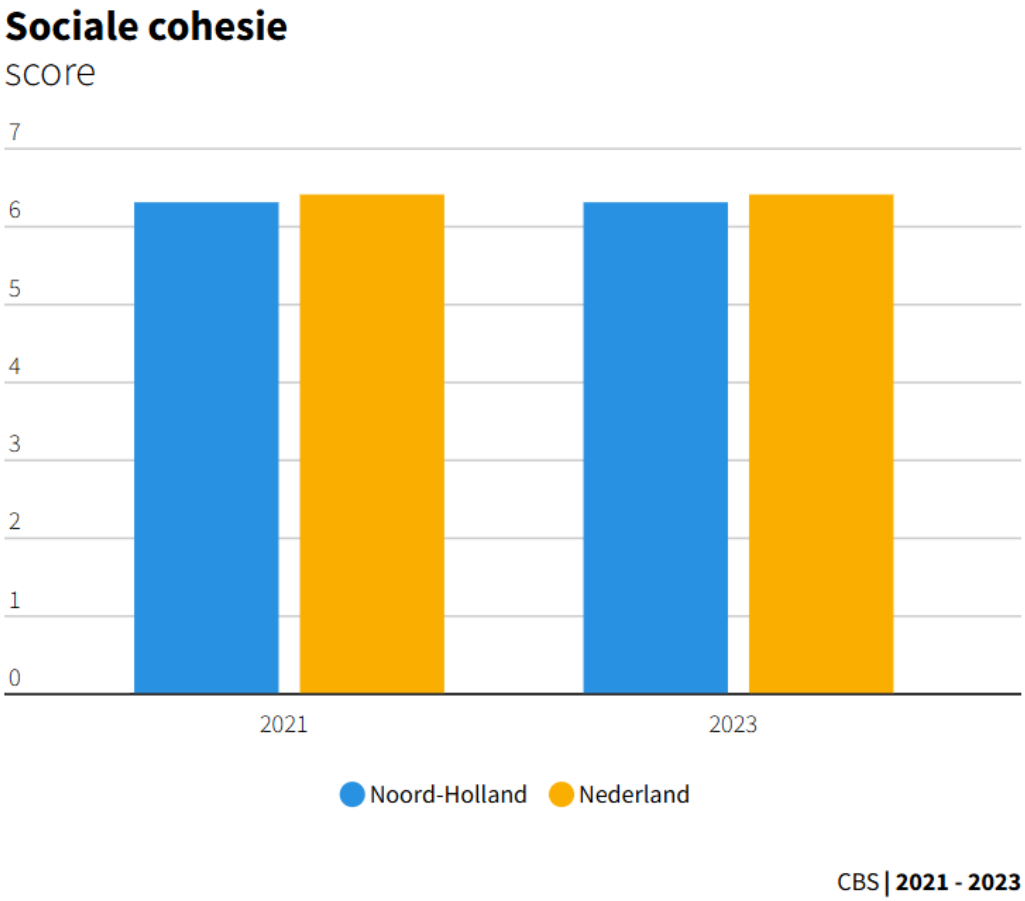

Op afbeelding 3.28 is de sociale cohesie score per gemeente in Noord-Holland weergegeven. Op gemeenteniveau is er alleen data beschikbaar voor gemeenten met meer dan 70.000 inwoners, daarom is voor veel gemeente geen data beschikbaar. Op regioniveau is helemaal geen data beschikbaar. Van de 10 gemeenten in de provincie Noord-Holland waarvoor wel een waarde beschikbaar is, scoorde Amsterdam in 2023 het laagst met een 5,8. Dit komt overeen met de trend in grote steden. In grote steden is de sociale cohesie over het algemeen lager dan in niet-stedelijke gebieden. Dit komt doordat stedelingen elkaar minder vaak kennen waardoor de anonimiteit groter is. Van de gemeenten waar data over beschikbaar is, is de sociale cohesie score in de gemeente Dijk en Waard het hoogst met een 6,6. Omdat er lokaal nog wel knelpunten bestaan is de huidige staat ‘redelijk’.

Afbeelding 3.28 Kaart sociale cohesie score per gemeente in Noord-Holland (Brede basismonitor, 2025)

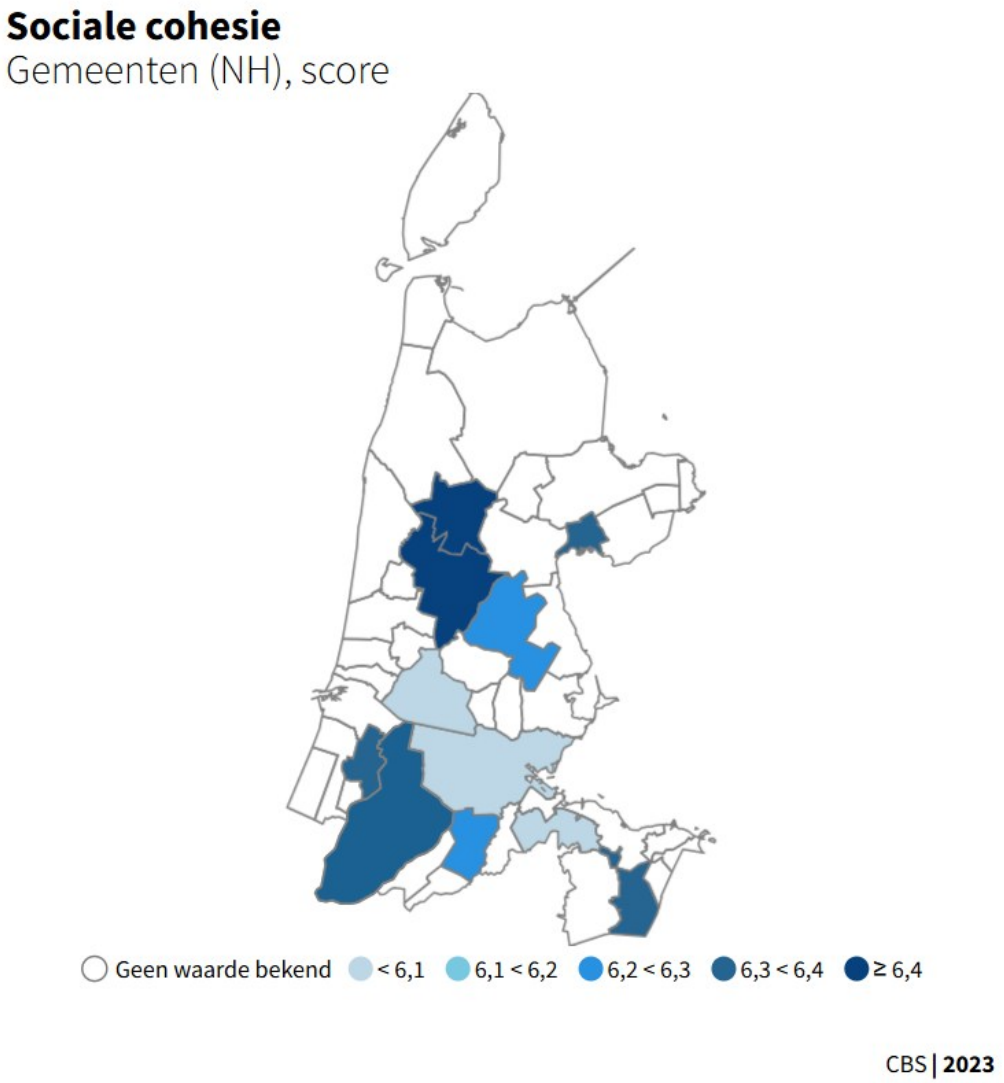

Eenzaamheid

Binnen het aspect verbondenheid is ook gekeken naar eenzaamheid. Volgens de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2024 geeft 46,2 % van de volwassenen van 18 jaar en ouder aan eenzaam te zijn, en 13,2 % geeft aan sterk eenzaam te zijn. In tabel 3.10 zijn de percentages per GGD-regio weergeven. Hierbij is alleen gekeken naar de GGD's binnen de provincie Noord-Holland: GGD Gooi en Vechtstreek, GGD Amsterdam, GGD Kennemerland, GGD Zaanstreek-Waterland en GGD Hollands Noorden.

Tabel 3.10 Percentage volwassenen dat eenzaam en sterk eenzaam is in Nederland per GGD regio in Noord-Holland (CBS en RIVM, 2024)

	Nederland	GGD Hollands-Noorden	GGD Kennemerland	GGD Amsterdam	GGD Gooi en Vechtstreek	GGD Zaanstreek-Waterland
eenzaam	46,2	45,2	46,6	52,1	45	45,1
sterk eenzaam	13,2	12,6	12,7	17,7	11,9	13

Opvallend is dat de GGD-regio Amsterdam een aanzienlijk hoger percentage eenzame- en sterk eenzame volwassenen heeft dan in de andere GGD-regio's in Noord-Holland. Wanneer wordt gekeken naar de individuele gemeenten binnen de GGD-regio's valt op dat personen in Amsterdam het eenzaamst zijn (52,7 % eenzaam, 18,3 % sterk eenzaam). Hogere percentages eenzaamheid komen in grote steden vaker voor dan in niet-stedelijke gebieden. Dit komt doordat een hoge bevolkingsdichtheid niet gelijkstaat aan sociale verbinding, wat paradoxaal genoeg leidt tot meer eenzaamheid.

Factoren zoals de toegenomen individualisering en de drukke levensstijl in een hoog stedelijke omgeving dragen hieraan bij. In Amsterdam liggen de percentages dan ook aanzienlijk hoger dan de Nederlandse gemiddelden. In Edam-Volendam het percentage (sterk) eenzame personen het laagst (34,4 % eenzaam, 8,3 % sterk eenzaam). Beide percentages liggen onder de Nederlandse gemiddelden. Omdat er lokaal nog wel knelpunten bestaan is de huidige staat 'redelijk'.

Beoordeling

Sociale cohesie en eenzaamheid in acht nemend wordt het aspect verbondenheid in de huidige staat van de provincie Noord-Holland als 'redelijk' beoordeeld. Over het algemeen zijn de uitkomsten van de provincie Noord-Holland vergelijkbaar met die van Nederland als geheel. De opvallende negatieve uitschieter is Amsterdam, zowel op het gebied van (sterke) eenzaamheid als sociale cohesie.

Sociale veiligheid

Het aspect sociale veiligheid wordt gemeten aan de hand van indicator 'de mate van sociale veiligheid'. De mate van sociale veiligheid wordt bepaald aan de hand van de mate van criminaliteit, overlast en de onveiligheidsbeleving. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie en de VNG monitort via de Veiligheidsmonitor de mate van onveiligheidsbeleving.

De onveiligheidsbeleving bestaat uit 3 aspecten:
- onveiligheidsgevoelens: (hoe onveilig men zich in de buurt voelt);
- vermijdingsgedrag (hoe vaak men het eigen gedrag aanpast aan situaties in de buurt in verband met onveiligheid);
- onveiligheidsperceptie (de ervaren omvang van criminaliteit in de buurt).

De monitoring van criminaliteit, overlast en de onveiligheidsbeleving is gestart in het jaar 2014 en de waarde op deze indicatoren is toen gesteld op 100. Hoe lager het cijfer in de jaren daarna, hoe sterker de verbetering is ten opzichte van 2014. De waarden van de indicatoren in 2023 (meest recente, beschikbare jaartal) is weergegeven in tabel 3.11. In de tabel wordt een vergelijking gemaakt tussen de provincie Noord-Holland en Nederland. Voor criminaliteit geldt dat de index op provinciaal niveau is toegenomen ten opzichte van 2014. Verder geldt voor overlast dat de index zowel op provinciaal als landelijk niveau dichtbij het basisjaar ligt.

Verder blijkt dat op alle indicatoren de situatie in de provincie Noord-Holland (licht) is verbeterd ten opzichte van de situatie in 2014, alhoewel het vermijdingsgedrag wel dicht bij het basisjaar ligt. Voor het landelijk gemiddeld geldt dezelfde trend, alhoewel de onveiligheidsgevoelens op landelijk niveau wel zijn verslechterd ten opzichte van de situatie in 2014.

Tabel 3.11 Index onveiligheidsbeleving voor het jaar 2023 (bron: Veiligheidsmonitor, 2023a, 2023b, 2023c)

Onveiligheidsbeleving	Provincie Noord-Holland	Nederland
criminaliteit	102	98
overlast	99	99
onveiligheidsgevoelens	89	104
onveiligheidsperceptie	86	84
vermijdingsgedrag	97	93

Noord-Holland is verdeeld in 5 veiligheidsregio's: Amsterdam-Amstelland, Gooi en Vechtstreek, Kennemerland, Noord-Holland Noord en Zaanstreek-Waterland. In tabel 3.12 staat de index voor criminaliteit, overlast en de onveiligheidsbeleving uitgesplitst naar de veiligheidsregio's binnen de provincie. Uit deze tabel blijkt dat de criminaliteit op provinciaal niveau nog dicht bij de situatie in 2014 lag maar dat er op het niveau van de veiligheidsregio verschillen bestaan. Zo is de criminaliteit gestegen in Amsterdam-Amstelland, Kennemerland en Noord-Holland Noord ten opzichte van de situatie in 2014. Voor overlast zijn de verschillen tussen de veiligheidsregio klein. Voor de onveiligheidsgevoelens in alle veiligheidsregio's zijn gedaald ten opzichte van de situatie in 2014, dat is gelijk aan het beeld op provinciaal niveau. Voor de onveiligheidsperceptie geldt dat deze voor vrijwel alle veiligheidsregio's is afgenomen, net als op provinciaal niveau. De grootste verbetering zichtbaar is in Noord-Holland Noord. In Zaanstreek-Waterland is de onveiligheidsperceptie echter toegenomen ten opzichte van de situatie in 2014. Voor het vermijdingsgedrag is dit op provinciaal licht afgenomen, maar in de veiligheidsregio's Kennemerland, Noord-Holland Noord en Zaanstreek-Waterland is het vermijdingsgedrag echter toegenomen ten opzichte van de situatie in 2014.

Beoordeling

Uit de index van criminaliteit, overlast en de onveiligheidsbeleving blijkt dat er vooral op niveau van de veiligheidsregio's knelpunten bestaan, met name voor criminaliteit. Ook de mate van overlast en het vermijdingsgedrag is een aandachtspunt. Het aspect wordt daarom beoordeeld als 'redelijk'.

Tabel 3.12 Index onveiligheidsbeleving voor het jaar 2023 per veiligheidsregio (bron: Veiligheidsmonitor, 2023d, 2023e, 2023f)

Onveiligheidsbeleving	Amsterdam-Amstelland	Gooi en Vechtstreek	Kennemerland	Noord-Holland Noord	Zaanstreek-Waterland
criminaliteit	111	94	101	121	88
overlast	100	103	97	94	102
onveiligheidsgevoelens	79	88	93	89	94
onveiligheidsperceptie	91	81	93	78	106
vermijdingsgedrag	83	85	108	108	103

Gezond gedrag

Het aspect gezond gedrag is beoordeeld aan de hand van de indicatoren ervaren gezondheid, lichamelijke gezondheid, mentale gezondheid en de beweegvriendelijkheid van de omgeving.

Ervaren, lichamelijke en mentale gezondheid

Onder ervaren gezondheid wordt verstaan: het percentage personen van 18 jaar en ouder dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt. Lichamelijke gezondheid is het percentage personen van 18 jaar of ouder met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen. Langdurig is (naar verwachting) 6 maanden of langer. Mentale gezondheid is het percentage personen van 18 jaar en ouder met een hoog risico op een angststoornis of depressie. De ervaren, lichamelijke en mentale gezondheid in de provincie Noord-Holland is onderzocht door de GGD's binnen deze provincie: GGD Gooi en Vechtstreek, GGD Amsterdam, GGD Kennemerland, GGD Zaanstreek-Waterland en GGD Hollands Noorden. De ervaren, lichamelijke en mentale gezondheid in elk van deze GGD's, en in Nederland als geheel, is weergegeven in tabel 3.13. Wat betreft mentale gezondheid valt op dat personen in GGD-regio Amsterdam een fors hoger risico hebben op een angststoornis of depressie dan in de andere GGD-regio's in Noord-Holland. Dit is te verklaren door de aanwezigheid van de stad Amsterdam in deze GGD-regio. Hoe groter een stad, hoe meer risico de inwoners lopen om een psychische stoornis te ontwikkelen (Rauch, 2019).

Tabel 3.13 Ervaren (lichamelijke- en mentale-) gezondheid in Nederland en de GGD regio's in Noord-Holland (bron: RIVM, 2025)

Gezondheid	Nederland (%)	GGD Hollands-Noorden (%)	GGD Kennemerland (%)	GGD Amsterdam (%)	GGD Gooi en Vechtstreek (%)	GGD Zaanstreek-Waterland (%)
ervaren gezondheid	74,1	74,8	75,0	74,2	76,8	71,7
lichamelijke gezondheid	34,4	34,4	33,5	31,8	32,8	35,8
mentale gezondheid	8,9	7,4	7,8	11,5	7,5	9,5

Wanneer wordt gekeken naar de individuele gemeenten binnen GGD-regio's komt het volgende naar voren. Wat betreft ervaren gezondheid valt op dat personen in Zaanstad (onderdeel van GGD-regio Zaanstreek-Waterland) en Beverwijk (onderdeel van GGD-regio Kennemerland) hun ervaren gezondheid lager dan gemiddeld in Nederland scoren (respectievelijk 69,1 % en 70,5 %). Personen in Wijdemeren (onderdeel van GGD-regio Gooi en Vechtstreek), Bloemendaal (onderdeel van GGD-regio Kennemerland) en Castricum (onderdeel van GGD-regio Hollands Noorden) scoren hun ervaren gezondheid hoger (respectievelijk 80,1 %, 79,4 % en 79,5 %) dan gemiddeld in Nederland. Wijdemeren, Bloemendaal en Castricum zijn relatief welvarende gemeenten (CBS, 2022). Welvarendheid, bijvoorbeeld in de vorm van sociaaleconomische status, is een belangrijke determinant voor (ervaren) gezondheid (RIVM, z.d.c).

Wat betreft lichamelijke gezondheid valt op dat een relatief hoog percentage van de inwoners van Hoorn (onderdeel van GGD-regio Hollands Noorden, Huizen (onderdeel van GGD-regio Gooi en Vechtstreek), Zaanstad (onderdeel van GGD-regio Zaanstreek-Waterland) en Den Helder (onderdeel van GGD-regio Hollands Noorden) één of meer lichamelijke aandoeningen heeft vergeleken met het Nederlandse gemiddelde (36,9 %, 37,5 % 37,1 %, 39,1 %). In Edam-Volendam en Koggeland (beiden onderdeel van GGD-regio Zaanstreek-Waterland) heeft een relatief laag percentage (30,1 % en 29,5 %) personen een lichamelijke aandoening vergeleken met Nederland.

Wat betreft mentale gezondheid valt op dat, vergeleken met Nederland, relatief veel personen in gemeente Amsterdam en Zaanstad een hoog risico hebben op een angststoornis of depressie (12,3 en 11,3 %). In Castricum is dit risico met 3,8 % relatief laag (RIVM, 2025).

Beweegvriendelijkheid

Op afbeelding 3.29 is de beweegvriendelijkheid van de leefomgeving in de provincie Noord-Holland weergegeven op gemeenteniveau. De beweegvriendelijkheid van de leefomgeving is beoordeeld aan de hand van de kernindicator beweegvriendelijke omgeving (KBO), waarvoor de volgende definitie geldt: 'de mate waarin de publieke ruimte in de fysieke omgeving scoort op de mogelijkheden voor mensen om te sporten en te bewegen' (Mulier Instituut, z.d.).

De kernindicator is opgebouwd uit 4 deelindicatoren, met elk een score van 0 tot en met 100:

1 sportaccommodaties (diversiteit en nabijheid van sportvelden (voetbal en /of hockey), tennisbanen, sporthallen, fitnessvoorzieningen en zwembaden);
2 sport- en speelplekken (nabijheid van sport- en speelplekken in de openbare ruimte);
3 recreatief groen en blauw (nabijheid en oppervlakte van parken en water geschikt voor recreatief gebruik);
4 nabijheid van voorzieningen (onder andere. gemiddelde afstand tot supermarkt en school).

Samen geven deze 4 deelindicatoren een beeld van hoe beweegvriendelijk de fysieke inrichting van de openbare ruimte is. De totaalscore op de kernindicator is het gemiddelde van de deelindicatoren waarvoor een score is berekend. Gemiddeld scoort Nederland 65 op de kernindicator.

De meeste gemeenten in Noord-Holland scoren gemiddeld. Geen enkele gemeente in Noord-Holland scoort hoger dan 80 (‘wel beweegvriendelijk’ volgens de legenda bij afbeelding 3.29). Twee gemeenten zijn minder beweegvriendelijk dan gemiddeld: Bloemendaal en Heiloo. Gemeente Bloemendaal scoort laag op de deelindicator sport- en speelplekken (36 uit 100), waarbij wordt gekeken naar de nabijheid van sport- en speelplekken in de openbare ruimte. Gemeente Heiloo scoort redelijk laag op alle deelindicatoren, wat een gemiddelde beweegvriendelijkheidsscore van 56 oplevert. Op buurtniveau scoren 3 buurten in Noord-Holland laag: Mariëndaal in Den Helder (geen sportaccommodaties en geen sport- en speelplekken in de nabijheid), Oostpolder in Hollands Kroon (geen sport- en speelplekken in de nabijheid) en Zandhorst III in Dijk en Waard (geen sport- en speelplekken in de nabijheid).

Afbeelding 3.29 Beweegvriendelijkheid van de leefomgeving (bron: Mulier Instituut, 2024 via Atlasleefomgeving)

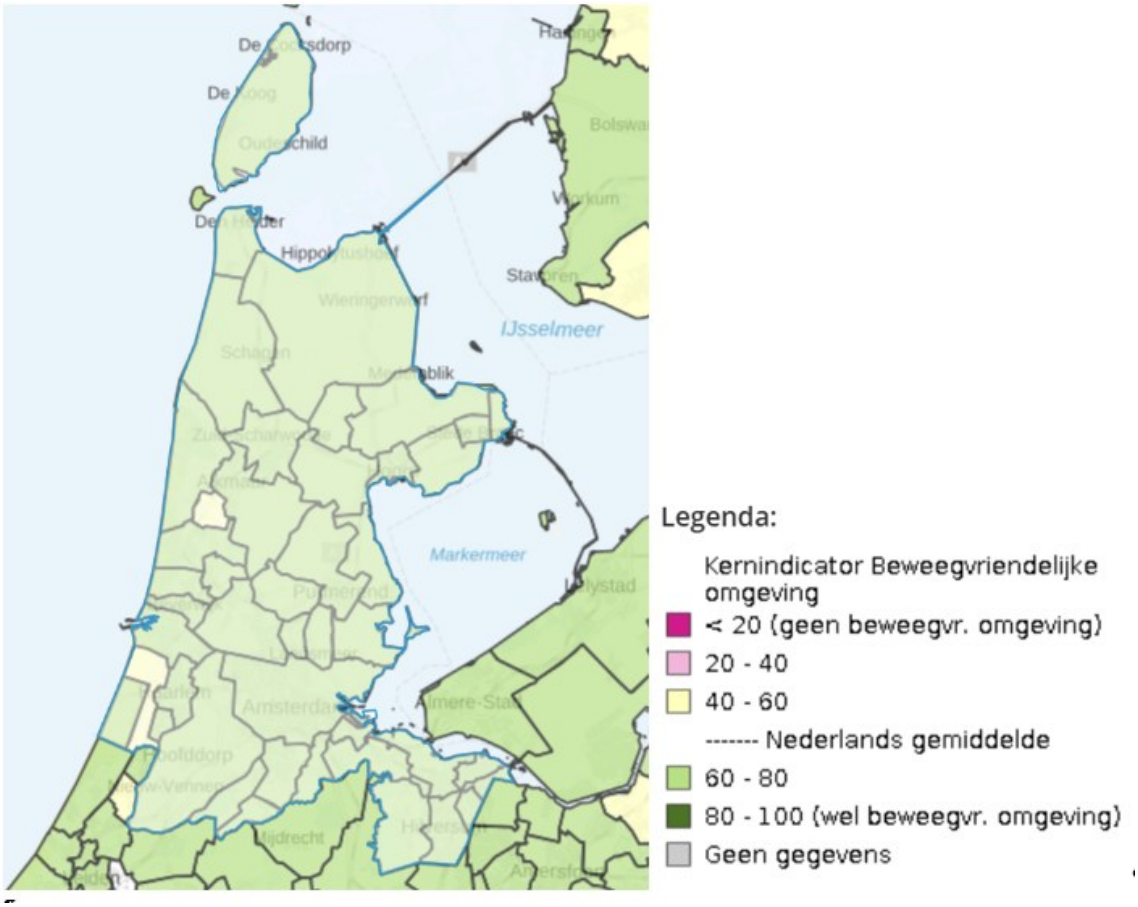

De huidige staat van het aspect gezond gedrag is beoordeeld als ‘redelijk’. De ervaren, lichamelijke en mentale gezondheid op GGD-niveau is redelijk gelijk aan de ervaren, lichamelijke en mentale gezondheid in Nederland, met enkele negatieve uitschieters in Zaanstad, Amsterdam en Beverwijk. Verreweg de meeste gemeenten in de provincie Noord-Holland zijn gemiddeld beweegvriendelijk. Enkel Heiloo en Bloemendaal zijn minder beweegvriendelijk dan gemiddeld in Nederland. Voor de buurten die niet beweegvriendelijk zijn, geldt dat dit komt doordat sport- en speelplekken in de nabijheid ontbreken.

3.1.5 Natuur en biodiversiteit

Tabel 3.14 Beoordeling huidige situatie voor het thema natuur en biodiversiteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	slecht
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	matig

* Bijlage bij artikel 1.1 Omgevingswet.

VHR-natuurherstel (N2000)

In de Omgevingswet zijn de bepalingen voor Natura 2000-activiteiten vastgelegd. De regels hebben als doel het beschermen en in stand houden van natuurgebieden met bijzondere of kwetsbare waarden. De Vogelrichtlijn (VR) is gericht op in het wild levende vogelsoorten. De Habitatrichtlijn (HR) is gericht op dier- en plantensoorten. Op grond van artikel 5.1 lid 1 sub e Ow is een omgevingsvergunning vereist voor een 'Natura 2000-activiteit'.

Een Natura 2000-actitiviteit wordt gedefinieerd als een '*activiteit, inhoudende het realiseren van een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied*'*.

Binnen de provincie Noord-Holland zijn 19 Natura 2000-gebieden aanwezig (zie afbeelding 3.30). Voor 14 gebieden is de provincie Noord-Holland het bevoegd gezag. Voor de overige 5 Natura 2000-gebieden is het Rijk bevoegd gezag. Een overzicht van de Natura 2000-gebieden met knelpunten en in hoeverre instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald is weergegeven in tabel 3.15. De instandhoudingsdoelstellingen van de 19 Natura 2000-gebieden zijn weergegeven in bijlage I.

Afbeelding 3.30 Natura 2000-gebieden binnen provincie Noord-Holland (zwart omrand)

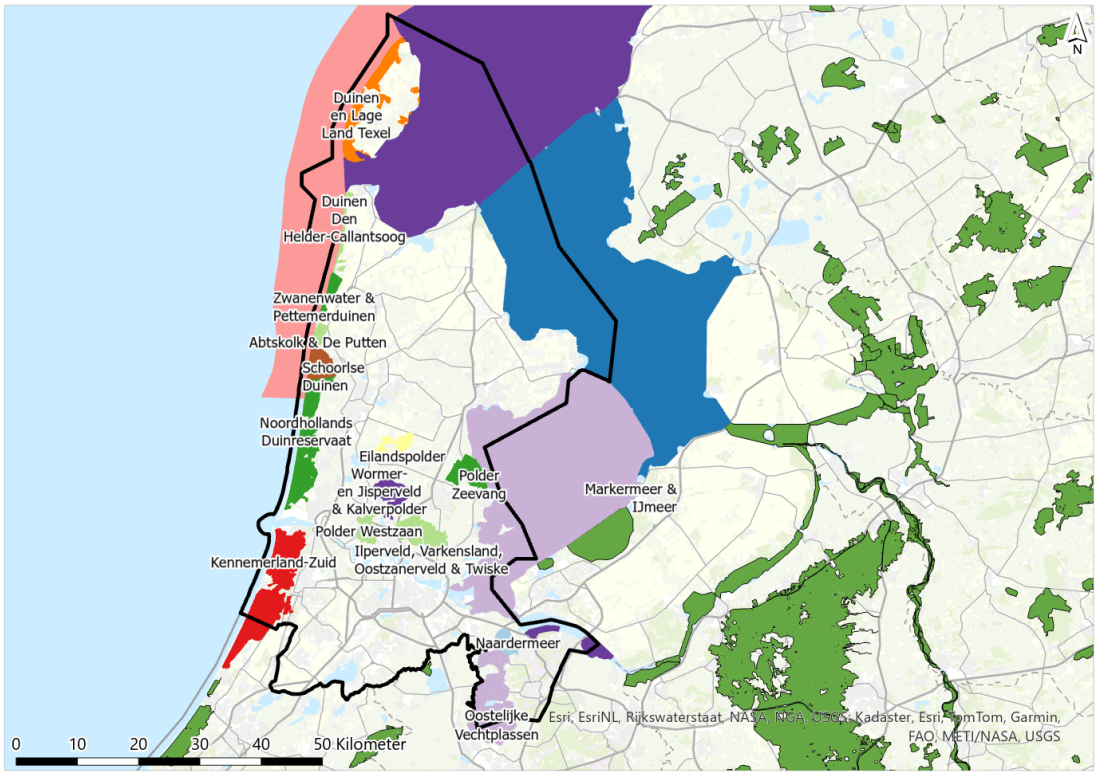

Tabel 3.15 Overzicht knelpunten en in hoeverre instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald voor Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland (Bronnen: natuurdoelanalyses (NDA) en beheerplannen (BHP))

Natura 2000-gebied	Knelpunten	Instandhoudings-doelstellingen gehaald	Bevoegd gezag
Abtskolk en De Putten	geen knelpunten (Bron: BHP)	veelal wel gehaald (Bron: BHP)	provincie Noord-Holland
Duinen Den Helder - Callantsoog	afname van winddynamiek, begrazings- en betredingsdynamiek, (te) hoge stikstofdepositie, oprukkende invasieve exoten en verstruweling (Bron: NDA)	veelal niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Duinen en Lage Land Texel	stikstofdepositie, bodem, hydrologie (waterkwaliteit en waterkwantiteit), gebrek aan verstuivingsdynamiek, invasieve exoten, verminderde (of geheel weggevallen) konijnenbegrazing, begrazingsdynamiek en recreatiedruk (Bron: NDA)	overwegend 'ja, mits' en 'nee, tenzij' (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Eemmeer en Gooimeer Zuidoever	te weinig broedgebieden voor visdief en voedselbeschikbaarheid voor visdief en slobeend (Bron: BHP)	overwegend wel gehaald (Bron: BHP)	Rijk
Eilandspolder	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), stikstofdepositie, verzoeting, recreatiedruk, groei van de populatie ganzen , beheerkeuzes (een gebrek aan overjarig riet) en de aanwezigheid van exoten, zoals Canadese gans, appelbes, guldenroede en grote berenklauw (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
IJsselmeer	waterdynamiek en -kwaliteit, stikstofdepositie, windpark Friesland, recreatie, exoten en toxische stoffen (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: BHP)	Rijk
Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), stikstofdepositie, verzoeting, afname van de watervegetatie, toename van exoten, recreatiedruk, begrazing van moerasvegetaties en eutrofiëring door ganzen en gebrek aan maaien (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Kennemerland-Zuid	onvoldoende winddynamiek, wegvallen konijnenbegrazing, (te) hoge stikstofdepositie en toenemende invloed van invasieve exoten en oprukkende verstruweling (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Markermeer en IJmeer	voedselbeschikbaarheid, rust en ruimte (beheerplan)	gedeeltelijk wel gehaald, gedeeltelijk niet gehaald (Bron: BHP)	Rijk
Naardermeer	het watersysteem is ontoereikend (zoals onvoldoende waterkwaliteit, uitblijven basenrijke kwel en te geringe peilfluctuatie), atmosferische stikstofdepositie en aanvoer via het inlaatwater van (te veel) stikstof naar het oppervlaktewater (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland

Natura 2000-gebied	Knelpunten	Instandhoudings-doelstellingen gehaald	Bevoegd gezag
Noordhollands Duinreservaat	gebrek aan verstuivingsdynamiek, hydrologie, stikstofdepositie, invasieve exoten, bodem en wegvallen van konijnenbegrazing (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Noordzeekustzone	civiele werken en overige activiteiten, recreatie, visserij, exoten, toxische stoffen en vogelgriep (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: BHP)	Rijk
Oostelijke Vechtplassen	bodem- en waterkwaliteit, stikstofdepositie, oppervlakte en versnippering, invloed van vraat van watervogels en exoten en recreatiedruk (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Polder Westzaan	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), te hoge stikstofdepositie, verzoeting, afname van de watervegetatie, toename van exoten, recreatiedruk en gebrek aan beheer in particuliere terreinen (Bron: NDA)	Veelal niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Polder Zeevang	geen (Bron: BHP)	vrijwel allemaal gehaald (Bron: BHP)	provincie Noord-Holland
Schoorlse Duinen	gebrek een verstuivingsdynamiek, hydrologie, stikstof, invasieve exoten, bodem en wegvallen konijnbegrazing (Bron: NDA)	overwegend 'ja, mits' (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Waddenzee	water- en sedimentbeweging en (hydro)morfologie, bodem, stikstof, civiele werken en overige activiteiten, recreatie, visserij, exoten, toxische stoffen en vogelgriep (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (beheerplan)	Rijk
Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder	verweving met (te) intensieve landbouw, een ontoereikend watersysteem (zowel kwantiteit en kwaliteit), stikstofdepositie, verzoeting, recreatiedruk, groei van de populatie ganzen en kleine mantelmeeuw, beheerkeuzes (een gebrek aan overjarig riet) en de aanwezigheid van exoten, zoals Canadese gans, appelbes en cranberry (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland
Zwanenwater en Pettemerduinen	belemmering sleutelprocessen, weggevallen konijnenbegrazing, hydrologische situatie, (te) hoge stikstofdepositie, en invasieve exoten en oprukkende verstruweling (Bron: NDA)	overwegend niet gehaald (Bron: NDA)	provincie Noord-Holland

Beoordeling

De beoordeling voor het aspect VHR-natuurherstel (N2000) is 'slecht'. Voor zes Natura 2000-gebieden worden de instandhoudingsdoelstellingen, ondanks de knelpunten, overwegend wel gehaald. Voor de overige dertien Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland geldt dat de instandhoudingsdoelstellingen overwegend niet gehaald worden. De knelpunten zijn wijdverspreid en hebben een grote impact op de Natura 2000-gebieden. Er zijn diverse knelpunten zoals hydrologie, stikstofdepositie en de aanwezigheid van exoten die het halen van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan.

Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000

Natuurnetwerk Noord-Holland

Het provinciaal beleid met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN) binnen de provincie Noord-Holland is opgenomen in paragraaf 6.2.5 van de Omgevingsverordening NH2022.

In artikel 6.54 staat beschreven dat omgevingsplannen die betrekking hebben op een gebied dat is aangewezen als NNN geen ontwikkelingen mogelijk maken die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, zorgen voor vermindering van het areaal van het NNN en leiden tot een aantasting van de samenhang tussen onderdelen van het NNN. In artikel 6.54 lid 1 sub a en lid 1 sub b wordt hierop aangevuld dat een afwijking van artikel 6.54 lid 1 mogelijk is als:

- er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang;
- er geen reële alternatieven zijn;
- de negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden, oppervlakte en samenhang worden beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig en tijdig worden gecompenseerd;
- de activiteiten die leiden tot aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden worden gecompenseerd;
- de compensatie inhoudt dat de uitvoering van het geheel van activiteiten gezamenlijk binnen 10 jaar leidt tot een duidelijk aantoonbare meerwaarde voor de werkingsgebieden NNN of natuurverbindingen voor wat betreft kwaliteit en samenhang;
- de oppervlakte van het werkingsgebied NNN tenminste gelijk blijft;
- rekening wordt gehouden met de omstandigheid dat de locatie waarop de activiteit plaatsvindt mogelijk gelegen is in een gebied van het NNN of natuurverbindingen dat omringd wordt door of grenst aan Beschermd landschap;
- er een gebiedsvisie wordt opgesteld waarin wordt onderbouwd dat wordt voldaan aan het gestelde onder artikel 6.54 lid 1 sub b 1 tot en met 4.

De wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN en de natuurverbindingen zijn opgenomen in Bijlage 6 Wezenlijke kenmerken en waarden van Natuurnetwerk Nederland en Natuurverbindingen van de Omgevingsverordening NH2022.

De provincie Noord-Holland wordt gekenmerkt door een zeer uitgestrekt en gevarieerd NNN. Allereerst de hoge zandgronden in het Gooi, het laagveen van de Oostelijke Vechtplassen en Laag-Holland en de duingebieden langs de vastelandskust en op Texel. Ook de veenpolders en droogmakerijen herbergen op veel plaatsen bijzondere natuurwaarden, waaronder weidevogels. Verder zijn de uitgestrekte parken en groene recreatieterreinen zoals Amstelland, Spaarnwoude, Geestmerambacht, Alkmaardermeer, Purmerland en Twiske aanwezig binnen de provincie. Deze maken in Noord-Holland ook deel uit van het NNN. Naast natuur- en recreatiegebieden bestaat het NNN ook uit een stelsel van tussengelegen natuurverbindingen, veelal langs dijken en waterlopen (Landschap Noord-Holland, 2025).

Het NNN in provincie Noord-Holland beslaat in totaal 56.400 hectare. Dat is circa 15 % van het totale oppervlakte van de provincie. Daarvan is inmiddels ruim 93 % ingericht als natuur. provincie Noord-Holland en vele maatschappelijke en private partners werken er nu aan om de resterende 4.116 hectare in te richten als natuur. provincie Noord-Holland heeft relatief weinig natuur en de natuurgebieden zijn vaak niet met elkaar verbonden. De kwaliteit van lucht, bodem en water staat onder druk. En steeds meer mensen recreëren in de natuur. Met als gevolg dat de kwaliteit van natuur achteruit blijft gaan en planten en dieren moeilijker kunnen overleven.

Het realiseren van het resterende deel van het NNN dat nog niet is ingericht is dus voor dier, plant en mens van groot belang. De provincie en partners doen dit op 3 manieren: versterken, vergroten en verbinden van natuur binnen het NNN. Het NNN in de provincie Noord-Holland is weergegeven in afbeelding 3.31.

Afbeelding 3.31 Natuurnetwerk Nederland in de provincie Noord-Holland

Beoordeling

De beoordeling voor 'Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000' is 'redelijk'. provincie Noord-Holland kent redelijk wat gebieden die beschermd zijn vanwege hun ecologische waarde. Echter, de natuurgebieden zijn vaak niet met elkaar verbonden. De kwaliteit van lucht, bodem en water staat onder druk, waardoor de kwaliteit van de natuurgebieden nog niet goed is.

Biodiversiteit buiten NNN

In de provincie Noord-Holland is natuur buiten Natura 2000 en NNN relatief gering. In de afgelopen zeventig jaar is bebouwing toegenomen door de aanleg van woonwijken, infrastructuur, glastuinbouwcomplexen en kantoor-, winkel- en bedrijventerreinen. Dit heeft geleid tot versnippering van het landschap. De provincie Noord-Holland heeft in totaal circa 147 hectare beheerde natuur buiten het NNN en Natura 2000 (op 1 januari 2024). Dit is berekend aan de hand van beheertypenkaarten uit de natuurbeheerplannen van de Provincies, daarbij zijn enkel beheertypen buiten het NNN meegenomen (BIJ12, 2023).

Living Planet Index in provincie Noord-Holland

De Living Planet Index (LPI) geeft de gemiddelde trend weer in populatieomvang van een groot deel van de inheemse soorten broedvogels, reptielen, amfibieën, vlinders en libellen en een flink deel van de soorten zoogdieren en zoetwatervissen. Maritieme soorten (in de Noordzee, kustzone en Wadden) en planten zijn (nog) niet meegenomen in deze indicator. Met de LPI is te volgen of het aantal soorten achteruitgaat of vooruitgaat, wat weer iets zegt over de stand van de natuur. Een hogere indexwaarde wordt gezien als positief (provincie Noord-Holland, 2023). De LPI laat zien dat de trend voor biodiversiteit negatief is en tevens is de populatie-omvang van inheemse soorten kleiner dan de algemene trend in Nederland (zie afbeelding 3.32).

Afbeelding 3.32 Living Planet Index (1990-2023) van provincie Noord-Holland in vergelijking met de landelijke trend

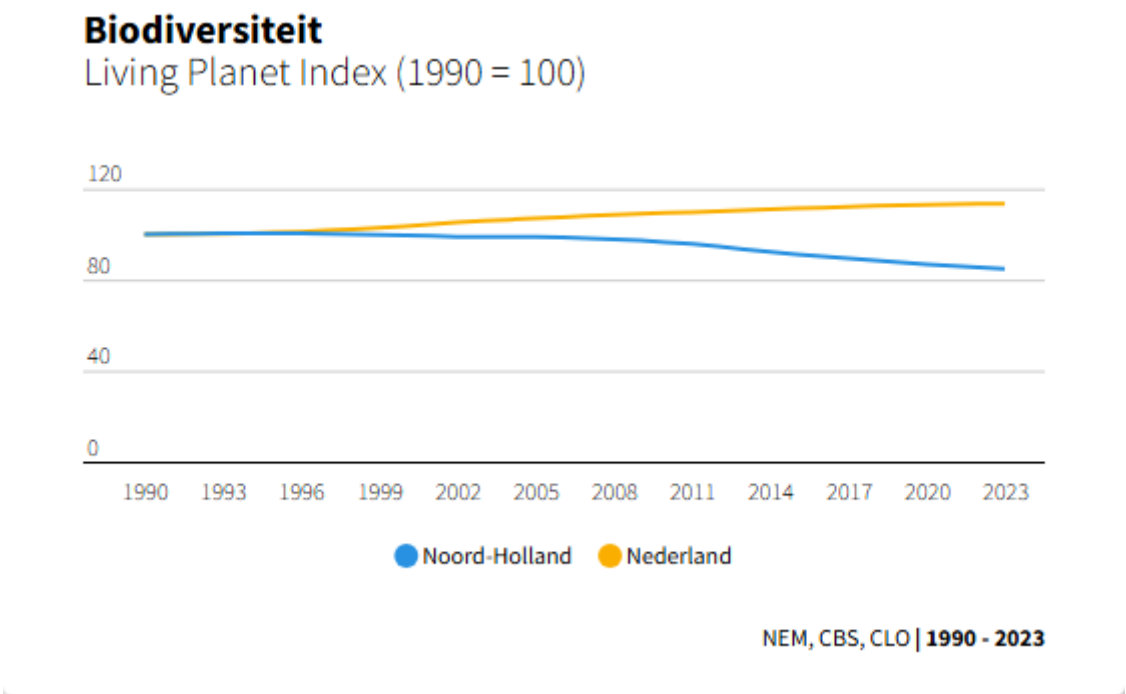

Biodiversiteit in het landelijk gebied

De trends voor biodiversiteit in het landelijk gebied in Noord-Holland zijn het over het algemeen beter (of minder slecht) dan de landelijke trends. Echter, ook het landelijk gebied in Noord-Holland neemt de biodiversiteit steeds verder af. Onder andere door intensivering van het boerenland verdwijnen steeds meer planten en dieren. Het landelijk gebied is steeds minder geschikt als leefgebied voor grutto's, tureluurs en scholeksters. Deze soorten zijn voor hun voortbestaan steeds vaker aangewezen op speciaal ingerichte gebieden.

Er zijn ook soorten waarvoor de staat van instandhouding in de provincie Noord-Holland beter is dan in het verleden. De graspieper, slobeend en gele kwikstaart laten in de periode 2006 - 2020 een toename zien, terwijl de populaties van deze soorten in de periode daarvoor nog achteruit gingen. Ook de populatie veldleeuwerik gaat langzaam de goede kant op: de negatieve trend is gestopt. Dit lijkt te komen door de toename van structuurrijke graslanden (provincie Noord-Holland, 2021). De provincie Noord-Holland heeft sinds 2020 een meetnet akkervogels. Binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer wordt specifiek op deze akkervogels ingezet. Veertien procent van het beheerde gebied voor akkervogels ligt in de provincie Noord-Holland, alleen de Provincies Zeeland en Noord-Brabant hebben een groter aandeel. De provincie Noord-Holland is dus belangrijk voor akkervogels. In 2020 werden vooral wilde eend, scholekster, kievit en gele kwikstaart waargenomen. De Noord-Hollandse akkers zijn dus belangrijke leefgebieden voor deze vogelsoorten (provincie Noord-Holland, 2021).

Biodiversiteit in stedelijk gebied

Het stedelijk gebied biedt ook kansen voor biodiversiteit in provincie Noord-Holland. Het stedelijk gebied kan leefgebied vormen voor verschillende soortengroepen, zoals vogels, vleermuizen grondgebonden zoogdieren en insecten. Versnippering door bijvoorbeeld infrastructuur vormt een knelpunt voor verschillende soorten. De provincie heeft daarom op verschillende plekken natuurbruggen aangelegd. Een weg of spoorweg is voor veel dieren een onneembare barrière waardoor populaties elkaar niet meer kunnen bereiken. Een natuurbrug biedt in zo'n geval uitkomst en kan voorkomen dat soorten (plaatselijk) uitsterven. Het dichte wegennet in onze provincie vormt de nodige obstakels voor allerlei dieren. De wegbermen en beplanting daarentegen, zijn voor biodiversiteit juist een kans. In de provincie ligt 645 kilometer provinciale weg. In het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' heeft de provincie afgesproken om alle wegbermen zo natuurlijk mogelijk te gaan beheren, om kansen te bieden aan biodiversiteit (provincie Noord-Holland, 2021).

Drukfactoren

Biodiversiteit in provincie Noord-Holland kent enkele grote drukfactoren waardoor de kwaliteit, oppervlakte en verbondenheid van natuur onder druk staat. In Noord-Holland staat de biodiversiteit onder grote druk: de kwaliteit van ecosystemen neemt af door factoren als stikstofneerslag, slechte waterkwaliteit, het ontbreken van sterke groenblauwe verbindingen, intensief landgebruik en een laag waterpeil in het landelijk gebied. Ondertussen zorgen bevolkingsgroei, verstedelijking en de ruimtevraag voor de energietransitie voor extra druk op de schaarse ruimte, terwijl ook de duinen en stranden en recreatiegebieden steeds zwaarder belast worden door klimaatverandering en een toenemend aantal bezoekers. Deze ontwikkelingen vergroten de uitdaging om voldoende ruimte te bieden voor recreatie, landbouw en natuur. Tegelijkertijd krijgen steden en dorpen te maken met de gevolgen van klimaatverandering, wat de noodzaak van een groene omgeving onderstreept (Natuur- en milieufederaties, 2024).

Beoordeling

De beoordeling voor biodiversiteit buiten NNN is 'matig'. De trend voor biodiversiteit is negatief in provincie Noord-Holland. Drukfactoren zoals stikstofneerslag, slechte waterkwaliteit, het ontbreken van sterke groenblauwe verbindingen, intensief landgebruik en een laag waterpeil in het landelijk gebied zetten de biodiversiteit in het landelijk- en stedelijk gebied onder druk.

3.1.6 Economie

Tabel 3.16 Beoordeling huidige situatie voor het thema economie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
economie	omvang economie	overwegend goed
economie	werkgelegenheid	overwegend goed
economie	circulaire economie	redelijk
economie	duurzame landbouw	redelijk
economie	digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	overwegend goed

Omvang economie

Bruto binnenland product

Het bruto binnenlands product (bbp) is totale geldwaarde van alle goederen en diensten die binnen de grenzen van een land/regio/ provincie in een bepaalde periode (meestal een jaar) worden geproduceerd en verkocht. Het totale bbp is dus een maat voor de omvang van de economie. Het totale bbp van de provincie Noord-Holland bedroeg in 2023 bijna 232 miljard euro (brede basismonitor Noord-Holland, 2023). Dat is ten opzichte van 2022 een ruime stijging van ruim 8 %. Het verloop van het bbp van Noord-Holland is weergegeven op afbeelding 3.33. Zoals te zien op de afbeelding is er een stijgende trend van het bbp in Noord-Holland op de lange termijn. Landelijk steeg het totale bbp met ruim 7 % op jaarbasis.

Afbeelding 3.33 Trend bbp Noord-Holland (Brede basismonitor, 2025)

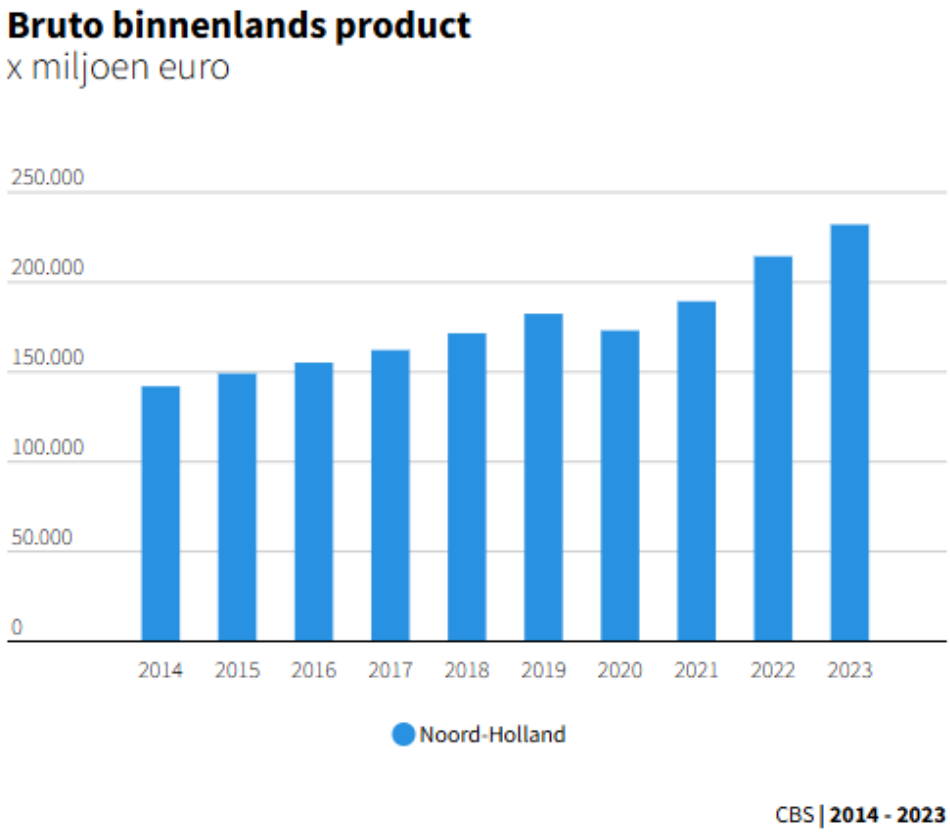

Het bruto binnenlands product per inwoner van de provincie Noord-Holland lag in 2023 met 70.200,00 euro aanzienlijk boven het Nederlands gemiddelde van 52.400,00 euro. De trend toont dat dit verschil steeds groter wordt. In 2014 was het bbp per inwoner in de provincie Noord-Holland 26 % hoger dan het Nederlandse gemiddelde. Dit is weergegeven op afbeelding 3.34. In 2023 is dit toegenomen tot 34 %.

Afbeelding 3.34 Bbp in euro's per inwoner (Brede basismonitor Provincie Noord-Holland, 2025)

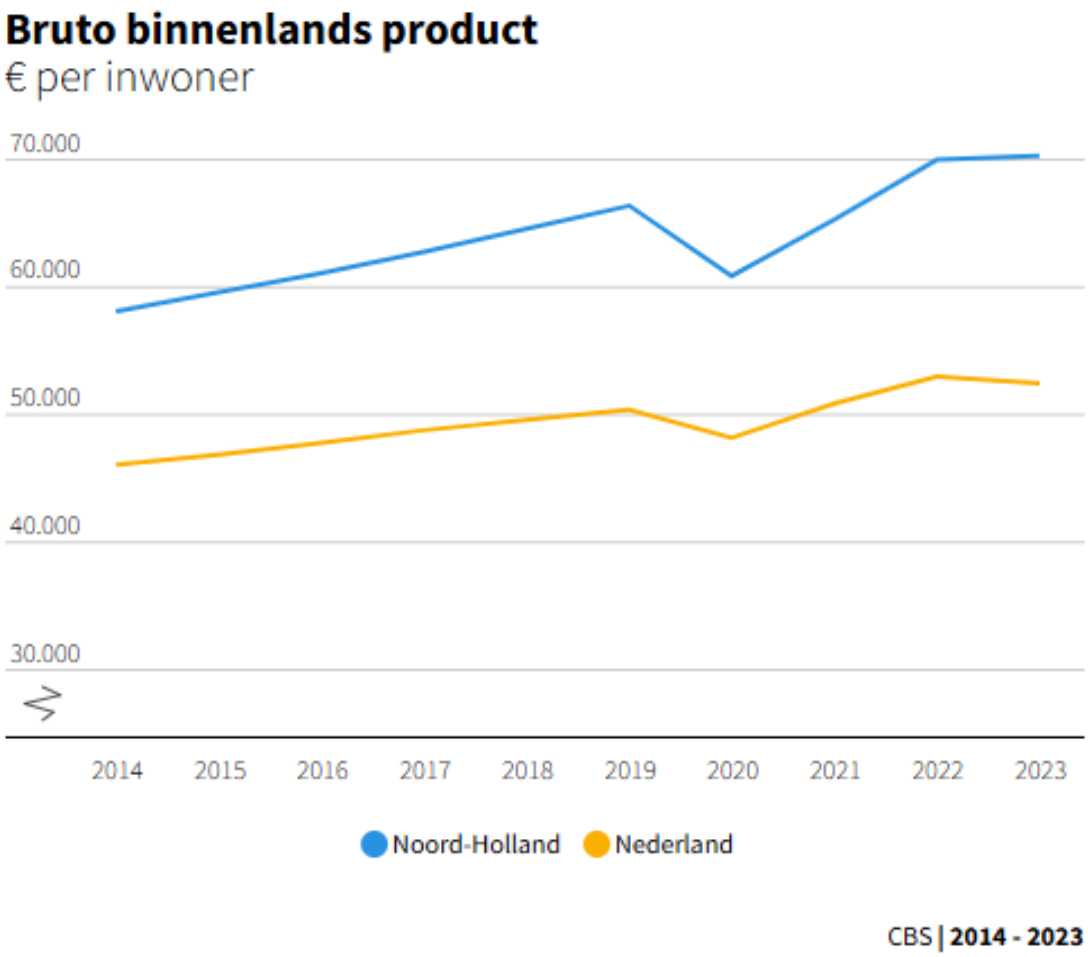

Ten opzichte van 2022 steeg het bbp per inwoner van Noord-Holland in 2023 met 0,4 %. Landelijk lag dit percentage op -0,9 %.

In 2023 bleef het gemiddelde bbp per inwoner van de provincie Noord-Holland vrijwel gelijk aan 2022, maar de regionale verschillen waren groot. Dit is weergegeven op afbeelding 3.35. Het bbp per inwoner steeg licht in de Kop van Noord-Holland, Groot-Amsterdam en Alkmaar, maar daalde in andere regio's, met IJmond als uitschieter met -4,8 %. Met ruim 103.000,00 euro ligt het bbp per inwoner in Groot-Amsterdam ruim drie keer hoger dan in de Zaanstreek, wat met 33.900,00 euro de laagst scorende regio binnen de provincie is.

Afbeelding 3.35 Bbp COROP-gebieden Noord-Holland (Brede basismonitor Provincie Noord-Holland, 2025)

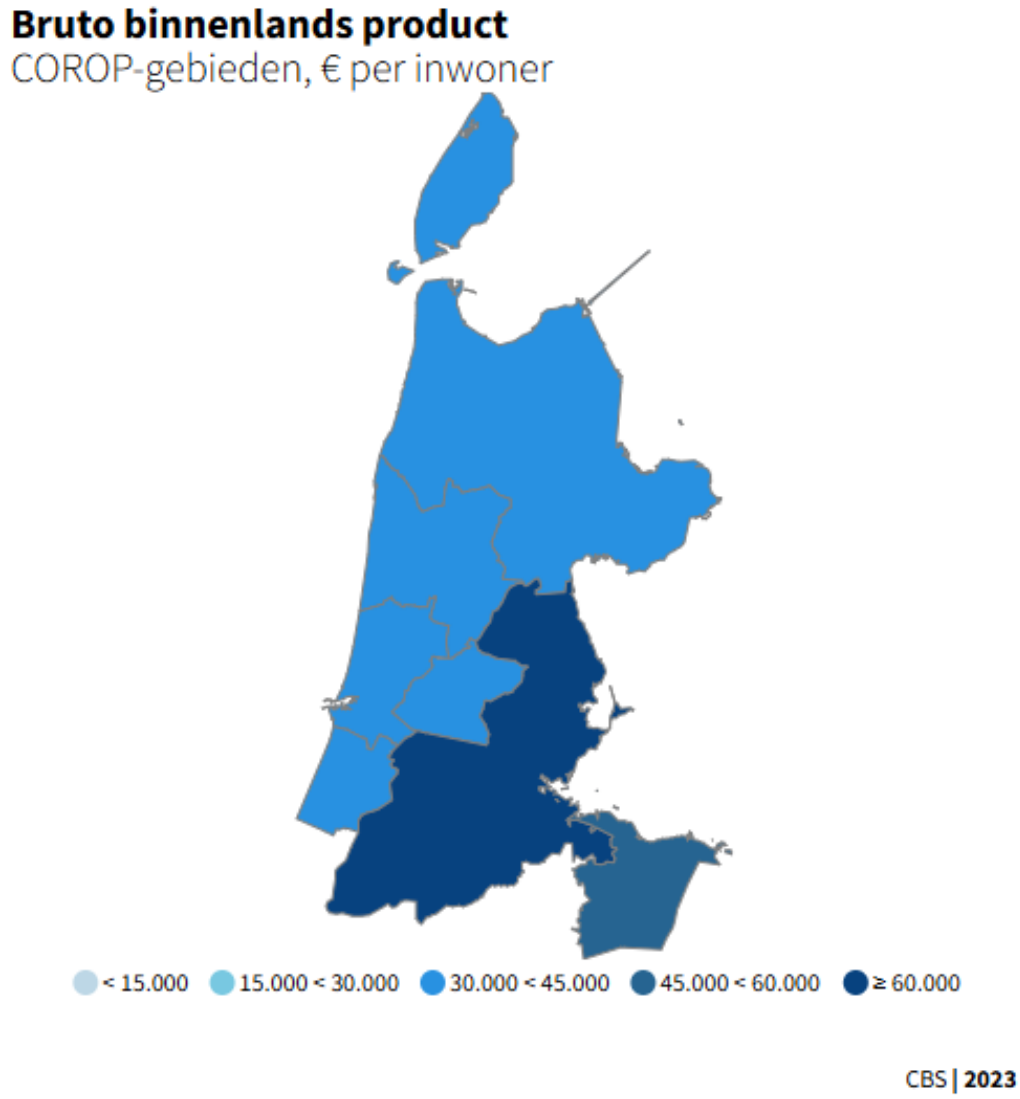

Beoordeling
Het bbp voor de provincie Noord-Holland is aanzienlijk hoger dan het gemiddelde landelijke bbp. Regionaal zijn de verschillen echter groot, zo heeft de Zaanstreek een gemiddeld bbp per inwoner van 33.900,00 euro, terwijl de regio Groot-Amsterdam een gemiddeld bbp van ruim 103.000,00 euro per inwoner heeft. De huidige situatie wordt daarom beoordeeld als 'overwegend goed'.

Werkgelegenheid

Balans vraag en aanbod - werkgelegenheid
De werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland lag in 2024 met 103,1 % iets boven de 102,7 % van het jaar ervoor. Werkgelegenheid is de verhouding tussen het aantal banen en de totale beroepsbevolking. Het totaal aantal (locatiegebonden) banen in een gebied wordt daarbij gedeeld door het aantal personen in de beroepsbevolking. In Nederland als geheel steeg de werkgelegenheid van 95,5 % in 2023 naar 96,6 % in 2024. De werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland ligt daarmee aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde. Bovendien ligt het percentage in de provincie Noord-Holland, in tegenstelling tot landelijk, al jaren boven de 100 procent. Deze trend is weergegeven op afbeelding 3.36. Dit betekent dat de totale hoeveelheid banen in de provincie Noord-Holland al jaren groter is dan de omvang van de totale beroepsbevolking.

Afbeelding 3.36 Trend werkgelegenheid 2018 - 2024 Nederland en Noord-Holland (Brede basismonitor, 2025)

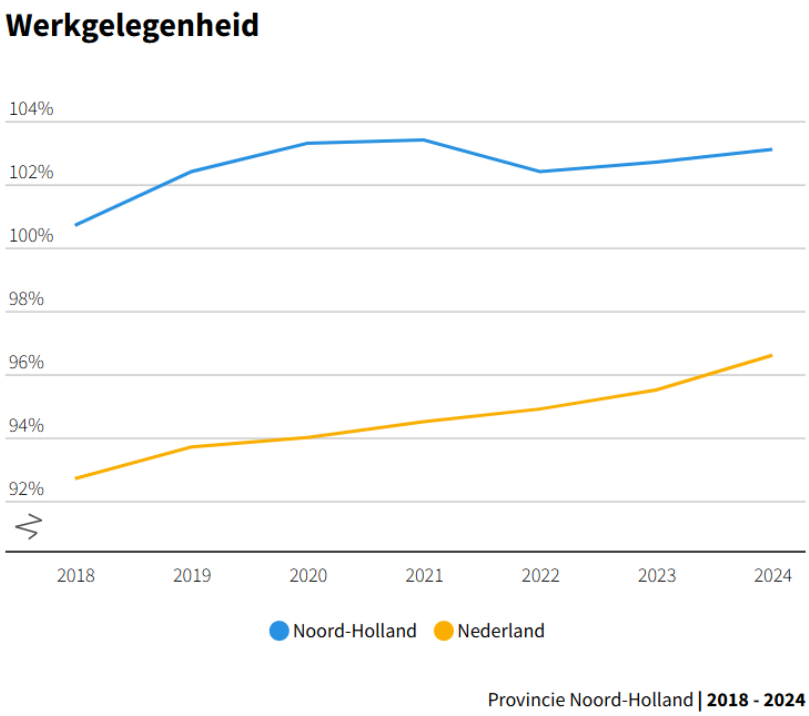

Binnen de provincie Noord-Holland zijn aanzienlijke verschillen aanwezig tussen de verschillende regio's, dit is weergegeven op afbeelding 3.37. De werkgelegenheid was in 2024 veruit het hoogst in de regio's Amstelland-Meerlanden en Amsterdam, met respectievelijk 135 en 131 %.

Binnen de overige regio's lag het werkgelegenheidspercentage onder de 100 %. In de regio Waterland was de verhouding tussen het aantal banen en de totale beroepsbevolking in 2024 het laagst met 67 %. Ten opzichte van een jaar eerder is de werkgelegenheid gegroeid in alle regio's behalve Amstelland-Meerlanden en Amsterdam.

Afbeelding 3.37 Werkgelegenheidspercentage regio's Noord-Holland (Brede basismonitor, 2025)

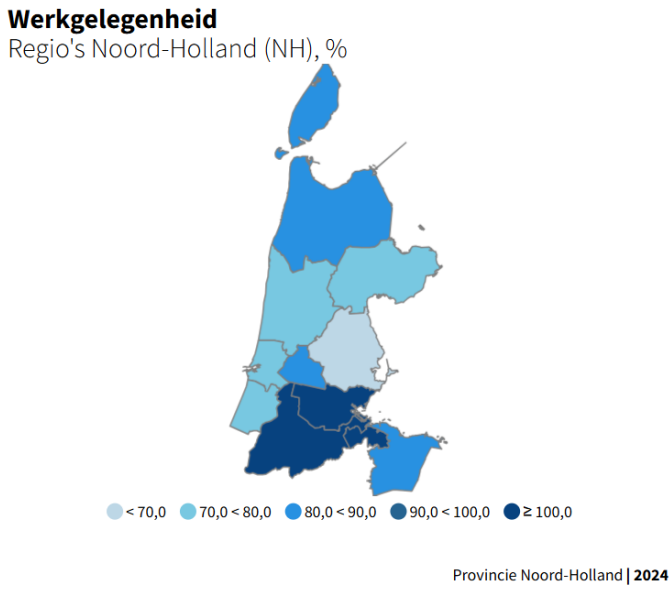

Maar ook sectoraal zijn verschillen op te merken in balans vraag en aanbod - werkgelegenheid. Zo is er op dit moment is een tekort aan passende betaalbare woningen (Economische verkenning Noord-Holland - Toekomstbeeld, Provincie Noord-Holland april 2025). Deze schaarste heeft niet alleen gevolgen voor inwoners, maar ook voor bedrijven. Voldoende passende woningen zijn namelijk een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Dat geldt met name voor bedrijven die afhankelijk zijn van praktisch opgeleiden. Praktisch opgeleiden wonen doorgaans dichter bij hun werk, terwijl theoretisch opgeleiden vaker verder reizen.

De impact van deze schaarste is vooral groot voor bedrijven die relatief veel praktisch opgeleiden in dienst hebben. Deze doelgroep zoekt immers naar woningen dicht bij hun werk. Binnen de provincie Noord-Holland raakt dit de sectoren handel, landbouw, bouw, vervoer en opslag, zorg en horeca. Deze sectoren zijn goed voor ongeveer 53 % van de werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland.

Beoordeling

Het werkgelegenheidspercentage van de provincie Noord-Holland ligt al jaren boven het landelijk gemiddelde. De huidige staat wordt daarom beoordeeld als ‘overwegend goed’.

Circulaire economie

De provincie Noord-Holland zet in op een volledig circulaire economie in 2050. Er zijn verschillende bedrijfstakken waar de kans groot is dat zij bedrijfsactiviteiten gaan uitvoeren die deel uitmaken van de bredere circulaire economie. Denk hierbij aan de reparatie van elektrische apparatuur, de inzameling en behandeling van afval of de verkoop van tweedehandskleding.

Onder circulaire banen worden fulltimebanen bij vestigingen gerekend die voor hun hoofdactiviteiten gebruikmaken van circulariteitsstrategieën (R-ladder strategieën) om grondstoffen minder en efficiënter te gebruiken. In 2024 waren er bijna 40.900 circulaire banen in Noord-Holland, dat is een toename van ruim 400 banen ten opzichte van het jaar ervoor. Sinds 2015 is het aantal circulaire banen in de provincie met bijna 4.400 gestegen.

Het aandeel circulaire banen ten opzichte van het totaal aantal fulltime banen in Noord-Holland is in dezelfde periode een klein beetje gedaald, van 2,93 % in 2015 tot 2,76 % in 2024. Dit komt doordat de groei van het totaal aantal banen in deze periode bijna 2 keer zo hoog was dan de groei van het aantal circulaire banen. Landelijk lag het aandeel circulaire banen in 2024 met gemiddeld 3,37 % boven dat van de provincie Noord-Holland.

Regionaal valt op dat het aandeel circulaire banen in regio Alkmaar het hoogst is met 4,2 %, dit is weergegeven in afbeelding 3.38. In de regio Amsterdam lag het aandeel met 1,8 % het laagst. Ten opzichte van 2015 is het aandeel circulaire banen in 2024 in alle regio's behalve Amstelland-Meerlanden gedaald. Dit komt vooral omdat in veel regio's de totale hoeveelheid banen in deze periode sneller groeide dan de hoeveelheid circulaire banen.

Afbeelding 3.38 Percentage circulaire banen regio's Noord-Holland (Brede basismonitor, 2025)

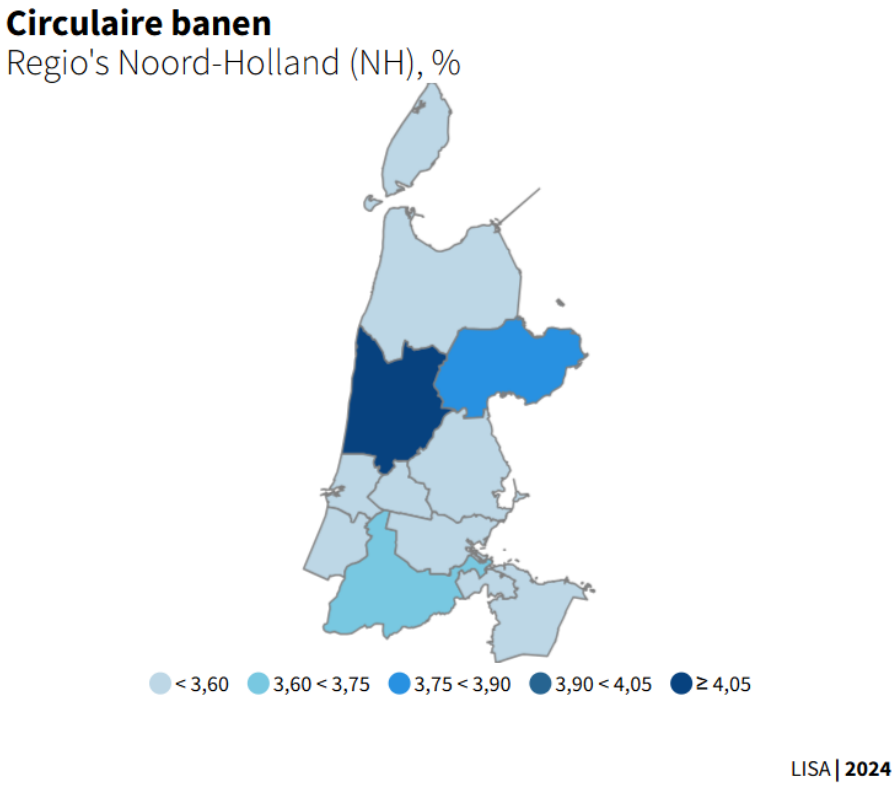

Beoordeling

Omdat het aandeel circulaire banen ten opzichte van het totaal aantal fulltime banen iets onder het Nederlands gemiddelde ligt, wordt de huidige situatie beoordeeld als 'redelijk'.

Duurzame landbouw

Het aspect duurzame landbouw is beoordeeld aan de hand van de indicator aandeel biologische landbouw ten opzichte van de totale landbouwsector in Noord-Holland. Biologische landbouw is één van de vormen van duurzame landbouw, net als bijvoorbeeld regeneratieve landbouw en kringlooplandbouw. Voor regeneratieve- en kringlooplandbouw zijn geen certificeringssystemen en daardoor geen data beschikbaar over het aantal bedrijven. Voor biologische landbouw is dit wel het geval, waardoor in dit OER voor de operationalisatie van 'duurzame landbouw' naar 'aandeel biologische landbouw ten opzichte van de totale landbouwsector in Noord-Holland' is gekozen.

Biologische landbouw houdt rekening met milieu en dierenwelzijn. Er worden geen chemische gewasbeschermingsmiddelen, kunstmest of genetisch gemodificeerde planten en dieren gebruikt. Ook is er meer ruimte voor de landbouwhuisdieren dan in de gangbare landbouw. Zij krijgen ook biologisch voer. Verder wordt ingezet op gesloten kringlopen, met zo min mogelijk verspilling, geen mestoverschotten en zo veel mogelijk hergebruik (RVO, 2025).

In 2022 hadden 133 van de 3.376 landbouwbedrijven een biologische bedrijfsvoering in de provincie Noord-Holland (3,9 %). Dit percentage is gelijk aan het aandeel biologische landbouw in Nederland in datzelfde jaar. Het aandeel biologische bedrijven ten opzichte van het totale aantal landbouwbedrijven lag in 2022 lager in de provincie Noord-Holland dan in bijvoorbeeld Flevoland (15,20 %) en Utrecht (5,94 %) (CBS, 2023a). In tabel 3.17 is het aandeel biologische bedrijfsvoering ten opzichte van de totale landbouw uitgesplitst naar landbouwactiviteit. Opvallend is dat het percentage biologische rundveehouderijen hoger ligt dan in Nederland. Vooral rundvleesproductiebedrijven zijn vaker biologisch in de provincie Noord-Holland dan in Nederland. Het aandeel biologische kippenhouderijen is in de provincie Noord-Holland lager dan in Nederland (CBS, 2023a).

Tabel 3.17 Percentage biologische bedrijven per landbouwactiviteit in Nederland en Noord-Holland (CBS, 2023a)*

Landbouwactiviteit	Percentage biologische bedrijven in Nederland	Percentage biologische bedrijven in Noord-Holland
akkerbouw	4,19	3,79
tuinbouw open grond	5,98	3,26
tuinbouw onder glas	3,32	3,05
grasland en voedergewassen	3,78	4,77
graasdieren:	3,24	5,17
- waarvan biologisch gehouden rundveebedrijven	3,19	5,98
- waarvan biologisch gehouden rundvee melkveehouderijen	3,48	5,71
- waarvan biologische rundveevleesproductie bedrijven	3,02	8,47
- waarvan biologische schapen- en geitenhouderijen	3,19	4,70
- waarvan biologische schapenhouderijen	2,59	4,09
- waarvan biologische geitenhouderijen	4,66	6,67
hokdieren:	9,25	15,48
- waarvan biologische varkenshouderijen	6,45	18,03
- waarvan biologische kippenhouderijen	14,44	8,70

* Een landbouwbedrijf kan meerdere landbouwactiviteiten, en gangbare en biologische landbouw tegelijkertijd bedrijven. De percentages zijn niet op te tellen tot 100 %.

Een aandachtspunt bij de percentages in tabel 3.17 is dat deze verwijzen naar het aantal biologische bedrijven, en niet naar het aandeel biologische landbouwgrond of dieren. Omdat biologische bedrijven doorgaans minder dieren per hectare houden, ligt het aandeel biologische dieren lager dan het aandeel biologische dierhouderijen. Bij akkerbouw en tuinbouw is het verschil tussen het percentage bedrijven en het percentage grond minder groot: biologische bedrijven hebben niet standaard meer of minder land. Wel is de opbrengst per hectare doorgaans lager dan in de gangbare landbouw.

Beoordeling

De beoordeling van het aspect duurzame landbouw is 'redelijk'. Het aandeel biologische bedrijven in de provincie Noord-Holland is gelijk aan dat in Nederland, maar fors lager dan in de provincie Flevoland en enigszins lager dan in de provincie Utrecht. Het aandeel biologische kippenhouderijen ligt hoger in de provincie Noord-Holland dan in Nederland, terwijl het aandeel tuinbouw open grond lager ligt in de provincie Noord-Holland dan in Nederland.

Digitale infrastructuur

De indicator voor dit aspect is 'bereik en toegankelijkheid'. Om de huidige staat te beoordelen, is gekeken naar de glasvezelaansluitingen in de provincie Noord-Holland. Nederland telt in totaal 8.601.854 glasvezelaansluitingen waarvan er 3.359.513 geactiveerd zijn met een glasvezeldienst (ACM, 2025). Per gemeente is bekend hoeveel huizen aangesloten zijn op glasvezel, maar omdat de aanbieders per postcode voor elk van de woningen opnieuw worden meegeteld, zijn geen betrouwbare cijfers beschikbaar over het aantal aansluitingen per gemeente. Adressen die niet via glasvezel internetten, gebruiken internet via DSL of kabelinternet. DSL is internet via een koperdraadverbinding en via telefoonlijnen. Kabelinternet is internettoegang via een coaxkabel van de woning naar de wijkcentrale. Bij deze twee vormen van internet bestaat een gedeelte van het netwerk wel uit glasvezelverbindingen, maar het laatste deel van de wijkcentrale of de telefoonlijnaansluiting tot aan de woning, is een koperdraad of coaxkabel. Bij glasvezelinternet is ook het laatste gedeelte van de kabel glasvezel (PowerCert, 2019).

Afbeelding 3.39 toont op welke locaties in de provincie Noord-Holland glasvezel beschikbaar is. Langs de kust en in het zuiden van de provincie is de glasvezelbeschikbaarheid lager dan in het noorden van de provincie. Opvallend is de lage glasvezelbeschikbaarheid in Amsterdam. Redenen hiervoor kunnen zijn dat het lastiger is om glasvezel aan te leggen vanwege de hoge verstedelijkingsgraad van deze gemeente en de drukte in de ondergrond. Ook is er weinig ruimte voor de wijkcentrale en zijn er bestaande kabel- en DSL-verbindingen die voor concurrentie zorgen.

Afbeelding 3.39 Glasvezelbeschikbaarheid in provincie Noord-Holland

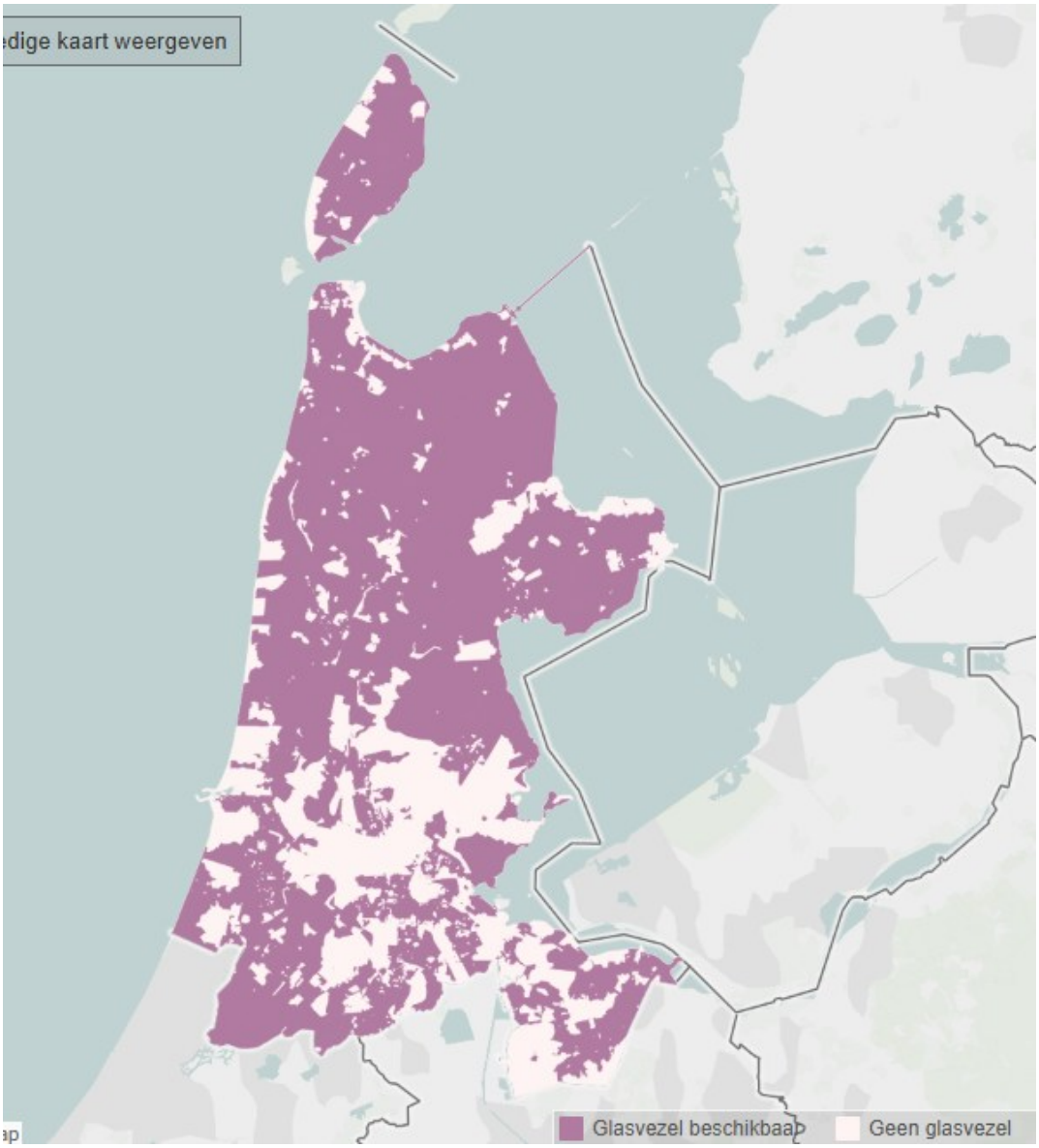

Naast het type internetverbinding (glasvezel, DLS of kabel) is ook de snelheid van internet belangrijk. Het (demissionaire) kabinet heeft als doel dat alle huishoudens in Nederland (ruim) voor 2030 de beschikking kunnen hebben over een internetverbinding van tenminste 1 Gigabit per seconde (Gbps). Internet met een snelheid van meer dan 100 Mbit/s wordt gezien als snel internet, maar een snelheid van 1.000 Mbit/s (1 Gbit/s) is optimaal. Afbeelding 3.40 toont de dekkingsgraad van internet met een snelheid van 1.000 Mbit/s. In Noord-Holland is de dekkingsgraad meer dan 99 %. Op gemeentelijk niveau is de dekkingsgraad van internet met 1.000 Mbit/s het laagst in Wormerland (94,7 %), Waterland (94,8 %) en Diemen (88,7 %).

Afbeelding 3.40 Dekkingsgraad van internet met 1.000 Mbit/s per provincie (bron: EZ, 2025)

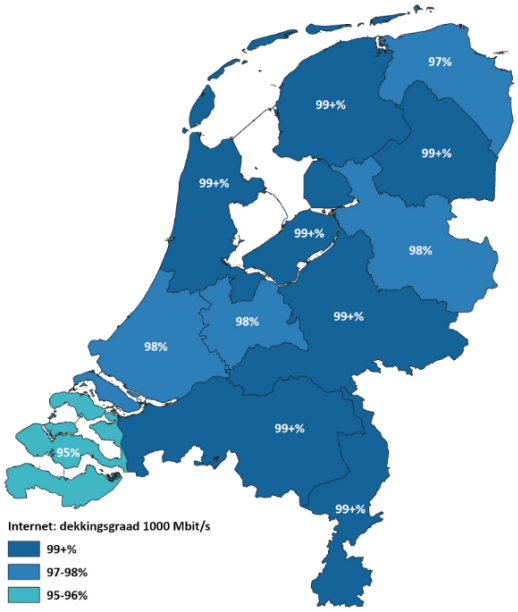

In 2023 is geïnventariseerd op welke locaties in Nederland er nog geen snel internet (met een snelheid van minder dan 100 Mbit/s) beschikbaar is. In Noord-Holland is dit het geval voor enkele woningen op Texel, tussen Hoorn en Enkhuizen, rond Waterland, tussen Zaandam en Beverwijk en tussen Diemen en Hilversum (Rijksoverheid, 2024c).

Afbeelding 3.41 Adressen zonder snel vast internet (bron: Rijksoverheid, 2024c)

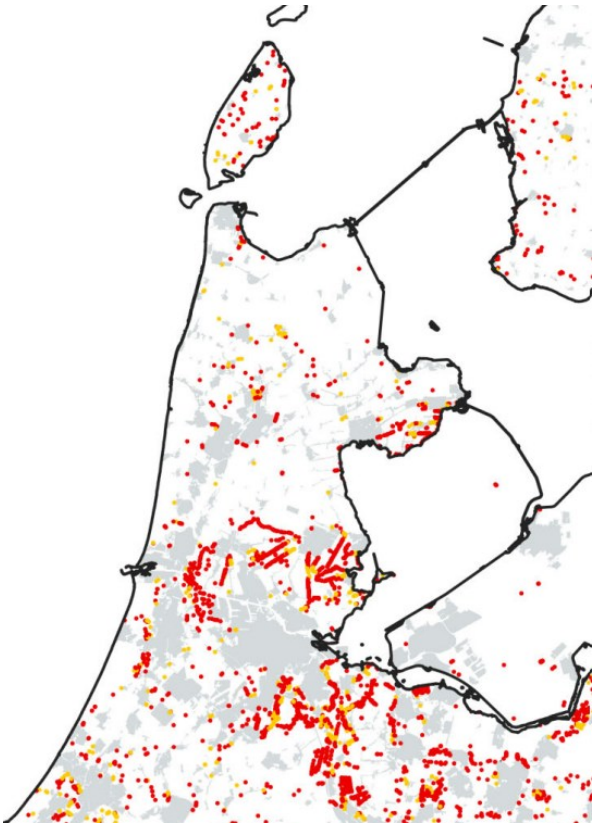

Beoordeling

De huidige situatie voor het aspect digitale infrastructuur is beoordeeld als 'overwegend goed'. De dekkingsgraad voor snel internet is meer van 99 % in provincie Noord-Holland. Slechts in enkele gemeenten (Wormerland, Waterland en Diemen) is sprake van een lagere dekkingsgraad. Een aantal woningen in de provincie Noord-Holland heeft nog geen snel internet, zoals de buitengebieden tussen Hoorn en Enkhuizen, rond Waterland, tussen Zaandam en Beverwijk en tussen Diemen en Hilversum.

3.1.7 Wonen

Tabel 3.18 Beoordeling huidige situatie voor het thema wonen

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
wonen	woningaanbod	slecht
wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed

Woningaanbod

Voor het beoordelen van de huidige situatie van het aspect woningaanbod is gekeken naar de indicatoren 'balans vraag en aanbod' en 'betaalbaarheid'. De kwaliteit van het woningaanbod (waaronder onder andere isolatie, staat van onderhoud) is niet meegenomen in de beoordeling van de huidige en referentiesituatie.

Balans vraag en aanbod

In 2024 woonden er 2.976.487 personen in de provincie Noord-Holland, verdeeld over 1.445.767 huishoudens. Dat is 17,3 % van alle huishoudens in Nederland. De verdeling naar type huishoudens kent een hoger percentage eenpersoonshuishoudens vergeleken met Nederland. Dit is ook terug te zien in de gemiddelde huishoudensgrootte van de provincie, die lager is dan het Nederlandse gemiddelde. De huishoudensverdeling in de provincie Noord-Holland en van Nederland is opgenomen in tabel 3.19.

Tabel 3.19 Huishoudens naar grootte en type (bron: CBS, 2025b)

	Noord-Holland	Nederland
inwoners totaal	2.976.487	17.942.942
huishoudens totaal	1.445.767	8.374.404
aandeel eenpersoonshuishoudens	43,7 %	39,9 %
aandeel meerspersoonshuishoudens zonder kinderen	25,9 %	28,5 %
aandeel meerpersoonshuishoudens met kinderen	30,4 %	31,6 %
gemiddelde huishoudensgrootte	2,03	2,11

In 2024 waren er 1.405.035 woningen in de provincie Noord-Holland. De provincie Noord-Holland kent een relatief lager percentage eengezinswoningen dan in Nederland (zie tabel 3.20).

Tabel 3.20 Totaal aantal en type woningen in 2024 (bron: CBS, 2025c)

	Noord-Holland	Nederland
totaal aantal woningen	1.405.035	8.204.124
eengezinswoningen	683.601 (48,65 %)	5.189.506 (63,25 %)
meergezinswoningen	721.432 (51,35 %)	3.014.543 (36,75 %)

De provincie Noord-Holland kent een relatief lager percentage koopwoningen in vergelijking tot Nederland. Het percentage huurwoningen van woningcorporaties ligt hoger dan in Nederland. Het percentage huurwoningen van overige verhuurders is gelijk aan dat van Nederland (zie tabel 3.21).

Tabel 3.21 Aandeel woningen koop en huur in 2024 (bron: CBS, 2025b)

	Noord-Holland	Nederland
percentage koopwoningen	50,3	57,1
percentage huurwoningen van woningcorporaties*	31,2	28,3
percentage huurwoningen van overige verhuurders	14,5	14,5

* Het betreft het percentage huurwoningen waarvan is vastgesteld dat de eigenaar een toegelaten instelling is. Het betreft niet het aandeel sociale huurwoningen, omdat er alleen is vastgesteld wie de eigenaar is en er niet is gekeken naar de hoogte van de huurprijs.

Begin 2024 lag het woningtekort in de provincie Noord-Holland op 5,8 %. Het huidige woningtekort komt neer op 81.800 woningen. De meeste woningen zijn nodig in de Metropoolregio Amsterdam (MRA): 79.600 woningen (provincie Noord-Holland, 2024d). De gemiddelde wachttijd voor een sociale huurwoning verschilt per gemeente, bijvoorbeeld 13 jaar en 10 maanden in Amsterdam en 2 jaar en 10 maanden in Den Helder (NOSop3, 2021).

Op nationaal niveau is wordt gestreefd naar een woningtekort van 2 %. Dit tekort gaat volgens het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening samen met een relatief stabiele marktsituatie. Op basis van het verleden lijkt een woningtekort van rond de 2,7 % (4 % in Amsterdam en 2 % in de rest van de provincie) een niveau dat samengaat met een redelijk ontspannen woningmarkt voor Noord-Holland. Het huidige woningtekort van 5,8 % is fors hoger dan het nationale en het provinciale streeftekort. Wanneer het tekort van 2,7 % wordt gehanteerd als streven, komt het huidige woningtekort neer op 44.100 woningen: 5.600 woningen in Noord-Holland Noord en 38.500 woningen in Noord-Holland Zuid (Provincie Noord-Holland, z.d.t).

Betaalbaarheid

Afbeelding 3.42 toont de gemiddelde WOZ-waarde van woningen in de provincie Noord-Holland en in Nederland. De afbeelding laat zien dat de WOZ-waarde van woningen in de provincie Noord-Holland fors hoger ligt dan in Nederland (461.000,00 euro tegenover 378.000,00 euro). Overigens zijn er met betrekking tot de woningwaarde grote verschillen tussen het noorden en het zuiden van de provincie. Afbeelding 3.43 toont de gemiddelde verkoopprijs van woningen in de provincie Noord-Holland en in Nederland. De gemiddelde verkoopprijs is de afgelopen jaren flink gestegen. Zowel in de provincie Noord-Holland als in Nederland ligt de gemiddelde verkoopprijs fors hoger dan de WOZ-waarde. In de provincie Noord-Holland ligt de verkoopprijs gemiddeld 83.917,00 euro hoger dan de WOZ-waarde. In Nederland is dit gemiddeld 72.985,00 euro. Dat de verkoopprijs hoger ligt dan de WOZ-waarde wijst op een krappe markt met veel belangstellenden (een verkopersmarkt).

Afbeelding 3.42 Gemiddelde WOZ-waarde van woningen (bron: CBS, 2025d)

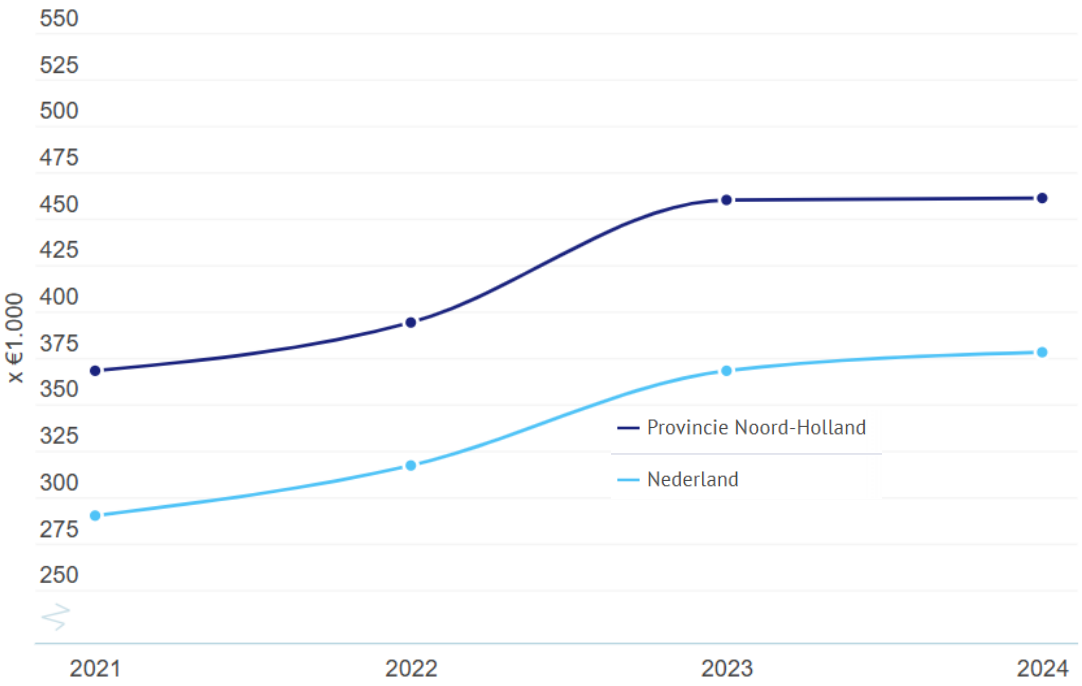

Afbeelding 3.43 Gemiddelde verkoopprijs (CBS, 2025e)

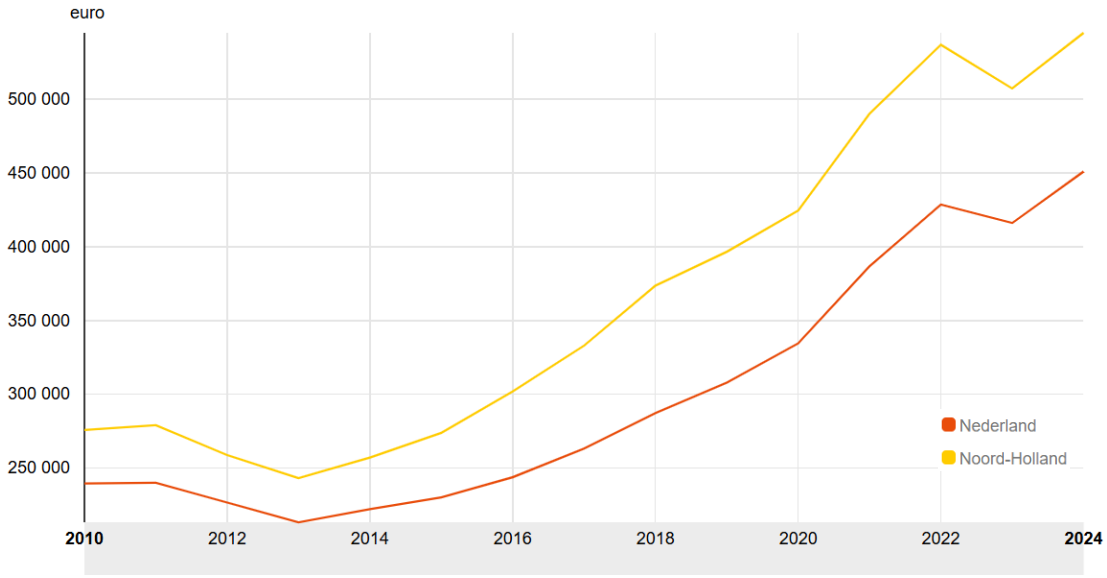

De gemiddelde WOZ-waarde van koopwoningen in de provincie Noord-Holland lag in 2024 hoger dan de betaalbaarheidsgrens van 390.000 voor betaalbare koopwoningen (Rijksoverheid, 2024). Wanneer de gemiddelde WOZ-waarde hoger ligt dan de betaalbaarheidsgrens is het voor starters en lage-inkomensgroepen lastiger om een huis te kopen. Betaalbare woningen kunnen ook gezocht worden in de sociale huur sector. In de meeste regio's in Nederland bieden de woningcorporaties hun woningen aan via een gezamenlijk woonruimte verdeelsysteem. Dat betekent dat samenwerkende corporaties binnen een regio hun woningen via 1 website adverteren. In Noord-Holland bestaan

Zeven verschillende woonruimte verdeelsystemen (rapport RIGO wachttijden voor sociale huurwoningen in NH, 2020):
- Sociale Verhuurders Noord-Kennemerland;
- Woonmatch Kop van Noord-Holland;
- Woonmatch Waterland;
- Woonmatch West-Friesland;
- Woningnet Gooi- en Vechtstreek;
- Woningnet Stadsregio Amsterdam;
- Woonservice IJmond/Zuid Kennemerland.

Daarnaast zijn er enkele woningcorporaties die een eigen systeem hanteren. Voor deze woonruimteverdeling geldt meestal een wachttijd. De term wachttijd wordt in de woonruimteverdeling gebruikt om aan te geven hoe lang woningzoekenden erover hebben gedaan om een woning te vinden. De meest gebruikte indicatoren om wachttijd te meten zijn de inschrijfduur en zoekduur. De inschrijfduur geeft aan hoe lang woningzoekenden ingeschreven hebben gestaan voordat ze een woning vonden. De zoekduur laat zien hoe lang woningzoekenden op advertenties hebben gereageerd voordat ze een woning hebben gevonden.

De gemiddelde inschrijfduur varieert per regio (weergegeven op afbeelding 3.44) en gemeente in Noord-Holland. Woningzoekenden in de regio's Amsterdam, Gooi- en Vechtstreek, Waterland en Westfriesland staan het langst ingeschreven. Daarbuiten vinden woningzoekenden vaak eerder een woning. In de Kop van Noord-Holland vinden woningzoekenden het snelst een woning, waar Den Helder de kortste gemiddelde inschrijfduur en zoekduur kent. De periode dat woningzoekenden aan het reageren zijn (zoekduur), is veel korter dan de tijd dat ze ingeschreven staan. Dit komt enerzijds door woningzoekenden die zich uit voorzorg inschrijven. Anderzijds heeft het voor woningzoekenden met te weinig inschrijfduur nog weinig zin om te reageren. De gemiddelde zoekduur bij verhuring varieerde in 2019 per regio van circa 1 tot 4,4 jaar.

Afbeelding 3.44 Gemiddelde inschrijfduur regio's PNH (rapport RIGO wachttijden voor sociale huurwoningen in NH, 2020)

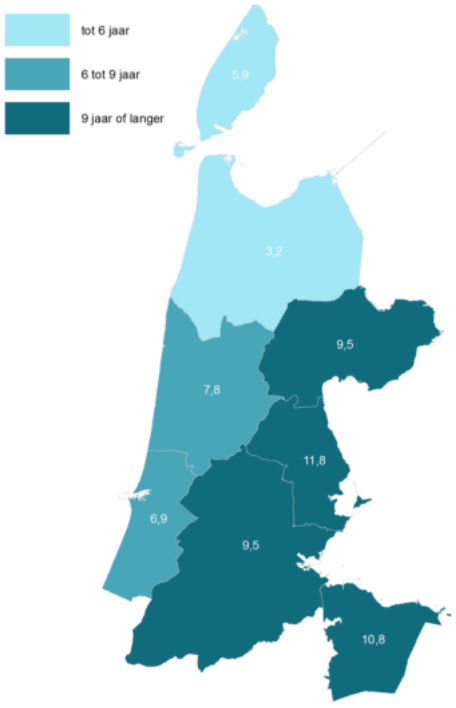

Beoordeling

Het aspect woningaanbod is voor de huidige situatie beoordeeld als 'slecht'. Er is een flink tekort aan woningen, en de inschrijfduur voor een sociale huurwoning is lang. De WOZ-waarde en de gemiddelde verkoopprijs liggen fors boven de betaalbaarheidsgrens, waardoor het voor starters en lage-inkomensgroepen lastig is om een huis te kopen.

Voorzieningenniveau

Om het voorzieningenniveau in de huidige situatie te beoordelen, is gekeken naar de afstand tot voorzieningen. Hierbij gaat het om de afstand tot basisscholen, bibliotheken en museum. Deze indicatoren zijn gekozen omdat de provincie Noord-Holland hier data over heeft en deze indicatoren gezamenlijk een goed beeld van het voorzieningenniveau geven.

In 2023 lag de afstand tot de dichtstbijzijnde basisschool in de provincie Noord-Holland op 0,7 kilometer, berekend over de weg. Het landelijk gemiddelde ligt al jaren iets hoger dan in de provincie Noord-Holland. Tussen 2021 en 2022 steeg de afstand tot de dichtstbijzijnde basisschool zowel in de provincie Noord-Holland als landelijk met 0,1 kilometer. De lagere afstand in de provincie Noord-Holland ten opzichte van het landelijk gemiddelde is te verklaren door het feit dat Noord-Holland over het algemeen een dichtbevolkte en dichtbebouwde provincie is.

Op de schaal van de regio's is op afbeelding 3.45 te zien dat er verschillen zijn. De afstand tot de dichtstbijzijnde basisschool was in 2023 het grootst in de Kop van Noord-Holland met gemiddeld 0,9 kilometer. De afstand was met 0,6 kilometer het laagst in de regio's Amsterdam, IJmond en Zuid-Kennemerland. Ook hier is te zien dat de dichter bevolkte en meer stedelijke regio's gemiddeld een minder grote afstand tot basisscholen hebben.

Afbeelding 3.45 Gemiddelde afstand tot een basisschool in de regio's van de provincie Noord-Holland (Brede basismonitor Noord-Holland, 2025)

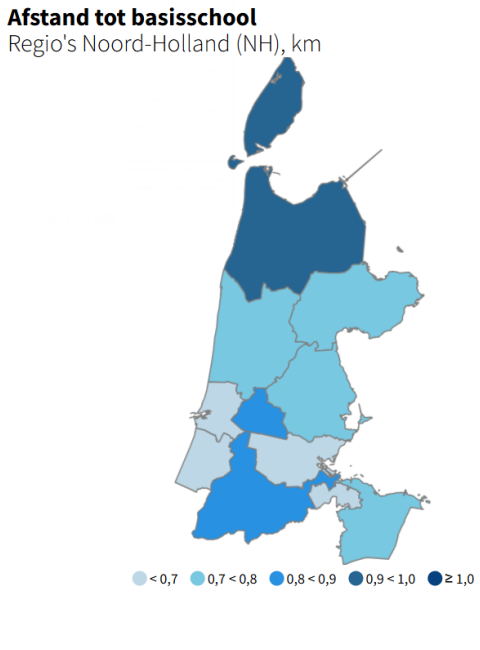

In 2023 lag de afstand tot de dichtstbijzijnde bibliotheek op 1,7 kilometer in de provincie Noord-Holland, gemeten over de weg. De gemiddelde afstand tot bibliotheken in Nederland is 2,0 kilometer. De provincie Noord-Holland kent al jaren een gemiddeld kortere afstand tot bibliotheken dan het landelijk gemiddelde.

Op afbeelding 3.46 is de gemiddelde afstand tot een bibliotheek per regio weergegeven. De afstand tot de dichtstbijzijnde bibliotheek was met 2,9 kilometer in 2023 het grootst in de regio Zaanstad. De regio's Zaanstad en Waterland zijn ook de enige regio's waar de afstand in 2023 hoger lag dan het landelijk gemiddelde. Met een afstand van 1,3 kilometer lag de afstand in 2023 het laagst in de regio's Amsterdam en Zuid-Kennemerland.

Afbeelding 3.46 Gemiddelde afstand tot een bibliotheek in de regio's van de provincie Noord-Holland (Brede basismonitor Noord-Holland, 2025)

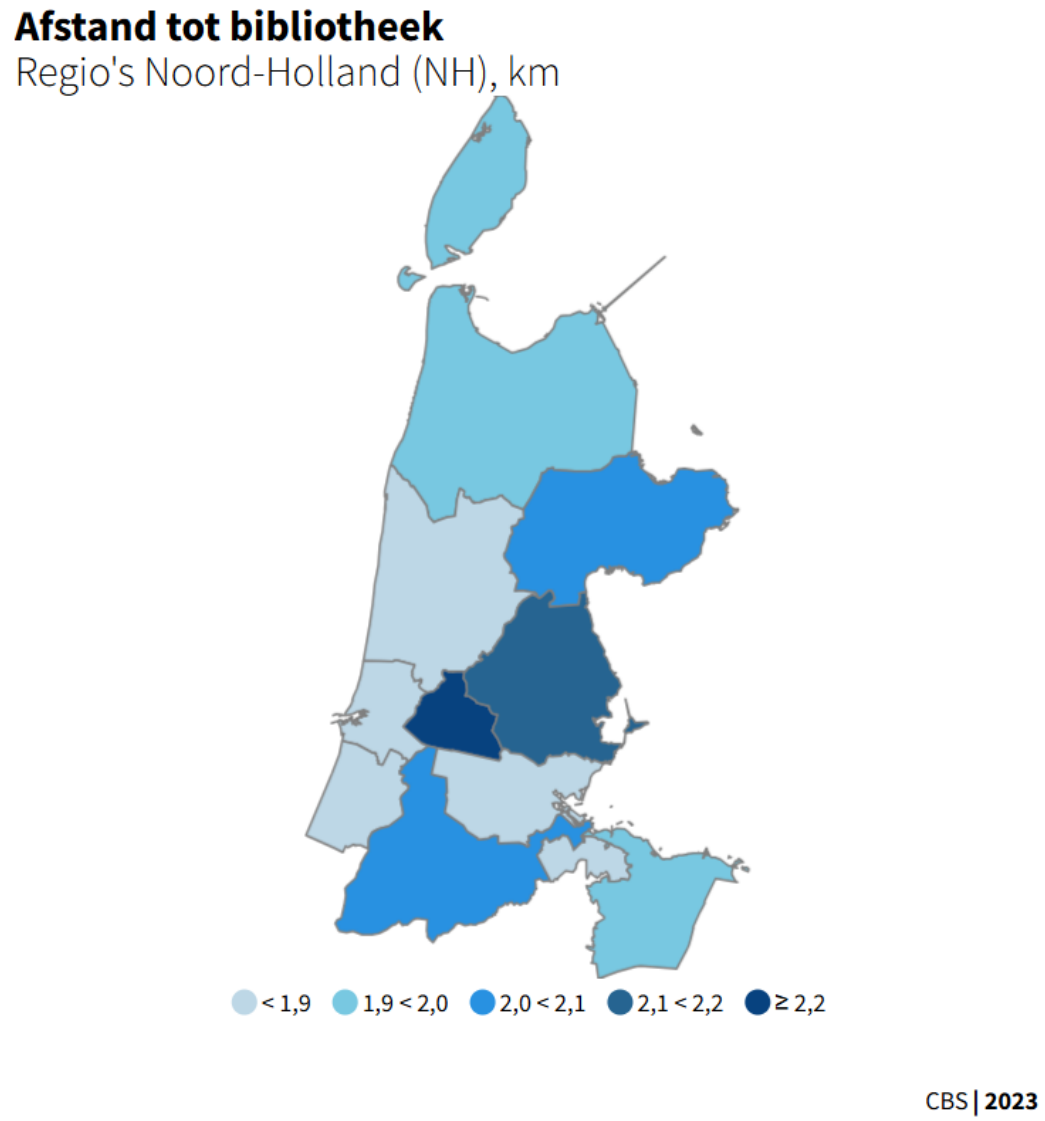

In 2023 was de gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde museum in de provincie Noord-Holland 3,2 kilometer. Dat is korter dan het Nederlands gemiddelde van 4,2 kilometer. Sinds 2015 is de gemiddelde afstand tot een museum in de provincie Noord-Holland relatief stabiel. Voor heel Nederland is de afstand sinds 2015 met 0,4 kilometer gestegen.

Regionaal zijn voor de afstand tot een museum soortgelijke verschillen te zien als bij de afstand tot bibliotheek en basisschool (zie afbeelding 3.47). De gemiddelde afstand tot een museum was in 2023 het grootst in de regio Kop van Noord-Holland met 5,4 kilometer. In de regio's IJmond, Zuid-Kennemerland, Amsterdam en Gooi en Vechtstreek was de afstand het kortst, onder de 3 kilometer.

Afbeelding 3.47 Gemiddelde afstand tot een museum in de regio's van de provincie Noord-Holland (Brede basismonitor Noord-Holland, 2025)

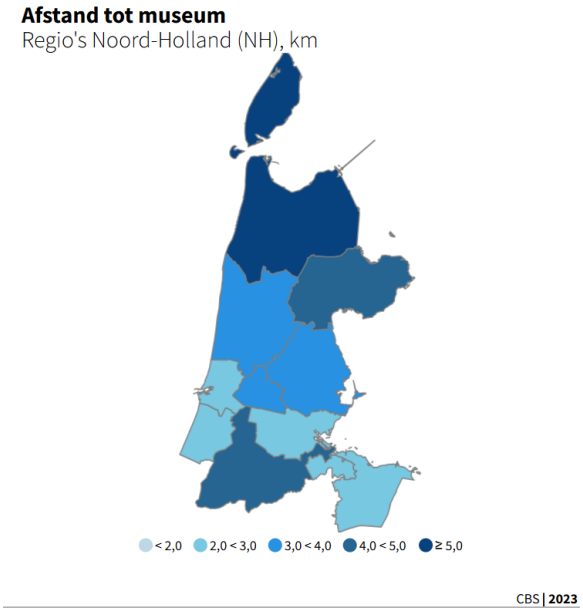

Beoordeling

De gemiddelde afstand tot de basisschool, bibliotheek en museum is in de provincie Noord-Holland lager dan het Nederlands gemiddelde. Op regionaal niveau zijn nog verschillen aanwezig, daarom wordt de huidige situatie als 'overwegend goed' beoordeeld voor het aspect voorzieningenniveau.

3.1.8 Energietransitie

Tabel 3.22 Beoordeling huidige situatie voor het thema energietransitie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
energietransitie	aandeel duurzame energie	redelijk
energietransitie	energieverbruik	slecht
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht

Aandeel duurzame energie

Voor de beoordeling van het aspect aandeel duurzame energie wordt de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal beschouwd. In tabel 3.23 is het aandeel hernieuwbare energie ten opzichte van het totaal energieverbruik weergegeven. Te zien is dat het aandeel hernieuwbare energie in de provincie Noord-Holland de laatste jaren ieder jaar is toegenomen. In het laatste jaar waar data voor beschikbaar is, dat is 2023, bedroeg het percentage bekende hernieuwbare energie ten opzicht van totaal 13,4 %. In 2020 en 2021 was het aandeel hernieuwbare energie in de provincie Noord-Holland hoger dan het Nederlands gemiddelde. In 2022 en 2023 was het aandeel hernieuwbare energie in gemiddeld in Nederland groter dan in de provincie Noord-Holland. In 2023 bedroeg dit verschil zelfs 1,1 %. Opvallend is dat het aandeel hernieuwbare energie in Nederland de laatste jaren ook blijft toenemen. Het neemt sneller toe dan in de provincie Noord-Holland.

Tabel 3.23 Percentage bekende hernieuwbare energie ten opzicht van totaal bekend energieverbruik (Regionale klimaatmonitor Rijksoverheid, 2023)

	2020	2021	2022	2023
Nederland	9,7	10,3	12,8	14,5
Noord-Holland	10,1	10,9	12,2	13,4

Op afbeelding 3.48 is de voortgang van zowel het deelgebied Noord-Holland Zuid als Noord-Holland Noord wat betreft de opwekking van hernieuwbare energie weergegeven. De grijze balken geven de totale productie van hernieuwbare elektriciteit weer, terwijl de gekleurde balken de opwek via windenergie en zonnestroominstallaties (met een vermogen groter dan 15 kW) tonen.

Afbeelding 3.48 Opwek hernieuwbare energie (Kerncijfers Duurzame Energieopwek PNH, 2025)

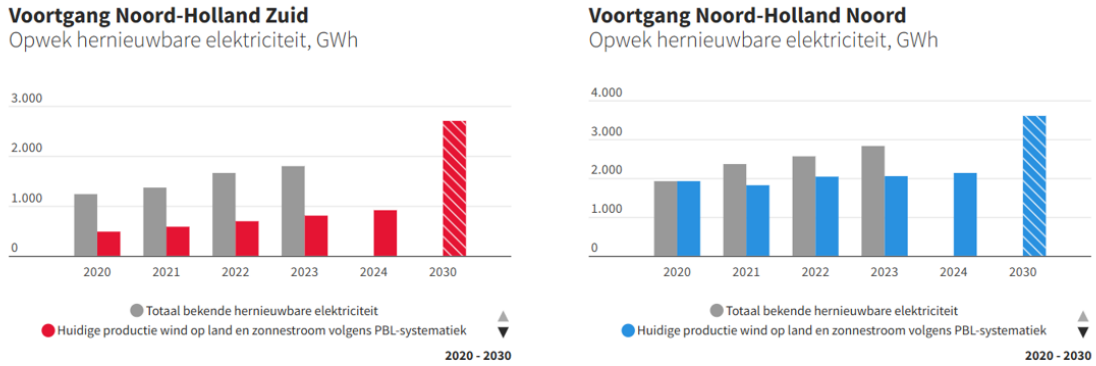

Beoordeling

Het aandeel hernieuwbare energie is momenteel lager dan het Nederlands gemiddelde en de trend laat zien dat de verschillen naar verwachting groter worden in de toekomst. Dit aspect wordt daarom in de huidige situatie als 'redelijk' beoordeeld.

Energieverbruik

De beoordeling van de huidige staat voor het aspect energieverbruik is gedaan op basis van de indicator energieverbruik in aantal terajoule per jaar. De beoordeling is gedaan op basis van data uit de Brede Basismonitor van provincie Noord-Holland en data uit de Regionale Klimaatmonitor van het Rijk. Hieronder volgt eerst een introductie van relevante begrippen voor de beoordeling van het aspect energieverbruik. Daarna volgt de beschrijving van de huidige staat. Deze paragraaf sluit af met de beoordeling van de huidige staat.

Introductie begrippen

Het *volledige energieverbruik* bestaat uit de componenten finaal energieverbruik (ook wel 'eindverbruik'), energieomzetting, eigen verbruik, niet-energetisch verbruik en verliezen bij distributie. Bronnen voor energie, de zogenaamde 'energiedragers' zijn aardgas, elektriciteit, warmte, aardolieproducten, koolproducten, hernieuwbare energie en afval. In dit OER worden de energiedragers elektriciteit, aardgas, warmte (hernieuwbare warmte en/of stadswarmte) en voertuigbrandstoffen meegenomen. Steenkool of cokes worden niet meegenomen in het energieverbruik, omdat hier in de Regionale Klimaatmonitor geen cijfers over beschikbaar zijn. Dit heeft gevolgen voor de compleetheid van de data; zie de belangrijke kanttekeningen verderop in deze paragraaf.

Van het volledige energieverbruik zijn niet alle componenten relevant. Immers, een groot deel van de energieomzetting produceert elektriciteit, warmte en voertuigbrandstoffen, die we al beschouwen als finaal verbruik. Er moet voorkomen worden dat deze vorm van energieverbruik dubbel wordt geteld. Het *relevante energieverbruik* (ook wel 'balansverbruik' genoemd) bestaat uit de componenten:

- totaal verbruik eindgebruikers buiten energiesector:
  - finaal verbruik;
  - energieomzetting;
  - eigen verbruik;
  - niet-energetisch verbruik;
- eigen verbruik energiesector.

De Regionale Klimaatmonitor bevat data over het relevante energieverbruik. In dit OER wordt gekeken naar het relevante energieverbruik van 4 grote sectoren: (1) gebouwde omgeving, (2) verkeer en vervoer, (3) industrie, energie, afval en water en (4) landbouw, bosbouw en visserij (zie tabel 3.24). Deze sectorindeling sluit aan bij die in de Regionale Klimaatmonitor. Elk van deze sectoren heeft een aantal bijbehorende subsectoren. De codering SBI in tabel 3.24 verwijst naar de Standaard Bedrijfsindeling; een classificatie van economische activiteiten (CBS, z.d.).

Tabel 3.24 Indeling naar sectoren voor energieverbruik (bron: Regionale klimaatmonitor van Rijksoverheid (z.d.))

Sector	Subsector
gebouwde omgeving	woningen
gebouwde omgeving	commerciële dienstverlening (SBI G-N, inclusief datacenters)
gebouwde omgeving	publieke dienstverlening (SBI O-U)
verkeer en vervoer	wegverkeer
verkeer en vervoer	mobiele werktuigen
verkeer en vervoer	railverkeer
verkeer en vervoer	binnen- en recreatievaart
verkeer en vervoer	visserij
industrie, energie, afval en water	delfstoffenwinning (SBI B)
industrie, energie, afval en water	industrie (SBI C)
industrie, energie, afval en water	energieproductie (SBI D)
industrie, energie, afval en water	waterbedrijven en afvalbeheer (SBI E)
industrie, energie, afval en water	bouwnijverheid (SBI F)
landbouw, bosbouw en visserij	landbouw, bosbouw en visserij (SBI A)

Belangrijke kanttekeningen bij de gegevens die in deze paragraaf besproken worden, zijn:

1 voor het verbruik van elektriciteit van vervoer zijn geen decentrale gegevens beschikbaar. De elektriciteit die gebruikt wordt voor het laden van elektrische voertuigen is in de Regionale Klimaatmonitor onderdeel van het verbruik van de (sub)sectoren waar de elektriciteit via het laadpunt geladen wordt. Bijvoorbeeld: elektrisch railverkeer is onderdeel van de sector gebouwde omgeving. Het energieverbruik van de sector verkeer en vervoer is hierdoor lager in afbeelding 3.49 dan het daadwerkelijke energieverbruik van deze sector;
2 data over het energieverbruik van de sectoren lucht- en zeevaart is niet meegenomen in het energieverbruik van de sector verkeer en vervoer in de Regionale Klimaatmonitor. Gegevens over het energieverbruik van Schiphol zijn niet meegenomen in de beschrijving van de huidige staat voor het aspect energieverbruik. Het energieverbruik van de sector verkeer en vervoer in afbeelding 3.49 is lager dan het daadwerkelijke energieverbruik van deze sector;

3 er zijn in de Regionale Klimaatmonitor geen gegevens beschikbaar over het gebruik van andere energiedragers dan aardgas en elektriciteit in de sector industrie, zoals steenkool/cokes. Dit is echter wel relevant voor het energieverbruik van provincie Noord-Holland door de aanwezigheid van Tata Steel. Het weergegeven energieverbruik van de sector industrie op afbeelding 3.49 is daardoor lager dan het daadwerkelijke energieverbruik van deze sector;

4 een deel van de elektriciteit en warmte die wordt opgewekt in de sectoren industrie en de sector landbouw wordt doorgeleverd. Dit betekent dat aardgas wordt gebruikt om elektriciteit en warmte mee op te wekken (bijvoorbeeld met WKK-installaties). Een deel van die opgewekte energie wordt niet intern gebruikt, maar verkocht of geleverd aan derden. Dat deel is dus geen eindverbruik van de sector zelf, maar tussenschakel in de energieketen. Dat deel zou dus niet mee moeten tellen voor het totale aardgasverbruik van deze sectoren. Echter zijn deze gegevens niet decentraal te verkrijgen. Hierdoor valt het aardgasverbruik van gemeenten waarin doorlevering van energie plaatsvindt hoger uit dan het daadwerkelijke verbruik is.

Huidige staat

In 2023 was het totale energieverbruik van Noord-Holland volgens de Regionale Klimaatmonitor 218.692 TJ. Het energieverbruik per sector is weergegeven op afbeelding 3.49. Het energieverbruik van de sector gebouwde omgeving vormde het grootste aandeel van het totale energieverbruik: 100.837 TJ. Maar, zoals hierboven beschreven: het werkelijke energieverbruik van de sectoren industrie, energie, afval en water, en verkeer en vervoer liggen hoger dan uit de data van de Regionale Klimaatmonitor blijkt.

Afbeelding 3.49 Energieverbruik in Noord-Holland naar sector (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

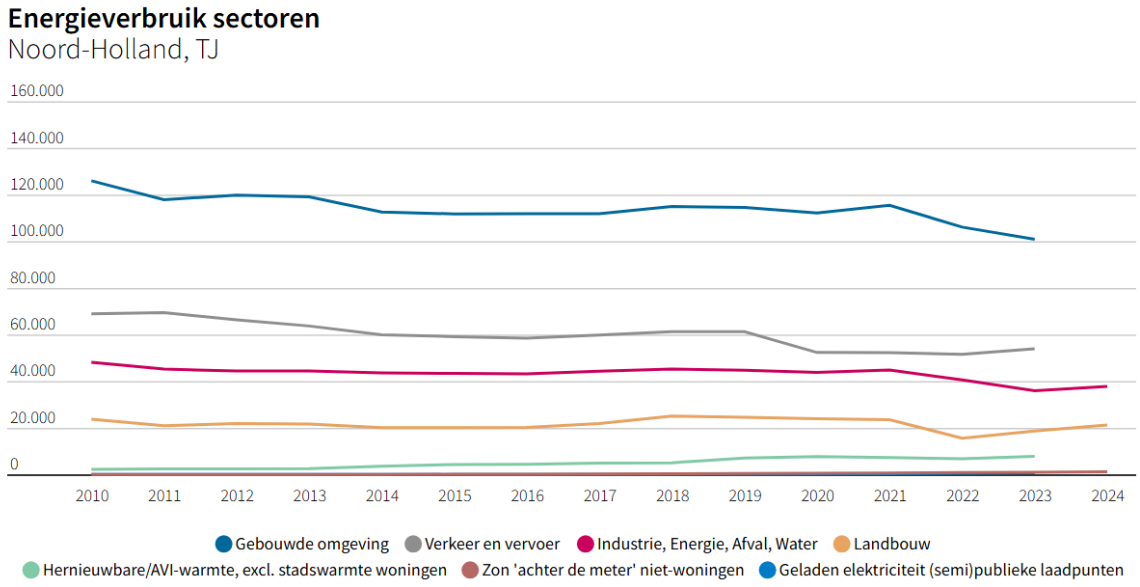

Datacenters

Op afbeelding 3.50 is het energieverbruik van de subsector ‘commerciële dienstverlening’ binnen de sector ‘gebouwde omgeving’ weergegeven. Opvallend is de stijging in het energieverbruik van de bedrijfstak informatie/communicatie sinds 2018. In 2024 gebruikte deze bedrijfstak 18,1 % van alle elektriciteit in Noord-Holland. Dit is te verklaren door het elektriciteitsverbruik van de datacenters die zich binnen Noord-Holland met name bevinden in Hollands Kroon (5 hyperscale datacenters in 2024), Haarlemmermeer (39 datacenters in 2024) en Amsterdam (35 datacenters in 2024). In totaal stonden er in 2024 88 datacenters met een omvang van meer dan 5 MVa in Noord-Holland (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027). Ter vergelijking: in Nederland bevonden zich in 2024 187 datacenters. Ter vergelijking: in Nederland bevonden zich in 2024 187 datacenters. De stijging van het elektriciteitsverbruik door de bedrijfstak informatie/communicatie ten opzichte van het totale elektriciteitsverbruik van Noord-Holland is weergegeven op afbeelding 3.52.

Uit de grafiek blijkt dat de bedrijfstak bijna 3 keer zo hard groeide als het energieverbruik van de afgelopen 8 à 10 jaar. De groei in elektriciteitsverbruik in Noord-Holland komt voor ongeveer 2/3 van deze bedrijfstak. De relatieve toename van het elektriciteitsverbruik wordt tevens vergroot doordat andere sectoren in de subsector commerciële dienstverlening hun elektriciteitsverbruik verlagen.

Afbeelding 3.50 Energieverbruik subsector commerciële dienstverlening per bedrijfstak (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

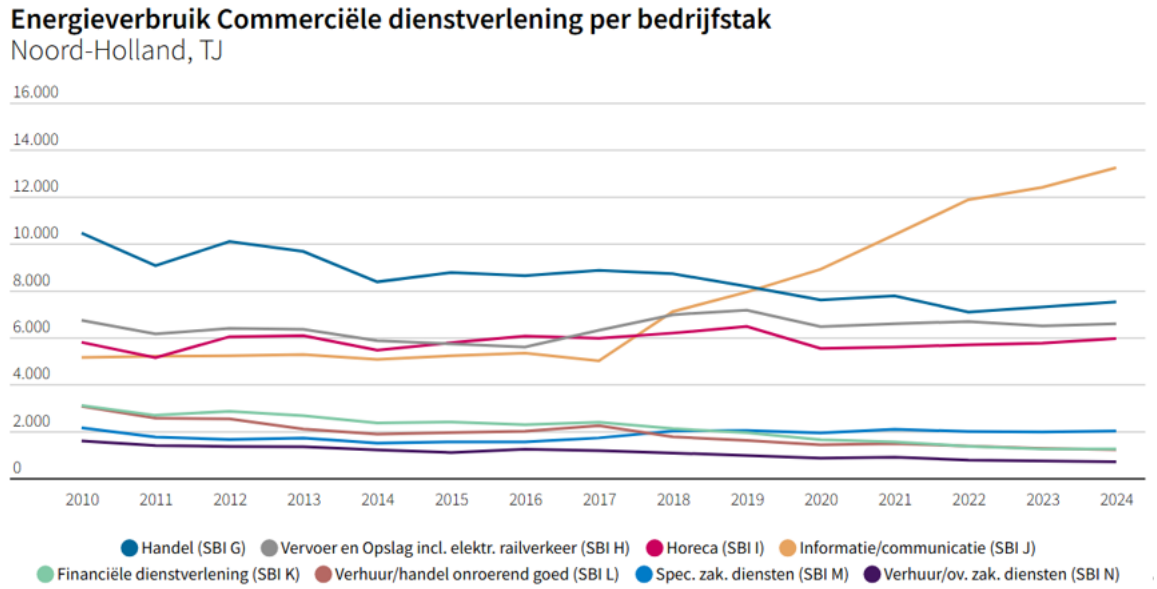

¶

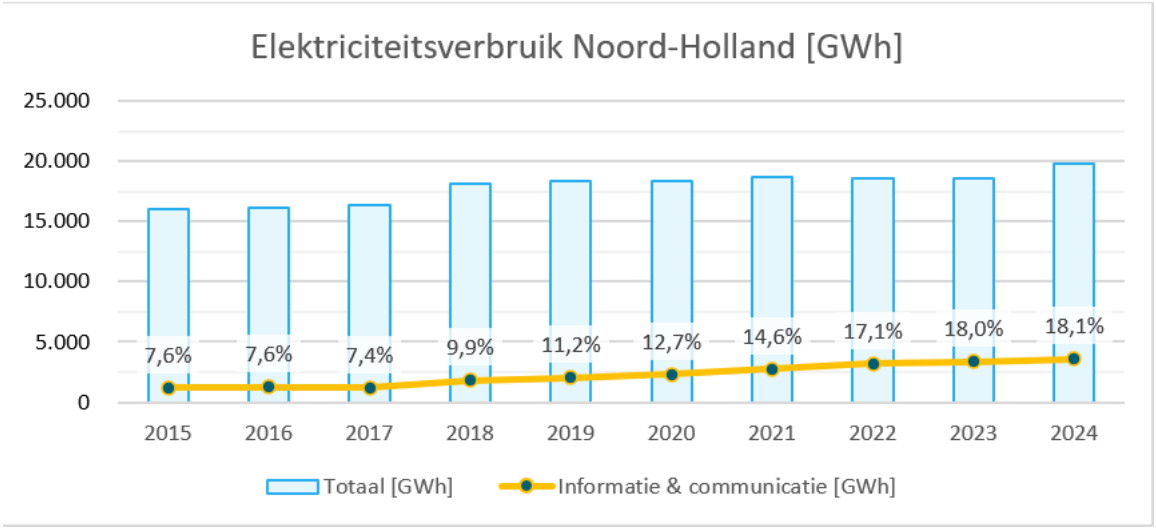

In de Regionale Klimaatmonitor zijn geen gegevens beschikbaar over het energieverbruik per COROP-regio. Deze zijn (deels) wél beschikbaar in de Brede Basismonitor. Op basis van de beschikbare gegevens was het energieverbruik in de COROP-regio Kop van Noord-Holland het hoogst in 2022; 40.294 TJ. In de COROP-regio agglomeratie Haarlem was het energieverbruik in 2022 met 10.225 TJ het laagst. Voor de COROP-regio's IJmond en Groot-Amsterdam ontbreekt data in de Brede Basismonitor (zie afbeelding 3.51). Echter zijn dit naar verwachting de regio's met het hoogste energieverbruik door het hoge aantal inwoners, de aanwezigheid van datacenters en de aanwezigheid van industrie (Tata Steel) en luchtvaart (Schiphol).

Afbeelding 3.51 Energieverbruik per COROP-gebied binnen provincie Noord-Holland in 2022 (bron: provincie Noord-Holland, z.d.b.)

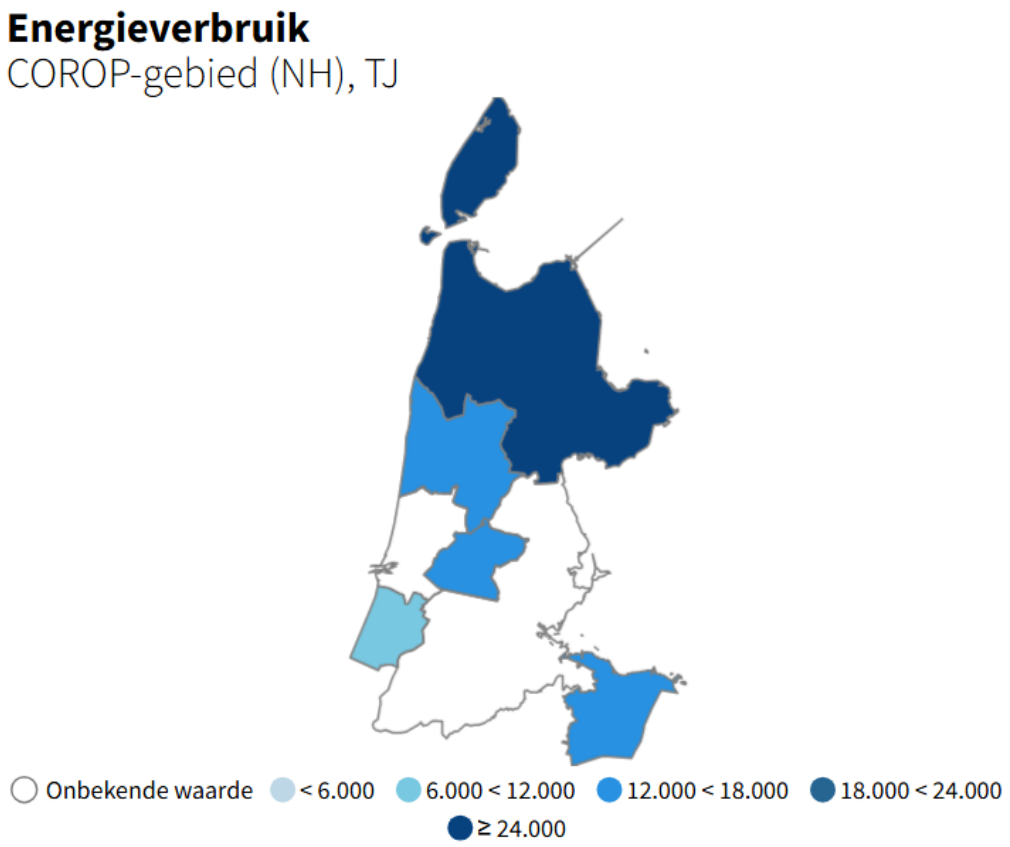

Na het provinciale energieverbruik, en het energieverbruik per COROP-regio, is gekeken naar het energieverbruik per gemeente. De gemeenten met het hoogste energieverbruik in 2022 waren:

- gemeente Amsterdam (51.679 TJ);
- gemeente Velsen (26.049 TJ). Voor het energieverbruik van deze gemeente moet aandachtspunt 3 in gedachten worden gehouden: energie uit de energiedrager steenkool/cokes is niet meegenomen in de Regionale Klimaatmonitor. Echter gebruikt Tata Steel, wat in onder andere Velsen ligt, dit als primaire energiedrager voor het produceren van staal. Het daadwerkelijke energieverbruik van Velsen is daarmee hoger dan het energieverbruik zoals opgehaald uit de Regionale Klimaatmonitor. Overigens geldt, omdat Tata Steel ook in Heemskerk en Beverwijk ligt, dat deze gemeenten ook in het rijtje van gemeenten met het hoogste energieverbruik van Noord-Holland horen. Omdat de Regionale Klimaatmonitor energieverbruik uit cokes en steenkool niet meeneemt in de gegevens, komen Heemskerk en Beverwijk echter niet naar voren als zodoende uit de beschikbare data;
- gemeente Haarlemmermeer (22.896 TJ). Voor het energieverbruik van deze gemeente moet aandachtspunt 2 in gedachten worden gehouden: data over het energieverbruik van de sectoren lucht- en zeevaart is niet meegenomen in het energieverbruik van de sector verkeer en vervoer in de Regionale Klimaatmonitor. Het daadwerkelijke energieverbruik van gemeente Haarlemmermeer ligt hoger dan 22.896 TJ;
- gemeente Hollands Kroon (16.394 TJ);
- gemeente Zaanstad (10.849 TJ).

Hieronder volgt een beschrijving van het energieverbruik van elk van deze 5 meest energie-verbruikende gemeenten in Noord-Holland.

In Amsterdam was het energieverbruik in 2022 (het meest recente jaar waarin data voor het energieverbruik van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sector gebouwde omgeving (33.725 TJ). De subsectoren woningen en commerciële dienstverlening hadden hierin een groot aandeel (respectievelijk 15.082 TJ en 11.914 TJ). Binnen de commerciële dienstverlening was het energieverbruik door de bedrijfstak informatie/communicatie (onder andere datacenters) het grootst. De datacenters bevinden zich in Amsterdam in het Westhavengebied, in Zuidoost en bij Science Park.

Afbeelding 3.52 Energieverbruik per sector van gemeente Amsterdam (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

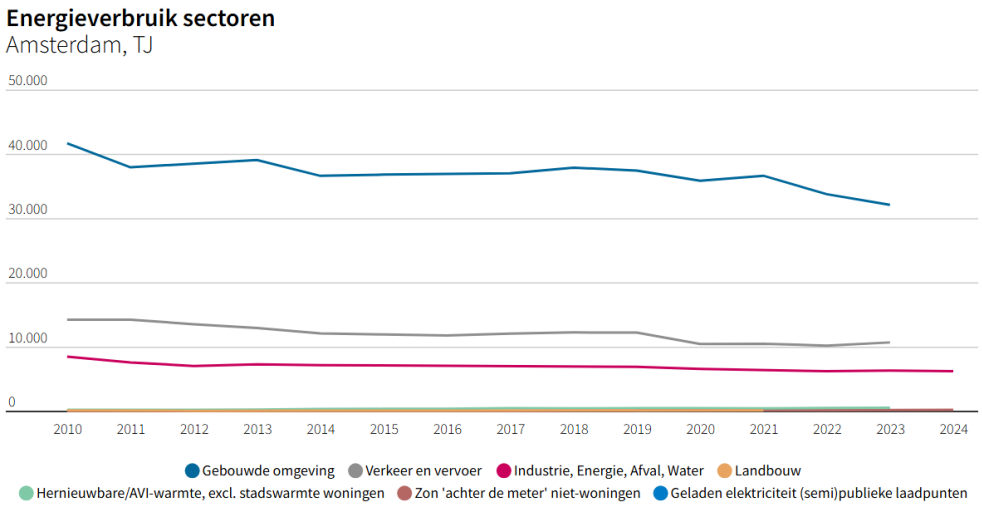

In Velsen was het energieverbruik in 2023 (het meest recente jaar waarin data voor het energieverbruik van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sector industrie, energie, afval en water (18.315 TJ) (zie afbeelding 3.53). Dit is te verklaren door de aanwezigheid van een papierfabriek, energiecentrales en een rioolwaterzuiveringsinstallatie (Tata Steel wordt niet meegenomen in de Regionale Klimaatmonitor, zie hierna). Data per subsector is niet voor elk jaar beschikbaar, zoals te zien is op afbeelding 3.54. Een kanttekening bij afbeelding 3.54 is dat aardgasverbruik van SBI D (energieproductie) niet meetelt als finaal energieverbruik. Dit aardgas wordt in energiecentrales ingezet voor de productie van elektriciteit en warmte die aan derden wordt geleverd. In Velsen wordt energie opgewekt door de Nuon centrales (SBI D) en geleverd aan Tata Steel (de 'derde'). Tata Steel wordt echter niet meegenomen in de data van de Regionale Klimaatmonitor omdat haar primaire energiedrager steenkool is. In werkelijkheid is het energieverbruik in Velsen door de sector industrie, energie, afval en water dus zeer veel hoger.

Afbeelding 3.53 Energieverbruik per sector van gemeente Velsen (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

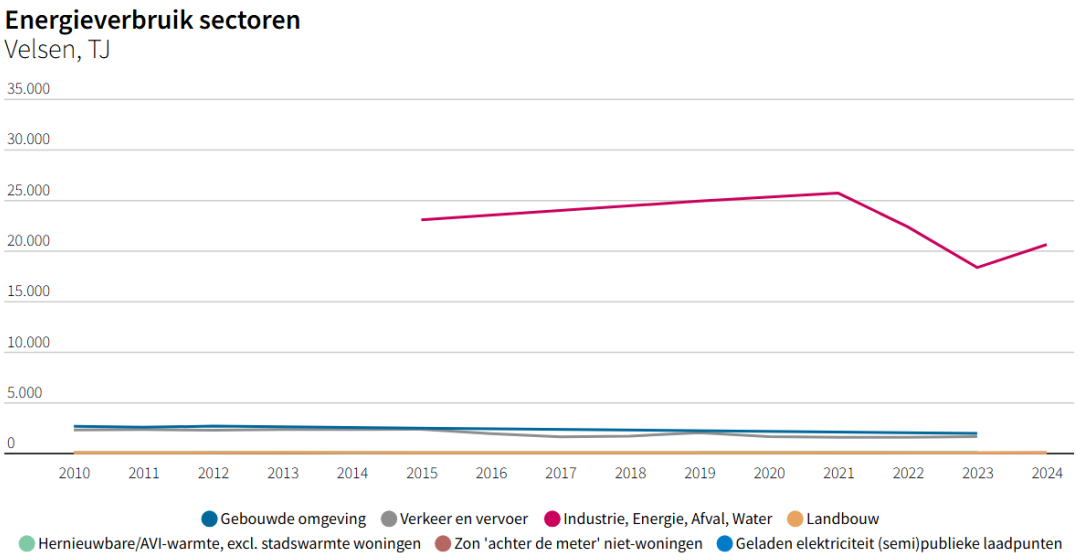

Afbeelding 3.54 Energieverbruik van de sector industrie, energie, afval en water in gemeente Velsen (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

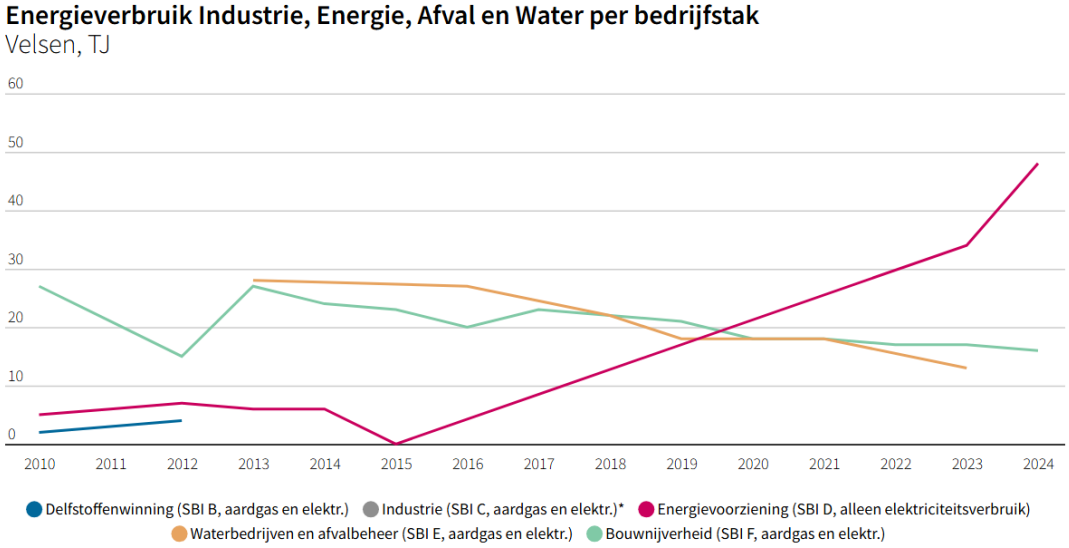

In Haarlemmermeer was het energieverbruik in 2022 (het meest recente jaar waarin data voor het energieverbruik van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sectoren gebouwde omgeving (11.580 TJ) en verkeer en vervoer (8.444 TJ). Hierin is het energieverbruik door Schiphol niet meegenomen. Binnen de sector gebouwde omgeving is het energieverbruik van de subsector commerciële dienstverlening het hoogst. Dit energieverbruik komt met name voort uit de bedrijfstak informatie en communicatie (datacenters). Binnen de sector verkeer en vervoer is het energieverbruik van de subsector wegverkeer het hoogst. Dit energieverbruik komt met name voort uit het wegverkeer van en naar Schiphol.

Afbeelding 3.55 Energieverbruik per sector van gemeente Haarlemmermeer (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

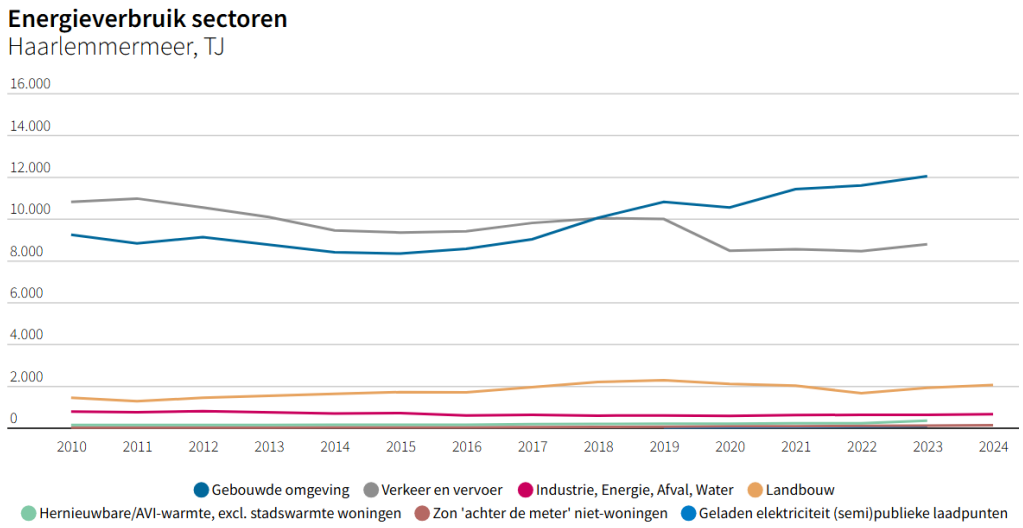

In Hollands Kroon was het energieverbruik in 2022 (het meest recente jaar waarin data voor het energieverbruik van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sector gebouwde omgeving en wordt veroorzaakt door het elektriciteitsverbruik van de commerciële dienstverlening, te verklaren door de aanwezige datacenters in deze gemeente. Afbeelding 3.56 toont dat de landbouwsector het hoogste energieverbruik heeft, maar dit is een data-anomalie. Deze anomalie komt doordat de datacenters direct op of naast agrarische gronden liggen. Een gedeelte van het verbruik van de landbouwsector (6.240 TJ) dient daarom opgeteld te worden bij het verbruik van de sector gebouwde omgeving (5.498 TJ).

Afbeelding 3.56 Energieverbruik per sector van gemeente Hollands Kroon (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

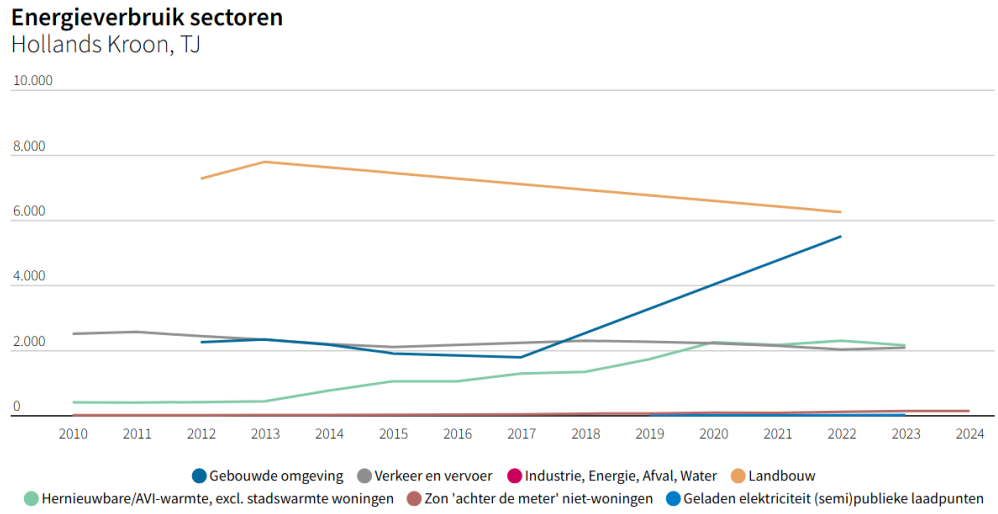

In Zaanstad was het energieverbruik in 2022 (het meest recente jaar waarin data voor het energieverbruik van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sectoren gebouwde omgeving (4.326 TJ) en industrie, energie, afval en water (3.905 TJ) (zie afbeelding 3.57). Het hoge energieverbruik door de sector gebouwde omgeving wordt veroorzaakt door de subsector woningen. In de sector industrie, energie, afval en water komt het energieverbruik voornamelijk voort uit de bedrijfstak industrie (SBI C; vervaardiging van voedingsmiddelen, elektrische apparatuur en metalen).

Afbeelding 3.57 Energieverbruik per sector van gemeente Zaanstad (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

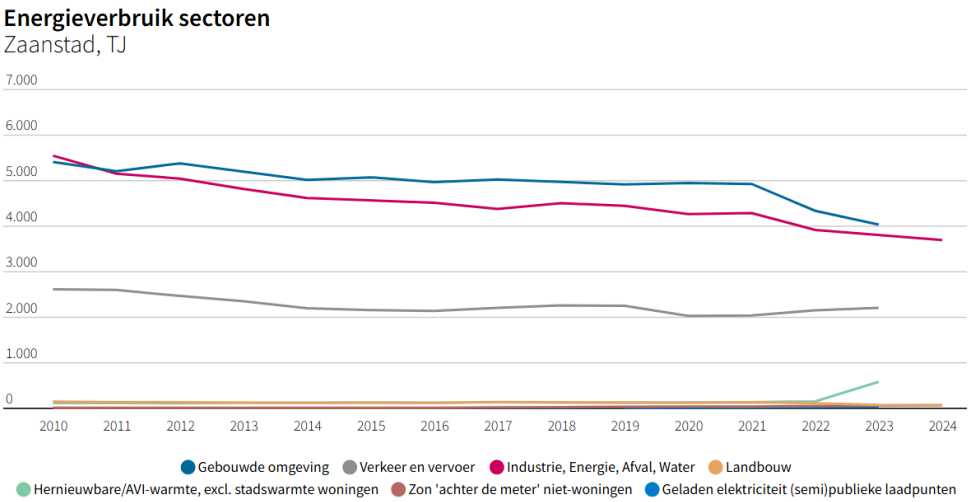

Beoordeling

Bij het geven van de beoordeling voor het aspect energieverbruik moeten een aantal aandachtspunten in gedachten worden gehouden:

- de beoordeling van het aspect energieverbruik is gebaseerd op data uit de Regionale Klimaatmonitor en de Brede Basismonitor. In deze bronnen is het energieverbruik van Schiphol echter niet meegenomen. Wanneer Schiphol wél wordt meegenomen in het energieverbruik van Noord-Holland in geheel en van de gemeente Haarlemmermeer, is het energieverbruik hoger en de beoordeling negatiever;
- de beoordeling van het aspect energieverbruik is gebaseerd op data uit de Regionale Klimaatmonitor en de Brede Basismonitor. In deze bronnen is het energieverbruik uit de energiedrager steenkool/cokes echter niet meegenomen. Wanneer het energieverbruik uit deze energiedrager wél wordt meegenomen, is het energieverbruik van de gemeenten Velsen, Heemskerk en Beverwijk vele malen hoger door de aanwezigheid van Tata Steel. Tata Steel gebruikt steenkool om haar staal te produceren. Het meenemen van deze data zorgt voor een negatievere beoordeling;
- de elektriciteit die gebruikt wordt voor het laden van elektrische voertuigen is in de Regionale Klimaatmonitor onderdeel van het verbruik van de (sub)sectoren waar de elektriciteit via het laadpunt geladen wordt. Hierdoor valt het energieverbruik van de sector verkeer en vervoer lager uit dan deze in werkelijkheid is.

De beoordeling van het aspect energieverbruik is ‘slecht’. Uit de beschikbare data komen enkele knelpunten naar voren, zoals een hoog energieverbruik in de gemeenten Amsterdam (woningen en datacenters), Velsen (industrie), Haarlemmermeer (datacenters en wegverkeer), Hollands Kroon (datacenters) en Zaanstad (woningen en industrie). Bovendien kan, op basis van de aandachtspunten, gesteld worden dat het daadwerkelijke energieverbruik van provincie Noord-Holland hoger ligt. Deze knelpunten hebben veel impact: het energieverbruik van Schiphol en Tata Steel ligt naar verwachting hoog.

Energie-infrastructuur

Om de energie-infrastructuur in beeld te brengen is gekeken naar de netcongestie in de provincie Noord-Holland (Viewer Klimaat en Energie PNH, geraadpleegd in 2025.). In afbeelding 3.58 is te zien dat in de gehele provincie sprake is van netcongestie, voor zowel de afname als teruglevering van stroom. Dit betekent dat er 'file' op het elektriciteitsnet, wat betekent dat er op een bepaald moment en op een bepaalde plekken meer vraag is naar stroom of meer stroom wordt geleverd dan het net op dat moment aan kan. Dit komt door de toegenomen vraag naar elektriciteit (bijvoorbeeld door elektrificatie van woningen en industrie) en de toename van opgewekte stroom uit zon en wind, die niet altijd samenvallen.

De gevolgen zijn met name merkbaar voor bedrijven die geen (grotere) aansluiting kunnen krijgen. Netcongestie is niet alleen in Noord-Holland een probleem maar speelt in heel Nederland. Op 6 november 2025 stonden er 14.044 unieke verzoeken voor afname op de wachtlijst bij de regionale netbeheerders, samen goed voor 9.131 MW. Voor invoeding waren er 8.539 aanvragen, samen goed voor 4.591 MW (Netbeheer Nederland, 2025).

Afbeelding 3.58 Netcongestie (afname) Noord-Holland (Viewer Klimaat en Energie PNH, 2025)

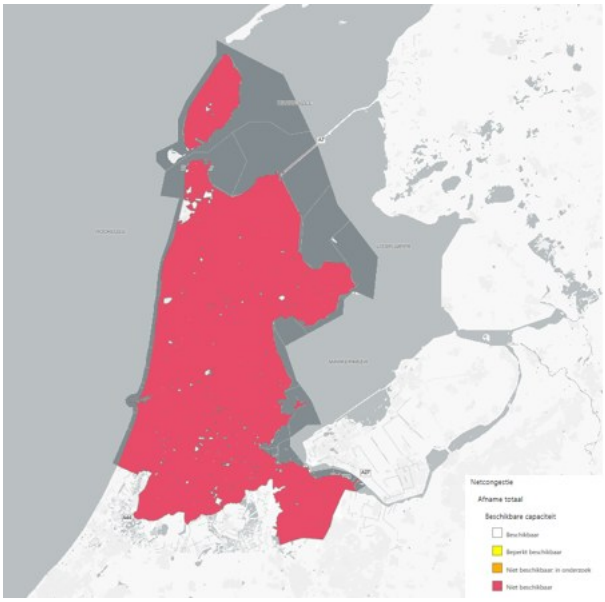

Afbeelding 3.59 Netcongestie (teruglevering) Noord-Holland (Capaciteitskaart Netbeheer Nederland, 2025)

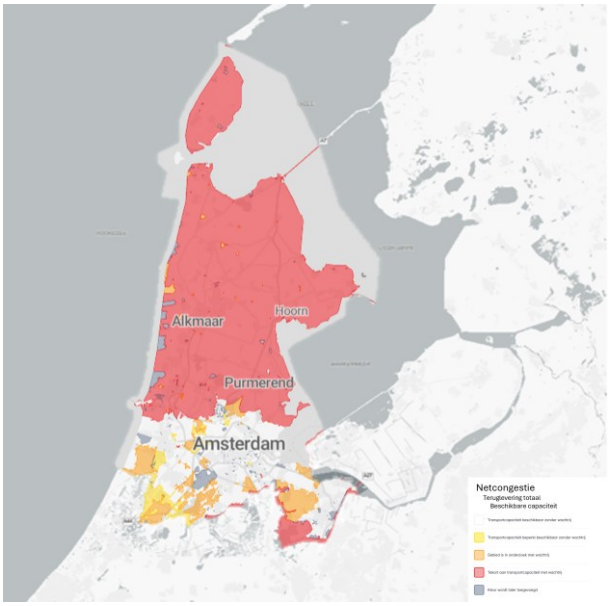

Beoordeling

Er zijn veel knelpunten op het gebied van de energie-infrastructuur, daarom is de huidige staat als 'slecht' beoordeeld.

Uitstoot broeikasgassen

Van de totale hoeveelheid broeikasgassen is het aandeel CO_2 ongeveer 87 % (provincie Noord-Holland, 2025f). Andere broeikasgassen zijn methaan (CH_4) en lachgas (N_2O), en de gefluoreerde broeikasgassen (HFK's, PFK's en SF6), ook wel F-gassen genoemd. Als indicator voor het aspect 'uitstoot broeikasgassen' is gekeken naar de CO_2-uitstoot en de uitstoot van 'overige broeikasgassen' van de provincie Noord-Holland.

CO_2-uitstoot

De Brede Basismonitor en het Dashboard Energietransitie van de provincie Noord-Holland en de Regionale Klimaatmonitor van het Rijk geven inzicht in de CO_2-uitstoot van provincie Noord-Holland. In 2023 was de totale CO_2-uitstoot (inclusief F-gassen, lachgas en methaan) van provincie Noord-Holland volgens het Dashboard Energietransitie 14.650 kton (provincie Noord-Holland, 2025f). Deze hoeveelheid is berekend aan de hand van de verbruiksbenadering: de hoeveelheid CO_2-uitstoot wordt berekend voor de locatie waar het energieverbruik plaatsvindt. Net als voor het energieverbruik, geldt voor het bepalen van de CO_2-uitstoot dat dit is gedaan aan de hand van het balansverbruik (zie de effectbeoordeling van het aspect 'energieverbruik'). Voor het bepalen van de CO_2-uitstoot is in de Regionale Klimaatmonitor enkel gekeken naar de CO_2-uitstoot als gevolg van het fossiele energieverbruik in Noord-Holland. Hierbij is gekeken naar de CO_2-uitstoot ten gevolge van het energieverbruik in de verbruiksvormen elektriciteit, warmte (aardgas en stadswarmte) en fossiele voertuigbrandstoffen. In dit OER wordt gekeken naar de CO_2-uitstoot van 4 grote sectoren: (1) gebouwde omgeving, (2) verkeer en vervoer, (3) industrie, energie, afval en water en (4) landbouw, bosbouw en visserij (zie tabel 3.24). Deze sectorindeling sluit aan bij die in de Regionale Klimaatmonitor. Elk van deze sectoren heeft een aantal bijbehorende subsectoren. De codering SBI in tabel 3.24 verwijst naar de Standaard Bedrijfsindeling; een classificatie van economische activiteiten (CBS, z.d.).

Belangrijke kanttekeningen bij de gegevens die in deze paragraaf besproken worden, zijn:

1 voor het verbruik van elektriciteit van vervoer zijn geen decentrale gegevens beschikbaar. De elektriciteit die gebruikt wordt voor het laden van elektrische voertuigen en de CO_2-uitstoot die hieraan gerelateerd is, worden onderdeel van de uitstoot van de (sub)sectoren waar de elektriciteit via het laadpunt geladen wordt. Bijvoorbeeld: elektrisch railverkeer is onderdeel van de sector gebouwde omgeving. De CO_2-uitstoot van de sector verkeer en vervoer zoals opgenomen in de Regionale Klimaatmonitor is hierdoor lager in dan het daadwerkelijke energieverbruik van deze sector;
2 data over de CO_2-uitstoot van de sectoren lucht- en zeevaart is niet meegenomen in de CO_2-uitstoot van de sector verkeer en vervoer in de Regionale Klimaatmonitor. Gegevens over het energieverbruik van Schiphol zijn niet meegenomen in de beschrijving van de huidige staat voor het aspect energieverbruik. Hierdoor is de in deze paragraaf benoemde CO_2-uitstoot van de sector verkeer en vervoer lager dan de daadwerkelijke CO_2-uitstoot van deze sector;
3 er zijn in de Regionale Klimaatmonitor geen gegevens beschikbaar over het gebruik van andere energiedragers dan aardgas en elektriciteit in de sector industrie, zoals cokes. Dit is echter wel relevant voor de CO_2-uitstoot van provincie Noord-Holland door de aanwezigheid van Tata Steel. De weergegeven CO_2-uitstoot van de sector industrie in deze paragraaf is daardoor lager dan de daadwerkelijke CO_2-uitstoot van deze sector;
4 een deel van de elektriciteit en warmte die wordt opgewekt in de sectoren industrie en de sector landbouw wordt doorgeleverd. Dit betekent dat aardgas wordt gebruikt om elektriciteit en warmte mee op te wekken (bijvoorbeeld met WKK-installaties). Een deel van die opgewekte energie wordt niet intern gebruikt, maar verkocht of geleverd aan derden. Dat deel is dus geen eindverbruik van de sector zelf, maar tussenschakel in de energieketen. Dat deel zou dus niet mee moeten tellen voor het totale aardgasverbruik van deze sectoren. Echter zijn deze gegevens niet decentraal te verkrijgen. Hierdoor valt het aardgasverbruik van gemeenten waarin doorlevering van energie plaatsvindt hoger uit dan het daadwerkelijke verbruik is.

De CO_2-uitstoot per sector in de provincie Noord-Holland is weergegeven op afbeelding 3.60. De meeste CO_2-uitstoot werd in 2023 (het meest recente jaar waarin voor alle sectoren data beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) veroorzaakt door de sector gebouwde omgeving (5.834 kton). De subsector woningen was goed voor 2.771,8 kton van de totale uitstoot van de sector gebouwde omgeving. Binnen de subsector commerciële dienstverlening werd het grootste deel van de CO_2-uitstoot veroorzaakt door de bedrijfstak informatie en communicatie.

Dit is te verklaren door het elektriciteitsverbruik van de datacenters in Hollands Kroon, Haarlemmermeer en Amsterdam. Een kanttekening bij afbeelding 3.60 is dat de CO_2-uitstoot van Tata Steel en Schiphol niet zijn meegenomen in de data uit de Regionale Klimaatmonitor. De afgebeelde CO_2-uitstoot van de sectoren verkeer en vervoer, en industrie, energie, afval en water is daarom lager dan de werkelijke CO_2-uitstoot.

Afbeelding 3.60 CO_2-uitstoot per sector in Noord-Holland (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid (z.d.))

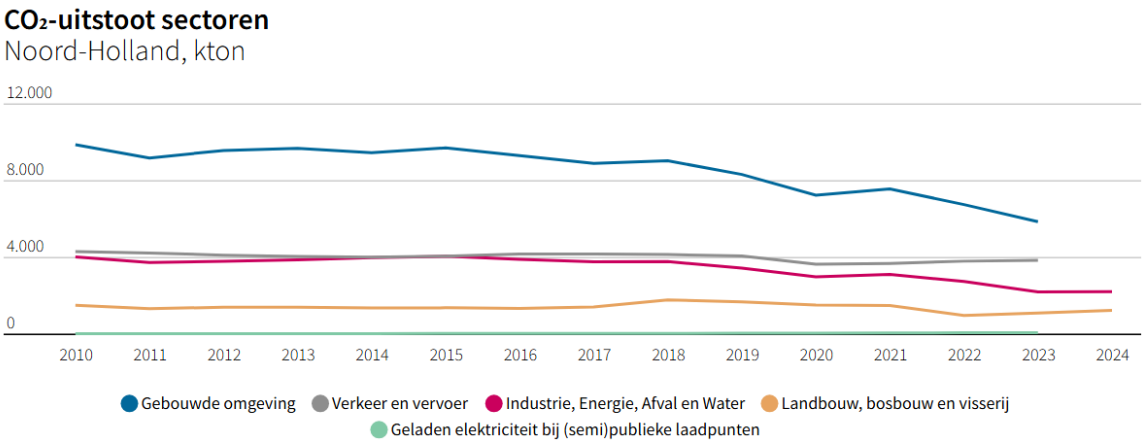

Op basis van de data uit de Regionale Klimaatmonitor is nader gekeken naar de CO_2-uitstoot gecombineerd met de uitstoot van CO_2-equivalenten. Om de indeling naar sectoren gelijk te houden in deze paragraaf, zijn de waarden voor de uitstoot van CO_2-equivalenten voor de sectoren 'landbouw' en 'natuur' bij elkaar opgeteld, net als de waarden voor 'industrie' en 'elektriciteit'. Op gemeentelijk niveau vallen een aantal gemeenten op vanwege hun hoge CO_2-uitstoot. De CO_2-uitstoot per gemeente was volgens de Regionale Klimaatmonitor in 2023 het hoogst in:

- Amsterdam (2.996 kton);
- Haarlemmermeer (1.508 kton). Voor de CO_2-uitstoot in Haarlemmermeer moet aandachtspunt 2 in gedachten worden gehouden: gegevens over de CO_2-uitstoot gerelateerd aan het energieverbruik van de luchtvaart zijn niet meegenomen in de Regionale Klimaatmonitor (afbeelding 3.63). De daadwerkelijke CO_2-uitstoot van Haarlemmermeer is daarmee hoger dan de CO_2-uitstoot zoals opgehaald uit de Regionale Klimaatmonitor;
- Velsen (1.337 kton). Voor de CO_2-uitstoot in Velsen moet aandachtspunt 3 in gedachten worden gehouden: de CO_2-uitstoot gerelateerd aan de energiedrager steenkool/cokes is niet meegenomen in de Regionale Klimaatmonitor. Echter gebruikt Tata Steel, wat in Velsen ligt, dit als primaire energiedrager voor het produceren van staal. De daadwerkelijke CO_2-uitstoot van Velsen is daarmee een stuk hoger dan de CO_2-uitstoot zoals opgehaald uit de Regionale Klimaatmonitor. Overigens geldt, omdat Tata Steel ook in Heemskerk en Beverwijk ligt, dat deze gemeenten ook in het rijtje van gemeenten met het hoogste energieverbruik van Noord-Holland horen. Omdat de Regionale Klimaatmonitor energieverbruik uit cokes en steenkool niet meeneemt in de gegevens, komen Heemskerk en Beverwijk echter niet naar voren als zodoende uit de beschikbare data;
- Hollands Kroon (1.034 kton).

Hieronder volgt een beschrijving van de CO_2-uitstoot van elk van deze 4 meest CO_2-uitstotende gemeenten in Noord-Holland.

In Amsterdam was de CO_2-uitstoot in 2023 (het meest recente jaar waarin data voor de CO_2-uitstoot van zoveel mogelijk sectoren beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sector gebouwde omgeving (1.806,5 kton). De subsectoren woningen en commerciële dienstverlening hadden hierin een groot aandeel (respectievelijk 753,0 kton en 740,4 kton). Binnen de commerciële dienstverlening was de CO_2-uitstoot door de bedrijfstak informatie/communicatie (onder andere datacenters) het grootst. De datacenters bevinden zich in Amsterdam in het Westhavengebied, in Zuidoost en bij Science Park.

Afbeelding 3.61 CO_2-uitstoot per sector in de gemeente Amsterdam (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

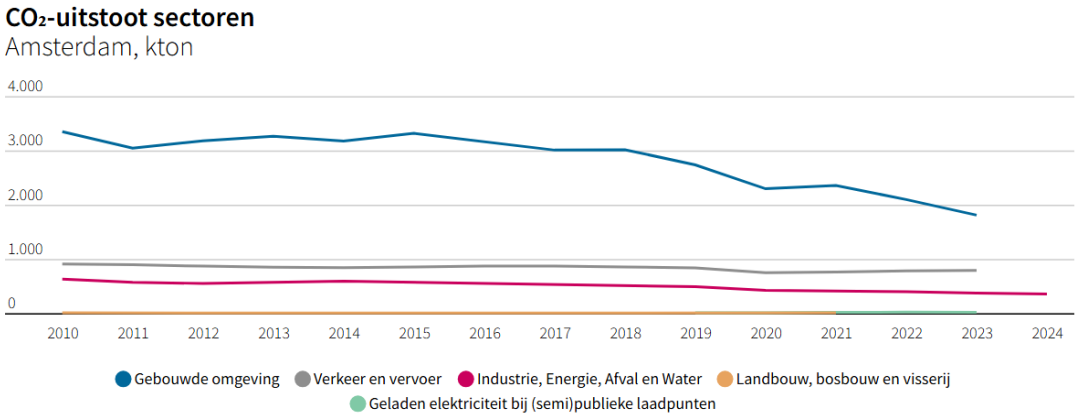

In Haarlemmermeer was de CO_2-uitstoot in 2023 (het meest recente jaar waarin data voor het energieverbruik van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sectoren gebouwde omgeving (746,3 kton) en verkeer en vervoer (609,7 kton) (zie afbeelding 3.62). Hierin is de CO_2-uitstoot veroorzaakt door het energieverbruik door Schiphol niet meegenomen. Binnen de sector gebouwde omgeving is de CO_2-uitstoot van de subsector commerciële dienstverlening het hoogst.

Deze CO_2-uitstoot wordt met name veroorzaakt door de bedrijfstak informatie en communicatie (datacenters). Binnen de sector verkeer en vervoer is de CO_2-uitsoot van de subsector wegverkeer het hoogst. Deze CO_2-uitstoot komt met name voort uit het wegverkeer van en naar Schiphol.

Afbeelding 3.62 CO_2-uitstoot per sector in de gemeente Haarlemmermeer (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

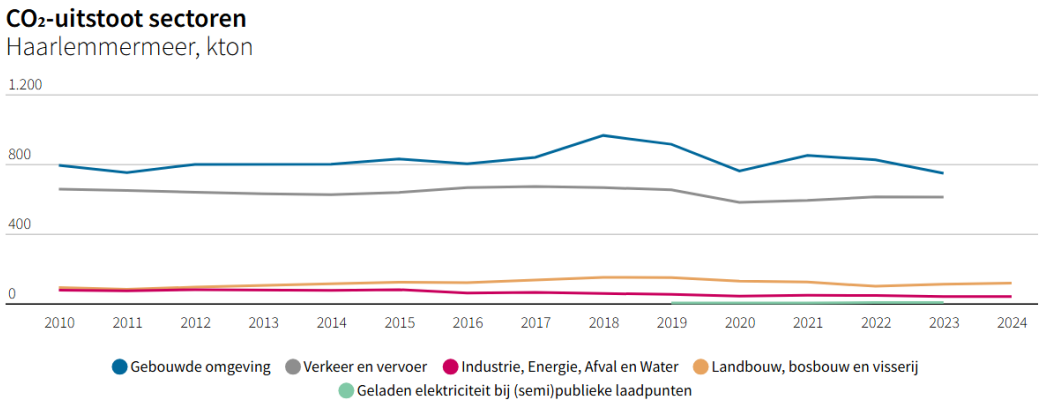

In Velsen was de CO_2-uitstoot in 2023 (het meest recente jaar waarin data voor de CO_2-uitstoot van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sector industrie, energie, afval en water (1.116,4 kton) (zie afbeelding 3.63). In deze cijfers is de uitstoot van een papierfabriek en een rioolwaterzuiveringsinstallatie meegenomen. De uitstoot van CO_2 zou hoger uitvallen voor deze gemeente wanneer de CO_2-uitstoot die veroorzaakt wordt door het gebruik van de energiedrager steenkool/cokes ook wordt meegenomen in de Regionale Klimaatmonitor. Ook zou de uitstoot van CO_2 hoger zijn als data over de CO_2-uitstoot uit de bedrijfstak industrie (SBI C; vervaardiging van metalen in primaire vorm) zou worden meegenomen. Hier is momenteel geen data voor beschikbaar in de Regionale Klimaatmonitor (zie afbeelding 3.64). In de Emissieregistratie van de Rijksoverheid is deze wél beschikbaar. Uit de Emmisseregistratie blijkt dat Tata Steel in 2022 5.800 kton CO_2 uitstootte. De Nuon centrales (die Tata Steel van energie voorzien) stootten in 2022 tezamen nog eens 5.400 kton CO_2 uit. Hiermee komt de totale CO_2-uitstoot van Velsen op een veel hogere waarde uit.

Sterker nog, de CO_2-uitstoot van Tata Steel en haar energievoorziener samen (11.200 kton) zijn bijna even veel als de totale CO_2-uitstoot van Noord-Holland (12.950 kton). Met andere woorden: de uitstoot van Tata Steel is 46 % van de totale uitstoot van Noord-Holland.

Afbeelding 3.63 CO_2-uitstoot per sector in de gemeente Velsen (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

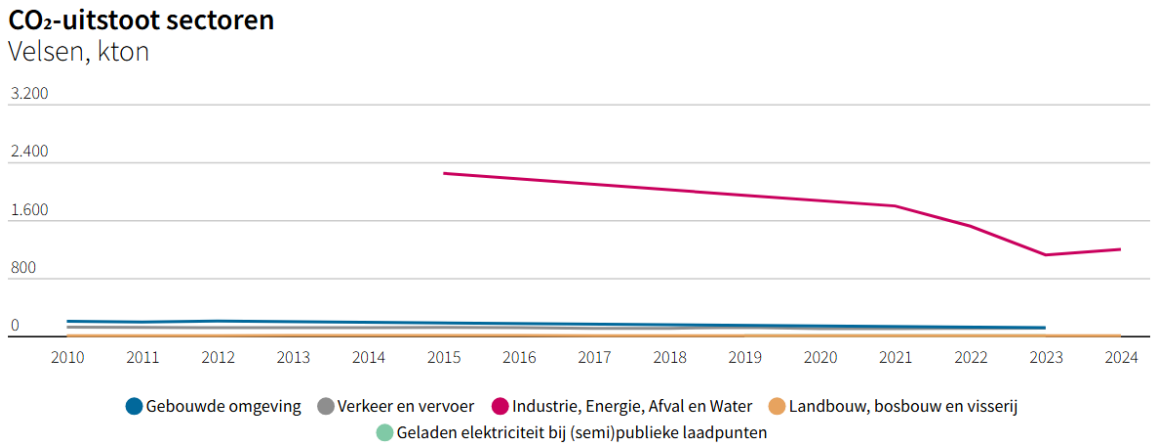

Afbeelding 3.64 CO_2-uitstoot uit de sector industrie, energie, afval en water per bedrijfstak voor gemeente Velsen (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

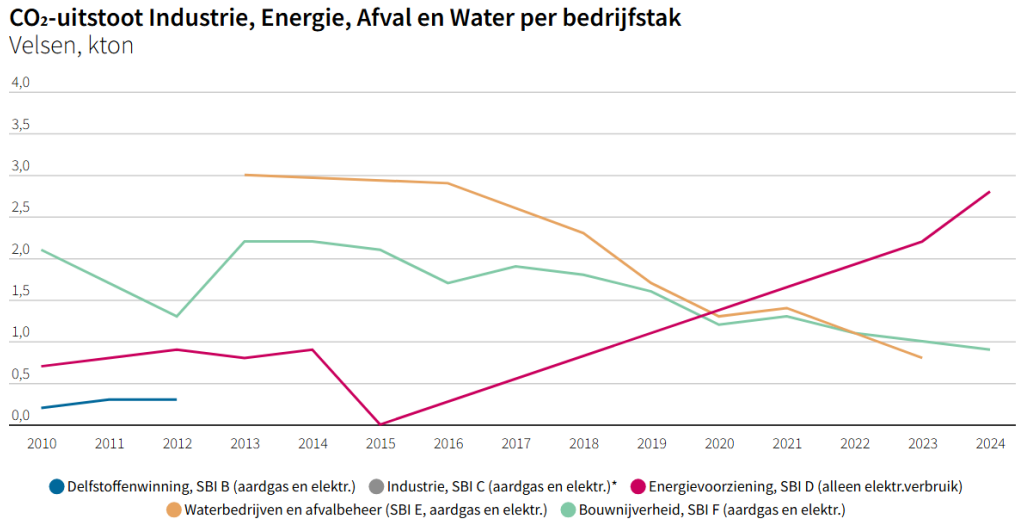

In Hollands Kroon was de CO_2-uitstoot in 2022 (het meest recente jaar waarin data voor de CO_2-uitstoot van elke sector beschikbaar is in de Regionale Klimaatmonitor) het hoogst in de sector gebouwde omgeving (409,8 kton). Ook de sector landbouw was een belangrijke bron van CO_2: 376,6 kton (zie afbeelding 3.65). De CO_2-uitstoot van de sector gebouwde omgeving wordt met name veroorzaakt door de CO_2-uitstoot die gerelateerd is aan het elektriciteitsverbruik van de subsector commerciële dienstverlening, te verklaren door de aanwezige datacenters in deze gemeente.

Afbeelding 3.65 CO_2-uitstoot per sector in de gemeente Hollands Kroon (bron: Regionale Klimaatmonitor via Rijksoverheid, z.d.)

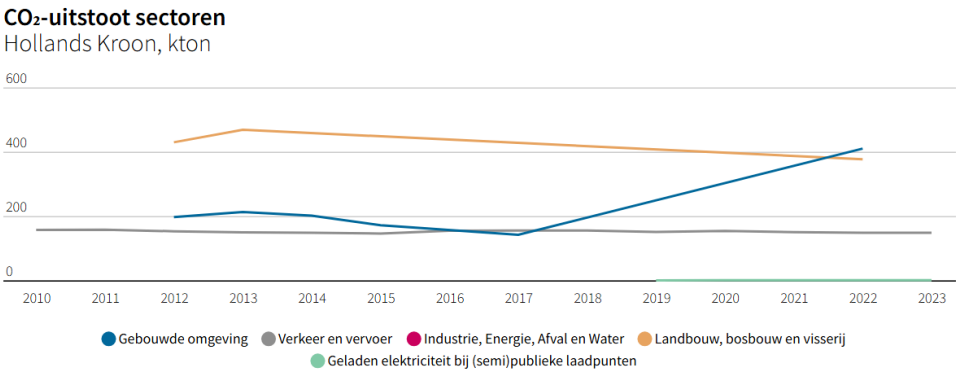

Uitstoot CO_2-equivalenten

De opwarmende impact ('Global Warming Potential', GWP) van overige broeikasgassen (andersoortige broeikasgassen dan CO_2) kan vergeleken worden met die van CO_2 door ze om te rekenen naar de equivalente hoeveelheid CO_2. Dit 'gelijktrekken' wordt gedaan omdat bijvoorbeeld de massa van 1 molecuul methaan 28 keer hoger is dan de massa van een molecuul CO_2. Één ton methaan komt dan ook overeen met 28 ton 'CO_2-equivalenten'. Voor N_2O is deze factor 265 CO_2-equivalenten (Vlaamse Milieumaatschappij, z.d.).

In de provincie Noord-Holland was de emissie van CO_2-equivalenten in 2023 1.912 kton (provincie Noord-Holland, 2025f). Voor deze waarde gelden dezelfde 4 aandachtspunten als voor de uitstoot van CO_2. De voornaamste bron van overige broeikasgassen in Noord-Holland in 2023 was de sector landbouw en landgebruik (1.050 kton CO_2-equivalenten), gevolgd door de sector industrie (490 kton CO_2-equivalenten). Met andere woorden: de sector landbouw en landgebruik is verantwoordelijk voor 55 % van de totale uitstoot van CO_2-equivalenten in provincie Noord-Holland. In deze cijfers is de uitstoot van CO_2-equivalenten uit de luchtvaart, zeevaart en Tata Steel niet meegenomen. De daadwerkelijke uitstoot van CO_2-equivalenten in Noord-Holland is hoger.

Beoordeling

Bij het geven van de beoordeling voor het aspect uitstoot broeikasgassen moeten een aantal aandachtspunten in gedachten worden gehouden:

- de beoordeling van het aspect uitstoot broeikasgassen is gebaseerd op data uit de Regionale Klimaatmonitor en de Brede Basismonitor. In deze bronnen is de uitstoot van broeikasgassen ten gevolge van Schiphol echter niet meegenomen. Wanneer Schiphol wél wordt meegenomen in de uitstoot van broeikasgassen van Noord-Holland in geheel en van de gemeente Haarlemmermeer, is de uitstoot hoger en de beoordeling negatiever;
- de elektriciteit die gebruikt wordt voor het laden van elektrische voertuigen is in de Regionale Klimaatmonitor onderdeel van het verbruik van de (sub)sectoren waar de elektriciteit via het laadpunt geladen wordt. Hierdoor valt de uitstoot van broeikasgassen van de sector verkeer en vervoer lager uit dan deze in werkelijkheid is.

De beoordeling van het aspect uitstoot broeikasgassen is 'slecht'. Uit de beschikbare data komen enkele knelpunten naar voren, zoals een hoge uitstoot van broeikasgassen in de gemeenten Hollands Kroon (landbouw en datacenters), Haarlemmermeer (datacenters en verkeer van en naar Schiphol), Velsen (industrie) en Amsterdam (woningen en datacenters). Echter kan, op basis van de aandachtspunten, gesteld worden dat de daadwerkelijke CO_2-uitstoot van provincie Noord-Holland hoger ligt.

3.1.9 Mobiliteit

Tabel 3.25 Beoordeling huidige situatie voor het thema mobiliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	redelijk
mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk

Bereikbaarheid langzaam verkeer en OV

Om de bereikbaarheid van het OV te beschrijven is gekozen voor een concrete, data-gedreven aanpak. De indicator: 'gemiddelde afstand tot een halte' geeft een goede indicatie van de bereikbaarheid van het OV binnen de provincie en ten opzichte van het landelijk gemiddelde. In de praktijk is de bereikbaarheid van het OV naast halteafstand ook afhankelijk van frequentie, betrouwbaarheid en snelheid (trein tegenover buurtbus). Voor langzaam verkeer zijn ritten tot 7,5 kilometer meegenomen om de bereikbaarheid te beoordelen. Ook tussen 7,5 kilometer en 15 kilometer kan de fiets een aantrekkelijk alternatief voor de auto zijn. Data voor langzaam verkeer tussen 7,5 kilometer en 15 kilometer is daarom ook belangrijk. De data voor langzaam verkeer tussen de 7,5 kilometer en 15 kilometer tonen een identieke trend als data voor langzaam verkeer tot 7,5 kilometer met iets lagere percentages. De beoordeling van de bereikbaarheid langzaam verkeer tot 7,5 kilometer geeft daarmee een realistisch beeld van de bereikbaarheid voor langzaam verkeer.

Bereikbaarheid OV

De gemiddelde afstand tot het OV is gedefinieerd als de afstand tot trein, tram, bus, metro of veerboot via het fietsnetwerk (provincie Noord-Holland, z.d.m.). Landelijk bedraagt deze gemiddelde afstand 0,4 kilometer (provincie Noord-Holland, z.d.m.). Hierbij is gekeken naar de meest actuele data van 1 januari 2023. De provincie Noord-Holland scoort hier iets beter op, met een provinciaal gemiddelde van 0,3 kilometer.

Een kanttekening hierbij is dat er door de provincie grote verschillen zitten in deze afstand. Rondom de grotere steden en gemeentes (Amsterdam, Alkmaar, Hoorn, Haarlem, Purmerend) is te zien dat de gemiddelde afstand tot openbaar vervoer 0,3 en voor Diemen zelfs 0,2 kilometer bedraagt.

Voor de gemeentes in de Kop van Noord-Holland is dit beeld anders. Gemeenten als Hollands Kroon en Koggenland hebben een gemiddelde afstand van respectievelijk 0,6 en 0,9 kilometer. Ook de omliggende gemeentes zitten met 0,4 of 0,5 kilometer op of net boven het landelijk gemiddelde. De data laat zien dat het openbaar vervoer op Texel een aandachtspunt is. Met een gemiddelde afstand tot een OV-halte van 2,3 kilometer scoort deze gemeente ver onder het provinciaal gemiddelde. Deze beoordeling ligt echter genuanceerder. Op Texel rijdt de Texelhopper, een busdienst met reserveringssysteem en ongeveer 200 virtuele haltes. Deze service is niet meegenomen in de data, maar heeft een hoge dekkingsgraad op het eiland. De afstand tot OV-haltes is daarmee in de praktijk lager op Texel (Texelhopper, z.d.).

Afbeelding 3.66 visualiseert op gemeenteniveau de afstand tot OV-haltes.

Afbeelding 3.66 Afstand tot OV op gemeenteniveau (Provincie Noord-Holland, z.d.m.)

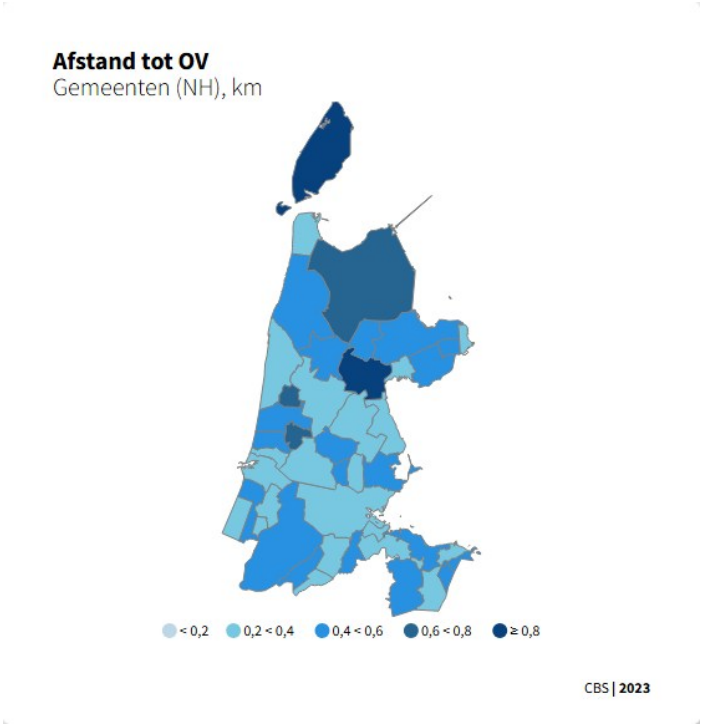

Bereikbaarheid langzaam verkeer

In 2023 werd in de provincie Noord-Holland 69 % van alle ritten tot 7,5 kilometer te voet of te fiets afgelegd. Covid-19 buiten beschouwing gelaten neemt dit aandeel langzaam toe (2018 en 2019 maakte slechts 66 % gebruik van langzaam verkeer). In vergelijking met het landelijk gemiddelde scoort de provincie Noord- Holland bovengemiddeld (Nederlands gemiddelde: 64 %) (provincie Noord-Holland, z.d.n.). Dit geldt voor 2023, maar ook in de voorafgaande jaren scoort provincie Noord-Holland consequent beter dan het landelijk gemiddelde.

De 69 % bewegingen met langzaam verkeer is onderverdeeld in 38 % van de ritten met de fiets en 30 % van de ritten te voet (afrondingsverschillen verklaren dat dit niet exact optelt). Het fietsklimaat, wat wil zeggen de totaalscore van de ervaring van fietsers, inrichting fietsnetwerk, omrijdfactor, voorrangssituaties, wordt net als het landelijk gemiddelde beoordeeld met een score 3 uit 5 (provincie Noord-Holland, z.d.n.).

Gemiddeld gezien wordt er in de provincie Noord-Holland meer gebruik gemaakt van actieve mobiliteit en scoort daarmee overwegend goed voor de huidige situatie.

Beoordeling

Ondanks dat enkele gemeenten in het noorden van de provincie minder goed bereikbaar zijn, is de bereikbaarheid van het OV over de gehele provincie overwegend goed. Daarbij is het van belang te benadrukken dat deze kwaliteit niet gelijkmatig verdeeld is. Ook wordt de bereikbaarheid op Texel onderschat door de aanwezigheid van een buurthopper, welke niet in de data is opgenomen.

Voor het aspect bereikbaarheid langzaam verkeer is de conclusie dat de inwoners van Noord-Holland op kortere afstand bovengemiddeld vaak fietsen en lopen. Het fietsklimaat in de provincie scoort gemiddeld. Beide aspecten meegenomen is de bereikbaarheid OV en langzaam verkeer in de provincie Noord-Holland beoordeeld als ‘overwegend goed’.

Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer

De bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer wordt beoordeeld aan de hand van reistijdverhoudingen. Om dit aspect te beoordelen wordt de brede basismonitor van Noord-Holland geraadpleegd (provincie Noord- Holland, z.d.p.).

Aan de hand van reistijdverhoudingen op de provinciale wegen in de provincie wordt dit aspect beoordeeld. Het provinciale wegennet in de provincie Noord-Holland is weergegeven in afbeelding 3.67. De grijs gearceerde lijnen geven het rijkswegennet weer, welke voor deze analyse buiten beschouwing zijn gelaten. Elke provinciale weg is met een andere kleur weergegeven in de afbeelding.

Afbeelding 3.67 Provinciale wegen in provincie Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2024e)

Wegen worden als ‘goed’ beoordeeld wanneer de reistijd in de spits minder dan 1,5 keer zo lang is als buiten de spits. Een verhouding tussen 1,5 en 2 geldt als ‘matig’, en boven de 2 als ‘slecht’. De laatste jaren laten een negatieve trend zien in de bereikbaarheid. In 2024 werd 90,6 % van de provinciale wegen beoordeeld als goed, 7,5 % als matig en 1,9 % als slecht.

In 2023 was het percentage wegen met de beoordeling slecht namelijk 0,4 % en in 2022 zelfs 0,2 %. Ook het percentage wegen met score matig nam toe (2023: 6,2 %, 2022: 3,8 %). De verwachting is dat in de praktijk de bereikbaarheid nog lager ligt, omdat de gemeente Amsterdam niet is meegenomen in deze data, maar wel behoort tot hoog-stedelijk gebied met veel vertragingen in de spits. Dit is een belangrijke kanttekening bij de interpretatie van de cijfers en de beoordeling van het aspect bereikbaarheid van de provincie. De stroomwegen in Amsterdam en de ring Amsterdam kennen een drukke spits. Ook voor andere stedelijke gebieden als Haarlem en Alkmaar is een matige bereikbaarheid in en rond de stad te verwachten. Door deze nuance mee te nemen wordt geconcludeerd dat op basis van alleen de provinciale wegen, de verkeersdrukte in de hele gehele provincie wordt onderschat.

Tussen de regio’s zijn de verschillen ook zichtbaar. In het noordelijk deel van de provincie (Kop van Noord Holland en Westfriesland) is de bereikbaarheid met de auto aanzienlijk beter dan in de meer stedelijke gebieden.

Hier is te zien dat bijna alle tot alle wegvakken (98,9 % voor de Kop van Noord-Holland en 100 % voor Westfriesland) een score ‘goed’ krijgen voor doorstroming (provincie Noord-Holland, z.d.p). In Alkmaar en de Zaanstreek, Twee stedelijke gebieden, ligt de bereikbaarheidsscore lager (86,1 % en 77,6 % provinciale wegen scoren ‘goed’ volgens de cijfers van 2024). Deze bevinding is weergegeven in afbeelding 3.68.

Afbeelding 3.68 Aandeel provinciale wegvakken met een goede reistijdverhouding (Provincie Noord-Holland, z.d.p)

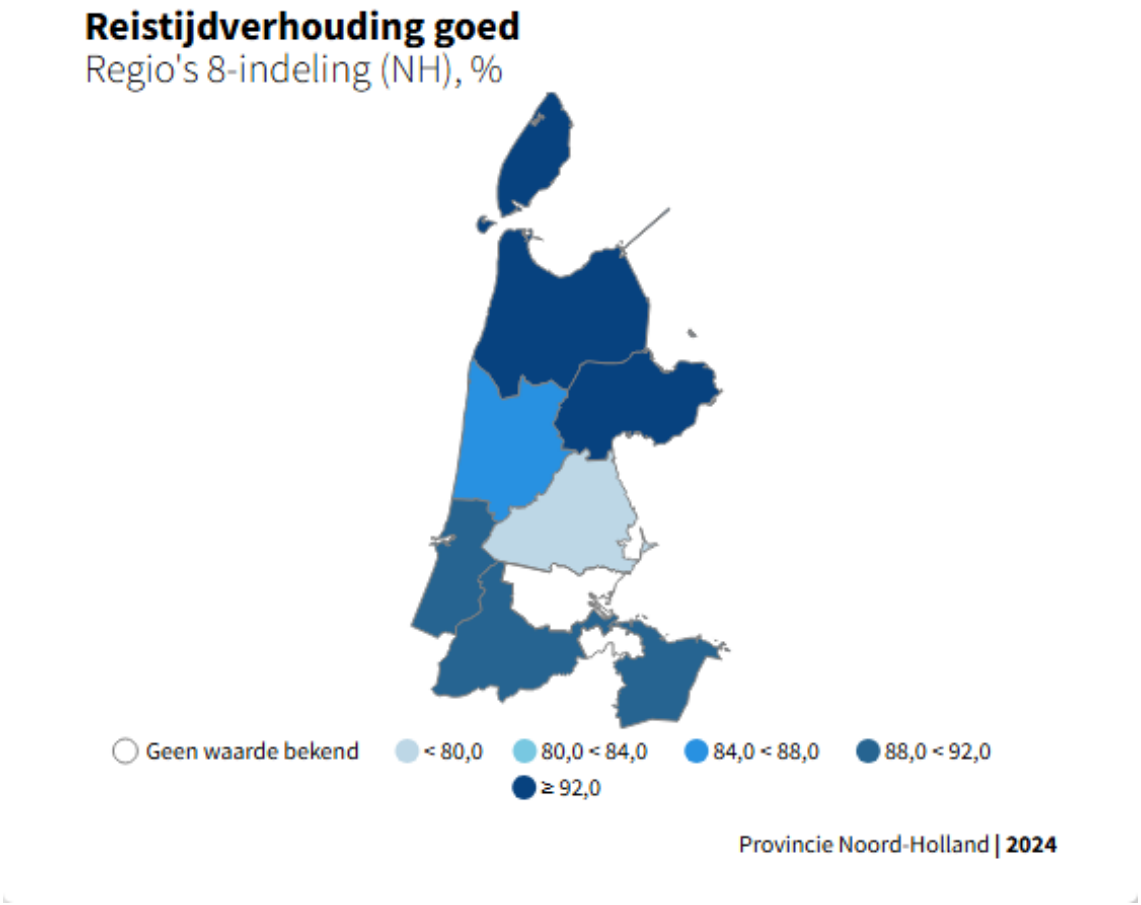

Ingezoomd op wegniveau zijn dezelfde patronen te zien, zoals te zien in de beoordeling van de doorstroming wegverkeer uit het iNHi in afbeelding 3.69. Wegen rondom de steden (N247 vanuit Amsterdam Noord, N242 bij Alkmaar, N203 bij Krommenie-Assendelft) hebben een slechtere doorstroming dan de wegen in de noordelijke regio’s. Ook laat de investeringsstrategie voor Noord-Hollandse infrastructuur zien dat 5 van de 12 wegen met de grootste vertragingsfactor in Zaanstreek-Waterland liggen. Dit komt overeen met het lage percentage goede reistijdverhouding in deze regio (provincie Noord-Holland, 2024e, provincie Noord-Holland, z.d.p).

Afbeelding 3.69 Doorstroming wegverkeer, aandachtspunten (provincie Noord-Holland 2024e)

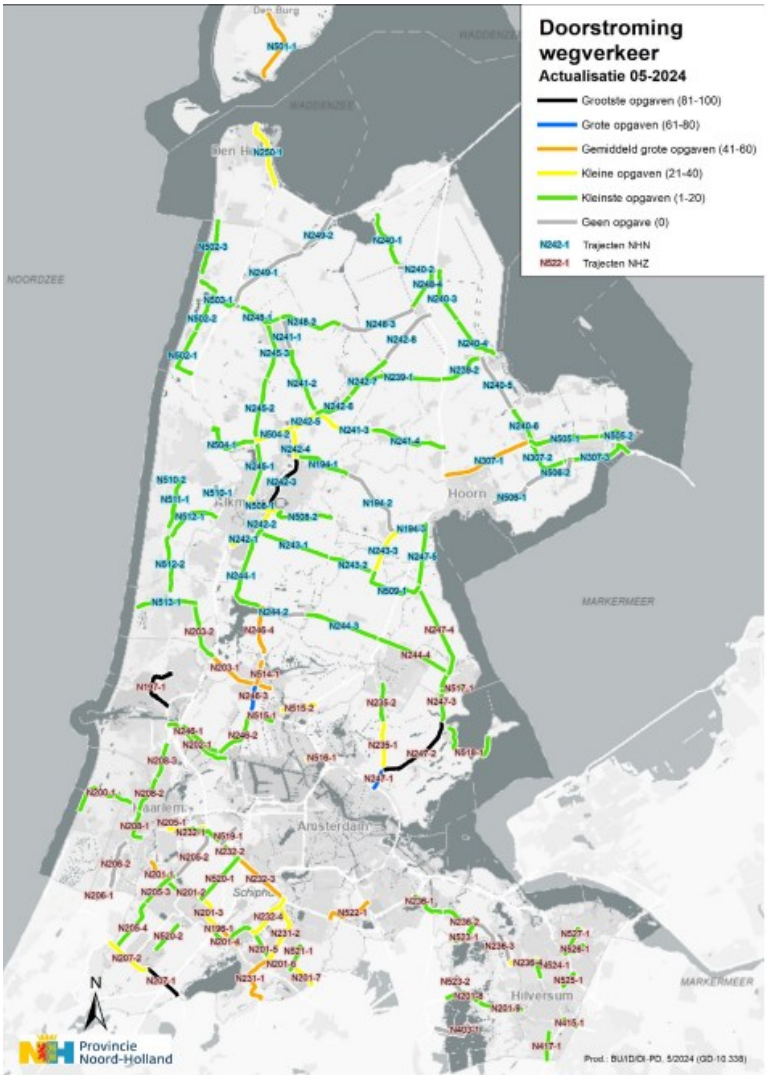

Beoordeling

Het merendeel van de provinciale wegen is goed bereikbaar met reistijdverhoudingen onder de 1,5. Door de mindere bereikbaarheidsscore voor Alkmaar en Zaanstreek en de nuance dat stedelijke kernen en ring Amsterdam veel vertraging kennen, wordt de bereikbaarheid van de provincie als redelijk worden beschouwd. Dit beeld past bij een beoordeling 'redelijk', waarbij in de provincie, met name rondom de steden, een aantal knelpunten optreden.

Verkeersveiligheid

Voor verkeersveiligheid worden normaliter 3 type ongevallen onderscheden: dodelijke afloop, ongeval met letsel of louter materiele schade. Voor deze beoordeling worden alleen de eerste 2 categorieën beschouwd.

De provincie Noord-Holland heeft een dashboard opgesteld waarbij zowel het aantal dodelijke als het aantal ongevallen met letsel op alle wegen in de provincie worden gepresenteerd (provincie Noord-Holland, z.d.q). Om de vergelijking te maken met het landelijk gemiddelde zijn deze cijfers omgerekend naar dodelijke slachtoffers per 100.000 inwoners, wat is weergegeven in tabel 3.26. De data voor het aantal inwoners is afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2025a). Het aantal dodelijke slachtoffers en slachtoffers met letsel bedroeg voor de provincie 5.100 slachtoffers. Het Bestand Geregistreerde Ongevallen in Nederland (BRON) wijst uit dat dit ten gevolge is van 4.600 ongevallen. Per 100.000 inwoners komt dit uit op 155 ongevallen met ten minste letsel. Het landelijk gemiddelde ligt met 141 ongevallen met ten minste letsel per 100.000 inwoners lager dan de waarde voor de provincie Noord-Holland.

Tabel 3.26 Aantal dodelijke slachtoffers per 100.000 inwoners provincie Noord-Holland en Nederland

	Provincie Noord-Holland	Provincie Noord-Holland	Provincie Noord-Holland	Nederland	Nederland	Nederland
Jaar	Dodelijke slachtoffers	Aantal inwoners	Dodelijke slachtoffers per 100.000 inwoners	Dodelijke slachtoffers	Aantal inwoners	Dodelijke slachtoffers per 100.000 inwoners
2021	88	2.888.486	3,05	582	17.475.415	3,33
2022	92	2.909.827	3,16	745	17.590.672	4,24
2023	87	2.952.622	2,95	684	17.811.291	3,84
2024	80	2.976.487	2,69	675	17.942.942	3,76

De tabel laat zien dat het aantal dodelijke verkeersslachtoffers in de provincie Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde ligt. Noemenswaardig is dat vooral fietsers slachtoffer zijn van verkeersongevallen. In 2024 was voor bijna de helft van de slachtoffers (44 %) de modaliteit een fiets of e-bike. Sinds 2019 is het aantal slachtoffers op de fiets ook fors gestegen van 1.600 naar 2.267 individuen. De fietsveiligheid gaat daarmee achteruit. Kijkend naar het aantal dodelijke slachtoffers scoort de provincie Noord-Holland bovengemiddeld, maar het totaal aantal ongevallen met ten minste letsel is per 100.000 inwoners hoger ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Ondanks dat het aantal verkeersslachtoffers onder het landelijk gemiddelde ligt, wijken de jaarcijfers steeds verder af van de landelijke ambitie om het aantal verkeersslachtoffers te halveren in 2030 en te reduceren naar 0 in het jaar 2050 (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2018).

Beoordeling

Het toenemend aantal slachtoffers tegen een ambitie voor 0 verkeersslachtoffers in 2050 wijst uit dat er op het gebied van verkeersveiligheid nog knel- en verbeterpunten zijn. Het aspect verkeersveiligheid scoort daarmee 'redelijk'.

3.1.10 Ruimtelijke kwaliteit

Tabel 3.27 Beoordeling huidige situatie voor het thema ruimtelijke kwaliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	redelijk
ruimtelijke kwaliteit	landschap	matig
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	redelijk

Cultuurhistorie

Cultuurhistorie is overal in de provincie Noord-Holland aanwezig: in dorpen, steden en het landelijk gebied. Het zegt iets over de ontstaansgeschiedenis van de provincie Noord-Holland en weerspiegelt de identiteit van de provincie. Veel erfgoed is nationaal of regionaal beschermd. Het beoordelingsaspect cultuurhistorie wordt beoordeeld aan de hand van de indicatoren beschermde en erkende gebieden en objecten. Beschermd landschap, provinciaal- en rijksbeschermde stads- en dorpsgezichten, provinciale en rijksmonumenten, en UNESCO Werelderfgoed. De bronnen voor dit beoordelingsaspect zijn de kaartenatlas van de provincie Noord-Holland en de erfgoedmonitor van de RCE.

Deze bronnen zijn aangereikt door de provincie Noord-Holland en indien relevant aangevuld met een andere bron om tot een beschrijving van de huidige situatie te kunnen komen.

De erfgoedmonitor van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed brengt het rijksbeschermde gebouwde erfgoed in beeld. De monitor toont onder andere de hoeveelheid beschermde stads- en dorpsgezichten en rijksmonumenten. Ook brengt de erfgoedmonitor het UNESCO Werelderfgoed in kaart. De kaartenatlas van de provincie Noord-Holland brengt de provinciale monumenten in kaart.

Beschermd landschap

Het Beschermd landschap (voorheen 'Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)') is een beschermingsregime binnen de Omgevingsverordening NH2022 en is bedoeld om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland te beschermen. De provincie Noord-Holland heeft 32 gebieden aangewezen als 'Beschermd landschap', deze zijn weergegeven in afbeelding 3.70. Per landschap is aangegeven welke ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische of aardkundige waarden aanwezig zijn. Dit worden de 'kernkwaliteiten' van het landschap genoemd. De kernkwaliteiten van het Beschermd landschap zijn beschreven in Bijlage 7 'Kernkwaliteiten Beschermd landschap provincie Noord-Holland' in Omgevingsverordening NH2022.

In artikel 6.59 van de Omgevingsverordening NH2022 is de bescherming van het Beschermd landschap vastgelegd. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn binnen het Beschermd landschap toegestaan, mits deze de kernkwaliteiten niet aantasten. In artikel 6.59 lid 3 zijn hierop enkele uitzonderingen opgenomen: bepaalde ontwikkelingen zijn toegestaan, ook wanneer deze kunnen leiden tot aantasting van de kernkwaliteiten. Daarnaast bepaalt artikel 6.59 lid 4 dat ontwikkelingen die mogelijk leiden tot aantasting van de kernkwaliteiten kunnen worden toegestaan indien:

- er sprake is van groot openbaar belang;
- er geen reële alternatieven zijn; en
- de aantasting zoveel mogelijk wordt beperkt en de overblijvende aantasting wordt gecompenseerd.

Afbeelding 3.70 Beschermd Landschap (voorheen BPL) provincie Noord-Holland

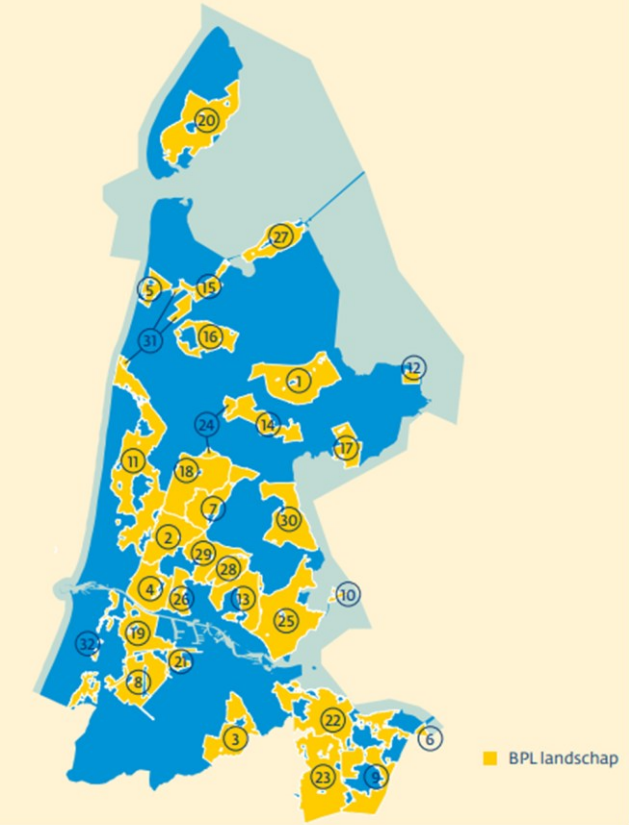

Provincie Noord-Holland kent redelijk wat gebieden die beschermd zijn vanwege hun ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische of aardkundige waarden. De kwaliteit van deze gebieden staat echter onder druk door met name nieuwe stedelijke ontwikkelingen en energie infrastructuur.

Beschermde stads- en dorpsgezichten

De provincie Noord-Holland telt 51 rijks beschermde stads- en dorpsgezichten en 1 provinciaal beschermd dorpsgezicht (zie afbeelding 3.71). Deze beschermde stads- en dorpsgezichten zijn sinds hun bescherming veelal verandert door noodzakelijke ontwikkelingen. Daarmee is de staat redelijk, verspreid zijn er enkele knelpunten.

Afbeelding 3.71 Aantal stads- en dorpsgezichten per gemeente provincie Noord-Holland. (Erfgoedmonitor RCE)

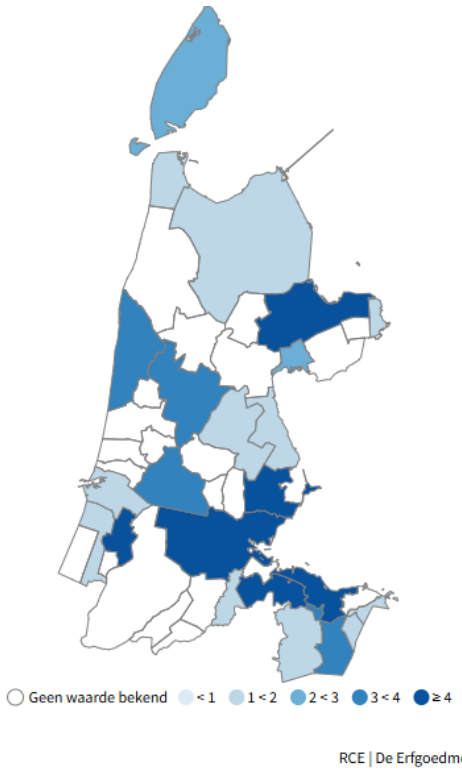

Provinciale monumenten en Rijksmonumenten

De provincie Noord-Holland telt 13.983 rijksmonumenten en 519 provinciale monumenten. De erfgoedmonitor stelt dat over het algemeen de fysieke staat van de rijksmonumenten (niet woonhuizen) in de provincie Noord-Holland met een marge van 1 tot 2 % positieve zin afwijkt ten opzichte van het percentage van de fysieke staat van rijksmonumenten in Nederland. In afbeelding 3.72 en afbeelding 3.73 is te zien dat de fysieke staat van rijksmonumenten (niet woonhuizen) in Nederland grotendeels goed is in de afgelopen 4 jaar.

De erfgoedmonitor stelt dat over het algemeen de fysieke staat van de rijksmonumenten (zijnde woonhuizen) in de provincie Noord-Holland met een marge van 1 tot 7 % in positieve zin afwijkt ten opzichte van het percentage in Nederland.

In afbeelding 3.74 en afbeelding 3.75 is te zien dat in 48 % van de gevallen de fysieke staat van rijksmonumentale woonhuizen in goede staat is in Nederland, ten opzichte van 56 % in de provincie Noord- Holland. 40 % procent van de rijksmonumentale woonhuizen is in redelijk goede staat in Nederland, ten opzichte van 33 % in de provincie Noord-Holland.

De staat van de provinciale monumenten is bij de erfgoedmonitor onbekend. Over het algemeen is de status van de rijksmonumenten overwegend goed. Lokaal zijn er wat knelpunten vanwege de geconstateerde percentages afwijking ten opzichte van het nationale beeld. De status van provinciale monumenten kan op basis van de beschikbare bronnen niet goed inzichtelijk gemaakt worden.

Afbeelding 3.72 Fysieke staat rijksmonumenten (niet woonhuizen) Noord Holland ten opzichte van Nederland (Erfgoedmonitor RCE)

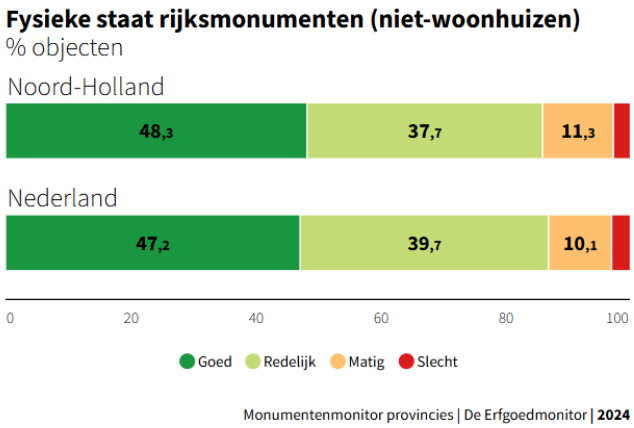

Afbeelding 3.73 Fysieke staat rijksmonumenten (niet woonhuizen) Nederland 2020-2024 (Erfgoedmonitor RCE)

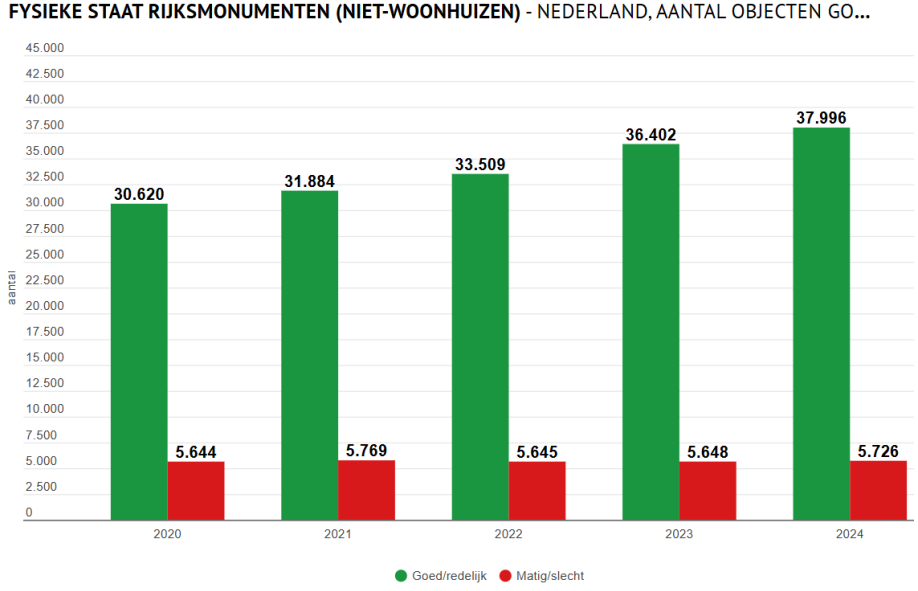

Afbeelding 3.74 Fysieke staat rijksmonumenten (zijnde woonhuizen). Erfgoedmonitor RCE

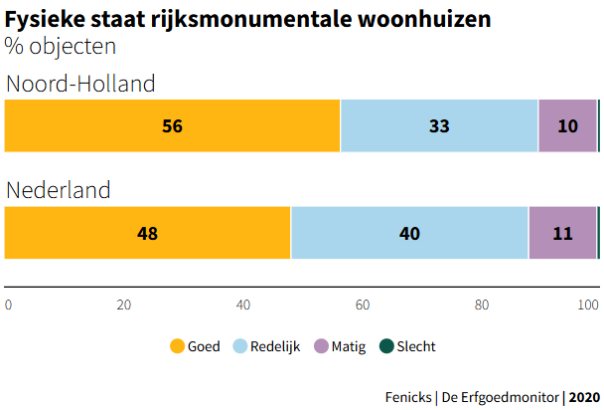

Afbeelding 3.75 Fysieke staat rijksmonumenten (zijnde woonhuizen) Nederland 2020 (Erfgoedmonitor RCE)

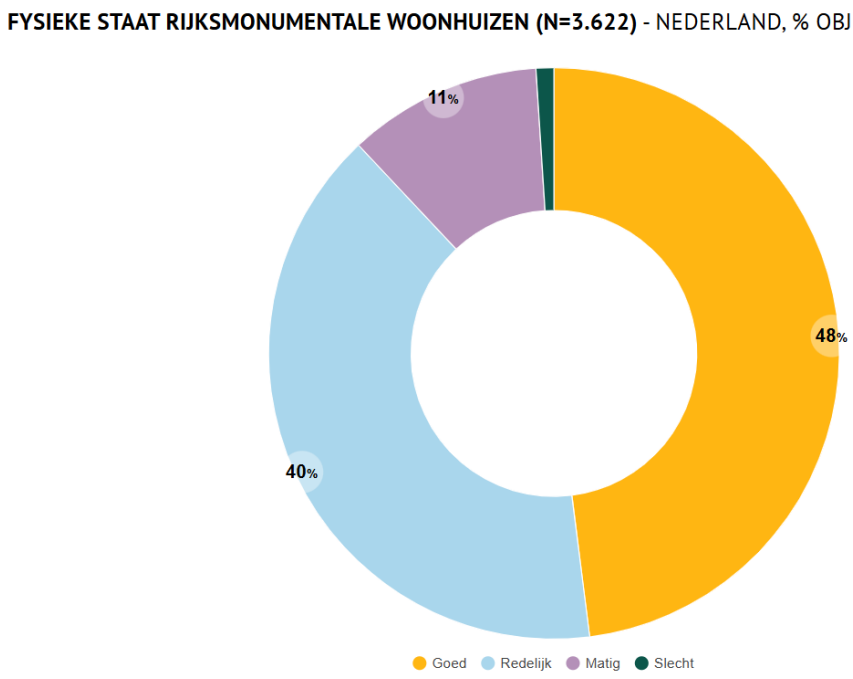

Afbeelding 3.76 Aantal rijksmonumenten per gemeente provincie Noord-Holland

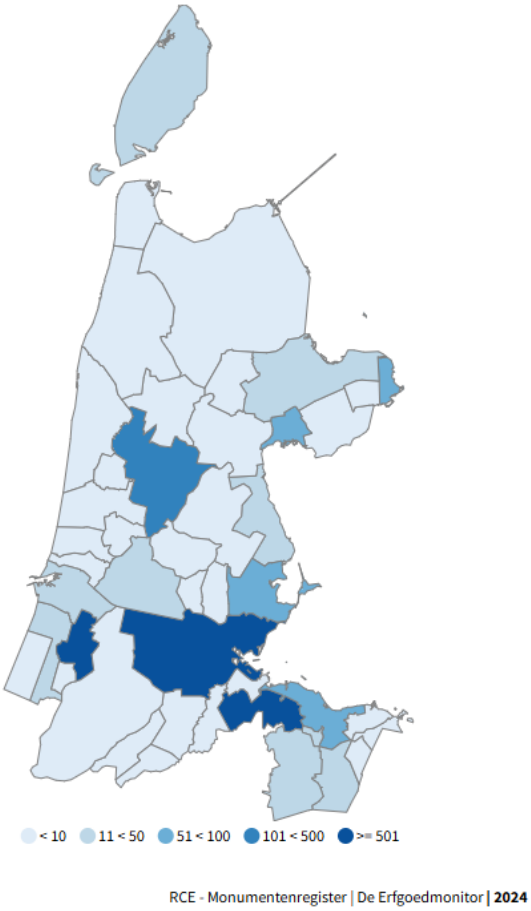

Afbeelding 3.77 Provinciale monumenten (aangegeven in het paars) (Kaartenatlas Noord-Holland)

UNESCO Werelderfgoed

De provincie Noord-Holland telt 4 UNESCO Werelderfgoed sites, te weten de Grachtengordel Amsterdam, Droogmakerij de Beemster, de Hollandse Waterlinies en de Waddenzee. De erfgoedmonitor geeft de mate van openheid weer voor Droogmakerij de Beemster en de Stelling van Amsterdam (het Noord-Hollandse gedeelte van de Hollandse Waterlinies). Van de Grachtengordel Amsterdam en de Waddenzee zijn dergelijke kaarten niet beschikbaar.

De erfgoedmonitor geeft inzicht in de ontwikkeling van de mate van openheid (één van de kernkwaliteiten van werelderfgoed de Beemster) van Droogmakerij de Beemster tussen 2013 en 2023 (zie afbeelding 3.78). Het Werelderfgoed bestaat uit 80 grids. De erfgoedmonitor is opgezet in 2013. De mate van openheid die aanwezig was in 2013 geldt als uitgangspunt (waaraan de startwaarde 100 % is toegekend) voor daaropvolgende jaren. Ten opzichte van 2013 is op 6 grids de openheid enigszins verbeterd (0,5 % tot 1,5 %). Op 3 grids is er sprake van meer dan 1,5 % verbetering van openheid ten opzichte van 2013. Op 60 grids is er sprake van een marge van 0,5 % verslechtering van openheid tot 0,5 % verbetering van openheid. Op 8 grids is er sprake van achteruitgang van openheid variërend van 0,5 % tot 1,5 %, en op 3 grids is er sprake van een achteruitgang van openheid van meer dan 1,5 % ten opzichte van 2013. Met deze informatie kan gesteld worden dat er in zekere mate sprake is van een tendens waarbij de mate van openheid van Droogmakerij de Beemster enigszins afneemt.

Afbeelding 3.78 Mate van openheid Droogmakerij de Beemster 2023 ten opzichte van 2013 (Erfgoedmonitor RCE)

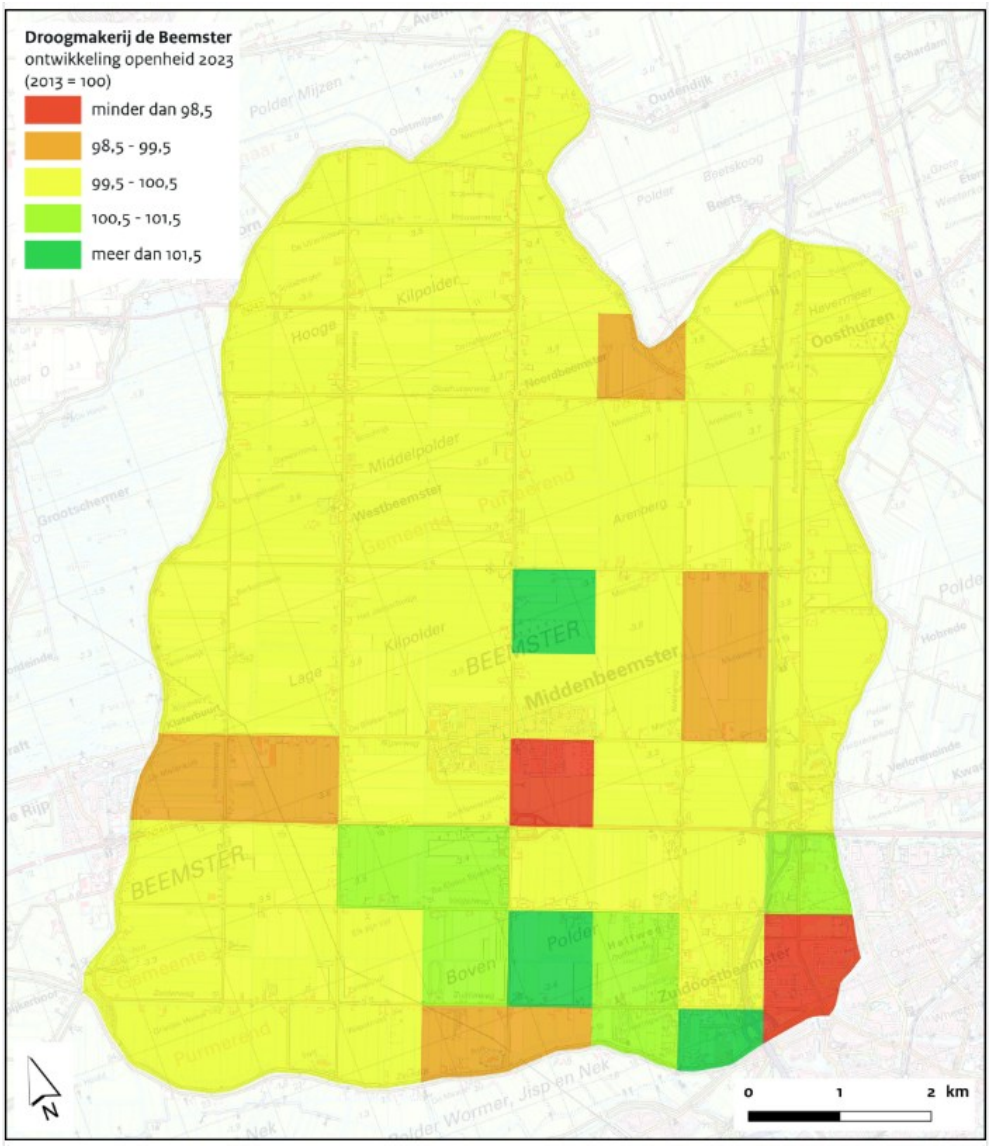

De erfgoedmonitor geeft inzicht in de ontwikkeling van de mate van openheid (één van de kernkwaliteiten van werelderfgoed Hollandse Waterlinies) van de Stelling van Amsterdam tussen 2013 en 2023 (zie afbeelding 3.79). Aan 2013 is een startwaarde van 100 % toegekend. Ten opzichte van 2013 is op 9 locaties de openheid enigszins verbeterd (meer dan 0,5 %). Op 21 locaties is er sprake van een marge van 0,5 % verslechtering van openheid tot 0,5 % verbetering van openheid. Op de overige 12 locaties is sprake van achteruitgang van openheid van meer dan 0,5 %. Met deze informatie kan gesteld worden dat er in zekere mate sprake is van een tendens waarbij de mate van openheid van de Stelling van Amsterdam enigszins afneemt.

Vanwege de ruimteclaims door onder andere de energietransitie op gebieden die binnen de begrenzing of bufferzone van UNESCO Werelderfgoed vallen bestaat er druk op het Werelderfgoed. Op basis van deze (groeiende) druk is er sprake van knelpunten op een aantal locaties in de provincie met enige impact.

Afbeelding 3.79 Mate van openheid Stelling van Amsterdam 2023 ten opzichte van 2013 (Erfgoedmonitor RCE)

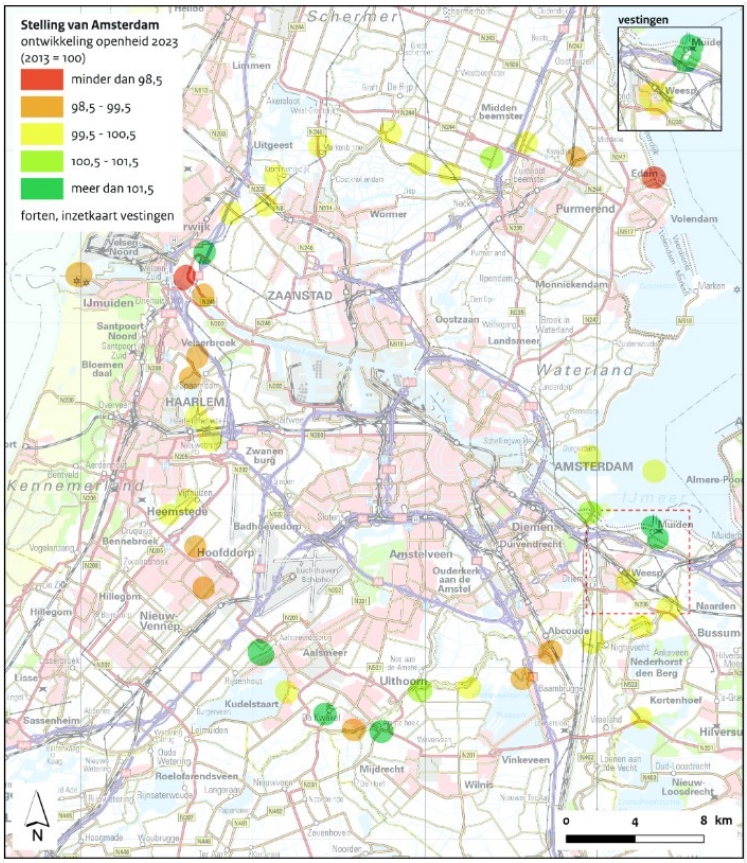

Beoordeling

De beoordeling van de huidige staat van het aspect cultuurhistorie is 'redelijk'. De status van de beschermde stads- en dorpsgezichten is redelijk, verspreid zijn er enkele knelpunten omdat deze gezichten mee veranderen met de tijd. De status van rijksmonumenten en provinciale monumenten is overwegend goed, lokaal zijn er wat knelpunten vanwege het geconstateerde percentage afwijking ten opzichte van het nationale beeld. Vanwege de groeiende druk van ruimteclaims op Beschermd landschap en op UNESCO Werelderfgoed is er sprake van redelijk wat knelpunten die op een aantal locaties in de provincie optreden en enige impact hebben, daarmee is de huidige staat redelijk. De beoordelingscriteria Beschermd Landschap en UNESCO Werelderfgoed staan meer onder druk dan de andere criteria, omdat deze meer geraakt worden door de grote ruimtelijk opgaven. Daarom wegen deze criteria zwaarder binnen het aspect cultuurhistorie.

Landschap

Landschap is het waarneembare deel van de aarde, dat wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van de factoren bodem, reliëf, water, klimaat, flora en fauna, alsmede het menselijk handelen. Het aspect landschap wordt beoordeeld aan de hand van de indicator landschappelijke waarden: gebruikswaarden en belevingswaarden. De indicatoren zijn door de provincie Noord-Holland aangeleverd, evenals de bronnen. De bronnen voor het aspect landschap zijn de kaartenatlas Noord-Holland, Leidraad Landschap en cultuurhistorie 2018 en beschrijvingen van de Beschermde landschappen.

De Monitor Landschap 2023 geeft de mate van openheid weer van de provincie Noord-Holland. De kaart geeft weer hoeveel hectare je kunt overzien vanuit een bepaalde plek. Deze kaart geeft daarmee een goede weergave van de aanwezige belevingswaarden in de provincie Noord-Holland in 2022 (zie afbeelding 3.80 en afbeelding 3.81). Wanneer de kaartlagen uit 2017 en 2022 met elkaar worden vergeleken valt het direct op dat er in 2022 ten opzichte van 2017 sprake is van afname van het aantal hectaren dat te overzien is, hiermee zijn er redelijk wat knelpunten.

Afbeelding 3.80 Openheidsweergave aantal hectaren 2022 (Monitor landschap 2023)

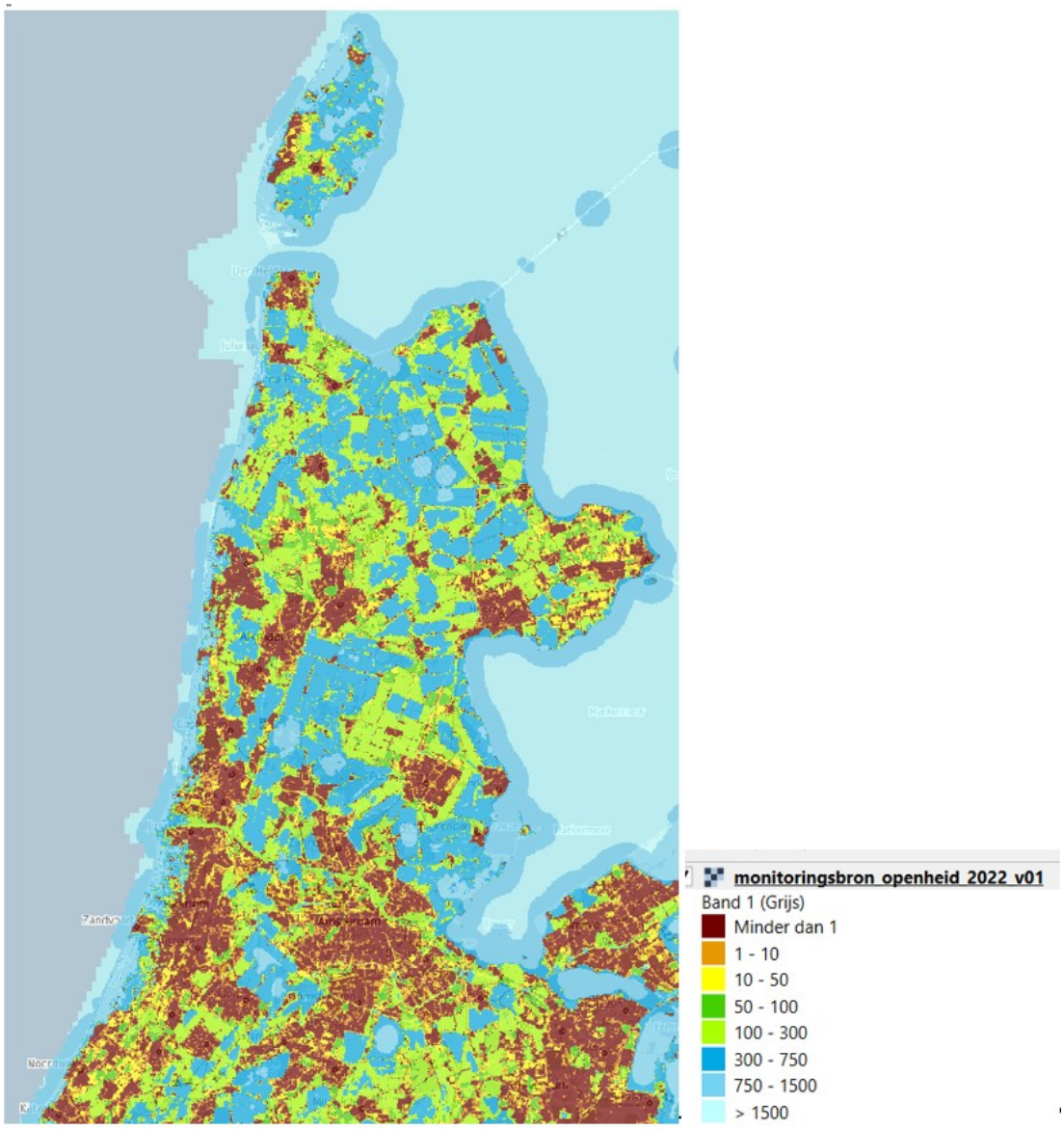

Afbeelding 3.81 Openheidsweergave aantal hectaren 2017 (Monitor landschap 2023)

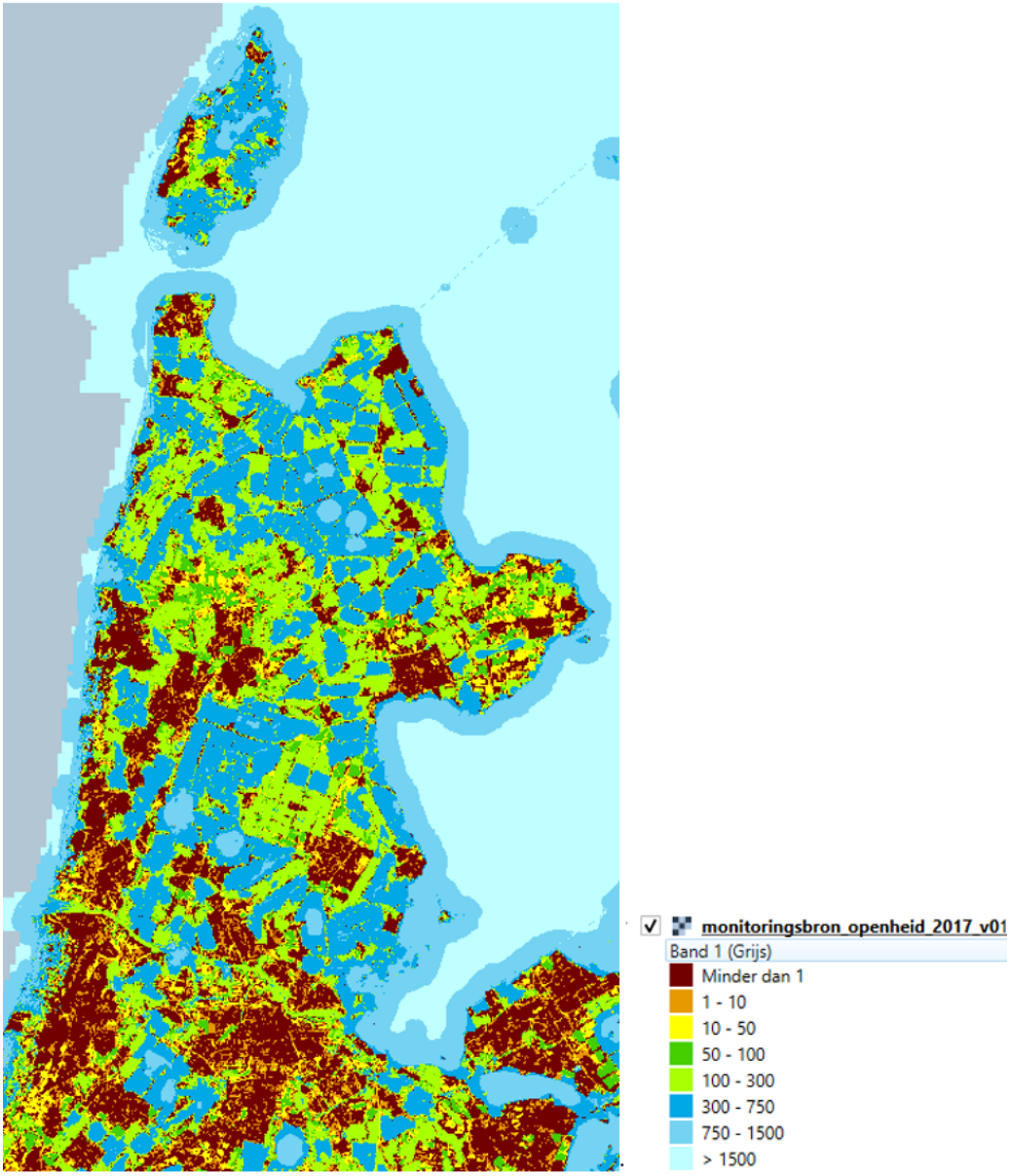

Beoordeling

Het aspect landschap wordt als 'matig' beoordeeld. Er is sprake van afname van de belevingswaarden aan de hand van de monitor landschap. Er zijn redelijk wat knelpunten op redelijk veel locaties met redelijk veel impact.

Archeologie

Het aspect archeologie wordt beoordeeld aan de hand van de indicatoren archeologische monumenten en archeologische (verwachtings-)waarden zoals opgenomen in gemeentelijke omgevingsbeleidskaarten. De bronnen voor het aspect archeologie zijn de Kaartenatlas Noord- Holland en de beschrijving archeologisch belang. Deze bronnen zijn aangereikt door de provincie Noord-Holland en indien relevant aangevuld om tot een beschrijving van de huidige situatie te kunnen komen. De erfgoedmonitor brengt onder andere de hoeveelheid (archeologische) rijks- en provinciale monumenten en archeologische waardevolle terreinen met hun functies en spreiding over de provincie Noord-Holland in beeld. Ook is de staat van onderhoud van (archeologische) monumenten in de provincie Noord-Holland gemonitord.

De provincie Noord Holland telt 70 archeologische rijksmonumenten (zie afbeelding 3.82) en 7 provinciale archeologische monumenten. Deze rijksmonumenten en provinciale monumenten zijn van regionaal en nationaal belang en worden door de desbetreffende gemeente en/of het rijk beschermd. De meeste archeologische monumenten in de provincie Noord-Holland betreffen nederzettingen. Ook telt de provincie Noord-Holland 10 archeologische gebieden met een bovengemeentelijk belang (zie afbeelding 3.85) waar de provincie de gemeenten 'informeert en inspireert' inzake archeologische fenomenen en structuren, met als doel die op een zo goed mogelijke wijze in het gemeentelijk omgevingsbeleid te verankeren.

De archeologische monumenten en waardevolle (vindplaatsen) bevinden zich na vele decennia, soms zelfs eeuwen, logischerwijs niet meer in hun originele staat. Voor dit aspect zijn de archeologische monumenten en archeologische waarden slechts beperkt aangetast.

Afbeelding 3.82 Aantal archeologische rijksmonumenten provincie Noord-Holland. Erfgoedmonitor (RCE)

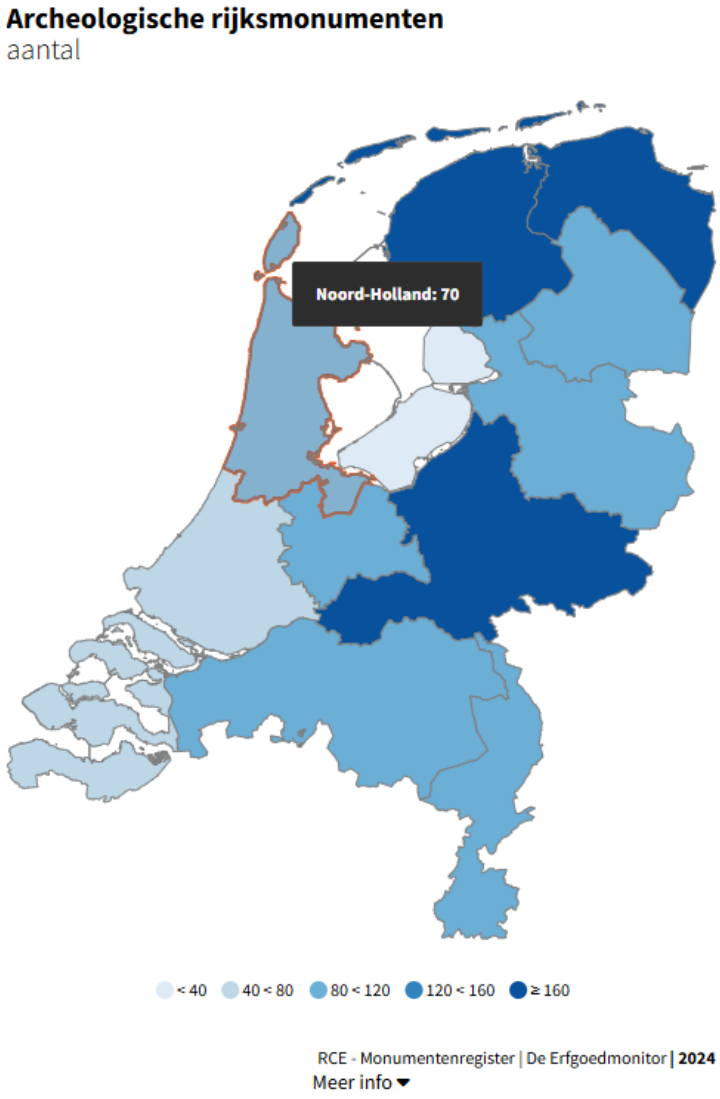

Afbeelding 3.83 Aantal terreinen met archeologische waarden. Erfgoedmonitor (RCE)

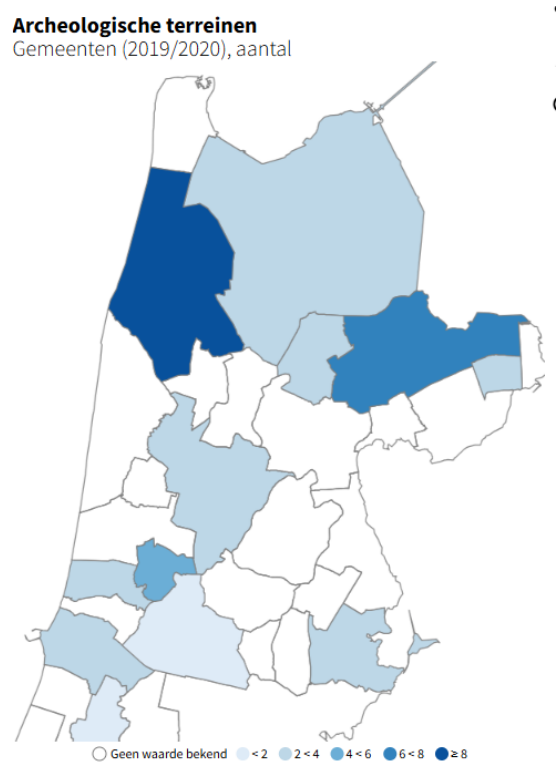

Afbeelding 3.84 Archeologische gebieden van belang provincie Noord-Holland (Bijlage: Beschrijving archeologisch belang 10 gebieden | Provincie Noord-Holland)

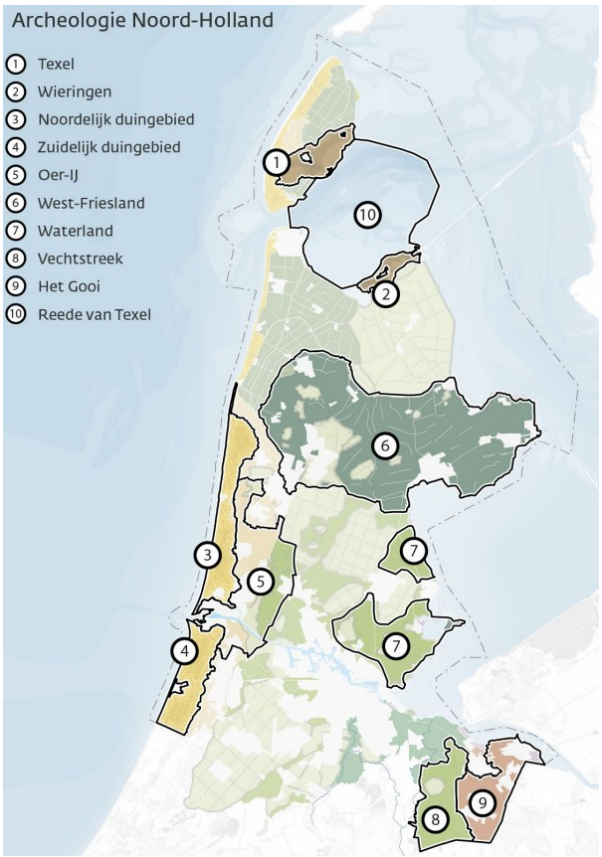

Beoordeling

De huidige situatie ten aanzien van het criterium archeologische monumenten en archeologische waarden is beoordeeld als 'redelijk'. Verspreid zijn er enkele knelpunten op een aantal locaties met redelijk wat impact.

3.2 Samenvatting huidige staat

In onderstaande tabel is het beoordelingskader weergegeven met daarbij de samenvatting van de beoordeling van de huidige staat.

Tabel 3.28 Beoordelingskader met beoordeling van de huidige staat

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	slecht
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	redelijk
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	matig
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	matig
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	beschikbaarheid van water	redelijk
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	slecht
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	matig
ruimtegebruik	economie	omvang economie	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	werkgelegenheid	overwegend goed

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat
ruimtegebruik	economie	circulaire economie	redelijk
ruimtegebruik	economie	duurzame landbouw	redelijk
ruimtegebruik	economie	digitale infrastructuur	overwegend goed
ruimtegebruik	wonen	woningaanbod	slecht
ruimtegebruik	wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	redelijk
netwerken	energietransitie	energieverbruik	slecht
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	slecht
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	redelijk
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	redelijk
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	matig
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	redelijk

3.3 Gebied specifieke aandachtspunten huidige situatie

Uit de huidige situatie komen een aantal gebied specifieke aandachtspunten naar voren. Hieronder staan de gebieden (regio's, economische hotspots of gemeenten) opgesomd waar knelpunten gelden:

- Amstelland en Meerlanden:
  - stikstofconcentratie hoog;
  - grenswaarden voor geluid worden overschreden;
  - hoog risico op wateroverlast door een combinatie van bodemdaling, diepe polders en afname drooglegging en kwel;
  - knelpunten in de beschikbaarheid van oppervlaktewater;
- gemeente Amsterdam:
  - hoge concentraties stikstofdioxide door verkeer;
  - hoge concentraties fijnstof (PM2,5) door verkeer en industrie;
  - hoge geluidsbelasting door industrie (Zamenhofstraat);
  - hoog risico op een angststoornis of depressie;
  - veel eenzaamheid en weinig sociale cohesie;
  - hoge lichtbelasting;
  - hoogste aandeel landoppervlak binnen de risicocontour PNH;
  - risico op wateroverlast door verstedelijking in een kwetsbaar gebied;
  - veel bekende verontreinigingen;
  - 65 % van de gemeente ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar);
  - een relatief hoog stedelijk hitte eiland effect en weinig groen-blauw oppervlak;
- Waterland:
  - hoog risico op wateroverlast door een combinatie van bodemdaling, diepe polders en afname drooglegging en kwel;
  - voldoet niet aan de normen voor waterveiligheid, de overstromingskans ligt tussen 1/30 en 1/300 jaar;
  - 66 % van de regio ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar);
  - slechte ecologische kwaliteit van oppervlaktewater;
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit;

- Gooi en Vechtstreek:
  - hoog risico op wateroverlast door een combinatie van bodemdaling, diepe polders en afname drooglegging en kwel;
  - voldoet niet aan de normen voor waterveiligheid, de overstromingskans ligt tussen 1/30 en 1/300 jaar;
  - veel bekende stortplaatsen;
- Zaanstad:
  - fijnstof (PM10) op kruispunt N8 - N203, fijnstof (PM2,5) op kruispunt N8 - N203. Voor dit kruispunt geldt dat mogelijk sprake is van een modelmatige overschatting. Dit is bekend bij het RIVM;
  - geurhinder door wegverkeer is hoog in Zaanstad;
  - hoog risico op angststoornis of depressie;
  - hoog percentage personen met één of meer lichamelijke aandoeningen;
  - matige bereikbaarheid wegverkeer;
  - veel bekende verontreinigingen;
  - 57 % van de gemeente ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar);
  - slechte ecologische kwaliteit van oppervlaktewater;
- IJmond:
  - geen data over energieverbruik in regio IJmond en gemeente Velsen. Geen data over CO_2-uitstoot of uitstoot van andere broeikasgassen in gemeente Velsen;
  - hoge concentratie PM10 in regio IJmond;
  - hoge concentratie PM2,5 in regio IJmond;
  - grenswaarden voor geluid worden overschreden;
  - hoog percentage personen dat ernstige geurhinder ervaart in Velsen en Beverwijk;
  - hoog percentage personen dat ernstige geurhinder ervaart door wegverkeer;
  - veel bekende verontreinigingen;
- regio Alkmaar:
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit;
- West Friesland:
  - voldoet niet aan de normen voor waterveiligheid, de overstromingskans ligt tussen 1/30 en 1/300 jaar;
  - 66 % van de regio ervaart significante bodemdaling (>2 mm/jaar), met name de gemeente Medemblik;
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit;
- Kop van Noord-Holland:
  - bereikbaarheid van OV is matig door relatief lange gemiddelde afstand tot OV haltes afstand tot basisschool het grootst in PNH;
  - onvoldoende afvoer- en bergingscapaciteit;
- Texel:
  - bereikbaarheid van OV is slecht door relatief lange gemiddelde afstand tot OV haltes (2,3 kilometer);
  - geen wateraanvoer mogelijk, dus risico op verdroging;
- Koggenland:
  - De afstand tot een OV halte is gemiddeld 3 keer hoger dan het provinciaal gemiddelde (0,9 kilometer ten opzichte van 0,3 kilometer gemiddeld). De OV bereikbaarheid is hiermee slecht.

4

REFERENTIESITUATIE

De referentiesituatie is de situatie die tot en met 2050 zou ontstaan als gevolg van het voortzetten van het huidige beleid en de autonome ontwikkelingen in provincie Noord-Holland. Autonome ontwikkelingen zijn ontwikkelingen die zich ook zouden voordoen als de omgevingsvisie niet wordt gerealiseerd.

Hierbij is onderscheid gemaakt tussen:
- generieke autonome ontwikkelingen afkomstig van buitenaf: algemene trends en ontwikkelingen zoals klimaatverandering of vergrijzing die provincie Noord-Holland als het ware overkomen en waarop de provincie niet of nauwelijks invloed heeft (paragraaf 4.1);
- autonoom omgevingsbeleid: voortzetting van het huidige (sectorale) beleid en autonome ontwikkelingen. In de autonome ontwikkeling worden in het OER alleen projecten meegenomen die al concreet zijn, zoals vastgestelde of ontwerp projectbesluiten, omgevingsvisies, omgevingsplannen en omgevingsvergunningen (paragraaf 4.2). Voor de voortzetting van het huidige (sectorale) beleid wordt alleen gekeken naar beleid tot en met 2025. Dit jaartal is gekozen als grens, omdat dit jaartal het startpunt vormt voor de actualisatie van de omgevingsvisie. Documenten die zijn opgesteld in het voortraject van het actualiseren van de omgevingsvisie, zoals de NRD, zijn niet meegenomen. Ook vastgestelde documenten waarop de geactualiseerde omgevingsvisie van toepassing is, zoals de Energievisie, zijn niet meegenomen.

4.1 Generieke autonome ontwikkelingen

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de autonome ontwikkelingen voor provincie Noord-Holland volgens het DESTEP-model. Dit staat voor demografische, economische, sociaal-culturele, technologische, ecologische en politiek-institutionele ontwikkelingen. Tabel 4.1 toont welke autonome ontwikkelingen bij elk van de 6 DESTEP-categorieën worden besproken in dit hoofdstuk. Ecologische ontwikkelingen verwijzen naar veranderingen in het milieu en ecologische systemen zoals de bescherming van de biodiversiteit en klimatologische invloeden. ‘Gezonde leefomgeving’ heeft geen direct effect op ecologische systemen maar houdt hier wel verband mee. Bovendien is deze autonome ontwikkeling het best passend onder de DESTEP-categorie ecologische ontwikkelingen.

Tabel 4.1 Autonome ontwikkelingen per DESTEP-categorie

DESTEP-categorie	Bijbehorende autonome ontwikkelingen
demografische ontwikkelingen	aantal inwoners
demografische ontwikkelingen	leeftijdsopbouw bevolking
demografische ontwikkelingen	aantal huishoudens
demografische ontwikkelingen	huishoudensgrootte
economische ontwikkelingen	sectoren en arbeidsplaatsen
economische ontwikkelingen	innovatie
economische ontwikkelingen	economische hotspots in Noord-Holland

DESTEP-categorie	Bijbehorende autonome ontwikkelingen
sociaal-culturele ontwikkelingen	extramuralisering
sociaal-culturele ontwikkelingen	individualisering
technologische ontwikkelingen	mobiliteitstransitie
technologische ontwikkelingen	energietransitie
technologische ontwikkelingen	digitalisering/artificial intelligence (AI)
ecologische ontwikkelingen	neerslag (als onderdeel van klimaatverandering)
ecologische ontwikkelingen	temperatuur (als onderdeel van klimaatverandering)
ecologische ontwikkelingen	droogte (als onderdeel van klimaatverandering)
ecologische ontwikkelingen	zeespiegelstijging (als onderdeel van klimaatverandering)
ecologische ontwikkelingen	biodiversiteit
ecologische ontwikkelingen	gezonde leefomgeving
politiek-institutionele ontwikkelingen	rol van de overheid
politiek-institutionele ontwikkelingen	participatie

4.1.1 Demografische ontwikkelingen

Aantal inwoners

Tussen 2025 en 2050 groeit de bevolking van de provincie Noord-Holland van 3.016.300 naar 3.517.600 inwoners (CBS, 2023b). Relatief gezien kent de provincie Noord-Holland een grotere groei in het aantal inwoners (16,6 %) dan Nederland als geheel (9,17 %). De groei in het aantal inwoners wordt met name veroorzaakt door een groei in het aantal inwoners in gemeenten in het zuiden van provincie Noord-Holland. Zo groeit het inwonertal van Aalsmeer, Amstelveen, Uithoorn, Blaricum, Diemen, Haarlem, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Zaanstad en Zandvoort (provincie Noord-Holland, 2024f).

Tabel 4.2 Regionale prognose aantal inwoners 2025-2050 (Bron: CBS, 2023b)

Periode	Provincie Noord-Holland	Nederland
2025	3.016.300	17.980.500
2050	3.517.600	19.630.000

Leeftijdsopbouw bevolking

Een groot deel van de huidige bevolking in Noord-Holland is momenteel tussen de 25 - 39 en 50 - 59 jaar. Richting 2050 neemt de absolute bevolking in elke leeftijdsklasse toe. De grootste toename treedt op in de leeftijdsklassen 75+ers en de groep 35-49-jarigen.

In 2021 zijn 530.000 Noord-Hollanders ouder dan 65 jaar, in 2040 is dit aantal gestegen naar 780.000 (provincie Noord-Holland, 2024f). Extra buitenlandse migratie zal in de toekomst zorgen voor meer groei bij de jongere bevolkingsgroepen (CBS, 2024b). Daarnaast zal door de vergrijzing het aantal ouderen in Noord-Holland toenemen in 2050 (zie afbeelding 4.1).

Afbeelding 4.1 Bevolkingspiramide Noord-Holland in 2024 en in 2050 (bron: provincie Noord-Holland, 2024f)

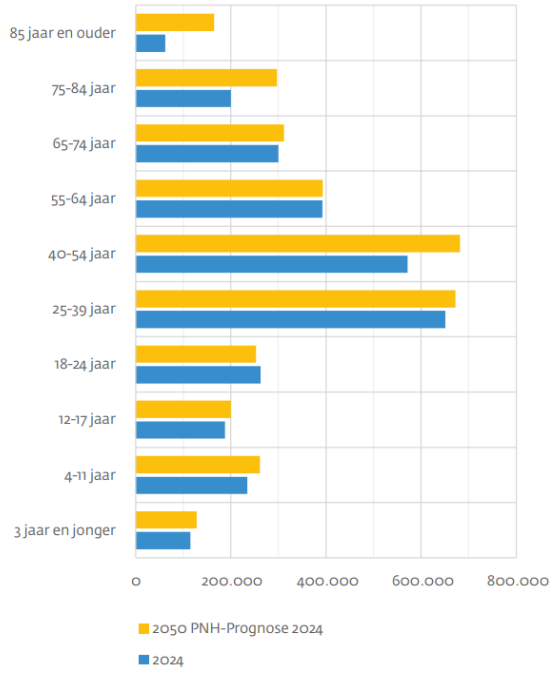

Aantal huishoudens

Het aantal huishoudens in Noord-Holland neemt richting 2050 toe met 275.000 (ten opzichte van 2024). Deze toename zit voornamelijk in de groep van één of tweepersoonshuishoudens in de leeftijdscategorie ≥65 jaar (provincie Noord-Holland, 2024f). De toename van gezinnen met kinderen bestaat volledig uit inwoners met een migratieachtergrond: Turks, Marokkaans, Surinaams en Antilliaans van de tweede generatie en groepen uit westerse en niet-westerse landen (bron: CBS, 2019). Deze toename en andere ontwikkelingen in huishoudens zijn terug te vinden in afbeelding 4.2.

Afbeelding 4.2 Huishoudensontwikkeling naar type in 2024 en in 2050 (bron: Provincie Noord-Holland, 2024f)

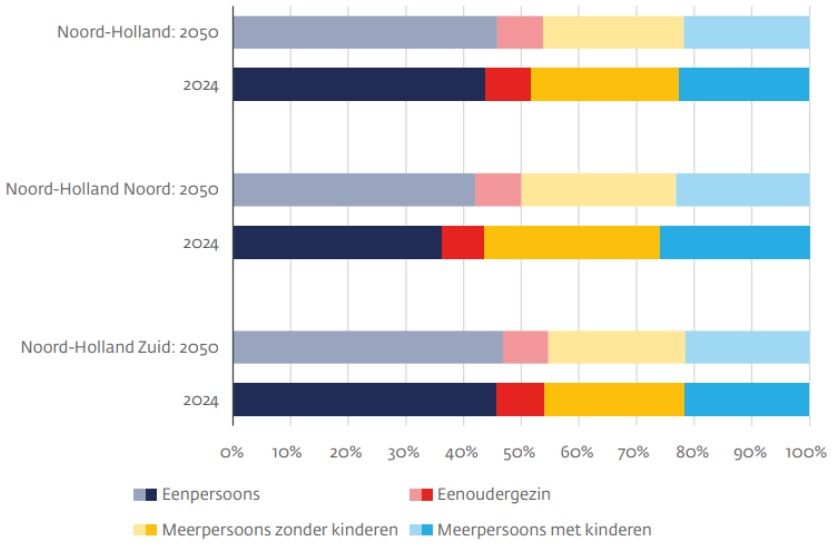

Huishoudensgrootte

In tabel 4.3 is te zien dat de gemiddelde huishoudensgrootte in de periode 2025 - 2050 langzaam afneemt. Dit komt overeen met het beeld dat er door de vergrijzing meer één of tweepersoonshuishoudens bijkomen (Provincie Noord-Holland, 2024f).

Tabel 4.3 Gemiddelde huishoudensgrootte 2025 - 2050 provincie Noord-Holland (bron: Provincie Noord-Holland, 2024f)

Periode	Provincie Noord-Holland (aantal personen per huishouden)
2025	2,06
2050	1,99

4.1.2 Economische ontwikkelingen

Sectoren en arbeidsplaatsen

Door de toenemende vergrijzing ontstaat richting 2050 meer vacatures. Dit komt met name doordat de groep 50 - 65-jarigen die in de komende jaren de arbeidsmarkt gaat verlaten, groter is dan de jongere leeftijdsgroepen (CBS, 2024). De verwachting is dan ook dat de personeelstekorten de komende jaren aanhouden (DNB, z.d.). De verwachting is dat in de provincie Noord-Holland de volgende sectoren in de toekomst blijven groeien en de meeste banen opleveren: zorg en welzijn, cultuur, sport en recreatie, zakelijke dienstverlening, ICT, bouw en techniek (provincie Noord-Holland, 2025d). Tegelijkertijd zijn er enkele knelpunten en onzekerheden die de toekomstige groei kunnen beïnvloeden: in de eerder genoemde sectoren is sprake van een tekort aan personeel. Daarnaast speelt ook vergrijzing en de uitstroom van oudere werknemers een rol, wat betekent dat er vervanging nodig is maar de instroom tekortschiet en er is sprake van regionale verschillen waarbij het werk niet gelijk verdeeld is (UWV, 2025).

Door de vergrijzing is er meer werkgelegenheid in de sectoren: zorg en welzijn, cultuur, sport en recreatie, zakelijke dienstverlening, ICT, bouw en techniek (provincie Noord-Holland, 2025d). Door de vergrijzing is sprake van een afname in de beroepsbevolking en krapte op de arbeidsmarkt. Afbeelding 4.3 laat zien dat in Noord-Holland de groei van de potentiële beroepsbevolking langzaam afvlakt richting 2050, behalve in de regio's Zaanstad en Amstelland-Meerlanden.

Afbeelding 4.3 Ontwikkeling potentiële beroepsbevolking (15 - 75 jaar) 2021 - 2050 (bron: Provincie Noord-Holland, 2021b)

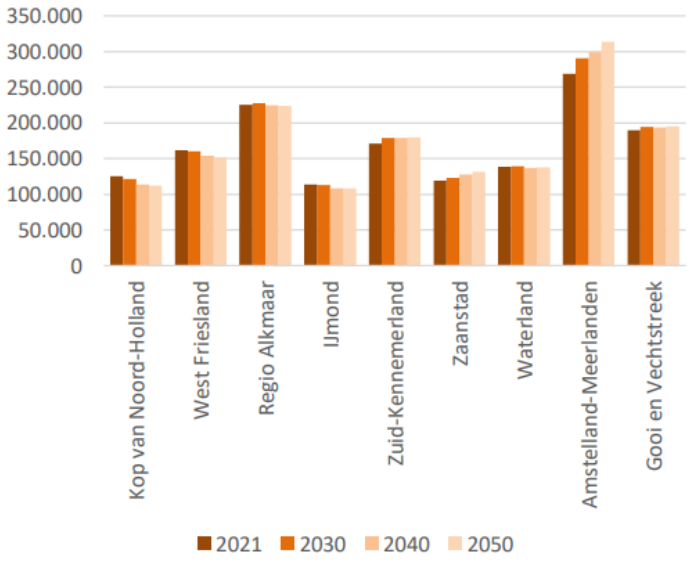

Innovatie

Door ontwikkelingen in de technologische sector vindt er een verschuiving plaats in de werkgelegenheid. Dit wordt bijvoorbeeld waargenomen bij de opkomst van artificial intelligence (AI). Een computersysteem neemt een deel van het werk over, waardoor er banen verdwijnen. Tegelijkertijd blijven werknemers belangrijk vanwege vaardigheden als planning, creativiteit, sociale interactie en organisatievermogen. Dit kan nog niet door technologie worden vervangen. Daarnaast komen er door technologie en innovatie ook banen bij. Zoals afbeelding 4.4 laat zien, heeft de provincie Noord-Holland op dit moment procentueel gezien de meeste AI-bedrijven gevestigd, ten opzichte van de rest van Nederland (CBS, 2025f).

Afbeelding 4.4 Verdeling AI-bedrijven naar provincie, 2024 (Bron: CBS, 2025f)

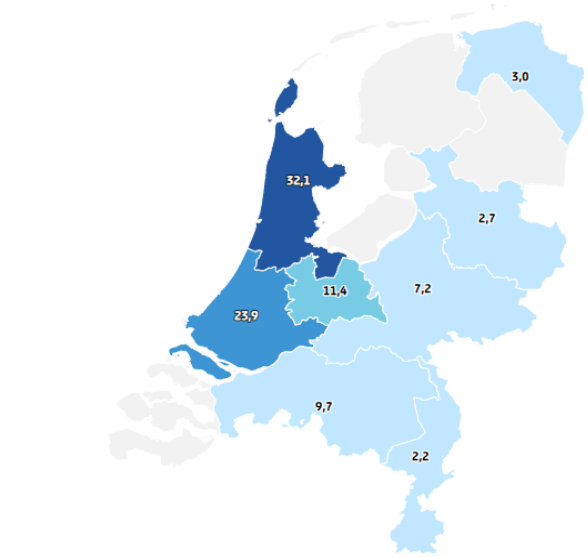

De figuur geeft de verdeling weer in procenten.

De invloed van AI en daarmee innovatie op de banenmarkt heeft verschillende gevolgen. Banen worden niet alleen vervangen, maar ook veranderd en daarmee worden nieuwe functies gecreëerd. De prognose is dat AI mogelijk geen krimp veroorzaakt in de werkgelegenheid maar eerder verschuivingen in de aard van het werk laat zien (UWV, 2025).

Technologie en innovatie kan ruimte besparen, maar anderzijds kost het onderzoek doen naar en produceren van de uitkomsten van technologie en innovatie ook fysieke ruimte (zoals kantoorruimte). Dit kan een conflict in de schaarse ruimte opleveren. Daarnaast is het een landelijk doel om in 2050 in Nederland over een circulaire economie te beschikken. Ook dit kost ruimte, variërend van een recycling hub tot de dienstensector die zich inzet voor het bereiken en uitvoeren hiervan (CBRE, 2023).

Economische hotspots in Noord-Holland

Provincie Noord-Holland kent een aantal belangrijke economische hotspots: Westpoort (gemeente Amsterdam), IJmond (gemeente Velsen, Beverwijk en Heemskerk), Schiphol-Oost (gemeente Haarlemmermeer, de Pijp (gemeente Beverwijk) en Zaandammer - en Achtersluispolder (gemeente Zaanstad) (provincie Noord-Holland, z.d.r.).

Tabel 4.4 Economische hotspots in Noord-Holland

Locatie	Economische focussector
Westpoort (gemeente Amsterdam)	havengebied is een belangrijk knooppunt voor de circulaire economie (Holland Circulair Hotspot, z.d.)
IJmond (gemeente Velsen, Beverwijk en Heemskerk)	industrie en havenactiviteiten, zoals metaalindustrie (Tata Steel), zeehavens en visserij (OVNH, z.d.)
Schiphol-Oost (gemeente Haarlemmermeer)	Schiphol Airport
De Pijp (gemeente Beverwijk)	havens, industrieterreinen en logistieke zones (gemeente Beverwijk, z.d.)
Zaandammer- en Achtersluispolder (gemeente Zaanstad)	industrie, logistiek en kade-gebonden functies (Gemeente Zaanstad, 2023a)

Zoals hiervoor genoemd is Schiphol één van de belangrijkste economische hotspots in de provincie Noord-Holland. In de luchtvaartnota 2020 - 2050 van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt dan ook beschreven dat een goed functionerende luchthaven als Schiphol met een succesvolle thuismaatschappij belangrijk is voor de Nederlandse economie en als aantrekkelijke vestigingsplaats (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2020a). Het demissionair kabinet wil dat de luchtvaart klaar is voor de toekomst, daarom moet de luchtvaart zorgen voor minder hinder en uitstoot van vervuilende stoffen. Dit sluit aan bij het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving (2024). In dit rapport wordt geanalyseerd hoe ver Nederland komt met het huidige en voorgenomen klimaat-en energiebeleid op weg naar de doelstellingen voor 2030 en verder, bijvoorbeeld de reductie van broeikasgassen en stimuleren van gebruik van hernieuwbare energie. De verwachte reductie van CO_2-uitstoot in Nederland ligt op 44 - 52 % in 2030.

Volgens de Luchtvaartnota 2020-2050 mag Schiphol op de langere termijn alleen groeien als de hinder voor omwonenden daalt en de milieubelasting (klimaat, geluid) afneemt. Tegelijkertijd is er stevige politieke en maatschappelijke druk om het aantal vluchten en overlast te beperken. Het demissionaire kabinet nam een besluit dat vanaf november 2025 het aantal vluchten wordt beperkt tot 478.000 per jaar, met maximaal 27.000 nachtvluchten. En ook dat het vliegtuiggeluid rondom Schiphol met 20 % moet verminderen. De bedoeling van die maatregel is om geluidsoverlast, milieubelasting en hinder voor omwonenden te verminderen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. 2025).

Naast Schiphol is ook Tata Steel een belangrijke economische hotspot in Noord-Holland. Het bedrijf is de economische motor voor de regio IJmond en de provincie Noord-Holland, en ook de enige staalproducent in Nederland. Echter is Tata Steel op dit moment een van de vervuilendste bedrijven van Nederland (Tata Steel, 2023). De staalfabriek is de grootste CO_2-uitstoter van het land en hierdoor verslechtert de luchtkwaliteit (RIVM, 2022), wat voor grote gezondheidsrisico's zorgt onder omwonenden (RIVM, 2023). Op dit moment zijn er nog kolen nodig voor de productie van staal, maar het is de bedoeling dat Tata Steel uiteindelijk gebruik gaat maken van een ander systeem op basis van groene waterstof om zo de uitstoot drastisch terug te schroeven (Tata Steel, 2025). Echter lopen de gesprekken rondom deze afspraken over het verkrijgen van subsidies voor het vergroenen van het bedrijf erg stroef. Op dit moment heeft Tata Steel een voorlopige afspraak kunnen maken met de overheid over het krijgen van staatssteun (2 miljard euro). Echter wordt er door een adviescommissie kritisch gekeken naar deze afspraak. Deze commissie toetst onder andere CO_2-reductie, stikstofreductie, effecten op leefomgeving en gezondheid, en toekomstbestendigheid. Volgens deze adviescommissie zijn veel details van de vergroening nog onduidelijk (Kraan, 2025). Aangezien dit een voorlopige afspraak is, blijft Tata Steel de oude kolen- en hoogovens gebruiken en blijft onduidelijk wanneer verduurzaming zal plaatsvinden.

Naast Schiphol Airport en Tata Steel is ook Circuit Zandvoort een economische driver voor de provincie Noord-Holland. In het jaar 2021 heeft de metropoolregio Amsterdam 44 miljoen euro aan additionele bestedingen van bezoekers van de Grand Prix in Zandvoort verdiend. Door de hoogte van dit bedrag wordt Circuit Zandvoort niet tot één van de belangrijkste economische sectoren gerekend. Die extra bestedingen leidden tot 244 extra banen in Zandvoort en 498 banen in de MRA-regio (van der Plicht, 2022).

Tegelijkertijd is Circuit Zandvoort omstreden op het gebied van milieu. Diverse natuur-en milieuorganisaties (Stichting Duinbehoud) waarschuwden dat de activiteiten op het circuit veel stikstofuitstoot veroorzaken, wat negatieve gevolgen heeft op de flora en fauna in het nabijgelegen Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid. Na juridische procedures is de vergunning van het circuit in 2019 alsnog verlengd tot eind 2026, wel met een plafond op de uitstoot van emissies. De vergunning legt een plafond op van 6.124 kg NO per jaar voor uitstoot van stikstofoxiden, dit is lager dan in de referentiesituatie voor de vergunning: de uitstoot werd toen op 10.750 kg NO per jaar geschat (Raad van State, 2023). Echter is besloten om na het seizoen in 2026 te stoppen met de Formule 1 in Zandvoort, hierdoor krijgt de natuur en omliggend duingebied de kans om te herstellen (Duinbehoud, 2021).

4.1.3 Sociaal-culturele ontwikkelingen

Extramuralisering

De zorgsector in zowel Nederland als Noord-Holland staat voor grote uitdagingen die voornamelijk het gevolg zijn van de toenemende vergrijzing in Nederland. Deze uitdagingen omvatten onder andere het toenemende zorggebruik, stijgende zorgkosten en de structurele arbeidskrapte. Nederland moet daarom manieren vinden om de zorg in de toekomst te kunnen organiseren en te bekostigen. Extramuralisering van de zorg kan hier een oplossing voor zijn. Dit houdt in dat de zorg en ondersteuning verleend wordt bij zorgbehoevenden thuis en minder in de zorginstellingen zelf. Op deze manier wordt de zelfredzaamheid van burgers gestimuleerd en worden de kosten van langdurige zorg verlaagd (TNO, z.d.).

Individualisering

Nederland kent een cultuur die autonomie, zelfontplooiing en persoonlijke vrijheid sterk benadrukt (UU, 2020). Nieuwe generaties hechten minder waarde aan traditionele structuren, zoals de kerk of een buurtvereniging. Ook demografische veranderingen, waaronder vergrijzing, dragen bij aan het toenemen van de individualisering. Afbeelding 4.5 laat zien dat de huishoudensgrootte in Noord-Holland in de periode 2021 - 2050 afneemt (provincie Noord-Holland, 2021b).

Afbeelding 4.5 Gemiddelde huishoudensgrootte per regio 2021 - 2050 (bron: Provincie Noord-Holland, 2021b)

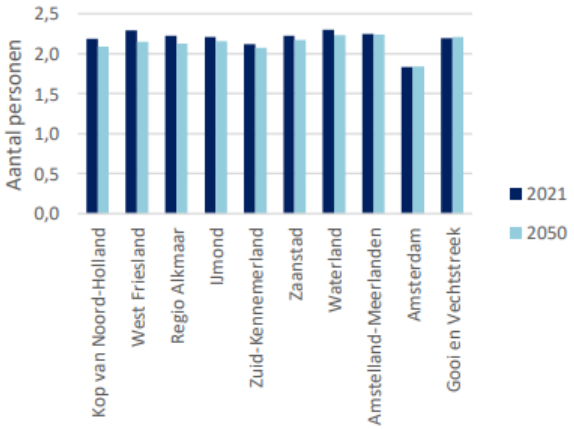

4.1.4 Technologische ontwikkelingen

Mobiliteitstransitie

De mobiliteitstransitie omvat het overstappen van klassieke vervoersmiddelen zoals de auto naar duurzamere vormen van vervoer (wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelauto's). In 2030 moeten alle nieuwe personenauto's die op de markt komen 100 % elektrisch zijn. Deze auto's rijden dan op elektriciteit uit een batterij, waterstof-brandstofcel of zonnepanelen (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, z.d.).

Door het stimuleren van deze duurzamere vormen van vervoer kan de mobiliteitstransitie bijdragen aan het reduceren van de emissie van broeikasgassen (RIVM, 2023a).

Ook kan de mobiliteitstransitie bijdragen aan het vergroten van de leefbaarheid en verkeersveiligheid, en het verkleinen van de bereikbaarheidsongelijkheid in de provincie. Daarnaast leiden toenemende automatisering en digitalisering tot grote veranderingen, zoals het introduceren van deelauto's en deelscooters (deelmobiliteit) en biedt het kansen om mobiliteit efficiënter te maken en te verduurzamen (provincie Noord-Holland, 2024f).

Een voorbeeld van zo'n mobiliteitstransitie in Noord-Holland is 'HOV Noordwijk – Schiphol'. Voor een goede bereikbaarheid met het openbaar vervoer van de Duin- en Bollenstreek, komt er een Hoogwaardig Openbaarvervoer Verbinding (HOV) tussen Noordwijk en Schiphol (Provincie Noord-Holland, z.d.d.).

Energietransitie

Op nationaal niveau is de ambitie om in 2030 35 TWh grootschalige opwek van energie op land te hebben, en 49 TWh duurzame elektriciteit op zee (Klimaatakkoord). In Noord-Holland is de ambitie om in 2030 op 3,6 TWh te komen met de opwek van duurzame energie. Dit doel moet bereikt worden met 14 nieuwe windturbines en 2.485 hectare nieuwe zonnepanelen. Dit is in lijn met de ambitie dat in 2030 Nederland 55 % minder CO_2-uitstoot wil ten opzichte van 1990 (Europese Klimaatwet). De overgang naar een klimaatneutraal energiesysteem is nodig om de doelstellingen te halen en klimaatverandering te beperken. Een voorbeeld hiervan is het Nationaal Plan Energiesysteem, waarin is beschreven hoe Nederland een energiesysteem kan ontwikkelen dat geen negatieve impact heeft op het klimaat (Ministerie van Economische Zaken, 2023). Echter ontstaat er hier een knelpunt, namelijk de beperkte netcapaciteit van het elektriciteitsnet. Op de capaciteitskaart van Netbeheerder Nederland (2024) is te zien dat er in de gehele provincie Noord-Holland sprake is van een tekort aan transportcapaciteit met wachtrij (zie afbeelding 4.6).

Afbeelding 4.6 Capaciteitskaart elektriciteitsnet (bron: Netbeheerder Nederland, 2024)

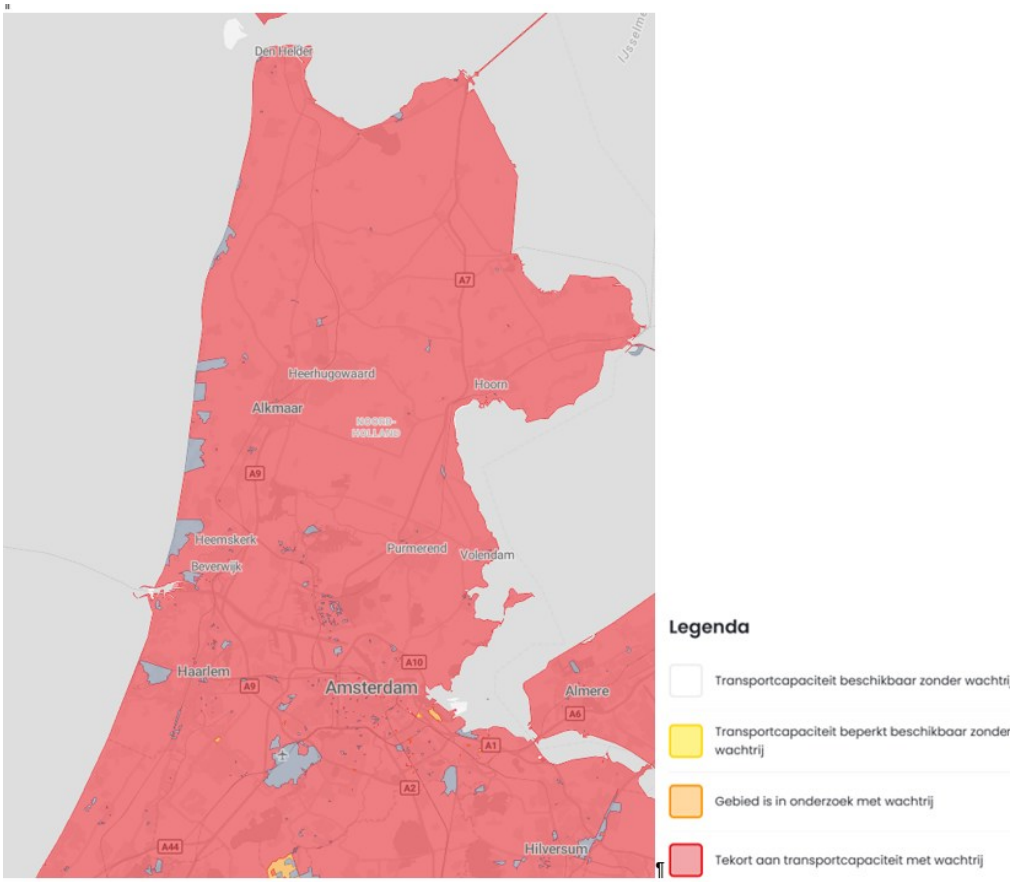

Digitalisering/Artificial Intelligence (AI)

Automatisering vindt steeds vaker plaats doormiddel van AI, zoals bij zelflerende systemen voor klantenservice (chatbots), automatische beeldherkenning bij medische diagnoses, voorspellingen in logistiek en voorraadbeheer, of slimme algoritmes die fraude detecteren in de financiële sector. AI omvat 'systemen die intelligent gedrag vertonen door hun omgeving te analyseren en actie te ondernemen om specifieke doelen te bereiken' (Leurink, 2025). Vanwege het zelflerende karakter van AI, is het belangrijk om een proactieve houding aan te nemen. Op die manier kunnen de kansen en keerzijden van AI vroegtijdig gesignaleerd worden (Leurink, 2025). Kansen voor de provincie zijn om AI te gebruiken om data te verzamelen, data te bewerken, of een model te trainen en testen. Een keerzijde is de snelheid van de ontwikkelingen: niet iedereen kan de veranderingen bijbenen en door digitalisering kunnen banen verloren gaan (SER, z.d.). Door de toenemende automatisering is de provincie genoodzaakt om nieuwe datacenters te plaatsen. Echter hebben deze datacenters een grote ruimtelijke impact. Bovendien is deze benutting van het landschap lastig multifunctioneel te maken. De provincie Noord-Holland wil de datacenters clusteren in 2 zones: regio Amsterdam en de Wieringermeer (provincie Noord-Holland, 2022a).

4.1.5 Ecologische ontwikkelingen

Onder ecologische ontwikkelingen uit het DESTEP-model van de provincie Noord-Holland valt klimaatverandering, maar ook biodiversiteit en gezondheid.

In 2023 zijn de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI gepubliceerd. Er zijn 4 verschillende scenario's variërend in uitstoot (H of L) en 'nat' of 'droog' (n of d). Er vallen een aantal trends te ontwaren (zie afbeelding 4.7).

Het water en bodemsysteem in Noord-Holland loopt tegen zijn grenzen aan door een toename van droogte, nattere winters en toename van extreme zomerbuien. Daarnaast zijn versnelling van de zeespiegelstijging, meer zon en toename gemiddelde temperatuur en hitte effecten die thema's als klimaat en een gezonde leefomgeving (hittestress) beïnvloeden. De specifieke veranderingen voor neerslag, temperatuur, droogte en zeespiegelstijging in verschillende klimaatscenario's worden hieronder verder besproken. Voor klimaatverandering gaan we uit van het meest extreme, 'worst case' scenario.

Afbeelding 4.7 Samenvatting KNMI'23 Klimaatscenario's (KNMI, 2023)

Neerslag

In de KNMI-scenario's neemt neerslag met name in de winter verder sterk toe. Neerslag in lente en herfst neemt ook toe, maar in mindere mate. In de zomer neemt de neerslag af, behalve in het extreemste en natste scenario. Neerslagpatronen in Nederland, maar ook in de provincie Noord-Holland is niet overal hetzelfde.

Het zuiden van de provincie is over het algemeen natter dan het noorden (afbeelding 4.8), ook in de winter zijn de verschillen in neerslag grofweg noord/zuid verdeelt. Een klein deel van Texel en de kop van Noord-Holland is nog wat droger.

Afbeelding 4.8 Neerslagregio's jaarrond (links) en het winterseizoen (rechts)

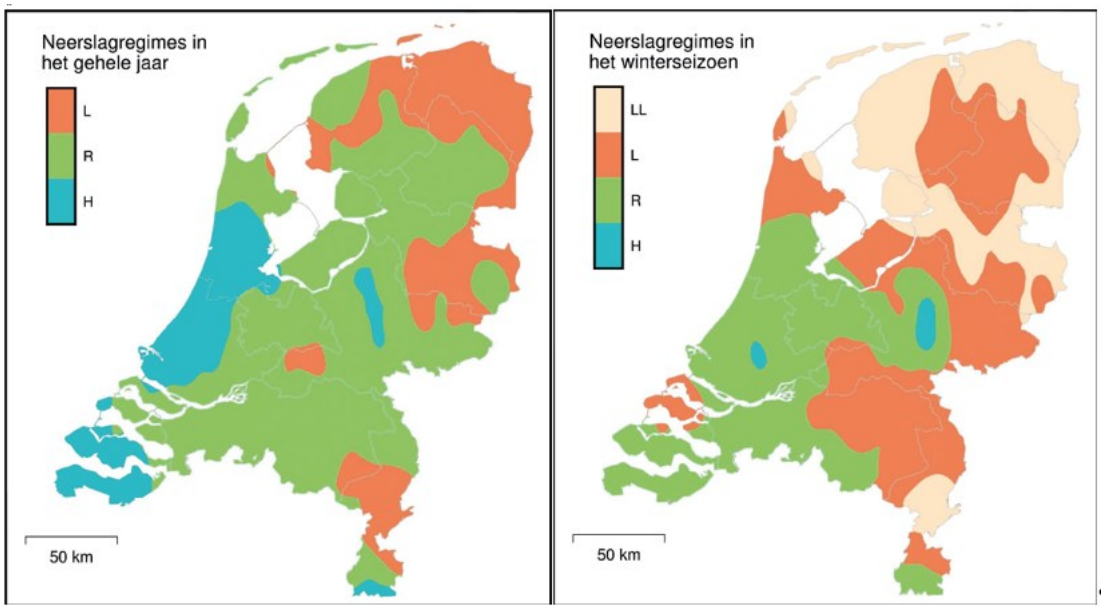

De veranderingen in neerslag hebben invloed op verschillende thema's en aspecten. Daarom zijn een aantal klimaatindicatoren geselecteerd die representatief zijn voor de effecten op deze aspecten (zie tabel 4.5). De 10-daagse neerslagsom is een indicatie voor grondwateroverlast. Er wordt gekeken naar langdurige neerslag die vaak voorkomt, omdat dit representatief is voor wanneer grondwateroverlast optreedt. De 10-daagse neerslag neemt met maximaal 6 % toe in 2050, maar in het beste geval nauwelijks.

Voor wateroverlast wordt gekeken naar extreme uur neerslag met terugkeertijd van 1/100 jaar, waar het stedelijk watersysteem op ontworpen wordt. Ook dit neemt met maximaal 7 % toe ten opzichte van nu. De dag neerslag met een extreem lange terugkeertijd (1/1.000 jaar) geeft een indicatie van de knelpunten in het oppervlaktewatersysteem. Omdat het watersysteem van de provincie Noord-Holland erg groot is moet er naar een langere periode en grotere onzekerheid gekeken worden. Dit neemt met maximaal 7 % toe tot 2050.

Tabel 4.5 Klimaatscenario's uit 2023 van het KNMI* in Noord-Holland. Er is een bandbreedte genomen tussen het minst extreme scenario (Ld of Ln) en het meest extreme scenario (Hd of Hn), en de natste regio (H of R) en droogste regio (R of L) in de provincie

	Huidig klimaat (2022)	2050	2100
10-daagse neerslagsom (winter) 1/10 jaar	99 - 109 mm	100 - 116 mm	100 - 129 mm
uur neerslag 1/100 jaar	58 mm	59 - 62 mm	59 - 71 mm
dag neerslag 1/1.000 jaar	148 - 161 mm	152 - 173 mm	152 - 199 mm

* Bron: KNMI'23-klimaatscenario's dashboard (https://www.klimaateffectatlas.nl/nl/klimaatscenarios).

Temperatuur

Volgens alle KNMI'23-klimaatscenario's stijgt in Nederland de temperatuur. De opwarming is het grootst in de zomer en het kleinst in de winter en de lente. De temperatuurstijging is het sterkst in de droge scenario's. Een hoge temperatuur zorgt voor meer hittestress, bijvoorbeeld het stedelijk hitte eiland wordt versterkt, maar ook waterkwaliteit kan verslechteren door hogere temperaturen. Overdag, maar met name 's nachts verhoogt dit effect de luchttemperatuur in bebouwde gebieden.

Het gemiddeld aantal tropische dagen[1] kan meer dan 2 keer zo hoog worden in 2050 (zie tabel 4.6). Het aantal tropische nachten[2] stijgt nog extremer, van in een gemiddeld jaar geen, tot maximaal 3 in 2050 en 25 in 2100. In de stad zal door het stedelijk hitte eiland nog vaker hittestress worden ervaren. De reeks zomerse dagen[3] neemt toe tot maximaal 7 in 2050, bijna een verdubbeling. De reeks zomerse dagen geeft een indicatie voor de waterkwaliteit, een langere reeks kan leiden tot meer algengroei en een verslechterde waterkwaliteit.

Toelichting:

1 We spreken in Nederland van een tropische dag als de maximumtemperatuur 30 °C of hoger is.

2 We spreken in Nederland van een tropische nacht als de minimumtemperatuur niet onder 20 °C zakt.

3 We spreken in Nederland van een zomerse dag als de maximumtemperatuur 25 °C of hoger is.

Tabel 4.6 Klimaatscenario's uit 2023 van het KNMI* in Noord-Holland. Er is een bandbreedte genomen tussen het minst extreme scenario (Ld of Ln) en het meest extreme scenario (Hd of Hn)

	Huidig klimaat (2022)	2050	2100
gemiddeld aantal tropische dagen	3 dagen	4 - 7 dagen	4 - 19 dagen
gemiddeld aantal warme nachten	0 nachten	1 - 3 nachten	1 - 25 nachten
reeks zomerse dagen	4 dagen	5 - 7 dagen	5 - 22 dagen

* Bron: KNMI'23-klimaatscenario's dashboard (https://www.klimaateffectatlas.nl/nl/klimaatscenarios).

Droogte

Droogte ontstaat in periodes met weinig neerslag en veel verdamping. In de toekomst is de verwachting dat de verdamping toeneemt en periodes met weinig neerslag in de zomer langer worden. De veranderingen in neerslag hebben invloed op verschillende thema's en aspecten. Daarom zijn een aantal klimaatindicatoren geselecteerd die representatief zijn voor de effecten op deze aspecten (zie tabel 4.7).

Het neerslagtekort wordt gebruikt als een maat voor droogte. Voor de aspecten verdroging en waterbeschikbaarheid is dit een belangrijke klimaatindicator, maar het neerslagtekort heeft ook effecten voor verzilting en bodemdaling. Het potentieel neerslagtekort stijgt met maximaal 24 %, en minimaal 11 % in Noord-Holland

De reeks droge dagen is een belangrijke indicator voor het watertekort. Met name voor verdroging en waterbeschikbaarheid is dit een belangrijke indicator. Het aantal aansluitende droge dagen stijgt met maximaal 6 % in 2050.

Omdat tijdens droogte water wordt afgevoerd vanuit de Rijn in ook de 7-daagse minimum rivierafvoer een belangrijke klimaatindicator. Voor waterbeschikbaarheid, met name de beschikbaarheid van drinkwater, is de aanvoer belangrijk, maar ook voor de aanvoer van water tegen verdroging, bodemdaling en verzilting is dit van belang. De afname van de minimum rivierafvoer is maximaal 18 % (minimaal 10 %).

Tabel 4.7 Klimaatscenario's uit 2023 van het KNMI[1] in Noord-Holland. Voor de rivierafvoeren is gebruik gemaakt een rapport van Deltares[2]. Er is een bandbreedte genomen tussen het minst extreme scenario (Ld of Ln) en het meest extreme scenario (Hd of Hn)

	Huidig klimaat (2022)	2050	2100
maximaal potentieel neerslagtekort	214 mm	237 - 266 mm	237 - 346 mm
reeks droge dagen	17 dagen	18 dagen	17 - 20 dagen
7-daagse minimum rivierafvoer Rijn	1.100 m^3/s	900 - 1.000 m^3/s	750 - 1.000 m^3/s

1 Bron: KNMI'23-klimaatscenario's dashboard (https://www.klimaateffectatlas.nl/nl/klimaatscenarios).

2 Bron: Implications of the KNMI'23 climate scenarios for the discharge of the Rhine and Meuse (Deltares, 2023).

Zeespiegelstijging

De zeespiegel stijgt door het smelten van ijskappen, de stijging is sterk afhankelijk van de temperatuurstijging. De gemodelleerde zeespiegelstijging is 19 cm in het meest extreme scenario (H) en 16 cm in het minder extreme scenario (L). Door processen zoals de stabiliteit van de Antarctische IJskap kan de zeespiegel nog meer stijgen. Het is echter onzeker op welke termijn deze processen gaan plaatsvinden. De zeespiegelstijging is relevant voor aspecten als waterveiligheid en verzilting.

Tabel 4.8 Klimaatscenario's uit 2023 van het KNMI[3]. Er is een bandbreedte genomen tussen het minst extreme scenario (L) en het meest extreme scenario (H)

	Huidig klimaat (2022)	2050	2100
zeespiegelstijging (NAP)	0,08 m	0,24 - 0,27 m	0,44 - 0,82 m

3 Bron: KNMI'23-klimaatscenario's dashboard (https://www.klimaateffectatlas.nl/nl/klimaatscenarios).

Biodiversiteit

Biodiversiteit omvat alle soorten die voorkomen in een gebied. Deze soorten werken samen in een ecosysteem. In de afgelopen decennia is de biodiversiteit op verschillende schaalniveaus afgenomen. Dat heeft gevolgen voor ecosysteemdiensten, zoals het tegengaan van plagen in de landbouw door natuurlijke vijanden, en koolstofvastlegging (PBL, z.d.; WUR, z.d). Deze ecosysteemdiensten spelen een belangrijke rol bij het mitigeren van klimaatverandering. Tegelijkertijd neemt ook door klimaatverandering zelf de biodiversiteit af. Veel soorten kunnen zich niet op tijd aanpassen aan de stijgende temperaturen of het nattere klimaat en sterven uit. De schatting is dat als de aarde 2 graden opwarmt, 5 % van de soorten met uitsterven wordt bedreigd. Bij een opwarming van 4,3 graden zal 16 % van de soorten met uitsterven worden bedreigd (WUR, z.d.). Andere oorzaken van de achteruitgang in biodiversiteit zijn homogenisatie, het verlies van leefgebieden, overbenutting en vervuiling. Leefgebieden kunnen ook verloren gaan door veranderingen in het landgebruik en versnippering (Universiteit Utrecht, 2022).

Gezonde leefomgeving

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar druk op de gezondheid zo laag mogelijk is (RIVM, z.d.). Factoren die belangrijk zijn voor een gezonde leefomgeving zijn voldoende groen en water, een gezond voedselaanbod, voldoende en toegankelijke voorzieningen, en een goede lucht- en waterkwaliteit.

4.1.6 Politiek-institutionele ontwikkelingen

Rol van de overheid

Op dit moment spelen er grote vraagstukken met een directe of indirecte ruimtelijke implicatie, zoals verduurzaming, de stikstofcrisis en de woningcrisis. De rijksoverheid heeft daarom een deel van de regie op de ruimtelijke ordening herpakt. Uitwerkingen daarvan zijn de Nota Ruimte en het programma NOVEX. Het Rijk eigent zich geen centraliserende rol toe: ruimtelijke ordening is nadrukkelijk een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Vanuit het Rijk wordt gestreefd naar regie op het samenspel en regie bij het bewaken van de nationale belangen (Rijksoverheid, 2024).

Met de komst van een nieuw kabinet, en een nu nog demissionair kabinet is het onduidelijk wat daarvan de gevolgen zijn voor het maken van keuzes, het geven van richting op de grote vraagstukken en het beschikbaar stellen van middelen. Dat kan van invloed zijn op de provinciale beleidsvorming voor bijvoorbeeld thema's als wonen, natuur, klimaatadaptatie en de energietransitie.

Participatie

Participatie is een belangrijke pijler onder de Omgevingswet. Het vroegtijdig betrekken van de omgeving zorgt ervoor dat verschillende perspectieven snel op tafel komen. Zo kan participatie voor meer draagvlak zorgen en kunnen er onderbouwde besluiten worden genomen (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2023).

4.2 Huidig beleid

In tabel 4.9 is een overzicht opgenomen van het huidige beleid per beoordelingsaspect. Dit beleid is meegenomen in de beoordeling van de referentiesituatie. Er is gekeken naar beleid tot en met 2025. Er is zoveel mogelijk gekeken naar concrete doelen voor de lange termijn, in plaats van naar doelen voor de korte termijn of minder concrete ambities ('we gaan onderzoeken …'). Indien er voor beoordelingsaspecten geen provinciaal beleid is, wordt dit in de tabel aangegeven.

Tabel 4.9 Overzicht huidig beleid (bronnen aangegeven tussen haakjes, nationale doelen zijn schuingedrukt opgenomen)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	- *ruimte voor water (Water en Bodem Sturend)* - nieuwe ontwikkelingen water robuust inrichten en aanpassingen bestaande situatie voor vitale infrastructuur (NH2050) - nieuwe ontwikkelingen klimaat adaptief en water robuust inrichten (Omgevingsverordening Art. 6.75)
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	- *ruimte voor water (Water en Bodem Sturend)* - regionale en primaire keringen tot het normniveau (Overstromingsrisicobeheerplan 2022 - 2027) - overstromingsrisico's in beeld brengen en waterveiligheid als randvoorwaarde voor woningbouwlocaties (Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027)
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	- *voldoende water en ruimte voor water (Water en Bodem Sturend)* - nationale doelen, geen aanvullend provinciaal beleid
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	nationale doelen, geen aanvullend provinciaal beleid
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	- *bodem (Water en Bodem Sturend)* - nationale doelen, geen aanvullend provinciaal beleid
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	- *laagveengebieden (Water en Bodem Sturend)* - bodemdaling in veenweidegebieden afremmen, stoppen en zo snel mogelijk herstellen door het landgebruik en de waterpeilen in balans te brengen met de draagkracht van het veenweidegebied (NH2050)
ondergrond, water en bodem	bodem en water	waterbeschikbaarheid	- *voldoende water (Water en Bodem Sturend)*
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	- *schoon en gezond water, ruimte voor water & voldoende water (Water en Bodem Sturend)* - maatregelen op voor het verbeteren van de waterkwaliteit in oppervlaktewaterlichamen (Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	- *in 2030 minimaal 50 % gezondheidswinst ten opzichte van 2016 voor de negatieve gezondheidseffecten afkomstig van Nederlandse bronnen (Schone Luchtakkoord)* - *partijen werken toe naar de WHO-advieswaarden in 2030, de advieswaarden uit 2005 zijn daarbij het uitgangspunt (Schone Luchtakkoord)* - *in 2030 voldoen aan de WHO-advieswaarden uit 2005:* · *NO_2: 40 µg/m^3* · *PM10: 20 µg/m^3* · *PM2,5: 10 µg/m^3* - *toewerken naar de WHO-advieswaarden uit 2021 in 2050:* · *NO_2: 10 µg/m^3* · *PM10: 15 µg/m^3* · *PM2,5: 5 µg/m^3* - *in 2030 moeten werktuigen met een hoge stikstofuitstoot en zonder roetfilter zoveel mogelijk uitgefaseerd zijn (Schoon en Emissieloos Bouwen)* - geen aanvullend provinciaal beleid
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	- in 2050 is het aantal inwoners die ernstige geluidhinder ervaren door provinciale wegen met 50 % afgenomen (Ontwerp Actieplan Geluid 2025 - 2029) - de geluidbelasting van alle bedrijven op de 5 industrieterreinen die van regionaal belang zijn (IJmond, Westpoort, Schiphol-Oost, de Pijp en Zaandammer- en Achtersluispolder) mag buiten de geluidzone niet hoger zijn dan 50 decibel (Ontwerp Actieplan Geluid 2025 - 2029)
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	recreatie- en natuurgebieden klimaatadaptief inrichten, met aandacht voor verkoelingsplekken (extra groen, zwemlocaties, watertappunten) (Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie 2025 - 2027)
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	geen provinciale doelstellingen
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	nationale doelen op het gebied van kunstlicht bij tuinbouw in kassen, geen aanvullend beleid

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	- *nationale doelen op het gebied van omgevingsveiligheid;* - gebiedsvisie externe veiligheid Westpoort (2009): · Westpoort is een gebied waar geen mensen wonen en zich ook geen kwetsbare groepen bevinden. In zoverre dat nog wel het geval is richt dit beleid zich op beëindiging van die situatie · risicobronnen en (beperkt) kwetsbare bestemmingen worden in nieuwe situaties zoveel mogelijk gescheiden, waarbij specifiek aandacht uitgaat naar niet zelfredzame functies die extra aandacht vragen vanuit rampenbestrijding · bij het beoordelen van risicosituaties worden het plaatsgebonden risico, het groepsrisico en de mogelijke effecten en beheersbaarheid van een calamiteit betrokken (wettelijke taken)
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	woningbouw vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden. Hierbij wordt uitgegaan van sterke kernen die hun herkenbare identiteit behouden (NH2050)
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	aanpakken criminaliteit (fysieke veiligheid) (Integraal Meerjarenbeleidsplan Veiligheid (IMV) 2024 - 2027)
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	de provincie richt zich op collectieve voorzieningen om gezond gedrag te faciliteren dan wel te stimuleren. Voorbeelden hiervan zijn het fietsbeleid, makkelijke toegang tot stiltegebieden of groen bij OV-knooppunten en diverse activiteiten in het kader van de voedselvisie. Primair zijn de gemeenten en GGD's echter aan zet (Programma Gezonde Leefomgeving d.d. 2020)
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurhersel (N2000)	- in 2030 is minimaal 30 % van de Europese natuur hersteld. In 2040 moet dat 60% zijn. En in 2050 90 % (Natuurherstelverordening 2024)
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurinclusief ruimtegebruik (Landelijke Agenda Natuurinclusief 2.0)	- optimaliseren hydrologische watersystemen in Natura 2000-gebieden (Korte termijn agenda 2025 - 2027) stikstofreductie (Korte termijn agenda 2025 - 2027)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	- ruimtelijke inpassing van duurzame energie zonder aantasting van landschappelijke en ecologische waarden (NH2050) - hoofddoel van de NNN-realisatiestrategie 2025 is om het NNN af te ronden. Subdoelen hierbij zijn: · aanpak binnen de focusgebieden Eilandspolder, Westzaan, Wormer en Jisperveld, Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, Twiske en Oostelijke Vechtplassen: - natuurherstel via een projectmatige aanpak per focusgebied - opstellen van inrichtings- en beheerplannen · aanpak buiten focusgebieden: - realiseren van 100 - 150 hectare NNN per jaar - de provincie pakt de regie voor het realiseren van NNN-gebieden in de gebieden Waterland-Oost, Hoge Berg Texel en Dijkland-Spaarnwoude - voor de overige gebieden buiten de focusgebieden zet de provincie in op stimuleren en faciliteren van de uitvoering door derden door het beschikbaar stellen van regelingen (SKNL, ontpachtingsregeling, duurzaam ANLb) - in de binnenduinrand en in de veenweiden inzetten op marktconforme verwerving van gronden voor het NNN
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	- *meer bos > 10% toename in 2030, oftewel 1.478 hectare (waarvan 140 hectare binnen NNN, de rest er buiten) (Nationale Bossenstrategie);* - *compensatie van bos dat vanwege het versterken van specifieke natuurwaarden moet worden gekapt > maximaal 103 hectare (Nationale Bossenstrategie)* - *meer vitaal bos > tot 2035 in 25% van ons bestaande bosareaal revitaliseringsmaatregelen (Bossenstrategie)* - *meer bomen buiten het bos > ondersteunen agrarische en maatschappelijke initiatieven voor boomaanplant (Nationale Bossenstrategie)* - *duurzaam gebruik van het bos > lichte toename van de houtproductie door uitvoering van de bossenstrategie (Nationale Bossenstrategie)* - *aanvalsplan grutto: kansrijke gebieden krijgen planologische bescherming via de Omgevingsverordening. Het waterpeil wordt in deze gebieden hoog gehouden; er is aangepast beheer in deze gebieden; er worden preventieve maatregelen zoals het vermijden van opgaande elementen en het plaatsen van rasters toegepast* - in 2050 een natuurinclusieve samenleving (Landelijke Agenda Natuurinclusief 2.0) - biodiversiteit vergroten (NH2050)
economie	economie	omvang economie	- groeien als duurzame en circulaire economie (Uitvoeringsagenda Duurzame en Circulaire Economie 2025-2028) - geen specifieke doelen betreffende het bbp
economie	economie	werkgelegenheid	- *klimaatneutraal in 2050 (Europese Green Deal)* - *circulaire economie in 2050 (Nationaal Programma Circulaire Economie 2025)* - vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overstemming laten zijn (NH2050) - brede welvaart versterken door het versnellen van de transitie naar een duurzame en circulaire economie. Dit betekent een economie die binnen de grenzen van de planeet blijft, CO_2-uitstoot en grondstofgebruik vermindert, zuinig omgaat met natuurlijke hulpbronnen, en de negatieve impact op de leefomgeving beperkt, aan de hand van 4 speerpunten (Uitvoeringsagenda Duurzame en Circulaire Economie 2025 - 2028)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
economie	economie	circulaire economie	- *50 % minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen in 2030 (Nationaal Programma Circulaire Economie)* - *circulaire economie in 2050 (Nationaal Programma Circulaire Economie 2025)* - 50 % circulair in 2030 (Actieagenda Circulaire economie 2021 - 2025) - stimuleren en opschalen van circulair ondernemen, circulair maken van grondstofketens. De provincie gaat zelf zo veel mogelijk circulair inkopen en aanbesteden. Zo worden bij de aanleg, het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, circulaire toepassingen het uitgangspunt (Actieagenda Circulaire economie 2021 - 2025)
economie	economie	duurzame landbouw	- verdere verduurzaming van de agrosector voor het behoud van innovatie- en concurrentiekracht en toekomstperspectief voor ondernemers (Uitvoeringsagenda Economie 2021 - 2025) - voldoende areaal voor een sterke, duurzame en innovatieve agrosector (Uitvoeringsagenda Economie 2021 - 2025) - agrarische structuurverbetering: in de focusgebieden voor NNN-afronding inzetten op kavelruil en hiermee de gronden voor (blijvende) (melk-)veehouders zoveel mogelijk bundelen (NNN-realisatiestrategie 2025) - duurzaam voedselsysteem, met een beter evenwicht tussen economische, ecologische, ruimtelijke en sociale perspectieven in het voedselsysteem (Voedselvisie 2020 - 2030): · in 2030: - maximale uitstoot van landbouw en landgebruik is 1,4 Mton CO_2-eq (Programmabegroting 2025) - 15 % van het landbouwareaal onder biologisch beheer (Programmabegroting 2025) · in 2035: - 30 % generieke ammoniakemissiereductie in de landbouw ten opzichte van 2019 (Landbouwconvenant Noord-Holland, 2025) · in 2040: - 100 % kringlooplandbouw in 2040 (Programmabegroting 2025) · in 2050: - landbouw- en landgebruiksysteem zijn klimaatneutraal (Programmabegroting 2025)
economie	economie	digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	- digitale economie versterken (Uitvoeringsagenda economie 2021 - 2023) - geclusterde groei in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027) - goede ruimtelijke inpassing van digitale ontwikkelingen. Bij datacenters van meer dan 2.000 m^2 oppervlak en 5MVa aansluitvermogen inzetten op clusteren en verduurzamen van datacenters. In uitzonderlijke gevallen wil de provincie kunnen besluiten om hiervan af te wijken. Het gaat hierbij niet over het mogelijk maken van nieuwe clusters maar over specifieke gevallen van een solitair datacenter buiten de huidige clusters (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027) - tegengaan netcongestie, bevorderen datawarmte, efficiënt energie- en watergebruik (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027) - datacenters van meer dan 2.000 m^2 oppervlak en 5MVa aansluitvermogen voldoen aan de 'Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
economie	wonen	woningaanbod	- *900.000 nieuwe woningen bouwen tot en met 2030, waarvan 184.000 in Noord-Holland (Woondeals Noord-Holland en Flevoland 2022 - 2030)* - zachte plancapaciteit dient minimaal 130 % van de woningbouwopgave voor de komende 10 jaar te zijn (Actieagenda wonen en versnellen woningbouw 2024-2028) - 2/3 van de nieuwbouw moet in het betaalbare segment (sociale huur, middenhuur en betaalbare koop) vallen en minimaal 30 % moet sociale huur zijn. Afhankelijk van de bestaande sociale huurvoorraad en woningbehoefte bepaalt de provincie binnen de twee derde betaalbaar of er meer sociale huurwoningen of meer koop- en huurwoningen in het middensegment gerealiseerd moeten worden (Actieagenda Wonen en Versnellen Woningbouw 2024 - 2028) - in 2030 is 19 % van de bestaande woningvoorraad verduurzaamd (Actieagenda Wonen en Versnellen Woningbouw 2024 - 2028)
economie	wonen	voorzieningenniveau	- dicht bij elkaar brengen van woningen, werkgelegenheid en voorzieningen (Programmabegroting 2025) - winkels clusteren zich in winkel- en centrumgebieden, solitaire ontwikkelingen zijn niet toegestaan (Detailhandelsbeleid 2025 - 2033)
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	- *1,1 Twh bovenop de RES in Wieringerhoek, Zonneatollen (Nationaal Programma Energiestrategieën)* - *in 2030 70 % van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen (Klimaatakkoord)* - *in 2032 moet ongeveer 21 gigawatt aan energie uit wind op zee komen (Routekaart Windenergie op zee)* - *in 2040 moet 50 gigawatt aan energie uit wind op zee komen (Ontwerp Partiële Herziening Programma Noordzee 2022-2027)* - *aanleggen van een 380 kV-hoogspanningsverbinding naar Middenmeer (TenneT, Ministerie van KGG)* - *onderzoeken van het aan land brengen van elektriciteit opgewekt met windmolens op zee op de volgende mogelijke locaties: Den Helder, Agriport A7, Vijfhuizen, A9-Zuid, Velsen en een locatie tussen Beverwijk en Diemen (TenneT, Ministerie van KGG)* - in 2030 6,3 TWh grootschalige opwek op land (RES NHN en NHZ) · 3,6 TWh in NHN in 2030 (potentie 3,63 TWh) (Herijking RES NHN) · 2,7 TWh in NHZ in 2030 (potentie 2,997 TWh) (Herijking RES NHZ) - blauwe waterstof als aanjager voor groene waterstof, in 2050 uitsluitend groene waterstof (Waterstofprogramma 2025 - 2027) - 700 MW elektrolysecapaciteit realiseren in 2030, daarna minstens 150 MW (Waterstofprogramma 2025 - 2027) - vanaf 2028 200 kton waterstof per jaar importeren (Waterstofprogramma 2025 - 2027) - 5 kernambities (Waterstofprogramma 2025 - 2027): · voldoen aan de waterstofbehoefte van het Industriecluster NZKG (staal) · Noord-Hollandse havens moeten zich positioneren als hubs voor duurzame energie en grondstoffen, met waterstof als centraal onderdeel · duurzame mobiliteitstransitie binnen Noord-Holland voor sectoren als zwaar transport, luchtvaart, binnenvaart en scheepvaart · waterstof voor balancering van het elektriciteitsnetwerk (opslag bij teveel aan opgewekte elektriciteit) · externe veiligheid, het watergebruik, het landgebruik en arbeidsmarkt en onderwijs als randvoorwaarden voor een duurzaam waterstofecosysteem - dekkend netwerk van plekken waar waterstof getankt kan worden binnen de hele provincie voor zwaar- en lange-afstandtransport (Waterstofprogramma 2025 - 2027) - zero-emissie transportcorridor voor binnenvaart in 2050 (Waterstofprogramma 2025 - 2027)
netwerken	energietransitie	energieverbruik	- *klimaatneutraal in 2050 (Europese Green Deal)*

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	- *aanleggen van een 380 kV-hoogspanningsverbinding naar Middenmeer (TenneT, Ministerie van KGG)* - *onderzoeken van het aan land brengen van elektriciteit opgewekt met windmolens op zee op de volgende mogelijke locaties: Den Helder, Agriport A7, Vijfhuizen, A9-Zuid, Velsen en een locatie tussen Beverwijk en Diemen (TenneT, Ministerie van KGG)* - in 2050: de energie-infrastructuur in Noord-Holland is volledig toegerust op een CO_2-neutraal energiesysteem (Klimaatbegroting 2026 provincie Noord-Holland) - ruimtelijke inpassing van duurzame energie zonder aantasting van landschappelijke en ecologische waarden (NH2050) - netcongestie oplossen door het sneller realiseren van energie-infrastructuur, het integraal programmeren van het energiesysteem van de toekomst en het efficiënter benutten van de bestaande infrastructuur (Bouwstenen adaptieve uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020 - 2024)
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	- in 2030: · *55 % CO_2-reductie ten opzichte van 1990 (Klimaatakkoord)* · maximale uitstoot van 13 Mton CO_2-eq voor de provincie (Programmabegroting 2025) · 19 % van de bestaande woningvoorraad is verduurzaamd (Actieagenda Wonen en Versnellen Woningbouw 2024 - 2028) - in 2050: · klimaatneutrale energievoorziening (Noord-Hollandse Klimaataanpak) - de provincie kent 5 transitiepaden voor het behalen van de CO_2-reductiedoelstellingen (Noord-Hollandse Klimaataanpak): · duurzame energieopwekking · mobiliteit: verduurzaming transportsector · gebouwde omgeving: bestaande bouw en nieuwbouw verduurzamen · industrie en bedrijven: stimuleren energie-efficiëntie, innovatieve productieprocessen en de transitie naar duurzame energiebronnen · landbouw en landgebruik: bevorderen duurzame landbouwmethoden en het beschermen en herstellen van natuurlijke ecosystemen - de provincie werkt toe naar een eigen klimaatneutrale organisatie (Noord-Hollandse Klimaataanpak)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	- woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland (NH2050) - inwoners en bedrijven van Noord-Holland kunnen zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt verplaatsen. provincie Noord-Holland zet in op goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie. Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Het streven is basisbereikbaarheid voor de kleine kernen (NH2050) - met publieke mobiliteit een aantrekkelijke deur-tot-deur reisoptie te bieden voor vervoerstromen van en naar belangrijke bestemmingen. De provincie richt zich daarom met name (maar niet uitsluitend) op de reismogelijkheden op deze belangrijke reisrelaties (Visie Publieke Mobiliteit 2024 - 2034): · aantrekkelijke deur-tot-deur reismogelijkheid voor woonwerkers en bezoekers van centra van steden (als alternatief voor de auto) · betrouwbaar en op tijd naar een onderwijslocatie · basisbereikbaarheid van regionale voorzieningen als aantrekkelijk reisalternatief · OV-bereikbaarheid van nieuwe grootschalige ontwikkelingen (woningbouw en kantoren) · grote stromen reizigers naar een evenement of recreatieve bestemming (b.v. het strand in het zomerseizoen) om overlast door grote aantallen (incidenteel) autoverkeer te voorkomen en om natuur en recreatief beter bereikbaar te maken - verkeersmanagement op de Ring Amsterdam zo inrichten dat verkeershinder geminimaliseerd wordt (Multimodaal toekomstbeeld metropoolregio Amsterdam): · met duurzame mobiliteit zorgen voor een afname van verkeer op de ring van minstens 20 % ten opzichte van de situatie zonder beleid · verspreiding van werkgelegenheid op de ring en kritisch kijken naar het opwaarderen van toegangswegen om verkeersdrukte evenwichtig te verdelen. Het beleid schrijft voor zo min mogelijk de toegangswegen in capaciteit uitbreiden voor personenvervoer · dynamisch verkeersmanagement toepassen en gerichte infrastructurele ingrepen doen - logistieke stromen over de weg verminderen en verduurzamen door in te zetten op logistiek transport en infrastructuur (maximaal capaciteitsgebruik van spoor en (vaar)weg en buisleiding, goederenstromen bundelen) (Agenda Slimme Logistiek, 2022)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	- inwoners en bedrijven van Noord-Holland kunnen zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt verplaatsen. provincie Noord-Holland zet in op goede OV-verbindingen, uitstekende infrastructuur voor alle modaliteiten en technologische innovatie. Inwoners en bedrijven hebben zoveel mogelijk de vrijheid om hun eigen vervoerswijzen te kiezen. Het streven is basisbereikbaarheid voor de kleine kernen (NH2050) - woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland (NH2050) - met publieke mobiliteit een aantrekkelijke deur-tot-deur reisoptie te bieden voor vervoerstromen van en naar belangrijke bestemmingen. De provincie richt zich daarom met name (maar niet uitsluitend) op de reismogelijkheden op deze belangrijke reisrelaties (Visie Publieke Mobiliteit 2024 - 2034): · aantrekkelijke deur-tot-deur reismogelijkheid voor woonwerkers en bezoekers van centra van steden (als alternatief voor de auto) · betrouwbaar en op tijd naar een onderwijslocatie · basisbereikbaarheid van regionale voorzieningen als aantrekkelijk reisalternatief · OV-bereikbaarheid van nieuwe grootschalige ontwikkelingen (woningbouw en kantoren) · grote stromen reizigers naar een evenement of recreatieve bestemming (bijvoorbeeld het strand in het zomerseizoen) om overlast door grote aantallen (incidenteel) autoverkeer te voorkomen en om natuur en recreatief beter bereikbaar te maken - inzetten op actieve, duurzame mobiliteit (Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur 2022 - 2028) - verbeteren verbinding tussen Noord-Holland Noord en de MRA (Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur 2022 - 2028)
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	- *iedere verkeersdeelnemer moet veilig op zijn bestemming aankomen (Nationaal Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030)* - in 2030: · 25 % minder verkeersslachtoffers op provinciale wegen ten opzichte van 2018 (Opgave verkeersveiligheid Noord-Holland 2030) - in 2050: · 0 verkeersslachtoffers (Opgave Verkeersveiligheid Noord-Holland 2030) - meer aandacht voor fietsers en ouderen (Actualisatie Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid Noord-Holland 2024 - 2030) - fietsverkeersveiligheid verbeteren op de doorfietsroutes en fietsroutes die momenteel de grootste verkeersonveiligheid kennen (Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur 2022 - 2028)
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	- investeren in het behoud en de versterking van landschap en erfgoed en vergroten van de beleefbaarheid van het landschap (Korte Termijn Agenda 2025 - 2027) - benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie (NH2050) - vanuit cultuurhistorische waarden sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022) - behoud en herkenbaarheid van de cultuurhistorische structuur bevorderen (Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018) - structuren van provinciaal belang versterken en benutten (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022) - inzet op het behoud en de zichtbaarheid van kernkwaliteiten van UNESCO-werelderfgoedgebieden en het reguleren van ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gebieden via toetsing in de omgevingsverordening (Omgevingsverordening 2023)

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Huidig beleid
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	- investeren in het behoud en de versterking van landschap en erfgoed en vergroten van de beleefbaarheid van het landschap (Korte Termijn Agenda 2025 - 2027) - ruimtelijke inpassing van duurzame energie zonder aantasting van landschappelijke en ecologische waarden (NH2050) - benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie (NH2050) - geclusterde groei in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon van datacenters (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027) - behoud en herkenbaarheid van de landschappelijke karakteristiek en de belevingswaarde van de karakteristieke open ruimtes (Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018)
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	- structuren van provinciaal belang versterken en benutten (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022) - inzet provincie op archeologie en archeologiemuseum Huis van Hilde (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022) - archeologische waarden en bovenregionale archeologiegebieden beschermen (Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018)

4.3 Beoordeling referentiesituatie

Dit hoofdstuk bevat de beoordeling van de referentiesituatie in provincie Noord-Holland. De beoordeling is uitgevoerd op aspectniveau.

4.3.1 Klimaatverandering

Tabel 4.10 Beoordeling referentiesituatie voor het thema klimaatverandering

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
klimaatverandering	wateroverlast	slecht	slecht
klimaatverandering	waterveiligheid	redelijk	overwegend goed
klimaatverandering	verdroging	matig	slecht
klimaatverandering	verzilting	matig	slecht

Wateroverlast
Wateroverlast heeft in de provincie Noord-Holland meerdere oorzaken: overbelasting van het (stedelijk) watersysteem, diepe polders en locaties met afname van drooglegging (afstand tussen waterpeil en maaiveld) door bodemdaling, kwel en de afname van drooglegging (grondwateroverlast).

De extreme uur neerslag met een terugkeertijd van 1/100 jaar neemt met 7 % toe in 2050, waardoor het stedelijk watersysteem nog meer belast wordt. Daarnaast neemt het verhard oppervlak toe doordat er veel woningbouw gepland is om de vraag naar woningen in te vullen. In diepe polders verzamelt het water zich. Met de afname van de drooglegging door bodemdaling zullen deze plekken in de toekomst nog gevoeliger zijn voor wateroverlast. Het systeem loopt nu al tegen zijn grenzen aan.

De 10-daagse neerslagsom neemt met maximaal 6 % toe in 2050 waardoor vaker grondwateroverlast optreedt. Hier komt nog bij dat er in veel gebieden in Noord-Holland significante bodemdaling is wat de drooglegging verkleint. Doordat de zeespiegel in het extreme scenario (H) met 27 cm stijgt zal ook de kweldruk toenemen. Vernatting van veengebieden zal daarnaast grondwateroverlast bij de huidige functies veroorzaken, waardoor het bijvoorbeeld moeilijker wordt de huidige agrarische functie economisch winstgevend te houden.

In de Omgevingsvisie NH2050 staat de ambitie om een klimaatbestendig en water robuust Noord-Holland in 2050 te realiseren. Nieuwe ontwikkelingen worden water robuust ingericht met meerlaagsveiligheid als leidend principe. Bij bestaande vitale infrastructuur worden de knelpunten aangepakt. Daarnaast is in art. 6.75 van de Omgevingsverordening vastgelegd dat nieuwe ontwikkelingen klimaatadaptief en water robuust moeten worden gerealiseerd. De nationale overheid wil ruimte reserveren voor waterberging in de laagste polders, wat kan resulteren in wateroverlast (of verplaatsen) van de bestaande functies.

Beoordeling
Het aspect wateroverlast is in de referentiesituatie beoordeeld als ‘slecht’. De knelpunten zullen alleen maar groter worden. Klimaatverandering (extreme neerslag en zeespiegelstijging) zal zorgen dat het (stedelijk) watersysteem en de huidige functies in deze gebieden steeds meer onder druk komen te staan. Woningbouw zorgt voor een toename van verhard oppervlak in een systeem wat al tegen zijn grenzen aanloopt. Tot slot is het beleid in de provincie Noord-Holland buiten de ambities in de vigerende Omgevingsvisie om bovenstaande knelpunten te verhelpen niet verder uitgewerkt.

Waterveiligheid

De zeespiegelstijging in het meest extreme scenario is 19 cm. Alleen in 2050 voldoen alle waterkeringen aan de norm, waardoor de waterveiligheid zal toenemen (zie afbeelding 4.9 en afbeelding 4.10) De Wieringermeerpolder, West Friesland en (op een klein deel na) Waterland neemt de overstromingskans af tot een kleine kans (1/300 tot 1/3.000 jaar). In het gebied tussen Amstel en het Gooi daalt de overstromingskans zelfs tot een zeer kleine kans (1/3.000 tot 1/30.000 jaar), afgezien van een paar gebieden waar het risico tot een kleine kans daalt.

Risicogevoelige functies, zoals wonen, werken, voorzieningen, (energie)-infrastructuur lopen in Noord-Holland nog steeds meer risico dan in andere gebieden in Nederland, waardoor de investeringslasten hoger zijn om waterveiligheid te waarborgen. Daarnaast worden de keringen bij het Amsterdam Rijnkanaal en Noordzeekanaal worden niet meer als primaire maar als regionale keringen gezien. Hier geldt een lagere veiligheidsnorm dan bij primaire keringen. Hierdoor blijft het risico op overstromingen vanuit het 'binnenwater', al is het risico hier al laag.

Het beleid van de provincie bevat meerdere maatregelen om de ambitie om klimaatbestendig ingericht zijn, te halen. Zo brengt de provincie samen met het Rijk en de waterschappen de regionale en primaire keringen tot het normniveau in respectievelijk 2030 en 2050 om de waterveiligheid te waarborgen (Overstromingsrisicobeheerplan 2022 - 2027). Daarnaast brengt de provincie de overstromingsrisico's in beeld en is waterveiligheid een van de randvoorwaarden voor woningbouwlocaties (Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027).

Afbeelding 4.9 Plaatsgebonden overstromingskans in 2050: kans dat minstens 50 cm overstroming voorkomt (LIWO, 2025)

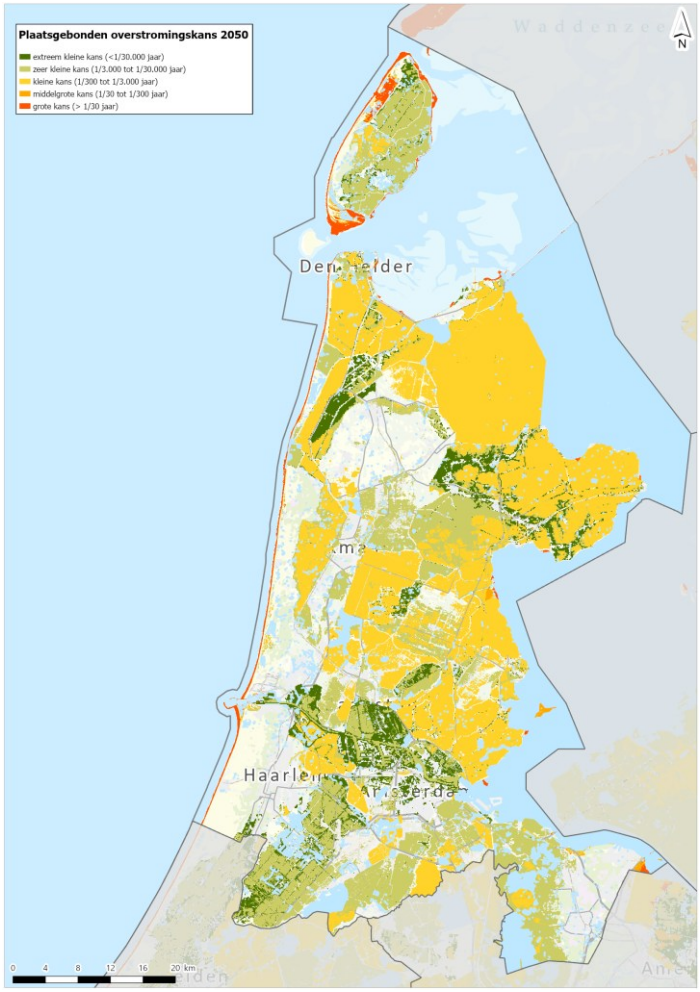

Beoordeling
De waterveiligheid is in de referentiesituatie beoordeeld als 'overwegend goed'. De waterkeringen voldoen mede door het beleid van de provincie aan de normen voor 2050, maar de kans op een overstroming blijft altijd bestaan.

Verdroging
Verdroging kan spelen op plekken zonder mogelijkheid tot wateraanvoer en in gebieden gevoelig voor klink of zetting of gevoelige natte natuur met wateraanvoer. Het neerslagtekort neemt toe met 24 % in 2050 en het aantal aansluitend droge dagen stijgt met 6 %. Hierdoor zal meer verdroging optreden op plekken zonder mogelijkheid tot wateraanvoer. Daarnaast daalt de 7-daagse minimum afvoer van de Rijn met maximaal 18 % in 2050. Van deze aanvoer is de waterbuffer in het IJsselmeer van afhankelijk en daardoor ook de plekken met wateraanvoer.

Het huidige systeem is niet ingericht op extreem weer. Doordat de extremen groter worden, zal het systeem niet meer houdbaar zijn. In het huidige beleid volgt het waterpeil de functie, waardoor in de veenweiden niet genoeg water wordt vastgehouden voor de zomerse vraag en er water moet worden aangevoerd. De kwetsbare natuur heeft een aanzienlijke watervraag die steeds moeilijker kan worden ingevuld met steeds grotere neerslagtekorten en langere periodes van droge dagen, zeker wanneer de provincie Noord-Holland afstevent op een zoetwatertekort en de waterbeschikbaarheid onder druk komt te staan. In het Deltaprogramma worden doelen genoemd om verdroging tegen te gaan die de provincie ook volgt, maar zijn verder geen concrete beleidsdocument waar hier invulling aan gegeven wordt.

Beoordeling
Verdroging is in de referentiesituatie beoordeeld als 'slecht'. In de duinen, op Texel en in het Gooi staat de natuur steeds meer onder druk door steeds grotere neerslagtekorten en langere periodes van droge dagen, maar hier is geen wateraanvoer mogelijk. In de Zaanstreek, Waterland en het gebied tussen de Amstel en het Gooi is wel wateraanvoer mogelijk, maar ook de wateraanvoer vanuit de Rijn staat onder druk. Zonder deze aanvoer is de droogteschade aan natuur en door bodemdaling aanzienlijk.

Verzilting
Verzilting wordt veroorzaakt door een combinatie van bodemdaling, zeespiegelstijging en autonome processen (zout water uit het verleden). Door zeespiegelstijging van 19 cm in 2050 neemt een van de processen die verzilting veroorzaakt toe. Door een hogere zeespiegel is er meer zoutindringing bij het schutten van de zeesluizen en er is een hogere kweldruk vanuit de Waddenzee.

Tijdens droge periodes die langer en extremer worden is er niet genoeg zoetwater beschikbaar in het systeem om door te spoelen. Dan moet er water worden aangevoerd, maar de aanvoer vanuit de Rijn daalt. De provincie Noord-Holland stevent tegelijkertijd af op een zoetwatertekort, waardoor er keuzes gemaakt moeten worden welke gebieden voorzien worden van zoet water. In het Deltaprogramma worden doelen genoemd om verdroging tegen te gaan die de provincie ook volgt, maar zijn verder geen concrete beleidsdocument waar hier invulling aan gegeven wordt.

Beoordeling
Verzilting wordt in de referentiesituatie beoordeeld als 'slecht'. In de huidige situatie kunnen gebieden met knelpunten nog worden doorgespoeld, maar met toenemende verzilting en een mogelijk watertekort in de provincie Noord-Holland in de toekomst, zullen er keuzes gemaakt moeten worden over de zoetwaterverdeling. Daardoor is er niet meer genoeg zoet water om de watergangen door te spoelen.

4.3.2 Bodem en water

Tabel 4.11 Beoordeling referentiesituatie voor het thema bodem en water

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	matig
bodem en water	bodemdaling	slecht	slecht
bodem en water	waterbeschikbaarheid	redelijk	slecht
bodem en water	oppervlaktewater	slecht	matig

Chemische en biologische bodemkwaliteit

De chemische bodemkwaliteit is belangrijk om te bepalen of de bodem verontreinigd is. De biologische kwaliteit van de bodem houdt verband met de capaciteit van de bodem om ecosysteemdiensten te leveren, zoals waterberging, vruchtbaarheid voor landbouw en koolstofopslag.

Chemische bodemkwaliteit

Voor de chemische bodemkwaliteit wordt zijn activiteiten die leiden tot verontreinigingen van belang. Daarnaast kunnen saneringen de chemische bodemkwaliteit verbeteren. Er is geen voornemen om de industrie uit te breiden, of om andere activiteiten die kunnen leiden tot verontreinigingen uit te breiden. Ook zijn er geen plannen voor grootschalige sanering waardoor de chemische bodemkwaliteit verbetert. Er zijn landelijke doelen om verslechtering van de bodemkwaliteit tegen te gaan, maar daar is door de provincie nog geen concrete invulling aan gegeven.

Biologische bodemkwaliteit

De kaart van ecologisch kapitaal toont de mate waarin de bodem optimaal ecosysteemdiensten kan leveren Bodems die daar in hoge mate toe in staat zijn, zijn waardevol. Het verstoren van zulke bodems, bijvoorbeeld door te bouwen, is daarom niet wenselijk. Met de grote woningbouwopgave is het aannemelijk dat er meer bodem geroerd of bedekt wordt. Deze ontwikkelingen vinden veel plaats op locatie waar de bodem al bedekt is, zoals industriegebieden. De toename van stedelijk gebied op de ruimtelijke schaal van de provincie niet groot genoeg om de algemene biologische kwaliteit aan te tasten.

Beoordeling

Het aspect chemische en biologische bodemkwaliteit is in de referentiesituatie beoordeeld als ‘matig’. De indicator chemische bodemkwaliteit is ‘matig’, omdat er een aantal sterk verontreinigde gebieden aanwezig zijn. Verder zijn er in de rest van de provincie geen duidelijke uitschieters qua verontreinigingen. Er zijn geen ontwikkelingen die invloed hebben op de chemische bodemkwaliteit. De indicator biologische bodemkwaliteit is ‘redelijk’, omdat afgezien van de stedelijke gebieden, die altijd een hoge mate van verstoring hebben, het grootste gedeelte van de provincie een goede biologische bodemkwaliteit heeft. Met de voorgenomen woningbouw komt daar geen verandering in.

Bodemdaling

De meest waargenomen bodemdaling vindt in Noord-Holland plaatst in de veenweidegebieden. Door ontwatering van deze gebieden oxideert het organisch materiaal en daalt de bodem, daarbovenop klinkt de bodem in door verlaging van het grondwater. Bodemdaling wordt veroorzaakt door de huidige inrichting van het watersysteem, maar droogte versnelt de processen van klink en oxidatie.

Het maximale neerslagtekort en de lengte van droge periodes nemen toe met respectievelijk 24 en 6 %. Tijdens droge periodes moet water worden aangevoerd om de waterpeilen op peil te houden, maar ook de minimum aanvoer van water vanuit de Rijn waar Noord-Holland van afhankelijk is neemt af met 18 %.

Het huidige systeem is niet ingericht op extreem weer. Doordat de extremen groter worden, zal het systeem niet meer houdbaar zijn. In het huidige beleid volgt het waterpeil de functie, waardoor in de veenweiden niet genoeg water wordt vastgehouden voor de zomerse vraag om bodemdaling tegen te gaan en er water moet worden aangevoerd. De watervraag kan steeds moeilijker worden ingevuld met steeds grotere neerslagtekorten en langere periodes van droge dagen, zeker wanneer de provincie Noord-Holland afstevent op een zoetwatertekort en de waterbeschikbaarheid onder druk komt te staan.

Bodemdaling leidt tot verzakkingen van infrastructuur en bestaande bebouwing in de veenweiden. Daarnaast neemt door bodemdaling de drooglegging af en wordt het steeds moeilijker om de bestaande agrarische functies (met name intensieve melkveehouderij) voort te zetten in veenweiden. Andere productiewijzen of andere inkomsten uit levering van ecosysteemdiensten of sociaal-maatschappelijke diensten zullen daar aan bij moeten dragen. Er zijn geen grote woningbouwontwikkelingen voorzien in gebieden met veel bodemdaling.

De vigerende omgevingsvisie van de provincie Noord Holland bevat de ambitie om de bodemdaling in veenweiden af te remmen, te stoppen en zo veel mogelijk te herstellen (Omgevingsvisie NH2050). Zij wil dit doen door het landgebruik en de waterpeilen in balans te brengen met de draagkracht van het veenweidegebied. Hierbij wordt niet ingegaan op een specifiek grondwaterpeil.

Beoordeling

Het aspect bodemdaling is in de referentiesituatie beoordeeld als ‘slecht’. Bodemdaling treedt reeds op en wordt vergroot door klimaatverandering, en het beleid van de provincie biedt onvoldoende handvatten om dit effect tegen te gaan.

Waterbeschikbaarheid

Waterbeschikbaarheid bestaat uit de indicatoren beschikbaarheid van drinkwater en watervoorraad. De drinkwaterbedrijven zijn verantwoordelijk voor de productie van drinkwater. Drinkwater wordt met name gebruikt door particulieren en bedrijven, maar er wordt ook water geleverd aan de industrie. De watervoorraad is een bredere term, die vooral aangeeft of er genoeg water in het watersysteem (of het aanbod aan de vraag kan voldoen) is voor functies als landbouw en natuur.

Beschikbaarheid van drinkwater

Drinkwaterproductie in Noord-Holland wordt voornamelijk verzorgd door PWN en Waternet, een heel klein gedeelte bij Hilversum ontvangt drinkwater van Vitens. Bij alle 3 de drinkwaterbedrijven staat de voorziening onder druk in 2050, bij Vitens is het probleem nu al acuut (zie afbeelding 4.10). Drinkwater is sterk afhankelijk van de aanvoer vanuit de Rijn en opslag in het IJsselmeer (dat ook gevoed wordt door water uit de Rijn), deze daalt tijdens droge periodes met 18 %. De dreigende watertekorten brengen een verdeelvraagstuk met zich mee, al heeft de productie van drinkwater voorrang.

Daarnaast zijn de huidige bronnen niet uitputtend en stijgt ook het verbruik tijdens droogte en hete periodes. Zonder de beschikbaarheid van drinkwater komt ook de woningbouw die voorzien is in de provincie in de knel. Het duingebied en de Utrechtse Heuvelrug worden belangrijker voor de drinkwatervoorziening omdat deze gebieden de beste voorwaarden hebben voor de opslag van drinkwater. Dit zijn de beste locaties om uit te breiden om te voorzien in de drinkwaterbehoefte. Op de Heuvelrug, in het Duingebied bij Overveen en bij Hoorn wordt het uitbreiden van de capaciteit verkend. Er zullen maatregelen genomen moeten worden in gebieden met een woningbouwopgave waar de drinkwaterproductie onder druk staat.

Afbeelding 4.10 Termijn waarop problemen met de drinkwatervoorziening gaan optreden als actie uitblijft (bron: Vewin, 2022)

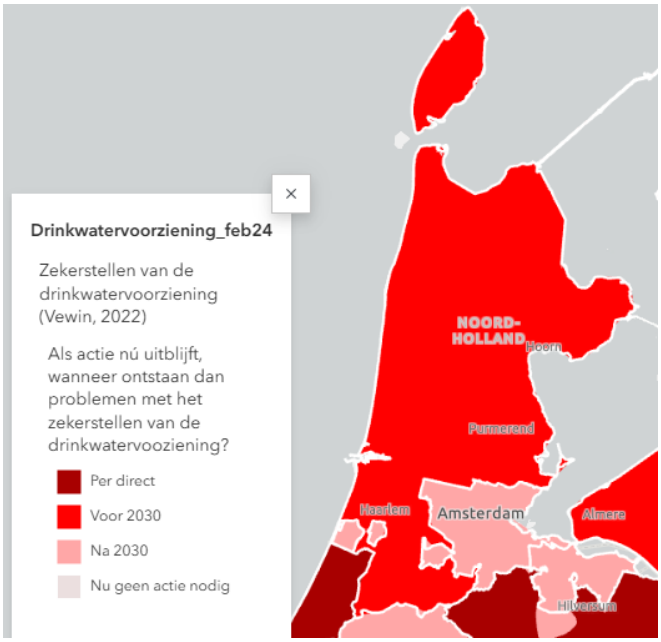

Watervoorraad

De watervoorraad van het oppervlaktewater na levering vanuit neerslag, kwel en intern transport hangt af van de vraag voor beregening voor landbouw, doorspoeling tegen verzilting en peilbeheer. 'Te weinig' in afbeelding 4.11 is een indicator voor een watervoorraad die onder druk staat. Een watertekort wordt ervaren wanneer de waterbehoefte niet overeen komt met de waterbeschikbaarheid. Er is dan vooral geen water op het moment dat het nodig is (tijdens droogte). Afgezien van de regio rond het Noordzeekanaal, is in heel de provincie Noord-Holland in 2050 een watertekort.

Dit is te verklaren doordat het neerslagtekort en de duur van droogte toeneemt, terwijl de aanvoer vanuit de Rijn en daarmee de waterbeschikbaarheid afneemt. Wanneer er tekorten zijn moet de watervoorraad verdeeld worden tussen verschillende vragers, zoals drinkwater, landbouw, natuur en het tegengaan van bodemdaling en verzilting. Het watersysteem loopt in zijn huidige vorm tegen zijn grenzen aan.

Afbeelding 4.11 Toekomstig watertekort (2050) tijdens droogte (bron: nationaal water model, 2019)

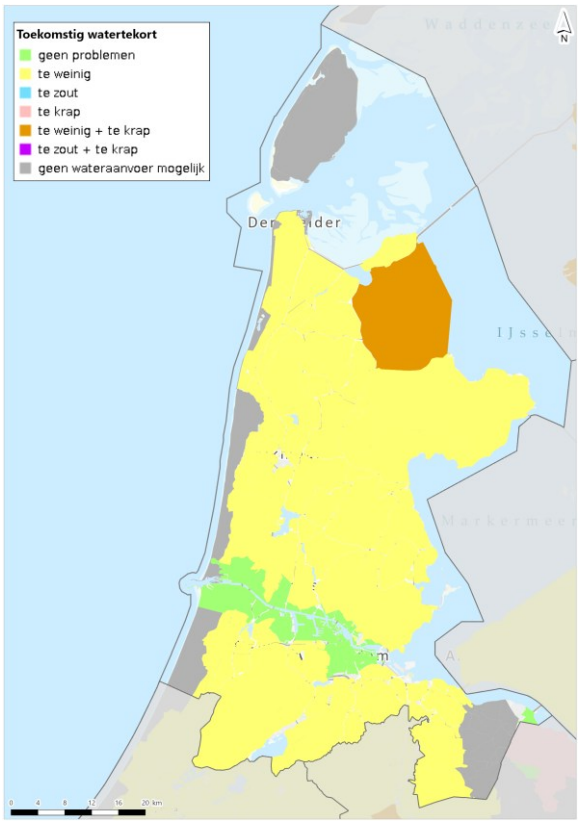

Beoordeling

De waterbeschikbaarheid is in de referentiesituatie beoordeeld als 'slecht'. De beschikbaarheid van drinkwater wordt beoordeeld als 'slecht', door de tekorten van alle 3 de drinkwaterbedrijven. De watervoorraad wordt beoordeeld als 'slecht', omdat er nagenoeg in de hele provincie te weinig water beschikbaar is in 2050.

Oppervlaktewater

Het oppervlaktewatersysteem wordt met 2 indicatoren beoordeeld: de kwaliteit en de kwantiteit van het oppervlaktewater. Een goede waterkwaliteit is van belang voor de gezondheid en de natuur, waterkwantiteit is een combinatie van voldoende aanvoer- en afvoercapaciteit en waterberging.

Kwaliteit oppervlaktewater

De doelen van de KRW gaan over chemische en ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater. De chemische kwaliteit wordt beoordeeld op basis van het voorkomen van gevaarlijke stoffen en ecologische kwaliteit wordt bepaald door 2 indicatoren: de biologische toestand en de 'fysisch chemische' toestand. Vanaf 2027 moeten de doelen voor de KRW gehaald zijn. Op dit moment verbetert de waterkwaliteit onvoldoende om dit doel te halen.

Met de autonome ontwikkelingen wordt geen verandering van de chemische kwaliteit verwacht. Voor de ecologische kwaliteit wordt er voor het 'fysisch chemische' component ook geen verandering verwacht. De biologische indicator kan echter verslechteren door de toename in de reeks zomerse dagen*, die bijna verdubbelt in 2050. De reeks zomerse dagen geeft een indicatie voor de waterkwaliteit, een langere reeks kan leiden tot meer algengroei en een verslechterde waterkwaliteit.

Toelichting:

* We spreken in Nederland van een zomerse dag als de maximumtemperatuur 25 °C of hoger is.

Het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland stelt maatregelen op voor het verbeteren van de waterkwaliteit in oppervlaktewaterlichamen: verbetermaatregelen voor provinciale vaarwegen, stimuleren verbeteren zwemwaterkwaliteit en vergunningverlening.

Kwantiteit oppervlaktewater

De waterkwantiteit bestaat uit aanvoer, afvoer en berging. Voor alle 3 moet voldoende capaciteit in het watersysteem aanwezig zijn. In principe is het waterschap verantwoordelijk voor de capaciteit van het watersysteem, maar provincie heeft wel invloed op de functies die afhankelijk zijn van dit watersysteem. De afvoercapaciteit zal nog meer onder druk staan door de toename van de dag neerslag met extreem lange terugkeertijd (1/1000 jaar). Omdat het watersysteem van de provincie Noord-Holland erg groot is moet er naar een langere periode en grotere onzekerheid gekeken worden. De toename van de dag neerslag is 7 %. Daarnaast ontstaan er ook knelpunten in de aanvoercapaciteit van het watersysteem in de Wieringermeer (zie afbeelding 4.12).

Een te hoge afvoercapaciteit kan ook resulteren in een hogere watervraag omdat er ook tijdens normale situaties meer wordt ontwaterd en afgevoerd. Dan moet ook de aanvoercapaciteit worden vergroot om aan deze watervraag te voldoen. Door een toename van de watervraag door klimaatverandering (toename verdamping en zeespiegelstijging) en daarmee problemen als verdroging, verzilting en bodemdaling, zal de aanvoercapaciteit onvoldoende zijn in de toekomst.

Afbeelding 4.12 Toekomstig watertekort (2050) tijdens droogte (bron: nationaal water model, 2019)

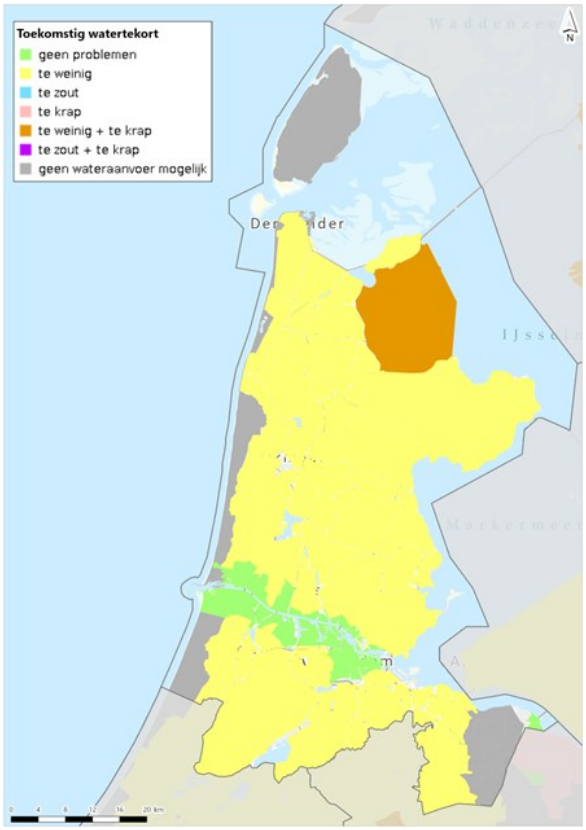

Beoordeling

Het aspect oppervlaktewater is in de referentiesituatie beoordeeld als 'matig'. De kwaliteit van het oppervlaktewater voldoet in de huidige situatie nergens en kan nog verder verslechteren door langere periodes van zomerse dagen met hoge temperaturen, maar de provincie steekt veel middelen in het verbeteren van de waterkwaliteit. Deze indicator wordt daarom beoordeeld als 'matig'. Bij de kwantiteit van het oppervlaktewater zijn voor de aanvoercapaciteit knelpunten in de Wieringermeer, en bij afvoer- en bergingscapaciteit ontstaan er meer knelpunten door klimaatverandering, dus deze indicator is beoordeeld als 'matig'.

4.3.3 Gezonde leefomgeving

Tabel 4.12 Beoordeling referentiesituatie voor het thema gezonde leefomgeving

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	matig	redelijk
gezonde leefomgeving	geluid	slecht	slecht
gezonde leefomgeving	geur	redelijk	overwegend goed
gezonde leefomgeving	hittestress	matig	slecht
gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	slecht
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	matig	slecht

Luchtkwaliteit

In 2030 worden de huidige EU-grenswaarden verder naar beneden bijgesteld. De grenswaarden per 2030 zijn opgenomen in tabel 4.13. In de tabel zijn ook de WHO-advieswaarden uit 2021 opgenomen. De WHO-advieswaarden zijn gebaseerd op de nieuwste wetenschappelijke inzichten en vormen een ambitieuze gezondheidsnorm waar landen (of samenwerkingsverbanden van landen) zich aan kunnen spiegelen bij het ontwikkelen van beleid. Veel WHO-advieswaarden zijn in september 2021 scherp naar beneden bijgesteld en liggen (ver) beneden de huidige omgevingswaarden uit het Bkl. De WHO-advieswaarden zijn niet bindend, maar in 2021 heeft de Europese Commissie in haar Zero Pollution Action Plan benoemd dat de huidige normstelling in de EU-richtlijn Luchtkwaliteit meer in lijn moet worden gebracht met de nieuwe WHO-advieswaarden. Nederland onderschrijft dit standpunt (SLA, 2021).

Tabel 4.13 Wettelijke waarden voor luchtkwaliteit (Bkl; SLA, 2021)

Stof	Omgevingswaarden (huidige EU-grenswaarden)	Aangescherpte EU-grenswaarden (verplicht per 2030)	WHO-advieswaarden 2021 (doel voor EU Zero Pollution Action Plan 2050)
stikstofdioxide (NO_2)	40 µg/m³	20 µg/m³	10 µg/m³
fijnstof (PM10)	40 µg/m³	20 µg/m³	15 µg/m³
fijnstof (PM2,5)	25 µg/m³	10 µg/m³	5 µg/m³

Het voldoen aan de WHO-advieswaarden uit 2021 in 2050 is een grote uitdaging. Momenteel wordt voor stikstofdioxide alleen aan de grenzen van de provincie Noord-Holland met het IJsselmeer, de Waddenzee en de Noordzee, en op Texel, voldaan aan de WHO-advieswaarden uit 2021. Aan de WHO-advieswaarden uit 2021 voor PM10 wordt alleen in het noordoostelijkste deel van de provincie Noord-Holland, en het midden van Texel voldaan.

Voor PM2,5 geldt dat de luchtkwaliteit in het noordelijkste deel van de provincie Noord-Holland en op Texel voldoet aan de WHO-advieswaarden uit 2021. Om de luchtkwaliteit ook in de rest van de provincie Noord-Holland op het beoogde niveau van stikstofdioxide, PM10 en PM2,5 te krijgen, zijn ingrijpende en structurele maatregelen nodig. De uitstoot van industrie, scheepsvaart, luchtvaart en verkeer dient drastisch teruggebracht te worden. Op Europees niveau is bepaald dat het per 2035 verboden is om nieuwe auto's met een fossiele verbrandingsmotor op de markt te brengen. Dit heeft een positief effect op de luchtkwaliteit.

Locaties waar de concentratie stikstofdioxide hoog is in de huidige situatie, zijn in Amsterdam, rond Schiphol, in Alkmaar en op de Rijkswegen. Locaties waar de concentratie PM10 hoog is in de huidige situatie zijn IJmond, op Westpoort en op het kruispunt N8 - N203. Locaties waar de concentratie PM2,5 hoog is in de huidige situatie zijn in Amsterdam, op bedrijventerrein Oud Koog in Koog aan de Zaan, op het kruispunt N8 - N203 en in de IJmond. Voor het kruispunt N8 - N203 geldt dat hier mogelijk sprake is van een modelmatige overschatting. Dit is bekend bij het RIVM.

De belangrijkste doelstelling van het Schone Lucht Akkoord (SLA) is het samenwerken aan permanente verbetering van de luchtkwaliteit om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren, waarbij wordt toegewerkt naar de advieswaarden uit 2005 van de WHO voor stikstofdioxide en fijnstof. Het decentraal uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord van de provincie Noord-Holland omvat maatregelen voor mobiliteit, mobiele werktuigen, industrie, houtstook, binnenvaart en havens, landbouw, citizen science en participatie. Deze maatregelen hebben een positief effect top de luchtkwaliteit. Daarnaast biedt het programma Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) duidelijkheid aan de bouwsector met behulp van een definitief reductiepad dat invulling geeft aan de doelen voor onder andere schone lucht. Hieronder valt bijvoorbeeld het zo snel mogelijk uitfaseren van werktuigen met een hoge stikstofuitstoot en zonder roetfilter.

Het beleid van de provincie Noord-Holland bevat, naast de ambitie om te voldoen aan de wettelijke normen voor luchtkwaliteit, geen aanvullende beleidsambities op het gebied van luchtkwaliteit. Het beperken van het aantal vluchten vanaf Schiphol kan een beperkt positief effect hebben op de luchtkwaliteit rondom de luchthaven. Het is onzeker of de luchtkwaliteit in de IJmond zal verbeteren, omdat er nog geen overeenstemming bereikt is tussen het Rijk en Tata Steel over de overstap van kolen naar waterstof om de hoogovens te 'stoken'. Tegelijkertijd neemt het aantal verkeersbewegingen richting 2050 toe. Een steeds groter aandeel van deze verkeersbewegingen bestaat uit elektrisch vervoer, wat de luchtkwaliteit ten goede komt. Tevens is Europees niveau bepaald dat het per 2035 verboden is om nieuwe auto's met een fossiele verbrandingsmotor op de markt te brengen. Dit heeft een positief effect op de luchtkwaliteit.

Beoordeling

Het aspect luchtkwaliteit is in de referentiesituatie beoordeeld als 'redelijk'. Het behalen van de wettelijke normen voor luchtkwaliteit is een uitdaging, waarvoor de provincie geen aanvullend beleid heeft. Ook is onzeker of en wanneer Tata Steel (een belangrijke factor voor de luchtkwaliteit in de IJmond) de overstap maakt van kolen naar waterstof. Het beperken van het aantal vluchten rond Schiphol kan de luchtkwaliteit rond de luchthaven verbeteren. De elektrificatie van het wagenpark als onderdeel van de mobiliteitstransitie komt de luchtkwaliteit ten goede.

Geluid

In het (Ontwerp) Actieplan Geluid 2025-2029 stelt de provincie Noord-Holland het doel om in 2050 het aantal inwoners die ernstige geluidhinder door provinciale wegen ervaren te verminderen met 50 %. Er worden geen concrete ingrepen op de lange termijn genoemd. Daarnaast stelt de provincie Noord-Holland een maximale geluidbelasting voor alle bedrijven op de 5 industrieterreinen die van regionaal belang zijn (IJmond, Westpoort, Schiphol-Oost, de Pijp en Zaandammer- en Achtersluispolder). Buiten de geluidszone van deze bedrijventerreinen mag de geluidbelasting niet hoger zijn dan 50 dB (provincie Noord-Holland, 2025g). Desalniettemin zal niet op alle locaties waar de grenswaarde voor geluid momenteel wordt overschreden, de knelpunten weggenomen (kunnen) worden door de provincie Noord-Holland. Zo zijn knelpunten in de huidige situatie de geluidsbelasting door Schiphol en Maritiem Vliegkamp De Kooy. Hiervoor is het Rijk het bevoegd gezag. Daarnaast kunnen toekomstige ontwikkelingen leiden tot een toename van het aantal (ernstig) geluidgehinderden.

Een voorbeeld hiervan is de ambitie van de provincie Noord-Holland om woningbouwontwikkelingen te realiseren nabij OV-knooppunten (Woondeal 2.0 Regio Noord-Holland Noord). Aangezien openbaar vervoer geluid produceert, kunnen hierdoor meer geluidsgevoelige functies binnen de bijbehorende geluidscontouren komen te liggen, waardoor het aantal geluidgehinderden toeneemt.

Beoordeling

De referentiesituatie voor het aspect geluid is beoordeeld als 'slecht'. De provincie neemt enkele maatregelen om de geluidsbelasting op gevoelige bestemmingen te verbeteren. Tegelijkertijd blijven belangrijke knelpunten bestaan, zoals een hoge en ver reikende geluidsbelasting door Schiphol en F1 Circuit Zandvoort.

Geur

Provincie Noord-Holland heeft, naast de verplichtingen zoals vastgelegd in de omgevingsverordening, geen aanvullend beleid op het gebied van geur. Richting 2050 treden de volgende ontwikkelingen van zekerdere aard op die invloed hebben op de ervaren geurhinder in provincie Noord-Holland. De geurhinder door rioolwaterzuiveringsinstallaties neemt in de referentiesituatie toe door een toename van het aantal woningen op locaties nabij rioolwaterzuiveringsinstallaties. De geurhinder door wegverkeer neemt in de referentiesituatie af door de elektrificatie van voertuigen. De transitie naar extensieve landbouw, genoodzaakt door Europees beleid en bodemdaling, draagt bij aan het verminderen van geurhinder door landbouw (met name veeteelt), doordat het aantal dieren per hectare en de daarmee samenhangende geuremissies afnemen In de provincie Noord-Holland is dit effect echter beperkt, omdat geurhinder vooral samenhangt met varkens- en pluimveehouderijen, die hier relatief weinig voorkomen.

Richting 2050 treden ook ontwikkelingen van minder zekere aard op in provincie Noord-Holland die effect hebben op de ervaren geurhinder. De geurhinder door houtstook hangt in de referentiesituatie af van de inzet van gemeenten in Noord-Holland op dit onderwerp, aangezien beleid op provinciaal niveau ontbreekt. De mogelijke overstap van kolen naar waterstof door Tata Steel kan leiden tot minder geurbelasting op de omgeving, maar het is nog onzeker of en wanneer deze overstap plaatsvindt.

Beoordeling

Het aspect geur is beoordeeld als 'overwegend goed' voor de referentiesituatie. De geurhinder door wegverkeer en landbouw en veeteelt neemt af richting 2050. De geurhinder door rioolwaterzuiveringsinstallaties is een knelpunt in de referentiesituatie. Onzekerheden zijn de ontwikkeling van de geurhinder door houtstook en industrie.

Hittestress

Voor de provincie wordt gekeken naar het stedelijk hitte eiland (UHI), functioneren van infrastructuur en koele plekken in de omgeving. Het gemiddeld aantal tropische dagen[1] kan meer dan 2 keer zo hoog worden in 2050. Hiermee zullen het UHI en hitteproblemen met infrastructuur sterk toenemen. Daarnaast is er meer behoefte aan plekken waar naar verkoeling gezocht kan worden. Het aantal tropische nachten[2] stijgt nog extremer, van in een gemiddeld jaar geen, tot maximaal 3 in 2050 en 25 in 2100. Dit in combinatie met het UHI zal leiden tot meer gezondheidsklachten doordat mensen 's nachts niet goed kunnen afkoelen en slecht slapen.

[1] We spreken in Nederland van een tropische dag als de maximumtemperatuur 30 °C of hoger is.

[2] We spreken in Nederland van een tropische nacht als de minimumtemperatuur niet onder 20 °C zakt.

In de stad zal door het stedelijk hitte eiland het aantal tropische dagen en nachten nog hoger zijn. Doordat er vaker momenten zijn waarop hittestress wordt ervaren moet de omgeving worden aangepast aan het nieuwe klimaat. Dit betekent dat er in de buitenruimte meer rekening gehouden worden met het gebruik tijdens een hittegolf, en dat er maatregelen moeten worden genomen voor gebouwen, omdat deze niet ontworpen zijn om warmte te weren maar vooral om warmte vast te houden.

De provincie Noord-Holland benoemt in 'Klimaatbestendig en Waterrobuust Noord-Holland (NH2050)' en de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie dat een hittebestendige inrichting noodzakelijk is.

Daarbij wordt gestuurd op vergroening, het versterken van blauwgroene structuren en het meenemen van hitte in ruimtelijke planvorming. De beleidsstukken bevatten echter vooral strategische richtlijnen en geven weinig concrete maatregelen.

Beoordeling
Het aspect hittestress is in de referentiesituatie beoordeeld als 'slecht'. Met klimaatverandering zullen er jaarlijks dagen en nachten met hoge temperaturen voorkomen. In steden met een hoog UHI is dit effect nog extremer. De gebouwde omgeving is niet ontworpen op deze temperaturen, waardoor meer hittestress wordt ervaren. Ook geeft het beleid van de provincie weinig concrete maatregelen.

Lichthinder
Locaties waar kunstmatige verlichting voorkomt zijn ook de locaties waar lichthinder groter is. Zo ontstaat lichthinder door (autosnel)wegen, woonkernen, industrie- en bedrijventerreinen, glastuinbouwbedrijven en sportterreinen. In de toekomst moeten nieuwe woningen, wegen en voorzieningen worden gebouwd om in de groei van het aantal inwoners te voorzien.

Het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) bevat geen rijks instructie regels voor lichthinder. Alleen voor kunstlicht in de tuinbouw bij kassen staan rijksregels in het Besluit activiteiten leefomgeving. Lichthinder is daarmee een thema dat decentrale overheden moeten afwegen. Dit kunnen gemeenten doen in verschillende instrumenten zoals de gemeentelijk omgevingsvisie en het omgevingsplan. De provincie Noord-Holland heeft zelf geen beleid dat mee kan worden genomen, daarom wordt er van uit gegaan dat de lichthinder in de toekomst niet afneemt.

Beoordeling
De referentiesituatie als 'slecht' beoordeeld, de knelpunten uit de huidige situatie blijven voorbestaan.

Omgevingsveiligheid
Risicovolle bedrijven die zich binnen de provincie bevinden hebben een omgevingsvergunning nodig. De veiligheidsnormen en richtwaarden waaraan deze bedrijven moeten voldoen zijn opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Hiervoor is de gemeente het bevoegd gezag, niet de provincie.

Als risicovolle bedrijven werken met grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen moeten ze aan strengere eisen voldoen ter voorkoming van zware ongevallen of ter beperking van de gevolgen hiervan. Deze strengere eisen zijn gebaseerd op de Europese Seveso-richtlijn en in Nederland vastgelegd in het Bkl en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Voor de bedrijven waarop de Seveso-richtlijn van toepassing is (Seveso-inrichtingen, voorheen Brzo-bedrijven) is de provincie Noord-Holland wel het bevoegd gezag. Dat betekent dat de provincie verantwoordelijk is voor de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving.
De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied voert deze taken uit in opdracht van de provincie. Deze taken blijven in de toekomst bij de provincie liggen, het beleid wijzigt niet.

Echter moet het aantal woningen in de toekomst toenemen om in de woningbehoefte te blijven voorzien bij bevolkingsgroei. Geven de schaarse ruimte in de provincie worden nieuwe woningen (wat kwetsbare gebouwen zijn) naar verwachting (gemotiveerd) toegestaan binnen aandachtsgebieden.

Voor de Amsterdamse haven Westpoort is een gebiedsvisie externe veiligheid opgesteld (2009). Hier zijn enkele beleidsdoelen opgesteld die specifiek zien op het bevorderen van de externe veiligheid in het havengebied. Het beleid is strenger dan het algemeen geldende beleid omdat Westpoort een plek in Noord-Holland is waar in extensieve mate met gevaarlijke stoffen wordt gewerkt.

Beoordeling
De situatie rondom omgevingsveiligheid wordt gegeven bovenstaande naar verwachting slechter. Er is enkel specifiek beleid voor de Amsterdamse haven Westpoort waar de omgevingsveiligheid extra wordt beschermd. Verder is geen specifiek beleid van de provincie (aanvullend op het nationaalbeleid) aanwezig en daarom neemt naar verwachting neemt het aantal (zeer) kwetsbare gebouwen in de aandachtsgebieden toe. De referentiesituatie wordt als 'slecht' beoordeeld.

4.3.4 Welzijn en leefbaarheid

Tabel 4.14 Beoordeling referentiesituatie voor het thema welzijn en leefbaarheid

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	redelijk
welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	redelijk
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	redelijk

Verbondenheid

In de omgevingsvisie NH2050 wordt gesteld dat woningbouw vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden wordt gepland. Hierbij wordt uitgegaan van sterke kernen die hun herkenbare identiteit behouden. Bij de dorpskernen lopen de functies en karakters van de vele kernen ver uiteen. Er worden in regionaal verband keuzes gemaakt over welke dorpskernen als voorzieningencentra (blijven) fungeren. Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en de leefbaarheid in deze gebieden. Er is daarnaast een zeer divers beeld van de sociale cohesie, maar de kracht van kernen kan een bruisend verenigingsleven zijn. Hierdoor wordt de sociale cohesie sterker en neemt de eenzaamheid af.

Daarentegen is sprake van vergrijzing, waarbij het aantal alleenstaanden ouderen toeneemt. Alleenstaanden ouderen verliezen sociale contacten en vaak ook activiteiten. Dit zijn factoren die bijdragen aan een ervaring van eenzaamheid (VZinfo, 24 augustus 2022).

Ook is sprake van groeiende individualisering: van een groeiend aantal alleenstaanden tot aan secularisatie en afname van lidmaatschap van verenigingen en vakbonden. Individualisering is een proces waar mensen in toenemende mate zelf, individueel, bepalen hoe ze hun leven vormgeven. In een geïndividualiseerde samenleving is daarmee minder sprake van sociale cohesie, men is meer op zichzelf. Dit kan dan weer leiden tot gevoelens van eenzaamheid.

Op provinciaal niveau zijn er geen concrete doelstellingen in het beleid opgenomen. Er zijn nationale doelen, die zijn verankerd in lokaal beleid van gemeenten.

Beoordeling

Gegeven de generieke trends waardoor knelpunten blijven bestaan en het beperkte beleid van de provincie wordt de referentiesituatie als ‘redelijk’ beoordeeld.

Sociale veiligheid

In de omgevingsvisie NH2050 worden geen uitspraken gedaan over de mate van (sociale) veiligheid en/of hoe dit kan worden verbeterd. Er zijn wel autonome ontwikkelingen die van invloed zijn op de mate van sociale veiligheid. Zo stijgt de geregistreerde criminaliteit per hoofd van de bevolking naar verwachting met 1 % per jaar (Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum, 2025). Het Integraal Meerjarenbeleidsplan Veiligheid 2024-2027 (Regionaal Bestuurlijk Overleg Politie, 2023) is een gezamenlijk plan van de 32 burgemeesters, de politie en het Openbaar Ministerie en vormt het gezamenlijke beleidskader voor integrale veiligheid. Hieronder valt ook het aanpakken van de criminaliteit in wijken en buurten. De voelbare aanwezigheid van (drugs)criminaliteit heeft namelijk impact op de leefbaarheid en veiligheid van bewoners.

Daarnaast kan een toename in polarisatie het vertrouwen in de samenleving en in sociale instituties ondermijnen. Door conflicten en spanningen komen groepen tegenover elkaar te staan (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Ook is er sprake van vergrijzing en individualisering. Het verliezen van sociale contacten en het verzwakken van de sociale banden leidt tot een afname van het gevoel van de sociale veiligheid.

Beoordeling

Gegeven de generieke trends en het beperkte beleid blijven de knelpunten uit de huidige situatie bestaan en wordt de referentiesituatie als 'redelijk' beoordeeld.

Gezond gedrag

De indicatoren voor gezond gedrag zijn ervaren gezondheid, lichamelijke gezondheid (het percentage personen van 18 jaar of ouder met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen) en mentale gezondheid (het percentage personen van 18 jaar en ouder met een hoog risico op een angststoornis of depressie), en de beweegvriendelijkheid van de omgeving.

Ervaren gezondheid, lichamelijke gezondheid, mentale gezondheid

Door vergrijzing neemt het aantal ouderen in de provincie Noord-Holland richting 2050 sterk toe. Naarmate mensen ouder worden, daalt de ervaren gezondheid (VZinfo, 2024). Deze demografische ontwikkeling zorgt voor een afname van de ervaren gezondheid richting 2050. Daarnaast neemt door vergrijzing ook het aantal mensen met ouderdomsziekten toe, zoals artrose, gezichts- en gehoorstoornissen, de ziekte van Parkinson en dementie (RIVM, 2018). Dit zorgt ervoor dat de lichamelijke gezondheid richting 2050 verslechtert. De determinant voor mentale gezondheid is het risico op een angststoornis of depressie. Het percentage personen van 18 – 64 jaar met een hoog risico hierop is gestegen van 6 % in 2012 naar 10,5 % in 2024 (RIVM, 2025). Risicofactoren hiervoor zijn onder meer genen, stressvolle gebeurtenissen, lichamelijke ziekten en een lage sociaaleconomische status (UMCG, z.d.; VZinfo, z.d.). Een deel van deze risicofactoren is persoonsgebonden en daarom niet geschikt om mee te nemen in deze beoordeling. De toename van lichamelijke ziekten door vergrijzing is dat wél. Deze heeft een negatief effect op de mentale gezondheid. De verwachting is dat het aantal personen met een hoog risico op angst of depressie toeneemt richting 2050.

Provincie Noord-Holland heeft geen specifiek beleid voor het verbeteren van de mentale gezondheid. Wel richt de provincie zich in het Programma Gezonde Leefomgeving (2020) op collectieve voorzieningen om gezond gedrag te stimuleren. Voorbeelden hiervan zijn het fietsbeleid, makkelijke toegang tot stiltegebieden of groen bij OV-knooppunten en activiteiten in het kader van de voedselvisie. provincie Noord-Holland geeft aan dat de gemeenten en GGD's hier aan zet zijn. Bewegen en ontspanning dragen positief bij aan de ervaren, lichamelijke en mentale gezondheid. Het programma bevat echter geen concrete doelstellingen of acties in de realisatiefase om deze gezondheidsbevorderende richtingen daadwerkelijk te realiseren.

Beweegvriendelijkheid van de omgeving

Determinanten voor een beweegvriendelijke omgeving zijn (Mulier Instituut, z.d.):

1 nabijheid en diversiteit van sportaccommodaties;
2 nabijheid van sport- en speelplekken in de openbare ruimte;
3 nabijheid en oppervlakte van recreatief groen en blauw geschikt voor recreatief gebruik;
4 nabijheid van voorzieningen.

Volgens het RIVM neemt de beweegvriendelijkheid van de omgeving toe richting 2050 (RIVM, z.d.b). Een aandachtspunt is dat de druk op de ruimte - vooral in stedelijke gebieden - toeneemt. Recent onderzoek van NRC toont aan dat de beschikbare sportruimte per inwoner in de afgelopen vijftien jaar met een halve vierkante meter afnam in steden (Van Loon et al., 2025). In de buitengebieden treedt leegloop op, waardoor de afstand tot de dagelijkse voorzieningen voor de meeste mensen toeneemt en de bereikbaarheid per fiets of lopend afneemt (RIVM, z.d.b). provincie Noord-Holland besteedt in haar Programma Gezonde Leefomgeving aandachts aan toegang tot stiltegebieden en groen nabij OV-knooppunten, wat een positief effect heeft op de nabijheid en oppervlakte van recreatief groen en blauw. Het programma bevat echter geen concrete doelstellingen of acties in de realisatiefase.

Beoordeling

Het aspect gezond gedrag is voor de referentiesituatie beoordeeld als 'redelijk'. Door vergrijzing neemt de ervaren gezondheid af, evenals de lichamelijke en mentale gezondheid. Ook neemt het voorkomen van de niet-persoonsgebonden risicofactoren voor een depressie en angststoornis toe. Tegelijkertijd neemt de beweegvriendelijkheid van de omgeving toe. Aandachtspunten zijn de binnenstedelijke druk op de ruimte, het verdwijnen van sportruimte in steden, en de leegloop van de perifere gebieden met een hogere afstand tot voorzieningen tot gevolg.

4.3.5 Natuur en biodiversiteit

Tabel 4.15 Beoordeling referentiesituatie voor het thema natuur en biodiversiteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	slecht	matig
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland Noord-Holland buiten N2000	redelijk	redelijk
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	matig	redelijk

VHR-natuurherstel (N2000)

Binnen de provincie Noord-Holland bevinden zich in de huidige situatie 19 Natura 2000-gebieden. Er worden geen nieuwe Natura 2000-gebieden aangewezen, vanwege de toenemende druk op de ruimte door wonen, energie, recreatie, natuur en agrarische activiteiten.

De belangrijkste knelpunten in de Natura 2000-gebieden zijn stikstofdepositie, hydrologie, invasieve exoten, gebrek aan dynamiek in gebieden, verstoring door recreatie en landbouw. Verzuring en vermesting als gevolg van stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden vormen belangrijke knelpunten en kunnen, gezien de verwachte bevolkingsgroei en daarmee samenhangende toename van verkeersbewegingen, richting 2050 aanhouden en mogelijk verergeren. Meer verkeersbewegingen leiden tot een toename in stikstofdepositie wat kan leiden tot vermesting en verzuring in omliggende Natura 2000-gebieden. Gezien klimaatverandering leidt tot extremere weersomstandigheden zal de hydrologie in de toekomst nog een groter knelpunt vormen. Er komen meer periodes met droogte en met extreme regenval. Zonder maatregelen zal de hydrologie ontoereikend blijven en mogelijk verslechteren. Naast dat effecten van stikstofdepositie en verdroging mogelijk toenemen in de referentiesituatie, neemt door een toenemend inwonersaantal ook verstoring toe. Recreatie vormt voor veel Natura 2000-gebied in de huidige situatie al een knelpunt. Tot slot vormt landbouw ook een knelpunt voor Natura 2000-gebieden. Landbouw kan leiden tot verzuring, vermesting, ontoereikende waterstanden, toxische stoffen en ruimtebeslag waardoor de beschikbare ruimte voor natuur afneemt. Door de provincie Noord-Holland wordt ingezet op een landelijk gebied waarin natuur en landbouw met elkaar in balans zijn. De invloed van landbouw op natuur neemt daarom naar verwachting af door het vigerend beleid zoals de Korte termijn agenda 2025 - 2027.

In de Korte termijn agenda 2025 - 2027 wordt ingezet op stikstofreductie wat naar verwachting leidt tot een afname van stikstofdepositie in de provincie. Daarnaast zet de provincie in op het optimaliseren van de hydrologische watersystemen in Natura 2000-gebieden (Korte termijn agenda 2025 - 2027).

De natuurherstelverordening (NHV) zet in op natuurherstel. Met de NHV moet Nederland gebieden herstellen en beschermen op land, aan de kust, in zoet water, bos, in landbouwgebieden, in steden en zee. Doel van de NHV is dat in 2030 minimaal 30 % van de Europese natuur is hersteld. In 2040 moet dat 60 % zijn en in 2050 90 % (Natuurherstelverordening 2024). Het vigerend beleid betreft ook een Landelijke Agenda natuurinclusief die streeft naar meer natuurinclusief ruimtegebruik. Door het inzetten op meer natuurinclusief ruimtegebruik neemt verbondenheid tussen natuurgebieden waaronder Natura 2000-gebieden toe waardoor versnippering van natuur wordt tegengegaan. Indien het vigerend beleid het gewenste effect heeft leidt het tot een toename van kwaliteit van Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

Beoordeling

In de referentiesituatie nemen de huidige knelpunten in de Natura 2000-gebieden (zoals stikstofdepositie, de hydrologische situatie, invasieve exoten, gebrek aan dynamiek in gebieden en verstoring door recreatie) mogelijk toe door de autonome ontwikkelingen. Het vigerend beleid zet in op een afname van stikstofdepositie en het optimaliseren van hydrologische systemen. Daarnaast wordt er ingezet op het herstellen van de natuur, in 2050 moet 90 % van de natuur hersteld zijn. De kwaliteit van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden verbetert ten opzichte van de huidige situatie. Desalniettemin blijft het onzeker of alle grote knelpunten voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden opgelost worden in de referentiesituatie. De beoordeling voor de referentiesituatie is daarom 'matig'.

Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000

De realisatie van het NNN in Noord-Holland is hard nodig om versnipperde en kwetsbare natuur te verbinden en zo de dalende biodiversiteit te keren. De 'NNN-realisatiestrategie 2025' streeft ernaar om het resterende deel van het NNN af te ronden, waardoor aaneengesloten natuurgebieden ontstaan. Dat vergroot leefgebieden voor dieren en planten en versterkt de ecologische connectiviteit. Door deze verbindingen kunnen soorten migreren, zich verspreiden en genetisch gezond blijven, wat de weerbaarheid van ecosystemen vergroot. De provincie geeft hierbij prioriteit aan focusgebieden, dit zijn gebieden met zeer kwetsbare natuur en natuur nabij stikstofbelaste Natura 2000-gebieden. Daar worden maatregelen voor systeemherstel, zoals hydrologie, robuuste natuureenheden, exotenbestrijding en beter beheer, versneld uitgevoerd. Buiten deze gebieden wordt vooral ingezet op natuurontwikkeling en -realisatie door derden.

NNN profiteert ook van de doelen van het NHV dat in 2050 90 % van de Europese natuur hersteld is. Daarnaast stelt de Omgevingsvisie NH2050 ook dat ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie zonder aantasting van de ecologische waarden van het gebied worden ingepast. Indien het vigerend beleid het gewenste effect heeft leidt het tot een toename van kwaliteit en omvang van het NNN.

Beoordeling

De beoordeling voor het aspect Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000 is 'redelijk'. In de referentiesituatie wordt het NNN afgerond waardoor het NNN in oppervlakte toeneemt en de verbondenheid bevorderd wordt. Het NNN wordt versterkt door het vigerend beleid. Desalniettemin blijft de druk op deze natuurgebieden toenemen door een toename aan recreatie en toenemende druk op de ruimte door wonen, energie, recreatie, natuur en agrarische activiteiten.

Biodiversiteit buiten het NNN

De Omgevingsvisie NH2050 zet in op het versterken van de biodiversiteit (provincie Noord-Holland 2018a). De Korte termijn agenda 2025 - 2027 en NNN-realisatiestrategie 2025 sturen op het afronden en beschermen van het NNN en het herstellen van Natura 2000-gebieden. Hiermee worden leefgebieden vergroot, met elkaar verbonden en ecologisch hersteld, waardoor soorten zich kunnen verspreiden en populaties veerkrachtiger worden. Daarnaast stimuleert de provincie natuurinclusief ruimtegebruik, zodat ook landbouw-, woon- en werkgebieden bijdragen aan biodiversiteit (Landelijke Agenda Natuurinclusief 2.0). De Korte termijn agenda 2025 - 2027 richt zich verder op het terugdringen van stikstofuitstoot, het verbeteren van waterkwaliteit en het herstellen van hydrologische systemen, maatregelen die essentieel zijn voor gezonde ecosystemen. Klimaatopgaven, zoals het verminderen van broeikasgassen en het tegengaan van bodemdaling, versterken de ecologische draagkracht op de lange termijn. De Agenda natuurinclusief zet zich in voor een natuurinclusieve samenleving wat de biodiversiteit in de provincie bevordert (Collectief natuurinclusief 2023).

De provincie werkt door het vigerend beleid aan groenblauwe dooradering, overgangszones en bosuitbreiding, waardoor natuurgebieden beter worden verbonden en nieuwe habitats ontstaan.

De provincie Noord-Holland werkt samen met andere weidevogel Provincies aan het Aanvalsplan Grutto (Weidevogelbeleid 2020) om de populatie van weidevogels, met name de grutto, te versterken. Hiervoor richt de provincie zich op kansrijke gebieden van circa 1.000 hectare, met een kern van minimaal 200 hectare natuurreservaat, omgeven door extensieve, natuurvriendelijke melkveehouderijen. Deze gebieden krijgen planologische bescherming via de Omgevingsverordening.

Het grondwaterpeil wordt in deze gebieden hoog gehouden, zodat tijdens het broedseizoen het water maximaal 10–20 centimeter onder het maaiveld staat en tijdelijke plasdraszones aanwezig zijn, wat zorgt voor betere voedselbeschikbaarheid, een open grasmat en minder predatie. Het beheer is gericht op optimale broedomstandigheden, met maaien en begrazing pas na half juli, beperkt gebruik van mest, aanleg van kruidenrijk grasland en langdurige borging van beheer. Preventieve maatregelen tegen predatoren, zoals het vermijden van opgaande elementen en het plaatsen van rasters, worden toegepast.

Beoordeling
De beoordeling voor het aspect biodiversiteit buiten het NNN is 'redelijk'. In het vigerend beleid wordt ingezet op het versterken van de biodiversiteit. Om de negatieve trend voor biodiversiteit tegen te gaan is veel inspanning nodig. Het is onzeker of het vigerend beleid voldoende is om de negatieve trend te keren.

4.3.6 Economie

Tabel 4.16 Beoordeling referentiesituatie voor het thema economie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
economie	omvang economie	overwegend goed	overwegend goed
economie	werkgelegenheid	overwegend goed	redelijk
economie	circulaire economie	redelijk	overwegend goed
economie	duurzame landbouw	redelijk	overwegend goed
economie	digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	overwegend goed	goed

Omvang economie
Provincie Noord-Holland wil als duurzame en circulaire economie groeien (uitvoeringsagenda duurzame en circulaire economie 2025 - 2028). De provincie heeft verder geen specifieke beleidsdoelen gesteld betreffende het bbp.

Aan de hand van de generieke autonome ontwikkelingen is het nog niet vast te stellen of de omvang van de economie groeit of krimpt. Er vindt naar verwachting een verschuiving plaats van de economische focus: meer innovatie, verduurzaming en circulariteit. Maar de effecten van de ontwikkelingen op de omvang van de economie zijn nog niet duidelijk.

Beoordeling
Omdat de omvang van de economie niet direct wijzigt aan de hand van de autonome ontwikkelingen en provincie Noord-Holland geen beleid heeft dat specifiek is gericht op de omvang van de economie is de referentiesituatie als 'overwegend goed' beoordeeld.

Werkgelegenheid
In de omgevingsvisie NH 2050 staat als ambitie opgenomen dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming moeten zijn. Er zijn geen concrete beleidsdoelstellingen opgenomen. Door innovatie en de komst van AI wordt een deel van de banen overbodig. Tegelijkertijd blijven werknemers belangrijk vanwege vaardigheden als planning, creativiteit, sociale interactie en organisatievermogen die niet door technologie vervangen kunnen worden. De aard van de werkzaamheden verandert naar verwachting, niet de werkgelegenheid.

De sectorale tekorten nemen naar verwachting toe. Op het gebied van handel, landbouw, bouw, vervoer en opslag, zorg en horeca zijn op dit moment al tekorten aan werknemers omdat zij geen passende woningbouw kunnen vinden.

De passende woningbouw voor de werknemers neemt naar verwachting niet (snel) genoeg toe waardoor de tekorten groeien. Ook is er onvoldoende aansluiting van onderwijs op arbeidsmarkt en is er een algeheel tekort aan arbeidskrachten. Hierdoor raakt de vraag en aanbod van werkgelegenheid uit balans.

Beoordeling
De werkgelegenheid wijzigt naar verwachting niet door beleid van de provincie Noord-Holland. Maar de balans vraag en aanbod van werkgelegenheid in bepaalde sectoren wordt minder door het gebrek aan passende woningbouw. De referentiesituatie wordt daarom als 'redelijk' beoordeeld.

Circulaire economie
Het Nationaal Programma Circulaire Economie stelt het doel van 50 % minder gebruik van primaire abiotische grondstoffen in 2030. Datzelfde programma noemt het doel om volledig circulair te zijn in 2050. Dezelfde doelen worden onderschreven in het Ontwikkelperspectief Circulaire economie (2017) van de provincie Noord-Holland. Deze beleidsdoelstellingen houden inherent in dat het aandeel circulaire banen en bedrijven toeneemt.

In de omgevingsvisie NH2050 stelt de provincie doelen die aansluiten op bovengenoemde, ze wil namelijk de beweging richting circulaire economie versnellen en zij aan zij staan met de voortrekkers daarin. Doel is het verminderen van het verlies van (primaire) grondstoffen die geschikt zijn voor hergebruik. In 2030 moet dit verlies met de helft zijn teruggedrongen, in vergelijking met 2018. In 2050 wil de provincie Noord-Holland volledige circulariteit bereiken. In het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de West-as worden als kansrijke gebieden hiervoor gezien.

Op basis van historische trends en toekomstige (nationale) verwachtingen neemt het aandeel circulaire bedrijven en banen in de toekomst alleen maar verder toe. De hoeveelheid grondstoffen is schaars, daarom is het onvermijdelijk dat meer ingezet moet worden op circulariteit. In deze circulaire economie bestaat bijna geen afval en worden grondstoffen steeds opnieuw gebruikt.

Beoordeling
De autonome ontwikkelingen en beleidsinzet van provincie Noord-Holland maken dat de referentiesituatie is beoordeeld als 'overwegend goed'.

Duurzame landbouw
Op basis van historische trends en toekomstige (nationale) verwachtingen en beleid neemt het toekomstperspectief van de gangbare landbouw af. Tegelijkertijd noodzaken stikstofmaatregelen op Europees en nationaal niveau een transitie naar duurzamere vormen van landbouw, zoals biologische landbouw, kringlooplandbouw en extensieve landbouw. Hierbij komt dat provincie Noord-Holland in de Programmabegroting 2025 inzet op volledige kringlooplandbouw in 2040.

Kringlooplandbouw is hierbij een landbouw die produceert binnen streef- en drempelwaarden voor zeven doelen: circulariteit, verbeteren van waterkwaliteit en -beheer, bodemkwaliteit, het tegengaan van en omgaan met klimaatverandering, herstellen van biodiversiteit/natuur, plant- en diergezondheid, en het verbeteren van de sociaaleconomische positie van de boer in de keten. Kringlooplandbouw is niet hetzelfde als biologische landbouw, maar beide streven wel naar het verminderen van negatieve milieueffecten. Voor biologische landbouw geldt een strenge certificering; voor kringlooplandbouw niet.

In 2030 wil de provincie dat 15 % van het landbouwareaal onder biologisch beheer staat (Programmabegroting 2025). In 2022 was dat 3,9 % (CBS, 2023a). De transitie van gangbare landbouw naar biologische bedrijfsvoering duurt ongeveer 2 tot 3 jaar (Skal, z.d.). Een knelpunt is de inzet van de provincie op doelsturing. Niet alle agrariërs hebben voldoende kennis en (financiële) middelen om over te stappen op een biologische bedrijfsvoering.

Beoordeling

Richting 2050 neemt het aandeel biologische landbouw in Noord-Holland toe. Stikstofmaatregelen noodzaken een transitie naar duurzamere vormen van landbouw, waaronder biologische landbouw. Het beleid van provincie Noord-Holland versterkt deze transitie. De referentiesituatie is beoordeeld als 'overwegend goed'.

Digitale infrastructuur

De indicator voor het aspect digitale infrastructuur is 'bereik en toegankelijkheid'. In de huidige situatie is de dekkingsgraad voor snel internet (van meer dan 100 Mbit/s) meer dan 99 %. De verwachting is dat dit percentage zal toenemen richting 2050. Niet alleen zullen meer huishoudens overstappen naar glasvezel, wat sneller internet oplevert, ook is de nationale overheid bezig om de huishoudens die nog geen snel internet tot hun beschikking hebben, te voorzien van snel internet. Autonome ontwikkelingen en de uitwerking van beleid zullen het bereik en de toegankelijkheid van (snel) internet verbeteren. Door verdergaande technologische ontwikkelingen zoals de ontwikkeling van AI is er meer vraag naar sneller internet (glasvezel), waardoor het voor marktpartijen aantrekkelijker is om dit aan te leggen. Door de bouw van woningen en de ontwikkeling van de economie worden gebieden ontwikkeld, waarbij het eenvoudiger is om glasvezel aan te leggen dan in bestaande, sterk verstedelijkte gebieden. Het doel van de provincie om de digitale economie te versterken draagt ook bij aan een toename in het bereik en de toegankelijkheid van digitale infrastructuur (Uitvoeringsagenda economie 2021 - 2023). De implementatie van de doelen uit de Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027 maakt de aanleg van snelle internetverbindingen belangrijk en versnelt deze, omdat datacenters afhankelijk zijn van hoogwaardige, stabiele en toekomstbestendige digitale infrastructuur. Een aandachtspunt is de aanvoer van internet vanuit overzeese gebieden richting 2050. Nederland heeft momenteel 8 internationale zeekabels waarvan er 4 ouders zijn dan 25 jaar. Ze functioneren nog wel, maar zijn toe aan vervanging. Er is nog niet bekend wanneer de oudere zeekabels vervangen worden (Dutch Subsea Cable Coalition, 2025).

Beoordeling

Het aspect digitale infrastructuur is beoordeeld als 'goed' in de referentiesituatie. Bestaande knelpunten verdwijnen door inzet van de nationale overheid en de uitwerking van de ambities van provincie Noord-Holland, zoals het versterken van de digitale economie.

4.3.7 Wonen

Tabel 4.17 Beoordeling referentiesituatie voor het thema wonen

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
wonen	woningaanbod	slecht	matig
wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	overwegend goed

Woningaanbod

Balans vraag en aanbod

Het huidige woningtekort in Noord-Holland is 81.800 woningen. Volgens de PNH-Prognose van 2024 groeit de woningbouwopgave naar circa 290.000 woningen in 2050. In de Actieagenda Wonen en Versnellen Woningbouw 2024 - 2028 geeft de provincie aan 191.000 woningen te willen bouwen in de woondealperiode, 2022 tot en met 2030. In de woondealperiode zijn er in de periode 2022 tot en met 2024 circa 50.000 woningen toegevoegd. De resterende doelstelling voor de woondeal bedroeg begin 2025 dus circa 140.000 woningen tot en met 2030.

Momenteel hebben 136.979 woningen een harde planstatus in de Monitor Plancapaciteit van de provincie Noord-Holland. Hierin zijn 13.135 woningen opgenomen die behoren tot de regio Almere/Lelystad in de provincie Flevoland. Dit betekent dat 123.844 woningen in de provincie Noord-Holland een harde planstatus hebben. De locaties en aantallen van deze woningen in de provincie Noord-Holland zijn opgenomen in tabel 4.18. Met alleen de harde plannen wordt de ambitie van 140.000 woningen tot en met 2030 niet gehaald.

Dit betekent dat 123.844 woningen in de provincie Noord-Holland de planstatus 'onherroepelijk' hebben. De locaties en aantallen van deze woningen in de provincie Noord-Holland zijn opgenomen in tabel 4.19 en tabel 4.18. Hiermee wordt de ambitie van 184.000 woningen bouwen vóór 2030 niet gehaald.

Tabel 4.18 Woningen met harde planstatus (bron: Monitor Plancapaciteit provincie Noord-Holland)

Regio	Planstatus onherroepelijk
Amstelland en Meerlanden	19.368
Amsterdam (gemeente)	70.124
Gooi en Vechtstreek	5.930
Kop van Noord-Holland	3.610
Regio Alkmaar	7.652
West-Friesland	3.925
Zaanstreek Waterland	7.997
Zuid-Kennemerland / IJmond	5.238
totaal	**123.844**

Volgens de Monitor Plancapaciteit zijn er in provincie Noord-Holland 113.104 woningen in voorbereiding. Daarvan zijn er ongeveer 52.500 tot en met 2030 in voorbereiding. Het aantal woningen met planstatus onherroepelijk en het aantal woningen dat tot en met 2030 in voorbereiding is, is samen ruim 175.000. Daarmee wordt, wanneer het aantal woningen in voorbereidingen wordt meegenomen, de ambitie van 140.000 woningen tot en met 2030 wel gehaald. De stikstofproblematiek vormt een knelpunt bij de realisatie van de woningen in voorbereiding: er is bij een deel van de zachte plancapaciteit onvoldoende stikstofruimte om een vergunning te verlenen voor de bouw. Verder vormt de termijn waarop de woningen gerealiseerd kunnen worden een knelpunt bij het behalen van het beoogde aantal woningen tot en met 2030: de ontwikkeling van een woningbouwproject duurt gemiddeld 7 tot 12 jaar (VRO, z.d.). Hierbij geldt wel dat het hard maken van plannen, de planvoorbereiding, een groter onderdeel is van deze 7 tot 12 jaar dan de bouw zelf. Doordat er sprake is van een continue, jaarlijkse bouwstroom, loopt de voorbereidingen voor projecten die in 2026 tot en met 2030 gerealiseerd worden al langer.

Uit de Monitor Plancapaciteit blijkt dat voor alle Noord-Hollandse gemeenten samen de bruto plancapaciteit (alle geplande te bouwen woningen) tot en met 2050 in totaal 410.800 woningen bedraagt. Dit is ruim voldoende om de huidige tekorten op te lossen, en te voorzien in de toekomstige vraag. De daadwerkelijke realisatie van deze woningen is echter onzekerder. Daarbij vormen onder andere de stikstofproblematiek en netcongestie belangrijke knelpunten. Al met al verslechtert de balans vraag en aanbod richting 2050.

Betaalbaarheid

In haar Actieagenda Wonen en Versnellen Woningbouw 2024 - 2028 geeft de provincie aan dat 66 % van de nieuwbouw in het betaalbare segment (sociale huur, middenhuur en betaalbare koop) moet vallen en minimaal 30 % moet sociale huur zijn, in lijn met de toekomstige Wet Versterking regie op de volkshuisvesting. De huurprijsgrens voor sociale huur is in 2024 900,00 euro. Betaalbare woningen zijn woningen met een huur van minder dan 1.185,00 euro en koopwoningen van minder dan 405.000,00 euro (prijspeil 2024).

In tabel 4.19 is weergegeven welk percentage van de geplande woningbouw per regio betaalbaar en sociale huur is. Voor een aanzienlijk deel van de programmering is nog niet bekend of nog niet ingevuld in welk prijssegment dit wordt gerealiseerd. In tabel 4.19 zijn de woningen met harde planstatus, de woningen in voorbereiding, de potentiële woningen en het onbekende aantal woningen meegenomen. Het is via de Monitor Plancapaciteit niet mogelijk om de betaalbaarheidsverdeling van enkel de woningen met een harde planstatus te bekijken.

Tabel 4.19 Aandeel betaalbare woningen en aandeel sociale huurwoningen in totale plancapaciteit (bron: Monitor Plancapaciteit)

Regio	Aandeel betaalbaar	Aandeel sociale huur
Amstelland en Meerlanden	53 %	26 %
Amsterdam (gemeente)	38 %	20 %
Gooi en Vechtstreek	53 %	32 %
Kop van Noord-Holland	54 %	26 %
Regio Alkmaar	29 %	13 %
West-Friesland	54 %	25 %
Zaanstreek Waterland	40 %	30 %
Zuid-Kennemerland / IJmond	55 %	36 %

Afbeelding 4.13 Overzichtskaart nu bekende woningbouwplannen (bron: Keuzepalet)

In geen enkele regio in Noord-Holland valt 66 % van de geprogrammeerde nieuwbouw in het betaalbare segment. Het doel van minimaal 30 % sociale huur wordt alleen in Gooi en Vechtstreek, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland/ IJmond gehaald. Hierbij is het belangrijk om rekening te houden dat de betaalbaarheid categorie vooral bij plannen die pas over 3 jaar of verder gepland zijn, nog niet bekend en/of ingevuld is in de Monitor Plancapaciteit. Dit geldt in versterkte mate voor de periode na 2030. De programmering moet daar nog worden bepaald en als deze nu al wordt ingevuld, is dat vaak op basis van algemene beleidsuitgangspunten, niet op basis van concrete projectafspraken. Opvallend zijn de lage percentages betaalbare woningen en sociale huur in de geplande woningbouw in regio Alkmaar. Een van de oorzaken hiervoor is het optreden van financiële knelpunten bij woningbouwcorporaties (Turk, 2025). Vanwege het niet halen van de betaalbaarheidsdoelstellingen, neemt de betaalbaarheid van woningen af richting 2050.

Beoordeling

De beoordeling van de referentiesituatie voor het aspect woningaanbod is 'matig'. Het aantal te bouwen woningen met een harde planstatus is onvoldoende om te voorzien in de vraag tot en met 2030. Als ook de projecten worden meegenomen die in voorbereiding zijn, kan de doelstelling tot en met 2030 wel worden gehaald. Ook de doelstelling tot en met 2050 kan gehaald worden, als naast de harde ook de zachte plancapaciteit wordt meegenomen. Voor het overgrote deel van plancapaciteit dat pas over tien jaar of meer is gepland, is de planvorming vaak nog niet begonnen. Daardoor bestaan er nog te veel onzekerheden over de mogelijke realisatie van de betreffende zachte plancapaciteit, bijvoorbeeld wat betreft vergunningsruimte rondom de stikstofopgave, om er zeker van te zijn dat de doelstellingen met die plannen kan worden gehaald. Daarnaast blijft de betaalbaarheid van de geplande woningbouw een knelpunt.

Voorzieningenniveau

In de omgevingsvisie NH2050 wordt aangegeven dat regio's zelf kiezen welke kernen een voorzieningencentrum zijn en blijven (dit is in lijn met de Sterke kernen, sterke regio's uit de omgevingsvisie NH2050). Dit kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen en leefbaarheid in deze gebieden. Het doel hierbij is het voorzieningenniveau op peil houden, en dus niet zozeer verbeteren. Het voorzieningenniveau is in de huidige situatie namelijk al overwegend goed. Vooral het verschil in voorzieningen tussen de centrumstad en omliggende dorpen valt dus op. De dorpen in Noord-Holland-Noord hebben ontwikkelruimte om meer voorzieningen te realiseren.

Beoordeling

De huidige staat van het voorzieningenniveau wordt doorgezet. Ook vinden geen generieke autonome ontwikkelingen plaats die invloed hebben op het voorzieningenniveau. De referentiesituatie wordt daarom beoordeeld als 'overwegend goed'.

4.3.8 Energietransitie

Tabel 4.20 Beoordeling referentiesituatie voor het thema energietransitie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
energietransitie	aandeel duurzame energie	redelijk	overwegend goed
energietransitie	energieverbruik	slecht	slecht
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	slecht
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	slecht

Aandeel duurzame energie

In de omgevingsvisie NH2050 is de ambitie opgenomen dat de provincie Noord-Holland in 2050 een klimaat neutrale en volledig circulaire provincie wil zijn. Dit is in lijn met de nationale doelstelling op dit gebied. Deze ambitie is gekoppeld aan de doelstelling van het Klimaatakkoord om te komen tot 49 % CO_2-reductie in 2030. Daarnaast is in het Klimaatakkoord opgenomen dat in 2030 70% van alle elektriciteit afkomstig is uit hernieuwbare bronnen. Ook de Provinciale Klimaat- en Energieverkenning Noord-Holland 2025 stelt een ambitie voor het aandeel duurzame energie, namelijk dat de elektriciteitsproductie in 2035 volledig klimaatneutraal is. Dat betekent dat de provincie Noord-Holland ruimte wil bieden aan de energietransitie.

De provincie ambieert beschikbaarheid van grootschalige kavels en ruimte voor hogere milieucategorieën. Deze lenen zich bij uitstek voor clustering van duurzame energievoorzieningen voor Amsterdam en omgeving. Het belang van deze voorzieningen is groot, ook om de woningbouwopgave in deze regio duurzaam vorm te geven. In Noord-Holland Noord is de Boekelermeer geschikt voor duurzame-energievoorzieningen.

Daarnaast speelt door wind op zee opgewekte energie een grote rol in de duurzame energie van de provincie Noord-Holland. De locaties voor wind op zee liggen voor een belangrijk deel voor de kust. Mogelijke locaties die door Tennet en het Ministerie van KGG worden onderzocht voor de aanlanding van wind op zee in Noord-Holland zijn Den Helder, Agriport A7, Vijfhuizen, A9-Zuid, Velsen en een locatie tussen Beverwijk en Diemen. Dit biedt meerdere kansen voor de provincie Noord-Holland. De provincie is ook voornemens het aandeel duurzame energie te vergroten, in lijn met haar beleid.

Ook zet de provincie Noord-Holland in op waterstof met het 'Waterstofprogramma 2025 - 2027'. Blauwe waterstof wordt in eerste instantie ingezet als aanjager voor de ontwikkeling van groene waterstof, met als doel om in 2050 uitsluitend groene waterstof te gebruiken. In 2030 moet 700 MW elektrolysecapaciteit zijn gerealiseerd, gevolgd door verder groei. Vanaf 2028 wordt 200 kton waterstof per jaar geïmporteerd. Daarnaast wordt gewerkt aan een provincie dekkend netwerk van waterstoftanklocaties voor zwaar- en langeafstandstransport en aan een zero-emissie transportcorridor voor de binnenvaart in 2050.

Kortom, de productie van duurzame energie groeit, dit is zoals hierboven aangegeven in lijn met provinciale en nationale ambities op het gebied van duurzame energie. De verdere uitrol van deze opwek vormt echter een uitdaging, omdat netcongestie de aansluitmogelijkheden beperkt. De grootste belemmering in de duurzame energie is de aanwending op het net.

Beoordeling

Bovenstaande laat zien dat, ondanks de inzet op duurzame energie, lokaal enkele knelpunten blijven bestaan. De referentiesituatie wordt daarom beoordeeld als 'overwegend goed'.

Energieverbruik

Richting 2050 neemt het finale energieverbruik af, allereerst in de sectoren gebouwde omgeving en mobiliteit. Het doel van de provincie om de bestaande bouw en nieuwbouw te verduurzamen, zoals benoemd in de Noord-Hollandse Klimaataanpak, draagt hieraan bij. Nieuwe woningen zijn goed geïsoleerd en de bestaande voorraad wordt verduurzaamd. Energiebesparing vormt een fundamentele pijler van het energiebeleid. Bovendien worden steeds meer woningen voorzien van warmte uit hernieuwbare bronnen, en een warmtepomp is efficiënter dan een Cv-ketel op gas. Ook de mobiliteitstransitie, waarbij er een overstap plaatsvindt van het gebruik van de auto op basis naar fossiele brandstoffen naar duurzamere vormen van (deel)mobiliteit, zorgt voor een afname van het energieverbruik richting 2050.

Op nationaal niveau wordt een lichte daling van energieverbruik in de industrie en glastuinbouw verwacht (PBL, 2024). In de Noord-Hollandse Klimaataanpak benoemt de provincie de doelstelling om energie-efficiëntie van industrie en bedrijven te stimuleren, evenals innovatieve productieprocessen en de transitie naar duurzame energiebronnen. 'Stimulering' is echter beperkt concreet, en minder concreet dan normen vanuit de Europese Unie, zoals de ETS-systematiek. De bijdrage van het provinciale beleid aan de reductie van het energieverbruik van de sector industrie is klein.

Bovendien valt of staat de vermindering van het energieverbruik van Noord-Holland met de verduurzaming van Tata Steel, de groei of krimp van Schiphol en een toename in het aantal datacenters. Tata Steel is de grootste energieverbruiker van Noord-Holland (en van Nederland). Echter is de verduurzaming van Tata Steel een onzekerheid in tijd en in orde van grootte. Het zeker stellen van de verduurzaming van Tata Steel heeft is daarmee cruciaal voor het verminderen van het energieverbruik van Noord-Holland. Een andere onzekerheid in de afname van het energieverbruik van provincie Noord-Holland is Schiphol: het is onduidelijk of er groei of krimp van Schiphol optreedt. Wanneer er sprake is van krimp, heeft dit een positief effect op de beoordeling van de referentiesituatie.

De energievraag door datacenters (subsector informatie/communicatie) neemt toe richting 2050. Op nationaal niveau groeit de elektriciteitsvraag door datacenters naar 12 % van de totale Nederlandse elektriciteitsvraag (CE Delft, 2025). In haar Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027 geeft de provincie aan dat de voor datacenters bestemde ruimte op bedrijventerreinen in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon verder wordt ingevuld. Daarnaast houdt de provincie de mogelijkheid open om buiten deze clusters solitaire datacenters toe te voegen. Datacenters van meer dan 2.000 m^2 oppervlak en 5MVa aansluitvermogen moeten voldoen aan de 'Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland'. Deze richtlijn bevat geen concrete doelstellingen voor energieverbruik, waardoor de komst van meer datacenters gepaard gaat met een groei in het energieverbruik door datacenters.

Beoordeling

Het aspect energieverbruik is voor de referentiesituatie is 'slecht'. In de sector industrie vormt Tata Steel een grote onzekerheid in de (orde van grootte) van afname of toename van energieverbruik richting 2050. Echter is Tata Steel, omdat het de grootste energieverbruiker van Noord-Holland is, een beslissende factor in de afname dan wel toename van het energieverbruik. Ook Schiphol vormt een onzekerheid in de afname dan wel toename van het energieverbruik. Het energieverbruik in de subsector informatie/communicatie (datacenters) neemt toe. Het energieverbruik van provincie Noord-Holland neemt af in de sectoren wonen en mobiliteit, maar deze sectoren hebben een veel kleiner aandeel in het totale energieverbruik dan Tata Steel, Schiphol en datacenters.

Energie-infrastructuur

De provincie Noord-Holland streeft naar een klimaatneutraal energiesysteem in 2050 en richt de energie-infrastructuur daarop in. Daarbij wordt ingezet op hernieuwbare energiedragers en op een efficiënt en zuinig gebruik van schaarse ruimte, energie en infrastructuur. Energiebesparing vormt een fundamentele pijler van het energiebeleid. Daarnaast worden vraag, aanbod en opslag van hernieuwbare energie zoveel mogelijk in samenhang ontwikkeld, zodat bestaande en nieuwe infrastructuur optimaal wordt benut. De provincie kiest voor een gebiedsgerichte aanpak, waarbij rekening wordt gehouden met ruimtelijke kwaliteit, landschappelijke kenmerken en een gezonde en veilige leefomgeving.

De omgevingsvisie NH2050 houdt rekening met ruimte voor energie-infrastructuur in Noord-Holland. Daarbij is in het bijzonder aandacht voor het Noordzeekanaalgebied en Den Helder, deze plekken worden gezien als schakels in een nationaal netwerk. Op de Noordzee wordt namelijk veel nieuwe energie opgewekt die maar op enkele plekken aan land kan worden gebracht. Den Helder en het Noordzeekanaalgebied zijn hiertoe bijzonder geschikt, vanwege hun potentiële functie als draaischijf (aanlanding, opslag, doorvoer en verdeling van duurzame energie) en de energie-infrastructuur die al aanwezig is.

Landelijk speelt dezelfde trend als in Noord-Holland, het net heeft niet genoeg capaciteit om in de vraag van energie te voorzien. Netcongestie zal naar verwachting aanhouden tot minstens 2040, en mogelijk langer, omdat de vraag naar elektriciteit sneller groeit dan de capaciteit van het net kan worden uitgebreid. De provincie Noord-Holland erkent dat netcongestie een urgent en concreet probleem is. De provincie gebruikt drie sporen in haar beleid om de netcongestie op te lossen: het sneller realiseren van energie-infrastructuur, het integraal programmeren van het energiesysteem van de toekomst en het efficiënter benutten van de bestaande infrastructuur (Bouwstenen adaptieve uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020 - 2024). Een ontwikkeling in Noord-Holland die bij kan dragen aan het verminderen van netcongestie is de geplande aanleg van een 380 kV-verbinding naar Middenmeer met de daarbij benodigde hoog spanning stations. De mogelijke tracés (vastgesteld door Tennet en het Ministerie van KGG) zijn weergegeven op afbeelding 4.14.

Afbeelding 4.14 Corridors en onderzoeksalternatieven 380 kV-Netuitbreiding Noord-Holland Noord (bron: RVO)

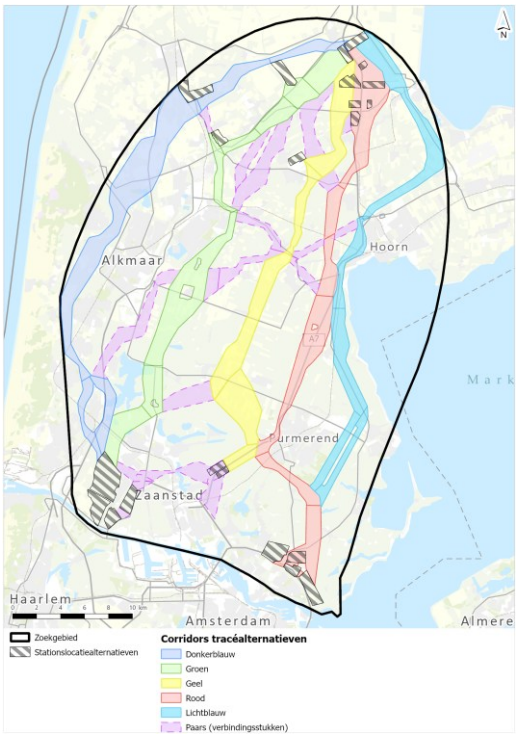

Beoordeling

Vanuit beleid wordt ingezet op energiebesparing en het oplossen van de netcongestie door het uitbreiden, integraal programmeren en efficiënter benutten van de energie-infrastructuur. Hierbij is aandacht voor de aanlanding van energie die wordt opgewekt op de Noordzee en het aanleggen van een 380 kV-verbinding naar Middenmeer en de daarvoor benodigde hoogspanningsstations. Desalniettemin blijft de netcongestie aanhouden. De referentiesituatie wordt daarom als 'slecht' beoordeeld.

Uitstoot broeikasgassen

In 2030 wordt een reductie van de uitstoot van CO_2 van 40 % verwacht in Noord-Holland (provincie Noord-Holland, 2025e). Emissiereductie treedt op in alle sectoren (elektriciteit, mobiliteit, industrie en bedrijven, landbouw en landgebruik en gebouwde omgeving). De emissies dalen door een toename van het aandeel hernieuwbare energie, een afname van de emissies door de mobiliteitstransitie (van auto's op fossiele brandstoffen naar auto's en andere vervoersmiddelen op hernieuwbare energie), nieuwe technologieën in de industrie die emissies verminderen en aantrekkelijker worden door het ETS1-systeem en de SDE++-subsidie en de nationale CO_2-heffing, isolatie van woningen en warmtepompen, het vervallen van de derogatie op de Nitraatrichtlijn en het verminderen van energieverbruik in de glastuinbouw door energiebesparing en de inzet op hernieuwbare energie. Het doel van provincie Noord-Holland is echter om een 55 % reductie ten opzichte van 1990 te bereiken. Dit vereist aanvullende inzet. In haar Provinciale Klimaat- en Energieverkenning (2025) benoemt de provincie concrete maatregelen om deze doelstelling dichter bij te brengen, zoals het energie-efficiënter maken van datacenters, efficiëntere mestaanwending in de landbouw en de verdere inzet op warmtepompen. Voor een gedeelte is de provincie bij het behalen van haar doelen echter afhankelijk van (inter-)nationaal beleid. Verder richting 2050 zet de afname in CO_2-uitstoot door, door toename van de hernieuwbare energieopwek, oplopende ETS1-prijzen en de SDE++, vervanging van gebouwen door aardgasvrije nieuwbouw en het verbod op niet-emissievrije nieuwe auto's per 2035 (PBL, 2025).

In de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 zet de provincie in op het afremmen, stoppen en zo snel mogelijk herstellen van bodemdaling in veenweidegebieden. Zij wil dit doen door het landgebruik en de waterpeilen in balans te brengen met de draagkracht van het veenweidegebied (NH2050). Dit doel kan zorgen voor een kleine afname in de hoeveelheid CO_2 die vrijkomt uit het veenweidegebied.

Tegelijkertijd valt of staat de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen van Noord-Holland met de verduurzaming van Tata Steel, de groei of krimp van Schiphol en een toename in het aantal datacenters. Tata Steel is de grootste uitstoter van broeikasgassen van Noord-Holland (en van Nederland). Echter is de verduurzaming van Tata Steel een onzekerheid in tijd en in orde van grootte. Het zeker stellen van de verduurzaming van Tata Steel heeft is daarmee cruciaal voor het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen van Noord-Holland. Een andere onzekerheid in de afname van de uitstoot van broeikasgassen van provincie Noord-Holland is Schiphol: het is onduidelijk of er groei of krimp van Schiphol optreedt. Wanneer er sprake is van krimp, heeft dit een positief effect op de beoordeling van de referentiesituatie.

De energievraag (en daarmee de uitstoot van broeikasgassen) door datacenters (subsector informatie/communicatie) neemt toe richting 2050. In haar Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 - 2027 geeft de provincie aan dat de voor datacenters bestemde ruimte op bedrijventerreinen in Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon verder wordt ingevuld. Daarnaast houdt de provincie de mogelijkheid open om buiten deze clusters solitaire datacenters toe te voegen. Datacenters van meer dan 2.000 m^2 oppervlak en 5 MVa aansluitvermogen moeten voldoen aan de 'Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland'. Deze richtlijn bevat geen concrete doelstellingen voor reductie in de uitstoot van CO_2(-equivalenten), waardoor de komst van meer datacenters gepaard gaat met een groei in de uitstoot van broeikasgassen door datacenters.

Beoordeling
De beoordeling van het aspect uitstoot broeikasgassen in de referentiesituatie is 'slecht'. De CO_2-emissies nemen af richting 2030. Ook na 2030 zet deze afname door. Desalniettemin wordt de doelstelling van 55 % reductie van broeikasgasuitstoot in 2030 niet gehaald. Voor een gedeelte van de afname is Noord-Holland echter afhankelijk van (inter-)nationaal beleid. In de sector industrie vormt Tata Steel een grote onzekerheid in de (orde van grootte) van afname of toename van de uitstoot van broeikasgassen richting 2050. Echter is Tata Steel, omdat het de grootste uitstoter van broeikasgassen van Noord-Holland is, een beslissende factor in de afname dan wel toename van de uitstoot van broeikasgassen. Ook Schiphol vormt een onzekerheid in de afname dan wel toename van de uitstoot van broeikasgassen. De uitstoot van broeikasgassen door de subsector informatie/communicatie (datacenters) neemt toe.

4.3.9 Mobiliteit

Tabel 4.21 Beoordeling referentiesituatie voor het thema mobiliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed	overwegend goed
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	redelijk	matig
mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	redelijk

Bereikbaarheid langzaam verkeer en OV

Bereikbaarheid openbaar vervoer
De provincie heeft als uitgangspunt om bouwplannen te oriënteren rondom OV en aangrenzend aan bestaand stedelijk gebied. Voor de stedelijke gemeentes (Amsterdam, Alkmaar, Haarlem, et cetera) neemt de gemiddelde afstand tot een openbaar vervoerhalte verder af, wat de bereikbaarheid hiervan bevordert. Noord Holland zet in op HOV projecten (Hoogwaardig Openbaar Vervoer) om tot een fijnmaziger OV-netwerk van een hoger serviceniveau te komen (bijvoorbeeld een HOV-verbinding tussen Beverwijk en Velsen-Noord). Door het aanleggen van deze verbinding wordt het voor mensen uit de regio makkelijker het OV te bereiken, wat de bereikbaarheid verder bevordert.

Voor het landelijk gebied heeft de provincie gepoogd in te zetten op beter openbaar vervoer. De mobiliteitsvisie 2024 - 2034 (provincie Noord-Holland, 2024) noemt dat deze oplossingsrichting inefficiënt bleek voor de regio. De toekomstvisie voor de dunner bevolkte gebieden van de provincie focust daarom meer op mobiliteitshubs en vraag gestuurd openbaar vervoer (provincie Noord-Holland, 2024g). Hiermee zal de bereikbaarheid van de regio met het openbaar vervoer toenemen, maar is de inrichting ervan anders. Vraaggestuurd OV zal de reiziger op aanvraag van de gewenste ophaallocatie naar een grotere mobiliteit hub brengen, waar deze kan overstappen op de regionale bus of trein. Door dit initiatief neemt voor de referentiesituatie de gemiddelde afstand tot OV niet af, maar biedt het een service om deze afstand zonder auto of langzaam vervoer te overbruggen. De mobiliteitsvisie 2024-2034 zet in op frequentere dienstregelingen en uitgebreidere service tijdens evenementen en het strandseizoen. Zo blijft het openbaar vervoer ook bij een hoge vervoersvraag een aantrekkelijk alternatief. De verbinding tussen Noord-Holland Noord en de MRA (Metropoolregio Amsterdam) is een belangrijk aandachtspunt voor de OV-investeringen. Door dit in acht te nemen verbetert de bereikbaarheid van de noordelijke regio richting Amsterdam en andersom (provincie Noord-Holland, 2024e).

Bereikbaarheid langzaam verkeer

Net als bij openbaar vervoer vergroot OV-georiënteerde woningbouw in stedelijk gebied het aandeel ritten tot 7,5 kilometer die te voet of per fiets worden afgelegd. In stedelijk gebied worden korte ritten relatief vaak te voet of per fiets afgelegd, mede door de hogere verkeersdrukte, lagere snelheden en het beperkte reistijdvoordeel met de auto. De provincie Noord-Holland heeft de ambitie dat in 2027 75 % van de ritten tot 7,5 kilometer met actieve mobiliteit plaatsvindt en wil deze ambitie doorzetten in de verdere toekomst (provincie Noord-Holland, 2022). Om dit te realiseren wordt ingezet op verbetering van de kwaliteit van het fietsnetwerk. Zo gaat de HOV-verbinding in Velsen gepaard met een onderdoorgang voor fietsers die een regionale snellere fietsroute naar station Beverwijk mogelijk maakt (provincie Noord-Holland, z.d.e).

Onderdeel van de openbaar vervoersketen is voor- en natransport. Voortransport is de rit tussen de herkomst en de OV-halte. Natransport is de rit tussen de OV-halte en de bestemming. Deze korte verplaatsingen worden meestal te voet of per fiets afgelegd; de provincie stimuleert dit actief. Een grotere rol van het OV in deze woonwijken leidt daarmee tot een toename van korte fiets- en loopritten. In dit kader zet de provincie ook in op deelfietsen (provincie Noord-Holland, 2025h). Deelfietsen worden ingezet als voor- en natransport bij het OV en voor deur-tot-deurreizen als reizigers hun eigen fiets niet willen of kunnen gebruiken. Deze toevoeging in het aanbod voor fietsen werkt stimulerend voor het aantal ritten onder de 7,5 kilometer per fiets (provincie Noord-Holland, 2024b). De provincie wil naast investeringen tot 7,5 kilometer ook voor langere afstanden de fiets een aantrekkelijk alternatief maken. De provincie heeft de ambitie om te investeren in doorfietsroutes. In Noord-Holland Noord worden nieuwe oost-west fietsverbindingen aangelegd om een modal shift op de lange afstand te bewerkstelligen door reizigers te stimuleren langere afstanden vaker te laten fietsen (Goudappel, 2025). De provincie zet subsidies in voor het opknappen en uitbreiden van niet-provincie beheerde routes en wil op provinciaal areaal doorfietsroutes realiseren om ontbrekende schakels in te vullen en het fietsnetwerk robuuster te maken. Het effect op ritten tot 7,5 kilometer is hier minimaal, maar op langere afstanden is de voorziene impact groot.

Beoordeling

De bereikbaarheid voor langzaam verkeer en OV verbetert door het OV-gestuurde bouwbeleid en de investeringen in fiets- en OV-infrastructuur. De provincie heeft investeringsplannen voor de bereikbaarheid van OV in minder stedelijke gebieden, maar deze plannen richten zich vooral op alternatieven voor het voor- en natransport en het verbeteren van het serviceniveau. Concrete plannen voor langzaam verkeer tot 7,5 kilometer zijn nog beperkt en de investeringen op OV bestaan uit enkele concrete plannen met een sterke focus op serviceniveau en minder op de afstand tot OV. Voor langzaam verkeer ligt er een sterke ambitie om mensen naar de actieve modi te krijgen, ook op ritten langer dan 7,5 kilometer. Echter zijn er naast toekomststrategieën en ambities weinig concrete plannen. De beoordeling van de bereikbaarheid voor langzaam verkeer en OV blijft ‘overwegend goed’.

Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer

De belangrijkste autonome ontwikkeling die de bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer beïnvloedt, is de bevolkingsgroei. Tussen 2025 en 2050 groeit de bevolking van de provincie Noord-Holland van 3.016.300 naar 3.517.600 inwoners (CBS, 2023b).

De ruimtelijke uitbreidingen die nodig zijn om deze groei op te vangen zullen conform beleid voornamelijk rond de steden worden gerealiseerd (NH2050, zie afbeelding 4.15). Specifiek in de MRA (Metropoolregio Amsterdam) is tot 2040 een groei te verwachten van 250.000 woningen en 230.000 arbeidsplaatsen. Van deze 230.000 arbeidsplaatsen is de helft voorzien in Amsterdam, waarmee het aantal verkeersbewegingen fors toeneemt. Zonder aanvullend beleid neemt het aantal verplaatsingen met de auto tussen 2020 en 2040 van 2,5 miljoen toe tot bijna 4 miljoen in de regio (Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, 2022).

Uit het Dashboard Brede Basismonitor bleek dat juist in stedelijk gebied de reistijdverhouding tussen spits en de situatie zonder verkeer al hoog lag. Naar verwachting zal de stedelijke uitbreiding de druk op deze wegen verder opvoeren en voor meer knelpunten zorgen, met name in de MRA. De provincie ambieert echter duurzame mobiliteit en wil woningbouw hand in hand laten gaan met investering in goed OV en fietsinfrastructuur (provincie Noord-Holland, 2024). Naast de inzet op hoogwaardig OV (HOV) verbindingen (zoals tussen Noordwijk en Schiphol en Beverwijk en Velsen-Noord) (provincie Noord-Holland z.d.d, provincie Noord-Holland, z.d.e.) zijn er vanuit de provincie nog geen concrete doelen of visies die inzetten op een mobiliteitstransitie.

Ondanks dat realisatie van woongebieden samengaat met het realiseren van goed OV- en het netwerk voor langzaam verkeer, blijven knelpunten op het wegennet behouden. Dit is vooral in stedelijke regio's aan de orde. De inwoners van de nog te ontwikkelen OV georiënteerde gebieden zullen minder vaak kiezen voor de auto, maar zonder concrete aanpassingen aan de bestaande OV netwerk in de steden zal dit alsnog betekenen dat het autogebruik toeneemt. Naast de OV-georiënteerde ambitie wordt het wegennet in de provincie ook opgewaardeerd. Rond Amsterdam wordt de corridor A1/A6/A9 en de A10 tussen knooppunt Amstel en De Nieuwe Meer opgewaardeerd om de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van de automobilist te verbeteren (MIRT overzicht 2025 (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, 2025)). Gepaard met de opwaardering gaat het dynamisch managen van de opritten van de ring en het inzetten van doelgroep stroken om verkeer gelijk te verdelen. Deze beleidsmaatregelen zijn essentieel om de doorstroming op ring Amsterdam te behouden. Om restcapaciteit buiten de spits te waarborgen, dienen deze maatregelen te zorgen voor 20 % minder autoverkeer ten opzichte van de situatie zonder aanvullend beleid (Samen Bouwen aan Bereikbaarheid, 2022). De ambitie voor de infrastructurele-, OV-gerelateerde en verkeersmanagementmaatregelen is er, maar naast de eerder infrastructurele maatregelen op de ring van Amsterdam zijn er geen bevestigde plannen.

Afbeelding 4.15 Woningbouwplannen Noord-Holland (Provincie Noord-Holland, 2025b)

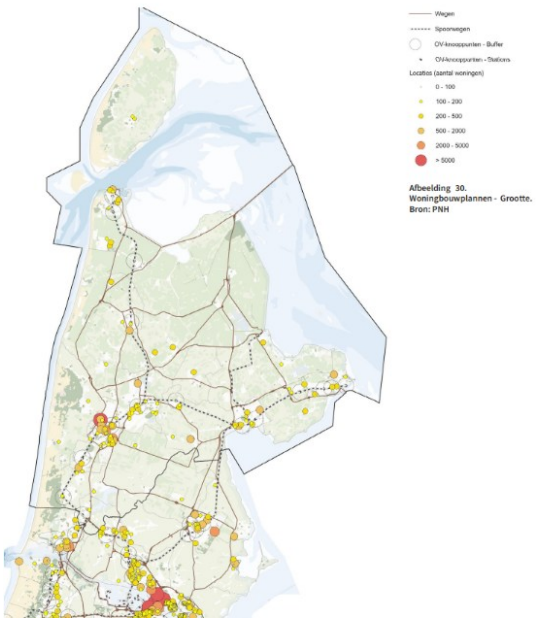

Beoordeling

Ondanks het OV-georiënteerde beleid voor woningbouw, infrastructuur en mobiliteit, zet de autonome groei van autoverkeer door. In de MRA is de autonome toename fors, met een groei van circa 50 % in autoverplaatsingen tot 2040 zonder aanvullend beleid. Hoewel een deel van de ring van Amsterdam wordt opgewaardeerd en infrastructuur- en gedragsmaatregelen voor fiets en OV bijdragen aan het beperken van de druk, leidt de aanzienlijke stedelijke uitbreiding tot een toenemende belasting van het binnenstedelijk verkeersnetwerk en op de N-wegen. Uit de iNHi blijkt dat veel provinciale wegen rond Amsterdam, Haarlem en Alkmaar zich kenmerken door relatief hoge vertragingsfactoren, wat een dreigende afname van de bereikbaarheid aannemelijk maakt (provincie Noord-Holland, 2024e). De referentiesituatie kent daarom een beoordeling 'matig'.

Verkeersveiligheid

Een bevolkingsgroei van ongeveer 500.000 inwoners impliceert een mobiliteitstoename voor alle modaliteiten. Zonder verkeersveiligheidsmaatregelen betekent dit dat het aantal dodelijke slachtoffer en slachtoffers met letsel meegroeit met de bevolkingsgroei. In de opgave verkeersveiligheid Noord-Holland 2030 heeft de provincie als doel om in 2030 een 25 % reductie in (dodelijke) slachtoffers te zien en in 2050 naar 0 verkeersslachtoffers te gaan (provincie Noord-Holland, 2019). De provincie wil dit bereiken door 50 km/uur wegen af te schalen naar 30 km/uur wegen (zoals reeds in Amsterdam op grote schaal is gerealiseerd, maar ook in delen van Haarlem) en de provincie wil inzetten op het veiliger maken van 60, 80 en 100 km/uur-wegen. Ook gedragsmaatregelen wil de provincie inzetten om verkeersveiligheid te bevorderen, denk hierbij aan educatie, maar ook aan snelheidsdisplays langs wegen waar structureel hard gereden wordt. Door de hele provincie worden de komende jaren dergelijke maatregelen getroffen (voorbeelden: GOW50 naar GOW30 in Heemskerk in 2030 of een fietstunnel in Hoorn in plaats van een gelijkvloerse overgang in 2028) (provincie Noord-Holland, z.d). De provincie wil ook de fietsinfrastructuur aanpakken om de verkeersveiligheid te verbeteren. De focus ligt op de fietsroutes die uit het onderzoek als verkeersveiligheidsknelpunt kwamen en de doorfietsroutes in de provincie (provincie Noord-Holland, 2024e).

Beoordeling

De provincie zet met deze ambitie en de voorgenomen verkeersveiligheidsmaatregelen een goede stap richting de doelstelling van 0 slachtoffers in 2050. De geplande maatregelen leiden vooral tot een sterke verbetering van de verkeersveiligheid voor autoverkeer, onder andere door op grote schaal snelheden te verlagen en 60, 80 en 100 km/uur-wegen te herinrichten. Ondanks de verwachte groei van het aantal verplaatsingen, met name in de MRA, zal het aantal verkeersslachtoffers dalen, maar niet tot het ambitieniveau.

Voor langzaam verkeer blijft de verbetering van de verkeersveiligheid wat achter. Dit komt door de toename van het aantal reizigers, inzet op een modal shift naar langzaam verkeer in combinatie met een beperkt concreet investeringsprogramma voor verkeersveiligheid van de fiets.

Samengevat leidt het beleid tot verbeteringen voor de auto, terwijl de verkeersveiligheid voor langzaam verkeer achterblijft. Per saldo verbetert of verslechtert de verkeersveiligheid en opzichte van de huidige situatie nauwelijks en blijft de staat 'redelijk'.

4.3.10 Ruimtelijke kwaliteit

Tabel 4.22 Beoordeling referentiesituatie voor het thema ruimtelijke kwaliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige situatie	Beoordeling referentiesituatie
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	redelijk	matig
ruimtelijke kwaliteit	landschap	matig	slecht
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	redelijk	slecht

Cultuurhistorie

Het huidige beleid van de provincie Noord-Holland op het beoordelingsaspect cultuurhistorie gaat in op het behouden van erfgoed en cultuurhistorische waarden, zowel op gebouwniveau (zoals kerken, stolpboerderijen, molens) als op structuurniveau (bijvoorbeeld de Westfriese Omringdijk of de UNESCO-werelderfgoederen Hollandse Waterlinies en Beemster en het landschap (Beschermd landschap). Dit gebeurt door regelgeving opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening, ondersteunende instrumenten als restauratie- en herbestemmingssubsidies en advies aan gemeenten via het Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.. De ambitie van de provincie Noord-Holland is volgens de Omgevingsvisie NH2050 het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie. De Korte Termijn Agenda Landelijk Gebied (2025 - 2027) benoemt het investeren in het behoud en de versterking van erfgoed en landschap en het vergroten van de beleefbaarheid). Een belangrijke ambitie is het vermijden van leegstand van onrendabel erfgoed door deze een nieuwe functie te geven (*herbestemming*) en te investeren in verduurzaming van monumenten. Dit maakt erfgoed economisch en maatschappelijk levensvatbaar voor de toekomst (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022). Daarnaast wil de provincie Noord-Holland vanuit cultuurhistorische waarden sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022). In de omgevingsverordening van de provincie Noord-Holland is het behoud van de kernkwaliteiten van UNESCO-werelderfgoederen en het Beschermd landschap vastgelegd en het reguleren van ruimtelijke ontwikkelingen binnen die gebieden via toetsing. d.m.v. de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018).

Autonome ontwikkelingen geven veel druk op de ruimte en dus op de aanwezige cultuurhistorische waarden. De woningbouwopgave en energietransitie hebben bijvoorbeeld een grote ruimteclaim die naar verwachting de komende jaren alleen maar verder toeneemt. Ook is er een verruiming in de regels voor Beschermd landschap en is er een maatwerkaanpak voor woningbouwplannen die niet binnen de reeds verruimde regels passen en waarbij sprake is van een uitzonderlijke situatie en noodzaak. Op die manier kan de woningbouw toch doorgang vinden. Dit gaat echter ten koste van het landschap. Hetzelfde geldt voor de ruimteclaim van de aanleg van duurzame energie-infrastructuur (zon en wind) op land. Door ontwikkelingen als deze komen aanwezige cultuurhistorische waarden zoals beschermde stads- en dorpsgezichten, Beschermd landschap, monumenten en UNESCO Werelderfgoed steeds meer onder druk te staan.

Beoordeling

De beoordeling van het aspect cultuurhistorie in de referentiesituatie is ‘matig’. De provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities of doelen op het gebied van cultuurhistorie, maar de toename in het aantal inwoners en de energietransitie kunnen een negatief effect hebben op cultuurhistorische waarden. Dit geeft wijdverspreide knelpunten met grote impact.

Landschap

Het huidige beleid van de provincie Noord-Holland op het beoordelingsaspect landschap gaat in op het behoud van landschappelijke waarden (ondermeer openheid en belevingswaarde) en een goede inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen. Dit is vastgelegd in de Omgevingsverordening middels het Beschermd Landschap en de ruimtelijke kwaliteitseis op basis van de Leidraad landschap en cultuurhistorie 2018.

Het behoud en herkenbaarheid van de landschappelijke karakteristiek en het vergroten van de belevingswaarde van het landschap zijn ook opgenomen in de Korte Termijn Agenda Landelijk Gebied 2025 - 2027.

De provincie zet daarnaast in op toekomstbestendige landbouw. Belangrijk hierbij is het behoud van agrarisch landschap als drager van identiteit. Ook wil de provincie Noord-Holland inzetten op goede ruimtelijke inpassing van digitale ontwikkelingen zoals datacenters (Datacenterstrategie Noord-Holland 2025 – 2027).

Maar autonome ontwikkelingen geven veel druk op de ruimte en dus op de aanwezige landschappelijke waarden zoals belevingswaarden en gebruikswaarden. De woningbouwopgave heeft bijvoorbeeld een grote ruimteclaim die naar verwachting de komende jaren alleen maar verder toeneemt. Daarnaast kunnen woningbouwplannen in Beschermd landschap door uitbreiding van de regels en een maatwerkaanpak soms toch doorgang vinden, waarbij dit ten koste gaat van het landschap. Hetzelfde geldt voor de ruimteclaim van de aanleg van duurzame energie-infrastructuur (zon en wind) op land.

Het landschap heeft daarnaast te maken met intensieve landbouw waardoor de landschappelijke waarden in deze gebieden onder druk staan. Deze gebieden zullen mogelijk meeprofiteren van maatregelen die genomen worden in het kader van Natura 2000 en NNN. Het landschap profiteert ook van de doelen van het NHV dat in 2050 90 % van de Europese natuur hersteld is. Desalniettemin blijft de druk op landschappelijke waarden toenemen door wonen, energie, en agrarische activiteiten.

Beoordeling

De beoordeling van het aspect landschap in de referentiesituatie is ‘slecht’. De provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities of doelen op het gebied van landschap en het behoud van landschappelijke waarden. Daarnaast blijven ruimteclaims vanuit verschillende autonome ontwikkelingen groeien waardoor een toenemende druk op het landschap blijft bestaan. Ook het beleid rondom landschap wordt versoepeld zodat ontwikkelingen (zoals woningbouw en energie-infrastructuur) doorgang kunnen vinden. Dit geeft grote knelpunten met veel impact.

Archeologie

Het huidige beleid van de provincie Noord-Holland op het beoordelingsaspect archeologie gaat in op de inzet voor archeologie door middel van het behoud van archeologische vindplaatsen *in situ* (verdrag van Malta en de erfgoedwet) (Beleidskader Erfgoed en Cultuur 2022).

Autonome ontwikkelingen zoals bodemdaling kunnen negatief effect hebben op de aanwezige archeologische monumenten en waardevolle gebieden en terreinen. Door ontwatering kunnen de archeologische objecten fysiek worden aangetast dan wel vergaan.

Autonome ontwikkelingen geven veel druk op de ruimte en ook op archeologische waarden. De woningbouwopgave heeft bijvoorbeeld een grote ruimteclaim die naar verwachting de komende jaren alleen maar verder toeneemt. Hetzelfde geldt voor de ruimteclaim van de aanleg van duurzame energie-infrastructuur (zon en wind) op land. Deze ontwikkelingen kunnen mogelijk ook archeologische waarden aantasten.

Beoordeling

De beoordeling van het aspect archeologie in de referentiesituatie is ‘slecht’. De provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities of doelen op het gebied van behoud van archeologische waarden maar het ontbreekt aan concrete kaders, terwijl autonome ontwikkelingen als bodemdaling wel een negatief effect kunnen hebben op de aanwezige archeologische monumenten en waardevolle terreinen.

4.4 Samenvatting referentiesituatie

In tabel 4.23 is het beoordelingskader weergegeven met daarbij de samenvatting van de beoordeling van de huidige staat en referentiesituatie. Onderstaande tekstuele opsomming geeft weer welke aspecten een andere beoordeling hebben in de huidige situatie dan in de referentiesituatie:

- waterveiligheid: door klimaatverandering stijgt de zeespiegel. De waterkeringen voldoen mede door het beleid van de provincie aan de normen voor 2050, maar de kans op een overstroming blijft altijd bestaan;
- verdroging: door klimaatverandering treedt meer verdroging op op plekken zonder mogelijkheid tot wateraanvoer. Door een afname van de afvoer van de Rijn staan ook plekken met mogelijkheid tot wateraanvoer onder druk. Droogteschade aan natuur en door bodemdaling is aanzienlijk;
- verzilting: door zeespiegelstijging neemt de verzilting toe. Er is niet genoeg zoetwater beschikbaar om het systeem door te spoelen;
- beschikbaarheid van water: door klimaatverandering neemt de beschikbaarheid van zoetwater (en daarmee drinkwater) af. Tegelijkertijd stijgt het verbruik;
- oppervlaktewater: door klimaatverandering is er een toename in de reeks zomerse dagen, wat de waterkwaliteit verslechtert. Stevige beleidsinzet van de provincie gaat dit tegen. Bij de kwantiteit van het oppervlaktewater zijn voor de aanvoercapaciteit knelpunten in de Wieringermeer, en bij afvoer- en bergingscapaciteit ontstaan er meer knelpunten door klimaatverandering;
- luchtkwaliteit: de mobiliteitstransitie heeft een positief effect op de luchtkwaliteit. Onzekerheden zijn de krimp of groei van Schiphol en de verduurzaming van Tata Steel;
- geur: de geurhinder door wegverkeer en landbouw en veeteelt neemt af, geurhinder door rioolwaterzuiveringsinstallaties is een knelpunt in de referentiesituatie. Onzekerheden zijn de ontwikkeling van de geurhinder door houtstook en industrie;
- hittestress: door klimaatverandering nemen het stedelijk hitte eiland, het aantal tropische dagen en nachten en hitteproblemen met infrastructuur toe;
- omgevingsveiligheid: het aantal (zee) kwetsbare gebouwen in de aandachtsgebieden neemt toe;
- VHR-natuurherstel (N2000): knelpunten in de Natura 2000-gebieden (zoals stikstofdepositie, hydrologie, invasieve exoten, gebrek aan dynamiek in gebieden en verstoring door recreatie) nemen autonoom toe, maar stevige beleidsinzet mitigeert dit effect;
- biodiversiteit buiten NNN: wereldwijd neemt de biodiversiteit af door onder andere klimaatverandering. Het is onzeker of het vigerend beleid voldoende is om de negatieve trend te keren;
- werkgelegenheid: de balans vraag en aanbod van werkgelegenheid in bepaalde sectoren wordt minder door het gebrek aan passende woningbouw;
- circulaire economie: door historische trends, toekomstige (nationale) verwachtingen en de beleidsinzet van de provincie neemt het aandeel circulaire bedrijven en banen toe;
- duurzame landbouw: stikstofmaatregelen noodzaken een transitie naar duurzamere vormen van landbouw, waaronder biologische landbouw. Het beleid van provincie Noord-Holland versterkt deze transitie;
- digitale infrastructuur: bestaande knelpunten verdwijnen door inzet van de nationale overheid en de uitwerking van de ambities van provincie Noord-Holland, zoals het versterken van de digitale economie;
- woningaanbod: het aantal te bouwen woningen met een harde planstatus is onvoldoende om te voorzien in de vraag tot en met 2030. Als ook de projecten worden meegenomen die in voorbereiding zijn, kan de doelstelling tot en met 2030 wel worden gehaald. Ook de doelstelling tot en met 2050 kan gehaald worden, als naast de harde ook de zachte plancapaciteit wordt meegenomen. Voor het overgrote deel van plancapaciteit dat pas over tien jaar of meer is gepland, is de planvorming vaak nog niet begonnen. Daardoor bestaan er nog te veel onzekerheden over de mogelijke realisatie van de betreffende zachte plancapaciteit, bijvoorbeeld wat betreft vergunningsruimte rondom de stikstofopgave, om er zeker van te zijn dat de doelstellingen met die plannen kan worden gehaald. Daarnaast blijft de betaalbaarheid van de geplande woningbouw een knelpunt;
- aandeel duurzame energie: (nationale) doelen en ambities, en uitwerking hiervoor op provinciaal niveau, zorgen voor een toename in het aandeel duurzame energie;
- bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer: ondanks de provinciale ambitie voor duurzame mobiliteit, blijft de bereikbaarheid voor gemotoriseerd verkeer onder druk staan, vooral op provinciale wegen rondom de stedelijke gebieden;

- cultuurhistorie: de provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel kaders, ambities of doelen op het gebied van cultuurhistorie, maar ruimteclaims door een toename in het aantal inwoners en de energietransitie kunnen een negatief effect hebben op cultuurhistorische waarden;
- landschap: de provincie Noord-Holland stelt wel kaders en ambities of doelen op het gebied van landschap, maar onder meer een toename in het aantal inwoners, de energietransitie en intensieve landbouw zullen een negatief effect hebben op de landschappelijke waarden;
- archeologie: de provincie Noord-Holland stelt in het huidige beleid wel ambities of doelen op het gebied van archeologie maar het ontbreekt aan concrete kaders, terwijl autonome ontwikkelingen als bodemdaling wel van negatief effect kunnen zijn op de aanwezige archeologische monumenten en waardevolle terreinen.

Tabel 4.23 Beoordelingskader met beoordeling van de huidige staat en referentiesituatie

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat	Beoordeling referentiesituatie
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	wateroverlast	slecht	slecht
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	waterveiligheid	redelijk	overwegend goed
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verdroging	matig	slecht
ondergrond, water en bodem	klimaatverandering	verzilting	matig	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	matig
ondergrond, water en bodem	bodem en water	bodemdaling	slecht	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	beschikbaarheid van water	redelijk	slecht
ondergrond, water en bodem	bodem en water	oppervlaktewater	slecht	matig
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	matig	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geluid	slecht	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	geur	redelijk	overwegend goed
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	hittestress	matig	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	matig	slecht
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	redelijk

Hoofdthema	Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling huidige staat	Beoordeling referentiesituatie
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	redelijk
gezonde leefomgeving en veiligheid	welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	slecht	matig
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	redelijk
ruimtegebruik	natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	matig	redelijk
ruimtegebruik	economie	omvang economie	overwegend goed	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	werkgelegenheid	overwegend goed	redelijk
ruimtegebruik	economie	circulaire economie	redelijk	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	duurzame landbouw	redelijk	overwegend goed
ruimtegebruik	economie	digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	overwegend goed	goed
ruimtegebruik	wonen	woningaanbod	slecht	matig
ruimtegebruik	wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	overwegend goed
netwerken	energietransitie	aandeel duurzame energie	redelijk	overwegend goed
netwerken	energietransitie	energieverbruik	slecht	slecht
netwerken	energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	slecht
netwerken	energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	slecht
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed	overwegend goed
netwerken	mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	redelijk	matig
netwerken	mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	redelijk
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	redelijk	matig
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	landschap	matig	slecht
omgevingskwaliteit	ruimtelijke kwaliteit	archeologie	redelijk	slecht

4.5 Gebied specifieke aandachtspunten referentiesituatie

Uit de referentiesituatie komen een aantal gebied specifieke aandachtspunten naar voren. Hieronder staan de gebieden (regio's, economische hotspots of gemeenten) opgesomd waar knelpunten gelden:

- gemeente Amsterdam:
  - hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters;
  - meer vraag dan aanbod woningen;
  - weinig betaalbare woningen;
- gemeente Haarlemmermeer:
  - hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters;
  - stikstofgehalte is hoog;

- gemeente Hollands Kroon:
  - hoog energieverbruik (uit energiedrager elektriciteit) door datacenters;
- IJmond:
  - luchtkwaliteit scoort slecht door Tata Steel (verandert als zij van kolen overgaan op waterstof);
  - hoog energiegebruik door Tata Steel;
- Schiphol:
  - slechte luchtkwaliteit, alhoewel de concrete luchtkwaliteit onzeker is door onduidelijkheid over groei of krimp van Schiphol. Tevens wordt dit effect enigszins gemitigeerd door elektrificatie van auto's;
  - geluidsoverlast door vliegtuigen;
- Zaanstreek:
  - de aspecten onder het thema 'natuur' komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes van droge dagen;
- regio Alkmaar:
  - meer vraag dan aanbod woningen;
  - weinig betaalbare woningen;
- Texel, duingebieden, Het Gooi:
  - de aspecten onder het thema 'natuur' komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, zonder mogelijkheid van wateraanvoer;
- gebied tussen de Amstel en het Gooi, Waterland:
  - de aspecten onder het thema 'natuur' komen onder druk te staan door grotere neerslagtekorten en lange periodes droge dagen, maar wel mogelijkheid van wateraanvoer (echter staat wateraanvoer vanuit de Rijn onder druk).

Verder valt op dat de luchtkwaliteit in het zuidelijke deel van de provincie slecht is door de aanwezigheid van industrie, luchtvaart en scheepvaart en verkeer. In de stedelijke gebied spelen in zijn algemeenheid de volgende opgaven in de referentiesituatie: hittestress, overbelasting van het watersysteem, hoog energieverbruik en congestie.

5

REFERENTIES

1 ACM (05-2025). Glasvezelkaart Nederland. Verkregen op 10 december 2025 van Telecommonitor | Tableau Public.

2 Atlasleefomgeving (z.d.). Stiltegebieden en stadsgeluid. Verkregen op 20 november 2025 van Stiltegebieden & stadsgeluid | Atlas Leefomgeving.

3 BIJ12 (2023). Natuur in Nederland. Stand van zaken eind 2023. Verkregen op 21 november 2025 van, https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2025/02/Tiende-Voortgangsrapportage-Natuur_UA.pdf.

4 CBRE (01-11-2023). CBRE verwacht daling in de vraag naar kantoorruimte. Verkregen op 27 november 2025 van CBRE verwacht daling in de vraag naar kantoorruimte | CBRE Nederland.

5 CBS (2019). Prognose bevolking naar migratieachtergrond (2019-2060). Verkregen op 27 november 2025 van Prognose bevolking naar migratieachtergrond (2019-2060) | CBS.

6 CBS (07-04-2022). Statusscore per wijk en buurt o.b.v. welvaart, opleidingsniveau en arbeid. Verkregen op 26 november 2025 van Statusscore per wijk en buurt o.b.v. welvaart, opleidingsniveau en arbeid | CBS.

7 CBS (17-03-2023a). Activiteiten van biologische landbouwbedrijven; regio, 2015-2022. Verkregen op 13 november 2025 van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83922NED/table?dl=CA6D6.

8 CBS (12-07-2023b). Regionale prognose 2023-2050; bevolking, intervallen, regio-indeling 2021. Verkregen op 27 november 2025 van StatLine - Regionale prognose 2023-2050; bevolking, intervallen, regio-indeling 2021.

9 CBS (2024a). Verkenning Bevolking 2050: meer ouderen en meer hoogopgeleiden. Verkregen op 27 november 2025 van Verkenning Bevolking 2050: meer ouderen en meer hoogopgeleiden | CBS.

10 CBS (01-07-2024b). Population Outlook 2050: more residents born outside the Netherlands. Verkregen op 27 november van Population Outlook 2050: more residents born outside the Netherlands | CBS.

11 CBS (2025a). Regionale kerncijfers Nederland. Verkregen op 7 november 2025 van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/70072ned/table.

12 CBS (31-10-2025b). Regionale kerncijfers Nederland. Verkregen op 18 november 2025 van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/70072ned/table?dl=CABA1.

13 CBS (28-03-2025c). Voorraad woningen; gemiddeld oppervlak; woningtype, bouwjaarklasse, regio. Verkregen op 18 november 2025 van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82550NED/table?dl=CABAF.

14 CBS (29-10-2025d). Gemiddelde WOZ-waarde van woningen; eigendom, regio. Verkregen op 18 november 2025 van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85036NED/table?dl=C7418.

15 CBS (17-02-2025e). Bestaande koopwoningen; gemiddelde verkoopprijzen, regio. Verkregen op 18 november 2025 van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83625NED/line?dl=CABF0.

16 CBS (27-02-2025f). AI-monitor 2024. Verkregen op 20 november 2025 van AI-monitor 2024 | CBS.

17 De Nederlandsche Bank (z.d.). Arbeidsmarkt. Verkregen op 27 november 2025 van Arbeidsmarkt | De Nederlandsche Bank.

18 CBS (z.d.). Standaard Bedrijfsindeling (SBI). Verkregen op 15 december 2025 van Standaard Bedrijfsindeling (SBI) | CBS.

19 CE Delft (12-2025). Omgaan met provinciale schaarste. Verkregen op 21 januari 2026 van CE_Delft_250267_Omgaan-met-provinciale-schaarste_def.pdf.

20 Collectief Natuurinclusief (2023). Agenda natuurinclusief 2.0. Verkregen op 15 december 2025 van https://www.collectiefnatuurinclusief.nl/s/NA-159-100-Agenda-Natuurinclusief-20-100.pdf.

21 Duinbehoud (09-04-2021). Formule 1 rampzalig voor de natuur. Verkregen op 27 november 2025 van Formule 1 rampzalig voor de natuur – Stichting Duinbehoud.

22 Dutch Subsea Cable Coalition (12-2025). Onze digitale bruggen staan op instorten. Wie bouwt de nieuwe? Verkregen op 15 januari 2026 van Onze digitale bruggen staan op instorten. Wie bouwt de nieuwe?.
23 EZ (2025). Kaart van de snelheid van vaste internetverbindingen in Nederland. Verkregen op 10 december 2025 van Kaart van de snelheid van vaste internetverbindingen in Nederland | Overal snel internet.
24 Gemeente Beverwijk (z.d.). Zeehaven de Pijp. Verkregen op 26 november 2025 van Zeehaven de Pijp in Beverwijk - Port of Amsterdam | Gemeente Beverwijk.
25 Gemeente Zaanstad (2023). MAAK.Zuid Achtersluispolder. Verkregen op 26 november 2025 van MAAK.Zuid Achtersluispolder - Werken en wonen in de Achtersluispolder.
26 Goudappel (2025) Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord, verkregen op 27 januari 2026 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Regio's/Actualisatie%20Bereikbaarheidsvisie%20Noord-Holland%20Noord%20-%20def.pdf.
27 Holland Circulair Hotspot (z.d.). Port of Amsterdam. Verkregen op 26 november 2025 van Port of Amsterdam - the 'circular loop' of cities. - Holland Circular Hotspot.
28 Landschap Noord-Holland (2025). Provincie Noord-Holland maakt 200 miljoen vrij voor uitbreiding Natuurnetwerk. Verkregen op 21 november 2025 van https://www.landschapnoordholland.nl/nieuws/provincie-noord-holland-maakt-200-miljoen-vrij-voor-uitbreiding-natuurnetwerk.
29 Provincie Noord-Holland (z.j.). Kerncijfers Duurzame Energieopwek. Verkregen op 16 december 2025 van https://energietransitie-nh.incijfers.nl/mosaic/klimaat-en-energie/duurzame-energieopwek.
30 KNMI (2023). KNMI' 23 Klimaatscenario's voor Nederland. Verkregen op 10 november 2025 van KNMI - KNMI'23-klimaatscenario's.
31 Leurink, E. (02-06-2025). Artificial intelligence dringt door tot alle lagen van de samenleving. Verkregen op 24 november 2025 van Artificial intelligence dringt door tot alle lagen van de samenleving - Kennisnet.
32 LISA (2024). Economie, werk en inkomen. Verkregen op 14 november 2025 van Hollands Kroon in Cijfers - Gemeente Hollands Kroon.
33 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2023). Omgevingswet - participatie. Verkregen op 27 november 2025 van Omgevingswet - Participatie | Video | Rijksoverheid.nl.
34 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2025). De Nederlandse Digitaliseringsstrategie – Samen Versnellen. Verkregen op 12 november 2025 van De Nederlandse Digitaliseringsstrategie - Samen versnellen | Rapport | Rijksoverheid.nl.
35 Ministerie van Economische Zaken (2023). Nationaal Plan Energiesysteem. Verkregen op 12 november 2025 van Nationaal Plan Energiesysteem | Rapport | Rijksoverheid.nl.
36 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2018). Veilig van deur tot deur; Het Strategische Plan Verkeersveiligheid 2030. Verkregen op 7 november 2025 van https://open.overheid.nl/documenten/ronl-569f1acf-6d7e-40ff-8536-b67274f89883/pdf.
37 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2020). Luchtvaartnota 2020-2050. Verkregen op 13 november 2025 van Verantwoord vliegen naar 2050 Luchtvaartnota 2020-2050 | Rapport | Rijksoverheid.nl.
38 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2023). Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030. Verkregen op 12 november 2025 van Nationaal Programma Circulaire Economie 2023 - 2030 | Beleidsnota | Rijksoverheid.nl.
39 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (07-05-2025a). 2 maatregelen voor minder geluid Schiphol vastgelegd in regelgeving. Verkregen op 26 november 2025 van 2 maatregelen voor minder geluid Schiphol vastgelegd in regelgeving | Luchtvaart in de toekomst.
40 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2025) MIRT overzicht 2025. Verkregen op 13 november 2025 van https://open.overheid.nl/documenten/1906196f-999b-4fc9-97d5-447b62621f0e/file.
41 Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (z.d.). Overheid stimuleert milieuvriendelijker rijden. Verkregen op 27 november 2025 van Overheid stimuleert milieuvriendelijker rijden | Auto | Rijksoverheid.nl.
42 Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (z.d.). Versnellen woningbouwprocessen. Verkregen op 12 december 2025 van Versnellen woningbouwprocessen | Home | Volkshuisvesting Nederland.
43 Mulier Instituut (z.d.). Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving. Verkregen op 13 november 2025 van Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving – Mulier Instituut.

44 Natuur- en milieufederatie Noord-Holland (2024). Natuurlijk Noord-Holland in 2050. Verkregen van, https://www.mnh.nl/wp-content/uploads/sites/15/2023/05/Poster-Visie-Noord-Holland-2050-def-160124.pdf.
45 Natuurmonumenten (z.d.). Biodiversiteit. Verkregen op 12 november 2025 van Biodiversiteit | Natuurmonumenten.
46 Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). Verkregen op 26 november 2025 van Wat is polarisatie en hoe werkt het? | Nederlands Jeugdinstituut.
47 Netbeheer Nederland (2025). Aanbevelingen over omgang met wachtrijen. Verkregen op 12 december 2025 van Aanbevelingen over omgang met wachtrijen | Netbeheer Nederland.
48 Netbeheerder Nederland (2024). Capaciteitskaart elektriciteitsnet. Verkregen op 27 november 2025 van Capaciteitskaart elektriciteitsnet | Totaal - Afname.
49 Netbeheerder Nederland (2024). Capaciteitskaart elektriciteitsnet. Verkregen op 16 december 2025 van Capaciteitskaart elektriciteitsnet | Totaal - Teruglevering.
50 NOS (2025) Wordt 30 kilometer per uur de nieuwe norm in Noord-Holland? Verkregen op 27 januari 2026 van https://nos.nl/regio/noord-holland/artikel/681272-wordt-30-kilometer-per-uur-de-nieuwe-norm-in-noord-holland.
51 NOS Op3 (2021). Zo lang is de sociale huur-wachtrij in jouw gemeente. Verkregen op 21 november 2025 van https://nos.nl/op3/artikel/2378023-zo-lang-is-de-sociale-huur-wachtrij-in-jouw-gemeente.
52 OVNH (z.d.). Regio's. Verkregen op 26 november 2025 van Regio's – Ondernemingsverkiezing Noord-Holland.
53 PBL. (z.d.). Ecosysteemdiensten. Verkregen op 27 november 2025 van https://www.pbl.nl/ecosysteemdiensten.
54 Planbureau voor de Leefomgeving (2016). Dalende bodems, stijgende kosten. Verkregen op 10 november 2025 van Dalende bodems, stijgende kosten | Planbureau voor de Leefomgeving.
55 Planbureau voor de Leefomgeving (2024). Klimaat- en Energieverkenning 2024. Verkregen op 26 november 2025 van Klimaat- en Energieverkenning 2024.
56 PLB (2025). Klimaat- en Energieverkenning 2025. Verkregen op 16 december 2025 van Klimaat- en Energieverkenning 2025.
57 Plicht, J. van der (04-09-2022). GP levert Zandvoort miljoenen op, maar impact merken we pas op lange termijn. Verkregen op 27 november 2025 van GP levert Zandvoort miljoenen op, maar impact merken we pas op lange termijn | Economie | NU.nl.
58 PowerCert (11-04-2019). Cable vs DSL vs Fiber Internet Explained. Verkregen op 10 december 2025 van https://youtu.be/qQYiwmamq38?si=2ZYakzJ7Boc9gZu2.
59 Provincie Noord-Holland (11-2018). Actieplan geluid provinciale wegen 2018 - 2022. Verkregen op 19 november 2025 van 1011489 1148663 Actieplan geluid provinciale wegen 2018-2022.pdf.
60 Provincie Noord-Holland (2018a). OMGEVINGSVISIE NH2050. Verkregen op 15 december 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Omgevingsvisie%20vastgesteld%20PS%2019nov2018.pdf.
61 Provincie Noord-Holland (2019). Opgave verkeersveiligheid Noord-Holland. Verkregen op 13 november 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Opgave%20Verkeersveiligheid%20Noord-Holland%202030.pdf.
62 Provincie Noord-Holland (2020) Bouwstenen adaptieve uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020-2024. Verkregen op 22 januari 2026 van Bouwstenen-adaptieve-uitvoeringsstrategie-energie-infrastructuur-2020-2024.pdf.
63 Provincie Noord-Holland (2021). Biodiversiteit in Noord-Holland 2021. Verkregen van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Bijlage%201%20PNH_Biodiversiteit%20in%20NH2021.pdf.
64 Provincie Noord-Holland (2021a). Perspectief Mobiliteit, slim – schoon – veilig. Verkregen op 13 november 2025 van Perspectief Mobiliteit.pdf.
65 Provincie Noord-Holland (2021b). Bevolkingsprognose 2021-2050 Noord-Holland. Verkregen op 13 november 2025 van Prognose Noord-Holland 2021-2050.
66 Provincie Noord-Holland (2022) Actieagenda actieve mobiliteit, geraadpleegd op 28 januari 2026 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Actieagenda%20Actieve%20Mobiliteit%202022-2027.pdf.
67 Provincie Noord-Holland (2023). Biodiversiteit. Verkregen op 21 november 2025 van https://cijfers.noord-holland.nl/dashboard/dashboard-brede-basismonitor/natuur/biodiversiteit.

68 Provincie Noord-Holland (2024). Gezonde leefomgeving & Milieu. Verkregen op 12 november 2025 van Gezonde leefomgeving & Milieu.
69 Provincie Noord-Holland (2024b) Visie Publieke Mobiliteit 2024-2034. Verkregen op 13 november 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Visie%20Publieke%20Mobiliteit%202024-2034%20-%2014%20juni%202024.pdf#:~:text=Publieke%20mobiliteit%20gaat%20over%20al%20het%20vervoer,en%20verantwoord%20alternatief%20om%20zich%20te%20verplaatsen.
70 Provincie Noord-Holland (19-12-2024c). Beleidsregel beoordeling geurhinder milieubelastende activiteiten in Provincie Noord-Holland 2024. Verkregen op 13 november 2025 van Beleidsregel beoordeling geurhinder milieubelastende activiteiten in Provincie Noord-Holland 2024 | Lokale wet- en regelgeving.
71 Provincie Noord-Holland (12-2024d). Monitor Woningbouw 2024. Verkregen op 18 november 2025 van MonitorWoningbouw2024.pdf.
72 Provincie Noord-Holland (2024e). Investeringsstrategie voor de Noord-Hollandse infrastructuur. Verkregen op 20 november 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Investeringsstrategie% 20voor%20de%20Noord-Hollandse%20infrastructuur%20(4).pdf.
73 Provincie Noord-Holland (2024f). Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050. Verkregen op 20 november 2025 van Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024-2050 - rapport.pdf.
74 Provincie Noord-Holland (2024g). Ontwikkelperspectief OV Noord-Holland Noord, verkregen op 28 januari 2026 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Ontwikkelperspectief%20OV%20Noord-Holland%20Noord.pdf.
75 Provincie Noord-Holland (31-01-2025). Provincie Noord-Holland past geurbeleid aan voor fabrieken en bedrijven. Verkregen op 13 november 2025 van Provincie Noord-Holland past geurbeleid aan voor fabrieken....
76 Provincie Noord-Holland (2025b). Opgavedocument Ontwikkelperspectief NHN. verkregen op 6 november 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Ruimtelijke_inrichting /Opgavendocument_NHN_010925.pdf.
77 Provincie Noord-Holland (2025c). Provinciale Klimaat- en EnergieVerkenning. Verkregen op 21 november 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Klimaat_Energie/Provinciale%20Klimaat-%20en%20Energieverkenning%202025.pdf.
78 Provincie Noord-Holland (2025d). Banengroei Noord-Holland in gezondheidszorg en cultuur. Verkregen op 25 november 2025 van Banengroei Noord-Holland in gezondheidszorg en cultuur.
79 Provincie Noord-Holland (04-2025e). Provinciale Klimaat- en Energieverkenning 2025. Verkregen op 16 december 2025 van Provinciale Klimaat- en Energieverkenning 2025.pdf.
80 Provincie Noord-Holland (09-10-2025f). CO2-uitstoot. Verkregen op 14 januari 2025 van Klimaat en energie - CO2-uitstoot - Noord-Holland.
81 Provincie Noord-Holland (2025g). Ontwerp Actieplan Geluid Noord-Holland 2025-2029. Verkregen op 17 december 2025 van ontwerp Actieplan Geluid.
82 Provincie Noord-Holland (2025h). Noord-Holland en Utrecht investeren met elkaar in deelfietsen. Verkregen op 30 januari 2026 van https://www.noord-holland.nl/Actueel/Archief/2025/September_2025/Noord_Holland_en_Utrecht_investeren_met_elkaar_in_deelfietsen.
83 Provincie Noord-Holland (2025i). Korte Termijn Agenda Landelijk gebied Noord-Holland 2025-2027. Verkregen op 14 januari 2026 van https://noordholland.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/540022e4-9596-4fff-b9f4-d6cdb0d03d52?documentId=91db6072-d44a-4db9-ac5e-e8affa8171a9.
84 Provincie Noord-Holland (02-2025j). Datacenterstrategie Noord-Holland 2025-2027. Verkregen op 15 januari 2026 van Datacenterstrategie NH 2025-2027.pdf.
85 Provincie Noord-Holland (z.d.a). Emissie van CO2. Verkregen op 6 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Emissie van CO2 - Noord-Holland.
86 Provincie Noord-Holland (z.d.b). Energieverbruik. Verkregen op 6 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Energieverbruik - Noord-Holland.
87 Provincie Noord-Holland (z.d.c.). Hittestress. Verkregen op 10 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Hittestress - Noord-Holland.
88 Provincie Noord-Holland (z.d.d.). HOV Noordwijk-Schiphol. Verkregen op 13 november 2025 van HOV Noordwijk-Schiphol.

89 Provincie Noord-Holland (z.d.f.). Uitgangspunten voor participatie. Verkregen op 13 november 2025 van Uitgangspunten voor participatie.
90 Provincie Noord-Holland (z.d.g.). Bedrijventerreinen en Kantoren. Verkregen op 17 november 2025 van Bedrijventerreinen & Kantoren.
91 Provincie Noord-Holland (z.d.h). Luchtkwaliteit NO2. Verkregen op 13 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Luchtkwaliteit NO2 - Noord-Holland.
92 Provincie Noord-Holland (z.d.i). Luchtkwaliteit fijnstof. Verkregen op 13 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Luchtkwaliteit fijnstof - Noord-Holland.
93 Provincie Noord-Holland (z.d.j). Geluidsbelasting. Verkregen op 13 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Geluidsbelasting - Noord-Holland.
94 Provincie Noord-Holland (z.d.k.). Regionale Bestuurskracht. Verkregen op 17 november 2025 van Regionale bestuurskracht.
95 Provincie Noord-Holland (z.d.l.). Kwaliteit Openbaar Bestuur 2025-2028, subsidie. Verkregen op 17 november 2025 van Kwaliteit Openbaar Bestuur 2025-2028, subsidie.
96 Provincie Noord-Holland (z.d.m.). Afstand tot OV. Verkregen op 6 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Afstand tot OV - Noord-Holland.
97 Provincie Noord-Holland (z.d.n.). Actieve Mobiliteit. Verkregen op 6 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Actieve mobiliteit - Noord-Holland.
98 Provincie Noord-Holland (z.d.o) Uitvoeringsprogramma verkeersveiligheid Noord-Holland. Verkregen op 13 november 2025 van https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Verkeer_Vervoer/Uitvoeringsprogramma%20verkeersveiligheid%20Noord-Holland%202030.pdf.
99 Provincie Noord-Holland (z.d.p). Doorstroming auto. Verkregen op 6 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Doorstroming auto - Noord-Holland.
100 Provincie Noord-Holland (z.d.q). Verkeersveiligheid. Verkregen op 6 november 2025 van Dashboard Brede Basismonitor - Verkeersveiligheid - Noord-Holland.
101 Provincie Noord-Holland (z.d.r). Geluid. Verkregen op 19 november 2025 van Geluid.
102 Provincie Noord-Holland (z.d.s.). Luchtvaart. Verkregen op 26 november 2025 van Luchtvaart.
103 Provincie Noord-Holland (z.d.t). Monitor Woningbouw 2025. Verkregen op 19 januari 2026 van Monitor Woningbouw 2025.pdf.
104 Provincie Noord-Holland. Beschrijving archeologisch belang 10 gebieden. Verkregen op 25 november 2025 van https://leidraadlc.noord-holland.nl/wp-content/uploads/2018/04/Beschrijving-archeologisch-belang-tien-gebieden.pdf.
105 Raad van State (05-07-2023). Uitspraak 202202916/1/R2. Verkregen op 27 november 2025 van Uitspraak 202202916/1/R2 - Raad van State.
106 Rauch, J. (20-11-2019). Stress in de stad. Verkregen op 26 november 2025 van Stress in de stad | EOS Wetenschap.
107 Regionaal Bestuurlijk Overleg Politie (09-11-2023). Integraal Meerjarenbeleidsplan Veiligheid (IMV) 2024-2027. Verkregen op 15 december 2025 van IMV NH 2024-2027.pdf.
108 Rebel (2-4-2021). Betaalbaar wonen in Noord-Holland. Verkregen op 21 november van noord-holland.nl.
109 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Erfgoed monitor. Verkregen op 18 november 2025 van https://erfgoedmonitor.cultureelerfgoed.nl/mosaic/dashboard/fysieke-staat-gebouwd-erfgoed.
110 Rijksoverheid (22-10-2024). Bovengrens NHG stijgt naar € 450.000, afsluitpremie verlaagd naar 0,4%. Verkregen op 18 november 2025 van Bovengrens NHG stijgt naar € 450.000, afsluitpremie verlaagd naar 0,4% | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl.
111 Rijksoverheid. (2024b). Kamerbrief voortgang regie op de ruimtelijke ordening. Verkregen op 27 november 2025 van Kamerbrief voortgang regie op ruimtelijke ordening | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl.
112 Rijksoverheid (15-10-2024c). Overzichtskaartje buitengebiedadressen zonder snel vast internet 2023. Verkregen op 10 december 2025 van Overzichtskaartje buitengebiedadressen zonder snel vast internet 2023 | Rapport | Rijksoverheid.nl.
113 Rijksoverheid (z.d.). Regionale klimaatmonitor. Verkregen op 13 november 2025 van Rapport Energieverbruik - Rapportage Energieverbruik - Haarlemmermeer.
114 RIVM (2018). Ouderdomsziekten zorgen voor grote druk op de zorg. Verkregen op 19 november 2025 van Ouderdomsziekten zorgen voor grote druk op de zorg | Volksgezondheid Toekomst Verkenning.

115 RIVM (2022). Onderzoek naar de herkomst van neergedaald stof en stoffen in de lucht in de IJmond regio. Verkregen op 13 november 2025 van Onderzoek naar de herkomst van neergedaald stof en stoffen in de lucht in de IJmond regio | RIVM.
116 RIVM (22-09-2023). Direct link between Tata Steel emissions, nuisance and risk of disease. Verkregen op 27 november 2025 van Direct link between Tata Steel emissions, nuisance and risk of disease | RIVM.
117 RIVM (2023). Op weg naar gezonder en duurzamer kort woon-werkverkeer. Verkregen op 27 november 2025 van Pak de fiets of het OV!.
118 RIVM (17-06-2025). Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2024. Verkregen op 13 november 2025 van https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50142NED/table?dl=CA664.
119 RIVM (2024). Onderzoek Beleving Woonomgeving (OBW): Hinder en slaapverstoring in 2023. Verkregen op 13 januari van https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2024-0129.pdf.
120 RIVM (z.d.a). Luchtkwaliteit en gezondheid in de IJmond - vragen en antwoorden. Verkregen op 13 november 2025 van Luchtkwaliteit en gezondheid in de IJmond - vragen en antwoorden | RIVM
121 RIVM (z.d.b). Beweegvriendelijke omgeving. Verkregen op 19 november 2025 van Beweegvriendelijke omgeving | Sport en bewegen in cijfers.
122 RIVM (z.d.c). Impactvolle determinanten van gezondheid. Verkregen op 26 november 2025 van Impactvolle determinanten van gezondheid | RIVM.
123 RVO (04-09-2025). Wat is biologische landbouw? Verkregen op 13 november 2025 van Wat is biologische landbouw? | RVO.nl.
124 Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (2022). Multimodaal toekomstbeeld MRA. Verkregen op 16 december 2025 van https://www.samenbouwenaanbereikbaarheid.nl/application/files/6816/6850/5057/1._Multimodaal_Toekomstbeeld_MRA_definitief.pdf.
125 Schone Lucht Akkoord (19-10-2021). Nieuwe WHO-advieswaarden luchtkwaliteit. Verkregen op 13 november 2025 van Nieuwe WHO-advieswaarden luchtkwaliteit - Schone lucht akkoord.
126 Skal (z.d.). Omschakelperiode van percelen. Verkregen op 12 december 2025 van Skal Biocontrole | Hoe lang duurt de omschakelingsperiode?.
127 SNN (2020). Research- en Innovatie Strategie voor Slimme Specialisatie voor Noord-Nederland 2021-2027. Verkregen op 12 november 2025 van RIS3: Strategie voor het Noorden | SNN.
128 Sociaal-economische raad (z.d.). Digitalisering: kansen en risico's. Verkregen op 27 november 2025 van Digitalisering: kansen en risico's | SER.
129 Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel (z.d.). Ambitie. Verkregen op 12 november 2025 van Ambitie | Deltaplan Biodiversiteitsherstel.
130 Tata Steel (2023). Sustainability Report 2022/2023. Verkregen op 27 november 2025 van tata-steel-sustainability-report-2022-2023_0.pdf.
131 Tata Steel (2025). Tata Steel Nederland announces major transformation programme to enhance competitiveness for a sustainable future. Verkregen op 13 november 2025 van Tata Steel Nederland announces major transformation programme to enhance competitiveness for a sustainable future.
132 Texelhopper (z.d.) Texelhopper haltes. Verkregen op 27 januari 2026 van https://www.texelhopper.nl/nl/onze-routes/haltes.
133 TNO (z.d.). Visie op de extramurale zorg in 2030. Verkregen op 13 november 2025 van Visie op de extramurale zorg in 2030 | TNO.
134 Turk, A. (09-12-2025). Drastische afname sociale woningbouw na 2030 in regio Alkmaar. Verkregen op 12 december 2025 van Drastische afname sociale woningbouw na 2030 in regio Alkmaar [Advertorial].
135 UMCG (z.d.). Wat is een angststoornis? Verkregen op 19 november 2025 van Wat is een angststoornis?.
136 Universiteit Utrecht (17-02-2025). Geluk zit in onze cultuur. Verkregen op 27 november 2025 van Geluk zit in onze cultuur - Achtergrond - Universiteit Utrecht.
137 Universiteit Utrecht (06-12-2022). Verlies biodiversiteit keren begint met inzicht in oorzaken. Verkregen op 27 november 2025 van Verlies biodiversiteit keren begint met inzicht in oorzaken - Achtergrond - Universiteit Utrecht.
138 UWV (03-11-2025). Regio in beeld: arbeidsmarkt in Noord-Holland Noord blijft krap. Verkregen op 20 november 2025 van Regio in Beeld 2025-2026 | UWV.
139 Van Loon, W., Niemantsverdriet, T. & Van Steenbergen, E. (11-11-2025). Strijd tegen beweegarmoede niet erg succesvol: in de grote steden is alsmaar minder ruimte om te sporten. Verkregen op 19 november 2025 van Strijd tegen beweegarmoede niet erg succesvol: in de grote steden is alsmaar minder ruimte om te sporten - NRC.

140 Veiligheidsregio. (2023a). Veiligheidsindices naar provinciaal niveau. Verkregen op 24 november 2025 van https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=ff6cefd4-893b-4f42-a2eb-b1b5286eeac6.
141 Veiligheidsregio. (2023b). Criminaliteit naar provinciaal niveau. Verkregen op 24 november 2025 van https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=ceaf4d78-93eb-41cf-a31b-c3f3bd50ec25.
142 Veiligheidsregio. (2023c). Overlast naar provinciaal niveau. Verkregen op 24 november 2025 van https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=17789da9-8ea9-4818-893d-97f57a24611b.
143 Veiligheidsregio. (2023d). Veiligheidsindices naar veiligheidsregio. Verkregen op 24 november 2025 van https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=c4fc80e8-6f9b-4366-9560-508cb3026393.
144 Veiligheidsregio. (2023e). Criminaliteit naar veiligheidsregio. Verkregen op 24 november 2025 van https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=707e55af-473f-4259-af59-0a5bf26c21ec.
145 Veiligheidsregio. (2023f). Overlast naar veiligheidsregio. Verkregen op 24 november 2025 van https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=e1828909-547e-42f2-a199-170de1f229bd.
146 Vlaamse Milieumaatschappij (z.d.). Aanvullende informatie broeikasgasuitstoot. Verkregen op 14 november 2025 van Aanvullende informatie broeikasgasuitstoot.
147 VZinfo (09-12-2024). Ervaren gezondheid | Leeftijd en geslacht. Verkregen op 19 november 2025 van Ervaren gezondheid | Leeftijd en geslacht | Volksgezondheid en Zorg.
148 VZinfo (z.d.). Depressie en andere stemmingsstoornissen | Oorzaken. Verkregen op 19 november 2025 van Depressie en andere stemmingsstoornissen | Oorzaken | Volksgezondheid en Zorg.
149 Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum. (2025). Verkregen op 26 november 2025 van Capaciteitsbehoefte Justitiële Ketens tot en met 2030 geraamd | WODC - Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum.
150 Woningunie (2025). Tekort aan huurwoningen in Alkmaar. Verkregen op 12 december 2025 van Tekort aan huurwoningen in Alkmaar – Oorzaken en oplossingen.
151 WUR (z.d.). Biodiversiteit en klimaatverandering. Verkregen op 27 november 2025 van Biodiversiteit en klimaatverandering - WUR.

Bijlage(n)

BIJLAGE: INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN NATURA 2000-GEBIEDEN BINNEN PROVINCIE NOORD-HOLLAND

I.1 Abtskolk & De Putten

Het aangewezen gebied maakt deel uit van de Zijpe-en Hazepolder en de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder. De Zijpe-en Hazepolder is een droogmakerij die is drooggelegd aan het eind van de zestiende eeuw. De polder is in afdelingen verdeeld vanwege hoogteverschillen tussen de delen van het drooggevallen land. Elke afdeling werd met een letter van het alfabet aangeduid en had voor bemaling zijn eigen windmolen. De Vereenigde Harger- en Pettemerpolder is enkele tientallen jaren later drooggelegd. De opening in de duinenrij tussen Petten en Camperduin is eind zestiende eeuw definitief gedicht maar de Hondsbossche Zeewering is in zijn huidige vorm in 1870 gereed gekomen. Ten gevolge van kleiwinning in de jaren vijftig en zeventig van de vorige eeuw zijn respectievelijk de plassen van De Putten en de Abtskolk ontstaan. Het gebied bestaat verder overwegend uit grasland. De Zijpe-en Hazepolder heeft een rechtlijnige verkaveling terwijl het slotenpatroon in de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder een minder regelmatig karakter heeft. Het Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 4 niet-broedvogelsoorten.

Tabel I.1 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Abtskolk en De Putten

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**niet-broedvogels**			vogels
A041	kolgans	=	=	1.000
A042	dwerggans	=	=	20
A043	grauwe gans	=	=	600
A050	smient	=	=	1.600

Legenda	
=	behoudsdoelstelling

I.2 Duinen Den Helder - Callantsoog

Het gebied Duinen Den Helder-Callantsoog bestaat van noord naar zuid uit de Grafelijkheidsduinen en de Donkere Duinen, de Noordduinen (de strook tussen Den Helder en Callantsoog) en enkele nollenterreintjes en het Kooibosch ten oosten van het Callantsoog. Het noordelijk deel en de nollen zijn restanten van voormalige eilanden. In het noordelijk deel verandert het landschap van west naar oost van de zeereepduinen via een sterk geaccidenteerd landschap met valleicomplexen naar een bosrijke binnenduinrand. Over een groot deel van de duinen ontbreekt een binnenduinrand, hierdoor is een abrupte hoge steile overgang van duinen naar polders aanwezig. Het gebied heeft goed ontwikkelde duingraslanden. In 1995 is in de Grafelijkheidsduinen een natte duinvallei hersteld en langs de randen uitgebreid.

In de Noordduinen zijn in de afgesnoerde strandvlakte bij het Botgat vochtige duinvalleien aanwezig. De nollen behoren tot de Oude Duinen; hier zijn duingraslanden aanwezig. Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor 20 habitattypen.

Tabel I.2 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Duinen Den Helder - Callantsoog

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
habitatcode	habitattypen		
H2110	embryonale duinen	=	=
H2120	witte duinen	=	>
H2130A*	grijze duinen (kalkrijk)	=	=
H2130B*	grijze duinen (kalkarm)	=	=
H2130C	grijze duinen (heischraal)	=	=
H2140A*	duinheiden met kraaihei (vochtig)	=	=
H2140B*	duinheiden met kraaihei (droog)	=	=
H2150*	duinheiden met struikhei	=	=
H2160	duindoornstruwelen	=	=
H2170	kruipwilgstruwelen	>	>
H2180A	duinbossen (droog)	=	=
H2180B	duinbossen (vochtig)	=	=
H2180C	duinbossen (binnenduinrand)	=	=
H2190A	vochtige duinvalleien (open water)	>	>
H2190B	vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>
H2190C	vochtige duinvalleien (ontkalkt)	>	>
H2190D	vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>	>
H6230*	heischrale graslanden	=	=
H6410	blauwgraslanden	=	>
H7210*	galigaanmoerassen	=	=

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.3 Duinen en Lage Land Texel

Het deelgebied Duinen Texel wordt landschappelijk gekenmerkt door een uitgestrekt duingebied met daar binnen een kweldergebied (slufter). Het noordelijk en het zuidelijk gedeelte behoorden oorspronkelijk tot 2 verschillende eilanden; het oorspronkelijke Texel en Eijerland. Ten westen van de stuifdijk die sinds 1629 de voormalige eilanden verbindt, ligt een oude strandvlakte met een reeks grote valleien. Het deel ten noorden van de slufter (Eierlandse duinen) omvat oude duinen met graslanden en heiden; het zuidelijke deel is meer gevarieerd met zowel oude als jonge duingebieden. In het gebied is een grote diversiteit aan duinvalleien aanwezig, die verschillen in de mate van infiltratie dan wel kwel. Aan de zuidrand ligt een grote zandplaat, de Hors, die hoort bij het Natura 2000 gebied Waddenzee. In de Westerduinen zijn naaldbossen aanwezig. Binnen de begrenzing van het gebied vallen ook de Hanenplas, met duinen, duinvalleien, duingraslanden, struwelen en ruigten en de Korver kooi, een eendenkooi bestaande uit een kooibos met daaromheen duinen, valleien en graslanden.

Daarnaast behoren ook een aantal poldergebieden in het lage land van Texel tot de begrenzing. Dit zijn kreekrestanten met omliggende rietkragen, moerassen en graslanden. Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 28 habitattypen, 3 habitatrichtlijnsoorten en 12 broedvogels.

Tabel I.3 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land Texel

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
code	**habitattypen**			
H1140A	slik- en zandplaten (getijdengebied)	=	=	
H1310A	zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	=	=	
H1310B	zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	=	=	
H1320	slijkgrasvelden	=	=	
H1330A	schorren en zilte graslanden (buitendijks)	=	=	
H1330B	schorren en zilte graslanden (binnendijks)	=	=	
H2110	embryonale duinen	=	=	
H2120	witte duinen	=	=	
H2130A*	grijze duinen (kalkrijk)	>	>	
H2130B*	grijze duinen (kalkarm)	>	>	
H2130C*	grijze duinen (heischraal)	>	>	
H2140A*	duinheiden met kraaihei (vochtig)	= (<)	=	
H2140B*	duinheiden met kraaihei (droog)	=	=	
H2150*	duinheiden met struikhei	=	=	
H2160	duindoornstruwelen	= (<)	=	
H2170	kruipwilgstruwelen	=	=	
H2180A	duinbossen (droog)	= (<)	>	
H2180B	duinbossen (vochtig)	= (<)	>	
H2180C	duinbossen (binnenduinrand)	=	>	
H2190A	vochtige duinvalleien (open water)	=	>	
H2190B	vochtige duinvalleien (kalkrijk)	=	>	
H2190C	vochtige duinvalleien (ontkalkt)	=	>	
H2190D	vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	=	>	
H6230*	heischrale graslanden	=	=	
H6430A	ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=	
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H6430C	ruigten en zomen (droge bosranden)	=	=	
H7210*	galigaanmoerassen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1340*	noordse woelmuis	=	=	=
H1364	grijze zeehond	=	=	=
H1903	groenknolorchis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A021	roerdomp	=	=	5
A034	lepelaar	=	=	120
A063	eider	=	=	110
A081	bruine kiekendief	=	=	30
A082	blauwe kiekendief	=	=	20
A132	kluut	=	=	120
A137	bontbekplevier	>	>	20
A183	kleine mantelmeeuw	=	=	14.000
A195	dwergstern	>	>	40

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
A222	velduil	>	>	20
A276	roodborsttapuit	=	=	40
A277	tapuit	>	>	100

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	behoudsdoelstelling, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.4 Eemmeer en Gooimeer Zuidoever

Het Eemmeer en Gooimeer ontstonden als verzoete overblijfselen van de voormalige Zuiderzee toen Zuidelijk Flevoland werd drooggelegd (1968). Het Eemmeer ontvangt vooral water uit de Gelderse Vallei, via de Eem, een kleiner deel wordt aangevoerd vanuit de Veluwerandmeren. Het water in het Gooimeer is een mengsel van water uit het Eemmeer en uit het IJmeer, waarmee het Gooimeer in open verbinding staat. Het Eemmeer heeft een gemiddelde diepte van -1.9 m NAP, het Gooimeer is met -3.6 m, mede door de aanwezigheid van diepe zandwinputten, gemiddeld relatief diep, maar het aangewezen deel heeft een maximum diepte van -1.2 m NAP en is grotendeels minder dan een meter diep. Door de aanleg van het zandtalud ten behoeve van de Stichtse Brug is daarlangs in het Eemmeer in de jaren tachtig een brede rietstrook ontstaan. In het Eemmeer is tijdens de aanleg van de polderdijk van Zuidelijk Flevoland het eiland de Dode Hond opgespoten. In 1992 is verder ten oosten van de Stichtse Brug een kleine zandplaat aangelegd. De oevers bestaan voornamelijk uit moerasvegetaties met slikranden. Op het eiland De Dode Hond worden daarnaast ook wilgenbossen en struwelen aangetroffen. In vergelijking met de overige randmeren komen er in het Eemmeer weinig waterplanten voor. Alleen in de baai ten zuiden van de Dode Hond worden structureel waterplanten aangetroffen. Het Eemmeer is sterk geëutrofieerd. De nutriëntbelasting is sinds de jaren tachtig teruggedrongen. In beide meren is sprake van verbetering van de waterkwaliteit en toename van mosselen en waterplanten. Het Gooimeer Zuidoever omvat ondiep water met waterplanten, een brede strook verland oevergebied, dat geleidelijk overgaat in een brede zandstrook met een hoge wal, waarachter zich laag gelegen graslanden bevinden. Er heerst een zilt en brak milieu. Verder worden ondiepe wateren, oevers, rietlanden en enige vochtige graslanden aangetroffen. De kustlijn is destijds ontstaan door afslag van de stuwwal van het Gooi als gevolg van getijdenbeweging. Door sedimentatie een min of meer terrasvormige afzetting even onder de wateroppervlakte gevormd en een zandige en lemige klif ontstaan. Het Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 1 broedvogel en 11 niet-broedvogels.

Tabel I.4 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Eemmeer en Gooimeer Zuidoever

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
code	**broedvogels**			
A193	visdief	=	=	280
code	**niet-broedvogels**			
A005	fuut (f)	=	=	160
A017	aalscholver (f)	=	=	160
A037	kleine zwaan (f)	=	=	2
A043	grauwe gans (s, f)	=	=	300

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
A050	smient (s)	=	=	4.900
A051	krakeend (f)	=	=	90
A056	slobeend (f)	=	=	5
A059	tafeleend (f)	=	=	790
A061	kuifeend (f)	=	=	2.700
A068	nonnetje (f)	=	=	10
A125	meerkoet (f)	=	=	1.700

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied

I.5 Eilandspolder

De Eilandspolder is een oude polder met grasland, natuurlijk ontstane meertje en verlandingsvegetaties. Het gebied is van groot belang voor de noordse woelmuis en is van belang als vogelgebied. Er komen echter ook belangrijke verlandingsvegetaties voor. Van belang als broedgebied voor broedvogels van rietmoeras en rietruigte (rietzanger). Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 2 habitattypen, 3 habitatrichtlijnsoorten, 1 broedvogel en 7 niet-broedvogels.

Tabel I.5 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Eilandspolder

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
code	**habitattypen**			
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
1134	bittervoorn	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1340*	noordse woelmuis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A295	rietzanger	=	=	230
code	**niet-broedvogels**			
A034	lepelaar (f)	=	=	2
A050	smient (s, f)	=	=	7.000
A052	wintertaling (f)	=	=	130
A125	meerkoet (f)	=	=	480
A140	goudplevier (f)	=	=	150
A142	kievit (s, f)	=	=	1.200
A156	grutto (s)	=	=	170

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.6 IJsselmeer

Het IJsselmeer in zijn huidige vorm is ontstaan door afsluiting van de voormalige Zuiderzee door de aanleg van de Afsluitdijk, voltooid in 1932, de aanleg van de IJsselmeerpolders (voltooid in 1968) en tenslotte van de Houtribdijk, voltooid in 1976. Na de aanleg van de Afsluitdijk is het water binnen enkele maanden verzoet, en sindsdien ontbreekt een brakke overgangszone naar de zee. De faunagemeenschappen verdwenen binnen enkele jaren en werd vervangen door een zoetwater gemeenschap met 2 in de voedselketen cruciale sleutelsoorten: de driehoeksmossel en de spiering. Langs de Friese kust (voormalig intergetijdengebied) is er sprake van substantiële ondieptes met waterplanten en buitendijkse slikken en platen. Het grootste deel van het water wordt aangevoerd door de IJssel. Het mondingsgebied is meer dynamisch met geulen tot 9 meter diep en grotendeels zandig sediment. Het doorzicht wordt voor een groot deel bepaald door algen en is in het algemeen relatief hoog. Het waterpeil is gefixeerd, maar door het grote oppervlak van het meer kan de wind echter een aanzienlijk scheefstand (orde grootte een meter) veroorzaken die tevens resulteert in een zekere peildynamiek. De buitendijkse kweldergebieden hebben zilte en brakke milieus. In de natte terreindelen treedt moerasvorming op in de vorm van biezenstroken. Op de overgang van water en land en op de laagliggende delen van de oude platen komt rietland voor. Bij verdere successie verruigt het rietland en vindt opslag van wilg plaats. Vooral op de hogere delen ontwikkelen struwelen en bos. De graslanden zijn soortenrijk, vooral op kalkrijk vochtig substraat.

In het aanwijzingsbesluit Natura 2000 IJsselmeer zijn habitattypen en -soorten opgenomen, waarvoor een instandhoudingsdoel geldt. Daarnaast ligt er een ontwerp-wijzigingsbesluit van 23 februari 2018 om enkele instandhoudingsdoelstellingen toe te voegen (zie cursieve namen in Tabel i.6). Dit is echter nog niet definitief, waarmee deze instandhoudingsdoelstellingen nog geen status hebben. In Tabel i.6 staan de habitattypen, -soorten en vogels met hun bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

Tabel I.6 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied IJsselmeer

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H1330B	schorren en zilte graslanden (binnendijks)	=	=	
H3140	kranswierwateren	=	=	
H3150	meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	=	=	
H6430A	ruigten en zomer (moerasspirea)	=	=	
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H7140A	overgangs- en trilvenen (trilvenen)	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1163	rivierdonderpad	=	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
H1340*	noordse woelmuis	>	=	>
H1903	groenknolorchis	=	=	=

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**broedvogels**			
017	aalscholver	=	=	8.000*
A021	roerdomp	>	>	7
A034	lepelaar	=	=	25
A081	bruine kiekendief	=	=	25
A119	porseleinhoen	>	>	18
A137	bontbekplevier	>	>	13
A151	kemphaan	>	>	20
A193	visdief	=	=	3.300
A292	snor	=	=	40
A295	rietzanger	=	=	990
code	**niet-broedvogels**			**paren**
A005	fuut (f)	>	>	2.200
A017	aalscholver (s, f)	=	=	8.100
A034	lepelaar (f)	=	=	30
A037	kleine zwaan (s)	=	=	1.600
A037	kleine zwaan (f)	=	=	20
A040	kleine rietgans (s, f)	=	=	30
A041	kolgans (s)	=	=	19.000
A041	kolgans (f)	=	=	4.400
A043	grauwe gans (s, f)	=	=	580
A045	brandgans (f)	=	=	1.500
A045	brandgans (s)	=	=	26.200
A048	bergeend (f)	=	=	210
A050	smient (f)	=	=	10.300
A051	krakeend (f)	=	=	200
A052	wintertaling (f)	=	=	280
A053	wilde eend (f)	=	=	3.800
A054	pijlstaart (f)	=	=	60
A056	slobeend (f)	=	=	60
A059	tafeleend (f)	=	=	310
A061	kuifeend (f)	=	=	11.300
A062	toppereend (f)	=	=	15.800
A067	brilduiker (f)	=	=	310
A068	nonnetje (f)	>	>	180
A070	grote zaagbek (f)	>	>	1.850
A125	meerkoet (f)	=	=	3.600
A132	kluut (f)	=	=	20
A140	goudplevier (s, f)	=	=	9.700
A151	kemphaan (f)	=	=	2.100
A151	kemphaan (s)	=	=	17.300
A156	grutto (f)	=	=	290
A156	grutto (s)	=	=	2.200
A160	wulp (f)	=	=	310
A160	wulp (s)	=	=	3.500
A177	dwergmeeuw (f)	>	>	85
A190	reuzenstern (s, f)	=	=	40
A197	zwarte stern (f)	>	>	73.200
A702	toendrarietgans (s)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.7 Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

Het Ilperveld, Oostzanerveld en Varkensland vormen tezamen het grootste uitgeveende laagveencomplex ten noorden van Amsterdam. In het huidige karakter van het gebied wordt de langdurige invloed van brak water weerspiegeld, die echter in de laatste eeuw sterk verminderd is. De veenterreinen zijn van internationale betekenis vanwege het voorkomen van de prioritaire soort Noordse woelmuis, veenmosbegroeiingen met gewone dophei en een naar verhouding grote oppervlakte aan overgangs- en trilvenen. Daarnaast zijn de gebieden van belang voor voedselrijke, zoomvormende strooiselruigten en de soorten bittervoorn, grote modderkruiper, kleine modderkruiper, rivierdonderpad en meervleermuis. Belangrijk broedgebied voor broedvogels van rietmoerassen met veel waterriet en wat overjarig riet (roerdomp, bruine kiekendief, snor, rietzanger) en broedvogels van natte graslanden (kemphaan, watersnip) met kale, hoge, plekken langs oevers (visdief). Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 5 habitattypen, 5 habitatrichtlijnsoorten, 7 broedvogels en6 niet-broedvogels.

Tabel I.7 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H3140	kranswierwateren	>	=	
H4010B	vochtige heiden (laagveengebied)	>	=	
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	>	=	
H91D0*	hoogveenbossen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1134	bittervoorn	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1163	rivierdonderpad	=	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
H1340*	noordse woelmuis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A021	roerdomp	=	=	17
A081	bruine kiekendief	=	=	15
A151	kemphaan	>	>	20
A153	watersnip	>	>	60
A193	visdief	=	=	180
A292	snor	=	=	50
A295	rietzanger	=	=	800

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**niet-broedvogel**			
A043	grauwe gans (f)	=	=	90
A050	smient (s, f)	=	=	6.400
A051	krakeend (f)	=	=	200
A056	slobeend (f)	=	=	50
A125	meerkoet (f)	=	=	710
A156	grutto (s)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.8 Kennemerland-Zuid

Kennemerland-Zuid is een uitgestrekt duingebied aan de zuidkant van het Noordzeekanaal. Het is een reliëfrijk en landschappelijk afwisselend gebied, dat grotendeels bestaat uit kalkrijke duinen. De overgang tussen de kalkrijke jonge duinen en ontkalkte oude duinen ligt ter hoogte van Zandvoort.
Dit levert een soortenrijke en kenmerkende begroeiing op, met duinroosvegetaties in het open duin, duingraslanden, vochtige en droge duinvalleien, plasjes, goed ontwikkelde struwelen en diverse vormen van duinbossen. Vegetaties van vochtige en natte duinvalleien komen met name voor ten zuiden van Zandvoort, waarvan het Houtglob het best ontwikkelde kalkrijke, natte duinvallei is. Het areaal kalkrijk duingrasland is vooral rondom Zandvoort groot. Hier komen over voorbeelden van het zeedorpenlandschap voor. De oudere duinen van het zuidoostelijk gedeelte herbergen goed ontwikkeld kalkarm duingrasland. Ook zijn er in het zuidelijke puntje en ter hoogte van Zandvoort paraboolduincomplexen aanwezig. Het Kennemerstrand is de enige locatie langs de Hollandse vastelandsduinen waar een jonge strandvlakte met embryonale duinen en een uitgestrekte oppervlakte met kalkrijke duinvalleien aanwezig is. Aan de binnenduinrand zijn diverse landgoederen aanwezig. Hier zijn een aantal oude buitenplaatsen gelegen, die voor een aanzienlijk deel bebost zijn met naaldbos en loofbos, waaronder oude bossen met rijke stinzeflora. Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor 17 habitattypen en 4 habitatrichtlijnsoorten.

Tabel I.8 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H2110	embryonale duinen	=	=	
H2120	witte duinen	>	>	
H2130A*	grijze duinen (kalkrijk)	>	>	
H2130B*	grijze duinen (kalkarm)	=	>	
H2130C*	grijze duinen (heischraal)	>	>	
H2140B*	duinheiden met kraaihei (droog)	=	=	
H2150*	duinheiden met struikhei	=	=	

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
H2160	duindoornstruwelen	= (<)	=	
H2170	kruipwilgstruwelen	= (<)	=	
H2180A	duinbossen (droog)	=	=	
H2180B	duinbossen (vochtig)	=	>	
H2180C	duinbossen (binnenduinrand)	=	=	
H2190A	vochtige duinvalleien (open water)	>	>	
H2190B	vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	>	
H2190C	vochtige duinvalleien (ontkalkt)	=	=	
H2190D	vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>	>	
H7210*	galigaanmoerassen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1014	nauwe korfslak	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
H1903	groenknolorchis	>	>	>

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	behoudsdoelstelling, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.9 Markermeer & IJmeer

Het Markermeer ontstond als gevolg van voltooiing van de Houtribdijk tussen Enkhuizen en Lelystad in 1976. In luwere en ondiepere delen van het Markermeer, zoals de Gouwzee (het deelgebied tussen het eiland Marken en het vasteland van Noord-Holland dat is aangewezen onder de Habitatrichtlijn) en de kustzone Muiden zijn kranswierbegroeiingen ontstaan. Momenteel bevat het zuidelijk deel van de Gouwzee de grootste oppervlakte aan kranswiervegetatie met sterkranswier in ons land. De kranswieren vormen in de zomer en de herfst een belangrijke voedselbron voor onder andere krooneenden. Belangrijk broedgebied voor visetende watervogels (visdief).Het Markermeer/IJmeer is van belang voor visetende (fuut, aalscholver, nonnetje, grote zaagbek, dwergmeeuw, zwarte stern), mosseletende (kuifeend, tafeleend, topper) en waterplantenetende (krooneend, meerkoet, tafeleend) watervogels. Voor de soorten van de eerste 2 categorieën zijn de omstandigheden in de jaren negentig verslechterd door afname van de driehoekmossel in het Markermeer en afname van de spiering in zowel het IJsselmeer als het Markermeer. Het eerste proces is verbonden aan afname van de voedselrijkdom na de aanleg van de Houtribdijk in combinatie met de hoge sliblast, het tweede proces is mogelijk klimaatgerelateerd. Ondanks afname is vooral het aantal kuifeenden en het aantal nonnetjes nog steeds van internationale en grote nationale betekenis. De betekenis van het gebied voor grote concentraties ruiende watervogels is niet verminderd. De Gouwzee heeft een bijzondere betekenis door het voorkomen van een groot veld sterkranswier, waarop door grote aantallen duikende herbivoren (krooneend, tafeleend, meerkoet) wordt gefoerageerd. Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 2 habitattypen, 3 habitatrichtlijnsoorten, 2 broedvogels en 18 niet-broedvogelsoorten.

Tabel I.9 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H3140	kranswierwateren	=	=	
H3150	meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1163	rivierdonderpad	=	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A017	aalscholver	=	=	8.000*
A193	visdief	=	=	630
code	**niet-broedvogels**			
A005	fuut (f)	=	=	170
A017	aalscholver (s, f)	=	=	2.600
A034	lepelaar (f)	=	=	2
A043	grauwe gans (s, f)	=	=	510
A045	brandgans (s, f)	=	=	160
A050	smient (s)	=	=	15.600
A051	krakeend (f)	=	=	90
A056	slobeend (f)	=	=	20
A058	krooneend (f)	=	=	behoud
A059	tafeleend (f)	=	=	3200
A061	kuifeend (f)	=	=	18..800
A062	toppereend (f)	=	=	70
A067	brilduiker (f)	=	=	170
A068	nonnetje (f)	=	=	80
A070	grote zaagbek (f)	=	=	40
A125	meerkoet (f)	=	=	4.500
A177	dwergmeeuw (f)	=	=	behoud
A197	zwarte stern (s, f)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.10 Naardermeer

Het Naardermeer is een natuurlijk meer dat op de overgang van de hoge zandgronden van het Gooi naar het (veen-) poldergebied van West-Nederland ligt. Het stond via de Vecht in open verbinding met de Zuiderzee en werd samen met zijn omgeving geteisterd door storm en vloed. Aan het eind van de 14de eeuw werd daarom het Naardermeer afgedamd en de verbinding met de Zuiderzee verbroken.

Sindsdien heeft men tweemaal geprobeerd het meer droog te leggen, maar na korte tijd heeft men het toch weer laten onderlopen. De waterhuishouding van het meer wordt gevoed door neerslag en kwelwater uit het Gooi. Het is het oudste Nederlandse natuurreservaat, waarin, naast watervegetaties en verlandingszones, ook zich natuurlijk en vrijwel ongestoord ontwikkelende broekbossen voorkomen. Sinds 1984 worden maatregelen genomen om het inlaatwater te zuiveren. Mede als gevolg hiervan hebben kranswiervegetaties zich hersteld. Recentelijk zijn vernattingsmaatregelen in de graslanden rondom het Naardermeer genomen, waardoor de waterhuishouding verbeterd is. In de wateren met weinig golfslag groeien drijvende waterplanten al dan niet verankerd in de waterbodem. Deze begroeiingen bestaan in het gebied grotendeels uit grote fonteinkruiden. In de kleinere watergangen komen met kleine oppervlakte krabbescheerbegroeiingen voor. Bij verdergaande successie gaan de veenmosrietlanden en trilvenen over in drogere en zuurdere vegetatietypen die behoren tot moerasheide of veenbos. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit deze vegetatietypen.

In het Laegieskampje, aan de zuidrand van het gebied, komt blauwgrasland voor. Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 10 habitattypen, 6 habitatrichtlijnsoorten, 5 broedvogels en 2 niet-broedvogels.

Tabel I.10 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Naardermeer

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H3130	zwakgebufferde vennen	=	=	
H3140	kranswierwateren	=	=	
H3150	meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	=	=	
H4010B	vochtige heiden (laagveengebied)	=	=	
H6410	blauwgraslanden	>	>	
H6430A	ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=	
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H7140A	overgangs- en trilvenen (trilvenen)	>	>	
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=	
H91D0*	hoogveenbossen	=	>	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1016	zegge-korfslak	=	=	=
H1082	gestreepte waterroofkever	>	>	>
H1134	bittervoorn	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1903	groenknolorchis	=	=	=
H4056	platte schijfhoren	=	=	=
code	**broedvogels**			
A017	aalscholver	=	=	1.800
A029	purperreiger	=	=	60
A197	zwarte stern	>	>	35
A292	snor	=	=	30
A298	grote karekiet	>	>	10
code	**niet-broedvogels**			
A041	kolgans (s)	=	=	behoud
A043	grauwe gans (s)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebieden
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.11 Noordhollands Duinreservaat

Het Noord-Hollands Duinreservaat is een karakteristiek voorbeeld van een Nederlands duinlandschap, zoals dat in de loop der eeuwen ontstaan is als gevolg van een samenloop van geologische, geomorfologische en klimatologische omstandigheden en menselijk handelen.

Het is een biologisch, morfologisch, hydrologisch en landschappelijk geheel van duinen met natte en vochtige duinvalleien, duingraslanden, struwelen, bossen en ruigten. Het ligt op de overgang van de kalkrijke naar de kalkarme duinen. Het reservaat behoort in zijn algemeenheid tot de kalkrijke duinen; er is echter een verloop in kalkrijkdom te zien. Het meest noordelijke stuk, ten noorden van Bergen aan Zee, is, evenals het aangrenzende gebied Schoorlse duinen, kalkarm. De vegetatie weerspiegelt de kalkgehalten in de bodem: in het uiterst noordelijke deel komen kalkarme vegetaties met kraaiheide, kruipwilg, buntgras en dergelijke voor, ten zuiden van Bergen aan Zee overgaand in kalkrijke duingraslanden met duinsterretje en zeedorpenvegetaties, zoals bij Wijk aan Zee en Egmond aan Zee. Een aanzienlijk deel van het gebied is bebost met naaldbos en loofbos, die voor een deel zeer oud zijn. Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor 20 habitattypen en 2 habitatrichtlijnsoorten.

Tabel I.11 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Noordhollands Duinreservaat

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H2110	embryonale duinen	=	=	
H2120	witte duinen	>	>	
H2130A*	grijze duinen (kalkrijk)	>	>	
H2130B*	grijze duinen (kalkarm)	>	>	
H2130C*	grijze duinen (heischraal)	>	>	
H2140A*	duinheiden met kraaihei (vochtig)	=	>	
H2140B*	duinheiden met kraaihei (droog)	=	=	
H2150*	duinheiden met struikhei	=	=	
H2160	duindoornstruwelen	= (<)	=	
H2170	kruipwilgstruwelen	= (<)	=	
H2180A	duinbossen (droog)	=	=	
H2180B	duinbossen (vochtig)	=	>	
H2180C	duinbossen (binnenduinrand)	=	=	
H2190A	vochtige duinvalleien (open water)	>	>	
H2190B	vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	=	
H2190C	vochtige duinvalleien (ontkalkt)	=	=	
H2190D	vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	>	>	
H6410	blauwgraslanden	>	>	

H6430C	ruigten en zomen (droge bosranden)	=	=	
H7210*	galigaanmoerassen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1014	nauwe korfslak	=	=	=
H1042	gevlekte witsnuitlibel	=	>	>

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	behoudsdoelstelling, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.12 Noordzeekustzone

Het zandige kustgebied langs de Noordzee bestaat uit kustwateren, ondiepten, enkele zandbanken (onder andere Noorderhaaks) en de stranden van noordelijk Noord-Holland en de Waddeneilanden. Permanent met zeewater overstroomde zandbanken komen met name voor in de buitendelta's van de zeegaten tussen de Waddeneilanden. Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor 7 habitattypen, 7 habitatrichtlijnsoorten, 3 broedvogels, niet-broedvogels en 18 niet-broedvogels.

Tabel I.12 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H1110B	permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone)	=	>	
H1140B	slik- en zandplaten (Noordzee-kustzone)	=	=	
H1310A	zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	=	=	
H1310B	zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	=	=	
H1330A	schorren en zilte graslanden (buitendijks)	=	=	
H2110	embryonale duinen	=	=	
H2190B	vochtige duinvalleien (kalkrijk)	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1095	zeeprik	=	=	>
H1099	rivierprik	=	=	>
H1103	fint	=	=	>
H1351	bruinvis	>	=	=
H1364	grijze zeehond	=	=	=
H1365	gewone zeehond	=	=	=
H1903	groenknolorchis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A137	bontbekplevier	=	=	20
A138	strandplevier	>	>	30
A195	dwergstern	>	>	20

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**niet-broedvogels**			
A001	roodkeelduiker (f)	=	=	behoud
A002	parelduiker (f)	=	=	behoud
A017	aalscholver (s, f)	=	=	1900
A048	bergeend (s, f)	=	=	520
A062	toppereend (f)	=	=	behoud
A063	eider (f)	=	=	26.200
A065	zwarte zee-eend (f)	=	=	51.900
A130	scholekster (s)	=	=	3.300
A132	kluut (s)	=	=	120
A137	bontbekplevier (s)	=	=	510
A141	zilverplevier (s)	=	=	3.200
A143	kanoetstrandloper (s)	=	=	560
A144	drieteenstrandloper (s, f)	=	=	2.000
A149	bonte strandloper (s)	=	=	7.400
A157	rosse grutto (s)	=	=	1.800
A160	wulp (s)	=	=	640
A169	steenloper (s, f)	=	=	160
A177	dwergmeeuw (f)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.13 Oostelijke Vechtplassen

De Oostelijke Vechtplassen bestaat uit een reeks van laagveengebieden tussen de Vecht en de oostrand van Utrechtse heuvelrug. In het gebied bevinden zich door turfwinning ontstane meren en plassen, meest met een zandondergrond, sommige aanzienlijk verdiept door zandwinning. De combinatie van rivierinvloeden en invloeden van het watersysteem van de zandgronden heeft een rijke schakering van typen van moeras en moerasvegetaties doen ontstaan. In het gebied zijn 2 belangrijke gradiënten te onderscheiden: van noord naar zuid loopt een gradiënt van meer gesloten gebied (bos) naar meer open landschap (grasland, trilveen en rietland), terwijl van west naar oost een gradiënt is te zien van toenemende kwel (in petgaten en trilvenen).Belangrijk broedgebied voor broedvogels van rietmoerassen (Roerdomp, Purperreiger) en zeer belangrijk voor broedvogels van moerassen met veel waterriet en lange oeverlijnen (Woudaap, Grote karekiet). Ook van enig belang als broedgebied voor enkele andere moeras- en watervogels (Porseleinhoen, Zwarte stern, IJsvogel). Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 10 habitattypen, 11 habitatrichtlijnsoorten, 9 broedvogels en 8 niet-broedvogels.

Tabel I.13 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
H3140	kranswierwateren	>	>	
H3150	meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	>	>	
H4010B	vochtige heiden (laagveengebied)	=	=	
H6410	blauwgraslanden	=	>	
H6430A	ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=	
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H7140A	overgangs- en trilvenen (trilvenen)	>	>	
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	>	>	
H7210*	galigaanmoerassen	>	>	
H91D0*	hoogveenbossen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1016	zegge-korfslak	=	=	=
H1042	gevlekte witsnuitlibel	>	>	>
H1082	gestreepte waterroofkever	>	>	>
H1134	bittervoorn	=	=	=
H1145	grote modderkruiper	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1163	rivierdonderpad	=	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
H1340*	noordse woelmuis	>	>	>
H1903	groenknolorchis	=	=	=
H4056	platte schijfhoren	=	=	=
code	**broedvogels**			
A021	roerdomp	>	>	5
A022	woudaap	>	>	10
A029	purperreiger	=	=	50
A119	porseleinhoen	=	=	8
A197	zwarte stern	>	>	110
A229	ijsvogel	=	=	10
A292	snor	=	=	150
A295	rietzanger	=	=	880
A298	grote karekiet	=	=	50
code	**niet-broedvogels**			
A017	aalscholver (s)	=	=	behoud
A041	kolgans (s, f)	=	=	920
A043	grauwe gans (s, f)	=	=	1.200
A050	smient (s, f)	=	=	2.800
A051	krakeend (f)	=	=	40
A056	slobeend (f)	=	=	80
A059	tafeleend (f)	=	=	120
A068	nonnetje (f)	=	=	20

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.14 Polder Westzaan

In de polder Westzaan komen verschillende stadia voor van brakke verlanding zoals de jonge stadia met ruwe bies. Het is een van de belangrijkste veenweidegebieden voor brakke ruigten met echt lepelblad en echte heemst en brakke graslanden. Naast jonge verlandingsstadia zijn ook bloemrijke veenmosrietlanden, veenmosrijke trilvenen en moerasheiden goed ontwikkeld. Door de ligging zijn er kansen het brakke karakter te behouden en te versterken. Het gebied is een kerngebied voor de noordse woelmuis. Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor 4 habitattypen en 4 habitatrichtlijnsoorten.

Tabel I.14 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Polder Westzaan

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**habitattypen**			
A041	kolgans (f)	=	=	1.500
A042	dwerggans (f)	=	=	30
A045	brandgans (f)	=	=	1.500
A050	smient (s, f)	=	=	1.100
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1134	bittervoorn	= (<)	=	=
H1149	kleine modderkruiper	= (<)	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
H1340*	noordse woelmuis	=	=	=

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	behoudsdoelstelling, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde

I.15 Polder Zeevang

De Polder Zeevang is een kenmerkend open veenweidegebied met veel open water, dat ligt tussen de plaatsen Purmerend, Oosthuizen en Edam. De polder is een vlak, open en waterrijk veenweidelandschap. Dit veengebied heeft een kenmerkende verkaveling in lange stroken, die loodrecht op de ontginningsassen staan. De percelen zijn door smalle sloten gescheiden. Stormvloeden waren aanleiding voor het opwerpen van de eerste dijken. Aan de Zuiderzeezijde brak de dijk soms door waaraan diverse doorbraakkolken (braken) herinneren. Afgezien van dijken en kaden is er geen reliëf aanwezig. De polder wordt gekenmerkt door een systeem van langwerpige open ruimten, met onderling zeer verschillende kavelrichtingen.

De open ruimte wordt begrensd door de lintdorpen Warder, Middelie en Kwadijk. Het gebied bestaat verder overwegend uit open grasland op veengrond met sloten en weteringen. Het Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 9 niet-broedvogels.

Tabel I.15 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Polder Zeevang

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	**niet-broedvogels**			
A037	kleine zwaan (f)	=	=	30
A041	kolgans (f)	=	=	1.000
A043	grauwe gans (f)	=	=	190
A045	brandgans (f)	=	=	70
A050	smient	=	=	12.400
A140	goudplevier (f)	=	=	790
A142	kievit (s, f)	=	=	2.200
A156	grutto (s)	=	=	790
A160	wulp (f)	=	=	210

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied

I.16 Schoorlse Duinen

Het gebied Schoorlse Duinen beslaat een strook kalkarme (en plaatselijk kalkrijkere) duinen die ligt tussen Bergen en de Hondsbossche Zeewering. Hier bevinden zich de hoogste duinen van ons land, tot maximaal 58 m boven zeeniveau. Het is een gevarieerd en uitgestrekt duinlandschap dat reliëfrijk en landschappelijk zeer afwisselend is. In het westen liggen lagere zeereepduinen, gevolgd door een sterk geaccidenteerd landschap met uitgestrekte valleicomplexen, die over een grote oppervlakte zijn begroeid met dophei- en kraaiheivegetatie. De binnenduinrand is vrijwel geheel bebost. Een deel van deze bossen zijn oude loofbossen, een ander deel bestaat uit naaldbossen, die gezien de ouderdom en het lokaal voorkomen van zeldzame planten grote natuurwaarde hebben. In het zuidelijk deel lopen de boscomplexen door tot aan het buitenduin. In 1997 is ter hoogte van de Parnassiavallei een kerf aangebracht in de 100-150 m brede zeereep om zeewaterinvloed tot in de binnenduinen terug te brengen. Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor 15 habitattypen.

Tabel I.16 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
code	**habitattypen**		
H2110	embryonale duinen	>	=
H2120	witte duinen	>	>
H2130A*	grijze duinen (kalkrijk)	=	=
H2130B*	grijze duinen (kalkarm)	>	>
H2140A*	duinheiden met kraaihei (vochtig)	= (<)	>
H2140B*	duinheiden met kraaihei (droog)	=	>
H2150*	duinheiden met struikhei	=	=
H2160	duindoornstruwelen	=	=

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit
H2170	kruipwilgstruwelen	=	=
H2180A	duinbossen (droog)	>	>
H2180B	duinbossen (vochtig)	=	=
H2180C	duinbossen (binnenduinrand)	=	=
H2190A	vochtige duinvalleien (open water)	=	=
H2190C	vochtige duinvalleien (ontkalkt)	>	>
H3260A	beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	>	>

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	behoudsdoelstelling, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.17 Waddenzee

De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs het vasteland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie.

Enkele voorbeelden hiervan zijn de Boschplaat op Terschelling en Neerlands Reid op Ameland, waar op de overgang naar het duingebied bijzondere kweldervegetaties aanwezig zijn. Er is een nagenoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie aanwezig, waarin natuurlijke processen zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats en de grenzen van land en water voortdurend wijzigen.

Het gebied is in 2007 in het estuarium van de Eems-Dollard met 4153 ha uitgebreid. Hetzelfde gebied zal op korte termijn ook door Duitsland worden aangemeld. Het gebied is namelijk gelegen in het deel van het estuarium waarop beide landen aanspraak maken. Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 15 habitattypen, 9 habitatrichtlijnsoorten, 13 broedvogels en 2 niet-broedvogelsoorten.

Tabel I.17 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Waddenzee

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
code	habitattypen			
H1110A	permanent overstroomde zandbanken	=	>	
H1130	estuaria	=	>	
H1140A	slik- en zandplaten	=	>	
H1310A	zilte pionierbegroeiingen	=	=	
H1310B	zilte pionierbegroeiingen	=	=	
H1320	slijkgrasvelden	=	=	
H1330A	schorren en zilte graslanden	=	>	
H1330B	schorren en zilte graslanden	=	=	

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
H2110	embryonale duinen	=	=	
H2120	witte duinen	=	=	
H2130A*	grijze duinen	=	=	
H2130B*	grijze duinen	=	>	
H2160	duindoornstruwelen	=	=	
H2170	kruipwilgstruwelen	=	=	
H2190B	vochtige duinvalleien	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1014	nauwe korfslak	=	=	=
H1095	zeeprik	=	=	>
H1099	rivierprik	=	=	>
H1103	fint	=	=	>
H1340*	noordse woelmuis	=	=	=
H1351	bruinvis	=	=	=
H1364	grijze zeehond	=	=	=
H1365	gewone zeehond	=	=	>
H1903	groenknolorchis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A034	lepelaar	=	=	430
A063	eider	=	>	5.000
A081	bruine kiekendief	=	=	30
A082	blauwe kiekendief	=	=	3
A132	kluut	=	>	3.800
A137	bontbekplevier	=	=	60
A138	strandplevier	>	>	50
A183	kleine mantelmeeuw	=	=	19.000
A191	grote stern	=	=	16.000
A193	visdief	=	=	5.300
A194	noordse stern	=	=	1.500
A195	dwergstern	>	>	200
A222	velduil	=	=	5
code	**niet-broedvogels**			
A005	fuut (f)	=	=	310
A017	aalscholver (s, f)	=	=	4.200
A034	lepelaar (s, f)	=	=	520
A037	kleine zwaan (s, f)	=	=	1.600
A043	grauwe gans (s, f)	=	=	7.000
A045	brandgans (s, f)	=	=	36.800
A046	rotgans (s, f)	=	=	26.400
A048	bergeend (s, f)	=	=	38.400
A050	smient (s, f)	=	=	33.100
A051	krakeend (f)	=	=	320
A052	wintertaling (f)	=	=	5.000
A053	wilde eend (f)	=	=	25.400
A054	pijlstaart (f)	=	=	5.900
A056	slobeend (f)	=	=	750
A062	toppereend (f)	=	>	3.100
A063	eider (f)	=	>	90.000-11.5000
A067	brilduiker (f)	=	=	100

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Doelstelling populatie
A069	middelste zaagbek (f)	=	=	150
A070	grote zaagbek (f)	=	=	70
A103	slechtvalk (f)	=	=	40
A130	scholekster (s, f)	=	>	14.0000-16.0000
A132	kluut (s, f)	=	=	6.700
A137	bontbekplevier (s, f)	=	=	1.800
A140	goudplevier (s, f)	=	=	19.200
A141	zilverplevier (s, f)	=	=	22.300
A142	kievit (s, f)	=	=	10.800
A143	kanoetstrandloper (s, f)	=	>	44.400
A144	drieteenstrandloper (s, f)	=	=	3.700
A147	krombekstrandloper (s, f)	=	=	2.000
A149	bonte strandloper (s, f)	=	=	206.000
A156	grutto (s, f)	=	=	1.100
A157	rosse grutto (s, f)	=	=	54.400
A160	wulp (s, f)	=	=	96.200
A161	zwarte ruiter (s, f)	=	=	1.200
A162	tureluur (s, f)	=	=	16.500
A164	groenpootruiter (s, f)	=	=	1.900
A169	steenloper (s, f)	=	>	2.300-3.000
A197	zwarte stern (s)	=	=	23.000
A702	toendrarietgans (s)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
f	foerageerfunctie
s	slaap- en rustfunctie
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.18 Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

Het Wormer- en Jisperveld en de Kalverpolder zijn onderdelen van het brakke laagveengebied, dat zich in Noord-Holland heeft gevormd door verlanding onder invloed van brak water in petgaten; rietlandbeheer en begrazing hebben bij die ontwikkeling de vegetatiestructuur en de vestiging van vegetatie en fauna nader gestuurd. In het Vogelrichtlijngebied komt een groot areaal weide- en hooiland voor, dat een belangrijke bijdrage levert aan de betekenis als vogelgebied. Zeer belangrijk broedgebied voor broedvogels van natte graslanden (kemphaan) en belangrijk broedgebied voor broedvogels van rietmoerassen (roerdomp, rietzanger). Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 4 habitattypen, 5 habitatrichtlijnsoorten, 3 broedvogels en 3 niet-broedvogels.

Tabel I.18 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
code	**habitattypen**			
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	>	=	
H6430B	ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	=	=	
H7140B	overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=	
H91D0*	hoogveenbossen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1134	bittervoorn	=	=	=
H1149	kleine modderkruiper	=	=	=
H1163	rivierdonderpad	=	=	=
H1318	meervleermuis	=	=	=
H1340*	noordse woelmuis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A021	roerdomp	=	=	10
A151	kemphaan	>	>	25
A295	rietzanger	=	=	480
code	**niet-broedvogels**			
A050	smient (s, f)	=	=	5.800
A056	slobeend (f)	=	=	90
A156	grutto (s)	=	=	behoud

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

I.19 Zwanenwater & Pettemerduinen

Ten zuiden van Callantsoog ligt een uitgestrekt duingebied dat tot Petten doorloopt. Het noordelijke deel hiervan is het Zwanenwater. Het Zwanenwater is een vrijwel ongeschonden landschap van overwegend kalkarme duinen met vochtige en drassige valleien. In het centrum liggen 2 uitgestrekte duinmeren. Beide meren worden omringd door een brede strook moerasland. In sommige van de vochtige duinvalleien en plaatselijk op de oevers van de meren treedt laagveenvorming op. Achter de zeereep in het zuidelijke deel, de Pettemerduinen, liggen goed ontwikkelde duinvalleien, zoals de Korfwateren, en droge duinen. Door de grote variatie in milieutypen in het gebied, variërend van droog tot zeer nat en van kalkrijk tot kalkarm, is een grote verscheidenheid van vegetatietypen aanwezig waarin tal van zeldzame plantensoorten voorkomen. De kalkarme droge duinen van met name het Zwanenwater herbergen een oppervlakte duinheide. Het gebied is ontstaan nadat omstreeks 1600 het zeegat Zijpe werd afgesloten. Door deze afsluiting kon duinvorming optreden, eerst aan de oostzijde van de aanwezige strandwal, later ook aan de westzijde. Tussen beide duinenrijen ontstond een duinvallei. De westelijke duinenrij is tot aan de dag van vandaag onderhevig aan verstuiving. Er is dan ook een ingewikkeld complex ontstaan van secundaire valleien en paraboolduinen, die elkaar op vele manieren overlappen en doorkruisen.

Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied is aangewezen voor 19 habitattypen, 1 habitatrichtlijnsoort, 4 broedvogels en 2 niet-broedvogels.

Tabel I.19 Instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied Zwanenwater & Pettemerduinen

Code	Nederlandse naam	Doelstelling oppervlakte	Doelstelling kwaliteit	Populatie
code	**habitattypen**			
H2110	embryonale duinen	=	=	
H2120	witte duinen	=	>	
H2130A*	grijze duinen (kalkrijk)	=	=	
H2130B*	grijze duinen (kalkarm)	>	>	
H2140A*	duinheiden met kraaihei (vochtig)	=	=	
H2140B*	duinheiden met kraaihei (droog)	=	=	
H2150*	duinheiden met struikhei	=	=	
H2160	duindoornstruwelen	=	=	
H2170	kruipwilgstruwelen	=	=	
H2180A	duinbossen (droog)	=	=	
H2180B	duinbossen (vochtig)	=	=	
H2180C	duinbossen (binnenduinrand)	=	=	
H2190A	vochtige duinvalleien (open water)	>	>	
H2190B	vochtige duinvalleien (kalkrijk)	=	=	
H2190C	vochtige duinvalleien (ontkalkt)	=	=	
H2190D	vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	=	=	
H6230*	heischrale graslanden	>	=	
H6410	blauwgraslanden	=	=	
H7210*	galigaanmoerassen	=	=	
code	**habitatrichtlijnsoorten**			
H1903	groenknolorchis	=	=	=
code	**broedvogels**			
A017	aalscholver	=	=	790
A021	roerdomp	=	=	2
A034	lepelaar	=	=	55
A277	tapuit	>	>	20
code	**niet-broedvogels**			
A042	dwerggans (s)	=	=	20
A056	slobeend (f)	=	=	90

Legenda	
=	behoudsdoelstelling
>	verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
= (<)	behoudsdoelstelling, maar mag achteruit gaan ten gunste van een andere in besluit met name genoemde waarde
s	slaap- en rustplaats
f	foerageergebied
*	voor een naam betekent het dat het prioritair habitattype of een prioritaire soort betreft. Dit zijn typen en/of soorten die gevaar lopen te verdwijnen en voor welke instandhouding de Europese Gemeenschap een bijzondere verantwoordelijkheid draagt, omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op Europees grondgebied ligt

II

BIJLAGE: BEOORDELING VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU

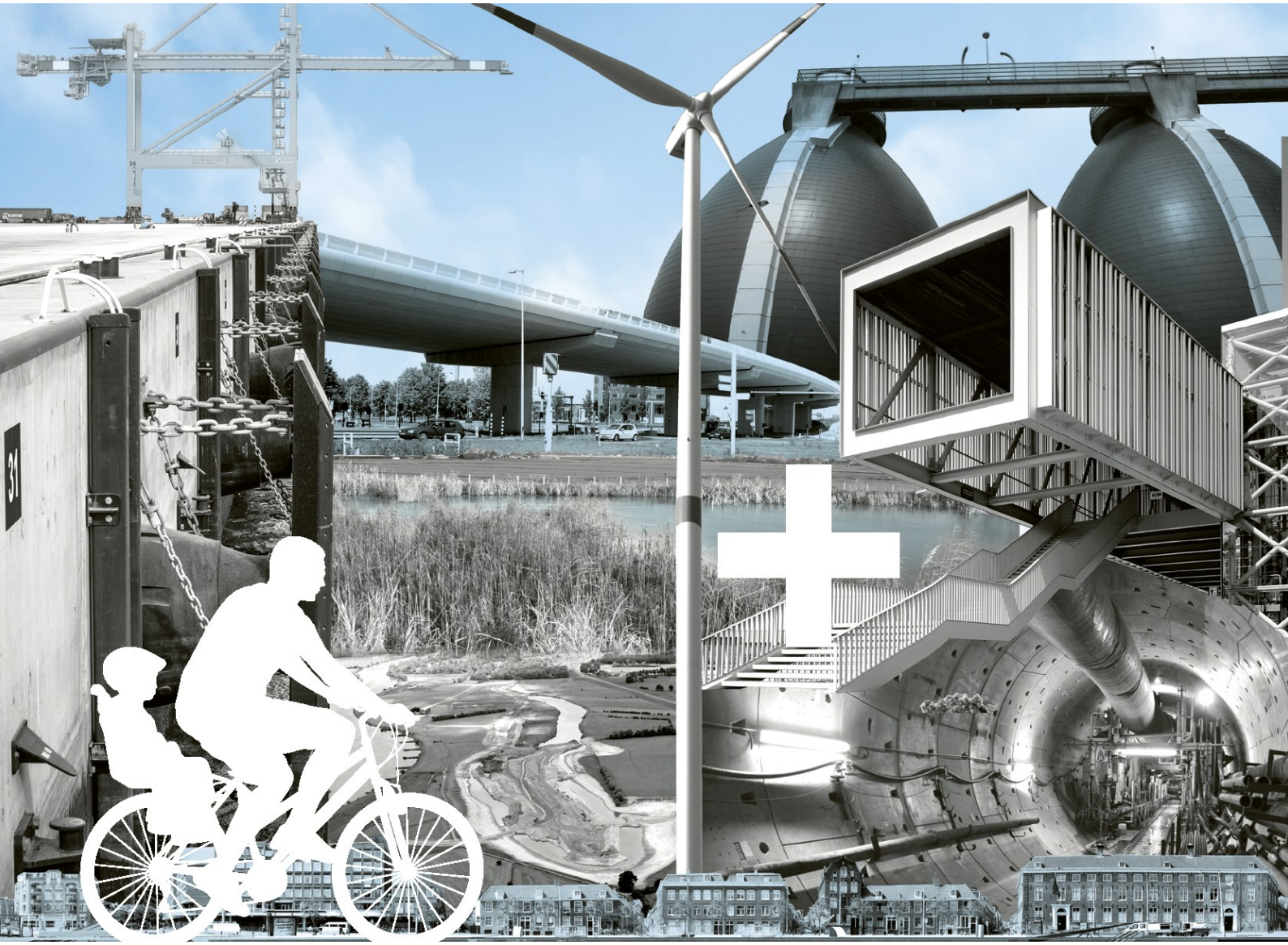

OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland

Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu

Provincie Noord-Holland

19 mei 2026

Project	OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland
Opdrachtgever	Provincie Noord-Holland
Document	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
Status	Definitief 03
Datum	19 mei 2026
Referentie	149368/26-007.626
Classificatie W+B	Projectgerelateerd
Projectcode	149368

Dit document is geautoriseerd en intern aantoonbaar vrijgegeven conform het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen + Bos.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen + Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

Adres

Witteveen+Bos Raadgevende ingenieurs B.V. | Deventer
Daalsesingel 51c
Postbus 24087
3502 MB Utrecht
+31 (0)30 765 19 00
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden verveelvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	**INLEIDING**	**6**
1.1	Leeswijzer	6
2	**VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU EN CATEGORISERING**	**7**
3	**DILEMMA'S EN VERHAALLIJNEN**	**13**
4	**WATER & BODEM**	**14**
4.1	Koppeling met Dilemma's	14
4.2	Keuzevraagstuk: seizoensberging van water	14
4.3	Keuzevraagstuk: klimaatdoelen & waterverdeelvraagstuk	17
4.4	Keuzevraagstuk: vernatten veenweide	19
4.5	Keuzevraagstuk: verzilting	22
4.6	Keuzevraagstuk: waterveiligheid	24
4.7	Keuzevraagstuk: Waterwingebied	26
4.8	Keuzevraagstuk: Grondwaterbeschermingsgebied	28
5	**PERSONENMOBILITEIT EN GOEDERENVERVOER**	**30**
5.1	Koppeling met Dilemma's	30
5.2	Keuzevraagstuk: Gezonde leefomgeving rondom Schiphol	30
5.3	Keuzevraagstuk: OV-netwerk clusteren of spreiden	35
5.4	Keuzevraagstuk: Vervoer over water	37
5.5	Keuzevraagstuk: Haven in IJmuiden	38
5.6	Keuzevraagstuk: Onderhoud	39
6	**ENERGIE INFRASTRUCTUUR & ENERGIEOPWEK**	**40**
6.1	Koppeling met Dilemma's	40
6.2	Keuzevraagstuk: Energievraag en knooppunten	40
6.3	Keuzevraagstuk: Wieringermeerpolder	43

6.4 Keuzevraagstuk: Toekomstige aanlanding 46
6.5 Keuzevraagstuk: Energieopwek 47
6.6 Keuzevraagstuk: Energieopwek met warmte 48

7 WONEN 50

7.1 Koppeling met Dilemma's 50
7.2 Keuzevraagstuk: Nieuwbouwlocaties 50
7.3 Keuzevraagstuk: Binnenduinrand 54

8 ECONOMIE 57

8.1 Koppeling met Dilemma's 57
8.2 Keuzevraagstuk: Economie van de toekomst 57
8.3 Keuzevraagstuk: Industrie en woningen 59

9 LANDBOUW 62

9.1 Koppeling met Dilemma's 62
9.2 Keuzevraagstuk: Focus op landbouw 62
9.3 Keuzevraagstuk: Waardevolle landbouwgronden 65
9.4 Keuzevraagstuk: Grondgebonden landbouw 66

10 NATUUR 68

10.1 Koppeling met Dilemma's 68
10.2 Keuzevraagstuk: Kwalitatieve natuur 68
10.3 Keuzevraagstuk: Natuurdoelen 70
10.4 Keuzevraagstuk: Nieuwe natuur 72

11 RECREATIE 73

11.1 Koppeling met Dilemma's 73
11.2 Keuzevraagstuk: Recreatieaanbod 73
11.3 Keuzevraagstuk: Kwetsbare recreatiegebieden 76

12 CULTUUR & VOORZIENINGEN 78

12.1 Koppeling met Dilemma's 78
12.2 Keuzevraagstuk: Voorzieningenniveau 78

13 LANDSCHAP EN ERFGOED 81

13.1 Koppeling met Dilemma's 81
13.2 Keuzevraagstuk: UNESCO 81
13.3 Keuzevraagstuk: Landschap en erfgoed 83

14 EFFECTBEOORDELING VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU 85

14.1 Klimaatverandering 85
14.2 Bodem en water 88
14.3 Gezonde leefomgeving 93
14.4 Welzijn en leefbaarheid 96
14.5 Natuur en biodiversiteit 98
14.6 Economie 101
14.7 Wonen 105
14.8 Energietransitie 106
14.9 Mobiliteit 110
14.10 Ruimtelijke kwaliteit 113

15 SAMENVATTING EFFECTBEOORDELING VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU 116

16 CATEGORISERING OPLOSSINGSRICHTINGEN VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU TEN OPZICHTE VAN NA OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU 118

Laatste pagina 120

Bijlage(n) **Aantal pagina's**

- -

1

INLEIDING

In voorliggend rapport is het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu beoordeeld. Dit is gedaan door per oplossingsrichting binnen het keuzevraagstuk, kansen en risico's te identificeren op basis van de indicatoren uit het beoordelingskader. Waar mogelijk is bij kansen en risico's het ruimtebeslag aangegeven, later heeft dit waar mogelijk gediend als input voor de raakvlakanalyse ruimtebeslag (bijlage III van het hoofdrapport OER).

1.1 Leeswijzer

Eerst wordt het concept voorgenomen beleid geduid. Hierbij wordt een categorisering van de oplossingsrichtingen gemaakt om een uniforme en reproduceerbare beoordeling te garanderen. Vervolgens worden de kansen en risico's per oplossingsrichting in het concept voorgenomen beleid beschreven. Hierbij worden de beschreven dilemma's ook telkens gekoppeld aan een keuzevraagstuk en verhaallijn. Tot slot vindt de beoordeling van het concept voorgenomen beleid plaats.

2

VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU EN CATEGORISERING

Het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu bestaat uit circa 30 oplossingsrichtingen. Elk van de oplossingsrichtingen is tijdens de werksessie van 15 januari voorzien van een duiding, die extra toelichting geeft op de titel van de oplossingsrichting en de oplossingsrichting - waar mogelijk - concreter maakt. De extra duiding komt ook voort uit nieuwe inzichten in het omgevingsvisieproces en zorgt ervoor dat de beoogde invulling van een oplossingsrichting duidelijker is.

Ook na het toevoegen van duidingen variëren de oplossingsrichtingen sterk in mate van concreetheid. Niet alle oplossingsrichtingen geven een concrete absolute of relatieve groei weer. Sommige oplossingsrichtingen zijn onvoldoende concreet is om redelijkerwijs een inschatting van de effecten te maken. Om te zorgen voor een uniforme effectbeoordeling waarbij altijd dezelfde uitgangspunten worden gehanteerd, zijn de oplossingsrichtingen ingedeeld naar mate van concreetheid in 5 categorieën:

1 voldoende concreet:
   - de oplossingsrichtingen in deze categorie zijn meegenomen in de effectbeoordeling;

2 onvoldoende concreet, wel effect bij nadere uitwerking:
   - deze oplossingsrichtingen en de duiding die hiervan gegeven is tijdens de werksessie van 15 januari zijn momenteel onvoldoende concreet om te beoordelen. Ze zijn niet meegenomen in de effectbeoordeling. Als het voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu een concretisering bevat, worden deze oplossingsrichtingen alsnog meegenomen in de effectbeoordeling. De verwachting is dat deze oplossingsrichtingen dan een aanzienlijk positief effect hebben op een bepaald aspect;

3 onvoldoende concreet, geen effect bij nadere uitwerking:
   - deze oplossingsrichtingen en de duiding die hiervan gegeven is tijdens de werksessie van 15 januari zijn momenteel onvoldoende concreet om te beoordelen. Ze worden op dit moment niet meegenomen in de effectbeoordeling. Daarbij hebben de oplossingsrichtingen in deze categorie, óók bij nadere concretisering, onvoldoende aanzienlijk effect om ze op te nemen in de effectbeoordeling;

4 voortzetting van de referentiesituatie en daarmee geen effecten:
   - deze oplossingsrichtingen en de duiding die gegeven is tijdens de werksessie van 15 januari zijn een voortzetting van het huidige beleid en maken daarmee deel uit van de referentiesituatie. Ze hebben daarom geen effect en worden niet meegenomen in de effectbeoordeling;

5 geen aanzienlijke effecten op provinciale schaal:
   - deze oplossingsrichtingen hebben op de schaal van provincie Noord-Holland geen aanzienlijke effecten, omdat ze slechts zeer lokaal toepasbaar zijn.

Het is natuurlijk mogelijk dat oplossingsrichtingen beperkte effecten met zich meebrengen, maar het OER richt zich alleen op de aanzienlijke effecten. De focus ligt op aanzienlijke effecten omdat deze bepalend zijn voor de strategische keuzes en de uiteindelijke besluitvorming op provinciaal niveau. Door beperkte effecten buiten beschouwing te laten, blijft het onderzoek proportioneel en wordt voorkomen dat hoofdzaken ondergesneeuwd raken door een overdaad aan details. De kleinere, lokale effecten komen later alsnog aan bod zodra de visie wordt vertaald naar programma's, concrete projecten en uitvoeringsplannen.

Oplossingsrichtingen in categorie 1: voldoende concreet

- **seizoensberging van water**:
  - seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen, het boezemsysteem vergroten en pompen bij te bouwen;

  de extra duiding die de provincie bij deze oplossingsrichtingen geeft, is dat zij het belangrijk vindt dat er extra water wordt geborgd in het IJsselmeer en accepteert dat daar op lange termijn een dijkverhoging voor nodig is. Het boezemsysteem wordt niet vergroot en er komen ook geen extra pompen;
- klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk: veenweide vernatten en klimaatdoelen halen, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies;

  de extra duiding die de provincie bij deze oplossingsrichting geeft, is dat ze zich realiseert dat het vernatten van de veenweidegebieden ervoor zorgt dat er geen water is om gebieden door te spoelen. Het waterpeil gaat naar 0 of +10 cm ten opzichte van het maaiveld;
- **vernatten veenweide**:
  - veenweide vermoerrassen met natuurlijk peilbeheer waardoor vorming van nieuw veen mogelijk is maar agrarisch grondgebruik onmogelijk is en condities voor natuur en weidevogels veranderen;
  - veenweide technisch vernatten en accepteren dat er veel zoetwater voor nodig is;

  de extra duiding die zij bij deze oplossingsrichtingen geeft is dat het waterpeil 0 of +10 cm boven maaiveld wordt. De provincie zet in op technisch vernatten op locaties waar de landbouw het meest productief is (de kleigronden). De locaties waar de vernatting leidt tot moeras, en de locaties waar landbouw wel mogelijk blijft, zijn nog nader te bepalen;
- **verzilting**:
  - natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert;
  - verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies;

  hierbij geeft de provincie aan dat ze het tegengaan van verzilting alleen in een aantal kleipolders wil doen, bijvoorbeeld in de Beemster. Het tegengaan van verzilting in de kleipolders kan niet voor altijd gedaan worden;
- **waterveiligheid**: differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn;

  als extra duiding geeft de provincie hierbij aan dat er binnen de provincie al wordt gedifferentieerd in waterveiligheid. De waterveiligheidsniveaus worden niet naar beneden aangepast. Wel wil de provincie inzetten op andersoortige veiligheid, namelijk meerlaagsveiligheid. De provincie wil kwetsbare infrastructuur extra beveiligen en meervoudig ruimtegebruik toepassen bij veilige keringen (effectiever ruimtegebruik). Er kan nog gebouwd worden in de diepste overstromingsgebieden, maar dan moet er anders gebouwd worden (op palen bijvoorbeeld). De provincie wil de Noordzeekanaaldijk extra beschermen;
- **waterwingebied**: het huidige waterwingebied uitbreiden;

  als extra duiding geeft de provincie hierbij aan dat de waterwingebieden circa 1,5 keer zo groot worden;
- **grondwaterbeschermingsgebied**: het huidige grondwaterbeschermingsgebied uitbreiden;
- **haven in IJmuiden**: minder schutten van de zeesluis en daarmee de zoutindringing tegengaan en accepteren dat de haven minder bereikbaar is;
- **onderhoud**: aanleg van infrastructuur op een toekomstbestendige wijze waarbij onderhoudskosten lager uitvallen, maar aanlegkosten hoger zijn;

  als extra duiding geeft de provincie aan dat deze ambitie alleen geldt voor de wegen die in beheer zijn van de provincie, dus provinciale- en waterwegen. Het doel van het assetmanagement is om toekomstgericht te bouwen. De provincie zet in op duurzaam bouwen;
- **energievraag en knooppunten**: actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties;

  als extra duiding geeft de provincie aan dat zij hier ook wil inzetten op het decentrale energiesysteem (voor de kleine energievragers), dus waar het kan decentraal in opwek voorzien. Dit scheelt in benodigde transportcapaciteit en -infrastructuur. In de buurt van woonwijken en bedrijven wil de provincie daarom ook energie opwekken;

- **energie opwek**:
  - voor lokale opwek: kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren;
  - voor hoofdknooppunten: grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken;

  als extra duiding geeft de provincie aan dat zij de energievraag zoveel mogelijk lokaal wil oplossen. Dit houdt in: lokaal opwekken en lokaal verbruiken. Dit is een geschikte oplossing voor bijvoorbeeld bedrijventerreinen. Waar lokale opwek en verbruik niet mogelijk is, wordt ingezet op grootschalige opwek. De provincie wil dit zoveel mogelijk voorkomen, maar voor grote energievragers is het wel nodig. In de energievisie staan 12 energieknooppunten. De locaties van deze knooppunten zijn indicatief;
- **energieopwek met warmte**: in lijn met de energievisie, warmte opwekken met geo- en aquathermie, en het aandeel duurzame energie in de totale energiemix verhogen;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat de warmte wordt opgewekt in het stedelijk gebied en verspreid via warmtenetten, dat is rendabeler. Er wordt ingezet op zowel restwarmte, aquathermie als geothermie. De warmteopwek mag niet ten koste gaan van de waterkwaliteit;
- **binnenduinrand**: binnenduinrand beschikbaar houden voor het vergroten van de zoetwaterbel;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat dit beperkingen op kan leveren voor bijvoorbeeld woningbouw. Mogelijk nemen die beperkingen toe richting de toekomst, omdat de zoetwaterbel - ten gevolge van zeespiegelstijging - landinwaarts opschuift. Dit is een autonome ontwikkeling. De provincie geeft ook aan dat op sommige locaties wel woningbouw kan plaatsvinden, omdat woningen op voldoende afstand van de (uitgebreide) zoetwaterbel komen. Wateroverlast kan wel een probleem worden op de nieuwe woningbouwlocaties; de woningen krijgen geen kelder. Functies die zich verhouden met drinkwaterwinning zijn wel toegestaan in de binnenduinrand;
- **waardevolle landbouwgronden**: focus op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat de kleigebieden hoogproductief zijn. Deze wil de provincie aanvullend beschermen. In de kleigebieden wil de provincie geen ruimte bieden aan nevenfuncties bij agrarisch grondgebruik. In de andere gebieden (veen- en zandgebieden) is dit wel mogelijk;
- **natuurdoelen**:
  - lange termijn: ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen;

  voor de lange termijn-oplossing geldt dat de provincie wil onderzoeken of het mogelijk is om nieuwe natuurdoelstellingen te maken, waarin de natuur zich kan en mag aanpassen aan klimaatverandering;
- **recreatieaanbod**: spreiden van het recreatieaanbod zodat voorzieningen dichterbij zijn, maar accepteren dat het versnippert en minder grootschalig is;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat deze oplossingsrichting vooral betrekking heeft op locaties met een hoge (verwachte) recreatiedruk. De provincie streeft ernaar om in de randen van het stedelijk gebied nieuwe recreatieruimte te creëren;
- **voorzieningenniveau**: clusteren van voorzieningen en daardoor een sterk en compleet aanbod kunnen bieden, ook als dit betekent dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur;
  als extra duiding geeft de provincie hierbij aan dat zij deze oplossingsrichting wil combineren met extra bereikbaarheidsmaatregelen. De provincie neemt hierbij de rol van faciliteren, zoals afgesproken in de OV-concessie;
- **UNESCO**: UNESCO-landschappen hebben vanwege hun unieke waarden bescherming op internationaal, nationaal en provinciaal niveau. Indien noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen niet elders kunnen worden ingepast, zal binnen deze landschappen naar ruimte moeten worden gezocht met zo min mogelijk schade aan de kernkwaliteiten van deze UNESCO-gebieden;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat zij inzet op beschermen, en waar noodzakelijk op meebewegen. Waar mogelijk zal er ook worden ingezet op het versterken van (andere) bestaande kwaliteiten als ook het toevoegen van nieuwe kwaliteiten;

- **landschap en erfgoed**: we beschouwen landschap en erfgoed als kwaliteiten die bescherming verdienen en waar noodzakelijk kunnen mee veranderen met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat zij inzet op beschermen, en waar nodig op meebewegen. Er wordt bij verandering zoveel mogelijk voortgebouwd op bestaande kwaliteiten alsook het toevoegen van nieuwe kwaliteiten.

Oplossingsrichtingen in categorie 2: onvoldoende concreet, wel effect bij nadere uitwerking

- **focus landbouw**: versnelde transitie naar kringlooplandbouw;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat gesloten systemen óók kringlooplandbouw kunnen zijn. Er wordt in dit toekomstige systeem ook nog steeds geproduceerd voor de Europese markt, maar dit wordt op een duurzamere manier gedaan;
  - deze oplossingsrichting is niet geconcretiseerd met een jaartal, waardoor onduidelijk is of 'versneld' sneller is dan het reeds gestelde doel van 2040. Indien deze oplossingsrichting geconcretiseerd wordt, heeft deze in ieder geval effect op de aspecten duurzame landbouw, NNN, N2000, uitstoot broeikasgassen;
- **kwalitatieve natuur**:
  - lange termijn: focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden verbeteren;
  - hiervoor hebben wij op basis van de werksessie van 15 januari de volgende concretisering: '*Voor de lange termijn geldt dat de huidige focus van de provincie al is om de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren, maar dat de provincie hier in de omgevingsvisie sterker op in wil zetten. Voorbeelden van maatregelen zijn het verbeteren van de groenblauwe dooradering en het invoeren van overgangszones rond natuurgebieden en langs de randen van steden. Ook wil de provincie de drukfactoren rond natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden verlagen. De provincie neemt hierbij een houding aan van stimuleren en faciliteren.*' Het voornemen voor het verlagen van drukfactoren rond natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden is niet uitgewerkt met maatregelen. Ook is geen kaart beschikbaar over de locaties voor de nieuwe groenblauwe structuren. Worden de overgangszones opgenomen in de omgevingsvisie of is dit juridisch nog een hekelpunt? Indien deze oplossingsrichting geconcretiseerd wordt, heeft deze in ieder geval effect op de aspecten NNN, N2000, wateroverlast, bodemkwaliteit;
- **nieuwe natuur**: nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren;
  als extra duiding geeft de provincie aan dat er nieuwe gebieden nodig zijn om de recreatiedruk op te vangen. De provincie is zich ervan bewust dat er een conflict met landbouw op kan treden, tenzij de natuur anders wordt ingericht (namelijk met recreatiemogelijkheden). De provincie zet in op overgangszones tussen natuur en landbouw;
  - uit deze oplossingsrichting blijken nu geen concrete locaties voor nieuwe natuur. Wanneer deze wel aangewezen worden (op een kaart), kunnen aanzienlijk positieve effecten optreden op de aspecten ervaren gezondheid, verdroging, geluid, lucht, NNN, N2000;
- **gezonde leefomgeving rondom Schiphol**: Schiphol laten krimpen met mindere internationale connectiviteit en een positief effect op de gezonde leefomgeving:
  - tijdens de werksessie van 15 januari heeft de provincie aangegeven dat de inzet van de provincie is om het aantal vluchten niet te laten toenemen, en ook het aantal bestemmingen binnen de GLB-4 contour niet. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie. Bovendien is Provincie Noord-Holland niet het bevoegd gezag voor krimp of uitbreiding van Schiphol;
  - tijdens de werksessie van 19 februari heeft de provincie aangegeven dat het Rijk inzet op groei van het aantal vluchten, en dat Schiphol inzet op groei van het aantal passagiers per vlucht (zwaardere vliegtuigen). Dit levert een toename in geluidsbelasting en hinder op. Nadere uitwerking van maatregelen passend bij de titel van de oplossingsrichting zorgt ervoor dat deze oplossingsrichting in categorie 2 thuishoort. Een uitwerking van de koers zoals benoemd tijdens de werksessie op 19 februari vereist hercategorisering. Deze kan plaatsvinden na ontvangst van het definitieve VKA op 6 maart.

Oplossingsrichtingen in categorie 3: onvoldoende concreet, geen effect bij nadere uitwerking

- **OV-netwerk clusteren of spreiden**:
  - OV-netwerk geclusterd versterken en een rendabel systeem ontwikkelen en accepteren dat het daily urban system niet de hele provincie dekt;
  - het OV-netwerk gespreid ontwikkelen en daarmee het daily urban system dat meer de provincie dekt en accepteren dat het minder efficiënt en rendabel is;

  ook hier geldt dat provincie Noord-Holland niet het bevoegd gezag is. Zij neemt wel deel aan de OV-concessie, maar kan er niet eigenhandig voor zorgen dat het OV-netwerk geclusterd dan wel gespreid ontwikkelt. Bovendien is het effect, wanneer er wordt ingezet op beide oplossingsrichtingen, niet aanzienlijk. Wanneer de provincie de OV-concessie weet mee te krijgen en daarmee sterk inzet op alléén clusteren in de steden kan dit een aanzienlijk effect hebben. Wanneer er vanuit de OV-concessie wordt ingezet op alleen spreiden moet deze aanpak echt sterk uitgevoerd worden voordat dit effect heeft. Als de OV-concessie op beiden inzet, heeft dat alleen zin als er minimaal enigszins sterk wordt ingezet op clusteren in steden en tegelijkertijd hard op spreiden in het landelijk gebied. In het landelijk gebied moet de kwaliteit van het OV echt goed toenemen om een zichtbaar effect te hebben. Als de provincie ervoor kiest om sterk op één van de twee oplossingsrichtingen in te zetten, treedt overigens wel effect op;
- **natuurdoelen**:
  - korte termijn: Europese natuurdoelen halen, en flink geld investeren om met klimaatverandering deze doelen ook te halen;

  het halen van de Europese natuurdoelen is wettelijk verplicht. Het uitwerken van deze oplossingsrichting heeft daarmee geen effect ten opzichte van de referentiesituatie (en de maatregelen zijn al opgenomen in de gebiedsbeheerplannen).

Oplossingsrichtingen in categorie 4: voortzetting van de referentiesituatie en daarmee geen effecten

- **vervoer over water**: investeren in uitstootvrij goederenvervoer over water en drukte op het wegennet verminderen, maar hoge investeringskosten maken;
  in haar Waterstofprogramma 2025 - 2027 zet provincie Noord-Holland reeds in op goederenvervoer over water, onder andere door een dekkend netwerk van plekken waar waterstof getankt kan worden voor zwaar- en langeafstandstransport en door de havens te positioneren als hubs voor duurzame energie en grondstoffen. Hiermee is deze oplossingsrichtingen een voortzetting van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;
- **kwalitatieve natuur**:
  - korte termijn: biodiversiteit in belangrijke en beschermde gebieden verhogen;

  als duiding bij deze oplossingsrichting heeft provincie Noord-Holland tijdens de werksessie van 15 januari aangegeven dat het gaat om het afronden van het NNN en het halen van de Europese Natura 2000-doelstellingen. Dit is wettelijk verplicht, en bovendien onderdeel van het vigerend beleid. Hiermee is deze oplossingsrichtingen een voortzetting van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;
- **kwetsbare natuurgebieden**: reguleren van bezoekersaantallen in kwetsbare natuurgebieden om de natuur te beschermen, ook als dat betekent dat niet iedereen op elk gewenst moment kan recreëren. Tijdens de werksessie van 15 januari heeft de provincie aangegeven dat er in de huidige situatie al wordt ingezet op zonering om bezoekersaantallen te reguleren. Hiermee is deze oplossingsrichtingen een voortzetting van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;
- **nieuwbouwlocaties**: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem. Tijdens de werksessie van 15 januari heeft de provincie aangegeven dat er, om woningbouw mogelijk te maken op bepaalde locaties, technische oplossingen nodig zijn. Dit betekent niet dat er op bepaalde locaties niet meer of juist wel gebouwd gaat worden. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;
- **economie van de toekomst**: sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren. Tijdens de werksessie van 15 januari heeft de provincie aangegeven dat er wordt ingezet op bepaalde sectoren, zoals de staalindustrie en datacenters. Hier zet de provincie in de huidige situatie ook al op in. Hiermee is deze oplossingsrichtingen een voortzetting van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;

- **Wieringermeerpolder**: 380KV naar de Wieringermeerpolder waar wel grote energievragers zitten, maar waarbij extra bedrijvigheid ten koste gaat van goede landbouwgrond;
  het voornemen voor het aanleggen van een 380 kV-verbinding naar de Wieringermeerpolder komt van het Rijk. Het Ministerie van KGG en Tennet hebben hiervoor een NRD en MER opgesteld. In de NRD zijn reeds de tracéopties opgenomen. Het voornemen van de provincie om een 380 kV-verbinding naar de Wieringermeerpolder aan te leggen is daarmee niet nieuw en onderdeel van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;
- **toekomstige aanlanding**: meer aanlandingen van op zee gegenereerde windenergie in Noord-Holland aan land laten komen, en op land meer ruimte geven aan de daarbij behorende energie-infrastructuur in de schaarse ruimte;
  het Rijk is met haar programma VAWOZ (Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee) voornemens om extra aanlandlocaties voor wind op zee te realiseren op 6 locaties in Nederland. Deze potentiële locaties zijn reeds vastgesteld door het Rijk. Provincie Noord-Holland heeft geen aanvullende locaties ten aanzien van VAWOZ aangewezen. Hiermee is deze oplossingsrichting een voortzetting van de referentiesituatie. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling.

Oplossingsrichtingen in categorie 5: geen aanzienlijke effecten provinciale schaal

- **industrie en woningen**: krimp van de industrie en meer ruimte voor woningbouw. Tijdens de werksessie van 15 januari heeft de provincie aangegeven dat deze oplossingsrichting enkel betrekking heeft op de Boekelermeer. De effecten van deze maatregel zijn niet aanzienlijk op het niveau van Noord-Holland. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling;
- **seizoensberging van water**:
  - seizoensberging1 van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is;
    provincie Noord-Holland gaf tijdens de werksessie van 15 januari aan dat dit kleinschalige waterberging betreft, bijvoorbeeld in een vijver op een erf. De effecten van deze maatregel zijn niet aanzienlijk op het niveau van Noord-Holland. Deze oplossingsrichting is niet meegenomen in de effectbeoordeling.

3

DILEMMA'S EN VERHAALLIJNEN

De provincie Noord-Holland heeft naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland) 11 dilemma's opgesteld:
- dilemma 1: waterveiligheid/overlast versus wonen;
- dilemma 2: wateraanvoer versus watervraag;
- dilemma 3: natuur versus recreatie;
- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 5: landbouwgronden onder druk;
- dilemma 6: peilopzet versus grondgebruik;
- dilemma 7: gezonde leefomgeving versus risico contouren;
- dilemma 8: landschap versus transities;
- dilemma 9: energie volgend versus energievisie;
- dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden;
- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

De beschreven dilemma's worden voor elk onderstaand hoofdstuk gekoppeld aan een keuzevraagstuk.

De oplossingsrichtingen binnen de keuzevraagstukken kunnen ook worden toegewezen aan een verhaallijn. De provincie Noord-Holland heeft in het kader van het omgevingsvisieproces 3 verhaallijnen opgesteld:
- verhaallijn 1: landelijk gebied. Deze verhaallijn richt zich op de Natura2000 gebieden, het Natuurnetwerk Nederland (NNN), gebiedseigen maatregelen groenblauw, het uitwerken van het Programma Landelijk Gebied en de Binnenduinrand;
- verhaallijn 2: verstedelijking: leefbare kernen, stedelijke clusters. Deze verhaallijn richt zich op het verbinden van het buitengebied, het opwaarderen van woonkernen en het versterken van de stedelijke netwerken, dit houdt in de regio metropool-stad (Amsterdam), centrum-stad (Alkmaar, Hoorn) en regio-stad (Den Helder). Als ook het versterken van de mobiliteit, wonen, economie en een gezonde leefomgeving;
- verhaallijn 3: netwerken en economische energetische clusters. Deze verhaallijn richt zich op de volgende thema's: energie(infrastructuur), economie en data. Hierbij specifiek horen netcongestie en het sturen in knooppunten, de elektriciteitsvraag, verzilting van de bodem en wateroverlast.

Water en bodem vormen de ondergrond van deze 3 verhaallijnen, met omgevingskwaliteit als overkoepelende lijn.

4

WATER & BODEM

4.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 1: waterveiligheid/overlast versus wonen;
- dilemma 2: wateraanvoer versus watervraag;
- dilemma 3: natuur versus recreatie;
- dilemma 6: grondwaterpeilverhoging versus grondgebruik;
- dilemma 8: landschappelijke kwaliteit versus transities;
- dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden.

4.2 Keuzevraagstuk: seizoensberging van water

De oplossingsrichting in tabel 4.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied. Uit deze oplossingsrichting blijkt niet op welke locaties de provincie voornemens is om de seizoensberging van water te realiseren. Hierdoor kunnen nagenoeg geen concrete locaties benoemd worden waar kansen en risico's optreden in de kolom 'ruimtebeslag kans' of 'ruimtebeslag risico'.

Tabel 4.1 Ingreep-effectrelaties - seizoensberging van water op land, in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat er minder versnelde afvoer van hemelwater is, omdat water lokaal wordt geborgen	gebieden gevoelig voor wateroverlast	kans op toename *wateroverlast* doordat door seizoensberging minder ruimte in het watersysteem is voor waterberging tijdens hevige neerslag	
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er meer zoet water wordt vastgehouden in droogtegevoelige gebieden waardoor er meer water beschikbaar is	gebieden met gevoelige natuurtypen voor droogte, landbouwgebieden, stedelijke gebieden (i.v.m. grondwater en paalrot)		
verzilting	kans op afname *verzilting* doordat er meer zoet water vastgehouden wordt om andere gebieden door te spoelen	gebieden met seizoensberging en gebieden met verzilting		
verzilting	kans op afname *verzilting* doordat een hoger waterpeil en een zoetwaterlens in de bodem de zoute kweldruk tegengaat	poldergebieden		
bodemdaling	kans op afname *bodemdaling* doordat peilopzet en berging in de bodem klink en veenoxidatie tegengaat	veenweiden		
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er meer water wordt vastgehouden in oppervlaktewater, op land en in de bodem. omdat deze maatregelen kleinschalig zijn, is de toename van de watervoorraad alleen significant als op grote schaal waterberging wordt toegepast	gebieden met waterberging		
oppervlakte water			risico op afname van *waterkwaliteit* door vrijkomen van in de bodem opgeslagen nutriënten of pesticiden bij gebruik voor seizoensberging	gebieden met waterberging
gezond gedrag	Kans op toename *beweegvriendelijke omgeving*: meer recreatief groen en blauw heeft positief invloed op de beweegvriendelijkheid van de omgeving	op locaties waar seizoensberging plaatsvindt in oppervlaktewater (uit oplossingsrichting blijkt niet welke locaties dit zijn). Geen extra ruimtebeslag maar een functiecombinatie		
VHR-natuurherstel (N2000)	kans op afname droogte rond Natura 2000-gebieden wat positief kan zijn (afhankelijk van het type natuur) voor het halen van *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden*	Natura 2000	risico voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden* dat bestaande natuur verandert door toename van water	Natura 2000
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor toename van bufferzones rond Natura 2000-gebieden wat positief is voor het halen van *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden*			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor toename leefgebied voor Vogelrichtlijnsoorten wat gunstig is voor het halen van de *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden*	Natura 2000		
VHR-natuurherstel (N2000)			risico op afname leefgebied voor Vogelrichtlijnsoorten (zoals weidevogels) wat ongunstig is voor het halen van de *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden*	Natura 2000
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* dat bestaande natuur verandert door toename van water en de bestaande aangewezen waarden niet gerealiseerd kunnen worden	NNN en beschermd landschap
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: kans voor een robuuster watersysteem bij zowel droogte als wateroverlast	NNN en beschermd landschap		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: toename van bufferzones rond *NNN en* Beschermd landschap	ecologisch waardevol inrichten kan ruimtebeslag hebben		
biodiversiteit buiten NNN			risico voor *biodiversiteit* is dat soorten die in het gebied leven leefgebied verliezen of sterven (zoals broedgebied weidevogels). Afhankelijk van periode, duur en diepte	leefgebied voor soorten die nu gebruik van maken het gebied

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
biodiversiteit buiten NNN			risico voor *biodiversiteit* is dat leefgebied afneemt voor soorten die afhankelijk zijn van het huidige ecosysteem	leefgebied voor soorten die nu gebruik van maken het gebied
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *biodiversiteit* is dat leefgebied toeneemt voor soorten die afhankelijk zijn van een natter ecosysteem	leefgebied voor soorten die gebruik kunnen maken van het nattere gebied		
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw* dat er extensiveringsmaatregelen genomen worden in seizoensgebonden waterbergingsgebieden. De biologische landbouwpraktijk sluit hier beter op aan dan de gangbare	op locaties waar seizoensberging plaatsvindt in de huidige landbouwgebieden of 5 tot 10 % diepste polders of een combinatie daarvan	risico op afname *aandeel biologische landbouw.* Door de seizoenswaterberging *is er* dat er minder grond beschikbaar is waar landbouw terwijl op bedreven kan worden. Dit terwijl bij biologische landbouw de opbrengst per hectare lager is dan bij gangbare landbouw	op locaties waar seizoensberging plaatsvindt in de huidige landbouwgebieden of 5 tot 10 % diepste polders of een combinatie daarvan. Biologische bedrijven hebben een groter grondbeslag dan gangbare landbouwbedrijven (of een lagere opbrengst per hectare)
woning aanbod			risico voor verslechtering van de *balans vraag en aanbod* van het woningaanbod omdat er minder ruimte over is om woningen op te bouwen, waardoor het aanbod kleiner wordt dan de vraag	mogelijk moet een deel van de beoogde 184.000 woningen vóór 2030 elders gerealiseerd worden. woningbouw kan niet meer plaatsvinden op locaties waar seizoensberging plaatsvindt in oppervlaktewater (uit oplossingsrichting blijkt niet welke locaties dit zijn)
woning aanbod			risico op afname *betaalbaarheid* van het woningaanbod: minder mogelijke bouwlocaties leidt tot hogere grondprijzen op locaties waar wel gebouwd kan worden	woningbouw kan niet meer plaatsvinden op locaties waar seizoensberging plaatsvindt in oppervlaktewater (uit oplossingsrichting blijkt niet welke locaties dit zijn)
aandeel duurzame energie	kans op toename *omvang hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van totaal* om in de gebieden waar seizoensberging plaatsvindt hernieuwbare energiebronnen te realiseren			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname van *uitstoot CO_2-equivalenten* omdat grond een groot/groter deel van het jaar op grondwaterpeil staat, waardoor oxidatie van veen wordt tegengaan	de veenweidegebieden als deze ook de locaties voor seizoensberging zijn		

De oplossingsrichting in tabel 4.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied. Het ruimtebeslag van deze oplossingsrichting bestaat uit bredere dijken (om ze te kunnen verhogen), het verbreden van sloten, kanalen en vaarten, het vergroten van bergingen en het bijbouwen van gemalen. Het verbreden van kanalen in het veenweidegebied is een lastige opgave, omdat de kanalen hoger liggen dan de weide. Vlak vóór hoogstedelijke gebieden bestaat de kans dat water zich 'ophoopt' in verbrede watergangen, omdat er in de steden geen ruimte is voor verbreding van waterwegen.

Tabel 4.2 Ingreep-effectrelaties - seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen, het boezemsysteem te vergroten en pompen bij te bouwen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er meer water beschikbaar is in droogtegevoelige tijden door de seizoensberging	droogtegevoelige gebieden met wateraanvoer		
verzilting	kans op afname *verzilting* doordat er meer water beschikbaar is om verzilting tegen te gaan in droogtegevoelige tijden	diepe poldergebieden	kans op toename *verzilting* in het IJsselmeer doordat het peil kan uitzakken waardoor het zoute water van de Waddenzee makkelijker het IJsselmeer kan binnendringen	IJsselmeer
beschikbaarheid van water	kans op toename *beschikbaarheid van drinkwater* doordat er meer water in het IJsselmeer beschikbaar is wat de belangrijkste bron is voor PWN	IJsselmeer	kans op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat bij laagwater op het IJsselmeer de waterkwaliteit een risico vormt voor drinkwaterproductie	IJsselmeer
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er meer waterberging in het IJsselmeer is	IJsselmeer		
digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	kans op toename *bereik en toegankelijkheid digitale infrastructuur:* meekoppelkans om bij dijkversterkingen digitale infrastructuur aan te leggen			
cultuurhistorie	kans op toename van *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door toename van water oppervlak en daarmee minder verlies CO_2 en veenweide gebied in droge perioden		risico op aantasting en verandering van beschermde kernkwaliteiten en erfgoedwaarden in de *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door het verhogen van dijklichamen	

4.3 Keuzevraagstuk: klimaatdoelen & waterverdeelvraagstuk

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 6: grondwaterpeilverhoging versus grondgebruik. Onderstaande afbeelding toont de locatie van veen- en moerige gronden in Noord-Holland. Moerige gronden zijn gronden met een hoog gehalte organische stof, waardoor bodemdaling op kan treden bij oxidatie. Het vernatten van de veenweidegebieden levert nattere gebieden op in de omgeving De Woude - Wijdewormer - Monnickendam, in de Westerpolder, rond Alkmaar, rond Oosthuizen, tussen Rondehoep en Amsterdam Zuidoost, en ten (noord-)oosten van de Loosdrechtse plassen.

Afbeelding 4.1 Veen- en moerige gronden in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

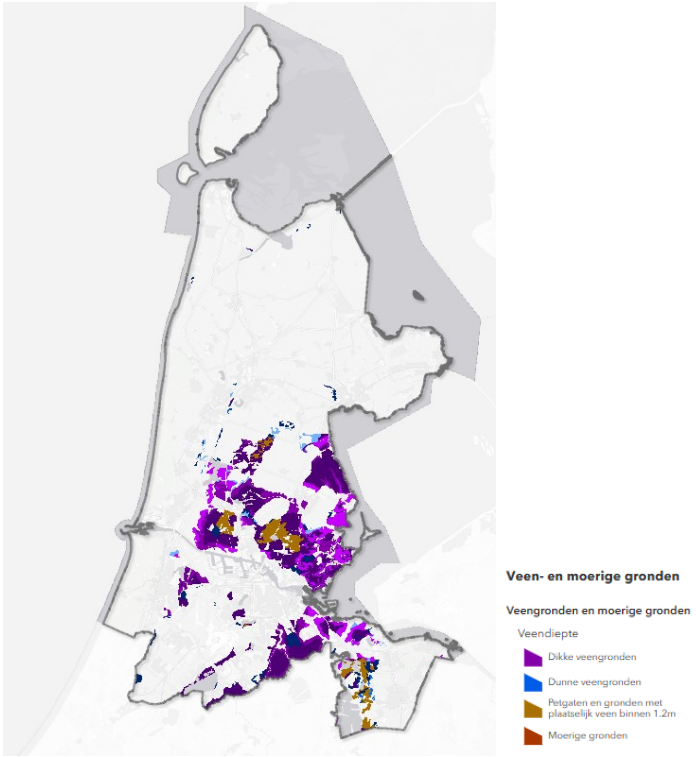

De oplossingsrichting in tabel 4.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.3 Ingreep-effectrelaties - veenweide vernatten en klimaatdoelen halen, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat functies gevoelig voor wateroverlast verdwijnen	veenweiden	risico op toename *wateroverlast* doordat er minder waterberging in de watergangen aanwezig is	in hetzelfde peilgebied
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat het grondwater hoger staat als gevolg van het opzetten van het peil	huidige bebouwing en functies in de nabijheid van veenweidegebied
verdroging	kans op afname *verdroging* in de veenweiden doordat deze vernat worden om bodemdaling tegen te gaan	veenweiden	risico op toename *verdroging* buiten de veenweiden doordat een groter deel van het beschikbare zoetwater naar veenweiden gaat, er minder water over blijft voor andere gebieden	alle gebieden behalve de veenweiden
verzilting			risico op toename *verzilting* omdat er minder zoetwater beschikbaar is voor doorspoeling en er meer zoutwaterindringing is	gebieden met verzilting waar geen vernatting plaatsvindt
bodemdaling	kans op afname *bodemdaling* doordat veenoxidatie wordt tegengegaan door te vernatten	veenweiden		
beschikbaarheid van water			risico op afname *watervoorraad* doordat er meer water verbruikt wordt om veenoxidatie tegen te gaan	alle gebieden behalve veenweiden
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat drinkwater lager in de verdringingsreeks voor zoetwatergebruikers staat	
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat er gebiedsvreemd water moet worden aangevoerd om het peil in stand te houden	veenweiden
oppervlaktewater			risico op afname van *waterkwaliteit* door vrijkomen van in de bodem opgeslagen nutriënten of pesticiden bij gebruik voor seizoensberging	veenweiden
gezond gedrag	kans op toename *beweegvriendelijkheid omgeving*: natte gebieden kunnen ook fungeren als recreatiegebieden			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* het gebied kan een bufferzone vormen rondom Natura 2000-gebieden			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* verdroging neemt af			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* natuurlijker watersysteem is mogelijk			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* het gebied kan een bufferzone vormen			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* verdroging neemt af			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* natuurlijker watersysteem is mogelijk			
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *biodiversiteit buiten het NNN:* het vernatten van veenweidegebieden leidt tot toename leefgebied van soorten zoals insecten en vogels	leefgebied soorten	risico voor *Biodiversiteit buiten het NNN* is dat broedplaatsen van bijvoorbeeld weidevogels verloren gaan	leefgebied weidevogels
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: nattere gebieden kan leiden tot het moeten aanpassen van de bedrijfsvoering (extensivering). Dit past beter bij biologische landbouw dan bij gangbare landbouw			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw* wanneer agrariërs onvoldoende kennis en middelen hebben om over te stappen naar natte teelten	
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* van woningaanbod: vernatten veenweide bemoeilijkt woningbouw in veenweide, waardoor er minder aanbod komt	
woningaanbod			risico op afname *betaalbaarheid* van het woningaanbod: minder locaties om te bouwen leidt tot hogere grondprijzen op locaties waar wél gebouwd kan worden	

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
aandeel duurzame energie	kans op toename omvang hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van totaal door in de gebieden waar de veenweide wordt vernat hernieuwbare energiebronnen te realiseren			
energieverbruik	kans op afname *finaal energieverbruik in terajoule/jaar*: vernatting vermindert de behoefte aan bemaling en drainage, waardoor er lager energiegebruik in waterschapsbeheer is			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname van *uitstoot CO_2-equivalenten*, omdat oxidatie van veen wordt tegengegaan	in de veenweidegebieden		
cultuurhistorie			risico afname *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door het vernatten en daarmee het veranderen van het landgebruik	
landschap	kans op toename *landschappelijke waarden* door het vernatten van veenweide gebied waardoor landschappelijke waarden van veenweidegebied in stand kunnen blijven		risico afname van *landschappelijke waarden* door het vernatten en daarmee het veranderen van het landgebruik	

Voor de oplossingsrichting 'niet vernatten en het functiegebruik onveranderd laten waardoor de bodem inklinkt en we accepteren dat er meer CO_2 wordt uitgestoten en klimaatdoelen niet behaald worden' geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is ('onveranderd laten'). Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico's worden geformuleerd.

4.4 Keuzevraagstuk: vernatten veenweide

De oplossingsrichting in tabel 4.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.4 Ingreep-effectrelaties - veenweide vermoerassen met natuurlijk peilbeheer waardoor vorming van nieuw veen mogelijk is maar agrarisch grondgebruik onmogelijk is en condities voor natuur en weidevogels veranderen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat functies gevoelig voor wateroverlast worden omgezet naar veenmoerassen	veenweiden		
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat de veenweiden op peil worden gehouden waardoor verdroging wordt tegengegaan in het gebied en in de omgeving	veenweiden en omgeving veenweiden		
verzilting	kans op afname *verzilting* doordat er geen externe aanvoer van zoetwater nodig is en meer water beschikbaar blijft om verzilting in andere gebieden tegen te gaan	gebieden met verzilting		
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* doordat bodemvormende processen gestimuleerd worden en daarmee nieuw veen vormt	veenweiden		
bodemdaling	kans op afname *bodemdaling* doordat veenoxidatie wordt tegengegaan door te vernatten, de bodem kan zelfs gaan stijgen (langzaam proces)	veenweiden		
beschikbaarheid van water	kans op *toename watervoorraad* doordat er meer water wordt vastgehouden bij veenmoerassen met een natuurlijk peilbeheer			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* door instellen van flexibel peil en het beperken van gebiedsvreemd water			
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* door het uitspoelen van extra nutriënten en pesticiden naar het oppervlaktewater	veenweiden in het verleden gebruikt als landbouwgrond
gezond gedrag	kans op toename *beweegvriendelijkheid omgeving*: moeras kan ook als recreatiegebied functioneren	in de vermoeraste veenweidegebieden		
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* het gebied kan een bufferzone vormen			

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* verdroging neemt af			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* natuurlijker watersysteem is mogelijk			
VHR-natuurherstel (N2000)			risico voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname leefgebied Vogelrichtlijnsoorten (zoals weidevogels)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* het gebied kan een bufferzone vormen rondom NNN-gebieden en beschermd landschap			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* verdroging neemt af			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* natuurlijker watersysteem is mogelijk			
biodiversiteit buiten het NNN			risico voor *Biodiversiteit buiten het NNN* is dat het ecosysteem verandert omdat het natter is. Hierdoor verdwijnt leefgebied voor soorten waarvoor omstandigheden te nat worden zoals weidevogels. Deze effecten zijn groter dan bij enkel het vernatten van het veenweidegebied	leefgebied van soorten die nu van deze gebieden gebruik maken
biodiversiteit buiten het NNN	kans voor *biodiversiteit buiten het NNN,* het vernatten van veenweidegebieden leidt tot toename leefgebied van soorten zoals insecten en vogels	leefgebied soorten	risico voor *Biodiversiteit buiten het NNN* is dat broedplaatsen van bijvoorbeeld weidevogels verloren gaan	leefgebied weidevogels
woningaanbod			risico afname *balans vraag en aanbod* van het woningaanbod: vermoerassen veenweide bemoeilijkt woningbouw in veenweide, waardoor er minder aanbod komt	in de veenweidegebieden
woningaanbod			risico op afname *betaalbaarheid* van het woningaanbod: minder locaties om te bouwen leidt tot hogere grondprijzen op locaties waar wél gebouwd kan worden	buiten de veenweidegebieden
aandeel duurzame energie	kans op toename *omvang hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van totaal* door in de gebieden waar de veenweide wordt vermoerast hernieuwbare energiebronnen te realiseren			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten*, omdat oxidatie van veen wordt tegengegaan			

De oplossingsrichting in tabel 4.5 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.5 Ingreep-effectrelaties - een veenweide technisch vernatten en accepteren dat er veel zoetwater voor nodig is

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging	kans op afname *verdroging* in de veenweiden doordat het technisch vernatten zorgt voor meer water in veenweiden	veenweiden	risico op toename *verdroging* omdat technisch vernatten veel zoetwater kost wat kan zorgen voor verdroging in andere gebieden	gebieden buiten de veenweiden
verzilting	kans voor afname *verzilting* doordat de veenweiden permanent nat zijn wat zorgt voor hoger grondwater en hogere zoetwaterdruk in de ondergrond om verzilting tegen te gaan	veenweiden met verzilting in combinatie met bodemdaling	risico op toename *verzilting* omdat veel zoetwater naar de veenweiden gaat waardoor er minder water overblijft om verzilting tegen te gaan in andere gebieden voor doorspoeling	gebieden met verzilting
bodemdaling	kans op afname *bodemdaling* doordat veenoxidatie wordt tegengegaan door te vernatten	veenweiden		
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat drinkwater lager in de verdringingsreeks staat	
beschikbaarheid van water			risico op afname *watervoorraad* doordat er meer water verbruikt wordt om veenoxidatie tegen te gaan	
oppervlaktewater			kans op afname *waterkwaliteit* doordat er gebiedsvreemd water moet worden aangevoerd om het peil in stand te houden	veenweiden
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* mogelijk afname van waterkwaliteit door inlaat gebiedsvreemd water	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* technisch vernatten leidt elders tot een toename van verdroging wat mogelijk ongunstig is voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen in Natura 2000-gebieden	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* technisch vernatten leidt elders leidt tot een toename van verdroging en dat kan effect hebben op het NNN en Beschermd Landschap	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *biodiversiteit buiten het NNN:* het vernatten van veenweidegebieden leidt tot toename van leefgebied van bijvoorbeeld insecten en vogels	nieuw leefgebied voor soorten		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap* is dat er mogelijk afname is van waterkwaliteit door inlaat gebiedsvreemd water	
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw:* grondwaterpeil is stabieler gedurende het jaar en verspreid over het perceel			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten*, omdat oxidatie van veen tegen wordt gegaan			

4.5 Keuzevraagstuk: verzilting

Het keuzevraagstuk verzilting sluit aan bij dilemma 2: wateraanvoer versus watervraag. In afbeelding 4.2 wordt het verschil in zoutvracht getoond bij een halve meter zeespiegelstijging en laat de gebieden zien waar deze zoutvracht toe- of afneemt. In de rode gebieden neemt de zoutvracht toe. De sterkste toename treedt op in de Wieringermeerpolder, in Den Helder, op Texel en nabij Schiphol.

Afbeelding 4.2 Toe- of afname zoutvracht bij 0,5 m zeespiegelstijging in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

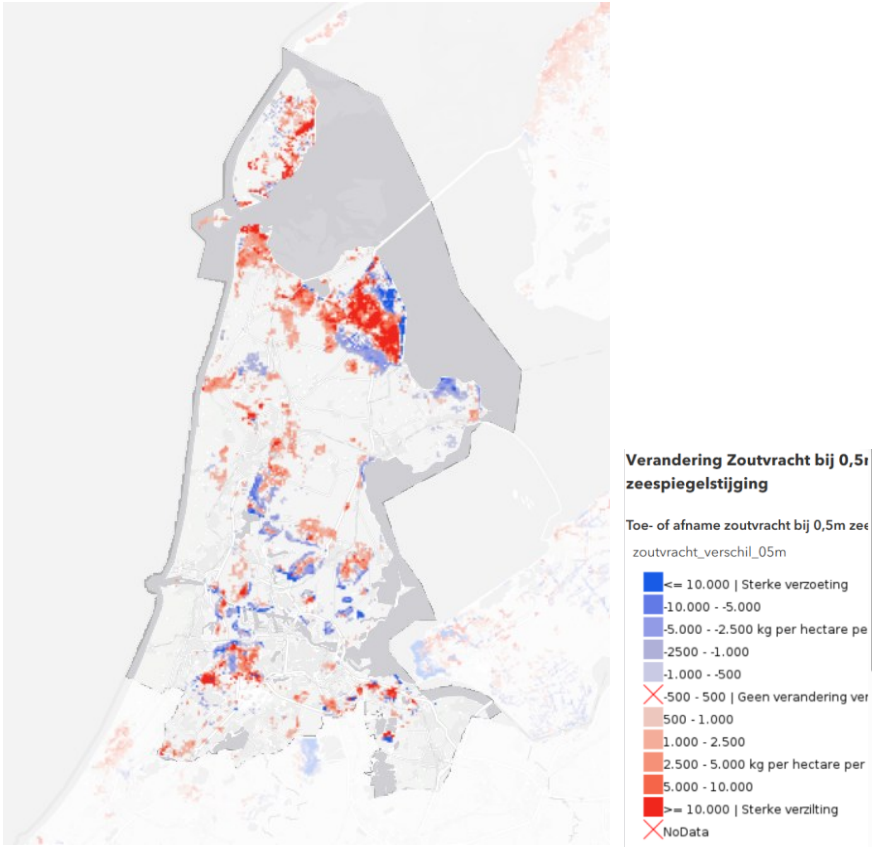

De oplossingsrichting in tabel 4.6 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.6 Ingreep-effectrelaties - Natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er minder water nodig is om verzilting tegen te gaan en daardoor meer water beschikbaar is om verdroging in andere gebieden tegen te gaan	droogtegevoelige gebieden met wateraanvoer		
verzilting			risico op toename *verzilting* door het omarmen van de natuurlijke zoet-zout gradiënt waardoor brak water meer ruimte krijgt	gebieden met verzilting
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er minder zoet water nodig is om zoutindringing tegen te gaan			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: bij verdere verzilting verandert de natuur en verdwijnen soorten die afhankelijk zijn van zoetwater	verdwijnen leefgebied soorten die afhankelijk zijn van zoetwater
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: bij verdere verzilting kunnen soorten die afhankelijk zijn van ziltere omstandigheden floreren.			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: verzilt landschap sluit aan bij het oorspronkelijke Noord-Hollandse landschap waardoor oorspronkelijke natuurwaarden kunnen terugkeren			
biodiversiteit buiten het NNN			risico *biodiversiteit buiten het NNN*: bij verdere verzilting kunnen habitattypen en soorten die afhankelijk zijn van zoetwater verdwijnen	
biodiversiteit buiten het NNN			risico *biodiversiteit buiten het NNN* bij verdere verzilting verandert de biodiversiteit, soorten die afhankelijk zijn van zoetwater verdwijnen	
biodiversiteit buiten het NNN	kans *biodiversiteit buiten het NNN* bij verdere verzilting kunnen soorten die afhankelijk zijn van ziltere omstandigheden floreren. Er zijn verschillende habitats met opgave voor uitbreiding die afhankelijk zijn van brakke omstandigheden waar in verzilte gebieden (bijv. in de kop van Noord-Holland of op Texel) goede kansen liggen (habitats als zilt en overstromingsgrasland en brakke pioniersvegetaties)			
omvang economie			risico op daling *bbp* doordat de landbouweffectiviteit en het aantal landbouwgoederen afneemt waardoor de economie krimpt	
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: door de noodzaak tot overstappen op alternatieve (zilte) teelten. Dit kan een motor zijn voor de biologische landbouw (overstap naar andere teelt combineren met de overstap naar andere bedrijfsvoering)			
digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)			risico op afname *bereik en toegankelijkheid digitale infrastructuur*: zout water versnelt corrosie en aantasting van ondergrondse infrastructuur (mantelbuizen, kasten), waardoor storingen toenemen. Overigens is dit niet het geval bij glasvezel	
energieverbruik	kans op afname *finaal energieverbruik in terajoule per jaar:* als landbouwproductie afneemt, kunnen ook energie-intensieve activiteiten minder worden			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten:* minder intensieve landbouw en minder bodembewerking kan leiden tot minder uitstoot van CO_2-equivalenten			

Voor de oplossingsrichting ‘verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en te accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies’ geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is (‘huidig landgebruik in stand houden’). Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico’s worden geformuleerd.

4.6 Keuzevraagstuk: waterveiligheid

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 1: waterveiligheid/overlast versus wonen. In afbeelding 4.3 wordt aangegeven hoe diep een gebied maximaal kan overstromen. De overstromingsdiepte is van grote invloed op de omvang van de schade en het aantal slachtoffers.

Hoe donkerder de kleur op de kaart, hoe groter de overstromingskans is. De gebieden de Wieringermeerpolder, de Beemster, de Loosdrechtse Plassen en Castricum kennen een hoge maximale overstromingsdiepte.

Afbeelding 4.3 Maximale overstromingsdiepte in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

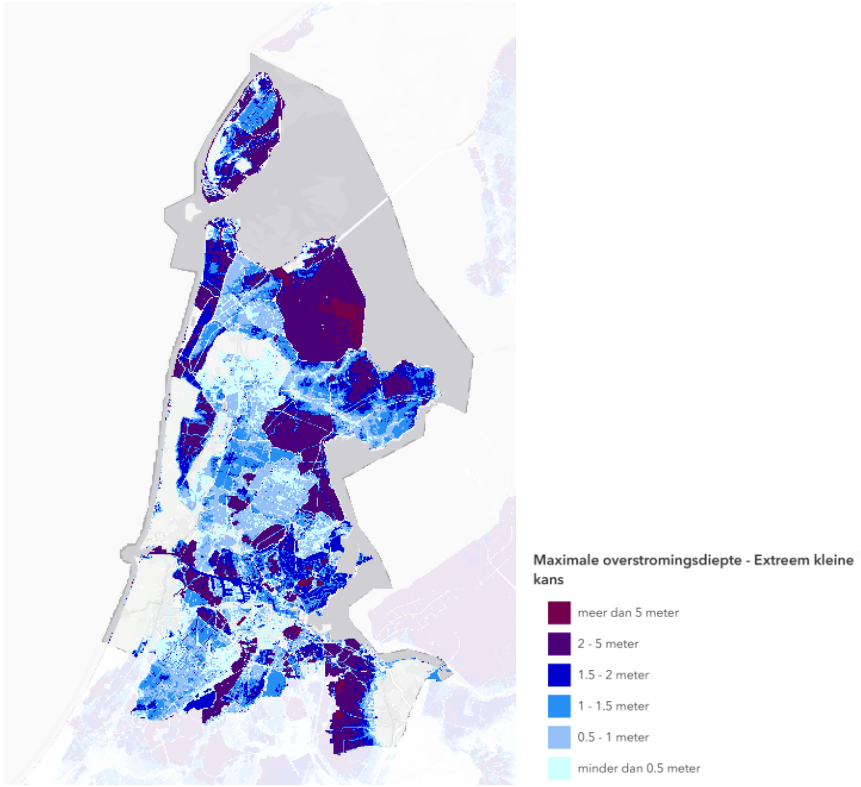

Voor de oplossingsrichting ‘Huidige waterveiligheidsniveaus in de provincie hetzelfde houden en extreem hoge kosten en lock-ins accepteren’ geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is (‘huidige waterveiligheidsniveaus hetzelfde houden’). Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico’s worden geformuleerd.

De oplossingsrichting in tabel 4.7 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.7 Ingreep-effectrelaties - Differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat in bepaalde gebieden een lager veiligheidsniveau wordt geaccepteerd	gebieden waar gebiedsgericht afgeweken wordt van de waterveiligheid
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* overstromingen kunnen leiden tot aantasting van natuurwaarden (indien Natura 2000-gebieden niet vooraan staan bij de verdeling van water)	Natura 2000
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* Overstromingen kunnen leiden tot aantasting van natuurwaarden (indien Natuurnetwerk Noord-Holland niet vooraan staat bij de verdeling van water)	NNN
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw* om landbouw te bedrijven op locaties die eerder nog in beeld waren voor woningbouw of andere functies			
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* woningaanbod dat locaties ongeschikt worden/blijven voor woningbouw, waardoor het realiseren van voldoende woningen lastiger wordt en vraag groter wordt dan aanbod	op locaties waar wél nog woningbouw mogelijk is, neemt de druk op de ruimte toe

4.7 Keuzevraagstuk: Waterwingebied

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 2: wateraanvoer versus watervraag. In afbeelding 4.4 wordt weergegeven waar in Noord-Holland waterwingebieden (blauw) te vinden zijn en waar zich de grondwaterbeschermingsgebieden (roze) bevinden. De waterwingebieden bevinden zich op drie locaties langs de kust, in de Loosdrechtse plassen, bij Nieuw-Loosdrecht, nabij Laren en in Hoorn.

Afbeelding 4.4 Grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

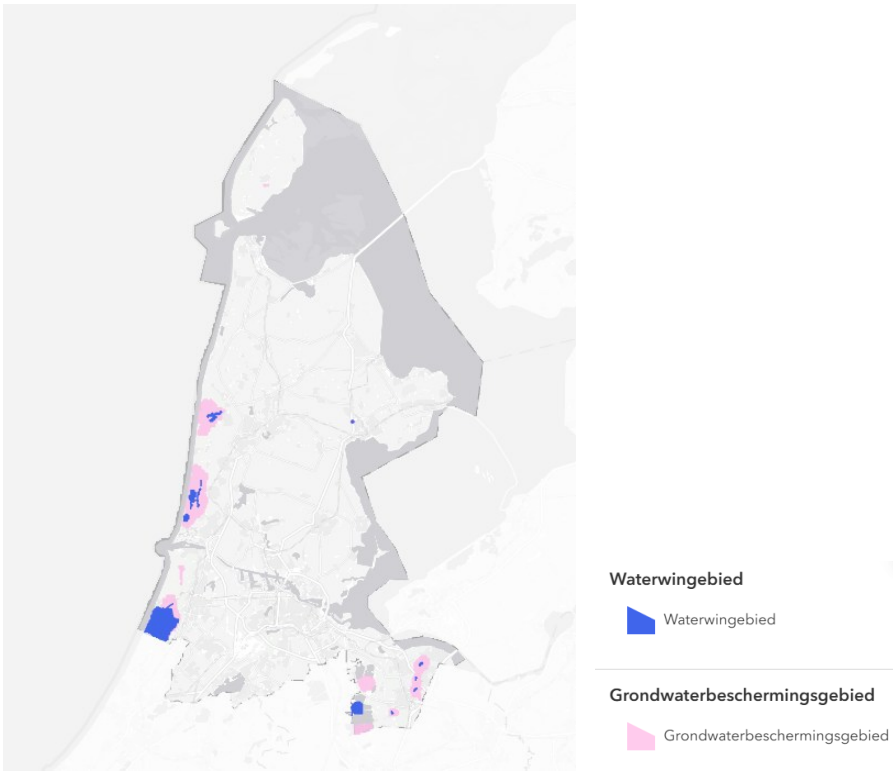

Voor de oplossingsrichting ‘Het huidige waterwingebied en de bescherming daarvan behouden’ geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is (‘huidig waterwingebied behouden’). Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico’s worden geformuleerd.

De oplossingsrichting in tabel 4.8 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.8 Ingreep-effectrelaties - Het huidige waterwingebied uitbreiden

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging			risico op *verdroging* doordat grondwaterstromen kunnen veranderen bij drinkwaterwinning	waterwingebied
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *chemische bodemkwaliteit* doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied	gebieden waar het huidige waterwingebied uitgebreid wordt		
beschikbaarheid van water	kans op toename *beschikbaarheid van drinkwater* doordat er meer water gewonnen kan worden			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied	gebieden waar het huidige waterwingebied uitgebreid wordt		
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* waterwinning kan leiden tot extra verdroging	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* waterwinning kan leiden tot extra verdroging	
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: waterwingebieden kennen vaak strenger inputbeleid (minder pesticiden, minder kunstmest). Dat sluit aan bij biologische landbouw, waardoor het aandeel biologische landbouw kan groeien	opzoeken of er landbouw wordt bedreven rondom de gebieden die donkerblauw zijn op de kaart hierboven of dat de grond te zilt is langs de kust		
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* woningaanbod: uitbreiding van een waterwingebied legt ruimtelijke beperkingen op waardoor het beschikbare bouwareaal afneemt en er minder woningen gebouwd kunnen worden	op locaties waar wél nog woningbouw mogelijk is, neemt de druk op de ruimte toe
woningaanbod			risico op afname *betaalbaarheid* woningaanbod: minder woningbouwlocaties kunnen leiden tot hogere prijzen door schaarste	

4.8 Keuzevraagstuk: Grondwaterbeschermingsgebied

De activiteiten die zijn toegestaan in een grondwaterbeschermingsgebied zijn:
- algemeen gebruik van de bodem of grond, mits geen (potentieel) vervuilende of grondroerende activiteiten plaatsvinden;
- activiteiten die als 'minder ingrijpend' worden beschouwd - bijvoorbeeld licht onderhoud, kleine bouwactiviteiten of kleine graafwerkzaamheden - mits dit zodanig is dat de grondwaterkwaliteit niet in gevaar komt en (in sommige gevallen) na melding of vergunning;
- wonen of maatschappelijke functies (zoals woningen, kleinschalige voorzieningen) zolang deze geen bodem- of grondwaterrisico vormen.

Activiteiten die niet zijn toegestaan in een grondwaterbeschermingsgebied:
- installaties of inrichtingen met een (significant) risico op bodem- of grondwaterverontreiniging - bijvoorbeeld industrie, opslag van gevaarlijke stoffen, intensieve veehouderij, diepe funderingen, grootschalige infrastructuur, bodemenergiesystemen et cetera;
- het aanleggen of hebben van boorputten zonder vergunning (tenzij specifieke uitzonderingen, zoals een grondwatermeetput, saneringsput, of tijdelijke bronbemaling, gelden);
- het toepassen van verontreinigde grond of baggerspecie - alleen schone grond/bagger is toegestaan, en vaak onder strenge voorwaarden;
- diep grondverzet of funderingen die de bodem en ondergrond significant verstoren, tenzij er een omgevingsvergunning is verleend onder strenge voorwaarden.

Voor de oplossingsrichting 'Het huidige grondwaterbeschermingsgebied behouden' geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is ('huidig grondwaterbeschermingsgebied behouden'). Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico's worden geformuleerd.

De oplossingsrichting in tabel 4.9 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 4.9 Ingreep-effectrelaties - Het huidige grondwaterbeschermingsgebied uitbreiden

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *chemische bodemkwaliteit* doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied	gebieden waar het grondwaterbescherming sgebied uitgebreid wordt	-	
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied	gebieden waar het grondwaterbescherming sgebied uitgebreid wordt	-	
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* verontreiniging wordt extra tegengegaan			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname verontreiniging in NNN en Beschermd Landschap			
archeologie	kans op vergroten van de *archeologische monumenten/ waardevolle terreinen* doordat behoud *in situ op* meer plekken mogelijk blijft en zo de archeologische waarden behouden kunnen blijven			

5

PERSONENMOBILITEIT EN GOEDERENVERVOER

5.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 7: gezonde leefomgeving versus risicocontouren;
- dilemma 8: landschappelijke kwaliteit versus transities;
- dilemma 9: energie volgend versus energievisie;
- dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden;
- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

5.2 Keuzevraagstuk: Gezonde leefomgeving rondom Schiphol

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 7: gezonde leefomgeving versus risicocontouren. In afbeelding 5.1 wordt met blauw aangegeven waar in 2023 in Noord-Holland een overschrijding van de nieuwe EU-grenswaarde (van 2030) zou plaatsvinden met betrekking tot fijnstof en stikstofdioxide. De luchtverontreiniging beslaat voornamelijk het gebied rondom Schiphol, IJmuiden (Tata Steel) en een deel van Amsterdam.

Afbeelding 5.1 Luchtverontreiniging boven nieuwe EU-grenswaarden (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

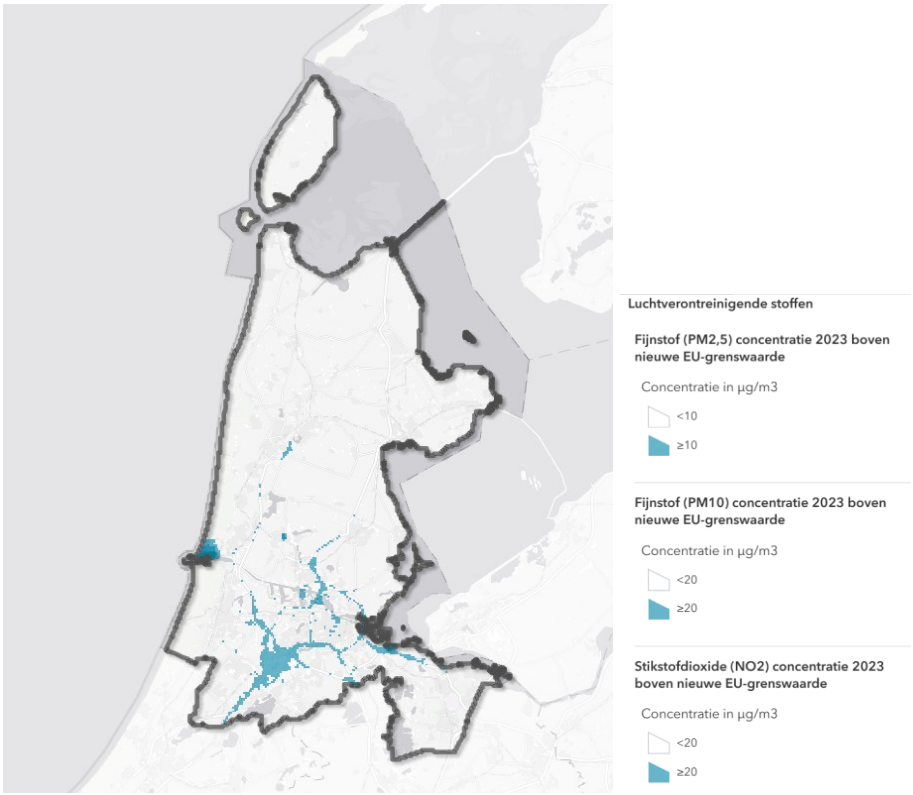

De oplossingsrichting in tabel 5.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economische energetische clusters.

Tabel 5.1 Ingreep-effectrelaties - Schiphol laten groeien om internationale connectiviteit te bevorderen en ongezonde leefomgeving accepteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *chemische bodemkwaliteit* door verontreinigingen van brandstoffen, zware metalen en chemicaliën	locaties rondom Schiphol
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat afdekking van de bodem toeneemt door de groei van Schiphol	
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat met de groei van de luchthaven en bijkomende economische groei meer bedrijven met een watervraag bijkomen	
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* door hogere stikstofuitstoot (concentraties NO_X) en verontreinigingen van brandstoffen, zware metalen en chemicaliën	locaties rondom Schiphol
luchtkwaliteit			risico op toename van *concentraties NO_X* in de lucht met negatieve gezondheidseffecten tot gevolg voor omwonenden	
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* met negatieve effecten tot gevolg voor de luchtkwaliteit	
geluid			risico op toename *geluidgehinderden*: toename van geluidsbelasting voor omwonenden en in de wijdere omtrek	vanwege de maximaal toegestane geluidsbelasting op de omgeving, wordt de contour rondom Schiphol waarbinnen niet gebouwd mag worden groter
hittestress			risico op toename *hittestress* doordat verharding en verdichting (stedelijk hitte eiland) toeneemt door de groei van Schiphol	
lichthinder			risico op afname *hemelhelderheid 's nachts:* door uitbreiding van Schiphol neemt de lokale nachtelijke hemelhelderheid af door meer lichtvervuiling	
omgevingsveiligheid			risico op toename *plaatsgebonden risico* indien de uitbreiding betrekking heeft op het werken met gevaarlijke stoffen	
omgevingsveiligheid			risico op toename (beperkt / zeer) kwetsbare gebouwen binnen *aandachtsgebieden* als Schiphol wordt uitgebreid buiten de contouren van het huidige Luchthavenbesluit	
VHR-natuurherstel (N2000)			*risico Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden neemt toe	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* mortaliteit op Vogelrichtlijnsoorten neemt toe	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* verstoring (geluidsbelasting) op Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten neemt toe	
biodiversiteit buiten NNN			risico *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat verstoring (geluidsbelasting) op soorten toeneemt	
biodiversiteit buiten NNN			risico *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat mortaliteit op soorten toeneemt	
omvang economie	kans op vergroten *bbp* doordat er onder andere meer werkgelegenheid komt en meer omzet en winst wordt gemaakt door de toename in vluchten waardoor de economie groeit			
werkgelegenheid	kans op vergroten *werkgelegenheid* (balans vraag en aanbod) doordat de groei van Schiphol gepaard gaat met meer banen.			
woningaanbod	kans op verbetering *betaalbaarheid* woningaanbod: (bestaande) woningen die net binnen geluidscontour vallen worden goedkoper			
woningaanbod			risico op verslechtering *vraag en aanbod* woningaanbod: woningen kunnen niet binnen maximaal toegestane geluidscontour gebouwd worden, waardoor er meer vraag naar woningen elders ontstaat	druk op de ruimte buiten de maximaal toegestane geluidscontour
energieverbruik			risico op toename finaal *energieverbruik in terajoule per jaar* door de groei van Schiphol (toename in vervoersbewegingen, groei van voorzieningen et cetera)	afhankelijk van of er wordt vastgehouden aan doelstellingen aandeel duurzame energie: óf meer ruimtebeslag voor windmolens en zonnepanelen, óf meer gebruik fossiele brandstoffen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
energie-infrastructuur			risico op meer *netcongestie* door extra elektriciteitsverbruik (voor grondactiviteit en op de luchthaven en mogelijk voor duurzaam vliegen)	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten.* Door de groei van Schiphol zijn er meer vluchten en meer vervoersbewegingen van en naar het vliegveld	
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico op een lokaal verslechterde *doorstroming auto* door toenemende verkeersdrukte van en naar Schiphol. zelfs met een maximale uitbreiding van het OV rondom Schiphol (NS-station en doortrekken Noord/Zuidlijn) is de verwachte groei van passagiers niet in het OV op te vangen en zal dit leiden tot een toename in gemotoriseerd verkeer	
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op verbeteren *afstand tot OV. d*e groei van Schiphol kan dienen als katalysator voor OV projecten in de omgeving, waardoor in de omgeving de gemiddelde afstand tot OV afneemt			
verkeersveiligheid			risico op een lokale toename van het *aantal verkeersslachtoffers* door toenemende verkeersdrukte van en naar Schiphol.. zelfs met een maximale uitbreiding van het OV rondom Schiphol (NS-station en doortrekken Noord/Zuidlijn) is de verwachte groei van passagiers niet in het OV op te vangen en zal dit leiden tot een toename in gemotoriseerd verkeer	

De oplossingsrichting in tabel 5.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economische energetische clusters.

Tabel 5.2 Ingreep-effectrelaties - Schiphol laten krimpen met mindere internationale connectiviteit en een positief effect op de gezonde leefomgeving

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* doordat bodem minder afgedekt wordt door krimp van Schiphol			
beschikbaarheid van water	kans op toename *beschikbaarheid van drinkwater* doordat met de krimp van de luchthaven het aantal bedrijven met een watervraag afneemt			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* door lagere stikstofuitstoot (concentraties NO_X) en verontreinigingen van brandstoffen, zware metalen en chemicaliën			
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2.5}$ in de lucht* met positieve effecten voor de luchtkwaliteit			
geluid	kans op afname *geluidgehinderden:* afname van geluidbelasting voor omwonende en in de wijdere omtrek	nabij omgeving Schiphol		
hittestress	kans op afname *hittestress* doordat er in de referentiesituatie veel verharding is die gebruikt kan worden voor vergroening als deze vrijkomt			
lichthinder	kans op toename *hemelhelderheid 's nachts* door minder lichtvervuiling vanaf Schiphol			
omgevingsveiligheid	kans op afname *plaatsgebonden risico* door een afname in het werken met gevaarlijke stoffen			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden neemt af			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* verstoring (geluidsbelasting) op Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten neemt af			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden* mortaliteit op Vogelrichtlijnsoorten neemt af			
biodiversiteit buiten NNN	kans *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat verstoring (geluidsbelasting) op soorten afneemt			
biodiversiteit buiten NNN	kans *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat mortaliteit op soorten afneemt			
omvang economie			risico op daling *bbp* doordat er onder andere minder werkgelegenheid komt en minder omzet en winst wordt gemaakt door de afname in vluchten waardoor de economie krimpt	

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
werkgelegenheid			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod (werkgelegenheid)* doordat met de krimp van de luchthaven het aantal banen afneemt	
woningaanbod	kans op toename *vraag en aanbod* woningaanbod doordat er meer ruimte vrijkomt voor woningbouw			
energieverbruik	kans op afname *finaal energieverbruik in terajoule per jaar.* door de krimp van Schiphol zijn er minder vluchten en minder vervoersbewegingen van en naar het vliegveld			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten.* Door de krimp van Schiphol zijn er minder vluchten en minder vervoersbewegingen van en naar het vliegveld			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans op verbeterde *doorstroming auto* in de regio rondom Schiphol door een afnemend aantal verplaatsingen van en naar Schiphol			
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV			risico op toename *afstand tot OV* in de regio Schiphol. Een krimp van Schiphol kan leiden tot het schrappen in de groeiagenda OV in de regio, waardoor bijvoorbeeld het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol niet meer gerealiseerd wordt	
verkeersveiligheid	kans op afname *aantal verkeersslachtoffers* in de regio's rondom Schiphol door afnemende hoeveelheid wegverkeer			

5.3 Keuzevraagstuk: OV-netwerk clusteren of spreiden

Dit vraagstuk sluit aan bij dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden. In afbeelding 5.2 wordt het netwerk van de aanwezige weg-, spoor- en vaarwegen en treinstations in de provincie Noord-Holland weergegeven. Dit netwerk beslaat en verbindt bijna de gehele provincie. Het gebied rond de Wieringermeer is beperkt bereikbaar per trein.

Afbeelding 5.2 Weg-, spoor- en vaarwegen en treinstations in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

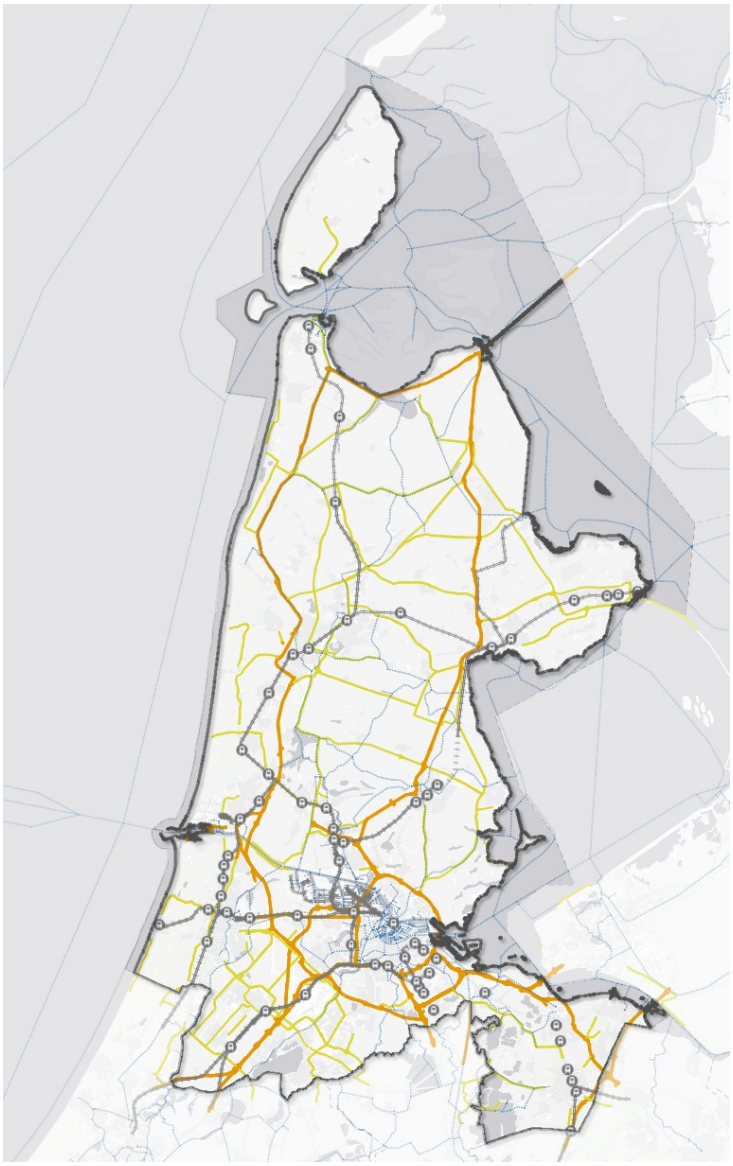

De oplossingsrichting in tabel 5.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 5.3 Ingreep-effectrelaties - OV-netwerk geclusterd versterken en een rendabel systeem ontwikkelen en accepteren dat het daily urban system niet de hele provincie dekt

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit	kans op afname *concentratie NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$* om enigszins te verminderen rondom HOV-knooppunten omdat de kans bestaat dat men minder vaak de auto pakt			
sociale veiligheid			risico op afname van *mate van sociale veiligheid* door slechtere OV-verbindingen tussen landelijk en stedelijk gebied. Meer kans op sociaal isolement, wat de sociale veiligheid negatief beïnvloedt	
VHR-natuurherstel (N2000)	kansen *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname stikstofemissies en CO_2-uitstoot			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kansen *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: afname stikstofemissies en CO_2-uitstoot			
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: uitbreiden van OV kan leiden tot ruimtebeslag van leefgebied van soorten	leefgebied van soorten
energieverbruik	kans op afname *energieverbruik in terajoule per jaar*: collectieve energievoorzieningen zijn energiezuiniger dan individuele			
uitstoot broeikasgassen	kans op kleine afname *uitstoot CO_2-equivalenten* binnen daily urban system omdat de kans bestaat dat men minder vaak de auto pakt			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans op het verbeteren van de *doorstroming auto* in stedelijk gebied door het investeren in fijnmaziger en rendabeler openbaar vervoer. De verbetering van het OV moet wel dusdanig zijn, dat het de hoeveelheid reizigers die de auto omruilt voor het OV meer is dan de bevolkingsgroei		risico op verslechtering van de *doorstroming auto* doordat de auto aantrekkelijker wordt in gebieden waar niet in OV is geïnvesteerd	
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op afname van de *afstand tot OV* in stedelijk gebied omdat in clusters het OV wordt opgeschaald			
verkeersveiligheid	kans op afname van het *aantal verkeersslachtoffers* doordat OV aantrekkelijker wordt in stedelijke gebieden en de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer afneemt		risico op toename van het *aantal verkeersslachtoffers* doordat de auto aantrekkelijker wordt in gebieden waar niet in OV is geïnvesteerd	

De oplossingsrichting in tabel 5.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 5.4 Ingreep-effectrelaties - Het OV-netwerk gespreid ontwikkelen en daarmee het daily urban system dat meer de provincie dekt en accepteren dat het minder efficiënt en rendabel is

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit	kans op afname *uitstoot NO_X, PM_{10} en $PM_{2,5}$* omdat men met het OV reist in plaats van met auto			
sociale veiligheid	kans toename van *mate van sociale veiligheid* door goede OV-verbindingen tussen stedelijk en landelijk gebied. Dit leidt tot meer sociale interacties en sociale controle, wat het gevoel van sociale veiligheid vergroot			
VHR-natuurherstel (N2000)	kansen *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* beperken stikstofemissies en CO_2-uitstoot			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kansen *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* beperken stikstofemissies en CO_2-uitstoot			
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: uitbreiden van OV kan leiden tot ruimtebeslag van leefgebied van soorten	leefgebied van soorten
energieverbruik	kans op afname *energieverbruik in terajoule per jaar*: minder auto's, minder verbruik			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten*: minder auto's, minder verbruik			
uitstoot broeikasgassen	kans op kleine afname *uitstoot CO_2-equivalenten* omdat men met het OV reist in plaats van de auto			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans verbetering van de *doorstroming auto* doordat het OV in minder stedelijk gebied is verbeterd, meer mensen de auto ruilen voor het OV en daarmee de doorstroming op de weg verbetert. De verbetering van het OV moet wel dusdanig zijn, dat het de hoeveelheid reizigers die de auto omruilt voor het OV meer is dan de bevolkingsgroei			

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op verbetering van de *afstand tot OV* door provincie breed goed OV aan te bieden, ook in de niet stedelijke regio's			
verkeersveiligheid	kans afname *aantal verkeersslachtoffers* door verbetering van de afname in autoritten en daarmee het risico op verkeersongevallen. ook hier geldt de randvoorwaarde dat de kwaliteitsverbetering van het OV ook na bevolkingsgroei zorgt voor minder autoverkeer			

5.4 Keuzevraagstuk: Vervoer over water

De oplossingsrichting in tabel 5.5 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 5.5 Ingreep-effectrelaties - Investeren in uitstootvrij goederenvervoer over water en drukte op het wegennet verminderen, maar hoge investeringskosten maken

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging			risico op *verdroging* doordat er met meer scheepvaartverkeer vaker sluizen geschut worden, waar veel water voor nodig is	
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat er meer scheepvaart en golfslag is wat de groei van waterplanten beperkt en vertroebeling veroorzaakt	water waar het goederenvervoer over vaart
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* omdat er overgestapt wordt op uitstootvrij vervoer			
geluid	kans op afname *geluidgehinderden*: afname geluidbelasting door vermindering (vracht)verkeer op de wegen			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden: afname* stikstofdepositie en CO_2-uitstoot		risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename verstoring in het water	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* ruimtebeslag door laadloslocaties	ruimtebeslag op Natura 2000 door laadloslocaties
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname stikstofdepositie en CO_2-uitstoot		risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename verstoring in het water	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden door laadloslocaties	ruimtebeslag op NNN en beschermd landschap door laadloslocatie
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename verstoring leefgebied in water	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: ruimtebeslag op leefgebieden door laadloslocaties	ruimtebeslag op leefgebieden voor soorten door laadloslocatie
energieverbruik	kans op afname *energieverbruik in terajoule per jaar* omdat vervoer over water efficiënter is. Per producteenheid wordt er minder energie verbruikt	meer oplaadpunten nodig		
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten* omdat er overgestapt wordt op uitstootvrij vervoer			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans op een verbetering van de *doorstroming auto* doordat goederenvervoer verplaatst van de weg naar de waterwegen. Dit verlaagt de kans op files.			
verkeersveiligheid	kans op afname van het *aantal verkeersslachtoffers.* Minder (vracht)verkeer op de doorgaande wegen werkt bevorderlijk voor de verkeersveiligheid			

Voor de oplossingsrichting 'Goederenvervoer voornamelijk over weg en spoor en hoge uitstoot en milieu-impact accepteren, naast files' geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is. Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico's worden geformuleerd.

5.5 Keuzevraagstuk: Haven in IJmuiden

De oplossingsrichting in tabel 5.6 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 5.6 Ingreep-effectrelaties - Meer schutten van de zeesluis openhouden en zoutindringing in het gebied rondom het NZKG accepteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verzilting			risico op toename *verzilting* omdat het zoutgehalte in het NZKG toeneemt en er meer zoute kwel in omliggend grondwater komt	gebieden rondom het NZKG
beschikbaarheid van water			Risico op afname *watervoorraad* doordat er meer zoutindringing is waardoor er meer zoet water nodig is om oppervlaktewater door te spoelen	
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat verzilting meer effect heeft	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: afname waterkwaliteit doordat het water brak/zoet wordt	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat het water brak/zout wordt waardoor de waterkwaliteit afneemt en kwaliteit en oppervlakte van leefgebieden afneemt	
omvang economie	kans op toename *bbp* omdat als de haven vaker bereikbaar is, de economische activiteiten toenemen en de economie groeit			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* minder grond is beschikbaar voor gangbare teelten (met biologische bedrijfsvoering)	

De oplossingsrichting in tabel 5.7 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 5.7 Ingreep-effectrelaties - Minder schutten van de zeesluis en daarmee de zoutindringing tegengaan en accepteren dat de haven minder bereikbaar is

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verzilting	kans op afname *verzilting* omdat door minder schutten er minder brak water binnenkomt en er betere condities zijn voor zoetwater inname en minder behoefte is aan doorspoeling	poldergebieden		
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er minder zoutindringing is en daardoor meer zoetwater beschikbaar			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat verzilting (de zouttong) minder ver effect heeft			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: toename waterkwaliteit waardoor de kwaliteit van de gebieden toeneemt			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat de waterkwaliteit toeneemt wat positief is voor het leefgebied van soorten	toename leefgebied van soorten		
omvang economie			risico op afname *bbp* omdat als de haven minder bereikbaar is, de economische activiteiten teruglopen en de economie krimpt	
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico op afname *doorstroming auto.* Als de bereikbaarheid van de haven afneemt, zullen meer goederen in IJmuiden al overgeslagen worden en per vrachtverkeer verder vervoerd worden. dit zorgt voor een verkeerstoename op de omliggende wegen	

5.6 Keuzevraagstuk: Onderhoud

Tabel 5.8 Ingreep-effectrelaties - Aanleg van infrastructuur op een traditionele wijze en daarmee aanlegkosten drukken, maar accepteren dat er vaker onderhoud gepleegd zal moeten worden met langdurige kosten

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat er geen rekening wordt gehouden met toekomstige neerslaggebeurtenissen	nieuwe infrastructuur
bodemdaling			risico op toename *bodemdaling* doordat infrastructuur aangelegd wordt door op te hogen met zand en op plekken die gevoelig zijn voor bodemdaling, daarbij komt restzetting kijken	nieuwe infrastructuur in gebieden met bodemdaling
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* door gebruik traditionele technieken en frequenter onderhoud	
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht:* door omrijden door afsluitingen neemt aantal afgelegde kilometers toe	
geluid			risico op toename *geluidgehinderden:* meer geluidbelasting door frequenter onderhoud	
hittestress			risico op toename *hittestress* doordat beweegbare bruggen in de zomer gaan klemmen en nat moeten worden gehouden	beweegbare bruggen
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* het onderhoud leidt tot een toename van stikstofemissies	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* het onderhoud leidt tot een toename van stikstofemissies	
energieverbruik			risico op toename finaal *energieverbruik in terajoule per jaar*: meer energieverbruik door vaker onderhoudt	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten*: meer materialen nodig door vaker onderhoudt	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten*: omrijden tgv. afsluitingen zorgt voor meer afgelegde kilometers	
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico op slechtere *doorstroming auto* doordat vaker wegen dicht zijn wegens onderhoud en omliggende wegen daarmee vaker druk worden	
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op toename van het *aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 km* bij langer onderhoud aan weg of spoor, doordat fietsen of lopen een goed alternatief vormen tijdens dit onderhoud. Noodzakelijk is dat informatievoorziening voor de alternatieven (routes en modaliteiten) op orde is en deze routes verkeersveilig zijn voor langzaam verkeer			
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op toename het *aandeel verplaatsingen te voet/ met de fiets tot 7,5 km* bij langer onderhoud aan weg of spoor, waardoor een permanente gedragsverandering kan worden bevorderd.. Noodzakelijk is dat informatievoorziening voor de alternatieven (routes en modaliteiten) op orde is en deze routes verkeersveilig zijn voor langzaam verkeer			
verkeersveiligheid			risico op meer *verkeersslachtoffers* door vaker een hogere verkeersdrukte tijdens onderhoudsperiodes	

Tabel 5.9 Ingreep-effectrelaties - Aanleg van infrastructuur op een toekomstbestendige wijze waarbij onderhoudskosten lager uitvallen, maar aanlegkosten hoger zijn

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* door toekomstbestendige aanleg en minder onderhoud			
geluid	kans op afname *geluidgehinderden*: minder geluidhinder door minder onderhoud			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* minder stikstofemissies en daardoor minder stikstofdepositie			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap: minder* stikstofemissies en daardoor minder stikstofdepositie			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten*: minder materiaalgebruik door minder onderhoud			

6

ENERGIE INFRASTRUCTUUR & ENERGIEOPWEK

6.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 7: gezonde leefomgeving versus risicocontouren;
- dilemma 8: landschappelijke kwaliteit versus transities;
- dilemma 9: energie volgend versus energievisie;
- dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden;
- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

6.2 Keuzevraagstuk: Energievraag en knooppunten

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 9: energie volgend versus energievisie. In afbeelding 6.1 wordt het toekomstbeeld van het energiesysteem voor de provincie weergegeven. Een belangrijk onderdeel uit de energievisie zijn de energieknooppunten. De knooppunten zijn clusters van energie-intensieve activiteiten, en lokale energiesystemen, waar vraag, aanbod en opslag samenkomen. De Energievisie identificeert zes knooppunten waar mogelijk clustering van activiteiten kan plaatsvinden: Amsterdam, Boekelermeer, Den Helder, Uithoorn/Haarlemmermeer-Oost/Aalsmeer, Hoorn en het Noordzeekanaalgebied.

Afbeelding 6.1 Toekomstbeeld Energievisie 2.0 Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

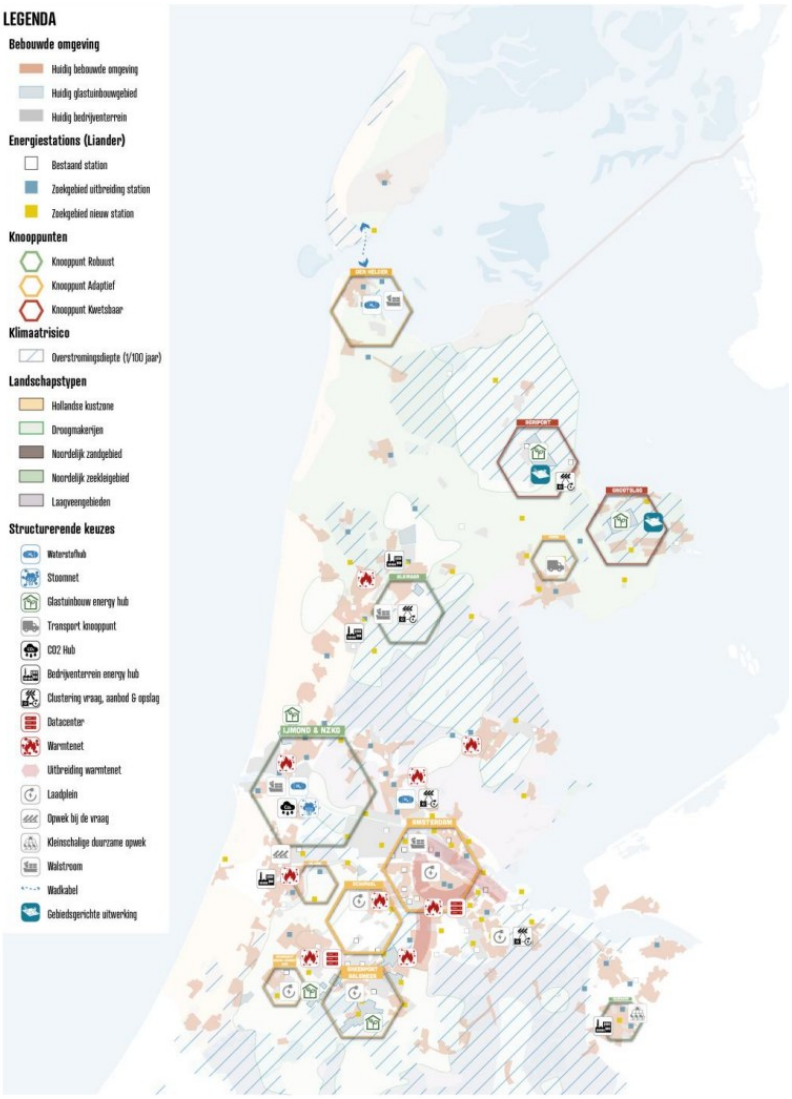

De oplossingsrichting in tabel 6.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.1 Ingreep-effectrelaties - Ongelimiteerd energie-infrastructuur en knooppunten bijbouwen om elke grote energievrager te faciliteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op plekken die gevoelig zijn voor wateroverlast	gebieden gevoelig voor wateroverlast
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op plekken die gevoelig zijn overstromingen	gebieden gevoelig voor overstromingen
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er veel bodem vergraven of afgedekt wordt	
bodemdaling			risico op toename *bodemdaling* omdat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op plekken die gevoelig zijn voor bodemdaling	gebieden gevoelig voor bodemdaling
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* door hoger energieverbruik	
geluid			risico op toename *geluidgehinderden*: ongelimiteerde groei maakt aansluiting van meer grote energievragers mogelijk, indien deze energievragers geluidsproducerende functies hebben neemt het aantal geluidgehinderden toe.	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* is ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden door bijv. transformatorhuisjes. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	ruimtebeslag op Natura 2000
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* barrièrewerking door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* is ruimtebeslag door bijv. transformatorhuisjes op NNN-gebieden en beschermd landschap. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	ruimtebeslag op NNN en beschermd landschap
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* barrièrewerking door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* is ruimtebeslag op (essentiële) leefgebieden van soorten door bijv. transformatorhuisjes. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	ruimtebeslag op leefgebied soorten
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* toename versnippering van leefgebieden door barrièrewerking van bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* toename mortaliteit door draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
omvang economie	kans op vergroten *bbp* doordat de grote energievragers gaan uitbreiden en meer produceren waardoor de economie groeit			
werkgelegenheid	kans op verbeteren *balans vraag en aanbod (werkgelegenheid)* indien de grote energievragers gaan uitbreiden en daardoor meer personeel in dienst nemen			
digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	kans op toename *toegankelijkheid en bereik digitale infrastructuur:* bij het aanleggen van energie-infrastructuur, kan tegelijkertijd digitale infrastructuur aangelegd worden			
energieverbruik			risico op toename *finaal energieverbruik in terajoule per jaar*: toename in energiegebruik door faciliteren grote energievragers	
energie-infrastructuur	kans verminderen *netcongestie* doordat meer energie-infrastructuur wordt aangelegd			

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten:* voldoende infrastructuur voor volledige elektrificatie van processen en toepassingen die momenteel op fossiele energie draaien			
cultuurhistorie			risico op afname beschermde en erkende *cultuurhistorische gebieden* door de ongelimiteerde groei van energie infrastructuur en daarmee druk op de aanwezige waarden	alle cultuurhistorische gebieden binnen de beoogde zes energieknooppunten in de provincie
cultuurhistorie			risico voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV verloren door de ongelimiteerde groei van energie infrastructuur	alle UNESCO Werelderfgoedgebieden binnen de beoogde zes energieknooppunten in de provincie
landschap			risico afname *landschappelijke waarden* door de ongelimiteerde groei van energie infrastructuur en daarmee druk op de aanwezige waarden	alle gebieden met landschappelijke waarden binnen de beoogde zes energieknooppunten in de provincie

Uit deze oplossingsrichting blijkt niet of een grote energievrager ook een grote uitstoter van CO_2 is. Van dat laatste zijn we bij het invullen niet uitgegaan.

De oplossingsrichting in tabel 6.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.2 Ingreep-effectrelaties - actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
geluid	kans op afname *geluidgehinderden*: door grenzen te stellen aan het aantal energievragers en deze te concentreren op strategische locaties, blijft blootstelling bij geluidgevoelige functies beperkt.			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* behoud Natura 2000 natuurwaarden			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* behoud natuurwaarden			
biodiversiteit buiten NNN	kans *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* behoud natuurwaarden voor biodiversiteit			
omvang economie	kans groei *bbp* indien energievragers door een strategische locatie gaan uitbreiden en meer produceren waardoor de economie groeit			
werkgelegenheid	kans verbeteren *balans vraag en aanbod (werkgelegenheid)* indien energievragers door een strategische locatie gaan uitbreiden en daardoor meer personeel in dienst nemen			
energie-infrastructuur	kans op verminderen *netcongestie* doordat de bestaande capaciteit van het net beter wordt verdeeld/ingezet			
cultuurhistorie	kans voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV behouden blijven			
cultuurhistorie	kans voor *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* dat deze behouden kunnen blijven			
landschap	kans voor *landschappelijke waarden* dat deze behouden kunnen blijven			

6.3 Keuzevraagstuk: Wieringermeerpolder

De oplossingsrichting in tabel 6.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.3 Ingreep-effectrelaties - 380 kV naar Schagen met doorontwikkeloptie naar Den Helder waar een robuust knooppunt kan komen, maar nog geen grote energievragers zitten

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op een plek die gevoelig is voor overstromingen	tussen Schagen en Den Helder
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt bij de aanleg van nieuwe hoogspanningsstations	tussen Schagen en Den Helder
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* barrièrewerking Vogelrichtlijnsoorten door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* draadslachtoffers Vogelrichtlijnsoorten door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* is ruimtebeslag op NNN en beschermd landschap. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	ruimtebeslag NNN en beschermd landschap
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* barrièrewerking door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* is ruimtebeslag op leefgebieden soorten. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	ruimtebeslag op leefgebied soorten
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* toename versnippering door barrièrewerking door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
omvang economie	kans groei *bbp* indien de energie-infrastructuur leidt tot nieuwe - / uitbreiding van bedrijven waardoor meer geproduceerd wordt en de economie groeit			
werkgelegenheid	kans op verbeteren *balans vraag en aanbod* (werkgelegenheid) indien de energie-infrastructuur leidt tot nieuwe - / uitbreiding van werkgelegenheid			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* aanleggen van de verbinding kan ten koste gaan van landbouwgrond	tussen Schagen en Den Helder
digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	kans op toename *bereik en toegankelijkheid digitale infrastructuur:* aanleg van energie-infra kan gekoppeld worden met aanleg digitale infra	tussen Den Helder en Schagen		
energieverbruik	kans op afname *energieverbruik in terajoule per jaar*: elektrificeren zorgt voor efficiënter energieverbruik dan energieverbruik op basis van fossiele brandstoffen			
energie-infrastructuur	kans verminderen *netcongestie* doordat meer energie-infrastructuur wordt aangelegd	Schagen		
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten:* voldoende infrastructuur voor volledige elektrificatie van processen en toepassingen die momenteel op fossiele energie draaien	energie-infrastructuur en knooppunten gaat ten koste van ruimte voor wonen, economie of voorzieningen (of er moet goed nagedacht worden over meervoudig ruimtegebruik)		
cultuurhistorie			risico afname *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door druk op de cultuurhistorische waarden rondom Schagen	
landschap			risico afname *landschappelijke waarden* door druk op het landschap van regio Schagen	

De oplossingsrichting in tabel 6.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.4 Ingreep-effectrelaties - 380KV naar de Wieringermeerpolder waar wel grote energievragers zitten, maar waarbij extra bedrijvigheid ten koste gaat van landbouwgrond

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op een plek die gevoelig zijn voor wateroverlast	rondom Wieringermeer-polder
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op een plek die gevoelig zijn overstromingen	rondom Wieringermeer-polder
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt bij de aanleg van nieuwe hoogspanningsstations	rondom Wieringermeer-polder
bodemdaling			risico op toename *bodemdaling* omdat er energie-infrastructuur wordt aangelegd op een plek die gevoelig is voor bodemdaling.	rondom Wieringermeer-polder
oppervlaktewater	Kans op toename *waterkwaliteit* doordat er landbouwgrond daarbij ook bemesting verdwijnt	rondom Wieringermeer-polder	risico op afname *waterkwaliteit* doordat er datacenters of andere industriële grote energievragers koelwater lozen op het oppervlaktewater	rondom Wieringermeer-polder
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* barrièrewerking Vogelrichtlijnsoorten door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* draadslachtoffers Vogelrichtlijnsoorten door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* is ruimtebeslag op NNN en beschermd landschap. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	ruimtebeslag NNN en beschermd landschap
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* barrièrewerking door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd landschap:* draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* ruimtebeslag op leefgebieden van soorten. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* toename versnippering door barrièrewerking door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* toename mortaliteit door draadslachtoffers door bovengrondse verbindingen. (Risico's worden verkleind door ondergrondse leidingen aan te leggen)	
omvang economie	kans groei *bbp* als de extra bedrijvigheid leidt tot meer productie waardoor economie groeit			
werkgelegenheid			risico op verslechteren *balans vraag en aanbod* (werkgelegenheid) indien afname van landbouwgrond leidt tot een afname in landbouw-werkgelegenheid die groter is dan de werkgelegenheid die ontstaat uit de extra bedrijvigheid	
werkgelegenheid	Kans op verbeteren balans *vraag en aanbod (werkgelegenheid)* indien de extra bedrijvigheid leidt tot nieuwe - / uitbreiding van werkgelegenheid			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw* omdat er minder landbouwgrond beschikbaar is	
energieverbruik	kans op afname *energieverbruik in terajoule per jaar*: elektrificeren zorgt voor efficiënter energieverbruik dan energieverbruik op basis van fossiele brandstoffen			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico afname *doorstroming auto.* Toename in hoeveelheid bedrijvigheid kan lokaal een druk uitoefenen op het wegennet, naar verwachting is deze impact beperkt.	
cultuurhistorie			risico afname *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door druk op de cultuurhistorische waarden van de Wieringermeerpolder	
landschap			risico afname *landschappelijke waarden* door druk op het landschap van de Wieringermeerpolder	

6.4 Keuzevraagstuk: Toekomstige aanlanding

De oplossingsrichting in tabel 6.5 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.5 Ingreep-effectrelaties - Meer aanlandingen van op zee gegenereerde windenergie in Noord-Holland aan land laten komen, en op land meer ruimte geven aan de daarbij behorende energie-infrastructuur in de schaarse ruimte

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt bij de aanleg van nieuwe infrastructuur bij aanlandlocaties	
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht*: met meer beschikbare hernieuwbare energie kunnen processen overstappen van fossiele naar duurzame energie			
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden door aanlandlocaties	ruimtebeslag op Natura 2000
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap*: afname omvang NNN-gebieden en Beschermd landschap door aanlandlocaties	ruimtebeslag NNN en beschermd landschap
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: ruimtebeslag op leefgebied van soorten die leefgebied hebben bij potentiële aanlandlocaties	ruimtebeslag leefgebied voor soorten
omvang economie	kans groei bbp als de nieuwe energie-infrastructuur leidt tot nieuwe-/uitbreiding van bedrijven en daardoor de economie groeit			
werkgelegenheid	kans op verbeteren *balans vraag en aanbod* (werkgelegenheid) indien de nieuwe energie-infrastructuur in de schaarse ruimte leidt tot nieuwe werkgelegenheid			
duurzame landbouw			kans op afname *aandeel biologische landbouw*: er is minder grond beschikbaar voor landbouw	
woningaanbod			kans op verslechteren *balans vraag en aanbod* woningaanbod: er is minder ruimte beschikbaar voor woningen, waardoor er minder aanbod komt	
aandeel duurzame energie	kans *toename omvang hernieuwbare energie bronnen ten opzichte van totaal* doordat meer gebruik kan worden gemaakt van windenergie			
energie-infrastructuur	kans verminderen *netcongestie* doordat meer energie-infrastructuur wordt aangelegd			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten* doordat hernieuwbare energie beschikbaar is, kunnen processen draaien op deze soort in plaats van op fossiele brandstoffen			
cultuurhistorie			risico afname *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door meer energie infrastructuur en daarmee druk op de aanwezige waarden	
cultuurhistorie			risico voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV verloren door meer energie infrastructuur en daarmee druk op de aanwezige waarden	de property (begrenzing) en eventuele bufferzone van het desbetreffende UNESCO Werelderfgoed
landschap			risico afname *landschappelijke waarden* door meer energie infrastructuur en daarmee druk op de aanwezige waarden	

De oplossingsrichting in tabel 6.6 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.6 Ingreep-effectrelaties - geen extra aanlandingen faciliteren, en accepteren dat energie ergens anders in Nederland aan land komt en beschikbaar is

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$* in de lucht. omdat de duurzame energiebehoefte niet volledig kan worden gedekt, blijft fossiele energie nodig.	
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* geen ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden	geen ruimtebeslag N2000		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* geen ruimtebeslag op NNN of beschermd landschap	geen ruimtebeslag NNN en beschermd landschap		
biodiversiteit buiten NNN	kans *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: behoud leefgebied van soorten	geen ruimtebeslag leefgebied soorten		
uitstoot broeikasgassen			risico toename *emissie CO_2-equivalenten:* emissies nemen toe omdat aanlandingen op andere plekken niet volledig kunnen voorzien in duurzame energiebehoefte	groot ruimtebeslag voor duurzame energieopwek op land. Bijvoorbeeld zonneparken, windmolenparken op land

6.5 Keuzevraagstuk: Energieopwek

De oplossingsrichting in tabel 6.7 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.7 Ingreep-effectrelaties - Kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering Accepteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$* in de lucht: meer elektrificatie en lokaal verbruik verminderen de behoefte voor fossiele brandstoffen			
geluid			risico op toename *geluidgehinderden*: door verspreid opwekken van energie is effectief zoneren lastiger en worden meer locaties blootgesteld aan geluid	
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw:* versnippering maakt monocultuur en schaalvergroting (zoals vaak wordt gedaan bij gangbare landbouw) lastiger. Daardoor kan het voor boeren aantrekkelijker worden om over te stappen naar andere vormen van landbouw			
energie-infrastructuur	kans verminderen *netcongestie* doordat de ruimtelijk vraag naar energie meer in balans is met het ruimtelijke aanbod van energie			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten* door opwek van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen in plaats van uit fossiele brandstoffen			
cultuurhistorie			risico afname *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door versnippering en afname in beleving van deze waarden	
cultuurhistorie			risico voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV verloren gaan	de property (begrenzing) en eventuele bufferzone van het desbetreffende UNESCO Werelderfgoed
landschap			risico afname *landschappelijke waarden* door versnippering en afname in beleving van deze waarden	

De oplossingsrichting in tabel 6.8 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.8 Ingreep-effectrelaties - grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt bij de aanleg van nieuwe hoogspanningsstations	
geluid	kans op afname *geluidgehinderden:* geluid door opwekken energie wordt geconcentreerd op locaties, hierdoor betere zonering en afstand tot geluidsgevoelige functies mogelijk		risico op toename *geluidgehinderden:* lokale geluidtoename rond de grootschalige geclusterde opweklocaties	
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* toekomstbestendige plekken voor energieopwek zijn veelal ook de toekomstbestendige plekken landbouw	
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* woningaanbod*:* toekomstbestendige plekken voor energieopwek zijn veelal ook de toekomstbestendige plekken voor woningbouw. Er kunnen minder woningen gebouwd worden en hierdoor neemt het aanbod af	woningbouw botst met ruimtebeslag voor energieopwek
woningaanbod			risico op verslechtering *betaalbaarheid* woningaanbod: grond op toekomstbestendige plekken is duurder, waardoor de prijs van de woningen omhoog gaat	
cultuurhistorie	kans op vergroten van *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden op de plekken waar de geclusterde energieopwekking niet plaatsvindt*		risico afname *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door grootschalige clustering waardoor lokaal deze waarden afnemen	ter plaatse waar de geclusterde opwek is beoogd
cultuurhistorie			risico voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV verloren gaan door grootschalige clustering	de property (begrenzing)en eventuele bufferzone van het desbetreffende UNESCO Werelderfgoed
landschap	kans op vergroten van *landschappelijke waarden op de plekken waar de geclusterde energieopwekking niet plaatsvindt*		risico afname *landschappelijke waarden* door grootschalige clustering en daarmee afname van deze waarden	ter plaatse waar de geclusterde opwek is beoogd

6.6 Keuzevraagstuk: Energieopwek met warmte

Update naar aanleiding van werksessie met provincie op 11 december: energie en elektriciteit zijn twee verschillende dingen. Elektriciteit is een onderdeel van energie, net als warmte en brandstoffen. Oplossingsrichting A gaat over het verwarmen van huizen met geothermie en aquathermie. Dit verandert de totale energievraag niet, maar verschuift wel de bron van de energie van brandstoffen (gas) naar warmte. Oplossingsrichting B gaat over het verwarmen van huizen met elektriciteit, opgewekt met zon- en windenergie. Hierbij verandert de totale energievraag ook niet, maar verschuift de focus van brandstoffen (gas) naar elektriciteit (zon en wind). Warmtepompen (van toepassing bij B) gebruiken elektriciteit wel efficiënter dan ketels gas gebruiken. Daardoor daalt de totale energievraag, maar neemt de vraag naar elektriciteit wel sterk toe.

De oplossingsrichting in tabel 6.9 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.9 Ingreep-effectrelaties - In lijn met de energievisie, warmte opwekken met geo- en aquathermie, de energievraag verlagen maar waterkwaliteit mogelijk verslechteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat geo- en aquathermie mogelijk verontreinigingen van het (grond)water veroorzaken	
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2.5}$ in de lucht:* afname gebruik fossiele brandstoffen			
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat het mogelijk leidt tot negatieve effecten op bodem- en waterdieren door afname waterkwaliteit	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat het mogelijk leidt tot negatieve effecten op bodem- en waterdieren door verstoring	
aandeel duurzame energie	kans op vergroten *omvang hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal* doordat geo- en aquathermie hernieuwbare energiebronnen zijn			
energie-infrastructuur	kans op verminderen *netcongestie* doordat de vraag op het reguliere net afneemt door de toename van gebruik van geo- en aquathermie en hierdoor de krapte op het net afneemt			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten:* minder gebruik van fossiele brandstoffen voor warmteopwek			

De oplossingsrichting in tabel 6.10 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economisch energetische clusters.

Tabel 6.10 Ingreep-effectrelaties - afwijkend van de energievisie met wind en zon, en de elektriciteitsvraag sterk laten toenemen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
geluid			risico op toename *geluidgehinderden:* toename van windmolens zorgt voor toename geluidbelasting voor omwonende en in de wijdere omtrek	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* grootschalige zonneparken of windmolens leiden tot een afname van openheid van natuurgebieden	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* windmolens leiden tot een toename van verstoring	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* windmolens leiden tot toename van mortaliteit van vogels en vleermuizen	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* grootschalige zonneparken of windmolens leiden tot een afname van openheid van natuurgebieden	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* windmolens leiden tot een toename van verstoring	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* windmolens leiden tot toename van mortaliteit van vogels en vleermuizen	
biodiversiteit buiten NNN			risico *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat grootschalige zonneparken of windmolens de openheid van natuurgebieden kunnen aantasten	
biodiversiteit buiten NNN			risico *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat windmolens leiden tot een toename van verstoring	
biodiversiteit buiten NNN			risico *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat windmolens leiden tot toename van mortaliteit van vogels en vleermuizen	
energieverbruik	kans afname *finaal energieverbruik in terajoule per jaar* doordat warmtepompen elektriciteit efficiënter gebruiken dan ketels gas gebruiken			
energie-infrastructuur			risico op vergroten *netcongestie* doordat de vraag naar elektriciteit verder toeneemt maar het aanbod niet	

7

WONEN

7.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 1: waterveiligheid/overlast wonen;
- dilemma 2: wateraanvoer versus watervraag;
- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

7.2 Keuzevraagstuk: Nieuwbouwlocaties

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 1: waterveiligheid/overlast versus wonen. In afbeelding 7.1 wordt aangegeven op welke plaatsen in Noord-Holland het grootste risico bestaat op wateroverlast. Voor het bouwen van woningen kan hiermee rekening worden gehouden. Het risico op overstromingen is het grootst in de omgeving Amsterdam Zuidoost/Amstelveen, Waterland/Middenbeemster en de Wieringermeerpolder.

Afbeelding 7.1 Waterveiligheid versus wonen en economie (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

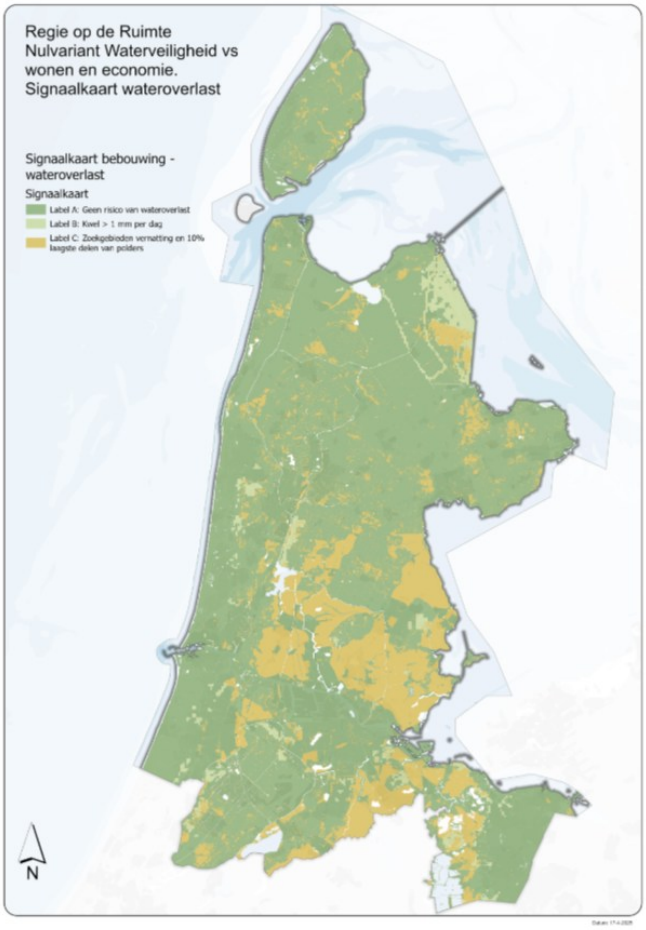

De oplossingsrichting in tabel 7.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 7.1 Ingreep-effectrelaties - nieuwbouwlocaties: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt nieuwe gebiedsontwikkelingen	gebieden met nieuwe nieuwbouwlocaties
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat er meer woningen en daardoor meer watervragers bijkomen	
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat er minder wordt bemest		risico op afname *waterkwaliteit* door afspoeling verontreinigingen stedelijk gebied	
geluid			risico op toename *geluidgehinderden:* clustering van woningbouw zorgt voor toename geclusterd verkeer wat zorgt voor een toename van de geluidbelasting	
geluid	kans op afname *geluidgehinderden*: door sturing en clustering kunnen woningbouwlocaties worden gekozen die verder van bestaande geluidsbronnen liggen			
hittestress			risico op toename *hittestress* door verstedelijking en toename dichtheid bebouwing en verharding (stedelijk hitte eiland)	
sociale veiligheid			risico op afname *mate van sociale veiligheid:* clustering leidt mogelijk tot verdichting in steden, in de vorm van hoogbouw en dit heeft een negatief effect op de sociale cohesie en daarmee ook op de mate van sociale veiligheid.	
gezond gedrag			risico op afname *beweegvriendelijkheid omgeving* in clusters, wanneer ruimteclaims leiden tot verlies van groen	
gezond gedrag			risico op toename *eenzaamheid* doordat clustering leidt tot grotere woongebieden/steden en meer individualisering	
gezond gedrag	kans op toename *beweegvriendelijke omgeving*: clusters maken efficiëntere inrichting met groenstructuren en voorzieningen mogelijk			
gezond gedrag			risico op afname *sociale cohesie* doordat clustering leidt tot grotere woongebieden/steden en meer individualisering en minder binding	
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* water en bodem sturend leidt tot relatief weinig impact op omliggende natuur			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* water en bodem sturend leidt tot relatief weinig impact op omliggende natuur			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* water en bodem sturend leidt tot relatief weinig impact op omliggende natuur			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw*: clusteren kan leiden tot verlies van landbouwgrond in meer stabiele zand- of kleigebieden (de 'robuuste locaties' in deze oplossingsrichting)	zand- en kleigebieden
digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	kans op toename *bereik en toegankelijkheid* digitale infrastructuur: clustering van woningen maakt aanleg en uitbreiding van glasvezel en 5G goedkoper en sneller, wat leidt tot betere dekking			
woningaanbod	kans op verbetering *balans vraag en aanbod* woningaanbod: clusteren maakt grote woningbouwprojecten mogelijk, waardoor sneller meer woningen kunnen worden gerealiseerd			
woningaanbod			risico op verslechtering *betaalbaarheid* woningaanbod: woningbouw op bepaalde locaties clusteren zorgt voor prijsstijgingen van de grond op die locaties, waardoor betaalbaarheid van woningen achteruit gaat	
energie-infrastructuur	kans op verminderen *netcongestie* doordat nieuwe woningbouw een kans biedt om warmtenetten aan te leggen waardoor netcongestie wordt voorkomen			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico verslechtering *doorstroming auto*: Door clustering van woningbouw zal verkeer lokaal sterk toenemen in plaats van verspreid over de provincie	
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op verbetering *afstand tot OV* door bij clustering woningbouw ook te stimuleren om te bouwen bij OV-knooppunten			
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op verbetering *aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5* door woningbouw te clusteren en binnen die clusters te investeren in fiets- en voetganger infrastructuur			

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verkeersveiligheid			risico toename *aantal verkeersslachtoffers:* Door clustering van woningbouw zal verkeer lokaal sterk toenemen in plaats van verspreid over de provincie	

De oplossingsrichting in tabel 7.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 7.2 Ingreep-effectrelaties - nieuwbouwlocaties: niet sturen en daarmee accepteren dat er versnippering ontstaat en dat er gebouwd wordt op niet robuuste locaties

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat er gebouwd gaat worden in diepe polders waar ruimte nodig is voor waterberging	diepe poldergronden
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat er gebouwd gaat op plekken met een hoog risico op grondwateroverlast	gebieden met hoog risico grondwateroverlast
wateroverlast			risico op toename *wateroverlast* doordat er gebouwd gaat op plekken met een hoog risico op wateroverlast	gebieden met hoog risico op wateroverlast
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat er gebouwd gaat worden op plekken met een overstromingsrisico	gebieden met overstromingsrisico
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat landbouwgronden met eisen omtrent grondwaterstand plaatsmaken voor nieuwbouw		risico op toename *verdroging* doordat de watervoorraad kleiner is omdat er plekken verdwijnen waar nu water wordt vastgehouden	
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt nieuwe gebiedsontwikkelingen	
bodemdaling			risico op toename *bodemdaling* doordat er gebouwd wordt op plekken die gevoelig zijn voor bodemdaling	
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat er meer woningen en daardoor meer watervragers bijkomen	
beschikbaarheid van water			risico op afname *watervoorraad* doordat er gebouwd wordt op plekken waar in de referentiesituatie water wordt vastgehouden	
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat er minder wordt bemest		risico op afname *waterkwaliteit* door afspoeling verontreinigingen stedelijk gebied	
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht:* niet-robuuste locaties vereisen extra werkzaamheden, met tijdelijke verslechtering van de luchtkwaliteit door emissies	
hittestress			risico op toename *hittestress* door verstedelijking en toename dichtheid bebouwing en verharding (stedelijk hitte eiland)	
sociale veiligheid	kans op toename *mate van sociale veiligheid*: door geen hoogbouw te realiseren, maar juist laagbouw of rijtjeshuizen is er meer sociale interactie tussen bewoners en minder sociale isolatie. Dit leidt tot verhoogde sociale veiligheid	door versnippering van woningbouw is er meer ruimtebeslag en blijft er dus minder ruimte over voor andere opgaven		
gezond gedrag			risico op afname *beweegvriendelijke omgeving*: verspreide woningbouw maakt het moeilijker om loop- en fietsafstanden tot sportplekken, speelplekken en voorzieningen te borgen	in gebieden die op enige afstand tot stedelijke- of voorzieningenclusters liggen
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname natuurwaarden omliggende Natura 2000-gebieden	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname natuurwaarden omliggende NNN-gebieden en beschermd landschap	
biodiversiteit buiten NNN			kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* afname natuurwaarden omliggende gebieden	
woningaanbod			risico afname *betaalbaarheid* woningen: bouwen op minder robuuste locaties maakt woningbouw duurder door noodzakelijke technische maatregelen	op minder robuuste locaties
woningaanbod			risico afname *betaalbaarheid* woningen: versnippering leidt tot hogere kosten voor infrastructuur en voorzieningen per project (je kunt de kosten over minder woningen verdelen), die uiteindelijk in grondprijzen en woningprijzen worden doorberekend	

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten:* hogere mobiliteitsuitstoot door ligging buiten OV-knooppunten en voorzieningen	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten*: onderhoudswerkzaamheden (verzakkingen repareren) vereisen meer input van materialen	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten:* bouwen in veenweidegebieden kan bodemdaling en CO_2-eq-uitstoot versnellen	veenweidegebieden (niet-robuuste locaties)
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans verbeterde *doorstroming auto:* Versnippering woningbouw vermijdt een lokale forse toename van verkeer			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico verslechtering *doorstroming auto.* Door versnipperd bouwen (en dus niet klusteren rondom bijvoorbeeld OV) kan afhankelijkheid van de auto ontstaan, waardoor het aantal ritten toeneemt en daarmee ook de doorstroming verslechtert	
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico verslechtering *doorstroming auto.* Door versnipperd bouwen (en dus niet klusteren rondom bijvoorbeeld OV) kan afhankelijkheid van de auto ontstaan, waardoor het aantal ritten toeneemt en daarmee ook de doorstroming verslechtert	
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV			risico op toename *afstand tot OV.* Door niet te clusteren is er een risico dat sommige woningbouwlocaties slecht ontsloten zijn met OV en er ongelijkheid ontstaat op OV-connectiviteit	
verkeersveiligheid	kans afname *aantal verkeersslachtoffers:* Het verspreiden van verkeer beperkt de lokale verkeerdrukte wat ten goede komt van verkeersveiligheid			
cultuurhistorie			risico op verslechtering *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door niet te sturen op nieuwbouwlocaties en daarmee bestaande *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* te laten verdwijnen	
landschap			risico op verslechtering *landschappelijke waarden* door niet te sturen op nieuwbouwlocaties en daarmee bestaande landschappelijke waarden te laten verdwijnen	

7.3 Keuzevraagstuk: Binnenduinrand

De oplossingsrichting in tabel 7.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 7.3 Ingreep-effectrelaties - Bouwen in de binnenduinrand, en het risico accepteren dat de zoetwaterbel verontreinigt

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er functies met een watervraag in een gebied zonder aanvoer van zoetwater verdwijnen en voor nieuwe bebouwing geen minimum grondwaterstand vereist is	binnenduinrand, een gebied gevoelig voor verdroging omdat er geen aanvoer van zoetwater mogelijk is	kans op toename *verdroging* in de omgeving door het afdekken van de bodem	binnenduinrand, een gebied gevoelig voor verdroging omdat er geen aanvoer van zoetwater mogelijk is
chemische en biologische bodemkwaliteit			Risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt nieuwe gebiedsontwikkelingen	binnenduinrand
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat verontreinigingen van de zoetwaterbel de drinkwatervoorziening van PWN en Waternet belemmeren	binnenduinrand
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat de zoetwaterbel mogelijk verontreinigt raakt	grondwater (zoetwaterbel)
geluid			risico op toename *geluidgehinderden:* toename geluidbelasting doordat rustige gebieden door woningbouw (en bijkomende ontwikkelingen zoals toename verkeer) minder stil worden.	
hittestress			risico op toename *hittestress* door verstedelijking en toename dichtheid bebouwing en verharding (stedelijk hitte eiland)	

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
gezond gedrag			risico op afname *beweegvriendelijkheid omgeving:* afname van het recreatief groen en blauw waarin bewogen kan worden	geldt voor woonlocaties nabij huidige duinrand, waar men gebruikt maakt van de duinrand om te bewegen
gezond gedrag			risico op afname *ervaren gezondheid/lichamelijke gezondheid/mentale gezondheid*: bebouwing kan bestaande recreatieve en natuurlijke kwaliteiten aantasten, waardoor mogelijkheden voor bewegen, ontspanning afnemen	geldt voor woonlocaties nabij huidige duinrand, waar men gebruikt maakt van de duinrand om te bewegen
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden: v*erontreiniging van de zoetwaterbel leidt tot verontreiniging van de natuur	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* ruimtebeslag op Natura 2000-gebieden	ruimtebeslag Natura 2000-gebieden
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap: v*erontreiniging van de zoetwaterbel leidt tot verontreiniging van de natuur	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname omvang NNN en beschermd landschap	ruimtebeslag NNN en beschermd landschap
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie: v*erontreiniging van de zoetwaterbel leidt tot verontreiniging van de natuur	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* ruimtebeslag op leefgebieden soorten in binnenduinrand	ruimtebeslag op leefgebieden soorten in binnenduinrand
omvang economie	kans verhogen *bbp* indien in de binnenduinrand bedrijven worden gebouwd waardoor de productie toeneemt en de economie groeit			
werkgelegenheid	kans op verbeteren *balans vraag en aanbod* (werkgelegenheid) indien in de binnenduinrand bedrijven worden gebouwd waardoor de werkgelegenheid toeneemt			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* minder zoetwater beschikbaar voor irrigatie	
woningaanbod			risico op afname *betaalbaarheid* woningen: bouw op kwetsbare binnenduinrandlocaties kan duurder zijn door extra funderings- en beschermingsmaatregelen, wat leidt tot hogere woningprijzen	woningen of woningbouwlocaties in binnenduinrand
woningaanbod	kans *balans vraag en aanbod* woningaanbod*:* meer aanbod van woningen omdat er op meer locaties gebouwd kan worden			
landschap			risico afname *landschappelijke waarden* doordat de binnenduinrand bebouwd raakt	

De oplossingsrichting in tabel 7.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 7.4 Ingreep-effectrelaties -Binnenduinrand beschikbaar houden voor het vergroten van de zoetwaterbel

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging	kans voor afname *verdroging* doordat de zoetwaterbel vergroot wordt wat zorgt voor hogere water beschikbaarheid	binnenduinrand		
beschikbaarheid van water	kans op toename *beschikbaarheid van drinkwater* doordat de zoetwaterbel vergroot wordt en er meer drinkwater gewonnen kan worden			
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er meer water wordt vastgehouden in de duinen			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname verdroging en toename natuur die afhankelijk is van de zoetwaterbel			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname verdroging en toename natuur die afhankelijk is van de zoetwaterbel			
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* om verdroging tegen te gaan en de natuur die afhankelijk is van de zoetwaterbel te versterken			
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw:* meer water beschikbaar voor irrigatie			
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: biologische landbouw kan een passende vorm van landbouw zijn in overgangszones			

8

ECONOMIE

8.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 5: landbouwgronden onder druk;
- dilemma 6: grondwaterpeilverhoging versus grondgebruik;
- dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden;
- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

8.2 Keuzevraagstuk: Economie van de toekomst

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden. In afbeelding 8.1 worden bestaand bebouwd gebied, kantoorgebieden en bedrijventerreinen (in het roze) weergegeven. Het grootste gedeelte van bestaande bebouwing bevindt zich in het zuiden van Noord-Holland.

Afbeelding 8.1 Bestaand bebouwd gebied in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

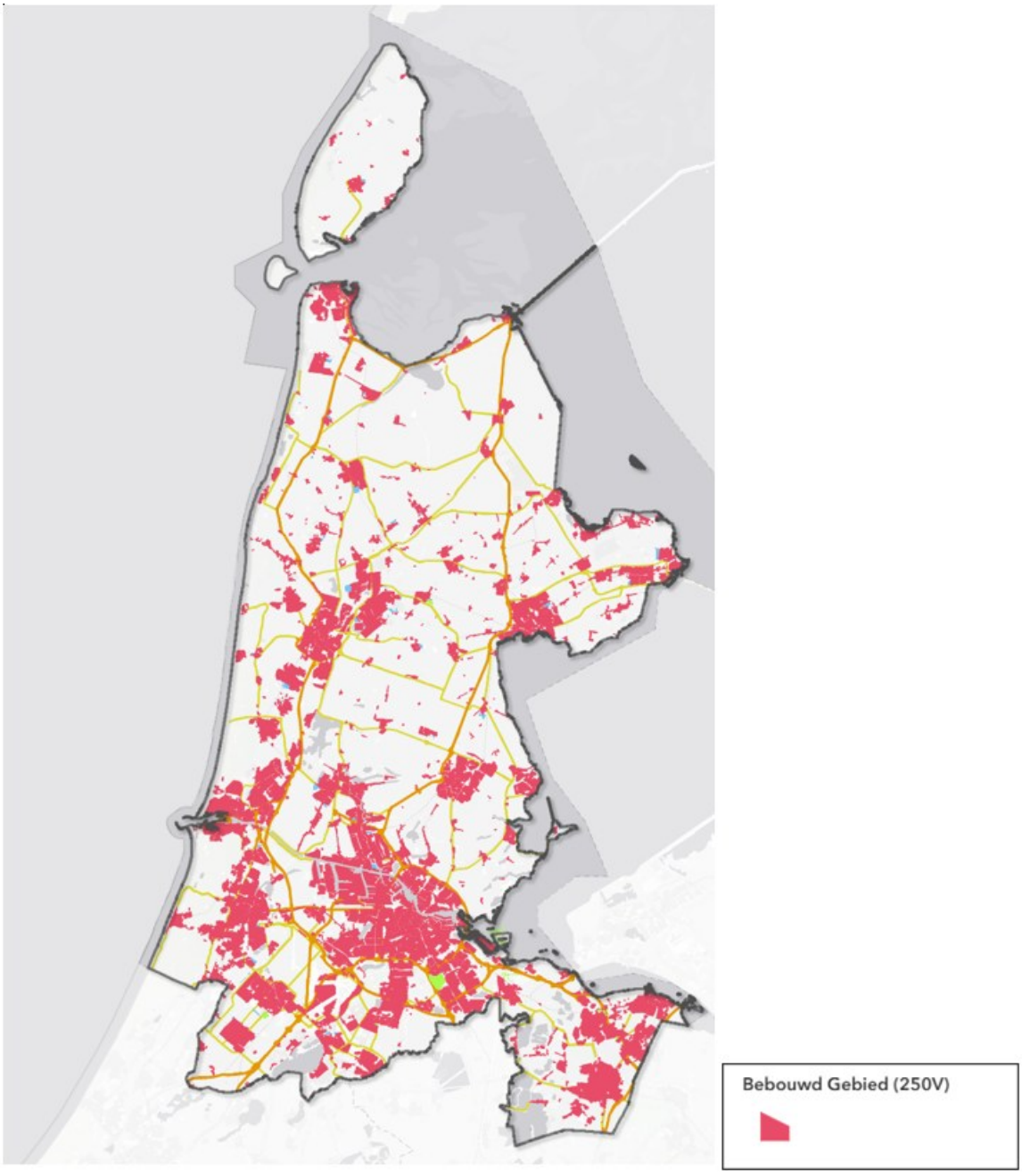

De oplossingsrichting in tabel 8.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economische energetische clusters.

Tabel 8.1 Ingreep-effectrelaties - Sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
omvang economie			risico op minder sterke groei *bbp* doordat gefocust wordt op bepaalde clusters voor een diverse en weerbare economie	
circulaire economie	kans op vergroten *aandeel circulaire bedrijven* omdat dit type bedrijven weerbaar/strategisch kan zijn			
woningaanbod	kans op verbetering *balans vraag en aanbod* woningaanbod*:* gericht economisch beleid kan zorgen voor banen in specifieke regio's, waardoor de vraag naar woningen beter aansluit bij lokale beschikbaarheid			

Uit de oplossingsrichting blijkt niet welke sectoren binnen de 'diverse en weerbare economie' vallen.

De oplossingsrichting in tabel 8.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 3: netwerken en economische energetische clusters.

Tabel 8.2 Ingreep-effectrelaties - economie autonoom laten ontwikkelen en groeien richting een diensteneconomie, maar accepteren dat we een eenzijdige en minder weerbare economie hebben

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit	kans op *afname concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht*: dienstensector heeft minder uitstoot dan industrie			
geluid	kans op afname *geluidgehinderden:* dienstbedrijven zijn doorgaans geluidsarmer dan industrie, waardoor de geluidbelasting lager is			
geur	kans op afname *geurgehinderden*: dienstbedrijven produceren doorgaans minder geur dan andere vormen van economie			
omvang economie	kans op verhogen bbp als de groei van de economie naar een diensteneconomie staat gelijk aan de groei van de economie in zijn geheel			
werkgelegenheid	kans op verbeteren *balans vraag en aanbod (werkgelegenheid)* indien de groei van de economie naar een diensteneconomie gepaard gaat meer werkgelegenheid		kans opverslechteren balans vraag en aanbod (werkgelegenheid) omdat er nu een tekort aan technis geschoolde mensen is en dat naar verwachting toeneemt	
digitale infrastructuur (kwaliteit en kwantiteit)	kans op *toename bereik en toegankelijkheid digitale infrastructuur*: de diensteneconomie stimuleert de ontwikkeling digitale infrastructuur en bereikbaarheid, snelle netwerken en innovatie			
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* woningaanbod: groei van de dienstensector kan vraag naar woningen in stedelijke gebieden stimuleren, waardoor er daar meer vraag dan aanbod is	stedelijke gebieden
woningaanbod			risico op afname *betaalbaarheid* woningaanbod: grotere vraag in stedelijke gebieden kan prijs opdrijven	stedelijke gebieden
energieverbruik	kans op *afname finaal energieverbruik in terajoule per jaar*: dienstensector is vaak minder energie-intensief dan zware industrie (aandachtspunt: datacenters)			
uitstoot broeikasgassen	kans op *afname uitstoot CO_2-equivalenten:* dienstensector heeft minder uitstoot dan zware industrie			

Uit de oplossingsrichting blijkt niet waar de dienstverleners komen: in woonwijken (functiemenging) of juist langs doorgaande wegen of bij OV-knelpunten.

8.3 Keuzevraagstuk: Industrie en woningen

De oplossingsrichting in tabel 8.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 8.3 Groei van industrie en minder ruimte voor woningbouw

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat industrie kapitaalintensief is dus de schade groter is bij overlast	gebieden gevoelig voor overstromingen
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *chemische bodemkwaliteit* doordat er meer verontreinigingen bijkomen	gebieden rondom industrie
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt voor nieuwe industrie	gebieden rondom industrie
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat met meer industrie er meer grote watervragers bijkomen	
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* door lozingen en verontreinigingen door industriële activiteiten	
luchtkwaliteit			risico op toename *concentratie* NO_2, PM_{10}, $PM_{2.5}$: door groei van industrie nemen luchtvervuilende emissies toe	
geluid			risico op toename *geluidgehinderden:* industrie produceert geluid	nabij industrie
geur			risico op toename *geurgehinderden*: industrie produceert geur	nabij industrie
hittestress			risico op toename *hittestress* door toename bebouwing en verharding (stedelijk hitte eiland)	
omvang economie	kans op verhogen *bbp* doordat bij de groei van industrie de economie groter wordt			
werkgelegenheid	kans op verbeteren *balans vraag en aanbod (werkgelegenheid)* indien de groei van industrie gepaard gaat meer werkgelegenheid			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* minder grond beschikbaar voor landbouw	
woningaanbod			risico op verslechteren *balans vraag en aanbod* woningaanbod: minder locaties waar woningen kunnen worden gebouwd (zowel direct als indirect door milieucontouren), waardoor aanbod afneemt terwijl vraag toeneemt richting 2050	
woningaanbod			risico afname *betaalbaarheid* woningaanbod*:* afnemen van het aanbod zorgt voor stijgingen in de prijs van woningen	
verkeersveiligheid			risico op toename *aantal verkeersslachtoffers* door een hoger aandeel vrachtverkeer op de wegen rondom de industrieterreinen	

De oplossingsrichting in tabel 8.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 8.4 Krimp van industrie en meer ruimte voor woningbouw

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat woningbouw kapitaalintensief is dus de schade groter is bij overlast	gebieden gevoelig voor overstromingen
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *chemische bodemkwaliteit* doordat er minder kans op verontreiniging is			
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat er bodem vergraven of afgedekt wordt bij nieuwe gebiedsontwikkelingen	
beschikbaarheid van water			risico op afname *beschikbaarheid van drinkwater* doordat er meer woningen en daardoor meer watervragers bijkomen	
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat er minder lozingen en verontreinigingen zijn			
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10}, $PM_{2.5}$*: door afname industrie minder luchtvervuilende emissies			
geluid	kans op afname *geluidgehinderden:* door krimp van industrie neemt de geluidproductie af	nabij industrie		
geur	kans op afname *geurgehinderden*: door krimp van industrie neemt geurproductie af	nabij industrie		
hittestress			risico op toename *hittestress* door verstedelijking en toename dichtheid bebouwing en verharding (stedelijk hitte eiland)	
omvang economie			risico op krimp *bbp* doordat bij de krimp van industrie de economie ook kleiner wordt	
werkgelegenheid			risico op verslechteren *balans vraag en aanbod (werkgelegenheid)* als door de krimp van industrie er minder werkgelegenheid is	
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* minder grond beschikbaar voor landbouw	
woningaanbod	kans verbeteren *balans vraag en aanbod* woningaanbod*:* meer locaties waar woningen gebouwd kunnen worden, meer aanbod			
woningaanbod	kans toename *betaalbaarheid* woningaanbod: meer aanbod heeft een positief effect op betaalbaarheid woningen			
verkeersveiligheid	kans op afname *aantal verkeersslachtoffers* door afname vrachtverkeer ten gevolge van krimp industrie			

9

LANDBOUW

9.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 2: wateraanvoer versus watervraag;
- dilemma 3: natuur versus recreatie;
- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 5: landbouwgronden onder druk;
- dilemma 6: grondwaterpeilverhoging versus grondgebruik.

9.2 Keuzevraagstuk: Focus op landbouw

Kringlooplandbouw (ook wel 'circulaire landbouw' genoemd): manier van landbouw waarbij niets wordt verspild en alle reststromen (grondstoffen, nutriënten, energie) worden hergebruikt. Containerbegrip. Kringlooplandbouw is het liefst zo lokaal mogelijk (mest op een dichtbij gelegen perceel hergebruiken). Kringlooplandbouw kan alleen goed werken als onderdeel van een bredere circulaire economie, waarin alle bedrijfssectoren circulair gaan werken.

Meer info is te vinden via de links Kringlooplandbouw: wat is het en hoe werkt het? / Kringlooplandbouw - Natuurinclusieve Landbouw.

Prestaties van kringlooplandbouw (link 288027):

- kringloopbedrijven presteren beter op efficiënt gebruik van grondstoffen dan gangbare bedrijven;
- kringloopbedrijven hebben een lagere ammoniakemissie dan gangbare bedrijven;
- kringloopbedrijven hebben lagere nitraatgehaltes in het bovenste grondwater dan gangbare bedrijven;
- kringloopbedrijven stoten minder broeikasgassen uit dan gangbare bedrijven;
- kringloopbedrijven hebben een hoger organisch stofgehalte dan gangbare bedrijven;
- kringlooplandbouw een duidelijk positieve en actieve bijdrage levert aan natuur en biodiversiteit;
- er is veel variatie van inkomen tussen kringloopboeren; er wordt meer verdiend, maar dat kost wel meer arbeid ten opzichte van gangbare boeren.

Kringlooplandbouw is niet certificeerbaar, zoals biologische landbouw. Daarvoor moet je voldoen aan de eisen van Skal (zie ook Skal Biocontrole | Certificering). Er is opzich wel een definitie voor kringlooplandbouw (gesloten systeem), maar het is onduidelijk wanneer je als bedrijf circulair bent en je kunt dat ook niet vermarkten door middel van een keurmerk.

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 4: natuur versus economie. In afbeelding 9.1 worden op de kaart de verschillende typen van agrarisch grondgebruik getoond. De grootste agrarische gebieden zijn: de bollenstreek bij Den Helder, akkerbouw in de Wieringermeerpolder, en akkerbouw in de Haarlemmermeerpolder.

Afbeelding 9.1 Verschillende typen agrarisch landgebruik in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

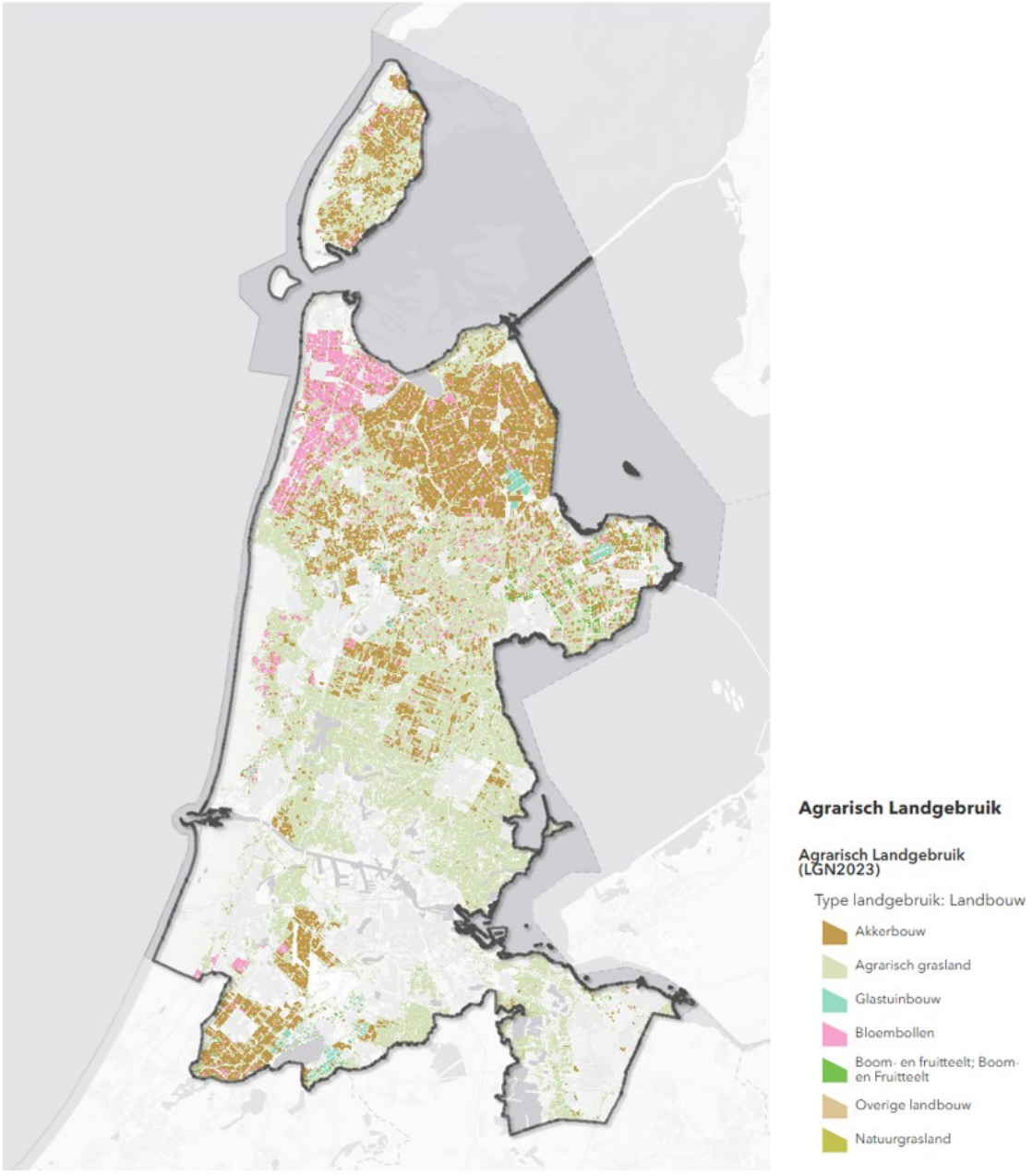

De oplossingsrichting in tabel 9.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 9.1 Ingreep-effectrelaties - Focus landbouw op versnelde transitie naar kringlooplandbouw

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische landbouw	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* doordat met kringlooplandbouw bodemprocessen meer gestimuleerd worden			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat met kringlooplandbouw minder meststoffen in het oppervlaktewater terecht komen			
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2.5}$ in de lucht:* kringlooplandbouw benut stikstof en fosfaat optimaal door de gesloten keten van nutriënten.			
gezond gedrag	kans op toename *beweegvriendelijkheid omgeving* wanneer kringlooplandbouwpercelen ook uitnodigen tot recreatie (recreatief groen en blauw)			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname uitspoeling meststoffen			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname stikstofdepositie			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename kwaliteit bodem			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname uitspoeling meststoffen			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* afname stikstofdepositie			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename kwaliteit bodem			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: afname uitspoeling meststoffen			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: afname verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: afname stikstofdepositie			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename kwaliteit bodem			
circulaire economie	kans op groter *aandeel circulaire bedrijven* omdat kringlooplandbouw een circulair landbouwsysteem is			
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: biologische landbouw is een weg naar kringlooplandbouw			
energieverbruik	kans op afname *finaal energieverbruik in terajoule per jaar*: kringlooplandbouw kan energieverbruik per producteenheid verlagen door efficiënter gebruik van mest en grondstoffen, bijvoorbeeld minder mest gebruiken waardoor minder energie nodig is voor de productie van mest			
uitstoot broeikasgassen	kans op afname *uitstoot CO_2-equivalenten*: efficiënter gebruik van grondstoffen, efficiëntere mestverwerking			

De oplossingsrichting in tabel 9.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 9.2 Ingreep-effectrelaties - Focus landbouw op Europese productie en geld

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat met intensieve landbouw bodemprocessen verstoord worden en de bodem wordt uitgeput	landbouwgronden
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat met intensieve productiegerichte landbouw meer meststoffen gebruikt worden	
geur			risico op toename *geurgehinderden:* intensivering van de landbouwproductie kan leden tot meer geuremissies	
gezond gedrag			risico op afname *ervaren gezondheid/lichamelijke gezondheid/mentale gezondheid*: intensivering van landbouwproductie kan leiden tot meer geur-, stof- en geluidshinder	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename inklinking van de bodem	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename vermesting van de bodem	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename verontreiniging van de bodem	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename verdroging van de bodem	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename verzilting van de bodem	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename inklinking van de bodem	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename vermesting van de bodem	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename verontreiniging van de bodem	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename verdroging van de bodem	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *Wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename verzilting van de bodem	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename inklinking van de bodem	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename vermesting van de bodem	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename verontreiniging van de bodem	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename verdroging van de bodem	
biodiversiteit buiten NNN			risico *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: toename verzilting van de bodem	
omvang economie	kans groei *bpp* doordat er meer geld wordt verdiend met de grootschalige Europese landbouw			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw* om op Europees niveau concurrerend te kunnen zijn qua prijzen (biologisch krachtvoer is bijvoorbeeld duurder, er is minder opbrengst per hectare)	
energieverbruik			risico op toename *finaal energieverbruik in terajoule per jaar*: intensieve landbouw verbruikt meer energie per hectare en per producteenheid (bijv. voor machines, verwarming, productieprocessen) dan biologische of extensieve landbouw. Er worden veel inputs gedaan om zo veel mogelijk product op te leveren	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten* door intensievere productie	

9.3 Keuzevraagstuk: Waardevolle landbouwgronden

Update naar aanleiding van werksessie met de provincie op 11 december: dit keuzevraagstuk gaat om het beschermen van landbouwgronden waarvan duidelijk is dat ze effectief/robuust/toekomstbestendig zijn. Deze landbouwgronden wil de provincie met (financiële) middelen beschermen en behouden. Gronden waarvan duidelijk is dat ze niet zo toekomstbestendig zijn, wil de provincie minder beschermen. Door andere belangen, zoals woningbouw of economische ontwikkeling, kunnen deze gronden op den duur verdwijnen. De provincie gaat niet actief aansturen op het verdwijnen van landbouwgronden in oplossingsrichting A.

De oplossingsrichting in tabel 9.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 9.3 Ingreep-effectrelaties - Focus op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat landbouw verdwijnt op plekken gevoelig voor wateroverlast en de schade aan gewassen daardoor kleiner is			
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat er ruimte komt voor waterberging op minder effectieve gronden waardoor wateroverlast in de omgeving afneemt	gebieden in de omgeving van bergingsgebieden		
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat minder effectieve gronden minder drainage nodig is en daardoor bodemdaling afneemt			
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat op minder effectieve zandgronden waar geen water aangevoerd kan worden minder intensieve landbouw bedreven wordt	zandgronden zonder wateraanvoer		
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* als op de minder effectieve landbouwgronden functies komen die bodemvormende processen stimuleren zoals natuur		risico op afname van *biologische bodemkwaliteit* als op minder effectieve landbouwgronden functies komen waarbij de bodem wordt afgedekt of vergraven zoals woningbouw of industrie	
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat de watervraag van de ineffectieve landbouwgronden wegvalt			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat bemesting (dat is op minder effectieve gronden vaker nodig) op minder effectieve gronden verdwijnt wanneer hier de functie verandert			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename extensievere landbouw dat kan dienen als buffergebied rondom Natura 2000-gebieden	buffergebied rondom Natura 2000-gebieden		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* meer extensievere landbouw leidt tot toename leefgebied weidevogels dat beschermd kan worden onder het NNN en Beschermd Landschap	toename leefgebied weidevogels		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* meer extensievere landbouw waardoor toename mogelijkheid voor buffergebieden rondom NNN en beschermd landschap	buffergebied rondom NNN en beschermd landschap		
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* om meer extensievere landbouw mogelijk te maken en daardoor toename leefgebied weidevogels	toename leefgebied weidevogels		
omvang economie	kans op verhogen *bbp* doordat het versterken van effectieve landbouwgronden leidt tot meer productie en een grotere economie			
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: landbouw op effectieve gronden wordt extra gestimuleerd, ook in duurzaam gebruik van de bodem			

Voor de oplossingsrichting ‘focus op alle landbouwgrond als waardevol beschouwen’ geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is. Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico’s worden geformuleerd.

9.4 Keuzevraagstuk: Grondgebonden landbouw

Grondgebonden teelt: telen van gewassen in de open lucht. De weilanden die voor het grazen van de landbouwhuisdieren in gebruik zijn, vallen hier ook onder, evenals het telen van voedergewassen voor landbouwhuisdieren.

Ongebonden grondteelt in gesloten systemen: teelt in bodemloze/grasloze systemen, vaak met substraat of waterkweek, in afgesloten kassen of klimaatkamers. Er wordt veelal recirculatie van water en voeding gebruikt, waardoor minder afhankelijkheid van traditioneel bodemgebruik ontstaat.

Biologische productie (en certificering) is alleen mogelijk als de planten op natuurlijke wijze in de bodem worden geteeld.

Het gaat hier om teelt van groenten/gewassen en niet om het houden van dieren op een bepaald stuk land.

Update naar aanleiding van werksessie met de provincie op 11 december: dit keuzevraagstuk is eigenlijk geen dilemma, deze twee vormen van landbouw kunnen naast elkaar bestaan.

De oplossingsrichting in tabel 9.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 9.4 Ingreep-effectrelaties - Sturen op ongebonden grondteelt in gesloten systemen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat tuinders hemelwater opslaan en bufferen		risico op toename *wateroverlast* doordat ongebonden grondteelt kapitaalintensiever is dus de schade groter is bij overlast	
waterveiligheid			risico op toename *overstromingsrisico* doordat ongebonden grondteelt kapitaalintensiever is dus de schade groter is bij overlast	gebieden gevoelig voor overstromingen
chemische en biologische bodemkwaliteit			risico op afname *biologische bodemkwaliteit* doordat meer bodem wordt afgedekt bij de realisatie van kassen	
bodemdaling			risico op toename *bodemdaling* omdat er kassen worden aangelegd op plekken die gevoelig zijn voor bodemdaling	gebieden gevoelig voor bodemdaling
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat gesloten systemen minder water verbruiken dan grondgebonden niet-gesloten systemen voor teelt			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat de systemen circulair zijn waardoor er minder meststoffen geloosd worden			
geur	kans op afname *geurgehinderden* door het gesloten karakter van ongebonden grondteelt blijft geurhinder voor omwonenden minimaal			
hittestress			kans op toename *hittestress* doordat verharding toeneemt en groen afneemt (stedelijk hitte eiland) bij ongebonden teelt, en doordat kassen warmte produceren	
lichthinder			risico op afname *hemelhelderheid 's nachts* door toename aantal kassen	
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* systemen zijn circulair waardoor negatieve effecten (vermesting en verontreiniging) op nabijgelegen Natura 2000-gebieden afnemen			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* minder ruimte nodig voor landbouw waardoor ruimte voor Natura 2000-gebieden toenemen	toename Natura 2000-gebieden		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* systemen zijn circulair waardoor negatieve effecten (vermesting en verontreiniging) op nabijgelegen NNN en beschermd landschap afnemen			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* minder ruimte nodig voor landbouw waardoor ruimte voor NNN en beschermde gebieden toenemen	toename NNN en beschermde gebieden		
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: systemen zijn circulair waardoor negatieve effecten (vermesting en verontreiniging) op omliggende gebieden afnemen			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie*: minder ruimte nodig voor landbouw waardoor ruimte voor natuur toeneemt			
circulaire economie	kans toename *aandeel circulaire bedrijven* doordat gesloten systemen circulair zijn			
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* bedrijven die enkel ongebonden grondteelt in gesloten systemen bedrijven, komen niet in aanmerking voor biologische certificering	
energieverbruik			risico op toename *finaal energieverbruik in terajoule per jaar*: gesloten systemen vergen vaak extra energie (bijvoorbeeld klimaatsystemen, verlichting, verwarming). Het efficiënt gebruiken van water en nutriënten kan deze extra energiebehoefte beperken	
uitstoot broeikasgassen			risico op toename *uitstoot CO_2-equivalenten:* het extra energieverbruik kan de uitstoot van CO_2-equivalenten verhogen. Het gebruik van duurzaam opgewekte energie kan dit effect beperken	

Voor de oplossingsrichting 'grondgebonden landbouw blijven stimuleren' geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is. Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico's worden geformuleerd.

10

NATUUR

10.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 3: natuur versus recreatie;
- dilemma 4: natuur versus economie;
- dilemma 8: landschappelijke kwaliteit versus transities;
- dilemma 9: energie volgend versus energievisie;
- dilemma 10: economische groei versus randvoorwaarden;
- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

10.2 Keuzevraagstuk: Kwalitatieve natuur

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 4: natuur versus economie. In afbeelding 10.1 worden de Natura 2000-gebieden en Natuurnetwerk Nederland-gebieden in Noord-Holland weergegeven. Deze bevinden zich verspreid over de provincie.

Afbeelding 10.1 Natuurgebieden en beschermd landschap in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

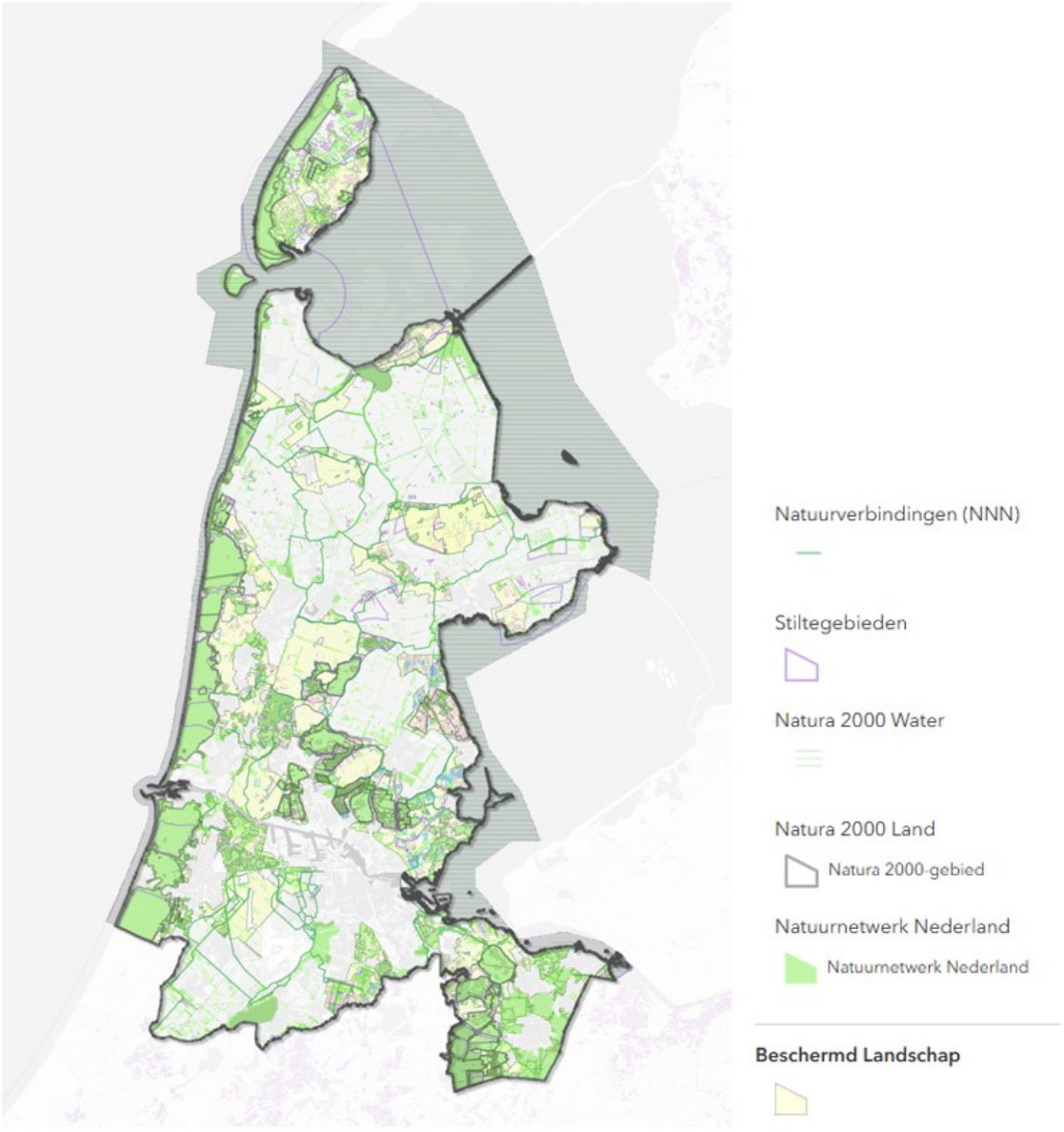

De oplossingsrichting in tabel 10.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 10.1 Ingreep-effectrelaties - Biodiversiteit in belangrijke en beschermde natuurgebieden verhogen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* met meer biodiversiteit in de bodem	belangrijke en beschermde natuurgebieden		
oppervlaktewaterkwaliteit	kans op toename *waterkwaliteit* doordat met het verhogen van biodiversiteit de ecologische aspecten van waterkwaliteit verbeteren			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename robuust ecosysteem in Natura 2000-gebieden waardoor de instandhoudingsdoelstellingen gehaald kunnen worden			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename robuust ecosysteem in het NNN en Beschermd Landschap waardoor de kwaliteit in deze gebieden toeneemt			
biodiversiteit buiten NNN	kans *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat ook de biodiversiteit nabij beschermde gebieden toeneemt			
duurzame landbouw	kans op toename *aandeel biologische landbouw*: biologische landbouw kan een passende vorm van landbouw zijn in overgangszones			

De oplossingsrichting in tabel 10.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 10.2 Ingreep-effectrelaties - Focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden verbeteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans voor afname *wateroverlast* doordat er maatregelen worden genomen om de natuurlijke systemen te versterken waardoor meer water wordt vastgehouden en er minder wateroverlast in de omgeving is	gebieden buiten NNN, N2000 of beschermd landschap		
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er maatregelen worden genomen om de natuurlijke systemen te versterken en verdroging tegen te gaan	gebieden buiten NNN, N2000 of beschermd landschap		
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* met meer biodiversiteit in de bodem in gebieden waar nu de bodemkwaliteit minder goed is	gebieden met een mindere bodemkwaliteit		
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* doordat met het verhogen van biodiversiteit de ecologische aspecten van waterkwaliteit verbeteren			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden: toename verbondenheid van* natuurgebieden waardoor afname versnippering	ruimtebeslag door meer natuur		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap: toename verbondenheid* van het NNN en Beschermd Landschap en daardoor afname versnippering	ruimtebeslag door meer natuur		
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* om te vergroten in de provincie en versnippering tegen te gaan	ruimtebeslag door meer natuur	risico *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat het maatwerk vraagt per gebied om de kansen in de gebieden te benutten	
woningaanbod			kans op afname *betaalbaarheid woningen:* woningen nabij natuur zijn 4 - 30 % duurder dus betaalbaarheid van woningen neemt af	
landschap	kans op vergroten van de *landschappelijke waarden* door Focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden en daarmee het verbeteren van de bestaande landschapstypen			

10.3 Keuzevraagstuk: Natuurdoelen

De oplossingsrichting in tabel 10.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 10.3 Ingreep-effectrelaties - Europese natuurdoelen halen, en flink geld investeren om met klimaatverandering deze doelen ook te halen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat er maatregelen worden genomen om de natuurlijke systemen te versterken waardoor meer water wordt vastgehouden en er minder wateroverlast in de omgeving is			
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er maatregelen worden genomen om de natuurlijke systemen te versterken en verdroging tegen te gaan			
oppervlaktewater	kans op toename *waterkwaliteit* omdat er geïnvesteerd wordt om de waterkwaliteit te verbeteren en de KRW-doelen te halen			
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* met positieve effecten voor de luchtkwaliteit.			
hittestress	kans op afname *hittestress* doordat er meer natuur de buurt is waar verkoeling gezocht kan worden			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* de instandhoudingsdoelstellingen worden gehaald			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* toename kwaliteit van het NNN en Beschermd Landschap			
biodiversiteit buiten NNN	kans *biodiversiteit* door de bescherming van (kwetsbare) Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten			
omvang economie			risico op minder groei *bbp* doordat groei van bedrijvigheid en de economie beperkt wordt door de natuurdoelen	
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* restricties ten gevolge van stikstof (geldt voor de landbouw als geheel, niet per se voor het aandeel biologisch)	
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* woningaanbod: mogelijk kunnen er minder woningen gebouwd worden omdat er problemen blijven bestaan met beschikbare stikstofruimte	

De oplossingsrichting in tabel 10.4 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 10.4 Ingreep-effectrelaties - Ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat er geaccepteerd wordt dat bepaalde gebieden droger zijn en de natuurdoeltypen kunnen worden aangepast		kans op toename *verdroging* in beschermde natuurgebieden waar het natuurdoeltype vaststaat (N2000)	beschermde natuurgebieden
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er wordt uitgegaan van de natuurlijke condities en daarom tijdens droogte ook geen water hoeft te worden aangevoerd om bepaalde natuur te behouden			
oppervlaktewater			risico op afname *waterkwaliteit* doordat de natuurdoelstellingen zoals de KRW niet worden gehaald	
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname kwaliteit van de natuur doordat de natuur eentonig wordt en knelpunten niet worden opgelost	
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000			risico *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* de kwaliteit van de natuur neemt af doordat de natuur eentonig wordt en knelpunten niet worden opgelost	
biodiversiteit buiten NNN			risico voor *biodiversiteit* dat er een afname in biodiversiteit komt door minder variatie in natuur	
landschap	kans op vergroten van de *landschappelijke waarden* doordat er ruimte wordt gegeven aan de natuur van de bestaande landschapstypen			

10.4 Keuzevraagstuk: Nieuwe natuur

De oplossingsrichting in tabel 10.5 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 10.5 Ingreep-effectrelaties - Nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
wateroverlast	kans op afname *wateroverlast* doordat natuur een dubbelfunctie kan hebben voor waterberging en meer gevoelige functies zoals landbouw verdwijnen	gebieden waar nieuwe natuur wordt aangelegd		
verdroging	kans op afname *verdroging* doordat de watervoorraad groter is omdat er minder ontwaterd wordt en de watervraag kleiner is			
chemische en biologische bodemkwaliteit	kans op toename *biologische bodemkwaliteit* doordat er nieuwe natuur wordt gecreëerd met betere bodemkwaliteit dat de huidige functie			
beschikbaarheid van water	kans op toename *watervoorraad* doordat er natuur wordt aangelegd met een lagere watervraag en minder ontwatering dan de huidige functie		kans op afname *watervoorraad* doordat er natuur wordt aangelegd met een hogere watervraag dan de huidige functie	
geluid	kans op afname *geluidgehinderden:* meer natuurlijke barrières tussen geluidsbron en geluidgehinderde			
hittestress	kans op afname *hittestress* doordat er meer natuur de buurt is waar verkoeling gezocht kan worden			
gezond gedrag	kans op toename *beweegvriendelijkheid omgeving:* meer groen, blauw en recreatie mogelijkheden			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* recreatiedruk in Natura 2000-gebieden neemt af (vooral effectief als deze ingreep-effectrelatie samen gaat met toenemende inwonersaantallen)			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *Instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename oppervlakte van Natura 2000-gebieden indien het wordt aangewezen als Natura 2000-gebied	ruimtebeslag door toename Natura 2000-gebied		
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *NNN en beschermd landschap* dat de recreatiedruk in NNN en beschermd landschap afneemt (vooral effectief als deze ingreep-effectrelatie samen gaat met toenemende inwonersaantallen)			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *NNN en beschermd landschap*: toename oppervlakte van NNN en beschermd landschap indien het wordt aangewezen als NNN of beschermd landschap	ruimtebeslag door toename NNN en beschermd landschap		
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie:* toename ruimte voor biodiversiteit	ruimtebeslag door toename natuur		
duurzame landbouw			risico op afname *aandeel biologische landbouw:* hoeveelheid grond waarop landbouw bedreven kan worden neemt af, en er komen restricties op huidige landbouwpercelen om minder stikstof uit te stoten omdat dat op natuurgebieden neerslaat	
woningaanbod			risico op verslechtering *balans vraag en aanbod* woningaanbod: woningbouw is op minder locaties mogelijk (er is een ruimteclaim met natuur), waardoor er minder aanbod komt	
woningaanbod			risico afname *betaalbaarheid* woningaanbod: woningbouw is op minder locaties mogelijk, waardoor grond op locaties waar wél woningbouw mogelijk is, duurder wordt, en betaalbaarheid afneemt	
landschap			risico op afname van de landschappelijke waarden door de nieuwe natuurgebieden niet aan te laten sluiten op de bestaande landschapstypen	
landschap	kans op toename van de landschappelijke waarden door nieuwe natuurgebieden aan te laten sluiten op de bestaande landschapstypen			

Voor de oplossingsrichting 'het houden bij de huidige natuur die door de recreatiedruk meer zal komen te lijden, en de extra onderhoudskosten accepteren' geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is ('houden bij de huidige natuur'). Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico's worden geformuleerd.

11

RECREATIE

11.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 3: Natuur versus recreatie.

11.2 Keuzevraagstuk: Recreatieaanbod

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 3: natuur versus recreatie. Afbeelding 11.1 geeft de tekorten aan recreatieplaatsen in de provincie Noord-Holland weer. In Amsterdam is het grootste tekort aan recreatieplaatsen.

Afbeelding 11.1 Tekort aan recreatieruimte in Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

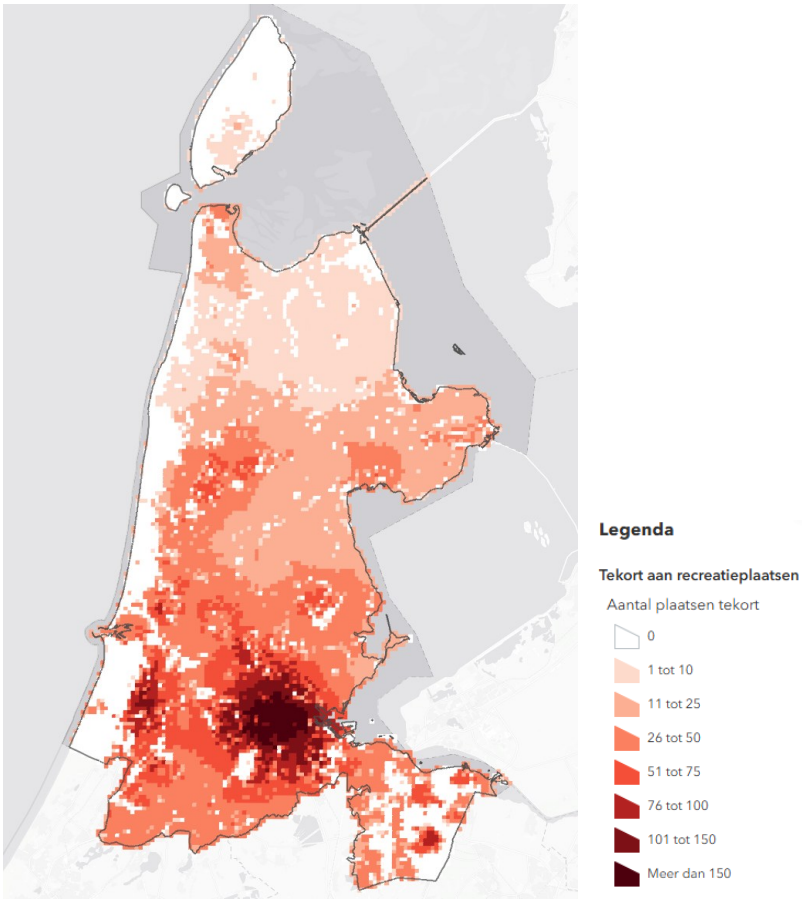

De oplossingsrichting in tabel 11.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 11.1 Ingreep-effectrelaties - Spreiden van het recreatieaanbod zodat voorzieningen dichterbij zijn, maar accepteren dat het versnippert en minder grootschalig is

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
hittestress	kans op afname *hittestress* doordat er meer recreatiegebieden in de buurt zijn waar verkoeling gezocht kan worden			
sociale veiligheid	kans op toename *mate van sociale veiligheid*: meer recreatievoorzieningen in de buurt, stimuleert sociale cohesie en vergroot daarmee het veiligheidsgevoel			
gezond gedrag	kans op toename *beweegvriendelijkheid omgeving:* meer groen en blauw en recreatiemogelijkheden in de nabijheid komen de beweegvriendelijkheid van de omgeving ten goede. Tegelijkertijd hangt het effect van deze oplossingsrichting af van de mate van versnippering: als alle groenplekken té klein zijn en er barrières tussen de voorzieningen zitten, doet dit weer af aan de beweegvriendelijkheid			
gezond gedrag	kans op toename *ervaren gezondheid/lichamelijke gezondheid/mentale gezondheid*: verspreide voorzieningen zorgen ervoor dat recreatie dichterbij inwoners is, wat gezond gedrag en mentale gezondheid bevordert			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* recreatie wordt verspreid waardoor recreatiedruk afneemt			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap* dat recreatie verspreid wordt en recreatiedruk afneemt			
biodiversiteit buiten NNN	kans *soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* dat recreatie verspreid wordt en recreatiedruk afneemt			
digitale infrastructuur	kans op verbeteren *bereik en toegankelijkheid digitale infrastructuur*: verspreide recreatievoorzieningen kunnen vraag naar digitale informatievoorziening vergroten, waardoor er extra urgentie ontstaat om digitale infrastructuur aan te leggen			
voorzieningenniveau	kans op verkleinen *afstand tot voorzieningen* doordat het voorzieningen aanbod wordt verspreid			
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans op toename *aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 km:* Door recreatieaanbod dichterbij te faciliteren is het aantrekkelijker de fiets te pakken			

De oplossingsrichting in tabel 11.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 11.2 Ingreep-effectrelaties - clusteren van het recreatieaanbod zodat het grootschalige aaneengesloten ontwikkelingen zijn, maar wel verder weg

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
hittestress			risico op toename *hittestress* doordat mensen minder makkelijk verkoeling kunnen zoeken in recreatiegebieden	
sociale veiligheid			risico op afname *mate van sociale veiligheid:* clustering van recreatieaanbod in stedelijk gebied zorgt voor een verminderde bereikbaarheid voor omliggende dorpen. Wat leidt tot minder gebruik en minder sociale controle	
gezond gedrag			risico op afname *beweegvriendelijkheid omgeving* minder groen en blauw en recreatiemogelijkheden in de nabijheid	
gezond gedrag			kans op afname *ervaren gezondheid/lichamelijke gezondheid/mentale gezondheid*: geclusterde voorzieningen zorgen ervoor dat recreatie verder van inwoners is, wat gezond gedrag en mentale gezondheid verslechtert	
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* recreatie is meer geconcentreerd waardoor verstoring afneemt in gebieden die niet betreden mogen worden			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* recreatie is meer geconcentreerd waardoor verstoring afneemt in gebieden die niet betreden mogen worden			
digitale infrastructuur			risico op verslechteren *bereik en toegankelijkheid digitale infrastructuur*: geclusterde recreatievoorzieningen kunnen vraag naar digitale informatievoorziening verkleinen, waardoor er weinig urgentie ontstaat om digitale infrastructuur aan te leggen	
voorzieningenniveau			risico op vergroten *afstand tot voorzieningen* doordat het voorzieningen aanbod wordt geclusterd op slechts enkele locaties	
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico op slechtere *doorstroming auto:* Clustering op afstand leidt tot meer ritten met de auto en daardoor meer verkeersdrukte	
verkeersveiligheid			risico toename *aantal verkeersslachtoffers:* Clustering op afstand leidt tot meer ritten met de auto en daardoor meer verkeersdrukte	

11.3 Keuzevraagstuk: Kwetsbare recreatiegebieden

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 3: natuur versus recreatie. Afbeelding 11.2 geeft weer in welke (natuur)gebieden het aantal bezoekers over de ecologische grens heen gaat. De kaart laat zien dat dit geldt voor de Schoorlse Duinen en Nationaal Park Zuid-Kennemerland (rode gebieden). In de oranje gebieden wordt de grens op bepaalde piekmomenten overschreden (Zaanstad en Amstelveen).

Afbeelding 11.2 Grens bezoekersaantallen in gebieden met kwetsbare natuur (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

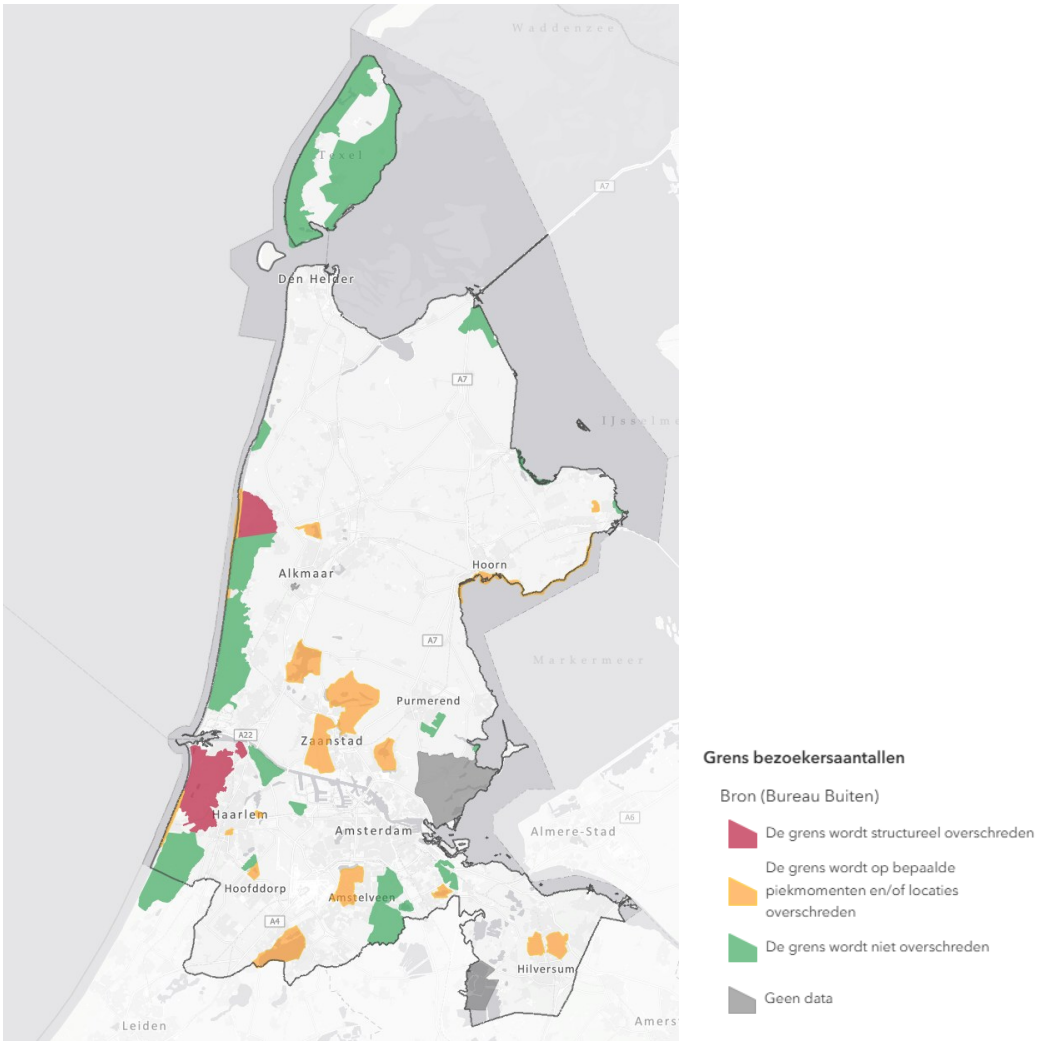

De oplossingsrichting in tabel 11.3 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 1: landelijk gebied.

Tabel 11.3 Ingreep-effectrelaties - Reguleren van bezoekersaantallen in kwetsbare recreatie (natuur)gebieden om de natuur te beschermen, ook als dat betekent dat niet iedereen op elk gewenst moment kan recreëren

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
hittestress			risico op toename *hittestress* doordat mensen minder verkoeling kunnen zoeken in recreatie of natuurgebieden	
gezond gedrag			risico op afname *ervaren gezondheid/lichamelijke gezondheid/mentale gezondheid:* minder mogelijkheden om op elk gewenst moment te ontspannen in de natuur, of de afstand tot natuur is groter	
gezond gedrag			risico op afname *beweegvriendelijkheid omgeving*: beperkingen in toegang kunnen ertoe leiden dat recreatief groen en blauw niet altijd nabij is	
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* recreatiedruk neemt af en kwaliteit van Natura 2000-gebieden neemt toe			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* recreatiedruk neemt af en kwaliteit van NNN en beschermd landschap neemt toe			
biodiversiteit buiten NNN	kans *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* dat recreatiedruk afneemt en verstoring op soorten daarmee afneemt			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans verbetering *doorstroming auto* door gespreide aan- en afvoer van verkeersstromen, waardoor piekbelasting van het omliggende wegennet voorkomen wordt			
verkeersveiligheid	kans afname *verkeersslachtoffers* door gespreide aan- en afvoer van verkeersstromen, waardoor piekbelasting van het wegennet voorkomen wordt			

Voor de oplossingsrichting ‘geen beperkingen op leggen, en accepteren we dat dit mogelijk leidt tot aantasting van de natuurwaarden door overmatige recreatiedruk’ geldt dat dit een voortzetting van de huidige situatie is. Samen met de autonome ontwikkelingen is deze oplossingsrichting daarmee gelijk aan de referentiesituatie, en kunnen geen aanvullende kansen en risico’s worden geformuleerd.

12

CULTUUR & VOORZIENINGEN

12.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving.

12.2 Keuzevraagstuk: Voorzieningenniveau

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 11: bevolkingsgroei versus leefomgeving. Afbeelding 12.1 geeft weer buiten hoeveel verzorgingsgebieden een gebied ligt. Zeer lichtblauw geeft aan dat een gebied binnen alle verzorgingsgebieden ligt of dat er een enkele voorziening mist. Dit is het geval in de gebieden rondom Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Heerhugowaard, Hoorn, Purmerend en een deel van het Gooi. Zeer donkerblauwe gebieden zijn plaatsen die buiten alle verzorgingsgebieden vallen. Dit komt omdat er vrijwel geen mensen wonen in deze gebieden: voornamelijk langs de kust, op Texel of rondom Schiphol.

Afbeelding 12.1 Voorzieningenniveau Noord-Holland (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

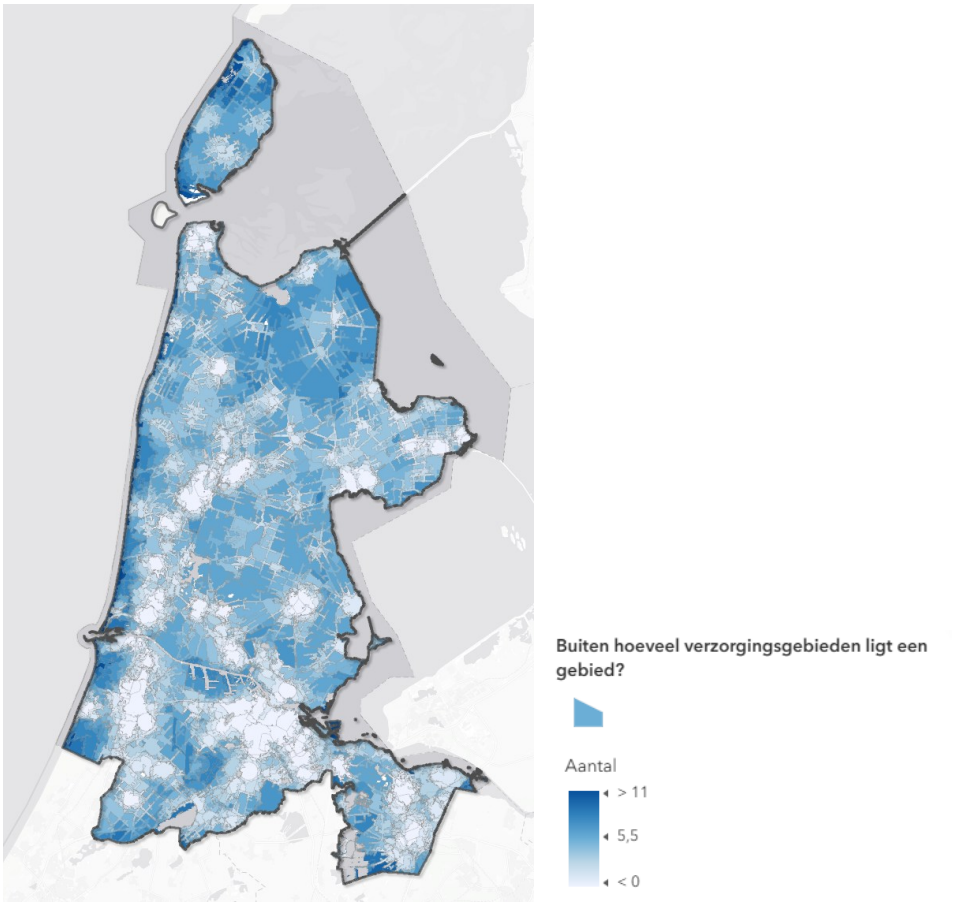

De oplossingsrichting in tabel 12.1 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 12.1 Ingreep-effectrelaties - Clusteren van voorzieningen en daardoor een sterk en compleet aanbod kunnen bieden, ook als dit betekent dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit			risico op toename *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* clustering van voorzieningen verhoogt het aantal verkeersbewegingen van buiten stedelijke gebieden naar stedelijke gebieden, wat leidt tot hogere luchtverontreiniging	
sociale veiligheid			risico op afname *mate van sociale veiligheid:* clustering van voorzieningen in stedelijk gebied zorgt voor een verminderde bereikbaarheid voor omliggende dorpen. Wat leidt tot minder gebruik en minder sociale controle	
gezond gedrag			risico op afname *ervaren gezondheid/mentale gezondheid/lichamelijke gezondheid:* men blijft langer doorlopen met een gezondheidsklacht omdat zorg verder weg is, met negatieve effecten op de gezondheid tot gevolg	
gezond gedrag			risico op afname *beweegvriendelijkheid omgeving*: voorzieningen zijn verder weg	van toepassing op inwoners van kleinere dorpen
VHR-natuurherstel (N2000)			risico *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* toename stikstofemissies door meer/langere verkeersbewegingen en daardoor toename verzuring en vermesting in Natura 2000-gebieden	
voorzieningenniveau			risico op *grotere afstand tot voorzieningen* voor inwoners van kleinere dorpen	
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer			risico op slechtere *doorstroming auto* in kleinere dorpen doordat reistijd naar voorzieningen toeneemt en de auto hiervoor aantrekkelijker wordt	
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans hoger *aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 km* binnen de clusters doordat voorzieningen op loop of fietsafstand van de inwoners zullen liggen		risico lager *aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 km* doordat meer mensen de auto zullen pakken om naar deze voorzieningen te reizen	
verkeersveiligheid			risico op toename *aantal verkeersslachtoffers* door een toename van het autoverkeer in buiten stedelijk gebied	

De oplossingsrichting in tabel 12.2 sluit, van de 3 eerder benoemde verhaallijnen, het beste aan bij verhaallijn 2: verstedelijking.

Tabel 12.2 Ingreep-effectrelaties - voorzieningen juist gelijkmatig spreiden over alle woonplaatsen, zodat iedereen dichtbij toegang heeft, ook als dit ten koste gaat van de kwaliteit, diversiteit en schaalvoordelen

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
luchtkwaliteit	kans op afname *concentraties NO_2, PM_{10} en $PM_{2,5}$ in de lucht* door minder/kortere verkeersbewegingen			
sociale veiligheid	kans op toename *mate van sociale veiligheid*: meer voorzieningen in de buurt stimuleert sociale cohesie en vergroot daarmee het veiligheidsgevoel			
gezond gedrag	kans op toename *ervaren gezondheid/lichamelijke gezondheid/mentale gezondheid*: kortere afstand tot voorzieningen stimuleert bewegen en sociaal contact, wat positief is voor gezondheid en welzijn			
gezond gedrag	kans toename *beweegvriendelijkheid omgeving*: voorzieningen in nabijheid verhoogt beweegvriendelijkheid omgeving			
VHR-natuurherstel (N2000)	kans *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* afname stikstofemissies door minder/kortere verkeersbewegingen en daardoor afname verzuring en vermesting in Natura 2000-gebieden			
voorzieningenniveau	kans op kleinere *afstand tot voorzieningen* voor inwoners van kleinere dorpen omdat daar ook voorzieningen zijn			
bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	kans verbeteren *doorstroming auto* doordat lange ritten voor voorzieningen nu binnen de woonplaats plaatsvinden of met andere modaliteiten gaan			
bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	kans hoger *aandeel verplaatsingen te voet/met de fiets tot 7,5 km. D*oor nabijheid voorzieningen wordt de fiets een aantrekkelijke reisoptie			
verkeersveiligheid	kans afname *aantal verkeersslachtoffers* doordat lange ritten voor voorzieningen nu binnen de woonplaats plaatsvinden of met andere modaliteiten gaan			

13

LANDSCHAP EN ERFGOED

13.1 Koppeling met Dilemma's

De keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk passen binnen een aantal van de 11 dilemma's die provincie Noord-Holland heeft opgesteld naar aanleiding van het Ruimtelijk Voorstel (30 september 2024 vastgesteld door de provinciale staten van Noord-Holland). In onderstaande opsomming is weergegeven binnen welke dilemma's de keuzevraagstukken uit dit hoofdstuk spelen:

- dilemma 8: landschappelijke kwaliteit versus transities.

13.2 Keuzevraagstuk: UNESCO

Update naar aanleiding van werksessie met provincie op 11 december: dit keuzevraagstuk had moeten zijn:

A inzetten op conserveren en behouden;
B meebewegen met maatschappelijke en economische veranderingen.

We passen de bewoording niet meer aan, maar bij het verwerken van de feedback van de provincie kun je wel de juiste interpretatie in je achterhoofd houden.

Dit keuzevraagstuk sluit aan bij dilemma 8: landschappelijke kwaliteit versus transities. Afbeelding 13.1 geeft de UNESCO gebieden en beschermd landschap binnen de provincie Noord-Holland weer. De lichtpaarse gebieden geven de UNESCO beschermde gebieden aan. Dit zijn de Amsterdamse grachtengordel, de Hollandse Waterlinies en de Beemster Polder.

Afbeelding 13.1 UNESCO beschermde gebieden en beschermd landschap (opgehaald uit Dilemma-kaartverhalen van provincie Noord-Holland)

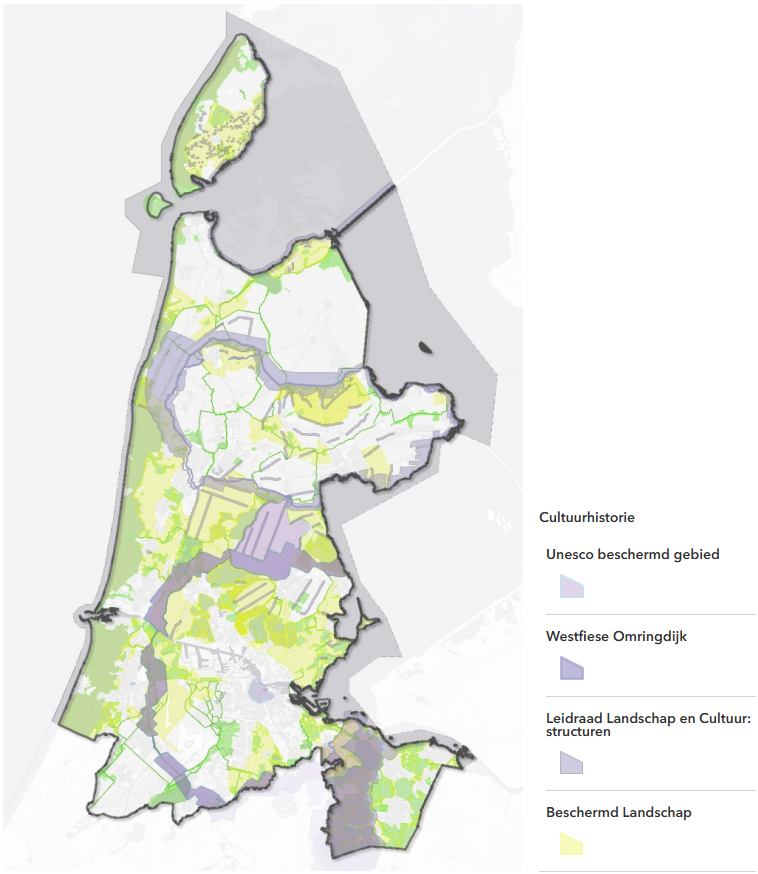

Tabel 13.1 Ingreep-effectrelaties - Moeten UNESCO-landschappen de ruimte krijgen om mee te veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
cultuurhistorie			risico voor UNESCO Werelderfgoed dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV verloren gaan	de property en eventuele bufferzone van het desbetreffende UNESCO Werelderfgoed

Tabel 13.2 Ingreep-effectrelaties - moeten UNESCO-landschappen juist strikt worden vastgelegd en beschermd, waardoor hun oorspronkelijke waarden behouden blijven, maar toekomstige ontwikkelingen worden beperkt

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
VHR-natuurherstel (N2000)	kans voor *instandhoudingsdoelstellingen soorten en habitattypen in Natura 2000-gebieden:* natuurwaarden blijven behouden in Natura 2000-gebieden die ook UNESCO werelderfgoed zijn			
Natuurnetwerk Noord-Holland buiten N2000	kans voor *wezenlijke kenmerken en waarden (en beheertypen) van het NNN en omvang en verbondenheid van het NNN en Beschermd Landschap:* natuurwaarden blijven behouden in NNN-gebieden en Beschermd landschap die ook UNESCO werelderfgoed zijn			
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *Soortendiversiteit en leefgebieden binnen de provincie* is dat natuurwaarden behouden blijven			
cultuurhistorie	kans voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de kernkwaliteiten en daarmee de OUV behouden blijven		risico voor *UNESCO Werelderfgoed* dat de ontwikkelpotentie binnen de kaders van de kernkwaliteiten onbenut worden en daarmee het UNESCO Werelderfgoed wel behouden wordt maar niet optimaal beleefd wordt	

13.3 Keuzevraagstuk: Landschap en erfgoed

Tijdens de werksessie van 11 december is besproken dat dit dilemma eigenlijk gaat om:
A conserveren;
B meebewegen.

En dat hier een volgordelijkheid in zit. Kan er niet meer geconserveerd worden, dan wordt er meebewogen.

Tabel 13.3 Ingreep-effectrelaties - Beschouwen we landschap en erfgoed als kwaliteiten die mee veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *biodiversiteit buiten het NNN* dat er meer ruimte komt voor biodiversiteit omdat het landschap meer natuurlijk wordt beheerd, met name in combinatie met groenblauwe dooradering		risico voor *biodiversiteit buiten het NNN* is afname van openheid in gebieden die nu open zijn, dit kan ertoe leiden dat met name weidevogels deze gebieden vermijden	
cultuurhistorie	kans op toename van *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door een nieuwe laag aan de bestaande cultuurhistorie toe te voegen, mits dit in lijn is met de gebiedsidentiteit		risico op verslechtering van de *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door het onthechten van het bestaande cultuurhistorische karakteristieken en gebiedsidentiteit	
landschap	kans op toename van de *landschappelijke waarden* door een nieuwe laag aan de bestaande landschappelijke waarden toe te voegen, mits dit in lijn is met het bestaande landschapstype		risico op verslechtering van de *landschappelijke waarden* doordat de bestaande landschappelijke waarden onderhevig raken aan de maatschappelijke en economische ontwikkelingen en daardoor minder fysiek en/ of visueel aanwezig zijn	

Tabel 13.4 Ingreep-effectrelaties - beschouwen we landschaps- en erfgoedkwaliteiten als iets dat strikt moet worden vastgelegd en beschermd, waardoor hun oorspronkelijke waarden behouden blijven, maar toekomstige ontwikkelingen worden beperkt

Aspect	Kans	Ruimtebeslag kans	Risico	Ruimtebeslag risico
biodiversiteit buiten NNN	kans voor *biodiversiteit buiten het NNN* is behoud van openheid in gebieden die nu open zijn, dit kan ertoe leiden dat behouden van leefgebied voor met name weidevogels behouden blijft			
cultuurhistorie	kans op vergroten van *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door behoud van oorspronkelijke waarden	alle huidige aangewezen beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden	risico op verslechtering van de *beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden* door het ontstaan van een grote kloof tussen de bestaande cultuurhistorische gebieden ten opzichte van de veranderende gebiedsidentiteit daaromheen	alle huidige aangewezen beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden ten opzichte van het veranderende landschap daar omheen
landschap	kans op vergroten van de *landschappelijke waarden* door het intact houden van de bestaande landschapstypen	alle huidige aangewezen gebieden met landschappelijke waarden	risico op het op slot zetten van de *landschappelijke waarden* door het intact houden van de bestaande landschapstypen door toekomstige ontwikkelingen te beperken	alle huidige aangewezen gebieden met landschappelijke waarden

14

EFFECTBEOORDELING VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU

Dit hoofdstuk bevat de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu per aspect. Hierbij wordt ook aangeven wat de beoordeling van de referentiesituatie was (zie daar voor de Staat van Noord-Holland, bijlage I van het hoofdrapport OER).

PNH heeft tijdens de werksessie van 19 februari aangegeven dat er twee locaties zijn waar meer woningen worden gebouwd dan in de referentiesituatie. De effecten hiervan op aspecten zoals woningaanbod en bereikbaarheid van gemotoriseerd verkeer, langzaam verkeer en OV zijn nog niet meegenomen in de effectbeoordelingen van het concept voorgenomen beleid. Dit is wel meegenomen in de effectbeoordeling het definitieve voorgenomen beleid.

14.1 Klimaatverandering

Tabel 14.1 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor het thema klimaatverandering

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
klimaatverandering	wateroverlast	slecht	0
klimaatverandering	waterveiligheid	overwegend goed	0
klimaatverandering	verdroging	slecht	++
klimaatverandering	verzilting	slecht	+

Wateroverlast

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect wateroverlast. De provincie heeft de voornemens om de veenweiden (technisch) te vernatten en te vermoerassen. Hierdoor neemt de kans op wateroverlast af ten opzichte van de referentiesituatie, doordat functies die gevoelig zijn voor wateroverlast verdwijnen. Een risico hierbij is dat wateroverlast kan toenemen doordat er minder waterberging in de watergangen aanwezig is en het grondwater hoger staat als gevolg van het opzetten van het peil.

De volgende ambitie in het voorgenomen beleid is de focus op effectieve landbouwgronden leggen en deze behouden, versterken en beschermen. Hierbij worden kleigebieden aanvullend beschermd, omdat deze hoogproductief zijn. Dit zorgt ten opzichte van de referentiesituatie voor een afname van wateroverlast, doordat landbouw verdwijnt op andere plekken die gevoelig zijn voor wateroverlast en de kans op schade aan gewassen daardoor kleiner is.

Daarnaast beschrijft de provincie de ambitie om op lange termijn de focus te leggen op het verbeteren van biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Deze ambitie is onvoldoende uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen. Indien de ambitie verder wordt uitgewerkt heeft deze wel effect op het aspect wateroverlast.

Beoordeling
Het aspect wateroverlast is in het voorgenomen beleid beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Door het (technisch) vernatten van de veenweiden verdwijnen de functies die gevoelig zijn voor wateroverlast. Door het focussen op effectieve landbouwgronden kan er meer water worden geborgen op plekken waar landbouwgrond vrijkomt. Naast de kansen zijn er echter ook risico's op het gebied van wateroverlast. Denk aan wateroverlast als gevolg van een hogere grondwaterstand door peilopzet of aan het verlies van bergingsruimte in watergangen.

Mitigerende maatregelen
Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:
- tref in gebieden die gevoelig zijn voor hoge grondwaterstanden lokaal grondwater verlagende maatregelen, zoals drainage;
- beperk sterke fluctuaties in gebieden waar veel landbouw is, zodat agrariërs hier beter op kunnen anticiperen;
- concretiseer de ambitie met betrekking tot het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden.

Waterveiligheid
De provincie heeft de ambitie om te differentiëren in waterveiligheid en in te zetten op meerlaagsveiligheid. Daarmee worden waterveiligheidsniveaus niet naar beneden aangepast. Wel betekent het dat de provincie bijvoorbeeld kwetsbare infrastructuur extra wil beveiligen. In de diepste overstromingsgebieden kan ook nog gebouwd worden, maar dit moet anders worden gedaan (bijvoorbeeld op palen). Een kans hierbij is een afname van het overstromingsrisico door de toepassing van meerlaagsveiligheid.

Beoordeling
Het aspect waterveiligheid is in het voorgenomen beleid beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. In sommige gebieden wordt een lager veiligheidsniveau geaccepteerd, waardoor het overstromingsrisico toeneemt voor huidige functies, maar tegelijkertijd wordt er ook ingezet op meerlaagsveiligheid en een andere manier van bouwen voor nieuwe functies.

Mitigerende maatregelen
Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:
- neem in de provinciale omgevingsverordening op dat nieuwe kwetsbare functies (zoals zorginstellingen, energievoorzieningen en vitale infrastructuur) niet worden toegestaan in de diepste overstromingsgebieden, tenzij aantoonbaar wordt voldaan aan aanvullende veiligheidsvoorwaarden;
- leg vast dat bij herontwikkeling in risicogebieden eerst wordt onderzocht of verplaatsing naar hoger gelegen of minder kwetsbare locaties mogelijk is;
- reserveer in overstromingsgevoelige gebieden ruimte voor tijdelijke waterberging, zodat bij hoge waterstanden het water gecontroleerd kan worden opgevangen;
- verplicht dat gemeenten in risicogebieden een evacuatieplan actualiseren bij nieuwe grootschalige ontwikkelingen;
- zet in gebieden waar een lager waterveiligheidsniveau wordt geaccepteerd meer in op meerlaagsveiligheid om de huidige functies te beschermen.

Verdroging
De provincie is voornemens om seizoensberging van water in het IJsselmeer te realiseren door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen. Dit zorgt voor een kans op afname van verdroging omdat er meer waterberging is.

Drie andere ambities van de provincie zijn om de veenweide te vernatten en de klimaatdoelen te halen, de veenweide te vermoerassen en de veenweide technisch te vernatten. Een kans bij deze oplossingsrichtingen is een afname van de verdroging in de veenweiden, doordat deze vernat worden. Een risico voor (technisch) vernatten is dat er in andere gebieden juist een toename van verdroging is. De vernatte veenweiden vragen namelijk om meer water.

Daarnaast heeft de provincie de ambitie om de natuurlijke zoet-zout gradiënt te omarmen. Deze ambitie heeft als kans dat verdroging afneemt, omdat er minder water nodig is om verzilting tegen te gaan.

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat ook de ambitie om de zoetwaterbel te vergroten, waardoor een kans op afname van verdroging ontstaat door een hogere waterbeschikbaarheid.

Verder heeft de provincie de ambitie is om landbouw te focussen op de effectieve landbouwgronden, deze te behouden, te versterken en te beschermen. Een effect hiervan is een kans op een afname van verdroging doordat op minder effectieve gronden minder drainage nodig is en minder landbouw bedreven wordt.

Op de lange termijn heeft de provincie de ambitie om de focus te leggen op het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Deze ambitie is onvoldoende uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen. Indien de ambitie verder wordt uitgewerkt heeft deze wel effect op het aspect wateroverlast.

Beoordeling

Het aspect verdroging is in het voorgenomen beleid beoordeeld als zeer positief (++) ten opzichte van de referentiesituatie. Seizoensberging van water op het IJsselmeer heeft als kans dat er meer waterberging is. Er worden veenweiden (technisch) vernat en vermoerast wat voor nattere gebieden zorgt. Daarnaast wordt de zoet-zout gradiënt omarmt, waardoor er minder water nodig is om verzilting tegen te gaan. Verder wordt de zoetwaterbel vergroot, wat als gevolg heeft dat er een hogere zoetwaterbeschikbaarheid is. Tenslotte zorgt het focussen op effectieve landbouwgronden voor minder vraag naar drainage. Al deze maatregelen dragen bij aan een kans op afname van verdroging. Een risico van (technisch) vernatten is de bijdrage ervan aan verdroging buiten de veenweiden.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- zet binnen gebieden eerst in op het vasthouden en bergen van gebiedseigen water voordat water van elders wordt aangevoerd, bijvoorbeeld door het reserveren van ruimte voor waterberging in de provinciale omgevingsverordening;
- leg vast dat bij (technische) vernatting van veenweiden geen verslechtering van de grondwaterstand in omliggende gebieden mag optreden;
- koppel provinciale subsidies voor landbouwtransitie aan maatregelen die de waterbehoefte verminderen, zoals minder drainage of waterzuinige teelten;
- concretiseer de ambitie rond biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden door deze te verbinden aan maatregelen die water vasthouden, zoals natuurontwikkeling in lage delen.

Verzilting

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect verzilting. Het beleid bevat onder andere de ambitie om seizoensberging van water in het IJsselmeer te realiseren door middel van peilopzet en uitzakken. Peilopzet in nattere perioden zorgt ten opzichte van de referentiesituatie voor een kans op afname van verzilting, doordat meer zoet water beschikbaar is om verzilting tegen te gaan in droogtegevoelige tijden. Het uitzakken van het peil brengt daarentegen juist het risico met zich mee dat zout water van de Waddenzee makkelijker het IJsselmeer kan binnendringen, waardoor er een risico op toename van verzilting optreedt.

Daarnaast omvat het voorgenomen beleid de twee ambities om veenweidegebieden technisch en niet technisch te vernatten in combinatie met het behalen van klimaatdoelen. Deze ambities leiden tot een hoger waterpeil in de veenweiden. Dit zorgt in de veenweide voor een kans op afname van verzilting door hogere zoetwaterdruk.

In andere delen van de provincie leidt het juist tot afname van de beschikbaarheid van zoet water voor overige functies zoals doorspoeling. Deze oplossingsrichtingen zorgt ten opzichte van de referentiesituatie dus enerzijds voor een kans op afname van verzilting in de veenweidegebieden en anderzijds een risico op toename van verzilting, doordat minder zoet water beschikbaar is voor doorspoeling en zoutwaterindringing kan toenemen.

Daarnaast beschrijft het voorgenomen beleid de ambitie om de veenweidegebieden te vermoerassen met natuurlijk peilbeheer. Doordat hierbij geen externe aanvoer van zoet water nodig is, blijft meer water beschikbaar om verzilting in andere gebieden tegen te gaan. Dit zorgt ten opzichte van de referentiesituatie voor een kans op afname van verzilting.

Verder omvat het voorgenomen beleid de ambitie om de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen. Hierdoor krijgen brakke omstandigheden meer ruimte, wat ten opzichte van de referentiesituatie een risico op toename van verzilting met zich meebrengt.

Tot slot bevat het voorgenomen beleid de ambitie om minder te schutten bij de zeesluis. Door het verminderen van het schutten neemt de zoutindringing af, wat ten opzichte van de referentiesituatie leidt tot een kans op afname van verzilting.

Beoordeling

Het aspect verzilting is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Seizoensberging van water in het IJsselmeer zorgt voor meer zoet water. Het (technisch) vernatten van de veenweiden leidt tot een hoger waterpeil in de veenweiden. Verder heeft het minder schutten van de zeesluis als gevolg dat er minder zoutindringing is. Oplossingsrichtingen zoals het (technisch) vernatten van veenweiden en het omarmen van de natuurlijke zoet-zoutgradiënt leiden tot minder zoet water dat beschikbaar is voor doorspoeling en meer ruimte voor brak water. Al met al is het aspect ‘verzilting’ beoordeeld als positief (+).

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- ontwerp overgangszones met natuurlijke zoutvasthoudende vegetatie, of zoutbestendige gewassen en andere buffers tussen brakke herstelgebieden en zoetwaterfuncties;
- beperk directe waterverbindingen tussen zoet en brak waar mogelijk;
- maak beleid om schutten te minimaliseren in perioden met hoog verziltingsrisico.

14.2 Bodem en water

Tabel 14.2 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor het thema bodem en water

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	+
bodem en water	bodemdaling	slecht	+
bodem en water	beschikbaarheid van water	slecht	0
bodem en water	oppervlaktewater	matig	+

Chemische en biologische bodemkwaliteit

Biologische bodemkwaliteit
Het voorgenomen beleid van de provincie bevat de ambitie om de veenweide te vermoerassen met natuurlijk peilbeheer. Dit levert een kans op toename van biologische bodemkwaliteit op, doordat bodemvormende processen (natuurlijke fysische, chemische en biologische processen waardoor bodem ontstaat en zich ontwikkelt) gestimuleerd worden en daarmee nieuw veen wordt gevormd.

Verder heeft de provincie de ambitie om de focus op effectieve landbouwgronden te leggen en deze te behouden, versterken en beschermen, en de ambitie om de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren. Deze voornemens zijn onvoldoende uitgewerkt om het effect op de biologische bodemkwaliteit te beoordelen.

Chemische bodemkwaliteit
Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om het huidige waterwingebied uit te breiden. Dit voornemen zorgt voor een kans op een verbetering van de chemische bodemkwaliteit, doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied.

Beoordeling
Het aspect chemische en biologische bodemkwaliteit is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het vermoerassen van veenweidegebieden stimuleert bodemvormende processen. Het uitbreiden van het waterwingebied zorgt voor een kans op verbetering van de chemische bodemkwaliteit, omdat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied. De ambities voor de focus op effectieve landbouwgrond en het versterken van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden zijn onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen.

Mitigerende maatregelen
Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:
- biologische bodemkwaliteit:
  - geef de minder effectieve landbouwgronden een functie die bodemvormende processen stimuleert, zoals natuur;
  - pas in de minder gewaardeerde gebieden specifieke maatregelen toe die ook bijdragen aan biologische bodemkwaliteit. Denk aan het verminderen van toepassing van mest en bestrijdingsmiddelen of het aanleggen van bloemrijke bufferstroken rondom landbouwgronden of braakliggende percelen;
  - beperk aantasting en verstoring van de bodem bij ruimtelijke ontwikkelingen door in de provinciale omgevingsverordening voorwaarden op te nemen voor grondverzet, afgraving en verharding van de bodem;
- chemische bodemkwaliteit:
  - zet provinciale subsidies in om het gebruik van kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen te verminderen.

Bodemdaling
Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om veenweiden (technisch) te vernatten. Dit gaat veenoxidatie tegen, waardoor de kans op bodemdaling afneemt. Als gevolg van vorming van nieuw veen kan op termijn het maaiveld zelfs hoger worden (dit is echter een langzaam proces).

Beoordeling
Het aspect bodemdaling is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. De ambitie voor het vernatten van het veenweidegebied vermindert de kans op bodemdaling.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- verander landbouwfuncties in vermoerassings-/vernattingsfuncties om het vernatten door andere instanties (waterschappen, gemeenten) te stimuleren;
- stimuleer natte vormen van landbouw, bijvoorbeeld met subsidies voor natte vezelgewassen zoals olifantsgras.

Waterbeschikbaarheid

Beschikbaarheid van drinkwater

De eerste ambitie die effect heeft op de beschikbaarheid van drinkwater is de seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken. Hierbij is er een kans op toename van beschikbaarheid van drinkwater, doordat er meer water in het IJsselmeer, de belangrijkste productiebron voor PWN* beschikbaar is. Een risico van deze ambitie doet zich voor bij laagwater op het IJsselmeer, dan vormt de waterkwaliteit een risico voor drinkwaterproductie.

*Het drinkwaterbedrijf in de provincie Noord-Holland, verantwoordelijk voor de winning, zuivering en levering van drinkwater, evenals het beheer van een deel van de duingebieden.

De volgende twee ambities van de provincie zijn het vernatten en technisch vernatten van veenweiden om klimaatdoelen te halen. Een risico hierbij is de afname op beschikbaarheid van drinkwater, doordat water wordt gebruikt om veenweiden te vernatten.

Daarnaast benoemt de provincie in haar beleid de ambitie om de zoet-zout gradiënt te omarmen. Dit voornemen heeft de kans op een toename van de watervoorraad, doordat er minder zoet water nodig is om zoutindringing tegen te gaan in de vorm van bijvoorbeeld doorspoeling. Een risico van dit voornemen is echter dat het omarmen van de zoet-zout gradiënt in de buurt van waterwingebieden tot afname van de beschikbaarheid van drinkwater zorgt. Dan wordt het zoete drinkwater namelijk zout, wat tegenstrijdig werkt.

De volgende ambitie die de provincie benoemt in haar voorgenomen beleid is de ambitie om het huidige waterwingebied uit te breiden. Deze ambitie heeft een kans tot een toename van de beschikbaarheid van drinkwater, doordat er meer water gewonnen kan worden. Een aandachtspunt is dus dat bij het uitbreiden van het waterwingebied moet worden gelet op dat deze niet overlapt met de delen waar de zoet-zout gradiënt omarmt wordt.

De volgende ambitie die het voorgenomen beleid bevat is het beschikbaar houden van de binnenduinranden voor het vergroten van de zoetwaterbel. Dit draagt bij aan de kans op een toename van de beschikbaarheid van drinkwater, doordat de zoetwaterbel vergroot wordt.

Watervoorraad

Wat betreft de watervoorraad beschrijft de provincie in haar voorgenomen beleid de ambitie om seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken te realiseren. Deze ambitie heeft de kans op toename van de watervoorraad, doordat er meer waterberging in het IJsselmeer is.

Daarnaast benoemt de provincie twee ambities om de veenweide te vernatten en technisch te vernatten om klimaatdoelen te halen. Dit heeft als effect dat er een risico is op afname van de watervoorraad, doordat er meer water verbruikt wordt om veenoxidatie tegen te gaan.

Naast vernatten is er voor sommige veenweiden ook de ambitie om deze met natuurlijk peilbeheer te vermoerassen. Hierdoor is de vorming van nieuw veen mogelijk. Een effect hiervan is de kans op toename van de watervoorraad, doordat er meer water wordt vastgehouden bij veenmoerassen met een natuurlijk peilbeheer.

De volgende ambitie die de provincie beschrijft is het beschikbaar houden van de binnenduinranden voor het vergroten van de zoetwaterbel. Dit draagt bij aan de kans op toename van de watervoorraad.

Beoordeling

Het aspect waterbeschikbaarheid is in het voorgenomen beleid beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Seizoensberging van water in het IJsselmeer zorgt voor een grotere beschikbaarheid van water. Het uitbreiden van het waterwingebied zorgt voor meer mogelijkheden tot het winnen van drinkwater.

Het beschikbaar houden van binnenduinranden voor vergroting van de zoetwaterbel leidt tot een grotere zoetwaterbel en het vermoerassen van veenweiden met natuurlijk peilbeheer zorgt ervoor dat er meer water vastgehouden kan worden. Bij de ambitie om het peil in het IJsselmeer uit te laten zakken, vormt de waterkwaliteit een risico voor de drinkwaterproductie. De twee ambities met betrekking tot het (technisch) vernatten van veenweiden vormen het risico dat er minder water beschikbaar is voor andere functies. Tenslotte vormt het omarmen van de zoet-zoutgradiënt nabij waterwingebieden het risico op verzilting van drinkwater. Deze ambities kunnen leiden tot een grotere watervraag, verslechtering van waterkwaliteit of verzilting van drinkwaterbronnen. Bij elkaar opgeteld wordt het beleid beoordeeld als neutraal, doordat kansen op vergroting van de waterbeschikbaarheid worden afgewisseld met risico's op afname, met name in perioden van droogte en schaarste.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- drinkwaterbeschikbaarheid:
  - beperk het risico dat vernattingsmaatregelen of andere ruimtelijke ingrepen ten koste gaan van de drinkwaterbeschikbaarheid door goede afspraken te maken over de verdeling van water en de verdringingsreeks verder uit te werken voor deze specifieke vraagstukken om drinkwater regionaal een hogere prioriteit te geven in schaarste perioden;
  - leg, om te voorkomen dat het omarmen van de zoet-zoutgradiënt negatieve gevolgen heeft voor de drinkwatervoorziening, als mitigerende maatregel vast dat deze ontwikkeling niet is toegestaan binnen of direct grenzend aan waterwingebieden;
- watervoorraad:
  - combineer vernatting zoveel mogelijk met lokale waterberging. Dit kan bijvoorbeeld door bij (technische) vernatting retentiegebieden of kleine stuwen aan te leggen;
  - prioriteer natuurlijk peilbeheer boven puur technische vernatting.

Oppervlaktewater

Waterkwaliteit

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect waterkwaliteit. De eerste ambitie van de provincie is om de veenweide te vernatten en klimaatdoelen te halen. Een risico hiervan is dat de waterkwaliteit kan afnemen, doordat er gebiedsvreemd water moet worden aangevoerd om het peil in stand te houden. Een ander risico van deze ambitie is de afname van waterkwaliteit door het vrijkomen van in de bodem opgeslagen nutriënten of pesticiden bij gebruik voor seizoensberging.

Daarnaast bevat het voorgenomen beleid van de provincie de ambitie om de veenweide te vermoerassen met natuurlijk peilbeheer. Hierbij is er een kans op een toename van de waterkwaliteit door het instellen van een flexibel peil en het beperken van gebiedsvreemd water. Een risico bij deze ambitie is een afname van de waterkwaliteit door het uitspoelen van extra nutriënten.

De provincie beschrijft in haar voorgenomen beleid ook de ambitie om veenweiden technisch te vernatten Het effect hiervan is het risico op afname van de waterkwaliteit, doordat er gebiedsvreemd water moet worden aangevoerd om het peil in stand te houden.

Daarnaast is de provincie voornemens het huidige waterwingebied uit te breiden. Hierbij is er een kans op toename van de waterkwaliteit, doordat er strengere regels voor verontreinigen van kracht zijn in een groter gebied.

Het minder schutten van de zeesluis maakt ook deel uit van de ambities van de provincie. Een kans hierbij is een toename van de waterkwaliteit, doordat verzilting (de zouttong) minder ver effect heeft.

De provincie is ook voornemens warmte op te wekken met geo- en aquathermie. Een risico hiervan is een afname van de waterkwaliteit, doordat deze vormen van energieopwekking het (grond)water mogelijk verontreinigen.

Tevens heeft de provincie de ambitie om de focus te leggen op effectieve landbouwgronden en deze te behouden, versterken en beschermen. Een kans hierbij is een toename van de waterkwaliteit, doordat bemesting (dat is op minder effectieve gronden vaak nodig) op minder effectieve gronden verdwijnt wanneer de functie verandert.

Tenslotte bevat het voorgenomen beleid van de provincie de ambities om de focus van landbouw op een versnelde transitie richting kringlooplandbouw te leggen en de focus te leggen op het verbeteren van biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Deze ambities zijn onvoldoende uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen. Indien de ambities verder wordt uitgewerkt hebben deze wel effect op het aspect oppervlaktewater.

Waterkwantiteit

Water bergen in 5 tot 10 % van de diepste polders en noodoverloopgebieden aanwijzen is een ambitie van de provincie die de een kans geeft op toename van de waterkwantiteit, omdat de bergingscapaciteit van het oppervlaktewatersysteem wordt vergroot. Mogelijke noodoverloopgebieden zijn langs het Noordzeekanaalgebied, het Amsterdam-Rijnkanaal en het Houtrak.

Beoordeling

Het aspect oppervlaktewater is in het voorgenomen beleid beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het aspect is opgedeeld in enerzijds de kwaliteit van het oppervlaktewater en anderzijds de kwantiteit ervan. Veenweiden vermoerrassen leidt tot de kans op beperking van gebiedsvreemd water. Het huidige waterwingebied uitbreiden leidt tot de kans op het van kracht zijn van strengere regels voor verontreiniging in een groter gebied. Het leggen van de focus op effectieve landbouwgronden zorgt voor de kans op het verdwijnen van bemesting op minder effectieve gronden. En de zeesluis minder schutten zorgt ervoor dat verzilting minder ver reikt. Tegelijkertijd leidt een deel van het voorgenomen beleid ook tot risico's op afname van de waterkwaliteit. Het (technisch) vernatten en vermoerrassen van veenweiden kan leiden tot aanvoer van gebiedsvreemd water en het vrijkomen van nutriënten of pesticiden uit de bodem. Ook het opwekken van warmte via geo- en aquathermie kan het (grond)water verontreinigen. Op het gebied van waterkwantiteit leiden noodoverloopgebieden tot een toename. Voor de waterkwaliteit zijn er dus vooral kansen op verbetering met een paar risico's op verslechtering van de waterkwaliteit, terwijl er op het gebied van waterkwantiteit twee risico's en één kans uit het voorgenomen beleid naar voren komen. Bij elkaar opgeteld is het beleid ten opzichte van de referentiesituatie beoordeeld als positief (+).

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- waterkwaliteit:
  - zet eerst in op het vasthouden en bergen van eigen water voordat gebiedsvreemd water wordt aangevoerd. Dit kan bijvoorbeeld door het stimuleren of verplicht stellen van retentiegebieden;
  - ontwikkel en handhaaf duidelijke protocollen voor het monitoren van nutriënten- en pesticiden concentraties in gebieden die technisch worden vernat of worden vermoerast;
  - stel bij de ontwikkeling van geo- en aquathermie projecten regels op omtrent verontreiniging;
  - stimuleer minder intensieve bemesting bij landbouw;
  - stel voorwaarden aan het herbestemmen van minder effectieve landbouwgronden;
  - zorg voor de oplossingsrichting over het leggen van de focus van de landbouw op versnelde transitie naar kringlooplandbouw ervoor dat 'versneld' sneller is dan het reeds gestelde doel van 2040;
  - concretiseer de maatregel met betrekking tot het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden;

- waterkwantiteit:
  - maak een analyse van knelpunten voor aanvoer, afvoer en bergingscapaciteit in het watersysteem, en zet vanuit daar een gerichte aanpak op.

14.3 Gezonde leefomgeving

Tabel 14.3 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu gezonde leefomgeving

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	redelijk	0
gezonde leefomgeving	geluid	slecht	0
gezonde leefomgeving	geur	overwegend goed	0
gezonde leefomgeving	hittestress	slecht	0
gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	0
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	slecht	0

Luchtkwaliteit

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Kringlooplandbouw benut stikstof en fosfaat optimaal door de gesloten keten van nutriënten. De ambitie is echter onvoldoende uitwerkt om kansen en risico's voor de luchtkwaliteit in de beoordeling op te nemen.

Het voornemen van de provincie om voorzieningen te clusteren brengt een risico op verslechtering van de luchtkwaliteit met zich mee.
Door het clusteren van de voorzieningen moeten inwoners van kleinere dorpen verder reizen voor zorg en cultuur. Dit zorgt, ten opzichte van de referentiesituatie, voor een toename van het aantal verkeersbewegingen van buiten stedelijke gebieden naar stedelijke gebieden.

Beoordeling

Het aspect luchtkwaliteit is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voornemen om voorzieningen te clusteren kan zorgen voor een toename van het aantal verkeersbewegingen en daarmee emissies. Dit effect vindt echter plaats op kleine schaal, waardoor dit geen effect heeft op de beoordeling. Het voornemen voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw is onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen.

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:
- concretiseerde ambitie voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw verder concretiseren door het stellen van doelen, het formuleren van concrete acties en het vastleggen van een duidelijk tijdpad:
  - doelen en tijdspad: realiseren van bepaald percentage kringlooplandbouwbedrijven;
  - concrete acties: subsidieregelingen voor mestverwerking;
- zet in op emissievrije of emissiearme logistiek langs provinciale wegen en bij knooppunten, bijvoorbeeld door het faciliteren van laadinfrastructuur.

Geluid

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties. Dit biedt kansen om het aantal geluidgehinderden te verbeteren, doordat geluidproductie, ten opzichte van de referentiesituatie, kan worden geconcentreerd op locaties waar betere zonering en meer afstand tot geluidgevoelige functies mogelijk is. Tegelijkertijd kan dit leiden tot een lokale geluidtoename rond deze geconcentreerde energievragers.

Daarnaast bevat het voorgenomen beleid de ambitie voor zowel het kleinschalig en verspreide opwek van energie op lokaal niveau, als het grootschalige geclusterde opwek van energie op toekomstbestendige plekken bij hoofdknooppunten. De provincie geeft aan dat kleinschalig en verspreide opwek op lokaal niveau de voorkeur heeft. Beide ambities brengen risico's met zich mee voor het aantal geluidgehinderden, aangezien verspreide opwek zonering lastiger maakt doordat meer locaties aan geluid worden blootgesteld, terwijl grootschalige clustering kan leiden tot meer geluidoverlast nabij deze locaties.

Het voorgenomen beleid omvat de ambitie voor het aanleggen van nieuwe natuur om de recreatiedruk op te kunnen vangen. Deze ambitie is onvoldoende concreet uitgewerkt om kansen en risico's voor het aantal geluidgehinderden in de beoordeling op te nemen. Het aanleggen van nieuwe natuur om de recreatiedruk op te kunnen vangen kan zorgen voor meer natuurlijke barrières tussen de geluidsbron en de geluidgehinderden.

Het voorgenomen beleid bevat tevens de ambitie om zorg- en cultuurvoorzieningen te clusteren. De provincie specificeert niet om welke zorg- en cultuurvoorzieningen het gaat. De effecten van dit voornemen op het aspect geluid zijn tweeledig. Enerzijds bestaat het risico dat de ambitie tot een toename van het aantal auto's op de doorgaande wegen rondom de kleinere dorpen, en daarmee tot hogere verkeersgeluidsniveaus, leidt. Anderzijds biedt het een kans doordat het aantal verkeersbewegingen van inwoners van de kernen met clustering verminderd, omdat zij een compleet aanbod aan voorzieningen nabij hebben. Het effect van dit voornemen op het aantal geluidgehinderden is daarmee neutraal ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Het aspect geluid is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid van de provincie om de energievraag actief te sturen biedt een kans voor het aantal geluidgehinderden. Terwijl het kleinschalig, verspreid en grootschalig geclusterd opwekken van energie een risico met zich mee brengt. Het voornemen om nieuwe natuur te realiseren om de recreatie druk op te vangen is onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen.

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stel voorwaarden in beleidskaders en programma's aan het toepassen van geluidsarme technieken bij energieopwekking en provinciale infrastructuur. Door te sturen op stille installaties, snelheidsbeperkingen, geluidsafscherming en geluid reducerende asfalt kan geluidsoverlast worden beperkt;
- hanteer minimale afstanden tot geluidsgevoelige functies bij locatiekeuze voor geluid reducerende functies. Door deze zonering kan worden voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen leiden tot een toename van het aantal geluidgehinderden;
- zet in op de realisatie van natuurlijke geluidsbuffers tussen geluidsbronnen en geluidsgevoelige functies bij de ambitie voor de aanleg van nieuwe natuur. Dit kan negatieve geluidseffecten verzachten en bestaande positieve effecten versterken, mits dit gebiedsgericht wordt uitgewerkt;
- neem 'geluidsreductie' expliciet mee in het ontwerp van nieuwe natuur om de positieve effecten van nieuwe natuur als geluidsbarrière optimaal te benutten.

Geur

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect geur. Het aspect geur is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect geur vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier dus nog geen invloed op heeft, alhoewel de referentiesituatie wel al als 'overwegend goed' is beoordeeld. Aangezien het voorgenomen beleid geen concrete kansen en risico's met zich meebrengt, zijn er ook geen mitigerende maatregelen voor het aspect geur.

Hittestress

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om nieuwe natuur aan te leggen om de recreatiedruk op te vangen. Het voornemen is niet concreet genoeg om het uiteindelijke effect te kunnen beschrijven voor dit aspect. Afhankelijk van de exacte uitvoering kan de ambitie wel een kans bieden aangezien de nieuwe natuur kan fungeren als verkoelingsplek.

De ambitie uit het voorgenomen beleid is om het recreatieaanbod te spreiden zodat voorzieningen dichter bij elkaar liggen. Indien het recreatieaanbod voorziet in de realisatie van schaduw of groen, bestaat bij deze ambities de kans dat, ten opzichte van de referentiesituatie, hittestress afneemt doordat er meer verkoeling (in de buurt) kan worden gezocht.

Beoordeling

Het aspect hittestress is als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. In de referentiesituatie vormt het hoge stedelijk hitte-eilandeffect (UHI) al een belangrijk aandachtspunt. Door de aanwezige verstedelijking en hoge bebouwingsdichtheid liggen de luchttemperaturen structureel hoger in het stedelijk gebied dan in het omliggende landelijke gebied. De ambities uit het voorgenomen beleid hebben hier geen effect op.

Wel bieden de ambities uit het voorgenomen beleid een kans voor een toename van verkoelingsplekken en daarmee, op lokaal niveau, een positief effect hebben op de ervaren hittestress. De (lokale) verbetering van hittestress weegt echter niet op tegen de toename van verstedelijking, hogere bebouwingsdichtheid en toenemende temperaturen door klimaatverandering. De ambities uit het voorgenomen beleid leiden niet tot een significante verbetering van deze risico's.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur via beleidskaders (zoals de omgevingsverordening) en ruimtelijke afwegingen op het behoud en de versterking van groen in stedelijke gebieden en het beperken van verdere verharding. Door deze randvoorwaarden mee te geven aan verstedelijkingsopgaven kan de toename van hittestress worden beperkt en kunnen bestaande verkoelende effecten worden versterkt;
- stimuleer uitbreiding en verbinding van provinciale groen- en waterstructuren om bij te dragen aan de vermindering van hittestress. Deze structuren kunnen fungeren als koelcorridors;
- neem regels op in de omgevingsverordening die gemeenten verplichten om nieuwe verstedelijking klimaatadaptief in te richten, bijvoorbeeld door een maximumpercentage verharding vat te leggen of een verplichte toepassing van hittebeperkende maatregelen;
- ontwikkel beleidsregels voor minimale afstanden tot publiek toegankelijke verkoelingsplekken voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen;
- lobby richting het Rijk en gemeenten om hittestressnormen op te nemen in bouwregelgeving en ontwerpstandaarden.

Lichthinder

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect lichthinder. Het aspect lichthinder is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect lichthinder vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier geen invloed op heeft, terwijl de referentiesituatie als 'slecht' beoordeeld is. Aangezien het voorgenomen beleid geen concrete kansen en risico's met zich meebrengt, zijn er ook geen mitigerende maatregelen voor het aspect lichthinder.

Omgevingsveiligheid

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect omgevingsveiligheid. Het aspect omgevingsveiligheid is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect omgevingsveiligheid vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier geen invloed op heeft, terwijl de referentiesituatie als 'slecht' beoordeeld is. Aangezien het voorgenomen beleid geen concrete kansen en risico's met zich meebrengt, zijn er ook geen mitigerende maatregelen voor het aspect omgevingsveiligheid

14.4 Welzijn en leefbaarheid

Tabel 14.4 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu welzijn en leefbaarheid

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	0
welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	0
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	+

Verbondenheid

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect verbondenheid. Het aspect verbondenheid is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect verbondenheid vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier dus nog geen invloed op heeft. Aangezien het voorgenomen beleid geen concrete kansen en risico's met zich meebrengt, zijn er ook geen mitigerende maatregelen voor het aspect verbondenheid.

Sociale veiligheid

Bij het keuzevraagstuk over het OV-netwerk clusteren of spreiden zet het voorgenomen beleid in op beide opties. Voor het OV-netwerk geclusterd versterken bestaat het risico op een afname van de mate van sociale veiligheid. Dit komt doordat bij een slechtere OV-verbindingen tussen landelijk en stedelijk gebied mogelijk mensen minder verbonden zijn met andere delen van de provincie. Hierdoor is er meer kans op sociaal isolement, wat de sociale veiligheid negatief kan beïnvloeden.

Voor het OV-netwerk gespreid ontwikkelen is er juist een kans voor de toename van mate van sociale veiligheid. Dit komt doordat een goede OV-verbinding tussen stedelijk en landelijk gebied kan leiden tot meer sociale interacties en sociale controle, wat het gevoel van sociale veiligheid kan vergroten.

In het voorgenomen beleid is het clusteren van voorzieningen én het clusteren van nieuwbouwlocaties (op robuuste locaties qua water en bodem) opgenomen. Beide beleidsvoornemens zien op clusteren, hierbij bestaat een mogelijk risico op de sociale veiligheid. Het clusteren van voorzieningen kan betekenen dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur. Deze verminderde bereikbaarheid voor bewoners van kleinere dorpen kan leiden tot minder gebruik van voorzieningen en daarmee minder sociale controle. Het clusteren van woningbouw kan leiden tot verdichting (in steden), in de vorm van hoogbouw. Dit heeft mogelijk een negatief effect op de sociale cohesie en daarmee ook op de mate van sociale veiligheid.

Beoordeling

Het aspect sociale veiligheid is beoordeeld als neutraal ten opzichte van de referentiesituatie (0). Het voorgenomen beleid biedt kansen en risico's voor de sociale veiligheid. De kansen en risico's zijn echter beperkt doordat ze zeer indirect zijn. Dat houdt in dat het beleidsvoornemen niet direct leidt tot de mogelijke verbetering of verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie. Daarom wordt nauwelijks verandering ten opzichte van de referentiesituatie verwacht.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- neem in provinciaal beleid concrete regels op die de sociale veiligheid bevorderen, bijvoorbeeld in beleid over de verlichting van provinciale wandel- en fietspaden.

Gezond gedrag

Het voornemen van de provincie om het recreatieaanbod te spreiden zodat recreatievoorzieningen dichterbij zijn, brengt een kans op verbetering van de beweegvriendelijkheid van de omgeving met zich mee. Er is meer recreatief groen en blauw in de directe omgeving om in te recreëren. Een aandachtspunt hierbij is de schaal en verbondenheid van de recreatievoorzieningen. Als de recreatiemogelijkheden door het verspreiden te erg versnipperen en barrières tussen de voorzieningen ontstaan, doet dit weer af aan de beweegvriendelijkheid. Bovendien botst het vergroten van recreatieve voorzieningen in de nabijheid van woongebieden met ambities voor woningbouw waardoor de druk op de gebieden voor het ommetje toeneemt.

Verder bevat het voorgenomen beleid de ambitie om zorgvoorzieningen te clusteren. De provincie specificeert niet nader om welke zorgvoorzieningen het gaat. De provincie geeft wel aan dat dit voornemen kan betekenen dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg. Dit brengt een risico voor verslechtering van de ervaren-, mentale- en lichamelijke gezondheid van inwoners van kleinere dorpen met zich mee. De toegankelijkheid van de zorgvoorzieningen verslechtert door langere reistijdens of toename in reiskosten (wanneer men een taxi neemt om bij de voorzieningen te komen). Hierdoor ontstaat het risico dat men langer blijft rondlopen met een gezondheidsklacht, omdat het reizen naar een zorgvoorziening als een drempel wordt ervaren.

Beoordeling

Het aspect gezond gedrag is beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. Het spreiden van het recreatieaanbod zorgt ervoor dat men dichterbij huis kan recreëren. Een aandachtspunt hierbij is de versnippering van het recreatieaanbod en de ruimtelijke botsing tussen het aanleggen van recreatievoorzieningen en bijvoorbeeld woningbouw aan de randen van steden.

Het clusteren van zorgvoorzieningen zorgt voor een kans op verslechtering van de ervaren-, mentale- en lichamelijke gezondheid van inwoners van kleinere dorpen ten opzichte van de referentiesituatie omdat de toegankelijkheid van de voorzieningen afneemt.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- ga in gesprek met gemeenten over binnenstedelijke beweegvriendelijkheid (naast de beweegvriendelijkheid van het buitengebied);
- schenk explicieter aandacht aan sport en spel als onderdeel van het recreatieaanbod, in aanvulling op de aandacht voor recreatie;
- stimuleer functiecombinaties tussen recreatie en bijvoorbeeld natuur, vernatte en vermoerraste veenweidegebieden of kringlooplandbouw;
- neem gezondheid en beweegvriendelijkheid expliciet mee als afwegingscriterium bij ruimtelijke en infrastructurele besluiten;
- heb aandacht voor voldoende schaalgrootte van en (fiets-)verbindingen tussen recreatievoorzieningen;
- beperkt barrières tussen recreatievoorzieningen door in te zetten op veilige oversteekplaatsen en faunapassages die ook recreatief bruikbaar zijn;
- neem kwalitatieve richtlijnen voor aaneengesloten recreatieve netwerken op in provinciale programma's en verordeningen;

- zorg voor goede bereikbaarheid van zorglocaties door in gesprek te gaan met regionale vervoerders;
- hanteer bereikbaarheid van zorglocaties als kwaliteitscriterium in de OV-concessie;
- bied ruimte voor satellietvoorzieningen, periodieke spreekuren of preventieve zorgpunten in kleinere dorpen.

14.5 Natuur en biodiversiteit

Tabel 14.5 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor natuur en biodiversiteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	matig	-
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	+
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	redelijk	0

VHR-natuurherstel (N2000)

Het voorgenomen beleid bevat de ambities om veenweidegebieden te vernatten, veenweidegebieden te vermoerassen en het beschikbaar houden van de binnenduinrand om de zoetwaterbel te vergroten. Dit biedt een kans om bufferzones rondom Natura 2000-gebieden te realiseren, droogte af te laten nemen, en natuur- en leefgebieden rondom Natura 2000-gebieden te laten toenemen, wat bijdraagt aan de kwaliteit van Natura 2000-gebieden. Tegelijkertijd bestaat er bij de ambities uit het voorgenomen beleid het risico dat het technisch vernatten van veenweide en het uitbreiden van het waterwingebied, elders voor extra verdroging zorgt. Indien verdroging in Natura 2000-gebieden plaatsvindt kan dit een negatief effect hebben op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van betreffende Natura 2000-gebieden.

Daarnaast bevat het voorgenomen beleid de ambities om infrastructuur op een toekomstbestendige wijze aan te leggen en een versnelde transitie naar kringlooplandbouw, wat negatieve effecten van stikstofdepositie, CO_2-uitstoot, meststofuitspoeling en verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen kan reduceren. Het voornemen voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw is onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen.

Een aandachtspunt vormt de ambitie uit het voorgenomen beleid om voorzieningen te clusteren, wat tot extra verkeersbewegingen en mogelijke toename van stikstofemissies kan leiden, met negatieve gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Het voorgenomen beleid bevat tevens de ambitie om veenweide te vernatten, wat het leefgebied van vogelrichtlijnsoorten (zoals weidevogels) kan verkleinen doordat bijvoorbeeld broedplaatsen verloren gaan.

Het voorgenomen beleid heeft voor de lange termijn de ambitie om ruimte te geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor natuur. Daarvoor wordt een gesprek aangegaan met de Europese Unie over nieuwe natuurdoelstellingen. Enerzijds is het positief dat gestreefd wordt naar een robuuste natuur in Natura 2000-gebieden. Anderzijds is het belangrijk dat de externe factoren die bijdragen aan het (nog) niet halen van de instandhoudingsdoelstellingen worden aangepakt, zoals recreatie, stikstofdepositie en verdroging. Indien de natuur zich aanpast aan de natuurlijke condities bestaat het risico dat de natuur monotoon wordt en daarmee de diversiteit achteruit gaat.

Beoordeling

Het aspect VHR-natuurherstel (N2000) is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Hoewel het beleid een positieve invloed heeft door het realiseren van bufferzones, afname van droogte en emissiereductie, kent het beleid ook significante risico's die aandacht vereisen om negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen te voorkomen.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur, in samenwerking met waterschappen, op een holistisch peilbeheer in veenweidegebieden, zodat vernatte gebieden niet leiden tot extra verdroging elders;
- stuur, via gebiedsgerichte ecologische plannen. op behoud van weidevogel habitats binnen en naast vernatte gebieden, bijvoorbeeld door natuurvriendelijke oevers en plas-dras zones;
- stimuleer de realisatie van compensatiegebieden en bufferzones, waardoor leefgebieden van vogel- en habitatsoorten behouden of versterkt worden;
- stimuleer duurzame mobiliteit (beperk autogebruik) om stikstofdepositie te beperken;
- zet in op meekoppelkansen bij landbouw, recreatie of waterbeheer om nieuwe natuur te realiseren of ecologische verbindingen te versterken;
- stimuleer dat infrastructuur, energieaanlandingen en logistieke voorzieningen zoveel mogelijk buiten Natura 2000-gebieden worden gesitueerd.

Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat de ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties en het strikt vastleggen van UNESCO-landschappen. Deze ambities bieden een kans om bestaande natuurwaarden te behouden. Daarnaast bevat het voorgenomen beleid de ambities om veenweide te vernatten en veenweide te vermoerassen met natuurlijk peilbeheer wat een kans biedt voor de afname van verdroging en het vergroten van het aantal bufferzones rondom Natuurnetwerk Nederland. Het behouden van bestaande natuurwaarden, de afname van verdroging en het vergroten van het aantal bufferzones hebben mogelijk een positief effect op het Natuurnetwerk Nederland. Aandachtspunten volgen uit de ambities van het voorgenomen om veenweide technisch te vernatten en het huidige waterwingebied uit te breiden, die het risico meebrengen dat extra verdroging optreedt met mogelijk negatieve effecten op het Natuurnetwerk Nederland.

De ambitie uit het voorgenomen beleid om infrastructuur op een toekomstbestendige wijze aan te leggen, biedt een kans voor een afname van stikstofdepositie en CO_2-uitstoot. Daarnaast bevat het voorgenomen beleid de ambitie voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw, wat mogelijk bijdraagt aan een verdere afname van stikstofdepositie, vermindering van meststofuitspoeling, afname van verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen, verbetering van de bodemkwaliteit en een toename van het aantal bufferzones. Deze ambitie is echter onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen.

Ook bevat het voorgenomen beleid ambities die bijdragen aan de kwaliteit van het Natuurnetwerk Nederland, zoals het omarmen van natuurlijke zoet-zoutgradiënten waardoor bodemcondities veranderen en oorspronkelijke natuurwaarden kunnen terugkeren. Evenals de ambitie om minder schutten van de zeesluis, wat een positieve bijdrage kan leveren aan de waterkwaliteit. Tegelijkertijd vormt de ambitie om veenweide technisch te vernatten een aandachtspunt, aangezien dit kan leiden tot een verslechtering van de waterkwaliteit door de inlaat van gebiedsvreemd water.

Het voorgenomen beleid bevat de ambities om te focussen op effectieve landbouwgronden en deze te behouden, te versterken en te beschermen, het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden en het aanleggen van nieuwe natuur om de recreatiedruk op te kunnen vangen. Deze ambities kunnen bijdragen aan een toename van leefgebied, een betere verbondenheid tussen natuurgebieden en een afname van de recreatiedruk op Natuurnetwerk Nederland, wat mogelijk een positief effect heeft ten opzichte van de referentiesituatie.

Het voorgenomen beleid heeft voor de lange termijn de ambitie om ruimte te geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor natuur. Daarvoor wordt een gesprek aangegaan met de Europese Unie over nieuwe natuurdoelstellingen. Enerzijds biedt dit een kans aangezien er wordt gestreefd naar robuuste natuur. Anderzijds brengt de ambitie het risico met zich mee dat externe factoren, die bijdragen aan het (nog) niet behalen van natuurdoelstellingen, onvoldoende worden aangepakt. Aandachtspunten hierbij zijn bijvoorbeeld recreatie, stikstofdepositie en verdroging.

Indien de natuur zich aanpast aan de natuurlijke condities bestaat het risico dat de natuur monotoon wordt en daarmee de biodiversiteit achteruit gaat.

Beoordeling

Het aspect Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000 is beoordeeld als positief (+) ten opzichte van de referentiesituatie. De ambities uit het voorgenomen beleid bieden kansen voor behoud van natuurwaarden, vermindering van verdroging, vergroting van bufferzones, verbetering van bodem- en waterkwaliteit en afname van recreatiedruk. Risico's bestaan door technische vernatten van veenweide, uitbreiding van waterwingebieden en nieuwe aanlandlocaties voor windenergie.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur, in samenwerking met waterschappen, op een holistisch peilbeheer in veenweidegebieden, zodat vernatte gebieden niet leiden tot extra verdroging elders. Hiermee worden negatieve effecten op waterhuishouding en natuurwaarden beperkt en blijft de kwaliteit en verbondenheid van NNN-gebieden behouden;
- stuur, via gebiedsgerichte ecologische plannen, op het behoud en de versterking van natuurwaarden in NNN, bijvoorbeeld door natuurvriendelijke oevers, plas-dras zones of ecologische corridors;
- stimuleer de realisatie van compensatiegebieden en bufferzones stimuleren, waardoor leefgebieden van planten- en diersoorten behouden blijven en de verbondenheid tussen natuurgebieden toeneemt;
- stimuleer meekoppelkansen bij landbouw-, recreatie- en waterbeheerprojecten in de nabijheid van NNN-gebieden om nieuwe natuur te realiseren of ecologische verbindingen te versterken;
- stuur aan op dat infrastructuur, energieaanlandingen en logistieke voorzieningen zoveel mogelijk buiten NNN worden gesitueerd.

Biodiversiteit buiten NNN

Het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland bevat de ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen, energievragers te concentreren op strategische locaties en het strikt vastleggen van UNESCO-landschappen. Deze ambities bieden een kans om bestaande natuurwaarden te behouden en de bescherming van beschermde soorten, wat een positief effect heeft op de biodiversiteit buiten NNN. Daarnaast bevat het voorgenomen beleid de ambitie voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw, wat kan bijdragen aan een afname van uitspoeling van meststoffen, verontreinig door gewasbeschermingsmiddelen en stikstofdepositie, wat een positief effect heeft op de biodiversiteit. Het voornemen voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw is onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen.

Het beleid bevat tevens de ambitie om natuurlijke zoet-zoutgradiënten te omarmen, wat kansen biedt voor soorten die afhankelijk zijn van zilte omstandigheden om te floreren, maar ook een knelpunt kan vormen voor zoetwaterafhankelijke habitattypen en soorten.

Het voorgenomen beleid bevat ambities voor het vernatten en (technisch) vermoerassen van veenweide, om effectieve landbouwgronden behouden, versterken en beschermen, nieuwe natuur aan te leggen om de recreatiedruk te kunnen opvangen en de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden te verbeteren. Het voornemen voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw is onvoldoende concreet uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen. Afhankelijk van de nadere uitwerking kunnen deze ambities een kans bieden om het leefgebied van soorten, zoals insecten, vogels, weidevogels en soorten die afhankelijk zijn van nattere ecosystemen te vergroten, versnippering tegen te gaan en de algehele ruimte voor biodiversiteit te vergroten. Tegelijkertijd zijn er risico's. Het vermoerassen met natuurlijk peilbeheer en het (technisch) vernatten van veenweide kan het ecosysteem dusdanig veranderen dat het leefgebied voor bepaalde soorten minder geschikt wordt.

Het voorgenomen beleid heeft voor de lange termijn de ambitie om ruimte te geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor natuur. Daarvoor wordt een gesprek aangegaan met de Europese Unie over nieuwe natuurdoelstellingen. Enerzijds biedt dit een kans aangezien er wordt gestreefd naar robuuste natuur.

Anderzijds brengt de ambitie het risico met zich mee dat externe factoren, die bijdragen aan het (nog) niet behalen van natuurdoelstellingen, onvoldoende worden aangepakt. Aandachtspunten hierbij zijn bijvoorbeeld recreatie, stikstofdepositie en verdroging. Indien de natuur zich aanpast aan de natuurlijke condities bestaat het risico dat de natuur monotoon wordt en daarmee de biodiversiteit achteruit gaat.

Beoordeling

Het aspect biodiversiteit buiten NNN is beoordeeld als neutraal (0) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid biedt kansen voor het behoud van natuurwaarden, uitbreiding van leefgebied en vermindering van stikstof- en meststofuitspoeling. Tegelijkertijd brengen ambities zoals technisch vernatten of vermoerassen van veenweide en ruimte geven aan de natuur om zich aan te passen risico's voor leefgebied en habitattypen met zich mee.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stuur, in samenwerking met waterschappen, op een holistisch peilbeheer in veenweidegebieden, zodat vernatte gebieden niet leiden tot extra verdroging elders. Hiermee wordt verdroging elders beperkt, blijven leefgebieden geschikt voor soorten zoals weidevogels, insecten en natte-ecosysteemsoorten, en wordt de biodiversiteit buiten NNN beschermd;
- stuur, via gebiedsgerichte ecologische plannen, op versterking van natuurwaarden buiten NNN, bijvoorbeeld door natuurvriendelijke oevers, plas-dras zones of ecologische corridors;
- stimuleer de realisatie van compensatiegebieden en bufferzones stimuleren, waardoor leefgebieden van planten- en diersoorten behouden blijven;
- zet in op meekoppelkansen bij landbouw-, recreatie- en waterbeheerprojecten. Dit kan leiden tot het creëren van nieuwe leefgebieden en ecologische verbindingen, waardoor de biodiversiteit buiten NNN wordt versterkt en de negatieve effecten van ruimtelijke ingrepen worden verminderd;
- richt eigen gronden zodanig in dat deze een positieve bijdrage leveren aan biodiversiteit buiten NNN. Dit kan door het aanleggen van groene daken, het verwijderen van tegels en het toepassen van ecologisch beheer. Door dit actief te doen kan de provincie een voorbeeldfunctie aannemen voor derden, zoals gemeenten, bedrijven agrariërs en inwoners;
- combineer functies om de biodiversiteit te verhogen, bijvoorbeeld door langs de randen van agrarische percelen een kruidenrijk akkerland aan te leggen of in woongebieden verticaal groen toe te voegen, of halfverharding bij parkeerplaatsen.

14.6 Economie

Tabel 14.6 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor het thema economie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
economie	omvang economie	overwegend goed	-
economie	werkgelegenheid	redelijk	0
economie	circulaire economie	overwegend goed	0
economie	duurzame landbouw	overwegend goed	0
economie	digitale infrastructuur	goed	0

Omvang economie

Het voorgenomen beleid van de provincie bevat verschillende ambities die invloed hebben op het aspect 'omvang economie'. Ten eerste heeft de provincie de ambitie om de natuurlijke zoet-zout gradiënt te omarmen. Dit brengt een risico op daling van het bbp met zich mee. Doordat de landbouweffectiviteit en het aantal landbouwgoederen afneemt, krimpt de economie.

Ook bevat het voorgenomen beleid de ambitie om de zeesluis minder te schutten. Ook dit brengt een risico op verslechtering van het aspect omvang economie met zich mee. Wanneer de haven minder bereikbaar is, nemen de economische activiteiten, en daarmee het bbp, af. Hoewel een verminderde bereikbaarheid van de haven kan leiden tot minder economische activiteiten en een daling van het bbp, kan dit ook kansen bieden. Een beperktere toegankelijkheid kan organisaties stimuleren om bijvoorbeeld meer in lokale productie en ketens te investeren.

In haar voorgenomen beleid zet de provincie in op actief sturen van de energievraag door grenzen aan het aanbod te stellen en energievragen te concentreren op strategische locaties. Dit levert een kans op groei van het bbp op, wanneer energievragers door een strategische locatie gaan uitbreiden en meer produceren, waardoor de economie gaat groeien.

Tenslotte wil de provincie in de toekomst de focus leggen op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen. Dit voornemen heeft betrekking op de kleigronden. Het versterken van effectieve landbouwgronden leidt tot gunstige voorwaarden voor productie op die gronden, met een groei van de economie tot gevolg. Anderzijds brengt het leggen van de focus op effectieve landbouwgronden het risico met zich mee dat productievolumes op niet-effectieve landbouwgronden afnemen, met krimp van de economie tot gevolg. Het voornemen is niet concreet genoeg om het uiteindelijke effect te kunnen beschrijven voor dit aspect.

Beoordeling

Het aspect omvang economie is in het voorgenomen beleid beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Het omarmen van de natuurlijke zoet-zout gradiënt leidt tot afname van landbouweffectiviteit en daarmee krimp van de economie. De ambitie om de zeesluis minder te schutten heeft het risico dat de haven minder bereikbaar is, wat zorgt voor afname van het bbp, maar dit kan na innovatie of aanpassing in de manier van handelen ook een positief effect hebben. Actief sturen van de energievraag door grenzen aan het aanbod te stellen en energievragen te concentreren op strategische locaties resulteert in uitbreiding en hogere productie omdat energievragers op een strategische locatie gevestigd zijn. Tenslotte kan de ambitie waarbij de provincie de focus op effectieve landbouwgronden legt en deze behoudt, versterkt en beschermt een significant gevolg hebben voor de omvang van de economie, maar deze moet eerst concreter zijn. Al met al is het aspect omvang economie beoordeeld als negatief, omdat de risico's zwaarder wegen dan de kansen.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- omarm de zoet-zoutgradiënt als eerst in gebieden met lagere economische significantie, zoals gebieden met lage landbouwproductiviteit;
- zet subsidies en innovatieprogramma's op voor de omschakeling naar alternatieve producten en diensten (zoals zilte teelten en natte teelten, agrarische natuurbeheer, multifunctionele landbouw) op de minder effectieve landbouwgronden.

Werkgelegenheid

In het voorgenomen beleid benoemt provincie Noord-Holland de ambitie om actief te sturen op de energievraag en knooppunten door grenzen aan het aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties. Uit deze ambitie blijkt niet of het doel van het concentreren is 1) om bedrijven méér ruimte op het elektriciteitsnet te geven, of 2) om bedrijven dezelfde hoeveelheid ruimte te geven, maar dat de stroom bestaat uit lokaal opgewekte energie om op deze manier netcongestie te verminderen. In het eerste geval zijn er mogelijkheden voor bedrijfsuitbreiding, wat een positief effect heeft op de werkgelegenheid. Op dit moment is de ambitie onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen.

Verder is de provincie voornemens de zeesluis in IJmuiden minder te schutten om zoutindringing tegen te gaan. Dit kan op korte termijn leiden tot een risico op afname van de werkgelegenheid, doordat de handel via zee wordt beperkt. Op langere termijn kan beperktere handel via zee bedrijven echter stimuleren om meer in regionale ketens en binnenlandse productie te investeren. Hierdoor kan een groter deel van de economische waarde binnen Nederland blijven. Dat leidt dan juist tot een kans op meer werkgelegenheid.

Beoordeling

Het aspect werkgelegenheid is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het minder schutten van de zeesluis zorgt initieel voor een risico op afname van de werkgelegenheid, doordat er minder handel kan worden gedreven via zee, maar op de lange termijn kan het juist als impuls voor de binnenlandse economie fungeren.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- combineer het minder schutten van de zeesluis met het stimuleren van nieuwe binnenlandse mogelijkheden voor de bedrijven die anders elders handel bedrijven;
- concretiseer de ambitie rondom concentratie van energievragers door vast te leggen dat op strategische locaties ruimte wordt geboden voor uitbreiding of nieuwe vestigingen;
- koppel de ontwikkeling van energievragers op energieknooppunten aan afspraken over werkgelegenheid;
- reserveer in de omgevingsverordening voldoende ruimte voor bedrijventerreinen op locaties met netcapaciteit, zodat uitbreidingsplannen niet stagneren door ruimtelijke beperkingen.

Circulaire economie

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om de focus van landbouw te leggen op een versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Deze ambitie draagt bij aan een kans op een groter aandeel circulaire bedrijven, omdat kringlooplandbouw een circulair landbouwsysteem is. In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland al in op volledige kringlooplandbouw in 2040. Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040, omdat de ambitie niet is uitgewerkt. Hierdoor zijn ook de effecten op het aandeel biologische landbouw onzeker en beoordeeld als neutraal.

Beoordeling

Het aspect circulaire economie is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het voornemen voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw is onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw: in welk jaartal (eerder dan 2040) wil de provincie 100 % kringlooplandbouw bereikt hebben en wat houdt dit in?
- zet in het voorgenomen beleid in op andere sectoren dan enkel landbouw, bijvoorbeeld circulair bouwen of hergebruik van grondstoffen.

Duurzame landbouw

Het voorgenomen beleid bevat hoofdzakelijk 4 ambities die relevant zijn voor het aspect duurzame landbouw. Ten eerste geeft de provincie aan de veenweidegebieden te willen vernatten en vermoerassen. Hierdoor wordt agrarisch grondgebruik in de veenweidegebieden onmogelijk. Het effect hiervan is afhankelijk van het aandeel biologische bedrijven in de veenweidegebieden.

Een tweede ambitie uit het voorgenomen beleid is een versnelde transitie naar kringlooplandbouw. In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland al in op volledige kringlooplandbouw in 2040. Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040, omdat de ambitie niet is uitgewerkt. Hierdoor zijn ook de effecten op het aandeel biologische landbouw onzeker en beoordeeld als neutraal.

Ten derde geeft de provincie in haar voorgenomen beleid aan in te zetten op het aanvullend beschermen van effectieve landbouwgronden (de kleigronden). Hier zijn dan geen aanvullende functies toegestaan. Op niet-kleigronden kan wel functiemening met bijvoorbeeld recreatie of zorg plaatsvinden. Uit het voorgenomen beleid blijkt niet wat de aanvullende bescherming inhoudt, waardoor de effecten op het aandeel biologische landbouw onzeker zijn. Bovendien geldt dat het effect van deze ambitie uit het voorgenomen beleid afhankelijk is van het aandeel biologische bedrijven op de kleigronden.

Ten vierde geeft de provincie in het voorgenomen beleid aan de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen. Dit brengt een kans op het vergroten van het aandeel biologische bedrijven met zich mee. Agrarisch ondernemen op zoute gronden vereist omschakeling in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld naar zoute teelten als lisdodde en cranberry). Deze omschakeling naar andere gewassen kan gecombineerd worden met de omschakeling naar biologische landbouw. Deze kans op een positief effect geldt enkel voor agrarische activiteiten op de zandgronden: in de veenweidegebieden wordt agrarisch grondgebruik onmogelijk en op de kleigronden wordt de zoet-zoutgradiënt (in sommige delen) niet omarmd.

Beoordeling

Het aspect 'duurzame landbouw' is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. De voornemens voor een versnelde transitie naar kringlooplandbouw en het aanvullend beschermen van kleigronden zijn onvoldoende uitgewerkt om te beoordelen. Bovendien hangt het effect van het aanvullend beschermen van kleigronden af van het aandeel biologische bedrijven op de kleigronden. Hetzelfde geldt voor de ambitie voor het vernatten en vermoerassen van het veenweidegebied. Het omarmen van de zoet-zoutgradiënt zorgt voor een kans op toename van het aandeel biologische bedrijven ten opzichte van de referentiesituatie.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw: in welk jaartal (eerder dan 2040) wil de provincie 100 % kringlooplandbouw bereikt hebben en wat houdt dit in?
- concretiseer op welke wijze landbouwbedrijven op de kleigronden aanvullend beschermd worden, zoals aanvullende regels in de Omgevingsverordening;
- concretiseer op welke kleigronden de zoet-zoutgradiënt wel en niet omarmd wordt;
- ga na hoe er voldoende zoetwater beschikbaar kan blijven voor het vermoerassen en vernatten van de veenweidegebieden, én voor de landbouw op de kleigronden;
- neem biologische bedrijfsvoering expliciet mee als voorkeursrichting binnen gebiedsprogramma's voor klimaatadaptatie en landbouwtransitie;
- faciliteer kennisontwikkeling en pilotprojecten rond biologische zilte teelten;
- geef biologische ondernemers voorrang in provinciale regelingen voor grondruil, pacht of transitiegebieden.

Digitale infrastructuur

In de huidige situatie is de dekking van internet met een snelheid van 1.000 Mbit/s 99 %. Dit percentage neemt in de referentiesituatie verder toe. Het voorgenomen beleid heeft dan ook weinig effect in het verhogen van de dekking van snel internet. Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om de natuurlijke zoet-zoutgradiënt te omarmen. Dit kan een risico voor de digitale infrastructuur met zich meebrengen, omdat zout water corrosie en aantasting van ondergrondse infrastructuur (mantelbuizen, kasten) versnelt. Hierdoor nemen storingen toe.

Beoordeling

Het aspect 'digitale infrastructuur' is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. De dekkingsgraad van snel internet is in de referentiesituatie al meer dan 99 %. Een knelpunt is de corrosie van digitale infrastructuur door zout water.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- overweeg technische oplossingen om corrosie van digitale infrastructuur tegen te gaan. Bij glasvezel treedt geen corrosie op;
- beschouw de aanleg van digitale infrastructuur als meekoppelkans bij het openbreken van de grond, bijvoorbeeld bij dijkversterkingen.

14.7 Wonen

Tabel 14.7 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor het thema wonen

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
wonen	woningaanbod	matig	0
wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	0

Woningaanbod

In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland in op de bouw van 191.000 woningen tot en met 2030. Volgens de Monitor Plancapaciteit omvat de harde en zachte plancapaciteit samen 176.344 woningen. Daarnaast bestaat onzekerheid over de realisatiesnelheid en de exacte locatiekeuze van beoogde woningen. Dit heeft onder andere te maken met externe factoren zoals netcongestie, stikstofbeperkingen en marktomstandigheden. Hiermee wordt de doelstelling van 191.000 woningen tot en met 2030 niet gehaald. Het voorgenomen beleid bevat geen ambities die de zachte plancapaciteit vergroten ten opzichte van de referentiesituatie. Daarmee wordt ook in het voorgenomen beleid de doelstelling van 191.000 woningen tot en met 2030 niet gehaald.

Het effect van het voornemen voor grootschalig en geclusterd opwekken van energie op toekomstbestendige plekken op het aspect woningaanbod ten opzichte van de referentiesituatie is onzeker. Deze ambitie kan een risico op verslechtering van de balans van vraag en aanbod met zich meebrengen, omdat de opweklocaties een beslag leggen op de schaarse ruimte. Dit gaat ten koste van ruimte voor onder andere woningbouw. Dit geldt vooral voor de toekomstbestendige plekken; de 12 energieknooppunten rond Amsterdam, Boekelermeer (zuidoost-Alkmaar), Den Helder, Uithoorn/Haarlemmermeer-Oost/Aalsmeer incl. Schiphol (adaptief), Hoorn, Noordzeekanaalgebied, incl. het westelijk Havengebied, Agriport, Grootslag, De Liede, Greenport Aalsmeer, Spoorzicht Nieuw-Vennep Zuid en Hilversum. Deze energieknooppunten zijn indicatieve locaties. De exacte locaties van de energieknooppunten zijn nog niet beschikbaar, waardoor de effecten op de balans vraag en aanbod onzeker zijn.

Verder bevat het voorgenomen beleid de ambitie om nieuwe natuur aan te leggen om de recreatiedruk op te vangen. Dit is een risico voor de vraag en aanbod en betaalbaarheid van het woningaanbod, omdat er een ruimtelijk conflict ontstaat tussen woningbouw en de aanleg van natuur. In haar voorgenomen beleid zet de provincie in op beide functies, maar het voorgenomen beleid bevat geen maatregelen om de ruimtelijke botsing - die vooral optreedt aan de randen van steden - op te lossen. Bovendien zijn woningen nabij natuur vaak duurder. De ambitie van provincie Noord-Holland heeft een negatief effect op de betaalbaarheid van woningen ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Het aspect ‘woningaanbod’ is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Ten opzichte van de referentiesituatie blijft de plancapaciteit gelijk. Het effect van energieopwek op toekomstbestendige plekken op het woningaanbod is onzeker. De ambitie voor het aanleggen van nieuwe natuur vormt een botsing met andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, met name in de randen van steden.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- breid het aantal woningen in de harde en zachte plancapaciteit uit om het doel van 184.000 woningen tot en met 2030 te halen. Let bij de locatiekeuze op de beschikbaarheid van energie (dus locatiekeuze nabij energieknooppunten), bereikbaarheid en zet in op de locaties waar in de huidige situatie de grootste woningtekorten zijn, zoals gemeente Amsterdam;

- ga in gesprek met partners (gemeenten, woningcorporaties) over het versnellen van het bouwen van woningen in relatie tot (stikstof-)ruimte;
- stuur in provinciale afwegingskaders expliciet op meervoudig ruimtegebruik, zoals energieopwek op daken, boven infrastructuur, langs waterkeringen en in combinatie met bedrijventerreinen;
- sta energieopwek in woningbouwgebieden alleen toe als de nieuwe woningen direct profiteren van de opgewekte energie;
- maak een prioritering in woningbouw, natuur, energie en andere functies op locaties met ruimtelijke botsingen tussen functies. Geef prioritering aan natuurontwikkeling op locaties met lage woningbouwpotentie;
- zet in op multifunctioneel ruimtegebruik voor de nieuwe natuur, zodat deze ook nabij of tussen woningen gerealiseerd kan worden.

Voorzieningenniveau

Het voorgenomen beleid bevat twee ambities die effect hebben op het aspect voorzieningenniveau. Ten eerste wil de provincie het recreatieaanbod spreiden, zodat voorzieningen dichterbij zijn. Er wordt geaccepteerd dat het aanbod versnippert en minder grootschalig is. Dit voornemen levert de kans op dat door de spreiding de afstand tot voorzieningen, hier recreatievoorzieningen, afneemt.

Ten tweede wil de provincie zorg- en cultuurvoorzieningen clusteren. Hierdoor moeten inwoners van kleinere dorpen verder reizen voor zorg en cultuur. Dit zorgt voor een toename van de afstand tot voorzieningen voor inwoners van kleinere dorpen met zich mee. Een aandachtspunt is hierbij dat het nog onduidelijk is om welke zorg- en cultuurvoorzieningen het gaat.

Beoordeling

Het aspect voorzieningenniveau is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. De ambitie om het recreatieaanbod te spreiden leidt tot een kans op afname van de afstand tot (recreatie)voorzieningen. De ambitie om de zorg- en cultuurvoorzieningen te clusteren heeft als gevolg dat er een risico op toename van de afstand tot voorzieningen ontstaat. Hierom wordt het voorzieningenniveau ten opzichte van de referentiesituatie beoordeeld als neutraal.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:
- zet in op mobiele zorgpunten, bibliobussen en pop-up cultuurvoorzieningen in kleinere dorpen;
- concretiseer welke zorg- en cultuurfuncties geclusterd worden en welke lokaal behouden blijven;
- kies locaties voor de cultuur- en zorgvoorzieningen die dichtbij OV-knooppunten liggen.

14.8 Energietransitie

Tabel 14.8 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor het thema energietransitie

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
energietransitie	aandeel duurzame energie	overwegend goed	+
energietransitie	energieverbruik	slecht	0
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	+
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	+

Aandeel duurzame energie

Het voorgenomen beleid bevat de ambities om de veenweidegebieden te vernatten en vermoerassen. Deze ambities zijn onvoldoende uitgewerkt om het effect ervan te beoordelen. Indien de ambities verder worden uitgewerkt hebben deze wel effect op het aspect oppervlaktewater.

Verder bevat het voorgenomen beleid de ambitie om warmte op te wekken met geo- en aquathermie. De provincie wil dit in het stedelijk gebied opwekken en verspreiden via warmtenetten. Dit levert een kans op toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal en ten opzichte van de referentiesituatie op, omdat geo- en aquathermie hernieuwbare energiebronnen zijn. Een aandachtspunt hierbij is de verspreiding van geo- en aquathermie in het buitengebied (buiten de stedelijke warmtenetten).

Daarnaast is de provincie voornemens actief te sturen op de energievraag en -knooppunten door grenzen te stellen aan aanbod en energievragers te concentreren op strategische locaties. Hierbij is er een kans op een toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal en ten opzichte van de referentiesituatie.

Tenslotte bevat het voorgenomen beleid de ambitie om energie grootschalig op toekomstbestendige plekken op te wekken. Deze ambitie heeft de kans op een toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal en ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Het aspect aandeel duurzame energie is beoordeeld als positief (+) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het opwekken van warmte met geo- en aquathermie zorgt voor meer duurzaam opgewekte warmte. De ambities om grenzen aan energieaanbod te stellen en energievragers te concentreren en energie grootschalig op toekomstbestendige plekken op te wekken leiden tot de kans op toename van de omvang van hernieuwbare energiebronnen ten opzichte van het totaal en de referentiesituatie.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- reserveer in de omgevingsverordening ruimte voor de opwek van hernieuwbare energie in vernatting- en vermoerassingsgebieden, zodat deze functies planologisch mogelijk worden gemaakt;
- stel als voorwaarde dat bij gebiedsontwikkelingen in veenweidegebieden de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking standaard worden onderzocht;
- stel beleid op omtrent warmtenetten voor het buitengebied.

Energieverbruik

Het energieverbruik van provincie Noord-Holland is in te delen in 4 grote sectoren: (1) gebouwde omgeving, (2) verkeer en vervoer, (3) industrie, energie, afval en water en (4) landbouw, bosbouw en visserij.

Op basis van de concreetheid van de oplossingsrichtingen uit het voorgenomen beleid, zijn enkel effecten op de sectoren verkeer en vervoer en landbouw, bosbouw en visserij op het energieverbruik aanzienlijk. Het energieverbruik van de gebouwde omgeving wordt in de referentiesituatie in belangrijke mate bepaald door datacenters en woningen. Het voorgenomen beleid bevat geen maatregelen ten opzichte van de referentiesituatie die een effect op het energieverbruik van de sector gebouwde omgeving veroorzaken. Het energieverbruik van de sector industrie, energie, afval en water wordt in de referentiesituatie in belangrijke mate bepaald door het energieverbruik van Tata Steel. Het voorgenomen beleid bevat geen maatregelen ten opzichte van de referentiesituatie die een effect hebben op het energieverbruik van Tata Steel.

Het voorgenomen beleid bevat ook de ambities om energievragers te concentreren op strategische locaties (12 energieknooppunten) en in te zetten op zowel lokale opwek waar de energievraag zit als grootschalige opwek op toekomstbestendige plekken. Deze ambities hebben geen effect op de hoeveelheid verbruikte energie in Noord-Holland.

Verkeer en vervoer
In het voorgenomen beleid geeft provincie Noord-Holland aan de zeesluis minder te willen schutten. De haven is hierdoor minder bereikbaar, wat vooral de buitenlandse aanvoer van goederen beperkt. Deze moeten hierdoor alsnog over de weg aangevoerd worden. Dit brengt een kans op toename van het energieverbruik met zich mee.

Landbouw, bosbouw en visserij
In de referentiesituatie zet provincie Noord-Holland in op volledige kringlooplandbouw in 2040. In het voorgenomen beleid benoemt de provincie dat zij inzet op een versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040. Hierdoor zijn de effecten van het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie onzeker en niet te beoordelen.

In de veenweidegebieden zet de provincie in het voorgenomen beleid in op vernatten en vermoerassen. Dit voornemen is nieuw ten opzichte van de referentiesituatie en maakt agrarisch grondgebruik onmogelijk in de veenweidegebieden. Dit levert een kans op afname van het energieverbruik op.

Dit effect hangt af van de vervangende functie; bij functieverandering naar natuur is dit wel het geval, bij functieverandering naar industrie niet. Ook het voornemen om enkel de agrarische bedrijven op de kleigronden aanvullend te beschermen, waardoor het totale aantal landbouwbedrijven in Noord-Holland afneemt, zorgt voor een kans op afname van het energieverbruik ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling
Het aspect 'energieverbruik' is beoordeeld als neutraal (0) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Het energieverbruik van de sectoren gebouwde omgeving en industrie, energie, afval en water blijft gelijk aan de referentiesituatie. Het energieverbruik van de sector verkeer en vervoer neemt toe door verminderde bereikbaarheid van de haven per schip. Het energieverbruik van de sector landbouw, bosbouw en visserij neemt af door het afnemen van agrarisch grondgebruik (mits hier een minder energie verbruikende functie voor terug komt). De effecten van de versnelde transitie naar kringlooplandbouw zijn onzeker en daarom niet te beoordelen.

Mitigerende maatregelen
Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:
- algemeen:
  - reserveer tijdig ruimte voor de opwek en verspreiding van duurzame energie buiten de 12 energieknooppunten die reeds in het voorgenomen beleid staan;
  - neem in de Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland concrete, kwalitatieve richtlijnen op voor het energieverbruik per datacenter;
- verkeer en vervoer:
  - ontwikkel in samenwerking met havenbedrijven en vervoerders een logistiek beheerplan dat piekbelastingen door minder schutten mitigeren en alternatieve routes stimuleert;
  - stimuleer het gebruik van schonere wegvoertuigen (elektrisch, waterstof) via provinciale subsidies en laadinfrastructuur voor het vrachtverkeer rond de haven;
- landbouw, bosbouw en visserij:
  - bepaal welke functies toegestaan zijn na en mogelijk zijn bij vernatten en vermoerassen van de veenweidegebieden;
  - concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Verbind hier een jaartal en (financiële) middelen aan;
  - stel een richtlijn op voor wanneer een bedrijf circulair genoeg is om van kringlooplandbouw te kunnen spreken.

Energie-infrastructuur
Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om actief te sturen op energievraag en knooppunten door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties. Dit scheelt in benodigde transportcapaciteit en -infrastructuur. Deze ambitie levert een kans op het verminderen van netcongestie op, doordat de bestaande capaciteit van het net beter wordt verdeeld en ingezet.

Verder zet de provincie in op kleinschalig, verspreid energie opwekken daar waar de energievraag zit. Dit levert een kans op verminderen van de netcongestie op, omdat de vraag en aanbod naar elkaar toe wordt gebracht, waardoor het stroomnet minder hoeft te worden gebruikt.

Tenslotte bevat het voorgenomen beleid de ambitie om warmte op te wekken met geo- en aquathermie. Dit voornemen draagt bij aan de kans op het verminderen van netcongestie, doordat de vraag op het stroomnet afneemt. Een aandachtspunt bij deze ambitie is dat er in het noorden van Noord-Holland veel netcongestie is, maar er voor dit deel van de provincie nog amper plannen zijn om warmtenetten te realiseren.

Beoordeling

Het aspect energie-infrastructuur is beoordeeld als positief (+) in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. het voornemen om grenzen te stellen aan aanbod en energievragers te concentreren op strategische locaties leidt tot de kans op een betere verdeling van de bestaande netcapaciteit. Het kleinschalig verspreid energie opwekken daar waar de energievraag aanwezig is heeft als kans vermindering in het gebruik van het stroomnet. Het opwekken van warmte met geo- en aquathermie zorgt voor afname van de vraag naar stroom op het stroomnet.

Al met al zijn er enkel positieve effecten op het aspect 'energie-infrastructuur' als gevolg van het voorgenomen beleid, maar zijn dit er wel maar drie, dus wordt het aspect met een '+' beoordeeld.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- stel provinciale richtlijnen op voor de landschappelijke inpassing en decentrale kleinschalige opwek;
- stimuleer energieopslag via subsidies bij bedrijventerreinen en woonwijken;
- concretiseer de ambitie met betrekking tot geo- en aquathermie door een tijdsduiding te geven voor wanneer de warmtenetten gerealiseerd zijn.

Uitstoot broeikasgassen

De uitstoot van broeikasgassen van provincie Noord-Holland is in te delen in 4 grote sectoren: (1) gebouwde omgeving, (2) verkeer en vervoer, (3) industrie, energie, afval en water en (4) landbouw, bosbouw en visserij. Voor de sector gebouwde omgeving en de datacenters die hier onderdeel van zijn, geldt dat het voorgenomen beleid geen effecten heeft. Hieronder wordt besproken wat het effect van het voorgenomen beleid op de uitstoot van broeikasgassen van de sectoren 2, 3 en 4 is.

Verkeer en vervoer

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om de zeesluis bij IJmuiden minder te schutten. De haven is hierdoor minder bereikbaar, wat vooral de buitenlandse aanvoer van goederen over het water beperkt. Deze moeten hierdoor alsnog over de weg aangevoerd worden. Dit brengt een risico op een toename van de uitstoot van broeikasgassen met zich mee. Dit effect treedt met name in de nabije toekomst op.
Daarna treedt - door de EU-brede autonome ontwikkeling van uitstootvrij vervoer - geen effect meer op ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid heeft geen effect op de uitstoot van broeikasgassen van Schiphol.

Industrie, energie, afval en water

In het voorgenomen beleid zet de provincie op meerdere manieren in op de energietransitie: (grote) energievragers concentreren op strategische locaties en daar energie voor hen opwekken, energie opwekken nabij kleine energievragers en door deze kleine energievragers laten gebruiken, en warmte opwekken met geo- en aquathermie. De opwek en het gebruik van hernieuwbare energie in het voorgenomen beleid zorgen voor een kans op een afname van de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van de referentiesituatie. Een aandachtspunt is de ruimtelijke inpassing. In het landelijk gebied kan energie-infrastructuur ten koste gaan van landbouw. Het voorgenomen beleid heeft geen effect op de uitstoot van broeikasgassen van Tata Steel.

Landbouw, bosbouw en visserij

In de referentiesituatie zet de provincie Noord-Holland in op volledige kringlooplandbouw in 2040. In het voorgenomen beleid benoemt de provincie dat zij inzet op een versnelde transitie naar kringlooplandbouw.

Het is onduidelijk of het voorgenomen beleid leidt tot het sneller bereiken van een kringlooplandbouwsysteem dan in 2040. Hierdoor zijn de effecten van het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie onzeker.

In de veenweidegebieden zet de provincie in het voorgenomen beleid in op vernatten en vermoerassen. Dit voornemen is nieuw ten opzichte van de referentiesituatie en maakt agrarisch grondgebruik onmogelijk in de veenweidegebieden. Dit levert een kans op afname van de met landbouw geassocieerde uitstoot van broeikasgassen in de veenweidegebieden op. Dit effect hangt af van de vervangende functie; bij functieverandering naar natuur is dit wel het geval, bij functieverandering naar industrie niet. Verder zorgt het vernatten en vermoerassen van de veenweidegebieden voor een kans op vermindering van de hoeveelheid CO_2 die vrijkomt door inklinking van de bodem. Gecombineerd met het voornemen van de provincie om enkel de agrarische bedrijven op de kleigronden aanvullend te beschermen, waardoor het totale aantal landbouwbedrijven in Noord-Holland afneemt, is er een sterke kans op afname van de uitstoot van broeikasgassen van de sector landbouw, bosbouw en visserij ten gevolge van het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Het aspect 'uitstoot broeikasgassen' is beoordeeld als positief in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie (+). Er is een kans op afname van de uitstoot van broeikasgassen van de sector landbouw, bosbouw en visserij door het vernatten en vermoerassen van de veenweidegebieden. Verder zet de provincie in haar voorgenomen beleid sterker in op duurzame energieopwek.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- algemeen: reserveer tijdig ruimte voor de opwek en verspreiding van duurzame energie;
- verkeer en vervoer:
  - ontwikkel in samenwerking met havenbedrijven en vervoerders een logistiek beheerplan dat piekbelastingen door minder schutten mitigeren en alternatieve routes stimuleert;
  - stimuleer het gebruik van schonere wegvoertuigen (elektrisch, waterstof) via provinciale subsidies en laadinfrastructuur voor het vrachtverkeer rond de haven;
- landbouw, bosbouw en visserij:
  - bepaal welke functies toegestaan zijn na en mogelijk zijn bij vernatten en vermoerassen van de veenweidegebieden;
  - concretiseer de versnelde transitie naar kringlooplandbouw. Verbind hier een jaartal en (financiële) middelen aan;
  - stel een richtlijn op voor wanneer een bedrijf circulair genoeg is om van kringlooplandbouw te kunnen spreken.

14.9 Mobiliteit

Tabel 14.9 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor het thema mobiliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en OV	overwegend goed	+
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	matig	-
mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	0

Bereikbaarheid langzaam verkeer en OV

In het voorgenomen beleid benoemt de provincie de ambitie om het recreatieaanbod te spreiden zodat voorzieningen dichterbij zijn. Dit zorgt voor een kans op toename van het aandeel verplaatsingen te voet of met de fiets in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Door het recreatieaanbod dichterbij te faciliteren is het aantrekkelijker om te lopen of de fiets te pakken.

Ook wil de provincie zorg- en cultuurvoorzieningen clusteren. De provincie specificeert niet nader om welke zorg- en cultuurvoorzieningen het gaat. Hierdoor moeten inwoners van kleinere dorpen verder reizen voor zorg en cultuur. Ten opzichte van de referentiesituatie zorgt dit voornemen voor zowel een kans als een risico voor het aandeel verplaatsingen te voet of met de fiets. Voor inwoners van de clusters geldt dat het clusteren van voorzieningen een kans is: men pakt de fiets of gaat te voet omdat voorzieningen dichtbij zijn. Buiten de clustering is de clustering een risico: men pakt vaker de auto om naar de voorzieningen te reizen. Net als in de referentiesituatie, zet de provincie in op doorfietsroutes, met name voor afstanden tussen 7,5 en 15 kilometer.

Beoordeling

In het voorgenomen beleid treedt voor het aspect 'bereikbaarheid langzaam verkeer en OV' een verbetering op ten opzichte van de referentiesituatie (+). Door het recreatieaanbod te spreiden, neemt de afstand tot deze voorzieningen af en zijn ze makkelijker te bereiken per fiets of te voet. Het clusteren van zorg- en cultuurvoorzieningen vormt zowel een kans (voor inwoners van grotere dorpen en steden) als een risico (voor inwoners voor kleinere dorpen) voor de bereikbaarheid te voet of met de fiets.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- investeer meer in een fijnmazig en veilig fiets- en wandelnetwerk tussen woonkernen en recreatievoorzieningen;
- zorg voor verbeterde bereikbaarheid met het OV van de recreatievoorzieningen, bijvoorbeeld door betere en meer aansluitingen, hogere frequenties in het recreatieseizoen en verbeterde fietsvoorzieningen bij haltes;
- zorg voor frequentere, snellere en comfortabelere OV-verbindingen met een fijnmazig netwerk tussen de kleinere dorpen en zorg- en cultuurclusters;
- faciliteer meer en kwalitatief hoogwaardige fietsverbindingen naar zorg- en cultuurclusters, inclusief extra doorfiets- en snelfietsroutes, waardoor ook middellange afstanden per fiets bereikbaar blijven;
- realiseer meer laadpunten voor elektrische fietsen in de clusters van zorg- en cultuurvoorzieningen;
- ontwikkel een basisnorm voor zorg- en cultuurvoorzieningen op bepaalde afstand zodat bereikbaarheid te voet of met de fiets niet in het gedrang komt.

Bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer

Het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland bevat de ambitie om de zeesluis minder te schutten ten behoeve van zoutindringing. Echter verslechtert hierdoor de bereikbaarheid van de haven. Dit veroorzaakt een risico op afname van de doorstroming voor auto's ten opzichte van de referentiesituatie. Als de bereikbaarheid van de haven per schip afneemt, zullen meer goederen in IJmuiden al overgeslagen worden en per vrachtverkeer verder vervoerd worden. Dit zorgt voor een verkeerstoename op de omliggende wegen ten opzichte van de referentiesituatie.

Ook wil de provincie zorg- en cultuurvoorzieningen clusteren. Hierdoor moeten inwoners van kleinere dorpen verder reizen voor zorg en cultuur. De provincie specificeert niet nader om welke zorg- en cultuurvoorzieningen het gaat. De effecten van dit voornemen zijn tweeledig. Enerzijds ontstaat het risico op een toename van het aantal auto's op doorgaande wegen rondom de kleinere dorpen. Anderzijds worden verkeersbewegingen van inwoners van de kernen met clustering 'bespaard', omdat zij een compleet aanbod in de eigen stad of het eigen dorp hebben. Dit bespaart tours (bewegingen waarin meerdere bestemmingen worden bereikt). Het effect van dit voornemen op de doorstroming van auto's is daarmee neutraal ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Voor het aspect 'bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer' treedt een verslechtering op in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie (-). Minder schutten beperkt de bereikbaarheid van vrachtschepen, waardoor geclusterd meer goederen over de weg worden vervoerd. Hierdoor is er een risico op een slechtere doorstroming voor auto's (in en rondom het havengebied). Het effect van het clusteren van zorg- en cultuurvoorzieningen op de doorstroming van auto's is neutraal ten opzichte van de referentiesituatie.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- optimaliseer de logistieke ketens rond de haven van IJmuiden door te sturen op multimodale afvoer van goederen;
- pas provinciale infrastructuur en verkeersmanagement met behulp van slimme verkeerslichten en routering zo aan dat, als schepen kunnen binnenvaren, sneller en meer vrachtwagens van en naar de haven kunnen rijden;
- combineer clustering van voorzieningen met verbeterde OV-ontsluiting en fietsverbindingen tussen kleinere dorpen en de voorzieningencentra, zodat extra autoverplaatsingen worden beperkt;
- faciliteer bundeling van verplaatsingen door goede bereikbaarheid en parkeervoorzieningen bij voorzieningencentra, waardoor gecombineerde bezoeken (tours) worden gestimuleerd;
- breid regionaal verkeersmanagement op provinciale wegen uit, gericht op het spreiden van verkeersstromen en het beperken van filevorming op knooppunten en aanvoerwegen.

Verkeersveiligheid

In het voorgenomen beleid wil de provincie zorg- en cultuurvoorzieningen clusteren. De provincie specificeert niet nader om welke zorg- en cultuurvoorzieningen het gaat. Hierdoor moeten inwoners van kleinere dorpen verder reizen voor zorg en cultuur. De effecten van dit voornemen op de verkeersveiligheid zijn tweeledig. Enerzijds ontstaat het risico op een toename van het aantal auto's op doorgaande wegen rondom de kleinere dorpen. Hierdoor neemt ook het risico op onveilige situaties toe. Anderzijds worden verkeersbewegingen van inwoners van de kernen met clustering 'bespaard', omdat zij een compleet aanbod in de eigen stad of het eigen dorp hebben. Dit bespaart tours (bewegingen waarin meerdere bestemmingen worden bereikt) en het risico op onveilige situaties neemt af. Het effect van dit voornemen op de verkeersveiligheid is daarmee neutraal ten opzichte van de referentiesituatie.

Beoordeling

Voor het aspect 'verkeersveiligheid' treedt geen verandering op in het voorgenomen beleid ten opzichte van de referentiesituatie. Er is een kans op toename van de verkeersveiligheid in de clusters, en een risico op afname van de verkeersveiligheid in en rond de kleinere dorpen. Het aspect is beoordeeld als neutraal (0).

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- beperk de verkeersveiligheidsrisico's rond kleinere dorpen:
  - pas provinciale wegen rond kleinere dorpen aan door snelheidsverlagingen, veilige oversteekplaatsen en herkenbare dorpsentrees;
  - verbeter de inrichting van provinciale wegen, bijvoorbeeld met vrijliggend fietspaden;
- versterk de verkeersveiligheid binnen de clusters:
  - stimuleer een autoluwe of verkeersluwe inrichting door samen met gemeenten te sturen op lagere snelheden;
  - realiseer aan de rand van de clusters parkeergelegenheden voor de inwoners van kleinere dorpen die naar de clusters reizen zodat de bestemmingen in de tour nu grotendeels te voet worden bereikt vanaf de parkeerplaatsen buiten de kernen;
  - verbeter loop- en fietsverbindingen binnen de clusters;
- zorg voor frequente, snelle en comfortabele OV-verbindingen met een fijnmazig netwerk tussen de kleinere dorpen en zorg- en cultuurclusters.

14.10 Ruimtelijke kwaliteit

Tabel 14.10 Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu voor ruimtelijke kwaliteit

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	matig	-
ruimtelijke kwaliteit	landschap	slecht	-
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	slecht	0

Cultuurhistorie

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie voor de seizoensberging van water in het IJsselmeer, veenweide te vernatten, het kleinschalig en verspreid opwekken van energie en het grootschalig en geclusterd opwekken van energie. Hierbij bestaat het risico op aantasting en verandering van beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden, waardoor kernkwaliteiten en daarmee de outstanding universal value (OUV) verloren kunnen gaan. Onzekerheid over de precieze effecten hiervan hangt samen met de exacte ruimteclaim van deze ontwikkelingen.

Verder bevat het voorgenomen beleid de ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties en het grootschalig en geclusterd opwekken van energie. Hierbij bestaat een kans voor het behoud van kernkwaliteiten van Beschermd Landschap. Daarnaast biedt de ambitie een kans voor het vergroten van de beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden op de plekken waar de energievragers en energie opwek niet plaatsvinden.

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om natuurlijke zoet-zout gradiënt te omarmen en de zeesluis minder te schutten. Dit biedt een kans voor de kernkwaliteiten van het aangewezen Beschermd landschap binnen de provincie, aangezien deze ambities bijdragen aan de (natuurlijke)kwaliteit van het landschap.

Tenslotte bevat het voorgenomen beleid de ambitie om landschap en erfgoed als kwaliteiten te beschouwen die mee veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Dit biedt kansen om beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden te versterken door een nieuwe laag toe te voegen aan de bestaande cultuurhistorie, mits dit past binnen de gebiedsintensiteit. Tegelijkertijd omvat het voorgenomen beleid de ambitie om ruimte te zoeken voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen UNESCO-landschappen, wanneer deze ontwikkelingen niet elders kunnen worden ingepast. Daarbij geldt als uitgangspunt dat de kernkwaliteiten van deze landschappen zo min mogelijk worden aangetast. Bij deze ambitie bestaat het risico dat Beschermd landschap en OUV van UNESCO-werelderfgoed verloren gaan.

Beoordeling

Het aspect cultuurhistorie is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid bevat zowel risico's op aantasting van beschermde en erkende cultuurhistorische gebieden en Beschermd Landschap door ruimteclaims voor water, energie en infrastructuur, als kansen voor behoud en versterking door sturing en het mee laten ontwikkelen van erfgoed en landschap. De kansen moeten echter verder uitgewerkt worden.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- deel kennis en inzichten met gemeenten, waterschappen en projectontwikkelaars over erfgoedwaarden, kernkwaliteiten en OUV (UNESCO Werelderfgoed) bij ruimtelijke ingrepen;

- stel een dynamisch beheer- en ontwikkelkader voor UNESCO-landschappen op om negatieve effecten van nieuwe ruimteclaims te voorkomen, waarin wordt vastgelegd welke kernkwaliteiten behouden moeten blijven, welke ontwikkelingen passen bij de gebiedsintensiteit en hoe veranderingen zorgvuldig kunnen worden geïntegreerd.

Landschap

Het voorgenomen beleid bevat de ambitie om veenweide te vernatten en klimaatdoelen te halen. Hierbij bestaat een kans dat door het vernatten van veenweide gebiedende landschappelijke waarden van deze gebieden in stand kunnen blijven. Het risico bestaat dat door het vernatten en daarmee het veranderen van het landgebruik.

Het voorgenomen beleid bevat de ambities voor het kleinschalig, verspreid opwekken van energie waar de energievraag zit en het grootschalig, geclusterd opwekken van energie. Hierbij bestaat het risico dat deze ambities zorgen voor druk op de aanwezige waarden in het huidige landschap.

Het voorgenomen beleid bevat tevens de ambities om de energievraag actief te sturen door grenzen aan aanbod te stellen, het verbeteren van de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden, ruimte geven aan de natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities, Hierbij bestaat juist de kans om bestaande landschappelijke waarden te behouden, door hier ruimte en sturing aan te geven. Een aandachtspunt bij deze kansen en risico's is dat ze indirect zijn aangezien de effecten sterk afhankelijk zijn van de exacte uitwerking en ruimtelijke inpassing.

Het vernatten van veenweide gebieden, peilopzetting, heeft biedt een kans voor de bescherming en conservering van archeologische vindplaatsen. Het risico is echter dat als op deze plekken moerasbos of rietlanden mogen ontstaan die CO_2 op kunnen slaan, dit deze vindplaatsen kan aantasten. Ook kunnen specifieke kernwaarden veranderen doordat de openheid van het landschap wordt aangetast.

Beoordeling

Het aspect landschappelijke waarden is beoordeeld als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie. Het voorgenomen beleid biedt kansen en risico's voor de landschappelijke waarden maar de kansen en risico's zijn beperkt doordat ze zeer indirect zijn. Dit geldt vooral voor de kansen. Dat houdt in dat het beleidsvoornemen niet direct leidt tot een verbetering ten opzichte van de referentiesituatie. Mogelijk treedt een verslechtering ten opzichte van de referentiesituatie op.

Mitigerende maatregelen

Mitigerende maatregelen voor dit aspect zijn:

- neem landschappelijke kwaliteit als expliciet criterium op in provinciale programma's en verordeningen om te sturen op een zorgvuldige gebiedsgerichte uitwerking. Dit verkleint de onzekerheid over indirecte effecten en vergroot de kans dat positieve effecten op gebruiks- en belevingswaarden daadwerkelijk worden gerealiseerd;
- stuur op clustering van grootschalige energie opwek in minder landschappelijk gewaardeerde gebieden en stel eisen aan ontwerp, schaal en landschappelijke inpassing, om de druk op waardevolle landschappen te beperken;
- stel gebiedsgerichte randvoorwaarden vast voor vernatting, waarbij bestaande verkavelingspatronen, openheid en historische structuren leidend zijn. Door vernatting te combineren met passend extensief gebruik blijven zowel gebruikswaarde als belevingswaarde van het landschap behouden of worden deze versterkt.

Archeologie

Het voorgenomen beleid brengt geen concrete kansen en risico's met zich mee die zorgen voor een effect op het aspect archeologie. Het aspect archeologie is daarom als neutraal (0) beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie.

Het aspect archeologie vormt daarmee een aandachtspunt voor de provincie aangezien het voorgenomen beleid hier geen invloed op heeft, terwijl de referentiesituatie als ‘slecht’ beoordeeld is. Aangezien het voorgenomen beleid geen concrete kansen en risico’s met zich mee brengt, zijn er ook geen mitigerende maatregelen voor het aspect archeologie.

15

SAMENVATTING EFFECTBEOORDELING VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU

Onderstaande tabel bevat de samenvatting van de effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu.

Tabel 15.1 Samenvatting effectbeoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
klimaatverandering	wateroverlast	slecht	0
klimaatverandering	waterveiligheid	overwegend goed	0
klimaatverandering	verdroging	slecht	++
klimaatverandering	verzilting	slecht	+
bodem en water	chemische en biologische bodemkwaliteit	matig	+
bodem en water	bodemdaling	slecht	+
bodem en water	beschikbaarheid van water	slecht	0
bodem en water	oppervlaktewater	matig	+
gezonde leefomgeving	luchtkwaliteit	redelijk	0
gezonde leefomgeving	geluid	slecht	0
gezonde leefomgeving	geur	overwegend goed	0
gezonde leefomgeving	hittestress	slecht	0
gezonde leefomgeving	lichthinder	slecht	0
gezonde leefomgeving	omgevingsveiligheid	slecht	0
welzijn en leefbaarheid	verbondenheid	redelijk	0
welzijn en leefbaarheid	sociale veiligheid	redelijk	0
welzijn en leefbaarheid	gezond gedrag	redelijk	+
natuur en biodiversiteit	VHR-natuurherstel (N2000)	matig	-
natuur en biodiversiteit	Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten N2000	redelijk	+
natuur en biodiversiteit	biodiversiteit buiten NNN	redelijk	0

Thema	Beoordelingsaspect	Beoordeling referentiesituatie	Beoordeling voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu
economie	omvang economie	overwegend goed	-
economie	werkgelegenheid	redelijk	0
economie	circulaire economie	overwegend goed	0
economie	duurzame landbouw	overwegend goed	0
economie	digitale infrastructuur	goed	0
wonen	woningaanbod	matig	0
wonen	voorzieningenniveau	overwegend goed	0
energietransitie	aandeel duurzame energie	overwegend goed	+
energietransitie	energieverbruik	slecht	0
energietransitie	energie-infrastructuur	slecht	+
energietransitie	uitstoot broeikasgassen	slecht	+
mobiliteit	bereikbaarheid langzaam verkeer en ov	overwegend goed	+
mobiliteit	bereikbaarheid gemotoriseerd verkeer	matig	-
mobiliteit	verkeersveiligheid	redelijk	0
ruimtelijke kwaliteit	cultuurhistorie	matig	-
ruimtelijke kwaliteit	landschap	slecht	-
ruimtelijke kwaliteit	archeologie	slecht	0

16

CATEGORISERING OPLOSSINGSRICHTINGEN VOORGENOMEN BELEID VÓÓR OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU TEN OPZICHTE VAN NA OPTIMALISATIES VANUIT MILIEU

De effectbeoordeling van het voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu (zoals beschreven in voorliggend rapport) heeft aandachtspunten opgeleverd vanuit milieu- en omgevingsaspecten. Deze zijn vervolgens met provincie Noord-Holland gedeeld. De beoordeling van het voorgenomen beleid en de daaruit volgende aandachtpunten zijn door provincie Noord-Holland gebruikt als richtlijn voor het aanpassen en aanscherpen van het voorgenomen beleid. Deze geoptimaliseerde versie van het voorgenomen beleid vanuit milieu is het uiteindelijke voorkeursalternatief dat is beoordeeld in het hoofdrapport OER.

De categorisering van oplossingsrichtingen is door de hierboven beschreven optimalisatie vanuit milieu en hernieuwde inzichten in het voorgenomen beleid uit de omgevingsvisie gewijzigd. Dit betekent dat sommige oplossingsrichtingen door de optimalisaties vanuit milieu naar een andere categorie zijn verplaatst. In tabel 16.1 is de vergelijking gemaakt tussen de categorieën waar de oplossingsrichtingen vóór en na optimalisaties vanuit milieu in zitten.

Nogmaals, de volgende categorisering is aangehouden:
1 voldoende concreet en aanzienlijk;
2 onvoldoende concreet, potentieel aanzienlijk effect bij nadere uitwerking;
3 onvoldoende concreet, geen aanzienlijk effect;
4 voortzetting referentiesituatie;
5 geen aanzienlijke effecten provinciale schaal.

Tabel 16.1 Categorisering oplossingsrichtingen voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu ten opzichte van na optimalisaties vanuit milieu

Dilemma	Oplossingsrichting	Categorie in voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu	Categorie in voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu
seizoensberging van water	seizoensberging van water op land in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is	5	1
klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk	veenweide vernatten en klimaatdoelen halen, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies	1	1
vernatten veenweide	- veenweide vermoerassen met natuurlijk peilbeheer waardoor vorming van nieuw veen mogelijk is maar agrarisch grondgebruik onmogelijk is en condities voor natuur en weidevogels veranderen - veenweide technisch vernatten en accepteren dat er veel zoetwater voor nodig is	1	-[1]
verzilting	- natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert - verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies	1	1
waterveiligheid	differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn	1	1
waterwingebied	het huidige water wingebied uitbreiden	1	1
grondwaterbeschermingsgebied	het huidige grondwaterbeschermingsgebied uitbreiden	1	1
energievraag en knooppunten	actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties	1	1
energieopwek	- (voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren - (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken	1	1
energieopwek met warmte	in lijn met de energievisie, warmte opwekken met geo- en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen	1	1
binnenduinrand	binnenduinrand beschikbaar houden voor het vergroten van de zoetwaterbel	1	1
waardevolle landbouwgronden	focus op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen	1	1
recreatieaanbod	spreiden van het recreatieaanbod zodat voorzieningen dichterbij zijn, maar accepteren dat het versnippert en minder grootschalig is	1	1
kwalitatieve natuur	(lange termijn) focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden verbeteren	2	1
economie van de toekomst	sturen op ontwikkeling van bepaalde clusters en strategische sectoren voor een diverse en weerbare economie, maar minder economische groei accepteren	1	1
nieuwe natuur	nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren	2	2
natuurdoelen	(lange termijn) ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen	1	2
seizoensberging van water	seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen en te versterken, het boezemsysteem vergroten en pompen bij te bouwen	1	2
UNESCO	UNESCO-landschappen moeten de ruimte krijgen om mee te veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter	1	2
landschap en erfgoed	we beschouwen landschap en erfgoed als kwaliteiten die bescherming verdienen en waar noodzakelijk kunnen mee veranderen met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter	1	2
nieuwbouwlocaties	nieuwbouwlocaties: actief sturen, clusteren en bouwen op robuuste locaties qua water en bodem	4	2
industrie en wonen	krimp van de industrie en meer ruimte voor woningbouw	5	2
natuurdoelen	(korte termijn) Europese natuurdoelen halen, en flink geld investeren om met klimaatverandering deze doelen ook te halen	3	3
voorzieningenniveau	clusteren van voorzieningen en daardoor een sterk en compleet aanbod kunnen bieden, ook als dit betekent dat inwoners van kleinere dorpen verder moeten reizen voor zorg en cultuur	1	4
OV-netwerk clusteren of spreiden	- OV-netwerk geclusterd versterken en een rendabel systeem ontwikkelen en accepteren dat het daily urban system niet de hele provincie dekt - het OV-netwerk gespreid ontwikkelen en daarmee het daily urban system dat meer de provincie dekt en accepteren dat het minder efficiënt en rendabel is	3	4
gezonde leefomgeving rondom Schiphol	Schiphol laten groeien om internationale connectiviteit te bevorderen en geluidsbelasting accepteren	2	4
focus landbouw	versnelde transitie naar kringlooplandbouw	2	4
onderhoud	aanleg van infrastructuur op een toekomstbestendige wijze waarbij onderhoudskosten lager uitvallen, maar aanlegkosten hoger zijn	1	4
vervoer over water	investeren in uitstootvrij goederenvervoer over water en drukte op het wegennet verminderen, maar hoge investeringskosten maken	4	4

[1] Gedurende het proces van optimalisering bleek dat er voor de provincie geen sprake meer was van het vermoerassen van veenweide. Deze oplossingsrichting maakt daarom geen deel meer uit van de effectbeoordeling na optimalisaties vanuit milieu.

Dilemma	Oplossingsrichting	Categorie in voorgenomen beleid vóór optimalisaties vanuit milieu	Categorie in voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu
kwalitatieve natuur	(korte termijn) biodiversiteit in belangrijke en beschermde gebieden verhogen	4	4
kwetsbare natuurgebieden	reguleren van bezoekersaantallen in kwetsbare natuurgebieden om de natuur te beschermen, ook als dat betekent dat niet iedereen op elk gewenst moment kan recreëren	4	4
Wieringermeerpolder	380 kV naar de Wieringermeerpolder waar wel grote energievragers zitten, maar waarbij extra bedrijvigheid ten koste gaat van goede landbouwgrond	4	4
toekomstige aanlanding	meer aanlandingen van op zee gegenereerde windenergie in Noord-Holland aan land laten komen, en op land meer ruimte geven aan de daarbij behorende energie-infrastructuur in de schaarse ruimte	4	4
haven in IJmuiden	minder schutten van de zeesluis en daarmee de zoutindringing tegengaan en accepteren dat de haven minder bereikbaar is	1	4

Click or tap here to enter text.

III

BIJLAGE: RAAKVLAKANALYSE RUIMTEBESLAG

Witteveen + Bos

OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland

Raakvlakanalyse ruimtebeslag

Provincie Noord-Holland

19 mei 2026

Project	OER Omgevingsvisie provincie Noord-Holland
Opdrachtgever	Provincie Noord-Holland
Document	Raakvlakanalyse ruimtebeslag
Status	Definitief 02
Datum	19 mei 2026
Referentie	149368/26-007.620

Dit document is geautoriseerd en intern aantoonbaar vrijgegeven conform het kwaliteitssysteem van Witteveen+Bos.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Witteveen+Bos is gecertificeerd op basis van ISO 9001.

Adres

Daalsesingel 51c
Postbus 24087
3502 MB Utrecht
+31 (0)30 765 19 00
www.witteveenbos.com
KvK 38020751

© Witteveen+Bos

Niets uit dit document mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt in enige vorm zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Witteveen+Bos, noch mag het zonder dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Tekst- en datamining van (delen van) dit document, evenals enige verwerking of reproductie ervan door middel van kunstmatige intelligentie technologieën is uitdrukkelijk niet toegestaan, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Dit document (of delen ervan) mag niet worden verveelvoudigd en/of anderszins worden gebruikt op enigerlei wijze voor het trainen van kunstmatige intelligentie technologieën, behoudens schriftelijk anders overeengekomen. Witteveen+Bos aanvaardt geen aansprakelijkheid voor enigerlei schade die voortvloeit uit of verband houdt met het wijzigen van de inhoud van het door Witteveen+Bos geleverde document.

INHOUDSOPGAVE

1	**INLEIDING**	**5**
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Methode	5
1.3	Leeswijzer	5
2	**RAAKVLAKANALYSE**	**6**
2.1	Seizoensberging van water	6
2.2	Klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk	9
2.3	Vernatten veenweide	12
2.4	Verzilting	13
2.5	Waterveiligheid	16
2.6	Waterwingebied	21
2.7	Energievraag en knooppunten	23
2.8	Energieopwek	28
2.9	Energieopwek met warmte	30
2.10	Binnenduinrand	31
2.11	Industrie en woningen	31
2.12	Waardevolle landbouwgronden	32
2.13	Kwalitatieve natuur	32
2.14	Natuurdoelen	34
2.15	Nieuwe natuur	36
2.16	Recreatieaanbod	36
2.17	UNESCO	37
2.18	Landschap en erfgoed	40
3	**RUIMTESCANNER**	**45**
4	**CONCLUSIE**	**47**
	Laatste pagina	47

Bijlage(n)	Aantal pagina's
-	-

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding en doel

Dit rapport gaat in op het ruimtebeslag van het voorgenomen beleid. Richting 2050 moet ruimte worden geboden aan een veelvoud van opgaven, zoals woningbouw, de energietransitie, ruimte voor recreatie en natuur. Niet alles kan meer overal; provincie Noord-Holland moet prioriteringen maken in de verdere ruimtelijke invulling van de provincie. De provincie Noord-Holland maakt daarom een afweging in welke ontwikkeling waar prioriteit krijgt. Een belangrijk principe in deze afweging is het zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen. Eerder heeft de provincie onderzoek laten uitvoeren naar de mate waarin haar ambities ruimtelijk kunnen worden gecombineerd. Dit is gedaan met het model Ruimtescanner. De uitkomsten van dit onderzoek worden in Hoofdstuk 3 benoemd. Het doel van deze raakvlakanalyse is om inzicht te geven in het ruimtebeslag van de ambities uit het voorgenomen beleid. Deze inzichten dienen om de verdere besluitvorming voor de locatiekeuze van activiteiten te ondersteunen.

1.2 Methode

De oplossingsrichtingen in het voorgenomen beleid (de beleidsvoornemens) leggen veelal een beslag op de beschikbare ruimte. Er dient een keuze gemaakt te worden: welke functies krijgen prioriteit? Om deze keuze geïnformeerd te kunnen maken, is een raakvlakanalyse uitgevoerd. Deze analyse geeft inzicht in de locaties die het meest geschikt zijn om bepaalde beleidsvoornemens te realiseren, en welke locaties juist minder geschikt zijn. Ook geeft de raakvlakanalyse inzicht in de mate waarin oplossingsrichtingen combineerbaar zijn of juist knelpunten opleveren.

Om het ruimtebeslag van de verschillende oplossingsrichtingen in kaart te brengen, is allereerst informatie verkregen van de provincie over de ruimtelijke betekenis van elk van de oplossingsrichtingen (de zogenaamde ‘extra duiding’). Vervolgens is een raakvlakanalyse uitgevoerd met behulp van openbaar beschikbare data uit de provinciale kaartverhalen bij de dilemma’s, de Kaartenatlas Noord-Holland, Atlasleefomgeving en Atlas Natuurlijk Kapitaal. Om de belangrijkste botsingen tussen een oplossingsrichting en andere ruimtelijke vraagstukken te bepalen, is gekeken naar de verslagen van de Gebiedssessies die de provincie Noord-Holland in de periode december-januari heeft gehouden.

Het ruimtebeslag van de oplossingsrichtingen is beoordeeld op een abstractieniveau dat consistent is met het strategische karakter van de omgevingsvisie. De focus ligt op de kwalitatieve samenhang en de ruimtelijke verenigbaarheid van de verschillende functies. Er wordt gewerkt met een globale indicatie van de ruimtebehoefte, waarbij per oplossingsrichting de belangrijkste ruimtelijke conflicten in kaart worden gebracht. Deze methodiek borgt dat de raakvlakanalyse van het ruimtebeslag zich richt op de hoofdlijnen van de fysieke leefomgeving zonder vooruit te lopen op gedetailleerde inpassing op projectniveau.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat het ruimtebeslag per oplossingsrichting. Hoofdstuk 3 bevat de uitkomsten van de Ruimtescanner. Hoofdstuk 4 bevat de conclusie naar aanleiding van het ruimtebeslag.

2

RAAKVLAKANALYSE

Dit hoofdstuk bevat het ruimtebeslag van elke oplossingsrichting uit het voorgenomen beleid. Per oplossingsrichting wordt eerst ingegaan op de beleidsmatige inhoud van de oplossingsrichting, en de extra duiding die provincie Noord-Holland hierbij heeft gegeven. Vervolgens wordt aan de hand van kaarten ingegaan op de locaties waarop de oplossingsrichting betrekking heeft. Hierna wordt ingegaan op eventuele botsingen met andere ruimte vragende functies. Elke paragraaf wordt afgesloten met een tabel die per aspect uit het beoordelingskader toont op welke locaties er ruimtelijke botsingen ontstaan door de oplossingsrichting. De raakvlakken zijn benaderd vanuit de oplossingsrichtingen, met in elke paragraaf de raakvlakken (die voortkomen uit de betreffende oplossingsrichting) met de aspecten uit het beoordelingskader).

2.1 Seizoensberging van water

Provincie Noord-Holland zet hier in op twee oplossingsrichtingen:
- seizoensberging van water in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem, waar functieverandering in landgebruik voor nodig is;
- seizoensberging van water in het IJsselmeer door middel van peilopzet en uitzakken in het IJsselmeer en daarvoor de dijken te verhogen, het boezemsysteem vergroten en pompen bij te bouwen.

Bij de oplossingsrichting ‘seizoensberging van water in oppervlaktewater, technisch en/of in de bodem’ worden voorwaarden gesteld aan ontwikkelingen in polders die het waterbergend vermogen aantasten, en wordt ruimte gereserveerd in polders om water vast te houden en te bergen.

De oplossingsrichting ‘seizoensberging van water in het IJsselmeer’ komt grotendeels overeen met de hierboven genoemde oplossingsrichting, maar is concreter gemaakt. De provincie zet in op het reserveren van ruimte in de 5 - 15 % diepste delen van alle polders voor waterberging (in eerste instantie waar water nu al blijft staan). Functies die daarmee niet te combineren zijn, zijn niet toegestaan. Daarnaast zet de provincie in op een aanvaardbaar beschermingsniveau langs het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal. Ook worden zoekgebieden aangewezen voor noodoverloopgebieden langs deze kanalen.

Afbeelding 2.1 toont de 10 % diepste delen van polders in Noord-Holland. Deze kaart komt niet geheel overeen met de doelstelling om de 5 tot 15 % diepste delen van polders beschikbaar te stellen voor waterberging, maar geeft een goede indicatie weer. Veel van de weergegeven locaties zijn in gebruik als agrarische percelen. Het bergen van water in de diepste delen van polders kan samengaan met veel vormen van agrarisch grondgebruik, maar kan ook enkele problemen opleveren, zoals natschade aan gewassen en schade aan kassen.

Afbeelding 2.1 10 % laagste delen van polders in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

Ook kan het gebruiken van de 5 tot 15 % diepste delen van polders voor waterbeging ruimtelijk botsen met het aanleggen van energie-opweklocaties en de daarvoor benodigde infrastructuur. Afbeelding 2.2 toont de zoekgebieden en projecten van de Regionale Energiestrategieën (RES'en) Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid. Te zien is dat voor enkele van de zoekgebieden voor zon en wind een overlap bestaat met de diepste polders. Dit is bijvoorbeeld het geval in Medemblik, Enkhuizen en Waterland. Ook bevinden enkele diepe delen van polders zich binnen de globale locaties van de energetische en economische clusters.

Afbeelding 2.2 Zoekgebieden en projecten van de RES'en Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid (bron: Kaartverhalen dilemma's)

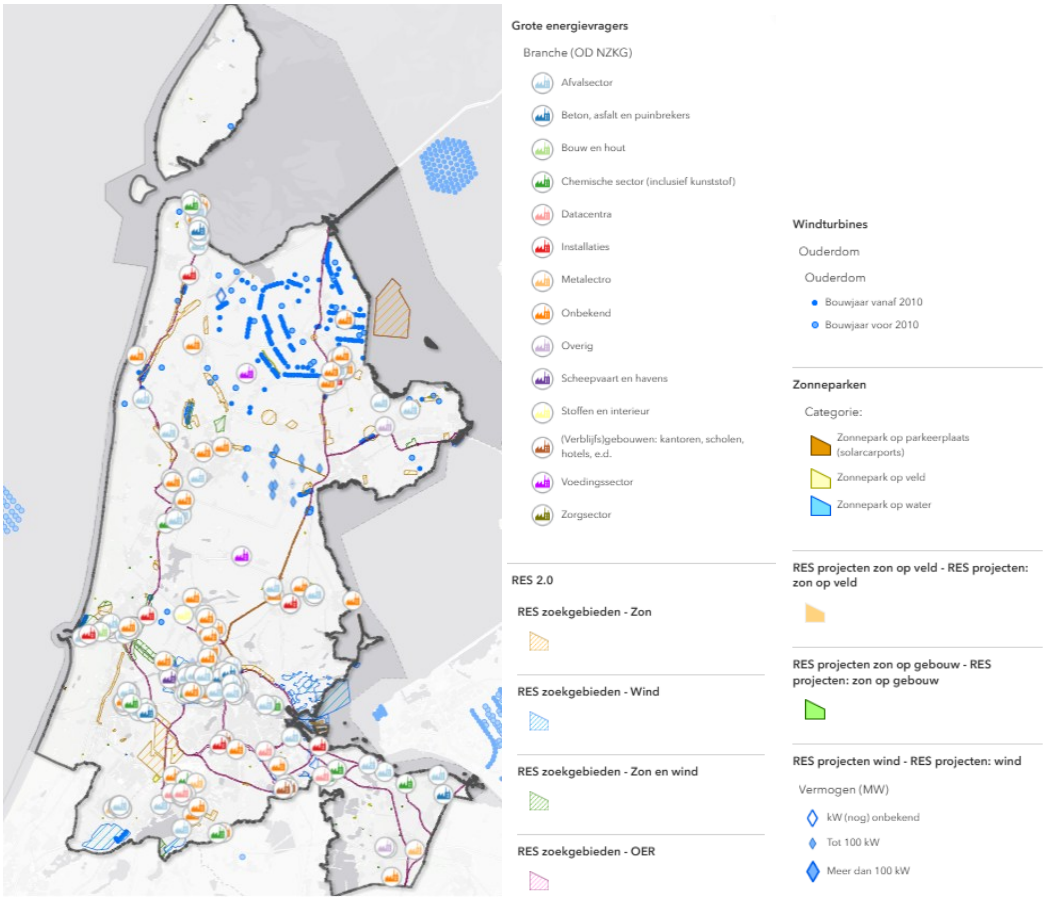

Afbeelding 2.3 Energetisch-economische clusters in Noord-Holland (bron: Provincie Noord-Holland)

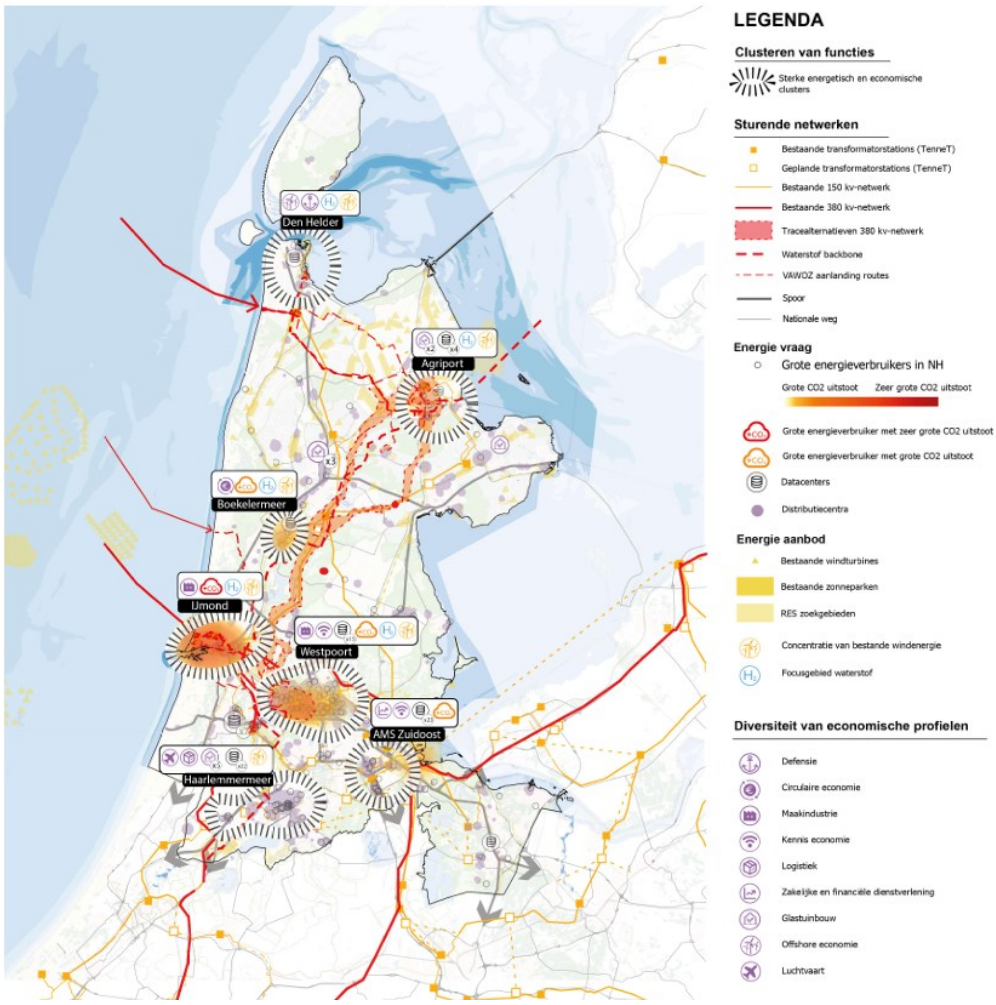

2.2 Klimaatdoelen en waterverdeelvraagstuk

Provincie Noord-Holland zet in op de oplossingsrichting: veenweide vernatten en klimaatdoelen halen, waardoor het landgebruik moet veranderen en minder zoetwater overblijft voor andere functies. De extra duiding die de provincie bij deze oplossingsrichting geeft, is dat ze zich realiseert dat het vernatten van de veenweidegebieden ervoor zorgt dat er geen water is om gebieden door te spoelen. Het waterpeil in veenweidegebieden mag maximaal 40 cm beneden maaiveld liggen.

Afbeelding 2.4 toont de locatie van de veengronden in Noord-Holland. De grootste gebieden bevinden zich in de regio Laag Holland, ten noorden van Amsterdam, en in de regio Groene Hart, ten zuiden en oosten van Amsterdam.

Afbeelding 2.4 Veengronden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

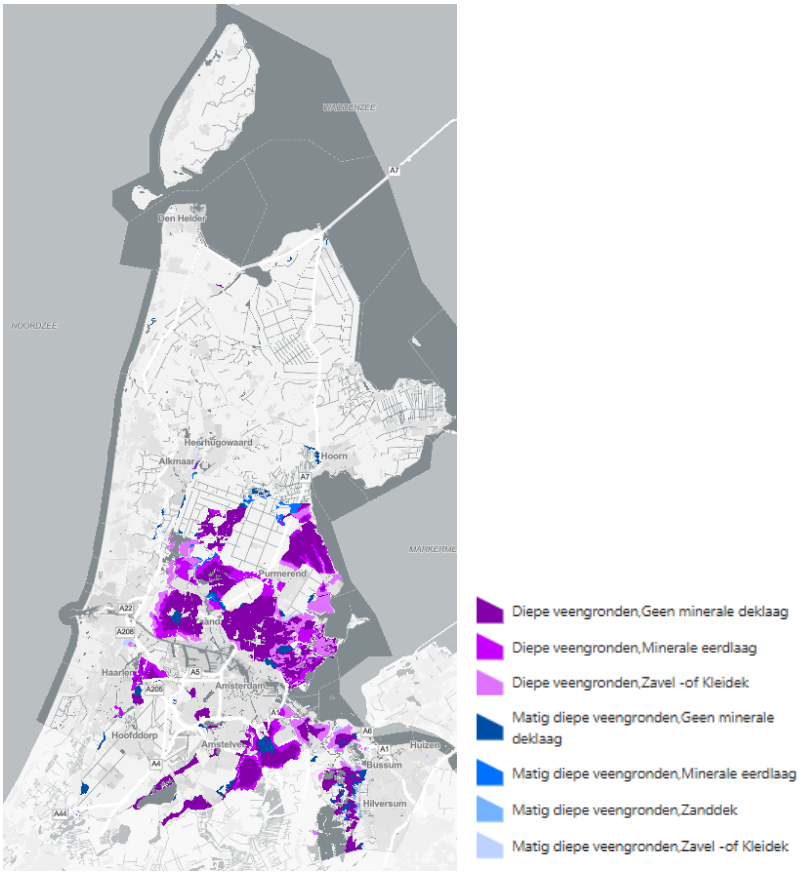

Mogelijk is er in de veenweidegebieden onvoldoende water beschikbaar om ze te vernatten, het water moet dan van elders aangevoerd worden. Dit brengt dilemma's met zich mee. Afbeelding 2.5 toont de oppervlaktewatertekorten in de zomer in een extreem droog jaar in 2050. Te zien is dat in een extreem droog jaar oppervlaktewatertekorten optreden in heel Noord-Holland, behalve in de IJmond en in de Wieringermeerpolder. Maar in de Wieringermeerpolder is onvoldoende capaciteit van het regionale inlaatwerk of doorvoersysteem. Het tekort aan oppervlaktewater vereist prioritering van watervragende functies (onder andere natuur en landbouw) in de toekomst. Dit tekort heeft op zichzelf staand geen ruimtebeslag, maar kan wel knelpunten voor functies zoals landbouw of natuur opleveren.

Afbeelding 2.5 Oppervlaktewatertekorten in de zomer in een extreem droog jaar in 2050 (bron: kaartverhalen dilemma's)

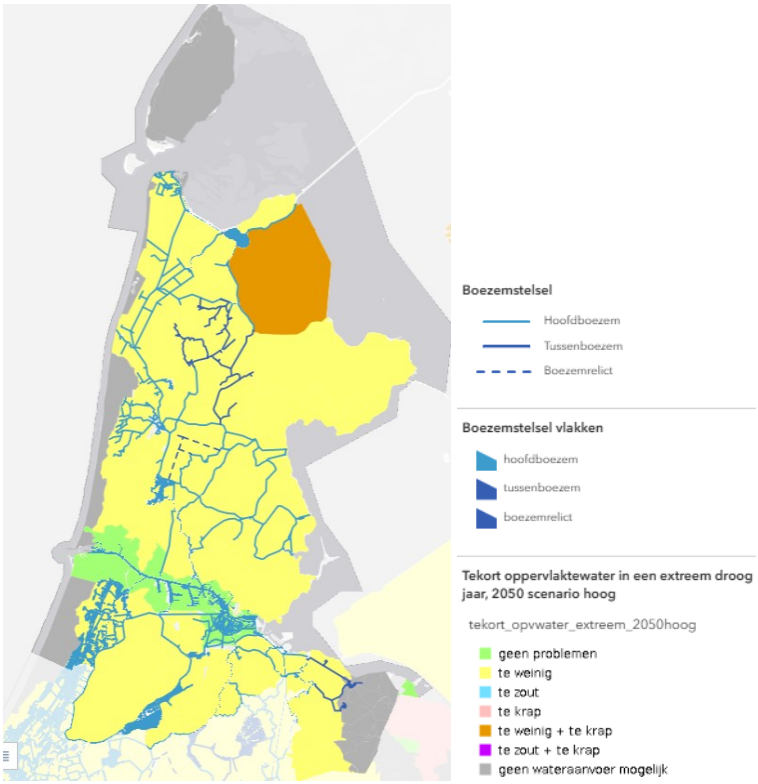

Wanneer water van elders in Noord-Holland aangevoerd moet worden om de veenweidegebieden te vernatten, blijft er minder water over voor de functies in de gebieden buiten de veenweidegebieden, zoals natuur of landbouw. Ook blijft minder water over voor het doorspoelen van gebieden buiten de veenweidegebieden, waarop functies als natuur of landbouw zich bevinden. Tegelijkertijd neemt de vraag naar doorspoelwater toe richting 2050. Afbeelding 2.6 toont de verandering in doorspoelvraag bij een zeespiegelstijging van 0,5 m. De verandering in doorspoelvraag (toename) is onder andere problematisch voor de omgeving van Purmerend en ten noorden van Katwoude. Deze twee gebieden liggen buiten de veenweidegebieden en krijgen richting 2050 te maken met een doorspoelvraagtoename van meer dan 400 %. De huidige vormen van landgebruik op deze locaties zijn hoofdzakelijk:

- Purmerend: woongebied, overig agrarisch terrein, open nat natuurlijk terrein, bedrijfsterrein;
- Katwoude: overig agrarisch terrein.

Mogelijk kan door het vernatten van het veenweidegebied niet worden voldaan aan de doorspoelvraag rond Purmerend en Katwoude. Dit levert botsingen op met de agrarische en natuurlijke functies daar. Woongebieden en bedrijfsterreinen worden meestal niet doorgespoeld.

Afbeelding 2.6 Verandering doorspoelvraag bij zeespiegelstijging 0,5 m (bron: Kaartverhalen dilemma's)

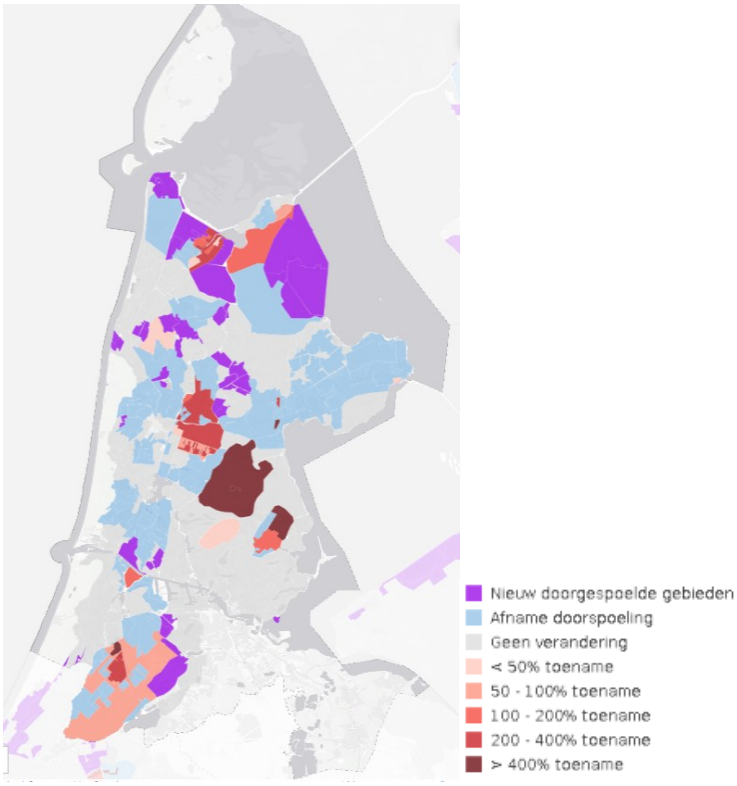

2.3 Vernatten veenweide

Provincie Noord-Holland zet hier in op de volgende oplossingsrichting: veenweide technisch vernatten en accepteren dat daar veel zoetwater voor nodig is.

De extra duiding die zij bij deze oplossingsrichtingen geeft is dat het waterpeil maximaal 40 cm beneden maaiveld mag liggen. Waar functies niet meer passen bij de nieuwe condities, en anticiperen niet mogelijk is, is functieverandering noodzakelijk. De locaties waar de vernatting leidt tot moeras, en de locaties waar landbouw wel mogelijk blijft, zijn nog nader te bepalen.

Het effect van het vernatten op de zoetwatervoorraad is reeds benoemd in Paragraaf 2.2. Het vernatten van veenweidegebieden bemoeilijkt agrarisch grondgebruik in deze gebieden. Het huidig agrarisch landgebruik in de veenweidegebieden is weergegeven op afbeelding 2.7. In de veenweidegebieden is voornamelijk sprake van agrarisch grasland.

Afbeelding 2.7 Agrarisch landgebruik in de veenweidegebieden (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

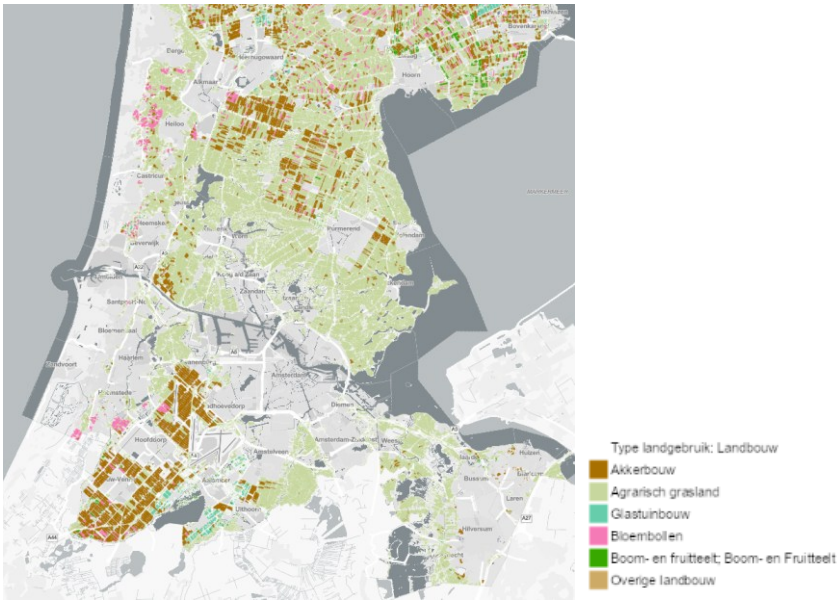

De aanvoer van water voor het vernatten van het veenweidegebied kan water onttrekken uit omliggende gebieden en daar de condities voor natuur verslechteren. Hiermee treedt mogelijk een conflict met natuur buiten de veenweidegebieden op. In de veenweidegebieden zelf treden naar verwachting geen botsingen op met natuur, omdat weidevogels een optimaal bereik voor drooglegging hebben tussen 0 - 20 cm beneden het maaiveld.

Botsingen met woningbouw zijn onwaarschijnlijk. Er zijn nagenoeg geen woningbouwplannen voorzien in de veenweidegebieden, enkel in de woonkernen zijn enkele woningbouwplannen voorzien.

2.4 Verzilting

Provincie Noord-Holland kiest hier voor de volgende oplossingsrichtingen:
- natuurlijke zoet-zout gradiënt omarmen waardoor bodemcondities veranderen, landbouweffectiviteit afneemt en de natuur verandert;
- verzilting tegengaan om huidig landgebruik in stand te houden en accepteren dat er minder zoetwater overblijft voor andere functies.

Hierbij geeft de provincie aan dat ze stuurt op randvoorwaarden voor de beperkte beschikbaarheid van zoet water. Hierbij worden restricties aan het aanbod gesteld en nagedacht over wie water van welke kwaliteit krijgt. Verder accepteert de provincie verzilting en het veranderend grondgebruik en de veranderende natuur.

Zoetwaterbeschikbaarheid is reeds besproken in Paragraaf 2.2. Afbeelding 2.8 geeft weer op welke locaties in Noord-Holland een verzoeting dan wel verzilting optreedt bij een zeespiegelstijging van 0,5 m. Volgens de prognose van het KNMI is deze stijging op zijn vroegst bereikt in 2060 (+0,5 m ten opzichte van 1995). De locaties in de provincie waar verzilting optreedt zijn:
- de oostkant van Texel;
- Den Helder;
- delen van de Wieringermeerpolder;
- delen van het noordoosten van West-Friesland;
- rondom het stedelijk gebied Alkmaar;
- tussen Monnickendam en Purmerend;
- tussen Purmerend en Middenbeemster;
- ten zuidwesten van Purmerend;

- Haarlemmermeerpolder;
- Amsterdam Zuidoost;
- Weesp;
- Naarden.

Afbeelding 2.8 Verschil in zoutvracht bij zeespiegelstijging van 0,5 m (bron: kaartverhalen dilemma's)

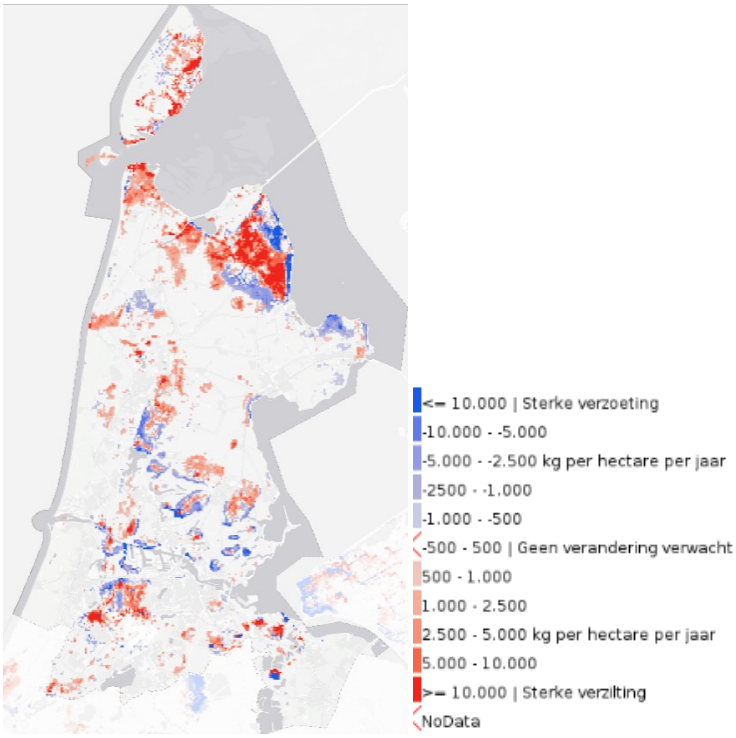

Voor de akkerbouwbedrijven geldt dat verzilting een verandering in geteelde gewassen vereist. Boeren kunnen bijvoorbeeld lisdodde of cranberry's gaan telen. Voor het agrarisch grasland geldt dat koeien (licht) verzilte gewassen kunnen eten als bijvoer. Schapen zijn beter bestand tegen zilte grassoorten. Verzilting leidt niet per definitie tot extra ruimtebeslag voor de landbouw, maar wel tot een verandering in bedrijfsvoering.

De locaties met de meeste verzilting die zich op de kleigronden bevinden zijn ook Natura 2000- en NNN-gebieden. Dit is het geval aan de noordelijkste rand van de Wieringermeerpolder, ten (noord-)oosten van Alkmaar, tussen Monnickendam en Purmerend en ten noorden van Haarlem. Het accepteren van verzilting vormt daarmee mogelijk een ruimtelijke botsing met natuur, vooral als deze natuur niet goed bestand is tegen verzilte gronden.

Afbeelding 2.9 Grondgebruik landbouw in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

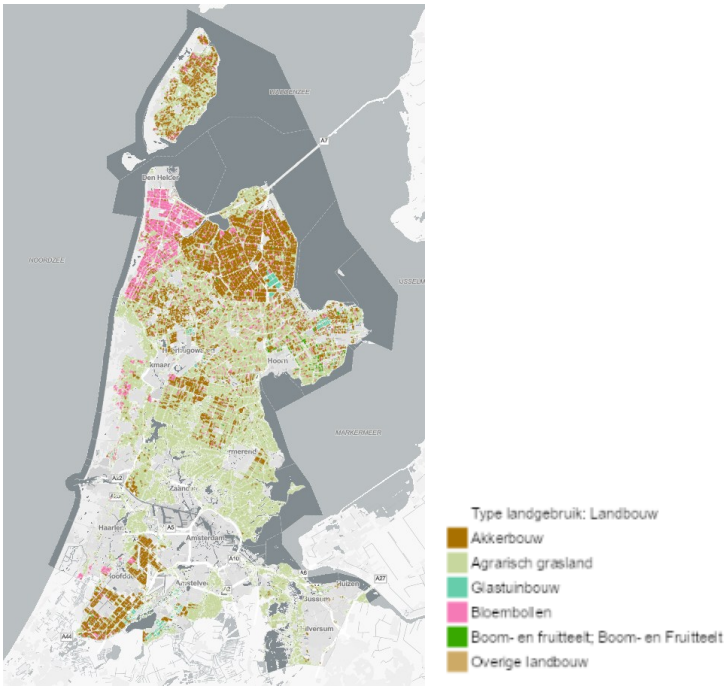

Tot slot is ook gekeken naar de raakvlakken tussen verzilting en de aanleg van energie-infrastructuur. In de gebieden met de meeste verzilting op de kleigronden, is de aanleg van de volgende hernieuwbare energiebronnen voorzien (weergegeven op Afbeelding 2.10):

- Wieringermeerpolder: zonne-energie;
- ten (noord-)oosten van Alkmaar: zonne-energie, windenergie;
- tussen Monnickendam en Purmerend: niet voorzien;
- tussen Purmerend en Middenbeemster: zonne-energie;
- ten noorden van Haarlem: zon- en windenergie.

Verzilting kan corrosie aan energie-infrastructuur veroorzaken. Voor de aanleg van deze infrastructuur in verzilte gebieden zijn daarom aanvullende maatregelen veroorzaakt.

Afbeelding 2.10 RES zoekgebieden (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

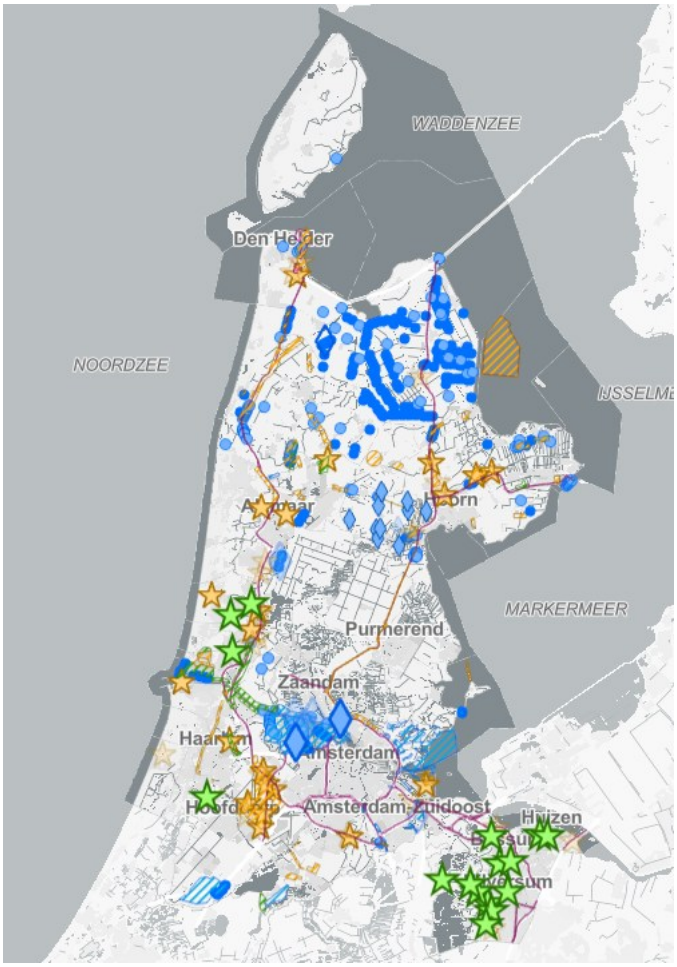

2.5 Waterveiligheid

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: differentiëren in waterveiligheid en gebiedsgericht mogen afwijken waardoor sommige toekomstige gebruiksfuncties niet mogelijk zijn. Als extra duiding geeft de provincie hierbij aan dat binnen Noord-Holland al wordt gedifferentieerd in waterveiligheid waarbij de waterveiligheidsniveaus niet naar beneden worden aangepast. Wel wil de provincie inzetten op een bredere veiligheidsbenadering, namelijk meerlaagsveiligheid, met bijzondere aandacht voor vitale en kwetsbare infrastructuur. Er worden voorwaarden gesteld aan nieuw te bouwen functies om wateroverlast te voorkomen.

Daarnaast reserveert de provincie ruimte voor het verbreden van keringen en stelt de provincies restricties voor ontwikkelingen langs primaire en regionale keringen, zodat toekomstige dijkversterkingen mogelijk blijven. Vooral langs de dijken langs het IJsselmeer en het Markermeer wordt ruimte gereserveerd. In de binnenduinrand in de Kop van Noord-Holland wordt ruimte gereserveerd voor een landinwaartse uitbreiding met als doel een robuust kust-duinlandschap. Deze ruimtelijke reserveringen zijn te zien op afbeelding 2.11.

Afbeelding 2.11 toont de locatie van primaire en regionale waterkeringen in Noord-Holland. Het ruimtebeslag van een dijkverhoging hangt af van de benodigde verhoging en de taludhelling. Mogelijk treden botsingen op met het halen van natuurdoelstellingen in NNN- en Natura 2000-gebieden, landbouw of landschappelijke en cultuurhistorische waarden (zie afbeelding 2.13, afbeelding 2.14 en afbeelding 2.15). Er zijn een aantal locaties langs de dijken van het IJsselmeer en het Markermeer waar woningbouwplannen zijn. Deze oplossingsrichting vormt mogelijk een risico voor de woningbouwplannen.

Afbeelding 2.11 Ruimtelijke reserveringen voor toekomstbestendige waterwerken (bron: Provincie Noord-Holland)

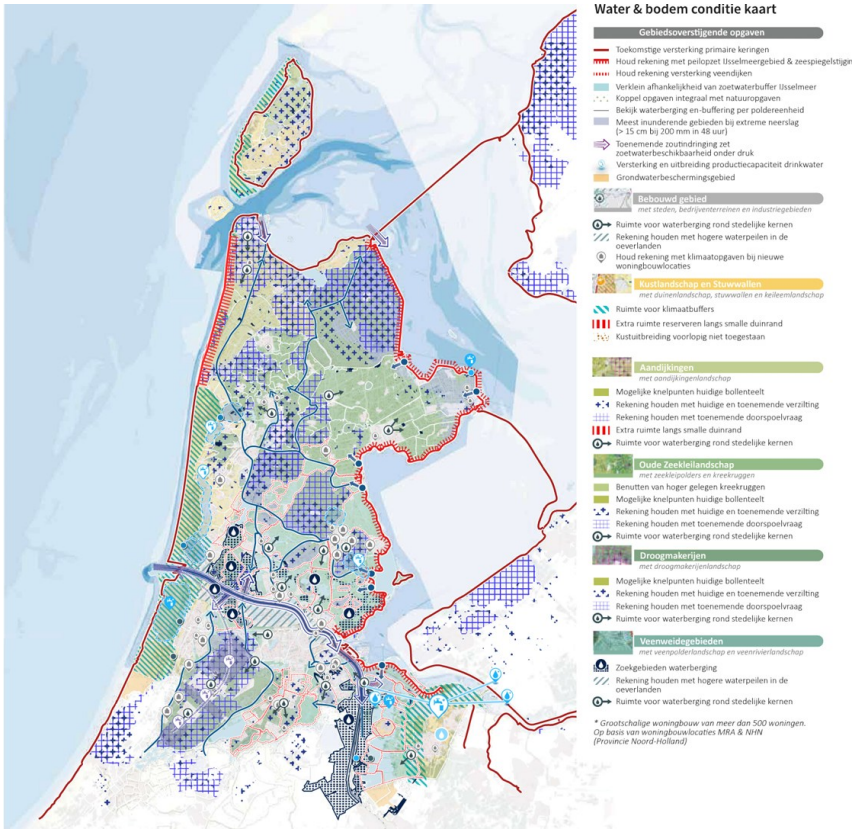

Afbeelding 2.12 Primaire en regionale waterkeringen in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

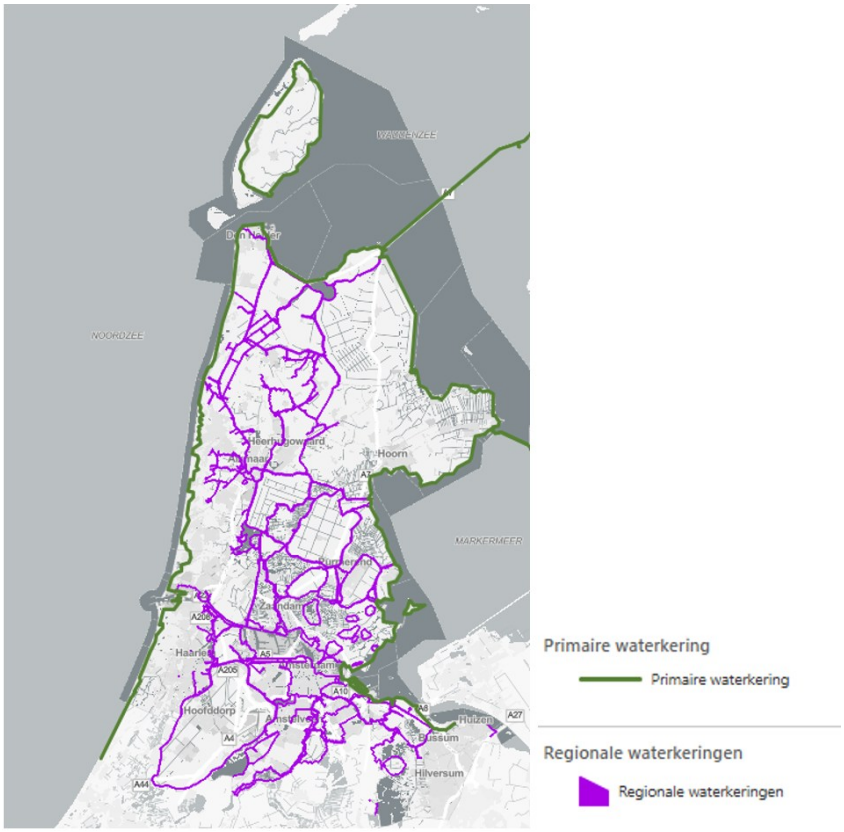

Afbeelding 2.13 Landschappelijke waarden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

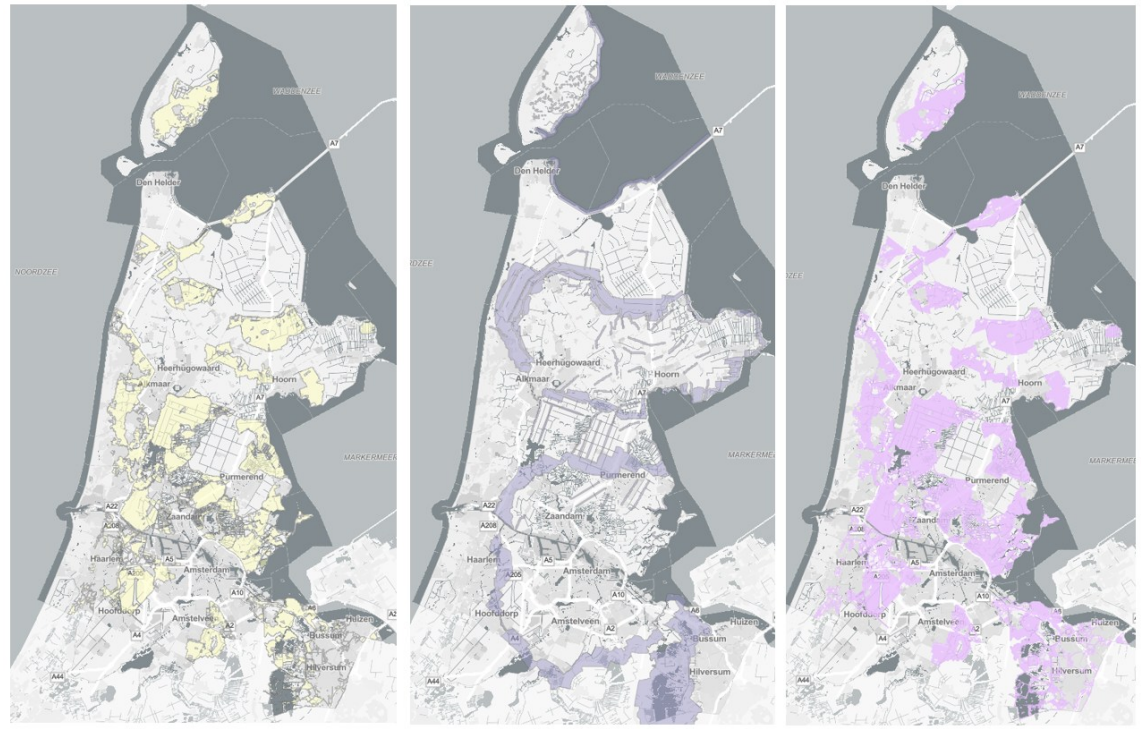

Afbeelding 2.14 NNN- en Natura 2000-gebieden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

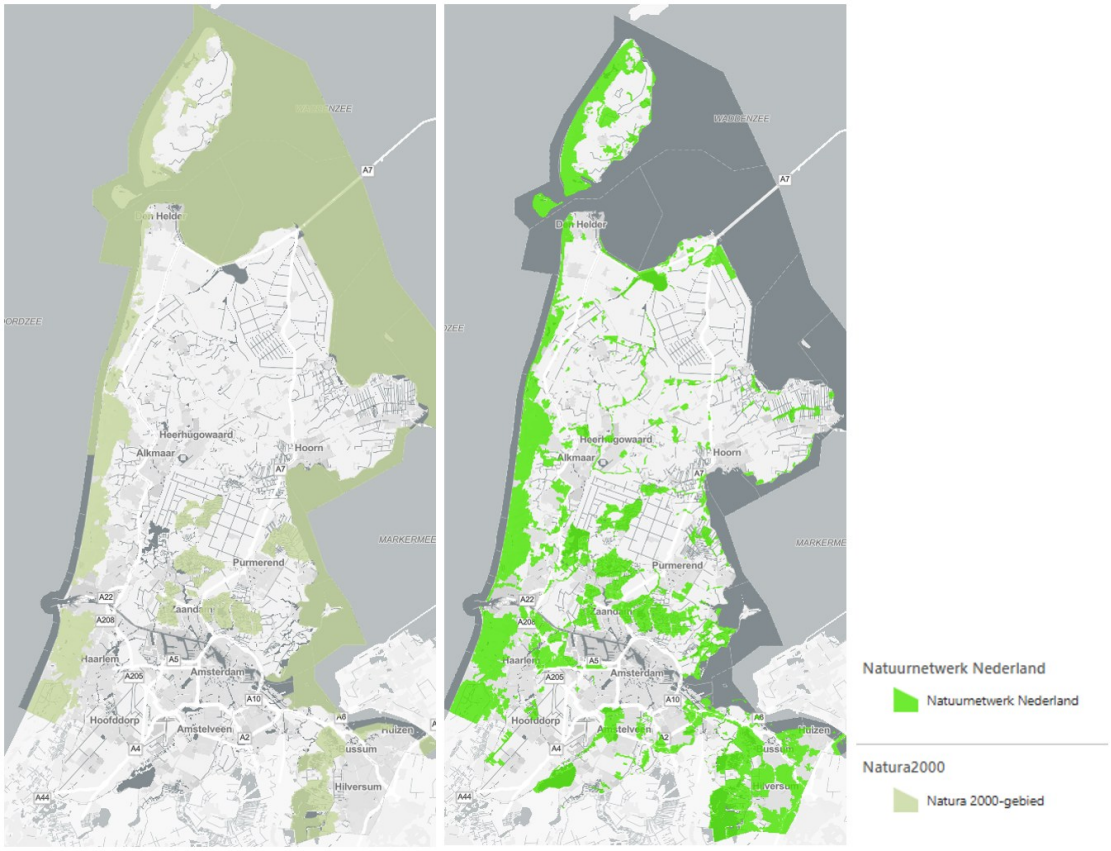

Afbeelding 2.15 Grondgebruik landbouw in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

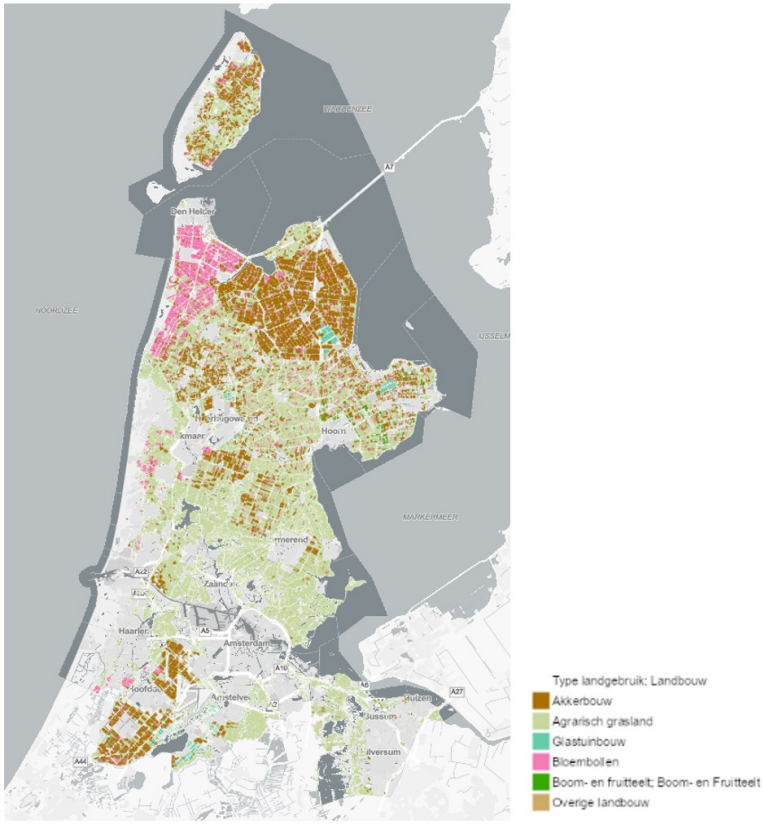

Afbeelding 2.16 toont de regionale en primaire waterkeringen in Noord-Holland. De IPO-klassen betreffen de grenzen voor het bepalen van de normering afhankelijk van de berekende potentiële overstromingsschade in het door de waterkering beschermde gebied.

Afbeelding 2.16 Regionale en primaire waterkeringen. De vlakken in grijstinten zijn overstromingsclusters van de waterschappen die worden gebruikt voor het modelleren van overstroming vanuit een regionale kering (bron: Kaartverhalen dilemma's)

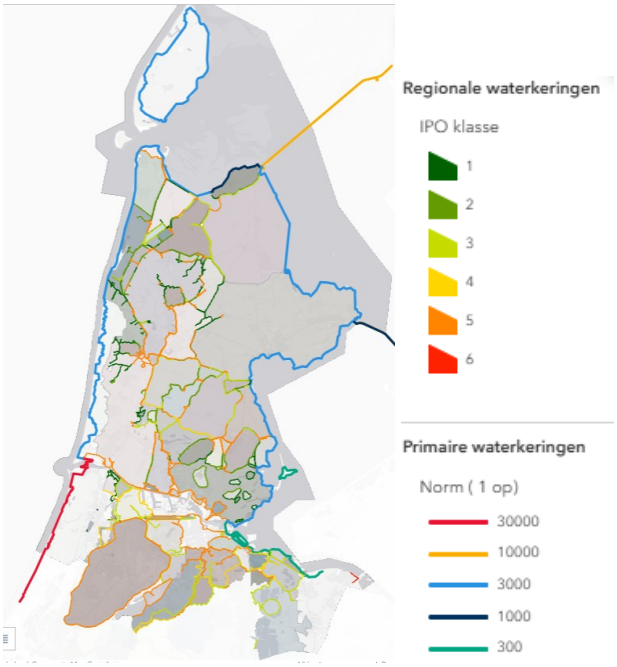

De maximale overstromingsdiepte van gebieden in Noord-Holland is weergegeven op afbeelding 2.17. Dit is de diepte die overstroomt er van uitgaande dat een gebied ongeveer 1 keer in de 100.000 jaar overstroomt. De gebieden met de grootste overstromingsdiepte zijn de Wieringermeerpolder, de polder ten oosten van Hoorn en de omgeving van de Loosdrechtse plassen. In deze gebieden zijn woningbouwplannen voorzien, bijvoorbeeld bij Obdam, en net ten noorden van Medemblik. Het bouwen van woningen op deze locaties vereist technische maatregelen om de waterveiligheid te waarborgen. Overigens zijn niet alleen voor woningbouw technische maatregelen nodig. In de Wieringermeerpolder zijn ook opweklocaties voor zonne- en windenergie voorzien, en een 380 kV-verbinding. Technische maatregelen zijn nodig om verzakking en corrosie te voorkomen.

Afbeelding 2.17 Maximale overstromingsdiepte bij een overstroming (1/100.000 jaar)

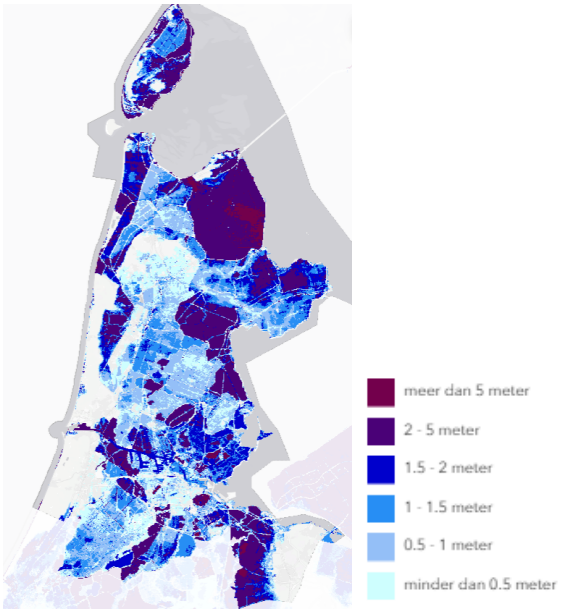

2.6 Waterwingebied

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: het huidige waterwingebied uitbreiden. Als extra duiding geeft de provincie aan dat ruimte wordt gereserveerd voor waterwinning, -infiltratie, -productie en -transport en beschermingszones worden aangewezen voor bestaande regionale leidingen.

Afbeelding 2.18 toont de huidige waterwingebieden (blauwgekleurd) in Noord-Holland. Deze bevinden zich in de duinen ten noorden van het Noordzeekanaal, in de Amsterdamse Waterleidingduinen en bij de Loosdrechtse plassen. Voor waterwingebieden gelden extra regels ter bescherming van het grondwater. Risicovolle activiteiten zijn niet of alleen onder strenge voorwaarden toegestaan. De waterwingebieden bevinden zich in Natura 2000-gebieden (zie afbeelding 2.19), waardoor het aantal risicovolle activiteiten in de omgeving zeer beperkt is.

Zoekgebieden voor drinkwaterwinning bevinden zich voornamelijk in het duingebied, de Haarlemmermeer en in het Gooi. In het duingebied en in het Gooi is veel ruimtelijke overlap met NNN- en Natura 2000-gebieden. Daarnaast is er overlap van grondwaterbeschermingsgebieden met landbouwgronden. Onttrekking van water kan een risico vormen voor natuurwaarden en landbouw en daarmee is mogelijk sprake van een ruimtelijke botsing. Tegelijkertijd bieden grondwaterbeschermingsgebieden kansen om de waterkwaliteit te bevorderen.

Afbeelding 2.18 Huidige grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden (bron: kaartverhalen dilemma's)

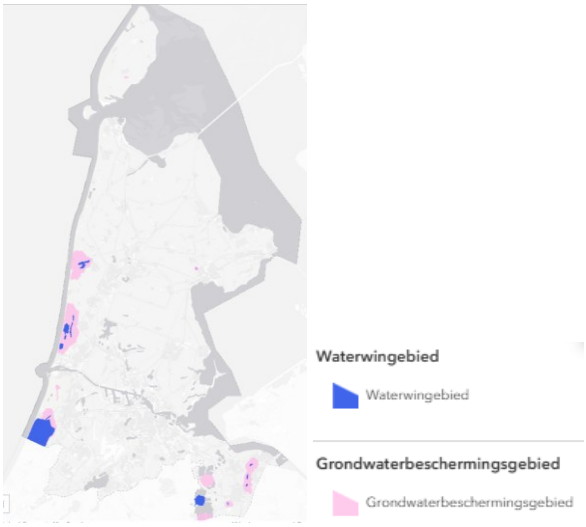

Afbeelding 2.19 NNN- en Natura 2000-gebieden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

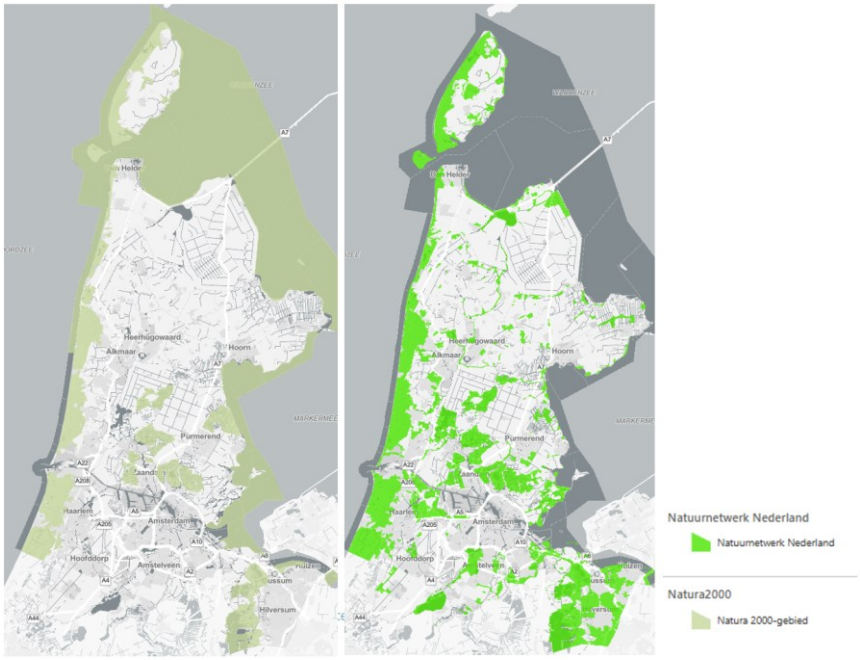

Afbeelding 2.20 Zoekgebieden drinkwaterwinning in Noord-Holland (bron: Provincie Noord-Holland)

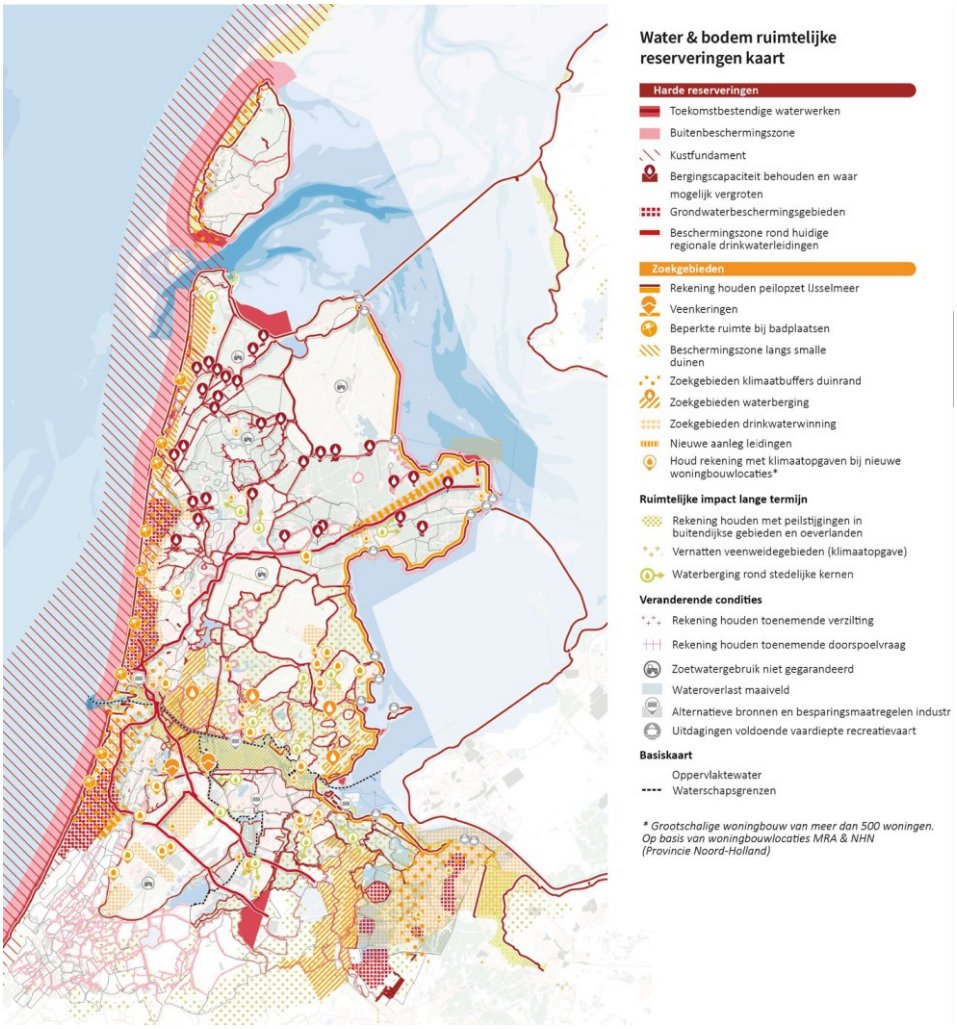

2.7 Energievraag en knooppunten

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties. Als extra duiding geeft de provincie aan dat zij hier ook wil inzetten op het decentrale energiesysteem (voor de kleine energievragers). Dit houdt in dat waar mogelijk de provincie lokaal wil opwekken om in de energievraag te voorzien. Dit scheelt in benodigde transportcapaciteit en -infrastructuur. In de buurt van woonwijken en bedrijven wil de provincie daarom energie opwekken.

Afbeelding 2.21 toont het huidige energienetwerk in Noord-Holland.

Afbeelding 2.21 Huidig energienetwerk Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

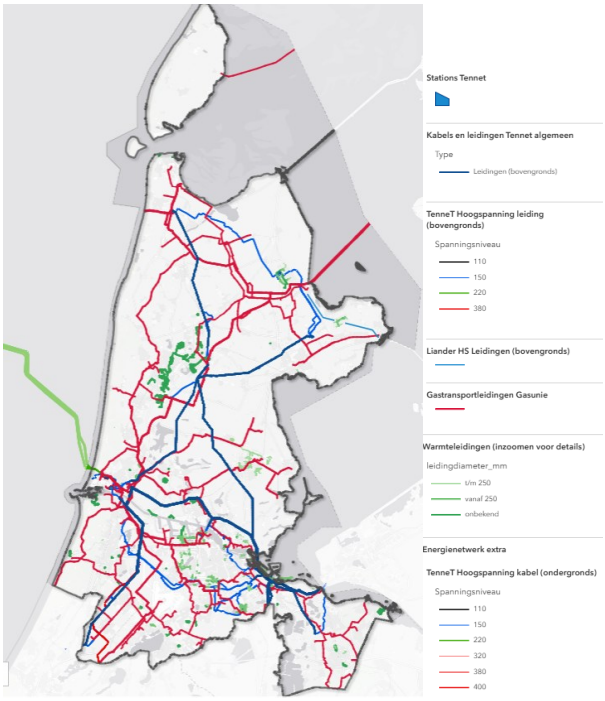

Provincie Noord-Holland hanteert 7 mogelijke energetische en economische clusters waar (grootschalige) opwek, opslag, conversie en gebruik van energie samenkomen (weergegeven op afbeelding 2.22):

- Den Helder;
- Agriport;
- Boekelermeer;
- IJmond;
- Westpoort;
- AMS Zuidoost;
- Haarlemmermeer.

Afbeelding 2.22 Energetische en economische clusters in Noord-Holland (bron: Provincie Noord-Holland)

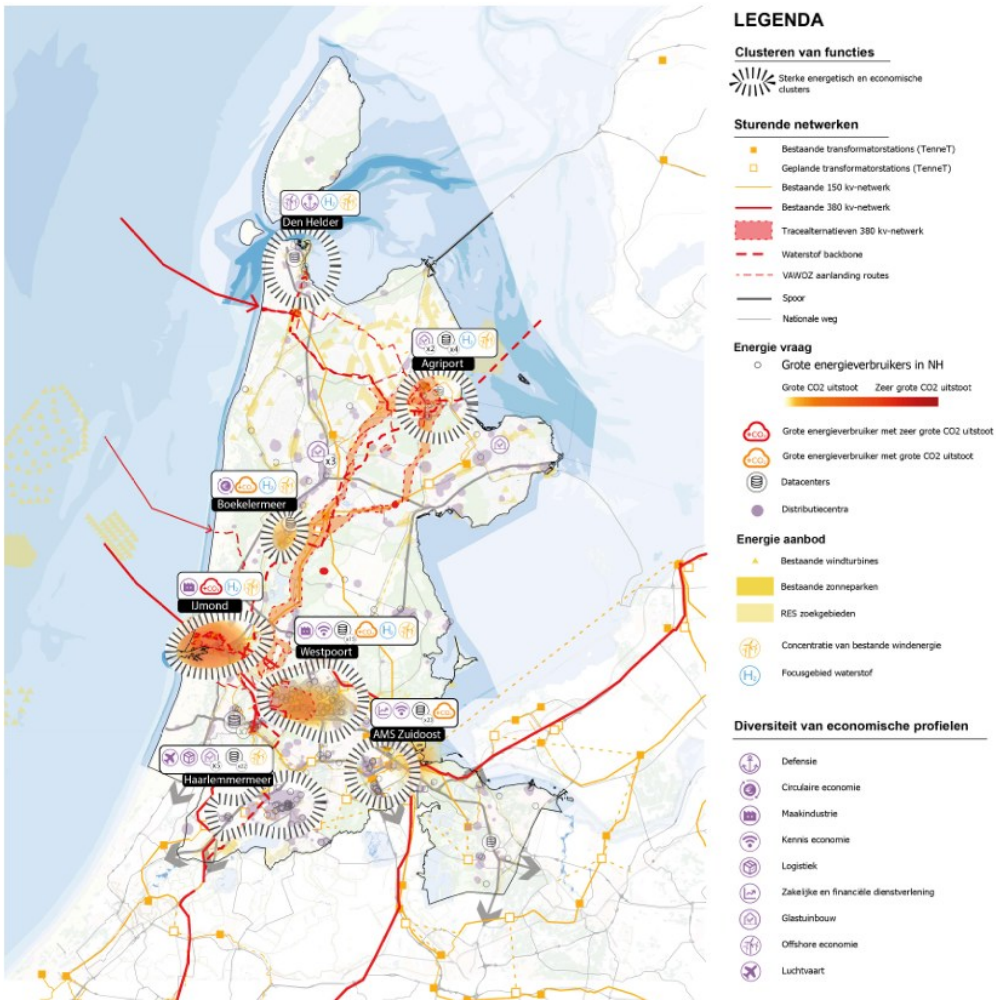

Afbeelding 2.23 toont de grote energievragers in Noord-Holland. Te zien is dat de grote energievragers zich niet allemaal bevinden ín de energieclusters. Zo bevinden zich een aantal energievragers **tussen** de clusters IJmond en Westpoort. Uit de oplossingsrichting blijkt niet of de provincie wil inzetten op het enkel plaatsen van nieuwe energievragers in de clusters, of het verplaatsen van de energievragers die niet in de clusters zitten naar een locatie binnen de clusters. Het (ver-)plaatsen van energievragers op of naar een locatie binnen de energieclusters levert knelpunten op met andere functies, zoals woningbouw, duurzame landbouw en natuur (zie afbeelding 2.24 voor een indicatie van de energievragers, Natura 2000- en NNN-gebieden en woningbouwplannen in en rond de clusters IJmond en Westpoort). Rondom de energetische en economische clusters bevinden zich ook veel landschappen, structuren en monumenten van landschappelijke en cultuurhistorische waarde, waaronder UNESCO werelderfgoed (zie afbeelding 2.25 en afbeelding 2.38). De clustering van energievragers en energie-opwek levert mogelijk knelpunten op met het behoud van deze waarden.

Door de clustering van energievoorzieningen en -gebruikers, wordt ruimtebeslag elders in de provincie voorkomen.

Afbeelding 2.23 Grote energievragers in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

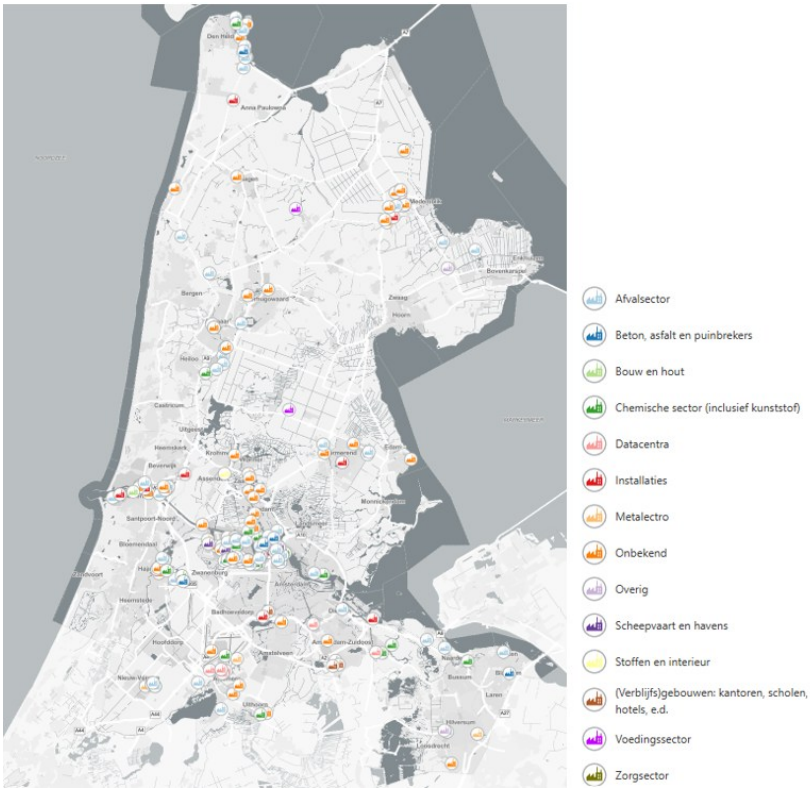

Afbeelding 2.24 Energievragers, Natura 2000- en NNN-gebieden en woningbouwplannen in en rond de clusters IJmond en Westpoort (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

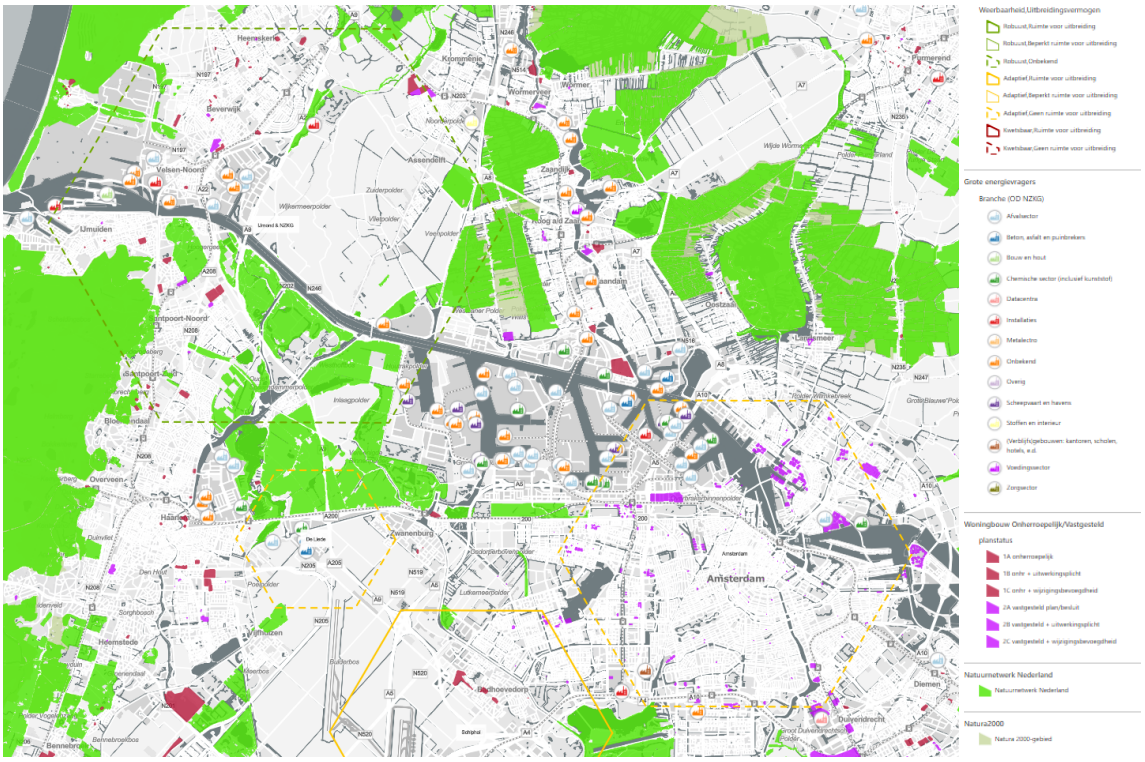

Afbeelding 2.25 Landschappelijke en cultuurhistorische waarden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

De zoekgebieden en projecten van de regionale energiestrategieën (RES'en) Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid zijn weergegeven op afbeelding 2.26. Nabij veel van de 7 bovengenoemde energetische en economische clusters bevinden zich zoekgebieden voor zonne- en/of windenergie. De voornaamste zoekgebieden voor zon bevinden zich langs de N9 in de kop van Noord-Holland, aan de rand van de Wieringermeerpolder, langs de A10 ring Noord bij Amsterdam, bij Schiphol en langs de Leidsevaartweg bij Heemstede. De voornaamste zoekgebieden voor wind bevinden zich in het Westhavengebied, in de polders bij Waterland en in de Gouwzee, ten zuiden van Nieuw-Vennep, en ten zuiden van Kudelstaart. De voornaamste zoekgebieden voor zon en wind bevinden zich in de IJmond, langs de kruising van het Noordzeekanaal en de A9 en tussen Alkmaar en Heerhugowaard.

Afbeelding 2.26 RES zoekgebieden en gerealiseerde projecten (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

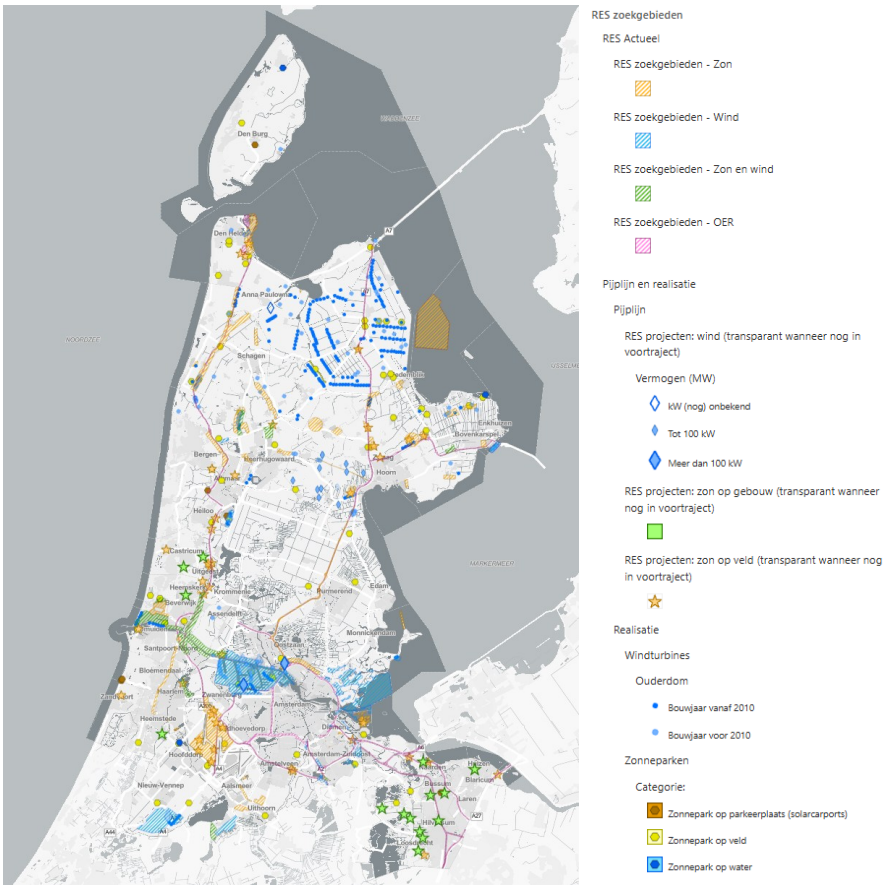

2.8 Energieopwek

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichtingen:
- voor lokale opwek: kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren;
- voor hoofdknooppunten: grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken.

Als extra duiding geeft de provincie aan dat zij grootschalige energie-opwek wil concentreren binnen 7 energetische en economische clusters (weergegeven op afbeelding 2.22). Deze energie-opwek is bestemd voor grote energievragers. Buiten deze clusters wil de provincie de energievraag zoveel mogelijk lokaal wil oplossen. Dit houdt in: lokaal opwekken en lokaal verbruiken. Dit decentrale systeem is gericht op zelfvoorziening en het beperken van piekbelastingen op de netwerken.

Afbeelding 2.27 toont de locaties van windturbines in Noord-Holland. In de provincie bevinden zich ook zonneparken, maar deze zijn niet zichtbaar op de kaart vanwege de gekozen schaal. In onder andere Velsen-Noord, bij Schiphol, in Amsterdam Zuidoost, bij de Ankeveense Plassen, Purmerend, Medemblik en Den Helder zijn zonneparken aanwezig. Wanneer de locaties van windturbines worden vergeleken met de locaties van grote energievragers in Noord-Holland, valt op dat deze niet (altijd) overeenkomen. Zo zitten bij Alkmaar veel energievragers, maar wordt daar amper energie opgewekt. Deze oplossingsrichting vereist daarom voor lokale opwek een inspanning om de opweklocaties te realiseren. In de RES'en is in de Boekelermeerpolder een zoekgebied voor windenergie opgenomen. Het uitbreiden van energie-opwek kan knelpunten vormen met andere functies, zoals woningbouw, landbouw, natuur en landschappelijke en cultuurhistorische waarden (zie afbeeldingen in paragraaf 2.10).

Afbeelding 2.27 Windturbines in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

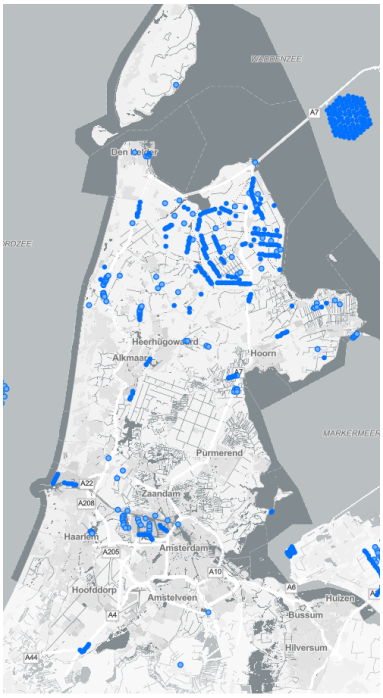

Wat betreft de toekomstbestendigheid van locaties voor grootschalige energieopwek kan gekeken worden naar de maximale overstromingsdiepte van de energetische en economische clusters. De maximale overstromingsdiepte is weergegeven op afbeelding 2.28 en verschilt sterk per cluster. Vooral het cluster Agriport is gesitueerd op een locatie met een hoge maximale overstromingsdiepte waardoor de toekomst bestendigheid daar niet optimaal is.

Afbeelding 2.28 Maximale overstromingsdiepte bij een overstroming (1/100.000 jaar) (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

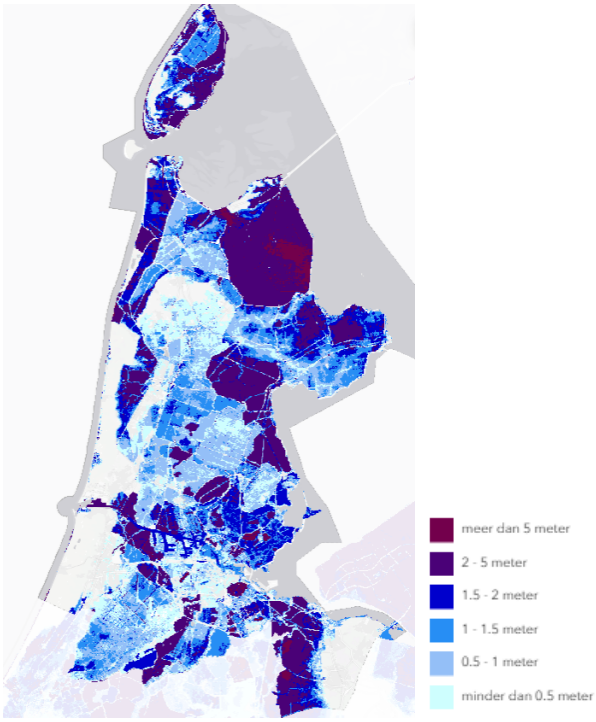

Voor zowel lokale als grootschalige opwek is het realiseren van voldoende capaciteit op het energienet van belang om de opgewekte energie aan de afnemer te leveren. In de huidige situatie is voor de teruglevering van energie aan het net een tekort aan transportcapaciteit met wachtrij in de bovenste helft van Noord-Holland; grofweg vanaf IJmuiden tot Monnickendam richting het Noorden (inclusief Texel) (zie afbeelding 2.29). Voor zowel lokale opwek als voor hoofdknooppunten kan deze wachtrij een knelpunt vormen. In beide gevallen wordt energie terug geleverd aan het net. Het realiseren van extra transportcapaciteit legt een beslag op de beschikbare ruimte, omdat extra masten en -stations moeten worden aangelegd.

Afbeelding 2.29 Capaciteitskaart teruglevering energie aan elektriciteitsnet (bron: Netbeheer Nederland, 2026)

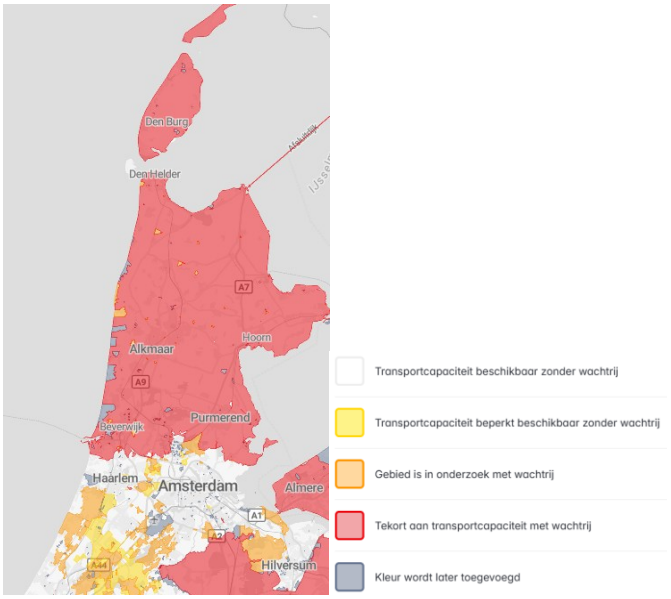

2.9 Energieopwek met warmte

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: in lijn met de energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie, de energievraag verlagen maar waterkwaliteit mogelijk verslechteren. Als extra duiding geeft de provincie aan dat de warmte wordt opgewekt in het stedelijk gebied en verspreid via warmtenetten, dat is rendabeler. Er wordt ingezet op zowel restwarmte, aquathermie als geothermie (een andere samenstelling van de energievraag). De warmteopwek mag niet ten koste gaan van de waterkwaliteit. Deze vormen van energieopwek zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een decentraal energiesysteem.

Afbeelding 2.30 toont de geothermiebronnen en warmteregio's in Noord-Holland. 'ROSL max mw local' refereert naar de maximale potentie van een geothermie doublet[1] die binnen of direct rondom een cluster wordt geplaatst.

[1] Een geothermie doublet verwijst naar twee naast elkaar liggende boringen in de ondergrond. Via de eerste boring wordt warm water opgepompt uit een watervoerende laag, en via de tweede boring wordt afgekoeld water teruggepompt naar de dezelfde laag in de ondergrond.

Afbeelding 2.30 Geothermiebronnen en warmteregio's in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

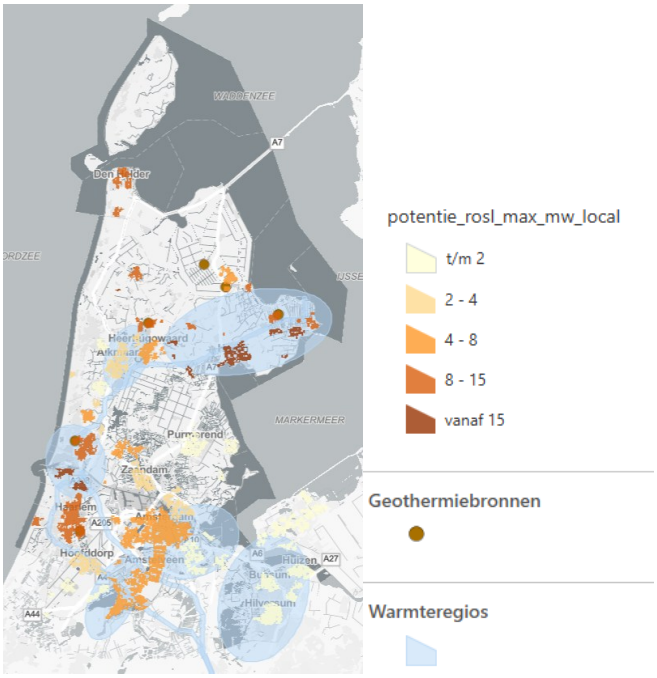

Nabij locaties met een potentie voor aardwarmte zijn ook plannen voor woningbouw. Dit levert mogelijk knelpunten, maar ook kansen op.

2.10 Binnenduinrand

De provincie kiest hier voor de oplossingsrichting: binnenduinrand beschikbaar houden voor het vergroten van de zoetwaterbel. Als extra duiding geeft de provincie aan dat ruimte wordt gereserveerd voor waterwin- en infiltratiegebieden. Dit betekent dat andere functies, zoals woningbouw en landbouw, niet of in mindere mate mogelijk zijn. Overigens verschuift de zoetwaterbel door klimaatverandering (dit is een autonome ontwikkeling).

Zoals het Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving toont, zijn de duinen de meest geschikte locaties voor ruimtelijke ontwikkeling wanneer wordt gekeken naar de factoren waterveiligheid, wateroverlast, bodemdaling en de beschikbaarheid van drinkwater. Tegelijkertijd bevinden zich in de duinen ook waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden, waardoor de gebieden extra worden beschermd en sommige functies niet meer mogelijk zijn. Dit levert een ruimtelijk conflict op.

2.11 Industrie en woningen

De provincie kiest hier voor de oplossingsrichting: krimp van de industrie en meer ruimte voor woningbouw. Als extra duiding geeft de provincie aan dat de oplossingsrichting locatiespecifiek is: Boekelermeer en Westpoort. Beide gebieden worden aangewezen als energetisch en economisch cluster (zie ook oplossingsrichting energievraag en knooppunten). Bij de Westpoort wordt gekeken naar inwaartse zonering, terwijl bij de Boekelermeer wordt gezocht naar uitbreidingsruimte (nog geen exacte locatie bepaald, maar de provincie geeft aan dat alleen aan de westzijde van het Noordhollands Kanaal naar uitbreidingsruimte wordt gezocht). Om te voorkomen dat industrie en woningbouw tegen elkaar aangroeien, zet de provincie in op groene overgangszones.

Vooral bij de Boekelermeer kunnen ruimtelijke conflicten ontstaan tussen industrie, overgangszones en woningbouw. Volgens de Monitor Plancapaciteit zijn er op dit moment geen woningbouwplannen direct rondom de Boekelermeer. Hier lijkt dus geen knelpunt op te treden. Verder kan de uitbreiding van Boekelermeer botsen met de functies landbouw en natuur. Ten westen en zuidwesten van Boekelermeer liggen NNN-gebieden (zie afbeelding 2.32). Uitbreiding van de Boekelermeer zou hiermee een ruimtelijk conflict kunnen opleveren. Tot slot ligt er direct naast de Boekelermeer aan de westzijde van het Noordhollands Kanaal een beschermd landschap: Noord-Kennemerland (zie afbeelding 2.25). Dit vormt een ruimtelijk conflict met de uitbreiding van Boekelermeer.

2.12 Waardevolle landbouwgronden

De provincie kiest hier voor de oplossingsrichting: focus op effectieve landbouwgronden en deze behouden, versterken en beschermen. Als extra duiding geeft de provincie dat de kleigebieden hoogproductief zijn. Deze kleigebieden wil de provincie aanvullend beschermen. Hier wil de provincie geen ruimte bieden aan nevenfuncties bij agrarisch grondgebruik. In de andere gebieden (veen- en zandgebieden) is dit wel mogelijk.

Afbeelding 2.31 toont de bodemopbouw van provincie Noord-Holland. De kleigronden bevinden zich grofweg in West-Friesland, de Kop van Noord-Holland, ten oosten van Alkmaar en in de Beemster.

Afbeelding 2.31 Bodemopbouw in Noord-Holland met grofweg de indeling zandgronden (geel), kleigronden (groen) en veenweide (blauw/paars) (bron: Bodemdata.nl)

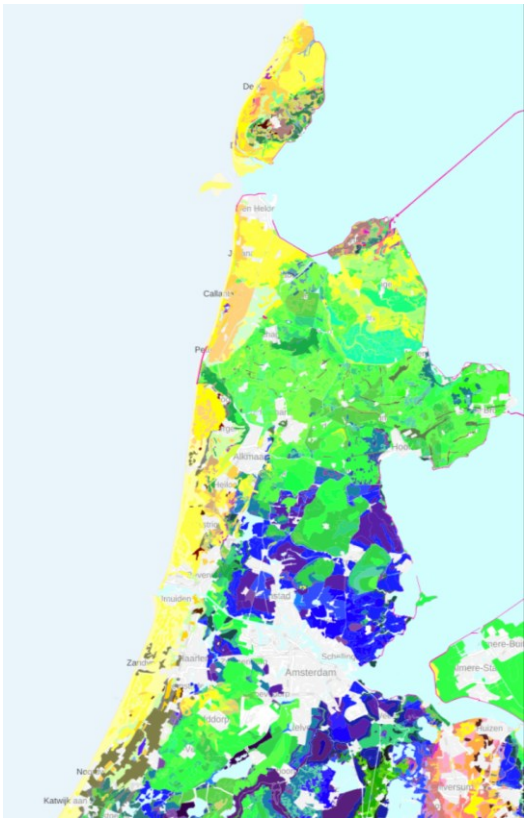

2.13 Kwalitatieve natuur

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: lange termijn: focus op de biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden verbeteren.

Als extra duiding geeft de provincie aan dat de focus voor de lange termijn is om meer in te zetten op de verbetering van biodiversiteit in minder gewaardeerde gebieden. Voorbeelden van maatregelen zijn het verbeteren van de groen - blauwe dooradering en het invoeren van overgangszones rond natuurgebieden en langs de randen van steden. Ook wil de provincie de drukfactoren rond natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden verlagen. De provincie neemt hierbij een houding aan van stimuleren en faciliteren.

Afbeelding 2.32 toont de Natura 2000- en NNN-gebieden in Noord-Holland. Afbeelding 2.33 toont de soortendiversiteit in Noord-Holland. Deze is het laagst op de volgende locaties (voorzien van huidig bodemgebruik):
- Wieringerwaard: landgebruik 'overig agrarisch terrein';
- Tuitjenhorn: landgebruik 'woongebied', 'sociaal-culturele voorziening' en 'overig agrarisch terrein';
- Heerhugowaard: landgebruik 'bedrijfsterrein', 'glastuinbouw', en 'overig agrarisch terrein';
- Middenbeemster: landgebruik 'overig agrarisch terrein'.

De bodemgebruikstypes zijn opgehaald van Atlasleefomgeving, kaart 'Bodemgebruik' (CBS, 2017). Afhankelijk van de mate van multifunctioneel ruimtegebruik levert het verhogen van de biodiversiteit mogelijk ruimtelijke botsingen op met het huidig bodemgebruik.

Afbeelding 2.32 Natura 2000- en NNN-gebieden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

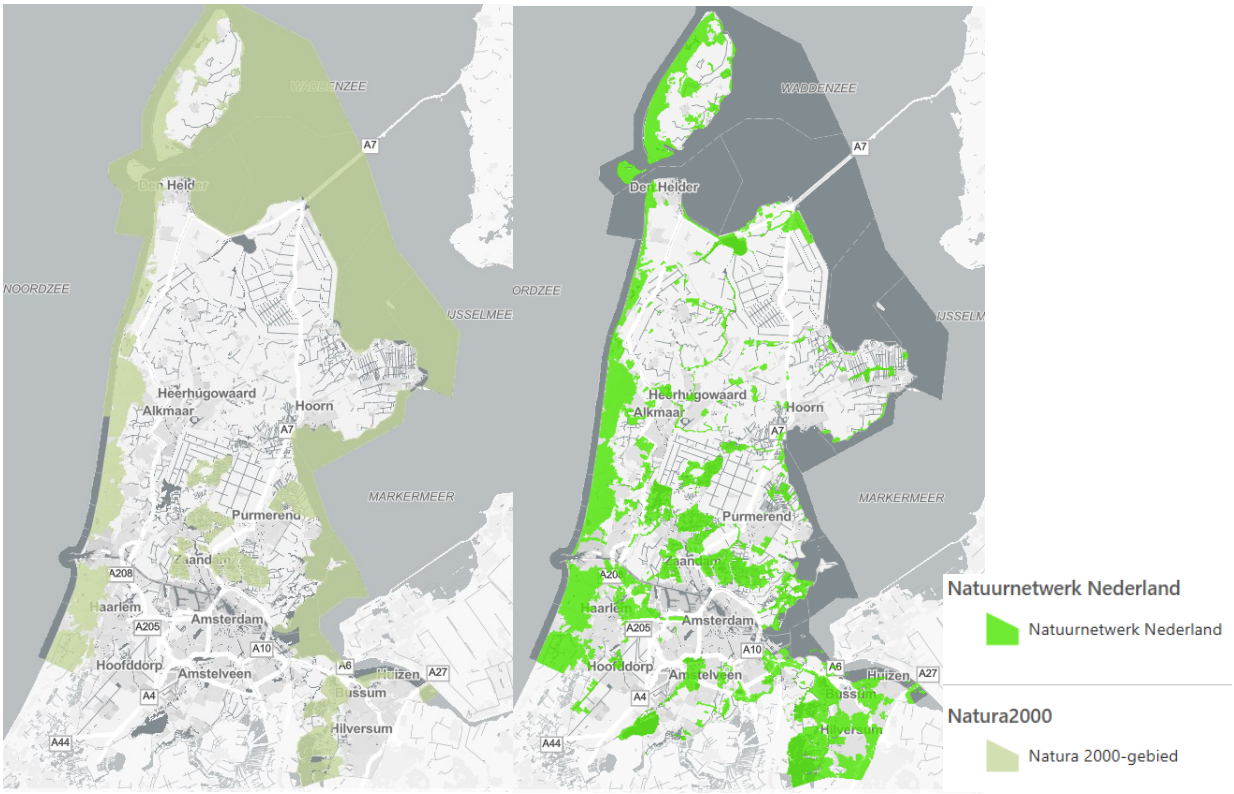

Afbeelding 2.33 Soortendiversiteit in Noord-Holland (bron: Nationale Databank Flora en Fauna, 2017 via Atlas Natuurlijk Kapitaal)

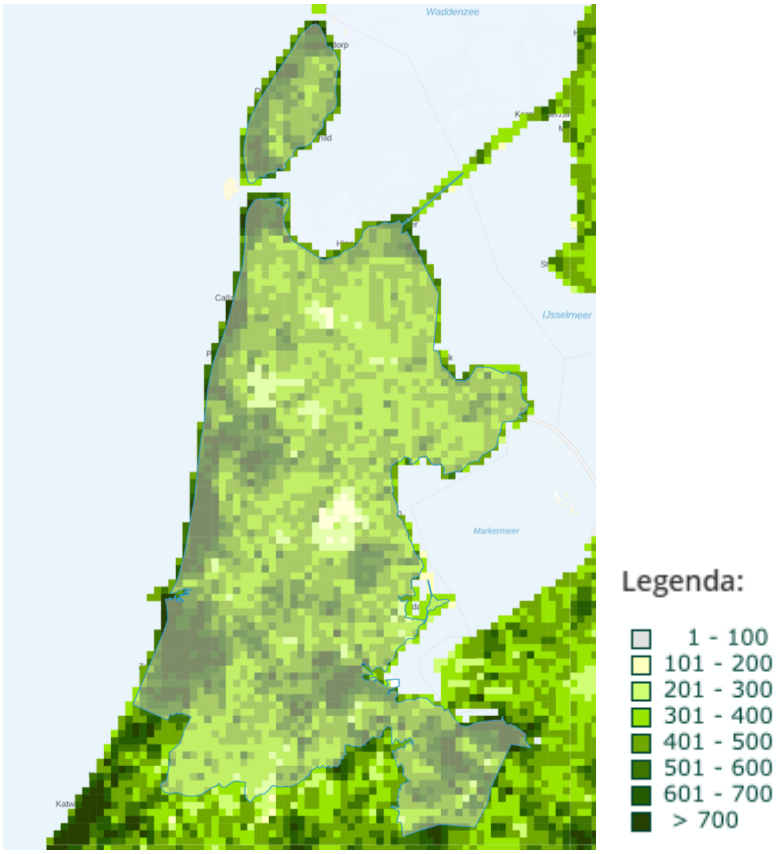

2.14 Natuurdoelen

De provincie kiest hier voor de oplossingsrichtingen:
- korte termijn: Europese natuurdoelen halen, en flink geld investeren om met klimaatverandering deze doelen ook te halen;
- lange termijn: ruimte geven aan natuur om zich aan te passen aan nieuwe natuurlijke condities onafhankelijk van gestelde doelen voor types natuur, en dus het gesprek aangaan met de EU over nieuwe natuurdoelstellingen.

Als extra duiding geeft de provincie aan dat de korte termijn-oplossing wettelijk verplicht is. Voor de lange termijn-oplossing geldt dat de provincie wil onderzoeken of het mogelijk is om nieuwe natuurdoelstellingen te maken, waarin de natuur zich kan en mag aanpassen aan klimaatverandering.

Afbeelding 2.34 toont de Natura 2000-gebieden in Noord-Holland. Voor zes Natura 2000-gebieden worden de instandhoudingsdoelstellingen overwegend wel gehaald. Voor de overige dertien Natura 2000-gebieden in provincie Noord-Holland geldt dat de instandhoudingsdoelstellingen overwegend niet gehaald worden.

Afbeelding 2.34 Natura 2000-gebieden binnen provincie Noord-Holland

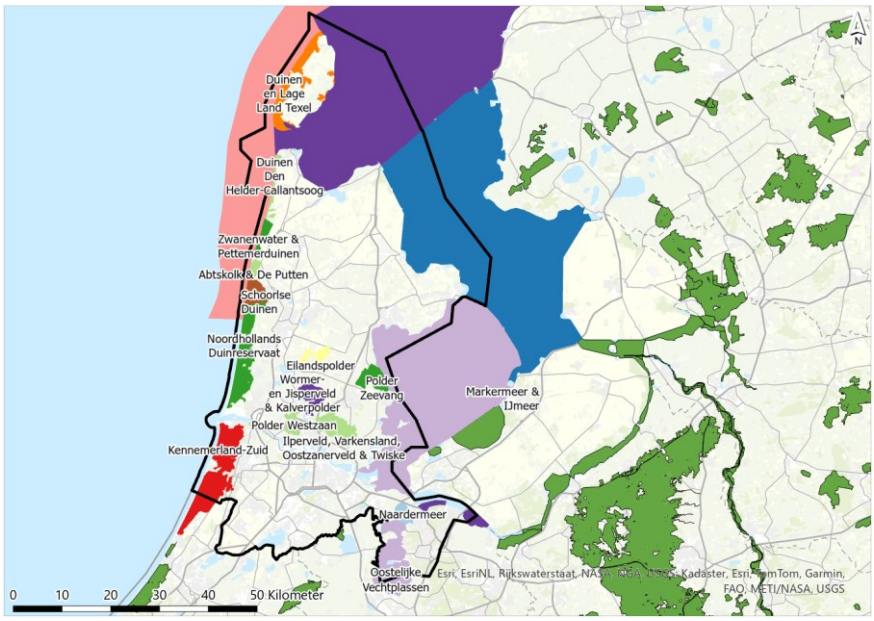

In het voorgenomen beleid introduceert de provincie stikstofzones rondom stikstofgevoelige natuur. Binnen deze zones worden intensieve maatregelen getroffen gericht op emissiereductie en het verkleinen van stikstofdepositie op kwetsbare natuur. De zones zijn te klein om op provinciaal niveau weer te geven en zullen ook in omvang variëren afhankelijk van lokale omstandigheden. Afbeelding 2.35 toont een eerste indicatie van knelpunten met andere functies, in dit geval landbouw, die kunnen optreden door de stikstofzones.

Afbeelding 2.35 Overlap overgangszones Natura 2000-gebieden en agrarisch grondgebruik bij Egmond aan Zee en Den Helder (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

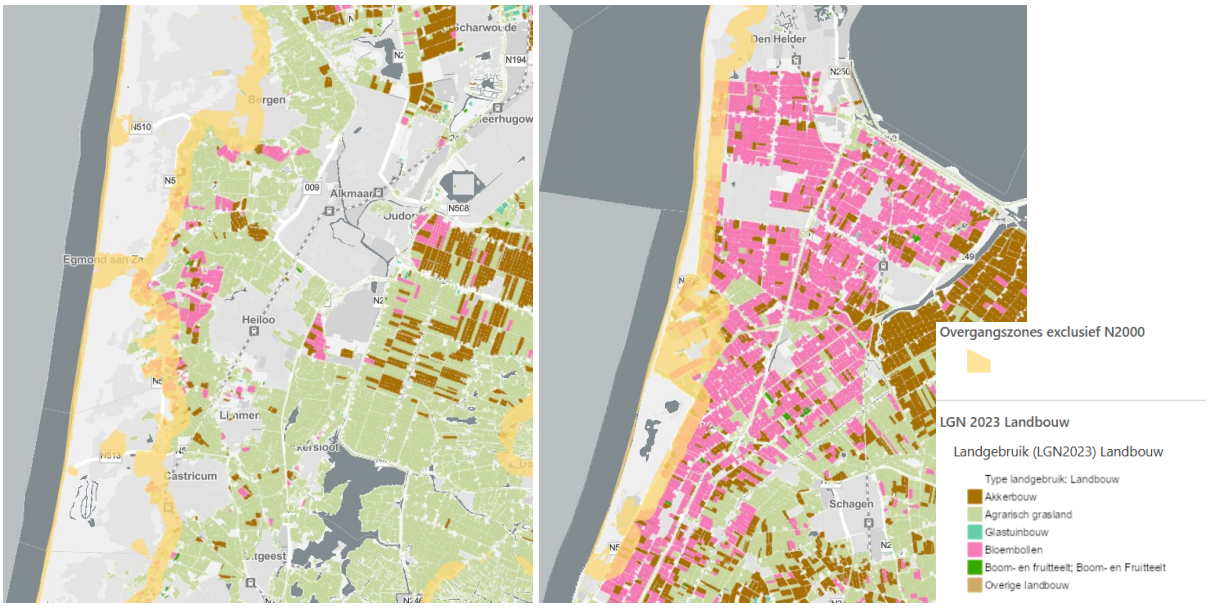

2.15 Nieuwe natuur

Als onderdeel van het VKA kiest de provincie voor de oplossingsrichting ‘nieuwe natuur aanleggen om de recreatiedruk op te kunnen vangen, en de aanlegkosten daarvan accepteren’. In de duiding geeft de provincie echter aan geen nieuwe natuur aan te leggen specifiek om de recreatiedruk op te vangen. Wel komen in andere oplossingsrichtingen ontwikkelingen naar voren waarbij nieuwe natuur en recreatiemogelijkheden als hoofddoel of als meekoppelkans kunnen worden beschouwd. Het gaat dan bijvoorbeeld om groene overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied, het versterken van groenblauwe structuren en het aanwijzen van waterwin- en infiltratiegebieden. Deze nieuwe gebieden kunnen de recreatiedruk op bestaande natuur verlichten. Het ruimtebeslag van deze ontwikkelingen wordt uitgewerkt in de betreffende oplossingsrichtingen.

2.16 Recreatieaanbod

De provincie kiest hier voor de oplossingsrichting: spreiden van het recreatieaanbod zodat voorzieningen dichterbij zijn, maar accepteren dat het versnippert en minder grootschalig is. De provincie streeft ernaar om in de randen van het stedelijk gebied nieuwe recreatieruimte te creëren. Dit komt ook naar voren in diverse andere oplossingsrichtingen, waar overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied en een verbeterde groen - blauwe dooradering worden gecombineerd met extra recreatiemogelijkheden.

Afbeelding 2.36 toont het verwachte tekort aan recreatieplaatsen in 2040 per 500 m^2. De locaties met het grootste tekort aan recreatieplaatsen in 2040 zijn Amsterdam, Haarlem, Beverwijk, Hilversum, Hoofddorp, Bussum, Weesp, Zaandam, Purmerend en Alkmaar. Maar dit zijn ook locaties die aantrekkelijk zijn voor onder andere kantoren en woningbouw. In de omgeving van gemeente Amsterdam zijn bijvoorbeeld woningbouwplannen voorzien (zie afbeelding 2.37), en is het creëren van recreatieplaatsen in de richting van Haarlemmermeer minder wenselijk door de aanwezigheid van Schiphol. Het realiseren van extra recreatieaanbod kan gecombineerd worden met andere functies, zoals natuurontwikkeling, klimaatadaptatie, energieprojecten en dijkversterking. Het ruimtebeslag en mogelijke knelpunten van deze oplossingsrichting hangen daarom af van de mate van functiecombinatie en -integratie.

Afbeelding 2.36 Verwacht tekort aan recreatieplaatsen in 2040 per 500 m^2 (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

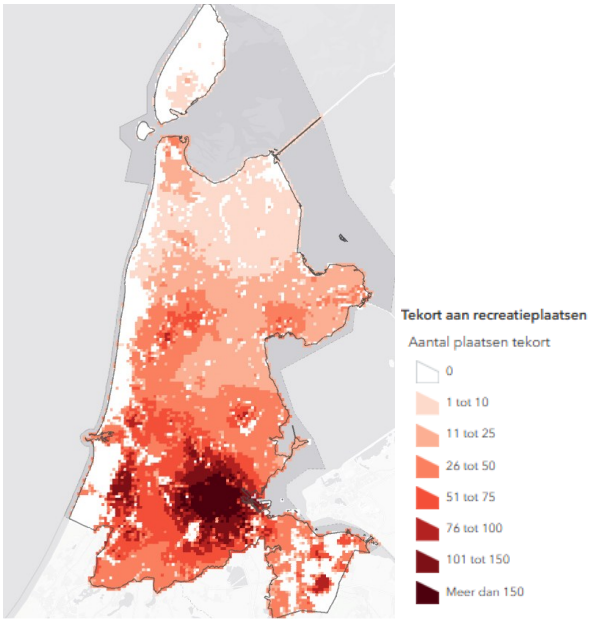

Afbeelding 2.37 Woningbouwplannen in en rond gemeente Amsterdam (bron: Monitor Plancapaciteit)

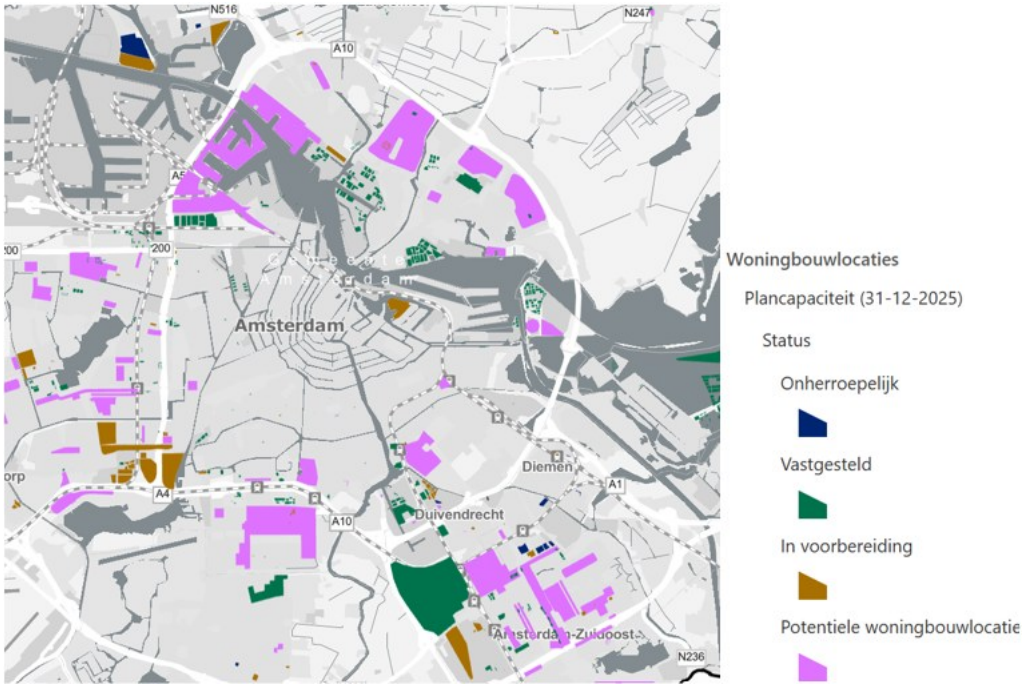

Verder zet de provincie in op een recreatieve verbinding vanuit de binnenduinrand in Zuid Kennemerland via Haarlemmermeer naar Westeinder- en Amstelscheg, wordt ruimte gereserveerd in de binnenduinrand en tussen Hoorn en Hoogkarspel voor recreatie. Dit levert, afhankelijk van de precieze invulling van deze plannen, ruimtelijke conflicten op met andere functies, zoals woningbouw en landbouw.

2.17 UNESCO

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: UNESCO-landschappen hebben vanwege hun unieke waarden bescherming op internationaal, nationaal en provinciaal niveau. Indien noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen niet elders kunnen worden ingepast, moet binnen deze landschappen naar ruimte worden gezocht waarbij zo min mogelijk schade optreedt aan de kernkwaliteiten van deze UNESCO-gebieden. Als extra duiding geeft de provincie aan dat zij inzet op beschermen, en waar noodzakelijk op meebewegen. Waar mogelijk wordt ook worden ingezet op het versterken van (andere) bestaande kwaliteiten en het toevoegen van nieuwe kwaliteiten.

Afbeelding 2.38 toont de locatie van UNESCO-werelderfgoed in Noord-Holland. De UNESCO-locaties zijn:
- Droogmakerij De Beemster;
- De Amsterdamse grachtengordel;
- De Hollandse Waterlinies (samenvoeging van werelderfgoedlocaties Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie);
- Waddenzee (niet aangegeven op de kaart).

Afbeelding 2.38 UNESCO-werelderfgoed in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

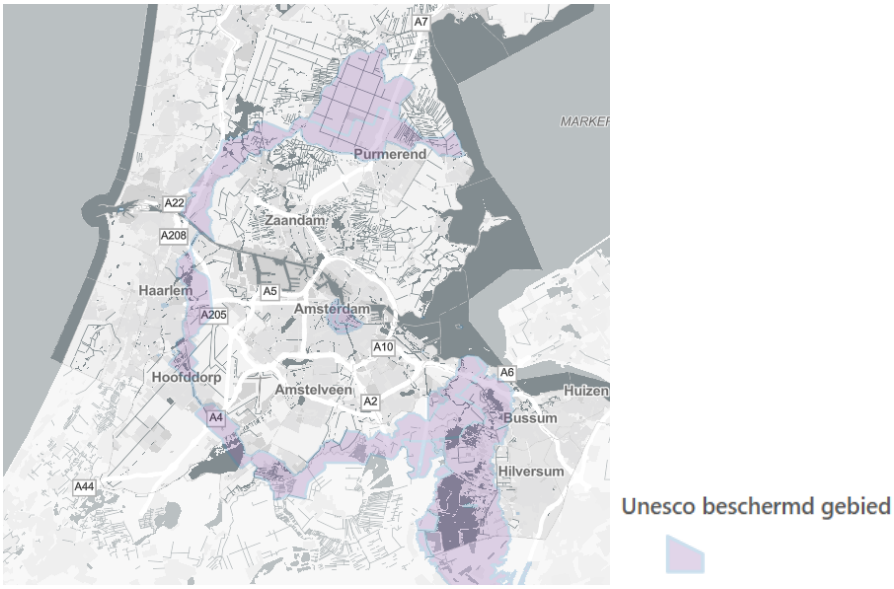

Ruimtelijke ontwikkelingen die mogelijk impact hebben op het UNESCO-werelderfgoed zijn de aanleg van de 380 kV-verbinding naar de Wieringermeer, de opwek van zonne- en windenergie en het vernatten van de veenweidegebieden. De tracéopties voor de 380 kV-verbinding doorkruisen de Beemster en de Hollandse Waterlinies (zie afbeelding 2.39). Zoekgebieden voor zonne- en windenergie doorkruisen of bevinden zich in de Hollandse Waterlinies (zie afbeelding 2.40). De veenweidegebieden overlappen gedeeltelijk met de Hollandse Waterlinies (zie afbeelding 2.41). Tot slot bevinden zich ook enkele woningbouwlocaties in de Beemster en Hollandse Waterlinies (zie afbeelding 2.42). Ook woningbouwlocaties voorzien in de grachtengordel van Amsterdam, maar dit is al stedelijk gebied en deze tasten bovendien de grachten niet aan.

Afbeelding 2.39 Tracéopties 380 kV-verbinding (blauw), hoogspanningsstations (grijs) en UNESCO-werelderfgoed (lila) (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

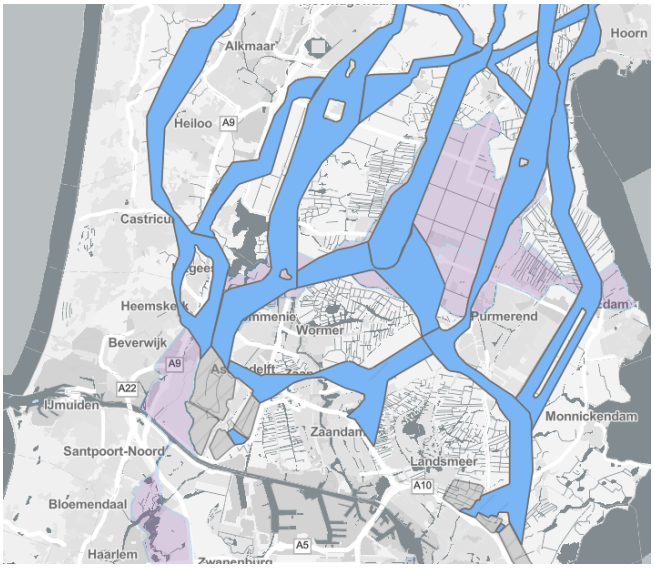

Afbeelding 2.40 UNESCO-werelderfgoed en zoekgebieden voor zonne- en windenergie (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

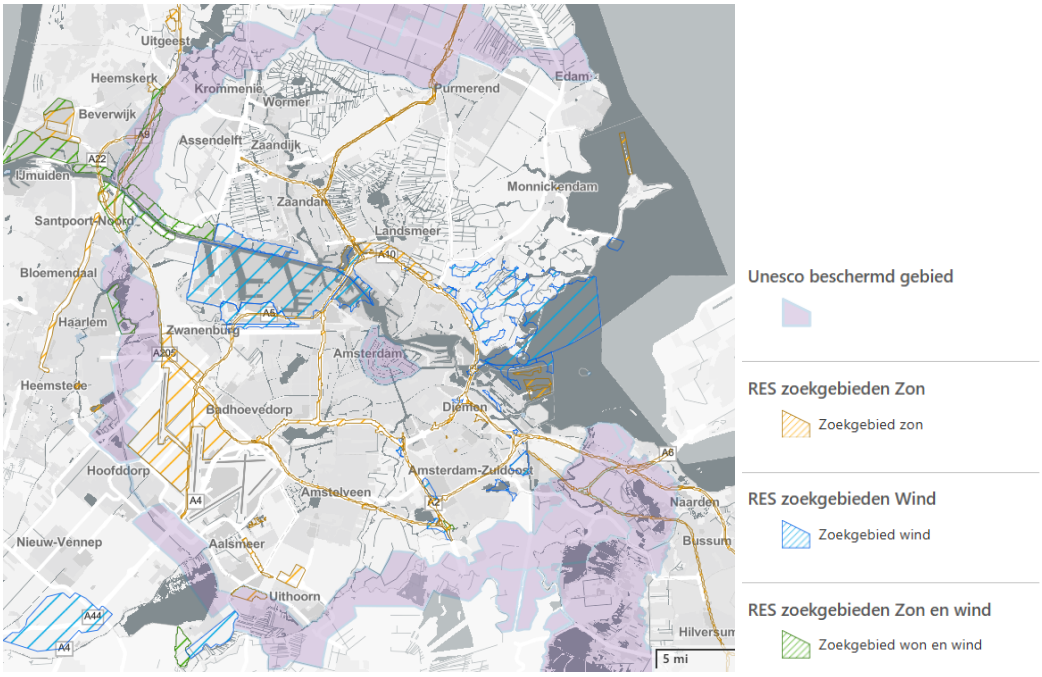

Afbeelding 2.41 Veenweidegebieden en UNESCO-werelderfgoed (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

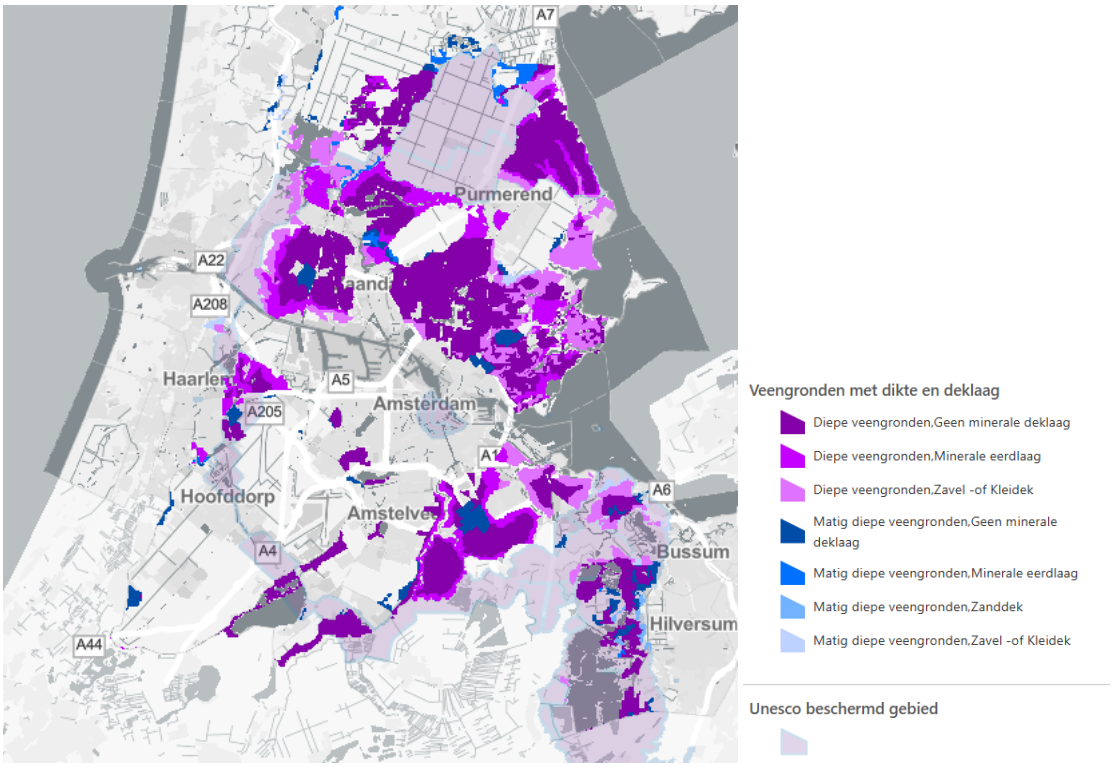

Afbeelding 2.42 Woningbouwlocaties met planstatus onherroepelijk/vastgesteld en UNESCO-werelderfgoed (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

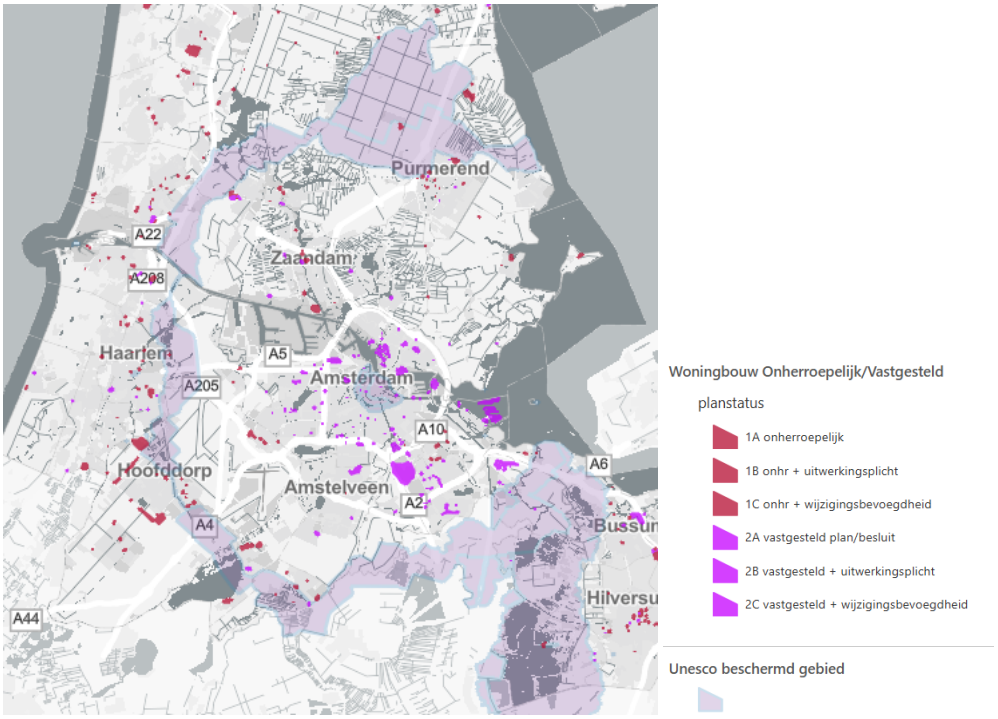

2.18 Landschap en erfgoed

Hier kiest de provincie voor de oplossingsrichting: we beschouwen landschap en erfgoed als kwaliteiten die bescherming verdienen en waar noodzakelijk kunnen mee veranderen met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook als dit leidt tot veranderingen in het historische of culturele karakter. Als extra duiding geeft de provincie aan dat zij inzet op beschermen, en waar nodig op meebewegen. Er wordt bij verandering zoveel mogelijk voortgebouwd op bestaande kwaliteiten alsook het toevoegen van nieuwe kwaliteiten.

Afbeelding 2.43 en afbeelding 2.44 tonen de landschappelijke waarden in Noord-Holland. Het betreft archeologische monumenten zoals opgenomen in de Noord-Hollandse Omgevingsverordening, provinciale monumenten zoals opgenomen in de Verordening Provinciale Monumenten, Beschermd Landschap en structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuur. Structuren uit de Leidraad Landschap en Cultuur in Noord-Holland zijn de Hollandse Waterlinies (samenvoeging van de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie), West-Friese Omringdijk en stolpenstructuren. De archeologische monumenten zijn:

- Maantjesland in Opmeer;
- Abdij in Bergen;
- Bleumerweg in Castricum;
- Hendriksloot in Castricum;
- Kronenburg in Castricum;
- Geest van Heemstede in Castricum;
- Uitgeesterbroek 1 en 2 in Uitgeest.

Afbeelding 2.43 Landschappelijke waarden in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

Afbeelding 2.44 Archeologische monumenten in de Omgevingsverordening in Noord-Holland (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

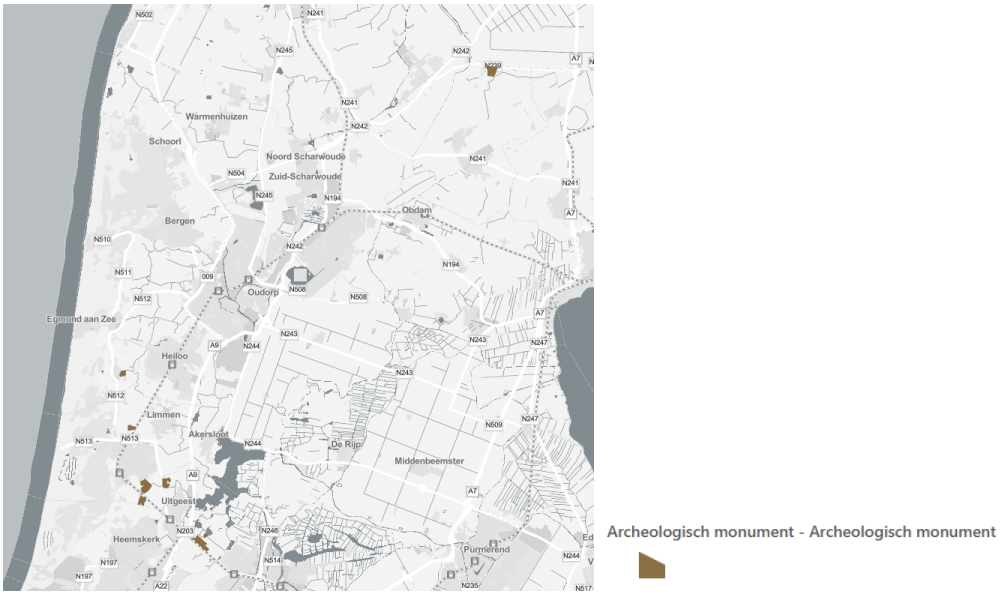

Voorgenoemde landschappelijke waarden kunnen ruimtelijk botsen met verschillende functies, zoals:

- energieopwek: de zoekgebieden voor de opwek van zonne- en windenergie doorkruisen landschappelijke waarden op onder andere de volgende locaties (zie afbeelding 2.45):
  - ten westen van Schagen (zoekgebied zonne-energie en West-Friese Omringdijk);
  - ten noorden van Zwanenburg (zoekgebied windenergie en beschermd landschap);
  - langs de A9 (zoekgebied zonne-energie en beschermd landschap);
  - ten zuiden van Zwanenburg (zoekgebied zonne-energie en beschermd landschap);
  - ten westen van Uithoorn (zoekgebied zonne-energie en Hollandse Waterlinies);
  - langs de A10 Amsterdam-Noord (zoekgebied zonne-energie en Hollandse Waterlinies);
- woningbouw: veel locaties binnen Noord-Holland;
- vernatten van veenweidegebieden. De veenweidegebieden overlappen met beschermd landschap ten noorden van Amsterdam en in Amsterdam Zuidoost. De veenweidegebieden overlappen ook met de Hollandse Waterlinies (bij Zwanenburg, Aalsmeer, Uithoorn, Krommenie en de Loosdrechtse plassen);
- aanleg van de 380 kV-verbinding naar de Wieringermeerpolder. De tracéopties doorkruisen de Hollandse Waterlinies en de West-Friese Omringdijk en bevinden zich op diverse locaties in beschermd landschap (zie afbeelding 2.47);
- VAWOZ-programma. De zoekgebieden voor electrolysers bij het Amsterdamse Westhavengebied liggen in beschermd landschap, evenals de zoekgebieden voor converterstations ten noorden van het Noordzeekanaal. Ook de zoekgebieden voor converterstations ten noorden van de ring A10 Noord liggen in beschermd landschap. Diverse VAWOZ elektriciteitsroutes doorkruisen de Hollandse Waterlinies en de West-Friese Omringdijk (zie afbeelding 2.48).

Andere raakvlakken zijn in de voorgaande paragrafen benoemd bij de oplossingsrichtingen die deze raakvlakken veroorzaken.

Afbeelding 2.45 Ruimtelijke botsing tussen landschappelijke waarden en de zoekgebieden voor zonne- en windenergie opwek (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

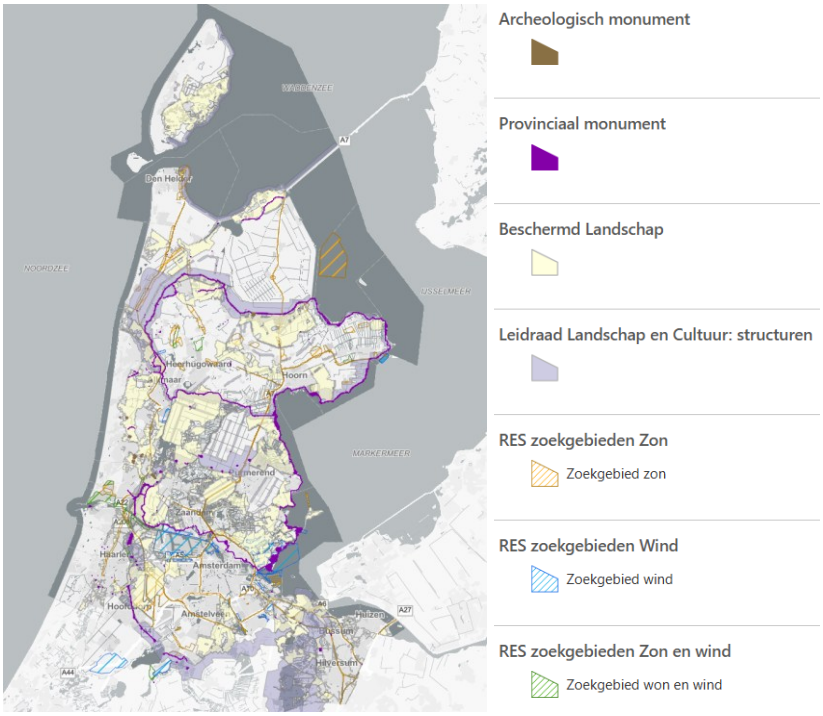

Afbeelding 2.46 Ruimtelijke botsing tussen landschappelijke waarden en woningbouwplannen met planstatus onherroepelijk/vastgesteld (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

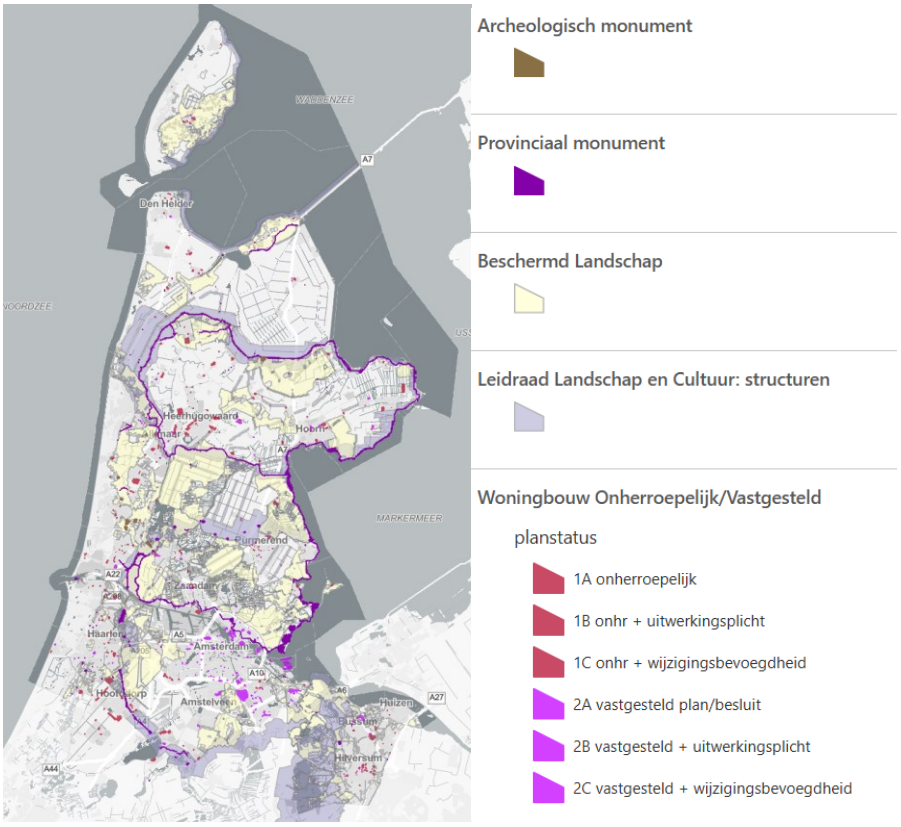

Afbeelding 2.47 Ruimtelijke botsing tussen landschappelijke waarden en tracéopties 380 kV-verbinding (bron: Kaartenatlas Noord-Holland)

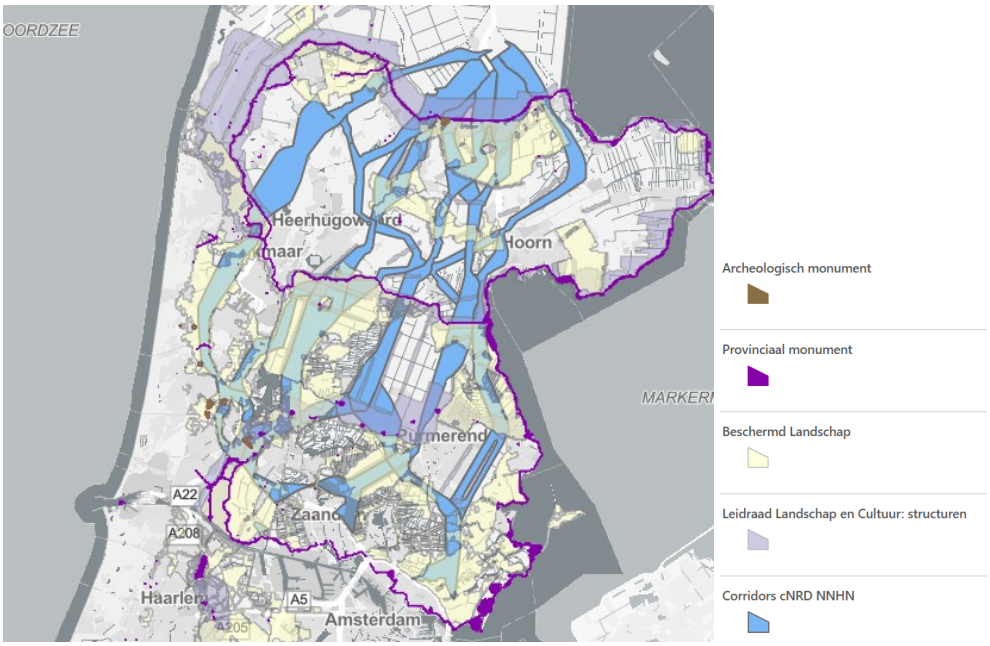

Afbeelding 2.48 Ruimtelijke botsingen tussen landschappelijke waarden en onderdelen VAWOZ-programma

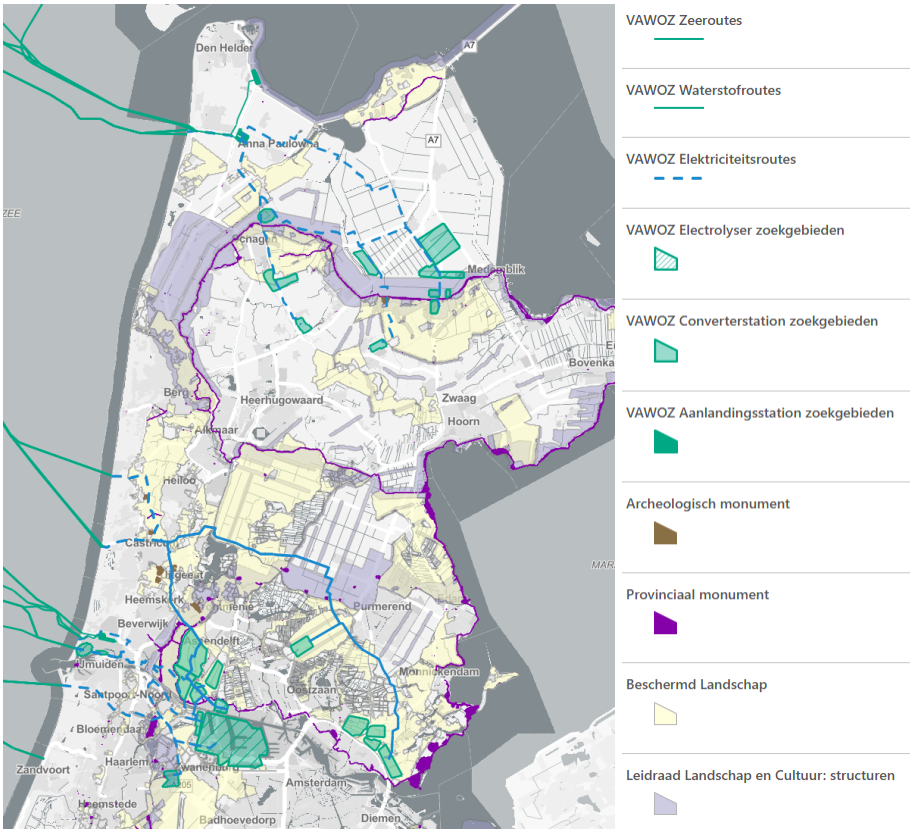

3

RUIMTESCANNER

Provincie Noord-Holland heeft Deltares, VU en Object Vision gevraagd om de eerder vastgestelde Richtingen en Ambities kwantitatief te vertalen naar lange-termijn consequenties in de ruimte. Dit is gedaan met het model Ruimtescanner[1]. De richtingen en ambities zijn integraal, systemisch en empirisch gefundeerd in kaart gebracht, waarbij - om consequenties inzichtelijk te maken - keuzes scherper zijn aangezet. Het model houdt niet alleen rekening met de richtingen en ambities, maar houdt ook rekening met 'tegenkrachten' zoals locatie van bestaand vastgoed, bestaand eigendom en nationale omgevingsrechtelijke restricties. Een aantal locaties vallen, ongeacht de gekozen ambities, af voor ruimtelijke ontwikkeling. Dit zijn de locaties die in de huidige situatie al de volgende functies kennen[2]:

- Natura 2000;
- kustfundament, Waddenzee;
- Schiphol Luchthavengebied, Luchthavenindelingsbesluit;
- LIB 1 tot en met 4, en sloopzone woningen vanwege externe veiligheid, reservering parallelle Kaagbaan;
- militair terrein, Militair luchtvaartterrein;
- A-zone munitieopslagplaats, B-zone munitieopslagplaats;
- A-zone civiele inrichting voor activiteiten met explosieven, B-zone civiele inrichting voor activiteiten met explosieven;
- voorkeurstracés buisleidingen;
- natuurnetwerk;
- rivierbed, stroomvoerend deel rivierbed, gebiedsreservering;
- waterwingebieden;
- Schiphol LIB 5;
- luchthavengebied loodswezen IJmuiden Noord-Holland;
- reserveringen weg en spoor (diverse provinciale beleidscategorieën;
- erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde (UNESCO-werelderfgoed);
- rijksmonumenten, Stads- en Dorpsgezichten;
- beschermd landschap (diverse hardere provinciale beleidscategorieën);
- overige natuur, zoekgebieden natuur (diverse provinciale beleidscategorieën);
- beschermingszones regionale waterkering en waterbergingsgebieden (diverse provinciale beleidscategorieën);
- bescherming landschap (diverse zachtere provinciale beleidscategorieën).

Vervolgens zijn aan bovenstaande lijst ook nog de volgende restricties toegevoegd:

1 beschikbaarheid:
   - bouwen niet toegestaan waar de restricties uit bovenstaande lijst gelden;
   - bouwen niet toegestaan op 'te gevaarlijke', 'te slappe' of 'te natte' locaties;
   - bouwen niet toegestaan in provinciale landschappen, foerageergebieden, stiltegebieden en grondwaterbeschermingsgebieden;
   - bouwen toegestaan in volkstuinen;
   - bouwen toegestaan op sportterreinen;
2 capaciteit: 20 % extra woningen per hectare en extra opslag rond OV-knooppunten;

---

[1] Ruimtescanner Noord-Holland.

[2] Deze functies zijn afkomstig uit de NOVI, enkel de eisen die betrekking hebben op Noord-Holland zijn opgenomen. Eisen over de haven van Rotterdam zijn bijvoorbeeld niet opgenomen.

3 geschiktheid:
- eerst bouwen in bestaande plancapaciteit respectievelijk in/rond (OV-)locaties in de stad;
- daarna eerst bouwen op plekken met een laag overstromingsgevaar;
- nieuwe logistiek en industrie concentreren rond energieknooppunten.

Wanneer alle bovenstaande restricties worden toegepast, ontstaat afbeelding 3.1. Hier is te zien dat het grootste gedeelte van Noord-Holland niet beschikbaar is als locatie voor mogelijke stedelijke (her-)ontwikkeling. Ondanks dat deze afbeelding niet het ruimtebeslag van alle oplossingsrichtingen meeneemt, is de boodschap wel helder. Provincie Noord-Holland moet keuzes maken tussen verschillende ruimtelijke functies, en zoveel mogelijk inzetten op functiecombinaties.

Afbeelding 3.1 Locaties voor mogelijke stedelijke (her-)ontwikkeling (bron: VU, 2025)

4

CONCLUSIE

De raakvlakken treden vooral op bij ruimtebeslag van bodem- en watersturende oplossingsrichtingen, energie-gerelateerde oplossingsrichtingen en groenblauwe overgangszones. Bodem- en watersturende oplossingsrichtingen, zoals seizoensberging van water, vernatten veenweiden, en verzilting, hebben vooral raakvlakken met landbouw en natuur. In sommige gevallen leiden deze oplossingsrichtingen tot functiewijzigingen en functiebeperkingen. Er is bijvoorbeeld sprake van functiewijziging als landbouwgronden te nat worden door het vernatten van veenweidegebieden. Van functiebeperkingen is sprake bij het uitbreiden van waterwin- en infiltratiegebieden, waardoor er meer gebruiksbeperkingen gaan gelden.

Energieopwek en -infrastructuur leggen ook veel beslag op de beschikbare ruimte. Door de clustering van grootschalige energievoorzieningen en -gebruikers is er op sommige locaties (bij de 7 energetische en economische clusters) veel ruimtebeslag, maar hierdoor blijft ruimtebeslag van energievoorzieningen en -gebruikers elders in de provincie bespaard. Bij de clusters treden vooral knelpunten op met landbouw, natuur en landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Lokale, decentrale opwek is kleinschaliger en heeft minder ruimtebeslag. Lokaal kunnen er zowel knelpunten als meekoppelkansen ontstaan met woningbouw en (kleinschalige) industrie- en bedrijvenlocaties.

Tot slot zet de provincie in op overgangszones en groenblauwe dooradering aan de randen van stedelijke gebieden (vooral om woongebieden). Het staat nog niet vast in hoeverre deze overgangszones functies combineren. Er bestaan zowel knelpunten als meekoppelkansen voor recreatie, natuur, voorzieningenniveau, landschap, cultuurhistorie en duurzame landbouw in deze zones.

Click or tap here to enter text.

Provincie
Noord-Holland

Omgevingsvisie Noord-Holland

Ruimte voor een leefbaar
en vitaal Noord-Holland
dat op de toekomst
is voorbereid

OMGEVIN

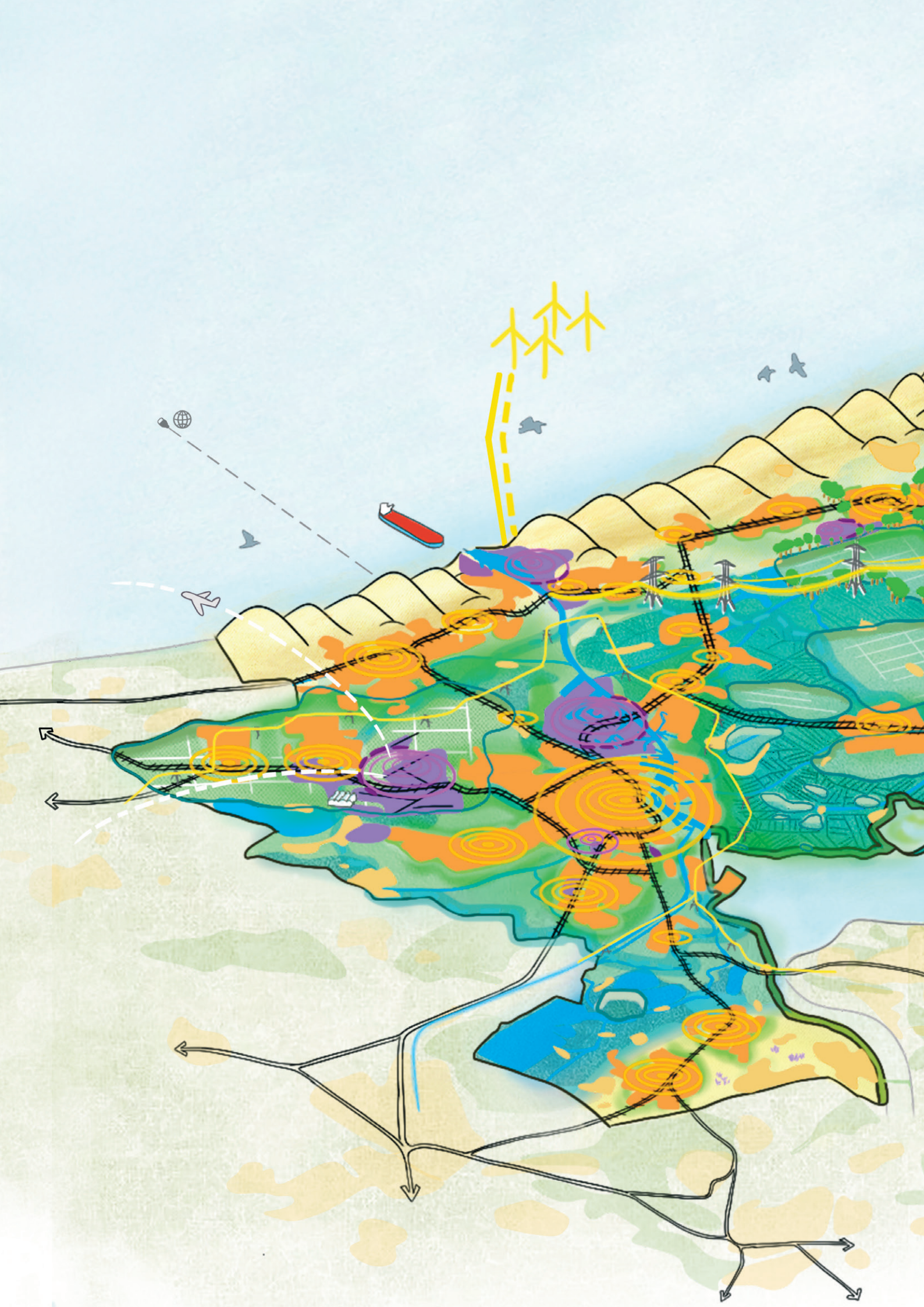

Samen werken aan de omgevingsvisie. Inwoners dachten mee over keuzes tijdens het participatietraject, 'Jouw Noord-Holland, jouw ruimte' van 28 april tot en met 20 augustus 2025.

VOORWOORD

Van wereldstad tot dorp, van duinen en Waddenzee tot open polders, veenweiden en het Gooi. Hier wonen, werken, ondernemen en recreëren miljoenen mensen. Die veelzijdigheid maakt Noord-Holland sterk en aantrekkelijk. Tegelijkertijd zijn zorgvuldige keuzes nodig voor de ruimte die we samen delen.

De komende jaren komen grote opgaven samen, meer dan ooit. We hebben voldoende betaalbare woningen nodig, willen de bereikbaarheid op peil houden en werken aan een sterke, innovatieve economie. Ook moeten we inspelen op klimaatverandering, zorgen voor voldoende schoon water en energie, natuur herstellen en ons landschap en erfgoed beschermen. De ruimte is schaars en niet alles kan overal. Met deze omgevingsvisie geven we richting aan de keuzes die nodig zijn voor een leefbaar, vitaal en toekomstbestendig Noord-Holland.

De visie kijkt vooruit naar 2050, met oog voor wat vandaag nodig en mogelijk is. We kiezen voor een provincie waarin mensen kunnen wonen in een omgeving die past bij hun leven, waarin werk en voorzieningen bereikbaar zijn en waarin ruimte blijft voor natuur, landbouw, recreatie en ondernemerschap. Water en bodem krijgen een belangrijke rol in ruimtelijke keuzes. We benutten de bestaande ruimte en infrastructuur zorgvuldig en versterken de kwaliteiten die Noord-Holland herkenbaar maken.

Deze omgevingsvisie is niet alleen door de provincie gemaakt. Inwoners, gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, ondernemers en andere partners hebben meegedacht en hun stem laten horen over de toekomst van Noord-Holland. Die inbreng laat grote betrokkenheid bij de leefomgeving zien en heeft geholpen om de visie te maken. Dank aan iedereen die kennis, ervaringen, zorgen en ideeën heeft gedeeld. Ook hoop ik op al deze partijen te kunnen rekenen bij de verdere uitwerking van onze koers.

De provincie kan de opgaven niet alleen oplossen. We werken samen met medeoverheden, maatschappelijke partners, inwoners en ondernemers. Daarbij hanteren we het uitgangspunt: lokaal wat kan, provinciaal wat moet. We nemen verantwoordelijkheid waar provinciale belangen, wettelijke taken of regionale samenhang daarom vragen. Tegelijkertijd bieden we ruimte aan initiatieven en oplossingen die dichtbij mensen en gebieden ontstaan.

Deze omgevingsvisie is een kompas en een uitnodiging tot samenwerking. De omstandigheden veranderen en er zijn belemmeringen, zoals druk op het elektriciteitsnet, stikstofruimte en bereikbaarheid. Toch houden we vast aan de richting: een Noord-Holland dat veilig, gezond, bereikbaar en aantrekkelijk blijft voor de mensen van nu en voor toekomstige generaties.

Esther Rommel
Gedeputeerde Ruimtelijke Ordening

INHOUD

VOORWOORD 6

1. PERSPECTIEF VOOR NOORD-HOLLAND: EEN SAMENVATTING 10

2. INTRODUCTIE: EEN VERNIEUWDE OMGEVINGSVISIE 16
2.1 Participatie: samen richting geven aan Noord-Holland 16
2.2 Aanleiding: nieuwe ontwikkelingen die vragen om richting 16
2.3 Doel: houvast voor onszelf en onze partners 16
2.4 Lange en korte termijn: Onderscheid tussen ambitie en uitwerking 17
2.5 De omgevingsvisie: van visie tot uitvoering 17
2.6 Samenwerken: met mede-overheden en maatschappelijke partners 17
2.7 Inzet van de sturingsfilosofie: Lokaal wat kan, provinciaal wat moet 18

3. DE STAAT VAN NOORD-HOLLAND: VERTREKPUNT EN OPGAVEN 22
3.1 Noord-Holland in het verleden: een lange traditie van aanpassingen 22
3.2 Noord-Holland nu: vertrekpunt 23
3.3 Noord-Holland straks: Ontwikkelingen en opgaven waar we aan werken en hun context 29

4. HET AFWEGINGSKADER: UITGANGSPUNTEN EN AFWEGINGSPRINCIPES 40
4.1 Uitgangspunten: een vitaal Noord-Holland 42
4.2 Afwegingsprincipe 1: zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen 44
4.3 Afwegingsprincipe 2: water en bodem als ordenend principe 46
4.4 Afwegingsprincipe 3: omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen 53
4.5 Afwegingsprincipe 4: sturen vanuit netwerken 54
4.6 Afwegingsprincipe 5: richtlijnen voor een toekomstbestendige economie 56
4.7 Afwegingsprincipe 6: natuur en biodiversiteit behouden en versterken 58

5. DE VISIE: DE INTEGRALE VISIE OP NOORD-HOLLAND ALS GEHEEL 62
5.1 Een stevig toekomstperspectief: hoe ziet het Noord-Holland van de toekomst eruit? 62
5.2 Perspectief op het landelijk gebied 70
5.3 Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren 74

Dit is de omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland. Op dit moment is het nog een conceptversie waarin de wijzigingen ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie zijn verwerkt. Wijzigingen komen voort uit de ter inzagelegging, de resultaten van de omgevingseffectrapportage en nieuwe ontwikkelingen. De rechtsgeldige omgevingsvisie kunt u raadplegen op het omgevingsloket. Voor de leesbaarheid is ook een pdf-versie gemaakt. Deze is niet rechtsgeldig.

Deze tekst is voornamelijk mensenwerk. Voor de redactieslag, samenvatten en dat soort werk is af en toe gebruik gemaakt van AI.

De kaarten zijn naar aard van de omgevingsvisie altijd indicatief. Ze geven een indicatie van wat de provincie wil bereiken of de ontwikkelingen die de provincie voor zich ziet. De kaarten geven nooit een exacte locatie aan. De uitwerking daarvan zal op basis van de omgevingsvisie gebeuren.

6. DE VISIE: VERDERE VERDIEPING PER INHOUDELIJK ONDERDEEL 86
6.1 Water 86
6.2 Bodem 92
6.3 Mobiliteit 94
6.4 Luchtvaart 98
6.5 Energie 100
6.6 Digitale infrastructuur 106
6.7 Natuur en biodiversiteit 108
6.8 Stikstof 112
6.9 Land- en tuinbouw 114
6.10 Wonen 119
6.11 Recreatie 121
6.13 Werken 127
6.14 Gezonde en veilige leefomgeving 130
6.15 Omgevingskwaliteit 132
6.16 Defensie 136

7. DE VISIE: GEBIEDSGERICHTE ONTWIKKELRICHTINGEN EN PROVINCIALE BELANGEN 140
7.1 Den Helder en omgeving 140
7.2 Wieringermeer 144
7.3 Westfriese Corridor en Seed Valley 146
7.4 Bedrijventerrein Boekelermeer 148
7.5 Veenlandschappen 150
7.6 Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam 153
7.7 Westelijk havengebied 154
7.8 IJmond en houtrakpolder: stad, economie en landschap 158
7.9 Binnenduinrand 161
7.10 Schiphol en omgeving 166
7.11 Water en natuur in gooi en vechtstreek 170

8. ONTSTAAN VAN DE OMGEVINGSVISIE 174
8.1 Het in fases toewerken naar de omgevingsvisie 174
8.2 Participatie 175
8.3 Omgevingseffectrapportage 175

9. WERKEN MET DE OMGEVINGSVISIE 180
9.1 Uitwerking in de andere instrumenten van de omgevingswet 180
9.2 Monitoring 181
9.3 Provinciaal belang 181
9.4 Rollen en instrumenten 182
9.5 Zo werken we met de sturingsfilosofie 182
9.6 Samenwerken in gebiedstrajecten en samenwerkingsverbanden 183

BIJLAGEN 184
Bijlage 1: Overzicht informatieobjecten 186
Bijlage 2: Begrippen 187

1 PERSPECTIEF VOOR NOORD-HOLLAND: EEN SAMENVATTING

Noord-Holland is een provincie om trots op te zijn. De provincie heeft veel gezichten en die diversiteit is onze kracht (Figuur 1). Inwoners en bezoekers kunnen de reuring in een wereldstad, maar ook de rust vinden in de historische dorpen. Het waterrijke landschap vertelt de ontstaansgeschiedenis van Noord-Holland. Menselijke ingrepen hebben het open landschap gevormd waar de provincie om bekend staat.

In Noord-Holland vind je een grote variatie aan landschappen. Van duinen tot open polders en van het unieke getijdenlandschap bij Texel tot veengebieden en heidevelden en bossen in het Gooi. Noord-Holland is het thuis van zowel unieke natuurgebieden als internationaal toonaangevende innovatieve sectoren als de plantenveredeling en zaadtechnologiesector en Life Sciences & Health (LSH). De economie blijft groeien en omvat een grote verscheidenheid aan sectoren. Noord-Holland is uniek gepositioneerd, omdat we het land verbinden met de wereld via luchthaven Schiphol, het Europese treinnetwerk, zeehavens en een datahub. Tegelijkertijd weet de wereld Noord-Holland te vinden. Door de combinatie van werkgelegenheid en de goede leefkwaliteit is Noord-Holland een gewilde provincie om in te wonen en te werken. Dat willen we graag zo houden en we zien kansen om de leefbaarheid van Noord-Holland nog beter te maken.

Naar de toekomst toe zien we een provincie voor ons waar je in 2050 nog steeds kan kiezen waar je wil wonen, in een sterk stedelijke leefomgeving of in de rust en ruimte van een dorp. Dat kan, omdat er genoeg betaalbare en passende woningen zijn voor iedereen. Door de inzet op meer openbaar vervoer, deelmobiliteit en het beter benutten van bestaande infrastructuur blijven deze woningen bereikbaar. De economie van de toekomst is hier gevestigd. We bouwen voort op de kwaliteiten waarin de provincie sterk is. De economie is sterk doordat we selectief zijn geweest in wat we in Noord-Holland faciliteren. Daardoor ontstaat een veelzijdige economie die weerbaar is tegen disruptieve omstandigheden. Er zijn banen op elk niveau te vinden.

Inwoners hebben de mogelijkheid om dichtbij huis te recreëren in combinatie met kwalitatief hoogwaardige natuur- en recreatiegebieden. Noord-Holland blijft waterrijk én waterveilig. We hebben leren omgaan met beperkingen van de hoeveelheid water en de gevolgen van klimaatverandering zijn hanteerbaar. De netcongestie is verholpen en er is voldoende stabiel aanbod van energie. Dit is op zo'n manier gebeurd dat het landschap nog steeds herkenbaar en beleefbaar is, doordat we alle ontwikkelingen hebben aangegrepen om de kwaliteiten van Noord-Holland te versterken.

Bovenstaand toekomstbeeld is mogelijk. Met de juiste aanpassingen op een aantal gebieden voorzien we een leefbare, klimaatbestendige en fijn thuis in Noord-Holland voor iedereen die zich aangetrokken voelt om hier te zijn. Met deze visie kijken we vooruit en geven we aan welke aanpassingen we voorzien. Dat doen we uiteraard niet alleen. Op alle opgaven moeten we samenwerken met anderen, willen we onze ambities en doelen kunnen behalen. Opgaven worden daarom altijd samen met de betrokken mede-overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers opgepakt.

We werken aan een ordening van de leefomgeving die Noord-Holland droog houdt bij zeespiegelstijging en die extreme neerslag, droogte en hitte kan opvangen. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier. Er komt meer ruimte voor waterberging, waterveiligheid en het produceren van drinkwater. We signaleren dat de bodem- en watercondities veranderen door klimaatverandering, waardoor anticiperen hierop mogelijk wordt. We nemen onze verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ordening: kwetsbare functies worden op plekken gebouwd die droog blijven; we werken aan het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving door gericht bronbeleid en ruimtelijke maatregelen; en we gaan zuinig om met de beschikbare ruimte door het stimuleren van meervoudig ruimtegebruik en het goed benutten van het bestaande.

Figuur 1: Diversiteit als kracht

1

Voorop blijft de leefbaarheid van de provincie voor onze inwoners staan met ambities op gebied van wonen en economie. We geven daarom prioriteit aan voldoende en betaalbare woningen, de ontwikkeling van strategische economische sectoren en het wegnemen van belemmeringen daarvoor. Daarom werken we aan het oplossen van netcongestie en aan natuurherstel. De manier waarop we dit doen, dus het hoe en het waar, wordt altijd bepaald door het hanteren van onze afwegingsprincipes op het gebied van het bodem- en watersysteem, de omgevingskwaliteit, biodiversiteit en natuurherstel, de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, netwerken, de voorwaarden voor een toekomstbestendige economie en het uitgangspunt van zuinig ruimtegebruik. Dat betekent dat we ruimte geven om de woningen te bouwen die nodig zijn om de woningnood op te lossen. We doen dit voor het merendeel binnenstedelijk en bij OV-knooppunten en bestaande infrastructuur. Bouwen bij kleine kernen blijft mogelijk zodat het daar leefbaar blijft. Ook ontwikkelen we wonen en werken in samenhang, om de drukte op de weg en in het openbaar vervoer te dempen. De inrichting van gebieden is toekomstbestendig, doordat ruimte wordt ingecalculeerd voor water, energie en mobiliteit. Hoewel we doen wat we kunnen, staat de bereikbaarheid onder druk door de toename van het aantal inwoners en de extra huizen die gebouwd worden, evenals de enorme renovatieopgave aan de Rijksinfrastructuur. We blijven onze zorgen over de bereikbaarheid onder de aandacht brengen bij het Rijk.

We dragen bij aan Europese autonomie en zijn weerbaarder door eigen opwek van energie, het behouden van voedselzekerheid en een veelzijdige, toekomstbestendige economie. We versterken die veelzijdigheid en sturen tegelijkertijd gerichter op economische clusters van strategisch belang en circulariteit. Energie is randvoorwaardelijk voor het functioneren van de samenleving en is daarom sturend voor waar grote energievragers zich kunnen vestigen. Hiervoor wijzen we specifieke gebieden aan.

We zoeken de balans tussen ruimte geven aan al deze ontwikkelingen en behoud van waardevolle landschappen en erfgoedstructuren. We benutten ontwikkelingen om nieuwe kwaliteiten toe te voegen, zodat het Noord-Hollandse landschap en erfgoed herkenbaar blijft en bijdraagt aan de prettige leefomgeving die we doorgeven aan volgende generaties. We hechten aan ons open landelijk gebied, de landschappelijke kwaliteiten en bijbehorende erfgoedstructuren en -objecten die typerend zijn voor Noord-Holland. En daarbij de rol van de kringlooplandbouw in het waarborgen van voedselzekerheid. Daarom gaan we zorgvuldig om met landbouwgebieden. We werken aan de versterking van biodiversiteit en geborgd natuurherstel . Dit doen we door in en om de natuurgebieden de benodigde maatregelen te nemen, en het robuust netwerk van natuurgebieden met hun verbindingen te realiseren. Zo dragen we ook bij aan het ontstaan van een groenblauw raamwerk waarin ook recreatie, water- en klimaatopgaven en op sommige plekken ook landbouw in samenhang kunnen worden gebracht.

Op al deze manieren gaan we zuinig om met de ruimte die we hebben, de infrastructuur die er al is en het vrijwaren van het landelijk gebied voor onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen. De toekomst blijft onzeker maar we zijn wendbaar en houden oog voor ontwikkelingen die om bijsturing vragen. Daarom monitoren we de effecten van de afwegingsprincipes, zoals de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie, zodat als op onderdelen de werking niet is zoals we verwachten, het beleid kan worden aangepast.
Het pad naar dit perspectief verloopt niet in een rechte lijn: op dit moment leiden netcongestie, en het niet kunnen verstrekken van natuurvergunningen voor veel ontwikkelingen ertoe dat achterstanden op het gebied van woningbouw, verduurzaming en mobiliteit eerst zullen oplopen voordat ze weer kunnen worden ingelopen.

Leeswijzer

1

SAMENVATTING
Perspectief voor Noord-Holland

DE BASIS

2
- Aanleiding
- Doel
- Sturingsfilosofie

3
- Vertrekpunt
- Opgaven

4

HET AFWEGINGSKADER
Hoe komen we tot integrale afwegingen?

DE VISIE
Integrale beschrijving van het ruimtegebruik

5 **Toekomstperspectief van Noord-Holland**

6 Verdieping per thema

7 Gebiedsuitwerking

PROCES VERANTWOORDING EN TOELICHTING

8 Ontstaan van de omgevingsvisie

9 Werken met de omgevingsvisie

B Bijlagen

2 INTRODUCTIE

Foto: Arcadis

2 INTRODUCTIE: EEN VERNIEUWDE OMGEVINGSVISIE

Met deze omgevingsvisie bieden we perspectief voor een toekomstbestendig Noord-Holland. Een provincie waarin leefbaarheid centraal staat, die weerbaar is en wendbaar, met ruimte voor verschil en verandering. Dit vraagt voortdurend om zorgvuldige ruimtelijke afwegingen, omdat nu eenmaal niet alles overal mogelijk is. De visie schetst de ambities en het beleidskader van de provincie Noord-Holland voor de lange termijn en laat zien wat dat betekent voor de eerstkomende jaren. De visie heeft betrekking op het hele grondgebied van Noord-Holland en is integraal. Dat betekent dat alle aspecten van de fysieke leefomgeving in samenhang aan bod komen.

2.1 Participatie: samen richting geven aan Noord-Holland

Voor deze omgevingsvisie hebben we uitgebreid participatieonderzoek gedaan. Inwoners en instanties, zoals gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, ondernemers en ondernemersverenigingen, hebben meegedacht over de toekomst van de provincie en aangegeven wat zij belangrijk vinden. Hoewel de meningen vanzelfsprekend uiteenlopen, is een duidelijke lijn uit het participatieproces te halen: een gezonde leefomgeving, voldoende woningen en waterzekerheid hebben prioriteit. Verder is ruimte nodig voor economische activiteiten, maar wel zo dat water, bodem en lucht zo min mogelijk vervuild kunnen raken. Daarnaast gaat de voorkeur uit naar het nú nemen van maatregelen boven het wachten op eventuele technologische innovaties. Het koesteren van historisch waardevol landschap en erfgoed vindt men belangrijk. Ook geven veel mensen aan besparing van energie en water belangrijk te vinden, zodat de ruimte, die nodig is voor drinkwater en energie, beperkt blijft. Deze voorkeuren laten zien dat keuzes nodig zijn. Van ons wordt verwacht dat we die keuzes maken. Bij de afwegingen die zijn gemaakt in deze omgevingsvisie is de participatie als onderdeel van de afweging meegenomen.

Tijdens de terinzagelegging zijn ruim 1500 zienswijzen binnengekomen. Het merendeel hiervan kwam van inwoners van Noord-Holland die opnieuw lieten zien erg betrokken te zijn bij hun leefomgeving. Daarnaast hebben maatschappelijke partners, mede-overheden en bedrijven aangegeven waar ze belang aan hechten en op welke onderdelen de ontwerp-omgevingsvisie kon worden verbeterd. Met dank aan deze inzet is deze omgevingsvisie ontstaan.

2.2 Aanleiding: nieuwe ontwikkelingen die vragen om richting

De vigerende omgevingsvisie stamt uit 2018. Sommige ontwikkelingen die nu heel bepalend zijn, waren toen nog niet zichtbaar, zoals de ernstige congestie op het elektriciteitsnet, de geopolitieke ontwikkelingen en de woningbouwcrisis. Ondertussen is nieuwe kennis beschikbaar gekomen, die maakt dat beleid aangescherpt kan worden. Onder andere over wat nodig is voor stikstof, de energietransitie en over de snelheid van de klimaatverandering met bijbehorende consequenties, zoals wateroverlast en droogte.

In het Ruimtelijk Voorstel (2024) brachten we de ruimtelijke ontwikkelingen en ambities in beeld. Hieruit bleek dat er keuzes gemaakt moeten worden. Vervolgens hebben we in de kaartenatlas en de bijbehorende kaartverhalen aangegeven waar in Noord-Holland de knelpunten ontstaan.

Om met deze knelpunten om te kunnen gaan, is het nodig dat we duidelijkheid geven over wat waar prioriteit krijgt en wat niet, en onder welke voorwaarden. Dat doen we in deze vernieuwde omgevingsvisie. De visie bouwt daarbij voort op de koers die met de vorige omgevingsvisie is ingezet, maar vernieuwt en verscherpt die richting. Beleidsuitspraken zijn gerichter uitgewerkt, ook op gebiedsniveau, en we zijn expliciet over waar we een provinciaal belang zien.

2.3 Doel: houvast voor onszelf en onze partners

We gebruiken de omgevingsvisie voor twee doeleinden:

- Voor de provincie zelf is de omgevingsvisie het fundament onder het handelen. De visie geeft aan hoe we zaken afwegen en welke richting we daarbij kiezen, en agendeert onderwerpen waar

we met onze partners invulling aan moeten geven. De visie is de kapstok die helpt om het beleid eenduidig uit te dragen en vormt de basis voor verdere uitwerking. Zo zorgt de visie ervoor dat keuzes niet op zichzelf staan, maar passen binnen een herkenbare en consistente koers.
- Tegelijkertijd biedt de omgevingsvisie duidelijkheid en perspectief, in het bijzonder voor de partijen waarmee we samenwerken. Door expliciet te maken voor welke provinciale belangen we staan, wordt ons handelen herleidbaar en voorspelbaar. Dat geldt ook voor wat we verwachten van onze samenwerkingspartners. De omgevingsvisie maakt op die manier duidelijk waar ruimte is voor initiatief en samenwerking en waar provinciale keuzes richtinggevend of zelfs sturend zijn.

Met de omgevingsvisie creëren we daarmee een gedeelde basis: intern als kompas voor het provinciale handelen en extern als betrouwbaar kader voor samenwerking aan de fysieke leefomgeving van de provincie.

2.4 Lange en korte termijn: onderscheid tussen ambitie en uitwerking

De omgevingsvisie schetst de ambities en het beleidskader voor de lange termijn. Op korte (2030) en soms ook middellange termijn (2040) zijn er beperkingen die het bereiken van deze ambities in de weg staan. Dit gaat bijvoorbeeld om netcongestie, onvoldoende stikstofruimte, beperkingen door geopolitieke ontwikkelingen of beschikbaarheid van middelen en mensen.

De verwachting is op dit moment dat de netcongestie tot zeker 2036 zal aanhouden en zeer bepalend is voor de mogelijkheden voor woningbouw, de nieuwvestiging van bedrijven en verduurzaming. Ook de beperkingen vanwege te veel stikstofneerslag zijn bij ongewijzigd beleid fors en zetten een rem op ambities voor bouwprojecten. Door het benodigde onderhoud van (Rijks)wegen en het gebrek aan middelen voor de aanpak hiervan neemt de bereikbaarheid van Noord-Holland af. En tot slot maken de geopolitieke ontwikkelingen dat er een hoop onzekerheden zijn.

We zijn ons bewust van deze context en de grote impact die deze beperkingen kunnen hebben op het tempo waarin ontwikkelingen zich kunnen voltrekken. Het maakt dat we met prioriteit werken aan natuurherstel en de uitbreiding van elektriciteitsnetten en dit ook door laten werken in afwegingen. Daarbij verliezen we de andere belangen en de blik op de lange termijn niet uit het oog. We houden daarom bewust vast aan lange termijn ambities, ook als ze in het hier en nu (nog) niet haalbaar zijn. Deze ambities zijn bepalend voor de richting waar we naartoe werken, maar we richten onze energie op de uitvoeringsprojecten die op dat moment mogelijk zijn en aan het creëren van de condities waaronder deze mogelijk zijn.

2.5 De omgevingsvisie: van visie tot uitvoering

De omgevingsvisie is één van de instrumenten uit de Omgevingswet. Een omgevingsvisie is zelfbindend. Dat betekent dat in dit geval alleen de provincie eraan gebonden is en de visie geen regels voor burgers, bedrijven of andere overheden bevat. Andere bestuursorganen, zoals gemeenten, moeten wel rekening houden met deze omgevingsvisie. De visie wordt waar nodig, met oog voor beperking van regeldruk, verder uitgewerkt in omgevingswetprogramma's, de omgevingsverordening of andere instrumenten. Afhankelijk van de aard en het instrument, kunnen deze uitwerkingen wel doorwerken in plannen van gemeenten en waterschappen.

Omgevingswetprogramma's bevatten de verdere uitwerking van het beleid waarvoor de omgevingsvisie de kaders geeft, de maatregelen die nodig zijn om de doelen te realiseren en waar dat kan de instrumenten die de provincie daarbij wil inzetten. De omgevingsvisie en deze programma's vormen samen het beleidshuis. De programma's die voortkomen uit deze omgevingsvisie moeten realistisch en uitvoerbaar zijn. Daartoe doen we uitvoeringstoetsen. Op onder andere behoud van ruimte voor ondernemerschap en economisch verdienvermogen als basis voor brede welvaart.

Bij de uitvoering maken we steeds een zorgvuldige afweging tussen prestaties, risico's, kansen en kosten. Door beheer en onderhoud van de fysieke leefomgeving vanaf het begin mee te nemen in ruimtelijke keuzes en programma's, voorkomen we hoge kosten, risico's of uitvoeringsproblemen op termijn. Zo zorgen we dat middelen doelmatig worden ingezet en projecten uitvoerbaar blijven, maar vooral dat de inrichting van de fysieke leefomgeving niet alleen vandaag, maar ook op de lange termijn nog werkt en duurzaam beheerd kan worden. Uitvoerbaarheid en haalbaarheid van de ruimtelijke keuzes worden betrokken als criteria.

We monitoren de uitvoering van de omgevingsvisie in totaal, via de úitgewerkte doelen in de Omgevingswetprogramma's en daarop gebaseerde inzet van instrumentarium. Wanneer ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden, of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren we onze inzet en wijzigen we zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat we kunnen inspelen op veranderingen. Datzelfde geldt als zich tussentijds nieuwe provinciale belangen of specifieke beleidsdoelen aandienen en de provincie hierop wil of moet acteren.

2.6 Samenwerken: met mede-overheden en maatschappelijke partners

De opgaven waar we aan werken staan niet op zichzelf. Op alle opgaven moeten we samenwerken met anderen, willen we onze ambities en doelen kunnen behalen. Opgaven worden daarom altijd samen met de betrokken mede-overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers opgepakt. De vorm van samenwerking en betrokkenheid hangt af van de opgave. Daarnaast zijn we onderdeel van een aantal vaste samenwerkingsverbanden zoals het ruimtelijk arrangement met het Rijk, platform Noord-Holland Noord, de samen-

werkingen in NOVEX-verband (samenwerkingsverbanden tussen Rijk en regiopartners in een aantal specifieke gebieden) en binnen de Metropoolregio Amsterdam. De visie geeft aan wat de inzet van Noord-Holland is in alle samenwerkingen.

2.7 Inzet van de sturingsfilosofie: Lokaal wat kan, provinciaal wat moet

We kiezen bewust voor het werken met de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Deze sturingsfilosofie maakt het subsidiariteitsbeginsel uit de Omgevingswet concreet: taken en bevoegdheden liggen daar waar ze het beste passen. De provincie komt in positie wanneer sprake is van een provinciaal belang, wettelijke taak of wanneer regionale samenhang en doorzettingskracht nodig zijn. We respecteren de autonomie van gemeenten en waterschappen in Noord-Holland.

De sturingsfilosofie betekent ook dat we opgaven die de gemeentegrens overstijgen, waar nodig, samen met gemeenten of in regionale samenwerkingsverbanden oppakken. Zo vinden afstemming en uitvoering plaats op het juiste schaalniveau en blijft de besluitvorming waar nodig bij de gemeenteraden en Provinciale Staten. Dat er sprake is van een provinciaal belang en/of een bovenlokale opgave betekent dus niet dat de Provincie dan automatisch een rol pakt. We zullen altijd toetsen of de provinciale inzet meerwaarde biedt en realistisch en uitvoerbaar is.

Afhankelijk van het provinciale belang en de opgave vervullen we één of een mix van meerdere rollen in samenwerking met onze partners, bijvoorbeeld als bevoegd gezag, regelsteller of facilitator. Onze rol ligt niet altijd vooraf vast, maar ontstaat vanuit de opgave en kan meebewegen met de situatie. De opgave bepaalt het schaalniveau, de samenwerkende partners, onze rol en de tijdsduur. Samen maken we afspraken en leveren we resultaat.

3

DE STAAT VAN NOORD-HOLLAND: VERTREKPUNT EN OPGAVEN

Foto: Lisette Theijssen

3 DE STAAT VAN NOORD-HOLLAND: VERTREKPUNT EN OPGAVEN

Noord-Holland is een provincie met een unieke ligging in de delta, drie kustlijnen, een rijke ontstaansgeschiedenis, een grote diversiteit aan landschappen en woon- en werkomgevingen en een veelzijdige economie. Dat is zichtbaar en beleefbaar en vormt een samenhangend geheel. Water, bodem, infrastructuur, woongebieden, economie, landbouw, recreatie en natuur zijn met elkaar verbonden. Daarbij staat Noord-Holland niet op zichzelf. Geopolitieke ontwikkelingen, klimaatverandering, bevolkingsgroei en biodiversiteitsverlies zijn voor een groot deel bepalend voor de opgaven in Noord-Holland. Mondiale, Europese en landelijke keuzes en ontwikkelingen bepalen in hoge mate wat financieel, technisch, maatschappelijk en ruimtelijk uitvoerbaar is.

In dit hoofdstuk hebben we het vertrekpunt van de visie beschreven. Het verleden van Noord-Holland en de opbouw van de ondergrond (paragraaf 3.1) zijn bepalend geweest voor de huidige situatie in Noord-Holland (paragraaf 3.2). Dit en de opgaven die spelen (paragraaf 2.3) geven de basis voor de rest van de visie.

3.1 Noord-Holland in het verleden: een lange traditie van aanpassingen

Noord-Holland is het resultaat van een lange geschiedenis van samenspel tussen mens en natuurlijke systemen. Door de eeuwen heen hebben bewoners steeds ingespeeld op veranderende water- en bodemcondities (Figuur 2). Telkens werden nieuwe manieren gevonden om het landschap te gebruiken, aan te passen en bewoonbaar te houden. Deze ontwikkeling laat zien dat Noord-Holland nooit statisch is geweest (Figuur 6). Het evenwicht tussen benutten en meebewegen met natuurlijke processen is continu opnieuw gezocht. Het voortbouwen op deze traditie van aanpassing vormt daarmee een vanzelfsprekend uitgangspunt voor de keuzes die we vandaag maken.

De ondergrond van Noord-Holland laat zien hoe de provincie is ontstaan (Figuur 5). Zeekleigronden langs de kust, in de Kop en in Westfriesland vormen een vruchtbare basis voor landbouw. Veengronden in midden, zuid en west Noord-Holland zijn eeuwenlang ontwaterd voor agrarisch gebruik of afgegraven. Dit heeft geleid tot uitgestrekte veenlandschappen met eigen verkaveling en waterstructuur. De Heuvelrug is gevormd in de voorlaatste ijstijd. Ook de laatste ijstijd heeft sporen nagelaten met vooral stuifduinen. Deze zandgronden en de zandgronden in de duinen en bij de oude strandwallen boden van oudsher bescherming tegen water en vormden logische plaatsen voor vestiging. De tussengelegen

Getijdegebied
1500 v. Chr

Veengroei
250 v. Chr

Figuur 2: Noord-Holland: een traditie van aanpassing.

nattere strandvlakten werden in gebruik genomen als grasland en de geestgronden op de overgang van strandvlakte naar duinen vaak als bollengrond. Ook de keileembulten op Texel en het voormalige eiland Wieringen bieden duidelijke verhogingen in het landschap, waar vaak al vroeg nederzettingen waren. In het Gooi worden sporen gevonden van de Neanderthalers van 120.000 jaar terug en het Gooi is daarmee het langst bewoonde gebied van de provincie.

In de loop van eeuwen zijn de verschillende polders drooggelegd, waarvan de Wieringermeer de laatste grote was. Na het tekenen van de Zuiderzeewet in 1918 werden de Afsluitdijk en de Amsteldiepdijk of Korte Afsluitdijk aangelegd. Dit en de aandijkslandschappen zoals de Wieringermeer en droogmakerijen zoals de Beemster, de Schermer en de Purmer tonen hoe mensen met technische ingrepen het landschap hebben gevormd. Dit is ook zichtbaar in de vele (veelal rijksbeschermde) molens die Noord-Holland kent. De Beemster is vanwege de geschiedenis van deze droogmakerij en de inrichting volgens een gridsysteem (gulden snede) aangewezen als UNESCO-werelderfgoed. Ook is in de periode 1880-1920 de Stelling van Amsterdam (sinds 2021 Hollandse Waterlinies geheten), een verdedigingslinie rondom de hoofdstad, in het landschap ingepast, veelal gebruik makend van bestaande dijken en polders. Deze verdedigingslinie is sinds 1996 een UNESCO-werelderfgoed. De historische stad Amsterdam is naar het uitbreidingsplan van Van Eesteren vanaf 1939 uitgebreid met groene scheggen die de stad met het omliggende landschap verbinden.

3.2 Noord-Holland nu: vertrekpunt

Noord-Holland is een schiereiland, aan drie zijden omgeven door water: de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. Ook het eiland Texel maakt deel uit van de provincie. Noord-Holland ligt in de delta van het Europese continent, waar de Rijn en de Maas uitmonden in zee (Figuren 3 en 4). Ongeveer tachtig procent van het grondgebied van de provincie ligt onder zeeniveau.Het watersysteem van de provincie Noord-Holland is verbonden met nationale en zelfs internationale watersystemen. Een groot deel van het water dat Noord-Holland instroomt is afkomstig van het Rijn-stroomgebied; de waterstanden, droogte en waterkwaliteit zijn daar

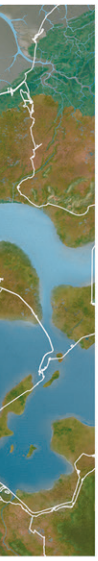

Veenontginning
11e eeuw

Droogmakerijen
17e eeuw

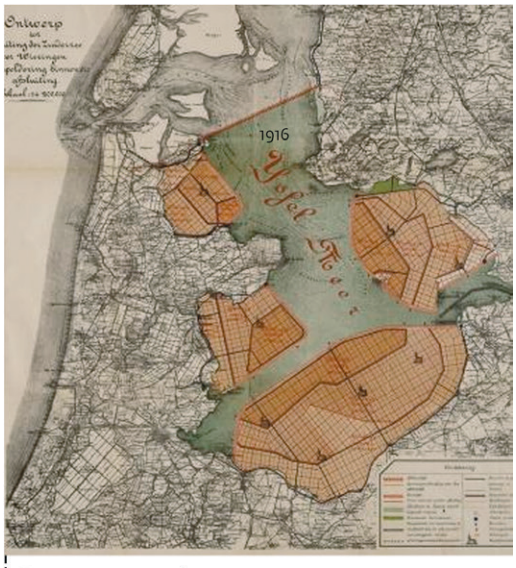

Grote waterwerken
19e eeuw

grotendeels van afhankelijk. Het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal vormen de belangrijkste wateraders voor aanvoer naar Noord-Holland en afvoer naar zee en voor de verbinding van economische en stedelijke gebieden.

Duinen, dijken en gemalen vormen de ruggengraat van de waterveiligheid. Hoe groter de mogelijke gevolgen van een overstroming, hoe zwaarder de gewenste bescherming van deze waterkeringen is. Daarmee weerspiegelt het systeem van waterveiligheid niet alleen technische inzichten, maar ook de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de provincie.

De ligging aan de rand van het Europese continent geeft Nederland een belangrijke positie als netwerk-, aanlandings- en doorvoerpunt (Figuur 7). Noord-Holland vervult een belangrijke rol in logistiek en industrie. Schiphol behoort tot het Europese transportkernnetwerk (TEN-T) en fungeert als internationale hub voor luchtverkeer. Het Noordzeekanaalgebied is één van de Nederlandse industrieclusters en omvat onder meer de haven van Amsterdam, de IJmond met offshore-energie en staalproductie en Zaandam met een concentratie van voedingsmiddelen-industrie. Den Helder ligt met onder andere de offshore-industrie strategisch voor ontwikkelingen die op de Noordzee plaatsvinden. Via het Amsterdam-Rijnkanaal, het IJsselmeer-gebied en het Noordzeekanaal is Noord-Holland verbonden met het achterland en de Rijncorridor richting het Ruhrgebied. Snelwegen en spoorcorridors, zoals de A4, A5, A7, A9, de ring Amsterdam (A10) en de A22, spelen een belangrijke rol in het personen- en nationaal en internationaal goederenvervoer. Noord-Holland Noord lijkt qua bereikbaarheid een eiland door afhankelijkheid van een aantal bruggen en tunnels.

Figuur 3: Noord-Holland in de delta. Bron: kaart Noordwest Europese context voor water en bodem, Ontwerp-Nota Ruimte, Ministerie van VRO, 2025.

Figuur 4: Noord-Holland in de delta. Bron:Ruimtelijk Voorstel Noord-Holland, juli 2024

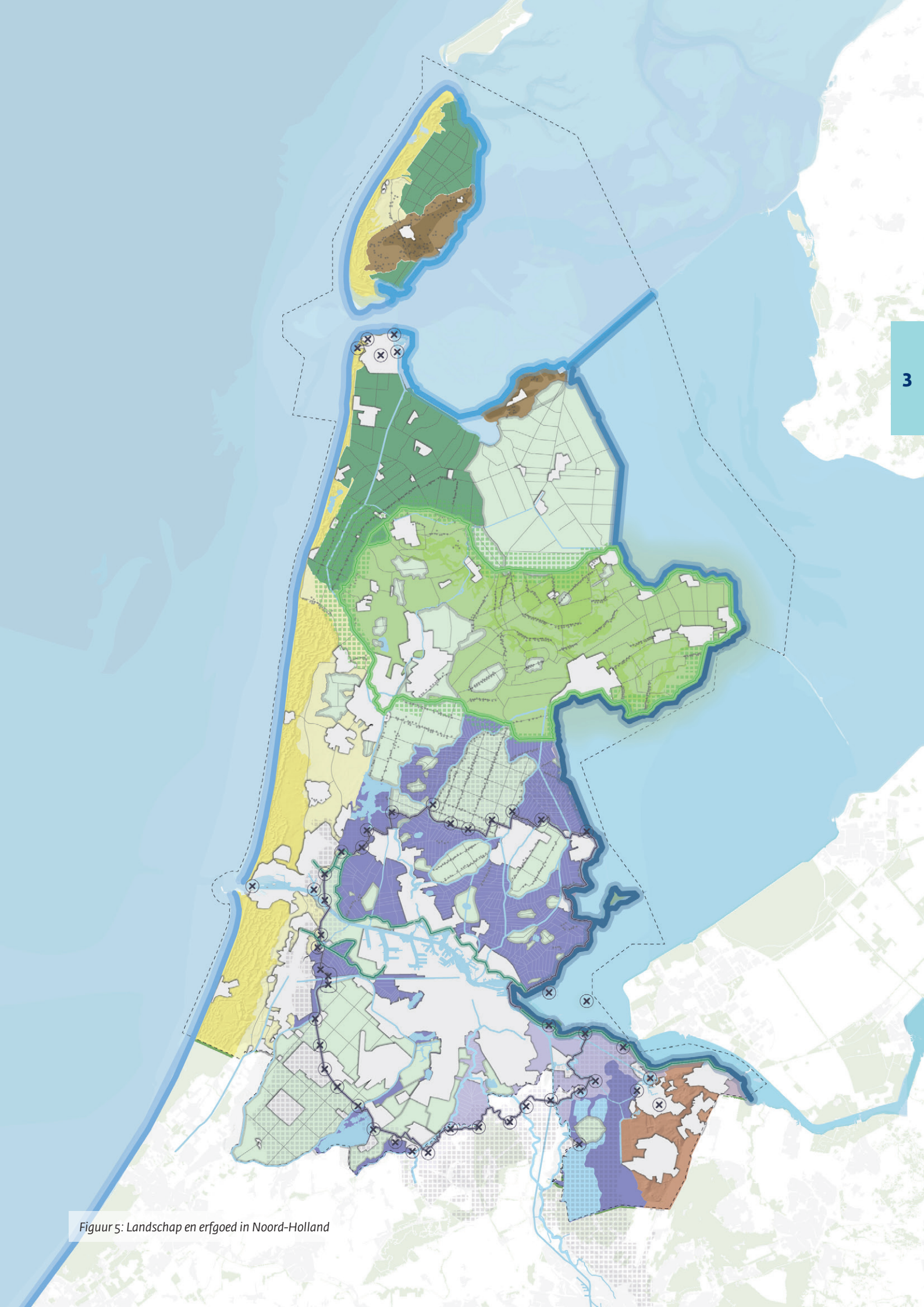

Figuur 5: Landschap en erfgoed in Noord-Holland

Noord-Holland maakt deel uit van een nationaal en Europees energiesysteem. Dat is een systeem in verandering. Uitbreidingen van het elektriciteitsnet, nieuwe stations en energie-op-zee-projecten horen bij de infrastructuur die noodzakelijk is voor de energietransitie en maken ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Programma's voor warmte en waterstof ondersteunen deze ontwikkeling.

Het zuidelijke deel van Noord-Holland is sterk verstedelijkt, met meerdere steden en dorpen die een dynamisch netwerk vormen en deel zijn van een groter geheel met Utrecht, Zuid-Holland en delen van Flevoland. Het noorden heeft een meer landelijk karakter met middelgrote steden en kleine kernen in open landschappen met lagere bevolkingsdichtheden. De verschillen tussen gemeenten zijn daardoor groot: van 85 inwoners per km² op Texel tot bijna 5.000 inwoners per km² in Amsterdam en alles daartussenin.

In 2025 verwelkomde de provincie haar drie miljoenste inwoner, een groei van 22 procent ten opzichte van 1995. De bevolkingsgroei voltrekt zich vooral rond de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In het noorden van de provincie is de bevolkingsdichtheid lager en is de groei beperkter. De groei van de MRA blijkt ook uit de toename van de werkgelegenheid, met name in het zuidelijke deel van de regio. De demografische en werkgelegenheidsontwikkeling hangen dan ook samen met de

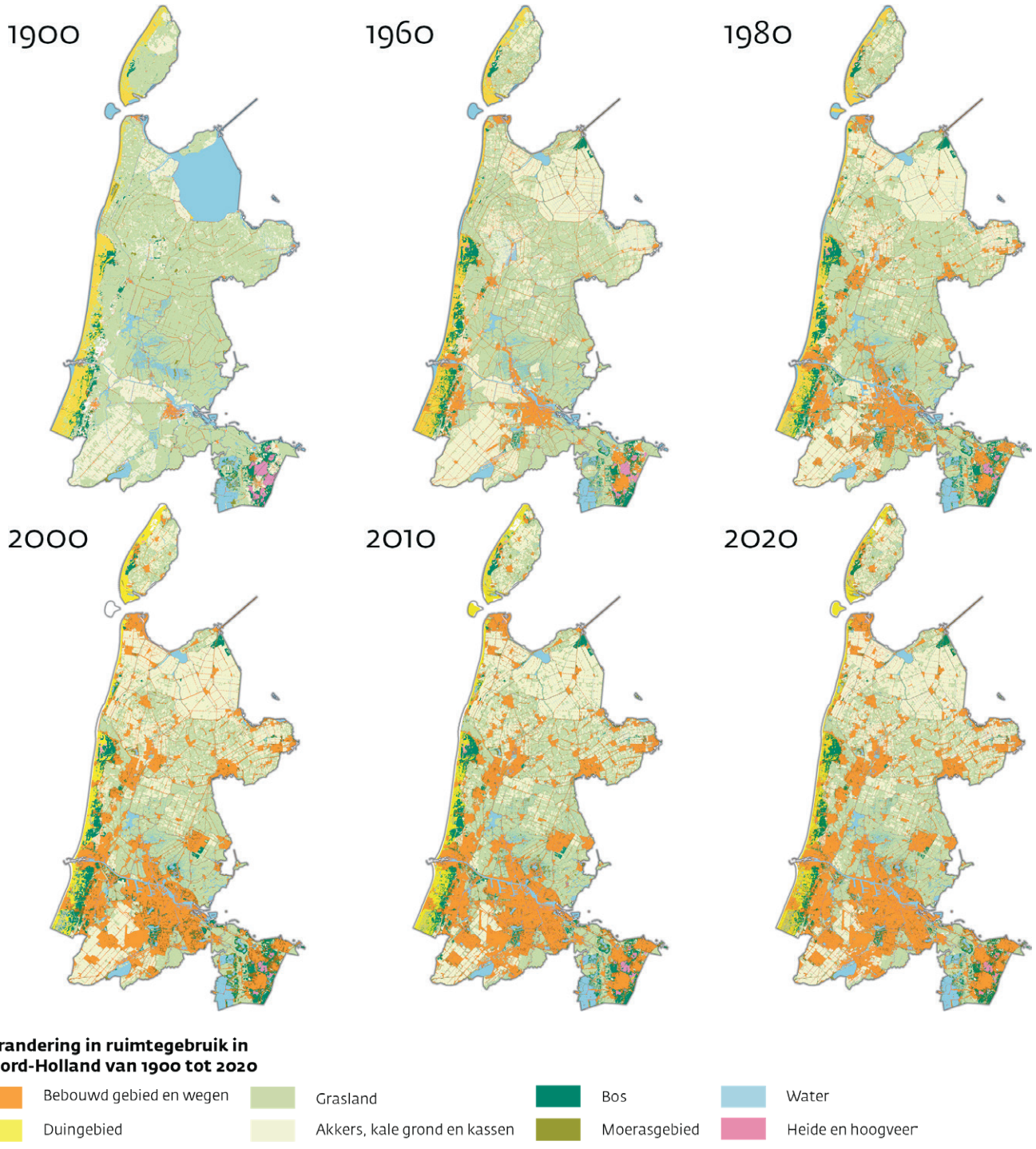

Figuur 6: Verandering in ruimtegebruik in Noord-Holland van 1900 tot 2020

sterke dagelijkse woon-werkverkeersstromen. Het Daily Urban System (een deel van het dagelijkse woon-werkverkeer) van de MRA reikt verder dan het formele samenwerkingsgebied van de MRA. Vanuit Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, Utrecht, de Leidse regio, Flevoland en verder reizen mensen dagelijks naar hun werk in het zuidelijke deel van de MRA en weer terug. De samenhang tussen regio's binnen en buiten de provincie is daarmee groot. Tegelijkertijd nemen woon-werk- en woon-onderwijsverplaatsingen een steeds kleiner aandeel van de mobiliteit in, onder andere door vergrijzing. De regionale bereikbaarheid krijgt daardoor een heel ander karakter, meer toeristisch en recreatief verkeer en verkeer voor zorg. Deze verplaatsingen zijn korter, meer kriskras en minder beïnvloedbaar.

Noord-Holland heeft veel soorten natuur. De duingebieden zijn op internationale schaal bijzondere natuurgebieden, waar ook drinkwaterwinning en recreatie plaatsvinden. De veengebieden herbergen bijzondere natuurwaarden, zoals moerassen en natte graslanden. De Vechtstreek is bekend om zijn kwelnatuur, meren en bossen. Op de stuwwal in het Gooi zijn bossen en hei te vinden. Noord-Holland is belangrijk voor weidevogels, die vooral te vinden zijn in open graslandgebieden op veen en klei. Het IJsselmeergebied, waaronder het Markermeer en IJmeer, biedt een habitat voor veel beschermde vogelsoorten.

In het noorden grenst Noord-Holland aan het Waddengebied. De Waddenzee is internationaal erkend als uniek gebied en van groot belang voor de biodiversiteit. Dit gebied heeft de status van UNESCO-werelderfgoed en vormt langs de kusten van Denemarken, Duitsland en Nederland het grootste aaneengesloten getijdengebied ter wereld. De Waddenzee is daarnaast onderdeel van internationale trekroutes voor vogels en is een van de belangrijkste natuurgebieden van West-Europa. Langs de Waddenkust worden daarom aan de zeezijde ook via Natura 2000 de belangrijke natuurwaarden beschermd.

De landbouw beslaat zo'n 47% van het provinciale grondoppervlak (informatie CBS 2022). De sector is een belangrijke pijler onder de regionale economie en drager voor een vitaal landschap en landelijk gebied. Ongeveer een vijfde van de Nederlandse tuinbouwproductie vindt plaats in Noord-Holland. Belangrijke verwerkende bedrijven zijn nauw verbonden met de

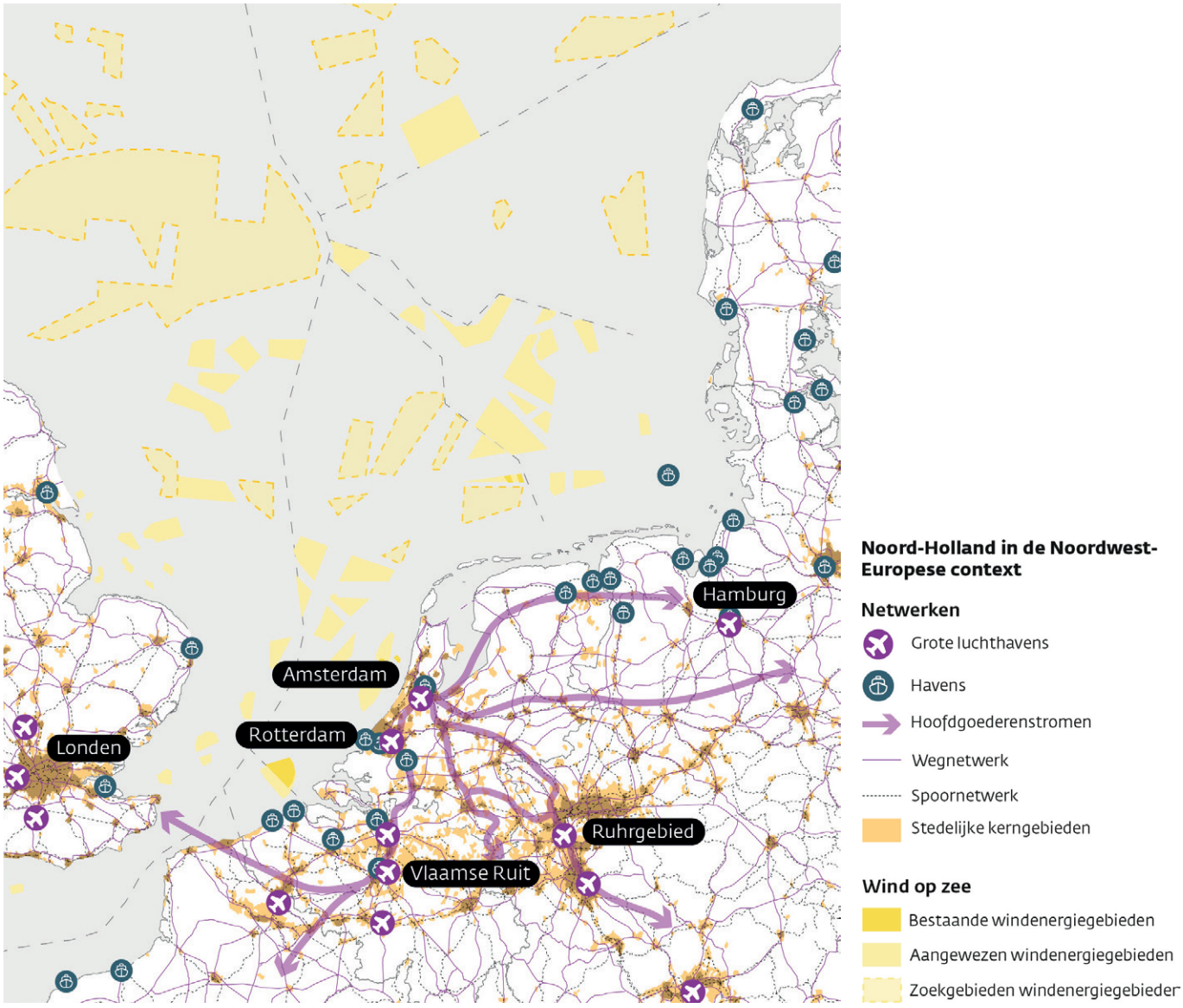

Figuur 7: De huidige netwerken van Noord-Holland in de Noordwest Europese context

primaire landbouw. De sector heeft een grote diversiteit aan landbouwsystemen en ondernemerschap, waaronder bollenteelt, veeteelt, akkerbouw, zaadveredeling, vollegrondsgroenteteelt en glastuinbouw. Clusters zoals Greenport Aalsmeer, Greenport Noord-Holland Noord, Seed Valley en Food MRA versterken de internationale positie van de Noord-Hollandse land- en tuinbouw. Daarnaast leveren veel agrarische bedrijven een bijdrage aan lokale voedselproductie, agrarisch natuurbeheer, waterbeheer, recreatie en toerisme. Naast landbouw maken ook visserij en aquacultuur deel uit van het voedsel- en economisch systeem van de provincie.

Economisch staat Noord-Holland er sterk voor. Het is een sterke, innovatief krachtige economische regio met Schiphol, het Noordzeekanaalgebied als gebied van nationaal strategisch belang, en Den Helder met het Maritiem Cluster. Sinds 2016 levert de provincie de grootste bijdrage aan het bruto binnenlands product van Nederland. Noord-Holland huisvest diverse kennisinstellingen, bedrijven en economische en innovatieve clusters die van groot strategisch belang (kunnen) zijn voor Nederland en Europa (Figuur 8). De economie van Noord-Holland is divers en ontleent daaraan haar weerbaarheid. De bestaande bedrijvigheid - midden- en kleinbedrijf (MKB) -

Figuur 8: Verstedelijking, netwerken en economische clusters

vormt de ruggengraat van de Noord-Hollandse economie. Zij levert het grootste deel van de werkgelegenheid, toegevoegde waarde en het verdienvermogen dat nodig is om de grote transities – klimaat, energie, circulariteit en leefomgeving – mogelijk te maken.

De MRA is een belangrijk centrum van innovatiekracht, met sterke sectoren in zakelijke en financiële dienstverlening en ICT. Ook de creatieve industrie, voedselindustrie en gaming-industrie in Purmerend hebben een belangrijke economische waarde. Datacenters, zeekabels en internetknooppunten verbinden de provincie met Nederland, Europa en de wereld. Bijvoorbeeld door de Amsterdam Internet Exchange (AMS-IX), waarmee een omvangrijke dienstencluster wordt ondersteund. In Noord-Holland Noord is de agrarische sector groot, met een strategisch sterk onderdeel als plantenveredeling en zaadtechnologie. Ook de maakindustrie, de duurzame-energiesector en de maritieme sector groeien in deze regio. Het mediacluster in Hilversum is een belangrijk nationaal mediaknooppunt. Het draagt bij aan innovatie, publieke waarde, digitale autonomie, veiligheid en weerbaarheid. Het Maritiem Cluster in Den Helder herbergt de belangrijkste marinebasis van defensie. Dit is belangrijk voor de nationale veiligheid.

3.3 Noord-Holland straks: Ontwikkelingen en opgaven waar we aan werken en hun context

Omgaan met een groeiende en vergrijzende bevolking

De bevolkingsontwikkeling heeft grote invloed op het toekomstige ruimtegebruik in Noord-Holland. In de komende decennia zal de bevolking naar schatting blijven toenemen door immigratie en natuurlijke groei. Volgens de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024–2050 groeit de bevolking naar bijna 3,4 miljoen inwoners in 2050. Dat is een verwachte toename van 390 duizend personen ten opzichte van 2024. Het overgrote deel van de bevolkingsgroei komt door buitenlandse migratie. Daarnaast is tot 2048 het aantal geboorten naar verwachting hoger dan de sterfte. Een bevolkingsgroei dus, ondanks een negatief binnenlands migratiesaldo (dat wil zeggen dat er meer mensen vanuit Noord-Holland naar andere provincies verhuizen dan vanuit de andere provincies naar Noord-Holland).

De groei is niet gelijk verdeeld over alle leeftijdsgroepen. Naar verwachting neemt de bevolking vooral toe in de groepen 0 tot 17 jaar, 40 tot 55 jaar en 75 jaar en ouder. Het aantal 75-plussers verdubbelt tussen 2024 en 2050; in 2024 had Noord-Holland ongeveer 260 duizend 75-plussers. In 2050 ligt het aantal inwoners van 75 jaar of ouder naar verwachting rond de 460 duizend. De groep eenpersoonshuishoudens van 75 jaar en ouder groeit met 110 duizend. In totaal neemt het aantal huishoudens tussen 2024 en 2050 naar verwachting met 245 duizend toe. Door de groei van het aantal huishoudens neemt ook de woningbehoefte toe. Boven op het opgebouwde woningtekort, omdat er de afgelopen jaren niet genoeg woningen zijn gebouwd. De veranderende bevolkingsopbouw brengt ook een andere vraag mee naar het type woningen dat nodig is. Naast deze stijgende behoefte aan passende woonruimte, zal ook de vraag naar passende recreatieruimte toenemen, meer oudere inwoners hebben behoefte aan meer recreatieruimte.

De sterke vergrijzing gaat bovendien, ondanks de bevolkingsgroei, gepaard met een harde daling van de beroepsbevolking en oplopende tekorten op de arbeidsmarkt, juist in die beroepen die nodig zijn voor brede welvaart. Dat betekent dat als we voldoende arbeidskrachten beschikbaar willen hebben voor de economische sectoren die van belang zijn voor de leefbaarheid van Noord-Holland, we moeten gaan sturen op de economische activiteiten die we in Noord-Holland een plek willen geven.

Toewerken naar een klimaatneutrale en klimaatbestendige provincie

Door menselijk handelen en de daarmee gepaard gaande uitstoot van broeikasgassen neemt de opwarming van de aarde toe. Als gevolg daarvan verandert het klimaat. De impact hiervan op Noord-Holland is meervoudig. Door de opwarming van de aarde stijgt de zeespiegel, met gevolgen voorde waterveiligheid. Ook stijgt de kans op extreem weer, zoals langdurige perioden van droogte, zware stormen of juist extreme neerslag in een korte tijd.

Deze ontwikkelingen zijn niet nieuw, maar gaan sneller dan verwacht. Zo werd de prognose voor 2040, van langdurige perioden van droogte als gevolg van klimaatverandering, al in 2018 werkelijkheid. De voorspellingen van de lokale effecten lopen uiteen en het is onzeker wat er met de temperatuur en luchtstromen gaat gebeuren.

Onze opgave is om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en toe te werken naar een klimaatneutrale provincie in 2050. Dat betekent dat Noord-Holland in 2050 een uitstoot van netto nul broeikasgassen heeft. Deze ambitie vertaalt zich voor de provincie onder andere in de ontwikkeling van een volledig circulaire economie, een duurzaam energiesysteem en het verminderen van de broeikasgasuitstoot in veengebieden. De Klimaatwet vormt hierbij een belangrijk kader en onderstreept deze richting. Tegelijk zien we dat de opgave groot is. Nationaal en provinciaal ligt het halen van deze ambitie nog niet op koers, bijvoorbeeld doordat de verduurzaming van industrie en mobiliteit tijd vraagt en doordat netcongestie en te hoge stikstofdepositie de energietransitie en bouwinitiatieven vertragen.

Naast het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen is het nodig te anticiperen op de gevolgen van de klimaatverandering. De opgaven die hieruit volgen zijn in onderstaande teksten verder uitgewerkt.

Uitstoot broeikasgassen uit veengebieden verminderen

Als we voor 2030 25 tot 30 procent van de veengebieden vernatten, remt dat de oxidatie van veen, vermindert de uitstoot van broeikasgassen en wordt bodemdaling tegengegaan. Daartegen-

over staat dat een hogere waterstand om een slimme omgang met zoetwater vraagt, zeker nu de beschikbaarheid daarvan in droge perioden onder druk staat. Daarnaast kan door het vernatten van veengebieden de waterkwaliteit verslechteren wat het halen van de KRW-doelen bemoeilijkt. Andere opgaven die in het veengebied spelen, zijn het beperken van wateroverlast, herstellen van de biodiversiteit waaronder weidevogels en het omgaan met de toenemende recreatieve druk in deze gebieden. De keuzes voor de veengebieden hebben grote invloed op het huidige en toekomstige landgebruiken daarmee ook op de belevingswaarde van deze gebieden. We beschouwen dit als een integrale opgave voor vitale en toekomstbestendige veenlandschappen.

Waterveiligheid zo veel mogelijk garanderen

Om ervoor te zorgen dat de provincie ook in de toekomst veilig en goed leefbaar blijft, willen we anticiperen op veranderingen zoals zeespiegelstijging, piekwaterafvoer op de rivieren, extreme neerslag en bodemdaling. Daarvoor is het belangrijk dat het watersysteem in Noord-Holland voldoende ruimte en flexibiliteit heeft om met extremere weersomstandigheden om te gaan. Daarnaast kunnen we bij ruimtelijke ontwikkelingen vooruit kijken naar de verwachte overstromingsrisico's in 2100 en dit meenemen in de afweging en inrichting. Dit vraagt om een verbrede veiligheidsbenadering, waarin niet alleen de bescherming door dijken, maar ook de inrichting van de ruimte bijdraagt aan het beperken van de gevolgen van een eventuele overstroming.

Ook het onderhouden en versterken van waterkeringen blijft een belangrijke opgave. Voor de regionale keringen langs de kanalen, boezems en polderwateren zien we toe op het vaststellen en de handhaving van de veiligheidsnormen. De provincie Noord-Holland verkent op dit moment met andere provincies en waterschappen of een nieuwe veiligheidsbenadering voor de regionale keringen beter passend en uitvoerbaar is. Voor de zeesluizen en het gemaal bij IJmuiden ligt de verantwoordelijkheid voor goed onderhoud en tijdige vervanging bij het Rijk. Daarnaast is het belangrijk dat de duinen voldoende ruimte hebben om mee te bewegen met de stijgende zeespiegel. Zo blijven ze een sterke natuurlijke bescherming van de kust. Ook op Texel, vraagt de zeespiegelstijging om ruimte zodat het natuurlijk systeem van zandplaten en kustverdediging zo goed mogelijk kan blijven functioneren.

Omgaan met zoet- en drinkwatertekort en verzilting

Noord-Holland is voor haar zoetwater sterk afhankelijk van wateraanvoer via de Rijn, het IJsselmeer, de Lek en de Hollandse IJssel. Dit water is essentieel voor drinkwaterwinning, natuur, huishoudens, landbouw, binnenvaart, industrie en het doorspoelen van verzilte polders. Door klimaatverandering neemt de beschikbaarheid van zoetwater af: gletsjers verdwijnen waardoor de Rijnaanvoer grilliger wordt, droogteperiodes worden langer en de verdamping van oppervlaktewater neemt toe. Tegelijkertijd groeit de vraag naar drinkwater. Daarnaast neemt de verzilting toe door zeespiegelstijging en droogte, waardoor er hier bovenop extra behoefte is aan zoetwater om door te spoelen. Dit vraagt enerzijds om meer (regen-)water vasthouden voor de droge perioden. Het IJsselmeer biedt hier de beste mogelijkheden voor, maar lokaal kan dit ook. Dit kan grote ruimtelijke consequenties hebben, afhankelijk van de optie die gekozen wordt. Daarnaast vraagt dit ook om het besparen van watergebruik door optimalisaties en innovaties en om een andere verdeling van water. Ook zal in een deel van de gebieden het grondgebruik aan moeten worden gepast aan drogere of ziltere omstandigheden. Voldoende drinkwater heeft hierbij onze bijzondere aandacht. Texel is als eiland volledig afhankelijk van neerslag voor zoetwaterbeschikbaarheid. Met de toenemende droogte is hier extra urgentie lokaal water vast te houden.

Toewerken naar voldoende waterkwaliteit

Op het gebied van waterkwaliteit liggen er in Noord-Holland belangrijke verbeteropgaven. We werken eraan om alle oppervlaktewaterlichamen te laten voldoen aan de normen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het halen van de doelen voor de Kaderrichtlijn Water is een gezamenlijke opgave van Rijk, waterschappen en provincies, dit vraagt om maatregelen. De KRW geeft normen voor de ecologische en chemische waterkwaliteit. Niet alleen de concentraties van bepaalde aangewezen stoffen vragen om aandacht, ook stoffen die niet KRW-genormeerd zijn, zoals microplastics, medicijnresten en PFAS, vragen een aanpak. Een belangrijke opgave is het terugdringen van het hoge niveau van nutriënten (stikstof, fosfor) in het water. Deze zijn afkomstig van historische en actuele emissies door bemesting, veenoxidatie, nutriëntrijke kwel en lozingen van rioolwaterzuiveringen. Daarnaast vragen een aantal slecht afbreekbare en niet goed te verwijderen verontreinigende stoffen om gerichte maatregelen.

Voor alle wateropgaven geldt dat we samen gaan werken met de andere waterpartners om een goede werkwijze te vinden om samen met de gebiedspartners met deze opgaven om te gaan.

Grip krijgen op de bodem

Steeds meer functies maken gebruik van de ondergrond, zoals geothermie, warmtekoudeopslag en de aanleg van kabels en leidingen. Dit kan gevolgen hebben voor de waterkwaliteit, bestaande infrastructuur in de bodem en voor aardkundige en archeologische waarden. Tegelijkertijd is bodemdegradatie door verzilting, bodemdaling, erosie en verdichting een aandachtspunt. Ook activiteiten zoals landbouw, industrie en infrastructuur kunnen effect hebben op de bodemkwaliteit en leiden tot verontreiniging van bodem en grondwater.

Waar voor water al jarenlang een stevig Europees beleidskader bestaat, is het bodemdossier in dat opzicht nog volop in ontwikkeling. De provincie is een belangrijke schakel tussen Europees en nationaal beleid en de gebiedsgerichte uitwerking die daaruit volgt. Onze opgave op dit dossier is daarom om Europese en landelijke kaders door te laten werken naar provinciaal beleid dat bijdraagt aan zowel ordening van de ondergrond, het tegengaan van bodemdegradatie en verontreiniging als bodemgezondheid.

Omgaan met vastlopende mobiliteitsnetwerken

We voorzien een steeds grotere verkeersdruk (congestie) op de mobiliteitsnetwerken in Noord-Holland. De wegen lopen vast en het spoor raakt vol. Voor het al zwaar belaste weg-, spoor- en OV-netwerk blijven (Rijks)investeringen uit. Deze zijn cruciaal op de lange termijn om de bereikbaarheid van de hele provincie op peil te krijgen.

De MRA is hét mobiliteitscentrum van Nederland en kampt met een groot knelpunt. Tot 2040 vindt in de MRA de grootste woningbouwopgave en naar verwachting ook groei van arbeidsplaatsen plaats. Daarnaast zal het aantal reizigers van en naar Schiphol blijven groeien, ondanks de beperking van het aantal vliegbewegingen. Dit komt onder andere omdat vliegtuigen groter worden en de bezettingsgraad toeneemt.Samen met de verwachte bevolkingsgroei en groei van werkgelegenheid, creëert dit drie verkeersstromen die elkaar versterken: interne mobiliteit in de MRA, verbindingen tussen Alkmaar (A9)/ Hoorn(A7) en de MRA en verkeer naar de rest van de Randstad.

Als gevolg van deze elkaar versterkende verkeersstromen raakt het weg- en spoornetwerk nog zwaarder belast. Dit speelt bijvoorbeeld in en rond Gooi en Vechtstreek, waar ook de impact wordt ondervonden van ontwikkelingen in andere provincies. De geplande woningbouw in Almere en in de provincie Utrecht, samen met de geplande woningbouw in Amsterdam en omstreken, zorgen dat de bereikbaarheid van Gooi en Vechtstreek verder afneemt. Dit gaat dan met name om de A1, de A27 en het spoornetwerk. De drukte op de A1 en A27 straalt door op het onderliggende netwerk en de provinciale wegen.

Het Rijk investeert op het moment zeer beperkt in nieuwe infrastructuur en heeft ondanks dat hier ook beperkte middelen voor zijn de focus op beheer en onderhoud. De huidige staat van de Rijksinfrastructuur leidt tot storingen, ongeplande werkzaamheden en afsluitingen. Dit zorgt voor gebruiksbeperkingen en daarmee meer hinder voor weg- en vaarweggebruikers. De Rijksinfrastructuur staat hevig onder druk doordat een steeds groter deel van de infrastructuur de verwachte levensduur nadert of al heeft overschreden. Ook loopt het uitgesteld onderhoud op. Inspecties laten zien dat schades en slijtage steeds vaker voorkomen. Het wordt daardoor moeilijker om alles in goede staat en veilig te houden. Dit behoeft een enorme renovatieopgave, die de komende jaren drastische invloed heeft op de bereikbaarheid van schiereiland Noord-Holland, te meer omdat we afhankelijk zijn van een handvol bruggen en tunnels. Daarnaast ontstaan cascade-effecten voor het provinciale net doordat afwenteling van vrachtverkeer op provinciale (vaar)wegen lijdt tot extra slijtage van ons provinciaal areaal. Dit ongewenste effect leidt gedurende een aanzienlijk aantal jaren tot meer hinder in en slechtere bereikbaarheid van Noord-Holland.

De mobiliteitsvraag is niet overal hetzelfde. In stedelijke gebieden verslechteren zowel de bereikbaarheid als de leefbaarheid: meer auto's betekenen meer files, wat kan zorgen voor meer luchtvervuiling. In kleinere kernen gebeurt het tegenovergestelde: voorzieningen verdwijnen, werk en winkels zijn verder weg. Vooral mensen zonder auto zijn dan uit bereikbaarheidsoogpunt kwetsbaar en aangewezen op regulier openbaar vervoer, wat daar op een basisniveau wordt aangeboden.

Om de mobiliteitsgroei op te vangen zetten we in op het optimaliseren van de bereikbaarheid door het verbeteren van de bestaande netwerken en het realiseren van ontbrekende schakels. Dit alles binnen de grenzen van wetgeving over stikstof. We zien het aanpakken hiervan als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincies en gemeenten. Onze opgave is het bieden van maatwerk op het gebied van fiets, lopen en (deel)mobiliteit. Daarnaast moeten slimme en schone innovaties op het gebied van mobiliteit tot verbeteringen in het mobiliteitssysteem leiden. Op afstanden tot 15 km liggen er kansen om het aandeel van de fiets in de mobiliteit te vergroten, maar alleen als het fietsnetwerk een kwalitatieve impuls krijgt.

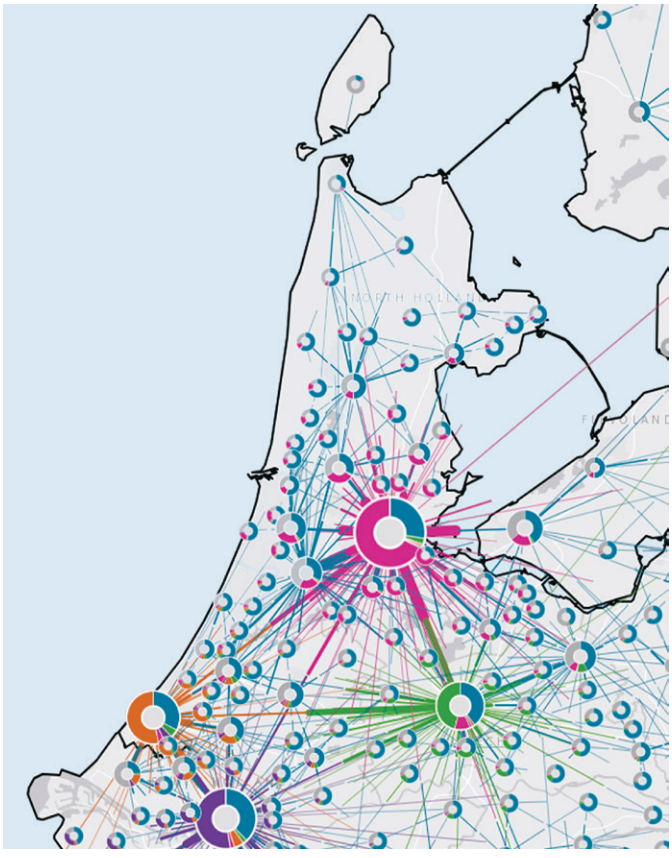

Figuur 9: Woon-werkverkeer in de Nederlandse context. Bron: CBS

Oplossen van netcongestie

In het geval van netcongestie heeft het elektriciteitsnet onvoldoende capaciteit om alle elektriciteit te transporteren: de vraag naar elektriciteit of de teruglevering aan het net is groter dan de capaciteit van kabels, transformatorstations of andere onderdelen van het net. Daardoor kan op sommige momenten overbelasting ontstaan. Netbeheerders nemen maatregelen om storingen te voorkomen en het elektriciteitsnet stabiel te houden. Het gevolg is dat partijen die een nieuwe of grotere aansluiting op het net willen deze niet kunnen krijgen. Zij worden op een wachtlijst bij de netbeheerders geplaatst.

Ook het elektriciteitsnet in Noord-Holland heeft ernstige netcongestie. Bovendien wordt verwacht dat de toekomstige electriciteitsvraag nog sterk groeit door electrificatie van bedrijfsprocessen, mobiliteit en verduurzaming van de bebouwde omgeving.

Het versterken van het elektriciteitsnet is noodzakelijk om de ambities op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzaming te realiseren. Dat vergt grote aanpassingen en vooral uitbreidingen van nationale en lokale elektriciteitsnetten, ruimte voor opslag en systeemflexibiliteit. Daarnaast zijn het realiseren van lokale opwek en investeringen in waterstof- en warmtenetwerken belangrijk om de netcongestie te verminderen. Onze opgave is om hier op een goede manier ruimte aan te geven.

Toewerken naar volledig duurzame energie

De ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn en strategische afhankelijkheden te verkleinen vraagt om snelle groei van hernieuwbare energie, efficiëntiewinst en verdere elektrificatie van industrie, mobiliteit en gebouwen. De verplichting om het energieverbruik te verduurzamen is verankerd in Europese en nationale wetgeving. De afbouw van fossiele brandstoffen (zoals aardgas, benzine en diesel), in lijn met Europese en nationale wetgeving over verduurzaming van het energieverbruik, gaat gepaard met een grote groei van de opwek, opslag en het gebruik van duurzame energie in de vorm van elektriciteit, waterstof, biogas en (aard)warmte.

De opwek van duurzame elektriciteit gebeurt via windturbines en zonnepanelen. Daarmee is de decentralisering van het energiesysteem ingezet. Waar voorheen elektriciteitscentrales centraal in het elektriciteitssysteem voor regelbare elektriciteit zorgden, en de elektriciteit over grote afstanden via hoogspanningskabels bij de gebruiker kwam is de huidige duurzame opwek met zon en wind niet regelbaar en veelal decentraal. Om transport van energie over lange afstanden zo veel mogelijk te ontlasten, zullen decentrale energiesystemen verder worden ontwikkeld met lokale opwek, opslag en gebruik. Het toekomstig decentrale energiesysteem vraagt lokaal veel ruimte, meer dan we gewend zijn: opwek en opslag vinden dichter bij gebruikers plaats, ook in kleinere kernen en op wijkniveau. Energiegemeenschappen, lokale energiecoöpe-

Energie-opwek op een bedrijventerrein in Nieuw-Vennep.

Foto: Johannes Abeling

raties en energiehubs kunnen bijdragen aan lokaal eigendom, draagvlak en een flexibel, decentraal energiesysteem. We stimuleren hun deelname aan lokale duurzame-opwekprojecten en aan nieuwe vormen van energiedelen en flexibiliteit.

De netcongestie is een belangrijke uitdaging voor de energietransitie. Zowel het transporteren van gevraagde als geleverde stroom vraagt om forse netuitbreidingen, waardoor nieuwe aanvragen voor grootverbruikersaansluitingen tot naar verwachting 2036 niet kunnen worden gehonoreerd. Ook de wachttijd voor een nieuwe of grotere aansluiting voor kleinverbruikers loopt steeds verder op.

Wat in Noord-Holland uitvoerbaar is, wordt bovendien in hoge mate beïnvloed door mondiale en Europese keuzes. Energieprijzen, regelgeving en geopolitieke spanningen werken direct door in de Noord-Hollandse energietransitie.

Investeren in digitale infrastructuur

Noord-Holland heeft een sterke uitgangspositie in het digitale domein. De aanlanding van intercontinentale zeekabels heeft gezorgd voor een robuuste digitale infrastructuur en connectiviteit. Hierdoor kon het digitale cluster zich optimaal ontwikkelen. De provincie huisvest inmiddels de meeste datacenters van Nederland en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de provinciale, nationale en Europese economie. Deze positie is echter niet vanzelfsprekend. Zeekabels hebben een beperkte technische en economische levensduur en een deel daarvan nadert het einde. Zonder vervanging of nieuwe aanlanding van zeekabels kan de digitale connectiviteit afnemen. En daarmee een belangrijke economische kracht van de provincie. Daarnaast neemt de schaarste aan wat datacenters nodig hebben, zoals ruimte, energie en water, toe. Onze opgave is daarom in te zetten op een selectief datacenterbeleid, waarin de randvoorwaarden voor water, energie en ruimte worden meegewogen.

Werken aan natuurherstel en stikstofreductie

Noord-Holland levert al veel inspanningen voor natuur en biodiversiteit. De biodiversiteit vraagt om blijvende aandacht, zowel binnen Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) als daarbuiten. De kwaliteit van de natuur is in slechte staat: ecosystemen staan onder invloed van verschillende factoren, zoals stikstofdepositie, waterkwaliteit, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, recreatiedruk en klimaatverandering. Om de gestelde doelen te halen, is gerichte inzet op natuurherstel nodig. Daarom werken we zowel aan geborgd natuurherstel als aan reductie van de uitstoot van stikstof. Herstel van de natuur is niet alleen waardevol op zichzelf, het opent ook de deur naar maatschappelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, economie en de aanleg en uitbreiding van energie- en mobiliteitsnetwerken. Door nu te investeren in natuurherstel en het terugdringen van de stikstofuitstoot, creëren we de ruimte om ook andere belangrijke opgaven in Noord-Holland weer vlot te trekken. Extra inspanning voor natuur is ook van belang voor andere opgaven, zoals het verbeteren van de waterkwaliteit en een

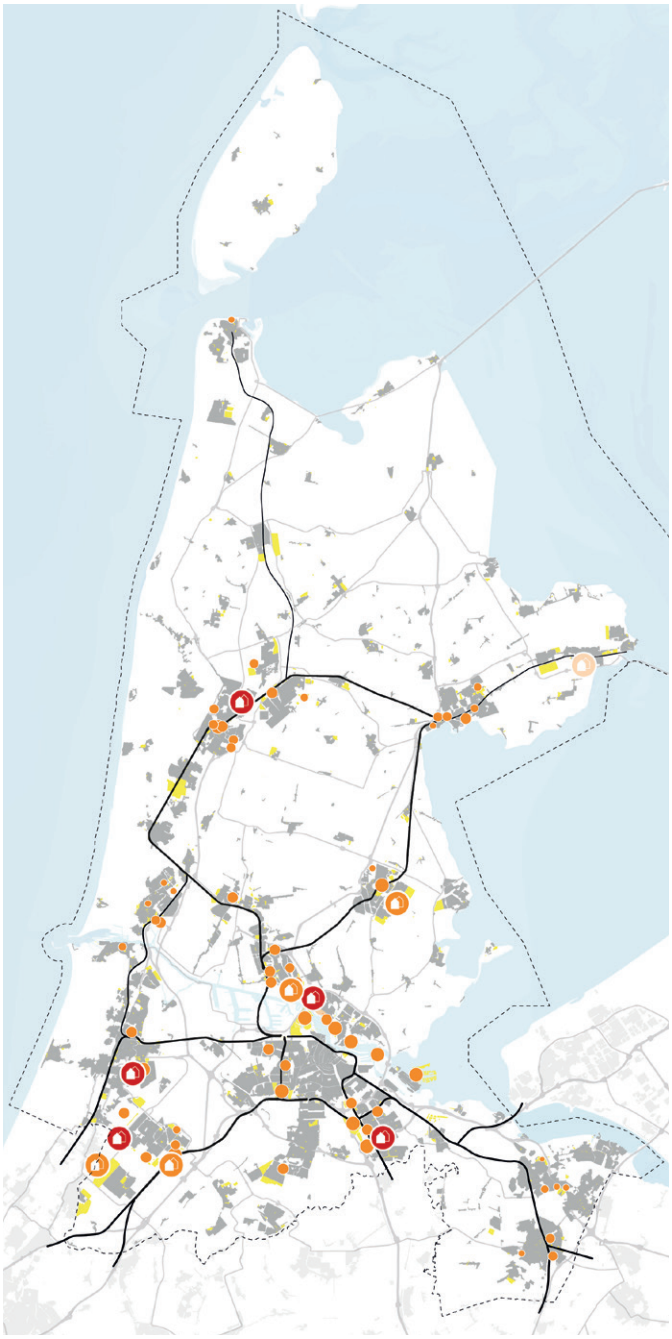

Figuur 10: Nationale en Regionale grootschalige woningbouwlocaties

gezonde leefomgeving. Een relatief recente ontwikkeling is dat de kans op natuurbranden toeneemt door toenemende droge periodes. Ook hier moet in inrichting en beheer van natuurgebieden rekening mee gehouden worden. Voor stedelijk gebied heeft de Europese Natuurherstelverordening normen opgelegd voor natuur. Dit geeft een extra opgave bij binnenstedelijke woningbouwopgaven.

Ook zijn keuzes nodig voor de natuur in het agrarisch gebied. Veel soorten die afhankelijk zijn van het agrarisch ecosysteem zijn in aantallen achteruitgegaan. Weidevogels zijn hiervan het bekendste voorbeeld. Inzet is ook nodig om bestuivers, natuurlijke plaagbeheersing en een levende bodem te behouden voor een toekomstbestendige landbouw. Om de afname van biodiversiteit te keren is nog veel nodig, ook buiten de bestaande natuurgebieden. Onze opgave is daarom om te werken aan robuuste natuur met ook buiten natuurgebieden de juiste omstandigheden die bijdragen aan het behoud van biodiversiteit.

Naar kringlooplandbouw en het behouden van voedselzekerheid

De landbouw in Noord-Holland is belangrijk voor voedselzekerheid en behoud van het landschap. Tegelijkertijd vergroot landbouw in de huidige vorm de opgaven in het landelijk gebied. Het gaat onder andere om natuurherstel, stikstofreductie, bodemdaling en waterkwaliteitsverbetering. De omstandigheden waarin de landbouw opereert, veranderen door wet- en regelgeving, klimaatverandering en veranderende water- en bodemcondities. Samen vragen ze om een andere manier van telen en produceren. Schommelingen in de beschikbaarheid van zoetwater, verschuivende internationale handelsstromen en groeiende maatschappelijke verwachtingen vragen om een landbouw die veerkrachtig is en beter bestand is tegen onzekerheden.

We ondersteunen daarom de ontwikkeling naar kringlooplandbouw. Bij kringlooplandbouw worden grondstoffen, nutriënten en energie zo efficiënt mogelijk benut en wordt de belasting van natuur en leefomgeving verminderd. Het streven naar kringlooplandbouw per 2040 zorgt ervoor dat landbouw juist bijdraagt aan het oplossen van de opgaven in het landelijk gebied. Deze ontwikkeling vindt plaats in een context waarin sommige andere ruimtelijke opgaven ook om ruimte in het landelijk gebied vragen. Denk aan waterberging, woningbouw, verzwaring van het energienetwerk of de uitbreiding van bedrijventerreinen. Daarnaast vragen kwetsbare gebieden, zoals zones rond Natura 2000-gebieden, om landbouwvormen die bijdragen aan doelen voor stikstof, waterkwaliteit, bodemkwaliteit, klimaatmitigatie en -adaptatie, en natuur.

Alle benodigde woningen bouwen

Noord-Holland staat voor een grote woningbouwopgave. Tot 2049 is de ambitie om bijna 275.000 nieuwe woningen (peiljaar 2026) te realiseren. Dit aantal woningen is het resultaat van de bijgestelde langetermijnprognose voor woningbouw, de ontwikkeling van de behoefte en het huidige woningtekort Deze groei is toe te rekenen aan de eerder beschreven bevolkingstoename en de steeds kleiner wordende en daarmee in aantal toenemende huishoudens. Het zuidelijk deel van de provincie trekt veel nieuwe inwoners aan, waardoor de verstedelijkingsdruk vanuit de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zich verder uitbreidt in alle windrichtingen.

We zien net als de Europese Unie fatsoenlijke huisvesting als fundamenteel mensenrecht. Iedereen heeft recht op gezonde, adequate huisvesting met toegang tot schoon water, sanitair, riolering en energie. Dit is ook economisch noodzakelijk. Woningen die we nu slecht bouwen, verouderen sneller en worden duurder in onderhoud. Kwalitatief goede woningen die we op de juiste plek bouwen, dat wil zeggen goed bereikbaar, verzekerd van energie en water en andere voorzieningen in de nabijheid, blijven waardevol op de lange termijn. De kaders en opgaven uit de Wet versterking regie op de volkshuisvesting (Wvrv) zijn richtinggevend voor de woningbouwopgave en worden uitgewerkt in een Volkshuisvestingsprogramma.

De provincie is medebepalend waar, hoe en onder welke voorwaarden woningen kunnen worden gebouwd. Hierbij is de realisatie van de woningbouwopgave afhankelijk van onder meer netcapaciteit, stikstofruimte en plancapaciteit (locaties met woningbouwplannen). Dit vereist afstemming met en over energie- en mobiliteitsnetwerken, landbouw, natuur en drinkwatervoorzieningen. Het vraagt ook om zorgvuldig ruimtegebruik en duidelijke eisen aan locatie (waar), omvang (hoeveel) en inrichting (hoe). Dit leidt tot een doelgerichte programmering, fasering en prioritering van de woningbouwontwikkeling in samenhang met andere ruimteclaims. De regionale en nationale grootschalige woningbouwlocaties en doorbraaklocaties, zoals weergegeven in figuur 10, zijn daarbij van groot belang om het woningtekort snel terug te kunnen dringen.

Verbeteren woon-werkbalans

Ongeveer 88 procent van de werkzame inwoners van Noord-Holland werkt binnen de eigen provincie, maar het aandeel dat binnen de eigen regio woont en werkt verschilt sterk. In de Kop van Noord-Holland blijft ongeveer twee derde van de werkenden binnen de eigen regio werken, terwijl dit aandeel in Haarlem en omliggende gemeenten rond de 40 procent ligt. Dit wijst op een duidelijke ruimtelijke disbalans tussen wonen en werken. Amsterdam en aanpalende gemeenten fungeren daarbij als het dominante werkcentrum.

De grootste pendelstromen komen uit omliggende regio's binnen de Metropoolregio Amsterdam (met name uit de agglomeratie Haarlem, Zaanstreek, Gooi en IJmond). Vanuit Noord-Holland Noord is de pendel naar Amsterdam kleiner maar nog steeds substantieel. Ook buiten de provincie is de arbeidsmarkt sterk verweven met Noord-Holland en dan met name Amsterdam. Vanuit Zuid-Holland is sprake van een netto-instroom van ruim 60 duizend. Vanuit Utrecht en Flevoland is tevens sprake van grote pendelstromen. Dit onderstreept de centrale rol van Amsterdam en Noord-Holland als werkcentrum binnen Nederland (Figuur 9).

De opgave is om wonen en werken in samenhang te ontwikkelen.

Voldoende ruimte voor recreatie creëren

Recreatie draagt in belangrijke mate bij aan de leefkwaliteit en gezondheid van inwoners en de aantrekkelijkheid van de leefomgeving. Voldoende groen en recreatiemogelijkheden in de buurt verminderen stress, verbeteren de mentale gezondheid en dragen bij aan de sociale binding in wijken. Op dit moment zijn de recreatiemogelijkheden in Noord-Holland niet toereikend. Dat terwijl de vraag ernaar sterk stijgt door de groeiende bevolking en toenemend toerisme (binnenlands +18%, buitenlands +47% tot 2035). Daarnaast zien we een verandering in het recreatiegedrag: buitenrecreatie wordt steeds populairder en onderdeel van het leefpatroon van mensen.

Een ander patroon is dat bij de stedelijke verdichting woningbouw en economische functies vaak voorrang krijgen, waardoor groen en recreatieruimte in de woonomgeving afnemen. Het gevolg is dat inwoners in groeiende steden minder toegang hebben tot groenvoorzieningen en ommetjes vanuit de directe leefomgeving, terwijl hier steeds meer behoefte aan is. De recreatiedruk op natuurgebieden neemt zo toe en de kwaliteit van de landschappen waarin wordt gefietst, gewandeld en gevaren neemt af. Daarbij komt dat de middelen beschikbaar voor recreatie vaak beperkt zijn. Onze opgave is om meer ruimte voor recreatie te creëren gekoppeld aan de groeiende woningbouw, zonder dat dit ten koste gaat van natuurwaarden.

Werken aan economisch strategische autonomie

De Europese en nationale koers zet in op het versterken van concurrentiekracht en strategische weerbaarheid. Op mondiale schaal richt de Europese Unie zich op drie grote transformaties: het stimuleren van innovatie, het samenbrengen van concurrentiekracht en vergroening en het terugdringen van risicovolle afhankelijkheden.

Noord-Holland is goed gepositioneerd om aan deze koers een belangrijke bijdrage te leveren. Dat vraagt om gerichte keuzes en investeringen in een economie die past bij onze toekomst. Onze sterke economische positie is geen vanzelfsprekendheid. Toenemende geopolitieke onzekerheden, mondiale afhankelijkheden en structurele schaarste aan ruimte (zowel fysieke ruimte als milieuruimte), energie, water, grondstoffen en arbeid vragen om beleidskeuzes die expliciet verbonden zijn aan strategische belangen.

Dat betekent dat we economische ontwikkeling niet alleen beoordelen op monetaire toegevoegde waarde, maar ook op de bijdrage aan een robuuste economie en aan de strategische autonomie van Europa, Nederland en Noord-Holland.

Toewerken naar een volledig circulaire economie

De provincie Noord-Holland streeft – in aansluiting op Rijksbeleid – naar een volledig circulaire economie in 2050 om daarmee invulling te geven aan een toekomstbestendige economie, een beter klimaat, een schoner milieu en het tegengaan van

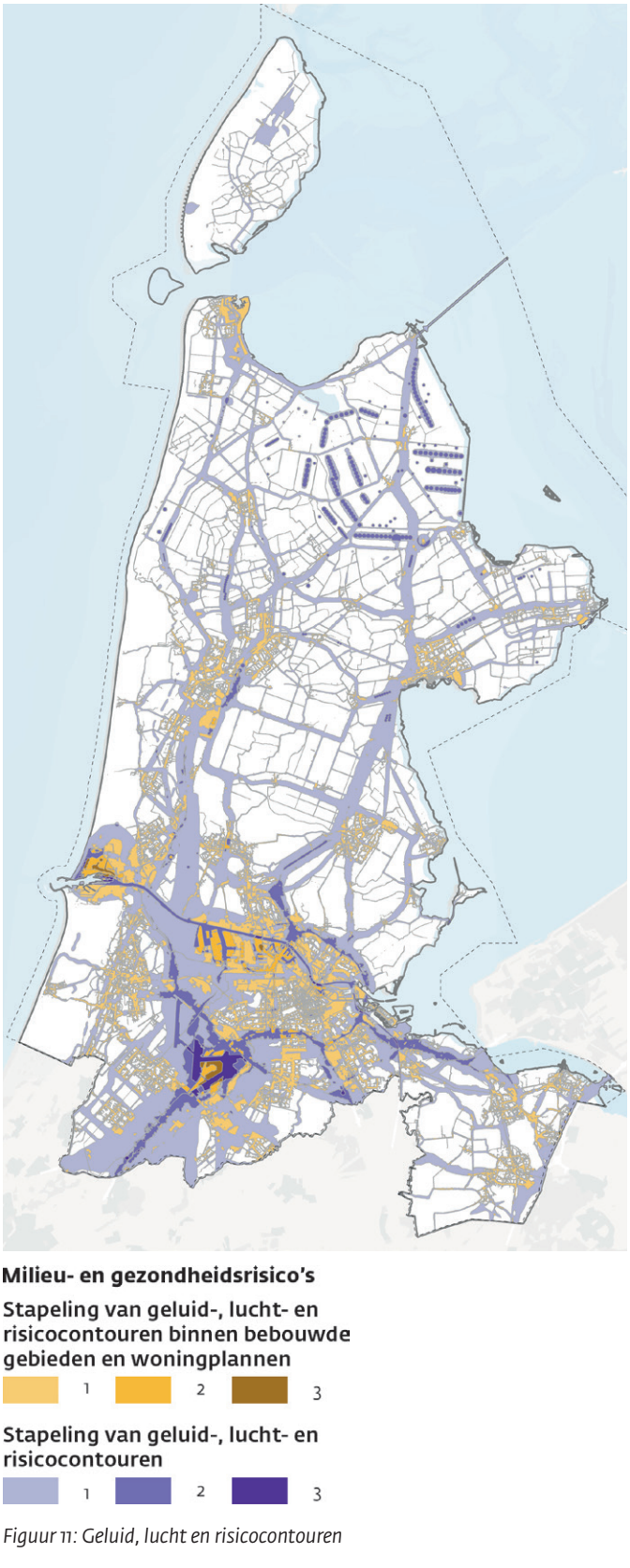

Figuur 11: Geluid, lucht en risicocontouren

grondstoffenschaarste. De transitie naar een circulaire economie is noodzakelijk voor het verminderen van onze afhankelijkheid van andere landen. Circulaire economie vraagt om anders ontwerpen, bouwen, produceren en consumeren, waarbij hergebruik, levensduurverlenging en het sluiten van kringlopen steeds belangrijker worden. Circulaire keuzes hebben daardoor directe gevolgen voor de inrichting van bedrijventerreinen, logistiek, energiegebruik en de kwaliteit

van de leefomgeving. Voor de transitie naar een circulaire economie is onder meer fysieke en milieuruimte en voldoende energie nodig. In de transitiefase waarin oude en nieuwe bedrijfsprocessen en energiesystemen naast elkaar bestaan is extra ruimte nodig. Dat maakt het noodzakelijk dat we bepalen waar welke economische ontwikkeling toekomstbestendig is en waar we ruimte willen bieden om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken.

Werken aan een gezonde leefomgeving

Noord-Holland is een diverse provincie, met verschillende regio's waarin de omstandigheden en uitdagingen voor een gezonde leefomgeving uiteenlopen. De leefomgeving kan zowel positieve als negatieve effecten op onze gezondheid hebben. Een positieve invloed kan bijvoorbeeld een omgeving zijn waar het gemakkelijk is om te bewegen, gezond te eten en sociale contacten te onderhouden. Aan de andere kant kan de omgeving ook negatieve invloeden hebben, zoals door extreme hitte, luchtverontreiniging, geurhinder of geluidsoverlast.

We zien dat in sommige gebieden of situaties de gezonde leefomgeving in Noord-Holland in de knel komt. Dit zijn gebieden waar industrie met een hoge milieubelasting, wegverkeer, vliegverkeer en scheepvaart samenkomen met bestaande of toekomstige woongebieden. In figuur 11 zijn de huidige geluid-, lucht- en risicocontouren aangegeven waar de milieu- en gezondheidsrisico's spelen. Juist op deze plekken staat het belang van een gezonde leefomgeving onder druk.

We streven naar een gezonde en veilige fysieke leefomgeving voor iedereen in Noord-Holland. Daarom willen we inwoners niet alleen beschermen tegen overschrijding van wettelijke normen, maar ook tegen gezondheidsschade die kan ontstaan door de gezamenlijke belasting van uitstoot uit verschillende bronnen in een gebied. Naast blootstelling aan schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem kunnen inwoners hinder ondervinden van geluid, geur en (grof) stof. Dit speelt bijvoorbeeld in de IJmondregio, maar ook op andere locaties in Noord-Holland en langs drukke verkeerscorridors.

Onze opgave is daarom om een gezonde leefomgeving een volwaardige plaats te geven in de ruimtelijk inrichting van Noord-Holland, waarbij zowel de belangen van bewoners als van bedrijven voldoende geborgd zijn. Gezonde leefomgeving krijgt daarom voortaan een volwaardige plaats in de ruimtelijke inrichting van Noord-Holland. Omdat deze steeds verder onder druk komt te staan én omdat de belangen van bedrijven voldoende geborgd moeten zijn.

Vasthouden aan omgevingskwaliteit

Omgevingskwaliteit is een breed begrip. Hieronder valt de kwaliteit van natuur en landschap, erfgoed en stedenbouwkundige kwaliteit als ook de beschikbaarheid en bereikbaarheid van culturele en sociale voorzieningen, groen en ruimte voor sport en ontspanning. Voor een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving is een goede kwaliteit van al deze componenten belangrijk. Noord-Holland heeft vele omgevingskwaliteiten: van de kust en duinen tot open polderlandschappen en bossen, van (archeologische) monumenten, erfgoedstructuren tot UNESCO-werelderfgoederen en, een rijk aanbod aan regionale gebiedskenmerken, identiteiten en voorzieningen. Tegelijkertijd is de ruimte in Noord-Holland beperkt en zijn de ontwikkelingen en veranderingen die voortkomen uit bijvoorbeeld klimaatverandering, bevolkingsgroei en energietransitie van invloed op de omgevingskwaliteit. Terwijl de behoefte aan aantrekkelijke landschappen om te kunnen ontspannen en recreëren toeneemt.

Het is een wettelijke verplichting om de aanwezige omgevingskwaliteit te behouden. Het is ook nodig deze te bevorderen. Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen de omgevingskwaliteit aantasten. Dit heeft consequenties in het hier en nu maar heeft, mede door een cumulerend effect, ook gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. Daar staat tegenover dat ruimtelijke ontwikkelingen ook kansen bieden om de omgevingskwaliteit te verbeteren of nieuwe kwaliteiten toe te voegen. Omgevingskwaliteit is daarom altijd randvoorwaardelijk bij nieuwe ontwikkelingen. We sturen op een zorgvuldige afweging bij het maken van ruimtelijke keuzes en om beleid dat zowel gericht is op bescherming als op het ruimte bieden aan ontwikkelingen en het realiseren van nieuwe kwaliteiten.

Ruimte maken voor defensie

Militaire inzetbaarheid vraagt vanwege de geopolitieke ontwikkelingen om ruimte. Training en voorbereiding van defensiepersoneel en het houden van oefeningen nemen toe. Tegelijkertijd groeit de economische defensie-industrie. Dit schept directe spanningen met andere opgaven, maar geeft ook kansen doordat het als vliegwiel kan worden gebruikt voor ontwikkelingen. Het vraagt ook om samenwerking met het Ministerie van Defensie, bedrijfsleven en andere overheden.

In het kader van (urgente) gereedstellingsactiviteiten wordt op dit moment gewerkt aan de Wet op de defensiegereedheid. Deze wet regelt op welke wijze de minister van Defensie kan handelen wanneer (urgente) gereedstelling noodzakelijk is. Voor de provincie kan dit betekenen dat besluiten worden genomen die gevolgen hebben voor inwoners, natuur en milieu, en die bovendien extra ruimtebeslag met zich mee kunnen brengen. Het gaat hierbij wel om noodwetgeving en zal dus niet zomaar worden toegepast.

De opgave is om mee te werken aan de uitbreiding van defensie, die ruimte vraagt en impact heeft op onze inwoners, en tegelijkertijd kansen te benutten voor onder andere de economie, woningbouw en bereikbaarheid. Dit gebeurt onder andere in het programma Maritiem Cluster Den Helder. Verder biedt de groei van defensie ook mogelijkheden voor meer civiel-militaire samenwerking (dual-use) op het gebied van innovatieve ontwikkelingen, zoals de inzet van drones.

Wonen, werken, natuur en recreatie vlakbij elkaar, Zaandijk.

Foto: Stacii Samidin

4

HET AFWEGINGSKADER: UITGANGSPUNTEN EN AFWEGINGSPRINCIPES

Foto: Stacii Samidin

4 HET AFWEGINGSKADER: UITGANGS-PUNTEN EN AFWEGINGSPRINCIPES

De ruimte in Noord-Holland wordt intensief gebruikt. Wonen, werken, natuur, landbouw, water, energie, mobiliteit en recreatie zijn in beweging en vragen allemaal om ruimte. Daarom moeten we afwegen welke ontwikkeling waar prioriteit krijgt. Dat is op de schaal van Noord-Holland als geheel maar ten dele mogelijk. Pas op gebiedsniveau wordt duidelijk welk belang voorrang moet krijgen en hoe er daarbij rekening gehouden kan worden met de andere belangen. Dit hoofdstuk bevat het afwegingskader. Het afwegingskader geeft weer wat een rol speelt bij het maken van ruimtelijke keuzes. We gebruiken dit kader bij initiatieven en opgaven die ruimte vragen. Het maakt duidelijk waar we op letten als er ergens een initiatief voor verandering van ruimtegebruik komt.

Het afwegingsprincipe bestaat uit twee onderdelen: uitgangspunten en afwegingskader. De uitgangspunten maken duidelijk wat we willen bereiken. Het zijn ambities waar we naar streven. Ze gelden overal, maar de invulling die we eraan geven verschilt per plek. De afwegingsprincipes geven vervolgens aan waar we rekening mee houden als we de ruimtelijke afweging maken (Figuur 12). Ze zijn ordenend of sturend voor waar iets mogelijk is en onder welke voorwaarden. Er zit geen hiërarchie tussen de afwegingsprincipes, want wat prioriteit heeft, verschilt per locatie. De uitgangspunten en afwegingsprincipes – het afwegingskader – vormen de basis voor de keuzes in hoofdstuk 5 en de gebiedsuitwerkingen in hoofdstuk 6. Daarin schetsen we hoe de verschillende afwegingen tussen opgaven uitpakken in verschillende gebieden in Noord-Holland.

De uitgangspunten zijn:

- Leefbaarheid centraal;
- Streven naar weerbaarheid en toekomstbestendigheid;
- Verscheidenheid inzetten als kracht;
- Verantwoordelijkheid nemen;
- Wendbaar blijven.

De afwegingsprincipes zijn:

1. Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen.

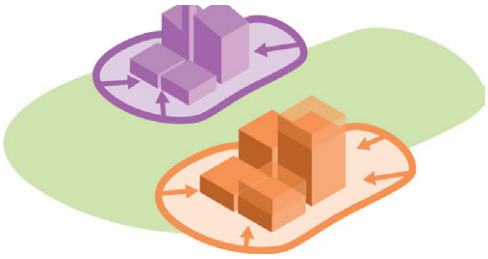

2. Water en bodem als ordenend principe.

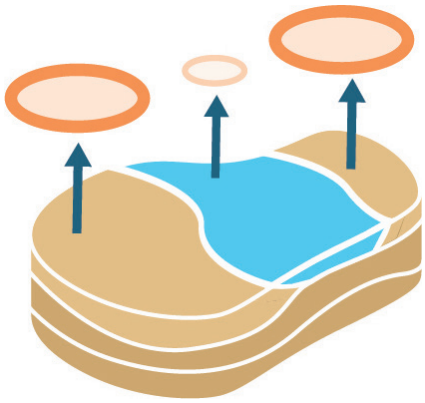

3. Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen.

4. Sturen vanuit netwerken.

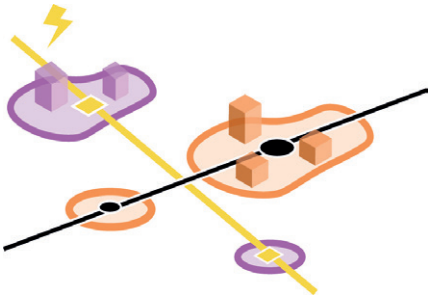

5. Sturen op richtlijnen voor een toekomstbestendige economie.

6. Biodiversiteit behouden en versterken.

Figuur 12: Afwegingsprincipes

4.1 Uitgangspunten: een vitaal Noord-Holland

We willen dat Noord-Holland een vitale provincie blijft, waar het goed leven is in een omgeving die gezond, veilig en van goede kwaliteit is. Een provincie waar ruimte is voor mensen, natuur en bedrijvigheid. Dat is een Noord-Holland dat mee kan bewegen met ontwikkelingen en daarmee toekomstbestendig is. Een Noord-Holland dat verantwoordelijkheid neemt voor haar aandeel in nationale, Europese en mondiale opgaven. Daarom zijn onderstaande uitgangspunten de basis van onze afweging.

Leefbaarheid centraal

Bij deze omgevingsvisie houden we de mensen, die nu en in de toekomst in Noord-Holland werken en leven, voor ogen. De leefbaarheid in Noord-Holland staat daarom centraal. Daarvoor zijn voldoende woningen, ruimte voor economische activiteiten en een kwalitatief hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving essentieel. We willen de woningnood oplossen door te sturen op voldoende woningen en op een passend aandeel betaalbare woningen. Een kwalitatief hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving betekent dat we niet alleen werken aan goede water- en luchtkwaliteit, maar ook aan een aantrekkelijk, toekomstbestendig en functioneel landschap met voldoende ruimte voor natuur en (water)recreatie. Daar hoort ook het streven naar goede bereikbaarheid, brede toegankelijkheid en een samenhangend voorzieningennetwerk bij.

Deze doelen zijn niet altijd eenvoudig met elkaar te verenigen. Ruimte voor bedrijvigheid, met name in de hogere milieucategorieën, draagt niet bij aan een gezonde leefomgeving, terwijl dit soort bedrijven wel nodig is voor bijvoorbeeld de circulaire economie. Het toenemende aantal inwoners verhoogt de druk op de bestaande recreatie- en natuurgebieden. En de bouw van woningen kan ten koste gaan van waardevolle landschappen en de ruimte voor bedrijvigheid en landbouw inperken. Het gaat dan ook altijd om een afweging, die van gebied tot gebied verschillend kan uitpakken.

Streven naar weerbaarheid en toekomstbestendigheid

Weerbaarheid is een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst van Noord-Holland. Weerbaar in het licht van klimaatverandering betekent dat we de leefomgeving zo willen inrichten dat Noord-Holland beschermd is tegen zeespiegelstijging en extremen als hevige neerslag, droogte en hitte kunnen worden opgevangen. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier. Veerkrachtige natuur is weerbaar voor klimaatverandering en druk van recreatie, daarom werken we aan het verbinden van natuurgebieden, het verminderen van drukfactoren en het versterken van biodiversiteit in de hele provincie.

Weerbaarheid betekent ook dat Noord-Holland onafhankelijker wordt door zelf energie op te wekken, voedselzekerheid te borgen en een veelzijdige, toekomstbestendige economie te ontwikkelen. We versterken die veelzijdigheid en sturen tegelijkertijd gerichter op economische clusters van strategisch belang voor Nederland en Europa. We willen zuinig omgaan met grondstoffen en de afhankelijkheid hiervan verminderen. Daarom zetten we in op een circulaire economie en kringlooplandbouw, waarin grondstoffen optimaal worden benut en behouden en het grondstofgebruik wordt verminderd. Ook weginfrastructuur moet weerbaar zijn en de provincie is aangewezen om daar op te sturen. Weerbaarheid betekent ook dat we ruimte maken voor defensie, waarbij we de effecten op leefbaarheid in het oog houden. Tot slot houdt weerbaarheid in dat Noord-Holland inzet op bestrijding van ondermijning van het openbaar bestuur en de democratische rechtsorde.

Verscheidenheid inzetten als kracht

De verscheidenheid van Noord-Holland is haar identiteit. Dit zit in landschappen en cultuurhistorische waarden, stedelijke en landelijke woongebieden, landbouw- en natuurgebieden, drukte en rust en in de vele economische sectoren. We willen deze diversiteit behouden en daarin noodzakelijke ontwikkelingen inpassen, door gebruik te maken van bestaande gebiedskenmerken en -kwaliteiten. We zoeken de balans tussen ruimte geven aan ontwikkelingen en behoud van waardevolle landschappen. We benutten ontwikkelingen om nieuwe kwaliteiten toe te voegen, zodat de Noord-Hollandse verscheidenheid herkenbaar blijft en bijdraagt aan een prettige leefomgeving. We koesteren de verschillen tussen steden en dorpen om zo ook in de toekomst verschillende woonmilieus in Noord-Holland te kunnen aanbieden. De grote verscheidenheid aan economische sectoren is onze kracht en maakt ons minder kwetsbaar voor conjuncturele schommelingen.

Verantwoordelijkheid nemen

We nemen verantwoordelijkheid voor ons aandeel in landelijke en mondiale opgaven en zetten onze specifieke kwaliteiten en potenties in. Dit betekent ook dat we niet álles de ruimte geven wat zich aandient. We zijn kritisch op wat logisch binnen Noord-Holland past of beter elders kan worden opgepakt.

Vanuit deze verantwoordelijkheid streven we naar een klimaatbestendig en klimaatneutraal Noord-Holland. Dit uit zich in een economie die versneld werkt aan schone productie en klimaatneutraal en circulair is. Het betekent inzet op een duurzaam en betrouwbaar energiesysteem. Ook het herstellen van de veengebieden draagt bij aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen.

Deze verantwoordelijkheid uit zich ook in hoe we om gaan met transities. Zo hebben we oog voor de tijd die bedrijven nodig hebben om zich op een (bedrijfs-)economisch verantwoorde wijze te kunnen aanpassen aan de gewenste transities. We zijn alert op de uitwerking die de stapeling van ambities, randvoorwaarden en criteria kunnen hebben op bijvoorbeeld onze ambities voor woningbouw of de economie.

We zijn zuinig op natuurgebieden en zien hun plek in het grotere geheel. We willen een veilige, gezonde en natuurlijke leefomgeving bieden voor flora en fauna. En we beschermen en versterken de natuurkwaliteit en biodiversiteit in Noord-

Holland. Om natuurwaarden te behouden en te versterken, maken we natuurgebieden robuuster, verbinden we groenblauwe structuren en versterken we natuurlijke processen. Door ruimte te geven aan de natuur om te herstellen en te verbeteren nemen we onze verantwoordelijkheid in het creëren van stikstofruimte. Een goede waterkwaliteit is ook van belang voor gezonde natuur en onze leefomgeving, daarom doen we er alles aan wat in ons vermogen ligt om de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen.

Noord-Holland geeft plek aan nationale belangen met grote impact op de leefkwaliteit, zoals Schiphol, Tata Steel, defensie en de aanlanding van op zee gewonnen windenergie. We koppelen dit soort grootschalige ontwikkelingen expliciet aan een verbetering van de omgevingskwaliteit. Bijvoorbeeld door investeringen in regionale en lokale infrastructuur en door bijdragen aan een groenblauw raamwerk. Zo zetten we ons in voor het verbeteren van de leefomgeving rond en de bereikbaarheid van Schiphol. Ook passen we ruimte voor defensieactiviteiten en aanlanding van windenergie op zee zorgvuldig in.

Wendbaar blijven

Wendbaarheid is een belangrijk uitgangspunt, omdat de toekomst onzeker is. We houden oog voor ontwikkelingen die om bijsturing vragen. We reserveren ruimte voor toekomstige opgaven en zorgen dat deze niet onmogelijk worden door onomkeerbare ontwikkelingen. Ook in tijd moeten we wendbaar zijn. Niet alles kan overal, maar zeker niet alles kan tegelijkertijd. Er is sprake van afhankelijkheden tussen ontwikkelingen die bepalen wanneer wat kan. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen die eerst moeten zijn genomen om stikstofneerslag te reduceren en de natuur te herstellen, voordat woningen kunnen worden gebouwd of een weg kan worden aangelegd. Het constant inspelen op (on)mogelijkheden vraagt om een wendbare houding.

4.2 Afwegingsprincipe 1: zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Verantwoordelijk voor het strategisch beleid van de fysieke leefomgeving.	• Onder de Omgevingswet is de provincie wettelijk verantwoordelijk voor het strategisch beleid van de fysieke leefomgeving.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor een efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving.	• Efficiënt ruimtegebruik betekent dat activiteiten qua intensiteit en omvang op de juiste plek plaatsvinden. Daarbij sluiten zij aan op andere functies in de omgeving en versterken zij de onderlinge samenhang. Daarnaast gaat het om een goede afstemming over de daadwerkelijke ruimtevraag van activiteiten, zodat niet meer ruimte wordt benut dan nodig is.

Inleiding

We willen zuinig omgaan met de ruimte en beperkte middelen. Dit doen we omdat alle opgaven bij elkaar meer ruimte vragen dan Noord-Holland beschikbaar heeft en er schaarste is in middelen, zoals arbeidsplaatsen, zoet water of milieuruimte.

Zuinig omgaan met de ruimte en middelen betekent dat we kiezen voor besparen en efficiënt ruimtegebruik: het niet of intensiever gebruiken van ruimte vermindert de noodzaak voor extra ruimte. Dit uit zich in drie richtlijnen voor efficiënt ruimtegebruik die we toepassen bij het ontwikkelen van nieuwe functies:

1. Clusteren van functies, bij bestaande infrastructuur en nieuwe knooppunten van mobiliteit en energie;
2. Meervoudig en intensiever gebruik van de ruimte;
3. Selectief zijn in welke functies we wel of geen ruimte geven.

Toelichting op de drie richtlijnen voor efficiënt ruimtegebruik

1. **Clusteren van functies nabij bestaande infrastructuur**
   Zuinig omgaan met de ruimte betekent dat we zuinig omgaan met de infrastructuur die er al is en deze zo goed mogelijk benutten. Daarom programmeren we grootschalige woningbouw voor het merendeel binnenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten en langs OV-corridors. Ook sturen we op nabijheid van wonen, werk en voorzieningen, zodat mensen minder ver naar hun werk hoeven te reizen. Daardoor is minder extra ruimte voor mobiliteit nodig en worden bestaande netwerken minder belast. Dit brengt ook kostenefficiëntie met zich mee.

   Door nabijheid van functies kan vervoer van grondstoffen beperkt worden. We koppelen grote verbruikers aan energieknooppunten, dat beperkt het transport van energie. Circulaire economie clusteren we op energieknooppunten en op bedrijventerreinen met de juiste milieucategorie.

2. **Meervoudig en intensiever ruimtegebruik**
   Daar waar we inzetten op nieuwe ontwikkelingen, denk aan nieuwe woningen of bedrijventerreinen, moet dit zo veel mogelijk gericht zijn op het behalen van meerdere doelstellingen. Dit draagt ook bij aan het efficiënter inzetten van middelen.

   Een belangrijke uitwerking van meervoudig ruimtegebruik is het bewust stapelen en combineren van functies. Door ruimte zo in te richten dat deze meerdere opgaven tegelijk dient, vergroten we de effectiviteit van het ruimtegebruik en versterken we de samenhang tussen doelen.

   Voorbeelden hiervan zijn:
   - waterbergende gebieden die samengaan met andere functies zoals landbouw, natuur en (water)recreatie;
   - landbouwgebieden die naast voedselproductie ook ruimte bieden voor tijdelijke noodoverloop van water, waterberging en/of natuurontwikkeling;
   - infrastructuur en dijken die worden gecombineerd met energie-opwek, recreatie of ecologische verbindingen;
   - gebiedsontwikkelingen die natuurinclusief en netbewust zijn, met ruimte voor groen, waterberging, lokale opwek en opslag van energie.

   Door deze combinaties vanaf de start als uitgangspunt te nemen, benutten we schaarse ruimte beter en maken we gebieden robuuster en toekomstbestendiger. Dit vraagt om een integrale benadering in beleid, ontwerp en uitvoering en om het expliciet meewegen van meervoudig ruimtegebruik bij keuzes over nieuwe ontwikkelingen. Ook vraagt het om aandacht voor het stellen van de voorwaarden waaronder deze ontwikkelingen kunnen worden gerealiseerd.

3. **Selectief zijn in welke functies we faciliteren**
   We moeten, nog meer dan in het verleden, selectief zijn over waar we ruimte voor willen maken en houden. Als ruimte beperkt is, moeten we ons afvragen welke vormen van ruimtegebruik en economische ontwikkeling bijdragen aan het Noord-Holland dat leefbaar blijft en weerbaar en daarmee toekomstbestendig is. Niet alles past overal. Daarom houden we bij ontwikkelingen rekening met het water- en bodemsysteem en klimaatverandering. Niet alle economische activiteiten kunnen we overal faciliteren. Dat gaat ook letterlijk over de juiste functies op de juiste plek, waarbij een brede integrale afweging moet worden gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn het plaatsen van grote energievragers in energieknooppunten, het aanwijzen van zoekgebieden voor de drinkwatervoorziening en het weren van bedrijven in een lage milieucategorie op industrieterreinen met een hoge milieucategorie.

Keuzes die hieruit volgen

- We sturen op het optimaal benutten van bestaande infrastructuur en bebouwde omgeving.
- Het beleid om functies zoveel mogelijk te clusteren wordt voortgezet. De netwerken voor mobiliteit en energie zijn leidend in waar deze clustering plaatsvindt. Dit houdt in dat:
  - Woningbouw merendeels binnenstedelijk plaatsvindt en waar mogelijk nabij bestaande OV-knooppunten;
  - Energie-intensieve industrie alleen nog wordt gefaciliteerd bij energieknooppunten.
- We stimuleren een ruimtelijke inrichting die meerdere doelen tegelijkertijd dient. Zo wordt meervoudig ruimtegebruik een onderdeel van de afweging bij nieuwe ontwikkelingen.
- We kijken welke activiteiten waar in Noord-Holland plek kunnen krijgen. Dit doen we door aan te geven onder welke voorwaarden ontwikkelingen mogelijk zijn.

Zuinig omgaan met ruimte door meervoudig ruimtegebruik.

Foto: Luuk Buter

4.3 Afwegingsprincipe 2: water en bodem als ordenend principe

Inleiding

Het natuurlijke water- en bodemsysteem zal een grotere rol krijgen als ordenend principe. Dit doen we omdat we de inwoners, natuur en bedrijven in Noord-Holland langetermijnzekerheid willen geven over waterveiligheid, water- en bodemkwaliteit en waterbeschikbaarheid. Het water- en bodemsysteem, zoals het nu in elkaar zit, zal die zekerheid niet kunnen bieden. De water- en bodemcondities gaan door verzilting, bodemdaling, verdroging en wateroverlast veranderen (Figuur 13). Vooral als gevolg van klimaatverandering. Alleen technische oplossingen, zoals het ophogen van dijken of extra gemalen, zijn niet voldoende om dit op te vangen. Andere maatregelen zijn nodig, zoals het (fysiek) meer ruimte geven aan water, waardoor er meer ruimte ontstaat binnen het watersysteem, of het toepassen van innovatieve oplossingen om water te besparen. Met klimaatadaptatie willen we onze leefomgeving zo inrichten dat deze veilig, leefbaar en veerkrachtig blijft, ook bij extremere weersomstandigheden, zeespiegelstijging en bodemdaling. Hierdoor voorkomen we dat we problemen afwentelen in tijd of ruimte. Zo werken we stap voor stap aan een provincie die bestand is tegen de veranderingen van morgen.

Dat heeft een aantal consequenties. Ten eerste betekent het dat we letterlijk meer ruimte gaan geven aan water en watersysteemmaatregelen. Ruimte voor waterberging, ruimte voor versterking en verbreding van keringen, ruimte voor het beschermen van (drink)waterkwaliteit en ruimte voor wateropslag. Dit gaat vaak om ruimtereserveringen (Figuur 14). De daadwerkelijke maatregelen voor bijvoorbeeld verbreding van keringen zijn in de meeste gevallen voorlopig nog niet nodig. We willen niet dat er ontwikkelingen plaatsvinden die de versterking op lange termijn onmogelijk of veel duurder maken. Dit heeft consequenties voor de functies die samengaan of botsen met deze benodigde ruimte. We zien hierbij kansen voor landbouw, natuur, landschappelijke kwaliteit en recreatie. Ten tweede anticiperen we op veranderingen van condities van water en bodem (Figuur 15). Bijvoorbeeld door samen met gemeenten voorwaarden te stellen aan het bouwen, zodat het op zo'n manier gebeurt dat wateroverlast beperkt wordt of door het ontwikkelen van waterveiligheidslandschappen. Dit zijn robuuste multifunctionele landschappen die zo worden ingericht dat ze duurzame bescherming bieden door langs de kust op een natuurlijke manier mee te kunnen groeien met klimaatverandering. Door een integrale ontwikkeling bieden deze ook ruimte aan andere maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen. Soms moeten functies aangepast worden, als die niet meer passen bij de condities van water en bodem en anticiperen niet meer mogelijk is. We hebben extra aandacht voor het beschermen van gebieden voor drinkwater en het bodemsysteem.

In het waterdomein spreken we in de omgevingsvisie van twee termen:

- **Zoekgebied:** Een gebied waarin oplossingen of alternatieven worden onderzocht voor een (water)vraagstuk. In deze gebieden is het nog niet zeker of en in welke delen van het gebied een ontwikkeling plaats gaat vinden. Om het aanpakken van het watervraagstuk in de toekomst niet onmogelijk te maken willen we het gesprek aangaan met initiatiefnemers in dit gebied.
- **Ruimtereservering:** Bij een ruimtereservering is het zeker dat er een ontwikkeling plaats gaat vinden en reserveren we de ruimte voor deze ontwikkeling. Hier gelden randvoorwaarden of gaan we die stellen. Initiatieven die de gewenste ontwikkeling belemmeren zijn niet mogelijk. Het kan zijn dat het onderzoek in een zoekgebied leidt tot een besluit tot ruimtereservering.

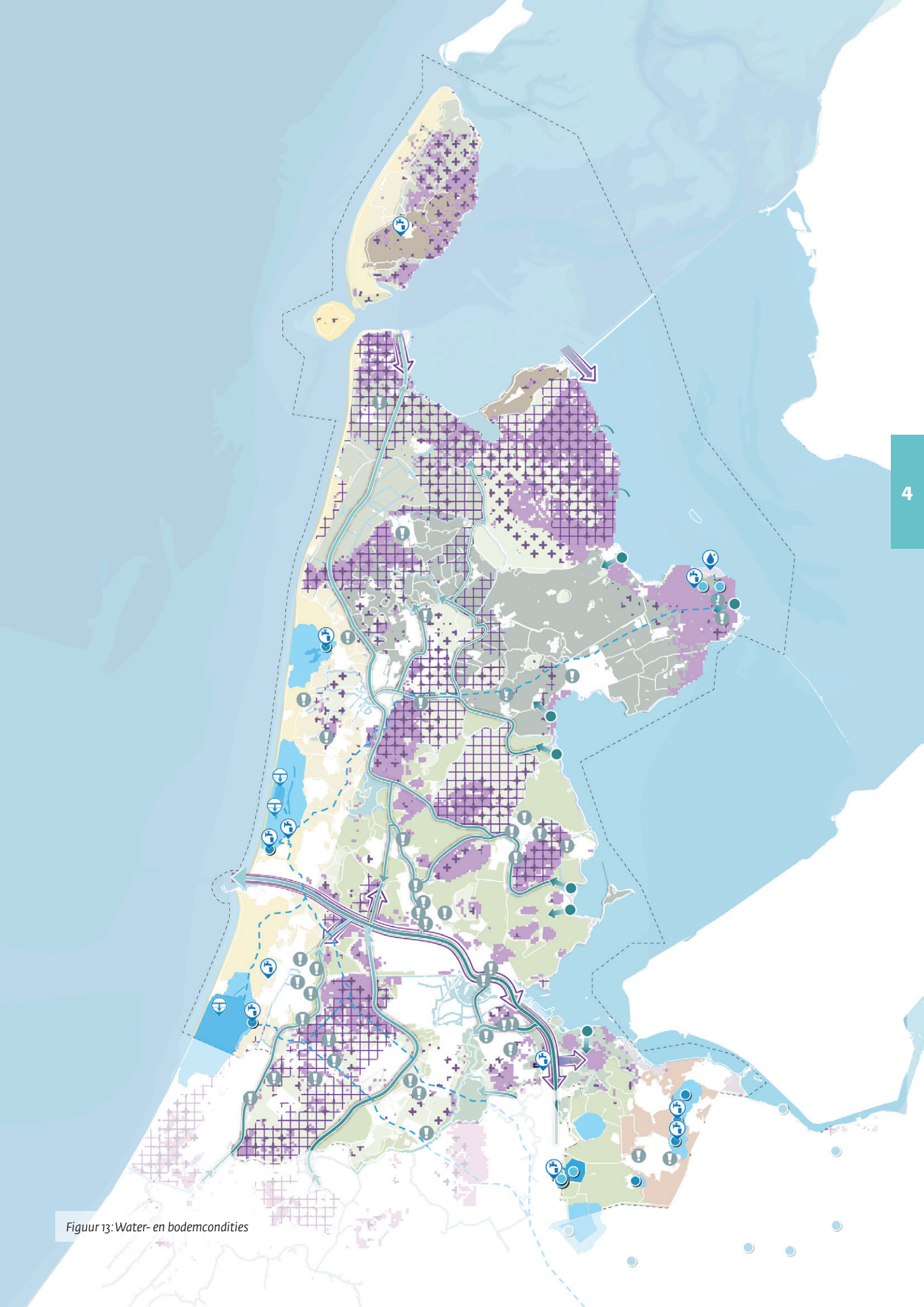

Figuur 13: Water- en bodemcondities

Keuzes die hieruit volgen

- We signaleren het veranderen van water- en bodemcondities als gevolg van klimaatverandering. Hoe deze veranderen verschilt per locatie. We maken onderscheid in drie categorieën:
  - Gebieden waar condities stabiel zijn en het grondgebruik zonder grote aanpassingen kan worden voortgezet. Dit betekent niet dat hier helemaal geen veranderingen plaatsvinden, maar op de lange termijn voorzien we langzaam en weinig veranderende condities;
  - Gebieden waar geanticipeerd moet worden op veranderende condities;
  - Gebieden waar condities op korte termijn veranderen waardoor gedeeltelijke functieverandering noodzakelijk is. Functies passen zich aan wanneer zij niet langer aansluiten bij de condities en tijdig anticiperen niet meer mogelijk is.
- Op plekken waar meer ruimte voor water- en watersysteemmaatregelen nodig is, komen beperkingen voor nieuwe functies die dit onmogelijk maken:
  - Voor het verbreden van primaire en regionale keringen gelden al beschermingszones om toekomstig onderhoud en versterkingen te kunnen realiseren. Tegelijkertijd onderzoeken we of hier extra ruimte voor aanvullende bescherming nodig is. Hiervoor hebben we op de kaart zoekgebieden aangewezen. Dit geldt voor keringen langs het IJsselmeer en Markermeer ondermeer vanwege mogelijke peilopzet in de toekomst ten bate van watervoorraad voor de zomer. Voor wat betreft de regionale keringen zullen met name de keringen op veen in de toekomst veelal meer ruimte vragen voor het op hoogte houden en de versterking van die keringen;
  - Om wateroverlast te beperken is het nodig dat alle polders voldoende ruimte hebben om water vast te houden en te bergen. Dit kan gaan om 5 tot 10%, soms wel tot 15 % van een polder. In eerste instantie gaat het om die plekken waar het water nu al blijft staan. Dit gegeven vraagt om een heldere en werkbare uitwerking van het vasthouden en bergen van water. We werken toe naar een aanpak waarbij in eerste instantie die gebieden worden vrijgehouden die bij extreme neerslag van nature onderlopen. Niet iedere polder hetzelfde en dit vraagt dit een gebiedsgerichte aanpak van de bij het gebied betrokken partijen. Hierbij kunnen ook, indien technisch mogelijk, alternatieve locaties voor berging onderling worden afgesproken en verrekend. Uitgangspunt is dat niet wordt afgewenteld op het boezemsysteem. Zo behouden we het waterbergend vermogen en beperken we de kans op maatschappelijke ontwrichting. Nieuwe functies en ontwikkelingen die niet met waterberging kunnen worden gecombineerd, zijn in deze gebieden ongewenst.
- We willen tussen Camperduin en de Donkere Duinen verkennen of een landzijdige uitbreiding van de duinenrij een werkbare vorm van kustversterking is, met de mogelijke functie om zoet water vast te houden als extra watervoorziening die voor het achterland kan worden ingezet. Daarom is dit op de kaart aangewezen als zoekgebied. Dit in combinatie met natuur, recreatie, energie-opwek, toerisme en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. In deze verkenning worden ook zeewaartse oplossingen om de waterveiligheid te verbeteren meegenomen. Bij eventuele initiatieven voor grootschalige bebouwing in dit gebied, betrekken we deze verkenning bij onze afwegingen. Dit is verder uitgewerkt in hoofdstuk 7.9 over de binnenduinrand.

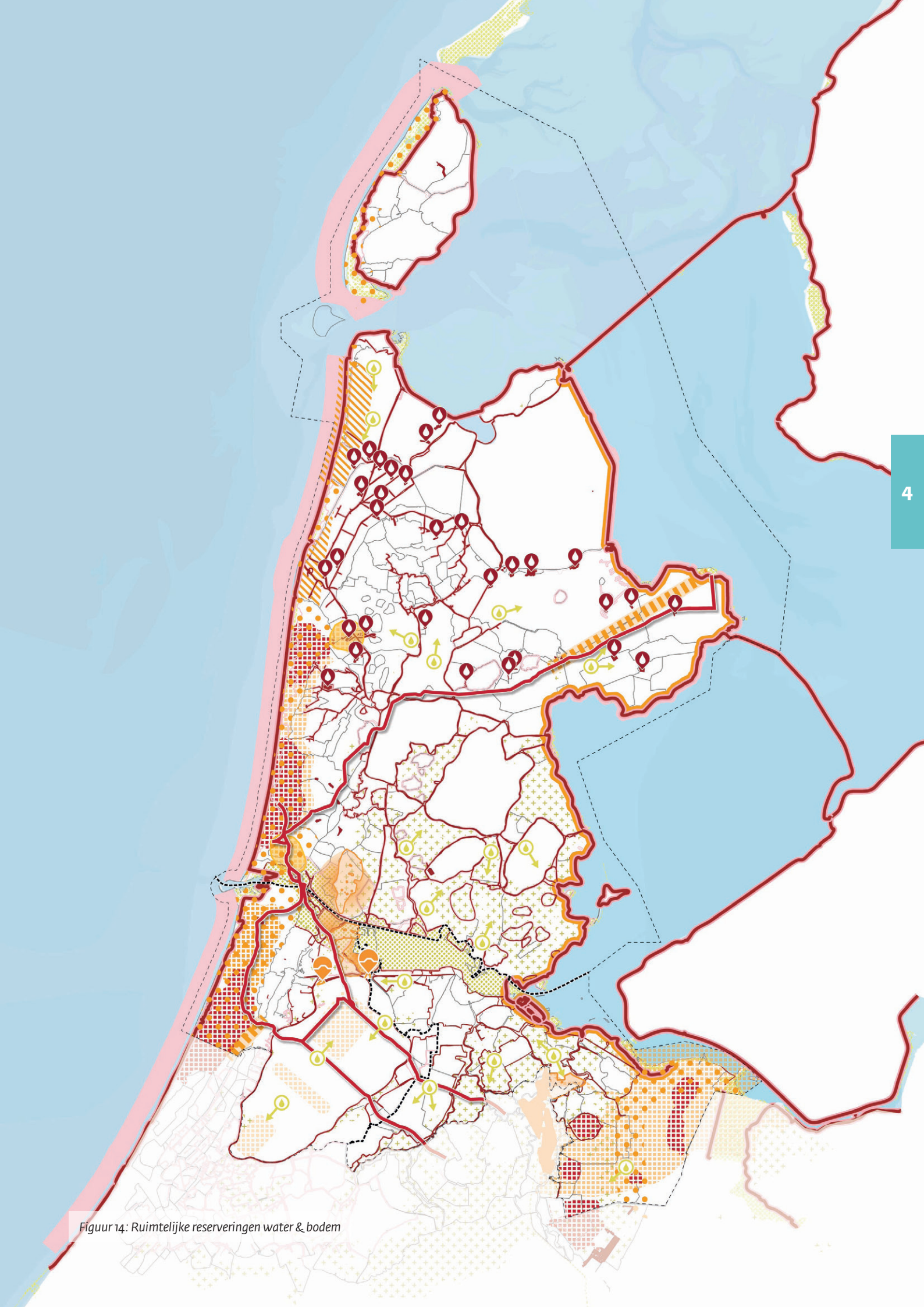

Figuur 14: Ruimtelijke reserveringen water & bodem

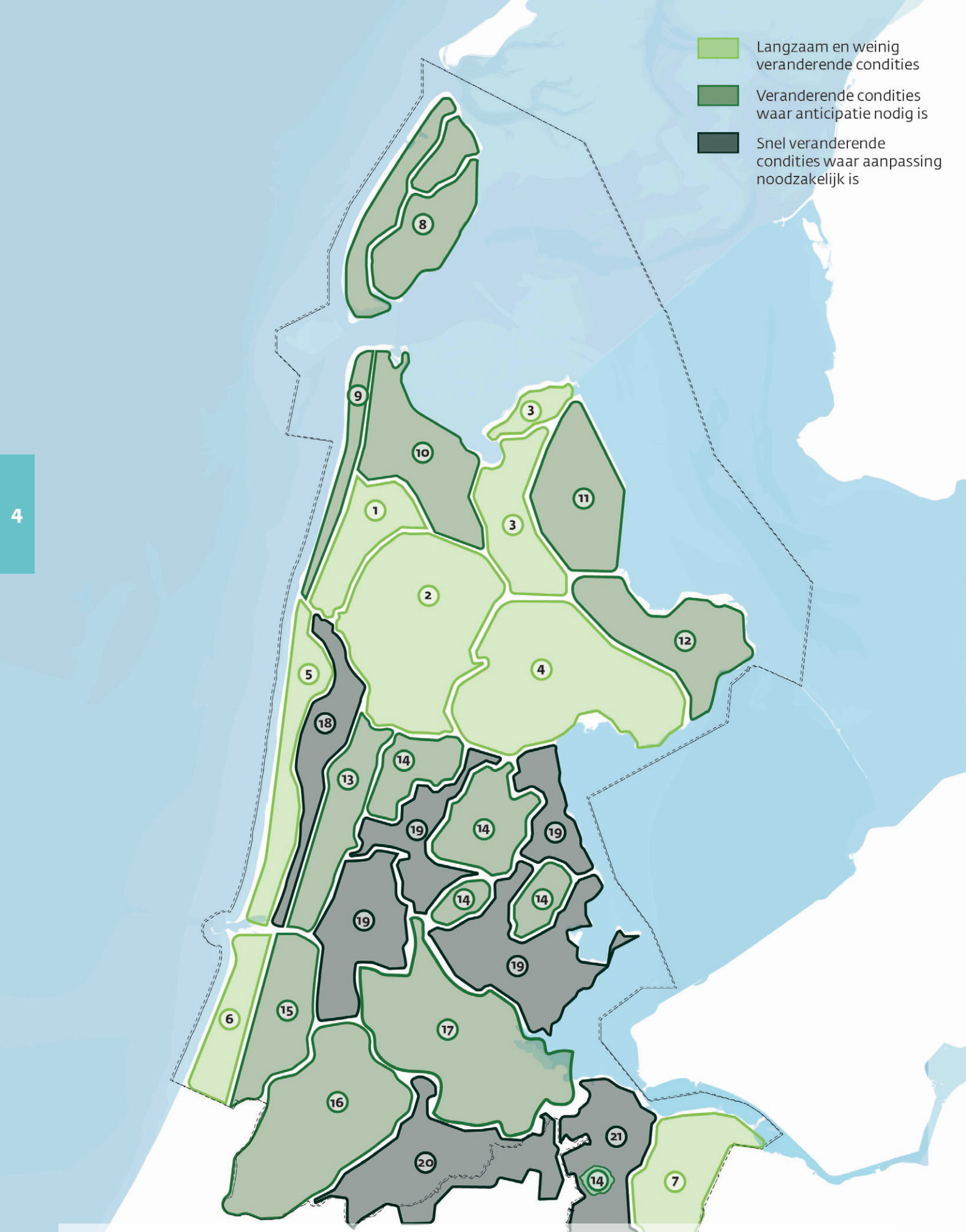

Figuur 15: Signaalkaart dynamiek van veranderende water- en bodemcondities. Voor het categoriseren van de gebieden is gebruikt gemaakt van het rapport: 'Ruimte claims water en bodem' van bureau Defacto (2025). Bij de bodem condities is er alleen gekeken naar verzilting. Bodem condities moeten dus nog verder uitgebreid worden.

Signaalkaart dynamiek van veranderende water- en bodemcondities

Langzaam en weinig veranderende condities

1 Zijpe- en Hazepolder

- In een klein gebied in het zuidelijkste deel van de polder ontstaat verzilting en een grotere doorspoelvraag. Verder is de situatie in de polder stabiel.

2 Westfriesland -west

- Een aantal kleine gebieden (noordwesten) heeft onvoldoende gemaalcapaciteit waardoor water bij extreme neerslag op het land blijft staan. Er zal 15% polderareaal moeten worden aangewezen als noodberging.
- Rondom steden inzetten op waterberging en rekening houden met klimaatopgave bij nieuwe woningbouw.
- Er zal in toenemende mate verzilting optreden.

3 Wieringermeerpolder West

- Primaire kering is op niveau
- Rekening houden met groeiende doorspoelvraag en verzilting maar in mindere mate dan Wieringenpolder Oost.

4 Westfriesland - midden

- De druk op de landbouw neemt toe door wateroverlast, vooral in lage gebieden. Er zal 15% polderareaal moeten worden aangewezen als noodberging. Waterberging is hier belangrijker dan verzilting. Woningbouw kan het best op hoger gelegen kreekruggen plaatsvinden.
- Langs de Markermeerdijk ontstaat een versterkingsopgave.
- Door de aanvoer van zoetwater uit het IJsselmeer en Markermeer en de gunstige bodemsamenstelling is verzilting hier beperkt. Daardoor kan de landbouw grotendeels binnen de huidige teeltsystemen blijven functioneren.

5 Kuststrook Noord-Kennemerland

- Inzetten op productielocaties voor drinkwatervoorziening.
- Versterking zeewering met name rond badplaatsen.
- Inzetten op het vasthouden van de zoetwaterbel en anders gereguleerd afvoeren/opslaan om te voorkomen dat kwelwater mengt met voedselrijk polderwater.

6 Kuststrook Zuid-Kennemerland

- Inzetten op extra drinkwaterproductielocaties.
- Versterking zeewering met name rond badplaatsen.
- Vasthouden van zoetwater in duingebied als klimaatbuffer.

7 Het Gooi

- Door de zandige grondslag van het gebied ontstaat er een kans voor drinkwaterwinning en de mogelijkheid om productielocaties uit te breiden.
- Door de zandige grondslag van het gebied ontstaat er een risico op droogte : vasthouden van regenwater.
- Grondwateroverlast reguleren.

Veranderende condities

8 Texel

- Ruimte claimen voor duinaangroei en rondom keringen.
- Geen aanvoer van zoetwater mogelijk en toename van verzilting. Inzetten op de ontwikkeling van klimaatbuffers.

9 Noordelijk Duingebied

- Versterking van zeewering met name rond badplaatsen, verkenning voor uitbreiding duingebied.
- Bij zuidelijker gelegen duinen ontstaat een grotere doorspoelvraag.

10 Koegras - Anna Paulownapolder

- Ruimte voor waterberging langs stedelijke kernen.
- Versterking van primaire kering langs waddenkust nodig.
- Gebied bevindt zich aan de achterkant van het watertoevoersysteem, in combinatie met verzilting en zeespiegelstijging. De consequenties voor de bollenteelt moeten nog worden onderzocht.

11 Wieringermeerpolder Oost

- Nauwelijks wateroverlast bij extreme regen door overcapaciteit gemaal.
- Dijkversterkingsopgave langs IJsselmeer.
- Sterke verzilting door zoute kwel en grote doorspoelvraag.

12 Westfriesland - oost

- Bij extreme neerslag blijft water op het land staan. Er zal 15% polderareaal moeten worden aangewezen als noodberging.
- Langs de IJsselmeer- & Markermeerdijk ontstaat een versterkingsopgave.
- In het meest oostelijke deel van Westfriesland vindt nu al verziliting plaats die in de toekomst steeds zouter wordende condities meebrengt, waardoor de doorspoelvraag toeneemt.
- De verzilting van de buitendijkse waterwinning voor drink- en industriewater bij Andijk vergt verder onderzoek.

13 Strandvlakte

- Rekening houden met drinkwaterleiding netwerk dat moet worden uitgebreid
- Dit gebied is het laagstgelegen deel vanuit de duinen waardoor er een groter risico op wateroverlast is bij hevige regenval. Inzetten op wateropvang bovenstrooms en sneller afvoeren naar graslandpolders.

14 Droogmakerijen

- Woningbouw in diepe droogmakerijen kan alleen met toekomstbestendige keuzes.
- Toenemende verzilting en doorspoelvraag.
- Toenemende wegzijging vanuit hoger liggende gebieden.

15 Strandvlakte

- Rekening houden met drinkwaterleiding netwerk dat moet worden uitgebreid.
- Dit gebied is het laagstgelegen deel vanuit de duinen waardoor er een groter risico op wateroverlast is bij hevige regenval. Inzetten op wateropvang bovenstrooms en sneller afvoeren naar graslandpolders.

16 Haarlemmermeerpolder

- Uitbreiding van drinkwaterleidingnetwerk.
- Rondom stedelijke kernen extra wateropvang creëren.
- Toenemende verzilting en doorspoelvraag.

17 Groot Amsterdam

- Versterken groen/blauwe gebieden en combineren van recreatie en waterberging.
- Extra afvoercapaciteit ontwikkelen bij IJmuiden, waterberging in de polders en een extra gemaal naar het Markermeer om wateroverlast tegen te gaan.
- Toenemende zoutindringing via het Noordzeekanaal zet zoetwatervoorziening onder druk. Er zal minder vaak geschut moeten worden om dit te voorkomen.

Snel veranderende condities

18 Binnenduinrand

- De zoetwaterbel verschuift landinwaarts door zeespiegelstijging. Mogelijk moeten drinkwaterinfiltratieplekken ook verschuiven. Locaties reserveren voor eventuele productie en conserveren van drinkwater. Grondwaterbeschermingszones breiden uit.
- Door de helling stroomt bij hevige neerslag het water naar het laagste punt. Goede waterberging vermindert de overlast. Provincie Noord-Holland heeft de ambitie om 300 ha natuur te realiseren, bijvoorbeeld met klimaatbuffers.
- Zoete kwel en regenwater opslaan in het duin- & binnenduinrandgebied Dit vereist een goede samenwerking. Hiermee worden de polders ontlast van piekafvoeren en wordt de mogelijkheid gecreëerd om later te irrigeren.

19 Veengebieden

- Het veengebied wordt vernat om broeikasgasuitstoot en bodemdaling tegen te gaan. De infiltratiecapaciteit neemt hierdoor af waardoor risico op wateroverlast toeneemt.
- Veengebieden kunnen optreden als bergingsgebied voor omliggende steden bij hevige neerslag.
- Het opzetten van het peil vraagt om extra zoet water. De kwaliteit en beschikbaarheid van het water vormt een nog te onderzoeken uitdaging. Bij voorkeur wordt regenwater gebruikt.
- Het vernatten zal de eerste 20 jaar tot nutriëntrijk water leiden tot het evenwicht is hersteld.

20 Amstelland Meerlanden

- Extra waterberging langs stedelijke kernen. Inzetten op klimaatadaptief bouwen. In de veenweidegebieden wordt het grondwaterpeil verhoogd. Dit zorgt voor veminderde infiltratiecapaciteit waardoor het risico op wateroverlast toeneemt.

21 Vechtstreek

- Hoge kweldruk & wegzijging vanuit hoger gelegen gebieden. Hoger risico voor wateroverlast. In de veenweidegebieden wordt het grondwaterpeil verhoogd. Dit zorgt voor veminderde infiltratiecapaciteit waardoor het risico op wateroverlast toeneemt.
- Het opzetten van het peil vraagt om extra zoet water. De kwaliteit en beschikbaarheid van het water vormt een nog te onderzoeken uitdaging. Bij voorkeur wordt regenwater gebruikt.

- Bij het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal zetten we samen met de regio en het Rijk in op:
  - een aanvaardbaar beschermingsniveau voor wateroverlast;
  - de renovatie en uitbreiding van het gemaal in IJmuiden en onderzoeken we de mogelijkheden voor een extra gemaal richting het IJmeer;
  - het aanwijzen van zoekgebieden voor noodoverloopgebieden;
  - het behouden en creëren van voldoende ruimte in de polders voor (natuurlijke) waterberging bij bovennormatieve regenbuien;
  - het onderzoeken van hoe we het huidige extra beschermingsniveau van de keringen langs het Noordzeekanaal en Amsterdam kunnen continueren.
- We wijzen zoekgebieden aan voor drinkwaterwinning, en -infiltratie, -productie en -transport, aanvullend op de bestaande gebieden en infrastructuur. Hierin onderzoeken we de mogelijkheden om de drinkwaterproductie extra te beschermen, te verbeteren en vergroten. We willen het vergroten van de zoetwaterbel in de duinen en binnenduinrand mogelijk maken om zoutindringing te beperken.
- De grondwaterbeschermingsgebieden worden aangepast en daar waar nodig vergroot om vervuiling van drinkwaterbronnen tegen te gaan.
- We stellen voorwaarden aan nieuw te bouwen functies om wateroverlast te voorkomen. Naarmate klimaatverandering verder doorzet, wordt het steeds belangrijker om naast preventie ook in te zetten op ruimtelijke adaptatie, gevolgbeperking, waterrobuuste inrichting, crisisbeheersing, herstelvermogen, waterbewustzijn en acceptatie van een bepaalde mate van wateroverlast. De provincie kiest voor een brede veiligheidsbenadering van meerlaagsveiligheid. Ruimtelijke keuzes en inrichting moeten bijdragen aan het verkleinen van de kans op overstromingen en wateroverlast en aan het beperken van de gevolgen. Waar maatschappelijke opgaven ruimtelijk kunnen worden gecombineerd, werken we aan gebiedsgerichte oplossingen waarin waterveiligheid leidend is. Een voorbeeld is het stapsgewijs ontwikkelen van waterveiligheidslandschappen langs de kusten die ook ruimte bieden aan andere functies en opgaven.
- Bij substantiële ontwikkelingen laten we de waterveiligheid en de aanvullende kosten voor dijkversterking die dat met zich meebrengt integraal meewegen bij locatiekeuzes. Mocht er toch op deze voor waterveiligheid ongunstige locaties ontwikkeld worden dan mogen deze kosten in principe niet afgewenteld worden op de maatschappij en worden de initiële kosten voor het op orde houden van de waterveiligheid verbonden aan die ontwikkelingen. De langere termijn beheerkosten blijven bij het waterschap of Rijkswaterstaat.
- In veengebieden willen we dat het grondwater verhoogd wordt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Per gebied kijken we, onder andere in nauwe samenwerking met de waterschappen, agrariërs en natuurbeheerders wat nodig en haalbaar is. In lijn met het landelijke beleid betreft dit een grondwaterstand van minimaal 20 tot maximaal 40 cm beneden maaiveld, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden. Specifiek voor doelen voor weidevogels kan het zijn dat we met een hoger peil hiervan afwijken.
- We sturen op een zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond om conflicten en ongewenste stapeling van effecten te voorkomen.

Foto: Luuk Buter

De kerf in Bergen, waar waterveiligheid en biodiversiteit hand in hand gaan.

4.4 Afwegingsprincipe 3: omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen

Inleiding

Omgevingskwaliteiten gezonde leefomgeving zijn belangrijke kaders die houvast geven bij de vraag waar en hoe ruimtelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden. Dit doen we omdat we een leefomgeving willen creëren die gezond en aantrekkelijk is om in te wonen, werken en recreëren. Kortom, we zetten leefbaarheid voor onze inwoners centraal. Dit is niet alleen belangrijk voor de inwoners van Noord-Holland, maar draagt ook bij aan een plek waar bedrijven en talent zich willen vestigen. Omgevingskwaliteit, veiligheid en gezondheid zijn bovendien de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet. Ze zijn randvoorwaardelijk en geven richting aan alle besluiten in de fysieke leefomgeving.
Daarom richten we ons op het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van de omgevingskwaliteit. Verder richten we ons op het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving. Veel ontwikkelingen die nodig zijn om Noord-Holland leefbaar te houden, zoals woningbouw en energie-infrastructuur, kunnen tegelijkertijd de kwaliteit van de leefomgeving verminderen. Of zorgen ervoor dat mensen komen te wonen op een plek waar bijvoorbeeld geluidhinder is of weinig voorzieningen aanwezig zijn. Daarom is het waarborgen en bevorderen van omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving een afwegingsprincipe. We willen ruimte creëren voor die ontwikkelingen die we belangrijk vinden, maar wel op zodanige wijze dat de leefbaarheid in het geheel op orde blijft. De bestaande normen en beschermingsregimes bieden daarbij houvast. Maar ook waar geen formele beschermingsregimes gelden, zijn het optimaliseren van een gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit onderdeel van de afweging. We behouden de beschermingsregimes die we hebben voor omgevingskwaliteit, waarbij we ontwikkelingen van groot openbaar belang onder voorwaarden ruimte geven. Ook richten we ons op het verminderen van de uitstoot van hinderlijke stoffen en gebruiken we het ruimtelijk instrumentarium om de blootstelling van inwoners aan overlast te beperken.

Keuzes die hieruit volgen

- We werken aan het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van omgevingskwaliteit en het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, geur en geluid en externe veiligheid.
- Waar we bevoegd gezag zijn, voeren we ambitieus bronbeleid om uitstoot en hinder te verminderen.
- We beperken de aantasting van ruimtelijke kwaliteit, door te sturen op compact en binnenstedelijk bouwen, het besparen op energie- en waterverbruik en het clusteren van bebouwing.
- Wettelijke normen en Europese kaders zijn de basis. Hier tornen we niet aan. Overal in Noord-Holland moeten de mensen ervan uit kunnen gaan dat ze op een plek wonen, die in ieder geval aan de normen voor een gezonde leefomgeving voldoet.
- De beschermingsregimes voor, landschap en erfgoed en de ruimtelijke kwaliteitseisen blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen. Dit betekent niet dat niets mogelijk is. Ontwikkelingen van groot openbaar belang, zoals ontwikkelingen t.b.v. het oplossen van netcongestie, zijn hierbinnen onder voorwaarden mogelijk. We willen wel dat deze aantasting indien mogelijk gecompenseerd wordt door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. Hiertoe werken we ons beleid nader uit.
- Wat betreft de UNESCO-regimes kijken we ook bij deze gebieden met een zorgvuldige blik naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen. We zijn siteholder van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden, maar we zien dat dat soms schuurt. Als de realisatie van specifiek locatie gebonden opgaven met groot maatschappelijk belang botst met de UNESCO-status, gaan we hierover vanuit onze rol als siteholder het gesprek aan met het Rijk (als gesprekspartner van UNESCO).
- Omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving zijn niet volledig in normen en beschermingsregimes te vangen. Ook als aan alle normen voor luchtkwaliteit voldaan wordt, hoeft er nog steeds geen sprake van een optimaal gezonde leefomgeving te zijn. En ook in gebieden waar het landschap of erfgoed niet onder een beschermingsregime valt, is het bewaken en bevorderen van de omgevingskwaliteit ook belangrijk. Op deze plekken zijn omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving dus ook altijd onderdeel van de ruimtelijke afweging.
- Gebiedseigen kwaliteit en identiteit zijn bepalend voor waar en op welke manier een ontwikkeling plaats kan vinden.

4.5 Afwegingsprincipe 4: sturen vanuit netwerken

Inleiding

Netwerken voor energie, drinkwater, data en mobiliteit worden meer sturend voor toekomstig ruimtegebruik (Figuur 16). Deze netwerken zijn randvoorwaardelijk om te kunnen wonen en werken in Noord-Holland. Tot nu toe was het gebruikelijk dat we de netwerken die nodig waren aanpasten aan het gebruik. Daar waar energie nodig was, werd een aansluiting geregeld, nieuwe woongebieden horen eerst bereikbaar te zijn en drinkwater was er altijd. Inmiddels kunnen we deze netwerken niet meer overal waar gewenst aanleggen. Vanuit het principe zuinig omgaan met ruimte en middelen, willen we daarom meer grip krijgen op de plekken waar we waardevolle infrastructuur aanleggen. Daarnaast willen we efficiënter gebruik kunnen maken van bestaande netwerken. Dit draagt bij aan de weerbaarheid en de veerkracht van de netwerken in Noord-Holland.

Het elektriciteitsnet staat door netcongestie de komende decennia sterk onder druk. De beschikbaarheid van energie is geen afzonderlijk belang, maar een gezamenlijke randvoorwaarde voor vrijwel alle ambities op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, economie en verduurzaming. Het is daarom urgent om het elektriciteitsnet uit te breiden en nieuwe ontwikkelingen te sturen binnen de mogelijkheden van de energienetwerken. Netuitbreidingen zijn daarbij geen doel op zich, maar een noodzakelijk gevolg van gewenste ontwikkelingen en de noodzaak om de netcapaciteit aan te laten sluiten op vraag en aanbod. Door ruimtelijke en economische ontwikkelingen slim te plaatsen kunnen toekomstige netuitbreidingen mogelijk worden voorkomen en kan netcongestie worden beperkt.

Zowel op Europees- als op Rijksniveau worden noodverordeningen en crisiswetgeving voorbereid om procedures voor de realisatie van energie-infrastructuur te versnellen. We hebben aandacht voor versnellingsmogelijkheden door bijvoorbeeld aan te bieden het bevoegd gezag over te nemen en vroegtijdig in gesprek te gaan met alle betrokken partners.

Keuzes die hieruit volgen

We gaan uit van de volgende kernprincipes die in meer of mindere mate gelden voor alle netwerken.

- We zoeken naar mogelijkheden om te besparen en de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken. Of het nu gaat om drinkwater, energie, of het gebruik van wegen, spoor en vaarwegen, als we er efficiënt mee omgaan zorgt dat ervoor dat er zo min mogelijk infrastructuur hoeft te worden aangelegd. Door efficiënt gebruik van mobiliteitsnetwerken en energie-infrastructuur kan congestie voorkomen of verminderd worden. Besparing van drinkwater heeft een positief effect op de groei van de vraag naar drinkwater.
- Voor netwerken voor mobiliteit, drinkwater en energie geldt dat in de toekomst niet meer op elke plek een aansluiting kan worden gegarandeerd. Daarmee worden deze netwerken dus mede sturend voor waar ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.
- We brengen vraag en aanbod zoveel mogelijk samen. Grote energievragende activiteiten kunnen plaatsvinden op plaatsen waar energie wordt opgewekt of waar energie-infrastructuur al aanwezig is. Datzelfde geldt voor logistieke functies.
- Eén van de manieren waarop we vormgeven aan deze principes is door clusters te benoemen. Een cluster is een plek waar belangrijke infrastructuur, zoals energie en mobiliteit, en economische activiteit en innovatie samenkomen.
- We maken onderscheid in een centraal en decentraal energiesysteem. Het centrale energiesysteem is sturend voor waar energie-intensieve activiteiten kunnen plaatsvinden. In het decentrale systeem worden lokale opwek en kleinschalig gebruik bij elkaar gebracht om het centrale systeem te ontlasten. De systemen hebben onderlinge samenhang, wat invloed heeft op de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet in gebieden. De ontwikkelruimte voor functies in een gebied gaan we uitwerken samen met netbeheerders, bedrijven, regio's, gemeenten en waterschappen.
- Bij gebiedsontwikkelingen moet bij de inrichting vooraf rekening gehouden worden met ruimte voor energie-opwek en -transport, bereikbaarheid en kabels en leidingen. Hierbij hebben we oog voor toekomstig beheer en onderhoud.

We vinden het kunnen beschikken over voldoende drinkwater, energie, data en mogelijkheden voor vervoer van groot belang voor de weerbaarheid en leefbaarheid in Noord-Holland. Dat betekent dat we hier ruimte voor reserveren. Ook hierbij geldt dat een zorgvuldige belangenafweging plaats moet vinden. We proberen eerst ruimte te vinden met behoud van de bestaande landbouwgronden en landschaps-, erfgoed- en natuurwaarden. Waar dat niet mogelijk is en landschaps-, erfgoed- of natuurwaarden verloren zullen gaan, willen we dat de aantasting indien mogelijk gecompenseerd wordt. We gaan vroegtijdig in overleg met alle partners over de manier waarop we dit vormgegeven zodat vertraging wordt voorkomen.

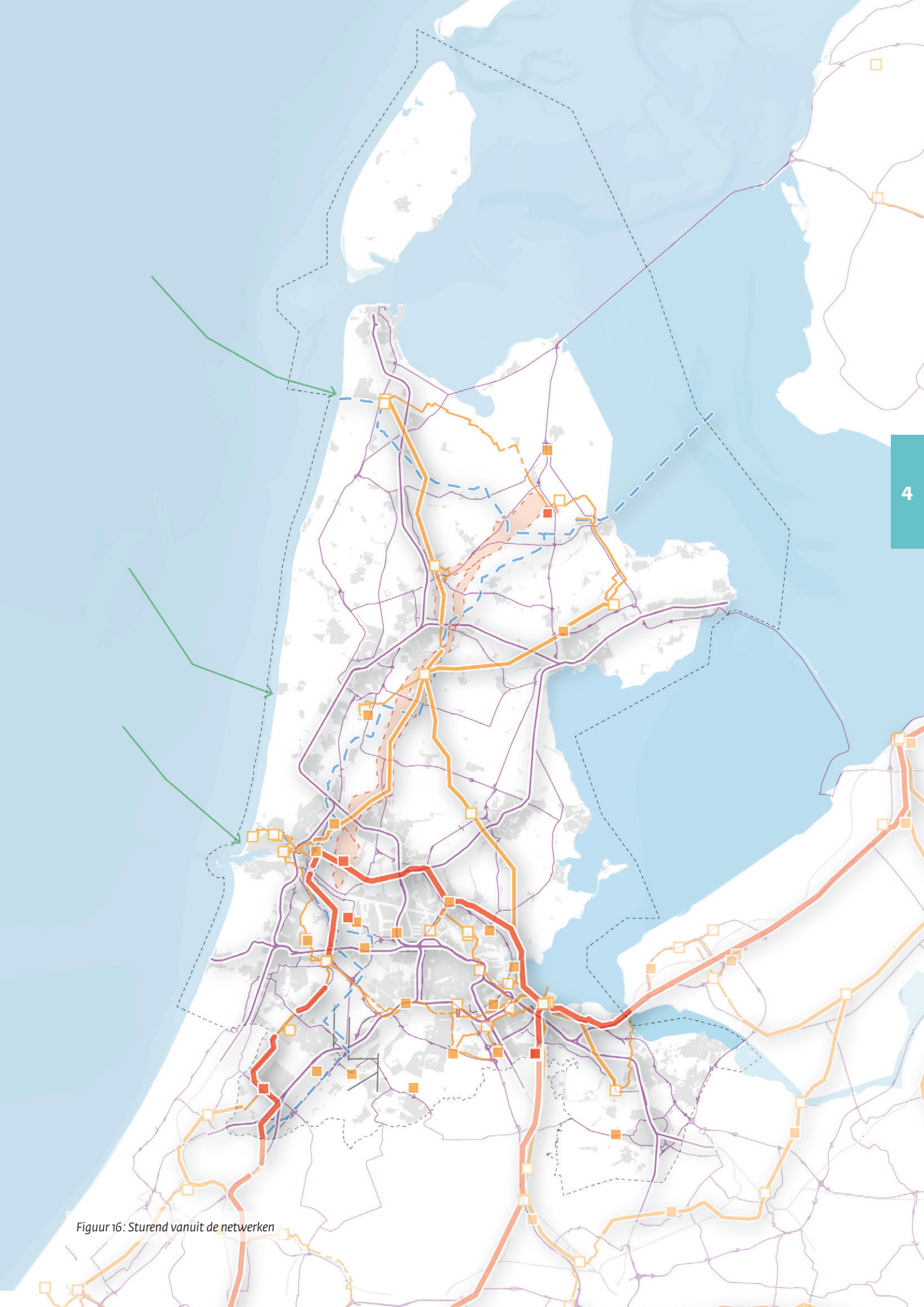

Figuur 16: Sturend vanuit de netwerken

4.6 Afwegingsprincipe 5: richtlijnen voor een toekomstbestendige economie

Inleiding

We willen voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde bieden op nationale en Europese schaal. Dat betekent dat we inzetten op het bieden van de benodigde ruimtelijke kaders voor een toekomstbestendige economie. We doen dit omdat er een toenemende schaarste aan ruimte (zowel fysieke als milieuruimte), energie, water, grondstoffen en arbeid is, waardoor niet elke economische activiteit overal en onbeperkt kan groeien. Om in de context van deze schaarsten wel economische groei te realiseren is productiviteitsgroei essentieel door een hogere toegevoegde waarde per arbeidsuur. Het beleid stimuleert daarmee het innovatievermogen van marktpartijen. Dit is een verandering ten opzichte van het verleden waarin we de mogelijkheid hadden om veel economische ontwikkelingen ruimtelijk te faciliteren. Nu willen en kunnen we niet overal alles meer faciliteren, maar zijn we selectief in onze keuzes gericht op een toekomstbestendige economie. Dat betekent dat we richtlijnen formuleren om een toekomstbestendige economie mogelijk te maken.

Een toekomstbestendige economie voldoet aan de volgende kernwaarden:

1. **Weerbare economie:** een economie die stevig verankerd is in en bijdraagt aan strategische autonomie en cruciale schakels in nationale en Europese (waarde)ketens en netwerken versterkt;
2. **Duurzame en circulaire economie:** een economie die versneld werkt aan schone productie, klimaatneutraal is en grondstoffen optimaal benut én behoudt en grondstofgebruik vermindert;
3. **Concurrerende economie:** een economie waarin versterking van de innovatiekracht van onze regio's bijdraagt aan de verhoging van arbeidsproductiviteit en daarmee zorgt voor een sterke internationale concurrentiepositie van Noord-Holland.

Keuzes die hieruit volgen

- We werken aan voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten.
- We benoemen verschillende economische clusters en gebruiken richtlijnen om deze clusters te faciliteren, het gaat hierbij om energetisch- economische clusters, circulaire clusters, clusters van strategisch belang en innovatieclusters. Binnen deze clusters hanteren we de benodigde randvoorwaarden om ondernemen mogelijk te maken en waar nodig te beschermen. Ook sturen we op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën.
- We benoemen ruimtelijke richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie.
- We willen ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendige economie. We benoemen daarom richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie.

De richtlijnen zijn:

1. hoge arbeidsproductiviteit (of bijdrage aan productiviteitsgroei);
2. efficiënt ruimtegebruik;
3. efficiënt watergebruik;
4. efficiënt energiegebruik;
5. klimaat en gezonde leefomgeving in balans;
6. verminderen grondstoffengebruik en vergroten circulariteit.

De toenemende schaarste aan fysieke ruimte, milieuruimte, energie, water, grondstoffen en personeel vraagt om samenhangende ruimtelijke keuzes. Niet iedere economische ontwikkeling kan overal en onbeperkt plaatsvinden. Tegelijkertijd willen we juist ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan de economische kracht, weerbaarheid, duurzaamheid, circulariteit en concurrentiekracht van Noord-Holland.

De richtlijnen zijn positief sturend en komen voort uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen en de noodzaak om ook in de toekomst concurrerend te blijven. Zij geven richting aan economische ontwikkeling die zorgvuldig omgaat met deze schaarsten en die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, innovatie en productiviteitsgroei. De richtlijnen geven richting aan onze inzet en schetsen tegelijkertijd het perspectief voor toekomstbestendige bedrijvigheid.

Het gaat ons met deze richtlijnen om het toekomstperspectief waarin het onvermijdelijk is dat bedrijven zich verhouden tot de schaarsten in onze regio. Het verstandig omgaan met deze schaarsten en er zo mogelijk op anticiperen versterkt onze concurrentiekracht en maakt onze economie toekomstbestendig. We trekken hierin een rol naar ons toe om sturing te geven aan het verdelen en beschermen van deze schaarsten door onder andere het stimuleren van clustering van diverse functies. De richtlijnen zijn niet bedoeld als individueel beoordelingskader voor bedrijven of als extra administratieve verplichting voor ondernemers. Ze zijn bedoeld om de economie gericht te helpen ontwikkelen, zodat deze ook op de lange termijn sterk, weerbaar en toekomstbestendig blijft.

We passen de richtlijnen gebiedsgericht en proportioneel toe. Daarbij worden zij in samenhang bezien, passend bij de kenmerken, economische kracht en opgaven van een gebied. Dit biedt ruimte voor maatwerk. Ook blijft ruimte bestaan voor innovatie, nieuwe technologieën en economische ontwikkelingen die bijdragen aan provinciale doelen en waarvan de betekenis nu nog niet volledig is te voorzien. Waar nodig faciliteren we deze bedrijven.

Met deze aanpak wil de provincie bijdragen aan een toekomstbestendig en voorspelbaar vestigingsklimaat. Ondernemers en investeerders krijgen meer duidelijkheid over de richting van economische ontwikkeling en over de ruimtelijke mogelijkheden en onmogelijkheden.

- We maken onderscheid in sturing op bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging.
  Er zit een verschil in sturingslogica tussen bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging. Bestaande bedrijven, wat voor het overgrote deel uit MKB-bedrijven bestaat, leveren het grootste deel van de werkgelegenheid en het verdienvermogen dat nodig is voor de brede welvaart van Noord-Hollanders. Hierbij richt provinciale sturing zich op het geleidelijk creëren van de juiste randvoorwaarden, prikkels en kantelmomenten die transformatie richting een toekomstbestendige economie stimuleren.
- We sturen op strategische belangen in het kader van Europese autonomie.
  We willen de ontwikkeling van een aantal strategische economische clusters en ecosystemen die van provinciaal belang zijn verder faciliteren omdat ze een strategische positie innemen binnen nationale of Europese (waarde) ketens en netwerken. Met het actief beïnvloeden van vestigingsfactoren sturen we op de toekomstbestendigheid en het strategisch belang van economische activiteiten. Onze rol is daarbij om (waar mogelijk) de ruimtelijke randvoorwaarden voor deze specifieke clusters te optimaliseren én stimuleringsmaatregelen te treffen voor een verdere toekomstbestendige ontwikkeling van deze clusters.

Bij het beoordelen of economische activiteiten strategisch relevant zijn voor Nederland en Europa spelen onder meer drie samenhangende aspecten een rol:

1. de mate van specialisatie en onderscheidend vermogen;
2. de complexiteit en het potentieel om innovatie en economische vernieuwing te dragen;
3. de aard van afhankelijkheden en complementariteit met andere regio's, zowel vanuit kwetsbaarheid als vanuit hefboomwerking.

We benoemen in ieder geval twee strategische clusters, waarvoor we de ruimtelijke randvoorwaarden willen creëren om bedrijven in deze sector binnen Noord-Holland te faciliteren en versterken:

- Life Sciences & Health (LSH)*, met biotechnologie als kern (Amsterdam, Petten, Haarlemmermeer, Haarlem);
- Plantenveredeling en zaadtechnologie (Westfriesland, Schagen, Dijk en Waard).

** Onder Life Sciences & Health (LSH) wordt in dit document verstaan: het geheel van activiteiten gericht op gezondheid en biomedische innovatie, waaronder biotechnologie, farmaceutische ontwikkeling, medische technologie en nucleaire toepassingen. Biotechnologie wordt gezien als de kern van deze waardeketen. Tot Life Sciences & Health worden alleen die activiteiten gerekend die direct bijdragen aan of voortbouwen op bovenstaande beschrijving.*

4.7 Afwegingsprincipe 6: natuur en biodiversiteit behouden en versterken

Inleiding

We willen de biodiversiteit die er is in Noord-Holland behouden en versterken (Figuur 17). Robuuste natuur en een rijke biodiversiteit zijn van strategisch belang voor de provincie. Dit geldt voor natuur binnen én buiten bestaande natuurgebieden. Het draagt bij aan de leefbaarheid en weerbaarheid van de provincie. De diversiteit aan natuurgebieden is medebepalend voor de identiteit van Noord-Holland.

Om de biodiversiteit in Noord-Holland te behouden en versterken is inzet binnen en buiten bestaande natuurgebieden nodig. Binnen bestaande natuurgebieden werken we aan geborgd natuurherstel en aan het voorkomen van verstoring en aantasting. Buiten deze gebieden ronden we het Natuurnetwerk Nederland (NNN) af, benutten we kansen om negatieve effecten op natuurgebieden te verminderen en realiseren we verbindingen tussen natuurgebieden. Ook stimuleren we natuurinclusieve ontwikkeling voor zover dit niet kostprijsverhogend of vertragend is voor de bouw. Daarbij besteden we bijzondere aandacht aan natuur die samenhangt met agrarisch landgebruik en stimuleren we agrarisch natuurbeheer.

We wegen biodiversiteit mee bij ruimtelijke keuzes, waarmee we bijdragen aan herstel, samenhang en toekomstbestendigheid van natuur. Zo werken we aan een samenhangend netwerk van natuurgebieden, verbindingen en leefgebieden en versterking van de biodiversiteit.

We doen dit vanwege de ecosysteemdiensten die door de natuur geleverd worden en de intrinsieke waarde die de natuur heeft. Ecosysteemdiensten die door de natuur geleverd worden, dragen onder meer bij aan wateropvang, verkoeling tijdens warme perioden en bestuiving van gewassen. Daarnaast draagt natuur bij aan een gezonde leefomgeving.

Te hoge stikstofdepositie belast kwetsbare stikstofgevoelige natuur en belemmert natuurherstel. Daarom zetten we in op het verminderen van stikstofdruk en op herstel van stikstofgevoelige natuur. Het verminderen van de stikstofdruk is een van de benodigde manieren om natuurkwaliteit te herstellen en biedt daardoor mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw, energievoorzieningen, economie en mobiliteit.

De keuzes die hieruit volgen zijn

- We werken per Natura 2000-gebied aan natuurherstel en stikstofvermindering, waardoor vergunningverlening weer mogelijk is. Binnen deze context betrekken we bij ruimtelijke programmering, fasering en locatiekeuzes waarvoor we zelf ruimte maken, bevoegd gezag zijn of zorgen voor financiering de mogelijkheden vanuit stikstof bezien en de effecten op Natura 2000.
- Bij ontwikkelingen die we financieren of zelf uitvoeren, benutten we kansen om natuurwaarden toe te voegen. Dit kan bijvoorbeeld door inrichting van ecologische verbindingen, natuurvriendelijke inrichting of het verminderen van drukfactoren op nabijgelegen natuur. Bij het beheer en onderhoud van droge en natte infrastructuur houden we rekening met de bescherming van natuurwaarden. Waar mogelijk bevorderen we de ontsnippering van natuur.
- We werken aan het afronden van het Natuurnetwerk Nederland en natuurverbindingen. Dit doen we met voorrang daar waar we de natuurdoelen kunnen realiseren.
- We geven voorkeur aan maatregelen met een meervoudig effect. We kiezen daar waar het kan voor maatregelen die tegelijk bijdragen aan natuurherstel, vermindering van stikstofdruk, verbetering van water en bodem, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving. Zo versterken we de samenhang tussen provinciale opgaven.
- Rondom Natura 2000-gebieden hebben overgangszones het doel om deze natuurgebieden te beschermen tegen drukfactoren, waardoor de natuur kan herstellen. We voorzien een meervoudige inrichting waardoor er ruimte is voor natuur, kringlooplandbouw, waterberging en recreatie. Overgangszones zijn geen planologisch instrument.
- We werken al goed samen met agrarische verenigingen aan het bevorderen van natuur verbonden aan agrarisch gebruik. Hier zetten we in op het verbeteren van de inrichting van gebieden en het stimuleren van (agrarisch) natuurbeheer.

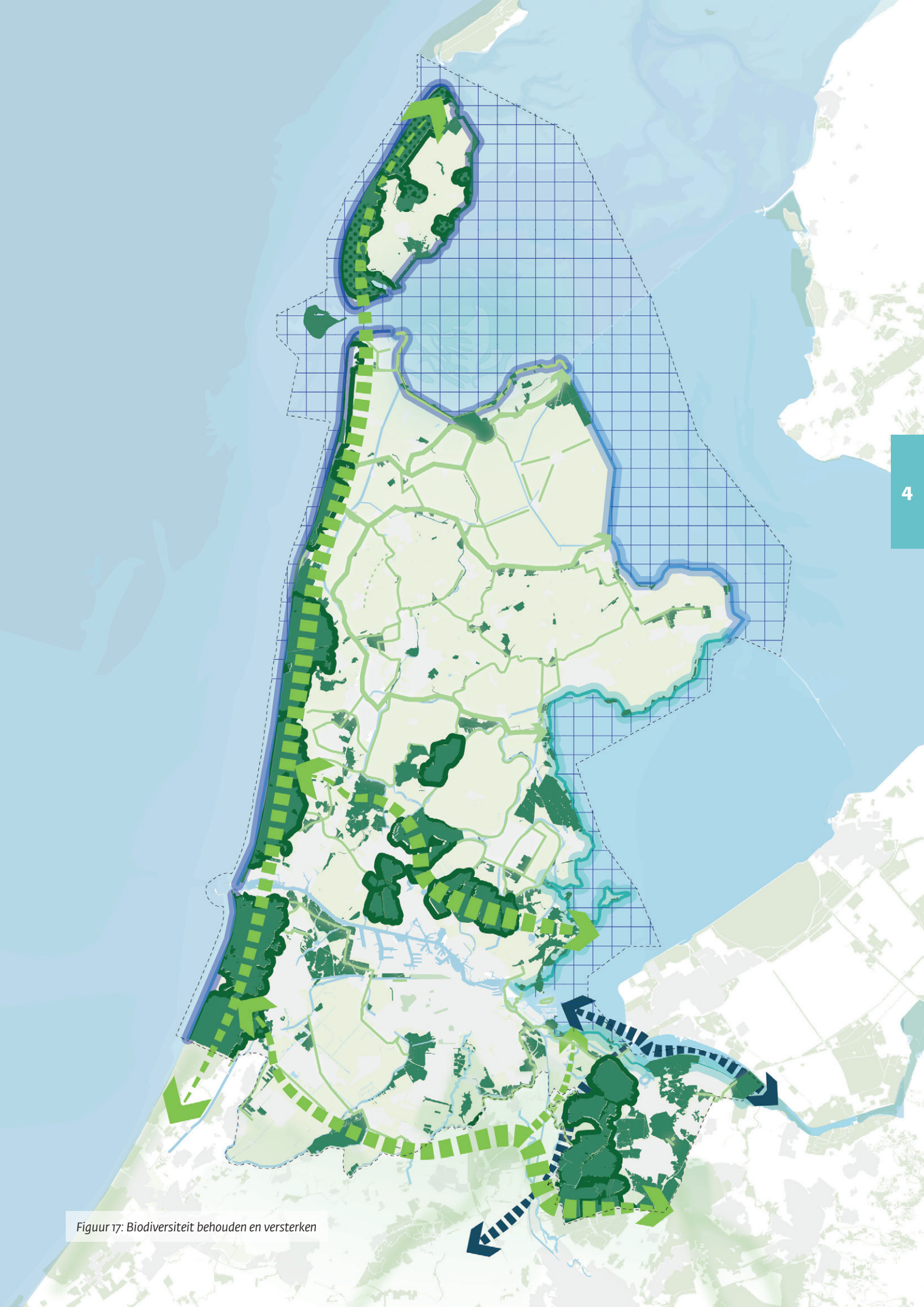

Figuur 17: Biodiversiteit behouden en versterken

5

DE VISIE: DE INTEGRALE VISIE OP NOORD-HOLLAND ALS GEHEEL

Foto: Stacii Samidin

5 DE VISIE: DE INTEGRALE VISIE OP NOORD-HOLLAND ALS GEHEEL

De toekomst laat zich niet voorspellen. Op basis van prognoses uit diverse studies, de ambities van Noord-Hollanders voor de provincie en ons voorstellingsvermogen, zien we door de oogharen heen een beeld van het Noord-Holland van de toekomst (Figuren 21 en 22). Dat beeld is beschreven in hoofdstuk 5.1. Voor bepaalde functies is 2050 ver genoeg om vooruit te kijken, het gaat dan vooral om meer stedelijke ontwikkelingen. Het water- en bodemsysteem en de ontwikkelingen die daarmee samenhangen hebben een langere tijdsschaal waarop veranderingen te zien zijn. Daar kijken we door naar 2100.

Als we vanuit het toekomstperspectief terug redeneren, wordt duidelijk welke stappen er nu nodig zijn om daar te komen of juist wat er nodig is om dit te voorkomen. Dat levert een integraal verhaal op met de manier waarop het afwegingskader samenkomt voor Noord-Holland als geheel. Ook hier maken we onderscheid in het landelijk gebied (paragraaf 5.2) en stedelijk gebied (paragraaf 5.3). In deze paragrafen komen alle uitgangspunten aan bod en zijn alle afwegingsprincipes in samenhang toegepast.

5.1 Een stevig toekomstperspectief: hoe ziet het Noord-Holland van de toekomst eruit?

Een blik op 2050 laat ons zien dat Noord-Holland de thuisprovincie is van ruim 3,4 miljoen mensen, die voornamelijk wonen in de Metropoolregio Amsterdam en in dorpen en steden langs de assen Haarlem-Alkmaar-Heerhugowaard-Schagen-Den Helder en Amsterdam-Hoorn-Enkhuizen. Daarnaast zijn in het landelijk gebied veel kleinere kernen en dorpslinten. Nog steeds is er een duidelijk onderscheid tussen landelijk en stedelijk gebied, zodat mensen kunnen kiezen waar ze het liefste wonen.

Alle benodigde woningen die zijn gebouwd, zijn passend, betaalbaar en ontwikkeld met oog voor klimaatverandering en leefbaarheid. Groene ruimtes zijn onderdeel van elke nieuwe ontwikkeling en dragen bij aan wateropgaven. Ze zorgen voor koelte en geven inwoners toegang tot recreatie dichtbij huis. Op plekken waar de kans op wateroverlast groter is, zijn innovatieve manieren van wonen ontwikkeld. Deze zijn adaptief aan de omstandigheden van het watersysteem en flexibel te verplaatsen. Daarnaast houden alle ruimtelijke ontwikkelingen rekening met de ruimte die noodzakelijk is voor energie-opwek, -opslag en de benodigde kabels en leidingen.

Grenzend aan de bebouwde omgeving van kernen en steden zijn diverse landschappen en multifunctionele groengebieden aanwezig die naadloos overgaan in de groenstructuren binnen de stad. Hier is waterberging mogelijk om, bij extreme neerslag, water uit de bebouwde omgeving op te vangen. Soms zijn het gebieden waar ruimte is voor recreatie waarbij naast wandelen, ook ruimte is voor sport of (natuur)begraafplaatsen. Het zijn niet alleen aantrekkelijke gebieden voor bewoners die via stedelijke groenstructuren het buitengebied opzoeken, maar ook voor natuur. De landbouw blijft in al zijn diversiteit drager van deze landschappen. Door een sterke binding met kennisontwikkeling, innovatie en ketenpartners behoudt de landbouw lokaal en (inter)nationaal een relevante positie.

Woonkernen, steden en werk zijn goed bereikbaar via een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes. Dit betekent dat mensen eenvoudig van deur tot deur kunnen reizen met diverse vervoermiddelen, zoals te voet, met de fiets, het OV of (deel)voertuigen. Mobiliteitshubs faciliteren dit systeem van overstappen op andere vervoermiddelen en zijn multifunctionele locaties inclusief voorzieningen. Personenvervoer rijdt steeds meer elektrisch, mensen laden hun voertuigen bij voorkeur thuis op eigen terrein of geclusterd in de buurt in combinatie met parkeren op. Daarnaast is er een netwerk van snelladers of tankpunten voor alternatieve brandstoffen bij clean energy hubs.

Voor de minder verstedelijkte gebieden blijven alle vormen van mobiliteit beschikbaar. Daarnaast is de groei van werkgelegenheid gekoppeld aan de

woningbouw in verschillende regio's. Hierdoor werken inwoners door heel Noord-Holland dichterbij huis en voorkomen we grotere congestie op de mobiliteitsnetwerken van, naar en in de Metropoolregio Amsterdam.
De economie is sterk doordat we selectief zijn in wat we in Noord-Holland faciliteren. We hebben verder gebouwd op onze sterkten, zoals onze digitale infrastructuur en leveren daardoor een grote bijdrage aan kennisontwikkeling en toepassing van Artificiële Intelligentie (AI) in het belang van Nederland en Europa. De vele hoogwaardige kennisinstellingen in onze provincie werken samen met onze innovatieve bedrijven aan een verhoogde arbeidsproductiviteit zodat ons verdienvermogen op peil is gebleven. Bedrijven en kennisinstellingen hebben geanticipeerd op de veranderingen in de manier waarop ze werken, door technologische innovaties zoals de toepassing van AI en robotisering. Daarin zien we ook ruimte voor volledige automatisering. Daardoor is de economie weerbaar, duurzaam, circulair en concurrerend. Noord-Holland draagt haar steentje bij aan de Europese en landelijke strategische autonomie met clusters zoals biotechnologie en plantenveredeling en zaadtechnologie. Dit zijn goed uitgebouwde clusters die inmiddels tot de toonaangevende voorbeelden in Europa behoren. Ook is er structureel ruimte gemaakt voor defensieactiviteiten en beweegt Noord-Holland mee in de nieuwe ontwikkelingen en innovaties die daarin plaatsvinden.

De (zware) industrie is vanaf 2050 helemaal circulair. Door clustering hebben we bedrijven met een hoge milieucategorie bij elkaar weten te plaatsen. Mede hierdoor en door het creëren van ruimte tussen industrie en de omgeving is de overlast voor inwoners sterk verminderd. Ook actief bronbeleid heeft ervoor gezorgd dat de luchtkwaliteit en overlast door geluid en geur veel minder is geworden.
Schiphol verbindt ons nog steeds met de wereld. Vliegtuigen zijn stiller en zuiniger. Korte vluchten (300-500 km) worden vaker gemaakt met elektrische vliegtuigen en er wordt volop gewerkt aan vliegtuigen die op waterstof vliegen en wellicht ook op andere, nu nog onbekende energiebronnen. Hiervoor zijn aanpassing en uitbreiding van de energienetwerken noodzakelijk. Desondanks blijft de hinder van luchtvaart bestaan. Wel is de leefkwaliteit rondom Schiphol verbeterd. Er zijn rondom de luchthaven nieuwe groene recreatieve gebieden ontwikkeld, waardoor het in de directe omgeving fijner wonen is geworden.

De regionale luchtvaart is in 2050 toekomstbestendig. Bestaande regionale luchthavens leveren een bijdrage aan ons mobiliteitssysteem, terwijl door innovatieve luchtvaartuigen de impact op de leefomgeving en het klimaat is verminderd. Door zorgvuldige inpassing van het gebruik van drones zijn allerlei maatschappelijke en commerciële processen (inspecties, logistiek, hulpverlening) efficiënter, sneller en doelgerichter geworden.

Het energiesysteem is robuust, duurzaam en efficiënt en vraag en aanbod zijn optimaal op elkaar afgestemd. De energienetwerken zijn inmiddels toereikend voor de vraag naar en het decentrale aanbod van energie. Mede doordat nieuwe hoog-, midden- en laagspanningsnetten zijn aangelegd en we sterk hebben gestuurd op energiebesparing. Dit systeem is vormgegeven met aandacht voor de leefomgeving en in combinatie met andere opgaven: klimaatbestendig, natuurinclusief en rekening houdend met onze landschappelijke kwaliteiten.

Een blik op Noord-Holland in 2050

We wonen met ruim 3,4 miljoen mensen vooral in de metropoolregio Amsterdam en langs de stedelijke assen rond OV-knooppunten.

En we wonen in kleine kernen met een eigen karakter en goede verbindingen met de regiokernen.

Vanuit stad en dorp zijn we snel in het landelijk gebied. Recreatiemogelijkheden en groen zijn onderdeel van elke ontwikkeling.

We reizen eenvoudig van deur tot deur met OV, fiets en deelvervoer via mobiliteitshubs en een versterkt OV-netwerk.

Natuur en recreatie versterken elkaar in een groenblauwraamwerk dat gebieden verbindt.

Ons voedsel wordt geproduceerd met natuurinclusieve kringlooplandbouw en hightech productie, aangepast aan de veranderde water- en bodemcondities. Landbouw blijft drager van het landschap.

Het energiesysteem is robuust en verbindt groen opgewekte stroom met onze diverse economische clusters en industrieterreinen. Stations en verbindingen zijn ruimtelijk ingepast.

De economie is sterk, divers en circulair. Onze industriegebieden zijn gezoneerd, zodat nabij gezond gewoond wordt.

De dijken en waterveiligheidslandschappen zijn integraal versterkt in samenhang met recreatie, natuur en omgevingskwaliteit.

De zandige kusten verdedigen ons tegen het water en bieden ruimte aan drinkwaterinfiltratie- en wingebieden, recreatie en verbonden natuurgebieden.

Met onze beschikbare zoetwatervoorraad wordt zuinig omgegaan en opslag wordt op land en water vergroot.

We hebben het natuurnetwerk versterkt en robuuste natuurgebieden gerealiseerd.

Veengebieden zijn een belangrijke schakel in het klimaatysteem als koolstofopslag, klimaatbuffer en natuurlijke spons.

Figuur 18: Visie Noord-Holland in 2050

5

Lagen met sturende ruimtelijke werking

Toekomstbestendige economie & energie

- Energie-intensieve clusters met een duidelijk economisch profiel
- Innovatieclusters van nationaal belang
- Huidige en toekomstige aanlandingen wind op zee
- Tracealternatief 380 kV-verbinding
- 380 kV-verbinding
- 150 kV-verbinding
- Spoor-, water- en autowegen
- Decentraal energiesysteem buiten de energieknooppunten
- Verspreide lokale economie

Wonen en werken in elkaars nabijheid

- Voornamelijk binnenstedelijk wonen, geclusterd rondom OV-knooppunten
- Relatief omvangrijke woningbouwprojecten zijn gebouwd in de metropoolregio en rond OV-knooppunten langs de verstedelijkingsassen
- Schaalsprong openbaar vervoer
- Wonen, werken, voorzieningen en recreatie in nabijheid en in samenhang ontwikkeld
- Kleinere kernen en dorpslinten

Verbonden natuur, water en recreatie

- Robuuste noord-zuidverbinding
- Kust tot kustverbinding en ecologische verbinding
- Water-natuurverbinding
- Diversiteit aan kustprofielen
- Toegankelijke Scheggen als belangrijke groenblauwe verbindingen tussen stedelijk en landelijk gebied
- Kwelwaterzone binnenduinrand met natuur- en recreatiekans
- Stapsteenbosjes bij bebouwing
- Kans natuur, recreatie, erfgoed en wateropvang Hollandse Waterlinies
- Zoekgebied voor noodoverloop Amsterdam-Rijnkanaal
- Ruimtelijke reservering drinkwater
- Belangrijke waterverbindingen
- Belangrijke droge natuurverbindingen

Water en bodem als basis

- Zandige kust
- Binnenduinrand kwelzone
- Leemgrond
- Zandige kleigrond
- Zeekleipolder
- Kleigronden Westfriesland
- Boezemwaterveen
- Brakwaterveen
- Kwelwaterveen
- Zandgronden Heuvelrug

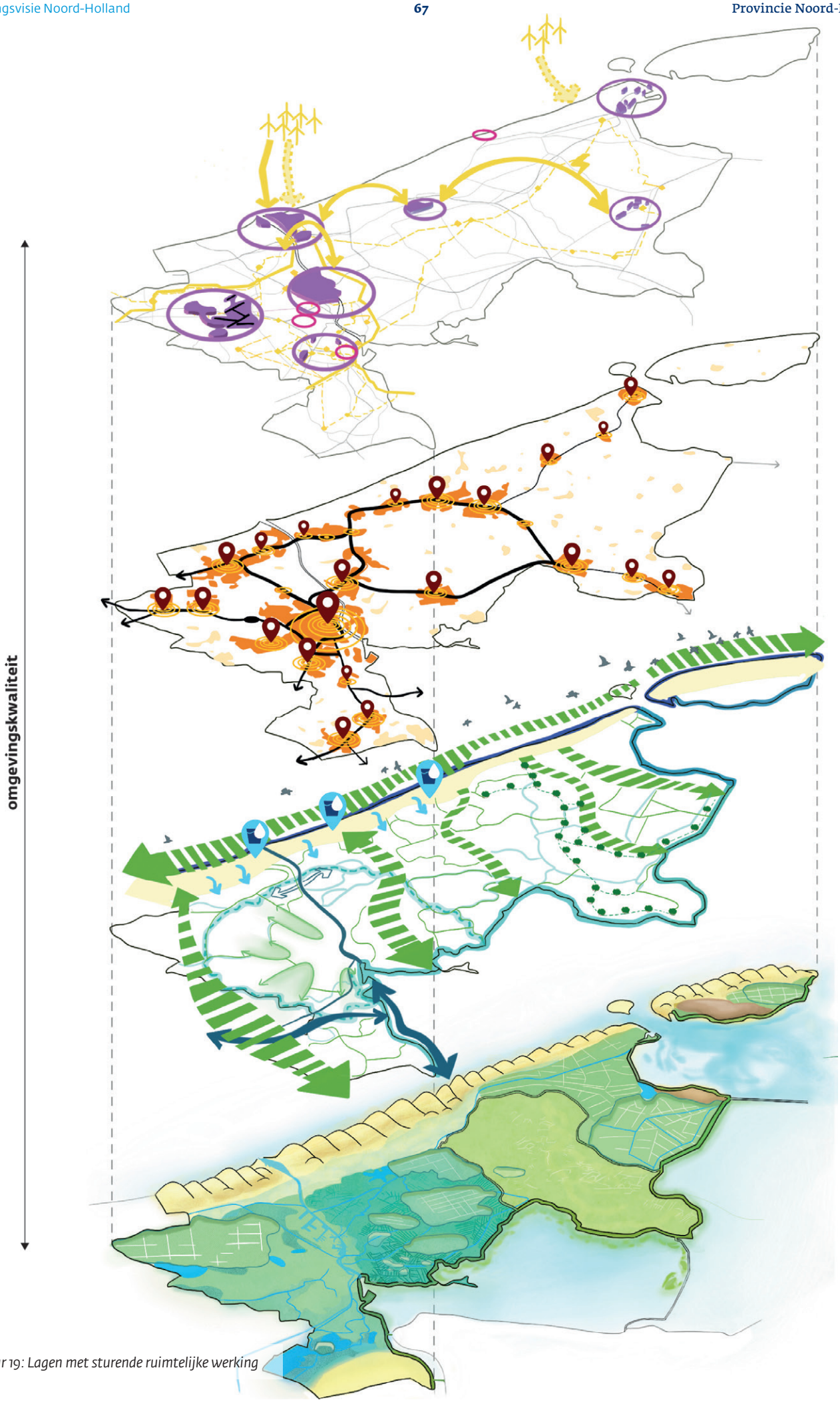

Figuur 19: Lagen met sturende ruimtelijke werking

Figuur 20: Van kust naar binnenduinrand

Verder kijkend richting 2100, is het water- en bodemsysteem onvermijdelijk sturend voor de inrichting van Noord-Holland. Vitale en kwetsbare functies, zoals drinkwater, energie en communicatienetwerken zijn water-, bodem- en klimaatbestendig ontwikkeld. Waar nodig geldt dit ook voor huizen en bedrijven. Er is meer ruimte voor water, als tijdelijke opvanglocatie en wanneer nodig als waterberging, zodat we het water op een ander moment kunnen gebruiken. Ook zijn onze regionale watersystemen robuust en de omliggende keringen weer op orde. We hebben veel recreatieve en natuurroutes weten aan te leggen bij het ophogen van de keringen. We beschermen drinkwaterbuffers tegen vervuiling en de waterkwaliteit van het zoetwater is verbeterd, waardoor de natuur heeft kunnen herstellen. Ook de vitaliteit van de bodem is verbeterd.

De veengebieden zijn uitgegroeid tot een belangrijke schakel in het klimaatsysteem. Door vernatting blijft het veen nat en actief. Het veenlandschap fungeert als koolstofopslag, klimaatbuffer, en natuurlijke spons. Daarnaast heeft het veenlandschap een hoge mate van biodiversiteit en is het een geschikt leefgebied voor weidevogels en in natuurgebieden voor moerasvogels. Vernatting van veen heeft de bodemdaling verminderd. Het karakter van het veengebied is veranderd, bij het vernatten hebben we meer recreatiepaden aangelegd, zodat inwoners het gebied opnieuw kunnen ontdekken en ervaren. Agrariërs dragen bij aan de vitaliteit van de veengebieden.

Het kust- en duinlandschap langs de Noordzee groeit zoveel mogelijk op natuurlijke wijze mee met de zeespiegelstijging. Onder de duinen ligt de grootste zoetwaterbuffer van Noord-Holland, essentieel voor drinkwater en als strategische voorraad. Dit gebied is beschermd voor waterkwaliteit en draagt bij aan natuurontwikkeling en recreatie (Figuur 20). In de Kop van Noord-Holland wordt het duinsysteem landinwaarts uitgebreid tot een robuust kust-duinlandschap. Dit versterkt de waterveiligheid, remt verzilting en biedt kansen voor recreatie en toerisme. Het nieuwe kustlandschap gaat hand in hand met agrarische bedrijven die zich hebben aangepast aan deze dynamiek en collectief georganiseerd zijn voor hun watervoorziening.

Ook de kusten van het IJsselmeer en Markermeer zijn onderdeel van multifunctionele waterveiligheidslandschappen, mede ingegeven door de mogelijke peilopzet in het IJsselmeergebied op lange termijn. Hier is ruimte gereserveerd voor innovatieve concepten, met vooroeveroplossingen gecombineerd met brede dijkzones binnendijks. Dit draagt bij aan ruimte voor nieuwe klimaatbestendige natuur, (water)recreatie en waterberging.

De natuur is in goede staat, zodat er gezonde leefgebieden voor soorten zijn, waar planten en dieren kunnen voortbestaan. Klimaatverandering heeft wel blijvend effect op de natuur, maar we geven ruimte aan de natuur om zich aan te passen.

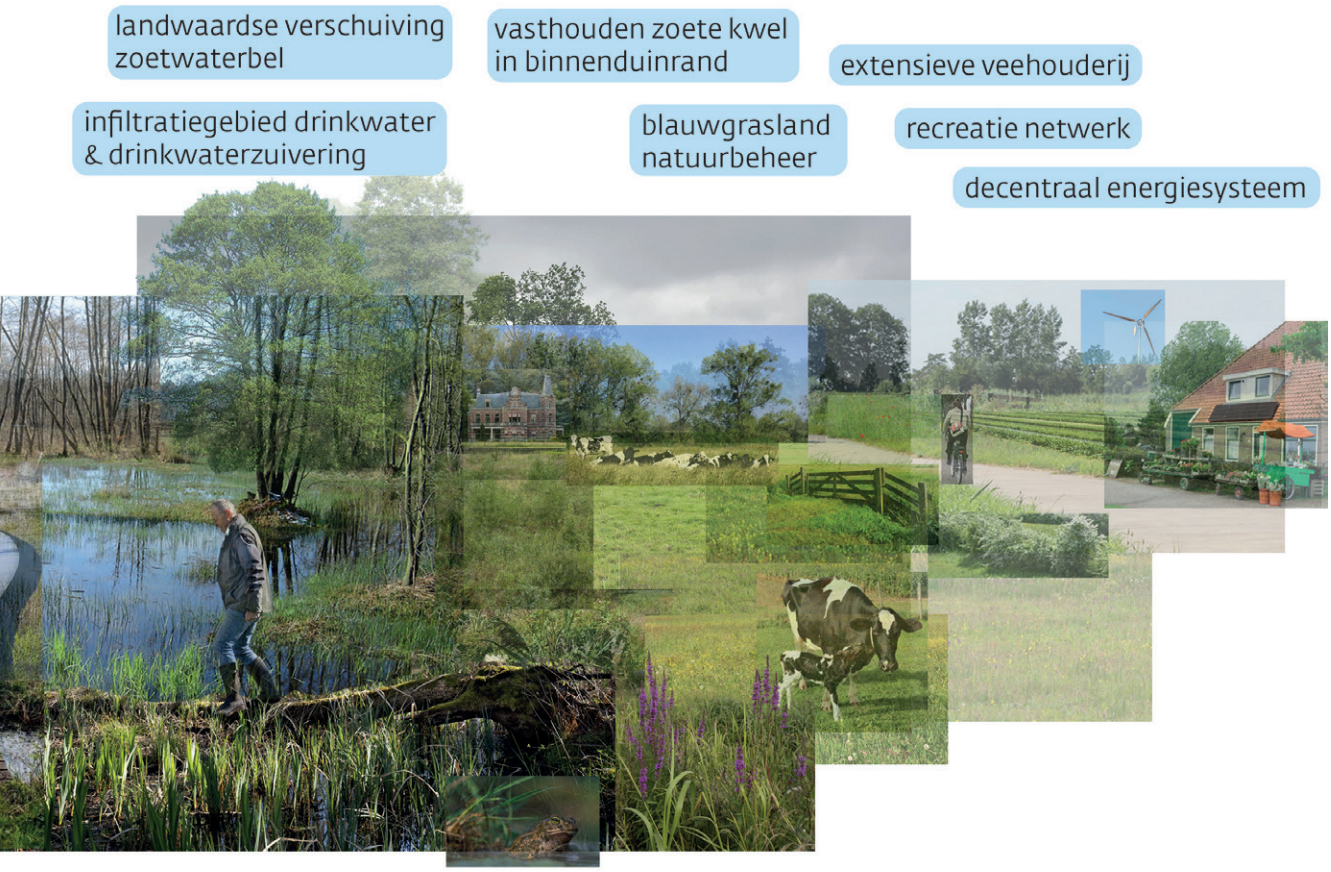

Gebieden zijn verbonden en vormen ecologisch robuuste netwerken, om zoveel mogelijk soorten te behouden en weersextremen op te vangen. Dit hebben we onder andere gedaan door een robuust groenblauw raamwerk te creëren, waarin natuurgebieden met elkaar zijn verbonden en extra natuur is aangelegd. Rondom natuurgebieden fungeren meervoudig ingerichte overgangszones als buffer. Natuurgebieden zijn daardoor sterker geworden.

Ook buiten de natuurgebieden is natuur ontwikkeld en verbeterd, bijvoorbeeld in stedelijk groen zoals parken, en groene scheggen om de stad heen, die deel uitmaken van het groenblauwe raamwerk. Door deze overgangszones en verbindingen in het groenblauwe raamwerk hebben dieren en planten de mogelijkheid om zich te verplaatsen en mee te bewegen met de noordwaartse verschuiving van klimaatzones. Bij ruimtelijke ontwikkelingen buiten de aangewezen natuurgebieden hebben we ruimte voor natuur en biodiversiteit gecreëerd. Een natuurinclusieve inrichting van het landelijk gebied, de stedelijke omgeving en van infrastructuur is de standaard.

Aan het einde van deze eeuw bestaat de landbouwsector uit een scala van kringlooplandbouwbedrijven van hoogtechnologische productie tot natuurinclusieve multifunctionele bedrijven die maatschappelijke en ecosysteemdiensten en producten leveren. De transitie naar kringlooplandbouw is voltooid. Agrariërs produceren gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel en dragen bij aan de natuur. Bovendien dragen ze bij aan het duurzaam landschaps- en bodembeheer, en hebben ze een belangrijke rol gehad in het herstellen van de bodem- en waterkwaliteit. Maatschappelijke diensten worden eerlijk vergoed, en de verantwoorde productie van voedsel en grondstoffen komt zowel boeren als de hele samenleving ten goede. In de overgangszones rond kwetsbare natuurgebieden bestaan verschillende vormen van kringlooplandbouw, onder meer gericht op extensivering en agrotoerisme/recreatie. In een ander deel van Noord-Holland is de landbouw juist geïntensiveerd en vindt op wereldschaal toonaangevende hightechlandbouw plaats. Daarmee is Noord-Holland, naast een belangrijke leverancier voor de regionale en nationale voedselvoorziening, ook een internationale speler op het gebied van zaadveredeling en hightech landbouwtechnologie.

Al deze ontwikkelingen hebben het Noord-Hollands landschap op plekken veranderd. Toch is er veel hetzelfde gebleven. De mooie steden, duinen, de kusten, de open polders en heidevelden en bossen. Onze waardevolle landschappen en erfgoed zijn zoveel mogelijk behouden. Door gebruikmaking van gebiedsspecifieke kenmerken is bij nieuwe ontwikkelingen omgevingskwaliteit toegevoegd.

5.2 Perspectief op het landelijk gebied

Het landelijk gebied herbergt onmisbare kwaliteiten als natuur- en recreatiegebied, cultuurhistorische waarden, voedselproducerend landschap, klimaatbuffer en leefomgeving om in te wonen, werken en te recreëren. Daarom zijn we zuinig op het landelijk gebied. We zetten ons door efficiënt en multifunctioneel ruimtegebruik in voor zo veel mogelijk behoud en versterking van deze kwaliteiten. Hiermee willen we een antwoord geven op de stapeling van opgaven die richting 2100 op het landelijk gebied afkomt. Klimaatverandering, bodemdaling, natuurherstel, woningbehoefte, energietransitie en veiligheid leggen allemaal een claim op dezelfde ruimte. Op korte termijn is daarnaast het werken aan stikstofreductie en natuurherstel een belangrijke opgave om de uitvoering van allerlei projecten te bevorderen. De ontwikkelingen in het landelijk gebied raken elkaar en overstijgen gemeentegrenzen. Om de leefbaarheid en economische vitaliteit van het landelijk gebied in de toekomst te behouden pakken we deze ontwikkelingen in samenhang op (Figuur 21).

De belangrijkste keuzes die we voor het landelijk gebied maken:

- **We willen een groenblauw raamwerk in Noord-Holland ontwikkelen. Dat zal bestaan uit al aanwezig robuust groen en water(structuren) gecombineerd met nieuw aan te leggen verbindingen. Het raamwerk bundelt de opgaven voor water, natuurkwaliteit, (water)recreatie als en omgevingskwaliteit. Er is nu geen duidelijke overkoepelende eigenaar en financieringsbron voor deze ontwikkeling. We zien de aanleg hiervan als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept dat kan worden gekoppeld aan nieuwe ontwikkelingen.**
- **Overgangszones rondom Natura 2000-gebieden hebben als doel om deze natuurgebieden te beschermen tegen drukfactoren, waardoor de natuur kan herstellen. We voorzien een meervoudige inrichting waardoor erin nader te bepalen overgangszones ruimte is voor natuur, kringlooplandbouw, waterberging en recreatie. Overgangszones zijn geen planologisch instrument.We willen het landelijk gebied zoveel mogelijk landelijk houden en zijn daarom terughoudend met ontwikkelen van stedelijke functies. We zien dat het voor de vitaliteit van het gebied en het belang van grote opgaven, zoals energietransitie, noodzakelijk kan zijn om ruimte te geven aan aanvullende economische activiteiten of ontwikkelingen van groot belang. De omgevingskwaliteit en de gebiedskenmerken geven houvast voor waar en hoe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.**
- **Onderdeel van het behouden van het landelijk gebied is dat we zoekgebieden aanwijzen waar landbouw prioriteit heeft. Veel ontwikkelingen gaan ten koste van landbouwgrond, terwijl landbouw belangrijk is voor voedselvoorziening en het aanzicht van het landelijk gebied. De aanwijzing van gebieden betekent niet dat ruimtelijke ontwikkelingen hier onmogelijk worden. Een afwegingskader landbouw zorgt ervoor dat de impact op de landbouwsector in deze gebieden en ook daarbuiten zorgvuldig wordt afgewogen. Dat biedt agrariërs meer zekerheid voor langetermijninvesteringen. Het biedt daarnaast tegenwicht tegen ontwikkelingen die ten koste van landbouwgronden kunnen gaan.**

De toelichting

Het landelijk gebied is belangrijk voor Noord-Holland alle functies die het herbergt. Daarmee draagt het bij aan de leef- en omgevingskwaliteit en aan de internationale aantrekkingskracht van Noord-Holland. Daarom willen we ook in de toekomst het landelijk gebied zoveel mogelijk behouden. Dit betekent dat we terughoudend zijn met het toevoegen van stedelijke functies aan het landelijk gebied. Dit uit zich onder andere in het sturen op binnenstedelijke verdichting en een goede benutting van bestaande infrastructuur en bedrijventerreinen. Woningbouw aansluitend aan kernen blijft mogelijk. Desondanks zal het voorkomen dat landbouw – de grootste functie in het landelijk gebied – wordt gecombineerd met of zelfs plaats moet maken voor andere functies.

Voor een weerbaar landelijk gebied nemen we het bodem- en watersysteem als basis. Dit betekent dat we ruimte geven aan waterberging en wateropslag. Over het algemeen gaat het om generieke voorwaarden die ervoor zorgen dat er ruimte blijft voor wateropvang bij hevige regenval. In een aantal gevallen worden we specifieker door zoekgebieden aan te wijzen. Rondom waterkeringen willen we niet dat ontwikkelingen plaatsvinden die toekomstige versterking onmogelijk maken. Ruimte voor waterveiligheid en wateropslag gaat vaak goed samen met landbouw, natuur, recreatie en het beschermingsregime voor het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Gebieden worden vaak meervoudig benut, door er ruimte aan water te geven en ze gelijktijdig te gebruiken voor bijvoorbeeld landbouw.

We signaleren dat door klimaatverandering de water- en bodemcondities gaan veranderen. Daardoor kunnen we niet overal en altijd meer garanderen dat er voldoende zoet water beschikbaar is om verzilte gebieden door te spoelen. Natuur, landbouw en recreatie zullen hierop moeten anticiperen. In veengebieden willen we dat het grondwater verhoogd wordt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Het landgebruik past zich in veengebieden aan de nieuwe grondwaterstand aan, met kansen voor natuur en recreatie, energie-opwek, en aangepaste landbouw. Daarnaast neemt door klimaatverandering her risico en de potentiële impact van natuurbranden toe. Via gerichte maatregelen proberen we de gevolgen hiervan te beperken.

Andere maatregelen in het landelijk gebied die bijdragen aan klimaatmitigatie zijn onder meer het stimuleren van verduurzaming in de glastuinbouw en het vastleggen van koolstof in bodems, bossen, natuurgewassen en materialen. Dit laatste gebeurt onder andere door uitvoering van de landelijke Bossenstrategie.

De uitbreiding van elektriciteitsnetten voor ruimtelijke ontwikkelingen en verduurzaming zal ook zichtbaar worden in het landelijk gebied, bijvoorbeeld door hoogspanningsleidingen en transformatorstations. Deze zullen zorgvuldig worden ingepast waarbij rekening wordt gehouden met landschappelijke kwaliteit en natuur. We voeren vroegtijdig gesprekken met alle betrokken partijen over de inpassing van energie-infrastructuur in het landelijk gebied, zodat tijdig duidelijk wordt onder welke voorwaarden de infrastructuur een plek kan krijgen.

Omdat een groot deel van de lokale energievraag decentraal van aard zal zijn, is er ruimte nodig voor lokale opwek en opslag dichtbij agrarische bedrijven, kleine kernen en laadinfrastructuur. Een deel past op daken en erven, maar er blijft ook ruimte nodig voor collectieve of individuele energievoorzieningen. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar gronden die door verzilting, verdroging of vernatting minder geschikt zijn voor landbouw. In het landelijk gebied zal zeer beperkt ruimte zijn voor grote energievragers, omdat deze op afstand van het hoofdenergienetwerk niet in de eigen energiebehoefte kunnen voldoen. Deze kunnen zich vestigen in energieknooppunten.

Opwek kan bijdragen aan verlaging van stikstofuitstoot en verbetering van natuurwaarden als de zonneparken volgens een EcoCertified-label of iets vergelijkbaars worden ingepast. Bijvoorbeeld op agrarische gronden die in het verleden intensief benut werden. Daarnaast kan energie-opwek financieel bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven en inkomensdiversificatie voor agrariërs. Nieuwe vormen van meervoudig ruimtegebruik, zoals agrarische zonne-energie (agri-PV) en natuurinclusieve zonne-energie, kunnen mogelijkheden bieden om de opwek van zonne-energie te combineren met landbouw en natuurontwikkeling. Naast 'transitiegronden' en agri-PV biedt ook de door ons gevolgde landelijke uitzonderingsgrond ‘netcongestievermindering’ mogelijkheden om landbouw- en natuurgronden voor zonne-energie te gebruiken (na de zonneladder te hebben doorlopen).

De kern van ons natuurbeleid is het behouden en herstellen van biodiversiteit, het beschermen en ontwikkelen van beleefbare natuur en het stimuleren van een natuurinclusieve samenleving. Op de korte termijn werken we vooral aan het herstellen van de natuurkwaliteit binnen natuurgebieden. Zolang we niet kunnen borgen dat natuurgebieden zullen herstellen, blijft stikstof een belemmering voor ontwikkelingen zoals landbouwtransitie, woningbouw, energietransitie en recreatie.

Voor duurzaam herstel van biodiversiteit is meer nodig, namelijk het robuust maken van het systeem zodat het bestand is tegen bijvoorbeeld klimaatverandering, voortgaande verstedelijking en daarmee verband houdende – toenemende recreatiedruk. Uiteindelijk willen we toe naar een stabiel natuursysteem waarnaast andere ontwikkelingen mogelijk zijn. Natuurverbindingen zijn daarom extra belangrijk. Op provinciale schaal benoemen we robuuste verbindingen als onderdeel van een groenblauw raamwerk in Noord-Holland. Op kleinere schaal wordt dit aangevuld door groenblauwe doorademing met kleinschalige landschapselementen en aanleg van faunapassages.

Het beoogde robuuste groenblauwe raamwerk bestaat uit natuur- en recreatiegebieden, grote wateren met oeverzones, de kustlijn, brede corridors als natuurverbindingen, maar soms ook erfgoedstructuren of stedelijk groen. Voor sommige cruciale natuurverbindingen is het van belang om deze ruimtelijk te reserveren, omdat ze door meervoudige ruimteclaims steeds verder in de verdrukking dreigen te komen. We zetten daarom op lange termijn in op het verbinden van natuurgebieden van kust tot kust (oost-westverbindingen) met inachtneming van de condities die nodig zijn voor onze weidevogelkerngebieden.

Het realiseren van het overige groenblauwe raamwerk koppelen we aan diverse opgaven, zoals water, recreatiemogelijkheden, de Bossenstrategie of aan compensatie voor omgevingskwaliteit en leefbaarheid. Daarbij dragen landgoederen bij aan een kwalitatief hoogwaardig landschap. We onderzoeken daarom ook mogelijkheden voor het ontwikkelen van nieuwe landgoederen, mits deze zorgvuldig worden ingepast en beheerd.

Naast het groenblauwe raamwerk geven we vorm aan overgangszones tussen Natura 2000-gebieden en landbouwgronden, met als doel natuurherstel en -verbetering. In deze zones sturen we op het verminderen van drukfactoren, zoals stikstof, die de kwaliteit van natuur en water aantasten. We stimuleren ander grondgebruik en meervoudig ruimtegebruik, waaronder vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen, waterberging en recreatie. Overgangszones kunnen onderdeel zijn van het groenblauwe raamwerk, vergroten de natuurbeleving en dragen bij aan een aantrekkelijke leefomgeving. Daarnaast geven we specifieke stikstofzones aan, waarbinnen emissiereductie het meest effectief is. Daar nemen we intensievere maatregelen. De landbouw levert in samenhang met alle schakels in het agrobusinesscomplex, hoogwaardige producten die internationaal toonaangevend zijn. We willen een gezond, eerlijk en duurzaam voedselsysteem. De provincie kiest daarbij voor een aanpak die uitgaat van kringlooplandbouw, met doelen voor water- en bodemkwaliteit, biodiversiteit, circulariteit, plant- en diergezondheid, klimaat en de sociaaleconomische positie van agrariërs. De sector opereert binnen de grenzen van water, bodem, klimaat, natuur, een gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit. Daarnaast krijgt de sector voldoende ruimte voor innovatie, ondernemerschap en nieuwe bedrijfsmodellen.

Vanwege het grote belang van voedselproductie en de diverse andere waarden die landbouwgrond biedt, dragen we zorg voor behoud van de landbouwfunctie. Onderdeel hiervan is het aanwijzen van gebieden waar landbouw prioriteit heeft. We zien namelijk dat veel ontwikkelingen ten koste gaan van landbouwgrond. De aanwijzing van gebieden betekent niet dat ruimtelijke ontwikkelingen hier onmogelijk worden. Een afwegingskader landbouw zorgt ervoor dat de impact op de landbouwsector in deze gebieden en ook daarbuiten zorgvuldig

wordt afgewogen. Dat biedt agrariërs meer zekerheid voor langetermijninvesteringen. Het biedt daarnaast tegenwicht tegen ontwikkelingen die ten koste van landbouwgronden kunnen gaan.

We signaleren tijdig veranderende water- en bodemcondities en de consequenties daarvan voor de sector. Zo geven we agrarische ondernemers duidelijkheid en is er tijd om gedane investeringen af te schrijven en kunnen er op tijd investeringen worden gedaan om te anticiperen op de veranderende condities.

Het aantal agrarische bedrijven neemt af, waardoor de voormalige bedrijfsbebouwing vrijkomt. Vooral in niet-prioritaire landbouwgebieden biedt dit kansen voor nieuwe functies en verdienmodellen, bijvoorbeeld via verbreding, specialisatie of andere nevenactiviteiten. Zo kan het landelijk gebied leefbaar en economisch vitaal blijven. Tegelijkertijd willen we de omgevingskwaliteit zoveel mogelijk behouden. Dat betekent dat we zorgvuldig omgaan met nieuwe stedelijke functies in het landelijk gebied: activiteiten die niet primair gericht zijn op landbouw, natuur of recreatie horen in principe thuis op bedrijventerreinen of in bestaande kernen. Alleen in specifieke gevallen kan ruimte worden geboden voor aanvullende economische activiteiten die voortkomen uit de transformatie van een agrarisch bedrijf.

Naar de toekomst toe maken we structureel ruimte voor defensie en veiligheid in het landelijk gebied, met oog voor de veilige en gezonde leefomgeving voor inwoners en natuur. Oefenterreinen, laagvliegroutes en strategische ruimte vragen om rust en continuïteit. Hierbij houden we oog voor de natuur en een gezonde leefomgeving.

Grote delen van het landelijk gebied worden beschermd vanwege hun landschappelijke, cultuurhistorische, ecologische of aardkundige waarden. Tegelijkertijd is ruimte nodig voor ontwikkeling en initiatief om in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden en inzichten. Daarom is er in onze meest waardevolle en beschermde landschappen (beperkt) ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Dit kan betekenen dat de omgevingskwaliteit ter plekke wordt aangetast of ter discussie komt te staan. Ontwikkelingen van groot openbaar belang krijgen in dat geval onder voorwaarden ruimte. Bij veranderingen zetten we in eerste instantie in op het behouden, versterken en voortbouwen op bestaande waarden en – waar mogelijk – op het creëren van nieuwe waarden. Daarbij kan de lokale cultuurhistorie een inspiratiebron zijn.

Vooral in stadsranden verandert veel. Er komen steeds nieuwe wensen en plannen voor deze gebieden. Ze vormen de overgang tussen stad en land en verbinden de stad met het omliggende landschap. Daarom is het belangrijk om goed te begrijpen wat elke stadsrand nodig heeft en kan bieden. De veranderingen bieden kansen om deze gebieden sterker en toekomstbestendig te maken.

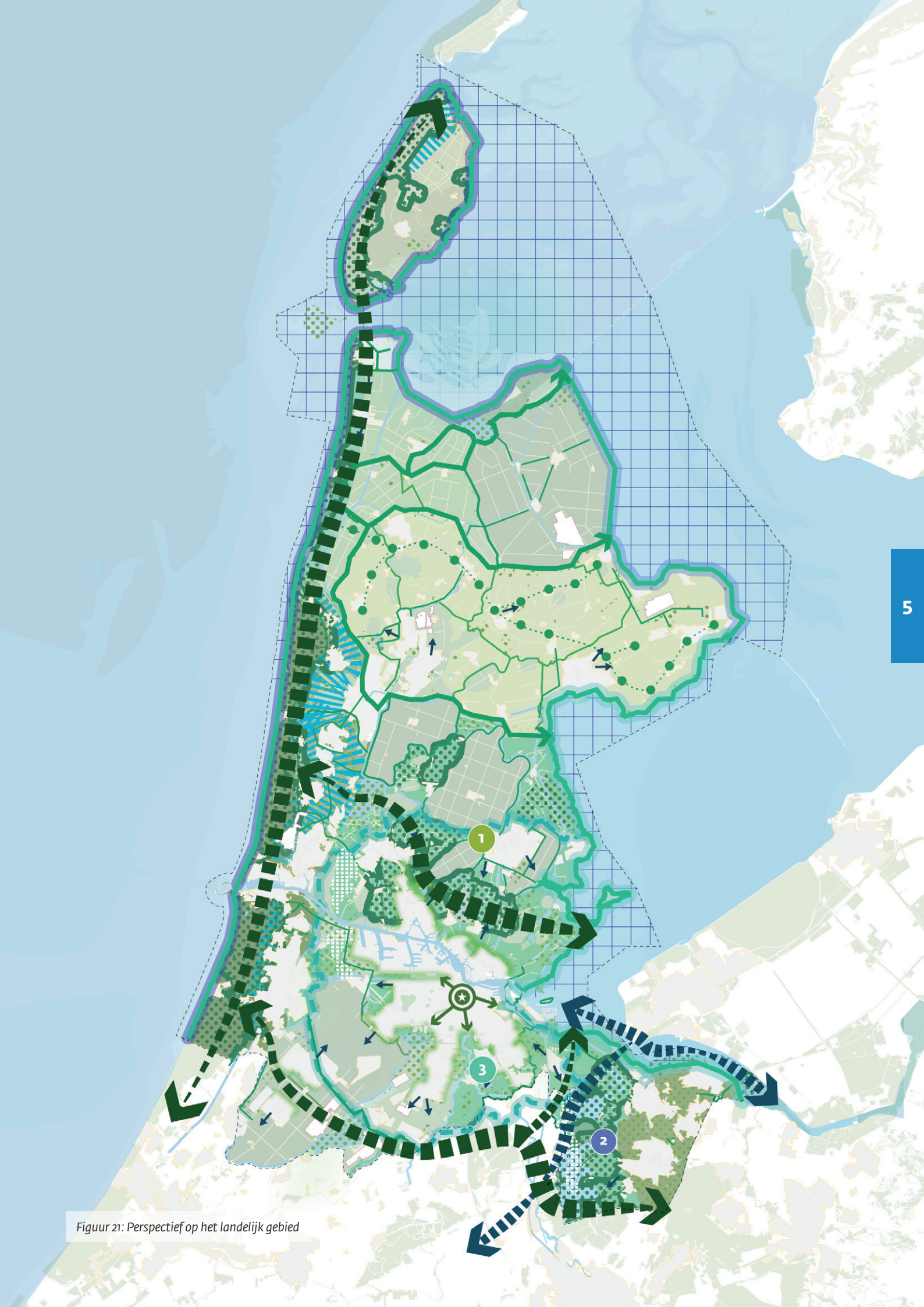

Figuur 21: Perspectief op het landelijk gebied

5.3 Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren

Het centrale vraagstuk voor verstedelijking is het vinden van een evenwicht tussen de benodigde woningbouw, economische ontwikkeling, het behoud van de kwaliteit van de leefomgeving en de open ruimte in het landelijk gebied. We zetten ons in voor de bouw van voldoende, toekomstbestendige, passende en betaalbare woningen

We sturen op economische activiteiten met een hoge productiviteit en strategische meerwaarde met bijzondere aandacht voor Life Sciences & Health (LSH) en plantenveredeling en zaadtechnologie. Bestaande bedrijventerreinen beschermen we, omdat ze belangrijk zijn voor het kunnen functioneren van dorpen en steden. Alles bij elkaar leidt dit tot een toekomstperspectief waarin kwaliteit boven kwantiteit staat. Met een economie die weerbaar, duurzaam en concurrerend is en die bijdraagt aan brede welvaart. Tegelijkertijd worden duidelijke grenzen gesteld aan wat ruimtelijk en maatschappelijk nog verantwoord is. Ruimte wordt zo niet alleen verdeeld, maar bewust ingezet om richting te geven aan de economie van de toekomst.

Vanuit zuinig ruimtegebruik en de sturende werking vanuit de netwerken voor energie en mobiliteit kiezen we ervoor om grootschalige woningbouw en economische activiteiten te clusteren. De inrichting van gebieden is klimaatbestendig en geeft voldoende ruimte voor wateropvang, drinkwater, energie en publieke mobiliteit. Hierdoor blijven deze gebieden toekomstbestendig. Dat leefbaarheid centraal staat, betekent dat we werken aan een leefomgeving waarin het prettig en gezond wonen is met groen en recreatieruimte op korte afstand (Figuur 22).

We zien dat ontwikkelingen geremd worden door netcongestie, onvoldoende stikstofruimte en gebrek aan investeringsmogelijkheden. Daarom werken we aan een robuust energiesysteem, geborgd natuurherstel en het terugdringen van de stikstofuitstoot. We doen daarnaast wat in ons vermogen ligt om het tekort aan woningen in te lopen en te zorgen dat de bereikbaarheid niet verder afneemt.

De belangrijkste keuzes die we maken:

- Het bouwen van de benodigde woningen waarvan het merendeel binnenstedelijk en bij OV-knooppunten. Hiermee bestendigen we onze inzet op complete steden waar wonen, werken, groen en voorzieningen door brede verstedelijking hand in hand gaan. Woningbouw bij kleine kernen blijft mogelijk.
- De inrichting van gebieden is altijd toekomstbestendig. Dat wil zeggen dat het klimaatadaptief is en er rekening gehouden wordt met de benodigde ruimte voor mobiliteit, water, natuur, energie-opwek, -opslag en de daarvoor benodigde kabels en leidingen. Met de aandacht voor de energievoorzieningen wordt vormgegeven aan het gewenste decentrale energiesysteem.
- De ambitie blijft om de bereikbaarheid voor alle inwoners van Noord-Holland te optimaliseren. We voorzien echter dat de mobiliteit op korte termijn zal verslechteren. We stappen op dit moment daarom af van 'eerst bewegen, dan bouwen' zodat de woningbouw niet verder vertraagd wordt door de knelpunten op de mobiliteitsnetwerken. Dat betekent: accepteren dat de optimale bereikbaarheid niet direct bij oplevering gegarandeerd is.
- We benoemen de kracht van diversiteit van verschillende woon- en werkmilieus in Noord-Holland en koppelen daar ontwikkelingsmogelijkheden aan.

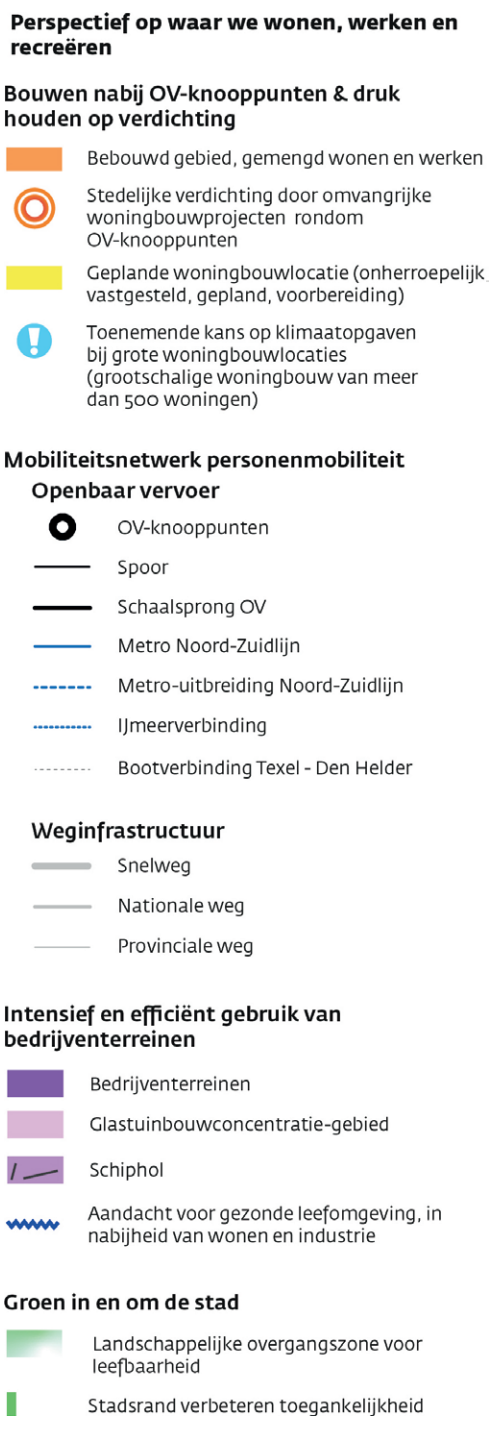

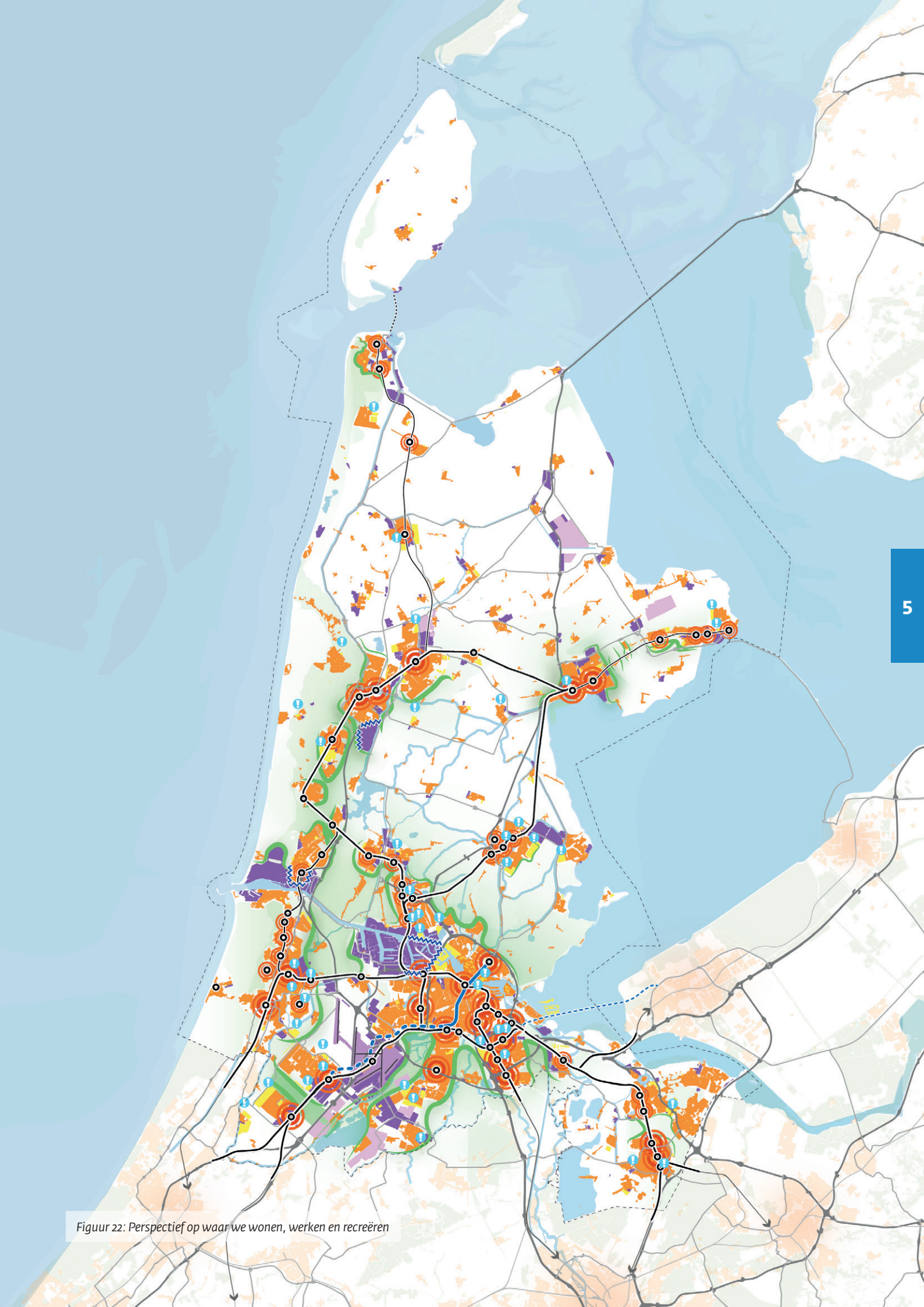

Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren

- **Groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad (Figuur 24). Naast recreatieve functies worden hier wateropgaven, kansen voor agrarische bedrijven en natuur aan gekoppeld. De scheggen rondom Amsterdam zijn daar onderdeel van.**
- **We benoemen verschillende economische clusters en sturen op fysieke randvoorwaarden om deze clusters te faciliteren.**
- **We borgen voldoende ruimte voor circulaire-economie-activiteiten.**
- **We borgen voldoende ruimte voor netuitbreidingen op middenspannings- en hoogspanningsniveau en energie-opslag die nodig zijn voor economische ontwikkeling, woningbouw en die netcongestie oplossen.**
- **Energie-intensieve economische activiteiten clusteren we bij energieknooppunten. Daar sturen we op de benodigde randvoorwaarden om binnen deze clusters ondernemen mogelijk te maken. Ook sturen we op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën.**
- **We beschermen bestaande bedrijventerreinen en zetten waar mogelijk in op een intensiever en efficiënter gebruik ervan. We zoeken naar uitbreiding van bestaande - of nieuwe terreinen waar deze nodig en aan de orde zijn.**
- **Door zowel ambitieus bronbeleid als door te sturen op voldoende afstand tussen emissierijke bedrijven en nieuwe woningbouwlocaties, werken we aan een gezondere leefomgeving. Op plekken waarover al afspraken zijn gemaakt geven we prioriteit aan woningbouw boven andere ontwikkelingen en accepteren we dat ondanks inzet daarop een optimaal gezonde leefomgeving niet mogelijk is. We zetten in op aanlandingen van wind op zee, daar waar de (toekomstige) vraag zich concentreert. Alleen als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, zal worden onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. We geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels.**
- **Voor grootschalige waterstofprojecten (zowel productie als gebruik) is ruimte in vijf focusgebieden: Noordzeekanaalgebied (bestaande uit IJmond en Westpoort), Den Helder en omgeving, Boekelermeer, Agriport en Schiphol. Buiten deze focusgebieden zijn de mogelijkheden beperkt. We sturen op opschalingsprojecten voor waterstofproductie aan de Noordzeekust, zodat in de toekomst, wanneer periodes van zoetwaterschaarste vaker voorkomen, de overstap naar zout water gemaakt kan worden.**
- **We voorzien dat het belangrijk is om een goede digitale infrastructuur te blijven faciliteren om bij te dragen aan strategische autonomie en weerbaarheid, maar ook als belangrijke randvoorwaarde om onze concurrentiepositie te behouden.**

De toelichting

We geven prioriteit aan het bouwen van voldoende en betaalbare woningen en aan strategische economische sectoren. De manier waarop, dus het hoe en het waar, wordt altijd bepaald door het hanteren van de afwegingsprincipes.

Nieuwe stedelijke ontwikkelingen hebben een gemengd karakter. Wonen, werken, voorzieningen en recreatie worden zoveel mogelijk in elkaars nabijheid ontwikkeld. Dat beperkt verplaatsingen, stimuleert actieve mobiliteit en versterkt de gezondheid en sociale samenhang. Ruimte wordt zoveel mogelijk meervoudig benut en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt altijd rekening gehouden met klimaatadaptatie, plek voor waterberging, energie-infrastructuur, -opwek en -opslag en de benodigde kabels en leidingen. De locatiekeuze en de inrichting van deze gebieden is zodanig dat het risico op overstroming en wateroverlast minimaal is. Nieuwbouw hoeft niet overal gezocht worden in uitbreiding, op sommige plekken ligt het meer voor de hand om nieuwe ontwikkelingen te koppelen aan vernieuwingsopgaven.

Woningbouw en de aanleg van kantoorfuncties vinden voornamelijk plaats binnenstedelijk en geclusterd rond OV-knooppunten. Door de grootschalig aanwezige werkgelegenheid in het zuiden van de provincie is de woningvraag hoog. Om die reden wordt een groot deel van de woningbouw daar gerealiseerd. Voor relatief omvangrijke woningbouwprojecten is er in de Metropoolregio Amsterdam voldoende ruimte binnenstedelijk en rondom OV-knooppunten langs de lijn Den Helder-Schagen-Alkmaar-Zaanstad en de lijn Alkmaar-Hoorn-Enkhuizen (de Westfriese corridor). Kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen blijven mogelijk als bijdrage aan het opvangen van de woningbehoefte. Binnen Beschermd Landschap kan dit alleen uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen.

We zetten in op efficiënt gebruik en het optimaliseren van de bestaande netwerken. Bij gebiedsontwikkelingen brengen we de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijken we hoe we dit zo optimaal mogelijk kunnen oplossen. Desondanks zal vanwege de grote groei van bevolking en arbeidsplaatsen de bereikbaarheid naar verwachting afnemen. We laten het wel of niet doorgaan van woningbouw niet afhangen van het oplossen van knelpunten op de mobiliteitsnetwerken.

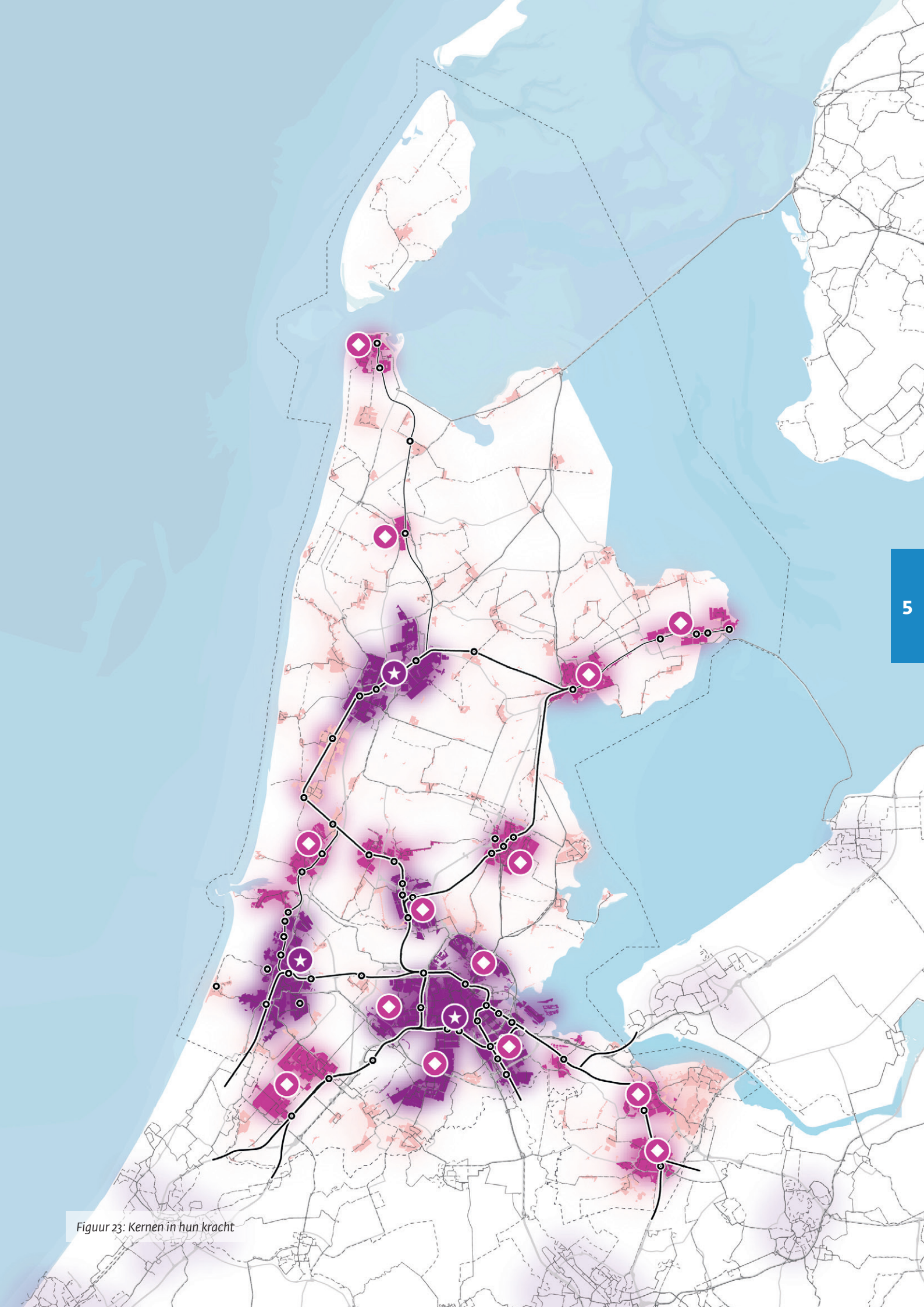

Figuur 23: Kernen in hun kracht

Rekening houdend met de samenhang tussen wonen, werken, recreëren en bereikbaarheid in een gezonde en prettige leefomgeving, zien we een divers aanbod aan leefmilieus voor ons (Figuur 23):

- Allereerst zijn er **centrumkernen**. Dit zijn grotere steden met belangrijke trein- en busstations met nationale en internationale verbindingen en directe aansluiting op het rijkswegennet. Er is een groot en divers aanbod aan voorzieningen zoals winkels, ziekenhuizen, scholen, sportfaciliteiten en culturele voorzieningen. Vaak gaat het om de belangrijkste plaats in een regio. Daar worden de meeste woningen gebouwd en groeit de werkgelegenheid het hardst.
- Daarnaast zijn er **regiokernen** waar meestal ook een treinstation aanwezig is. Het mobiliteitssysteem voorziet in verschillende vervoersopties en in een goede verbinding naar een nabije centrumkern. Er zijn winkels en voorzieningen met een regionale functie te vinden. Ook hier groeit het aantal woningen en groeit de werkgelegenheid, maar minder snel. Dat de werkgelegenheid groeit vinden we van belang om de groeiende scheve woon-werkbalans te dempen. Dit speelt in heel Noord-Holland, behalve in Haarlemmermeer en Amsterdam. Hier zijn juist meer banen dan er mensen zijn en is de woon-werkbalans juist omgekeerd ten opzichte van de rest van de provincie.
- En uiteraard hebben we de vele Noord-Hollandse dorpen en stadjes, de **kleinere kernen**, waar over het algemeen voorzieningen voor dagelijkse behoeften te vinden zijn. Het mobiliteitssysteem is hier van beperkte omvang met een oriëntatie richting de regiokern. De auto heeft hier een relatief grote rol ten opzichte van andere vormen van mobiliteit. Binnen de kleinere kernen is het toevoegen van woningen mogelijk conform bestaande regelingen.

Alle verschillende typen kernen leveren een bijdrage aan het diverse aanbod in Noord-Holland, waarbij niet elke kern over hetzelfde voorzieningenaanbod beschikt. Ook de aanwezige bereikbaarheid, drukte en rust, kortom het soort leefomgeving, verschilt per kern. Elk type kern heeft daarom zijn eigen opgaven. Voor sommige kernen of regio's is dat het doorontwikkelen vanuit hun regionale functie, zoals voor de Westfriese corridor, Alkmaar en omgeving en Haarlemmermeer. Voor andere kernen is dat het vasthouden van het dorpse karakter, waarbinnen het toevoegen van woningen mogelijk is omwille van het behoud van de leefbaarheid. De stad Amsterdam wordt door de grote aantallen nieuwe woningen, de groei van de werkgelegenheid en het aantal bezoekers nog hoogstedelijker. Op die manier zien we elke kern in zijn kracht en biedt onze provincie in zijn totaliteit alle gewenste woon- en werkmilieus.

Groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan het uitbreiden van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad. Samen met een fijnmazig groenblauw netwerk voor wandelen, fietsen en varen is dit cruciaal voor de leefbaarheid. De nabijheid van het beleefbare landschap rond de stad en de toegankelijkheid ervan vormt een belangrijke randvoorwaarde voor een gezonde en kwalitatief hoogwaardige leef-

Figuur 24: Groen in en om de stad

omgeving en een aantrekkelijk vestigingsmilieu. Dit geldt zeker voor een dichtbevolkt gebied als de Metropoolregio Amsterdam, maar ook voor andere groeiende steden zoals Alkmaar en Hoorn. Het landschap functioneert als groene long voor de steden. Het biedt ruimte voor (water)recreatie dichtbij huis en voor natuur. Het kan ook dienen als waterbuffer bij extreem weer. We koppelen de bossenstrategie aan het groen in en om de stad, zodat bossen aansluitend aan nieuwbouwgebieden bij dorpen en steden kunnen worden aangelegd. Dit draagt bij aan extra recreatiemogelijkheden en het tegengaan van hittestress.

We versterken bestaande recreatiegebieden door ze te zoneren en beter in te richten. Op termijn zal recreatie structureel meegroeien met verstedelijking door de voorzieningen en het recreatief groen vanaf het begin mee te nemen. Extra ruimte hiervoor ontstaat door recreatie slim te combineren met andere functies. Een grotere mogelijkheid voor recreatieve functies om de stad biedt kansen voor extra inkomsten voor agrarische bedrijven rondom stedelijk gebied.

De aanwezigheid van Schiphol in Haarlemmermeer heeft meerdere consequenties: de luchthaven zorgt voor internationale connectiviteit en draagt daarmee bij aan de economische aantrekkingskracht. De economie in Noord-Holland Zuid is sterk verbonden met de ligging van Schiphol. De Amsterdamse Zuidas is bijvoorbeeld een aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven vanwege de snelle verbinding met de luchthaven. De internationale verbondenheid is ook van groot belang voor het functioneren van het Life sciences en health-cluster vanwege de cold-chain logistiek (koelketen voor temperatuurgevoelige goederen voor celtherapie, vaccins en, organoïden (kunstmatig gekweekte 3D miniatuur organen)). Dit schuurt echter met de kwaliteit van de leefomgeving; die staat onder druk door de geluidsoverlast en de slechte luchtkwaliteit als gevolg van de ligging van Schiphol in een dichtbevolkt gebied. In paragraaf 7.10 gaan we specifiek in op het verbeteren van de leefomgeving rond Schiphol in relatie tot de toekomstige ontwikkelingen op de luchthaven.

Naast Schiphol hebben ook Tata Steel en de aanlanding van op zee gewonnen windenergie een nationaal belang met grote impact op de leefkwaliteit. We willen dat Tata Steel de kans krijgt te verduurzamen waarbij we sturen op het verminderen van schadelijke en hinderlijke uitstoot vanuit bronnen waar we bevoegd gezag voor zijn. We passen ruimte in voor de aanlanding van windenergie op zee, daar waar de (toekomstige) vraag zich concentreert. Alleen als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, wordt onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. We geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels.

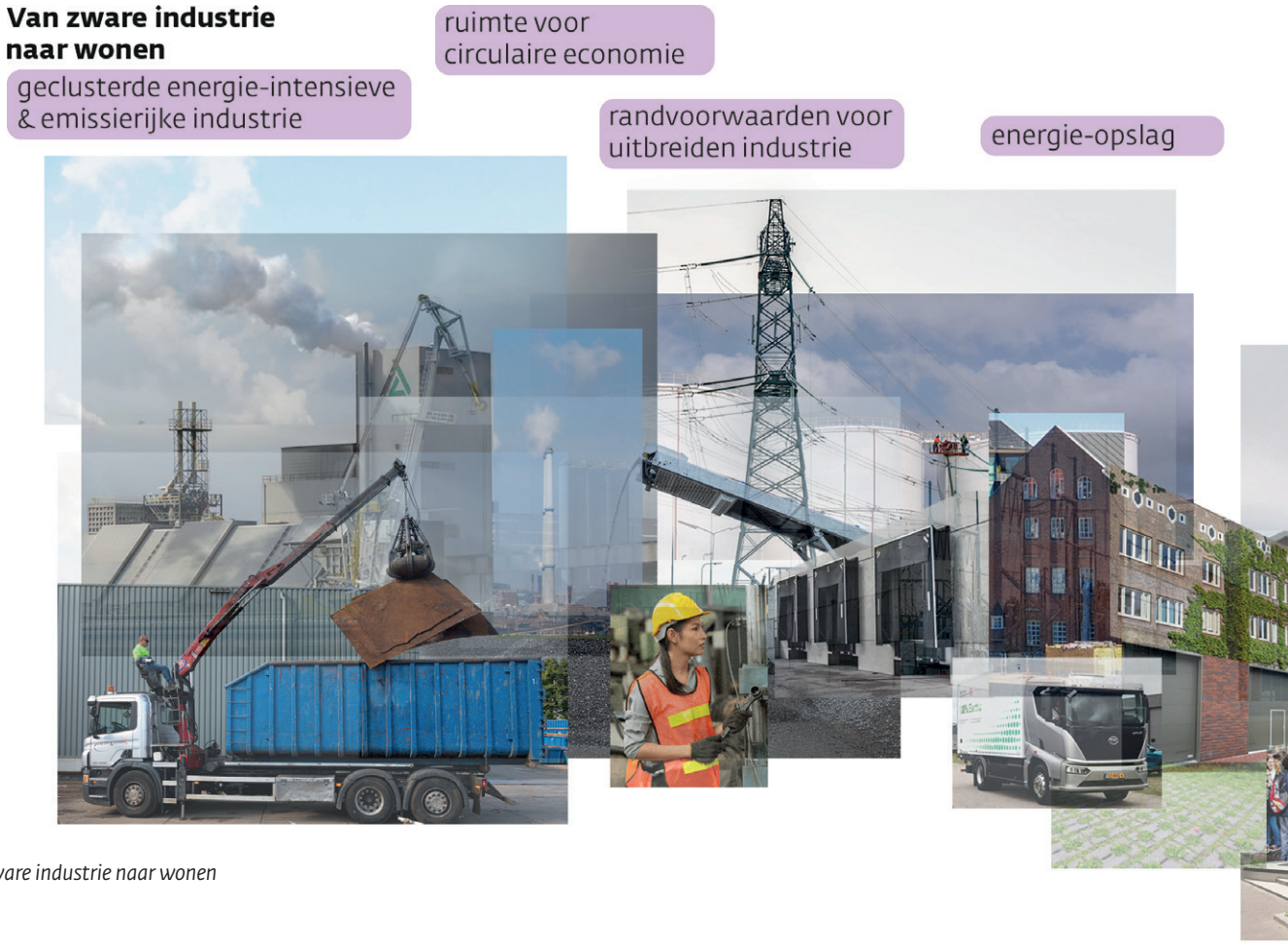

Figuur 25: Van zware industrie naar wonen

Een gezonde en veilige leefomgeving is een randvoorwaarde voor stedelijke ontwikkeling (Figuur 25). Milieunormen blijven de ondergrens, maar we wegen ook stapeling van hinder mee. We richten ons op het feitelijke blootstellingsniveau en het gezamenlijke effect vanuit de bronnen. Waar mogelijk beperken we blootstelling met bronbeleid en ruimtelijke keuzes. Daarbij geven we prioriteit aan gebieden met de hoogste belasting, waaronder industrieterreinen van provinciaal belang en hun milieucontouren. Om ruimte te houden voor economische activiteiten met milieueffecten zijn we terughoudend met tegen milieucontouren aanbouwen en sturen we op het vergroten van de afstand van deze activiteiten tot woningbouw. Ook ondersteunen we stevige mobiliteitskeuzes waarmee overlast van geluid en uitstoot in stedelijke gebieden kunnen verminderen en actieve vervoerwijzen gestimuleerd worden. Tegelijk erkennen we dat een optimaal gezonde leefomgeving niet overal haalbaar is. Op sommige plekken zullen (toekomstige) inwoners worden blootgesteld aan schadelijke stoffen en hinder. Dit geldt voor locaties waarvoor al afspraken zijn gemaakt, bijvoorbeeld in het kader van Woondeals en waar al lopende procedures voor zijn ingezet. Op deze plekken geven we prioriteit aan woningbouw boven andere ontwikkelingen en streven we naar een zo gezond mogelijke leefomgeving. Dat kan bijvoorbeeld door maatregelen bij de bron (emissierijke bedrijven) of door het stimuleren van mitigerende maatregelen in de inrichting van de leefomgeving. Voor alle nieuwe initiatieven voor woningbouwlocaties wegen we het belang van een gezonde leefomgeving volwaardig mee naast andere provinciale belangen.

Economie is een integraal onderdeel van het stedelijke gebied. Om de regionale economie te stimuleren zet de provincie ten behoeve van huidige en toekomstige inwoners van Noord-Holland in op economische activiteiten die toekomstbestendig zijn. Dit doen we omdat het belangrijk is om voldoende verdienvermogen te houden om in de toekomst de welvaart, veiligheid en leefbaarheid te garanderen en bij te dragen aan de maatschappelijke transities. We sturen op de economie vanuit het principe dat er voldoende en kwalitatief passende ruimte moet zijn voor economische activiteiten die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde bieden op nationale en Europese schaal. Een toekomstbestendige economie betreft economische activiteiten die bijdragen aan een weerbare, duurzame, circulaire en concurrerende economie. Dat betekent dat niet elke economische activiteit overal en onbeperkt kan blijven groeien. We constateren dat een aantal fysieke randvoorwaarden belangrijk zijn voor het goed functioneren van economische clusters. Dit zijn onder andere goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit, huisvesting en toegang tot (internationaal) talent. Maar ook digitale infrastructuur, robuuste energie-infrastructuur en voldoende fysieke en milieuruimte. Voor die gebieden waar we dat van belang vinden, gaan we dat borgen. Voor die gebieden waar we dat van belang vinden, gaan we dat borgen.

De manier waarop we werken verandert ingrijpend. Door aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, verdere digitalisering van de economie en de snelle ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (AI) verschuift de vraag naar arbeid en dit heeft

impact op de ruimte voor werken. We zien dat werken flexibeler, meer hybride en minder plaatsgebonden wordt. Noord-Holland heeft hierbij een sterke uitgangspositie in het ecosysteem voor digitalisering en kunstmatige intelligentie, met toonaangevende kennisinstellingen en een innovatief bedrijfsleven. Het is van belang om het binnenstedelijk ruimtegebruik nadrukkelijk af te stemmen op de krachtige economische ecosystemen in de regio, zodat ruimte wordt geboden aan kennisintensieve en innovatieve activiteiten die hieraan bijdragen. Tegelijkertijd vraagt dit om een zorgvuldige inpassing van digitale en energie-intensieve functies, zoals AI-toepassingen, in samenhang met verstedelijking, energiegebruik en leefkwaliteit.

Het mediacluster in Hilversum is een belangrijk strategisch maatschappelijk cluster. Het is een nationaal mediaknooppunt en regionaal belangrijk voor innovatie. In een geopolitieke context waarin de afhankelijkheid van niet-Europese digitale infrastructuur, data en kunstmatige intelligentie toeneemt, zijn media van belang voor betrouwbare publieke informatievoorziening, democratische weerbaarheid en maatschappelijke stabiliteit.

Vanuit de afwegingsprincipes zuinig omgaan met ruimte, sturende netwerken en sturen op de toekomstbestendige economie identificeren we vier verschillende clusters:

1. **Strategische clusters**
   Het benoemen van clusters van strategisch belang betekent dat we ons niet alleen ruimtelijk inzetten, maar ook actief bijdragen via lobby, investeringen in innovatie, versterking van de arbeidsmarkt en het onderwijs en samenwerking met andere regio's. Het gaat dan specifiek om de strategische clusters:
   a. Life Sciences & Health (LSH), met biotechnologie als kern.
   b. Plantenveredeling en zaadtechnologie.

   Voor beide strategische clusters zullen we verkennen hoe we de samenhang binnen het cluster kunnen versterken via een integrale benadering. Deze verkenning vormt de basis voor een (clusterspecifieke) ontwikkelagenda die ook aandacht kan besteden aan niet-ruimtelijke aspecten, zoals onderwijs en talent, financiering, profilering en de inzet weergeeft van ons en andere stakeholders daarin.

2. **Energetisch en economische clusters**
   Energie-intensieve economische activiteiten clusteren we bij energieknooppunten. Daar sturen we op de benodigde randvoorwaarden om binnen deze clusters ondernemen mogelijk te maken en op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën. De energetische en economische clusters zijn toekomstbestendig doordat de grote energievragers nabij energieaanbod gevestigd zijn, er groeikansen

voor circulaire economie bestaan en de bereikbaarheid van de clusters op orde is. Met uitzondering van Wieringermeer (waar al een voorwaarde van de versterking van de dijken bestaat), liggen de clusters buiten gebieden met hoge overstromingskans. De clusters waar energie-infrastructuur en energie-intensieve economie samenkomen staan afgebeeld op figuur 26. Westpoort en IJmond zijn beide benoemd als energetisch en economisch cluster. Beide zijn onderdeel van het Noordzeekanaalgebied dat door het Rijk in de Nota Ruimte benoemd is als energie-intensieve industriecluster van nationaal belang.

We overwegen Boekelermeer en Achtersluispolder aan te wijzen als industrieterreinen van provinciaal belang (IPB). Met het instrument IPB borgen we via de Omgevingsverordening dat deze industrieterreinen hun maximale milieucategorie behouden. Het instrument IPB zetten we in op plekken waar de milieucategorie onder druk staat door ontwikkelingen, zoals het vestigen van lage-categorie bedrijven of woningbouw. Hiermee geven we langetermijnzekerheid. Voor de andere energetisch en economische clusters onderzoeken we welk instrument het meest effectief is om de ruimte voor energie-intensieve economie op de lange termijn te borgen. In vijf van deze clusters zien we mogelijkheden voor grootschalige waterstofprojecten. Het gaat dan zowel om productie als gebruik. Het gaat om het Noordzeekanaalgebied (IJmond en Westelijk Havengebied), Den Helder en omgeving, Boekelermeer, Agriport en Schiphol. Buiten deze focusgebieden zijn de mogelijkheden beperkt.

3. **Circulaire clusters**
   Er is voldoende fysieke én milieuruimte nodig voor de transitie naar circulaire economie. Die ruimte reserveren we op locaties met de juiste condities zoals hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten. Daarin onderscheiden we voorkeursgebieden, waaronder het Noordzeekanaalgebied, de omgeving Alkmaar/Heerhugowaard (Boekelermeer en Zandhorst) en Den Helder. Dit overlapt gedeeltelijk met de energetisch en economische clusters, vanwege de energie-intensiviteit van circulaire economie.

4. **Innovatieclusters**
   Deze zijn belangrijk voor onze concurrentiepositie en strategische belangen. Daarom willen we ruimte voor deze clusters gericht vastleggen, in samenhang met onze krachtige economische ecosystemen en het binnenstedelijk ruimtegebruik. Er is in Noord-Holland een aantal onderscheidende innovatiecampussen die door het Rijk zijn aangemerkt als van nationaal belang (Amsterdam Science Park, Health & Innovation District, VU Campus, AMC Medical Business Park, Energy & Health Campus Petten). Aanvullend op deze clusters zetten we ook in op randvoorwaarden voor innovatieclusters van regionaal belang.

Bestaande stedelijke bedrijventerreinen geven veelal ruimte aan midden- en klein bedrijven (MKB-bedrijven) in de logistiek, stedelijke circulaire economie en maakindustrie. Deze MKB-bedrijven zijn belangrijk voor het functioneren van steden en dorpen. Bedrijven zoals installatiebedrijven en maakindustrie moeten voldoende ruimte houden. De bedrijventerreinen moeten mee kunnen ontwikkelen met de groei van steden en dorpen. Tegelijkertijd staan ze onder druk door verstedelijking. We kiezen er daarom voor om bestaande bedrijventerreinen te beschermen en waar mogelijk in te zetten op intensiever en efficiënter gebruik. We zoeken naar uitbreiding van bestaande - of nieuwe terreinen waar deze nodig en aan de orde zijn.Bij nieuwbouw langs OV-knooppunten stimuleren we ook het simultaan ontwikkelen van werk en onderwijs om de mobiliteitsbewegingen te verminderen.

Energie-intensieve activiteiten, waaronder circulaire industrie en infrastructuur, zijn afhankelijk van voldoende aanbod van energie en concentreren we daarom bij (nieuwe en bestaande) energieknooppunten. Hiermee wordt het energiesysteem sturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. We zetten bestaande en toekomstige instrumenten (zoals een energietoets) in om te borgen dat energie wordt meegenomen in ruimtelijke afwegingen.

Bedrijventerreinen buiten de energieknooppunten zijn vooral aangewezen op ondersteuning van het decentrale energiesysteem, waarbij het van belang is om te zorgen voor eigen opwek en opslag. Hier moet ook ruimte voor worden gereserveerd. Zo brengen we vraag en aanbod van energie samen en versterken we de strategische positie van Noord-Holland.

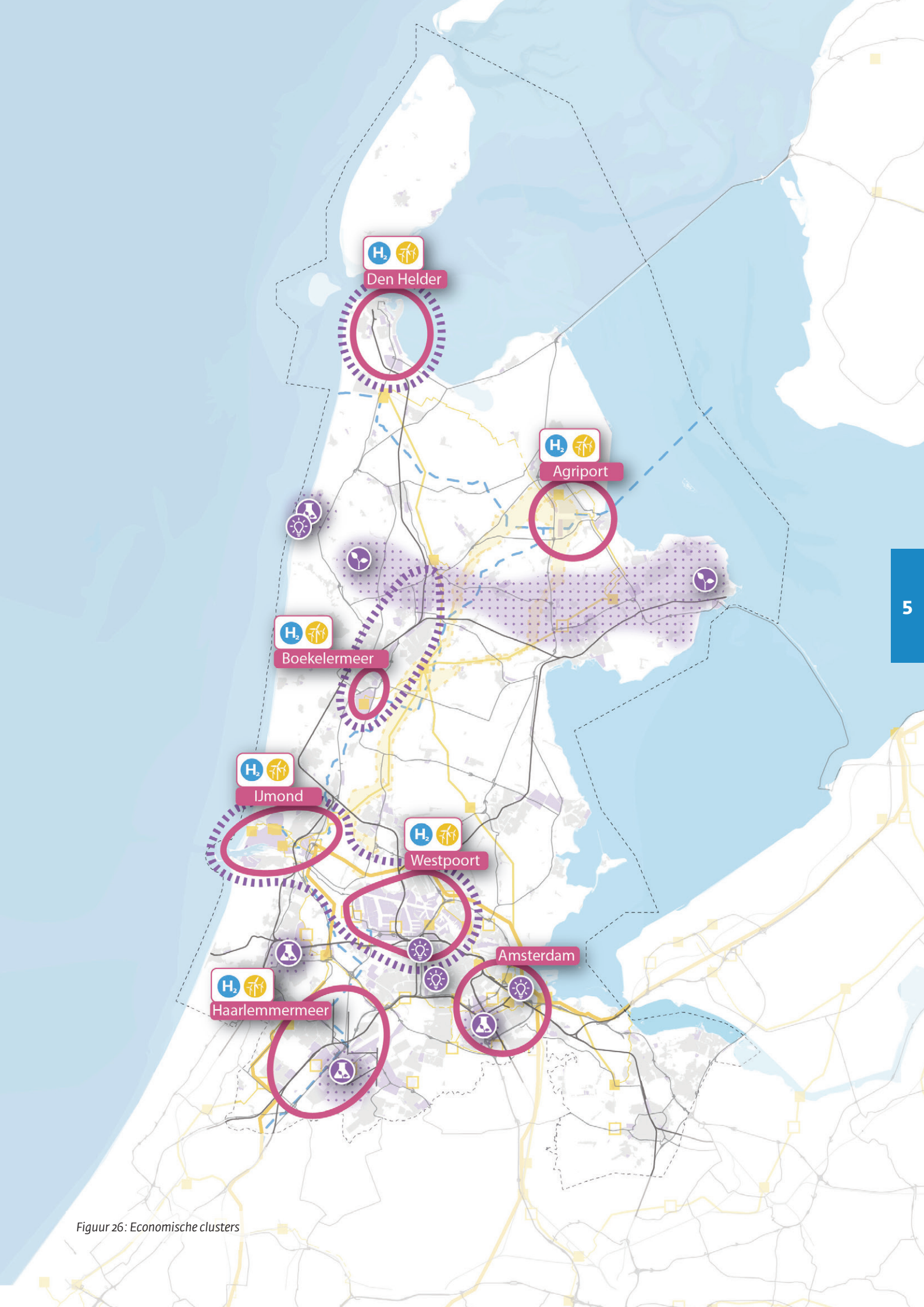

Figuur 26: Economische clusters

6

DE VISIE: VERDERE VERDIEPING PER INHOUDELIJK ONDERDEEL

Foto: Loek Buter

6 DE VISIE: VERDERE VERDIEPING PER INHOUDELIJK ONDERDEEL

Dit hoofdstuk bevat de inhoudelijke verdieping voor de verschillende deelonderwerpen waar we aan werken. Elk deelhoofdstuk begint met een overzicht van de wettelijke taken en de provinciale belangen op dit deelonderwerp, zodat duidelijk is waar we voor dit onderdeel aan de lat staan. Vervolgens is per onderdeel de ontwikkelrichting aangegeven. Dit hoofdstuk is het sluitstuk van de visie op Noord-Holland als geheel. Gezamenlijk vormen het afwegingskader in hoofdstuk 4, de integrale visie in hoofdstuk 5 en deze inhoudelijke verdiepingen het integrale beleidskader voor ons en Noord-Holland als geheel.

6.1 Water

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.	• De Kaderrichtlijn Water (KRW) inclusief de Grondwaterrichtlijn (GWR) verplicht lidstaten tot het bereiken en behouden van een goede chemische en ecologische toestand van oppervlaktewater en het beschermen van een goede chemische kwaliteit en kwantiteit van grondwater. • Een gezond water- en bodemsysteem vormt de basis voor een veilige, leefbare en toekomstbestendige provincie. Het draagt bij aan biodiversiteit, een gezonde leefomgeving, recreatie en het behoud van kenmerkende Noord-Hollandse landschappen. Waterkwaliteit is ook een essentiële randvoorwaarde voor een betrouwbare en toekomstbestendige drinkwatervoorziening. • De provincie werkt voor het uitvoeren van de KRW samen met het Rijk en de waterschappen. Het Rijk draagt hiervoor de systeemverantwoordelijkheid, de provincie heeft hierbinnen een kaderstellende, uitvoerende en vergunningverlenende rol op regionaal niveau, in nauwe samenwerking met de waterschappen en Rijkswaterstaat. Voor het bereiken van de grondwatergerelateerde KRW- en GWR-doelen (zowel binnen als buiten grondwaterbeschermingsgebieden) zorgt de provincie op grond van de Omgevingswet voor gebiedsgerichte coördinatie van de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen.
De grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden beschermen.	• Op basis van de Omgevingswet heeft de provincie de taak om grondwater te saneren in verband met de winning van grondwater voor bereiding van drinkwater.
Zorgplicht om te zorgen voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.	• Zorgplicht op grond van de Drinkwaterwet, via grondwatertaken (onttrekkingen en bronbescherming) en ruimtelijke taken.
Zorgdragen voor een goede bescherming tegen overstromingen.	• Op basis van de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) is de provincie verplicht overstromingsrisicobeleid te formuleren. Op basis van de Omgevingswet moet de provincie dit beleid uitwerken in een regionaal waterprogramma met als doel de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed, de economische bedrijvigheid en de infrastructuur te beperken. • De provincie is verantwoordelijk voor de regionale ruimtelijke ordening en kan in de omgevingsverordening het gebruik van risicovolle gebieden (binnendijks of buitendijks) beperken of aan voorwaarden binden. In de omgevingsverordening zijn omgevingswaarden voor de veiligheid van regionale waterkeringen en voor wateroverlast opgenomen.

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving.	• Het bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving is geen afzonderlijk wettelijke opgedragen taak, maar vloeit voort uit de wettelijke verantwoordelijkheden van de provincie voor de fysieke leefomgeving, zoals vastgelegd in de Omgevingswet. Vanuit deze verantwoordelijkheid wordt van de provincie verwacht dat zij de gevolgen van klimaatverandering meeweegt in beleid en besluitvorming over de fysieke leefomgeving. Dit geldt voor zowel nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen als voor bestaand ruimtegebruik.
Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater.	• Drinkwater is een basisbehoefte. Dit is een wettelijke taak op grond van de Drinkwaterwet voor de drinkwaterbedrijven. De winning en productie van drinkwater staat onder druk, terwijl de vraag toeneemt. Het vergroten van de drinkwaterwinning -en productie vraagt ruimte.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor een optimale beschikbaarheid van zoet water.	• Veel functies in Noord-Holland zijn afhankelijk van zoetwater, zoals drinkwatervoorziening, natuur, landbouw, industrie en stedelijk groen. Door perioden van droogte ontstaan er tekorten aan zoetwater, en door klimaatverandering neemt de druk op de beschikbaarheid verder toe. Dit vraagt om optimalisatie en om duidelijke keuzes in beschikbaarheid en verdeling van zoetwater, met regionale sturing als uitgangspunt. Rijk en regio werken op basis van de Deltawet samen in het Deltaprogramma Zoetwater.

Waarom richting nodig?

We gaan voor een Noord-Holland dat ook in de toekomst veilig en goed leefbaar blijft. Daarom is het belangrijk om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vooruit te kijken naar de verwachte toegenomen overstromingsrisico's in 2100, zodat we tijdig maatregelen kunnen nemen en onze waterveiligheid versterken. Het is daarom belangrijk dat ons watersysteem voldoende ruimte en flexibiliteit heeft om met extremere weersomstandigheden om te gaan. Ook het onderhouden en versterken van waterkeringen blijft een belangrijke opgave. Daarnaast daalt in droge perioden het aanbod van zoet water, maar stijgt de vraag hiernaar. Dit vraagt om meer water vasthouden voor de droge perioden, en het beter beschermen van grond- en drinkwater tegen vervuiling.

Ontwikkelrichting

Ruimte geven aan water en watersysteemmaatregelen

Samen met de waterschappen geven we zoekgebieden aan voor ruimte om de dijkversterkingen van de toekomst mogelijk te maken. Dit betekent dat er restricties zijn voor andere ontwikkelingen op en langs primaire en regionale keringen. Wanneer keringen worden versterkt, is onze inzet om dit te doen in samenhang met het versterken van recreatie, natuur en omgevingskwaliteit. Waar mogelijk zetten we hiervoor in op natuurlijke oplossingen zoals waterberging, stevige bloemrijke dijken en dynamische duingebieden die kunnen meegroeien met de stijgende zeespiegel. We houden hierbij rekening met bestaande functies en mensen die daar al wonen. Een bijzondere invulling zijn waterveiligheidslandschappen: dit zijn robuuste multifunctionele landschappen langs de kusten die zo worden ingericht dat ze duurzame bescherming bieden door op een natuurlijke manier mee te kunnen groeien met klimaatverandering. Door een integrale ontwikkeling bieden deze landschappen ook ruimte aan andere ontwikkelingen.

Voor het omgaan met regenwater zetten we steviger in op het uitgangspunt: eerst vasthouden, dan bergen en dan pas afvoeren (conform het advies van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw (2000)). Het water wordt niet direct afgevoerd, maar eerst voor ontlasting van de boezem vastgehouden op plekken in de polder waar het nu al blijft staan, of naar aangewezen plekken in de polder gevoerd waar het tijdelijk wordt vastgehouden en geborgen. Hier zetten we op in, omdat de waterschappen aangeven terughoudend te zijn met het uitbreiden van de gemaalcapaciteit van polder naar boezem, omdat dit de boezem (over)belast.

Daarom is extra vasthouden en bergen van water in de polders zelf nodig, in eerste instantie op plekken waar het water nu al blijft staan. Dit kan gaan om 5 tot 10%, soms wel tot 15 % van een polder. Dit betekent dat er restricties gelden voor ontwikkelingen op die plekken in deze polders die het waterbergend vermogen aantasten en leiden tot afwenteling. Het uitgangspunt is dat de ruimte behouden blijft om excessieve regenval op te vangen en het water niet wordt afgewenteld op het boezemsysteem. Zo behouden we het waterbergend vermogen en beperken we de kans op maatschappelijke ontwrichting. Indien technisch mogelijk kunnen onderling afspraken worden gemaakt over alternatieve locaties voor berging. Afwijking van opvang in de ene polder is onder nader te stellen voorwaarden mogelijk door het aanwijzen van een collectieve waterberging in een andere polder. Bijvoorbeeld in een sterk verstedelijkte polder, waarin fysiek niet voldoende ruimte is voor waterberging en in een naastgelegen polder wel ruimte is voor waterberging als "blauwe dienst".

Naast het vasthouden en bergen van water in de polder zullen we, daar waar het echt nodig is en in overleg met de waterschappen, zoekgebieden aan gaan wijzen voor (water)bergingsgebieden om het boezemsysteem te ontlasten.

Daarom is extra vasthouden en bergen van water in de polders zelf nodig, in eerste instantie op plekken waar het water nu al blijft staan. Dit kan gaan om 5 tot 10%, soms wel tot 15 % van een polder. Dit betekent dat er restricties gelden voor ontwikkelingen op die plekken in deze polders die het waterbergend

vermogen aantasten en leiden tot afwenteling. Het uitgangspunt is dat de ruimte behouden blijft om excessieve regenval op te vangen en het water niet wordt afgewenteld op het boezemsysteem. Zo behouden we het waterbergend vermogen en beperken we de kans op maatschappelijke ontwrichting. Indien technisch mogelijk kunnen onderling afspraken worden gemaakt over alternatieve locaties voor berging. Afwijking van opvang in de ene polder is onder nader te stellen voorwaarden mogelijk door het aanwijzen van een collectieve waterberging in een andere polder. Bijvoorbeeld in een sterk verstedelijkte polder, waarin fysiek niet voldoende ruimte is voor waterberging en in een naastgelegen polder wel ruimte is voor waterberging als "blauwe dienst".

Naast het vasthouden en bergen van water in de polder zullen we, daar waar het echt nodig is en in overleg met de waterschappen, zoekgebieden aan gaan wijzen voor (water)bergingsgebieden om het boezemsysteem te ontlasten.

Een specifieke situatie is er bij het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal. Hier zetten we samen met de regio en het Rijk in op een aanvaardbaar beschermingsniveau. Dit betekent enerzijds dat we kijken naar het vergroten van de afvoercapaciteit: extra gemaalcapaciteit in IJmuiden en een extra gemaal van het Amsterdam-Rijnkanaal naar het IJmeer. Tegelijkertijd gaan we locaties voor noodoverloopgebieden langs het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal onderzoeken. Hiervoor hebben we zoekgebieden op de kaart geduid. Daarnaast onderzoeken we hoe we het huidige extra beschermingsniveau van de keringen langs het Noordzeekanaal en Amsterdam kunnen continueren.

De aanwijzing en inrichting van noodoverloopgebieden kunnen een grote impact hebben op het gebruik en de waarden van deze gebieden. Nader onderzoek moet leiden tot de keuze of en welke gebieden uiteindelijk als bergingsgebieden en noodoverloopgebieden zullen worden aangewezen, ruimtelijk gereserveerd en uiteindelijk ingericht. Deze gebieden zullen slechts incidenteel onder water staan en hebben daarmee ruimte voor medegebruik voor bijvoorbeeld landbouw, natuur of recreatie. We gaan in samenwerking met de waterschappen onderzoeken of het mogelijk is een juridisch instrumentarium te ontwikkelen voor (water)bergingsgebieden en noodoverloopgebieden, dat borgt dat het tijdelijk bergen van water altijd voorrang krijgt op ander gebruik en andere waarden.

Op de hooggelegen gronden waar water onder vrij verval via de kwelstromen afstroomt, wordt ingezet op het meer vasthouden van water en het benutten van de sponswerking van de bodem. Bijvoorbeeld door minder te ontwateren of te ontsnipperen. Dit kan zorgen voor meer overlast in de kwelgebieden. Hier worden daarom maatregelen getroffen om overlast te beperken door een combinatie van restricties, ruimte geven aan water en een bijpassende inrichting en gebruik.

Anticiperen op veranderingen van condities van water en bodem

In Noord-Holland gaan we een onderscheid zien in 1) gebieden die voor langere termijn stabiele condities hebben, 2) gebieden waar de water- en bodemcondities gaan wijzigen en waar dus anticiperen of aanpassing nodig is om welvarend te blijven, en 3) gebieden waar we door veranderende condities op korte termijn wijzigingen zien. Door helderheid te scheppen over de condities die we verwachten en waarop ondernemers kunnen anticiperen, bieden we per gebied duidelijkheid over het perspectief.

Bij zowel nieuwe grootschalige ontwikkelingen als kleinere initiatieven zetten we in op een brede veiligheidsbenadering, meerlaagsveiligheid, om grote ontwrichting bij wateroverlast en overstromingen te voorkomen. Dat betekent naast het buitenhouden van water met keringen of waterberging ook het verminderen van de kwetsbaarheid bij rampen. Dit doen we door in de gebieden die het meest kwetsbaar zijn voor wateroverlast en overstromingen niet of aangepast te ontwikkelen. Daarbij is specifieke aandacht voor vitale en kwetsbare functies en structuren. Een goed functionerende samenleving vraagt om infrastructuur en voorzieningen die ook onder extreme omstandigheden blijven functioneren. We hechten daarom groot belang aan het klimaatbestendig inrichten en functioneren van vitale en kwetsbare functies, zoals energie, drinkwater, transport, telecom en gezondheidszorg. Bij ruimtelijke keuzes wegen we expliciet mee of deze functies bereikbaar en operationeel blijven bij wateroverlast, overstromingen, hitte, droogte en bodemdaling. In afstemming met de vertegenwoordigers van deze vitale functies stellen we hiervoor richtinggevende kaders en randvoorwaarden op. De technische uitwerking en het dagelijks beheer liggen bij de verantwoordelijke beheerders. Hierbij nemen we bij het maken van keuzes en maatregelen ook de actuele inzichten over 2100 mee. Deze vertalen we naar verwachte overstromingsdieptekaarten bij mogelijke dijkdoorbraken en extreme neerslag.

Dit heeft impact op de plek waar bijvoorbeeld stedelijke ontwikkeling mogelijk is en welke ontwikkelprincipes mee worden gegeven aan ontwikkelingen. Ruimte voor nieuwe grootschalige ontwikkelingen, zoals het bouwen van woonwijken, bedrijventerreinen of grootschalige energie-assets die kwetsbaar zijn voor water, zoeken we daar waar de kans op wateroverlast beperkt is. Het gaat dan om hoger gelegen gebieden, of om gebieden waar wateroverlast beperkt kan worden door inrichtingsmaatregelen en de waterveiligheid kan worden gegarandeerd. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot een verslechtering van het watersysteem. Initiatiefnemers moeten de toename van waterafvoer en waterberging zoveel mogelijk binnen het plangebied opvangen, bijvoorbeeld door water vast te houden, te bergen en te infiltreren.

Als het geïnvesteerd vermogen achter de dijk fors toeneemt of er veel meer mensen gaan wonen, moet bij een actualisatie van de waterveiligheidsnormen de normering omhoog. Dit betekent dat de dijken moeten worden versterkt. Dit brengt kosten met

zich mee voor de maatschappij. Voor grote ontwikkelingen hanteren we het niet-afwentelingsprincipe. Hierin moet in lagergelegen gebieden per geval een goede afweging door ons en/of het waterschap worden gemaakt tussen het initiatief en de benodigde maatregelen die ter plekke nodig zijn voor de waterveiligheid of tegen wateroverlast en de bijbehorende kosten die moeten worden gemaakt om de dijk te versterken. Ontwikkeling van nieuwe buitendijkse gebieden kan alleen als ze bestand zijn tegen toekomstige peilstijging en geen significante aanslag zijn op de zoetwatervoorraad.

Omgaan met minder zoet water

Het aanbod van zoet water zal veel meer gaan fluctueren en in met name de lente en zomer worden steeds langere periodes met te weinig water verwacht. Tegelijkertijd neemt het watergebruik toe. Een groot deel van het beschikbare oppervlaktewater wordt nu gebruikt voor het doorspoelen van de steeds meer verziltende polders en het terugdringen van de zouttong in het Noordzeekanaal. Om vraag en aanbod in balans te brengen ontkomen de gebruikers van water niet aan het verminderen van de vraag. Dit kan door het zoetwatergebruik van bedrijven en particulieren efficiënter te maken, onder andere via innovatie, een goede ruimtelijke situering van grootverbruikers, te differentiëren in type water dat gebruikt wordt (niet iedereen heeft water van de hoogste kwaliteit nodig) en – indien nodig – functieverandering. We t willen hierin samen met de waterpartners kaders ontwikkelen om te sturen, bijvoorbeeld door het leggen van restricties aan het aanbod: wie krijgt nog water van welke kwaliteit. Ook de nationale verdringingsreeks en de regionale verdingingsreeks IJsselmeergebied spelen hier een belangrijke rol in. We waarborgen niet dat zoet water beschikbaar blijft voor alle functies.

Het tempo en de mate waarin verzilting optreedt zal ter plekke verschillen. Ook voor gebieden die verzilten kan op termijn geen garantie worden gegeven dat voldoende zoet water beschikbaar blijft om deze gebieden door te spoelen. Dit betekent dat gebruikers in deze gebieden zelfvoorzienend moeten worden in hun zoetwatervoorziening. Als dat niet lukt zal het ruimtegebruik zich moeten aanpassen. In perioden van watertekort moet de industrie rekening houden met zelfvoorzienendheid. Ook sommige natuurgebieden vragen voor natuurbehoud veel zoet water. Streng beschermde natuur moet zoveel mogelijk worden voorzien van water om verslechtering te voorkomen, sommige natuur kan ook gedijen onder meer brakke omstandigheden of heeft deze juist nodig zoals in Polder Westzaan. Minder streng beschermde natuur kan vanzelf veranderen naar een ander type natuur dat meer droogte- en zoutresistent is. Tot slot kan verzilting effecten hebben voor de scheepvaart. Door vergaande zoutindringing gelden voor de sluizen in IJmuiden en de Koopvaardersschutsluis in Den Helder steeds vaker beperkingen, waardoor bronmaatregelen nodig zullen zijn of minder schuttingen kunnen plaatsvinden.

Gebruikers van zoetwater moeten er rekening mee houden dat de overheid niet meer de volledige vraag naar zoet water zal faciliteren. Nieuwe technische maatregelen in het watersysteem zijn mogelijk, maar bieden zeker geen structurele en afdoende oplossing voor het toenemend tekort. Nieuwe watervragers moeten zoveel mogelijk zelfvoorzienend zijn in droge perioden. We blijven daarbij onze verantwoordelijkheid nemen voor het vraagstuk. Dit betekent dat we werken aan technische oplossingen, onderzoeken uitvoeren en innovaties mogelijk maken. Er zal echter altijd een restopgave blijven en het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om daarmee om te gaan. Daarbij is gedragsverandering een belangrijke factor.

We laten de oplossing bij de gebruiker, maar helpen bij het zoeken naar oplossingen. Uitgangspunten hierbij zijn het maatschappelijk belang en efficiëntie.

Mogelijk wordt in de toekomst het peil in het Markermeer en IJsselmeer verhoogd om meer water op te kunnen slaan. We zien het nut van deze maatregel in, vanwege de verwachte tekorten in zoetwater. Maar dit zal wel consequenties hebben voor bijvoorbeeld de natuurwaarden en de havensteden en vraagt om verhoging van de dijk. We zullen hier altijd inzetten op een versterking en bescherming die niet alleen functioneel is, maar ook bijdraagt aan het behoud van omgevingskwaliteit, natuurkwaliteit en recreatiemogelijkheden.

Behouden en uitbreiden drinkwaterbeschikbaarheid

Drinkwatergebruik is een fractie van het totale zoetwatergebruik. Tegelijk is het cruciaal voor ons bestaan. De druk op de drinkwaterbeschikbaarheid neemt in de toekomst toe door geplande ruimtelijk-economische ontwikkelingen en klimaatverandering. De grootste bron van drinkwater is oppervlaktewater (uit het IJsselmeer en het Amsterdam-Rijnkanaal) dat, als onderdeel van het zuiveringsproces, voor een belangrijk deel in de (duin)bodem wordt geïnfiltreerd. Voor een beperkt deel zijn de bronnen oorspronkelijk grondwater. Het oppervlaktewater en grondwater worden bedreigd door verzilting en vervuiling en de drinkwaterwinning, -zuivering en -levering zitten al aan de maximale capaciteit. Tegelijk neemt het gebruik fors toe. Het beschermen van deze grondwatervoorraden is een provinciale taak. We hanteren vooral grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden met duidelijke wettelijke restricties op het gebruik om de kwaliteit van het grondwater niet aan te tasten. Deze grondwaterbeschermingsgebieden zullen we in de omgevingsverordening aanpassen en daar waar nodig vergroten om de vervuiling van drinkwaterbronnen tegen te gaan.

Om in de toekomst voldoende drinkwater beschikbaar te hebben, zijn de drinkwaterbedrijven en de provincie op zoek naar nieuwe locaties voor waterinname (bronnen), drinkwaterproductie, -distributie en -buffers. Om de realisatie hiervan in de toekomst niet onmogelijk te maken onderzoeken we mogelijke locaties voor toekomstige drinkwaterwinning in de binnenduinrand en op de Utrechtse Heuvelrug. Hiervoor wijzen we zoekgebieden aan op de kaart, deze sluiten bij voorkeur aan op de bestaande gebieden met dezelfde functie. Uiteindelijk zal dit leiden tot een reservering van het gebied waar geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen mogen plaatsvinden

die de potentie van het gebied als infiltratie- en wingebied in de weg staan. De winlocatie Overveen en de klimaatbuffer bij Andijk zijn al in een vergevorderd stadium van onderzoek en zullen we worden als drinkwatergebied reserveren in de omgevingsverordening.

We ondersteunen tot slot de verplaatsing of uitbreiding van bestaande winningen en productielocaties.

De ondergrondse drinkwaterinfrastructuur kan bij nieuwe ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen onder druk komen te staan. Omdat we groot belang hechten aan een betrouwbare en duurzame drinkwatervoorziening, gaan we uit van een aandachtszone voor de WRK-leidingen (dit zijn de transportleidingen van ruw water tussen de drinkwaterbronnen en de productielocaties) en de vitale ondergrondse drinkwaterinfrastructuur (dit zijn de transportleidingen tussen productielocaties en distributiecentra) bij ruimtelijke en infrastructurele planvorming. Met het benoemen van deze aandachtszone beogen we dat gemeenten en planontwikkelaars vanaf de eerste (plan)fase van ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen drinkwaterbedrijven betrekken, zodat de integriteit, het functioneren en het beheer van de ondergrondse drinkwaterinfrastructuur structureel gewaarborgd is. In Figuur 14 'Ruimtelijke reserveringen water en bodem' in paragraaf 4.3 staat weergegeven waar de zoekgebieden zich bevinden. Op deze kaart is ook de aandachtszone voor WRK-leidingen en een zoekgebied voor een nieuwe WRK-leiding opgenomen.

Realiseren en in stand houden van goede waterkwaliteit
Een goede waterkwaliteit is belangrijk voor een gezonde leefomgeving, natuur, landbouw, drinkwater en recreatie. Conform de Kaderrichtlijn Water dient het oppervlaktewater en grondwater in de provincie in 2027 in een goede toestand te verkeren. De verwachting is dat deze doelstelling niet wordt gehaald. Dit betekent dat ook na 2027 inzet nodig is voor de verbetering van de oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit. Wanneer de goede toestand wel wordt bereikt, blijven aandacht en maatregelen noodzakelijk om afname van de kwaliteit tegen te gaan. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe vervuilende activiteiten en de opkomst van nieuwe chemische stoffen kunnen de waterkwaliteit opnieuw onder druk zetten.

We zien daarom toe op:
- het wegnemen van bronnen van verontreiniging (bijvoorbeeld aanpak indirecte lozingen);
- het voorkomen van nieuwe verontreinigingen (door ontwikkelingen);
- het versterken van de samenhang tussen water, bodem en ruimtegebruik;
- het vergroten van de klimaatrobuustheid van het watersysteem;
- het verbeteren van de waterkwaliteit in gevoelige natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden;
- het borgen van de waterkwaliteit als richtinggevende factor bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Hiermee wordt de waterkwaliteit niet alleen benaderd als wettelijke verplichting, maar ook als belangrijk aspect van een gezonde leefomgeving en een toekomstbestendig Noord-Holland. Waar mogelijk maken we gebruik van natuurinclusieve oplossingen, zoals natuurvriendelijke oevers die ook bijdragen aan de waterkwaliteit. Ook kan groenblauwe dooradering een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit.

Grote wateren
Noord-Holland wordt aan drie zijden omgeven door grote wateren: de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeergebied. We werken samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en maatschappelijke partners aan samenhangende oplossingen voor waterveiligheid, zoet water, natuurherstel, waterkwaliteit, recreatie, visserij, duurzame aquacultuur, scheepvaart en energie. Daarbij sluiten we aan bij het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren.

We dragen bij aan het beschermen en versterken van de natuurlijke, landschappelijke, economische en cultuurhistorische waarden van deze wateren. Dit doen we samen met andere partners, waaronder RWS als beheerder van de grote wateren. We zijn bevoegd gezag voor de projectplannen en vergunningen bij grote ingrepen langs het IJsselmeer. Hierbij kijken we naar de verschillende belangen die in en rondom het IJsselmeer spelen.
- Op de Noordzee speelt een aantal grote belangen zoals natuurwaarden, (internationale) scheepvaart, oefengebieden voor defensie en offshore windparken. Hoewel de provincie weinig bevoegdheden heeft op de Noordzee werken deze (inter)nationale belangen wel door op het Noord-Hollandse grondgebied. Denk aan aanlanding van wind op zee, de badplaatsen, de havens en toegangen tot de binnenwateren en de kustverdediging. Langs de Noordzee zetten we in op een kust- en duinlandschap dat zo veel mogelijk natuurlijk meegroeit met de zeespiegel, en pakken dit op als integrale gebiedsopgave.
- De Waddenzee is een uniek getijdengebied van internationaal belang en is daarom een belangrijk Natura 2000-gebied en heeft een beschermde UNESCO-status. Tegelijkertijd speelt hier een groot aantal andere belangen zoals scheepvaart, defensie en recreatie en visserij. Door zeespiegelstijging staan de natuurwaarden onder druk. Bij ontwikkelingen rond de Waddenzee zoeken we naar een evenwicht tussen economische activiteiten en de dynamiek van het getijdengebied. In Den Helder koppelen we de ontwikkeling van de marine- en civiele haven waar mogelijk aan natuurontwikkeling in de Waddenzee en aan de aangroei van wadplaten. Langs de Waddenkust verkennen we hoe we samen met partners de Waddenkustzone samenhangend kunnen ontwikkelen en versterken om waterveiligheid, natuur en landschap en de verschillende functies in het gebied beter op elkaar af te stemmen, te versterken en toekomstbestendig te maken.

- Het IJsselmeergebied is een belangrijk leefgebied en belangrijke doortrekroute voor beschermde vogelsoorten. Het is daarnaast de belangrijkste zoetwatervoorraad, die we delen met andere provincies. We zijn daarom restrictief ten aanzien van grote ontwikkelingen die deze voorraad aantasten. Ook willen we de waterveiligheid borgen, zelfs als op termijn de meerpeilen gaan stijgen.

  Hoewel het op dit moment nog niet aan de orde is, gaan we er van uit dat het in de toekomst noodzakelijk is het voorjaarspeil van het IJsselmeer en eventueel het Markermeer verder te verhogen om hiermee (ten dele) tegemoet te komen aan het toenemend watertekort. Dit heeft grote impact op bijvoorbeeld natuurwaarden en de kusten en historische steden. Mogelijk zullen de dijken hiervoor mee moeten groeien. Het Rijk gaat hier komende jaren onderzoek naar doen. Ruimtelijke ontwikkelingen zullen hier rekening mee moeten houden bij locatiekeuzes en inrichting.

Langs het IJsselmeer en Markermeer wordt overwogen ruimte te reserveren voor multifunctionele waterveiligheidsoplossingen, zoals vooroevers en brede dijkzones. Deze dragen bij aan waterveiligheid, klimaatbestendige natuur, waterberging en recreatie.

Ruimte voor water en natuurlijke processen in de Slufter, Texel.

Foto: Paul Paris

6.2 Bodem

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Open bodemenergiesystemen doelmatig en zorgvuldig inzetten en daarbij negatieve effecten op de kwaliteit, kwantiteit en warmtebalans van het grondwatersysteem voorkomen.	• De provincie is op basis van het Besluit activiteiten leefomgeving bevoegd gezag voor open bodemenergiesystemen en om de grondwaterwarmte-balans bij bodemenergieplannen te bewaken.
Zorgdragen voor een goede ordening van het gebruik in de ondiepe ondergrond.	• Deze provinciale taak op basis van de Omgevingswet heeft als doel de bodem duurzaam te gebruiken voor verschillende functies, zoals landbouw, natuur en wateropslag door het verbinden van bodem- en ondergrondbeleid met omgevingsbeleid. • De ondiepe ondergrond wordt steeds intensiever gebruikt voor onder meer kabels en leidingen, bodemenergie en waterwinning. Functies stapelen. Zonder goede coördinatie ontstaan conflicten en risico's voor veiligheid, drinkwater en toekomstige opgaven. Door regie en samenhang te organiseren maken we de ondergrond duurzaam, efficiënt en toekomstbestendig inzetbaar.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Bodemdaling beperken en werken aan een robuuste bodem en ondergrond.	• In grote delen van Noord-Holland is er sprake van significante bodemdaling. Dit leidt tot hogere maatschappelijke kosten en risico's voor waterbeheer, landbouw, natuur, infrastructuur, funderingen, landschap en klimaat. In veenweidegebieden draagt bodemdaling bovendien bij aan de uitstoot van koolstofdioxide. Bodemdaling overstijgt gemeente- en gebiedsgrenzen. Keuzes over peilbeheer, landgebruik, landbouw, natuur, bebouwing en infrastructuur hangen sterk met elkaar samen. Dit vraagt om gebiedsgerichte provinciale regie, in samenwerking met het Rijk, waterschappen, gemeenten en andere betrokken partijen. • De provincie zet in op het voorkomen en beperken van bodemdaling, waar dat doelmatig en haalbaar is. Daarmee houden we bodem en ondergrond veerkrachtig en bruikbaar, beperken we schade en risico's voor de gebouwde omgeving en natuur en dragen we bij aan een toekomstbestendige inrichting van Noord-Holland.
Verzilting voorkomen, beperken en ruimtelijk accommoderen.	• Verzilting vormt een groeiend risico voor de beschikbaarheid en kwaliteit van zoet water, landbouwgrond en natuur in Noord-Holland. Door zeespiegelstijging, droogte, bodemdaling en zoutindringing via sluizen neemt de druk vanuit zowel zout oppervlaktewater als brakke kwel uit de ondergrond toe. • Verzilting overstijgt gemeente- en gebiedsgrenzen. De opgave vraagt om samenhangende keuzes over waterbeheer, ruimtelijke ontwikkeling, landgebruik, landbouw, natuur, zoetwaterbeschikbaarheid en scheepvaart. We werken hierbij samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en gebruikers. • Waar verzilting onvermijdelijk is, sturen we op passende functies, inrichting en maatregelen die schade beperken. Daarbij houden we rekening met de beperkte beschikbaarheid van zoet water en maken we keuzes die passen bij de kenmerken van het gebied.
Gezonde en veerkrachtige landbouwbodems bevorderen.	• Gezonde landbouwbodems zijn een voorwaarde voor een toekomstbestendige landbouw en een vitaal landelijk gebied. Zij dragen bij aan voedselproductie, waterberging en waterzuivering, klimaatregulatie, nutriëntenkringlopen en biodiversiteit. • De kwaliteit van landbouwbodems heeft gevolgen voor provinciale opgaven op het gebied van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid, waterveiligheid, natuurherstel, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Deze opgaven vragen om een samenhangende aanpak van bodem, water, landgebruik en ruimtelijke ontwikkeling. • We bevorderen landbouwbodems die duurzaam productief, weerbaar en biodivers zijn. Daarbij besteden we in het bijzonder aandacht aan het verhogen en behouden van organische stof, een vitaal bodemleven en een bodemstructuur die water kan vasthouden, infiltreren en afvoeren. Zo versterken we de bodemfuncties die nu en in de toekomst nodig zijn.
Bodemkwaliteit en bodemverontreiniging vroegtijdig in beeld brengen en meewegen bij gebiedsontwikkeling.	• We verzamelen, verbinden en benutten kennis over bodemkwaliteit en bodemverontreiniging. Zo signaleren we risico's tijdig, ondersteunen we gerichte maatregelen en werken we samen met gemeenten aan een gelijkwaardige afweging van bodemkwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Waarom richting nodig?

Een robuuste bodem is in staat om extremen, zoals perioden van droogte en natte omstandigheden, op te vangen en zich daarvan te herstellen. Een goed functionerend (grond)watersysteem is daarbij onlosmakelijk verbonden met de bodem. Door klimaatverandering, intensief landgebruik en toenemende ruimtedruk komt dit systeem steeds verder onder druk te staan.

Ontwikkelrichting

Zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond

In Noord-Holland versterken bodemdaling, verzilting, bodemverdichting en erosie de degradatie van het bodemsysteem, met name in de Kop van Noord-Holland, de kustgebieden en Laag-Holland. Bovendien neemt het gebruik van de ondiepe ondergrond toe, onder andere voor bodemenergiesystemen. We sturen op een zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond om conflicten en ongewenste stapeling van effecten te voorkomen. Onze inzet voor robuuste bodems en ondergrond wordt uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma.

Werken aan schone bodems

Schone bodems vormen de basis voor een gezonde leefomgeving. In Noord-Holland is het tegengaan van bodemverontreiniging een grote opgave door (historische) zware industrie en intensieve landbouw. De provincie is bevoegd gezag voor de nazorg van stortplaatsen en voor historische bodemverontreinigingen, waaronder spoedlocaties en een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging, onder het overgangsrecht van de Wet bodembescherming. Daarnaast verbeteren we ons inzicht in risicovolle opkomende stoffen zoals PFAS, diffuus lood, en secundaire bouwstoffen.

Inzetten op gezonde bodems

Een gezonde bodem is vruchtbaar en kent een grote diversiteit aan bodemleven. De ‘ecosysteemdiensten’ functioneren goed: de bodem kan water vasthouden en beschikbaar stellen aan planten, bouwt organische stof op en verliest weinig nutriënten naar het watersysteem. Die diensten zijn van direct belang voor voedselzekerheid, biodiversiteit, klimaatmitigatie en een klimaatbestendige leefomgeving. De Europese Natuurherstelverordening en de EU-bodemmonitoringsrichtlijn vragen ook van Noord-Holland inzet op monitoring, herstel en bescherming van gezonde bodems. Gezonde landbouwbodems verdienen bijzondere aandacht, omdat zij 47% van het landoppervlak van Noord-Holland uitmaken. Noord-Holland heeft landbouwbodems van hoge kwaliteit, maar er zijn ook zorgen vanwege intensief landgebruik, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de impact van klimaatverandering (zoals een verhoogd risico op verdroging).

6.3 Mobiliteit

Waar de provincie op inzet

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Concessieverlener van regionaal openbaar vervoer.	• Op basis van de Wet personenvervoer 2000 heeft de provincie een taak voor het openbaar vervoer. Als concessieverlener in de gebieden Noord-Holland Noord, Haarlem/IJmond en Gooi en Vechtstreek hebben we invloed op het aanbod van het regionaal openbaar vervoer. In de andere gebieden in Noord-Holland heeft de Vervoerregio Amsterdam deze taak.
Aanleg, beheer en onderhoud van provinciale infra.	• Op basis van de Wegenwet en de Scheepvaartverkeerswet is de provincie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van provinciale (vaar-)wegen, kunstwerken, fietspaden, voetpaden en openbaar vervoersnetwerken én de aanleg hiervan. • De infrastructuur wordt beheerd en onderhouden en, bij einde levensduur, gerenoveerd en vervangen. • De provincie bepaalt waar wegen, spoorwegen en scheepvaartverbindingen komen. Gemeenten houden hier rekening mee bij het maken van hun omgevingsplannen.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.	• Bereikbaarheid is van groot belang voor de leefbaarheid en economische ontwikkeling. We willen bijdragen aan het in stand houden en optimaliseren van de bereikbaarheid, voor het goed functioneren van de maatschappij. Verkeersstromen, openbaar vervoer-verbindingen en logistieke netwerken stoppen niet bij gemeentegrenzen en vragen om samenhangende afwegingen op regionaal niveau.
Zorgdragen voor een toekomstbestendige rol van de luchtvaart in het mobiliteitssysteem en de leefomgeving.	• Een toekomstbestendige luchtvaart is wenselijk vanuit oogpunt van het internationale mobiliteitsvraagstuk en een gezonde leefomgeving. Nieuwe vormen van mobiliteit door de lucht kunnen hieraan bijdragen, zoals drones en Urban Air Mobility.

Waarom richting nodig?

Mobiliteit is essentieel voor de economie en voor inwoners om mee te kunnen doen aan de maatschappij. Daarom vinden we het belangrijk om in te zetten op een bereikbaar, verkeersveilig en inclusief mobiliteitssysteem met minimale impact op de gezonde leefomgeving. Hiermee verbinden we wonen, werken en voorzieningen en faciliteren we recreatie. We zien het werken aan bereikbaarheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verschillende overheden.

Ontwikkelrichting

Een weerbaar mobiliteitssysteem

Naast bereikbaar moet het mobiliteitssysteem ook weerbaar zijn onder bijzondere omstandigheden zoals een groot ongeluk of een evacuatie. Daarbij zijn er in Noord-Holland een aantal kritieke locaties van nationaal belang (bijvoorbeeld ziekenhuizen, EHC Petten, industriegebied Westpoort, Schiphol en Maritiem Cluster met defensie in Den Helder). Deze locaties moeten te allen tijde bereikbaar zijn, ook in ontwrichtende omstandigheden. Op basis van lopend onderzoek kan het nodig zijn om maatregelen te overwegen die de weerbaarheid van het mobiliteitssysteem vergroten.

Korte termijn: agenderen vastlopen mobiliteitssysteem

Het zal op korte termijn moeilijk zijn de bereikbaarheid op peil te houden door de groei van het aantal mobiliteitsbewegingen, de verdere verstedelijking en de beperkte mogelijkheden om deze groei aan te pakken. Dit heeft onder andere te maken met het gebrek aan structurele Rijksinvesteringen, capaciteit, ruimte en beperkingen door bijvoorbeeld stikstof of geluid. Daarbij komt dat de huidige staat van de Rijksinfrastructuur en de daarmee samenhangende renovatieopgave de komende jaren drastische invloed heeft op de bereikbaarheid van Noord-Holland. We hebben alle modaliteiten nodig om de bereikbaarheid te behouden. Als provincie kunnen we dit niet alleen, dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ook een enkele aanpassing of uitbreiding volstaat niet, hiervoor is een samenhangend pakket nodig.

Dit alles ontslaat ons niet van de verantwoordelijkheid om de consequenties van woningbouw voor de (regionale) bereikbaarheid scherp in beeld te brengen en daar vervolgens zo optimaal mogelijk invulling aan te geven. Wel betekent het dat we niet op elke nieuwe woningbouwlocatie de optimale bereikbaarheid direct bij oplevering kunnen garanderen.

Lange termijn: streven naar bereikbaarheid voor alle inwoners

Op de lange termijn is onze ambitie om de bereikbaarheid voor alle inwoners in Noord-Holland te optimaliseren. Uiteindelijk streven we naar een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes (Figuur 27). Voor gebieden met een lagere verstedelijking blijven we inzetten op alle vormen van mobiliteit waarvan de auto een belangrijk onderdeel blijft (Figuur 29).
Over de hele provincie heen zijn we constant bezig met het optimaliseren van ons netwerk; denk daarbij onder andere aan wegverbredingen, aanpassingen vanwege veiligheid of aanleg van ontbrekende schakels in ons (fiets)netwerk. Naast de plannen voor nieuwe, hoogwaardige busverbindingen (zie figuur 28) zijn hier onder andere de volgende projecten van

belang zoals: Onderdoorgang N247 bij Broek in Waterland, aanleg van de Ravelijnbrug in Den Helder, verbeteren van de Ring Alkmaar/N242, verbeteren van de leefbaarheid van de N203, robuuste oost/west verbinding en verbeteren van de bereikbaarheid boven het Noordzeekanaal gebied, verbreding N205 bij Haarlemmermeer en herstarten van de A7/A8 verbinding. Samen met onze partners werken we aan het optimaliseren van onze netwerken.

Inzetten op mobiliteitstransitie
We zetten in op het verminderen, veranderen en verbeteren van mobiliteit. Om de (groei van) mobiliteit zo goed mogelijk op te vangen, werken we aan op een ruimte-efficiënt en duurzaam mobiliteitssysteem. Dit houdt in dat ruimtelijke en economische ontwikkelingen zo worden vormgegeven dat de impact op het mobiliteitssysteem zoveel mogelijk wordt beperkt. Dit doen we op zo'n manier dat dat het mobiliteitssysteem duurzamer en veiliger wordt. Concreet betekent dit bouwen bij OV-knooppunten en daar functies zoals wonen, werken en voorzieningen combineren. Ook sturen we op reizen buiten de spits of zelfs tegenspits als onderdeel van de gedragsaanpak ('verminderen'). Daarnaast stimuleren we de overstap van reizigers op duurzame vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer, elektrische auto's of uitstootvrije voer- en vaartuigen ('veranderen'). Verder verbeteren we het bestaande netwerk waardoor dit beter kan worden benut en de verkeersveiligheid, betrouwbaarheid en sociale veiligheid van deze duurzame mobiliteitsopties toeneemt. Op sommige plekken verbeteren we het netwerk door ontbrekende schakels aan te leggen in het netwerk ('verbeteren'). De invulling verschilt per gebied. Op basis van de stedelijkheid en rol van de kern (stad/dorp) in het mobiliteitssysteem bekijken we hoe bovenstaande punten worden ingevuld en bepalen we de rol van de auto.

We hebben oog voor (disruptieve) innovaties die vorm of een impuls kunnen geven aan het mobiliteitssysteem. Het gaat bijvoorbeeld om digitalisering en automatisering bij mobiliteitsoplossingen. Die kunnen bijdragen aan betere bereikbaarheid, een efficiënter mobiliteitssysteem en het beter benutten van de netwerken. Voorbeelden zijn het faciliteren van drones en benodigde vertiports (verticale opstijg- en landingsplaatsen voor drones) en zelfrijdende voertuigen. De ruimtebehoefte of beperking hiervan is op dit moment nog onbekend. Ook alternatieve vormen van bekostiging vallen hieronder om zo bijvoorbeeld schaalsprongprojecten mogelijk te maken, dit maken we bespreekbaar bij het Rijk.

Nastreven systeem van publieke mobiliteit
We streven een systeem van publieke mobiliteit na dat steunt op een sterk openbaarvervoersysteem van trein, bus, metro en tram. Mobiliteitshubs en OV-knooppunten faciliteren de overstap op andere vervoermiddelen en vangen autoverkeer af. In combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes, kunnen mensen eenvoudig van deur tot deur reizen met diverse vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer, (deel) voertuigen en auto's. Met een dekkend doorfietsroutenetwerk stimuleren we het gebruik van de (e)-fietsen voor verplaatsingen tot 15 kilometer, als alternatief voor autogebruik. Dit is bij uitstek iets waar verschillende overheidslagen betrokken bij zijn.

Voor een robuust openbaarvervoersysteem is een schaalsprong in het openbaar vervoer nodig (Figuur 28). De schaalsprongprojecten vormen een katalysator voor de verdere ontwikkeling van het hele openbaarvervoersysteem in Noord-Holland. Dit betekent bijvoorbeeld het doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot Hoofddorp, waardoor er meer capaciteit op het treinspoor komt. En het realiseren van een vijfde en zesde perron op station Amsterdam-Zuid, waardoor hier internationale treinen kunnen stoppen en er meer ruimte vrijkomt op het spoor bij Amsterdam Centraal. Door deze grote spooringrepen rondom Amsterdam ontstaat ruimte in heel Noord-Holland om het spoorproduct verder te verbeteren. Het gaat dan onder andere om de verbindingen naar Alkmaar, Hoorn, Haarlem en het Gooi. Vanuit hier kan een goed spoorproduct gekoppeld worden met verdere verstedelijking én het landelijk gebied via mobiliteitshubs en OV-knooppunten.

Mobiliteitsbehoefte en inrichting meenemen bij gebiedsontwikkeling
Bij gebiedsontwikkelingen brengen we vroeg in het proces de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijken we hoe we dit zo optimaal mogelijk kunnen oplossen. Hiermee beperken we de extra impact op het mobiliteitssysteem. We willen samen met gemeenten bij gebiedsontwikkelingen een Mobiliteitsprogramma van Eisen opstellen, omdat de inrichting van nieuwe woongebieden hierin een belangrijke factor is. Hiermee brengen we ook de effecten van lokale keuzes voor de verdere regio in kaart. Denk hierbij aan het gebruik van mobiliteitshubs voor het afvangen van verkeer. Hierbij blijft lokaal maatwerk mogelijk om de auto, met zo min mogelijk impact op het regionale mobiliteitssysteem, te faciliteren. Plekken waar niet nabij OV-knooppunten wordt gebouwd ontsluiten we via de huidige infrastructuur, gezien de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding.

Verplaatsing van goederenvervoer van de weg naar het spoor en het water
In Noord-Holland komen veel logistieke stromen samen door de aanwezigheid van mainports als de haven van Amsterdam en Schiphol. Om de impact van deze stromen op de weginfrastructuur zoveel mogelijk te beperken werken we aan een *modal shift*. We streven naar een robuust multimodaal netwerk goederenvervoer, waarin goederenvervoer zich verplaatst van de weg naar het spoor en het water. Dat vraagt om ruimtelijke keuzes rond overslaglocaties en plekken waar de netwerken (weg en water) elkaar kruisen zoals bruggen en viaducten. Specifiek voor vaarwegen hebben we een Kernnet Beroepsvaart vastgesteld om dit soort ruimtelijke keuzes makkelijker te maken. Ook zorgen we voor een betrouwbare en efficiënte doorvaart van haven naar haven. Daarnaast bestaat het Kernnet Recreatievaart. Hierbij ligt de nadruk op recreatief gebruik en beleving. Inrichting en beheer van de vaarwegen zijn hier primair op afgestemd. De vaarwegen zijn toegankelijk voor zowel recreatievaart als beroepsvaart, binnen de geldende CEMT- of BRTN-

klasse. Beide maken hier gezamenlijk gebruik van, waarbij de recreatieve functie richtinggevend is.

Goederenvervoer over water draagt als onderdeel van een bredere vervoersketen bij aan de vermindering van verkeersdrukte op de weg en daarmee van uitstoot. Daarnaast stimuleren we het verplaatsen van bouwlogistiek voor gebiedsontwikkelingen naar het water waar dit mogelijk is. Hierbij is het belangrijk dat er door de provincie heen faciliteiten zijn voor de overslag van goederen van en naar het water. Bijvoorbeeld door het in stand houden van bestaande binnenhavens, vrachtwagenparkeerplekken of het faciliteren van logistieke hubs om de laatste kilometers naar de eindbestemming af te kunnen leggen. Om het transport over water te verduurzamen ontwikkelen we met Clean Energy Hubs walstroomvoorzieningen in havens en bij ligplaatsen.

Vervoer via spoor en water biedt niet voor alle gebieden in Noord-Holland een alternatief door het ontbreken van waterwegen of treinsporen. Daarom vinden we elektrificatie van het vrachtverkeer ook belangrijk. Dat heeft grote invloed op het elektriciteitsnet. Het bieden van goede laadmogelijkheden op bedrijventerreinen is een mogelijkheid om slimmer om te gaan met de vraag naar laadvermogen, waardoor de uitbreiding van het elektriciteitsnet voor mobiliteit enigszins beperkt kan worden.

Werken aan veilige, gezonde en sociaal-inclusieve mobiliteit
We streven naar nul verkeersslachtoffers in 2050 en een daling van het aantal verkeerslachtoffers in 2030. Naast fysieke verkeersveiligheid werken we eraan om sociale veiligheid een vaste plek te geven in de inrichting van de openbare ruimte en het mobiliteitssysteem. We houden daarbij rekening met verschillen in veiligheidsbeleving, met extra aandacht voor vrouwen en mensen uit de lhbtiqia+-gemeenschap.

We garanderen een inclusief mobiliteitssysteem zodat alle bewoners en bezoekers van Noord-Holland goed mee kunnen doen aan de maatschappij. Door belemmeringen in bereikbaarheid, betaalbaarheid, toegankelijkheid en sociale veiligheid weg te nemen, voorkomen we mobiliteitsarmoede.

Als provincie dragen we ook de verantwoordelijkheid om onze wegen en fietspaden veilig en toegankelijk te maken, overdag én in het donker. Goede verlichting speelt daarin een belangrijke rol. Met onze Beleidsvisie Openbare Verlichting bieden we een toekomstbestendig kader voor de provincie Noord-Holland. Het verbindt verkeersveiligheid, sociale veiligheid, duurzaamheid, mobiliteit, natuurbehoud, biodiversiteit en uniformiteit tot één samenhangend beleid, dat is afgestemd op regionale behoeften.

We willen de negatieve effecten van mobiliteit zoals de uitstoot van broeikasgassen, schadelijke stoffen en geluidsoverlast zoveel mogelijk beperken door onder andere elektrificatie van vervoermiddelen die traditioneel gebruik maken van verbrandingsmotoren. En door gezonde vormen van mobiliteit, zoals lopen en fietsen, te stimuleren. Dit draagt bij aan een veilige en gezonde leefomgeving. Voor geluidsoverlast is onze ambitie om in 2050 ernstige hinder door geluid van provinciale wegen met 50% verminderd te hebben, in vergelijking met de huidige situatie.

Beheer van provinciale infrastructuur

De provincie Noord-Holland is eigenaar en beheerder van een groot en divers netwerk van wegen, vaarwegen, bruggen, sluizen en andere infrastructurele voorzieningen. Daarmee dragen we dagelijks bij aan een bereikbaar, veilig en leefbaar Noord-Holland. We leggen onze assets zorgvuldig aan, beheren en onderhouden ze, en sturen op een doelmatig gebruik.

We werken volgens integraal assetmanagement en zijn gecertificeerd voor ISO 9001 en ISO 55001. Over de volledige levenscyclus van onze assets sturen we op bereikbaarheid, veiligheid en kwaliteit. Bij keuzes wegen we prestaties, risico's, kansen en kosten integraal af. Zo creëren we maatschappelijke waarde, besteden we publieke middelen doelmatig aan en houden we programma's en projecten uitvoerbaar en duurzaam.

De toenemende druk op het netwerk, schaarste aan mensen en middelen en de naderende renovatie- en vervangingsopgave vragen om samenwerking. Daarom stemmen we met andere weg- en vaarwegbeheerders, marktpartijen en betrokken organisaties kennis, data, standaarden en planningen af. Dit helpt om efficiënter te werken, bereikbaarheid over water en weg te behouden en hinder voor reizigers, omwonenden en bedrijven te beperken. Cruciale verbindingen krijgen daarbij extra aandacht.

Ook bij inkoop staat maatschappelijke waarde centraal. Naast prijs wegen we effecten op klimaat, natuur, biodiversiteit, milieu, grondstoffen en sociale waarden mee. We streven naar eerlijke risicoverdeling, MKB-vriendelijke inkoop en benutting van marktkennis. Bij risicovolle projecten nemen we vaker de regie, met ruimte voor innovatie en vakmanschap.

We bouwen en vernieuwen infrastructuur met oog voor toekomstige veranderingen. Daarom ontwerpen we infrastructuur flexibel, modulair en waar mogelijk met herbruikbare onderdelen. Daardoor kunnen voorzieningen later eenvoudiger worden aangepast, gerenoveerd of vervangen. Ook houden we rekening met multifunctioneel gebruik en de mogelijkheid om nieuwe technologie in een latere fase toe te voegen.

Tot slot maken we beheer en onderhoud klimaatbestendig. We bereiden onze infrastructuur voor op wateroverlast, hitte, droogte, verzilting, stormen en overstromingen. Met goede afwatering, functionerende pompen, biodiversiteit en inspecties houden we de infrastructuur veilig, betrouwbaar en beschikbaar.

Zo maakt de provincie Noord-Holland verantwoorde keuzes voor beheer en onderhoud: met de gewenste prestaties, tegen doelmatige kosten en met acceptabele risico's, nu en in de toekomst.

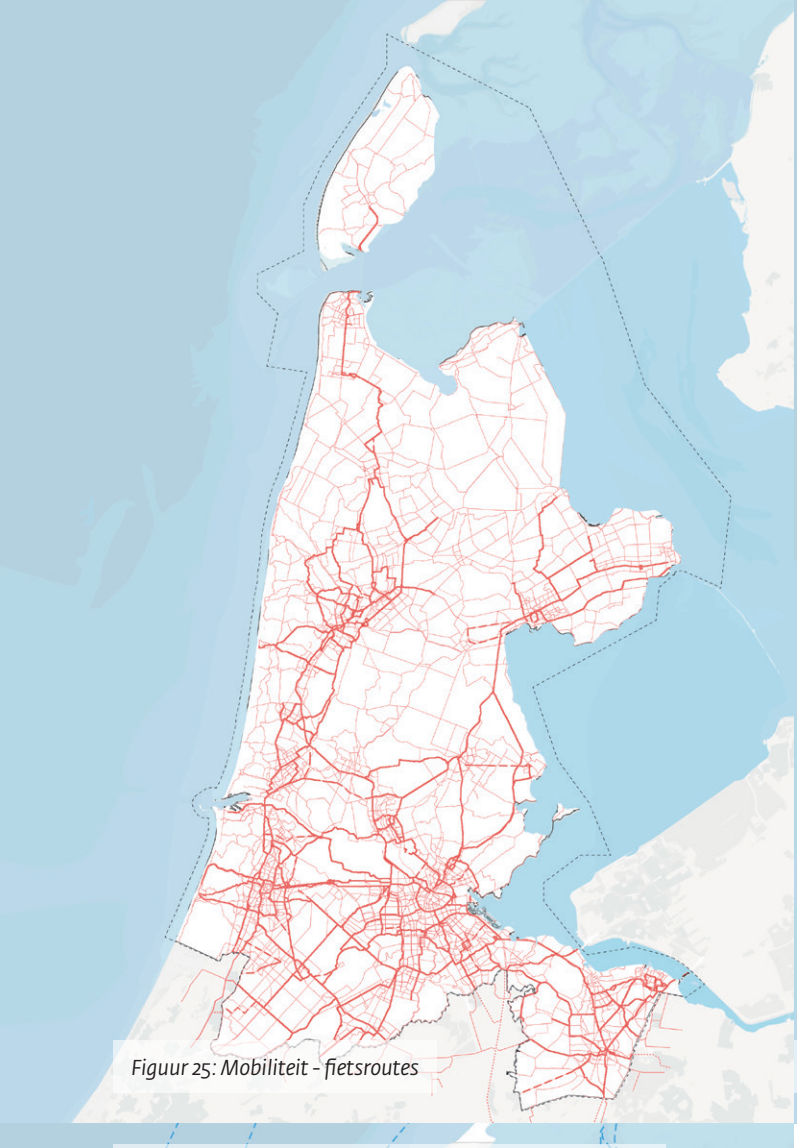

Figuur 25: Mobiliteit - fietsroutes

Figuur 26: Mobiliteit - OV

Figuur 27: Mobiliteit - snelwegen, vaarwegen en luchtvaart

Mobiliteit - fietsroutes

- Doorfietsroutes huidig
- Doorfietsroute toekomst
- Fietsroutes

Mobiliteit - OV

- Spoorwegen
- Station
- Busverbindingen
- Geplande HOV-verbindinger
- HOV-lijnen

Mobiliteit - snelwegen, vaarwegen en luchtvaart

- Snelwegen
- Regionale wegen
- Vaarwegen
- Recreatievaart
- Schiphol

6.4 Luchtvaart

Wettelijke taken en provinciaal belang

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Vanuit de Wet luchtvaart is de provincie bevoegd gezag voor luchthavens met regionaal belang.	• De provincie is verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen voor luchthavens en voor het inpassen van de geluids- en veiligheidscontouren ten gevolge van het vliegverkeer.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor een toekomstbestendige rol van de luchtvaart in het mobiliteitssysteem en de leefomgeving.	• Een toekomstbestendige luchtvaart is wenselijk vanuit oogpunt van het internationale mobiliteitsvraagstuk en een gezonde leefomgeving. Nieuwe vormen van mobiliteit door de lucht kunnen hieraan bijdragen, zoals drones en Urban Air Mobility.
Verduurzaming van luchtvaart in de provincie stimuleren.	• Het verduurzamen van de regionale en intercontinentale luchtvaart brengt allerlei gevolgen met zich mee, bijvoorbeeld de vraag naar elektriciteit en de ruimte voor elektra-infrastructuur, maar ook (milieu)ruimte voor duurzame brandstoffen.
Samenwerking met Rijk, provincies en gemeenten.	• Luchtvaart is geen lokale activiteit, regelgeving en beleid van 1 overheidsinstantie is niet effectief. Hierom moeten we samenwerken en optrekken met het Rijk en de andere provincies. Ook gemeenten spelen hierin een cruciale rol.

Waarom richting nodig?

De impact van luchtvaart is niet alleen merkbaar op de landingsplaatsen, vliegvelden en vliegroutes, maar werkt daarnaast breder door in het ruimtelijk domein. Dat is merkbaar in de vorm van een aantrekkende werking voor bedrijven, de impact van luchtvaartpassagiers en werknemers op het mobiliteitssysteem en als impact van geluid en uitstoot van stoffen op de leefomgeving van Noord-Holland en omliggende provincies. Het innoveren en verduurzamen van de sector vraagt om een integrale blik door bijvoorbeeld te onderzoeken welke uitdagingen nieuwe vormen van luchtvaart hebben en wat de maatschappelijke waarde van de oplossingen is.

Ontwikkelrichting

Omgaan met Schiphol

Schiphol is van grote betekenis voor de internationale bereikbaarheid van Noord-Holland en Nederland. De luchthaven verbindt de regio met economische centra wereldwijd en is daarmee van belang voor het vestigingsklimaat, de werkgelegenheid en het functioneren van de regionale en nationale economie. Tegelijkertijd heeft Schiphol een grote impact op de leefomgeving en legt de luchthaven beperkingen op aan de ruimtelijke ontwikkeling in een groot deel van de regio. Voor een toekomstbestendige Schipholregio moeten de internationale en economische functie van de luchthaven, een gezonde leefomgeving en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio daarom in samenhang worden bezien.

Schiphol staat de komende decennia voor een omvangrijke vernieuwingsopgave. De capaciteit en kwaliteit van het terminalcomplex zijn niet in hetzelfde tempo meegegroeid met het aantal reizigers en delen van de luchthaveninfrastructuur zijn verouderd. Tegelijkertijd verandert de luchtvaart, onder meer door de inzet van grotere vliegtuigen. Schiphol moet daarom een groot deel van het bestaande luchthavencomplex vernieuwen en aanpassen aan de luchtvaart en passagiersstromen van de toekomst.

Het Rijk hanteert voor de huidige operatie een maximum van 478.000 vliegtuigbewegingen per jaar. Dit maximum is tevens opgenomen in het ontwerp voor het nieuwe Luchthavenverkeerbesluit (LVB), met onder voorwaarden ruimte voor een gefaseerde doorgroei naar maximaal 500.000 bewegingen wanneer de geluidbelasting voldoende afneemt. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers echter aanzienlijk blijven groeien door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. De ruimtelijke en infrastructurele opgave rond Schiphol wordt daarom niet alleen bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen.

We hebben slechts gedeeltelijk invloed op de ontwikkeling van Schiphol. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. Tegelijkertijd hebben we als provincie een belangrijke rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving, onder meer via het instrumentarium van de Omgevingswet en onze verantwoordelijkheden op het gebied van mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit. Daarnaast behartigen we samen met andere provincies en gemeenten binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) de belangen van de regio in het overleg met het Rijk.

We vinden dat de verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor het verminderen van geluidshinder en slaapverstoring. De ontwikkeling naar stillere en schonere vliegtuigen en een duurzamere internationale connectiviteit moeten bijdragen aan daadwerkelijke gezondheidswinst voor de omgeving. Waar voor ontwikkelingen op en rond Schiphol medewerking van ons nodig is, verbinden we daar duidelijke randvoorwaarden aan op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. De grootschalige vernieuwing van Schiphol willen we benutten als vliegwiel voor

een bredere kwaliteitsimpuls in de Schipholregio. In paragraaf 7.10 werken we uit wat dit ruimtelijk betekent voor Schiphol en zijn omgeving.

Rekening houden met ontwikkelingen bij vliegkamp De Kooy
Ook de ontwikkelingen rond Den Helder en vliegkamp De Kooy vragen om aandacht. Defensie heeft nog geen concrete plannen voor uitbreiding van vliegkamp De Kooy. Gezien de ontwikkelingen in de wereld willen we uitbreiding van het vliegveld in de toekomst echter niet onmogelijk maken. Ook daar zullen mogelijke ontwikkelingen in samenhang met het verbeteren van bereikbaarheid en leefomgeving moeten worden benaderd.

Anticiperen op nieuwe vormen van luchtmobiliteit
Nieuwe luchtruimstructuren, opstijg- en landingsplaatsen (vertiports) en logistieke knooppunten vragen om zorgvuldige inpassing in al schaarse ruimte, met bijbehorende veiligheidszones. Vooral in stedelijke gebieden en rond economische centra, zoals Schiphol en de MRA, is een goede afweging nodig tussen veiligheid, geluid, privacy en ruimtelijke inpassing. Tegelijkertijd bieden drones en Urban Air Mobility (UAM) kansen voor duurzame logistiek, efficiëntere noodhulp en slimme mobiliteit. We zijn verantwoordelijk voor de voorwaarden hoe deze nieuwe luchtmobiliteit ruimtelijk kan worden toegestaan, zodat innovatie samengaat met goede leefkwaliteit en ruimtelijke balans.

6.5 Energie

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Bijdragen aan de reductiedoelen van broeikasgassen.	• In de Klimaatwet staat geen directe verplichting tot broeikasgasreductie voor provincies. Provincies hebben bij de nationale uitvoering wel wettelijke taken via andere wetten, zoals de Omgevingswet. Op die manier dragen provincies bij aan het behalen van de nationale reductiedoelen. De mensenrechtelijke verplichting om broeikasgasemissies te reduceren rust niet alleen op het Rijk, maar ook op decentrale overheden, via bijvoorbeeld artikel 2 en 8 van het Europees Verdrag voor Rechten van de Mens (EVRM).
Zorgdragen voor ruimte voor het energiesysteem.	• Op basis van de Omgevingswet dragen we zorg voor de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem, voor de vergunningverlening voor bepaalde onderdelen van het energiesysteem en de afstemming tussen gemeenten en netbeheerders.
Provincie is wettelijk bevoegd gezag voor de ruimtelijke procedures van zon en windparken groter dan 50 MW (zon) en 15 MW (wind) en kleiner dan 100 MW. Indien wenselijk kan het bevoegd gezag tussen overheden onderling worden overgenomen.	
Bevoegd gezag voor elektrolysers op industriële schaal.	• Op basis van de Omgevingswet is de provincie bevoegd gezag voor elektrolysers met een productiecapaciteit van meer dan 50 ton per dag.
Toezicht op de energiebesparingsplicht bij bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is.	• Dit toezicht wordt door de omgevingsdiensten uitgevoerd en gefinancierd door de provincie. Aanvullend heeft de provincie heeft een Energiebesparingsakkoord voor 2027-2030 met alle gemeenten en de vier omgevingsdiensten in Noord-Holland gesloten met als doel alle bedrijven onder gemeentelijk bevoegd gezag gecontroleerd te hebben op de naleving van de energiebesparingsplicht.
Adviserende rol ten aanzien van gemeentelijke warmtenetten.	• Nadat de Wet collectieve warmte van kracht is, heeft de provincie een adviserende rol op het moment dat een gemeente een warmtenet wil realiseren dat van invloed kan zijn op de warmtevoorziening van omliggende gemeenten.
Mogelijke nieuwe taak: Bevoegd gezag bij netuitbreidingen en transformatorstations 150 kV.	• Het Rijk heeft wetgeving in voorbereiding waarbij provincies het bevoegd gezag worden voor netuitbreidingen van 150 kV-tracés en -stations. Deze bevoegdheid ligt momenteel bij gemeenten. In alle gevallen kunnen overheden in onderling overleg afspraken maken over overname van bevoegd gezag.
Mogelijke uitbreiding taak: Aanvullende mogelijkheden voor het sturen op het energiesysteem.	• Het Rijk heeft wetgeving in voorbereiding (wijziging Omgevingswet en Energiewet) waarmee decentrale overheden meer mogelijkheden krijgen om inhoudelijk op energie te sturen. De provincie wil de bestaande en nieuwe bevoegdheden gebruiken om ruimtelijk te sturen op energie, waarmee preventief in vraag en aanbod van energie en netwerkuitbreidingen kan worden gestuurd (energietoets). Dit betekent dat energie vanaf de start van de ruimtelijke planvorming wordt meegenomen als ontwerpvariabele bij locatiekeuze, fasering, programmering, en inrichting van nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden afgestemd op beschikbare én geplande energie-infrastructuur, zodat maatschappelijke opgaven uitvoerbaar blijven en schaarse ruimte doelmatig wordt benut.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.	• Een robuust energiesysteem draagt bij aan het goed functioneren van de maatschappij, waaronder de (regionale) economie, woningbouw en mobiliteit.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem, voor de vergunningsverlening voor bepaalde onderdelen van het energiesysteem en de afstemming tussen gemeenten en netbeheerders.	Om de aanleg van energie systemen soepel te laten verlopen pakken we onder andere de volgende taken op: • Ondersteunen van gemeenten bij realisatie van energie-infrastructuur en opwek ten behoeve van maatschappelijke, woon- en economische functies nu en in de toekomst. • Regie nemen op de locatie- en tracé-bepaling en ruimtelijke inpassing van netuitbreidingen op 50 kV- en 150 kV-spanningsniveau. (Op verzoek) overnemen van bevoegd gezag voor energie-infrastructuur projecten. • Verbindende en aanjagende rol om netcongestie te verminderen en daarmee verduurzaming, economische ontwikkeling en woningbouw mogelijk te maken. • Stimuleren dat nieuwe ontwikkelingen zoals woningbouw een passende energievoorziening hebben (opwek, opslag en benodigde kabels en leidingen). • Adviserend gesprekspartner over hoogspanningsverbindingen zoals 380kV, schakel tussen Rijk en gemeenten bij ontwikkelingen in het energiesysteem. • Initiëren van een integrale gebiedsaanpak samen met mede-overheden bij grootschalige nieuwe stations in gebieden waar meerdere opgaven samenkomen.

Waarom richting nodig?

We werken toe naar een duurzaam en efficiënt energiesysteem (Figuur 30). Om dit te bereiken is ruimte nodig voor het opwekken van elektriciteit (zon en wind), warmte (bijvoorbeeld geothermie), conversie (elektrolyse), opslag (waterstof en batterijen) en netwerken (kabels, leidingen en transformatoren. We zijn ons er bewust van dat dit ten koste kan gaan van andere opgaven en het veel impact heeft op de leefomgeving. Het streven is dan ook een efficiënt, goed ingepast en klimaatbestendig energiesysteem te ontwikkelen, dat ondanks de impact van klimaatverandering of weersextremen zo veel mogelijk leveringszekerheid biedt.

Ontwikkelrichting

Ruimte reserveren voor uitbreiding van energienetwerken en de realisatie van energieopslag

Om de ambities voor gebiedsontwikkelingen voor wonen en werken en op het gebied van klimaat, natuur en stikstof te kunnen halen én vanwege de urgente netcongestie, willen we ruimte geven aan de uitbreiding van energienetwerken en de realisatie van energieopslag. Samen met netbeheerders, gemeenten en rijk borgt de provincie tijdig zoekgebieden en ruimtelijke reserveringen voor energie-infrastructuur, zowel boven- als ondergronds. In het Programma Energie werken we de instrumenten hiervoor uit.

De uitbreiding van energienetwerken en de realisatie van energieopslag, bijvoorbeeld in grootschalige batterijen, zijn essentieel voor gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en de overgang naar een duurzaam energiesysteem. Vanwege de urgentie van deze opgaven beschouwen we deze ontwikkelingen in het energiesysteem in principe als van groot openbaar belang. Uiteraard gaan we zorgvuldig om met waar en hoe we hier ruimte aan geven. Zo worden transformatorstations en grootschalige systeem-batterijen bij voorkeur geplaatst op, of in de directe nabijheid van bedrijventerreinen.

Een duurzaam en efficiënt energiesysteem

We gaan zo slim mogelijk om met de verschillende energiebronnen en -dragers en de beschikbare infrastructuur. Dat betekent dat energiebesparing het uitgangspunt is en dat vraag en aanbod zoveel mogelijk nabij elkaar worden ontwikkeld.

We voeren toezicht op de energiebesparingsplicht bij bedrijven waarvoor we bevoegd gezag zijn en maken met gemeenten afspraken over toezicht bij bedrijven waarvoor gemeenten bevoegd gezag zijn. Gemeenten ondersteunen we bij energiebesparing in bebouwde omgeving in het kader van de warmtetransitie. Daarnaast streven we naar de meest optimale energiemix op regionaal en lokaal niveau. Dit is maatwerk: zo zal in het ene geval een warmtenet in combinatie met lokale opwek en opslag van elektriciteit de optimale energiemix zijn en in een ander geval warmtepompen (geheel elektrisch) met kleinschalige waterstofproductie (elektrolyse) en opslag. De optimale energiemix kan dus verschillen en is afhankelijk van de omstandigheden van het gebied en het energiesysteem. Initiatieven van onderop zijn daarin welkom, aansluitend bij de behoeften van lokale gemeenschappen.

Het belangrijkste uitgangspunt voor het toekomstig energiesysteem is dat het energiesysteem van de toekomst sturend is voor de ruimtelijke ordening: daar waar energie beschikbaar is, kunnen ruimtelijke en economische ontwikkelingen plaatsvinden. Hierdoor komen vraag en aanbod bij elkaar. Grote energievragers kunnen zich vestigen in energieknooppunten, buiten de energieknooppunten is beperkt ruimte voor grote energievragers omdat deze ontwikkelingen het energienet te veel belasten. We zetten hiervoor bestaande en toekomstige instrumenten in om energie een volwaardige plek te geven in ruimtelijke afwegingen. Een mogelijkheid hiervoor is een energietoets bij nieuwe ontwikkelingen. Dit betekent dat energie vanaf de start van de ruimtelijke planvorming wordt meegenomen als ontwerpvariabele bij locatiekeuze, fasering, programmering, en inrichting van nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden afgestemd op beschikbare én geplande energie-infrastructuur, zodat maatschappelijke opgaven uitvoerbaar blijven en schaarse ruimte doelmatig wordt benut.

Samen met Rijk, gemeenten en netbeheerders zoeken we naar mogelijkheden om ruimtelijke procedures te versnellen. De provincie is vrijwel nooit bevoegd gezag voor de aanleg van energie-infrastructuur, maar we onderzoeken of het overnemen van het bevoegd gezag versnelling kan brengen en doelmatig is. Het Rijk overweegt de wet aan te passen waardoor de provincie

bevoegd gezag wordt voor de aanleg van nieuwe elektriciteits-infrastructuur van 110 kV tot 220 kV.

Onderscheid in twee vormen van energiesystemen: het centrale energiesysteem en het decentrale energiesysteem

1. Het centrale energiesysteem

Het centrale energiesysteem gaat over de aanlanding van wind-energie op zee, hoogspanningsstations van 150kV en 380kV, de hoogspanningsverbindingen, opslag van elektriciteit in grote systeembatterijen en waterstoftransportleidingen en grootschalige waterstofproductie door middel van elektrolyse. Dit zijn veelal ontwikkelingen waar het Rijk het bevoegd gezag voor is en medeoverheden in de ruimtelijke procedures participeren. Binnen dit systeem kiezen we voor het ontwikkelen van energieknooppunten. Daarin komt het grootschalige aanbod en de vraag van energie samen, omdat dat ruimtelijk en energetisch het meest efficiënt is. Het aanbod van energie in de energieknooppunten kan gerealiseerd worden door opwek en door de aanwezigheid van energie-infrastructuur die de vraag faciliteert. Het is belangrijk om te beseffen dat ook de energie-knooppunten ruimtelijke en energetische grenzen kennen.

Een belangrijk deel van het huidige en toekomstige energie-aanbod wordt ingevuld door windturbines op zee. Het Rijk stelt hiervoor de kaders en maakt ontwikkeling van windparken op zee mogelijk. Voor de aanlanding van de energie (elektriciteit en waterstof) wordt door het Rijk samen met medeoverheden gezocht naar aanlandlocaties en de benodigde infrastructuur die hiervoor noodzakelijk is. We participeren in deze studies en richten ons op locaties in lijn met de provinciale ruimtelijke kaders en een optimaal energiesysteem.

De ontwikkelingen rondom windenergie op zee hebben grote impact op het Noord-Hollandse energiesysteem. We willen dat elektrische aanlandingen daar komen waar de (toekomstige) vraag zich concentreert en zo veel mogelijk in balans zijn met de verwachte toekomstige vraag. Zo worden grote overschotten van elektriciteit in Noord-Holland beperkt. Dit voorkomt netuitbreidingen voor het transport van elektriciteit naar de rest van Nederland; de ruimte in Noord-Holland is te beperkt voor uitbreiding van het transportnet met als doel om wind-energie vanaf zee door te voeren naar het achterland. Als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, zal worden onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. We geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels. Het Rijk onderzoekt de noodzaak voor deze diepe aanlandingen.

Concreet betekent dit dat we ons in Noord-Holland Noord richten op één aanlanding van 2 GW elektriciteit binnen de contouren van Agriport A7. Uitgaande van de verwachte elektriciteitsvraag in 2040 wordt de regio Noord-Holland Noord hiermee voldoende voorzien. Een deel van deze elektriciteit zal doorgevoerd worden naar de rest van Nederland. De capaciteit van de nieuwe 380 kV-verbinding, bestaande uit een enkele mastenrij, is volgens de verwachtingen voldoende en daarom het uitgangspunt. Voor de periode na 2040 is nog onduidelijk wat de elektriciteitsvraag in Noord-Holland Noord wordt en hoeveel aanlanding en opwek in de regio wenselijk is. Dit is onder meer afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen.

In de Metropoolregio Amsterdam wordt al 2,1 GW aangeland bij Wijk aan Zee. We streven aanvullend hierop naar één extra aanlanding van 2 GW bij Westpoort (op A9 Zuid), en één aanlanding van 700 MW op station Velsen. Station Vijfhuizen is een alternatief voor een 700 MW aanlanding mits dit uit onderzoek haalbaar en wenselijk blijkt. Met deze aanlandingen wordt voorzien in de verwachte vraag rondom het Noordzee-kanaalgebied. Meer aanlandingen zijn onwenselijk zolang de vraag niet toeneemt. Ook hier geldt dat nieuwe grootschalige opwek onwenselijk is wanneer dit leidt tot een extra belasting op het hoogspanningsnet.

Ook voor grootschalige opwek op land streven we naar zo veel mogelijk balans tussen vraag en aanbod om grote transporten te voorkomen. Vooralsnog zijn we daarom terughoudend met nieuwe grootschalige opwek op land buiten de RES-afspraken, tenzij de extra opwek aansluit op een groeiende vraag en passend is binnen de ruimtelijke randvoorwaarden, zodat het hoogspanningsnet niet extra wordt belast. Tegelijkertijd zitten we midden in een transitie, wat vraagt om een adaptieve

De energieknooppunten in het energiesysteem

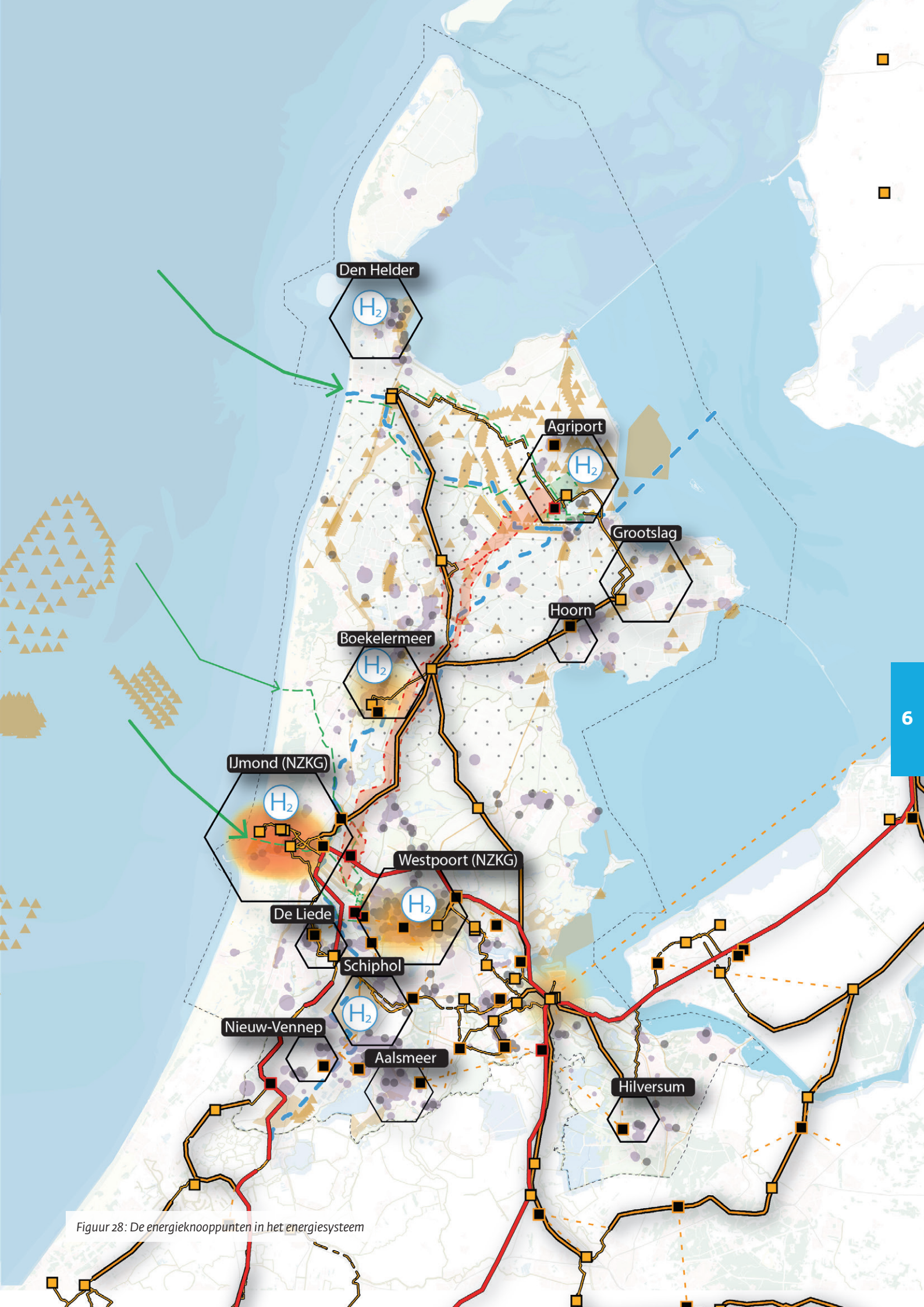

Figuur 28: De energieknooppunten in het energiesysteem

aanpak. We houden er daarom rekening mee dat, ondanks het sturen op slimme energieplanologie, in de verdere toekomst aanvullende 380 kV-infrastructuur noodzakelijk kan zijn.

2. Het decentrale energiesysteem
De regionale en lokale schaal krijgt binnen de energietransitie een belangrijkere rol. Energie wordt steeds meer decentraal geproduceerd door bijvoorbeeld zon- en windparken op land, zon op dak, groen-gasprojecten en aqua- en geothermie. Door de decentrale opwek ook direct decentraal te gebruiken, vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen, conversie van energiedragers toe te passen (bijvoorbeeld elektriciteit naar warmte of waterstof) en door energie op te slaan, ontstaat er een decentraal energiesysteem. Ook energiehubs op bedrijventerreinen waarmee bedrijven het piekgebruik op elkaar afstemmen en afvlakken maken onderdeel uit van het decentrale systeem. Hierdoor kan het centrale energiesysteem ontlast worden en kan het bijdragen aan vermindering van uitbreiding van elektriciteitsnetten. Dit leidt uiteindelijk tot lagere investeringskosten en een weerbaarder en minder kwetsbaar energiesysteem. Decentralisatie is belangrijk voor de transitie-opgave naar 2050 en is nog volop in ontwikkeling. Samen met gemeenten en andere partijen worden op deelregio niveau deze decentrale energiesystemen uitgewerkt. Voor gebiedsuitwerkingen geldt dat energie en de benodigde energie-infrastructuur vanaf de planvorming als ontwerpvariabele moeten worden meegenomen, zodat ruimtelijke ontwikkelingen en de ontwikkeling van het energiesysteem in samenhang plaatsvinden. Een bijzondere positie in de gebiedsuitwerkingen heeft Texel, omdat dat gebied een geografisch en technisch afgebakend energiesysteem heeft.

Lokaal gebruik van lokaal opgewekte elektriciteit helpt ook om netcongestie te verminderen of te voorkomen. Voor de elektrificatie van de landbouwsector zijn deze ontwikkelingen belangrijk. Daarom willen we lokale opwek, lokale initiatieven en de deelname van energiegemeenschappen aan duurzame opwekprojecten stimuleren, zodat zowel de lokale economie als het decentrale energiesysteem wordt versterkt.

Voorwaarden voor het decentraal opwekken van energie
De verwachting is dat het aanbod van duurzaam opgewekte elektriciteit op land zal groeien. De vraag naar duurzaam opgewekte elektriciteit neemt de komende decennia flink toe en het Rijk heeft in haar Nationaal Plan Energiesysteem Actualisatie 2026 aangegeven dat de opwek op land vanuit zon en wind zal moeten groeien. De kwantitatieve doelstellingen van het Rijk zijn niet vertaald in doelstellingen voor Noord-Holland. Deze zullen we later bepalen op basis van onder meer vraagontwikkeling.

Op locaties waar nu al duurzame energie wordt opgewekt, zorgen we dat dat mogelijk blijft, ook als de vergunning verlopen is. De kabels en leidingen zijn immers al aanwezig, de bedrijven houden in hun bedrijfsvoering rekening met deze opwek en de netbeheerders hebben de netwerken ingericht op dit aanbod. Daarnaast willen we dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de toegenomen energievraag. Bij de planontwikkeling moet daarom niet alleen worden aangegeven of er voldoende netinfrastructuur aanwezig is voor de ontwikkeling, maar ook hoe door de ontwikkeling zelf in de toegenomen vraag wordt voorzien met duurzame opwek. Zo kan gedacht worden aan het plaatsen van windturbines op bedrijventerreinen.

Bij de realisatie van windturbines gaan we uit van de landelijke normen voor gezondheid en veiligheid, inclusief de uitzonderingsmogelijkheden die daarvoor gelden. Daarnaast zoeken we op locaties waar windturbines mogelijk worden gemaakt naar een invulling met de meeste energetische opbrengst. Dit wel binnen de grenzen die gesteld worden vanuit netwerkinpassing, leefbaarheid en omgevingskwaliteit. Daarmee wordt beoogd dat de gebieden voor windopwek in aantal worden beperkt, maar optimaal worden ingevuld. Dergelijke geclusterde realisatie van windgebieden draagt bij aan een zorgvuldige landschappelijke inpassing. We stimuleren eveneens opwek van zonne-energie en passen daarbij de zonneladder toe.

Voor de opwek van elektriciteit wordt in Nederland en daarbuiten ook gekeken naar kernenergie en in het bijzonder naar SMR's (small modular reactors). Omdat de initiatieven op dit moment nog niet marktrijp zijn, is het niet duidelijk wat de potentie hiervan is en doen we geen uitspraken over de wenselijkheid en mogelijke locaties voor SMR's. We participeren wel in de onderzoeken naar SMR's die op nationale schaal worden uitgevoerd waarbij de voor- en nadelen in kaart worden gebracht.

Waterstofactiviteiten in focusgebieden
Waterstof speelt een belangrijke rol in de verduurzaming van de industrie, de zware mobiliteit en het energiesysteem. We zien waterstof daarbij als een gerichte energiedrager, die met name ingezet moet worden op plekken waar directe elektrificatie beperkt mogelijk is.

De ontwikkeling van de waterstofketens vraagt om ruimte voor productie, opslag, transport en gebruik. Dat vraagt om bewuste keuzes. Daarom zetten we in het Waterstofprogramma Noord-Holland in op clustering van waterstofactiviteiten in en nabij bestaande industrie- en havengebieden, waar al sprake is van zware energie-infrastructuur, (industriële) vraag en logistieke verbindingen. Bij voorkeur worden hier vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Specifiek gaat dit om:
- Het Noordzeekanaalgebied (IJmond en Westpoort);
- Den Helder en omgeving;
- De Boekelermeer;
- Agriport A7;
- Schiphol.

Binnen deze gebieden werken we aan de ontwikkeling van waterstofinfrastructuur, waaronder regionale distributienetten en aansluiting op het nationale waterstoftransportnet (Waterstofnetwerk Nederland), zodat vraag en aanbod met elkaar verbonden worden. Buiten deze focusgebieden is beperkt

ruimte voor waterstoftoepassingen. Daar ligt de nadruk op kleinschalige toepassingen, bijvoorbeeld in situaties waar waterstof een oplossing biedt voor netcongestie of waar geen goed alternatief beschikbaar is. Op korte termijn kan de productie en grootschalig gebruik in principe plaatsvinden binnen de genoemde focusgebieden. Als de productie van waterstof grootschaliger wordt, sturen we op opschalingsprojecten voor de productie van waterstof aan de Noordzeekust; zodat in de toekomst, wanneer periodes van zoetwaterschaarste vaker voorkomen, de overstap naar zout water gemaakt kan worden.

Voorwaarden voor opslag van energie in batterijen
In een duurzaam energiesysteem wordt elektriciteit opgewekt met weersafhankelijke bronnen (zon en wind). Hierdoor ontstaan pieken en dalen in de opwek van elektriciteit die vaak niet passen bij de vraag. Opslag van elektriciteit gaat daarom een steeds grotere rol spelen in het energiesysteem van de toekomst. Verwacht wordt dat steeds meer batterijen in het energiesysteem worden geplaatst. Dit kunnen hele grote batterijen zijn (systeembatterijen vanaf 70 MW, 2 tot 10 ha) tot kleinere buurt- en thuisbatterijen.

We onderschrijven de noodzaak voor de batterijopslag en willen daar ruimte voor vinden. Grote systeembatterijen worden echter geplaatst in parken van zeecontainers, met daardoor een aanzienlijk effect op de leefomgeving. Daarom willen we dat alleen batterijen in het energiesysteem worden geplaatst die daarvoor nuttig en noodzakelijk zijn. We willen het landelijk gebied niet meer belasten dan noodzakelijk is. Daarom hebben we beleid ontwikkeld voor systeembatterijen en batterijen die geplaatst worden bij zon- en wind-opwek (co-locatiebatterijen).

Warmtetransitie in gebouwde omgeving en glastuinbouw
We stimuleren collectieve warmtevoorziening in verstedelijkte gebieden waar dat kan en waar dat tot de laagste maatschappelijke kosten leidt. In ieder geval in het verstedelijkte deel van de Metropoolregio Amsterdam en regio Alkmaar. In deze gebieden is een hoge dichtheid van de warmtevraag en beperkt ruimte in woningen voor het installeren van individuele warmtesystemen. Daarnaast levert de inzet op collectieve warmte een efficiënte bijdrage aan het energiesysteem.

Keuzes in het verduurzamen van de warmtevoorziening hebben effect op het elektriciteitsnet en de ruimte die nodig is voor het energiesysteem als geheel. De warmtetransitie en de overgang naar decentrale energiebronnen in het warmte- en elektriciteitssysteem maken dat beide systemen communicerende vaten zijn. Als voor de warmtetransitie ingezet wordt op all-electric warmtepompen, zal het elektriciteitsnet moeten worden uitgebreid. Daar waar een warmtenet is voorzien en een hoge temperatuur warmtebron beschikbaar is, hoeft het elektriciteitsnet minder verzwaard te worden.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving. Onze rol is op basis van de Wet collectieve warmte zeer beperkt. Onze belangrijkste rol is dat we gemeenten ondersteunen met kennis bij het opstellen van de warmteprogramma's. Mogelijk dat in de toekomst de provincie een rol heeft bij de realisatie van regionale transportleidingen voor warmte. Het is complex om het ruimtebeslag van een duurzame warmtevoorziening voor nieuwbouw en bestaande wijken te bepalen, omdat deze van een groot aantal factoren afhankelijk is. Dat het ruimtebeslag zal toenemen is zeker, maar hoeveel is op dit moment onbekend.

Naast de warmtetransitie in de gebouwde omgeving onderzoeken we de mogelijkheden voor lokale en regionale warmtenetten in de glastuinbouw. De warmtevraag in deze sector is groot en de glastuinbouw staat voor een eigen verduurzamingsopgave. Door inzet van onder meer aardwarmte en restwarmte kan de sector haar warmtevoorziening verduurzamen en het energiesysteem efficiënter worden ingericht.

We zien ook kansen om warmtesystemen voor glastuinbouw en de gebouwde omgeving met elkaar te verbinden. De glastuinbouw ontwikkelt collectieve warmtevoorzieningen vaak sneller dan de gebouwde omgeving. Dit kan kansen bieden voor een koppeling met warmtenetten in de nabijgelegen gebouwde omgeving.

6.6 Digitale infrastructuur

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Vergunningverlening, toezicht en handhaving van datacenters met een opgesteld (elektrisch) vermogen van meer dan 50 megawatt (MW).	-

Provinciaal belang	Onderbouwing
Het hebben van een goede digitale infrastructuur die voldoet aan ruimtelijke kaders en regionale randvoorwaarden.	• Een goede digitale infrastructuur is cruciaal voor de weerbaarheid en veiligheid van vitale processen en als belangrijke basis voor strategische economische activiteiten. Daarnaast vraagt de geopolitieke situatie om het in de eigen hand houden van data. Datacenters hebben een directe relatie met deze maatschappelijke veiligheid en weerbaarheid, want ze vormen de fysieke infrastructuur die nodig is voor digitale diensten zoals communicatie, financiële transacties, digitale overheid en bedrijfsprocessen. • De datacenters moeten we passen binnen de provinciale ruimtelijke kaders en regionale randvoorwaarden.

Waarom richting nodig?

Een goede digitale infrastructuur is cruciaal voor de weerbaarheid en veiligheid van vitale processen en als belangrijke basis voor strategische economische activiteiten (Figuur 31). Daarnaast vraagt de geopolitieke situatie om het in eigen hand houden van data. Datacenters hebben een directe relatie met deze maatschappelijke veiligheid en weerbaarheid want ze vormen de fysieke infrastructuur die nodig is voor digitale diensten, zoals communicatie, financiële transacties, digitale overheid en bedrijfsprocessen. Datacenters maken het mogelijk om grote hoeveelheden data veilig op te slaan en te verwerken en vormen daarmee een fundament onder digitale economie en publieke dienstverlening. Internet en datadiensten zijn bovendien afhankelijk van betrouwbare datacenterinfrastructuur. Verstoring van deze infrastructuur kan daarom brede maatschappelijke gevolgen hebben.

Het gebruik van data en daarmee van datacenters blijft groeien en daarmee krijgen we in toenemende mate te maken met de negatieve impact op de schaarsten. Datacenters hebben een hoog energieverbruik en vragen een behoorlijk aandeel van de schaars beschikbare energie. Behalve op het energieverbruik vragen datacenters ook ruimte op bedrijventerreinen en wordt er gebruik gemaakt van zoet water.

Naast de rol die datacenters spelen in het dataverkeer kan de sector ook een positieve rol spelen in de energietransitie. Zo kan de restwarmte die datacenters opleveren ingezet worden in warmtenetten, waardoor er een grote verwevenheid kan ontstaan met de omgeving. Ook kan de sector er als grote en constante afnemer van de offshore windenergie voor zorgen dat deze windparken op zee ook gerealiseerd kunnen worden. De sector heeft in het Climate Neutral Data Centre Pact aangegeven in 2030 klimaatneutraal te opereren.

Ontwikkelrichting

Uitbreiding datacenters onder strikte voorwaarden

Gezien het belang van een goede digitale infrastructuur, geven we onder strikte voorwaarden ruimte aan nieuwe datacenters. Hierbij is clustering op plekken waar energieaanbod is (bij energieknooppunten) het uitgangspunt, daarom handhaven we de drie bestaande datacenterclusters (Haarlemmermeer, Amsterdam en Hollands Kroon). Omdat een goede digitale infrastructuur een belangrijke basisvoorwaarde is voor een toekomstbestendige economie zullen we ons inzetten om ruimte te bieden aan digitale infrastructuur die aantoonbaar bijdraagt aan Europese digitale autonomie. Dat betekent dat de positie als innovatiecluster voor digitale technologieën wordt versterkt.

Voorwaarden die we stellen betreffen onder andere het energieverbruik, restwarmte en waterverbruik. De voorwaarden zijn nu geformuleerd in de Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland die aan de hand van voortschrijdend inzicht in technische mogelijkheden verder wordt aangescherpt.

Dit betekent wel dat er een grote energievraag bijkomt die gefaciliteerd moet worden, waardoor mogelijk verdere en tijdige uitbreiding van energie-infrastructuur noodzakelijk is. Hierbij wordt expliciet afgewogen welke gevolgen de uitbreiding van datacenters heeft voor de beschikbaarheid van netcapaciteit voor andere maatschappelijke en economische opgaven - zowel binnen als buiten het energieknooppunt. Daarbij worden nieuwe datacenters passend geacht wanneer zij netbewust worden ingepast. Dat betekent dat zij bijdragen aan efficiënt gebruik van het energiesysteem, bijvoorbeeld via flexibiliteit, restwarmtebenutting, beperking van piekbelasting en afstemming op beschikbare en geplande energie-infrastructuur. We hebben hierbij ook oog voor klimaatbestendige digitale infrastructuur.

Momenteel hebben we een vestigingsbeleid voor datacenters dat loopt tot 2030, waarbij alleen in Haarlemmermeer, Hollands Kroon en Amsterdam datacenters mogelijk zijn. In uitzonderlijke gevallen kan afgeweken worden van de clusterbepaling om datacenters te faciliteren die voldoen aan de duurzame vestigingsvoorwaarden én toegevoegde waarde bieden voor het energiesysteem en brede welvaart. Voor de langere termijn voorzien we dat het belangrijk is om een goede digitale infrastructuur te blijven faciliteren om bij te dragen aan strategische autonomie en weerbaarheid, maar ook als belangrijke randvoorwaarde om onze concurrentiepositie te behouden. Wetenschappelijke expertise over kunstmatige intelligentie clustert namelijk ook rondom datacenters. In Amsterdam is een aantal kennisinstellingen die zich specialiseren in kunstmatige intelligentie waaronder: Innovation center for Artificial Intelligence (ICAI), Amsterdam AI en Amsterdam Data Science.

We zien zeekabels als een belangrijk onderdeel van de digitale infrastructuur. Zeekabels, die vooral aangelegd worden door de grote techbedrijven, zorgen voor internationale dataverbindingen en zijn essentieel voor datacenters, internetknooppunten en digitale diensten en daarmee belangrijk voor het vestigingsklimaat van datacenters en de digitale economie. Aangezien de huidige zeekabels die aanlanden in Noord-Holland nog een beperkte technische en economische levensduur hebben, volgen we de ontwikkelingen rond zeekabels actief en werken we samen met andere partijen aan kennisdeling en strategische afstemming rond zeekabels.

Figuur 29: De huidige situatie van de digitale infrastructuur in Nederland

6.7 Natuur en biodiversiteit

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Onderbouwing
Behouden en versterken van natuur en biodiversiteit.	• De provincie heeft een wettelijke taak voor het behouden of herstellen van beschermde en bedreigde planten en diersoorten en hun leefgebied. Daarnaast heeft de provincie een opgave voor het behouden en versterken van de biodiversiteit. • De provincie toetst ontwikkelingen aan de wettelijke natuurdoelen zoals bescherming van natuurgebieden en van soorten. De provincie is bevoegd gezag op de onderwerpen Natuurnetwerk Nederland (NNN)- begrenzing, Natura 2000-gebieden, houtopstanden en soortenbescherming. We stellen nadere regels voor gebieden om de weidevogels te beschermen. • Het Rijk werkt aan het natuurplan in het kader van de Natuurherstelverordening. Hieruit kunnen aanvullingen op de Omgevingswet voortkomen die de bevoegdheden van de provincies zullen raken.
Ontwikkelen, versterken en in stand houden van een robuust netwerk van natuurgebieden van hoge kwaliteit.	• De provincie werkt aan inrichting en beheer van natuurgebieden waar die bijdragen aan de wettelijke doelen, zoals het (Europees) netwerk van natuurgebieden. Hieronder vallen ook de natuurverbindingen.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Geborgd natuurherstel.	• De provincie heeft, samen met het Rijk, de verantwoordelijkheid voor een gunstige staat van instandhouding. Daartoe zetten we ook in op het verminderen van stikstofemissies en het verminderen van overige drukfactoren op natuurgebieden, zoals waterkwaliteit en invasieve exoten. De provincie werkt aan natuurherstel door in te zetten op geborgde natuurherstelmaatregelen en emissiemaatregelen. • Monitoring en bijsturing maken deel uit van de aanpak die gericht is op het creëren van meer ruimte voor vergunningverlening voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw, energieprojecten, landbouw en mobiliteit.
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.	• Een gezond water- en bodemsysteem draagt bij aan biodiversiteit, een gezonde leefomgeving, recreatie en het behoud van kenmerkende Noord-Hollandse landschappen. De Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn zijn hiervoor de wettelijke kaders. • Door vernatting blijven de veengebieden nat en actief. Veengebieden kunnen dienen als koolstofopslag, klimaatbuffer, en natuurlijke spons. Daarnaast hebben veengebieden door vernatting een hoge mate van biodiversiteit en is het veengebied een geschikt leefgebied voor weidevogels en moerasvogels. Vernatting van veen kan de bodemdaling verminderen.
Toekomstbestendige en duurzame landbouwsector.	• Robuuste ecosystemen ondersteunen de duurzame landbouw. We werken aan de verbetering van de biodiversiteit in het agrarisch gebied, en daarmee aan het behouden en versterken van de biodiversiteit. • In de overgangszones rondom stikstofgevoelige Natura 2000- gebieden streven we naar een geleidelijke overgang naar natuurinclusief grondgebruik. Door hier gericht te sturen op het verminderen van drukfactoren, kunnen de natuur en waterkwaliteit herstellen. In deze gebieden stimuleren we vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen. Bijvoorbeeld via extensivering en agrarisch natuur- en landschapsbeheer.
Natuurinclusief ontwikkelen.	• Westreven naar zo veel mogelijk natuurinclusieve ontwikkelingen, zowel in landelijk als stedelijk gebied. Natuurinclusief betekent rekening houden met natuurwaarden en benutten en meewerken met natuurlijke processen. Voorbeelden zijn duurzame landbouw, werken aan veiligheid met 'building with nature'-principes, rekening houden met gebouw bewonende soorten, ruimte voor recreatie en inzetten van groen voor een gezonder klimaat.
Natuurwaarden voor mensen.	• Een leefomgeving met voldoende biodiversiteit, groen in combinatie met het kunnen recreëren in de natuur draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid.

Waarom richting nodig?

De provincie heeft een strategisch belang bij robuuste natuur en een rijke biodiversiteit. Ze vormen een essentiële basis voor een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. We zetten ons in voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn. Dit is belangrijk om de natuurdoelen te halen en ook omdat de natuur ecosysteemdiensten levert, zoals een goede kwaliteit water, opvangen en vasthouden van water en bestuiving van gewassen, die onmisbaar zijn voor onder meer de landbouw en voedselvoorziening.

Provincies worden aan natuurdoelstellingen gehouden door internationale verdragen, Europese wet- en regelgeving en nationale wetgeving. De provincie verwerkt deze regelgeving in de provinciale verordening en beleidskaders.

Het herstel van natuur is nodig om andere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven mogelijk te maken. Zolang natuurgebieden niet herstellen, blijven ruimtelijke ontwikkelingen door wettelijke beperkingen – voor onder andere stikstof – onder druk staan. Naast stikstofdepositie vormen ook de recreatiedruk en een slechte waterkwaliteit extra belastende factoren voor natuurgebieden. Het beperken van deze drukfactoren en het versterken van de natuurkwaliteit is daarom noodzakelijk om ruimte te creëren voor andere provinciale opgaven, zoals de landbouwtransitie, woningbouw, energietransitie en passende recreatie.

Ontwikkelrichting

Naar een sterk en veerkrachtig natuursysteem

Door gericht te werken aan natuurherstel en het verminderen van drukfactoren, zoals stikstofdepositie, waterkwaliteit en recreatiedruk, werkt de provincie aan een sterker en veerkrachtiger natuursysteem. Het realiseren van meer natuur inclusief natuurverbindingen, en overgangszones draagt eraan bij dat natuur, economie en samenleving zich in samenhang kunnen ontwikkelen. Het natuurplan als uitwerking van de natuurherstelverordening zal hier een aanvullende invulling op kunnen geven. Onderwerpen zoals bescherming van bestuivers, of basiskwaliteit natuur kunnen hierin nader uitgewerkt worden en leiden tot aanscherping van de uitvoering waar nodig.

Versterking van natuur en biodiversiteit

We werken toe naar het behoud en versterken van natuur en biodiversiteit. Biodiversiteit wordt afgemeten aan de Living Planet Index (LPI). Het doel is om de dalende trend van de LPI om te buigen naar een stijgende trend. De komende jaren richten we ons vooral op de bescherming van natuur, het herstel en de versterking van de Natura 2000-gebieden, het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief natuurverbindingen en het herstel van biodiversiteit in het agrarisch gebied, waaronder de boerenlandvogels (Figuur 32). Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten. Natuurherstel draagt ook bij aan het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering en aan een gezonde leefomgeving.

Bijzondere aandacht gaat uit naar het herstel van kwetsbare en karakteristieke natuurtypen waarvoor de provincie een belangrijke verantwoordelijkheid heeft, zoals de binnenduinrand en de veenweidegebieden. Daarbij gaat het niet alleen om het herstel van stikstofgevoelige natuur, maar ook om uitbreiding of verbetering van leefgebieden, zoals rietmoerassen, blauwgraslanden, zilte vegetaties en weidevogelleefgebieden.

Aandacht voor het beperken van de gevolgen van natuurbranden

Door klimaatverandering neemt het risico op en de potentiële impact van natuurbranden toe. Natuurbranden kunnen grote gevolgen hebben voor de veiligheid van omwonenden en bezoekers, voor vitale infrastructuur en natuurkwaliteit. Het is daarom van belang om in te zetten op risicobeheersing. Natuurbranden zijn niet volledig te voorkomen; wel kunnen we met gerichte maatregelen de kans op en de gevolgen van natuurbranden beperken. Dat doen we door onder andere te werken aan een provinciaal plan natuurbrandbeheersing samen met betrokken partijen. Daarbij is vitale natuur en biodiversiteit van belang, aangezien een robuust ecosysteem bijdraagt aan een weerbaardere natuur in tijden van brand.

Groenblauw raamwerk

Voor het herstel van natuur en biodiversiteit zijn natuurverbindingen tussen beschermde natuurgebieden maar ook daarbuiten belangrijk. Het netwerk van natuurgebieden dat zo ontstaat maakt onderdeel uit van een groenblauw raamwerk (Figuur 33). Hierin passen ook recreatiegebieden en -routes, wateren met oeverzones, de kustlijn, brede 'corridors' als natuurverbindingen, maar soms ook erfgoedstructuren of stedelijk groen. Het versterken van de samenhang tussen gebieden maakt dat soorten en planten makkelijker kunnen verspreiden tussen natuurgebieden. Voor sommige natuurverbindingen is het van belang om deze ruimtelijk te reserveren, omdat ze door meervoudige ruimteclaims steeds verder onder druk komen te staan. Het realiseren van het overige groenblauwe raamwerk koppelen we aan diverse opgaven zoals wateropgaven, de bossenstrategie of compensatie voor omgevingskwaliteit en leefbaarheid.

Het groenblauw raamwerk is een samenbundeling van de opgaven voor water, natuurkwaliteit, (water)recreatie als en omgevingskwaliteit. Er is geen overkoepelende eigenaar en

Figuur 30: Boerenlandvogels

financieringsbron voor deze ontwikkeling. We zien de aanleg hiervan als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept dat kan worden gekoppeld aan nieuwe ontwikkelingen.

Inzet op overgangszones

Overgangszones spelen een belangrijke rol bij het beschermen van kwetsbare natuur. Ze liggen tussen Natura 2000-gebieden en landbouwgronden. In deze zones streven we naar een geleidelijke overgang tussen extensief en intensiever (landbouw) grondgebruik. Door hier gericht te sturen op het verminderen van drukfactoren kunnen de natuur en waterkwaliteit herstellen. In deze gebieden stimuleren we vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen. In de veengebieden kunnen bijvoorbeeld weidevogels profiteren van een meer extensief grondgebruik. Voor een goede landschappelijke inrichting wordt zoveel mogelijk voortgebouwd op de landschappelijke waarden en karakteristieken.

Recreatiedruk verminderen

Natuurgebieden bieden veel mogelijkheden voor recreatie en toerisme. In delen van de provincie leidt de toenemende recreatiedruk tot extra belasting van kwetsbare natuurgebieden. Dit kan leiden tot verstoring van habitats en soorten en hierdoor kan de ecologische draagkracht van deze gebieden onder druk komen te staan. Dit raakt ook de stikstofaanpak. Wanneer natuur kwetsbaarder wordt of minder goed kan herstellen, wordt het lastiger om deze stikstofgevoelige natuur te verbeteren. Daarom is het belangrijk om recreatie en natuur zorgvuldig op elkaar af te stemmen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van zonering van recreatie: het spreiden van bezoekers en het sturen van recreatiestromen. Het benutten en verbeteren van de recreatieve toegankelijkheid van omliggende landschappen draagt hier ook aan bij. Zo blijft ruimte voor recreatie mogelijk, terwijl de natuurkwaliteit wordt beschermd.

GROEN RAAMWERK*

*Het betreft bestaand gebied aangevuld met aanbevelingen voor zoekgebieden en -tracé's

- Droge natuur - bestaand
- Droge natuurschakel - aanbevolen
- Strand en zeereep
- Versterking dynamische kust met kerven en stuifkuilen
- Stapsteenbosjes bij dorpen
- Boszoom rond stedelijke ontwikkelingen
- Herstel landgoederenstructuur
- Maximaal inzetten op GBDA
- Natuurbrug - bestaand
- Natuurbrug - gepland
- Natuurbrug - te realiseren
- Toevoegen ontbrekende 'special' schakel
- NNN droge natuur
- Dijk als landmark en doorgaande groenstructuur
- Bomendijk
- Versterken Stelling en Waterlinie
- Groene erfconcentratie

BLAUW RAAMWERK*

*Het betreft bestaand gebied aangevuld met aanbevelingen voor zoekgebieden en -tracé's

- Natte natuur - bestaand
- Natte natuur - gepland
- Natte natuurschakel - aanbevolen
- Historische waterloop accentueren en zo mogelijk verbeteren
- Natte duinnatuur
- Zoete kwelwaterzone
- Brakke natuur - bestaand
- Brakke natuurschakel - aanbevolen
- Dijkenkust zee
- Versterking dijkenkust met dijkmoeras
- Dijkenkust meer
- Versterking dijkenkust met dijkmoeras en ondiepe oever
- Geplande natuurverbinding, maar niet opgenomen in dit advies
- Vispassage - bestaand
- Vispassage - gepland
- Vispassage - te realiseren
- Toevoegen ontbrekende 'special' schakel
- Brede natuurvriendelijke oevers >5m - bestaand
- NNN water
- NNN natte natuur
- Veen(weide)
- Binnenduinrand

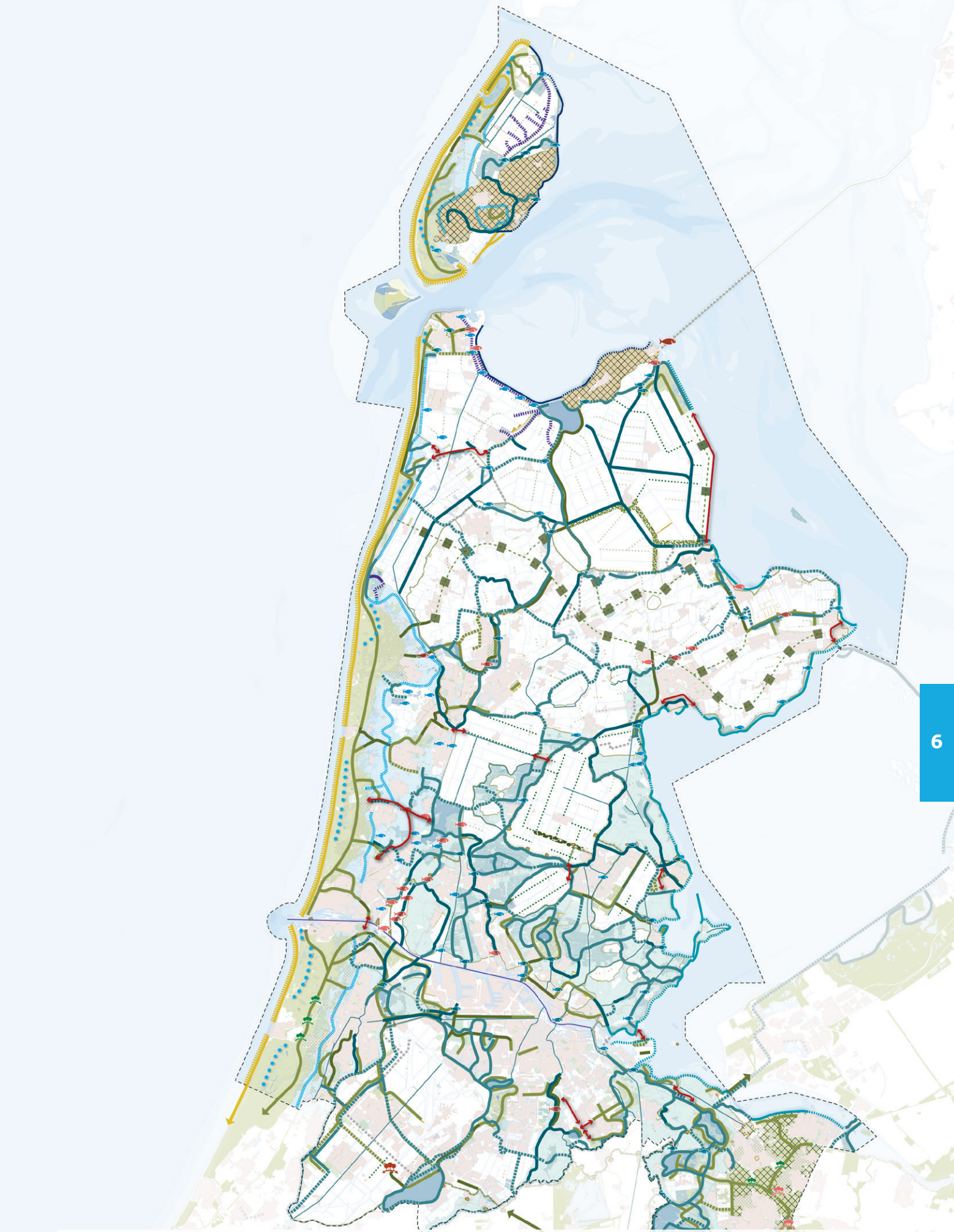

Figuur 31: Indicatief Groenblauw raamwerk. Bron: ontwerpend onderzoek Groenblauw raamwerk Noord-Holland, Smartland i.s.m. Bureau Buiten in opdracht van provincie Noord-Holland (2025).

6.8 Stikstof

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak	Toelichting
De wettelijke taken van de provincie op gebied van natuur vormen de basis voor het handelen op het gebied van stikstof.	• Zie hiervoor paragraaf 6.7 Natuur en biodiversiteit.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Realiseren van geborgde structurele stikstofemissiereductie en geborgd herstel van stikstofgevoelige natuur.	• Stikstofdepositie en de staat van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn bovenlokale opgaven die samenhangen met ruimtelijke ontwikkelingen in de hele provincie. Wehebben, samen met het Rijk, een rol bij het verminderen van stikstofemissies, het voorkomen van verdere verslechtering en het herstellen van natuurkwaliteit. Deze inzet is nodig om instandhoudingsdoelen te bereiken, juridische houdbaarheid te versterken en ruimte te houden voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen binnen ecologische grenzen.

Waarom richting nodig?

We hebben een direct belang bij een effectieve stikstofaanpak. Een te hoge stikstofneerslag tast de natuurkwaliteit en biodiversiteit in de twaalf stikstofgevoelige Natura 2000gebieden aan waar de provincie voortouwnemer is. Deze gebieden herbergen kwetsbare leefgebieden die Europees beschermd zijn. Als zij in slechte staat blijven, mogen ontwikkelingen die (extra) stikstof veroorzaken – zoals landbouwactiviteiten, woningbouw, energieprojecten en mobiliteit – niet vergund worden. Bovendien heeft te hoge stikstofuitstoot indirecte gevolgen voor luchtkwaliteit, waterkwaliteit, volksgezondheid en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Natuurherstel en stikstofreductie zijn daarom zowel een wettelijke verplichting gericht op een goede staat van de natuur als een voorwaarde voor maatschappelijke en economische ontwikkeling. Een stevige, geborgde stikstofaanpak is dus een voorwaarde om ontwikkeling mogelijk te blijven maken en daarvoor natuurvergunningen te verlenen. De provincie heeft hierin een duidelijke rol. We zijn zowel kaderstellend als vergunningverlenend, en daarmee samen met het Rijk onmisbaar bij het generiek en gebiedsgericht terugdringen van stikstofuitstoot, het zorgen voor natuurherstel, het voorkomen van verslechtering van kwetsbare natuur en het mogelijk maken van het behalen van de instandhoudingsdoelen. Stikstofuitstoot gaat ook over provinciegrenzen heen. We leveren met de generieke en gebiedspecifieke stikstofvermindering een bijdrage aan de gezamenlijke opgave.

Ontwikkelrichting

Van het stikstofslot af door het programma natuurherstel en stikstofvermindering

We sturen de komende jaren nadrukkelijk op een goede staat van instandhouding van Natura 2000-gebieden en het weer mogelijk maken van vergunningverlening in Noord-Holland. Waar eerder nog werd uitgegaan van ‘niet alles kan overal’, is nu de realiteit dat vergunningverlening vastloopt en maatschappelijke opgaven stagneren. We kiezen daarom voor een programma dat vergunningverlening mogelijk maakt door geborgde emissiereductie, geborgd natuurherstel, juridische borging en monitoring met elkaar te verbinden. De aanpak is cyclisch, omdat natuur niet statisch is (zie figuur 34). Doordat we maatregelen en effecten monitoren, blijven we tijdig bijsturen waar het nodig is. Hiermee borgen we dat de aanpak, ook bij gewijzigde omstandigheden, effectief blijft bijdragen aan het herstel en de instandhouding. Ons doel is: het bereiken van een gunstige staat van instandhouding voor alle Natura 2000-gebieden, waardoor het mogelijk wordt weer ruimte te creëren voor vergunningverlening ten behoeve van economie en samenleving, zodat bijvoorbeeld woningbouw, energietransitie en gebiedsontwikkeling weer verantwoord doorgang kunnen vinden.

Diverse onderdelen daarvan zijn al in ontwikkeling. We werken samen met landbouworganisaties, terreinbeheerders, bedrijven en andere overheden aan maatregelen om de stikstofuitstoot te verminderen en de natuur te versterken. Zo is met de landbouwsector een overeenkomst gesloten voor generieke emissiereductie. Hierin is afgesproken om toe te werken naar een programma natuurherstel en stikstofvermindering voor alle sectoren, gericht op structurele geborgde emissiereductie en geborgd natuurherstel om vergunningverlening (weer) mogelijk te maken. Als onderdeel van deze overeenkomst steunen we innovaties en wordt kennis en ervaring uitgewisseld over maatregelen voor agrarische ondernemers om emissies te verlagen. Voor de industrie is er een Roadmap voor emissiereductie. De uitvoering van het programma zal via een gebiedsaanpak plaatsvinden.

Daarnaast brengen we per Natura 2000-gebied in beeld hoe de natuur ervoor staat en welke maatregelen al lopen en nog nodig zijn. Ook analyseren we wat generieke emissiereductie betekent voor verschillende gebieden en welke aanvullende maatregelen mogelijk nodig zijn. Deze inzet vraagt om duidelijke keuzes in de doorvertaling van de omgevingsvisie zoals naar de omgevingsverordening en uitvoering. Door de stikstofaanpak stevig te positioneren, maken we zichtbaar wat we doen, welke resultaten we zullen halen en welke middelen daarvoor nodig zijn. Daarbij blijven we deels afhankelijk van aanvullend Rijksbeleid, omdat een groot deel van de stikstofdepositie in Noord-Holland van buiten de provincie komt, en voor de

provinciale maatregelen budget en maatregelen van het Rijk nodig zijn.

Ruimte voor projecten die structureel bijdragen aan stikstofreductie

Veel projecten dragen aantoonbaar bij aan een structurele vermindering van stikstofuitstoot of aan herstel van de natuur. Alleen kunnen ze tijdens de aanleg, ombouw of uitvoering tijdelijk stikstofemissies veroorzaken. Door in de aanloop van deze projecten dit goed mee te nemen en binnen de wettelijke kaders te sturen op zorgvuldige en tijdige beoordeling, willen we eraan bijdragen dat deze projecten wel doorgang vinden. Daarnaast zetten we ons in voor vergunningverlening voor verduurzamingsprojecten en het mogelijk maken van kleine projecten met beperkte stikstofuitstoot (onder de rekenkundige ondergrens).

Aanwijzen van stikstofzones

In Natura 2000-gebieden wijzen we stikstofzones aan rondom stikstofgevoelig habitats. Dit zijn zones van in de basis 250 meter binnen de Natura 2000-begrenzing rondom de hexagonen die overbelast zijn door neerslag van stikstof. In deze stikstofzones is reductie van uitstoot het meest effectief om zodoende onze intensieve maatregelen doelmatig te richten. De afstand van 250 meter is nadrukkelijk richtinggevend, de ligging van de stikstofzone is maatwerk in overleg met gebiedspartners afhankelijk van de mate van overbelasting en de specifieke natuur- en landbouwomstandigheden van het specifieke gebied.

Inzetten van overgangszones voor bestendigen stikstofbeleid

De inzet op overgangszones rondom Natura 2000-gebieden (zoals beschreven in paragraaf 6.9) draagt bij aan het halen van verschillende doelen en biedt daardoor ook ruimte voor flankerend beleid aan de intensieve reductiemaatregelen in de stikstofzones. In de overgangszones stimuleren we vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen om de overgang tussen Natura2000-gebieden en landbouw te verzachten. Deze bedrijven reduceren hun (stikstof) emissies, bijvoorbeeld door middel van extensivering en innovatie. De overgangszones leveren op die manier een aanvullende bijdrage aan de vermindering van stikstofdepositie op de kwetsbare natuur in onze gebieden. De afstand wordt bepaald in overleg met gebiedspartners aan de hand van landschapskenmerken, natuuropgaven en de effectiviteit van maatregelen. Zowel voor de stikstofzones als voor de overgangszones blijven we met het Rijk in overleg over de invulling ervan.

Stikstofruimte betrekken bij ruimtelijke programmering

We werken per Natura 2000-gebied aan natuurherstel en stikstofvermindering, waardoor vergunningverlening weer mogelijk wordt. Binnen deze context betrekken we bij ruimtelijke programmering, fasering en locatiekeuzes waarvoor we zelf ruimte maken, bevoegd gezag zijn of zorgen voor financiering, de mogelijkheden vanuit stikstof bezien en de effecten op Natura 2000-gebieden.

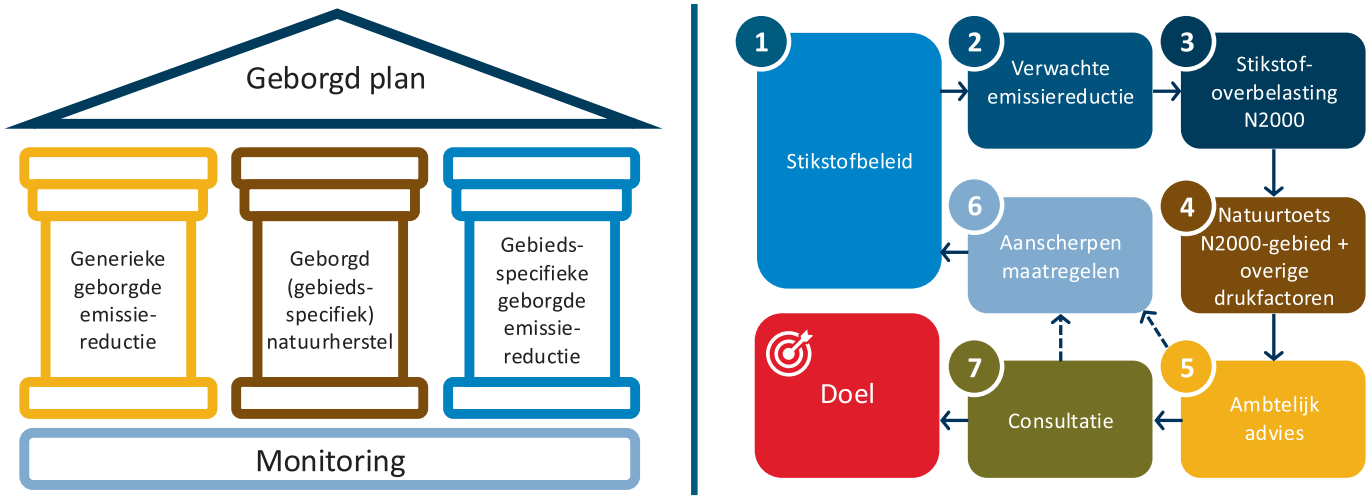

Figuur 32: Programma Natuurherstel en stikstofvermindering

6.9 Land- en tuinbouw

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
-	-

Provinciaal belang	Onderbouwing
Toekomstbestendige en duurzame landbouwsector.	• We willen toe naar een sterke, duurzame en toekomstbestendige agrarische sector die past binnen de milieuruimte. De sector draagt bij aan zowel economische vitaliteit, als natuur-, water-, bodem- en klimaatdoelen en draagt bij aan een leefbaar en veerkrachtig landelijk gebied. We bieden ruimte aan een sterke en toekomstbestendige agrarische sector, in samenhang met de opgaven voor water, bodem, stikstof, klimaat, natuur en een gezonde leefomgeving. Hierbij stellen we vanuit onze rol kaders op voor de ruimtelijke ontwikkeling van de sector, waarbij we toewerken naar kringlooplandbouw. We kiezen daarbij voor doelsturing, zodat ondernemers de ruimte houden om zelf passende keuzes te maken.

Waarom richting nodig?

De provincie heeft belang bij een sterke, duurzame en toekomstbestendige landbouwsector. Landbouw draagt bij aan voedselzekerheid, economische vitaliteit, het landschap en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Tegelijkertijd vraagt de ontwikkeling van landbouw om een goede balans met andere maatschappelijke doelen, zoals natuur, waterkwaliteit, klimaat en een gezonde leefomgeving. We willen toe naar een sector die minder negatieve milieu-impact heeft op de leefomgeving, door onder andere het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen en stikstof, verbetering van waterkwaliteit, klimaatadaptatie en aandacht voor gezonde leefomgeving.
De sector biedt ook kansen. Innovatie, veredeling en technologische ontwikkeling spelen een belangrijke rol in de verduurzaming van de landbouw. Noord-Holland kan bouwen op een sterk een veelzijdige landbouwbasis, met het internationaal toonaangevende Seed Valley, een innovatieve glastuinbouw georganiseerd in Greenports, een krachtige bloembollensector en vollegrondsgroenteteelt, en een sterke melkveehouderij met coöperaties De innovatiekracht van de sector kan zo bijdragen aan oplossingen voor opgaven rond natuur, water en klimaat en aan een toekomstbestendig landelijk gebied.

We sturen met doelsturing op prestaties in plaats van maatregelen. Zo houden ondernemers ruimte om te ondernemen en te vernieuwen. Tegelijkertijd is die ruimte niet overal gelijk. De mogelijkheden voor landbouw worden in toenemende mate bepaald door de draagkracht van water en bodem en door de opgaven voor natuur, stikstof, klimaat en leefomgeving. Daarom werken we gebiedsgericht. We onderscheiden gebieden waar landbouw zich kan doorontwikkelen en gebieden waar aanpassing nodig is. In gebieden met relatief weinig druk vanuit natuur-, water- en klimaatopgaven verkennen we het gericht beschermen van ruimte voor landbouw en verdere ontwikkeling van de sector (prioritaire landbouwgrond). In gebieden met een hoge stapeling van opgaven, zoals rond Natura 2000-gebieden, werken we samen met agrarische ondernemers aan toekomstbestendige ontwikkelperspectieven die passen bij de lokale omstandigheden en de beschikbare ruimte voor natuur, water en landbouw. Deze gebiedsgerichte differentiatie werken we de komende periode uit.

We bieden ruimte aan een sterke en toekomstbestendige agrarische sector, in samenhang met de opgaven voor water, bodem, stikstof, klimaat, natuur en een gezonde leefomgeving (Figuur 35). Hierbij stellen we vanuit onze rol kaders op voor de ruimtelijke ontwikkeling van de sector, waarbij we toewerken naar kringlooplandbouw.

Dit doen we door
- Uitvoering van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, gericht op de gesignaleerde uitdagingen voor klimaat, natuur en milieu.
- Het ondersteunen van agrariërs via subsidies, kennis en innovatie, kavelruil en gebiedsprocessen, lokaal inkopen.
- Samenwerking met het Rijk, waterschappen, brancheorganisaties, kennisinstellingen, ketenpartijen en maatschappelijke organisaties. Hierbij hoort ook het agenderen van knelpunten bij het Rijk en Europa waar provinciale en lokale instrumenten te kort schieten

Ontwikkelrichting

Kringlooplandbouw

Er is voldoende ruimte nodig voor primaire productie én voor innovatie in bedrijfsvoering, verwerking, teeltsystemen en verdienmodellen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is de ontwikkeling naar kringlooplandbouw. Hierbij wordt gestreefd naar een landbouwsysteem waarin bodem, water, biodiversiteit en klimaat in balans zijn met een economisch gezonde bedrijfsvoering. Ondernemers kunnen verschillende samenhangende ontwikkelpaden volgen:
- Hightech gesloten systemen: gesloten teeltsystemen met minimale emissies;
- Hightech open systemen zoals innovatieve open teelten met precisielandbouw en technologische optimalisatie;
- Extensivering: vermindering van productiedruk ten gunste van milieu, landschap en biodiversiteit;
- Biologische landbouw: volledig natuurgerichte productie zonder synthetische bestrijdingsmiddelen of kunstmest;
- Natuurbeheer en -ontwikkeling: landbouw die actief bijdraagt aan natuurherstel en –behoud;
- Multifunctionele landbouw: bedrijven die landbouw combineren met zorg, educatie, recreatie of korte ketens.

Met doelsturing, het bieden van ruimtelijke mogelijkheden, samenwerking in de keten en aandacht voor voedselzekerheid in brede zin geven we hier richting aan. Voor doelsturing trekken we samen op met het Rijk en andere provincies en werken we met Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) om de beschikbare fysieke en milieuruimte zorgvuldig in te zetten. We versterken onze inzet op Bioregio's. Voor de melkveehouderijsector vraagt de omgang met mest specifieke aandacht, mede door het wegvallen van derogatie. Dit vraagt om nieuwe oplossingen binnen het landbouwsysteem. In de omgevingsverordening zijn mogelijkheden voor mestbewerking zoals mestvergisting en stikstofkrakers op individueel bedrijfsniveau opgenomen. Collectieve vormen van mestbewerking, eventueel in samenwerking met andere sectoren, bieden kansen om kringlopen beter te sluiten en emissies te beperken. De ruimtelijke inpassing van deze oplossingen vraagt om nadere uitwerking; hiervoor stellen we een handreiking mestbewerking op.

We werken samen met het Rijk en gemeenten aan een toekomstbestendige visserijsector die economisch gezond is en rekening houdt met natuur. Via het Visserij Ontwikkelplan ondersteunen we visserijgemeenschappen en stimuleren we innovatie, ketensamenwerking en duurzame aquacultuur, zoals zeewier en algen. Hierbij sluiten we aan bij het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren: het IJsselmeer, Markermeer, IJmeer, de Waddenzee en de Noordzee.

Stikstof
De landbouw heeft een belangrijke opgave in het reduceren van stikstof – de bredere opgave en richting die we kiezen staat beschreven in paragraaf 6.8. Het Rijk kiest een combinatie van generieke en gebiedsgerichte maatregelen via zones rondom natuurgebieden. De inzet van ons is om met een gebiedseigen aanpak invulling te geven aan de Rijksdoelen, waarbij we zo goed mogelijk zoeken naar lokale, gebiedsgerichte oplossingen en beschikbare (Rijks)middelen.

Ruimte & fysieke leefomgeving
We constateren dat water- en bodemcondities op sommige plekken in de provincie relatief stabiel zijn en goed geschikt zijn voor agrarische productie, terwijl het water- en bodemsysteem op andere plekken snel en ingrijpend veranderd. We willen zuinig omgaan met landbouwgrond en tegelijkertijd inspelen op veranderende condities. Daarnaast stimuleren we het clusteren van economische activiteiten, afgestemd op de draagkracht van de water- en bodemcondities. Uiteraard zetten we ons in voor een duurzaam en volhoudbaar watersysteem voor Noord-Holland op basis van technische inzet, natuurlijke adaptatie en een goede waterverdeling tussen de verschillende vragers. Innovaties en bijvoorbeeld het lokaal vasthouden van water kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. De mogelijkheden hiervoor en de haalbaarheid verschillen van plek tot plek.

Schaalvergroting kan bijdragen aan efficiëntie en verduurzaming, maar vraagt om zorgvuldige ruimtelijke afwegingen. Met instrumenten zoals kavelruil zorgen we voor een goede inpassing van nieuwe functies en een zorgvuldige verdeling van vrijkomende landbouwgrond, bijvoorbeeld wanneer bedrijven stoppen. Zo versterken we de agrarische structuur.

Zuinig omgaan met landbouwgrond
We gaan zorgvuldig om met landbouwgrond en wijzen gebieden met goede landbouwkundige en stabiele water- en bodemcondities voor agrarische productie aan waar landbouw prioriteit heeft. Met deze aanwijzing reageren we op een decennialange trend van afnemende landbouwgrond in de provincie, voornamelijk door toenemende verstedelijking. Voor een krachtige, innovatieve sector is ook de diversiteit, omvang en compleetheid van de landbouwketen van belang. Gezien de sterke verwevenheid van sectoren en teelten (economisch en ecologisch in de vorm van wisselteelt) koppelen we prioritering van landbouwgronden aan een economische gezonde sector in brede zin en de maatschappelijke opgave voor voedselzekerheid. Landbouwgrond uitsluitend behouden voor voedselzekerheid is niet mogelijk onder de Omgevingswet zonder een expliciete duiding van het begrip voedselzekerheid en de betekenis daarvan op regionaal en (inter)nationaal niveau.

We ontwikkelen een afwegingskader voor prioritaire landbouwgebieden, bestaande uit een landbouwkaart, regioprofielen en een landbouwladder. Dit afwegingskader wordt leidend bij ruimtelijke keuzes over het behouden, versterken of aanpassen van landbouw. Hierin houden we rekening met voedselzekerheid, de structuur en kracht van de sector, het ecosysteem en de fysieke leefomgeving, maatschappelijke opgaven en de sociaaleconomische leefbaarheid van het landelijk gebied. De consequenties van de aanwijzing van prioritaire landbouwgronden kunnen regionaal verschillen en worden nader uitgewerkt. In prioritaire landbouwgebieden staat het behoud en de versterking van een economisch gezonde landbouw centraal. Daarbij houden we rekening met de specifieke gebiedskwaliteiten en opgaven rond natuur (NNN, natuurverbindingen, boerenlandvogels), landschap, waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid.

Gebieden met veranderende condities

In gebieden waar de omstandigheden voor landbouw veranderen, stimuleren we een geleidelijke aanpassing van het grondgebruik, passend bij de draagkracht van water en bodem. Dit kan gaan om landbouw die beter aansluit bij natuurdoelen, waterkwaliteit, veenbodembehoud of verzilting. In sommige gebieden kan landbouw zich meer richten op ecosysteemdiensten, landschapsbeheer of multifunctioneel gebruik. Hier blijft landbouw mogelijk, maar zal deze zich meer moeten aanpassen aan de draagkracht van water en bodem. We laten de oplossing bij de gebruiker, maar zullen meehelpen in het zoeken naar oplossingen. We ondersteunen dit met technische oplossingen, onderzoek en innovatie. Er zal echter altijd een restopgave blijven en het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om daarmee om te gaan. Het gaat om de volgende (deels overlappende) gebieden:

- Overgangszones rond Natura 2000-gebieden: we stimuleren hier landbouw die past bij natuurherstel, landschappelijke waarden en beperkte milieuruimte, met

aandacht voor reductie van stikstof en nutriënten
- In grondwaterbeschermingsgebieden zetten we in op landbouw die de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater beschermt en verbetert, met beperking van schadelijke middelen.
- (Delen van) veenlandschappen: we ondersteunen landbouw en nevenfuncties die bijdragen aan behoud en herstel van veenbodems. Samen met waterschappen werken we aan ruimtelijke differentiatie en fasering van maatregelen.
- Gebieden met verslechterende watercondities, zoals de Kop van Noord-Holland: we stimuleren toekomstbestendige landbouw die minder afhankelijk is van zoetwatertoevoer en aansluit bij natuurlijke water- en bodemsystemen, bijvoorbeeld via wateropslag of innovatie.
- Gebieden nabij stedelijk gebied: we behouden landbouw in combinatie met recreatie, water, natuur en andere maatschappelijke functies.

Clustering voor sterke sector & snelle transitie

Verduurzaming Glastuinbouw

We sturen op de concentratie van glastuinbouw in al aangewezen glastuinbouwconcentratiegebieden. Deze gebieden zien we als knooppunten waar energie-, water- en ruimteopgaven samenkomen. Binnen deze gebieden ontstaan kansen voor warmtenetten, waterberging en klimaatadaptieve teelten waarmee aan de ambitie van klimaatneutraliteit in 2040 kan worden voldaan. We sturen op behoud van ruimte en kwaliteit voor een duurzame en toekomstbestendige sector.

Bloembollenconcentratiegebieden

Er is geen teelt zo verbonden met de beeldvorming over Nederland als de bollenteelt, in het bijzonder van de tulpen. De Kop van Noord-Holland herbergt het grootste bollenteeltgebied ter wereld. De bollenteelt is in grote delen van de provincie onderdeel van wisselteelt. Daarnaast zijn in de omgevingsverordening bollenconcentratiegebieden aangewezen, zoals de binnenduinrand en het noordelijk zandgebied in de Kop van Noord-Holland. In deze bollenconcentratiegebieden, en uitsluitend daar, zijn grondbewerkingen als bezanden, omzetten en opspuiten voor permanente bollenteelt toegestaan. Naast productie van bollen is ook de verwerking en de broeierij voor bloemen van belang in de provincie.

Andere concentratiegebieden

In ons ruimtelijk instrumentarium zijn ook zijn ook tuinbouw- en zaadveredelingsconcentratiegebieden opgenomen. De eerste betreft, als enige, het gebied Heemskerk-Beverwijk. Het gebied kenmerkt zich door een sterke gespecialiseerde tuinbouwsector in met name bolbloemen met teelt in de grond en enkele grote glastuinbouwbedrijven. Met deze aanwijzing is gewaarborgd dat de agrarische sector zich kan versterken en dat het gebied behouden blijft voor de tuinbouw. Zoals ook in paragraaf 7.9 wordt beschreven zijn er ontwikkelingen in dit gebied, zoals de veranderende water- en bodemcondities die vragen om een hernieuwde integrale ruimtelijke afweging voor dit gebied.

Figuur 33: Perspectief op kringlooplandbouw & agribusiness ketens

De zaadveredelingsconcentratiegebieden bevinden zich tussen Andijk en Enkhuizen en rond Warmenhuizen. De plantenveredeling en zaadveredelingssector levert een belangrijke economische bijdrage en heeft een internationale concurrentiepositie (zie ook hoofdstuk 3.6). We geven deze bedrijven de ruimte om deze concurrentiepositie verder te ontwikkelen. Vanwege hun diverse verschijningsvormen (groot of klein, met of zonder kassen, laboratoria, proefvelden, opslag e.d.) en de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied worden nieuwe zaadveredelingsbedrijven geconcentreerd in het zaadveredelingsconcentratiegebieden.

Tot slot houden we oog voor bereikbaarheid, landbouwverkeer en energietransitie. We actualiseren het afwegingskader voor landbouwverkeer en zorgen dat de overgang naar duurzame energie past bij het landschap, de landbouw en de ruimtelijke kwaliteit. Ook verkennen we zorgvuldig de mogelijkheden van agri-PV (het dubbelgebruik van landbouwgrond voor zowel voedselproductie als het opwekken van zonne-energie).

Zorgboerderij en akkerbouw met versterkte biodiversiteit.

Foto: Rogier Reker.

6.10 Wonen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Adviseren over de regionale woningmarkt en de woningmarktregio, woningbouwopgave en voorrangverlening van gemeenten.	• Vanuit duurzame ruimtelijke ontwikkeling heeft de provincie een belangrijke regierol in de ruimtelijke afweging voor woningbouwlocaties en zorgt de provincie voor (deel/boven) regionale afstemming hierover. Op grond van de gewijzigde Huisvestingswet 2014 (ingangsdatum 1 juli 2024) zijn gemeenten verplicht een nieuwe versie van hun huisvestingsverordening aan het college van GS voor te leggen voor advies. GS controleren de huisvestingsverordening op de gevolgen voor de regionale woningmarkt, de woningbouwopgave en voorrangverlening.
Regie voeren op regionale afstemming over woningbouw, betaalbaarheid en huisvesting van aandachtsgroepen.	• In de volkshuisvestingsprogramma's werken gemeenten hun plannen voor woningbouw, het aandeel betaalbaarheid en de huisvesting voor specifieke aandachtsgroepen uit. De provincie zorgt ervoor dat zij hun inzet afstemmen met de overige gemeenten uit de woondealregio waarin zij zich bevinden.
Toezichthoudende rol op uitvoering van de afspraken uit de gemeentelijke volkshuisvestingsprogamma's voor het betaalbare segment en de aandachtsgroepen. *(op basis van nieuwe wetgeving - Wvrv)*	• Na vaststelling van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) is de toezichthoudende rol van de provincie in de volkshuisvesting verstevigd. De provincie houdt toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken over betaalbaarheid (realiseren 2/3 betaalbare segment, waaronder 30% sociaal) en over de huisvesting van aandachtsgroepen.
Regie op plancapaciteit. *(op basis van nieuwe wetgeving - Wvrv)*	• De provincie ziet er in lijn met de Wet versterking regie volkshuisvesting op toe dat gemeenten voldoende plancapaciteit hebben. Voldoende betekent 130% aan harde en zachte plannen samen, ten opzichte van de lokale en de (afgesproken bijdrage aan de) regionale bouwopgave.
(nog) Beter benutten van de bestaande voorraad.	• In de nieuwe wet is bepaald dat provincies in hun volkshuisvestingsprogramma beleid opnemen voor het stimuleren van het beter benutten van de bestaande voorraad. Dit betreft bijvoorbeeld beleid voor doorstroming, transformatie van leegstaand vastgoed, woningsplitsing, optoppen, verduurzaming en verbetering van woonkwaliteit.
Toezichthoudende rol op huisvesting statushouders.	• Provincies houden interbestuurlijk toezicht op of gemeenten voldoen aan de door het Rijk opgelegde taakstelling voor huisvesting van statushouders. Hierbij is een relatie met de woningbouwopgave en gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma's.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor een voldoende passend, betaalbaar en toekomstbestendig woningaanbod.	• We dragen eraan bij dat onze inwoners goed kunnen wonen, nu en in de toekomst. Primair gaat het om het juiste aanbod van woningen, dat voldoet aan de vraag naar het juiste type en op de juiste plek. Secundair daaraan is het zorgdragen voor voldoende nieuwbouwlocaties zodat tijdig en passend aan de vraag naar nieuwe woningen kan worden voldaan en doorstroming wordt bevorderd.
Zorgdragen dat woningen toekomstbestendig worden gebouwd.	• Vanuit de doelstellingen voor klimaat, gezondheid en leefkwaliteit is het provinciale belang dat de woningen zoveel als mogelijk toekomstbestendig worden gebouwd: energiezuinig, klimaatbestendig, natuurinclusief en circulair. Daarbij wordt, gezien de woningnood, rekening gehouden met de betaalbaarheid en haalbaarheid van woningbouw. Bij de locatiekeuze wordt rekening gehouden met het bodem- en watersysteem, beschikbare energie en mobiliteitsnetwerken en gezonde leefomgeving. We sturen daarom op woningbouw die voornamelijk binnenstedelijk of op bekende bouwlocaties aan de randen van dorpen en stedenplaatsvindt.

Waarom richting nodig?

Zorgen voor voldoende woningbouwlocaties

Om het grote woningtekort op te lossen en de betaalbaarheid van het wonen in Noord-Holland te verbeteren zijn er duidelijke provinciale keuzes nodig. De kaders en opgaven uit de Wet versterking regie op de volkshuisvesting (Wvrv) zijn hierbij richtinggevend en worden uitgewerkt in een Volkshuisvestingsprogramma. Vanuit dit kader worden afspraken gemaakt over voldoende geschikte locaties. Daarbij is een ruime, zachte plancapaciteit van minimaal 130 procent op deelregio niveau het uitgangspunt, om zo vertraging op te kunnen vangen. Via integrale en regionale afstemming, alsook hulp en meedenkkracht via de versnellingsaanpak, borgen we dat woningbouw op deze locaties haalbaar is en aansluit bij andere provinciale belangen. We monitoren de voortgang van de afspraken op het niveau van de gemeenten, woningbouwregio's en provincie.

In de periode 2030tot 2050 zijn ongeveer 275.000 extra woningen nodig (gemeten vanaf 2026). Dit aantal woningen is het resultaat van de bijgestelde langetermijnprognose voor woningbouw, de ontwikkeling van de behoefte en de gerealiseerde toename van de voorraad. Hoewel er theoretisch voldoende plannen en locaties zijn, is het essentieel dat voorgenomen bouwlocaties daadwerkelijk tot woningbouw leiden. Dit geldt in het bijzonder voor de regionale en nationale grootschalige woningbouwlocaties en doorbraaklocaties, waar het merendeel van de woningbouw is voorzien en het verschil kan worden gemaakt.

Passend woningaanbod in een gezonde leefomgeving

Woningbouw wordt gerealiseerd in een gezonde leefomgeving en aansluitend bij verschillende levensfasen, inkomens en zorgbehoeften. Het gaat niet alleen om aantallen, maar ook om kwaliteit, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid. We streven naar een klimaatbestendige, natuurinclusieve, klimaat-

neutrale en circulaire woningvoorraad, in samenhang met leefbaarheid en omgevingskwaliteit (denk aan bereikbaarheid van en beschikbaarheid van werk en voorzieningen en groen, cultuur en ruimte voor sport en ontspanning).

Een samenhangende aanpak op (deel)regionale schaal is noodzakelijk door de grote vraag naar woningen - die zich niet beperkt tot gemeente- en/of regiogrenzen - en de daarbij komende problemen rond beschikbaarheid en (on)betaalbaarheid van het wonen in Noord-Holland. De woonopgaven hangen nauw samen met - en leggen druk op - andere (ruimtelijke) opgaven op het vlak van bijvoorbeeld water en bodem, regionale economie, natuur, recreatie en infrastructuur.

Ontwikkelrichting

In Noord-Holland willen we voldoende passende woningen hebben voor onze huidige en toekomstige inwoners. We willen dat zij wonen in een gezonde en veilige leefomgeving, waarin zij genoeg ruimte hebben om te recreëren en zich makkelijk kunnen verplaatsen. Wonen is altijd een integrale opgave die samengaat met recreatie, mobiliteit en werk. Bij gebiedsontwikkelingen brengen we de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijken we hoe we dit zo optimaal mogelijk kunnen oplossen. Desondanks zal vanwege de grote groei van bevolking en arbeidsplaatsen de bereikbaarheid naar verwachting afnemen. We laten het doorgaan van woningbouw niet afhangen van het oplossen van knelpunten op de mobiliteitsnetwerken. De woningbouwopgave vraagt daarnaast om oplossingen voor knelpunten rond bijvoorbeeld stikstof, netcongestie, geluid en om ruimte voor groen, water, energie en circulaire voorzieningen.

We streven naar een klimaatbestendige, natuurinclusieve, klimaatneutrale en circulaire woningvoorraad, in samenhang met leefbaarheid en omgevingskwaliteit. Denk aan bereikbaarheid van en beschikbaarheid van werk, voorzieningen en groen, cultuur en ruimte voor sport en ontspanning.

Onze inzet voor de bouw van toekomstbestendige, passende, betaalbare en voldoende woningen is als volgt:

- **Voldoende woningen:** we sturen op samenhangende programmering en voldoende plancapaciteit (minimaal 130% op deelregionaal niveau). Gemeenten worden ondersteund via de versnellingsaanpak.
- **Evenwichtige en betaalbare woningvoorraad:** binnen elke woningbouwregio bestaat minimaal 30% van de nieuwbouw uit sociale huur en valt in totaal twee derde binnen het betaalbare segment. Gemeenten maken afspraken over een evenwichtige verdeling; we borgen dit waar nodig via de omgevingsverordening.
- **Toekomstbestendig ontwikkelen:** we sturen stuurt op snel, betaalbaar en zo veel mogelijk circulair bouwen en op woongebieden die energiezuinig, klimaatbestendig en natuurinclusief zijn. We vinden het belangrijk dat woningen gebouwd worden in een aantrekkelijke, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving door rekening te houden met de klimaatdoelen, gezondheid en leefkwaliteit. Gezien de netcongestie is het daarbij noodzakelijk om nieuwbouw zo snel als mogelijk netbewust te ontwikkelen. Toekomstbestendig bouwen betekent:
  - dat het recreatief groen binnen en buiten de wijk met woningbouw meegroeit;
  - dat bij de eerste ontwerpen voor nieuwbouw al gestuurd wordt op energiebesparing, aansluiting op collectieve warmtenetten, lokale opwek en opslag. Door het energiegebruik beter af te stemmen op de momenten van opwek kan netcongestie worden verminderd en wordt gewerkt aan een decentraal energiesysteem;
  - dat woningbouw voornamelijk binnenstedelijk en op reeds bekende bouwlocaties aan de randen plaatsvindt en wordt afgestemd op het bodem- en watersysteem en op beschikbare energie- en mobiliteitsnetwerken. Daardoor worden woningen dichtbij bestaande voorzieningen gebouwd en wordt optimaal gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur;
  - dat bij woningbouw voorwaarden worden gesteld op het gebied van ruimte voor waterveiligheid, waterberging, energie-infrastructuur en kabels en leidingen. Deze inzet voorkomt afwenteling op toekomstige generaties en vergroot de toekomstbestendigheid en kwaliteit van de woningvoorraad.
- **Woon-werkbalans:** we sturen op nabijheid van wonen, werk en voorzieningen. Dit leidt ertoe dat mensen minder ver naar hun bestemming hoeven te reizen en zij eerder actieve vormen van mobiliteit gaan gebruiken. In gebieden met een hogere verstedelijkingsgraad vinden we de inzet op een OV-schaalsprong in combinatie met doorfietsroutes noodzakelijk. Desondanks zijn alle vormen van mobiliteit nodig om Noord-Holland bereikbaar te houden.
- **Aandachtsgroepen:** we sturen op voldoende en passende huisvesting voor onder meer ouderen, mensen met een zorgvraag, jongeren, statushouders en arbeidsmigranten. Binnen woningbouwregio's worden afspraken gemaakt over de verdeling van woningtypen aan aandachtsgroepen, die worden geborgd in de omgevingsverordening.

6.11 Recreatie

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Aanwijzen van zwemwaterlocaties en borgen van veiligheid en zwemwaterkwaliteit van zwemwater op aangewezen zwemwaterlocaties.	• Europees beleid op het gebied van zwemwater heeft als doel om de milieukwaliteit en de gezondheid van de mens te beschermen. De Zwemwaterrichtlijn legt regels vast voor de zwemwaterkwaliteit die aanvullend zijn op die van de Kaderrichtlijn Water en voor de controle van zwemwaterlocaties.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.	• Voor de kwaliteit van de leefomgeving en de leefbaarheid is het belangrijk dat de inwoners van Noord-Holland beschikken over groen in de directe woonomgeving en recreatiegebied in de buurt. En over de juiste, bereikbare en voldoende cultureel-maatschappelijke-, sport- en (andere) dorpsvoorzieningen.
Vitale verblijfsrecreatie die past binnen het landschap.	• Verblijfsrecreatie is een belangrijk onderdeel van de toeristische sector. We willen dat deze economisch vitaal blijft en dat eventuele transformatie past binnen het landschap. Samen met gemeenten, bedrijven en het Rijk willen we daarom regionale regie voeren op ontwikkelingen binnen de verblijfsrecreatie, zoals versterken van de economische vitaliteit en grip krijgen op eventuele transformatie.

Waarom richting nodig?

De provincie Noord-Holland is rijk aan een divers palet aan natuur- en recreatiegebieden (Figuur 36). Mogelijkheden voor buitenrecreatie dragen bij aan een gezonde leefomgeving, een aantrekkelijk woon- en werkklimaat, natuur en landschap en een sterke regionale economie. Buitenrecreatie bevordert ontspanning en beweging en biedt kansen voor lokale ondernemers. Ook draagt het bij aan de beleving van het landschap en de natuur en versterkt daarmee het draagvlak. Daarnaast zorgt een goede recreatieve inrichting dat het landschap en de natuur beschermd blijven. Mogelijkheden voor buitenrecreatie en toeristisch aanbod vergroten de aantrekkelijkheid van Noord-Holland voor inwoners en bezoekers.

Vrijwel overal in de provincie is er een grote recreatiebehoefte, die groter is dan het recreatieaanbod. De vraag groeit sneller dan het aanbod, terwijl natuur- en recreatiegebieden een beperkte draagkracht hebben. De financiële middelen om mee te groeien met deze toenemende recreatiebehoefte zijn beperkt. De toegenomen drukte belast gebieden en voorzieningen en vermindert de beleving van de natuur, ruimte en rust. De recreatiedruk neemt verder toe door:

1. Bevolkingsgroei (+500.000 inwoners tot 2040) en groei van binnenlands en buitenlands toerisme (respectievelijk 18% en 47% tot 2035);
2. Veranderende leefstijlen, met een toenemende behoefte aan buitenrecreatie;
3. Afname van groen nabij de woning door stedelijke verdichting en concurrerende ruimteclaims.

Deze ontwikkelingen maken een gerichte sturing op recreatie en toerisme noodzakelijk.

Ontwikkelrichting

We versterken de draagkracht van bestaande recreatiegebieden door een gericht zoneringsbeleid voor recreatie en een goede inrichting van gebieden. Een goede vorm van zonering is de strandzonering, als onderdeel van de samenwerkingsafspraken binnen het Kustpact. Naast zoneren zetten we in op het creëren van extra recreatieruimte door recreatie slim te combineren met andere opgaven, zoals bijvoorbeeld met natuurontwikkeling, klimaatadaptatie, energieprojecten en dijkversterking. Recreatiegebieden kunnen ook meer ruimte bieden voor water en geven verkoeling. Bij de inrichting van de openbare ruimte nemen we daarom structureel voorzieningen mee die recreatie mogelijk maken. Noord-Holland is een waterrijke provincie, waar bewoners en bezoekers veel gebruikmaken van het water als recreatieruimte. We zetten in op het in stand houden van het historische netwerk van waterwegen en het toegankelijk maken van water voor recreatief medegebruik.

Bij ruimtelijke opgaven geven we richting aan keuzes over inrichting, programmering en ligging van recreatievoorzieningen. Uitgangspunt is dat er voldoende recreatieve mogelijkheden dicht bij huis zijn, met name in en direct rond stedelijk gebied. Dit leidt tot meer recreatieve functies, vaak als aanvulling op bestaande functies.

Het landelijk gebied biedt kansen waar mensen prettig kunnen recreëren. Door landschappelijke, ecologische en stedelijke groenstructuren te verbinden, ontstaan sterke recreatieve verbindingen tussen stad en land. We zien toe op een goede ontsluiting van recreatief en landschappelijk groen rond de stad, met een fijnmazig netwerk voor wandelen, fietsen en varen in de hele provincie.

We vinden het belangrijk dat recreatief groen mee kan groeien met de stedelijke ontwikkeling. Dit is van belang voor de kwaliteit van de leefomgeving. We nemen recreatie mee in de optimale mix van alle functies in de ruimte. Zo stimuleren we dat recreatievoorzieningen en recreatief groen structureel meegroeien met nieuwe woningbouwontwikkelingen, zoals dat al het geval is met infrastructuur en voorzieningen.

Daarnaast kan de vergroening van bedrijventerreinen op bepaalde plekken zorgen voor extra recreatief groen.

Met de groei van het toerisme ontstaat ook druk op ontwikkelingen in de verblijfsrecreatie. Goed functionerende campings, vakantieparken, hotels en ander verblijfsrecreatief aanbod is van groot belang voor diverse regio's in Noord-Holland. Er vinden echter verschillende ontwikkelingen plaats die effect hebben op deze sector, zoals de noodzaak tot kwaliteitsverbetering, energietransitie maar ook permanente bewoning, het verdwijnen van campings en toenemende verstening van het aanbod. Dit vraagt om goede ruimtelijke en integrale afwegingen. Het is van belang dat er een juiste balans is in het type aanbod van verblijfsrecreatie, passend bij de plek en binnen de regio. Daarbij zijn ook een goede landschappelijke inpassing en natuurinclusieve ontwikkeling van belang. Samen met alle betrokkenen voeren we regionale regie op ontwikkelingen binnen de verblijfsrecreatie om te komen tot een sterke sector met voldoende diversiteit in het aanbod.

Daarnaast onderzoeken we of we hier ruimtelijk instrumentarium kunnen inzetten.

Het realiseren van recreatieve mogelijkheden en structuren vraagt om inzet van meerdere partijen gezamenlijk, waaronder ook gemeenten en het Rijk. We vervullen binnen de recreatie een rol als bestuurder, investeerder, subsidieverstrekker en als kennismakelaar, aanjager en verbinder. Dit door bijdragen te leveren aan recreatieschappen, subsidies te verlenen voor het stimuleren van recreatieve routestructuren en onze betrokkenheid bij de Nationale Parken. Bij investeringen in het Natuurnetwerk Nederland, provinciale infrastructuur en andere ruimtelijke opgaven nemen we recreatieve doelen integraal mee om te ontwikkelen. Daarnaast zetten we in op samenwerking, netwerkvorming en kennisdeling, zoals bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie.

Perspectief op wonen, recreatie en stad-land overgangen

Binnenstedelijke verdichting & plancapaciteit

- Stedelijk gebied
- Nieuwbouwplannen

Overgangen & landschappelijke structuren

- Stadsrand met recreatieve toegang
- Kansrijke buitenpoorten
- Versterkte ecologische en recreatieve verbinding
- Versterken recreatie op of langs dijken
- Hollandse Waterlinies

Natuur- , recreatie- en uitloopgebieden

- Natuur- en recreatiegebieden
- Natura 2000-gebieden
- Uitloopgebieden van stad naar landelijk gebied
- Indicatieve recreatiestromen om drukke natuurgebieden te ontlasten en de groeiende recreatiestroom op te vangen bij stedelijke ontwikkelingen
- Waterrecreatie toervaart en vaarwegen

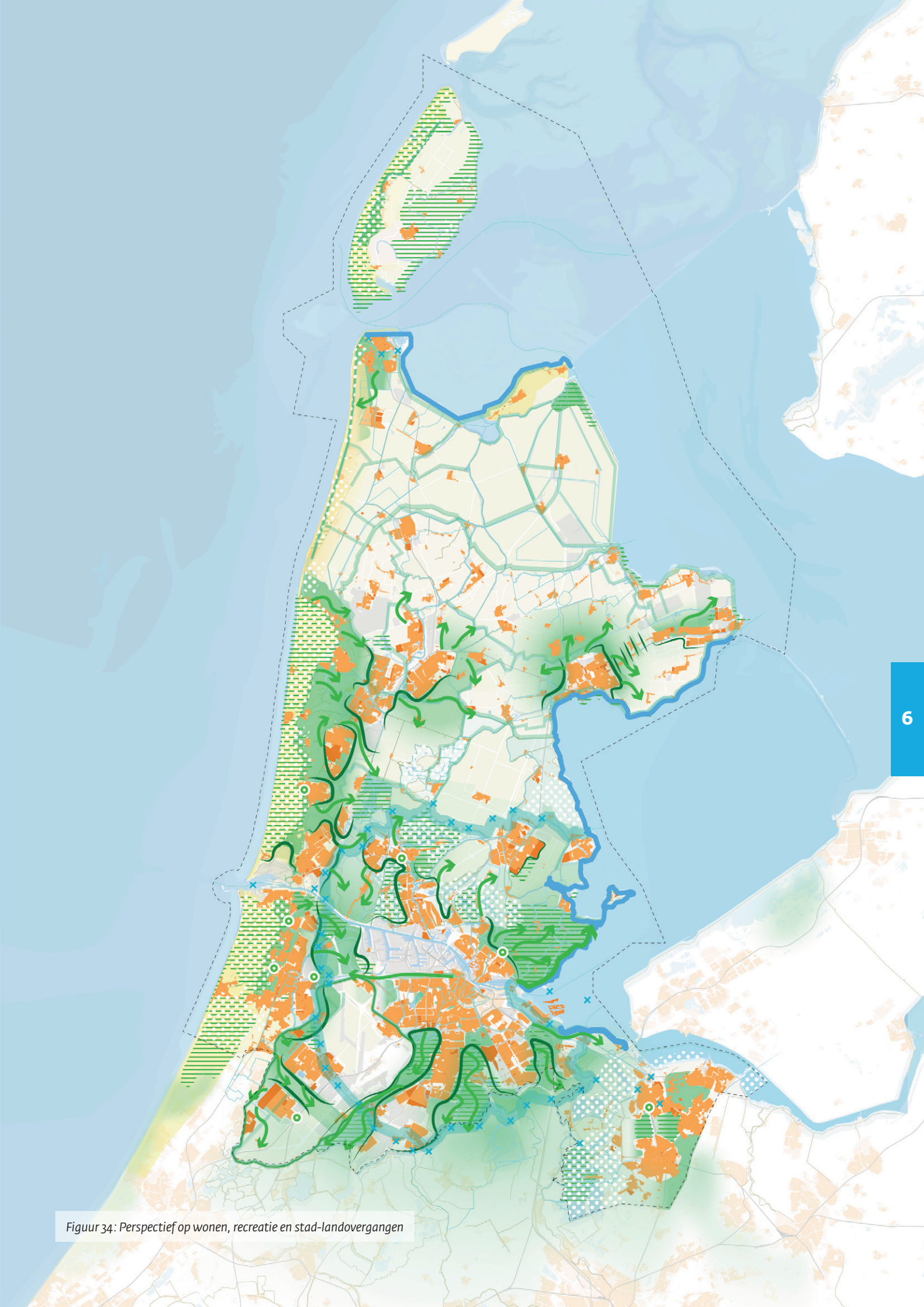

Figuur 34: Perspectief op wonen, recreatie en stad-landovergangen

6.12 Toekomstbestendige economie

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
-	-

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.	• De provincie heeft de taak om de regionale en bovenregionale economie te faciliteren, onder meer door het creëren van een gunstig vestigingsklimaat. • Gezien de complexiteit aan opgaven waar de provincie binnen de nationale en Europese context voor staat en het belang van een toekomstbestendige economie is het nodig om selectiever te gaan sturen op een weerbare, duurzame en circulaire en concurrerende economie met onder meer een hoge arbeidsproductiviteit en ruimte voor industrie en havengebonden functies. • We houden rekening met de grote geopolitieke onzekerheden in het bestendigen van de Noord-Hollandse concurrentiepositie en daarmee het toekomstig verdienvermogen van Europa.

Waarom richting nodig?

Door de toenemende schaarste aan ruimte, zowel fysieke ruimte als milieuruimte, energie, water, grondstoffen en arbeid kan niet elke economische activiteit overal en onbeperkt groeien. Daarom willen we, vanuit onze rol en mogelijkheden, meer richting geven aan de ontwikkelingen die we mogelijk willen maken en aan activiteiten waarvoor binnen Noord-Holland weinig tot geen ruimte is.

Ontwikkelrichting

We werken aan voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten.

We benoemen verschillende economische clusters en gebruiken richtlijnen om deze clusters te faciliteren, het gaat hierbij om energetisch en economische clusters, circulaire clusters, clusters van strategisch belang en innovatieclusters. Binnen deze clusters hanteren we de benodigde randvoorwaarden om ondernemen mogelijk te maken en waar nodig te beschermen. Ook sturen we op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën.

We benoemen ruimtelijke richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie

We willen ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendige economie. Daarom benoemen we richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie. De toenemende schaarste aan fysieke ruimte, milieuruimte, energie, water, grondstoffen en personeel vraagt om samenhangende ruimtelijke keuzes. Niet iedere economische ontwikkeling kan overal en onbeperkt plaatsvinden. We borgen deze richtlijnen indien nodig in de omgevingsverordening.

Nieuwe bedrijvigheid en uitbreidingen

We bieden, ruimte aan nieuwe economische activiteiten die kunnen voldoen aan de volgende 6 richtlijnen:

1. **Hoge arbeidsproductiviteit (of bijdrage aan productiviteitsgroei):** Een veerkrachtige arbeidsmarkt maakt productiviteitsgroei mogelijk door ontwikkeling van adaptieve kennis en vaardigheden (binnen en tussen functies) en leidt tot innovatie. Bijvoorbeeld technologische innovatie door toepassing van AI en robotisering. In een context van structurele arbeidskrapte is het niet langer vanzelfsprekend dat economische groei gepaard gaat met een groei van het aantal arbeidsplaatsen.
2. **Efficiënt ruimtegebruik:** Economische activiteiten gebruiken schaarse ruimte efficiënt en leveren per vierkante meter voldoende economische toegevoegde waarde. De beschikbare ruimte in Noord-Holland is schaars en staat onder druk van meerdere maatschappelijke en ecologische opgaven. Economische activiteiten moeten daarom passen binnen de ruimtelijke draagkracht van een gebied en aansluiten bij de gewenste ontwikkelrichting.
3. **Efficiënt watergebruik:** Economische activiteiten minimaliseren de druk op zoetwater en drinkwater en passen binnen de draagkracht van het watersysteem, nu en in de toekomst.
4. **Efficiënt energiegebruik:** De energietransitie en de beperkte capaciteit van het energiesysteem vragen om bewuste keuzes. Economische activiteiten passen daarom binnen de beschikbare en toekomstige energie en netcapaciteit en gaan daar doelmatig mee om.
5. **Klimaat en gezonde leefomgeving in balans:** Economische activiteiten dragen versneld bij aan de klimaatdoelen en zijn beter in balans met een gezonde leefomgeving. Ontwikkelingen die bijdragen aan emissiereductie, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat versterken niet alleen de duurzaamheid, maar ook de concurrentiekracht van Noord-Holland op de lange termijn.
6. **Vermindering gebruik grondstoffen en vergroten circulariteit:** Economische activiteiten verminderen het gebruik van grondstoffen en dragen bij aan het behouden van grondstoffen in de economie en het vervangen van primaire en abiotische grondstoffen.

De richtlijnen zijn positief richtinggevend en komen voort uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen en de noodzaak om ook in de toekomst concurrerend te blijven. Zij geven richting aan economische ontwikkeling die zorgvuldig omgaat met deze schaarsten en die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, innovatie en productiviteitsgroei. De richtlijnen geven richting aan onze inzet en schetsen tegelijkertijd het perspectief voor toekomstbestendige bedrijvigheid.

Het gaat ons met deze richtlijnen om het toekomstperspectief waarin het onvermijdelijk is dat bedrijven zich verhouden tot de schaarsten in onze regio. Het verstandig omgaan met deze schaarsten en er zo mogelijk op anticiperen versterkt onze concurrentiekracht en maakt onze economie toekomstbestendig. We trekken hierin een rol naar ons toe om sturing te geven aan het verdelen van deze schaarsten door onder andere het stimuleren van clustering van diverse functies. De richtlijnen zijn niet bedoeld als individueel beoordelingskader voor bedrijven of als extra administratieve verplichting voor ondernemers. Ze zijn bedoeld om de economie gericht te helpen ontwikkelen, zodat deze ook op de lange termijn sterk, weerbaar en toekomstbestendig blijft.

We passen de richtlijnen gebiedsgericht en proportioneel toe. Daarbij worden zij in samenhang bezien, passend bij de kenmerken, economische kracht en opgaven van een gebied. Dit biedt ruimte voor maatwerk. Ook blijft ruimte bestaan voor innovatie, nieuwe technologieën en economische ontwikkelingen die bijdragen aan provinciale doelen en waarvan de betekenis nu nog niet volledig is te voorzien.

Met deze aanpak willen we bijdragen aan een toekomstbestendig en voorspelbaar vestigingsklimaat. Ondernemers en investeerders krijgen meer duidelijkheid over de richting van economische ontwikkeling en over de ruimtelijke mogelijkheden en onmogelijkheden.

Bestaande bedrijvigheid
Er zit een verschil in aanpak tussen bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging. Bestaande bedrijven, met name het midden- en kleinbedrijf (MKB), leveren het grootste deel van de werkgelegenheid en het verdienvermogen dat nodig is om de transities mogelijk te maken. Het Noordzeekanaalgebied, een gebied van nationaal strategisch belang, heeft een belangrijke positie in de huidige economie en als gebied dat nodig is om transities de ruimte te geven. Tegelijkertijd neemt deze bedrijvigheid een groot deel van de schaarse ruimte, energie, milieuruimte en het schaarse zoete water in beslag. De doelstellingen van bovengenoemde richtlijnen gelden ook voor bestaande bedrijven, want een volledig vrije ontwikkeling is niet langer houdbaar. Tegelijkertijd opereren bedrijven binnen historische vestigingspatronen, investeringen en vergunningen. We zetten daarom in op het geleidelijk creëren van de juiste randvoorwaarden, prikkels en kantelmomenten die transformatie richting een toekomstbestendige economie stimuleren. Zo stimuleren we bijvoorbeeld energiebesparing. Nieuwe bedrijvigheid kan daarentegen vanaf het begin worden getoetst aan actuele ruimtelijke en maatschappelijke kaders, waardoor we hier locatie, gebruik van ruimte en bijdrage aan de toekomstige economie betrekken bij onze afwegingen.

We sturen op strategische belangen in het kader van Europese autonomie
We willen de ontwikkeling van een aantal economische clusters en ecosystemen verder faciliteren omdat ze een strategische positie innemen binnen nationale of Europese (waarde)ketens en netwerken. Onze rol is daarbij om (waar mogelijk) de ruimtelijke randvoorwaarden voor deze specifieke clusters te optimaliseren én stimuleringsmaatregelen te treffen voor een verdere toekomstbestendige ontwikkeling van deze clusters.

Noord-Holland huisvest diverse kennisinstellingen, bedrijven en economische en innovatieve clusters die van groot strategisch belang (kunnen) zijn voor Nederland en Europa. Daarnaast heeft Noord-Holland ook een strategische positie in grondstoffenketens, waaronder kritieke grondstoffen. Deze internationale verbondenheid is niet vanzelfsprekend en de heroriëntatie op de positie van Europa en Nederland versus de rest van de wereld vraagt om scherpere keuzes. Daarom willen we de ontwikkeling van een aantal clusters en ecosystemen die van strategisch belang zijn op nationale en Europese schaal verder faciliteren.

Daarvoor wijzen we in ieder geval twee strategische clusters aan, waarvoor we de ruimtelijke randvoorwaarden actief willen creëren om bedrijven in deze sector binnen Noord-Holland te faciliteren en versterken:
- Life Sciences & Health (LSH), met biotechnologie als kern (Amsterdam, Petten, Haarlemmermeer, Haarlem);
- Plantenveredeling en zaadtechnologie (Westfriesland, Schagen, Dijk en Waard).

Deze clusters hebben een overduidelijk maatschappelijk belang en een prominente systeempositie. We houden ruimte om in de toekomst aanvullende economische activiteiten of clusters als strategisch aan te merken.

Op de aangewezen clusters van strategisch belang zullen we randvoorwaarden faciliteren om deze clusters verder te ondersteunen en ervoor zorgen dat ruimtelijke randvoorwaarden en schaarsten worden ingezet om ze mogelijk te maken. Voor deze clusters betekent dit dat:
- Ruimtelijke prioritering wordt toegepast bij de inzet van schaarse ruimte, milieuruimte en netcapaciteit;
- Gebiedsgericht maatwerk mogelijk wordt gemaakt, bijvoorbeeld via gebiedsgerichte programma's of aangepaste ruimtelijke kaders;
- Randvoorwaarden actief worden gecreëerd, zoals bereikbaarheid, energie-infrastructuur, kennisvoorzieningen en ruimte voor innovatie.

Strategische relevantie betekent daarbij niet automatisch dat activiteiten eenvoudig inpasbaar zijn; juist daarom is een expliciete ruimtelijke afweging nodig, zodat strategische

economische ontwikkeling past binnen een integrale en duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

Toelichting denkraam strategische economische afwegingen
Om strategische economische afwegingen expliciet en navolgbaar te kunnen maken, is een denkraam ontwikkeld dat houvast biedt bij het duiden van het strategisch belang van economische activiteiten (Figuur 37). Dit zijn activiteiten die vanuit Europees perspectief van strategisch belang zijn. Dit omvat (uiteraard) niet de gehele economie van Noord-Holland.

Bij het duiden van strategische relevantie kijken we naar de systeempositie van economische activiteiten. Dit gaat niet alleen over omvang of groei, maar over de rol die Noord-Holland vervult binnen nationale en Europese netwerken en waardeketens. Daarbij spelen onder meer drie samenhangende aspecten een rol:

- de mate van specialisatie en onderscheidend vermogen;
- de complexiteit en het potentieel om innovatie en economische vernieuwing te dragen;
- de aard van afhankelijkheden en complementariteit met andere regio's, zowel vanuit kwetsbaarheid als vanuit hefboomwerking.

Maatschappelijk belang en brede welvaart fungeren hierbij als kompas. Economische activiteiten worden niet uitsluitend beoordeeld op hun bijdrage aan groei of werkgelegenheid, maar ook op hun effecten op leefomgeving, gezondheid, duurzaamheid en het toekomstig verdienvermogen van de regio.

Verdieping strategische clusters

Life Sciences & Health (LSH) in Noord-Holland omvat biotechnologie, medische technologie, farmaceutische activiteiten en nucleaire toepassingen voor de gezondheidszorg. Biotechnologie vormt de kern van de economische waardeketen, met de ontwikkeling van geneesmiddelen, moleculen en therapeutische toepassingen als belangrijke activiteiten. Medische technologie ondersteunt deze keten onder meer met toepassingen voor diagnostiek, monitoring en patiëntselectie. Het cluster is internationaal verbonden via waardeketens voor onderzoek, ontwikkeling, productie en distributie van geneesmiddelen en medische technologie. Het ecosysteem bestaat uit bedrijven, kennisinstellingen, ziekenhuizen, onderzoeksorganisaties, onderwijsinstellingen en gespecialiseerde toeleveranciers. Belangrijke concentraties bevinden zich rond Amsterdam UMC, Amsterdam Science Park en overige innovatiegebieden in Amsterdam, in de Waarderpolder, Haarlemmermeer en de Energy & Health Campus in Petten. De productie van medische isotopen in Petten, de logistieke functie van Schiphol, internationaal opererende bedrijven en de aanwezigheid van het Europees Geneesmiddelen Agentschap (EMA) in Amsterdam versterken deze positie.

De plantenveredeling en zaadtechnologie in Noord-Holland bestaat uit een samenhangende waardeketen van bedrijven, kennisinstellingen en toeleveranciers. Het strategisch belang is sterk verbonden aan de bijdrage die het cluster levert aan voedselzekerheid en weerbaarheid. Het cluster omvat onder meer zaadveredeling, glastuinbouw, open teelt, opkweek van plantmateriaal, zaadbehandeling, logistiek, technologie en ondersteunende bedrijvigheid. Deze schakels zijn onderling afhankelijk. De sector kent een lange ontwikkelingsgeschiedenis en draagt bij aan innovatie, concurrentiekracht en strategische autonomie. Nederland is marktleider in groentezaden en had in 2023 een aandeel van 35 procent in de nettoexportwaarde van groentezaden wereldwijd.

Het cluster is kennisintensief en wordt gekenmerkt door samenwerking tussen bedrijfsleven en onderzoek. De uitgaven aan R&D door bedrijven bedragen gemiddeld 16 procent, met uitschieters tot 30 procent. Biotechnologie, data, kunstmatige intelligentie en robotisering krijgen een grotere rol in de veredeling, teelt en productie. Het cluster concentreert zich in Westfriesland, Schagen en Heerhugowaard met kennis- en onderwijsinstellingen in Hoorn, Alkmaar, Amsterdam en Wageningen. Voor dit cluster zijn zaadverdelingsconcentratiegebieden aangewezen, hierbinnen kan de sector zich ontwikkelen. De sector ontwikkelt zich in samenhang met opgaven rond voedselzekerheid, weerbare teelten, innovatie en biotechnologie.

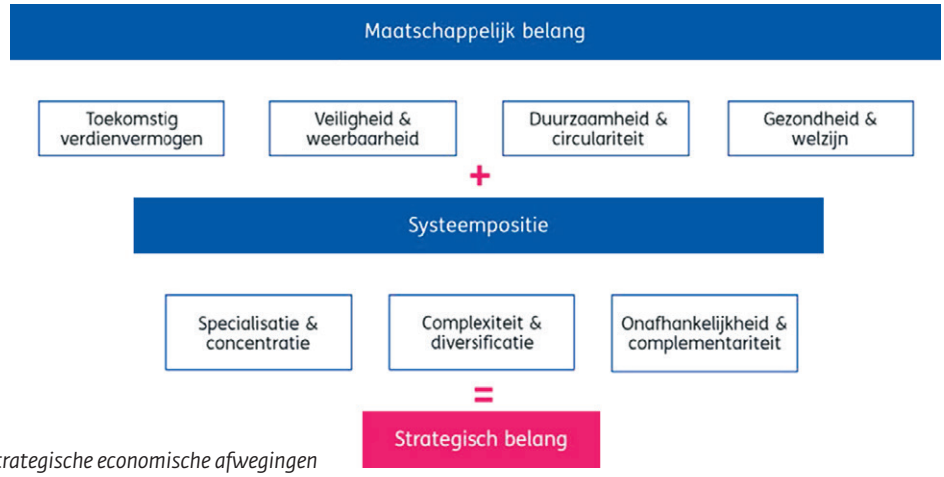

Figuur 35: Denkraam strategische economische afwegingen

6.13 Werken

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
-	-

Provinciaal belang	Onderbouwing
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.	• De provincie heeft de taak om de regionale en bovenregionale economie te faciliteren, onder meer door het creëren van een gunstig vestigingsklimaat. • Gezien de complexiteit aan opgaven waar de provincie binnen de nationale en Europese context voor staat en het belang van een toekomstbestendige economie is het nodig om selectiever te gaan inzetten op een weerbare, duurzame en circulaire en concurrerende economie met onder meer een hoge arbeidsproductiviteit en ruimte voor industrie en havengebonden functies. • We houden rekening met de grote geopolitieke onzekerheden in het bestendigen van de Noord-Hollandse concurrentiepositie en daarmee het toekomstig verdienvermogen van Europa.

Waarom richting nodig?

Bedrijventerreinen zijn de fysieke basis voor de productieve economie (maak, onderhoud, logistiek, reparatie, verwerking) en essentieel voor brede welvaart, werkgelegenheid, economische transities en het functioneren van het stedelijk gebied. Door de toenemende druk op ruimte door onder andere binnenstedelijke verdichting groeit het risico dat bruikbare oppervlakte bedrijventerreinen verloren gaat. Daarom is onze inzet gericht op behoud en verbetering van bedrijventerreinen.

Ontwikkelrichting

Bedrijventerreinen waar mogelijk beter benutten en waar nodig uitbreiden

Voor de bestaande bedrijventerreinen zetten we waar mogelijk primair in op intensiever en efficiënter gebruik daarvan. We zoeken waar nodig ruimte voor nieuwe toekomstbestendige ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied. Efficiënt ruimtegebruik betekent ook selectiviteit: schaarse locaties met hoge milieucategorieën, watergebonden kavels, multimodale bereikbaarheid en robuuste nutsvoorzieningen zoals energienetwerken of robuuste energievoorzieningen, reserveren we voor functies die daar daadwerkelijk op zijn aangewezen. We maken hierover regionale afspraken (onder meer binnen de Metropoolregio Amsterdam) en ondersteunen gemeenten en bedrijfsleven met kennisdeling en subsidies. We onderzoeken welke aanvullende instrumenten bruikbaar zijn voor de sturing van het juiste bedrijf op de juiste plaats, zoals het instellen van een minimale milieucategorie. We verkennen of we de eisen aan de regionale afspraken verder moeten aanscherpen om de kwalitatieve invulling van de programmeringsafspraken te verbeteren.

Beschermen van bestaande bedrijventerreinen

(Binnen)stedelijke bedrijventerreinen zijn cruciaal voor het midden- en kleinbedrijf (MKB), logistiek, circulaire economie, werkgelegenheid en stedelijke leefbaarheid. Tegelijkertijd staan zij onder druk door de woningbouw. Transformatie naar woningbouw leidt vaak tot blijvend verlies van milieuruimte en vestigingsmogelijkheden voor bedrijven. Daarom beschermen we bestaande bedrijventerreinen, met extra aandacht voor locaties met hogere milieuzonering. We verkennen de mogelijkheid om compensatie van de economische functie te verplichten bij verlies aan bedrijventerreinen voor gebieden buiten industrieterreinen van provinciaal belang (IPB) om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte blijft voor bedrijven die nodig zijn om het stedelijk gebied te kunnen laten functioneren. Waar passend stimuleren we menging van wonen en werken, zodat lichte bedrijvigheid niet onnodig beslag legt op ruimte die nodig is voor zwaardere functies. We stemmen de regionale afspraken over wonen en werken beter op elkaar af.

Bedrijventerreinen als dragers van duurzaamheidstransities

Bedrijventerreinen kunnen sleutelgebieden voor de energie, circulaire, klimaat en biodiversiteitstransitie worden. Ze kunnen toekomstbestendiger worden ingericht en meer ruimte bieden voor energie-opwek en opslag, waterberging, vergroening en het sluiten van materiaalstromen. Dit vraagt om extra fysieke én milieuruimte en om een goede organisatiegraad van bedrijven. We stimuleren innovaties bij regionale programmering via kennisuitwisseling en subsidies.

Selectieve ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen

Nieuwe bedrijventerreinen of uitbreidingen blijven nodig voor specifieke toekomstbestendige functies. Denk aan bedrijven in hoge milieucategorieën, circulaire activiteiten en schuifruimte voor herstructurering. Ontwikkeling vindt zorgvuldig en selectief plaats op basis van de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie, bijvoorbeeld voor de aangewezen strategische clusters. Voor grootschalige vestigingen is een regionale onderbouwing nodig.

Circulaire economie: typologie en voorkeurslocaties

Uit diverse studies van onder andere het Planbureau voor de Leefomgeving (Ruimte voor Circulaire Economie) en de ministeries van I&W en EZK (Ruimtevraag Circulaire Economie op Bedrijventerreinen), weten we dat er voor de transitie naar een circulaire economie extra ruimte nodig is. Daarnaast weten we dat het belangrijk is om ruimte met specifieke kwaliteiten, zoals hogere milieucategorieën en plekken waar watergebonden transport mogelijk is, strategisch te reserveren voor de meer grootschalige activiteiten van de circulaire economie.

Circulaire economische activiteiten landen vooral op bedrijventerreinen en deels in het stedelijk gebied. We onderscheiden daarbij 3 typen circulaire locaties:

- stedelijk: deel-, reparatie- en stadshubs voor consumenten en kleinschalig hergebruik;
- regionaal: grondstoffenhubs en industriële verwerkings- en vervaardigingslocaties voor inzameling, verwerking en doorstroming van materialen, inclusief bouwhubs voor circulaire bouw;
- kennis en innovatie: innovatie en kennishubs waar bedrijven, kennisinstellingen en overheden samenwerken en experimenteren.

Voor de versnelling van de transitie naar een circulaire economie is het van provinciaal belang om voldoende fysieke én milieuruimte te reserveren op locaties met de juiste condities. Denk aan terreinen voor bedrijven in hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten. Op basis van een uitgevoerde kansenbenadering hebben we daarvoor een paar voorkeursgebieden. Dit zijn onder andere het Noordzeekanaalgebied, de omgeving Alkmaar/Heerhugowaard (Boekelermeer en Zandhorst) en Den Helder. Voor de meest cruciale locaties doen we een verkenning naar de voor- en nadelen van een aanwijzing als IPB in de omgevingsverordening.

Voor de transitie naar een circulaire economie streven we zoveel mogelijk naar korte (regionaal ontsloten) ketens om transportbewegingen en CO_2-uitstoot te verminderen. Ook daarvoor zijn regionale locaties en voorzieningen nodig, zoals regionale grondstoffenhubs.

Circulaire economie, milieuzones en energie-intensieve activiteiten bij energieknooppunten

In lijn met Europees beleid verkennen we onze ruimtelijke rol bij de terugwinning, opslag en verwerking van (kritieke) grondstoffen. Circulaire economie zal niet altijd vrij zijn van hinder of milieu- en veiligheidsrisico's. Opschaling gaat deels gepaard met meer grootschalige industriële activiteiten zoals grondstoffenhubs voor secundaire materialen. Dat kan alleen plaatsvinden op bedrijventerreinen met passende milieuzonering. Randvoorwaardelijk daarbij is de beschikbaarheid van voldoende energie en multimodale bereikbaarheid. Energie-intensieve activiteiten, waaronder circulaire industrie en infrastructuur, concentreren we daarom bij (nieuwe en bestaande) energieknooppunten, binnen gestelde gezondheids- en milieugrenzen. Zo brengen we vraag en aanbod van energie samen en versterken we de strategische positie van Noord-Holland.

Toelichting instrument industrieterrein van provinciaal belang (IPB)

De aanwijzing als IPB houdt in dat een ontwikkeling in zo'n gebied aan voorwaarden moet voldoen: de hoogst toegestane milieucategorie op het terrein mag niet verlaagd worden en nieuwe activiteiten zijn alleen toegestaan ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerde activiteiten. Tijdelijk gebruik mag, mits dat geen beperking van fysieke of milieuruimte betekent en dat gebruik maximaal vijf jaar duurt. Binnen de milieucontour geldt: geen aantasting van bestaande milieugebruiksruimte en strikte voorwaarden bij toevoeging van milieugevoelige functies. Zo blijft de ruimte voor zware bedrijvigheid en strategische transities gegarandeerd.

Havens als strategische economische pijlers

Havens en maritieme clusters spelen een sleutelrol in de energietransitie, energiezekerheid, circulaire economie, strategische autonomie en veiligheid van Europa. Ze zijn van grote economische waarde voor de directe omgeving, de regio en voor Nederland. In Noord-Holland liggen twee strategische havenclusters: het Noordzeekanaalgebied en Den Helder. Het Noordzeekanaalgebied is door het Rijk benoemd als energie-intensieve industriecluster van nationaal belang. Het Maritiem Cluster Den Helder is opgenomen in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. We behouden en versterken deze havenclusters, met focus op verduurzaming, energietransitie, circulaire economie en voldoende milieuruimte. De groei van offshore energie, industrie en defensie vraagt om gerichte in- en uitbreidingsruimte, in samenhang met beide havengebieden.

Innovatieclusters

De manier waarop we werken verandert ingrijpend. Door aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, verdere digitalisering van de economie en de snelle ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (AI) verschuift de vraag naar arbeid en heeft daarmee impact op de ruimte voor werken. We zien dat werken flexibeler, meer hybride en minder plaatsgebonden wordt. Noord-Holland heeft hierbij een sterke uitgangspositie in het ecosysteem voor digitalisering en AI, met toonaangevende kennisinstellingen en een innovatief bedrijfsleven. We vinden het van belang om het binnenstedelijk ruimtegebruik nadrukkelijk af te stemmen op de krachtige economische ecosystemen in de regio, zodat ruimte wordt geboden aan kennisintensieve en innovatieve activiteiten die hieraan bijdragen. Tegelijkertijd vraagt dit om een zorgvuldige inpassing van digitale en energie-intensieve functies zoals AI-toepassingen, in samenhang met verstedelijking, energiegebruik en leefkwaliteit.

Innovatieclusters zijn belangrijk voor onze concurrentiepositie en strategische belangen. Om de ruimte hiervoor te borgen willen we deze ruimtelijk kunnen vastleggen. We constateren dat een aantal fysieke randvoorwaarden voor innovatieclusters belangrijk zijn voor het goed functioneren van deze clusters. Dit zijn onder andere goede bereikbaarheid en internationale connectiviteit, huisvesting, toegang tot (internationaal) talent en digitale infrastructuur. Er zijn in Noord-Holland een aantal onderscheidende innovatiecampussen die door het Rijk zijn aangemerkt als van nationaal belang (Amsterdam Science Park, Health & Innovation District (Amsterdam), VU Campus, AMC Medical Business Park, Energy & Health Campus (Petten)). Aanvullend op deze clusters formuleren we randvoorwaarden voor innovatieclusters van regionaal belang. Naast ruimtelijke randvoorwaarden kunnen

we ons niet-ruimtelijk innovatie-instrumentarium meer richten op deze specifieke clusters zoals de E-sports Tech Campus in Purmerend en het media cluster in Hilversum.

Kantoren: kwaliteit boven kwantiteit
Nieuwe kantoorruimte is alleen toegestaan op toekomstbestendige locaties met een hoge locatiekwaliteit, zoals OV-knooppunten met goede multimodale bereikbaarheid en functiemenging. We sturen op een evenwichtige kantorenmarkt om leegstand te voorkomen en stimuleren de transformatie en verduurzaming van de bestaande voorraad.

Detailhandel: concentratie en regionale afstemming
We concentreren detailhandel in bestaande centrumgebieden, waar ze het aanzicht en de levendigheid bepalen. We sturen op detailhandel om een vitale en samenhangende winkelstructuur te behouden en leegstand te voorkomen. En om winkelfuncties op de juiste plek te krijgen.

Uitzonderingen, zoals voor volumineuze goederen, zijn helder afgebakend. Nieuwe ontwikkelingen worden regionaal afgestemd om ongewenste concurrentie en inefficiënt ruimtegebruik te voorkomen.

6.14 Gezonde en veilige leefomgeving

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Instandhouden en bereiken van een goede omgevingskwaliteit.	• Omgevingskwaliteit is, naast veiligheid en gezondheid, een van de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet (artikel 1.3, onder a). De provincie is gehouden haar taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uit te oefenen met het oog op de doelen van de wet. De provincie moet hierbij volgens de Omgevingswet rekening houden met de milieubeginselen te weten het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt (artikel 3.3) en bij de evenwichtige toedeling van functies in ieder geval rekening houden met het beschermen van de gezondheid (artikel 2.1 lid 4). • De provincie is bevoegd gezag voor de zwaardere industrie, stortplaatsen, regionale luchthavens en provinciale (vaar)wegen. Deze bronnen van uitstoot hebben een grote invloed op de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie is vanuit haar rol als bevoegd gezag wettelijk verantwoordelijk voor de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving. Daarmee hebben we instrumenten in handen om te werken aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Dat betekent concreet: de uitstoot van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem én de uitstoot van 'hindercomponenten' als geluid, geur en (grof) stof, verminderen.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving.	• Naast onze wettelijke taken op het gebied van geluid, stilte, geur, water- en luchtkwaliteit, verkeers-, water- en externe veiligheid, vinden we het belangrijk om extra bij te dragen aan de gezondheid van onze inwoners. Voldoen aan wettelijke normen is geen garantie voor die gezonde woon- en leefomgeving. Daarom werken we proactief aan een gezondere woon- en leefomgeving, waarbij we extra ruimtelijk sturen in de fysieke leefomgeving.

Waarom richting nodig?

We willen een gezonde leefomgeving als volwaardig belang wordt meegewogen bij ruimtelijke afwegingen. Een gezonde en veilige leefomgeving gaat over het beschermen en bevorderen van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, geur, geluid en externe veiligheid. De geldende milieunormen vormen daarbij de ondergrens en moeten altijd worden nageleefd. Tegelijk houden deze normen nog onvoldoende rekening met de opeenstapeling van stoffen en hinder, zoals de combinatie van geluid, geur en chemische stoffen. Voor sommige vormen van hinder, zoals geur en licht, bestaan bovendien geen normen. Daarom zetten we als provincie een stap extra. Net als andere provinciale belangen, zoals woningbouw, industrie, natuur en economie, wegen we de gezonde leefomgeving als belang mee bij ruimtelijke afwegingen.

Ontwikkelrichting

Inzet op gezonde leefomgeving via drie pijlers

We streven naar een gezondere leefomgeving voor iedereen, omdat een gezonde leefomgeving direct bijdraagt aan het welzijn van inwoners en aan de kwaliteit van wonen, werken en recreëren. Ook als we geen bevoegd gezag zijn benadrukken we het belang van een gezonde leefomgeving.

Om ons doel te bereiken is onze inzet drieledig:

1. Daar waar we bevoegd gezag zijn zetten we in op ambitieus bronbeleid op het verminderen van uitstoot en hinder. Dit betreft onder andere geluid, geur en chemische stoffen afkomstig van bedrijven, vliegverkeer en wegverkeer.
2. We gebruiken ons ruimtelijk instrumentarium om de blootstelling van inwoners aan overlast te beperken, onder meer door afstand te creëren tussen hinderlijke functies en woon- en leefgebieden.
3. We vergroten onze kennis door te meten, te onderzoeken en te monitoren. De kennis en data die dit oplevert maken zichtbaar wanneer het provinciaal belang van een gezonde leefomgeving wordt geraakt. Ze ondersteunen onze keuzes en versterken het bronbeleid.

Landelijke wet- en regelgeving voor een gezonde en veilige leefomgeving zijn randvoorwaardelijk

Bij ruimtelijke besluiten wordt altijd de milieunorm nageleefd. Alleen waar de landelijke regelgeving ruimte laat of onderdelen niet dekt, verkennen we die ruimte en stellen we aanvullend beleid vast, bijvoorbeeld voor geurhinder, geluidhinder van industrie en omgevingsveiligheid. Binnen de wettelijke kaders accepteren we dat een bepaalde mate van blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder blijft bestaan. We doen daarom geen uitspraak over wanneer een situatie 'gezond genoeg' is.

Maximale normopvulling is niet altijd vanzelfsprekend

Maximale normopvulling betekent dat activiteiten en ontwikkelingen worden toegestaan tot aan de uiterste grenzen van de geldende milieunormen, zoals voor luchtkwaliteit, geluid, geur, omgevingsveiligheid en schadelijke stoffen. We vinden het niet altijd vanzelfsprekend om in ruimtelijke opgaven altijd uit te gaan van maximale normopvulling. Zo beschermen we zowel economische activiteiten als (toekomstige) bewoners door te zorgen dat er ruimte ontstaat voor uitbreiding van bedrijfsactiviteiten enerzijds en een gezondere leefomgeving voor inwoners anderzijds.

Onderzoek laat zien dat het voldoen aan de normen niet een gezonde leefomgeving garandeert. In ons handelen laten we ons leiden door het blootstellingsniveau aan schadelijke stoffen en hinder op de plekken waar mensen wonen en verblijven. Daarbij kijken we naar de stapeling van alle bronnen samen. Wanneer dit blootstellingsniveau het belang van een gezonde leefomgeving onder druk zet, stellen we het benutten van de maximale normruimte ter discussie.

De bedoeling is dat bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de nabijheid van industrie en de uitstoot van schadelijke stoffen en hinder. We stimuleren gemeenten (en andere initiatiefnemers) om niet automatisch uit te gaan van maximale normopvulling maar om bewust af te wegen welke mate van blootstelling nog wenselijk en verantwoord is. In onze aanpak werken we samen met gemeenten aan de volgende stappen:

1. We voeren ambitieus bronbeleid uit bij de bedrijven waarvoor we bevoegd gezag zijn. De provincie is vanuit haar rol als bevoegd gezag wettelijk verantwoordelijk voor de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving (ook wel aangeduid als U&H-taken). Daarmee hebben we instrumenten in handen om te werken aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Dat betekent concreet: de uitstoot van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem én de uitstoot van 'hindercomponenten' als geluid, geur en (grof)stof, verminderen. We blijven als provincie binnen de kaders van de Omgevingswet.
2. We stimuleren gemeenten om voor bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag zijn eveneens ambitieus bronbeleid te voeren.
3. We stimuleren gemeenten om de (toekomstige) kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk te maken en te betrekken bij de besluitvorming. Daarbij vragen we aandacht voor cumulatie en piekbelasting van hinder en schadelijke stoffen. We stimuleren het gebruik van wetenschappelijk gevalideerde en gezondheidskundig erkende data, met een actieve rol voor bijvoorbeeld de GGD en het RIVM.
4. We stimuleren gemeenten om in plannen rekening te houden met mitigerende maatregelen die blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder verminderen en bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Het gaat niet alleen om het voldoen aan normen, maar ook om een goede ruimtelijke inrichting die schoon, veilig en uitnodigend is en gezond gedrag stimuleert.
5. We stimuleren gemeenten om te bepalen welke monitoring van de leefomgeving nodig en zinvol is. Bestaande landelijke en provinciale data zoals het netwerk van elektronische neuzen en het provinciaal luchtmeetnet kunnen hierbij helpen.

Prioriteiten stellen

In Noord-Holland is een aantal gebieden aan te wijzen waar industrie met hoge milieulast, wegverkeer, vliegverkeer en scheepvaart samenkomen met plekken waar mensen (komen te) wonen. Juist hier kan de gezonde leefomgeving onder druk (komen te) staan. In deze gebieden, die vaak in het zuidelijk deel van onze provincie gelegen zijn, liggen ook de Industrieterreinen van Provinciaal Belang (IPB). We willen onze inzet in eerste instantie richten op de IPB's, inclusief de milieucontouren. Juist daar omdat de nabijheid van industrie en omwonenden het grootst is, en dus het belang van gezonde leefomgeving en de milieuruimte van bedrijven het meest onder druk staat. In tweede instantie richten we ons op gebieden waar de blootstelling hoog is en waar we met ons instrumentarium de grootste gezondheidswinst kunnen boeken.

IPB-milieucontour

Om de milieu(gebruiks)ruimte van bedrijven op de IPB's te beschermen en zorg te dragen voor een gezonde leefomgeving voor omwonenden, heeft de provincie een IPB-milieucontour gelegd om deze industrieterreinen. De milieucontour is de ruimtelijke vertaling van de impact van de milieuruimte van de aanwezige bedrijven op de leefomgeving. Binnen deze contour zijn nieuwe ontwikkelingen of functiewijzigingen alleen mogelijk als deze geen milieuruimte voor geluid, geur en omgevingsveiligheid wegnemen van de bedrijven op het IPB. Hiermee waarborgen we dat deze terreinen hun functie voor zwaardere industrie kunnen behouden.

Het gebied binnen de milieucontour van een IPB is een omgeving met een zeer hoge milieudruk, waar geluid van verschillende activiteiten en bronnen accumuleren en een stapeling van verschillende milieufactoren samenkomen. Deze milieucontour is bedoeld als een zone waar we extra aandacht vragen voor het belang van bedrijven en gezonde leefomgeving in relatie tot gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Deze zone is dus niet bedoeld om hard te toetsen op de landelijke wet- en regelgeving. Gebiedsontwikkelingen binnen de milieucontour vragen om een zorgvuldige afweging vanuit het belang van een gezonde leefomgeving.

6.15 Omgevingskwaliteit

Provinciale belangen en wettelijke taken

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Instandhouden en bereiken van een goede omgevingskwaliteit.	• Omgevingskwaliteit is, naast veiligheid en gezondheid, een van de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet (artikel 1.3, onder a). De provincie is gehouden haar taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uit te oefenen met het oog op de doelen van de wet. • Hieronder valt o.a. het beschermen van landschappelijke of stedenbouwkundige waarden (art. 2.1, lid 3, onder e), het behoud van cultureel erfgoed, waaronder rijks- en provinciale monumenten en waardevolle erfgoedstructuren (art. 2.1, lid 3, onder f) en het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed (art. 2.1, lid 3, onder g) Dit vraagt om een zorgvuldige balans tussen het behouden en verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en ruimte creëren voor ontwikkelingen, met oog voor de behoeften van zowel huidige als toekomstige generaties. Het Besluit kwaliteit leefomgeving verplicht de provincie daarnaast om in de omgevingsverordening regels op te nemen ter bescherming van provinciaal landschappelijke of stedenbouwkundige waarden en waardevol cultureel erfgoed.
Bescherming landschappelijke of stedenbouwkundige waarden.	• Landschappelijke en stedenbouwkundige waarden maken een belangrijk onderdeel uit van omgevingskwaliteit. Het gaat daarbij om de menselijke beleving van de fysieke leefomgeving maar ook om de waarden die de maatschappij toekent aan de identiteit van gebieden. De provincie heeft de taak om landschappelijke en stedenbouwkundige waarden te beschermen en mee te nemen bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties (artikel 2.4 en 4.2 Omgevingswet).
Behoud van cultureel erfgoed.	• Onder cultureel erfgoed wordt verstaan rijks- en provinciale monumenten (waaronder ook archeologische monumenten) en waardevolle erfgoedstructuren. • Ten aanzien van Rijksmonumenten heeft de provincie de taak om te adviseren bij rijksmonumenten buiten de bebouwde kom en om, in samenwerking met gemeenten en het Rijk, de instandhouding van de Rijksmonumenten te bevorderen. • De Erfgoedwet geeft de mogelijkheid om provinciale monumenten aan te wijzen. Dit heeft de provincie gedaan. Dit betreft zowel bouwkundige objecten, archeologie als waardevolle erfgoedstructuren (bijvoorbeeld de Westfriese Omringdijk). • Ook heeft de provincie als taak om interbestuurlijk toezicht te houden op de erfgoedtaken (in brede zin) van gemeenten. • Archeologische waarden zijn onderdeel van het cultureel erfgoed en de landschappelijke waarden die de provincie moet beschermen. • Conform de Erfgoedwet heeft de provincie de verplichting om een archeologisch depot in stand te houden.
Behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed.	• De Staat der Nederlanden heeft in 1992 het UNESCO-verdrag geratificeerd en op basis daarvan meerdere werelderfgoederen in Nederland aangewezen. Vier daarvan liggen geheel of gedeeltelijk in Noord-Holland: de Waddenzee, de Beemster, de Hollandse Waterlinies en de grachtengordel van Amsterdam. • Wat betreft het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies heeft de provincie een aparte verantwoordelijkheid. De provincie is namelijk, samen met de provincies Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant, siteholder (eerstverantwoordelijke) voor dit werelderfgoed. Noord-Holland is dat dan specifiek voor dat deel van dit werelderfgoed dat op Noord-Hollands grondgebied ligt. • De wettelijke grondslag voor het beschermen van het UNESCO- werelderfgoed is art. 1.3, onder a, in samenhang met art. 2.1, lid 3, onder g en afdeling 7.2 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). De provincie is verplicht om in de Omgevingsverordening regels voor de bescherming van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies en het werelderfgoed Beemster (waar de provincie overigens geen siteholder van is) op te nemen.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.	• Aanvullend op de wettelijke verantwoordelijkheid om bij de uitoefening van haar taken zorg te dragen voor een goede omgevingskwaliteit, heeft de provincie ook een provinciaal belang om een goede omgevingskwaliteit in stand te houden en te bevorderen. Dit betreft erfgoed, landschap en de aanwezigheid van cultuur en voorzieningen. De provincie zet zich in voor het beschermen van waardevolle landschappen en erfgoed (waaronder Beschermd Landschap, UNESCO-werelderfgoed, Rijks- en provinciale monumenten en archeologische waarden). • Daarnaast zetten we in op de leefomgeving toekomstbestendig maken door bij ruimtelijke ontwikkelingen bij te dragen aan een aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving. Dit betekent dat naast het beschermen van omgevingskwaliteit, we ons ook richten op het toevoegen van nieuwe waarden en ruimtelijke kwaliteit (erfgoed, natuur, landschappelijke en stedenbouwkundige kwaliteit). • Ook zetten we in op het stimuleren en versterken van een toegankelijke en gevarieerde maatschappelijke en culturele infrastructuur van voorzieningen, zoals bibliotheken, sport, cultuur, ontmoetings- en dorpsvoorzieningen in alle regio's van Noord-Holland. Ook het versterken van groene recreatieve routes vinden we van belang in het kader van het instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit. • De beschikbaarheid van groen, cultuur en ruimte voor sport, ontmoeting en ontspanning, dienen in samenhang mee te groeien met ruimtelijke ontwikkelingen. De nabijheid en bereikbaarheid hiervan is essentieel voor de kwaliteit van leven. • We willen op basis van deze Omgevingsvisie een programma Omgevingskwaliteit opstellen, waarin bovengenoemde provinciale belangen in geactualiseerd beleid worden samengebracht.

Waarom richting nodig?

In de komende jaren staan we voor urgente opgaven en transities met grote impact op de ruimte en de leefomgeving. Juist daarom is het borgen van en het werken aan een goed woon- en leefklimaat, met oog voor bestaande waarden, van toenemend belang. Daarnaast is het een wettelijke verplichting om een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. Provinciale sturing is nodig om de balans tussen complexe ontwikkelopgaven zoals woningbouw, energietransitie, mobiliteit, klimaatadaptatie en de kwaliteit van de leefomgeving te bewaken. Dit, omdat de samenhang tussen en effecten van ruimtelijke ontwikkelingen (ook als deze alleen op gemeentelijk of regionaal niveau plaatsvinden) vooral op bovenregionaal niveau goed kan worden bewaakt. En omdat (het belang van) veel omgevingswaarden zoals landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden, gemeentegrensoverschrijdend zijn en niet alleen op gemeentelijk niveau kunnen worden geborgd.

Een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving vraagt aandacht voor omgevingskwaliteit: kwaliteit van natuur en landschap, erfgoed en stedenbouwkundige kwaliteit. Ook een netwerk van sociale en culturele voorzieningen, en beschikbaarheid van groen en ruimte voor sport, ontspanning en ommetjes vanuit de directe leefomgeving horen hierbij. Nabijheid en bereikbaarheid zijn essentieel voor de kwaliteit van leven. Iedereen moet kunnen rekenen op een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving, zowel in steden en dorpen als voor toekomstige generaties.

Ontwikkelrichting

Beschermen en toekomstbestendig ontwikkelen van omgevingskwaliteit

Het beschermen en het toekomstbestendig ontwikkelen van omgevingskwaliteit vraagt om een samenhangende afweging van belangen, zorgvuldige locatiekeuzes en meervoudig ruimtegebruik. En om een ontwikkelgerichte benadering, waarbij wordt ontwikkeld met oog voor gebiedseigen kenmerken en een bijdrage wordt geleverd aan de omgevingskwaliteit van Noord-Holland.

De beschermingsregimes (Figuur 38) en ruimtelijke kwaliteitseis blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen. We richten ons daarnaast zowel op het versterken van omgevingskwaliteiten als het toevoegen van nieuwe kwaliteiten. Ook zetten we in op vitale steden en dorpen, met een sterk netwerk van toegankelijke en goed bereikbare voorzieningen zoals bibliotheken, sport- en culturele voorzieningen en dorpswerk.

Werken aan omgevingskwaliteit via drie pijlers

We werken aan het behoud en de bevordering van omgevingskwaliteiten op basis van onderstaande samenhangende pijlers:

1. **Beschermen van waardevolle landschappen**
   We beschermen en versterken landschappen, natuur, erfgoed en cultuur om de kwaliteiten van Noord-Holland te behouden. Zo blijft ook de geschiedenis en het karakter van de provincie herkenbaar en beleefbaar voor inwoners, bezoekers en toekomstige generaties. Daartoe hebben we in Noord-Holland waardevolle cultuurhistorische structuren, archeologische gebieden en objecten aangewezen als provinciaal monument. De meest waardevolle landschappen in Noord-Holland zijn aangewezen als provinciaal Beschermd Landschap (BL). Wat betreft de UNESCO-werelderfgoederen de Hollandse Waterlinies en Beemster hebben wij, op basis van rijksregelgeving, de verplichting deze te beschermen. Daartoe hebben we regels vastgelegd in onze provinciale ruimtelijke regelgeving. Het Europese, landelijke en provinciale Natura 2000/NNN-beleid is er voor de bescherming van natuurwaarden. De ruimtelijke kwaliteitseis (gekoppeld aan de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie), die geldt voor het hele landelijk gebied, ziet toe op een zorgvuldige omgang met landschappelijke en cultuurhistorische waarden bij nieuwe ontwikkelingen;

2. **De leefomgeving toekomstbestendig maken**
   Landschap is niet onveranderlijk. We richten de fysieke leefomgeving zo in dat deze meebeweegt met maatschappelijke opgaven op korte en lange termijn en bevorderen daarbij de omgevingskwaliteit. Ook in onze meest waardevolle en als BL aangewezen gebieden is daarom (beperkt) ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. En in geval van groot openbaar belang en een gebrek aan alternatieven zijn er mogelijkheden om af te wijken van de regels. We willen wel dat deze aantasting indien mogelijk gecompenseerd wordt door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. We koesteren onze UNESCO-werelderfgoederen, maar kijken ook bij deze gebieden met een zorgvuldige blik naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen. We zijn siteholder van het UNESCO-werelderfgoed van de Hollandse Waterlinies. Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden, maar we zien dat dat soms schuurt. Als de realisatie van specifiek locatie gebonden opgaven met groot maatschappelijk belang botst met de UNESCO-status, gaan we hierover in onze rol als siteholder het gesprek aan met het Rijk (als gesprekspartner van UNESCO). Ruimtelijke ontwikkelingen, zoals vernatting van veenweidegebieden, energie-infrastructuur en woningbouw, benutten we om de omgevingskwaliteit te verbeteren en nieuwe waarde toe te voegen. We realiseren ons de omvang en urgentie van deze opgaven. Waar nodig zullen we aanvullende beleids- en of gebiedsuitwerkingen maken ten behoeve van een voortvarende uitvoering van deze opgaven, waarbij we zorgdragen voor een zorgvuldige balans tussen ontwikkelen en het behoud van omgevingskwaliteit;

3. **Samenhangend voorzieningennetwerk en groene recreatieve routes versterken**
   We streven naar een prettige leefomgeving met ruimte voor functies zoals landbouw, natuur, water, wonen en economie.We versterken een samenhangend en toegankelijk voorzieningennetwerk (onder meer bibliotheken, cultuur, sport en dorpswerk) en verbinden groene en blauwe recreatieve routes en -voorzieningen met stad en landelijk gebied, zodat mensen kunnen ontspannen, bewegen en elkaar ontmoeten. Waar nodig vullen we ons beleid hierop aan.

Inzetten op omgevingskwaliteit op verschillende schaalniveaus

We faciliteren ruimtelijke ontwikkelingen op de juiste plek. Daarbij kijken we vooruit en sluiten we aan bij gebiedseigen kwaliteiten en bij de identiteit en schaal van stad, dorp en landelijk gebied. We benaderen omgevingskwaliteit integraal en op verschillende schaalniveaus; keuzes op provinciaal niveau werken door op regionaal en lokaal niveau, en andersom.

Op provinciaal niveau richten we ons vooral op het behouden, versterken en herstellen van natuur- en cultuurlandschappen. Daarnaast werken we waar mogelijk aan robuuste groenblauwe en recreatieve verbindingen. Samen vormen deze onderdelen een samenhangend groenblauw raamwerk. Dit laat zien waar kansen liggen voor het realiseren van ontbrekende verbindingen, zowel vanuit ecologisch oogpunt als recreatief gebruik. Een groot deel van het raamwerk is al aanwezig of voorzien voor bijvoorbeeld natuurherstel, verbetering van waterkwaliteit of de bossenstrategie. Het groenblauwe raamwerk als totaalconcept heeft geen planologische doorwerking maar dient ter inspiratie. Onderdelen ervan zoals het NNN zijn wel beschermd. We zien het werken aan het raamwerk als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept. Waar schakels ontbreken in het raamwerk kunnen deze bijvoorbeeld gekoppeld worden aan de inpassings- en compensatieopgaven van grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. De cultuurlandschappen en het groenblauwe raamwerk versterken samen de omgevingskwaliteit en natuur. Ook dragen ze bij aan klimaatbestendigheid, helpen ze de druk van verstedelijkingsdruk op te vangen en bieden ze ruimte voor recreatie en de beleving van natuur, cultuurhistorie en erfgoed. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteit en de landschappelijke identiteit. In combinatie met een goed bereikbaar, breed toegankelijk en een samenhangend voorzieningennetwerk realiseren we een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving.

Op regionaal niveau sturen we op de ruimtelijke samenhang tussen kust en achterland en de inrichting van multifunctionele en kwalitatief hoogwaardige (waterveiligheids-) landschappen. In de overgangszones rond Natura 2000-gebieden besteden we vanaf het begin aandacht aan de landschappelijke impact en kansen van (natuur)maatregelen. Zo zorgen we voor het behoud en versterking van het landschap, de belevingswaarde en recreatieve mogelijkheden ervan. Tot slot sturen we op de kwaliteit van de overgang tussen stad en landschap en groen in en om de stad. We stemmen daarnaast regionaal af op een goed bereikbaar en samenhangend aanbod van sociale en culturele voorzieningen, sportfaciliteiten en recreatiemogelijkheden. Zo versterken we kernen en bouwen we aan sterke regio's.

Op lokaal niveau gaat omgevingskwaliteit over de kwaliteit van de directe woon- en leefomgeving. We zetten in op een basiskwaliteit natuur en natuurinclusief ontwikkelen. Ook werken we aan groenblauwe dooradering, groen dichtbij huis en goed toegankelijke routes naar en door het landschap en de natuur. Tot slot werken we aan beleefbaar cultuurhistorisch erfgoed en een passend aanbod van voorzieningen, zoals cultuur, bibliotheken, sport en dorpswerk. Deze vormen de basis voor de lokale identiteit, leefbaarheid en vitaliteit en versterken de sociale cohesie en verbondenheid met de woonomgeving.

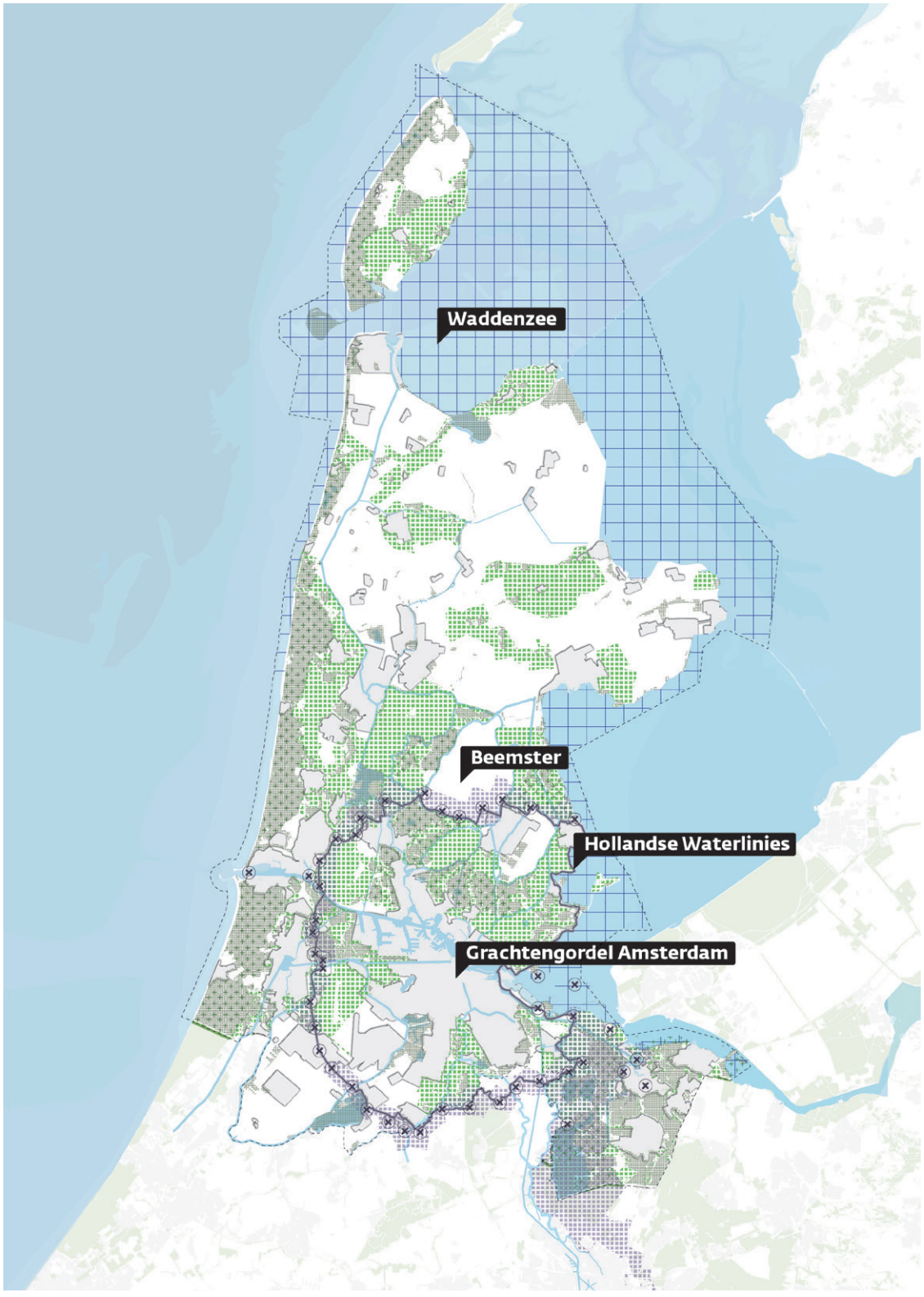

Beschermingsregimes

- UNESCO-werelderfgoed
- Beschermde wateren
- Beschermd Landschap (BL)
- Natura 2000
- Natuurnetwerk Nederland
- Hollandse Waterlinies
- Stedelijk gebied

Figuur 36: Beschermingsregimes

6.16 Defensie

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
-	• De nationale veiligheid en daarmee het uitvoeren van militaire taken is een Rijksverantwoordelijkheid. De krijgsmacht verdedigt het grondgebied van Nederland en haar bondgenoten. De provincie heeft daarbij geen wettelijke taak, maar draagt wel bij aan deze nationale opgave door fysieke en milieuruimte voor defensieactiviteiten te bieden, met inachtneming van de juridisch-planologische procedures.

Provinciaal belang	Onderbouwing
Ruimte bieden aan defensie-activiteiten die bijdragen aan de nationale veiligheid en kansen bieden voor de brede welvaart in Noord-Holland.	• De provincie werkt mee aan de uitbreiding van de krijgsmacht die nodig is vanwege de veranderende geopolitieke situatie in de wereld. Defensie-activiteiten kunnen impact hebben op de gezonde leefomgeving en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen beperken. We zetten als provincie in op het mogelijk maken van de uitbreiding van defensieontwikkelingen met daarbij een evenwichtige afweging van andere opgaven zoals gezonde leefomgeving, natuur, waterkwaliteit, recreatie en woningbouw. Daarbij kunnen de defensie-activiteiten ook kansen bieden voor de brede welvaart, met name in Den Helder en omgeving waar we juist omgevingskwaliteit kunnen en willen toevoegen met behulp van de investeringen die gedaan worden voor defensie. Hiermee kan ook de leefbaarheid vergroot worden en de regionale economie gestimuleerd worden.

Waarom richting nodig?

We verwachten dat nationaal de ruimtevraag van defensie de komende jaren zal blijven groeien. Voor een deel daarvan komt Noord-Holland in aanmerking. Dit heeft voor Den Helder en omgeving tot gevolg dat er een opschaling plaats gaat vinden voor materieel (bemand en onbemand) en personeel.

Ontwikkelrichting

We onderschrijven de urgentie om meer ruimte te creëren voor defensie vanwege de fundamenteel veranderende veiligheidssituatie in de wereld en begrijpen dat hiervoor ook gebieden in Noord-Holland geselecteerd zijn. Daarom werken we mee aan het inpassen van de ruimtevraag van defensie, onder meer op basis van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Deze uitbreidingen hebben impact op de leefomgeving en andere ruimtelijke opgaven. Ons belang hierbij is dat de ontwikkelingen van defensie plaatsvinden met oog voor de veiligheid en gezonde leefomgeving van de inwoners. En we willen dat er rekening wordt gehouden met andere opgaven op het gebied van woningbouw, natuur, recreatie en energie-infrastructuur en -opwek. We zoeken dan ook naar mogelijkheden om de ontwikkelingen die nodig zijn voor defensie te koppelen met deze opgaven. Hierover gaan we structureel het gesprek aan met het Rijk.

Mede als gevolg van de afspraken in NAVO-verband en de vervanging van de vloot zal bijvoorbeeld de haven van Den Helder de komende tijd verder uitbreiden en groeit de Koninklijke Marine. Het Ministerie van Defensie werkt daarbij samen met ons en de gemeente Den Helder in het gebiedsontwikkelingsprogramma Maritiem Cluster Den Helder. In de haven bevindt zich het Kustwachtcentrum en het is de thuishaven van meerdere kustwachtschepen. In samenhang daarmee zijn er op het Maritiem Vliegkamp De Kooy, even ten zuidwesten van de haven, maritieme gevechtshelikopters gestationeerd die de schepen ondersteunen. De partijen streven naar een optimale benutting van het havengebied (civiel en militair), versterking van de maritieme stadsontwikkeling, verbetering van de bereikbaarheid (infrastructuur en mobiliteitstransitie), duurzame en klimaat adaptieve ontwikkeling en energietransitie. Dit cluster moet zich ontwikkelen tot de centrale plek waar defensie, bedrijfsleven en kennisinstellingen gezamenlijk werken aan innovatie, onderhoud, verduurzaming en talentontwikkeling. Zo wordt onder andere geanticipeerd op de economische kansen die de toename van arbeidsplaatsen en de defensie-industrie met zich meebrengt, met name voor de regio Den Helder (zie paragraaf 7.1).

Daarnaast zijn er mogelijkheden voor dual-use (civiel medegebruik van militair terrein), bijvoorbeeld voor het oefenen met onbemande en bemande civiele drones. Ook zijn er kansen voor het robuust, weerbaar en veerkrachtig maken van het mobiliteitssysteem in Noord-Holland Noord. Het is namelijk belangrijk dat cruciale militaire en civiele bestemmingen bereikbaar blijven, ook na een ontwrichtende gebeurtenis.

De ruimtevraag vanuit het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) bestaat in ieder geval uit:

- Een amfibisch oefenterrein op het strand ten noorden van Groote Keeten. Militairen oefenen hier met het landen van vaartuigen vanaf de Noordzee en het transport naar twee nabijgelegen (parkeer)plaatsen. De impact op omwonenden en recreatieondernemingen is naar verwachting gering. De voertuigen gaan niet door de duinen (Natura 2000- en NNN-gebied), waardoor negatieve effecten op deze natuurgebieden uitblijven.
- Daarnaast oefenen onbemande maritieme helikopters boven de Noordzee vanaf Maritiem Vliegkamp De Kooy in Den Helder.
- Er komt een nieuw laagvlieggebied voor maritieme helikopters van Anna Paulowna tot Purmerend, naast het bestaande laagvlieggebied boven delen van de Wieringer-

meer en Wieringen. Helikopters vanaf Maritiem Vliegkamp De Kooy zullen regelmatig oefenen met laagvliegen. Het Rijk legt hiervoor een planologisch regime vast in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl). Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, energie-infrastructuur, energie-opwek en natuurontwikkeling, moeten hier rekening houden met defensie. We willen dat deze ontwikkelingen wel mogelijk blijven in Noord-Holland. Laagvliegen kan leiden tot geluidsoverlast voor inwoners en hinder in stiltegebieden en weidevogelleefgebieden. Daarnaast kan de landbouw schade ondervinden doordat vee schrikt en gewassen windschade oplopen.

- Rond Maritiem Vliegkamp De Kooy komt ook een beperkingengebied met een straal van 5,1 kilometer. Hier mag niet hoger dan 150 meter worden gebouwd als dat de vliegveiligheid schaadt. Voor bouwplannen onder deze hoogte heeft defensie een zwaarwegend belang. Ontwikkelingen, zoals woningbouw in Den Helder en uitbreiding van bedrijventerreinen, moeten daarom met defensie worden afgestemd.
- Bij Breezanddijk test defensie nieuwe wapens en munitie en schiet daarbij over het IJsselmeer in de richting van Hollands Kroon en Medemblik. Defensie wil dit gebruik intensiveren met meer schietdagen, meer schoten en zwaardere munitie. Dit leidt tot een jaarrond geluidsbelasting van 55 decibel langs de IJsselmeerkust en hogere piekbelasting op schietdagen. Dit heeft impact op de leefomgeving, stiltegebieden, recreatie, watersport, Natura 2000-doelen en de waterkwaliteit van het IJsselmeer.
- Ook bij Petten wil defensie nieuwe wapens en munitie intensiever testen, met schoten richting de Noordzee. Dit veroorzaakt een jaarrond geluidsbelasting van 60 decibel en hogere pieken op schietdagen. Dit heeft impact op omwonenden, stiltegebied, recreatie en het Natura 2000-gebied;
- Tot slot wil defensie op het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder een leerfaciliteit voor alternatieve brandstoffen realiseren voor onderzoek naar (bio)methanol als scheepsbrandstof. De gevolgen voor milieu en leefomgeving zijn beperkt.

7

DE VISIE: GEBIEDSGERICHTE ONTWIKKELRICHTINGEN EN PROVINCIALE BELANGEN

7 DE VISIE: GEBIEDSGERICHTE ONTWIKKELRICHTINGEN EN PROVINCIALE BELANGEN

In hoofdstuk 5 is de visie op de ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving in Noord-Holland verwoord en zijn generieke provinciale belangen en uitspraken opgenomen. In een aantal gevallen vinden we dat we meer duidelijkheid moeten geven over hoe die provinciale belangen op gebiedsniveau worden bedoeld en welke afwegingsprincipes ten grondslag liggen aan de beschreven ontwikkelrichting voor gebieden. Dit hoofdstuk is daarmee een aanzet voor gebiedsgericht beleid. De in deze visie geschetste ontwikkelrichtingen voor de gebieden hebben een indicatief en strategisch karakter. De daadwerkelijke ruimtelijke en milieutechnische afwegingen, evenals de begrenzing van functies, vinden pas plaats bij de uitwerking in bijvoorbeeld een omgevingsplan of een programma.

Aanleiding om gebiedsgerichte uitspraken te doen, is dat uit onze analyse blijkt dat er meerdere gestapelde opgaven in een gebied spelen én er een of meerdere provinciale belangen spelen. In dit hoofdstuk worden alleen de gebieden benoemd waarbij dit speelt (Figuur 39). Het toepassen van de afwegingsprincipes uit het afwegingskader helpen de ontwikkelrichting die we voor ons zien in de gebieden te verklaren. De structuur van de gebiedsgerichte uitspraken per gebied is als volgt:

1. **Korte beschrijving van de ontwikkelrichting die we voor ons zien inclusief het benoemen van de consequenties en relevante afwegingsprincipes. Per gebied geven we aan welke afwegingen we maken, waarbij het afwegingskader uit hoofdstuk 4 wordt gehanteerd;**
2. **De provinciale belangen die in dat gebied spelen;**
3. **Uitwerking van de ontwikkelingen die spelen in het gebied, waar we een rol voor onszelf zien, altijd in samenwerking met gemeenten en andere partners. Ze vormen daarmee een aanvulling op de generieke provinciale belangen uit het vorige hoofdstuk;**
4. **De ontwikkelrichtingen. We gaan in op de ontwikkelrichtingen en mogelijke randvoorwaarden voor de oplossingsrichtingen. We geven aan welke toekomstige ontwikkelingen we nastreven. We benoemen alleen die onderwerpen die een nadere duiding verdienen boven op het generieke visiedeel. Het is dus met nadruk niet een volledige opsomming van wat in een gebied aan de orde is, maar een extra duiding. Om die reden is de ene gebiedsparagraaf groter dan de andere.**

7.1 Den Helder en omgeving

Ontwikkelrichting in het kort

- In Den Helder voorzien we een langjarige ontwikkeling naar een robuust, multifunctioneel stedelijk en landelijk gebied. We willen een proces inrichten om de opgaven te concretiseren om een toekomstbestendige regio te realiseren, waarbij de opgaven rond de Noordzeekust en Waddenzeekust integraal en interbestuurlijk meegenomen worden.
- Waar mogelijk zoeken we kansen om bij ruimtelijke ontwikkelingen rondom de marine en civiele haven deze te combineren met natuurontwikkeling in de Waddenzee en de versterking van aangroei van wadplaten.
- We wijzen Den Helder aan als energetisch en economisch cluster. Het vervangen van het 150 kV-station Anna Paulowna in Hollands Kroon is hiervoor een randvoorwaarde. Ook worden er diverse maatregelen voorbereid om de bereikbaarheid van het Maritiem Cluster te vergroten.
- De bedrijventerreinen Kooypunt en Kooyhaven groeien door naar bovenregionale bedrijventerreinen.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in Den Helder en omgeving. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we op deze plek een energetisch en economisch cluster aanwijzen, omdat die netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor toekomstbestendige economie toepassen krijgen de bedrijventerreinen Kooypunt en Kooyhaven de ruimte om door te groeien naar bovenregionale bedrijventerreinen.

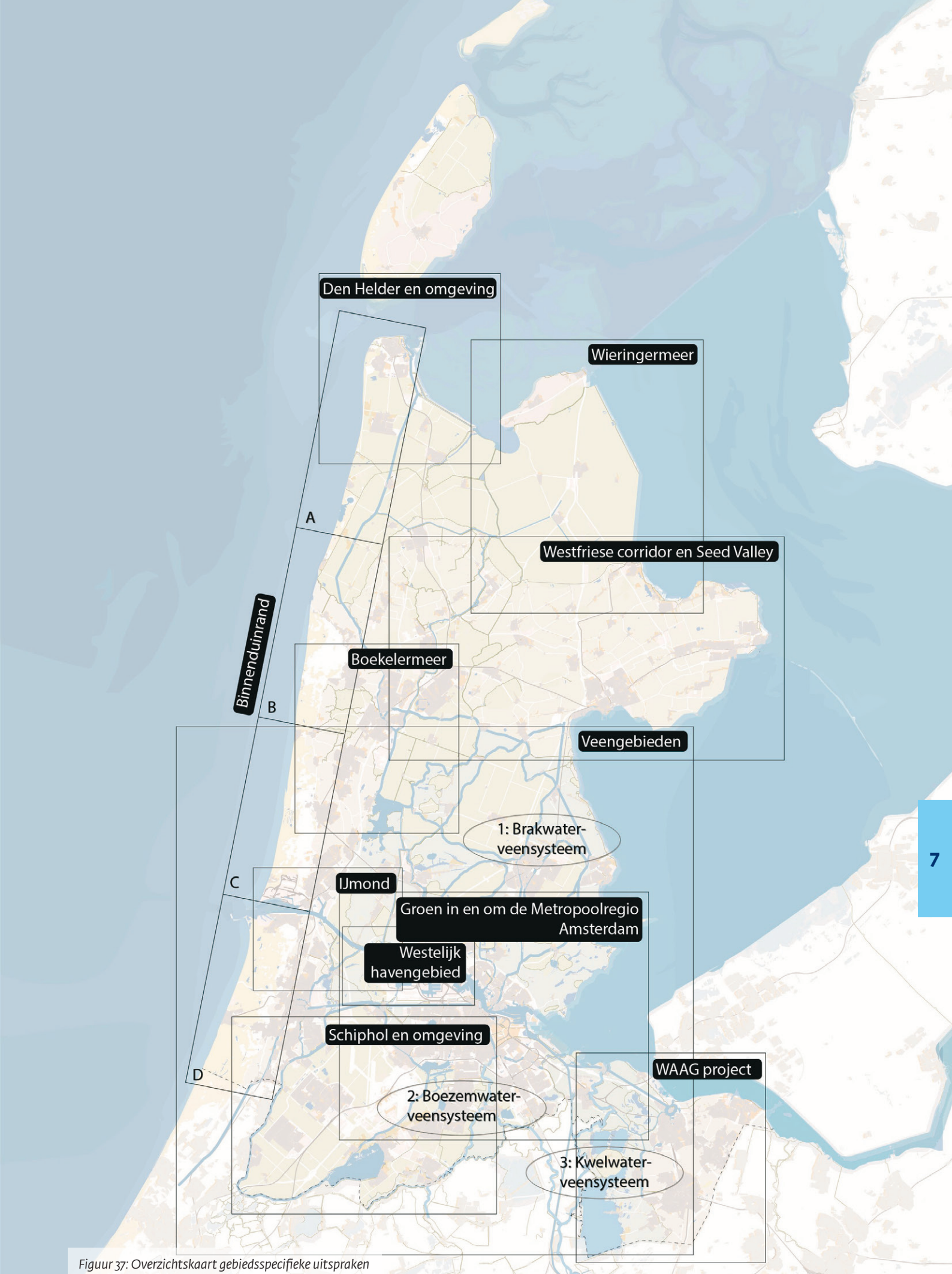

Figuur 37: Overzichtskaart gebiedsspecifieke uitspraken

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving.
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewekt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
Zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod.
Biodiversiteit en natuurherstel behouden en versterken.

Wettelijke taak
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving.

Wat speelt hier

Den Helder en omgeving dragen bij aan grote nationale opgaven die ruimte vragen. Belangrijke functies voor het gebied zijn de Koninklijke Marine die bij Den Helder hoort, ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie en de economische functies in de maritieme dienstverlening. Het gaat daarbij om meer dan een inpassingsopgave. Het gebied staat voor een langjarige ontwikkeling naar een robuust, multifunctioneel stedelijk en landelijk gebied. Deze transformatie moet op een manier plaatsvinden die de inwoners van Den Helder en de Kop van Noord-Holland een prettige leefomgeving biedt én tegelijk de randvoorwaarden creëert om die nationale opgaven optimaal te kunnen faciliteren. Vanuit provinciaal perspectief behoort dit gebied niet tot de hoogbelaste gebieden. Desondanks is het van belang om bij toekomstige ontwikkelingen en daarmee samenhangende ruimtelijke afwegingen aandacht te hebben voor het belang van een gezonde leefomgeving. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Marine, energietransitie en maritieme dienstverlening in een veelzijdig kustgebied

Den Helder is een bijzondere havenstad. Sinds 1947 functioneert het als de hoofdhaven van de Koninklijke Marine en sinds de jaren ’60 is offshore-olie en gas hier gevestigd. Deze dubbele maritieme identiteit is uniek in Nederland. Vandaag de dag krijgen deze functies nieuw gewicht: geopolitieke ontwikkelingen stellen hogere eisen aan defensie en nationale veiligheid. En vanwege de energietransitie richt Den Helder zich steeds meer op onderhoud en het opvangen van de energie van de windparken op zee. Dit stelt de stad en de regio voor grote opgaven, maar biedt ook kansen. Rijk, provincie, gemeente en andere partijen zoals de haven en de luchthaven werken samen aan het Maritiem Cluster: een unieke combinatie van Koninklijke Marine, offshore energie en maritieme dienstverlening. Dit cluster functioneert als “hightech zeehaven” en is van regionaal economisch belang. Het stimuleert werkgelegenheid, voert innovatie door in energietransitie en veiligheid en versterkt het regionaal vestigingsklimaat in de hele Kop van Noord-Holland.

Den Helder ligt aan twee kusten: de Noordzeekust en de Waddenzeekust. Zeespiegelstijging vormt een structureel risico voor beide kusten. De Waddenzee is Natura 2000-gebied én UNESCO-werelderfgoed. Dit betekent dat waterveiligheidsmaatregelen niet zomaar genomen kunnen worden. Het borgen van de waterveiligheid, bijvoorbeeld door dijkversterking, vraagt ruimte. Deze factoren zijn medebepalend voor de mogelijkheden voor uitbreiding van de marine- en civiele haven, maar ook voor wat er in de aangrenzende landbouwgebieden nog mogelijk is.

Ontwikkelingen in het havengebied passend bij de dynamiek in de Waddenzee

De vraag naar ruimte voor de groei van de marine- en civiele haven van Den Helder moet zich verhouden tot de dynamiek in de Waddenzee. Klimaatverandering en zeespiegelstijging hebben grote gevolgen voor die dynamiek. In delen van de westelijke Waddenzee kunnen de wadplaten op termijn mogelijk niet meer meegroeien met de stijgende zeespiegel, waardoor het areaal droogvallende platen afneemt en het karakteristieke intergetijdengebied onder druk komt te staan. We zoeken naar oplossingen voor hoe behoud van deze unieke voedsel en rustbiotoop gekoppeld kan worden aan de noodzakelijke groei van de marine en civiele haven in Den Helder, waarbij economische ontwikkeling en natuurontwikkeling elkaar versterken. Bijvoorbeeld door havens zodanig te ontwerpen dat natuurlijke sedimentatieprocessen worden ondersteund en zand en slib zich op natuurlijke wijze kunnen ophopen.

De wadplaten in het Balgzand kunnen dan op een natuurlijke manier meegroeien met de zeespiegelstijging. De wadplaten en kwelders vormen immers een belangrijke natuurlijke buffer die bijdraagt aan de waterveiligheid en de ecologische kwaliteit van het Waddengebied. Zo kunnen we de unieke waarden van de Wadden behouden en tegelijk een bijdrage leveren aan de bescherming van de NoordHollandse Waddenkust langs het Balgzand. Dit sluit aan bij de bredere opgave om het Waddengebied veilig, vitaal en veerkrachtig te houden en om klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, economische functies en toeristisch-recreatieve voorzieningen in samenhang te ontwikkelen.

We zoeken samen met betrokken partijen naar kansen om de uitbreiding van de Koninklijke Marine en civiele haven te koppelen aan natuurontwikkeling en -herstel van de Waddenzee. Bijvoorbeeld door combinaties van binnendijks en buitendijks natuurherstel en havengerelateerde ingrepen te verkennen. Dit draagt bij aan een integrale afweging, waarbij de nationale functies van de haven – zoals defensie, offshore

logistiek en energietransitie – worden ontwikkeld in samenhang met de bescherming en versterking van de kernkwaliteiten van het UNESCO-werelderfgoed Waddenzee.

Ontwikkelen van Maritiem Cluster bij Den Helder
Den Helder is gunstig gelegen voor offshore activiteiten. Met de ontwikkeling van windparken op zee en een aanlanding van de op zee gewonnen energie of geproduceerde waterstof, neemt het belang van de locatie toe doordat netwerken van energie worden uitgebreid naast de bestaande netwerken voor olie en gas. De civiele haven is toe aan uitbreiding, vanwege de nationaal erkende behoefte aan ruimte in zeehavens voor het onderhoud van energiewinning op zee. Voor Den Helder gaan we uit van de aanlanding van waterstof vanaf zee. Voor de aanlanding van elektriciteit vanaf zee is onze voorkeur een aanlanding in Agriport in de Wieringermeer en niet in Den Helder. Binnen het Maritiem Cluster zien we kansen voor de ontwikkeling van het waterstofknooppunt Den Helder, een duurzame bunkerhaven en productie van groen gas en e-fuels zoals methanol en duurzame luchtvaartbrandstoffen (SAF). Ook elektrificatie als verduurzaming van lucht- en scheepvaart gaat door. Om deze reden benoemen we Den Helder als energetisch en economisch cluster. Hier hoort ook een reservering voor de benodigde energie-infrastructuur bij. De omvang van de reservering moet nog nader worden bepaald. Eén van de belangrijke ontwikkelingen is de vervanging van het 150 kV-station Anna Paulowna in Hollands Kroon. Dit is een randvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van het Maritiem Cluster in Den Helder. Binnen het project wordt gekeken naar een goede locatie waarbij TenneT als basis uitgaat van de locatie van het huidige station. Voor de energievoorziening op Texel wordt onderzocht of een uitbreiding van de wadkabel noodzakelijk is.

Voor een goed functioneren van het Maritiem Cluster en de toenemende economische activiteiten op de bedrijventerreinen rondom het energetisch en economisch cluster, is het belangrijk dat de mobiliteitsnetwerken op orde zijn. Duurzame bereikbaarheid is voor de weerbaarheid van het mobiliteitssysteem van het Maritiem Cluster met defensie een systeemvoorwaarde bij fysieke ontwikkelingen. Verkeersveiligheid, luchtkwaliteit, geluidhinder en doorstroming zijn vanuit ons mobiliteitsbeleid leidend in onze afwegingen. De rol van Den Helder als toegangspoort tot Texel en de verwachte economische en defensieontwikkelingen brengen nog eens extra mobiliteitsopgaven met zich mee. Samen met de regio kijken we welke vormen van mobiliteit op welke momenten gewenst zijn om de regio bereikbaar te houden.

- Om de leefbaarheid van de stad, doorstroming en congestievrije bereikbaarheid van Texel te bevorderen, worden binnen het programma Ontwikkeling Maritiem Cluster redelijke alternatieven onderzocht voor: Uitwerken van een samenhangend pakket van mobiliteitsmaatregelen en verkeersmanagement om, ondanks de groei van verkeer, de bereikbaarheid van en naar Texel te optimaliseren. Inclusief het stimuleren van het fietsgebruik en deelmobiliteit;
- Ontvlechten van het bestemmingsverkeer binnenstad Den Helder en marinehaven, haven en veerhaven (Maritiem Cluster) door de aanleg van een nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven;
- Aanpassing van de N250 naar het Nieuwe Diep/Nieuwe Werk, om de leefbaarheid in Den Helder, de kwaliteit van de entree en de bereikbaarheid van de haven en Texel te vergroten. Dit zijn mogelijke oplossingsrichtingen en geen in deze visie vastgelegde voorkeursoplossingen.

Het voornemen voor een brug over de Koopvaardersbinnenhaven maakt deel uit van het Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster Den Helder. We sluiten aan bij deze bestuurlijk vastgelegde inzet. We werken samen met defensie en de gemeente Den Helder aan het Omgevingsprogramma Ontwikkeling Maritiem Cluster. In het kader van dit programma wordt een plan-milieueffectrapportage (plan-MER) opgesteld. Daarin worden de milieueffecten van mogelijke ontwikkelingen onderzocht en worden alternatieven betrokken. Besluitvorming en locatiekeuze komen pas aan de orde na vaststelling van het omgevingsprogramma van de gemeente Den Helder. De onderzoeken worden in 2027 uitgevoerd en het Omgevingsprogramma wordt naar verwachting eind 2027 door de gemeente Den Helder vastgesteld.

Voor het hele mobiliteitsnetwerk in de regio richten we ons op:

- Het verbeteren van oost-westverbindingen;
- Het vergroten van de regionale weerbaarheid en veerkracht. In een gezamenlijke analyse van Rijk, provincie en gemeenten geven we aan welke specifieke maatregelen nodig zijn om de weerbaarheid en veerkracht te vergroten. Hierbij worden zowel het spoor-, weg- en maritiem/waterverkeer beschouwd;
- Het aanpassen van de N9, N99, N250, N242 op basis van de uitkomsten van de genoemde analyse, dan wel op basis van ander vastgesteld beleid om de verkeersveiligheid en doorstroming te vergroten.

Wanneer de werkgelegenheid in de regio toeneemt, zullen de woningbouwprognoses van de Woondeal Noord-Holland Noord daar op worden aangepast en afspraken aangevuld. De Koninklijke Marine gaat tot 2040 groeien met 3000 arbeidsplaatsen en daaraan gerelateerd 1000 arbeidsplaatsen in en om Den Helder (cijfers 2024). We houden rekening met een extra vraag naar woningen voor het personeel van defensie in en rondom Den Helder.

Defensie heeft nog geen concrete plannen voor uitbreiding van Vliegkamp De Kooy, maar gezien de ontwikkelingen in de wereld willen we uitbreiding van het vliegveld in de toekomst niet onmogelijk maken. Ook luchthaven Den Helder, de civiele poot van het vliegveld, van waaruit de offshore energiesector wordt bediend, zal groei kennen. In het kader van efficiënt ruimtegebruik is inzet op duaal gebruik (civiel-militaire samenwerking en medegebruik) niet alleen wenselijk maar ook noodzakelijk om inzetbaar te zijn voor veiligheid én energie. Rond Rond Vliegkamp De Kooy wordt door het Rijk een *outer horizontal space* ingesteld: een vlak op 150 meter hoogte en

15 kilometer rond de landingsbanen, waarbinnen geen bouwwerken mogen komen hoger dan 150 meter. Binnen 5,1 km mag in principe worden gebouwd onder 150 meter, maar het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie maakt duidelijk dat het Ministerie van Defensie hier een zwaarwegend belang heeft, waardoor zulke plannen alleen na strenge toetsing haalbaar zijn.

De bedrijventerreinen Kooypunt en Kooyhaven groeien door naar bovenregionale bedrijventerreinen. De zwaardere milieucategorie blijft behouden voor circulaire bedrijvigheid en energietransitie, passend binnen het regionale ecosysteem. De uitbreiding is onder andere bedoeld voor toeleverende en logistieke bedrijvigheid in de defensie-, veiligheids- en energiesector. Daarnaast stimuleren we het innovatieve cluster rond maritieme bedrijvigheid voor deze sectoren op alle bedrijvenlocaties.

We hanteren het uitgangspunt dat als de realisatie van defensiedoelen en daaraan verbonden grootschalige ontwikkelingen de omgevingskwaliteit aantast, hier ook compensatie voor plaatsvindt door bijdrage aan de omgevingskwaliteit in de buurt van deze ontwikkelingen. De Stelling van Den Helder, een cultuurhistorisch waardevolle structuur, kan met behoud van kwaliteit worden ontwikkeld voor duaal gebruik civiel-militair en weer onderdeel uitmaken van het stedelijk weefsel van de stad Den Helder.

7.2 Wieringermeer

Ontwikkelrichting in het kort

- Samen met de gemeente en het waterschap werken we aan een toekomstbestendig watersysteem met een oostelijk en westelijk deel.
- We geven voor en achter de dijk zoekgebied aan voor ruimte voor een eventuele dijkverhoging en -verbreding.
- In de Wieringermeer wordt ruimte gemaakt voor de aanlanding van energie gewonnen door wind op zee. We benoemen Agriport als sterk energetisch en economisch cluster.
- In overleg met de agrarische sector en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) leggen we prioritaire landbouwgebieden in Wieringermeer vast.
- We bepalen gezien de beperkte beschikbare ruimte op Agriport welke bedrijvigheid regionale, nationale en/of Europese meerwaarde heeft en maken keuzes over welke bedrijvigheid op dit terrein ruimte krijgt.
- We ontwikkelen samen met gemeente en waterschap een gebiedsplan waar we de grote ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van economie en energie koppelen aan een verbetering van de leefbaarheid en omgevingskwaliteit in dit gebied.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in de Wieringermeer. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we ruimte voor en achter de dijk reserveren voor een eventuele dijkverhoging en –verbreding en werken aan een toekomstbestendig watersysteem. Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen koppelen we de grote ruimtelijke ontwikkelingen aan een verbetering van de leefbaarheid en omgevingskwaliteit in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Agriport als energetisch en economisch cluster benoemen, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen, geven we ruimte aan bedrijven op Agriport die meerwaarde geven voor de toekomst.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een optimale beschikbaarheid van zoet water.
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit en natuurherstel.
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewekt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
Zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod.

Prioritaire wettelijke taak
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving.
Het behouden en versterken van natuur en biodiversiteit.

Wat speelt hier

De Wieringermeer is een ontworpen landschap. Landbouw, waterbeheer en structurerende ideeën van architect Granpré Molière over de inrichting van de polder en de kernen vormen hier een geheel. Het laagstgelegen deel van Noord-Holland biedt sterke voorwaarden voor grootschalige landbouw, dankzij de vruchtbare bodem en de ruime verkaveling. Dit door mensen gemaakte landschap is rationeel, weids en modern en kan inmiddels als eerste grote Zuiderzeepolder ook gezien worden als cultureel erfgoed. De polder heeft een heldere structuur en een grote maat, maar laat op kleinere schaal steeds meer variatie zien. Tegelijk komen hier veel grootschalige ontwikkelingen samen. Rond Agriport ligt een belangrijk toekomstig

energieknooppunt - met glastuinbouw, datacenters, geothermie, waterstof en grootschalige opwek van duurzame energie (windenergie).

De Wieringermeer heeft hechte gemeenschappen. Bereikbaarheid, huisvesting van arbeidsmigranten en sociale samenhang vragen aandacht. De polder oogt groots en robuust, maar ook de polder kent grenzen aan zijn draagvermogen. Dit maakt een duidelijke visie en gerichte keuzes noodzakelijk. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Anticiperen op verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid en waterveiligheid

De Wieringermeer is een zeer vruchtbare zeekleipolder en daardoor bij uitstek geschikt voor landbouw met veel vollegrondsgroenteteelt, akkerbouw en veeteelt. Tegelijk ligt de polder aanzienlijk lager dan het aangrenzende Westfriesland en het voormalige eiland Wieringen. Die lage ligging zorgt voor problemen met de waterkwaliteit. Er is sprake van verzilting en hoge concentraties nutriënten in het grondwater. Daardoor mag het water nu niet rechtstreeks op het IJsselmeer worden geloosd en wordt het overtollige water afgevoerd naar de Waddenzee.

Binnen de polder bestaan ook duidelijke hoogteverschillen. Vooral de diepere gronden in het (zuid)oosten (boven Medemblik) hebben te maken met sterke verzilting en ophoping van nutriënten. De hogere gronden in het westen (naast het Amstelmeer) kennen gunstiger omstandigheden voor een goede waterkwaliteit, nu en in de toekomst. Dat biedt kansen, maar dat vraagt wel om slimme ingrepen in het watersysteem.

Samen met de gemeente en het waterschap werken we aan een toekomstbestendig watersysteem met een oostelijk en westelijk deel. Zo kan het relatief schone water uit het westen via gemaal Lely naar het IJsselmeer worden afgevoerd, voor zover dit niet leidt tot extra zoutbelasting van het IJsselmeer. In combinatie met gerichte peilopzet voor grondwaterberging en ecologische oevers maken we een toekomstbestendig watersysteem waar de akkerbouw kan blijven floreren.

De Wieringermeer staat ook voor een waterveiligheidsopgave. De IJsselmeerdijk voldoet nu aan de geldende veiligheidsnorm, maar de norm staat op dit moment ter discussie. In 2017 is de norm al bestuurlijk een klasse lager vastgesteld dan uit de berekeningen kwam. Daarnaast zijn de economische activiteiten veel harder gegroeid in het gebied dan in de normberekeningen is meegenomen. Aangevuld met nieuwe kapitaalintensieve ontwikkelingen op Agriport en de mogelijke peilverhoging van het IJsselmeer ligt een hogere veiligheidsnorm in de nabije toekomst voor de hand. We roepen partijen op om op tijd in gesprek te gaan over een hogere veiligheidsnorm, het eventueel naar voren halen van investeringen in de dijk en afspraken te maken over de verdeling van de daarmee gepaard gaande kosten. We geven voor en achter de dijk zoekgebied aan voor ruimte voor een eventuele dijkverhoging en -verbreding. Daarbij zien we een dijkversterking niet als een losse ingreep, maar als een meervoudige opgave. We koppelen waterveiligheid aan verbetering van biodiversiteit en het realiseren van natuur en recreatieve routes, als onderdeel van een samenhangend groenblauw raamwerk.

Ontwikkelen van energetisch en economisch cluster Agriport

We hebben Agriport aangewezen als één van de energetische en economische clusters. Hier bestaan kansen om elektriciteit, groen gas, waterstof en warmte bij elkaar te brengen. De aansluiting op het 380 kV-hoogspanningsnet en de mogelijke aansluiting op het Waterstofnetwerk Nederland (beide Rijksbesluiten) zijn hierin belangrijke factoren. De nationale energiehoofdinfrastructuur wordt uitgebreid. Het nieuwe 380 kV-station in de Wieringermeer zal een belangrijke schakel zijn in het oplossen van de netcongestie in heel Noord-Holland Noord. Met de toekomstige aansluiting op het 380 kV-hoogspanningsnet bieden we ook ruimte voor de aanlanding van energie uit wind op zee. De aanlanding van elektriciteit uit wind op zee bij Agriport zorgt voor meer aanbod van energie. Het geeft mogelijkheden voor activiteiten met een grotere energievraag. De energie uit wind op zee zal gedeeltelijk via de nieuwe 380 kV-verbinding worden getransporteerd naar gebieden die deze energie kunnen gebruiken. Deze grootschalige ontwikkelingen hebben een zeer grote ruimtelijke impact op de omgeving en moeten daarom gepaard gaan met investeringen in de omgevingskwaliteit en leefbaarheid, onder andere door toevoeging van groen en recreatieve functies.

Extra prioriteit aan landbouwgebieden geven en keuzes maken voor economie

De Wieringermeer is en blijft een zeer waardevolle landbouwpolder. Tegelijk ontstaan er door het watersysteem in de toekomst verschillen binnen het gebied. Samen met de agrarische sector willen we vastleggen welke gronden met goede water- en bodemcondities op lange termijn extra prioriteit krijgen als landbouwgebied; andere economische en maatschappelijke waardeontwikkelingen zijn op de prioritaire landbouwgronden uitgesloten om speculatie te voorkomen en ongewenste ontwikkelingen uit te sluiten. De volhoudbaarheid van het water- en bodemsysteem vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt.

De aanleg van de 380 kV-verbinding en de aanlanding van wind op zee bij Agriport zijn noodzakelijk op regionale en nationale schaal, maar hebben duidelijke ruimtelijke gevolgen voor de polder. Dat vraagt om keuzes over de toekomstige profilering van Agriport, bijvoorbeeld als onderscheidend energie- of data- en/of glastuinbouwcluster. Er is behoefte vanuit de glastuinbouw aan uitbreiding van het areaal. Verdere uitbreiding van glastuinbouw kan alleen binnen het glastuinbouwconcentratiegebied of als dit een bijdrage levert aan de versterking van het plantenveredeling- en zaadtechnologiecluster en de randvoorwaarden voor een toekomstbestendige economie zijn geborgd. Daarnaast is er behoefte aan uitbreidingsruimte voor de aanwezige bedrijven. Gezien de beperkte beschikbare ruimte

zal ook hier een keuze moeten worden gemaakt welke bedrijvigheid regionale, nationale en/of Europese meerwaarde heeft.

Samen met regionale partners ontwikkelen we een vestigingsbeleid waarop we actief gaan inzetten op basis van de leidende principes die we hanteren voor een toekomstbestendige economie. Zo beperken we uitbreiding buiten de huidige bestemmingsplancontouren. Na benutting van de noordelijke uitbreidingsruimte is verdere groei alleen in oostelijke richting en onder strikte voornoemde randvoorwaarde en volgende voorwaarden mogelijk:

- De betreffende ontwikkeling past binnen het vestigingsbeleid;
- Er is voldoende netcapaciteit voorradig;
- Er wordt geen prioritaire landbouwgrond aangetast;
- Er is voldoende zoet water beschikbaar;
- Er is voorzien in de benodigde ruimte voor arbeidsmigranten;
- De ontwikkeling blijft buiten de reservering van een eventuele dijkverzwaring en -verbreding;
- Er zijn proportionele investeringen in de omgevingskwaliteit van de polder.

Kwaliteit toevoegen in Wieringermeer

De uitdaging is om grote ontwikkelingen te benutten voor een kwaliteitsslag van de hele polder. We zetten in op een kwaliteitsslag voor Agriport door intensiever ruimtegebruik en meer hoogwaardige functies te stimuleren. Bij Agriport wordt fietsverkeer gestimuleerd en bij Middenmeer wordt een mobiliteitshub ontwikkeld om de bereikbaarheid te vergroten. We richten ons daarbij niet alleen op de inpassing van losse projecten, maar op de kwaliteit van de hele polder door de versterking van landschappelijke waarden en de verbinding met andere opgaven. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk en een ecologische dijkzone. Het rationeel ingerichte landschap met heldere cultuurhistorisch waardevolle structuren biedt goede aanknopingspunten voor het raamwerk. Woningbouw is mogelijk voor de eigen behoefte aan de bestaande kernen. Huisvesting van arbeidsmigranten moet worden verzorgd door werkgevers op eigen erf, of in het landelijk gebied op een centrale locatie die goed is ontsloten. Maar niet in reguliere bedrijventerreinen en woningen in dorpen of steden.

7.3 Westfriese Corridor en Seed Valley

Ontwikkelrichting in het kort

- De verstedelijking vindt binnenstedelijk en in uitleglocaties plaats, bij voorkeur langs de Westfriese corridor, met Hoorn en Hoogkarspel Zuid als belangrijke locaties.
- We reserveren ruimte voor OV-oplossingen voor publieke mobiliteit en specifiek voor de optimalisatie van de aansluiting aan de Houtribdijk.
- We geven ruimte aan en faciliteren randvoorwaarden van het strategische cluster Plantenveredeling en Zaadtechnologie
- We zetten in op een gezondere en veiligere leefomgeving door verschillende maatregelen.
- We zetten in op behouden en versterken van beschermde natuur en landschap, onder meer door middel van een groenblauw raamwerk, waarbij we voortdurend zoeken naar meekoppelkansen voor recreatie. Specifiek willen we een reservering maken tussen Hoorn en Hoogkarspel voor groen open gebied, inclusief landbouw, met mogelijkheden voor recreatieve routes. Dit gebied blijven we vrijwaren van grootschalige bebouwing.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we het gebied als prioritaire landbouwgrond aanwijzen. Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving koppelen we de ruimtelijke ontwikkelingen aan een gezondere en veiliger leefomgeving in dit gebied en zetten we in op behouden en versterken van beschermd landschap. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Seed Valley als energetisch en economisch cluster aanwijzen, omdat netwerken hier samenkomen en we ruimte reserveren voor OV-oplossingen voor publieke mobiliteit en voor de optimalisatie van de aansluiting aan de Houtribdijk. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen geven we ruimte aan het strategische cluster Plantenveredeling en Zaadtechnologie. Toepassing van afwegingsprincipe 6 natuur en biodiversiteit behouden en versterken leidt ertoe dat we inzetten op een groenblauw raamwerk om beschermde natuur te behouden en versterken.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
Zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod.
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.

Wettelijke taak
Het behouden en versterken van natuur en biodiversiteit.
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving.

Wat speelt hier

Westfriesland is een diverse regio die gekenmerkt wordt door een groen, open landschap, een flinke verstedelijkings- en mobiliteitsopgave en een sterke economische identiteit. Het landschap wordt momenteel veelvuldig benut voor de landbouw. De economie, woningbouw, recreatie en de natuur doen

echter ook een beroep op dezelfde ruimte. Om het landschappelijke karakter en de cultuurhistorische waarden te behouden is een groenblauwe structuur nodig die tegelijkertijd ruimte biedt voor natuur en recreatie. Seed Valley, met plantenveredeling en zaadtechnologie van mondiale betekenis, vormt een belangrijke schakel in de mondiale voedselketen. Vanwege de status als strategisch cluster zal ons beleid gericht zijn op verdere ontwikkeling van de sector. Met Seed Valley wordt het gebied van plantenveredeling en zaadtechnologie in Westfriesland, Schagen en Dijk en Waard aangeduid.

Doorontwikkeling van het openbaar vervoer is nodig ten behoeve van het dagelijks wonen, werken en recreëren. Vermindering, verandering en verduurzaming van de mobiliteit en verbetering van de spoorverbinding zijn daarom essentieel: voor de vitaliteit van dorpen en steden en voor het reduceren van congestie op de wegen. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Ontwikkelen van de Westfriese corridor

We zetten in op publieke mobiliteit en voorzien behalve aangekondigde maatregelen en verkenningen geen investeringen in autodoorstroming in Westfriesland. De verwachte doorontwikkeling van Seed Valley zal extra mobiliteitsbewegingen met zich meebrengen. We zetten in op een frequentieverhoging van het aantal treinen. Om de foutgevoeligheid hiervan te beperken, zal in de toekomst op enkele plekken mogelijk een stuk dubbelspoor nodig zijn zodat snelle treinen de minder snelle treinen in kunnen halen. Op dit moment onderzoeken we dit nog niet. Daarnaast werken we aan OV-oplossingen, voor publieke mobiliteit en specifiek voor de optimalisatie van de aansluiting aan de Houtribdijk.

Bovenregionaal is, naast het spoor en de Houtribdijk, ook de A7-corridor een belangrijk verbinding. We zien graag dat het stilgelegde project A7/A8 wordt uitgevoerd. Daarnaast zien we voor het gebied van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal de behoefte aan een oost-westverbinding tussen de A7 en A9.

Westfriesland heeft aangegeven tot en met 2030 13.375 woningen te zullen realiseren. Verstedelijking vindt bij voorkeur plaats langs de Westfriese corridor, vanuit het oogpunt van verstedelijking nabij OV-knooppunten. Voorbeelden hiervan zijn de geplande woningbouw in de Poort van Hoorn en Hoogkarspel Zuid met de nieuwe naam De Hooge Hout, belangrijke locaties voor woningbouw in Westfriesland.

Kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen blijven mogelijk als ze bijdragen aan het opvangen van de woningbehoefte. Binnen Beschermd Landschap kan dit alleen uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen.

Aanwijzen prioritaire landbouwgrond en ontwikkeling recreatiemogelijkheden

De landbouwgrond in Westfriesland is zowel vanuit bodemvruchtbaarheid (klei) als klimaatverandering (weinig verzilting) goed. Alleen een gedeelte van Noordoost-Westfriesland krijgt te maken met toenemende verzilting. Hierdoor zijn er niet alleen op dit moment, maar ook voor de langere termijn, grotendeels goede landbouwcondities in dit gebied. Innovatie en verduurzaming betekenen ook hier voor de sector een voortdurende vraag om fysieke en ontwikkelruimte. De toenemende verstedelijking gaat in veel gevallen ten koste van landbouwgrond. Landbouwgrond met goede landbouwkundige- en water- en bodemcondities zullen we zwaarder meewegen.

Daarnaast willen we dat er gekoppeld aan de toenemende woningbouwontwikkeling ook meer ruimte komt voor recreatie, omdat de recreatiemogelijkheden al onder druk staan. Gaat het om ruimere oppervlakten, dan zal dat ook ten koste gaan van landbouwgrond. In het geval van fiets- of wandelpaden is het ruimtebeslag beperkt. Vanuit het belang van het behouden van prioritaire landbouwgrond, is de inzet altijd om de verstedelijking zo compact mogelijk te maken en het ruimtebeslag zo klein mogelijk.

Verder ontwikkelen van en ruimte voor Seed Valley

Het Seed Valley-gebied is aangewezen als strategisch economisch cluster. We zullen inzetten op het versterken van de waardeketen, met aandacht voor de bijdrage aan voedselzekerheid en weerbare teelten, de bereikbaarheid van de relevante locaties en voldoende passende ruimte, waaronder uitbreidingsruimte voor glastuinbouw en woningbouw. De sector speelt een cruciale rol voor onze voedselzekerheid en is met plantenveredeling en zaadtechnologie van mondiale betekenis als schakel in de mondiale voedselketens. Vanuit het strategisch belang van het cluster plantenveredeling en zaadtechnologie zullen we verkennen hoe we de samenhang binnen het cluster kunnen versterken via een integrale benadering. Deze verkenning vormt de basis voor een (clusterspecifieke) ontwikkelagenda die ook aandacht kan besteden aan niet-ruimtelijke aspecten, zoals onderwijs en talent, financiering en profilering. Daarnaast ondersteunen we het initiatief in de regio om de kennispositie van Westfriesland te versterken, mogelijk met de komst van een onderwijsinstelling. Daarmee gaan we mee in de huidige ontwikkeling van de regio richting innovatie, agri-tech en kennisintensieve productie. Dergelijke initiatieven gaan vaak gepaard met behoefte aan woonruimte en daarmee verdere verstedelijking. Ze moeten afgewogen worden in relatie tot huidige functies die daarvoor mogelijk moeten wijken. In veel gevallen gaat het daarbij om landbouwgrond, waarbij overeind blijft dat we de landbouwgronden beschermen die we vanuit goede condities prioriteit geven.

De glastuinbouwsector in Westfriesland - zoals glastuinbouwgebied Grootslag - heeft een structurele uitbreidingsbehoefte. In het glastuinbouwconcentratiegebied bieden we daar uitbreidingsruimte voor. De verduurzaming van de glastuinbouw brengt een ruimtevraag met zich mee, vaak in technische maatregelen zoals de energievoorziening, geothermie, batterijen en waterbuffering. De glastuinbouw trekt net als een

aantal andere economische functies in de regio buitenlandse werknemers aan. De agrarische bedrijven organiseren veelal zelf de huisvesting voor deze werknemers met voorzieningen vanuit het oogpunt van goed werkgeverschap. De vorm hiervan en de locatie waar de huisvesting wordt geplaatst, zullen afhankelijk zijn van wat in een bepaalde situatie het beste past. Dit kan ook bij een agrarisch bedrijf. Hierbij zullen we samen met gemeenten uiteraard toezien op een goede ruimtelijke ordening. We ondersteunen de gemeenten om dit mogelijk te maken en zien er met gemeenten op toe dat de huisvesting op ordentelijke wijze plaatsvindt en seizoenswerknemers ook toegang hebben tot basisvoorzieningen.

Inzetten op een decentraal energiesysteem
De ambities in deze regio zijn alleen realiseerbaar als het energiesysteem hiermee in lijn is. West-Friesland krijgt extra netcapaciteit via de 380 kV-uitbreiding in de Wieringermeer die een groter station in Westwoud en een nieuw 150 kV-station in Wognum gaat voeden. Dit biedt vooral rond Wognum en Hoorn ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De overige energievraag zal decentraal moeten worden gerealiseerd. Dat betekent dat lokale opwek en opslag uitgangspunt zijn voor het verbruik. Energiehubs op bedrijventerreinen en slim laden ondersteunen het decentraal energiesysteem. In Hoorn en Enkhuizen wordt gewerkt aan lokale warmtenetten. Grotere warmtenetten zijn kansrijk, maar vragen nog extra onderzoek.

Inzetten op een gezondere en veiligere leefomgeving
Ook vliegverkeer kan gevolgen hebben voor de leefomgevingskwaliteit in Westfriesland. Bij toekomstige wijzigingen van het luchtruim en vliegroutes, waaronder routes van en naar Lelystad Airport, brengen we daarom de belangen van Westfriesland bij het Rijk in, met bijzondere aandacht voor het zoveel mogelijk beperken van hinder en gezondheidsbelasting.

Ontwikkelen van een groenblauw raamwerk
Met de verdere verstedelijking van de stedenband Hoorn-Enkhuizen gaat landbouwgrond en een deel van het open landschap verloren. Westfriesland staat bekend om zijn cultuurhistorisch waardevolle structuren, zoals de Westfriese Omringdijk en de voor Westfriesland kenmerkende dorpslinten en stolpenstructuren - die een belangrijke rol spelen bij de recreatieve beleving. Om het landschappelijke karakter en de cultuurhistorische waarden te behouden en te versterken willen we blijven aansluiten op historische landschapspatronen en daarbij inzetten op een groenblauwe structuur, die ruimte biedt voor natuur en recreatie. Dit speelt in op een urgente behoefte: met iedere toevoeging van woningen loopt het recreatietekort verder op en neemt de druk op de kust toe.

We zien de ontwikkeling van deze groenblauwe structuur ook als een mogelijkheid om recreatie te combineren met landbouw en de recreatiedruk beter te verdelen. Daarbij willen we voortbouwen op groene en blauwe dwarsverbindingen en landschappelijke structuren, die van noord naar zuid georiënteerd zijn en nu ook al aanwezig zijn in het Westfriese landschap. Ze kunnen benut worden voor doorzichten en ommetjes vanuit de (lint)dorpen en andere gebruiksmogelijkheden. De Kromme Leek is kenmerkend in het landschap en biedt potentie als recreatieve as en landschappelijke verbinding in oost-westelijke richting. Het raamwerk kan verder worden versterkt door aansluiting te zoeken op de al aanwezige recreatieve routes en natuurgebieden langs de Westfriese Omringdijk.

Bij recreatiemogelijkheden zoals wandelen, fietsen of varen, willen we agrariërs in staat stellen om aanvullend recreatiefuncties aan te bieden (agrotoerisme), onder voorwaarde van aanwezige (of nog te ontwikkelen) routes. Dit sluit aan op het principe van multifunctionele landbouw, een van de sporen van kringlooplandbouw die we als provincie stimuleren.

Bij nieuwe ontwikkelingen zoeken we voortdurend naar meekoppelkansen voor recreatie. Het Stadsstrand bij Hoorn met de nieuwe natuuroever als onderdeel van de versterking van de Markermeerdijken toont aan hoe natuur en recreatie samen ontwikkeld kunnen worden. Recreatieschap Westfriesland laat dit eveneens zien met de waterberging van 22 hectare bij Drachterveld, gecombineerd met recreatiemogelijkheden.

7.4 Bedrijventerrein Boekelermeer

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen Boekelermeer aan als energetisch en economisch cluster.
- We overwegen om bedrijventerrein Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang (IPB) in de Omgevingsverordening om te waarborgen dat de huidige Boekelermeer ruimte kan bieden aan circulaire economie activiteiten.
- We zetten vestigingsbeleid in voor bedrijven in Boekelermeer door gebruik te maken van de al verplichte regionale afstemming tussen gemeenten over de invulling van bedrijventerreinen in de regio.
- Inzet van een gebiedsprogramma ontwikkeling bovenregionaal bedrijventerrein Boekelermeer in samenwerking met gemeenten Heiloo en Alkmaar en Rijkswaterstaat. We onderzoeken uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer in relatie tot gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit, waaronder Beschermd Landschap.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Boekelermeer als energetisch en economisch cluster aanwijzen, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen overwegen we om Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang en onderzoeken we uitbreiding hiervan.

Provincial belangen

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving.
Zorgdragen voor een efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving.

Wat speelt hier

De Boekelermeer is belangrijk omdat het een type bedrijventerrein is - voor bedrijven in een hogere milieucategorie - dat weinig voorkomt. We willen actief bedrijven faciliteren in een hoge bedrijfscategorie die een belangrijke bijdrage leveren aan de circulaire economie. De Boekelermeer is een van de weinige locaties in Noord-Holland waar dat kan. Om die reden wordt bekeken of en in welke richting de Boekelermeer ruimte kan bieden voor dergelijke functies. De mogelijke uitbreiding van het bedrijventerrein zal bekeken moeten worden in breder landschappelijk perspectief. Hierbij speelt het Beschermd Landschap in de omgeving van de Boekelermeer een rol, net als de ligging als stadsrand. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9. We hebben hierin een rol omdat we adviseren over de gemeentelijke toekomstvisie van de Boekelermeer. Ook zijn we kaderstellend in de ontwikkeling en inpassing van een mogelijke uitbreiding en het beter benutten van de bestaande Boekelermeer. In de rest van dit hoofdstuk geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Ontwikkelen van Boekelermeer als energetisch en economisch cluster in relatie met de andere economische ruimtevraag

De Boekelermeer is een energieknooppunt, de ontsluiting via A9 en Noord-Hollands Kanaal is gunstig. De Boekelermeer ontwikkelt zich steeds meer als expertisecentrum voor vergassingstechnologieën, zoals groen gas en andere energie-innovaties (zoals waterstof). De Boekelermeer zal aangesloten worden op de nationale waterstofinfrastructuur en heeft een belangrijke rol in de circulaire economie. Daarnaast heeft het afvalverwerkingsbedrijf HVC al een warmtenet ontwikkeld. Om onze ambitie op het gebied van circulaire economie waar te maken, is de Boekelermeer ook naar de toekomst toe van groot belang.

We maken optimaal gebruik van de status van Boekelermeer als energieknooppunt en het beschikbare energieaanbod dankzij de aansluiting op een 150 kV-station en koppelen dat aan bedrijven met een grote energievraag. De Boekelermeer moet op termijn worden aangesloten op de A9 aan de zuidkant in combinatie met de ontsluiting van woningbouwlocatie de Zandzoom in Heiloo. De A9 Heiloo is één van de zeven projecten die voor de “Multimodale ring Alkmaar” nodig zijn door de grote verstedelijking en groei van de economie. De ligging aan het Noord-Hollands Kanaal biedt kansen voor logistiek over water en verdere uitbreiding van circulaire bedrijvigheid. Door de aanleg van een insteekhaven is de hoeveelheid hectare watergebonden bedrijventerrein vergroot.

Vanwege de gunstige ligging van de Boekelermeer binnen het energieknooppunt Alkmaar en de bereikbaarheid van het gebied, zetten we in op het beter benutten van het bestaande terrein. We wijzen Boekelermeer aan als energetisch en economisch cluster. We overwegen Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang in de omgevingsverordening in combinatie met nieuwe instrumenten. Uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht. Hierbij moeten milieueffecten en alternatieven onderzocht worden. Ook moet een aantal inhoudelijke aspecten worden betrokken. Wat betreft bereikbaarheid gaat het om het verbeteren van de ontsluiting van het terrein via een nieuwe aansluiting op de A9 in combinatie met de ontsluiting van woningbouwlocatie De Zandzoom in Heiloo. Het landschap grenzend aan het huidige bedrijventerrein is Beschermd Landschap. Bij een eventuele uitbreiding zal dit regime onder voorwaarden van een goede landschappelijke inpassing en inrichting worden aangepast. We zetten in op een gebiedsprogramma ontwikkeling bovenregionaal bedrijventerrein in samenwerking met gemeenten Alkmaar en Heiloo en Rijkswaterstaat.

De mogelijke uitbreiding van het bedrijventerrein is zowel een landschappelijke inpassings- als een stadsrandopgave. Aandachtspunten hierbij zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op historisch landschap (landgoed Nijenburgh) aan de overzijde van de A9 en zicht (belevingswaarde) vanaf de A9 op Beschermd Landschap (westzijde) en bedrijventerrein (oostzijde). Hiermee wordt een kwalitatief hoogwaardige entree van de stad Alkmaar vanaf de A9 gerealiseerd. Ook versterken we recreatieve routes vanuit stad richting open landschap.

Er is ook een relatie met de binnenstedelijke verdichting in de regio Alkmaar. Een aantal bedrijven dat plaats moet maken voor die binnenstedelijke verdichting heeft de mogelijkheid van een nieuwe vestigingsplaats in de regio nodig. Het gaat veelal om regionaal georiënteerde bedrijvigheid. In eerste instantie wordt geprobeerd om binnenstedelijk zo veel mogelijk wonen en werken te combineren. Voor de bedrijven die niet kunnen blijven, maar in een bedrijfscategorie vallen die niet van een gezoneerd bedrijventerrein afhankelijk zijn, zijn alternatieven te vinden zoals bij Heerhugowaard. Om het gesprek te voeren over het juiste bedrijf op de juiste plek maken we gebruik van de al verplichte regionale afstemming

tussen gemeenten over de invulling van bedrijventerreinen in de regio.

Volwaardig meewegen van een gezonde en veilige leefomgeving

Er zal hier sprake moeten zijn van een zonering qua bedrijfscategorie, waarbij de zwaarste categorie bedrijven in het centrum van het terrein is gelegen en meer aan de randen de lichtere bedrijvigheid. Hierdoor worden de zwaarste bedrijfscategorieën zo ver mogelijk van omliggende woonbebouwing geplaatst. De Boekelermeer is een geluidgezoneerd industrieterrein, de gemeente Alkmaar is zonebeheerder. De geluidzone vormt als het ware een fysieke scheiding tussen uitstootrijke bronnen op het terrein en omwonenden. Dit is gunstig voor zowel bedrijven - omwonenden bevinden zich op voldoende afstand - als voor omwonenden – omdat de bedrijven op afstand staan. De beschikbare geluidsruimte op het industrieterrein Boekelermeer is echter beperkt. Dit vormt mogelijk een risico voor het toekomstig vestigen van nieuwe bedrijven of het uitbreiden van bestaande bedrijven op het terrein. Daarom proberen we gezamenlijk (met de gemeenten) om de ruimte zo efficiënt mogelijk te benutten voor bedrijven in een hogere milieucategorie. Er wordt gestuurd via ambitieus bronbeleid (zoals het scherp verlenen en actualiseren van vergunningen) om de milieubelasting van het terrein omlaag te brengen. De gewonnen milieuruimte kan dan worden toegekend aan een gezonde leefomgeving (minder blootstelling voor omwonenden) of aan nieuwe bedrijvigheid (die kan worden toegestaan tot de rand van de geluidzone opnieuw bereikt is). De aanscherping van de omgevingswaarden voor luchtkwaliteit per 2030 zorgt bovendien voor minder milieuruimte. Dit maakt het noodzakelijk om meer rekening te houden met luchtkwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied.

7.5 Veenlandschappen

Ontwikkelrichting in het kort

Veenlandbouwgebieden

- De uitstoot van broeikasgassen in het veenlandbouwgebied moet met 50% gereduceerd zijn in 2035. De belangrijkste maatregel om dat te bereiken is het natter maken van het veengebied. Dit heeft onder andere consequenties voor de waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en voor wateroverlast en is van invloed op bodemdaling.
- De grondwaterstand in het veengebied gaat, in lijn met het landelijke beleid, naar minimaal 20 tot maximaal 40 cm beneden maaiveld, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden. Specifiek voor doelen voor weidevogels kan het zijn dat we hiervan afwijken met een hoger peil. De wijzigingen in waterstand zijn in lijn met de veenweidestrategie zoals opgenomen in het Programma Landelijk Gebied. De consequentie hiervan is dat het invloed heeft op het landgebruik en daarmee ook het landschap kan veranderen. Daarbij wordt ingezet op lokaal draagvlak bij bewoners en (agrarische) ondernemers, voordat in een gebied tot peilverhoging wordt overgegaan.
- Als effect van het ophogen van de waterstand accepteren we in sommige gevallen tijdelijk negatieve gevolgen op de waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid, wanneer maatregelen op de lange termijn bijdragen aan het verminderen van de klimaatopgave.
- We onderzoeken waar we kerngebieden voor weidevogels aanwijzen.

Veennatuurgebieden

- In de veennatuurgebieden (NNN) is de hoofdfunctie natuur.
- In de veennatuurgebieden werken we toe naar het opheffen van de onderbemalingen en het uitfaseren van de al vergunde onderbemalingen ten behoeve van het natuurherstel, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden.

Veenlandschap

- Binnen het veenlandschap van veengebieden en droogmakerij zien we meekoppelkansen bijvoorbeeld met de ambities die zijn vastgelegd in het onderdeel Groen in en om de stad in paragraaf 5.3, onderdeel wonen, werken en recreëren en paragraaf 7.6. Het veenlandschap kan in dat kader beter toegankelijk gemaakt worden vanuit stedelijk perspectief.
- Het open landschap tussen Zaanstad en IJmond, specifiek rond Assendelft, zien we als een mogelijke locatie voor een 380 kV-station. We zien in dit gebied geen ruimte voor systeembatterijen of andere energetische functies, ook niet bij dit 380 kV-station en zetten in op de ontwikkeling van een krachtig en blijvend landschappelijk raamwerk en leefbaarheid.

Relevante afwegingsprincipes

Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat de grondwaterstand in veenlandbouwgebieden omhooggaat, in lijn met het landelijk beleid.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
Bodemdaling beperken en werken aan een robuuste bodem en ondergrond.
Waarborgen en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Beschermen UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.

Prioritaire wettelijke taak
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving.
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit.

Wat speelt hier

Onder het veenlandschap verstaan we de veenlandbouwgebieden, veennatuurgebieden en droogmakerijen. Spreken

we over veengebieden dan betreft het de veenlandbouwgebieden (landbouw op veengrond) en de veennatuurgebieden (natuurgebieden op veengrond).
Veenlandschappen hebben een bepalende rol in het landgebruik in de provincie Noord-Holland. In de veenlandschappen spelen grote opgaven op het gebied van klimaat, water en bodem, landbouw, natuur, recreatie, economie en omgevingskwaliteit. Zo zijn de veenlandbouwgebieden bepalend voor de provinciale doelstelling op het gebied van reductie van broeikasgassen, is er sprake van bodemdaling in het gebied en moet het huidige landgebruik beter in balans gebracht worden met het water- en bodemsysteem. De veennatuurgebieden worden onder andere bedreigd door stikstof en er is een onbalans in het watersysteem. Er liggen kansen voor nieuwe agrarische verdienmodellen en het landschap kan beter benut worden voor de provinciebrede recreatiebehoefte. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Het veenlandschap van Noord-Holland
In figuur 40 is het veenlandschap geografisch afgebakend waarbij zowel de veennatuurgebieden als de veenlandbouwgebieden en droogmakerijen zijn meegenomen. Het landschap bestaat uit een mozaïek van veengebieden en droogmakerijen, verbonden door boezems, sloten, vaarwegen en rivieren zoals de Amstel en de Vecht. Het landschap wordt overwegend gekenmerkt door grillige waterlopen, de herkenbare smalle langgerekte verkaveling van het veen, stolplinten en stolpboerderijen en historische dorpskernen en -linten. Bewoning concentreert zich van oudsher op oude veenterpen en langs dijken, ontginningsassen, wegen en vaarten. Droogmakerijen in het veenlandschap zijn herkenbaar aan hun ringdijken en afwijkende kavelpatronen. In het gebied liggen ook onderdelen van de UNESCO-werelderfgoederen Hollandse Waterlinies en de Beemster. Door de nabijheid van steden en de rust en ruimtelijke kwaliteit van het veenlandschap is het aantrekkelijk voor wonen en recreatie.

Water- en bodemsysteem leidend met kwel-, brakwater- en boezemveengebieden
Het veengebied kent een diverse ontstaansgeschiedenis en wordt beïnvloed door lokale omstandigheden. Daarom is er gekozen voor een indeling in drie veentypen (zie figuur 40):
1. *Brakwaterveengebied* (ten noorden van het Noordzeekanaalgebied (NZKG) plus Spaarnwoude);

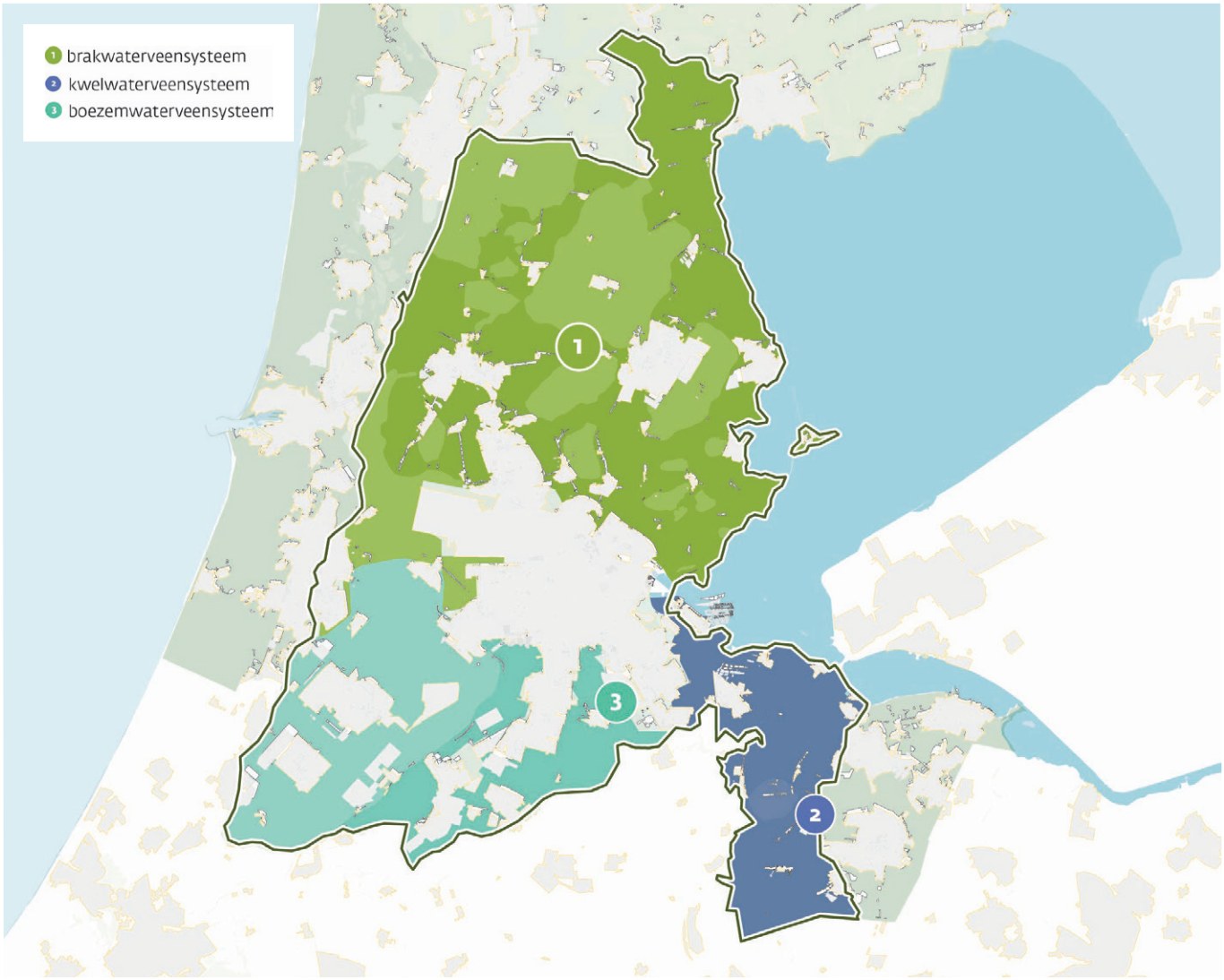

Figuur 38: Veengebieden

2. *Kwelwaterveengebied* (ten zuiden van het NZKG en ten oosten van het Amsterdam-Rijnkanaal (ARK) plus Diemerpolder);
3. *Boezemveengebied* (ten zuiden van het NZKG en ten westen van het ARK minus Spaarnwoude en Diemerpolder).

Deze indeling wordt gebruikt om specifieke uitspraken te kunnen doen voor de deelgebieden.

Waar de uitspraken betrekking hebben op de droogmakerijen, zullen de droogmakerijen apart genoemd worden. Het water- en bodemsysteem is leidend voor de inrichting van het landschap van veen en polder.

Ontwikkelrichtingen

Bijdragen aan klimaatdoelen door vernatting van veengebieden.

Veranderende omstandigheden hebben hier grote invloed op het landgebruik. Vanuit het water- en bodemsysteem vormen deze gebieden één samenhangend geheel. Voor alle veengebieden gelden gezamenlijke uitgangspunten. De uitstoot van broeikasgassen in lveenlandbouwgebieden moet in 2035 met 50 procent zijn verminderd. De belangrijkste maatregel is het natter maken van het veengebied. In veenlandbouwgebieden streven we naar een grondwaterstand van minimaal 20 centimeter en maximaal 40 centimeter onder maaiveld, ook gedurende de zomermaanden. Specifiek voor doelen voor weidevogels kan het zijn dat een hoger peil wenselijker is. Per gebied kijken we wat nodig en haalbaar is, hierbij houden we bij de uitwerking op gebiedsniveau rekening met de gebiedskenmerken zoals waterstand en de perceelsvorm. Negatieve effecten op waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid worden in sommige gevallen geaccepteerd, mits het gaat om tijdelijke effecten en ze op de lange termijn bijdragen aan de klimaatopgave. Een bijkomend positief gevolg is dat vernatting bodemdaling afremt. Waterschappen kunnen op dit moment in een peilbesluit opnemen dat de drooglegging (en daarmee de waterstand) de bodemdaling kan volgen, mits passend binnen de voorwaarden in de omgevingsverordening. Gezien de opgaven waarvoor het veenlandschap staat, zullen landschappelijke kernkwaliteiten en het gebruik van huidige functies deels veranderen.

In de veengebieden spelen veenafbraak, uit- en afspoeling, oeverafkalving en processen in de waterbodem een belangrijke rol. In de zomer is er vaak een neerslagtekort en wordt nutriëntrijk boezem- of rivierwater ingelaten. Tegelijk is de verdamping groter dan de wateraanvoer, waardoor grondwaterstanden dalen en veenafbraak toeneemt, vooral in droge zomers. In de winter zorgt een neerslagoverschot voor stijgende grondwaterstanden, met effecten op waterkwaliteit, waterkwantiteit en wateroverlast.

Het brakwaterveensysteem komt grotendeels overeen met de grenzen van Laag-Holland. Binnen het veentype brakwaterveensysteem neemt de verzilting toe, ook in de droogmakerijen. Op termijn kan geen garantie worden gegeven voor voldoende zoetwateraanvoer. Daarom verminderen we hier de afhankelijkheid van zoet water en houden we rekening met een ontwikkeling richting een meer brakwatersysteem. Deze benadering, uit oogpunt van het water- en bodemsysteem, kan leiden tot andere ruimtelijke keuzes en betreft ook de droogmakerijen. De begrenzing volgt de veengebieden die van oudsher onder brakwatercondities zijn ontstaan. We onderzoeken of en waar we kerngebied voor weidevogels aanwijzen.

In het kwelwaterveensysteem beïnvloedt de hoeveelheid kwel de effectiviteit van maatregelen om broeikasgasuitstoot te verminderen. Sommige maatregelen leiden hier juist tot extra uitstoot. Daarom sluiten we bepaalde maatregelen uit, zoals onderwaterdrainage - omdat onderwaterdrainage in kwelgebieden netto meer water afvoert en de oxidatie van veen vergroot.

Het veentype boezemwaterveen is vooral afhankelijk van regenwater en kent meer versnipperde veengebieden. Door de nabijheid van de stad is hier een integrale aanpak en het combineren van functies extra belangrijk.

Droogmakerijen liggen het laagst en staan onder invloed van licht brak en nutriëntrijk kwelwater. De hoger gelegen laagveengebieden kennen wegzijging naar de droogmakerijen. Verschillen in hoogteligging en waterstromen bepalen daarmee de waterkwaliteit en bodemdynamiek van zowel de veengebieden als de droogmakerijen.

Het veenlandschap staat ook onder druk van andere ontwikkelingen die in het landschap landen vanwege schaarse ruimte in stedelijk gebied. Op verschillende plekken in Laag-Holland vinden nieuwbouw en uitbreiding van transformatorstations plaats. In het landelijk gebied in de regio Zaanstreek-Waterland, specifiek rondom Assendelft, wordt geanticipeerd op de bouw van een nieuw 380 kV-station en een nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding naar het noorden. Dit brengt onder andere een opgave voor leefbaarheid en omgevingskwaliteit met zich mee.

Samenwerken aan een toekomstperspectief voor het veenlandschap

De veengebieden waar de natuur de hoofdfunctie is, liggen vaak hoger dan de naastgelegen veenlandbouwgebieden of droogmakerijen. Deze veennatuurgebieden verliezen door wegzijging water, wat wordt versterkt door onderbemalingen. Dit heeft een grote invloed op het water- en bodemsysteem en kan gevolgen hebben voor de waterkwaliteit. In en aangrenzend aan deze veennatuurgebieden werken we toe naar het opheffen van onderbemalingen; bestaande vergunningen worden uitgefaseerd. Voor alle veengebieden gelden gezamenlijke uitgangspunten. In de Natura 2000- gebieden in dit gebied wordt gewerkt aan natuurherstel. In de zone van Noordzeekust naar IJsselmeerkust worden de natuurgebieden met elkaar verbonden en zorgen we ook voor voldoende ruimte voor natuurinclusieve landbouw, recreatie en weidevogels.

In veenlandbouwgebieden onderzoeken we per gebied of onderbemalingen kunnen worden uitgefaseerd, waarbij de lokale omstandigheden bepalend zijn. We zijn ons ervan bewust dat dit gevolgen kan hebben voor ondernemers in het gebied. We beschouwen dit als een integrale opgave. Daarom betrekken we ondernemers en bewoners bij de gebiedsgerichte uitwerking en werken we per deelgebied aan een gezamenlijk toekomstperspectief. Door de bewoners en (agrarische) ondernemers intensief te betrekken en in te spelen op lokale verschillen voordat wordt overgegaan tot peilverhoging worden de kosten voor nadeelcompensatie zoveel laag mogelijk gehouden. We zetten in op zo beperkt mogelijk productieverlies van landbouwgronden en zo beperkt mogelijke schade aan woningen en funderingen. Het optimaal inrichten en benutten van het decentrale energiesysteem zal onderdeel van dat toekomstperspectief uitmaken.

Om tegemoet te komen aan de veranderende water- en bodemcondities, die beperkingen kunnen opleveren voor de agrarische productie, werken we het begrip hoogwaterlandbouw verder uit. Daarbij onderzoeken we ook de financiële en juridisch planologische mogelijkheden voor nadeelcompensatie volgens de Omgevingswet. Daarnaast wordt ook gekeken naar aanvullende mogelijkheden die passen bij de doelen van groen in en om de stad zoals recreatie. Deze uitwerking kan ook relevant zijn voor agrariërs met gronden die incidenteel worden ingezet voor de opvang van wateroverlast, of voor agrariërs die te maken krijgen met hoogwater in relatie tot grondwatervoorzieningen.

Cultuurhistorie en landschappelijke waarden zijn diep verankerd in de veenlandschappen. Het gedeeltelijk vernatten van veengebieden zal niet alleen effect hebben op het gebruik van deze gebieden maar ook op de landschappelijke waarden, zoals we die nu kennen en waarderen. Daarnaast heeft vernatting effect op archeologische waarden. Ook is het noodzakelijk om een balans aan te brengen tussen stedelijke druk en een groen, open landschap. We willen kwetsbare natuur, landschappelijke waarden en cultuurhistorisch erfgoed zo goed mogelijk behouden, maar ook ruimte bieden voor nieuwe waarden en landschappen, zodat de regio zowel beleefbaar als toekomstbestendig blijft.

De afgelopen decennia is door alle overheden actief ingezet op het openhouden van het landschap tussen IJmond en Zaanstad. Het gebied is een belangrijk uitloopgebied in een omgeving waar de leefbaarheid en gezonde leefomgeving al onder druk staat. Solitaire systeembatterijen vinden we in principe onwenselijk in dit beschermd veenlandschap. We zien dan ook geen ruimte voor systeembatterijen of andere energetische functies bij dit 380 kV-station en zetten in op de ontwikkeling van een krachtig en blijvend landschappelijk raamwerk.

7.6 Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam

Ontwikkelrichting in het kort

- Groei van wonen en werken in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) wordt gekoppeld aan het uitbreiden van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad. Naast recreatieve functies worden hier wateropgaven, kansen voor agrarische bedrijven en natuur aan gekoppeld. De scheggen rondom Amsterdam zijn een belangrijk onderdeel van groen in en om de stad.
- Om ruimte te kunnen bieden voor gewenste ontwikkelingen in de gebieden tussen stedelijk en landelijk gebied vullen we ons beleid aan, om flexibiliteit te bieden voor functies die bijdragen in landschapsontwikkeling en passen bij de doelen voor groen in en om de stad.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen koppelen we de grote ruimtelijke ontwikkelingen aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden en landschapsontwikkeling die passen in dit gebied. Toepassing van afwegingsprincipe 6 Natuur en biodiversiteit behouden en versterken leidt ertoe dat we inzetten op groen in en om de stad om beschermde natuur te behouden en versterken.

Provinciale belangen

Algemeen provinciaal belang
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit.

Wat speelt hier

In de stadsranden en het landschap in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam spelen opgaven op het gebied van recreatie, natuur, verstedelijking en omgevingskwaliteit.

De verstedelijking in Noord-Holland concentreert zich voor een groot deel in en rondom de kernstad Amsterdam en in de bredere metropoolregio. Een groot deel van de woningbouwopgave van Noord-Holland wordt gerealiseerd binnen de Amsterdamse gemeentegrenzen. Dat geldt ook voor een groot deel van de groei van werkgelegenheid. Dit leidt tot opgaven op het gebied van gezonde leefomgeving en leefbaarheid in brede zin.

We zien dat de verstedelijkingsdruk in de MRA zich concentreert aan de randen van het stedelijk gebied, en in het bijzonder in de randen van de scheggen. Bijkomende voorzieningen bij binnenstedelijke woningbouwlocaties zoals sportfaciliteiten - die in de eerste plaats dienen te worden ontwikkeld als integraal onderdeel van de gebiedsontwikkeling - worden

bijvoorbeeld vanwege de schaarse ruimte veelal in de randen van de scheggen bedacht. Zonder gerichte sturing kan dit leiden tot versnippering, kwaliteitsverlies en onomkeerbare aantasting van landschap en erfgoed.

Een ander effect van de drukker en groter wordende stad is dat de recreatieve druk in de directe omgeving van de stad voelbaar is. De scheggen rondom de stad nemen daardoor in belang toe. Ongeveer 90% van deze gebieden bevinden zich buiten de gemeentegrenzen van Amsterdam. Dit vraagt om samenwerking in de regio om het groen en blauw in en om de stad vorm te geven en specifiek te kijken welke functies de stadsranden van de toekomst hebben. Al met al liggen er veel opgaven die verband houden met het functioneren van Amsterdam die in de omgeving van de stad een plek zoeken. De stad overstijgt haar eigen grenzen. In het huidige ruimtelijke beleid worden deze gebieden aangeduid als landelijk gebied en vaak ook als Natuurnetwerk Nederland (NNN) of Beschermd Landschap (BL) met bijbehorende regelgeving. Hierdoor neemt de spanning toe tussen verstedelijking enerzijds en het behoud en de versterking van landschap en leefomgeving anderzijds.

Om het stedelijk gebied en de industriegebieden van voldoende energie te voorzien, wordt de energiehoofdstructuur uitgebreid. Deze hoofdinfrastructuur landt vaak in het landschap rondom de stad in aanpalende gemeenten en vraagt om een goede inpassing. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Groenblauwe corridors voor mens en natuur

De scheggen zijn belangrijke groenblauwe gebieden en verbindingen tussen het stedelijk gebied en het landelijk gebied, voortgekomen uit het Algemeen Uitbreidingsplan van Van Eesteren. Het oorspronkelijke plan voor de scheggen is uitgegroeid tot een landschapsconcept dat de Metropoolregio Amsterdam uniek maakt ten opzichte van andere metropolen. Door de aanwezigheid van de scheggen rond de stad en verbindingen zowel tussen de scheggen onderling als met de stad, is het buitengebied voor bewoners en bezoekers van de stad altijd dichtbij en makkelijk bereikbaar. Deze groenblauwe corridors hebben niet alleen betekenis voor de mens, maar ook voor de natuur. Daarnaast vervullen ze een steeds belangrijkere rol om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, waar in de bebouwde omgeving geen plek meer voor is. Tot slot zijn de scheggen ook van sociaal-maatschappelijke betekenis door een verbinding te leggen tussen de bewoners in de stad en de agrarische ondernemers aan de landelijke randen van de scheggen.

Landschapsontwikkeling in randen van de scheggen

Om ruimte te kunnen bieden voor gewenste ontwikkelingen aan de randen van het stedelijk gebied, is het nodig aanvullend beleid te maken om flexibiliteit te bieden voor landschapsontwikkeling in de randen van de scheggen. Dit moet toegespitst zijn op het onderscheidende landschappelijke karakter op die plek, met het idee dat de ene scheg een andere ruimtelijke invulling nodig heeft dan de andere scheg. De scheggen zijn een belangrijk onderdeel in een gebied dat erg verstedelijkt is. Belangrijk, omdat het lucht en ruimte geeft in de directe omgeving van het stedelijk gebied en er mogelijkheden zijn voor (water)recreatie, natuur, landbouw en water. Dat betekent dus ook dat (grootschalige) verstedelijking niet past in de scheggen.

Door deze randen te beschouwen als een aparte ruimtelijke opgave en hier meer flexibiliteit te bieden, ontstaat een nieuw perspectief: de overgangszone tussen stad en land als schakelgebied waar bovenlokale opgaven op het gebied van energie en klimaat, voedsel en natuur, mobiliteit, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit samenkomen. Dat vraagt om een duidelijk ruimtelijk perspectief met heldere provinciale kaders, waar wordt ingezet op behoud en versterken van bestaande waarden en groenblauwe kwaliteit, maar ook waar bepaalde ontwikkelingen wel of juist helemaal niet een plek kunnen krijgen.

We vervullen een regisserende, verbindende en kaderstellende rol bij de ontwikkeling van groen in en om de stad. Daarnaast werken we actief samen in gebiedsprocessen en NOVEX-gebieden, met name binnen het Ontwikkelperspectief NOVEX MRA en het programma Groenblauw groeit mee. Waar nodig treden we op als gebiedstrekker of als deelnemer in gebiedsgerichte samenwerkingen. We werken toe naar een nadere beleidsuitwerking voor overgangszones tussen stad en land aan de randen van de scheggen. We agenderen dit samen met gemeenten, waterschappen en het Rijk en zetten in op gezamenlijke financiering van groenblauwe kwaliteit, met ruimte voor bijdragen van private partijen.

Het is daarbij ook van belang om een bekostigingsstrategie op te stellen, waarbij niet alleen de publieke partijen, maar ook private partijen bijdragen aan de financiering van het groenblauwe landschap in de scheggen.

7.7 Westelijk havengebied

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen Westpoort ten westen van de ringweg A10 aan als energetisch en economisch cluster, en houden vast aan de bepaling van Westpoort als industrieterrein van provinciaal belang (IPB).
- We zetten, onder voorwaarden, in op transformatie van Haven-Stad en Sluiskwartier naar een woon-werkgebied.
- We kiezen voor het vergroten van de ruimte tussen zware industrie en wonen. Daarbij kijken we aan beide kanten van de A10. De milieucontour van IPB Westpoort is hierbij maatgevend. Dit is noodzakelijk om een gezonde leefomgeving te borgen en tegelijkertijd ruimte te houden voor een toekomstbestendige industriële ontwikkeling.
- Door ambitieus bronbeleid willen we de milieubelasting zo veel mogelijk verkleinen. Daarnaast willen we milieubelastende activiteiten zo veel mogelijk richting het westelijk deel van het havengebied concentreren. De

bestaande grenzen van de industrie en bedrijventerreinen en de bijbehorende milieucontouren zijn daarbij in principe leidend.
- Om ruimte te bieden aan non-fossiele energiedragers om daarmee de verduurzaming van de haven mogelijk te maken wordt de huidige veiligheidscontour ('risicogebied' onder de Omgevingswet) vergroot.
- Het industrieterrein Achtersluispolder bevat terreinen die we op termijn een bijdrage zien leveren aan de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie, vanwege de geografische ligging in het industriële complex en de kwaliteiten van de kavels. Daarnaast gaat het in veel gevallen om havengebonden kavels die schaars zijn. Het gaat daarbij met name om het Havenkwartier. We gaan deze kansrijkheid verder onderzoeken, bekijken welk instrument het best passend is om dit te borgen en overwegen daarbij het instrument IPB.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat er geanticipeerd wordt op verzilting, wateroverlast en waterveiligheid. Het toepassen van afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Westpoort ten westen van de ringweg A10 aanwijzen als energetisch en economisch cluster, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen willen we op het industrieterrein Achtersluispolder een bijdrage leveren aan de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie, omdat de terreinen geografisch goed liggen in het industriële complex en van goede kwaliteit zijn.

Provinciale belangen

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving.
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige fysieke woon- en leefomgeving.

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.

Wat speelt hier

Het Westelijk Havengebied is onderdeel van het Noordzeekanaalgebied (NZKG), een gebied van strategisch belang in meerdere opzichten. In het Westelijk Havengebied spelen opgaven op het gebied van de (circulaire) economie en industrie, woningbouw, energie, mobiliteit, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit. Eén van de belangrijkste opgaven voor de regio Amsterdam is het spanningsgebied tussen wonen, economie en leefbaarheid. We behandelen in deze paragraaf specifiek de opgave in het Westelijk Havengebied, een bepalende factor in dit spanningsgebied. In de loop der jaren is de stad Amsterdam uitgebreid en zijn industriële functies en woonfuncties steeds dichter bij elkaar komen te liggen. De verhouding tussen haven-, bedrijven- en industrieterrein en milieugevoelige objecten komt daardoor vaker onder druk te staan. Dat heeft gevolgen voor de gezonde leefomgeving. Het Westelijk Havengebied en haar omgeving kenmerken zich door een hoge milieubelasting. Door de concentratie van grootschalige industrie, logistiek en intensieve infrastructuur is sprake van een verhoogd blootstellingsniveau, waarbij cumulatie van verschillende geluidsbronnen en stapeling van verschillende milieufactoren een belangrijk aandachtspunt vormen. Dit hoge blootstellingsniveau veroorzaakt gezondheidsrisco's en hinder voor milieugevoelige functies op het gebied van geur, geluid, uitstoot van schadelijke stoffen en risico's met betrekking tot omgevingsveiligheid. Voor toekomstige ontwikkelingen is het van belang dat er een zorgvuldige afweging wordt gemaakt tussen economische functies en milieugevoelige functies, zodat duidelijk is welke functie op welke plek mogelijk is, zoveel mogelijk rekening houdend met het belang van een gezonde leefomgeving. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Anticiperen op verzilting, wateroverlast en waterveiligheid in het Westelijk Havengebied

Westpoort (inclusief Sloterdijk) is met 2600 hectare een belangrijk bedrijventerrein met diverse deelgebieden en biedt ruimte aan meer dan drieduizend bedrijven in onder meer de sectoren logistiek, industrie, IT en commerciële dienstverlening. Belangrijk vanuit provinciaal belang zijn daarbij de zeehavengebonden bedrijven. Het Westelijk Havengebied bevat ongeveer 49.000 arbeidsplaatsen. Gezien de grote economische betekenis en het feit dat Westpoort één van de weinige plekken in de provincie is waar (milieu)ruimte is voor het realiseren van de energietransitie, circulaire economie, havengebonden bedrijvigheid en zware industrie, moet zorgvuldig worden omgegaan met deze ruimte. De Amsterdamse haven is tevens een industriegebied. Dat veroorzaakt hinder voor milieugevoelige functies op het gebied van geur, geluid, uitstoot van

gevaarlijke stoffen en risico's met betrekking tot omgevingsveiligheid. Eén van deze functies is woningbouw. In de Woondeal MRA hebben we met de gemeente Amsterdam afspraken gemaakt om 67.500 woningen te bouwen in de periode 2022 t/m 2030, terwijl er ook in de jaren erna nog een grote nieuwbouwopgave ligt. Voor een deel hiervan wordt onder voorwaarden gekeken naar Haven-Stad en zijn er voor de periode tot en met 2040 concrete plannen voorzien in de deelgebieden Sloterdijk van Haven-Stad.

Het Westelijk Havengebied is vanwege de functie als havengebied en vanwege de ligging aan het Noordzeekanaal onlosmakelijk verbonden met de wateropgaven in de provincie. Daarnaast zijn bedrijven in het havengebied onderdeel van het bredere zoetwatervraagstuk vanwege de zoetwatervraag in hun bedrijfsvoering én vanwege de wateraanvoer vanuit de rivieren die het waterpeil, de waterkwaliteit en het chloridegehalte op het kanaal op niveau moeten houden. Vanuit mobiliteitsperspectief heeft een afname van het aantal schutbewegingen bij de sluizen bij IJmuiden gevolgen voor de bereikbaarheid van de haven.

Hoewel het gebied goed beschermd is tegen overstromingen is een ramp nooit uit te sluiten. In een gebied als het Westelijk Havengebied heeft een overstroming grote impact, doordat hier veel vitale en kwetsbare infrastructuur ligt, variërend van energie-opwek en rioolwaterzuivering tot opslag van brandstof en tal van chemische stoffen en datacenters. Een overstromingsramp hier zal een reeks van effecten en ontwrichting ontketenen. Het is een gebied waar het concept 'meerlaagsveiligheid' voor vitale en kwetsbare functies bij uitstek relevant is. Dat houdt in dat we niet alleen inzetten op het voorkomen van een ramp, maar ook ervoor zorgen dat de schade bij een overstromingsramp beperkt blijft. De hoge ligging van grote delen in dit gebied maakt dat het Westelijk Havengebied hier ook geschikt voor is. Vaak gaat het om een verhoging van enkele decimeters tot een halve meter om bedrijven te vrijwaren van schade bij een overstroming uit zee.

De regionale keringen langs de noord- en zuidzijde van het Noordzeekanaal en aan de westzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal hebben een normering van 1:1000. Deze keringen lopen dwars door het stedelijk gebied van Amsterdam, waaronder meer dan tien sluisjes die in het geval van een incident op het Noordzeekanaal de stad en het achterland beschermen.

Deze keringen waren 10 jaar geleden nog primaire keringen met een beschermingsniveau van 1:10.000. Na de afwaardering heeft de provincie in 2018 besloten dat het niet toegestaan is om bij nieuwe ontwikkelingen de keringen af te waarderen naar de verlaagde norm van de regionale keringen. De hoogte en sterkte van de kering moet behouden blijven. We gaan onderzoeken of het zinvol is deze tijdelijke situatie ook voor de lange termijn te continueren als extra bescherming. Dit werkt onder meer door in de stedelijke inpassing van de kering en in de renovatie van de sluisjes.

Benutten van de positie van het Westelijk Havengebied als energetisch knooppunt

De industrie, voornamelijk geconcentreerd in Westpoort, verduurzaamt. Vanuit het NZKG wordt de aanleg van een stoom-, CO_2- en waterstofnetwerk beoogd, naast netuitbreidingen voor elektriciteit. Het Westelijk Havengebied, waar in het westelijk gedeelte een elektrolyser in ontwikkeling is, wordt via een aftakking aangesloten op de waterstofbackbone van Nederland. Daar wordt ook een nieuw 380 kV-station aangelegd om het doorvoeren van energie naar de haven nog robuuster te maken. Aan de oostkant gaat op termijn de huidige elektriciteitscentrale van aardgas over op waterstof. Dit is in lijn met het nationale beleid dat de huidige energie-infrastructuur wordt benut voor de nieuwe assets die nodig zijn voor de energietransitie.

We willen in het Westelijk Havengebied sturen op vestiging van bedrijven die optimaal gebruik maken van het energieaanbod dat in dit energieknooppunt aanwezig is. We wijzen Westpoort ten westen van de A10 dan ook aan als energetisch en economisch cluster. Het toekomstbeeld voor 2050 is dat de ontwikkelingen in het NZKG zullen leiden tot een geïntegreerde energiehub (Cluster Energiestrategie Noordzeekanaalgebied 2024). Parallel aan de verduurzaming van de bestaande industrie zetten we in op het aantrekken van nieuwe bedrijven.

De haven van Amsterdam is een productie- en bulkhaven en sterk in opslag, verwerking en doorvoer van energie, voedsel en veevoer. Daarnaast is het een belangrijk logistiek knooppunt en speelt ook cruisevaart een bescheiden rol. Naast de haven zelf is het ook een industriegebied en huisvest het een aantal maatschappelijke functies zoals afvalwaterzuivering, elektriciteitsopwekking en afvalverwerking. Binnen Nederland is het, na Rotterdam, de tweede haven en door de Rijksoverheid aangewezen als haven van nationaal belang. Port of Amsterdam is de havenbeheerder voor het gebied Westpoort.

Het Westelijk Havengebied vormt een logistiek knooppunt, als schakel tussen de zeevaart en de binnenvaart. Het gebied speelt een cruciale rol in de transitie naar een circulaire economie en kent een aanzienlijke bijdrage in de energietransitie. In de toekomst zie we een omschakeling van opslag van fossiele brandstof naar biobrandstof en duurzame synthetische brandstoffen. Vooral de zware industrie aan de (noord)westkant van het gebied wordt gekenmerkt door grote arbeidsextensieve bedrijven met een hoge milieucategorie. In het Noordzeekanaalgebied moet er ruimte blijven voor een scheepsreparatiewerf. We vinden het belangrijk dat er ruimte blijft voor een scheepsreparatiewerf in het Noordzeekanaalgebied.

Industrieterrein van provinciaal belang (IPB)

Deze omgevingsvisie gaat uit van de bestendigheid van het Westelijk Havengebied als industrieterrein van provinciaal belang en daarmee (milieu)ruimte en perspectief voor energietransitie, circulaire economie en havengebonden activiteiten nu in en de toekomst. Anderzijds heeft de aanwezigheid van deze industrie een effect op de leefomgeving, waar huidige en

toekomstige inwoners worden blootgesteld aan stapeling van schadelijke stoffen en hinder.

Beleid omgevingsveiligheid
De huidige veiligheidscontour (onder de Omgevingswet: het risicogebied) wordt uitgebreid om ruimte te bieden aan de opslag, overslag en verwerking van niet-fossiele energiedragers. Hier wordt de verduurzaming en toekomstige ontwikkeling van het havengebied mogelijk gemaakt.

Door deze uitbreiding komt het westelijke deel van het risicogebied gedeeltelijk op het grondgebied van de gemeenten Zaanstad en Haarlemmermeer te liggen. Ook het oostelijke deel van het havengebied (de Petroleumhaven) wordt onderdeel van het risicogebied. Hiermee krijgen de terminals in dit gebied de ruimte om de energietransitie vorm te geven. Tegelijkertijd blijft de mogelijkheid bestaan om het risicogebied in het oostelijke deel op termijn te verkleinen. Dit kan aan de orde zijn wanneer kavels vrijkomen en er behoefte ontstaat aan een andere economische invulling van dit gebied.

Gelijktijdig met het aanwijzen van het risicogebied worden de aandachtsgebieden begrensd. Daarmee wordt voor risicovolle activiteiten duidelijk tot waar de effecten van deze activiteiten mogen reiken. Voor omwonenden, bedrijven en andere functies biedt dit duidelijkheid over de gebieden waar rekening moet worden gehouden met de mogelijke effecten van risicovolle activiteiten. Zo ontstaat een helder ruimtelijk kader dat bijdraagt aan zowel een veilige leefomgeving als aan de ontwikkelingsmogelijkheden van het havengebied.

Havenontwikkeling in balans met Haven-Stad
In de toekomst is Haven-Stad onder voorwaarden van een gezonde leefomgeving getransformeerd naar een kwalitatief hoogstaand woon-werkgebied. Haven-Stad is het natuurlijke eindpunt van stedelijke uitbreiding richting en in het Westelijk Havengebied. Voor de gemeente Amsterdam geldt dat de A10 daarbij een grens vormt, waarbij industriële bedrijvigheid aan de westkant blijft en woningbouw (en een gemengd woon-werkklimaat) aan de oostkant. We behouden de status van Transformatiegebied IPB in de Omgevingsverordening.

De provincie kiest in dit gebied principieel voor het vergroten van de ruimtelijke afstand tussen zware industrie en wonen. Daarbij kijken we naar beide kanten van de A10. Dit is noodzakelijk om een gezonde leefomgeving te borgen en tegelijkertijd ruimte te houden voor een toekomstbestendige industriële ontwikkeling. We willen de gezonde leefomgeving waarborgen voor bewoners en aanwezigen en tegelijkertijd bedrijven beschermen in hun bedrijfsvoering. Dit doen we door bedrijven en omwonenden zoveel mogelijk ruimtelijk van elkaar te scheiden:

1. We constateren dat het plangebied voor Haven-Stad spanning oplevert met de industriële functies zoals bedoeld met het IPB. We zetten ons instrumentarium in om de gezonde leefomgeving in dit gebied te bevorderen. Dit doen we met onze partners in het gebied.
   Door ambitieus bronbeleid willen we de milieubelasting zo veel mogelijk verkleinen. Daarnaast willen we milieubelastende activiteiten zo veel mogelijk richting het westelijk deel van het havengebied concentreren. De bestaande grenzen van de industrie en bedrijventerreinen en de bijbehorende milieucontouren zijn daarbij in principe leidend. Ten westen van de A10 gaan we bij nieuwe en meer milieubelastende activiteiten toezien op een goede verhouding met milieugevoelige functies aan de oostkant van de A10.
   We erkennen dat mogelijke verplaatsing of opschuiving van industriële activiteiten naar het westelijke gedeelte van Westpoort gevolgen kan hebben voor de leefbaarheid in Zaanstad en omliggende woongebieden. Deze effecten worden nadrukkelijk meegenomen in de vestigingsafweging voor deze bedrijven in het Westelijk Havengebied door te kijken wat dit betekent voor de leefbaarheid in de omgeving;
2. De milieucontour is bedoeld om kritisch toe te zien op ontwikkelingen rondom industrieterreinen van provinciaal belang. Vanuit onze verantwoordelijkheid voor ruimtelijke ordening wegen we het belang van een gezonde leefomgeving volwaardig mee bij de ruimtelijke ontwikkelingen. We spreken onze medeoverheden aan op hun verantwoordelijkheid in de ruimtelijke afweging, waaronder het volwaardig meewegen van een gezonde leefomgeving. Dit omvat onder andere de keuze voor woningbouwlocaties en het treffen van compenserende maatregelen. Dit betekent ook dat we ontwikkelingen direct ten oosten van de A10 toetsen op het niet beperken van de milieugebruiksruimte van zittende bedrijven.

We vinden intensivering van bedrijventerreinen wenselijk. In het IPB is echter slechts een beperkt aantal ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. De grens van het IPB is zorgvuldig en onderbouwd tot stand gekomen. We zien het toevoegen van milieugevoelige ontwikkelingen zoals horeca, nachtcultuur of shortstay als onwenselijk en bieden hier in het IPB geen ruimte voor.

Ontwikkelingen in de Achtersluispolder voor energietransitie, circulaire economie en wonen
Het industrieterrein Achtersluispolder is gereserveerd voor zware, geluid producerende bedrijven. Het bevat kavels die we op termijn een bijdrage zien leveren aan de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie, vanwege de geografische ligging in het industriële complex en de kwaliteiten van de kavels. Daarnaast gaat het in veel gevallen om havengebonden kavels die schaars zijn. Het gaat daarbij met name om het Havenkwartier. We gaan deze kansrijkheid verder onderzoeken, bekijken welk instrument het best passend is om dit te borgen en overwegen daarbij het instrument IPB.

In lijn met het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied anticiperen we op de transformatie van het Sluiskwartier binnen de Achtersluispolder naar een gemengd woon-werkgebied. Randvoorwaarde voor verdere transformatie van het Sluis-

kwartier is dat dit afgestemd wordt op bestaande en benodigde milieuruimte van de haven en op het verzorgen van een gezonde leefomgeving voor bewoners.

We gaan uit van een beleidsneutrale omzetting van de bestaande geluidszones van de industrieterreinen van regionaal belang, waaronder Westpoort, Westerspoor-Zuid en Achtersluispolder naar Iindustrieterreinen met geluidproductieplafonds. Dit houdt in dat we in eerste instantie geen vergroting of afwaardering van de geluidszones voorstaan, tenzij een andere belangenafweging wordt gemaakt na de vaststelling van de geluidproductieplafonds. Omdat we ruimte bieden voor de transformatie van het Sluiskwartier naar een gemengd woon-werkgebied wordt de beleidsneutrale omzetting van de Achtersluispolder gevolgd door een dezonering van het Sluiskwartier uit het werkingsgebied industrieterreinen met geluidproductieplafonds.

7.8 IJmond en Houtrakpolder: stad, economie en landschap

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen de gebieden tussen Zaandam en Beverwijk en tussen Westpoort en Haarlem-Velserbroek als zoekgebieden voor noodoverloop aan waarin tijdelijk, in geval van een ernstige calamiteit of crisis water uit het Noordzeekanaal kan worden geborgen. Als deze noodoverloopgebieden op basis van het onderzoek ruimtelijk worden gereserveerd gaan restricties gelden voor nieuwe ontwikkelingen die deze functie onmogelijk maken.
  Wel blijft op het noordelijk deel van de Houtrakpolder een strategische reservering voor extra havenruimte van kracht, die pas vervalt op het moment dat aan de voorwaarden is voldaan zoals verwoord in het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied (2023).
- We wijzen de IJmond aan als energetisch en economisch cluster en houden vast aan de bepaling van industrieterrein van provinciaal belang.
- Er is plaats voor de productie van staal in de IJmond, maar alleen als dit schoner en duurzaam wordt. We willen dat de staalindustrie in de IJmond de kans krijgt om te verduurzamen.
- We zetten in op het terugdringen van schadelijke uitstoot en hinder met ambitieus bronbeleid, met als doel de blootstelling aan schadelijke uitstoot, geur en geluidhinder te verminderen.
- We maken de kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk met behulp van metingen en monitoren, en gebruiken deze informatie actief bij beleidskeuzes en ruimtelijke afwegingen.
- Om inwoners te beschermen tegen geluidhinder en de milieuoverlast, vinden we woningbouw ten oosten van de A22 bij Beverwijk zeer onwenselijk. We onderschrijven dat in Beverwijk woningbouwprojecten nodig zijn om een antwoord te kunnen bieden aan de woningbouwbehoefte en de sociaal-maatschappelijke problematiek in de IJmond. We achten daarvoor de initiatieven voor woningbouwontwikkeling ten westen van de A22 meer geschikt.
- We verzilveren kansen om ecologische verbindingen van oost naar west te verbeteren. We kijken hierbij ook naar mogelijke koppelkansen met recreatieve verbindingen in het gebied
- We ontwikkelen samen met Rijk, gemeenten en waterschap een gebiedsstrategie voor het landelijk gebied tussen Zaanstad en Beverwijk, die richting geeft aan een toekomstbestendige en kwalitatieve landschappelijke ontwikkeling van dit gebied. Dit is de eerste concrete uitwerking richting een integraal landschapsbeeld voor de IJmond.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we zoekgebieden voor noodoverloop aanwijzen, zodat in geval van een ernstige calamiteit of crisis water uit het Noordzeekanaal kan worden geborgen. Het toepassen van afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we de IJmond aanwijzen als energetisch en economisch cluster, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen is er ruimte voor de productie van schonere en duurzame staal in de IJmond.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
Waarborgen en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
Beschermen en bevorderen van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving.
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon en -leefomgeving.
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.

Prioritaire wettelijke taak
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.
Bevorderen van een klimaatbestendige leefomgeving.
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit.

Wat speelt hier

De IJmond is onderdeel van het Noordzeekanaalgebied, een gebied van strategisch belang in meerdere opzichten. In de IJmond spelen opgaven op het gebied van water en bodem, economie, energie, gezonde leefomgeving, recreatie en omgevingskwaliteit. In de IJmond zijn in de loop van de jaren veel ontwikkelingen geland met een functie in de economie, industrie en energietransitie. De aanwezigheid van deze

functies heeft de druk op de leefomgeving doen toenemen. De IJmond kenmerkt zich door een hoge milieubelasting, met name door de aanwezigheid van zware industrie, haven-activiteiten en intensieve infrastructuur. Hierdoor is sprake van een verhoogde blootstelling aan luchtverontreiniging (zoals fijnstof en stikstofoxiden), geluid en geurhinder. Daarnaast is er sprake van cumulatie van bronnen en stapeling van milieu-factoren, waardoor de totale belasting op de leefomgeving groter is dan de afzonderlijke effecten.
De opgaven op het gebied van leefbaarheid in de IJmond zijn sterk gekoppeld aan sociaaleconomische opgaven. We onder-steunen het programma Stedelijke Vernieuwing IJmond waarin de IJmond-gemeenten samenwerken om de leefbaar-heids- en sociaaleconomische opgaven in hun gezamenlijk-heid aan te pakken.
In de huidige woningvoorraad liggen kansen om te verduur-zamen, te verdichten en om de kwaliteit te verbeteren. Bij nieuwe woningbouwontwikkelingen moet goed gekeken worden of hier een gezond leefklimaat gerealiseerd kan worden, waar-bij de ligging nabij OV-knooppunten juist kansen biedt. Tegelijkertijd liggen de kernen van Velsen en Beverwijk inge-klemd tussen het waardevolle duingebied aan de westkant en het open landschap van de Wijkermeerpolder en de Assendel-verpolder en Spaarnwoude aan de oostkant. In deze gebieden liggen kansen om de leefomgeving en het recreatiegebruik te verbeteren. Het water van de Noordzee en het Noordzeekanaal spelen daarin een belangrijke rol, wat met de sluizen, de wateroverlastopgave en de toenemende verzilting grote opgaven met zich meebrengt. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Omgaan met zoutindringing, tegengaan van wateroverlast en zorgen voor drinkwater

Ten tijde van extreme droogte dringt er bij het schutten te veel zout water door de sluizen. Er is dan onvoldoende water uit de rivier de Lek om het zoute water terug te duwen. Het indrin-gend zout is een potentiële bedreiging voor de innamepunten voor drinkwater langs zowel het Amsterdam-Rijnkanaal, het Lekkanaal als de Lek. Door zeespiegelstijging en toename van extreem droge perioden door klimaatverandering zal dit vaker voorkomen. Ten tijde van (extreme) droogte zal kunnen de sluizen de sluis onder een schutregime worden geplaatst om de zoutindringing te beperken.
Ten noorden van Beverwijk ligt een zoekgebied voor de ver-plaatsing van drinkwaterwinning. Deze opgave staat verder besproken in paragraaf 5.1 en in paragraaf 7.9 over de binnen-duinrand. Vergeleken met overstroming vanuit zee is het risico op wateroverlast langs het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal groot. Binnen het Deltaprogramma worden daarom verschillende maatregelen onderzocht om dit risico te verkleinen, waaronder de aanleg van noodoverloopgebieden waarin tijdelijk, in geval van een ernstige calamiteit of crisis, water kan worden geborgen. In het Noordzeekanaalgebied worden hiervoor twee gebieden tussen Zaandam en Beverwijk en tussen Westpoort en Haarlem-Velserbroek nader onderzocht op de mogelijkheden en effectiviteit. We wijzen deze twee gebieden aan als noodoverloop-zoekgebieden. Als deze nood-overloopgebieden op basis van het onderzoek ruimtelijk worden gereserveerd gaan restricties gelden voor nieuwe ontwikkelin-gen die deze functie onmogelijk maken. De reservering voor een havenbekken in de Houtrakpolder kan pas worden opgegeven als is aangetoond dat elders in het Noordzeekanaal-gebied voldoende nautische ruimte, fysieke ruimte en milieu-ruimte (met name risicoruimte) is voor de energie- en circulaire transitie. Dit zijn de randvoorwaarden die zijn vast-gesteld in het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied (2023). In 2027 wordt dit Ontwikkelperspectief geactualiseerd, gevolgd door een nieuw uitvoeringsagenda.

Benutten van het energetische knooppunt en de ligging aan zee

De IJmond speelt een sleutelrol in de verduurzaming van onze provincie, met name via de windparken op zee. Deze energie-transitie heeft nu en in de toekomst een impact op de ruimte en de omgevingskwaliteit in de IJmond. Voorbeelden hiervan zijn transformatorstations en het hoogspanningsnetwerk die nodig zijn voor de elektrificatie en de aanleg van het Waterstof-netwerk Noordzeekanaalgebied. Het open landschap tussen Beverwijk en Zaanstad is in beeld als mogelijke locatie voor de realisatie van een nieuw 380 kV-station. Dit station maakt deel uit van het traject *380-kV Netuitbreiding Noord-Holland Noord* en is formeel voorzien op het grondgebied van de gemeente Zaanstad. Meerdere urgente ruimtelijke opgaven komen hier nu samen. Daarom gaan we met mede-overheden werken aan een gezamenlijk toekomstbeeld voor dit gebied.Dit gebied is op die manier ook opgenomen in het regio-advies aan het Rijk dat door ons in samenwerking met gemeenten en andere partijen is opgesteld. Op de grens van de Houtrakpolder en het Westelijk Havengebied is de keuze al gemaakt voor de realisatie van het 380 kV- transformatorstation “A9-Zuid”. Op dit station wordt ook een aanlanding wind op zee voorzien. Ook in de Houtrakpolder komen naast energie meerdere ruimte-lijke opgaven samen, zoals bijvoorbeeld de havenreservering en een mogelijk noodoverloopgebied.

Als gevolg van deze elektrificatie zal er ruimte vrijkomen die nu nog benut wordt voor onze huidige fossiele economie. Deze beide energiesystemen zullen enige tijd naast elkaar bestaan. We werken via het Programmabureau Noordzeekanaalgebied samen om deze vrijkomende fossiele terreinen efficiënt in te zetten voor de economie en energievoorziening van de toekomst. Door de gebiedsgerichte aanpak die gericht is op natuurherstel in de omliggende Natura 2000-gebieden verwachten we dat vergunningverlening hier weer mogelijk is.

De IJmond zal zich dan ook verder ontwikkelen tot belangrijk energieknooppunt. We wijzen de IJmond aan als energetisch en economisch cluster. Hier en in de rest van het Noordzeekanaal-gebied draait het om de verduurzaming van de industrie in relatie tot leefbaarheid. Dit wordt o.a. uitgewerkt in NOVEX Noordzeekanaalgebied-verband. Bepalend voor het energie-systeem in dit gebied zijn het aanbod en de infrastructuur voor

waterstof, wat een grote impact heeft op het type verduurzaming van Tata Steel Nederland. Door de benodigde infrastructuur te ontwikkelen, kan er in de IJmond een 'aanbod' van infrastructuur worden gecreëerd, waar bedrijven nu en in de toekomst op in kunnen springen. Daarnaast kan worden geprofiteerd van de aanlanding wind op zee, door direct gebruik van elektriciteit en op land geproduceerde waterstof in het Noordzeekanaalgebied. Oog voor de omgevingskwaliteit blijft in dit gebied heel belangrijk.

De havens van het Noordzeekanaalgebied zijn aangewezen als waterstoffocusgebied in het Waterstofprogramma Noord-Holland (2025), met als doel grootschalige waterstofontwikkelingen te concentreren en elders te beperken. Waterstof vervult hier een functionele rol in de verduurzaming van de bestaande industrie in de IJmond en in het energiesysteem, onder meer door de mogelijkheid om het energiesysteem te balanceren bij mogelijke overschotten aan duurzame energie. De aanwijzing als focusgebied is primair bedoeld om vraag en aanbod van energie te clusteren en verdere ruimtelijke versnippering te voorkomen. De IJmond wordt een locatie waar het Waterstofnetwerk Noordzeekanaalgebied doorheen loopt. Het netwerk zal lopen van het industriegebied in IJmond tot en met Westpoort in de Amsterdamse haven. Voor zowel het deel in IJmond (deelgebied I) als in Westpoort (deelgebied III) is het niet mogelijk om bestaande aardgasleidingen te hergebruiken. Hier is dus een nieuwe leiding nodig.

Op dit moment is er in Nederland – en ook Europees – een groot gebrek aan geschikte kade- en kavelruimte voor de aanleg van windparken op zee. De Energiehaven IJmond is een geplande werkhaven van circa 16 hectare ten behoeve van de installatie van en onderhoud aan windparken op zee. Daarnaast zorgt de aanleg van deze Energiehaven ook voor een versterking van de regionale (haven)economie. In de eerste plaats wordt het profiel van de IJmond als belangrijk centrum van de offshorehaven economie versterkt. De locatie is gunstig gelegen – buiten de sluizen van IJmuiden en op relatief korte afstand van een groot deel van de te realiseren windparken op zee – net ten noorden van Zeehaven IJmuiden aan de monding van het Noordzeekanaal.

De IJmondhavens (IJmuiden, Velsen en Beverwijk) zijn sterk in voedsel (vis), offshore energie en de maakindustrie. De haven van IJmuiden is een economisch gezonde haven. Wel is voor de aanleg en onderhoud van windparken meer ruimte nodig. We zetten daarom in op het vergroten van de beschikbare ruimte in de verschillende IJmondhavens. Onder meer door het project Energiehaven te ondersteunen. Ook de kades en kavels in de havens van IJmuiden, Velsen en Beverwijk kunnen beter benut worden. Bovendien is het wenselijk kavels in de haven van IJmuiden vrij te spelen voor havengebonden bedrijvigheid. In Beverwijk zetten we in op het behoud van de (havengebonden) bedrijvigheid in en rond de haven.

Er is plaats voor de productie van staal in de IJmond, maar alleen als dit schoner en duurzaam wordt én de leefomgeving verbetert. We willen dat Tata Steel in de IJmond de kans krijgt om te verduurzamen: beter groene productie hier, dan grijze productie elders. Daarbij draagt de staalproductie in de IJmond bij aan de strategische autonomie van Europa.

Het Noordzeekanaalgebied, met de IJmond, is voor de transitie naar een circulaire economie een belangrijk focusgebied in Noord-Holland. Opslag en verwerking van grondstoffen zijn een belangrijke schakel in een circulaire economie. In de Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland is het Noordzeekanaalgebied met daarin de IJmond hiervoor als het meest kansrijk aangeduid. Die beoordeling van kansrijkheid is gebaseerd op criteria zoals de huidige locatiekenmerken (bijvoorbeeld watergebondenheid en al aanwezige industriële clusters), beschikbaarheid van ruimte (ook na eventuele herstructurering van terreinen), aanwezigheid van hogere milieucategorieën, en mogelijk vrijkomende ruimte in het nabijgelegen Westpoort na eventuele herstructurering van opslag van fossiele energie. Met onder meer het aanwijzen van industrieterreinen van provinciaal belang en het opstellen van een ruimtelijke strategie voor circulaire economie, zetten we in op het versterken van de transitie naar een circulaire economie in de IJmond.

Werken aan leefbaarheid in de IJmond
We zetten in op de versnelling van de ontwikkeling van Spoorzone West in Beverwijk als onderdeel van de Woondeal Metropoolregio Amsterdam. We beschouwen de stedenbouwkundige visie voor Spoorzone West als richtinggevend kader voor een integrale gebiedsontwikkeling. Samen met gemeenten, de spoorsector en andere regionale partners werken we aan de versterking van het openbaarvervoerknooppunt, in samenhang met woningbouw, voorzieningen en de kwaliteit van de leefomgeving.

Voor het realiseren van leefbare wijken en steden is er in de IJmond meer nodig dan alleen woningen bouwen. Het vraagt om integrale gebiedsontwikkeling, waarbij de bouw van woningen gecombineerd wordt met samenhangende investeringen in de bestaande woningvoorraad, voor groen in wijken, verduurzaming, nabijheid van voorzieningen en goede mobiliteitsverbindingen naar knooppunten en recreatieve gebieden. Als onderdeel van deze vernieuwingsopgave zal er binnenstedelijke verdichting plaatsvinden en daarmee een toename aan woningen in de regio. Door de bestaande woningvoorraad te verduurzamen en binnenstedelijk te verdichten ligt hier een kans om grote aantallen woningen toe te voegen in de regio. De IJmond-gemeenten werken samen aan de aanpak in het programma Stedelijke Vernieuwing, dat als belangrijk speerpunt benoemd staat in het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsagenda van NOVEX Noordzeekanaalgebied. We ondersteunen dit initiatief .

Deze lopende initiatieven passen goed binnen onze ambities van binnenstedelijk bouwen en bouwen nabij OV-knooppunten. Andere delen van de IJmond lenen zich slechter voor woningbouw, met name omdat de randvoorwaarden voor een gezonde

leefomgeving daar niet aanwezig zijn. Een voorbeeld daarvan is de oostkant van het station Beverwijk en de A22. Hier zijn met industrieterrein De Pijp, een saneringsopgave in het Aagtenpark en de aanwezigheid van landschappelijke beschermingsregimes zoals de Hollandse Waterlinies (UNESCO) de omstandigheden zodanig, dat we ten oosten van de A22 woningbouw zeer onwenselijk vinden. We onderkennen dat in Beverwijk woningbouwprojecten nodig zijn om een antwoord te kunnen bieden aan de woningbouwbehoefte en de sociaal-maatschappelijke problematiek in de IJmond. We achten daarvoor de initiatieven voor woningbouwontwikkeling ten westen van de A22 meer geschikt.

De A22 is een bepalende factor voor de gezonde leefomgeving in Beverwijk. We zien de afwaardering van de maximale snelheid van de A22 als een wenselijke maatregel. Deze maatregel zorgt voor vermindering van uitstoot en geluidsoverlast en een vermindering van de CO_2-uitstoot en heeft daarmee impact op het klimaat. Kanttekening daarbij is dat de capaciteit van deze weg intact moet blijven omdat de A22 en de A9 communicerende vaten zijn voor autoverkeer in noord-zuidelijke richting door de provincie. Dit is onder meer nodig om verkeer op te vangen als de Wijkertunnel wordt afgesloten voor onderhoud of vanwege een calamiteit.

Ons doel is om de leefomgeving in de IJmond voortdurend te verbeteren. De aanstaande aanscherping van de landelijke wettelijke normen voor luchtkwaliteit vanaf 2030, volgend uit de EU-richtlijn luchtkwaliteit (2024), gaat hieraan bijdragen. Zeker in de IJmond vinden we het van belang dat een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij ruimtelijke afwegingen, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties. Daarmee willen we (toekomstige) bewoners beschermen tegen blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder en het belang van de bedrijven op het IPB beschermen. We stimuleren gemeenten om hetzelfde te doen.

In onze aanpak geven we invulling aan de volgende stappen. We voeren ambitieus bronbeleid uit bij de bedrijven waarvoor we bevoegd gezag zijn en stimuleren de gemeenten om voor bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag zijn eveneens ambitieus bronbeleid te voeren. De (toekomstige) kwaliteit van de leefomgeving wordt inzichtelijk en betrokken bij de besluitvorming. We stimuleren de gemeenten ook om in plannen rekening te houden met mitigerende maatregelen die blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder verminderen en bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Ten slotte bezien we welke monitoring van de leefomgeving nodig en zinvol is. Met het provinciale luchtmeetnet blijven we monitoren hoe de leefomgeving in de IJmond zich ontwikkelt.

Verbeteren van ecologische en recreatieve verbindingen
We beschermen binnen de IJmond de huidige landschappelijke waarden en het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies, terwijl we daarbij ook ruimte bieden aan toekomstige transities. Dat doen we door bestaande landschappelijke waarden te benutten en nieuwe waarden toe te voegen. We zetten daarbij zoveel mogelijk in op een combinatie met recreatie en/of sport, maar ook ecologie en natuur.

In sommige gevallen staan de aanwezige erfgoedwaarden in de IJmond onder druk of zijn ze minder goed herkenbaar. We blijven met de gemeenten in gesprek om dit erfgoed van regionaal belang te versterken en te behouden. We vragen bovendien bijzondere aandacht voor militair erfgoed, zoals de Hollandse Waterlinies, de Atlantikwall en de Stelling van Beverwijk. Daarbij onderstrepen we het belang van het erfgoed als vertrekpunt bij toekomstige ontwikkelingen. De IJmond is namelijk rijk aan verschillende soorten erfgoed die als inspiratie kunnen dienen, zoals het militair erfgoed, de landgoederen en kastelen Marquette en slot Assumburg (Heemskerk), Akerendam, Westerhout (Beverwijk), Waterland en Beeckestijn (Velsen). Ook hier leggen we verbinding met onder andere recreatie en natuur. Ook het Oer-IJ is kenmerkend voor het landschap in de IJmond. We zetten bijvoorbeeld in op behoud van de voormalige stroomgeul tussen Heemskerk en Uitgeest en daarmee de beleefbaarheid van het open landschap.

Vanwege bestaande en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen is de druk op de leefomgeving groot. Dit benadrukt het belang van het beschermen en versterken van de leefomgeving. In het gebied liggen kansen om de leefomgeving en het landschap te versterken. Belangrijk is onder meer het verbinden van de duinen en het groene, open landschap met robuuste oost-westverbindingen tussen de Noordzee en de IJsselmeerkusten. We willen dat (grootschalige) infrastructurele werken, indien zij in de IJmond terechtkomen, gepaard gaan met investeringen in het landschap en kwaliteit van de leefomgeving. Ook de aanpak Stedelijke Vernieuwing moet aansluiten op de benodigde investeringen in het landschap. Om investeringen in het landschap en de leefomgeving een juiste plek te geven, is het nodig om een integraal landschapsbeeld te ontwerpen voor de IJmond. Dit beeld kan dienen als kader om aanspraak te doen op middelen die voortkomen uit NOVEX MRA en NZKG, regiodeals met het Rijk, de aanpak Stedelijke Vernieuwing en grootschalige infrastructurele werken. Dit sluit aan op de ambitie uit de uitvoeringsagenda NOVEX Noordzeekanaalgebied. In het landschapsbeeld moet aandacht zijn voor natuur, water, de herkenbaarheid van het landschap (o.a. Oer-IJ) en het recreatief gebruik ervan. De gebiedsstrategie voor het landelijk gebied tussen Beverwijk en Zaanstad die we samen met gemeenten, waterschap en Rijk gaan ontwikkelen is de eerste concrete uitwerking richting een integraal landschapsbeeld.

7.9 Binnenduinrand

Ontwikkelrichting in het kort

- Tussen Camperduin en de Donkere Duinen willen we verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan, natuurontwikkeling, recreatie, toerisme, energie-opwek en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwater-

aanvoer ten tijde van droogte. Bij eventuele initiatieven voor grootschalige bebouwing in dit gebied betrekken we deze verkenning bij onze afwegingen.

- We wijzen zoekgebieden aan in de binnenduinrand van Noord- en Zuid-Kennemerland waar we gaan onderzoeken of, waar en hoe in de toekomst water geïnfiltreerd kan worden t.b.v. de drinkwaterwinning. Dat betekent dat tijdelijk binnen het zoekgebied geen onomkeerbare ontwikkelingen worden toegestaan die strijdig kunnen zijn met drinkwaterwinning. Om het gebied niet onnodig lang op slot te zetten, zal op korte termijn onderzoek plaatsvinden naar een preciezere aanduiding voor een mogelijke reservering.
- We kiezen in het kader van een klimaatbestendig water- en bodemsysteem voor maatregelen die het gebied klimaatbestendiger maken. Het uitgangspunt hierbij is maatwerk.
- Een integrale ruimtelijke afweging is nodig over de toekomst van het tuinbouwgebied Heemskerk in relatie tot de veranderende water- en bodemcondities, natuuraspecten en randvoorwaarden op het gebied van gezonde leefomgeving, omgevingskwaliteit en duurzaamheid.
- In de binnenduinrand zetten we in op versterking van de natuur en realiseren we 300 hectare extra NNN.
- Waar mogelijk combineren we hier functies met natuur zoals recreatie, waterberging en strategische zoetwatervoorraden.
- We streven naar de verbinding van het duinsysteem met de achterliggende veengebieden, waarmee we unieke gradiënten kunnen benutten en het ecologisch functioneren van de zone duinen tot en met de IJsselmeer-/Markermeerkust (kust tot kust) kunnen versterken.

Relevante afwegingsprincipes

Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we zoekgebieden in de binnenduinrand van Noord- en Zuid-Kennemerland aanwijzen waar we gaan onderzoeken of, waar en hoe in de toekomst water geïnfiltreerd kan worden t.b.v. de drinkwaterwinning.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving.
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen.
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.

Prioritaire wettelijke taak
Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater.
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving.
Zorgdragen voor de bescherming van planten en dieren en de natuur in Natura 2000-gebieden.
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit.

Wat speelt hier

In de binnenduinrand speelt met klimaat, water en bodem, natuur, landbouw, recreatie, mobiliteit en omgevingskwaliteit een veelheid aan opgaven van provinciaal belang. De Noordzeekust is beeldbepalend voor de westkant van Noord-Holland. We onderscheiden vier deelgebieden in de Binnenduinrand:

A. Kop van Noord-Holland;
B. Noord-Kennemerland;
C. Tuinbouwgebied Heemskerk;
D. Zuid-Kennemerland.

In deze deelgebieden komen de waterveiligheid en natuurfuncties van de duinen samen met recreatie en agrarische functies. Ook hebben de duinen een belangrijke waterzuiverende en –bergende werking, waardoor het gebied in beeld is en al gebruikt wordt voor infiltratie en buffering ten behoeve van drinkwaterwinning. Omdat niet al deze functies in hetzelfde gebied samengaan, moeten we keuzes maken waar bijvoorbeeld de recreatiedruk te hoog is en daarom spreiding nodig is, waar natuurherstel noodzakelijk is of waar economische functies zoals de landbouw niet verenigbaar zijn met waterbuffering ten bate van drinkwaterproductie. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

A Kop van Noord-Holland

Hoewel de waterveiligheid van de kust in de Kop van Noord-Holland op orde is, is de kuststrook tussen Camperduin en Den Helder wel de zwakste schakel in onze kustverdediging. Door toenemende erosie als gevolg van zeespiegelstijging zal dit niet beter worden. Een landinwaartse uitbreiding van het duinensysteem tussen Callantsoog en de Donkere Duinen naar een robuust kust-duinlandschap biedt een oplossing voor verschillende opgaven in dit gebied. Deze ontwikkeling draagt bij aan waterveiligheid en biedt tegelijkertijd kansen voor landbouw en een aantrekkelijk recreatiegebied voor mensen in de regio. Ook de toeristische sector kan hiervan profiteren. De uitbreiding van het duinensysteem zorgt er daarnaast voor dat er een grotere zoetwaterbel ontstaat, waardoor de toenemende zoute kwel uit zee wordt afgeremd.

Tussen Camperduin en de Donkere Duinen willen we daarom verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is. Dit in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan, natuurontwikkeling, recreatie, energie-opwek, toerisme en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. De verkenning bestrijkt een groter gebied dan de mogelijke landzijdige uitbreiding vanwege de relatie met de omringende gebieden. Bij eventuele initiatieven voor grootschalige bebouwing in dit gebied betrekken we deze verkenning bij onze afwegingen. Het huidig (voornamelijk) agrarisch gebruik kan vooralsnog worden voortgezet. Er zijn nog veel onzekerheden die vragen om nader onderzoek en

uitwerking, waaronder de mogelijkheden van behoud van de recente investeringen buitendijks bij de zandige versterking, de sterkte van toename van zoute kwel onder de kunstmatige kustwering en de breedte en hoogte van de voorziene strook.

De verkenning onderzoekt een ontwikkelstrategie met een combinatie van toekomstbestendige kustverdediging, landschapsontwikkeling en het creëren van een waterbuffer die verzilting tegengaat. Hierin is ruimte voor natuur, recreatie, toerisme, energie-opwek en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. In deze verkenning worden ook zeewaartse oplossingen om de waterveiligheid te verbeteren meegenomen, zoals een vorm van een 'zandmotor'. In deze ontwikkelstrategie kunnen ook toekomstige gebruikers een grote rol hebben. Wellicht biedt dit ook mogelijkheden voor de uiteindelijke financiering (publiek-privaat).

B Noord-Kennemerland

Het duingebied ten zuiden van Camperduin heeft een belangrijke functie voor drinkwaterwinning. Door zeespiegelstijging en daardoor ontstane druk, verschuift de zoetwaterbel in het duingebied landinwaarts. Daardoor kan infiltratie van voorgezuiverd water op termijn niet langer op dezelfde plekken plaatsvinden en moeten mogelijk ook twee productielocaties worden verplaatst. De zoetwaterbel zorgt er ook voor dat bij zeespiegelstijging extra indringing van zoute kwel wordt beperkt. In de binnenduinrand moet daarom structureel ruimte worden geclaimd om toekomstige (diepte)infiltratie mogelijk te maken en productielocaties te kunnen verplaatsen. Daarvoor benoemen we een zoekgebied in de binnenduinrand waar we gaan onderzoeken of, waar en hoe in de toekomst drinkwater geïnfiltreerd en geproduceerd kan worden ten noordwesten en zuidwesten van Alkmaar.

Om het gebied niet onnodig lang op slot te zetten, zal op korte termijn onderzoek plaatsvinden naar een preciezere aanduiding voor een reservering. Dit onderzoek willen we uitvoeren met gemeenten, het drinkwaterbedrijf, waterschap en direct betrokkenen. Het bredere belang van de zoetwaterbel als barrière voor indringende zoute kwel wordt hierin meegenomen.

De binnenduinrand is daarnaast om meerdere redenen bijzonder. De zoetwaterbel eronder is belangrijk als strategische zoetwatervoorraad. Daarom moeten we zuiniger zijn op de kwantiteit (minder wegpompen) en de kwaliteit (minder gebiedsvreemde stoffen in het grondwater). Het inrichten van overgangszones in de binnenduinrand moet hier een antwoord op geven. Extra natuur hier versterkt het duinsysteem en biedt kansen voor bijzondere kwelnatuur zoals blauwgrasland. Het opvangen van schoon duinwater uit duinrellen biedt kansen voor natuur in de binnenduinrand en vormt een basis voor een goede ecologische verbinding via de polders van de strandvlakten richting het Alkmaardermeer, als onderdeel van de robuuste verbinding van Kust tot Kust.

De binnenduinrand en de eraan grenzende strandvlakten hebben naast hoge natuurwaarden ook zeer hoge landschappelijke en erfgoedwaarden. De aanwezige erfgoed- en landschapswaarden zijn daarom altijd het uitgangspunt en inspiratie bij toekomstige ontwikkelingen. In dit gebied biedt het toevoegen van passende groenblauwe landschapselementen en verbindingen kansen voor zowel de waterkwaliteit, biodiversiteit, klimaat, landbouw, landschapsversterking, recreatie en toerisme.

Een verdere vernatting of verschuiving van de waterwinning in dit gebied kan het landschap versterken, maar brengt ook gevolgen met zich mee. Het kan van negatieve invloed zijn op de archeologische waarden. En toename van begroeiing kan gevolgen hebben voor de aanwezige ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden. Zo is de openheid van de polders van groot belang voor weidevogels.

Weidse Polders

Ten oosten van het Noord-Hollands Duinreservaat ligt tussen Bergen, Alkmaar en Egmond aan den Hoef het gebied de 'Weidse Polders'. Een waardevol gebied met bijzondere natuur en voornamelijk open agrarisch en cultuurhistorisch landschap, waar mensen fijn wonen, werken en recreëren. Door het groeiende ruimtegebrek moet een goede afweging worden gemaakt om de juiste balans tussen de verschillende gebruiksfuncties in het gebied te vinden. Om de puzzel te leggen is vanuit de verschillende thema's richting gegeven aan het invullen van de opgaven.

Voor ons en onze partners in het gebied gelden de volgende uitgangspunten:

- In de binnenduinrand zijn de potenties voor natuur en water het grootst. Hier wordt ingezet op herstel van het natuurlijk systeem. De geleidelijke overgang van het duingebied naar het polderland wordt daarbij optimaal ingezet. Waar kansen liggen voor recreatief medegebruik, worden deze benut. De centrale provinciale opgave is hier het beschermen en versterken van natuur, met prioriteit voor het Natura 2000-gebied en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- Centraal in het gebied ligt het voormalige vliegveld Bergen. Dit blijft een belangrijke functie voor de waterhuishouding houden. Verder blijft de natuurfunctie hier centraal staan. Naast de aandacht voor waterkwantiteit wordt ook ingezet op het verbeteren van de waterkwaliteit in het hele gebied;
- De melkveehouderij blijft hier in de toekomst aanwezig, met goed geoutilleerde bedrijven, afgewisseld door akkerbouw, bollenteelt, ingebed in een aantrekkelijk landschap van vaarten, kades, natuurgebieden en een robuust watersysteem, met cultuurhistorische en erfgoedwaarden.

Wandelaars en fietsers kunnen hier genieten. Langs de dorpsranden van Egmond aan den Hoef en Bergen zetten we in op de verbinding tussen stedelijk gebied en buitengebied. De westrand van Alkmaar sluit hierop aan. Uitbreiding van de routenetwerken biedt extra recreatieve mogelijkheden en versterkt de betrokkenheid van inwoners bij het landelijk gebied.

C Tuinbouwgebied Heemskerk

Het tuinbouwgebied Heemskerk ligt tussen het Noordhollands Duinreservaat en de woonkernen Heemskerk en Beverwijk en heeft van oudsher een sterke tuinbouwfunctie. Het gebied is sinds de inwerkingtreding van de structuurvisie in 2010 begrensd als enige tuinbouwconcentratiegebied met als doel om economisch vitale landbouwfuncties te beschermen.

De nicheproducten uit het gebied hebben een hoge marge en zijn kwalitatief onderscheidend in zowel binnen- als buitenland. In een onderzoek uit 2019 door Decisio in opdracht van ons werd geconcludeerd dat het hier om een vitaal tuinbouwgebied gaat met toekomstperspectief. In het gebied werkten ten tijde van het onderzoek zo'n 790 mensen (circa 8 procent van de totale werkgelegenheid in Heemskerk), die samen 70 miljoen euro omzet maakten. Daarnaast zorgden de tuinders in Heemskerkerduin voor ruim 320 banen bij toeleveranciers in Heemskerk en elders.

In het gebied komen meerdere functies samen, waaronder tuinbouw, wonen en kleinschalige bedrijvigheid. En er spelen meerdere ruimtelijke opgaven, zoals het in balans brengen van de economische betekenis van het tuinbouwconcentratiegebied met water-, bodem- en natuuropgaven. We concluderen daarom dat een integrale ruimtelijke afweging nodig is over de toekomst van het tuinbouwgebied Heemskerk in relatie tot de veranderende water- en bodemcondities, natuuraspecten en randvoorwaarden op het gebied van gezonde leefomgeving en duurzaamheid. We betrekken onze partners in het gebied om een zo breed mogelijke informatiebasis te krijgen om keuzes op te baseren. De uitkomsten van het onderzoek gebruiken we om keuzes te maken over de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van dit gebied.

Omgaan met verzilting, infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening en wateroverlast

Het duingebied is voor de aanvoer van water afhankelijk van grond-, kwel- en regenwater. Dit deel van de duinen langs het tuinbouwgebied staat gemarkeerd als potentieel infiltratiegebied voor drinkwaterwinning. Hierbij moet goed gelet worden op de relatie met het tuinbouwgebied en de werking op de water- en bodemkwaliteit. De precieze ligging van potentiële infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening staat verder uitgewerkt in paragraaf 6.1.

In het gebied is sprake van verzilting. Functies met een zoetwaterbehoefte zullen zich moeten aanpassen omdat in de toekomst niet kan worden gegarandeerd dat voldoende zoet water beschikbaar is om verzilting in het gebied tegen te gaan. Dit kan door meer water in het gebied vast te houden. Voor het tuinbouwgebied Heemskerk geldt de algemene zoetwateropgave. Deze bestaat uit het vergroten van de weerbaarheid tegen zoetwatertekorten door de buffercapaciteit van het gebied te vergroten, het watergebruik te verminderen en het landgebruik aan te passen. Het tuinbouwgebied Heemskerk heeft geen structurele oppervlaktewateraanvoer, dus geldt hier dat waar mogelijk water vastgehouden en vertraagd afgevoerd moet worden. Dit levert mogelijk spanningen op met de wateroverlastopgave. Voor de landbouw ligt de focus op efficiënt watergebruik en zelfvoorzienendheid om droge perioden te overbruggen. De verwachting is dat zandgebieden zonder wateraanvoer in Noord-Holland eens in de vijf jaar te maken krijgen met watertekorten. Bij structureel watertekort moet realistisch gekeken worden naar de toekomstbestendigheid van het landgebruik in het gebied. Deze elementen worden meegenomen in het ruimtelijk onderzoek.

Het tuinbouwgebied Heemskerk kampt met wateroverlast bij hevige regenbuien en een beperkte afwateringscapaciteit, omdat de percelen aflopen vanaf de duinen. Hierdoor stroomt regenwater van nature af richting lagergelegen polders. Om dit probleem te adresseren wordt er gewerkt aan de aanleg van groene waterbergingen zoals de Noorddorperbeek langs de Rijksstraatweg en een waterberging bij het Heemskerkerduin. Deze waterbergingen moeten regenwater tijdelijk opvangen, de waterkwaliteit verbeteren, bijdragen aan klimaatbestendigheid en mogelijk benut worden als zoetwaterbron. We sturen aan op zelfvoorzienendheid van bedrijven op het gebied van zoet water.

Om de waterkwaliteit in het tuinbouwgebied te verbeteren moet de negatieve invloed van gewasbeschermingsmiddelen op de waterkwaliteit worden beperkt. Kennis over de water- en bodemkwaliteit in dit gebied moet gebruikt worden om een beter beeld te krijgen van de tuinbouw in relatie tot haar omgeving. Wat het grondwater betreft willen we een gezonde waterkwaliteit en voldoende zoetwatervoorraden. Daarom moet te veel grondwateronttrekking en als gevolg daarvan de aantrekking van zout water worden tegengegaan.

Een gezonde waterkwaliteit betekent een grotere biodiversiteit en een meer plezierige en gezonde leefomgeving. Doordat het oppervlaktewater nu veel voedingsstoffen, onkruidbestrijdingsmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen bevat, is het water voor veel planten en dieren ongeschikt om in te leven. Daarom is in dit gebied een Kaderrichtlijn Water (KRW)-pilot gestart. Met deze pilot zorgen we ervoor dat betrokken partijen en gebruikers van het water meedoen met het weer schoon krijgen van het water in de polder en binnen de bebouwing.

In keuzes voor de toekomst van dit gebied betrekken we de mogelijkheden van dit gebied voor energie uit geothermie en de mogelijke koppeling aan de warmtebehoefte van woningen in de buurt.

Verbeteren natuur en ecologische verbindingen, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit

We verzilveren kansen om ecologische verbindingen van oost naar west te verbeteren door een koppeling te zoeken met de inrichting aan de randen van het tuinbouwgebied. We kijken hierbij ook naar mogelijke koppelkansen met recreatieve verbindingen in het gebied. We hebben in het kader van de Natuurnetwerk Nederland (NNN)-realisatie als opgave een ecologische verbindingszone te realiseren tussen de bestaande

natuurgebieden Marquette, het Krengenbos, Groene Driehoek van Assum en Weijenbus.

In de binnenduinrand realiseren we 300 hectare extra NNN om de VHR-doelen te bereiken. Het gaat het dan met name om de realisatie van blauwgraslanden, maar ook voor andere bijzondere natuur. De afgelopen jaren is onderzocht waar in de binnenduinrand potentie is voor de bedoelde natuurontwikkeling. Daarbij is vooral gekeken naar kwelpotentie. Uit de inventarisatie kwam de omgeving van Heemskerk niet als meest kansrijk naar voren. Dit beeld nemen we mee in de afwegingen die we maken over de toekomstige ontwikkeling van het gebied.

De economische activiteiten die in het gebied worden uitgevoerd, kunnen invloed hebben op de leefomgeving. Deze invloed moet zoveel mogelijk worden beperkt. Mogelijkheden hiervoor zijn onder andere het zoveel mogelijk scheiden van uitstootrijke bronnen en woonfuncties en het zoveel mogelijk toepassen van ambitieus bronbeleid.

Het tuinbouwgebied grenst direct aan de duinen en de Noordzeekust en kenmerkt zich door de aanwezigheid van de groene duinzoom op de achtergrond. Het gebied maakt onderdeel uit van het Oer-IJ-landschap en plaatselijk is hier het historische verkavelingspatroon nog zichtbaar. De aanwezige erfgoed- en landschapswaarden dienen altijd als uitgangspunt en inspiratie bij toekomstige ontwikkelingen te worden meegenomen.

D Zuid-Kennemerland

Omgaan met water, infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening, verzilting en waterkwaliteit op orde brengen

De binnenduinrand van Zuid-Kennemerland heeft een bijzondere waterhuishouding. Het (grond)water stroomt van oudsher via natuurlijke watergangen (beken) en gegraven watergangen (duinrellen) uit de duinen naar de lagergelegen strandvlakten. Het overgrote deel van het grondwater uit de duinen stroomt ondergronds via de bodem af. Dit geeft bijzondere kwelsituaties langs diverse plekken in de binnenduinrand. Het kwelwater dat door de watergangen stroomt is schoon en van hoge kwaliteit. Een deel van deze duinrellen is in de loop der tijd verdwenen of alleen nog als rechte vaarten terug te vinden. Samen met de verstedelijking maakt dat de binnenduinrand gevoelig voor wateroverlast. De waterhuishouding langs de binnenduinrand wordt sterk beïnvloed door gegraven watergangen en de inlaat van (voedselrijk) boezemwater. Met name in de deelgebieden Vogelenzang en het bollengebied is men afhankelijk van de inlaat van het boezemwater. We kiezen in het kader van een klimaatbestendig water- en bodemsysteem voor maatregelen die het gebied klimaatbestendiger maken. Het uitgangspunt hierbij is maatwerk, met lokale gevolgen van nattere of drogere omstandigheden die vervolgens gevolgen hebben voor de natuur en landbouw.

In de duinen vindt sinds 1853 drinkwaterwinning plaats, wat invloed heeft gehad op de waterhuishouding in de binnenduinrand. De drinkwaterwinning in Overveen is aan het begin van deze eeuw gestopt, maar het gebied is gezien het dreigende tekort weer opnieuw in beeld voor drinkwaterproductie, dit keer door gebruik te maken van infiltratie van rivierwater, waardoor de waterbalans in evenwicht blijft. PWN doet onderzoek naar heringebruikname. De waterwinning in de Amsterdamse Waterleidingduinen is vooral geïnfiltreerd water afkomstig uit de Rijn. De binnenduinrand bij Zuid-Kennemerland is in beeld als potentieel drinkwaterwingebied. Hier hebben we een zoekgebied voor aangewezen, dat zich uitstrekt over de gehele binnenduinrand. Uiteindelijk kan de uitwerking hiervan ertoe leiden dat er drinkwaterwingebied wordt aangewezen waar we geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen toestaan, die consequenties hebben voor de mogelijkheid om hier op termijn drinkwaterwinning te realiseren. De toenemende verzilting wordt meegenomen in het bredere locatieonderzoek naar drinkwaterwinlocaties in de binnenduinrand.
We willen de waterkwaliteit in de Zuid-Kennemerlandse binnenduinrand verbeteren. De waterkwaliteit is nu onvoldoende in de vier voor Zuid-Kennemerland relevante waterlichamen – waaronder het Trekvaartsysteem en de waterlichamen in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Om de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen, zijn forse reducties van nutriënten en chemische stoffen nodig, evenals inrichtingsmaatregelen zoals natuurvriendelijke oevers en het scheiden van schoon kwelwater van vervuild boezemwater. We onderzoeken bronmaatregelen zoals reductie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen én inrichtingsmaatregelen, zoals natuurvriendelijke oevers om de waterkwaliteit te verbeteren. Dit kan gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering en het ruimtebeslag langs het water.

De toenemende verzilting zet de beschikbaarheid van water dat geschikt is voor de bollenteelt onder druk, alsmede de beschikbaarheid van voedselarm water dat nodig is voor een kwalitatief goede natuur. Oppervlaktewater in de polder en boezem krijgen op de langere termijn te maken met verzilting. Het brakke water komt via de zee en Haarlemmermeer het gebied in. De projecties voor 2100 laten zien dat de chloridegehaltes in het ingepompte water aanzienlijk kunnen stijgen. Het gebied komt hierdoor voor een stevige uitdaging te staan, mede door klimaatverandering en zeespiegelstijging.

Samenwerken aan natuur, recreatie en bereikbaarheid

De draagkracht van de natuur in Zuid-Kennemerland, met name in de duinen en de binnenduinrand, staat onder druk door de verstedelijking en de gevolgen ervan, maar ook door de klimaat- en energieopgave. Door de groei van het aantal inwoners in en om de regio, neemt de recreatiedruk verder toe. We willen de recreatiebehoefte zoneren en spreiden. We onderzoeken maatregelen zoals nieuwe ‘ontvangstgebieden’ en recreatieve verbindingen en ruimte voor lokale ommetjes. De bedoeling hiervan is om de druk op kwetsbare natuur in de binnenduinrand omlaag te brengen.

In het kader van Natura 2000 en de Natuurherstelverordening werken we in Zuid-Kennemerland aan het in stand houden en versterken van de huidige natuur, onder meer via recreatie-

sturing en het verminderen van de stikstofdepositie. Hierdoor moet rekening gehouden worden met beperkingen voor activiteiten die stikstof uitstoten nabij natuur. We willen natuurverbindingen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) versterken en in stand houden. Daarnaast resteert in de binnenduinrand een realisatieopgave van het NNN.

In de binnenduinrand werken we met gemeenten en een groot aantal partijen samen in een gebiedsproces, om te zorgen dat ook in de toekomst de binnenduinrand een vitaal, veilig en aantrekkelijk gebied blijft. De opgaven en maatregelen op het gebied van water en bodem, natuur, landschap, recreatie en landbouw sluiten zo veel mogelijk aan op het gebiedsproces Zuid-Kennemerland.

Het landschap in Zuid-Kennemerland staat niet op zichzelf, maar maakt onderdeel uit van regio-overstijgende landschappelijke structuren. Richtinggevende structuren zijn het Oer-IJ, de binnenduinrand als geheel en de scheggen rondom Amsterdam. Maatregelen voor oost-westverbindingen als onderdeel van het groenblauwe raamwerk en maatregelen voor recreatieontwikkeling en -spreiding, moeten bekeken worden als onderdeel van deze brede landschappelijke structuren. Om maatregelen te prioriteren en toetsen op toegevoegde waarde is een landschapsbeeld gewenst. De huidige bescherming gecombineerd met de versterking van het landschap op bovenstaande manieren draagt bij aan de algehele aantrekkelijkheid van Zuid-Kennemerland als leefgebied.

Binnen NOVEX-MRA, de regiodeal MRA-West en de binnenduinrand werken we samen aan de vertaling van opgaven op een groter schaalniveau naar goede lokale plannen en maatregelen. We zien het Groene Hoefijzer hierbij als een interessant initiatief van de regio. In het project Bereikbaarheid Kust in Zuid-Kennemerland werken we aan een breed en samenhangend maatregelenpakket om het kustgebied bereikbaar te houden. Daarnaast werken we regionaal aan de verkeersveiligheid en aan de aanpak van doorfietsroutes, onderdeel van een betere groenblauwe en recreatieve oost-westverbinding in de regio en een betere benutting en ontsluiting van het landschap.

7.10 Schiphol en omgeving

Ontwikkelrichting in het kort

- We willen de grootschalige vernieuwing van Schiphol benutten als vliegwiel voor een bredere kwaliteitsimpuls in de Schipholregio. Waar voor ontwikkelingen op en rond Schiphol medewerking van de provincie nodig is, verbinden we daaraan duidelijke randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit.
- We zetten in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio. Daarbij streven we naar krimpende milieucontouren. Eventueel vrijkomende milieuruimte wordt niet automatisch volledig benut voor nieuwe geluidgevoelige functies.
- We werken samen met gemeenten, Schiphol en het Rijk aan een integraal plan voor Schiphol en zijn omgeving, met een samenhangend tijdpad waarin de ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, landschap, energie-infrastructuur, economie en leefomgevingskwaliteit op elkaar worden afgestemd.
- We zetten ons in voor de doortrekking van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot en met Hoofddorp en voor verdere versterking van de bereikbaarheid met het regionale openbaar vervoer rond Schiphol.
- We handhaven de reservering van Schiphol Noordwest op de visiekaart in deze omgevingsvisie totdat meer duidelijkheid bestaat over de toekomstige ruimtelijke behoefte van Schiphol en de consequenties daarvan. Rond Schiphol geven we prioriteit aan Schipholgebonden bedrijvigheid. Voor niet-Schipholgebonden circulaire bedrijvigheid met grote emissies zien we in dit gebied geen ruimte.
- We zetten in op het versterken en toekomstbestendig maken van de glastuinbouw binnen de bestaande concentratiegebieden van Greenport Aalsmeer.
- We geven ruimte aan en faciliteren randvoorwaarden voor het strategisch cluster Life sciences en health met biotechnologie als kernwaarde.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen zetten we in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio. Toepassing van afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie leidt tot het geven van ruimte aan en faciliteren van randvoorwaarden voor het strategisch cluster Life Sciences en health met biotechnologie als kernwaarde.

Provinciale belangen

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een efficiënt gebruik van de fysieke leefomgeving.
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving.
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving.
Zorgdragen voor voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod.
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst.
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
Beschermen en herstellen van natuur en biodiversiteit.
Bijdragen aan een toekomstbestendige en duurzame land- en tuinbouwsector.

Wat speelt hier

De Schipholregio is een van de gebieden in Noord-Holland waar de grootste ruimtelijke opgaven het sterkst samenkomen. Schiphol vormt samen met Amsterdam het economische hart van de metropoolregio en is van groot belang voor de internationale bereikbaarheid. Tegelijkertijd heeft de luchthaven een grote invloed op de ruimtelijke ontwikkeling en leefomgevingskwaliteit van een groot deel van de regio. In hetzelfde gebied liggen omvangrijke opgaven voor woningbouw, mobiliteit, energie, economie, landschap, gezondheid en de transitie van Greenport Aalsmeer.

Schiphol zelf staat de komende decennia voor een uitzonderlijk grote vernieuwingsopgave. Tussen 2005 en 2025 groeide het aantal passagiers van circa 44 miljoen naar bijna 69 miljoen per jaar. Sindsdien is de capaciteit van het terminalcomplex niet in vergelijkbare mate meegegroeid met het aantal reizigers. Tegelijkertijd zijn delen van het luchthavencomplex bijna zestig jaar oud en naderen deze het einde van hun technische of functionele levensduur. Schiphol heeft daarom in november 2025 het Masterplan Schiphol Centrum gepresenteerd, een langetermijnvisie op de ontwikkeling van het centrale luchthavengebied. Tot 2035 wil Schiphol circa €10 miljard investeren in vernieuwing, modernisering en waar nodig uitbreiding van het luchthavencomplex.

De ruimtelijke opgave wordt niet alleen bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers aanzienlijk blijven groeien door de inzet van grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. Het totale aantal passagiers kan daardoor toenemen van bijna 69 miljoen in 2025 tot ten minste 90 miljoen per jaar in 2050. Deze ontwikkeling is geen provinciale groeidoelstelling, maar een mogelijke ontwikkeling waarmee bij de ruimtelijke inrichting en bereikbaarheid van de Schipholregio rekening moet worden gehouden. Grotere vliegtuigen en grotere passagiersstromen per vlucht stellen andere eisen aan pieren, gates, terminals en de afhandeling van reizigers.

Deze mogelijke groei van het aantal passagiers betekent niet dat verdere ontwikkeling van Schiphol als een autonome of vanzelfsprekende ontwikkeling wordt beschouwd. Een eventuele verdere ontwikkeling van de luchthaven vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor leefomgevingskwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur, economie en ruimte. Voor de omgeving is daarbij vooral de ontwikkeling van het aantal reizigers van belang dat zijn reis op Schiphol begint of eindigt: de O&D-passagiers, dus exclusief overstappende reizigers. Dit aantal groeit naar verwachting van circa 43,6 miljoen in 2025 naar circa 65 miljoen in 2050. Daarmee neemt het aantal reizigers dat dagelijks gebruikmaakt van het landzijdige mobiliteitssysteem rond Schiphol fors toe, ook zonder een vergelijkbare groei van het aantal vliegtuigbewegingen.

Deze ontwikkeling komt boven op de groei van de bevolking en werkgelegenheid in de metropoolregio. Tegelijkertijd is het mobiliteitssysteem rond Schiphol nu al zwaar belast. De bereikbaarheid over de weg komt naar verwachting vanaf het einde van de jaren twintig verder onder druk te staan en op het spoor vanaf het begin van de jaren dertig. Ook na uitbreiding van NS-station Schiphol en de beoogde doortrekking van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp blijft een aanzienlijke bereikbaarheidsopgave bestaan.

Ook de woningbouwopgave is groot. Vooral in Haarlemmermeer worden de komende decennia grote aantallen woningen toegevoegd. Nabijheid van wonen en werk biedt voordelen, maar juist in deze regio moet woningbouw worden afgewogen tegen geluidbelasting, externe veiligheid, luchtkwaliteit en andere vormen van milieubelasting. Kenmerkend voor delen van de Schipholregio is de cumulatie van verschillende bronnen van geluid en luchtverontreiniging, waaronder vliegverkeer, wegverkeer en economische activiteiten.

De luchthaven heeft daarmee een directe ruimtelijke doorwerking. Milieu- en beperkingencontouren bepalen mede waar gevoelige functies mogelijk zijn en onder welke voorwaarden. Tegelijkertijd kunnen afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren op termijn ruimte creëren voor andere maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Een goede samenhang tussen het luchthavengebruik, het Luchthavenverkeerbesluit (LVB), het Luchthavenindelingbesluit (LIB) en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio is daarom van groot belang.

De regio staat daarnaast voor een omvangrijke energieopgave. Woningbouw, economische ontwikkeling, verduurzaming van de luchtvaart en de modernisering van Schiphol vergroten de vraag naar elektriciteit en andere duurzame energiedragers. Tegelijkertijd beperkt netcongestie nu al de ontwikkelmogelijkheden. Voldoende ruimte voor uitbreiding van het energiesysteem is daarom een randvoorwaarde voor de toekomstige ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving.

Ook landschap en groen zijn in deze sterk verstedelijkte regio essentieel. De Amstelscheg, Westeinderscheg, Diemerscheg, Geniedijk, Ringvaart, Geniepark en PARK21 vormen belangrijke structuren voor recreatie, natuur, water, klimaatadaptatie en ruimtelijke kwaliteit. Zij kunnen bovendien een betere overgang creëren tussen luchthaven, bedrijventerreinen en omliggende woonkernen.

Tot slot maakt Greenport Aalsmeer een belangrijke transitie door. Een toekomstbestendige glastuinbouw vraagt om clustering en efficiënter ruimtegebruik en om investeringen in energie, water en infrastructuur. Buiten de concentratiegebieden ontstaan mogelijkheden voor andere functies, waarbij de nabijheid van Schiphol en de daarmee samenhangende ruimtelijke beperkingen mede bepalen welke ontwikkelingen mogelijk zijn.

Deze opgaven kunnen niet los van elkaar worden opgelost. De schaal van de investeringen op Schiphol en de omvang van de

ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving maken een samenhangende gebiedsaanpak noodzakelijk.

Ontwikkelrichtingen

Schiphol en omgeving als één gebiedsopgave

De komende decennia wordt op Schiphol voor vele miljarden euro's geïnvesteerd in de vernieuwing van de luchthaven. Deze uitzonderlijk grote investeringsopgave biedt kansen om tegelijkertijd de kwaliteit van de omliggende regio te versterken. De provincie wil de vernieuwing van Schiphol daarom benutten als vliegwiel voor een bredere kwaliteitsimpuls.

Investeringen binnen de luchthaven kunnen niet los worden gezien van de investeringen die nodig zijn om de regio bereikbaar, gezond, leefbaar en ruimtelijk aantrekkelijk te houden. We willen samen met gemeenten, Schiphol en het Rijk werken aan een integraal plan voor Schiphol en zijn omgeving, in samenhang met de gebiedsgerichte samenwerking binnen NOVEX Schiphol. Daarbij worden de meerjarige ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, energie, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit in een samenhangend tijdpad op elkaar afgestemd. Daarbij betrekken we ook de bovenregionale relaties met Flevoland, waaronder de corridor Schiphol–Amsterdam–Almere–Lelystad en, voor zover relevant, ontwikkelingen rond Lelystad Airport.

De masterplannen die Schiphol voor verschillende delen van de luchthaven opstelt zijn daarbij een belangrijke bouwsteen, maar vormen niet op zichzelf het ruimtelijk toekomstbeeld voor de Schipholregio. De ontwikkeling binnen en buiten het luchthaventerrein moet in samenhang worden beschouwd. Waar voor ontwikkelingen op of rond Schiphol provinciale medewerking nodig is, verbinden we daaraan duidelijke randvoorwaarden. De miljardeninvesteringen op Schiphol moeten hand in hand gaan met investeringen in bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit in de omgeving.

Investeren in de landzijdige bereikbaarheid

Een goede landzijdige bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor het functioneren van Schiphol en de bredere metropoolregio. Door de groei van het aantal O&D-passagiers, inwoners en arbeidsplaatsen neemt de druk op de weg en het openbaar vervoer verder toe.

We zetten daarom in op een samenhangend pakket van maatregelen. Centraal staat een structurele versterking van het openbaar vervoer, waaronder de doortrekking van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot en met Hoofddorp. Daarnaast zetten we in op versterking van oost-westverbindingen en een betere aansluiting richting Zuid-Holland. In de Zuidlob van de metropoolregio gaat het daarbij onder meer om de verbindingen tussen Schiphol, Aalsmeer, Uithoorn en Amstelveen, de aansluiting op de Amsteltram en een robuuste HOV-structuur.

Ook goede fietsverbindingen en doorfietsroutes maken onderdeel uit van een robuust mobiliteitssysteem. Naast de regionale bereikbaarheid zetten we ons samen met het Rijk en andere partners in voor versterking van het internationale spoorvervoer, als onderdeel van de internationale bereikbaarheid en als alternatief voor vliegverkeer op korte en middellange afstanden binnen Europa.

Bij gebiedsontwikkelingen moet vanaf het begin rekening worden gehouden met de gevolgen voor het totale mobiliteitssysteem. Nieuwe woningen en arbeidsplaatsen worden waar mogelijk geconcentreerd nabij bestaande infrastructuur en OV-knooppunten. De woningbouwlocaties aan de westflank van Haarlemmermeer vormen hierop deels een uitzondering en vragen daarom om een hoogwaardige OV-ontsluiting.

Bij de doortrekking van de Noord/Zuidlijn en een eventuele locatie voor een opstelterrein ten zuiden van de Geniedijk moet rekening worden gehouden met de uitzonderlijke universele waarde van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.

Werken aan een gezonde en leefbare Schipholregio

De economische en internationale betekenis van Schiphol gaat gepaard met aanzienlijke belasting van de omgeving. Vooral in Haarlemmermeer, Amstelveen, Ouder-Amstel, Aalsmeer en Uithoorn komen verschillende vormen van milieubelasting samen. De effecten van het vliegverkeer beperken zich echter niet tot de directe omgeving van de luchthaven. Ook verder gelegen gemeenten onder aan- en uitvliegroutes kunnen aanzienlijke geluidhinder en slaapverstoring ervaren. Bij de gebiedsgerichte uitwerking en monitoring betrekken we daarom het bredere feitelijke invloedsgebied van Schiphol, waarbij we onder meer kijken naar vliegroutes, gemeten en berekende belasting, cumulatie en gezondheidseffecten. Daarbij betrekken we waar mogelijk ook hinderbeleving, slaapverstoring, piekbelasting en actuele gezondheidskundige inzichten over luchtverontreiniging, waaronder ultrafijnstof. Bij de prioritering van maatregelen houden we rekening met de mate waarin verschillende vormen van milieubelasting zich lokaal stapelen en betrekken we de betreffende gemeenten nadrukkelijk bij de gebiedsgerichte uitwerking.

We zetten daarom in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven we naar een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen.
Geluidbelasting en luchtkwaliteit beschouwen we daarbij niet als een onvermijdelijk gegeven. Binnen onze bevoegdheden zetten we in op bronmaatregelen om uitstoot en hinder te verminderen. Waar de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk liggen, zoals bij het vliegverkeer van en naar Schiphol, brengen we het belang van verdere vermindering van geluidbelasting en luchtverontreiniging actief bij het Rijk in. Krimpende milieucontouren zijn niet alleen belangrijk voor bestaande bewoners, maar hebben ook een ruimtelijke betekenis. Wanneer beperkingen afnemen, kan meer ruimte ontstaan voor andere maatschappelijke functies. Eventueel vrijkomende milieuruimte wordt echter niet automatisch

volledig benut voor nieuwe geluidgevoelige functies. Vanuit gezondheid en ruimtelijke kwaliteit kan het wenselijk zijn om ruimte te behouden voor groen, recreatie en andere niet-geluidgevoelige functies.
Bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies moet de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging. Geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie van milieubelasting zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Daarbij zetten we in op vermindering van slaapverstoring en nachtelijke hinder en op het voorkomen dat hinder wordt verschoven naar de randen van de nacht.

Woningbouw verbinden met bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit
De grote concentratie van werkgelegenheid maakt de Schipholregio aantrekkelijk voor woningbouw. Vooral in Haarlemmermeer liggen omvangrijke ontwikkellocaties. Nabijheid van wonen en werken kan bijdragen aan het beperken van verplaatsingen en aan een evenwichtiger regionale ontwikkeling.
Nieuwe woongebieden kunnen echter alleen goed functioneren wanneer tegelijkertijd voldoende mobiliteits- en energie-infrastructuur, voorzieningen, groen en recreatiemogelijkheden worden gerealiseerd. Ook moet rekening worden gehouden met de beperkingen die samenhangen met Schiphol en met de bestaande cumulatie van milieubelasting. Woningbouw, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit beschouwen we daarom in deze regio nadrukkelijk als één samenhangende opgave.

Landschap als drager van ruimtelijke kwaliteit
Het landschap rond Schiphol vormt een essentieel onderdeel van de ruimtelijke structuur van de metropoolregio. In een omgeving met grote infrastructuur, bedrijventerreinen, woningbouw en luchthavenfuncties is een robuust groenblauw raamwerk nodig om ruimtelijke kwaliteit, gezondheid en leefbaarheid te versterken.

We zetten in op robuuste groenblauwe overgangszones tussen luchthaven, stedelijk gebied en omliggende woonkernen. Deze zones bieden ruimte voor recreatie, natuur, waterberging en klimaatadaptatie en kunnen bijdragen aan het beperken van de ervaren milieubelasting.

Daarnaast streven we naar een hoogwaardige inrichting van de luchthaven en omliggende bedrijventerreinen als aantrekkelijk economisch landschap en prettige werk- en reisomgeving. De grotere landschappelijke structuren worden behouden en versterkt. Daarbij gaat het onder meer om de Amstelscheg, Westeinderscheg en Diemerscheg, PARK21, Geniepark en de ecologische verbindingen in het gebied. Bij de gebiedsgerichte uitwerking houden we expliciet rekening met de natuur- en landschapswaarden van de Bovenlanden en de Westeinderplassen, die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland en een belangrijke groenblauwe verbinding vormen in de Schipholregio. De Geniedijk, Ringvaart en het kenmerkende verkavelings- en wegenpatroon van Haarlemmermeer zijn belangrijke cultuurhistorische dragers. De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie is richtinggevend voor de verdere ontwikkeling.

Vliegveiligheid als randvoorwaarde
Bij ruimtelijke ontwikkelingen rond Schiphol houden we rekening met de vliegveiligheid en de veilige en doelmatige afwikkeling van het vliegverkeer. Daarbij betrekken we onder meer mogelijke effecten van vogelaantrekkende functies en van energieopwekking, zoals hoogtebeperkingen en hinderlijke schittering.

Ruimte bieden aan de energietransitie
De ontwikkeling van Schiphol en de regio vraagt om uitbreiding van het energiesysteem. De groei van het aantal woningen en arbeidsplaatsen, elektrificatie van mobiliteit en de verduurzaming van de luchtvaart zorgen voor een toenemende vraag naar duurzame energie.
Tegelijkertijd is netcongestie een belangrijke beperking voor ruimtelijke ontwikkelingen. Tijdige uitbreiding van het elektriciteitsnet en ruimte voor andere energiedragers zijn daarom noodzakelijk.
We werken samen met het Rijk, gemeenten, netbeheerders en andere partners aan de ruimtelijke voorwaarden voor deze uitbreiding. Daarbij kijken we onder meer naar de toekomstige waterstofinfrastructuur en naar de infrastructuur die nodig is voor duurzame luchtvaartbrandstoffen. Schiphol is een van de vijf provinciale waterstoffocusgebieden. De meer gedetailleerde uitwerking van de ontwikkeling van het energiesysteem en de ruimtelijke consequenties daarvan vindt plaats in het Programma Energie. Ontwikkelingen in het energiesysteem worden integraal afgewogen tegen andere ruimtelijke belangen in de regio.

Ruimte voor de toekomstige ontwikkeling van Schiphol en Schipholgebonden bedrijvigheid
De komende decennia ligt de nadruk op de vernieuwing van het bestaande Schiphol Centrum. De ruimtelijke behoefte van de luchthaven wordt daarbij niet alleen bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen. Grotere vliegtuigen, grotere passagiersstromen per vlucht, nieuwe eisen aan veiligheid en duurzaamheid en het operationeel houden van de luchthaven tijdens langdurige verbouwingen kunnen eveneens ruimte vragen.

In de voorgaande Omgevingsvisie is Schiphol Noordwest gereserveerd voor een mogelijke toekomstige ontwikkeling van de luchthaven. We handhaven deze reservering zolang onvoldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan.
Hoewel de komende decennia de nadruk ligt op de vernieuwing van het bestaande Schiphol Centrum, kan op langere termijn aanvullende ruimte nodig zijn. Daarbij kan het onder meer gaan om aanvullende terminalcapaciteit, die ook kan worden benut om tijdens de langdurige vernieuwing van het bestaande terminalcomplex voldoende operationele ruimte te houden. Daarnaast kunnen nieuwe vormen van luchtvaart en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur een ruimtevraag met

zich meebrengen. De aard, omvang en fasering van deze toekomstige ruimtevraag zijn op dit moment nog niet vastgesteld. Met de reservering lopen we niet vooruit op een besluit over de daadwerkelijke ontwikkeling of invulling van Schiphol Noordwest. Het Rijk is bevoegd gezag voor de luchtvaartontwikkeling van Schiphol. Een eventuele ontwikkeling van het gebied vraagt om een afzonderlijke integrale afweging waarin onder meer bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit, landschap, energie en andere provinciale belangen worden betrokken.

De schaarse ruimte rond Schiphol willen we gericht inzetten voor activiteiten waarvoor de nabijheid van de luchthaven aantoonbare meerwaarde heeft. Bij de verdere uitwerking is de functionele relatie met het functioneren en de ontwikkeling van de luchthaven leidend bij de beoordeling of bedrijvigheid als Schipholgebonden wordt beschouwd. Rond Schiphol geven we daarom prioriteit aan Schipholgebonden bedrijvigheid. Voor niet-Schipholgebonden circulaire bedrijvigheid met grote emissies zien we in dit gebied geen ruimte. Op bestaande bedrijven- en kantorenterreinen worden eerst de mogelijkheden voor herstructurering en intensiever ruimtegebruik benut voordat uitbreiding aan de orde is.

De gemeente Haarlemmermeer is aangewezen als een van de strategische clusters voor Life sciences en health met biotechnologie als kern. De internationale verbondenheid via Schiphol is van groot belang voor het functioneren van het Life sciences en health-cluster vanwege de cold-chain logistiek, de temperatuur gecontroleerde distributieketen voor onder andere vaccins en andere medische producten. We zullen inzetten op het versterken van de waardeketen en toekomstbestendige ontwikkeling van het cluster, passend bij kennisintensieve activiteiten zoals onderzoek en ontwikkeling.

Greenport Aalsmeer toekomstbestendig ontwikkelen
Binnen Greenport Aalsmeer zetten we in op het versterken en toekomstbestendig maken van de bestaande glastuinbouwconcentratiegebieden. Clustering blijft daarbij het uitgangspunt, zodat ruimte, energie, water en andere infrastructuur efficiënter kunnen worden benut.
Voor glastuinbouwbedrijven buiten de concentratiegebieden wordt geen generieke verplaatsingsopgave nagestreefd. We zetten in op de glasconcentratiegebieden. Per gebied en initiatief wordt bekeken welk perspectief passend en haalbaar is. Verplaatsing naar een concentratiegebied kan daarbij een mogelijkheid zijn, afhankelijk van concrete kansen en bereidheid vanuit de markt.
We zetten primair in op het ruimtelijk borgen en versterken van de clustergebieden en faciliteren waar mogelijk initiatieven van ondernemers en gemeenten die bijdragen aan herstructurering, verplaatsing of sanering in het kader van Van Meer naar Beter. Daarbij wordt de ontwikkeling van Greenport Aalsmeer steeds bezien in samenhang met de andere ruimtelijke opgaven in de Schipholregio.

7.11 Water en natuur in Gooi en Vechtstreek

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen een zoekgebied aan waarin we de toekomstige uitbreiding voor drinkwaterwinning bij de bestaande locatie in Huizen gaan onderzoeken. Dit kan leiden tot een reservering van een gebied waar voorwaarden gelden voor ontwikkelingen om de toekomstige drinkwaterwinning en -transport niet onmogelijk maken.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor optimale beschikbaarheid van zoet water.
Zorgdragen voor een efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving.
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.

Prioritaire wettelijke taak
Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater.
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit.
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.
Zorgplicht om te zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening en veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.

Relevante afwegingsprincipes

Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we een zoekgebied aanwijzen waarin we de toekomstige uitbreiding voor drinkwaterwinning bij de bestaande locatie in Huizen gaan onderzoeken.

Wat speelt hier

Het watersysteem en de drinkwaterwinning in het Gooi en de Vechtstreek zijn op dit moment nog onvoldoende toekomstbestendig ingericht. Het kenmerkende watersysteem van infiltratie van regenwater in de hoger gelegen zandgronden in het Gooi naar kwelwater in het lagergelegen Vechtplassengebied heeft zowel met verdroging als met wateroverlast te maken. Daarnaast is het gebied vanwege de waterzuiverende capaciteit in beeld voor een mogelijke drinkwaterlocatie en spelen er grote landschappelijke- en natuuropgaven in het gebied. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Werken aan een toekomstbestendig watersysteem
Regenwater komt vanuit de zandgronden in het Gooi uiteindelijk als kwelwater boven in het lagergelegen Vechtpassengebied. Verdroging of vernatting in het Gooi heeft daarmee direct invloed op de waterbalans in de Vechtplassen. In het onderzoek Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek (THGV) is de werking van het bodem- en watersysteem voor dit gebied in kaart gebracht. Dit systeem is ondanks een beginnend herstel nog niet in balans, dit wordt versterkt door klimaatverandering. Dit uit zich vooral in een verdroging en

een tekort aan water. In het gebied wordt gewerkt aan herstel door toe te werken naar een toekomstbestendig, adaptief landschap met een duurzame wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem en het landgebruik. Via de eigen gebiedstrajecten dragen wij daaraan bij.

Uitbreiden van drinkwaterwinning
De vraag naar drinkwater stijgt. In het Gooi ligt een van de Noord-Hollandse drinkwater win- en productiegebieden. Naar de toekomst toe moet er voldoende drinkwater beschikbaar blijven. In het Gooi werken in het WAAG-project PWN, Waternet en Vitens samen aan extra drinkwatercapaciteit. Hiervoor worden zowel nieuwe inname- en zuiveringslocaties (bij Amsterdam-Rijnkanaal (ARK), Eemmeer of Gooimeer) als leidingtracés en infiltratiegebieden gezocht en uiteindelijk ruimtelijk ingepast. Ook de uitbreiding Weesperkarspel en Loenderveen – gericht op het structureel inzetten van extra voorgezuiverd ARK-water via de Waterleidingplas – vraagt ruimte voor de uitbreiding van de plas, leidingwerk en zuivering.

We wijzen voor het WAAG-project een zoekgebied aan. Hier willen we dat terughoudend omgegaan wordt met ontwikkelingen die de toekomstige functie van het gebied voor drinkwater onmogelijk maken. De opgave voor WAAG wordt nader uitgewerkt. In deze nadere uitwerking krijgen de fysieke locaties voor nieuwe inname- en zuiveringslocaties en leidingtracés en infiltratiegebieden een plek, waarna tot daadwerkelijke reservering van specifieke gebieden kan worden overgegaan. We zien dit als integrale gebiedsopgave vanuit de drinkwateropgave, waarin lokaal een goede ruimtelijke afweging moet komen. Hierbij moeten natuurontwikkeling, energie, drinkwater, landschappelijke en erfgoedwaarden (waaronder het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies) in een samenhangend geheel worden bezien. En milieueffecten en alternatieven onderzocht worden.

Verbeteren van natuurwaarden
De natuurwaarden in deze regio gaan achteruit door onder andere stikstof en een onvoldoende waterkwaliteit. De effecten van klimaatverandering zijn nu al waar te nemen in de natuurgebieden in het Gooi. Door extreme droge periodes en extreem natte periodes gaan met name eiken- en beukenbomen dood. Stikstof heeft effect op zowel de natuurkwaliteit in de Vechtplassen als in de heidegebieden in het Gooi. Daarom investeren we in dit gebied door het nemen van herstelmaatregelen, Kaderrichtlijn Water (KRW-)maatregelen en door het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Ook proberen we op plekken met goed kwelwater op de flanken van het Gooi nieuwe natuur te ontwikkelen. Daarom zetten we in op het reduceren van stikstof, in de gehele provincie en ook lokaal. Door het aanbrengen van mineralen in hei en bos verzachten we de effecten van stikstof. Op de korte termijn ligt onze focus op het afronden van het NNN inclusief de verbindingen in het Oostelijke Vechtplassengebied. Het betreft de afronding van de NNN-opgave in twee fasen: de eerste fase van 85 hectare en in de tweede fase 95 hectare. Naast de verplichting tot instandhouding van natuurwaarden liggen er goede kansen voor het versterken van landschappelijke en recreatieve structuren met groenblauwe dooradering. Een deel van de landbouw maakt hier een transitie door naar meer extensief, passend bij de natuurwaarden. Ook hier gelden de uitgangspunten van kringlooplandbouw met de verschillende transitiepaden op basis van doelsturing. De uitdaging wordt om de komende jaren de emissies verder terug te dringen in combinatie met een (financieel) gezonde landbouw.

8

ONTSTAAN VAN DE OMGEVINGSVISIE

Foto: Marije de Rooij-Stevenhagen

8 ONTSTAAN VAN DE OMGEVINGSVISIE

Het proces om te komen tot deze omgevingsvisie bestond uit zes fasen. Belangrijke onderdelen waren daarin het participatietraject en het maken van een omgevingseffectrapportage (OER). In het participatietraject hebben inwoners van Noord-Holland, maatschappelijke partners en medeoverheden meegedacht over wat er in de omgevingsvisie moet worden opgenomen. In het OER zijn de effecten van keuzes op verschillende aspecten in beeld gebracht. De uitkomsten van beide trajecten zijn medebepalend geweest voor de keuzes en richtingen in de ontwerp-Omgevingsvisie.

8.1 Het in fases toewerken naar de omgevingsvisie

Fase 0: het agenderen van ruimtelijke vraagstukken en het starten van het traject

In fase 0 stond het agenderen van de opgaven waar de provincie mee te maken heeft centraal. Hiermee is de inhoudelijke basis gelegd voor de omgevingsvisie. Fase 0 is op 29 september 2024 afgerond met het vaststellen van de startnotitie "Regie op de ruimte", waarin het proces om te komen tot de omgevingsvisie was beschreven. Het "Ruimtelijk Voorstel" werd vastgesteld als inhoudelijke basis voor het vervolgtraject. In het "Ruimtelijk Voorstel" zijn de ruimtelijke vraagstukken die ontstaan als alle ruimteclaims bij elkaar worden gelegd beschreven op basis van het huidige beleid en de huidige beleidsvoornemens. Het beschrijft de opgaven die op Noord-Holland afkomen en maakt nog geen keuzes. Die keuzes zijn verkend in het traject om te komen tot een vernieuwde omgevingsvisie en zijn opgenomen in de ontwerp-omgevingsvisie.

Fase 1: het aanbrengen van overzicht in informatie

In fase 1 hebben we gewerkt aan de basis van de vernieuwing van de omgevingsvisie. Namelijk het bij elkaar brengen van alle onderliggende gegevens in een kaartenatlas. Het opstellen van een participatie- en communicatieplan. En het bepalen van de methode waarmee we de keuzes in beeld zouden brengen met betrokken consequenties. Dit is samen met een analyse van de trends en ontwikkelingen en een overzicht van de positie van de omgevingsvisie ten opzichte van de andere ontwikkelingen in de beleidscyclus van de Omgevingswet opgenomen in het werkboek.

Fase 2: keuzes in beeld

In deze fase hebben we via twee sporen gewerkt aan het in beeld brengen van de keuzes en de consequenties die daaraan verbonden zijn. Het eerste spoor bestond uit het via kaartverhalen een plek geven aan de grootste botsende opgaven uit het Ruimtelijk Voorstel. Deze zijn hier (link) te vinden. Het tweede spoor bestond uit drie stel-dat verkenningen. Stel-dat verkenningen zijn scenariostudies waarbij vanuit een startvraag werd doorgeredeneerd wat de effecten naar de toekomst toe. doorgevoerd zou worden. De drie stel-dat verkenningen waren:

- Wat als we water en bodem sturend als uitgangspunt nemen?
- Wat als we een gezonde leefomgeving en voldoende woningen als uitgangspunt nemen?
- Wat als we een toekomstbestendige economie als uitgangspunt nemen?

De bevindingen uit de kaartverhalen en de stel-dat verkenningen zijn gebundeld in het rapport "Keuzes en consequenties". Op basis daarvan en de eerste resultaten van de participatie zijn uiteindelijk richtingen en ambities geformuleerd. De richtingen en ambities kan je zien als een eerste aanzet voor de vernieuwing van de Omgevingsvisie. Deze richtingen en ambities zijn op 29 september 2025 door PS vastgesteld als voorzet voor de ontwerp omgevingsvisie.

Fase 3: keuzes maken

De richtingen en ambities zijn in deze fase verder uitgewerkt. Dit hield in dat we de richtingen en ambities hebben verwerkt naar plaatsen en uitspraken. Daarnaast hebben we gewerkt aan samenhangende verhaallijnen waarin integraal wordt weergegeven wat de visie voor Noord-Holland is. Tot slot is in die gebieden waar een stapeling van opgaven is met een provinciaal belang, gebiedsgericht een uitspraak gedaan over welke ontwikkelrichting de provincie voorstaat. In deze fase zijn de uitkomsten uit de participatie en het Omgevingseffectrapport gebruikt om deze uitwerking vorm te geven. Het eindresultaat van deze fase is de ontwerp-omgevingsvisie.

Fase 4 en 5: vaststelling en ter inzage legging ontwerp-Omgevingsvisie en Omgevingseffectrapport

De ontwerp-Omgevingsvisie en het bijbehorende Omgevingseffectrapport hebben formeel van 22 juni tot en met 31 augustus ter inzage gelegen. De wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen zijn in het najaar van 2026 verwerkt in de teksten en de zienswijzen zijn voorzien van een reactie in een Nota van Beantwoording. Het definitieve Omgevingseffectrapport is betrokken bij de stap van ontwerp naar definitieve omgevingsvisie. Uiteindelijk is de omgevingsvisie aan PS voorgelegd voor vaststelling.

Er is al veel materiaal

Deze nieuwe Omgevingsvisie staat niet op zichzelf. In het traject hier naartoe is een aantal tussenrapporten gepubliceerd. In het al genoemde Ruimtelijk Voorstel (2024) zijn alle opgaven beschreven. In het werkboek (2025) is dit aangevuld met een quick scan van de trends en ontwikkelingen. De brede basismonitor is daarnaast een tool waarmee de verschillende doelstellingen van de Omgevingsvisie worden gemonitord. De opgaven zijn digitaal gevisualiseerd in de Kaartenatlas en verhalen op kaart.

Voor het Omgevingseffectrapport (OER) is bovendien een nulmeting gedaan naar verschillende omgevingswaarden. Dit document 'De Staat van Noord-Holland' geeft onder andere de huidige staat van water, bodem, luchtkwaliteit en andere indicatoren.

8.2 Participatie

Conform het participatieplan dat op 10 februari 2025 is vastgesteld door Provinciale Staten, is de participatie uitgevoerd in twee fasen. In de eerste fase, die liep van mei tot en met juni 2025, werd online en in bijeenkomsten aan de inwoners van Noord-Holland de vraag voorgelegd wat ze belangrijke onderwerpen vinden voor de omgevingsvisie. Eind juni is een werkatelier georganiseerd voor medeoverheden en maatschappelijke partners om vanuit hun oogpunt mee te denken over de belangrijke onderwerpen voor de omgevingsvisie. Dat heeft geresulteerd in deze rapportage.

De tweede fase van de participatie bestond opnieuw uit een onderdeel met inwonersparticipatie en een deel waarin ruimte was voor maatschappelijke partners en medeoverheden om mee te denken. Dit laatste verliep via een groot aantal bijeenkomsten, per deelregio, met afzonderlijke gemeenten, met sectoren, gesprekken met bestuurders en ambtenaren. Met een grootste oploop tijdens een conferentie waarin alle aanwezigen samenkwamen.

De inwonersparticipatie was opnieuw via een online en offline deel opgezet. Online is een keuzewijzer gemaakt waarin mensen konden aangeven wat ze belangrijk vonden. Hierin was direct zichtbaar wat de effecten van een bepaalde keuze waren op de hoofdonderwerpen. In de fysieke bijeenkomsten werd aan de hand van dezelfde stellingen als in de keuzewijzer was opgenomen het gesprek gevoerd met mensen die zich voor de bijeenkomsten hadden opgegeven. Omdat de inwoners die mee hebben gedaan met de online en offline participatie geen representatieve doorsnede zijn van de bevolking in Noord-Holland hebben we de vragen ook via een representatieve steekproef uitgezet. De uitkomsten uit deze inwonersparticipatie zijn opgenomen in deze twee rapporten.

De participatieresultaten zijn gebaseerd op de opzet van de onderzoeken: de deelnemers kozen een richting op basis van dilemma's. Om deze dilemma's te formuleren zijn provinciale vraagstukken vertaald naar de belevingswereld van inwoners die niet dagelijks met deze thematiek bezig zijn. Het idee was de inwoners hierdoor echt te laten voelen dat een keuze maken soms best lastig kan zijn. Als gevolg daarvan zijn sommige dilemma's op een minder hoog abstractieniveau dan de omgevingsvisie in werkelijkheid is. Toch geeft het ons een inzichtelijk beeld van de prioriteiten die inwoners stellen.

De resultaten van het participatietraject en het representatieve onderzoek geven op veel onderwerpen een goed beeld van wat inwoners van Noord-Holland belangrijk vinden. Met de toelichtingen die veel deelnemers hebben geschreven, biedt het ons op diverse dilemma's ook een verdieping. Aanvullend biedt het representatieve onderzoek inzicht in wat verschillende leeftijdsgroepen vinden van de dilemma's en wordt hier ook onderscheid gemaakt in verschillende regio's.

De resultaten van het representatief onderzoek komen sterk overeen met de resultaten uit de keuzewijzer. De meerderheid kiest voor het nu actie ondernemen voor een gezonde leefomgeving en bij woningbouw voor het bouwen in droge en veilige gebieden en in steden en dorpen. Respondenten kiezen voor waterzekerheid, dat wil zeggen dat zij kiezen voor een natuurlijke bescherming van de provincie tegen wateroverlast op dit moment en het beschermen van drinkwatergebieden. Verder kiezen zij voor het maximaal beschermen van de waterkwaliteit en het verminderen van broeikasgasuitstoot, het verduurzamen van de zware industrie en het inzetten op uitbreiding van het elektriciteitsnet. Ook kiezen zij voor sturing door de provincie met regels en het behouden van historisch landschap. Over het omgaan met landbouwgrond zijn de meningen verdeeld.

8.3 Omgevingseffectrapportage

In de Omgevingswet is het een verplichting om bij ruimtelijke plannen die richting geven aan toekomstige besluitvorming zoals een omgevingsvisie een plan-MER (Milieueffectrapportage op hoofdlijnen) uit te voeren. We hebben voor een uitgebreidere vorm gekozen, namelijk de omgevingseffectrapportage (OER). Hierin zijn niet alleen de milieueffecten, maar ook bredere effecten op de omgeving meegenomen zoals gezondheids-, duurzaamheids- en sociaaleconomische aspecten. Ook is een passende beoordeling gedaan om uit te sluiten dat het voorgenomen beleid significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden heeft.

De onderzoeksaanpak in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingseffectrapportage actualisatie Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 heeft ter inzage gelegen, is naar de wettelijke adviseurs gestuurd voor een reactie en besproken met de commissie voor de milieueffectrapportage. De 18 zienswijzen hierop gaven goede suggesties, zijn beantwoord en hebben samen met het advies van de commissie geleid tot een verdere ontwikkeling van het beoordelingskader en verdere uitwerking van de omgevingseffectrapportage.

De eerste twee fasen van Regie op de Ruimte hebben al veel inzicht gegeven in de hoeken van het speelveld en potentiële omgevingseffecten. Met de stel-dat-verkenningen en het keuzepalet is in beeld gebracht welke richtinggevende keuzes al gemaakt kunnen worden – in het keuzepalet zijn dit de overeenkomsten waarbij uit de verschillende verkenningen blijkt dat deze keuzes integraal bezien wenselijk zijn. Ook levert het keuzepalet inzicht in de dilemma's waarover meer informatie nodig is om een zorgvuldige keuze te maken. Daarmee is het speelveld voor de actualisatie van de omgevingsvisie al aanzienlijk vernauwd tot die dilemma's die nog om een integrale alternatievenafweging vragen. Het OER richt zich specifiek op die dilemma's.

Voor elk van de dilemma's zijn (in opmaat naar het OER) oplossingsrichtingen ontwikkeld. Deze zijn in het OER beoordeeld op de gevolgen voor de fysieke leefomgeving ten opzichte van de referentiesituatie. Van de verschillende oplossingsrichtingen zijn kansen en risico's onderzocht. Uit de beoordeling van de oplossingsrichtingen volgen aandachtspunten, waaronder eventuele raakvlakken, benodigd voor het samenstellen van het concept-voorgenomen beleid.

Het OER geeft input om een gewogen besluit per dilemma te nemen. De samenstelling van al deze gekozen oplossingsrichtingen, tezamen met het overeind blijvende omgevingsbeleid van de Omgevingsvisie NH 2050 (2018) én de keuzerichtingen waarvoor géén alternatievenonderzoek nodig is (de "overeenkomsten"), is samengebracht tot één concept-voorkeursalternatief, genoemd het voorgenomen beleid voor optimalisaties vanuit milieu. Dit voorgenomen beleid is in het OER beoordeeld. Vervolgens is dit voorgenomen beleid na de beoordeling aangescherpt tot een definitief voorkeursalternatief, genoemd voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu. Tenslotte is dit voorgenomen beleid beoordeeld in het Omgevingseffectrapport. Dit rapport is ter inzage gelegd met de ontwerp-omgevingsvisie en besproken met de Commissie voor de milieueffectrapportage.

Het OER bevat geen beoordeling van rijksbeleid zoals bijvoorbeeld de Nota Ruimte of het Nationale Programma Ruimte voor Defensie. Daarvoor voert het Rijk een plan-MER uit. Het OER bevat ook geen beoordeling van in deze Omgevingsvisie genoemde projecten. Die worden bij de desbetreffende projecten uitgevoerd als project-MER.

De passende beoordeling liet zien dat door het hoge abstractieniveau van de Omgevingsvisie significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de Omgevingsvisie niet met zekerheid op voorhand uitgesloten kunnen worden. Dit betekent niet dat de Omgevingsvisie niet vastgesteld kan worden. Het is op dit hoge abstractieniveau namelijk 'passend' dat voor de vervolgbesluiten geen uitgebreid uitvoerbaar alternatief op locatieniveau is beschreven. Tegelijkertijd is er ook geen sprake van significant negatieve effecten of met zekerheid onuitvoerbare ontwikkelingen. Bij de uitwerking en de realisatie van beleidskeuzes (in programma's) kunnen doorgaans mogelijkheden gevonden worden om negatieve effecten effectief te beperken of weg te nemen zodat deze uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime.

Het OER liet zien dat voor de thema's water en bodem, economie en energie goede verbeterstappen worden gezet met het voorgenomen beleid in de omgevingsvisie. Voor de thema's gezonde leefomgeving, natuur en omgevingskwaliteit bleek er nog extra aandacht nodig. Er is tijdens de ter inzagelegging een verbeterslag onderzocht voor natuur en gezonde leefomgeving. Voor natuur is een extra afwegingsprincipe voor biodiversiteit toegevoegd en de teksten zijn aangescherpt. Voor gezonde leefomgeving zijn op de algemene teksten en Schiphol, aanscherpingen opgenomen. Voor omgevingskwaliteit zijn we ervan overtuigd dat met de aandacht voor het behouden van omgevingskwaliteit in combinatie met de inzet op het creëren van nieuwe kwaliteiten de omgevingskwaliteit goed geborgd is en in balans is met de andere belangen waar de provincie ook voor aan de lat staat.

Advies Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie voor de milieueffectrapportage (mer) heeft de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER getoetst en op 21 september 2026 haar advies gepubliceerd en aan Provinciale Staten van Noord-Holland gezonden. De Commissie mer heeft een aantal inhoudelijke en procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en zullen een plek krijgen in het vervolgproces van de uitwerking in programma's en de beleidscyclus. De Commissie ziet waardevolle elementen in het OER en de Omgevingsvisie, zoals de uitgebreide beschrijving van de huidige situatie in de Staat van Noord-Holland, de stap om het voorgenomen beleid te optimaliseren en de voorstellen voor aanscherping van de Omgevingsvisie. Ook signaleert de Commissie dat in de ontwerp-Omgevingseffectrapportage op een aantal onderdelen informatie ontbreekt. Specifiek gaat het om doelen en doelbereik, de navolgbaarheid van keuzes en de ontbrekende beoordeling van gebiedsgerichte keuzes. De Commissie adviseert het OER aan te vullen voordat een besluit wordt genomen over de definitieve Omgevingsvisie.

Op basis van het advies van de Commissie mer en de zienswijzen op de omgevingsvisie zijn wijzigingen aangebracht in de ontwerp-Omgevingsvisie. Er is helderder aangegeven dat de omgevingsvisie vooral ambities bevat en hoofddoelstellingen die in programma's verder worden

uitgewerkt tot concrete doelen. We zien de omgevingsvisie als instrument om juist de langetermijnvisie en de richting waar de provincie naartoe werkt weer te geven, waar de onderliggende programma's de op dit moment haalbare doelen beschrijven. Het afwegingskader heeft een steviger doorwerking gekregen in de achterliggende hoofdstukken. Daarnaast is het abstractieniveau van de Omgevingsvisie grotendeels in lijn gebracht met het OER. Het gebiedsgerichte deel van de omgevingsvisie is duidelijker gepositioneerd als een aanzet tot gebiedsgericht beleid. Bij de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen is verduidelijkt dat de omgevingsvisie een richting aangeeft, die bij verdere uitwerking een nieuwe toets in een MER vraagt. Bij de gebiedsparagrafen voor het Maritiem Cluster bij Den Helder, de 380 kV in de Wieringermeer, IJmond en Houtrakpolder en het project WAAG in de Gooi- en Vechtstreek is verduidelijkt wat de status is en wanneer en door wie nader onderzoek naar milieueffecten en alternatieven wordt gedaan.

In het OER is verduidelijkt waarom er geen beoordeling van de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen heeft plaatsgevonden. Een omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In het OER behorend bij de ontwerp-omgevingsvisie, is dat detailniveau niet haalbaar en heeft dit weinig meerwaarde.

9

WERKEN MET DE OMGEVINGSVISIE

Foto: Johannes Abling

9 WERKEN MET DE OMGEVINGSVISIE

Met alleen een omgevingsvisie schrijven verandert er nog niets in de fysieke wereld. De omgevingsvisie is een zelfbindend document en de doorwerking komt door het gebruik ervan en het verder uitwerken van het beleid in onder meer programma's en de omgevingsverordening. In dit hoofdstuk staat hoe het werken met de omgevingsvisie vorm krijgt.

9.1 Uitwerking in de andere instrumenten van de Omgevingswet

De omgevingsvisie is één van de instrumenten die benoemd zijn in de Omgevingswet. De opbouw van de Omgevingswet volgt de beleidscyclus (zie figuur41). De omgevingsvisie is het startpunt van een nieuwe beleidscyclus en de basis van al het beleid in de fysieke leefomgeving. Andere instrumenten onder de Omgevingswet zijn in overeenstemming met de omgevingsvisie. Vanuit de keuzes die we in de omgevingsvisie maken, werken we beleid verder uit en stellen we eventueel nadere kaders. Dit kan bijvoorbeeld in een programma of via regels in de omgevingsverordening. Programma's binden de provincie zelf en zijn leidend in de instrumentkeuze om te komen tot beleidsrealisatie. De regels uit de verordening werken direct door in de omgeving en in plannen van gemeenten en waterschappen. Om te kunnen anticiperen op nieuwe ontwikkelingen ontwikkelen we een systematiek om het geheel van Omgevingsvisie en -programma actueel en levend te houden. Daarnaast gaan we de omgevingsvisie monitoren.

Omgevingsvisie

Op grond van artikel 3.1 van de Omgevingswet zijn Provinciale Staten verplicht om een omgevingsvisie vast te stellen. Hierin staat dar de visie op hoofdlijnen de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van de fysieke leefomgeving bevat. In een omgevingsvisie wordt rekening gehouden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel van de vervuiler betaalt (artikel 3.3 Omgevingswet).

De omgevingsvisie is een strategisch beleidsdocument. Dit betekent dat de visie zelfbindend is bij de uitoefening van taken en bevoegdheden, maar geen directe rechtsgevolgen heeft voor derden (gemeenten, burgers en bedrijven). De visie vormt wel een belangrijk toetsings- en afwegingskader bij (mede) op de visie gebaseerde besluiten van de provincie. Gemeenten en waterschappen zijn weliswaar niet gebonden aan de provinciale omgevingsvisie, maar van hen wordt wel verwacht dat zij rekening houden met elkaars (en dus ook provinciale) taken en belangen (artikel 2.2 Omgevingswet). Voor directe doorwerking van de visie is een vertaling naar (instructie)regels in de Omgevingsverordening nodig.

De omgevingsvisie is richtinggevend, maar niet juridisch afdwingbaar. Nieuwe inzichten of omstandigheden kunnen aanleiding zijn voor afwijking, mits zorgvuldig gemotiveerd.

Programma's

Alle (beleids)programma's van de provincie Noord-Holland voor de fysieke leefomgeving hebben hun grondslag in de omgevingsvisie en hebben een plaats in een vastgestelde programmastructuur. Samen met de omgevingsvisie vormen deze programma's het Beleidshuis. In Omgevingswetprogramma's worden de ambities en beleidskaders uit de omgevingsvisie uitgewerkt naar concrete doelen en worden, waar mogelijk, de instrumenten en maatregelen beschreven die we willen inzetten om de doelen die we in de omgevingsvisie stellen, te realiseren. Het Omgevingswetprogramma is niet per se een integraal instrument, maar kan ook een sectoraal, gebiedsgericht of een thematisch karakter – of een combinatie hiervan – hebben. Bij het opstellen en actualiseren vindt waar nodig afstemming plaats met de overige Omgevingswetprogramma's om te zorgen voor een integraal afgewogen omgevingsbeleid.

Er zijn een aantal verplichte programma's. Dit zijn onder andere de programma's die zijn voorgeschreven bij de implementatie van EU-richtlijnen, zoals het Actieplan geluid, het Regionaal waterprogramma en de Natura 2000-beheerplannen.

Daarnaast is een programma verplicht als een omgevingswaarde dreigt te worden overschreden.

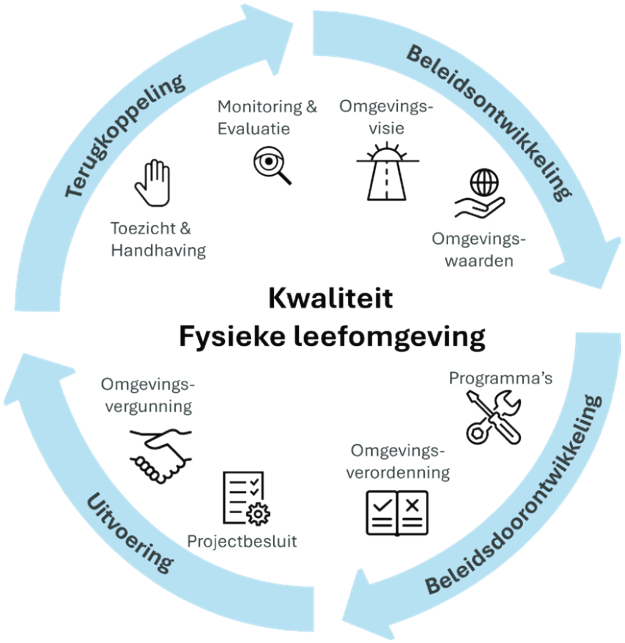

Figuur 41: De beleidscyclus van de Omgevingswet

Er is een aantal programma's of gebiedsgerichte opgaven waar we met andere overheden aan werken en waar het product niet als officieel programma onder de Omgevingswet is vastgesteld. Dit geldt bijvoorbeeld voor de NOVEX-gebieden, deltaprogramma's en de RES-en.

Omgevingsverordening

Onderdelen uit de omgevingsvisie kunnen vertaald worden als concrete regels in de omgevingsverordening. De omgevingsverordening bevat al onze provinciale regels voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsverordening is kaderstellend voor de omgevingsplannen van de gemeenten en voor de waterschapsverordening. Op deze manier werkt de omgevingsvisie via een aantal stappen door in concrete regels waar inwoners en bedrijven mee te maken kunnen krijgen.

Projectbesluiten

In een programma maken we maatregelen concreet en formuleren we projecten waarover we projectbesluiten nemen. Het projectbesluit zet de provincie in bij complexe projecten zoals de verdubbeling van een provinciale weg of private initiatieven die samenvallen met het bereiken van publieke doelen. Ook op deze manier werkt de omgevingsvisie via een aantal stappen door in concrete projecten waar inwoners en bedrijven mee te maken kunnen krijgen.

Ruimtelijk arrangement

In het ruimtelijk arrangement worden met het Rijk afspraken gemaakt over verdere uitwerkingen op diverse onderdelen uit de omgevingsvisie. Dit gebeurt in een jaarlijkse cyclus op dezelfde manier als bij het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) en het BOL (Bestuurlijk Overleg Leefomgeving).

9.2 Monitoring

We monitoren de uitvoering van de omgevingsvisie. Wanneer daaruit blijkt dat ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren we onze inzet en veranderen we zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat we kunnen inspelen op veranderingen.

Voor het monitoren van de omgevingsvisie gebruiken we de brede basismonitor. Met de indicatoren uit deze monitor worden de ambities en doelen uit de omgevingsvisie gevolgd. Zo wordt inzichtelijk in hoeverre doelen en ambities worden gehaald en of de trends zich in de gewenste richting ontwikkelen.

Waar nodig passen we de brede basismonitor aan met indicatoren voor ambities en doelen die nieuw zijn ten opzichte van het huidige beleid. Hiervoor benutten we ook daar waar mogelijk de indicatoren uit het beoordelingskader van de omgevingseffectrapportage die nu nog geen onderdeel zijn van de brede basismonitor. We actualiseren de brede basismonitor jaarlijks.

Om ook de specifieke ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen volgen, zoals de verandering van het ruimtegebruik en de clustering van functies, voeren we iedere vier jaar aanvullende ruimtelijke analyses uit. Hiermee wordt aangesloten op de kaartverhalen en de kaartenatlas die voor de visie zijn ontwikkeld. Daarnaast stellen we iedere vier jaar een rapportage op om de voortgang van de ambities en doelen te evalueren. De ruimtelijke analyses en de evaluatie worden aan Provinciale Staten aangeboden.

9.3 Provinciaal belang

De Omgevingswet vraagt van provincies om aan te geven wanneer sprake is van een provinciaal belang. De wet gaat er daarbij van uit dat gemeenten in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de zorg voor de fysieke leefomgeving. De provincie treedt alleen op als dat nodig is. Artikel 2.3 van de Omgevingswet bepaalt dat we onze taken en bevoegdheden inzetten wanneer er een provinciaal belang is dat niet doelmatig en doeltreffend door gemeenten kan worden behartigd, of wanneer dat nodig is voor een goede uitvoering van wettelijke, nationale of internationale verplichtingen. Provinciale belangen kunnen voortkomen uit toegekende taken (zoals voor grondwaterbeschermingsgebieden en luchthavens van regionale betekenis), uit bovenlokale of regionale opgaven, of uit strategische keuzes die verder reiken dan één gemeente. Denk aan natuur, landschap en water, bereikbaarheid, energie, woningbouw of gebiedsontwikkeling. Provinciale belangen zijn dus niet hetzelfde als wettelijke taken die de wetgever bij de provincie heeft belegd.

In deze Omgevingsvisie maken we zichtbaar wat we van provinciaal belang vinden en hoe we daarmee omgaan. Door de provinciale belangen expliciet te benoemen, scheppen we

duidelijkheid over wat we belangrijk vinden in de fysieke leefomgeving. Zo maken we ons handelen navolgbaar en voorspelbaar. Per geval maken we een zorgvuldige afweging en onderbouwen waarom sprake is van een provinciaal belang en welke rol daarbij past. Onze provinciale belangen staan in de tekst bij de verdiepingen genoemd.
De inhoud bepaald waar we een provinciaal belang zien, daarnaast wegen we altijd of we in een traject dynamiek kunnen toevoegen. Het benoemen van een provinciaal belang betekent dus niet automatisch dat we ingrijpen of een actieve rol op ons nemen. We doen dat alleen wanneer dat nodig is en wanneer samenwerking of gemeentelijk handelen niet doelmatig of doeltreffend is en provinciale inzet meerwaarde biedt en realistisch en uitvoerbaar is. Daarbij werken we volgens drie uitgangspunten: we handelen vanwege subsidiariteit (decentraal wat kan, provinciaal wat moet), proportionaliteit (niet meer ingrijpen dan nodig) en voorspelbaarheid (heldere kaders vooraf).

9.4 Rollen en instrumenten

Gelet op het provinciale belang en afhankelijk van de opgave vervullen we één of een mix van meerdere rollen in de samenwerking met onze partners. Welke rol we vervullen, hangt af van de taak of het belang dat aan de orde is en van de instrumenten die we daarbij inzetten. Dat kan bijvoorbeeld zijn vanuit de rol als bevoegd gezag op grond van een wettelijke taak voor de vergunningverlening of vanuit een regulerende rol door regels in de omgevingsverordening op te nemen. Of door middel van een stimulerende rol in de vorm van het leveren van expertise of het verlenen van subsidies. Bij het nemen van een rol gaan we niet langer uit van vaste rollen of een theoretisch rollenkader. In plaats daarvan is het voeren van het gesprek met onze partners over onze rol en inzet een vast onderdeel van onze werkwijze. Deze rol ligt dus niet altijd vooraf vast, maar ontstaat in de context van de opgave en is dynamisch. Daarbij is ook de samenwerking en afstemming met onze partners belangrijk.

Naast de eerder in dit hoofdstuk genoemde instrumenten bieden de Omgevingswet en andere wetten nog diverse aanvullende mogelijkheden om de ambities en keuzes uit de omgevingsvisie te realiseren. Daarnaast beschikken we over instrumenten die niet uit wet- en regelgeving voortkomen, zoals middelen voor gedragsbeïnvloeding en communicatie. De keuze voor een instrument of een combinatie van instrumenten hangt niet alleen af van de rol die we vervullen, maar ook van de rol van samenwerkende partners. Waar dit mogelijk is, geven we per ambitie een doorkijk van het instrument of de combinatie van instrumenten waarmee hieraan invulling wordt gegeven.

9.5 Zo werken we met de sturingsfilosofie

Zoals ook in hoofdstuk 2 is beschreven hanteren we de sturingsfilosofie “Lokaal wat kan, provinciaal wat moet”.

In het werken met de sturingsfilosofie:

- Geven we een gedeelde duiding: we definiëren in deze Omgevingsvisie en in gesprekken met partners waar we een provinciaal belang zien en maken afwegingen expliciet.
- Koppelen we de filosofie aan een werkwijze: toepassing per schaal en opgave, bewuste instrumentkeuze uit het volledige instrumentarium van de Omgevingswet én afspraken over naleving en borging.
- Toetsen we onszelf en leggen verantwoording af: wat doen we zelf, wat vragen we van partners en hoe maken we voortgang zichtbaar.

We zetten ons in voor ontwikkelingen waar een provinciaal belang, meerwaarde of wettelijke taak aanwezig is. Voor onze provinciale belangen hanteren we de uitgangspunten van subsidiariteit, proportionaliteit en voorspelbaarheid. Als verbindend middenbestuur zijn we een constructieve partner voor gemeenten, waterschappen, het Rijk en de Europese Unie. Verzoeken van het Rijk en gemeenten wegen we op basis van meerwaarde die we zien vanuit onze positie als middenbestuur. Met het Rijk en omliggende regio’s en provincies gaan we het gesprek aan, zodat we bij onze afwegingen hogere schaalniveaus betrekken. Bij spanningen tussen Rijksopgaven op gebiedsniveau signaleren we deze tijdig, zoeken we samen naar oplossingen en bewaken we het provinciaal belang - ook of zelfs juist als landelijke keuzes uitblijven. Daar waar stapeling van Europese wet- en regelgeving leidt tot knelpunten of extra regeldruk in de uitvoering van provinciaal beleid, brengen we dat actief onder de aandacht bij het Rijk en Europese instellingen. Tegelijkertijd volgen we Europese ontwikkelingen en programma’s nauwgezet, zodat we tijdig kansen kunnen benutten, bijvoorbeeld via Europese fondsen en subsidies, die bijdragen aan het versnellen of versterken van de uitvoering van onze provinciale doelen.

9.6 Samenwerken in gebiedstrajecten en samenwerkingsverbanden

We werken samen met gemeenten, waterschappen, het Rijk, maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen. Ieder brengt eigen verantwoordelijkheden, expertise en perspectieven in. Door vroegtijdig samen te werken vergroten we de kwaliteit van plannen en de uitvoerbaarheid ervan. We zoeken actief naar verbinding tussen opgaven en naar oplossingen, waarmee meerdere doelen kunnen worden behaald.

We werken samen in het platform Noord-Holland Noord, de Metropoolregio Amsterdam, diverse gebiedsprocessen, de NOVEX-trajecten waar we samen met het Rijk en partners uit de regio werken en het ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. De omgevingsvisie en de onderliggende beleidsuitwerking in programma's biedt daarbij houvast voor de inhoudelijke inbreng van de provincie.

Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

In Noord-Holland Noord werken we samen met de 17 gemeenten van deze regio en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier aan een Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord, naar analogie van de NOVEX-aanpak. Het Rijk is betrokken bij de totstandkoming van het Ontwikkelperspectief (zoals afgesproken in het Ruimtelijk Arrangement 2025). Het wordt een gezamenlijk koersdocument voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland Noord. Het geeft aan welke nationale opgaven gekoppeld kunnen worden aan (boven)regionale behoeften en het versterkt en verbreedt de huidige samenwerking op inhoud in Noord-Holland Noord. Op basis van het Ontwikkelperspectief kunnen overheden samen keuzes maken voor hun omgevingsvisies en ruimtelijke plannen.

NOVEX-gebieden

Het Rijk heeft in het kader van de Nationale Omgevingsvisie zowel Verstedelijkingsgebieden als NOVI-gebieden in het leven geroepen, waarin ze samenwerkt met regionale partners en afspraken maakt. De NOVI-gebieden in Noord-Holland (NZKG, Schipholregio en Groene Hart) waren verbijzonderingen van het verstedelijkingsgebied MRA, waar sprake is van een complexiteit van opgaven. Een volgende minister heeft vervolgens de Verstedelijkingsgebieden en NOVI-gebieden tot NOVEX-gebieden verklaard, in het kader van de uitwerking van de NOVI in de vorm van de Nota Ruimte.

Metropoolregio Amsterdam

In de MRA werken we samen met 30 gemeenten, de Vervoerregio Amsterdam en de provincie Flevoland. In het Noord-Hollandse deel werken we in dit verband samen met 28 gemeenten in 4 deelregio's en de gemeente Amsterdam. De waterschappen zijn ook nauw betrokken bij de NOVEX MRA (voorheen Verstedelijkingsstrategie MRA).

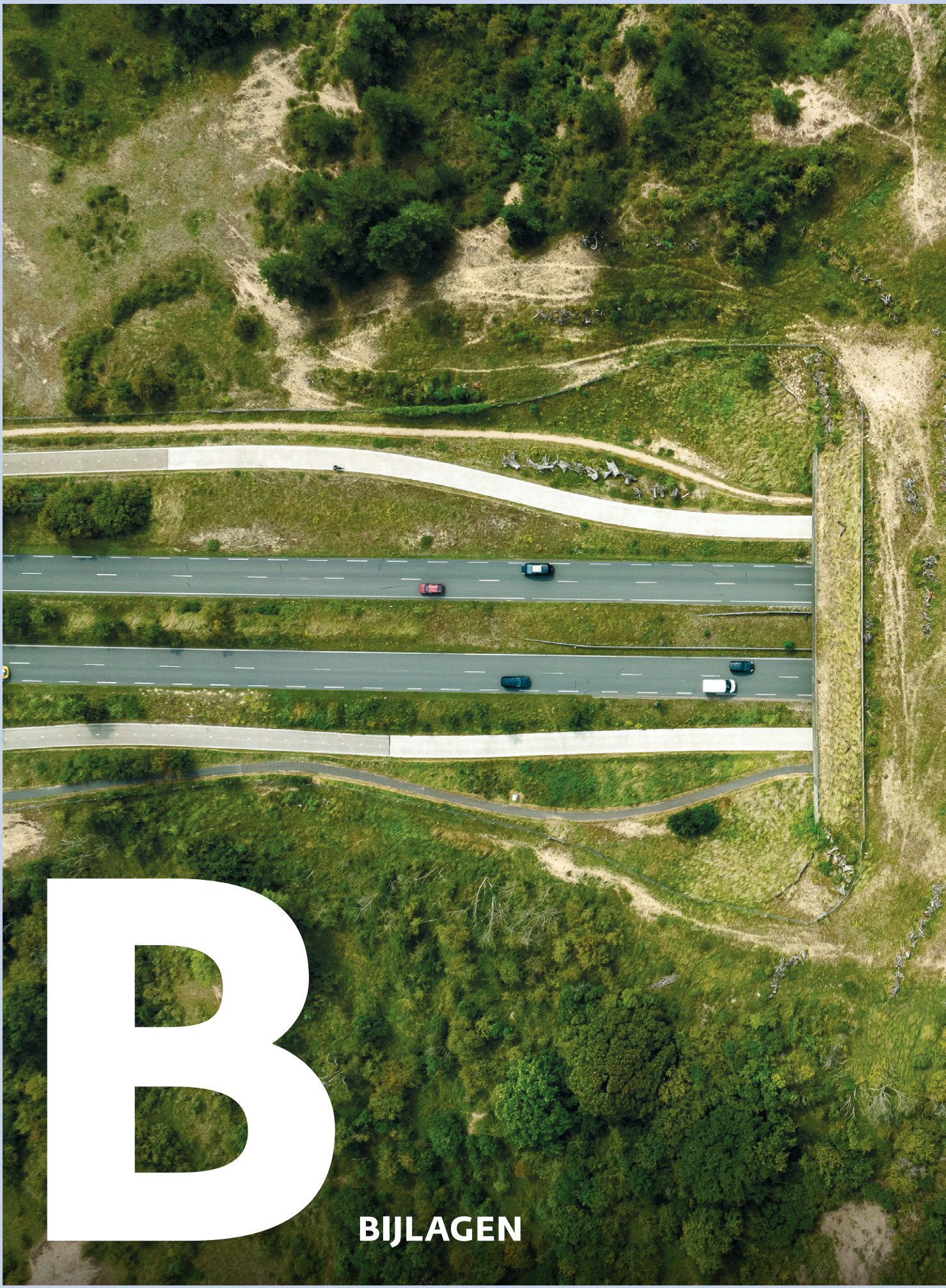

B

BIJLAGEN

Foto: Staci Samidin

B

Bijlage 1: Overzicht informatieobjecten

De omgevingsvisie treedt in werking de dag nadat het gepubliceerd is in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Alle beleidsteksten en regels worden in het DSO aan een werkingsgebied gekoppeld. Een werkingsgebied is een gebiedsaanduiding op de kaart met een scherpe begrenzing. Omdat de omgevingsvisie een zelfbindend document is, waarin kaartaanduidingen altijd indicatief zijn, hebben we ervoor gekozen om het werkingsgebied van de omgevingsvisie gelijk te stellen aan het ambtsgebied van Noord-Holland zoals het is weergegeven op “regels op de kaart”.

Bij de gepubliceerde versie zal hier een link worden geplaatst naar het werkingsgebied in “regels op de kaart”.

Bijlage 2: Begrippen

Actualisatie	Bijstelling of herziening van een bestaand beleidsdocument om het beter te laten aansluiten op actuele ontwikkelingen en opgaven.
Agri-PV (Agrarisch Photovoltaic)	Het combineren van landbouw en zonne-energie op hetzelfde stuk grond, waarbij verhoogde zonnepanelen energie opwekken terwijl eronder gewassen groeien of vee graast.
Agrobusiness complex	De activiteiten van agrarische bedrijven, maar ook van transportbedrijven, proefstations, voorlichtingsdiensten, loonbedrijven, zuivelindustrie etc.
Aquathermie	Het duurzaam verwarmen en koelen van gebouwen door warmte en koude uit water te benutten, zoals oppervlaktewater, afvalwater en drinkwater.
Beleidscyclus	Het proces van beleidsvorming, uitvoering, monitoring, evaluatie en bijstelling. Deze cyclus helpt om beleid wendbaar en actueel te houden in reactie op veranderende omstandigheden.
Beleidshuis	De samenhangende structuur van beleidsdocumenten binnen de provincie, waaronder de omgevingsvisie, uitvoeringsprogramma's, verordeningen en regels. Het beleidshuis zorgt voor consistentie tussen visie en uitvoering.
Beschermd Landschap	Deze gebieden worden beschermd vanwege hun bijzondere eigenschappen en waarde voor mens en natuur, zoals leefgebieden voor weidevogels, waterlopen, oude verkavelingsvormen, openheid van het landschap en bijzondere ondergrondstructuren. De bescherming is vastgelegd in de Omgevingsverordening NH2022, waarbij de kernkwaliteiten van elk landschap niet mogen worden aangetast.
Brede Basismonitor	Monitoringssysteem van de provincie met data over de fysieke leefomgeving, gekoppeld aan beleidsdoelen.
Broeikasgassen	Gassen in de atmosfeer van de Aarde of een andere planeet met het vermogen om warmtestraling te absorberen en geleidelijk in alle richtingen weer af te geven. Hierdoor draagt het bij aan het vasthouden van warmte in de atmosfeer en daarmee aan het verhogen en in stand houden van de evenwichtstemperatuur. In de context van Noord-Holland gaat het meestal over koolstofdioxide (CO_2), methaan en lachgas.
Circulaire economie	Systeem dat zich zelf versterkt en herstelt. Doel is om producten, onderdelen en materialen op een zo hoogwaardig mogelijke manier in het systeem te behouden. In een circulaire economie wordt economische groei losgekoppeld van de toename in de behoefte aan grondstoffen.
Cluster	Ruimtelijke concentratie van gelijksoortige activiteiten.
Connectiviteit	Verbondenheid; ruimtelijke verbindingen bijvoorbeeld tussen natuur- of groengebieden.
Daily Urban System	Het gebied waarbinnen mensen hun dagelijkse ritten (verplaatsingen, reizen) maken, zoals naar en van werk, om boodschappen te doen of te winkelen, te sporten of bioscoopbezoek
Ecologisch ecosysteem	Het geheel van alle organismen in een bepaald gebied, hun onderlinge wisselwerkingen en hun leefomgeving.
Economisch ecosysteem	De economische gemeenschap produceert waardevolle goederen en diensten aan klanten, die zelf ook onderdeel zijn van het ecosysteem. Tot de organismen van het ecosysteem behoren ook leveranciers, producenten, concurrenten, en andere belanghebbenden.
Ecosysteemdiensten	Allerlei 'diensten' die de natuur levert aan de mens. Soms heel zichtbaar, zoals de productie van voedsel en hout. Vaak ook minder zichtbaar, zoals de zuivering van oppervlaktewater door een rietmoeras en de bestrijding van plagen in de landbouw met natuurlijke vijanden.
Emissies	De uitstoot of lozing van stoffen, energie of effecten, zoals verontreinigende stoffen in het milieu.
Energie-assets	Fysieke installaties zoals batterijen, laadpalen en zonnepanelen binnen het energiesysteem.
Energietransitie	De overgang van fossiele energiebronnen naar duurzame energie zoals wind, zon en waterstof. Dit heeft ruimtelijke gevolgen voor energieopwekking, infrastructuur en inpassing in het landschap.
(Cultureel) erfgoed	De fysieke overblijfselen van de historie: bovengronds (gebouwde monumenten en hun relevante directe omgeving (biotoop)), ondergronds (archeologie), het cultuurlandschap met historische landschapselementen en collecties (archieven en musea) en het immateriële erfgoed (verhalen en tradities).
Focusgebieden voor waterstof	Door de provincie aangewezen gebieden waar vraag naar en aanbod van waterstof samenkomen, en waar ruimte is voor grootschalige waterstoftoepassingen, waaronder elektrolyse, binnen ruimtelijke en milieukundige kaders. Buiten deze gebieden ziet de provincie geen ruimte voor grootschalige waterstofontwikkelingen.
Fysieke leefomgeving	Alles wat mensen ervaren in hun directe omgeving, zoals lucht, bodem, water, gebouwen, infrastructuur en natuur.
Geothermie	Geothermie of aardwarmte is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
Gradiënten	(Geleidelijke) overgangen tussen gebieden. De belangrijkste zijn hoog-laag, droog-nat, voedselrijk-voedselarm.

Groenblauw raamwerk	Een planningsaanpak waarbij groene elementen (zoals bossen, parken en groendaken) en blauwe infrastructuur (zoals waterberging, wadi's en natuurlijke waterlopen) strategisch worden geïntegreerd om multifunctionele landschappen te creëren.
Groenblauwe dooradering	Een netwerk van groene en blauwe landschapselementen dat het landschap structureert en ecologische, culturele en recreatieve functies ondersteunt.
Groene scheggen	Een aantal nagenoeg aaneengesloten natuurgebieden die vanuit het buitengebied van Amsterdam de stad in steken.
Hernieuwbare energie	Duurzame energie: energie waarover voor onbeperkte tijd kan worden beschikt, zoals zonne-energie, windenergie, waterkracht.
Hittestress	Gezondheidsverschijnsel tijdens periode met uitzonderlijk warm weer, waarbij door niet of weinig aanvulling van vochtverlies het lichaam kan uitdrogen met eventueel een hartaanval of beroerte tot gevolg.
HOV-structuur	HOV staat voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer. Dit netwerk bestaat uit snelle, betrouwbare en comfortabele verbindingen met goed toegankelijke haltes, vaak gekoppeld aan gebiedsontwikkeling of knooppunten.
Hub	Een plek die als knooppunt functioneert voor de bouw, van data, energie, grondstoffen, kennis, logistiek of vervoer (mobiliteit).
Kaderrichtlijn Water (KRW)	Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen.
Keuzepalet	Eerder in het proces van de omgevingsvisie gemaakt rapport met een overzicht van de beleidsopties, ontwikkeld op basis van scenarioverkenningen, die mogelijke richtingen aangeven voor ruimtelijk beleid.
Klimaatbestendigheid	Toestand waarbij de effecten van de klimaatverandering niet tot problemen leiden; toegerust/voorbereid op de klimaatverandering.
Klimaatneutraal	Niet bijdragend aan de klimaatverandering.
Kringlooplandbouw	Het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen, zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt. Kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zijn op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau gesloten.
Landbouwtransitie	De omslag van de huidige agrarische praktijk naar een toekomstbestendig landbouwsysteem, gericht op meer duurzaamheid, kringlooplandbouw, biodiversiteit, waterkwaliteit en vermindering van milieudruk (zoals stikstof).
Landschap	Een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen.
Landschappelijke kwaliteit	Waardering van het landschap op basis van criteria als aantrekkelijkheid, samenhang, openheid, karakteristiek.
Leefbaarheid	Mate van aantrekkelijkheid en/of geschiktheid van een gebied om er te wonen, werken, recreëren en leven.
Meerlaagsveiligheid	Een Nederlandse aanpak om overstromings- en wateroverlastrisico's te beperken via meerdere lagen, zoals waterbewustzijn, preventie, ruimtelijke inrichting, crisisbeheersing en herstel.
Meervoudig ruimtegebruik	Het gebruik van een oppervlakte voor meerdere doeleinden.
Metropoolregio Amsterdam (MRA)	samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en de provincies Noord-Holland en Flevoland.
Milieucategorie	Een classificatie van de belasting die een (bedrijfs)activiteit kan leggen op het milieu.
Milieucontouren	Gerelateerd aan milieuzonering en een hulpmiddel bij het ruimtelijk scheiden of inpassen van enerzijds overlastgevende of risicovolle functies en anderzijds kwetsbare functies; geluidscontouren, veiligheidscontouren en geurcontouren zijn voorbeelden van milieucontouren.
Mobiliteit	Verkeer en vervoer; het verplaatsen van mensen of goederen.
Natura 2000-gebied	Europees beschermd natuurgebied op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn.
Natuurinclusief	Het vanaf het begin in samenhang rekening houden met ecologie en natuur, gericht op zo groot mogelijke impact op biodiversiteit.
Natuurinclusieve landbouw	Een ecologisch houdbare vorm van voedselproductie. Het maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft (het 'natuurlijk kapitaal'), versterkt de biodiversiteit op en rond het boerenland en belast de natuur zo min mogelijk.
Netbewust	Het bewust omgaan met energiegebruik en -opwekking in relatie tot de belasting van het elektriciteitsnet.
Netcongestie	Een situatie waarbij het elektriciteitsnet de vraag of het aanbod van stroom niet kan verwerken, wat leidt tot beperkingen bij het aansluiten van nieuwe gebruikers of het terug leveren van duurzame energie.
Nutriënten	Voedingsstoffen; natuurlijke bestanddelen die onontbeerlijk zijn voor de groei en ontwikkeling van organismen (mensen, planten en dieren).

Omgevingskwaliteit	De integrale kwaliteit van de fysieke leefomgeving, waarbij zowel ruimtelijke als milieukwaliteit wordt meegenomen en het doel is deze te behouden of te verbeteren. Hieronder valt de kwaliteit van natuur en landschap, erfgoed en stedenbouwkundige kwaliteit als ook de beschikbaarheid en bereikbaarheid van culturele en sociale voorzieningen, groen en ruimte voor sport en ontspanning.
Omgevingseffectrapportage (OER)	Een strategisch rapport dat inzicht geeft in de milieueffecten én andere effecten (sociaal, economisch) van beleidskeuzes.
Omgevingswet	Wet die regels bundelt voor ruimte, milieu, water, natuur en bouwen, met als doel een duurzame leefomgeving.
OV	Openbaar Vervoer.
OV-knooppunten	Openbaarvervoerknooppunten.
Participatie	Het actief betrekken van inwoners, overheden en organisaties bij beleidsontwikkeling en besluitvorming.
Passende Beoordeling	Toetsing van effecten op Natura 2000-gebieden, vereist als negatieve impact op deze beschermde natuurgebieden mogelijk is.
Ruimtelijke kwaliteit	Ruimtelijke kwaliteit is de balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde (bij het maken van keuzes voor nieuwe ontwikkelingen).
Stel-dat-verkenningen	Hypothetische scenario's die laten zien wat er gebeurt als één principe (bijv. gezondheid of water) leidend wordt gemaakt.
Stikstofruimte	De ruimte die nog beschikbaar is voor stikstofdepositie zonder nadelige effecten op kwetsbare ecosystemen.
Strategische autonomie	Het vermogen van een land of organisatie om zelfstandig beslissingen te nemen en te handelen in eigen belang, zonder afhankelijk te zijn van externe partijen voor cruciale middelen, technologieën of capaciteiten.
Subsidiariteitsbeginsel	Een organisatiewijze of regel, in de taakverdeling tussen 'hogere' en 'lagere' openbare overheden. Volgens dit principe moeten hogere instanties niet iets doen wat door lagere instanties kan worden afgehandeld.
Transitie	Structurele verandering als resultaat van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties en natuur en milieu.
UNESCO	De Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.
Urban Air Mobility	Een nieuw luchtvervoersysteem dat bestaat uit geavanceerde luchtvaartuigen, zoals elektrische verticaal opstijgende en landende luchtvaartuigen, die worden gebruikt voor het vervoeren van passagiers en vracht in dichtbevolkte gebieden.
Veengebieden	Veenlandbouwgebieden en veennatuurgebieden (dus exclusief de droogmakerijen).
Veenlandschappen	Veenlandbouwgebieden, veennatuurgebieden en droogmakerijen.
Verdroging	Verschijnsel waarbij de waterspiegel in het grondwater daalt ten opzichte van het natuurlijke niveau.
Warmte-koude opslag	Een methode om energie in de vorm van warmte of koude op te slaan in de bodem. De techniek wordt gebruikt om gebouwen te verwarmen en/of te koelen.
Water- en bodemsysteem	De samenwerking van oppervlaktewater en grondwater, die essentieel zijn voor de leefomgeving. Dit systeem bepaalt waar water blijft liggen of wegstroomt, hoe vruchtbaar de bodem is en welke functies een gebied kan dragen.

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
The Creative Hub - Canon

Haarlem, november 2026

Overzicht van veranderingen in het eindconcept van de omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie

De Omgevingsvisie Noord-Holland is op een aantal punten gewijzigd ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie. De wijzigingen kunnen vier aanleidingen hebben:

1. Wijzigingen die voortkomen uit zienswijzen.
2. Wijzigingen die voortkomen uit de Omgevingseffectrapportage en het advies van de commissie mer.
3. Wijzigingen die voortkomen uit nieuwe ontwikkelingen.
4. Redactionele wijzigingen en het verbeteren van fouten.

In dit document is aangegeven wat de wijzigingen zijn in de concept omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie. Dit bestaat uit drie onderdelen:

1. De wijzigingen op hoofdlijnen in de teksten.
2. De wijzigingen in de figuren en het kaartmateriaal
3. De tekstversie van de omgevingsvisie waarin de grootste wijzigingen geel zijn gearceerd.
   Een gele arcering kan beteken dat het om een nieuwe tekst gaat of een gewijzigde tekst. De gele arceringen geven niet alle wijzigingen aan. Er zijn wijzigingen die stelselmatig door het hele stuk zijn doorgevoerd of herschreven alinea's waarbij de inhoud gelijk is gebleven. Ook tekstuele wijzigingen of verschuivingen van alinea's zijn niet gearceerd. Om die reden hebben we per hoofdstuk op hoofdlijnen aangeven welke redactionele wijzigingen zijn doorgevoerd.

1. De wijzigingen op hoofdlijnen in de teksten.

Algemeen

- In het hele stuk zijn redactionele wijzigingen doorgevoerd. Dat gaat onder andere om het consequenter gebruik van begrippen en het consequent doorvoeren van "we" als de provincie Noord-Holland als organisatie wordt bedoeld.
- We hebben ook kritisch gekeken naar wat bij de provincie ligt en wat niet en dit doorgevoerd in de teksten. Zo is bijvoorbeeld de zinsnede "We bouwen …" vervangen door "We ruimte geven om de woningen te bouwen".
- De volgorde van paragrafen en teksten is gewijzigd, om die overal zo veel mogelijk gelijk te laten zijn.
- Wettelijke taken en provinciale belangen stonden in het ontwerp in bijlage 4. Om explicieter te zijn in welke wettelijke basis er ligt om uitspraken in onze omgevingsvisie te doen én welke provinciale belangen we nastreven, zijn de wettelijke taken en provinciale belangen in paragraaf 4.2 en hoofdstuk 6 toegevoegd en ten opzichte van het ontwerp gecompleteerd.
- Hoofdstuk 8 en 9 waren eerst bijlagen.

Voorwoord

Het voorwoord is nieuw ten opzichte van de concept-omgevingsvisie.

Hoofdstuk 1

- In de ontwerp-omgevingsvisie was dit hoofdstuk 0.
- De tekst van paragraaf 1.1 is iets formeler gemaakt met consequenter gebruik van we en ons en Noord-Holland.
- De leeswijzer is hiernaartoe verschoven en vervangen door een figuur met een weergave van de opbouw van de omgevingsvisie.

Hoofdstuk 2

- Opzet en titels zijn aangepast om de omgevingsvisie meer consistent van opbouw te laten zijn;

- Aan de participatie is de grote respons bij de zienswijzen toegevoegd
- Extra paragraaf toegevoegd om het omgaan met korte termijn beperkingen tov langetermijnvisie beter te benadrukken. Grotendeels gaat het hier om al bestaande teksten uit de ontwerp-omgevingsvisie.
- Extra paragraaf toegevoegd om aan te geven in welke verbanden we samenwerken en het belang daarvan.
- Bij de sturingsfilosofie ook aandacht voor wanneer de provincie niet inspringt
- Er is een verwijzing naar het beleidshuis opgenomen.

Hoofdstuk 3
- Zinnen die al duidelijk ingaan op het beleid en niet op de opgave zijn verschoven naar hoofdstukken 4, 5 of 6 of verwijderd als deze hier al qua strekking staan. Titels zijn gewijzigd voor meer consistentie.
- De volgorde van teksten is veranderd om hierin consistenter te zijn.
- De teksten over het verleden en de opbouw van het landschap zijn verschoven van paragraaf 3.2 naar 3.1.
- De inhoudelijke teksten zijn verschoven. Dit om zo veel mogelijk consequent dezelfde volgorde van inhoudelijke onderwerpen aan te houden in de hele visie.
- De termen veengebieden en veenlandschappen zijn consequent doorgevoerd.
- Er is een paragraaf toegevoegd waardoor er onderscheid wordt gemaakt in netcongestie als opgave door toegenomen electriciteitsverbruik en de energietransitie,
- In paragraaf 3.3. is elke keer de opgave voor de provincie specifiek gemaakt.

Hoofdstuk 4
- De teksten van de afwegingsprincipes zijn aangescherpt en aangevuld.
- Paragraaf 4.2 is herschreven en aangescherpt.
- In paragraaf 4.6 is op basis van een consultatie de benaming van het strategische cluster Biotechnologie vervangen door Life Sciences en Health.
- Het belang van het aanpakken van netcongestie is steviger neergezet.
- Er is een extra afwegingsprincipe voor behoud en versterken natuur en biodiversiteit toegevoegd (paragraaf 4.7) naar aanleiding van ingediende zienswijzen, de omgevingseffectrapportage en actualiteiten zoals de impactanalyse netcongestie en stikstof.

Hoofdstuk 5
- Er is een inleiding toegevoegd. Hierin zijn voor een deel teksten uit 5.1 verwerkt.
- Er zijn een aantal inhoudelijke toevoegingen of wijzigingen door voortschrijdend inzicht.
- De opmaak is gewijzigd waardoor de eerste paar alinea's en de keuzes duidelijk als een samenvatting van de rest van de paragraaf fungeren.

Hoofdstuk 6
- Wettelijke taken en provinciale belangen stonden in het ontwerp in bijlage 4. Om explicieter te zijn in welke wettelijke basis er ligt om uitspraken in onze omgevingsvisie te doen én welke provinciale belangen we nastreven, zijn de wettelijke taken en provinciale belangen in dit hoofdstuk toegevoegd en ten opzichte van het ontwerp gecompleteerd.
- De volgorde van de paragrafen in dit hoofdstuk is gewijzigd, om een consistente volgorde aan te houden in lijn met hoofdstuk 2, 3 en 4.
- Het onderdeel "Waar de provincie op inzet" is verwijderd, daarvoor in de plaats zijn de wettelijke taken en provinciale belangen gekomen.
- In paragraaf 6.2 is een tekst toegevoegd over de grote wateren rond Noord-Holland. Mede naar aanleiding van de zienswijzen.
- De tekst over Schiphol (6.4) is volledig herschreven en in lijn gebracht met paragraaf 7.10. De tekst is vooral verduidelijkt en inhoudelijk aangescherpt Er is steviger verwoord hoe de provincie staat in het vraagstuk Schiphol en gezonde leefomgeving en wat de inzet is in gesprekken over de uitbreiding van Schiphol. De rolverdeling tussen provincie en Rijk is preciezer gemaakt, waarbij de provincie bevoegd

gezag is voor regionale luchthavens en bij Schiphol vooral een adviserende en belangenbehartigende rol heeft. Ook is explicieter gemaakt dat bij luchtvaart naast bereikbaarheid ook effecten op geluid, gezondheid, mobiliteit, natuur, klimaat, veiligheid en ruimtelijke inrichting worden meegewogen. Daarnaast is de passage over Schiphol uitgebreider en duidelijker gemaakt, onder meer over de betekenis van Schiphol, de vernieuwingsopgave, de verhouding tussen vliegtuigbewegingen en passagiersgroei en de voorwaarde dat verdere ontwikkeling gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Ook regionale luchtvaart, innovatie en nieuwe vormen van luchtmobiliteit zijn iets duidelijker uitgewerkt.

- In paragraaf 6.7 zijn de provinciale belangen aangescherpt. Daarnaast is de paragraaf op onderdelen aangevuld in lijn met het toegevoegde afwegingskader natuur. Hiermee komen we tegemoet aan de constateringen uit de Impactanalyse netcongestie en stikstof, het OER en de zienswijzen. Ook bieden we houvast voor de doorontwikkeling van de visie in programma's zoals bedoeld onder de omgevingswet.
- In de paragraaf 6.8 over stikstof is consequent gebruik gemaakt van de nieuwe naam van het programma: programma natuurherstel en stikstofvermindering. Daarnaast zijn alinea's toegevoegd naar aanleiding van het impactrapport netcongestie en stikstof.
- In paragraaf 6.11 is: toegevoegd hoe we omgaan met het omzetten van campings naar recreatieparken. De zin dat geïnvesteerd moet worden in recreatie geschrapt, omdat dit niet past bij de aard van de omgevingsvisie. Waterrecreatie en toerisme zijn toegevoegd

Hoofdstuk 7

- De kaarten die in de ontwerp-omgevingsvisie waren opgenomen voor dit hoofdstuk zijn op één uitzondering na niet overgenomen in de concept omgevingsvisie. Ze bleken niet bij te dragen aan het verduidelijken van de teksten.
- De teksten in dit hoofdstuk zijn aangepast naar aanleiding van het advies van de Commissie mer, zodat duidelijk is dat hiermee niet een definitief besluit wordt genomen, maar dat de provincie een aanzet is tot gebiedsgericht beleid. In de titels is daarom het woord keuzes in ontwikkelrichting veranderd. Er ontstaat zo ruimte en een opdracht om in vervolgstappen na vaststelling van de visie effecten van voorgenomen ontwikkelrichtingen verder te verkennen en zo nodig milieueffecten in beeld te brengen.
- Aan de gebiedsparagrafen zijn expliciet de afwegingsprincipes toegevoegd uit het afwegingskader uit hoofdstuk 4 om de navolgbaarheid van voorgenomen ontwikkelrichtingen en gebiedskeuzes in gebieden te vergroten zoals door de commissie mer gevraagd.
- Alle provinciale belangen en wettelijke taken zijn gecompleteerd en consistent gemaakt met de wettelijke taken en provinciale belangen in hoofdstuk 6.
- Paragraaf 7.5 is herschreven omdat in verschillende zienswijzen werd gevraagd om een navolgbaar verhaal. Hierbij is de volgorde van alinea's en bulletpunten strakker en logischer ingedeeld en het gebruik van benamingen verduidelijkt en consequent toegepast. Er zijn geen inhoudelijke wijzigingen doorgevoerd.
- Paragraaf 7.10 is vrijwel volledig herschreven. De oorspronkelijke tekst was vrij summier en is vooral verduidelijkt, gestructureerd en inhoudelijk aangescherpt. Explicieter is gemaakt dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting, en dat wordt gestreefd naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Ook is verduidelijkt dat eventuele groei van het aantal passagiers geen provinciale groeidoelstelling is, maar een autonome ontwikkeling waarmee ruimtelijk en qua bereikbaarheid rekening moet worden gehouden. Daarnaast zijn de ruimtelijke gevolgen beter in samenhang beschreven: woningbouw, bereikbaarheid, landschap, energie-infrastructuur, economie en leefomgevingskwaliteit worden nadrukkelijk als één gebiedsopgave benaderd. Ook is duidelijker uitgelegd wat de reservering Schiphol Noordwest betekent: een strategische reservering en geen besluit tot ontwikkeling. Deze tekstaanscherping is het gevolg van de vele zienswijzen op dit onderwerp die duidelijk maakten dat een betere beschrijving en aanscherping nodig was. Tot slot is het strategisch cluster Life Sciences en Health toegevoegd in de teksten.

Hoofdstuk 8

- In plaats van een bijlage is dit een hoofdstuk geworden
- De teksten zijn herschreven naar een definitieve omgevingsvisie in plaats van een ontwerp.
- Er is een verantwoording opgenomen over hoe we omgaan met de Omgevingseffectrapportage.

Hoofdstuk 9

- In plaats van een bijlage is dit een hoofdstuk geworden.
- De juridische status van de omgevingsvisie is toegevoegd.
- Er is een aantal toevoegingen gedaan op basis van actuele ontwikkelingen rond het beleidshuis.
- Er is een paragraaf over monitoring toegevoegd.

2. De wijzigingen in de figuren en het kaartmateriaal

Pag.	Figuur	Aangepast	n.a.v. zienswijzen
nieuw	Visie kaart	De visie kaart is toegevoegd als opening van de Omgevingsvisie	n.v.t.
nieuw	Afbeelding bij leeswijzer	Bij de leeswijzer is een afbeelding van de opbouw van de tekst toegevoegd	n.v.t.
20	Kaart Noord-Holland in de delta	Figuur 3 en 4 zijn gecombineerd omdat ze dezelfde informatie gaven. Bij de kaart rechts (watersysteem of regionale schaal) zijn fouten gecorrigeerd: aanvoer van water vanuit de Rijn/Lek via Gouda en Amsterdam-Rijnkanaal en de afvoer via Den Helder en Katwijk aan kaart toegevoegd.	n.v.t.
21	Kaart Landschap en erfgoed in Noord-Holland	De typering van de kusten in de legenda is eruit gehaald om de leesbaarheid te verbeteren. De kleur voor de binnenstad van Haarlem is aangepast n.a.v. fout (ZW_0063). De tekst in de legenda bij grote verdedigingswerken is aangepast: UNESCO werelderfgoed (ZW_0157) en de Stelling van Den Helder (ZW_0217). De	ZW_0063 Gemeente Haarlem ZW_0157 Cultureel Erfgoed ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland

		forten van Kijkduin en Harssens zijn toegevoegd (ZW_0217).	
24	Kaart verstedelijking, netwerken en economische clusters	Fouten in de locaties van de iconen voor economische clusters aangepast.	n.v.t.
28	Kaart grootschalige woningbouwlocaties	De legenda is aangepast. Een missende 'nationaal grootschalige woningbouwlocatie' en de doorbraaklocaties zijn toegevoegd.	n.v.t.
31	Kaart milieu en gezondheidsrisico's	Legenda is aangepast voor leesbaarheid.	n.v.t.
34	Afwegingskaders	Iconen aangepast voor leesbaarheid en een icoon voor afwegingsprincipe 6 toegevoegd.	n.v.t.
41	Water en bodem condities	Kleuren en legenda aangepast om de leesbaarheid van de kaart te verbeteren. De onderdelen van de kaart met zoekgebieden zijn naar de kaart met ruimtelijke reserveringen verplaatst. Drinkwaterlocaties Weesperkarspel en Loenderveen en regionale waterleidingen zijn toegevoegd (ZW_0116).	ZW_0116 PWN
42	Signaalkaart	Teksten zijn aangepast bij nr. 7, 14, 19 en 21. Horstermeerpolder is toegevoegd aan de categorie nr. 14 droogmakerijen. Bij nr. 14 droogmakerijen is een deel van de tekst eruit gehaald (ZW_284).	ZW_284 ZW_0270 HHNK, Rijnland, AGV
45	Water en bodem ruimtelijk reserveringen	De kleuren en legenda zijn aangepast om de leesbaarheid van de kaart te verbeteren. De noodoverloopgebieden zijn aangepast (ZW_0270). De kering bij IJburg is toegevoegd (ZW_0218). Arcering voor ruimtereservering bij smalle duinen in de Kop is ook aan de buitenkant toegevoegd (ZW_0093).	ZW_0063 Gemeente Haarlem ZW_0218 RWS Noordwest Noord ZW_0066 Gemeente Landsmeer ZW_0270 HHNK, Rijnland en AGV ZW_0093 Port of Amsterdam

		Tekstwijzigingen in onderdelen van de legenda naar aanleiding van juridisch advies.	
nieuw	Kaart bij Afwegingsprincipe 4, sturen vanuit netwerken	Een schematische kaart met de netwerken voor mobiliteit en energie, aanvullend aan de tekst over afwegingsprincipe.	ZW_0041 Liander
49	Kaart Plantveredeling, zaadveredeling en biotechnologie	Deze kaart is er uitgehaald omdat er geen duidelijke relatie was met de tekst. De informatie over economische sectoren zit al in de kaart verstedelijking, netwerken en economische clusters.	n.v.t.
nieuw	Kaart bij Afwegingsprincipe 6: biodiversiteit behouden en versterken	Illustrerend voor het afwegingsprincipe 6 hebben we een kaart toegevoegd met de natuurbeschermingsgebieden (NNN en Natura 2000), overgangszones en natuurverbindingen.	n.v.t.
nieuw	Gestapelde ruimtelijke uitwerking van de afwegingsprincipes in de visie	Deze kaart laat zien hoe de visie ruimtelijk is gevormd door verschillende lagen en de afwegingsprincipes.	n.v.t.
54	Visie kaart	De visiekaart is aangepast om de perspectieven voor het landelijk gebied en waar we wonen, werken en recreëren samen te laten zien.	n.v.t.
54	Collages	De fotocollages zijn verbeterd passend bij de visie. Onderdelen van de visie zijn met tekst aangegeven.	n.v.t.
57	Perspectief op het landelijk gebied	Kleuren en legenda aangepast voor leesbaarheid. Ecologische- en groenblauw-verbindingen zijn aangepast n.a.v. zienswijzen.	ZW_0120 Zaanstreek-Waterland ZW_0020 GNR ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland ZW_0164 gemeente Amsterdam Collegiaal verzoek Provincie Utrecht

59	Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren	Fouten in specifieke woningbouwlocaties, bedrijventerreinen en mobiliteit 's verbindingen die te maken hadden met verouderde data zijn aangepast.	ZW_0120 Zaanstreek-Waterland ZW_0171 IVN Waterland ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland
		De kleurovergang tussen donkerrood en oranje in de kaarten, bedoeld om de clustering en verdichting van wonen en werken rond OV-knooppunten aan te geven, is aangepast. De clustering rond OV-knooppunten is op een andere manier in de legenda weergegeven.	ZW_0058 Gemeente Bloemendaal ZW_0120 Zaanstreek-Waterland
		De verschillende paarstinten, bedoeld om de overgang van hoge naar lage milieu categorieën aan te geven, zijn aangepast n.a.v. zienwijzen. Ze waren niet duidelijk genoeg en zorgden voor verwarring bij gemeenten. Alle bedrijventerreinen zijn met dezelfde paarse tint aangegeven.	ZW_0120 - 9 Zaanstreek-Waterland ZW_0104 Omgevingsdienst IJmond
		De IJmeerverbinding is toegevoegd	ZW_0019 Provincie Flevoland
		Er is een kartelrand aangegeven bij 'Aandachtsgebied gezonde leefomgeving'	ZW_0164 Gemeente Amsterdam ZW_0076 Buurtenplatform Westerparkhaven
63	Kernen in hun kracht	Het icoon bij Almere is er uitgehaald	ZW_0119 Provincie Flevoland
67	Kaart economische/energetische clusters	Clusters zijn aangepast volgens de tekst.	n.v.t.
75	Beschermingsregimes	De begrenzing van de Hollandse waterlinie is weergegeven volgens UNESCO	ZW_0157 Cultureel erfgoed
78	Mobiliteitnetwerk	De informatie in de kaart is in drie kaarten verdeeld voor een betere leesbaarheid. De Houtribdijk is toegevoegd (ZW _0217). Geplande OV-verbindingen zijn toegevoegd.	ZW_0005 Regiogemeenten Gooi en Vechtstreek ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland

		Het netwerk buiten de provinciegrens is weergegeven in een lichtere kleur. De doorfietsroutes zijn weergegeven in een aparte kaart.	ZW_0063 Gemeente Haarlem ZW_0004 Prorail ZW_0019 Provincie Flevoland ZW_0028 Fietsersbond Provincie Utrecht
81	Kaart energiesysteem	Kaart is aangepast voor leesbaarheid	n.v.t.
Nieuw	Kaart boerenlandvogels	Een kaart met voor boerenlandvogels belangrijke gebieden.	ZW_0070 Vereniging Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland ZW_0107 Boerennatuur ZW_0132 Stichting GrootdammerpolderZW_0201 ZW_0219 Natuureducatie en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland ZW_0286 Beheercollectief WJV 2.0
91	Landbouw kaart	Kaart is aangepast passend bij de tekst en voor leesbaarheid Kleur voor vollegrondsgroenten bij Wieringermeer aangevuld (ZW_0217)	ZW_0217 Regio Kop van Noord-Holland
101	Groen in en om de stad	Kaart is aangepast voor leesbaarheid. Natura 2000-gebieden zijn aan de kaart toegevoegd. Zo is onderscheid zichtbaar tussen recreatiegebieden en natuur- en recreatiegebieden.	ZW_0020 GNR
	Kaarten hoofdstuk 6: gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen	Uit dit hoofdstuk zijn de kaarten gehaald omdat er geen gedetailleerde ruimtelijke informatie in stond. Bovendien werden de kaarten verkeerd geïnterpreteerd door gemeenten en zorgden ze voor onnodige onrust. Alleen de kaart over de	n.v.t.

		veenlandschappen is bij het hoofdstuk gebleven.	
115	Veengebieden	De nummering van type veengebieden en de begrenzing bij de Diemerpolder zijn aangepast zodat het overeenkomt met de tekst.	ZW_0005 Regiogemeenten Gooi en Vechtstreek ZW_0128 NatuurmonumentenZW_0285-17 Diemen

3. De tekstversie van de omgevingsvisie waarin de grootste wijzigingen geel zijn gearceerd.

Provincie Noord-Holland

Omgevingsvisie Noord-Holland

Omgevingsvisie Noord-Holland

Ruimte voor een leefbaar en vitaal Noord-Holland dat op de toekomst is voorbereid

Schutblad en 1e pagina

Nieuwe Figuur 1: Ruimte voor een leefbaar en vitaal Noord-Holland dat op de toekomst is voorbereid

Dit is de omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland. Op dit moment is het nog een conceptversie waarin de wijzigingen ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie zijn verwerkt. Wijzigingen komen voort uit de ter inzagelegging, de resultaten van de omgevingseffectrapportage en nieuwe ontwikkelingen. De rechtsgeldige omgevingsvisie kunt u raadplegen op het omgevingsloket. Voor de leesbaarheid is ook een pdf-versie gemaakt. Deze is niet rechtsgeldig.

Deze tekst is voornamelijk mensenwerk. Voor de redactieslag, samenvatten en dat soort werk is af en toe gebruik gemaakt van AI.

De kaarten zijn naar aard van de omgevingsvisie altijd indicatief. Ze geven een indicatie van wat de provincie wil bereiken of de ontwikkelingen die de provincie voor zich ziet. De kaarten geven nooit een exacte locatie aan. De uitwerking daarvan zal op basis van de Omgevingsvisie Noord-Holland gebeuren.

Voorwoord

Van wereldstad tot dorp, van duinen en Waddenzee tot open polders, veenweiden en het Gooi. Hier wonen, werken, ondernemen en recreëren miljoenen mensen. Die veelzijdigheid maakt Noord-Holland sterk en aantrekkelijk. Tegelijkertijd zijn zorgvuldige keuzes nodig voor de ruimte die we samen delen.

De komende jaren komen grote opgaven samen, meer dan ooit. We hebben voldoende betaalbare woningen nodig, willen de bereikbaarheid op peil houden en werken aan een sterke, innovatieve economie. Ook moeten we inspelen op klimaatverandering, zorgen voor voldoende schoon water en energie, natuur herstellen en ons landschap en erfgoed beschermen. De ruimte is schaars en niet alles kan overal. Met deze omgevingsvisie geven we richting aan de keuzes die nodig zijn voor een leefbaar, vitaal en toekomstbestendig Noord-Holland.

De visie kijkt vooruit naar 2050, met oog voor wat vandaag nodig en mogelijk is. We kiezen voor een provincie waarin mensen kunnen wonen in een omgeving die past bij hun leven, waarin werk en voorzieningen bereikbaar zijn en waarin ruimte blijft voor natuur, landbouw, recreatie en ondernemerschap. Water en bodem krijgen een belangrijke rol in ruimtelijke keuzes. We benutten de bestaande ruimte en infrastructuur zorgvuldig en versterken de kwaliteiten die Noord-Holland herkenbaar maken.

Deze omgevingsvisie is niet alleen door de provincie gemaakt. Inwoners, gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, ondernemers en andere partners hebben meegedacht en hun stem laten horen over de toekomst van Noord-Holland. Die inbreng laat grote betrokkenheid bij de leefomgeving zien en heeft geholpen om de visie te maken. Dank aan iedereen die kennis, ervaringen, zorgen en ideeën heeft gedeeld. Ook hoop ik op al deze partijen te kunnen rekenen bij de verdere uitwerking van onze koers.

De provincie kan de opgaven niet alleen oplossen. We werken samen met medeoverheden, maatschappelijke partners, inwoners en ondernemers. Daarbij hanteren we het uitgangspunt: lokaal wat kan, provinciaal wat moet. We nemen verantwoordelijkheid waar provinciale belangen, wettelijke taken of regionale samenhang daarom vragen. Tegelijkertijd bieden we ruimte aan initiatieven en oplossingen die dichtbij mensen en gebieden ontstaan.

Deze omgevingsvisie is een kompas en een uitnodiging tot samenwerking. De omstandigheden veranderen en er zijn belemmeringen, zoals druk op het elektriciteitsnet, stikstofruimte en bereikbaarheid. Toch houden we vast aan de richting: een Noord-Holland dat veilig, gezond, bereikbaar en aantrekkelijk blijft voor de mensen van nu en voor toekomstige generaties.

Esther Rommel

Gedeputeerde Ruimtelijke Ordening

INHOUD

1. **De omgevingsvisie: integraal beleidskader voor de fysieke leefomgeving** 2

1.1 Perspectief voor Noord-Holland: een samenvatting 2

1.2 Leeswijzer: hoe zit de visie in elkaar 3

2 **Introductie: een vernieuwde omgevingsvisie** 4

2.1 Participatie: samen richting geven aan Noord-Holland 4

2.2 Aanleiding: nieuwe ontwikkelingen die vragen om richting 4

2.3 Doel: houvast voor onszelf en onze partners 4

2.4 Lange en korte termijn: Onderscheid tussen ambitie en uitwerking 5

2.5 De omgevingsvisie: van visie tot uitvoering 5

2.6 Samenwerken: met mede-overheden en maatschappelijke partners 6

2.7 Inzet van de sturingsfilosofie: Lokaal wat kan, provinciaal wat moet 6

3 D**e staat van Noord-Holland: vertrekpunt en opgaven** 7

3.1 Noord-Holland in het verleden: een lange traditie van aanpassingen 7

3.2 Noord-Holland nu: vertrekpunt 8

3.3 Noord-Holland straks: Ontwikkelingen en opgaven waar we aan werken en hun context 11

4 Het afwegingskader uitgangspunten en afwegingsprincipes 20

4.1 Uitgangspunten:een vitaal Noord-Holland 21

4.2 Afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen 23

4.3 Afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe 25

4.4 Afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen 28

4.5 Afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken 30

4.6 Afwegingsprincipe 5 sturen op richtlijnen voor toekomstbestendige economie 32

4.7 Afwegingsprincipe 6: natuur en biodiversiteit behouden en versterken 35

5 De visie de integrale visie op Noord-Holland als geheel 37

5.1 Een stevig toekomstperspectief hoe ziet het Noord-Holland van de toekomst eruit? 37

5.2 Perspectief op het landelijk gebied 41

5.3 Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren 45

6 De visie verdere verdieping per inhoudelijk onderdeel 51

6.1 Water 52

6.2 Bodem 59

6.3 Mobiliteit 61

6.4 Luchtvaart 66

6.5 Energie 68

6.6 Digitale infrastructuur 75
6.7 Natuur en biodiversiteit 77
6.8 Stikstof 80
6.9 Land- en tuinbouw 83
6.10 Wonen 87
6.11 Recreatie 90
6.12 Toekomstbestendige economie 92
6.13 Werken 97
6.14 Gezonde en veilige leefomgeving 101
6.15 Omgevingskwaliteit 104
6.16 Defensie 108
7 De visie gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen en provinciale belangen 110
7.1 Den Helder en omgeving 111
7.2 Wieringermeer 115
7.3 Westfriese Corridor en Seed Valley 119
7.4 Bedrijventerrein Boekelermeer 123
7.5 Veenlandschappen 126
7.6 Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam 130
7.7 Westelijk Havengebied 132
7.8 IJmond en Houtrakpolder: stad, economie en landschap 137
7.9 Binnenduinrand 143
7.10 Schiphol en omgeving 150
7.11 Water en natuur in Gooi en Vechtstreek 156
8 **Ontstaan van de omgevingsvisie** 158
8.1 Het in fases toewerken naar de omgevingsvisie 158
8.2 Participatie 159
8.3 Omgevingseffectrapportage 160
9 **Werken met de omgevingsvisie** 163
9.1 Uitwerking in de andere instrumenten van de Omgevingswet 163
9.2 Monitoring 164
9.3 Provinciaal belang 165
9.4 Rollen en instrumenten 165
9.5 Zo werken we met de sturingsfilosofie 166
9.6 Samenwerken in gebiedstrajecten en samenwerkingsverbanden 166
Bijlage 1: Overzicht informatieobjecten 168
Bijlage 2: Begrippen 169

1 DE OMGEVINGSVISIE: INTEGRAAL BELEIDSKADER VOOR DE FYSIEKE LEEFOMGEVING

1.1 PERSPECTIEF VOOR NOORD-HOLLAND: EEN SAMENVATTING

Noord-Holland is een provincie om trots op te zijn. De provincie heeft veel gezichten en die diversiteit is onze kracht (Figuur 2). Inwoners en bezoekers kunnen de reuring in een wereldstad, maar ook de rust vinden in de historische dorpen. Het waterrijke landschap vertelt de ontstaansgeschiedenis van Noord-Holland. Menselijke ingrepen hebben het open landschap gevormd waar de provincie om bekend staat.

Figuur 2: Diversiteit als kracht

In Noord-Holland vind je een grote variatie aan landschappen. Van duinen tot open polders en van het unieke getijdenlandschap bij Texel tot veengebieden en heidevelden en bossen in het Gooi. Noord-Holland is het thuis van zowel unieke natuurgebieden als internationaal toonaangevende innovatieve sectoren als de plantenveredeling en zaadtechnologiesector en Life Sciences & Health (LSH). De economie blijft groeien en omvat een grote verscheidenheid aan sectoren. Noord-Holland is uniek gepositioneerd, omdat we het land verbinden met de wereld via luchthaven Schiphol, het Europese treinnetwerk, zeehavens en een datahub. Tegelijkertijd weet de wereld Noord-Holland te vinden. Door de combinatie van werkgelegenheid en de goede leefkwaliteit is Noord-Holland een gewilde provincie om in te wonen en te werken. Dat willen we graag zo houden en we zien kansen om de leefbaarheid van Noord-Holland nog beter te maken.

Naar de toekomst toe zien we een provincie voor ons waar je in 2050 nog steeds kan kiezen waar je wil wonen, in een sterk stedelijke leefomgeving of in de rust en ruimte van een dorp. Dat kan, omdat er genoeg betaalbare en passende woningen zijn voor iedereen. Door de inzet op meer openbaar vervoer, deelmobiliteit en het beter benutten van bestaande infrastructuur blijven deze woningen bereikbaar. De economie van de toekomst is hier gevestigd. We bouwen voort op de kwaliteiten waarin de provincie sterk is. De economie is sterk doordat we selectief zijn geweest in wat we in Noord-Holland faciliteren. Daardoor ontstaat een veelzijdige economie die weerbaar is tegen disruptieve omstandigheden. Er zijn banen op elk niveau te vinden.

Inwoners hebben de mogelijkheid om dichtbij huis te recreëren in combinatie met kwalitatief hoogwaardige natuur- en recreatiegebieden. Noord-Holland blijft waterrijk én waterveilig. We hebben leren omgaan met beperkingen van de hoeveelheid water en de gevolgen van klimaatverandering zijn hanteerbaar. De netcongestie is verholpen en er is voldoende stabiel aanbod van energie. Dit is op zo'n manier gebeurd dat het landschap nog steeds herkenbaar en beleefbaar is, doordat we alle ontwikkelingen hebben aangegrepen om de kwaliteiten van Noord-Holland te versterken.

Bovenstaand toekomstbeeld is mogelijk. Met de juiste aanpassingen op een aantal gebieden voorzien we een leefbare, klimaatbestendige en fijn thuis in Noord-Holland voor iedereen die zich aangetrokken voelt om hier te zijn. Met deze visie kijken we vooruit en geven we aan welke aanpassingen we voorzien. Dat doen we uiteraard niet alleen. Op alle opgaven moeten we samenwerken met anderen, willen we onze ambities en doelen kunnen behalen. Opgaven worden daarom altijd samen met de betrokken mede-overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers opgepakt.

We werken aan een ordening van de leefomgeving die Noord-Holland drooghoudt bij zeespiegelstijging en die extreme neerslag, droogte en hitte kan opvangen. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier. Er komt meer ruimte voor waterberging, waterveiligheid en het produceren van drinkwater. We signaleren dat de bodem- en watercondities veranderen door klimaatverandering, waardoor anticiperen hierop mogelijk wordt. We

nemen onze verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ordening: kwetsbare functies worden op plekken gebouwd die droog blijven; we werken aan het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving door gericht bronbeleid en ruimtelijke maatregelen; en we gaan zuinig om met de beschikbare ruimte door het stimuleren van meervoudig ruimtegebruik en het goed benutten van het bestaande.

Voorop blijft de leefbaarheid van de provincie voor onze inwoners staan met ambities op gebied van wonen en economie. We geven daarom prioriteit aan voldoende en betaalbare woningen, de ontwikkeling van strategische economische sectoren en het wegnemen van belemmeringen daarvoor. Daarom werken we aan het oplossen van netcongestie en aan natuurherstel. De manier waarop we dit doen, dus het hoe en het waar, wordt altijd bepaald door het hanteren van onze afwegingsprincipes op het gebied van het bodem- en watersysteem, de omgevingskwaliteit, biodiversiteit en natuurherstel, de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, netwerken, de voorwaarden voor een toekomstbestendige economie en het uitgangspunt van zuinig ruimtegebruik. Dat betekent dat we ruimte geven om de woningen te bouwen die nodig zijn om de woningnood op te lossen. We doen dit voor het merendeel binnenstedelijk en bij OV-knooppunten en bestaande infrastructuur. Bouwen bij kleine kernen blijft mogelijk zodat het daar leefbaar blijft. Ook ontwikkelen we wonen en werken in samenhang, om de drukte op de weg en in het openbaar vervoer te dempen. De inrichting van gebieden is toekomstbestendig, doordat ruimte wordt ingecalculeerd voor water, energie en mobiliteit. Hoewel we doen wat we kunnen, staat de bereikbaarheid onder druk door de toename van het aantal inwoners en de extra huizen die gebouwd worden, evenals de enorme renovatieopgave aan de Rijksinfrastructuur. We blijven onze zorgen over de bereikbaarheid onder de aandacht brengen bij het Rijk.

We dragen bij aan Europese autonomie en zijn weerbaarder door eigen opwek van energie, het behouden van voedselzekerheid en een veelzijdige, toekomstbestendige economie. We versterken die veelzijdigheid en sturen tegelijkertijd gerichter op economische clusters van strategisch belang en circulariteit. Energie is randvoorwaardelijk voor het functioneren van de samenleving en is daarom sturend voor waar grote energievragers zich kunnen vestigen. Hiervoor wijzen we energetische en economische clusters aan.

We zoeken de balans tussen ruimte geven aan al deze ontwikkelingen en behoud van waardevolle landschappen en erfgoedstructuren. We benutten ontwikkelingen om nieuwe kwaliteiten toe te voegen, zodat het Noord-Hollandse landschap en erfgoed herkenbaar blijft en bijdraagt aan de prettige leefomgeving die we doorgeven aan volgende generaties. We hechten aan ons open landelijk gebied, de landschappelijke kwaliteiten en bijbehorende erfgoedstructuren en -objecten die typerend zijn voor Noord-Holland. En daarbij de rol van de kringlooplandbouw in het waarborgen van voedselzekerheid. Daarom gaan we zorgvuldig om met landbouwgebieden. We werken aan de versterking van biodiversiteit en geborgd natuurherstel. Dit doen we door in en om de natuurgebieden de benodigde maatregelen te nemen, en het robuust netwerk van natuurgebieden met hun verbindingen te realiseren. Zo dragen we ook bij aan het ontstaan van een groenblauw raamwerk waarin ook recreatie, water- en klimaatopgaven en op sommige plekken ook landbouw in samenhang kunnen worden gebracht.
Op al deze manieren gaan we zuinig om met de ruimte die we hebben, de infrastructuur die er al is en het vrijwaren van het landelijk gebied voor onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen. De toekomst blijft onzeker maar we zijn wendbaar en houden oog voor ontwikkelingen die om bijsturing vragen. Daarom monitoren we de effecten van de afwegingsprincipes, zoals de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie, zodat als op onderdelen de werking niet is zoals we verwachten, het beleid kan worden aangepast. Het pad naar dit perspectief verloopt niet in een rechte lijn: op dit moment leiden netcongestie, en het niet kunnen verstrekken van natuurvergunningen voor veel ontwikkelingen ertoe dat achterstanden op het gebied van woningbouw, verduurzaming en mobiliteit eerst zullen oplopen voordat ze weer kunnen worden ingelopen.

1.2 LEESWIJZER: HOE ZIT DE VISIE IN ELKAAR

Nieuwe Figuur 3: Leeswijzer

2 INTRODUCTIE: EEN VERNIEUWDE OMGEVINGSVISIE

Met deze omgevingsvisie bieden we perspectief voor een toekomstbestendig Noord-Holland. Een provincie waarin leefbaarheid centraal staat, die weerbaar is en wendbaar, met ruimte voor verschil en verandering. Dit vraagt voortdurend om zorgvuldige ruimtelijke afwegingen, omdat nu eenmaal niet alles overal mogelijk is. De visie schetst de ambities en het beleidskader van de provincie Noord-Holland voor de lange termijn en laat zien wat dat betekent voor de eerstkomende jaren. De visie heeft betrekking op het hele grondgebied van Noord-Holland en is integraal (Figuur 1). Dat betekent dat alle aspecten van de fysieke leefomgeving in samenhang aan bod komen.

2.1 PARTICIPATIE: SAMEN RICHTING GEVEN AAN NOORD-HOLLAND

Voor deze omgevingsvisie hebben we uitgebreid participatieonderzoek gedaan. Inwoners en instanties, zoals gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, ondernemers en ondernemersverenigingen, hebben meegedacht over de toekomst van de provincie en aangegeven wat zij belangrijk vinden. Hoewel de meningen vanzelfsprekend uiteenlopen, is een duidelijke lijn uit het participatieproces te halen: een gezonde leefomgeving, voldoende woningen en waterzekerheid hebben prioriteit. Verder is ruimte nodig voor economische activiteiten, maar wel zo dat water, bodem en lucht zo min mogelijk vervuild kunnen raken. Daarnaast gaat de voorkeur uit naar het nú nemen van maatregelen boven het wachten op eventuele technologische innovaties. Het koesteren van historisch waardevol landschap en erfgoed vindt men belangrijk. Ook geven veel mensen aan besparing van energie en water belangrijk te vinden, zodat de ruimte, die nodig is voor drinkwater en energie, beperkt blijft. Deze voorkeuren laten zien dat keuzes nodig zijn. Van ons wordt verwacht dat we die keuzes maken. Bij de afwegingen die zijn gemaakt in deze omgevingsvisie is de participatie als onderdeel van de afweging meegenomen.

Tijdens de terinzagelegging zijn ruim 1500 zienswijzen binnengekomen. Het merendeel hiervan kwam van inwoners van Noord-Holland die opnieuw lieten zien erg betrokken te zijn bij hun leefomgeving. Daarnaast hebben maatschappelijke partners, mede-overheden en bedrijven aangegeven waar ze belang aan hechten en op welke onderdelen de ontwerp-omgevingsvisie kon worden verbeterd. Met dank aan deze inzet is deze omgevingsvisie ontstaan.

2.2 AANLEIDING: NIEUWE ONTWIKKELINGEN DIE VRAGEN OM RICHTING

De vigerende omgevingsvisie stamt uit 2018. Sommige ontwikkelingen die nu heel bepalend zijn, waren toen nog niet zichtbaar, zoals de ernstige congestie op het elektriciteitsnet, de geopolitieke ontwikkelingen en de woningbouwcrisis. Ondertussen is nieuwe kennis beschikbaar gekomen, die maakt dat beleid aangescherpt kan worden. Onder andere over wat nodig is voor stikstof, de energietransitie en over de snelheid van de klimaatverandering met bijbehorende consequenties, zoals wateroverlast en droogte.

In het Ruimtelijk Voorstel (2024) brachten we de ruimtelijke ontwikkelingen en ambities in beeld. Hieruit bleek dat er keuzes gemaakt moeten worden. Vervolgens hebben we in de kaartenatlas en de bijbehorende kaartverhalen aangegeven waar in Noord-Holland de knelpunten ontstaan.

Om met deze knelpunten om te kunnen gaan, is het nodig dat we duidelijkheid geven over wat waar prioriteit krijgt en wat niet, en onder welke voorwaarden. Dat doen we in deze vernieuwde omgevingsvisie. De visie bouwt daarbij voort op de koers die met de vorige omgevingsvisie is ingezet, maar vernieuwt en verscherpt die richting. Beleidsuitspraken zijn gerichter uitgewerkt, ook op gebiedsniveau, en we zijn expliciet over waar we een provinciaal belang zien.

2.3 DOEL: HOUVAST VOOR ONSZELF EN ONZE PARTNERS

We gebruiken de omgevingsvisie voor twee doeleinden:

- Voor de provincie zelf is de omgevingsvisie het fundament onder het handelen. De visie geeft aan hoe we zaken afwegen en welke richting we daarbij kiezen, en agendeert onderwerpen waar we met onze

partners invulling aan moeten geven. De visie is de kapstok die helpt om het beleid eenduidig uit te dragen en vormt de basis voor verdere uitwerking. Zo zorgt de visie ervoor dat keuzes niet op zichzelf staan, maar passen binnen een herkenbare en consistente koers.
- Tegelijkertijd biedt de omgevingsvisie duidelijkheid en perspectief, in het bijzonder voor de partijen waarmee we samenwerken. Door expliciet te maken voor welke provinciale belangen we staan, wordt ons handelen herleidbaar en voorspelbaar. Dat geldt ook voor wat we verwachten van onze samenwerkingspartners. De omgevingsvisie maakt op die manier duidelijk waar ruimte is voor initiatief en samenwerking en waar provinciale keuzes richtinggevend of zelfs sturend zijn.

Met de omgevingsvisie creëren we daarmee een gedeelde basis: intern als kompas voor het provinciale handelen en extern als betrouwbaar kader voor samenwerking aan de fysieke leefomgeving van de provincie.

2.4 LANGE EN KORTE TERMIJN: ONDERSCHEID TUSSEN AMBITIE EN UITWERKING

De omgevingsvisie schetst de ambities en het beleidskader voor de lange termijn. Op korte (2030) en soms ook middellange termijn (2040) zijn er beperkingen die het bereiken van deze ambities in de weg staan. Dit gaat bijvoorbeeld om netcongestie, onvoldoende stikstofruimte, beperkingen door geopolitieke ontwikkelingen of beschikbaarheid van middelen en mensen.

De verwachting is op dit moment dat de netcongestie tot zeker 2036 zal aanhouden en zeer bepalend is voor de mogelijkheden voor woningbouw, de nieuwvestiging van bedrijven en verduurzaming. Ook de beperkingen vanwege te veel stikstofneerslag zijn bij ongewijzigd beleid fors en zetten een rem op ambities voor bouwprojecten. Door het benodigde onderhoud van (Rijks)wegen en het gebrek aan middelen voor de aanpak hiervan neemt de bereikbaarheid van Noord-Holland af. En tot slot maken de geopolitieke ontwikkelingen dat er een hoop onzekerheden zijn.

We zijn ons bewust van deze context en de grote impact die deze beperkingen kunnen hebben op het tempo waarin ontwikkelingen zich kunnen voltrekken. Het maakt dat we met prioriteit werken aan natuurherstel en de uitbreiding van elektriciteitsnetten en dit ook door laten werken in afwegingen. Daarbij verliezen we de andere belangen en de blik op de lange termijn niet uit het oog. We houden daarom bewust vast aan lange termijn ambities, ook als ze in het hier en nu (nog) niet haalbaar zijn. Deze ambities zijn bepalend voor de richting waar we naartoe werken, maar we richten onze energie op de uitvoeringsprojecten die op dat moment mogelijk zijn en aan het creëren van de condities waaronder deze mogelijk zijn.

2.5 DE OMGEVINGSVISIE: VAN VISIE TOT UITVOERING

De omgevingsvisie is één van de instrumenten uit de Omgevingswet. Een omgevingsvisie is zelfbindend. Dat betekent dat in dit geval alleen de provincie eraan gebonden is en de visie geen regels voor burgers, bedrijven of andere overheden bevat. Andere bestuursorganen, zoals gemeenten, moeten wel rekening houden met deze omgevingsvisie. De visie wordt waar nodig, met oog voor beperking van regeldruk, verder uitgewerkt in omgevingswetprogramma's, de omgevingsverordening of andere instrumenten. Afhankelijk van de aard en het instrument, kunnen deze uitwerkingen wel doorwerken in plannen van gemeenten en waterschappen.

Omgevingswetprogramma’s bevatten de verdere uitwerking van het beleid waarvoor de omgevingsvisie de kaders geeft, de maatregelen die nodig zijn om de doelen te realiseren en waar dat kan de instrumenten die de provincie daarbij wil inzetten. De omgevingsvisie en deze programma’s vormen samen het beleidshuis. De programma’s die voortkomen uit deze omgevingsvisie moeten realistisch en uitvoerbaar zijn. Daartoe doen we uitvoeringstoetsen. Op onder andere behoud van ruimte voor ondernemerschap en economisch verdienvermogen als basis voor brede welvaart.

Bij de uitvoering maken we steeds een zorgvuldige afweging tussen prestaties, risico’s, kansen en kosten. Door beheer en onderhoud van de fysieke leefomgeving vanaf het begin mee te nemen in ruimtelijke keuzes en programma’s, voorkomen we hoge kosten, risico’s of uitvoeringsproblemen op termijn. Zo

zorgen we dat middelen doelmatig worden ingezet en projecten uitvoerbaar blijven, maar vooral dat de inrichting van de fysieke leefomgeving niet alleen vandaag, maar ook op de lange termijn nog werkt en duurzaam beheerd kan worden. Uitvoerbaarheid en haalbaarheid-van de ruimtelijke keuzes worden betrokken als criteria.

We monitoren de uitvoering van de omgevingsvisie in totaal, via de úitgewerkte doelen in de Omgevingswetprogramma's en daarop gebaseerde inzet van instrumentarium. Wanneer ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden, of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren we onze inzet en wijzigen we zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat we kunnen inspelen op veranderingen. Datzelfde geldt als zich tussentijds nieuwe provinciale belangen of specifieke beleidsdoelen aandienen en de provincie hierop wil of moet acteren.

2.6 SAMENWERKEN: MET MEDE-OVERHEDEN EN MAATSCHAPPELIJKE PARTNERS

De opgaven waar we aan werken staan niet op zichzelf. Op alle opgaven moeten we samenwerken met anderen, willen we onze ambities en doelen kunnen behalen. Opgaven worden daarom altijd samen met de betrokken mede-overheden, maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers opgepakt. De vorm van samenwerking en betrokkenheid hangt af van de opgave. Daarnaast zijn we onderdeel van een aantal vaste samenwerkingsverbanden zoals het ruimtelijk arrangement met het Rijk, platform Noord-Holland Noord, de samenwerkingen in NOVEX-verband (samenwerkingsverbanden tussen Rijk en regiopartners in een aantal specifieke gebieden) en binnen de Metropoolregio Amsterdam. De visie geeft aan wat de inzet van Noord-Holland is in alle samenwerkingen.

2.7 INZET VAN DE STURINGSFILOSOFIE: LOKAAL WAT KAN, PROVINCIAAL WAT MOET

We kiezen bewust voor het werken met de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Deze sturingsfilosofie maakt het subsidiariteitsbeginsel uit de Omgevingswet concreet: taken en bevoegdheden liggen daar waar ze het beste passen. De provincie komt in positie wanneer sprake is van een provinciaal belang, wettelijke taak of wanneer regionale samenhang en doorzettingskracht nodig zijn. We respecteren de autonomie van gemeenten en waterschappen in Noord-Holland.

De sturingsfilosofie betekent ook dat we opgaven die de gemeentegrens overstijgen, waar nodig, samen met gemeenten of in regionale samenwerkingsverbanden oppakken. Zo vinden afstemming en uitvoering plaats op het juiste schaalniveau en blijft de besluitvorming waar nodig bij de gemeenteraden en Provinciale Staten. Dat er sprake is van een provinciaal belang en/of een bovenlokale opgave betekent dus niet dat de Provincie dan automatisch een rol pakt. We zullen altijd toetsen of de provinciale inzet meerwaarde biedt en realistisch en uitvoerbaar is.

Afhankelijk van het provinciale belang en de opgave vervullen we één of een mix van meerdere rollen in samenwerking met onze partners, bijvoorbeeld als bevoegd gezag, regelsteller of facilitator. Onze rol ligt niet altijd vooraf vast, maar ontstaat vanuit de opgave en kan meebewegen met de situatie. De opgave bepaalt het schaalniveau, de samenwerkende partners, onze rol en de tijdsduur. Samen maken we afspraken en leveren we resultaat.

3 DE STAAT VAN NOORD-HOLLAND: VERTREKPUNT EN OPGAVEN

Noord-Holland is een provincie met een unieke ligging in de delta, drie kustlijnen, een rijke ontstaansgeschiedenis, een grote diversiteit aan landschappen en woon- en werkomgevingen en een veelzijdige economie. Dat is zichtbaar en beleefbaar en vormt een samenhangend geheel. Water, bodem, infrastructuur, woongebieden, economie, landbouw, recreatie en natuur zijn met elkaar verbonden. Daarbij staat Noord-Holland niet op zichzelf. Geopolitieke ontwikkelingen, klimaatverandering, bevolkingsgroei en biodiversiteitsverlies zijn voor een groot deel bepalend voor de opgaven in Noord-Holland. Mondiale, Europese en landelijke keuzes en ontwikkelingen bepalen in hoge mate wat financieel, technisch, maatschappelijk en ruimtelijk uitvoerbaar is.

In dit hoofdstuk hebben we het vertrekpunt van de visie beschreven. Het verleden van Noord-Holland en de opbouw van de ondergrond (paragraaf 3.1) zijn bepalend geweest voor de huidige situatie in Noord-Holland (paragraaf 3.2). Dit en de opgaven die spelen (paragraaf 2.3) geven de basis voor de rest van de visie.

Figuur 4: Noord-Holland: een traditie van aanpassing

3.1 NOORD-HOLLAND IN HET VERLEDEN: EEN LANGE TRADITIE VAN AANPASSINGEN

Noord-Holland is het resultaat van een lange geschiedenis van samenspel tussen mens en natuurlijke systemen. Door de eeuwen heen hebben bewoners steeds ingespeeld op veranderende water- en bodemcondities (Figuur 4). Telkens werden nieuwe manieren gevonden om het landschap te gebruiken, aan te passen en bewoonbaar te houden. Deze ontwikkeling laat zien dat Noord-Holland nooit statisch is geweest (Figuur 5). Het evenwicht tussen benutten en meebewegen met natuurlijke processen is continu opnieuw gezocht. Het voortbouwen op deze traditie van aanpassing vormt daarmee een vanzelfsprekend uitgangspunt voor de keuzes die we vandaag maken.

Figuur 5: Verandering in ruimtegebruik in Noord-Holland van 1900 tot 2020
Figuur 6: Landschap en erfgoed in Noord-Holland

De ondergrond van Noord-Holland laat zien hoe de provincie is ontstaan. Zeekleigronden langs de kust, in de Kop en in Westfriesland vormen een vruchtbare basis voor landbouw. Veengronden in midden, zuid en west Noord-Holland zijn eeuwenlang ontwaterd voor agrarisch gebruik of afgegraven. Dit heeft geleid tot uitgestrekte veenlandschappen met eigen verkaveling en waterstructuur. De Heuvelrug is gevormd in de voorlaatste ijstijd. Ook de laatste ijstijd heeft sporen nagelaten met vooral stuifduinen. Deze zandgronden en de zandgronden in de duinen en bij de oude strandwallen boden van oudsher bescherming tegen water en vormden logische plaatsen voor vestiging. De tussengelegen nattere strandvlakten werden in gebruik genomen als grasland en de geestgronden op de overgang van strandvlakte naar duinen vaak als bollengrond. Ook de keileembulten op Texel en het voormalige eiland Wieringen bieden duidelijke verhogingen in het landschap, waar vaak al vroeg nederzettingen waren. In het Gooi worden sporen gevonden van de Neanderthalers van 120.000 jaar terug en het Gooi is daarmee het langst bewoonde gebied van de provincie.

In de loop van eeuwen zijn de verschillende polders drooggelegd, waarvan de Wieringermeer de laatste grote was. Na het tekenen van de Zuiderzeewet in 1918 werden de Afsluitdijk en de Amsteldiepdijk of Korte Afsluitdijk aangelegd. Dit en de aandijkslandschappen zoals de Wieringermeer en droogmakerijen zoals de Beemster, de Schermer en de Purmer tonen hoe mensen met technische ingrepen het landschap hebben gevormd. Dit is ook zichtbaar in de vele (veelal rijksbeschermde) molens die Noord-Holland kent. De Beemster is vanwege de geschiedenis van deze droogmakerij en de inrichting volgens een gridsysteem (gulden snede) aangewezen als UNESCO-werelderfgoed. Ook is in de periode 1880-1920 de Stelling van Amsterdam (sinds 2021 Hollandse Waterlinies geheten), een verdedigingslinie rondom de hoofdstad, in het landschap ingepast, veelal gebruik makend van bestaande dijken en polders. Deze verdedigingslinie is sinds 1996 een UNESCO-werelderfgoed. De historische stad Amsterdam is naar het

uitbreidingsplan van Van Eesteren vanaf 1939 uitgebreid met groene scheggen die de stad met het omliggende landschap verbinden.

3.2 NOORD-HOLLAND NU: VERTREKPUNT

Noord-Holland is een schiereiland, aan drie zijden omgeven door water: de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. Ook het eiland Texel maakt deel uit van de provincie. Noord-Holland ligt in de delta van het Europese continent, waar de Rijn en de Maas uitmonden in zee (Figuren 7 en 8). Ongeveer tachtig procent van het grondgebied van de provincie ligt onder zeeniveau.

Figuur 7: Water aan- en afvoer in de delta
Figuur 8: Noord-Holland in de delta

Het watersysteem van de provincie Noord-Holland is verbonden met nationale en zelfs internationale watersystemen. Een groot deel van het water dat Noord-Holland instroomt is afkomstig van het Rijn-stroomgebied; de waterstanden, droogte en waterkwaliteit zijn daar grotendeels van afhankelijk. Het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal vormen de belangrijkste wateraders voor aanvoer naar Noord-Holland en afvoer naar zee en voor de verbinding van economische en stedelijke gebieden.

Duinen, dijken en gemalen vormen de ruggengraat van de waterveiligheid. Hoe groter de mogelijke gevolgen van een overstroming, hoe zwaarder de gewenste bescherming van deze waterkeringen is. Daarmee weerspiegelt het systeem van waterveiligheid niet alleen technische inzichten, maar ook de ruimtelijke en economische ontwikkeling van de provincie.

De ligging aan de rand van het Europese continent geeft Nederland een belangrijke positie als netwerk-, aanlandings- en doorvoerpunt (Figuur 9). Noord-Holland vervult een belangrijke rol in logistiek en industrie. Schiphol behoort tot het Europese transportkernnetwerk (TEN-T) en fungeert als internationale hub voor luchtverkeer. Het Noordzeekanaalgebied is één van de Nederlandse industrieclusters en omvat onder meer de haven van Amsterdam, de IJmond met offshore-energie en staalproductie en Zaandam met een concentratie van voedingsmiddelenindustrie. Den Helder ligt met onder andere de offshore-industrie strategisch voor ontwikkelingen die op de Noordzee plaatsvinden. Via het Amsterdam-Rijnkanaal, het IJsselmeergebied en het Noordzeekanaal is Noord-Holland verbonden met het achterland en de Rijncorridor richting het Ruhrgebied. Snelwegen en spoorcorridors, zoals de A4, A5, A7, A9, de ring Amsterdam (A10) en de A22, spelen een belangrijke rol in het personen- en nationaal en internationaal goederenvervoer. Noord-Holland Noord lijkt qua bereikbaarheid een eiland door afhankelijkheid van een aantal bruggen en tunnels.

Figuur 9: Noord-Holland in de Noordwest-Europese context

Noord-Holland maakt deel uit van een nationaal en Europees energiesysteem. Dat is een systeem in verandering. Uitbreidingen van het elektriciteitsnet, nieuwe stations en energie-op-zee-projecten horen bij de infrastructuur die noodzakelijk is voor de energietransitie en maken ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. Programma's voor warmte en waterstof ondersteunen deze ontwikkeling.

Het zuidelijke deel van Noord-Holland is sterk verstedelijkt, met meerdere steden en dorpen die een dynamisch netwerk vormen en deel zijn van een groter geheel met Utrecht, Zuid-Holland en delen van Flevoland. Het noorden heeft een meer landelijk karakter met middelgrote steden en kleine kernen in open landschappen met lagere bevolkingsdichtheden. De verschillen tussen gemeenten zijn daardoor groot: van 85 inwoners per km^2 op Texel tot bijna 5.000 inwoners per km^2 in Amsterdam en alles daartussenin.

In 2025 verwelkomde de provincie haar drie miljoenste inwoner, een groei van 22 procent ten opzichte van 1995. De bevolkingsgroei voltrekt zich vooral rond de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In het noorden van de provincie is de bevolkingsdichtheid lager en is de groei beperkter. De groei van de MRA

blijkt ook uit de toename van de werkgelegenheid, met name in het zuidelijke deel van de regio. De demografische en werkgelegenheidsontwikkeling hangen dan ook samen met de sterke dagelijkse woon-werkverkeersstromen. Het Daily Urban System (een deel van het dagelijkse woon-werkverkeer) van de MRA reikt verder dan het formele samenwerkingsgebied van de MRA. Vanuit Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, Utrecht, de Leidse regio, Flevoland en verder reizen mensen dagelijks naar hun werk in het zuidelijke deel van de MRA en weer terug. De samenhang tussen regio's binnen en buiten de provincie is daarmee groot. Tegelijkertijd nemen woon-werk- en woon-onderwijsverplaatsingen een steeds kleiner aandeel van de mobiliteit in, onder andere door vergrijzing. De regionale bereikbaarheid krijgt daardoor een heel ander karakter, meer toeristisch en recreatief verkeer en verkeer voor zorg. Deze verplaatsingen zijn korter, meer kriskras en minder beïnvloedbaar.

Noord-Holland heeft veel soorten natuur. De duingebieden zijn op internationale schaal bijzondere natuurgebieden, waar ook drinkwaterwinning en recreatie plaatsvinden. De veengebieden herbergen bijzondere natuurwaarden, zoals moerassen en natte graslanden. De Vechtstreek is bekend om zijn kwelnatuur, meren en bossen. Op de stuwwal in het Gooi zijn bossen en hei te vinden. Noord-Holland is belangrijk voor weidevogels, die vooral te vinden zijn in open graslandgebieden op veen en klei. Het IJsselmeergebied, waaronder het Markermeer en IJmeer, biedt een habitat voor veel beschermde vogelsoorten.

In het noorden grenst Noord-Holland aan het Waddengebied. De Waddenzee is internationaal erkend als uniek gebied en van groot belang voor de biodiversiteit. Dit gebied heeft de status van UNESCO-werelderfgoed en vormt langs de kusten van Denemarken, Duitsland en Nederland het grootste aaneengesloten getijdengebied ter wereld. De Waddenzee is daarnaast onderdeel van internationale trekroutes voor vogels en is een van de belangrijkste natuurgebieden van West-Europa. Langs de Waddenkust worden daarom aan de zeezijde ook via Natura 2000 de belangrijke natuurwaarden beschermd.

De landbouw beslaat zo'n 47% van het provinciale grondoppervlak (informatie CBS 2022). De sector is een belangrijke pijler onder de regionale economie en drager voor een vitaal landschap en landelijk gebied. Ongeveer een vijfde van de Nederlandse tuinbouwproductie vindt plaats in Noord-Holland. Belangrijke verwerkende bedrijven zijn nauw verbonden met de primaire landbouw. De sector heeft een grote diversiteit aan landbouwsystemen en ondernemerschap, waaronder bollenteelt, veeteelt, akkerbouw, zaadveredeling, vollegrondsgroenteteelt en glastuinbouw. Clusters zoals Greenport Aalsmeer, Greenport Noord-Holland Noord, Seed Valley en Food MRA versterken de internationale positie van de Noord-Hollandse land- en tuinbouw. Daarnaast leveren veel agrarische bedrijven een bijdrage aan lokale voedselproductie, agrarisch natuurbeheer, waterbeheer, recreatie en toerisme. Naast landbouw maken ook visserij en aquacultuur deel uit van het voedsel- en economisch systeem van de provincie.

Economisch staat Noord-Holland er sterk voor. Het is een sterke, innovatief krachtige economische regio met Schiphol, het Noordzeekanaalgebied als gebied van nationaal strategisch belang, en Den Helder met het Maritiem Cluster. Sinds 2016 levert de provincie de grootste bijdrage aan het bruto binnenlands product van Nederland. Noord-Holland huisvest diverse kennisinstellingen, bedrijven en economische en innovatieve clusters die van groot strategisch belang (kunnen) zijn voor Nederland en Europa (Figuur 10). De economie van Noord-Holland is divers en ontleent daaraan haar weerbaarheid. De bestaande bedrijvigheid - het midden- en kleinbedrijf (MKB) - vormt de ruggengraat van de Noord-Hollandse economie. Zij levert het grootste deel van de werkgelegenheid, toegevoegde waarde en het verdienvermogen dat nodig is om de grote transities – klimaat, energie, circulariteit en leefomgeving – mogelijk te maken.

De MRA is een belangrijk centrum van innovatiekracht, met sterke sectoren in zakelijke en financiële dienstverlening en ICT. Ook de creatieve industrie, voedselindustrie en gamingindustrie in Purmerend hebben een belangrijke economische waarde. Datacenters, zeekabels en internetknooppunten verbinden de provincie met Nederland, Europa en de wereld. Bijvoorbeeld door de Amsterdam Internet Exchange (AMS-IX), waarmee een omvangrijke dienstencluster wordt ondersteund. In Noord-Holland Noord is de

agrarische sector groot, met een strategisch sterk onderdeel als plantenveredeling en zaadtechnologie. Ook de maakindustrie, de duurzame-energiesector en de maritieme sector groeien in deze regio. Het mediacluster in Hilversum is een belangrijk nationaal mediaknooppunt. Het draagt bij aan innovatie, publieke waarde, digitale autonomie, veiligheid en weerbaarheid. Het Maritiem Cluster in Den Helder herbergt de belangrijkste marinebasis van defensie. Dit is belangrijk voor de nationale veiligheid.

Figuur 10: Verstedelijking, netwerken en economische clusters

3.3 NOORD-HOLLAND STRAKS: ONTWIKKELINGEN EN OPGAVEN WAAR WE AAN WERKEN EN HUN CONTEXT

Omgaan met een groeiende en vergrijzende bevolking
De bevolkingsontwikkeling heeft grote invloed op het toekomstige ruimtegebruik in Noord-Holland. In de komende decennia zal de bevolking naar schatting blijven toenemen door immigratie en natuurlijke groei. Volgens de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024–2050 groeit de bevolking naar bijna 3,4 miljoen inwoners in 2050. Dat is een verwachte toename van 390 duizend personen ten opzichte van 2024. Het overgrote deel van de bevolkingsgroei komt door buitenlandse migratie. Daarnaast is tot 2048 het aantal geboorten naar verwachting hoger dan de sterfte. Een bevolkingsgroei dus, ondanks een negatief binnenlands migratiesaldo (dat wil zeggen dat er meer mensen vanuit Noord-Holland naar andere provincies verhuizen dan vanuit de andere provincies naar Noord-Holland).

De groei is niet gelijk verdeeld over alle leeftijdsgroepen. Naar verwachting neemt de bevolking vooral toe in de groepen 0 tot 17 jaar, 40 tot 55 jaar en 75 jaar en ouder. Het aantal 75-plussers verdubbelt tussen 2024 en 2050; in 2024 had Noord-Holland ongeveer 260 duizend 75-plussers. In 2050 ligt het aantal inwoners van 75 jaar of ouder naar verwachting rond de 460 duizend. De groep eenpersoonshuishoudens van 75 jaar en ouder groeit met 110 duizend. In totaal neemt het aantal huishoudens tussen 2024 en 2050 naar verwachting met 245 duizend toe. Door de groei van het aantal huishoudens neemt ook de woningbehoefte toe. Boven op het opgebouwde woningtekort, omdat er de afgelopen jaren niet genoeg woningen zijn gebouwd. De veranderende bevolkingsopbouw brengt ook een andere vraag mee naar het type woningen dat nodig is. Naast deze stijgende behoefte aan passende woonruimte, zal ook de vraag naar passende recreatieruimte toenemen, meer oudere inwoners hebben behoefte aan meer recreatieruimte.

De sterke vergrijzing gaat bovendien, ondanks de bevolkingsgroei, gepaard met een harde daling van de beroepsbevolking en oplopende tekorten op de arbeidsmarkt, juist in die beroepen die nodig zijn voor brede welvaart. Dat betekent dat als we voldoende arbeidskrachten beschikbaar willen hebben voor de economische sectoren die van belang zijn voor de leefbaarheid van Noord-Holland, we moeten gaan sturen op de economische activiteiten die we in Noord-Holland een plek willen geven.

Toewerken naar een klimaatneutrale en klimaatbestendige provincie
Door menselijk handelen en de daarmee gepaard gaande uitstoot van broeikasgassen neemt de opwarming van de aarde toe. Als gevolg daarvan verandert het klimaat. De impact hiervan op Noord-Holland is meervoudig. Door de opwarming van de aarde stijgt de zeespiegel, met gevolgen voorde waterveiligheid. Ook stijgt de kans op extreem weer, zoals langdurige perioden van droogte, zware stormen of juist extreme neerslag in een korte tijd.

Deze ontwikkelingen zijn niet nieuw, maar gaan sneller dan verwacht. Zo werd de prognose voor 2040, van langdurige perioden van droogte als gevolg van klimaatverandering, al in 2018 werkelijkheid. De voorspellingen van de lokale effecten lopen uiteen en het is onzeker wat er met de temperatuur en luchtstromen gaat gebeuren.

Onze opgave is om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en toe te werken naar een klimaatneutrale provincie in 2050. Dat betekent dat Noord-Holland in 2050 een uitstoot van netto nul broeikasgassen heeft. Deze ambitie vertaalt zich voor de provincie onder andere in de ontwikkeling van een volledig circulaire economie, een duurzaam energiesysteem en het verminderen van de broeikasgasuitstoot in veengebieden. De Klimaatwet vormt hierbij een belangrijk kader en onderstreept deze richting. Tegelijk zien we dat de opgave groot is. Nationaal en provinciaal ligt het halen van deze ambitie nog niet op koers, bijvoorbeeld doordat de verduurzaming van industrie en mobiliteit tijd vraagt en doordat netcongestie en te hoge stikstofdepositie de energietransitie en bouwinitiatieven vertragen.

Naast het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen is het nodig te anticiperen op de gevolgen van de klimaatverandering. De opgaven die hieruit volgen zijn in onderstaande teksten verder uitgewerkt.

Uitstoot broeikasgassen uit veengebieden verminderen
Als we voor 2030 25 tot 30 procent van de veengebieden vernatten, remt dat de oxidatie van veen, vermindert de uitstoot van broeikasgassen en wordt bodemdaling tegengegaan. Daartegenover staat dat een hogere waterstand om een slimme omgang met zoetwater vraagt, zeker nu de beschikbaarheid daarvan in droge perioden onder druk staat. Daarnaast kan door het vernatten van veengebieden de waterkwaliteit verslechteren wat het halen van de KRW-doelen bemoeilijkt. Andere opgaven die in het veengebied spelen, zijn het beperken van wateroverlast, herstellen van de biodiversiteit waaronder weidevogels en het omgaan met de toenemende recreatieve druk in deze gebieden. De keuzes voor de veengebieden hebben grote invloed op het huidige en toekomstige landgebruik en daarmee ook op de belevingswaarde van deze gebieden. We beschouwen dit als een integrale opgave voor vitale en toekomstbestendige veenlandschappen.

Waterveiligheid zo veel mogelijk garanderen
Om ervoor te zorgen dat de provincie ook in de toekomst veilig en goed leefbaar blijft, willen we anticiperen op veranderingen zoals zeespiegelstijging, piekwaterafvoer op de rivieren, extreme neerslag en bodemdaling. Daarvoor is het belangrijk dat het watersysteem in Noord-Holland voldoende ruimte en flexibiliteit heeft om met extremere weersomstandigheden om te gaan. Daarnaast kunnen we bij ruimtelijke ontwikkelingen vooruitkijken naar de verwachte overstromingsrisico's in 2100 en dit meenemen in de afweging en inrichting. Dit vraagt om een verbrede veiligheidsbenadering, waarin niet alleen de bescherming door dijken, maar ook de inrichting van de ruimte bijdraagt aan het beperken van de gevolgen van een eventuele overstroming.

Ook het onderhouden en versterken van waterkeringen blijft een belangrijke opgave. Voor de regionale keringen langs de kanalen, boezems en polderwateren zien we toe op het vaststellen en de handhaving van de veiligheidsnormen. De provincie Noord-Holland verkent op dit moment met andere provincies en waterschappen of een nieuwe veiligheidsbenadering voor de regionale keringen beter passend en uitvoerbaar is. Voor de zeesluizen en het gemaal bij IJmuiden ligt de verantwoordelijkheid voor goed onderhoud en tijdige vervanging bij het Rijk. Daarnaast is het belangrijk dat de duinen voldoende ruimte hebben om mee te bewegen met de stijgende zeespiegel. Zo blijven ze een sterke natuurlijke bescherming van de kust. Ook op Texel, vraagt de zeespiegelstijging om ruimte zodat het natuurlijk systeem van zandplaten en kustverdediging zo goed mogelijk kan blijven functioneren.

Omgaan met zoet- en drinkwatertekort en verzilting
Noord-Holland is voor haar zoetwater sterk afhankelijk van wateraanvoer via de Rijn, het IJsselmeer, de Lek en de Hollandse IJssel. Dit water is essentieel voor drinkwaterwinning, natuur, huishoudens, landbouw, binnenvaart, industrie en het doorspoelen van verzilte polders. Door klimaatverandering neemt de beschikbaarheid van zoetwater af: gletsjers verdwijnen waardoor de Rijnaanvoer grilliger wordt, droogteperiodes worden langer en de verdamping van oppervlaktewater neemt toe. Tegelijkertijd groeit de vraag naar drinkwater. Daarnaast neemt de verzilting toe door zeespiegelstijging en droogte, waardoor er hier bovenop extra behoefte is aan zoetwater om door te spoelen.

Dit vraagt enerzijds om meer (regen-)water vasthouden voor de droge perioden. Het IJsselmeer biedt hier de beste mogelijkheden voor, maar lokaal kan dit ook. Dit kan grote ruimtelijke consequenties hebben, afhankelijk van de optie die gekozen wordt. Daarnaast vraagt dit ook om het besparen van watergebruik door optimalisaties en innovaties en om een andere verdeling van water. Ook zal in een deel van de gebieden het grondgebruik moeten worden aangepast aan drogere of ziltere omstandigheden. Voldoende drinkwater heeft hierbij onze bijzondere aandacht. Texel is als eiland volledig afhankelijk van neerslag voor zoetwaterbeschikbaarheid. Met de toenemende droogte is hier extra urgentie lokaal water vast te houden.

Toewerken naar voldoende waterkwaliteit
Op het gebied van waterkwaliteit liggen er in Noord-Holland belangrijke verbeteropgaven. We werken eraan om alle oppervlaktewaterlichamen te laten voldoen aan de normen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het halen van de doelen voor de Kaderrichtlijn Water is een gezamenlijke opgave van Rijk, waterschappen en provincies, dit vraagt om maatregelen. De KRW geeft normen voor de ecologische en

chemische waterkwaliteit. Niet alleen de concentraties van bepaalde aangewezen stoffen vragen om aandacht, ook stoffen die niet KRW-genormeerd zijn, zoals microplastics, medicijnresten en PFAS, vragen een aanpak. Een belangrijke opgave is het terugdringen van het hoge niveau van nutriënten (stikstof, fosfor) in het water. Deze zijn afkomstig van historische en actuele emissies door bemesting, veenoxidatie, nutriëntrijke kwel en lozingen van rioolwaterzuiveringen. Daarnaast vragen een aantal slecht afbreekbare en niet goed te verwijderen verontreinigende stoffen om gerichte maatregelen.

Voor alle wateropgaven geldt dat we samen gaan werken met de andere waterpartners om een goede werkwijze te vinden om samen met de gebiedspartners met deze opgaven om te gaan.

Grip krijgen op de bodem
Steeds meer functies maken gebruik van de ondergrond, zoals geothermie, warmte-koudeopslag en de aanleg van kabels en leidingen. Dit kan gevolgen hebben voor de waterkwaliteit, bestaande infrastructuur in de bodem en voor aardkundige en archeologische waarden. Tegelijkertijd is bodemdegradatie door verzilting, bodemdaling, erosie en verdichting een aandachtspunt. Ook activiteiten zoals landbouw, industrie en infrastructuur kunnen effect hebben op de bodemkwaliteit en leiden tot verontreiniging van bodem en grondwater.

Waar voor water al jarenlang een stevig Europees beleidskader bestaat, is het bodemdossier in dat opzicht nog volop in ontwikkeling. De provincie is een belangrijke schakel tussen Europees en nationaal beleid en de gebiedsgerichte uitwerking die daaruit volgt. Onze opgave op dit dossier is daarom om Europese en landelijke kaders door te laten werken naar provinciaal beleid dat bijdraagt aan zowel ordening van de ondergrond, het tegengaan van bodemdegradatie en verontreiniging als bodemgezondheid.

Omgaan met vastlopende mobiliteitsnetwerken
We voorzien een steeds grotere verkeersdruk (congestie) op de mobiliteitsnetwerken in Noord-Holland. De wegen lopen vast en het spoor raakt vol. Voor het al zwaar belaste weg-, spoor- en OV-netwerk blijven (Rijks)investeringen uit. Deze zijn cruciaal op de lange termijn om de bereikbaarheid van de hele provincie op peil te krijgen.

De MRA is hét mobiliteitscentrum van Nederland en kampt met een groot knelpunt. Tot 2040 vindt in de MRA de grootste woningbouwopgave en naar verwachting ook groei van arbeidsplaatsen plaats. Daarnaast zal het aantal reizigers van en naar Schiphol blijven groeien, ondanks de beperking van het aantal vliegbewegingen. Dit komt onder andere omdat vliegtuigen groter worden en de bezettingsgraad toeneemt. Samen met de verwachte bevolkingsgroei en groei van werkgelegenheid, creëert dit drie verkeersstromen die elkaar versterken: interne mobiliteit in de MRA, verbindingen tussen Alkmaar (A9)/Hoorn(A7) en de MRA en verkeer naar de rest van de Randstad.

Als gevolg van deze elkaar versterkende verkeersstromen raakt het weg- en spoornetwerk nog zwaarder belast. Dit speelt bijvoorbeeld in en rond de Gooi en Vechtstreek, waar ook de impact wordt ondervonden van ontwikkelingen in andere provincies. De geplande woningbouw in Almere en in de provincie Utrecht, samen met de geplande woningbouw in Amsterdam en omstreken, zorgen dat de bereikbaarheid van de Gooi en Vechtstreek verder afneemt. Dit gaat dan met name om de A1, de A27 en het spoornetwerk. De drukte op de A1 en A27 straalt door op het onderliggende netwerk en de provinciale wegen.

Het Rijk investeert op het moment zeer beperkt in nieuwe infrastructuur en heeft ondanks dat hier ook beperkte middelen voor zijn de focus op beheer en onderhoud. De huidige staat van de Rijksinfrastructuur leidt tot storingen, ongeplande werkzaamheden en afsluitingen. Dit zorgt voor gebruiksbeperkingen en daarmee meer hinder voor weg- en vaarweggebruikers. De Rijksinfrastructuur staat hevig onder druk doordat een steeds groter deel van de infrastructuur de verwachte levensduur nadert of al heeft overschreden. Ook loopt het uitgesteld onderhoud op. Inspecties laten zien dat schades en slijtage steeds vaker voorkomen. Het wordt daardoor moeilijker om alles in goede staat en veilig te houden. Dit behoeft een enorme renovatieopgave, die de komende jaren drastische invloed heeft op de bereikbaarheid van schiereiland Noord-Holland, te meer omdat we afhankelijk zijn van een handvol

bruggen en tunnels. Daarnaast ontstaan cascade-effecten voor het provinciale net doordat afwenteling van vrachtverkeer op provinciale (vaar)wegen lijdt tot extra slijtage van ons provinciaal areaal. Dit ongewenste effect leidt gedurende een aanzienlijk aantal jaren tot meer hinder in en slechtere bereikbaarheid van Noord-Holland.

De mobiliteitsvraag is niet overal hetzelfde. In stedelijke gebieden verslechteren zowel de bereikbaarheid als de leefbaarheid: meer auto's betekenen meer files, wat kan zorgen voor meer luchtvervuiling. In kleinere kernen gebeurt het tegenovergestelde: voorzieningen verdwijnen, werk en winkels zijn verder weg. Vooral mensen zonder auto zijn dan uit bereikbaarheidsoogpunt kwetsbaar en aangewezen op regulier openbaar vervoer, wat daar op een basisniveau wordt aangeboden.

Om de mobiliteitsgroei op te vangen zetten we in op het optimaliseren van de bereikbaarheid door het verbeteren van de bestaande netwerken en het realiseren van ontbrekende schakels. Dit alles binnen de grenzen van wetgeving over stikstof. We zien het aanpakken hiervan als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincies en gemeenten. Onze opgave is het bieden van maatwerk op het gebied van fiets, lopen en (deel)mobiliteit. Daarnaast moeten slimme en schone innovaties op het gebied van mobiliteit tot verbeteringen in het mobiliteitssysteem leiden. Op afstanden tot 15 km liggen er kansen om het aandeel van de fiets in de mobiliteit te vergroten, maar alleen als het fietsnetwerk een kwalitatieve impuls krijgt.

Oplossen van netcongestie
In het geval van netcongestie heeft het elektriciteitsnet onvoldoende capaciteit om alle elektriciteit te transporteren: de vraag naar elektriciteit of de teruglevering aan het net is groter dan de capaciteit van kabels, transformatorstations of andere onderdelen van het net. Daardoor kan op sommige momenten overbelasting ontstaan. Netbeheerders nemen maatregelen om storingen te voorkomen en het elektriciteitsnet stabiel te houden. Het gevolg is dat partijen die een nieuwe of grotere aansluiting op het net willen deze niet kunnen krijgen. Zij worden op een wachtlijst bij de netbeheerders geplaatst.

Ook het elektriciteitsnet in Noord-Holland heeft ernstige netcongestie. Bovendien wordt verwacht dat de toekomstige electriciteitsvraag nog sterk groeit door elektrificatie van bedrijfsprocessen, mobiliteit en verduurzaming van de bebouwde omgeving.

Het versterken van het elektriciteitsnet is noodzakelijk om de ambities op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling en verduurzaming te realiseren. Dat vergt grote aanpassingen en vooral uitbreidingen van nationale en lokale elektriciteitsnetten, ruimte voor opslag en systeemflexibiliteit. Daarnaast zijn het realiseren van lokale opwek en investeringen in waterstof- en warmtenetwerken belangrijk om de netcongestie te verminderen. Onze opgave is om hier op een goede manier ruimte aan te geven.

Toewerken naar volledig duurzame energie
De ambitie om in 2050 klimaatneutraal te zijn en strategische afhankelijkheden te verkleinen vraagt om snelle groei van hernieuwbare energie, efficiëntiewinst en verdere elektrificatie van industrie, mobiliteit en gebouwen. De verplichting om het energieverbruik te verduurzamen is verankerd in Europese en nationale wetgeving. De afbouw van fossiele brandstoffen (zoals aardgas, benzine en diesel), in lijn met Europese en nationale wetgeving over verduurzaming van het energieverbruik, gaat gepaard met een grote groei van de opwek, opslag en het gebruik van duurzame energie in de vorm van elektriciteit, waterstof, biogas en (aard)warmte.

De opwek van duurzame elektriciteit gebeurt via windturbines en zonnepanelen. Daarmee is de decentralisering van het energiesysteem ingezet. Waar voorheen elektriciteitscentrales centraal in het elektriciteitssysteem voor regelbare elektriciteit zorgden, en de elektriciteit over grote afstanden via hoogspanningskabels bij de gebruiker kwam is de huidige duurzame opwek met zon en wind niet regelbaar en veelal decentraal. Om transport van energie over lange afstanden zo veel mogelijk te ontlasten, zullen decentrale energiesystemen verder worden ontwikkeld met lokale opwek, opslag en gebruik. Het toekomstig decentrale energiesysteem vraagt lokaal veel ruimte, meer dan we gewend zijn:

opwek en opslag vinden dichter bij gebruikers plaats, ook in kleinere kernen en op wijkniveau. Energiegemeenschappen, lokale energiecoöperaties en energiehubs kunnen bijdragen aan lokaal eigendom, draagvlak en een flexibel, decentraal energiesysteem. We stimuleren hun deelname aan lokale duurzame-opwekprojecten en aan nieuwe vormen van energiedelen en flexibiliteit.

De netcongestie is een belangrijke uitdaging voor de energietransitie. Zowel het transporteren van gevraagde als geleverde stroom vraagt om forse netuitbreidingen, waardoor nieuwe aanvragen voor grootverbruikersaansluitingen tot naar verwachting 2036 niet kunnen worden gehonoreerd. Ook de wachttijd voor een nieuwe of grotere aansluiting voor kleinverbruikers loopt steeds verder op.

Wat in Noord-Holland uitvoerbaar is, wordt bovendien in hoge mate beïnvloed door mondiale en Europese keuzes. Energieprijzen, regelgeving en geopolitieke spanningen werken direct door in de Noord-Hollandse energietransitie.

Investeren in digitale infrastructuur
Noord-Holland heeft een sterke uitgangspositie in het digitale domein. De aanlanding van intercontinentale zeekabels heeft gezorgd voor een robuuste digitale infrastructuur en connectiviteit. Hierdoor kon het digitale cluster zich optimaal ontwikkelen. De provincie huisvest inmiddels de meeste datacenters van Nederland en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de provinciale, nationale en Europese economie. Deze positie is echter niet vanzelfsprekend. Zeekabels hebben een beperkte technische en economische levensduur en een deel daarvan nadert het einde. Zonder vervanging of nieuwe aanlanding van zeekabels kan de digitale connectiviteit afnemen. En daarmee een belangrijke economische kracht van de provincie. Daarnaast neemt de schaarste aan wat datacenters nodig hebben, zoals ruimte, energie en water, toe. Onze opgave is daarom in te zetten op een selectief datacenterbeleid, waarin de randvoorwaarden voor water, energie en ruimte worden meegewogen.
Werken aan natuurherstel en stikstofreductie

Noord-Holland levert al veel inspanningen voor natuur en biodiversiteit. De biodiversiteit vraagt om blijvende aandacht, zowel binnen Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) als daarbuiten. De kwaliteit van de natuur is in slechte staat: ecosystemen staan onder invloed van verschillende factoren, zoals stikstofdepositie, waterkwaliteit, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, recreatiedruk en klimaatverandering. Om de gestelde doelen te halen, is gerichte inzet op natuurherstel nodig. Daarom werken we zowel aan geborgd natuurherstel als aan reductie van de uitstoot van stikstof. Herstel van de natuur is niet alleen waardevol op zichzelf, het opent ook de deur naar maatschappelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, economie en de aanleg en uitbreiding van energie- en mobiliteitsnetwerken. Door nu te investeren in natuurherstel en het terugdringen van de stikstofuitstoot, creëren we de ruimte om ook andere belangrijke opgaven in Noord-Holland weer vlot te trekken. Extra inspanning voor natuur is ook van belang voor andere opgaven, zoals het verbeteren van de waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. Een relatief recente ontwikkeling is dat de kans op natuurbranden toeneemt door toenemende droge periodes. Ook hier moet in inrichting en beheer van natuurgebieden rekening mee gehouden worden. Voor stedelijk gebied heeft de Europese Natuurherstelverordening normen opgelegd voor natuur. Dit geeft een extra opgave bij binnenstedelijke woningbouwopgaven.

Ook zijn keuzes nodig voor de natuur in het agrarisch gebied. Veel soorten die afhankelijk zijn van het agrarisch ecosysteem zijn in aantallen achteruitgegaan. Weidevogels zijn hiervan het bekendste voorbeeld. Inzet is ook nodig om bestuivers, natuurlijke plaagbeheersing en een levende bodem te behouden voor een toekomstbestendige landbouw. Om de afname van biodiversiteit te keren, is nog veel nodig, ook buiten de bestaande natuurgebieden. Onze opgave is daarom om te werken aan robuuste natuur met ook buiten natuurgebieden de juiste omstandigheden die bijdragen aan het behoud van biodiversiteit.

Naar kringlooplandbouw en het behouden van voedselzekerheid
De landbouw in Noord-Holland is belangrijk voor voedselzekerheid en behoud van het landschap. Tegelijkertijd vergroot landbouw in de huidige vorm de opgaven in het landelijk gebied. Het gaat onder

andere om natuurherstel, stikstofreductie, bodemdaling en waterkwaliteitsverbetering. De omstandigheden waarin de landbouw opereert, veranderen door wet- en regelgeving, klimaatverandering en veranderende water- en bodemcondities. Samen vragen ze om een andere manier van telen en produceren. Schommelingen in de beschikbaarheid van zoetwater, verschuivende internationale handelsstromen en groeiende maatschappelijke verwachtingen vragen om een landbouw die veerkrachtig is en beter bestand is tegen onzekerheden.

We ondersteunen daarom de ontwikkeling naar kringlooplandbouw. Bij kringlooplandbouw worden grondstoffen, nutriënten en energie zo efficiënt mogelijk benut en wordt de belasting van natuur en leefomgeving verminderd. Het streven naar kringlooplandbouw per 2040 zorgt ervoor dat landbouw juist bijdraagt aan het oplossen van de opgaven in het landelijk gebied. Deze ontwikkeling vindt plaats in een context waarin sommige andere ruimtelijke opgaven ook om ruimte in het landelijk gebied vragen. Denk aan waterberging, woningbouw, verzwaring van het energienetwerk of de uitbreiding van bedrijventerreinen. Daarnaast vragen kwetsbare gebieden, zoals zones rond Natura 2000-gebieden, om landbouwvormen die bijdragen aan doelen voor stikstof, waterkwaliteit, bodemkwaliteit, klimaatmitigatie en -adaptatie, en natuur.

Alle benodigde woningen bouwen
Noord-Holland staat voor een grote woningbouwopgave. Tot 2049 is de ambitie om bijna 275.000 nieuwe woningen (peiljaar 2026) te realiseren. Dit aantal woningen is het resultaat van de bijgestelde langetermijnprognose voor woningbouw, de ontwikkeling van de behoefte en het huidige woningtekort. Deze groei is toe te rekenen aan de eerder beschreven bevolkingstoename en de steeds kleiner wordende en daarmee in aantal toenemende huishoudens. Het zuidelijk deel van de provincie trekt veel nieuwe inwoners aan, waardoor de verstedelijkingsdruk vanuit de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zich verder uitbreidt in alle windrichtingen.

We zien net als de Europese Unie fatsoenlijke huisvesting als fundamenteel mensenrecht. Iedereen heeft recht op gezonde, adequate huisvesting met toegang tot schoon water, sanitair, riolering en energie. Dit is ook economisch noodzakelijk. Woningen die we nu slecht bouwen, verouderen sneller en worden duurder in onderhoud. Kwalitatief goede woningen die we op de juiste plek bouwen, dat wil zeggen goed bereikbaar, verzekerd van energie en water en andere voorzieningen in de nabijheid, blijven waardevol op de lange termijn. De kaders en opgaven uit de Wet versterking regie op de volkshuisvesting (Wvrv) zijn richtinggevend voor de woningbouwopgave en worden uitgewerkt in een Volkshuisvestingsprogramma.

De provincie is medebepalend waar, hoe en onder welke voorwaarden woningen kunnen worden gebouwd. Hierbij is de realisatie van de woningbouwopgave afhankelijk van onder meer netcapaciteit, stikstofruimte en plancapaciteit (locaties met woningbouwplannen). Dit vereist afstemming met en over energie- en mobiliteitsnetwerken, landbouw, natuur en drinkwatervoorzieningen. Het vraagt ook om zorgvuldig ruimtegebruik en duidelijke eisen aan locatie (waar), omvang (hoeveel) en inrichting (hoe). Dit leidt tot een doelgerichte programmering, fasering en prioritering van de woningbouwontwikkeling in samenhang met andere ruimteclaims. De regionale en nationale grootschalige woningbouwlocaties en doorbraaklocaties, zoals weergegeven in figuur 11, zijn daarbij van groot belang om het woningtekort snel terug te kunnen dringen.

Figuur 11: Grootschalige woningbouwlocaties

Verbeteren woon-werkbalans
Ongeveer 88 procent van de werkzame inwoners van Noord-Holland werkt binnen de eigen provincie, maar het aandeel dat binnen de eigen regio woont en werkt verschilt sterk. In de Kop van Noord-Holland blijft ongeveer twee derde van de werkenden binnen de eigen regio werken, terwijl dit aandeel in Haarlem en omliggende gemeenten rond de 40 procent ligt. Dit wijst op een duidelijke ruimtelijke disbalans tussen wonen en werken. Amsterdam en aanpalende gemeenten fungeren daarbij als het dominante werkcentrum.

De grootste pendelstromen komen uit omliggende regio's binnen de Metropoolregio Amsterdam (met name uit de agglomeratie Haarlem, Zaanstreek, Gooi en IJmond). Vanuit Noord-Holland Noord is de pendel naar Amsterdam kleiner maar nog steeds substantieel. Ook buiten de provincie is de arbeidsmarkt sterk verweven met Noord-Holland en dan met name Amsterdam. Vanuit Zuid-Holland is sprake van een netto-instroom van ruim 60 duizend. Vanuit Utrecht en Flevoland is tevens sprake van grote pendelstromen. Dit onderstreept de centrale rol van Amsterdam en Noord-Holland als werkcentrum binnen Nederland (Figuur 12).

De opgave is om wonen en werken in samenhang te ontwikkelen.

Figuur 12: Woon-werkverkeer: Bron CBS

Voldoende ruimte voor recreatie creëren
Recreatie draagt in belangrijke mate bij aan de leefkwaliteit en gezondheid van inwoners en de aantrekkelijkheid van de leefomgeving. Voldoende groen en recreatiemogelijkheden in de buurt verminderen stress, verbeteren de mentale gezondheid en dragen bij aan de sociale binding in wijken. Op dit moment zijn de recreatiemogelijkheden in Noord-Holland niet toereikend. Dat terwijl de vraag ernaar sterk stijgt door de groeiende bevolking en toenemend toerisme (binnenlands +18%, buitenlands +47% tot 2035). Daarnaast zien we een verandering in het recreatiegedrag: buitenrecreatie wordt steeds populairder en onderdeel van het leefpatroon van mensen.

Een ander patroon is dat bij de stedelijke verdichting woningbouw en economische functies vaak voorrang krijgen, waardoor groen en recreatieruimte in de woonomgeving afnemen. Het gevolg is dat inwoners in groeiende steden minder toegang hebben tot groenvoorzieningen en ommetjes vanuit de directe leefomgeving, terwijl hier steeds meer behoefte aan is. De recreatiedruk op natuurgebieden neemt zo toe en de kwaliteit van de landschappen waarin wordt gefietst, gewandeld en gevaren neemt af. Daarbij komt dat de middelen beschikbaar voor recreatie vaak beperkt zijn. Onze opgave is om meer ruimte voor recreatie te creëren gekoppeld aan de groeiende woningbouw, zonder dat dit ten koste gaat van natuurwaarden.

Werken aan economisch strategische autonomie
De Europese en nationale koers zet in op het versterken van concurrentiekracht en strategische weerbaarheid. Op mondiale schaal richt de Europese Unie zich op drie grote transformaties: het stimuleren van innovatie, het samenbrengen van concurrentiekracht en vergroening en het terugdringen van risicovolle afhankelijkheden.

Noord-Holland is goed gepositioneerd om aan deze koers een belangrijke bijdrage te leveren. Dat vraagt om gerichte keuzes en investeringen in een economie die past bij onze toekomst. Onze sterke economische positie is geen vanzelfsprekendheid. Toenemende geopolitieke onzekerheden, mondiale afhankelijkheden en structurele schaarste aan ruimte (zowel fysieke ruimte als milieuruimte), energie, water, grondstoffen en arbeid vragen om beleidskeuzes die expliciet verbonden zijn aan strategische belangen.

Dat betekent dat we economische ontwikkeling niet alleen beoordelen op monetaire toegevoegde waarde, maar ook op de bijdrage aan een robuuste economie en aan de strategische autonomie van Europa, Nederland en Noord-Holland.

Toewerken naar een volledig circulaire economie
De provincie Noord-Holland streeft – in aansluiting op Rijksbeleid – naar een volledig circulaire economie in 2050 om daarmee invulling te geven aan een toekomstbestendige economie, een beter klimaat, een schoner milieu en het tegengaan van grondstoffenschaarste. De transitie naar een circulaire economie is noodzakelijk voor het verminderen van onze afhankelijkheid van andere landen. Circulaire economie vraagt om anders ontwerpen, bouwen, produceren en consumeren, waarbij hergebruik, levensduurverlenging en het sluiten van kringlopen steeds belangrijker worden. Circulaire keuzes hebben daardoor directe gevolgen voor de inrichting van bedrijventerreinen, logistiek, energiegebruik en de

kwaliteit van de leefomgeving. Voor de transitie naar een circulaire economie is onder meer fysieke en milieuruimte en voldoende energie nodig. In de transitiefase waarin oude en nieuwe bedrijfsprocessen en energiesystemen naast elkaar bestaan is extra ruimte nodig. Dat maakt het noodzakelijk dat we bepalen waar welke economische ontwikkeling toekomstbestendig is en waar we ruimte willen bieden om de transitie naar een circulaire economie mogelijk te maken.

Werken aan een gezonde leefomgeving
Noord-Holland is een diverse provincie, met verschillende regio's waarin de omstandigheden en uitdagingen voor een gezonde leefomgeving uiteenlopen. De leefomgeving kan zowel positieve als negatieve effecten op onze gezondheid hebben. Een positieve invloed kan bijvoorbeeld een omgeving zijn waar het gemakkelijk is om te bewegen, gezond te eten en sociale contacten te onderhouden. Aan de andere kant kan de omgeving ook negatieve invloeden hebben, zoals door extreme hitte, luchtverontreiniging, geurhinder of geluidsoverlast.

We zien dat in sommige gebieden of situaties de gezonde leefomgeving in Noord-Holland in de knel komt. Dit zijn gebieden waar industrie met een hoge milieubelasting, wegverkeer, vliegverkeer en scheepvaart samenkomen met bestaande of toekomstige woongebieden. In figuur 13 zijn de huidige geluid-, lucht- en risicocontouren aangegeven, waar de milieu- en gezondheidsrisico's spelen. Juist op deze plekken staat het belang van een gezonde leefomgeving onder druk.

We streven naar een gezonde en veilige fysieke leefomgeving voor iedereen in Noord-Holland. Daarom willen we inwoners niet alleen beschermen tegen overschrijding van wettelijke normen, maar ook tegen gezondheidsschade die kan ontstaan door de gezamenlijke belasting van uitstoot uit verschillende bronnen in een gebied. Naast blootstelling aan schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem kunnen inwoners hinder ondervinden van geluid, geur en (grof) stof. Dit speelt bijvoorbeeld in de IJmondregio, maar ook op andere locaties in Noord-Holland en langs drukke verkeerscorridors.

Onze opgave is daarom om een gezonde leefomgeving een volwaardige plaats te geven in de ruimtelijke inrichting van Noord-Holland, waarbij zowel de belangen van bewoners als van bedrijven voldoende geborgd zijn. Gezonde leefomgeving krijgt daarom voortaan een volwaardige plaats in de ruimtelijke inrichting van Noord-Holland. Omdat deze steeds verder onder druk komt te staan én omdat de belangen van bedrijven voldoende geborgd moeten zijn.

Figuur 13: Milieu- en gezondheidsrisico's

Vasthouden aan omgevingskwaliteit
Omgevingskwaliteit is een breed begrip. Hieronder valt de kwaliteit van natuur en landschap, erfgoed en stedenbouwkundige kwaliteit als ook de beschikbaarheid en bereikbaarheid van culturele en sociale voorzieningen, groen en ruimte voor sport en ontspanning. Voor een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving is een goede kwaliteit van al deze componenten belangrijk. Noord-Holland heeft vele omgevingskwaliteiten: van de kust en duinen tot open polderlandschappen en bossen, van (archeologische) monumenten, erfgoedstructuren tot UNESCO-werelderfgoederen en een rijk aanbod aan regionale gebiedskenmerken, identiteiten en voorzieningen. Tegelijkertijd is de ruimte in Noord-Holland beperkt en zijn de ontwikkelingen en veranderingen die voortkomen uit bijvoorbeeld klimaatverandering, bevolkingsgroei en energietransitie van invloed op de omgevingskwaliteit. Terwijl de behoefte aan aantrekkelijke landschappen om te kunnen ontspannen en recreëren toeneemt.

Het is een wettelijke verplichting om de aanwezige omgevingskwaliteit te behouden. Het is ook nodig deze te bevorderen. Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen de omgevingskwaliteit aantasten. Dit heeft consequenties in het hier en nu maar heeft, mede door een cumulerend effect, ook gevolgen voor de leefomgeving van toekomstige generaties. Daar staat tegenover dat ruimtelijke ontwikkelingen ook kansen bieden om de omgevingskwaliteit te verbeteren of nieuwe kwaliteiten toe te voegen. Omgevingskwaliteit is daarom altijd randvoorwaardelijk bij nieuwe ontwikkelingen. We sturen op een zorgvuldige afweging bij het maken van ruimtelijke keuzes en om beleid dat zowel gericht is op bescherming als op het ruimte bieden aan ontwikkelingen en het realiseren van nieuwe kwaliteiten.

Ruimte maken voor defensie

Militaire inzetbaarheid vraagt vanwege de geopolitieke ontwikkelingen om ruimte. Training en voorbereiding van defensiepersoneel en het houden van oefeningen nemen toe. Tegelijkertijd groeit de economische defensie-industrie. Dit schept directe spanningen met andere opgaven, maar geeft ook kansen doordat het als vliegwiel kan worden gebruikt voor ontwikkelingen. Het vraagt ook om samenwerking met het Ministerie van Defensie, bedrijfsleven en andere overheden.

In het kader van (urgente) gereedstellingsactiviteiten wordt op dit moment gewerkt aan de Wet op de defensiegereedheid. Deze wet regelt op welke wijze de minister van Defensie kan handelen wanneer (urgente) gereedstelling noodzakelijk is. Voor de provincie kan dit betekenen dat besluiten worden genomen die gevolgen hebben voor inwoners, natuur en milieu, en die bovendien extra ruimtebeslag met zich mee kunnen brengen. Het gaat hierbij wel om noodwetgeving en zal dus niet zomaar worden toegepast.

De opgave is om mee te werken aan de uitbreiding van defensie, die ruimte vraagt en impact heeft op onze inwoners, en tegelijkertijd kansen te benutten voor onder andere de economie, woningbouw en bereikbaarheid. Dit gebeurt onder andere in het programma Maritiem Cluster Den Helder. Verder biedt de groei van defensie ook mogelijkheden voor meer civiel-militaire samenwerking (dual-use) op het gebied van innovatieve ontwikkelingen, zoals de inzet van drones.

4 HET AFWEGINGSKADER UITGANGSPUNTEN EN AFWEGINGSPRINCIPES

De ruimte in Noord-Holland wordt intensief gebruikt. Wonen, werken, natuur, landbouw, water, energie, mobiliteit en recreatie zijn in beweging en vragen allemaal om ruimte. Daarom moeten we afwegen welke ontwikkeling waar prioriteit krijgt. Dat is op de schaal van Noord-Holland als geheel maar ten dele mogelijk. Pas op gebiedsniveau wordt duidelijk welk belang voorrang moet krijgen en hoe er daarbij rekening gehouden kan worden met de andere belangen. Dit hoofdstuk bevat het afwegingskader. Het afwegingskader geeft weer wat een rol speelt bij het maken van ruimtelijke keuzes. We gebruiken dit kader bij initiatieven en opgaven die ruimte vragen. Het maakt duidelijk waar we op letten als er ergens een initiatief voor verandering van ruimtegebruik komt.

Het afwegingsprincipe bestaat uit twee onderdelen: uitgangspunten en afwegingsprincipes. De uitgangspunten maken duidelijk wat we willen bereiken. Het zijn ambities waar we naar streven. Ze gelden overal, maar de invulling die we eraan geven verschilt per plek. De afwegingsprincipes geven vervolgens aan waar we rekening mee houden als we de ruimtelijke afweging maken. Ze zijn ordenend of sturend voor waar iets mogelijk is en onder welke voorwaarden. Er zit geen hiërarchie tussen de afwegingsprincipes, want wat prioriteit heeft, verschilt per locatie. De uitgangspunten en afwegingsprincipes – het afwegingskader – vormen de basis voor de keuzes in hoofdstuk 5 en de gebiedsuitwerkingen in hoofdstuk 7. Daarin schetsen we hoe de verschillende afwegingen tussen opgaven uitpakken in verschillende gebieden in Noord-Holland.

Aangepaste Figuur 14: Afwegingsprincipes

4.1 UITGANGSPUNTEN:EEN VITAAL NOORD-HOLLAND

We willen dat Noord-Holland een vitale provincie blijft, waar het goed leven is in een omgeving die gezond, veilig en van goede kwaliteit is. Een provincie waar ruimte is voor mensen, natuur en bedrijvigheid. Dat is een Noord-Holland dat mee kan bewegen met ontwikkelingen en daarmee toekomstbestendig is. Een Noord-Holland dat verantwoordelijkheid neemt voor haar aandeel in nationale, Europese en mondiale opgaven. Daarom zijn onderstaande uitgangspunten de basis van onze afweging.

Leefbaarheid centraal
Bij deze omgevingsvisie houden we de mensen, die nu en in de toekomst in Noord-Holland werken en leven, voor ogen. De leefbaarheid in Noord-Holland staat daarom centraal. Daarvoor zijn voldoende woningen, ruimte voor economische activiteiten en een kwalitatief hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving essentieel. We willen de woningnood oplossen door te sturen op voldoende woningen en op een passend aandeel betaalbare woningen. Een kwalitatief hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving betekent dat we niet alleen werken aan goede water- en luchtkwaliteit, maar ook aan een aantrekkelijk, toekomstbestendig en functioneel landschap met voldoende ruimte voor natuur en (water)recreatie. Daar hoort ook het streven naar goede bereikbaarheid, brede toegankelijkheid en een samenhangend voorzieningennetwerk bij.

Deze doelen zijn niet altijd eenvoudig met elkaar te verenigen. Ruimte voor bedrijvigheid, met name in de hogere milieucategorieën, draagt niet bij aan een gezonde leefomgeving, terwijl dit soort bedrijven wel nodig is voor bijvoorbeeld de circulaire economie. Het toenemende aantal inwoners verhoogt de druk op de bestaande recreatie- en natuurgebieden. En de bouw van woningen kan ten koste gaan van waardevolle landschappen en de ruimte voor bedrijvigheid en landbouw inperken. Het gaat dan ook altijd om een afweging, die van gebied tot gebied verschillend kan uitpakken.

Streven naar weerbaarheid en toekomstbestendigheid
Weerbaarheid is een belangrijk uitgangspunt voor de toekomst van Noord-Holland. Weerbaar in het licht van klimaatverandering betekent dat we de leefomgeving zo willen inrichten dat Noord-Holland beschermd is tegen zeespiegelstijging en extremen als hevige neerslag, droogte en hitte kunnen worden opgevangen. Het water- en bodemsysteem krijgt daarom een ordenende rol bij het bepalen waar ontwikkelingen plaatsvinden en op welke manier. Veerkrachtige natuur is weerbaar voor klimaatverandering en druk van recreatie, daarom werken we aan het verbinden van natuurgebieden, het verminderen van drukfactoren en het versterken van biodiversiteit in de hele provincie.

Weerbaarheid betekent ook dat Noord-Holland onafhankelijker wordt door zelf energie op te wekken, voedselzekerheid te borgen en een veelzijdige, toekomstbestendige economie te ontwikkelen. We versterken die veelzijdigheid en sturen tegelijkertijd gerichter op economische clusters van strategisch belang voor Nederland en Europa. We willen zuinig omgaan met grondstoffen en de afhankelijkheid hiervan verminderen. Daarom zetten we in op een circulaire economie en kringlooplandbouw, waarin grondstoffen optimaal worden benut en behouden en het grondstofgebruik wordt verminderd. Ook weginfrastructuur moet weerbaar zijn en de provincie is aangewezen om daarop te sturen. Weerbaarheid betekent ook dat we ruimte maken voor defensie, waarbij we de effecten op leefbaarheid in het oog houden. Tot slot houdt weerbaarheid in dat Noord-Holland inzet op bestrijding van ondermijning van het openbaar bestuur en de democratische rechtsorde.

Verscheidenheid inzetten als kracht
De verscheidenheid van Noord-Holland is haar identiteit. Dit zit in landschappen en cultuurhistorische waarden, stedelijke en landelijke woongebieden, landbouw- en natuurgebieden, drukte en rust en in de vele economische sectoren. We willen deze diversiteit behouden en daarin noodzakelijke ontwikkelingen inpassen, door gebruik te maken van bestaande gebiedskenmerken en -kwaliteiten. We zoeken de balans tussen ruimte geven aan ontwikkelingen en behoud van waardevolle landschappen. We benutten ontwikkelingen om nieuwe kwaliteiten toe te voegen, zodat de Noord-Hollandse verscheidenheid herkenbaar blijft en bijdraagt aan een prettige leefomgeving. We koesteren de verschillen tussen steden en dorpen om zo ook in de toekomst verschillende woonmilieus in Noord-Holland te kunnen aanbieden.

De grote verscheidenheid aan economische sectoren is onze kracht en maakt ons minder kwetsbaar voor conjuncturele schommelingen.

Verantwoordelijkheid nemen
We nemen verantwoordelijkheid voor ons aandeel in landelijke en mondiale opgaven en zetten onze specifieke kwaliteiten en potenties in. Dit betekent ook dat we niet álles de ruimte geven wat zich aandient. We zijn kritisch op wat logisch binnen Noord-Holland past of beter elders kan worden opgepakt.

Vanuit deze verantwoordelijkheid streven we naar een klimaatbestendig en klimaatneutraal Noord-Holland. Dit uit zich in een economie die versneld werkt aan schone productie en klimaatneutraal en circulair is. Het betekent inzet op een duurzaam en betrouwbaar energiesysteem. Ook het herstellen van de veengebieden draagt bij aan het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen.

Deze verantwoordelijkheid uit zich ook in hoe we om gaan met transities. Zo hebben we oog voor de tijd die bedrijven nodig hebben om zich op een (bedrijfs-)economisch verantwoorde wijze te kunnen aanpassen aan de gewenste transities. We zijn alert op de uitwerking die de stapeling van ambities, randvoorwaarden en criteria kunnen hebben op bijvoorbeeld onze ambities voor woningbouw of de economie.

We zijn zuinig op natuurgebieden en zien hun plek in het grotere geheel. We willen een veilige, gezonde en natuurlijke leefomgeving bieden voor flora en fauna. En we beschermen en versterken de natuurkwaliteit en biodiversiteit in Noord-Holland. Om natuurwaarden te behouden en te versterken, maken we natuurgebieden robuuster, verbinden we groenblauwe structuren en versterken we natuurlijke processen. Door ruimte te geven aan de natuur om te herstellen en te verbeteren nemen we onze verantwoordelijkheid in het creëren van stikstofruimte. Een goede waterkwaliteit is ook van belang voor gezonde natuur en onze leefomgeving, daarom doen we er alles aan wat in ons vermogen ligt om de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen.

Noord-Holland geeft plek aan nationale belangen met grote impact op de leefkwaliteit, zoals Schiphol, Tata Steel, defensie en de aanlanding van op zee gewonnen windenergie. We koppelen dit soort grootschalige ontwikkelingen expliciet aan een verbetering van de omgevingskwaliteit. Bijvoorbeeld door investeringen in regionale en lokale infrastructuur en door bijdragen aan een groenblauw raamwerk. Zo zetten we ons in voor het verbeteren van de leefomgeving rond en de bereikbaarheid van Schiphol. Ook passen we ruimte voor defensieactiviteiten en aanlanding van windenergie op zee zorgvuldig in.

Wendbaar blijven
Wendbaarheid is een belangrijk uitgangspunt, omdat de toekomst onzeker is. We houden oog voor ontwikkelingen die om bijsturing vragen. We reserveren ruimte voor toekomstige opgaven en zorgen dat deze niet onmogelijk worden door onomkeerbare ontwikkelingen. Ook in tijd moeten we wendbaar zijn. Niet alles kan overal, maar zeker niet alles kan tegelijkertijd. Er is sprake van afhankelijkheden tussen ontwikkelingen die bepalen wanneer wat kan. Denk bijvoorbeeld aan maatregelen die eerst moeten zijn genomen om stikstofneerslag te reduceren en de natuur te herstellen, voordat woningen kunnen worden gebouwd of een weg kan worden aangelegd. Het constant inspelen op (on)mogelijkheden vraagt om een wendbare houding.

4.2 AFWEGINGSPRINCIPE 1 ZUINIG OMGAAN MET RUIMTE EN BEPERKTE MIDDELEN

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Verantwoordelijk voor het strategisch beleid van de fysieke leefomgeving	Onder de Omgevingswet is de provincie wettelijk verantwoordelijk voor het strategisch beleid van de fysieke leefomgeving.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor een efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving	Efficiënt ruimtegebruik betekent dat activiteiten qua intensiteit en omvang op de juiste plek plaatsvinden. Daarbij sluiten zij aan op andere functies in de omgeving en versterken zij de onderlinge samenhang. Daarnaast gaat het om een goede afstemming over de daadwerkelijke ruimtevraag van activiteiten, zodat niet meer ruimte wordt benut dan nodig is.

Inleiding
We willen zuinig omgaan met de ruimte en beperkte middelen. Dit doen we omdat alle opgaven bij elkaar meer ruimte vragen dan Noord-Holland beschikbaar heeft en er schaarste is in middelen, zoals arbeidsplaatsen, zoet water of milieuruimte.

Zuinig omgaan met de ruimte en middelen betekent dat we kiezen voor besparen en efficiënt ruimtegebruik: het niet of intensiever gebruiken van ruimte vermindert de noodzaak voor extra ruimte. Dit uit zich in drie richtlijnen voor efficiënt ruimtegebruik die we toepassen bij het ontwikkelen van nieuwe functies:

1. Clusteren van functies, bij bestaande infrastructuur en nieuwe knooppunten van mobiliteit en energie;
2. Meervoudig en intensiever gebruik van de ruimte;
3. Selectief zijn in welke functies we wel of geen ruimte geven.

Toelichting op de drie richtlijnen voor efficiënt ruimtegebruik

1. Clusteren van functies nabij bestaande infrastructuur

Zuinig omgaan met de ruimte betekent dat we zuinig omgaan met de infrastructuur die er al is en deze zo goed mogelijk benutten. Daarom programmeren we grootschalige woningbouw voor het merendeel binnenstedelijk nabij bestaande OV-knooppunten en langs OV-corridors. Ook sturen we op nabijheid van wonen, werk en voorzieningen, zodat mensen minder ver naar hun werk hoeven te reizen. Daardoor is minder extra ruimte voor mobiliteit nodig en worden bestaande netwerken minder belast. Dit brengt ook kostenefficiëntie met zich mee.

Door nabijheid van functies kan vervoer van grondstoffen beperkt worden. We koppelen grote verbruikers aan energieknooppunten, dat beperkt het transport van energie. Circulaire economie clusteren we op energieknooppunten en op bedrijventerreinen met de juiste milieucategorie.

2. Meervoudig en intensiever ruimtegebruik

Daar waar we inzetten op nieuwe ontwikkelingen, denk aan nieuwe woningen of bedrijventerreinen, moet dit zo veel mogelijk gericht zijn op het behalen van meerdere doelstellingen. Dit draagt ook bij aan het efficiënter inzetten van middelen.

Een belangrijke uitwerking van meervoudig ruimtegebruik is het bewust stapelen en combineren van functies. Door ruimte zo in te richten dat deze meerdere opgaven tegelijk dient, vergroten we de effectiviteit van het ruimtegebruik en versterken we de samenhang tussen doelen.

Voorbeelden hiervan zijn:

- waterbergende gebieden die samengaan met andere functies zoals landbouw, natuur en (water)recreatie;
- landbouwgebieden die naast voedselproductie ook ruimte bieden voor tijdelijke noodoverloop van water, waterberging en/of natuurontwikkeling;
- infrastructuur en dijken die worden gecombineerd met energie-opwek, recreatie of ecologische verbindingen;
- gebiedsontwikkelingen die natuurinclusief en netbewust zijn, met ruimte voor groen, waterberging, lokale opwek en opslag van energie.

Door deze combinaties vanaf de start als uitgangspunt te nemen, benutten we schaarse ruimte beter en maken we gebieden robuuster en toekomstbestendiger. Dit vraagt om een integrale benadering in beleid, ontwerp en uitvoering en om het expliciet meewegen van meervoudig ruimtegebruik bij keuzes over nieuwe ontwikkelingen. Ook vraagt het om aandacht voor het stellen van de voorwaarden waaronder deze ontwikkelingen kunnen worden gerealiseerd.

3. Selectief zijn in welke functies we faciliteren

We moeten, nog meer dan in het verleden, selectief zijn over waar we ruimte voor willen maken en houden. Als ruimte beperkt is, moeten we ons afvragen welke vormen van ruimtegebruik en economische ontwikkeling bijdragen aan het Noord-Holland dat leefbaar blijft en weerbaar en daarmee toekomstbestendig is. Niet alles past overal. Daarom houden we bij ontwikkelingen rekening met het water- en bodemsysteem en klimaatverandering. Niet alle economische activiteiten kunnen we overal faciliteren. Dat gaat ook letterlijk over de juiste functies op de juiste plek, waarbij een brede integrale afweging moet worden gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn het plaatsen van grote energievragers in energieknooppunten, het aanwijzen van zoekgebieden voor de drinkwatervoorziening en het weren van bedrijven in een lage milieucategorie op industrieterreinen met een hoge milieucategorie.

Keuzes die hieruit volgen

- We sturen op het optimaal benutten van bestaande infrastructuur en bebouwde omgeving.
- Het beleid om functies zoveel mogelijk te clusteren wordt voortgezet. De netwerken voor mobiliteit en energie zijn leidend in waar deze clustering plaatsvindt. Dit houdt in dat:
    - Woningbouw merendeels binnenstedelijk plaatsvindt en waar mogelijk nabij bestaande OV-knooppunten.
    - Energie-intensieve industrie alleen nog wordt gefaciliteerd bij energieknooppunten.
- We stimuleren een ruimtelijke inrichting die meerdere doelen tegelijkertijd dient. Zo wordt meervoudig ruimtegebruik een onderdeel van de afweging bij nieuwe ontwikkelingen.
- We kijken welke activiteiten waar in Noord-Holland plek kunnen krijgen. Dit doen we door aan te geven onder welke voorwaarden ontwikkelingen mogelijk zijn.

4.3 AFWEGINGSPRINCIPE 2 WATER EN BODEM ALS ORDENEND PRINCIPE

Inleiding
Het natuurlijke water- en bodemsysteem zal een grotere rol krijgen als ordenend principe. Dit doen we omdat we de inwoners, natuur en bedrijven in Noord-Holland langetermijnzekerheid willen geven over waterveiligheid, water- en bodemkwaliteit en waterbeschikbaarheid. Het water- en bodemsysteem, zoals het nu in elkaar zit, zal die zekerheid niet kunnen bieden. De water- en bodemcondities gaan door verzilting, bodemdaling, verdroging en wateroverlast veranderen (Figuur 15). Vooral als gevolg van klimaatverandering. Alleen technische oplossingen, zoals het ophogen van dijken of extra gemalen, zijn niet voldoende om dit op te vangen. Andere maatregelen zijn nodig, zoals het (fysiek) meer ruimte geven aan water, waardoor er meer ruimte ontstaat binnen het watersysteem, of het toepassen van innovatieve oplossingen om water te besparen. Met klimaatadaptatie willen we onze leefomgeving zo inrichten dat deze veilig, leefbaar en veerkrachtig blijft, ook bij extremere weersomstandigheden, zeespiegelstijging en bodemdaling. Hierdoor voorkomen we dat we problemen afwentelen in tijd of ruimte. Zo werken we stap voor stap aan een provincie die bestand is tegen de veranderingen van morgen.

Dat heeft een aantal consequenties. Ten eerste betekent het dat we letterlijk meer ruimte gaan geven aan water en watersysteemmaatregelen. Ruimte voor waterberging, ruimte voor versterking en verbreding van keringen, ruimte voor het beschermen van (drink)waterkwaliteit en ruimte voor wateropslag. Dit gaat vaak om ruimtereserveringen (Figuur 16). De daadwerkelijke maatregelen voor bijvoorbeeld verbreding van keringen zijn in de meeste gevallen voorlopig nog niet nodig. We willen niet dat er ontwikkelingen plaatsvinden die de versterking op lange termijn onmogelijk of veel duurder maken. Dit heeft consequenties voor de functies die samengaan of botsen met deze benodigde ruimte. We zien hierbij kansen voor landbouw, natuur, landschappelijke kwaliteit en recreatie. Ten tweede anticiperen we op veranderingen van condities van water en bodem (Figuur 17). Bijvoorbeeld door samen met gemeenten voorwaarden te stellen aan het bouwen, zodat het op zo'n manier gebeurt dat wateroverlast beperkt wordt of door het ontwikkelen van waterveiligheidslandschappen. Dit zijn robuuste multifunctionele landschappen die zo worden ingericht dat ze duurzame bescherming bieden door langs de kust op een natuurlijke manier mee te kunnen groeien met klimaatverandering. Door een integrale ontwikkeling bieden deze ook ruimte aan andere maatschappelijke opgaven en ontwikkelingen. Soms moeten functies aangepast worden, als die niet meer passen bij de condities van water en bodem en anticiperen niet meer mogelijk is. We hebben extra aandacht voor het beschermen van gebieden voor drinkwater en het bodemsysteem.

Figuur 15: Water- en bodemcondities

Figuur 16: Ruimtelijke reserveringen water en bodem

Figuur 17: Signaalkaart dynamiek van veranderende water- en bodemcondities

In het waterdomein spreken we in de omgevingsvisie van twee termen:
- Zoekgebied: Een gebied waarin oplossingen of alternatieven worden onderzocht voor een (water)vraagstuk. In deze gebieden is het nog niet zeker of en in welke delen van het gebied een ontwikkeling plaats gaat vinden. Om het aanpakken van het watervraagstuk in de toekomst niet onmogelijk te maken willen we het gesprek aangaan met initiatiefnemers in dit gebied.

- Ruimtereservering: Bij een ruimtereservering is het zeker dat er een ontwikkeling plaats gaat vinden en reserveren we de ruimte voor deze ontwikkeling. Hier gelden randvoorwaarden of gaan we die stellen. Initiatieven die de gewenste ontwikkeling belemmeren zijn niet mogelijk. Het kan zijn dat het onderzoek in een zoekgebied leidt tot een besluit tot ruimtereservering.

Keuzes die hieruit volgen
- We signaleren het veranderen van water- en bodemcondities als gevolg van klimaatverandering. Hoe deze veranderen verschilt per locatie. We maken onderscheid in drie categorieën:

    - Gebieden waar condities stabiel zijn en het grondgebruik zonder grote aanpassingen kan worden voortgezet. Dit betekent niet dat hier helemaal geen veranderingen plaatsvinden, maar op de lange termijn voorzien we langzaam en weinig veranderende condities;
    - Gebieden waar geanticipeerd moet worden op veranderende condities;
    - Gebieden waar condities op korte termijn veranderen waardoor gedeeltelijke functieverandering noodzakelijk is. Functies passen zich aan wanneer zij niet langer aansluiten bij de condities en tijdig anticiperen niet meer mogelijk is.
- Op plekken waar meer ruimte voor water- en watersysteemmaatregelen nodig is, komen beperkingen voor nieuwe functies die dit onmogelijk maken:
    - Voor het verbreden van primaire en regionale keringen gelden al beschermingszones om toekomstig onderhoud en versterkingen te kunnen realiseren. Tegelijkertijd onderzoeken we of hier extra ruimte voor aanvullende bescherming nodig is. Hiervoor hebben we op de kaart zoekgebieden aangewezen. Dit geldt voor keringen langs het IJsselmeer en Markermeer ondermeer vanwege mogelijke peilopzet in de toekomst ten bate van watervoorraad voor de zomer. Voor wat betreft de regionale keringen zullen met name de keringen op veen in de toekomst veelal meer ruimte vragen voor het op hoogte houden en de versterking van die keringen;
    - Om wateroverlast te beperken is het nodig dat alle polders voldoende ruimte hebben om water vast te houden en te bergen. Dit kan gaan om 5 tot 10%, soms wel tot 15 % van een polder. In eerste instantie gaat het om die plekken waar het water nu al blijft staan. Dit gegeven vraagt om een heldere en werkbare uitwerking van het vasthouden en bergen van water. We werken toe naar een aanpak waarbij in eerste instantie die gebieden worden vrijgehouden die bij extreme neerslag van nature onderlopen. Niet iedere polder is hetzelfde en dit vraagt een gebiedsgerichte aanpak van de bij het gebied betrokken partijen. Hierbij kunnen ook, indien technisch mogelijk, alternatieve locaties voor berging onderling worden afgesproken en verrekend. Uitgangspunt is dat niet wordt afgewenteld op het boezemsysteem. Zo behouden we het waterbergend vermogen en beperken we de kans op maatschappelijke ontwrichting. Nieuwe functies en ontwikkelingen die niet met waterberging kunnen worden gecombineerd, zijn in deze gebieden ongewenst.
- We willen tussen Camperduin en de Donkere Duinen verkennen of een landzijdige uitbreiding van de duinenrij een werkbare vorm van kustversterking is, met de mogelijke functie om zoet water vast te houden als extra watervoorziening die voor het achterland kan worden ingezet. Daarom is dit op de kaart aangewezen als zoekgebied. Dit in combinatie met natuur, recreatie, energie-opwek, toerisme en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. In deze verkenning worden ook zeewaartse oplossingen om de waterveiligheid te verbeteren meegenomen. Bij eventuele initiatieven voor grootschalige bebouwing in dit gebied, betrekken we deze verkenning bij onze afwegingen. Dit is verder uitgewerkt in hoofdstuk 7.9 over de binnenduinrand.
- Bij het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal zetten we samen met de regio en het Rijk in op:
    - een aanvaardbaar beschermingsniveau voor wateroverlast;
    - de renovatie en uitbreiding van het gemaal in IJmuiden en onderzoeken we de mogelijkheden voor een extra gemaal richting het IJmeer;
    - het aanwijzen van zoekgebieden voor noodoverloopgebieden;
    - het behouden en creëren van voldoende ruimte in de polders voor (natuurlijke) waterberging bij bovennormatieve regenbuien;
    - het onderzoeken van hoe we het huidige extra beschermingsniveau van de keringen langs het Noordzeekanaal en Amsterdam kunnen continueren.
- We wijzen zoekgebieden aan voor drinkwaterwinning, en -infiltratie, -productie en -transport, aanvullend op de bestaande gebieden en infrastructuur. Hierin onderzoeken we de mogelijkheden om de drinkwaterproductie extra te beschermen, te verbeteren en vergroten. We willen het vergroten van de zoetwaterbel in de duinen en binnenduinrand mogelijk maken om zoutindringing te beperken.
- De grondwaterbeschermingsgebieden worden aangepast en daar waar nodig vergroot om vervuiling van drinkwaterbronnen tegen te gaan.
- We stellen voorwaarden aan nieuw te bouwen functies om wateroverlast te voorkomen. Naarmate klimaatverandering verder doorzet, wordt het steeds belangrijker om naast preventie ook in te zetten op ruimtelijke adaptatie, gevolgbeperking, waterrobuuste inrichting, crisisbeheersing, herstelvermogen, waterbewustzijn en acceptatie van een bepaalde mate van wateroverlast. De

provincie kiest voor een brede veiligheidsbenadering van meerlaagsveiligheid. Ruimtelijke keuzes en inrichting moeten bijdragen aan het verkleinen van de kans op overstromingen en wateroverlast en aan het beperken van de gevolgen. Waar maatschappelijke opgaven ruimtelijk kunnen worden gecombineerd, werken we aan gebiedsgerichte oplossingen waarin waterveiligheid leidend is.

- Bij substantiële ontwikkelingen laten we de waterveiligheid en de aanvullende kosten voor dijkversterking die dat met zich meebrengt integraal meewegen bij locatiekeuzes. Mocht er toch op deze voor waterveiligheid ongunstige locaties ontwikkeld worden dan mogen deze kosten in principe niet afgewenteld worden op de maatschappij en worden de initiële kosten voor het op orde houden van de waterveiligheid verbonden aan die ontwikkelingen. De langere termijn beheerkosten blijven bij het waterschap of Rijkswaterstaat.
- In veengebieden willen we dat het grondwater verhoogd wordt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Per gebied kijken we, onder andere in nauwe samenwerking met de waterschappen, agrariërs en natuurbeheerders, wat nodig en haalbaar is. In lijn met het landelijke beleid betreft dit een grondwaterstand van minimaal 20 tot maximaal 40 cm beneden maaiveld, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden. Specifiek voor doelen voor weidevogels kan het zijn dat we met een hoger peil hiervan afwijken.
- We sturen op een zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond om conflicten en ongewenste stapeling van effecten te voorkomen.

4.4 AFWEGINGSPRINCIPE 3 OMGEVINGSKWALITEIT EN GEZONDE LEEFOMGEVING WAARBORGEN EN BEVORDEREN

Inleiding
Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving zijn belangrijke kaders die houvast geven bij de vraag waar en hoe ruimtelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden. Dit doen we omdat we een leefomgeving willen creëren die gezond en aantrekkelijk is om in te wonen, werken en recreëren. Kortom, we zetten leefbaarheid voor onze inwoners centraal. Dit is niet alleen belangrijk voor de inwoners van Noord-Holland, maar draagt ook bij aan een plek waar bedrijven en talent zich willen vestigen. Omgevingskwaliteit, veiligheid en gezondheid zijn bovendien de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet. Ze zijn randvoorwaardelijk en geven richting aan alle besluiten in de fysieke leefomgeving.

Daarom richten we ons op het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van de omgevingskwaliteit. Verder richten we ons op het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving. Veel ontwikkelingen die nodig zijn om Noord-Holland leefbaar te houden, zoals woningbouw en energie-infrastructuur, kunnen tegelijkertijd de kwaliteit van de leefomgeving verminderen. Of zorgen ervoor dat mensen komen te wonen op een plek waar bijvoorbeeld geluidhinder is of weinig voorzieningen aanwezig zijn. Daarom is het waarborgen en bevorderen van omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving een afwegingsprincipe. We willen ruimte creëren voor die ontwikkelingen die we belangrijk vinden, maar wel op zodanige wijze dat de leefbaarheid in het geheel op orde blijft. De bestaande normen en beschermingsregimes bieden daarbij houvast. Maar ook waar geen formele beschermingsregimes gelden, zijn het optimaliseren van een gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit onderdeel van de afweging. We behouden de beschermingsregimes die we hebben voor omgevingskwaliteit, waarbij we ontwikkelingen van groot openbaar belang onder voorwaarden ruimte geven. Ook richten we ons op het verminderen van de uitstoot van hinderlijke stoffen en gebruiken we het ruimtelijk instrumentarium om de blootstelling van inwoners aan overlast te beperken.

Keuzes die hieruit volgen
- We werken aan het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van omgevingskwaliteit en het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, geur en geluid en externe veiligheid.
- Waar we bevoegd gezag zijn, voeren we ambitieus bronbeleid om uitstoot en hinder te verminderen.
- We beperken de aantasting van ruimtelijke kwaliteit, door te sturen op compact en binnenstedelijk bouwen, het besparen op energie- en waterverbruik en het clusteren van bebouwing.
- Wettelijke normen en Europese kaders zijn de basis. Hier tornen we niet aan. Overal in Noord-Holland moeten de mensen ervan uit kunnen gaan dat ze op een plek wonen, die in ieder geval aan de normen voor een gezonde leefomgeving voldoet.
- De beschermingsregimes voor landschap en erfgoed en de ruimtelijke kwaliteitseisen blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen. Dit betekent niet dat niets mogelijk is. Ontwikkelingen van groot openbaar belang, zoals ontwikkelingen ten behoeve van het oplossen van netcongestie, zijn hierbinnen onder voorwaarden mogelijk. We willen wel dat deze aantasting indien mogelijk gecompenseerd wordt door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. Hiertoe werken we ons beleid nader uit.
- Wat betreft de UNESCO-regimes kijken we ook bij deze gebieden met een zorgvuldige blik naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen. We zijn siteholder van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden, maar we zien dat dat soms schuurt. Als de realisatie van specifiek locatie gebonden opgaven met groot maatschappelijk belang botst met de UNESCO-status, gaan we hierover vanuit onze rol als siteholder het gesprek aan met het Rijk (als gesprekspartner van UNESCO).
- Omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving zijn niet volledig in normen en beschermingsregimes te vangen. Ook als aan alle normen voor luchtkwaliteit voldaan wordt, hoeft er nog steeds geen sprake van een optimaal gezonde leefomgeving te zijn. En ook in gebieden waar het landschap of erfgoed niet onder een beschermingsregime valt, is het bewaken en bevorderen van de

omgevingskwaliteit belangrijk. Op deze plekken zijn omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving dus ook altijd onderdeel van de ruimtelijke afweging.

- Gebiedseigen kwaliteit en identiteit zijn bepalend voor waar en op welke manier een ontwikkeling plaats kan vinden.

4.5 AFWEGINGSPRINCIPE 4 STUREN VANUIT NETWERKEN

Inleiding
Netwerken voor energie, drinkwater, data en mobiliteit worden meer sturend voor toekomstig ruimtegebruik (Figuur 18). Deze netwerken zijn randvoorwaardelijk om te kunnen wonen en werken in Noord-Holland. Tot nu toe was het gebruikelijk dat we de netwerken die nodig waren aanpasten aan het gebruik. Daar waar energie nodig was, werd een aansluiting geregeld, nieuwe woongebieden horen eerst bereikbaar te zijn en drinkwater was er altijd. Inmiddels kunnen we deze netwerken niet meer overal waar gewenst aanleggen. Vanuit het principe zuinig omgaan met ruimte en middelen, willen we daarom meer grip krijgen op de plekken waar we waardevolle infrastructuur aanleggen. Daarnaast willen we efficiënter gebruik kunnen maken van bestaande netwerken. Dit draagt bij aan de weerbaarheid en de veerkracht van de netwerken in Noord-Holland.

Het elektriciteitsnet staat door netcongestie de komende decennia sterk onder druk. De beschikbaarheid van energie is geen afzonderlijk belang, maar een gezamenlijke randvoorwaarde voor vrijwel alle ambities op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, economie en verduurzaming. Het is daarom urgent om het elektriciteitsnet uit te breiden en nieuwe ontwikkelingen te sturen binnen de mogelijkheden van de energienetwerken. Netuitbreidingen zijn daarbij geen doel op zich, maar een noodzakelijk gevolg van gewenste ontwikkelingen en de noodzaak om de netcapaciteit aan te laten sluiten op vraag en aanbod. Door ruimtelijke en economische ontwikkelingen slim te plaatsen, kunnen toekomstige netuitbreidingen mogelijk worden voorkomen en kan netcongestie worden beperkt.

Zowel op Europees- als op Rijksniveau worden noodverordeningen en crisiswetgeving voorbereid om procedures voor de realisatie van energie-infrastructuur te versnellen. We hebben aandacht voor versnellingsmogelijkheden door bijvoorbeeld aan te bieden het bevoegd gezag over te nemen en vroegtijdig in gesprek te gaan met alle betrokken partners.

Nieuwe Figuur 18: Sturend vanuit de netwerken

Keuzes die hieruit volgen
We gaan uit van de volgende kernprincipes die in meer of mindere mate gelden voor alle netwerken:

- We zoeken naar mogelijkheden om te besparen en de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken. Of het nu gaat om drinkwater, energie, of het gebruik van wegen, spoor en vaarwegen, als we er efficiënt mee omgaan zorgt dat ervoor dat er zo min mogelijk infrastructuur hoeft te worden aangelegd. Door efficiënt gebruik van mobiliteitsnetwerken en energie-infrastructuur kan congestie voorkomen of verminderd worden. Besparing van drinkwater heeft een positief effect op de groei van de vraag naar drinkwater.
- Voor netwerken voor mobiliteit, drinkwater en energie geldt dat in de toekomst niet meer op elke plek een aansluiting kan worden gegarandeerd. Daarmee worden deze netwerken dus mede sturend voor waar ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.
- We brengen vraag en aanbod zoveel mogelijk samen. Grote energievragende activiteiten kunnen plaatsvinden op plaatsen waar energie wordt opgewekt of waar energie-infrastructuur al aanwezig is. Datzelfde geldt voor logistieke functies.
- Eén van de manieren waarop we vormgeven aan deze principes is door clusters te benoemen. Een cluster is een plek waar belangrijke infrastructuur, zoals energie en mobiliteit, en economische activiteit en innovatie samenkomen.
- We maken onderscheid in een centraal en decentraal energiesysteem. Het centrale energiesysteem is sturend voor waar energie-intensieve activiteiten kunnen plaatsvinden. In het decentrale systeem worden lokale opwek en kleinschalig gebruik bij elkaar gebracht om het centrale systeem te ontlasten. De systemen hebben onderlinge samenhang, wat invloed heeft op de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet in gebieden. De ontwikkelruimte voor functies in een gebied gaan we uitwerken samen met netbeheerders, bedrijven, regio's, gemeenten en waterschappen.

- Bij gebiedsontwikkelingen moet bij de inrichting vooraf rekening gehouden worden met ruimte voor energie-opwek en -transport, bereikbaarheid en kabels en leidingen. Hierbij hebben we oog voor toekomstig beheer en onderhoud.
- We vinden het kunnen beschikken over voldoende drinkwater, energie, data en mogelijkheden voor vervoer van groot belang voor de weerbaarheid en leefbaarheid in Noord-Holland. Dat betekent dat we hier ruimte voor reserveren of zoekgebieden aanwijzen. Ook hierbij geldt dat een zorgvuldige belangenafweging plaats moet vinden. We proberen eerst ruimte te vinden met behoud van de bestaande landbouwgronden en landschaps-, erfgoed- en natuurwaarden. Waar dat niet mogelijk is en landschaps-, erfgoed- of natuurwaarden verloren zullen gaan, willen we dat de aantasting indien mogelijk gecompenseerd wordt. We gaan vroegtijdig in overleg met alle partners over de manier waarop we dit vormgegeven zodat vertraging wordt voorkomen.

4.6 AFWEGINGSPRINCIPE 5 RICHTLIJNEN VOOR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE ECONOMIE

Inleiding
We willen voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde bieden op nationale en Europese schaal. Dat betekent dat we inzetten op het bieden van de benodigde ruimtelijke kaders voor een toekomstbestendige economie. We doen dit omdat er een toenemende schaarste aan ruimte (zowel fysieke als milieuruimte), energie, water, grondstoffen en arbeid is, waardoor niet elke economische activiteit overal en onbeperkt kan groeien. Om in de context van deze schaarsten wel economische groei te realiseren is productiviteitsgroei essentieel door een hogere toegevoegde waarde per arbeidsuur. Het beleid stimuleert daarmee het innovatievermogen van marktpartijen. Dit is een verandering ten opzichte van het verleden waarin we de mogelijkheid hadden om veel economische ontwikkelingen ruimtelijk te faciliteren. Nu willen en kunnen we niet overal alles meer faciliteren, maar zijn we selectief in onze keuzes gericht op een toekomstbestendige economie. Dat betekent dat we richtlijnen formuleren om een toekomstbestendige economie mogelijk te maken.

Een toekomstbestendige economie voldoet aan de volgende kernwaarden:
1. Weerbare economie: een economie die stevig verankerd is in en bijdraagt aan strategische autonomie en cruciale schakels in nationale en Europese (waarde)ketens en netwerken versterkt.
2. Duurzame en circulaire economie: een economie die versneld werkt aan schone productie, klimaatneutraal is en grondstoffen optimaal benut én behoudt en grondstofgebruik vermindert.
3. Concurrerende economie: een economie waarin versterking van de innovatiekracht van onze regio's bijdraagt aan de verhoging van arbeidsproductiviteit en daarmee zorgt voor een sterke internationale concurrentiepositie van Noord-Holland.

Keuzes die hieruit volgen
- We werken aan voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten

We benoemen verschillende economische clusters en gebruiken richtlijnen om deze clusters te faciliteren. Het gaat hierbij om energetisch- economische clusters, circulaire clusters, clusters van strategisch belang en innovatieclusters. Binnen deze clusters hanteren we de benodigde randvoorwaarden om ondernemen mogelijk te maken en waar nodig te beschermen. Ook sturen we op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën.

- We benoemen ruimtelijke richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie

We willen ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendige economie. We benoemen daarom richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie.
De richtlijnen zijn:
1. hoge arbeidsproductiviteit (of bijdrage aan productiviteitsgroei);
2. efficiënt ruimtegebruik;
3. efficiënt watergebruik;
4. efficiënt energiegebruik;
5. klimaat en gezonde leefomgeving in balans;
6. verminderen grondstoffengebruik en vergroten circulariteit.

De toenemende schaarste aan fysieke ruimte, milieuruimte, energie, water, grondstoffen en personeel vraagt om samenhangende ruimtelijke keuzes. Niet iedere economische ontwikkeling kan overal en onbeperkt plaatsvinden. Tegelijkertijd willen we juist ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan de economische kracht, weerbaarheid, duurzaamheid, circulariteit en concurrentiekracht van Noord-Holland.

De richtlijnen zijn positief richtinggevend en komen voort uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen en de noodzaak om ook in de toekomst concurrerend te blijven. Zij geven richting aan economische ontwikkeling die zorgvuldig omgaat met deze schaarsten en die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, innovatie en productiviteitsgroei. De richtlijnen geven richting aan onze inzet en schetsen tegelijkertijd het perspectief voor toekomstbestendige bedrijvigheid.

Het gaat ons met deze richtlijnen om het toekomstperspectief waarin het onvermijdelijk is dat bedrijven zich verhouden tot de schaarsten in onze regio. Het verstandig omgaan met deze schaarsten en er zo mogelijk op anticiperen versterkt onze concurrentiekracht en maakt onze economie toekomstbestendig. We trekken hierin een rol naar ons toe om sturing te geven aan het verdelen en beschermen van deze schaarsten door onder andere het stimuleren van clustering van diverse functies. De richtlijnen zijn niet bedoeld als individueel beoordelingskader voor bedrijven of als extra administratieve verplichting voor ondernemers. Ze zijn bedoeld om de economie gericht te helpen ontwikkelen, zodat deze ook op de lange termijn sterk, weerbaar en toekomstbestendig blijft.

We passen de richtlijnen gebiedsgericht en proportioneel toe. Daarbij worden zij in samenhang bezien, passend bij de kenmerken, economische kracht en opgaven van een gebied. Dit biedt ruimte voor maatwerk. Ook blijft ruimte bestaan voor innovatie, nieuwe technologieën en economische ontwikkelingen die bijdragen aan provinciale doelen en waarvan de betekenis nu nog niet volledig is te voorzien. Waar nodig faciliteren we deze bedrijven.

Met deze aanpak willen we bijdragen aan een toekomstbestendig en voorspelbaar vestigingsklimaat. Ondernemers en investeerders krijgen meer duidelijkheid over de richting van economische ontwikkeling en over de ruimtelijke mogelijkheden en onmogelijkheden.

- <u>We maken onderscheid in sturing op bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging</u>

Er zit een verschil in sturingslogica tussen bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging. Bestaande bedrijven, die voor het overgrote deel uit MKB-bedrijven bestaan, leveren het grootste deel van de werkgelegenheid en het verdienvermogen dat nodig is voor de brede welvaart van Noord-Hollanders. Hierbij richt onze sturing zich op het geleidelijk creëren van de juiste randvoorwaarden, prikkels en kantelmomenten die transformatie richting een toekomstbestendige economie stimuleren.

- <u>We sturen op strategische belangen in het kader van Europese autonomie</u>

We willen de ontwikkeling van een aantal strategische economische clusters en ecosystemen die van provinciaal belang zijn verder faciliteren, omdat ze een strategische positie innemen binnen nationale of Europese (waarde)ketens en netwerken. Met het actief beïnvloeden van vestigingsfactoren sturen we op de toekomstbestendigheid en het strategisch belang van economische activiteiten. Onze rol is daarbij om (waar mogelijk) de ruimtelijke randvoorwaarden voor deze specifieke clusters te optimaliseren én stimuleringsmaatregelen te treffen voor een verdere toekomstbestendige ontwikkeling van deze clusters.

Bij het beoordelen of economische activiteiten strategisch relevant zijn voor Nederland en Europa spelen onder meer drie samenhangende aspecten een rol:

1. de mate van specialisatie en onderscheidend vermogen;
2. de complexiteit en het potentieel om innovatie en economische vernieuwing te dragen;
3. de aard van afhankelijkheden en complementariteit met andere regio's, zowel vanuit kwetsbaarheid als vanuit hefboomwerking.

We benoemen in ieder geval twee strategische clusters, waarvoor we de ruimtelijke randvoorwaarden willen creëren om bedrijven in deze sector binnen Noord-Holland te faciliteren en versterken:

- Life Sciences & Health (LSH)*, met biotechnologie als kern (Amsterdam, Petten, Haarlemmermeer, Haarlem);
- Plantenveredeling en zaadtechnologie (Westfriesland, Schagen, Dijk en Waard).

* Onder Life Sciences & Health (LSH) wordt in dit document verstaan: het geheel van activiteiten gericht op gezondheid en biomedische innovatie, waaronder biotechnologie, farmaceutische

ontwikkeling, medische technologie en nucleaire toepassingen. Biotechnologie wordt gezien als de kern van deze waardeketen. Tot Life Sciences & Health worden alleen die activiteiten gerekend die direct bijdragen aan of voortbouwen op bovenstaande beschrijving.

4.7 AFWEGINGSPRINCIPE 6: NATUUR EN BIODIVERSITEIT BEHOUDEN EN VERSTERKEN

Inleiding
We willen de biodiversiteit die er is in Noord-Holland behouden en versterken (Figuur 19). Robuuste natuur en een rijke biodiversiteit zijn van strategisch belang voor de provincie. Dit geldt voor natuur binnen én buiten bestaande natuurgebieden. Het draagt bij aan de leefbaarheid en weerbaarheid van de provincie. De diversiteit aan natuurgebieden is mede-bepalend voor de identiteit van Noord-Holland.

Om de biodiversiteit in Noord-Holland te behouden en versterken is inzet binnen en buiten bestaande natuurgebieden nodig. Binnen bestaande natuurgebieden werken we aan geborgd natuurherstel en aan het voorkomen van verstoring en aantasting. Buiten deze gebieden ronden we het Natuurnetwerk Nederland af, benutten we kansen om negatieve effecten op natuurgebieden te verminderen en realiseren we verbindingen tussen natuurgebieden. Ook stimuleren we natuurinclusieve ontwikkeling voor zover dit niet kostprijsverhogend of vertragend is voor de bouw. Daarbij besteden we bijzondere aandacht aan natuur die samenhangt met agrarisch landgebruik en stimuleren we agrarisch natuurbeheer.

We wegen biodiversiteit mee bij ruimtelijke keuzes, waarmee we bijdragen aan herstel, samenhang en toekomstbestendigheid van natuur. Zo werken we aan een samenhangend netwerk van natuurgebieden, verbindingen en leefgebieden en versterking van de biodiversiteit.

We doen dit vanwege de ecosysteemdiensten die door de natuur geleverd worden en de intrinsieke waarde die de natuur heeft. Ecosysteemdiensten die door de natuur geleverd worden, dragen onder meer bij aan wateropvang, verkoeling tijdens warme perioden en bestuiving van gewassen. Daarnaast draagt natuur bij aan een gezonde leefomgeving.

Te hoge stikstofdepositie belast kwetsbare stikstofgevoelige natuur en belemmert natuurherstel. Daarom zetten we in op het verminderen van stikstofdruk en op herstel van stikstofgevoelige natuur. Het verminderen van de stikstofdruk is een van de benodigde manieren om natuurkwaliteit te herstellen en biedt daardoor mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw, energievoorzieningen, economie en mobiliteit.
De keuzes die hieruit volgen zijn:

- We werken per Natura 2000-gebied aan natuurherstel en stikstofvermindering, waardoor vergunningverlening weer mogelijk is. Binnen deze context betrekken we bij ruimtelijke programmering, fasering en locatiekeuzes waarvoor we zelf ruimte maken, bevoegd gezag zijn of zorgen voor financiering de mogelijkheden vanuit stikstof bezien en de effecten op Natura 2000.
- Bij ontwikkelingen die we financieren of zelf uitvoeren, benutten we kansen om natuurwaarden toe te voegen. Dit kan bijvoorbeeld door inrichting van ecologische verbindingen, natuurvriendelijke inrichting of het verminderen van drukfactoren op nabijgelegen natuur. Bij het beheer en onderhoud van droge en natte infrastructuur houden we rekening met de bescherming van natuurwaarden. Waar mogelijk bevorderen we de ontsnippering van natuur.
- We werken aan het afronden van het Natuurnetwerk Nederland en natuurverbindingen. Dit doen we met voorrang daar waar we de natuurdoelen kunnen realiseren.
- We geven voorkeur aan maatregelen met een meervoudig effect. We kiezen daar waar het kan voor maatregelen die tegelijk bijdragen aan natuurherstel, vermindering van stikstofdruk, verbetering van water en bodem, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving. Zo versterken we de samenhang tussen provinciale opgaven.
- Rondom Natura 2000-gebieden hebben overgangszones het doel om deze natuurgebieden te beschermen tegen drukfactoren, waardoor de natuur kan herstellen. We voorzien een meervoudige inrichting waardoor er ruimte is voor natuur, kringlooplandbouw, waterberging en recreatie. Overgangszones zijn geen planologisch instrument.
- We werken al goed samen met agrarische verenigingen aan het bevorderen van natuur verbonden aan agrarisch gebruik. Hier zetten we in op het verbeteren van de inrichting van gebieden en het stimuleren van (agrarisch) natuurbeheer.

Nieuwe Figuur 19: Biodiversiteit behouden en versterken

5 DE VISIE DE INTEGRALE VISIE OP NOORD-HOLLAND ALS GEHEEL

De toekomst laat zich niet voorspellen. Op basis van prognoses uit diverse studies, de ambities van Noord-Hollanders voor de provincie en ons voorstellingsvermogen, zien we door de oogharen heen een beeld van het Noord-Holland van de toekomst (Figuren 20, 21, 22,23 en 24). Dat beeld is beschreven in hoofdstuk 5.1. Voor bepaalde functies is 2050 ver genoeg om vooruit te kijken, het gaat dan vooral om meer stedelijke ontwikkelingen. Het water- en bodemsysteem en de ontwikkelingen die daarmee samenhangen hebben een langere tijdsschaal waarop veranderingen te zien zijn. Daar kijken we door naar 2100.

Als we vanuit het toekomstperspectief terug redeneren, wordt duidelijk welke stappen er nu nodig zijn om daar te komen of juist wat er nodig is om dit te voorkomen. Dat levert een integraal verhaal op met de manier waarop het afwegingskader samenkomt voor Noord-Holland als geheel. Ook hier maken we onderscheid in het landelijk gebied (hoofdstuk 5.2) en stedelijk gebied (hoofdstuk 5.3). In deze hoofdstukken komen alle uitgangspunten aan bod en zijn alle afwegingsprincipes in samenhang toegepast.

5.1 EEN STEVIG TOEKOMSTPERSPECTIEF HOE ZIET HET NOORD-HOLLAND VAN DE TOEKOMST ERUIT?

Een blik op 2050 laat ons zien dat Noord-Holland de thuisprovincie is van ruim 3,4 miljoen mensen, die voornamelijk wonen in de Metropoolregio Amsterdam en in dorpen en steden langs de assen Haarlem-Alkmaar-Heerhugowaard-Schagen-Den Helder en Amsterdam-Hoorn-Enkhuizen. Daarnaast zijn in het landelijk gebied veel kleinere kernen en dorpslinten. Nog steeds is er een duidelijk onderscheid tussen landelijk en stedelijk gebied, zodat mensen kunnen kiezen waar ze het liefste wonen.

Alle benodigde woningen die zijn gebouwd, zijn passend, betaalbaar en ontwikkeld met oog voor klimaatverandering en leefbaarheid. Groene ruimtes zijn onderdeel van elke nieuwe ontwikkeling en dragen bij aan wateropgaven. Ze zorgen voor koelte en geven inwoners toegang tot recreatie dichtbij huis. Op plekken waar de kans op wateroverlast groter is, zijn innovatieve manieren van wonen ontwikkeld. Deze zijn adaptief aan de omstandigheden van het watersysteem en flexibel te verplaatsen. Daarnaast houden alle ruimtelijke ontwikkelingen rekening met de ruimte die noodzakelijk is voor energie-opwek, -opslag en de benodigde kabels en leidingen.

Grenzend aan de bebouwde omgeving van kernen en steden zijn diverse landschappen en multifunctionele groengebieden aanwezig die naadloos overgaan in de groenstructuren binnen de stad. Hier is waterberging mogelijk om, bij extreme neerslag, water uit de bebouwde omgeving op te vangen. Soms zijn het gebieden waar ruimte is voor recreatie waarbij naast wandelen, ook ruimte is voor sport of (natuur)begraafplaatsen. Het zijn niet alleen aantrekkelijke gebieden voor bewoners die via stedelijke groenstructuren het buitengebied opzoeken, maar ook voor natuur. De landbouw blijft in al zijn diversiteit drager van deze landschappen. Door een sterke binding met kennisontwikkeling, innovatie en ketenpartners behoudt de landbouw lokaal en (inter)nationaal een relevante positie.

Woonkernen, steden en werk zijn goed bereikbaar via een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes. Dit betekent dat mensen eenvoudig van deur tot deur kunnen reizen met diverse vervoermiddelen, zoals te voet, met de fiets, het OV of (deel)voertuigen. Mobiliteitshubs faciliteren dit systeem van overstappen op andere vervoermiddelen en zijn multifunctionele locaties inclusief voorzieningen. Personenvervoer rijdt steeds meer elektrisch, we laden onze voertuigen bij voorkeur thuis op eigen terrein of geclusterd in de buurt in combinatie met parkeren. Daarnaast is er een netwerk van snelladers of tankpunten voor alternatieve brandstoffen bij clean energy hubs.

Voor de minder verstedelijkte gebieden blijven alle vormen van mobiliteit beschikbaar. Daarnaast is de groei van werkgelegenheid gekoppeld aan de woningbouw in verschillende regio's. Hierdoor werken inwoners door heel Noord-Holland dichterbij huis en voorkomen we grotere congestie op de mobiliteitsnetwerken van, naar en in de Metropoolregio Amsterdam.

De economie is sterk doordat we selectief zijn in wat we in Noord-Holland faciliteren. We hebben verder gebouwd op onze sterkten, zoals onze digitale infrastructuur en leveren daardoor een grote bijdrage aan kennisontwikkeling en toepassing van Artificiële Intelligentie (AI) in het belang van Nederland en Europa. De vele hoogwaardige kennisinstellingen in onze provincie werken samen met onze innovatieve bedrijven aan een verhoogde arbeidsproductiviteit zodat ons verdienvermogen op peil is gebleven. Bedrijven en kennisinstellingen hebben geanticipeerd op de veranderingen in de manier waarop ze werken, door technologische innovaties zoals de toepassing van AI en robotisering. Daarin zien we ook ruimte voor volledige automatisering. Daardoor is de economie weerbaar, duurzaam, circulair en concurrerend. Noord-Holland draagt haar steentje bij aan de Europese en landelijke strategische autonomie met clusters zoals biotechnologie en plantenveredeling en zaadtechnologie. Dit zijn goed uitgebouwde clusters die inmiddels tot de toonaangevende voorbeelden in Europa behoren. Ook is er structureel ruimte gemaakt voor defensieactiviteiten en beweegt Noord-Holland mee in de nieuwe ontwikkelingen en innovaties die daarin plaatsvinden.

De (zware) industrie is vanaf 2050 helemaal circulair. Door clustering hebben we bedrijven met een hoge milieucategorie bij elkaar weten te plaatsen. Mede hierdoor en door het creëren van ruimte tussen industrie en de omgeving is de overlast voor inwoners sterk verminderd. Ook actief bronbeleid heeft ervoor gezorgd dat de luchtkwaliteit en overlast door geluid en geur veel minder is geworden.

Schiphol verbindt ons nog steeds met de wereld. Vliegtuigen zijn stiller en zuiniger. Korte vluchten (300-500 km) worden vaker gemaakt met elektrische vliegtuigen en er wordt volop gewerkt aan vliegtuigen die op waterstof vliegen en wellicht ook op andere, nu nog onbekende energiebronnen. Hiervoor zijn aanpassing en uitbreiding van de energienetwerken noodzakelijk. Desondanks blijft de hinder van luchtvaart bestaan. Wel is de leefkwaliteit rondom Schiphol verbeterd. Er zijn rondom de luchthaven nieuwe groene recreatieve gebieden ontwikkeld, waardoor het in de directe omgeving fijner wonen is geworden.

De regionale luchtvaart is in 2050 toekomstbestendig. Bestaande regionale luchthavens leveren een bijdrage aan ons mobiliteitssysteem, terwijl door innovatieve luchtvaartuigen de impact op de leefomgeving en het klimaat is verminderd. Door zorgvuldige inpassing van het gebruik van drones zijn allerlei maatschappelijke en commerciële processen (inspecties, logistiek, hulpverlening) efficiënter, sneller en doelgerichter geworden.

Het energiesysteem is robuust, duurzaam en efficiënt en vraag en aanbod zijn optimaal op elkaar afgestemd. De energienetwerken zijn inmiddels toereikend voor de vraag naar en het decentrale aanbod van energie. Mede doordat nieuwe hoog-, midden- en laagspanningsnetten zijn aangelegd en we sterk hebben gestuurd op energiebesparing. Dit systeem is vormgegeven met aandacht voor de leefomgeving en in combinatie met andere opgaven: klimaatbestendig, natuurinclusief en rekening houdend met onze landschappelijke kwaliteiten.

Verder kijkend richting 2100, is het water- en bodemsysteem onvermijdelijk sturend voor de inrichting van Noord-Holland. Vitale en kwetsbare functies, zoals drinkwater, energie en communicatienetwerken zijn water-, bodem- en klimaatbestendig ontwikkeld. Waar nodig geldt dit ook voor huizen en bedrijven. Er is meer ruimte voor water, als tijdelijke opvanglocatie en wanneer nodig als waterberging, zodat we het water op een ander moment kunnen gebruiken. Ook zijn onze regionale watersystemen robuust en de omliggende keringen weer op orde. We hebben veel recreatieve en natuurroutes weten aan te leggen bij het ophogen van de keringen. We beschermen drinkwaterbuffers tegen vervuiling en de waterkwaliteit van het zoetwater is verbeterd, waardoor de natuur heeft kunnen herstellen. Ook de vitaliteit van de bodem is verbeterd.

De veengebieden zijn uitgegroeid tot een belangrijke schakel in het klimaatsysteem. Door vernatting blijft het veen nat en actief. Het veenlandschap fungeert als koolstofopslag, klimaatbuffer, en natuurlijke spons. Daarnaast heeft het veenlandschap een hoge mate van biodiversiteit en is het een geschikt leefgebied voor weidevogels en in natuurgebieden voor moerasvogels. Vernatting van veen heeft de bodemdaling verminderd. Het karakter van het veengebied is veranderd, bij het vernatten hebben we meer recreatiepaden aangelegd, zodat inwoners het gebied opnieuw kunnen ontdekken en ervaren. Agrariërs dragen bij aan de vitaliteit van de veengebieden.

Nieuwe Figuur 20: Groen in en om de stad
Nieuwe Figuur 21: Van kust naar binnenduinrand
Nieuwe Figuur 22: Van zware industrie naar wonen

Het kust- en duinlandschap langs de Noordzee groeit zoveel mogelijk op natuurlijke wijze mee met de zeespiegelstijging. Onder de duinen ligt de grootste zoetwaterbuffer van Noord-Holland, essentieel voor drinkwater en als strategische voorraad. Dit gebied is beschermd voor waterkwaliteit en draagt bij aan natuurontwikkeling en recreatie. In de Kop van Noord-Holland wordt het duinsysteem landinwaarts uitgebreid tot een robuust kust-duinlandschap. Dit versterkt de waterveiligheid, remt verzilting en biedt kansen voor recreatie en toerisme. Het nieuwe kustlandschap gaat hand in hand met agrarische bedrijven die zich hebben aangepast aan deze dynamiek en collectief georganiseerd zijn voor hun watervoorziening.

Ook de kusten van het IJsselmeer en Markermeer zijn onderdeel van multifunctionele waterveiligheidslandschappen, mede ingegeven door de mogelijke peilopzet in het IJsselmeergebied op lange termijn. Hier is ruimte gereserveerd voor innovatieve concepten, met vooroeveroplossingen gecombineerd met brede dijkzones binnendijks. Dit draagt bij aan ruimte voor nieuwe klimaatbestendige natuur, (water)recreatie en waterberging.

De natuur is in goede staat, zodat er gezonde leefgebieden voor soorten zijn, waar planten en dieren kunnen voortbestaan. Klimaatverandering heeft wel blijvend effect op de natuur, maar we geven ruimte aan de natuur om zich aan te passen. Gebieden zijn verbonden en vormen ecologisch robuuste netwerken, om zoveel mogelijk soorten te behouden en weersextremen op te vangen. Dit hebben we onder andere gedaan door een robuust groenblauw raamwerk te creëren, waarin natuurgebieden met elkaar zijn verbonden en extra natuur is aangelegd. Rondom natuurgebieden fungeren meervoudig ingerichte overgangszones als buffer. Natuurgebieden zijn daardoor sterker geworden.

Ook buiten de natuurgebieden is natuur ontwikkeld en verbeterd, bijvoorbeeld in stedelijk groen zoals parken, en groene scheggen om de stad heen, die deel uitmaken van het groenblauwe raamwerk. Door deze overgangszones en verbindingen in het groenblauwe raamwerk hebben dieren en planten de mogelijkheid om zich te verplaatsen en mee te bewegen met de noordwaartse verschuiving van klimaatzones. Bij ruimtelijke ontwikkelingen buiten de aangewezen natuurgebieden hebben we ruimte voor natuur en biodiversiteit gecreëerd. Een natuurinclusieve inrichting van het landelijk gebied, de stedelijke omgeving en van infrastructuur is de standaard.

Aan het einde van deze eeuw bestaat de landbouwsector uit een scala van kringlooplandbouwbedrijven van hoogtechnologische productie tot natuurinclusieve multifunctionele bedrijven die maatschappelijke en ecosysteemdiensten en producten leveren. De transitie naar kringlooplandbouw is voltooid. Agrariërs produceren gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel en dragen bij aan de natuur. Bovendien dragen ze bij aan het duurzaam landschaps- en bodembeheer, en hebben ze een belangrijke rol gehad in het herstellen van de bodem- en waterkwaliteit. Maatschappelijke diensten worden eerlijk vergoed, en de verantwoorde productie van voedsel en grondstoffen komt zowel boeren als de hele samenleving ten goede. In de overgangszones rond kwetsbare natuurgebieden bestaan verschillende vormen van kringlooplandbouw, onder meer gericht op extensivering en agrotoerisme/recreatie. In een ander deel van Noord-Holland is de landbouw juist geïntensiveerd en vindt op wereldschaal toonaangevende hightechlandbouw plaats. Daarmee is Noord-Holland, naast een belangrijke leverancier voor de regionale

en nationale voedselvoorziening, ook een internationale speler op het gebied van zaadveredeling en hightech landbouwtechnologie.

Al deze ontwikkelingen hebben het Noord-Hollands landschap op plekken veranderd. Toch is er veel hetzelfde gebleven. De mooie steden, duinen, de kusten, de open polders en heidevelden en bossen. Onze waardevolle landschappen en erfgoed zijn zoveel mogelijk behouden. Door gebruikmaking van gebiedsspecifieke kenmerken is bij nieuwe ontwikkelingen omgevingskwaliteit toegevoegd.

Nieuwe Figuur 23: Lagen met sturende ruimtelijke werking

Figuur 24: Een blik op Noord-Holland in 2050

5.2 PERSPECTIEF OP HET LANDELIJK GEBIED

Het landelijk gebied herbergt onmisbare kwaliteiten als natuur- en recreatiegebied, cultuurhistorische waarden, voedselproducerend landschap, klimaatbuffer en leefomgeving om in te wonen, werken en te recreëren. Daarom zijn we zuinig op het landelijk gebied. We zetten ons door efficiënt en multifunctioneel ruimtegebruik in voor zo veel mogelijk behoud en versterking van deze kwaliteiten. Hiermee willen we een antwoord geven op de stapeling van opgaven die richting 2100 op het landelijk gebied afkomt. Klimaatverandering, bodemdaling, natuurherstel, woningbehoefte, energietransitie en veiligheid leggen allemaal een claim op dezelfde ruimte. Op korte termijn is daarnaast het werken aan stikstofreductie en natuurherstel een belangrijke opgave om de uitvoering van allerlei projecten te bevorderen. De ontwikkelingen in het landelijk gebied raken elkaar en overstijgen gemeentegrenzen. Om de leefbaarheid en economische vitaliteit van het landelijk gebied in de toekomst te behouden pakken we deze ontwikkelingen in samenhang op (Figuur 25).

De belangrijkste keuzes die we voor het landelijk gebied maken:

- **We willen een groenblauw raamwerk in Noord-Holland ontwikkelen. Dat zal bestaan uit al aanwezig robuust groen en water(structuren) gecombineerd met nieuw aan te leggen verbindingen. Het raamwerk bundelt de opgaven voor water, natuurkwaliteit, (water)recreatie en omgevingskwaliteit. Er is nu geen duidelijke overkoepelende eigenaar en financieringsbron voor deze ontwikkeling. We zien de aanleg hiervan als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept dat kan worden gekoppeld aan nieuwe ontwikkelingen.**
- **Overgangszones rondom Natura 2000-gebieden hebben als doel om deze natuurgebieden te beschermen tegen drukfactoren, waardoor de natuur kan herstellen. We voorzien een meervoudige inrichting waardoor erin nader te bepalen overgangszones ruimte is voor natuur, kringlooplandbouw, waterberging en recreatie. Overgangszones zijn geen planologisch instrument.**
- **We willen het landelijk gebied zoveel mogelijk landelijk houden en zijn daarom terughoudend met ontwikkelen van stedelijke functies. We zien dat het voor de vitaliteit van het gebied en het belang van grote opgaven, zoals energietransitie, noodzakelijk kan zijn om ruimte te geven aan aanvullende economische activiteiten of ontwikkelingen van groot belang. De omgevingskwaliteit en de gebiedskenmerken geven houvast voor waar en hoe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.**
- **Onderdeel van het behouden van het landelijk gebied is dat we gebieden aanwijzen waar landbouw prioriteit heeft. Veel ontwikkelingen gaan ten koste van landbouwgrond, terwijl landbouw belangrijk is voor voedselvoorziening en het aanzicht van het landelijk gebied. De aanwijzing van gebieden betekent niet dat ruimtelijke ontwikkelingen hier onmogelijk worden. Een afwegingskader landbouw zorgt ervoor dat de impact op de landbouwsector in deze gebieden en ook daarbuiten zorgvuldig wordt afgewogen. Dat biedt agrariërs meer zekerheid voor langetermijninvesteringen. Het biedt daarnaast tegenwicht tegen ontwikkelingen die ten koste van landbouwgronden kunnen gaan.**

Figuur 25: Perspectief op het landelijk gebied

Het landelijk gebied is belangrijk voor Noord-Holland vanwege alle functies die het herbergt. Daarmee draagt het bij aan de leef- en omgevingskwaliteit en aan de internationale aantrekkingskracht van Noord-Holland. Daarom willen we ook in de toekomst het landelijk gebied zoveel mogelijk behouden. Dit betekent dat we terughoudend zijn met het toevoegen van stedelijke functies aan het landelijk gebied. Dit uit zich onder andere in het sturen op binnenstedelijke verdichting en een goede benutting van bestaande infrastructuur en bedrijventerreinen. Woningbouw aansluitend aan kernen blijft mogelijk. Desondanks zal het voorkomen dat landbouw – de grootste functie in het landelijk gebied – wordt gecombineerd met of zelfs plaats moet maken voor andere functies.

Voor een weerbaar landelijk gebied nemen we het bodem- en watersysteem als basis. Dit betekent dat we ruimte geven aan waterberging en wateropslag. Over het algemeen gaat het om generieke voorwaarden die ervoor zorgen dat er ruimte blijft voor wateropvang bij hevige regenval. In een aantal gevallen worden we specifieker door zoekgebieden aan te wijzen. Rondom waterkeringen willen we niet dat ontwikkelingen plaatsvinden die toekomstige versterking onmogelijk maken. Ruimte voor waterveiligheid en wateropslag gaat vaak goed samen met landbouw, natuur, recreatie en het beschermingsregime voor het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Gebieden worden vaak meervoudig benut, door er ruimte aan water te geven en ze gelijktijdig te gebruiken voor bijvoorbeeld landbouw.

We signaleren dat door klimaatverandering de water- en bodemcondities gaan veranderen. Daardoor kunnen we niet overal en altijd meer garanderen dat er voldoende zoet water beschikbaar is om verzilte gebieden door te spoelen. Natuur, landbouw en recreatie zullen hierop moeten anticiperen. In veengebieden willen we dat het grondwater verhoogd wordt om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Het landgebruik past zich in veengebieden aan de nieuwe grondwaterstand aan, met kansen voor natuur en recreatie, energie-opwek, en aangepaste landbouw. Daarnaast neemt door klimaatverandering het risico en de potentiële impact van natuurbranden toe. Via gerichte maatregelen proberen we de gevolgen hiervan te beperken.

Andere maatregelen in het landelijk gebied die bijdragen aan klimaatmitigatie zijn onder meer het stimuleren van verduurzaming in de glastuinbouw en het vastleggen van koolstof in bodems, bossen, natuurgewassen en materialen. Dit laatste gebeurt onder andere door uitvoering van de landelijke Bossenstrategie.

De uitbreiding van elektriciteitsnetten voor ruimtelijke ontwikkelingen en verduurzaming zal ook zichtbaar worden in het landelijk gebied, bijvoorbeeld door hoogspanningsleidingen en transformatorstations. Deze zullen zorgvuldig worden ingepast waarbij rekening wordt gehouden met landschappelijke kwaliteit en natuur. We voeren vroegtijdig gesprekken met alle betrokken partijen over de inpassing van energie-infrastructuur in het landelijk gebied, zodat tijdig duidelijk wordt onder welke voorwaarden de infrastructuur een plek kan krijgen.

Omdat een groot deel van de lokale energievraag decentraal van aard zal zijn, is er ruimte nodig voor lokale opwek en opslag dichtbij agrarische bedrijven, kleine kernen en laadinfrastructuur. Een deel past op daken en erven, maar er blijft ook ruimte nodig voor collectieve of individuele energievoorzieningen. Daarbij kijken we nadrukkelijk naar gronden die door verzilting, verdroging of vernatting minder geschikt zijn voor landbouw. In het landelijk gebied zal zeer beperkt ruimte zijn voor grote energievragers, omdat deze op afstand van het hoofdenergienetwerk niet in de eigen energiebehoefte kunnen voldoen. Deze kunnen zich vestigen in energieknooppunten.

Opwek kan bijdragen aan verlaging van stikstofuitstoot en verbetering van natuurwaarden als de zonneparken volgens een EcoCertified-label of iets vergelijkbaars worden ingepast. Bijvoorbeeld op agrarische gronden die in het verleden intensief benut werden. Daarnaast kan energie-opwek financieel bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven en inkomensdiversificatie voor agrariërs. Nieuwe vormen van meervoudig ruimtegebruik, zoals agrarische zonne-energie (agri-PV) en natuurinclusieve zonne-energie, kunnen mogelijkheden bieden om de opwek van zonne-energie te combineren met landbouw en natuurontwikkeling. Naast 'transitiegronden' en agri-PV biedt ook de door ons gevolgde landelijke uitzonderingsgrond ‘netcongestievermindering’ mogelijkheden om landbouw- en natuurgronden voor zonne-energie te gebruiken (na de zonneladder te hebben doorlopen).

De kern van ons natuurbeleid is het behouden en herstellen van biodiversiteit, het beschermen en ontwikkelen van beleefbare natuur en het stimuleren van een natuurinclusieve samenleving. Op de korte termijn werken we vooral aan het herstellen van de natuurkwaliteit binnen natuurgebieden. Zolang we niet kunnen borgen dat natuurgebieden zullen herstellen, blijft stikstof een belemmering voor ontwikkelingen zoals landbouwtransitie, woningbouw, energietransitie en recreatie.

Voor duurzaam herstel van biodiversiteit is meer nodig, namelijk het robuust maken van het systeem zodat het bestand is tegen bijvoorbeeld klimaatverandering, voortgaande verstedelijking en daarmee verband houdende – toenemende recreatiedruk. Uiteindelijk willen we toe naar een stabiel

natuursysteem waarnaast andere ontwikkelingen mogelijk zijn. Natuurverbindingen zijn daarom extra belangrijk. Op provinciale schaal benoemen we robuuste verbindingen als onderdeel van een groenblauw raamwerk in Noord-Holland. Op kleinere schaal wordt dit aangevuld door groenblauwe dooradering met kleinschalige landschapselementen en aanleg van faunapassages.

Het beoogde robuuste groenblauwe raamwerk bestaat uit natuur- en recreatiegebieden, grote wateren met oeverzones, de kustlijn, brede corridors als natuurverbindingen, maar soms ook erfgoedstructuren of stedelijk groen. Voor sommige cruciale natuurverbindingen is het van belang om deze ruimtelijk te reserveren, omdat ze door meervoudige ruimteclaims steeds verder in de verdrukking dreigen te komen. We zetten daarom op lange termijn in op het verbinden van natuurgebieden van kust tot kust (oost-westverbindingen) met inachtneming van de condities die nodig zijn voor onze weidevogelkerngebieden.

Het realiseren van het overige groenblauwe raamwerk koppelen we aan diverse opgaven, zoals water, recreatiemogelijkheden, de Bossenstrategie of aan compensatie voor omgevingskwaliteit en leefbaarheid. Daarbij dragen landgoederen bij aan een kwalitatief hoogwaardig landschap. We onderzoeken daarom ook mogelijkheden voor het ontwikkelen van nieuwe landgoederen, mits deze zorgvuldig worden ingepast en beheerd.

Naast het groenblauwe raamwerk geven we vorm aan overgangszones tussen Natura 2000-gebieden en landbouwgronden, met als doel natuurherstel en -verbetering. In deze zones sturen we op het verminderen van drukfactoren, zoals stikstof, die de kwaliteit van natuur en water aantasten. We stimuleren ander grondgebruik en meervoudig ruimtegebruik, waaronder vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen, waterberging en recreatie. Overgangszones kunnen onderdeel zijn van het groenblauwe raamwerk, vergroten de natuurbeleving en dragen bij aan een aantrekkelijke leefomgeving. Daarnaast geven we specifieke stikstofzones aan, waarbinnen emissiereductie het meest effectief is. Daar nemen we intensievere maatregelen.

De landbouw levert in samenhang met alle schakels in het agrobusinesscomplex, hoogwaardige producten die internationaal toonaangevend zijn. We willen een gezond, eerlijk en duurzaam voedselsysteem. De provincie kiest daarbij voor een aanpak die uitgaat van kringlooplandbouw, met doelen voor water- en bodemkwaliteit, biodiversiteit, circulariteit, plant- en diergezondheid, klimaat en de sociaaleconomische positie van agrariërs. De sector opereert binnen de grenzen van water, bodem, klimaat, natuur, een gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit. Daarnaast krijgt de sector voldoende ruimte voor innovatie, ondernemerschap en nieuwe bedrijfsmodellen.

Vanwege het grote belang van voedselproductie en de diverse andere waarden die landbouwgrond biedt, dragen we zorg voor behoud van de landbouwfunctie. Onderdeel hiervan is het aanwijzen van gebieden waar landbouw prioriteit heeft. We zien namelijk dat veel ontwikkelingen ten koste gaan van landbouwgrond. De aanwijzing van gebieden betekent niet dat ruimtelijke ontwikkelingen hier onmogelijk worden. Een afwegingskader landbouw zorgt ervoor dat de impact op de landbouwsector in deze gebieden en ook daarbuiten zorgvuldig wordt afgewogen. Dat biedt agrariërs meer zekerheid voor langetermijninvesteringen. Het biedt daarnaast tegenwicht tegen ontwikkelingen die ten koste van landbouwgronden kunnen gaan.

We signaleren tijdig veranderende water- en bodemcondities en de consequenties daarvan voor de sector. Zo geven we agrarische ondernemers duidelijkheid en is er tijd om gedane investeringen af te schrijven en kunnen er op tijd investeringen worden gedaan om te anticiperen op de veranderende condities.

Het aantal agrarische bedrijven neemt af, waardoor de voormalige bedrijfsbebouwing vrijkomt. Vooral in niet-prioritaire landbouwgebieden biedt dit kansen voor nieuwe functies en verdienmodellen, bijvoorbeeld via verbreding, specialisatie of andere nevenactiviteiten. Zo kan het landelijk gebied leefbaar en economisch vitaal blijven. Tegelijkertijd willen we de omgevingskwaliteit zoveel mogelijk behouden. Dat betekent dat we zorgvuldig omgaan met nieuwe stedelijke functies in het landelijk gebied: activiteiten die niet primair gericht zijn op landbouw, natuur of recreatie horen in principe thuis op bedrijventerreinen

of in bestaande kernen. Alleen in specifieke gevallen kan ruimte worden geboden voor aanvullende economische activiteiten die voortkomen uit de transformatie van een agrarisch bedrijf.

Naar de toekomst toe maken we structureel ruimte voor defensie en veiligheid in het landelijk gebied, met oog voor de veilige en gezonde leefomgeving voor inwoners en natuur. Oefenterreinen, laagvliegroutes en strategische ruimte vragen om rust en continuïteit. Hierbij houden we oog voor de natuur en een gezonde leefomgeving.

Grote delen van het landelijk gebied worden beschermd vanwege hun landschappelijke, cultuurhistorische, ecologische of aardkundige waarden. Tegelijkertijd is ruimte nodig voor ontwikkeling en initiatief om in te kunnen spelen op veranderende omstandigheden en inzichten. Daarom is er in onze meest waardevolle en beschermde landschappen (beperkt) ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Dit kan betekenen dat de omgevingskwaliteit ter plekke wordt aangetast of ter discussie komt te staan. Ontwikkelingen van groot openbaar belang krijgen in dat geval onder voorwaarden ruimte. Bij veranderingen zetten we in eerste instantie in op het behouden, versterken en voortbouwen op bestaande waarden en – waar mogelijk – op het creëren van nieuwe waarden. Daarbij kan de lokale cultuurhistorie een inspiratiebron zijn.

Vooral in stadsranden verandert veel. Er komen steeds nieuwe wensen en plannen voor deze gebieden. Ze vormen de overgang tussen stad en land en verbinden de stad met het omliggende landschap. Daarom is het belangrijk om goed te begrijpen wat elke stadsrand nodig heeft en kan bieden. De veranderingen bieden kansen om deze gebieden sterker en toekomstbestendig te maken.

5.3 PERSPECTIEF OP WAAR WE WONEN, WERKEN EN RECREËREN

Het centrale vraagstuk voor verstedelijking is het vinden van een evenwicht tussen de benodigde woningbouw, economische ontwikkeling, het behoud van de kwaliteit van de leefomgeving en de open ruimte in het landelijk gebied. We zetten ons in voor de bouw van voldoende, toekomstbestendige, passende en betaalbare woningen.

We sturen op economische activiteiten met een hoge productiviteit en strategische meerwaarde met bijzondere aandacht voor Life Sciences & Health (LSH) en plantenveredeling en zaadtechnologie. Bestaande bedrijventerreinen beschermen we, omdat ze belangrijk zijn voor het kunnen functioneren van dorpen en steden. Alles bij elkaar leidt dit tot een toekomstperspectief waarin kwaliteit boven kwantiteit staat. Met een economie die weerbaar, duurzaam en concurrerend is en die bijdraagt aan brede welvaart. Tegelijkertijd worden duidelijke grenzen gesteld aan wat ruimtelijk en maatschappelijk nog verantwoord is. Ruimte wordt zo niet alleen verdeeld, maar bewust ingezet om richting te geven aan de economie van de toekomst.

Vanuit zuinig ruimtegebruik en de sturende werking vanuit de netwerken voor energie en mobiliteit kiezen we ervoor om grootschalige woningbouw en economische activiteiten te clusteren. De inrichting van gebieden is klimaatbestendig en geeft voldoende ruimte voor wateropvang, drinkwater, energie en publieke mobiliteit. Hierdoor blijven deze gebieden toekomstbestendig. Dat leefbaarheid centraal staat, betekent dat we werken aan een leefomgeving waarin het prettig en gezond wonen is met groen en recreatieruimte op korte afstand (Figuur 26).

We zien dat ontwikkelingen geremd worden door netcongestie, onvoldoende stikstofruimte en gebrek aan investeringsmogelijkheden. Daarom werken we aan een robuust energiesysteem, geborgd natuurherstel en het terugdringen van de stikstofuitstoot. We doen daarnaast wat in ons vermogen ligt om het tekort aan woningen in te lopen en te zorgen dat de bereikbaarheid niet verder afneemt.

De belangrijkste keuzes die we maken:

- **Het bouwen van de benodigde woningen waarvan het merendeel binnenstedelijk en bij OV-knooppunten. Hiermee bestendigen we onze inzet op complete steden waar wonen, werken, groen en voorzieningen door brede verstedelijking hand in hand gaan. Woningbouw bij kleine kernen blijft mogelijk.**
- **De inrichting van gebieden is altijd toekomstbestendig. Dat wil zeggen dat die klimaatadaptief is en er rekening gehouden wordt met de benodigde ruimte voor mobiliteit, water, natuur, energie-opwek, -opslag en de daarvoor benodigde kabels en leidingen. Met de aandacht voor de energievoorzieningen wordt vormgegeven aan het gewenste decentrale energiesysteem.**
- **De ambitie blijft om de bereikbaarheid voor alle inwoners van Noord-Holland te optimaliseren. We voorzien echter dat de mobiliteit op korte termijn zal verslechteren. We stappen op dit moment daarom af van ‘eerst bewegen, dan bouwen’ zodat de woningbouw niet verder vertraagd wordt door de knelpunten op de mobiliteitsnetwerken. Dat betekent: accepteren dat de optimale bereikbaarheid niet direct bij oplevering gegarandeerd is.**
- **We benoemen de kracht van diversiteit van verschillende woon- en werkmilieus in Noord-Holland en koppelen daar ontwikkelingsmogelijkheden aan.**
- **Groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad. Naast recreatieve functies worden hier wateropgaven, kansen voor agrarische bedrijven en natuur aan gekoppeld. De scheggen rondom Amsterdam zijn daar onderdeel van.**
- **We benoemen verschillende economische clusters en sturen op fysieke randvoorwaarden om deze clusters te faciliteren.**
- **We borgen voldoende ruimte voor circulaire-economie-activiteiten.**

- **We borgen voldoende ruimte voor netuitbreidingen op middenspannings- en hoogspanningsniveau en energie-opslag die nodig zijn voor economische ontwikkeling, woningbouw en die netcongestie oplossen.**
- **Energie-intensieve economische activiteiten clusteren we bij energieknooppunten. Daar sturen we op de benodigde randvoorwaarden om binnen deze clusters ondernemen mogelijk te maken. Ook sturen we op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën.**
- **We beschermen bestaande bedrijventerreinen en zetten waar mogelijk in op een intensiever en efficiënter gebruik ervan. We zoeken naar uitbreiding van bestaande terreinen of nieuwe terreinen waar deze nodig en aan de orde zijn.**
- **Door zowel ambitieus bronbeleid als door te sturen op voldoende afstand tussen emissierijke bedrijven en nieuwe woningbouwlocaties, werken we aan een gezondere leefomgeving.**
- **Op plekken waarover al afspraken zijn gemaakt geven we prioriteit aan woningbouw boven andere ontwikkelingen en accepteren we dat ondanks inzet daarop een optimaal gezonde leefomgeving niet mogelijk is.**
- **We zetten in op aanlandingen van wind op zee, daar waar de (toekomstige) vraag zich concentreert. Alleen als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, zal worden onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. We geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels.**
- **Voor grootschalige waterstofprojecten (zowel productie als gebruik) is ruimte in vijf focusgebieden: Noordzeekanaalgebied (bestaande uit IJmond en Westpoort), Den Helder en omgeving, Boekelermeer, Agriport en Schiphol. Buiten deze focusgebieden zijn de mogelijkheden beperkt. We sturen op opschalingsprojecten voor waterstofproductie aan de Noordzeekust, zodat in de toekomst, wanneer periodes van zoetwaterschaarste vaker voorkomen, de overstap naar zout water gemaakt kan worden.**
- **We voorzien dat het belangrijk is om een goede digitale infrastructuur te blijven faciliteren om bij te dragen aan strategische autonomie en weerbaarheid, maar ook als belangrijke randvoorwaarde om onze concurrentiepositie te behouden.**

Figuur 26: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren

De toelichting
We geven prioriteit aan het bouwen van voldoende en betaalbare woningen en aan strategische economische sectoren. De manier waarop, dus het hoe en het waar, wordt altijd bepaald door het hanteren van de afwegingsprincipes.

Nieuwe stedelijke ontwikkelingen hebben een gemengd karakter. Wonen, werken, voorzieningen en recreatie worden zoveel mogelijk in elkaars nabijheid ontwikkeld. Dat beperkt verplaatsingen, stimuleert actieve mobiliteit en versterkt de gezondheid en sociale samenhang. Ruimte wordt zoveel mogelijk meervoudig benut en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt altijd rekening gehouden met klimaatadaptatie, plek voor waterberging, energie-infrastructuur, -opwek en -opslag en de benodigde kabels en leidingen. De locatiekeuze en de inrichting van deze gebieden is zodanig dat het risico op overstroming en wateroverlast minimaal is. Nieuwbouw hoeft niet overal gezocht te worden in uitbreiding: op sommige plekken ligt het meer voor de hand om nieuwe ontwikkelingen te koppelen aan vernieuwingsopgaven.

Woningbouw en de aanleg van kantoorfuncties vinden voornamelijk plaats binnenstedelijk en geclusterd rond OV-knooppunten. Door de grootschalig aanwezige werkgelegenheid in het zuiden van de provincie is de woningvraag hoog. Om die reden wordt een groot deel van de woningbouw daar gerealiseerd. Voor relatief omvangrijke woningbouwprojecten is er in de Metropoolregio Amsterdam voldoende ruimte binnenstedelijk en rondom OV-knooppunten langs de lijn Den Helder-Schagen-Alkmaar-Zaanstad en de lijn Alkmaar-Hoorn-Enkhuizen (de Westfriese corridor). Kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen blijven mogelijk als bijdrage aan het opvangen van de woningbehoefte. Binnen Beschermd Landschap kan dit alleen uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen.

We zetten in op efficiënt gebruik en het optimaliseren van de bestaande netwerken. Bij gebiedsontwikkelingen brengen we de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijken we hoe we dit zo optimaal mogelijk kunnen oplossen. Desondanks zal vanwege de grote groei van bevolking en arbeidsplaatsen de bereikbaarheid naar verwachting afnemen. We laten het wel of niet doorgaan van woningbouw niet afhangen van het oplossen van knelpunten op de mobiliteitsnetwerken.

Rekening houdend met de samenhang tussen wonen, werken, recreëren en bereikbaarheid in een gezonde en prettige leefomgeving, zien we een divers aanbod aan leefmilieus voor ons (Figuur 27):

- Allereerst zijn er **centrumkernen**. Dit zijn grotere steden met belangrijke trein- en busstations met nationale en internationale verbindingen en directe aansluiting op het rijkswegennet. Er is een groot en divers aanbod aan voorzieningen zoals winkels, ziekenhuizen, scholen, sportfaciliteiten en culturele voorzieningen. Vaak gaat het om de belangrijkste plaats in een regio. Daar worden de meeste woningen gebouwd en groeit de werkgelegenheid het hardst.
- Daarnaast zijn er **regiokernen** waar meestal ook een treinstation aanwezig is. Het mobiliteitssysteem voorziet in verschillende vervoersopties en in een goede verbinding naar een nabije centrumkern. Er zijn winkels en voorzieningen met een regionale functie te vinden. Ook hier groeit het aantal woningen en groeit de werkgelegenheid, maar minder snel. Dat de werkgelegenheid groeit vinden we van belang om de groeiende scheve woon-werkbalans te dempen. Dit speelt in heel Noord-Holland, behalve in Haarlemmermeer en Amsterdam. Hier zijn juist meer banen dan er mensen zijn en is de woon-werkbalans juist omgekeerd ten opzichte van de rest van de provincie.
- En uiteraard hebben we de vele Noord-Hollandse dorpen en stadjes, de **kleinere kernen**, waar over het algemeen voorzieningen voor dagelijkse behoeften te vinden zijn. Het mobiliteitssysteem is hier van beperkte omvang met een oriëntatie richting de regiokern. De auto heeft hier een relatief grote rol ten opzichte van andere vormen van mobiliteit. Binnen de kleinere kernen is het toevoegen van woningen mogelijk conform bestaande regelingen.

Alle verschillende typen kernen leveren een bijdrage aan het diverse aanbod in Noord-Holland, waarbij niet elke kern over hetzelfde voorzieningenaanbod beschikt. Ook de aanwezige bereikbaarheid, drukte en rust, kortom het soort leefomgeving, verschilt per kern. Elk type kern heeft daarom zijn eigen opgaven. Voor sommige kernen of regio's is dat het doorontwikkelen vanuit hun regionale functie, voor de Westfriese corridor, Alkmaar en omgeving en Haarlemmermeer. Voor andere kernen is dat het vasthouden van het dorpse karakter, waarbinnen het toevoegen van woningen mogelijk is omwille van het behoud van de leefbaarheid. De stad Amsterdam wordt door de grote aantallen nieuwe woningen, de groei van de werkgelegenheid en het aantal bezoekers nog hoogstedelijker. Op die manier zien we elke kern in zijn kracht en biedt onze provincie in zijn totaliteit alle gewenste woon- en werkmilieus.

Figuur 27: Kernen in hun kracht

Groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan het uitbreiden van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad. Samen met een fijnmazig groenblauw netwerk voor wandelen, fietsen en varen is dit cruciaal voor de leefbaarheid. De nabijheid van het beleefbare landschap rond de stad en de toegankelijkheid ervan vormt een belangrijke randvoorwaarde voor een gezonde en kwalitatief hoogwaardige leefomgeving en een aantrekkelijk vestigingsmilieu. Dit geldt zeker voor een dichtbevolkt gebied als de Metropoolregio Amsterdam, maar ook voor andere groeiende steden zoals Alkmaar en Hoorn. Het landschap functioneert als groene long voor de steden. Het biedt ruimte voor (water)recreatie dichtbij huis en voor natuur. Het kan ook dienen als waterbuffer bij extreem weer. We koppelen de bossenstrategie aan het groen in en om de stad, zodat bossen aansluitend aan nieuwbouwgebieden bij dorpen en steden kunnen worden aangelegd. Dit draagt bij aan extra recreatiemogelijkheden en het tegengaan van hittestress.

We versterken bestaande recreatiegebieden door ze te zoneren en beter in te richten. Op termijn zal recreatie structureel meegroeien met verstedelijking door de voorzieningen en het recreatief groen vanaf het begin mee te nemen. Extra ruimte hiervoor ontstaat door recreatie slim te combineren met

andere functies. Een grotere mogelijkheid voor recreatieve functies om de stad biedt kansen voor extra inkomsten voor agrarische bedrijven rondom stedelijk gebied.

De aanwezigheid van Schiphol in Haarlemmermeer heeft meerdere consequenties: de luchthaven zorgt voor internationale connectiviteit en draagt daarmee bij aan de economische aantrekkingskracht. De economie in Noord-Holland Zuid is sterk verbonden met de ligging van Schiphol. De Amsterdamse Zuidas is bijvoorbeeld een aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven vanwege de snelle verbinding met de luchthaven. De internationale verbondenheid is ook van groot belang voor het functioneren van het life sciences en health-cluster vanwege de cold-chain logistiek (koelketen voor temperatuurgevoelige goederen voor celtherapie, vaccins en, organoïden (kunstmatig gekweekte 3D miniatuur organen)). Dit schuurt echter met de kwaliteit van de leefomgeving; die staat onder druk door de geluidsoverlast en de slechte luchtkwaliteit als gevolg van de ligging van Schiphol in een dichtbevolkt gebied. In hoofdstuk 7.10 gaan we specifiek in op het verbeteren van de leefomgeving rond Schiphol in relatie tot de toekomstige ontwikkelingen op de luchthaven.

Naast Schiphol hebben ook Tata Steel en de aanlanding van op zee gewonnen windenergie een nationaal belang met grote impact op de leefkwaliteit. We willen dat Tata Steel de kans krijgt te verduurzamen waarbij we sturen op het verminderen van schadelijke en hinderlijke uitstoot vanuit bronnen waar we bevoegd gezag voor zijn. We passen ruimte in voor de aanlanding van windenergie op zee, daar waar de (toekomstige) vraag zich concentreert. Alleen als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, wordt onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. We geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels.

Een gezonde en veilige leefomgeving is een randvoorwaarde voor stedelijke ontwikkeling. Milieunormen blijven de ondergrens, maar we wegen ook stapeling van hinder mee. We richten ons op het feitelijke blootstellingsniveau en het gezamenlijke effect vanuit de bronnen. Waar mogelijk beperken we de blootstelling met bronbeleid en ruimtelijke keuzes. Daarbij geven we prioriteit aan gebieden met de hoogste belasting, waaronder industrieterreinen van provinciaal belang en hun milieucontouren. Om ruimte te houden voor economische activiteiten met milieueffecten zijn we terughoudend met tegen milieucontouren aanbouwen en sturen we op het vergroten van de afstand van deze activiteiten tot woningbouw. Ook ondersteunen we stevige mobiliteitskeuzes waarmee overlast van geluid en uitstoot in stedelijke gebieden kunnen verminderen en actieve vervoerwijzen gestimuleerd worden. Tegelijk erkennen we dat een optimaal gezonde leefomgeving niet overal haalbaar is. Op sommige plekken zullen (toekomstige) inwoners worden blootgesteld aan schadelijke stoffen en hinder. Dit geldt voor locaties waarvoor al afspraken zijn gemaakt, bijvoorbeeld in het kader van Woondeals en waar al lopende procedures voor zijn ingezet. Op deze plekken geven we prioriteit aan woningbouw boven andere ontwikkelingen en streven we naar een zo gezond mogelijke leefomgeving. Dat kan bijvoorbeeld door maatregelen bij de bron (emissierijke bedrijven) of door het stimuleren van mitigerende maatregelen in de inrichting van de leefomgeving. Voor alle nieuwe initiatieven voor woningbouwlocaties wegen we het belang van een gezonde leefomgeving volwaardig mee naast andere provinciale belangen.

Economie is een integraal onderdeel van het stedelijke gebied. Om de regionale economie te stimuleren zet de provincie ten behoeve van huidige en toekomstige inwoners van Noord-Holland in op economische activiteiten die toekomstbestendig zijn. Dit doen we omdat het belangrijk is om voldoende verdienvermogen te houden om in de toekomst de welvaart, veiligheid en leefbaarheid te garanderen en bij te dragen aan de maatschappelijke transities. We sturen op de economie vanuit het principe dat er voldoende en kwalitatief passende ruimte moet zijn voor economische activiteiten die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde bieden op nationale en Europese schaal. Een toekomstbestendige economie betreft economische activiteiten die bijdragen aan een weerbare, duurzame, circulaire en concurrerende economie. Dat betekent dat niet elke economische activiteit overal en onbeperkt kan blijven groeien. We constateren dat een aantal fysieke randvoorwaarden belangrijk zijn voor het goed functioneren van economische clusters. Dit zijn onder andere goede bereikbaarheid, internationale connectiviteit, huisvesting en toegang tot (internationaal) talent. Maar ook

digitale infrastructuur, robuuste energie-infrastructuur en voldoende fysieke en milieuruimte. Voor die gebieden waar we dat van belang vinden, gaan we dat borgen.

De manier waarop we werken verandert ingrijpend. Door aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, verdere digitalisering van de economie en de snelle ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (AI) verschuift de vraag naar arbeid en dit heeft impact op de ruimte voor werken. We zien dat werken flexibeler, meer hybride en minder plaatsgebonden wordt. Noord-Holland heeft hierbij een sterke uitgangspositie in het ecosysteem voor digitalisering en kunstmatige intelligentie, met toonaangevende kennisinstellingen en een innovatief bedrijfsleven. Het is van belang om het binnenstedelijk ruimtegebruik nadrukkelijk af te stemmen op de krachtige economische ecosystemen in de regio, zodat ruimte wordt geboden aan kennisintensieve en innovatieve activiteiten die hieraan bijdragen. Tegelijkertijd vraagt dit om een zorgvuldige inpassing van digitale en energie-intensieve functies, zoals AI-toepassingen, in samenhang met verstedelijking, energiegebruik en leefkwaliteit.

Het mediacluster in Hilversum is een belangrijk strategisch maatschappelijk cluster. Het is een nationaal mediaknooppunt en regionaal belangrijk voor innovatie. In een geopolitieke context waarin de afhankelijkheid van niet-Europese digitale infrastructuur, data en kunstmatige intelligentie toeneemt, zijn media van belang voor betrouwbare publieke informatievoorziening, democratische weerbaarheid en maatschappelijke stabiliteit.

Figuur 28: Economische clusters

Vanuit de afwegingsprincipes zuinig omgaan met ruimte, sturende netwerken en sturen op de toekomstbestendige economie identificeren we vier verschillende clusters:

1. Strategische clusters

   Het benoemen van clusters van strategisch belang betekent dat we ons niet alleen ruimtelijk inzetten, maar ook actief bijdragen via lobby, investeringen in innovatie, versterking van de arbeidsmarkt en het onderwijs en samenwerking met andere regio's. Het gaat dan specifiek om de strategische clusters:

a. Life Sciences & Health (LSH), met biotechnologie als kern.

b. Plantenveredeling en zaadtechnologie.

   Voor beide strategische clusters zullen we verkennen hoe we de samenhang binnen het cluster kunnen versterken via een integrale benadering. Deze verkenning vormt de basis voor een (clusterspecifieke) ontwikkelagenda die ook aandacht kan besteden aan niet-ruimtelijke aspecten, zoals onderwijs en talent, financiering, profilering en de inzet weergeeft van ons en andere stakeholders daarin.

2. Energetisch en economische clusters

   Energie-intensieve economische activiteiten clusteren we bij energieknooppunten. Daar sturen we op de benodigde randvoorwaarden om binnen deze clusters ondernemen mogelijk te maken en op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën. De energetische en economische clusters zijn toekomstbestendig doordat de grote energievragers nabij energieaanbod gevestigd zijn, er groeikansen voor circulaire economie bestaan en de bereikbaarheid van de clusters op orde is. Met uitzondering van Wieringermeer (waar al een voorwaarde van de versterking van de dijken bestaat), liggen de clusters buiten gebieden met hoge overstromingskans. De clusters waar energie-infrastructuur en energie-intensieve economie samenkomen staan afgebeeld op figuur 28.

   Westpoort en IJmond zijn beide benoemd als energetisch en economisch cluster. Beide zijn onderdeel van het Noordzeekanaalgebied dat door het Rijk in de Nota Ruimte benoemd is als energie-intensieve industriecluster van nationaal belang.

   We overwegen Boekelermeer en Achtersluispolder aan te wijzen als industrieterreinen van provinciaal belang (IPB). Met het instrument IPB borgen we via de Omgevingsverordening dat deze

industrieterreinen hun maximale milieucategorie behouden. Het instrument IPB zetten we in op plekken waar de milieucategorie onder druk staat door ontwikkelingen, zoals het vestigen van lage-categorie bedrijven of woningbouw. Hiermee geven we langetermijnzekerheid. Voor de andere energetisch eneconomische clusters onderzoeken we welk instrument het meest effectief is om de ruimte voor energie-intensieve economie op de lange termijn te borgen. In vijf van deze clusters zien we mogelijkheden voor grootschalige waterstofprojecten. Het gaat dan zowel om productie als gebruik. Het gaat om het Noordzeekanaalgebied (IJmond en Westelijk Havengebied), Den Helder en omgeving, Boekelermeer, Agriport en Schiphol. Buiten deze focusgebieden zijn de mogelijkheden beperkt.

3. Circulaire clusters
   Er is voldoende fysieke én milieuruimte nodig voor de transitie naar circulaire economie. Die ruimte reserveren we op locaties met de juiste condities zoals hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten. Daarin onderscheiden we voorkeursgebieden, waaronder het Noordzeekanaalgebied, de omgeving Alkmaar/Heerhugowaard (Boekelermeer en Zandhorst) en Den Helder. Dit overlapt gedeeltelijk met de energetisch en economische clusters, vanwege de energie-intensiviteit van circulaire economie.

4. Innovatieclusters.
   Deze zijn belangrijk voor onze concurrentiepositie en strategische belangen. Daarom willen we ruimte voor deze clusters gericht vastleggen, in samenhang met onze krachtige economische ecosystemen en het binnenstedelijk ruimtegebruik. Er is in Noord-Holland een aantal onderscheidende innovatiecampussen die door het Rijk zijn aangemerkt als van nationaal belang (Amsterdam Science Park, Health & Innovation District, VU Campus, AMC Medical Business Park, Energy & Health Campus Petten). Aanvullend op deze clusters zetten we ook in op randvoorwaarden voor innovatieclusters van regionaal belang.

Bestaande stedelijke bedrijventerreinen geven veelal ruimte aan midden- en klein bedrijven (MKB)-bedrijven in de logistiek, stedelijke circulaire economie en maakindustrie. Deze MKB-bedrijven zijn belangrijk voor het functioneren van steden en dorpen. Bedrijven zoals installatiebedrijven en maakindustrie moeten voldoende ruimte houden. De bedrijventerreinen moeten mee kunnen ontwikkelen met de groei van steden en dorpen. Tegelijkertijd staan ze onder druk door verstedelijking. We kiezen er daarom voor om bestaande bedrijventerreinen te beschermen en waar mogelijk in te zetten op intensiever en efficiënter gebruik. We zoeken naar uitbreiding van bestaande terreinen of nieuwe terreinen waar deze nodig en aan de orde zijn. Bij nieuwbouw langs OV-knooppunten stimuleren we ook het simultaan ontwikkelen van werk en onderwijs om de mobiliteitsbewegingen te verminderen.

Energie-intensieve activiteiten, waaronder circulaire industrie en infrastructuur, zijn afhankelijk van voldoende aanbod van energie en concentreren we daarom bij (nieuwe en bestaande) energieknooppunten. Hiermee wordt het energiesysteem sturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. We zetten bestaande en toekomstige instrumenten (zoals een energietoets) in om te borgen dat energie wordt meegenomen in ruimtelijke afwegingen.

Bedrijventerreinen buiten de energieknooppunten zijn vooral aangewezen op ondersteuning van het decentrale energiesysteem, waarbij het van belang is om te zorgen voor eigen opwek en opslag. Hier moet ook ruimte voor worden gereserveerd. Zo brengen we vraag en aanbod van energie samen en versterken we de strategische positie van Noord-Holland.

6 DE VISIE VERDERE VERDIEPING PER INHOUDELIJK ONDERDEEL

Dit hoofdstuk bevat de inhoudelijke verdieping voor de verschillende deelonderwerpen waar we aan werken. Elk deelhoofdstuk begint met een overzicht van de wettelijke taken en de provinciale belangen op dit deelonderwerp, zodat duidelijk is waar we voor dit onderdeel aan de lat staan. Vervolgens is per onderdeel de ontwikkelrichting aangegeven. Dit hoofdstuk is het sluitstuk van de visie op Noord-Holland als geheel. Gezamenlijk vormen het afwegingskader in hoofdstuk 4, de integrale visie in hoofdstuk 5 en deze inhoudelijke verdiepingen het integrale beleidskader voor ons en Noord-Holland als geheel.

6.1 WATER

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater	De Kaderrichtlijn Water (KRW) inclusief de Grondwaterrichtlijn (GWR) verplicht lidstaten tot het bereiken en behouden van een goede chemische en ecologische toestand van oppervlaktewater en het beschermen van een goede chemische kwaliteit en kwantiteit van grondwater. Een gezond water- en bodemsysteem vormt de basis voor een veilige, leefbare en toekomstbestendige provincie. Het draagt bij aan biodiversiteit, een gezonde leefomgeving, recreatie en het behoud van kenmerkende Noord-Hollandse landschappen. Waterkwaliteit is ook een essentiële randvoorwaarde voor een betrouwbare en toekomstbestendige drinkwatervoorziening. De provincie werkt voor het uitvoeren van de KRW samen met het Rijk en de waterschappen. Het Rijk draagt hiervoor de systeemverantwoordelijkheid, de provincie heeft hierbinnen een kaderstellende, uitvoerende en vergunningverlenende rol op regionaal niveau, in nauwe samenwerking met de waterschappen en Rijkswaterstaat. Voor het bereiken van de grondwatergerelateerde KRW- en GWR-doelen (zowel binnen als buiten grondwaterbeschermingsgebieden) zorgt de provincie op grond van de Omgevingswet voor gebiedsgerichte coördinatie van de uitoefening van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen.
De grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden beschermen	Op basis van de Omgevingswet heeft de provincie de taak om grondwater te saneren in verband met de winning van grondwater voor bereiding van drinkwater.
Zorgplicht om te zorgen voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening	Zorgplicht op grond van de Drinkwaterwet, via grondwatertaken (onttrekkingen en bronbescherming) en ruimtelijke taken.
Zorgdragen voor een goede bescherming tegen overstromingen	Op basis van de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) is de provincie verplicht overstromingsrisicobeleid te formuleren. Op basis van de Omgevingswet moet de provincie dit beleid uitwerken in een regionaal waterprogramma met als doel de negatieve gevolgen van overstromingen voor de gezondheid van de mens, het milieu, het culturele erfgoed, de economische bedrijvigheid en de infrastructuur te beperken. De provincie is verantwoordelijk voor de regionale ruimtelijke ordening en kan in de omgevingsverordening het gebruik van risicovolle gebieden (binnendijks of buitendijks) beperken of aan voorwaarden binden. In de omgevingsverordening zijn omgevingswaarden voor de veiligheid van regionale waterkeringen en voor wateroverlast opgenomen.
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving	Het bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving is geen afzonderlijke wettelijk opgedragen taak, maar vloeit voort uit de wettelijke verantwoordelijkheden van de provincie voor de fysieke leefomgeving, zoals vastgelegd in de Omgevingswet. Vanuit deze verantwoordelijkheid wordt van de provincie verwacht dat zij de gevolgen van klimaatverandering meeweegt in beleid en besluitvorming over de fysieke leefomgeving. Dit geldt voor zowel nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen als voor bestaand ruimtegebruik.
Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater	Drinkwater is een basisbehoefte. Dit is een wettelijke taak op grond van de Drinkwaterwet voor de drinkwaterbedrijven. De winning en productie van drinkwater staat onder druk, terwijl de vraag toeneemt. Het vergroten van de drinkwaterwinning en -productie vraagt ruimte.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor een optimale beschikbaarheid van zoet water	Veel functies in Noord-Holland zijn afhankelijk van zoet water, zoals drinkwatervoorziening, natuur, landbouw, industrie en stedelijk groen. Door perioden van droogte ontstaan er tekorten aan zoet water, en door klimaatverandering neemt de druk op de beschikbaarheid verder toe. Dit vraagt om

	optimalisatie en om duidelijke keuzes in beschikbaarheid en verdeling van zoet water, met regionale sturing als uitgangspunt. Rijk en regio werken op basis van de Deltawet samen in het Deltaprogramma Zoetwater.

Waarom richting nodig?
We gaan voor een Noord-Holland dat ook in de toekomst veilig en goed leefbaar blijft. Daarom is het belangrijk om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen vooruit te kijken naar de verwachte toegenomen overstromingsrisico's in 2100, zodat we tijdig maatregelen kunnen nemen en onze waterveiligheid versterken. Het is daarom belangrijk dat ons watersysteem voldoende ruimte en flexibiliteit heeft om met extremere weersomstandigheden om te gaan. Ook het onderhouden en versterken van waterkeringen blijft een belangrijke opgave. Daarnaast daalt in droge perioden het aanbod van zoet water, maar stijgt de vraag hiernaar. Dit vraagt om meer water vasthouden voor de droge perioden, en het beter beschermen van grond- en drinkwater tegen vervuiling.

Ontwikkelrichting
Ruimte geven aan water en watersysteemmaatregelen
Samen met de waterschappen geven we zoekgebieden aan voor ruimte om de dijkversterkingen van de toekomst mogelijk te maken. Dit betekent dat er restricties zijn voor andere ontwikkelingen op en langs primaire en regionale keringen. Wanneer keringen worden versterkt, is onze inzet om dit te doen in samenhang met het versterken van recreatie, natuur en omgevingskwaliteit. Waar mogelijk zetten we hiervoor in op natuurlijke oplossingen zoals waterberging, stevige bloemrijke dijken en dynamische duingebieden die kunnen meegroeien met de stijgende zeespiegel. We houden hierbij rekening met bestaande functies en mensen die daar al wonen. Een bijzondere invulling zijn waterveiligheidslandschappen: dit zijn robuuste multifunctionele landschappen langs de kusten die zo worden ingericht dat ze duurzame bescherming bieden door op een natuurlijke manier mee te kunnen groeien met klimaatverandering. Door een integrale ontwikkeling bieden deze landschappen ook ruimte aan andere ontwikkelingen.

Voor het omgaan met regenwater zetten we steviger in op het uitgangspunt: eerst vasthouden, dan bergen en dan pas afvoeren (conform het advies van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw (2000)). Het water wordt niet direct afgevoerd, maar eerst voor ontlasting van de boezem vastgehouden op plekken in de polder waar het nu al blijft staan, of naar aangewezen plekken in de polder gevoerd waar het tijdelijk wordt vastgehouden en geborgen. Hier zetten we op in, omdat de waterschappen aangeven terughoudend te zijn met het uitbreiden van de gemaalcapaciteit van polder naar boezem, omdat dit de boezem (over)belast.

Daarom is extra vasthouden en bergen van water in de polders zelf nodig, in eerste instantie op plekken waar het water nu al blijft staan. Dit kan gaan om 5 tot 10%, soms wel tot 15 % van een polder. Dit betekent dat er restricties gelden voor ontwikkelingen op die plekken in deze polders die het waterbergend vermogen aantasten en leiden tot afwenteling. Het uitgangspunt is dat de ruimte behouden blijft om excessieve regenval op te vangen en het water niet wordt afgewenteld op het boezemsysteem. Zo behouden we het waterbergend vermogen en beperken we de kans op maatschappelijke ontwrichting. Indien technisch mogelijk kunnen onderling afspraken worden gemaakt over alternatieve locaties voor berging. Afwijking van opvang in de ene polder is onder nader te stellen voorwaarden mogelijk door het aanwijzen van een collectieve waterberging in een andere polder. Bijvoorbeeld in een sterk verstedelijkte polder, waarin fysiek niet voldoende ruimte is voor waterberging en in een naastgelegen polder wel ruimte is voor waterberging als "blauwe dienst".

Naast het vasthouden en bergen van water in de polder zullen we, daar waar het echt nodig is en in overleg met de waterschappen, zoekgebieden aan gaan wijzen voor (water)bergingsgebieden om het boezemsysteem te ontlasten.

Een specifieke situatie is er bij het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal. Hier zetten we samen met de regio en het Rijk in op een aanvaardbaar beschermingsniveau. Dit betekent enerzijds dat we kijken naar het vergroten van de afvoercapaciteit: extra gemaalcapaciteit in IJmuiden en een extra gemaal van

het Amsterdam-Rijnkanaal naar het IJmeer. Tegelijkertijd gaan we locaties voor noodoverloopgebieden langs het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal onderzoeken. Hiervoor hebben we zoekgebieden op de kaart geduid. Daarnaast onderzoeken we hoe we het huidige extra beschermingsniveau van de keringen langs het Noordzeekanaal en Amsterdam kunnen continueren.

De aanwijzing en inrichting van noodoverloopgebieden kunnen een grote impact hebben op het gebruik en de waarden van deze gebieden. Nader onderzoek moet leiden tot de keuze of en welke gebieden uiteindelijk als bergingsgebieden en noodoverloopgebieden zullen worden aangewezen, ruimtelijk gereserveerd en uiteindelijk ingericht. Deze gebieden zullen slechts incidenteel onder water staan en hebben daarmee ruimte voor medegebruik voor bijvoorbeeld landbouw, natuur of recreatie. We gaan in samenwerking met de waterschappen onderzoeken of het mogelijk is een juridisch instrumentarium te ontwikkelen voor (water)bergingsgebieden en noodoverloopgebieden, dat borgt dat het tijdelijk bergen van water altijd voorrang krijgt op ander gebruik en andere waarden.

Op de hooggelegen gronden waar water onder vrij verval via de kwelstromen afstroomt, wordt ingezet op het meer vasthouden van water en het benutten van de sponswerking van de bodem. Bijvoorbeeld door minder te ontwateren of te ontsnipperen. Dit kan zorgen voor meer overlast in de kwelgebieden. Hier worden daarom maatregelen getroffen om overlast te beperken door een combinatie van restricties, ruimte geven aan water en een bijpassende inrichting en gebruik.

Anticiperen op veranderingen van condities van water en bodem
In Noord-Holland gaan we een onderscheid zien in 1) gebieden die voor langere termijn stabiele condities hebben, 2) gebieden waar de water- en bodemcondities gaan wijzigen en waar dus anticiperen of aanpassing nodig is om welvarend te blijven, en 3) gebieden waar we door veranderende condities op korte termijn wijzigingen zien. Door helderheid te scheppen over de condities die we verwachten en waarop ondernemers kunnen anticiperen, bieden we per gebied duidelijkheid over het perspectief.

Bij zowel nieuwe grootschalige ontwikkelingen als kleinere initiatieven zetten we in op een brede veiligheidsbenadering, meerlaagsveiligheid, om grote ontwrichting bij wateroverlast en overstromingen te voorkomen. Dat betekent naast het buitenhouden van water met keringen of waterberging ook het verminderen van de kwetsbaarheid bij rampen. Dit doen we door in de gebieden die het meest kwetsbaar zijn voor wateroverlast en overstromingen niet of aangepast te ontwikkelen. Daarbij is specifieke aandacht voor vitale en kwetsbare functies en structuren. Een goed functionerende samenleving vraagt om infrastructuur en voorzieningen die ook onder extreme omstandigheden blijven functioneren. We hechten daarom groot belang aan het klimaatbestendig inrichten en functioneren van vitale en kwetsbare functies, zoals energie, drinkwater, transport, telecom en gezondheidszorg. Bij ruimtelijke keuzes wegen we expliciet mee of deze functies bereikbaar en operationeel blijven bij wateroverlast, overstromingen, hitte, droogte en bodemdaling. In afstemming met de vertegenwoordigers van deze vitale functies stellen we hiervoor richtinggevende kaders en randvoorwaarden op. De technische uitwerking en het dagelijks beheer liggen bij de verantwoordelijke beheerders. Hierbij nemen we bij het maken van keuzes en maatregelen ook de actuele inzichten over 2100 mee. Deze vertalen we naar verwachte overstromingsdieptekaarten bij mogelijke dijkdoorbraken en extreme neerslag.

Dit heeft impact op de plek waar bijvoorbeeld stedelijke ontwikkeling mogelijk is en welke ontwikkelprincipes mee worden gegeven aan ontwikkelingen. Ruimte voor nieuwe grootschalige ontwikkelingen, zoals het bouwen van woonwijken, bedrijventerreinen of grootschalige energie-assets die kwetsbaar zijn voor water, zoeken we daar waar de kans op wateroverlast beperkt is. Het gaat dan om hoger gelegen gebieden, of om gebieden waar wateroverlast beperkt kan worden door inrichtingsmaatregelen en de waterveiligheid kan worden gegarandeerd. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen niet leiden tot een verslechtering van het watersysteem. Initiatiefnemers moeten de toename van waterafvoer en waterberging zoveel mogelijk binnen het plangebied opvangen, bijvoorbeeld door water vast te houden, te bergen en te infiltreren.

Als het geïnvesteerd vermogen achter de dijk fors toeneemt of er veel meer mensen gaan wonen, moet bij een actualisatie van de waterveiligheidsnormen de normering omhoog. Dit betekent dat de dijken moeten worden versterkt. Dit brengt kosten met zich mee voor de maatschappij. Voor grote ontwikkelingen

hanteren we het niet-afwentelingsprincipe. Hierin moet in lagergelegen gebieden per geval een goede afweging door ons en/of het waterschap worden gemaakt tussen het initiatief en de benodigde maatregelen die ter plekke nodig zijn voor de waterveiligheid of tegen wateroverlast en de bijbehorende kosten die moeten worden gemaakt om de dijk te versterken. Ontwikkeling van nieuwe buitendijkse gebieden kan alleen als ze bestand zijn tegen toekomstige peilstijging en geen significante aanslag zijn op de zoetwatervoorraad.

Omgaan met minder zoet water

Het aanbod van zoet water zal veel meer gaan fluctueren en in met name de lente en zomer worden steeds langere periodes met te weinig water verwacht. Tegelijkertijd neemt het watergebruik toe. Een groot deel van het beschikbare oppervlaktewater wordt nu gebruikt voor het doorspoelen van de steeds meer verziltende polders en het terugdringen van de zouttong in het Noordzeekanaal. Om vraag en aanbod in balans te brengen ontkomen de gebruikers van water niet aan het verminderen van de vraag. Dit kan door het zoetwatergebruik van bedrijven en particulieren efficiënter te maken, onder andere via innovatie, een goede ruimtelijke situering van grootverbruikers, te differentiëren in type water dat gebruikt wordt (niet iedereen heeft water van de hoogste kwaliteit nodig) en – indien nodig – functieverandering. We willen hierin samen met de waterpartners kaders ontwikkelen om te sturen, bijvoorbeeld door het leggen van restricties aan het aanbod: wie krijgt nog water van welke kwaliteit. Ook de nationale verdringingsreeks en de regionale verdringingsreeks IJsselmeergebied spelen hier een belangrijke rol in. We waarborgen niet dat zoet water beschikbaar blijft voor alle functies.

Het tempo en de mate waarin verzilting optreedt zal ter plekke verschillen. Ook voor gebieden die verzilten kan op termijn geen garantie worden gegeven dat voldoende zoet water beschikbaar blijft om deze gebieden door te spoelen. Dit betekent dat gebruikers in deze gebieden zelfvoorzienend moeten worden in hun zoetwatervoorziening. Als dat niet lukt zal het ruimtegebruik zich moeten aanpassen. In perioden van watertekort moet de industrie rekening houden met zelfvoorzienendheid. Ook sommige natuurgebieden vragen voor natuurbehoud veel zoet water. Streng beschermde natuur moet zoveel mogelijk worden voorzien van water om verslechtering te voorkomen in lijn met de verdingingsreeks, sommige natuur kan ook gedijen onder meer brakke omstandigheden of heeft deze juist nodig zoals in Polder Westzaan. Minder streng beschermde natuur kan vanzelf veranderen naar een ander type natuur dat meer droogte- en zoutresistent is. Tot slot kan verzilting effecten hebben voor de scheepvaart. Door vergaande zoutindringing gelden voor de sluizen in IJmuiden en de Koopvaardersschutsluis in Den Helder steeds vaker beperkingen, waardoor bronmaatregelen nodig zullen zijn of minder schuttingen kunnen plaatsvinden.

Gebruikers van zoet water moeten er rekening mee houden dat de overheid niet meer de volledige vraag naar zoet water zal faciliteren. Nieuwe technische maatregelen in het watersysteem zijn mogelijk, maar bieden zeker geen structurele en afdoende oplossing voor het toenemend tekort. Nieuwe watervragers moeten zoveel mogelijk zelfvoorzienend zijn in droge perioden. We blijven daarbij onze verantwoordelijkheid nemen voor het vraagstuk. Dit betekent dat we werken aan technische oplossingen, onderzoeken uitvoeren en innovaties mogelijk maken. Er zal echter altijd een restopgave blijven en het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om daarmee om te gaan. Daarbij is gedragsverandering een belangrijke factor.

We laten de oplossing bij de gebruiker, maar helpen bij het zoeken naar oplossingen. Uitgangspunten hierbij zijn het maatschappelijk belang en efficiëntie.
Mogelijk wordt in de toekomst het peil in het Markermeer en IJsselmeer verhoogd om meer water op te kunnen slaan. We zien het nut van deze maatregel in, vanwege de verwachte tekorten in zoet water. Maar dit zal wel consequenties hebben voor bijvoorbeeld de natuurwaarden en de havensteden en vraagt om verhoging van de dijk. We zullen hier altijd inzetten op een versterking en bescherming die niet alleen functioneel is, maar ook bijdraagt aan het behoud van omgevingskwaliteit, natuurkwaliteit en recreatiemogelijkheden.

Behouden en uitbreiden drinkwaterbeschikbaarheid

Drinkwatergebruik is een fractie van het totale zoetwatergebruik. Tegelijk is het cruciaal voor ons bestaan. De druk op de drinkwaterbeschikbaarheid neemt in de toekomst toe door geplande ruimtelijk-

economische ontwikkelingen en klimaatverandering. De grootste bron van drinkwater is oppervlaktewater (uit het IJsselmeer en het Amsterdam-Rijnkanaal) dat, als onderdeel van het zuiveringsproces, voor een belangrijk deel in de (duin)bodem wordt geïnfiltreerd. Voor een beperkt deel zijn de bronnen oorspronkelijk grondwater. Het oppervlaktewater en grondwater worden bedreigd door verzilting en vervuiling en de drinkwaterwinning, -zuivering en -levering zitten al aan de maximale capaciteit. Tegelijk neemt het gebruik fors toe. Het beschermen van deze grondwatervoorraden is een provinciale taak. We hanteren vooral grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden met duidelijke wettelijke restricties op het gebruik om de kwaliteit van het grondwater niet aan te tasten. Deze grondwaterbeschermingsgebieden zullen we in de omgevingsverordening aanpassen en daar waar nodig vergroten om de vervuiling van drinkwaterbronnen tegen te gaan.

Om in de toekomst voldoende drinkwater beschikbaar te hebben, zijn de drinkwaterbedrijven en de provincie op zoek naar nieuwe locaties voor waterinname (bronnen), drinkwaterproductie, -distributie en -buffers. Om de realisatie hiervan in de toekomst niet onmogelijk te maken onderzoeken we mogelijke, locaties voor toekomstige drinkwaterwinning in de binnenduinrand en op de Utrechtse Heuvelrug. Hiervoor wijzen we zoekgebieden aan op de kaart, deze sluiten bij voorkeur aan op de bestaande gebieden met dezelfde functie. Uiteindelijk zal dit leiden tot een reservering van het gebied waar geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen mogen plaatsvinden die de potentie van het gebied als infiltratie- en wingebied in de weg staan. De winlocatie Overveen en de klimaatbuffer bij Andijk zijn al in een vergevorderd stadium van onderzoek en zullen we als drinkwatergebied reserveren in de omgevingsverordening.

We ondersteunen tot slot de verplaatsing of uitbreiding van bestaande winningen en productielocaties.

De ondergrondse drinkwaterinfrastructuur kan bij nieuwe ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen onder druk komen te staan. Omdat we groot belang hechten aan een betrouwbare en duurzame drinkwatervoorziening, gaan we uit van een aandachtszone voor de WRK-leidingen (dit zijn de transportleidingen van ruw water tussen de drinkwaterbronnen en de productielocaties) en de vitale ondergrondse drinkwaterinfrastructuur (dit zijn de transportleidingen tussen productielocaties en distributiecentra) bij ruimtelijke en infrastructurele planvorming. Met het benoemen van deze aandachtszone beogen we dat gemeenten en planontwikkelaars vanaf de eerste (plan)fase van ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelingen drinkwaterbedrijven betrekken, zodat de integriteit, het functioneren en het beheer van de ondergrondse drinkwaterinfrastructuur structureel gewaarborgd is.

In Figuur 16 ‘Ruimtelijke reserveringen water en bodem’ in paragraaf 4.3 staat weergegeven waar de zoekgebieden zich bevinden. Op deze kaart is ook de aandachtszone voor WRK-leidingen en een zoekgebied voor een nieuwe WRK-leiding opgenomen.

<u>Realiseren en in stand houden van goede waterkwaliteit</u>
Een goede waterkwaliteit is belangrijk voor een gezonde leefomgeving, natuur, landbouw, drinkwater en recreatie. Conform de Kaderrichtlijn Water dient het oppervlaktewater en grondwater in de provincie in 2027 in een goede toestand te verkeren. De verwachting is dat deze doelstelling niet wordt gehaald. Dit betekent dat ook na 2027 inzet nodig is voor de verbetering van de oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit. Wanneer de goede toestand wel wordt bereikt, blijven aandacht en maatregelen noodzakelijk om afname van de kwaliteit tegen te gaan. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, nieuwe vervuilende activiteiten en de opkomst van nieuwe chemische stoffen kunnen de waterkwaliteit opnieuw onder druk zetten.

We zien daarom toe op:
- het wegnemen van bronnen van verontreiniging (bijvoorbeeld aanpak indirecte lozingen);
- het voorkomen van nieuwe verontreinigingen (door ontwikkelingen);
- het versterken van de samenhang tussen water, bodem en ruimtegebruik;
- het vergroten van de klimaatrobuustheid van het watersysteem;

- het verbeteren van de waterkwaliteit in gevoelige natuurgebieden en grondwaterbeschermingsgebieden;
- het borgen van de waterkwaliteit als richtinggevende factor bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Hiermee wordt de waterkwaliteit niet alleen benaderd als wettelijke verplichting, maar ook als belangrijk aspect van een gezonde leefomgeving en een toekomstbestendig Noord-Holland. Waar mogelijk maken we gebruik van natuurinclusieve oplossingen, zoals natuurvriendelijke oevers die ook bijdragen aan de waterkwaliteit. Ook kan groenblauwe dooradering een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van de waterkwaliteit.

Grote wateren

Noord-Holland wordt aan drie zijden omgeven door grote wateren: de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeergebied. We werken samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en maatschappelijke partners aan samenhangende oplossingen voor waterveiligheid, zoet water, natuurherstel, waterkwaliteit, recreatie, visserij, duurzame aquacultuur, scheepvaart en energie. Daarbij sluiten we aan bij het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren.

We dragen bij aan het beschermen en versterken van de natuurlijke, landschappelijke, economische en cultuurhistorische waarden van deze wateren. Dit doen we samen met andere partners, waaronder RWS als beheerder van de grote wateren. We zijn bevoegd gezag voor de projectplannen en vergunningen bij grote ingrepen langs het IJsselmeer. Hierbij kijken we naar de verschillende belangen die in en rondom het IJsselmeer spelen.

- Op de Noordzee speelt een aantal grote belangen zoals natuurwaarden, (internationale) scheepvaart, oefengebieden voor defensie en offshore windparken. Hoewel de provincie weinig bevoegdheden heeft op de Noordzee werken deze (inter)nationale belangen wel door op het Noord-Hollandse grondgebied. Denk aan aanlanding van wind op zee, de badplaatsen, de havens en toegangen tot de binnenwateren en de kustverdediging. Langs de Noordzee zetten we in op een kust- en duinlandschap dat zo veel mogelijk natuurlijk meegroeit met de zeespiegel, en pakken dit op als integrale gebiedsopgave.
- De Waddenzee is een uniek getijdengebied van internationaal belang en is daarom een belangrijk Natura 2000-gebied en heeft een beschermde UNESCO-status. Tegelijkertijd speelt hier een groot aantal andere belangen zoals scheepvaart, defensie en recreatie en visserij. Door zeespiegelstijging staan de natuurwaarden onder druk. Bij ontwikkelingen rond de Waddenzee zoeken we naar een evenwicht tussen economische activiteiten en de dynamiek van het getijdengebied. In Den Helder koppelen we de ontwikkeling van de marine- en civiele haven waar mogelijk aan natuurontwikkeling in de Waddenzee en aan de aangroei van wadplaten. Langs de Waddenkust verkennen we hoe we samen met partners de Waddenkustzone samenhangend kunnen ontwikkelen en versterken om waterveiligheid, natuur en landschap en de verschillende functies in het gebied beter op elkaar af te stemmen, te versterken en toekomstbestendig te maken.
- Het IJsselmeergebied is een belangrijk leefgebied en belangrijke doortrekroute voor beschermde vogelsoorten. Het is daarnaast de belangrijkste zoetwatervoorraad, die we delen met andere provincies. We zijn daarom restrictief ten aanzien van grote ontwikkelingen die deze voorraad aantasten. Ook willen we de waterveiligheid borgen, zelfs als op termijn de meerpeilen gaan stijgen.

  Hoewel het op dit moment nog niet aan de orde is, gaan we er van uit dat het in de toekomst noodzakelijk is het voorjaarspeil van het IJsselmeer en eventueel het Markermeer verder te verhogen om hiermee (ten dele) tegemoet te komen aan het toenemend watertekort. Dit heeft grote impact op bijvoorbeeld natuurwaarden en de kusten en historische steden. Mogelijk zullen de dijken hiervoor mee moeten groeien. Het Rijk gaat hier komende jaren onderzoek naar doen. Ruimtelijke ontwikkelingen zullen hier rekening mee moeten houden bij locatiekeuzes en inrichting.

  Langs het IJsselmeer en Markermeer wordt overwogen ruimte te reserveren voor multifunctionele waterveiligheidsoplossingen, zoals vooroevers en brede dijkzones. Deze dragen bij aan waterveiligheid, klimaatbestendige natuur, waterberging en recreatie.

6.2 BODEM

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Open bodemenergiesystemen doelmatig en zorgvuldig inzetten en daarbij negatieve effecten op de kwaliteit, kwantiteit en warmtebalans van het grondwatersysteem voorkomen.	De provincie is op basis van het Besluit activiteiten leefomgeving bevoegd gezag voor open bodemenergiesystemen en om de grondwaterwarmte-balans bij bodemenergieplannen te bewaken.
Zorgdragen voor een goede ordening van het gebruik in de ondiepe ondergrond	Deze provinciale taak op basis van de Omgevingswet heeft als doel de bodem duurzaam te gebruiken voor verschillende functies, zoals landbouw, natuur en wateropslag door het verbinden van bodem- en ondergrondbeleid met omgevingsbeleid. De ondiepe ondergrond wordt steeds intensiever gebruikt voor onder meer kabels en leidingen, bodemenergie en waterwinning. Functies stapelen. Zonder goede coördinatie ontstaan conflicten en risico's voor veiligheid, drinkwater en toekomstige opgaven. Door regie en samenhang te organiseren maken we de ondergrond duurzaam, efficiënt en toekomstbestendig inzetbaar.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Bodemdaling beperken en werken aan een robuuste bodem en ondergrond	In grote delen van Noord-Holland is er sprake van significante bodemdaling. Dit leidt tot hogere maatschappelijke kosten en risico's voor waterbeheer, landbouw, natuur, infrastructuur, funderingen, landschap en klimaat. In veenweidegebieden draagt bodemdaling bovendien bij aan de uitstoot van koolstofdioxide. Bodemdaling overstijgt gemeente- en gebiedsgrenzen. Keuzes over peilbeheer, landgebruik, landbouw, natuur, bebouwing en infrastructuur hangen sterk met elkaar samen. Dit vraagt om gebiedsgerichte provinciale regie, in samenwerking met het Rijk, waterschappen, gemeenten en andere betrokken partijen. De provincie zet in op het voorkomen en beperken van bodemdaling, waar dat doelmatig en haalbaar is. Daarmee houden we bodem en ondergrond veerkrachtig en bruikbaar, beperken we schade en risico's voor de gebouwde omgeving en natuur en dragen we bij aan een toekomstbestendige inrichting van Noord-Holland.
Verzilting agenderen en bijdragen aan gebiedsgerichte aanpassing	Verzilting vormt een groeiend risico voor de beschikbaarheid en kwaliteit van zoet water, landbouwgrond en natuur in Noord-Holland. Door zeespiegelstijging, droogte, bodemdaling en zoutindringing via sluizen neemt de druk vanuit zowel zout oppervlaktewater als brakke kwel uit de ondergrond toe. Verzilting overstijgt gemeente- en gebiedsgrenzen. De opgave vraagt om samenhangende keuzes over waterbeheer, ruimtelijke ontwikkeling, landgebruik, landbouw, natuur, zoetwaterbeschikbaarheid en scheepvaart. We werken hierbij samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en gebruikers. Waar verzilting onvermijdelijk is, dragen we bij aan passende inrichting en maatregelen die schade beperken. Daarbij houden we rekening met de beperkte beschikbaarheid van zoet water en maken we keuzes die passen bij de kenmerken van het gebied.
Gezonde en veerkrachtige landbouwbodems bevorderen	Gezonde landbouwbodems zijn een voorwaarde voor een toekomstbestendige landbouw en een vitaal landelijk gebied. Zij dragen bij aan voedselproductie, waterberging en waterzuivering, klimaatregulatie, nutriëntenkringlopen en biodiversiteit. De kwaliteit van landbouwbodems heeft gevolgen voor provinciale opgaven op het gebied van waterkwaliteit

	en waterbeschikbaarheid, waterveiligheid, natuurherstel, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie. Deze opgaven vragen om een samenhangende aanpak van bodem, water, landgebruik en ruimtelijke ontwikkeling. We bevorderen landbouwbodems die duurzaam productief, weerbaar en biodivers zijn. Daarbij besteden we in het bijzonder aandacht aan het verhogen en behouden van organische stof, een vitaal bodemleven en een bodemstructuur die water kan vasthouden, infiltreren en afvoeren. Zo versterken we de bodemfuncties die nu en in de toekomst nodig zijn.
Bodemkwaliteit en bodemverontreiniging vroegtijdig in beeld brengen en meewegen bij gebiedsontwikkeling.	We verzamelen, verbinden en benutten kennis over bodemkwaliteit en bodemverontreiniging. Zo signaleren we risico's tijdig, ondersteunen we gerichte maatregelen en werken we samen met gemeenten aan een gelijkwaardige afweging van bodemkwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Waarom richting nodig?
Een robuuste bodem is in staat om extremen, zoals perioden van droogte en natte omstandigheden, op te vangen en zich daarvan te herstellen. Een goed functionerend (grond)watersysteem is daarbij onlosmakelijk verbonden met de bodem. Door klimaatverandering, intensief landgebruik en toenemende ruimtedruk komt dit systeem steeds verder onder druk te staan.

Ontwikkelrichting
Zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond
In Noord-Holland versterken bodemdaling, verzilting, bodemverdichting en erosie de degradatie van het bodemsysteem, met name in de Kop van Noord-Holland, de kustgebieden en Laag-Holland. Bovendien neemt het gebruik van de ondiepe ondergrond toe, onder andere voor bodemenergiesystemen. We sturen op een zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond om conflicten en ongewenste stapeling van effecten te voorkomen. Onze inzet voor robuuste bodems en ondergrond wordt uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma.

Werken aan schone bodems
Schone bodems vormen de basis voor een gezonde leefomgeving. In Noord-Holland is het tegengaan van bodemverontreiniging een grote opgave door (historische) zware industrie en intensieve landbouw. De provincie is bevoegd gezag voor de nazorg van stortplaatsen en voor historische bodemverontreinigingen, waaronder spoedlocaties en een gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreiniging, onder het overgangsrecht van de Wet bodembescherming. Daarnaast verbeteren we ons inzicht in risicovolle opkomende stoffen zoals PFAS, diffuus lood, en secundaire bouwstoffen.

Inzetten op gezonde bodems
Een gezonde bodem is vruchtbaar en kent een grote diversiteit aan bodemleven. De 'ecosysteemdiensten' functioneren goed: de bodem kan water vasthouden en beschikbaar stellen aan planten, bouwt organische stof op en verliest weinig nutriënten naar het watersysteem. Die diensten zijn van direct belang voor voedselzekerheid, biodiversiteit, klimaatmitigatie en een klimaatbestendige leefomgeving. De Europese Natuurherstelverordening en de EU-bodemmonitoringsrichtlijn vragen ook van Noord-Holland inzet op monitoring, herstel en bescherming van gezonde bodems. Gezonde landbouwbodems verdienen bijzondere aandacht, omdat zij 47% van het landoppervlak van Noord-Holland uitmaken. Noord-Holland heeft landbouwbodems van hoge kwaliteit, maar er zijn ook zorgen vanwege intensief landgebruik, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de impact van klimaatverandering (zoals een verhoogd risico op verdroging).

6.3 MOBILITEIT

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Concessieverlener van regionaal openbaar vervoer	Op basis van de Wet personenvervoer 2000 heeft de provincie een taak voor het openbaar vervoer. Als concessieverlener in de gebieden Noord-Holland Noord, Haarlem/IJmond en Gooi en Vechtstreek hebben we invloed op het aanbod van het regionaal openbaar vervoer. In de andere gebieden in Noord-Holland heeft de Vervoerregio Amsterdam deze taak.
Aanleg, beheer en onderhoud van provinciale infra	Op basis van de Wegenwet en de Scheepvaartverkeerswet is de provincie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van provinciale (vaar-)wegen, kunstwerken, fietspaden, voetpaden en openbaar vervoersnetwerken én de aanleg hiervan. De infrastructuur wordt beheerd en onderhouden en, bij einde levensduur, gerenoveerd en vervangen. De provincie bepaalt waar wegen, spoorwegen en scheepvaartverbindingen komen. Gemeenten houden hier rekening mee bij het maken van hun omgevingsplannen.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving	Bereikbaarheid is van groot belang voor de leefbaarheid en economische ontwikkeling. We willen bijdragen aan het in stand houden en optimaliseren van de bereikbaarheid, voor het goed functioneren van de maatschappij. Verkeersstromen, openbaar vervoer-verbindingen en logistieke netwerken stoppen niet bij gemeentegrenzen en vragen om samenhangende afwegingen op regionaal niveau.
Zorgdragen voor een toekomstbestendige rol van de luchtvaart in het mobiliteitssysteem en de leefomgeving	Een toekomstbestendige luchtvaart is wenselijk vanuit oogpunt van het internationale mobiliteitsvraagstuk en een gezonde leefomgeving. Nieuwe vormen van mobiliteit door de lucht kunnen hieraan bijdragen, zoals drones en Urban Air Mobility.

Waarom richting nodig?

Mobiliteit is essentieel voor de economie en voor inwoners om mee te kunnen doen aan de maatschappij. Daarom vinden we het belangrijk om in te zetten op een bereikbaar, verkeersveilig en inclusief mobiliteitssysteem met minimale impact op de gezonde leefomgeving. Hiermee verbinden we wonen, werken en voorzieningen en faciliteren we recreatie. We zien het werken aan bereikbaarheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verschillende overheden.

Ontwikkelrichting

Een weerbaar mobiliteitssysteem

Naast bereikbaar moet het mobiliteitssysteem ook weerbaar zijn onder bijzondere omstandigheden zoals een groot ongeluk of een evacuatie. Daarbij zijn er in Noord-Holland een aantal kritieke locaties van nationaal belang (bijvoorbeeld ziekenhuizen, EHC Petten, industriegebied Westpoort, Schiphol en Maritiem Cluster met defensie in Den Helder). Deze locaties moeten te allen tijde bereikbaar zijn, ook in

ontwrichtende omstandigheden. Op basis van lopend onderzoek kan het nodig zijn om maatregelen te overwegen die de weerbaarheid van het mobiliteitssysteem vergroten.

Korte termijn: agenderen vastlopen mobiliteitssysteem
Het zal op korte termijn moeilijk zijn de bereikbaarheid op peil te houden door de groei van het aantal mobiliteitsbewegingen, de verdere verstedelijking en de beperkte mogelijkheden om deze groei aan te pakken. Dit heeft onder andere te maken met het gebrek aan structurele Rijksinvesteringen, capaciteit, ruimte en beperkingen door bijvoorbeeld stikstof of geluid. Daarbij komt dat de huidige staat van de Rijksinfrastructuur en de daarmee samenhangende renovatieopgave de komende jaren drastische invloed heeft op de bereikbaarheid van Noord-Holland. We hebben alle modaliteiten nodig om de bereikbaarheid te behouden. Als provincie kunnen we dit niet alleen, dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Ook een enkele aanpassing of uitbreiding volstaat niet, hiervoor is een samenhangend pakket nodig.

Dit alles ontslaat ons niet van de verantwoordelijkheid om de consequenties van woningbouw voor de (regionale) bereikbaarheid scherp in beeld te brengen en daar vervolgens zo optimaal mogelijk invulling aan te geven. Wel betekent het dat we niet op elke nieuwe woningbouwlocatie de optimale bereikbaarheid direct bij oplevering kunnen garanderen.

Lange termijn: streven naar bereikbaarheid voor alle inwoners
Op de lange termijn is onze ambitie om de bereikbaarheid voor alle inwoners in Noord-Holland te optimaliseren. Uiteindelijk streven we naar een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes (Figuur 29). Voor gebieden met een lagere verstedelijking blijven we inzetten op alle vormen van mobiliteit waarvan de auto een belangrijk onderdeel blijft (Figuur 30).

Over de hele provincie heen zijn we constant bezig met het optimaliseren van ons netwerk; denk daarbij onder andere aan wegverbredingen, aanpassingen vanwege veiligheid of aanleg van ontbrekende schakels in ons (fiets)netwerk. Naast de plannen voor nieuwe, hoogwaardige busverbindingen (zie figuur 32) zijn hier onder andere de volgende projecten van belang zoals: Onderdoorgang N247 bij Broek in Waterland, aanleg van de Ravelijnbrug in Den Helder, verbeteren van de Ring Alkmaar/N242, verbeteren van de leefbaarheid van de N203, robuuste oost/west verbinding en verbeteren van de bereikbaarheid boven het Noordzeekanaal gebied, verbreding N205 bij Haarlemmermeer en herstarten van de A7/A8 verbinding. Samen met onze partners werken we aan het optimaliseren van onze netwerken.

Nieuwe Figuur 29: Mobiliteit - fietsroutes
Nieuwe Figuur 30: Mobiliteit - snelwegen, vaarwegen en luchtvaart

Inzetten op mobiliteitstransitie
We zetten in op het verminderen, veranderen en verbeteren van mobiliteit. Om de (groei van) mobiliteit zo goed mogelijk op te vangen, werken we aan een ruimte-efficiënt en duurzaam mobiliteitssysteem. Dit houdt in dat ruimtelijke en economische ontwikkelingen zo worden vormgegeven dat de impact op het mobiliteitssysteem zoveel mogelijk wordt beperkt. Dit doen we op zo'n manier dat het mobiliteitssysteem duurzamer en veiliger wordt. Concreet betekent dit bouwen bij OV-knooppunten en daar functies zoals wonen, werken en voorzieningen combineren. Ook sturen we op reizen buiten de spits of zelfs tegenspits als onderdeel van de gedragsaanpak ('verminderen'). Daarnaast stimuleren we de overstap van reizigers op duurzame vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer, elektrische auto's of uitstootvrije voer- en vaartuigen ('veranderen'). Verder verbeteren we het bestaande netwerk waardoor dit beter kan worden benut en de verkeersveiligheid, betrouwbaarheid en sociale veiligheid van deze duurzame mobiliteitsopties toeneemt. Op sommige plekken verbeteren we het netwerk door ontbrekende schakels aan te leggen in het netwerk ('verbeteren'). De invulling verschilt per gebied. Op basis van de stedelijkheid en rol van de kern (stad/dorp) in het mobiliteitssysteem bekijken we hoe bovenstaande punten worden ingevuld en bepalen we de rol van de auto.

We hebben oog voor (disruptieve) innovaties die vorm of een impuls kunnen geven aan het mobiliteitssysteem. Het gaat bijvoorbeeld om digitalisering en automatisering bij mobiliteitsoplossingen. Die kunnen bijdragen aan betere bereikbaarheid, een efficiënter mobiliteitssysteem en het beter benutten van de netwerken. Voorbeelden zijn het faciliteren van drones en benodigde vertiports (verticale opstijg- en landingsplaatsen voor drones) en zelfrijdende voertuigen. De ruimtebehoefte of beperking hiervan is op dit moment nog onbekend. Ook alternatieve vormen van bekostiging vallen hieronder om zo bijvoorbeeld schaalsprongprojecten mogelijk te maken; dit maken we bespreekbaar bij het Rijk.

Nastreven systeem van publieke mobiliteit
We streven een systeem van publieke mobiliteit na dat steunt op een sterk openbaarvervoersysteem van trein, bus, metro en tram. Mobiliteitshubs en OV-knooppunten faciliteren de overstap op andere vervoermiddelen en vangen autoverkeer af. In combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes kunnen mensen eenvoudig van deur tot deur reizen met diverse vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer, (deel)voertuigen en auto's. Met een dekkend doorfietsroutenetwerk stimuleren we het gebruik van de (e)-fietsen voor verplaatsingen tot 15 kilometer, als alternatief voor autogebruik. Dit is bij uitstek iets waar verschillende overheidslagen betrokken bij zijn.

Voor een robuust openbaarvervoersysteem is een schaalsprong in het openbaar vervoer nodig (Figuur 31). De schaalsprongprojecten vormen een katalysator voor de verdere ontwikkeling van het hele openbaarvervoersysteem in Noord-Holland. Dit betekent bijvoorbeeld het doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot Hoofddorp, waardoor er meer capaciteit op het treinspoor komt. En het realiseren van een vijfde en zesde perron op station Amsterdam-Zuid, waardoor hier internationale treinen kunnen stoppen en er meer ruimte vrijkomt op het spoor bij Amsterdam Centraal. Door deze grote spooringrepen rondom Amsterdam ontstaat ruimte in heel Noord-Holland om het spoorproduct verder te verbeteren. Het gaat dan onder andere om de verbindingen naar Alkmaar, Hoorn, Haarlem en het Gooi. Vanuit hier kan een goed spoorproduct gekoppeld worden met verdere verstedelijking én het landelijk gebied via mobiliteitshubs en OV-knooppunten.

Figuur 31: Mobiliteit: OV

Mobiliteitsbehoefte en inrichting meenemen bij gebiedsontwikkeling
Bij gebiedsontwikkelingen brengen we vroeg in het proces de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijken we hoe we dit zo optimaal mogelijk kunnen oplossen. Hiermee beperken we de extra impact op het mobiliteitssysteem. We willen samen met gemeenten bij gebiedsontwikkelingen een Mobiliteitsprogramma van Eisen opstellen, omdat de inrichting van nieuwe woongebieden hierin een belangrijke factor is. Hiermee brengen we ook de effecten van lokale keuzes voor de verdere regio in kaart. Denk hierbij aan het gebruik van mobiliteitshubs voor het afvangen van verkeer. Hierbij blijft lokaal maatwerk mogelijk om de auto, met zo min mogelijk impact op het regionale mobiliteitssysteem, te faciliteren. Plekken waar niet nabij OV-knooppunten wordt gebouwd ontsluiten we via de huidige infrastructuur, gezien de beperkte mogelijkheden voor uitbreiding.

Verplaatsing van goederenvervoer van de weg naar het spoor en het water
In Noord-Holland komen veel logistieke stromen samen door de aanwezigheid van mainports als de haven van Amsterdam en Schiphol. Om de impact van deze stromen op de weginfrastructuur zoveel mogelijk te beperken werken we aan een *modal shift*. We streven naar een robuust multimodaal netwerk goederenvervoer, waarin goederenvervoer zich verplaatst van de weg naar het spoor en het water. Dat vraagt om ruimtelijke keuzes rond overslaglocaties en plekken waar de netwerken (weg en water) elkaar kruisen zoals bruggen en viaducten. Specifiek voor vaarwegen hebben we een Kernnet Beroepsvaart vastgesteld om dit soort ruimtelijke keuzes makkelijker te maken. Ook zorgen we voor een betrouwbare en efficiënte doorvaart van haven naar haven. Daarnaast bestaat het Kernnet Recreatievaart. Hierbij ligt de nadruk op recreatief gebruik en beleving. Inrichting en beheer van de vaarwegen zijn hier primair op afgestemd. De vaarwegen zijn toegankelijk voor zowel recreatievaart als beroepsvaart, binnen de geldende CEMT- of BRTN-klasse. Beide maken hier gezamenlijk gebruik van, waarbij de recreatieve functie richtinggevend is.

Goederenvervoer over water draagt als onderdeel van een bredere vervoersketen bij aan de vermindering van verkeersdrukte op de weg en daarmee van uitstoot. Daarnaast stimuleren we het verplaatsen van bouwlogistiek voor gebiedsontwikkelingen naar het water waar dit mogelijk is. Hierbij is het belangrijk dat er door de provincie heen faciliteiten zijn voor de overslag van goederen van en naar het water. Bijvoorbeeld door het in stand houden van bestaande binnenhavens, vrachtwagenparkeerplekken of het faciliteren van logistieke hubs om de laatste kilometers naar de eindbestemming af te kunnen leggen. Om het transport over water te verduurzamen ontwikkelen we met Clean Energy Hubs walstroomvoorzieningen in havens en bij ligplaatsen.

Vervoer via spoor en water biedt niet voor alle gebieden in Noord-Holland een alternatief door het ontbreken van waterwegen of treinsporen. Daarom vinden we elektrificatie van het vrachtverkeer ook belangrijk. Dat heeft grote invloed op het elektriciteitsnet. Het bieden van goede laadmogelijkheden op bedrijventerreinen is een mogelijkheid om slimmer om te gaan met de vraag naar laadvermogen, waardoor de uitbreiding van het elektriciteitsnet voor mobiliteit enigszins beperkt kan worden.

Werken aan veilige, gezonde en sociaal-inclusieve mobiliteit

We streven naar nul verkeersslachtoffers in 2050 en een daling van het aantal verkeerslachtoffers in 2030. Naast fysieke verkeersveiligheid werken we eraan om sociale veiligheid een vaste plek te geven in de inrichting van de openbare ruimte en het mobiliteitssysteem. We houden daarbij rekening met verschillen in veiligheidsbeleving, met extra aandacht voor vrouwen en mensen uit de lhbtiqia+-gemeenschap.

We garanderen een inclusief mobiliteitssysteem zodat alle bewoners en bezoekers van Noord-Holland goed mee kunnen doen aan de maatschappij. Door belemmeringen in bereikbaarheid, betaalbaarheid, toegankelijkheid en sociale veiligheid weg te nemen, voorkomen we mobiliteitsarmoede.

Als provincie dragen we ook de verantwoordelijkheid om onze wegen en fietspaden veilig en toegankelijk te maken, overdag én in het donker. Goede verlichting speelt daarin een belangrijke rol. Met onze Beleidsvisie openbare verlichting bieden we een toekomstbestendig kader voor de provincie Noord-Holland. Het verbindt verkeersveiligheid, sociale veiligheid, duurzaamheid, mobiliteit, natuurbehoud, biodiversiteit en uniformiteit tot één samenhangend beleid, dat is afgestemd op regionale behoeften.

We willen de negatieve effecten van mobiliteit zoals de uitstoot van broeikasgassen, schadelijke stoffen en geluidsoverlast zoveel mogelijk beperken door onder andere elektrificatie van vervoermiddelen die traditioneel gebruik maken van verbrandingsmotoren. En door gezonde vormen van mobiliteit, zoals lopen en fietsen, te stimuleren. Dit draagt bij aan een veilige en gezonde leefomgeving.
Voor geluidsoverlast is onze ambitie om in 2050 ernstige hinder door geluid van provinciale wegen met 50% verminderd te hebben, in vergelijking met de huidige situatie.

Beheer van provinciale infrastructuur

De provincie Noord-Holland is eigenaar en beheerder van een groot en divers netwerk van wegen, vaarwegen, bruggen, sluizen en andere infrastructurele voorzieningen. Daarmee dragen we dagelijks bij aan een bereikbaar, veilig en leefbaar Noord-Holland. We leggen onze assets zorgvuldig aan, beheren en onderhouden ze, en sturen op een doelmatig gebruik.

We werken volgens integraal assetmanagement en zijn gecertificeerd voor ISO 9001 en ISO 55001. Over de volledige levenscyclus van onze assets sturen we op bereikbaarheid, veiligheid en kwaliteit. Bij keuzes wegen we prestaties, risico's, kansen en kosten integraal af. Zo creëren we maatschappelijke waarde, besteden we publieke middelen doelmatig aan en houden we programma's en projecten uitvoerbaar en duurzaam.

De toenemende druk op het netwerk, schaarste aan mensen en middelen en de naderende renovatie- en vervangingsopgave vragen om samenwerking. Daarom stemmen we met andere weg- en vaarwegbeheerders, marktpartijen en betrokken organisaties kennis, data, standaarden en planningen af. Dit helpt om efficiënter te werken, bereikbaarheid over water en weg te behouden en hinder voor reizigers, omwonenden en bedrijven te beperken. Cruciale verbindingen krijgen daarbij extra aandacht.

Ook bij inkoop staat maatschappelijke waarde centraal. Naast prijs wegen we effecten op klimaat, natuur, biodiversiteit, milieu, grondstoffen en sociale waarden mee. We streven naar eerlijke risicoverdeling, MKB-vriendelijke inkoop en benutting van marktkennis. Bij risicovolle projecten nemen we vaker de regie, met ruimte voor innovatie en vakmanschap.

We bouwen en vernieuwen infrastructuur met oog voor toekomstige veranderingen. Daarom ontwerpen we infrastructuur flexibel, modulair en waar mogelijk met herbruikbare onderdelen. Daardoor kunnen voorzieningen later eenvoudiger worden aangepast, gerenoveerd of vervangen. Ook houden we rekening met multifunctioneel gebruik en de mogelijkheid om nieuwe technologie in een latere fase toe te voegen.

Tot slot maken we beheer en onderhoud klimaatbestendig. We bereiden onze infrastructuur voor op wateroverlast, hitte, droogte, verzilting, stormen en overstromingen. Met goede afwatering, functionerende pompen, biodiversiteit en inspecties houden we de infrastructuur veilig, betrouwbaar en beschikbaar.

Zo maken we verantwoorde keuzes voor beheer en onderhoud: met de gewenste prestaties, tegen doelmatige kosten en met acceptabele risico’s, nu en in de toekomst.

6.4 LUCHTVAART

Wettelijke taken en provinciaale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Vanuit de Wet luchtvaart is de provincie bevoegd gezag voor luchthavens met regionaal belang	De provincie is verantwoordelijk voor het verlenen van vergunningen voor luchthavens en voor het inpassen van de geluids- en veiligheidscontouren ten gevolge van het vliegverkeer.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor een toekomstbestendige rol van de luchtvaart in het mobiliteitssysteem en de leefomgeving	Een toekomstbestendige luchtvaart is wenselijk vanuit oogpunt van het internationale mobiliteitsvraagstuk en een gezonde leefomgeving. Nieuwe vormen van mobiliteit door de lucht kunnen hieraan bijdragen, zoals drones en Urban Air Mobility.
Verduurzaming van luchtvaart in de provincie stimuleren	Het verduurzamen van de regionale en intercontinentale luchtvaart brengt allerlei gevolgen met zich mee, bijvoorbeeld de vraag naar elektriciteit en de ruimte voor elektra-infrastructuur, maar ook (milieu)ruimte voor duurzame brandstoffen.
Samenwerking met Rijk, provincies en gemeenten	Luchtvaart is geen lokale activiteit, regelgeving en beleid van 1 overheidsinstantie is niet effectief. Hierom moeten we samenwerken en optrekken met het Rijk en de andere provincies. Ook gemeenten spelen hierin een cruciale rol.

Waarom richting nodig?

De impact van luchtvaart is niet alleen merkbaar op de landingsplaatsen, vliegvelden en vliegroutes, maar werkt daarnaast breder door in het ruimtelijk domein. Dat is merkbaar in de vorm van een aantrekkende werking voor bedrijven, de impact van luchtvaartpassagiers en werknemers op het mobiliteitssysteem en als impact van geluid en uitstoot van stoffen op de leefomgeving van Noord-Holland en omliggende provincies. Het innoveren en verduurzamen van de sector vraagt om een integrale blik door bijvoorbeeld te onderzoeken welke uitdagingen nieuwe vormen van luchtvaart hebben en wat de maatschappelijke waarde van de oplossingen is.

Ontwikkelrichting

Omgaan met Schiphol

Schiphol is van grote betekenis voor de internationale bereikbaarheid van Noord-Holland en Nederland. De luchthaven verbindt de regio met economische centra wereldwijd en is daarmee van belang voor het vestigingsklimaat, de werkgelegenheid en het functioneren van de regionale en nationale economie. Tegelijkertijd heeft Schiphol een grote impact op de leefomgeving en legt de luchthaven beperkingen op aan de ruimtelijke ontwikkeling in een groot deel van de regio. Voor een toekomstbestendige Schipholregio moeten de internationale en economische functie van de luchthaven, een gezonde leefomgeving en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio daarom in samenhang worden bezien.

Schiphol staat de komende decennia voor een omvangrijke vernieuwingsopgave. De capaciteit en kwaliteit van het terminalcomplex zijn niet in hetzelfde tempo meegegroeid met het aantal reizigers en delen van de luchthaveninfrastructuur zijn verouderd. Tegelijkertijd verandert de luchtvaart, onder meer door de inzet van grotere vliegtuigen. Schiphol moet daarom een groot deel van het bestaande luchthavencomplex vernieuwen en aanpassen aan de luchtvaart en passagiersstromen van de toekomst.

Het Rijk hanteert voor de huidige operatie een maximum van 478.000 vliegtuigbewegingen per jaar. Dit maximum is tevens opgenomen in het ontwerp voor het nieuwe Luchthavenverkeerbesluit (LVB), met onder voorwaarden ruimte voor een gefaseerde doorgroei naar maximaal 500.000 bewegingen wanneer de geluidbelasting voldoende afneemt. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers echter aanzienlijk blijven groeien door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. De ruimtelijke en infrastructurele opgave rond Schiphol wordt daarom niet alleen bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen.

We hebben slechts gedeeltelijk invloed op de ontwikkeling van Schiphol. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. Tegelijkertijd hebben we als provincie een belangrijke rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving, onder meer via het instrumentarium van de Omgevingswet en onze verantwoordelijkheden op het gebied van mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit. Daarnaast behartigen we samen met andere provincies en gemeenten binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) de belangen van de regio in het overleg met het Rijk.

We vinden dat de verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor het verminderen van geluidshinder en slaapverstoring. De ontwikkeling naar stillere en schonere vliegtuigen en een duurzamere internationale connectiviteit moeten bijdragen aan daadwerkelijke gezondheidswinst voor de omgeving. Waar voor ontwikkelingen op en rond Schiphol medewerking van ons nodig is, verbinden we daar duidelijke randvoorwaarden aan op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. De grootschalige vernieuwing van Schiphol willen we benutten als vliegwiel voor een bredere kwaliteitsimpuls in de Schipholregio. In hoofdstuk 7.10 werken we uit wat dit ruimtelijk betekent voor Schiphol en zijn omgeving.

<u>Rekening houden met ontwikkelingen bij vliegkamp De Kooy</u>
Ook de ontwikkelingen rond Den Helder en vliegkamp De Kooy vragen om aandacht. Defensie heeft nog geen concrete plannen voor uitbreiding van vliegkamp De Kooy. Gezien de ontwikkelingen in de wereld willen we uitbreiding van het vliegveld in de toekomst echter niet onmogelijk maken. Ook daar zullen mogelijke ontwikkelingen in samenhang met het verbeteren van bereikbaarheid en leefomgeving moeten worden benaderd.

<u>Anticiperen op nieuwe vormen van luchtmobiliteit</u>
Nieuwe luchtruimstructuren, opstijg- en landingsplaatsen (vertiports) en logistieke knooppunten vragen om zorgvuldige inpassing in al schaarse ruimte, met bijbehorende veiligheidszones. Vooral in stedelijke gebieden en rond economische centra, zoals Schiphol en de MRA, is een goede afweging nodig tussen veiligheid, geluid, privacy en ruimtelijke inpassing. Tegelijkertijd bieden drones en Urban Air Mobility (UAM) kansen voor duurzame logistiek, efficiëntere noodhulp en slimme mobiliteit. We zijn verantwoordelijk voor de voorwaarden hoe deze nieuwe luchtmobiliteit ruimtelijk kan worden toegestaan, zodat innovatie samengaat met goede leefkwaliteit en ruimtelijke balans.

6.5 ENERGIE

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Bijdragen aan de reductiedoelen van broeikasgassen	In de Klimaatwet staat geen directe verplichting tot broeikasgasreductie voor provincies. Provincies hebben bij de nationale uitvoering wel wettelijke taken via andere wetten, zoals de Omgevingswet. Op die manier dragen provincies bij aan het behalen van de nationale reductiedoelen. De mensenrechtelijke verplichting om broeikasgasemissies te reduceren rust niet alleen op het Rijk, maar ook op decentrale overheden, via bijvoorbeeld artikel 2 en 8 van het Europees Verdrag voor Rechten van de Mens (EVRM).
Zorgdragen voor ruimte voor het energiesysteem	Op basis van de Omgevingswet dragen we zorg voor de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem, voor de vergunningverlening voor bepaalde onderdelen van het energiesysteem en de afstemming tussen gemeenten en netbeheerders.
Bevoegd gezag voor de ruimtelijke procedures van zon- en windparken groter dan 50 MW (zon) en 15 MW (wind) en kleiner dan 100 MW. Indien wenselijk kan het bevoegd gezag tussen overheden onderling worden overgenomen	
Bevoegd gezag voor elektrolysers op industriële schaal	Op basis van de Omgevingswet is de provincie bevoegd gezag voor elektrolysers met een productiecapaciteit van meer dan 50 ton per dag.
Toezicht op de energiebesparingsplicht bij bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is	Dit toezicht wordt door de omgevingsdiensten uitgevoerd en gefinancierd door de provincie. Aanvullend heeft de provincie heeft een Energiebesparingsakkoord voor 2027-2030 met alle gemeenten en de vier omgevingsdiensten in Noord-Holland gesloten met als doel alle bedrijven onder gemeentelijk bevoegd gezag gecontroleerd te hebben op de naleving van de energiebesparingsplicht.
Adviserende rol ten aanzien van gemeentelijke warmtenetten	Nadat de Wet collectieve warmte van kracht is, heeft de provincie een adviserende rol op het moment dat een gemeente een warmtenet wil realiseren dat van invloed kan zijn op de warmtevoorziening van omliggende gemeenten.
Mogelijke nieuwe taak: Bevoegd gezag bij netuitbreidingen en transformatorstations 150 kV	Het Rijk heeft wetgeving in voorbereiding waarbij provincies het bevoegd gezag worden voor netuitbreidingen van 150 kV-tracés en -stations. Deze bevoegdheid ligt momenteel bij gemeenten. In alle gevallen kunnen overheden in onderling overleg afspraken maken over overname van bevoegd gezag.
Mogelijke uitbreiding taak: Aanvullende mogelijkheden voor het sturen op het energiesysteem	Het Rijk heeft wetgeving in voorbereiding (wijziging Omgevingswet en Energiewet) waarmee decentrale overheden meer mogelijkheden krijgen om inhoudelijk op energie te sturen. De provincie wil de bestaande en nieuwe bevoegdheden gebruiken om ruimtelijk te sturen op energie, waarmee preventief in vraag en aanbod van energie en netwerkuitbreidingen kan worden gestuurd (energietoets). Dit betekent dat energie vanaf de start van de ruimtelijke planvorming wordt meegenomen als ontwerpvariabele bij locatiekeuze, fasering, programmering, en inrichting

	van nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden afgestemd op beschikbare én geplande energie-infrastructuur, zodat maatschappelijke opgaven uitvoerbaar blijven en schaarse ruimte doelmatig wordt benut.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst	Een robuust energiesysteem draagt bij aan het goed functioneren van de maatschappij, waaronder de (regionale) economie, woningbouw en mobiliteit.
Zorgdragen voor de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem, voor de vergunningverlening voor bepaalde onderdelen van het energiesysteem en de afstemming tussen gemeenten en netbeheerders	Om de aanleg van energiesystemen soepel te laten verlopen pakken we onder andere de volgende taken op: • Ondersteunen van gemeenten bij realisatie van energie-infrastructuur en opwek ten behoeve van maatschappelijke, woon- en economische functies nu en in de toekomst. • Regie nemen op de locatie- en tracé-bepaling en ruimtelijke inpassing van netuitbreidingen op 50 kV- en 150 kV-spanningsniveau. (Op verzoek) overnemen van bevoegd gezag voor energie-infrastructuur projecten. • Verbindende en aanjagende rol om netcongestie te verminderen en daarmee verduurzaming, economische ontwikkeling en woningbouw mogelijk te maken. • Stimuleren dat nieuwe ontwikkelingen zoals woningbouw een passende energievoorziening hebben (opwek, opslag en benodigde kabels en leidingen). • Adviserend gesprekspartner over hoogspanningsverbindingen zoals 380 kV, schakel tussen Rijk en gemeenten bij ontwikkelingen in het energiesysteem. • Initiëren van een integrale gebiedsaanpak samen met mede-overheden bij grootschalige nieuwe stations in gebieden waar meerdere opgaven samenkomen.

Waarom richting nodig?
We werken toe naar een duurzaam en efficiënt energiesysteem (Figuur 32). Om dit te bereiken is ruimte nodig voor het opwekken van elektriciteit (zon en wind), warmte (bijvoorbeeld geothermie), conversie (elektrolyse), opslag (waterstof en batterijen) en netwerken (kabels, leidingen en transformatoren). We zijn ons er bewust van dat dit ten koste kan gaan van andere opgaven en het veel impact heeft op de leefomgeving. Het streven is dan ook een efficiënt, goed ingepast en klimaatbestendig energiesysteem te ontwikkelen, dat ondanks de impact van klimaatverandering of weersextremen zo veel mogelijk leveringszekerheid biedt.

Ontwikkelrichting
Ruimte reserveren voor uitbreiding van energienetwerken en de realisatie van energieopslag
Om de ambities voor gebiedsontwikkelingen voor wonen en werken en op het gebied van klimaat, natuur en stikstof te kunnen halen én vanwege de urgente netcongestie, willen we ruimte geven aan de uitbreiding van energienetwerken en de realisatie van energieopslag. Samen met netbeheerders, gemeenten en rijk borgt de provincie tijdig zoekgebieden en ruimtelijke reserveringen voor energie-infrastructuur, zowel boven- als ondergronds. In het Programma Energie werken we de instrumenten hiervoor uit.

De uitbreiding van energienetwerken en de realisatie van energieopslag, bijvoorbeeld in grootschalige batterijen, zijn essentieel voor gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en de overgang naar een duurzaam energiesysteem. Vanwege de urgentie van deze opgaven beschouwen we deze ontwikkelingen in het energiesysteem in principe als van groot openbaar belang. Uiteraard gaan we zorgvuldig om met waar en hoe we hier ruimte aan geven. Zo worden transformatorstations en grootschalige systeembatterijen bij voorkeur geplaatst op of in de directe nabijheid van bedrijventerreinen.

Een duurzaam en efficiënt energiesysteem

We gaan zo slim mogelijk om met de verschillende energiebronnen en -dragers en de beschikbare infrastructuur. Dat betekent dat energiebesparing het uitgangspunt is en dat vraag en aanbod zoveel mogelijk nabij elkaar worden ontwikkeld. We voeren toezicht op de energiebesparingsplicht bij bedrijven waarvoor we bevoegd gezag zijn en maken met gemeenten afspraken over toezicht bij bedrijven waarvoor gemeenten bevoegd gezag zijn. Gemeenten ondersteunen we bij energiebesparing in de bebouwde omgeving in het kader van de warmtetransitie. Daarnaast streven we naar de meest optimale energiemix op regionaal en lokaal niveau. Dit is maatwerk: zo zal in het ene geval een warmtenet in combinatie met lokale opwek en opslag van elektriciteit de optimale energiemix zijn en in een ander geval warmtepompen (geheel elektrisch) met kleinschalige waterstofproductie (elektrolyse) en opslag. De optimale energiemix kan dus verschillen en is afhankelijk van de omstandigheden van het gebied en het energiesysteem. Initiatieven van onderop zijn daarin welkom, aansluitend bij de behoeften van lokale gemeenschappen.

Het belangrijkste uitgangspunt voor het toekomstig energiesysteem is dat het energiesysteem van de toekomst sturend is voor de ruimtelijke ordening: daar waar energie beschikbaar is, kunnen ruimtelijke en economische ontwikkelingen plaatsvinden. Hierdoor komen vraag en aanbod bij elkaar. Grote energievragers kunnen zich vestigen in energieknooppunten, buiten de energieknooppunten is beperkt ruimte voor grote energievragers, omdat deze ontwikkelingen het energienet te veel belasten. We zetten hiervoor bestaande en toekomstige instrumenten in om energie een volwaardige plek te geven in ruimtelijke afwegingen. Een mogelijkheid hiervoor is een energietoets bij nieuwe ontwikkelingen. Dit betekent dat energie vanaf de start van de ruimtelijke planvorming wordt meegenomen als ontwerpvariabele bij locatiekeuze, fasering, programmering, en inrichting van nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden afgestemd op beschikbare én geplande energie-infrastructuur, zodat maatschappelijke opgaven uitvoerbaar blijven en schaarse ruimte doelmatig wordt benut.

Samen met Rijk, gemeenten en netbeheerders zoeken we naar mogelijkheden om ruimtelijke procedures te versnellen. De provincie is vrijwel nooit bevoegd gezag voor de aanleg van energie-infrastructuur, maar we onderzoeken of het overnemen van het bevoegd gezag versnelling kan brengen en doelmatig is. Het Rijk overweegt de wet aan te passen waardoor de provincie bevoegd gezag wordt voor de aanleg van nieuwe elektriciteitsinfrastructuur van 110 kV tot 220 kV.

Onderscheid in twee vormen van energiesystemen: het centrale energiesysteem en het decentrale energiesysteem

Figuur 32: De energieknooppunten in het energiesysteem

1. **Het centrale energiesysteem**

Het centrale energiesysteem gaat over de aanlanding van windenergie op zee, hoogspanningsstations van 150 kV en 380 kV, de hoogspanningsverbindingen, opslag van elektriciteit in grote systeembatterijen en waterstoftransportleidingen en grootschalige waterstofproductie door middel van elektrolyse. Dit zijn veelal ontwikkelingen waar het Rijk het bevoegd gezag voor is en medeoverheden in de ruimtelijke procedures participeren. Binnen dit systeem kiezen we voor het ontwikkelen van energieknooppunten. Daarin komt het grootschalige aanbod en de vraag van energie samen, omdat dat ruimtelijk en energetisch het meest efficiënt is. Het aanbod van energie in de energieknooppunten kan gerealiseerd worden door opwek en door de aanwezigheid van energie-infrastructuur die de vraag faciliteert. Het is belangrijk om te beseffen dat ook de energieknooppunten ruimtelijke en energetische grenzen kennen.

Een belangrijk deel van het huidige en toekomstige energieaanbod wordt ingevuld door windturbines op zee. Het Rijk stelt hiervoor de kaders en maakt ontwikkeling van windparken op zee mogelijk. Voor de aanlanding van de energie (elektriciteit en waterstof) wordt door het Rijk samen met medeoverheden gezocht naar aanlandlocaties en de benodigde infrastructuur die hiervoor noodzakelijk is. We participeren in deze studies en richten ons op locaties in lijn met de provinciale ruimtelijke kaders en een optimaal energiesysteem.

De ontwikkelingen rondom windenergie op zee hebben grote impact op het Noord-Hollandse energiesysteem. We willen dat elektrische aanlandingen daar komen waar de (toekomstige) vraag zich concentreert en zo veel mogelijk in balans zijn met de verwachte toekomstige vraag. Zo worden grote overschotten van elektriciteit in Noord-Holland beperkt. Dit voorkomt netuitbreidingen voor het transport van elektriciteit naar de rest van Nederland; de ruimte in Noord-Holland is te beperkt voor uitbreiding van het transportnet met als doel om windenergie vanaf zee door te voeren naar het achterland. Als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, zal worden onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. We geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels. Het Rijk onderzoekt de noodzaak voor deze diepe aanlandingen.

Concreet betekent dit dat we ons in Noord-Holland Noord richten op één aanlanding van 2 GW elektriciteit binnen de contouren van Agriport A7. Uitgaande van de verwachte elektriciteitsvraag in 2040 wordt de regio Noord-Holland Noord hiermee voldoende voorzien. Een deel van deze elektriciteit zal doorgevoerd worden naar de rest van Nederland. De capaciteit van de nieuwe 380 kV-verbinding, bestaande uit een enkele mastenrij, is volgens de verwachtingen voldoende en daarom het uitgangspunt. Voor de periode na 2040 is nog onduidelijk wat de elektriciteitsvraag in Noord-Holland Noord wordt en hoeveel aanlanding en opwek in de regio wenselijk is. Dit is onder meer afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen.

In de Metropoolregio Amsterdam wordt al 2,1 GW aangeland bij Wijk aan Zee. We streven aanvullend hierop naar één extra aanlanding van 2 GW bij Westpoort (op A9 Zuid), en één aanlanding van 700 MW op station Velsen. Station Vijfhuizen is een alternatief voor een 700 MW aanlanding mits dit uit onderzoek haalbaar en wenselijk blijkt. Met deze aanlandingen wordt voorzien in de verwachte vraag rondom het Noordzeekanaalgebied. Meer aanlandingen zijn onwenselijk zolang de vraag niet toeneemt. Ook hier geldt dat nieuwe grootschalige opwek onwenselijk is wanneer dit leidt tot een extra belasting op het hoogspanningsnet.

Ook voor grootschalige opwek op land streven we naar zo veel mogelijk balans tussen vraag en aanbod om grote transporten te voorkomen. Vooralsnog zijn we daarom terughoudend met nieuwe grootschalige opwek op land buiten de RES-afspraken, tenzij de extra opwek aansluit op een groeiende vraag en passend is binnen de ruimtelijke randvoorwaarden, zodat het hoogspanningsnet niet extra wordt belast. Tegelijkertijd zitten we midden in een transitie, wat vraagt om een adaptieve aanpak. We houden er daarom rekening mee dat, ondanks het sturen op slimme energieplanologie, in de verdere toekomst aanvullende 380 kV-infrastructuur noodzakelijk kan zijn.

2. Het decentrale energiesysteem

De regionale en lokale schaal krijgt binnen de energietransitie een belangrijkere rol. Energie wordt steeds meer decentraal geproduceerd door bijvoorbeeld zon- en windparken op land, zon op dak, groen-gasprojecten en aqua- en geothermie. Door de decentrale opwek ook direct decentraal te gebruiken, vraag en aanbod goed op elkaar af te stemmen, conversie van energiedragers toe te passen (bijvoorbeeld elektriciteit naar warmte of waterstof) en door energie op te slaan, ontstaat er een decentraal energiesysteem. Ook energiehubs op bedrijventerreinen waarmee bedrijven het piekgebruik op elkaar afstemmen en afvlakken maken onderdeel uit van het decentrale systeem. Hierdoor kan het centrale energiesysteem ontlast worden en kan het bijdragen aan vermindering van uitbreiding van elektriciteitsnetten. Dit leidt uiteindelijk tot lagere investeringskosten en een weerbaarder en minder kwetsbaar energiesysteem. Decentralisatie is belangrijk voor de transitie-opgave naar 2050 en is nog volop in ontwikkeling. Samen met gemeenten en andere partijen worden op deelregio niveau deze

decentrale energiesystemen uitgewerkt. Voor gebiedsuitwerkingen geldt dat energie en de benodigde energie-infrastructuur vanaf de planvorming als ontwerpvariabele moeten worden meegenomen, zodat ruimtelijke ontwikkelingen en de ontwikkeling van het energiesysteem in samenhang plaatsvinden. Een bijzondere positie in de gebiedsuitwerkingen heeft Texel, omdat at gebied een geografisch en technisch afgebakend energiesysteem heeft.

Lokaal gebruik van lokaal opgewekte elektriciteit helpt ook om netcongestie te verminderen of te voorkomen. Voor de elektrificatie van de landbouwsector zijn deze ontwikkelingen belangrijk. Daarom willen we lokale opwek, lokale initiatieven en de deelname van energiegemeenschappen aan duurzame opwekprojecten stimuleren, zodat zowel de lokale economie als het decentrale energiesysteem wordt versterkt.

Voorwaarden voor het decentraal opwekken van energie

De verwachting is dat het aanbod van duurzaam opgewekte elektriciteit op land zal groeien. De vraag naar duurzaam opgewekte elektriciteit neemt de komende decennia flink toe en het Rijk heeft in haar Nationaal Plan Energiesysteem Actualisatie 2026 aangegeven dat de opwek op land vanuit zon en wind zal moeten groeien. De kwantitatieve doelstellingen van het Rijk zijn niet vertaald in doelstellingen voor Noord-Holland. Deze zullen we later bepalen op basis van onder meer vraagontwikkeling.

Op locaties waar nu al duurzame energie wordt opgewekt, zorgen we dat dat mogelijk blijft, ook als de vergunning verlopen is. De kabels en leidingen zijn immers al aanwezig, de bedrijven houden in hun bedrijfsvoering rekening met deze opwek en de netbeheerders hebben de netwerken ingericht op dit aanbod. Daarnaast willen we dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de toegenomen energievraag. Bij de planontwikkeling moet daarom niet alleen worden aangegeven of er voldoende netinfrastructuur aanwezig is voor de ontwikkeling, maar ook hoe door de ontwikkeling zelf in de toegenomen vraag wordt voorzien met duurzame opwek. Zo kan gedacht worden aan het plaatsen van windturbines op bedrijventerreinen.

Bij de realisatie van windturbines gaan we uit van de landelijke normen voor gezondheid en veiligheid, inclusief de uitzonderingsmogelijkheden die daarvoor gelden. Daarnaast zoeken we op locaties waar windturbines mogelijk worden gemaakt naar een invulling met de meeste energetische opbrengst. Dit wel binnen de grenzen die gesteld worden vanuit netwerkinpassing, leefbaarheid en omgevingskwaliteit. Daarmee wordt beoogd dat de gebieden voor windopwek in aantal worden beperkt, maar optimaal worden ingevuld. Dergelijke geclusterde realisatie van windgebieden draagt bij aan een zorgvuldige landschappelijke inpassing. We stimuleren eveneens opwek van zonne-energie en passen daarbij de zonneladder toe.

Voor de opwek van elektriciteit wordt in Nederland en daarbuiten ook gekeken naar kernenergie en in het bijzonder naar SMR’s (small modular reactors). Omdat de initiatieven op dit moment nog niet marktrijp zijn, is het niet duidelijk wat de potentie hiervan is en doen we geen uitspraken over de wenselijkheid en mogelijke locaties voor SMR's. We participeren wel in de onderzoeken naar SMR’s die op nationale schaal worden uitgevoerd, waarbij de voor- en nadelen in kaart worden gebracht.

Waterstofactiviteiten in focusgebieden

Waterstof speelt een belangrijke rol in de verduurzaming van de industrie, de zware mobiliteit en het energiesysteem. We zien waterstof daarbij als een gerichte energiedrager, die met name ingezet moet worden op plekken waar directe elektrificatie beperkt mogelijk is.

De ontwikkeling van de waterstofketens vraagt om ruimte voor productie, opslag, transport en gebruik. Dat vraagt om bewuste keuzes. Daarom zetten we in het Waterstofprogramma Noord-Holland in op clustering van waterstofactiviteiten in en nabij bestaande industrie- en havengebieden, waar al sprake is van zware energie-infrastructuur, (industriële) vraag en logistieke verbindingen. Bij voorkeur worden hier vraag en aanbod bij elkaar gebracht. Specifiek gaat dit om:

- Het Noordzeekanaalgebied (IJmond en Westpoort)
- Den Helder en omgeving

- De Boekelermeer
- Agriport A7
- Schiphol

Binnen deze gebieden werken we aan de ontwikkeling van waterstofinfrastructuur, waaronder regionale distributienetten en aansluiting op het nationale waterstoftransportnet (Waterstofnetwerk Nederland), zodat vraag en aanbod met elkaar verbonden worden. Buiten deze focusgebieden is beperkt ruimte voor waterstoftoepassingen. Daar ligt de nadruk op kleinschalige toepassingen, bijvoorbeeld in situaties waar waterstof een oplossing biedt voor netcongestie of waar geen goed alternatief beschikbaar is. Op korte termijn kan de productie en grootschalig gebruik in principe plaatsvinden binnen de genoemde focusgebieden. Als de productie van waterstof grootschaliger wordt, sturen we op opschalingsprojecten voor de productie van waterstof aan de Noordzeekust; zodat in de toekomst, wanneer periodes van zoetwaterschaarste vaker voorkomen, de overstap naar zout water gemaakt kan worden.

Voorwaarden voor opslag van energie in batterijen
In een duurzaam energiesysteem wordt elektriciteit opgewekt met weersafhankelijke bronnen (zon en wind). Hierdoor ontstaan pieken en dalen in de opwek van elektriciteit die vaak niet passen bij de vraag. Opslag van elektriciteit gaat daarom een steeds grotere rol spelen in het energiesysteem van de toekomst. Verwacht wordt dat steeds meer batterijen in het energiesysteem worden geplaatst. Dit kunnen hele grote batterijen zijn (systeembatterijen vanaf 70 MW, 2 tot 10 ha) tot kleinere buurt- en thuisbatterijen.

We onderschrijven de noodzaak voor de batterijopslag en willen daar ruimte voor vinden. Grote systeembatterijen worden echter geplaatst in parken van zeecontainers, met daardoor een aanzienlijk effect op de leefomgeving. Daarom willen we dat alleen batterijen in het energiesysteem worden geplaatst die daarvoor nuttig en noodzakelijk zijn. We willen het landelijk gebied niet meer belasten dan noodzakelijk is. Daarom hebben we beleid ontwikkeld voor systeembatterijen en batterijen die geplaatst worden bij zon- en wind-opwek (co-locatiebatterijen).

Warmtetransitie in gebouwde omgeving en glastuinbouw
We stimuleren collectieve warmtevoorziening in verstedelijkte gebieden waar dat kan en waar dat tot de laagste maatschappelijke kosten leidt. In ieder geval in het verstedelijkte deel van de Metropoolregio Amsterdam en regio Alkmaar. In deze gebieden is een hoge dichtheid van de warmtevraag en beperkt ruimte in woningen voor het installeren van individuele warmtesystemen. Daarnaast levert de inzet op collectieve warmte een efficiënte bijdrage aan het energiesysteem.

Keuzes in het verduurzamen van de warmtevoorziening hebben effect op het elektriciteitsnet en de ruimte die nodig is voor het energiesysteem als geheel. De warmtetransitie en de overgang naar decentrale energiebronnen in het warmte- en elektriciteitssysteem maken dat beide systemen communicerende vaten zijn. Als voor de warmtetransitie ingezet wordt op all-electric warmtepompen zal het elektriciteitsnet moeten worden uitgebreid. Daar waar een warmtenet is voorzien en een hoge temperatuur warmtebron beschikbaar is hoeft het elektriciteitsnet minder verzwaard te worden.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving. Onze rol is op basis van de Wet collectieve warmte zeer beperkt. Onze belangrijkste rol is dat we gemeenten ondersteunen met kennis bij het opstellen van de warmteprogramma's. Mogelijk dat in de toekomst de provincie een rol heeft bij de realisatie van regionale transportleidingen voor warmte. Het is complex om het ruimtebeslag van een duurzame warmtevoorziening voor nieuwbouw en bestaande wijken te bepalen, omdat deze van een groot aantal factoren afhankelijk is. Dat het ruimtebeslag zal toenemen is zeker, maar hoeveel is op dit moment onbekend.

Naast de warmtetransitie in de gebouwde omgeving onderzoeken we de mogelijkheden voor lokale en regionale warmtenetten in de glastuinbouw. De warmtevraag in deze sector is groot en de glastuinbouw staat voor een eigen verduurzamingsopgave. Door inzet van onder meer aardwarmte en restwarmte kan de sector haar warmtevoorziening verduurzamen en het energiesysteem efficiënter worden ingericht.

We zien ook kansen om warmtesystemen voor glastuinbouw en de gebouwde omgeving met elkaar te verbinden. De glastuinbouw ontwikkelt collectieve warmtevoorzieningen vaak sneller dan de gebouwde omgeving. Dit kan kansen bieden voor een koppeling met warmtenetten in de nabijgelegen gebouwde omgeving.

6.6 DIGITALE INFRASTRUCTUUR

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Vergunningverlening, toezicht en handhaving van datacenters met een opgesteld (elektrisch) vermogen van meer dan 50 megawatt (MW)	-
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Het hebben van een goede digitale infrastructuur die voldoet aan ruimtelijke kaders en regionale randvoorwaarden	Een goede digitale infrastructuur is cruciaal voor de weerbaarheid en veiligheid van vitale processen en als belangrijke basis voor strategische economische activiteiten. Daarnaast vraagt de geopolitieke situatie om het in de eigen hand houden van data. Datacenters hebben een directe relatie met deze maatschappelijke veiligheid en weerbaarheid, want ze vormen de fysieke infrastructuur die nodig is voor digitale diensten zoals communicatie, financiële transacties, digitale overheid en bedrijfsprocessen. De datacenters moeten we passen binnen de provinciale ruimtelijke kaders en regionale randvoorwaarden.

Waarom richting nodig?
Een goede digitale infrastructuur is cruciaal voor de weerbaarheid en veiligheid van vitale processen en als belangrijke basis voor strategische economische activiteiten (Figuur 33). Daarnaast vraagt de geopolitieke situatie om het in eigen hand houden van data. Datacenters hebben een directe relatie met deze maatschappelijke veiligheid en weerbaarheid, want ze vormen de fysieke infrastructuur die nodig is voor digitale diensten zoals communicatie, financiële transacties, digitale overheid en bedrijfsprocessen. Datacenters maken het mogelijk om grote hoeveelheden data veilig op te slaan en te verwerken en vormen daarmee een fundament onder digitale economie en publieke dienstverlening. Internet en datadiensten zijn bovendien afhankelijk van betrouwbare datacenterinfrastructuur. Verstoring van deze infrastructuur kan daarom brede maatschappelijke gevolgen hebben.

Het gebruik van data en daarmee van datacenters blijft groeien en daarmee krijgen we in toenemende mate te maken met de negatieve impact op de schaarsten. Datacenters hebben een hoog energieverbruik en vragen een behoorlijk aandeel van de schaars beschikbare energie. Behalve op het energieverbruik vragen datacenters ook ruimte op bedrijventerreinen en wordt er gebruik gemaakt van zoet water.

Naast de rol die datacenters spelen in het dataverkeer kan de sector ook een positieve rol spelen in de energietransitie. Zo kan de restwarmte die datacenters opleveren ingezet worden in warmtenetten, waardoor er een grote verwevenheid kan ontstaan met de omgeving. Ook kan de sector er als grote en constante afnemer van de offshore windenergie voor zorgen dat deze windparken op zee ook gerealiseerd kunnen worden. De sector heeft in het Climate Neutral Data Centre Pact aangegeven in 2030 klimaatneutraal te opereren.

Ontwikkelrichting
<u>Uitbreiding datacenters onder strikte voorwaarden</u>
Gezien het belang van een goede digitale infrastructuur geven we onder strikte voorwaarden ruimte aan nieuwe datacenters. Hierbij is clustering op plekken waar energieaanbod is (bij energieknooppunten) het uitgangspunt, daarom handhaven we de drie bestaande datacenterclusters (Haarlemmermeer, Amsterdam en Hollands Kroon). Omdat een goede digitale infrastructuur een belangrijke basisvoorwaarde is voor een toekomstbestendige economie zullen we ons inzetten om ruimte te bieden

aan digitale infrastructuur die aantoonbaar bijdraagt aan Europese digitale autonomie. Dat betekent dat de positie als innovatiecluster voor digitale technologieën wordt versterkt.

Voorwaarden die we stellen betreffen onder andere het energieverbruik, restwarmte en waterverbruik. De voorwaarden zijn nu geformuleerd in de Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland die aan de hand van voortschrijdend inzicht in technische mogelijkheden verder wordt aangescherpt.

Dit betekent wel dat er een grote energievraag bijkomt die gefaciliteerd moet worden, waardoor mogelijk verdere en tijdige uitbreiding van energie-infrastructuur noodzakelijk is. Hierbij wordt expliciet afgewogen welke gevolgen de uitbreiding van datacenters heeft voor de beschikbaarheid van netcapaciteit voor andere maatschappelijke en economische opgaven - zowel binnen als buiten het energieknooppunt. Daarbij worden nieuwe datacenters passend geacht wanneer zij netbewust worden ingepast. Dat betekent dat zij bijdragen aan efficiënt gebruik van het energiesysteem, bijvoorbeeld via flexibiliteit, restwarmtebenutting, beperking van piekbelasting en afstemming op beschikbare en geplande energie-infrastructuur. We hebben hierbij ook oog voor klimaatbestendige digitale infrastructuur.

Momenteel hebben we een vestigingsbeleid voor datacenters dat loopt tot 2030, waarbij alleen in Haarlemmermeer, Hollands Kroon en Amsterdam datacenters mogelijk zijn. In uitzonderlijke gevallen kan afgeweken worden van de clusterbepaling om datacenters te faciliteren die voldoen aan de duurzame vestigingsvoorwaarden én toegevoegde waarde bieden voor het energiesysteem en brede welvaart. Voor de langere termijn voorzien we dat het belangrijk is om een goede digitale infrastructuur te blijven faciliteren om bij te dragen aan strategische autonomie en weerbaarheid, maar ook als belangrijke randvoorwaarde om onze concurrentiepositie te behouden. Wetenschappelijke expertise over kunstmatige intelligentie clustert namelijk ook rondom datacenters. In Amsterdam is een aantal kennisinstellingen die zich specialiseren in kunstmatige intelligentie waaronder: Innovation center for Artificial Intelligence (ICAI), Amsterdam AI en Amsterdam Data Science.

We zien zeekabels als een belangrijk onderdeel van de digitale infrastructuur. Zeekabels, die vooral aangelegd worden door de grote techbedrijven, zorgen voor internationale dataverbindingen en zijn essentieel voor datacenters, internetknooppunten en digitale diensten en daarmee belangrijk voor het vestigingsklimaat van datacenters en de digitale economie. Aangezien de huidige zeekabels die aanlanden in Noord-Holland nog een beperkte technische en economische levensduur hebben, volgen we de ontwikkelingen rond zeekabels actief en werken we samen met andere partijen aan kennisdeling en strategische afstemming rond zeekabels.

Figuur 33: Digitale infrastructuur

6.7 NATUUR EN BIODIVERSITEIT

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Onderbouwing**
Behouden en versterken van natuur en biodiversiteit	De provincie heeft een wettelijke taak voor het behouden of herstellen van beschermde en bedreigde planten en diersoorten en hun leefgebied. Daarnaast heeft de provincie een opgave voor het behouden en versterken van de biodiversiteit. De provincie toetst ontwikkelingen aan de wettelijke natuurdoelen zoals bescherming van natuurgebieden en van soorten. De provincie is bevoegd gezag op de onderwerpen Natuurnetwerk Nederland (NNN)- begrenzing, Natura 2000-gebieden, houtopstanden en soortenbescherming. We stellen nadere regels voor gebieden om de weidevogels te beschermen. Het Rijk werkt aan het natuurplan in het kader van de Natuurherstelverordening. Hieruit kunnen aanvullingen op de Omgevingswet voortkomen die de bevoegdheden van de provincies zullen raken.
Ontwikkelen, versterken en in stand houden van een robuust netwerk van natuurgebieden van hoge kwaliteit	De provincie werkt aan inrichting en beheer van natuurgebieden waar die bijdragen aan de wettelijke doelen, zoals het (Europees) netwerk van natuurgebieden. Hieronder vallen ook de natuurverbindingen.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Geborgd natuurherstel	De provincie heeft, samen met het Rijk, de verantwoordelijkheid voor een gunstige staat van instandhouding. Daartoe zetten we ook in op het verminderen van stikstofemissies en het verminderen van overige drukfactoren op natuurgebieden, zoals waterkwaliteit en invasieve exoten. De provincie werkt aan natuurherstel door in te zetten op geborgde natuurherstelmaatregelen en emissiemaatregelen. Monitoring en bijsturing maken deel uit van de aanpak die gericht is op het creëren van meer ruimte voor vergunningverlening voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals woningbouw, energieprojecten, landbouw en mobiliteit.
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater	Een gezond water- en bodemsysteem draagt bij aan biodiversiteit, een gezonde leefomgeving, recreatie en het behoud van kenmerkende Noord-Hollandse landschappen. De Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn zijn hiervoor de wettelijke kaders. Door vernatting blijven de veengebieden nat en actief. Veengebieden kunnen dienen als koolstofopslag, klimaatbuffer, en natuurlijke spons. Daarnaast hebben veengebieden door vernatting een hoge mate van biodiversiteit en is het veengebied een geschikt leefgebied voor weidevogels en moerasvogels. Vernatting van veen kan de bodemdaling verminderen.
Toekomstbestendige en duurzame landbouwsector	Robuuste ecosystemen ondersteunen de duurzame landbouw. We werken aan de verbetering van de biodiversiteit in het agrarisch gebied, en daarmee aan het behouden en versterken van de biodiversiteit. In de overgangszones rondom stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden streven we naar een geleidelijke overgang naar natuurinclusief grondgebruik. Door hier gericht te sturen op het verminderen van drukfactoren, kunnen de natuur en waterkwaliteit herstellen. In deze gebieden stimuleren we vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen. Bijvoorbeeld via extensivering en agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

Natuurinclusief ontwikkelen	Westreven naar zo veel mogelijk natuurinclusieve ontwikkelingen, zowel in landelijk als stedelijk gebied. Natuurinclusief betekent rekening houden met natuurwaarden en benutten en meewerken met natuurlijke processen. Voorbeelden zijn duurzame landbouw, werken aan veiligheid met 'building with nature'-principes, rekening houden met gebouw bewonende soorten, ruimte voor recreatie en inzetten van groen voor een gezonder klimaat.
Natuurwaarden voor mensen	Een leefomgeving met voldoende biodiversiteit, groen in combinatie met het kunnen recreëren in de natuur draagt bij aan de fysieke en mentale gezondheid.

Waarom richting nodig?
De provincie heeft een strategisch belang bij robuuste natuur en een rijke biodiversiteit. Ze vormen een essentiële basis voor een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. We zetten ons in voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn. Dit is belangrijk om de natuurdoelen te halen en ook omdat de natuur ecosysteemdiensten levert, zoals een goede kwaliteit water, opvangen en vasthouden van water en bestuiving van gewassen, die onmisbaar zijn voor onder meer de landbouw en voedselvoorziening.

Provincies worden aan natuurdoelstellingen gehouden door internationale verdragen, Europese wet- en regelgeving en nationale. De provincie verwerkt deze regelgeving in de provinciale verordening en beleidskaders.

Het herstel van natuur is nodig om andere ruimtelijke en maatschappelijke opgaven mogelijk te maken. Zolang natuurgebieden niet herstellen, blijven ruimtelijke ontwikkelingen door wettelijke beperkingen – voor onder andere stikstof – onder druk staan. Naast stikstofdepositie vormen ook de recreatiedruk en een slechte waterkwaliteit extra belastende factoren voor natuurgebieden. Het beperken van deze drukfactoren en het versterken van de natuurkwaliteit is daarom noodzakelijk om ruimte te creëren voor andere provinciale opgaven, zoals de landbouwtransitie, woningbouw, energietransitie en passende recreatie.

Ontwikkelrichting
Naar een sterk en veerkrachtig natuursysteem
Door gericht te werken aan natuurherstel en het verminderen van drukfactoren, zoals stikstofdepositie, waterkwaliteit en recreatiedruk, werkt de provincie aan een sterker en veerkrachtiger natuursysteem. Het realiseren van meer natuur inclusief natuurverbindingen, en overgangszones draagt eraan bij dat natuur, economie en samenleving zich in samenhang kunnen ontwikkelen. Het natuurplan als uitwerking van de natuurherstelverordening zal hier een aanvullende invulling op kunnen geven. Onderwerpen zoals bescherming van bestuivers, of basiskwaliteit natuur kunnen hierin nader uitgewerkt worden en leiden tot aanscherping van de uitvoering waar nodig.

Versterking van natuur en biodiversiteit
We werken toe naar het behoud en versterken van natuur en biodiversiteit. Biodiversiteit wordt afgemeten aan de Living Planet Index (LPI). Het doel is om de dalende trend van de LPI om te buigen naar een stijgende trend. De komende jaren richten we ons vooral op de bescherming van natuur, het herstel en de versterking van de Natura 2000-gebieden, het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) inclusief natuurverbindingen en het herstel van biodiversiteit in het agrarisch gebied, waaronder de boerenlandvogels (Figuur 34). Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten. Natuurherstel draagt ook bij aan het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering en aan een gezonde leefomgeving.

Nieuwe Figuur 34: Boerenlandvogels

Bijzondere aandacht gaat uit naar het herstel van kwetsbare en karakteristieke natuurtypen waarvoor de provincie een belangrijke verantwoordelijkheid heeft, zoals de binnenduinrand en de veenweidegebieden. Daarbij gaat het niet alleen om het herstel van stikstofgevoelige natuur, maar ook om uitbreiding of verbetering van leefgebieden, zoals rietmoerassen, blauwgraslanden, zilte vegetaties en weidevogelleefgebieden.

Aandacht voor het beperken van de gevolgen van natuurbranden
Door klimaatverandering neemt het risico op en de potentiële impact van natuurbranden toe. Natuurbranden kunnen grote gevolgen hebben voor de veiligheid van omwonenden en bezoekers, voor vitale infrastructuur en natuurkwaliteit. Het is daarom van belang om in te zetten op risicobeheersing. Natuurbranden zijn niet volledig te voorkomen; wel kunnen we met gerichte maatregelen de kans op en de gevolgen van natuurbranden beperken. Dat doen we door onder andere te werken aan een provinciaal plan natuurbrandbeheersing samen met betrokken partijen. Daarbij is vitale natuur en biodiversiteit van belang, aangezien een robuust ecosysteem bijdraagt aan een weerbaardere natuur in tijden van brand.

Groenblauw raamwerk
Voor het herstel van natuur en biodiversiteit zijn natuurverbindingen tussen beschermde natuurgebieden maar ook daarbuiten belangrijk. Het netwerk van natuurgebieden dat zo ontstaat maakt onderdeel uit van een groenblauw raamwerk (Figuur 35). Hierin passen ook recreatiegebieden en -routes, wateren met oeverzones, de kustlijn, brede 'corridors' als natuurverbindingen, maar soms ook erfgoedstructuren of stedelijk groen. Het versterken van de samenhang tussen gebieden maakt dat soorten en planten makkelijker kunnen verspreiden tussen natuurgebieden. Voor sommige natuurverbindingen is het van belang om deze ruimtelijk te reserveren, omdat ze door meervoudige ruimteclaims steeds verder onder druk komen te staan. Het realiseren van het overige groenblauwe raamwerk koppelen we aan diverse opgaven zoals wateropgaven, de bossenstrategie of compensatie voor omgevingskwaliteit en leefbaarheid.
Het groenblauwe raamwerk is een samenbundeling van de opgaven voor water, natuurkwaliteit, (water)recreatie als en omgevingskwaliteit. Er is geen overkoepelende eigenaar en financieringsbron voor deze ontwikkeling. We zien de aanleg hiervan als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept dat kan worden gekoppeld aan nieuwe ontwikkelingen.

Figuur 35: Groenblauw raamwerk

Inzet op overgangszones
Overgangszones spelen een belangrijke rol bij het beschermen van kwetsbare natuur. Ze liggen tussen Natura 2000-gebieden en landbouwgronden. In deze zones streven we naar een geleidelijke overgang tussen extensief en intensiever (landbouw) grondgebruik. Door hier gericht te sturen op het verminderen van drukfactoren kunnen de natuur en waterkwaliteit herstellen. In deze gebieden stimuleren we vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen. In de veengebieden kunnen bijvoorbeeld weidevogels profiteren van een meer extensief grondgebruik. Voor een goede landschappelijke inrichting wordt zoveel mogelijk voortgebouwd op de landschappelijke waarden en karakteristieken.

Recreatiedruk verminderen
Natuurgebieden bieden veel mogelijkheden voor recreatie en toerisme. In delen van de provincie leidt de toenemende recreatiedruk tot extra belasting van kwetsbare natuurgebieden. Dit kan leiden tot verstoring van habitats en soorten en hierdoor kan de ecologische draagkracht van deze gebieden onder druk komen te staan. Dit raakt ook de stikstofaanpak. Wanneer natuur kwetsbaarder wordt of minder goed kan herstellen, wordt het lastiger om deze stikstofgevoelige natuur te verbeteren. Daarom is het belangrijk om recreatie en natuur zorgvuldig op elkaar af te stemmen. Dit kan bijvoorbeeld door middel van zonering van recreatie: het spreiden van bezoekers en het sturen van recreatiestromen. Het benutten en verbeteren van de recreatieve toegankelijkheid van omliggende landschappen draagt hier ook aan bij. Zo blijft ruimte voor recreatie mogelijk, terwijl de natuurkwaliteit wordt beschermd.

6.8 STIKSTOF

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak	Toelichting
De wettelijke taken van de provincie op gebied van natuur vormen de basis voor het handelen op het gebied van stikstof	Zie hiervoor paragraaf 6.7 Natuur en biodiversiteit
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Realiseren van geborgde structurele stikstofemissiereductie en geborgd herstel van stikstofgevoelige natuur	Stikstofdepositie en de staat van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden zijn bovenlokale opgaven die samenhangen met ruimtelijke ontwikkelingen in de hele provincie. Wehebben, samen met het Rijk, een rol bij het verminderen van stikstofemissies, het voorkomen van verdere verslechtering en het herstellen van natuurkwaliteit. Deze inzet is nodig om instandhoudingsdoelen te bereiken, juridische houdbaarheid te versterken en ruimte te houden voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen binnen ecologische grenzen.

Waarom richting nodig?

We hebben een direct belang bij een effectieve stikstofaanpak. Een te hoge stikstofneerslag tast de natuurkwaliteit en biodiversiteit in de twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden aan waar de provincie voortouwnemer is. Deze gebieden herbergen kwetsbare leefgebieden die Europees beschermd zijn. Als zij in slechte staat blijven, mogen ontwikkelingen die (extra) stikstof veroorzaken – zoals landbouwactiviteiten, woningbouw, energieprojecten en mobiliteit – niet vergund worden. Bovendien heeft te hoge stikstofuitstoot indirecte gevolgen voor luchtkwaliteit, waterkwaliteit, volksgezondheid en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Natuurherstel en stikstofreductie zijn daarom zowel een wettelijke verplichting gericht op een goede staat van de natuur als een voorwaarde voor maatschappelijke en economische ontwikkeling. Een stevige, geborgde stikstofaanpak is dus een voorwaarde om ontwikkeling mogelijk te blijven maken en daarvoor natuurvergunningen te verlenen. De provincie heeft hierin een duidelijke rol. We zijn zowel kaderstellend als vergunningverlenend, en daarmee samen met het Rijk onmisbaar bij het generiek en gebiedsgericht terugdringen van stikstofuitstoot, het zorgen voor natuurherstel, het voorkomen van verslechtering van kwetsbare natuur en het mogelijk maken van het behalen van de instandhoudingsdoelen. Stikstofuitstoot gaat ook over provinciegrenzen heen. We leveren met de generieke en gebiedsspecifieke stikstofvermindering een bijdrage aan de gezamenlijke opgave.

Ontwikkelrichting

Van het stikstofslot af door het programma natuurherstel en stikstofvermindering

We sturen de komende jaren nadrukkelijk op een goede staat van instandhouding van Natura 2000-gebieden en het weer mogelijk maken van vergunningverlening in Noord-Holland. Waar eerder nog werd uitgegaan van ‘niet alles kan overal’, is nu de realiteit dat vergunningverlening vastloopt en maatschappelijke opgaven stagneren. We kiezen daarom voor een programma dat vergunningverlening mogelijk maakt door geborgde emissiereductie, geborgd natuurherstel, juridische borging en monitoring met elkaar te verbinden. De aanpak is cyclisch, omdat natuur niet statisch is (zie figuur 36). Doordat we maatregelen en effecten monitoren, blijven we tijdig bijsturen waar het nodig is. Hiermee borgen we dat de aanpak, ook bij gewijzigde omstandigheden, effectief blijft bijdragen aan het herstel en de instandhouding. Ons doel is het bereiken van een gunstige staat van instandhouding voor alle Natura 2000-gebieden, waardoor het mogelijk wordt weer ruimte te creëren voor vergunningverlening ten behoeve van economie en samenleving, zodat bijvoorbeeld woningbouw, energietransitie en gebiedsontwikkeling weer verantwoord doorgang kunnen vinden.

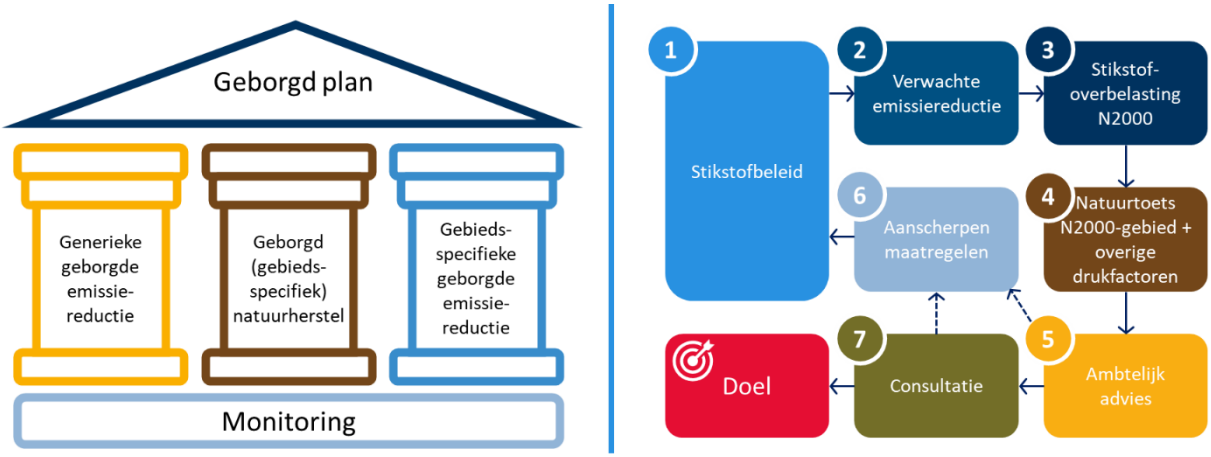

Figuur 36: Programma Natuurherstel en stikstofvermindering

Diverse onderdelen daarvan zijn al in ontwikkeling. We werken samen met landbouworganisaties, terreinbeheerders, bedrijven en andere overheden aan maatregelen om de stikstofuitstoot te verminderen en de natuur te versterken. Zo is met de landbouwsector een overeenkomst gesloten voor generieke emissiereductie. Hierin is afgesproken om toe te werken naar een programma natuurherstel en stikstofvermindering voor alle sectoren, gericht op structurele geborgde emissiereductie en geborgd natuurherstel om vergunningverlening (weer) mogelijk te maken. Als onderdeel van deze overeenkomst steunen we innovaties en wordt kennis en ervaring uitgewisseld over maatregelen voor agrarische ondernemers om emissies te verlagen. Voor de industrie is er een Roadmap voor emissiereductie. De uitvoering van het programma zal via een gebiedsaanpak plaatsvinden.

Daarnaast brengen we per Natura 2000-gebied in beeld hoe de natuur ervoor staat en welke maatregelen al lopen en nog nodig zijn. Ook analyseren we wat generieke emissiereductie betekent voor verschillende gebieden en welke aanvullende maatregelen mogelijk nodig zijn. Deze inzet vraagt om duidelijke keuzes in de doorvertaling van de omgevingsvisie zoals naar de omgevingsverordening en uitvoering. Door de stikstofaanpak stevig te positioneren, maken we zichtbaar wat we doen, welke resultaten we zullen halen en welke middelen daarvoor nodig zijn. Daarbij blijven we deels afhankelijk van aanvullend Rijksbeleid, omdat een groot deel van de stikstofdepositie in Noord-Holland van buiten de provincie komt, en voor de provinciale maatregelen budget en maatregelen van het Rijk nodig zijn.

Ruimte voor projecten die structureel bijdragen aan stikstofreductie

Veel projecten dragen aantoonbaar bij aan een structurele vermindering van stikstofuitstoot of aan herstel van de natuur. Alleen kunnen ze tijdens de aanleg, ombouw of uitvoering tijdelijk stikstofemissies veroorzaken. Door in de aanloop van deze projecten dit goed mee te nemen en binnen de wettelijke kaders te sturen op zorgvuldige en tijdige beoordeling, willen we eraan bijdragen dat deze projecten wel doorgang vinden. Daarnaast zetten we ons in voor vergunningverlening voor verduurzamingsprojecten en het mogelijk maken van kleine projecten met beperkte stikstofuitstoot (onder de rekenkundige ondergrens).

Aanwijzen van stikstofzones

In Natura 2000-gebieden wijzen we stikstofzones aan rondom stikstofgevoelige habitats. Dit zijn zones van in de basis 250 meter binnen de Natura 2000-begrenzing rondom de hexagonen die overbelast zijn door neerslag van stikstof. In deze stikstofzones is reductie van uitstoot het meest effectief om zodoende onze intensieve maatregelen doelmatig te richten. De afstand van 250 meter is nadrukkelijk richtinggevend, de ligging van de stikstofzone is maatwerk in overleg met gebiedspartners afhankelijk van de mate van overbelasting en de specifieke natuur- en landbouwomstandigheden van het specifieke gebied.

Inzetten van overgangszones voor bestendigen stikstofbeleid
De inzet op overgangszones rondom Natura 2000-gebieden (zoals beschreven in paragraaf 6.9) draagt bij aan het halen van verschillende doelen en biedt daardoor ook ruimte voor flankerend beleid aan de intensieve reductiemaatregelen in de stikstofzones. In de overgangszones stimuleren we vormen van kringlooplandbouw die bijdragen aan natuur- en landschapsdoelen om de overgang tussen Natura 2000-gebieden en landbouw te verzachten. Deze bedrijven reduceren hun (stikstof)emissies, bijvoorbeeld door middel van extensivering en innovatie. De overgangszones leveren op die manier een aanvullende bijdrage aan de vermindering van stikstofdepositie op de kwetsbare natuur in onze gebieden. De afstand wordt bepaald in overleg met gebiedspartners aan de hand van landschapskenmerken, natuuropgaven en de effectiviteit van maatregelen. Zowel voor de stikstofzones als voor de overgangszones blijven we met het Rijk in overleg over de invulling ervan.

Stikstofruimte betrekken bij ruimtelijke programmering
We werken per Natura 2000-gebied aan natuurherstel en stikstofvermindering, waardoor vergunningverlening weer mogelijk wordt. Binnen deze context betrekken we bij ruimtelijke programmering, fasering en locatiekeuzes waarvoor we zelf ruimte maken, bevoegd gezag zijn of zorgen voor financiering, de mogelijkheden vanuit stikstof bezien en de effecten op Natura 2000-gebieden.

6.9 LAND- EN TUINBOUW

Wettelijke taken en provinciaal belang

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
-	-
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Toekomstbestendige en duurzame landbouwsector	We willen toe naar een sterke, duurzame en toekomstbestendige agrarische sector die past binnen de milieuruimte. De sector draagt bij aan zowel economische vitaliteit, als natuur-, water-, bodem- en klimaatdoelen en draagt bij aan een leefbaar en veerkrachtig landelijk gebied. We bieden ruimte aan een sterke en toekomstbestendige agrarische sector, in samenhang met de opgaven voor water, bodem, stikstof, klimaat, natuur en een gezonde leefomgeving. Hierbij stellen we vanuit onze rol kaders op voor de ruimtelijke ontwikkeling van de sector, waarbij we toewerken naar kringlooplandbouw. We kiezen daarbij voor doelsturing, zodat ondernemers de ruimte houden om zelf passende keuzes te maken.

Waarom richting nodig?
De provincie heeft belang bij een sterke, duurzame en toekomstbestendige landbouwsector. Landbouw draagt bij aan voedselzekerheid, economische vitaliteit, het landschap en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Tegelijkertijd vraagt de ontwikkeling van landbouw om een goede balans met andere maatschappelijke doelen, zoals natuur, waterkwaliteit, klimaat en een gezonde leefomgeving. We willen toe naar een sector die minder negatieve milieu-impact heeft op de leefomgeving, door onder andere het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen en stikstof, verbetering van waterkwaliteit, klimaatadaptatie en aandacht voor gezonde leefomgeving.

De sector biedt ook kansen. Innovatie, veredeling en technologische ontwikkeling spelen een belangrijke rol in de verduurzaming van de landbouw. Noord-Holland kan bouwen op een sterke en veelzijdige landbouwbasis, met het internationaal toonaangevende Seed Valley, een innovatieve glastuinbouw georganiseerd in Greenports, een krachtige bloembollensector en vollegrondsgroenteteelt, en een sterke melkveehouderij met coöperaties. De innovatiekracht van de sector kan zo bijdragen aan oplossingen voor opgaven rond natuur, water en klimaat en aan een toekomstbestendig landelijk gebied.

We sturen met doelsturing op prestaties in plaats van maatregelen. Zo houden ondernemers ruimte om te ondernemen en te vernieuwen. Tegelijkertijd is die ruimte niet overal gelijk. De mogelijkheden voor landbouw worden in toenemende mate bepaald door de draagkracht van water en bodem en door de opgaven voor natuur, stikstof, klimaat en leefomgeving. Daarom werken we gebiedsgericht. We onderscheiden gebieden waar landbouw zich kan doorontwikkelen en gebieden waar aanpassing nodig is. In gebieden met relatief weinig druk vanuit natuur-, water- en klimaatopgaven verkennen we het gericht beschermen van ruimte voor landbouw en verdere ontwikkeling van de sector (prioritaire landbouwgrond). In gebieden met een hoge stapeling van opgaven, zoals rond Natura 2000-gebieden, werken we samen met agrarische ondernemers aan toekomstbestendige ontwikkelperspectieven die passen bij de lokale omstandigheden en de beschikbare ruimte voor natuur, water en landbouw. Deze gebiedsgerichte differentiatie werken we de komende periode uit.

We bieden ruimte aan een sterke en toekomstbestendige agrarische sector, in samenhang met de opgaven voor water, bodem, stikstof, klimaat, natuur en een gezonde leefomgeving (Figuur 37). Hierbij

stellen we vanuit onze rol kaders op voor de ruimtelijke ontwikkeling van de sector, waarbij we toewerken naar kringlooplandbouw.

Figuur 37: Perspectief op kringloopland bouw & agribusiness ketens

Dit doen we door:

- Uitvoering van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, gericht op de gesignaleerde uitdagingen voor klimaat, natuur en milieu.
- Het ondersteunen van agrariërs via subsidies, kennis en innovatie, kavelruil en gebiedsprocessen, lokaal inkopen.
- Samenwerking met het Rijk, waterschappen, brancheorganisaties, kennisinstellingen, ketenpartijen en maatschappelijke organisaties. Hierbij hoort ook het agenderen van knelpunten bij het Rijk en Europa waar provinciale en lokale instrumenten te kort schieten.

Ontwikkelrichting

Kringlooplandbouw

Er is voldoende ruimte nodig voor primaire productie én voor innovatie in bedrijfsvoering, verwerking, teeltsystemen en verdienmodellen. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is de ontwikkeling naarkringlooplandbouw. Hierbij wordt gestreefd naar een landbouwsysteem waarin bodem, water, biodiversiteit en klimaat in balans zijn met een economisch gezonde bedrijfsvoering. Ondernemers kunnen verschillende samenhangende ontwikkelpaden volgen:

- Hightech gesloten systemen: gesloten teeltsystemen met minimale emissies;
- Hightech open systemen zoals innovatieve open teelten met precisielandbouw en technologische optimalisatie;
- Extensivering: vermindering van productiedruk ten gunste van milieu, landschap en biodiversiteit;
- Biologische landbouw: volledig natuurgerichte productie zonder synthetische bestrijdingsmiddelen of kunstmest;
- Natuurbeheer en -ontwikkeling: landbouw die actief bijdraagt aan natuurherstel en –behoud;
- Multifunctionele landbouw: bedrijven die landbouw combineren met zorg, educatie, recreatie of korte ketens.

Met doelsturing, het bieden van ruimtelijke mogelijkheden, samenwerking in de keten en aandacht voor voedselzekerheid in brede zin geven we hier richting aan. Voor doelsturing trekken we samen op met het Rijk en andere provincies en werken we met Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's) om de beschikbare fysieke en milieuruimte zorgvuldig in te zetten. We versterken onze inzet op Bioregio's. Voor de melkveehouderijsector vraagt de omgang met mest specifieke aandacht, mede door het wegvallen van derogatie. Dit vraagt om nieuwe oplossingen binnen het landbouwsysteem. In de omgevingsverordening zijn mogelijkheden voor mestbewerking zoals mestvergisting en stikstofkrakers op individueel bedrijfsniveau opgenomen. Collectieve vormen van mestbewerking, eventueel in samenwerking met andere sectoren, bieden kansen om kringlopen beter te sluiten en emissies te beperken. De ruimtelijke inpassing van deze oplossingen vraagt om nadere uitwerking; hiervoor stellen we een handreiking mestbewerking op.

We werken samen met het Rijk en gemeenten aan een toekomstbestendige visserijsector die economisch gezond is en rekening houdt met natuur. Via het Visserij Ontwikkelplan ondersteunen we visserijgemeenschappen en stimuleren we innovatie, ketensamenwerking en duurzame aquacultuur, zoals zeewier en algen. Hierbij sluiten we aan bij het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren: het IJsselmeer, Markermeer, IJmeer, de Waddenzee en de Noordzee.

Stikstof

De landbouw heeft een belangrijke opgave in het reduceren van stikstof – de bredere opgave en richting die we kiezen staat beschreven in paragraaf 6.8. Het Rijk kiest een combinatie van generieke en gebiedsgerichte maatregelen via zones rondom natuurgebieden. De inzet van ons is om met een gebiedseigen aanpak invulling te geven aan de Rijksdoelen, waarbij we zo goed mogelijk zoeken naar lokale, gebiedsgerichte oplossingen en beschikbare (Rijks)middelen.

Ruimte & fysieke leefomgeving

We constateren dat water- en bodemcondities op sommige plekken in de provincie relatief stabiel zijn en goed geschikt zijn voor agrarische productie, terwijl het water- en bodemsysteem op andere plekken snel en ingrijpend veranderd. We willen zuinig omgaan met landbouwgrond en tegelijkertijd inspelen op veranderende condities. Daarnaast stimuleren we het clusteren van economische activiteiten, afgestemd op de draagkracht van de water- en bodemcondities. Uiteraard zetten we ons in voor een duurzaam en volhoudbaar watersysteem voor Noord-Holland op basis van technische inzet, natuurlijke adaptatie en een goede waterverdeling tussen de verschillende vragers. Innovaties en bijvoorbeeld het lokaal vasthouden van water kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. De mogelijkheden hiervoor en de haalbaarheid verschillen van plek tot plek.

Schaalvergroting kan bijdragen aan efficiëntie en verduurzaming, maar vraagt om zorgvuldige ruimtelijke afwegingen. Met instrumenten zoals kavelruil zorgen we voor een goede inpassing van nieuwe functies en een zorgvuldige verdeling van vrijkomende landbouwgrond, bijvoorbeeld wanneer bedrijven stoppen. Zo versterken we de agrarische structuur.

Zuinig omgaan met landbouwgrond

We gaan zorgvuldig om met landbouwgrond en wijzen gebieden met goede landbouwkundige en stabiele water- en bodemcondities voor agrarische productie aan waar landbouw prioriteit heeft. Met deze aanwijzing reageren we op een decennialange trend van afnemende landbouwgrond in de provincie, voornamelijk door toenemende verstedelijking. Voor een krachtige, innovatieve sector is ook de diversiteit, omvang en compleetheid van de landbouwketen van belang. Gezien de sterke verwevenheid van sectoren en teelten (economisch en ecologisch in de vorm van wisselteelt) koppelen we prioritering van landbouwgronden aan een economische gezonde sector in brede zin en de maatschappelijke opgave voor voedselzekerheid. Landbouwgrond uitsluitend behouden voor voedselzekerheid is niet mogelijk onder de Omgevingswet zonder een expliciete duiding van het begrip voedselzekerheid en de betekenis daarvan op regionaal en (inter)nationaal niveau.

We ontwikkelen een afwegingskader voor prioritaire landbouwgebieden, bestaande uit een landbouwkaart, regioprofielen en een landbouwladder. Dit afwegingskader wordt leidend bij ruimtelijke keuzes over het behouden, versterken of aanpassen van landbouw. Hierin houden we rekening met voedselzekerheid, de structuur en kracht van de sector, het ecosysteem en de fysieke leefomgeving, maatschappelijke opgaven en de sociaaleconomische leefbaarheid van het landelijk gebied. De consequenties van de aanwijzing van prioritaire landbouwgronden kunnen regionaal verschillen en worden nader uitgewerkt. In prioritaire landbouwgebieden staat het behoud en de versterking van een economisch gezonde landbouw centraal. Daarbij houden we rekening met de specifieke gebiedskwaliteiten en opgaven rond natuur (NNN, natuurverbindingen, boerenlandvogels), landschap, waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid.

Gebieden met veranderende condities

In gebieden waar de omstandigheden voor landbouw veranderen, stimuleren we een geleidelijke aanpassing van het grondgebruik, passend bij de draagkracht van water en bodem. Dit kan gaan om landbouw die beter aansluit bij natuurdoelen, waterkwaliteit, veenbodembehoud of verzilting. In sommige gebieden kan landbouw zich meer richten op ecosysteemdiensten, landschapsbeheer of multifunctioneel gebruik. Hier blijft landbouw mogelijk, maar zal deze zich meer moeten aanpassen aan de draagkracht van water en bodem. We laten de oplossing bij de gebruiker, maar zullen meehelpen in het zoeken naar oplossingen. We ondersteunen dit met technische oplossingen, onderzoek en innovatie. Er zal echter altijd een restopgave blijven en het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om daarmee om te gaan. Het gaat om de volgende (deels overlappende) gebieden:

- Overgangszones rond Natura 2000-gebieden: we stimuleren hier landbouw die past bij natuurherstel, landschappelijke waarden en beperktemilieuruimte, met aandacht voor reductie van stikstof en nutriënten;

- In grondwaterbeschermingsgebieden zetten we in op landbouw die de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater beschermt en verbetert, met beperking van schadelijke middelen;
- (Delen van) veenlandschappen: we ondersteunen landbouw en nevenfuncties die bijdragen aan behoud en herstel van veenbodems. Samen met waterschappen werken we aan ruimtelijke differentiatie en fasering van maatregelen;
- Gebieden met verslechterende watercondities, zoals de Kop van Noord-Holland: we stimuleren toekomstbestendige landbouw die minder afhankelijk is van zoetwatertoevoer en aansluit bij natuurlijke water- en bodemsystemen, bijvoorbeeld via wateropslag of innovatie;
- Gebieden nabij stedelijk gebied: we behouden landbouw in combinatie met recreatie, water, natuur en andere maatschappelijke functies.

Clustering voor sterke sector & snelle transitie

Verduurzaming Glastuinbouw

We sturen op de concentratie van glastuinbouw in al aangewezen glastuinbouwconcentratiegebieden. Deze gebieden zien we als knooppunten waar energie-, water- en ruimteopgaven samenkomen. Binnen deze gebieden ontstaan kansen voor warmtenetten, waterberging en klimaatadaptieve teelten waarmee aan de ambitie van klimaatneutraliteit in 2040 kan worden voldaan. We sturen op behoud van ruimte en kwaliteit voor een duurzame en toekomstbestendige sector.

Bloembollenconcentratiegebieden

Er is geen teelt zo verbonden met de beeldvorming over Nederland als de bollenteelt, in het bijzonder van de tulpen. De Kop van Noord-Holland herbergt het grootste bollenteeltgebied ter wereld. De bollenteelt is in grote delen van de provincie onderdeel van wisselteelt. Daarnaast zijn in de omgevingsverordening bollenconcentratiegebieden aangewezen, zoals de binnenduinrand en het noordelijk zandgebied in de Kop van Noord-Holland. In deze bollenconcentratiegebieden, en uitsluitend daar, zijn grondbewerkingen als bezanden, omzetten en opspuiten voor permanente bollenteelt toegestaan. Naast productie van bollen is ook de verwerking en de broeierij voor bloemen van belang in de provincie.

Andere concentratiegebieden

In ons ruimtelijk instrumentarium zijn ook tuinbouw- en zaadveredelingsconcentratiegebieden opgenomen. De eerste betreft, als enige, het gebied Heemskerk-Beverwijk. Het gebied kenmerkt zich door een sterke gespecialiseerde tuinbouwsector in met name bolbloemen met teelt in de grond en enkele grote glastuinbouwbedrijven. Met deze aanwijzing is gewaarborgd dat de agrarische sector zich kan versterken en dat het gebied behouden blijft voor de tuinbouw. Zoals ook in paragraaf 7.9 wordt beschreven zijn er ontwikkelingen in dit gebied, zoals de veranderende water- en bodemcondities die vragen om een hernieuwde integrale ruimtelijke afweging voor dit gebied.

De zaadveredelingsconcentratiegebieden bevinden zich tussen Andijk en Enkhuizen en rond Warmenhuizen. De plantenveredeling en zaadveredelingssector levert een belangrijke economische bijdrage en heeft een internationale concurrentiepositie (zie ook paragraaf 4.6). We geven deze bedrijven de ruimte om deze concurrentiepositie verder te ontwikkelen. Vanwege hun diverse verschijningsvormen (groot of klein, met of zonder kassen, laboratoria, proefvelden, opslag e.d.) en de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied worden nieuwe zaadveredelingsbedrijven geconcentreerd in het zaadveredelingsconcentratiegebieden.

Tot slot houden we oog voor bereikbaarheid, landbouwverkeer en energietransitie. We actualiseren het afwegingskader voor landbouwverkeer en zorgen dat de overgang naar duurzame energie past bij het landschap, de landbouw en de ruimtelijke kwaliteit. Ook verkennen we zorgvuldig de mogelijkheden van agri-PV (het dubbelgebruik van landbouwgrond voor zowel voedselproductie als het opwekken van zonne-energie).

6.10 WONEN

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Adviseren over de regionale woningmarkt en de woningmarktregio, woningbouwopgave en voorrangverlening van gemeenten	Vanuit duurzame ruimtelijke ontwikkeling heeft de provincie een belangrijke regierol in de ruimtelijke afweging voor woningbouwlocaties en zorgt de provincie voor (deel/boven)regionale afstemming hierover. Op grond van de gewijzigde Huisvestingswet 2014 (ingangsdatum 1 juli 2024) zijn gemeenten verplicht een nieuwe versie van hun huisvestingsverordening aan het college van GS voor te leggen voor advies. GS controleren de huisvestingsverordening op de gevolgen voor de regionale woningmarkt, de woningbouwopgave en voorrangverlening.
Regie voeren op regionale afstemming over woningbouw, betaalbaarheid en huisvesting van aandachtsgroepen	In de volkshuisvestingsprogramma's werken gemeenten hun plannen voor woningbouw, het aandeel betaalbaarheid en de huisvesting voor specifieke aandachtsgroepen uit. De provincie zorgt ervoor dat zij hun inzet afstemmen met de overige gemeenten uit de woondealregio waarin zij zich bevinden.
Toezichthoudende rol op uitvoering van de afspraken uit de gemeentelijke volkshuisvestingsprogamma's voor het betaalbare segment en de aandachtsgroepen (op basis van nieuwe wetgeving - Wvrv)	Na vaststelling van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) is de toezichthoudende rol van de provincie in de volkshuisvesting verstevigd. De provincie houdt toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken over betaalbaarheid (realiseren 2/3 betaalbare segment, waaronder 30% sociaal) en over de huisvesting van aandachtsgroepen.
Regie op plancapaciteit (op basis van nieuwe wetgeving - Wvrv)	De provincie ziet er in lijn met de Wet versterking regie volkshuisvesting op toe dat gemeenten voldoende plancapaciteit hebben. Voldoende betekent 130% aan harde en zachte plannen samen, ten opzichte van de lokale en de (afgesproken bijdrage aan de) regionale bouwopgave.
(nog) Beter benutten van de bestaande voorraad	In de nieuwe wet is bepaald dat provincies in hun volkshuisvestingsprogramma beleid opnemen voor het stimuleren van het beter benutten van de bestaande voorraad. Dit betreft bijvoorbeeld beleid voor doorstroming, transformatie van leegstaand vastgoed, woningsplitsing, optoppen, verduurzaming en verbetering van woonkwaliteit.
Toezichthoudende rol op huisvesting statushouders	Provincies houden interbestuurlijk toezicht op of gemeenten voldoen aan de door het Rijk opgelegde taakstelling voor huisvesting van statushouders. Hierbij is een relatie met de woningbouwopgave en gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma's.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**

Zorgdragen voor een voldoende passend, betaalbaar en toekomstbestendig woningaanbod	We dragen eraan bij dat onze inwoners goed kunnen wonen, nu en in de toekomst. Primair gaat het om het juiste aanbod van woningen, dat voldoet aan de vraag naar het juiste type en op de juiste plek. Secundair daaraan is het zorgdragen voor voldoende nieuwbouwlocaties, zodat tijdig en passend aan de vraag naar nieuwe woningen kan worden voldaan en doorstroming wordt bevorderd.
Zorgdragen dat woningen toekomstbestendig worden gebouwd	Vanuit de doelstellingen voor klimaat, gezondheid en leefkwaliteit is het provinciale belang dat de woningen zoveel als mogelijk toekomstbestendig worden gebouwd: energiezuinig, klimaatbestendig, natuurinclusief en circulair. Daarbij wordt, gezien de woningnood, rekening gehouden met de betaalbaarheid en haalbaarheid van woningbouw. Bij de locatiekeuze wordt rekening gehouden met het bodem- en watersysteem, beschikbare energie en mobiliteitsnetwerken en gezonde leefomgeving. We sturen daarom op woningbouw die voornamelijk binnenstedelijk of op bekende bouwlocaties aan de randen van dorpen en steden plaatsvindt.

Waarom richting nodig?

Zorgen voor voldoende woningbouwlocaties

Om het grote woningtekort op te lossen en de betaalbaarheid van het wonen in Noord-Holland te verbeteren zijn er duidelijke provinciale keuzes nodig. De kaders en opgaven uit de Wet versterking regie op de volkshuisvesting (Wvrv) zijn hierbij richtinggevend en worden uitgewerkt in een Volkshuisvestingsprogramma. Vanuit dit kader worden afspraken gemaakt over voldoende geschikte locaties. Daarbij is een ruime, zachte plancapaciteit van minimaal 130 procent op deelregio niveau het uitgangspunt, om zo vertraging op te kunnen vangen. Via integrale en regionale afstemming, alsook hulp en meedenkkracht via de versnellingsaanpak, borgen we dat woningbouw op deze locaties haalbaar is en aansluit bij andere provinciale belangen. We monitoren de voortgang van de afspraken op het niveau van de gemeenten, woningbouwregio's en provincie.

In de periode tot 2050 zijn ongeveer 275.000 extra woningen nodig (gemeten vanaf 2026). Dit aantal woningen is het resultaat van de bijgestelde langetermijnprognose voor woningbouw, de ontwikkeling van de behoefte en de gerealiseerde toename van de voorraad. Hoewel er theoretisch voldoende plannen en locaties zijn, is het essentieel dat voorgenomen bouwlocaties daadwerkelijk tot woningbouw leiden. Dit geldt in het bijzonder voor de regionale en nationale grootschalige woningbouwlocaties en doorbraaklocaties, waar het merendeel van de woningbouw is voorzien en het verschil kan worden gemaakt.

Passend woningaanbod in een gezonde leefomgeving

Woningbouw wordt gerealiseerd in een gezonde leefomgeving en aansluitend bij verschillende levensfasen, inkomens en zorgbehoeften. Het gaat niet alleen om aantallen, maar ook om kwaliteit, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid. We streven naar een klimaatbestendige, natuurinclusieve, klimaatneutrale en circulaire woningvoorraad, in samenhang met leefbaarheid en omgevingskwaliteit (denk aan bereikbaarheid van en beschikbaarheid van werk en voorzieningen en groen, cultuur en ruimte voor sport en ontspanning).

Een samenhangende aanpak op (deel)regionale schaal is noodzakelijk door de grote vraag naar woningen - die zich niet beperkt tot gemeente- en/of regiogrenzen - en de daarbij komende problemen rond beschikbaarheid en (on)betaalbaarheid van het wonen in Noord-Holland. De woonopgaven hangen nauw samen met - en leggen druk op - andere (ruimtelijke) opgaven op het vlak van bijvoorbeeld water en bodem, regionale economie, natuur, recreatie en infrastructuur.

Ontwikkelrichting
In Noord-Holland willen we voldoende passende woningen hebben voor onze huidige en toekomstige inwoners. We willen dat zij wonen in een gezonde en veilige leefomgeving, waarin zij genoeg ruimte hebben om te recreëren en zich makkelijk kunnen verplaatsen. Wonen is altijd een integrale opgave die samengaat met recreatie, mobiliteit en werk. Bij gebiedsontwikkelingen brengen we de mobiliteitsbehoefte in beeld en kijken we hoe we dit zo optimaal mogelijk kunnen oplossen. Desondanks zal vanwege de grote groei van bevolking en arbeidsplaatsen de bereikbaarheid naar verwachting afnemen. We laten het doorgaan van woningbouw niet afhangen van het oplossen van knelpunten op de mobiliteitsnetwerken. De woningbouwopgave vraagt daarnaast om oplossingen voor knelpunten rond bijvoorbeeld stikstof, netcongestie, geluid en om ruimte voor groen, water, energie en circulaire voorzieningen.

We streven naar een klimaatbestendige, natuurinclusieve, klimaatneutrale en circulaire woningvoorraad, in samenhang met leefbaarheid en omgevingskwaliteit. Denk aan bereikbaarheid van en beschikbaarheid van werk, voorzieningen en groen, cultuur en ruimte voor sport en ontspanning.

Onze inzet voor de bouw van toekomstbestendige, passende, betaalbare en voldoende woningen is als volgt:

- Voldoende woningen: we sturen op samenhangende programmering en voldoende plancapaciteit (minimaal 130% op deelregionaal niveau). Gemeenten worden ondersteund via de versnellingsaanpak.
- Evenwichtige en betaalbare woningvoorraad: binnen elke woningbouwregio bestaat minimaal 30% van de nieuwbouw uit sociale huur en valt in totaal twee derde binnen het betaalbare segment. Gemeenten maken afspraken over een evenwichtige verdeling; we borgen dit waar nodig via de omgevingsverordening.
- Toekomstbestendig ontwikkelen: we sturen op snel, betaalbaar en zo veel mogelijk circulair bouwen en op woongebieden die energiezuinig, klimaatbestendig en natuurinclusief zijn. We vinden het belangrijk dat woningen gebouwd worden in een aantrekkelijke, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving door rekening te houden met de klimaatdoelen, gezondheid en leefkwaliteit. Gezien de netcongestie is het daarbij noodzakelijk om nieuwbouw zo snel als mogelijk netbewust te ontwikkelen. Toekomstbestendig bouwen betekent:
  - dat het recreatief groen binnen en buiten de wijk met woningbouw meegroeit;
  - dat bij de eerste ontwerpen voor nieuwbouw al gestuurd wordt op energiebesparing, aansluiting op collectieve warmtenetten, lokale opwek en opslag. Door het energiegebruik beter af te stemmen op de momenten van opwek kan netcongestie worden verminderd en wordt gewerkt aan een decentraal energiesysteem;
  - dat woningbouw voornamelijk binnenstedelijk en op reeds bekende bouwlocaties aan de randen plaatsvindt en wordt afgestemd op het bodem- en watersysteem en op beschikbare energie- en mobiliteitsnetwerken. Daardoor worden woningen dichtbij bestaande voorzieningen gebouwd en wordt optimaal gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur;
  - dat bij woningbouw voorwaarden worden gesteld op het gebied van ruimte voor waterveiligheid, waterberging, energie-infrastructuur en kabels en leidingen.

  Deze inzet voorkomt afwenteling op toekomstige generaties en vergroot de toekomstbestendigheid en kwaliteit van de woningvoorraad.
- Woon-werkbalans: we sturen op nabijheid van wonen, werk en voorzieningen. Dit leidt ertoe dat mensen minder ver naar hun bestemming hoeven te reizen en zij eerder actieve vormen van mobiliteit gaan gebruiken. In gebieden met een hogere verstedelijkingsgraad vinden we de inzet op een OV-schaalsprong in combinatie met doorfietsroutes noodzakelijk. Desondanks zijn alle vormen van mobiliteit nodig om Noord-Holland bereikbaar te houden.
- Aandachtsgroepen: we sturen op voldoende en passende huisvesting voor onder meer ouderen, mensen met een zorgvraag, jongeren, statushouders en arbeidsmigranten. Binnen woningbouwregio's worden afspraken gemaakt over de verdeling van woningtypen aan aandachtsgroepen, die worden geborgd in de omgevingsverordening.

6.11 RECREATIE

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Aanwijzen van zwemwaterlocaties en borgen van veiligheid en zwemwaterkwaliteit van zwemwater op aangewezen zwemwaterlocaties	Europees beleid op het gebied van zwemwater heeft als doel om de milieukwaliteit en de gezondheid van de mens te beschermen. De Zwemwaterrichtlijn legt regels vast voor de zwemwaterkwaliteit die aanvullend zijn op die van de Kaderrichtlijn Water en voor de controle van zwemwaterlocaties.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen	Voor de kwaliteit van de leefomgeving en de leefbaarheid is het belangrijk dat de inwoners van Noord-Holland beschikken over groen in de directe woonomgeving en recreatiegebied in de buurt. En over de juiste, bereikbare en voldoende cultureel-maatschappelijke-, sport- en (andere) dorpsvoorzieningen.
Vitale verblijfsrecreatie die past binnen het landschap	Verblijfsrecreatie is een belangrijk onderdeel van de toeristische sector. We willen dat deze economisch vitaal blijft en dat eventuele transformatie past binnen het landschap. Samen met gemeenten, bedrijven en het Rijk willen we daarom regionale regie voeren op ontwikkelingen binnen de verblijfsrecreatie, zoals versterken van de economische vitaliteit en grip krijgen op eventuele transformatie.

Waarom richting nodig?
De provincie Noord-Holland is rijk aan een divers palet aan natuur- en recreatiegebieden (Figuur 38). Mogelijkheden voor buitenrecreatie dragen bij aan een gezonde leefomgeving, een aantrekkelijk woon- en werkklimaat, natuur en landschap en een sterke regionale economie. Buitenrecreatie bevordert ontspanning en beweging en biedt kansen voor lokale ondernemers. Ook draagt het bij aan de beleving van het landschap en de natuur en versterkt daarmee het draagvlak. Daarnaast zorgt een goede recreatieve inrichting dat het landschap en de natuur beschermd blijven. Mogelijkheden voor buitenrecreatie en toeristisch aanbod vergroten de aantrekkelijkheid van Noord-Holland voor inwoners en bezoekers.

Vrijwel overal in de provincie is er een grote recreatiebehoefte, die groter is dan het recreatieaanbod. De vraag groeit sneller dan het aanbod, terwijl natuur- en recreatiegebieden een beperkte draagkracht hebben. De financiële middelen om mee te groeien met deze toenemende recreatiebehoefte zijn beperkt. De toegenomen drukte belast gebieden en voorzieningen en vermindert de beleving van de natuur, ruimte en rust. De recreatiedruk neemt verder toe door:

1. Bevolkingsgroei (+ 500.000 inwoners tot 2040) en groei van binnenlands en buitenlands toerisme (respectievelijk 18% en 47% tot 2035);
2. Veranderende leefstijlen, met een toenemende behoefte aan buitenrecreatie;
3. Afname van groen nabij de woning door stedelijke verdichting en concurrerende ruimteclaims.

Deze ontwikkelingen maken een gerichte sturing op recreatie en toerisme noodzakelijk.

Figuur 38: Perspectief op wonen, recreatie en stad-landovergangen

Ontwikkelrichting
We versterken de draagkracht van bestaande recreatiegebieden door een gericht zoneringsbeleid voor recreatie en een goede inrichting van gebieden. Een goede vorm van zonering is de strandzonering, als onderdeel van de samenwerkingsafspraken binnen het Kustpact. Naast zoneren zetten we in op het creëren van extra recreatieruimte door recreatie slim te combineren met andere opgaven, zoals bijvoorbeeld met natuurontwikkeling, klimaatadaptatie, energieprojecten en dijkversterking. Recreatiegebieden kunnen ook meer ruimte bieden voor water en geven verkoeling. Bij de inrichting van de openbare ruimte nemen we daarom structureel voorzieningen mee die recreatie mogelijk maken. Noord-Holland is een waterrijke provincie, waar bewoners en bezoekers veel gebruikmaken van het water als recreatieruimte. We zetten in op het in stand houden van het historische netwerk van waterwegen en het toegankelijk maken van water voor recreatief medegebruik.

Bij ruimtelijke opgaven geven we richting aan keuzes over inrichting, programmering en ligging van recreatievoorzieningen. Uitgangspunt is dat er voldoende recreatieve mogelijkheden dicht bij huis zijn, met name in en direct rond stedelijk gebied. Dit leidt tot meer recreatieve functies, vaak als aanvulling op bestaande functies.

Het landelijk gebied biedt kansen waar mensen prettig kunnen recreëren. Door landschappelijke, ecologische en stedelijke groenstructuren te verbinden, ontstaan sterke recreatieve verbindingen tussen stad en land. We zien toe op een goede ontsluiting van recreatief en landschappelijk groen rond de stad, met een fijnmazig netwerk voor wandelen, fietsen en varen in de hele provincie.

We vinden het belangrijk dat recreatief groen mee kan groeien met de stedelijke ontwikkeling. Dit is van belang voor de kwaliteit van de leefomgeving. We nemen recreatie mee in de optimale mix van alle functies in de ruimte. Zo stimuleren we dat recreatievoorzieningen en recreatief groen structureel meegroeien met nieuwe woningbouwontwikkelingen, zoals dat al het geval is met infrastructuur en voorzieningen. Daarnaast kan de vergroening van bedrijventerreinen op bepaalde plekken zorgen voor extra recreatief groen.

Met de groei van het toerisme ontstaat ook druk op ontwikkelingen in de verblijfsrecreatie. Goed functionerende campings, vakantieparken, hotels en ander verblijfsrecreatief aanbod is van groot belang voor diverse regio's in Noord-Holland. Er vinden echter verschillende ontwikkelingen plaats die effect hebben op deze sector, zoals de noodzaak tot kwaliteitsverbetering, energietransitie maar ook permanente bewoning, het verdwijnen van campings en toenemende verstening van het aanbod. Dit vraagt om goede ruimtelijke en integrale afwegingen. Het is van belang dat er een juiste balans is in het type aanbod van verblijfsrecreatie, passend bij de plek en binnen de regio. Daarbij zijn ook een goede landschappelijke inpassing en natuurinclusieve ontwikkeling van belang. Samen met alle betrokkenen voeren we regionale regie op ontwikkelingen binnen de verblijfsrecreatie om te komen tot een sterke sector met voldoende diversiteit in het aanbod. Daarnaast onderzoeken we of we hier ruimtelijk instrumentarium kunnen inzetten.

Het realiseren van recreatieve mogelijkheden en structuren vraagt om inzet van meerdere partijen gezamenlijk, waaronder ook gemeenten en het Rijk. We vervullen binnen de recreatie een rol als bestuurder, investeerder, subsidieverstrekker en als kennismakelaar, aanjager en verbinder. Dit door bijdragen te leveren aan recreatieschappen, subsidies te verlenen voor het stimuleren van recreatieve routestructuren en onze betrokkenheid bij de Nationale Parken. Bij investeringen in het Natuurnetwerk Nederland, provinciale infrastructuur en andere ruimtelijke opgaven nemen we recreatieve doelen integraal mee om te ontwikkelen. Daarnaast zetten we in op samenwerking, netwerkvorming en kennisdeling, zoals bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie.

6.12 TOEKOMSTBESTENDIGE ECONOMIE

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
-	-
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal	De provincie heeft de taak om de regionale en bovenregionale economie te faciliteren, onder meer door het creëren van een gunstig vestigingsklimaat. Gezien de complexiteit aan opgaven waar de provincie binnen de nationale en Europese context voor staat en het belang van een toekomstbestendige economie is het nodig om selectiever te gaan sturen op een weerbare, duurzame en circulaire en concurrerende economie met onder meer een hoge arbeidsproductiviteit en ruimte voor industrie en havengebonden functies. We houden rekening met de grote geopolitieke onzekerheden in het bestendigen van de Noord-Hollandse concurrentiepositie en daarmee het toekomstig verdienvermogen van Europa.

Waarom richting nodig?

Door de toenemende schaarste aan ruimte, zowel fysieke ruimte als milieuruimte, energie, water, grondstoffen en arbeid kan niet elke economische activiteit overal en onbeperkt groeien. Daarom willen we, vanuit onze rol en mogelijkheden, meer richting geven aan de ontwikkelingen die we mogelijk willen maken en aan activiteiten waarvoor binnen Noord-Holland weinig tot geen ruimte is.

Ontwikkelrichting

We werken aan voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten.
We benoemen verschillende economische clusters en gebruiken richtlijnen om deze clusters te faciliteren, het gaat hierbij om energetisch en economische clusters, circulaire clusters, clusters van strategisch belang en innovatieclusters. Binnen deze clusters hanteren we de benodigde randvoorwaarden om ondernemen mogelijk te maken en waar nodig te beschermen. Ook sturen we op een zo goed mogelijke benutting van de milieucategorieën.

We benoemen ruimtelijke richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie.

We willen ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendige economie. Daarom benoemen we richtlijnen om richting te geven aan een toekomstbestendige economie. De toenemende schaarste aan fysieke ruimte, milieuruimte, energie, water, grondstoffen en personeel vraagt om samenhangende ruimtelijke keuzes. Niet iedere economische ontwikkeling kan overal en onbeperkt plaatsvinden. We borgen deze richtlijnen indien nodig in de omgevingsverordening.

Nieuwe bedrijvigheid en uitbreidingen
We bieden ruimte aan nieuwe economische activiteiten die kunnen voldoen aan de volgende 6 richtlijnen:

1. Hoge arbeidsproductiviteit (of bijdrage aan productiviteitsgroei):
   Een veerkrachtige arbeidsmarkt maakt productiviteitsgroei mogelijk door ontwikkeling van adaptieve kennis en vaardigheden (binnen en tussen functies) en leidt tot innovatie. Bijvoorbeeld technologische innovatie door toepassing van AI en robotisering. In een context van structurele arbeidskrapte is het niet langer vanzelfsprekend dat economische groei gepaard gaat met een groei van het aantal arbeidsplaatsen;
2. Efficiënt ruimtegebruik:
   Economische activiteiten gebruiken schaarse ruimte efficiënt en leveren per vierkante meter voldoende economische toegevoegde waarde. De beschikbare ruimte in Noord-Holland is schaars en staat onder druk van meerdere maatschappelijke en ecologische opgaven. Economische activiteiten moeten daarom passen binnen de ruimtelijke draagkracht van een gebied en aansluiten bij de gewenste ontwikkelrichting;
3. Efficiënt watergebruik:
   Economische activiteiten minimaliseren de druk op zoetwater en drinkwater en passen binnen de draagkracht van het watersysteem, nu en in de toekomst;
4. Efficiënt energiegebruik:
   De energietransitie en de beperkte capaciteit van het energiesysteem vragen om bewuste keuzes. Economische activiteiten passen daarom binnen de beschikbare en toekomstige energie- en netcapaciteit en gaan daar doelmatig mee om;
5. Klimaat en gezonde leefomgeving in balans:
   Economische activiteiten dragen versneld bij aan de klimaatdoelen en zijn beter in balans met een gezonde leefomgeving. Ontwikkelingen die bijdragen aan emissiereductie, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat versterken niet alleen de duurzaamheid, maar ook de concurrentiekracht van Noord-Holland op de lange termijn;
6. Vermindering gebruik grondstoffen en vergroten circulariteit:
   Economische activiteiten verminderen het gebruik van grondstoffen en dragen bij aan het behouden van grondstoffen in de economie en het vervangen van primaire en abiotische grondstoffen.

De richtlijnen zijn positief richtinggevend en komen voort uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen en de noodzaak om ook in de toekomst concurrerend te blijven. Zij geven richting aan economische ontwikkeling die zorgvuldig omgaat met deze schaarsten en die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, innovatie en productiviteitsgroei. De richtlijnen geven richting aan onze inzet en schetsen tegelijkertijd het perspectief voor toekomstbestendige bedrijvigheid.

Het gaat ons met deze richtlijnen om het toekomstperspectief waarin het onvermijdelijk is dat bedrijven zich verhouden tot de schaarsten in onze regio. Het verstandig omgaan met deze schaarsten en er zo mogelijk op anticiperen versterkt onze concurrentiekracht en maakt onze economie toekomstbestendig. We trekken hierin een rol naar ons toe om sturing te geven aan het verdelen van deze schaarsten door onder andere het stimuleren van clustering van diverse functies. De richtlijnen zijn niet bedoeld als individueel beoordelingskader voor bedrijven of als extra administratieve verplichting voor ondernemers. Ze zijn bedoeld om de economie gericht te helpen ontwikkelen, zodat deze ook op de lange termijn sterk, weerbaar en toekomstbestendig blijft.
We passen de richtlijnen gebiedsgericht en proportioneel toe. Daarbij worden zij in samenhang bezien, passend bij de kenmerken, economische kracht en opgaven van een gebied. Dit biedt ruimte voor maatwerk. Ook blijft ruimte bestaan voor innovatie, nieuwe technologieën en economische ontwikkelingen die bijdragen aan provinciale doelen en waarvan de betekenis nu nog niet volledig is te voorzien.
Met deze aanpak willen we bijdragen aan een toekomstbestendig en voorspelbaar vestigingsklimaat. Ondernemers en investeerders krijgen meer duidelijkheid over de richting van economische ontwikkeling en over de ruimtelijke mogelijkheden en onmogelijkheden.

Bestaande bedrijvigheid

Er zit een verschil in aanpak tussen bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging. Bestaande bedrijven, met name het midden- en kleinbedrijf (MKB), leveren het grootste deel van de werkgelegenheid en het verdienvermogen dat nodig is om de transities mogelijk te maken. Het Noordzeekanaalgebied, een gebied

van nationaal strategisch belang, heeft een belangrijke positie in de huidige economie en als gebied dat nodig is om transities de ruimte te geven. Tegelijkertijd neemt deze bedrijvigheid een groot deel van de schaarse ruimte, energie, milieuruimte en het schaarse zoete water in beslag. De doelstellingen van bovengenoemde richtlijnen gelden ook voor bestaande bedrijven, want een volledig vrije ontwikkeling is niet langer houdbaar. Tegelijkertijd opereren bedrijven binnen historische vestigingspatronen, investeringen en vergunningen. We zetten daarom in op het geleidelijk creëren van de juiste randvoorwaarden, prikkels en kantelmomenten die transformatie richting een toekomstbestendige economie stimuleren. Zo stimuleren we bijvoorbeeld energiebesparing. Nieuwe bedrijvigheid kan daarentegen vanaf het begin worden getoetst aan actuele ruimtelijke en maatschappelijke kaders, waardoor we hier locatie, gebruik van ruimte en bijdrage aan de toekomstige economie betrekken bij onze afwegingen.

We sturen op strategische belangen in het kader van Europese autonomie
We willen de ontwikkeling van een aantal economische clusters en ecosystemen verder faciliteren, omdat ze een strategische positie innemen binnen nationale of Europese (waarde)ketens en netwerken. Onze rol is daarbij om (waar mogelijk) de ruimtelijke randvoorwaarden voor deze specifieke clusters te optimaliseren én stimuleringsmaatregelen te treffen voor een verdere toekomstbestendige ontwikkeling van deze clusters.

Noord-Holland huisvest diverse kennisinstellingen, bedrijven en economische en innovatieve clusters die van groot strategisch belang (kunnen) zijn voor Nederland en Europa. Daarnaast heeft Noord-Holland ook een strategische positie in grondstoffenketens, waaronder kritieke grondstoffen. Deze internationale verbondenheid is niet vanzelfsprekend en de heroriëntatie op de positie van Europa en Nederland versus de rest van de wereld vraagt om scherpere keuzes. Daarom willen we de ontwikkeling van een aantal clusters en ecosystemen die van strategisch belang zijn op nationale en Europese schaal verder faciliteren.
Daarvoor wijzen we in ieder geval twee strategische clusters aan, waarvoor we de ruimtelijke randvoorwaarden actief willen creëren om bedrijven in deze sector binnen Noord-Holland te faciliteren en versterken:

- Life Sciences & Health (LSH), met biotechnologie als kern (Amsterdam, Petten, Haarlemmermeer, Haarlem);
- Plantenveredeling en zaadtechnologie (Westfriesland, Schagen, Dijk en Waard).

Deze clusters hebben een overduidelijk maatschappelijk belang en een prominente systeempositie.
We houden ruimte om in de toekomst aanvullende economische activiteiten of clusters als strategisch aan te merken.

Op de aangewezen clusters van strategisch belang zullen we randvoorwaarden faciliteren om deze clusters verder te ondersteunen en ervoor zorgen dat ruimtelijke randvoorwaarden en schaarsten worden ingezet om ze mogelijk te maken. Voor deze clusters betekent dit dat:

- Ruimtelijke prioritering wordt toegepast bij de inzet van schaarse ruimte, milieuruimte en netcapaciteit.
- Gebiedsgericht maatwerk mogelijk wordt gemaakt, bijvoorbeeld via gebiedsgerichte programma's of aangepaste ruimtelijke kaders.
- Randvoorwaarden actief worden gecreëerd, zoals bereikbaarheid, energie-infrastructuur, kennisvoorzieningen en ruimte voor innovatie.

Strategische relevantie betekent daarbij niet automatisch dat activiteiten eenvoudig inpasbaar zijn; juist daarom is een expliciete ruimtelijke afweging nodig, zodat strategische economische ontwikkeling past binnen een integrale en duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

Toelichting denkraam strategische economische afwegingen

Om strategische economische afwegingen expliciet en navolgbaar te kunnen maken, is een denkraam ontwikkeld dat houvast biedt bij het duiden van het strategisch belang van economische activiteiten (Figuur 39). Dit zijn activiteiten die vanuit Europees perspectief van strategisch belang zijn. Dit omvat (uiteraard) niet de gehele economie van Noord-Holland.

Bij het duiden van strategische relevantie kijken we naar de systeempositie van economische activiteiten. Dit gaat niet alleen over omvang of groei, maar over de rol die Noord-Holland vervult binnen nationale en Europese netwerken en waardeketens. Daarbij spelen onder meer drie samenhangende aspecten een rol:

- de mate van specialisatie en onderscheidend vermogen;
- de complexiteit en het potentieel om innovatie en economische vernieuwing te dragen;
- de aard van afhankelijkheden en complementariteit met andere regio's, zowel vanuit kwetsbaarheid als vanuit hefboomwerking.

Maatschappelijk belang en brede welvaart fungeren hierbij als kompas. Economische activiteiten worden niet uitsluitend beoordeeld op hun bijdrage aan groei of werkgelegenheid, maar ook op hun effecten op leefomgeving, gezondheid, duurzaamheid en het toekomstig verdienvermogen van de regio.

Figuur 39: Denkraam strategische economische afwegingen

Verdieping strategische clusters

Life Sciences & Health (LSH) in Noord-Holland omvat biotechnologie, medische technologie, farmaceutische activiteiten en nucleaire toepassingen voor de gezondheidszorg. Biotechnologie vormt de kern van de economische waardeketen, met de ontwikkeling van geneesmiddelen, moleculen en therapeutische toepassingen als belangrijke activiteiten. Medische technologie ondersteunt deze keten onder meer met toepassingen voor diagnostiek, monitoring en patiëntselectie.

Het cluster is internationaal verbonden via waardeketens voor onderzoek, ontwikkeling, productie en distributie van geneesmiddelen en medische technologie. Het ecosysteem bestaat uit bedrijven, kennisinstellingen, ziekenhuizen, onderzoeksorganisaties, onderwijsinstellingen en gespecialiseerde toeleveranciers. Belangrijke concentraties bevinden zich rond Amsterdam UMC, Amsterdam Science Park en overige innovatiegebieden in Amsterdam, in de Waarderpolder, Haarlemmermeer en de Energy & Health Campus in Petten. De productie van medische isotopen in Petten, de logistieke functie van Schiphol, internationaal opererende bedrijven en de aanwezigheid van het Europees Geneesmiddelen Agentschap (EMA) in Amsterdam versterken deze positie.

De plantenveredeling en zaadtechnologie in Noord-Holland bestaat uit een samenhangende waardeketen van bedrijven, kennisinstellingen en toeleveranciers. Het strategisch belang is sterk verbonden aan de bijdrage die het cluster levert aan voedselzekerheid en weerbaarheid. Het cluster omvat onder meer zaadveredeling, glastuinbouw, open teelt, opkweek van plantmateriaal, zaadbehandeling, logistiek, technologie en ondersteunende bedrijvigheid. Deze schakels zijn onderling afhankelijk. De sector kent een lange ontwikkelingsgeschiedenis en draagt bij aan innovatie, concurrentiekracht en strategische autonomie. Nederland is marktleider in groentezaden en had in 2023 een aandeel van 35 procent in de netto-exportwaarde van groentezaden wereldwijd.

Het cluster is kennisintensief en wordt gekenmerkt door samenwerking tussen bedrijfsleven en onderzoek. De uitgaven aan R&D door bedrijven bedragen gemiddeld 16 procent, met uitschieters tot 30 procent. Biotechnologie, data, kunstmatige intelligentie en robotisering krijgen een grotere rol in de veredeling, teelt en productie. Het cluster concentreert zich in Westfriesland, Schagen en Heerhugowaard met kennis- en onderwijsinstellingen in Hoorn, Alkmaar, Amsterdam en Wageningen. Voor dit cluster zijn zaadverdelingsconcentratiegebieden aangewezen, hierbinnen kan de sector zich

ontwikkelen. De sector ontwikkelt zich in samenhang met opgaven rond voedselzekerheid, weerbare teelten, innovatie en biotechnologie.

6.13 WERKEN

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
-	-
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal.	De provincie heeft de taak om de regionale en bovenregionale economie te faciliteren, onder meer door het creëren van een gunstig vestigingsklimaat. Gezien de complexiteit aan opgaven waar de provincie binnen de nationale en Europese context voor staat en het belang van een toekomstbestendige economie is het nodig om selectiever te gaan inzetten op een weerbare, duurzame en circulaire en concurrerende economie met onder meer een hoge arbeidsproductiviteit en ruimte voor industrie en havengebonden functies. We houden rekening met de grote geopolitieke onzekerheden in het bestendigen van de Noord-Hollandse concurrentiepositie en daarmee het toekomstig verdienvermogen van Europa.

Waarom richting nodig?
Bedrijventerreinen zijn de fysieke basis voor de productieve economie (maak, onderhoud, logistiek, reparatie, verwerking) en essentieel voor brede welvaart, werkgelegenheid, economische transities en het functioneren van het stedelijk gebied. Door de toenemende druk op ruimte door onder andere binnenstedelijke verdichting groeit het risico dat bruikbare oppervlakte bedrijventerreinen verloren gaat. Daarom is onze inzet gericht op behoud en verbetering van bedrijventerreinen.

Ontwikkelrichting
Bedrijventerreinen waar mogelijk beter benutten en waar nodig uitbreiden
Voor de bestaande bedrijventerreinen zetten we waar mogelijk primair in op intensiever en efficiënter gebruik daarvan. We zoeken waar nodig ruimte voor nieuwe toekomstbestendige ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied. Efficiënt ruimtegebruik betekent ook selectiviteit: schaarse locaties met hoge milieucategorieën, watergebonden kavels, multimodale bereikbaarheid en robuuste nutsvoorzieningen zoals energienetwerken of robuuste energievoorzieningen, reserveren we voor functies die daar daadwerkelijk op zijn aangewezen. We maken hierover regionale afspraken (onder meer binnen de Metropoolregio Amsterdam) en ondersteunen gemeenten en bedrijfsleven met kennisdeling en subsidies. We onderzoeken welke aanvullende instrumenten bruikbaar zijn voor de sturing van het juiste bedrijf op de juiste plaats, zoals het instellen van een minimale milieucategorie. We verkennen of we de eisen aan de regionale afspraken verder moeten aanscherpen om de kwalitatieve invulling van de programmeringsafspraken te verbeteren.

Beschermen van bestaande bedrijventerreinen
(Binnen)stedelijke bedrijventerreinen zijn cruciaal voor het midden- en kleinbedrijf (MKB), logistiek, circulaire economie, werkgelegenheid en stedelijke leefbaarheid. Tegelijkertijd staan zij onder druk door de woningbouw. Transformatie naar woningbouw leidt vaak tot blijvend verlies van milieuruimte en vestigingsmogelijkheden voor bedrijven. Daarom beschermen we bestaande bedrijventerreinen, met extra aandacht voor locaties met hogere milieuzonering. We verkennen de mogelijkheid om compensatie van de economische functie te verplichten bij verlies aan bedrijventerreinen voor gebieden buiten industrieterreinen van provinciaal belang (IPB) om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte blijft voor

bedrijven die nodig zijn om het stedelijk gebied te kunnen laten functioneren. Waar passend stimuleren we menging van wonen en werken, zodat lichte bedrijvigheid niet onnodig beslag legt op ruimte die nodig is voor zwaardere functies. We stemmen de regionale afspraken over wonen en werken beter op elkaar af.

Bedrijventerreinen als dragers van duurzaamheidstransities
Bedrijventerreinen kunnen sleutelgebieden voor de energie-, circulaire-, klimaat- en biodiversiteitstransitie worden. Ze kunnen toekomstbestendiger worden ingericht en meer ruimte bieden voor energie-opwek en -opslag, waterberging, vergroening en het sluiten van materiaalstromen. Dit vraagt om extra fysieke én milieuruimte en om een goede organisatiegraad van bedrijven. We stimuleren innovaties bij regionale programmering via kennisuitwisseling en subsidies.

Selectieve ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen
Nieuwe bedrijventerreinen of uitbreidingen blijven nodig voor specifieke toekomstbestendige functies. Denk aan bedrijven in hoge milieucategorieën, circulaire activiteiten en schuifruimte voor herstructurering. Ontwikkeling vindt zorgvuldig en selectief plaats op basis van de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie, bijvoorbeeld voor de aangewezen strategische clusters. Voor grootschalige vestigingen is een regionale onderbouwing nodig.

Circulaire economie: typologie en voorkeurslocaties
Uit diverse studies van onder andere het Planbureau voor de Leefomgeving (Ruimte voor Circulaire Economie) en de ministeries van I&W en EZK (Ruimtevraag Circulaire Economie op Bedrijventerreinen), weten we dat er voor de transitie naar een circulaire economie extra ruimte nodig is. Daarnaast weten we dat het belangrijk is om ruimte met specifieke kwaliteiten, zoals hogere milieucategorieën en plekken waar watergebonden transport mogelijk is, strategisch te reserveren voor de meer grootschalige activiteiten van de circulaire economie.

Circulaire economische activiteiten landen vooral op bedrijventerreinen en deels in het stedelijk gebied. We onderscheiden daarbij 3 typen circulaire locaties:

- stedelijk: deel-, reparatie- en stadshubs voor consumenten en kleinschalig hergebruik;
- regionaal: grondstoffenhubs en industriële verwerkings- en vervaardigingslocaties voor inzameling, verwerking en doorstroming van materialen, inclusief bouwhubs voor circulaire bouw;
- kennis en innovatie: innovatie- en kennishubs waar bedrijven, kennisinstellingen en overheden samenwerken en experimenteren.

Voor de versnelling van de transitie naar een circulaire economie is het van provinciaal belang om voldoende fysieke én milieuruimte te reserveren op locaties met de juiste condities. Denk aan terreinen voor bedrijven in hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten. Op basis van een uitgevoerde kansenbenadering hebben we daarvoor een paar voorkeursgebieden. Dit zijn onder andere het Noordzeekanaalgebied, de omgeving Alkmaar/Heerhugowaard (Boekelermeer en Zandhorst) en Den Helder. Voor de meest cruciale locaties doen we een verkenning naar de voor- en nadelen van een aanwijzing als IPB in de omgevingsverordening.

Voor de transitie naar een circulaire economie streven we zoveel mogelijk naar korte (regionaal ontsloten) ketens om transportbewegingen en CO_2-uitstoot te verminderen. Ook daarvoor zijn regionale locaties en voorzieningen nodig, zoals regionale grondstoffenhubs.

Circulaire economie, milieuzones en energie-intensieve activiteiten bij energieknooppunten
In lijn met Europees beleid verkennen we onze ruimtelijke rol bij de terugwinning, opslag en verwerking van (kritieke) grondstoffen. Circulaire economie zal niet altijd vrij zijn van hinder of milieu- en veiligheidsrisico's. Opschaling gaat deels gepaard met meer grootschalige industriële activiteiten zoals grondstoffenhubs voor secundaire materialen. Dat kan alleen plaatsvinden op bedrijventerreinen met passende milieuzonering. Randvoorwaardelijk daarbij is de beschikbaarheid van voldoende energie en multimodale bereikbaarheid. Energie-intensieve activiteiten, waaronder circulaire industrie en infrastructuur, concentreren we daarom bij (nieuwe en bestaande) energieknooppunten, binnen gestelde

gezondheids- en milieugrenzen. Zo brengen we vraag en aanbod van energie samen en versterken we de strategische positie van Noord-Holland.

Toelichting instrument industrieterrein van provinciaal belang (IPB)

De aanwijzing als IPB houdt in dat een ontwikkeling in zo'n gebied aan voorwaarden moet voldoen: de hoogst toegestane milieucategorie op het terrein mag niet verlaagd worden en nieuwe activiteiten zijn alleen toegestaan ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerde activiteiten. Tijdelijk gebruik mag, mits dat geen beperking van fysieke of milieuruimte betekent en dat gebruik maximaal vijf jaar duurt. Binnen de milieucontour geldt: geen aantasting van bestaande milieugebruiksruimte en strikte voorwaarden bij toevoeging van milieugevoelige functies. Zo blijft de ruimte voor zware bedrijvigheid en strategische transities gegarandeerd.

Havens als strategische economische pijlers

Havens en maritieme clusters spelen een sleutelrol in de energietransitie, energiezekerheid, circulaire economie, strategische autonomie en veiligheid van Europa. Ze zijn van grote economische waarde voor de directe omgeving, de regio en voor Nederland. In Noord-Holland liggen twee strategische havenclusters: het Noordzeekanaalgebied en Den Helder. Het Noordzeekanaalgebied is door het Rijk benoemd als energie-intensieve industriecluster van nationaal belang. Het Maritiem Cluster Den Helder is opgenomen in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. We behouden en versterken deze havenclusters, met focus op verduurzaming, energietransitie, circulaire economie en voldoende milieuruimte. De groei van offshore energie, industrie en defensie vraagt om gerichte in- en uitbreidingsruimte, in samenhang met beide havengebieden.

Innovatieclusters

De manier waarop we werken verandert ingrijpend. Door aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt, verdere digitalisering van de economie en de snelle ontwikkeling van kunstmatige intelligentie (AI) verschuift de vraag naar arbeid en heeft daarmee impact op de ruimte voor werken. We zien dat werken flexibeler, meer hybride en minder plaatsgebonden wordt. Noord-Holland heeft hierbij een sterke uitgangspositie in het ecosysteem voor digitalisering en AI, met toonaangevende kennisinstellingen en een innovatief bedrijfsleven. We vinden het van belang om het binnenstedelijk ruimtegebruik nadrukkelijk af te stemmen op de krachtige economische ecosystemen in de regio, zodat ruimte wordt geboden aan kennisintensieve en innovatieve activiteiten die hieraan bijdragen. Tegelijkertijd vraagt dit om een zorgvuldige inpassing van digitale en energie-intensieve functies zoals AI-toepassingen, in samenhang met verstedelijking, energiegebruik en leefkwaliteit.

Innovatieclusters zijn belangrijk voor onze concurrentiepositie en strategische belangen. Om de ruimte hiervoor te borgen willen we deze ruimtelijk kunnen vastleggen. We constateren dat een aantal fysieke randvoorwaarden voor innovatieclusters belangrijk zijn voor het goed functioneren van deze clusters. Dit zijn onder andere goede bereikbaarheid en internationale connectiviteit, huisvesting, toegang tot (internationaal) talent en digitale infrastructuur. Er zijn in Noord-Holland een aantal onderscheidende innovatiecampussen die door het Rijk zijn aangemerkt als van nationaal belang (Amsterdam Science Park, Health & Innovation District (Amsterdam), VU Campus, AMC Medical Business Park, Energy & Health Campus (Petten)). Aanvullend op deze clusters formuleren we randvoorwaarden voor innovatieclusters van regionaal belang. Naast ruimtelijke randvoorwaarden kunnen we ons niet-ruimtelijk innovatie-instrumentarium meer richten op deze specifieke clusters zoals de E-sports Tech Campus in Purmerend en het media cluster in Hilversum.

Kantoren: kwaliteit boven kwantiteit

Nieuwe kantoorruimte is alleen toegestaan op toekomstbestendige locaties met een hoge locatiekwaliteit, zoals OV-knooppunten met goede multimodale bereikbaarheid en functiemenging. We sturen op een evenwichtige kantorenmarkt om leegstand te voorkomen en stimuleren de transformatie en verduurzaming van de bestaande voorraad.

Detailhandel: concentratie en regionale afstemming

We concentreren detailhandel in bestaande centrumgebieden, waar ze het aanzicht en de levendigheid bepalen. We sturen op detailhandel om een vitale en samenhangende winkelstructuur te behouden en leegstand te voorkomen. En om winkelfuncties op de juiste plek te krijgen.

Uitzonderingen, zoals voor volumineuze goederen, zijn helder afgebakend. Nieuwe ontwikkelingen worden regionaal afgestemd om ongewenste concurrentie en inefficiënt ruimtegebruik te voorkomen.

6.14 GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	**Toelichting**
Instandhouden en bereiken van een goede omgevingskwaliteit	Omgevingskwaliteit is, naast veiligheid en gezondheid, een van de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet (artikel 1.3, onder a). De provincie is gehouden haar taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uit te oefenen met het oog op de doelen van de wet. De provincie moet hierbij volgens de Omgevingswet rekening houden met de milieubeginselen te weten het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt (artikel 3.3) en bij de evenwichtige toedeling van functies in ieder geval rekening houden met het beschermen van de gezondheid (artikel 2.1 lid 4). De provincie is bevoegd gezag voor de zwaardere industrie, stortplaatsen, regionale luchthavens en provinciale (vaar)wegen. Deze bronnen van uitstoot hebben een grote invloed op de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie is vanuit haar rol als bevoegd gezag wettelijk verantwoordelijk voor de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving. Daarmee hebben we instrumenten in handen om te werken aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Dat betekent concreet: de uitstoot van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem én de uitstoot van 'hindercomponenten' als geluid, geur en (grof)stof, verminderen.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving	Naast onze wettelijke taken op het gebied van geluid, stilte, geur, water- en luchtkwaliteit, verkeers-, water- en externe veiligheid, vinden we het belangrijk om extra bij te dragen aan de gezondheid van onze inwoners. Voldoen aan wettelijke normen is geen garantie voor die gezonde woon- en leefomgeving. Daarom werken we proactief aan een gezondere woon- en leefomgeving, waarbij we extra ruimtelijk sturen in de fysieke leefomgeving.

Waarom richting nodig?

We willen een gezonde leefomgeving als volwaardig belang wordt meegewogen bij ruimtelijke afwegingen. Een gezonde en veilige leefomgeving gaat over het beschermen en bevorderen van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, geur, geluid en externe veiligheid. De geldende milieunormen vormen daarbij de ondergrens en moeten altijd worden nageleefd. Tegelijk houden deze normen nog onvoldoende rekening met de opeenstapeling van stoffen en hinder, zoals de combinatie van geluid, geur en chemische stoffen. Voor sommige vormen van hinder, zoals geur en licht, bestaan bovendien geen normen. Daarom zetten we als provincie een stap extra. Net als andere provinciale belangen, zoals woningbouw, industrie, natuur en economie, wegen we de gezonde leefomgeving als belang mee bij ruimtelijke afwegingen.

Ontwikkelrichting

Inzet op gezonde leefomgeving via drie pijlers

We streven naar een gezondere leefomgeving voor iedereen, omdat een gezonde leefomgeving direct bijdraagt aan het welzijn van inwoners en aan de kwaliteit van wonen, werken en recreëren. Ook als we geen bevoegd gezag zijn benadrukken we het belang van een gezonde leefomgeving.

Om ons doel te bereiken is onze inzet drieledig:

- Daar waar we bevoegd gezag zijn zetten we in op ambitieus bronbeleid op het verminderen van uitstoot en hinder. Dit betreft onder andere geluid, geur en chemische stoffen afkomstig van bedrijven, vliegverkeer en wegverkeer;

- We gebruiken ons ruimtelijk instrumentarium om de blootstelling van inwoners aan overlast te beperken, onder meer door afstand te creëren tussen hinderlijke functies en woon- en leefgebieden;
- We vergroten onze kennis door te meten, te onderzoeken en te monitoren. De kennis en data die dit oplevert maken zichtbaar wanneer het provinciaal belang van een gezonde leefomgeving wordt geraakt. Ze ondersteunen onze keuzes en versterken het bronbeleid.

Landelijke wet- en regelgeving voor een gezonde en veilige leefomgeving zijn randvoorwaardelijk
Bij ruimtelijke besluiten wordt altijd de milieunorm nageleefd. Alleen waar de landelijke regelgeving ruimte laat of onderdelen niet dekt, verkennen we die ruimte en stellen we aanvullend beleid vast, bijvoorbeeld voor geurhinder, geluidhinder van industrie en omgevingsveiligheid. Binnen de wettelijke kaders accepteren we dat een bepaalde mate van blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder blijft bestaan. We doen daarom geen uitspraak over wanneer een situatie 'gezond genoeg' is.

Maximale normopvulling is niet altijd vanzelfsprekend
Maximale normopvulling betekent dat activiteiten en ontwikkelingen worden toegestaan tot aan de uiterste grenzen van de geldende milieunormen, zoals voor luchtkwaliteit, geluid, geur, omgevingsveiligheid en schadelijke stoffen. We vinden het niet altijd vanzelfsprekend om in ruimtelijke opgaven altijd uit te gaan van maximale normopvulling. Zo beschermen we zowel economische activiteiten als (toekomstige) bewoners door te zorgen dat er ruimte ontstaat voor uitbreiding van bedrijfsactiviteiten enerzijds en een gezondere leefomgeving voor inwoners anderzijds.

Onderzoek laat zien dat het voldoen aan de normen niet een gezonde leefomgeving garandeert. In ons handelen laten we ons leiden door het blootstellingsniveau aan schadelijke stoffen en hinder op de plekken waar mensen wonen en verblijven. Daarbij kijken we naar de stapeling van alle bronnen samen. Wanneer dit blootstellingsniveau het belang van een gezonde leefomgeving onder druk zet, stellen we het benutten van de maximale normruimte ter discussie.

De bedoeling is dat bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening wordt gehouden met de nabijheid van industrie en de uitstoot van schadelijke stoffen en hinder. We stimuleren gemeenten (en andere initiatiefnemers) om niet automatisch uit te gaan van maximale normopvulling, maar om bewust af te wegen welke mate van blootstelling nog wenselijk en verantwoord is. In onze aanpak werken we samen met gemeenten aan de volgende stappen:

1. We voeren ambitieus bronbeleid uit bij de bedrijven waarvoor we bevoegd gezag zijn.
   De provincie is vanuit haar rol als bevoegd gezag wettelijk verantwoordelijk voor de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving (ook wel aangeduid als U&H-taken). Daarmee hebben we instrumenten in handen om te werken aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Dat betekent concreet: de uitstoot van schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem én de uitstoot van 'hindercomponenten' als geluid, geur en (grof) stof, verminderen. We blijven als provincie binnen de kaders van de Omgevingswet;

2. We stimuleren gemeenten om voor bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag zijn eveneens ambitieus bronbeleid te voeren;

3. We stimuleren gemeenten om de (toekomstige) kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk te maken en te betrekken bij de besluitvorming. Daarbij vragen we aandacht voor cumulatie en piekbelasting van hinder en schadelijke stoffen. We stimuleren het gebruik van wetenschappelijk gevalideerde en gezondheidskundig erkende data, met een actieve rol voor bijvoorbeeld de GGD en het RIVM;

4. We stimuleren gemeenten om in plannen rekening te houden met mitigerende maatregelen die blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder verminderen en bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Het gaat niet alleen om het voldoen aan normen, maar ook om een goede ruimtelijke inrichting die schoon, veilig en uitnodigend is en gezond gedrag stimuleert;

5. We stimuleren gemeenten om te bepalen welke monitoring van de leefomgeving nodig en zinvol is. Bestaande landelijke en provinciale data zoals het netwerk van elektronische neuzen en ons provinciaal luchtmeetnet kunnen hierbij helpen.

Prioriteiten stellen

In Noord-Holland is een aantal gebieden aan te wijzen waar industrie met hoge milieulast, wegverkeer, vliegverkeer en scheepvaart samenkomen met plekken waar mensen (komen te) wonen. Juist hier kan de gezonde leefomgeving onder druk (komen te) staan. In deze gebieden, die vaak in het zuidelijk deel van onze provincie gelegen zijn, liggen ook de industrieterreinen van provinciaal belang (IPB). We willen onze inzet in eerste instantie richten op de IPB's, inclusief de milieucontouren. Juist daar, omdat de nabijheid van industrie en omwonenden het grootst is, en dus het belang van gezonde leefomgeving en de milieuruimte van bedrijven het meest onder druk staat. In tweede instantie richten we ons op gebieden waar de blootstelling hoog is en waar we met ons instrumentarium de grootste gezondheidswinst kunnen boeken.

IPB-milieucontour

Om de milieu(gebruiks)ruimte van bedrijven op de IPB's te beschermen én zorg te dragen voor een gezonde leefomgeving voor omwonenden, heeft de provincie een IPB-milieucontour gelegd om deze industrieterreinen. De milieucontour is de ruimtelijke vertaling van de impact van de milieuruimte van de aanwezige bedrijven op de leefomgeving. Binnen deze contour zijn nieuwe ontwikkelingen of functiewijzigingen alleen mogelijk als deze geen milieuruimte voor geluid, geur en omgevingsveiligheid wegnemen van de bedrijven op het IPB. Hiermee waarborgen we dat deze terreinen hun functie voor zwaardere industrie kunnen behouden.

Het gebied binnen de milieucontour van een IPB is een omgeving met een zeer hoge milieudruk, waar geluid van verschillende activiteiten en bronnen accumuleren en een stapeling van verschillende milieufactoren samenkomen. Deze milieucontour is bedoeld als een zone waar we extra aandacht vragen voor het belang van bedrijven én gezonde leefomgeving in relatie tot gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Deze zone is dus niet bedoeld om hard te toetsen op de landelijke wet- en regelgeving. Gebiedsontwikkelingen binnen de milieucontour vragen om een zorgvuldige afweging vanuit het belang van een gezonde leefomgeving.

6.15 OMGEVINGSKWALITEIT

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Instandhouden en bereiken van een goede omgevingskwaliteit	Omgevingskwaliteit is, naast veiligheid en gezondheid, een van de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet (artikel 1.3, onder a). De provincie is gehouden haar taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet uit te oefenen met het oog op de doelen van de wet. Hieronder valt o.a. het beschermen van landschappelijke of stedenbouwkundige waarden (art. 2.1, lid 3, onder e), het behoud van cultureel erfgoed, waaronder rijks- en provinciale monumenten en waardevolle erfgoedstructuren (art. 2.1, lid 3, onder f) en het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed (art. 2.1, lid 3, onder g). Dit vraagt om een zorgvuldige balans tussen het behouden en verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en ruimte creëren voor ontwikkelingen, met oog voor de behoeften van zowel huidige als toekomstige generaties. Het Besluit kwaliteit leefomgeving verplicht de provincie daarnaast om in de omgevingsverordening regels op te nemen ter bescherming van provinciaal landschappelijke of stedenbouwkundige waarden en waardevol cultureel erfgoed.
Bescherming landschappelijke of stedenbouwkundige waarden	Landschappelijke en stedenbouwkundige waarden maken een belangrijk onderdeel uit van omgevingskwaliteit. Het gaat daarbij om de menselijke beleving van de fysieke leefomgeving, maar ook om de waarden die de maatschappij toekent aan de identiteit van gebieden. De provincie heeft de taak om landschappelijke en stedenbouwkundige waarden te beschermen en mee te nemen bij het evenwichtig toedelen van functies aan locaties (artikel 2.4 en 4.2 Omgevingswet).
Behoud van cultureel erfgoed	Onder cultureel erfgoed wordt verstaan rijks- en provinciale monumenten (waaronder ook archeologische monumenten) en waardevolle erfgoedstructuren. Ten aanzien van Rijksmonumenten heeft de provincie de taak om te adviseren bij rijksmonumenten buiten de bebouwde kom en om, in samenwerking met gemeenten en het Rijk, de instandhouding van de Rijksmonumenten te bevorderen.De Erfgoedwet geeft de mogelijkheid om provinciale monumenten aan te wijzen. Dit heeft de provincie gedaan. Dit betreft zowel bouwkundige objecten, archeologie als waardevolle erfgoedstructuren (bijvoorbeeld de Westfriese Omringdijk). Ook heeft de provincie als taak om interbestuurlijk toezicht te houden op de erfgoedtaken (in brede zin) van gemeenten. Archeologische waarden zijn onderdeel van het cultureel erfgoed en de landschappelijke waarden die de provincie moet beschermen. Conform de Erfgoedwet heeft de provincie de verplichting om een archeologisch depot in stand te houden.
Behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed	De Staat der Nederlanden heeft in 1992 het UNESCO-verdrag geratificeerd en op basis daarvan meerdere werelderfgoederen in Nederland aangewezen. Vier daarvan liggen geheel of gedeeltelijk in Noord-Holland: de Waddenzee, de Beemster, de Hollandse Waterlinies en de grachtengordel van Amsterdam. Wat betreft het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies heeft de provincie een aparte verantwoordelijkheid. De provincie is namelijk, samen met de provincies Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant, siteholder (eerstverantwoordelijke) voor dit werelderfgoed. Noord-Holland is dat dan

	specifiek voor dat deel van dit werelderfgoed dat op Noord-Hollands grondgebied ligt. De wettelijke grondslag voor het beschermen van het UNESCO- werelderfgoed is art. 1.3, onder a, in samenhang met art. 2.1, lid 3, onder g en afdeling 7.2 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). De provincie is verplicht om in de Omgevingsverordening regels voor de bescherming van het werelderfgoed Hollandse Waterlinies en het werelderfgoed Beemster (waar de provincie overigens geen siteholder van is) op te nemen.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit	Aanvullend op de wettelijke verantwoordelijkheid om bij de uitoefening van haar taken zorg te dragen voor een goede omgevingskwaliteit, heeft de provincie ook een provinciaal belang om een goede omgevingskwaliteit in stand te houden en te bevorderen. Dit betreft erfgoed, landschap en de aanwezigheid van cultuur en voorzieningen. De provincie zet zich in voor het beschermen van waardevolle landschappen en erfgoed (waaronder Beschermd Landschap, UNESCO-werelderfgoed, Rijks- en provinciale monumenten en archeologische waarden). Daarnaast zetten we in op de leefomgeving toekomstbestendig maken door bij ruimtelijke ontwikkelingen bij te dragen aan een aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving. Dit betekent dat naast het beschermen van omgevingskwaliteit, we ons ook richten op het toevoegen van nieuwe waarden en ruimtelijke kwaliteit (erfgoed, natuur, landschappelijke en stedenbouwkundige kwaliteit.) Ook zetten we in op het stimuleren en versterken van een toegankelijke en gevarieerde maatschappelijke en culturele infrastructuur van voorzieningen, zoals bibliotheken, sport, cultuur, ontmoetings- en dorpsvoorzieningen in alle regio's van Noord-Holland. Ook het versterken van groene recreatieve routes vinden we van belang in het kader van het instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit. De beschikbaarheid van groen, cultuur en ruimte voor sport, ontmoeting en ontspanning, dienen in samenhang mee te groeien met ruimtelijke ontwikkelingen. De nabijheid en bereikbaarheid hiervan is essentieel voor de kwaliteit van leven. We willen op basis van deze Omgevingsvisie een programma Omgevingskwaliteit opstellen, waarin bovengenoemde provinciale belangen in geactualiseerd beleid worden samengebracht.

Waarom richting nodig?
In de komende jaren staan we voor urgente opgaven en transities met grote impact op de ruimte en de leefomgeving. Juist daarom is het borgen van en het werken aan een goed woon- en leefklimaat, met oog voor bestaande waarden, van toenemend belang. Daarnaast is het een wettelijke verplichting om een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. Provinciale sturing is nodig om de balans tussen complexe ontwikkelopgaven zoals woningbouw, energietransitie, mobiliteit, klimaatadaptatie en de kwaliteit van de leefomgeving te bewaken. Dit, omdat de samenhang tussen en effecten van ruimtelijke ontwikkelingen (ook als deze alleen op gemeentelijk of regionaal niveau plaatsvinden) vooral op bovenregionaal niveau goed kan worden bewaakt. En omdat (het belang van) veel omgevingswaarden zoals landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden, gemeentegrensoverschrijdend zijn en niet alleen op gemeentelijk niveau kunnen worden geborgd.

Een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving vraagt aandacht voor omgevingskwaliteit: kwaliteit van natuur en landschap, erfgoed en stedenbouwkundige kwaliteit. Ook een netwerk van sociale en culturele voorzieningen, en beschikbaarheid van groen en ruimte voor sport, ontspanning en ommetjes vanuit de directe leefomgeving horen hierbij. Nabijheid en bereikbaarheid zijn

essentieel voor de kwaliteit van leven. Iedereen moet kunnen rekenen op een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving, zowel in steden en dorpen als voor toekomstige generaties.

Ontwikkelrichting

Beschermen en toekomstbestendig ontwikkelen van omgevingskwaliteit

Het beschermen en het toekomstbestendig ontwikkelen van omgevingskwaliteit vraagt om een samenhangende afweging van belangen, zorgvuldige locatiekeuzes en meervoudig ruimtegebruik. En om een ontwikkelgerichte benadering, waarbij wordt ontwikkeld met oog voor gebiedseigen kenmerken en een bijdrage wordt geleverd aan de omgevingskwaliteit van Noord-Holland.

De beschermingsregimes (Figuur 40) en ruimtelijke kwaliteitseis blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen. We richten ons daarnaast zowel op het versterken van omgevingskwaliteiten als het toevoegen van nieuwe kwaliteiten. Ook zetten we in op vitale steden en dorpen, met een sterk netwerk van toegankelijke en goed bereikbare voorzieningen zoals bibliotheken, sport- en culturele voorzieningen en dorpswerk.

Figuur 40: Beschermingsregimes

Werken aan omgevingskwaliteit via drie pijlers

We werken aan het behoud en de bevordering van omgevingskwaliteiten op basis van onderstaande samenhangende pijlers:

1. *Beschermen van waardevolle landschappen*
   We beschermen en versterken landschappen, natuur, erfgoed en cultuur om de kwaliteiten van Noord-Holland te behouden. Zo blijft ook de geschiedenis en het karakter van de provincie herkenbaar en beleefbaar voor inwoners, bezoekers en toekomstige generaties. Daartoe hebben we in Noord-Holland waardevolle cultuurhistorische structuren, archeologische gebieden en objecten aangewezen als provinciaal monument. De meest waardevolle landschappen in Noord-Holland zijn aangewezen als provinciaal Beschermd Landschap (BL). Wat betreft de UNESCO-werelderfgoederen de Hollandse Waterlinies en Beemster hebben wij, op basis van rijksregelgeving, de verplichting deze te beschermen. Daartoe hebben we regels vastgelegd in onze provinciale ruimtelijke regelgeving. Het Europese, landelijke en provinciale Natura 2000/NNN-beleid is er voor de bescherming van natuurwaarden. De ruimtelijke kwaliteitseis (gekoppeld aan de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie), die geldt voor het hele landelijk gebied, ziet toe op een zorgvuldige omgang met landschappelijke en cultuurhistorische waarden bij nieuwe ontwikkelingen;

2. *De leefomgeving toekomstbestendig maken*
   Landschap is niet onveranderlijk. We richten de fysieke leefomgeving zo in dat deze meebeweegt met maatschappelijke opgaven op korte en lange termijn en bevorderen daarbij de omgevingskwaliteit. Ook in onze meest waardevolle en als BL aangewezen gebieden is daarom (beperkt) ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. En in geval van groot openbaar belang en een gebrek aan alternatieven zijn er mogelijkheden om af te wijken van de regels. We willen wel dat deze aantasting indien mogelijk gecompenseerd wordt door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. We koesteren onze UNESCO-werelderfgoederen, maar kijken ook bij deze gebieden met een zorgvuldige blik naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen. We zijn siteholder van het UNESCO-werelderfgoed van de Hollandse Waterlinies. Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden, maar we zien dat dat soms schuurt. Als de realisatie van specifiek locatie gebonden opgaven met groot maatschappelijk belang botst met de UNESCO-status, gaan we hierover in onze rol als siteholder het gesprek aan met het Rijk (als gesprekspartner van UNESCO). Ruimtelijke ontwikkelingen zoals vernatting van veenweidegebieden, energie-infrastructuur en woningbouw, benutten we om de omgevingskwaliteit te verbeteren en nieuwe waarde toe te voegen. We realiseren ons de omvang en urgentie van deze opgaven. Waar nodig zullen we aanvullende beleids- en of gebiedsuitwerkingen maken ten behoeve van een voortvarende uitvoering van deze opgaven,

waarbij we zorgdragen voor een zorgvuldige balans tussen ontwikkelen en het behoud van omgevingskwaliteit;

3. *Samenhangend voorzieningennetwerk en groene recreatieve routes versterken*
   We streven naar een prettige leefomgeving met ruimte voor functies zoals landbouw, natuur, water, wonen en economie. We versterken een samenhangend en toegankelijk voorzieningennetwerk (onder meer bibliotheken, cultuur, sport en dorpswerk) en verbinden groene en blauwe recreatieve routes en -voorzieningen met stad en landelijk gebied, zodat mensen kunnen ontspannen, bewegen en elkaar ontmoeten. Waar nodig vullen we ons beleid hierop aan.

Inzetten op omgevingskwaliteit op verschillende schaalniveaus
We faciliteren ruimtelijke ontwikkelingen op de juiste plek. Daarbij kijken we vooruit en sluiten we aan bij gebiedseigen kwaliteiten en bij de identiteit en schaal van stad, dorp en landelijk gebied. We benaderen omgevingskwaliteit integraal en op verschillende schaalniveaus; keuzes op provinciaal niveau werken door op regionaal en lokaal niveau, en andersom.

Op provinciaal niveau richten we ons vooral op het behouden, versterken en herstellen van natuur- en cultuurlandschappen. Daarnaast werken we waar mogelijk aan robuuste groenblauwe en recreatieve verbindingen. Samen vormen deze onderdelen een samenhangend groenblauw raamwerk. Dit laat zien waar kansen liggen voor het realiseren van ontbrekende verbindingen, zowel vanuit ecologisch oogpunt als recreatief gebruik. Een groot deel van het raamwerk is al aanwezig of voorzien voor bijvoorbeeld natuurherstel, verbetering van waterkwaliteit of de bossenstrategie. Het groenblauwe raamwerk als totaalconcept heeft geen planologische doorwerking, maar dient ter inspiratie. Onderdelen ervan zoals het NNN zijn wel beschermd. We zien het werken aan het raamwerk als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept. Waar schakels ontbreken in het raamwerk kunnen deze bijvoorbeeld gekoppeld worden aan de inpassings- en compensatieopgaven van grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. De cultuurlandschappen en het groenblauwe raamwerk versterken samen de omgevingskwaliteit en natuur. Ook dragen ze bij aan klimaatbestendigheid, helpen ze de druk van verstedelijkingsdruk op te vangen en bieden ze ruimte voor recreatie en de beleving van natuur, cultuurhistorie en erfgoed. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteit en de landschappelijke identiteit. In combinatie met een goed bereikbaar, breed toegankelijk en een samenhangend voorzieningennetwerk realiseren we een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving.

Op regionaal niveau sturen we op de ruimtelijke samenhang tussen kust en achterland en de inrichting van multifunctionele en kwalitatief hoogwaardige (waterveiligheids-)landschappen. In de overgangszones rond Natura 2000-gebieden besteden we vanaf het begin aandacht aan de landschappelijke impact en kansen van (natuur)maatregelen. Zo zorgen we voor het behoud en versterking van het landschap, de belevingswaarde en recreatieve mogelijkheden ervan. Tot slot sturen we op de kwaliteit van de overgang tussen stad en landschap en groen in en om de stad. We stemmen daarnaast regionaal af op een goed bereikbaar en samenhangend aanbod van sociale en culturele voorzieningen, sportfaciliteiten en recreatiemogelijkheden. Zo versterken we kernen en bouwen we aan sterke regio's.

Op lokaal niveau gaat omgevingskwaliteit over de kwaliteit van de directe woon- en leefomgeving. We zetten in op een basiskwaliteit natuur en natuurinclusief ontwikkelen. Ook werken we aan groenblauwe dooradering, groen dichtbij huis en goed toegankelijke routes naar en door het landschap en de natuur. Tot slot werken we aan beleefbaar cultuurhistorisch erfgoed en een passend aanbod van voorzieningen, zoals cultuur, bibliotheken, sport en dorpswerk. Deze vormen de basis voor de lokale identiteit, leefbaarheid en vitaliteit en versterken de sociale cohesie en verbondenheid met de woonomgeving.

6.16 DEFENSIE

Wettelijke taken en provinciale belangen

Wettelijke taak relevant voor de Omgevingsvisie	Toelichting
Geen	De nationale veiligheid en daarmee het uitvoeren van militaire taken is een Rijksverantwoordelijkheid. De krijgsmacht verdedigt het grondgebied van Nederland en haar bondgenoten. De provincie heeft daarbij geen wettelijke taak, maar draagt wel bij aan deze nationale opgave door fysieke en milieuruimte voor defensieactiviteiten te bieden, met inachtneming van de juridisch-planologische procedures.
Provinciaal belang	**Onderbouwing**
Ruimte bieden aan defensie-activiteiten die bijdragen aan de nationale veiligheid en kansen bieden voor de brede welvaart in Noord-Holland.	De provincie werkt mee aan de uitbreiding van de krijgsmacht die nodig is vanwege de veranderende geopolitieke situatie in de wereld. Defensie-activiteiten kunnen impact hebben op de gezonde leefomgeving en nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen beperken. We zetten als provincie in op het mogelijk maken van de uitbreiding van defensieontwikkelingen met daarbij een evenwichtige afweging van andere opgaven zoals gezonde leefomgeving, natuur, waterkwaliteit, recreatie en woningbouw. Daarbij kunnen de defensie-activiteiten ook kansen bieden voor de brede welvaart, met name in Den Helder en omgeving waar we juist omgevingskwaliteit kunnen en willen toevoegen met behulp van de investeringen die gedaan worden voor defensie. Hiermee kan ook de leefbaarheid vergroot worden en de regionale economie gestimuleerd worden.

Waarom richting nodig?
We verwachten dat nationaal de ruimtevraag van defensie de komende jaren zal blijven groeien. Voor een deel daarvan komt Noord-Holland in aanmerking. Dit heeft voor Den Helder en omgeving tot gevolg dat er een opschaling plaats gaat vinden voor materieel (bemand en onbemand) en personeel.

Ontwikkelrichting
We onderschrijven de urgentie om meer ruimte te creëren voor defensie vanwege de fundamenteel veranderende veiligheidssituatie in de wereld en begrijpen dat hiervoor ook gebieden in Noord-Holland geselecteerd zijn. Daarom werken we mee aan het inpassen van de ruimtevraag van defensie, onder meer op basis van het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie. Deze uitbreidingen hebben impact op de leefomgeving en andere ruimtelijke opgaven. Ons belang hierbij is dat de ontwikkelingen van defensie plaatsvinden met oog voor de veiligheid en gezonde leefomgeving van de inwoners. En we willen dat er rekening wordt gehouden met andere opgaven op het gebied van woningbouw, natuur, recreatie en energie-infrastructuur en -opwek. We zoeken dan ook naar mogelijkheden om de ontwikkelingen die nodig zijn voor defensie te koppelen met deze opgaven. Hierover gaan we structureel het gesprek aan met het Rijk.

Mede als gevolg van de afspraken in NAVO-verband en de vervanging van de vloot zal bijvoorbeeld de haven van Den Helder de komende tijd verder uitbreiden en groeit de Koninklijke Marine. Het Ministerie van Defensie werkt daarbij samen met ons en de gemeente Den Helder in het gebiedsontwikkelingsprogramma Maritiem Cluster Den Helder. In de haven bevindt zich het Kustwachtcentrum en het is de thuishaven van meerdere kustwachtschepen. In samenhang daarmee zijn er op het Maritiem Vliegkamp De Kooy, even ten zuidwesten van de haven, maritieme gevechtshelikopters gestationeerd die de schepen ondersteunen. De partijen streven naar een optimale benutting van het havengebied (civiel en militair), versterking van de maritieme stadsontwikkeling, verbetering van de bereikbaarheid (infrastructuur en mobiliteitstransitie), duurzame en klimaatadaptieve ontwikkeling en energietransitie. Dit cluster moet zich ontwikkelen tot de centrale plek waar defensie, bedrijfsleven en

kennisinstellingen gezamenlijk werken aan innovatie, onderhoud, verduurzaming en talentontwikkeling. Zo wordt onder andere geanticipeerd op de economische kansen die de toename van arbeidsplaatsen en de defensie-industrie met zich meebrengt, met name voor de regio Den Helder (zie paragraaf 7.1).

Daarnaast zijn er mogelijkheden voor dual-use (civiel medegebruik van militair terrein), bijvoorbeeld voor het oefenen met onbemande en bemande civiele drones. Ook zijn er kansen voor het robuust, weerbaar en veerkrachtig maken van het mobiliteitssysteem in Noord-Holland Noord. Het is namelijk belangrijk dat cruciale militaire en civiele bestemmingen bereikbaar blijven, ook na een ontwrichtende gebeurtenis.

De ruimtevraag vanuit het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) bestaat in ieder geval uit:

- Een amfibisch oefenterrein op het strand ten noorden van Groote Keeten. Militairen oefenen hier met het landen van vaartuigen vanaf de Noordzee en het transport naar twee nabijgelegen (parkeer)plaatsen. De impact op omwonenden en recreatieondernemingen is naar verwachting gering. De voertuigen gaan niet door de duinen (Natura 2000- en NNN-gebied), waardoor negatieve effecten op deze natuurgebieden uitblijven;
- Daarnaast oefenen onbemande maritieme helikopters boven de Noordzee vanaf Maritiem Vliegkamp De Kooy in Den Helder;
- Er komt een nieuw laagvlieggebied voor maritieme helikopters van Anna Paulowna tot Purmerend, naast het bestaande laagvlieggebied boven delen van de Wieringermeer en Wieringen. Helikopters vanaf Maritiem Vliegkamp De Kooy zullen regelmatig oefenen met laagvliegen. Het Rijk legt hiervoor een planologisch regime vast in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving (Bkl). Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, energie-infrastructuur, energie-opwek en natuurontwikkeling, moeten hier rekening houden met defensie. We willen dat deze ontwikkelingen wel mogelijk blijven in Noord-Holland. Laagvliegen kan leiden tot geluidsoverlast voor inwoners en hinder in stiltegebieden en weidevogelleefgebieden. Daarnaast kan de landbouwschade ondervinden doordat vee schrikt en gewassen windschade oplopen;
- Rond Maritiem Vliegkamp De Kooy komt ook een beperkingengebied met een straal van 5,1 kilometer. Hier mag niet hoger dan 150 meter worden gebouwd als dat de vliegveiligheid schaadt. Voor bouwplannen onder deze hoogte heeft defensie een zwaarwegend belang. Ontwikkelingen, zoals woningbouw in Den Helder en uitbreiding van bedrijventerreinen, moeten daarom met defensie worden afgestemd;
- Bij Breezanddijk test defensie nieuwe wapens en munitie en schiet daarbij over het IJsselmeer in de richting van Hollands Kroon en Medemblik. Defensie wil dit gebruik intensiveren met meer schietdagen, meer schoten en zwaardere munitie. Dit leidt tot een jaarrond geluidsbelasting van 55 decibel langs de IJsselmeerkust en hogere piekbelasting op schietdagen. Dit heeft impact op de leefomgeving, stiltegebieden, recreatie, watersport, Natura 2000-doelen en de waterkwaliteit van het IJsselmeer;
- Ook bij Petten wil defensie nieuwe wapens en munitie intensiever testen, met schoten richting de Noordzee. Dit veroorzaakt een jaarrond geluidsbelasting van 60 decibel en hogere pieken op schietdagen. Dit heeft impact op omwonenden, stiltegebied, recreatie en het Natura 2000-gebied;
- Tot slot wil defensie op het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder een leerfaciliteit voor alternatieve brandstoffen realiseren voor onderzoek naar (bio)methanol als scheepsbrandstof. De gevolgen voor milieu en leefomgeving zijn beperkt.

7 DE VISIE GEBIEDSGERICHTE ONTWIKKELRICHTINGEN EN PROVINCIALE BELANGEN

In hoofdstuk 4 is de visie op de ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving in Noord-Holland verwoord en zijn generieke provinciale belangen en uitspraken opgenomen. In een aantal gevallen vinden we dat we meer duidelijkheid moeten geven over hoe die provinciale belangen op gebiedsniveau worden bedoeld en welke afwegingsprincipes ten grondslag liggen aan de beschreven ontwikkelrichting voor gebieden. Dit hoofdstuk is daarmee een aanzet voor gebiedsgericht beleid. De in deze visie geschetste ontwikkelrichtingen voor de gebieden hebben een indicatief en strategisch karakter. De daadwerkelijke ruimtelijke en milieutechnische afwegingen, evenals de begrenzing van functies, vinden pas plaats bij de uitwerking in bijvoorbeeld een omgevingsplan of een programma.

Aanleiding om gebiedsgerichte uitspraken te doen, is dat uit onze analyse blijkt dat er meerdere gestapelde opgaven in een gebied spelen én er een of meerdere provinciale belangen spelen. In dit hoofdstuk worden alleen de gebieden benoemd waarbij dit speelt (Figuur 41). Het toepassen van de afwegingsprincipes uit het afwegingskader helpen de ontwikkelrichting die we voor ons zien in de gebieden te verklaren. De structuur van de gebiedsgerichte uitspraken per gebied is als volgt:

1. Korte beschrijving van de ontwikkelrichting die we voor ons zien inclusief het benoemen van de consequenties en relevante afwegingsprincipes. Per gebied geven we aan welke afwegingen we maken, waarbij het afwegingskader uit hoofdstuk 4 wordt gehanteerd.
2. De provinciale belangen die in dat gebied spelen;
3. Uitwerking van de ontwikkelingen die spelen in het gebied, waar we een rol voor onszelf zien, altijd in samenwerking met gemeenten en andere partners. Ze vormen daarmee een aanvulling op de generieke provinciale belangen uit het vorige hoofdstuk;
4. De ontwikkelrichtingen. We gaan in op de ontwikkelrichtingen en mogelijke randvoorwaarden voor de oplossingsrichtingen. We geven aan welke toekomstige ontwikkelingen we nastreven. We benoemen alleen die onderwerpen die een nadere duiding verdienen boven op het generieke visiedeel. Het is dus met nadruk niet een volledige opsomming van wat in een gebied aan de orde is, maar een extra duiding. Om die reden is de ene gebiedsparagraaf groter dan de andere.

Figuur 41: Overzichtskaart gebiedsspecifieke uitspraken

7.1 DEN HELDER EN OMGEVING

Ontwikkelrichting in het kort

- In Den Helder voorzien we een langjarige ontwikkeling naar een robuust, multifunctioneel stedelijk en landelijk gebied. We willen een proces inrichten om de opgaven te concretiseren om een toekomstbestendige regio te realiseren, waarbij de opgaven rond de Noordzeekust en Waddenzeekust integraal en interbestuurlijk meegenomen worden.
- Waar mogelijk zoeken we kansen om bij ruimtelijke ontwikkelingen rondom de marine en civiele haven deze te combineren met natuurontwikkeling in de Waddenzee en de versterking van aangroei van wadplaten.
- We wijzen Den Helder aan als energetisch en economisch cluster. Het vervangen van het 150 kV-station Anna Paulowna in Hollands Kroon is hiervoor een randvoorwaarde. Ook worden er diverse maatregelen voorbereid om de bereikbaarheid van het Maritiem Cluster te vergroten. De bedrijventerreinen Kooypunt en Kooyhaven groeien door naar bovenregionale bedrijventerreinen.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in Den Helder en omgeving. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we op deze plek een energetisch en economisch cluster aanwijzen, omdat die netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor toekomstbestendige economie toepassen krijgen de bedrijventerreinen Kooypunt en Kooyhaven de ruimte om door te groeien naar bovenregionale bedrijventerreinen.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewekt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
Zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod
Biodiversiteit en natuurherstel behouden en versterken
Wettelijke taak
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving

Wat speelt hier

Den Helder en omgeving dragen bij aan grote nationale opgaven die ruimte vragen. Belangrijke functies voor het gebied zijn de Koninklijke Marine die bij Den Helder hoort, ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie en de economische functies in de maritieme dienstverlening. Het gaat daarbij om meer dan een inpassingsopgave. Het gebied staat voor een langjarige ontwikkeling naar een robuust, multifunctioneel stedelijk en landelijk gebied. Deze transformatie moet op een manier plaatsvinden die de inwoners van Den Helder en de Kop van Noord-Holland een prettige leefomgeving biedt én tegelijk de randvoorwaarden creëert om die nationale opgaven optimaal te kunnen faciliteren. Vanuit provinciaal perspectief behoort dit gebied niet tot de hoogbelaste gebieden. Desondanks is het van belang om bij toekomstige ontwikkelingen en daarmee samenhangende ruimtelijke afwegingen aandacht te hebben

voor het belang van een gezonde leefomgeving. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Marine, energietransitie en maritieme dienstverlening in een veelzijdig kustgebied
Den Helder is een bijzondere havenstad. Sinds 1947 functioneert het als de hoofdhaven van de Koninklijke Marine en sinds de jaren ’60 is offshore-olie en gas hier gevestigd. Deze dubbele maritieme identiteit is uniek in Nederland. Vandaag de dag krijgen deze functies nieuw gewicht: geopolitieke ontwikkelingen stellen hogere eisen aan defensie en nationale veiligheid. En vanwege de energietransitie richt Den Helder zich steeds meer op onderhoud en het opvangen van de energie van de windparken op zee. Dit stelt de stad en de regio voor grote opgaven, maar biedt ook kansen. Rijk, provincie, gemeente en andere partijen zoals de haven en de luchthaven werken samen aan het Maritiem Cluster: een unieke combinatie van Koninklijke Marine, offshore energie en maritieme dienstverlening. Dit cluster functioneert als “hightech zeehaven” en is van regionaal economisch belang. Het stimuleert werkgelegenheid, voert innovatie door in energietransitie en veiligheid en versterkt het regionaal vestigingsklimaat in de hele Kop van Noord-Holland.

Den Helder ligt aan twee kusten: de Noordzeekust en de Waddenzeekust. Zeespiegelstijging vormt een structureel risico voor beide kusten. De Waddenzee is Natura 2000-gebied én UNESCO-werelderfgoed. Dit betekent dat waterveiligheidsmaatregelen niet zomaar genomen kunnen worden. Het borgen van de waterveiligheid, bijvoorbeeld door dijkversterking, vraagt ruimte. Deze factoren zijn medebepalend voor de mogelijkheden voor uitbreiding van de marine- en civiele haven, maar ook voor wat er in de aangrenzende landbouwgebieden nog mogelijk is.

Ontwikkelingen in het havengebied passend bij de dynamiek in de Waddenzee
De vraag naar ruimte voor de groei van de marine- en civiele haven van Den Helder moet zich verhouden tot de dynamiek in de Waddenzee. Klimaatverandering en zeespiegelstijging hebben grote gevolgen voor die dynamiek. In delen van de westelijke Waddenzee kunnen de wadplaten op termijn mogelijk niet meer meegroeien met de stijgende zeespiegel, waardoor het areaal droogvallende platen afneemt en het karakteristieke intergetijdengebied onder druk komt te staan. We zoeken naar oplossingen voor hoe behoud van deze unieke voedsel- en rustbiotoop gekoppeld kan worden aan de noodzakelijke groei van de marine- en civiele haven in Den Helder, waarbij economische ontwikkeling en natuurontwikkeling elkaar versterken. Bijvoorbeeld door havens zodanig te ontwerpen dat natuurlijke sedimentatieprocessen worden ondersteund en zand en slib zich op natuurlijke wijze kunnen ophopen.

De wadplaten in het Balgzand kunnen dan op een natuurlijke manier meegroeien met de zeespiegelstijging. De wadplaten en kwelders vormen immers een belangrijke natuurlijke buffer die bijdraagt aan de waterveiligheid en de ecologische kwaliteit van het Waddengebied. Zo kunnen we de unieke waarden van de Wadden behouden en tegelijk een bijdrage leveren aan de bescherming van de Noord-Hollandse Waddenkust langs het Balgzand. Dit sluit aan bij de bredere opgave om het Waddengebied veilig, vitaal en veerkrachtig te houden en om klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, economische functies en toeristisch-recreatieve voorzieningen in samenhang te ontwikkelen.

We zoeken samen met betrokken partijen naar kansen om de uitbreiding van de Koninklijke Marine en civiele haven te koppelen aan natuurontwikkeling en -herstel van de Waddenzee. Bijvoorbeeld door combinaties van binnendijks en buitendijks natuurherstel en havengerelateerde ingrepen te verkennen. Dit draagt bij aan een integrale afweging, waarbij de nationale functies van de haven – zoals defensie, offshore logistiek en energietransitie – worden ontwikkeld in samenhang met de bescherming en versterking van de kernkwaliteiten van het UNESCO-werelderfgoed Waddenzee.

Ontwikkelen van Maritiem Cluster bij Den Helder
Den Helder is gunstig gelegen voor offshore activiteiten. Met de ontwikkeling van windparken op zee en een aanlanding van de op zee gewonnen energie of geproduceerde waterstof, neemt het belang van de locatie toe, doordat netwerken van energie worden uitgebreid naast de bestaande netwerken voor olie

en gas. De civiele haven is toe aan uitbreiding, vanwege de nationaal erkende behoefte aan ruimte in zeehavens voor het onderhoud van energiewinning op zee. Voor Den Helder gaan we uit van de aanlanding van waterstof vanaf zee. Voor de aanlanding van elektriciteit vanaf zee is onze voorkeur een aanlanding in Agriport in de Wieringermeer en niet in Den Helder. Binnen het Maritiem Cluster zien we kansen voor de ontwikkeling van het waterstofknooppunt Den Helder, een duurzame bunkerhaven en productie van groen gas en e-fuels zoals methanol en duurzame luchtvaartbrandstoffen (SAF). Ook de elektrificatie als verduurzaming van lucht- en scheepvaart gaat door. Om deze reden benoemen we Den Helder als energetisch en economisch cluster. Hier hoort ook een reservering voor de benodigde energie-infrastructuur bij. De omvang van de reservering moet nog nader worden bepaald. Eén van de belangrijke ontwikkelingen is de vervanging van het 150 kV-station Anna Paulowna in Hollands Kroon. Dit is een randvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van het Maritiem Cluster in Den Helder. Binnen het project wordt gekeken naar een goede locatie waarbij TenneT als basis uitgaat van de locatie van het huidige station. Voor de energievoorziening op Texel wordt onderzocht of een uitbreiding van de wadkabel noodzakelijk is.

Voor een goed functioneren van het Maritiem Cluster en de toenemende economische activiteiten op de bedrijventerreinen rondom het energetisch en economisch cluster, is het belangrijk dat de mobiliteitsnetwerken op orde zijn. Duurzame bereikbaarheid is voor de weerbaarheid van het mobiliteitssysteem van het Maritiem Cluster met defensie een systeemvoorwaarde bij fysieke ontwikkelingen. Verkeersveiligheid, luchtkwaliteit, geluidhinder en doorstroming zijn vanuit ons mobiliteitsbeleid leidend in onze afwegingen. De rol van Den Helder als toegangspoort tot Texel en de verwachte economische en defensieontwikkelingen brengen nog eens extra mobiliteitsopgaven met zich mee. Samen met de regio kijken we welke vormen van mobiliteit op welke momenten gewenst zijn om de regio bereikbaar te houden.
Om de leefbaarheid van de stad, doorstroming en congestievrije bereikbaarheid van Texel te bevorderen, worden binnen het programma Ontwikkeling Maritiem Cluster redelijke alternatieven onderzocht voor:

- Uitwerken van een samenhangend pakket van mobiliteitsmaatregelen en verkeersmanagement om, ondanks de groei van verkeer, de bereikbaarheid van en naar Texel te optimaliseren. Inclusief het stimuleren van het fietsgebruik en deelmobiliteit;
- Ontvlechten van het bestemmingsverkeer binnenstad Den Helder en marinehaven, haven en veerhaven (Maritiem Cluster) door bijvoorbeeld de aanleg van een nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven;
- Aanpassing van de N250 naar het Nieuwe Diep/Nieuwe Werk, om de leefbaarheid in Den Helder, de kwaliteit van de entree en de bereikbaarheid van de haven en Texel te vergroten.

Dit zijn mogelijke oplossingsrichtingen en geen in deze omgevingsvisie vastgelegde voorkeursoplossingen.

Het voornemen voor een brug over de Koopvaardersbinnenhaven maakt deel uit van het Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster Den Helder. We sluiten aan bij deze bestuurlijk vastgelegde inzet. We werken samen met defensie en de gemeente Den Helder aan het Omgevingsprogramma Ontwikkeling Maritiem Cluster. In het kader van dit programma wordt een plan-milieueffectrapportage (plan-MER) opgesteld. Daarin worden de milieueffecten van mogelijke ontwikkelingen onderzocht en worden alternatieven betrokken. Besluitvorming en locatiekeuze komen pas aan de orde na vaststelling van het omgevingsprogramma van de gemeente Den Helder. De onderzoeken worden in 2027 uitgevoerd en het Omgevingsprogramma wordt naar verwachting eind 2027 door de gemeente Den Helder vastgesteld.

Voor het hele mobiliteitsnetwerk in de regio richten we ons op:

- Het verbeteren van oost-westverbindingen;
- Het vergroten van de regionale weerbaarheid en veerkracht. In een gezamenlijke analyse van Rijk, provincie en gemeenten geven we aan welke specifieke maatregelen nodig zijn om de weerbaarheid en veerkracht te vergroten. Hierbij worden zowel het spoor-, weg- en maritiem/waterverkeer beschouwd;
- Het aanpassen van de N9, N99, N250, N242 op basis van de uitkomsten van de genoemde analyse, dan wel op basis van ander vastgesteld beleid om de verkeersveiligheid en doorstroming te vergroten.

Wanneer de werkgelegenheid in de regio toeneemt, zullen de woningbouwprognoses van de Woondeal Noord-Holland Noord daar op worden aangepast en afspraken aangevuld. De Koninklijke Marine gaat tot 2040 groeien met 3000 arbeidsplaatsen en daaraan gerelateerd 1000 arbeidsplaatsen in en om Den Helder (cijfers 2024). We houden rekening met een extra vraag naar woningen voor het personeel van defensie in en rondom Den Helder.

Defensie heeft nog geen concrete plannen voor uitbreiding van Vliegkamp De Kooy, maar gezien de ontwikkelingen in de wereld willen we uitbreiding van het vliegveld in de toekomst niet onmogelijk maken. Ook luchthaven Den Helder, de civiele poot van het vliegveld, van waaruit de offshore energiesector wordt bediend, zal groei kennen. In het kader van efficiënt ruimtegebruik is inzet op duaal gebruik (civiel-militaire samenwerking en medegebruik) niet alleen wenselijk maar ook noodzakelijk om inzetbaar te zijn voor veiligheid én energie. Rond Vliegkamp De Kooy wordt door het Rijk een *outer horizontal space* ingesteld: een vlak op 150 meter hoogte en 15 kilometer rond de landingsbanen, waarbinnen geen bouwwerken mogen komen hoger dan 150 meter. Binnen 5,1 km mag in principe worden gebouwd onder 150 meter, maar het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) maakt duidelijk dat het Ministerie van Defensie hier een zwaarwegend belang heeft, waardoor zulke plannen alleen na strenge toetsing haalbaar zijn.

De bedrijventerreinen Kooypunt en Kooyhaven groeien door naar bovenregionale bedrijventerreinen. De zwaardere milieucategorie blijft behouden voor circulaire bedrijvigheid en energietransitie, passend binnen het regionale ecosysteem. De uitbreiding is onder andere bedoeld voor toeleverende en logistieke bedrijvigheid in de defensie-, veiligheids- en energiesector. Daarnaast stimuleren we het innovatieve cluster rond maritieme bedrijvigheid voor deze sectoren op alle bedrijvenlocaties.

We hanteren het uitgangspunt dat als de realisatie van defensiedoelen en daaraan verbonden grootschalige ontwikkelingen de omgevingskwaliteit aantast, hier ook compensatie voor plaatsvindt door bijdrage aan de omgevingskwaliteit in de buurt van deze ontwikkelingen. De Stelling van Den Helder, een cultuurhistorisch waardevolle structuur, kan met behoud van kwaliteit worden ontwikkeld voor duaal gebruik civiel-militair en weer onderdeel uitmaken van het stedelijk weefsel van de stad Den Helder.

7.2 WIERINGERMEER

Ontwikkelrichting in het kort

- Samen met de gemeente en het waterschap werken we aan een toekomstbestendig watersysteem met een oostelijk en westelijk deel.
- We geven voor en achter de dijk zoekgebied aan voor ruimte voor een eventuele dijkverhoging en -verbreding.
- In de Wieringermeer wordt ruimte gemaakt voor de aanlanding van energie gewonnen door wind op zee. We benoemen Agriport als sterk energetisch en economisch cluster.
- In overleg met de agrarische sector en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) leggen we prioritaire landbouwgebieden in Wieringermeer vast.
- We bepalen gezien de beperkte beschikbare ruimte op Agriport welke bedrijvigheid regionale, nationale en/of Europese meerwaarde heeft en maken keuzes over welke bedrijvigheid op dit terrein ruimte krijgt.
- We ontwikkelen samen met gemeente en waterschap een gebiedsplan waar we de grote ruimtelijke ontwikkelingen op het gebied van economie en energie koppelen aan een verbetering van de leefbaarheid en omgevingskwaliteit in dit gebied.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in de Wieringermeer. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we ruimte voor en achter de dijk reserveren voor een eventuele dijkverhoging en –verbreding en werken aan een toekomstbestendig watersysteem. Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen koppelen we de grote ruimtelijke ontwikkelingen aan een verbetering van de leefbaarheid en omgevingskwaliteit in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Agriport als energetisch en economisch cluster benoemen, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen, geven we ruimte aan bedrijven op Agriport die meerwaarde geven voor de toekomst.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een optimale beschikbaarheid van zoet water
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewekt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
Zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod
Prioritaire wettelijke taak
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving
Het behouden en versterken van natuur en biodiversiteit

Wat speelt hier

De Wieringermeer is een ontworpen landschap. Landbouw, waterbeheer en structurerende ideeën van architect Granpré Molière over de inrichting van de polder en de kernen vormen hier een geheel. Het laagstgelegen deel van Noord-Holland biedt sterke voorwaarden voor grootschalige landbouw, dankzij de vruchtbare bodem en de ruime verkaveling. Dit door mensen gemaakte landschap is rationeel, weids en modern en kan inmiddels als eerste grote Zuiderzeepolder ook gezien worden als cultureel erfgoed. De polder heeft een heldere structuur en een grote maat, maar laat op kleinere schaal steeds meer variatie zien. Tegelijk komen hier veel grootschalige ontwikkelingen samen. Rond Agriport ligt een belangrijk toekomstig energieknooppunt - met glastuinbouw, datacenters, geothermie, waterstof en grootschalige opwek van duurzame energie (windenergie).

De Wieringermeer heeft hechte gemeenschappen. Bereikbaarheid, huisvesting van arbeidsmigranten en sociale samenhang vragen aandacht. De polder oogt groots en robuust, maar ook de polder kent grenzen aan zijn draagvermogen. Dit maakt een duidelijke visie en gerichte keuzes noodzakelijk. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Anticiperen op verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid en waterveiligheid
De Wieringermeer is een zeer vruchtbare zeekleipolder en daardoor bij uitstek geschikt voor landbouw met veel vollegrondsgroenteteelt, akkerbouw en veeteelt. Tegelijk ligt de polder aanzienlijk lager dan het aangrenzende Westfriesland en het voormalige eiland Wieringen. Die lage ligging zorgt voor problemen met de waterkwaliteit. Er is sprake van verzilting en hoge concentraties nutriënten in het grondwater. Daardoor mag het water nu niet rechtstreeks op het IJsselmeer worden geloosd en wordt het overtollige water afgevoerd naar de Waddenzee.

Binnen de polder bestaan ook duidelijke hoogteverschillen. Vooral de diepere gronden in het (zuid)oosten (boven Medemblik) hebben te maken met sterke verzilting en ophoping van nutriënten. De hogere gronden in het westen (naast het Amstelmeer) kennen gunstiger omstandigheden voor een goede waterkwaliteit, nu en in de toekomst. Dat biedt kansen, maar dat vraagt wel om slimme ingrepen in het watersysteem.

Samen met de gemeente en het waterschap werken we aan een toekomstbestendig watersysteem met een oostelijk en westelijk deel. Zo kan het relatief schone water uit het westen via gemaal Lely naar het IJsselmeer worden afgevoerd, voor zover dit niet leidt tot extra zoutbelasting van het IJsselmeer. In combinatie met gerichte peilopzet voor grondwaterberging en ecologische oevers maken we een toekomstbestendig watersysteem waar de akkerbouw kan blijven floreren.

De Wieringermeer staat ook voor een waterveiligheidsopgave. De IJsselmeerdijk voldoet nu aan de geldende veiligheidsnorm, maar de norm staat op dit moment ter discussie. In 2017 is de norm al bestuurlijk een klasse lager vastgesteld dan uit de berekeningen kwam. Daarnaast zijn de economische activiteiten veel harder gegroeid in het gebied dan in de normberekeningen is meegenomen. Aangevuld met nieuwe kapitaalintensieve ontwikkelingen op Agriport en de mogelijke peilverhoging van het IJsselmeer ligt een hogere veiligheidsnorm in de nabije toekomst voor de hand. We roepen partijen op om op tijd in gesprek te gaan over een hogere veiligheidsnorm, het eventueel naar voren halen van investeringen in de dijk en afspraken te maken over de verdeling van de daarmee gepaard gaande kosten. We geven voor en achter de dijk zoekgebied aan voor ruimte voor een eventuele dijkverhoging en -verbreding. Daarbij zien we een dijkversterking niet als een losse ingreep, maar als een meervoudige opgave. We koppelen waterveiligheid aan verbetering van biodiversiteit en het realiseren van natuur en recreatieve routes, als onderdeel van een samenhangend groenblauw raamwerk.

Ontwikkelen van energetisch en economisch cluster Agriport
We hebben Agriport aangewezen als één van de energetische en economische clusters. Hier bestaan kansen om elektriciteit, groen gas, waterstof en warmte bij elkaar te brengen. De aansluiting op het 380

kV-hoogspanningsnet en de mogelijke aansluiting op het Waterstofnetwerk Nederland (beide Rijksbesluiten) zijn hierin belangrijke factoren. De nationale energiehoofdinfrastructuur wordt uitgebreid. Het nieuwe 380 kV-station in de Wieringermeer zal een belangrijke schakel zijn in het oplossen van de netcongestie in heel Noord-Holland Noord. Met de toekomstige aansluiting op het 380 kV-hoogspanningsnet bieden we ook ruimte voor de aanlanding van energie uit wind op zee. De aanlanding van elektriciteit uit wind op zee bij Agriport zorgt voor meer aanbod van energie. Het geeft mogelijkheden voor activiteiten met een grotere energievraag. De energie uit wind op zee zal gedeeltelijk via de nieuwe 380 kV-verbinding worden getransporteerd naar gebieden die deze energie kunnen gebruiken. Deze grootschalige ontwikkelingen hebben een zeer grote ruimtelijke impact op de omgeving en moeten daarom gepaard gaan met investeringen in de omgevingskwaliteit en leefbaarheid, onder andere door toevoeging van groen en recreatieve functies.

Extra prioriteit aan landbouwgebieden geven en keuzes maken voor economie
De Wieringermeer is en blijft een zeer waardevolle landbouwpolder. Tegelijk ontstaan er door het watersysteem in de toekomst verschillen binnen het gebied. Samen met de agrarische sector willen we vastleggen welke gronden met goede water- en bodemcondities op lange termijn extra prioriteit krijgen als landbouwgebied; andere economische en maatschappelijke waardeontwikkelingen zijn op de prioritaire landbouwgronden uitgesloten om speculatie te voorkomen en ongewenste ontwikkelingen uit te sluiten. De volhoudbaarheid van het water- en bodemsysteem vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt.

De aanleg van de 380 kV-verbinding en de aanlanding van wind op zee bij Agriport zijn noodzakelijk op regionale en nationale schaal, maar hebben duidelijke ruimtelijke gevolgen voor de polder. Dat vraagt om keuzes over de toekomstige profilering van Agriport, bijvoorbeeld als onderscheidend energie- of data- en/of glastuinbouwcluster. Er is behoefte vanuit de glastuinbouw aan uitbreiding van het areaal. Verdere uitbreiding van glastuinbouw kan alleen binnen het glastuinbouwconcentratiegebied of als dit een bijdrage levert aan de versterking van het plantenveredeling- en zaadtechnologiecluster en de randvoorwaarden voor een toekomstbestendige economie zijn geborgd. Daarnaast is er behoefte aan uitbreidingsruimte voor de aanwezige bedrijven. Gezien de beperkte beschikbare ruimte zal ook hier een keuze moeten worden gemaakt welke bedrijvigheid regionale, nationale en/of Europese meerwaarde heeft.

Samen met regionale partners ontwikkelen we een vestigingsbeleid waarop we actief gaan inzetten op basis van de leidende principes die we hanteren voor een toekomstbestendige economie. Zo beperken we uitbreiding buiten de huidige bestemmingsplancontouren. Na benutting van de noordelijke uitbreidingsruimte is verdere groei alleen in oostelijke richting en onder strikte voornoemde randvoorwaarde en volgende voorwaarden mogelijk:

- De betreffende ontwikkeling past binnen het vestigingsbeleid;
- Er is voldoende netcapaciteit voorradig;
- Er wordt geen prioritaire landbouwgrond aangetast;
- Er is voldoende zoet water beschikbaar;
- Er is voorzien in de benodigde ruimte voor arbeidsmigranten;
- De ontwikkeling blijft buiten de reservering van een eventuele dijkverzwaring en -verbreding;
- Er zijn proportionele investeringen in de omgevingskwaliteit van de polder.

Kwaliteit toevoegen in Wieringermeer
De uitdaging is om grote ontwikkelingen te benutten voor een kwaliteitsslag van de hele polder. We zetten in op een kwaliteitsslag voor Agriport door intensiever ruimtegebruik en meer hoogwaardige functies te stimuleren. Bij Agriport wordt fietsverkeer gestimuleerd en bij Middenmeer wordt een mobiliteitshub ontwikkeld om de bereikbaarheid te vergroten. We richten ons daarbij niet alleen op de inpassing van losse projecten, maar op de kwaliteit van de hele polder door de versterking van landschappelijke waarden en de verbinding met andere opgaven. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk en een ecologische dijkzone. Het rationeel ingerichte landschap met heldere cultuurhistorisch waardevolle structuren biedt goede aanknopingspunten voor het raamwerk.

Woningbouw is mogelijk voor de eigen behoefte aan de bestaande kernen. Huisvesting van arbeidsmigranten moet worden verzorgd door werkgevers op eigen erf of in het landelijk gebied op een centrale locatie die goed is ontsloten. Maar niet in reguliere bedrijventerreinen en woningen in dorpen of steden.

7.3 WESTFRIESE CORRIDOR EN SEED VALLEY

Ontwikkelrichting in het kort

- De verstedelijking vindt binnenstedelijk en in uitleglocaties plaats, bij voorkeur langs de Westfriese corridor, met Hoorn en Hoogkarspel Zuid als belangrijke locaties.
- We reserveren ruimte voor OV-oplossingen voor publieke mobiliteit en specifiek voor de optimalisatie van de aansluiting aan de Houtribdijk.
- We geven ruimte aan en faciliteren randvoorwaarden van het strategische cluster Plantenveredeling en Zaadtechnologie.
- We zetten in op een gezondere en veiligere leefomgeving door verschillende maatregelen.
- We zetten in op behouden en versterken van beschermde natuur en landschap, onder meer door middel van een groenblauw raamwerk, waarbij we voortdurend zoeken naar meekoppelkansen voor recreatie. Specifiek willen we een reservering maken tussen Hoorn en Hoogkarspel voor groen open gebied, inclusief landbouw, met mogelijkheden voor recreatieve routes. Dit gebied blijven we vrijwaren van grootschalige bebouwing.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we het gebied als prioritaire landbouwgrond aanwijzen. Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving koppelen we de ruimtelijke ontwikkelingen aan een gezondere en veiliger leefomgeving in dit gebied en zetten we in op behouden en versterken van beschermd landschap. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Seed Valley als energetisch en economisch cluster aanwijzen, omdat netwerken hier samenkomen en we ruimte reserveren voor OV-oplossingen voor publieke mobiliteit en voor de optimalisatie van de aansluiting aan de Houtribdijk. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen geven we ruimte aan het strategische cluster Plantenveredeling en Zaadtechnologie. Toepassing van afwegingsprincipe 6 Natuur en biodiversiteit behouden en versterken leidt ertoe dat we inzetten op een groenblauw raamwerk om beschermde natuur te behouden en versterken.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
Zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen
Wettelijke taak
Het behouden en versterken van natuur en biodiversiteit
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving

Wat speelt hier

Westfriesland is een diverse regio die gekenmerkt wordt door een groen, open landschap, een flinke verstedelijkings- en mobiliteitsopgave en een sterke economische identiteit. Het landschap wordt momenteel veelvuldig benut voor de landbouw. De economie, woningbouw, recreatie en de natuur doen

echter ook een beroep op dezelfde ruimte. Om het landschappelijke karakter en de cultuurhistorische waarden te behouden is een groenblauwe structuur nodig die tegelijkertijd ruimte biedt voor natuur en recreatie. Seed Valley, met plantenveredeling en zaadtechnologie van mondiale betekenis, vormt een belangrijke schakel in de mondiale voedselketen. Vanwege de status als strategisch cluster zal ons beleid gericht zijn op verdere ontwikkeling van de sector. Met Seed Valley wordt het gebied van plantenveredeling en zaadtechnologie in Westfriesland, Schagen en Dijk en Waard aangeduid.

Doorontwikkeling van het openbaar vervoer is nodig ten behoeve van het dagelijks wonen, werken en recreëren. Vermindering, verandering en verduurzaming van de mobiliteit en verbetering van de spoorverbinding zijn daarom essentieel: voor de vitaliteit van dorpen en steden en voor het reduceren van congestie op de wegen. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Ontwikkelen van de Westfriese corridor
We zetten in op publieke mobiliteit en voorzien behalve aangekondigde maatregelen en verkenningen geen investeringen in autodoorstroming in Westfriesland. De verwachte doorontwikkeling van Seed Valley zal extra mobiliteitsbewegingen met zich meebrengen. We zetten in op een frequentieverhoging van het aantal treinen. Om de foutgevoeligheid hiervan te beperken, zal in de toekomst op enkele plekken mogelijk een stuk dubbelspoor nodig zijn, zodat snelle treinen de minder snelle treinen in kunnen halen. Op dit moment onderzoeken we dit nog niet. Daarnaast werken we aan OV-oplossingen voor publieke mobiliteit en specifiek voor de optimalisatie van de aansluiting aan de Houtribdijk.

Bovenregionaal is, naast het spoor en de Houtribdijk, ook de A7-corridor een belangrijk verbinding. We zien graag dat het stilgelegde project A7/A8 wordt uitgevoerd. Daarnaast zien we voor het gebied van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal de behoefte aan een oost-westverbinding tussen de A7 en A9.

Westfriesland heeft aangegeven tot en met 2030 13.375 woningen te zullen realiseren. Verstedelijking vindt bij voorkeur plaats langs de Westfriese corridor, vanuit het oogpunt van verstedelijking nabij OV-knooppunten. Voorbeelden hiervan zijn de geplande woningbouw in de Poort van Hoorn en Hoogkarspel Zuid met de nieuwe naam De Hooge Hout, belangrijke locaties voor woningbouw in Westfriesland.

Kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen blijven mogelijk als ze bijdragen aan het opvangen van de woningbehoefte. Binnen Beschermd Landschap kan dit alleen uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen.

Aanwijzen prioritaire landbouwgrond en ontwikkeling recreatiemogelijkheden
De landbouwgrond in Westfriesland is zowel vanuit bodemvruchtbaarheid (klei) als klimaatverandering (weinig verzilting) goed. Alleen een gedeelte van Noordoost-Westfriesland krijgt te maken met toenemende verzilting. Hierdoor zijn er niet alleen op dit moment, maar ook voor de langere termijn, grotendeels goede landbouwcondities in dit gebied. Innovatie en verduurzaming betekenen ook hier voor de sector een voortdurende vraag om fysieke en ontwikkelruimte. De toenemende verstedelijking gaat in veel gevallen ten koste van landbouwgrond. Landbouwgrond met goede landbouwkundige- en water- en bodemcondities zullen we zwaarder meewegen.

Daarnaast willen we dat er gekoppeld aan de toenemende woningbouwontwikkeling ook meer ruimte komt voor recreatie, omdat de recreatiemogelijkheden al onder druk staan. Gaat het om ruimere oppervlakten, dan zal dat ook ten koste gaan van landbouwgrond. In het geval van fiets- of wandelpaden is het ruimtebeslag beperkt. Vanuit het belang van het behouden van prioritaire landbouwgrond, is de inzet altijd om de verstedelijking zo compact mogelijk te maken en het ruimtebeslag zo klein mogelijk.

Verder ontwikkelen van en ruimte voor Seed Valley
Het Seed Valley gebied is aangewezen als strategisch economisch cluster. We zullen inzetten op het versterken van de waardeketen, met aandacht voor de bijdrage aan voedselzekerheid en weerbare

teelten, de bereikbaarheid van de relevante locaties en voldoende passende ruimte, waaronder uitbreidingsruimte voor glastuinbouw en woningbouw. De sector speelt een cruciale rol voor onze voedselzekerheid en is met plantenveredeling en zaadtechnologie van mondiale betekenis als schakel in de mondiale voedselketens. Vanuit het strategisch belang van het cluster plantenveredeling en zaadtechnologie zullen we verkennen hoe we de samenhang binnen het cluster kunnen versterken via een integrale benadering. Deze verkenning vormt de basis voor een (clusterspecifieke) ontwikkelagenda die ook aandacht kan besteden aan niet-ruimtelijke aspecten, zoals onderwijs en talent, financiering en profilering. Daarnaast ondersteunen we het initiatief in de regio om de kennispositie van Westfriesland te versterken, mogelijk met de komst van een onderwijsinstelling. Daarmee gaan we mee in de huidige ontwikkeling van de regio richting innovatie, agri-tech en kennisintensieve productie. Dergelijke initiatieven gaan vaak gepaard met behoefte aan woonruimte en daarmee verdere verstedelijking. Ze moeten afgewogen worden in relatie tot huidige functies die daarvoor mogelijk moeten wijken. In veel gevallen gaat het daarbij om landbouwgrond, waarbij overeind blijft dat we de landbouwgronden beschermen die we vanuit goede condities prioriteit geven.

De glastuinbouwsector in Westfriesland - zoals glastuinbouwgebied Grootslag - heeft een structurele uitbreidingsbehoefte. In het glastuinbouwconcentratiegebied bieden we daar uitbreidingsruimte voor. De verduurzaming van de glastuinbouw brengt een ruimtevraag met zich mee, vaak in technische maatregelen zoals de energievoorziening, geothermie, batterijen en waterbuffering. De glastuinbouw trekt net als een aantal andere economische functies in de regio buitenlandse werknemers aan. De agrarische bedrijven organiseren veelal zelf de huisvesting voor deze werknemers met voorzieningen vanuit het oogpunt van goed werkgeverschap. De vorm hiervan en de locatie waar de huisvesting wordt geplaatst, zullen afhankelijk zijn van wat in een bepaalde situatie het beste past. Dit kan ook bij een agrarisch bedrijf. Hierbij zullen we samen met gemeenten uiteraard toezien op een goede ruimtelijke ordening. We ondersteunen de gemeenten om dit mogelijk te maken en zien er met gemeenten op toe dat de huisvesting op ordentelijke wijze plaatsvindt en seizoenswerknemers ook toegang hebben tot basisvoorzieningen.

Inzetten op een decentraal energiesysteem
De ambities in deze regio zijn alleen realiseerbaar als het energiesysteem hiermee in lijn is. West-Friesland krijgt extra netcapaciteit via de 380 kV-uitbreiding in de Wieringermeer, die een groter station in Westwoud en een nieuw 150 kV-station in Wognum gaat voeden. Dit biedt vooral rond Wognum en Hoorn ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. De overige energievraag zal decentraal moeten worden gerealiseerd. Dat betekent dat lokale opwek en opslag uitgangspunt zijn voor het verbruik. Energiehubs op bedrijventerreinen en slim laden ondersteunen het decentraal energiesysteem. In Hoorn en Enkhuizen wordt gewerkt aan lokale warmtenetten. Grotere warmtenetten zijn kansrijk, maar vragen nog extra onderzoek.

Inzetten op een gezondere en veiligere leefomgeving
Ook vliegverkeer kan gevolgen hebben voor de leefomgevingskwaliteit in Westfriesland. Bij toekomstige wijzigingen van het luchtruim en vliegroutes, waaronder routes van en naar Lelystad Airport, brengen we daarom de belangen van Westfriesland bij het Rijk in, met bijzondere aandacht voor het zoveel mogelijk beperken van hinder en gezondheidsbelasting.

Ontwikkelen van een groenblauw raamwerk
Met de verdere verstedelijking van de stedenband Hoorn-Enkhuizen gaat landbouwgrond en een deel van het open landschap verloren. Westfriesland staat bekend om zijn cultuurhistorisch waardevolle structuren, zoals de Westfriese Omringdijk en de voor Westfriesland kenmerkende dorpslinten en stolpenstructuren - die een belangrijke rol spelen bij de recreatieve beleving. Om het landschappelijke karakter en de cultuurhistorische waarden te behouden en te versterken willen we blijven aansluiten op historische landschapspatronen en daarbij inzetten op een groenblauwe structuur, die ruimte biedt voor natuur en recreatie. Dit speelt in op een urgente behoefte: met iedere toevoeging van woningen loopt het recreatietekort verder op en neemt de druk op de kust toe.

We zien de ontwikkeling van deze groenblauwe structuur ook als een mogelijkheid om recreatie te combineren met landbouw en de recreatiedruk beter te verdelen. Daarbij willen we voortbouwen op groene en blauwe dwarsverbindingen en landschappelijke structuren, die van noord naar zuid georiënteerd zijn en nu ook al aanwezig zijn in het Westfriese landschap. Ze kunnen benut worden voor doorzichten en ommetjes vanuit de (lint)dorpen en andere gebruiksmogelijkheden. De Kromme Leek is kenmerkend in het landschap en biedt potentie als recreatieve as en landschappelijke verbinding in oost-westelijke richting. Het raamwerk kan verder worden versterkt door aansluiting te zoeken op de al aanwezige recreatieve routes en natuurgebieden langs de Westfriese Omringdijk.

Bij recreatiemogelijkheden zoals wandelen, fietsen of varen, willen we agrariërs in staat stellen om aanvullend recreatiefuncties aan te bieden (agrotoerisme), onder voorwaarde van aanwezige (of nog te ontwikkelen) routes. Dit sluit aan op het principe van multifunctionele landbouw, een van de sporen van kringlooplandbouw die we als provincie stimuleren.

Bij nieuwe ontwikkelingen zoeken we voortdurend naar meekoppelkansen voor recreatie. Het Stadsstrand bij Hoorn met de nieuwe natuuroever als onderdeel van de versterking van de Markermeerdijken toont aan hoe natuur en recreatie samen ontwikkeld kunnen worden. Recreatieschap Westfriesland laat dit eveneens zien met de waterberging van 22 hectare bij Drachterveld, gecombineerd met recreatiemogelijkheden.

7.4 BEDRIJVENTERREIN BOEKELERMEER

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen Boekelermeer aan als energetisch en economisch cluster.
- We overwegen om bedrijventerrein Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang (IPB) in de Omgevingsverordening om te waarborgen dat de huidige Boekelermeer ruimte kan bieden aan circulaire economie activiteiten.
- We zetten vestigingsbeleid in voor bedrijven in Boekelermeer door gebruik te maken van de al verplichte regionale afstemming tussen gemeenten over de invulling van bedrijventerreinen in de regio.
- Inzet van een gebiedsprogramma ontwikkeling bovenregionaal bedrijventerrein Boekelermeer in samenwerking met gemeenten Heiloo en Alkmaar en Rijkswaterstaat. We onderzoeken mogelijke uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer in relatie tot gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit, waaronder beschermd landschap.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Boekelermeer als energetisch en economisch cluster aanwijzen, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen overwegen we om Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang en onderzoeken we uitbreiding hiervan.

Provincial belangen

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
In stand houden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving
Zorgdragen voor een efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving

Wat speelt hier

De Boekelermeer is belangrijk omdat het een type bedrijventerrein is - voor bedrijven in een hogere milieucategorie - dat weinig voorkomt. We willen actief bedrijven faciliteren in een hoge bedrijfscategorie die een belangrijke bijdrage leveren aan de circulaire economie. De Boekelermeer is een van de weinige locaties in Noord-Holland waar dat kan. Om die reden wordt bekeken of en in welke richting de Boekelermeer ruimte kan bieden voor dergelijke functies. De mogelijke uitbreiding van het bedrijventerrein zal bekeken moeten worden in breder landschappelijk perspectief. Hierbij speelt het Beschermd Landschap in de omgeving van de Boekelermeer een rol, net als de ligging als stadsrand. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9. We hebben hierin een rol omdat we adviseren over de gemeentelijke toekomstvisie van de Boekelermeer. Ook zijn we kaderstellend in de ontwikkeling en inpassing van een mogelijke uitbreiding en het beter benutten van de bestaande Boekelermeer. In de rest van dit hoofdstuk geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Ontwikkelen van Boekelermeer als energetisch en economisch cluster in relatie met de andere economische ruimtevraag
De Boekelermeer is een energieknooppunt, de ontsluiting via A9 en Noord-Hollands Kanaal is gunstig. De Boekelermeer ontwikkelt zich steeds meer als expertisecentrum voor vergassingstechnologieën, zoals groen gas en andere energie-innovaties (zoals waterstof). De Boekelermeer zal aangesloten worden op de nationale waterstofinfrastructuur en heeft een belangrijke rol in de circulaire economie. Daarnaast heeft het afvalverwerkingsbedrijf HVC al een warmtenet ontwikkeld. Om onze ambitie op het gebied van circulaire economie waar te maken, is de Boekelermeer ook naar de toekomst toe van groot belang.

We maken optimaal gebruik van de status van Boekelermeer als energieknooppunt en het beschikbare energieaanbod dankzij de aansluiting op een 150 kV-station en koppelen dat aan bedrijven met een grote energievraag. De Boekelermeer moet op termijn worden aangesloten op de A9 aan de zuidkant in combinatie met de ontsluiting van woningbouwlocatie de Zandzoom in Heiloo. De A9 Heiloo is één van de zeven projecten die voor de “Multimodale ring Alkmaar” nodig zijn door de grote verstedelijking en groei van de economie. De ligging aan het Noord-Hollands Kanaal biedt kansen voor logistiek over water en verdere uitbreiding van circulaire bedrijvigheid. Door de aanleg van een insteekhaven is de hoeveelheid hectare watergebonden bedrijventerrein vergroot.

Vanwege de gunstige ligging van de Boekelermeer binnen het energieknooppunt Alkmaar en de bereikbaarheid van het gebied, zetten we in op het beter benutten van het bestaande terrein. We wijzen Boekelermeer aan als energetisch en economisch cluster. We overwegen Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang in de omgevingsverordening in combinatie met nieuwe instrumenten. Uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht. Hierbij moeten milieueffecten en alternatieven onderzocht worden. Ook moet een aantal inhoudelijke aspecten worden betrokken. Wat betreft bereikbaarheid gaat het om het verbeteren van de ontsluiting van het terrein via een nieuwe aansluiting op de A9 in combinatie met de ontsluiting van woningbouwlocatie De Zandzoom in Heiloo. Het landschap grenzend aan het huidige bedrijventerrein is Beschermd Landschap. Bij een eventuele uitbreiding zal dit regime onder voorwaarden van een goede landschappelijke inpassing en inrichting worden aangepast. We zetten in op een gebiedsprogramma ontwikkeling bovenregionaal bedrijventerrein in samenwerking met gemeenten Alkmaar en Heiloo en Rijkswaterstaat.

De mogelijke uitbreiding van het bedrijventerrein is zowel een landschappelijke inpassings- als een stadsrandopgave. Aandachtspunten hierbij zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op historisch landschap (landgoed Nijenburgh) aan de overzijde van de A9 en zicht (belevingswaarde) vanaf de A9 op Beschermd Landschap (westzijde) en bedrijventerrein (oostzijde). Hiermee wordt een kwalitatief hoogwaardige entree van de stad Alkmaar vanaf de A9 gerealiseerd. Ook versterken we recreatieve routes vanuit stad richting open landschap.

Er is ook een relatie met de binnenstedelijke verdichting in de regio Alkmaar. Een aantal bedrijven dat plaats moet maken voor die binnenstedelijke verdichting heeft de mogelijkheid van een nieuwe vestigingsplaats in de regio nodig. Het gaat veelal om regionaal georiënteerde bedrijvigheid. In eerste instantie wordt geprobeerd om binnenstedelijk zo veel mogelijk wonen en werken te combineren. Voor de bedrijven die niet kunnen blijven, maar in een bedrijfscategorie vallen die niet van een gezoneerd bedrijventerrein afhankelijk zijn, zijn alternatieven te vinden zoals bij Heerhugowaard. Om het gesprek te voeren over het juiste bedrijf op de juiste plek maken we gebruik van de al verplichte regionale afstemming tussen gemeenten over de invulling van bedrijventerreinen in de regio.

Volwaardig meewegen van een gezonde en veilige leefomgeving
Er zal hier sprake moeten zijn van een zonering qua bedrijfscategorie, waarbij de zwaarste categorie bedrijven in het centrum van het terrein is gelegen en meer aan de randen de lichtere bedrijvigheid. Hierdoor worden de zwaarste bedrijfscategorieën zo ver mogelijk van omliggende woonbebouwing geplaatst. De Boekelermeer is een geluidgezoneerd industrieterrein, de gemeente Alkmaar is

zonebeheerder. De geluidzone vormt als het ware een fysieke scheiding tussen uitstootrijke bronnen op het terrein en omwonenden. Dit is gunstig voor zowel bedrijven - omwonenden bevinden zich op voldoende afstand - als voor omwonenden – omdat de bedrijven op afstand staan. De beschikbare geluidsruimte op het industrieterrein Boekelermeer is echter beperkt. Dit vormt mogelijk een risico voor het toekomstig vestigen van nieuwe bedrijven of het uitbreiden van bestaande bedrijven op het terrein. Daarom proberen we gezamenlijk (met de gemeenten) om de ruimte zo efficiënt mogelijk te benutten voor bedrijven in een hogere milieucategorie. Er wordt gestuurd via ambitieus bronbeleid (zoals het scherp verlenen en actualiseren van vergunningen) om de milieubelasting van het terrein omlaag te brengen. De gewonnen milieuruimte kan dan worden toegekend aan een gezonde leefomgeving (minder blootstelling voor omwonenden) of aan nieuwe bedrijvigheid (die kan worden toegestaan tot de rand van de geluidzone opnieuw bereikt is). De aanscherping van de omgevingswaarden voor luchtkwaliteit per 2030 zorgt bovendien voor minder milieuruimte. Dit maakt het noodzakelijk om meer rekening te houden met luchtkwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen in het gebied.

7.5 VEENLANDSCHAPPEN

Ontwikkelrichting in het kort

Veenlandbouwgebieden

- De uitstoot van broeikasgassen in het agrarisch veenlandbouwweidegebied moet met 50% gereduceerd zijn in 2035. De belangrijkste maatregel om dat te bereiken is het natter maken van het veengebied. Dit heeft onder andere consequenties voor de waterkwaliteit, waterbeschikbaarheid en voor wateroverlast en is van invloed op bodemdaling.
- De grondwaterstand in het veengebied gaat, in lijn met het landelijke beleid, naar minimaal 20 tot maximaal 40 cm beneden maaiveld, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden. Specifiek voor doelen voor weidevogels kan het zijn dat we hiervan afwijken met een hoger peil. De wijzigingen in waterstand zijn in lijn met de veenweidestrategie zoals opgenomen in het Programma Landelijk Gebied. De consequentie hiervan is dat het invloed heeft op het landgebruik en daarmee ook het landschap kan veranderen. Daarbij wordt ingezet op lokaal draagvlak bij bewoners en (agrarische) ondernemers, voordat in een gebied tot peilverhoging wordt overgegaan.
- Als effect van het ophogen van de waterstand accepteren we in sommige gevallen tijdelijk negatieve gevolgen op de waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid, wanneer maatregelen op de lange termijn bijdragen aan het verminderen van de klimaatopgave.
- We onderzoeken waar we kerngebieden voor weidevogels aanwijzen.

Veennatuurgebieden

- In de veennatuurgebieden (NNN) is de hoofdfunctie natuur.
- In de veennatuurgebieden werken we toe naar het opheffen van de onderbemalingen en het uitfaseren van de al vergunde onderbemalingen ten behoeve van het natuurherstel, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden.

Veenlandschap

- Binnen het veenlandschap van veengebieden en droogmakerij zien we meekoppelkansen bijvoorbeeld met de ambities die zijn vastgelegd in het onderdeel Groen in en om de stad in paragraaf 5.3, onderdeel wonen, werken en recreëren en paragraaf 7.6. Het veenlandschap kan in dat kader beter toegankelijk gemaakt worden vanuit stedelijk perspectief.
- Het open landschap tussen Zaanstad en IJmond, specifiek rond Assendelft, zien we als een mogelijke locatie voor een 380 kV-station. We zien in dit gebied geen ruimte voor systeembatterijen of andere energetische functies, ook niet bij dit 380 kV-station en zetten in op de ontwikkeling van een krachtig en blijvend landschappelijk raamwerk en leefbaarheid.

Relevante afwegingsprincipes

Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat de grondwaterstand in veenlandbouwgebieden omhooggaat, in lijn met het landelijk beleid.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor voldoende kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
Bodemdaling beperken en werken aan een robuuste bodem en ondergrond
Waarborgen en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit

Beschermen UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen
Prioritaire wettelijke taak
Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit

Wat speelt hier

Onder het veenlandschap verstaan we de veenlandbouwgebieden, veennatuurgebieden en droogmakerijen. Spreken we over veengebieden dan betreft het de veenlandbouwgebieden (landbouw op veengrond) en de veennatuurgebieden (natuurgebieden op veengrond).

Veenlandschappen hebben een bepalende rol in het landgebruik in de provincie Noord-Holland. In de veenlandschappen spelen grote opgaven op het gebied van klimaat, water en bodem, landbouw, natuur, recreatie, economie en omgevingskwaliteit. Zo zijn de veenlandbouwgebieden bepalend voor de provinciale doelstelling op het gebied van reductie van broeikasgassen, is er sprake van bodemdaling in het gebied en moet het huidige landgebruik beter in balans gebracht worden met het water- en bodemsysteem. De veennatuurgebieden worden onder andere bedreigd door stikstof en er is een onbalans in het watersysteem. Er liggen kansen voor nieuwe agrarische verdienmodellen en het landschap kan beter benut worden voor de provinciebrede recreatiebehoefte. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Het veenlandschap van Noord-Holland

In figuur 42 is het veenlandschap geografisch afgebakend waarbij zowel de veennatuurgebieden als de veenlandbouwgebieden en droogmakerijen zijn meegenomen. Het landschap bestaat uit een mozaïek van veengebieden en droogmakerijen, verbonden door boezems, sloten, vaarwegen en rivieren zoals de Amstel en de Vecht. Het landschap wordt overwegend gekenmerkt door grillige waterlopen, de herkenbare smalle langgerekte verkaveling van het veen, stolplinten en stolpboerderijen en historische dorpskernen en -linten. Bewoning concentreert zich van oudsher op oude veenterpen en langs dijken, ontginningsassen, wegen en vaarten. Droogmakerijen in het veenlandschap zijn herkenbaar aan hun ringdijken en afwijkende kavelpatronen. In het gebied liggen ook onderdelen van de UNESCO-werelderfgoederen Hollandse Waterlinies en de Beemster. Door de nabijheid van steden en de rust en ruimtelijke kwaliteit van het veenlandschap is het aantrekkelijk voor wonen en recreatie.

Figuur 42: Veenlandschap

Water- en bodemsysteem leidend met kwel-, brakwater- en boezemveengebieden

Het veengebied kent een diverse ontstaansgeschiedenis en wordt beïnvloed door lokale omstandigheden. Daarom is er gekozen voor een indeling in drie veentypen (zie figuur 42):

1. *Brakwaterveengebied*
(ten noorden van het Noordzeekanaalgebied (NZKG) plus Spaarnwoude);
2. *Kwelwaterveengebied*
(ten zuiden van het NZKG en ten oosten van het Amsterdam-Rijnkanaal (ARK) plus Diemerpolder);
3. *Boezemveengebied*
(ten zuiden van het NZKG en ten westen van het ARK minus Spaarnwoude en Diemerpolder).

Deze indeling wordt gebruikt om specifieke uitspraken te kunnen doen voor de deelgebieden.

Waar de uitspraken betrekking hebben op de droogmakerijen, zullen de droogmakerijen apart genoemd worden. Het water- en bodemsysteem is leidend voor de inrichting van het landschap van veen en polder.

Ontwikkelrichtingen

Bijdragen aan klimaatdoelen door vernatting van veengebieden.

Veranderende omstandigheden hebben hier grote invloed op het landgebruik. Vanuit het water- en bodemsysteem vormen deze gebieden één samenhangend geheel. Voor alle veengebieden gelden gezamenlijke uitgangspunten. De uitstoot van broeikasgassen in veenlandbouwgebieden moet in 2035 met 50 procent zijn verminderd. De belangrijkste maatregel is het natter maken van het veengebied. In veenlandbouwgebieden streven we naar een grondwaterstand van minimaal 20 centimeter en maximaal 40 centimeter onder maaiveld, ook gedurende de zomermaanden. Specifiek voor doelen voor weidevogels kan het zijn dat een hoger peil wenselijker is. Per gebied kijken we wat nodig en haalbaar is, hierbij houden we bij de uitwerking op gebiedsniveau rekening met de gebiedskenmerken zoals waterstand en de perceelsvorm. Negatieve effecten op waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid worden in sommige gevallen geaccepteerd, mits het gaat om tijdelijke effecten en ze op de lange termijn bijdragen aan de klimaatopgave. Een bijkomend positief gevolg is dat vernatting bodemdaling afremt. Waterschappen kunnen op dit moment in een peilbesluit opnemen dat de drooglegging (en daarmee de waterstand) de bodemdaling kan volgen, mits passend binnen de voorwaarden in de omgevingsverordening. Gezien de opgaven waarvoor het veenlandschap staat, zullen landschappelijke kernkwaliteiten en het gebruik van de huidige functies deels veranderen.

In de veengebieden spelen veenafbraak, uit- en afspoeling, oeverafkalving en processen in de waterbodem een belangrijke rol. In de zomer is er vaak een neerslagtekort en wordt nutriëntrijk boezem- of rivierwater ingelaten. Tegelijk is de verdamping groter dan de wateraanvoer, waardoor grondwaterstanden dalen en veenafbraak toeneemt, vooral in droge zomers. In de winter zorgt een neerslagoverschot voor stijgende grondwaterstanden, met effecten op waterkwaliteit, waterkwantiteit en wateroverlast.

Het brakwaterveensysteem komt grotendeels overeen met de grenzen van Laag-Holland. Binnen het veentype brakwaterveensysteem neemt de verzilting toe, ook in de droogmakerijen. Op termijn kan geen garantie worden gegeven voor voldoende zoetwateraanvoer. Daarom verminderen we hier de afhankelijkheid van zoet water en houden we rekening met een ontwikkeling richting een meer brakwatersysteem. Deze benadering, uit oogpunt van het water- en bodemsysteem, kan leiden tot andere ruimtelijke keuzes en betreft ook de droogmakerijen. De begrenzing volgt de veengebieden die van oudsher onder brakwatercondities zijn ontstaan. We onderzoeken of en waar we kerngebied voor weidevogels aanwijzen.

In het kwelwaterveensysteem beïnvloedt de hoeveelheid kwel de effectiviteit van maatregelen om broeikasgasuitstoot te verminderen. Sommige maatregelen leiden hier juist tot extra uitstoot. Daarom sluiten we bepaalde maatregelen uit, zoals onderwaterdrainage - omdat onderwaterdrainage in kwelgebieden netto meer water afvoert en de oxidatie van veen vergroot.

Het veentype boezemwaterveen is vooral afhankelijk van regenwater en kent meer versnipperde veengebieden. Door de nabijheid van de stad is hier een integrale aanpak en het combineren van functies extra belangrijk.

Droogmakerijen liggen het laagst en staan onder invloed van licht brak en nutriëntrijk kwelwater. De hoger gelegen laagveengebieden kennen wegzijging naar de droogmakerijen. Verschillen in hoogteligging en waterstromen bepalen daarmee de waterkwaliteit en bodemdynamiek van zowel de veengebieden als de droogmakerijen.

Het veenlandschap staat ook onder druk van andere ontwikkelingen die in het landschap landen vanwege schaarse ruimte in stedelijk gebied. Op verschillende plekken in Laag-Holland vinden nieuwbouw en uitbreiding van transformatorstations plaats. In het landelijk gebied in de regio Zaanstreek-Waterland, specifiek rondom Assendelft, wordt geanticipeerd op de bouw van een nieuw 380 kV-station en een nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding naar het noorden. Dit brengt onder andere een opgave voor leefbaarheid en omgevingskwaliteit met zich mee.

Samenwerken aan een toekomstperspectief voor het veenlandschap

De veengebieden waar de natuur de hoofdfunctie is, liggen vaak hoger dan de naastgelegen veenlandbouwgebieden of droogmakerijen. Deze veennatuurgebieden verliezen door wegzijging water, wat wordt versterkt door onderbemalingen. Dit heeft een grote invloed op het water- en bodemsysteem en kan gevolgen hebben voor de waterkwaliteit. In en aangrenzend aan deze veennatuurgebieden werken we toe naar het opheffen van onderbemalingen; bestaande vergunningen worden uitgefaseerd. Voor alle veengebieden gelden gezamenlijke uitgangspunten. In de Natura 2000- gebieden in dit gebied wordt gewerkt aan natuurherstel. In de zone van Noordzeekust naar IJsselmeerkust worden de natuurgebieden met elkaar verbonden en zorgen we ook voor voldoende ruimte voor natuurinclusieve landbouw, recreatie en weidevogels.

In veenlandbouwgebieden onderzoeken we per gebied of onderbemalingen kunnen worden uitgefaseerd, waarbij de lokale omstandigheden bepalend zijn. We zijn ons ervan bewust dat dit gevolgen kan hebben voor ondernemers in het gebied. We beschouwen dit als een integrale opgave. Daarom betrekken we ondernemers en bewoners bij de gebiedsgerichte uitwerking en werken we per deelgebied aan een gezamenlijk toekomstperspectief. Door de bewoners en (agrarische) ondernemers intensief te betrekken en in te spelen op lokale verschillen voordat wordt overgegaan tot peilverhoging worden de kosten voor nadeelcompensatie zoveel laag mogelijk gehouden. We zetten in op zo beperkt mogelijk productieverlies van landbouwgronden en zo beperkt mogelijke schade aan woningen en funderingen. Het optimaal inrichten en benutten van het decentrale energiesysteem zal onderdeel van dat toekomstperspectief uitmaken.

Om tegemoet te komen aan de veranderende water- en bodemcondities, die beperkingen kunnen opleveren voor de agrarische productie, werken we het begrip *hoogwaterlandbouw* verder uit. Daarbij onderzoeken we ook de financiële en juridisch-planologische mogelijkheden voor nadeelcompensatie volgens de Omgevingswet. Daarnaast wordt ook gekeken naar aanvullende mogelijkheden die passen bij de doelen van groen in en om de stad zoals recreatie. Deze uitwerking kan ook relevant zijn voor agrariërs met gronden die incidenteel worden ingezet voor de opvang van wateroverlast, of voor agrariërs die te maken krijgen met hoogwater in relatie tot grondwatervoorzieningen.

Cultuurhistorie en landschappelijke waarden zijn diep verankerd in de veenlandschappen. Het gedeeltelijk vernatten van veengebieden zal niet alleen effect hebben op het gebruik van deze gebieden maar ook op de landschappelijke waarden, zoals we die nu kennen en waarderen. Daarnaast heeft vernatting effect op archeologische waarden. Ook is het noodzakelijk om een balans aan te brengen tussen stedelijke druk en een groen, open landschap. We willen kwetsbare natuur, landschappelijke waarden en cultuurhistorisch erfgoed zo goed mogelijk behouden, maar ook ruimte bieden voor nieuwe waarden en landschappen, zodat de regio zowel beleefbaar als toekomstbestendig blijft.

De afgelopen decennia is door alle overheden actief ingezet op het openhouden van het landschap tussen IJmond en Zaanstad. Het gebied is een belangrijk uitloopgebied in een omgeving waar de leefbaarheid en gezonde leefomgeving al onder druk staat. Solitaire systeembatterijen vinden we in principe onwenselijk in dit beschermd veenlandschap. We zien dan ook geen ruimte voor systeembatterijen of andere energetische functies bij dit 380 kV-station en zetten in op de ontwikkeling van een krachtig en blijvend landschappelijk raamwerk.

7.6 GROEN IN EN OM DE STAD IN DE METROPOOLREGIO AMSTERDAM

Ontwikkelrichting in het kort

- Groei van wonen en werken in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) wordt gekoppeld aan het uitbreiden van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad. Naast recreatieve functies worden hier wateropgaven, kansen voor agrarische bedrijven en natuur aan gekoppeld. De scheggen rondom Amsterdam zijn een belangrijk onderdeel van groen in en om de stad.
- Om ruimte te kunnen bieden voor gewenste ontwikkelingen in de gebieden tussen stedelijk en landelijk gebied vullen we ons beleid aan, om flexibiliteit te bieden voor functies die bijdragen in landschapsontwikkeling en passen bij de doelen voor groen in en om de stad.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen koppelen we de grote ruimtelijke ontwikkelingen aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden en landschapsontwikkeling die passen in dit gebied. Toepassing van afwegingsprincipe 6 Natuur en biodiversiteit behouden en versterken leidt ertoe dat we inzetten op groen in en om de stad om beschermde natuur te behouden en versterken.

Provinciale belangen

Algemeen provinciaal belang
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit

Wat speelt hier

In de stadsranden en het landschap in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam spelen opgaven op het gebied van recreatie, natuur, verstedelijking en omgevingskwaliteit.

De verstedelijking in Noord-Holland concentreert zich voor een groot deel in en rondom de kernstad Amsterdam en in de bredere metropoolregio. Een groot deel van de woningbouwopgave van Noord-Holland wordt gerealiseerd binnen de Amsterdamse gemeentegrenzen. Dat geldt ook voor een groot deel van de groei van werkgelegenheid. Dit leidt tot opgaven op het gebied van gezonde leefomgeving en leefbaarheid in brede zin.

We zien dat de verstedelijkingsdruk in de MRA zich concentreert aan de randen van het stedelijk gebied, en in het bijzonder in de randen van de scheggen. Bijkomende voorzieningen bij binnenstedelijke woningbouwlocaties zoals sportfaciliteiten - die in de eerste plaats dienen te worden ontwikkeld als integraal onderdeel van de gebiedsontwikkeling - worden bijvoorbeeld vanwege de schaarse ruimte veelal in de randen van de scheggen bedacht. Zonder gerichte sturing kan dit leiden tot versnippering, kwaliteitsverlies en onomkeerbare aantasting van landschap en erfgoed.

Een ander effect van de drukker en groter wordende stad is dat de recreatieve druk in de directe omgeving van de stad voelbaar is. De scheggen rondom de stad nemen daardoor in belang toe. Ongeveer 90% van deze gebieden bevinden zich buiten de gemeentegrenzen van Amsterdam. Dit vraagt om samenwerking in de regio om het groen en blauw in en om de stad vorm te geven en specifiek te kijken welke functies de stadsranden van de toekomst hebben. Al met al liggen er veel opgaven die verband houden met het

functioneren van Amsterdam die in de omgeving van de stad een plek zoeken. De stad overstijgt haar eigen grenzen. In het huidige ruimtelijke beleid worden deze gebieden aangeduid als landelijk gebied en vaak ook als Natuurnetwerk Nederland (NNN) of Beschermd Landschap (BL) met bijbehorende regelgeving. Hierdoor neemt de spanning toe tussen verstedelijking enerzijds en het behoud en de versterking van landschap en leefomgeving anderzijds.
Om het stedelijk gebied en de industriegebieden van voldoende energie te voorzien, wordt de energiehoofdstructuur uitgebreid. Deze hoofdinfrastructuur landt vaak in het landschap rondom de stad in aanpalende gemeenten en vraagt om een goede inpassing. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

Groenblauwe corridors voor mens en natuur
De scheggen zijn belangrijke groenblauwe gebieden en verbindingen tussen het stedelijk gebied en het landelijk gebied, voortgekomen uit het Algemeen Uitbreidingsplan van Van Eesteren. Het oorspronkelijke plan voor de scheggen is uitgegroeid tot een landschapsconcept dat de Metropoolregio Amsterdam uniek maakt ten opzichte van andere metropolen. Door de aanwezigheid van de scheggen rond de stad en verbindingen zowel tussen de scheggen onderling als met de stad, is het buitengebied voor bewoners en bezoekers van de stad altijd dichtbij en makkelijk bereikbaar. Deze groenblauwe corridors hebben niet alleen betekenis voor de mens, maar ook voor de natuur. Daarnaast vervullen ze een steeds belangrijkere rol om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, waar in de bebouwde omgeving geen plek meer voor is. Tot slot zijn de scheggen ook van sociaal-maatschappelijke betekenis door een verbinding te leggen tussen de bewoners in de stad en de agrarische ondernemers aan de landelijke randen van de scheggen.

Landschapsontwikkeling in randen van de scheggen
Om ruimte te kunnen bieden voor gewenste ontwikkelingen aan de randen van het stedelijk gebied, is het nodig aanvullend beleid te maken om flexibiliteit te bieden voor landschapsontwikkeling in de randen van de scheggen. Dit moet toegespitst zijn op het onderscheidende landschappelijke karakter op die plek, met het idee dat de ene scheg een andere ruimtelijke invulling nodig heeft dan de andere scheg. De scheggen zijn een belangrijk onderdeel in een gebied dat erg verstedelijkt is. Belangrijk, omdat het lucht en ruimte geeft in de directe omgeving van het stedelijk gebied en er mogelijkheden zijn voor (water)recreatie, natuur, landbouw en water. Dat betekent dus ook dat (grootschalige) verstedelijking niet past in de scheggen.

Door deze randen te beschouwen als een aparte ruimtelijke opgave en hier meer flexibiliteit te bieden, ontstaat een nieuw perspectief: de overgangszone tussen stad en land als schakelgebied waar bovenlokale opgaven op het gebied van energie en klimaat, voedsel en natuur, mobiliteit, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit samenkomen. Dat vraagt om een duidelijk ruimtelijk perspectief met heldere provinciale kaders, waar wordt ingezet op behoud en versterken van bestaande waarden en groenblauwe kwaliteit, maar ook waar bepaalde ontwikkelingen wel of juist helemaal niet een plek kunnen krijgen.

We vervullen een regisserende, verbindende en kaderstellende rol bij de ontwikkeling van groen in en om de stad. Daarnaast werken we actief samen in gebiedsprocessen en NOVEX-gebieden, met name binnen het Ontwikkelperspectief NOVEX MRA en het programma Groenblauw groeit mee. Waar nodig treden we op als gebiedstrekker of als deelnemer in gebiedsgerichte samenwerkingen. We werken toe naar een nadere beleidsuitwerking voor overgangszones tussen stad en land aan de randen van de scheggen. We agenderen dit samen met gemeenten, waterschappen en het Rijk en zetten in op gezamenlijke financiering van groenblauwe kwaliteit, met ruimte voor bijdragen van private partijen.
Het is daarbij ook van belang om een bekostigingsstrategie op te stellen, waarbij niet alleen de publieke partijen, maar ook private partijen bijdragen aan de financiering van het groenblauwe landschap in de scheggen.

7.7 WESTELIJK HAVENGEBIED

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen Westpoort ten westen van de ringweg A10 aan als energetisch en economisch cluster, en houden vast aan de bepaling van Westpoort als industrieterrein van provinciaal belang (IPB).
- We zetten, onder voorwaarden, in op transformatie van Haven-stad en Sluiskwartier naar een woon-werkgebied.
- We kiezen voor het vergroten van de ruimte tussen zware industrie en wonen. Daarbij kijken we aan beide kanten van de A10. De milieucontour van IPB Westpoort is hierbij maatgevend. Dit is noodzakelijk om een gezonde leefomgeving te borgen en tegelijkertijd ruimte te houden voor een toekomstbestendige industriële ontwikkeling.
- Door ambitieus bronbeleid willen we de milieubelasting zo veel mogelijk verkleinen. Daarnaast willen we milieubelastende activiteiten zo veel mogelijk richting het westelijk deel van het havengebied concentreren. De bestaande grenzen van de industrie en bedrijventerreinen en de bijbehorende milieucontouren zijn daarbij in principe leidend.
- Om ruimte te bieden aan non-fossiele energiedragers om daarmee de verduurzaming van de haven mogelijk te maken wordt de huidige veiligheidscontour ('risicogebied' onder de Omgevingswet) vergroot.
- Het industrieterrein Achtersluispolder bevat terreinen die we op termijn een bijdrage zien leveren aan de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie, vanwege de geografische ligging in het industriële complex en de kwaliteiten van de kavels. Daarnaast gaat het in veel gevallen om havengebonden kavels die schaars zijn. Het gaat daarbij met name om het Havenkwartier. We gaan deze kansrijkheid verder onderzoeken, bekijken welk instrument het best passend is om dit te borgen en overwegen daarbij het instrument IPB.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat er geanticipeerd wordt op verzilting, wateroverlast en waterveiligheid. Het toepassen van afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we Westpoort ten westen van de ringweg A10 aanwijzen als energetisch en economisch cluster, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen willen we op het industrieterrein Achtersluispolder een bijdrage leveren aan de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie, omdat de terreinen geografisch goed liggen in het industriële complex en van goede kwaliteit zijn.

Provinciale belangen

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies

Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige fysieke woon- en leefomgeving
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving

Wat speelt hier

Het Westelijk Havengebied is onderdeel van het Noordzeekanaalgebied (NZKG), een gebied van strategisch belang in meerdere opzichten. In het Westelijk Havengebied spelen opgaven op het gebied van de (circulaire) economie en industrie, woningbouw, energie, mobiliteit, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit. Eén van de belangrijkste opgaven voor de regio Amsterdam is het spanningsgebied tussen wonen, economie en leefbaarheid. We behandelen in deze paragraaf specifiek de opgave in het Westelijk Havengebied, een bepalende factor in dit spanningsgebied. In de loop der jaren is de stad Amsterdam uitgebreid en zijn industriële functies en woonfuncties steeds dichter bij elkaar komen te liggen. De verhouding tussen haven-, bedrijven- en industrieterrein en milieugevoelige objecten komt daardoor vaker onder druk te staan. Dat heeft gevolgen voor de gezonde leefomgeving. Het Westelijk Havengebied en haar omgeving kenmerken zich door een hoge milieubelasting. Door de concentratie van grootschalige industrie, logistiek en intensieve infrastructuur is sprake van een verhoogd blootstellingsniveau, waarbij cumulatie van verschillende geluidsbronnen en stapeling van verschillende milieufactoren een belangrijk aandachtspunt vormen. Dit hoge blootstellingsniveau veroorzaakt gezondheidsrisco's en hinder voor milieugevoelige functies op het gebied van geur, geluid, uitstoot van schadelijke stoffen en risico's met betrekking tot omgevingsveiligheid. Voor toekomstige ontwikkelingen is het van belang dat er een zorgvuldige afweging wordt gemaakt tussen economische functies en milieugevoelige functies, zodat duidelijk is welke functie op welke plek mogelijk is, zoveel mogelijk rekening houdend met het belang van een gezonde leefomgeving. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

<u>Anticiperen op verzilting, wateroverlast en waterveiligheid in het Westelijk Havengebied</u>
Westpoort (inclusief Sloterdijk) is met 2600 hectare een belangrijk bedrijventerrein met diverse deelgebieden en biedt ruimte aan meer dan drieduizend bedrijven in onder meer de sectoren logistiek, industrie, IT en commerciële dienstverlening. Belangrijk vanuit provinciaal belang zijn daarbij de zeehavengebonden bedrijven. Het Westelijk Havengebied bevat ongeveer 49.000 arbeidsplaatsen. Gezien de grote economische betekenis en het feit dat Westpoort één van de weinige plekken in de provincie is waar (milieu)ruimte is voor het realiseren van de energietransitie, circulaire economie, havengebonden bedrijvigheid en zware industrie, moet zorgvuldig worden omgegaan met deze ruimte. De Amsterdamse haven is tevens een industriegebied. Dat veroorzaakt hinder voor milieugevoelige functies op het gebied van geur, geluid, uitstoot van gevaarlijke stoffen en risico's met betrekking tot omgevingsveiligheid. Eén van deze functies is woningbouw. In de Woondeal MRA hebben we met de gemeente Amsterdam afspraken gemaakt om 67.500 woningen te bouwen in de periode 2022 t/m 2030, terwijl er ook in de jaren daarna nog een grote nieuwbouwopgave ligt. Voor een deel hiervan wordt onder voorwaarden gekeken naar Haven-stad en zijn er voor de periode t/m 2040 concrete plannen voorzien in de deelgebieden Sloterdijk van Haven-stad.

Het Westelijk Havengebied is vanwege de functie als havengebied en vanwege de ligging aan het Noordzeekanaal onlosmakelijk verbonden met de wateropgaven in de provincie. Daarnaast zijn bedrijven in het havengebied onderdeel van het bredere zoetwatervraagstuk vanwege de zoetwatervraag in hun bedrijfsvoering én vanwege de wateraanvoer vanuit de rivieren die het waterpeil, de waterkwaliteit en het chloridegehalte op het kanaal op niveau moeten houden. Vanuit mobiliteitsperspectief heeft een afname van het aantal schutbewegingen bij de sluizen bij IJmuiden gevolgen voor de bereikbaarheid van de haven.

Hoewel het gebied goed beschermd is tegen overstromingen is een ramp nooit uit te sluiten. In een gebied als het Westelijk Havengebied heeft een overstroming grote impact, doordat hier veel vitale en kwetsbare infrastructuur ligt, variërend van energie-opwek en rioolwaterzuivering tot opslag van brandstof en tal van

chemische stoffen en datacenters. Een overstromingsramp hier zal een reeks van effecten en ontwrichting ontketenen. Het is een gebied waar het concept 'meerlaagsveiligheid' voor vitale en kwetsbare functies bij uitstek relevant is. Dat houdt in dat we niet alleen inzetten op het voorkomen van een ramp, maar ook ervoor zorgen dat de schade bij een overstromingsramp beperkt blijft. De hoge ligging van grote delen in dit gebied maakt dat het Westelijk Havengebied hier ook geschikt voor is. Vaak gaat het om een verhoging van enkele decimeters tot een halve meter om bedrijven te vrijwaren van schade bij een overstroming uit zee.

De regionale keringen langs de noord- en zuidzijde van het Noordzeekanaal en aan de westzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal hebben een normering van 1:1000. Deze keringen lopen dwars door het stedelijk gebied van Amsterdam, waaronder meer dan tien sluisjes die in het geval van een incident op het Noordzeekanaal de stad en het achterland beschermen.

Deze keringen waren 10 jaar geleden nog primaire keringen met een beschermingsniveau van 1:10.000. Na de afwaardering heeft de provincie in 2018 besloten dat het niet toegestaan is om bij nieuwe ontwikkelingen de keringen af te waarderen naar de verlaagde norm van de regionale keringen. De hoogte en sterkte van de kering moet behouden blijven. We gaan onderzoeken of het zinvol is deze tijdelijke situatie ook voor de lange termijn te continueren als extra bescherming. Dit werkt onder meer door in de stedelijke inpassing van de kering en in de renovatie van de sluisjes.

Benutten van de positie van het Westelijk Havengebied als energetisch knooppunt
De industrie, voornamelijk geconcentreerd in Westpoort, verduurzaamt. Vanuit het NZKG wordt de aanleg van een stoom-, CO_2- en waterstofnetwerk beoogd, naast netuitbreidingen voor elektriciteit. Het Westelijk Havengebied, waar in het westelijk gedeelte een elektrolyser in ontwikkeling is, wordt via een aftakking aangesloten op de waterstofbackbone van Nederland. Daar wordt ook een nieuw 380 kV-station aangelegd om het doorvoeren van energie naar de haven nog robuuster te maken. Aan de oostkant gaat op termijn de huidige elektriciteitscentrale van aardgas over op waterstof. Dit is in lijn met het nationale beleid dat de huidige energie-infrastructuur wordt benut voor de nieuwe assets die nodig zijn voor de energietransitie.

We willen in het Westelijk Havengebied sturen op vestiging van bedrijven die optimaal gebruik maken van het energieaanbod dat in dit energieknooppunt aanwezig is. We wijzen Westpoort ten westen van de A10 dan ook aan als energetisch en economisch cluster. Het toekomstbeeld voor 2050 is dat de ontwikkelingen in het NZKG zullen leiden tot een geïntegreerde energiehub (Cluster Energiestrategie Noordzeekanaalgebied 2024). Parallel aan de verduurzaming van de bestaande industrie zetten we in op het aantrekken van nieuwe bedrijven.

De haven van Amsterdam is een productie- en bulkhaven en sterk in opslag, verwerking en doorvoer van energie, voedsel en veevoer. Daarnaast is het een belangrijk logistiek knooppunt en speelt ook cruisevaart een bescheiden rol. Naast de haven zelf is het ook een industriegebied en huisvest het een aantal maatschappelijke functies zoals afvalwaterzuivering, elektriciteitsopwekking en afvalverwerking. Binnen Nederland is het, na Rotterdam, de tweede haven en door de Rijksoverheid aangewezen als haven van nationaal belang. Port of Amsterdam is de havenbeheerder voor het gebied Westpoort.

Het Westelijk Havengebied vormt een logistiek knooppunt, als schakel tussen de zeevaart en de binnenvaart. Het gebied speelt een cruciale rol in de transitie naar een circulaire economie en kent een aanzienlijke bijdrage in de energietransitie. In de toekomst zie we een omschakeling van opslag van fossiele brandstof naar biobrandstof en duurzame synthetische brandstoffen. Vooral de zware industrie aan de (noord)westkant van het gebied wordt gekenmerkt door grote arbeidsextensieve bedrijven met een hoge milieucategorie. We vinden het belangrijk dat er ruimte blijft voor een scheepsreparatiewerf in het Noordzeekanaalgebied.

Industrieterrein van provinciaal belang (IPB)
Deze omgevingsvisie gaat uit van de bestendigheid van het Westelijk Havengebied als industrieterrein van provinciaal belang en daarmee (milieu)ruimte en perspectief voor energietransitie, circulaire economie en

havengebonden activiteiten nu in en de toekomst. Anderzijds heeft de aanwezigheid van deze industrie een effect op de leefomgeving, waar huidige en toekomstige inwoners worden blootgesteld aan stapeling van schadelijke stoffen en hinder.

Beleid omgevingsveiligheid
De huidige veiligheidscontour (onder de Omgevingswet: het risicogebied) wordt uitgebreid om ruimte te bieden aan de opslag, overslag en verwerking van niet-fossiele energiedragers. Hier wordt de verduurzaming en toekomstige ontwikkeling van het havengebied mogelijk gemaakt.

Door deze uitbreiding komt het westelijke deel van het risicogebied gedeeltelijk op het grondgebied van de gemeenten Zaanstad en Haarlemmermeer te liggen. Ook het oostelijke deel van het havengebied (de Petroleumhaven) wordt onderdeel van het risicogebied. Hiermee krijgen de terminals in dit gebied de ruimte om de energietransitie vorm te geven. Tegelijkertijd blijft de mogelijkheid bestaan om het risicogebied in het oostelijke deel op termijn te verkleinen. Dit kan aan de orde zijn wanneer kavels vrijkomen en er behoefte ontstaat aan een andere economische invulling van dit gebied.

Gelijktijdig met het aanwijzen van het risicogebied worden de aandachtsgebieden begrensd. Daarmee wordt voor risicovolle activiteiten duidelijk tot waar de effecten van deze activiteiten mogen reiken. Voor omwonenden, bedrijven en andere functies biedt dit duidelijkheid over de gebieden waar rekening moet worden gehouden met de mogelijke effecten van risicovolle activiteiten. Zo ontstaat een helder ruimtelijk kader dat bijdraagt aan zowel een veilige leefomgeving als aan de ontwikkelingsmogelijkheden van het havengebied.

Havenontwikkeling in balans met Haven-Stad
In de toekomst is Haven-Stad onder voorwaarden van een gezonde leefomgeving getransformeerd naar een kwalitatief hoogstaand woon-werkgebied. Haven-Stad is het natuurlijke eindpunt van stedelijke uitbreiding richting en in het Westelijk Havengebied. Voor de gemeente Amsterdam geldt dat de A10 daarbij een grens vormt, waarbij industriële bedrijvigheid aan de westkant blijft en woningbouw (en een gemengd woon-werkklimaat) aan de oostkant. We behouden de status van Transformatiegebied IPB in de Omgevingsverordening.

De provincie kiest in dit gebied principieel voor het vergroten van de ruimtelijke afstand tussen zware industrie en wonen. Daarbij kijken we naar beide kanten van de A10. Dit is noodzakelijk om een gezonde leefomgeving te borgen en tegelijkertijd ruimte te houden voor een toekomstbestendige industriële ontwikkeling. We willen de gezonde leefomgeving waarborgen voor bewoners en aanwezigen en tegelijkertijd bedrijven beschermen in hun bedrijfsvoering. Dit doen we door bedrijven en omwonenden zoveel mogelijk ruimtelijk van elkaar te scheiden:
1. We constateren dat het plangebied voor Haven-Stad spanning oplevert met de industriële functies zoals bedoeld met het IPB. We zetten ons instrumentarium in om de gezonde leefomgeving in dit gebied te bevorderen. Dit doen we met onze partners in het gebied.
Door ambitieus bronbeleid willen we de milieubelasting zo veel mogelijk verkleinen. Daarnaast willen we milieubelastende activiteiten zo veel mogelijk richting het westelijk deel van het havengebied concentreren. De bestaande grenzen van de industrie en bedrijventerreinen en de bijbehorende milieucontouren zijn daarbij in principe leidend. Ten westen van de A10 gaan we bij nieuwe en meer milieubelastende activiteiten toezien op een goede verhouding met milieugevoelige functies aan de oostkant van de A10.
We erkennen dat mogelijke verplaatsing of opschuiving van industriële activiteiten naar het westelijke gedeelte van Westpoort gevolgen kan hebben voor de leefbaarheid in Zaanstad en omliggende woongebieden. Deze effecten worden nadrukkelijk meegenomen in de vestigingsafweging voor deze bedrijven in het Westelijk Havengebied door te kijken wat dit betekent voor de leefbaarheid in de omgeving;
2. De milieucontour is bedoeld om kritisch toe te zien op ontwikkelingen rondom industrieterreinen van provinciaal belang. Vanuit onze verantwoordelijkheid voor ruimtelijke ordening wegen we het belang van een gezonde leefomgeving volwaardig mee bij de ruimtelijke ontwikkelingen. We spreken onze medeoverheden aan op hun verantwoordelijkheid in de ruimtelijke afweging, waaronder het volwaardig

meewegen van een gezonde leefomgeving. Dit omvat onder andere de keuze voor woningbouwlocaties en het treffen van compenserende maatregelen. Dit betekent ook dat we ontwikkelingen direct ten oosten van de A10 toetsen op het niet beperken van de milieugebruiksruimte van zittende bedrijven.

We vinden intensivering van bedrijventerreinen wenselijk. In het IPB is echter slechts een beperkt aantal ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. De grens van het IPB is zorgvuldig en onderbouwd tot stand gekomen. We zien het toevoegen van milieugevoelige ontwikkelingen zoals horeca, nachtcultuur of shortstay als onwenselijk en bieden hier in het IPB geen ruimte voor.

Ontwikkelingen in de Achtersluispolder voor energietransitie, circulaire economie en wonen
Het industrieterrein Achtersluispolder is gereserveerd voor zware, geluid producerende bedrijven. Het bevat kavels die we op termijn een bijdrage zien leveren aan de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie, vanwege de geografische ligging in het industriële complex en de kwaliteiten van de kavels. Daarnaast gaat het in veel gevallen om havengebonden kavels die schaars zijn. Het gaat daarbij met name om het Havenkwartier. We gaan deze kansrijkheid verder onderzoeken, bekijken welk instrument het best passend is om dit te borgen en overwegen daarbij het instrument IPB.

In lijn met het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied anticiperen we op de transformatie van het Sluiskwartier binnen de Achtersluispolder naar een gemengd woon-werkgebied. Randvoorwaarde voor verdere transformatie van het Sluiskwartier is dat dit afgestemd wordt op bestaande en benodigde milieuruimte van de haven en op het verzorgen van een gezonde leefomgeving voor bewoners.

We gaan uit van een beleidsneutrale omzetting van de bestaande geluidszones van de industrieterreinen van regionaal belang, waaronder Westpoort, Westerspoor-Zuid en Achtersluispolder naar Iindustrieterreinen met geluidproductieplafonds. Dit houdt in dat we in eerste instantie geen vergroting of afwaardering van de geluidszones voorstaan, tenzij een andere belangenafweging wordt gemaakt na de vaststelling van de geluidproductieplafonds. Omdat we ruimte bieden voor de transformatie van het Sluiskwartier naar een gemengd woon-werkgebied wordt de beleidsneutrale omzetting van de Achtersluispolder gevolgd door een dezonering van het Sluiskwartier uit het werkingsgebied industrieterreinen met geluidproductieplafonds.

7.8 IJMOND EN HOUTRAKPOLDER: STAD, ECONOMIE EN LANDSCHAP

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen de gebieden tussen Zaandam en Beverwijk en tussen Westpoort en Haarlem-Velserbroek als zoekgebieden voor noodoverloop aan waarin tijdelijk, in geval van een ernstige calamiteit of crisis water uit het Noordzeekanaal kan worden geborgen. Als deze noodoverloopgebieden op basis van het onderzoek ruimtelijk worden gereserveerd gaan restricties gelden voor nieuwe ontwikkelingen die deze functie onmogelijk maken.

Wel blijft op het noordelijk deel van de Houtrakpolder een strategische reservering voor extra havenruimte van kracht, die pas vervalt op het moment dat aan de voorwaarden is voldaan zoals verwoord in het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied (2023).

- We wijzen de IJmond aan als energetisch en economisch cluster en houden vast aan de bepaling van industrieterrein van provinciaal belang.
- Er is plaats voor de productie van staal in de IJmond, maar alleen als dit schoner en duurzaam wordt. We willen dat de staalindustrie in de IJmond de kans krijgt om te verduurzamen.
- We zetten in op het terugdringen van schadelijke uitstoot en hinder met ambitieus bronbeleid, met als doel de blootstelling aan schadelijke uitstoot, geur en geluidhinder te verminderen.
- We maken de kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk met behulp van metingen en monitoren, en gebruiken deze informatie actief bij beleidskeuzes en ruimtelijke afwegingen.
- Om inwoners te beschermen tegen geluidhinder en de milieuoverlast, vinden we woningbouw ten oosten van de A22 bij Beverwijk zeer onwenselijk. We onderschrijven dat in Beverwijk woningbouwprojecten nodig zijn om een antwoord te kunnen bieden aan de woningbouwbehoefte en de sociaal-maatschappelijke problematiek in de IJmond. We achten daarvoor de initiatieven voor woningbouwontwikkeling ten westen van de A22 meer geschikt.

- We verzilveren kansen om ecologische verbindingen van oost naar west te verbeteren. We kijken hierbij ook naar mogelijke koppelkansen met recreatieve verbindingen in het gebied.
  - We ontwikkelen samen met Rijk, gemeenten en waterschap een gebiedsstrategie voor het landelijk gebied tussen Zaanstad en Beverwijk, die richting geeft aan een toekomstbestendige en kwalitatieve landschappelijke ontwikkeling van dit gebied. Dit is de eerste concrete uitwerking richting een integraal landschapsbeeld voor de IJmond.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 1 zuinig omgaan met ruimte passen we waar mogelijk meervoudig ruimtegebruik toe bij ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we zoekgebieden voor noodoverloop aanwijzen, zodat in geval van een ernstige calamiteit of crisis water uit het Noordzeekanaal kan worden geborgen. Het toepassen van afwegingsprincipe 4 sturen vanuit netwerken leidt ertoe dat we de IJmond aanwijzen als energetisch en economisch cluster, omdat netwerken hier samenkomen. Doordat we afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie toepassen is er ruimte voor de productie van schonere en duurzame staal in de IJmond.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
Waarborgen en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies
Beschermen en bevorderen van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon en -leefomgeving

Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen
Prioritaire wettelijke taak
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater
Bevorderen van een klimaatbestendige leefomgeving
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit

Wat speelt hier

De IJmond is onderdeel van het Noordzeekanaalgebied, een gebied van strategisch belang in meerdere opzichten. In de IJmond spelen opgaven op het gebied van water en bodem, economie, energie, gezonde leefomgeving, recreatie en omgevingskwaliteit. In de IJmond zijn in de loop van de jaren veel ontwikkelingen geland met een functie in de economie, industrie en energietransitie. De aanwezigheid van deze functies heeft de druk op de leefomgeving doen toenemen. De IJmond kenmerkt zich door een hoge milieubelasting, met name door de aanwezigheid van zware industrie, havenactiviteiten en intensieve infrastructuur. Hierdoor is sprake van een verhoogde blootstelling aan luchtverontreiniging (zoals fijnstof en stikstofoxiden), geluid en geurhinder. Daarnaast is er sprake van cumulatie van bronnen en stapeling van milieufactoren, waardoor de totale belasting op de leefomgeving groter is dan de afzonderlijke effecten.

De opgaven op het gebied van leefbaarheid in de IJmond zijn sterk gekoppeld aan sociaaleconomische opgaven. We ondersteunen het programma Stedelijke Vernieuwing IJmond waarin de IJmond-gemeenten samenwerken om de leefbaarheids- en sociaaleconomische opgaven in hun gezamenlijkheid aan te pakken.

In de huidige woningvoorraad liggen kansen om te verduurzamen, te verdichten en om de kwaliteit te verbeteren. Bij nieuwe woningbouwontwikkelingen moet goed gekeken worden of hier een gezond leefklimaat gerealiseerd kan worden, waarbij de ligging nabij OV-knooppunten juist kansen biedt. Tegelijkertijd liggen de kernen van Velsen en Beverwijk ingeklemd tussen het waardevolle duingebied aan de westkant en het open landschap van de Wijkermeerpolder en de Assendelverpolder en Spaarnwoude aan de oostkant. In deze gebieden liggen kansen om de leefomgeving en het recreatiegebruik te verbeteren. Het water van de Noordzee en het Noordzeekanaal spelen daarin een belangrijke rol, wat met de sluizen, de wateroverlastopgave en de toenemende verzilting grote opgaven met zich meebrengt. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

<u>Omgaan met zoutindringing, tegengaan van wateroverlast en zorgen voor drinkwater</u>
Ten tijde van extreme droogte dringt er bij het schutten te veel zout water door de sluizen. Er is dan onvoldoende water uit de rivier de Lek om het zoute water terug te duwen. Het indringend zout is een potentiële bedreiging voor de innamepunten voor drinkwater langs zowel het Amsterdam-Rijnkanaal, het Lekkanaal als de Lek. Door zeespiegelstijging en toename van extreem droge perioden door klimaatverandering zal dit vaker voorkomen. Ten tijde van (extreme) droogte kunnen de sluizen onder een schutregime worden geplaatst om de zoutindringing te beperken.

Ten noorden van Beverwijk ligt een zoekgebied voor de verplaatsing van drinkwaterwinning. Deze opgave staat verder besproken in paragraaf 5.1 en in paragraaf 7.9 over de binnenduinrand. Vergeleken met overstroming vanuit zee is het risico op wateroverlast langs het Amsterdam-Rijnkanaal en Noordzeekanaal groot. Binnen het Deltaprogramma worden daarom verschillende maatregelen onderzocht om dit risico te verkleinen, waaronder de aanleg van noodoverloopgebieden waarin tijdelijk, in geval van een ernstige calamiteit of crisis, water kan worden geborgen. In het Noordzeekanaalgebied

worden hiervoor twee gebieden tussen Zaandam en Beverwijk en tussen Westpoort en Haarlem-Velserbroek nader onderzocht op de mogelijkheden en effectiviteit. We wijzen deze twee gebieden aan als noodoverloop-zoekgebieden. Als deze noodoverloopgebieden op basis van het onderzoek ruimtelijk worden gereserveerd gaan restricties gelden voor nieuwe ontwikkelingen die deze functie onmogelijk maken.

De reservering voor een havenbekken in de Houtrakpolder kan pas worden opgegeven als is aangetoond dat elders in het Noordzeekanaalgebied voldoende nautische ruimte, fysieke ruimte en milieuruimte (met name risicoruimte) is voor de energie- en circulaire transitie. Dit zijn de randvoorwaarden die zijn vastgesteld in het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied (2023). In 2027 wordt dit Ontwikkelperspectief geactualiseerd, gevolgd door een nieuw uitvoeringsagenda.

Benutten van het energetische knooppunt en de ligging aan zee

De IJmond speelt een sleutelrol in de verduurzaming van onze provincie, met name via de windparken op zee. Deze energietransitie heeft nu en in de toekomst een impact op de ruimte en de omgevingskwaliteit in de IJmond. Voorbeelden hiervan zijn transformatorstations en het hoogspanningsnetwerk die nodig zijn voor de elektrificatie en de aanleg van het Waterstofnetwerk Noordzeekanaalgebied. Het open landschap tussen Beverwijk en Zaanstad is in beeld als mogelijke locatie voor de realisatie van een nieuw 380 kV-station. Dit station maakt deel uit van het traject *380-kV Netuitbreiding Noord-Holland Noord* en is formeel voorzien op het grondgebied van de gemeente Zaanstad. Meerdere urgente ruimtelijke opgaven komen hier nu samen. Daarom gaan we met mede-overheden werken aan een gezamenlijk toekomstbeeld voor dit gebied. Op de grens van de Houtrakpolder en het Westelijk Havengebied is de keuze al gemaakt voor de realisatie van het 380 kV- transformatorstation “A9-Zuid”. Op dit station wordt ook een aanlanding wind op zee voorzien. Ook in de Houtrakpolder komen naast energie meerdere ruimtelijke opgaven samen, zoals bijvoorbeeld de havenreservering en een mogelijk noodoverloopgebied.

Als gevolg van deze elektrificatie zal er ruimte vrijkomen die nu nog benut wordt voor onze huidige fossiele economie. Deze beide energiesystemen zullen enige tijd naast elkaar bestaan. We werken via het Programmabureau Noordzeekanaalgebied samen om deze vrijkomende fossiele terreinen efficiënt in te zetten voor de economie en energievoorziening van de toekomst. Door de gebiedsgerichte aanpak die gericht is op natuurherstel in de omliggende Natura2000-gebieden verwachten we dat vergunningverlening hier weer mogelijk is.

De IJmond zal zich dan ook verder ontwikkelen tot belangrijk energieknooppunt. We wijzen de IJmond aan als energetisch en economisch cluster. Hier en in de rest van het Noordzeekanaalgebied draait het om de verduurzaming van de industrie in relatie tot leefbaarheid. Dit wordt o.a. uitgewerkt in e NOVEX Noordzeekanaalgebied-verband. Bepalend voor het energiesysteem in dit gebied zijn het aanbod en de infrastructuur voor waterstof, wat een grote impact heeft op het type verduurzaming van Tata Steel Nederland. Door de benodigde infrastructuur te ontwikkelen, kan er in de IJmond een ‘aanbod’ van infrastructuur worden gecreëerd, waar bedrijven nu en in de toekomst op in kunnen springen. Daarnaast kan worden geprofiteerd van de aanlanding wind op zee, door direct gebruik van elektriciteit en op land geproduceerde waterstof in het Noordzeekanaalgebied. Oog voor de omgevingskwaliteit blijft in dit gebied heel belangrijk.

De havens van het Noordzeekanaalgebied zijn aangewezen als waterstoffocusgebied in het Waterstofprogramma Noord-Holland (2025), met als doel grootschalige waterstofontwikkelingen te concentreren en elders te beperken. Waterstof vervult hier een functionele rol in de verduurzaming van de bestaande industrie in de IJmond en in het energiesysteem, onder meer door de mogelijkheid om het energiesysteem te balanceren bij mogelijke overschotten aan duurzame energie. De aanwijzing als focusgebied is primair bedoeld om vraag en aanbod van energie te clusteren en verdere ruimtelijke versnippering te voorkomen. De IJmond wordt een locatie waar het Waterstofnetwerk Noordzeekanaalgebied doorheen loopt. Het netwerk zal lopen van het industriegebied in IJmond tot en met Westpoort in de Amsterdamse haven. Voor zowel het deel in IJmond (deelgebied I) als in Westpoort (deelgebied III) is het niet mogelijk om bestaande aardgasleidingen te hergebruiken. Hier is dus een nieuwe leiding nodig.

Op dit moment is er in Nederland – en ook Europees – een groot gebrek aan geschikte kade- en kavelruimte voor de aanleg van windparken op zee. De Energiehaven IJmond is een geplande werkhaven van circa 16 hectare ten behoeve van de installatie van en onderhoud aan windparken op zee. Daarnaast zorgt de aanleg van deze Energiehaven ook voor een versterking van de regionale (haven)economie. In de eerste plaats wordt het profiel van de IJmond als belangrijk centrum van de offshore-haven economie versterkt. De locatie is gunstig gelegen – buiten de sluizen van IJmuiden en op relatief korte afstand van een groot deel van de te realiseren windparken op zee – net ten noorden van Zeehaven IJmuiden aan de monding van het Noordzeekanaal.

De IJmondhavens (IJmuiden, Velsen en Beverwijk) zijn sterk in voedsel (vis), offshore energie en de maakindustrie. De haven van IJmuiden is een economisch gezonde haven. Wel is voor de aanleg en onderhoud van windparken meer ruimte nodig. We zetten daarom in op het vergroten van de beschikbare ruimte in de verschillende IJmondhavens. Onder meer door het project Energiehaven te ondersteunen. Ook de kades en kavels in de havens van IJmuiden, Velsen en Beverwijk kunnen beter benut worden. Bovendien is het wenselijk kavels in de haven van IJmuiden vrij te spelen voor havengebonden bedrijvigheid. In Beverwijk zetten we in op het behoud van de (havengebonden) bedrijvigheid in en rond de haven.

Er is plaats voor de productie van staal in de IJmond, maar alleen als dit schoner en duurzaam wordt én de leefomgeving verbetert. We willen dat Tata Steel in de IJmond de kans krijgt om te verduurzamen: beter groene productie hier, dan grijze productie elders. Daarbij draagt de staalproductie in de IJmond bij aan de strategische autonomie van Europa.

Het Noordzeekanaalgebied, met de IJmond, is voor de transitie naar een circulaire economie een belangrijk focusgebied in Noord-Holland. Opslag en verwerking van grondstoffen zijn een belangrijke schakel in een circulaire economie. In de Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland is het Noordzeekanaalgebied met daarin de IJmond hiervoor als het meest kansrijk aangeduid. Die beoordeling van kansrijkheid is gebaseerd op criteria zoals de huidige locatiekenmerken (bijvoorbeeld watergebondenheid en al aanwezige industriële clusters), beschikbaarheid van ruimte (ook na eventuele herstructurering van terreinen), aanwezigheid van hogere milieucategorieën, en mogelijk vrijkomende ruimte in het nabijgelegen Westpoort na eventuele herstructurering van opslag van fossiele energie. Met onder meer het aanwijzen van industrieterreinen van provinciaal belang en het opstellen van een ruimtelijke strategie voor circulaire economie, zetten we in op het versterken van de transitie naar een circulaire economie in de IJmond.

<u>Werken aan leefbaarheid in de IJmond</u>
We zetten in op de versnelling van de ontwikkeling van Spoorzone West in Beverwijk als onderdeel van de Woondeal Metropoolregio Amsterdam. We beschouwen de stedenbouwkundige visie voor Spoorzone West als richtinggevend kader voor een integrale gebiedsontwikkeling. Samen met gemeenten, de spoorsector en andere regionale partners werken we aan de versterking van het openbaarvervoerknooppunt, in samenhang met woningbouw, voorzieningen en de kwaliteit van de leefomgeving.

Voor het realiseren van leefbare wijken en steden is er in de IJmond meer nodig dan alleen woningen bouwen. Het vraagt om integrale gebiedsontwikkeling, waarbij de bouw van woningen gecombineerd wordt met samenhangende investeringen in de bestaande woningvoorraad, voor groen in wijken, verduurzaming, nabijheid van voorzieningen en goede mobiliteitsverbindingen naar knooppunten en recreatieve gebieden. Als onderdeel van deze vernieuwingsopgave zal er binnenstedelijke verdichting plaatsvinden en daarmee een toename aan woningen in de regio. Door de bestaande woningvoorraad te verduurzamen en binnenstedelijk te verdichten ligt hier een kans om grote aantallen woningen toe te voegen in de regio. De IJmond-gemeenten werken samen aan de aanpak in het programma Stedelijke Vernieuwing, dat als belangrijk speerpunt benoemd staat in het Ontwikkelperspectief en de Uitvoeringsagenda van NOVEX Noordzeekanaalgebied. We ondersteunen dit initiatief.

Deze lopende initiatieven passen goed binnen onze ambities van binnenstedelijk bouwen en bouwen nabij OV-knooppunten. Andere delen van de IJmond lenen zich slechter voor woningbouw, met name omdat de randvoorwaarden voor een gezonde leefomgeving daar niet aanwezig zijn. Een voorbeeld daarvan is de oostkant van het station Beverwijk en de A22. Hier zijn met industrieterrein De Pijp, een saneringsopgave in het Aagtenpark en de aanwezigheid van landschappelijke beschermingsregimes zoals de Hollandse Waterlinies (UNESCO) de omstandigheden zodanig, dat we ten oosten van de A22 woningbouw zeer onwenselijk vinden. We onderkennen dat in Beverwijk woningbouwprojecten nodig zijn om een antwoord te kunnen bieden aan de woningbouwbehoefte en de sociaal-maatschappelijke problematiek in de IJmond. We achten daarvoor de initiatieven voor woningbouwontwikkeling ten westen van de A22 meer geschikt.

De A22 is een bepalende factor voor de gezonde leefomgeving in Beverwijk. We zien de afwaardering van de maximale snelheid van de A22 als een wenselijke maatregel. Deze maatregel zorgt voor vermindering van uitstoot en geluidsoverlast en een vermindering van de CO_2-uitstoot en heeft daarmee impact op het klimaat. Kanttekening daarbij is dat de capaciteit van deze weg intact moet blijven omdat de A22 en de A9 communicerende vaten zijn voor autoverkeer in noord-zuidelijke richting door de provincie. Dit is onder meer nodig om verkeer op te vangen als de Wijkertunnel wordt afgesloten voor onderhoud of vanwege een calamiteit.

Ons doel is om de leefomgeving in de IJmond voortdurend te verbeteren De aanstaande aanscherping van de landelijke wettelijke normen voor luchtkwaliteit vanaf 2030, volgend uit de EU-richtlijn luchtkwaliteit (2024), gaat hieraan bijdragen. Zeker in de IJmond vinden we het van belang dat een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij ruimtelijke afwegingen, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties. Daarmee willen we (toekomstige) bewoners beschermen tegen blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder en het belang van de bedrijven op het IPB beschermen. We stimuleren gemeenten om hetzelfde te doen.

In onze aanpak geven we invulling aan de volgende stappen. We voeren ambitieus bronbeleid uit bij de bedrijven waarvoor we bevoegd gezag zijn en stimuleren de gemeenten om voor bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag zijn eveneens ambitieus bronbeleid te voeren. De (toekomstige) kwaliteit van de leefomgeving wordt inzichtelijk en betrokken bij de besluitvorming. We stimuleren de gemeenten ook om in plannen rekening te houden met mitigerende maatregelen die blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder verminderen en bijdragen aan een gezonde leefomgeving. Ten slotte bezien we welke monitoring van de leefomgeving nodig en zinvol is. Met het provinciale luchtmeetnet blijven we monitoren hoe de leefomgeving in de IJmond zich ontwikkelt.

<u>Verbeteren van ecologische en recreatieve verbindingen</u>
We beschermen binnen de IJmond de huidige landschappelijke waarden en het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies, terwijl we daarbij ook ruimte bieden aan toekomstige transities. Dat doen we door bestaande landschappelijke waarden te benutten en nieuwe waarden toe te voegen. We zetten daarbij zoveel mogelijk in op een combinatie met recreatie en/of sport, maar ook ecologie en natuur.

In sommige gevallen staan de aanwezige erfgoedwaarden in de IJmond onder druk of zijn ze minder goed herkenbaar. We blijven met de gemeenten in gesprek om dit erfgoed van regionaal belang te versterken en te behouden. We vragen bovendien bijzondere aandacht voor militair erfgoed, zoals de Hollandse Waterlinies, de Atlantikwall en de Stelling van Beverwijk. Daarbij onderstrepen we het belang van het erfgoed als vertrekpunt bij toekomstige ontwikkelingen. De IJmond is namelijk rijk aan verschillende soorten erfgoed die als inspiratie kunnen dienen, zoals het militair erfgoed, de landgoederen en kastelen Marquette en slot Assumburg (Heemskerk), Akerendam, Westerhout (Beverwijk), Waterland en Beeckestijn (Velsen). Ook hier leggen we verbinding met onder andere recreatie en natuur. Ook het Oer-IJ is kenmerkend voor het landschap in de IJmond. We zetten bijvoorbeeld in op behoud van de voormalige stroomgeul tussen Heemskerk en Uitgeest en daarmee de beleefbaarheid van het open landschap.

Vanwege bestaande en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen is de druk op de leefomgeving groot. Dit benadrukt het belang van het beschermen en versterken van de leefomgeving. In het gebied liggen kansen om de leefomgeving en het landschap te versterken. Belangrijk is onder meer het verbinden van de duinen

en het groene, open landschap met robuuste oost-westverbindingen tussen de Noordzee en de IJsselmeerkusten. We willen dat (grootschalige) infrastructurele werken, indien zij in de IJmond terechtkomen, gepaard gaan met investeringen in het landschap en kwaliteit van de leefomgeving. Ook de aanpak Stedelijke Vernieuwing moet aansluiten op de benodigde investeringen in het landschap. Om investeringen in het landschap en de leefomgeving een juiste plek te geven, is het nodig om een integraal landschapsbeeld te ontwerpen voor de IJmond. Dit beeld kan dienen als kader om aanspraak te doen op middelen die voortkomen uit NOVEX MRA en NZKG, regiodeals met het Rijk, de aanpak Stedelijke Vernieuwing en grootschalige infrastructurele werken. Dit sluit aan op de ambitie uit de uitvoeringsagenda NOVEX Noordzeekanaalgebied. In het landschapsbeeld moet aandacht zijn voor natuur, water, de herkenbaarheid van het landschap (o.a. Oer-IJ) en het recreatief gebruik ervan. De gebiedsstrategie voor het landelijk gebied tussen Beverwijk en Zaanstad die we samen met gemeenten, waterschap en Rijk gaan ontwikkelen is de eerste concrete uitwerking richting een integraal landschapsbeeld.

7.9 BINNENDUINRAND

Ontwikkelrichting in het kort

- Tussen Camperduin en de Donkere Duinen willen we verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan, natuurontwikkeling, recreatie, toerisme, energie-opwek en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. Bij eventuele initiatieven voor grootschalige bebouwing in dit gebied betrekken we deze verkenning bij onze afwegingen.
- We wijzen zoekgebieden aan in de binnenduinrand van Noord- en Zuid-Kennemerland waar we gaan onderzoeken of, waar en hoe in de toekomst water geïnfiltreerd kan worden t.b.v. de drinkwaterwinning. Dat betekent dat tijdelijk binnen het zoekgebied geen onomkeerbare ontwikkelingen worden toegestaan die strijdig kunnen zijn met drinkwaterwinning. Om het gebied niet onnodig lang op slot te zetten, zal op korte termijn onderzoek plaatsvinden naar een preciezere aanduiding voor een mogelijke reservering.
- We kiezen in het kader van een klimaatbestendig water- en bodemsysteem voor maatregelen die het gebied klimaatbestendiger maken. Het uitgangspunt hierbij is maatwerk.
- Een integrale ruimtelijke afweging is nodig over de toekomst van het tuinbouwgebied Heemskerk in relatie tot de veranderende water- en bodemcondities, natuuraspecten en randvoorwaarden op het gebied van gezonde leefomgeving, omgevingskwaliteit en duurzaamheid.
- In de binnenduinrand zetten we in op versterking van de natuur en realiseren we 300 hectare extra NNN.
- Waar mogelijk combineren we hier functies met natuur zoals recreatie, waterberging en strategische zoetwatervoorraden.
- We streven naar de verbinding van het duinsysteem met de achterliggende veengebieden, waarmee we unieke gradiënten kunnen benutten en het ecologisch functioneren van de zone duinen tot en met de IJssel/Markermeerkust (kust tot kust) kunnen versterken.

Relevante afwegingsprincipes

Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we zoekgebieden in de binnenduinrand van Noord- en Zuid-Kennemerland aanwijzen waar we gaan onderzoeken of, waar en hoe in de toekomst water geïnfiltreerd kan worden t.b.v. de drinkwaterwinning.

Provinciale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op een gezonde leefomgeving
Bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit
Prioritaire wettelijke taak
Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater Bevorderen en beschermen van een klimaatbestendige leefomgeving
Zorgdragen voor de bescherming van planten en dieren en de natuur in Natura 2000-gebieden
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit

Wat speelt hier

In de binnenduinrand speelt met klimaat, water en bodem, natuur, landbouw, recreatie, mobiliteit en omgevingskwaliteit een veelheid aan opgaven van provinciaal belang. De Noordzeekust is beeldbepalend voor de westkant van Noord-Holland. We onderscheiden vier deelgebieden in de Binnenduinrand:

A. *Kop van Noord-Holland;*
B. *Noord-Kennemerland;*
C. *Tuinbouwgebied Heemskerk;*
D. *Zuid-Kennemerland*.

In deze deelgebieden komen de waterveiligheid en natuurfuncties van de duinen samen met recreatie en agrarische functies. Ook hebben de duinen een belangrijke waterzuiverende en –bergende werking, waardoor het gebied in beeld is en al gebruikt wordt voor infiltratie en buffering ten behoeve van drinkwaterwinning. Omdat niet al deze functies in hetzelfde gebied samengaan, moeten we keuzes maken waar bijvoorbeeld de recreatiedruk te hoog is en daarom spreiding nodig is, waar natuurherstel noodzakelijk is of waar economische functies zoals de landbouw niet verenigbaar zijn met waterbuffering ten bate van drinkwaterproductie. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

A *Kop van Noord-Holland*

Hoewel de waterveiligheid van de kust in de Kop van Noord-Holland op orde is, is de kuststrook tussen Camperduin en Den Helder wel de zwakste schakel in onze kustverdediging. Door toenemende erosie als gevolg van zeespiegelstijging zal dit niet beter worden. Een landinwaartse uitbreiding van het duinensysteem tussen Callantsoog en de Donkere Duinen naar een robuust kust-duinlandschap biedt een oplossing voor verschillende opgaven in dit gebied. Deze ontwikkeling draagt bij aan waterveiligheid en biedt tegelijkertijd kansen voor landbouw en een aantrekkelijk recreatiegebied voor mensen in de regio. Ook de toeristische sector kan hiervan profiteren. De uitbreiding van het duinensysteem zorgt er daarnaast voor dat er een grotere zoetwaterbel ontstaat, waardoor de toenemende zoute kwel uit zee wordt afgeremd.
Tussen Camperduin en de Donkere Duinen willen we daarom verkennen of een landzijdige uitbreiding van de smalle duinenrij in de Kop van Noord-Holland een werkbare vorm van kustversterking is. Dit in combinatie met de vergroting van de zoetwaterbel om verzilting tegen te gaan, natuurontwikkeling, recreatie, energie-opwek, toerisme en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. De verkenning bestrijkt een groter gebied dan de mogelijke landzijdige uitbreiding vanwege de relatie met de omringende gebieden. Bij eventuele initiatieven voor grootschalige bebouwing in dit gebied betrekken we deze verkenning bij onze afwegingen. Het huidig (voornamelijk) agrarisch gebruik kan vooralsnog worden voortgezet. Er zijn nog veel onzekerheden die vragen om nader onderzoek en uitwerking, waaronder de mogelijkheden van behoud van de recente investeringen buitendijks bij de zandige versterking, de sterkte van toename van zoute kwel onder de kunstmatige kustwering en de breedte en hoogte van de voorziene strook.

De verkenning onderzoekt een ontwikkelstrategie met een combinatie van toekomstbestendige kustverdediging, landschapsontwikkeling en het creëren van een waterbuffer die verzilting tegengaat. Hierin is ruimte voor natuur, recreatie, toerisme, energie-opwek en landbouw die onafhankelijk is van externe zoetwateraanvoer ten tijde van droogte. In deze verkenning worden ook zeewaartse oplossingen om de waterveiligheid te verbeteren meegenomen, zoals een vorm van een ‘zandmotor’. In deze ontwikkelstrategie kunnen ook toekomstige gebruikers een grote rol hebben. Wellicht biedt dit ook mogelijkheden voor de uiteindelijke financiering (publiek-privaat).

B *Noord-Kennemerland*

Het duingebied ten zuiden van Camperduin heeft een belangrijke functie voor drinkwaterwinning. Door zeespiegelstijging en daardoor ontstane druk, verschuift de zoetwaterbel in het duingebied landinwaarts. Daardoor kan infiltratie van voorgezuiverd water op termijn niet langer op dezelfde plekken plaatsvinden

en moeten mogelijk ook twee productielocaties worden verplaatst. De zoetwaterbel zorgt er ook voor dat bij zeespiegelstijging extra indringing van zoute kwel wordt beperkt. In de binnenduinrand moet daarom structureel ruimte worden geclaimd om toekomstige (diepte)infiltratie mogelijk te maken en productielocaties te kunnen verplaatsen. Daarvoor benoemen we een zoekgebied in de binnenduinrand waar we gaan onderzoeken of, waar en hoe in de toekomst drinkwater geïnfiltreerd en geproduceerd kan worden ten noordwesten en zuidwesten van Alkmaar.

Om het gebied niet onnodig lang op slot te zetten, zal op korte termijn onderzoek plaatsvinden naar een preciezere aanduiding voor een reservering. Dit onderzoek willen we uitvoeren met gemeenten, het drinkwaterbedrijf, waterschap en direct betrokkenen. Het bredere belang van de zoetwaterbel als barrière voor indringende zoute kwel wordt hierin meegenomen.

De binnenduinrand is daarnaast om meerdere redenen bijzonder. De zoetwaterbel eronder is belangrijk als strategische zoetwatervoorraad. Daarom moeten we zuiniger zijn op de kwantiteit (minder wegpompen) en de kwaliteit (minder gebiedsvreemde stoffen in het grondwater). Het inrichten van overgangszones in de binnenduinrand moet hier een antwoord op geven. Extra natuur hier versterkt het duinsysteem en biedt kansen voor bijzondere kwelnatuur zoals blauwgrasland. Het opvangen van schoon duinwater uit duinrellen biedt kansen voor natuur in de binnenduinrand en vormt een basis voor een goede ecologische verbinding via de polders van de strandvlakten richting het Alkmaardermeer, als onderdeel van de robuuste verbinding van Kust tot Kust.

De binnenduinrand en de eraan grenzende strandvlakten hebben naast hoge natuurwaarden ook zeer hoge landschappelijke en erfgoedwaarden. De aanwezige erfgoed- en landschapswaarden zijn daarom altijd het uitgangspunt en inspiratie bij toekomstige ontwikkelingen. In dit gebied biedt het toevoegen van passende groenblauwe landschapselementen en verbindingen kansen voor zowel de waterkwaliteit, biodiversiteit, klimaat, landbouw, landschapsversterking, recreatie en toerisme.
Een verdere vernatting of verschuiving van de waterwinning in dit gebied kan het landschap versterken, maar brengt ook gevolgen met zich mee. Het kan van negatieve invloed zijn op de archeologische waarden. En toename van begroeiing kan gevolgen hebben voor de aanwezige ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische en archeologische waarden. Zo is de openheid van de polders van groot belang voor weidevogels.

Weidse Polders
Ten oosten van het Noord-Hollands Duinreservaat ligt tussen Bergen, Alkmaar en Egmond aan den Hoef het gebied de ‘Weidse Polders’. Een waardevol gebied met bijzondere natuur en voornamelijk open agrarisch en cultuurhistorisch landschap, waar mensen fijn wonen, werken en recreëren. Door het groeiende ruimtegebrek moet een goede afweging worden gemaakt om de juiste balans tussen de verschillende gebruiksfuncties in het gebied te vinden. Om de puzzel te leggen is vanuit de verschillende thema’s richting gegeven aan het invullen van de opgaven.

Voor ons en onze partners in het gebied gelden de volgende uitgangspunten:
- In de binnenduinrand zijn de potenties voor natuur en water het grootst. Hier wordt ingezet op herstel van het natuurlijk systeem. De geleidelijke overgang van het duingebied naar het polderland wordt daarbij optimaal ingezet. Waar kansen liggen voor recreatief medegebruik, worden deze benut. De centrale provinciale opgave is hier het beschermen en versterken van natuur, met prioriteit voor het Natura 2000-gebied en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland (NNN);
- Centraal in het gebied ligt het voormalige vliegveld Bergen. Dit blijft een belangrijke functie voor de waterhuishouding houden. Verder blijft de natuurfunctie hier centraal staan. Naast de aandacht voor waterkwantiteit wordt ook ingezet op het verbeteren van de waterkwaliteit in het hele gebied;
- De melkveehouderij blijft hier in de toekomst aanwezig, met goed geoutilleerde bedrijven, afgewisseld door akkerbouw, bollenteelt, ingebed in een aantrekkelijk landschap van vaarten, kades, natuurgebieden en een robuust watersysteem, met cultuurhistorische en erfgoedwaarden.

Wandelaars en fietsers kunnen hier genieten. Langs de dorpsranden van Egmond aan den Hoef en Bergen zetten we in op de verbinding tussen stedelijk gebied en buitengebied. De westrand van Alkmaar sluit

hierop aan. Uitbreiding van de routenetwerken biedt extra recreatieve mogelijkheden en versterkt de betrokkenheid van inwoners bij het landelijk gebied.

C Tuinbouwgebied Heemskerk

Het tuinbouwgebied Heemskerk ligt tussen het Noordhollands Duinreservaat en de woonkernen Heemskerk en Beverwijk en heeft van oudsher een sterke tuinbouwfunctie. Het gebied is sinds de inwerkingtreding van de structuurvisie in 2010 begrensd als enige tuinbouwconcentratiegebied met als doel om economisch vitale landbouwfuncties te beschermen.

De nicheproducten uit het gebied hebben een hoge marge en zijn kwalitatief onderscheidend in zowel binnen- als buitenland. In een onderzoek uit 2019 door Decisio in opdracht van ons werd geconcludeerd dat het hier om een vitaal tuinbouwgebied gaat met toekomstperspectief. In het gebied werkten ten tijde van het onderzoek zo'n 790 mensen (circa 8 procent van de totale werkgelegenheid in Heemskerk), die samen 70 miljoen euro omzet maakten. Daarnaast zorgden de tuinders in Heemskerkerduin voor ruim 320 banen bij toeleveranciers in Heemskerk en elders.

In het gebied komen meerdere functies samen, waaronder tuinbouw, wonen en kleinschalige bedrijvigheid. En er spelen meerdere ruimtelijke opgaven, zoals het in balans brengen van de economische betekenis van het tuinbouwconcentratiegebied met water-, bodem- en natuuropgaven. We concluderen daarom dat een integrale ruimtelijke afweging nodig is over de toekomst van het tuinbouwgebied Heemskerk in relatie tot de veranderende water- en bodemcondities, natuuraspecten en randvoorwaarden op het gebied van gezonde leefomgeving en duurzaamheid. We betrekken onze partners in het gebied om een zo breed mogelijke informatiebasis te krijgen om keuzes op te baseren. De uitkomsten van het onderzoek gebruiken we om keuzes te maken over de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van dit gebied.

Omgaan met verzilting, infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening en wateroverlast
Het duingebied is voor de aanvoer van water afhankelijk van grond-, kwel- en regenwater. Dit deel van de duinen langs het tuinbouwgebied staat gemarkeerd als potentieel infiltratiegebied voor drinkwaterwinning. Hierbij moet goed gelet worden op de relatie met het tuinbouwgebied en de werking op de water- en bodemkwaliteit. De precieze ligging van potentiële infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening staat verder uitgewerkt in paragraaf 6.1.

In het gebied is sprake van verzilting. Functies met een zoetwaterbehoefte zullen zich moeten aanpassen omdat in de toekomst niet kan worden gegarandeerd dat voldoende zoet water beschikbaar is om verzilting in het gebied tegen te gaan. Dit kan door meer water in het gebied vast te houden.
Voor het tuinbouwgebied Heemskerk geldt de algemene zoetwateropgave. Deze bestaat uit het vergroten van de weerbaarheid tegen zoetwatertekorten door de buffercapaciteit van het gebied te vergroten, het watergebruik te verminderen en het landgebruik aan te passen. Het tuinbouwgebied Heemskerk heeft geen structurele oppervlaktewateraanvoer, dus geldt hier dat waar mogelijk water vastgehouden en vertraagd afgevoerd moet worden. Dit levert mogelijk spanningen op met de wateroverlastopgave. Voor de landbouw ligt de focus op efficiënt watergebruik en zelfvoorzienendheid om droge perioden te overbruggen. De verwachting is dat zandgebieden zonder wateraanvoer in Noord-Holland eens in de vijf jaar te maken krijgen met watertekorten. Bij structureel watertekort moet realistisch gekeken worden naar de toekomstbestendigheid van het landgebruik in het gebied. Deze elementen worden meegenomen in het ruimtelijk onderzoek.

Het tuinbouwgebied Heemskerk kampt met wateroverlast bij hevige regenbuien en een beperkte afwateringscapaciteit, omdat de percelen aflopen vanaf de duinen. Hierdoor stroomt regenwater van nature af richting lagergelegen polders. Om dit probleem te adresseren wordt er gewerkt aan de aanleg van groene waterbergingen zoals de Noorddorperbeek langs de Rijksstraatweg en een waterberging bij het Heemskerkerduin. Deze waterbergingen moeten regenwater tijdelijk opvangen, de waterkwaliteit verbeteren, bijdragen aan klimaatbestendigheid en mogelijk benut worden als zoetwaterbron. We sturen aan op zelfvoorzienendheid van bedrijven op het gebied van zoet water.

Om de waterkwaliteit in het tuinbouwgebied te verbeteren moet de negatieve invloed van gewasbeschermingsmiddelen op de waterkwaliteit worden beperkt. Kennis over de water- en bodemkwaliteit in dit gebied moet gebruikt worden om een beter beeld te krijgen van de tuinbouw in relatie tot haar omgeving. Wat het grondwater betreft willen we een gezonde waterkwaliteit en voldoende zoetwatervoorraden. Daarom moet te veel grondwateronttrekking en als gevolg daarvan de aantrekking van zout water worden tegengegaan.

Een gezonde waterkwaliteit betekent een grotere biodiversiteit en een meer plezierige en gezonde leefomgeving. Doordat het oppervlaktewater nu veel voedingsstoffen, onkruidbestrijdingsmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen bevat, is het water voor veel planten en dieren ongeschikt om in te leven. Daarom is in dit gebied een Kaderrichtlijn Water (KRW)-pilot gestart. Met deze pilot zorgen we ervoor dat betrokken partijen en gebruikers van het water meedoen met het weer schoon krijgen van het water in de polder en binnen de bebouwing.

In keuzes voor de toekomst van dit gebied betrekken we de mogelijkheden van dit gebied voor energie uit geothermie en de mogelijke koppeling aan de warmtebehoefte van woningen in de buurt.

Verbeteren natuur en ecologische verbindingen, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit
We verzilveren kansen om ecologische verbindingen van oost naar west te verbeteren door een koppeling te zoeken met de inrichting aan de randen van het tuinbouwgebied. We kijken hierbij ook naar mogelijke koppelkansen met recreatieve verbindingen in het gebied. We hebben in het kader van de Natuurnetwerk Nederland (NNN)-realisatie als opgave een ecologische verbindingszone te realiseren tussen de bestaande natuurgebieden Marquette, het Krengenbos, Groene Driehoek van Assum en Weijenbus.

In de binnenduinrand realiseren we 300 hectare extra NNN om de VHR-doelen te bereiken. Het gaat het dan met name om de realisatie van blauwgraslanden, maar ook voor andere bijzondere natuur. De afgelopen jaren is onderzocht waar in de binnenduinrand potentie is voor de bedoelde natuurontwikkeling. Daarbij is vooral gekeken naar kwelpotentie. Uit de inventarisatie kwam de omgeving van Heemskerk niet als meest kansrijk naar voren. Dit beeld nemen we mee in de afwegingen die we maken over de toekomstige ontwikkeling van het gebied.

De economische activiteiten die in het gebied worden uitgevoerd, kunnen invloed hebben op de leefomgeving. Deze invloed moet zoveel mogelijk worden beperkt. Mogelijkheden hiervoor zijn onder andere het zoveel mogelijk scheiden van uitstootrijke bronnen en woonfuncties en het zoveel mogelijk toepassen van ambitieus bronbeleid.

Het tuinbouwgebied grenst direct aan de duinen en de Noordzeekust en kenmerkt zich door de aanwezigheid van de groene duinzoom op de achtergrond. Het gebied maakt onderdeel uit van het Oer-IJ-landschap en plaatselijk is hier het historische verkavelingspatroon nog zichtbaar. De aanwezige erfgoed- en landschapswaarden dienen altijd als uitgangspunt en inspiratie bij toekomstige ontwikkelingen te worden meegenomen.

D *Zuid-Kennemerland*

Omgaan met water, infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening, verzilting en waterkwaliteit op orde brengen
De binnenduinrand van Zuid-Kennemerland heeft een bijzondere waterhuishouding. Het (grond)water stroomt van oudsher via natuurlijke watergangen (beken) en gegraven watergangen (duinrellen) uit de duinen naar de lagergelegen strandvlakten. Het overgrote deel van het grondwater uit de duinen stroomt ondergronds via de bodem af. Dit geeft bijzondere kwelsituaties langs diverse plekken in de binnenduinrand. Het kwelwater dat door de watergangen stroomt is schoon en van hoge kwaliteit. Een deel van deze duinrellen is in de loop der tijd verdwenen of alleen nog als rechte vaarten terug te vinden. Samen met de verstedelijking maakt dat de binnenduinrand gevoelig voor wateroverlast. De waterhuishouding langs de binnenduinrand wordt sterk beïnvloed door gegraven watergangen en de

inlaat van (voedselrijk) boezemwater. Met name in de deelgebieden Vogelenzang en het bollengebied is men afhankelijk van de inlaat van het boezemwater. We kiezen in het kader van een klimaatbestendig water- en bodemsysteem voor maatregelen die het gebied klimaatbestendiger maken. Het uitgangspunt hierbij is maatwerk, met lokale gevolgen van nattere of drogere omstandigheden die vervolgens gevolgen hebben voor de natuur en landbouw.

In de duinen vindt sinds 1853 drinkwaterwinning plaats, wat invloed heeft gehad op de waterhuishouding in de binnenduinrand. De drinkwaterwinning in Overveen is aan het begin van deze eeuw gestopt, maar het gebied is gezien het dreigende tekort weer opnieuw in beeld voor drinkwaterproductie, dit keer door gebruik te maken van infiltratie van rivierwater, waardoor de waterbalans in evenwicht blijft. PWN doet onderzoek naar heringebruikname. De waterwinning in de Amsterdamse Waterleidingduinen is vooral geïnfiltreerd water afkomstig uit de Rijn. De binnenduinrand bij Zuid-Kennemerland is in beeld als potentieel drinkwaterwingebied. Hier hebben we een zoekgebied voor aangewezen, dat zich uitstrekt over de gehele binnenduinrand. Uiteindelijk kan de uitwerking hiervan ertoe leiden dat er drinkwaterwingebied wordt aangewezen waar we geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen toestaan, die consequenties hebben voor de mogelijkheid om hier op termijn drinkwaterwinning te realiseren. De toenemende verzilting wordt meegenomen in het bredere locatieonderzoek naar drinkwaterwinlocaties in de binnenduinrand.

We willen de waterkwaliteit in de Zuid-Kennemerlandse binnenduinrand verbeteren. De waterkwaliteit is nu onvoldoende in de vier voor Zuid-Kennemerland relevante waterlichamen – waaronder het Trekvaartsysteem en de waterlichamen in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Om de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen, zijn forse reducties van nutriënten en chemische stoffen nodig, evenals inrichtingsmaatregelen zoals natuurvriendelijke oevers en het scheiden van schoon kwelwater van vervuild boezemwater. We onderzoeken bronmaatregelen zoals reductie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen én inrichtingsmaatregelen, zoals natuurvriendelijke oevers om de waterkwaliteit te verbeteren. Dit kan gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering en het ruimtebeslag langs het water.

De toenemende verzilting zet de beschikbaarheid van water dat geschikt is voor de bollenteelt onder druk, alsmede de beschikbaarheid van voedselarm water dat nodig is voor een kwalitatief goede natuur. Oppervlaktewater in de polder en boezem krijgen op de langere termijn te maken met verzilting. Het brakke water komt via de zee en Haarlemmermeer het gebied in. De projecties voor 2100 laten zien dat de chloridegehaltes in het ingepompte water aanzienlijk kunnen stijgen. Het gebied komt hierdoor voor een stevige uitdaging te staan, mede door klimaatverandering en zeespiegelstijging.

<u>Samenwerken aan natuur, recreatie en bereikbaarheid</u>
De draagkracht van de natuur in Zuid-Kennemerland, met name in de duinen en de binnenduinrand, staat onder druk door de verstedelijking en de gevolgen ervan, maar ook door de klimaat- en energieopgave. Door de groei van het aantal inwoners in en om de regio, neemt de recreatiedruk verder toe. We willen de recreatiebehoefte zoneren en spreiden. We onderzoeken maatregelen zoals nieuwe ‘ontvangstgebieden’ en recreatieve verbindingen en ruimte voor lokale ommetjes. De bedoeling hiervan is om de druk op kwetsbare natuur in de binnenduinrand omlaag te brengen.

In het kader van Natura 2000 en de Natuurherstelverordening werken we in Zuid-Kennemerland aan het in stand houden en versterken van de huidige natuur, onder meer via recreatiesturing en het verminderen van de stikstofdepositie. Hierdoor moet rekening gehouden worden met beperkingen voor activiteiten die stikstof uitstoten nabij natuur. We willen natuurverbindingen binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) versterken en in stand houden. Daarnaast resteert in de binnenduinrand een realisatieopgave van het NNN.

In de binnenduinrand werken we met gemeenten en een groot aantal partijen samen in een gebiedsproces, om te zorgen dat ook in de toekomst de binnenduinrand een vitaal, veilig en aantrekkelijk

gebied blijft. De opgaven en maatregelen op het gebied van water en bodem, natuur, landschap, recreatie en landbouw sluiten zo veel mogelijk aan op het gebiedsproces Zuid-Kennemerland.

Het landschap in Zuid-Kennemerland staat niet op zichzelf, maar maakt onderdeel uit van regio-overstijgende landschappelijke structuren. Richtinggevende structuren zijn het Oer-IJ, de binnenduinrand als geheel en de scheggen rondom Amsterdam. Maatregelen voor oost-westverbindingen als onderdeel van het groenblauwe raamwerk en maatregelen voor recreatieontwikkeling en –spreiding, moeten bekeken worden als onderdeel van deze brede landschappelijke structuren. Om maatregelen te prioriteren en toetsen op toegevoegde waarde is een landschapsbeeld gewenst. De huidige bescherming gecombineerd met de versterking van het landschap op bovenstaande manieren draagt bij aan de algehele aantrekkelijkheid van Zuid-Kennemerland als leefgebied.

Binnen NOVEX-MRA, de regiodeal MRA-West en de binnenduinrand werken we samen aan de vertaling van opgaven op een groter schaalniveau naar goede lokale plannen en maatregelen. We zien het Groene Hoefijzer hierbij als een interessant initiatief van de regio. In het project Bereikbaarheid Kust in Zuid-Kennemerland werken we aan een breed en samenhangend maatregelenpakket om het kustgebied bereikbaar te houden. Daarnaast werken we regionaal aan de verkeersveiligheid en aan de aanpak van doorfietsroutes, onderdeel van een betere groenblauwe en recreatieve oost-westverbinding in de regio en een betere benutting en ontsluiting van het landschap.

7.10 SCHIPHOL EN OMGEVING

Ontwikkelrichting in het kort

- We willen de grootschalige vernieuwing van Schiphol benutten als vliegwiel voor een bredere kwaliteitsimpuls in de Schipholregio. Waar voor ontwikkelingen op en rond Schiphol medewerking van de provincie nodig is, verbinden we daaraan duidelijke randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit.
- We zetten in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio. Daarbij streven we naar krimpende milieucontouren. Eventueel vrijkomende milieuruimte wordt niet automatisch volledig benut voor nieuwe geluidgevoelige functies.
- We werken samen met gemeenten, Schiphol en het Rijk aan een integraal plan voor Schiphol en zijn omgeving, met een samenhangend tijdpad waarin de ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, landschap, energie-infrastructuur, economie en leefomgevingskwaliteit op elkaar worden afgestemd.
- We zetten ons in voor de doortrekking van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot en met Hoofddorp en voor verdere versterking van de bereikbaarheid met het regionale openbaar vervoer rond Schiphol.
- We handhaven de reservering van Schiphol Noordwest op de visiekaart in deze omgevingsvisie totdat meer duidelijkheid bestaat over de toekomstige ruimtelijke behoefte van Schiphol en de consequenties daarvan. Rond Schiphol geven we prioriteit aan Schipholgebonden bedrijvigheid. Voor niet-Schipholgebonden circulaire bedrijvigheid met grote emissies zien we in dit gebied geen ruimte.
- We zetten in op het versterken en toekomstbestendig maken van de glastuinbouw binnen de bestaande concentratiegebieden van Greenport Aalsmeer.
- We geven ruimte aan en faciliteren randvoorwaarden voor het strategisch cluster Life sciences en health met biotechnologie als kernwaarde.

Relevante afwegingsprincipes

Door het toepassen van afwegingsprincipe 3 omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen zetten we in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio. Toepassing van afwegingsprincipe 5 richtlijnen voor een toekomstbestendige economie leidt tot het geven van ruimte aan en faciliteren van randvoorwaarden voor het strategisch cluster Life sciences en health met biotechnologie als kernwaarde.

Provinciale belangen

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor een efficiënt gebruik van de fysieke leefomgeving
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit
Waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige woon- en leefomgeving
Zorgdragen voor een goed functionerend, verkeersveilig, toekomstbestendig en inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving
Zorgdragen voor voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod
Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde op nationale en Europese schaal
Zorgdragen voor voldoende ruimte voor een duurzaam, betrouwbaar en efficiënt energiesysteem, waarin energie opgewerkt, getransporteerd en opgeslagen wordt ten behoeve van maatschappelijke en economische functies nu en in de toekomst
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies
Beschermen en herstellen van natuur en biodiversiteit

Wat speelt hier

De Schipholregio is een van de gebieden in Noord-Holland waar de grootste ruimtelijke opgaven het sterkst samenkomen. Schiphol vormt samen met Amsterdam het economische hart van de metropoolregio en is van groot belang voor de internationale bereikbaarheid. Tegelijkertijd heeft de luchthaven een grote invloed op de ruimtelijke ontwikkeling en leefomgevingskwaliteit van een groot deel van de regio. In hetzelfde gebied liggen omvangrijke opgaven voor woningbouw, mobiliteit, energie, economie, landschap, gezondheid en de transitie van Greenport Aalsmeer.

Schiphol zelf staat de komende decennia voor een uitzonderlijk grote vernieuwingsopgave. Tussen 2005 en 2025 groeide het aantal passagiers van circa 44 miljoen naar bijna 69 miljoen per jaar. Sindsdien is de capaciteit van het terminalcomplex niet in vergelijkbare mate meegegroeid met het aantal reizigers. Tegelijkertijd zijn delen van het luchthavencomplex bijna zestig jaar oud en naderen deze het einde van hun technische of functionele levensduur. Schiphol heeft daarom in november 2025 het Masterplan Schiphol Centrum gepresenteerd, een langetermijnvisie op de ontwikkeling van het centrale luchthavengebied. Tot 2035 wil Schiphol circa €10 miljard investeren in vernieuwing, modernisering en waar nodig uitbreiding van het luchthavencomplex.

De ruimtelijke opgave wordt niet alleen bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers aanzienlijk blijven groeien door de inzet van grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. Het totale aantal passagiers kan daardoor toenemen van bijna 69 miljoen in 2025 tot ten minste 90 miljoen per jaar in 2050. Deze ontwikkeling is geen provinciale groeidoelstelling, maar een mogelijke ontwikkeling waarmee bij de ruimtelijke inrichting en bereikbaarheid van de Schipholregio rekening moet worden gehouden. Grotere vliegtuigen en grotere passagiersstromen per vlucht stellen andere eisen aan pieren, gates, terminals en de afhandeling van reizigers.

Deze mogelijke groei van het aantal passagiers betekent niet dat verdere ontwikkeling van Schiphol als een autonome of vanzelfsprekende ontwikkeling wordt beschouwd. Een eventuele verdere ontwikkeling van de luchthaven vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor leefomgevingskwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur, economie en ruimte. Voor de omgeving is daarbij vooral de ontwikkeling van het aantal reizigers van belang dat zijn reis op Schiphol begint of eindigt: de O&D-passagiers, dus exclusief overstappende reizigers. Dit aantal groeit naar verwachting van circa 43,6 miljoen in 2025 naar circa 65 miljoen in 2050. Daarmee neemt het aantal reizigers dat dagelijks gebruikmaakt van het landzijdige mobiliteitssysteem rond Schiphol fors toe, ook zonder een vergelijkbare groei van het aantal vliegtuigbewegingen.

Deze ontwikkeling komt boven op de groei van de bevolking en werkgelegenheid in de metropoolregio. Tegelijkertijd is het mobiliteitssysteem rond Schiphol nu al zwaar belast. De bereikbaarheid over de weg komt naar verwachting vanaf het einde van de jaren twintig verder onder druk te staan en op het spoor vanaf het begin van de jaren dertig. Ook na uitbreiding van NS-station Schiphol en de beoogde doortrekking van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp blijft een aanzienlijke bereikbaarheidsopgave bestaan.

Ook de woningbouwopgave is groot. Vooral in Haarlemmermeer worden de komende decennia grote aantallen woningen toegevoegd. Nabijheid van wonen en werk biedt voordelen, maar juist in deze regio moet woningbouw worden afgewogen tegen geluidbelasting, externe veiligheid, luchtkwaliteit en andere vormen van milieubelasting. Kenmerkend voor delen van de Schipholregio is de cumulatie van verschillende bronnen van geluid en luchtverontreiniging, waaronder vliegverkeer, wegverkeer en economische activiteiten.

De luchthaven heeft daarmee een directe ruimtelijke doorwerking. Milieu- en beperkingencontouren bepalen mede waar gevoelige functies mogelijk zijn en onder welke voorwaarden. Tegelijkertijd kunnen

afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren op termijn ruimte creëren voor andere maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Een goede samenhang tussen het luchthavengebruik, het Luchthavenverkeerbesluit (LVB), het Luchthavenindelingbesluit (LIB) en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio is daarom van groot belang.

De regio staat daarnaast voor een omvangrijke energieopgave. Woningbouw, economische ontwikkeling, verduurzaming van de luchtvaart en de modernisering van Schiphol vergroten de vraag naar elektriciteit en andere duurzame energiedragers. Tegelijkertijd beperkt netcongestie nu al de ontwikkelmogelijkheden. Voldoende ruimte voor uitbreiding van het energiesysteem is daarom een randvoorwaarde voor de toekomstige ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving.

Ook landschap en groen zijn in deze sterk verstedelijkte regio essentieel. De Amstelscheg, Westeinderscheg, Diemerscheg, Geniedijk, Ringvaart, Geniepark en PARK21 vormen belangrijke structuren voor recreatie, natuur, water, klimaatadaptatie en ruimtelijke kwaliteit. Zij kunnen bovendien een betere overgang creëren tussen luchthaven, bedrijventerreinen en omliggende woonkernen.
Tot slot maakt Greenport Aalsmeer een belangrijke transitie door. Een toekomstbestendige glastuinbouw vraagt om clustering en efficiënter ruimtegebruik en om investeringen in energie, water en infrastructuur. Buiten de concentratiegebieden ontstaan mogelijkheden voor andere functies, waarbij de nabijheid van Schiphol en de daarmee samenhangende ruimtelijke beperkingen mede bepalen welke ontwikkelingen mogelijk zijn.

Deze opgaven kunnen niet los van elkaar worden opgelost. De schaal van de investeringen op Schiphol en de omvang van de ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving maken een samenhangende gebiedsaanpak noodzakelijk.

Ontwikkelrichtingen

<u>Schiphol en omgeving als één gebiedsopgave</u>
De komende decennia wordt op Schiphol voor vele miljarden euro's geïnvesteerd in de vernieuwing van de luchthaven. Deze uitzonderlijk grote investeringsopgave biedt kansen om tegelijkertijd de kwaliteit van de omliggende regio te versterken. De provincie wil de vernieuwing van Schiphol daarom benutten als vliegwiel voor een bredere kwaliteitsimpuls.

Investeringen binnen de luchthaven kunnen niet los worden gezien van de investeringen die nodig zijn om de regio bereikbaar, gezond, leefbaar en ruimtelijk aantrekkelijk te houden. We willen samen met gemeenten, Schiphol en het Rijk werken aan een integraal plan voor Schiphol en zijn omgeving, in samenhang met de gebiedsgerichte samenwerking binnen NOVEX Schiphol. Daarbij worden de meerjarige ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, energie, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit in een samenhangend tijdpad op elkaar afgestemd. Daarbij betrekken we ook de bovenregionale relaties met Flevoland, waaronder de corridor Schiphol–Amsterdam–Almere–Lelystad en, voor zover relevant, ontwikkelingen rond Lelystad Airport.

De masterplannen die Schiphol voor verschillende delen van de luchthaven opstelt zijn daarbij een belangrijke bouwsteen, maar vormen niet op zichzelf het ruimtelijk toekomstbeeld voor de Schipholregio. De ontwikkeling binnen en buiten het luchthaventerrein moet in samenhang worden beschouwd.
Waar voor ontwikkelingen op of rond Schiphol provinciale medewerking nodig is, verbinden we daaraan duidelijke randvoorwaarden. De miljardeninvesteringen op Schiphol moeten hand in hand gaan met investeringen in bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit in de omgeving.

<u>Investeren in de landzijdige bereikbaarheid</u>
Een goede landzijdige bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor het functioneren van Schiphol en de bredere metropoolregio. Door de groei van het aantal O&D-passagiers, inwoners en arbeidsplaatsen neemt de druk op de weg en het openbaar vervoer verder toe.

We zetten daarom in op een samenhangend pakket van maatregelen. Centraal staat een structurele versterking van het openbaar vervoer, waaronder de doortrekking van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot en met Hoofddorp. Daarnaast zetten we in op versterking van oost-westverbindingen en een betere aansluiting richting Zuid-Holland. In de Zuidlob van de metropoolregio gaat het daarbij onder meer om de verbindingen tussen Schiphol, Aalsmeer, Uithoorn en Amstelveen, de aansluiting op de Amsteltram en een robuuste HOV-structuur. Ook goede fietsverbindingen en doorfietsroutes maken onderdeel uit van een robuust mobiliteitssysteem. Naast de regionale bereikbaarheid zetten we ons samen met het Rijk en andere partners in voor versterking van het internationale spoorvervoer, als onderdeel van de internationale bereikbaarheid en als alternatief voor vliegverkeer op korte en middellange afstanden binnen Europa.

Bij gebiedsontwikkelingen moet vanaf het begin rekening worden gehouden met de gevolgen voor het totale mobiliteitssysteem. Nieuwe woningen en arbeidsplaatsen worden waar mogelijk geconcentreerd nabij bestaande infrastructuur en OV-knooppunten. De woningbouwlocaties aan de westflank van Haarlemmermeer vormen hierop deels een uitzondering en vragen daarom om een hoogwaardige OV-ontsluiting.
Bij de doortrekking van de Noord/Zuidlijn en een eventuele locatie voor een opstelterrein ten zuiden van de Geniedijk moet rekening worden gehouden met de uitzonderlijke universele waarde van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies.

Werken aan een gezonde en leefbare Schipholregio
De economische en internationale betekenis van Schiphol gaat gepaard met aanzienlijke belasting van de omgeving. Vooral in Haarlemmermeer, Amstelveen, Ouder-Amstel, Aalsmeer en Uithoorn komen verschillende vormen van milieubelasting samen. De effecten van het vliegverkeer beperken zich echter niet tot de directe omgeving van de luchthaven. Ook verder gelegen gemeenten onder aan- en uitvliegroutes kunnen aanzienlijke geluidhinder en slaapverstoring ervaren. Bij de gebiedsgerichte uitwerking en monitoring betrekken we daarom het bredere feitelijke invloedsgebied van Schiphol, waarbij we onder meer kijken naar vliegroutes, gemeten en berekende belasting, cumulatie en gezondheidseffecten. Daarbij betrekken we waar mogelijk ook hinderbeleving, slaapverstoring, piekbelasting en actuele gezondheidskundige inzichten over luchtverontreiniging, waaronder ultrafijnstof. Bij de prioritering van maatregelen houden we rekening met de mate waarin verschillende vormen van milieubelasting zich lokaal stapelen en betrekken we de betreffende gemeenten nadrukkelijk bij de gebiedsgerichte uitwerking.

We zetten daarom in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven we naar een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen.

Geluidbelasting en luchtkwaliteit beschouwen we daarbij niet als een onvermijdelijk gegeven. Binnen onze bevoegdheden zetten we in op bronmaatregelen om uitstoot en hinder te verminderen. Waar de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk liggen, zoals bij het vliegverkeer van en naar Schiphol, brengen we het belang van verdere vermindering van geluidbelasting en luchtverontreiniging actief bij het Rijk in. Krimpende milieucontouren zijn niet alleen belangrijk voor bestaande bewoners, maar hebben ook een ruimtelijke betekenis. Wanneer beperkingen afnemen, kan meer ruimte ontstaan voor andere maatschappelijke functies. Eventueel vrijkomende milieuruimte wordt echter niet automatisch volledig benut voor nieuwe geluidgevoelige functies. Vanuit gezondheid en ruimtelijke kwaliteit kan het wenselijk zijn om ruimte te behouden voor groen, recreatie en andere niet-geluidgevoelige functies.
Bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies moet de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging. Geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie van milieubelasting zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Daarbij zetten we in op vermindering van slaapverstoring en nachtelijke hinder en op het voorkomen dat hinder wordt verschoven naar de randen van de nacht.

Woningbouw verbinden met bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit

De grote concentratie van werkgelegenheid maakt de Schipholregio aantrekkelijk voor woningbouw. Vooral in Haarlemmermeer liggen omvangrijke ontwikkellocaties. Nabijheid van wonen en werken kan bijdragen aan het beperken van verplaatsingen en aan een evenwichtiger regionale ontwikkeling. Nieuwe woongebieden kunnen echter alleen goed functioneren wanneer tegelijkertijd voldoende mobiliteits- en energie-infrastructuur, voorzieningen, groen en recreatiemogelijkheden worden gerealiseerd. Ook moet rekening worden gehouden met de beperkingen die samenhangen met Schiphol en met de bestaande cumulatie van milieubelasting. Woningbouw, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit beschouwen we daarom in deze regio nadrukkelijk als één samenhangende opgave.

Landschap als drager van ruimtelijke kwaliteit
Het landschap rond Schiphol vormt een essentieel onderdeel van de ruimtelijke structuur van de metropoolregio. In een omgeving met grote infrastructuur, bedrijventerreinen, woningbouw en luchthavenfuncties is een robuust groenblauw raamwerk nodig om ruimtelijke kwaliteit, gezondheid en leefbaarheid te versterken.
We zetten in op robuuste groenblauwe overgangszones tussen luchthaven, stedelijk gebied en omliggende woonkernen. Deze zones bieden ruimte voor recreatie, natuur, waterberging en klimaatadaptatie en kunnen bijdragen aan het beperken van de ervaren milieubelasting.
Daarnaast streven we naar een hoogwaardige inrichting van de luchthaven en omliggende bedrijventerreinen als aantrekkelijk economisch landschap en prettige werk- en reisomgeving.
De grotere landschappelijke structuren worden behouden en versterkt. Daarbij gaat het onder meer om de Amstelscheg, Westeinderscheg en Diemerscheg, PARK21, Geniepark en de ecologische verbindingen in het gebied. Bij de gebiedsgerichte uitwerking houden we expliciet rekening met de natuur- en landschapswaarden van de Bovenlanden en de Westeinderplassen, die onderdeel zijn van het Natuurnetwerk Nederland en een belangrijke groenblauwe verbinding vormen in de Schipholregio. De Geniedijk, Ringvaart en het kenmerkende verkavelings- en wegenpatroon van Haarlemmermeer zijn belangrijke cultuurhistorische dragers. De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie is richtinggevend voor de verdere ontwikkeling.

Vliegveiligheid als randvoorwaarde
Bij ruimtelijke ontwikkelingen rond Schiphol houden we rekening met de vliegveiligheid en de veilige en doelmatige afwikkeling van het vliegverkeer. Daarbij betrekken we onder meer mogelijke effecten van vogelaantrekkende functies en van energieopwekking, zoals hoogtebeperkingen en hinderlijke schittering.

Ruimte bieden aan de energietransitie
De ontwikkeling van Schiphol en de regio vraagt om uitbreiding van het energiesysteem. De groei van het aantal woningen en arbeidsplaatsen, elektrificatie van mobiliteit en de verduurzaming van de luchtvaart zorgen voor een toenemende vraag naar duurzame energie.
Tegelijkertijd is netcongestie een belangrijke beperking voor ruimtelijke ontwikkelingen. Tijdige uitbreiding van het elektriciteitsnet en ruimte voor andere energiedragers zijn daarom noodzakelijk.
We werken samen met het Rijk, gemeenten, netbeheerders en andere partners aan de ruimtelijke voorwaarden voor deze uitbreiding. Daarbij kijken we onder meer naar de toekomstige waterstofinfrastructuur en naar de infrastructuur die nodig is voor duurzame luchtvaartbrandstoffen.
Schiphol is een van de vijf provinciale waterstoffocusgebieden. De meer gedetailleerde uitwerking van de ontwikkeling van het energiesysteem en de ruimtelijke consequenties daarvan vindt plaats in het Programma Energie. Ontwikkelingen in het energiesysteem worden integraal afgewogen tegen andere ruimtelijke belangen in de regio.

Ruimte voor de toekomstige ontwikkeling van Schiphol en Schipholgebonden bedrijvigheid
De komende decennia ligt de nadruk op de vernieuwing van het bestaande Schiphol Centrum. De ruimtelijke behoefte van de luchthaven wordt daarbij niet alleen bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen. Grotere vliegtuigen, grotere passagiersstromen per vlucht, nieuwe eisen aan veiligheid en duurzaamheid en het operationeel houden van de luchthaven tijdens langdurige verbouwingen kunnen eveneens ruimte vragen.

In de voorgaande Omgevingsvisie is Schiphol Noordwest gereserveerd voor een mogelijke toekomstige ontwikkeling van de luchthaven. We handhaven deze reservering zolang onvoldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan.
Hoewel de komende decennia de nadruk ligt op de vernieuwing van het bestaande Schiphol Centrum, kan op langere termijn aanvullende ruimte nodig zijn. Daarbij kan het onder meer gaan om aanvullende terminalcapaciteit, die ook kan worden benut om tijdens de langdurige vernieuwing van het bestaande terminalcomplex voldoende operationele ruimte te houden. Daarnaast kunnen nieuwe vormen van luchtvaart en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur een ruimtevraag met zich meebrengen. De aard, omvang en fasering van deze toekomstige ruimtevraag zijn op dit moment nog niet vastgesteld.
Met de reservering lopen we niet vooruit op een besluit over de daadwerkelijke ontwikkeling of invulling van Schiphol Noordwest. Het Rijk is bevoegd gezag voor de luchtvaartontwikkeling van Schiphol. Een eventuele ontwikkeling van het gebied vraagt om een afzonderlijke integrale afweging waarin onder meer bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit, landschap, energie en andere provinciale belangen worden betrokken.
De schaarse ruimte rond Schiphol willen we gericht inzetten voor activiteiten waarvoor de nabijheid van de luchthaven aantoonbare meerwaarde heeft. Bij de verdere uitwerking is de functionele relatie met het functioneren en de ontwikkeling van de luchthaven leidend bij de beoordeling of bedrijvigheid als Schipholgebonden wordt beschouwd. Rond Schiphol geven we daarom prioriteit aan Schipholgebonden bedrijvigheid. Voor niet-Schipholgebonden circulaire bedrijvigheid met grote emissies zien we in dit gebied geen ruimte. Op bestaande bedrijven- en kantorenterreinen worden eerst de mogelijkheden voor herstructurering en intensiever ruimtegebruik benut voordat uitbreiding aan de orde is.

De gemeente Haarlemmermeer is aangewezen als één van de strategische clusters voor Life sciences en health met biotechnologie als kern. De internationale verbondenheid via Schiphol is van groot belang voor het functioneren van het Life sciences en health-cluster vanwege de cold-chain logistiek, de temperatuur gecontroleerde distributieketen voor onder andere vaccins en andere medische producten. We zullen inzetten op het versterken van de waardeketen en toekomstbestendige ontwikkeling van het cluster, passend bij kennisintensieve activiteiten zoals onderzoek en ontwikkeling.

<u>Greenport Aalsmeer toekomstbestendig ontwikkelen</u>
Binnen Greenport Aalsmeer zetten we in op het versterken en toekomstbestendig maken van de bestaande glastuinbouwconcentratiegebieden. Clustering blijft daarbij het uitgangspunt, zodat ruimte, energie, water en andere infrastructuur efficiënter kunnen worden benut.
Voor glastuinbouwbedrijven buiten de concentratiegebieden wordt geen generieke verplaatsingsopgave nagestreefd. We zetten in op de glasconcentratiegebieden. Per gebied en initiatief wordt bekeken welk perspectief passend en haalbaar is. Verplaatsing naar een concentratiegebied kan daarbij een mogelijkheid zijn, afhankelijk van concrete kansen en bereidheid vanuit de markt.
We zetten primair in op het ruimtelijk borgen en versterken van de clustergebieden en faciliteren waar mogelijk initiatieven van ondernemers en gemeenten die bijdragen aan herstructurering, verplaatsing of sanering in het kader van Van Meer naar Beter. Daarbij wordt de ontwikkeling van Greenport Aalsmeer steeds bezien in samenhang met de andere ruimtelijke opgaven in de Schipholregio.

7.11 WATER EN NATUUR IN GOOI EN VECHTSTREEK

Ontwikkelrichting in het kort

- We wijzen een zoekgebied aan waarin we de toekomstige uitbreiding voor drinkwaterwinning bij de bestaande locatie in Huizen gaan onderzoeken. Dit kan leiden tot een reservering van een gebied waar voorwaarden gelden voor ontwikkelingen om de toekomstige drinkwaterwinning en -transport niet onmogelijk maken.

Provinciaale belangen en wettelijke taken

Algemeen provinciaal belang
Zorgdragen voor optimale beschikbaarheid van zoet water.
Zorgdragen voor een efficiënt ruimtegebruik van de fysieke leefomgeving.
Instandhouden en bevorderen van een goede omgevingskwaliteit.
Prioritaire wettelijke taak
Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater
Beschermen van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies
Het behouden en herstellen van natuur en biodiversiteit
Zorgdragen voor een goede kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater
Zorgplicht om te zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening en veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening.

Relevante afwegingsprincipes

Toepassing van het afwegingsprincipe 2 water en bodem als ordenend principe leidt ertoe dat we een zoekgebied aanwijzen waarin we de toekomstige uitbreiding voor drinkwaterwinning bij de bestaande locatie in Huizen gaan onderzoeken.

Wat speelt hier

Het watersysteem en de drinkwaterwinning in het Gooi en de Vechtstreek zijn op dit moment nog onvoldoende toekomstbestendig ingericht. Het kenmerkende watersysteem van infiltratie van regenwater in de hoger gelegen zandgronden in het Gooi naar kwelwater in het lagergelegen Vechtplassengebied heeft zowel met verdroging als met wateroverlast te maken. Daarnaast is het gebied vanwege de waterzuiverende capaciteit in beeld voor een mogelijke drinkwaterlocatie en spelen er grote landschappelijke- en natuuropgaven in het gebied. In de rest van deze paragraaf geven we aan hoe we de bovenstaande opgaven op de lange termijn een plek geven.

Ontwikkelrichtingen

<u>Werken aan een toekomstbestendig watersysteem</u>
Regenwater komt vanuit de zandgronden in het Gooi uiteindelijk als kwelwater boven in het lagergelegen Vechtpassengebied. Verdroging of vernatting in het Gooi heeft daarmee direct invloed op de waterbalans in de Vechtplassen. In het onderzoek Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek (THGV) is de werking van het bodem- en watersysteem voor dit gebied in kaart gebracht. Dit systeem is ondanks een beginnend herstel nog niet in balans, dit wordt versterkt door klimaatverandering. Dit uit zich vooral in een verdroging en een tekort aan water. In het gebied wordt gewerkt aan herstel door toe te werken naar een toekomstbestendig, adaptief landschap met een duurzame wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem en het landgebruik. Via de eigen gebiedstrajecten dragen wij daaraan bij.

Uitbreiden van drinkwaterwinning

De vraag naar drinkwater stijgt. In het Gooi ligt een van de Noord-Hollandse drinkwater win- en productiegebieden. Naar de toekomst toe moet er voldoende drinkwater beschikbaar blijven. In het Gooi werken in het WAAG-project PWN, Waternet en Vitens samen aan extra drinkwatercapaciteit. Hiervoor worden zowel nieuwe inname- en zuiveringslocaties (bij Amsterdam-Rijnkanaal (ARK), Eemmeer of Gooimeer) als leidingtracés en infiltratiegebieden gezocht en uiteindelijk ruimtelijk ingepast. Ook de uitbreiding Weesperkarspel en Loenderveen – gericht op het structureel inzetten van extra voorgezuiverd ARK-water via de Waterleidingplas – vraagt ruimte voor de uitbreiding van de plas, leidingwerk en zuivering.

We wijzen voor het WAAG-project een zoekgebied aan. Hier willen we dat terughoudend omgegaan wordt met ontwikkelingen die de toekomstige functie van het gebied voor drinkwater onmogelijk maken. De opgave voor WAAG wordt nader uitgewerkt. In deze nadere uitwerking krijgen de fysieke locaties voor nieuwe inname- en zuiveringslocaties en leidingtracés en infiltratiegebieden een plek, waarna tot daadwerkelijke reservering van specifieke gebieden kan worden overgegaan. We zien dit als integrale gebiedsopgave vanuit de drinkwateropgave, waarin lokaal een goede ruimtelijke afweging moet komen. Hierbij moeten natuurontwikkeling, energie, drinkwater, landschappelijke en erfgoedwaarden (waaronder het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies) in een samenhangend geheel worden bezien. En milieueffecten en alternatieven onderzocht worden.

Verbeteren van natuurwaarden

De natuurwaarden in deze regio gaan achteruit door onder andere stikstof en een onvoldoende waterkwaliteit. De effecten van klimaatverandering zijn nu al waar te nemen in de natuurgebieden in het Gooi. Door extreme droge periodes en extreem natte periodes gaan met name eiken- en beukenbomen dood. Stikstof heeft effect op zowel de natuurkwaliteit in de Vechtplassen als in de heidegebieden in het Gooi. Daarom investeren we in dit gebied door het nemen van herstelmaatregelen, Kaderrichtlijn Water (KRW-)maatregelen en door het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Ook proberen we op plekken met goed kwelwater op de flanken van het Gooi nieuwe natuur te ontwikkelen. Daarom zetten we in op het reduceren van stikstof, in de gehele provincie en ook lokaal. Door het aanbrengen van mineralen in hei en bos verzachten we de effecten van stikstof. Op de korte termijn ligt onze focus op het afronden van het NNN inclusief de verbindingen in het Oostelijke Vechtplassengebied. Het betreft de afronding van de NNN-opgave in twee fasen: de eerste fase van 85 hectare en in de tweede fase 95 hectare. Naast de verplichting tot instandhouding van natuurwaarden liggen er goede kansen voor het versterken van landschappelijke en recreatieve structuren met groenblauwe dooradering. Een deel van de landbouw maakt hier een transitie door naar meer extensief, passend bij de natuurwaarden. Ook hier gelden de uitgangspunten van kringlooplandbouw met de verschillende transitiepaden op basis van doelsturing. De uitdaging wordt om de komende jaren de emissies verder terug te dringen in combinatie met een (financieel) gezonde landbouw.

8 ONTSTAAN VAN DE OMGEVINGSVISIE

Het proces om te komen tot deze omgevingsvisie bestond uit zes fasen. Belangrijke onderdelen waren daarin het participatietraject en het maken van een omgevingseffectrapportage (OER). In het participatietraject hebben inwoners van Noord-Holland, maatschappelijke partners en medeoverheden meegedacht over wat er in de omgevingsvisie moet worden opgenomen. In het OER zijn de effecten van keuzes op verschillende aspecten in beeld gebracht. De uitkomsten van beide trajecten zijn medebepalend geweest voor de keuzes en richtingen in de ontwerp-omgevingsvisie.

8.1 HET IN FASES TOEWERKEN NAAR DE OMGEVINGSVISIE

Fase 0: het agenderen van ruimtelijke vraagstukken en het starten van het traject

In fase 0 stond het agenderen van de opgaven waar de provincie mee te maken heeft centraal. Hiermee is de inhoudelijke basis gelegd voor de omgevingsvisie. Fase 0 is op 29 september 2024 afgerond met het vaststellen van de startnotitie “Regie op de ruimte”, waarin het proces om te komen tot de omgevingsvisie was beschreven. Het “Ruimtelijk Voorstel” werd vastgesteld als inhoudelijke basis voor het vervolgtraject. In het “Ruimtelijk Voorstel” zijn de ruimtelijke vraagstukken die ontstaan als alle ruimteclaims bij elkaar worden gelegd beschreven op basis van het huidige beleid en de huidige beleidsvoornemens. Het beschrijft de opgaven die op Noord-Holland afkomen en maakt nog geen keuzes. Die keuzes zijn verkend in het traject om te komen tot een vernieuwde omgevingsvisie en zijn opgenomen in de ontwerp-omgevingsvisie.

Fase 1: het aanbrengen van overzicht in informatie

In fase 1 hebben we gewerkt aan de basis van de vernieuwing van de omgevingsvisie. Namelijk het bij elkaar brengen van alle onderliggende gegevens in een kaartenatlas (link). Het opstellen van een participatie- en communicatieplan (link). En het bepalen van de methode waarmee we de keuzes in beeld zouden brengen met betrokken consequenties. Dit is samen met een analyse van de trends en ontwikkelingen en een overzicht van de positie van de omgevingsvisie ten opzichte van de andere ontwikkelingen in de beleidscyclus van de Omgevingswet opgenomen in het werkboek (link).

Fase 2: keuzes in beeld

In deze fase hebben we via twee sporen gewerkt aan het in beeld brengen van de keuzes en de consequenties die daaraan verbonden zijn. Het eerste spoor bestond uit het via kaartverhalen een plek geven aan de grootste botsende opgaven uit het Ruimtelijk Voorstel. Deze zijn hier (link) te vinden. Het tweede spoor bestond uit drie stel-dat verkenningen. Stel-dat verkenningen zijn scenariostudies waarbij vanuit een startvraag werd doorgeredeneerd wat de effecten naar de toekomst toe. doorgevoerd zou worden. De drie stel-dat verkenningen waren:

- Wat als we water en bodem sturend als uitgangspunt nemen?
- Wat als we een gezonde leefomgeving en voldoende woningen als uitgangspunt nemen?
- Wat als we een toekomstbestendige economie als uitgangspunt nemen?

De bevindingen uit de kaartverhalen en de stel-dat verkenningen zijn gebundeld in het rapport “Keuzes en consequenties” (link). Op basis daarvan en de eerste resultaten van de participatie zijn uiteindelijk richtingen en ambities geformuleerd (link). De richtingen en ambities kan je zien als een eerste aanzet voor de vernieuwing van de Omgevingsvisie. Deze richtingen en ambities zijn op 29 september 2025 door PS vastgesteld als voorzet voor de ontwerp omgevingsvisie.

Fase 3: keuzes maken

De richtingen en ambities zijn in deze fase verder uitgewerkt. Dit hield in dat we de richtingen en ambities hebben verwerkt naar plaatsen en uitspraken. Daarnaast hebben we gewerkt aan samenhangende verhaallijnen waarin integraal wordt weergegeven wat de visie voor Noord-Holland is. Tot slot is in die gebieden waar een stapeling van opgaven is met een provinciaal belang, gebiedsgericht een uitspraak

gedaan over welke ontwikkelrichting de provincie voorstaat. In deze fase zijn de uitkomsten uit de participatie en het Omgevingseffectrapport gebruikt om deze uitwerking vorm te geven. Het eindresultaat van deze fase is de ontwerp-omgevingsvisie.

Fase 4 en 5: vaststelling en ter inzage legging ontwerp Omgevingsvisie en Omgevingseffectrapport

De ontwerp-omgevingsvisie en het bijbehorende Omgevingseffectrapport hebben formeel van 22 juni tot en met 31 augustus ter inzage gelegen. De wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen zijn in het najaar van 2026 verwerkt in de teksten en de zienswijzen zijn voorzien van een reactie in een Nota van beantwoording. Het definitieve Omgevingseffectrapport is betrokken bij de stap van ontwerp naar definitieve omgevingsvisie. Uiteindelijk is de omgevingsvisie aan PS voorgelegd voor vaststelling.

Er is al veel materiaal
Deze nieuwe Omgevingsvisie staat niet op zichzelf. In het traject hier naartoe is een aantal tussenrapporten gepubliceerd. In het al genoemde Ruimtelijk Voorstel (2024) zijn alle opgaven beschreven. In het werkboek (2025) is dit aangevuld met een quick scan van de trends en ontwikkelingen. De brede basismonitor is daarnaast een tool waarmee de verschillende doelstellingen van de Omgevingsvisie worden gemonitord. De opgaven zijn digitaal gevisualiseerd in de Kaartenatlas en verhalen op kaart.
Voor het Omgevingseffectrapport (OER) is bovendien een nulmeting gedaan naar verschillende omgevingswaarden. Dit document 'De Staat van Noord-Holland' (link) geeft onder andere de huidige staat van water, bodem, luchtkwaliteit en andere indicatoren.

8.2 PARTICIPATIE

Conform het participatieplan dat op 10 februari 2025 is vastgesteld door Provinciale Staten, is de participatie uitgevoerd in twee fasen. In de eerste fase, die liep van mei tot en met juni 2025, werd online en in bijeenkomsten aan de inwoners van Noord-Holland de vraag voorgelegd wat ze belangrijke onderwerpen vinden voor de omgevingsvisie. Eind juni is een werkatelier georganiseerd voor medeoverheden en maatschappelijke partners om vanuit hun oogpunt mee te denken over de belangrijke onderwerpen voor de omgevingsvisie. Dat heeft geresulteerd in deze rapportage (link).

De tweede fase van de participatie bestond opnieuw uit een onderdeel met inwonersparticipatie en een deel waarin ruimte was voor maatschappelijke partners en medeoverheden om mee te denken. Dit laatste verliep via een groot aantal bijeenkomsten, per deelregio, met afzonderlijke gemeenten, met sectoren, gesprekken met bestuurders en ambtenaren. Met een grootste oploop tijdens een conferentie waarin alle aanwezigen samenkwamen.

De inwonersparticipatie was opnieuw via een online en offline deel opgezet. Online is een keuzewijzer gemaakt waarin mensen konden aangeven wat ze belangrijk vonden. Hierin was direct zichtbaar wat de effecten van een bepaalde keuze waren op de hoofdonderwerpen. In de fysieke bijeenkomsten werd aan de hand van dezelfde stellingen als in de keuzewijzer was opgenomen het gesprek gevoerd met mensen die zich voor de bijeenkomsten hadden opgegeven. Omdat de inwoners die mee hebben gedaan met de online en offline participatie geen representatieve doorsnede zijn van de bevolking in Noord-Holland hebben we de vragen ook via een representatieve steekproef uitgezet. De uitkomsten uit deze inwonersparticipatie zijn opgenomen in deze twee rapporten (link).

De participatieresultaten zijn gebaseerd op de opzet van de onderzoeken: de deelnemers kozen een richting op basis van dilemma's. Om deze dilemma's te formuleren zijn provinciale vraagstukken vertaald naar de belevingswereld van inwoners die niet dagelijks met deze thematiek bezig zijn. Het idee was de inwoners hierdoor echt te laten voelen dat een keuze maken soms best lastig kan zijn. Als gevolg daarvan zijn sommige dilemma's op een minder hoog abstractieniveau dan de omgevingsvisie in werkelijkheid is. Toch geeft het ons een inzichtelijk beeld van de prioriteiten die inwoners stellen.

De resultaten van het participatietraject en het representatieve onderzoek geven op veel onderwerpen een goed beeld van wat inwoners van Noord-Holland belangrijk vinden. Met de toelichtingen die veel

deelnemers hebben geschreven, biedt het ons op diverse dilemma's ook een verdieping. Aanvullend biedt het representatieve onderzoek inzicht in wat verschillende leeftijdsgroepen vinden van de dilemma's en wordt hier ook onderscheid gemaakt in verschillende regio's.

De resultaten van het representatief onderzoek komen sterk overeen met de resultaten uit de keuzewijzer. De meerderheid kiest voor het nu actie ondernemen voor een gezonde leefomgeving en bij woningbouw voor het bouwen in droge en veilige gebieden en in steden en dorpen. Respondenten kiezen voor waterzekerheid, dat wil zeggen dat zij kiezen voor een natuurlijke bescherming van de provincie tegen wateroverlast op dit moment en het beschermen van drinkwatergebieden. Verder kiezen zij voor het maximaal beschermen van de waterkwaliteit en het verminderen van broeikasgasuitstoot, het verduurzamen van de zware industrie en het inzetten op uitbreiding van het elektriciteitsnet. Ook kiezen zij voor sturing door de provincie met regels en het behouden van historisch landschap. Over het omgaan met landbouwgrond zijn de meningen verdeeld.

8.3 OMGEVINGSEFFECTRAPPORTAGE

In de omgevingswet is het een verplichting om bij ruimtelijke plannen die richting geven aan toekomstige besluitvorming zoals een omgevingsvisie een plan-MER (Milieueffectrapportage op hoofdlijnen) uit te voeren. We hebben voor een uitgebreidere vorm gekozen, namelijk de omgevingseffectrapportage (OER). Hierin zijn niet alleen de milieueffecten, maar ook bredere effecten op de omgeving meegenomen zoals gezondheids-, duurzaamheids- en sociaaleconomische aspecten. Ook is een passende beoordeling gedaan om uit te sluiten dat het voorgenomen beleid significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden heeft.

De onderzoeksaanpak in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Omgevingseffectrapportage actualisatie Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 heeft ter inzage gelegen, is naar de wettelijke adviseurs gestuurd voor een reactie en besproken met de Commissie voor de milieueffectrapportage. De 18 zienswijzen hierop gaven goede suggesties, zijn beantwoord en hebben samen met het advies van de commissie geleid tot een verdere ontwikkeling van het beoordelingskader en verdere uitwerking van de omgevingseffectrapportage.

De eerste twee fasen van Regie op de Ruimte hebben al veel inzicht gegeven in de hoeken van het speelveld en potentiële omgevingseffecten. Met de stel-dat-verkenningen en het keuzepalet is in beeld gebracht welke richtinggevende keuzes al gemaakt kunnen worden – in het keuzepalet zijn dit de overeenkomsten waarbij uit de verschillende verkenningen blijkt dat deze keuzes integraal bezien wenselijk zijn. Ook levert het keuzepalet inzicht in de dilemma’s waarover meer informatie nodig is om een zorgvuldige keuze te maken. Daarmee is het speelveld voor de actualisatie van de omgevingsvisie al aanzienlijk vernauwd tot die dilemma’s die nog om een integrale alternatievenafweging vragen. Het OER richt zich specifiek op die dilemma’s.

Voor elk van de dilemma’s zijn (in opmaat naar het OER) oplossingsrichtingen ontwikkeld. Deze zijn in het OER beoordeeld op de gevolgen voor de fysieke leefomgeving ten opzichte van de referentiesituatie. Van de verschillende oplossingsrichtingen zijn kansen en risico’s onderzocht. Uit de beoordeling van de oplossingsrichtingen volgen aandachtspunten, waaronder eventuele raakvlakken, benodigd voor het samenstellen van het concept-voorgenomen beleid.

Het OER geeft input om een gewogen besluit per dilemma te nemen. De samenstelling van al deze gekozen oplossingsrichtingen, tezamen met het overeind blijvende omgevingsbeleid van de Omgevingsvisie NH 2050 (2018) én de keuzerichtingen waarvoor géén alternatievenonderzoek nodig is (de “overeenkomsten”), is samengebracht tot één concept-voorkeursalternatief, genoemd het voorgenomen beleid voor optimalisaties vanuit milieu. Dit voorgenomen beleid is in het OER beoordeeld. Vervolgens is dit voorgenomen beleid na de beoordeling aangescherpt tot een definitief voorkeursalternatief, genoemd voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu. Tenslotte is dit voorgenomen beleid beoordeeld in het Omgevingseffectrapport. Dit rapport is ter inzage gelegd met de ontwerp-omgevingsvisie en besproken met de commissie voor de milieueffectrapportage.

Het OER bevat geen beoordeling van rijksbeleid zoals bijvoorbeeld de Nota Ruimte of het Nationale Programma Ruimte voor Defensie. Daarvoor voert het Rijk een plan-MER uit. Het OER bevat ook geen beoordeling van in deze Omgevingsvisie genoemde projecten. Die worden bij de desbetreffende projecten uitgevoerd als project-MER.

De passende beoordeling liet zien dat door het hoge abstractieniveau van de Omgevingsvisie significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de Omgevingsvisie niet met zekerheid op voorhand uitgesloten kunnen worden. Dit betekent niet dat de Omgevingsvisie niet vastgesteld kan worden. Het is op dit hoge abstractieniveau namelijk ‘passend’ dat voor de vervolgbesluiten geen uitgebreid uitvoerbaar alternatief op locatieniveau is beschreven. Tegelijkertijd is er ook geen sprake van significant negatieve effecten of met zekerheid onuitvoerbare ontwikkelingen. Bij de uitwerking en de realisatie van beleidskeuzes (in programma’s) kunnen doorgaans mogelijkheden gevonden worden om negatieve effecten effectief te beperken of weg te nemen zodat deze uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime.

Het OER liet zien dat voor de thema's water en bodem, economie en energie goede verbeterstappen worden gezet met het voorgenomen beleid in de omgevingsvisie. Voor de thema's gezonde leefomgeving, natuur en omgevingskwaliteit bleek er nog extra aandacht nodig. Er is tijdens de ter inzagelegging een verbeterslag onderzocht voor natuur en gezonde leefomgeving. Voor natuur is een extra afwegingsprincipe voor biodiversiteit toegevoegd en de teksten zijn aangescherpt. Voor gezonde leefomgeving zijn op de algemene teksten en Schiphol aanscherpingen opgenomen. Voor omgevingskwaliteit zijn we ervan overtuigd dat met de aandacht voor het behouden van omgevingskwaliteit in combinatie met de inzet op het creëren van nieuwe kwaliteiten de omgevingskwaliteit goed geborgd is en in balans is met de andere belangen waar de provincie ook voor aan de lat staat.

Advies Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie voor de milieueffectrapportage (mer) heeft de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-Omgevingseffectrapport (OER) getoetst en op 21 september 2026 haar advies gepubliceerd en aan Provinciale Staten van Noord-Holland gezonden. De Commissie mer heeft een aantal inhoudelijke en procesmatige adviezen uitgebracht. Deze adviezen zijn waar nodig overgenomen in de Omgevingsvisie en zullen een plek krijgen in het vervolgproces van de uitwerking in programma’s en de beleidscyclus. De Commissie ziet waardevolle elementen in het OER, zoals de uitgebreide beschrijving van de huidige situatie in de Staat van Noord-Holland, de stap om het voorgenomen beleid te optimaliseren en de voorstellen voor aanscherping van de ontwerp-Omgevingsvisie. Ook signaleert de Commissie dat in het OER op een aantal onderdelen informatie ontbreekt. Specifiek gaat het om doelen en doelbereik, de navolgbaarheid van keuzes en de ontbrekende beoordeling van gebiedsgerichte keuzes. De Commissie adviseert het OER aan te vullen voordat een besluit wordt genomen over de definitieve Omgevingsvisie.

Op basis van het advies van de Commissie mer en de zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie zijn wijzigingen aangebracht in de ontwerp-Omgevingsvisie. Er is helderder aangegeven dat de omgevingsvisie vooral ambities bevat en hoofddoelstellingen die in programma’s verder worden uitgewerkt tot concrete doelen. We zien de omgevingsvisie als instrument om juist de langetermijnvisie en de richting waar de provincie naartoe werkt weer te geven, waarbij de onderliggende programma’s de op dit moment haalbare doelen beschrijven. Het afwegingskader heeft een steviger doorwerking gekregen in de inhoudelijke hoofdstukken. Daarnaast is het abstractieniveau van de Omgevingsvisie grotendeels in lijn gebracht met het OER. Het gebiedsgerichte deel van de omgevingsvisie is duidelijker gepositioneerd als een aanzet tot gebiedsgericht beleid. Bij de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen is verduidelijkt dat de omgevingsvisie een richting aangeeft, die bij verdere uitwerking een nieuwe toets in een MER vraagt. Bij de gebiedsparagrafen voor het Maritiem Cluster bij Den Helder, de 380 kV in de Wieringermeer, IJmond en Houtrakpolder en het project WAAG in de Gooi- en Vechtstreek is verduidelijkt wat de status is en wanneer en door wie nader onderzoek naar milieueffecten en alternatieven wordt gedaan.

In het OER is verduidelijkt waarom er geen beoordeling van de gebiedsgerichte ontwikkelrichtingen heeft plaatsgevonden. Een omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In het OER behorend bij de Omgevingsvisie is dat detailniveau niet haalbaar en heeft dit weinig meerwaarde.

9 WERKEN MET DE OMGEVINGSVISIE

Met alleen een omgevingsvisie schrijven verandert er nog niets in de fysieke wereld. De omgevingsvisie is een zelfbindend document en de doorwerking komt door het gebruik ervan en het verder uitwerken van het beleid in onder meer programma's en de omgevingsverordening. In dit hoofdstuk staat hoe het werken met de omgevingsvisie vorm krijgt.

9.1 UITWERKING IN DE ANDERE INSTRUMENTEN VAN DE OMGEVINGSWET

De omgevingsvisie is één van de instrumenten die benoemd zijn in de Omgevingswet. De opbouw van de Omgevingswet volgt de beleidscyclus (zie figuur 43). De omgevingsvisie is het startpunt van een nieuwe beleidscyclus en de basis van al het beleid in de fysieke leefomgeving. Andere instrumenten onder de Omgevingswet zijn in overeenstemming met de omgevingsvisie. Vanuit de keuzes die we in de omgevingsvisie maken, werken we beleid verder uit en stellen we eventueel nadere kaders. Dit kan bijvoorbeeld in een programma of via regels in de omgevingsverordening. Programma's binden de provincie zelf en zijn leidend in de instrumentkeuze om te komen tot beleidsrealisatie. De regels uit de verordening werken direct door in de omgeving en in plannen van gemeenten en waterschappen. Om te kunnen anticiperen op nieuwe ontwikkelingen ontwikkelen we een systematiek om het geheel van Omgevingsvisie en -programma actueel en levend te houden. Daarnaast gaan we de omgevingsvisie monitoren.

Omgevingsvisie

Op grond van artikel 3.1 van de Omgevingswet zijn Provinciale Staten verplicht om een omgevingsvisie vast te stellen. Hierin staat dar de visie op hoofdlijnen de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van de fysieke leefomgeving bevat. In een omgevingsvisie wordt rekening gehouden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel van de vervuiler betaalt (artikel 3.3 Omgevingswet).

De omgevingsvisie is een strategisch beleidsdocument. Dit betekent dat de visie zelfbindend is bij de uitoefening van taken en bevoegdheden, maar geen directe rechtsgevolgen heeft voor derden (gemeenten, burgers en bedrijven). De visie vormt wel een belangrijk toetsings- en afwegingskader bij (mede) op de visie gebaseerde besluiten van de provincie. Gemeenten en waterschappen zijn weliswaar niet gebonden aan de provinciale omgevingsvisie, maar van hen wordt wel verwacht dat zij rekening houden met elkaars (en dus ook provinciale) taken en belangen (artikel 2.2 Omgevingswet). Voor directe doorwerking van de visie is een vertaling naar (instructie)regels in de Omgevingsverordening nodig.

De omgevingsvisie is richtinggevend, maar niet juridisch afdwingbaar. Nieuwe inzichten of omstandigheden kunnen aanleiding zijn voor afwijking, mits zorgvuldig gemotiveerd.

Programma's

Alle (beleids)programma's van de provincie Noord-Holland voor de fysieke leefomgeving hebben hun grondslag in de omgevingsvisie en hebben een plaats in een vastgestelde programmastructuur. Samen met de omgevingsvisie vormen deze programma's het Beleidshuis. In Omgevingswetprogramma's worden de ambities en beleidskaders uit de omgevingsvisie uitgewerkt naar concrete doelen en worden, waar mogelijk, de instrumenten en maatregelen beschreven die we willen inzetten om de doelen die we in de omgevingsvisie stellen, te realiseren. Het Omgevingswetprogramma is niet per se een integraal instrument, maar kan ook een sectoraal, gebiedsgericht of een thematisch karakter – of een combinatie hiervan – hebben. Bij het opstellen en actualiseren vindt waar nodig afstemming plaats met de overige Omgevingswetprogramma's om te zorgen voor een integraal afgewogen omgevingsbeleid.

Er zijn een aantal verplichte programma's. Dit zijn onder andere de programma's die zijn voorgeschreven bij de implementatie van EU-richtlijnen, zoals het Actieplan geluid, het Regionaal waterprogramma en de Natura 2000-beheerplannen. Daarnaast is een programma verplicht als een omgevingswaarde dreigt te worden overschreden.

Figuur 43: De beleidscyclus van de Omgevingswet

Er is een aantal programma's of gebiedsgerichte opgaven waar we met andere overheden aan werken en waar het product niet als officieel programma onder de Omgevingswet is vastgesteld. Dit geldt bijvoorbeeld voor de NOVEX-gebieden, deltaprogramma's en de RES-en.

Omgevingsverordening
Onderdelen uit de omgevingsvisie kunnen vertaald worden als concrete regels in de omgevingsverordening. De omgevingsverordening bevat al onze provinciale regels voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsverordening is kaderstellend voor de omgevingsplannen van de gemeenten en voor de waterschapsverordening. Op deze manier werkt de omgevingsvisie via een aantal stappen door in concrete regels waar inwoners en bedrijven mee te maken kunnen krijgen.

Projectbesluiten
In een programma maken we maatregelen concreet en formuleren we projecten waarover we projectbesluiten nemen. Het projectbesluit zet de provincie in bij complexe projecten zoals de verdubbeling van een provinciale weg of private initiatieven die samenvallen met het bereiken van publieke doelen. Ook op deze manier werkt de omgevingsvisie via een aantal stappen door in concrete projecten waar inwoners en bedrijven mee te maken kunnen krijgen.

Ruimtelijk arrangement
In het ruimtelijk arrangement worden in met het Rijk afspraken gemaakt over verdere uitwerkingen op diverse onderdelen uit de omgevingsvisie. Dit gebeurt in een jaarlijkse cyclus op dezelfde manier als bij het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) en het BOL (Bestuurlijk Overleg Leefomgeving).

9.2 MONITORING

We monitoren de uitvoering van de omgevingsvisie. Wanneer daaruit blijkt dat ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren we onze inzet en veranderen we zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat we kunnen inspelen op veranderingen.

Voor het monitoren van de omgevingsvisie gebruiken we de brede basismonitor. Met de indicatoren uit deze monitor worden de ambities en doelen uit de omgevingsvisie gevolgd. Zo wordt inzichtelijk in hoeverre doelen en ambities worden gehaald en of de trends zich in de gewenste richting ontwikkelen. Waar nodig passen we de brede basismonitor aan met indicatoren voor ambities en doelen die nieuw zijn ten opzichte van het huidige beleid. Hiervoor benutten we ook daar waar mogelijk de indicatoren uit het beoordelingskader van de omgevingseffectrapportage die nu nog geen onderdeel zijn van de brede basismonitor. We actualiseren de brede basismonitor jaarlijks.

Om ook de specifieke ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen volgen, zoals de verandering van het ruimtegebruik en de clustering van functies, voeren we iedere vier jaar aanvullende ruimtelijke analyses uit. Hiermee wordt aangesloten op de kaartverhalen en de kaartenatlas die voor de visie zijn ontwikkeld.

Daarnaast stellen we iedere vier jaar een rapportage op om de voortgang van de ambities en doelen te evalueren. De ruimtelijke analyses en de evaluatie bieden we aan Provinciale Staten aan.

9.3 PROVINCIAAL BELANG

De Omgevingswet vraagt van provincies om aan te geven wanneer sprake is van een provinciaal belang. De wet gaat er daarbij van uit dat gemeenten in eerste instantie verantwoordelijk zijn voor de zorg voor de fysieke leefomgeving. De provincie treedt alleen op als dat nodig is. Artikel 2.3 van de Omgevingswet bepaalt dat we onze taken en bevoegdheden inzetten wanneer er een provinciaal belang is dat niet doelmatig en doeltreffend door gemeenten kan worden behartigd, of wanneer dat nodig is voor een goede uitvoering van wettelijke, nationale of internationale verplichtingen. Provinciale belangen kunnen voortkomen uit toegekende taken (zoals voor grondwaterbeschermingsgebieden en luchthavens van regionale betekenis), uit bovenlokale of regionale opgaven, of uit strategische keuzes die verder reiken dan één gemeente. Denk aan natuur, landschap en water, bereikbaarheid, energie, woningbouw of gebiedsontwikkeling. Provinciale belangen zijn dus niet hetzelfde als wettelijke taken die de wetgever bij de provincie heeft belegd.

In deze Omgevingsvisie maken we zichtbaar wat we van provinciaal belang vinden en hoe we daarmee omgaan. Door de provinciale belangen expliciet te benoemen, scheppen we duidelijkheid over wat we belangrijk vinden in de fysieke leefomgeving. Zo maken we ons handelen navolgbaar en voorspelbaar. Per geval maken we een zorgvuldige afweging en onderbouwen waarom sprake is van een provinciaal belang en welke rol daarbij past. Onze provinciale belangen staan in de tekst bij de verdiepingen genoemd. De inhoud bepaald waar we een provinciaal belang zien, daarnaast wegen we altijd of we in een traject dynamiek kunnen toevoegen. Het benoemen van een provinciaal belang betekent dus niet automatisch dat we ingrijpen of een actieve rol op ons nemen. We doen dat alleen wanneer dat nodig is en wanneer samenwerking of gemeentelijk handelen niet doelmatig of doeltreffend is en provinciale inzet meerwaarde biedt en realistisch en uitvoerbaar is. Daarbij werken we volgens drie uitgangspunten: we handelen vanwege subsidiariteit (decentraal wat kan, provinciaal wat moet), proportionaliteit (niet meer ingrijpen dan nodig) en voorspelbaarheid (heldere kaders vooraf).

9.4 ROLLEN EN INSTRUMENTEN

Gelet op het provinciale belang en afhankelijk van de opgave vervullen we één of een mix van meerdere rollen in de samenwerking met onze partners. Welke rol we vervullen, hangt af van de taak of het belang dat aan de orde is en van de instrumenten die we daarbij inzetten. Dat kan bijvoorbeeld zijn vanuit de rol als bevoegd gezag op grond van een wettelijke taak voor de vergunningverlening of vanuit een regulerende rol door regels in de omgevingsverordening op te nemen. Of door middel van een stimulerende rol in de vorm van het leveren van expertise of het verlenen van subsidies. Bij het nemen van een rol gaan we niet langer uit van vaste rollen of een theoretisch rollenkader. In plaats daarvan is het voeren van het gesprek met onze partners over onze rol en inzet een vast onderdeel van onze werkwijze. Deze rol ligt dus niet altijd vooraf vast, maar ontstaat in de context van de opgave en is dynamisch. Daarbij is ook de samenwerking en afstemming met onze partners belangrijk.

Naast de eerder in dit hoofdstuk genoemde instrumenten bieden de Omgevingswet en andere wetten nog diverse aanvullende mogelijkheden om de ambities en keuzes uit de omgevingsvisie te realiseren. Daarnaast beschikken we over instrumenten die niet uit wet- en regelgeving voortkomen, zoals middelen voor gedragsbeïnvloeding en communicatie. De keuze voor een instrument of een combinatie van instrumenten hangt niet alleen af van de rol die we vervullen, maar ook van de rol van samenwerkende partners. Waar dit mogelijk is, geven we per ambitie een doorkijk van het instrument of de combinatie van instrumenten waarmee hieraan invulling wordt gegeven.

9.5 ZO WERKEN WE MET DE STURINGSFILOSOFIE

Zoals ook in hoofdstuk 2 is beschreven hanteren we de sturingsfilosofie “Lokaal wat kan, provinciaal wat moet”.

In het werken met de sturingsfilosofie:

- Geven we een gedeelde duiding: we definiëren in deze Omgevingsvisie en in gesprekken met partners waar we een provinciaal belang zien en maken afwegingen expliciet.
- Koppelen we de filosofie aan een werkwijze: toepassing per schaal en opgave, bewuste instrumentkeuze uit het volledige instrumentarium van de Omgevingswet én afspraken over naleving en borging.
- Toetsen we onszelf en leggen verantwoording af: wat doen we zelf, wat vragen we van partners en hoe maken we voortgang zichtbaar.

We zetten ons in voor ontwikkelingen waar een provinciaal belang, meerwaarde of wettelijke taak aanwezig is. Voor onze provinciale belangen hanteren we de uitgangspunten van subsidiariteit, proportionaliteit en voorspelbaarheid. Als verbindend middenbestuur zijn we een constructieve partner voor gemeenten, waterschappen, het Rijk en de Europese Unie. Verzoeken van het Rijk en gemeenten wegen we op basis van meerwaarde die we zien vanuit onze positie als middenbestuur. Met het Rijk en omliggende regio’s en provincies gaan we het gesprek aan, zodat we bij onze afwegingen hogere schaalniveaus betrekken. Bij spanningen tussen Rijksopgaven op gebiedsniveau signaleren we deze tijdig, zoeken we samen naar oplossingen en bewaken we het provinciaal belang - ook of zelfs juist als landelijke keuzes uitblijven. Daar waar stapeling van Europese wet- en regelgeving leidt tot knelpunten of extra regeldruk in de uitvoering van provinciaal beleid, brengen we dat actief onder de aandacht bij het Rijk en Europese instellingen. Tegelijkertijd volgen we Europese ontwikkelingen en programma’s nauwgezet, zodat we tijdig kansen kunnen benutten, bijvoorbeeld via Europese fondsen en subsidies, die bijdragen aan het versnellen of versterken van de uitvoering van onze provinciale doelen.

9.6 SAMENWERKEN IN GEBIEDSTRAJECTEN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN

We werken samen met gemeenten, waterschappen, het Rijk, maatschappelijke organisaties, bedrijven en kennisinstellingen. Ieder brengt eigen verantwoordelijkheden, expertise en perspectieven in. Door vroegtijdig samen te werken vergroten we de kwaliteit van plannen en de uitvoerbaarheid ervan. We zoeken actief naar verbinding tussen opgaven en naar oplossingen, waarmee meerdere doelen kunnen worden behaald.

We werken samen in het platform Noord-Holland Noord, de Metropoolregio Amsterdam, diverse gebiedsprocessen, de NOVEX-trajecten waar we samen met het Rijk en partners uit de regio werken en het ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. De omgevingsvisie en de onderliggende beleidsuitwerking in programma’s biedt daarbij houvast voor de inhoudelijke inbreng van de provincie.

Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

In Noord-Holland Noord werken we samen met de 17 gemeenten van deze regio en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier aan een Ontwikkelperspectief NHN, naar analogie van de NOVEX-aanpak. Het Rijk is betrokken bij de totstandkoming van het Ontwikkelperspectief (zoals afgesproken in het Ruimtelijk Arrangement 2025). Het wordt een gezamenlijk koersdocument voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland Noord. Het geeft aan welke nationale opgaven gekoppeld kunnen worden aan (boven)regionale behoeften en het versterkt en verbreedt de huidige samenwerking op inhoud in Noord-Holland Noord. Op basis van het Ontwikkelperspectief kunnen overheden samen keuzes maken voor hun omgevingsvisies en ruimtelijke plannen.

NOVEX-gebieden

Het Rijk heeft in het kader van de Nationale Omgevingsvisie zowel Verstedelijkingsgebieden als NOVI-gebieden in het leven geroepen, waarin ze samenwerkt met regionale partners en afspraken maakt. De

NOVI-gebieden in Noord-Holland (NZKG, Schipholregio en Groene Hart) waren verbijzonderingen van het verstedelijkingsgebied MRA, waar sprake is van een complexiteit van opgaven. Een volgende minister heeft vervolgens de Verstedelijkingsgebieden en NOVI-gebieden tot NOVEX-gebieden verklaard, in het kader van de uitwerking van de NOVI in de vorm van de Nota Ruimte.

Metropoolregio Amsterdam

In de MRA werken we samen met 30 gemeenten, de Vervoerregio Amsterdam en de provincie Flevoland. In het Noord-Hollandse deel werken we in dit verband samen met 28 gemeenten in 4 deelregio's en de gemeente Amsterdam. De waterschappen zijn ook nauw betrokken bij de NOVEX MRA (voorheen Verstedelijkingsstrategie MRA).

BIJLAGE 1: OVERZICHT INFORMATIEOBJECTEN

De omgevingsvisie treedt in werking de dag nadat het gepubliceerd is in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Alle beleidsteksten en regels worden in het DSO aan een werkingsgebied gekoppeld. Een werkingsgebied is een gebiedsaanduiding op de kaart met een scherpe begrenzing. Omdat de omgevingsvisie een zelfbindend document is, waarin kaartaanduidingen altijd indicatief zijn, hebben we ervoor gekozen om het werkingsgebied van de omgevingsvisie gelijk te stellen aan het ambtsgebied van Noord-Holland zoals het is weergegeven op “regels op de kaart”.

Bij de gepubliceerde versie zal hier een link worden geplaatst naar het werkingsgebied in “regels op de kaart”.

noord-holland /join/id/regdata/pv27/2026/gio52b2fb8e-e8e6-4143-9e5b-93422a97b42c/nld@2026-09-29;2-1

BIJLAGE 2: BEGRIPPEN

Actualisatie	Bijstelling of herziening van een bestaand beleidsdocument om het beter te laten aansluiten op actuele ontwikkelingen en opgaven.
Agri-PV (Agrarisch Photovoltaic)	Het combineren van landbouw en zonne-energie op hetzelfde stuk grond, waarbij verhoogde zonnepanelen energie opwekken terwijl eronder gewassen groeien of vee graast.
Agrobusiness complex	De activiteiten van agrarische bedrijven, maar ook van transportbedrijven, proefstations, voorlichtingsdiensten, loonbedrijven, zuivelindustrie etc.
Aquathermie	Het duurzaam verwarmen en koelen van gebouwen door warmte en koude uit water te benutten, zoals oppervlaktewater, afvalwater en drinkwater.
Beleidscyclus	Het proces van beleidsvorming, uitvoering, monitoring, evaluatie en bijstelling. Deze cyclus helpt om beleid wendbaar en actueel te houden in reactie op veranderende omstandigheden.
Beleidshuis	De samenhangende structuur van beleidsdocumenten binnen de provincie, waaronder de omgevingsvisie, uitvoeringsprogramma's, verordeningen en regels. Het beleidshuis zorgt voor consistentie tussen visie en uitvoering.
Beschermd Landschap	Deze gebieden worden beschermd vanwege hun bijzondere eigenschappen en waarde voor mens en natuur, zoals leefgebieden voor weidevogels, waterlopen, oude verkavelingsvormen, openheid van het landschap en bijzondere ondergrondstructuren. De bescherming is vastgelegd in de Omgevingsverordening NH2022, waarbij de kernkwaliteiten van elk landschap niet mogen worden aangetast.
Brede Basismonitor	Monitoringssysteem van de provincie met data over de fysieke leefomgeving, gekoppeld aan beleidsdoelen.
Broeikasgassen	Gassen in de atmosfeer van de Aarde of een andere planeet met het vermogen om warmtestraling te absorberen en geleidelijk in alle richtingen weer af te geven. Hierdoor draagt het bij aan het vasthouden van warmte in de atmosfeer en daarmee aan het verhogen en in stand houden van de evenwichtstemperatuur. In de context van Noord-Holland gaat het meestal over koolstofdioxide (CO_2), methaan en lachgas.
Circulaire economie	Systeem dat zichzelf versterkt en herstelt. Doel is om producten, onderdelen en materialen op een zo hoogwaardig mogelijke manier in het systeem te behouden. In een circulaire economie wordt economische groei losgekoppeld van de toename in de behoefte aan grondstoffen.
Cluster	Ruimtelijke concentratie van gelijksoortige activiteiten.
Connectiviteit	Verbondenheid; ruimtelijke verbindingen bijvoorbeeld tussen natuur- of groengebieden.

Daily Urban System	Het gebied waarbinnen mensen hun dagelijkse ritten (verplaatsingen, reizen) maken, zoals naar en van werk, om boodschappen te doen of te winkelen, te sporten of bioscoopbezoek
Economisch ecosysteem	De economische gemeenschap produceert waardevolle goederen en diensten aan klanten, die zelf ook onderdeel zijn van het ecosysteem. Tot de organismen van het ecosysteem behoren ook leveranciers, producenten, concurrenten, en andere belanghebbenden.
Ecologisch ecosysteem	Het geheel van alle organismen in een bepaald gebied, hun onderlinge wisselwerkingen en hun leefomgeving.
Ecosysteemdiensten	Allerlei 'diensten' die de natuur levert aan de mens. Soms heel zichtbaar, zoals de productie van voedsel en hout. Vaak ook minder zichtbaar, zoals de zuivering van oppervlaktewater door een rietmoeras en de bestrijding van plagen in de landbouw met natuurlijke vijanden.
Emissies	De uitstoot of lozing van stoffen, energie of effecten, zoals verontreinigende stoffen in het milieu.
Energie-assets	Fysieke installaties zoals batterijen, laadpalen en zonnepanelen binnen het energiesysteem.
Energietransitie	De overgang van fossiele energiebronnen naar duurzame energie zoals wind, zon en waterstof. Dit heeft ruimtelijke gevolgen voor energieopwekking, infrastructuur en inpassing in het landschap.
(Cultureel) erfgoed	De fysieke overblijfselen van de historie: bovengronds (gebouwde monumenten en hun relevante directe omgeving (biotoop)), ondergronds (archeologie), het cultuurlandschap met historische landschapselementen en collecties (archieven en musea) en het immateriële erfgoed (verhalen en tradities).
Focusgebieden voor waterstof	Door de provincie aangewezen gebieden waar vraag naar en aanbod van waterstof samenkomen, en waar ruimte is voor grootschalige waterstoftoepassingen, waaronder elektrolyse, binnen ruimtelijke en milieukundige kaders. Buiten deze gebieden ziet de provincie geen ruimte voor grootschalige waterstofontwikkelingen.
Fysieke leefomgeving	Alles wat mensen ervaren in hun directe omgeving, zoals lucht, bodem, water, gebouwen, infrastructuur en natuur.
Geothermie	Geothermie of aardwarmte is de energie die kan worden gewonnen door gebruik te maken van het temperatuurverschil tussen het aardoppervlak en diep in de aarde gelegen warmtereservoirs
Gradiënten	(Geleidelijke) overgangen tussen gebieden. De belangrijkste zijn hoog-laag, droog-nat, voedselrijk-voedselarm
Groenblauw raamwerk	Een planningsaanpak waarbij groene elementen (zoals bossen, parken en groendaken) en blauwe infrastructuur

	(zoals waterberging, wadi's en natuurlijke waterlopen) strategisch worden geïntegreerd om multifunctionele landschappen te creëren.
Groenblauwe dooradering	Een netwerk van groene en blauwe landschapselementen dat het landschap structureert en ecologische, culturele en recreatieve functies ondersteunt.
Groene scheggen	Een aantal nagenoeg aaneengesloten natuurgebieden die vanuit het buitengebied van Amsterdam de stad in steken.
Hernieuwbare energie	Duurzame energie: energie waarover voor onbeperkte tijd kan worden beschikt, zoals zonne-energie, windenergie, waterkracht.
Hittestress	Gezondheidsverschijnsel tijdens periode met uitzonderlijk warm weer, waarbij door niet of weinig aanvulling van vochtverlies het lichaam kan uitdrogen met eventueel een hartaanval of beroerte tot gevolg.
HOV-structuur	HOV staat voor Hoogwaardig Openbaar Vervoer. Dit netwerk bestaat uit snelle, betrouwbare en comfortabele verbindingen met goed toegankelijke haltes, vaak gekoppeld aan gebiedsontwikkeling of knooppunten.
Hub	Een plek die als knooppunt functioneert voor de bouw, van data, energie, grondstoffen, kennis, logistiek en vervoer (mobiliteit).
Kaderrichtlijn Water (KRW)	Europese richtlijn die voorschrijft dat de waterkwaliteit van de Europese wateren vanaf 2015 aan bepaalde eisen moet voldoen.
Keuzepalet	Eerder in het proces van de omgevingsvisie gemaakt rapport met een overzicht van de beleidsopties, ontwikkeld op basis van scenarioverkenningen, die mogelijke richtingen aangeven voor ruimtelijk beleid.
Klimaatbestendigheid	Toestand waarbij de effecten van de klimaatverandering niet tot problemen leiden; toegerust/voorbereid op de klimaatverandering.
Klimaatneutraal	Niet bijdragend aan de klimaatverandering
Kringlooplandbouw	Het efficiënt produceren van voedsel in kringlopen, zodat schade aan het ecosysteem (water, bodem, lucht) voorkomen en hersteld wordt. Kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen zijn op een zo laag mogelijk – nationaal of internationaal – schaalniveau gesloten.
Landbouwtransitie	De omslag van de huidige agrarische praktijk naar een toekomstbestendig landbouwsysteem, gericht op meer duurzaamheid, kringlooplandbouw, biodiversiteit, waterkwaliteit en vermindering van milieudruk (zoals stikstof).
Landschap	Een gebied dat in zijn verschijningsvorm een geheel vormt; het geheel van landschappelijke en cultuurhistorische elementen.
Landschappelijke kwaliteit	Waardering van het landschap op basis van criteria als aantrekkelijkheid, samenhang, openheid, karakteristiek.

Leefbaarheid	Mate van aantrekkelijkheid en/of geschiktheid van een gebied om er te wonen, werken, recreëren, leven.
Meerlaagsveiligheid	Een Nederlandse aanpak om overstromings- en wateroverlastrisico's te beperken via meerdere lagen, zoals waterbewustzijn, preventie, ruimtelijke inrichting, crisisbeheersing en herstel.
Meervoudig ruimtegebruik	Het gebruik van een oppervlakte voor meerdere doeleinden
Metropoolregio Amsterdam (MRA)	samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en de provincies Noord-Holland en Flevoland
Milieucategorie	Een classificatie van de belasting die een (bedrijfs)activiteit kan leggen op het milieu.
Milieucontouren	Gerelateerd aan milieuzonering en een hulpmiddel bij het ruimtelijk scheiden of inpassen van enerzijds overlastgevende of risicovolle functies en anderzijds kwetsbare functies; geluidscontouren, veiligheidscontouren en geurcontouren zijn voorbeelden van milieucontouren.
Mobiliteit	Verkeer en vervoer; het verplaatsen van mensen of goederen.
Natura 2000-gebied	Europees beschermd natuurgebied op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn.
Natuurinclusief.	Het vanaf het begin in samenhang rekening houden met ecologie en natuur, gericht op zo groot mogelijke impact op biodiversiteit.
Natuurinclusieve landbouw	Een ecologisch houdbare vorm van voedselproductie. Het maakt gebruik van wat de natuur op, om en onder het bedrijf te bieden heeft (het 'natuurlijk kapitaal'), versterkt de biodiversiteit op en rond het boerenland en belast de natuur zo min mogelijk.
Netbewust	Het bewust omgaan met energiegebruik en -opwekking in relatie tot de belasting van het elektriciteitsnet.
Netcongestie	Een situatie waarbij het elektriciteitsnet de vraag of het aanbod van stroom niet kan verwerken, wat leidt tot beperkingen bij het aansluiten van nieuwe gebruikers of het terug leveren van duurzame energie.
Nutriënten	Voedingsstoffen; natuurlijke bestanddelen die onontbeerlijk zijn voor de groei en ontwikkeling van organismen (mensen, planten en dieren).
Omgevingskwaliteit	De integrale kwaliteit van de fysieke leefomgeving, waarbij zowel ruimtelijke als milieukwaliteit wordt meegenomen en het doel is deze te behouden of te verbeteren. Hieronder valt de kwaliteit van natuur en landschap, erfgoed en stedenbouwkundige kwaliteit als ook de beschikbaarheid en bereikbaarheid van culturele en sociale voorzieningen, groen en ruimte voor sport en ontspanning.

Omgevingseffectrapportage (OER)	Een strategisch rapport dat inzicht geeft in de milieueffecten én andere effecten (sociaal, economisch) van beleidskeuzes.
Omgevingswet	Wet die regels bundelt voor ruimte, milieu, water, natuur en bouwen, met als doel een duurzame leefomgeving
OV	Openbaar Vervoer.
OV-knooppunten	Openbaarvervoersknooppunten
Participatie	Het actief betrekken van inwoners, overheden en organisaties bij beleidsontwikkeling en besluitvorming.
Passende Beoordeling	Toetsing van effecten op Natura 2000-gebieden, vereist als negatieve impact op deze beschermde natuurgebieden mogelijk is.
Ruimtelijke kwaliteit	Ruimtelijke kwaliteit is de balans tussen gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde (bij het maken van keuzes voor nieuwe ontwikkelingen)
Stel-dat-verkenningen.	Hypothetische scenario's die laten zien wat er gebeurt als één principe (bijv. gezondheid of water) leidend wordt gemaakt.
Stikstofruimte	De ruimte die nog beschikbaar is voor stikstofdepositie zonder nadelige effecten op kwetsbare ecosystemen.
Strategische autonomie	Het vermogen van een land of organisatie om zelfstandig beslissingen te nemen en te handelen in eigen belang, zonder afhankelijk te zijn van externe partijen voor cruciale middelen, technologieën of capaciteiten.
Subsidiariteitsbeginsel	Een organisatiewijze of regel, in de taakverdeling tussen 'hogere' en 'lagere' openbare overheden. Volgens dit principe moeten hogere instanties niet iets doen wat door lagere instanties kan worden afgehandeld.
Transitie	Structurele verandering als resultaat van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld economie, cultuur, technologie, instituties en natuur en milieu
UNESCO	De Organisatie der Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur.
Urban Air Mobility	Een nieuw luchtvervoersysteem dat bestaat uit geavanceerde luchtvaartuigen, zoals elektrische verticaal opstijgende en landende luchtvaartuigen, die worden gebruikt voor het vervoeren van passagiers en vracht in dichtbevolkte gebieden.
Veengebieden	Veenlandbouwgebieden en veennatuurgebieden (dus exclusief de droogmakerijen).
Veenlandschappen	Veenlandbouwgebieden, veennatuurgebieden en droogmakerijen.
Verdroging	Verschijnsel waarbij de waterspiegel in het grondwater daalt ten opzichte van het natuurlijke niveau.

Warmte-Koude opslag	Een methode om energie in de vorm van warmte of koude op te slaan in de bodem. De techniek wordt gebruikt om gebouwen te verwarmen en/of te koelen.
Water- en bodemsysteem	De samenwerking van oppervlaktewater en grondwater, die essentieel zijn voor de leefomgeving. Dit systeem bepaalt waar water blijft liggen of wegstroomt, hoe vruchtbaar de bodem is en welke functies een gebied kan dragen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0001	1	Hierbij dien ik, xxxxxxx, mijn zienswijze in op de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland en de daarbij behorende ontwerp-omgevingseffectrapportage. Landgoed Mariënheuvel ligt binnen de context van de Beemster als uitzonderlijk cultuurlandschap en UNESCO-werelderfgoed. Deze zienswijze is constructief bedoeld. Ik onderschrijf de provinciale inzet op zorgvuldig ruimtegebruik, bescherming van landschappelijke kwaliteit, een gezonde leefomgeving en een evenwichtige afweging tussen wonen, landbouw, natuur, energie, water en erfgoed. Tegelijkertijd verzoek ik u de definitieve omgevingsvisie op enkele punten aan te scherpen, zodat de bijzondere positie van historische erven, landgoederen, lintstructuren en waardevolle ensembles binnen de Beemster voldoende wordt geborgd.	Wij danken indiener voor de uitgebreide zienswijze.
ZW_0001	2	1. Beemster Werelderfgoed vraagt om meer dan algemene landschapsbescherming. De Beemster is geen willekeurig landelijk gebied. Het is een internationaal erkend cultuurlandschap, waarin verkaveling, openheid, linten, zichtlijnen, erven, waterstructuren en bebouwingsritme samen één ruimtelijk systeem vormen. Ik verzoek de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie explicieter vast te leggen dat ruimtelijke ingrepen binnen en nabij de Beemster niet alleen worden getoetst aan algemene belangen zoals bereikbaarheid, energie, woningbouw of landbouw, maar ook aan de samenhang van het werelderfgoed als geheel. Daarbij gaat het niet uitsluitend om grote zichtbare ingrepen. Ook werkzaamheden die op zichzelf technisch of tijdelijk lijken, zoals kabeltracés, gestuurde boringen, zwaar projectverkeer, bouwlogistiek, tijdelijke werkterreinen, transformatorvoorzieningen, drainage-aanpassingen of andere infrastructurele ingrepen, kunnen in een kwetsbaar cultuurlandschap feitelijk grote invloed hebben op rust, bodem, waterhuishouding, bereikbaarheid, representatieve waarde, landschappelijke samenhang en erfgoedbeleving. Recente en voorgenomen energie-infrastructurele werkzaamheden nabij de Volgerweg laten zien dat dit geen theoretisch punt is. Juist bij dergelijke werkzaamheden kan de feitelijke impact op historische erven, lokale wegen, bodem, bermen, waterstructuren en leefomgeving aanzienlijk zijn, ook wanneer de werkzaamheden planologisch of technisch als tijdelijk worden beschouwd. Mijn verzoek is daarom: Neem in de definitieve omgevingsvisie expliciet op dat ook tijdelijke en ondergrondse infrastructurele werkzaamheden binnen of nabij UNESCO-werelderfgoed, historische linten en waardevolle erven vooraf landschappelijk, cultuurhistorisch en omgevingstechnisch moeten worden beoordeeld.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.
ZW_0001	3	2. Historische erven en landgoederen verdienen een eigen categorie binnen het landelijk gebied. De ontwerp-omgevingsvisie maakt terecht onderscheid tussen stedelijk gebied, landelijk gebied, natuur, landbouw, water en infrastructuur. In de praktijk vallen historische erven en landgoederen echter vaak tussen deze categorieën in. Een landgoed is geen gewone woning. Het is ook geen agrarisch bedrijf, geen recreatieterrein en geen stedelijke ontwikkeling. Een goed beheerd landgoed kan juist bijdragen aan landschappelijke kwaliteit, erfgoedbehoud, biodiversiteit, waterbeheer, groene structuur, ruimtelijke rust en langjarige instandhouding van cultuurhistorische waarden. Landgoed Mariënheuvel is daarvan een voorbeeld. Het betreft een bestaand ensemble binnen de Beemster, waarbij bebouwing, erf, groenstructuur, zichtlijnen en gebruik in samenhang moeten worden beoordeeld. Mijn verzoek is daarom: Erken in de definitieve omgevingsvisie expliciet dat bestaande historische erven en landgoederen binnen het landelijk gebied een zelfstandige ruimtelijke betekenis hebben en dat zorgvuldig ingepaste ontwikkeling, herstel, functieversterking en beheer daarvan positief kunnen bijdragen aan de provinciale doelen voor landschap, erfgoed, biodiversiteit en omgevingskwaliteit. Daarbij verzoek ik te voorkomen dat iedere vorm van functieversterking of beperkte aanvullende ontwikkeling bij historische erven automatisch wordt benaderd als ongewenste verstedelijking. De juiste toets zou moeten zijn of een ontwikkeling de ruimtelijke, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteit versterkt.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0001	4	3. Energie-infrastructuur mag niet als louter technische opgave worden behandeld. De energietransitie is noodzakelijk, maar de ruimtelijke impact ervan is groot. In het landelijk gebied, en zeker binnen de Beemster, kan energie-infrastructuur niet worden gereduceerd tot een technische uitvoeringsopgave. Kabeltracés, boringen, transformatorvoorzieningen, bouwwegen, zwaar transport en tijdelijke werkterreinen kunnen grote effecten hebben op wegen, bermen, bomen, bodem, waterhuishouding, trillingen, bereikbaarheid, hinder en schadegevoeligheid van omliggende erven. Ik verzoek de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie duidelijker vast te leggen dat energie-infrastructuur in kwetsbare landschappen en nabij historische ensembles altijd vooraf integraal moet worden afgestemd met direct belanghebbenden. Daarbij hoort niet alleen aandacht voor technische uitvoerbaarheid, maar ook voor: • schadepreventie; • hinderbeperking; • trillingsrisico; • bodem- en waterhuishouding; • behoud van representatieve bereikbaarheid; • bescherming van historische erven en landschappelijke structuren; • herstel en compensatie van aantasting van omgevingskwaliteit. Mijn verzoek is daarom: Leg vast dat energie-infrastructuur binnen of nabij UNESCO-werelderfgoed, historische linten, kwetsbare droogmakerijen en waardevolle landgoedensembles vooraf moet worden beoordeeld als ruimtelijke ingreep met effecten op omgevingskwaliteit, en niet uitsluitend als technische nutsvoorziening.	Indiener verzoekt op meerdere onderwerpen waar ontwikkelingen de cultuurhistorische en landschappelijke waarden (incl. UNESCO-werelderfgoed) van de Beemster raken, om meer gedetailleerde regels op te nemen in de definitieve versie van onze Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan andere instrumenten ons ten dienste om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Een nadere uitwerking door middel van regels met betrekking tot bescherming van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden, is opgenomen in de Omgevingsverordening en de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Deze Leidraad wordt momenteel geactualiseerd. Daarnaast zijn wij voornemens om een programma Omgevingskwaliteit op te stellen (als uitwerking van de omgevingsvisie) waarin gedetailleerder zal worden ingegaan op hoe wij om willen gaan met omgevingskwaliteit en de landschappelijke en erfgoed-waarden in Noord-Holland willen beschermen. Een deel van de gedetailleerdheid die indiener vraagt ligt daarnaast op het niveau van de gemeente (omgevingsplannen).
ZW_0001	5	4. Compensatie in omgevingskwaliteit moet concreet worden gemaakt. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt terecht aandacht besteed aan het behouden en versterken van omgevingskwaliteit. Bij grote ruimtelijke ingrepen blijft echter vaak onduidelijk wat compensatie in omgevingskwaliteit concreet betekent. Voor direct omwonenden, eigenaren van historische erven en beheerders van waardevolle landschappen is dat essentieel. Een ingreep kan tijdelijk zijn, maar de effecten op landschap, wegstructuur, bodem, rust, beleving, bomen, waterhuishouding of waardering kunnen langdurig zijn. Mijn verzoek is daarom: Werk in de definitieve omgevingsvisie of in de daaropvolgende programma's en regels nader uit dat aantasting van omgevingskwaliteit door energie-infrastructuur, projectlogistiek of andere publieke werken niet alleen technisch moet worden hersteld, maar waar nodig ook landschappelijk, functioneel en financieel moet worden gecompenseerd. Daarbij verzoek ik in het bijzonder aandacht voor situaties waarin individuele eigenaren onevenredig worden geraakt door werkzaamheden die een breder publiek belang dienen.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.
ZW_0001	6	5. Water en bodem als sturend principe moet zorgvuldig worden toegepast in droogmakerijen Ik onderschrijf het uitgangspunt dat water en bodem sturend moeten zijn bij ruimtelijke keuzes. In een droogmakerij als de Beemster vraagt dit echter om maatwerk. Waterpeil, kwel, drainage, bodemopbouw, funderingen, bomen, historische bebouwing, erfverharding en landschappelijke structuren zijn nauw met elkaar verbonden. Beleidskeuzes op het gebied van waterberging, peilbeheer, klimaatadaptatie of bodemgebruik kunnen daardoor grote gevolgen hebben voor bestaande erven en landgoederen. Mijn verzoek is daarom: Neem in de definitieve omgevingsvisie op dat toepassing van het principe "water en bodem sturend" in historische droogmakerijen zorgvuldig moet worden afgestemd op bestaande bebouwing, historische erven, funderingen, bomenstructuren, drainage en cultuurhistorische landschapswaarden. Daarbij hoort dat bestaande eigenaren niet onevenredig worden belast door generieke water- of bodemmaatregelen die onvoldoende rekening houden met lokale omstandigheden.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.
ZW_0001	7	6. Bescherming van linten, wegen en representatieve bereikbaarheid. De Volgerweg is meer dan een verkeersroute. Binnen de Beemster vormen wegen, linten, erven, sloten en zichtlijnen samen een wezenlijk onderdeel van het ruimtelijke systeem. Zwaar projectverkeer, tijdelijke bouwlogistiek en infrastructurele werkzaamheden kunnen deze structuur aantasten, ook wanneer daarvoor formeel geen langdurige planologische wijziging nodig is. Mijn verzoek is daarom: Leg in de definitieve omgevingsvisie vast dat historische linten en lokale wegen binnen waardevolle landschappen niet alleen verkeerskundig, maar ook landschappelijk, cultuurhistorisch en functioneel moeten worden beschermd. Daarbij dient bij projectlogistiek vooraf te worden beoordeeld of wegen, bermen, bomen, sloten en aangrenzende erven de belasting kunnen dragen zonder schade, hinder of waardevermindering.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0001	8	7. Laagvlieggebied Anna Paulowna tot Purmerend. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt melding gemaakt van een laagvlieggebied voor maritieme helikopters van Anna Paulowna tot Purmerend. Gezien de nabijheid van Purmerend tot de Beemster verzoek ik de provincie zorgvuldig te verduidelijken hoe deze contour zich verhoudt tot de Beemster, Zuidoostbeemster, de Volgerweg en omliggende waardevolle landschappen. Mijn verzoek is daarom: Maak in de definitieve omgevingsvisie of de bijbehorende stukken inzichtelijk of en in hoeverre de Beemster, Zuidoostbeemster, Volgerweg en omliggende historische erven en landgoederen binnen de invloedssfeer van het laagvlieggebied vallen, en welke bescherming geldt voor rust, leefkwaliteit, dieren, buitenruimte, recreatieve kwaliteit en erfgoedbeleving.	Wij hebben in onze Omgevingsvisie aangegeven welke ruimte het Ministerie van Defensie zoekt voor uitbreiding van haar activiteiten. Deze activiteiten zijn opgenomen in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) dat de ministerraad op 19 december 2025 heeft vastgesteld. Dat geldt ook voor het laagvlieggebied voor helikopters. In de stukken van het NPRD is de begrenzing van het laagvlieggebied te vinden. In deze gebieden kan provinciale regelgeving van kracht zijn. De daadwerkelijke ingebruikname van het laagvlieggebied zal de reguliere vergunningenprocedure moeten doorlopen. Als daarbij vanuit onze regelgeving de door indiener genoemde aspecten in het geding zijn, zullen wij daarop reageren.
ZW_0001	9	8. Verzoek tot aanpassing en aanvulling. Samenvattend verzoek ik u de ontwerp-omgevingsvisie op de volgende punten aan te scherpen: 1. Borg explicieter dat de Beemster als UNESCO-werelderfgoed vraagt om integrale bescherming van landschap, linten, erven, zichtlijnen, waterstructuren en ruimtelijke samenhang. 2. Erken historische erven en landgoederen als zelfstandige ruimtelijke categorie binnen het landelijk gebied, waarbij zorgvuldig ingepaste ontwikkeling en functieversterking positief kunnen bijdragen aan erfgoed, beheer en landschappelijke kwaliteit. 3. Leg vast dat energie-infrastructuur, kabeltracés, boringen, projectverkeer en tijdelijke werkterreinen binnen of nabij kwetsbare cultuurlandschappen worden behandeld als ruimtelijke ingrepen met mogelijke effecten op omgevingskwaliteit. 4. Maak compensatie in omgevingskwaliteit concreter bij publieke of infrastructurele ingrepen die direct omwonenden, historische erven of waardevolle landschappen onevenredig raken. 5. Pas het principe “water en bodem sturend” in droogmakerijen toe met maatwerk voor bestaande bebouwing, funderingen, bomen, drainage, erfstructuren en cultuurhistorische waarden. 6. Bescherm historische linten en lokale wegen binnen de Beemster niet alleen verkeerskundig, maar ook landschappelijk en cultuurhistorisch. 7. Verduidelijk de ruimtelijke en milieukundige invloed van het laagvlieggebied Anna PaulownaPurmerend op de Beemster, Zuidoostbeemster en omliggende waardevolle landschappen.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.
ZW_0001	10	9. Slot. De omgevingsvisie is het kompas voor toekomstige ruimtelijke keuzes in Noord-Holland. Juist daarom is het van belang dat de bijzondere positie van historische erven, landgoederen en UNESCO-landschappen niet alleen in algemene termen wordt erkend, maar ook concreet doorwerkt bij infrastructuur, energie, water, projectlogistiek en toekomstige gebiedsontwikkeling.	Zie beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze.
ZW_0002	1	Zienswijze: In de ontwerp omgevingsvisie komt maar liefst 138 keer (!) het woord "klimaat" voor. Het hele stuk is doordrengd met het misverstand dat het klimaat alleen maar warmer kan worden. Geen enkele voorspelling van het IPCC van de afgelopen 30 jaar is ooit uitgekomen! En alle klimaatmodellen hadden steeds een veel te alarmistisch beeld geschetst. Nu het IPCC recentelijk heeft toegegeven dat ze helemaal niet kunnen stellen dat het warmer gaat worden, en dat het ook kouder kan gaan worden (zoals in het verleden vaker gebeurd is), is het ook tijd om al deze onzin te schrappen uit uw visie.	De Provincie heeft zich gecommitteerd aan de nationale klimaatdoelen voor broeikasgasreductie. Daarnaast draagt de provincie op grond van de Omgevingswet medeverantwoordelijkheid voor het meewegen van de gevolgen van klimaatverandering. Uw zienswijze geeft geen aanleiding om de passages over klimaat uit de ontwerp-Omgevingsvisie te schrappen.
ZW_0003	1	1. Inleiding Deze zienswijze richt zich op de onderdelen van de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER die betrekking hebben op Schiphol, geluid, gezondheid en leefomgevingskwaliteit. De provincie erkent in beide documenten de structurele geluidsoverlast en gezondheidsschade rond Schiphol, maar vertaalt deze constatering onvoldoende naar juridisch houdbare keuzes. Daarmee voldoet de ontwerpvisie niet aan de eisen van de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).	Wij onderschrijven het belang van gezondheid en leefomgevingskwaliteit bij de ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving. De Omgevingsvisie en het OER brengen de belasting van de leefomgeving rond Schiphol nadrukkelijk in beeld. Wij delen echter niet de conclusie dat de Omgevingsvisie daarom niet zou voldoen aan de Omgevingswet of het Besluit kwaliteit leefomgeving. De Omgevingsvisie is een strategisch en zelfbindend beleidsdocument waarin de hoofdlijnen van het provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving worden vastgelegd. De provincie stelt met de visie geen operationele normen voor Schiphol vast en verleent geen toestemming voor het luchthavengebruik. Voor Schiphol en het luchthavengebruik liggen de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk; het Rijk stelt onder meer via het Luchthavenverkeerbesluit regels aan het gebruik van de luchthaven en de geluidbelasting. De provincie heeft vooral een rol vanuit haar verantwoordelijkheden voor de ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit. Wel moet de provincie de verschillende belangen in samenhang afwegen. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom expliciet opgenomen dat de verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting, waarbij wij streven naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0003	2	2. Onevenwichtige toedeling van functies (art. 2.1 Omgevingswet) De Omgevingswet verplicht tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, waarbij gezondheid en veiligheid volwaardig moeten worden meegewogen. De provincie erkent dat: - de geluidbelasting rond Schiphol structureel hoog is; - dit leidt tot aantoonbare gezondheidsschade (slaapverstoring, stress, hart- en vaatziekten); - grote delen van de regio door luchtvaartgeluid onbruikbaar zijn voor woningbouw. Desondanks blijft Schiphol in de ontwerpvisie gepositioneerd als economische kernfunctie, zonder dat de provincie de bestaande overbelasting corrigeert of een voorkeursrichting formuleert die de gezondheid beschermt. Dit leidt tot een onevenwichtige toedeling van functies, in strijd met art. 2.1 Ow.	De verwijzing naar artikel 2.1 van de Omgevingswet als grondslag voor de verplichting tot een evenwichtige toedeling van functies aan locaties is niet juist. Deze verplichting volgt uit artikel 4.2 van de Omgevingswet en heeft primair betrekking op het gemeentelijke omgevingsplan. Artikel 2.1 bepaalt wel dat bestuursorganen hun taken en bevoegdheden uitoefenen met het oog op de doelen van de Omgevingswet en daarbij de relevante onderdelen van de fysieke leefomgeving en betrokken belangen in samenhang bezien. Dat gebeurt in de Omgevingsvisie. De economische en internationale betekenis van Schiphol wordt afgewogen tegen gezondheid, leefomgevingskwaliteit, woningbouw, bereikbaarheid, landschap en andere ruimtelijke belangen. Daarbij wordt niet uitgegaan van onbeperkte ontwikkeling van de luchthaven. De visie zet juist in op afnemende milieubelasting, vermindering van gezondheidsbelasting en krimpende milieucontouren. Wij delen daarom niet de conclusie dat de positionering van Schiphol als economische en internationale functie op zichzelf leidt tot strijd met de Omgevingswet.
ZW_0003	3	3. Tegenstrijdigheid tussen leefomgevingskwaliteit en passagiersgroei De ontwerpvisie gaat uit van een groei van het aantal passagiers van 43,6 miljoen (2025) naar circa 65 miljoen (2050). Deze groei is niet verenigbaar met: - de wettelijke opdracht tot bescherming van gezondheid (art. 1.3 Ow); - de doelstelling van een gezonde leefomgeving (art. 2.1 Ow); - de verplichting om cumulatieve milieubelasting te beperken (art. 5.1 Bkl). De provincie erkent zelf dat hinder blijft bestaan, ook bij stillere toestellen. Het hanteren van een groeipad dat de hinder vergroot, is daarom juridisch inconsistent met de eigen beleidsdoelen.	De genoemde ontwikkeling van circa 42 miljoen naar circa 65 miljoen betreft het aantal O&D-passagiers: reizigers die hun reis op Schiphol beginnen of eindigen. Het betreft een prognose waarmee bij de ruimtelijke ontwikkeling en bereikbaarheid van de Schipholregio rekening wordt gehouden en geen provinciale groeidoelstelling. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers toenemen, bijvoorbeeld door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom verduidelijkt dat deze ontwikkeling geen provinciale groeidoelstelling is. Het aantal passagiers en de milieubelasting van de luchthaven zijn bovendien niet één op één aan elkaar gekoppeld. Voor de provincie staat centraal dat de milieubelasting moet afnemen en de leefomgevingskwaliteit en gezondheid moeten verbeteren. Wij zien daarom geen tegenstrijdigheid tussen het meenemen van mogelijke toekomstige passagiersstromen in de ruimtelijke planning en de doelstelling om de leefomgeving te verbeteren.
ZW_0003	4	4. Schiphol Noordwest: reservering zonder juridische rechtvaardiging De reservering Schiphol Noordwest houdt ruimte open voor toekomstige uitbreiding van de luchthaven. Deze reservering: - staat haaks op het uitgangspunt van selectief ruimtegebruik; - vergroot de milieudruk in een reeds overbelaste regio; - creëert rechtsonzekerheid voor omwonenden; - is niet te verenigen met de wettelijke plicht om gezondheid te beschermen. Het handhaven van deze reservering is juridisch niet te rechtvaardigen binnen de kaders van de Omgevingswet en het Bkl. Wij verzoeken deze reservering te schrappen.	Wij delen de conclusie niet dat de reservering van Schiphol Noordwest juridisch niet te rechtvaardigen is. De reservering in de Omgevingsvisie is geen besluit tot uitbreiding van Schiphol of tot groei van het aantal vliegtuigbewegingen. Met de reservering wordt voorkomen dat toekomstige ruimtelijke keuzes onmogelijk worden gemaakt voordat voldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van de luchthaven en de ruimtelijke consequenties daarvan. Schiphol staat de komende decennia voor een omvangrijke vernieuwing en transitie. Hoewel de nadruk voorlopig ligt op de vernieuwing van Schiphol Centrum, kan op langere termijn aanvullende ruimte nodig zijn. Daarbij kan het gaan om aanvullende terminalcapaciteit, mede om de langdurige vernieuwing van het bestaande luchthavencomplex mogelijk te maken. Ook nieuwe vormen van luchtvaart en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur kunnen in de toekomst ruimte vragen. De precieze behoefte, omvang en invulling zijn op dit moment nog niet vastgesteld. Het openhouden van deze mogelijkheid betekent niet dat vooruit wordt gelopen op daadwerkelijke ontwikkeling. Het Rijk is bevoegd gezag voor de luchtvaartontwikkeling van Schiphol. Voor een concrete ontwikkeling van Schiphol Noordwest is afzonderlijke besluitvorming nodig, waarbij noodzaak, alternatieven en de gevolgen voor onder meer gezondheid, leefomgevingskwaliteit, bereikbaarheid, landschap en energie integraal moeten worden afgewogen en aan de geldende wettelijke kaders moeten worden getoetst. De reservering staat naar ons oordeel ook niet op gespannen voet met het uitgangspunt van zuinig en selectief ruimtegebruik. Juist omdat nog onzeker is welke ruimte op langere termijn noodzakelijk is, wordt voorkomen dat een mogelijk strategisch noodzakelijke locatie in de tussentijd onomkeerbaar voor andere functies wordt benut. De provincie koppelt eventuele verdere ontwikkeling van Schiphol bovendien aan aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Wij zien daarom geen aanleiding om de reservering van Schiphol Noordwest te schrappen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0003	5	5. Onvoldoende vertaling van gezondheid naar normstelling (art. 5.1 Bkl) Het ontwerp-OER toont aan dat de geluidbelasting rond Schiphol in alle scenario's hoog tot zeer hoog blijft. Toch: - stelt de provincie geen strengere beschermingsniveaus vast, terwijl art. 5.1 Bkl dit toestaat; - wordt geen provinciale voorkeursrichting geformuleerd die leidt tot daadwerkelijke hinderreductie; - wordt de bronbelasting (aantal vliegbewegingen) niet betrokken bij de provinciale afweging. De provincie beperkt zich tot mitigatie (isolatie, zonering), terwijl de Omgevingswet juist vraagt om bronaanpak wanneer sprake is van een structureel ongezonde situatie.	Wij onderschrijven dat gezondheid niet uitsluitend aan de hand van wettelijke minimumnormen moet worden beschouwd. De Omgevingsvisie stelt daarom dat de geldende milieunormen een ondergrens vormen en dat bij ruimtelijke afwegingen ook cumulatie van milieubelasting en gezondheid moeten worden betrokken. De verwijzing naar artikel 5.1 van het Bkl als grondslag voor het vaststellen van strengere provinciale beschermingsniveaus is echter niet juist. Dit artikel bepaalt het toepassingsbereik van de instructieregels voor gemeentelijke omgevingsplannen. De mogelijkheid voor provincies om eigen of strengere omgevingswaarden vast te stellen is onderwerp- en bevoegdheidsafhankelijk. Voor het luchthavengebruik van Schiphol, waaronder de normering van vliegtuiggeluid en het aantal vliegtuigbewegingen, ligt het bevoegd gezag bij het Rijk. De Omgevingsvisie beperkt zich daarnaast niet tot isolatie of zonering. Zij zet onder meer in op vermindering van de gezondheidsbelasting, afnemende milieubelasting, krimpende milieucontouren, het beperken van cumulatieve belasting en een zorgvuldige afweging van nieuwe geluidgevoelige functies. Het verzoek om provinciale normen voor het luchthavengebruik van Schiphol vast te stellen nemen wij daarom niet over.
ZW_0003	6	6. Inconsistentie tussen woningbouwopgave en luchtvaartbeleid De provincie erkent dat: - de 58 dB Lden-contour woningbouw uitsluit; - ook in de 48–58 dB-zone woningbouw sterk beperkt is; - de woningbouwopgave hierdoor in delen van de regio niet uitvoerbaar is. Toch wordt niet geconcludeerd dat de huidige omvang van Schiphol onverenigbaar is met de woningbouwopgave. Dit leidt tot een visie die intern tegenstrijdig is en beleidsmatig niet uitvoerbaar.	Wij onderschrijven dat Schiphol belangrijke beperkingen stelt aan de ruimtelijke ontwikkeling en woningbouw in delen van de regio. Daarom is in de Omgevingsvisie expliciet opgenomen dat woningbouw moet worden afgewogen tegen geluidbelasting, externe veiligheid, luchtkwaliteit en andere vormen van milieubelasting en dat het Luchthavenverkeerbesluit, het Luchthavenindelingbesluit en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio in samenhang moeten worden bezien. De stelling dat woningbouw binnen de gehele 58 dB Lden-contour is uitgesloten en in de zone van 48 tot 58 dB Lden sterk beperkt is, behoeft daarbij nuancering. De ruimtelijke beperkingen worden bepaald door de gebieden en regels van het Luchthavenindelingbesluit. Binnen LIB 4 gelden in beginsel beperkingen voor nieuwe woningen en andere geluidgevoelige functies. Binnen LIB 5 geldt geen algemeen woningbouwverbod, maar moet bij woningbouw expliciet rekenschap worden gegeven van het luchtvaartgeluid. Uit deze beperkingen volgt niet dat de huidige omvang van Schiphol juridisch of ruimtelijk per definitie onverenigbaar is met de gehele regionale woningbouwopgave. Wel onderkent de Omgevingsvisie nadrukkelijk de spanning tussen beide opgaven en zet zij in op vermindering van de milieubelasting en krimpende milieucontouren.
ZW_0003	7	7. Gebruik van geluidsmodellen die hinder onderschatten Het ontwerp-OER erkent dat de gehanteerde geluidsindicatoren (zoals Lden): - de ervaren hinder onderschatten; - onvoldoende inzicht geven in slaapverstoring en gezondheidseffecten. Toch worden deze indicatoren als basis gebruikt voor normstelling en beleidskeuzes. Dit is in strijd met: - de zorgplicht voor gezondheid (art. 1.7 Ow); - het voorzorgsbeginsel dat volgt uit art. 2.1 Ow; - de verplichting om reële milieueffecten te beoordelen (art. 16.55 Ow). De provincie dient aanvullende indicatoren te hanteren, zoals hinderbeleving, slaapverstoring en WHO-richtlijnen.	Wij onderschrijven dat de gevolgen van geluid voor de gezondheid breder zijn dan alleen de berekende geluidbelasting. Het OER beoordeelt geluid aan de hand van het aantal geluidgehinderden en constateert dat de referentiesituatie voor geluid 'slecht' is. Daarbij wordt de hoge en ver reikende geluidbelasting door Schiphol als belangrijk knelpunt genoemd. Wij herkennen echter niet de stelling dat het OER concludeert dat de gebruikte geluidindicatoren, zoals Lden, de daadwerkelijk ervaren hinder onderschatten. Een dergelijke conclusie is in het OER niet opgenomen. Wel onderkent het OER dat er onzekerheden bestaan over de toekomstige ontwikkeling van geluidhinder en dat nader onderzoek naar de gevolgen van luchtvervuiling en geluidsoverlast voor de gezondheid van inwoners nodig is. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER kan getoetst worden aan meer vergaande en aan aanvullende indicatoren, die aansluiten bij de informatie die dan beschikbaar is. In het OER behorend bij deze ontwerp-Omgevingsvisie, is dat detailniveau niet haalbaar en ook niet gewenst. De gebruikte indicatoren zijn geselecteerd om een globaal maar compleet beeld van de hele provincie te schetsen en om te dienen als geschikt toetsingsmiddel voor alle oplossingsrichtingen uit de omgevingsvisie (en moeten dus ook voor de hele provincie beschikbaar zijn). Bij de verdere beleidsuitwerking kunnen naast berekende geluidbelasting ook andere beschikbare informatie over hinder, slaapverstoring en gezondheid worden betrokken. Wij zien echter geen aanleiding om in de Omgevingsvisie een afzonderlijk provinciaal stelsel van geluidindicatoren voor Schiphol vast te leggen. Voor de normering en regulering van het luchthavengebruik van Schiphol ligt het bevoegd gezag bij het Rijk.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0003	8	8. Mobiliteitsdruk en infrastructuur: verkeerde volgorde van redeneren De ontwerpvisie stelt dat infrastructuurinvesteringen nodig zijn om de groei van Schiphol op te vangen. Dit is een omgekeerde beleidslogica: niet de infrastructuur moet worden aangepast aan de groei van Schiphol, maar de groei van Schiphol moet worden begrensd door de draagkracht van het mobiliteitssysteem.	Wij onderschrijven dat uitbreiding van infrastructuur niet automatisch het antwoord kan zijn op iedere toekomstige ontwikkeling van Schiphol. Dit uitgangspunt is inmiddels verduidelijkt in de Omgevingsvisie. Een goede landzijdige bereikbaarheid wordt daarin als randvoorwaarde voor het functioneren van Schiphol en de bredere metropoolregio beschouwd. De mobiliteitsopgave wordt bovendien niet uitsluitend veroorzaakt door Schiphol, maar door de gezamenlijke ontwikkeling van O&D-passagiers, inwoners en arbeidsplaatsen. Bij gebiedsontwikkelingen moet vanaf het begin rekening worden gehouden met de gevolgen voor het totale mobiliteitssysteem. De ontwikkeling van Schiphol en investeringen in bereikbaarheid worden daarmee in samenhang afgewogen. Wij herkennen ons daarom niet in de stelling dat de Omgevingsvisie infrastructuur zonder nadere afweging laat meegroeien met Schiphol.
ZW_0003	9	9. Verzoeken tot aanpassing Op grond van bovenstaande verzoeken wij:	Zie de beantwoording op de hierna volgende onderdelen.
ZW_0003	10	9.1 Heldere erkenning van de onverenigbaarheid Erken expliciet dat de huidige omvang en geluidsbelasting van Schiphol niet verenigbaar zijn met: - de wettelijke opdracht tot bescherming van gezondheid; - de woningbouwopgave; - de doelstelling van een gezonde leefomgeving.	Wij nemen het verzoek, om vast te leggen dat de huidige omvang van Schiphol als zodanig onverenigbaar is met de wettelijke bescherming van gezondheid, de woningbouwopgave en een gezonde leefomgeving, niet over. De Omgevingsvisie erkent wel dat de economische en internationale betekenis van Schiphol gepaard gaat met aanzienlijke belasting van de omgeving en ruimtelijke beperkingen. Daarom zet de provincie in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting, afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren.
ZW_0003	11	9.2 Provinciale voorkeursrichting Leg vast dat de provincie inzet op: - structurele vermindering van geluidbelasting; - plafonnering of afbouw van het aantal vliegbewegingen; - toepassing van strengere normen dan het minimum uit het Bkl.	Het verzoek wordt gedeeltelijk onderschreven. Structurele vermindering van de milieubelasting en geluidbelasting past bij de koers van de Omgevingsvisie. Deze koers is in de aangepaste visie versterkt door de inzet op afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Het vaststellen van een plafond of een afbouwpad voor het aantal vliegtuigbewegingen op Schiphol behoort echter tot de bevoegdheid van het Rijk. De provincie legt daarom geen eigen maximum of krimpdoelstelling voor het aantal vliegtuigbewegingen vast. Ook bestaat geen algemene bevoegdheid op grond van het Bkl om voor het luchthavengebruik van Schiphol provinciale geluidnormen vast te stellen die strenger zijn dan de rijksnormen. Dit onderdeel van het verzoek nemen wij daarom niet over.
ZW_0003	12	9.3 Aanpassing van het OER Neem een scenario op waarin substantiële reductie van het vliegverkeer wordt doorgerekend, inclusief effecten op: - geluid; - gezondheid; - woningbouwmogelijkheden.	Het OER heeft de effecten van zowel groei als krimp van Schiphol onderzocht. Dit is gedaan op kwalitatief niveau, aan de hand van ingreep-effectrelaties en expert judgement. Bij groei worden onder meer risico's gesignaleerd voor luchtkwaliteit, geluid, woningaanbod, natuur, energiegebruik en bereikbaarheid. Bij krimp worden onder meer kansen gezien voor verbetering van luchtkwaliteit, vermindering van geluidhinder, afname van stikstofdepositie, meer ruimte voor woningbouw en een lagere verkeersdruk. Het OER bevat echter geen afzonderlijk kwantitatief scenario waarin een specifieke reductie van het aantal vliegtuigbewegingen wordt doorgerekend naar concrete aantallen geluidgehinderden, gezondheidseffecten en woningbouwmogelijkheden. De Omgevingsvisie stelt zelf geen operationele capaciteit van Schiphol vast en de provincie is niet bevoegd het aantal vliegtuigbewegingen te bepalen. Gelet op het strategische karakter van de Omgevingsvisie zien wij daarom geen aanleiding om alsnog een specifiek operationeel krimpscenario in het OER op te nemen. Wel moet de beoordeling in het OER goed aansluiten op de uiteindelijk vast te stellen Omgevingsvisie. Het OER geeft zelf aan dat de titels van oplossingsrichtingen uit het Keuzepalet zijn gehandhaafd, terwijl de nadere provinciale invulling gedurende het beleidsproces is gewijzigd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0003	13	9.4 Eerlijkheid over modelbeperkingen Erken expliciet dat de huidige geluidsmodellen hinder onderschatten en neem aanvullende indicatoren op als sturend beleidskader.	Wij onderschrijven dat geen enkele afzonderlijke geluidindicator alle aspecten van hinder en gezondheid volledig kan beschrijven. De provincie acht het daarom van belang om bij de verdere uitwerking van het beleid niet alleen naar berekende geluidbelasting te kijken, maar ook naar beschikbare kennis over hinder, gezondheid en slaapverstoring. Wij herkennen echter niet de stelling dat het OER concludeert dat de gebruikte geluidmodellen de feitelijke hinder onderschatten. Een dergelijke conclusie is in het OER niet opgenomen. Het OER constateert wel dat geluid rond Schiphol een belangrijk leefomgevingsknelpunt blijft en benoemt nader onderzoek naar de gezondheidseffecten van geluid als aandachtspunt. Wij zien daarom geen aanleiding om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat de huidige geluidmodellen per definitie tot een onderschatting van hinder leiden. Bij de verdere beleidsuitwerking blijven actuele wetenschappelijke inzichten en beschikbare gegevens over geluidhinder en gezondheid wel onderdeel van de afweging.
ZW_0003	14	10. Slot De ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER erkennen de problemen rond Schiphol, maar maken geen keuzes die voldoen aan de wettelijke opdracht om gezondheid en leefkwaliteit te beschermen. Wij verzoeken u de stukken zodanig aan te passen dat: - gezondheid en leefkwaliteit daadwerkelijk leidend worden; - de spanning tussen Schiphol, woningbouw en leefomgeving wordt opgelost; - de provincie een juridisch houdbare koers kiest richting vermindering van hinder en bronbelasting. Hoogachtend, Stichting SchipholWatch	Zie de antwoorden op onderdelen 1t/m 13 van deze zienswijze ZW_0003.
ZW_0004	1	Met veel interesse heeft ProRail kennisgenomen van het Ontwerp van de Provinciale Omgevingsvisie Noord-Holland (verder genoemd: de visie), dat uw college ter inzage heeft gelegd, De visie spreekt van ambitie en maakt keuzes om in de schaarse ruimte binnen uw provincie, de grote opgaven en kansen op het terrein van bereikbaarheid, klimaat, wonen, werken en energie in samenhang te realiseren. ProRail heeft hier waardering voor.	Wij danken indiener voor de waardering.
ZW_0004	2	Met aandacht is uw visie gelezen, door collega's van de regiodirectie en op landelijk niveau, en is deze brief opgesteld. Met deze brief vraagt ProRail aandacht voor haar belangen en betrokkenheid bij de uitwerking van de visie in de omgevingsverordening en concrete projectbesluiten. In uw provincie ligt een groot spoornetwerk. Het spoornetwerk heeft ruimte nodig om nu en in de toekomst te functioneren en de effecten op de omgeving te beperken. Hierover is ProRail al regelmatig met u in gesprek.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar.
ZW_0004	3	1 Bescherming van het spoornetwerk en haar omgeving: ProRail ziet bereikbaarheid van steden als een samenspel tussen ruimtelijke keuzes en het mobiliteitssysteem. Ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk kunnen de bereikbaarheid van woningen en werklocaties versterken. Echter, soms kunnen ontwikkelingen en spoor elkaar belemmeren. Om dit te voorkomen denkt ProRail graag vroegtijdig mee bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk. Lees voor een verdere toelichting op ontwikkelen en verdichten nabij het spoor ook op onze website www.prorail.nl. Het behoeden van de staat en werking voor nadelige gevolgen van activiteiten op de hoofdspoorweginfrastructuur is een taak die neergelegd is bij de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (art 2.19 lid 3 onder a sub 2 van de Omgevingswet). Als concessiehouder voor het beheer van de hoofspoorweginfrastructuur vraagt ProRail u om toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk mogelijk te houden en rekening te houden met negatieve gevolgen voor zowel het spoor als uw eigen project. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het poor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp bij de te onderzoeken varianten in de milieueffectrapportage. Rondom de hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI) ligt een zogenaamd beperkingengebied (Omgevingsbesluit, artikel 3.5), ongeveer tot 11 meter buiten de HSWI. Doel van dit beperkingengebied is om het huidig functioneren en de veiligheid op het spoornetwerk zeker te stellen. ProRail verzoekt u om in de planfase rekening te houden met het beperkingengebied. ProRail wenst voor het vervolg betrokken te worden indien door het project (negatieve) gevolgen te verwachten zijn voor de staat en instandhouding van de hoofspoorweginfrastructuur of haar eigendommen.	Wij gaan daarom graag vroegtijdig in gesprek met onze mobiliteitspartners. Bij projecten volgen wij de reguliere procedures, regelgevingen en voorschriften en betrekken we onze partners.
ZW_0004	4	Voor de visie betekent dit dat bij het ontwikkelen van nieuwe woon- en werklocaties naast het spoor, ProRail u vraagt om toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk mogelijk te houden en de omgevingseffecten op de woon- en werklocaties te verminderen. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het spoor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp.	Wij gaan graag in gesprek op welke plekken aanvullende ruimtereserveringen rond het spoor benodigd zijn. In algemeenheid volgen wij de reguliere procedures voor ruimtelijke inpassing.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0004	5	In uw visie benoemt u zoeklocaties die een relatie hebben met het bestaande en beoogde onderhoud, gebruik en vernieuwing van het spoor. Sommige van deze locaties zijn deels bovenop de Hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI) geprojecteerd. Hierbij wil ProRail u erop wijzen dat het bouwen boven of op de HSWI vergunningsplichtig is, privaatrechtelijke toestemming van ProRail vereist en een exclusief recht van ProRail is. Aan de vergunning en toestemming worden voorschriften verbonden met het oog op het voorkomen van nadelige gevolgen voor de staat en werking van de hoofdspoorwegen en uitbreiding daarvan. Dit betreft de volgende locaties: 1. ProRail onderschrijft het belang dat de provincie in haar visie hecht aan het sturen vanuit mobiliteitsnetwerken en het reserveren van ruimte voor infrastructuur. Wij verzoeken u dit verder te concretiseren door tijdig en voldoende ruimtereserveringen in uw Omgevingsplannen op te nemen voor toekomstige spoorinfrastructuur, waaronder spoorlijnen, emplacementen, goederenfaciliteiten en stations.	Zie de beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze ZW_0004
ZW_0004	6	2. Voortvloeiend uit het verzoek in het bovengenoemde punt (1), vraagt ProRail u specifiek rekening te houden met deze bestuurlijke afspraken en de daarvoor lopende onderzoeken: a. Op initiatief van Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB = MRA + IenW) is in het BO MIRT '22 het zogenaamde Multimodaal Toekomstbeeld als kader voor toekomstige (MIRT-) onderzoeken/verkenningen vastgesteld. Het Multimodaal Toekomstbeeld (MTB) sluit voor wat betreft OV/Spoor aan bij het landelijke Toekomstbeeld OV (TBOV) en hanteert voor elke corridor rond Amsterdam bandbreedtes waarbinnen het OV-netwerk zich in de toekomst dient te ontwikkelen. b. De verlengde Metro Noord/Zuidlijn via Schiphol tot Hoofddorp betreft een hoofdinterventie in Toekomstbeeld OV als 'conditio sine qua non' voor de bandbreedte aan benuttingsmogelijkheden van de bestaande Schipholspoortunnel t.b.v. uitbreiding van het (inter-)nationale spoorwegnetwerk waarbij tevens is geanticipeerd op een c. verlenging westelijk van Hoofddorp (Nieuw-Vennep/Haarlemmermeer Zuidwest). Net als sluiten Ringlijn en de Umeerverbinding draagt de verlengde Metro Noord/Zuidlijn bij aan het door SBaB voor de MRA gehanteerde sturingsprincipe 'Realiseer een schaalsprong OV op basis van stapsgewijze ontvlechting'. Die ontvlechting beoogt de vervanging van Sprinter- door Metroverbindingen met name richting NOVEX MRA West/Haarlemmermeer, via de NOVEX MRA Havenstad en richting NOVEX MRA Oost/Almere. Op het spoorwegnet in de MRA kan dan ruimte worden vrijgemaakt voor IC- en sneltreinen, o.a. voor extra directe verbindingen vanuit Noord-Holland Noord met Schiphol (naast die met A'dam Centraal) als verdere uitbouw van de nog te realiseren hogere treinfrequenties i.k.v. PHS Alkmaar - Amsterdam. d. Op deze wijze behoort versnelling en frequentieverhoging van treinverbindingen zowel vanuit de richtingen Alkmaar als Hoorn in de richting A'dam West/Zuidwest en Schiphol/Haarlemmermeer (e.v.) v.v. potentieel tot de mogelijkheden. e. Op Rijks/regio-initiatief loopt op dit moment de MIRT-verkenning OVAH/verlengen Noord/Zuidlijn met annex de mogelijkheden van financiering. En in de Kabinetsbrief van IenW en VRO van 17 oktober j.l. is specifiek in relatie tot de grote woningbouwopgave in Noord-Holland de verlengde Metro Noord/Zuid-lijn benoemd als 4. structuurversterkend project in de MRA (naast HOV ZaanIJ, OVSA 2e fase/volledig sluiten Ringlijn en de IJmeerverbinding). Bovenstaande betreft in onze optiek de feitelijke stand van zaken als het gaat om status en belang van diverse OV verbindingen en schetst de relevantie van eerdere en lopende verkenningen ook voor ProRail, wij vragen u deze uitgangspunten over te nemen in de visie.	Ook de provincie zet zich in voor een aantal belangrijke schaalsprongprojecten in Noord-Holland. In de visie zullen deze opgenomen worden, vooral waar het nieuwe verbindingen betreft. Hoe op dat moment de uiteindelijke dienstregeling er uit komt te zien, past niet bij het schaalniveau van de Omgevingsvisie en zal niet al op dat detailniveau uitgewerkt worden. Wij delen wel de ambitie om juist het OV een zo groot mogelijke rol in de mobiliteitsopgave te geven. In landelijk gebied blijven alle modaliteiten nodig.
ZW_0004	7	3. Voor verschillende zogenaamde missing links binnen het spoorwegnet in Noord-Holland geldt dat op de korte termijn het verbeteren van het openbaar vervoer per bus het meeste voor de hand ligt, onder voorwaarde van versnelling/frequentieverhoging en verknoping/aansluiting met/op het spoorwegnet. In de netwerpconcepten of toekomstvisies van ProRail wordt bv. rekening gehouden met HOV-bus (BRT) op de relaties Zaanstad - A'dam Noord (N/Z-lijn/A'dam Centraal) en Haarlem (Zuid) - A'dam Zuid/A'dam Lelylaan. ProRail vraagt u deze OV verbindingen in de visie op te nemen.	Deze projecten zijn onderdeel van de visie op OV van de provincie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0004	8	4. Een toekomstbestendige OV-knoop Schiphol is van groot belang. Omdat de verlengde metro Noord/Zuidlijn (MIRT-verkenning OVAH) pas op de lange termijn soelaas biedt (ontlasting van de Schipholspoortunnel met 25%, belangrijke deel-bijdrage aan vermindering van de transferdruk op het bestaande station Schiphol/Schiphol Plaza), levert ProRail actueel ook een bijdrage aan het in kaart brengen van de mogelijkheden van ontlasting op de middellange termijn (studie Toekomstbestendige OV-knoop Schiphol = TOVS). Dat HOV-bus daar een relevante bijdrage aan kan leveren heeft de recent door de Vervoerregio uitgevoerde (en met ProRail afgestemde) verkenning 'OV Next Level' (o.a. voor de corridor Haarlemmermeer - Amsterdam) al laten zien. De door u beschreven schaalsprong onderschrijft ProRail, wij verzoeken u de noodzaak voor een HOV-bus in de visie op te nemen.	Wij vinden de multi-modale bereikbaarheid van Schiphol ook belangrijk. Om te onderzoeken wat hiervoor nodig is werken we samen met onze partners. Als provincie hebben wij geen voorkeur voordat dit gezamenlijk wordt bepaald of overeengekomen.
ZW_0004	9	5. Het opstellen van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) voor gebiedsontwikkelingen is een voorstel dat ProRail interessant vindt. ProRail wil graag bij de keuzes betrokken worden, om de treinverbindingen verder te kunnen verbeteren.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We betrekken indiener dan ook graag bij dit soort trajecten bij het opstellen van MPvE's.
ZW_0004	10	6. De visie zet in op een modal shift van weg naar spoor en water voor goederenvervoer. Om deze ambitie waar te maken is het noodzakelijk dat voldoende ruimte beschikbaar blijft voor groei van het spoorgoederenvervoer, inclusief overslaglocaties en railterminals. Hierbij zien wij nadrukkelijk kansen voor stevige rol van de provincie in samenwerking met de Haven van Amsterdam voor de ontwikkeling en versterking van railgebonden logistieke knooppunten. ProRail begrijpt en stimuleert de modal shift, en merkt op dat de verschuiving van weg naar spoor en water o.a. afhankelijk is van de mate waarin de herkomst en bestemming van de goederen goed op elkaar afgestemd zijn. Denk daarvoor bij containervervoer bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van een containerterminal aan zowel de verzender- als de ontvangerzijde. De ruimtelijke keuzes die daarvoor moeten worden gemaakt bij overslaglocaties en plekken waar netwerken elkaar kruisen herkent ProRail. Het maken van keuzes door zowel de provincie als gemeente helpt om over dit onderwerp duidelijkheid te krijgen en te voorkomen dat gebiedsontwikkelingen in hindercontouren worden geprojecteerd of gerealiseerd en dat daarbij wordt voldaan aan de criteria die voor Basisnet gelden. ProRail vraagt u dit scherper in de visie te verwoorden. Specifiek vragen wij aandacht voor het borgen van ruimte voor spoorgoederenvervoer in relatie tot economische clusters en logistieke gebieden, zoals benoemd in de visie. Deze functies dienen ruimtelijk goed te worden ingepast en beschermd tegen verdringing door andere functies.	Wij werken gezamenlijk met onze partners aan zowel personen- als goederenvervoer. Bij de uitwerking van de ambitie om meer vervoer over water en spoor te realiseren moet uitgewerkt worden welke partner welke keuzes moet maken. Laten we gezamenlijk concreet worden waar exact deze locaties van overslag gaan komen alvorens de juiste besluiten hierover te nemen. Bij bestaande locaties, zoals het havengebied van Amsterdam, wordt nu reeds samengewerkt.
ZW_0004	11	7. ProRail vraagt u om bij ruimtelijke keuzes terughoudend te zijn met het combineren of 'wegsaneren' van spoorcapaciteit, aangezien dergelijke keuzes de toekomstige robuustheid en uitbreidbaarheid van het spoornetwerk ernstig kunnen beperken of onomkeerbaar maken. Het behouden van robuuste spoorcorridors is essentieel om toekomstige maatschappelijke opgaven te kunnen blijven faciliteren. Ook in relatie tot Defensie. Gezien de lange ontwikkeltijden van spoorinfrastructuur ten opzichte van andere netwerken, verzoeken wij u om in lijn met het afwegingsprincipe van toekomstbestendigheid en wendbaarheid expliciet rekening te blijven houden met lange termijn ruimteclaims voor spoor. Voorkom dat op korte termijn keuzes worden gemaakt die toekomstige spooroplossingen onmogelijk maken of disproportioneel kostbaar. Dit speelt in het bijzonder bij energieinfrastructuur of gebiedsontwikkeling.	De provinice heeft de netwerken sturend gemaakt, dit betekent dat de ruimtelijke claims van de netwerken aan de voorkant meegenomen gaan worden.
ZW_0004	12	8. ProRail ondersteunt het provinciale beleid om woningbouw en functies te concentreren nabij bestaande stations en OV-knooppunten. Verdichting rond stations draagt bij aan een efficiënter gebruik van het spoornetwerk en versterkt de bereikbaarheid. Tegelijk vraagt dit om zorgvuldige ruimtelijke afwegingen, zodat toekomstige spooruitbreidingen, beheer en onderhoud niet worden belemmerd. Het creëren van een zogenoemde tegenspits is hierbij een bijzonder aandachtspunt. Het hierbij inzetten op een systeem van publieke mobiliteit gecombineerd met een dekkend netwerk van doorfietsroutes onderschrijft ProRail. ProRail wordt graag vroegtijdig in het planproces betrokken.	De provincie kent dezelfde ambities en neemt dit actief mee in haar beleid rondom OV-knooppunten. ProRail wordt als partner hierin betrokken.
ZW_0004	13	9. Voor de Westfriese Corridor en Seed Valley, waar de provincie inzet op ruimtelijke en economische ontwikkeling, benadrukt ProRail het belang om verstedelijkingsopgaven nadrukkelijk te koppelen aan het bestaande en beoogde spoornetwerk. ProRail blijft hierbij graag nauw optrekken met de provincie en het Rijk om te komen tot heldere, bestuurlijke afspraken waarbij (grootschalige) woningbouw in samenhang wordt ontwikkeld met de benodigde OV-bereikbaarheid en daarvoor noodzakelijke middelen.	Zie de beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze ZW_0004.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0004	14	10. De visie beschrijft dat er wordt ingezet op bronbeleid ten aanzien van omgevingseffecten. ProRail wijst u erop dat bronbeleid voor de lange termijn een tegengesteld effect kan hebben. Immers meer treinen rijden terwijl de maatregelen aan het spoor al opgebruikt zijn zorgt ervoor dat die extra treinen er niet komen omdat de maatregelen aan de omgeving te duur zijn. ProRail vraagt u op te nemen dat het realiseren van de juiste ontwikkelingen op de juiste plek beter uitpakken voor de lange termijn, dus dicht op het spoor geen woningbouw, maar andere voorzieningen zodat de woningen verderop bv een lagere geluidsbelasting hebben.	Een goede ruimtelijke inpassing is voor de provincie een belangrijk uitgangspunt. In gevallen waar wonen dicht bij OV-knooppunten wordt gepland, wordt juist de noodzaak van ontsluiting van woongebieden met OV zwaar meegewogen. Dergelijke afwegingen gebeuren per project, waarbij we reguliere procedures volgen voor de ruimtelijke inpassing.
ZW_0004	15	11. Het inzetten op bodem en water is over het algemeen een verstandige keuze. ProRail wordt graag bij deze plannen vroegtijdig betrokken om de invloed op het spoorsysteem van deze aanpassingen te bespreken.	Zie de beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze ZW_0004.
ZW_0004	16	12. Stations vormen de plekken het netwerk waar verschillende OV modaliteiten bij elkaar komen. Daarmee vormen ze de poort tot de omgeving. Door woningbouw de bundelen op deze locaties worden de mogelijkheden vergroot. In uw provincie is een grote diversiteit aan stations aanwezig en ziet ProRail op divers locaties stedelijke verdichting bij de stations vorm krijgen. Dit versterkt de kwaliteit en leefbaarheid van de stationslocaties, mits er voldoende ruimte voor het station met haar voorzieningen vrij wordt gelaten, hiervoor vraagt ProRail uw aandacht. In de visie wordt ingezoomd op een aantal specifieke locaties. Voor Den Helder en Beverwijk herkent ProRail de genoemde opgaven. Binnen de lopende samenwerkingen worden de opgaven opgepakt en ProRail zet die samenwerkingen graag voort. Als de provincie in gesprek wil over andere stationslocaties staat ProRail daar open voor.	Rondom OV-knooppunten werkt de provincie samen met haar partners, waaronder ProRail. De provincie zal ProRail bij gesprekken rondom stationslocaties betrekken.
ZW_0004	17	Tot slot hechten wij eraan om ook in de verdere uitwerking van de visie nauw betrokken te blijven bij (investerings)vraagstukken in spoorinfrastructuur, mede in relatie tot bredere maatschappelijke opgaven zoals defensie en strategische bereikbaarheid, zeker in regio's zoals IJmond en Den Helder waar verschillende nationale belangen samenkomen.	Zie de beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze ZW_0004.
ZW_0004	18	Daarnaast vindt ProRail het noodzakelijk om uw aandacht te vragen voor het combineren van functies dicht op het spoor, in combinatie met het aanwezige goederenvervoer. Vanwege de ligging aan een basisnetroute zijn aandachtsgebieden aanwezig (zie de kaart met aandachtsgebieden onder de kaartlaag externe veiligheid in de Atlas Leefomgeving) waarmee u rekening moet houden in uw visie. Voor meer informatie hierover verwijzen wij naar www.iplo.nl	De provincie volgt hierin landelijke wetgeving.
ZW_0004	19	2. Voorkomen belemmeringen voor functioneren en veiligheid spoornetwerk Het spoornetwerk maakt gebruik van elektriciteit dat via onderstations, relaiskasten, ondergrondse infrastructuur en bovenleidingen naar de trein en stations wordt geleid. Deze voorzieningen zijn noodzakelijk voor de elektriciteitsvoorziening van de hoofdspoorweginfrastructuur en daarmee voor het rijden van treinen. In de uitwerking van uw omgevingsverordening en concrete projectbesluiten verzoekt ProRail uw college om deze onderstations en relaiskasten niet in te sluiten door bebouwing, bebouwing te realiseren op te dichte afstand en te allen tijde bereikbaar te houden voor onderhouds- en hulpdiensten. Voor deze voorzieningen dient rekening te worden gehouden met een afstand van 5 meter gemeten vanaf de gevel met een hekwerk op de 5 meter-grens. Het functioneren van deze voorzieningen mag niet worden beïnvloed door ontwikkelingen in de omgeving. Dit geldt ook voor het overbouwen, onderbouwen of overkragen van deze voorzieningen.	De Omgevingsvisie zegt op hoofdlijnen wat onze ideëen zijn voor de provinciale ruimtelijke ordening, nu en in de toekomst. Voor exacte gegevens over afstanden tot uw assets is de Omgevingsvisie niet het juiste instrument. Voor ruimtelijke ontwikkelingen volgen wij de gebruikelijke ruimtelijke procedures, we gaan ervan uit dat hierin ook de punten van indiener voldoende terugkomen.
ZW_0004	20	Uit onderzoek blijkt dat zicht op de hoofdingang de beste manier is om het station te vinden. Zichtlijnen naar het station spelen daar een belangrijke rol in en ProRail wil graag dat binnen de planontwikkelingen de zichtlijnen geborgd blijven.	Zie de beantwoording van onderdeel 16 van deze zienswijze ZW_0004.
ZW_0004	21	Als laatste wijst ProRail uw college op het feit dat het gebruik van gronden of percelen in eigendom en beheer bij ProRail, niet kan zonder schriftelijke toestemming. Dit geldt ook voor bestaande rechten van ProRail op percelen van derden.	Indiener heeft vanzelfsprekend gelijk. De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over gebuik van particuliere gronden of percelen. Bestemmings- of gebruiksveranderingen zijn onderhevig aan de gebruikelijke procedures.
ZW_0004	22	3. Bescherming van de omgeving tegen effecten van het spoor Bij het ontwikkelen in de nabijheid van het spoornetwerk, is het voor een goede leefomgeving belangrijk dat eventuele nadelige effecten van het gebruik van het spoor op een zorgvuldige wijze worden gemitigeerd. Bij de uitwerking van uw visie in de omgevingsverordening en concrete projectbesluiten, vraagt ProRail aandacht voor de volgende aspecten (in bijlage 1 zijn deze verder toegelicht): Externe veiligheid;- Geluid; Trillingen; Overwegveiligheid;- Waterpeil/stabiliteit; Windbeleving en windhinderrisico's; Schaduwwerking op zonnepanelen; Zonneparken / reflectie in relatie tot hoofdspoorweginfrastructuur.	Een goede of gezonde leefomgeving is voor de provincie een belangrijk uitgangspunt. Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving is dan ook een van de afwegingsprincipes in de Omgevingsvisie en bij de uitwerking ervan.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0004	23	4. Bureau Spoorbouwmeester is in 2001 op initiatief van de directies van NS en ProRail opgericht als een onafhankelijk adviserend orgaan voor ontwerp en vormgevingsopgaven binnen de spoorsector. Sinds het ontstaan van het bureau wordt aan en met het Spoorbeeld gewerkt, te vinden op www.spoorbeeld.nl. Waar mogelijk kunt u hiervan gebruik maken bij de uitwerking van de visie.	De visie van indiener is bekend en bij verschillende uitwerkingen op stationsniveau door het OV-knooppuntenteam wordt het bureau Spoorbouwmeester actief betrokken.
ZW_0004	24	5. ProRail wenst u veel succes met de vaststelling van uw visie en de uitwerking daarvan in de Omgevingsverordening en concrete Projectbesluiten. Graag denkt ProRail vroegtijdig mee over plannen in de nabijheid van het spoor.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij Prorail waar nodig zeker betrekken.
ZW_0004	25	Let op! Bij de zienswijze zit nog een uitgebreide bijlage, deze is te vinden in de Sharepoint zienswijzen onder ZW_0004	Wij danken indiener voor de zienswijze. De vragen in de bijlage sluiten helemaal aan bij het karakter van de omgevingsvisie en nemen we voor nu voor kennisgeving aan.
ZW_0005	1	Met veel interesse hebben wij vanuit de gemeenten uit de regio Gooi en Vechtstreek (Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren, Hilversum en Wijdemeren) uw ontwerp omgevingsvisie gelezen. Wij geven een gezamenlijke zienswijze.	Wij danken indiener voor de uitgebreide zienswijze.
ZW_0005	2	Algehele visie en verwachtingen We zien in uw omgevingsvisie veel algemene uitspraken die provincie breed gelden. Een gebied specifieke uitwerking is onderbelicht. De uitwerking per gebied en per opgave kan concreter, daar is grote behoefte aan bij de gemeenten. Niet alles kan overal. Waar moeten bepaalde opgaven (voornamelijk) wel? En wat heeft waar prioriteit? Duidelijkere prioritering tussen onderwerpen en opgaven is relevant én meer duidelijkheid wat waar moet komen. Dit biedt anders onvoldoende houvast en richting voor gemeentelijk beleid en aan potentiële toekomstige investeringen die partijen willen doen. Ook vragen wij om meer duidelijkheid rondom definities die u aanhoudt. Bijvoorbeeld over wat een 'kleine kern' precies omvat. Dan weten gemeenten beter of hun kernen daar wel of niet binnen vallen en daarmee welke onderdelen van de visie voor hen gelden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op basis van de omgevingsvisie vinden plaats nadat die visie is vastgesteld.
ZW_0005	3	Prioritering en gebiedsgerichte uitwerking Net als u, zien wij ook dat er veel (grote) opgaven de komende jaren spelen en dat de beschikbare ruimte beperkt is. De afgelopen periode heeft u herhaaldelijk aangegeven dat u scherpere keuzes wilt maken ten opzichte van de huidige omgevingsvisie. Daar vragen wij ook om. Wij denken dat u in uw ontwerpvisie nog meer scherpte kan aanbrengen, door nog meer duidelijkheid te geven bij de principes die u meegeeft, en de onderlinge prioritering daarbinnen. Hier zullen wij in deze brief op enkele punten nader op ingaan. U benoemt op pagina 7 verschillende prioriteiten en meerdere afwegingsprincipes. Het is niet duidelijk hoe deze richtlijnen en ordende ruimtelijke principes ten opzichte van elkaar wegen. Wij denken dat dit per regio kan verschillen. Als gemeenten hebben we richting nodig en vernemen we graag hoe de provincie (per regio) aankijkt naar hoe richtlijnen zich in zwaarte ten opzichte van elkaar verhouden.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebiedsspecifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.
ZW_0005	4	De Gooi en Vechtstreek is meer dan natuur, water, erfgoed en klimaatbuffer De Gooi en Vechtstreek is in uw visie vooral aangewezen voor natuur, water, erfgoed en klimaatbuffer. Dat is zeker relevant. Maar wij zijn ook een woon- en werkregio die leefbaar en bereikbaar moet blijven. Onze regio heeft sterke economische profielen als Mediatech en Innovatie en de recreatiesector. Dit zien wij graag veel nadrukkelijker terug in uw visie.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Overigens zijn wij het met indiener eens dat de regio Gooi en Vechtstreek meerdere karakteristieken heeft, met bijbehorende kansen en beperkingen. Wij beschouwen de deelregio dan ook als complementair aan de andere deelregio's in de MRA. In de Rijk-regiosamenwerking NOVEX MRA geven we daar dan ook invulling aan. Die aanpak zien we als nadere uitwerking van ons voorgenomen beleid in deze omgevingsvisie; de omgevingsvisie hoeft daar niet op te worden aangepast.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	5	Relatie met andere provincies Wij denken dat uw visie nog wat meer over de provinciegrenzen heen zou mogen kijken. Er zit veel relatie met de buurprovincies. Flevoland De ontwerp omgevingsvisie van Flevoland (die deels gelijktijdig ter inzage ligt) is veel specifieker en benoemt meer concretere maatregelen in vergelijking met uw ontwerp omgevingsvisie. Flevoland benoemt bijvoorbeeld bij hun visie op betere bereikbaarheid en woon-werkbalans concrete maatregelen. Voorbeelden zijn het komen tot een Stichtse Lijn of directe IC verbinding met Utrecht. Uw visie is minder specifiek over het 'hoe'.	Wij zijn het eens met de indiener dat veel opgaven provinciegrensoverstijgend zijn. Wij hebben in de Omgevingsvisie daarmee zoveel mogelijk rekening gehouden. Dit zullen we op kaart ook beter laten zien. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen we de verbinding met onze buurprovincies ook blijven zoeken. Een betere bereikbaarheid en woon-werkbalans krijgt in onze Omgevingsvisie de nodige aandacht. Naast dat we binnen de MRA met de provincie Flevoland nauw samenwerken binnen het Rijksprogramma NOVEX MRA, waarin bereikbaarheid en woonwerkbalans speerpunten zijn.
ZW_0005	6	Utrecht Voor de aanpak van water, bodem en natuurbranden zou de provincie Noord-Holland wat ons betreft nog veel meer de verbinding moeten zoeken met de provincie Utrecht. De provincie Utrecht loopt op veel vlakken al voor in onderzoek en nemen van maatregelen. De opgaven lopen in de ruimte door op het grondgebied van Noord-Holland, op de Heuvelrug en in het Gooi.	Wij zijn het eens met de indiener dat veel opgaven provinciegrensoverstijgend zijn. Wij hebben in de omgevingsvisie daarmee zoveel mogelijk rekening gehouden. Zo werken we op het gebied van water al veel samen binnen het Deltaprogramma Centraal Holland, dat een groot gebied van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht bestrijkt. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie zullen we de verbinding met onze buurprovincies ook blijven zoeken.
ZW_0005	7	Gezondheid en gezonde leefomgeving Positief is dat u in uw visie benoemt dat een gezonde en veilige leefomgeving randvoorwaardelijk is en dat inzet ligt op het beperken van cumulatieve effecten en feitelijke blootstelling. Ook het centraal stellen van leefbaarheid is een sterke basis. Tegelijk staat dit onder druk door de nadruk op verdichting en ambitieuze opgaven. U erkent dat Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving niet volledig in normen en beschermingsregimes zijn te vangen, maar u maakt niet expliciet hoe ver dit strekt en hoe dit wordt betrokken in de ruimtelijke afwegingen. We hebben daarom ook in relatie tot leefbaarheid en omgevingskwaliteit opmerkingen opgenomen in onze reactie.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0005	8	Onze brief gaat verder in op de volgende hoofdonderwerpen: • Wonen, Mobiliteit en leefbaarheid • Economie en Energie • Water, Natuur en Recreatie • Omgevingskwaliteit en leefbaarheid • Geluid, lichthinder, geur en luchtkwaliteit • Fouten en suggesties voor het kaartmateriaal	Geen antwoord nodig
ZW_0005	9	Wonen, mobiliteit en leefbaarheid Wij zien graag sterker terug in uw visie dat de Gooi en Vechtstreek ook een woon en werkregio is die leefbaar en bereikbaar moet blijven. Met sterke economische profielen als Media en Innovatie en de recreatiesector. Ons zorgpunt is dat de woningen er uiteindelijk komen in de provincie (en elders in de MRA en Utrecht), maar dat de benodigde randvoorwaarden zoals mobiliteit en recreatieruimte niet ingevuld zijn of achterlopen. Nu is dit onvoldoende geborgd in uw visie	We zetten in op bouwen nabij voorzieningen en mobiliteit (binnenstedelijk). Daarnaast is vanuit de woningnood de visie dat woningbouw niet wacht op mobiliteit, maar het uitgangspunt blijft dat dit later alsnog goed geregeld moet kunnen worden. We kijken hoe we de bereikbaarheid in de tussentijd kunnen optimaliseren.
ZW_0005	10	Concrete uitwerking van de mobiliteitsopgaven De omgevingsvisie beschrijft dat de bereikbaarheid van Noord-Holland onder druk staat en dat wordt ingezet op het beter benutten van bestaande infrastructuur, openbaar vervoer en deelmobiliteit. Voor de Gooi en Vechtstreek ontbreekt echter een concrete uitwerking van de mobiliteitsopgaven. Onduidelijk is welke maatregelen de provincie voor ogen heeft om de doorstroming op provinciale wegen te verbeteren en de verkeersveiligheid te vergroten. Daarbij wordt nauwelijks stil gestaan bij de cumulatieve opgave: ook de woningbouw in de regio's buiten de provincie heeft effecten binnen Noord-Holland.	Het klopt dat niet voor iedere regio alle karakteristieken, met bijbehorende kansen en beperkingen, zijn uitgewerkt. Daarmee zeggen we met deze visie niet dat die buiten beeld zijn of dat ze geen rol spelen bij de keuzes die we maken. Bij de regio Gooi & Vechtstreek is in de gebiedsgerichte uitwerking gekozen om de focus te leggen op water en natuur. In paragraaf 2.3 benoemen we speficiek de mobiliteitsopgaven die spelen in de regio Gooi en Vechtstreek

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	11	Bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor woningbouw U lijkt verslechtering van bereikbaarheid meer voor lief te gaan nemen in het voordeel van het sneller kunnen bouwen van woningen. De gemeenten in de regio Gooi en Vechtstreek maken zich hier ernstige zorgen over. Wij benadrukken dat extra woningbouw pas kan plaatsvinden wanneer aan de randvoorwaarde voor bereikbaarheid is voldaan. Anders komt de leefbaarheid te veel onder druk te staan. Dit is een cruciale voorwaarde die eerder ook in MRA verband is afgesproken als boodschap richting het Rijk. Wij vragen u met klem om hier meer oog voor te hebben. En wij vragen u om zich, samen met de MRA-partners, de komende jaren actief in te blijven zetten voor gesprekken en afspraken met onder andere het Rijk om de (rand)voorwaarden op peil te hebben en niet zomaar woningen te bouwen. Wij zien het als strikt noodzakelijk om dit standpunt consequent te blijven uitdragen ongeacht de omvang van de woningnood. Dit is ook in lijn met de kernboodschap aan het Rijk die we gezamenlijk hebben. Binnen de MRA betekent dit, dat bij het bouwen van woningen er eerst aan voorwaarden en randvoorwaarden moet worden voldaan om de leefbaarheid in de MRA op peil te houden en de economische motor van Nederland goed bereikbaar te houden. Dit zou ons inziens sterker terug moeten komen in uw visie	Er wordt nadrukkelijk gekozen voor een nieuwe koers waarbij de bereikbaarheid niet meer voorwaardelijk is voordat woningbouw plaatvindt. Dit ontslaat ons er niet van om ons huiswerk te maken en de mobiliteitsopgave in kaart te brengen. Bij oplevering streven we naar het optimaliseren van de bereikbaarheid vaak vanuit het uitgangspunt van de bestaande infrastructuurnetwerken. Wel blijft het uitgangspunt dat dit achteraf alsnog goed geregeld moet worden.
ZW_0005	12	Bereikbaarheid gaat verder dan de provinciegrens Naast de opgaven in Noord-Holland heeft Flevoland in haar omgevingsvisie de opgave van 100.000 woningen opgenomen. Daarnaast bedraagt de totale opgave in de provincie Utrecht tot 2040 165.000 woningen. Het verkeer dat hieruit en vanuit de MRA ontstaat, komt bovenop de al huidige drukke verkeersaders. Dit verkeer loopt - in ieder geval tot een IJmeerverbinding is aangelegd - door en via de Gooi en Vechtstreek. Wij vragen u dit veel nadrukkelijker mee te nemen in uw omgevingsvisie.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Daarom zijn we blij dat we komende tijd gezamenlijk de urgentie van deze opgaven in beeld gaan brengen met de actualisatie van het Multimodaal Toekomstbeeld van de MRA dat nu ook provinciedekkend gemaakt gaat worden.
ZW_0005	13	Inzet en steun is noodzakelijk om leefbaarheid te borgen Ter onderbouwing van de gevraagde aandacht voor deze totaalopgave verwijzen wij u naar de impactstudie uit 2025 die hier in zijn totaliteit naar kijkt. U geeft aan dat bereikbaarheid van voorzieningen belangrijk te vinden. Deze zullen in de Gooi en Vechtstreek sterk achteruit gaan. Dit raakt bijvoorbeeld ook de bereikbaarheid van het regionale ziekenhuis. Wij zijn van mening dat nadere inzet op Al, A27, Gooilijn en versterking van het OV (schaalsprong in onze regio) en fiets, veel sterker naar voren moet komen in uw visie. Vanwege de relatief lage woningbouwopgave in onze regio vraagt dit om extra aandacht om bereikbaarheidsgelden via andere manieren te verkrijgen. Wij hebben uw inzet en steun keihard nodig voor het behoud van de leefbaarheid in onze regio. Dit is ook zeer relevant voor het kunnen behalen van uw eigen doelstellingen. Lobby en directe inzet vanuit de provincie zijn hiervoor cruciaal.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We trekken graag samen op in het agenderen van mobiliteitsvraagstukken bij de juiste gremia.
ZW_0005	14	We verwachten groei van inwoners, werkgelegenheid en recreatieverkeer. Daarom verzoeken wij de provincie om voor de Gooi en Vechtstreek om de visie op een gebiedsgerichte mobiliteitsagenda te versterken. In deze visie dienen doorstroming, verkeersveiligheid, bereikbaarheid van natuurgebieden, fietsverbindingen, openbaar vervoer en calamiteitenroutes integraal te worden uitgewerkt. Ook zien wij graag een visie op het spoorgoederenvervoer.	De Omgevingsvisie zegt op hoofdlijnen wat onze ideëen zijn voor de provinciale ruimtelijke ordening, nu en in de toekomst. Gebiedsgerichte agenda's en deelvisies passen hier beperkt in. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Daarom zijn we blij dat we komende tijd gezamenlijk de urgentie van deze opgaven in beeld gaan brengen met de actualisatie van het Multimodaal Toekomstbeeld van de MRA dat nu ook provinciedekkend gemaakt gaat worden.
ZW_0005	15	Niet afwijken van percentage betaalbare woningen In de Gooi en Vechtstreek is behoefte aan de bouw van sociale en middeldure woningen om de benodigde praktijkgeschoolden te kunnen huisvesten. Dit helpt de scheve woon-werkbalans. Het vraagt ook inzet vanuit de provincie voor het kunnen ontwikkelen van dit type woningen. In uw visie benoemt u zelf ook de noodzaak van een evenwichtige betaalbare woningvoorraad. Wij gaan nu uit van de afspraak 1 /3e- betaalbare woningen te realiseren bij nieuwe ontwikkelingen. In uw visie staat: "Binnen elke woningbouwregio bestaat minimaal 30% van de nieuwbouw uit sociale huur en valt in totaal twee derde binnen het betaalbare segment. Gemeenten maken afspraken over een eerlijke verdeling; de provincie borgt dit waar nodig via de 0mgevingsverordening"(p94). Dit zou dan kunnen af gaan wijken van het percentage van sociale huur van 33% ten opzichte van de huidige regionaal gemaakte (en landelijke) afspraken. Dit zien wij liever anders terug in uw visie. Wij blijven benadrukken dat er ook vanuit provinciale schaal hulp nodig blijft bij het realiseren van dit type woningen. Zo ook in lobby richting het Rijk over criteria bij toekomstige regelingen. Daarbij is het belangrijk dat er aandacht blijft voor de relatief kleinschaligere woningbouwlocaties in de provincie (bij elkaar opgeteld een substantieel aantal!) waar de kosten per woning vaak hoger uitvallen dan grootschalige woningbouw. Dit vraagt ook financiële ondersteuning, zoals de WOKT- subsidies. Dit behoeft provinciale aandacht.	Wij zijn het eens met de constatering dat in regio G&V behoefte is aan sociale en middeldure woningen. Vanuit de nieuwe Wet versterking regie op de volkshuisvesting zijn harde richtlijnen opgenomen voor het te realiseren aandeel sociaal, die leidend zijn voor de afspraken op woningbouwregioniveau. Deze richtlijnen zijn ook in onze visie overgenomen en hierover worden in de volkshuisvestingsprogramma's nadere afspraken gemaakt. Dit biedt ruimte voor de invulling van het aandeel sociaal die u en wij voorstaan. Wij delen uw inzet om via de woondeals en lobby de financiële haalbaarheid hiervan mogelijk te maken. De realisatiestimulans van het Rijk geldt voor alle projecten, ook kleinschalige woningbouwprojecten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	16	Spanning tussen betaalbaarheid en gezondheid De visie geeft prioriteit aan voldoende en betaalbare woningen, en accepteert tegelijkertijd dat bewoners op sommige locaties worden blootgesteld aan hinder. Betaalbaarheid en gezondheid kunnen zo op gespannen voet komen te staan. Als betaalbare woningbouw structureel op de minst gezonde plekken landt, verplaatsen we een gezondheidsprobleem naar de (lagere inkomens) groepen die gemeenten vanuit het sociaal domein juist ondersteunen.	In de visie is het belang van een gezonde leefomgeving juist prominenter dan voorheen, zeker voor nieuwe bouwlocaties. Bij bestaande plangebieden wordt rekening gehouden met eerdere afspraken, waardoor daar mogelijk wel nog meer hinder kan zijn. Bij nieuwe projecten vragen wij om een goede afweging te maken tussen gezonde leefomgeving en woningbouw.
ZW_0005	17	Verdichting vraagt om maatwerk U wilt inzetten op verdere binnenstedelijke verdichting. Dit sluit aan bij de visie van de regiogemeenten. Binnenstedelijk verdichten vraagt aandacht voor het behoud van karakter en cultuurhistorie en soms dus om maatwerk. Zoals kernen in Huizen, Muiden of Naarden-Vesting als voorbeeld. Bij het kijken waar toekomstige binnenstedelijke verdichting kan plaatsvinden, dient hier rekening mee gehouden te worden. Zo past hoogbouw niet overal. Wij ondersteunen uw visie dat woningbouw voornamelijk binnenstedelijk plaats moet vinden en nabij OV-knooppunten. De woningbouwvoorraad in onze regio voldoet hier grotendeels aan. Wij verwachten hierbij ook (verdere) inzet vanuit de provincie om het gezamenlijk vastgestelde hubnetwerk verder te realiseren. Dit hubnetwerk is uitgewerkt in de Gooicorridor met elkaar en met inzet vanuit de provincie.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We trekken graag gezamenlijk op bij dit soort trajecten, zoals het genoemde HUBnetwerk.
ZW_0005	18	Luchthavens en externe veiligheid Uw visie benadrukt het belang van een veilige leefomgeving, maar gaat beperkt in op de specifieke veiligheidsopgaven in de Gooi en Vechtstreek. De regio kent verschillende risicobronnen, waaronder spoorverbindingen, provinciale wegen, buisleidingen en Vliegveld Hilversum.	Wij onderschrijven het belang van externe veiligheid bij de ruimtelijke ontwikkeling van Gooi en Vechtstreek. De regio kent verschillende risicobronnen, waaronder infrastructuur voor het vervoer van gevaarlijke stoffen, buisleidingen en Vliegveld Hilversum. Externe veiligheid is in de Omgevingsvisie als algemeen provinciaal belang opgenomen en maakt onderdeel uit van de afweging bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij heeft de provincie onder meer verantwoordelijkheden voor provinciale infrastructuur en is zij bevoegd gezag voor regionale luchthavens. In de algemene luchtvaartparagraaf is daarnaast vastgelegd dat bij luchthavens en vliegroutes rekening wordt gehouden met onder meer veiligheid en ruimtelijke inrichting. Ook het OER heeft omgevingsveiligheid provinciebreed beoordeeld en daarbij onder meer bedrijven, buisleidingen, vliegvelden en transportroutes voor gevaarlijke stoffen betrokken. Uit deze beoordeling blijkt overigens dat Gooi en Vechtstreek, samen met Waterland, relatief weinig landoppervlak binnen risicocontouren kent. Het gebiedshoofdstuk Gooi en Vechtstreek richt zich op de voor deze Omgevingsvisie belangrijkste gebiedsspecifieke opgaven rond water, drinkwatervoorziening en natuur en is niet bedoeld als uitputtende beschrijving van alle in het gebied aanwezige risicobronnen. Wij zien daarom geen aanleiding om deze risicobronnen afzonderlijk in dit gebiedshoofdstuk op te nemen. De zienswijze geeft op dit punt geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0005	19	Vliegveld Hilversum Er ontbreekt een duidelijke beschrijving van de wijze waarop de provincie wil omgaan met de actualisatie van luchthavenbesluiten, geluidscontouren en veiligheidscontouren. Voor gemeenten is het van belang dat deze informatie actueel en juridisch robuust is, zodat zij ruimtelijke ontwikkelingen zorgvuldig kunnen beoordelen. Het verzoek is daarom om Vliegveld Hilversum expliciet op te nemen als provinciaal aandachtspunt en een actualisatietraject voor de relevante contouren uit te werken. De provincie is bevoegd gezag voor regionale luchthavens. Uw ontwerp-omgevingsvisie heeft beperkte aandacht voor de rol en betekenis van Vliegveld Hilversum. Het vliegveld heeft invloed op geluid, veiligheid, natuur, stikstofdepositie en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in zowel Hilversum als Wijdemeren.	Wij onderschrijven dat actuele en juridisch robuuste informatie over geluid- en veiligheidscontouren van belang is voor de ruimtelijke afweging door gemeenten. De provincie is bevoegd gezag voor Vliegveld Hilversum. Voor de luchthaven geldt een provinciaal luchthavenbesluit, waarin de gebruiksruimte en de relevante ruimtelijke beperkingen zijn vastgelegd. De bijbehorende geluid- en veiligheidscontouren zijn opgenomen in de provinciale regelgeving. De Omgevingsvisie is echter niet het instrument waarin luchthavenbesluiten of de daarbij behorende contouren worden geactualiseerd. Indien actualisatie van het luchthavenbesluit of de onderliggende contouren nodig is, vindt dit plaats via de daarvoor geldende afzonderlijke procedure en op basis van actuele gegevens en berekeningen. Daarbij worden ook de ruimtelijke en milieueffecten voor de omgeving betrokken. In de Omgevingsvisie is reeds vastgelegd dat de provincie voor regionale luchthavens bevoegd gezag is en dat de effecten van luchtvaart op onder meer geluid, gezondheid, natuur, veiligheid en ruimtelijke inrichting in samenhang moeten worden beschouwd. De rol van Vliegveld Hilversum past binnen deze algemene beleidslijn. Wij zien daarom geen aanleiding om in de Omgevingsvisie zelf een afzonderlijk actualisatietraject voor Vliegveld Hilversum vast te leggen. Wel betrekken wij de actualiteit van het luchthavenbesluit en de bijbehorende contouren bij de uitvoering van onze wettelijke taken als bevoegd gezag.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	20	Luchthaven Schiphol Met betrekking tot de luchthaven Schiphol liggen gemeenten in onze regio binnen geluidscontouren die aandacht behoeven. Ook bij toekomstige indeling van aanvliegroutes en ontwikkelingen, dienen de belangen van geluidshinder en potentiële negatieve effecten of beperkingen op de ruimtelijke ontwikkelingen in onze regio meegenomen te worden. Daarbij zou u nadruk moeten leggen bij aanvliegroutes dat vliegen over bestaande bebouwing niet ondergeschikt mag zijn ten opzichte van het mogelijk kunnen maken van nieuw te realiseren (grootschalige) gebiedsontwikkelingen elders rondom Schiphol.	Wij onderschrijven dat bij wijzigingen van vliegroutes de gevolgen voor bestaande woongebieden en voor de ruimtelijke ontwikkeling van de regio zorgvuldig moeten worden meegewogen. In de Omgevingsvisie is daarom opgenomen dat luchthavens en vliegroutes goed moeten worden betrokken bij de ruimtelijke ordening, waarbij onder meer wordt gekeken naar geluid, gezondheid, natuur, veiligheid en ruimtelijke inrichting. Voor Schiphol ligt de bevoegdheid voor het luchthavengebruik en de inrichting van het luchtruim bij het Rijk. De provincie heeft hierbij een adviserende en belangenbehartigende rol. In die rol zetten wij erop in dat veranderingen niet alleen worden beoordeeld vanuit het functioneren van de luchthaven of het mogelijk maken van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, maar vanuit de gevolgen voor de regio als geheel. Daarbij moet nadrukkelijk rekening worden gehouden met de geluidbelasting en gezondheid van bestaande bewoners én met bestaande en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. De Omgevingsvisie kiest daarbij voor een bredere lijn waarin verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Ook is het niet vanzelfsprekend dat beschikbare milieuruimte volledig wordt benut voor nieuwe geluidgevoelige functies. Wij zien daarom geen aanleiding voor een afzonderlijke rangorde waarbij bestaande bebouwing of nieuwe gebiedsontwikkeling op voorhand altijd voorrang heeft; beide belangen moeten bij toekomstige besluiten zorgvuldig en in samenhang worden afgewogen.
ZW_0005	21	Economisch strategische sectoren U benoemt het economisch profiel van Mediatech en Innovatie beperkt in uw visie. En u benoemt dit als belangrijk 'nationaal knooppunt'. In onze optiek is deze sector veel belangrijker. We zijn zeer verbaasd dat dit niet als een van de belangrijke economische profielen van de provincie wordt genoemd.	Wij erkennen in de Omgevingsvisie dat het mediacluster in Hilversum een belangrijk nationaal mediaknooppunt is en daarmee een belangrijk regionaal innovatiecluster. “De MRA is een belangrijk centrum van innovatiekracht, met sterke sectoren in zakelijke en financiële dienstverlening en ICT maar ook de creatieve industrie heeft een belangrijke economische waarde zoals we dat zien bij het mediacluster in Hilversum, als belangrijk nationaal mediaknooppunt.” Wij zien dit cluster echter niet als een strategisch cluster in het kader van Europese autonomie.
ZW_0005	22	Het mediacluster is een hoofdsector In uw visie schrijft u over toekomstbestendige economie en het sturen op strategische belangen. Hier benoemt u maar twee sectoren. Het innovatieve mediacluster benoemt u niet. Deze sector is nationaal en internationaal een grote speler. En bovendien een grote werkgever in de regio Gooi en Vechtstreek en daarbuiten. In de samenwerkingsagenda tussen provincie en regiogemeenten wordt dit beaamd en werken we hier nadrukkelijk al aan. We zijn daarom extra verbaasd dat dit niet als een van de hoofdsectoren is meegenomen. Dit zien wij graag gewijzigd. Er moet bijzondere aandacht blijven voor de andere innovatieclusters in de andere subregio's van de provincie, met daarbinnen mediatech. Dit moet expliciet benoemd worden in de omgevingsvisie.	Wij erkennen in de Omgevingsvisie dat het mediacluster in Hilversum een belangrijk nationaal mediaknooppunt is en daarmee een belangrijk regionaal innovatiecluster. “De MRA is een belangrijk centrum van innovatiekracht, met sterke sectoren in zakelijke en financiële dienstverlening en ICT maar ook de creatieve industrie heeft een belangrijke economische waarde zoals we dat zien bij het mediacluster in Hilversum, als belangrijk nationaal mediaknooppunt.” Wij zien dit cluster echter niet als een strategisch cluster in het kader van Europese autonomie.
ZW_0005	23	Recreatie is ook een factor van economisch belang De aanwezigheid van de groen-blauwe zone is voor dit hoofdstuk relevant, bezien vanuit economisch perspectief. In zijn algemeenheid krijgt recreatie aandacht in uw visie en het wordt aangemerkt als een belangrijk punt voor de kwaliteit van de leefomgeving voor de inwoners van de provincie. Voor onze regio geldt dat uiteraard ook. Daarbij is recreatie - zeker voor onze regio - ook een factor van economisch belang. Wij zien dit én hoe de provincie hier specifiek verder aan bijdraagt nog onvoldoende terug in uw visie. (Zie ook 'water, natuur en recreatie').	In de inleidende tekst van paragraaf 6.11 erkennen we het economisch belang van recreatie.
ZW_0005	24	Ruimte voor werkgelegenheid Wij zien het als positief dat wordt uitgesproken dat wonen en werken onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Om dit te onderstrepen mag best stelliger geformuleerd worden dat vanuit economie bezien transformatieopgaven (en zeker die van werken naar wonen) terughoudend moeten worden bezien.	In de Omgevingsvisie wordt niet alleen aandacht besteed aan de woon-werkbalans en de daarmee samenhangende mobiliteit, maar ook aan het bouwen van het juiste type woning op de juiste plek, evenals aan het behoud en versterken van bedrijventerreinen.
ZW_0005	25	Voldoende toekomstbestendige werklocaties zijn noodzakelijk Voor het behoud en de versterking van de leefbaarheid is het in de Gooi en Vechtstreek, en ook elders in de provincie, belangrijk dat er voldoende werklocaties blijven en dat we er gezamenlijk voor zorgen dat deze toekomstbestendig worden. Dit voorkomt ook een verstoorde woon-werkbalans. U benadert de woon-werkbalans vooral vanuit mobiliteit. Minstens zo belangrijk is het om de oorzaak aan te pakken: het juiste type woningen bouwen, in evenwicht met de werkgelegenheid, maar ook het behoud en versterken van bedrijfslocaties zodat mensen niet dagelijks hoeven te reizen. De woningbouwopgave mag daarom niet ten koste gaan van bedrijfslocaties en bedrijventerreinen, dat verstoort de woon-werkbalans juist en creëert nieuwe ruimtelijk-economische en mobiliteitsproblemen. Dit treft vooral praktijkgeschoolden waarvan bekend is dat zij geen grote woonwerkafstanden kunnen afleggen.	In de Omgevingsvisie wordt niet alleen aandacht besteed aan de woon-werkbalans en de daarmee samenhangende mobiliteit, maar ook aan het bouwen van het juiste type woning op de juiste plek, evenals aan het behoud en versterken van bedrijventerreinen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	26	Behoud bestaande bedrijventerreinen Over bedrijventerreinen geeft u aan dat u wilt sturen op het slimmer benutten hiervan. Hierin zien wij als gemeenten ook een belangrijke rol voor de provincie. U geeft aan dat behoud van werklocaties belangrijk is, maar ook dat bedrijventerreinen niet zomaar mogen uitbreiden (in relatie tot ruimte voor wonen). Wij willen mede gezien de woon-werkbalans graag benadrukt zien dat behoud van bestaande bedrijventerreinen juist relevant blijft, om zo toekomstbestendig en leefbare regio's te ontwikkelen. In de doorwerking van uw visie en uiteindelijk in de omgevingsverordening zien wij dit aspect graag terug.	Zoals in paragraaf 6.13 staat vermeld vinden wij het beschermen van bestaande bedrijventerreinen ook belangrijk. We zullen daar dan ook zeker aandacht aan besteden in de uitwerking van de Omgevingsvisie.
ZW_0005	27	Provincie is meer dan een adviseur bij hoogspanningsverbindingen U geeft aan een "adviserend gesprekspartner" (p.80) te zijn over hoogspanningsverbindingen zoals 380 kV, schakel tussen Rijk en gemeenten bij ontwikkelingen in het energiesysteem. Wij zien uw rol groter: een belangrijke partij bij het waarborgen van een goede ruimtelijke inpassing. U geeft voorbeelden van 380 kV hoogspanningstraces die aandacht behoeven. We missen die van Diemen-Lelystad-Ens, die door de Gooi en Vechtstreek zal gaan lopen. Ook het toekomstig benodigde tracé van Amsterdam Zuid-Oost naar de Gooi en Vechtstreek vraagt om directe betrokkenheid van de provincie. Ook hier vragen wij om het borgen van landschappelijke kwaliteit, provinciale inzet in de afwegingen en het beschikbaar stellen van middelen voor een goede ruimtelijke inpassing. Dit mag niet ondersneeuwen door de snelheid die nodig is om de energieopgave op te lossen.	Het Rijk is als bevoegd gezag verantwoordelijk voor 380 kV-tracés en transformatorstations. Het Rijk kan op verzoek het bevoegd gezag overdragen. De rol van de provincie Noord-Holland in het tracé Diemen-Lelystad-Ens en mogelijk het toekomstige tracé van Amsterdam Zuid-Oost naar Gooi en Vechtstreek is in principe adviserend tenzij wij het bevoegd gezag overnemen. In onze adviserende rol zal de provincie bij energie-infrastructuur ernaar streven om het project in te passen met een zo laag mogelijke impact op de omgeving en omgevingskwaliteit (leidend principe uit de Energievisie 2.0 en afwegingsprincipe 3 uit deze Omgevingsvisie).
ZW_0005	28	Toekomstbestendig en flexibel energiesysteem Goed dat de concept-Omgevingsvisie aandacht besteedt aan de ruimtelijke impact van de energietransitie en energie benoemt als sturend principe binnen de ruimtelijke ordening. Tegelijkertijd zien wij de urgentie om duurzame energieopwek te versnellen en toe te werken naar een decentraal energiesysteem onvoldoende terug in de visie. Hoewel het belang van een decentraal energiesysteem voor het ontlasten van het bovenliggende net wordt erkend, ontbreekt een duidelijke visie op hoe dit wordt gestimuleerd Wijk kijken uit naar een uitwerking hoe dit vorm te geven in programma's, stimuleringsregelingen en verordeningen. Wij zien weinig aandacht voor het beter benutten van het bestaande elektriciteitsnet door een betere spreiding van elektriciteitsafname te stimuleren. Juist vraagsturing kan bijdragen aan het verminderen van netcongestie, een efficiënter gebruik van de beschikbare netcapaciteit én daarmee wellicht aan een verminderde ruimteclaim: alles watje decentraal hebt, hoefje niet centraal (met uitbreiding op het hoog, midden en laagspanningsnet) te organiseren.	De provincie werkt aan de uitwerking van het decentrale energiesysteem, zoals ondersteuning bij het creëren van energyhubs en het plaatsen van batterijen (bij opwek). Verdere uitwerking zal nog plaatsvinden in o.a. het Programma Energie dat wordt opgesteld na vaststelling van deze Omgevingsvisie. Vraagsturing kan inderdaad helpen bij het verminderen van netcongestie: vanuit de netbeheerder en provincie is hier aandacht voor. Concreet gebeurt dit o.a. in afspraken in energyhubs (groepscontracten) en ook in het Energiebesparingsakkoord.
ZW_0005	29	De visie besteedt terecht aandacht aan onderwerpen als batterijopslag, netcongestie en de balans tussen vraag en aanbod, maar de ruimtelijke consequenties en de daarbij behorende keuzes blijven grotendeels onbenoemd. Ook wordt de warmtetransitie vooral als uitdaging gezien vanwege de extra elektriciteitsvraag, terwijl warmteopslag mogelijk kansen biedt om de flexibiliteit in het energiesysteem te vergroten. Verder lijkt de focus in uw visie vooral te liggen op bedrijventerreinen, dit is zeker een belangrijke plek om te beginnen, maar de gevolgen van netcongestie en de energietransitie raakt alle domeinen. Wij zien graag meer aandacht voor lokale netbalans, gelijktijdigheid van vraag en aanbod en flexibiliteit in het energiesysteem. In het afwegingskader wordt bovendien onvoldoende duidelijk hoe deze uitgangspunten worden vertaald naar concrete ruimtelijke keuzes.	In de Omgevingsvisie wordt benoemd dat ruimtelijke consequenties van het toekomstige energiesysteem aanzienlijk zijn, en dat geldt voor het nationale, provinciale en gemeentelijke niveau. De ruimtelijke inpassing van het energiesysteem vraagt vaak om maatwerk. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0005	30	Verder zijn de RES-doelen gericht op 2030; wij missen een beeld van de rol die de provincie voor zich ziet op het gebied van duurzame opwek en decentrale energiesystemen in de decennia daarna.	De systematiek voor de RES-doelen na 2030 moet door het Rijk in overleg met provincie en gemeenten herijkt worden. Recent heeft het kabinet aangegeven dat de doelstellingen voor opwek op land flink groeien (NPE Actualisatie 2026). De rol die de provincie gaat spelen in de duurzame opwek en het decentrale energiesysteem, zal de komende jaren samen met gemeenten, netbeheerders en andere stakeholders uitgewerkt worden in energiebeelden en gebiedsgerichte uitwerkingen.
ZW_0005	31	U erkent het belang en provinciale rol in het beschermen van waardevolle natuur en cultuurlandschappen, (o.a. pagina 74). Wij wijzen u erop dat -mede gezien de klimaatverandering- beschermen alleen niet voldoende is. Dit vraagt om extra inzet. De huidige natuurdoelentypen die bijvoorbeeld in het Gooi worden nagestreefd zijn niet goed haalbaar omdat bijvoorbeeld eiken, beuken en heide niet bestand zijn tegen de snelle klimaatsveranderingen.	In het bepalen van de natuurdoelen (zoals in het natuurbeheerplan en de kaders van de natuurherstelverordening) wordt de impact van klimaatverandering ook meegewogen. Daarnaast is de provincie betrokken bij het onderzoek Toekomstbestendige heuvelrug, waarin ook vooruit gekeken wordt naar de impact van klimaat op het natuurlijk systeem. We richten ons op het behoud en herstel van historische waarden, maar waar het (door klimaat) niet mogelijk is deze doelen te halen is er de mogelijkheid de doelen aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	32	Landbouw en natuur zijn niet los van elkaar te zien en heeft ook link met recreatie De relatie tussen natuur en landbouw mag beter naar voren komen in uw visie. Een strikte scheiding tussen beiden is niet overal realistisch. Landbouw en natuur zijn van elkaar afhankelijk en beïnvloeden elkaar. Juist in de landbouwgebieden met monoculturen liggen de grootste kansen om de biodiversiteit te verhogen, waardoor deze gebieden ook interessanter worden voor recreanten. Wij zouden hier graag meer aandacht voor zien in uw visie. Veel problemen waar de natuur nu mee kampt, worden veroorzaakt door de huidige intensieve manier van landbouw voeren. Juist daar liggen dus ook veel oplossingen, zeker vanuit het besef dat de landbouw afhankelijk is van de natuur. Het is daarbij belangrijk dat de aanpak integraal is, op het gebied van stikstof, water, bodem en voor iedereen geldt, dus ook voor bijvoorbeeld Schiphol en Tata Steel.	Wij zijn het met indiener eens dat natuur en landbouw niet per se tegengesteld zijn en elkaar beïnvloeden. Alsook dat recreatie met beide valt te combineren. Dat benoemen we ook op meerdere plekken in de omgevingsvisie. In de uitwerking van de omgevingsvisie zullen we hier ook aandacht voor hebben. In de natuurherstelverordening is een onderdeel over het agrarische ecosysteem opgenomen. Dat systeem is afhankelijk van onze kijk op het soort landbouw en is deels gekoppeld aan het instrument agrarisch natuurbeheer.
ZW_0005	33	Bij natuur en biodiversiteit is het goed dat de provincie werkt aan het realiseren van Natuurnetwerk Nederland (NNN). Een probleem is wel dat dit kan botsen met cultuurhistorische waarde van bijvoorbeeld landgoederen, die vaak ook een landbouwtak hebben. Het weghalen van deze pijlers kan het duurzame onderhoud van landgoederen ondermijnen.	Bij de realisatie van NNN op landgoederen wordt ook rekening gehouden met de cultuurhistorische waarden, zoals ook beschreven in de Wezenlijke Kenmerken en Waarden in de Omgevingsverordening. Daarnaast onderzoeken wij een mogelijke beleidsuitwerking gericht op landgoerderen.
ZW_0005	34	Op de recreatiekaart van Noord-Holland zijn de meeste landbouwgebieden witte vlekken: een gemiste kans. Juist hier liggen kansen om deze gebieden aantrekkelijker te maken voor recreanten, en voor boeren om hun inkomsten te verbreden door diensten te verlenen aan die recreanten.	De kansen voor multifunctionele landbouw in relatie tot recreatie en agrotoerisme staan op diverse plekken benoemd, waaronder paragraaf 6.11.
ZW_0005	35	Toenemend natuurbrandrisico vraagt om provinciale inzet De samenhang tussen externe veiligheid, natuurbrandrisico's, bereikbaarheid en ruimtelijke ontwikkelingen verdient meer aandacht in uw visie. Gezien de ligging van de gemeenten in de Gooi en Vechtstreek nabij uitgestrekte natuurgebieden, is dit een zeer relevant thema voor de toekomst van de regio en de ruimtelijke ontwikkeling. Het risico op natuurbranden neemt exponentieel toe. Dit vormt een gevaar voor het landelijk gebied, maar ook voor de randen van steden en dorpen en stedelijke voorzieningen in een natuur- of recreatiegebied. Dit is een zeer belangrijke opgave waar aandacht voor nodig is, omdat dit de ruimtelijke ordening raakt maar zeker ook de veiligheid en vraagt zeker ook provinciale inzet. Het Rijk heeft vorig jaar deze taak ook nadrukkelijker bij de provincie neergelegd.	We zijn het met de indiener eens dat natuurbranden gezien hun risico's een belangrijke opgave zijn. Daarom zullen we dit ook opnemen in de omgevingsvisie. Verder zal er een provinciaal plan natuurbrandbeheersing worden opgesteld. Zou het provinciaal plan daar aanleiding toe geven dan kan ook de omgevingsverordening daarop worden ingericht.
ZW_0005	36	Langetermijnrichting voor stikstofreductie ontbreekt U erkent dat stikstof een belangrijke beperking vormt voor ruimtelijke ontwikkelingen in Noord-Holland. Tegelijkertijd blijft onduidelijk welke lange termijnrichting de provincie voor ogen heeft om de stikstofbelasting terug te dringen en natuurherstel mogelijk te maken. Wij vragen u om hierover concreter te worden. Dat schept ook duidelijkheid richting gemeenten en andere partijen binnen de provincie. Voor de Gooi en Vechtstreek is het van belang dat niet alleen aandacht wordt besteed aan Natura 2000- gebieden, maar ook aan stikstofgevoelige natuur binnen het Natuurnetwerk Nederland. Daarnaast verdient de samenhang tussen stikstof, water, bodem en natuurherstel meer aandacht. Wij adviseren om in de visie duidelijker richting te geven aan de provinciale ambitie voor stikstofreductie en de relatie met natuurherstel, leefomgevingskwaliteit en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.	Het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering geeft uitwerking aan de additionaliteitsplannen per stikstofgevoelig Natura 2000-gebied waaronder natuurmaatregelen en hydrologische maatregelen. In het uitvoeringsprogramma wordt per gebied nader ingegaan op de samenhang met de NNN-realisatie die kan bijdragen aan geborgd natuurherstel. De omgevingsvisie bevat een uitwerking van de leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke ontwikkelingen.
ZW_0005	37	Maak 'Toekomstbestendige Heuvelrug' een programma onder de omgevingsvisie U benoemt terecht de drinkwateropgave. Ook geeft u aan op pagina 70 dat u zich inzet als bevoegd gezag voor grondwater en onttrekkingen, in relatie tot drinkwater. Wij ondersteunen de uitvraag vanuit de drinkwaterpartijen binnen WAAG aan u om deze rol van bevoegd gezag op te gaan pakken binnen het WAAG project. Wij benadrukken het belang om de opgaven die naar voren zijn gekomen in de onderzoeken binnen 'Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek' goed mee te nemen hierbinnen. Uw betrokkenheid binnen dat programma is essentieel. Op pagina 134 geeft u aan dat de inzichten uit dit programma belangrijk zijn om mee te nemen bij toekomstige ontwikkelingen: "De provincie wil zich samen met de partners inzetten voor het herstel door in dit gebied toe te werken naar een toekomstbestendig, adaptief landschap met een duurzame wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem en het landgebruik". Eerder is op ambtelijk niveau gesproken over de mogelijkheid dat Toekomstbestendige Heuvelrug een programma onder de omgevingsvisie wordt. Wij verzoeken u om dit serieus te overwegen.	Het project WAAG is in veel aspecten een bijzonder drinkwaterinitiatief: de geografische schaal, de samenwerking tussen drie drinkwaterbedrijven en de verbinding tussen oppervlakte- en grondwater. Dat maakt ook dat veel grote en kleine regionale opgaven aan de WAAG opgave raken. Voor een goede inpassing van de WAAG opgave is het van belang deze andere opgaven hierin goed mee te nemen, waaronder de opgaven uit de Toekomstbestendige Heuvelrug. Wij zien de "Toekomstbestendige Heuvelrug" niet als een apart (gebieds)programma onder de omgevingsvisie. In het gebied lopen reeds diverse gebiedsontwikkelingen en we gaan er vanuit dat de inzichten uit de Toekomstbestendige Heuvelrug daarin worden ingebracht en meegenomen. Eerder ontvingen wij van de Regio Gooi en Vechtstreek al het verzoek om bestuurlijke en ambtelijke deelname aan THGV. In reactie daarop hebben we aangegeven op dit verzoek te antwoorden bij beantwoording van de zienswijzen. De provincie wil zich samen met de partners inzetten voor het herstel door in dit gebied toe te werken naar een toekomstbestendig, adaptief landschap met een duurzame wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem en het landgebruik. De gebiedspartners hebben zich verenigd in het project THGV waarin de resultaten van het onderzoek ter hand worden genomen. De provincie is geen deelnemende partij in het project THGV. Zij volgt de voortgang met belangstelling en levert waar nodig specialistische kennis.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	38	Beheer en onderhoud recreatiegebieden vraagt provinciale rol Het bouwen van meer woningen staat centraal in uw visie. En u benoemt dat recreatie bij deze ontwikkeling belangrijk is. Het behoud van bestaande recreatiegebieden vraagt al enige tijd aandacht. Structureel beheer en onderhoud van recreatiegebieden is een belangrijk zorgpunt. Dit geven gemeenten en de terrein beherende organisaties al een tijd aan. Het Rijk besteedt hier in de ontwerp Nota Ruimte weinig aandacht aan. Daarmee ligt er een nog nadrukkelijkere rol bij de provincie. U geeft aan dat: "Het bevorderen van de beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voldoende natuur, recreatiegebied en andere voorzieningen" (pagina 148 o.a.) een provinciaal belang is en dat u "een groenblauw raamwerk wilt creëren waar recreatie, natuur, wateropgaven en op sommige plekken ook landbouw in samenhang worden opgepakt" (pagina 7). Wij onderschrijven dat er voldoende ruimte voor recreatie moet zijn, maar dit vraagt ook om gezamenlijke inzet voor de beheer- en onderhoudsgelden. Uw visie kan nog duidelijker aangeven hoe de provincie hier specifiek aan gaat bijdragen.	Beheer en onderhoud worden meegenomen bij de uitwerking van de omgevingsvisie.
ZW_0005	39	Recreatie vraagt niet alleen om investeringen, maar kan economisch ook baten opleveren. Niet alleen de natuurgebieden en cultureel erfgoed, maar ook de waterrecreatie is binnen onze regio essentieel in het economisch recreatieprofiel (zoals de plassen en randmeren). Inzet voor verbetering van de waterkwaliteit die u benoemt is hierbij essentieel en verwachten we ook een sterke(re) rol van de provincie samen met het Rijk en de Waterschappen.	In het regionaal water en bodem programma wordt de inzet en rol op waterkwaliteit verder uitgewerkt.
ZW_0005	40	Zonering, klimaat en hittestress in recreatiegebieden U benoemt terecht het belang van zonering tussen natuur en recreatie. Binnen de Gooi en Vechtstreek wilt u dat gezamenlijk op gaan pakken. Ook met de terrein beherende organisaties, gemeenten en provincie Utrecht, binnen het samenwerkingsverband Gooicorridor. Fijn dat u dit nu ook in uw visie een plek geeft. Zo benoemt u ook de inzet op de bereikbaarheid van recreatiegebieden. Vanuit gezondheidsbevordering adviseren wij om daarbij ook te kijken naar klimaat en hittestress in relatie tot recreatiegebieden, bijvoorbeeld door meer schaduwrijke plekken in te richten. Deze plekken kunnen bijdragen aan gezondheid(sbevordering), ook in het kader van meer (blijven) bewegen van inwoners nabij stedelijk gebied en ook op warme dagen.	Dit nemen we mee in de verdere uitwerking, binnen de samenwerking rond de Gooicorridor.
ZW_0005	41	Omgevingskwaliteit en leefbaarheid Uw ambitie is het behoud van de leefbaarheid en gezondheid, waaronder luchtkwaliteit. Dit vraagt om inzet. Bij het verder versterken hiervan in relatie tot meerdere ruimtelijke opgaven in dezelfde ruimte, vraagt dit om een actieve provinciale rol.	Eens, daartoe hebben wij ons beleidskader Gezonde Leefomgeving aangenomen waarin we de gezonde leefomgeving als provinciaal belang aanmerken en onze rol beschrijven. Deze ambitie hebben wij uitgewerkt in het Beleidskader Gezonde Leefomgeving en gaan we nog verder uitwerken in een programma Gezonde Leefomgeving.
ZW_0005	42	Gezondheid moet expliciet worden geborgd, niet alleen afgewogen Hoewel uw ambities helder zijn, blijft de vertaling naar concrete, afdwingbare keuzes en plannen beperkt. In de praktijk dreigt gezondheid vooral een meewegend criterium te worden, en daarmee ondergeschikt aan bijvoorbeeld woningbouw en economie. Terwijl u in uw visie zelf erkent dat normen niet voldoende zijn voor een optimaal gezonde leefomgeving. Alleen afwegen is daarom onvoldoende: leefbaarheid en gezondheid moeten expliciet en aantoonbaar worden geborgd in de uiteindelijke keuzes. Er is aandacht voor het beschermen van inwoners tegen blootstelling en het hanteren van normen en kaders, inclusief gezondheidsrisico's. Wat ontbreekt, is hoe concrete keuzes in de afweging daadwerkelijk worden gemaakt en hoe gezondheid daarin wordt geborgd.	Het beleidskader Gezonde Leefomgeving regelt dat gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen naast de andere belangen die in een gebied of situatie bestaan. Steeds wordt locatiespecifiek gekeken hoe de gezonde leefomgeving geborgd wordt. Leidend voor ons handelen is het blootstellingsniveau aan schadelijke en hinderlijke stoffen in de fysieke leefomgeving. Wanneer het blootstellingsniveau het belang van een gezonde leefomgeving onder druk zet, stellen wij het gebruik van de maximale normopvulling ter discussie. Waar nodig zetten wij ons instrumentarium in zoals bronbeleid en vragen wij onze mede-overheden hetzelfde te doen.
ZW_0005	43	Afwegingskader mist scherpte en gelijke behandeling In het afwegingskader en de principes (p.18) ontbreekt scherpte. Er worden verschillende termen en waarden gebruikt zonder duidelijke prioritering: wat verstaan we onder 'goede' omgevingskwaliteit, wat is de ambitie en wat weegt het zwaarst? De principes zijn bovendien ongelijk: voor economie wordt gestuurd op ''richtlijnen", terwijl bij leefomgeving vooral sprake is van algemene waarborgen en uitvoering van de Omgevingswet.	De teksten in het hoofdstuk over het afwegingskader zijn aangescherpt. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om tussen de afwegingsprincipes een prioritering aan te brengen. Per locatie kan de afweging verschillend uitpakken.
ZW_0005	44	In uw visie behandelt u verschillende milieuthema's afzonderlijk. Maar u besteedt beperkt aandacht aan de samenhang tussen deze thema's. Inwoners ervaren de leefomgeving als één geheel, waarbij geluid, luchtkwaliteit, geur, lichthinder en veiligheidsaspecten gezamenlijk de kwaliteit van de leefomgeving bepalen. Wij adviseren om in de visie explicieter aandacht te besteden aan de integrale afweging van milieubelasting en leefomgevingskwaliteit.	Wij besteden wel degelijk aandacht aan hinder door cumulatie/stapeling en geven aan dat juist de gebieden waar stapeling plaats vindt onze aandacht zal krijgen. Wij geven aan dat deze gebieden vaak in het zuidelijk deel van de provincie liggen en ook de Industrieterreinen van Provinciaal Belang (IPB) omvatten. Daarom richten we ons in eerste instantie op de IPB's, inclusief de milieucontouren.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	45	Cumulatieve geluidbelasting krijgt te weinig aandacht Uw visie onderkent het belang van een gezonde leefomgeving, maar besteedt beperkt aandacht aan de cumulatie van geluid afkomstig van verschillende bronnen. Inwoners kunnen tegelijkertijd worden blootgesteld aan geluid van wegverkeer, spoorverkeer, luchtvaart en bedrijvigheid. Ook wanneer afzonderlijke bronnen voldoen aan de geldende normen, kan de totale geluidbelasting gevolgen hebben voor de leefkwaliteit en gezondheid. Wij adviseren om in de visie duidelijker te beschrijven welke ambitie de provincie heeft voor het verbeteren van de geluidskwaliteit en hoe cumulatieve geluidbelasting wordt betrokken bij ruimtelijke afwegingen.	Het beleidskader Gezonde Leefomgeving erkent en agendeert cumulatie van geluid als gezondheidsrisico. Tevens richten we ons op gebieden waar inwoners het meest blootgesteld worden aan schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem en hinder door cumulatie en/of stapeling. In het nog op te stellen programma Gezonde Leefomgeving wordt dit verder uitgewerkt. Bijvoorbeeld hoe we de doelstelling voor geluidhinder vanuit de industrie kunnen opstellen.
ZW_0005	46	Lokale bronnen van luchtverontreiniging blijven onderbelicht U benoemt luchtkwaliteit als onderdeel van een gezonde leefomgeving, maar u besteedt beperkt aandacht aan de invloed van lokale bronnen zoals verkeer, mobiele werktuigen, houtstook en luchtvaart. Vooral in stedelijke gebieden en langs drukke verkeersroutes heeft luchtverontreiniging invloed op de gezondheid van inwoners. Wij adviseren om in de visie duidelijker te beschrijven welke ambitie de provincie heeft voor het verbeteren van de luchtkwaliteit en hoe luchtkwaliteit wordt meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij kan ook aandacht worden besteed aan gezondheidskundige advieswaarden naast de wettelijke normen.	Het beleidskader Gezonde Leefomgeving stelt voor luchtkwaliteit het doel om aan de nieuwe EU-grenswaarden te gaan voldoen. Deze grenswaarden gelden vanaf 2030 en worden de nieuwe omgevingswaarden voor luchtkwaliteit. Deze normen zijn daarmee bepalend voor ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie stelt zelf geen scherpere (lokale) omgevingswaarden vast voor luchtkwaliteit. De gezondheidskunidge advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO, 2021) zijn voorlopig nog niet haalbaar in Noord-Holland. De luchtkwaliteit wordt inderdaad beïnvloed door vele bronnen. Het verbeteren van de luchtkwaliteit vraagt, gezien de verdeling van bevoegdheden, inzet en samenwerking van het rijk, de provincies en gemeenten.
ZW_0005	47	Geur verdient een duidelijkere plek als onderdeel van een gezonde leefomgeving Geurhinder wordt beperkt behandeld in de visie, terwijl geur een belangrijke factor kan zijn voor de kwaliteit van de leefomgeving. Dit geldt met name in gebieden waar wonen, recreatie, landbouw en bedrijvigheid dicht bij elkaar liggen. Wij adviseren om geur nadrukkelijker te benoemen als onderdeel van een gezonde leefomgeving en als aandachtspunt bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.	Het belang van geur wordt benoemd in de omgevingsvisie. In de paragraaf Gezonde en Veilige Leefomgeving wordt aangegeven dat we gaan verkennen of er aanvullend beleid voor geurhinder moet worden vastgesteld. Dit wordt verder verkend in het Programma Gezonde Leefomgeving.
ZW_0005	48	Lichthinder en donkere gebieden vragen om meer aandacht Lichthinder krijgt weinig aandacht in uw visie, terwijl dit onderwerp steeds belangrijker wordt voor zowel de leefomgeving als de natuur. Kunstmatige verlichting kan invloed hebben op gezondheid, natuurwaarden en de beleving van landschap en duisternis. Voor gebieden met hoge natuurwaarden, zoals delen van Wijdemeren en het Gooi Natuurreservaat, is het wenselijk dat de provincie aandacht besteedt aan het behoud van donkere gebieden als onderdeel van de omgevingskwaliteit. Dit in goede afweging met de veiligheid van inwoners op doorgaande wegen en fietspaden.	De provincie is zich bewust van het effect van lichthinder op de gezondheid van mens en dier/natuur en de beleving van het landschap. Lichthinder vanwege bijv. glastuinbouwkassen valt buiten de reikwijdte van ons beleidskader Gezonde Leefomgeving, ook al omdat wij niet het bevoegd gezag zijn. Recent hebben wij wel het beleidskader verlichting vastgesteld, waarin we beschrijven waar en hoe wij onze wegen en kunstwerken verlichten, vanuit de vraag: waar verlichten we wel en waar verlichten we niet of anders? Dit weegt de belangen van o.a. natuur, sociale veiligheid en verkeersveiligheid mee in de keuze voor verlichting. De provincie Noord-Holland maakt bewuste keuzes in het beleid voor openbare verlichting, waarbij het uitgangspunt 'Licht waar het moet, donker waar het kan' centraal staat. Dit betekent dat verlichting uitsluitend wordt toegepast waar dit absoluut noodzakelijk is, bijvoorbeeld wanneer verkeersveiligheid of sociale veiligheid dat vraagt. We werken hiermee aan de balans tussen veiligheid, duurzaamheid en beschermde natuurwaarden.
ZW_0005	49	Fouten en suggesties voor het kaartmateriaal Tot slot constateren wij nog enkele fouten en doen wij graag suggesties op uw kaartmateriaal in uw visie.	Wij danken indiener voor de constateringen en suggesties. Wij hebben er ons voordeel mee gedaan.
ZW_0005	50	Zoeklocatie TenneT staat aangeduid met 1 stip, maar er worden 3 drie locaties onderzocht.	De stip is indicatief en staat voor de drie zoeklocaties.
ZW_0005	51	De provincie is bevoegd gezag voor Vliegveld Hilversum. Het lijkt erop dat de veiligheidscontour en geluidscontour niet overeenkomen met de werkelijke situatie.	De kaart geeft een combinatie van risicocontouren en geluidscontouren weer conform de omgevingsverordening
ZW_0005	52	Op blz. 46 wordt Hilversum-Oost aangeduid als gebied met ruimte voor 'klimaatbuffers'. De gemeente Hilversum vraagt om het uitroeptekentje te verschuiven naar de Laapersheide.	De vraag gaat over verschillende legenda-eenheden van de kaart op pagina 41. De regiogemeenten vragen of de klimaatbuffer kan worden aangepast door het uitroeptekensymbool op de kaart te verplaatsen, terwijl dat de legenda-eenheid is voor woningbouwlocaties waar rekening gehouden moet worden met klimaatopgaven. Het uitroepteken hoeft dus niet verplaatst te worden.
ZW_0005	53	Bijlage 'Ruimteclaims water en bodem': Stresstest Limburgbui 200 mm in 48 uur: In delen van de regio waaronder in Hilversum staan dan grote delen onder water vanwege de hoogteverschillen in maaiveld en krapte in riool/oppervlaktewaterstelsel. Schadekaart hierop graag aanpassen. Voor buien die minder groot zijn dan de Limburgbui zijn schadekaarten al beschikbaar.	De achtergrondstudie ruimteclaims water en bodem (niet onderdeel van de terinzagelegging omgevingsvisie) is als bron gebruikt om voor de omgevingsvisie op een hoger abstractieniveau conclusies te trekken. De informatie waar deze zienswijze op doelt werkt niet door op het schaalniveau van de omgevingsvisie.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0005	54	Zoekgebieden vernatten veenweidegebieden: let op, deze vernatting werkt door op de grondwaterstand op de Heuvelrug. Hier wordt reeds grondwateroverlast ervaren (vergelijkbaar met de grondwateroverlast in de binnenduinrand). Gevraagd wordt alvast richting te geven door middel van effect berekeningen op grondwaterstanden, voor ruimtelijke ontwikkelingen en bestaande inrichting.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De daadwerkelijke invulling van vernatting van veenweide vraagt om nadere uitwerking en lokaal maatwerk. Het Regionaal Water- en Bodemprogramma geeft hier een nadere invulling aan.
ZW_0005	55	Kaart "Harde reserveringen": Ten oosten van Hilversum is op de kaart waterberging geduid. Dit betreft 2 locaties voor hemelwaterberging van hemelwater uit Hilversum-Oost, alwaar het infiltreert (Vijvers Anna's Hoeve en Huydecopersweg). In de zeer lange natte periode 2023-2024 heeft de grondwaterstand hier op de flank van de heuvelruguitloper een extreem behaald, die in de meetperiode van de grondwaterstand (sinds 1930) niet is opgetreden. Dit maakt dat de waterberging hier fors afneemt en er geen uitweg was voor het tekort aan berging. Aandacht wordt gevraagd voor een afvoerpoot (bijv, naar de Goyergracht of Oude Haven) aan dit oppervlaktewatersysteem Hilversum-Oost dat nu alleen bestaat uit infiltrerende waterpartijen. Bij hoge grondwaterstanden als deze is drainage in delen van de bebouwde kom noodzakelijk. Voor dit drainagewater is nu geen afvoer.	Deze opmerking gaat vermoedelijk over de "Totaalkaart reserveringen" uit de Defactorapportage Ruimteclaims water en bodem. Deze maakt geen onderdeel van de inspraak (zie ZW_0005 subnummer 53).
ZW_0005	56	Verder wordt opgeroepen gebruik te maken van klimaatstresstesten data.	In onze analyses is ondermeer gebruik gemaakt van klimaatstresstestdata en -conclusies.
ZW_0006	1	Indiener heeft een zienswijze ingediend op de 5e herziening van de omgevingsverordening. Op onderdelen gaat de zienswijze ook in op de omgevingsvisie. Deze zijn in deze nota van beantwoording opgenomen. 1.9. Geen geldige bouwsteen: Omdat de MER Wind op land op alle fronten rammelt, kan en mag deze niet dienen als fundament voor de 5e wijziging Omgevingsverordening en de Ontwerp-Omgevingsvisie 2050.	De zienswijze is primair gericht op de 5e wijziging van de Omgevingsverordening. Er worden geen opmerkingen gemaakt over de inhoud van de Ontwerp-Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. De zienswijze van indiener geeft geen aanleiding om de omgevingsvisie te wijzigen noch om de procedure op te schorten.
ZW_0006	2	2. Bezwaar tegen batterijen, energieopslag en uitbreiding bedrijventerreinen in landelijk gebied Indiener maakt nadrukkelijk bezwaar tegen het toestaan van grootschalige batterijen, energieopslag (BESS) en de fysieke uitbreiding van bedrijventerreinen in het landelijk gebied. 2.1. Aantasting landschap: Deze industriële functies en terreinen tasten de openheid en rust aan. Dit strijdt fundamenteel met de beschermingsstatus van het Bijzonder Provinciaal Landschap (BL) en het Natuurnetwerk Nederland (NNN). 2.2. Bedreiging weidevogelgebieden: Het opofferen van schaars weidevogelgebied voor batterijparken of de fysieke uitbreiding van grijze bedrijventerreinen vernietigt cruciale leef- en broedgebieden van ernstig bedreigde vogelpopulaties. 2.3. Veiligheids- en milieurisico's: Grootschalige chemische energieopslag brengt zware risico's met zich mee op het gebied van brand, explosie en bodem- of grondwaterverontreiniging. Zelfs indien een locatie zoals de Boekelermeer de status van een Industrieel Park van Bovenlokaal belang (IPB) krijgt, mogen deze zware industriële risico's en de uitbreidingsplannen nooit doorslaan in de aangrenzende, kwetsbare en beschermde groene zones. Industriële functies moeten strikt binnen bestaande harde grenzen blijven en mogen de schaarse groene ruimte daarbuiten niet overwoekeren.	Het uitgangspunt bij de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur, energie-opslag en bedrijventerreinen is dat rekening wordt gehouden met omgevingskwaliteit en natuurwaarden. Dit zijn ook afwegingsprincipes bij ontwikkelingen. Tegelijk is niet uitgesloten dat ook in landelijk gebied ontwikkelingen plaatsvinden en zichtbaar zullen zijn.
ZW_0006	3	3. Conclusie en verzoek Op basis van deze punten verzoekt indiener u: 1. De besluitvorming over de 5e wijziging Omgevingsverordening en de OntwerpOmgevingsvisie 2050 direct op te schorten in afwachting van het onafhankelijke feitenonderzoek naar de MER Wind op Land procedure, en te verklaren dat deze MER niet als bouwsteen mag dienen wegens belangenverstrengeling, afwijking van de scope, het ontbreken van cumulatieonderzoek, chronologische én interne numerieke tegenstrijdigheden, over programmering en de reeds behaalde 35 TWh-doelstelling.	Zie de beantwoording van onderdeel 1 van deze zienswijze ZW_0006.
ZW_0006	4	Grootschalige energieopslag en uitbreiding van bedrijventerreinen in het landelijk gebied (BL, NNN en weidevogelgebieden) volledig te verbieden, in het bijzonder rondom de Boekelermeer, ongeacht een eventuele IPB-status. De provincie moet haar eigen beschermingsregimes handhaven in plaats van deze via een salamitactiek af te breken.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0006.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0007	1	ANWB helpt Nederland op weg én op de bestemming. Wij verbinden mobiliteit met de vrijheid om te ontspannen, in het groen én daarbuiten. In uw visie introduceert u de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Een helder uitgangspunt. Om te zorgen dat onze belangen hierin goed worden meegewogen, vraagt ANWB om actieve en structurele betrokkenheid. In de bijlage vindt u onze concrete aanbevelingen. Wij vragen daarin specifiek aandacht voor twee procespunten: Vroegtijdige betrokkenheid vanaf de start: ANWB denkt vanaf het allereerste begin graag mee als uw strategische partner en belangenbehartiger. Betrek ons daarom actief bij de concrete, gebiedsgerichte uitwerking van deze visie.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen u dan ook betrekken bij de uitwerking van deze stukken.
ZW_0007	2	Een transparant proces: Wij pleiten voor een open en duidelijk participatieproces bij het vertalen van deze visie naar provinciale programma's en de uiteindelijke omgevingsverordening. Dit is noodzakelijk om vooraf tot een evenwichtig en eerlijk afwegingskader te komen. Alleen door samen om tafel te gaan, kunnen we plannen maken met een breed draagvlak. Wij lichten onze zienswijze dan ook heel graag mondeling aan u toe.	Bij de uitwerking van de visie naar programma's en projecten zal participatie onderdeel zijn van het proces.
ZW_0007	3	ANWB complimenteert de provincie Noord-Holland met de ambities in de Ontwerp-omgevingsvisie. Tegelijkertijd constateren wij dat de druk op de ruimte en de infrastructuur door bevolkingsgroei fors stijgt, inherent toenemende behoefte aan recreatie. Hieronder treft u onze specifieke aandachtspunten en concrete aanbevelingen aan om de visie toekomstbestendig te maken. 1. Balans tussen natuurdoelen en recreatieve ruimte De fysieke ruimte voor groen en recreatie staat onder zware druk door stedelijke verdichting. Recreatie is essentieel voor de fysieke en mentale gezondheid van uw inwoners. • Recreatieve ruimte borgen: Wij pleiten ervoor de beschikbare ruimte voor recreanten open te houden en deze via provinciaal beleid te beschermen.	We zijn het met indiener eens dat er voor onze inwoners voldoende ruimte voor recreatie moet zijn. Daarom besteden we er in de omgevingsvisie ook de nodige aandacht aan. Het behoud van beschikbare ruimte is een uitgangspunt, maar is onderdeel van de totale ruimtelijke afweging. Eventuele borging van het openhouden van ruimte voor recreatie vindt plaats in de omgevingsverordening.
ZW_0007	4	Juiste balans met Natuurnetwerk Nederland (NNN): ANWB steunt de ontwikkeling van een robuust NNN en een groenblauw raamwerk. Dit mag echter niet leiden tot het categorisch uitsluiten van de recreant. Natuurherstel en extensieve recreatie (zoals wandelen en fietsen) moeten in goede balans samengaan.	Dit is in lijn met hoe het in de Omgevingsvisie beschreven staat.
ZW_0007	5	2. Spreiding van recreatieve druk en routenetwerken De provincie signaleert terecht dat de recreatieve druk op bestaande natuurgebieden toeneemt. ANWB biedt hiervoor actief een helpende hand aan. • Handreiking voor spreiding: Wij bieden aan om samen met de provincie en regiopartners te werken aan de spreiding van de recreatieve druk op drukbezochte locaties. • Nieuwe plekken en routes: Dit kan worden vormgegeven door nieuwe recreatieve locaties, deelmobiliteitsconcepten en innovatieve fiets- en wandelroutes te ontwikkelen en op de kaart te zetten. Dit verlicht direct de druk op de meest kwetsbare Natura 2000-gebieden.	We gaan graag hierover met de ANWB in gesprek.
ZW_0007	6	3. Ruimte voor Toeristisch-Recreatief en 'Kriskras' Verkeer. Door demografische verschuivingen daalt het aandeel traditioneel woon-werkverkeer. Mobiliteit krijgt een ander karakter met kortere verplaatsingen voor zorg, toerisme en recreatie. • Aanpassing weginrichting: ANWB vraagt de provincie om dit type flexibele verplaatsingen leidend te maken bij het toekomstige ontwerp en de inrichting van het onderliggend wegennet en provinciale wegen. • Brede benutting: Infrastructuur en knooppunten moeten niet louter op de traditionele spitsstromen worden gedimensioneerd, maar optimaal functioneren voor de dagelijkse, recreatieve mobiliteit.	Als provincie staan we voor een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitsysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. De uitwerking hiervan is te vinden in ons Perspectief Mobiliteit.
ZW_0007	7	4. Gebiedsverkenning Binnenduinrand en Kustversterking De provincie is voornemens om tussen Camperduin en de Donkere Duinen een landzijdige uitbreiding van de duinenrij te verkennen voor waterberging, in combinatie met natuur en recreatie. • Kansen voor routenetwerken: ANWB ziet dit als een uitgelezen kans om nieuwe, hoogwaardige fiets- en wandelnetwerken te realiseren. • Strategisch partnerschap: Wij vragen de provincie om recreatie vanaf de start als een gelijkwaardige pijler mee te wegen.	In dit proces zal recreatie direct aan de voorkant worden meegenomen. Hierover hebben we al contact met de ANWB.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0007	8	5. Financiële borging van de instandhoudingsopgave onder ruimtelijke druk In de introductie van de visie wordt gesproken over het belang van beheer en onderhoud, maar ANWB mist nog de harde financiële vertaling voor infrastructuur. Noord-Holland staat voor een grote verstedelijkingsopgave, waardoor de gebruiksintensiteit drastisch stijgt. De landelijke onderhoudsbehoefte ligt tot 2050 gemiddeld € 1 miljard per jaar hoger dan beschikbaar. • Investeren in fietspaden en wandelpaden: Kwalitatieve netwerken zijn de ruggengraat van de duurzame mobiliteitstransitie en de vrijetijdseconomie. Er moet in de provinciale programmabegrotingen expliciet geld worden gereserveerd voor het structureel onderhouden en openhouden hiervan. • Borging grote kunstwerken: Bij de herinrichting van grote naoorlogse kunstwerken (bruggen en tunnels) in de Metropoolregio Amsterdam mag het onderhoudsbudget niet worden uitgehold door woningbouwprojecten. Financiële reserveringen moeten vooraf hard worden vastgelegd via het Infrastructuurfonds en het provinciale Perspectief Mobiliteit.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. Dit zegt niets over financiele middelen of fondsen die hiervoor nodig zijn. We beschrijven de ruimtelijke opgaven en uitdagingen hierin.
ZW_0007	9	6. Optimalisatie en robuustheid van het wegennetwerk Noord-Holland hanteert het principe dat water en bodem sturend zijn. Extra asfalt aanleggen is in de schaarse openbare ruimte niet altijd een optie. • Netwerkrobuustheid: Optimalisatie moet plaatsvinden door de samenhang tussen het hoofd- en onderliggend wegennet te versterken. Verstoringen op de snelweg mogen niet langer leiden tot het volledig vastlopen van provinciale wegen. • Redesign en Hubs: Wegen moeten worden heringericht in lijn met hun specifieke gebiedsfunctie, zoals het ondertunnelen van snelwegen in stedelijk gebied. Het wegennet moet via multimodale transferhubs aan de stadsranden hoogwaardig aansluiten op andere modaliteiten om de leefbaarheid te vergroten.	Wij danken indiener voor de suggesties. We zien aanknopingspunten met de lijn die wij bij nadere uitwerking van de omgevingsvisie volgen in programma's.
ZW_0007	10	Conclusie ANWB vraagt het provinciebestuur om bovenstaande standpunten, recreatieve randvoorwaarden en financiële reserveringen te verankeren in de definitieve Omgevingsvisie. Wij gaan hierover graag met u in gesprek om bij te dragen aan de concrete gebiedsgerichte uitwerking.	In onze reactie op de door indiener gegeven afzonderlijke onderdelen in zijn zienswijze hebben we aangegeven of en, zo ja, in hoeverre ze leiden tot aanpassingen in de definitieve Omgevingsvisie. Wij zullen onze partners zoveel mogelijk bij de uitwerking van de Omgevingsvisie betrekken, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud.
ZW_0008	1	In de Omgevingsvisie schetst de Provincie Noord-Holland een toekomst waarin inwoners in 2050 kunnen kiezen tussen een stedelijke of dorpse woonomgeving, binnen een sterke, duurzame economie. Nieuwe woningen worden zoveel mogelijk gerealiseerd in en rond bestaande infrastructuur en dragen bij aan de ontwikkeling van de regionale economische clusters. De Provincie constateert dat de bevolkingssamenstelling verandert. Door vergrijzing, migratie en de groei van het aantal eenpersoonshuishoudens neemt de vraag naar andere woonvormen toe, terwijl de beroepsbevolking achterblijft bij de groei van de vraag naar arbeid. Dat vormt niet alleen een opgave voor de woningmarkt, maar ook voor de economische ontwikkeling van de regio. Tegelijkertijd kiest de Provincie nadrukkelijk voor E126innovatie, verduurzaming, een sterke circulaire economie en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en talent. Deze visie onderschrijven wij volledig. Tegelijkertijd zien wij dat de gekozen economische koers een ruimtelijke consequentie heeft die nog beperkt is uitgewerkt. Een economie verandert niet zonder dat ook de bevolking verandert. Nieuwe economische activiteiten trekken andere werknemers, andere huishoudens en daarmee ook andere woonwensen aan.	We danken indiener voor de zienswijze. We verwijzen naar onderdeel 8 voor de beantwoording van de kern van de zienswijze.
ZW_0008	2	Naar onze mening verdient die samenhang een nadrukkelijkere plaats in de Omgevingsvisie. Onze locatie kan juist op dit punt een grote bijdrage leveren aan de provinciale ambitie. Hieronder lichten wij deze zienswijze toe. De economie verandert sneller dan de woningmarkt De IJmond ontwikkelt zich de komende decennia tot een belangrijk economisch cluster voor duurzame industrie, energie en circulaire economie. De verduurzaming van Tata Steel en de ontwikkeling van waterstof- en energie-infrastructuur zijn daarvan zichtbare voorbeelden. Daarmee verandert niet alleen de industrie, maar ook de arbeidsmarkt. De transitie naar een duurzame industrie vraagt om technici, onderzoekes, studenten, ondernemers en internationale specialisten. Europese ervaringen laten zien dat regio's die een vergelijkbare transitie doormaken internationaliseren, een hoger opleidingsniveau krijgen en aantrekkelijk worden voor innovatieve bedrijven en kennisinstellingen. Daarmee verandert ook de samenstelling van de bevolking.	Introductie op verzoek in onderdeel 8 van deze zienswijze. Zie ons antwoord bij dat onderdeel.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0008	3	Dat is een ontwikkeling die verder gaat dan de traditionele woningbouwopgave. De vraag is niet alleen hoeveel woningen nodig zijn, maar vooral welk woonmilieu past bij de economie die de Provincie wil ontwikkelen. De toekomstige bewoners vragen om een andere woonmilieus De groei van de bevolking bestaat de komende jaren vooral uit kleinere huishoudens. Alleenstaanden, starters, tweepersoonshuishoudens, studenten en arbeidsmigranten vormen een steeds groter deel van de woningvraag. Daarnaast zal de internationale oriëntatie van de regio toenemen doordat bedrijven steeds vaker samenwerken in Europese netwerken en personeel uit verschillende landen aantrekken.	Introductie op verzoek in onderdeel 8 van deze zienswijze. Zie ons antwoord bij dat onderdeel.
ZW_0008	4	Deze groepen zoeken geen traditionele woonwijk, maar een stedelijke omgeving waarin wonen, werken, ontmoeten en ontspannen met elkaar verbonden zijn. Zij kiezen voor bereikbaarheid, voorzieningen, horeca, cultuur, sport, onderwijs en werkgelegenheid op korte afstand. Dat zijn kenmerken die steeds bepalender worden voor het vestigingsklimaat van economische regio's. De economische ontwikkeling die de Provincie voor ogen heeft, vraagt daarom om een woonmilieu dat deze nieuwe bewoners ondersteunt. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat is meer dan de bedrijventerreinen In de Omgevingsvisie wordt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van economische clusters. De ervaring uit vergelijkbare Europese industrieregio's laat zien dat deze clusters alleen succesvol zijn wanneer ook wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van de leefomgeving. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat bestaat niet alleen uit ruimte voor bedrijven. Het bestaat ook uit passende woningen, onderwijs, ontmoeting, recreatie, bereikbaarheid en een aantrekkelijk stedelijk milieu. Juist de combinatie van deze functies bepaalt of bedrijven zich kunnen vestigen en voldoende personeel kunnen aantrekken. Daarmee is de ontwikkeling van woonmilieus geen gevolg van economische groei, maar een voorwaarde ervoor.	Introductie op verzoek in onderdeel 8 van deze zienswijze. Zie ons antwoord bij dat onderdeel.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0008	5	Integrale gebiedsontwikkeling versterkt meerdere provinciale doelen De Omgevingsvisie kiest nadrukkelijk voor ontwikkelingen die meerdere maatschappelijke opgaven gelijktijdig ondersteunen. Bazaarstad is vanuit dat uitgangspunt ontwikkeld. De locatie is al decennialang een belangrijk economisch knooppunt in de IJmond. Op De Bazaar zijn circa 800 ondernemers actief, waarvan meer dan helft meer dan vijf werknemers heeft. Het winkelgebied trekt jaarlijks ruim twee miljoen bezoekers en vervult zo een regionale en bovenregionale economische functie. De ontwikkeling van Bazaarstad bouwt voort op deze bestaande economische kracht in plaats van een nieuwe locatie te ontwikkelen. Door wonen, werken, onderwijs, dienstverlening, recreatie en ondernemerschap te combineren ontstaat een gebied dat gedurende de hele week en op verschillende momenten van de dag wordt gebruikt. Daardoor versterken de verschillende functies elkaar. Nieuwe bewoners ondersteunen de voorzieningen, voorzieningen maken het gebied aantrekkelijk voor werknemers en bedrijven, terwijl de bestaande economische activiteiten bijdragen aan de levendigheid en economische vitaliteit van het gebied. Bazaarstad voegt daarmee niet alleen woningen toe, maar versterkt ook het vestigingsklimaat, de werkgelegenheid en de economische veerkracht van de IJmond. Het gebied biedt ruimte aan de mensen die nodig zijn om de economische ambities van de Provincie te realiseren. Bazaarstad bouwt voort op bestaande kwaliteiten De ontwikkeling van Bazaarstad betreft een transformatie van een bestaande locatie binnen de stedelijke structuur van de IJmond. Daarmee wordt zorgvuldig omgegaan met de schaarse ruimte en wordt aangesloten op bestaande infrastructuur en voorzieningen. Tegelijkertijd ontstaat een gemengd stedelijk gebied waarin wonen, werken, detailhandel, horeca, onderwijs, recreatie en maatschappelijke functies elkaar versterken. Deze versterking geldt ook voor het nabijgelegen UNESCO werelderfgoed Fort aan de St.Aagtendijk, onderdeel van de waterlinie. De aantrekkelijkheid van de woonfunctie wordt verstevigd door de nabijheid van het fort, terwijl omgekeerd de ontsluiting van het erfgoed aan een breed publiek wordt vergemakkelijkt. Daarnaast beschikt De Bazaar al over een kwaliteit die in de komende decennia steeds belangrijker wordt. Al tientallen jaren is De Bazaar een plek waar mensen met verschillende achtergronden ondernemen, elkaar ontmoeten en een economisch bestaan opbouwen. Die internationale en multiculturele dynamiek sluit aan bij de ontwikkeling die de Provincie voor de IJmond voorziet: een regio die verder internationaliseert en aantrekkelijk is voor talent uit binnen- en buitenland.	Introductie op verzoek in onderdeel 8 van deze zienswijze. Zie ons antwoord op bij dat onderdeel.
ZW_0008	6	Gedeelde visie op leefbaarheid en gezondheid De Omgevingsvisie onderkent het belang van zowel een gezonde leefomgeving als het behoud en de ontwikkeling van de economische clusters in de IJmond. Bazaarstad is vanuit die uitgangspunten ontworpen. Het programma is af gestemd op de ruimtelijke kenmerken van de locatie. De woonfunctie is geconcentreerd aan de zijde van de A9 en de polder, waar een aantrekkelijk woonmilieu kan ontstaan. Duurzame woningen en extra boomranden en sloten waar nu nog parkeerterreinen zijn, maken het gebied tot een voorbeeld van leefbaarheid. Aan de zijde van de haven zijn functies voorzien die beter passen bij de economische dynamiek van het havengebied, zoals kantoren, bedrijven, opslag en sommige leisure functies zoals theater of sporthal. Samen met De Bazaar zelf vormt dit lint een overgangsgebied tussen het economische cluster aan de havenzijde en de woonomgeving aan de zijde van de polder. Door de functies zorgvuldig over het gebied te verdelen ontstaat een geleidelijke milieuzonering in plaats van een harde scheiding tussen industrie en wonen. Met andere woorden: De Bazaar onderschrijft het belang van een gezonde woonomgeving en focust zich daarom op de ontwikkeling van de woonfunctie op PO en PI, de plekken die buiten de industriële zone liggen (zie figuur 1). Dit gebied valt buiten de grenzen van de industrieterreinen van Provinciaal belang (IPB) en de bijbehorende geluidplafonds (GPP's). Industrieterrein met provinciale geluidsproductieplafonds (voorheen: industrieterrein van regionaal belang)	Introductie op verzoek in onderdeel 8 van deze zienswijze. Zie ons antwoord bij dat onderdeel.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0008	7	Bovendien zal de voorgenomen afwaardering van de A22 naar N22 zeker bijdragen aan een goede leefomgeving, net als de saneringsopgaven in het Aagtenpark waarmee Gemeente Beverwijk al is begonnen. De Bazaar heeft alle vertrouwen in een spoedige en goede afwikkeling van deze aanpakken. De transformatie van de parkeerterreinen tot woongebied houdt uiteraard rekening met de geldende regelgeving voor een gezonde leefomgeving. Met deze toelichting laten we zien dat de opzet aansluit bij het uitgangspunt van de Provincie om economische ontwikkeling, leefkwaliteit en zorgvuldig ruimtegebruik met elkaar te verbinden. Groot draagvlak voor Bazaarstad In de aanloop naar de planvorming over Bazaarstad, hebben we uitgebreid lokale stakeholders geconsulteerd. Hieronder vallen: meerdere presentaties aan de grootste ondernemersvereniging van onze regio, OV IJmond, meerdere round table discussies van Stichting Business Docks met gemeentelijke politiek en experts als Friso de Zeeuw, en open inloop informatiebijeenkomsten op ons eigen terrein. Steeds werden de ontwikkelingen door de aanwezigen met enthousiasme ontvangen. Op basis daarvan constateren wij dat er groot lokaal draagvlak is voor de plannen. Dit blijkt ook uit het feit dat OV IJmond deze zienswijze medeondertekent.	Introductie op verzoek in onderdeel 8 van deze zienswijze. Zie ons antwoord op dat onderdeel.
ZW_0008	8	Verzoek Wij verzoeken de Provincie Noord-Holland daarom om in de definitieve Omgevingsvisie nadrukkelijker te erkennen dat de transformatie van bestaande stedelijke locaties een belangrijke bijdrage kan leveren aan de provinciale ambities op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling, leefkwaliteit en verduurzaming en de woonfunctie op PO en PI mogelijk te maken. Wij vragen de Provincie daarbij expliciet ruimte te bieden aan integrale gebiedsontwikkelingen waarin wonen, werken, leren, recreëren en ondernemen worden gecombineerd en die voortbouwen op bestaande economische clusters en infrastructuur. Wij zijn ervan overtuigd dat de ontwikkeling van de parkeerterreinen PO en P 1 voor Bazaarstad hiervan een concreet voorbeeld kan zijn. Niet omdat de ontwikkeling afwijkt van de provinciale koers, maar juist omdat zij daar een logische uitwerking van vormt. De economische keuzes die de Provincie vandaag maakt, bepalen de bevolking van morgen. Bazaarstad wil bijdragen aan een woon- en leefomgeving die daarbij past.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij erkennen dat de transformatie van bestaande stedelijke locaties een belangrijke bijdrage kan leveren aan de provinciale ambities op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling, leefkwaliteit en verduurzaming. Dat benoemen wij ook nadrukkelijk in de Omgevingsvisie. Tegelijkertijd geven we aan dat iedere locatie maatwerk vereist, en dat er bij bestaande stedelijke locaties vaak meerdere belangen meespelen. Zo ook in het geval van het Bazaarterrein. Het gebied rondom het Bazaarterrein is belangrijk voor regionale werkgelegenheid, circulaire economie en de energietransitie. De provincie wil bedrijven in dit gebied duidelijkheid en zekerheid bieden. Woningbouw mag deze functies niet beperken. Daarnaast zien we onvoldoende waarborgen voor een gezonde leefomgeving als onderdeel van de voorgestelde gebiedsontwikkeling op het Bazaarterrein. De gebiedsvisie van de gemeente geeft te weinig inzicht in de stapeling van milieueffecten van industrie, spoor, weg én vliegverkeer. Daardoor hebben we te weinig vertrouwen dat op deze locatie een toekomstbestendige, gezonde woonwijk kan ontstaan.
ZW_0009	1	Algemene waardering: een krachtige koers, nu de ruimtelijke doorvertaling. De Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk spreekt haar waardering uit voor de richting die de provincie NoordHolland kiest in de Concept-Omgevingsvisie 2026. De keuze om water en bodem sturend te laten zijn voor ruimtelijke ontwikkeling en te werken met strategische ruimtelijke reserveringen getuigt van een visie die aansluit bij de noodzakelijke grote transities op het gebied van klimaat, waterveiligheid, natuur, drinkwatervoorziening en leefomgeving. De Coalitie onderschrijft de constatering dat de technische maakbaarheid van het watersysteem haar grenzen bereikt en dat een toekomstbestendige inrichting vraagt om ruimtelijke keuzes die uitgaan van het versterken van het functioneren van het natuurlijke systeem. Daarmee kiest de provincie onzes inziens terecht voor een benadering waarin de kwaliteit van bodem, water en natuur niet langer een afgeleide is van ruimtelijke ontwikkeling, maar het fundament vormt waarop maatschappelijke opgaven worden gerealiseerd. Juist vanuit deze gezamenlijke ambitie zien wij nog een aantal punten waarop de visie aan kracht en consistentie kan winnen. Het is een logische doorvertaling van de gekozen uitgangspunten, in het bijzonder voor het IJsselmeer- en Markermeergebied.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0009	2	1. Borg de openheid van het IJsselmeer- en Markermeergebied als strategische ruimtereservering (Afwegingsprincipes 1 en 2) De provincie kiest voor zorgvuldig ruimtegebruik, binnenstedelijke verdichting en meervoudig ruimtegebruik. Vanuit deze keuze ligt het voor de hand ook de open wateren van het IJsselmeer- en Markermeergebied expliciet te beschouwen als een strategische ruimtereservering. De openheid, rust, ruimte en donkerte in Markermeer en IJmeer is een cruciale randvoorwaarde voor de duurzame kwaliteit van het aquatische ecosysteem. Deze wateren vervullen nationale functies voor waterveiligheid, klimaatadaptatie, zoetwaterbeschikbaarheid, natuur, scheepvaart en recreatie. Juist doordat toekomstige ontwikkelingen, zoals zeespiegelstijging, peilbeheer en klimaatadaptatie, nog onzeker zijn qua impact, is het van belang deze ruimte niet onomkeerbaar vast te leggen met grootschalige buitendijkse verstedelijking of andere ruimte-intensieve functies. Het behoud van de natuurlijke open ruimte vergroot de handelingsvrijheid van toekomstige generaties en sluit aan bij het voorzorgsbeginsel en het streven naar generatiebestendige ruimtelijke keuzes. Aanbeveling: Neem in de definitieve Omgevingsvisie op dat de openheid, ruimte en donkerte in het IJsselmeer- en Markermeergebied onderdeel vormt van de provinciale strategische ruimtereservering.	Openheid, ruimte en donkerte zijn inderdaad kernkwaliteiten van het IJsselmeer- en Markermeergebied. Het IJsselmeer en Markermeer/IJmeer zijn in de Leidraad landschap en cultuurhistorie van 2018 beschreven als ruimtelijke dragers die het landschap bepalen. Het gebied is via de Natura 2000 status (Europees) beschermd en landelijk via het Besluit kwaliteit leefomgeving tegen ruimtelijke ontwikkelingen. Een aanvullende provinciale ruimtereservering vinden wij niet nodig.
ZW_0009	3	2. Maak ecologische systeemkwaliteit de basis van de zoetwaterstrategie (Afwegingsprincipes 2 en 3) De provincie positioneert het IJsselmeergebied als de belangrijkste nationale zoetwaterbuffer en een essentiële bron voor de drinkwatervoorziening. Een robuuste zoetwaterfunctie kan echter alleen duurzaam worden veiliggesteld wanneer de ecologische kwaliteit van het watersysteem op orde is. Waterkwaliteit, biodiversiteit, natuurlijke oevers, onderwatervegetaties, sedimentdynamiek en een gezond voedselweb vormen samen de natuurlijke infrastructuur waarop de maatschappelijke functies van het watersysteem rusten. Investeren in deze natuurlijke systeemkwaliteit levert tegelijkertijd meer waterveiligheid, klimaatbestendigheid, natuurkwaliteit, recreatieve waarde en leveringszekerheid van schoon zoet water op. Daarmee ontstaat daadwerkelijke meervoudige waardecreatie! De doelen van de Kaderrichtlijn Water en de Europese natuurwetgeving zijn daarom geen afzonderlijke ‘sectorale verplichtingen’, maar de minimale systeemvoorwaarden voor een goed functionerend watersysteem. Aanbeveling: Leg expliciet vast dat de strategische zoetwaterfunctie en de drinkwatervoorziening onlosmakelijk zijn verbonden met de verbetering van de ecologische systeemkwaliteit. Gebruik de doelen van de Kaderrichtlijn Water als ondergrens voor ruimtelijke afwegingen en geef prioriteit aan maatregelen die zowel natuurherstel als maatschappelijke functies versterken.	De strategische zoetwaterfunctie en de drinkwatervoorziening zijn onlosmakelijk verbonden met de ecologische systeemkwaliteit, maar niet persé/noodzakelijkerwijs met "de verbetering" ervan.
ZW_0009	4	3. Geef het onderwaterlandschap een volwaardige plaats binnen de omgevingskwaliteit (Afwegingsprincipe 3) De Omgevingsvisie besteedt aandacht aan de kwaliteit van landschap, cultuurhistorie en identiteit. In het IJsselmeergebied bevindt een belangrijk deel van deze kwaliteiten zich onder de waterspiegel. Ondiepe waterzones, waterplantenvelden, mosselbanken, slibgradiënten en natuurlijke luwtes vormen het ecologische kapitaal van het IJsselmeer- en Markermeergebied. Zij leveren essentiële ecosysteemdiensten, zoals natuurlijke waterzuivering, koolstofvastlegging, biodiversiteit, visproductie en klimaatadaptatie. Daarnaast bevinden zich vele archeologische schatten op en in de waterbodem. Wanneer de provincie kiest voor een brede benadering van omgevingskwaliteit en brede welvaart, behoren ook deze onderwaternatuur en cultuurhistorie expliciet tot het ruimtelijk kapitaal dat beschermd en versterkt moet worden. Aanbeveling: Neem het onderwaterlandschap en de cultuurhistorie onder water expliciet op als onderdeel van de provinciale omgevingskwaliteit. Nieuwe ontwikkelingen op en in het water dienen aantoonbaar bij te dragen aan versterking van de ecologische systeemkwaliteit en mogen deze niet verslechteren.	De provinciale rol bij de onderwaterlandschap is breed en ligt vooral bij waterkwaliteit, grondwater, bodem en natuur. Het klopt dat we de onderwaterlandschap niet expliciet hebben benoemd. Het is echter wel een onderwerp dat vooral zal worden uitgewerkt in ons Regionaal waterprogramma dat in 2027 moet worden herzien. We zullen uw zienswijze dan ook meenemen bij de nadere uitwerking van het Regionaal waterprogramma.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0009	5	Conclusie: Met deze Concept-Omgevingsvisie kiest Noord-Holland onze inziens overtuigend voor een toekomstgerichte benadering waarin water, bodem en natuur sturend zijn voor de inrichting van de leefomgeving. De Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk ondersteunt deze koers daarom van harte. De volgende stap is om deze uitgangspunten consequent te vertalen naar ruimtelijke keuzes. Dat betekent het behouden van de strategische open ruimte van het IJsselmeer- en Markermeergebied, het versterken van de ecologische systeemkwaliteit als basis voor de zoetwaterfunctie en het erkennen van het onderwaterlandschap en -cultuur als volwaardig onderdeel van de provinciale omgevingskwaliteit. Daarmee ontstaat een Omgevingsvisie die niet alleen richting geeft aan de opgaven van vandaag, maar ook voldoende aanpassingsvermogen behoudt voor de uitdagingen van morgen. Een visie die de brede welvaart versterkt, maatschappelijke functies duurzaam met elkaar verbindt en het Blauwe Hart van Nederland generatiebestendig maakt. De Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk ziet uit naar de verdere samenwerking met de provincie NoordHolland om deze gezamenlijke ambitie in de praktijk vorm te geven.	Wij danken indiener voor de constructieve bijdrage aan en duiding van onze omgevingsvisie.
ZW_0011	1	MoskeeSupport ondersteunt moskee-- en geloofsgemeenschappen in heel Nederland, en in het bijzonder in NoordHolland, bij huisvesting, vergunningverlening en de relatie met overheden. Vanuit die hoedanigheid maken wij – als belanghebbende organisatie – binnen de terinzagetermijn gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-omgevingsvisie. Onze zienswijze richt zich op één samenhangend onderwerp: het behoud van reële vestigingsmogelijkheden voor religieuze en levensbeschouwelijke voorzieningen op en grenzend aan bedrijventerreinen.	Introductie, behoefte geen reactie.
ZW_0011	2	1. Kern van de zienswijze De ontwerp-omgevingsvisie zet stevig in op het beschermen van bestaande bedrijventerreinen en op het tegengaan van functieverlies, onder meer via de aangekondigde verkenning van een verplichte compensatie van de economische functie bij verlies van bedrijventerrein, en via het instrument Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). Wij onderschrijven het belang van voldoende ruimte voor bedrijvigheid. Tegelijk constateren wij dat deze lijn, zoals nu geformuleerd, religieuze en andere maatschappelijke voorzieningen feitelijk – en mogelijk categorisch – van bedrijventerreinen uitsluit, terwijl die terreinen voor veel geloofsgemeenschappen in de praktijk de enige beschikbare en betaalbare vestigingsruimte vormen. Wij verzoeken u daarom de visie zo aan te vullen dat: 1. maatschappelijke en levensbeschouwelijke voorzieningen met een lokale of regionale verzorgingsfunctie (waaronder gebedshuizen) in de visie uitdrukkelijk worden erkend als legitiem en wenselijk onderdeel van een vitale, leefbare leefomgeving; en 2. de bescherming van bedrijventerreinen – inclusief een eventuele compensatieplicht en het IPB-regime – niet als categorische uitsluitingsgrond werkt, maar afwegingsruimte voor gemeenten laat voor dergelijke voorzieningen op gemengde terreinen met een lagere milieucategorie en op de randen daarvan.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten willen bieden, die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde hebben. Bedrijventerreinen zijn de fysieke basis voor de *productieve economie* (maak, onderhoud, logistiek, reparatie, verwerking) en essentieel voor brede welvaart, werkgelegenheid, economische transities en het functioneren van het stedelijk gebied. Door de toenemende druk op ruimte door onder andere binnenstedelijke verdichting groeit het risico dat bruikbare oppervlakte bedrijventerreinen verloren gaat. Daarom is de provinciale inzet gericht op behoud en verbetering van bedrijventerreinen als basis voor de productieve economie. Religieuze en levensbeschouwelijke voorzieningen zijn belangrijk, maar vallen in onze visie niet onder productieve economie die gebonden is aan bedrijventerreinen. Wel kunnen wij ons voorstellen dat religieuze en levensbeschouwelijke voorzieningen deel uit kunnen maken van gemengde woon-werkgebieden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0011	3	2. Onderbouwing 2.1 Schaarste en verdringing: bedrijventerreinen zijn vaak de enige optie De visie kiest nadrukkelijk voor binnenstedelijke verdichting en zuinig ruimtegebruik. Een onbedoeld gevolg daarvan is dat de toch al schaarse ruimte voor niet-commerciële, ruimte-extensieve voorzieningen verder onder druk komt te staan. Geloofsgemeenschappen financieren hun huisvesting in de regel zonder rentedragende leningen en grotendeels uit eigen middelen en donaties. Zij kunnen daardoor moeilijk concurreren op de reguliere woning- en commerciële vastgoedmarkt en zijn aangewezen op pandsegmenten die elders nauwelijks beschikbaar zijn – in de praktijk vaak (gemengde) bedrijventerreinen. Wordt die route via provinciale sturing afgesloten, dan resteert voor veel gemeenschappen geen reële locatie binnen de eigen gemeente. 2.2 Lokale gebondenheid en bereikbaarheid Een gebedshuis vervult een wijk- en gemeentegebonden functie: dagelijkse gebedsmomenten, onderwijs, sociale ontmoeting en rouw- en levensrituelen. Die functie veronderstelt nabijheid en lopende/korte verplaatsingen. Wanneer binnen een gemeente of regio geen locatie kan worden gevonden, ontstaan structureel lange (auto)verplaatsingen naar een andere stad – wat strijdig is met de mobiliteits- en leefbaarheidsdoelen van de visie zelf, en de sociale binding binnen wijken verzwakt. 2.3 Interne consistentie met de uitgangspunten van de visie De visie stelt “leefbaarheid centraal” als eerste uitgangspunt en benoemt brede welvaart, een gezonde leefomgeving en een samenhangend voorzieningennetwerk als kernwaarden. Bij ‘Werken’ spreekt de visie zich bovendien positief uit over het mengen van wonen en werken op (lichtere) bedrijventerreinen. Religieuze en levensbeschouwelijke voorzieningen zijn bij uitstek dragers van die sociale samenhang en brede welvaart. Een uitsluiting van deze voorzieningen van bedrijventerreinen staat daarmee op gespannen voet met de eigen doelstellingen van de visie. Erkenning en inpassing liggen consistenter in lijn met het gekozen afwegingskader dan uitsluiting.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	4	3. Concrete verzoeken tot aanpassing Wij verzoeken u de ontwerp-omgevingsvisie (en de daaruit voortvloeiende Omgevingsverordening) als volgt aan te passen: 1. Neem in het hoofdstuk over uitgangspunten en/of ‘Werken’ expliciet op dat maatschappelijke en levensbeschouwelijke voorzieningen met een lokale of regionale verzorgingsfunctie – waaronder gebedshuizen – een legitieme en gewenste functie zijn die ruimte verdient binnen een vitale leefomgeving.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	5	2. Bepaal dat de bescherming van bedrijventerreinen geen categorische uitsluiting van deze voorzieningen inhoudt, en dat gemeenten afwegingsruimte behouden om ze toe te staan op gemengde terreinen met een lagere milieucategorie en op de randzones daarvan, mits aan neutrale ruimtelijke randvoorwaarden (verkeer, parkeren, externe veiligheid, milieuruimte) wordt voldaan.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	6	3. Voorzie in een uitzondering of verzachte regeling voor maatschappelijke en levensbeschouwelijke functies binnen een eventuele compensatieplicht bij functieverlies van bedrijventerrein, zodat deze plicht dergelijke voorzieningen niet onbedoeld blokkeert.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	7	4. Borg dat het IPB-regime en de bijbehorende milieucontouren niet zo worden vormgegeven dat passende inpassing van maatschappelijke voorzieningen op aangrenzende, lichtere locaties onmogelijk wordt; voorzie zo nodig in maatwerk.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	8	5. Breid de in de visie aangekondigde betere afstemming van regionale wonen-werken-afspraken uit met een paragraaf over maatschappelijke voorzieningen, waaronder gebedsruimte, zodat de provincie de schaarste signaleert en gemeenten faciliteert in plaats van belemmert.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	9	6. Veranker als uitgangspunt dat het religieuze of levensbeschouwelijke karakter van een voorziening op zichzelf geen grond voor uitsluiting is (in lijn met artikel 6 Grondwet, artikel 9 EVRM en het rijksstandpunt van januari 2026), en dat sturing uitsluitend plaatsvindt via neutrale, ruimtelijk relevante criteria.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0011	10	4. Tot slot Wij denken graag mee over een werkbare formulering die recht doet aan zowel de bescherming van bedrijventerreinen als aan de huisvestingsbehoefte van geloofsgemeenschappen, en zijn beschikbaar voor een mondelinge toelichting. Wij ontvangen graag de Nota van Beantwoording en worden op de hoogte gehouden van het vervolg.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0011	3a	2.4 Recente ontwikkelingen onderstrepen de urgentie De spanning tussen bedrijventerreinbescherming en religieuze huisvesting is geen theoretisch risico, maar manifesteert zich actueel: – Barendrecht (2025): een initiatief voor een islamitisch centrum in een (kantoor)pand op een bedrijventerrein bleek in strijd met het omgevingsplan, omdat gebedshuizen onder de bestemming 'Maatschappelijk – Religie' vallen en niet onder bedrijfsactiviteit; er werd zelfs een dwangsom opgelegd. Initiatiefnemers gaven aan al decennia tevergeefs naar een locatie te zoeken en wezen op reistijden van een half uur naar de dichtstbijzijnde moskee. – Arnhem: pas na circa twintig jaar zoeken kon een locatie worden aangewezen, waarbij bewust bedrijfsruimte werd ingezet ten behoeve van het maatschappelijk belang. – Rijksbeleid (januari 2026): de minister heeft bevestigd dat bij omgevingsplannen het religieuze karakter van een functie op zichzelf geen uitsluitingsgrond mag zijn; beperkingen moeten worden gemotiveerd vanuit een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (bijvoorbeeld vanwege verkeer of geluid), niet vanwege de religieuze aard. – Beleidstrend: in het verlengde van de Nationale Kerkenaanpak ontwikkelen gemeenten visies op gebedshuizen die juist gericht zijn op faciliteren, multifunctioneel gebruik en toekomstbestendigheid. Een provinciale visie die de facto de tegenovergestelde richting inslaat, plaatst gemeenten voor een onnodige tegenstrijdigheid. 2.5 Juridisch kader Erkenning van vestigingsruimte raakt aan de vrijheid van godsdienst (artikel 6 Grondwet; artikel 9 EVRM) en aan het gelijkheidsbeginsel (artikel 1 Grondwet). Hoewel ruimtelijke regels mogen worden gesteld op neutrale gronden zoals verkeer, parkeren en geluid, mag het religieuze karakter zelf geen grond voor uitsluiting zijn. Een provinciaal sturingsregime dat – al is het indirect, via bedrijventerreinbescherming, compensatieplicht of IPB – deze voorzieningen stelselmatig van beschikbare locaties weert, kan bij de doorvertaling naar de Omgevingsverordening en gemeentelijke omgevingsplannen tot onevenredige uitkomsten leiden. Wij vragen u dit in de visie te ondervangen voordat de instrumenten worden vastgelegd.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0011.
ZW_0012	1	Provincie Noord-Holland en NS werken intensief samen aan bereikbaarheid en aantrekkelijke OV-knooppunten. Belangrijke thema's in onze samenwerking zijn de verbindingen binnen Noord-Holland, met de rest van Nederland en internationaal. Verder werken we aan het toevoegen van gevarieerde woon- en werkgebieden aan en het steeds aantrekkelijker maken van OV-knooppunten. Ook werken we intensief met elkaar samen aan het stimuleren van lopen, fietsen, OV en deelvervoer en de sociale veiligheid op en rond OV-knooppunten van Noord-Holland. Wij herkennen veel van deze thema's in de Ontwerp-Omgevingsvisie die u aan ons heeft voorgelegd. OV-knooppunten zijn wat NS betreft plekken met een grote potentie. We zien veel gemeenten in de provincie plannen maken en/of realiseren om gevarieerder en intensiever te bouwen rondom OV-knooppunten. Voor ons betekent gevarieerd bouwen ook het ontwikkelen van nieuwe bestemmingen, zoals een werklocatie, publieke voorzieningen of dat nieuwe locaties voor bestaande bestemmingen worden herzien. In uw Omgevingsvisie zien we deze ambitie terug. We geven u in overweging om de potentie van OV-knooppunten in de definitieve Omgevingsvisie nog verder te concretiseren. Hierbij hebben we onder meer de volgende suggesties:	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0012	2	Maak in de Omgevingsvisie het belang van nabijheid van voorzieningen expliciet en agendeer nadrukkelijk de voorkeur voor wandelen, fietsen, OV en deelmobiliteit boven privé autogebruik (het 'STOMP'-principe). Houd aandacht dat investeringen dit faciliteren en tijdig tot stand komen. Zorg dat OV-knooppunten aantrekkelijke bestemmingen worden. Bestemmingen bij OV-knooppunten zorgen voor meer evenwicht in het gebruik van het OV-netwerk, wat bijdraagt aan de betaalbaarheid van het OV. Onze suggestie is om concreet aan te sturen op bijv. de vestiging of verplaatsing van publieke voorzieningen zoals onderwijs, gemeentehuis of bibliotheek in/naar de directe omgeving van OV-knooppunten. Creëer bestemmingen daar waar al bereikbaarheid is.	Wij zien graag dat wonen, werken en voorzieningen in elkaars nabijheid worden gecreëerd, dit zorgt dat men idealiter met actieve vormen van mobiliteit kan reizen. Voor langere afstanden streven we naar een systeem van publieke mobiliteit met goede overstappunten bij o.a. ov-knooppunten.
ZW_0012	3	Houd bij gebiedsontwikkelingen expliciet rekening met toekomstige spooruitbreidingen, uitbreiding van stationscapaciteit, emplacementen en operationele voorzieningen en benodigde ruimte voor reizigersgroei. De toekomstige mobiliteitsbehoefte is ongewis. Het vroegtijdig reserveren van deze ruimte voorkomt toekomstige knelpunten en hoge maatschappelijke kosten.	Voor een toekomstvast spoornetwerk is het belangrijk dat bij gebiedsontwikkelingen, waaronder stationsgebieden, ruimte blijft voor mogelijke uitbreidingen van het spoor. Deze ontwikkelingen mogen toekomstige spooruitbreidingen niet belemmeren. Daarom is het nodig om hierover tijdig het gesprek te voeren met de spoorsector.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0012	4	Stimuleer de mobiliteitstransitie en gedragsverandering aangezien bereikbaarheidsopgaven niet uitsluitend met nieuwe infrastructuur kunnen worden opgelost. Bied in de omgevingsvisie nadrukkelijk ruimte aan spitsspreidingsmaatregelen, hybride werken, flexibel reizen, integratie van deelmobiliteit, duurzaam mobiliteitsmanagement voor werkgevers en onderwijsinstellingen. Hiermee benutten we de bestaande infrastructuur effectief.	We zien aanknopingspunten met de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en nadere programma's waarin ook aandacht is voor werkgeversaanpak, en we betrekken u dan ook graag bij deze uitwerkingen.
ZW_0012	5	Tot slot doen we de suggestie om ruimtelijke ontwikkelingen en voorzieningen zo te realiseren, dat deze gespreid reizen over de dag en de week stimuleren. Denk hierbij aan een bioscoop of een theater direct naast OV-knooppunten om levendigheid en hoge veiligheidsbeleving in de avonduren te behouden. Zo is er rond OVknooppunten altijd wat te doen, dragen we bij aan een hoge veiligheidsbeleving en maken we efficiënt gebruik van de ruimte en infrastructuur.	We danken indiener voor de suggestie, dubbelgebruik van ruimte is onderdeel van ons beleid. Sociale veiligheid meenemen in de ruimte vinden wij ook een belangrijk thema.
ZW_0012	6	Zoals gezegd: Noord-Holland en NS werken – met vele partners – samen aan duurzame bereikbaarheid, ruimtelijke ontwikkeling en aantrekkelijke OV-knooppunten. Deze samenwerking zetten we graag voort. We rekenen erop dat Noord-Holland en NS samen met andere partners vervolgstappen zetten om de Omgevingsvisie om te zetten in concrete resultaten provincie breed.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen u dan ook betrekken bij dit soort trajecten.
ZW_0012	7	NS waardeert de integrale benadering van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en ondersteunt de ambitie om ruimtelijke ontwikkeling, economie en bereikbaarheid in samenhang te bezien.	Wij danken indiener voor de ondersteuning en constructieve zienswijze.
ZW_0013	1	Het Recreatieschap Westfriesland heeft het conceptontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland met interesse gelezen. We waarderen dat de provincie de fysieke leefomgeving in samenhang bekijkt en dat de recreatieopgave duidelijk terugkomt in de visie. De Omgevingsvisie benoemt terecht dat recreatie belangrijk is voor leefkwaliteit en gezondheid en dat de vraag naar recreatie toeneemt. Ook in Westfriesland is die toenemende druk op recreatieterreinen en recreatieve netwerken duidelijk merkbaar. De ontwikkeling wordt in de visie goed beschreven, maar de vertaling naar concrete ruimtelijke keuzes kan nog scherper. Zonder verdere concretisering bestaat het risico dat recreatie in de praktijk onvoldoende meegroeit met andere ruimtelijke opgaven.	Wij danken indiener voor de waardering voor de Ontwerp-Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie vinden plaats nadat die visie is vastgesteld.
ZW_0013	2	In december 2025 is de recreatievisie “Gezond en aantrekkelijk Westfriesland” door ons algemeen bestuur vastgesteld. Deze visie is samen met de Westfriese gemeenten ontwikkeld en hierin staan onze regionale opgaven beschreven. Vanuit deze visie vragen wij in het bijzonder aandacht voor het belang om recreatie, gezien de toenemende recreatieve druk, vroegtijdig mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.	Introductie op komende punten, behoeft geen reactie.
ZW_0013	3	Extra druk op recreatieterreinen gaat ten koste van kwaliteit en gebruikswaarde De Omgevingsvisie laat goed zien dat recreatie belangrijk is voor leefkwaliteit en gezondheid en dat de vraag naar recreatie toeneemt. Ook in Westfriesland merken wij dat de druk op recreatieterreinen en recreatieve voorzieningen groeit. Dat vraagt niet alleen om kwaliteitsverbetering en goede verbindingen, maar waar nodig ook om behoud of uitbreiding van recreatieterreinen. Op pagina 34 staat dat de recreatiedruk op natuurgebieden toeneemt en dat dit ten koste kan gaan van kwaliteit en beleving. We willen u verzoeken deze lijn ook expliciet door te trekken naar bestaande recreatieterreinen. Ook daar kan extra druk leiden tot minder kwaliteit en minder recreatieve gebruikswaarde.	In de verdere uitwerking van de omgevingsvisie zal ook aandacht zijn voor bestaande recreatieterreinen. Op dit moment zijn er echter geen middelen beschikbaar om hier ook financieel aan bij te dragen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0013	4	Het is belangrijk om naast kwaliteitsverbetering en netwerkontwikkeling ook in te zetten op behoud en waar nodig uitbreiding van bestaande recreatiegebieden. In paragraaf 5.16 wordt aangegeven dat meer geinvesteerd moet worden in recreatie, niet alleen in bestaande gebieden, maar juist ook in nieuwe recreatiegebieden en in routes in en om de stad. Terecht wordt daarbij benoemd dat dit vraagt om verantwoordelijkheid van gemeenten, provincie en het Rijk. Wij verzoeken u om deze opgave ook expliciet te laten terugkomen in de gebiedsgerichte uitwerking. Voor Westfriesland is die opgenomen in hoofdstuk 6.3, Westfriese Corridor en Seed Valley. In deze gebiedsgerichte uitwerking wordt gewezen op meekoppelkansen voor recreatie bij nieuwe ontwikkelingen. Daarbij worden voorbeelden genoemd van het stadsstrand bij Hoorn en de waterberging bij Drachterveld, waar recreatie is gecombineerd met andere functies. Dat zijn waardevolle voorbeelden, die laten zien dat recreatie op een slimme manier kan worden meegenomen in gebiedsontwikkeling. We willen u verzoeken om het volgende mee te nemen in de gebiedsgerichte uitwerking in hoofdstuk 6.3: De opgave voor nieuwe recreatiegebieden of uitbreiding van bestaande gebieden kan waar mogelijk worden gekoppeld aan andere ontwikkelingen. Tegelijk kan het in Westfriesland nodig zijn om ook bewust ruimte te reserveren voor recreatie als zeifstandige opgave, zodat het aanbod kan meegroeien met de toenemende vraag.	Deze zienswijze is in lijn met hoe het in de Omgevingsvisie beschreven staat.
ZW_0013	5	Recreatie wordt niet vanzelfsprekend in een vroeg stadium betrokken bij gebiedsontwikkelingen. Bij stedelijke ontwikkelingen is er voor woningbouw, energie en mobiliteit vaak al een concrete ruimtevraag, maar dit is voor recreatie niet het geval. De opbrengsten laten zich vooral op langere termijn zien, in de vorm van gezondheid, leefkwaliteit, een aantrekkelijk woonmilieu en een beter beleefbare omgeving. Dat betekent dat de recreatieve opgave in ruimtelijke afwegingen vaak naar de achtergrond schuift. Wat ons betreft dient daar verandering in te komen. - Recreatie dient vanaf het begin te worden meegenomen bij woningbouw, de ontwikkeling van utilitaire paden en andere ruimtelijke ontwikkelingen. Deze regio-overschrijdende opgave vraagt om een proactieve rol van de provincie, zowel in concretisering als in gezamenlijke uitvoering met de regio. Doel is een robuust groen-blauw netwerk met voldoende recreatiemogelijkheden. Als voorbeeld wijzen wij op de Utrechtse aanpak “Groen Groeit Mee” en verzoeken de provincie een vergelijkbare lijn voor Noord-Holland te verkennen.	Wij zijn bekend met de aanpak "Groen Groeit Mee" en hebben in de Omgevingsvisie beschreven het belang van een aanpak voor een groen-blauw netwerk en de integrale positie van recreatie binnen diverse ruimtelijke opgaven. Dit wordt meegenomen in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in diverse programma's.
ZW_0013	6	De Omgevingsvisie benadrukt in paragraaf 3.5 en hoofdstuk 6 terecht het belang van samenhangende groenblauwe structuren. Netwerken vormen een belangrijk deel van het recreatieve aanbod. Ze maken het landschap bereikbaar, helpen recreatiedruk te spreiden en vergroten de beleefbaarheid van de omgeving. Dat vraagt om goede samenwerking tussen provincie, gemeenten, terreinbeheerders en grondeigenaren, waaronder agrariérs, bijvoorbeeld bij boerenlandpaden. Het is belangrijk dat deze netwerken niet alleen worden aangelegd, maar ook op langere termijn goed worden beheerd en onderhouden. In dit kader hebben we twee suggesties: - Ten eerste zou het goed zijn als de Omgevingsvisie explicieter stuurt op de gezamenlijke ontwikkeling van utilitaire paden en recreatieve routes. Dat past bij het uitgangspunt van meervoudig ruimtegebruik en kan de verdere uitwerking van het groenblauwe netwerk versterken; - Ten tweede vragen wij aandacht voor de uitwerking van het groenblauwe raamwerk, zoals beschreven in hoofdstuk 4.2. Daar staat dat nog geen duidelijke eigenaar of financieringsbron is aangewezen en dat sprake is van een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen. Als niet duidelijk wordt wie waarvoor verantwoordelijk is en hoe financiering en uitvoering worden geregeld, blijft het risico bestaan dat deze ambitie te vrijblijvend blijft. Juist daarom is het belangrijk om deze gedeelde verantwoordelijkheid concreter te maken.	Wij danken indiener voor de suggesties. Wij zullen die meenemen bij de verdere uitwerking van het groenblauwe raamwerk.
ZW_0013	7	Door recreatie steviger te positioneren als onderdeel van de leefomgeving en deze beter te verbinden met verstedelijking, gebiedsontwikkeling en investeringskeuzes, kan de Omgevingsvisie nog beter bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke provincie. Dit sluit goed aan bij de regionale opgaven en ambities. We blijven hierover graag met de provincie in gesprek.	Dit is in lijn met onze ambities en hoe het in de Omgevingsvisie beschreven staat.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0014	1	We complimenteren de provincie Noord-Holland met het opleveren van de omgevingsvisie. Als Vervoerregio is de provincie voor ons een belangrijke partner, dus we waarderen de inzichten die deze visie biedt. Op verscheidene onderdelen sluit de omgevingsvisie aan bij onze eigen visie, zoals te lezen in ons Beleidskader Mobiliteit. Wel zien we ook keuzes die op gespannen voet kunnen staan met de belangen waar de Vervoerregio zich hard voor maakt. Hieronder geven we per hoofdstuk aan welke zaken ons opvielen en waar we graag nog aandacht voor vragen. Deze feedback is samengesteld op basis van input van verschillende senior beleidsmedewerkers bij de Vervoerregio. Hierdoor kan het zijn dat de schrijfstijl wisselend is.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen u dan ook betrekken bij dit soort trajecten.
ZW_0014	2	Wij hechten als Vervoerregio groot belang aan een goede balans tussen gebiedsontwikkeling en mobiliteit. De provincie Noord-Holland kent verschillende groeigebieden, waar jaarlijks veel woningen worden bijgebouwd. Hierbij ontstaat mogelijk een risico als de realisatie van adequate (ov en fiets) verbindingen geen gelijke tred houdt met deze snelle uitbreiding van de woningvoorraad. Hierdoor kan het autogebruik snel toenemen, wat invloed heeft op de bereikbaarheid in de gehele regio. De keuze om het principe 'eerst bewegen, dan bouwen' los te laten (par. 4.3), baart ons dan ook zorgen en staat in onze ogen in potentie ook haaks op meerdere principes uit het afwegingskader in H3. Maar juist het moment waarop mensen verhuizen naar een nieuwe woning is het moment om mensen te bewegen tot andere, duurzame, gezonde en ruimte-efficiënte mobiliteitskeuzes. We roepen de provincie daarom op blijvend aandacht te hebben voor optimale bereikbaarheid binnen nieuwe gebiedsontwikkelingen. Dat houdt wat ons betreft in: nóg meer prioriteit geven aan ontwikkellocaties met voldoende voorzieningen in de nabijheid, op locaties die lopen, fietsen en ov stimuleren. En – samen met ons – blijven investeren in ov- en fietsverbindingen van en naar deze locaties, zodat mensen daadwerkelijk de auto kunnen laten staan. Daarmee wordt het ook minder erg dat knelpunten op het autowegennet langer blijven bestaan.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. De zienswijze op dit punt van indiener sluit nauw aan bij onze visie en het bouwen bij OV-knooppunten (principe van nabijheid). Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij daarnaast in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) waarin de mobiliteitsopgave duidelijk in beeld komt. We gaan deze trajecten graag in samenwerking met indiener aan.
ZW_0014	3	Wij vinden het een goed idee dat er gewerkt wordt met een overall afwegingskader, dit lijkt meer richting te geven aan de vele ambities uit de visie. Wij vinden het ook positief dat mobiliteit hier een goede plek in heeft. Wij zijn benieuwd naar hoe dit afwegingskader verder vorm krijgt.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van het afwegingskader.
ZW_0014	4	Er wordt gekozen voor het 'voorkomen van maximale normopvulling'. Dit is een interessant uitgangspunt, omdat zoals wordt erkend ook onder bijvoorbeeld normen voor luchtkwaliteit er sprake kan zijn van schadelijke gevolgen. Wij zijn benieuwd hoe dit in de praktijk wordt toegepast.	Hoe dit wordt toegepast zal afhangen van de specifieke situatie. Leidend voor ons handelen is het blootstellingsniveau aan schadelijke en hinderlijke stoffen in de fysieke leefomgeving. Dit betreft het eindresultaat van alle bronnen bij elkaar en wordt gemeten bij de ontvanger. Wanneer het blootstellingsniveau het belang van een gezonde leefomgeving onder druk zet, stellen wij het gebruik van maximale normopvulling ter discussie. Dit kan leiden tot een gerichte aanpak voor de bronnen waar wij bevoegd gezag voor zijn en vragen we andere bevoegd gezagen dit ook te doen. Daarnaast zullen wij het belang van gezonde leefomgeving volwaardig meewegen bij ruimtelijke opgaven, waar wij voor aan de lat staan. En onze medeoverheden spreken we aan op hun verantwoordelijkheden.
ZW_0014	5	· We zijn blij de herbevestiging op streven naar publieke mobiliteit te lezen, dit is in lijn met onze eigen visie op mobiliteit.	Wij danken indiener voor deze reactie.
ZW_0014	6	· We waarderen de relatieve scherpte in welke modaliteit voor welk doel zou moeten dienen, de STOMP gedachte lijkt hierin herkenbaar.	Wij danken indiener voor het de waardering.
ZW_0014	7	· Er lijkt beperkter aandacht te zijn voor inclusieve mobiliteit en verkeersveiligheid, al zijn ze wel benoemd. We zijn benieuwd of dit prioriteiten blijven voor de provincie.	Als provincie staan we voor een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitsysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. Dit is ook terug te lezen in ons Perspectief Mobiliteit 2026
ZW_0014	8	· We onderschrijven de noodzaak van beter benutten van bestaande netwerken. Wat hierbij nog ontbreekt, is inzetten op spreiden en mijden. Juist nu er minder geld is voor infrastructuur, wordt het extra belangrijk om te kijken hoe we mensen tot ander reisgedrag kunnen aanzetten.	Gedragsaanpak vinden wij als provincie ook belangrijk, dit is ook opgenomen in onze omgevingsvisie vanuit beter benutten van de huidige infrastructuur
ZW_0014	9	· We ondersteunen de keuze voor clustering van gebiedsontwikkelingen in de buurt van knooppunten en corridors.	Wij danken indiener voor het ondersteunen van punt.
ZW_0014	10	· We delen het belang van het gebruiken van Mobiliteitsprogramma's van Eisen als uitgangspunt. Wel belangrijk is om de maatregelen die uit een MPvE voortkomen ook daadwerkelijk en tijdig te realiseren.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen indiener dan ook betrekken bij dit soort trajecten.
ZW_0014	11	· Voor zover wij hebben kunnen zien wordt er nergens iets vermeld over parkeernormen, terwijl onze indruk is dat de provincie hier juist actief mee bezig is.	Lokale keuzes zoals parkeernormen hebben impact op de regionale bereikbaarheid. Via een MPVE of andere instrumenten kijken wij actief hoe we de bereikbaarheid gezamenlijk kunnen optimaliseren. Parkeernormen zijn hier een onderdeel van. Verder klopt het dat we een handreiking hebben gemaakt voor gemeenten om met parkeernormen om te gaan in gebiedsontwikkelingen, specifiek met het oog op de woningbouwopgave.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0014	12	Goed om te zien dat CO2-vermindering, duurzame energie, circulaire economie, biodiversiteit, stikstof allen aandacht hebben, hoewel er amper de link met mobiliteit wordt gelegd. Als Vervoerregio pakken wij deze thema's vanuit het mobiliteitsperspectief op; mogelijk levert onze aanpak nog inspiratie op voor de provincie. De visie noemt het belang van een weerbaar mobiliteitssysteem, maar een klimaatbestendig mobiliteitssysteem is ook van belang. Hoe wil de provincie waarborgen dat mensen in een veranderend klimaat ook prettig en veilig kunnen blijven reizen per fiets en openbaar vervoer?	Wij zijn het eens dat een klimaatbestendig mobiliteitssysteem van belang. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie betrekkenn we indiener graag om daaraan vorm te geven.
ZW_0014	13	In de visie missen we de verwijzingen naar het eigen beleid. Er ligt o.a. een mooi rapport van Mobycon over mobiliteitsrechtvaardigheid van de provincie en de MRA. Alleen al daarnaar verwijzen, borgt dat de omgevingsvisie oog heeft voor een rechtvaardig mobiliteitssysteem	Wij danken indiener voor het aangedragen punt. In de uitwerking van de omgevingsvisie willen wij de belangrijke thema's van sociale veiligheid en mobiliteitsrechvaardigheid vinden bij belangrijke thema's zeker een plek geven.
ZW_0014	14	Uit het rapport mobiliteitsrechtvaardigheid:	Introductie tot volgende punten, behoeft geen antwoord.
ZW_0014	15	"In de Omgevingsvisie van provincie Noord-Holland is een van de ontwikkelprincipes: 'sterke kernen, sterke regio's' waarbij centrumgemeenten de gehele regio vitaal houden. Dit ontwikkelprincipe kan ervoor zorgen dat het voorzieningenniveau in kleinere dorpen in de toekomst lager wordt. Terwijl er is geconstateerd dat het tegenovergestelde wenselijk is voor het verbeteren van ervaren mobiliteitsrechtvaardigheid. Provincie Noord-Holland is een partner van gemeenten en regio's wanneer er afspraken worden gemaakt over woningbouw, ontwikkeling van werklocaties, detailhandel en verblijfsrecreatie. Hierbinnen kan de provincie het belang van nabijheid inbrengen en samen met de partners zoeken naar manieren waarop bijvoorbeeld woningen dichterbij relevante arbeidsplaatsen komen. Dit geldt niet alleen voor woon-werk relaties maar ook voor onderwijs, zorg, winkelen en recreatie. aarnaast kan er een afwegingskader worden ontwikkeld dat de belangen afweegt tussen het in stand houden van voorzieningen versus mobiliteits(on)rechtvaardigheid. Dit kan ondersteunen om het gesprek tussen de ruimtelijke pijler en mobiliteitspijler te voeren en expliciet keuzes te maken." Op dit moment spreken de omgevingsvisie en dit rapport elkaar tegen, door te gaan bouwen ver van dorpskernen en aansluiten daarop met het ov.	Met Sterke kernen, sterke regio's bedoelen we dat de kernen in een regio elkaar met hun voorzieningen aanvullen en completeren. De verbinding tussen kernen heeft onze aandacht. Vandaar dat we dit beschrijven in relatie tot Publieke Mobiliteit om de bereikbaarheid op peil te houden. Dit werken we graag samen met indiener uit in een update van het Multimodaal toekomstbeeld (MTB) en de uitwerking van onze visie Publieke Mobiliteit. We hebben de koppeling in de tekst van de Omgevingsvisie iets nader uitgewerkt.
ZW_0014	16	De visie geeft aan een gezonde leefomgeving als volwaardig belang mee te wegen bij ruimtelijke afwegingen zoals woningbouw en infrastructuur, maar dit staat op gespannen voet met het loslaten koppeling woningbouw en mobiliteit, omdat dit kan zorgen voor meer autogebruik met negatieve gevolgen voor fysieke gezondheid en slechtere luchtkwaliteit. Ondertussen geeft provincie ook aan gezonde vormen van mobiliteit zoals lopen en fietsen te stimuleren.	We streven naar een bereikbaar, verkeersveilig en inclusief mobiliteitsysteem met positieve - of anders beperkt negatieve - impact op de gezonde leefomgeving. Afhankelijk van de locatie en de stedelijkheid betekent dit iets voor de gewenste vormen van mobiliteit.
ZW_0014	17	Wij hadden gehoopt als partner van de provincie te worden genoemd. De Metropoolregio Amsterdam wordt erkend als 'hét mobiliteitscentrum van Nederland en tegelijkertijd vormt hier een groot knelpunt', de Vervoerregio als belangrijke spil hierbinnen komt echter niet in de visie voor.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners, waaronder indiener. We hebben indiener toegevoegd als een van onze gewaardeerde partners.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0015	1	Ik verzoek u in de definitieve Omgevingsvisie expliciet aandacht te besteden aan de positie van agrarische bedrijfswoningen binnen tuinbouwconcentratiegebieden. De provincie zet terecht in op het behoud en de versterking van de tuinbouw. Naar mijn mening hoort een agrarische bedrijfswoning daar onlosmakelijk bij. Een bedrijfswoning is geen gebiedsvreemde functie, maar een functioneel onderdeel van een volwaardig agrarisch bedrijf. Juist bij hoogwaardige tuinbouw is regelmatig toezicht buiten kantooruren noodzakelijk, bijvoorbeeld vanwege klimaatbeheersing, technische storingen, gewasbescherming, beveiliging en de continuïteit van de bedrijfsvoering. In de huidige praktijk wordt de realisatie van agrarische bedrijfswoningen echter zeer beperkt. Hierdoor ontstaat een situatie waarin de ontwikkeling en continuïteit van bestaande tuinbouwbedrijven wordt belemmerd, terwijl de Omgevingsvisie juist inzet op een toekomstbestendige agrarische sector. Ik verzoek u daarom de Omgevingsvisie zodanig aan te passen dat: - agrarische bedrijfswoningen worden erkend als een functioneel onderdeel van een agrarisch bedrijf; - beleid de ontwikkeling van duurzame en toekomstbestendige tuinbouwbedrijven ondersteunt; - instructieregels niet onbedoeld leiden tot belemmeringen voor de bedrijfsvoering binnen tuinbouwconcentratiegebieden. De gemeente Heemskerk heeft aangegeven geen zienswijze over dit onderwerp te willen indienen. Daarom breng ik deze kwestie rechtstreeks onder uw aandacht, in de hoop dat Provinciale Staten deze bij de vaststelling van de Omgevingsvisie meewegen.	De Omgevingsvisie beschrijft de ontwikkelingen op hoofdlijnen. Het verzoek van de indiener is onderdeel van de vertaling van de visie naar de regels in de omgevingsverordening. Op basis van het bestaande perspectief voor het tuinbouwconcentratiegebied is ervoor gekozen om bedrijfswoningen niet toe te staan. Voor het tuinbouwgebied Heemskerk is een integrale ruimtelijke afweging aangekondigd. Dat zal leidend zijn voor eventuele aanpassingen van de instructieregels in de omgevingsverordening.
ZW_0016	1	I invested in this area based on the province's own mixed-use urban development plan. The draft Omgevingsvisie leaves an unresolved tension: industrial noise from Westpoort on one side, large-scale event venues on the other, with residents bearing the cumulative acoustic burden. I request three binding commitments in the final Omgevingsvisie: 1. A cumulative noise ceiling for residential zones — day and night thresholds in dB 2. A mandatory quiet window from 23:00 to 07:00 3. An enforcement pathway for residents when limits are breached	Het beoordelen van evenementenvergunningen is een taak van gemeenten. Industrieterrein Westpoort is een Industrieterrein van Provinciaal Belang: bedoeld als een locatie voor zware industrie. De maximale hoeveelheid geluid afkomstig van het industrieterrein wordt weergegeven door de geluidzone. De provincie is bezig met haar wettelijke taak om deze geluidzone om te zetten naar een systeem van geluidproductieplafonds. Dit doet de provincie beleidsneutraal, wat betekent dat het geluid afkomstig van het industrieterrein gelijk blijft. Een verplichting tot een stille nachtperiode past niet binnen de bedoeling van het IPB. Omwonenden kunnen geluidhinder melden bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.
ZW_0017	1	De zuidelijke randzone van IPB Westpoort als bufferzone Niet het gehele IPB Westpoort is voor zware industrie bestemd. De zuidelijke randzone van het IPB Westpoort tussen de spoorlijn naar Haarlem en de Basisweg, nabij (nieuwe) woningbouw — waar onder meer Lofi en Club Raum liggen — zal zelf geen zware industrie huisvesten, maar vervult een belangrijke bufferfunctie tussen het zware industriehart van het IPB en de omliggende stad. Dat sluit aan bij de keuze van de provincie om milieubelastende activiteiten inwaarts te concentreren en de ruimte tussen zware industrie en wonen te vergroten. Een bufferzone hoort geluid te dempen; juist daar passen geen grote "lawaaimakers" zoals horeca en clubs met versterkte muziek, die de buffer ondergraven en het naastgelegen woon- en leefklimaat belasten. Ik verzoek de provincie deze bufferfunctie expliciet te borgen en te voorkomen dat deze randzone wordt gedezoneerd of dat de beschermende zonering wordt versoepeld; dezonering zou de gemeente vrij spel geven om er niet-industriële lawaaimakers toe te staan, terwijl deze zone juist bescherming behoeft.	De grenzen van het IPB blijven gehandhaafd. Deze rand is niet bedoeld als bufferzone geluid. Het klopt dat niet op het gehele IPB een zware milieucategorie is bestemd volgens het bestemmingplan. In de genoemde zuidelijke randzone kunnen zich geen bedrijven uit een zware milieucategorie vestigen vanuit het bestemmingplan. Activiteiten zoals horeca en clubs horen wat de provincie betreft niet thuis op een IPB. Aanvragen voor dergelijke activiteiten worden altijd getoetst aan onze omgevingsverordening en mogen geen milieugebruiksruimte van het IPB afnemen. Het is wel mogelijk om voor 5 jaar een afwijking hiervan aan te vragen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0017	2	1. Onevenwichtige toedeling van functies aan locaties Artikel 2.1 van de Omgevingswet verlangt een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Daarbij dienen onder meer gezondheid, veiligheid en een goede leefomgevingskwaliteit volwaardig te worden betrokken. De provincie erkent in de ontwerpstukken dat: - de geluidbelasting rondom Schiphol structureel hoog is; - luchtvaartgeluid leidt tot aantoonbare gezondheidseffecten zoals slaapverstoring en stress; - grote delen van de regio hierdoor beperkt bruikbaar zijn voor woningbouw. Ondanks deze constateringen blijft Schiphol in de ontwerpvisie primair gepositioneerd als economische kernfunctie, zonder dat een duidelijke koers wordt gekozen om de bestaande overbelasting van de leefomgeving terug te dringen. Naar mijn oordeel leidt dit tot een onevenwichtige belangenafweging waarbij economische belangen zwaarder wegen dan de bescherming van gezondheid en leefkwaliteit.	De provincie onderkent de aanzienlijke gevolgen van Schiphol voor gezondheid en leefomgevingskwaliteit, waaronder geluidhinder, slaapverstoring, luchtverontreiniging en beperkingen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Wij delen niet de conclusie dat de Omgevingsvisie economische belangen daarbij zwaarder laat wegen dan gezondheid en leefkwaliteit. In de aangepaste Omgevingsvisie is expliciet opgenomen dat een eventuele verdere ontwikkeling van Schiphol vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor leefomgevingskwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur, economie en ruimte. Daarnaast zetten wij in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio. Daarbij streven wij naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Waar voor ontwikkelingen op en rond Schiphol provinciale medewerking nodig is, verbinden wij daaraan randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. De provincie heeft daarbij slechts gedeeltelijk invloed op de ontwikkeling van Schiphol. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. Vanuit haar eigen verantwoordelijkheden voor onder meer ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit brengt de provincie de belangen van de regio actief in bij het Rijk en werkt zij met het Rijk, gemeenten en Schiphol aan een samenhangende ontwikkeling van luchthaven en omgeving.
ZW_0017	3	2. Tegenstrijdigheid tussen gezondheidsdoelen en groei van Schiphol De ontwerpvisie gaat uit van verdere groei van Schiphol richting 2050. Tegelijkertijd wordt erkend dat ook bij stillere vliegtuigen sprake blijft van aanzienlijke hinder. Deze uitgangspunten zijn moeilijk verenigbaar met: - de doelstelling van een gezonde fysieke leefomgeving; de beschermingsopdracht uit artikel 1.3 Omgevingswet; - de verplichting milieubelasting zorgvuldig te beperken en af te wegen. Wanneer hinder en gezondheidsschade ook in de toekomst blijven bestaan, ontbreekt een overtuigende motivering waarom verdere groei verenigbaar zou zijn met de eigen beleidsdoelen van de provincie.	Wij herkennen de geschetste tegenstrijdigheid niet. De Omgevingsvisie gaat niet uit van verdere groei van Schiphol als provinciale doelstelling. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van het luchthavengebruik en het aantal vliegtuigbewegingen liggen bij het Rijk. Voor de huidige operatie hanteert het Rijk een maximum van 478.000 vliegtuigbewegingen per jaar. In het ontwerp voor het nieuwe Luchthavenverkeerbesluit is onder voorwaarden ruimte opgenomen voor een gefaseerde ontwikkeling tot maximaal 500.000 bewegingen wanneer de geluidbelasting voldoende afneemt. De Omgevingsvisie maakt daarbij nadrukkelijk onderscheid tussen het aantal vliegtuigbewegingen en het aantal passagiers. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers toenemen door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. De in de visie genoemde mogelijke groei naar ten minste 90 miljoen passagiers in 2050 is daarom geen provinciale groeidoelstelling, maar beschrijft een ontwikkeling waarmee bij de ruimtelijke inrichting en bereikbaarheid van de Schipholregio rekening moet worden gehouden. Voor de provincie staat daarbij voorop dat de verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. In de gebiedsgerichte uitwerking is dit verder aangescherpt: de provincie streeft naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren en wil eventuele vrijkomende milieuruimte niet automatisch volledig benutten voor nieuwe geluidgevoelige functies. Dit sluit aan bij artikel 1.3 van de Omgevingswet, waarin zowel het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving als het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften in onderlinge samenhang centraal staan. De Omgevingsvisie geeft hier invulling aan door de internationale en economische functie van Schiphol niet los te zien van gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke ontwikkeling. Wij zien daarom geen aanleiding om de koers van de Omgevingsvisie op dit punt aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0017	4	3. Reservering Schiphol Noordwest De ontwerpvisie handhaaft de reservering Schiphol Noordwest en houdt daarmee ruimte vrij voor mogelijke toekomstige uitbreiding van de luchthaven. Deze reservering: - vergroot de ruimtelijke onzekerheid voor omwonenden; - beperkt toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden; - vergroot de druk op een reeds zwaar belaste regio; - staat op gespannen voet met de bescherming van gezondheid en leefkwaliteit. Nu geen overtuigende noodzaak voor deze reservering wordt aangetoond, verzoek ik deze uit de definitieve Omgevingsvisie te schrappen.	Wij begrijpen de zorgen over de ruimtelijke onzekerheid die de reservering van Schiphol Noordwest met zich mee kan brengen. Tegelijkertijd zien wij op dit moment onvoldoende aanleiding om de reservering te schrappen. Schiphol staat de komende decennia voor een omvangrijke vernieuwing en transitie. Hoewel de nadruk voorlopig ligt op de vernieuwing van het bestaande Schiphol Centrum, kan op langere termijn aanvullende ruimte nodig zijn. Daarbij kan het onder meer gaan om aanvullende terminalcapaciteit, die ook een functie kan vervullen bij het gefaseerd vernieuwen van het bestaande terminalcomplex. Daarnaast kunnen nieuwe vormen van luchtvaart en de daarvoor benodigde energie-infrastructuur een ruimtevraag met zich meebrengen. De omvang en aard van deze toekomstige ruimtevraag zijn op dit moment nog niet voldoende duidelijk. Juist daarom achten wij het niet wenselijk om de strategische ruimtelijke mogelijkheid van Schiphol Noordwest nu door andere, mogelijk onomkeerbare ontwikkelingen onmogelijk te maken. De reservering betekent nadrukkelijk niet dat wordt besloten tot uitbreiding van Schiphol of tot een bepaalde invulling van het gebied. Het Rijk is bevoegd gezag voor de luchtvaartontwikkeling van Schiphol. Voor een daadwerkelijke ontwikkeling van Schiphol Noordwest is afzonderlijke besluitvorming nodig, waarbij noodzaak, omvang en gevolgen voor onder meer gezondheid, leefomgevingskwaliteit, bereikbaarheid, landschap en energie integraal moeten worden afgewogen. De provincie koppelt de verdere ontwikkeling van Schiphol bovendien aan aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Wij zien daarom geen aanleiding om de reservering van Schiphol Noordwest uit de Omgevingsvisie te schrappen.
ZW_0017	5	4. Onvoldoende nadruk op bronmaatregelen Uit het ontwerp-OER volgt dat de geluidbelasting rondom Schiphol in alle onderzochte scenario's hoog blijft. Desondanks ligt de nadruk vooral op maatregelen zoals isolatie en ruimtelijke zonering. Deze maatregelen beperken de gevolgen, maar pakken de oorzaak niet aan. Bij een structureel ongezonde situatie ligt het voor de hand ook bronmaatregelen, waaronder beperking van vliegbewegingen, nadrukkelijk te betrekken bij de afweging.	De meeste en grootste bevoegdheden (die raken aan wat het grootste effect is van de luchthaven op de leefomgeving, namelijk het vliegtuiggeluid en het aantal vliegbewegingen) rond Schiphol liggen bij het Rijk, de invloed van de provincie is daarop beperkt. De provincie sluit aan bij de NOVEX-aanpak voor de Schipholregio. Daarin willen Rijk en regio een betere balans bereiken tussen de economische functie van Schiphol en de gevolgen voor de leefomgeving. De NOVEX-uitvoeringsagenda bevat maatregelen om de geluidbelasting van vliegverkeer te verminderen en de luchtkwaliteit rond Schiphol te verbeteren.
ZW_0017	6	5. Woningbouwopgave en luchtvaartbeleid De provincie staat voor een omvangrijke woningbouwopgave. Tegelijkertijd wordt erkend dat luchtvaartgeluid woningbouw in grote delen van de regio bemoeilijkt of onmogelijk maakt. De ontwerpvisie benoemt beide ontwikkelingen, maar verbindt hieraan onvoldoende conclusies. Hierdoor ontstaat een intern tegenstrijdig beleidskader dat onvoldoende duidelijk maakt hoe beide doelstellingen gelijktijdig kunnen worden gerealiseerd.	Wij herkennen de spanning die in de zienswijze wordt benoemd tussen de woningbouwopgave en de ruimtelijke en milieugevolgen van Schiphol. Mede naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen is dit in de Omgevingsvisie verduidelijkt en aangescherpt. In de aangepaste Omgevingsvisie is expliciet opgenomen dat bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig onderdeel moet zijn van de ruimtelijke afweging. Geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie van milieubelasting zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Daarnaast zetten wij in op afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Ook is verduidelijkt dat woningbouw in de Schipholregio moet worden afgewogen tegen onder meer geluidbelasting, externe veiligheid, luchtkwaliteit en andere vormen van milieubelasting. Een goede samenhang tussen luchthavengebruik, het Luchthavenverkeerbesluit, het Luchthavenindelingbesluit en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio is daarbij van groot belang. De concrete mogelijkheden voor woningbouw verschillen per locatie en worden binnen de geldende wettelijke kaders en met inachtneming van de leefomgevingskwaliteit verder uitgewerkt in gebiedsprocessen en ruimtelijke besluiten. Met deze aanscherpingen achten wij de samenhang tussen beide opgaven voldoende verduidelijkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0017	7	6. Beperkingen van de gehanteerde geluidsmodellen Het ontwerp-OER erkent dat indicatoren zoals Lden niet alle aspecten van hinder en gezondheid adequaat weergeven. Wanneer bekend is dat de gebruikte modellen de feitelijke hinder slechts gedeeltelijk weergeven, is terughoudendheid geboden bij het gebruik daarvan als exclusieve basis voor beleidskeuzes. Aanvullende indicatoren zoals hinderbeleving, slaapverstoring en internationale gezondheidsrichtlijnen dienen daarom nadrukkelijker onderdeel uit te maken van de besluitvorming.	Wij onderschrijven dat de effecten van geluid op de gezondheid niet volledig met één geluidindicator kunnen worden beschreven. Bij de beoordeling van een gezonde leefomgeving zijn naast berekende geluidbelasting ook kennis over ervaren hinder, slaapverstoring, gezondheid en cumulatie van milieubelasting relevant. Wij herkennen echter niet de stelling dat het ontwerp-OER concludeert dat de gebruikte indicator Lden de feitelijk ervaren hinder onderschat. Een dergelijke conclusie is niet in het OER opgenomen. Het OER beoordeelt geluid onder meer aan de hand van geluidgehinderden en benoemt daarnaast als aandachtspunt dat nader onderzoek nodig is naar de gevolgen van geluidsoverlast en luchtverontreiniging voor de gezondheid van inwoners. In de inmiddels aangepaste Omgevingsvisie is de benadering van gezondheid verbreed. De geldende milieunormen vormen de ondergrens, terwijl bij ruimtelijke afwegingen ook de stapeling van verschillende vormen van milieubelasting en de gevolgen voor de gezondheid worden betrokken. Daarmee wordt de beoordeling van de leefomgeving niet uitsluitend gebaseerd op één geluidindicator. Voor Schiphol ligt de wettelijke normering en monitoring van vliegtuiggeluid bij het Rijk. De provincie stelt daarom in de Omgevingsvisie geen eigen alternatief stelsel van geluidindicatoren vast. Bij haar ruimtelijke afwegingen en belangenbehartiging maakt de provincie wel gebruik van actuele kennis en beschikbare informatie over geluidhinder en gezondheid. De zienswijze geeft geen aanleiding tot verdere aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0017	8	7. Mobiliteit en infrastructuur De ontwerpvisie suggereert dat aanvullende infrastructuur noodzakelijk kan zijn om toekomstige groei van Schiphol te faciliteren. Naar mijn oordeel dient de redenering andersom te zijn: niet de omgeving moet worden aangepast aan onbeperkte groei van de luchtvaart, maar de omvang van de luchtvaart dient te worden begrensd door wat de leefomgeving en infrastructuur redelijkerwijs kunnen dragen.	Wij onderschrijven dat de ontwikkeling van Schiphol niet los kan worden gezien van wat de infrastructuur en de leefomgeving kunnen dragen. De Omgevingsvisie gaat daarbij niet uit van onbeperkte groei van de luchtvaart. De bevoegdheid over het aantal vliegtuigbewegingen ligt bij het Rijk; voor de huidige operatie geldt een maximum van 478.000 vliegtuigbewegingen per jaar. De bereikbaarheidsopgave rond Schiphol wordt bovendien niet alleen veroorzaakt door de luchthaven. Ook de groei van het aantal inwoners en arbeidsplaatsen en de ontwikkeling van het aantal reizigers dat zijn reis op Schiphol begint of eindigt, vergroten de druk op weg en openbaar vervoer. Daarom zet de provincie in op versterking van het mobiliteitssysteem voor de Schipholregio als geheel. Daarbij geldt geen automatisme dat aanvullende infrastructuur wordt gerealiseerd om iedere toekomstige ontwikkeling van Schiphol mogelijk te maken. De Omgevingsvisie kiest juist voor een integrale benadering waarin de ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, gezondheid en leefomgevingskwaliteit in samenhang worden afgewogen. Waar provinciale medewerking nodig is, worden daaraan randvoorwaarden verbonden op het gebied van onder meer bereikbaarheid, gezondheid en leefomgevingskwaliteit. Wij achten de in de zienswijze genoemde afweging daarmee voldoende in de Omgevingsvisie verankerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0017	9	Verzoek Ik verzoek Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten om: expliciet te erkennen dat de huidige omvang van Schiphol spanning veroorzaakt met de doelstellingen op het gebied van gezondheid en leefomgeving; een duidelijke koers vast te leggen gericht op structurele vermindering van geluidbelasting; de reservering Schiphol Noordwest te schrappen; scenario's door te rekenen waarin een substantiële vermindering van vliegverkeer wordt onderzocht; aanvullende gezondheids- en hinderindicatoren te hanteren naast de huidige geluidsmodellen; bronmaatregelen nadrukkelijk te betrekken bij toekomstige besluitvorming.	De provincie erkent dat Schiphol een aanzienlijke belasting van de leefomgeving veroorzaakt. In delen van de Schipholregio komen bovendien verschillende vormen van milieubelasting samen, waaronder vliegverkeer, wegverkeer en economische activiteiten. De Omgevingsvisie stelt daarom dat gezondheid en leefomgevingskwaliteit volwaardig moeten worden betrokken bij de verdere ontwikkeling van Schiphol en de regio. Wij onderschrijven ook het belang van een structurele vermindering van de milieubelasting. In de Omgevingsvisie zetten wij in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven wij naar een structurele afname van de milieubelasting, waaronder de geluidbelasting, en naar krimpende milieucontouren rond Schiphol. Het verzoek om de reservering van Schiphol Noordwest te schrappen nemen wij niet over. Schiphol staat de komende decennia voor een omvangrijke vernieuwing en transitie en op langere termijn kan aanvullende ruimte nodig zijn, onder meer voor luchthavenfuncties, nieuwe en schonere vormen van luchtvaart en de daarbij behorende energie-infrastructuur. De reservering houdt deze strategische mogelijkheid open, maar is geen besluit tot daadwerkelijke ontwikkeling van het gebied. Een eventuele ontwikkeling vraagt om afzonderlijke besluitvorming en een integrale afweging van onder meer gezondheid, leefomgevingskwaliteit, bereikbaarheid, landschap en energie. Wij nemen in de Omgevingsvisie geen afzonderlijk scenario op waarin een substantiële vermindering van het aantal vliegtuigbewegingen als uitgangspunt wordt doorgerekend. De bevoegdheid over het luchthavengebruik en het aantal vliegtuigbewegingen ligt bij het Rijk. De Omgevingsvisie richt zich op de ruimtelijke gevolgen van de ontwikkeling van Schiphol en op de provinciale belangen en randvoorwaarden die daarbij aan de orde zijn. Bij gezondheid kijken wij breder dan alleen naar het voldoen aan wettelijke normen of afzonderlijke geluidscontouren. De Omgevingsvisie benoemt expliciet de cumulatie van milieubelasting, blootstelling, hinder en gezondheidsschade en stelt dat het voldoen aan wettelijke normen niet automatisch betekent dat sprake is van een gezonde leefomgeving. De nadere keuze en toepassing van gezondheids- en hinderindicatoren behoort tot de verdere uitwerking en monitoring en wordt niet op het detailniveau van de Omgevingsvisie vastgelegd. Ook bronmaatregelen zijn onderdeel van het bredere beleid om milieubelasting en hinder terug te dringen. De Omgevingsvisie kiest er generiek voor om, waar de provincie bevoegd gezag is, ambitieus bronbeleid te voeren om uitstoot en hinder te verminderen. Voor de belangrijkste bronmaatregelen rond het vliegverkeer op Schiphol ligt de bevoegdheid echter bij het Rijk. De zienswijze geeft daarmee geen aanleiding de hoofdkoers van de Omgevingsvisie te wijzigen.
ZW_0017	10	Slot De ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER erkennen de problemen die samenhangen met de luchtvaart rond Schiphol, maar verbinden hieraan onvoldoende concrete beleidsmatige consequenties. Ik verzoek u daarom de ontwerpstukken zodanig aan te passen dat gezondheid, leefomgevingskwaliteit en duurzame ruimtelijke ontwikkeling daadwerkelijk leidend worden bij toekomstige besluitvorming.	Wij onderschrijven het belang van gezondheid, leefomgevingskwaliteit en een duurzame ruimtelijke ontwikkeling bij toekomstige keuzes rond Schiphol en zijn omgeving. Mede naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen is de Omgevingsvisie op deze punten aangescherpt. In de aangepaste Omgevingsvisie is explicieter vastgelegd dat de verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij zetten wij in op afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Ook worden cumulatie van milieubelasting, gezondheid en de gevolgen voor woningbouw en andere gevoelige functies nadrukkelijker bij ruimtelijke afwegingen betrokken. De geldende milieunormen vormen daarbij de ondergrens. Gezondheid en leefomgevingskwaliteit worden als volwaardige belangen betrokken bij ruimtelijke besluitvorming, naast andere provinciale belangen zoals woningbouw, bereikbaarheid, economie, natuur en energie. Waar voor ontwikkelingen op en rond Schiphol medewerking van de provincie nodig is, verbinden wij daaraan randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. Met deze aanscherpingen is naar ons oordeel voldoende gevolg gegeven aan de kern van de zienswijze. De zienswijze geeft geen aanleiding tot verdere aanpassing van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0018	1	Ik waardeer dat de provincie in de ontwerp-Omgevingsvisie kiest voor "grenzen stellen waar nodig" en het spanningsveld aan de randen van industrie- en havengebieden onderkent. Vlak langs die randen is de druk op de beschikbare milieuruimte het grootst. Mijn zienswijze betreft de industrieterreinen van provinciaal belang (IPB) in het algemeen; het IPB Westpoort (Noordzeekanaalgebied) dient daarbij als concrete aanleiding en illustratie. Waar een punt specifiek op Westpoort ziet, benoem ik dat uitdrukkelijk; de gevraagde beleidskeuzes gelden voor de IPB-gebieden als geheel, tenzij anders vermeld. Steun voor specifiek uitgangspunt over ongewenste activiteiten op een IPB Ik onderschrijf in het bijzonder dit uitgangspunt dat de provincie voor een Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) formuleert. In de ontwerp-Omgevingsvisie staat: Wij vinden intensivering van bedrijventerreinen wenselijk. In het IPB is echter slechts een beperkt aantal ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk. De grens van het IPB is zorgvuldig en onderbouwd tot stand gekomen. Wij zien het toevoegen van milieugevoelige ontwikkelingen zoals horeca, nachtcultuur of shortstay als onwenselijk en bieden hier in het IPB geen ruimte voor.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering en steun. Hierna gaan we in op nadere aandachtspunten in de zienswijze.
ZW_0018	2	Nachtcultuur legt beslag op de schaarse milieu- en geluidruimte Steden als Amsterdam zoeken de randen van het havengebied juist op voor dit type niet-industriële ontwikkelingen. Horeca met versterkte muziek is daarbij bijzonder, omdat zij zowel milieugevoelig als Pagina 1 van 6 milieubelastend is: milieugevoelig doordat er veel mensen aanwezig zijn die aan de industriële omgeving worden blootgesteld, en milieubelastend doordat de versterkte muziek een geluidbron vormt die beslag legt op de schaarse geluidreservering die voor de industrie is bestemd én het woon- en leefklimaat van omwonenden belast. Onder de noemer van tijdelijkheid kan dat beslag structureel worden: de visie staat tijdelijk gebruik tot vijf jaar toe mits dit de milieuruimte niet beperkt, maar in de praktijk worden vergunningen voor dezelfde locatie herhaald verlengd. Nachtclub en evenementenlocatie Lofi aan de Basisweg 63 — een locatie die binnen het IPB Westpoort valt — illustreert dit: met opeenvolgende "tijdelijke" vergunningen sinds 2019 loopt het als tijdelijk vergunde gebruik door tot 2031, ruim elf jaar in totaal. De versterkte muziek wordt daarbij zowel op het buitenterrein als binnen ten gehore gebracht, in een slecht geïsoleerde loods die voorheen voor GVB-bussen werd gebruikt. De gemeente stelt in het besluit voor deze BOPA zelf vast dat het toestaan van deze muziekactiviteiten ten koste gaat van de beschikbare geluidruimte voor industriële bedrijfsactiviteiten en dat het initiatief in dat licht ongewenst is; de betrokken Omgevingsdienst constateert bovendien dat deze vergunning leidt tot een substantiële verhoging van het geluidvermogen in de avond- en nachtperiode in dit gebied. Externe veiligheid: personenconcentraties in letaliteits- en aandachtsgebieden Naast geluid speelt externe veiligheid.	Met betrekking tot de vraag over externe veiligheid: In het Beleidskader Gezonde Leefomgeving heeft de provincie aangegeven te werken aan beleid rond het groepsrisico. Dit zal gelden voor alle locaties waar sprake is van zgn. aandachtsgebieden. De uiteindelijke afweging of het groepsrisico aanvaardbaar is ligt bij ruimtelijke ontwikkelingen bij de gemeente.
ZW_0018	3	Een lacune in de borging tijdens vergunningsverlening De huidige praktijk legt een lacune bloot. De visie borgt de milieuruimte via de milieucontour, waarbij het aan de gemeente is om te motiveren dat een ontwikkeling geen milieuruimte van het IPB kost. Bij een omgevingsplanactiviteit voor horeca en nachtcultuur die van het omgevingsplan afwijkt (BOPA), is de gemeente niet steeds zelf de initiatiefnemer, maar als vergunningverlener wél nauw betrokken; vanuit haar eigen nachtcultuurbeleid heeft zij bovendien belang bij het mogelijk maken van dergelijke functies. Dat de gemeente dan óók degene is die motiveert dat de milieuruimte niet wordt beperkt, maakt die toets kwetsbaar. Het spanningsveld tussen het industrie- en havenbelang en niet-industriele nachtcultuur is bovendien niet incidenteel: binnen het IPB Westpoort zijn met Thuishaven, Club Raum en het hiervoor genoemde Lofi meerdere nachtcultuurlocaties toegestaan — juist op de plekken waar de visie deze functies onwenselijk noemt. Deze voorbeelden laten zien dat de huidige borging onvoldoende bescherming biedt tegen sluipende functieverandering.	Een gemeente moet binnen de grenzen van het IPB toetsen aan de Omgevingsverordening. Hier staat een afwijkingsmogelijkheid opgenomen om tijdelijke initiatieven, die niet passen binnen de doelstelling van het IPB, voor een periode van vijf jaar toe te staan. Een gemeente kan van deze mogelijkheid gebruik maken. De omgevingsvisie is overigens geen borgingsinstrument, maar een visiedocument waarin in onderhavig geval alleen de provincie zich zelf bindt.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0018	4	De zuidelijke randzone van IPB Westpoort als bufferzone Niet het gehele IPB Westpoort is voor zware industrie bestemd. De zuidelijke randzone van het IPB Westpoort tussen de spoorlijn naar Haarlem en de Basisweg, nabij (nieuwe) woningbouw — waar onder meer Lofi en Club Raum liggen — zal zelf geen zware industrie huisvesten, maar vervult een belangrijke bufferfunctie tussen het zware industriehart van het IPB en de omliggende stad. Dat sluit aan bij de keuze van de provincie om milieubelastende activiteiten inwaarts te concentreren en de ruimte tussen zware industrie en wonen te vergroten. Een bufferzone hoort geluid te dempen; juist daar passen geen grote "lawaaimakers" zoals horeca en clubs met versterkte muziek, die de buffer ondergraven en het naastgelegen woon- en leefklimaat belasten. Ik verzoek de provincie deze bufferfunctie expliciet te borgen en te voorkomen dat deze randzone wordt gedezoneerd of dat de beschermende zonering wordt versoepeld; dezonering zou de gemeente vrij spel geven om er niet-industriële lawaaimakers toe te staan, terwijl deze zone juist bescherming behoeft.	We constateren dat de industriële functies zoals bedoeld met het IPB, spanningen opleveren met het plangebied voor Haven-Stad. Dat geldt ook voor de zuidelijke randzone die indiener beschrijft. We zetten ons instrumentarium in om de gezonde leefomgeving in dit gebied te bevorderen. Dit doen wij met onze partners in het gebied. We nemen deze zienswijze mee in dit proces. Daarnaast willen we milieubelastende activiteiten zo veel mogelijk richting het westelijk deel van het havengebied concentreren door inwaarts te zoneren. De bestaande grenzen van de industrie en bedrijventerreinen en de bijbehorende milieucontouren zijn daarbij in principe leidend. In eerste instantie gaat het daarbij om het uitfaseren van bedrijven en niet om actieve verplaatsing. In het oostelijke grensgebied ten westen van de A10 gaan we bij nieuwe en meer milieubelastende activiteiten toezien op een goede verhouding met milieugevoelige functies aan de oostkant van de A10.
ZW_0018	5	Advies- en instemmingsrecht voor BOPA's Ik verzoek de provincie daarom in de Omgevingsvisie — en in het verlengde daarvan de Omgevingsverordening — vast te leggen dat zij voor BOPA's in IPB-gebieden gebruik zal maken van haar advies- én instemmingsrecht op grond van artikel 16.15a, onder d, en artikel 16.16 van de Omgevingswet, en artikelen 4.37 en 4.38 uit het Omgevingsbesluit. Anders dan een niet-bindend adviesrecht geeft juist het instemmingsrecht de provincie reële grip om te voorkomen dat milieugevoelige functies via de afwijkingsroute alsnog in een IPB landen. Dat past naadloos bij de eigen keuze van de provincie om deze gebieden als provinciaal belang aan te merken en nachtcultuur daar als onwenselijk te benoemen; het reactieve interventie-instrument uit de Wabo is onder de Omgevingswet immers vervallen, waardoor het advies- en instemmingsrecht de aangewezen route is. Voor zover ik heb kunnen nagaan heeft Noord-Holland tot op heden geen gevallen op grond van artikelen 16.15a en 16.16 Omgevingswet aangewezen; ik roep de provincie op dat voor de IPB-gebieden alsnog te doen. Bij de uitoefening van dit instemmingsrecht verzoek ik de provincie de onafhankelijkheid van de toets te borgen: de instemming — en in het bijzonder het onthouden van instemming — dient voor IPBgevallen aan Gedeputeerde Staten zelf te zijn voorbehouden, met functiescheiding van de gemeentelijke vergunningvoorbereiding, en niet in mandaat te worden opgedragen aan dezelfde omgevingsdienst die de gemeente over dezelfde aanvraag adviseert. De Omgevingswet staat mandatering van de instemming weliswaar toe (artikel 16.16, vijfde lid, Omgevingswet), maar juist dan verliest het instemmingsrecht zijn waarde als onafhankelijke controle wanneer het adviseren van de gemeente en het instemmen namens de provincie in één organisatie samenvallen.	Dank voor de suggestie van indiener over het gebruik van het advies- en instemmingsrecht. In de basis zijn gemeenten verantwoordelijk om provinciale regelgeving mee te nemen in ruimtelijke plannnen. De inzet van provinciaal instrumentarium is niet een vraag die we volledig in de Omgevingsvisie beantwoorden. Deze suggestie nemen we mee in de gesprekken over instrumentarium in het verlengde van de vaststelling van de Omgevingsvisie. Met betrekking tot de vraag over externe veiligheid heeft de provincie in het Beleidskader Gezonde Leefomgeving aangegeven te werken aan beleid voor het groepsrisico. Dit zal gelden voor alle locaties waar sprake is van zgn. aandachtsgebieden. De uiteindelijke afweging of het groepsrisico aanvaardbaar is, ligt bij ruimtelijke ontwikkelingen bij de gemeente.
ZW_0018	6	Instructieregel voor wijziging van het omgevingsplan Het mogelijke advies- en instemmingsrecht voor de provincie ziet op de vergunningsroute (de BOPA). De doelen van de visie kunnen echter evenzeer worden ondergraven wanneer de gemeente deze functies niet via een afwijkingsvergunning, maar structureel mogelijk maakt door het omgevingsplan te wijzigen. Ik verzoek de provincie daarom in de Omgevingsverordening een duidelijke instructieregel op te nemen die niet-industriële geluid producerende milieugevoelige functies — zoals horeca met versterkte muziek — in IPB-gebieden uitsluit of streng conditioneert, en die niet alleen ziet op tijdelijk afwijken maar ook op de inhoud van het omgevingsplan zelf. Zo'n instructieregel werkt proactief en bindend door in het omgevingsplan; waar dat onverhoopt niet volstaat, kan de provincie als sluitstuk een reactieve interventie (artikel 16.21 Omgevingswet) inzetten tegen een omgevingsplanwijziging Pagina 3 van 6 die met dit provinciaal belang in strijd is, mits zij daartegen tijdig een zienswijze heeft ingediend. Daarmee worden zowel de afwijkingsroute als de structurele planroute afgedekt.	De Omgevingsverordening NH2022 bevat samen met de 2e herziening geluidverdeelplan (plan van gemeente Amsterdam) voldoende handvatten om structurele niet-industriële geluid-producerende milieugevoelige activiteiten te weren. Op de meeste locaties op het IPB zijn horeca-initiatieven op basis van het daar geldende bestemmingsplan niet mogelijk. Op locaties waar dit wel mogelijk is staan beperkingen voor horecageluid genoemd in de toelichting van de 2e herziening geluidverdeelplan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0018	7	Tijdelijk gebruik ook daadwerkelijk tijdelijk De visie stelt over tijdelijk gebruik in een IPB en binnen de milieucontour: Tijdelijk gebruik mag, mits dat geen beperking van fysieke of milieuruimte betekent en dat gebruik maximaal vijf jaar duurt. Binnen de milieucontour geldt: geen aantasting van bestaande milieugebruiksruimte en strikte voorwaarden bij toevoeging van milieugevoelige functies. Ik verzoek de provincie deze voorwaarden beter te borgen. In het bijzonder verzoek ik voor activiteiten die de geluidruimte van een IPB aanzienlijk belasten — zoals horeca met luide, versterkte muziek — vast te leggen dat de termijn voor tijdelijk gebruik van maximaal vijf jaar per activiteit en per locatie geldt en niet door verlenging of opeenvolgende vergunningen kan worden gestapeld, zodat een dergelijke activiteit niet langs die weg een feitelijk permanent karakter krijgt. In de praktijk investeren horecaondernemers doorgaans aanzienlijk meer dan op grond van een tijdelijke vergunning van vijf jaar redelijkerwijs valt terug te verdienen. Die investeringen — en de kapitaalvernietiging die sluiting met zich zou brengen — worden vervolgens aangegrepen als argument voor een vervolgvergunning, waardoor een als tijdelijk vergunde activiteit feitelijk permanent wordt. Het bovenmatige investeringsniveau duidt er bovendien op dat de facto op voortzetting wordt gerekend, wat zich niet verhoudt tot het tijdelijke karakter van de vergunning. Ik verzoek daarom te verduidelijken dat gedane investeringen geen zelfstandige grond voor verlenging kunnen vormen. Ook verzoek ik vast te leggen dat het ontbreken van een concrete alternatieve gegadigde voor een wél in de visie passende functie, of het feit dat de gronden in eigendom zijn en op dat moment niet direct nodig zijn, géén grond vormt om een niet-passende milieugevoelige functie toe te staan of te verlengen. De reservering van fysieke en milieuruimte in het IPB is naar haar aard een langetermijnkeuze; die mag niet worden uitgehold doordat een perceel bij gebrek aan een directe kandidaat tussentijds aan een oneigenlijke functie wordt gegund, met alle precedentwerking van dien. Bij de beoordeling van (verlenging van) een tijdelijke vergunning dient bovendien niet alleen te worden getoetst of de fysieke en milieuruimte van het IPB wordt beperkt, maar ook of het woon- en leefklimaat van omwonenden wordt aangetast — onder meer door (laagfrequent) muziekgeluid. De milieucontour beoogt blijkens de visie immers juist beide belangen te beschermen: de milieuruimte van de bedrijvigheid én een gezonde leefomgeving voor inwoners.	Het IPB biedt alleen een mogelijkheid tot tijdelijk gebruik (5 jaar) van gronden, 5 jaar op 5 jaar is niet mogelijk. Op deze gronden is sinds november 2022 het IPB-regime van toepassing. Het staat een horecaondernemer vrij om te investeren, wat echter niet zorgt voor een andere beoordeling van de regel rondom tijdelijkheid. De regel rondom tijdelijkheid is opgenomen zodat de gemeente tijdelijk initiatieven kan inpassen die niet passen binnen de bedoeling van het IPB. Het opnemen van uw verzoek dit te beperken met extra voorwaarden gaat tegen deze bedoeling in. De beoordeling van een horecavergunning en de bescherming van het woon- en leefklimaat van omwonenden is uiteindelijk een taak van de gemeente. De provincie kan hierin advies geven en zal de belangen van omwonenden in haar advies betrekken.
ZW_0018	8	Geluidbeslag onder de milieuruimte-voorwaarde Tot slot verzoek ik te verduidelijken dat de voorwaarde "geen beperking van de milieuruimte" mede ziet op het beslag dat muziek- en horecageluid legt op de geluidreservering van het IPB, zodat ook activiteiten die weinig fysieke ruimte innemen maar wel de beschikbare geluidruimte verkleinen, onder de bescherming van dit uitgangspunt vallen.	Als provincie willen we de bestaande milieuruimte op het IPB niet verkleinen. Het IPB is bedoeld voor activiteiten van zware industrie, circulaire economie, energietransitie en havengebonden activiteiten. De provincie vindt horeca-activiteiten hier niet bij passen. Echter, de gemeente kan horeca-initiatieven voor een periode van maximaal 5 jaar vergunnen. We zien geen noodzaak om deze voorwaarde nog verder te verduidelijken in de omgevingsvisie.
ZW_0018	9	Ontbreken van een formeel geluidproductieplafond De bescherming van de geluidruimte in de meeste IPBs berust op dit moment niet op formeel vastgestelde geluidproductieplafonds, maar op een overgangsregime. De "geluidreservering" waaraan iniPagina 4 van 6 tiatieven nu worden getoetst is een algemene, gemiddelde planologische waarde en geen hard, juridisch bindend plafond; in het zuidelijke deel van IPB Westpoort — buiten de zogenoemde milieuzonegeluidverdeling, juist daar waar de gemeente Amsterdam nachtcultuur plaatst — geldt momenteel zelfs geen immissiebudget. Onder de Omgevingswet moeten de geluidproductieplafonds voor de voormalige gezoneerde industrieterreinen nog worden vastgesteld, en wel uiterlijk 1 januari 2029.; voor het IPB Westpoort is de provincie daarvoor zelf het bevoegd gezag. Zolang die plafonds er niet zijn, valt er formeel nauwelijks iets te "overschrijden" — terwijl de schaarse geluidruimte in de praktijk wél wordt opgesoupeerd. De geruststelling van de gemeente in bijvoorbeeld de Lofi-stukken dat het "gereserveerde geluidsvermogen niet wordt overschreden" zegt in dat licht weinig. Ik verzoek de provincie deze plafonds voor het IPB Westpoort tijdig en beschermend, ten gunste van de industriële geluidruimte, vast te leggen, en te voorkomen dat in de overgangsfase geluidruimte via tijdelijke horecavergunningen wordt weggegeven. Ik verzoek de provincie bovendien via instructieregel te borgen dat het omgevingsplan begrenst in welke mate en onder welke voorwaarden de gemeente bij maatwerk mag afwijken van de geluidsnormen voor geluid producerende activiteiten in IPB-gebieden. Zo kan de voor de industrie bestemde geluidruimte niet alsnog per individueel maatwerkbesluit — bijvoorbeeld door 's nachts een fors hogere waarde voor muziekgeluid toe te staan dan de standaardnorm — worden weggegeven.	De totaal beschikbare geluidruimte (totale hoeveelheid vergunde geluid dat door bedrijven en activiteiten gemaakt mag worden) van Industrieterrein Westpoort wordt op dit moment begrensd door de wettelijk vastgelegde geluidzone van Westpoort. De provincie is van plan deze geluidzone voor uiterlijk 1 januari 2029 beleidsneutraal om te zetten naar geluidproductieplafonds. De omzetting van de geluidzone naar geluidproductieplafonds zorgt niet voor een wijziging in de beoordeling van geluid van initiatieven op Westpoort. De geluidreserve komt uit het geluidverdeelplan Westpoort (een omgevingsplan van de gemeente Amsterdam). In dit bestemmingsplan wordt de totaal beschikbare geluidruimte van Westpoort verdeeld over akoestische kavels. Mocht een initiatief niet kunnen voldoen aan het akoestisch budget van een kavel, dan kan het initiatief onder voorwaarden beroep doen op geluidruimte uit de reserve. Dit systeem blijft in stand onder geluidproductieplafonds. Ook nu, nog voordat geluidproductieplafonds zijn ingesteld, zijn vergunde initiatieven begrensd in hun geluidproductie, namelijk via Rijksregels, het omgevingsplan, een omgevingsvergunning of maatwerkvoorschrift. De provincie gaat niet in op uw verzoek om ‘via instructieregel te borgen dat het omgevingsplan begrenst in welke mate en onder welke voorwaarden de gemeente bij maatwerk mag afwijken van de geluidsnormen voor geluid producerende activiteiten in IPB-gebieden.’ De gemeente heeft zich in haar plannen immers al te houden aan de Omgevingsverordening NH2022, waarin regels staan rondom tijdelijkheid en bescherming van activiteiten ten behoeve van de energietransitie, circulaire activiteiten en bedrijven of havengebonden activiteiten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0018	10	Verankering in de Omgevingsvisie en doorwerking De Omgevingsvisie is het document waarin de provincie haar provinciale belangen en sturingskeuzes vastlegt; zij is zelfbindend en vormt de wettelijk vereiste grondslag — "een door de provincie openbaar gemaakt document" — om later bevoegdheden als het advies- en instemmingsrecht, de reactieve interventie en instructieregels te kunnen inzetten. Mijn verzoeken zijn er daarom op gericht in de eerste plaats in de visie zelf te worden verankerd, als uitgangspunt, provinciaal belang en sturingskeuze, en van daaruit door te werken in de omgevingsverordening, de geluidproductieplafonds en de vergunning- en uitvoeringspraktijk. Ik verzoek de provincie in het bijzonder om, in lijn met "grenzen stellen waar nodig", niet alleen het belang te benoemen maar ook expliciet de keuze uit te spreken dat zij haar bevoegdheden hiervoor zal inzetten.	We hebben aanpassingen gemaakt in de Omgevingsvisie om onze bevoegdheden en keuzes verder te verduidelijken. We wijzen indiener er daarnaast op dat de Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden daarin dan ook hun legitimatie.
ZW_0018	11	Samenvatting van mijn verzoeken Vast te leggen in de Omgevingsvisie (uitgangspunt, provinciaal belang, sturingskeuze): 1. Bevestig dat het weren van niet-industriële lawaaiige en personen-intensieve functies (zoals horeca en nachtcultuur) uit een IPB een provinciaal belang is, en spreek de sturingskeuze uit dat de provincie haar bevoegdheden daarvoor daadwerkelijk zal inzetten. 2. Merk de bescherming van de milieu- en geluidruimte, de bufferfunctie van de zuidelijke randzone van het IPB Westpoort (met behoud van de zonering; geen dezonering) en de externe veiligheid en het groepsrisico uitdrukkelijk aan als afwegingskader voor IPB-gebieden. 3. Leg als uitgangspunt vast dat "tijdelijk gebruik" en de voorwaarde "geen beperking van de milieuruimte" restrictief worden uitgelegd: geen stapeling van tijdelijke vergunningen voor milieubelastende horeca, gedane investeringen en het ontbreken van een alternatieve gegadigde vormen geen grond voor verlenging, het beslag op de geluidruimte telt mee, en ook het woon- en leefklimaat van omwonenden weegt mee. Pagina 5 van 6 Doorwerking in verordening, geluidproductieplafonds en uitvoering: 1. Wijs IPB-gebieden aan als geval van provinciaal belang en zet bij buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (BOPA's) het advies- én instemmingsrecht in (artikelen 16.15a en 16.16 Omgevingswet); behoud daarbij de instemming, en in het bijzonder het onthouden ervan, aan Gedeputeerde Staten zelf en mandateer die niet aan de omgevingsdienst die de gemeente over dezelfde aanvraag adviseert. 2. Neem in de Omgevingsverordening instructieregels op die (a) niet industriële milieubelastende functies in IPB-gebieden uitsluiten of streng conditioneren — óók voor de inhoud van het omgevingsplan, niet alleen voor tijdelijk afwijken — en (b) de ruimte begrenzen om bij maatwerk van de geluidsnormen af te wijken; met de reactieve interventie (artikel 16.21 Omgevingswet) als sluitstuk. 3. Stel als bevoegd gezag tijdig en beschermend geluidproductieplafonds vast voor het IPB Westpoort (uiterlijk 1 januari 2029) en geef in de overgangsfase geen geluidruimte weg via tijdelijke horecavergunningen.	Dit is een samenvatting van bovenstaande verzoeken - Zie de beantwoording van de vragen hierboven.
ZW_0018	2a	De zuidelijke randzone van het IPB Westpoort kent een hoge risicodruk: het gebied ligt binnen de invloedssfeer van twee hogedruk aardgastransportleidingen van de Gasunie, van de Rijksweg A5, de Basisweg en een spoorlijn waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd, en van nabijgelegen risicobedrijven. Volgens de omgevingsveiligheidsstukken bij de Lofivergunning ligt de locatie binnen het brand-, explosie- en gifwolkaandachtsgebied van deze bronnen; het gebouw ligt vrijwel geheel binnen de 100%-letaalzone van de A5 en het achterterrein binnen de 100%-letaalzone van de aardgasleiding, en de ontwikkeling leidt tot een duidelijke verhoging van het groepsrisico. Niet voor niets heeft de provincie de grens van het IPB Westpoort mede op het dossier Vervoer Gevaarlijke Stoffen gebaseerd en de Basisweg daarin opgenomen. Het toestaan van een nachtclub — een functie die grote aantallen, deels verminderd zelfredzame bezoekers in de nacht concentreert — staat op gespannen voet met die keuze en vergroot het aantal potentiële slachtoffers bij een incident. Ik verzoek de provincie externe veiligheid en het groepsrisico uitdrukkelijk te betrekken bij de bescherming van IPB-gebieden en bij de beoordeling van personenintensieve functies zoals horeca en nachtcultuur.	Met betrekking tot de vraag over externe veiligheid: In het Beleidskader Gezonde Leefomgeving heeft de provincie aangegeven te werken aan beleid voor het groepsrisico. Dit zal gelden voor alle locaties waar sprake is van zgn. aandachtsgebieden. De uiteindelijke afweging of het groepsrisico aanvaardbaar is ligt bij ruimtelijke ontwikkelingen bij de gemeente.
ZW_0019	1	Hierbij dien ik graag een zienswijze in voor de ontwerp-omgevingsvisie en het ontwerp-omgevingseffectrapport. Daar lijkt onvoldoende aandacht voor de bewoonbaarheid van de omgeving. Hoewel de omgeving gebaat is bij (hoogwaardige) cultuur en horeca, dragen grote (internationale) feesten met hoge geluidsgrenzen daar op geen enkele wijze aan bij. Sterker nog, debewoonbaarheid neemt enkel verder af. Het is hier al zeer slecht gesteld met de omgeving. Het zit vol met junkies, zwervers en andere overlastgevers. Verdere verruiming van de normen maakt dit nog erger.	De provincie kiest er in de Omgevingsvisie niet voor om milieunormen te verruimen.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0020	1	Met veel belangstelling hebben wij uw ontwerp omgevingsvisie gelezen. Daarbij hebben wij met bijzondere aandacht naar de hoofdstukken over de natuur in de provincie en in het Gooi gekeken. Met name in uw hoofdstuk over de natuur en biodiversiteit gaat u uitvoerig in op de inspanningen en uitdagingen die in dit opzicht van belang zijn bij de (ruimtelijke) belangenafwegingen die u maakt. Ons valt op dat in overige delen van de omgevingsvisie de samenhang tussen natuur en biodiversiteit en de afweging met andere ruimtelijke opgaven onvoldoende duidelijk is of ontbreekt, in het bijzonder met betrekking tot het Gooi. Wij willen voor de volgende punten aandacht vragen en vragen u dit terug te laten komen in de uiteindelijke omgevingsvisie	Geen vraag maar introductietekst, behoeft geen reactie.
ZW_0020	2	Recreatiedruk ten opzichte van de draagkracht van de kwetsbare natuur in het Gooi De draagkracht van de kwetsbare natuur in het Gooi staat onder druk door verstedelijking. In uw omgevingsvisie, in MRA verband en vanuit het Rijk, is opgenomen om in het rond het Gooi een substantieel aantal woningen te realiseren. Op termijn zal het inwoneraantal in de omliggende regio met 500.000 toenemen van 1,5 naar 2 miljoen. De gronden om de natuur te ontlasten zijn in hier schaars. Eerder hebben wij als terreinbeherende organisaties opgeroepen om bij voorgenomen woningbouw voor voldoende recreatieruimte te zorgen. Als dit als ambitie in de in de omgevingsvisie wordt opgenomen vergroot dit de leefbaarheid van de inwoners en wordt de kwetsbare natuur ontzien. Vooralsnog komt het erop neer dat de toenemende verstedelijking ook zal zorgen voor extra druk op de al kwetsbare natuur van het Gooi. In een door u uitgevoerde natuuranalyse heeft u aangegeven dat voor grondbroedende soorten op de droge heide de huidige recreatiedruk te hoog is. Wij vragen u dan ook om onder de beschrijving van de Gooi en Vechtstreek op te nemen dat in het kader van de natuurherstelverordening en het verslechteringsverbod het belangrijk is dat het open en zeer waardevolle cultuurlandschap van het Gooi, met hoge kwetsbare natuurwaarden, als belangrijke leefomgeving voor haar inwoners en bijzondere flora en fauna, behouden blijft, hersteld en waar mogelijk versterkt wordt. Recreatiesturing en zonering is, naast voldoende bescherming en investeren in natuurherstel, noodzakelijk om achteruitgang van de biodiversiteit, zoals opgenomen in artikel A van de natuurherstelverordening, tegen te gaan.	Het tegengaan van een te hoge recreatiedruk in waardevolle natuurgebieden om kwetsbare soorten beter te kunnen beschermen, is ook een streven van de provincie. In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit. Daarnaast besteden we in de Omgevingsvisie meer aandacht aan de beschermig van weidevogelleefgebieden
ZW_0020	3	In het licht van het voorgaande betoog en in het belang van de balans tussen natuur en recreatie vragen wij u om de concept omgevingsvisie onder het hoofdstuk 6.6 Groen in en om de Stad in de Metropoolregio Amsterdam, waarin het Gooi Natuurreservaat aangegeven is als grootschalig recreatiegebied en uitloopgebied, met een recreatiestroom uit Amsterdam (zie figuur 38: Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam) aan te passen. Het Gooi wordt dan een gebied waar met zonering en een andere richting van de recreatiestroom de natuur wordt ontlast. Hierdoor kan de balans tussen natuur en recreatie worden teruggebracht, waardoor de huidige natuurwaarden niet verder verslechteren en mogelijk kunnen herstellen.	Het Gooi Natuurreservaat is op de kaart ingetekend als één van onze natuur- en recreatiegebieden. We hebben de recreatiekaart aangepast, met meer balans tussen natuur en recreatie.
ZW_0020	4	Het Gooi is een onmisbare schakel in het Natuur Netwerk Nederland, als corridor van robuuste natuur tussen de Utrechtse Heuvelrug en de rest van Noord-Holland. Hiervoor heeft u onlangs middelen vrijgemaakt om de natuurbrug Westerheide(N525)aan te leggen, met als doel de natuurgebieden te ontsnipperen en te versterken. Dit vraagt ook om een aanpassing op de kaart bij hoofdstuk 4.2 Perspectief op Het Landelijk Gebied waarbij de robuuste landcorridor die door u aangelegd wordt over de Gooiseheuvelrug ingetekend zou moeten worden. Deze verbinding staat overigens wel op de kaart bij het Groenblauw raamwerk in uw omgevingsvisie onder hoofdstuk 5.9 Natuur en Biodiversiteit, waarin u ook aangeeft daarop in te willen zetten in het Gooi.	Wij passen hier de kaart op aan.
ZW_0020	5	Daarnaast vragen wij u zich ook in de toekomst te blijven inzetten voor het verder ontsnipperen van de natuur in het Gooi en dit mee te nemen in uw omgevingsvisie. U geeft in de eerder aangehaalde natuuranalyse aan dat ervoor grote infrastructuur(snelwegen en spoor) in het Gooi al de nodige maatregelen uitgevoerd, maar dat er ook nog knelpunten op meer lokale provinciale wegen zijn. Dit zal naar verwachting alleen nog maar toenemen, waardoor dit ook een groter obstakel vormt voor verschillende (dier)soorten. Dus de focus op ontsnippering en verbinding blijft ook voor de provinciale wegen van belang.	De visie gaat op hoofdlijnen over het toekomstbeeld van Noord-Holland. In het mobiliteitsdocument investeringstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHI) benoemen wij dat ontsnippering bij alle infrastructuurprojecten standaard wordt meegenomen in de projectscope

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0020	6	Drinkwaterwinning ten opzichte van natuur Zoals in het rapport toekomstbestendige heuvelrug wordt benoemd, en waarnaar u verwijst in uw omgevingsvisie in de Gooi en Vechtstreek, blijkt dat waterwinning ten behoeve van drinkwaterproductie de grondwaterstand en de kwelstroom onder druk zet. Het is daarom van belang dat de opgaven voor drinkwaterwinning in samenhang wordt bezien met de natuurdoelstellingen. Een toekomstige uitbreiding van de drinkwaterwinning in het Gooi (WAAG) zal daarom onderdeel moeten zijn van een programma en agenda rondom een toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vecht. Hierbij moet het gehele watersysteem binnen het gebied worden meegenomen. Het uitgangspunt blijft om twee miljoen kuub grondwater structureel minder te onttrekken om zo de verslechtering van de natuurwaarden door verdroging tegen te gaan.	Wij zien de "Toekomstbestendige Heuvelrug" niet als een apart (gebieds)programma onder de omgevingsvisie. In het gebied lopen reeds diverse gebiedsontwikkelingen en we gaan er vanuit dat de inzichten uit de Toekomstbestendige Heuvelrug daarin worden ingebracht en meegenomen. De provincie wil zich samen met de partners inzetten voor het herstel door in dit gebied toe te werken naar een toekomstbestendig, adaptief landschap met een duurzame wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem en het landgebruik. De gebiedspartners hebben zich verenigd in het project THGV waarin en waarin de resultaten van het onderzoek ter hand genomen. De provincie is geen deelnemende partij in het project THGV. Zij volgt de voortgang met belangstelling en levert waar nodig specialistische kennis.
ZW_0020	7	Daarnaast dient niet alleen de kwantiteit, maar ook de kwaliteit van het water gegarandeerd te zijn. Dit betekent dat als er vreemd water de heuvelrug van het Gooi wordt ingebracht dit dezelfde kwaliteit moet hebben als het huidige regenwater. De bestaande kwetsbare en stikstofgevoelige vegetatie mag niet nadelig beïnvloed worden. Voor de grootschalige infrastructurele werken die in dit kader uitgevoerd moeten worden zou moeten gelden dat deze investeringen gepaard gaan met investeringen in de natuur en het (cultuur) landschap die de natuur en het landschap verbeteren.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. We nemen kennis van deze aandachtspunten. Het zijn echter geen punten om in de Omgevingsvisie te benoemen, ze betreffen randvoorwaarden bij gebiedsontwikkelingen en processen.
ZW_0020	8	Wij vragen u dan ook om onze ingebrachte punten betreffende 'recreatiedruk ten opzichte van de draagkracht van de kwetsbare natuur in het Gooi' en 'drinkwaterwinning ten opzicht van natuur' op te nemen in de uiteindelijke omgevingsvisie. Deze punten specifiek te scharen onder het algemeen provinciaal belang voor de Gooi en Vechtstreek en te bezien in hoeverre de genoemde punten ten opzichte van de natuurherstelverordening ook opgenomen dienen te worden als een wettelijke taak	Zie de antwoorden op de betreffende onderdelen 2 en 3 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0021	1	Mijn zienswijze gaat over de praktische betekenis van waterveiligheid, zeespiegelstijging, extreme neerslag en overstromingsrisico's voor inwoners die hier nu al wonen. In de ontwerp-omgevingsvisie staat veel over water, bodem, klimaatverandering en bescherming tegen overstromingen. Dat vind ik belangrijk. Tegelijk blijft voor mij als inwoner en woningbezitter onvoldoende duidelijk wat dit concreet betekent voor mijn eigen woning, mijn buurt en mijn keuzes voor de toekomst. Bij het lezen van de visie valt mij op dat de uitwerking rond wonen, waterveiligheid en klimaatadaptatie vooral gaat over nieuwbouw, nieuwe ontwikkelingen en toekomstige gebiedsinrichting. Voor bestaande woningen en bestaande woningbezitters blijft veel onduidelijk. Juist inwoners die hier al wonen, moeten keuzes maken over onderhoud, verbouwing, verduurzaming, elektra, installaties, opslag, thuiswerken, verzekeren, blijven wonen of eventueel verhuizen. Daarbij is het belangrijk om te weten welke aanpassingen een woning duurzamer én beter bestand tegen wateroverlast of mogelijke overstroming maken. Ik wil graag kunnen blijven wonen op deze plek, maar ook realistisch weten welke risico's er zijn en welke keuzes ik als woningbezitter verstandig kan maken. Ook bij een eventuele verhuizing, aankoop of verbouwing wil ik kunnen beoordelen welke woning of locatie op langere termijn wel of minder geschikt is. Mijn verzoek is daarom om in de definitieve omgevingsvisie, of in de verdere uitwerking daarvan, duidelijker op te nemen dat inwoners van bestaande woningen praktische en begrijpelijke informatie krijgen over: 1. verwachte waterdieptes en wateroverlastscenario's per gebied, dorp of buurt; 2. de gevolgen daarvan voor bestaande woningen en woonwijken; 3. mogelijke woningaanpassingen, bijvoorbeeld rond elektra, meterkast, installaties, opslag, thuiswerken en inrichting van de begane grond; 4. mogelijke uitval van stroom, internet, drinkwater, bereikbaarheid en andere vitale voorzieningen; 5. evacuatiemogelijkheden en noodvoorzieningen; 6. de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie, gemeente, waterschap, veiligheidsregio, verhuurder, eigenaar en bewoner; 7. financiële ondersteuning, subsidies of collectieve regelingen voor inwoners die maatregelen niet zelf kunnen betalen of uitvoeren; 8. begrijpelijke informatie waarmee inwoners bij verhuizing, aankoop of verbouwing kunnen beoordelen of een woning of locatie toekomstbestendig is, en wat zij kunnen doen om hun woning duurzaam en beter bestand tegen wateroverlast, extreme neerslag of een mogelijke overstroming te maken.	Dank voor uw zienswijze en voor het onder de aandacht brengen van het perspectief van inwoners en eigenaren van bestaande woningen. Wij begrijpen de behoefte aan duidelijke en toegankelijke informatie over de gevolgen van klimaatverandering en over mogelijke handelingsperspectieven voor woning, buurt en toekomstige keuzes. De provincie ziet het als haar taak om risico's en kwetsbaarheden als gevolg van klimaatverandering inzichtelijk te maken en deze kennis beschikbaar te stellen. Daarom werken wij aan kaarten en analyses voor onder meer wateroverlast, overstromingsrisico, droogte, hitte en bodemdaling. Deze informatie is beschikbaar op gebiedsniveau en kan, afhankelijk van de beschikbare gegevens, ook worden bekeken op buurt-, wijk- en soms gebouwniveau. Zo bieden wij gemeenten, waterschappen en andere partners een gezamenlijke kennisbasis voor ruimtelijke afwegingen en klimaatadaptatie. Het regionaal water en bodem programma (RWBP) zal hier nader op in gaan. Wij erkennen dat klimaatrisico's inwoners niet allemaal op dezelfde manier raken. Daarom brengen wij ook steeds beter de samenhang tussen klimaatrisico's en sociaaleconomische kenmerken op buurt- en wijkniveau in beeld. Dit helpt overheden en andere organisaties om te bepalen waar extra aandacht, ondersteuning of communicatie nodig is. Daarbij vinden wij het belangrijk dat klimaatadaptatie en zelfredzaamheid niet uitsluitend afhankelijk zijn van de financiële, fysieke of praktische mogelijkheden van individuele inwoners. Onze provinciale rol is vooral kaderstellend, verbindend en ondersteunend. Wij bieden gemeenten inzicht, kennis en hulpmiddelen, zodat zij klimaatrisico's tijdig kunnen betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen en gebiedsgerichte maatregelen. De kaarten en informatie die wij leveren, zijn bedoeld als een eerste signalering op provinciaal en systeemniveau. Zij geven inzicht in mogelijke aandachtspunten en helpen bij het prioriteren van gebieden. Voor een concrete locatie, woning of ontwikkeling is altijd een nadere beoordeling nodig, op basis van lokale gegevens en in afstemming met onder meer de gemeente en het waterschap. Ook op buurtniveau worden instrumenten verder ontwikkeld. Zo biedt de Klimaateffectatlas een buurtdashboard met informatie over klimaatrisico's. Daarnaast wordt gewerkt aan het beter inzichtelijk maken van risico's op woningniveau. Deze informatie kan inwoners, gemeenten en andere betrokken partijen helpen om het gesprek te voeren over passende maatregelen. De provincie heeft bij bestaande woningen beperkte wettelijke bevoegdheden om maatregelen voor te schrijven of eigenaren rechtstreeks te adviseren over aanpassingen aan individuele woningen. Gemeenten zijn het best in staat om inwoners gebiedsgericht te informeren over lokale risico's, mogelijke maatregelen, subsidies en praktische keuzes. Zij kennen de lokale situatie, hebben direct contact met inwoners en kunnen klimaatadaptatie verbinden met bijvoorbeeld woningverbetering, energiebesparing, de inrichting van de openbare ruimte, maatschappelijke ondersteuning en communicatie. Waterschappen zijn primair verantwoordelijk voor waterbeheer en waterveiligheid. Veiligheidsregio's, gemeenten en hulpdiensten hebben een belangrijke rol bij crisisbeheersing, evacuatie, bereikbaarheid en noodvoorzieningen. De provincie werkt met deze partijen samen en stimuleert dat beschikbare kennis over risico's goed wordt benut in lokale plannen, communicatie en uitvoering. Optioneel: Uw suggestie om verantwoordelijkheden en handelingsperspectieven helder te beschrijven, nemen wij mee in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. Daarbij bekijken wij ook hoe wij vanuit onze kennisrol kunnen bijdragen aan begrijpelijke en praktische informatie voor inwoners over lokale klimaatrisico's en mogelijke maatregelen. Deze uitwerking kan waar passend ook worden betrokken bij het Regionaal Water en Bodem Programma. Voor concrete vragen over risico's, maatregelen of ondersteuning bij een bestaande woning kunt u contact opnemen met uw gemeente. De gemeente kan aangeven welke lokale informatie, regelingen en adviesmogelijkheden beschikbaar zijn.
ZW_0021	2	Daarbij vraag ik ook aandacht voor verschillen tussen inwoners. Niet iedereen heeft een bovenverdieping, financiële ruimte, fysieke mogelijkheden, technische kennis of plek om spullen, werk of voorzieningen naar een hoger niveau te verplaatsen. Klimaatadaptatie en zelfredzaamheid mogen daarom niet alleen terechtkomen bij inwoners die daar de middelen voor hebben.	Zie antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0021	3	Mijn zorg is dat waterveiligheid en klimaatadaptatie nu vooral op systeemniveau worden beschreven, terwijl inwoners ook behoefte hebben aan concreet handelingsperspectief op woningniveau en buurtniveau. Ik verzoek de provincie daarom om dit praktische perspectief voor bestaande inwoners en woningbezitters duidelijker op te nemen in de omgevingsvisie en in de verdere uitwerking daarvan.	Zie antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0022	1	Het gebied Sloterdijk Stationskwartier grenst aan Industriegebied Westpoort. Van de bedrijven aldaar hebben wij als bewoners van gebouw Vertical geen last maar wel van de aldaar gevestigde horeca die veelvuldig zéér luidruchtige feesten organiseert. Ons gebied transformeert van hotels, kantoren, bedrijven naar (intensief bewoond) woongebied. Daar passen geen zeer veelvuldig voorkomende luidruchtige feesten bij. Ik noem hier bijvoorbeeld de Intercell feesten en Lofi. Waar wij ook geluidsoverlast van hebben maar met pleziergedogen is een jaarlijks festival aan bijvoorbeeld aan de Sloterplas.	Het toevoegen van milieugevoelige ontwikkelingen zoals structurele horeca en nachtcultuur op het IPB Westpoort vindt de provincie niet wenselijk. Een gemeente kan onder voorwaarden en tijdelijk (maximaal 5 jaar) op IPB locaties afwijkende initiatieven (zoals horeca of nachtcultuur) vergunnen. Deze tijdelijke initiatieven worden getoetst en moeten inpasbaar zijn binnen de beperkte milieuruimte die er op industrieterrein Westpoort beschikbaar is.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0023	1	1. Feitenrelaas Schiphol is voor Noord-Holland een grote economische factor, maar veel minder groot dan eerder gedacht. Sterker, forse krimp (hub functie verbieden) levert de Nederlandsche economie 4 tot 6 miljard per jaar extra op. Naast economische voordelen geeft Schiphol ook een uitzonderlijk zware belasting voor de leefomgeving. Inwoners rondom Schiphol worden structureel geconfronteerd met vliegtuiggeluid, slaapverstoring, fijnstof, ultrafijnstof, stikstofoxiden, CO_2-uitstoot, verkeersaantrekkende werking en aantasting van de leefbaarheid. Ook weten we dat de uitstoot van ZZS stoffen die in de milieuwetgeving als maximale waarde staan beschreven tot wel 2000x worden overschreden. De ontwerp-Omgevingsvisie erkent zelf dat luchtvaart ruimtelijke doorwerking heeft door geluid, veiligheid, ruimtelijke inrichting, verkeersdruk en uitstoot van stoffen. Ook erkent de provincie dat de omgeving van Schiphol onder druk staat en dat gemeenten als Haarlemmermeer, Amstelveen, Ouder-Amstel, Aalsmeer en Uithoorn in sterke mate de lasten van de luchthaven dragen. Tegelijkertijd blijft de ontwerpvisie op cruciale punten onvoldoende concreet. De provincie spreekt over leefbaarheid, bereikbaarheid en investeringen in omgevingskwaliteit, maar verbindt daaraan geen harde voorwaarden voor minder hinder, minder geluid, minder uitstoot, minder nachtvluchten, minder ultrafijnstof of daadwerkelijke gezondheidsbescherming. Daarmee ontstaat een ernstige spanning tussen de eigen uitgangspunten van de provincie en de feitelijke beleidskeuze rond Schiphol.	Wij onderschrijven dat Schiphol naast zijn betekenis voor de internationale bereikbaarheid en economie een aanzienlijke belasting van de leefomgeving veroorzaakt. Geluid, luchtkwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur en ruimtelijke ontwikkeling zijn daarom belangrijke onderdelen van de provinciale afweging rond Schiphol. De zienswijze bevat daarnaast enkele zeer stellige feitelijke claims, onder meer over de economische effecten van het beëindigen van de hubfunctie en de omvang van overschrijdingen van zeer zorgwekkende stoffen. Deze claims worden in het OER niet onderbouwd en kunnen daarom niet als vaststaand uitgangspunt voor de Omgevingsvisie worden overgenomen. Mede naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen is de tekst over Schiphol aangescherpt. In de aangepaste Omgevingsvisie is expliciet opgenomen dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Waar provinciale medewerking nodig is, verbinden wij daaraan randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit.
ZW_0023	2	2. Toets aan de Omgevingswet De Omgevingswet is gericht op het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. In een omgevingsvisie moet bovendien rekening worden gehouden met onder meer het voorzorgsbeginsel, het preventiebeginsel en het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron moeten worden bestreden. De ontwerpvisie voldoet hier onvoldoende aan voor Schiphol. De provincie erkent gezondheids- en milieuproblemen, maar vertaalt deze niet naar afdwingbare beleidskeuzes. De visie blijft hangen in algemene termen als “inzetten op”, “samenwerken”, “belangenbehartiging” en “investeren in leefomgevingskwaliteit”. Dat is onvoldoende bij een bron die aantoonbaar structurele hinder en gezondheidsschade veroorzaakt.	Wij onderschrijven dat gezondheid, preventie en het zoveel mogelijk beperken van milieubelasting aan de bron belangrijke uitgangspunten zijn bij de inrichting van de fysieke leefomgeving. Een omgevingsvisie is echter een strategisch en zelfbindend beleidsdocument en bevat niet voor ieder onderwerp rechtstreeks afdwingbare normen of maatregelen. Voor het gebruik van Schiphol, waaronder het aantal vliegtuigbewegingen, nachtvluchten en de regulering van vliegtuiggeluid, ligt het bevoegd gezag in hoofdzaak bij het Rijk. De provincie heeft wel een belangrijke rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en omgeving en bij onderwerpen waarvoor zij zelf bevoegdheden en instrumenten heeft. De aangepaste Omgevingsvisie maakt deze rol duidelijker en legt vast dat ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarmee is de provinciale inzet concreter gemaakt, zonder bevoegdheden van het Rijk over te nemen.
ZW_0023	3	3. Toets aan de eigen Omgevingsvisie De provincie schrijft dat een gezonde leefomgeving een volwaardig belang is. Ook schrijft zij dat milieunormen slechts de ondergrens zijn en dat deze normen onvoldoende rekening houden met cumulatie van hinder, zoals geluid, geur en chemische stoffen. Juist Schiphol is het meest duidelijke voorbeeld van cumulatieve hinder: geluid, slaapverstoring, fijnstof, ultrafijnstof, NOx, CO_2, verkeersdruk en aantasting van woonkwaliteit treden tegelijk op. De provincie schrijft ook dat zij wil sturen op feitelijke blootstelling en bronbeleid. Bij Schiphol betekent bronbeleid niet alleen compensatie, isolatie of groenstructuren, maar vermindering van de bron: minder geluid, minder emissies, minder nachtvluchten en minder vliegbewegingen. De ontwerpvisie doet dat niet. Daarmee handelt de provincie in strijd met haar eigen afwegingskader.	Wij herkennen de constatering dat Schiphol een gebied is waar verschillende vormen van milieubelasting samenkomen. Juist daarom is in de aangepaste Omgevingsvisie explicieter opgenomen dat gezondheid als volwaardig belang wordt meegewogen, dat wettelijke milieunormen de ondergrens vormen en dat ook cumulatie van hinder en schadelijke stoffen moet worden betrokken bij ruimtelijke afwegingen. Voor Schiphol is bovendien opgenomen dat wij streven naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren en dat bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie belangrijke uitgangspunten zijn. Bronbeleid betekent daarbij niet dat de provincie zelf het aantal vluchten of nachtvluchten kan vaststellen. Voor onderdelen waarvoor het Rijk bevoegd gezag is, brengt de provincie haar belangen en voorwaarden richting het Rijk in. Wij delen daarom niet de conclusie dat de aangepaste Omgevingsvisie in strijd is met het eigen afwegingskader.
ZW_0023	4	4. Toets aan het OER Het OER bevat juist stevige aanknopingspunten die in de ontwerpvisie onvoldoende zijn verwerkt. Het OER benoemt dat de luchtverontreiniging boven toekomstige EU-grenswaarden vooral zichtbaar is rond Schiphol, IJmond en delen van Amsterdam. Ook noemt het OER Schiphol als belangrijke onzekerheid voor de luchtkwaliteit. Voor geluid wordt de referentiesituatie als slecht beoordeeld, waarbij Schiphol een belangrijk knelpunt blijft. Verder erkent het OER dat groei van Schiphol risico’s geeft voor bodemkwaliteit, oppervlaktewater, luchtkwaliteit, geluid, gezondheid en leefbaarheid. Het OER benoemt zelfs de beleidsrichting waarin Schiphol mag groeien terwijl een ongezonde leefomgeving wordt geaccepteerd. Dat is onverenigbaar met de doelstelling van een gezonde fysieke leefomgeving. Ook is problematisch dat de uitstoot van CO_2-equivalenten uit de luchtvaart niet volledig wordt meegenomen in de provinciale klimaatcijfers. Het OER erkent dat de werkelijke uitstoot daardoor hoger is dan uit de gebruikte data blijkt. Een omgevingsvisie die klimaat, gezondheid en leefbaarheid integraal wil afwegen, kan Schiphol niet deels en op diverse punten volledig buiten de cijfers houden.	Wij onderschrijven dat het OER belangrijke aandachtspunten voor Schiphol benoemt. Het OER beoordeelt de referentiesituatie voor geluid als slecht en laat zien dat groei van Schiphol risico's kan opleveren voor onder meer luchtkwaliteit, geluid, natuur, woningaanbod, bereikbaarheid en broeikasgasemissies. Het OER laat daarnaast zien dat krimp voor verschillende van deze aspecten positieve effecten kan hebben. De formulering in het OER “Schiphol laten groeien om internationale connectiviteit te bevorderen en geluidsbelasting accepteren” is afkomstig uit een eerdere fase van het Keuzepalet. De beleidsmatige invulling is gedurende het proces gewijzigd. In de definitieve stukken is de tekst daarop aangepast, zodat duidelijk is dat deze formulering niet de uiteindelijke beleidslijn van de provincie weergeeft De opmerking over de klimaatcijfers is deels terecht. Het OER vermeldt expliciet dat Schiphol en luchtvaartemissies niet volledig zijn opgenomen in de gebruikte klimaatdata en dat de werkelijke uitstoot daardoor hoger is dan uit deze cijfers blijkt. De effecten van groei en krimp van Schiphol op broeikasgasemissies zijn wel kwalitatief in de effectbeoordeling betrokken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0023	5	5. Interne tegenstrijdigheden De ontwerpvisie bevat meerdere interne tegenstrijdigheden: Ten eerste stelt de provincie dat gezondheid volwaardig wordt meegewogen, maar bij Schiphol krijgt economische ontwikkeling en bereikbaarheid concretere aandacht dan daadwerkelijke gezondheidsbescherming. Ten tweede stelt de provincie dat milieunormen de ondergrens vormen, maar zij werkt niet uit wat dit betekent voor gebieden waar sprake is van structurele cumulatieve hinder. Ten derde stelt de provincie dat normen onvoldoende rekening houden met stapeling van hinder, maar bij Schiphol ontbreekt een integrale cumulatieve gezondheidsanalyse. Ten vierde stelt de provincie dat bronbeleid belangrijk is, maar zij formuleert geen bronmaatregelen voor Schiphol. Ten vijfde stelt de provincie dat zij de leefbaarheid rondom Schiphol wil vergroten, maar zij accepteert tegelijk dat ook in de toekomst sprake zal zijn van te hoge geluidsbelasting, fijnstof emissies en ZZS uitstoot. Ten zesde stelt de provincie dat vrijgekomen milieuruimte niet moet worden opgevuld met geluidgevoelige functies, maar zij zegt niet dat vrijgekomen milieuruimte ook niet opnieuw mag worden opgevuld door extra luchtvaartactiviteit. Ten zevende wordt de reservering Schiphol Noordwest gehandhaafd, terwijl doorgroei binnen bestaande kaders niet mogelijk is en de effecten onvoldoende zijn uitgewerkt.	Een deel van de genoemde tegenstrijdigheden had betrekking op de ter inzage gelegde ontwerptekst. Mede naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen is de tekst over Schiphol inmiddels aanzienlijk aangescherpt. In de aangepaste Omgevingsvisie is opgenomen dat gezondheid en leefomgevingskwaliteit volwaardig worden meegewogen, dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting en dat wordt gestreefd naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Ook cumulatie van milieubelasting wordt expliciet betrokken bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies. Niet alle genoemde bronmaatregelen liggen echter binnen de bevoegdheid van de provincie. Het Rijk is bevoegd gezag voor de exploitatie en het gebruik van Schiphol en stelt de kaders voor onder meer het aantal vliegtuigbewegingen, nachtvluchten, het stelsel voor vliegtuiggeluid en het Luchthavenverkeerbesluit. De provincie kan deze maatregelen daarom niet zelfstandig in de Omgevingsvisie vaststellen. Zij kan wel haar regionale belangen bij het Rijk inbrengen en, waar provinciale medewerking nodig is, voorwaarden stellen vanuit haar eigen verantwoordelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling, bereikbaarheid, leefomgevingskwaliteit, landschap en andere provinciale belangen. Ook betekent het vrijvallen van ruimtelijke milieuruimte niet automatisch dat de provincie kan bepalen hoe de operationele gebruiksruimte van Schiphol wordt ingevuld. De reservering Schiphol Noordwest is geen besluit tot ontwikkeling van het gebied, maar een strategische reservering totdat meer duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan. Een eventuele ontwikkeling vraagt een afzonderlijke integrale afweging.
ZW_0023	6	6. Ontbrekende onderbouwing De ontwerpvisie mist ten minste de volgende onderbouwing: 1. Een actuele integrale gezondheidsanalyse voor de Schipholregio. 2. Een cumulatieve beoordeling van geluid, slaapverstoring, ultrafijnstof, NOx, PM2,5, ZZS, CO_2 en verkeersdruk. 3. Een beoordeling van gezondheidseffecten buiten de formele geluidscontouren. 4. Een expliciete toets aan het EVRM, met name bescherming van privéleven en woning. 5. Een toets aan de recente rechtspraak over Schiphol en bescherming van omwonenden. 6. Een analyse van de gevolgen van het ontbreken of vernietigen van vergunningen voor Schiphol. 7. Een onderbouwde keuze waarom economische ontwikkeling zwaarder zou mogen wegen dan aantoonbare gezondheidsschade. 8. Een concreet monitoringsprogramma met indicatoren, grenswaarden, frequentie en bijsturingsplicht. 9. Een uitwerking van bronbeleid voor Schiphol. 10. Een toets aan de aangescherpte EU-luchtkwaliteitsnormen vanaf 2030. 11. Een volledige klimaatboekhouding inclusief luchtvaartemissies. 12. Een beschrijving van juridische en bestuurlijke maatregelen als normen of gezondheidsdoelen niet worden gehaald.	Wij onderschrijven dat voor toekomstige concrete besluiten rond Schiphol goede en actuele informatie nodig is over gezondheid, milieu, natuur, klimaat en ruimtelijke effecten. Niet alle in de zienswijze genoemde onderzoeken hoeven echter in de Omgevingsvisie zelf te worden uitgevoerd. De Omgevingsvisie is een strategisch beleidsdocument. Het OER brengt op dit niveau de relevante milieu- en omgevingseffecten in beeld en benoemt ook onzekerheden en aandachtspunten voor verdere uitwerking. Voor concrete projecten, vergunningen of besluiten kunnen aanvullende gezondheidskundige, milieukundige en juridische onderzoeken noodzakelijk zijn. De aangepaste Omgevingsvisie bevat daarnaast een bredere provinciale lijn voor gezondheid, waarin monitoring, cumulatie, wetenschappelijk gevalideerde gegevens en bijsturing nadrukkelijk een rol spelen. Wij zien daarom geen noodzaak om alle twaalf genoemde onderzoeken en toetsen als afzonderlijke onderdelen van de Omgevingsvisie op te nemen. Wel moet bij verdere besluitvorming steeds worden beoordeeld welke aanvullende informatie en juridische onderbouwing voor het betreffende besluit noodzakelijk is.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0023	7	7. Verzoek tot aanpassing van de Omgevingsvisie Ik verzoek Provinciale Staten om de ontwerp-Omgevingsvisie op de volgende punten aan te passen: 1. Neem expliciet op dat bescherming van gezondheid en leefomgeving in de Schipholregio een provinciaal belang is. 2. Neem op dat groei van Schiphol of groei van passagiersvolume alleen aanvaardbaar is indien aantoonbaar sprake is van minder geluid, minder slaapverstoring, minder uitstoot en minder gezondheidsschade. 3. Neem op dat vrijgekomen milieuruimte niet mag worden opgevuld door extra vliegbewegingen, zwaardere vliegtuigen of hogere passagiersvolumes. 4. Verwijder of bevries de reservering Schiphol Noordwest zolang geen volledige milieueffectbeoordeling, gezondheidsbeoordeling en juridische onderbouwing beschikbaar is. 5. Stel een provinciaal programma Gezonde Schipholregio op. 6. Verplicht cumulatieve monitoring van geluid, ultrafijnstof, NOx, PM2,5, ZZS, CO2, slaapverstoring, hinderbeleving en gezondheid. 7. Neem een duidelijke bijsturingsplicht op als gezondheids- of milieudoelen niet worden gehaald. 8. Neem op dat de provincie bij het Rijk actief zal aandringen op afschaffing van nachtvluchten, beperking van vliegbewegingen en daadwerkelijke handhaving. 9. Neem luchtvaartemissies volledig mee in provinciale klimaat- en milieumonitoring. 10. Werk de gevolgen van aangescherpte EU-luchtkwaliteitsnormen per 2030 concreet uit voor Schiphol en omgeving. 11. Neem de WHO normen ten aanzien van lawaai als uitgangspunt. 12. Neem een juridische toets op aan recente rechtspraak over Schiphol, geluidshinder, rechtsbescherming en natuurvergunningen. 13. Maak duidelijk welke Omgevingswet-instrumenten de provincie inzet: omgevingsverordening, programma, instructieregels, gebiedsgerichte reserveringen en ruimtelijke beperkingen.	* Gezondheid en leefomgeving als provinciaal belang: verwerkt. De visie zet expliciet in op aantoonbare verbetering van leefomgevingskwaliteit en vermindering van gezondheidsbelasting. * Ontwikkeling alleen bij minder hinder en gezondheidsschade: nemen we grotendeels over door de genoemde voorwaarde van aantoonbare verbetering van leefomgevingskwaliteit en vermindering van gezondheidsbelasting. * Vrijgekomen milieuruimte niet gebruiken voor extra luchtvaart: niet overgenomen. De provincie bepaalt het aantal vliegbewegingen, vliegtuigtypen of passagiersvolume niet. * Schiphol Noordwest verwijderen of bevriezen: niet overgenomen. De reservering is geen ontwikkelbesluit maar een strategische ruimtereservering totdat meer duidelijkheid bestaat over nut, noodzaak en ruimtelijke consequenties. * Programma Gezonde Schipholregio: nemen we niet als afzonderlijke verplichting op. De visie voorziet wel in een integrale gebiedsaanpak en samenwerking met gemeenten, Schiphol en het Rijk. * Cumulatieve monitoring: nemen we gedeeltelijk over. De visie zet provinciebreed in op meten, onderzoeken, monitoren en het betrekken van cumulatie bij ruimtelijke afwegingen. * Bijsturingsplicht: de visie bevat al een algemene systematiek van monitoring, evaluatie en bijsturing wanneer ambities niet worden gehaald of omstandigheden wijzigen. * Afschaffing nachtvluchten en beperking vliegbewegingen: nemen we niet als provinciale beleidsdoelstelling over, omdat deze onderwerpen tot de bevoegdheid van het Rijk behoren. * Luchtvaartemissies volledig opnemen in provinciale klimaatmonitoring: nemenn we niet volledig over. Wel moet transparant zijn welke emissies in gebruikte databronnen wel en niet zijn opgenomen. Het OER doet dit voor de gebruikte klimaatdata. * EU-luchtkwaliteitsnormen 2030: deze zijn in het OER betrokken en maken onderdeel uit van het algemene provinciale beleid voor een gezonde leefomgeving. * WHO-normen voor geluid als uitgangspunt: nemen we niet over als provinciale norm. Gezondheidskundige inzichten kunnen worden betrokken, maar de wettelijke normering van vliegtuiggeluid ligt bij het Rijk. * Juridische toets recente rechtspraak: relevante rechtspraak en vergunningensituaties worden betrokken wanneer zij voor concrete besluiten van belang zijn. Een afzonderlijke algemene juridische toets wordt niet als beleidskeuze in de Omgevingsvisie opgenomen. * Inzet Omgevingswet-instrumenten: nemen we deels op. De visie benoemt de provinciale ruimtelijke rol en het beschikbare instrumentarium. De concrete keuze voor bijvoorbeeld verordening, programma of andere instrumenten volgt bij verdere uitwerking. Conclusie: de zienswijze heeft op verschillende onderdelen mede aanleiding gegeven tot aanscherping van de tekst. Voor het overige geeft zij geen aanleiding tot verdere aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0024	1	Mijn vrouw en ik hebben bewust gekozen om in Vertical Amsterdam te wonen, omdat Sloterdijk werd gepresenteerd als een levendige stadswijk waar wonen, werken, horeca en voorzieningen samenkomen. Juist dat sprak ons aan. We missen nu juist de horeca, winkels en ontmoetingsplekken die bij een echte stadswijk horen. Ik hoop daarom dat de Omgevingsvisie ruimte blijft bieden voor een gezellige, leefbare wijk waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. De opmerking van indiener is relevant, maar het is meer aan de gemeente om de gevraagde ruimte te bieden voor en invulling te geven aan de levendige stadswijk.
ZW_0025	1	In figuur 39 (blz. 119) is sprake van het “vergroten van de veiligheidscontour” van het Westelijk Havengebied. Ik woon nu niet ver buiten deze contour en het vergroten van deze contour zou betekenen dat ik in een veiligheidsrisicogebied kom te wonen. Voor grote delen van Amsterdam en Zaanstad zal dit leiden een sterke achteruitgang van de omgevingskwaliteit. Dat is onnodig. Het Westelijk Havengebied (wat nu grote benzineopslagfunctie heeft) kan zich duurzaam ontwikkelen binnen de huidige veiligheidscontouren en dat beginsel zal stevigin de Omgevingsvisie moeten worden verankerd.	Deze figuur is onjuist. Het veiligheidsrisicogebied (veiligheidscontour, ook wel risicogebied) komt niet over woongebieden te ligggen, dit kan vanuit de wetgeving ook niet. De huidige veiligheidscontour gelegen rondom Afrika- en Amerikahaven wordt echter wel uitgebreid. Voor de energietransitie en de komst van nieuwe non-fossiele energiedragers is meer risicoruimte nodig. Om deze transitie mogelijk te maken wordt het risicogebied vergroot. De kaart wordt eruitgehaald.
ZW_0026	1	Allereerst spreken wij onze waardering uit voor de ontwerp-Omgevingsvisie en onderschrijven de ambitie om te komen tot een sterke, duurzame en toekomstbestendige economie. De visie biedt een goede basis voor een zorgvuldige afweging van de schaarse ruimte en het versterken van de economische structuur van Noord-Holland.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0026	2	In dat kader verzoeken wij u Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren aan te vullen met de regionaal afgestemde uitbreidingslocaties voor bedrijventerreinen. In het bijzonder verzoeken wij om De Veken IV op deze kaart op te nemen. De ontwikkeling van De Veken IV (30 ha bruto) is geen nieuwe of op zichzelf staande ontwikkeling, maar maakt onderdeel uit van de regionale programmering van werklocaties zoals vastgelegd in de Strategie Werklocaties Westfriesland 2022 en het Convenant Werklocaties Westfriesland 2022, waarin de Westfriese gemeenten gezamenlijk afspraken hebben gemaakt over de ontwikkeling, fasering en programmering van bedrijventerreinen. Deze regionale afstemming vormt tevens een belangrijk uitgangspunt van de Omgevingsverordening Noord-Holland en de toelichting daarop. De provincie gaat daarin uit van een zorgvuldig regionaal afgestemde programmering als basis voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Tegen deze achtergrond ligt het voor de hand dat de regionaal afgestemde uitbreidingslocaties ook herkenbaar worden opgenomen in Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren. Door De Veken IV op deze kaart op te nemen, ontstaat een consistent beeld tussen de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en de regionale bestuurlijke afspraken over de toekomstige ontwikkeling van werklocaties. Wij verzoeken u daarom de ontwerp-Omgevingsvisie op dit punt aan te passen en De Veken IV als regionaal afgestemde uitbreidingslocatie op te nemen in Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren.	Figuur 22 maakt alleen melding van vastgestelde bestemmingsplannen/Omgevingsplannen. Zogenaamde zachte (nog niet vastgestelde) plannen zoals De Veken IV nemen wij niet op.
ZW_0027	1	Allereerst spreken wij onze waardering uit voor de ontwerp-Omgevingsvisie en onderschrijven de ambitie om te komen tot een sterke, duurzame en toekomstbestendige economie. De visie biedt een goede basis voor een zorgvuldige afweging van de schaarse ruimte en het versterken van de economische structuur van Noord-Holland.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering.
ZW_0027	2	In dat kader verzoeken wij u Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren aan te vullen met de regionaal afgestemde uitbreidingslocaties voor bedrijventerreinen. In het bijzonder verzoeken wij om Zevenhuis fase 2 op deze kaart op te nemen. De ontwikkeling van Zevenhuis fase 2 (45 ha bruto) is geen nieuwe of op zichzelf staande ontwikkeling, maar maakt onderdeel uit van de regionale programmering van werklocaties zoals vastgelegd in de Strategie Werklocaties Westfriesland 2022 en het Convenant Werklocaties Westfriesland 2022, waarin de Westfriese gemeenten gezamenlijk afspraken hebben gemaakt over de ontwikkeling, fasering en programmering van bedrijventerreinen.Deze regionale afstemming vormt tevens een belangrijk uitgangspunt van de Omgevingsverordening Noord-Holland en de toelichting daarop. De provincie gaat daarin uit van een zorgvuldig regionaal afgestemde programmering als basis voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen. Tegen deze achtergrond ligt het voor de hand dat de regionaal afgestemde uitbreidingslocaties ook herkenbaar worden opgenomen in Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren. Door Zevenhuis fase 2 op deze kaart op te nemen, ontstaat een consistent beeld tussen de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening en de regionale bestuurlijke afspraken over de toekomstige ontwikkeling van werklocaties. Wij verzoeken u daarom de ontwerp-Omgevingsvisie op dit punt aan te passen en Zevenhuis fase 2 als regionaal afgestemde uitbreidingslocatie op te nemen in Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren.	Figuur 22 maakt alleen melding van vastgestelde bestemmingsplannen/Omgevingsplannen. Zogenaamde zachte (nog niet vastgestelde) plannen zoals Zevenhuis fase 2 nemen wij niet op.
ZW_0028	1	NSDC spreekt waardering uit voor de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De visie erkent terecht dat digitale infrastructuur een essentiële randvoorwaarde vormt voor economische ontwikkeling, maatschappelijke weerbaarheid en Europese strategische autonomie. Positief is dat de provincie digitale infrastructuur expliciet benoemt als onderdeel van haar toekomstbestendige economie en als een strategisch belang voor Noord-Holland, Nederland en Europa. NSDC onderschrijft in het bijzonder de constatering dat: ● digitale infrastructuur cruciaal is voor vitale processen; ● datacenters en internationale connectiviteit een fundament vormen onder de digitale economie; ● geopolitieke ontwikkelingen vragen om meer controle over data en digitale infrastructuur; ● Noord-Holland een sleutelpositie heeft door haar concentratie van datacenters, internetknooppunten en zeekabelverbindingen. Tegelijkertijd constateert NSDC dat de visie op een aantal onderdelen versterkt kan worden om zo beter aan te sluiten bij de ambities die Europa en Nederland momenteel ontwikkelt rondom technologische soevereiniteit, AI, cloudinfrastructuur en de voorgenomen European Cloud and AI Development Act (CADA). Hiertoe doen we de volgende aanbevelingen:	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze en de uitgesproken waardering voor en onderschrijving van onderdelen van de omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0028	2	1. Maak digitale infrastructuur expliciet onderdeel van de provinciale strategie voor Europese technologische soevereiniteit. De visie benoemt terecht dat nieuwe datacenters ruimte kunnen krijgen wanneer zij bijdragen aan Europese soevereiniteit. NSDC stelt voor deze ambitie verder uit te werken. Momenteel blijft onduidelijk: ● wat de provincie precies verstaat onder “bijdragen aan Europese soevereiniteit”; ● welke typen digitale infrastructuur prioriteit krijgen; ● hoe deze afweging zich verhoudt tot andere ruimteclaims. Dat is noodzakelijk om op termijn ook de juiste keuzes te kunnen maken en deze juridisch te onderbouwen. Dit alles ook in het licht van de plannen van de Europese Commissie. Deze werkt momenteel aan een strategie om de Europese digitale infrastructuur, cloudcapaciteit, AI-capaciteit en datacentercapaciteit substantieel uit te breiden. Noord-Holland heeft als grootste digitale hub van Nederland een unieke uitgangspositie om hierin een leidende rol te spelen. NSDC adviseert daarom om in de visie expliciet op te nemen dat Noord-Holland: ● wil bijdragen aan de ontwikkeling van een Europese soevereine digitale infrastructuur; ● ruimte wil bieden aan infrastructuur die aantoonbaar bijdraagt aan Europese digitale autonomie; ● de ontwikkeling van Nederlandse en Europese cloud-, AI- en datacentercapaciteit als strategisch economisch belang beschouwt. Op die manier wordt actief een koppeling gelegd tussen het provinciale beleid en de Cloud And Development Act waarin wordt gestuurd om het selectiever bestemmen van nog beschikbare ruimte voor soevereine datacenters.	We nemen de eerste twee suggesties over, dat maakt de focus iets concreter en sluit ook aan bij onze intentie in te zetten op digitale soevereiniteit. De derde suggestie willen we nu niet opnemen, we erkennen het belang van AI en datacentercapaciteit maar gezien de benodigde schaarsten zoals ruimte, energie en water, heeft dit een integrale benadering nodig en nemen we dit niet op als strategisch cluster.
ZW_0028	3	2. Differentieer tussen datacenters op basis van maatschappelijke en strategische waarde. De ontwerpvisie spreekt over “een selectief datacenterbeleid”, maar geeft niet aan hoe deze selectiviteit wordt ingevuld. NSDC adviseert daarom om niet langer uitsluitend te sturen op het type functie (datacenter), maar vooral op de maatschappelijke en strategische bijdrage. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen: ● datacenters die vitale digitale infrastructuur en/of Europese cloud- en AI-capaciteit faciliteren; ● datacenters die bijdragen aan Nederlandse of Europese digitale soevereiniteit en primair NL/EU klanten bedienen; ● datacenters die hoofdzakelijk internationale capaciteit bedienen zonder aantoonbare bijdrage aan Nederlandse of Europese beleidsdoelen. Voor deze kaders is regie vanuit de Rijksoverheid en Europese Commissie nodig. Het is dan ook aan te bevelen om hier vanuit de provincie expliciet om te blijven vragen.	Op basis van de Europese dienstenrichtlijn mag de provincie niet economisch ordenen, hoe we kunnen sturen op soevereiniteit behoeft nadere uitwerking die op Rijks- en Europees niveau zal moeten worden opgepakt. Wij zullen hier zeker op blijven aandringen.
ZW_0028	4	3. Reserveer ontwikkelruimte voor soevereine digitale infrastructuur. Eerder heeft NSDC al gewezen op het risico dat de beperkte beschikbare ruimte op het gebied van datacenters in Nederland bijna volledig wordt benut door niet-Europese aanbieders. De ontwerpvisie erkent dat: ● ruimte, energie en water schaars zijn; ● datacenters een belangrijke rol spelen voor strategische autonomie; ● uitbreiding alleen mogelijk is binnen bestaande clusters. NSDC stelt voor om binnen de bestaande clusters expliciet ontwikkelruimte te reserveren voor digitale infrastructuur die aantoonbaar bijdraagt aan Nederlandse en Europese technologische soevereiniteit. Zonder dergelijke reservering bestaat het risico dat toekomstige capaciteit niet beschikbaar is voor Nederlandse en Europese initiatieven op het gebied van cloud, AI en dataopslag.	We onderschrijven deze noodzaak. Hoe we hierop kunnen sturen is niet zo eenvoudig en vraagt nadere uitwerking in een nieuw Programma Economie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0028	5	4. Koppel energie-infrastructuur en digitale infrastructuur explicieter aan elkaar. De visie benoemt terecht dat nieuwe datacenters bij voorkeur worden ontwikkeld nabij energieknooppunten en dat de afweging plaatsvindt binnen de beschikbare energiecapaciteit. NSDC ondersteunt deze benadering. Tegelijkertijd vraagt NSDC aandacht voor het feit dat digitale infrastructuur inmiddels een basisvoorziening is geworden, vergelijkbaar met energie-, transport- en telecominfrastructuur. Daarom verdient digitale infrastructuur ook een expliciete positie binnen de provinciale afweging rond: ● netuitbreidingen; ● energiehubs; ● warmte-infrastructuur; ● vestigingsbeleid voor strategische economische activiteiten. De ontwikkeling van AI, cloud en digitale dienstverlening zal de komende jaren sterk afhankelijk zijn van tijdige beschikbaarheid van energiecapaciteit.	Wij zijn het met u eens dat digitale infrastructuur meer sturend worden voor toekomstig ruimtegebruik en hebben daarom netwerken voor data, oftewel digitale infrastructuur onderdeel gemaakt van het afwegingsprincipe 4: sturen vanuit netwerken.
ZW_0028	6	5. Verbind innovatiebeleid, AI-beleid en digitale infrastructuur sterker. De ontwerpvisie legt terecht een relatie tussen datacenters, AI-ontwikkeling en innovatieclusters. NSDC adviseert deze koppeling verder te versterken. AI-capaciteit, rekenkracht, datacenters, cloudvoorzieningen en kennisinstellingen vormen steeds meer één geïntegreerd ecosysteem. De recente studie naar de mogelijkheden voor een Tech Corridor laten zien dat er grote kansen liggen als we bestaande provinciale hubs met elkaar verbinden. Daarom zou de provincie expliciet kunnen opnemen dat digitale infrastructuur een randvoorwaarde vormt voor: ● AI-ontwikkeling; ● kennisintensieve bedrijvigheid; ● innovatieclusters; ● toekomstige productiviteitsgroei. En daarmee een integraal onderdeel is voor de verdere economische ontwikkeling en welvaart in de provincie.	Wij hebben begrip voor deze zienswijze van indiener. Zoals indiener aangeeft, leggen we al relaties tussen datacenters, AI-ontwikkeling en innovatieclusters. Ons inziens is het voor de omgevingsvisie niet nodig om de tekst hierop te versterken. In de uitwerking van de omgevingsvisie naar bijvoorbeeld een Programma Economie zullen we dit meenemen.
ZW_0028	7	6. Versterk het beleid rond zeekabels. NSDC is positief dat de provincie expliciet aandacht besteedt aan de veroudering van bestaande zeekabelverbindingen en het belang van nieuwe aanlandingen onderkent. Gegeven het strategische belang van internationale connectiviteit adviseert NSDC om: ● zeekabels expliciet als vitale infrastructuur te kwalificeren; ● toekomstige aanlandingslocaties ruimtelijk te beschermen; ● actief samen te werken met Rijk en Europese instellingen om nieuwe soevereine verbindingen naar Noord-Holland te faciliteren. ● Bij de aanleg voor energie-infrastructuur mogelijkheden te verkennen voor gelijktijdige aanleg van zeekabels om zo overlast te verminderen en kosten te besparen. Nieuwe soevereine zeekabels zijn een noodzakelijke voorwaarde om de concurrentiepositie van de Nederlandse digitale economie te behouden.	We volgen het pleidooi van indiener maar benadrukken dat deze infrastructuur vooral een landelijke verantwoordelijkheid is. De provincie Noord-Holland is lid van de Zeekabelcoalitie en zal via dit netwerk bekijken of en waar ruimtelijke inpassing in de toekomst noodzakelijk. is.
ZW_0028	8	Conclusie. NSDC ondersteunt de koers van de provincie Noord-Holland om digitale infrastructuur te erkennen als een strategisch belang voor economische ontwikkeling, maatschappelijke weerbaarheid en Europese autonomie. Om deze ambitie daadwerkelijk waar te maken, adviseert NSDC de provincie om de visie aan te scherpen door: 1. digitale infrastructuur expliciet te positioneren binnen de Europese strategie voor technologische soevereiniteit; 2. onderscheid te maken tussen datacenters op basis van strategische (toegevoegde) waarde; 3. ontwikkelruimte te reserveren voor Nederlandse en Europese digitale infrastructuur; 4. energie- en digitale infrastructuur integraal te benaderen; 5. de relatie tussen AI, innovatie en digitale infrastructuur explicieter uit te werken; 6. het beleid rond zeekabels verder te versterken. Hiermee kan Noord-Holland haar positie als belangrijkste digitale toegangspoort van Nederland behouden én bijdragen aan de versterking van de Europese digitale autonomie en het toekomstige verdienvermogen van Nederland en Europa.	We waarderen de verdieping op het hoofdstuk digitale infrastructuur, we onderschrijven de oproep en het belang van digitale infrastructuur, AI en datacenters als belangrijke basisvoorwaarde voor een toekomstbestendige economie. We zullen ons hoofdstuk aanscherpen op een aantal punten rondom het belang en de bewoording van digitale soevereiniteit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0029	1	Gezonde leefomgeving, natuur en landschap Laat de brede steun van inwoners voor een gezonde leefomgeving, natuur en landschap in de raadpleging sterker terugkomen in de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland. Uit de raadpleging van inwoners bleek namelijk brede steun voor een gezonde leefomgeving (o.a. sterk beperken van gebruik bestrijdingsmiddelen, beperken uitstoot industrie), natuur en landschap. Laat dit geluid sterker terugkomen in de visie.	Wij herkennen uw opmerking dat er brede steun bestaat voor een gezonde leefomgeving, natuur en landschap. We hebben tekstuele toevoegingen gedaan ten opzichte van de ontwerp-omgevingsvisie om onze inzet op gezonde leefomgeving te verduidelijken. We hebben dit gedaan in het afwegingsprincipe 3 in het hoofdstuk Afwegingskader (H3), in het verdiepingshoofdstuk voor gezonde leefomgeving, in paragraaf 6.1 Den Helder en omgeving en paragraaf 6.10 over Schiphol. Wat betreft natuur is er een afwegingsprincipe natuur toegevoegd aan het afwegingskader (H3), en zijn de teksten in verdiepingsparagraaf 5.9 aangevuld, aangescherpt en geactualiseerd.
ZW_0029	2	Zeer zorgwekkende stoffen in de bodem en in oppervlakte-/grondwater In de Omgevingsvisie wordt gesproken over het volgende: “We werken aan het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van omgevingskwaliteit en het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid.” Neem na ‘luchtkwaliteit’ het volgende aspect op: “… zeer zorgwekkende stoffen in bodem en oppervlakte-/grondwater … “. Dit is een actueel onderwerp (denk aan PFAS, TFA, staalslakken), het past bij de kerntaken van de provincie, het komt alle inwoners ten goede en sluit aan bij punt 1: de zorg om een gezonde leefomgeving.	We voegen ZZS aan de betreffende zin toe: "... met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, ZZS, geluid en externe veiligheid."
ZW_0029	3	Waterkwaliteit: Schoon water is voor iedere inwoner en ondernemer in de provincie van belang. Dit bleek ook uit de participatie. Daarnaast moet Nederland voldoen aan de Kaderrichtlijnwater. Dit wordt steeds dringender. Het is dus volstrekt legitiem om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven, bijvoorbeeld richting de waterschappen. Denk daarbij aan bredere spuitvrije zones langs watergangen, versnelde actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	Dit wordt onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP). Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0029	4	Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0029	5	Intrinsieke waarde van de natuur Neem de intrinsieke waarde van de natuur op in de omgevingsvisie: dat natuur een eigen belang heeft dat beschermd moet worden. Bijvoorbeeld door te verwoorden dat ecosystemen recht hebben op gezondheid, herstel en continuïteit. Deze principes kunnen vervolgens in het Omgevingsplan vertaald worden naar concrete toetsingscriteria die gebruikt worden bij vergunningen, projecten en gebiedsontwikkelingen.	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit benadrukken in de tekst van de omgevingsvisie.
ZW_0029	6	Landbouw in transitie = keuzes maken Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook kom ik verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Maar er moeten in de provincie straks wel keuzes worden gemaakt over de landbouw: de grondgebondenheid van veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Kunt u dit opnemen in de Omgevingsvisie? Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. Help tegelijkertijd agrariërs met omschakelen naar een werkwijze die richting biologisch gaat en beloon pioniers!	De indiener vraagt om een concretisering van het begrip kringlooplandbouw. De Omgevingsvisie is daarvoor niet de juiste plek. Een dergelijke concretisering zal in een programma kunnen worden gedaan. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt.
ZW_0029	7	Duurzame bollen- en sierteelt: Welke kant wil de provincie op met de bollensector/sierteelt? Er zijn problemen met voldoende (zoet) water en met bestrijdingsmiddelen. Onwenselijk is het dat sierteelt in de plaats komt van grasland, bijvoorbeeld als veehouders stoppen met hun bedrijfsvoering. Dit kan de provincie opnemen in haar Omgevingsvisie. De provincie benoemt trots te zijn op de bloemensector, maar kan in de Omgevingsvisie een stap verder gaan en eraan bijdragen dat de sector in Noord-Holland een duurzaam voorbeeld wordt voor de rest van het land, doordat doelen voor een gezonde leefomgeving, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit behaald worden.	We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. Maatregelvoorschriften zoals beperken van de mogelijkheden voor de teelt van gewassen past hier niet bij. Zo kan een verbod van teelten tot afwentelrisico's leiden omdat de benodigde mogelijkheden voor bijv vruchtwisseling beperkt worden. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en gewasbeschermingsmiddelen) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0029	8	Bestrijdingsmiddelen reduceren: Maak sowieso in de Omgevingsvisie duidelijk dat er een ambitie is om het gebruik van bestrijdingsmiddelen flink in te perken, zowel om insecten, bestuivers, vogels en Natura 2000-gebieden te beschermen, als omwonenden.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0029	9	Geluidshinder Schiphol Neem de hinder die Schiphol in de provincie veroorzaakt serieus. Laat zien dat niet alleen het economisch belang geldt, maar dat de provincie een visie heeft op leefbaarheid voor de mensen die onder de aanvliegroutes van de luchthaven wonen. Maak krimp van de luchtvaart bespreekbaar, zelfs als niet de provincie maar het Rijk over Schiphol gaat.	De provincie neemt de hinder en gezondheidseffecten van Schiphol serieus. De Omgevingsvisie benoemt nadrukkelijk dat de economische en internationale betekenis van Schiphol gepaard gaat met een aanzienlijke belasting van de omgeving. Bij de ruimtelijke ontwikkeling kijken wij daarom niet alleen naar het economische belang van de luchthaven, maar ook naar de gevolgen van luchthavens en vliegroutes voor onder meer geluid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit, mobiliteit, natuur en veiligheid. Voor de Schipholregio zetten wij in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven wij naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Dit is juist van belang voor de inwoners die in de omgeving van Schiphol en onder de vliegroutes wonen. De provincie is niet bevoegd om het aantal vliegtuigbewegingen op Schiphol vast te stellen. Die bevoegdheid ligt bij het Rijk. Dat betekent echter niet dat de provincie geen positie inneemt. Samen met andere provincies en gemeenten binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol behartigen wij de belangen van de regio in het overleg met het Rijk. Daarbij zijn verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting voor ons belangrijke randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling van Schiphol. De Omgevingsvisie legt daarom geen provinciale doelstelling vast voor krimp van het aantal vliegtuigbewegingen. De omvang en het gebruik van de luchthaven kunnen wel onderwerp zijn van het overleg met het Rijk, waarbij de provincie vanuit haar verantwoordelijkheid voor de leefomgeving de gevolgen voor gezondheid, hinder en ruimtelijke ontwikkeling nadrukkelijk inbrengt.
ZW_0030	1	De bescherming van niet direct bedreigde of kwetsbare natuur is heel matig. En er kunnen veel concretere maatregelen worden genomen. In overgangszones tussen landbouw en natuur kan de provincie eisen dat het gebruik van pesticiden wordt teruggebracht naar (uiteindelijk) 0. Het uitfaseren van pesticiden is ook nodig voor het verbeteren van de waterkwaliteit (KRW), het voorkomen van ziektes bij mensen (Parkinson. ALS, hormoonverstoring) en het voorkomen van resistente schimmels (die antibiotica onbruikbaar maken). Hierbij moet de provincie het voortouw nemen en de sierteelt zeker niet ontzien.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0031	1	Helemaal eens met zienswijze en als inbreng. Het vuil dat mensen op straat en in het water laten ontstaan is schrikbarend. Hoe kunnen we daar betere voorzieningen voor treffen? Ook meer voorzieningen voor dieren en insecten te water en te land.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. Concrete maatregelen waar indiener op doelt vallen buiten de scope van de omgevingsvisie.
ZW_0032	1	Met grote interesse hebben ik kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Hierbij delen we graag onze zienswijze op de terinzagelegging. Als vrijwilliger bij de IVN Moeraswerkgroep en Heemtuin. Natuurliefhebber en lid van IVN, Landschap Noord-Holland, Staats bosbeheer, en de Vogelbescherming, ben ik van mening dat in de Provincie Noord-Holland recht heeft op een gezonde leefomgeving. Deze zienswijze roept de Provincie op om meer ambitie te tonen op deze thema's: Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening;Natuurherstel en groen in de stad Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steunen wij volledig. Tegelijkertijd zien we ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig. De Natuurherstelverordening zal gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen, als buiten de natuurgebieden. Zo moeten we de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt toe te roepen. Er zullen tevens meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Ook in Noord-Holland zullen we aan deze doelen moeten voldoen. We roepen de Provincie om meer ambitie te tonen in deze visie voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86) Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0032	2	Natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen heeft de toekomst. Hier moeten duidelijkere keuzes over worden gemaakt in de visie; Maak duidelijke keuzes over de landbouw Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook komen we veel verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld volledig. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Holland vorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. Wij hebben ook vraagtekens bij wat kringlooplandbouw betekent voor de bollensector in Noord-Holland. De toenemende afhankelijkheid van de aanvoer van steeds schaarser wordend zoet water en het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen lijkt niet te stroken met de doelen op het gebied van een gezonde leefomgeving, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Toch worden er in de visie geen duidelijke keuzes gemaakt over de toekomst van deze sector. Een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, waarbij de sector zelf aan zet is om voldoende zoet water te bergen, lijkt de enige toekomstgerichte oplossing. In de binnenduinrand heeft de productie van drinkwater prioriteit boven productie van bollen. We roepen de Provincie op om in het beloofde 'provinciaal afwegingskader en landbouwladder' een duidelijk onderscheid tussen een "agrarische hoofdstructuur" en "maatschappelijke gebieden" beter uit te werken. In beide gebieden kan "zuinig worden omgaan met landbouwgrond", maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichting er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Dit alles is enkel haalbaar met voldoende financieel perspectief voor de landbouwsector, zoals uw visie ook terecht benoemd. Als vergunningverlening weer mogelijk is hebben agrarische ondernemers ruime ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering.	De indiener vraagt om een concretisering van en keuzes voor het begrip kringlooplandbouw. De Omgevingsvisie is daarvoor niet de plek, dit is een beschrijving op hoofdlijnen. Een dergelijke concretisering zal in een programma kunnen worden gedaan, evenals de oproep van de indiener tot betere uitwerking van het onderscheid tussen 'agrarische hoofdstructuur'en 'maatschappelijke gebieden'. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, dat geldt zowel voor de bollenteelt, voor de sierteelt algemeen, als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en gewasbeschermingsmiddelen) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw).
ZW_0032	3	Schoon water is een randvoorwaarde voor natuurherstel en een gezonde leefomgeving. Het water in grote delen van Noord-Holland voldoet momenteel niet aan de eisen. Maak van schoon water een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen; Uit de reacties van de inwoners in het participatie verslag blijkt een brede steun voor schoon water: Waterkwaliteit wordt vaak als randvoorwaarde neergezet. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor pesticiden/"gif" (met name bollenteelt en sierteelt), industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen en consumentenproducten of medicijnresten. (…) Met name bollenteelt/lelieteelt komt terug als voorbeeld van een sector die volgens hen te veel druk legt op bodem en leefomgeving, en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Wij vragen de Provincie om meer recht te doen aan deze participatiereacties in de visie. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028-2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals waarschijnlijk bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027 een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreiding van de industriegebieden. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord- Hollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vragen wij om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Concrete maatregelen waar indiener op doelt vallen buiten de scope van de omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0032	4	Bijzondere landschappen moeten steeds meer beschermde ruimte inleveren voor woningbouw, energie infrastructuur en andere ontwikkelingen. In sommige landschappen zien wij geen ruimte hiervoor. Daar waar het onder voorwaarden wel kan is volledige compensatie belangrijk; Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om het landschap te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij stellen voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, molenbiotopen, en de Scheggen van Amsterdam, te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal “BL-plus” gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze “landschapsparels” behouden voor de volgende generaties. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten wordt voorkomen, zoals nu het geval is.	Wij koesteren onze landschappen en zoeken altijd naar een balans tussen het beschermen van waarden en ruimte bieden voor ontwikkeling. We zijn van mening dat de wijze waarop wij onze meest waardevolle landschappen beschermen en zorgdragen voor eventuele compensatie in geval van aantasting bij noodzakelijke ontwikkelingen, hierbij passend is. Wij willen daarbij zo min mogelijk onderscheid maken in onze regels voor en binnen de 32 Beschermde Landschappen. Deze landschappen zijn geselecteerd op basis van voormalige regimes en uitvoerig onderzoek en een interactief proces met stakeholders t.b.v. Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Ze zijn allen van hoge tot zeer hoge waarde en worden beschermd vanwege eigen specifieke kernkwaliteiten. Wel doen wij nader onderzoek naar mogelijk aanvullend beleid voor landgoederen, de scheggen van Amsterdam en molenbiotopen. Ten aanzien van het bouwen van woningen in BL geldt dat maximaal 25 woningen in of aan de kern of het dorpslint toegestaan zijn wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden die in de omgevingsverordening zijn opgenomen (Artikel 6.59a Activiteiten in Beschermd landschap). Hierin is o.a. in vastgelegd dat aantasting van habitat voor weidevogels is uitgesloten en wanneer er sprake is van aantasting van andere kernkwaliteiten deze aantasting zoveel mogelijk moet worden beperkt, bij de planuitwerking rekening moet worden gehouden met de kernkwaliteiten, de ontwikkeling natuurinclusief moet worden gebouwd en de afname van water, groen en biodiversiteit moet worden gecompenseerd. Alleen in zeer bijzondere gevallen kan een verzoek bij GS worden ingediend om van de regels af te wijken.
ZW_0032	5	Veel kleinschalige campings en groene gebiedjes moeten in Noord-Holland plaats maken voor vakantieparken. Het landschap verrommelt en wordt steeds meer versteend. We roepen de Provincie op hier meer regie op te voeren en instructieregels voor gemeenten op te stellen; Daarnaast zien wij zo wel binnen- als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap. Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de duinen en de kust, waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0032	6	Er is onvoldoende recreatieruimte in het groen in Noord-Holland en veel bestaande gebieden hebben een onderhoudsachterstand. Zorg voor een regeling waarbij nieuw groen meegroeit met de woningbouw en ga snel aan de slag met het versterken van het groenblauwe raamwerk. In de concept Omgevingsvisie is veel aandacht voor woningbouw, waarbij ook het belang van voldoende nieuwe recreatiegebieden vaak is genoemd. Onder andere door de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk, waarmee integraal en gebiedsgericht kan worden gewerkt aan nieuwe groene verbindingen, recreatieve verbindingen en landschappelijke kwaliteit. Wij zien hier veel kansen in en hopen dat de Provincie op korte termijn werk maakt van het versterken van dit raamwerk. Ook blijft het ook noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek en beleefbaar groen binnen 300 meter) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Wij zien dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatievoorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Wij roepen u op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie op te nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0032	1b	In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten hebben hier een centrale rol bij, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het toegevoegde afwegingskader natuur beogen.
ZW_0033	1	Voeg de locatie tussen Slimtocht, Bobeldijk, A7 toe aan de mogelijke woningbouwlocaties (zie figuur 1), kunt u motiveren waarom andere locaties wel gekozen zijn en deze niet. Daarbij graag motiveren waarom de hieronder weergegeven (kern)onderbouwing kennelijk onvoldoende is. Voor mijn zienswijze heb ik mij voornamelijk gebaseerd op uw eigen uitgangspunten. Daarom is het voor mij onduidelijk waarom de locatie niet in uw ontwerpplan naar voren komt. Kernonderbouwing: Blz 6 en verder: Benutten bestaande infrastructuur. Blz 37 sturen op nabijheid bij bestaande ov-knooppunten) Blz 46 omgevingskwaliteit is belangrijk (geldt ook voor stad, dus ook het behouden ervan) Blz 52 innovaties wonen/ waterberging, niet echt nodig maar kan wel Blz 111 figuur 35 verdichten rond OV Blz 112 kenmerkende dorpslinten, de locatie heeft nauwelijks effect op dorpslint Berkhout en beperkt effect op dorpslint Bobeldijk Blz 112 open landschap, effect is er maar relatief beperkt omdat het al tegen de stad Hoorn aan ligt Het is nu nog een groot onbebouwd gebied rondom de kern van Hoorn, Hoorn is erg asymmetrisch gegroeid. Kernmotivatie locatie: -het gebied ligt al dicht bij verkeersinfrastructuur, stadsstrand en de kern van Hoorn -het gebied heeft onmiskenbaar landschappelijke waarde, maar die is landelijk gezien beperkt. De provincie kenmerkt West-Friesland als Bijzonder Provinciaal Landschap. Dat onderschrijf ik. Essentiele vraag is echter met welke noodzakelijke woningbouw tast je dat landschap het minste aan (zowel kwantitatief als kwalitatief). Ik denk dat de voorgestelde locatie beter is dan een te dichte inbreiding en verspreide te grote uitbreidingen van landelijke kernen.	Wij hebben als provincie in de Omgevingsvisie zelf geen locaties bepaald of aangewezen, maar de beoogde bouwlocaties van gemeenten en die van de Nota Ruimte overgenomen (figuur 10). Dit zijn de grootschalige woningbouwlocaties die wij nodig achten om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen) en niet statisch. Gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.
ZW_0034	1	Zoals u zich ongetwijfeld zult herinneren is het ontwerp-omgevingsplan De Lange Weeren te Edam - Volendam tijdens een inspreekbeurt bij de provincie over de bühne gegaan. De provincie heeft vervolgens de gemeente Edam - Volendam groen licht gegeven voor het uitwerken van het ontwerp - omgevingsplan. De Gemeente heeft in juni 2026 gemeld dat het ontwerp-omgevingsplan De Lange Weeren is afgerond. De stichting is in de gelegenheid gesteld haar zienswijze met betrekking tot het ontwerp-omgevingsplan kenbaar te maken. De zienswijze van dit plan treft u in de bijlage aan. Vanuit de beginselen zorgvuldigheid en onrechtmatigheid is de stichting van mening dat de leden van de provinciale staten verantwoordelijkheid zouden moeten nemen met betrekking tot het verlenen van de goedkeuring aan de gemeente Edam-Volendam inzake het project, "De Lange Weeren". Met andere woorden met welke integrale aanpak en visie worden de juiste uitgangspunten en condities bepaald voor de verantwoordelijkheid, transparantie, bewustwording en gedragsveranderingen bij het management van de gemeente Edam-Volendam die verantwoordelijk zijn voor de realisatie van dit omvangrijke ontwerp-omgevingsplan De Lange Weeren. De zienswijze die de Stichting heeft opgesteld toont overduidelijk waar de kwetsbaarheden, onzekerheden en beperkingen van dit ontwerp-omgevingsplan liggen.	Dit betreft een afschrift van een eerder bij de gemeente Edam-Volendam ingediende zienswijze, niet gericht op de Omgevingsvisie maar op het omgevingsplan van de gemeente. We verwijzen overigens naar onze beantwoording van zienswijze 0129 over Lange Weeren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0035	1	Geluid van Schiphol, geluidsmetingen en woningbouw In de Omgevingsvisie staat dat een gezonde leefomgeving een belangrijk uitgangspunt is. Tegelijkertijd blijkt uit de ontwerp-OER dat de geluidssituatie, zowel nu als in de toekomst, als 'slecht' wordt beoordeeld. Ook wordt erkend dat de omgeving van Schiphol veel geluidsoverlast ervaart en dat extra maatregelen nodig zijn om de leefomgeving te verbeteren. Toch is niet duidelijk hoe de provincie bij de keuze voor nieuwe woningbouwlocaties rekening houdt met de werkelijke geluidssituatie. In de praktijk wordt vooral gekeken naar berekende geluidscontouren. Die geven echter niet het altijd hetzelfde beeld als de geluiden die bewoners daadwerkelijk ervaren. Als de provincie een gezonde leefomgeving wil realiseren, vind ik dat niet alleen theoretische berekeningen, maar ook de ervaringen uit de praktijk moeten worden meegeteld. Ik verzoek de provincie daarom om in de Omgevingsvisie op te nemen dat bij de beoordeling van woningbouwlocaties binnen de invloed van Schiphol: - niet alleen wordt gekeken naar berekende geluidscontouren; - ook gebruik wordt gemaakt van daadwerkelijke geluidmetingen; - ervaringen van bewoners over geluidsoverlast worden meegenomen; - verschillen tussen berekende en gemeten waarden regelmatig inzichtelijk worden gemaakt en worden meegenomen in de afwegingen bij te nemen besluiten. Op die manier ontstaat een eerlijker en een meer realistisch beeld van de leefkwaliteit voor huidige én toekomstige bewoners. Dat past beter bij de ambitie van de provincie om te zorgen voor en gezonde leefomgeving.	Wij onderschrijven dat voor een goede beoordeling van de leefomgevingskwaliteit niet uitsluitend naar wettelijke geluidnormen en berekende geluidcontouren moet worden gekeken. Metingen en informatie over ervaren hinder kunnen aanvullende informatie geven over de feitelijke leefomgeving. Tegelijkertijd hebben berekende geluidcontouren een specifieke wettelijke en ruimtelijke functie. Geluidmetingen kunnen deze contouren niet vervangen, onder meer omdat metingen afhankelijk zijn van plaats, tijd en omstandigheden. Zij kunnen wel aanvullend worden gebruikt bij de beoordeling van de kwaliteit van de leefomgeving. Ook beschikbare informatie over hinderbeleving kan daarbij worden betrokken. Mede naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen is de Omgevingsvisie op dit punt aangescherpt. In de aangepaste visie is opgenomen dat de provincie de kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk maakt met behulp van metingen en monitoring en deze informatie actief gebruikt bij beleidskeuzes en ruimtelijke afwegingen. Specifiek voor de Schipholregio is daarnaast opgenomen dat bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig onderdeel moet zijn van de ruimtelijke afweging. Geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie van milieubelasting zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Daarmee biedt de Omgevingsvisie ruimte om naast berekende geluidbelasting ook relevante metingen, monitoring en beschikbare informatie over hinder bij ruimtelijke afwegingen te betrekken. Wij zien geen aanleiding om voor iedere woningbouwontwikkeling binnen de invloedssfeer van Schiphol een afzonderlijke verplichting tot geluidmetingen of vergelijking tussen berekende en gemeten waarden in de Omgevingsvisie vast te leggen.
ZW_0035	2	Toekomstbestendigheid van glastuinbouwkerngebieden en ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen In de Omgevingsvisie kiest de provincie terecht voor bescherming van economisch waardevolle landbouw- en glastuinbouwgebieden. Tegelijkertijd wordt in de Omgevingsvisie en het OER erkend dat Noord-Holland en de Metropoolregio Amsterdam kampt met een aanzienlijke woningbouwopgave. Flexibiliteit en maatwerk zijn noodzakelijk om op (maatschappelijke) ontwikkelingen te kunnen inspelen. Flexibiliteit is daarbij belangrijk. In de Omgevingsvisie ontbreekt echter een duidelijke manier om regelmatig te beoordelen of een glastuinbouwkerngebied nog echt een sterke en toekomstbestendige economische functie heeft. Daardoor kunnen gebieden jarenlang beschermd blijven, terwijl de functie van het gebied (zoals glastuinbouw) juist afneemt. Denk aan leegstand, verouderde bedrijfsgebouwen, versnippering, ondermijnende activiteiten of verpaupering. Dat is niet goed voor de kwaliteit van het gebied en maakt het bovendien moeilijk om op geschikte locaties ruimte te bieden aan andere maatschappelijke behoeften, zoals woningbouw of bedrijventerrein. Ik verzoek de provincie daarom om de Omgevingsvisie aan te vullen met een periodieke evaluatie van glastuinbouwkerngebieden waarbij niet uitsluitend wordt gekeken naar de formele bestemming, maar tevens naar: - economische vitaliteit van het gebied; - de bereidheid en omvang van investeringen; - leegstand; - ondermijnende activiteiten; - herstructureringsmogelijkheden; - bijdrage aan provinciale economische doelstellingen; - ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Wanneer uit zo'n beoordeling blijkt dat een (glastuinbouw)kerngebied zijn economische betekenis structureel verliest, verzoek ik de provincie ruimte te bieden voor maatwerk. In dat geval moet het mogelijk zijn om opnieuw te kijken naar de meest passende functie voor de omgeving, afhankelijk van de behoefte in de regio. Daarbij zou een zorgvuldige ontwikkeling naar bijvoorbeeld woningbouw of een bedrijventerrein mogelijk moeten zijn, mits dit goed wordt ingepast in de omgeving. Hiermee sluit de Omgevingsvisie beter aan bij de maatschappelijke ontwikkelingen en wordt voorkomen dat gebieden langdurig achteruitgaan, terwijl er in Noord-Holland juist een grote behoefte bestaat aan onder andere woningen.	Glastuinbouwclustergebieden bieden ruimte aan een economisch belangrijke sector voor de regio en de provincie. Wanneer ruimte voor glastuinbouw in een aangewezen clustergebied verdwijnt, komt die ruimte niet vanzelfsprekend op een andere locatie terug. De provincie is daarom terughoudend met het wijzigen van de functie of begrenzing van deze gebieden. Een periodieke evaluatie past niet bij het langetermijnkarakter dat wij aan deze gebieden toebedingen. Dit kan onzekerheid creëren voor bestaande ondernemers en investeerders. Ook kan dit speculatie met gronden stimuleren en daarmee een samenhangende ontwikkeling van het gebied onder druk zetten. Binnen de Greenport voert de provincie geregeld het gesprek met gemeenten, ondernemers en andere betrokken partijen over ontwikkelingen in de sector en in de gebieden. Als daarvoor aanleiding bestaat, bijvoorbeeld door structurele veranderingen in het gebied of een aantoonbaar gewijzigd toekomstperspectief, neemt de provincie deze signalen serieus en kan dat leiden tot een evaluatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0036	1	Ik prijs de keuze voor water en bodem als uitgangspunt en de aandacht voor een gezonde leefomgeving. Echter, twee verbeterpunten zijn nodig: 1. Waardevolle landschappen verdienen explicietere en sterkere bescherming in de visie.	Wij beschrijven de wijze waarop wij willen omgaan met onze waardevolle landschappen in de Omgevingsvisie onder het afwegingsprincipe omgevingskwaliteit. Wij geven expliciete bescherming aan landschappen door de beschermingsregimes (NNN, Beschermd Landschap en Unesco) in onze omgevingsverordening. Deze regels blijven van kracht. Tegelijkertijd kan het soms noodzakelijk zijn onze leefomgeving aan te passen aan veranderende bodem- en watercondities. Dit betekent niet dat de bescherming van de landschappen die dit betreft komt te vervallen. Wel kunnen kernkwaliteiten in dat geval veranderen. Wij zijn van mening dat wij zo voldoende bescherming geven aan waardevolle landschappen.
ZW_0036	2	2. Er moeten concrete, meetbare maatregelen worden opgenomen voor verbetering van de waterkwaliteit. Uit onderzoek blijkt dat inwoners behoud van open landschap en een gezonde leefomgeving hoog waarderen. Deze ambities verdienen nadrukkelijke onderstreping in de visie. Ik verzoek de provincie deze punten alsnog op te nemen voordat de visie wordt vastgesteld.	Wij onderschrijven het belang van een goede omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving. In de Omgevingsvisie is daarom het waarborgen en bevorderen van omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving opgenomen als één van de afwegingsprincipes. De omgevingsvisie is niet het juiste document voor concrete, meetbare maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit. Deze worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0037	1	De voorliggende stukken zijn zo uitgebreid en talrijk dat ik helaas niet kan aangeven waar, in de stukken, mijn zienswijze betrekking op heeft. Mijn zienswijze heeft betrekking op het gebied dat in het westen begrensd wordt door Waterleiding bedrijf Amsterdam, Amsterdam Zuidoost Gein 3 en 4. Ten Zuiden en Oosten door het stroom gebied van het riviertje het Gein en Abcoude, en ten noorden door het Amsterdam Rijnkanaal. Specifiek gaat het om het gebied wat hier in de wijk bekend staat als natuurgebied de Gaasperzoom. Dit gebied was jaren terug onderdeel van de HOOFD GROEN STRUCTUUR. Een doorgaand natuurgebied tussen het Gooi en Amsterdam Noord. Momenteel wordt dit gebied bedreigt door activiteiten van de Gemeente Amsterdam, het GVB en door het Rijk via TENNET. De gemeente Amsterdam (en de provincie?) willen een mega windturbine(120 meter) plaatsen in de Gaasperzoom. Dit brengt schade en overlast mee voor bewoners, natuur en fauna. Wat betreft zicht , geluid en obstakels voor vogels en vliegverkeer. Het GVB (en de gemeente?) willen de remise van de metro, op een verhoogde wal, doortrekken in noordwestelijke richting tot het terrein van de waterleiding door de Gaasperzoom. Bewoners van Gein 3 en 4 wonen dan niet meer aan een natuurgebied maar zien uit op een aarden wal met geluidsoverlast, licht overlast voor mens en dier, ook ’s nachts. TENNET is voornemens in de Gaasperzoom een gebied van 20 hectare vol te zetten met een hoogspannings station. Hoogspannings masten worden in noordelijke oostelijke richting aangelegd en in zuidwestelijke richting door het gehele stroom gebied van het Gein tot aan Breukelen. Dit is dan het einde van Gaasperzoom, een vernietiging van de woon- en recreëer omgeving van Gein 3 en 4 en Abcoude Noord. Continue geluidsoverlast, licht overlast, verlies van natuur, welbevinden van bewoners, flora en fauna. Wilt u in uw plannen rekening houden met dit unieke gebied en het beschermen waar mogelijk voor flora, fauna en de mens. Eenmaal aangetast zal dit unieke stuk natuur voor altijd verloren zijn. In de hoop dat u in uw uitgebreide plannen rekening houdt met het beschermen en ontzien van de Gaasperzoom en het stroomgebied van Het Gein,	Wij herkennen de diverse ruimteclaims in het door u genoemde gebied en ook de landschappelijke waarde van het gebied. De energietransitie en nieuwe energienetwerken hebben ook een groot maatschappelijk belang, ook voor de regio Amsterdam Zuidoost/Diemen. Daarom zoeken we samen met TenneT en het Rijk en de gemeente Amsterdam naar locaties met zo min mogelijk effecten op natuur, landschap, recreatie en andere opgaven. Andere ontwiklelingen in het gebied worden daar ook bij betrokken. Mocht er desondanks toch sprake zijn van aantasting dan zetten we in op passende compensatie. Dit past bij het leidende principe uit de Energievisie Noord-Holland: expliciete aandacht voor omgevingskwaliteit. De Omgevingsvisie biedt hiervoor de hoofdlijnen; de verdere uitwerking volgt onder meer in het Programma Energie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	1	De visie van provincie Noord-Holland schetst een mooi toekomstbeeld tot 20250 dat realiseerbaar is “als”, wat een zeer rekbaar begrip is. Natuur wordt erkend als belangrijk, maar het “groot openbaar belang” gaat voor alles. En daar zit ‘em nou net de kneep. “Beschermingsregimes voor natuur blijven van kracht” “UNESCO regimes worden met een zorgvuldige blik bekeken”, maar kunnen van onderschikt belang worden verklaard, in verband met opgaven van “groot openbaar belang”. Maar welk inzicht krijgt de burger over de zorgvuldigheid en onafhankelijkheid waarmee onderzoek is gedaan en de effecten die het “groot algemeen belang” vervolgens heeft op de natuur, UNESCO gebied of niet? Uitlatingen zoals: “het steviger neerzetten van de netwerken als sturend element voor ontwikkelingen. En daarbij ook aangeven dat dit als groot openbaar belang wordt gezien en dat er daarom ruimte aan wordt gegeven.” (Witteveen+Bos blz. 10) Dit geeft handvatten om burgers en protesten altijd het zwijgen op te leggen! De Stichting wil graag antwoord van G.S. op de volgende vragen:	Behoeft geen reactie; reacties op de afzonderlijke onderdelen volgen hierna.
ZW_0038	2	1. Op basis van welke objectieve en wettelijk vastgelegde criteria bepaalt Gedeputeerde Staten wanneer het "groot openbaar belang" zwaarder weegt dan de wettelijke beschermingsstatus van Natura 2000- en UNESCO-gebieden?	Het kan per geval en per locatie verschillen of een project of ontwikkeling als groot openbaar belang kan worden aangemerkt. Daarbij is relevant of het belang een zekere maatschappelijke waarde vertegenwoordigt. Dit belang moet naar aard en omvang voldoende zwaarwegend zijn om de toelating van een project of ontwikkeling te rechtvaardigen. Het moet in ieder geval gaan om een algemeen belang en dus niet om een puur particulier of individueel belang. Verder kan van een groot openbaar belang sprake zijn als met de ontwikkeling beleidsdoelen worden bereikt. In eerste instantie kan worden gedacht aan fundamentele belangen, zoals veiligheid, gezondheid, natuur en milieu (denk aan drinkwaterbescherming, bescherming tegen hoogwater), maar ook verkeersveiligheid en leefbaarheid. Hierbij dient in voorkomende gevallen naar de verhouding tussen het te beschermen belang (zoals Natura 2000 of UNESCO) en het groot openbaar belang gekeken worden.
ZW_0038	3	2. Via welke formele en transparante procedure wordt de onafhankelijkheid gewaarborgd van de onderzoeken die de effecten van dit "groot openbaar belang" op de natuur in kaart brengen?	Dat hangt per keer van het vraagstuk af. Onderzoeken die wij laten uitvoeren en die onderdeel zijn van de besluitvorming, worden altijd bij de stukken gevoegd.
ZW_0038	4	3. Hoe garandeert de provincie dat de definitie van "netwerken als sturend element" (Witteveen+Bos, blz. 10) niet wordt misbruikt om de wettelijke inspraak- en participatierechten van burgers en maatschappelijke organisaties de jure of de facto buitenspel te zetten?	De provincie volgt altijd de wettelijk verplichte procedures voor inspraak en participatie. Hoe deze procedure eruit ziet hangt af van het in te zetten instrument.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	5	In het verleden behaalde resultaten bieden een aardige voorspelling voor de toekomst. Bekend zijnde met het feit dat in de “nota van antwoord 2018” de provincie de verantwoording, van het plaatsen van de biomassa centrale de Purper, door verwijst naar de gemeente, is het alom bekende “kastje en muur” verschijnsel. Gedeputeerde Staten moesten wel degelijk toestemming verlenen. Toentertijd op grond van de Wet natuurbescherming. GS moesten hierbij specifiek toestemming geven voor: • De stikstofuitstoot die de centrale veroorzaakt op nabijgelegen kwetsbare Natura 2000-gebieden. • De beoordeling of er sprake was van schade aan de beschermde natuur. Dat de provincie onterecht in deze nota van antwoord de verantwoording naar de gemeente schuift, bleek toen de Raad van State de provinciale natuurvergunning vernietigde na een rechtszaak door Mobilisation for the Environment (MOB). De hoogste bestuursrechter oordeelde dat Gedeputeerde Staten de stikstofberekeningen en de vergunning volledig opnieuw moesten beoordelen. Het initiatief, de locatiekeuze en de omgevingsvergunning waren een zaak van de gemeente. Echter, zonder de expliciete natuurtoestemming van Gedeputeerde Staten mocht de centrale wettelijk gezien niet functioneren. De provincie droeg dus een eigen, zelfstandige verantwoordelijkheid. De volgende “zorgvuldigheid” van de provincie betreft het dossier Biomassa centrale Diemen. De hoogste rechter heeft de provincie ook hier direct op aangesproken. Toen de Raad van State in augustus 2023 de vergunningen vernietigde, richtte die uitspraak zich rechtstreeks tot de provincie. De rechter oordeelde dat de provincie de milieueffecten (zoals de herkomst van de houtpellets en de stikstofuitstoot) onvoldoende had onderzocht. In deze zaken is de provincie tegen de belangen van burgers en hun directe gezondheid ingegaan. De onzorgvuldigheid en onverschilligheid jegens het leefklimaat van haar burgers is daarmee als schrijnend te omschrijven. Dus hoe serieus moeten wij de “zorgvuldigheid’ van het afwegen van het “groot openbaar belang” nemen? Welk gevaar lopen het UNESCO gebied en de Natura 2000 gebieden als zich een herhaling aandient van rijksambtenaren die actief meehelpen het “groot openbaar belang” door te drukken zoals in de zaak van Vattenfall/Rob Jetten met de beruchte 395 miljoen euro?	De kwalificering door inspreker van de provincie als onzorgvuldig en onverschillig jegens het leefklimaat van haar burgers, herkennen wij niet. Hoe dan ook is de Omgevingsvisie bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie vinden plaats nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0038	6	4. Welke concrete, structurele lering heeft Gedeputeerde Staten getrokken uit de vernietiging van de provinciale natuurvergunningen voor de biomassacentrales in Purmerend en Diemen door de Raad van State, specifiek kijkend naar de eigen, zelfstandige verantwoordelijkheid van de provincie?	Volgens artikel 3.2 van de Omgevingswet bevat een omgevingsvisie een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die deze hoofdlijnen en hoofdzaken ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van bovengenoemde hoofdlijnen en hoofdzaken ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De door indiener aangehaalde specifieke casussen zijn geen onderdeel van deze omgevingsvisie, maar betreffen een uitvoeringsinstrument. Wij kunnen niet garanderen dat ook in de toekomst bij de uitwerking van de omgevingsvisie dit soort casussen zich niet ook zullen voordoen.
ZW_0038	7	5. Welke extra juridische en ecologische controlemechanismen zijn er in deze nieuwe Omgevingsvisie ingebouwd om te voorkomen dat de provincie opnieuw tekortschiet in haar wettelijke onderzoeksplicht naar milieueffecten en stikstofdepositie?	In het borgingshoofdstuk geven we aan hoe we borgen dat de milieueffecten van alternatieven worden onderzocht in het vervolg van deze Omgevingsvisie.
ZW_0038	8	6. Hoe sluit de provincie uit dat oneigenlijke politieke of commerciële druk van buitenaf (zoals gebleken in eerdere dossiers rondom grote marktpartijen) de onafhankelijke en zorgvuldige belangenafweging rondom kwetsbare Noord-Hollandse natuurgebieden beïnvloedt?	We sturen op een zo zorgvuldig mogelijk proces met een transparante besluitvorming. U kunt elke vier jaar via uw stem bij de provinciale verkiezingen laten blijken wat u van de afgelopen bestuursperiode vond of wat u in de volgende verwacht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	9	Laten we eens kijken naar “De energietransitie-op-zee-projecten” Hoewel deze projecten politiek worden gepresenteerd als 'duurzaam' en 'groen', negeert de overheid stelselmatig de zware ecologische, humane en maatschappelijke schaduwzijden aan zowel het begin als het einde van de keten. Alvorens als provincie toestemming te verlenen, dient u de besluitvorming per direct te heroverwegen op basis van de harde feiten en rapportages van uw eigen rijks- en kennisinstituten: 1. Gebrek aan transparantie en grip op materialen (RIVM) U dwingt de realisatie van windturbines door onder het mom van milieuvriendelijkheid. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) stelt echter zwart-op-wit in haar Briefrapport: Chemische stoffen en metalen uit windturbines op zee dat de sector weigert open kaart te spelen over de gebruikte chemische materialen en coatings: "Fabrikanten van windturbines geven wegens concurrentiegevoeligheid over het allen algemeen geen openheid over de exacte samenstelling van de gebruikte materialen en coatings." Als de hoogste gezondheidswaakhond van Nederland al met fictieve modelberekeningen moet werken omdat fabrikanten cruciale milieudata geheimhouden, hoe kunt u als lokaal en provinciaal bestuur dan de veiligheid voor onze leefomgeving garanderen?	Wij gaan niet over de realisatie van windparken op zee, deze bevoegdheid ligt bij het Rijk. De provincie wordt wel betrokken bij de zoektocht naar hoe en waar deze energie aan land moet worden gebracht.
ZW_0038	10	2. Geïmporteerde mensenrechtenschendingen en milieuschade (PBL) De transitie steunt voor 80% tot 95% op grondstoffen uit totalitaire regimes en conflictgebieden. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) waarschuwt in het rapport Circulaire economie en de energietransitie dat de overheid haar ogen sluit voor de menselijke en ecologische verwoesting aan het begin van de keten: "De winning en verwerking van deze kritieke metalen gaan in de productielanden vaak gepaard met ernstige ecologische schade, zoals bodem- en watervervuiling door giftige chemicaliën, en ernstige schendingen van mensenrechten, waaronder kinderarbeid en het verdrijven van lokale gemeenschappen." Daarnaast is de toeleveringsketen van polysilicium (voor zonnepanelen) uit Xinjiang onlosmakelijk verbonden met Oeigoerse dwangarbeid. Aangezien de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) officieel toegeeft geen mandaat of capaciteit te hebben om deze ketens fysiek in het buitenland te controleren, vaart u blind op papieren certificaten die in de praktijk oncontroleerbaar zijn.	De provincie heeft geen taken op het gebied van controle op ketentransparantie van grondstoffen. De verantwoordelijkheid voor misstanden in de keten ligt bij de leverancier en het bedrijf die de grondstoffen inkoopt en verwerkt. De EU verplicht bedrijven (vooralsnog alleen grote beursgenoteerde bedrijven) om hierover te rapporteren. Aan onze eigen inkoop en aanbestedingen hebben we voorwaarden verbonden. We kopen, waar mogelijk, 100% duurzaam in. De nadruk ligt op de Mens-kant en op de Milieu-kant. Onder de Mens-kant vallen sociaal inkopen (social return en diversiteit en inclusie) en de internationale sociale voorwaarden (ISV). Onder de Mileu-kant vallen circulair, klimaatneutraal en natuur inclusief inkopen. Daarnaast past de provincie de internationale sociale voorwaarden in aanbestedingen toe in de risico categorieën (bepaald door het Rijk) waarbij de bewijslast van due dilligence bij de leverancier ligt. De provincie koopt zelf geen zonnepanelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	11	3. De vernietiging en industriële verstoring van het zeeleven (Rijkswaterstaat / Wozep) Het politieke argument dat windparken op zee 'een doekje voor het bloeden' bieden omdat de zeebodem rust krijgt van de visserij, is een ecologische paradox. Uit de officiële rapportages van het overheids-onderzoeksprogramma Wozep (Windenergie op zee ecologisch programma) blijkt dat het mariene ecosysteem op grote schaal wordt verstoord: • Gehoorschade en desoriëntatie: Het extreme heigeluid tijdens de bouw veroorzaakt aantoonbare schade en vluchtgedrag bij beschermde zeezoogdieren zoals de bruinvis. • Elektromagnetische straling: De kilometerslange hoogspanningskabels in de zeebodem stralen magnetische velden uit die het jacht- en navigatiegedrag van haaien, roggen en platvissen ernstig ontregelen. • Cumulatief lawaai: Het constante, laagfrequente gezoem en de trillingen van duizenden operationele turbines zorgen voor een industrieel onderwaterlawaai dat stresshormonen bij vissen aanjaagt en hun schoolgedrag verstoort. U verandert (voor het groot openbaar belang?) de Noordzee in een industrieterrein. De cumulatieve effecten van al deze parken samen vormen een onacceptabel risico voor de ecologische grenzen van onze natuur. U kunt zich als lagere overheden niet langer verschuilen achter abstracte Europese of landelijke CO2-doelen om deze lokale en internationale schade te rechtvaardigen! U heeft verantwoording om landelijke politieke “dwaling” te corrigeren. De energietransitie mag niet ten koste gaan van mensenrechten, giftige mijnbouw in Azië en de industriële ontworteling van onze eigen Noordzeenatuur. Het “echte groot openbaar belang” vraagt de volgende actie van u: • De cumulatieve ecologische schade aan de Noordzee zwaarder laten wegen in uw ruimtelijke afwegingen dan de commerciële belangen van energie-exploitanten en uw eigen “concurrentiepositie” (blz. 85 ontwerp-omgevingsvisie NH). • De plannen voor nieuwe wind- en zonneprojecten bevriest totdat er volledige, onafhankelijk getoetste ketentransparantie is zónder tussenkomst van papieren certificaten uit oncontroleerbare regimes. En dat geldt voor zowel op zee als op land. En dan laten we voor het gemak het vogel-en insecten leven buiten beschouwing waar ook het nodige over te doen is. Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	Zie het antwoord op onderdeel 9 van deze zienswijze (ZW_0038). Wij gaan niet over de realisatie van windparken op zee, die bevoegdheid ligt bij het Rijk. De provincie wordt wel betrokken bij de zoektocht naar hoe en waar deze energie aan land moet worden gebracht. Bij de realisatie wordt door het Rijk rekening gehouden met ecologische impact.
ZW_0038	12	7. Hoe rijmt Gedeputeerde Staten de provinciale zorgplicht voor de volksgezondheid en het milieu met het harde feit uit het RIVM-rapport dat fabrikanten wegens concurrentiegevoeligheid weigeren openheid te geven over chemische stoffen en coatings in windturbines?	Wij gaan niet over de realisatie van windparken op zee, die bevoegdheid ligt bij het Rijk. De provincie wordt wel betrokken bij de zoektocht naar hoe en waar deze energie aan land moet worden gebracht.
ZW_0038	13	8. Op welke wijze compenseert de provincie de door het RIVM geconstateerde kennislacunes in haar eigen risicoafwegingen voor de Noord-Hollandse kust en de aangrenzende duingebieden?	De bouw van windparken op zee wordt ecologisch getoetst door het Rijk, dat ook kijkt naar het effect op beschermde Natura 2000-gebieden in Noord-Holland zoals de duingebieden. Kennis maakt onderdeel uit van de afweging tot vergunningverlening; bij kennislacunes is het aan de initiatiefnemer om beter te onderbouwen wat de gevolgen zijn.
ZW_0038	14	9. In hoeverre acht de provincie het ethisch en beleidsmatig verantwoord om in te zetten op grootschalige energie-transitieprojecten, wetende dat het PBL expliciet waarschuwt voor ernstige internationale mensenrechtenschendingen, dwangarbeid en ecologische verwoesting in de toeleveringsketens?	Om de beleidsdoelstellingen voor klimaat te halen zetten wij in op energie-transitie.
ZW_0038	15	10. Welke concrete, onafhankelijke controlemechanismen gaat de provincie Noord-Holland zélf inzetten om de ketentransparantie van grondstoffen te controleren, nu de landelijke Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft toegegeven hier het mandaat en de capaciteit niet voor te hebben?	Geen, de provincie heeft geen taken op het gebied van controle op ketentransparantie van grondstoffen, de verantwoordelijkheid voor misstanden in de keten ligt bij de leverancier en het bedrijf die de grondstoffen inkoopt en verwerkt. De EU verplicht bedrijven (vooralsnog alleen grote beursgenoteerde bedrijven) om hierover te rapporteren. Aan onze eigen inkoop en aanbestedingen hebben we voorwaarden verbonden. We kopen, waar mogelijk, 100% duurzaam in. De nadruk ligt op de Mens-kant en op de Milieu-kant. Onder de Mens-kant vallen sociaal inkopen (social return en diversiteit en inclusie) en de internationale sociale voorwaarden (ISV). Onder de Mileu-kant vallen circulair, klimaatneutraal en natuur inclusief inkopen. Daarnaast past de provincie de internationale sociale voorwaarden in aanbestedingen toe in de risico categorieën (bepaald door het Rijk) waarbij de bewijslast van due dilligence bij de leverancier ligt.
ZW_0038	16	11. Hoe heeft de provincie de cumulatieve effecten (zoals onderwaterlawaai en elektromagnetische straling uit de Wozep-rapportages) gewogen in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van de beschermde mariene ecologie langs de Noord-Hollandse kust?	Wij gaan niet over de realisatie van windparken op zee, die bevoegdheid ligt bij het Rijk. De provincie wordt wel betrokken bij de zoektocht naar hoe en waar deze energie aan land moet worden gebracht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	17	12. Hoe voorkomt de provincie dat de economische "concurrentiepositie" zwaarder weegt (zoals vermeld op blz. 85 van de ontwerp-omgevingsvisie) in de huidige plannen, dan de cumulatieve ecologische grenzen van de Noordzee en de aangrenzende kuststreken?	Dit doen wij door selectiever te zijn en keuzes te maken voor strategische economische sectoren. Daarbij benoemen wij afwegingsprincipes, maar geen vaste prioriteitsvolgorde. Bij elke afweging houden we rekening met gebiedsspecifieke kenmerken
ZW_0038	18	Zonnepanelen Ook op zonnepanelen valt af te dingen. Een zonnepaneel bestaat voor het grootste deel uit glas, aluminium (het frame) en plastic. Het actieve deel bestaat uit silicium. Daarnaast worden er kleine hoeveelheden zilver, koper en soms lood (in de soldeerverbindingen) gebruikt. Ook hier domineert China de hele keten. Ongeveer 75% tot 80% van alle zonnepanelen en de verwerking van polysilicium komt uit China uit de regio Xinjiang. Dat het hier dwangarbeid betreft is een van de meest politiek gevoelige en feitelijk onderbouwde dossiers. Meerdere onafhankelijke onderzoeken (o.a. van de Sheffield Hallam University) en VN-rapporten hebben aangetoond dat de siliciumindustrie in Xinjiang verweven is met overheidsprogramma's voor dwangarbeid van de Oeigoeren (de islamitische minderheid in die regio). Dit heeft gelukkig wel geleid tot strenge importwetten in de VS en de EU (de Anti-Forced Labour Regulation). De groene stroom voor Europa heeft dus een zwarte schaduwzijde: Het smelten van kwartszand tot silicium vereist extreem hoge temperaturen. De fabrieken in China draaien hiervoor vaak op goedkope kolenstroom, wat lokaal voor enorme luchtvervuiling zorgt. Bij de chemische zuivering van silicium komt daarnaast siliciumtetrachloride vrij; als dit niet strikt wordt opgevangen, is het zwaar etsend en giftig voor het milieu. Hoe strikt die chloride wordt opgevangen is in te vullen. Wind- en zonne-energie zijn extreem materiaal-intensief. Er is per opgewekte megawatt simpelweg vele malen meer koper, beton, staal en zeldzame metalen nodig dan voor een gas- of kerncentrale. Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0038	19	13. Hoe waarborgt de provincie Noord-Holland bij de inkoop en vergunningverlening van grootschalige zonneparken dat er de jure en de facto wordt voldaan aan de Europese Anti-Forced Labour Regulation, gezien de extreme verwevenheid van de toeleveringsketen met de regio Xinjiang?	De provincie heeft deze controlerende taak niet.
ZW_0038	20	14. Op welke wijze weegt de provincie de door u genoemde negatieve milieu-impact in de productielanden (zoals de uitstoot van kolenstroom en het risico op milieuvervuiling door siliciumtetrachloride) mee in de totale Life Cycle Assessment (LCA) en de CO2-boekhouding van de Noord-Hollandse projecten?	De provincie heeft deze taak niet.
ZW_0038	21	15. Hoe beoordeelt Gedeputeerde Staten de materiaal-intensiviteit (de behoefte aan koper, beton, staal en zeldzame metalen per megawatt) van wind- en zonne-energie in relatie tot de provinciale doelstellingen voor een circulaire economie en het verminderen van grondstoffen schaarste?	Wij beoordelen dit niet. Wij ontwikkelen wel beleid ten aanzien van circulariteit van zonnepanelen en windturbines maar dit heeft niet geleid tot beleidsvoornemens in de Omgevingsvisie die met name de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid schetst.
ZW_0038	22	“Natuur en biodiversiteit” (5.9) Voor dit onderdeel verwijzen wij naar onze ingediende zienswijze van 15 april 2026 en aanvullende zienswijze van 15 mei 2026, die wij bij deze opnieuw inbrengen en reeds in uw bezit zijn. 16. Kan het college van Gedeputeerde Staten bevestigen dat de specifieke argumenten, gronden en ecologische bezwaren uit de zienswijzen van 15 april 2026 en 15 mei 2026 integraal worden meegewogen en separaat en inhoudelijk worden beantwoord in de definitieve Nota van Antwoord voor deze Omgevingsvisie?	De voor deze Omgevingsvisie ingebrachte zienswijzen beantwoorden wij zo goed mogelijk. De zienswijzen die indiener eerder in het kader van andere procedures heeft ingebracht, zijn of worden in dat kader beantwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	23	Stikstof (5.10) Zonder stikstof geen leven en wij geen adem. Het is dus een onontbeerlijke molecuul. Het is in een kwaad daglicht komen te staan omdat het natuur laat groeien die niet gewenst is door overheid en terreinbeheerders. In de hele hetze jegens stikstof wordt er met “onafhankelijke deskundige consensus” een staaltje paniekvoetbal gepleegd die zijn weerga niet kent. De enige onderbouwing die men naar voren weet te brengen is dat het model Aerius het zegt! De zogenaamde “Best beschikbare wetenschappelijke inzichten", terwijl het inmiddels voor iedereen klip en klaar is dat dit model in de prullenbak kan. Zie rondetafelgesprek Tweede Kamer 25 juni 2026 met: • Wiskundige Prof. dr. Ronald Meester (die het hele Aeriusmodel heeft onderzocht/geanalyseerd) • Stikstof deskundige Prof. dr. Han Lindeboom • Filosoof Dr. Jaap Hanekamp. De huidige discussie over stikstof blijft zo mistig, omdat er geen referentie is: met andere woorden ‘men heeft niet eerst vastgesteld wat de stikstofhuishouding in bodem en gewas is wanneer er geen ‘depositie uit de landbouw is’. Dan zou men verrassende dingen ontdekken, namelijk dat het natuurlijke systeem zelf voor stikstofverrijking zorgt en daar goed mee om weet te gaan. (Leffert Oldenkamp, bouwbouw). Omdat Nederland het “vernatten en verschralen beleid” hanteert, (iets dat door de lidstaten van de Europese Unie is afgewezen om leidend te maken) wordt er een verwrongen beeld neergezet van (wens)natuur die vervolgens stikstof als boosdoener beschouwt. Nederland definieert natuur juridisch als: • arme heide • stuifzand • schraal grasland • stikstofarme vegetaties Ecologisch gezien zijn dit geen stabiele eindstadia, maar tussenstadia die: • alleen bestaan bij extreem lage stikstof • door menselijk beheer in stand worden gehouden • vanzelf verdwijnen door natuurlijke successie Dus: Natuur wordt gedefinieerd als een kunstmatig eindstadium. Elke natuurlijke ontwikkeling wordt daardoor gezien als achteruitgang. Het gaat echter goed met de natuur! Er is géén stikstofprobleem, maar het lijkt erop alsof de overheid eraan blijft vasthouden omdat zij, net als in de film “A few good men” waar Jack Nicholson zegt: “you can’t handle the truth!” Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0038	24	17. Hoe weegt Gedeputeerde Staten de fundamentele, wetenschappelijke kritiek op de betrouwbaarheid van het AERIUS-model — zoals recentelijk weer aan de orde gesteld tijdens het rondetafelgesprek in de Tweede Kamer op 25 juni 2026 door onder andere prof. dr. Ronald Meester en prof. dr. Han Lindeboom — mee in de juridische houdbaarheid van de provinciale stikstofberekeningen?	De provincie volgt landelijke beleid voor het gebruik van Aerius model als basis voor vergunningverlening en als richtinggevend voor de beleidsvorming.
ZW_0038	25	18. Op basis van welke ecologische argumenten handhaaft de provincie een natuurbeleid dat primair is gericht op het kunstmatig in stand houden van vroege successtadia (zoals arme heide en stuifzand), in plaats van ruimte te bieden aan natuurlijke successie en stabiele eindstadia?	Ons natuurbeleid is gericht op de (kern)opgaven en doelen zoals gesteld in de aanwijzingsbesluiten voor de gebieden. Daarbij kijken we naar alle successiestadia, zoals benoemd in de kernopgaven voor de gebieden.
ZW_0038	26	19. Hoe verantwoordt de provincie de inzet van schaarse publieke middelen voor het "vernatten en verschralen", wetende dat deze methodiek door de overgrote meerderheid van de EU-lidstaten niet leidend is noch wordt gemaakt binnen het natuurbeleid?	Onze inzet in de natuurgebieden is gericht op het halen van de doelen waarvoor het gebied is aangewezen. Specifieke natuur en ligging zorgt voor de aard van de opgave voor het herstellen van de natuur, dit wordt beschreven in de Natura 2000-beheerplannen.
ZW_0038	27	Weersextremen (Witteveen+Bos blz. 121) Hittestress, droogte, watertekorten, verminderen kwetsbaarheid etc. etc. Het antwoord hierop is bossen, bossen, bossen. Dus stoppen met boskap en omvormen tot natuur die zo kwetsbaar is dat dit haaks staat op de “robuuste natuur” die gewenst is. Open gebieden worden uitgedroogd door de wind. Erosie maakt dat de plensbuien niet verwerkt kunnen worden. Bomen reguleren het grondwater, houden het broodnodige water vast. Provincie neemt tegenstrijdige maatregelen door bossen te kappen. Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	De opmerking van indiener beschouwen we als introductie op de vragen die erop volgen en die we hierna beantwoorden.
ZW_0038	28	20. Hoe rijmt het college van Gedeputeerde Staten de geplande kap en omvorming van bestaande bossen met de provinciale doelstellingen om de kwetsbaarheid voor weersextremen (zoals hittestress, droogte en watertekorten, zie Witteveen+Bos blz. 121) te verminderen?	Het primaire doel van de kap van bossen in het duin is de invulling van onze plicht om vitaal duinsysteem met bijbehorende natuurdoelen te realiseren. Omvorming van bos maakt bossen in de regel meer weerbaar voor klimaatverandering ; gevolg is meer divers bos met meer loofhout. Wij denken niet dat kap en omvorming van bos in strijd is met de doelstelling om de kwetsbaarheid voor weersextremen te verminderen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	29	21. Op welke wetenschappelijke hydrologische onderzoeken baseert de provincie de aanname dat het openkappen van bosgebieden bijdraagt aan een betere waterretentie en het voorkomen van bodemerosie bij extreme plensbuien, in vergelijking met het behoud van gesloten bossystemen?	De ontwerp-Omgevingsvisie doet geen uitspraken over het openkappen van bosgebieden en de bijdrage hiervan aan een betere waterretentie en het voorkomen van bodemerosie. Daarom leidt deze inspraakreactie niet tot een aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0038	30	22. In hoeverre is de provincie bereid om, in het kader van het creëren van een daadwerkelijk "robuuste natuur", een direct moratorium (stop) in te stellen op de kap van gezonde bossen ten behoeve van het creëren van kwetsbare, open vegetatietypen?	De provincie is daar niet toe bereid.
ZW_0038	31	Bodem en water Algemeen of gebiedsspecifiek? Is zure bodem in de natuur iets om je ongerust over te maken? We zijn getuige geweest van de bangmakerij van terreinbeheerder PWN die tijdens een rondleiding vertelde dat als “je hier met je blote voeten overheen loopt, je blaren op je voeten krijgt van het aluminium”. Het betrof hier een geliefd dennenbos waar de terreinbeheerder vanaf wilde. Deze “ernstige verzuring” werd als argument gebruikt zodat het verzet tegen de boskap zou afnemen, anticiperend dat burgers te weinig kennis hebben over dit onderdeel. (Aluminium is een natuurlijk bestanddeel van elke zandbodem (klei en zand zitten er vol mee). Het is er altijd al geweest. Naaldbossen vertonen al ruim een eeuw eenzelfde zure bodem waarbij dat geen effect op vitaliteit of groei heeft (onderzoek Jan van den Burg, De Dorschkamp). Bijdrage Leffert Oldenkamp, voorheen bosbeheerder SBB en onderzoeker De Dorschkamp, bekend met de terreinen in Bergen/Schoorl. Analysegegevens bij landbouwgewassen zijn NIET van toepassing op natuurlijke vegetaties. Er zijn veel proeven in de landbouw gedaan met bemesting. Landbouw is nauwelijks voorstelbaar zonder bemesting. Bodem- en gewasanalyses in de landbouw hebben een geheel andere betekenis dan die voor natuurlijke systemen (c.q. bossen). Landbouwgewassen zijn homogeen qua erfelijke en morfologische eigenschappen. Ze groeien in gehomogeniseerde bodem, waarbij grotendeels het wortelcontact op elke plek in het medium eenzelfde bodemtoestand aantreft. Daarmee zijn veel proeven gedaan en aanvullende bemesting kan op effect worden geregistreerd (afmeting, gewicht, kleur etc.) Uit een presentatie van Dutch Sprouts uit 2016, blijkt dat in 2016 geen relatie met natuurlijke vegetaties is opgenomen in het programma. Ondertussen veronderstellen allerlei ‘geleerden’ (WUR, B-Ware e.a.) dat de analysegegevens bij landbouwgewassen ook van toepassing zijn op natuurlijke vegetaties. Dat wordt niet aangetoond door het vele onderzoek dat vroeger al werd gedaan (met eenzelfde grondgedachte als de huidige landbouwkundige ecologen) . Die pogingen om dergelijke uitspraken te doen werden al in de 50-er en 60-er jaren gedaan. Dit heeft echter niets opgeleverd dat praktische betekenis heeft. Bemesting in de bosbouw niet en bekalking tegen zure regen niet. De zuurgraad van bosgronden is al sinds die tijd op hetzelfde niveau. Een bos-ecosysteem laat wel veranderingen zien onder invloed van allerlei processen in bodem en gewas, waarbij stikstof op natuurlijke wijze in het systeem wordt ingebouwd. Geleidelijk krijg je dan een betere humus, bij een veranderende vegetatie.	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0038	32	23. Op basis van welke wetenschappelijke gronden stelt de provincie dat het grootschalig kappen en afvoeren van bomen en biomassa de bodemgezondheid verbetert, gezien het feit dat het onttrekken van dit organische materiaal de natuurlijke mineralenbuffer en waterretentie acuut vernietigt?	De provincie stelt niet dat boskap de bodemgezondheid verbetert.
ZW_0038	33	24. Onze Stichting ontvangt graag de nul-metingen en feitelijke monitoringgegevens van bodem- en vegetatieonderzoeken gericht op effecten van zuurgraad, van bosomvorming en van andere vermeende boosdoeners waarvoor drastische ingrepennodig worden geacht.	Deze vraag van indiener is niet specifiek gericht op de inhoud van de omgevingsvisie. Wij gaan hier dan ook niet op in.
ZW_0038	34	Schoorlse duinen (Witteveen+Bos blz. 108) Gebrek aan verstuivingsdynamiek, hydrologie, stikstof, invasieve exoten, bodem en wegvallen konijnbegrazing worden als knelpunten neergezet. Als bron is de “natuurdoelanalyse” gebruikt. Deze heeft geen wettelijke status. Dit is uitgewerkt in onze zienswijze die in uw bezit is en wij verwijzen hiernaar voor de details. Verder ook zie boven bij “bodem en water”. Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	Wij nemen hiervan kennis en gaan hieronder nader in op de gestelde vragen.
ZW_0038	35	25. Aangezien een Natuurdoelanalyse (NDA) geen formele, wettelijke status bezit binnen de vigerende wetgeving, hoe verantwoordt Gedeputeerde Staten het feit dat de knelpunten op blz. 108 van het Witteveen+Bos-rapport (zoals het gebrek aan verstuivingsdynamiek) hier wel direct als dwingende beleidsbasis voor de Schoorlse Duinen worden gebruikt?	Een natuurdoelanlayse (NDA) is een ecologisch onderzoek naar de staat van de natuur, die toetst of de instandhoudingsdoelen worden gehaald. De instandhoudingsdoelen vloeien voort uit Europese afspraken, zoals de Habitatrichtlijn. De NDA is daarmee een belangrijke basis voor de bepalingen uit het beheerplan. Overigens zijn de drukfactoren die zijn benoemd in de NDA ook genoemd in het beheerplan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	36	26. In hoeverre zijn de specifieke, lokale ecologische tegenwerpingen uit onze eerdere zienswijze ten aanzien van deze natuurdoelanalyse puntsgewijs en onafhankelijk getoetst alvorens dit ontwerp is vastgesteld?	Bij de ontwerp-Omgevingsvisie is gebruik gemaakt van de meest actuele kennis op het gebied van natuur.
ZW_0038	37	Recreatiedruk De zogenaamde verstoring van recreatie blijkt zwaarder te wegen bij provincie en terreinbeheerder dan de enorme verstoringen die er elk jaar, gedurende een half jaar lang, plaatsvinden in de gebieden waar harvesters om zich heen maaien en daarmee bodem, insecten en omringende natuur vernietigen. Dat is verstoring en vernietiging die de natuur ernstige schade toe brengen! De natuur kan niet bijkomen omdat dit zich elk jaar herhaalt. Daarbij valt de recreatiedruk met of zonder hond, volledig in het niet! Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	Introductie op de vragen die erop volgen, enbehoeft geen antwoord.
ZW_0038	38	27. Hoe verhoudt de restrictieve benadering van de provincie ten aanzien van de recreatiedruk door burgers (met of zonder hond) zich tot de grootschalige, cumulatieve jaarlijkse verstoring van de bodemfauna, insectenpopulaties en de vegetatiestructuur door de inzet van zware bosbouwmachines (harvesters) gedurende opeenvolgende maanden?	Wij hebben hier geen informatie over.
ZW_0038	39	28. Is er voorafgaand aan het opstellen van deze Omgevingsvisie een onafhankelijk, vergelijkend onderzoek uitgevoerd naar de daadwerkelijke ecologische schade van structurele mechanische houtkap versus de recreatieve belasting door omwonenden? Wordt deze gehouden tegen de nul-status van het gebied? Zo ja, wat waren de resultaten van deze onderzoeken en zijn deze openbaar?	Een dergelijk onderzoek is niet uitgevoerd.
ZW_0038	40	Tot slot en conclusie De Stichting ter behoud van het Schoorlse en Noord-Kennemerduingebied constateert dat de ontwerp-omgevingsvisie en het ontwerp-OER op cruciale punten tekortschieten. Plannen worden gebaseerd op papieren computermodellen, oncontroleerbare internationale certificaten en documenten zonder wettelijke status (zoals de Natuurdoelanalyse). Daarbij wordt de harde, empirische praktijkkennis van onafhankelijke wetenschappers stelselmatig genegeerd. Het zogenaamde "groot openbaar belang" mag nimmer als blanco cheque worden gebruikt om burgers het zwijgen op te leggen, noch om de onomkeerbare industriële vernietiging van onze kwetsbare Noordzeenatuur en de kap van vitale, eeuwenoude kustbossen te rechtvaardigen. Een transitie die steunt op het wegkijken bij internationale mensenrechtenschendingen en ecologische achteruitgang aan het begin van de keten, is niet duurzaam, maar destructief. Formeel verzoek aan het College van Gedeputeerde Staten: • Wij verzoeken u de beantwoording van de in deze zienswijze gestelde 28 concrete vragen puntsgewijs, individueel en gemotiveerd op te nemen in de definitieve Nota van Antwoord. Een algemene of samengevatte beantwoording per thema achten wij, gezien de ernst van de materie, onacceptabel.	In onze reactie op de door indiener gegeven afzonderlijke onderdelen in zijn/haar zienswijze hebben we aangegeven of, en zo ja, in hoeverre ze leiden tot aanpassingen in de definitieve Omgevingsvisie.
ZW_0038	31a	Let op: bij de bebossingen had men te maken met een gedegradeerde bodem. Dat was niet natuurlijk ontstaan. De natuur gaat daar vervolgens weer bos van maken, waarbij armoede en droogte het niveau bepalen, naast de beschikbaarheid van zaadbronnen. De natuur levert geen boomsoorten op bestelling. Dat er dennen werden geplant maakte dat de natuurlijke ontwikkeling werd versneld. Zonder bebossingen zouden bossen er veel langer over doen om tot een betere, gevarieerde samenstelling te geraken. Met S kan het systeem zuur worden, maar schade treedt dan vooral op bij contactschade zoals bij bruinkoolmijnen e.d. Bemesting is daar niet nodig. Betere beheer van bossen (ruimere stand bomen op daarvoor geschikte groeiplaatsen). N levert geen schade , zelfs geen verzuring. Het ecologisch mechanisme (voeding, vocht, micro-organismen, humusvorming) zorgt voor een eigen dynamiek dat op de langere duur betere omstandigheden schept voor gezonde groei.	Wij nemen hiervan kennis.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0038	31b	Het onderzoek van Van Goor en Jan van den Burg laat zien dat van oudsher Pinusbossen zuur zijn geweest. Matige groei wordt door het systeem zelf naar een hoger plan getild. Dat duurt lang. Groeiplaatsen (vooral bodem) worden op den duur rijker (betere humus met voeding voor de vegetatie). Daarbij wordt op natuurlijke wijze stikstof gebonden (bacteriën, al dan niet via wortelknolletjes zoals aan duindoorn zitten) . Stikstofdepositie uit de landbouw – als het al speelt – wordt in dat mechanisme meegenomen. Alleen als je in de bodem gaat rommelen waar bomen of andere vegetatie heeft gestaan kunnen stikstofminnende planten tijdelijk en pleksgewijs domineren. Het bosbouwkundig onderzoek heeft verder opgeleverd dat met betere keuze van boomsoorten bij een bepaalde groeiplaats de prestatie (boniteit in de bosbouw) op den duur zal verbeteren. Selectie en veredeling van boomsoorten levert daarnaast ruimere mogelijkheden voor betere groei van bomen. Bemesting, ook al denkt een landbouwkundige daar anders over, levert daarbij niets extra's. Hooguit kan langjarige landbouw de bodemtoestand (organisch materiaal met voedselrijkdom en vochtvasthoudend vermogen) de geschiktheid voor bepaalde boomsoorten verbeteren. Gezondheid (vitaliteit) is verder afhankelijk van natuurlijke mechanismen (droogte, vorst, insecten, schimmels etc.). Maar ook dat effect is niet pH-gevoelig of gevoelig voor wat extra stikstof. Als er problemen zijn, dan is dat pech (een natuurlijk verschijnsel) of is er een onjuiste boomsoortenkeuze geweest. Bomen gaan wel eens dood, dat is waar, maar de problemen die men meent te onderkennen liggen niet aan klimaat, stikstof of zuurgraad, wel aan combinaties van weersgesteldheid, boomsoortenkeuze en beheertechnieken. Soms is er een onbalans (landbouwkundig gezien) qua voedingsstoffen, maar een bos kent eigen wetmatigheden om daarmee om te gaan. Vragen van de Stichting over dit onderdeel:	Wij nemen hiervan kennis.
ZW_0039	1	Stichting Duinbehoud onderschrijft de uitgangspunten zoals omschreven in hoofdstuk 3 van de ontwerp-Omgevingsvisie, maar zou daar wel graag een dimensie aan toe willen voegen ten aanzien van de leefbaarheid. In de huidige tekst heeft die leefbaarheid vooral betrekking op de leefbaarheid voor mensen. Een belangrijke toevoeging is de zorg voor de leefbaarheid voor planten en dieren. Binnen de huidige afspraken met het Rijk is de uitvoering van het natuurbeleid een expliciete taak voor de provincies en daarbij past ook een expliciete zorg van de provincie voor de leefbaarheid voor onze medebewoners: de planten en dieren. Verzoek: Stichting Duinbehoud vraagt om een expliciete vermelding van de zorg voor planten en dieren bij de uitgangspunten van de omgevingsvisie.	Wij erkennen dat Natuur ook een intrensieke waarde heeft. Door deze intrensieke waarde te beschermen, dragen we ook zorg voor de planten en dieren. Wij hebben een passage over natuur aangescherpt als ook een Afwegingsprincipe Natuur toegevoegd.
ZW_0039	2	2. Afwegingsprincipe 2: Water en bodem sturend In paragraaf 3.3 worden diverse keuzes gepresenteerd die op gespannen voet staan met het principe van water en bodem sturend. Om er twee te noemen: 2a. Paragraaf 3.3 meldt een landwaartse uitbreiding van de duinen tussen Camperduin en Donkere duinen. Dit is een ontwikkeling die van nature alleen optreedt bij een grootschalige verstuivingsdynamiek, zoals die heeft plaats gevonden in de Middeleeuwen. Onder de huidige klimatologische omstandigheden hebben we vooral te maken met een zeewaarts uitbreiden als gevolg van zandtransporten en zeestromingen (zie de ontwikkelingen op de Waddeneilanden en Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta). Stichting Duinbehoud pleit ervoor om voor dit kustvak in de kop van Noord-Holland ook de zeewaartse variant (een zgn. Zandmotor) te onderzoeken. Dit alternatief zou beter kunnen aansluiten bij het principe van water en bodem sturend. Verzoek: een zeewaartse variant betrekken bij kustverbreding in de kop van Noord-Holland.	Gezien de het eroderende karakter van de kustmorfologie op deze locatie ligt een landinwaartse ontwikkeling voor de hand. Tegelijkertijd kan een een zandsuppletie bijvoorbeeld in de vorm van een zandmotor een bijdrage kunnen leveren aan de oplossing. We zien het als een terecht verzoek ook zeewaartse oplossingen te betrekken in het onderzoek naar de kustverbreding in de kop van Noord-Holland.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0039	3	2b. Paragraaf 3.3 kiest voor een inzet van extra productielocaties voor de drinkwatervoorziening in de kuststrook van Kennemerland. Naar de mening van Stichting Duinbehoud heeft deze keuze slechts beperkt te maken met het principe van water en bodem sturend. Vanuit het principe water en bodem sturend zou de drinkwaterproductie eerder dicht bij de bron voor drinkwater moeten worden gelokaliseerd en dit zijn het IJsselmeer en de grote rivieren. Ook is de productie van drinkwater in de kuststrook (of meer in het bijzonder: de duinen, kwetsbare Natura 2000-gebieden) schadelijk voor de kwaliteit van het bodem- en watersysteem in de duinen. Stichting Duinbehoud pleit ervoor om vooralsnog deze keuze te schrappen en eerst een evenwichtig onderzoek te doen naar geschikte locaties en technieken voor de productie van drinkwater. Mogelijkheden hiervoor zijn bijvoorbeeld diepinfiltratie in combinatie met extra hectares NNN langs de binnenduinrand of het benutten van schoon en betrouwbaar brak grondwater. Dit laatste is met name van belang om de productie van drinkwater minder afhankelijk te maken van het veelal vervuilde en schaarse oppervlaktewater. Verzoek: extra hectares NNN langs de binnenduinrand combineren met diepinfiltratie. Verzoek: brak grondwater betrekken bij de zoektocht naar bronnen voor drinkwater.	De duinen vormen een belangrijke schakel in onze drinkwatervoorziening als infiltratiegebieden, waarvan het belang in de toekomst alleen maar zal toenemen. De voorgestelde drinkwaterproductielocaties zijn direct gekoppeld aan de infiltratiegebieden in de duinen. Of en hoe de zoekgebieden voor extra infiltratiegebieden langs de binnenduinrand uiteindelijk ook gecombineerd kunnen worden met NNN-gebieden is iets voor uitwerking en niet op voorhand te stellen.
ZW_0039	4	3. Afwegingsprincipe 3: Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving Ook hier de opmerking, dat een goede omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving niet alleen van belang is voor de mensen in de provincie Noord-Holland, maar ook voor de planten en dieren. Graag expliciet aandacht daarvoor. Verzoek: De zorg voor een gezonde leefomgeving ook afstemmen op de behoefte bij planten en dieren.	Wij erkennen dat Natuur ook een intrensieke waarde heeft. Door deze intrensieke waarde te beschermen, dragen we ook zorg voor de planten en dieren.
ZW_0039	5	4. Afwegingsprincipe 4: Sturen vanuit netwerken Met de huidige snelle verandering van het klimaat is het van belang dat planten en dieren kunnen meebewegen met de verandering van het klimaat. Hiervoor zijn (onder andere) ecologische verbindingen nodig tussen de belangrijke leefgebieden van planten en dieren. Stichting Duinbehoud vraagt aandacht voor het realiseren en onderhouden van dit netwerk van ecologische verbindingen (nat en droog) en vraagt om daar ook rekening mee te houden bij toekomstige ontwikkelingen. Verzoek: Ecologische verbindingen vermelden bij het sturen op netwerken.	De netwerken bedoeld in genoemd afwegingsprincipe gaat over die netwerken die sturend zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen. We zien wel net als u het belang van het realiseren van een robuust natuurnetwerk. Vandaar dat we hier in de visie wel aandacht aan besteden en ervoor een afwegingsprincipe hebben toegevoegd.
ZW_0039	6	5. Integrale visie Stichting Duinbehoud onderschrijft de geschetste integrale visie in hoofdstuk 4. Een aantal van bovengenoemde verbeterpunten komt hierin ook terug.	Wij danken indiener voor de onderschrijving van de integrale visie in hoofdstuk 4 van de Omgevingsvisie.
ZW_0039	7	6. Waar wonen en werken, recreatie in en om de stad Stichting Duinbehoud onderschrijft de keuze die wordt gemaakt in paragraaf 4.3 waarbij de “groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad”. Het nieuw leven inblazen van het voormalige beleid voor “recreatie om de stad (RODS-beleid)”, dan wel het verdiepen van de handleiding GOIS, kan de toenemende belasting door recreatie van kwetsbare natuurgebieden voorkomen en kan ook bijdrage aan het verminderen van mobiliteitsknelpunten die ontstaan met recreatie op grote afstand van de stad. Het is daarbij wel van belang om hiervoor ook een passend instrumentarium te ontwikkelen dat kan worden gebruikt bij het toetsen van nieuwe bouwprojecten. Hierbij is het noodzakelijk dat de groenopgave die wordt gekoppeld aan het woningbouwproject ook wordt genormeerd en dat een en ander wordt vastgelegd in de provinciale verordening (als instructieregel voor gemeenten). Verzoek: de koppeling van een groenopgave aan woningbouwprojecten vastleggen in de provinciale verordening.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit. De uitwerking hoe dit precies wordt opgenomen in de verordening volgt later.
ZW_0039	8	7. Waar wonen en werken, strandzonering Ten aanzien van het zoneren van de recreatie in natuurgebieden en in het buitengebied vraagt Stichting Duinbehoud aandacht voor de zonering van het strand. De strandzonering is nu vastgelegd in de provinciale verordening (als uitvloeisel van afspraken uit het Kustpact), maar heeft in de praktijk alleen betrekking op de bebouwing van het strand (de zonering van strandpaviljoens). Stichting Duinbehoud vraagt om een verdieping van deze strandzonering waarbij ook sturing wordt gegeven aan het recreatief gebruik van het strand en het scheppen van rust en ruimte voor de natuur op het strand (o.a. voor strandbroedvogels). Een optie daarbij is om, in navolging van de provincie Zuid-Holland, delen van het strand onder te brengen bij het Natuur Netwerk Nederland. Verzoek: Verdieping van de strandzonering en koppelen aan het Natuur Netwerk Nederland.	Afspraken hierover kunnen worden gemaakt binnen het overleg van het Kustpact.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0039	9	8. Natuur en biodiversiteit Stichting Duinbehoud onderschrijft op hoofdlijnen de visie op het natuurbeleid zoals geformuleerd in paragraaf 5.9. Daarbij wel drie aandachtspunten: 8a. In de visie van Stichting Duinbehoud zijn ook het strand en de Noordzee aan te merken als belangrijke leefgebieden voor planten en dieren. De kop van Noord-Holland en Texel vallen al onder de beschermende werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In het visie document van de provincie wordt hier relatief weinig aandacht aan besteed. Stichting Duinbehoud pleit ervoor om het strand en de (ondiepe) Noordzee expliciet te benoemen als onderdeel van het groen/blauwe netwerk en daar ook beleid voor te ontwikkelen. Bijvoorbeeld door, zoals eerder genoemd, delen van het strand onder te brengen bij het Natuur Netwerk Nederland. Verzoek: Een expliciet natuurbeleid ontwikkelen voor de stranden en ondiepe Noordzee.	Het strand is grotendeels in eigendom van het rijk en maakt onderdeel uit van de Rijkswateren. In artikel 7.5 van het BKL (Uitzondering toepassingsbereik) staat dat de rijkswateren expliciet worden uitgezonderd van het aanwijzen van NNN door de provincie.
ZW_0039	10	8b. Ten aanzien van de overgangszones rond natuurgebieden vraagt Stichting Duinbehoud om een stringent ruimtelijke ordeningsbeleid om te komen tot realisatie van de geformuleerde doelen. De praktijk leert dat tal van kleinschalige ontwikkelingen langs de binnenduinrand leiden tot verrommeling en verlies van kwaliteit. Verzoek: Aanscherping van het RO-beleid in de overgangszones rond Natura 2000-gebieden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Ruimtelijke ontwikkelingen (inclusief kleinschalige) in de overgangszones rond Natura 2000-gebieden worden in de verdere uitwerking meegenomen.
ZW_0039	11	8c. In de beleidsontwikkeling ten aanzien van de overgangszones rond Natura 2000-gebieden wordt bij de duingebieden in de regel gekeken naar de binnenduinrand. Echter ook aan de zeezijde spelen zaken die van belang zijn voor het versterken van de biodiversiteit in de Natura 2000-gebieden. Het betreft het gebruik van het strand voor diverse activiteiten en de ontwikkeling van bebouwing op het strand. Verzoek: Ook het strand betrekken bij de beleidsontwikkeling van overgangszones.	Zie ons antwoord op onderdeel 10 van deze zienswijze (ZW_0039). Ook de strandzones in de overgangszones rond Natura 2000 wordt in de verdere uitwerking meegenomen.
ZW_0039	12	8d. Tevens vraagt Stichting Duinbehoud ten aanzien van de overgangszones om een actief grondbeleid. De praktijk leert dat zeker langs de binnenduinrand tal van investeerders actief zijn die eerder kiezen voor een rood-ontwikkeling dan voor een groen-ontwikkeling. Dit vraagt vanuit de provincie om een proactief grondaankoop beleid en een goed functionerende grondbank. Verzoek: Ontwikkelen van een actief grondbeleid voor het realiseren van de doelen in de overgangszones rond Natura 2000-gebieden.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze (ZW_0039), idem voor grondbeleid.
ZW_0039	13	9. Stikstof 9a. In de visie op stikstof mist Stichting Duinbehoud de aanpak van de NOx uitstoot. Dit heeft o.a. betrekking op de industrie, het verkeer en verwarming van woningen. De provincie zou daarbij als vergunningverlener sturend kunnen optreden. Bijvoorbeeld door de grootste stikstof uitstoter van Nederland, Tata Steel, te verplichten om op korte termijn gebruik te maken van stikstofwassers (of andere manieren om de stikstofuitstoot te verminderen). Verzoek: Bij het stikstofbeleid ook de NOx uitstoot betrekken.	De provincie hanteert het beleidsuitgangspunt van een evenredige reductiebijdrage door sectoren inclusief de NOx uitstoot uit mobiliteit en industrie. Specifiek ten aanzien van Tata Steel: De beperking van de NOx uitstoot door Tata Steel is reeds één van de doelen van de provincie, dit is onder andere opgenomen in programma Tata Steel 2024-2030. De belangrijkste maatregel is de deNOx bij de Pelletfabriek, daarmee daalt de NOx emissie van Tata Steel met circa 30%. Deze deNOx gaat in 2027 in werking. Daarnaast wordt de NOx uitstoot van Tata Steel ook met andere maatregelen verder gereduceerd.
ZW_0039	14	9b. Tevens gemist wordt de vermelding van de paardenhouderij (zowel privaat als bedrijfsmatig) als bron voor de ammoniakuitstoot in de nabijheid van Natura 2000-gebieden. Verzoek: Bij het stikstofbeleid ook de paardenhouderij betrekken.	De provincie betrekt in de gebiedsgerichte aanpak op termijn de reductie in alle typen.
ZW_0039	15	9c. Ten aanzien van de stikstofzones rond de Natura 2000-gebieden pleit Stichting Duinbehoud ervoor om dit beleid af te stemmen op het voorgenomen Rijksbeleid en de overgangszone van 500 meter als uitgangspunt over te nemen in het provinciale beleid. Binnen deze 500 meter rond de kwetsbare Natura 2000-gebied kan (bijvoorbeeld in gebiedsprocessen) gewerkt worden aan maatwerkoplossingen. Verzoek: Bij de uitwerking van het beleid voor de overgangszones aansluiten bij de 500 meter zones uit het voorgenomen Rijksbeleid.	De provincie is gevraagd additionaliteitsplannen per gebied uit te werken met het uitgangspunt van zonering zoals aangegeven in de Kamerbrief dd 26 juni.
ZW_0039	16	10. Recreatie Ten aanzien van de recreatie ontwikkeling maakt Stichting Duinbehoud zich zorgen over de steeds beperktere mogelijkheden voor het kleinschalig recreëren en de omvorming van campings met tenten en caravans naar bungalowparken. Dit leidt tot verstening van het landschap en grotere druk op nabij gelegen natuurgebied als gevolg van het jaarrond gebruik van bungalowparken. Regulering is hier gewenst. Verzoek: Beleid ontwikkelen ter bescherming van het kleinschalig recreëren.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken binnen de opgaven van de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0039	17	11. Gebiedsgerichte keuzes, binnenduinrand 11a. Zie de eerder gemaakte opmerking over de verbreding van de duinen langs de binnenduinrand in de kop van Noord-Holland. Duinbehoud pleit er voor om de verkenning naar een landwaartse verbreding van de kust te combineren met het alternatief van een zeewaartse verbreding om te komen tot een zorgvuldige beleidskeuze. Stichting Duinbehoud kan vanuit haar expertise ook een inhoudelijke bijdrage leveren aan deze verkenning. Verzoek: Een zeewaartse variant betrekken bij kustverbreding in de kop van Noord-Holland.	Gezien de het eroderende karakter van de kustmorfologie op deze locatie ligt een landinwaartse ontwikkeling voor de hand. Tegelijkertijd kan een een zandsuppletie bijvoorbeeld in de vorm van een zandmotor een bijdrage kunnen leveren aan de oplossing. We zien het als een terecht verzoek ook zeewaartse oplossingen te betrekken in het onderzoek naar de kustverbreding in de kop van Noord-Holland.
ZW_0039	18	11b. Zie eerder gemaakte opmerkingen over de drinkwaterproductie in Kennemerland. Naast de binnenduinrand zijn ook andere locaties en technieken beschikbaar om mee te nemen in een brede afweging. Dit geldt ook voor het onderzoek naar diepinfiltratie in de Kennemerduinen. Ook hiervoor zijn alternatieven beschikbaar (zoals directe zuivering of winning van brak grondwater) die moeten worden meegewogen in de belangen afweging. Voor een zorgvuldige besluitvorming is een brede afweging van alternatieven noodzakelijk. Stichting Duinbehoud denkt graag constructief mee ten aanzien van het initiatief voor het realiseren van diepinfiltratie langs de binnenduinrand van Noord-Kennemerland. Een ruimte reservering sluit aan bij het beleid voor het realiseren van overgangszones langs de binnenduinrand. Tevens liggen hier mogelijkheden om dit te combineren met de opgave voor 300 ha extra NNN en de extra opgave die voortkomt uit het (landelijk) Natuurplan. Verzoek: Alternatieven buiten het duingebied (m.n. brak grondwater) betrekken bij het onderzoek naar de uitbreiding van de productiecapaciteit voor drinkwater en eventueel combineren met de extra opgaven voor NNN.	Wij zullen indiener betrekken bij nadere uitwerking.
ZW_0039	19	11c. Ten aanzien van de gehele binnenduinrand vraagt Stichting Duinbehoud expliciet aandacht voor de kleinschalige onttrekkingen van grondwater en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze activiteiten zijn nadelig voor de biodiversiteit in (en rond) de Natura 2000-gebieden en de robuustheid van de zoetwaterbel onder de duinen en langs de binnenduinrand. De kleinschalige grondwaterwinningen leiden tot lokale verdroging en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is o.a. schadelijk voor insecten en amfibieën. Stichting Duinbehoud pleit voor een verbod in de (te realiseren) overgangszones. Verzoek: Instellen van een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen in de overgangszones.	De concrete uitwerking van maatregelen rond om de risico's van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen , waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast.
ZW_0039	20	11d. Een belangrijke opgave voor de binnenduinrand is het benutten van het afstromende water uit de duinen voor het vergroten van de biodiversiteit. Van belang hierbij is om dit schone heldere water vrij te houden van meststoffen en/of gewasbeschermingsmiddelen. Dit afstromen water kan ook worden benut voor het realiseren van waterbuffers. Verzoek: Realiseren van wateropvang met natuurvriendelijke oevers langs de binnenduinrand.	We vinden de suggestie interessant om de mogelijkheid voor het "Realiseren van wateropvang met natuurvriendelijke oevers langs de binnenduinrand" te benoemen. Dit zal meegenomen worden in uitwerking weging en besluitvorming in een gebiedsproces.
ZW_0039	21	11e. Gemist wordt het eiland Texel bij de gebiedsgerichte keuzes. Ook hier zou het beleid van de provincie Noord-Holland met betrekking tot de binnenduinrand in de visie moeten worden verwoord. Verzoek: Texel opnemen bij de gebiedsgerichte keuzes in de Omgevingsvisie.	Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig energiesysteem gedetailleerder uit te werken voor onder andere Texel. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in de Energiebeelden die we gezamenlijk gaan opstellen en het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. Deze instrumenten zullen gericht zijn op het toekomstig energiesysteem waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van onder meer woningbouw, economie en duurzame opwek.
ZW_0039	22	12. Klimaatverandering Recente ontwikkeling van het klimaat met stijgende temperaturen, extreem natte winters en extreem droge zomers laten zien dat het hard gaat met de klimaatverandering. De gevolgen worden heel concreet merkbaar. In de ontwerp omgevingsvisie worden deze knelpunten gesignaleerd en worden ambities geformuleerd (o.a. figuur 13). Met de kanttekening dat in figuur 13 de ecologische verbindingen, die nodig zijn voor het migreren van planten en dieren met de verandering van het klimaat, worden gemist. Gezien de urgentie van klimaatverandering vraagt dit om de ontwikkeling van een uitvoeringsstrategie en om concrete ruimte reserveringen. Verzoek: De knelpunten met betrekking tot klimaatverandering (met toevoeging van ecologische verbindingen) vertalen naar een uitvoeringsstrategie en concrete ruimte reserveringen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0039	23	13. Ontwerp-Natuurplan Onlangs heeft het kabinet het ontwerp-Natuurplan gepresenteerd. Hierin zijn de beleidsopgave geformuleerd om te kunnen voldoen aan de Europese verplichtingen voor natuurherstel. Een van die opgaven is de realisatie van 900 ha nieuwe natuur met duinhabitats. Een deel daarvan zou kunnen worden gerealiseerd langs de binnenduinrand in Noord-Holland. Verzoek: De extra natuuropgaven die voortkomen uit het (landelijk) Natuurplan opnemen in provinciaal beleid.	Voor duingebieden wordt in het kader van de uitwerking stikstofaanpak bekeken welke maatregelen nog nodig zijn in en om de Natura 2000-gebieden om te kunnen voldoen aan de natuurdoelstellingen in bestaande en nieuwe natuur. De 900 hectare gaat ook over kwaliteitsverbetering bestaande natuur, bijvoorbeeld op plekken in het duin die nu nog niet kwalificeren. Extra opgaven voortkomend uit het landelijk natuurplan zullen ook worden vertaald in provinciaal beleid. Met het opstellen van het definitief Natuurplan door het Rijk in 2027 zal hier meer duidelijkheid over ontstaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0040	1	De NFO waardeert de integrale benadering van de fysieke leefomgeving en onderschrijft het belang van een duurzame en toekomstbestendige inrichting van Noord-Holland. Tegelijkertijd constateren wij dat de fruitteelt als economische, ruimtelijke en maatschappelijke sector in de visie nauwelijks zichtbaar is. Daarnaast wordt sterk ingezet op extensivering van de landbouw, terwijl onvoldoende aandacht wordt besteed aan innovatieve en duurzame vormen van intensieve en hoogwaardige productie, zoals de fruitteelt.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0040	2	1. Erken fruitteelt als strategische sector Noord-Holland beschikt over een uniek fruitteeltcluster met grote economische en maatschappelijke betekenis. De sector levert bijvoorbeeld gezond en lokaal duurzaam geproduceerd voedsel; werkgelegenheid in teelt, handel, logistiek en verwerking; een belangrijke bijdrage aan het landschap en de cultuurhistorie; investeringen in innovatie, biodiversiteit en waterbeheer met indirecte werkgelegenheid Wij missen een expliciete erkenning van deze sector in de ontwerpvisie. Hierdoor ontstaat het risico dat toekomstige ruimtelijke keuzes onvoldoende rekening houden met de ontwikkelruimte die nodig is voor een levensvatbare fruitteelt. Verzoek: neem de fruitteelt expliciet op als onderdeel van de landbouwstructuur en het agrofoodcluster van Noord-Holland.	De provincie ziet de landbouw als een diverse sector, met uiteenlopende productiewijzen en teelten. De fruitteelt maakt daarvan onmiskenbaar onderdeel uit. Dat blijkt ook uit de landbouwkaart waar fruit als sector is opgenomen. We kiezen er om praktische redenen voor om niet iedere afzonderlijke landbouwsector expliciet als apart onderdeel van de landbouwstructuur of het agrofoodcluster in de Omgevingsvisie te benoemen.
ZW_0040	3	2. Zorg voor ruimte voor verduurzaming en innovatie De fruitteelt staat voor grote opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, waterbeschikbaarheid, gewasbescherming, energie en biodiversiteit. Om deze opgaven te realiseren zijn investeringen nodig in onder meer: Meerjarige duidelijkheid met bijvoorbeeld stimuleren van waterbassins en opslagvoorzieningen; hagelnetten en regenkappen; energievoorzieningen/voorkomen netcongestie; innovatieve teeltsystemen; Voorkom stapeling van regels dus niet extra zones, buffers en compensatiegebieden. Deze ontwikkelingen vragen fysieke ruimte en een ruimtelijk kader dat innovatie faciliteert. Verzoek: neem in de visie op dat duurzame investeringen in de fruitteelt worden ondersteund en dat hiervoor voldoende ontwikkelruimte beschikbaar komt	We vinden verduurzaming en innovatie belangrijk voor een toekomstbestendige landbouw. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan opgaven voor water, bodem, natuur, klimaat en energie. De Omgevingsvisie bevat het strategische kader voor deze afwegingen. De concrete uitwerking van ruimtelijke mogelijkheden en instrumenten voor verduurzaming vindt plaats in de verdere uitwerking van beleid, gebiedsprocessen en ruimtelijke plannen.
ZW_0040	4	3. Voorkom een eenzijdige nadruk op extensivering In de ontwerpvisie wordt extensivering van de landbouw op meerdere plaatsen als gewenste ontwikkelrichting beschreven. Hoewel extensivering in sommige gebieden een passende keuze kan zijn, is dit geen generieke oplossing voor alle landbouwsectoren. De fruitteelt is een hoogwaardig en kennisintensief teeltsysteem dat relatief veel productiewaarde genereert op een beperkt areaal. Juist deze vorm van landgebruik draagt bij aan efficiënt ruimtegebruik binnen een provincie waar de druk op de ruimte groot is. Een eenzijdige beleidsmatige voorkeur voor extensivering kan onbedoeld leiden tot beperkingen voor duurzame en economisch vitale sectoren. Voor extensief geteelde producten moet ook aan de vraagzijde ruimte zijn (marktruimte). Dit blijft ook onbenoemd. Eerst vraag, dan aanbod Verzoek: vervang de generieke inzet op extensivering door een benadering waarin duurzame productiviteit, innovatie en toekomstbestendigheid centraal staan.	We kiezen niet voor één generieke ontwikkelrichting voor alle vormen van landbouw. De gewenste ontwikkeling verschilt per gebied en vraagt om maatwerk. Extensivering is een van de duurzame ontwikkelrichtingen binnen kringlooplandbouw. Deze ontwikkelrichting is niet in alle gebieden of voor alle landbouwsectoren hetzelfde. Binnen kringlooplandbouw is ook ruimte voor hightech open en gesloten systemen, duurzame productiviteit en innovatie. Het is aan de ondernemer om een richting te kiezen die economisch het beste past bij het bedrijf en binnen de kaders van het natuurlijke systeem blijft.
ZW_0040	5	4. Maak voedselproductie onderdeel van ruimtelijke afwegingen De visie benoemt terecht diverse maatschappelijke opgaven zoals natuur, water, energie en wonen. Wij missen echter een stevige positionering van voedselproductie als essentieel publiek belang. Voedselzekerheid, regionale productie en strategische autonomie worden steeds belangrijker. De provincie kan hieraan bijdragen door voldoende ruimte te behouden voor toekomstbestendige agrarische productie en het voorkomen van extra regeleving. Verzoek: benoem voedselproductie expliciet als provinciaal belang en veranker dit in ruimtelijke afwegingen en neem als provincie zelf initiatief om in inkoopbeleid e.d. lokale producten de voorkeur te geven.	Een sterke en toekomstbestendige landbouwsector in brede zin staat benoemd als provinciaal belang, niet uitsluitend voedselproductie. We zien de diversiteit van de sector namelijk als belangrijke kracht. Lokale producten maken al onderdeel uit van onze catering op het provinciehuis. Alle groenten en fruit komt van lokale Noord-Hollandse-telers. ook werken wij samen met een lokale zuivelaar.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0040	6	Conclusie De NFO verzoekt de provincie Noord-Holland om de fruitteelt expliciet te erkennen als belangrijke economische en maatschappelijke sector, het Noord-Hollandse fruitteeltcluster te beschermen en ruimte te bieden voor verduurzaming en innovatie. Daarbij vragen wij om een evenwichtige benadering van landbouwontwikkeling waarbij niet extensivering, maar toekomstbestendigheid, duurzaamheid en voedselproductie centraal staan. De NFO onderschrijft ook de zienswijze van LTO Noord.	In het voorgaande zijn we ingegaan op de specifieke onderdelen in de zienswijze van indiener.
ZW_0041	1	De Provincie heeft met veel zorg, aandacht en betrokkenheid van inwoners en andere stakeholders een nieuw ontwerp omgevingsvisie Noord-Holland 2050 opgesteld, waarvoor complimenten. Liander waardeert de mogelijkheid om hierop een zienswijze in te dienen. Kern zienswijze In het droombeeld 2050 op pagina 1 is de netcongestie in 2050 verholpen en is er voldoende stabiel aanbod van energie, op zo'n manier dat het landschap nog steeds herkenbaar en beleefbaar is, doordat ontwikkelingen zijn aangegrepen om de kwaliteiten van Noord-Holland te versterken. Vanuit onze rol als regionale netbeheerder werken wij dagelijks met oog voor de kwaliteiten van NoordHolland aan een betrouwbaar, betaalbaar en toekomstbestendig energiesysteem voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke voorzieningen In onze zoektocht naar ruimte in de boven- en ondergrond bewaken we de inpassing, en de prioritering maar zijn we afhankelijk van plannen en besluitvorming van overheden. Provinciale regionale sturing is voor het energiesysteem van groot belang. De kern van onze zienswijze is dat wij toejuichen dat in de ontwerp omgevingsvisie EnergieInfrastructuur een plek heeft en meer sturend wordt ingezet in de ruimtelijke ordening. Hierin missen wij echter scherpte. Om deze koers uitvoerbaar te maken, vragen wij dit concreter te borgen in de omgevingsvisie. Wij doen hiervoor suggesties met concrete tekstvoorstellen.	Wij danken indiener voor de complimenten. Bijgaand reageren we op de suggesties voor aanscherpingen en tekstvoostellen.
ZW_0041	2	Hoofdstuk 2 Noord-Holland nu, vertrekpunt, p. 24 en p.25 In dit hoofdstuk worden systemen en netwerken weergegeven. In de tekst staat 'Noord-Holland maakt deel uit van een nationaal en Europees energiesysteem. Dat is een systeem in verandering. Uitbreidingen van het elektriciteitsnet, nieuwe stations etc..." Een kaart van het energiesysteem ontbreekt in dit hoofdstuk, en wordt evenmin weergegeven in figuur 8. Wij verzoeken u om het electriciteitsnetwerk toe te voegen. Dit is een fundamenteel netwerk en niet weg te denken in NoordHolland.	Het elektriciteitsnetwerk staat op de kaart 25 in de ontwerp-Omgevingsvisie maar komt niet duidelijk naar voren. We doen een aantal grafische aanpassingen waardoor het Energiesysteem in de Omgevingsvisie beter zichtbaar is. Daarnaast hebben we een kaart met de mobliteit en energie netwerken toegevoegd aan de afwegingsprincipe 4, sturen vanuit netwerken.
ZW_0041	3	Paragraaf 2.3 Oplossen netcongestie en toewerken naar volledig duurzame energie, p. 27 Huidige tekst: "Een belangrijke uitdaging voor de energietransitie is de netcongestie. Zowel het transporteren van gevraagde als geleverde stroom vraagt om forse uitbreiding, waardoor nieuwe aanvragen voor grootverbruikersaansluitingen tussen 2030 en 2038 niet kunnen worden gehonoreerd". Reactie: Deze tekst benoemt nu alleen wachtlijsten voor grootverbruikers, kleinverbruikers staan echter ook op wachtlijsten. Voorstel: Toevoegen van de zin: "Ook de wachttijd voor een nieuwe of grotere aansluiting voor kleinverbruikers loopt steeds verder op."	We nemen dit tekstvoorstel over.
ZW_0041	4	Paragraaf 3.5 Afwegingsprincipe 4 p. 47 Huidige tekst: "We maken onderscheid in een centraal en decentraal energiesysteem. Het centrale energiesysteem is sturend voor waar energie intensieve activiteiten kunnen plaatsvinden. In het decentrale systeem worden lokale opwek en kleinschalig gebruik bij elkaar gebracht om het centrale systeem te ontlasten. " Reactie: wij steunen deze passage. Wij vinden het wel belangrijk om hier, en later ook in paragraaf 5.7, de samenhang van de systemen te noemen. Voorstel: Wij stellen voor om de volgende zin toe te voegen: "De systemen hebben onderlinge samenhang, wat invloed heeft op de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet in gebieden. Om de ontwikkelruimte voor functies op een plek te bepalen stellen we per gebied samen met netbeheerders, regio's, gemeenten en waterschappen energieperspectieven op. "	We ondersteunen de essentie van dit tekstvoorstel, en nemen deze aangepast over, omdat wij het woord "energieperspectieven" in Noord-Holland niet gebruiken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0041	5	Paragraaf 3.5 Afwegingsprincipe 4 p. 47 Hoofdstuk 3 gaat over sturende netwerken. De netwerkkaart voor e-infra was wel opgenomen in de visie zoals besproken in de commissie Leefomgeving, echter deze komt nu niet meer in paragraaf 3.5 terug. Verzoek: Plaats de kaart met het energienetwerk terug naar 3.5. Dit wordt dan figuur 16. Geef hierin ook PMIEK een plek. PMIEK staat voor het provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat en is een programma voor het afstemmen en prioriteren van energie-infrastructuurprojecten op provinciaal niveau. Het fungeert als sturend instrument voor de planning van de investeringen van de netbeheerders, waarbij we gezamenlijk prioriteiten bepalen. Dit sluit aan op de ambitie om als provincie meer sturend te zijn.	Zie ook het antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze. De nMIEK- en pMIEK-projecten zijn niet als zodanig op de kaart weergegeven omdat dat de kaart onduidelijk maakt. Op de kaart zijn wel de netuitbreidingen duidelijker weergegeven.
ZW_0041	6	Paragraaf 5.7 Waarom richting nodig p. 80 Huidige tekst “Om dit te bereiken is ruimte nodig voor het opwekken van electriciteit en warmte (zon, wind of en geothermie), conversie (elektrolyse), opslag (waterstof en batterijen) en netwerken (kabels, leidingen en transformatoren).” Reactie: De passage erkent terecht dat het energiesysteem fysieke ruimte vraagt. Voor de uitvoeringspraktijk is het echter van belang dat dit wordt vertaald naar zoekgebieden, ruimtelijke reserveringen en inzet van grondbeleid. De Randstedelijke Rekenkamer heeft u dit ook als advies meegegeven in 2025 als een van de instrumenten om de energietransitie te ondersteunen. Voorstel: De huidige zin in de visie aanvullen met de zin: “de provincie borgt, samen met netbeheerders en gemeenten, tijdig zoekgebieden en ruimtelijke reserveringen voor energieinfrastructuur, zowel boven- als ondergronds. Daarbij worden provinciaal grondbezit en provinciaal grondbeleid betrokken als mogelijke sturingsinstrumenten om noodzakelijke energie-infrastructuur doelmatig en tijdig te realiseren”.	Deze zienswijze wordt deels overgenomen. "We borgen samen met netbeheerders, gemeenten en rijk tijdig zoekgebieden en ruimtelijke reserveringen voor energieinfrastructuur, zowel boven- als ondergronds. In het Programma Energie werken we de instumenten hiervoor uit." Grondbeleid kan daarvan een onderdeel zijn.
ZW_0041	7	Paragraaf 5.7 Ontwikkelrichting p. 82 Huidige tekst: “De belangrijkste wijziging die hieruit voortvloeit is dat het energiesysteem van de toekomst sturend is voor de ruimtelijke ordening: daar waar energie beschikbaar is, kunnen ruimtelijke en economische ontwikkelingen plaatsvinden.” Voorstel. Om deze goede tekstpassage scherper en duidelijker aan te zetten stellen wij voor om hier de volgende twee zinnen aan toe te voegen: “Dit betekent dat energie vanaf de start van de ruimtelijke planvorming wordt meegenomen als ontwerpvariabele bij locatiekeuze, fasering, programmering, en inrichting van nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden afgestemd op beschikbare én geplande energie-infrastructuur, zodat maatschappelijke opgaven uitvoerbaar blijven en schaarse ruimte doelmatig wordt benut.”	In de Omgevingsvisie voegen we een tekstpassage toe in relatie tot bestaande en toekomstige instumenten om energie een volwaardige plek te geven in ruimtelijke afwegingen. We voegen aan de tekst ook de energietoets toe om toe te lichten op welke wijze sturing gerealiseerd kan worden.
ZW_0041	8	Paragraaf 5.7 Ontwikkelrichting p. 82 Huidige tekst: “We maken daarbij onderscheid tussen een centraal en decentraal energiesysteem. Reactie: Het onderscheid tussen het centrale en decentrale energiesysteem is een goede stap vooruit, maar vraagt ook een energetische benadering. In de ontwerp-visie wordt het onderscheid veel te strikt weergegeven. Er is immers samenhang tussen het centrale en decentrale systeem, en deze bepaalt ook de ontwikkelruimte voor functies. Het regionale elektricteitsnetwerk met bijbehorende onderstations, kabeltracés en middenspanningsrin gen is fundamenteel. Of dit gerealiseerd wordt en voldoende is richting 2050 is onzeker en afhankelijk van een goede ruimtelijke planning. Voorstel: Om de voorstelde ontwikkelrichting uitvoerbaar te maken stellen wij voor om hier de volgende twee zinnen aan toe te voegen: “We maken daarbij onderscheid tussen een centraal en decentraal energiesysteem. De systemen hebben onderlinge samenhang, wat invloed heeft op de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet in gebieden. Om de ontwikkelruimte voor functies op een plek te bepalen stellen we per gebied samen met netbeheerders, regio’s gemeenten en waterschappen energieperspectieven op. Waarmee wordt bedoeld dat de ontwikkelrichting van een gebied en de ontwikkeling van het energiesysteem in beleid, investeringen en uitvoering worden verbonden.	Zie reactie 4 van deze zienswijze. Het tekstvoorstel nemen we op in paragraaf 4.5 (was 3.5).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0041	9	Paragraaf 5.7 Energieknooppunten p. 82 Huidige tekst: “Binnen dit systeem kiezen we voor het ontwikkelen van energieknooppunten.” Reactie: Liander onderschrijft het principe van energieknooppunten. Clustering kan bijdragen aan efficiënt ruimtegebruik en beperking van transport. Dit kunnen locaties zijn waar de netbeheerder prioriteit geeft aan het intensiveren van de energie-infrastructuur en de provincie energieintensievere ruimtelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd geeft clustering geen onbeperkte ontwikkelruimte Binnen energieknooppunten zijn energiecapaciteit, fysieke ruimte, kabeltracés, milieuruimte, mobiliteit en leefomgeving begrensd. Dit kan ook daarbuiten opgaan. Innovatieve oplossingen komen doorgaans in deze omstandigheden tot stand. Voorstel: “Binnen dit systeem kiezen we voor het ontwikkelen van energieknooppunten. Daarin komt grootschalige aanbod en vraag van energie samen, omdat dat ruimtelijk en energetisch het meest efficiënt is. Het aanbod van energie in de energieknooppunten kan gerealiseerd worden door opwek en door de aanwezigheid van energie-infrastructuur die de vraag faciliteert. Het is belangrijk om te beseffen dat ook de energieknooppunten ruimtelijke en energetische grenzen kennen.”	Tekst wordt conform zienswijze toegevoegd: Het is belangrijk om te beseffen dat ook de energieknooppunten ruimtelijke en energetische grenzen kennen.
ZW_0041	10	Paragraaf 5.7 Voorwaarden decentraal opwekken van energie p. 83 Huidige tekst: “Transformatorstations en batterijen worden bij voorkeur geplaatst op, of in de directe nabijheid van bedrijventerreinen en niet in onze beschermde landschappen.” Reactie: De huidige formulering is te absoluut en te eenzijdig gericht op clustering op bedrijventerreinen. Vanuit netstructuur, leveringszekerheid, of maatschappelijke opgaven, waar vraag of aanbod van stroom dit verlangt, kan de inpassing in of nabij gevoelige gebieden soms noodzakelijk zijn. Voorstel: deze passage aan te vullen met de zin: “Op locaties waar dit vanuit netstructuur, leveringszekerheid of de uitvoerbaarheid van maatschappelijke opgaven niet mogelijk is, kan inpassing in of nabij gevoelige gebieden worden onderzocht onder heldere voorwaarden voor mitigatie, compensatie, landschappelijke kwaliteit en gebiedsgerichte meerwaarde.”	Dit is inderdaad te absoluut geformuleerd. Tekst wordt wordt aangepast op basis van deze zienswijze en op basis van de impactanalyse van Berenschot.
ZW_0041	11	Paragraaf 5.7 Warmtetransitie in de gebouwde omgeving p 84 Huidige tekst “Keuzes in het verduurzamen van de warmtevoorziening hebben effect op het elektriciteitsnet en de ruimte die nodig is voor het energiesysteem als geheel.” Reactie: Wij steunen deze belangrijke constatering. Warmtekeuzes bepalen de piekvraag, het ruimtebeslag voor elektriciteitsinfrastructuur en de uitvoerbaarheid van woningbouw en verduurzaming. Daarom moeten warmtekeuzes gebiedsgericht worden verbonden aan ruimtelijke programmering. Voorstel: voeg de volgende zin toe: “Daarom worden warmtekeuzes gebiedsgericht verbonden aan woningbouwprogrammering, bedrijventerreinen, warmtebronnen, warmte-infrastructuur en regionale elektriciteitscapaciteit.	Wij nemen dit tekstvoorstel niet over. Warmtekeuzes worden gemaakt door gemeenten. Dat is niet onze rol of bevoegdheid.
ZW_0041	12	Paragraaf 5.7 Warmtetransitie in de gebouwde omgeving p. 84 Huidige tekst “Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving. De rol van de provincie is zeer beperkt, gezien de wet collectieve warmte.” Reactie: Deze formulering is te beperkt en staat op spanning met de erkenning dat warmtekeuzes effect hebben op het elektriciteitsnet en het ruimtebeslag van het energiesysteem. Ook wanneer gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor lokale warmteprogrammering, hebben warmtekeuzes bovenlokale ruimtelijke en nettechnische effecten. Voorstel: “Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de lokale warmteprogrammering in de gebouwde omgeving. De provincie heeft daarnaast een regisserende rol waar warmtekeuzes bovenlokale ruimtelijke en nettechnische effecten hebben, bijvoorbeeld voor woningbouwprogrammering, bedrijventerreinen, regionale elektriciteitscapaciteit, warmtebronnen, warmte-infrastructuur en ruimtelijke reserveringen.”	Wij nemen dit voorstel niet over omdat onze regisserende rol beperkt is. Wij hebben in de ontwerp-tekst al aangegeven dat: “Onze belangrijkste rol is dat wij gemeenten ondersteunen met kennis bij het opstellen van de warmteprogramma’s.“

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0041	13	Paragraaf 5.8 Digitale infrastructuur, p 84 Huidige tekst “Uitbreiding datacenters onder strikte voorwaarden: Gezien het belang van een goede digitale infrastructuur, geven we onder strikte voorwaarden ruimte aan nieuwe datacenters binnen de bestaande drie clusters. Het gaat specifiek om digitale infrastructuur die bij kan dragen aan Europese soevereiniteit. Hierbij is clustering op plekken waar energieaanbod is het uitgangspunt, de energieknooppunten. Dit betekent wel dat er een grote energievraag bijkomt die gefaciliteerd moet worden waardoor mogelijk verdere en tijdige uitbreiding van energie-infrastructuur noodzakelijk is. Dit is altijd in afweging met andere grote energievragers. We hebben hierbij ook oog voor klimaatbestendige digitale infrastructuur.” Reactie: Wij steunen de constatering dat voorwaarden van belang zijn. Nieuwe of uitbreidende datacenters kunnen als grote energie- en ruimtevrager beperkende werking hebben op andere ontwikkelingen in de provincie, met mogelijke verdringing van andere ontwikkelingen tot gevolg. Energieknooppunten zijn maar beperkt een ultieme oplossing voor netinpassing datacenters omdat ook hier de energiecapaciteit begrensd is. Ter overweging wil Liander meegeven om de toelating van nieuwe of uitbreidende dc’s te relateren aan de schaal van het gebied (vermogen en ruimte) en grote energievragers als deze datacenters op een netbewuste wijze in te passen in het energiesysteem. Onafhankelijk of dit in energieknooppunt gebeurt, of daarbuiten. Ter overweging wil Liander meegeven om de toelating van nieuwe of uitbreidende dc’s te relateren aan de schaal van het gebied (vermogen en ruimte) en grote energievragers als deze datacenters op een netbewuste wijze in te passen in het energiesysteem. Onafhankelijk of dit in energieknooppunt gebeurt, of daarbuiten. Wij stellen daarom voor de passage als volgt te wijzigen “Gezien het belang van een goede digitale infrastructuur, geven we onder strikte voorwaarden ruimte aan nieuwe datacenters binnen de bestaande drie clusters. Het gaat specifiek om digitale infrastructuur die bij kan dragen aan Europese soevereiniteit. Hierbij is clustering op plekken waar energieaanbod is, het uitgangspunt, de energieknooppunten. Dit betekent wel dat er een grote energievraag bijkomt die gefaciliteerd moet worden waardoor mogelijk verdere en tijdige uitbreiding van energie-infrastructuur noodzakelijk is. Hierbij wordt expliciet afgewogen welke gevolgen de uitbreiding van datacenters heeft voor de beschikbaarheid van netcapaciteit voor andere maatschappelijke en economische opgaven - zowel binnen als buiten het energieknooppunt.	Dank voor uw zienswijze. Het tekstvoorstel wordt grotendeels overgenomen. We geven aan dat bij de vestiging van datacentres rekening wordt gehouden met de beschikbare netcapaciteit en dat datacenters geacht worden netbewust te worden ingepast.
ZW_0041	14	Hoofdstuk 6 Gebiedsgerichte keuzes, p 94 ev De uitdagingen per gebied verschillen en worden groter met toenemende schaarste aan middelen en mogelijkheden. Niet alleen nu, maar ook op de langere termijn. Dit vraagt op alle ontwerpfasen nauwere samenwerking en afstemming voor het ontwikkelperspectief per gebied. Voor alle gebieden geldt dat energie en de benodigde energie-infrastructuur vanaf de planvorming als ontwerpvariabele moeten worden meegenomen, zodat ruimtelijke ontwikkelingen en de ontwikkeling van het energiesysteem in samenhang plaatsvinden. Wij stellen voor om in de inleiding de volgende tekst als ambitie toe te voegen: “In Noord-Holland investeren we passend bij de gewenste ontwikkelrichting van het gebied. Wij hanteren hier het strategische principe om met de plannen en investeringen bij te dragen aan integrale en lange termijn afwegingen op het snijvlak van energie, drinkwater en waterveiligheid. Voor grootschalige ontwikkelingen, zoals datacenters, waterstofclusters, industrie en uitleglocaties vraagt dit om een gezamenlijke gebiedsafweging door provincie samen met netbeheerders, drinkwaterbedrijven en waterschappen waarbij ruimtelijke keuzes worden afgestemd op de draagkracht deze systemen. Tegelijkertijd kunnen netbeheerders, drinkwaterbedrijven en waterschappen investeringen gericht én in samenhang op de ontwikkelrichtingen afstemmen. Doel is om te borgen dat we keuzes maken die op de lange termijn houdbaar zijn voor de energie- en watersystemen, door aan te sluiten bij de mogelijkheden en beperkingen van het gebied.	Het tekstvoorstel is conform de inzet die wij beogen met de Omgevingsvisie. Het tekstvoorstel is in lijn onze uitgangspunten maar past niet in de huidige tekst (vanwege herhaling/dubbeling). Wel voegen we aan de tekst van pargraaf 6.7 (was 5.7) toe: "Voor alle gebiedsuitwerkingen geldt dat energie en de benodigde energie-infrastructuur vanaf de planvorming als ontwerpvariabele moeten worden meegenomen, zodat ruimtelijke ontwikkelingen en de ontwikkeling van het energiesysteem in samenhang plaatsvinden."
ZW_0041	13a	Daarbij worden nieuwe of uitbreidende datacenters alleen passend geacht wanneer locatie, schaal en functie aansluiten bij provinciale en nationale beleidsambities én wanneer zij netbewust worden ingepast. Dat betekent dat zij aantoonbaar bijdragen aan efficiënt gebruik van het energiesysteem, bijvoorbeeld via flexibiliteit, restwarmtebenutting, beperking van piekbelasting en afstemming op beschikbare en geplande energie-infrastructuur. We hebben hierbij ook oog voor klimaatbestendige digitale infrastructuur.”	Zie ons antwoord op onderdeel 13 van deze zienswijze (ZW_0041).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0043	1	De CDA-fractie van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft met belangstelling kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij waarderen dat water, waterveiligheid, klimaatadaptatie en de beschikbaarheid van zoet water een prominente plaats hebben gekregen binnen de Omgevingsvisie. Gezien de toenemende druk op de fysieke leefomgeving en de gevolgen van klimaatverandering is dat volgens ons een noodzakelijke ontwikkeling. Wij onderschrijven in het bijzonder de aandacht voor water en bodem sturend voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Tegelijkertijd zien wij op een aantal onderdelen aanleiding om zienswijzen mee te geven. Wij verzoeken u onderstaande opmerkingen te betrekken bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0043	2	Wij onderschrijven de keuze om water en bodem een sturende rol te geven bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het toekomstbestendig inrichten van Noord-Holland begint immers bij het respecteren van de natuurlijke kenmerken en grenzen van het bodem- en watersysteem. In dat verband waarderen wij de passages op onder meer pagina 53 en pagina 73 waarin water en bodem een centrale positie krijgen binnen de ruimtelijke ontwikkeling van de provincie. Tegelijkertijd constateren wij dat in de Omgevingsvisie zowel wordt gesproken over "water en bodem sturend" als over "water en bodem als ordenend principe". Hoewel beide begrippen inhoudelijk verwant zijn, leggen zij niet exact dezelfde nadruk. Om verwarring te voorkomen adviseren wij om één terminologie te hanteren, zijnde Water en Bodem Sturend, en deze consequent door de gehele Omgevingsvisie toe te passen.	De indiener geeft aan dat er op twee gesproken wordt over water en bodem. Het is inderdaad verwarrend "water en bodem sturend" en " water en bodem als ordenend principe" door elkaar te gebruiken. Als provincie hebben we er voor gekozen de term "water en bodem als ordenend principe" te gebruiken. Dit sluit immers aan bij hoe we water en bodem daadwerkelijk gebruiken in deze omgevingsvisie. om verwarring te voorkomen zal dit consequent in de tekst worden doorgevoerd.
ZW_0043	3	Daarnaast wordt op pagina 47 aangegeven dat ook netwerken voor energie, drinkwater, data en mobiliteit sturend zijn voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Wij verzoeken de provincie daarom explicieter en in samenhang uiteen te zetten welke factoren uiteindelijk sturend zijn voor toekomstig ruimtegebruik en hoe deze belangen onderling worden gewogen wanneer zij met elkaar concurreren.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.
ZW_0043	4	Daarbij vinden wij het van belang dat het uitgangspunt Water en Bodem Sturend niet wordt geïnterpreteerd als een generieke beperking op ruimtelijke ontwikkelingen. Ook maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, economische ontwikkeling en het oplossen van netcongestie vragen om ruimte. Water en bodem dienen daarbij dus niet zonder meer te leiden tot het uitsluiten van ontwikkelingen die maatschappelijk noodzakelijk zijn. Wij verzoeken de provincie daarom om, samen met gemeenten en waterschappen, een helder afwegingskader te ontwikkelen waarmee water- en bodembelangen op transparante wijze kunnen worden betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen, woningbouwlocaties en herstructureringsopgaven. Een dergelijk kader kan bijdragen aan toekomstbestendige keuzes waarbij zowel rekening wordt gehouden met klimaatverandering en waterveiligheid als met de noodzaak om voldoende woningen en andere maatschappelijke voorzieningen te realiseren.	Wij beschouwen water en bodem als ordenend principe als onderdeel van het in hoofdstuk 3 benoemede afwegingskader. Daarin staan onder andere ook afwegingsprincipes over zuinig grondgebruik en surendheid van netwerken, waaronder die van energie. Het gaat ons niet om het opwerpen van beperkingen maar om vooraf duidelijkheid te geven waar rekening mee moet worden gehouden bij ruimtelijke ontwikkelingen. Vooraf duidelijkheid verschaffen, moet juist helpen om initiatieven voor ruimtelijke ontwikkelingen voortvarend te kunnen oppakken.
ZW_0043	5	Vernatting van veenweidegebieden Wij onderschrijven het belang van het beperken van bodemdaling en het terugdringen van broeikasgasemissies in veenweidegebieden. Daarbij plaatsen wij wel enkele kanttekeningen. Op pagina 35 wordt gesproken over: "het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen in veenweidegebieden." Wij waarderen deze brede formulering. Op andere plaatsen in de Omgevingsvisie, bijvoorbeeld op pagina 25, ligt de nadruk sterker op enkel een CO_2-reductie. Wij vinden het van belang dat de klimaatopgave niet wordt versmald tot uitsluitend CO_2-uitstoot. Vernatting van veenweidegebieden kan leiden tot minder CO_2-uitstoot, maar kan tevens gevolgen hebben voor de beschikbaarheid van zoet water, het risico op verzilting en de uitstoot van methaan (CH_4). Omdat methaan eveneens een krachtig broeikasgas is, vinden wij het belangrijk dat maatregelen worden beoordeeld op hun effect op de totale uitstoot van broeikasgassen. Wij verzoeken de provincie daarom de effecten van vernatting gebiedsbreed en integraal in beeld te brengen en daarbij nadrukkelijk rekening te houden met waterbeschikbaarheid, verzilting, landbouwkundige gevolgen en de totale klimaatwinst. Daarbij achten wij het van groot belang dat waterschappen en agrariërs actief worden betrokken bij de verdere uitwerking, conform de lijn die ook in de Ontwerp-Nota Ruimte wordt gevolgd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In het Regionaal Water- en Bodemprogramma wordt een nadere uitwerking gemaakt van de veenlandschappen, waarin een stap wordt gezet de integrale effecten van vernatting gebiedsbreed en integraal in beeld te brengen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0043	6	Daarnaast zien wij een mogelijke spanning met een andere ambitie uit de Omgevingsvisie, namelijk dat polders voldoende ruimte moeten bieden om water vast te houden en te bergen (p. 38). Vernatting kan negatieve gevolgen hebben voor de beschikbare bergingscapaciteit, de inrichting van het watersysteem en de mogelijkheden beperken om extremere neerslagpieken op te vangen. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet aandacht te besteden aan de samenhang tussen vernatting, klimaatadaptatie, waterberging en landbouw, zodat duidelijk wordt hoe deze verschillende doelstellingen in de praktijk met elkaar kunnen worden verenigd.	In de veengebieden stapelen een groot aantal, soms tegenstrijdige opgaven. Het is een uitwerkingsvraag hoe deze opgaven zich tot elkaar verhouden en om welke keuzes dit vraagt. Dit zal onder andere in het Regionaal Water- en Bodemprogramma worden uitgewerkt.
ZW_0043	7	Gebiedsgerichte afwegingen Het uitgangspunt Water en Bodem Sturend vraagt niet alleen om passende maatregelen binnen afzonderlijke gebieden, maar ook om een samenhangende afweging tussen de verschillende ruimtelijke opgaven waarvoor Noord-Holland staat. Woningbouw, klimaatadaptatie, waterbeheer, natuurontwikkeling en erfgoedbescherming komen steeds vaker samen binnen hetzelfde ruimtebeslag. Wij verzoeken de provincie daarom explicieter te beschrijven hoe gebiedsgerichte integrale afwegingen worden georganiseerd en welke rolverdeling daarbij geldt tussen provincie, gemeenten, waterschappen en andere betrokken partijen. Wij achten het daarbij van belang dat gebiedsgerichte afwegingen niet uitsluitend gericht zijn op het beperken van risico's, maar ook op het mogelijk maken van gewenste ontwikkelingen op de meest geschikte locaties en onder de juiste voorwaarden. Het uitgangspunt Water en Bodem Sturend kan daarbij helpen om woningbouw en andere ruimtelijke ontwikkelingen toekomstbestendig vorm te geven, zonder deze op voorhand uit te sluiten.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In onze Omgevingsvisie hebben we een afwegingskader opgenomen. Hierin staan uitgangspunten en afwegingsprincipes die we hanteren bij gebiedsgerichte integrale afwegingen. De Omgevingsvisie geeft daarmee een aantal kaders en handvatten mee bij gebiedsontwikkeling. Ook zal het Regionaal Water- en Bodemprogramma op een aantal thema's meer richting gaan geven. In onze omgevingsvisie hebben we een afwegingskader opgenomen. Hierin staan uitgangspunten en afwegingsprincipes die we hanteren bij gebiedsgerichte integrale afwegingen. De daadwerkelijke gebiedsgerichte afweging zal maatwerk zijn per gebiedsontwikkeling.
ZW_0043	8	Zonder heldere regie bestaat het risico dat afzonderlijke opgaven los van elkaar worden uitgewerkt, terwijl zij in de praktijk direct op elkaar ingrijpen. Woningbouw kan bijvoorbeeld extra druk leggen op een watersysteem dat reeds onder druk staat door bodemdaling, verzilting, vernatting en waterbergingsopgaven. Zoals ook eerder aangegeven vragen wij de provincie daarom tevens om bij de verdere uitwerking duidelijke kaders te bieden voor bouwen in natte en kwetsbare gebieden. Deze kaders zouden niet alleen beperkingen moeten benoemen, maar ook inzicht moeten geven in de voorwaarden waaronder ontwikkelingen wel verantwoord kunnen plaatsvinden. Alleen met een gebiedsgerichte benadering kan daadwerkelijk invulling worden gegeven aan het uitgangspunt dat water en bodem sturend is voor toekomstige ruimtelijke keuzes.	Precies om deze reden hebben we een integraal afwegingskader opgesteld.
ZW_0043	9	Ten aanzien van de Kaderrichtlijn Water vragen wij aandacht voor de haalbaarheid van de gestelde ambities binnen de Noord-Hollandse veenweidegebieden. Deze gebieden kennen een aanzienlijke historische achtergrondbelasting, die slechts beperkt beïnvloedbaar is door aanvullende maatregelen. Wij onderschrijven het streven naar verbetering van de waterkwaliteit, maar achten het niet realistisch om zonder verdere nuancering te veronderstellen dat alle oppervlaktewaterlichamen op termijn volledig aan alle KRW-doelstellingen zullen voldoen. De passage op pagina 26 wekt namelijk deze indruk. Mede gelet op de systematiek van de KRW (one out, all out) en de gebiedsspecifieke omstandigheden achten wij deze formulering te absoluut. Wij verzoeken de provincie daarom om in de Omgevingsvisie niet alleen de gewenste einddoelen te beschrijven, maar ook aandacht te besteden aan de uitvoerbaarheid, de benodigde termijn en de mate waarin resterende belasting daadwerkelijk beïnvloedbaar is.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0043	10	Energie-infrastructuur De energietransitie vraagt om nieuwe energie- en netwerkinfrastructuur. De CDA-fractie van HHNK onderschrijft het belang hiervan, maar benadrukt tegelijkertijd dat keuzes voor vitale infrastructuur zorgvuldig moeten worden afgewogen tegen andere ruimtelijke belangen. HHNK heeft eerder besloten het regioadvies 380 kV/VAWOZ niet mede te ondertekenen, omdat bij het voorkeursalternatief naar het oordeel van HHNK onvoldoende rekening werd gehouden met de uitgangspunten van Water en Bodem Sturend en het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie in relatie tot vitale infrastructuur. Daarbij werd ingezoomd op de Wieringermeerpolder. In onze zienswijzen vragen wij als CDA-HHNK nu aandacht voor het bredere principe dat grootschalige vitale infrastructuur zorgvuldig moet worden ingepast binnen gebieden met belangrijke waterhuishoudkundige functies en moet worden beoordeeld in het kader van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie en de bescherming van vitale infrastructuur. Wij constateren dat de Omgevingsvisie op pagina 71 stelt: "We hechten daarom groot belang aan het klimaatbestendig inrichten en functioneren van vitale en kwetsbare functies zoals energie." Deze ambitie onderschrijven wij. Tegelijkertijd wordt vastgehouden aan het voorkeursalternatief voor de nieuwe energie-infrastructuur in gebieden met belangrijke functies voor waterbeheer, klimaatadaptatie en waterveiligheid. Dit roept vragen op over de wijze waarop deze beleidsdoelen in de praktijk tegen elkaar zijn afgewogen.	Het regioadvies gaat uitgebreid in op de gemaakte afweging tussen beleidsdoelen en de voorwaarden die we daaraan stellen. Het Rijk neemt als bevoegd gezag het definitieve besluit over de locatiekeuze. We onderschrijven de behoefte tot verdere concretisering en uitwerking van de wijze waarop nieuwe vitale energieinfrastructuur rekening houdt met belangrijke functies voor waterbeheer, klimaatadaptatie en waterveiligheid. Hierover blijven we met TenneT en het Rijk het gesprek voeren, onder andere binnen de verdere concretisering van 380 kV netuitbreiding Noord-Holland Noord en het programma VAWOZ.
ZW_0043	11	Daarnaast wordt op pagina 37 aangegeven dat energie-intensieve industrie in de toekomst uitsluitend wordt gefaciliteerd op locaties die zijn aangewezen als energieknooppunten. Deze passage lijkt niet in lijn te zijn met keuzes voor grootschalige energie-infrastructuur in het gebied rond Assendelft. Voor ditzelfde gebied wordt immers op pagina 125 gesteld: "We willen dat (grootschalige) infrastructurele werken, indien zij hier terecht komen, gepaard gaan met investeringen in het landschap en kwaliteit van de leefomgeving." Tegelijkertijd wordt het gebied rond Assendelft aangeduid als een gebied met belangrijke landschappelijke kwaliteiten én een functie voor waterberging. De aanleg van grootschalige energie-infrastructuur kan deze functies beperken of onder druk zetten. Wij verzoeken de provincie daarom explicieter inzichtelijk te maken hoe de belangen van energievoorziening, waterveiligheid, waterberging, klimaatadaptatie en landschapskwaliteit in samenhang worden afgewogen. Alleen een integrale benadering voorkomt dat maatschappelijke opgaven elkaar in de uitvoering belemmeren.	Op o.a. de kaartbeelden van de energie-intensieve clusters en het energiesysteem is te zien dat het gebied van Assendelft niet onder een energieknooppunt valt. De energieknooppunten in deze regio zijn IJmond (NZKG) en Wespoort (NZKG). Het landelijk gebied daartussen, o.a. rond Assendelft zien we nadrukkelijk als buffergebied met belangrijke landschappelijke en recreatieve kwaliteiten en functies. Het regioadvies gaat uitgebreid in op de gemaakte afweging voor de 380 kV infrastructuur en de voorwaardes die we daaraan stellen. Het Rijk neemt als bevoegd gezag het definitieve besluit over de locatiekeuze. In de Omgevingsvisie maken we expliciet de keuze dat we in het open landschap rond Assendelft geen ruimte zien voor systeembatterijen of andere energetische functies, ook niet bij dit 380 kV-station. We zetten in op de ontwikkeling van een krachtig en blijvend landschappelijk raamwerk en leefbaarheid. We onderschrijven de noodzaak voor een integrale benadering en werken hier verder aan via een gezamenlijke en integrale gebiedsaanpak met betrokken overheden.
ZW_0043	12	Verantwoordelijkheden binnen het waterbeheer Tot slot vragen wij aandacht voor de bestuurlijke verantwoordelijkheidsverdeling binnen het waterbeheer. Op verschillende plaatsen in de Omgevingsvisie worden uitspraken gedaan over onderwerpen die primair behoren tot de taken en bevoegdheden van de waterschappen. Zo wordt op pagina 39 verwezen naar peilbeheer, terwijl dit geen provinciale taak betreft maar een verantwoordelijkheid van de waterschappen. Daarnaast constateren wij enkele passages die naar ons oordeel nadere toetsing behoeven op feitelijke juistheid en waterstaatkundige terminologie. Zo wordt op pagina 56 gesproken over een hogere grondwaterstand waar waarschijnlijk een hoger oppervlaktewaterpeil wordt bedoeld. Een vergelijkbare opmerking geldt voor pagina 116.	Het klopt dat in een aantal gevallen uitspraken worden gedaan over bevoegdheden en taken die primair bij de waterschappen liggen. Tegelijk zijn er ook bevoegdheden en taken, maar ook provinciale belangen die hieraan raken. Vanwege de complexe samenhang tussen watersysteem en ruimtegebruik en -ordening, zal het in de praktij zo zijn dat we veel zaken in gezamenlijkheid zullen moeten oppakken en ieder onze bevoegdheden en instrumenten, het liefst onderling afgestemd, in moeten zetten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0043	13	Ook vragen wij aandacht voor de stelling op pagina 116 dat vernatting de bodemdaling afremt. Daarbij verwijzen wij naar de inzichten zoals beschreven in de notitie Waterhuishoudkundige blik op het veenweidegebied van HHNK zoals vastgesteld door het Algemeen Bestuur van HHNK. In deze studie wordt geconcludeerd dat een verlaagde grondwaterstand de bodemdaling veroorzaakt en dat deze verlaagde grondwaterstand in belangrijke mate het gevolg is van veranderende neerslagpatronen en langere droge perioden als gevolg van klimaatverandering. Uit deze studie blijkt bovendien dat een verhoging van het oppervlaktewaterpeil slechts een beperkt effect heeft op de verlaagde grondwaterstanden in het achterliggende perceel. Volgens de studie doet het effect op het afremmen van bodemdaling door vernatting zich met name voor in de directe nabijheid van watergangen en neemt dit effect op grotere afstand snel af. Tegen deze achtergrond achten wij de formulering dat vernatting de bodemdaling afremt te algemeen. Wij verzoeken de provincie om deze passage nader te nuanceren en duidelijk te maken onder welke omstandigheden en in welke mate vernatting daadwerkelijk bijdraagt aan het beperken van bodemdaling. Daarmee ontstaat een realistischer beeld van de mogelijkheden én beperkingen van deze maatregel binnen het veenweidegebied.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de OmgevingsVisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_0043	14	Verder plaatsen wij vraagtekens bij de beschrijving van de Wijde Wormer op pagina 41 in relatie tot brakwaterproblematiek en verzilting aangezien deze polder oorspronkelijk een zoetwaterbinnenmeer was. Ook vragen wij aandacht voor de constatering op pagina 117 dat rondom veennatuurgebieden sprake zou zijn van onderbemaling. Wij verzoeken de provincie deze passages in overleg met HHNK te toetsen op feitelijke juistheid en consistentie.	Wat wij aangeven is dat in het gebied (genoemd brakwaterveen) op termijn onvoldoende zoetwater beschikbaar is om verzilting tegen te gaan. Daarbij hebben we een grove indeling gemaakt, op basis van het veen, dan van origine brakwater veen is. De droogmakerijen, waaronder de Wijde Wormer, liggen daar uiteraard binnen, maar daar hebben we geen uitspraak over gedaan.
ZW_0043	15	Mobiliteit Recent hebben verschillende CDA-fracties in Noord-Holland en de CDA-Statenfractie aandacht gevraagd bij het Rijk voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid op de N9, in het bijzonder ter hoogte van Sint Maartensvlotbrug. Als fractie van CDA-HHNK vragen wij in onze zienswijzen hier nu ook aandacht voor. Wellicht zijn er immers ook kansen om toekomstige mobiliteitsopgaven in dit gebied te verbinden met wateropgaven en klimaatadaptieve maatregelen. Wij verzoeken de provincie daarom om bij toekomstige infrastructurele keuzes nadrukkelijk te onderzoeken waar meekoppelkansen bestaan tussen investeringen in mobiliteit, waterveiligheid, waterbeheer en ruimtelijke kwaliteit.	Bij de uitwerking van een project waar eventueel nieuwe infrastructuur mee gemoeid is zijn genoemde thema's zeker een aandachtspunt.
ZW_0044	1	Wij hebben met belangstelling kennisgenomen van het concept-ontwerp van de Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij waarderen de integrale benadering van de grote ruimtelijke opgaven op het gebied van wonen, werken, landschap, mobiliteit, water en klimaat. Ook spreken wij onze waardering uit voor de expliciete aandacht voor de Westeinderscheg. Tegelijkertijd zien wij op een aantal onderdelen aanleiding voor nadere uitwerking en aanscherping, omdat deze voor Amstelveen van groot belang zijn.	Wij danken indiener voor de waardering.
ZW_0044	2	punten: • Een krachtigere en concretere uitwerking van de mobiliteitsopgave de Zuidlob van de MRA en Amstelveen. Stadshart Amstelveen ontwikkelt zich tot een belangrijk regionaal mobiliteitsknooppunt. Investeringen in het busstation, een mogelijke tramverlenging en meer wonen en werken zorgen voor groeiende reizigersstromen. Ook de verbinding met Schiphol is daarbij belangrijk. Wij verzoeken de provincie dit nadrukkelijk mee te nemen in de verdere uitwerking van de mobiliteitsopgave. • Meer duidelijkheid over rollen, verantwoordelijkheden en financiering bij de uitvoering van waterveiligheids-, waterbergings- en groenblauwe opgaven, waaronder de ontwikkeling van en extra financiering van de Westeinderscheg. • Een sterkere positie voor het midden- en kleinbedrijf, Greenport Aalsmeer en andere regionale economische clusters binnen de provinciale economische visie. • Een betere balans tussen de lusten en lasten van Schiphol, met meer aandacht voor leefkwaliteit, gezondheid en ontwikkelingsperspectief voor gemeenten die worden geconfronteerd met ruimtelijke beperkingen als gevolg van de luchthaven, zoals bijvoorbeeld locatie Kronenburg in Amstelveen. • Meer ruimte voor gebiedsspecifiek maatwerk en een realistische transitie van het landelijk gebied, waaronder glastuinbouwgebieden, in samenhang met klimaatadaptatie, energie, recreatie en natuurontwikkeling. In het Amstelveen geldt dit specifiek voor de Noorder Legmeerpolder.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Indiener benoemt hier een aantal punten die van belang zijn bij de uitwerking van de omgevingsvisie. Bij een daarvan vraagt indiener expliciet om die mee te nemen in de verdere uitwerking. Waar mogelijk zullen we indiener bij de uitwerking betrekken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0044	3	Leefomgeving en ruimtelijke beperkingen De gemeente Amstelveen onderschrijft het belang dat de provincie hecht aan een gezonde leefomgeving en aan het terugdringen van de negatieve effecten van luchtvaart op de omgeving. Positief is dat gezondheid, omgevingskwaliteit en leefbaarheid een prominente plaats hebben gekregen in de visie. We zijn ook blij dat er in hoofdstuk 6.10 aandacht wordt besteed aan de lusten én lasten die deze beperkingen hebben voor Amstelveen en andere gemeenten in de Schipholregio. We missen echter een concreet toekomstperspectief voor gebieden die hier de zwaarste lasten van dragen, waaronder Kronenburg. Voor Amstelveen brengt de aanwezigheid van Schiphol zowel kansen als uitdagingen met zich mee. Schiphol is een belangrijke economische motor voor de regio, maar heeft tegelijkertijd invloed op de mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling en gebiedsverbetering. In gebieden als Kronenburg bestaat een duidelijke ambitie om te investeren in herstructurering, kwaliteitsverbetering en een aantrekkelijkere leefomgeving. Door bestaande regelgeving en milieucontouren is het realiseren van deze ambities echter complex. Wij zien hierin een gezamenlijke opgave voor provincie, gemeenten en andere betrokken partijen. Daarom verzoeken wij de provincie om in de omgevingsvisie meer inzicht te geven in de instrumenten, samenwerkingsmogelijkheden en gebiedsgerichte oplossingen die kunnen bijdragen aan het versterken van de leefkwaliteit en ruimtelijke kwaliteit in de Schipholregio. Wij gaan graag samen op zoek naar manieren om, binnen de geldende randvoorwaarden, ruimte te creëren voor gebiedsontwikkeling, investeringen en kwaliteitsverbetering, zodat ook gebieden die langdurig worden geconfronteerd met de effecten van nationale infrastructuur perspectief houden op een aantrekkelijke en toekomstbestendige ontwikkeling.	De meeste en grootste bevoegdheden (die raken aan wat het grootste effect is van de luchthaven op de leefomgeving, namelijk het vliegtuiggeluid en het aantal vliegbewegingen) rond Schiphol liggen bij het Rijk, de invloed van de provincie is daarop beperkt. De provincie sluit aan bij de NOVEX-aanpak voor de Schipholregio. Daarin willen Rijk en regio een betere balans bereiken tussen de economische functie van Schiphol en de gevolgen voor de leefomgeving, waaronder ook gebiedsontwikkeling. De NOVEX-uitvoeringsagenda bevat maatregelen om de geluidbelasting van vliegverkeer te verminderen en de luchtkwaliteit rond Schiphol te verbeteren.
ZW_0044	4	Daarnaast zien wij dat de aandacht voor gezondheid nog nadrukkelijker kan worden uitgewerkt. De gemeente Amstelveen zet in haar Strategische Agenda Schiphol expliciet in op het verminderen van geluidshinder en slaapverstoring, omdat dit de meest directe effecten zijn op de gezondheid en het welzijn van inwoners. Wij missen in de omgevingsvisie een nadere beschouwing van actuele bestuurlijke vraagstukken, zoals de betekenis van stillere vliegtuigen, de ontwikkeling naar duurzame connectiviteit, de afbouw van nachtvluchten en de wijze waarop gezondheidswinst daadwerkelijk wordt geborgd. Wij verzoeken de provincie daarom om deze thema's explicieter onderdeel te maken van haar langetermijnvisie op Schiphol en omgeving.	Wij onderschrijven het belang van een nadrukkelijke plaats voor gezondheid in de langetermijnvisie op Schiphol en zijn omgeving. In de Omgevingsvisie is daarom opgenomen dat de verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. In de gebiedsgerichte uitwerking streven wij naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Wij herkennen dat geluidshinder en in het bijzonder slaapverstoring belangrijke aspecten zijn van de gezondheidseffecten van Schiphol. Ook ontwikkelingen zoals stillere en schonere vliegtuigen, het terugdringen van hinder in de nacht en de ontwikkeling naar een duurzamere internationale connectiviteit zijn relevant voor de toekomstige balans tussen de functie van Schiphol en de kwaliteit van de leefomgeving. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van het luchthavengebruik, waaronder het nachtregime, liggen bij het Rijk. De provincie brengt de belangen van gezondheid en leefomgevingskwaliteit in het overleg met het Rijk nadrukkelijk in. Daarbij vinden wij het van belang dat technologische en operationele verbeteringen daadwerkelijk bijdragen aan vermindering van de gezondheidsbelasting voor de omgeving. Naar aanleiding van de zienswijze vullen wij de Omgevingsvisie op dit punt aan, zodat de betekenis van geluidshinder, slaapverstoring en de transitie naar een stillere en schonere luchtvaart explicieter onderdeel wordt van onze langetermijnvisie op Schiphol.
ZW_0044	5	Concrete tekstvoorstellen: wij zien graag dat in hoofdstuk 3.4 Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving en hoofdstuk 6.10 Schiphol en omgeving explicieter aandacht wordt besteed aan het ontwikkelperspectief van gebieden die langdurig worden beïnvloed door Schiphol. Voor gebieden zoals Kronenburg zien wij graag dat wordt beschreven hoe provincie en gemeenten gezamenlijk kunnen werken aan een toekomstbestendige ontwikkeling binnen de geldende randvoorwaarden. Wij zien daarnaast graag dat in hoofdstuk 5.6 Luchtvaart en hoofdstuk 6.10 Schiphol en omgeving meer aandacht wordt besteed aan gezondheidseffecten zoals geluidhinder en slaapverstoring, en aan de wijze waarop gezondheidswinst rond Schiphol daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.	De omschrijving onder 3.4 is generiek voor de hele provincie. Om die reden voegen we hier geen gebiedsspecificatie aan toe. Wij hebben de betreffende paragrafen 5.6 en 6.10 herschreven (en hernummerd tot 6.6 en 7.10).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0044	6	Mobiliteit Zuidlob MRA en Schiphol De relatie tussen Schiphol en mobiliteit verdient naar onze mening een prominentere plaats in de omgevingsvisie. De provincie verwacht zelf dat het aantal reizigers dat zijn reis op Schiphol begint of eindigt groeit van circa 43,6 miljoen in 2025 naar ongeveer 65 miljoen in 2050. Tegelijkertijd wordt in de visie geconstateerd dat de weg-, spoor- en OVnetwerken in de Metropoolregio Amsterdam reeds zwaar onder druk staan en dat vooralsnog slechts beperkt sprake is van capaciteitsuitbreiding. Hoewel de gemeente de inzet op slimmer gebruik van bestaande infrastructuur, deelmobiliteit en mobiliteitshubs ondersteunt, herkennen wij ons niet in de impliciete veronderstelling dat optimalisatie alleen voldoende zal zijn om de toekomstige mobiliteitsvraag op te vangen. De dagelijkse praktijk laat zien dat delen van de regio nu al dreigen vast te lopen. Dit geldt in het bijzonder voor het mobiliteitssysteem aan de Zuidlob van de MRA (Amstelveen, Uithoorn, Aalsmeer), waar de combinatie van woningbouw, economische ontwikkeling, groei van Schiphol en toenemende verkeersstromen leidt tot structurele bereikbaarheidsproblemen. De urgentie van deze problematiek komt naar ons oordeel onvoldoende terug in de visie. Het Stadshart Amstelveen ontwikkelt zich de komende jaren tot een steeds belangrijker regionaal mobiliteitsknooppunt. Investeringen in het busstation, de mogelijke doortrekking van de tram en de intensivering van wonen en werken zullen leiden tot een verdere groei van reizigersstromen. Wij zien het Stadshart daarom als een relevante schakel in de toekomstige bereikbaarheid van de Schipholregio en verzoeken de provincie deze positie nadrukkelijk mee te nemen in de verdere uitwerking van de mobiliteitsopgave. Wij verzoeken de provincie om de mobiliteitsopgave rond Schiphol en de Zuidlob nadrukkelijker als provinciaal belang te benoemen. Daarnaast vragen wij om de samenhang tussen de ontwikkeling van Schiphol, de bereikbaarheid van de regio en de benodigde investeringen in mobiliteitsinfrastructuur scherper uit te werken. Daarbij verzoeken wij de provincie ook oog te hebben voor de ontwikkeling van het Stadshart Amstelveen als regionaal mobiliteitsknooppunt, waar investeringen in openbaar vervoer, woningbouw en werkgelegenheid samenkomen.	Wij herkennen dat de groei van het aantal passagiers op Schiphol gepaard gaat met vele uitdagingen waaronder de 'landzijdige bereikbaarheid' van de luchthaven. In paragraaf 6.10 benoemen wij de regionale opgaven in relatie tot Schiphol, waarbij ook de mobiliteitsopgave aandacht krijgt. Capaciteitsuitbreiding van ons netwerk van wegen is op dit moment door onder meer gebrek aan financiën, capaciteit en ook stikstof niet aan de orde. We zoeken het inderdaad meer in optimalisatie van het bestaande netwerk en het op orde brengen van alternatieven voor de auto. In de toekomst streven wij naar een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes. Verdere uitwerking vind niet plaats in de Omgevingsvisie, maar krijgt aandacht in lopende programma's en studies naar de bereikbaarheid van Schiphol en de bredere regio.
ZW_0044	7	Tot slot vragen wij duidelijker aan te geven welke investeringen en ruimtelijke keuzes noodzakelijk zijn om de groei van wonen, werken en mobiliteit in dit deel van Noord-Holland op een duurzame wijze in balans te houden.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze (ZW_0044).
ZW_0044	8	Concrete tekstvoorstellen: wij zien graag dat in hoofdstuk 5.5 en hoofdstuk 6.10 expliciet aandacht wordt besteed aan de mobiliteitsopgave in de Zuidlob van de MRA. Daarbij verzoeken wij de provincie de samenhang tussen de groei van Schiphol, de woningbouwopgave, economische ontwikkeling en de benodigde investeringen in mobiliteitsinfrastructuur hier ook nader uit te werken. Ook zien wij graag dat het Stadshart Amstelveen hier wordt benoemd als een regionaal mobiliteitsknooppunt van toenemend belang.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze (ZW_0044).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0044	9	Groen in en om de stad De gemeente Amstelveen waardeert dat de provincie de scheggen (waaronder Westeinderscheg en Amstelscheg)nadrukkelijk positioneert als onderdeel van het groenblauwe raamwerk rond de Metropoolregio Amsterdam. Wij ondersteunen de ambitie van de provincie om een sterkere tol te spelen bij de ontwikkeling van groen in en om de stad. De aandacht voor recreatie, natuur, landschap en klimaatadaptatie sluit aan bij de belangrijke rol die de scheggen vervullen als schakel tussen stad en landelijk gebied. De druk op de recreatieve ruimte rondom Amsterdam neemt de komende jaren verder toe en de scheggen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het versterken van zowel de leefkwaliteit als de ecologische kwaliteit van de regio. Tegelijkertijd constateren wij dat de visie beperkt blijft tot het benoemen van ambities, terwijl onduidelijk blijft welke rol de provincie voor zichzelf ziet bij de realisatie ervan. Met name op het gebied van regie, uitvoering en financiering ontbreken concrete uitspraken. Juist omdat de ontwikkeling van de scheggengemeentegrenzen overstijgt en aanzienlijke investeringen vraagt, is een actieve provinciale betrokkenheid essentieel om de gewenste kwaliteitsimpuls daadwerkelijk te realiseren. Wij verzoeken de provincie daarom om in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie explicieter aan te geven welke rol zij vervult bij de ontwikkeling van de Westeinderscheg, welke financiële instrumenten beschikbaar zijn en op welke wijze gemeenten en andere partijen worden ondersteund bij de uitvoering. Daarmee ontstaat voor betrokken partijen meer duidelijkheid over de gezamenlijke ambitie en de weg daarnaartoe. Concrete tekstvoorstellen: wij zien graag dat in hoofdstuk 6.6 Groen in en om de stad explicieter wordt beschreven welke rol de provincie voor zichzelf ziet bij de ontwikkeling van de scheggen, waaronder de Westeinderscheg. Daarbij vragen wij specifiek aandacht voor provinciale regie, samenwerking met gemeenten en de inzet van financiële instrumenten om de ambities daadwerkelijk te realiseren.	Wij werken momenteel samen in voor twee Scheggen in gebiedsprogramma's (Westeinderscheg en Amstelscheg). De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Eventuele aanpassing van de gebiedsprogramma's Amstelscheg en Westeinderscheg vindt plaats binnen deze bestaande gremia en niet in de Omgevingsvisie.
ZW_0044	10	Water, waterberging en waterveiligheid De gemeente Amstelveen onderschrijft het uitgangspunt dat water en bodem in toenemende mate richtinggevend moeten zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen. De aandacht die de provincie geeft aan klimaatadaptatie, waterveiligheid, waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid sluit aan bij de grote opgaven waar Noord-Holland voor staat. Ook begrijpen wij de noodzaak om ruimte te reserveren voor waterberging, waterveiligheidsmaatregelen en de versterking van het watersysteem. Tegelijkertijd constateren wij dat de visie op een aantal belangrijke punten nog onvoldoende duidelijkheid biedt over de praktische uitvoering. Dit geldt in het bijzonder voor de rolverdeling tussen provincie, waterschappen en gemeenten en voor de wijze waarop de financiering van nieuwe maatregelen wordt georganiseerd. Voor gemeenten is het van groot belang om tijdig inzicht te hebben in de verantwoordelijkheden die voortvloeien uit nieuwe provinciale beleidskeuzes en in de financiële consequenties daarvan. Daarnaast zien wij dat de voorgestelde ruimtelijke reserveringen voor waterberging aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor het gebruik van delen van het landelijk gebied. In gebieden zoals de Schinkelpolder, Noorder Legmeerpolder en Bovenkerkerpolder komen verschillende opgaven samen, waaronder landbouw, recreatie, natuur, energie en water. Een eenzijdige benadering vanuit waterberging doet onvoldoende recht aan deze integrale gebiedsopgaven. Wij verzoeken de provincie daarom om de verantwoordelijkheidsverdeling tussen overheden nader uit te werken, meer duidelijkheid te bieden over de financiering van maatregelen en gemeenten ruimte te bieden om, binnen de provinciale kaders, gebiedsgericht maatwerk toe te passen. Daarbij zien wij kansen om het uitgangspunt van meervoudig ruimtegebruik nadrukkelijker toe te passen, zodat wateropgaven worden gecombineerd met andere maatschappelijke functies.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De omgevingsvisie biedt daarmee het strategisch kader op schaalniveau van de provincie Noord-Holland. Op dit schaalniveau zijn de verschillende opgaven bij elkaar gebracht, aan elkaar gerelateerd en is richting gegeven. De uitwerking, waaronder de hoe-vraag, vindt onder andere plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en de Omgevingsverordening, maar ook gebiedsgerichte programma's. In deze instrumenten zullen de kaders zoals ontwikkelrichtingen beperkingen en voorwaarden nader worden uitgewerkt. De kaart op pagina 44-45 Water en bodem ruimtelijke reserveringen bevat zowel (harde) reserveringen en zoekgebieden als duidingen van ruimtelijke impact op de lange termijn. Deze laatste bevat een aantal duiding waarmee rekening gehouden dient te worden bij ruimtelijke ontwikkeling zoals waterberging rondom stedelijke gebieden, als een van de opgaven in deze gebieden. Het is een themakaart. Uiteraard spelen hier meer opgaven. Bij de gebiedsgerichte uitwerking hoort dan ook een verantwoordelijkheidsverdeling en duidelijkheid over financiering te worden gevonden. Dit valt echter buiten het kader/scope van de provinciale Omgevingsvisie.
ZW_0044	11	Concrete tekstvoorstellen: Wij zien graag dat in hoofdstuk 3.3 Water en bodem als ordenend principe en hoofdstuk 5.1 Water explicieter wordt ingegaan op de verantwoordelijkheidsverdeling tussen provincie, waterschappen en gemeenten. Daarnaast verzoeken wij de provincie te verduidelijken hoe de kosten van waterveiligheids- en waterbergingsmaatregelen worden verdeeld en op welke wijze ruimte wordt geboden voor gebiedsgericht maatwerk.	Zie ons antwoord op onderdeel 10 van deze zienswijze (ZW_0044). Verantwoordelijkheidsverdelingen kostenverdelingen en hoe maatwerk wordt ingericht worden in andere instrumenten uit de beleidscyclus uitgewerkt, waaronder het Regionaaal Water- en Bodemprogramma.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0044	12	De gemeente Amstelveen kan zich goed vinden in de ambitie om te sturen op een toekomstbestendige economie die bijdraagt aan innovatie, circulariteit en strategische autonomie. Positief is dat de provincie expliciet kiest voor versterking van economische clusters die van nationaal en internationaal belang zijn. Ook de aandacht voor kennisintensieve sectoren en de koppeling tussen economie, energie en ruimtegebruik sluit aan bij de economische structuur van de regio. Wij constateren echter dat de visie sterk is gericht op een beperkt aantal strategische clusters, terwijl het midden- en kleinbedrijf nauwelijks expliciet wordt benoemd. Het MKB vormt juist de ruggengraat van de regionale economie en levert een belangrijke bijdrage aan werkgelegenheid, innovatie en de veerkracht van economische ecosystemen. Wij vinden het van belang dat ook deze groep bedrijven nadrukkelijk onderdeel blijft van de provinciale economische visie.	Het midden- en kleinbedrijf vormt een belangrijk fundament onder de Noord-Hollandse economie. In de Omgevingsvisie wordt de provinciale inzet beschreven op het ruimtelijk beleid voor economie. Op meerdere plekken in het document maar ook zeker in paragraaf 3.6 en 5.14 is nadrukkelijk de link gelegd met het MKB want de inzet op een toekomstbestendige economie is met name gericht op MKB-bedrijven omdat het overgrote deel van het provinciale bedrijfsleven MKB is. Nog meer verwijzingen zijn daarom onzes inziens niet noodzakelijk.
ZW_0044	13	Daarnaast vragen wij aandacht voor de positie van de Greenport Aalsmeer en de daaraan verbonden kennisintensieve agro- en sierteeltsector in de regio. Hoewel de visie terecht het belang van plantenveredeling en innovatieve landbouw benoemt, zien wij kansen om de betekenis van de regio Aalsmeer-Amstelveen binnen deze economische keten sterker naar voren te laten komen.	Zie ons antwoord op onderdeel 15 van deze zienswijze (ZW_0044).
ZW_0044	14	Ook de wijze waarop de provincie in de toekomst om wil gaan met datacenters vraagt nadere verduidelijking.	In onze Datacenterstrategie wordt ons beleid ten aanzien van datacenters verder uitgewerkt.
ZW_0044	15	Wij verzoeken de provincie daarom om het belang van het MKB explicieter te verankeren in de omgevingsvisie, meer aandacht te besteden aan de economische betekenis van de Greenport Aalsmeer en helderheid te bieden over de ruimtelijke kaders voor datacenters en andere energie-intensieve functies. Concrete tekstvoorstellen: Wij zien graag dat in hoofdstuk 3.6 Sturen op randvoorwaarden voor een toekomstbestendige economie en hoofdstuk 5.14 Toekomstbestendige economie expliciet aandacht wordt besteed aan de positie van het midden- en kleinbedrijf. Het MKB vormt een belangrijke pijler onder de regionale economie en verdient daarom een herkenbare plaats binnen de provinciale economische ontwikkelstrategie. Ook de betekenis van de Greenport Aalsmeer en de daaraan verbonden kennisintensieve sierteelt- en agrobusinesssector graag explicieter benoemen. Wij zien ook graag dat in hoofdstuk 5.8 Digitale infrastructuur nader wordt uitgewerkt welke ruimtelijke ontwikkelmogelijkheden de provincie ziet voor datacenters, met daarbij oog voor energiegebruik, watergebruik,netcongestie en economische meerwaarde.	Het midden- en kleinbedrijf vormt een belangrijk fundament onder de Noord-Hollandse economie. In de Omgevingsvisie wordt de provinciale inzet beschreven op het ruimtelijk beleid voor economie. Op meerdere plekken in het document, waaronder de door indiener genoemde paragrafen, is nadrukkelijk de link gelegd met het MKB. De inzet op een toekomstbestendige economie is immers met name gericht op MKB-bedrijven omdat het overgrote deel van het provinciale bedrijfsleven MKB is. Nog meer verwijzingen zijn daarom ons inziens niet noodzakelijk.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0044	16	Landelijk gebied en glastuinbouw De gemeente Amstelveen onderschrijft de provinciale ambitie om de kwaliteiten van het landelijk gebied te behouden en tegelijkertijd ruimte te bieden aan klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, recreatie en landbouw. De integrale benadering van deze opgaven verdient waardering. Tegelijkertijd constateren wij dat de visie voor het landelijk gebied op onderdelen nog vrij algemeen blijft en beperkte richting geeft voor gebieden waar meerdere ruimtelijke transities gelijktijdig plaatsvinden. Dit geldt in het bijzonder voor de Noorder Legmeerpolder en andere gebieden binnen de Greenportregio, waar sprake is van een gemengd gebied met blijvende telers, nieuwe ondernemers en locaties waarvan de oorspronkelijke glastuinbouwfunctie onder druk staat. De provinciale inzet op clustering van glastuinbouw is begrijpelijk, maar sluit niet overal aan bij de bestaande praktijk en ontwikkelingsdynamiek. Wij verzoeken de provincie daarom om binnen bestaande glastuinbouw(concentratie)gebieden meer ruimte te bieden voor gebiedsspecifiek maatwerk en een gefaseerde ontwikkeling mogelijk te maken. Daarbij denken wij aan een combinatie van toekomstbestendige glastuinbouw met functies die bijdragen aan de kwaliteit en veerkracht van het gebied, zoals waterberging, natuurontwikkeling, recreatie, duurzame energieopwekking en -opslag en andere vormen van productieve bedrijvigheid met maatschappelijke meerwaarde. Een dergelijke benadering sluit aan bij de provinciale uitgangspunten van meervoudig ruimtegebruik, energietransitie en klimaatadaptatie en biedt tegelijkertijd perspectief voor gebieden waar de voorwaarden voor volledige clustering niet of slechts gedeeltelijk aanwezig zijn. Wij verzoeken de provincie deze benadering ook te verankeren in de verdere uitwerking van de omgevingsverordening, zodat gebiedsgerichte ontwikkelpaden mogelijk blijven en de ruimtelijke kwaliteit én economische vitaliteit van deze gebieden behouden kunnen worden. Concrete tekstvoorstellen: wij zien graag dat in hoofdstuk 4.2 Perspectief op het landelijk gebied en hoofdstuk 5.11 Toekomstbestendige en duurzame agrarische sector meer ruimte wordt geboden voor gebiedsspecifiek maatwerk in glastuinbouwgebieden. Voor gebieden zoals de Noorder Legmeerpolder vragen wij nadrukkelijk aandacht voor een gefaseerde ontwikkeling waarin toekomstbestendige glastuinbouw wordt gecombineerd met andere maatschappelijke opgaven, zoals natuur, recreatie en duurzame energieopwekking.	Wij houden in de Omgevingsvisie vast aan het bestaande ruimtelijke beleid voor glastuinbouwconcentratiegebieden. In de regio van de Greenport Aalsmeer drukken veel verschillende functies op de schaarse ruimte. Relatief goedkope glastuinbouwgrond staat daarbij onder druk van speculatie. We beschermen deze gebieden primair voor glastuinbouwproductie en direct gelieerde activiteiten. We zien daarbij geen ruimte voor combinatie andere vormen van bedrijvigheid. Voor de Noorder Legmeerpolder wordt niet vooruitgelopen op een gebiedstransitie of functiewijziging. We verkennen samen met de gemeente Amstelveen binnen het traject Meer naar beter het toekomstperspectief van het gebied waarin voor de provincie het behoud van het glastuinbouwcluster het uitgangspunt is.
ZW_0044	17	Netcongestie en energiesysteem De gemeente Amstelveen onderschrijft het belang dat de provincie hecht aan de ontwikkeling van een toekomstbestendig energiesysteem en het oplossen van netcongestie. Positief is dat de visie erkent dat energie-infrastructuur steeds meer bepalend wordt voor waar ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn en dat bestaande netwerken een belangrijke sturende factor vormen bij de ontwikkeling van wonen, werken en mobiliteit. Tegelijkertijd constateren wij dat de gebiedsgerichte consequenties hiervan nog beperkt worden uitgewerkt. In de Schipholregio, de Greenportregio en de Zuidlob van de MRA komen grote opgaven samen op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling, mobiliteit en verduurzaming. Juist in deze gebieden is behoefte aan een integrale benadering van het energiesysteem, waarbij vraag, aanbod, opslag, warmte en infrastructuur in samenhang worden beschouwd. De verduurzaming van de Greenportregio illustreert deze opgave. De energievraag neemt toe door de afbouw van aardgasgebruik en de elektrificatie van processen, terwijl tegelijkertijd de lokale elektriciteitsproductie uit WKK-installaties afneemt. Oplossingen zoals geothermie, warmtenetten, energieopslag en de inzet van restwarmte kunnen bijdragen aan een robuuster energiesysteem, maar vragen om gebiedsoverstijgende afstemming en ruimtelijke keuzes. Ook de samenhang met de verduurzaming van Schiphol, de mobiliteitstransitie, waterstofontwikkeling en de toenemende productie van duurzame energie uit zon en wind biedt kansen die verder reiken dan individuele gemeenten. Wij zien hierbij een belangrijke rol voor de provincie als verbinder en ruimtelijk regisseur. Concrete tekstvoorstellen: Wij zien graag dat in hoofdstuk 5.7 Het energiesysteem en hoofdstuk 3.5 Sturen vanuit netwerken explicieter wordt beschreven hoe de provincie gemeenten ondersteunt bij de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur. Daarnaast zien wij graag dat de visie meer aandacht besteedt aan de samenhang tussen de verduurzaming van Schiphol, de Greenportregio, de mobiliteitssector en het energiesysteem als geheel. Hierbij vragen wij de provincie duidelijker aan te geven welke rol zij voor zichzelf ziet bij het verbinden van vraag en aanbod van energie, het stimuleren van regionale samenwerking en het ruimtelijk organiseren van een robuust energiesysteem voor de Schipholregio en de zuidkant van de MRA.	Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties beter in beeld te krijgen. Deze visie is op hoofdlijnen. In onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld zullen wij samen met gemeenten en andere stakeholders het toekomstig energiesysteem gedetailleerder en gebiedsgericht uitwerken. Daarbij zal ook aandacht zijn voor speciefieke doelstellingen, maatregelen en instrumenten om het toekomstig energiesysteem te realiseren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0045	1	Namens de Coöperatie Texel Energie U.A. brengen wij hierbij onze zienswijze naar voren over de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Texel Energie onderschrijft de ambitie van de provincie om te komen tot een duurzaam, betrouwbaar en toekomstbestendig energiesysteem. In het bijzonder onderschrijven wij de keuze om energie-infrastructuur als randvoorwaarde voor ruimtelijke en economische ontwikkeling te beschouwen en om naast het centrale energiesysteem nadrukkelijk ruimte te bieden aan decentrale energiesystemen, lokale opwek, opslag en energiegemeenschappen. Juist vanuit die uitgangspunten menen wij dat de ontwerp-omgevingsvisie voor Texel op enkele wezenlijke onderdelen verdere concretisering behoeft.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze.
ZW_0045	2	1. De bijzondere positie van Texel vraagt om een gebiedsgerichte benadering Een belangrijk uitgangspunt van de ontwerp-omgevingsvisie is dat de verscheidenheid van Noord-Holland als kracht wordt benut en dat bij de ruimtelijke afweging rekening wordt gehouden met verschillen tussen gebieden. Ook kiest de provincie voor de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Voor Texel heeft dat bijzondere betekenis. Als eiland heeft Texel een geografisch en technisch afgebakend energiesysteem. Het eiland is voor de uitwisseling van elektriciteit met het landelijke energiesysteem afhankelijk van de verbinding door de Waddenzee, de zogenaamde Wadkabel. Tegelijkertijd moet ook op Texel ruimte bestaan voor woningbouw, economische ontwikkeling, verduurzaming van bedrijven en landbouw, elektrisch vervoer en verdere elektrificatie van de energievoorziening. Daar komt bij dat het energiegebruik op Texel een eigen profiel kent, mede door de sterke seizoensinvloeden op wonen, bedrijvigheid, recreatie en mobiliteit. Juist daardoor leent Texel zich bij uitstek voor het ontwikkelen en beproeven van oplossingen waarbij lokale opwek, lokaal verbruik, opslag, flexibiliteit en vraagsturing zoveel mogelijk met elkaar in balans worden gebracht. Wij constateren echter dat Texel, anders dan verschillende andere gebieden in Noord-Holland, in hoofdstuk 6 van de ontwerp-omgevingsvisie niet als zelfstandig gebied wordt uitgewerkt. Texel komt in de gebiedsgerichte uitwerking van Den Helder slechts beperkt aan de orde, onder meer in relatie tot de energieverbinding met het vasteland. Wij verzoeken de provincie daarom de bijzondere positie van Texel ook gebiedsgericht in de omgevingsvisie te erkennen en daarbij expliciet aandacht te besteden aan het toekomstige energiesysteem van het eiland.	Texel heeft een duidelijk profiel als decentraal energiesysteem, met inmiddels een solide basis en plannen om dit in de toekomst verder uit te bouwen. Wij ondersteunen dit omdat een gebalanceerd decentraal energiesysteem essentieel is voor veel maatschappelijke opgaven. In de verdere uitwerking van het energiesysteem werken wij graag met u samen, waarbij we gebruik gaan maken van de nieuw op te stellen energiebeelden en gebiedsgerichte uitwerking. In de tekst van de Omgevingsvisie nemen we op dat Texel een bijzondere positie inneemt in het decentrale energiesysteem. Deze tekst wordt gecombineerd met het tekstvoorstel van Liander over gebiedsuitwerkingen.
ZW_0045	3	2. Bied duidelijkheid over de toekomstige energie-infrastructuur van Texel De ontwerp-omgevingsvisie stelt terecht dat energie- en andere netwerken randvoorwaardelijk zijn voor wonen en werken en in toenemende mate sturend zullen worden voor ruimtelijke ontwikkelingen. Ook wordt onderkend dat netcongestie een belangrijke belemmering vormt voor onder meer woningbouw, economische ontwikkeling en de energietransitie. Tegen die achtergrond is de passage over Texel naar ons oordeel te terughoudend. In de gebiedsgerichte uitwerking van Den Helder wordt thans slechts vermeld dat voor de energievoorziening op Texel wordt onderzocht of uitbreiding van de Wadkabel noodzakelijk is. Dat biedt onvoldoende perspectief. Wanneer energie-infrastructuur bepalend wordt voor de vraag waar en wanneer ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, moet voor een eiland dat afhankelijk is van één verbinding met het vasteland tijdig duidelijk zijn welke capaciteit op langere termijn nodig is en op welke wijze daarin zal worden voorzien. Een tekort aan transportcapaciteit raakt op Texel immers niet één afzonderlijke ruimtelijke ontwikkeling, maar potentieel het functioneren en de ontwikkeling van het eiland als geheel. Woningbouw, verduurzaming van bestaande bedrijven, elektrificatie van de landbouw, mobiliteit, recreatie en nieuwe economische activiteiten kunnen daardoor tegelijkertijd worden geraakt. Daarmee kan een situatie ontstaan waarin de provincie enerzijds maatschappelijke en economische ontwikkelingen noodzakelijk acht, terwijl anderzijds de daarvoor noodzakelijke energie-infrastructuur niet tijdig beschikbaar is. Dat verdraagt zich naar onze mening niet goed met het uitgangspunt van de ontwerp-omgevingsvisie dat energie-infrastructuur een randvoorwaarde vormt voor ruimtelijke ontwikkeling.	Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig energiesysteem gedetailleerder uit te werken voor onder andere Texel. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in de Energiebeelden die we gezamenlijk gaan opstellen en het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. Het programma zal gericht zijn op het toekomstig energiesysteem waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van onder meer woningbouw, economie en duurzame opwek. In gebiedsuitwerkingen en mogelijk in het Programma komen uw vragen terug. Het onderzoek naar de wadkabel wordt gedaan door Liander.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0045	3a	Wij verzoeken de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie: 1. expliciet te erkennen dat voldoende transportcapaciteit tussen Texel en het vasteland een essentiële randvoorwaarde is voor de toekomstige leefbaarheid en economische ontwikkeling van het eiland; 2. niet te volstaan met het onderzoeken óf uitbreiding van de Wadkabel noodzakelijk is, maar een duidelijk proces en tijdpad vast te leggen waarbinnen de toekomstige capaciteitsbehoefte wordt vastgesteld en besluitvorming over eventuele uitbreiding of verzwaring plaatsvindt; 3. zich, vanuit haar provinciale regierol, actief in te zetten voor tijdige realisatie van de noodzakelijke energie-infrastructuur in samenwerking met de betrokken netbeheerders, gemeente en andere partijen; en 4. bij de dimensionering van die infrastructuur niet uitsluitend uit te gaan van de huidige netvraag, maar rekening te houden met de ontwikkeling van woningbouw, mobiliteit, landbouw, bedrijvigheid en de verdere energietransitie op Texel.	Zie hierboven.
ZW_0045	4	3. Geef het decentrale energiesysteem op Texel daadwerkelijk ruimte De ontwerp-omgevingsvisie maakt uitdrukkelijk onderscheid tussen het centrale en het decentrale energiesysteem. De provincie constateert daarbij dat lokale opwek en lokaal gebruik beter met elkaar in evenwicht moeten worden gebracht en dat opslag en andere vormen van flexibiliteit kunnen bijdragen aan vermindering van de belasting van het centrale elektriciteitsnet. Texel biedt bij uitstek mogelijkheden om deze beleidskeuze in praktijk te brengen. Door zijn schaal, fysieke begrenzing en bestaande lokale samenwerking kan op Texel ervaring worden opgedaan met onder meer: - lokale energiehubs; - batterijopslag; - slim en netbewust laden; - vraagsturing; - lokaal energiedelen; - afstemming tussen lokale productie en lokaal gebruik; en - andere flexibiliteitsdiensten waarmee pieken in vraag en aanbod kunnen worden verminderd. Daarbij moet worden voorkomen dat de provinciale keuze om grote energievragers en energie-intensieve activiteiten zoveel mogelijk rond centrale energieknooppunten te concentreren, onbedoeld tot gevolg heeft dat voor innovatieve decentrale oplossingen buiten die knooppunten onvoldoende beleidsruimte resteert. Een decentraal energiesysteem kan juist bijdragen aan een efficiënter gebruik van de bestaande infrastructuur en daarmee de behoefte aan aanvullende netverzwaring beperken. Beide sporen – tijdige uitbreiding van de noodzakelijke infrastructuur én optimaal lokaal gebruik daarvan – moeten daarom naast elkaar worden ontwikkeld. Wij verzoeken de provincie Texel in de definitieve omgevingsvisie aan te wijzen als proeftuin voor een slim en decentraal energiesysteem en actief ruimte te bieden aan pilots en samenwerkingsprojecten op het gebied van opslag, flexibiliteit, lokale energiesturing en energiedelen.	Zie het antwoord hierboven (3). De genoemde ontwikkeling van de decentrale energiesysteem zal in de ontwikkeling van de energiebeelden en de gebiedsuitwerking worden opgenomen. We hebben in de tekst benoemd dat Texel een speciale positie inneemt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0045	5	4. Geef energiegemeenschappen een structurele positie Texel Energie onderschrijft dat de ontwerp-omgevingsvisie een rol ziet voor lokale initiatieven en energiegemeenschappen. Wij menen echter dat deze rol steviger kan worden verankerd. Lokale energiecoöperaties kunnen niet alleen bijdragen aan lokale duurzame opwek. Zij kunnen tevens een verbindende rol vervullen tussen inwoners, ondernemers, overheden en netbeheerders en bijdragen aan lokaal eigendom, maatschappelijk draagvlak en een evenwichtige verdeling van de maatschappelijke en economische voordelen van de energietransitie. Juist binnen een decentraal energiesysteem kunnen energiegemeenschappen bovendien een actieve rol spelen bij energiedelen, flexibiliteit, vraagsturing en de ontwikkeling van lokale energiemarkten en nieuwe verdienmodellen. Wij verzoeken de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie expliciet op te nemen dat energiegemeenschappen en lokale energiecoöperaties structurele samenwerkingspartners zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van het decentrale energiesysteem en dat de provincie ruimte wil bieden aan nieuwe modellen voor lokaal energiedelen, flexibiliteitsdiensten en congestiemanagement.	Wij nemen de zienswijze over. In de definitieve Omgevingsvisie voegen wij na de alinea die eindigt met 'wijkniveau' toe dat energiegemeenschappen en lokale energiecoöperaties bijdragen aan lokaal eigendom, draagvlak en een flexibel, decentraal energiesysteem, en dat wij hun deelname aan lokale duurzame-opwekprojecten, energiedelen en flexibiliteit stimuleren.
ZW_0045	6	5. Van onderzoek naar provinciale regie De ontwerp-omgevingsvisie is niet slechts een beschrijving van ambities. Zij vormt het richtinggevende kader voor het toekomstige provinciale handelen en voor nadere uitwerking in programma's, de omgevingsverordening en andere instrumenten. Daarom is het van belang dat de bijzondere positie van Texel niet pas bij die latere uitwerking wordt onderkend. De uitdaging waarvoor Texel staat, raakt meerdere provinciale belangen tegelijkertijd: energievoorziening, woningbouw, economische ontwikkeling, mobiliteit, leefbaarheid en verduurzaming. Bovendien overschrijdt de daarvoor noodzakelijke infrastructuur per definitie de gemeentegrens. Juist hier is toepassing aangewezen van het provinciale uitgangspunt 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Wij vragen de provincie daarom niet om een uitzonderingspositie voor Texel, maar om toepassing van de uitgangspunten die de provincie zelf in de ontwerp-omgevingsvisie formuleert. Texel kan daarbij juist als voorbeeld dienen. Wanneer op een overzichtelijke schaal kan worden aangetoond hoe lokale opwek, opslag, energiedelen, vraagsturing, voldoende netcapaciteit en lokaal eigendom gezamenlijk kunnen functioneren, kunnen de opgedane ervaringen ook elders in Noord-Holland worden benut.	Texel kan inderdaad als voorbeeld dienen. Dit wordt opgenomen in de tekst. De gebiedsuitwerkingen voor het energiesysteem worden opgesteld na vaststelling van deze Omgevingsvisie. Zie ook het antwoord op opmerking 3 van deze zienswijze.
ZW_0045	7	6. Verzoek Texel Energie verzoekt Provinciale Staten de ontwerp-omgevingsvisie gewijzigd vast te stellen en daarin: 1. Texel expliciet te erkennen als een gebied met een bijzonder, overwegend decentraal energiesysteem waarvoor een gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk is; 2. een concreet proces en tijdpad op te nemen voor het bepalen van de toekomstige netcapaciteit van Texel en de besluitvorming over de noodzakelijke uitbreiding of verzwaring van de verbinding met het vasteland; 3. te waarborgen dat voldoende energie-infrastructuur tijdig beschikbaar komt om woningbouw, economische ontwikkeling, mobiliteit en verduurzaming op Texel mogelijk te maken; 4. ruimte te bieden aan energiehubs, opslag, slim energiemanagement, lokaal energiedelen, vraagsturing en andere flexibiliteitsoplossingen, ook buiten de centrale energieknooppunten; 5. Texel aan te wijzen als provinciale proeftuin voor innovatieve decentrale energiesystemen en dergelijke projecten actief te faciliteren; 6. lokale energiecoöperaties en energiegemeenschappen expliciet als structurele samenwerkingspartners in de energietransitie te erkennen. Texel Energie ondersteunt de ambitie van de provincie om een robuust, duurzaam en toekomstbestendig energiesysteem tot stand te brengen. Met bovenstaande aanvullingen kan de omgevingsvisie naar onze mening beter recht doen aan de specifieke situatie van Texel én kan het eiland een concrete bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het toekomstige energiesysteem van Noord-Holland.	Op de in deze samenvatting opgenomen onderdelen zijn we in het voorgaande per onderdeel ingegaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0046	1	Namens Boskerpolder B.V. maken wij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het ontwerp omgevingsvisie en ontwerp omgevingseffectrapportage, welke ter inzage liggen in de periode van 15 juni 2026 tot en met 31 augustus 2026. Boskerpolder B.V. is de initiatiefnemer van een grootschalige recreatieontwikkeling in Groote Keeten (gemeente Schagen). Het project is gelegen tussen de Helmweg /Voorweg en Abbestede en heeft een omvang van ongeveer 53 hectaren met de volgende bestemmingen: recreatie/groen, waterberging, natuur, centrale voorzieningen en 14 permanente woningen. Het desbetreffende bestemmingsplan Boskerpark is op 17-12-2013 door de raad van de gemeente Schagen vastgesteld en in juni 2014 onherroepelijk geworden. Destijds heeft de Adviescommissie Ruimtelijke Ordening het project Boskerpark gekwalificeerd als hét voorbeeld voor een recreatieve ontwikkeling (vgl paragraaf 4.2.3 van het bestemmingsplan) en dat voldoet aan het gemeentelijk beleid (paragraaf 4.4, meer specifiek pagina 39 van het bestemmingsplan). Het projectplan is dan ook met zorg afgestemd op de naastgelegen natuurgebieden en maakt hiermee onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. De verplichtingen en kaders voor de realisatie van dit project zijn destijds stevig verankerd in verschillende formele afspraken met de gemeente Schagen. Door de landelijke stikstofproblematiek is de afgifte van de benodigde natuurvergunning echter onbedoeld gestrand. Hierdoor is de daadwerkelijke realisatie vertraagd. Ons zwaarwegende belang bij deze zienswijze is dat de uitvoerbaarheid en de economische waarde van het onherroepelijke bestemmingsplan niet in het geding mogen komen door nieuw provinciaal ruimtelijk beleid. Nieuw beleid mag de realisatie van reeds lang bestaande, rechtmatige en contractueel vastgelegde projecten niet feitelijk onmogelijk maken. In de ontwerp omgevingsvisie kiest de provincie voor een programmatische aanpak stikstof om vergunningverlening weer mogelijk te maken. Daarbij stelt de provincie stikstofzones voor (in de basis 250 meter) rondom kwetsbare natuur. De ontwerp omgevingsvisie biedt onvoldoende duidelijkheid over overgangsrecht of een prioriteringskader voor projecten met bestaande planologische rechten. Het instellen van strenge stikstofzones mag niet betekenen dat projecten zoals Boskerpark, die al een onherroepelijke status en contractuele afspraken met de lokale overheid hebben, definitief op slot worden gezet. Wij verzoeken de provincie om in de visie een helder afwegingskader op te nemen dat de realisatie van bestaande plannen actief faciliteert en borgt.	Het uitgangspunt van de provincie in de uitwerking van het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering (en voorafgaande beleidsdocumenten) is een zoneringsaanpak zonder planologisch regime.
ZW_0046	2	De provincie signaleert in de omgevingsvisie een toenemende druk op de leefomgeving door recreatie en wil de recreatie en natuur zorgvuldig op elkaar afstemmen, onder meer door zonering. Tevens streeft de provincie naar 'overgangszones' tussen landbouwgronden en Natura 2000-gebieden om de natuur te beschermen. Het plangebied van Boskerpark heeft reeds een onherroepelijke recreatieve bestemming. Het plan is nota bene vanaf de ontwerpfase, zoals verankerd in de formele afspraken met de gemeente Schagen, zorgvuldig ruimtelijk ingepast met een eigen ecologische zone ter bescherming van de omliggende natuur. Wij maken bezwaar tegen de mogelijkheid dat de provinciale aanwijzing van generieke 'overgangszones' of 'recreatiezonering' restricties gaat opleggen aan gebieden die al een onherroepelijke recreatieve bestemming hebben. Nieuw beleid mag niet leiden tot een indirecte onteigening of inperking van onze planologische rechten. De uitvoerbaarheid van het bestemmingsplan moet te allen tijde gegarandeerd blijven.	De Omgevingsvisie van de provincie is een zelfbindend beleidskader voor de fysieke leefomgeving, met oog op de langetermijnontwikkeling van de provincie. We benutten het instrumentarium dat de Omgevingswet ons biedt, om de visie nader uit te werken en ambities te realiseren. De Omgevingsvisie heeft geen directe doorwerking noch consequenties voor geldende bestemmingsplannen.
ZW_0046	3	Wij verzoeken u de ontwerp omgevingsvisie vóór definitieve vaststelling op de volgende punten aan te passen en te verduidelijken: Ten eerste verzoeken wij u om in de visie expliciet op te nemen dat bij de verdere uitwerking van beleid, waaronder het stikstofbeleid en de recreatiezonering, onherroepelijke bestemmingsplannen en bestaande contractuele afspraken tussen initiatiefnemers en gemeenten volledig worden gerespecteerd en worden ontzien van nieuwe belemmerende kaders.	Het uitgangspunt van de provincie in de uitwerking van het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering (en voorafgaande beleidsdocumenten) is een zoneringsaanpak zonder planologisch regime.
ZW_0046	4	Ten tweede vragen wij u om binnen de programmatische stikstofaanpak daadwerkelijk oplossingsruimte te creëren voor projecten die planologisch reeds volledig zijn uitgekristalliseerd. Dit kan bijvoorbeeld door dergelijke projecten voorrang te verlenen in stikstofregistratiesystemen, zodat de uitvoerbaarheid van deze plannen op korte termijn wordt hersteld.	De programmatische aanpak ziet toe op het herstellen van natuur en hiermee vergunningsruimte. De provincie hanteert geen afzonderlijk, vastgesteld prioriterings- of afwegingskader voor de volgorde waarin aanvragen voor natuurvergunningaanvragen worden behandeld zodra behandeling weer mogelijk is. De behandeling van vergunningaanvragen vindt plaats binnen de reguliere werkwijze en de geldende wettelijke beslistermijnen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0046	5	Tot slot verzoeken wij u het uitgangspunt te verankeren dat, indien nieuwe ruimtelijke instrumenten zoals de voorgestelde overgangszones de feitelijke realisatie van onherroepelijke plannen alsnog blijvend belemmeren, de provincie haar verantwoordelijkheid neemt voor nadeelcompensatie en planschade om zo de economische waarde van onze wettig verworven rechten te beschermen.	Bij eventuele wijzigingen van provinciale regelgeving of planologische wijzigingen is het wettelijk kader van toepassing. Zie ook antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0046).
ZW_0047	1	Cumela heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Namens de 171 leden, zijnde cumelabedrijven, van Cumela Nederland die in de provincie Noord-Holland zijn gevestigd en de leden die in provincie Noord-Holland werkzaam zijn, wordt een zienswijze ingediend in relatie tot deze Omgevingsvisie. In de Bijlage – Achtergrond Cumela(bedrijven) treft u de motivatie als belanghebbende. In deze Zienswijze wordt nader ingegaan op de inhoud van de ontwerp Omgevingsvisie.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0047	2	Wij onderschrijven de ambitie om Noord-Holland richting 2050 aantrekkelijk, gezond, bereikbaar, economisch sterk en klimaatbestendig te houden. De provincie staat daarvoor voor grote ruimtelijke opgaven. Er moeten woningen worden gebouwd, natuur en biodiversiteit worden versterkt, het water- en bodemsysteem moet klimaatbestendig worden ingericht, de energie-infrastructuur moet worden uitgebreid en er moet ruimte blijven voor landbouw, bereikbaarheid en economische ontwikkeling. Cumela mist in dit toekomstbeeld echter een essentiële schakel. De provincie beschrijft uitvoerig wat er richting 2050 moet worden gerealiseerd, maar besteedt onvoldoende aandacht aan de bedrijven (lees: cumelabedrijven) die deze ambities daadwerkelijk moeten uitvoeren, beheren en onderhouden. Voor het beheren en onderhouden van alle gronden binnen de provincie c.q. het huidige landschap én voor de realisatie van het toekomstbeeld zijn en blijven vakmensen, machines, materialen en goed gelegen bedrijfslocaties nodig.	Wij danken indiener voor zijn zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Indiener vraagt om de uitvoeringskracht van bedrijven in groen, grond en infra expliciet onderdeel te maken van het toekomstbeeld voor 2050. Wij erkennen het belang van bedrijven die werkzaamheden uitvoeren in het landelijk gebied, zoals bijvoorbeeld agrarisch loonwerk en werkzaamheden voor de aanleg en het onderhoud van natuur-, water- en recreatiegebieden voor publieke doeleinden. De Omgevingsvisie is echter niet het instrument voor het bepalen of specifieke bedrijfsactiviteiten, uitbreidingen, vestigingen of voorzieningen op een bepaalde locatie mogelijk zijn. Uitwerking vindt plaats in onderliggende programma's, omgevingsverordening en ook in gemeentelijk beleid. De rest van uw verzoeken komt grotendeels overeen met uw zienswijze die u op onze Omgevingsverordening 2025 heeft ingediend. We verwijzen voor de beantwoording hierop naar onze eerdere reactie hierop.
ZW_0047	3	1. Ruimte voor de uitvoerders van de ruimtelijke opgaven Uitvoeringskracht vraagt ook om ruimte. Cumelabedrijven vormen een belangrijk onderdeel van deze uitvoeringskracht. Onze ondernemers werken dagelijks in groen, grond en infra. Zij verrichten grondverzet, maken woningbouwlocaties bouwrijp, leggen infrastructuur aan en onderhouden deze, onderhouden watergangen en bermen, werken aan waterveiligheid, richten natuur in en beheren deze en ondersteunen agrarische bedrijven. Ook bij extreem weer en calamiteiten zijn zij met vakmensen, gebiedskennis en zwaar materieel inzetbaar. Veel cumelabedrijven zijn van oudsher gevestigd in of nabij het landelijk gebied. Dat heeft een duidelijke functionele reden: daar vindt een belangrijk deel van hun werkzaamheden plaats. Bovendien vraagt de bedrijfsvoering ruimte voor machines, voertuigen, materialen en veilige verkeersbewegingen. Verduurzaming en circulariteit leiden daarnaast tot een ruimtevraag voor bijvoorbeeld laadvoorzieningen, energieopslag en het tijdelijk opslaan en hergebruiken van reststromen. Deze bedrijven kunnen daarom niet zonder meer worden gelijkgesteld aan reguliere bedrijvigheid die relatief eenvoudig naar een bedrijventerrein kan worden verplaatst. Voor bedrijven die dagelijks met zwaar materieel in het landelijk gebied actief zijn, kan een verplaatsing juist leiden tot meer verkeersbewegingen, een hoger energieverbruik en extra kosten. Bovendien zijn cumelabedrijven, vanwege het gebruik van langzaamrijdend en specialistisch werkmaterieel, sterk afhankelijk van het lokale wegennet. Een ligging in of nabij het landelijk gebied is daarom van belang om werkzaamheden efficiënt in alle uithoeken van de provincie te kunnen uitvoeren. Vanuit ruimtelijk, verkeerskundig én duurzaamheidsperspectief kan een goed ingepaste bedrijfslocatie in of nabij het werkgebied daarom juist de voorkeur verdienen. Daarbij is het van belang dat de locatie voldoende ruimte biedt voor de bedrijfsvoering en beschikt over een passend ontwikkelingsperspectief, zowel wat betreft het gebruik als de bebouwingsmogelijkheden.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0047	4	2. De definitie 'agrarisch aanverwant bedrijf' volstaat niet meer Noord-Holland erkent in de huidige Omgevingsverordening al de bijzondere positie van het 'agrarisch aanverwant bedrijf'. Kort samengevat betreft dit bedrijven die gebruikmaken van landbouwwerktuigen, landbouwapparatuur of agrarisch loonwerk en hoofdzakelijk diensten leveren aan agrarische bedrijven, dan wel diensten leveren voor de aanleg en het onderhoud van groene of recreatieve gebieden voor publieke doeleinden. Deze definitie biedt een goede basis. Echter gerelateerd aan de diverse ontwikkelingen in het landelijk gebied, hebben veel cumelabedrijven welke van oorsprong vooral gericht waren op dienstverlening voor agrariërs, zich ontwikkeld tot veelzijdige ondernemingen in groen, grond en infra. Zij werken niet alleen voor agrariërs, maar ook voor waterschappen, gemeenten, provincies, terreinbeheerders, aannemers en nutsbedrijven. Zij zijn actief in onder meer grondverzet, cultuurtechniek, waterbeheer, natuur- en landschapsbeheer, groen, infrastructuur en klimaatadaptatie. De relatie met uitsluitend de agrarische sector is daardoor bij veel cumelabedrijven kleiner geworden, terwijl hun functionele verbondenheid met het landelijk gebied onverminderd sterk is gebleven én ook het machinepark in grote mate gelijk is gebleven. Een bedrijf dat een watergang onderhoudt voor een waterschap is niet minder gebiedsgebonden dan wanneer het voor een agrariër werkt. Hetzelfde geldt voor bedrijven die natuur beheren, grondwerk uitvoeren in bijvoorbeeld een natuur- of duingebied of maatregelen voor klimaatadaptatie realiseren. Eenzelfde vergelijk geldt ook voor een landbouwtractor met een maaimachine, welke ingezet wordt voor het maaien van een weiland bij een agrariër, of anderzijds beheergronden van het Hoogheemraadschap of de bermen langs een gemeentelijke weg. Het provinciale beleid zou daarom minder moeten uitgaan van voor wie een bedrijf werkt en meer van waar en waarvoor het bedrijf actief is en aan welke maatschappelijke en ruimtelijke opgaven en ambities het met zijn werkzaamheden bijdraagt. In het verlengde van deze Omgevingsvisie verzoeken wij daarom om de omschrijving en definitie van het begrip 'agrarisch aanverwant bedrijf' in de Omgevingsverordening te herformuleren, zodat deze beter aansluit bij de huidige werkzaamheden, functie en ontwikkelingsbehoeften van cumelabedrijven. Een dergelijke herformulering draagt bovendien bij aan de mogelijkheden voor cumelabedrijven om daadwerkelijk invulling te geven aan de opgaven en ambities die in de Omgevingsvisie worden benoemd. Hieronder lichten wij dit nader toe.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047)
ZW_0047	5	3. Friesland als voorbeeld: 'hulpbedrijf landelijk gebied' De provincie Friesland heeft deze ontwikkeling onderkend en hanteert in haar Omgevingsverordening het bredere begrip 'hulpbedrijf landelijk gebied'. Daarbij staat de functionele relatie met het landelijk gebied centraal: een bedrijf is naar de aard van zijn activiteiten in overwegende mate aan het landelijk gebied gebonden of de activiteiten zijn in overwegende mate op het landelijk gebied gericht. Deze benadering past beter bij de moderne cumelasector én bij de opgaven die Noord-Holland zelf richting 2050 formuleert. Het landelijk gebied is immers niet meer uitsluitend het domein van landbouw. Het vervult steeds meer functies op het gebied van water, bodem, natuur, klimaat, energie, recreatie en circulariteit. De bedrijven die deze opgaven uitvoeren, ontwikkelen zich in dezelfde richting. Als de opgaven in het landelijk gebied verbreden, moet ook de definitie van de bedrijven die deze opgaven uitvoeren verbreden. Cumela vraagt de provincie Noord-Holland daarom het Friese voorbeeld te benutten en de bestaande categorie 'agrarisch aanverwant bedrijf' te verbreden of aan te vullen met het begrip 'hulpbedrijf landelijk gebied'. Daarbij moet niet primair de opdrachtgever of traditionele sectorindeling bepalend zijn, maar de aard van de werkzaamheden en de functionele verbondenheid met het landelijk gebied.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0047	6	4. Geef hulpbedrijven ook ontwikkelruimte Een passende definitie alleen is niet voldoende. Bedrijven die noodzakelijk zijn voor de inrichting, het beheer en onderhoud van het landelijk gebied moeten op hun bestaande locaties ook een reëel ontwikkelperspectief houden. Richting 2050 wordt dit belang alleen maar groter. Het werkmaterieel verandert en verduurzaamt, waarbij elektrificatie extra ruimte vraagt voor energievoorzieningen en laadinfrastructuur. Ook de transitie naar een circulaire economie stelt nieuwe ruimtelijke eisen aan bedrijven, bijvoorbeeld voor de tijdelijke opslag, verwerking en hergebruik van materialen en voor het efficiënt beheren en sluiten van lokale kringlopen van grondstoffen, hulpstoffen en reststromen. Tegelijkertijd zorgen de provinciale ambities op het gebied van woningbouw, water, natuur, klimaat en infrastructuur voor een groeiende behoefte aan uitvoeringscapaciteit. Om deze opgaven daadwerkelijk te kunnen realiseren, is het essentieel dat voldoende passend en inzetbaar werkmaterieel beschikbaar is en dat bedrijven over de ruimte beschikken om deze werkzaamheden efficiënt en duurzaam uit te voeren. Het is tegenstrijdig om steeds meer maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied neer te leggen en tegelijkertijd de bedrijven die deze opgaven uitvoeren ruimtelijk op slot te zetten. Een toekomstbestendig landelijk gebied vraagt ook om toekomstbestendige bedrijfslocaties voor cumelaondernemers. Een gemiddeld cumelabedrijf heeft voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering circa 1,5 tot 2,0 hectare ruimte nodig. Die ruimte is op reguliere bedrijventerreinen vaak niet beschikbaar en bovendien kostbaar en schaars. Het is daarom niet logisch om functioneel aan het landelijk gebied gebonden bedrijven zonder meer naar bedrijventerreinen te verwijzen. Juist door deze bedrijven op passende (bestaande) locaties in het landelijk gebied ontwikkelperspectief te bieden, kunnen de cumelabedrijven de maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied blijven uitvoeren, blijft het landelijk gebied vitaal én blijft de al schaarse ruimte op bedrijventerreinen beschikbaar voor bedrijven die daar volledig thuishoren.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).
ZW_0047	7	5. Vrijkomende agrarische bebouwing In de omgevingsvisie wordt op een aantal plaatsen aangegeven dat vrijkomende agrarische bebouwing een nieuwe, passende bestemming verdient. Locaties waar een cumelabedrijf zich kan vestigen zijn zeer schaars. Een vrijkomend agrarisch bedrijf kan voor een cumelabedrijf de ideale locatie zijn voor wat betreft de ruimte en de plek in het landelijk gebied om zich te vestigen. Zoals hiervoor aangegeven heeft een cumelabedrijf een gemiddeld bedrijfsperceel nodig van 1,5 tot 2,0 hectare. Die ruimte is vaak wel beschikbaar op een voormalig agrarisch bedrijf en niet op een bedrijventerrein. Daarbij is ruimte nodig om op deze locatie bedrijfsgebouwen op te kunnen richten voor stalling van materieel alsmede buitenopslagmogelijkheden voor diverse stoffen. Echter zijn voormalige agrarische gebouwen vaak oud, te klein en te laag voor het beoogde gebruik door een cumelabedrijf. Als het cumelabedrijf zich op een dergelijk locatie wil vestigen is nieuwbouw vaak zeer wenselijk. Ook mogelijkheden voor buitenopslag zijn noodzakelijk voor opslag van een strategische werkvoorraad aan grond- en bouwstoffen en voor een invulling van de circulaire economie.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0047	8	6. De paradox: wel ruimte voor de opgaven, niet voor de uitvoerders In de ontwerp-Omgevingsvisie zien wij daarmee een fundamentele paradox. Noord-Holland formuleert grote ambities voor de fysieke leefomgeving en reserveert daarvoor ruimte. Cumelabedrijven kunnen én gaan hier graag concreet mee aan de slag, echter de ruimtelijke positie (de bedrijfslocaties en gebruiksmogelijkheden) van de bedrijven die deze ambities in de praktijk moeten realiseren, krijgt onvoldoende aandacht. Enkele opgaven uit de omgevingsvisie: - De provincie wil meer woningen bouwen, maar daarvoor moeten gronden bouwrijp worden gemaakt, grond worden verzet en infrastructuur worden aangelegd. Daarvoor zijn cumelabedrijven nodig. - De provincie wil water en bodem sturend laten zijn, maar daarvoor moeten watergangen worden onderhouden, waterbergingen worden aangelegd, bodems worden verbeterd en dijken en oevers worden versterkt. Daarvoor zijn cumelabedrijven nodig.De provincie wil natuur en biodiversiteit versterken, maar natuur moet worden ingericht, onderhouden en beheerd en landschapselementen moeten worden aangelegd. Daarvoor zijn cumelabedrijven nodig. - De provincie wil een toekomstbestendige landbouw, maar die landbouw kan niet zonder gespecialiseerde dienstverlening, vakmensen en modern materieel. Daarvoor zijn cumelabedrijven nodig. - De provincie wil een circulaire economie, maar circulariteit vraagt ruimte voor het tijdelijk opslaan, scheiden, bewerken en opnieuw toepassen van grond, groen en andere reststromen. Juist daarvoor hebben cumelabedrijven ruimte op hun bedrijfslocaties nodig. - De provincie wil verduurzaming en minder uitstoot, maar wanneer gebiedsgebonden bedrijven naar reguliere bedrijventerreinen worden verplaatst, moet zwaar materieel juist verder rijden om het werkgebied te bereiken. Dat leidt tot extra verkeersbewegingen, energiegebruik en emissies. - En de provincie wil een klimaatbestendig en weerbaar Noord-Holland, maar bij wateroverlast, droogte en andere calamiteiten zijn juist ondernemers nodig die beschikken over gebiedskennis, vakmensen en zwaar materieel en snel ter plaatse kunnen zijn. Daarvoor zijn cumelabedrijven nodig. Daar zit de kern van onze zorg. Het is niet consistent om steeds meer maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied neer te leggen en tegelijkertijd onvoldoende ruimte te bieden aan de bedrijven die deze opgaven moeten uitvoeren. De provincie kan niet alleen ruimte reserveren voor het eindbeeld van 2050. Zij moet ook ruimte reserveren voor de uitvoeringskracht die nodig is om daar te komen.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).
ZW_0047	9	7. Onze verzoeken Cumela verzoekt de provincie Noord-Holland daarom om: a) Uitvoeringskracht expliciet onderdeel te maken van het toekomstbeeld voor 2050. Neem in de Omgevingsvisie op dat er voldoende ruimte beschikbaar is en blijft voor uitvoerende bedrijven in groen, grond en infra, zodat zij de provinciale doelen en ambities kunnen realiseren en het benodigde beheer en onderhoud kunnen uitvoeren. b) De huidige definitie ‘agrarisch aanverwant bedrijf’ te verbreden. Laat niet primair de opdrachtgever of agrarische oorsprong van een bedrijf bepalend zijn, maar de aard van de werkzaamheden en de functionele verbondenheid met het landelijk gebied of de concrete relatie met de relevante ambities van de provincie. c) Het Friese ‘hulpbedrijf landelijk gebied’ als voorbeeld te nemen. Introduceer in Noord-Holland een vergelijkbare categorie voor bedrijven waarvan de activiteiten in overwegende mate zijn gericht op of gebonden aan het landelijk gebied. d) Deze verbreding door te vertalen naar de Omgevingsverordening Noord-Holland. Borg in de Omgevingsvisie dat bedrijven voldoende ruimte krijgen om bij te dragen aan de uitvoering van de provinciale doelen en ambities. Vertaal dit vervolgens door in passende regels in de Omgevingsverordening, zodat gemeenten in hun omgevingsplannen daadwerkelijk ruimte kunnen bieden voor de vestiging, ontwikkeling en verduurzaming van deze bedrijven. e) Bestaande hulpbedrijven reële ontwikkelruimte te bieden. Voorkom dat gevestigde en goed ingepaste bedrijven in het landelijk gebied ruimtelijk op slot worden gezet. Bied mogelijkheden voor uitbreiding en aanpassing wanneer dit noodzakelijk is voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering. Uiteraard onder de voorwaarde van een goede landschappelijke inpassing en afweging van omgevingsfactoren.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0047	9a	f) Vestigingsmogelijkheden op vrijkomende agrarische locaties Wij verzoeken de provincie om bij vrijkomende agrarische locaties ook 'hulpbedrijven landelijk gebied' (althans; cumelabedrijven) als passende vervolgfunctie op te nemen. Daarmee wordt ruimte geboden aan gebiedsgebonden bedrijvigheid, leegstand voorkomen en de druk op schaarse bedrijventerreinen verminderd. g) Ruimte te bieden voor verduurzaming en circulariteit. Houd rekening met de ruimtebehoefte voor onder meer elektrificatie, energie- en laadvoorzieningen, modern materieel en het tijdelijk opslaan en opnieuw toepassen van reststromen. h) De relatie tussen bedrijfslocatie en werkgebied mee te wegen. Beschouw verplaatsing naar een regulier bedrijventerrein niet automatisch als de gewenste oplossing bij uitbreiding van een bedrijf dat vanwege zijn werkzaamheden functioneel aan het landelijk gebied is gebonden. i) Cumela te betrekken bij de verdere uitwerking. Betrek onze sector bij de vertaling van de Omgevingsvisie naar de Omgevingsverordening en ander provinciaal ruimtelijk beleid.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).
ZW_0047	10	Tot slot Noord-Holland staat voor grote ruimtelijke opgaven. Woningen moeten bouwrijp worden gemaakt, dijken worden versterkt, watergangen onderhouden, natuur ingericht, landbouwgronden bewerkt en infrastructuur aangelegd. Achter al deze opgaven staan ondernemers en vakmensen die dagelijks met gespecialiseerd materieel aan de fysieke leefomgeving werken. De cumelasector staat klaar om de ambities van Noord-Holland voor 2050 te helpen realiseren. Daarvoor is het noodzakelijk dat de provincie deze uitvoeringskracht niet als vanzelfsprekend beschouwt, maar haar ook daadwerkelijk een plek geeft in het ruimtelijke beleid. Maak daarom niet alleen ruimte voor het Noord-Holland van 2050, maar ook voor de ondernemers die Noord-Holland maken, beheren en onderhouden.	Zie de beantwoording van onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0047).
ZW_0048	1	De ontwerpvisie geeft ons aanleiding tot het kenbaar maken van de volgende zienswijze. Algemeen De ontwerp-Omgevingsvisie maakt duidelijk dat Noord-Holland de komende jaren voor ingrijpende ruimtelijke keuzes staat. De beschikbare ruimte is beperkt terwijl de ruimtevraag vanuit wonen, economie, energie, water, natuur en landbouw toeneemt. LTO Noord onderschrijft de noodzaak om keuzes te maken. Om tot goede en afgewogen keuzes te komen is het van belang dat de provincie helder aangeeft welke positie zij de land- en tuinbouwsector in Noord-Holland wil geven. Om die reden zijn we content met de toezegging dat de provincie zorgvuldig wil omgaan met landbouwgrond. Maar met deze toezegging alleen zijn we er niet. Het is van belang dat een 'stevig' afwegingskader wordt uitgewerkt voor de bescherming van landbouwgrond. Alleen daarmee kan worden bewerkstelligd dat het behoud van landbouwgrond daadwerkelijk een belangrijk onderdeel is van de besluitvorming over functie-wijzigingen. Het beschermen van landbouwgrond en het realiseren van een goede (beleids)basis voor een toekomstbestendige agrarische sector is voor LTO Noord een belangrijke rode draad geweest bij de beoordeling van de ontwerp-Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor zijn constructieve bijdrage aan onze omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	2	Landbouw als provinciaal belang LTO Noord mist in de ontwerp-Omgevingsvisie de echte erkenning van de land- en tuinbouwsector als een provinciaal kernbelang. Als eerste is Noord-Holland een van de belangrijkste land- en tuinbouwprovincies van Nederland. Een aanzienlijk deel van de Nederlandse land- en tuinbouwproductie vindt plaats binnen onze provinciegrenzen. De provincie beschikt over sterke productiegebieden en agrarische clusters op het gebied van voedselproductie en sierteelt. Met de Greenports Noord-Holland Noord en Aalsmeer, de bloembollenclusters in de Kop van Noord-Holland en Noord-Kennemerland, de glastuinbouwgebieden in Aalsmeer, Alton, Agriport en Het Grootslag, het tuinbouwconcentratiegebied Heemskerk-Beverwijk en niet te vergeten de akkerbouw-, fruitteelt-, vollegrondsgroenteteelt- en melkveehouderijgebieden beschikt Noord-Holland over een agrofood- en tuinbouwcluster van nationaal en internationaal belang. Rond deze primaire bedrijven bevindt zich bovendien een omvangrijk netwerk van handelsbedrijven, zaadveredeling, toeleveranciers, verwerkende industrie, logistieke ondernemingen, kennisinstellingen en onderzoeksorganisaties. Samen vormen zij een sterk agribusinesscomplex dat een belangrijke bijdrage levert aan innovatie, werkgelegenheid, export en de concurrentiekracht van Noord-Holland. Om die reden is LTO Noord van mening dat het agrocluster expliciet onderscheiden moet worden als extra economisch en strategisch cluster (naast biotechnologie en zaadveredeling) van provinciaal belang.	Wij onderschrijven de schets van de indiener van de Noord-Hollandse landbouwsector en het daarmee samenhangende belang. Echter we wijzen het agrocluster niet aan als afzonderlijk strategisch economisch cluster. De aanwijzing van strategische clusters volgt uit het denkraam van TNO voor strategische economische belangen. Daarbij staat de systeempositie van economische activiteiten binnen nationale en Europese waardeketens en netwerken centraal, in het licht van Europese autonomie. Het agrocluster maakt geen onderdeel uit van deze positie.
ZW_0048	3	Voorts is de land- en tuinbouwsector in Noord-Holland van strategisch belang voor de voedsel-voorziening van Noordwest-Europa. Door klimaatverandering, toenemende droogte en extremere weersomstandigheden komen de productieomstandigheden in delen van Europa steeds meer onder druk te staan. Dankzij onder meer de vruchtbare gronden, de beschikbaarheid van zoet water en gunstige klimaatomstandigheden beschikt Noord-Holland over uitstekende productievoorwaarden voor de landentuinbouw. Om die reden is het van groot belang dat de provincie deze productievoorwaarden in het omgevingsbeleid borgt zodat de agrarische sector ook in de toekomst kan blijven bijdragen aan de productie van gezond en veilig voedsel.	De door de indiener gevraagde borging van uitstekende productievoorwaarden voor de land- en tuinbouw vindt plaats in het samenspel tussen Omgevingsvisie, programma en verordening. Met de aankondiging van een afwegingskader landbouw geeft de Omgevingsvisie op hoofdlijnen weer hoe we die borging vorm zullen geven.
ZW_0048	4	Beschermen van landbouwgrond Het voornemen van de provincie om zorgvuldig om te gaan met landbouwgrond door gebieden aan te wijzen met goede landbouwkundige, water- en bodemcondities waar landbouw prioriteit heeft klinkt sympathiek maar roept ook veel vragen op. Door het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden ontstaat impliciet het beeld dat andere landbouwgronden minder waardevol of minder beschermingswaardig zijn. Daarnaast wordt de waarde van landbouwgrond niet uitsluitend bepaald door goede (economische) productieomstandigheden. De land- en tuinbouwsector is ook van betekenis als beheerder en drager van het Noord-Hollandse landelijk gebied. Behoud van een sterke agrarische sector is daarom niet alleen van belang voor voedsel- en sierteeltproductie, werkgelegenheid en export maar ook voor het behoud van het open landschap, biodiversiteit, recreatieve en cultuurhistorische waarden en een leefbaar platteland voor alle inwoners van Noord-Holland. Wij zijn van mening dat ook deze betekenis en het belang van het behoud van landbouwgrond in de Omgevingsvisie nadrukkelijker tot uitdrukking moet komen. Een provincie die landbouw erkent als drager van het landschap moet deze sector ook vanuit die betekenis nadrukkelijk betrekken bij de ruimtelijke keuzes die worden gemaakt.	We herkennen niet het door indiener geschetste beeld dat prioritering van landbouwgronden automatisch leidt tot andere landbouwgronden die minder waardevol of minder beschermingswaardig zijn. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen de waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen. Zoals ook beschreven door de indiener niet alleen ten behoeve van de productie maar in brede zin, ook als drager van het landschap.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	5	LTO Noord is een groot voorstander van het geven van een goede beschermingsstatus aan landbouwgrond in de ruimtelijke praktijk. Het opstellen van een duidelijk en stevig afwegingskader is daarvoor een vereiste. Maar vooralsnog missen we in de voorliggende visie een overtuigende onderbouwing waarom een onderscheid in prioritaire en niet-prioritaire landbouwgebieden gaat leiden tot een betere bescherming van landbouwgrond. Een eerdere ervaring met provinciaal beleid waarbij onderscheid is gemaakt tussen verschillende categorieën landbouwgebieden, namelijk grootschalige en gecombineerde landbouwgebieden, heeft laten zien dat een dergelijk onderscheid in de praktijk leidt tot polarisatie als gevolg van vermeende verschillen in bescherming en verwachtingen ten aanzien van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. In beginsel is alle landbouwgrond beschermingswaardig. Wanneer de provincie desondanks onderscheid maakt tussen prioritaire en niet-prioritaire landbouwgebieden dan dient expliciet te worden vastgelegd dat ook niet-prioritaire landbouwgronden een volwaardige agrarische bestemming en een passende beschermingsstatus behouden. Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden mag er namelijk niet toe leiden dat de suggestie wordt gewekt dat andere landbouwgebieden beschikbaar komen voor andere ruimtevragende functies.	Ook voor niet-prioritaire landbouwgebieden zal er bescherming zijn op grond van bestaand ruimtelijk beleid. Een eventuele functiewijziging kan niet zomaar plaatsvinden, daarvoor zullen procedures doorlopen moeten worden (wijziging omgevingsplan/wijziging omgevingsverordening) met een zorgvuldige afweging waarin de agrarische belangen worden meegewogen.
ZW_0048	6	Daarnaast kent Noord-Holland verschillende gebieden die door de provincie zelf zijn aangewezen als belangrijk concentratiegebied waaronder de bollenconcentratiegebieden, de glastuinbouwconcentratiegebieden en het tuinbouwconcentratiegebied Heemskerk-Beverwijk. Deze gebieden zijn van groot belang voor de provinciale voedsel- en sierteeltproductie, werkgelegenheid en kennisontwikkeling van de Noord-Hollandse land- en tuinbouwsector. Wij zijn van mening dat het behoud en de verdere ontwikkeling van deze concentratiegebieden expliciet onderdeel moeten zijn van het beleid voor de bescherming van landbouwgrond. Zuinig omgaan met landbouwgrond betekent wat LTO Noord betreft daarom niet alleen het beschermen van enkele aangewezen prioritaire gebieden, maar het erkennen dat landbouwgrond een schaars en strategisch bezit is dat van wezenlijk belang is voor voedselzekerheid, economische ontwikkeling, landschapskwaliteit, leefbaarheid en een toekomstbestendige landbouwsector in Noord-Holland. Al deze aspecten moeten betrokken worden bij het opstellen van een afwegingskader voor het beschermen van landbouwgrond.	Bij de uitwerking van het afwegingskader kunnen de door de indiener genoemde aspecten worden betrokken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	7	Daarnaast is het van belang om te onderkennen dat een toekomstbestendige landbouw niet alleen vraagt om voldoende landbouwgrond maar ook om voldoende ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven. De land- en tuinbouwsector staat de komende jaren voor belangrijke maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit, emissiereductie, dierenwelzijn en dierwaardigheid. Specifiek op het aspect van dierwaardigheid is extra ruimte vereist voor aanpassingen in stallen, uitloopvoorzieningen, weidegang, klimaatbeheersing en andere welzijnsbevorderende maatregelen. Het voldoen aan deze opgaven vraagt om investeringen in nieuwe technieken en om aanpassingen van bedrijfsgebouwen, stalsystemen en de inrichting of vergroting van agrarische bouwpercelen. Dit kan alleen worden gerealiseerd wanneer agrarische bedrijven voldoende ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen. De Omgevingsvisie dient deze noodzakelijke ontwikkelingsruimte te borgen.	Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we in de Omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan ontwikkelruimte voor agrarische bedrijven (boerenerven/agrarische percelen). In de uitwerking van de Omgevingsvisie in programma's en de omgevingsverordening wordt dit aspect nader meegenomen.
ZW_0048	8	Aansluitend willen wij het belang benadrukken van kavelruil als instrument om de landbouwstructuur in Noord-Holland te versterken. Door stoppende bedrijven, grondtransacties en de toenemende ruimteclaims vanuit andere functies neemt de versnippering van landbouwgrond toe. Wij verzoeken de provincie daarom om kavelruil actief te blijven ondersteunen en voldoende middelen beschikbaar te stellen voor de inzet van kavelruil in het landbouwgebied en bij de gebiedsprocessen.	Wij erkennen het belang van kavelruil voor het landelijk gebied zoals bedoeld in de omgevingswet. Wij dragen dan ook zorg dat we het instrument kavelruil blijven ondersteunen waar deze bijdraagt aan onze doelen voor kringlooplandbouw en transitie van het landelijk gebeid.
ZW_0048	9	LTO Noord onderschrijft dat multifunctionele landbouw voor sommige ondernemers kansen kan bieden voor verbreding van de bedrijfsvoering en een aanvullend verdienmodel. Multifunctionele landbouw is echter geen vanzelfsprekende of generieke oplossing voor de uitdagingen waarmee de landbouwsector wordt geconfronteerd. De keuze voor multifunctionele landbouw moet passen bij de ondernemer, het bedrijf en de locatie en vraagt vaak aanzienlijke investeringen in tijd, middelen en ondernemerschap. De keuze in welke richting een bedrijf zich gaat ontwikkelen is daarom aan de ondernemer en niet aan een overheid. LTO Noord vraagt de provincie daarom om in de verdere uitwerking van het beleid voor multifunctionele landbouw aan te sluiten bij de door de VNG, in samenwerking met LTO Nederland, opgestelde handreiking 'Multifunctionele landbouw en de Omgevingswet'. Deze handreiking biedt handvatten om multifunctionele landbouw vanuit de toegevoegde waarde voor een gebied te benaderen en meer ruimte te bieden aan maatwerk binnen de geest van de Omgevingswet.	Wij onderschrijven dat multifunctionele landbouw geen generieke oplossing is voor de opgaven in de landbouwsector. De keuze om de bedrijfsvoering te verbreden ligt primair bij de ondernemer en moet passen bij het bedrijf, de ondernemer en de locatie. Dit past binnen de transitiepaden naar kringlooplandbouw. Wij stellen multifunctionele landbouw daarom niet als verplicht ontwikkelpad , maar als een mogelijke kans voor ondernemers die daarin perspectief zien. Wij nemen uw suggestie over en zullen de handreiking van VNG over multifunctionele landbouw in de Omgevingswet, benutten bij het ontwikkelen van beleid.
ZW_0048	10	Vrijkomende agrarische bebouwing en multifunctionele landbouw In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt vrijkomende agrarische bebouwing slechts genoemd in relatie tot multifunctionele landbouw. Tegelijkertijd is bij ons bekend dat de provincie werkt aan een verkenning naar woonmogelijkheden op vrijkomende agrarische locaties. LTO Noord verzoekt de provincie om duidelijkheid te geven over de relatie tussen deze verkenning en de Omgevingsvisie zodat duidelijk wordt welke ontwikkelingsrichtingen en -mogelijkheden beschikbaar zijn voor vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.	Wij onderzoeken op dit moment de mogelijkheden om voor specifieke doelgroepen (ouderen, jongeren en vormen van begeleid wonen) meer ruimte te bieden op vrijkomende agrarische percelen. Dit onderzoek is nog niet afgerond, en daar gaan we nog niet op vooruitlopen. Ons uitgangspunt blijft dat we terughoudend zijn met het toevoegen van stedelijke functies aan het landelijk gebied om voldoende ruimte te houden voor de landbouw. Woningbouw aansluitend aan kernen blijft mogelijk, ook op voormalige agrarische percelen. De regels hiervoor zijn opgenomen in de Omgevingsverordening
ZW_0048	11	Voor vrijkomende agrarische bebouwing kunnen, naast multifunctionele landbouw, ook andere passende vervolgfuncties een oplossing bieden voor leegstand, leefbaarheid en het voorkomen van ongewenst gebruik van erven. Daarbij kan onder voorwaarden ook worden gedacht aan woonfuncties via de toepassing van de Ruimte voor Ruimte-regeling. Welke ontwikkelrichting ook wordt gekozen, uitgangspunt moet steeds zijn dat nieuwe functies de ontwikkelings- en gebruiksmogelijkheden van bestaande agrarische bedrijven niet beperken. Een zorgvuldige ruimtelijke afweging, waarbij de belangen van omliggende agrarische bedrijven centraal staan, blijft daarom noodzakelijk.	Wij gaan uit van het beginsel dat nieuwe functies de ontwikkelings- en gebruiksmogelijkheden van bestaande agrarische bedrijven niet mogen beperken, tenzij zwaarwegende belangen een beperking rechtvaardigen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	12	Mobiliteit en landbouwverkeer LTO Noord onderschrijft het belang van een goed functionerend en verkeersveilig mobiliteitssysteem. Daarbij vragen wij nadrukkelijk aandacht voor de positie van het landbouwverkeer. Een goede bereikbaarheid van agrarische bedrijven en percelen is een randvoorwaarde. Wij verzoeken de provincie daarom om een provinciaal kernnet landbouwverkeer uit te werken en in het omgevingsbeleid te borgen. Een dergelijk netwerk draagt bij aan een veilige en doelmatige doorstroming van landbouwverkeer en biedt duidelijkheid voor zowel agrarische ondernemers als wegbeheerders. Onlangs is het provinciale Afwegingskader Landbouwverkeer vastgesteld. Besluiten over het openstellen van provinciale wegen worden aan dit afwegingskader getoetst. Wij verzoeken de provincie om verzoeken tot het openstellen van wegen niet uitsluitend te toetsen aan het afwegingskader maar daarbij ook uitdrukkelijk het aspect verkeersveiligheid te betrekken. Wij vinden het namelijk van groot belang dat landbouwverkeer ook gebruik kan maken van provinciale wegen als daarbij wordt bereikt dat de kernen van dorpen en steden vermeden kunnen worden.	De provincie onderschrijft het belang van een goede bereikbaarheid van Noord-Holland, waaronder die van agrarische bedrijven en percelen. Verkeersveiligheid is daarbij een belangrijk onderdeel van een goed functionerend mobiliteitssysteem. Vooralsnog stelt de provincie geen provinciaal kernnet landbouwverkeer op. Wel is het Afweegkader Landbouwverkeer opgesteld. Bij verzoeken om provinciale wegen open te stellen voor landbouwverkeer gebruiken wij dit afweegkader als uitgangspunt. Het kader weegt bereikbaarheid, verkeersveiligheid, doorstroming, leefbaarheid en de kenmerken van de weg, zoals inrichting en gebruik, in samenhang af. Verkeersveiligheid is daarmee nadrukkelijk onderdeel van de beoordeling en wordt niet afzonderlijk van het afweegkader bezien. Per verzoek beoordelen wij welke oplossing, gelet op de lokale situatie, de omgeving en alle betrokken belangen, het meest passend en veilig is.
ZW_0048	13	Water en Bodem - ‘rekening houden met’ in plaats van sturend LTO Noord onderschrijft dat klimaatverandering gevolgen heeft voor het water- en bodemsysteem en dat deze ontwikkelingen mede bepalend zijn bij het maken van de ruimtelijke keuzes voor Noord-Holland. Tegelijkertijd plaatst LTO Noord vraagtekens bij de benadering in de Omgevingsvisie waarbij water en bodem vrijwel automatisch sturend worden voor de toekomstige inrichting van gebieden. Water en bodem vormen belangrijke randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen maar dienen onderdeel te zijn van een bredere afweging waarin ook aspecten als voedselzekerheid, economie, landschap, leefbaarheid en bestaande investeringen worden betrokken. Het uitgangspunt dat water en bodem richtinggevend zijn, mag daarom niet automatisch leiden tot functiewijziging van (landbouw)gebieden waar de continuïteit van het water- en bodemsysteem onder druk komt te staan.	Als provincie hebben we er voor gekozen de term "water en bodem als ordenend principe" te gebruiken. Dit sluit immers aan bij hoe we water en bodem daadwerkelijk gebruiken in deze omgevingsvisie. Op enkele plekken staat "water en bodem sturend". Dit zal worden aangepast. Tegelijkertijd zal klimaatverandering en de impact op het watersysteem en bijvoorbeeld de beschikbaarheid van water en mogelijkheden voor verdeling steeds meer bepalend gaan worden voor de inrichting en gebruik van gebieden.
ZW_0048	14	De provincie Noord-Holland beschikt met het IJsselmeer, Markermeer en Amstelmeer over unieke strategische zoetwaterreserves. Deze watervoorraden vormen een belangrijke basis onder de concurrentiekracht en toekomstbestendigheid van de Noord-Hollandse land- en tuinbouwsector. LTO Noord mist in de Omgevingsvisie de ambitie om deze strategische zoetwatervoorraad nadrukkelijk in te zetten voor het behoud van hoogwaardige landbouwproductie en het tegengaan van verzilting. De inzet zou niet uitsluitend gericht moeten zijn op het aanpassen van functies aan veranderende omstandigheden maar ook en vooral op het optimaal benutten van de beschikbare zoetwaterbronnen. Dit geldt in het bijzonder voor de verwachte toename van verzilting in delen van de provincie Noord-Holland. Op verschillende plaatsen in de Omgevingsvisie ontstaat echter de indruk dat in gebieden waar deze verzilting op kan treden dit automatisch tot gevolg heeft dat moet worden overgegaan tot een andere inrichting of een andere functie voor die gebieden. LTO Noord kan zich niet vinden in een dergelijke benadering. Vooral de land- en tuinbouwsector heeft de afgelopen jaren laten zien dat ondernemers met innovatie, ondernemerschap en technische oplossingen in staat zijn om in te spelen op veranderende omstandigheden. Voorbeelden hiervan zijn ondergrondse zoetwateropslag, waterconservering, slimme drainage- en infiltratiesystemen, precisiewaterbeheer en innovatieve teeltsystemen. Wat LTO Noord betreft moet daarom eerst worden gekeken naar mogelijkheden om landbouwkundige functies te behouden en te versterken. Functiewijziging mag niet het vertrekpunt van beleid zijn maar hooguit een laatste optie wanneer andere oplossingen aantoonbaar onvoldoende perspectief bieden.	In de toekomst zijn er steeds minder mogelijkheden op bepaalde tijden de verziltende gebieden vanuit onze grote wateren door te spoelen en/of van zoetwater te voorzien. Deze beperkte hoeveelheid water zal over een groot aantal belangen moeten worden verdeeld. Daarvoor bestaat in Nederland de nationale verdringingsreeks. Hierin is door het Rijk in hoofdlijnen een belangenafweging gemaakt, waarin waterveiligheid, onomkeerbare processen als gevolg van watertekort en drinkwater als belang boven tal van andere gebruiksfuncties staan waaronder de landbouw. Bij het verdeelvraagstuk bij watertekort gaan wij uit van de volgorde van deze verdringingsreeks. Uiteraard zijn er diverse mogelijkheden voor innovatie, en zien we dat de land- en tuinbouwsector hier ook op inzet. Tegelijk verwachten wij op basis van uitspraken van het Deltaprogramma Zoetwater dat de inzet op innovatie alleen niet voldoende zal zijn om het huidige gebruik en inrichting voort te kunnen zetten en we mee zullen moeten veranderen met de klimaatextremen. Innovatie is hier een integraal onderdeel van. Op enkele plekken is de tekst van de ontwerp-Omgevingsvisie mogelijk te interpreteren als dat de toenemende verzilting in combinatie met verminderde aanvoer van zoetwater automatisch leidt tot een functieverandering. Dat is niet de bedoeling. De tekst wordt hier op aangepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	15	Ook ten aanzien van de opgaven voor waterberging en het vasthouden van water in de diepere delen van polders (5-15% van het gebied) pleit LTO Noord voor een bredere afweging. De Omgevingsvisie lijkt op onderdelen al snel door te schakelen naar het reserveren van landbouwgrond voor waterberging. Hoewel een goede waterberging van belang is voor een toekomstgerichte landbouw mag dit niet automatisch leiden tot nieuwe ruimteclaims op agrarische grond. Voordat alleen landbouwgrond wordt ingezet voor structurele waterberging dienen eerst ook andere alternatieven volwaardig te worden onderzocht. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ondergrondse opslag van water, tijdelijke berging binnen bestaande natuur- en recreatiegebieden, optimalisatie van het watersysteem, innovatieve vormen van waterconservering en combinaties van maatregelen binnen bestaande functies. Alleen wanneer zorgvuldig is onderbouwd dat dergelijke alternatieven onvoldoende mogelijkheden bieden kan de inzet van landbouwgrond voor waterberging aan de orde zijn. LTO Noord is voorts van mening dat wateropgaven zoveel mogelijk gebieds- én perceelsgericht moeten worden uitgewerkt. Door verschillen in bodemopbouw, hydrologie en bedrijfsvoering kunnen de mogelijkheden voor waterberging, waterconservering en zoetwateropslag sterk verschillen. Zelfs binnen één gebied.	De Omgevingsvisie doet geen specifieke uitspraken in wat voor soort gebieden het water moet worden vastgehouden. De Omgevingsvisie reserveert hier ook geen gebieden voor. Wel geeft de Omgevingsvisie aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme bui zal blijven staan. Afwentelen hiervan is niet toegestaan. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0048	16	Bij de beoordeling van de waterkwaliteit is het van belang dat onderscheid wordt gemaakt tussen actuele emissies, historische belasting en natuurlijke achtergrondbelasting. Beleidskeuzes dienen gebaseerd te zijn op een realistische analyse van de herkomst van nutriënten en andere stoffen. Met inachtneming van het voorgaande verzoekt LTO Noord om in de Omgevingsvisie niet alleen de beperkingen van het water- en bodemsysteem te beschrijven maar ook expliciet te erkennen dat innovatie, techniek en ondernemerschap een belangrijk onderdeel vormen van de oplossing. De toekomst van het landelijk gebied ligt niet uitsluitend in functieverandering maar ook in het ontwikkelen van slimme oplossingen waarmee maatschappelijke opgaven kunnen worden gerealiseerd én hoogwaardige landbouwgebieden behouden blijven.	De LTO stelt wat ons betreft terecht om ook innovatie, techniek en ondernemerschap een belangrijk onderdeel vormen van de oplossing. Voor zover dit onvoldoende in de ontwerp-Omgevingsvisie vermeld staat zullen hier expliciet aandacht aan geven.
ZW_0048	17	Veenweiden en droogmakerijen: maatwerk met behoud van een toekomstbestendige landbouw LTO Noord is zich bewust van de beoogde bijdrage van de veenweidegebieden bij de uitwerking van de klimaatafspraken. Dit vraagstuk vraagt om een zorgvuldige afweging van belangen en om maatregelen die bijdragen aan een toekomstbestendig landelijk gebied. Tegelijkertijd plaatst LTO Noord vraagtekens bij een benadering waarbij vernatting van het gehele veencomplex in de praktijk wordt gezien als de vanzelfsprekende of enige oplossing voor deze opgaven. Om die reden zijn wij van mening dat in de veengebieden een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen veenlandbouwgebieden en veennatuurgebieden. Beide gebieden kennen een andere functie, een andere inrichting en vragen ook om een andere benadering. In veenlandbouwgebieden moet behoud van een economisch vitale landbouw het uitgangspunt blijven. De inrichting en het waterbeheer van veenlandbouwgebieden moeten daarom primair afgestemd worden op het behoud van agrarische functies terwijl in veennatuurgebieden natuurdoelen leidend kunnen zijn. Dat betekent dat de huidige drooglegging in beginsel gehandhaafd moet blijven en dat wordt ingezet op het beperken van veenoxidatie door innovatie, technische maatregelen en aanpassingen in de bedrijfsvoering. Ook moet ruimte blijven bestaan voor onderbemalingen waar deze noodzakelijk zijn voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Eveneens dient te worden voorkomen dat keuzes voor waterbeheer in veennatuur-gebieden leiden tot negatieve effecten voor omliggende landbouwgebieden en omgekeerd. De ontwerp-Omgevingsvisie zet in op hogere waterpeilen en verdere vernatting van veengebieden. Deze koers heeft grote gevolgen voor de agrarische bedrijfsvoering. Voor veel bedrijven betekenen waterpeilen van 20 tot 40 centimeter beneden maaiveld een aanzienlijke beperking van de bedrijfsvoering en in sommige gevallen zelfs het verdwijnen van een economisch duurzame landbouw. Daarnaast leidt vernatting niet alleen tot inkomensschade, maar ook tot vermogensschade, doordat de gebruiksmogelijkheden van landbouwgronden afnemen en daarmee ook de waarde ervan. Hierdoor komt niet alleen het verdienvermogen van ondernemers onder druk te staan maar ook de continuïteit van bestaande bedrijven en daarmee het karakteristieke en gewaardeerde veenweidelandschap.	Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het omgaan met onderbemalingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	18	In het verlengde hiervan vindt LTO Noord het niet aanvaardbaar dat, als gevolg van genoemde provinciale beleidskeuzes, inkomens- en vermogensschade kan ontstaan zonder dat vooraf duidelijk is op welke wijze deze schade wordt gecompenseerd. De verwijzing naar nadeelcompensatie is volstrekt onvoldoende. Nadeelcompensatie biedt voor agrarische ondernemers in de praktijk onvoldoende zekerheid. Nadeelcompensatie vergoedt veelal niet de volledige inkomens- en vermogensschade die voortvloeit uit structurele beperkingen van de bedrijfsvoering. Bovendien ligt de bewijslast in belangrijke mate bij de ondernemer die moet aantonen welke schade rechtstreeks voortvloeit uit het beleid of de genomen maatregelen. Daarbij is vaak ook onzeker welke schade uiteindelijk voor vergoeding in aanmerking komt en welk deel van de schade voor rekening van de ondernemer blijft. LTO Noord is daarom van mening dat nadeelcompensatie niet kan worden beschouwd als een optie om ondernemers te compenseren voor de ontstane 'vernattingsschade'. Als blijkt dat als gevolg van het vernattingsbeleid ondernemers schade ondervinden dan moet deze schade per ondernemer volledig vergoed worden. De inzet van de provincie moet echter naar onze mening primair gericht zijn op het voorkomen en beperken van schade als gevolg van vernatting, door maatwerk en innovatie. De afgelopen jaren hebben ondernemers aangetoond dat met innovatieve drainageconcepten, slim waterbeheer en andere technische oplossingen de uitstoot van broeikasgassen kan worden beperkt zonder dat direct afstand hoeft te worden gedaan van een landbouwkundig verantwoord peil. LTO Noord vraagt de provincie daarom om innovatie en ondernemerschap nadrukkelijk onderdeel te maken van de oplossingsrichting voor het veenweidegebied.	De Omgevingsvisie geeft geen grondslag voor nadeelcompensatie, omdat het vanwege het voor de provincie zelfbindende karakter geen juridische doorwerking heeft. We onderschrijven volledig de vraag van de indiener om innovatie en ondernemerschap onderdeel te maken van de oplossingsrichting voor het veenweidegebied. Dat blijkt wat ons betreft onder meer uit onze inzet in het Fieldlab Groene Hart.
ZW_0048	19	In de Omgevingsvisie wordt ook verwezen naar de verdere uitwerking van het begrip hoogwater-landbouw. Vooralsnog betreft dit echter vooral een beleidsmatig concept waarvan de economische haalbaarheid, praktische uitvoerbaarheid en het verdienvermogen voor ondernemers nog niet zijn aangetoond. Het vooruitlopen op dergelijke concepten creëert onzekerheid voor bestaande bedrijven. Wij zijn van mening dat eerst moet worden aangetoond dat hoogwaterlandbouw economisch perspectief biedt alvorens dit als mogelijke ontwikkelrichting voor bestaande landbouwgebieden te presenteren.	We zijn het met indiener eens dat hoogwaterlandbouw vooralsnog een beleidsmatig concept is dat uitwerking behoeft. We zien het echter niet als ontwikkelrichting, zoals die benoemd zijn in de transitiepaden van kringlooplandbouw. Het is een instrument ter ondersteuning hieraan waarvan de bruikbaarheid onderzocht moet worden.
ZW_0048	20	Wij kunnen niet instemmen met de wijze waarop de droogmakerijen in de Omgevingsvisie worden gekoppeld aan het veenweidecomplex. De droogmakerijen kennen een wezenlijk andere inrichting en landbouwkundige functie dan de omliggende veengebieden. Het betreft hoogwaardige productiegebieden die primair in gebruik zijn als landbouwgebied. LTO Noord vindt dat deze gebieden een eigen beleidsmatige positie verdienen en dat expliciet moet worden vastgelegd dat de droogmakerijen ook op lange termijn beschikbaar blijven voor een toekomstbestendige landbouw. Dat betekent dat vraagstukken rond waterbeschikbaarheid, klimaatadaptatie en bodemdaling in de veengebieden niet mogen leiden tot een afwaardering van de landbouwfunctie in de droogmakerijen maar dat actief moet worden gezocht naar oplossingen die het agrarisch gebruik van deze gebieden borgen.	Het is juist dat de droogmakerijen onderscheidend zijn van de veengebieden. Tegelijkertijd zijn veengebieden en droogmakerijen door het watersysteem onlosmakelijk met elkaar verbonden doordat zij bij wateraanvoer van hetzelfde boezensysteem gebruik maken en doordat peilopzet in het veenweide diect doorwerkt in de kwelstromen richting de droogmakerijen, zowel kwalitatief als kwantitatief. de toekomst van de veengebieden is daarmee onlosmakelijk verbonden met de toekomst van de droogmakerijen. Dit verband juist als één gebied aanpakken, met zorg voor de verschillende identiteiten, maakt het mogelijk besluitvorming in samenhang te doen.
ZW_0048	21	Voor agrarische ondernemers in de veenweidegebieden is het van groot belang dat de bestaande zakkingsclausule behouden blijft. Zonder deze mogelijkheid bestaat het risico dat bedrijven op termijn niet langer kunnen beschikken over de ontwatering die nodig is voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. LTO Noord verzoekt de provincie daarom om de zakkingsclausule expliciet te borgen in het toekomstige beleid.	We kunnen de door de indiener gevraagde expliciete borging van de zakkingsclausule niet toezeggen, niet generiek, niet overal. Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_0048	22	We willen er verder op wijzen dat vernatting niet alleen effecten heeft op de landbouwkundige gebruiksmogelijkheden van gronden maar ook van invloed is op de waterkwaliteit. Een hoger waterpeil heeft effect op de waterkwaliteit en kan in bepaalde situaties leiden tot het extra vrijkomen van nutriënten uit de bodem. Het is derhalve van belang dat bij maatregelen gericht op vernatting niet uitsluitend wordt gekeken naar klimaat- en bodemdalingsdoelen maar dat ook de effecten op de waterkwaliteit integraal worden beoordeeld.	Het is ons bekend dat bij vernatting van veenweide er (tijdelijk) extra nutriënten kunnen vrij komen. Dit staat ook vermeld in de tekst van de omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	23	Tot slot vindt LTO Noord dat de beheercheck een vaste plaats moet krijgen binnen het provinciale beleid voor de veenweidegebieden. Voordat wordt besloten tot ingrijpende wijzigingen in waterpeilen, grondgebruik of beheerregimes dient eerst inzichtelijk te worden gemaakt wat de gevolgen zijn voor de uitvoerbaarheid van het beheer, het toekomstperspectief van bedrijven, de economische haalbaarheid en de beoogde gebiedskwaliteiten. Alleen op basis van een dergelijke integrale beoordeling kunnen duurzame keuzes worden gemaakt die zowel recht doen aan de klimaat- en natuurdoelen als aan het behoud van een vitaal agrarisch landschap. LTO Noord pleit daarom voor een veenweidebeleid waarin behoud van een economisch vitale landbouw, beperking van veenoxidatie, innovatie, maatwerk en toekomstbestendig waterbeheer in samenhang worden beschouwd. Oplossingen moeten niet uitsluitend worden gezocht in vernatting en functieverandering maar vooral in maatregelen die bijdragen aan het behoud van landbouw, landschap en leefbaarheid.	De beheercheck is vooral bedoeld voor natuurgebieden. Verder geldt hetgeen als antwoord is gegeven op zienswijze 0021 (ZW_0021).
ZW_0048	24	Stikstof, overgangszones en monitoring van de staat van de natuur Met de stikstofovereenkomst van 14 juli 2025 is een belangrijke stap gezet voor het realiseren van stikstofreductie (op basis van doelsturing) en geborgd natuurherstel. Het gezamenlijke doel is om in 2035 een emissiereductie van 30% te realiseren ten opzichte van 2019. De eerste resultaten laten zien dat deze aanpak werkt. Uit de gezamenlijke monitoring blijkt dat de stikstofuitstoot van melkveebedrijven in Noord-Holland sinds 2019 met inmiddels 18% is afgenomen. Dat betekent dat meer dan de helft van de afgesproken reductieopgave voor 2035 al is gerealiseerd. Deze resultaten bevestigen dat doelsturing, gecombineerd met ondernemerschap, kennisontwikkeling en monitoring, daadwerkelijk leidt tot emissiereductie in de praktijk. Het is daarom van belang dat de ingezette koers wordt voortgezet. Om die reden verzoeken wij u om de in de stikstofovereenkomst gemaakte afspraken over emissiereductie stikstof, geborgd natuurherstel en een gebiedsgerichte aanpak in het provinciaal beleid te borgen.	De provincie is gevraagd additionaliteitsplannen per stikstofgevoelig Natura2000-gebied uit te werken met het uitgangspunt van zonering zoals aangegeven in de Kamerbrief dd 26 juni. De provincie treedt aan de hand gebiedsspecifieke analyse in gesprek met het Rijk over gebiedseigen zonering op basis van doelbereik, landschapskenmerken en draagvlak van partners.
ZW_0048	25	De Omgevingsvisie verwijst op verschillende plaatsen naar de mogelijke inzet van overgangszones rondom Natura 2000-gebieden. LTO Noord is van mening dat overgangszones geen doel op zichzelf zijn. Voordat wordt gesproken over omvang, inrichting of beleid binnen dergelijke zones dient eerst onderbouwd te worden waarom een overgangszone noodzakelijk is, welk probleem hiermee wordt opgelost en welke bijdrage de zone levert aan het realiseren van de instandhoudingsdoelen. Wat ons betreft vraagt iedere voorgestelde overgangszone om een afzonderlijke onderbouwing van nut en noodzaak.	Zie ons antwoord op onderdeel 24 van deze zienswijze (ZW_0048)
ZW_0048	26	Wanneer blijkt dat aanvullende maatregelen rondom Natura 2000-gebieden noodzakelijk zijn hechten wij eraan dat de provincie Noord-Holland vasthoudt aan de koers dat niet wordt gestuurd via verplichtend (planologisch) beleid maar via een aanpak die uitgaat van vrijwilligheid, maatwerk en financiële stimulering. Wij zijn content dat ook de provincie Noord-Holland deze aanpak in de Omgevingsvisie voorstaat maar willen deze aanpak concreet geborgd hebben in het provinciale omgevingsbeleid. Alleen op basis van vrijwilligheid, vertrouwen en een aantrekkelijk handelings-perspectief kunnen ondernemers gemotiveerd worden om te investeren in stikstofreductie, natuurherstel en verduurzaming van hun bedrijf.	Het uitgangspunt van de provincie in de uitwerking van het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering (en voorafgaande beleidsdocumenten) is een zoneringsaanpak zonder planologisch regime.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	27	Voorts vragen wij aandacht voor het belang van monitoring. Hoewel het grote doel van het ingezette stikstofbeleid is dat in de Natura 2000-gebieden een 'goede staat van de natuur' wordt bereikt ontbreekt het momenteel aan een goede monitoring van deze staat van de natuur. Wij verzoeken u om de monitoring van de staat van de natuur actief op te pakken en deze expliciet te verankeren in het provinciale omgevingsbeleid. Daarbij vragen wij u om hierbij de door LTO Noord ontwikkelde denkrichting, waarin een voorstel voor het beter, frequenter en objectiever in beeld brengen van de staat van de natuur in Natura 2000-gebieden is uitgewerkt, nadrukkelijk te betrekken. LTO Noord vindt het daarnaast van belang dat een positieve ontwikkeling van de staat van de natuur niet leidt tot nieuwe of aanvullende beperkingen voor bestaande land- en tuinbouwbedrijven. Het realiseren van natuurdoelen en natuurherstel moet bijdragen aan perspectief voor natuur én economie. Het kan niet de bedoeling zijn dat een verbetering van natuurwaarden vervolgens leidt tot een verdere beperking van ontwikkelingsmogelijkheden of vergunningverlening voor bestaande bedrijven. In de praktijk kan dit vraagstuk zich voordoen wanneer als gevolg van een positieve ontwikkeling van de natuur nieuwe stikstofgevoelige hexagonen ontstaan. Zonder een duidelijke beleidsmatige afbakening kan dit leiden tot aanvullende beperkingen voor al bestaande bedrijven terwijl deze ontwikkeling bij aanvang van het beleid niet voorzienbaar was. Een voorbeeld hiervan is het Natura 2000-gebied Eilandspolder waar het aantal stikstofgevoelige hexagonen door het uitvoeren van goed beheer is toegenomen. Naar aanleiding hiervan hebben Gedeputeerde Staten richting vergunningverleners verduidelijkt hoe met deze nieuwe situatie moet worden omgegaan: nieuwe hexagonen hoeven niet of minder beschermd te worden. LTO Noord waardeert deze benadering omdat hiermee wordt voorkomen dat positieve natuurontwikkelingen automatisch leiden tot nieuwe belemmeringen voor bestaande ondernemers. Wij verzoeken de provincie om dit uitgangspunt generiek toe te passen binnen Noord-Holland en expliciet vast te leggen dat een positieve ontwikkeling van de natuur niet automatisch mag leiden tot aanvullende beperkingen voor bestaande land- en tuinbouwbedrijven.	Monitoring van de resultaten van natuurherstel is onderdeel van het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering.
ZW_0048	28	Natuurontwikkeling afronden binnen bestaande afspraken LTO Noord wil niet tornen aan de gemaakte afspraken over de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Maar met in het achterhoofd de te kleine provincie Noord-Holland voor het realiseren van alle ambities en het uitgangspunt dat zuinig met de beschikbare ruimte moet worden omgegaan, ligt het niet voor de hand om nieuwe ruimteclaims op agrarische gronden te leggen voor aanvullende natuurontwikkelingen. Wij kunnen dan ook niet instemmen met de in de omgevingsvisie aangegeven ambities voor de realisatie van extra natuur en een verdere uitbreiding van natuurverbindingen. Wat LTO Noord betreft vormt de afronding van het bestaande NNN dan ook het eindpunt van de provinciale uitbreidingsopgave voor natuur.	We kunnen geen garanties geven over de uiteindelijke grootte van het NNN en de omvang van de natuur, omdat dit mede afhankelijk is van Rijksbeleid.
ZW_0048	29	LTO Noord hecht daarnaast aan het vasthouden van de bestaande saldo 0-benadering bij wijzigingen van de begrenzing van het NNN. Als op gebiedsniveau aanpassingen van de NNN-begrenzing plaatsvinden dan is dit uitsluitend mogelijk wanneer het aantal hectares dat aan de natuur wordt toegevoegd wordt gecompenseerd door een gelijk aantal hectares dat elders uit de begrenzing wordt gehaald, zodat per saldo geen uitbreiding van het Natuurnetwerk Nederland plaatsvindt. Daarbij heeft het onze nadrukkelijke voorkeur om deze saldo 0-benadering niet op provinciaal niveau maar op regionaal en waar mogelijk op sectoraal niveau toe te passen. Hiermee wordt voorkomen dat landbouwgronden met een sterk afwijkende functie, gebruiksvorm of economische betekenis tegen elkaar worden uitgeruild. Toepassing van het saldo 0-principe op regionaal en sectoraal niveau draagt bij aan een evenwichtige belangenafweging en voorkomt dat verschillende typen landbouwgebieden feitelijk tegen elkaar worden uitgeruild. Wij verzoeken de provincie vast te leggen dat het wijzigen van de NNN-begrenzing plaatsvindt op basis van een saldo 0-benadering en dat daarbij wordt uitgegaan van compensatie binnen dezelfde regio en bij voorkeur binnen dezelfde landbouwkundige sector.	Het wijzigen van de begrenzing van het NNN is gebonden aan regels die gelden op grond van het Besluit kwaliteit en leefomgeving. Een besluit tot wijziging van de begrenzing mag nooit leiden tot een afname van de oppervlakte, kwaliteit en samenhang van het NNN. Gedeputeerde Staten hebben daarnaast besloten dat het in beginsel niet wenselijk is om de oppervlakte van het NNN te vergroten. Gelet hierop is de saldo 0 benadering het uitgangspunt. Dit wordt echter niet sectoraal of regionaal toegepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	30	Voorts wil LTO Noord benadrukken dat veel agrarische ondernemers via agrarisch natuur- en landschapsbeheer actief bijdragen aan de instandhouding en realisatie van natuurwaarden. Agrarisch natuurbeheer heeft zich de afgelopen jaren bewezen als een effectief instrument voor het realiseren van natuurdoelen. Het is daarom jammer dat de provincie heeft besloten om in de NNN geen ruimte meer te bieden voor agrarisch natuurbeheer. De provincie doet er naar onze mening verstandig aan om dit besluit te heroverwegen en waar mogelijk opnieuw ruimte te bieden aan agrarisch natuurbeheer binnen het NNN. Daarmee wordt niet alleen invulling gegeven aan de realisatie van natuurdoelen maar blijft ook de kennis, betrokkenheid en beheerinzet van agrarische ondernemers behouden.	Vigerend beleid is dat ANLB in de NNN op termijn niet meer mogelijk is.
ZW_0048	31	Tenslotte wil LTO Noord aandacht vragen voor de positie van agrarische bedrijven binnen de Beschermde Landschappen. In deze gebieden is de landbouw veelal een belangrijke drager van de aanwezige landschappelijke kwaliteiten. De aanwijzing van Beschermde Landschappen mag daarom niet leiden tot aanvullende beperkingen voor de ontwikkeling van agrarische bedrijven. Voor een agrarisch ondernemer zou het in beginsel geen verschil mogen maken of een bedrijf binnen of buiten een Beschermd Landschap is gevestigd. Dit geldt nadrukkelijk ook voor ontwikkelingen die noodzakelijk zijn voor verduurzaming, emissiereductie, energieopwekking, dierenwelzijn en een toekomstbestendige agrarische bedrijfsvoering. LTO Noord verzoekt de provincie om dit uitgangspunt te bevestigen en in de aangekondigde leidraad voor gemeenten uit te werken zodat hierover bij de uitvoering van de Omgevingsverordening geen onduidelijkheid ontstaat.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Wij hebben in de regels voor Beschermd Landschap (BL) bij de vaststelling van de Omgevingsverordening in 2020 al een afwijkingsmogelijkheid opgenomen voor het agrarisch bouwperceel tot 2 ha, zodat de regels voor BL geen onevenredige verzwaring zijn voor agrarische bedrijven in BL. Deze afwijkingsmogelijkheid blijft van kracht.
ZW_0048	32	Energie LTO Noord onderschrijft het belang van een robuust, betaalbaar en toekomstbestendig energiesysteem. Ook agrarische ondernemers hebben belang bij een betrouwbare en toereikende energievoorziening. De vraag voor ons is daarom niet óf nieuwe energie-infrastructuur noodzakelijk is, maar waar en op welke wijze deze met een zo klein mogelijke ruimtelijke impact wordt gerealiseerd. De ruimtelijke keuzes die nu worden gemaakt hebben gevolgen voor tientallen jaren. De meest toekomstbestendige energieverbinding is niet automatisch de kortste of goedkoopste verbinding maar de verbinding die over de gehele levensduur de minste blijvende schade veroorzaakt aan de kwaliteit van het landelijk gebied, de bodem, de waterhuishouding en de agrarische productie. Wij pleiten er daarom voor dat de noodzakelijke energie-infrastructuur zodanig wordt ingepast dat de impact op landbouw-gronden zo klein mogelijk blijft. Dat betekent ook dat bestaande aanlandingen, bestaande energie-corridors en bestaande energieclusters leidend moeten zijn bij de keuze van nieuwe verbindingen.	In de ruimtelijke afweging voor locatie en trace keuzes voor energie-infrastructuur worden een groot aantal aspecten afgewogen. De kwaliteit van het landelijk gebied, bodem, water en economische aspecten (oa voor de landbouwsector) zijn ook onderdeel in de afweging. Bij aanlandingen wordt in de eerste plaats gekeken naar bestaande stations en voorziene uitbreidingen. Het Rijk is bevoegd gezag voor de aanlanding van energie die op zee wordt geproduceerd. Ook is het Rijk bevoegd gezag voor de 380 kV-netuitbreiding naar Noord-Holland Noord.
ZW_0048	33	LTO Noord begrijpt dat de aanlanding van energie afkomstig van wind op zee en het daarop aansluitende transportnetwerk een ruimtelijke opgave vormt. Vanwege de omvang van deze opgave is het van belang dat landbouwkundige belangen volwaardig worden meegewogen bij de keuze van aanlandingslocaties, tracés en energiecorridors. De effecten op landbouwgrond, bodemstructuur, waterhuishouding en bedrijfsvoering mogen daarom niet worden beschouwd als een sluitpost van de afweging maar dienen nadrukkelijk onderdeel te zijn van de besluitvorming. Waar mogelijk dient aansluiting te worden gezocht bij bestaande infrastructuur en bestaande energiecorridors om de impact op het landelijk gebied te beperken.	Het Rijk is bevoegd gezag voor de aanlanding van energie die op zee wordt geproduceerd. Het Rijkt neemt de besluiten betreffende aanlandingen. De provincie heeft een adviserende taak. Daarbij worden de aspecten die u noemt meegenomen. Zie ook de beantwoording van opmerking 32 hierboven.
ZW_0048	34	LTO Noord plaatst daarnaast vraagtekens bij de benadering dat energie sturend moet zijn voor ruimtelijke ontwikkelingen. Energievoorziening vormt een belangrijk onderdeel van ruimtelijke afwegingen maar is niet het enige belang dat moet worden meegewogen. Wij zijn van mening dat energie daarom niet per definitie sturend is maar mede-sturend bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.	Alle afwegingsprincipes in onze Omgevingsvisie worden betrokken bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. De aanwezigheid van energienetwerken zijn niet het enige aspect. Wij denken dat de energiebeschikbaarheid nu al in belangrijke mate sturend is in ontwikkelingen. Wij willen en verwachten dat dit in de toekomst ook het geval is omdat we daarmee extra netuitbreidingen voorkomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	35	Van belang is om te onderkennen dat agrarische ondernemers een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de energietransitie. Daarbij is het vooral belangrijk dat ruimte blijft bestaan voor initiatieven op bedrijfsniveau. Dit geldt onder meer voor agrarische erfmolens. Voor een rendabele en effectieve bijdrage aan de energievoorziening is een grotere ashoogte dan 15 meter in veel gevallen noodzakelijk. Op grotere hoogte is de wind constanter en neemt de energieopbrengst aanzienlijk toe. Hierdoor zijn agrarische bedrijven beter in staat duurzaam energie op te wekken voor hun eigen energieverbruik en tegelijkertijd de druk op het elektriciteitsnet te verminderen. LTO Noord verzoekt de provincie daarom voldoende ruimte te bieden voor hogere erfmolens op agrarische bedrijven. Uiteraard mits sprake is van een zorgvuldige ruimtelijke inpassing.	Wij onderschrijven het belang van eigen opwek door (agrarische) ondernemers. Een ruimer regime in de Omgevingsverordening voor erfturbines is momenteel onderwerp van onderzoek.
ZW_0048	36	LTO Noord mist in de Omgevingsvisie aandacht voor monomestvergisting. Deze techniek kan een belangrijke bijdrage leveren aan de productie van groen gas, het verminderen van netcongestie en het terugdringen van emissies. Daarnaast draagt monomestvergisting bij aan de verduurzaming van agrarische bedrijven en aan een meer decentrale energievoorziening in het landelijk gebied. Wij verzoeken de provincie daarom om monomestvergisting expliciet te benoemen als onderdeel van een toekomstbestendige energie- en landbouwstrategie en in het omgevingsbeleid uit te werken.	In de omgevingsverordening zijn mogelijkheden voor mestbewerking zoals mestvergisting en stikstofkrakers op individueel bedrijfsniveau opgenomen. In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt bij het decentrale energiesysteem "groen-gas projecten". Hiertoe kan ook mestvergisting behoren.
ZW_0048	37	Daarnaast vragen wij aandacht voor oplossingen voor netcongestie op agrarische bedrijven. Agrarische ondernemers kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de energietransitie als zij daarvoor ook de benodigde ontwikkelruimte krijgen. Vooral decentrale energieopslag, waaronder batterijopslag op agrarische bouwpercelen, kan bijdragen aan een efficiënter gebruik van lokaal opgewekte energie en aan het verminderen van de druk op het elektriciteitsnet. Bij de verdere uitwerking van beleid rond energieopslag vragen wij de provincie daarom voldoende ruimte te blijven bieden voor dergelijke oplossingen op bedrijfsniveau.	In het batterijenbeleid dat recent is vastgesteld zijn geen belemmeringen opgenomen voor batterijen die oplossingen bieden op bedrijfsniveau. Deze batterijen zijn veel kleiner dat 70 MW en kunnen op het eigen erf worden geplaatst.
ZW_0048	38	Tot slot waardeert LTO Noord het dat onderzoek wordt gedaan naar innovatieve energiebronnen zoals Small Modular Reactors (SMR's). Gezien de mogelijke betekenis van deze techniek voor de toekomstige energievoorziening verzoeken wij de provincie om belanghebbenden, waaronder de land- en tuinbouwsector, actief te betrekken bij de verdere verkenning en uitwerking van deze ontwikkelingen.	We willen graag met u samenwerken. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0048	39	Texel In de Omgevingsvisie wordt Texel vooral benaderd vanuit natuur, landschap, kustveiligheid en erfgoed. Hoewel deze belangen onmiskenbaar van belang zijn doet deze benadering geen recht aan Texel als economisch vitaal eiland met ook een sterke en innovatieve landbouwsector. Het uitdrukkelijke verzoek is om voor Texel een herkenbare gebiedsgerichte uitwerking in de Omgevingsvisie op te nemen waarin economie, landbouw, energie, bereikbaarheid en zoetwaterbeschikbaarheid in samenhang worden beschouwd.	Wij onderkennen dat Texel een duidelijk eigen economisch en energetisch profiel heeft, wat ons reden geeft om in de Omgevingsvisie daar een tekstpassage aan te wijden. De stapeling van opgaven vinden we echter niet zodanig, dat die een zelfstandige gebiedsgerichte uitwerking naast de andere rechtvaardigt.
ZW_0048	40	Daarnaast vraagt LTO Noord aandacht voor de bereikbaarheid van het eiland. De veerverbinding vervult niet alleen een recreatieve functie maar vormt ook de economische levensader van Texel. Via deze verbinding vindt het vervoer plaats van agrarische producten, goederen, bouwmaterialen, werknemers en bezoekers. Tegen die achtergrond kan LTO Noord zich niet vinden in een beleidslijn die uitgaat van het afremmen van de groei van vervoersstromen naar het eiland. Een goede bereikbaarheid blijft een essentiële randvoorwaarde voor een vitale landbouwsector en een gezonde eilandeconomie.	Wij herkennen ons niet in het feit dat wij de noodzakelijke vervoersstromen naar Texel zouden willen afremmen. In paragraaf 6.1 van de Omgevingsvisie benoemen wij zelfs de extra mobiliteitsopgaven in deze regio door verwachte economische en defensieontwikkelingen en geven wij aan dat wij inzetten op het verbeteren van doorstroming. Wel proberen wij in algemene zin groei af te remmen door in te zetten op alternatieve vervoerswijzen zodat waar mogelijk deze gebruikt kunnen worden als alternatief voor vervoer over de weg.
ZW_0048	41	Ook op het gebied van energie vraagt de bijzondere positie van Texel om maatwerk. De afhankelijkheid van één verbinding met het vasteland maakt het eiland kwetsbaar. LTO Noord verzoekt de provincie daarom Texel als bijzondere categorie binnen het energiebeleid te beschouwen en ruimte te bieden aan decentrale oplossingen zoals energiehubs, batterijopslag, energiedelen tussen bedrijven en andere innovatieve energievoorzieningen.	Texel heeft een duidelijk profiel als decentraal energiesysteem, met inmiddels een solide basis en plannen om dit in de toekomst verder uit te bouwen. Wij ondersteunen dit omdat een gebalanceerd decentraal energiesysteem essentieel is voor veel maatschappelijke opgaven. De verdere uitwerking zal plaatsvinden in onder andere de energiebeelden en het Programma Energie. In de tekst van de Omgevingsvisie nemen we op dat Texel een bijzondere positie inneemt in het decentrale energiesysteem. Deze tekst wordt gecombineerd met het tekstvoorstel van Liander over gebiedsuitwerkingen (ZW_0041).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	42	Tot slot vragen wij aandacht voor de toepassing van generieke normen op het gebied van water en bodem. Gezien het eigen watersysteem, de beperkte beschikbaarheid van landbouwgrond, de aanwezigheid van een zoetwaterlens en de toenemende verzilting ligt het niet voor de hand om generieke ruimteclaims voor waterberging één-op-één toe te passen op Texel. Het verzoek aan de provincie is om deze opgaven zeker op Texel gebiedsgericht uit te werken in overleg met gemeente, waterschap en grondgebruikers en daarbij nadrukkelijk te zoeken naar combinaties met bestaande functies zoals landbouw, natuur en recreatie.	De Omgevingsvisie stelt op het vlak van water en bodem geen generieke normen voor waterberging. De 5-10 en soms 15% benodigde ruimte voor het vasthouden van water is per definitie iets om gebiedsgericht per polder uit te werken met de betrokken stakeholders. Zie ook antwoord op ZW0048_15. Voor Texel gelden mogelijk ook andere voorwaarden voor toename van gemaalcapaciteit.
ZW_0048	43	Wieringermeer De Wieringermeer is een belangrijk productiegebied voor de akkerbouw, vollegrondstuinbouw en glastuinbouw. In het gebied liggen echter eveneens grote opgaven vanuit andere functies, zoals op het gebied van economie, energie en water. Het is daarom van belang dat zorgvuldig wordt omgegaan met de beschikbare ruimte. Om die reden verzoekt LTO Noord de hoogwaardige landbouwgrond alsmede de noodzakelijke ontwikkelingsruimte van bestaande agrarische bedrijven en sectoren, waaronder ook de glastuinbouwsector, in de omgevingsvisie als randvoorwaarde te nemen. De Omgevingsvisie kondigt aan dat binnen de Wieringermeer prioritaire landbouwgebieden worden aangewezen. Hierbij verwijst LTO Noord naar de eerder gemaakte opmerkingen over het onderscheid tussen prioritaire en niet-prioritaire landbouwgronden. Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden heeft niet onze voorkeur en mag er zeker niet toe leiden dat andere landbouwgronden in de polder een lagere beschermingsstatus krijgen of op termijn eenvoudiger beschikbaar komen voor andere functies. Alle landbouwgronden binnen de Wieringermeer leveren een bijdrage aan voedselproductie, economie en de vitaliteit van het gebied en zijn daarmee in beginsel beschermingswaardig.	Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we in de omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan ontwikkelruimte voor agrarische bedrijven (boerenerven/agrarische percelen). In de uitwerking van de Omgevingsvisie in programma's en de omgevingsverordening wordt dit aspect nader meegenomen. We herkennen niet het door indiener geschetste beeld dat prioritering van landbouwgronden automatisch leidt tot andere landbouwgronden die minder waardevol of minder beschermingswaardig zijn. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen.
ZW_0048	44	Daarnaast vraagt LTO Noord nogmaals aandacht voor de wijze waarop in de Omgevingsvisie wordt omgegaan met het vraagstuk van verzilting. De verwachting dat delen van de Wieringermeer in de toekomst met toenemende verzilting te maken krijgen mag niet automatisch leiden tot een afwaardering van de landbouwfunctie of het achterwege laten van bescherming van deze gronden. De nabijheid van het IJsselmeer en Amstelmeer en het feit dat ondernemers op basis van ondernemerschap en innovatie al inspelen op veranderende omstandigheden om de zoetwaterbeschikbaarheid zeker te stellen rechtvaardigt dit verzoek.	Ondernemerschap en innovatie zullen zeker de afhankelijkheid van zoetwateraanvoer van elders verminderen. Feit is tegelijk dat de toenemende vraag en het afnemende aanbod van zoetwater ons allen uiteindelijk tot pijnlijke keuzes zullen dwingen. Niet alle zoetwatervragen zullen in de toekomst kunnen worden bediend. De provincie gaat hierbij uit van de geldende verdringingsreeks. De aanvoer van zoet water kan niet langer meer worden gegarandeerd. Het fysiek nabij liggen van bijvoorbeeld het IJsselmeer bij de Wieringermeer speelt geen rol bij deze overweging. Innovatie kan lokaal onderdeel zijn van oplossingen, maar wij verwachten, net als het Nationaal Deltaprogramma, niet dat innovatie alleen voldoende oplossing gaat bieden voor het watertekort. Zie daarnaast ook voorstel bij onderdeel 14 van indiener van deze zienswijze (ZW_0048).
ZW_0048	45	Ook voor toekomstige waterveiligheidsopgaven geldt dat het behoud van landbouwgrond uitgangspunt moet zijn. Indien versterking van de waterveiligheid noodzakelijk blijkt vanwege economische ontwikkelingen of andere ruimtelijke functies in de polder dan dient daarbij als eerste te worden gekeken naar een buitendijkse versterking van waterkeringen.	De ruimte nodig voor dijkversterking die ten koste gaat van andere functies is onderdeel van een integrale afweging, waarin de provincie niet op voorhand bepaalde functies prioriteit geeft.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	46	West-Friese Corridor LTO Noord waardeert het dat in de Omgevingsvisie de economische en maatschappelijke betekenis van de land- en tuinbouwsector in West-Friesland nadrukkelijk erkend wordt. De regio is een primair landbouwgebied met teelten die van nationaal en internationaal belang zijn voor de voedselvoorziening en sierteelt. Deze hoogwaardige landbouwgrond verdient bescherming en het is belangrijk dat de provincie dit in de Omgevingsvisie ook onderschrijft. Ondanks dat vraagt LTO Noord aandacht voor de voorgestelde uitbreiding van recreatieve voorzieningen en recreatiegebieden binnen de regio. Gelet op de grote ruimtedruk in dit gebied en het uitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik ligt het wat ons betreft niet voor de hand om de recreatieve ambitie te vertalen naar een uitbreiding van het aantal recreatiehectares. Wij zijn van mening dat eerst moet worden gekeken naar het versterken van de kwaliteit, aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van bestaande recreatiegebieden en recreatieve voorzieningen. In combinatie met deze kwalitatieve impuls kan eveneens worden gekeken naar het combineren van recreatieve functies met bestaande functies zoals landbouw, natuur, water en landschap. Met een kwalitatieve impuls van bestaande recreatieve structuren en de combinatie van recreatie met andere bestaande functies kan meer worden bereikt dan met uitbreiding van of het aanwijzen van nieuwe recreatiegebieden.	In Westfriesland is een te kort aan recreatieruimte dat niet opgevangen kan worden binnen de bestaande gebieden. Er zal dus gekeken moeten worden naar slimme combinaties om de recreatieruimte te vergroten, zonder dat dit ten koste gaat van ander functies, zoals landbouw of natuur.
ZW_0048	47	Metropoolregio Amsterdam LTO Noord onderschrijft de constatering in de Omgevingsvisie dat iedere scheg binnen de Metropoolregio Amsterdam een eigen karakter, functie en ontwikkelrichting kent. Een gebiedsgerichte benadering voor de scheggen is daarom niet vreemd. LTO Noord vraagt wel aandacht voor de positie van de landbouw in de scheggen. Met name in die scheggen waar agrarische bedrijven gevestigd zijn die tevens de drager vormen van het gebied. LTO Noord verzoekt de provincie daarom expliciet te borgen dat in de scheggen waar landbouw een dragende functie vervult er ruimte wordt geboden voor een toekomstbestendige ontwikkeling van agrarische bedrijven. Alleen dan kunnen deze gebieden ook in de toekomst hun bijdrage blijven leveren aan landbouw, open landschap en recreatieve beleving.	Zie antwoord onder subnummer 31 van deze zienswijze (ZW_0048). Bij de uitwerking van ons beleid voor de scheggen wegen wij de belangen van agrarische bedrijven mee.
ZW_0048	48	Assendelft en omgeving Het open landschap tussen Zaanstad en IJmond wordt in de Omgevingsvisie vooral gezien als zoekgebied voor verschillende ruimtelijke opgaven waaronder een mogelijk 380 kV-station, energie-infrastructuur en een eventuele noodoverloop voor het Noordzeekanaal. Tegelijkertijd wordt in dit gebied ingezet op een krachtig landschappelijk raamwerk en het behoud van de leefbaarheid van het gebied. LTO Noord vraagt aandacht voor de positie van de landbouwsector binnen deze ontwikkelingen. De landbouw vormt in dit gebied een belangrijke drager van de openheid van het landschap, de leefbaarheid van het landelijk gebied, de recreatieve waarde van het gebied en de regionale economie. De agrarische functie draagt in belangrijke mate bij aan de kwaliteiten die de provincie juist wil behouden en versterken. Tegen deze achtergrond acht LTO Noord het van belang dat de landbouw niet ondergeschikt wordt gemaakt aan de verschillende ruimtelijke opgaven die zich in het gebied aandienen. De provincie dient het belang van een sterke en toekomstbestendige landbouwsector in deze regio expliciet te erkennen en te borgen dat agrarische bedrijven ook in de toekomst over voldoende ontwikkelingsruimte kunnen blijven beschikken.	Recent is met gemeentes, Rijk en waterschap afgesproken dat deze partijen starten met een integrale gebiedsaanpak voor het landelijk gebied tussen Beverwijk en Zaanstad, omdat opgaven zich hier opstapelen. Daarbij wordt het belang en de toekomst van de landbouw, in samenhang met alle andere belangen en opgaves, nadrukkelijk meegenomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	49	Binnenduinrand De binnenduinrand is een gebied waar verschillende opgaven samenkomen op het gebied van natuur, water, drinkwatervoorziening, recreatie en zeker ook land- en tuinbouw. LTO Noord constateert echter dat in de voorliggende omgevingsvisie op onderdelen keuzes zijn gemaakt die grote gevolgen hebben voor de bestaande land- en tuinbouw. In de omgevingsvisie wordt onder meer voorgesteld om de binnenduinrand landwaarts uit te breiden. LTO Noord kan zich hierin niet vinden. Een dergelijke ontwikkeling is voor ons niet aanvaardbaar zolang een waterstaatkundige noodzaak ontbreekt en onvoldoende is onderbouwd waarom minder ingrijpende alternatieven niet mogelijk zijn. Feitelijk leidt een landwaartse uitbreiding van de binnenduinrand tot een verdere uitbreiding van natuur- en recreatiegebieden ten koste van bestaande landbouwgrond. Dit staat op gespannen voet met het uitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik en met het streven om zuinig om te gaan met landbouwgrond.	De provincie maakt in de Omgevingsvisie geen keuze de binnenduinrand landinwaards uit te breiden. In de Omgevingsvisie worden verschillende zoekgebieden aangegeven voor zowel drinkwaterinfiltratie en -winning als voor een "Verkenning beschermingszone langs de smalle duinen". Voor wat betreft het laastgenoemde zoekgebied: Deze smalle duinenstrook, de voormalig Hondsbosse zeekering ligt aan een zeer erosiegevoelige kuststrook en waar in de toekomst de verzilting door zeespiegelstijging fors zal toenemen. Voor het zoekgebied zal een onderzoek worden gestart op hoe dit gebied robuust en toekomsbestendig kan worden ontwikkelt waarbij kustontwikkeling, waterveiligheid, het tegengaan verzlting en het vasthouden van zoetwater en landbouw, natuur en recreatie een plek kunnen vinden en hiervan profiteren. De belangrijkste reden om hier een zoekgebied aan te wijzen is dat er voor een beperkte tijd geen nieuwe ontwikkelingen plaats vinden die deze ontwikkeling onmogelijk maken, en deze tijd te gebruiken om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Dit juist als manier om zorgvuldig met de beperkte ruimte en de verschillende mogelijkheden en belangen ten opzichte van elkaar te kunnen wegen. Wij zullen de therm zoekgebieden duidelijker omschrijven.
ZW_0048	50	Daarnaast heeft een landwaartse uitbreiding grote gevolgen voor de aanwezige bloembollensector. In de Kop van Noord-Holland en Noord-Kennemerland bevindt zich het grootste aaneengesloten bollengebied ter wereld. Deze sector vormt een belangrijke economische pijler van Noord-Holland en levert een wezenlijke bijdrage aan werkgelegenheid, export, kennisontwikkeling en de internationale positie van de provincie. Een inperking van het bollenconcentratiegebied past niet bij de ambitie om de land- en tuinbouwsector als economische kracht van Noord-Holland te behouden en te versterken. Wij vinden het om die reden van belang dat de omvang van de bestaande bollenconcentratiegebieden expliciet wordt geborgd. In het coalitieakkoord is uitgesproken dat de huidige omvang van de bollenconcentratie-gebieden behouden blijft. LTO Noord verzoekt de provincie om deze beleidslijn ook expliciet te verankeren in de Omgevingsvisie zodat duidelijkheid ontstaat over de toekomstige positie van deze voor Noord-Holland zo belangrijke sector.	In essentie kunnen we geen garanties geven dat agrarische gronden niet andere functies kunnen krijgen. Ons beleid voor behoud goede landbouwgronden, met afwegingskader landbouw, is gericht op het behouden van ontwikkelruimte voor de sector als geheel, inclusief de bollenteelt. We hebben geen specifiek ruimtelijk beleid voor het behouden van bollenareaal. Het beleid voor de bollenconcentratiegebieden heeft als doel om de ontwikkeling van de permanente bollenbeelt op zand te beperken tot deze gebieden. Het doel achter de landinwaartse uitbreiding van de kuststrook is in eerste instantie bedoeld als mogelijke ontwikkeling om de waterveiligheid op een toekomstbestendige manier vorm te geven en daarbij ook mogelijk hierdoor een grotere zoetwaterbel te creëren die de verzilting tegengaat of vermindert. Dit zijn brede maatschappelijke belangen waarbij mogelijk ook de landbouwsector kan profiteren. Ook gaan we de gebruiksmogelijkheden bij deze ontwikkeling onderzoeken waarbij inderdaad recreatie en natuur en ook agrarisch gebruik tot de mogelijkheden behoort.
ZW_0048	51	LTO Noord is van mening dat natuur, water en landbouw in de binnenduinrand niet tegenover elkaar hoeven te staan. Waar aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn voor natuurontwikkeling, vernatting van natuurgebieden of drinkwaterwinning (bij voorkeur op gronden van PWN) dient nadrukkelijk ook te worden gekeken naar technische oplossingen waardoor de bestaande functies behouden kunnen blijven. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan de toepassing van kwelschermen. De positieve ervaringen bij het Zwanenwater laten zien dat een kwelscherm een effectieve scheiding kan vormen tussen natuur en landbouw als gevolg waarvan natuurgebieden kunnen vernatten terwijl agrarische bedrijven hun functie en productieomstandigheden behouden. Daarnaast biedt deze aanpak mogelijkheden om het schone water dat vrijkomt te benutten voor drinkwaterdoeleinden en/of voor de waterbehoefte van natuur en landbouw. Wij verzoeken de provincie daarom om innovatieve oplossingen, zoals kwelschermen, nadrukkelijk onderdeel te maken van de verdere uitwerking van het beleid voor de binnenduinrand. Wij zien kansen voor toepassing van kwelschermen in de gehele binnenduinrand van Zuid-Kennemerland tot en met Den Helder. Hiermee kan invulling worden gegeven aan natuur- en waterdoelen zonder dat bestaande landbouwgebieden onder druk komen te staan.	Voor de binnenduinrand wordt in de uitwerking voor de opgaven stikstof, natuur en water breed gekeken naar mogelijke maatregelen, inclusief technische oplossingen zoals kwelschermen. Daarbij delen we de mening van de indiener dat natuur, water en landbouw niet tegenover elkaar hoeven te staan.
ZW_0048	52	Tot slot vraagt LTO Noord aandacht voor het tuinbouwconcentratiegebied Heemskerk-Beverwijk. Dit gebied staat al decennialang onder ruimtelijke druk maar heeft ondanks deze omstandigheden steeds opnieuw zijn economische vitaliteit en toekomstwaarde bewezen. Tegen die achtergrond is het niet wenselijk om de positie van het gebied opnieuw ter discussie te stellen of onderdeel te maken van nieuwe onderzoeken naar de toekomstige functie van het gebied. De huidige status als tuinbouw-concentratiegebied dient te worden gerespecteerd en expliciet te worden geborgd in de Omgevingsvisie. De inzet van de provincie zou moeten zijn gericht op het versterken van het gebied, het behouden van goede productieomstandigheden en het bieden van ontwikkelruimte voor bestaande bedrijven.	De gewenste ruimtelijke clustering van bepaalde landbouwsectoren, waaronder de tuinbouwsector, leidt tot economische en landschappelijke voordelen. Daarom heeft het tuinbouwgebied Heemskerk de status tuinbouwconcentratiegebied gekregen. Tegelijkertijd spelen in het gebied meerdere ruimtelijke opgaven, zoals we in de ontwerp-Omgevingsvisie aangeven. Het gaat daarbij om het in balans brengen van de economische betekenis van het tuinbouwconcentratiegebied met water-, bodem- en natuuropgaven. We concluderen daarom dat een integrale ruimtelijke afweging nodig is over de toekomst van het tuinbouwgebied Heemskerk in relatie tot de veranderende water- en bodemcondities, natuuraspecten en randvoorwaarden op het gebied van gezonde leefomgeving en duurzaamheid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0048	53	Schipholregio De Greenport Aalsmeer is als economisch cluster van nationaal en internationaal belang onderdeel van de Schipholregio. De inzet om de glastuinbouw verder te versterken en te concentreren binnen bestaande glastuinbouwgebieden biedt kansen voor verduurzaming, innovatie en een efficiënter gebruik van infrastructuur. LTO Noord vraagt wel aandacht voor de positie van bestaande bedrijven die buiten de concentratiegebieden zijn gevestigd. De in de Omgevingsvisie genoemde transformatieopgave van delen van het glastuinbouwcomplex mag niet leiden tot onduidelijkheid over het toekomstperspectief van bestaande ondernemingen. Uitgangspunt moet zijn dat ook deze bedrijven duidelijkheid krijgen over hun ontwikkelingsmogelijkheden en dat eventuele verplaatsing uitsluitend plaatsvindt wanneer sprake is van een haalbaar alternatief en een volwaardig economisch perspectief.	Bestaande glastuinbouwbedrijven buiten de clustergebieden kunnen binnen de geldende ruimtelijke kaders investeren in verduurzaming. Daarbij gelden randvoorwaarden voor onder meer een goede landschappelijke inpassing, ruimtelijke kwaliteit, water en bodem, energie en de effecten op de omgeving.
ZW_0048	54	Gooi en Vechtstreek De Gooi en Vechtstreek staat voor uiteenlopende opgaven op het gebied van waterbeheer, drinkwater-winning, natuur, recreatie en landschap. LTO Noord begrijpt de noodzaak om te zoeken naar aanvullende drinkwatercapaciteit. Daarbij is het van belang dat de aanwijzing van zoekgebieden niet vooruitloopt op definitieve ruimtelijke reserveringen. Grondeigenaren en -gebruikers dienen tijdig betrokken te worden bij de verdere uitwerking zodat duidelijkheid ontstaat over de gevolgen voor bestaande bedrijfsvoering en investeringen.	Zoekgebieden dienen om gebied aan te wijzen waar nader onderzoek moet plaatsvinden waar en hoe specifieke opgaven een plek moeten vinden. Het zijn daarom geen reserveringen. Wel gaan er restricties gelden zodat deze specifieke opgaven niet onmogelijk gemaakt worden gedurende het nadere onderzoek. Uit dit nadere onderzoek, inclusief een brede of intergale weging, kunnen wel reserveringen volgen. De restricties die gaan gelden worden nader uitgewerkt in andere instrumenten uit de beleidscyclus
ZW_0048	55	Ook de landbouw vraagt in dit gebied om ontwikkelruimte! We constateren echter dat de positie van de landbouwsector in de omgevingsvisie onderbelicht blijft. Dat doet geen recht aan de bestaande agrarische bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan voedselproductie maar ook van belang zijn voor het beheer van het landschap en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Het is van belang dat agrarische bedrijven zich blijvend kunnen aanpassen aan de zich wijzigende (economische) ontwikkelingen. Deze ontwikkelingsruimte moet in het provinciaal omgevingsbeleid worden vastgelegd. LTO Noord kan zich daarom niet vinden in een benadering waarbij de landbouw op voorhand wordt gekoppeld aan een ontwikkeling richting verdere extensivering. De keuze voor een bepaalde bedrijfsvoering behoort in de eerste plaats bij de ondernemer te liggen en dient afhankelijk te zijn van de kenmerken van het bedrijf, de marktomstandigheden en de mogelijkheden binnen het betreffende gebied. Uiteraard kunnen ondernemers ervoor kiezen om hun bedrijfsvoering verder te extensiveren of een rol te vervullen bij natuur-, water- of landschapsdoelen. Waar dergelijke ontwikkelingen vrijwillig plaatsvinden en worden ondersteund door een passend economisch perspectief, kunnen zij een waardevolle bijdrage leveren aan de kwaliteit van het gebied. Dit mag echter niet betekenen dat extensivering de vanzelfsprekende of enige ontwikkelrichting wordt voor de gehele landbouwsector in de regio. LTO Noord verzoekt de provincie daarom expliciet te erkennen dat ook in de Gooi- en Vechtstreek ruimte moet blijven bestaan voor economisch vitale agrarische bedrijven en dat ontwikkelings-mogelijkheden voor bestaande bedrijven worden geborgd.	We zijn het eens met de stelling van de indiener dat extensivering niet de enige ontwikkelrichting voor de gehele landbouwsector is in de regio Gooi en Vechtstreek. Ook hier gelden de uitgangspunten van kringlooplandbouw op basis van doelsturing. De afwegingen liggen bij de ondernemer om daarmee te voldoen aan de gesignaleerde opgaven voor stikstof, natuur en water in het gebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0049	1	Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V. (KLM), KLM Cityhopper B.V., Transavia Airlines C.V. en Martinair Holland N.V. (hierna gezamenlijk: de KLM Groep) hebben met belangstelling kennisgenomen van het ontwerp van de Omgevingsvisie van de Provincie Noord-Holland. Met deze zienswijze maakt de KLM Groep graag gebruik van de gelegenheid om enkele reacties en aandachtspunten mee te geven. De KLM Groep herkent de ambitie van de provincie Noord-Holland om te werken aan een duurzame, leefbare en economisch sterke omgeving. Wij waarderen het dat in de Omgevingsvisie aandacht is voor de bijzondere positie van Luchthaven Schiphol als internationale toegangspoort en als belangrijke factor voor werkgelegenheid, bereikbaarheid en economische ontwikkeling in Noord-Holland en Nederland. De KLM Groep werkt zelf ook aan een ambitieuze duurzaamheidsagenda en zet zich, net als overheden en andere partijen in de samenleving, in voor schoner, stiller en zuiniger vliegen. In de afgelopen decennia zijn, samen met andere luchtvaartmaatschappijen, Schiphol en LVNL, belangrijke stappen gezet om vliegtuiggeluid terug te dringen. Die inzet wordt ook de komende jaren voortgezet. Een belangrijk voorbeeld hiervan is onze vlootvernieuwing, waarbij inmiddels ongeveer de helft van de vloot is vervangen door stillere, schonere en zuinigere toestellen. Wij kunnen ons goed vinden in de benadering om de fysieke leefomgeving te beschermen en te verbeteren door middel van bronbeleid, ruimtelijke maatregelen en zorgvuldig ruimtegebruik. Deze elementen zijn ook belangrijke onderdelen van de internationale Balanced Approach-procedure, die wordt toegepast om geluidhinder voor omwonenden van Schiphol te beperken. Daarbij ligt de nadruk in de eerste plaats op maatregelen aan de bron. Ook de Europese Commissie heeft in haar reactie op het notificatiepakket van Nederland gewezen op het belang van het respecteren van bestaande bestemmingsplannen en ruimtelijke beperkingen, om te voorkomen dat nieuwe woningen te dicht bij Schiphol worden gerealiseerd. Zorgvuldige planning en beheer van landgebruik kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het beperken van blootstelling aan geluid. Wij vinden het daarom positief dat deze uitgangspunten ook in de Omgevingsvisie terugkomen. De Omgevingsvisie benoemt terecht dat een toekomstbestendige ruimtelijke ordening vraagt om een integrale benadering van weerbaarheid. Ook de analyse van Peter Wennink (“De route naar toekomstige welvaart”) onderstreept het belang van investeringen in randvoorwaarden voor onze economie en innovatiekracht, waaronder internationale bereikbaarheid en hoogwaardige infrastructuur. In dat licht is Schiphol van groot belang als schakel in de verbinding van Nederland met de rest van de wereld, en daarmee ook voor economische veerkracht en crisisbestendigheid. De KLM Groep heeft begrip voor de grote woningbouwopgave waar de provincie voor staat, evenals voor het belang van een gezonde en veilige leefomgeving voor inwoners. Wij ondersteunen de gedachte dat ruimtelijke keuzes moeten bijdragen aan het beperken van overlast en aan een goede leefkwaliteit. Tegelijkertijd vraagt dit om een zorgvuldige afweging tussen wonen, bedrijvigheid, infrastructuur en andere ruimtelijke functies. Vanuit dat perspectief geven wij graag de volgende aandachtspunten mee.	Wij danken de KLM Groep voor de zienswijze en herkennen de beschreven noodzaak om de ontwikkeling van Schiphol, internationale bereikbaarheid, economische betekenis en kwaliteit van de leefomgeving in samenhang te bezien. Ook de Omgevingsvisie gaat uit van een integrale benadering. Schiphol is van grote betekenis voor de internationale bereikbaarheid en het functioneren van de regionale en nationale economie, maar heeft tegelijkertijd aanzienlijke gevolgen voor de leefomgeving en de ruimtelijke ontwikkeling van de regio. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom opgenomen dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Wij onderschrijven daarnaast het belang van bronmaatregelen, zorgvuldig ruimtegebruik en het voorkomen van nieuwe situaties waarin gevoelige functies en milieubelastende activiteiten onnodig dicht bij elkaar worden gebracht. De concrete aandachtspunten van de KLM Groep worden hieronder afzonderlijk behandeld.
ZW_0049	2	1. Bescherming van de strategische ruimtelijke functie en bereikbaarheid van Schiphol Wij geven de provincie in overweging om in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie blijvend oog te houden voor het belang van een robuust netwerk van internationale verbindingen en voldoende ontwikkelruimte voor strategische infrastructuur, zoals Schiphol. Het behoud van deze infrastructuur is niet alleen van betekenis voor de economie van Noord-Holland, maar draagt ook bij aan de brede weerbaarheid van Nederland	Wij onderschrijven het belang van Schiphol voor de internationale bereikbaarheid van Noord-Holland en Nederland. In de Omgevingsvisie is deze functie nadrukkelijk benoemd. Schiphol verbindt de regio met economische centra wereldwijd en is daarmee van belang voor het vestigingsklimaat, de werkgelegenheid en het functioneren van de regionale en nationale economie. De provincie houdt daarom ook rekening met de ruimtelijke en infrastructurele voorwaarden die nodig zijn om deze functie op langere termijn te kunnen blijven vervullen. Dit betreft onder meer de vernieuwing van het luchthavencomplex, de landzijdige bereikbaarheid, de energie-infrastructuur en de mogelijke toekomstige ruimtevraag van Schiphol. Deze strategische functie kan echter niet los worden gezien van de kwaliteit van de leefomgeving. De Omgevingsvisie kiest daarom voor een integrale benadering, waarin internationale bereikbaarheid, ruimtelijke ontwikkeling, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en bereikbaarheid in samenhang worden afgewogen. Waar provinciale medewerking nodig is, verbinden wij hier duidelijke randvoorwaarden aan. Wij achten het belang dat KLM benoemt daarmee voldoende in de Omgevingsvisie verankerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0049	3	2. Behoud van planningsbeperkingen voor woningbouw rond Schiphol Om de leefkwaliteit voor huidige en toekomstige bewoners te beschermen, achten wij het van belang dat de bestaande planningsbeperkingen rond Schiphol zorgvuldig worden gehandhaafd. Dit sluit ook aan bij de aanbevelingen van de Europese Commissie en helpt voorkomen dat woningbouw plaatsvindt op locaties waar sprake is van hogere geluidsbelasting.	Wij onderschrijven dat bij woningbouw rond Schiphol zorgvuldig rekening moet worden gehouden met geluidbelasting, gezondheid en externe veiligheid. In de Omgevingsvisie is daarom opgenomen dat nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies alleen na een zorgvuldige afweging van de kwaliteit van de leefomgeving kunnen plaatsvinden. Geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie van milieubelasting zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. De geldende ruimtelijke beperkingen rond Schiphol, waaronder die uit het Luchthavenindelingbesluit, vormen daarbij een belangrijk kader. Tegelijkertijd zet de provincie in op een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen. Wanneer daardoor op termijn ruimtelijke mogelijkheden ontstaan, betekent dit niet dat deze ruimte automatisch volledig wordt benut voor nieuwe geluidgevoelige functies. Vanuit gezondheid en ruimtelijke kwaliteit kan het wenselijk zijn ruimte te behouden voor bijvoorbeeld groen, recreatie en andere niet-geluidgevoelige functies. Wij delen daarmee het uitgangspunt dat moet worden voorkomen dat nieuwe bewoners onnodig aan hoge milieubelasting worden blootgesteld. Wij zien echter geen aanleiding om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat de huidige planningsbeperkingen ongewijzigd moeten worden gehandhaafd. De toekomstige ruimtelijke mogelijkheden moeten worden beoordeeld in samenhang met de feitelijke ontwikkeling van de milieubelasting en de geldende wettelijke kaders.
ZW_0049	4	3. Bereikbaarheid en mobiliteit Voor KLM is een goede en betrouwbare bereikbaarheid van Schiphol van groot belang voor de dagelijkse operatie, medewerkers, passagiers en vracht. De omgevingsvisie erkent terecht dat de druk op het weg- en spoornetwerk toeneemt, wat extra aandacht vraagt voor de bereikbaarheid van Schiphol, ook in de vroege en late uren. Wij vinden het daarom positief dat in de Omgevingsvisie de doortrekking van de Noord/Zuidlijn en de reservering voor Noordwest behouden blijven. KLM ondersteunt de ambitie om aan te sluiten bij de bredere maatschappelijke beweging naar duurzame, multimodale en toekomstbestendige mobiliteit. De voorgestelde maatregelen ter versterking van de mobiliteit in de regio, zoals de "structurele versterking van het openbaar vervoer in het hart van de metropoolregio, waaronder de doortrekking van de Noord/Zuidlijn tot in ieder geval Hoofddorp (en in de toekomst wellicht nog verder), versterking van de oost-westverbindingen en een betere aansluiting richting Zuid-Holland alsook verbeteren van de HOV-structuur rond Schiphol, fietsverbindingen en langzaam verkeerroutes", zijn voor KLM van groot belang. Wij benadrukken de noodzaak van voorspelbaarheid en adequate lange-termijnplanning voor deze ontwikkelingen, om ervoor te zorgen dat ze de bereikbaarheid van Schiphol daadwerkelijk verbeteren en geen nieuwe knelpunten creëren. Daarnaast willen wij benadrukken dat niet alle gebieden waar medewerkers wonen efficiënt zijn aangesloten op openbaarvervoersmogelijkheden en blijven op de auto aangewezen om naar hun werk te kunnen komen. Ook voor deze groep zal aandacht moeten blijven om al dan niet in de omgeving van Schiphol efficiënt op hun werklocatie te kunnen komen.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We nemen kennis van uw punten. De landzijdige bereikbaarheid van Schiphol krijgt daarnaast aandacht op verschillende tafels waar de provincie met medeoverheden kijkt naar het bereikbaar houden van de luchthaven naar de toekomst toe.
ZW_0049	5	4. Windturbines en zonneparken in relatie tot luchtvaartveiligheid en operatie De KLM Groep ondersteunt de ontwikkeling van duurzame energie, waaronder windenergie. Tegelijkertijd vinden wij het belangrijk dat bij de locatiekeuze en besluitvorming ook zorgvuldig wordt gekeken naar mogelijke gevolgen voor de luchtvaart. De Omgevingsvisie besteedt aandacht aan landelijke normen voor gezondheid en veiligheid bij de realisatie van windturbines. Wij zouden de provincie willen vragen om daarbij ook expliciet aandacht te besteden aan vliegveiligheid en operationele aspecten van de luchtvaart. In dat verband vragen wij om in de verdere afweging in ieder geval aandacht te hebben voor: o de mogelijke impact van windturbines op de vliegveiligheid; o de gevolgen voor de luchtvaartoperatie, waaronder de effecten op bestaande en toekomstige aankomst- en vertrekprocedures. Daarnaast willen wij graag wijzen op het belang van het hanteren van het prudentiecriterium, zoals ook door het ministerie is benadrukt, bij de locatiekeuze voor grootschalige zonneparken. Dit criterium kan helpen voorkomen dat zonnepanelen op locaties in belangrijke aanvliegroutes hinderlijke schittering veroorzaken.	Vanuit mondiale en Europese regelgeving is de vliegveiligheid ruimtelijk geborgd in landelijke wetgeving, waaronder het Luchthavenindelingsbesluit Schiphol. Naar aanleiding van deze zienswijze verduidelijken wij in de Omgevingsvisie dat vliegveiligheid en relevante operationele randvoorwaarden van de luchtvaart onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging bij grootschalige energieopwek. In Hoofstuk 7 (was Hoofdstuk 6) wordt in de gebiedsuitwerking Schiphol (paragraaf 7.9) opgenomen dat bij ruimtelijke ontwikkelingen de effecten van energieopwekking, zoals hoogtebeperkingen en hinderlijke schittering worden betrokken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0049	6	5. Aandacht voor vogels in relatie tot veiligheid rond Schiphol Tot slot vragen wij graag aandacht voor het onderwerp vogels in relatie tot de veiligheid rond Schiphol. Het is van belang dat in de gebieden rond de luchthaven geen ontwikkelingen plaatsvinden die vogels aantrekken, in lijn met de afspraken uit het 'Convenant reduceren risico vogelaanvaringen Schiphol 2025-2031'. Daarnaast vinden wij het wenselijk dat ook het agrarisch gebruik rond Schiphol, waar mogelijk, zo wordt ingericht dat hetgeen of zo min mogelijk vogels aantrekt. Ook dit kan bijdragen aan de vliegveiligheid.	Wij onderschrijven het belang van het beperken van het risico op vogelaanvaringen rond Schiphol. Dit onderwerp wordt reeds specifiek geregeld en uitgewerkt in het Luchthavenindelingbesluit Schiphol en het Convenant reduceren vogelaanvaringen Schiphol 2025–2031. Daarbij is onder meer aandacht voor het voorkomen en beperken van vogelaantrekkende bestemmingen, activiteiten en vormen van grondgebruik. Ook het agrarisch grondgebruik rond Schiphol kan invloed hebben op de aantrekkelijkheid van gebieden voor risicovolle vogelsoorten. Dit onderwerp wordt binnen het bestaande samenwerkings- en uitvoeringskader rond vogelaanvaringen betrokken. De Omgevingsvisie bevat het strategische ruimtelijke kader en is niet bedoeld om de maatregelen uit dit specifieke veiligheidsbeleid afzonderlijk te herhalen. Bij concrete ruimtelijke ontwikkelingen rond Schiphol blijven de geldende regels en afspraken over vogelaanvaringsrisico's uiteraard van toepassing. De zienswijze geeft op dit punt geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0049	7	6. Ringvaart en recreatiegebied KLM erkent het belang van de Ringvaart en omliggende gebieden voor recreatie en leefbaarheid. Tegelijkertijd vraagt verdere recreatieve ontwikkeling nabij Schiphol om een zorgvuldige afweging, zodat de bedrijfsvoering, veiligheid en operationele ruimte van de luchthaven niet in het gedrang komen. Recreatieve functies zouden daarom integraal en multifunctioneel moeten worden ingepast, bij voorkeur op een manier die ook bijdraagt aan een goede ruimtelijke buffering. De KLM Groep ondersteunt de algemene doelstelling van de Omgevingsvisie om te werken aan een duurzaam, leefbaar en economisch krachtig Noord-Holland. Wij hopen dat de hierboven genoemde aandachtspunten kunnen worden betrokken bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie, mede gelet op het belang van een goede balans tussen leefomgeving, bereikbaarheid, veiligheid en economische ontwikkeling.	Dit voorstel komt overeen met de uitgangspunten voor recreatie binnen de Omgevingsvisie.
ZW_0050	1	Indiener verzoekt de provincie een aantal in diens bezit zijnde percelen te ontgrenzen als NNN.	Begrenzen en ontgrenzen van percelen voor NNN wordt binnen de Omgevingsverordening geregeld. De Omgevingsvisie is niet het juiste instrument hiervoor. U kunt hiervoor een wijzigingsverzoek NNN indienen. De provincie beschikt over een team herbegrenzingen, te bereiken via nnn.herbegrenzingen@noord-holland.nl.
ZW_0050	2	Indiener verzoekt de provincie in de omgevingsvisie duidelijke voorwaarden op te nemen voor de maximale hoeveelheid, opslagduur, wijze van opslag, afdekking en het fermentatieproces van Bokashi.	De Omgevingsvisie geeft een beschrijving op hoofdlijnen. De door de indiener gevraagde detaillering voor voorwaarden bij toepassing van Bokashi past daar niet bij.
ZW_0050	3	Indiener verzoekt de provincie duidelijke voorwaarden te stellen aan de periode waarin Bokashi mag worden uitgereden.	De Omgevingsvisie geeft een beschrijving op hoofdlijnen. De door de indiener gevraagde detaillering voor voorwaarden bij toepassing van Bokashi past daar niet bij.
ZW_0052	1	Op juni 2026, heeft u het ontwerp van de Omgevingsvisie Noord-Holland ter inzage gelegd. U heeft ingezetenen van de provincie Noord-Holland in de gelegenheid gesteld tot uiterlijk 31 augustus 2026 een zienswijze kenbaar te maken. Wij zijn voornemens een zienswijze kenbaar te maken ten aanzien van het ontwerp Omgevingsvisie. Zienswijze ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland Wij waarderen de wijze waarop het ontwerp Omgevingsvisie tot stand is gekomen. U hebt daarvoor een goed georganiseerd participatieproces georganiseerd. Wij kunnen ons in algemene zin vinden in de koers die in de nu voorliggende Omgevingsvisie is vastgesteld. Met deze zienswijze geven wij graag nog enkele aandachtspunten mee voor een aanscherping en verdieping van de inhoud ervan.	Wij danken indiener voor de zienswijze en uitgesproken waardering voor de wijze van totstandkoming.
ZW_0052	2	Mobiliteit en bereikbaarheid Wij herkennen ons in de uitgangspunten van de Omgevingsvisie om mobiliteit integraal te benaderen en de bereikbaarheid van Noord-Holland gezamenlijk met gemeenten, vervoersregio's en andere partners te verbeteren. Positief is dat de provincie inzet op het concentreren van woningbouw en voorzieningen rond OV-knooppunten, het combineren van functies en het stimuleren van lopen, fietsen en openbaar vervoer. Deze uitgangspunten sluiten goed aan bij de wijze waarop wij onze gebiedsontwikkelingen vormgeven (zoals Amstelvoorde), waarbij mobiliteit vanaf de planvorming integraal wordt meegenomen	Wij beschouwen deze opmerking van indiener als compliment.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0052	3	Ook kunnen wij ons vinden in de inzet op metropolitane doorfietsroutes. Wij verwachten dat het fietspad langs de N522 snel aan dit kwaliteitsniveau voldoet. In de provinciale omgevingsvisie staat dat de provincie streeft naar nul verkeersslachtoffers in 2050. Wij gaan ervan uit dat op korte termijn de snelheid op de N522 wordt verlaagd van 80 naar 60 km/u om deze weg verkeersveiliger te maken. Op de N522 wordt in de berm geparkeerd bij de volkstuinen, zijn er uitwegen en maken ook veel langzamere brommobielen en tractoren gebruik van deze weg waardoor en risico's zijn voor de verkeersveiligheid. Wij missen ook een visie op licht elektrische voertuigen zoals de brommobiel. Ook vragen wij ons af wat de verplaatsing van goederenvervoer van de weg naar het water betekent voor de doorstroming van de N522 en andere wegen binnen onze gemeente.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland. Details zoals een afwaardering van of drukte op een specifieke weg past hier niet in. We voorzien dat autoverkeer over het algemeen elektrisch zal zijn, we doen geen detailuitspraken over lichte type voertuigen.
ZW_0052	4	Verder constateren wij dat de visie vooral de ambities beschrijft, maar minder concreet maakt welke investeringen de provincie zelf wil doen om de groei van inwoners, werkgelegenheid en woningbouw op te vangen. Wij vragen de provincie daarom om duidelijker aan te geven hoe zij, naast de inzet richting het Rijk, wil investeren in de provinciale infrastructuur (provinciale (vaar)wegen en regionale spoorlijnen) ten behoeve van de regionale bereikbaarheid en hoe er wordt ingezet op een sociaal veilig mobiliteitssysteem. Er wordt gesproken over het bepalen van nieuwe tracés voor provinciale infrastructuur maar onduidelijk is waar die komen. Wij constateren ook dat zowel de Amstel, Bullewijk en Holendracht als de N522 een barrièrewerking hebben en vragen ons af of die provincie dat kan verminderen. Daarnaast constateren dat de recreatieve druk op ons wegennet verder toeneemt en vragen wij ons af of de provincie kan helpen om deze drukte verminderen. Verder vragen wij ook aandacht voor de bereikbaarheid van economische kerngebieden, waaronder de zuidoostflank van de regio Amsterdam en de luchthavenregio. Schiphol ontbreekt nu bij de locaties die altijd bereikbaar moeten zijn. Ook mist een visie op de toekomstige marktordening van het spoor en wordt niks beschreven over de grote rol van defensie en de gevolgen daarvan voor de provinciale infra.	De Omgevingsvisie bevat de langetermijnambities en beleidsdoelen van de provincie. Voor de uitvoering en verdere concretisering staan ons verschillende instrumenten ter beschikking, waaronder programma's, de Omgevingsverordening en monitoring. In dat kader wijzen we op ons Perspectief Mobiliteit en de Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur. Gezamenlijk met onze mobiliteitspartners kijken we gebiedsgericht naar de opgaven en bepalen we waar eventuele aanpassingen of nieuwe tracés zullen lopen. Hierbij volgen we de gebruikelijke ruimtelijke procedures waar stakeholders standaard bij betrokken worden. De Omgevingsvisie gaat over ruimtelijke zaken, marktordening spoor zien we dan ook niet als een thema hiervoor. Defensie groeit, samen kijken we met de omliggende partners wat de gevolgen hiervan zijn voor de infrastructuur. Dat is nu nog niet te zeggen.
ZW_0052	5	Vanwege het ontbreken van geld voor infrastructuur is vanuit de MRA een alternatieve bekostigingssystematiek opgesteld en aan het Rijk aangeboden. Wij missen de mogelijkheden voor een alternatieve bekostigingssystematiek in de provinciale omgevingsvisie. Daarnaast zijn we van mening dat de inzet op de programmalijn van de MRA voor een evenwichtige woon-werkbalans duidelijker naar voren mag komen.	Als provincie werken we aan het bereikbaar houden van Noord-Holland. Helaas staat het mobiliteitsysteem onder druk en er zijn beperkte financiële middelen beschikbaar om dit groot uit te breiden. Daarom streven wij naar het optimaliseren van de bereikbaarheid. Op lange termijn streven we nog steeds naar een systeem van publieke mobiliteit met een sterke basis in een openbaarvervoersysteem langs sterke OV-knooppunten. Ook staan wij altijd open voor innovatieve oplossingen die kunnen bijdragen aan deze opgaven. Daarom agenderen we de mogelijkheden voor alternatieve bekostiging in gesprekken met het Rijk.
ZW_0052	6	Landschap en landbouw Wij onderschrijven de ambitie om het open landschap, de cultuurhistorische waarden, de biodiversiteit en het veenweidegebied te beschermen. Ook herkennen wij de noodzaak om klimaat- en wateropgaven integraal aan te pakken	Wij hebben kennis genomen van uw zienswijze, waarvoor dank.
ZW_0052	7	Wel vragen wij aandacht voor de balans tussen klimaatmaatregelen en het behoud van het agrarisch landschap. De voorgenomen vernatting van veengebieden draagt bij aan de reductie van broeikasgasemissies, maar kan tegelijkertijd ingrijpende gevolgen hebben voor de landbouw, het cultuurhistorische landschap en de leefbaarheid van het buitengebied. Wij verzoeken de provincie om deze afweging gebiedsgericht te blijven maken, gemeenten nadrukkelijk te betrekken bij de verdere uitwerking en voldoende ruimte te bieden voor maatwerk.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0052	8	Ten aanzien van de overgangszones tussen stad en landschap, waaronder de Amstelscheg, ondersteunen wij de aandacht voor versterking van de groenblauwe kwaliteit en de samenwerking tussen overheden. Daarbij vragen wij wel blijvend oog voor het behoud van de landschappelijke kernkwaliteiten. Ontwikkelingen in deze gebieden dienen zorgvuldig te worden afgewogen en passend te zijn bij de schaal en identiteit van het landschap. Kleinschalige recreatieve voorzieningen kunnen hieraan bijdragen, mits deze de landschappelijke en ecologische waarden niet onder druk zetten.	Wij werken na vaststelling van de Omgevingsvisie ons beleid uit voor stad-landovergangen. Wij delen de mening van de indiener dat ontwikkelingen in deze gebieden zorgvuldig dienen te worden afgewogen en passend moeten zijn bij de schaal en identiteit van het landschap. Wij hebben kennisgenomen van de suggestie van de indiener dat kleinschalige recreatieve voorzieningen hieraan kunnen bijdragen, mits deze de landschappelijke en ecologische waarden niet onder druk zetten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0052	9	Tot slot zien wij kansen in de provinciale inzet op gebiedsgerichte samenwerking en gezamenlijke financiering van de groenblauwe structuren. Wij zien dit als een waardevolle basis om de gezamenlijke opgaven voor landschap, natuur en recreatie verder vorm te geven.	Wij danken indiener voor deze opmerking. Bij de uitwerking van de visie werken we graag samen met onze partners.
ZW_0052	10	Economie en recreatie Wij onderschrijven de ambitie van de provincie om te werken aan een toekomstbestendige en innovatieve economie. De economische ontwikkeling van Noord-Holland staat echter niet op zichzelf, maar hangt nauw samen met de aanzienlijke groei van het aantal inwoners en woningen die de provincie de komende decennia verwacht. Juist daarom vinden wij het van belang dat de Omgevingsvisie nadrukkelijker ingaat op de wijze waarop voldoende ruimte voor werkgelegenheid wordt behouden en ontwikkeld. Een evenwichtige ontwikkeling van wonen en werken is essentieel om lange woon-werkverplaatsingen te beperken, de bereikbaarheid te verbeteren en de leefbaarheid van gemeenten te versterken.	Zoals aangegeven wordt in paragraaf 5.15, is voldoende ruimte op bedrijventerreinen cruciaal voor het MKB, logistiek, circulaire economie werkgelegenheid en stedelijke leefbaarheid. Over de ruimte op bedrijventerreinen maken we regionale afspraken, zoals de in de Bedrijventerreinenstrategie van de MRA. Daarin is juist ook invulling gegeven aan lokale behoeften. Wel constateren wij dat de provincie en gemeenten tot een betere regionale afstemming tussen de afspraken over wonen en werken moeten komen om de woon-werkbalans te verbeteren én onnodige transformatie van bedrijventerreinen te voorkomen.
ZW_0052	11	Wij zien kansen om dit concreter uit te werken door in te zetten op gemengde gebiedsontwikkelingen, waarin ruimte voor werken, voorzieningen en maatschappelijke functies, zoals kinderopvang, integraal onderdeel vormen van nieuwe woongebieden. Ook een goede bereikbaarheid van economische locaties met openbaar vervoer en fiets draagt eraan bij dat inwoners dichtbij huis kunnen werken en ondernemers aantrekkelijk gevestigd blijven.	Zie ons antwoord op onderdeel 10 van deze zienswijze (ZW_0052)
ZW_0052	12	Daarnaast missen wij in de Omgevingsvisie een duidelijke economische profilering van Noord- Holland. Andere provincies en regio's kiezen nadrukkelijk voor een aantal economische speerpunten en versterken deze door gerichte samenwerking tussen overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven. Hierbij kan worden gedacht aan het MRDH of MRE gebied.	De provincie kiest wel degelijk voor een economische profilering op de strategische clusters Life science en Health en Plantenveredeling en zaadtechnologie. Voor deze clusters is bewezen dat zij belangrijk zijn voor strategische autonomie en daarmee voor Nederland en Europa. Daarom zetten we gericht in voor het versterken van deze clusters, samen met onze regionale partners en stakeholders zoals universiteiten, HBO en MBO, kennisinstellingen en het bedrijfsleven.
ZW_0052	13	Een vergelijkbare concretisering ontbreekt in de voorliggende visie. Wij verzoeken de provincie daarom scherper te benoemen op welke economische clusters en sectoren zij zich de komende jaren wil onderscheiden en hoe zij bestaande bedrijvigheid wil ondersteunen om bedrijven voor Noord- Holland te behouden en ruimte te bieden voor verdere groei en innovatie.	Zie ons antwoord op onderdeel 12 van deze zienswijze (ZW_0052)
ZW_0052	14	Daarnaast vragen wij aandacht voor netcongestie als belangrijke randvoorwaarde voor zowel economische ontwikkeling als woningbouw en andere ruimtelijke ontwikkelingen. Wij verzoeken de provincie om hier in de Omgevingsvisie nadrukkelijk rekening mee te houden en in te zetten op voldoende netcapaciteit om de gewenste ontwikkeling van Noord-Holland mogelijk te maken.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie (was paragraaf 5.7 wordt paragraaf 6.7).
ZW_0052	15	Tot slot vragen wij aandacht voor de regionale samenwerking bij de ontwikkeling en huisvesting van bedrijven. Niet iedere gemeente hoeft alle economische functies zelfstandig te accommoderen. Juist door regionaal te programmeren, economische activiteiten waar passend te clusteren en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor de vestiging en verplaatsing van bedrijven, kan efficiënter gebruik worden gemaakt van de beschikbare ruimte en ontstaat een sterker economisch netwerk binnen Noord-Holland.	Zie ons antwoord op onderdeel 10 van deze zienswijze (ZW_0052)
ZW_0052	16	Wonen en Schiphol Wij onderschrijven de ambitie om voldoende woningen te realiseren in een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Juist daarom vragen wij aandacht voor de passages over Schiphol en de gevolgen daarvan voor de woon- en leefkwaliteit.	Introductie op volgende punten, geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0052	17	Op meerdere plaatsen presenteert de Omgevingsvisie de groei van het aantal passagiers als een autonome ontwikkeling. Wij merken op dat dit geen vanzelfsprekendheid is, maar het gevolg van beleidskeuzes. Tegelijkertijd wordt gesteld dat ontwikkelingen rond Schiphol gepaard gaan met een verbetering van de leefomgeving. Deze ambitie onderschrijven wij, maar de Omgevingsvisie maakt onvoldoende concreet hoe deze verbetering daadwerkelijk wordt gerealiseerd en welke resultaten de provincie daarbij nastreeft. Investeringen in infrastructuur alleen leiden immers niet automatisch tot een betere leefkwaliteit.	Wij onderschrijven dat de ontwikkeling van het aantal passagiers geen provinciale doelstelling is en niet als een vanzelfsprekende autonome ontwikkeling moet worden beschouwd. De Omgevingsvisie maakt daarom onderscheid tussen het aantal vliegtuigbewegingen en het aantal passagiers. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers toenemen door ontwikkelingen zoals de inzet van grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. De genoemde passagiersaantallen zijn prognoses waarmee bij de ruimtelijke ontwikkeling en bereikbaarheid van de Schipholregio rekening wordt gehouden en geen provinciale groeidoelstelling. Dit is inmiddels in de Omgevingsvisie verduidelijkt. Wij onderschrijven daarnaast dat investeringen in infrastructuur op zichzelf geen verbetering van de leefkwaliteit garanderen. De Omgevingsvisie koppelt de verdere ontwikkeling van Schiphol daarom nadrukkelijk aan een bredere verbetering van de leefomgeving. De provincie zet in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven wij naar een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen. Deze inzet omvat meer dan investeringen in mobiliteitsinfrastructuur. De provincie wil onder meer de cumulatie van milieubelasting beperken, terughoudend omgaan met nieuwe geluidgevoelige functies en investeren in gezondheid, ruimtelijke kwaliteit en een robuust groenblauw raamwerk rond Schiphol. Daarbij worden bereikbaarheid, woningbouw, landschap, energie, economie en leefomgevingskwaliteit in samenhang beschouwd. Voor de effecten van het luchthavengebruik, waaronder geluidbelasting en gezondheidsbelasting, ligt een belangrijk deel van de bevoegdheid en monitoring bij het Rijk en andere betrokken deskundige organisaties. De provincie gebruikt deze informatie bij haar ruimtelijke afwegingen en bij het behartigen van de belangen van de regio. Voor de aspecten waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is, sturen wij via ons ruimtelijk instrumentarium en de verdere gebiedsgerichte uitwerking. De zienswijze heeft mede aanleiding gegeven om in de Omgevingsvisie te verduidelijken dat de verwachte ontwikkeling van het aantal passagiers geen provinciale groeidoelstelling is, maar een mogelijke ontwikkeling waarmee bij de ruimtelijke inrichting en bereikbaarheid rekening wordt gehouden. Met de overige aanscherpingen die in de Omgevingsvisie zijn aangebracht, waaronder de inzet op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting en krimpende milieucontouren, achten wij de gevraagde richting voldoende verankerd.
ZW_0052	18	Voor gemeenten in de directe invloedssfeer van Schiphol, waaronder Ouder-Amstel, brengt de combinatie van luchthaven, spoor, metro en rijkswegen een grote ruimtelijke en milieubelasting met zich mee. Wij verzoeken de provincie daarom concreter uit te werken welke maatregelen worden genomen om de leefbaarheid daadwerkelijk te verbeteren en hoe deze gemeenten hierin een evenredige plaats krijgen.	Wij herkennen dat in gemeenten in de directe omgeving van Schiphol verschillende vormen van belasting kunnen samenkomen. In de aangepaste Omgevingsvisie wordt Ouder-Amstel, samen met Haarlemmermeer, Amstelveen, Aalsmeer en Uithoorn, expliciet genoemd als een gemeente waar verschillende vormen van milieubelasting zich stapelen. Daarnaast wordt bij de gebiedsgerichte uitwerking en monitoring het bredere feitelijke invloedsgebied van Schiphol betrokken, waarbij wordt gekeken naar onder meer vliegroutes, gemeten en berekende belasting en gezondheidseffecten. De Omgevingsvisie bevat daarnaast verschillende richtingen om de leefomgevingskwaliteit te verbeteren. Zo moeten investeringen op Schiphol hand in hand gaan met investeringen in bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. Ook zetten wij in op versterking van het openbaar vervoer, de HOV-structuur en andere regionale verbindingen, op afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren en op groenblauwe overgangszones die bijdragen aan gezondheid, recreatie en ruimtelijke kwaliteit. De concrete programmering en verdeling van maatregelen en investeringen vindt niet plaats in de Omgevingsvisie, maar in de verdere gebiedsgerichte uitwerking samen met gemeenten, het Rijk, Schiphol en andere betrokken partijen. Daarbij vinden wij het wel van belang dat de feitelijke en cumulatieve belasting van gemeenten wordt meegewogen bij de prioritering van maatregelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0052	19	Tot slot valt op dat in de Omgevingsvisie relatief veel aandacht uitgaat naar Haarlemmermeer, terwijl andere gemeenten die eveneens in belangrijke mate de effecten van Schiphol ondervinden, zoals Ouder-Amstel, Amstelveen en Uithoorn, aanzienlijk minder expliciet worden benoemd. Wij verzoeken de provincie ook deze gemeenten zichtbaar en volwaardig te betrekken bij de verdere uitwerking van de opgaven rondom Schiphol, zodat de verdeling van aandacht, investeringen en kwaliteitsverbeteringen beter aansluit bij de regionale impact.	Wij onderschrijven dat de gevolgen van Schiphol zich niet beperken tot de gemeente Haarlemmermeer. De luchthaven heeft een ruimtelijke en milieubelastende werking in een groter deel van de Schipholregio. In de Omgevingsvisie is daarom inmiddels expliciet opgenomen dat vooral in Haarlemmermeer, Amstelveen, Ouder-Amstel, Aalsmeer en Uithoorn verschillende vormen van milieubelasting samenkomen. Dat Haarlemmermeer op verschillende plaatsen uitgebreider aan bod komt, hangt samen met het feit dat de luchthaven zelf daar ligt en dat juist in deze gemeente grote ruimtelijke opgaven rond Schiphol, woningbouw, bereikbaarheid, energie, Greenport Aalsmeer en de mogelijke toekomstige ruimtevraag van de luchthaven samenkomen. Dit betekent echter niet dat de belangen en opgaven van de andere omliggende gemeenten van ondergeschikt belang zijn. De verdere uitwerking van de Schipholregio vindt daarom nadrukkelijk plaats als regionale gebiedsopgave, samen met de betrokken gemeenten, het Rijk, Schiphol en andere partijen. Daarbij kijken wij niet alleen naar bereikbaarheid en economische ontwikkeling, maar ook naar gezondheid, leefomgevingskwaliteit, landschap en ruimtelijke kwaliteit. De aard en omvang van de lokale effecten van Schiphol zijn daarbij mede bepalend voor de aandacht die gebieden krijgen bij verdere uitwerking en kwaliteitsverbetering. Met de inmiddels aangebrachte aanscherpingen in de Omgevingsvisie achten wij de positie van de omliggende Schipholgemeenten voldoende zichtbaar en zien wij geen aanleiding voor een verdere tekstuele wijziging.
ZW_0053	1	Met veel belangstelling hebben de GGD'en in Noord-Holland de ontwerp-omgevingsvisie en de ontwerp-omgevingseffectrapportage (OER) gelezen. De provincie constateert in op weg naar een ruimtelijk voorstel dat 'voor alle sectorale ruimtelijke claims minimaal 27% meer Noord-Holland nodig is'. Dit kan de leefomgeving van inwoners onder druk zetten. Daarom is het belangrijk dat de provincie in haar visie duidelijke keuzes maakt en maatregelen neemt om de leefomgeving te beschermen. We vinden het goed dat de provincie een gezonde leefomgeving als een belangrijk afwegingsprincipe in de visie opneemt. Dit zien we ook terug in verschillende beleidsstukken, zoals: •Het Beleidskader Gezonde Leefomgeving. •Ruimtelijke analyses voor Noord-Holland Noord en Zuid. •Het actieplan Geluid. •De Nota Uitvoering en Handhaving 2024-2027. De GGD'en nemen ook actief deel in deze trajecten om samen met de provincie en andere partners de leefomgeving van de inwoners te beschermen en waar mogelijk te verbeteren.	Wij danken indiener voor zijn constructieve bijdrage aan de omgevingsvisie. Per thema wordt in het navolgende antwoord gegeven op de oproep tot het tonen van ambitie op die thema's.
ZW_0053	2	De kwaliteit van de leefomgeving moet beter Uit het OER blijkt dat geluid, hittestress, lichthinder en omgevingsveiligheid op dit moment slecht scoren. De luchtkwaliteit is redelijk, maar de nieuwe EU-normen voor 2030 worden niet overal gehaald met het voorgenomen beleid. De industriegebieden in de IJmond en het havengebied bij Amsterdam hebben invloed op de leefomgeving en gezondheid van omwonenden. Ook hinder en slaapverstoring rond Schiphol blijven een probleem. Daarom is het teleurstellend dat het OER constateert dat de voornemens in de omgevingsvisie geen verbetering opleveren voor de leefomgeving van haar inwoners (alleen neutrale scores). De GGD'en willen graag dat de positieve initiatieven van de afgelopen jaren en de beschreven ambitie van de provincie concreet zichtbaar worden in de omgevingsvisie. Wij willen u daarvoor de volgende aandachtspunten meegeven.	Wij danken indiener voor de gegeven aandachtspunten, die we in het navolgende zullen beantwoorden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0053	3	Gebruik gezondheidskundige advieswaarden als doel In afwegingsprincipe 3 staat dat de provincie de omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving wil waarborgen en bevorderen. Dit geldt vooral voor luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid. Die aandacht is terecht, want met de verbetering van de luchtkwaliteit en het realiseren van een aanvaardbare geluidsbelasting is de meeste gezondheidswinst te behalen. Maar de visie zegt niet wanneer een leefomgeving gezond genoeg is. Daardoor is onduidelijk wat de provincie precies wil bereiken. Het voldoen aan wettelijke normen en Europese kaders is niet hetzelfde als het realiseren van een gezonde leefomgeving. De GGD'en stellen voor om de WHO-advieswaarden als doel te gebruiken. Ook als deze nu nog niet haalbaar zijn, is een bestuurlijke ambitie of stip op de horizon nodig voor het bevorderen van een gezonde leefomgeving. Zonder een dergelijke ambitie bestaat het risico dat gezondheid minder belangrijk wordt gevonden dan andere (economische) beleidsdoelen	Wij hebben in het Beleidskader Gezonde Leefomgeving vastgelegd dat we bij ruimtelijke opgaven inzetten op landelijke wet- en regelgeving. Dat betekent dat wij er bij de ontwikkeling, herinrichting en het beheer voor zorgen dat we binnen wettelijk toegestane grenzen blijven. Het gevolg van dit principe is dat we niet uitgaan van de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit en geluid. De belangrijkste reden daarvoor is dat deze waarden op heel veel plekken in onze provincie niet haalbaar zijn. Wij hebben ruimtelijke opgaven, die met het hanteren van de WHO-advieswaarden niet gerealiseerd kunnen worden. Bovendien missen we bevoegdheden voor een aanzienlijk deel van de bronnen die bijdragen aan luchtverontreiniging en geluidhinder, zoals mobiliteit en houtstook. De Europese wetgeving die ook in Nederland moet worden toegepast en die wij volgen, beweegt zich op lange termijn richting de WHO-waarden.
ZW_0053	4	Leg het tegengaan van maximale normopvulling concreet vast De provincie zet in op het naleven van landelijke milieunormen bij ruimtelijke besluiten. Alleen daar waar de landelijke regelgeving ruimte laat of onderdelen niet dekt, wordt die ruimte verkend of wordt aanvullend beleid vastgesteld. Tegelijkertijd wordt maximale normopvulling niet vanzelfsprekend gevonden, waarbij stapeling van bronnen wordt meegewogen. Het vermijden van maximale normopvulling is een mooie intentie, maar sluit niet aan bij de praktijk van jaar en dag. Als voorbeeld: bij ruimtelijke ontwikkelingen is het streven vrijwel altijd om de standaardwaarden voor geluid te gebruiken, maar ligt de geluidbelasting van het uiteindelijke project dichter in de buurt van de (veel hogere) grenswaarden. En zo zijn er meer voorbeelden te geven waarbij de goede intentie wordt 'overruled' door economische belangen of tijds- en ruimtedruk. De GGD'en vinden dat de provincie moet vastleggen dat maximale normopvulling niet zonder meer is toegestaan. Dit moet meetbaar zijn, zodat het meetelt bij afwegingen met andere belangen.	Dat maximale normopvulling niet vanzelfsprekend is, is reeds vastgelegd in zowel de Startnotitie als het Beleidskader Gezonde Leefomgeving. De inzet van de provincie is niet om lokaal strengere omgevingswaarden vast te stellen. Het feit dat in de Omgevingsvisie de gezonde leefomgeving als een provinciaal belang wordt vastgesteld, maakt het wel mogelijk om het belang van een gezonde leefomgeving aan de voorkant, transparant en volledig mee te wegen bij ruimtelijke besluitvorming.
ZW_0053	5	Maak duidelijk wat 'gezond wonen' betekent De provincie moet voor 2050 ongeveer 275.000 extra woningen bouwen. Dit is lastig door de nabijheid van industriegebieden en Schiphol, de energietransitie, en drukte op het elektriciteitsnetwerk. De GGD'en benadrukken het belang dat de provincie hecht aan het bouwen van woningen in een gezonde leefomgeving. Maar het is niet duidelijk wat de provincie hier precies mee bedoelt. Om dit doel te bereiken is het nodig dat ontwikkelaars weten wat de provincie onder een gezonde leefomgeving verstaat en hoe dat gerealiseerd moet worden. Dit is in de omgevingsvisie nog onvoldoende uitgewerkt. Denk daarbij aan: •Hoeveel groen er moet zijn; •Hoe de omgeving beweegvriendelijk kan worden ingericht; •Hoe woningen een gezond binnenklimaat krijgen; •De aanwezigheid van een geluidluwe zijde en geluidsmaatregelen; •Hoe de woning en woonomgeving aangepast zijn aan de huidige en toekomstige hittestress. Dit is extra van belang bij woningen die gebouwd worden voor mensen die het wat minder hebben. Zij hebben onvoldoende mogelijkheden om hun woning aan te passen en zijn meer aangewezen op de inrichting van de directe leefomgeving dan meer gefortuneerden. Neem in de concretisering ook mee de dat verdichting in stedelijk gebied impact heeft op de leefomgeving bij bestaande woningen.	In antwoord op uw vraag wat wij onder een Gezonde Leefomgeving verstaan: De provincie doet geen uitspraak over wanneer het gezond genoeg is. Met het beleidskader gezonde leefomgeving stellen we als doel om de blootstelling van onze inwoners aan schadelijke stoffen en hinder te verminderen en gezonde leefomgeving volwaardig mee te wegen bij ruimtelijke besluitvorming. De provincie focust zich op de velden waar we impact kunnen maken en waar we een rol als bevoegd gezag hebben. De genoemde onderwerpen vallen onder de bevoegdheden van de gemeente en vragen nadere uitwerking in concrete woningbouwplannen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0053	6	Schiphol: geluid en slaapverstoring blijven een probleem Rond Schiphol hebben omwonenden nog steeds last van geluidhinder en slaapverstoring. Vliegtuigen worden gemiddeld stiller, maar dit merken de omwonenden in de eerste tientallen kilometers van de start- en landingsbanen niet. Als de geluidgrens om te ontwaken met 10 decibel overschreden wordt, maakt een vliegtuig dat 3 decibel minder geluid maakt geen verschil. De ontwaakreactie – en de bijbehorende slaapverstoring – blijft hetzelfde. Voor deze omwonenden zijn het verminderen van het aantal vliegtuigpassages en nachtvluchten, en voldoende rustperiodes, belangrijker om hinder en slaapverstoring te vermijden. De provincie zegt zich niet actief te willen bemoeien met de (capaciteitsontwikkeling van) Schiphol, omdat dit niet tot haar taken behoort. De GGD'en zijn het hier niet mee eens. De provincie is voorzitter van de BRS en heeft belang bij woningbouw en een gezonde ruimtelijke inrichting rond de luchthaven. Dat is alleen mogelijk als de milieudruk van de luchthaven beperkt blijft en waar mogelijk vermindert. Daar hoort een visie bij die aangeeft hoe de provincie omgaat met de luchtvaart. Ook moet duidelijk zijn wat nodig is om gezonde woongebieden te realiseren rond Schiphol.	Wij onderschrijven dat geluidhinder en slaapverstoring belangrijke aandachtspunten zijn voor de gezondheid en leefkwaliteit rond Schiphol. Onderzoek van het RIVM bevestigt dat bij Schiphol een relatie bestaat tussen blootstelling aan nachtelijk vliegtuiggeluid en ernstige slaapverstoring. De Omgevingsvisie gaat daarom niet uitsluitend uit van stillere vliegtuigen als oplossing. In de aangepaste tekst is expliciet opgenomen dat wij inzetten op vermindering van slaapverstoring en nachtelijke hinder en op het voorkomen dat hinder wordt verschoven naar de randen van de nacht. Wij herkennen niet het beeld dat de provincie zich niet actief met de ontwikkeling van Schiphol wil bemoeien omdat dit niet tot haar taken behoort. In de aangepaste Omgevingsvisie is juist verduidelijkt dat de provincie gedeeltelijk invloed heeft op de ontwikkeling van Schiphol. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk, maar de provincie heeft een belangrijke rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving en vanuit haar verantwoordelijkheden voor onder meer mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit. Daarnaast behartigen wij samen met gemeenten en andere provincies binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS) de belangen van de regio richting het Rijk. De gedeputeerde Luchtvaart van Noord-Holland is voorzitter van de BRS. Voor de ruimtelijke ontwikkeling rond Schiphol is gezondheid nadrukkelijk onderdeel van de afweging. De Omgevingsvisie zet in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting en krimpende milieucontouren. Bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies moet de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig worden meegewogen, waarbij ook cumulatie van milieubelasting wordt betrokken. Waar de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk liggen, zoals bij het vliegverkeer van en naar Schiphol, brengt de provincie het belang van verdere vermindering van geluidbelasting en luchtverontreiniging actief bij het Rijk in.
ZW_0053	7	Stimuleer een gezonde leefstijl In het Programma Gezonde Leefomgeving 2020 sprak de provincie de intentie uit om een fysieke leefomgeving te creëren die gezond gedrag stimuleert. In het programma werd benoemd om: •Gezond eten en drinken te bevorderen; •Sociale contacten te stimuleren; •Meer beweging mogelijk te maken. De provincie zag in 2020 een taak voor zichzelf bij het bevorderen van beweging door de inrichting van de openbare ruimte, en regionale mobiliteit. Deze ambitie lijkt in de omgevingsvisie losgelaten, en wordt alleen kort aangestipt in het kader van recreatie (paragraaf 5.3). Inrichtingsprincipes voor een beweegvriendelijke omgeving zijn wel degelijk van belang. De GGD'en zien graag dat een beweegvriendelijke inrichting van nieuwe woongebieden als doel wordt opgenomen in de omgevingsvisie. En dat daarbij de herinrichting van bestaande woongebieden niet uit het oog wordt verloren. Daarnaast kan de provincie een gezonde voedselomgeving stimuleren. Denk daarbij aan grondgebonden reclamezuilen (op provinciegrond), reclames in abri's waar de provincie over gaat, en mogelijk ook vestigingsbeleid voor fastfood en/of tankstations met voorzieningen. Denk ook aan voorlichting en kennisoverdracht in overleg met gemeenten. Dit past in de lijn die de provincie heeft ingezet om – samen met het RIVM – stapelkaarten voor haar gemeenten te ontwikkelen om de leefomgeving in kaart te brengen, waarbij ook de voedselomgeving een rol speelt.	De provincie focust zich op de taken waarvoor wij als provincie verantwoordelijk voor zijn én waar we bevoegdheden hebben. Het is voor ons belangrijk om deze verantwoordelijkheid te nemen en vanuit onze bevoegdheden het meeste verschil te maken, bijv. als bevoegd gezag . Voor veel van de genoemde zaken is een andere overheid, in het bijzonder gemeenten, verantwoordelijke en primair aan zet.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0053	8	Maak een duidelijk kader voor een gezonde leefomgeving Het belang van een gezonde fysieke leefomgeving voor de inwoners van Noord-Holland komt uitgebreid aan bod in de omgevingsvisie. Maar door verdichting en ruimtegebrek komt diezelfde leefomgeving onder druk te staan. Ook laat het OER zien dat voor handhaving en verbetering van de leefomgeving meer nodig is dan het beleid dat beschreven staat in de visie. De GGD'en vinden dat de provincie haar ambities concreter moet maken. Er moet een duidelijk kader komen dat aangeeft hoe omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving worden meegenomen bij ruimtelijke besluiten. Bijvoorbeeld met richtlijnen waar ontwikkelaars zich aan moeten houden, net als bij economische afwegingsprincipes.	Het beschermen van de veilige, fysieke leefomgeving van inwoners is de inzet van het Beleidskader Gezonde Leefomgeving en wordt het daar en ook in de Omgevingsvisie aangemerkt als een provinciaal belang. In het Beleidskader worden ook de instrumenten beschreven die de provincie tot haar beschikking heeft om te sturen op een gezonde leefomgeving, zoals het samenwerken en inzetten van ons netwerk, onze kennis en onze middelen vanuit onze rol als gesprekspartner en medeoverheid werken we samen en zetten we ons netwerk, onze kennis en onze middelen in om oplossingen te realiseren. Als ruimtelijk ordenaar dragen we daarnaast bij aan gebiedsanalyses en reageren we op ruimtelijke plannen. Als kadersteller borgen we beleid via regels. Daarnaast kunnen we met juridische instrumenten, zoals projectbesluiten, invloed uitoefenen op projecten en plannen van andere overheden, om een gezonde leefomgeving te bevorderen. Omdat de opgave groot is, prioriteren we onze inzet in gebieden waar inwoners het meest worden blootgesteld aan schadelijke stoffen en hinder. Wij dragen al bij aan het inzichtelijk maken van cumulatieve en stapeleffecten zodat deze meegewogen kunnen worden in ruimtelijke afwegingen, zoals via het recente RIVM rapport Ruimtelijke Analyse van de Leefomgeving en Kwetsbaarheid (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf).
ZW_0054	1	Zienswijze Google op de ontwerp-Omgevingsvisie 2026 Google ("Green Box Computing B.V.") verwelkomt de gelegenheid om input te leveren op de ontwerp-Omgevingsvisie van de provincie om een duidelijke langetermijnvisie te ontwikkelen voor de ruimtelijke, economische en maatschappelijke ontwikkeling van Noord-Holland. Google streeft ernaar een goede buur te zijn en te luisteren naar de ambities en zorgen van onze omgeving, overal waar wij actief zijn. In deze zienswijze bespreken we onze visie op de relatie tussen ruimtelijke ordening en het energiesysteem, strategische relevantie en water. We beheren een datacenter in Middenmeer dat werkgelegenheid biedt aan 125 mensen en zorgen via bijbehorende investeringen voor duizenden indirecte en geïnduceerde banen in onze bredere toeleveringsketen. Zo bieden we de digitale infrastructuur waarmee Nederlandse gebruikers en bedrijven hun digitale en AI-toepassingen via Google Cloud kunnen ontwikkelen, en leveren we daarnaast Google-diensten, zoals Search en Maps, aan talloze burgers om hun dagelijks leven te verbeteren. We zijn diep ingebed in de ruimtelijke, energetische en milieusystemen van Noord-Holland en zetten ons in voor een duurzame toekomst. Bij het bouwen streven we ernaar te luisteren naar onze omgeving om in dialoog tot een ruimtelijke inpassing van onze ontwikkelingen te komen. Tot op heden hebben we in Nederland meer dan 1 gigawatt aan extra capaciteit voor de opwekking van schone energie ondersteund via langjarige stroomcontracten (PPA's) met bijvoorbeeld offshore windprojecten Crosswind en Ecowende. Met andere woorden: capaciteit die is gebouwd dankzij Google als afnemer (anchor customer). Deze investering in offshore windenergie, inclusief ons grootste offshore windproject ooit, weerspiegelt onze bredere toewijding aan een duurzame toekomst met schone energie. Help beheerders van digitale infrastructuur uitdagingen in het energiesysteem op te lossen Als belangrijke speler in het energiesysteem in Noord-Holland, zowel als afnemer als door het mogelijk maken van opwek door PPA's, zijn wij gecommitteerd om bij te dragen aan een weerbaar elektriciteitsnet. Omdat uitdagingen op het elektriciteitsnet iedereen raken en zeer complex zijn over verschillende bestuurslagen en belanghebbenden heen, moedigen we de provincie aan om een ondersteunende houding aan te nemen bij het uitrollen van netontlastende maatregelen en projecten. Daarnaast verwelkomen we het standpunt van de provincie om afname te clusteren rond geplande netuitbreidingen en om afname zo dicht mogelijk bij de opwekking te plannen om de systeemkosten voor alle gebruikers van het gedeelde net te verlagen.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij willen daarom onder andere ruimte geven aan netuitbreidingen (zie paragraaf 6.7, dat was 5.7). Uw aanbeveling om nauw samen te werken met grote gebruikers van energie en partijen die grote batterijen(BESS) plaatsen nemen wij ter harte.
ZW_0054	1a	● Aanbeveling: Werk nauw samen met zowel afnemers als netbeheerders zoals TenneT, Liander en ECW om voldoende fysieke ruimte toe te wijzen voor BESS-projecten in Holland in de buurt van grote afnemers om toekomstige druk op het net te verlichten.	De aanbeveling van indiener om bij BESS projecten nauw samen te werken met grote afnemers van energie en netbeheerders zoals Tennet, Liander en ECW nemen wij ter harte.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0054	2	Als beheerder van digitale infrastructuur is Google bereid om flexibele aansluitingen in combinatie met batterijopslag (BESS)-oplossingen te onderzoeken om zowel een hoog niveau van dienstverlening aan onze gebruikers en klanten te behouden als het net op piekmomenten te ondersteunen. Hoewel dit voornamelijk een gesprek is tussen de Rijksoverheid, toezichthouders, netbeheerders en afnemers, speelt de provincie vanuit ruimtelijk oogpunt een belangrijke rol bij het toewijzen van voldoende grond voor toekomstige BESS-projecten. Door prioriteit te geven aan voldoende ruimte voor deze projecten in de buurt van grote onderstations en afnemers, stelt de provincie aanbieders van digitale infrastructuur in staat om te helpen het systeem te flexibiliseren. Hierdoor kunnen meer bedrijven en woningen sneller een aansluiting krijgen en wordt er een businesscase geboden voor BESS-ontwikkelaars in Nederland met Google als afnemer. ● Aanbeveling: Speel een proactieve rol bij de planning van potentiële warmtenetten om het hergebruik van (groene) elektronen naar groene warmte te maximaliseren op basis van clusteringprincipes.	De provincie heeft een faciliterende en verbindende rol bij het ontwikkelen van warmtenetten, waarvoor de primaire verantwoordelijkheid bij de gemeenten ligt. Het optimaal gebruiken van restwarmte van datacenters is onderdeel van het ontwikkelen van warmtenetten.
ZW_0054	3	Digitale infrastructuur heeft de potentie om warmte, gebaseerd op groene elektriciteit, te leveren aan geïnteresseerde afnemers, zoals publieke warmtebedrijven, coöperaties of bedrijven. Google biedt deze duurzame warmte, die groene elektronen hergebruikt, kosteloos aan, wat de energierekening van nabijgelegen bewoners en bedrijven mogelijk aanzienlijk kan verlagen. Daarnaast heeft brede adoptie hiervan de potentie om de druk op het elektriciteitsnet te verminderen doordat er minder individuele warmtepompen geïnstalleerd worden. Aan deze projecten gaat echter vaak een coördinatie- en financieringsprobleem vooraf. We moedigen de provincie aan om via ruimtelijke coördinatie een actieve rol te spelen bij het proactief plannen van collectieve warmte. ● Aanbeveling: Handhaaf best-in-class standaarden voor de vestiging van datacenters op het gebied van energie-eisen, zoals PUE.	Voor de ontwikkeling van warmtenetten is vanaf 1 januari 2027 de wet collectieve warmte van toepassing. De provinciale rol bij deze wet is beperkt. Alleen als er warmtenetten worden gerealiseerd die van invloed zijn op de warmtenetontwikkelingen in aangrenzende gemeenten, heeft de provincie de bevoegdheid om een zienswijze in te dienen. De provincie stimuleert overigens wel de ontwikkeling van warmtenetten bij gemeenten en onderlinge samenwerking door aan hen expertise beschikbaar te stellen. Hierbij wordt onder andere gekeken naar de beschikbare duurzame warmtebronnen in de omgeving. Wij zien datacenters ook als potentiële restwarmtebron. Daarnaast zijn nieuwe datacenters binnen Noord-Holland verplicht om voorbereidingen te treffen zodat restwarmte eenvoudig kan worden uitgekoppeld als een warmtebedrijf zich hiervoor meldt.
ZW_0054	4	Digitale infrastructuur kan een versneller zijn van klimaatactie als exploitanten worden aangemoedigd om hulpbronnen verantwoord te gebruiken. Daarom moedigen we de provincie aan om de principes achter de vestigingscriteria te handhaven zoals momenteel vastgelegd in de Richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland. Hierbij dient de provincie flexibel in te spelen op technologische vooruitgang op het gebied van koeling, terwijl zij zich bewust blijft van de verschillende KPI's die elkaar beïnvloeden, zoals de inverse relatie tussen PUE (power usage effectiveness) en WUE (water usage effectiveness). Hoewel Google al 100% van zijn energie inkoopt als hernieuwbare elektriciteit via PPA's, geloven we dat de hele elektriciteitssector uiteindelijk zal verschuiven naar het matchen van stroomverbruik per uur met duurzame energie die op hetzelfde moment wordt opgewekt. Door hierop te sturen, draagt de provincie bij aan het versnellen van een diverse mix aan schone technologieën in zowel energieopwek als -opslag. Digitale infrastructuur maakt strategische relevantie mogelijk De provincie erkent datacenters als strategisch relevante infrastructuur en is voornemens om de groei van digitale infrastructuur te faciliteren. Dit wordt ondersteund door het Rapport Wennink, dat constateert dat de uitbouw van digitale infrastructuur een voorwaarde is voor de Nederlandse economische veiligheid en concurrentiepositie. Volgens het rapport zijn faciliterende technologieën zoals datacenters essentieel voor de Nederlandse geopolitieke positie op het gebied van energie, defensie, digitalisering en biotechnologie, doordat ze strategische controlepunten in relevante waardeketens opleveren. Op die manier stellen investeringen in digitale infrastructuur Noord-Holland in staat om leidende posities na te streven in deze innovaties. In lijn hiermee ondersteunen wij de suggesties van het Economisch Forum Holland Boven Amsterdam om rekening te houden met ruimte voor digitale infrastructurele ontwikkelingen.	Terecht dat indiener hier aandacht voor vraagt en daar blijven wij op sturen via onze vestigingsvoorwaarden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0054	5	We ondersteunen het feit dat de provincie een proactieve aanpak wil kiezen bij het versterken van het waterecosysteem in Noord-Holland. Water is een belangrijke en schaarse gedeelde hulpbron voor burgers, de natuur, en de economie. Hoewel datacenters in Nederland slechts 0,088% van het drinkwater verbruiken, is elke impact belangrijk. Google gebruikt bij ontwikkelingen een datagedreven raamwerk, waarin we in samenwerking met overheidsinstanties en lokale nutsbedrijven beoordelen wat de beste koeloplossing is voor een lokaal stroomgebied. Hierbij overwegen we waterkoeling alleen als de lokale bronnen gezond en veerkrachtig zijn. Als een waterbron een hoog risico loopt, kiezen we voor luchtkoeling of industrieel water. ● Aanbeveling: Breng drinkwaterbedrijven, overheid, wetenschap, particuliere ondernemingen en ngo's proactief samen in publiek-private partnerschappen om de waterveerkracht van de regio te versterken. Daarnaast zetten wij ons in voor verantwoordelijk watergebruik en willen we tegen 2030 meer zoetwater aanvullen dan we verbruiken in de buurt van onze locaties, door lokale projecten voor waterbeheer te financieren. Dit omvat bijvoorbeeld projecten die helpen water te besparen door middel van AI-optimalisatie of ontzilting. Een voorbeeld van een project dat wij in Noord-Holland ondersteunen is onze financiële bijdrage aan Zoete Toekomst Texel via Acacia Water, dat het eiland helpt minder afhankelijk te worden van zoetwaterbronnen van het vasteland. We kijken uit naar verdere samenwerking bij het afronden van de Omgevingsvisie door de provincie, gericht op een mooie, krachtige en weerbare omgeving. Vragen of reacties naar aanleiding van deze reactie zijn welkom op middenmeer@google.com.	Het wordt door de provincie gewaardeerd dat de sector de waterschaarste onderkent en serieus neemt en door middel van innovatie de footprint zo klein mogelijk maakt. We willen graag met de indiener samenwerken. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord
ZW_0055	1	Het Regioteam Energietransitie (hierna: Regioteam), een samenwerkingsverband van de NVDE, Energie-Nederland, Holland Solar, NedZero en Energy Storage NL, heeft met belangstelling kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Noord-Holland. Het is goed dat in de inleiding van het document duidelijk wordt gesteld dat Noord-Holland wil bijdragen aan Europese autonomie en de ambitie om weerbaarder te zijn door de eigen opwek van energie. Ervan uitgaande dat daarmee duurzame energie bedoeld wordt, krijgt de energietransitie daarmee terecht een plek in het hart van deze Omgevingsvisie. Het uitgangspunt om méér te sturen vanuit netwerken (in andere woorden en betrekking hebbend op onze sector: méér energieplanologie) vinden wij verstandig. Echter: deze ambities worden lang niet overal in de Ontwerp-Omgevingsvisie consequent doorvertaald. Duurzame energiewinning met veel opwek en productie in eigen land vraagt meer ruimte dan een fossiel systeem met veel import. Waar energie vroeger vooral van onder de grond kwam, is het nieuwe systeem (naast ondergronds) voor een groter deel ook bovengronds zichtbaar. Dat geldt ook voor het uitgebreidere transportnetwerk. Batterijen, elektrolysers, geothermie-installaties, transformatiehuisjes, windmolens: het vraagt allemaal ruimte. En daar zie je er wat van. Het is zaak dat het energiesysteem steeds meer een integraal onderdeel van de ruimtelijke ordening wordt. In het verleden is er niet altijd even kritisch gekeken waar bepaalde assets in het energiesysteem terecht kwamen en niet of dat ook binnen het systeem de meest logische plekken waren. Evenmin waren de noden en mogelijkheden van het energiesysteem zelf bij het plannen van energievragers vaak leidend. Bij toenemende schaarste van ruimte (en netcapaciteit) kunnen we ons dat niet langer permitteren. Vaker dan voorheen moeten de kansen en beperkingen van het energiesysteem leidend zijn bij ruimtelijke keuzes. Onze belangrijkste toetssteen bij het appreciëren van deze Omgevingsvisie is de vraag hoe deze behulpzaam is bij het faciliteren van de energietransitie, zodat we ons land optimaal kunnen inrichten om snel onafhankelijker te worden van geïmporteerde fossiele energie. We geven graag de volgende suggesties mee:	Wij danken indiener voor deze constructieve inbreng.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0055	2	Er valt méér te kwantificeren dan nu gebeurt Hoewel uiteraard niemand met zekerheid kan weten hoe de elektriciteitsvraag in Noord-Holland zich exact zal ontwikkelen en energiebesparing terecht prioriteit krijgt, staat vrijwel vast dat deze zal stijgen. CE schreef daarover in een recente studie: “Ontwikkelingen in het verwachte energieverbruik laten zien dat de vraag naar elektriciteit (en transportcapaciteit op het net), waterstof en warmte in Nederland de komende decennia zeer sterk zal toenemen. Voor Noord- en Zuid-Holland zien we in de Netbeheer Nederland-scenario’s zowel voor elektriciteit, waterstof als duurzame warmte in absolute zin de grootste toenames in de energievraag”. In de vraag zal moeten worden voorzien. Omdat zeker niet alle stroom van zee zal komen, ligt een sterke doorgroei van wind en zon op land na 2030 in het verschiet. Het geactualiseerde Nationaal Programma Energiesysteem zal daar dit najaar exacter uitsluitsel over geven, maar de vigerende versie daarvan gaat uit van een verdubbeling van wind op land en een verdrievoudiging van zon na 2030. In de wetenschap dat Noord-Holland ver achterligt bij haar zelf gestelde RES-doelen voor 2030, is het evident dat er véél meer locaties nodig zijn voor decentrale opwek, dan nu beschikbaar. Wij raden in de omgevingsvisie te kwantificeren welke potentie de gereserveerde gebieden voor de opwek van zon en wind bieden en in hoeverre deze past bij de geprognotiseerde groei. Dat geldt evenzeer voor de opwek van groene waterstof en duurzame warmte.	Wij onderschrijven dat een kwantitatieve onderbouwing nodig is voor keuzes over het toekomstige energiesysteem. De Omgevingsvisie bevat de strategische ruimtelijke koers en de Omgevingsverordening bevat de juridisch-ruimtelijke regels. De verdere uitwerking van de verhouding tussen de potentiële energieopwek, de toekomstige energievraag en de benodigde energie-infrastructuur vindt plaats in energiebeelden en het nog uit te werken provinciale Programma Energie. Energiebeelden brengen vraag en aanbod van energie op provinciaal en regionaal niveau in samenhang in beeld. Zij bieden daarmee een basis voor keuzes over opwek, opslag, warmte, waterstof, energie-infrastructuur en de bijbehorende ruimtelijke randvoorwaarden. Het Programma Energie kan deze inzichten vervolgens vertalen naar provinciale maatregelen, afspraken en monitoring. De provincie sluit daarmee aan bij de nieuwe landelijke interbestuurlijke werkwijze voor het energiesysteem, die in 2026 verder wordt uitgewerkt en vanaf 2027 wordt ondersteund door het Nationaal Programma Energiesysteem.
ZW_0055	3	Trek consequenties uit keus voor onderscheid tussen centraal en decentraal systeem We steunen het onderscheid dat gemaakt wordt tussen het centrale en decentrale energiesysteem. En ook de ruimtelijke consequentie, dat energie-intensieve activiteiten geclusterd worden nabij centrale systeem. In dat licht valt niet goed te begrijpen waarom er wordt gesteld “Vooralsnog (…) terughoudend te zijn met nieuwe grootschalige opwek op land buiten de RES-afspraken”. Opnieuw: De RES-doelen worden nu al niet gehaald. En het is evident dat er de komende decennia grootschalige vraag zal ontstaan door woningbouw en bedrijfsontwikkeling. Deze terughoudendheid past daar niet bij, eens temeer omdat de RES-afspraken maar tot 2030 lopen. Immers, zeker zolang er netcongestie is (en die blijft er nog wel even) zullen er zonder extra energieproductie nauwelijks ontwikkelingen mogelijk zijn. Dat geldt evenzeer voor decentrale productie. Links en rechts wordt er in de visie gesteld dat vraag en aanbod bij elkaar moeten worden gebracht wat betekent dat er ook op decentraal niveau energie geproduceerd moet worden, maar het uitgangpunt dat zulks dan ook in principe mogelijk moet zijn, ontbreekt. Wij raden aan het uitgangspunt dat er buiten de RES-afspraken geen grootschalige opwek op land mogelijk is te schrappen.	Wij onderschrijven dat het onderscheid tussen het centrale en decentrale energiesysteem ruimtelijke consequenties heeft. De schaal van een energieproject is daarbij niet op zichzelf bepalend. De verdere uitwerking van de rol van zon en wind op land, in samenhang met lokale en regionale energievraag, energie-infrastructuur, opslag en flexibiliteit, vindt plaats in de energiebeelden en het Programma Energie. De zienswijze vraagt aandacht voor de vraag hoe de terughoudendheid met grootschalige opwek buiten de RES-afspraken zich verhoudt tot de ontwikkeling van een decentraal energiesysteem en de verwachte groei van de energievraag. Wij betrekken dit punt bij de verdere uitwerking van de energiebeelden en het Programma Energie. In de ontwerp-Omgevingsvisie is overigens niet aangegeven dat op voorhand grootschalige opwek buiten RES zoekgebieden is uitgesloten. Er staat: "Ook voor grootschalige opwek op land streven we naar zo veel mogelijk balans tussen vraag en aanbod om grote transporten te voorkomen. Vooralsnog zijn we daarom terughoudend met nieuwe grootschalige opwek op land buiten de RES-afspraken, tenzij de extra opwek aansluit op een groeiende vraag en passend is binnen de ruimtelijke randvoorwaarden, zodat het hoogspanningsnet niet extra wordt belast. Tegelijkertijd zitten we midden in een transitie, wat vraagt om een adaptieve aanpak. We houden er daarom rekening mee dat, ondanks het sturen op slimme energieplanologie, in de verdere toekomst aanvullende 380 kV-infrastructuur noodzakelijk kan zijn."
ZW_0055	4	Wij raden aan het uitgangspunt te verankeren dat decentrale duurzame opwek en opslag in principe mogelijk gemaakt moet worden, waar de te verwachte vraagontwikkeling het aanbod overstijgt.	Dit is de essentie van de ontwikkeling van het decentrale energiesysteem. Wij zullen dit verder uitwerken in de energiebeelden en het programma Energie (zie ook het antwoord op opmerking 2).
ZW_0055	5	Optimaal benutten van netten betekent ook: ruimte creëren voor aanbod Het is logisch en verstandig dat in de Omgevingsvisie wordt ingezet op optimaal gebruik van netten. Dat kan echter ook betekenen dat het logisch is ruimte te creëren voor opwek op plekken waar veel vraag is en nog ruimte op het net voor aanbod, zoals in de omgeving van Amsterdam. In dat licht bezien was het bijvoorbeeld niet erg logisch dat de provincie geen verklaring van geen bezwaar afgaf bij een windproject bij de NoorderIJplas. Wij raden aan om bij de ambities om het net optimaal te gebruiken toe te voegen, dat de ruimtelijke consequentie hiervan is dat er locaties gevonden moeten worden om extra decentrale duurzame opwek te realiseren.	Wij onderschrijven het belang van een goede ruimtelijke samenhang tussen energievraag, energieopwek, opslag, flexibiliteit en energie-infrastructuur. Dit uitgangspunt is al opgenomen in de ontwerp-Omgevingsvisie in de uitwerking van het centrale en decentrale energiesysteem. De concrete afweging over locaties voor energieopwek vindt plaats in de verdere uitwerking van de energiebeelden, gebiedsuitwerking en het Programma Energie. Daarbij wegen wij naast de bijdrage aan het energiesysteem ook de beschikbare netcapaciteit en de ruimtelijke inpasbaarheid mee.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0055	6	Sluit nuttige toepassingen van systeembatterijen niet te snel uit Het is goed dat Noord-Holland als één van de eerste provincies een ruimtelijke kader aangeeft voor het plaatsen van batterijen. Opslag van elektriciteit is een cruciale schakel in de energietransitie en kan een belangrijke rol spelen bij het verzachten van netcongestie. De markt heeft baat bij duidelijkheid over de voorwaarden. De tot dusverre gemaakte keuzes rond grootschalige opslag zijn goed navolgbaar, maar te restrictief voor wat betreft het verbod op plaatsing van batterijen rond 150 kV stations in beschermde landschappen. Het is niet verstandig die optie nu al te verbieden. Juist op dit spanningsniveau doet veel van de regionale congestie zich voor. Systeembatterijen bij 150 kV stations kunnen ook als congestieverzachter optreden en effectief bijdragen aan het ontlasten van het net, het benutten van lokale flexibiliteit en het voorkomen van onnodige transport over het hoogspanningsnet. Er zij op gewezen dat Flevoland deze lijn kiest in haar beleid rond batterijen en juist ruimte geeft bij 150 kV stations. Wij raden aan om nuttige toepassing van systeembatterijen bij 150 kV stations niet op voorhand onmogelijk te maken. Dat geldt ook voor (het uitbreiden van) transformatorstations: belemmer deze niet op voorhand in beschermde landschappen.	Ons batterijenbeleid wordt inmiddels vastgelegd in de Omgevingsverordening. Het is niet mogelijk om een zienswijze op de Omgevingsverordening via de ontwerp-Omgevingsvisie in te dienen. Wij hebben de tekst om transformatorstations en batterijen op voorhand uit te sluiten in Bijzonder Landschap aangepast.
ZW_0055	7	Kans: dubbel ruimtegebruik In de visie wordt slechts een enkele keer gesproken over de kansen die dubbel ruimtegebruik biedt. Vreemd: bij schaarste van ruimte zullen we moeten leren de beschikbare ruimte te delen. De duurzame energiesector is daaraan gewend. Zonneparken worden gecombineerd met natuurfuncties. Windmolens worden goed ingepast of (net als infra) onderdeel van industriële landschappen. Maar dit staat onder druk. Neem zon op land. Eind 2023 beschikte toenmalig minister De Jonge dat zon op landbouwgrond in principe niet meer zou worden toegestaan. De Provincie Noord-Holland maakte goed gebruik van de uitzonderingsgronden, waardoor onder meer agri-PV mogelijk blijft. Toch kiest een enkele Noord-Hollandse gemeente er nu al voor ook deze optie helemaal te verbieden. Een ander voorbeeld is wind op bijvoorbeeld een bedrijventerrein, waar deze landschappelijk nauwelijks impact hebben. Ook voor wind geldt dat er meer en meer Noord-Hollandse gemeenten zijn die deze techniek categorisch uitsluiten. Wij raden aan de noodzaak om ruimte dubbel te gebruiken ten bate van de energietransitie stevig in de visie te verankeren.	Wij delen uw mening en zien mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik waarbij onder andere opwek gecombineerd wordt met andere functies. Dubbel (meervoudig) ruimtegebruik is onderdeel van afwegingsprincipe 1: "Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen". Het komt daarmee ons inziens voldoende stevig in deze omgevingsvisie terug en wij nemen uw advies daarom niet over. De nadere afwegingen van de verschillende belangen die op een locatie samenkomen wordt niet op het niveau van de Omgevingsvisie gedaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0055	8	Goed dat provincie zich actief opstelt in warmtetransitie We juichen het toe dat de provincie vasthoudt aan haar actieve rol in de warmtetransitie. Het is zinvol dat kleinere gemeenten ondersteuning krijgen en houden bij deze complexe opgave. Het is ook goed dat de provincie collectieve warmte stimuleert waar dit maatschappelijk het beste alternatief is. Ruimtelijke aspecten kunnen in die afweging zeker een rol spelen. Het is denkbaar dat de provincie nog een rol gaat spelen bij de realisatie en/of exploitatie van systeemleidingen. Ook groen gas is hard nodig in de warmtetransitie. De Omgevingsvisie refereert aan mogelijke locaties voor opwek in Den Helder en de Boekelermeer, maar uiteraard is het zaak ook elders in de provincie (kleinschaligere) locaties te vinden voor opwek. Dat is des te meer van belang, omdat lokaal draagvlak voor bijvoorbeeld mestvergisting geen vanzelfsprekendheid is. Hoewel de Omgevingsvisie genoeg oog heeft voor het ruimtebeslag van de opslag van energie in het algemeen, en waterstof en elektriciteit in het bijzonder, wordt de opslag van warmte nergens expliciet benoemd, behalve in relatie tot grondwater. Doe dat wel. Wij adviseren in de Omgevingsvisie op te nemen dat de provincie de optie beziet of een rol bij de realisatie en/of exploitatie van systeemleidingen meerwaarde heeft.	De provincie ondersteunt gemeenten bij de realisatie van warmtenetten. Als op enig moment blijkt dat de provincie voor zichzelf een rol ziet bij regionale transportleidingen (systeemleidingen) dan kan dit worden uitgewerkt in het provinciale Programma Energie. Wij nemen dit op in de tekst van de omgevingsvisie.
ZW_0055	9	Wij adviseren in de Omgevingsvisie nadrukkelijker aandacht te besteden aan de ruimte te nodig is voor decentrale opwek van groen gas.	Diverse bedrijventerreinen binnen Noord-Holland zijn geschikt voor het huisvesten van productie-installaties voor groen gas.
ZW_0055	10	Wij vragen om nut en noodzaak van de opslag van warmte en de benodigde ruimte daarvoor expliciet te benoemen.	In de Omgevingsvisie is aangegeven dat we ruimte willen bieden aan de opslag van energie. Dat kan in batterijen zijn maar ook in warmteopslag.
ZW_0055	11	Zet datacenters in voor de energietransitie Datacenters leggen uiteraard een flink beslag op de transportcapaciteit op een toch al vol net. Tegelijkertijd neemt de belangstelling toe voor de positieve rol die datacenters kunnen spelen in het energiesysteem. De energietransitie heeft belang bij hun constante vraag naar duurzame energie: deze kan als kickstarter voor wind op zee fungeren en de prijs daarmee omlaag brengen. In de Omgevingsvisie wordt ook gewezen op de duurzame restwarmte die datacenters kunnen leveren. Minder aandacht is er nog voor de rol die de back-ups van datacenters kunnen spelen bij het opvangen van vraagcongestie, als deze daarvoor zouden kunnen worden aangewend. Des te interessanter wordt die optie als back-ups, zeker van nieuwe datacenters, bijvoorbeeld op waterstof zouden draaien. Wij raden aan de positieve rol die datacenters kunnen spelen in de energietransitie nadrukkelijker op te nemen, gekoppeld aan de intentie deze randvoorwaarden stevig te verankeren in afspraken en beleid.	Wij zien, naast de rol die datacenters spelen in het dataverkeer, inderdaad ook kansen dat deze sector een positieve rol kunnen spelen in de energietransitie, bijvoorbeeld middels het beschikbaar stellen van restwarmte of als grote klant voor de offshore wind waardoor die parken ook gerealiseerd kunnen worden.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0055	12	Milieugebruiksruime en tijdige aansluiting op infra De komende jaren zal er fysieke ruimte nodig zijn voor CO2-vrije flexibele elektriciteitsproductie. Dat zal waarschijnlijk gaan gebeuren in groen gas, waterstof- of biomassacentrales. Voor een mogelijke investering in deze en andere relevante technieken is een ruimtelijke reservering alleen niet voldoende: Er moet ook emissie-ruimte naar lucht en water vergund kunnen worden. Ook moet er tijdig ruimte op de stroom- en gas- of waterstofnetten aanwezig zijn. De noodzaak van milieugebruiksruimte en tijdige aansluiting op infra geldt ook voor andere, relatief nieuwe assets in het energiesysteem, als elektrolysers of opslag van warmte of duurzame gassen. Een erkenning van de noodzaak van milieugebruiksruimte voor deze cruciale technieken zou welkom zijn. Erken de noodzaak van milieugebruiksruimte voor CO2-vrije flexibele elektriciteitsproductie en infra en geef concreter aan hoe hier uitvoering aan kan worden gegeven.	Wij herkennen de noodzaak voor milieugebruiksruimte ten behoeve van de energietransitie. Dit is op meerdere plekken aangegeven in paragraaf Werken (6.13, was 5.15)) van de omgevingsvisie. Citaat uit de ontwerp-omgevingsvisie: "Bedrijventerreinen als dragers van duurzaamheidstransities. Bedrijventerreinen kunnen sleutelgebieden voor de energie , circulaire , klimaat en biodiversiteitstransitie worden. Ze kunnen toekomstbestendiger worden ingericht en meer ruimte bieden voor energie-opwek en opslag, waterberging, vergroening en het sluiten van materiaalstromen. Dit vraagt om extra fysieke én milieuruimte en om een goede organisatiegraad van bedrijven. We stimuleren innovaties bij regionale programmering via kennisuitwisseling en subsidies."
ZW_0055	13	Doorlooptijden Ruimtelijk beleid kan niet los gezien worden van de uitvoeringspraktijk. Duurzame energie(infra)projecten worden geplaagd door erg lange doorlooptijden. Een voorbereidingstijd van zes tot acht jaar, bij een realisatietijd van twee jaar is vrij gebruikelijk, maar uiteraard echt uit balans. Een bruikbare suggestie wordt gedaan in het rapport Kantelpunt voor klimaat en industrie van de overlegtafel CO2-heffing: het 2x2 principe, twee procent ruimte reserveren voor de energietransitie én het uitgangspunt bij vergunningverlening wordt ‘twee jaar praten, twee jaar bouwen’. We vragen u in de Omgevingsvisie de noodzaak vast te leggen om de doorlooptijden van duurzame energie(infra)projecten drastisch te verkorten, voorzien van een agenda hoe de provincie daar een bijdrage aan kan leveren.	Wij delen uw zorg over de lange doorlooptijden. Op blz 82 van de Ontwerp OV hebben wij aangegeven: Samen met Rijk, gemeenten en netbeherders zoeken we naar mogelijkheden om ruimtelijke procedures te versnellen. Ook wordt in afwegingsprincipe 4 de noodzaak van snellere procedures extra benadrukt.
ZW_0056	1	Als secretaris van een kleine watersportvereniging in het mooie landelijke Schardam, maken wij ons zorgen over de ontwikkeling van een kleine natuurcamping de Eenhoorn tot Marinapark. Door deze verandering komen er meer en grotere bungalows met alle verkeersbewegingen tot gevolg. Ook is het de vraag of de expansiedrift uiteindelijk niet ook onze mooie natuurhaven in haar bestaan bedreigt, mensen komen er voor rust en natuur. Uit ervaring weten we dat de draagkracht van de natuur en de bevolking van Schardam beperkt is, wij hebben geen gebouwd verenigingsgebouw maar een clubschip.	Hoewel deze casus valt binnen de bevoegdheden van de gemeente, is in de Omgevingsvisie toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie, met name ook om waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0057		*Omdat het gestuurde digitale bestand beveiligd is, hebben we geen kennis kunnen nemen van de zienswijze van indiener. Indiener is per e-mail gevraagd om ons het bestand opnieuw te sturen, maar daar is geen gehoor aan gegeven.*	*[Geen beantwoording]*
ZW_0058	1	Allereerst willen we u namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Bloemendaal complimenteren met de vernieuwde ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De opgaven, uitgangspunten en afwegingsprincipes zijn voor onze gemeente en de regio ZuidKennemerlandherkenbaar. We zien veel raakvlakken met ons eigen beleid en de gezamenlijke opgaven in de regio. Voor Bloemendaal staat één doel voorop: een gezonde, karakteristieke en leefbare gemeente en regio, voor onze inwoners én voor de vele mensen die hier recreëren. Wij leveren een belangrijke bijdrage aan groen, natuur en recreatie voor de hele regio. We zien dat de provincie deze kwaliteiten erkent. Tegelijk zien we ook grote ruimtelijke ambities, zoals uitbreiding van natuur, kringlooplandbouw en drinkwaterwinning. Daarnaast hebben ook wij te maken met landelijke opgaven, zoals de huisvesting van statushouders en asielzoekers. In ons fijnmazige landschap komen al deze belangen samen. Op die ruimtelijke inpassing en uitvoerbaarheid behoeft de visie nog een nadere toelichting, verduidelijking en uitwerking. Om die reden dienen wij deze zienswijze in.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de geuite complimenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0058	2	Algemeen Bloemendaal is uniek door een karakteristiek, fijnmazig natuurlandschap met een uitzonderlijk hoge ruimtelijke kwaliteit. Daardoor heeft Bloemendaal een unieke rol als groene long en recreatiegebied voor inwoners van Haarlem en de wijde omgeving. Die ruimtelijke kwaliteit moet behouden blijven en staat al onder druk door bijvoorbeeld groei van recreatie en mobiliteit. Dat vraagt bij ruimtelijke ambities om een afweging op de schaal van de regio én met oog voor het detail van de gemeente. Op regionaal niveau wensen wij dat het 'Groene Hoefijzer' een plek krijgt in de omgevingsvisie van de provincie. Dat is een groenblauw netwerk dat de Amsterdamse Waterleidingduinen, Kennemerduinen, Park Spaarnwoude en Park21 recreatief en ecologisch met elkaar verbindt. Daarmee vangen we groei van recreatie op, versterken we natuur en verbeteren we gezondheid van inwoners. Het Groene Hoefijzer sluit aan op de ontwerp-Omgevingsvisie, maar zien wij hierin nu nog niet terug. Op gemeentelijk niveau willen we de fijnmazigheid van de gemeente behouden. We onderschrijven dat er specifieke kansen liggen, zoals drinkwaterwinning voor de hele regio. In de visie blijft onduidelijk wat de gevolgen van zulke ontwikkelingen zijn voor de leefbaarheid, bereikbaarheid en ontwikkelruimte in de gemeente. De uitwerking op gebiedsniveau blijft nu veelal te algemeen. Voor de uitwerking van verschillende thema's is al veel informatie beschikbaar zoals vanuit de samenwerking binnen NOVEX-MRA, het gebiedsproces Zuid-Kennemerland en de Regio Deal en MetroBus Haarlem-Amsterdam. Wij verwachten deze trajecten terug te zien in de gebiedsgerichte uitwerking van de visie.	We onderschrijven het belang van de fijnmazigheid en cultuurhistorische waarde van het landschap in Bloemendaal, ook voor de ecologie en leefkwaliteit. Binnen NOVEX-MRA, de regiodeal MRA-West en de binnenduinrand werken we samen aan de vertaling van opgaven op een groter schaalniveau naar goede lokale plannen en maatregelen. We zien het Groene Hoefijzer als een interessant initiatief van de regio en zullen dit benoemen in de tekst.
ZW_0058	3	Wij vragen daarnaast aan de provincie om de voorwaarden te scheppen om ambities mogelijk te maken. Een helder beleids- en toetsingskader voor stikstof is essentieel. Project Vitaal Vogelenzang loopt hierop nu vast. Daarnaast is netcongestie een steeds grotere belemmering voor woningbouw, voorzieningen en verduurzaming. Wij vragen de provincie hier prioriteit van te maken en een actieve regierol te nemen. Kortom: de ruimte is schaars, systemen lopen vast en natuurherstel is noodzakelijk. Dat vraagt om duidelijke keuzes en een concretere uitwerking op het niveau van de regio én de gemeente. Onderstaande punten beschrijven welke thema's en accenten daarin voor gemeente Bloemendaal belangrijk zijn.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie (was paragraaf 5.7, wordt paragraaf 6.7). Het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering bevat de aanpak om weer tot vergunningsverlening te komen.
ZW_0058	4	Landschap Bloemendaal heeft een uniek kleinschalig landschap waarin duinen, landgoederen, natuur, agrarisch gebied en dorpen nauw met elkaar verweven zijn. Juist die fijnmazigheid maakt onze gemeente bijzonder én kwetsbaar. In dit landschap komen grote opgaven samen: energietransitie, waterwinning, waterberging, woningbouw, mobiliteit en biodiversiteit. De provincie wil daarnaast het Natuurnetwerk Nederland uitbreiden en zet in op kringlooplandbouw, extensivering en minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Wij vragen nadrukkelijk aandacht voor de schaal van ons landschap en voor de rol van agrarische bedrijven als dragers van de landschappelijke kwaliteit. Maak daarom duidelijk welke ontwikkelruimte zij in de toekomst houden.	In gebieden met een hoge stapeling van opgaven, zoals rond Natura 2000-gebieden, werken we samen met agrarische ondernemers aan toekomstbestendige ontwikkelperspectieven die passen bij de lokale omstandigheden en kwaliteiten en de beschikbare ruimte voor natuur, water en landbouw. Deze gebiedsgerichte differentiatie werken wij de komende periode uit.
ZW_0058	5	Ook vragen wij de provincie overgangszones, zoekgebieden en andere ruimtelijke reserveringen concreet geografisch af te bakenen. Voorkom generieke afstandszones die ontwikkelingen onnodig in de weg zitten. Wij verwachten daarnaast dat de uiteindelijke Omgevingsvisie de zones rond natuurgebieden uit het stikstofpakket van kabinet-Jetten rondom Natura 2000-gebieden helder en navolgbaar vertaalt. Reeds vergaand lopende ontwikkelingen, zoals Vitaal Vogelenzang moeten doorgang kunnen vinden.	De afbakening van overgangszones is nu nog niet mogelijk, omdat het niet duidelijk is welke restricties en randvoorwaarden gaan gelden. Een uiteindelijke afbakening zal worden vastgelegd in de omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0058	6	Het thema Groenblauw raamwerk laat zien hoe natuur, klimaatadaptatie en recreatie elkaar kunnen versterken. Wij steunen deze ambitie, maar vragen wel om duidelijkheid over de uitvoerbaarheid, financiering, eigenaarschap en het toekomstige beheer. De provincie reserveert nu bijvoorbeeld veel middelen voor uitbreiding van het Natuurnetwerk Nederland in onze gemeente. Regionaal liggen er juist kansen om natuur uit te breiden door middel van groenblauwe dooradering, waarbij groeiende recreatie wordt opgevangen en belasting voor het wegennet beperkt blijft. Wij zien hierin grote kansen binnen het genoemde Groene Hoefijzer. Gezien het bovenregionale belang verwachten wij hierin een grotere rol van de provincie en borging in de Omgevingsvisie.	De Omgevingsvisie schetst de ambities en het beleidskader op de langere termijn. Het wordt verder uitgewerkt in programma's, omgevingsverordening of andere instrumenten. Dat geldt ook voor de verdere uitwerking in gebiedsuitwerkingen zoals die voor de Groene Hoefijzer.
ZW_0058	7	Bodem en water Bloemendaal ligt op de overgang van duinen, binnenduinrand en kust. Water en bodem bepalen hier al eeuwen de inrichting van het landschap en blijven ook in de toekomst richtinggevend. Opgaven rond drinkwaterwinning, verzilting, zeespiegelstijging, waterveiligheid en waterkwaliteit vragen om een gezamenlijke aanpak maar met een specifieke uitwerking per gebied. Wij herkennen ons in de ruimtelijke reserveringen voor kustbescherming, drinkwaterwinning en grondwaterbescherming. Wel vragen wij om het potentiële drinkwaterwingebied langs de binnenduinrand geografisch scherper af te bakenen. De huidige formulering lijkt betrekking te hebben op de volledige binnenduinrand van Zuid-Kennemerland. Daardoor blijft onduidelijk welke gebieden en ontwikkelingen daadwerkelijk worden geraakt. Daarnaast vragen wij aandacht voor de verschillen binnen de regio. Droogte en lage grondwaterstanden leiden op sommige plekken tot verzakkingen en schade, terwijl juist hoge grondwaterstanden tijdens natte perioden in Bloemendaal voor problemen zorgen. Dat vraagt om maatwerk.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De zoekgebieden langs de binnenduinrand voor waterinfiltratie en -winning ten behoeve van drinkwatewr vragen inderdaad om een nadere geografische afbakening. Deze zoekgebieden zijn precies bedoeld om nader te onderzoeken om te komen tot een preciezere afbakening en maatwerk te komen, in samenhang met de andere opgaven. dit zal in andere instrumenten, waaronder het Regionaal Water- en Bodemprogramma worden uitgewerkt.
ZW_0058	8	Bloemendaal draagt graag bij aan de regionale woningbouwopgave. Daarbij zetten wij in op een gevarieerd en betaalbaar woningaanbod, passende woonl[zorg)concepten en opvanglocaties. Daarbij zetten we ons in om 30% sociale woningen te bouwen en in totaal voor twee derde betaalbare woningen. Tegelijkertijd is onze ontwikkelruimte zeer beperkt, vanwege het feit dat een groot deel van ons grondgebied natuurgebied is. Wij onderschrijven daarom dat nieuwe woningbouw vooral binnen bestaande kernen moet plaatsvinden, maar met nadrukkelijk als kanttekening dat bestaande reserveringen uit structuurvisies/omgevingsvisies, zoals Vogelenzang-Oost, op steun van de provincie moeten kunnen blijven rekenen. Uitbreiding bij sommige dorpen is nodig om voorzieningen in stand te houden en leefbaarheid te versterken. De generieke grens van 25 woningen per ontwikkeling vinden wij daarvoor onvoldoende. Maatwerk is nodig.	Voor woningbouw in het landelijk gebied gelden duidelijke voorwaarden uit de Omgevingsverordening. Nieuwe ontwikkelingen zijn alleen toegestaan wanneer zij direct aansluiten op een bestaande kern, of wanneer zij plaatsvinden in of in het verlengde van een dorpslint (Omgevingsverordening NH2022, artikel 6.18a). In Beschermd Landschap is, bij aantasting, een ontwikkeling van maximaal 25 woningen per kern of dorpslint toegestaan (Omgevingsverordening NH2022, artikel 6.59a). Zoals in de tekst van de Omgevingsvisie staat, is dit mogelijk vanuit het belang van de leefbaarheid, omdat er voor het invullen van de woningbehoefte in principe voldoende (andere) locaties zijn, in ieder geval op regioniveau. We zien dat er onduidelijkheid bestaat over de toepassing van de regels uit de verordening. Het Inspiratiedocument woningbouw in landelijk gebied ondersteunt bij het zorgvuldig ontwikkelen en onderbouwen van kleinschalige woningbouwplannen in het landelijk gebied van Noord-Holland, met oog voor ruimtelijke kwaliteit. Voor grote bouwlocaties in Beschermd Landschap zijn er mogelijkheden via maatwerk. De uitgangspunten voor het maatwerk zijn te vinden op onze website: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Beschermd_landschap
ZW_0058	9	Wij herkennen ook de stapeling van ambities rond natuurinclusief, klimaatneutraal en circulair bouwen. Tegelijk brengen deze eisen forse ruimtelijke en financiële uitdagingen met zich mee, terwijl betaalbare woningbouw al onder druk staat. Maak daarom duidelijk hoe de provincie gemeenten wil ondersteunen en welke ruimte er blijft om woningbouw haalbaar en betaalbaar te houden. Wij verwachten dat de provincie deze keuzes ook vertaalt naar passende uitvoerin sinstrumenten en financiering.	In deze visie schrijven we ons ruimtelijke invulling rondom woningbouw op. De verdere uitvoeringen hoe wij woningbouw betaalbaar en haalbaar kunnen makken door middel van uitvoeringsinstrumenten en financiering zullen in de volkshuisvestingsprogramma's worden uitgewerkt, hierbij is ook aandacht voor de hulp die de provincie biedt bij versnelling van de woningbouw.
ZW_0058	10	Tot slot vragen wij aandacht voor het kaartmateriaal. Aerdenhout wordt daarin bijvoorbeeld aangemerkt als locatie voor sterke verdichting, terwijl Vogelenzang niet als zodanig is opgenomen. Wij gaan ervan uit dat dit het gevolg is van een generieke benadering en verzoeken de provincie dit nader toe te lichten en gedetailleerder uit te werken.	We constateren dat de kleurovergang tussen donkerrood en oranje in de kaarten, bedoeld om de clustering en verdichting van wonen en werken rond OV-knooppunten aan te geven, voor verwarring zorgt. Daarom hebben we de kleur aangepast en de clustering rond OV-knooppunten op een andere manier in de legenda weergegeven.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0058	11	Mobiliteit Bloemendaal is de groene long van de regio. We zijn van groot belang voor de gezondheid van inwoners van Haarlem en andere kernen in de omgeving. En er komen steeds meer inwoners bij. Een goed functionerend mobiliteitssysteem is een onmisbare voorwaarde voor alles wat onze gemeente te bieden heeft: voor onze bewoners, maar ook om onze unieke rol voor de omgeving te kunnen behouden. Mobiliteit is daarin ook een sociale opgave. Wij herkennen de inzet van de provincie op publieke mobiliteit en bouwen bij OV-knooppunten. Tegelijk lezen wij dat uitbreiding van infrastructuur terughoudend wordt benaderd. Voor onze regio is dat onvoldoende. In het landelijke Bloemendaal blijft de auto onmisbaar. Uit de Kust- en Vaartstudie blijkt dat de wegen rond Vogelenzang en Bennebroek hun maximale capaciteit naderen, terwijl het verkeer de komende jaren verder toeneemt. Grote woningbouwontwikkelingen in Haarlem en de Haarlemmermeer, maar ook een eventuele uitbreiding van de drinkwaterwinning, zullen extra verkeersstromen veroorzaken. Wij vragen om mobiliteitsvraagstukken gebiedsgericht te beoordelen en te investeren in nieuwe infrastructuur. Dat is noodzakelijk om ontwikkelingen zoals Vogelenzang-Oost mogelijk te maken en onze dorpen en recreatiegebieden bereikbaar te houden. De Kust- en Vaartstudie geeft hiervoor concrete handvatten zoals een extra verbinding richting het oosten. Vanuit regionaal perspectief vragen wij daarnaast aandacht voor de Velserverbinding en voor betere verbindingen voor fietsers en voetgangers, passend binnen het Groene Hoefijzer. Zo kan de groei van recreatie ook worden opgevangen in de regio.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Wij nemen kennis van uw punten. De Omgevingsvisie is geen uitvoeringsprogramma of investeringsstrategie. De investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur beschrijft waar we ons geld inzetten en welke modaliteiten we op welke plekken idealiter willen zien. Graag gaan we regionaal in gesprek over bereikbaarheidsproblematiek. Lokale keuzes hebben namelijk ook regionaal effect en samen zijn we verantwoordelijk voor de bereikbaarheid.
ZW_0058	12	Slot Gemeente Bloemendaal onderschrijft de ambities van de provincie om te werken aan een toekomstbestendige regio met ruimtelijke kwaliteit, natuur, gezondheid en voldoende woningen. Onze belangrijkste boodschap is dat niet al deze ambities tegelijk in hetzelfde gebied kunnen worden gerealiseerd. Dat geldt zeker voor een gemeente als Bloemendaal. Hier komen veel functies samen in een karakteristieke en fijnmazige ruimtelijke structuur. Maak daarom duidelijke keuzes, bekijk woningbouw, recreatie, natuur, water, landbouw en mobiliteit nadrukkelijk in samenhang en begrens zones en zoekgebieden geografisch. Zo voorkomen we dat ontwikkelingen onnodig worden beperkt of dat de gemeente met onhaalbare opgaven wordt geconfronteerd. Ondersteun keuzes ook met duidelijke uitvoeringsinstrumenten en financiering zoals bij stikstof, woningbouw en infrastructuur.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van onze ambities en voor de gegeven aandachtspunten voor de omgevingsvisie. In het voorgaande hebben we op de verschillende onderdelen gericht antwoord op uw suggesties gegeven. Veel uitwerkingen vinden overigens plaats in onderliggende programma's, omgevingsverordening en mogelijk ook in uw eigen gemeentelijke beleid.
ZW_0058	13	Wij verzoeken de provincie om in de Nota van Antwoord per onderwerp gemotiveerd aan te geven hoe de gevraagde verduidelijkingen en gebiedsgerichte afwegingen worden verwerkt in de definitieve Omgevingsvisie en in later op te stellen Omgevingsverordening en uitvoeringsprogramma's. De samenwerking tussen Bloemendaal en de provincie is sterk. Dat blijkt uit onze gezamenlijke inzet binnen verschillende regionale processen en overlegorganen. Wij bouwen die samenwerking graag verder uit en denken graag mee om de Omgevingsvisie Noord-Holland verder te versterken. Daarom lichten wij deze zienswijze graag toe in een gesprek met onze regioadviseurs en/of via het regionale overlegorgaan 'Landschap en RO'.	Wij hebben alle onderdelen van de zienswijze van indiener van een antwoord voorzien. Het is echter onmogelijk om nu al aan te geven hoe de gevraagde verduidelijkingen en gebiedsgerichte afwegingen worden verwerkt in de omgevingsverordening en uitvoeringsprogramma's. Dat is onderdeel van de uitwerking van de omgevingsvisie.
ZW_0059	1	In de eerste plaats willen wij de provincie complimenteren met de in dit document neergelegde visie. Nu kan het vrij eenvoudig zijn om een wens te uiten of zo gewild een visie zoals ooit de heren Tedje van Es en F. Jacobs van "De Tegenpartij" deden: "geen gezeik, Iedereen rijk" maar ik betwijfel of de onderbouwing zo gedegen was als in de provinciale omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de complimenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0059	2	Indertijd heeft de FNV ook haar visie geuit op de samenleving middels een 10-puntenplan gepubliceerd naar aanleiding van de provinciale verkiezingen van 2023. De basisidee hieruit is dat de FNV een menswaardige samenleving wil, die mensen gelijke kansen biedt en waar mensen met respect behandeld worden. Vanaf die verkiezingen volgen wij de provincie -als werkgroep- op een drietal zaken vanuit dit 10-puntenplan. Te weten: 1. Openbaar vervoer: de provincie zorgt dat iedereen, in stad en dorp, gebruik kan maken van efficiënt en betaalbaar openbaar vervoer. De vervoerbedrijven houden zich aan principes van goed werkgeverschap en bezuinigen niet door werknemers te vervangen door vrijwilligers. 2. Huisvesting: de provincie zorgt voor voldoende betaalbare huisvesting. Bij de bouw staan duurzaamheid en goed werkgeverschap centraal. Denk daarbij ook aan duurzame arbeidsrelaties en duurzame inzetbaarheid van medewerkers. 3. Arbeidsmarkt: door de vergrijzing en de overgang naar een duurzame economie zullen er grote veranderingen plaatsvinden op de arbeidsmarkt. De provincie speelt hierin een actieve rol, door vraag en aanbod op elkaar af te stemmen en te zorgen voor randvoorwaarden, bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting en onderwijs. Ingaande op deze drie punten vanuit de visieoptiek van de provincie het volgende:	Wij danken indiener voor zijn constructieve bijdrage. In het navolgende geven wij op de ingebrachte punten antwoord.
ZW_0059	3	1. Openbaar Vervoer: het visiedocument zegt hier onder andere het volgende over: Lange termijn: streven naar bereikbaarheid voor alle inwoners Op de lange termijn is onze ambitie om de bereikbaarheid voor alle inwoners in Noord-Holland te optimaliseren. Uiteindelijk streven we naar een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes. Voor gebieden met een lagere verstedelijking blijven we inzetten op alle vormen van mobiliteit waarvan de auto een belangrijk onderdeel blijft. Onze mening: een mooie ambitie die wij uiteraard onderschrijven met als kanttekening dat het woord “betaalbaar” hier aan zou mogen worden toegevoegd. Een aantal praktische zaken baren ons ernstige zorgen en leiden tot de volgende vragen: Goed werkgeverschap: Uiteraard staat dit element uit het tien-punten plan bij ons hoog op de agenda en zou het ook deel uit moeten maken van de visie op OV. Vragen onzerzijds:	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. Onder inclusiviteit valt ook betaalbaarheid en toegankelijkheid voor inwoners tot het mobiliteitsysteem.
ZW_0059	4	De verwachte bevolkingstoename naar 3,4 mln. In 2050 (= + 0,4 mln.) smeekt om uitbreiding en verbetering van bestaande openbare infrastructuur en openbaar vervoer. Als dat niet gebeurt dan loopt alles vast. Dit staat nog los van het onderhoud. Hoe gaat u garanderen dat die uitbreiding en verbetering tot stand gaat komen?	Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Als provincie investeren we langs de lijnen van ons Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur, dit doen we samen met onze mobiliteitspartners om zo de regionale bereikbaarheid te optimaliseren. De woningbouwopgave is op dit moment echter zo urgent dat het zo kan zijn dat de optimale bereikbaarheid nog niet is geregeld bij oplevering van een gebiedsontwikkeling. Onze ambititie blijft om dit uiteindeiljk wel te regelen.
ZW_0059	5	Onderhoud: Rijkswaterstaat en spoorbeheerder ProRail lieten eerder ook al weten tientallen miljarden euro’s tekort te komen voor landelijk onderhoud en vernieuwing. Minister Vincent Karremans en staatssecretaris Annet Bertram van Infrastructuur en Waterstaat zeiden in maart 2026 dat het kabinet „scherpe keuzes” moet maken bij de verdeling van het geld. Ze willen voor de zomer criteria vaststellen om te bepalen welke projecten voorrang krijgen. Onzes inziens moeten er géén scherpe keuzes gemaakt worden maar moet de infrastructuur op orde worden gebracht en niet vanuit een “pappen en nathouden” principe. Hoe gaat u garanderen dat dat noodzakelijkje onderhoud gaat plaatsvinden?	Als provincie werken we samen met onze partners om het belang van goed beheer en onderhoud en structurele investeringen in bereikbaarheid naar voren te brengen richting het Rijk en de politiek. Alleen gezamenlijk kunnen we de bereikbaarheid regelen.
ZW_0059	6	zie hierboven en tevens de vraag hoe u de benodigde financiën gaat vrijspelen bij de centrale overheid?	Als provincie werken we samen met onze partners om het belang van goed beheer en onderhoud en structurele investeringen in bereikbaarheid naar voren te brengen richting het Rijk en de politiek. Alleen gezamenlijk kunnen we de bereikbaarheid regelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0059	7	2.Huisvesting: het visiedocument zegt hier onder andere het volgende over: de provincie zet in op: •Als woningmarktregisseur toezicht houden op gemeenten zodat er voldoende betaalbare woningen en passende woningen voor aandachtsgroepen worden gerealiseerd. •Pakken van actievere en ondersteunende rol in de versnelling van woningbouw en samenwerken met het Rijk, gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen en waterschappen Om het grote woningtekort op te lossen en de betaalbaarheid van het wonen in Noord-Holland te verbeteren zijn er duidelijke provinciale keuzes nodig. Er worden afspraken gemaakt over geschikte locaties en wanneer nodig locaties gereserveerd. Via integrale en regionale afstemming borgt de provincie dat woningbouw op deze locaties realistisch en haalbaar is en aansluit bij andere provinciale belangen. Vanaf 2026 zijn er ongeveer 275.000 extra woningen nodig (zoals het er nu uitziet qua demografische ontwikkelingen tot 2050). Die woningbouw moet worden gerealiseerd in een gezonde leefomgeving en het moet ook gaan om kwaliteit, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid. Wij laten het wel of niet doorgaan van woningbouw niet afhangen van het oplossen van knelpunten op de mobiliteitsnetwerken. Onze mening: Ook hier weer: een mooie visie en ambitie en ook hier baren en aantal praktische zaken ons ernstige zorgen: •Halen nieuwbouwdoelstellingen tot op heden: Tot op heden loopt de provincie fors achter op z'n nieuwbouwdoelstellingen zoals die waren geformuleerd. Het is diep triest dat zoveel -met name starters zonder vermogende ouders- hiervan de dupe zijn. Ik heb niet de indruk dat veel politici/beleidsmakers hier zelf mee te maken hebben. Moet er niet nog veel pro-actiever opgetreden worden door de provincie naar de gemeenten toe en naar de centrale overheid waar tot op heden meer geremd is dan gas gegeven op dit dossier? Denk aan de stikstofproblemen. •Bouw van betaalbare woningen: toegezegd werd dat er binnen elke woningbouwregio minimaal 30% uit sociale huur bestaat en dat 2/3 binnen het betaalbare segment zou vallen. Gemeenten maken afspraken over een eerlijke verdeling Recent nog heeft de provincie aangegeven dat die 30% doelstelling sociale nieuwbouw niet gehaald zal worden, ook zeker niet omdat de algemene doelstellingen qua aantallen niet gehaald worden. Bron: weekbericht nr. 48 uit 2025. En dan zijn sociale huurwoningen ook niet zo geliefd bij projectontwikkelaars, bouwers en gemeenten omdat er geld bij moet. Vragen onzerzijds:	Er is op dit moment veel aandacht voor het woningbouwdossier en hetstikstofdossier. Dit zijn beide, ook binnen de provincie, dossiers met de hoogste prioriteit. Via onze versnellingsaanpak zetten wij er op in om gemeenten te helpen om de woningnood zo snel als mogelijk terug te dringen. Hiervoor zijn voldoende locaties in beeld, maar de realisatie blijft, zoals u terecht constateert, vooralsnog helaas achter bij de doelstellingen. Inmiddels is de doelstelling om, op regioniveau, 30% sociaal te realiseren vastgelegd in de Wet versterking regie. Hierover worden in de volkshuisvestingsprogramma's door de gemeenten van de woningbouwregio onderling afspraken over gemaakt, onder regie van de provincie. De nieuwe wet helpt de realisatie van de woningbouwdoelstellingen ten aanzien van betaalbaarheid.
ZW_0059	8	Door gewenste vergroting van de ruimte tussen zware industrie en wonen -vanuit een recente visieaanpassing van de provincie- komen er in het Westelijk Havengebied van Amsterdam (Haven-Stad) zo'n 35.000 nieuwbouwwoningen op de tocht te staan. Dat vergroot de druk op woningplannen in de rest van de provincie, zoals in Haarlemmermeer en boven het Noordzeekanaal. Terwijl die gebieden al een zware woningbouwopgave hebben." Waar gaan die 35.000 huizen wèl gebouwd worden dan als er nu al een forse achterstand is qua nieuwbouw?	De visie is gericht op een duidelijke scheidslijn op de A10, waarbij industrie op Westpoort is gevestigd en Haven-stad op termijn gaat transformeren naar een woon-werkgebied.
ZW_0059	9	Is er voldoende geld beschikbaar de komende jaren om die sociale woningbouw wèl vlot te trekken en zo nee hoe gaat u er dan wèl voor zorgen als dit dossier het stempel "Chefsache" heeft gekregen?	Dit is voor een belangrijk deel afhankelijk van de investeringscapaciteit van woningcorporaties. Hierover worden afspraken gemaakt in de nationale prestatieafspraken, tussen Rijk en woningcorporaties. Via de Woondeals ondersteunen wij, samen met de gemeenten, de oproep om woningcorporaties van meer investeringscapaciteit te voorzien om de opgave in het sociale huursegment uitvoering te kunnen geven.
ZW_0059	10	Is bekend welke gemeenten fors achterlopen of voorlopen in hun nieuwbouw-programma's op sociaal gebied. Zo ja, worden die gemeenten pro-actief "achter de broek gezeten" als ze achterlopen en geholpen door de provincie? zo nee: waarom niet?	Vanuit de nieuwe Wet versterking regio op de volkshuisvesting is het toezichthouden op het (betaalbare) nieuwbouwprogramma een taak voor de provincies geworden. In ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma werken wij uit op welke wijze wij hier invulling aan geven.
ZW_0059	11	Woningbouw voor vitale beroepen: De woningcrisis raakt ook middeninkomens (zorg, onderwijs, handhaving, OV). Pleit voor afdwingbare quota voor middeldure huur en betaalbare koop, zodat de dragers van onze publieke diensten (leraren, zusters , politie etc.) in de regio kunnen blijven wonen.	Door de Wet Betaalbare huur is er voor de middenhuur een woningwaarderingssysteem opgericht. Hierdoor zijn er grenzen aan wat een woning in de middeldure huur mag vragen als huurprijs. In de Wet Regie op de Volkshuisvesting is er sinds 1 juli een norm gekomen dat alle gemeenten tweederde van de woningbouw binnen de gemeente in het betaalbare segment moeten laten bouwen. Een deel hiervan moet sociale huur zijn, maar het andere deel middensegment. Hierbij mag de gemeente bepalen of zij dit als betaalbare koop of middenhuur aan de woningvooraad toevoegen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0059	12	Stedelijke verdichting: wat is uw visie op nieuwbouw via stedelijke verdichting én tegelijkertijd het garanderen van voldoende groen ten behoeve van het verminderen van stedelijke “verhitting” én meer grond voor wateropname?	Onze visie hierop is opgenomen in verschillende onderdelen van de omgevingsvisie. Het is een gemeentelijke bevoegdheid om invulling te geven aan de wijze waarop zij functies combineren binnen het stedelijk gebied.
ZW_0059	13	3.Arbeidsmarkt: het visiedocument zegt hierover onder “Toekomstbestendige economie” Onder “Ontwikkelrichting” wordt gesteld: door schaarste op allerlei terrein wil de provincie meer sturen op welke ontwikkelingen we mogelijk kunnen en willen maken en waarvoor we binnen Noord-Holland geen weinig tot ruimte zien. Vragen onzerzijds:	Inleiding op de vraag die hierop volgt, behoeft geen antwoord
ZW_0059	14	Welke sectoren willen we gaan afbouwen omdat ze niet efficiënt genoeg zijn op het gebied van hoge arbeidsproductiviteit, efficiënt ruimtegebruik, efficiënt watergebruik, efficiënt energiegebruik dan wel dat klimaat en gezonde leefomgeving in balans èn vermindering gebruik grondstoffen en vergroten circulariteit èn welke bedrijven strategisch van belang zijn? Ligt er al een lijstje op dit terrein van welke typen bedrijven wij wèl en vooral niet willen faciliteren waardoor -op termijn- ruimte vrijkomt voor wèl gewenste bedrijven?	De provincie kiest er niet voor om sectoren of individuele bedrijven aan te wijzen als onvoldoende efficiënt of als niet-wenselijk. Het maken van dergelijke bedrijfseconomische afwegingen past niet bij de rol en expertise van de provincie. De provincie stuurt daarom niet rechtstreeks op individuele bedrijven of sectoren, maar op de voorwaarden waaronder economische ontwikkeling kan plaatsvinden. Deze voorwaarden bieden bedrijven duidelijkheid en voorspelbaarheid. Zij stimuleren innovatie en transformatie naar economische activiteiten die passen binnen maatschappelijke en ecologische grenzen. Daarbij gaat het onder meer om zorgvuldig ruimtegebruik, efficiënt gebruik van energie, water en grondstoffen, het versterken van circulariteit en het bijdragen aan een gezonde leefomgeving. De provincie stelt daarom geen lijst op van typen bedrijven die wel of niet gefaciliteerd worden. Wel geldt dat economische activiteiten die op termijn niet kunnen voldoen aan de geldende ruimtelijke, maatschappelijke en ecologische voorwaarden, geen verdere uitbreidingsruimte krijgen. Bestaande bedrijven zijn gevestigd binnen historische patronen, investeringen en vergunningen. Daarom kiest de provincie niet voor een directe afbouwbenadering. De inzet is gericht op het geleidelijk creëren van passende randvoorwaarden, prikkels en momenten waarop bedrijven kunnen transformeren. Zo werkt de provincie toe naar een toekomstbestendige economie, met ruimte voor economische activiteiten die duurzaam bijdragen aan Noord-Holland.
ZW_0059	15	Passen -slecht betaalde en gehuisveste- arbeidsmigranten nog wel in dit plaatje en zo nee wat is de visie van de provincie op het uitfaseren hiervan?	Nee, dit past niet binnen het plaatje van een toekomstbestendige economie, aangezien een toekomstbestendige economie brede welvaart mogelijk maakt met onder andere hoogwaardig ruimtegebruik. Als provincie hebben wij geen wettelijke bevoegdheden ten aanzien van salarissen.
ZW_0059	16	83% van de werkgelegenheid bevindt zich in Noord-Holland Zuid (Bron: provincie Noord-Holland: Uitvoeringsagenda duurzame en circulaire economie 2025 – 2028 blz. 11.) Kan die werkgelegenheid niet béter verspreid gaan worden over Noord-Holland, mede om leegloop van dorpskernen tegen te gaan èn de druk op de woningmarkt in Noord-Holland Zuid te verminderen?. Heeft de provincie daar instrumenten voor en zo nee, wil zij die wèl?	Waar bedrijven zich wensen te vestigen is uiteraard aan bedrijven zelf, mits dit passend is binnen gestelde kaders en wettelijke vereisten en het geldende economische vestigingsbeleid. Wel is het zo dat wanneer werkgelegenheid onder druk staat vanwege bijv. een gebrek aan voldoende instroom van voldoende gekwalificeerd personeel, er in samenspraak met bedrijven, onderwijsinstellingen en publieke organen wordt gekeken hoe hier oplossingen voor te vinden. Zo zijn er door heel Noord-Holland heen diverse publiek-private samenwerkingen, waar onder meer bedrijven worden begeleid gewenste innovaties te implementeren, onderwijsinstellingen worden geholpen bij hun stageproblematiek en regionale werkcentra worden ingezet om mensen van-werk-naar-werk te begeleiden en werkgelegenheid in de regio te behouden.
ZW_0059	17	De verwachting is dat AI ervoor gaat zorgen dat nogal wat mensen hun huidige baan gaan kwijtraken. Heeft de provincie hier ook een proactieve visie op qua omscholing? Of laat de provincie de zo gewenste omscholing geheel over aan de Regionale Werk Centra (RWC’s)	Hoewel de analyses over de gevolgen van AI momenteel niet eenduidig zijn, wordt de verwachting breed gedeeld dat zowel positieve als negatieve effecten zijn te verwachten. Ook wordt de overtuiging breed gedragen dat AI en verdere digitalisering blijvende fenomenen gaan zijn. In de bovengenoemde publiek-private samenwerkingen is er aandacht voor kennis en vaardigheden van de toekomst en voor zijinstroom voor het aangesloten bedrijfsleven/sector. Graag verbinden wij deze kennisknooppunten met de arbeidsmarktregio’s en daarmee aan de regionale werkcentra, zodat zij gebruik kunnen maken van deze kennis. De RWC is het centrale punt voor de dienstverlening aan inwoners en bedrijven ten aanzien van werkverlies en omscholing.
ZW_0059	18	Rechtvaardige transitie (Just Transition): hierbij de vraag naar een provinciaal flankerend beleid voor omscholing en baanbehoud, zodat werknemers op de werkvloer beschermd worden tegen baanverlies wanneer bedrijven moeten inkrimpen of verduurzamen.	Ook hier verwijzen wij naar ons beleid op het verbinden van publiek en privaat, ofwel onderwijs en bedrijfsleven. Door een betere aansluiting werken we juist aan zowel vernieuwing van het onderwijs als vernieuwing van de beroepspraktijk. Hiermee kan enerzijds het bedrijfsleven up-to date opgeleide medewerkers behouden binnen de veranderingen als dat deze medewerkers meer mogelijkheden hebben om eventueel mooie passende nieuwe werkplekken te vinden, aangezien ze zich hebben kunnen ontwikkelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0059	19	Sociale criteria bij aanbestedingen: Eis dat de provincie in al haar uitbestede werk (zoals infrastructuur en OV) harde eisen stelt aan goed werkgeverschap, zoals o.a. weren van schijnzelfstandigheid en het verplichten van erkende leerwerktrajecten.	De provincie benut haar inkoopkracht om maatschappelijke waarde te creëren. Vanuit het social return beleid en het inkoopbeleid zijn de doelen: - zoveel mogelijk sociale impact gericht op arbeidsparticipatie, - voor iedereen zicht op werk en inkomen, - bijdragen aan een inclusieve samenleving. Social return is sinds 2016 een pijler van het inkoopbeleid en structureel geborgd binnen Inkoop, voor zowel beleidsontwikkeling als monitoring van de verplichting. Het creëren van sociale impact loopt via 3 sporen: - Social return: contractuele afspraken met opdrachtnemers. - Sociale ondernemingen: kansen verkennen om direct sociaal in te kopen, o.a. via de mogelijkheid van voorbehouden opdrachten. - Diversiteit & Inclusie: via opdrachtgeverschap staat dit in de kinderschoenen, dit betreft proefprojecten gekoppeld aan social return afspraken.
ZW_0060	1	I. Inleiding Met grote interesse heeft Stichting Milieu, Omgeving, Natuur en Klimaat (hierna: Stichting MONK / MONK), kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Namens Stichting Milieu, Omgeving, Natuur en Klimaat (hierna: Stichting MONK / MONK), dienen wij hierbij een zienswijze in over de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de ontwerp-omgevingseffectrapportage / terinzagelegging. Stichting MONK heeft op grond van haar statuten en beleidsplan tot doel de bescherming van natuur, milieu, klimaat, biodiversiteit, volksgezondheid en de fysieke leefomgeving. Daarnaast bevordert MONK de democratische rechtsorde, de naleving van nationale en Europese milieu- en omgevingsregelgeving en de toegang tot informatie, inspraak en de rechter. Het indienen van zienswijzen behoort uitdrukkelijk tot de middelen waarmee MONK haar doelstellingen verwezenlijkt. De ontwerpvisie heeft betrekking op de gehele fysieke leefomgeving van Noord-Holland en raakt daarmee rechtstreeks de belangen die MONK statutair behartigt. MONK verzoekt het college de onderstaande zienswijzen inhoudelijk bij de voorbereiding van de definitieve omgevingsvisie en de nota van beantwoording te betrekken.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten.
ZW_0060	2	II. Zienswijzen Zienswijze 1 - Algemene beoordeling Stichting MONK onderschrijft onderdelen van de ontwerpvisie, waaronder: - het uitgangspunt dat leefbaarheid centraal staat; - het uitgangspunt dat water en bodem meer leidend moeten zijn bij ruimtelijke keuzes; - de aandacht voor natuurherstel, biodiversiteit en het Natuurnetwerk Nederland; - de erkenning dat klimaatverandering leidt tot onder meer hittestress, droogte, wateroverlast en andere risico’s; - de ambitie om omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving te beschermen en te bevorderen. Deze ambities moeten echter worden vertaald in concretere keuzes, maatregelen, termijnen, monitoring en afdwingbare uitwerking in programma’s en de omgevingsverordening. De ontwerpvisie bevat op verschillende punten nog te veel algemene ambities zonder voldoende duidelijkheid over de gevolgen voor ruimtelijke ontwikkelingen die de milieudruk vergroten.	We waarderen het onderschrijven van onderdelen van de Omgevingsvisie. De vraag naar concretisering is slechts ten dele in een instrument als de Omgevingsvisie waar te maken. De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus waarin andere instrumenten ons beter faciliteren in het concretiseren van onze ambities en het vertalen naar concrete acties bijvooerbeeld door uitwerking van ambities in programma's en gebiedsuitwerkingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	3	Zienswijze 2 - Waterkwaliteit en de Kaderrichtlijn Water Stichting MONK verzoekt de provincie schoon water als harde randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling op te nemen. De ontwerpvisie erkent dat de waterkwaliteit onder druk staat en dat water en bodem ordenend moeten zijn. Noord-Holland voldoet niet aan alle Europese waterkwaliteitsdoelen en dat de Kaderrichtlijn Water vanaf 2027 een wezenlijke randvoorwaarde vormt voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit sluit aan bij de wettelijke systematiek van Regionale waterprogramma's en de verplichting om achteruitgang van waterlichamen te voorkomen. Stichting MONK verzoekt u daarom om: 1. in de omgevingsvisie vast te leggen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen niet mogen leiden tot achteruitgang van de chemische, ecologische of kwantitatieve toestand van waterlichamen; 2. voorafgaand aan ruimtelijke keuzes inzichtelijk te maken welke gevolgen deze keuzes hebben voor KRW-waterlichamen, grondwater en drinkwaterreserves; 3. de waterschappen duidelijke provinciale richting te geven voor de vierde KRW-planperiode; 4. lozingsvergunningen en maatwerkvoorschriften tijdig te actualiseren; 5. bredere spuitvrije zones langs watergangen te onderzoeken en waar nodig in de omgevingsverordening te borgen; 6. bestrijdingsmiddelen, nutriënten, PFAS, medicijnresten en andere relevante verontreinigingsbronnen in de cumulatieve beoordeling te betrekken; 7. permanent grasland, grondwaterstanden en waterbergingsmogelijkheden beter te beschermen. De ontwerpvisie moet voorkomen dat woningbouw, industrie, landbouw, energie-infrastructuur of recreatie worden gefaciliteerd zonder dat vooraf aannemelijk is gemaakt dat de waterkwaliteitsdoelen kunnen worden gehaald.	Schoon water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeleing hebben wij al geregeld in de omgevingsverordening in artikel 6.75. Wat betreft het geven van richting aan de waterschappen voor de vierde KRW-planperiode: dit wordt onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma 2028 - 2033. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal 2027 ter inzage.
ZW_0060	4	Zienswijze 3 - Natuurherstel, biodiversiteit en Basiskwaliteit Natuur Stichting MONK onderschrijft de ambitie om toe te werken naar een sterk en veerkrachtig natuursysteem, maar acht de uitwerking onvoldoende concreet. Natuurherstel mag niet uitsluitend worden gekoppeld aan Natura 2000-gebieden of aan de vraag of een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling mogelijk wordt gemaakt. Ook buiten beschermde natuurgebieden zijn maatregelen nodig tegen verdroging, vermesting, versnippering, bestrijdingsmiddelen en verstoring. Stichting MONK verzoekt de provincie daarom: 1. een provinciale ambitie voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen voor steden, dorpen en het landelijk gebied; 2. deze ambitie te vertalen naar concrete uitvoeringsmaatregelen en, waar nodig, instructieregels voor gemeenten; 3. het groenblauwe raamwerk met voldoende financiële middelen en uitvoeringscapaciteit te realiseren; 4. overgangszones rond Natura 2000-gebieden gebiedsgericht uit te werken; 5. de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland voortvarend af te ronden; 6. natuurherstel, grondwaterherstel en stikstofreductie in onderlinge samenhang te programmeren; 7. de effecten van recreatiedruk en luchtvaartverstoring op natuurgebieden inzichtelijk te maken.	De Omgevingsvisie geeft een kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. In de uitwerking zoals naar programma's en de omgevingsverordening proberen we de koers te concretiseren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	5	Zienswijze 4 - Schiphol, geluid, gezondheid en leefomgeving De ontwerpvisie benoemt Schiphol als economische functie, maar maakt onvoldoende duidelijk welke grenzen gelden wanneer de luchthaven leidt tot structurele geluidbelasting, gezondheidsschade, woningbouwbeperkingen, stikstofdepositie en klimaatbelasting. De provincie moet niet volstaan met het beschrijven van bestaande overbelasting. Zij moet expliciet aangeven welke beleidskeuzes nodig zijn om die overbelasting te verminderen. Stichting MONK verzoekt de provincie/college: 1. gezondheid en leefomgevingskwaliteit daadwerkelijk leidend te maken bij de positionering van Schiphol; 2. de cumulatieve effecten van geluid, luchtverontreiniging, stikstofdepositie, ultrafijnstof, klimaatbelasting en woningbouwbeperkingen integraal te beoordelen; 3. niet uitsluitend te vertrouwen op geluidindicatoren die de feitelijke hinder, slaapverstoring en gezondheidseffecten mogelijk onvoldoende weergeven;	Wij onderschrijven dat de ontwikkeling van Schiphol niet alleen vanuit de economische betekenis van de luchthaven kan worden beschouwd. Gezondheid en leefomgevingskwaliteit zijn nadrukkelijk onderdeel van de provinciale afweging. In de aangepaste Omgevingsvisie is opgenomen dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Waar provinciale medewerking nodig is, verbinden wij daaraan randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. Gezondheid en omgevingskwaliteit worden daarmee zwaar meegewogen, maar de Omgevingsvisie maakt een integrale afweging tussen de verschillende belangen in de fysieke leefomgeving. Ook de cumulatie van milieubelasting wordt in de aangepaste visie nadrukkelijker betrokken. Voor de Schipholregio wordt gewezen op de stapeling van onder meer geluidbelasting en luchtverontreiniging en bij woningbouw moet rekening worden gehouden met geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit en andere vormen van milieubelasting. Het OER heeft bij de onderzochte ontwikkelrichtingen voor Schiphol bovendien een breed spectrum aan mogelijke effecten beschouwd, waaronder waterkwaliteit en -beschikbaarheid, luchtkwaliteit, geluid, stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden, woningbouwmogelijkheden, energieverbruik, broeikasgasemissies en mobiliteit. Ultrafijnstof is in deze effecttabel niet afzonderlijk beoordeeld. De beschikbare wetenschappelijke kennis over ultrafijnstof rond Schiphol wordt wel betrokken bij het bredere gezondheidsbeeld. Het RIVM wijst erop dat blootstelling aan ultrafijnstof van vliegverkeer mogelijke gezondheidseffecten heeft, maar dat de totale gezondheidsrisico's van de combinatie van geluid, ultrafijnstof en andere luchtverontreiniging nog niet volledig kwantitatief kunnen worden bepaald. Wij delen het uitgangspunt dat de beoordeling van de leefomgeving niet uitsluitend op één berekende geluidindicator moet rusten. De Omgevingsvisie betrekt daarom naast gemeten en berekende belasting ook gezondheidseffecten en zet expliciet in op vermindering van slaapverstoring en nachtelijke hinder. In het algemene beleid voor de gezonde leefomgeving is daarnaast aandacht opgenomen voor cumulatie en piekbelasting en voor het gebruik van wetenschappelijk gevalideerde en gezondheidskundig erkende gegevens.
ZW_0060	5a	4. hinderbeleving, slaapverstoring, piekbelasting en gezondheidskundige inzichten als aanvullende indicatoren te betrekken; 5. een provinciale voorkeursrichting op te nemen die structurele vermindering van geluidbelasting en bronaanpak nastreeft; 6. de reservering voor Schiphol Noordwest opnieuw te beoordelen en te schrappen indien deze reservering niet verenigbaar is met de draagkracht van de leefomgeving; 7. niet uit te gaan van verdere groei van Schiphol zonder een volwaardige beoordeling van de gevolgen voor gezondheid, natuur, klimaat, water en woningbouw; 8. inzichtelijk te maken hoe de ontwerpvisie zich verhoudt tot de wettelijke verplichting om gezondheid, milieu, natuur en klimaat in samenhang te betrekken.	Ook het verzoek om een duidelijke provinciale richting voor vermindering van de belasting is in de aangepaste tekst verwerkt. Wij streven naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Geluidbelasting en luchtkwaliteit worden niet als een onvermijdelijk gegeven beschouwd. Binnen onze bevoegdheden zetten wij in op bronmaatregelen; waar de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk liggen, zoals bij het vliegverkeer van en naar Schiphol, brengen wij verdere vermindering van geluidbelasting en luchtverontreiniging actief bij het Rijk in. Het verzoek om de reservering voor Schiphol Noordwest te schrappen nemen wij niet over. De reservering wordt gehandhaafd zolang onvoldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan. De reservering loopt niet vooruit op daadwerkelijke ontwikkeling. Een eventuele ontwikkeling vraagt om een afzonderlijke integrale afweging waarin onder meer gezondheid, leefomgevingskwaliteit, bereikbaarheid, landschap en energie worden betrokken. Het Rijk is bevoegd gezag voor de luchtvaartontwikkeling van Schiphol. Evenmin gaat de aangepaste visie uit van verdere groei van Schiphol als gegeven. Expliciet is opgenomen dat mogelijke passagiersgroei geen provinciale groeidoelstelling is en dat verdere ontwikkeling van Schiphol niet als autonoom of vanzelfsprekend wordt beschouwd. Een eventuele verdere ontwikkeling vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor leefomgevingskwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur, economie en ruimte. De Omgevingswet verlangt dat een provinciale omgevingsvisie de hoofdzaken van het integrale beleid voor de fysieke leefomgeving bevat en rekening houdt met onder meer het voorzorgsbeginsel, preventief handelen en het beginsel dat milieuaantasting bij voorrang aan de bron wordt bestreden. De Omgevingsvisie en het OER zijn juist bedoeld om de verschillende gevolgen voor onder meer gezondheid, milieu, natuur, water, klimaat en ruimte in samenhang bij de provinciale beleidskeuzes te betrekken. Concrete maatregelen worden vervolgens verder uitgewerkt in programma's en andere uitvoeringsinstrumenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	6	Zienswijze 5 - Ontbreken van een geldige natuurvergunning voor Schiphol Stichting MONK geeft uitdrukkelijk een zienswijze over de natuurvergunning van Schiphol. De in 2023 verleende natuurvergunning voor Schiphol is door de Rechtbank Den Haag vernietigd. Volgens de verstrekte informatie geldt sindsdien een tijdelijk gedoogbesluit. Dit betekent dat de provincie in de ontwerpvisie niet zonder nadere motivering mag uitgaan van een ongewijzigde en juridisch zekere voortzetting van de bestaande omvang van Schiphol. Stichting MONK verzoekt het college: 1. in de definitieve omgevingsvisie de actuele juridische status van de natuurtoestemming van Schiphol correct te beschrijven; 2. niet vooruit te lopen op een nog te verkrijgen herstelbesluit of nieuwe natuurvergunning; 3. de gevolgen van het ontbreken van een onherroepelijke natuurvergunning voor Schiphol in het OER te betrekken; 4. inzichtelijk te maken welke stikstofdepositie, emissies en cumulatieve gevolgen van de luchtvaart in de verschillende scenario's zijn meegenomen; 5. bij de beoordeling uit te gaan van de maximale capaciteit en alle relevante lucht- en grondgebonden activiteiten; 6. cumulatie met andere plannen en projecten in Natura 2000-gebieden volledig te beoordelen; 7. te voorkomen dat de omgevingsvisie feitelijk verdere groei faciliteert voordat de natuurrechtelijke toelaatbaarheid daarvan vaststaat. Stichting MONK verzoekt de provincie daarbij onderscheid te maken tussen: - de vraag of de omgevingsvisie zelf een natuurvergunning vereist; - de vraag of de visie kaderstellend is voor toekomstige besluiten waarvoor een passende beoordeling nodig kan zijn; - de vraag of latere luchthavenexploitatie of wijzigingen daarvan vergunningplichtig zijn.	Wij erkennen dat de juridische situatie rond de natuurtoestemming voor Schiphol sinds het opstellen van de ontwerp-Omgevingsvisie is gewijzigd. De in 2023 verleende natuurvergunning voor de exploitatie van Schiphol is op 4 juni 2025 door de rechtbank Den Haag vernietigd. Tegen deze uitspraak is hoger beroep ingesteld. De voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak heeft het verzoek om de werking van de uitspraak te schorsen afgewezen; op het hoger beroep is nog niet beslist. Sinds 19 december 2025 geldt een tijdelijke gedoogbeschikking voor de exploitatie van Schiphol, in afwachting van een nieuw besluit op de vergunningaanvraag. Deze gedoogbeschikking geldt tot het nieuwe besluit en uiterlijk tot 19 december 2027. De Omgevingsvisie loopt niet vooruit op de uitkomst van deze natuurrechtelijke procedure. De visie geeft de ruimtelijke koers voor de lange termijn, maar verleent geen toestemming voor de exploitatie of uitbreiding van Schiphol en vervangt geen natuurrechtelijke toestemming. Toekomstige ontwikkelingen kunnen alleen plaatsvinden binnen de dan geldende wettelijke kaders en vereisten, waar van toepassing, een afzonderlijke natuurrechtelijke beoordeling en vergunning. Voor de Omgevingsvisie is een OER opgesteld met een globale passende beoordeling. Daarin is onderkend dat keuzes uit de Omgevingsvisie afzonderlijk of in samenhang significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden kunnen hebben. De passende beoordeling brengt deze risico's op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie in beeld en stelt dat bij verdere uitwerking van beleid en concrete ontwikkelingen nadere effectbeoordeling noodzakelijk is. Ook de mogelijke ontwikkeling van Schiphol is in het OER betrokken. In de onderzochte richting waarin Schiphol groeit, is onder meer een risico op toenemende stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden geconstateerd. Een richting met minder vliegverkeer leidt juist tot afnemende emissies en minder verstoring. Het OER bevat echter geen projectmatige berekening van de stikstofdepositie van Schiphol bij verschillende aantallen vliegtuigbewegingen en evenmin een natuurvergunningstoets op basis van de maximale luchthavenexploitatie. Dat past niet bij het strategische detailniveau van de Omgevingsvisie. Dergelijke beoordelingen moeten worden uitgevoerd bij concrete besluiten over de exploitatie of ontwikkeling van de luchthaven, waarbij de relevante lucht- en grondgebonden activiteiten en cumulatieve effecten met andere plannen en projecten worden betrokken. Voor een Natura 2000-activiteit met mogelijk significante gevolgen geldt een afzonderlijke vergunningplicht en passende beoordeling. Daarmee onderscheiden wij ook de verschillende juridische niveaus waarop de zienswijze wijst. De Omgevingsvisie is zelf geen vergunning voor een Natura 2000-activiteit, maar kan wel kaderstellend zijn voor latere besluiten. Omdat significante gevolgen van de in de visie gemaakte keuzes niet op voorhand konden worden uitgesloten, is bij de Omgevingsvisie een passende beoordeling op planniveau uitgevoerd. Voor concrete toekomstige wijzigingen of ontwikkelingen van de luchthaven geldt vervolgens een afzonderlijke natuurrechtelijke beoordeling en, indien van toepassing, vergunningplicht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	7	Zienswijze 6 - Luchtvaartemissies en klimaat Volgens het CBS bedroeg de CO_2-uitstoot van de Nederlandse luchtvaartsector in 2024 circa 10,5 miljard kilogram. Daarnaast bestaan non-CO_2-effecten, zoals effecten van stikstofoxiden, roet, waterdamp en condensatiesporen. Deze effecten moeten niet buiten beschouwing blijven wanneer de provincie stelt dat klimaatbestendigheid en toekomstbestendigheid leidend zijn. De luchthaven verwerkt wekelijks vele tienduizenden vliegbewegingen, jaar in jaar uit. Deze structurele omvang van het vliegverkeer brengt niet alleen geluid- en gezondheidsbelasting mee, maar ook aanzienlijke klimaatbelasting. Stichting MONK stelt niet dat iedere afzonderlijke hittegolf in de zomermaanden (juni, juli en/of augustus) uitsluitend door de luchtvaart wordt veroorzaakt. Wel moet de provincie de bijdrage van luchtvaartemissies aan klimaatverandering betrekken bij de beoordeling van de ontwerpvisie, mede omdat het KNMI een verdere toename van hittegolven, hitte-intensiteit, droogte en neerslagextremen verwacht. Stichting MONK verzoekt u daarom: 1. de CO_2-uitstoot van de luchtvaart in alle relevante scenario's inzichtelijk te maken; 2. non-CO_2-klimaateffecten afzonderlijk te beschrijven; 3. de klimaat- en gezondheidseffecten van de luchtvaart niet weg te schrijven tegen algemene technologische verwachtingen; 4. een scenario met substantiële vermindering van het vliegverkeer door te rekenen;	Wij onderschrijven dat de luchtvaart bijdraagt aan klimaatverandering, zowel door CO_2-uitstoot als door zogenoemde non-CO_2-effecten. Het door indiener genoemde CBS-cijfer van circa 10,5 miljard kilogram CO_2 in 2024 betreft de Nederlandse luchtvaartsector volgens de systematiek van de Milieurekeningen. Daarbij worden ook emissies van Nederlandse luchtvaartmaatschappijen in het buitenlandse luchtruim meegeteld en emissies van buitenlandse maatschappijen niet; het cijfer kan daarom niet één-op-één worden toegerekend aan Schiphol of aan Noord-Holland. Ook het Rijk onderkent dat naast CO_2 onder meer stikstofoxiden, roet, waterdamp en condensatiesporen bijdragen aan het klimaateffect van de luchtvaart en dat de omvang van deze non-CO_2-effecten met grotere wetenschappelijke onzekerheden is omgeven. De klimaateffecten van Schiphol zijn in het OER niet buiten beschouwing gelaten. Het OER beoordeelt de uitstoot van broeikasgassen als afzonderlijk aspect en constateert expliciet dat de uitstoot van Schiphol niet is opgenomen in de gebruikte Regionale Klimaatmonitor. De daadwerkelijke uitstoot van Noord-Holland ligt daardoor hoger dan uit die cijfers naar voren komt. Het OER benoemt daarnaast de ontwikkeling van Schiphol als een belangrijke onzekerheid voor de toekomstige broeikasgasuitstoot: krimp van Schiphol heeft een positief effect op de beoordeling, terwijl de toekomstige ontwikkeling van de luchthaven mede bepaalt in hoeverre de uitstoot afneemt. De referentiesituatie voor broeikasgasuitstoot wordt daarbij als 'slecht' beoordeeld. Naar aanleiding van de zienswijze is in het OER tevens verduidelijkt dat naast CO_2 ook de non-CO_2-klimaateffecten van de luchtvaart relevant zijn, maar dat deze door de bestaande wetenschappelijke en methodische onzekerheden niet op dezelfde wijze kwantitatief kunnen worden toegerekend. Het OER beoordeelt de effecten van de beleidskeuzes die in de Omgevingsvisie worden gemaakt. De Omgevingsvisie bepaalt niet het aantal vliegtuigbewegingen op Schiphol; de belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. De provincie heeft vooral een rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving en bij het behartigen van de regionale belangen. Om die reden is geen afzonderlijk kwantitatief scenario met een substantiële vermindering van het vliegverkeer doorgerekend als alternatief voor provinciaal beleid. Groei of krimp van Schiphol is in het OER echter wel als relevante onzekerheid meegenomen en de gevolgen daarvan voor onder meer emissies en luchtkwaliteit zijn benoemd.
ZW_0060	7a	5. de gevolgen van luchtvaart voor hittestress, klimaatadaptatie, waterbeschikbaarheid en leefomgevingskwaliteit te betrekken; 6. aannemelijk te maken dat de provinciale klimaatdoelen verenigbaar zijn met het gekozen perspectief op Schiphol.	Hittestress, droogte, waterbeschikbaarheid en andere gevolgen van klimaatverandering zijn eveneens onderdeel van het OER. Zo wordt geconstateerd dat door klimaatverandering het aantal tropische dagen en nachten en de hittestress toenemen en dat waterbeschikbaarheid en verdroging belangrijke aandachtspunten zijn. Deze effecten zijn het gevolg van de mondiale klimaatverandering en kunnen in een OER op provinciaal schaalniveau niet afzonderlijk causaal worden toegerekend aan de luchtvaart of aan Schiphol. De provinciale ambitie blijft om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De Omgevingsvisie gaat er daarbij niet van uit dat technologische ontwikkeling de klimaatbelasting van de luchtvaart vanzelf oplost. In de definitieve Omgevingsvisie is verduidelijkt dat bij luchtvaart naast geluid, gezondheid, mobiliteit, natuur en veiligheid ook klimaat expliciet onderdeel is van de provinciale ruimtelijke afweging. De ontwikkeling van Schiphol wordt daarmee bezien binnen de bredere provinciale ambitie voor een klimaatneutrale en klimaatbestendige leefomgeving.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	8	De ontwerpvisie benoemt hittestress als toenemend gezondheidsrisico. Een geloofwaardige klimaatbestendige visie moet daarom ook de bronnen van klimaatbelasting beoordelen die binnen of vanuit Noord-Holland relevant zijn. Stichting MONK heeft twijfels of de ontwerp-OER een juist en volledig beeld geeft van de relevante feiten. Deze twijfel ziet in het bijzonder op: de gehanteerde uitgangspunten over de toekomstige omvang van Schiphol; de beoordeling van cumulatieve geluid-, emissie- en gezondheidseffecten; de gebruikte geluidmodellen en de mogelijke onderschatting van hinder en slaapverstoring; het ontbreken van een volwaardig scenario met substantiële vermindering van het vliegverkeer; de verwerking van de juridische onzekerheid rond de natuurvergunning van Schiphol; de beoordeling van CO_2- en non-CO_2-klimaateffecten; de gevolgen voor Natura 2000-gebieden en stikstofdepositie; de gevolgen voor waterkwaliteit, grondwater en KRW-doelen; de wijze waarop alternatieven zijn geselecteerd en uitgesloten; de monitoring en de mogelijkheid om tijdig bij te sturen. Op grond van artikel 16.41 (plan of programma grondslag in het plan-MER) Omgevingswet mag de visie niet worden vastgesteld als de milieueffectrapportage redelijkerwijs niet aan de visie ten grondslag kan worden gelegd. Stichting MONK verzoekt u daarom om: 1. de feitelijke uitgangspunten van het OER per thema inzichtelijk te maken; 2. alle relevante bronnen, modellen, scenario's en onzekerheden openbaar en controleerbaar te beschrijven; 3. een volwaardig krimp- of reductiescenario voor Schiphol toe te voegen;	Voor het ontbreken van een volwaardig scenario met substantiële vermindering van het vliegverkeer zie ZW_0003 onderdeel 12. Voor de verwerking van de juridische onzekerheid rond de natuurvergunning van Schiphol zie onderdeel 6. Hierbij onze reactie per verzoek: 1. Het is ons niet duidelijk op welke uitgangspunten in het OER u doelt. In het OER staat per thema genoemd welke beoordelingsaspecten en indicatoren zijn gehanteerd, dit staat in het beoordelingskader (tabel 2.1 van het OER). 2. De bronnen die gebruikt zijn om de huidige situatie en de referentiesituatie op te stellen zijn te vinden in hoofdstuk 5 van bijlage I. De effectbeoordeling van het voorgenomen beleid (van zowel vóór de optimalisaties vanuit milieu als daarna) is per milieuaspect uitgevoerd ten opzichte van de referentiesituatie. Om tot een objectieve en herleidbare waardering te komen, is gebruikgemaakt van een team onafhankelijke deskundigen uit uiteenlopende vakgebieden (expert judgement). Deze kwalitatieve inschattingen zijn gestructureerd via de systematiek van ingreep-effectrelaties. De ingreep-effectralaties zijn opgenomen in bijlage II van het ontwerp-omgevingsrapportage. Deze ingreep-effectrelaties zijn door de provincie Noord-Holland meegewogen in het kiezen van één oplossingsrichting per dilemma en daarmee de uiteindelijke keuze voor het voorgenomen beleid. 3. De provincie handhaaft de reservering van Schiphol Noordwest (voor een tweede terminal) op de Omgevingsvisiekaart. Rond Schiphol zet de provincie in op Schiphol-gebonden bedrijven. Voor niet Schiphol-gebonden circulaire economie met grote emissies ziet de provincie geen ruimte in dit gebied. Daarmee is dit een voortzetting van de referentiesituatie: de reservering van Schiphol Noordwest is reeds bestaand beleid en daarom niet nogmaals onderzocht in het OER. Daarnaast is provincie Noord-Holland niet het bevoegd gezag voor krimp of uitbreiding van Schiphol (zoals genoemd onder H2 van bijlage II, OER);
ZW_0060	8a	4. aanvullende gezondheidsindicatoren te gebruiken; 5. de effecten op Natura 2000, waterkwaliteit, klimaat en gezondheid afzonderlijk én cumulatief te beoordelen; 6. de onafhankelijke deskundige toetsing van het OER openbaar te maken; 7. het OER te herzien indien de geconstateerde onzekerheden of lacunes van betekenis zijn voor de beleidskeuzes.	4. In het OER is voor het beoordelingskader en de indicatoren aansluiting gezocht bij de Brede Basismonitor van de provincie Noord-Holland waarin wordt gekeken naar de ontwikkeling van welvaart in de brede zin van het woord. Hierbij gaat het zowel om materiële thema's als economie en werk, als om gezondheid, welzijn, bereikbaarheid, wonen, natuur en klimaat. Deze brede-welvaartsbenadering onderstreept de provinciale ambitie om de balans tussen economische groei en leefbaarheid te versterken. De keuze voor de indicatoren is daarmee weloverwogen en de onderzochte thema's zijn hierdoor in balans. Daarnaast kan het OER door het hoge abstractieniveau en het strategische karakter simpelweg niet alle indicatoren onderzoeken, er moeten keuzes worden gemaakt. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER kan getoetst worden aan meer vergaande en aan aanvullende indicatoren, die aansluiten bij de informatie die dan beschikbaar is. 5. De aspecten Natura 2000, waterkwaliteit, klimaat en gezondheid zijn opgenomen in het beoordelingskader en daarmee onderzocht in het OER. Daarnaast is in H7 van het OER een analyse gemaakt van het doelbereik van het voorgenomen beleid. Het doelbereik is bepaald door bij de ambities uit 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' per oplossingsrichting na te gaan of het voorgenomen beleid geen, beperkte of hoge potentie heeft om de ambitie waar te maken. Deze analyse op het doelbereik overstijgt de effecten op beoordelingsaspect niveau en kijkt naar comulatieve effecten per laag uit de lagen benadering. 6. De onafhankelijke toetsing van het OER is gedaan door de Commissie mer en door hen gepubliceerd op 21 september 2026. Het advies van de commissie werkt door in de uitwerking van de Omgevingsvisie naar programma's en projcten. Alle toetsing die in het OER heeft plaatsgevonden is gepubliceerd in het rapport en de bijbehorende bijlagen. Het OER heeft in H2 de wijze van beoordeling zo duidelijk mogelijk weergegeven, de bijlagen dienen als naslagwerk voor de uiteindelijke beoordeling. 7. De onzekerheden en lacunes zijn aan de provincie meegegeven als aandachtspunten. H8 van het OER benoemt de onzekerheden en geeft zinvolle aanbevelingen voor de definitieve Omgevingsvisie, vervolgbesluiten en monitoring. Dit biedt handvatten voor een extra optimalisatiestap. Nadere afwegingen in de definitieve omgevingsvisie die daaruit voortkomen kunnen tot minder negatieve effecten en/of meer positieve effecten (doelbereik) leiden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	9	Zienswijze 7 - Bescherming van landschap en recreatie Stichting MONK onderschrijft de oproep om waardevolle landschappen beter te beschermen. De provincie moet in de omgevingsvisie duidelijker onderscheiden welke landschappen niet verder mogen worden aangetast en waar aantasting alleen onder strikte voorwaarden mogelijk is. Stichting MONK verzoekt u/het collge: 1. de meest waardevolle landschappen, waaronder landgoederenzones, molenbiotopen en de Scheggen van Amsterdam, als extra beschermde gebieden aan te wijzen; 2. volledige en voorafgaande compensatie juridisch te borgen; 3. wildgroei van vakantieparken en verdere verstening van het landschap tegen te gaan; 4. recreatiegebieden evenredig te laten meegroeien met woningbouw; 5. het groenblauwe raamwerk met concrete financiering, beheer en uitvoeringsverantwoordelijkheid uit te werken.	Zie onze algemene beantwoording in H.4 van de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'. Mbt nadere uitwerking van het groenblauwe raamwerk: De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Het groenblauw raamwerk betreft robuuste bestaande groen en blauwe structuren en de bijbehorende kaart laat kansen zien voor ontbrekende verbindingen en versterking van het raamwerk. De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus waarbinnen wij andere instrumenten hebben om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Ten aanzien van vakantieparken is in de Omgevingsvisie toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie, waaronder het ondersteunen van gemeenten bij transformatie opgaven. Hierbij zal ook aandacht worden besteed aan een goede landschappelijke inrichting als ook de relatie met natuur en natuurinclusief ondernemen. Daarnaast is in de Omgevingsvisie opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.
ZW_0060	10	Zienswijze 8 - Doorwerking van de NOVI en verhouding tot de Nota Ruimte Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie op verschillende onderdelen inhoudelijk aansluit bij nationale beleidsdoelen uit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Dit betreft onder meer de uitgangspunten van zuinig ruimtegebruik, water en bodem als ordenend principe, klimaatadaptatie, natuurherstel, de energietransitie, kringlooplandbouw, circulariteit, duurzame verstedelijking en het combineren van functies door meervoudig ruimtegebruik. Ook wordt verwezen naar samenwerking met het Rijk in NOVEX-trajecten en naar nationale opgaven in gebieden zoals de Metropoolregio Amsterdam, het Noordzeekanaalgebied en Schiphol en omgeving. Uit de ontwerp-Omgevingsvisie blijkt echter onvoldoende kenbaar: - welke concrete uitgangspunten en thema's uit de NOVI zijn overgenomen; - waar deze uitgangspunten in de provinciale visie zijn verwerkt; - welke NOVI-uitgangspunten niet of slechts gedeeltelijk zijn overgenomen; - om welke redenen GS daarvan afwijkt of onderdelen vooralsnog niet verwerkt; - welke nationale beleidsdoelen uitsluitend in toekomstige programma's, de omgevingsverordening of andere instrumenten worden uitgewerkt; - welke gevolgen de gemaakte keuzes hebben voor water, bodem, natuur, klimaat, landbouw, energie, woningbouw, mobiliteit, economie en luchtvaart.	Wij hebben begrip voor de vraag om explicieter te zijn over hoe de Omgevingsvisie precies bijdraagt aan de doelen van het nationale omgevingsbeleid. Zoals indiener terecht stelt biedt de Omgevingswet GS (indiener bedoelt PS) de ruimte om zelf invulling te geven aan het beleid op de fysieke leefomgeving. De thematiek en gekozen opbouw van de omgevingsvisie sluiten aan op het Ruimtelijk Voorstel dat de provincie eerder heeft gemaakt op verzoek van de minister van VRO als ook op de Ontwerp-Nota Ruimte. De Omgevingsvisie is zelfbindend en bindt derden pas in de uitwerking van de omgevingsvisie in instrumenten als provinciale programma's en de omgevingsverordening. Wij komen dan ook niet tegemoet aan het verzoek van indiener om een afzonderlijke doorwerkingstabel of gelijkwaardige motivering op te nemen.
ZW_0060	10a	Deze onduidelijkheid is relevant omdat de ontwerpvisie zelf beoogt richting te geven aan het provinciale handelen en als basis moet dienen voor verdere beleidsuitwerking. De provincie beschikt beleidsmatig over ruimte om eigen provinciale keuzes te maken; de NOVI is niet zonder meer juridisch bindend voor de provincie. Die beleidsruimte ontslaat GS echter niet van de verplichting om inzichtelijk te maken hoe het nationale beleid in de belangenafweging is betrokken. Een algemene verwijzing naar aansluiting bij Rijksbeleid of naar samenwerking in NOVEX-verband is daarvoor onvoldoende wanneer niet wordt aangegeven welke keuzes daaruit voor Noord-Holland volgen. MONK verzoekt GS daarom om vóór vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie een afzonderlijke doorwerkingstabel of gelijkwaardige motivering op te nemen. Per relevant NOVI-thema moet daarin worden vermeld: 1. het relevante nationale uitgangspunt; 2. de passage in de ontwerp-Omgevingsvisie waarin dit uitgangspunt is verwerkt; 3. de concrete provinciale beleidskeuze; 4. de redenen voor eventuele gedeeltelijke of volledige afwijking; 5. de instrumenten waarmee de keuze wordt uitgevoerd; 6. de termijn, financiering en wijze van monitoring. Dit geldt in het bijzonder voor de energietransitie, kringlooplandbouw, water en bodem, de Kaderrichtlijn Water, natuurherstel, stikstof, woningbouw, mobiliteit, circulaire economie, landschap en de gezonde leefomgeving rond Schiphol.	Zie beantwoording bij ZW_0060 subnummer 10.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	11	Stichting MONK verzoekt GS tevens expliciet te beschrijven hoe de ontwerp-Omgevingsvisie zich verhoudt tot de ontwerp-Nota Ruimte. Omdat de Nota Ruimte op het moment van indiening van deze zienswijze nog niet formeel is vastgesteld, kan zij niet als vastgesteld bindend toetsingskader worden behandeld. Wel is van belang dat de provincie inzichtelijk maakt welke nationale beleidsontwikkeling zij bij haar langetermijnkeuzes heeft betrokken, op welke onderdelen zij aansluit en op welke onderdelen zij bewust een eigen provinciale koers kiest. Zolang deze motivering ontbreekt, kan niet controleerbaar worden vastgesteld of de ontwerp-Omgevingsvisie de nationale langetermijnopgaven daadwerkelijk doorvertaalt, daarvan gemotiveerd afwijkt of bepaalde onderdelen slechts doorschuift naar toekomstige beleidsvorming. MONK verzoekt GS daarom de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER op dit punt aan te vullen en deze aanvulling afzonderlijk en inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording.	De provinciale Omgevingsvisie is een zelfbindend document. Er is geen verplichting om expliciet te verantwoorden waar de verbinding met de Nota Ruimte van het Rijk wordt gemaakt. Tegelijkertijd maken we in onze omgevingsvisie wel expliciet waar de door het Rijk aan ons gegeven wettelijke taken liggen en hoe we daar invulling aan geven. Daarnaast heeft afstemming plaatsgevonden met het Rijk over de nationale opgaven en wordt veelvuldig in het document een verband gelegd met Rijks- en Europese opgaven. Uiteraard is de nationale en Europese context relevant voor het opstellen van het provinciale omgevingsbeleid.
ZW_0060	12	Zienswijze 9 - Stikstof en piekbelasters nabij Natura 2000-gebieden Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie wel passages bevat over stikstofreductie, natuurherstel, Natura 2000gebieden, overgangszones en een programmatische aanpak. Stichting MONK kan daarom niet stellen dat het thema stikstof geheel ontbreekt. Wel stelt stichting MONK vast dat de ontwerpvisie de actuele problematiek van piekbelasters onvoldoende herkenbaar, concreet en controleerbaar uitwerkt. De ontwerpvisie vermeldt dat de provincie een sturende rol heeft bij generieke en gebiedsgerichte stikstofreductie. Ook wordt gesproken over aanvullende reductiemaatregelen in en rond Natura 2000-gebieden, stikstofzones, overgangszones, monitoring en een programmatische aanpak. Deze passages blijven echter grotendeels op het niveau van beleidsvoornemens. Niet blijkt welke concrete Noord-Hollandse bedrijven of bedrijfscategorieën als piekbelaster worden aangemerkt, welke criteria daarbij worden gehanteerd, welke depositiebijdrage zij leveren aan welke Natura 2000-gebieden en welke reductie per gebied noodzakelijk is. Dit is onvoldoende tegen de achtergrond van de wettelijke en Europeesrechtelijke verplichtingen tot bescherming en herstel van Natura 2000-gebieden. De wettelijke stikstofdoelen zijn resultaatsverplichtingen: Artikel 2.15a lid 1, 2 en 3 (omgevingswaarden stikstofdepositie) Omgevingswet. Daarnaast moet het provinciebestuur zorgdragen voor maatregelen die nodig zijn voor het behoud of herstel van een gunstige staat van instandhouding: Artikel 3.57 lid 1 en 2 (maatregelen voor behoud of herstel habitats en soorten) Bkl . Stichting MONK verzoekt u daarom de definitieve Omgevingsvisie aan te vullen met een afzonderlijke, gebiedsgerichte uitwerking van stikstof en piekbelasters. Die uitwerking moet ten minste bevatten: 1. een omschrijving van het begrip piekbelaster en de gehanteerde selectiecriteria; 2. een overzicht van de Natura 2000-gebieden waar sprake is van overbelasting of een dreigende verslechtering; 3. de belangrijkste binnenlandse en buitenlandse bronnen van stikstofdepositie per gebied; 4. de bijdrage van relevante industriële, agrarische, mobiliteits- en luchtvaartbronnen; 5. de noodzakelijke depositiedaling per Natura 2000-gebied en, waar mogelijk, per habitattype; 6. concrete maatregelen voor piekbelasters, waaronder verduurzaming, emissiereductie, verplaatsing of beëindiging; 7. een tijdpad waarbinnen de maatregelen worden uitgevoerd en effect sorteren; 8. de juridische instrumenten waarmee uitvoering en naleving worden geborgd; 9. een systeem van jaarlijkse monitoring, openbare rapportage en tijdige bijsturing; 10. een regeling voor het geval vrijwillige of generieke maatregelen onvoldoende resultaat opleveren. 11. Een lijst van piekbelasters die zowel bij als niet bij natura-2000-gebieden liggen met geografische locatie en naam (eventueel naam geanonimiseerd).	De Omgevingsvisie geeft een kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. In de uitwerking zoals naar programma's en de omgevingsverordening gaan we de koers concretiseren. In dit geval is het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering het meest relevant. In de Omgevingsvisie komt een afwegingskader over natuur, met de toepassing van dit kader kan het belang van natuurherstel goed worden meegewogen in keuzes over ruimtelijke ontwikkelingen (naast de wettelijke bescherming van natuur).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	13	De provinciale verwijzing naar een algemene daling van stikstofdepositie kan niet volstaan. De Afdeling bestuursrechtspraak heeft in ECLI:NL:RVS:2026:3651 geoordeeld dat inzichtelijk moet worden gemaakt welke daling in het relevante Natura 2000-gebied noodzakelijk is en binnen welke termijn deze wordt bereikt. Ook volgt uit ECLI:NL:RBGEL:2026:4884 dat een maatregelenpakket per gebied moet worden verbonden aan de concrete natuurwaarden en habitattypen. Stichting MONK verzoekt u daarom niet slechts te verwijzen naar toekomstige programma's, stikstofzones, overgangszones, landelijke beëindigingsregelingen of overleg met gebiedspartners. De definitieve Omgevingsvisie moet duidelijk maken welke provinciale keuze nu wordt gemaakt, welke maatregelen juridisch en financieel zijn geborgd en hoe wordt vastgesteld of deze maatregelen daadwerkelijk tot de noodzakelijke depositiedaling leiden. Indien u ervoor kiest de concrete uitwerking geheel door te schuiven naar een later programma of een toekomstige wijziging van de omgevingsverordening, moet dit uitdrukkelijk worden gemotiveerd. Daarbij moet worden aangegeven waarom de omgevingsvisie desondanks voldoet aan de eis om de hoofdzaken van het integrale provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving te bevatten en op welke wijze wordt voorkomen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden gefaciliteerd voordat de noodzakelijke stikstofreductie en het natuurherstel voldoende zijn geborgd. Stichting MONK verzoekt u deze aanvulling tevens te verwerken in de ontwerp-omgevingseffectrapportage. De OER moet inzichtelijk maken welke gevolgen de verschillende beleidsalternatieven hebben voor stikstofdepositie, de staat van instandhouding van de afzonderlijke Natura 2000-gebieden, natuurherstel en de ontwikkelingsmogelijkheden van piekbelasters. Zonder deze informatie kan niet worden gecontroleerd of de ontwerpvisie berust op een volledige en actuele feitenbasis.	De Omgevingsvisie geeft een kader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. In de uitwerking zoals naar programma's en de omgevingsverordening gaan we de koers concretiseren. In dit geval is het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering het meest relevant. In de Omgevingsvisie komt een afwegingskader over natuur, met de toepassing van dit kader kan het belang van natuurherstel goed worden meegewogen in keuzes over ruimtelijke ontwikkelingen (naast de wettelijke bescherming van natuur).
ZW_0060	14	Zienswijze 10 - Asielopvang, AZC-locaties en de provinciale ruimtelijke visie Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland geen herkenbare, afzonderlijke beleidskeuze bevat over asielopvang, AZC-locaties, de Spreidingswet en de rol van het COA. MONK acht dit een wezenlijke omissie. Stichting MONK stelt niet dat de provincie in de Omgevingsvisie iedere toekomstige AZC-locatie al moet aanwijzen. De concrete locatiekeuze en vergunningverlening vinden veelal plaats op gemeentelijk niveau, via het omgevingsplan en de omgevingsvergunning. De actuele opvangopgave heeft echter wel een directe relatie met de provinciale fysieke leefomgeving. Opvanglocaties brengen gevolgen mee voor ruimtegebruik, landschap, natuur, water, verkeer, bereikbaarheid, voorzieningen, gezondheid, veiligheid, woningvoorraad en de leefbaarheid van gemeenten. Daar komt bij dat de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen de provincie uitdrukkelijk bij de uitvoering betrekt. Colleges, gedeputeerde staten en het COA moeten samenwerken en overleggen over de verdeling van opvangplaatsen. NoordHolland heeft bovendien een omvangrijke provinciale opvangopgave en een nog niet volledig gerealiseerde capaciteit. De provincie is dus niet slechts een buitenstaander bij deze ontwikkeling, maar heeft een wettelijke coördinerende en ruimtelijk relevante positie. De ontwerp-Omgevingsvisie maakt niet duidelijk:	We hebben begrip voor het verzoek van de indiener. De indiener heeft zorgvuldig uiteengezet dat er raakvlakken zijn tussen asielopvang en de fysieke leefomgeving van de provincie Noord-Holland. We zijn echter van mening dat het opnemen van de specifieke impact van asielopvang en AZC-locaties niet past bij het gewenste abstractieniveau van de omgevingsvisie. We houden bij de uitvoering van het omgevingsbeleid rekening met het belang en de impact van asielopvang.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	14a	1. of GS asielopvang als provinciale ruimtelijke opgave aanmerkt; 2. hoe GS de provinciale opvangopgave ruimtelijk wil faciliteren; 3. welke uitgangspunten gelden voor de spreiding van opvanglocaties; 4. hoe wordt omgegaan met de keuze tussen noodopvang, tijdelijke opvang en duurzame opvang; 5. welke locaties of gebiedstypen bij voorkeur wel of niet voor opvang in aanmerking komen; 6. hoe natuur, landschap, water, landbouw, woningbouw, bereikbaarheid en leefbaarheid bij locatiekeuzes worden afgewogen; 7. welke rol de provincie vervult wanneer gemeenten onderling ongelijk worden belast; 8. hoe de provincie omgaat met verlenging van opvanglocaties wanneer het COA geen alternatieven beschikbaar heeft; 9. welke voorwaarden gelden voor samenwerking met en toezicht op het COA; 10. hoe de belangen van omwonenden, opvanggerechtigden en gemeenten worden betrokken; 11. hoe de provinciale visie zich verhoudt tot de Spreidingswet en het provinciale regioplan; 12. welke beleidsinstrumenten worden ingezet wanneer gemeentelijke plannen niet aansluiten bij provinciale belangen. Stichting MONK verzoekt u daarom om asielopvang en AZC-locaties als afzonderlijke provinciale opgave in de definitieve Omgevingsvisie op te nemen. Deze opname moet niet bestaan uit een algemene verwijzing, maar moet ten minste richtinggevende criteria bevatten voor spreiding, duurzaamheid, ruimtelijke inpassing, bereikbaarheid, sociale veiligheid, natuur, water, gezondheid en leefbaarheid.	Zie de beantwoording bij ZW_0060 14
ZW_0060	15	Stichting MONK verzoekt u tevens de ontwerp-OER aan te vullen met een beoordeling van de ruimtelijke en milieugevolgen van de provinciale opvangopgave. Daarbij moeten in ieder geval de gevolgen van tijdelijke en permanente opvanglocaties, de cumulatie van meerdere locaties, de resterende capaciteitsopgave, de benodigde infrastructuur en voorzieningen en de gevolgen voor landschap, natuur, water en gezondheid worden betrokken. De ontwerpvisie moet daarnaast duidelijk maken dat de maatschappelijke noodzaak van opvang niet betekent dat locatiekeuzes zonder ruimtelijke onderbouwing of belangenafweging kunnen worden gemaakt. Uit de rechtspraak volgt dat bij een concreet AZC-project de behoefte, alternatieve locaties, sociale veiligheid, overlast, landschappelijke inpassing en belangen van omwonenden kenbaar moeten worden onderzocht en gemotiveerd. De provinciale omgevingsvisie behoort daarvoor de beleidsmatige uitgangspunten te bieden. Stichting MONK verzoekt u om deze omissie te herstellen, de provinciale rol bij de uitvoering van de Spreidingswet expliciet te beschrijven en de aanvulling afzonderlijk en inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording. Indien GS ervoor kiest asielopvang niet als provinciale opgave in de definitieve Omgevingsvisie op te nemen, verzoekt stichting MONK om een concrete motivering waarom deze ruimtelijk relevante en wettelijk geregelde ontwikkeling buiten de integrale provinciale visie blijft.	De provinciale opvangopgave is reeds huidig beleid en daarom niet opgenomen als dilemma in de beoordeling van het nieuwe beleid in het OER. Zie ook onze beantwoording op onderdeel 14 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	16	Zienswijze 11 - Wet op de Defensiegereedheid, militaire zoekgebieden en alternatievenonderzoek Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie wel een afzonderlijk onderdeel 5.12 “Defensie” bevat, maar niet ingaat op de actuele parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Regels over de gereedstelling van de krijgsmacht, ook wel de Wet op de Defensiegereedheid genoemd. Stichting MONK acht dit een omissie. De ontwerpvisie ondersteunt immers de uitbreiding van fysieke en milieuruimte voor defensie en noemt concrete zoekgebieden en activiteiten in Noord-Holland, waaronder het amfibisch oefenterrein ten noorden van Groote Keeten, het nieuwe laagvlieggebied tussen Anna Paulowna en Purmerend, oefeningen vanaf Maritiem Vliegkamp De Kooy en uitbreiding van het maritieme cluster in Den Helder. De voorgestelde Wet op de Defensiegereedheid kan rechtstreeks relevant zijn voor de wijze waarop dergelijke activiteiten in de toekomst worden gereguleerd. Stichting MONK benadrukt dat het wetsvoorstel op 24 augustus 2026 nog niet was aangenomen. Het voorstel was nog niet door de Tweede Kamer en de Eerste Kamer behandeld en aangenomen. De ontwerp-Omgevingsvisie mag daarom niet uitgaan van de toekomstige wet alsof deze reeds geldend recht is. Indien u het voorstel wel als beleidsontwikkeling of mogelijk toekomstig juridisch kader bij de provinciale keuzes heeft betrokken, moet dit uitdrukkelijk worden vermeld en gemotiveerd. MONK verzoekt GS in de definitieve Omgevingsvisie en de OER duidelijk onderscheid te maken tussen: 1. het geldende recht op de datum van vaststelling; 2. de bestaande defensieregels in de Omgevingswet, het Bkl, het Bal en de natuurregelgeving; 3. het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie; 4. het wetsvoorstel Wet op de Defensiegereedheid; 5. de concrete toekomstige uitvoeringsbesluiten, vergunningen en afwijkingsbesluiten.	Het klopt dat deze wet nog niet is vastgesteld. Daarom hebben wij dit wetsvoorstel ook niet betrokken bij onze beleidsontwikkeling en zijn we alleen uitgegaan van het door de ministerraad op 19 december 2025 vastgestelde Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en de impact die de daarin opgenomen activiteiten gaat hebben voor de fysieke leefomgeving in Noord-Holland (met de kanttekening dat voor deze activiteiten de reguliere planologische procedures, inclusief vergunningverlening, doorlopen moeten worden).
ZW_0060	17	Stichting MONK betwist dat de Wet op de Defensiegereedheid zonder meer tot gevolg heeft dat “alle andere wetten”, zoals bijvoorbeeld de Omgeving wet buiten toepassing kunnen blijven. Het geldende artikel 19.19 (defensie) Omgevingswet voorziet reeds in een specifieke bevoegdheid om bij regeling bepaalde regels over noodzakelijke defensieactiviteiten buiten toepassing te laten, maar deze bevoegdheid is niet gelijk aan een algemene en onbeperkte vrijstelling van omgevingsrechtelijke, milieurechtelijke of natuurbeschermingsregels. Voor Natura 2000-activiteiten blijven de passende beoordeling, de zekerheidseis en - bij een beroep op de uitzonderingsroute - het ontbreken van alternatieven, de dwingende reden van groot openbaar belang en compensatie relevant. Stichting MONK verzoekt u daarom per in de ontwerpvisie genoemde zoeklocatie en activiteit inzichtelijk te maken: 1. welk concreet defensiedoel wordt nagestreefd; 2. of sprake is van een bestaand terrein, een uitbreiding of een nieuwe locatie; 3. welke besluiten en vergunningen nodig zijn; 4. welke gevolgen de activiteit kan hebben voor Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland, soorten, water, geluid, gezondheid, landschap en recreatie; 5. of significante gevolgen op voorhand kunnen worden uitgesloten; 6. of een passende beoordeling nodig is; 7. welke alternatieve locaties, uitvoeringsvarianten en gebruiksintensiteiten zijn onderzocht; 8. waarom de gekozen locatie of variant de voorkeur heeft; 9. welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen; 10. hoe effecten worden gemonitord en bij welke overschrijding activiteiten worden beperkt of aangepast.	Wij hebben in onze Omgevingsvisie aangegeven welke ruimte Defensie zoekt vooruitbreiding van haar activiteiten. Deze activiteiten zijn opgenomen in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) dat, samen met het bijbehorende Plan MER, door de ministerraad op 19 december 2025 is vastgesteld. De vragen die u stelt dient u derhalve aan het ministerie van Defensie te stellen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	18	Voor zover u verwijst naar het NPRD en het daarbij behorende plan-MER, verzoekt stichting MONK de provincie concreet aan te geven welke onderdelen van dat onderzoek aan de provinciale ontwerpvisie en de OER ten grondslag zijn gelegd. De aanwezigheid van een plan-MER bij het NPRD maakt niet zonder meer duidelijk dat de provinciale gevolgen, alternatieven en cumulatieve effecten afdoende zijn onderzocht. Stichting MONK verzoekt in het bijzonder om aanvullende beoordeling van: geluid en hinder door laagvliegen; gevolgen voor stiltegebieden en weidevogelgebieden; effecten van militaire oefeningen op Natura 2000 en de Noordzeekustzone; gevolgen van uitbreiding van De Kooy en de Nieuwe Haven; externe veiligheid bij opslag en gebruik van explosieve stoffen; gevolgen voor woningbouw, energie-infrastructuur, landbouw en recreatie; cumulatie met civiel gebruik en dual-use; de gevolgen van eventuele toekomstige afwijkingsbevoegdheden uit de Wet op de Defensiegereedheid. De ontwerp-Omgevingsvisie vermeldt dat de voertuigen voor het amfibisch oefenterrein niet door de duinen zullen gaan en dat daardoor negatieve effecten op Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland uitblijven. Stichting MONK verzoekt u deze conclusie ecologisch en juridisch te onderbouwen en daarbij niet alleen fysieke doorsnijding van duinen te beoordelen, maar ook geluid, beweging, licht, stikstof, verstoring, cumulatie en frequentie van gebruik.	De alternatieven voor defensie-activiteiten in Noord-Holland zijn onderzocht in de planMER (milieueffectrapportage van Antea) en de aanvulling daarop bij het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) en aan de Tweede kamer aangeboden. De tekst uit de ontwerp-Omgevingsvisie bevat de conclusies uit de planMER van het Rijk. De onderzoeksplicht ligt bij het Rijk.
ZW_0060	19	Stichting MONK verzoekt u tot slot de ontwerp-Omgevingsvisie en de OER aan te vullen voordat de visie wordt vastgesteld. Indien u van mening is dat geen provinciale alternatieventoets nodig is, verzoekt stichting MONK dit gemotiveerd uiteen te zetten en aan te geven waar en op welk bestuursniveau de alternatieven voor de afzonderlijke Noord-Hollandse defensieactiviteiten wél zijn onderzocht. Zonder die informatie kan niet worden gecontroleerd of de provinciale instemming met de defensieopgave berust op een volledige belangenafweging en een toereikende milieueffectbeoordeling.	De alternatieven voor defensie-activiteiten in Noord-Holland zijn onderzocht in de planMER (milieueffectrapportage van Antea) en de aanvulling daarop bij het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en aan de Tweede kamer aangeboden. Op 19 december 2025 is het Definitief Nationaal Programma Ruimte voor Defensie door de ministerraad vastgesteld.
ZW_0060	20	Zienswijze 12 - Windturbinehinder, zoeklocaties en alternatievenonderzoek Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-omgevingseffectrapportage windenergie en geluidhinder wel benoemen, maar de actuele hinderproblematiek onvoldoende concreet uitwerken. Het OER erkent dat zowel kleinschalige verspreide energieopwekking als grootschalige geclusterde energieopwekking risico's meebrengt voor het aantal geluidgehinderden. Bij verspreide opwekking worden meer locaties aan geluid blootgesteld; bij clustering kan de geluidoverlast rond de aangewezen locaties toenemen. Het OER noemt geluidsarme technieken, minimale afstandszones en natuurlijke geluidsbuffers als mogelijke maatregelen, maar maakt niet duidelijk welke maatregelen u daadwerkelijk als provinciale beleidskeuze vastlegt. Stichting MONK acht het bovendien onvoldoende gemotiveerd dat het aspect geluid als "neutraal" wordt beoordeeld, terwijl het OER zelf risico's op een toename van het aantal geluidgehinderden beschrijft. U moet inzichtelijk maken welke referentiesituatie is gebruikt, welke aantallen woningen en inwoners per oplossingsrichting worden belast, hoe cumulatieve geluidbelasting is beoordeeld en waarom de beschreven risico's niet tot een negatieve beoordeling leiden.	Wij herkennen het belang van een zorgvuldige bescherming tegen hinder van windenergie. De Omgevingsvisie en de omgevingseffectrapportage (het OER) beoordelen de provinciale koers op strategisch niveau. De concrete beoordeling van geluid, slagschaduw, veiligheid, gezondheid, natuur en cumulatieve effecten vindt plaats bij de uitwerking van locaties en afzonderlijke windenergieprojecten. Daarbij gelden de op dat moment geldende wettelijke regels en normen. De Omgevingsverordening bevat het juridisch-ruimtelijke kader voor provinciale belangen; concrete beschermingsmaatregelen en voorschriften worden vastgelegd in het omgevingsplan, een projectbesluit of de omgevingsvergunning. Na inwerkingtreding vormen de nieuwe landelijke normen voor windturbines het uitgangspunt voor nieuwe projecten. Voor plannen en beleid die de ontwikkeling van windenergie daadwerkelijk mogelijk maken, zoals het aanwijzen van nieuwe zoekgebieden in de Omgevingsverordening, geldt een planMER-plicht om milieueffecten inzichtelijk te maken. Wanneer nieuwe windzoekgebieden in de Omgevingsverordening worden aangewezen, worden de mogelijke milieueffecten daarom altijd zorgvuldig onderzocht en inzichtelijk gemaakt in een planMER. Dit is voor de bestaande windzoekgebieden al gedaan. De referentiesituatie is de situatie die ontstaat in de toekomst als de plannen uit de ontwerp-omgevingsvisie niet worden ingevoerd. Andere ontwikkelingen vinden wel plaats: dit zijn de autonome ontwikkelingen. Autonome ontwikkelingen kunnen trends zijn, zoals bevolkingsgroei en klimaatverandering, maar ook ander bestaand en vastgesteld beleid en projecten waarvoor vergunningen zijn afgegeven, zoals woningbouwprojecten. De referentiesituatie bestaat dus uit de huidige situatie + autonome ontwikkelingen, zonder de plannen uit de ontwerp-omgevingsvisie. De huidige situatie en de referentiesituatie is beoordeeld in hoofdstuk 3. De bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie is apart beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie en is terug te vinden in hoofdstuk 4 van het OER. In de referentiesituatie is het aspect geluid als 'slecht' beoordeeld. Het voorgenomen beleid heeft een 'neutrale' beoordeling op het aspect 'geluid', dit houdt in dat er met het voorgenomen beleid geen of nauwelijks verandering is ten opzichte van de referentiesituatie. Het aspect 'geluid' blijft dus slecht: het is een voortzetting van de slechte referentiesituatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	21	Stichting MONK verzoekt u in de definitieve Omgevingsvisie en het OER ten minste aandacht te besteden aan: 1. geluidbelasting en hinderbeleving bij bestaande en nieuwe windturbines; 2. cumulatie met industrie, wegen, spoorwegen, luchtvaart en andere windturbines; 3. laagfrequent, tonaal en fluctuerend geluid; 4. slaapverstoring en gezondheidskundige gevolgen; 5. slagschaduw, verlichting en veiligheidsrisico's; 6. de afstand tot woningen, scholen, zorginstellingen en recreatiegebieden; 7. de bescherming van stiltegebieden, open landschappen, natuurgebieden en vogel- en vleermuisgebieden; 8. monitoring van feitelijke geluidbelasting en hinder na ingebruikname; 9. concrete maatregelen wanneer de feitelijke hinder hoger blijkt dan vooraf berekend. Stichting MONK verzoekt u daarbij de provinciale beleidskeuze over geluidsarme technieken en minimale afstandszones te verduidelijken. Indien u geen provinciale afstandsnorm wil vaststellen, moet worden gemotiveerd waarom uitsluitend geluidnormering voldoende bescherming biedt, mede gezien de cumulatie en de bijzondere kenmerken van sommige gebieden.	Zie ons antwoord op onderdeel 20 van deze zienswijze. De genoemde aspecten worden betrokken bij de locatie- en projectuitwerking van windenergie en bij de daarvoor benodigde besluiten en vergunningen.
ZW_0060	22	Nieuwe zoeklocaties Stichting MONK verzoekt GS ondubbelzinnig te bevestigen dat op 19 augustus 2026 geen nieuwe zoekgebieden voor windenergie zijn vastgesteld en dat bestaande windzoekgebieden niet zijn uitgebreid. Indien u na die datum alsnog een besluit heeft genomen dat de provinciale kaarten, de RES-zoekgebieden of de Omgevingsverordening wijzigt, verzoekt stichting MONK dat besluit, de rechtsgrondslag, de datum van vaststelling en de volledige motivering in de nota van beantwoording te vermelden. Stichting MONK maakt bezwaar tegen het opnemen van nieuwe zoeklocaties zonder voorafgaande integrale beoordeling van geluid, gezondheid, natuur, landschap, water, landbouw, cultuurhistorie, veiligheid en cumulatieve effecten. Een kaartmatige aanwijzing kan immers het kader vormen voor toekomstige windturbineprojecten. In dat geval moet de milieubeoordeling niet alleen de energieopbrengst beschrijven, maar ook de milieugevolgen en de redenen waarom een gebied wel of niet geschikt wordt geacht.	Nieuwe windzoekgebieden of uitbreidingen van bestaande windzoekgebieden komen tot stand via de afspraken binnen de Regionale Energiestrategieën (RES) tussen provincie en gemeenten. Daarbij worden de gevolgen voor de leefomgeving onderzocht en vindt regionale afstemming plaats. Vervolgens wordt een wijziging van de werkingsgebieden (zoekgebieden voor windenergie) van de Omgevingsverordening voorbereid. Provinciale Staten besluiten hierover, waarbij het planMER met de in beeld gebrachte milieueffecten een belangrijke onderbouwing voor het besluit vormt. Pas na vaststelling van deze wijziging is een gebied provinciaal aangewezen als windzoekgebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	23	Alternatieventoets Stichting MONK stelt vast dat de provincie in het kader van de Herijking RES en het plan-MER Wind op Land 2025 een alternatievenscan heeft uitgevoerd naar potentiële zoekgebieden buiten de bestaande RES-zoekgebieden. Daarbij zijn volgens de provinciale stukken 23 alternatieve gebieden onderzocht. Uit de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER blijkt echter onvoldoende: - welke 23 gebieden precies zijn onderzocht; - welke selectie- en uitsluitingscriteria zijn gebruikt; - hoe afstand tot woningen en geluidhinder zijn gewogen; - hoe natuur, landschap, vogels, vleermuizen en beschermde gebieden zijn beoordeeld; - hoe de alternatieven onderling zijn vergeleken; - waarom bepaalde alternatieven zijn afgevallen; - of ook alternatieve technieken, energiebesparing, zonne-energie, opslag en netbeheer zijn onderzocht; - of de alternatieven technisch uitvoerbaar, betaalbaar en voldoende energieproducerend zijn; - waarom de voorkeur is gegeven aan de bestaande RES-zoekgebieden; - of de onderzochte alternatieve gebieden inmiddels beleidsmatig zijn uitgesloten of slechts nog niet zijn aangewezen. Stichting MONK verzoekt u de alternatieven-scan en het plan-MER als bijlagen bij de definitieve besluitvorming inzichtelijk te betrekken en per alternatief de milieugevolgen, hinder, natuurimpact, energieopbrengst en ruimtelijke consequenties te vermelden. Indien het plan-MER deze vergelijking reeds bevat, verzoekt stichting MONK u concreet naar de betreffende passages te verwijzen. Indien dat niet het geval is, moet de milieubeoordeling worden aangevuld. Stichting MONK verzoekt u ten slotte te bevestigen dat de 23 onderzochte alternatieve gebieden geen nieuwe windzoekgebieden zijn geworden. Zolang geen afzonderlijk besluit tot aanwijzing of uitbreiding is genomen, moeten zij worden beschouwd als onderzochte potentiële alternatieven en niet als vastgestelde locaties. Dat onderscheid moet in de definitieve Omgevingsvisie, het OER en de nota van beantwoording uitdrukkelijk worden gemaakt.	De 23 alternatieve gebieden zijn onderzocht in de alternatievenscan die als doorkijk naar mogelijke extra windzoekgebieden op langere termijn is opgenomen in het plan-MER Wind op Land 2025. De alternatievenscan is een verkennend onderzoek en wijst geen nieuwe windzoekgebieden aan. Voor de wijze waarop een gebied de status van windzoekgebied kan krijgen, verwijzen wij naar onze beantwoording van onderdeel 22 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	24	Zienswijze 13 - Bijdrage van de Omgevingsvisie aan het behalen van klimaatdoelen Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie wel beleidsambities bevat die verband houden met de energietransitie, klimaatadaptatie, water en bodem, duurzame energie, energie-infrastructuur en een gezonde leefomgeving. Uit de ontwerpvisie blijkt echter onvoldoende welke concrete bijdrage de provincie met deze Omgevingsvisie levert aan het behalen van de nationale en Europese klimaatdoelen. De Klimaatwet bevat een kader voor het terugdringen van broeikasgasemissies, met als doel netto-nuluitstoot in 2050 en een streven naar 55% reductie ten opzichte van 1990 in 2030. Op Europees niveau geldt daarnaast een bindende doelstelling van 90% nettoemissiereductie in 2040. De provinciale beleidsinformatie sluit hierbij aan met de doelstellingen van 55% reductie in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050. De ontwerp-Omgevingsvisie maakt echter niet duidelijk hoe Noord-Holland aan deze doelstellingen bijdraagt. Stichting MONK mist in het bijzonder: 1. een expliciete verwijzing naar de relevante nationale en Europese klimaatdoelen; 2. een kwantitatieve of anderszins controleerbare provinciale bijdrage aan die doelen; 3. een verdeling van de bijdrage over energie, industrie, mobiliteit, luchtvaart, landbouw, landgebruik en gebouwde omgeving; 4. een beschrijving van de ruimtelijke keuzes die voor emissiereductie noodzakelijk zijn; 5. concrete keuzes over ruimte voor hernieuwbare energie, energie-infrastructuur, opslag, energiebesparing en warmte; 6. een beoordeling van de gevolgen van energiegebruikende industrie en luchtvaart voor de klimaatdoelen; 7. een afzonderlijk adaptatieperspectief voor hitte, droogte, overstroming, waterbeschikbaarheid en extreme neerslag; 8. duidelijke provinciale maatregelen, verantwoordelijkheden en uitvoeringstermijnen; 9. meetbare indicatoren voor emissiereductie en klimaatadaptatie; 10. een monitoring- en bijsturingsmechanisme wanneer de doelen niet worden gehaald. Stichting MONK acht deze leemte van belang omdat een omgevingsvisie volgens artikel 3.2 (inhoud omgevingsvisie) Omgevingswet de hoofdzaken van het integrale beleid voor de fysieke leefomgeving moet bevatten. Klimaatverandering is op grond van artikel 2.1 lid 1, 2 en 3 (uitoefening taken en bevoegdheden) Omgevingswet een uitdrukkelijk genoemd aspect waarmee het provinciebestuur rekening moet houden.	Noord-Holland is zoals beschreven in de Omgevingsvisie gecommitteerd aan de klimaatdoelen (55% reductie van broeikasgasuitstoot in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050). Daartoe is al in 2024 de Noord-Hollanse Klimaataanpak vastgesteld, daarmee is een cyclus van bijsturen richting de klimaatdoelen ingesteld. De Omgevingsvisie is geen middel om al het bestaande beleid op te noemen maar een visie voor de toekomst te formuleren. Met de Noord-Hollandse Klimaataanpak werken wij aan de doelstellingen zoals in punt 1, 2, 3, 6, 8, 9 en 10. De ruimtelijke keuzes van punt 4 staan juist omschreven in deze Omgevingsvisie, waarbij niet bij elke keuze die ook de klimaatdoelen in zicht brengt zo concreet staat omschreven. Keuzes over energie zoals in punt 5 beschreven staan in deze omgevingsvisie op meerdere plekken, waaronder in het subhoofdstuk Energie. Datzelfde geldt voor Klimaatadaptatie in punt 7. De vastgestelde omgevingsvisie zal verder worden uitgewerkt in programma's en een uitvoeringsagenda, waar klimaat ook onderdeel van is in de huidige hoedanigheid. De Noord-Hollandse Klimaataanpak bevat de onderdelen die u noemt als vereisten voor een klimaatparagraaf/uitvoeringsagenda. In de verdere uitvoering van de Klimaataanpak leveren we om het jaar een provinciale Klimaat- en Energieverkenning op, en in de tussenjaren een Voortgangsrapportage, waarin we de klimaatdoelen en de maatregelen die in de verschillende sectoren worden genomen monitoren en daarop kunnen bijsturen om de doelen te halen. Ook zijn deze maatregelen verbonden aan de P&C-cyclus en meten we de impact op CO2-reductie. In de aankomende provinciale Klimaat en Energieverkenning 2027 zullen de tussendoelen voor 2035, op basis van de landelijke verkenning, ook zichtbaar zijn. Ook is waar de provincie met de Klimaataanpak duidelijk waar de verantwoordelijkheid ligt voor de doelen en de uitvoering.
ZW_0060	24a	Ook moet de visie rekening houden met preventief handelen, bronbestrijding en het voorzorgsbeginsel op grond van artikel 3.3 (doorwerking beginselen) Omgevingswet. Stichting MONK verzoekt GS daarom een afzonderlijke klimaatparagraaf of uitvoeringsagenda aan de definitieve Omgevingsvisie toe te voegen. Deze moet ten minste bevatten: de klimaatdoelen voor 2030, 2040 en 2050; de wijze waarop Noord-Holland aan ieder doel bijdraagt; de relatie tussen de klimaatdoelen en de provinciale ruimtelijke keuzes; de bijdrage en effecten van de verschillende sectoren; concrete maatregelen en verantwoordelijke bestuursorganen; noodzakelijke energie-, warmte-, opslag- en netinfrastructuur; klimaatadaptieve ruimtelijke randvoorwaarden; indicatoren, nulmetingen en tussendoelen; een vaste monitoringcyclus; een regeling voor evaluatie en bijsturing.	Zie ons antwoord op onderdeel 24 van deze zienswijze (ZW_0060).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	25	Zienswijze 14 - Bijdrage van de Omgevingsvisie versus bijdrage van latere instrumenten Stichting MONK begrijpt dat niet alle uitvoeringsmaatregelen in de omgevingsvisie zelf hoeven te worden vastgelegd. Programma's beschrijven beleidsdoelen uit een omgevingsvisie nader orden uitgewerkt met maatregelen, monitoring en bijsturing. Dat betekent echter niet dat de omgevingsvisie kan volstaan met algemene ambities. De visie moet ten minste duidelijk maken: 1. welk klimaatdoel wordt nagestreefd; 2. welke provinciale ruimtelijke keuzes daarvoor noodzakelijk zijn; 3. welk bestuursorgaan welke vervolgstap moet nemen; 4. in welk programma of instrument de uitvoering wordt geborgd; 5. wanneer die uitwerking gereed moet zijn; 6. hoe de provincie controleert of de maatregelen effect hebben. Indien de provincie ervoor kiest om geen provinciale omgevingswaarde voor broeikasgasemissies vast te stellen, moet zij motiveren waarom zij kiest voor andere doelstellingen en beleidsinstrumenten. Doelstellingen kunnen in een omgevingsvisie zonder resultaats- of inspanningsverplichting worden geformuleerd, terwijl omgevingswaarden wel monitoring- en programmaplichten kunnen meebrengen. Stichting MONK verzoekt u daarom expliciet te motiveren welke juridische status aan de klimaatdoelen wordt toegekend en waarom.	De klimaatdoelen staan vast en ook in de Omgevingsvisie beschreven. De Noord-Hollandse Klimaataanpak borgt de uitvoering van het klimaatprogramma waarin op cyclische, datagedreven wijze werken aan het behalen van deze doelen. De juridische status van deze doelen is dat de provincie een inspanningsverplichting heeft tot het doen van wat in haar macht ligt om deze doelen te halen (Klimaatwet). Dit omdat we voor veel van onze doelen afhankelijk zijn van andere overheden of particuliere bedrijven. De omgevingsvisie kan niet in de visie zelf al vastleggen welke stappen er moeten worden genomen door welk bestuursorgaan. Dit wordt per programma verder uitgewerkt en mochten er kaderstellende regels opgesteld worden aan de hand van de keuzes in de omgevingsvisie dan komen die t.z.t. in de omgevingsverordening.
ZW_0060	26	Zienswijze 15 - Ontwerp-OER Stichting MONK betwijfelt of het OER een voldoende volledig beeld geeft van de klimaatbijdrage van de ontwerpvisie. Het OER moet niet alleen beschrijven dat de energietransitie ruimte vraagt, maar moet ook inzicht geven in de vraag of de gekozen ruimtelijke strategieën daadwerkelijk bijdragen aan emissiereductie en klimaatadaptatie. Stichting MONK verzoekt het OER daarom aan te vullen met: - een vergelijking van de CO_2-effecten van de onderzochte beleidsalternatieven; - een beoordeling van emissies over de gehele levensduur van relevante ontwikkelingen; - een beoordeling van directe en indirecte emissies; - een afzonderlijke beoordeling van luchtvaart, industrie, mobiliteit en energiegebruikende activiteiten; - een beoordeling van klimaatadaptatie-effecten; - een scenario waarin aanvullende maatregelen worden genomen omdat de bestaande koers onvoldoende is; - een overzicht van onzekerheden, ontbrekende gegevens en gebruikte aannames; - concrete monitoring van emissies en klimaatrisico's.	Het OER neemt de impact op de broeikasgasuitstoot en klimaatadaptatie van de provincie mee door verschillende indicatoren waaronder hittestress, verdroging, waterveiligheid en uitstoot broeikasgassen. In de Noord-Hollandse Klimaataanpak werken wij met het EnergieTransitieModel (ETM) om maatregelen die worden genomen door te rekenen op de impact op CO2-reductie. Dit is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie en daarom is het niet in het OER meegenomen.
ZW_0060	27	Volgens artikel 11.3 lid 1 (inhoud plan-MER) Ob moet het plan-MER beschrijven hoe relevante internationale, Europese en nationale milieudoelstellingen bij het plan zijn betrokken, welke milieueffecten optreden, welke maatregelen worden getroffen en hoe monitoring plaatsvindt. Als het OER de bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie aan de klimaatdoelen niet inzichtelijk maakt, kan niet worden gecontroleerd of het rapport op dit punt aan die inhoudseisen voldoet. Stichting MONK verzoekt GS daarom de definitieve Omgevingsvisie en het OER aan te vullen en de aanvullingen afzonderlijk en inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording. Indien GS van mening is dat de Omgevingsvisie geen eigen bijdrage aan de klimaatdoelen hoeft te beschrijven, verzoekt stichting MONK om een concrete motivering waarom een provinciale langetermijnvisie voor de fysieke leefomgeving geen inzicht hoeft te geven in de gevolgen en bijdrage van haar ruimtelijke keuzes voor emissiereductie en klimaatadaptatie.	Het OER neemt de impact op de broeikasgasuitstoot en klimaatadaptatie van de provincie mee door verschillende indicatoren waaronder hittestress, verdroging, waterveiligheid en uitstoot broeikasgassen. In de Noord-Hollandse Klimaataanpak werken wij met het EnergieTransitieModel (ETM) om maatregelen die worden genomen door te rekenen op de impact op CO2-reductie. Dit is een uitvoeringsprogramma onder de omgevingsvisie en daarom is het niet in het OER meegenomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	28	Zienswijze 16 - Bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie aan de Kaderrichtlijn Water Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie wel passages bevat over de Kaderrichtlijn Water, maar dat daarin onvoldoende concreet wordt gemaakt welke bijdrage de Omgevingsvisie zélf levert aan het bereiken van de KRW-doelstellingen.De ontwerpvisie vermeldt dat de provincie eraan werkt alle oppervlaktewaterlichamen aan de KRW-normen te laten voldoen. Ook noemt de visie de provinciale kaderstellende, uitvoerende en vergunningverlenende rol en de samenwerking met het Rijk en de waterschappen. Verder noemt de visie het voorkomen van nieuwe verontreinigingen, het wegnemen van bronnen van verontreiniging en het borgen van waterkwaliteit als richtinggevende factor bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze passages zijn echter hoofdzakelijk algemene beleidsvoornemens. De ontwerpvisie maakt niet voldoende inzichtelijk: 1. welke concrete ruimtelijke keuzes bijdragen aan het bereiken van een goede chemische en ecologische toestand; 2. welke ruimtelijke keuzes gevolgen kunnen hebben voor afzonderlijke KRW-waterlichamen; 3. hoe wordt voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen leiden tot achteruitgang; 4. welke provinciale maatregelen aanvullend zijn op de maatregelen uit het Regionaal Waterprogramma; 5. welke rol de Omgevingsvisie heeft naast het bestaande Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022–2027; 6. welke waterlichamen prioriteit hebben; 7. welke reductie van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en andere verontreinigende stoffen noodzakelijk is; 8. welke maatregelen voor grondwater, drinkwaterbeschermingsgebieden en oppervlaktewater worden getroffen; 9. welke termijnen, indicatoren en monitoring worden gehanteerd; 10. welke maatregelen volgen indien blijkt dat de KRW-doelen niet worden gehaald.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0060	29	De ontwerp-omgevingseffectrapportage bevestigt de ernst van de opgave. Daarin staat dat geen enkel oppervlaktewater aan de chemische normen voldoet, dat een aanzienlijk deel van de ecologische toestand ontoereikend of slecht is en dat de waterkwaliteit onvoldoende verbetert om de KRW-doelen te halen. Tegen die achtergrond acht stichting MONK een algemene verwijzing naar samenwerking, vergunningverlening en het Regionaal Waterprogramma onvoldoende. Stichting MONK verzoekt u daarom de definitieve Omgevingsvisie aan te vullen met een afzonderlijke en controleerbare beschrijving van de provinciale bijdrage aan de KRW-doelstellingen. Die beschrijving moet ten minste bevatten: - de doelstelling om voor de relevante oppervlaktewaterlichamen een goede chemische en ecologische toestand of een goed ecologisch potentieel te bereiken; - de doelstelling om achteruitgang van oppervlakte- en grondwaterlichamen te voorkomen; - de relatie tussen de Omgevingsvisie en het Regionaal Waterprogramma; - de gevolgen van de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingsrichtingen voor waterkwaliteit en grondwater; - concrete provinciale ruimtelijke randvoorwaarden; - de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie, waterschappen, gemeenten, Rijkswaterstaat en andere betrokken partijen; -maatregelen tegen nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, PFAS, medicijnresten en andere relevante verontreinigingen; - gebiedsgerichte prioriteiten voor waterlichamen waarvan de toestand ontoereikend of slecht is; - monitoring, rapportage en bijsturing.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0060	30	Stichting MONK verzoekt u tevens per belangrijke ruimtelijke ontwikkelingsrichting te vermelden of een effect op KRWwaterlichamen kan optreden en op welke wijze een achteruitgangstoets wordt uitgevoerd. Daarbij moet niet alleen worden gekeken naar permanente effecten. Uit Zaak C-525/20 volgt dat ook tijdelijke achteruitgang relevant kan zijn.	Deze zienswijze is niet van toepassing op de omgevingsvisie. NB Wij hebben dit geregeld via artikel 6.75 van de provinciale omgevingsverordening. Zie ook ons antwoord op onderdeel 29 van deze zienswijze (ZW_0060).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	31	Wanneer u van mening is dat de concrete maatregelen volledig in het Regionaal Waterprogramma thuishoren, verzoekt stichting MONK dit uitdrukkelijk te motiveren. Ook in dat geval moet de Omgevingsvisie duidelijk maken welke provinciale ruimtelijke keuzes nodig zijn om het waterprogramma uitvoerbaar te maken en hoe wordt voorkomen dat de Omgevingsvisie ontwikkelingen faciliteert die strijdig kunnen zijn met de KRW-doelstellingen.	Concrete maatregelen worden verder uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma thuis. De motivatie hiervoor ligt vast in artikel 4.4 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Goede waterkwaliteit is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. De randvoorwaarden zijn specifiek per ontwikkeling. Het meenemen van waterkwaliteit wordt in de Omgevingsvisie water en bodem als ordenend principe. De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. Zie ook onze beantwoording van onderdeel 29 van deze zienswijze ZW_0060.
ZW_0060	32	Stichting MONK verzoekt ten slotte het OER aan te vullen met een afzonderlijke beoordeling van de bijdrage van de ontwerpOmgevingsvisie aan: 1. het bereiken van een goede chemische toestand; 2. het bereiken van een goede ecologische toestand of een goed ecologisch potentieel; 3. het voorkomen van achteruitgang; 4. de verbetering van grondwaterkwaliteit en -kwantiteit; 5. het terugdringen van verontreinigende stoffen; 6. de uitvoerbaarheid van de maatregelen uit het Regionaal Waterprogramma. Zonder deze aanvulling blijft onvoldoende controleerbaar welke bijdrage de ontwerp-Omgevingsvisie zelf levert aan de KRW-doelen. Stichting MONK verzoekt u deze punten inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording en de definitieve Omgevingsvisie en OER dienovereenkomstig aan te vullen.	De bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie is apart beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie en is terug te vinden in hoofdstuk 4 van het OER. De oplossingsrichtingen uit de ontwerp-Omgevingsvisie zijn gecategoriseerd: categorie 4 bevat oplossingsrichtingen uit het voorgenomen beleid (de ontwerp-Omgevingsvisie) die eigenlijk een voortzetting zijn van de referentiesituatie en dus onderdeel zijn van bestaand beleid. Deze oplossingsrichtingen zijn niet meegenomen in de effectbeoordeling, juist om te voorkomen dat we de effecten van bestaand beleid verwarren met de effecten van nieuw beleid. De effectbeoordeling in hoofdstuk 4 gaat dus puur over de bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie. Daarnaast zijn de KRW-doelen onderdeel van het aspect oppervlaktewater. Daarmee zijn de KRW-doelen integraal onderdeel van de beoordeling van het voorgenomen beleid.
ZW_0060	33	Zienswijze 17 - Bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie aan schone lucht Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie luchtkwaliteit en gezondheid wel benoemt, maar onvoldoende duidelijk maakt welke concrete bijdrage de Omgevingsvisie levert aan het bereiken en behouden van schone lucht in Noord-Holland. De ontwerpvisie vermeldt dat de huidige Europese normen voor luchtkwaliteit worden gehaald, maar dat vanaf 2030 strengere normen gelden en aanvullende maatregelen nodig zijn. Ook noemt de visie bronbeleid bij bedrijven, beperking van blootstelling, ruimtelijke sturing, samenwerking met gemeenten en het Rijk en monitoring met het provinciale luchtmeetnet. Voor de IJmond noemt de visie het doel om de leefomgeving voortdurend te verbeteren, schadelijke en hinderlijke uitstoot bij bedrijven te verminderen en luchtkwaliteit volwaardig te betrekken bij ruimtelijke afwegingen. Deze passages zijn onvoldoende uitgewerkt tot een controleerbaar provinciaal beleid. Het OER beoordeelt de huidige luchtkwaliteit als “matig” en de referentiesituatie als “redelijk”, maar vermeldt tevens dat het provinciale beleid naast het voldoen aan wettelijke normen geen aanvullende beleidsambities op het gebied van luchtkwaliteit bevat. Daarmee blijft onduidelijk welke meerwaarde de ontwerp-Omgevingsvisie zelf heeft ten opzichte van bestaand Europees, nationaal en provinciaal beleid. Stichting MONK mist in het bijzonder: 1. een expliciete provinciale doelstelling voor schone lucht; 2. een concrete vertaling van de aangescherpte EU-normen die vanaf 2030 gelden; 3. een ambitie voor vermindering van de gemiddelde blootstelling van inwoners; 4. een afzonderlijke beoordeling van PM_{10}, $PM_{2,5}$, NO_2, ozon, ultrafijnstof en andere relevante verontreinigende stoffen; 5. een beschrijving van de provinciale bijdrage per bron: industrie, verkeer, scheepvaart, landbouw, mobiele werktuigen, houtstook en luchtvaart; 6. een gebiedsgerichte aanpak voor de IJmond, het havengebied van Amsterdam, Schiphol en andere gebieden met verhoogde blootstelling; 7. concrete maatregelen voor bronbeleid, vergunningverlening, toezicht en handhaving; 8. duidelijke tussendoelen voor 2030 en daaropvolgende evaluatiemomenten; 9. indicatoren voor emissies, concentraties, bevolkingsblootstelling en gezondheidsschade;	1. De provinciale ambitie voor luchtkwaliteit beperkt zich inderdaad tot het gaan voldoen aan de nieuwe EU-grenswaarden die per 2030 van kracht worden. Hoewel het geen extra ambitie betreft ten opzichte van het wettelijke kader, betreft het wel een complexe opgave voor Noord-Holland. 2. De aangescherpte EU-normen, hebben onder andere betrekking op PM_{10}, $PM_{2,5}$, NO_2 en ozon en vertalen zich tot de nieuwe landelijk geldende omgevingswaarden voor luchtkwaliteit. Die omgevingswaarden zijn in Nederland bepalend bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het gaat hierbij om immissieconcentraties (cumulatief) en betreft zowel jaargemiddelde als daggemiddelde (pieken) normen. 3. De provincie kiest er niet voor om lokaal strengere omgevingswaarden vast te stellen (geen kop op landelijk beleid). 4. Wat betreft de indicatoren, het detailniveau en de scope van de beschrijvingen verwijzen wij terug naar het antwoord op ZW_0060, subnummer 8, punt 4. Wat betreft ultrafijn stof. Daarvoor zijn geen normen beschikbaar. Landelijk wordt door het rijk wel gewerkt aan de uitrol van een landelijk meetnet. De provincie heeft aangeboden haar meetstations beschikbaar te stellen voor het meten van ultrafijn stof in de IJmond en Haarlemmermeer. 5. Een geaccumuleerd beeld van bronbijdragen van verschillende sectoren voor onze provincie is (nog) niet beschikbaar. Bekend is dat mobiliteit, industrie, scheepvaart, luchtvaart en huishoudens een belangrijke bijdrage leven. Recent is de GCN-lokaal tool van het RIVM beschikbaar gekomen, welke inzicht geeft in bronbijdragen op niveau van gemeenten. RIVM verkent of ook een overzicht op niveau van provincies gegenereerd kan worden. 6. Om aan de nieuwe normen voor luchtkwaliteit te kunnen voldoen, zijn aanvullend beleid en maatregelen nodig. Deze opgave pakken wij samen met gemeenten en het Rijk op, want de bevoegdheden zijn verdeeld over verschillende overheden. Gebiedsgerichte aanpakken volgen daarmee in een fase na de visie. 7 en 8. Voor wat betreft de aanpak richting 2030 en de bijbehorende maatregelen, tussendoelen, monitoring en inzet van instrumentarium etc., dat wordt niet uitgewerkt in de omgevingsvisie. Op dit moment is de lobby van de provincie, samen met IPO en VNG, erop gericht om te komen tot een landelijke aanpak met regie vanuit het rijk. 9. Wat betreft de indicatoren, het detailniveau en de scope van de beschrijvingen verwijzen wij terug naar het antwoord op ZW_0060, onderdeel 8a, punt 4. Luchtkwaliteit wordt bepaald door vele lokale en niet-lokale bronnen en vraagt een brede aanpak. Vanuit de landelijke monitoring (MLK2025) is bekend dat inderdaad specifieke aandacht nodig is voor de regio’s Schiphol, Amsterdam en de IJmond.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	33a	10. een regeling voor bijsturing wanneer de luchtkwaliteitsdoelen niet worden gehaald; 11. een beschrijving van de verhouding tussen de Omgevingsvisie, het Schone Lucht Akkoord en het programma Schoon en Emissieloos Bouwen; 12. een onderbouwing van de wijze waarop cumulatieve uitstoot en tijdelijke piekbelasting worden beoordeeld.	10. De uitvoering van de omgevingsvisie wordt gemonitord. Wanneer ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren wij de inzet en wijzigen zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de Omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat ingespeeld kan worden op veranderingen. Nederland zal uiterlijk 2028 een roadmap moeten opleveren, waarin is uitgewerkt hoe we landelijk aan de nieuwe EU-grenswaarden gaan voldoen. In aanloop naar oplevering van de roadmap moet duidelijk worden welke landelijke en regionale maatregelen nodig zijn om de gestelde doelen te halen. In dat proces zal ook duidelijk worden hoe de provincie kan bijdragen aan verdere verbetering van de luchtkwaliteit. 11. Meer informatie over de provinciale inzet voor het Schone Lucht Akkoord is te vinden in het decentraal uitvoeringsplan Schone Lucht Akkoord (DUP SLA). Het programma Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) draagt bij aan de verlaging van emissies in de bouw en daardoor ook aan verbetering van de luchtkwaliteit. In het OER zijn het SLA en SEB onderdeel van het huidig beleid van de provincie en dus de referentiesituatie. 12. Wat betreft de indicatoren, het detailniveau en de scope van de beschrijvingen verwijzen wij terug naar het antwoord op ZW_0060, subnummer 8, punt 4. Daarnaast is in de huidige situatie (en voor zover mogelijk in de referentiesituatie) cumulatieve uitstoot beschreven, zie bijlage I van het OER.
ZW_0060	34	Stichting MONK verzoekt u daarom een afzonderlijke luchtkwaliteitsagenda in de definitieve Omgevingsvisie op te nemen. Deze agenda moet ten minste vastleggen: - welke luchtkwaliteitsdoelen Noord-Holland in 2030, 2040 en 2050 nastreeft; - hoe de provincie bijdraagt aan de wettelijke en Europese doelstellingen; - welke aanvullende provinciale ambities gelden bovenop de wettelijke grenswaarden; - welke maatregelen de provincie zelf uitvoert; - welke maatregelen van gemeenten, bedrijven en andere overheden worden verlangd; - welke ruimtelijke ontwikkelingen alleen onder voorwaarden kunnen plaatsvinden; - hoe cumulatieve blootstelling en piekbelasting worden beperkt; - hoe de voortgang jaarlijks openbaar wordt gerapporteerd; - welke maatregelen worden genomen als monitoring onvoldoende verbetering laat zien. Stichting MONK verzoekt u de wettelijke normen niet als eindpunt te behandelen. De ontwerpvisie stelt zelf dat ook onder de grenswaarden gezondheidsschade kan ontstaan door de optelsom van uitstoot uit verschillende bronnen en door piekbelasting. De beleidskeuzes moeten daarom niet uitsluitend worden gekoppeld aan het voorkomen van formele normoverschrijding, maar ook aan voortdurende verbetering van luchtkwaliteit en vermindering van blootstelling.	zie ons antwoord op onderdeel 33/33a van deze zienswijze (ZW_0060).
ZW_0060	35	Gezondheid en kwetsbare locaties Stichting MONK verzoekt u bij woningbouw, scholen, zorginstellingen, recreatiegebieden en andere gevoelige functies expliciet rekening te houden met de feitelijke luchtkwaliteit en de cumulatieve belasting. Een locatiekeuze moet niet alleen worden beoordeeld aan de hand van de vraag of de wettelijke norm wordt gehaald, maar ook aan de hand van de vraag of de ontwikkeling leidt tot een toename van blootstelling of verdere concentratie van milieubelasting. De ontwerpvisie moet daarom aangeven: - welke afstand of beschermingssystematiek geldt ten opzichte van industriële bronnen, drukke wegen, havens en luchthavens; - wanneer bronmaatregelen voorafgaand aan woningbouw noodzakelijk zijn; - hoe bestaande overbelaste gebieden worden ontlast; - hoe sociaaleconomisch kwetsbare groepen worden beschermd; - hoe de provincie voorkomt dat nieuwe gevoelige functies worden toegevoegd aan gebieden waar al sprake is van stapeling van luchtverontreiniging, geur en geluid.	De provincie zet geen kop op landelijk beleid en stelt daarom geen eigen normen op voor bijvoorbeeld afstand tot industrie. De provincie stelt wel dat maximlae normopvulling niet van zelfsprekend is en dat een gezonde leefomgeving een belang is dat moet worden meegewogen bij ruimtelijke besluitvorming. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in hoog belaste gebieden kan de provincie besluiten bestaand instrumentarium in te zetten, als sprake is van provinciale belangen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	36	Ontwerp-OER Stichting MONK betwijfelt of het OER voldoende inzicht geeft in de bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie aan schonere lucht. Het OER beschrijft wel de bestaande toestand, wettelijke normen, toekomstige EU-normen en enkele bestaande programma's, maar maakt onvoldoende duidelijk welk verschil de ontwerpvisie zelf maakt ten opzichte van de referentiesituatie. Stichting MONK verzoekt u daarom het OER aan te vullen met: 1. een vergelijking tussen de referentiesituatie en de situatie bij uitvoering van de ontwerpvisie; 2. een kwantitatieve of anderszins controleerbare beoordeling van de bijdrage van de provinciale maatregelen; 3. een beoordeling van bevolkingsblootstelling naast gemiddelde concentraties; 4. een gebiedsgerichte analyse van de IJmond, Schipholregio en het havengebied van Amsterdam; 5. een cumulatieve beoordeling van industrie, verkeer, scheepvaart, luchtvaart, landbouw en mobiele werktuigen; 6. een afzonderlijke beoordeling van piekbelasting en ultrafijnstof; 7. een gevoeligheidsanalyse voor onzekerheden in modellen en toekomstige emissieontwikkelingen; 8. een scenario waarin aanvullende provinciale maatregelen worden getroffen om de WHO-advieswaarden dichter te benaderen; 9. een monitoring- en bijsturingsprogramma met concrete indicatoren. Het OER moet duidelijk maken of de beoordeling "redelijk" in de referentiesituatie uitsluitend het gevolg is van autonome ontwikkelingen, zoals schoner verkeer en Europees beleid, of ook van maatregelen die met de Omgevingsvisie worden ingezet. Zonder dat onderscheid kan de bijdrage van de ontwerpvisie niet worden vastgesteld. Stichting MONK verzoekt u deze punten in de definitieve Omgevingsvisie en het OER te verwerken en de aanvullingen afzonderlijk en inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording.	1. De referentiesituatie is apart beoordeeld van het voorgenomen beleid in de ontwerp-Omgevingsvisie. De beoordelingen in hoofdstuk 4 zijn ten opzichte van de referentiesituatie. Dit is dus de vergelijking tussen de referentiesituatie en de situatie bij uitvoering van de ontwerpvisie. Zie ook de reactie op ZW_0600, subnummers 20 en 32. 2. Waar mogelijk is een kwantitatieve beoordeling uitgevoerd. In niet alle gevallen was het beleid ver genoeg uitgewerkt om een kwantitatieve beoordeling uit te voeren. Dit past bij het detailniveau van een provinciale Omgevingsvisie. In deze gevallen is een kwalitatieve beoordeling op basis van expert judgement gegeven. Zie ook de reactie op ZW_0600, subnummer 8, punt 2. 3., 5., 6. en 7. Wat betreft de indicatoren, het detailniveau en de scope van de beschrijvingen verwijzen wij terug naar het antwoord op ZW_0060, subnummer 8, punt 4. 4. In tabel 4.16 van het OER is een koppeling gemaakt tussen de gebied specifieke aandachtspunten uit de referentiesituatie en de uitspraken die over deze aandachtspunten zijn gedaan in de Omgevingsvisie. Wij hebben de aanpak van een aantal van de aandachtspunten opgenomen in de Omgevingsvisie (voor een uitgebreidere beschrijving van de aandachtspunten, zie tabel 4.16). Hier komt ook het aspect luchtkwaliteit aan bod. 8. Wat betreft het afwegen van scenario's is gekozen om te werken met een optimalisatieslag van het voorgenomen beleid vanuit milieu. De eerste beoordeling van het voorgenomen beleid is opgenomen in bijlage II van het ontwerp-omgevingseffectrapport. Deze eerste beoordeling heeft aandachtspunten opgeleverd vanuit milieu- en omgevingsaspecten. Deze zijn met ons gedeeld. De beoordeling van het voorgenomen beleid en de daaruit volgende aandachtpunten zijn door ons gebruikt als richtlijn voor het aanpassen en aanscherpen van het voorgenomen beleid. De categorisering van oplossingsrichtingen is door de optimalisaties vanuit milieu gewijzigd. Dit betekent dat sommige oplossingsrichtingen door de optimalisaties vanuit milieu naar een andere categorie zijn verplaatst. In bijlage II is tevens de vergelijking gemaakt tussen de categorieën waar de oplossingsrichtingen vóór en na optimalisaties vanuit milieu in zitten voor de herleidbaarheid. De geoptimaliseerde versie van het voorgenomen beleid vanuit milieu is het uiteindelijke voorkeursalternatief dat is opgenomen en beoordeeld in het OER. Daarnaast is er niet voor gekozen om de WHO-advieswaarden als separate optimalisatieslag te beschouwen. 9. De uitvoering van de Omgevingsvisie wordt gemonitord. Wanneer ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren wij de inzet en wijzigen zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de Omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat ingespeeld kan worden op veranderingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	37	Zienswijze 18 - Bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie aan natuur en biodiversiteit Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie passages bevat over natuurbehoud, natuurherstel, biodiversiteit, Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland, natuurverbindingen, het groenblauwe raamwerk en overgangszones. MONK kan daarom niet stellen dat natuur in de ontwerpvisie geheel ontbreekt. Stichting MONK stelt wel vast dat onvoldoende duidelijk is welke concrete bijdrage de Omgevingsvisie zélf levert aan het behoud en herstel van natuur en biodiversiteit. De ontwerpvisie bevat ambities en noemt bestaande en toekomstige instrumenten, maar maakt onvoldoende onderscheid tussen bestaand beleid, nieuwe provinciale keuzes en maatregelen die nog in programma's of de omgevingsverordening moeten worden uitgewerkt. De ontwerpvisie vermeldt onder meer: - "De kern van ons natuurbeleid is het behouden en herstellen van biodiversiteit"; - het doel om de dalende trend van de Living Planet Index om te buigen naar een stijgende trend; - herstel van Natura 2000-gebieden; afronding van het NNN; - herstel van het agrarische ecosysteem; ontwikkeling van een groenblauw raamwerk; - natuurverbindingen, faunapassages en overgangszones; - vermindering van stikstofdepositie, verdroging, vermesting, slechte waterkwaliteit, versnippering en recreatiedruk. Deze beleidsvoornemens zijn echter niet voldoende vertaald in controleerbare provinciale bijdragen. Stichting MONK mist in het bijzonder: 1. een nulmeting van de huidige staat van natuur en biodiversiteit; 2. concrete tussendoelen voor 2030, 2040 en 2050; 3. een kwantitatieve of anderszins controleerbare provinciale bijdrage aan de verbetering van de Living Planet Index; 4. een overzicht van de Natura 2000-gebieden en habitattypen waarvoor herstel of verbetering noodzakelijk is; 5. een overzicht van de resterende opgave voor afronding van het NNN; 6. concrete oppervlaktes, verbindingen en gebieden voor het groenblauwe raamwerk; 7. een kaart en uitvoeringsprogramma voor natuurverbindingen en overgangszones; 8. een gebiedsgerichte aanpak van stikstof, verdroging, vermesting, waterkwaliteit, versnippering en recreatiedruk; 9. duidelijke prioriteiten wanneer natuurdoelen onderling of met andere ruimtelijke functies botsen; 10. een overzicht van de provinciale financiële middelen en uitvoeringscapaciteit; 11. een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie, gemeenten, waterschappen, Rijk, terreinbeheerders en agrariërs; 12. een monitorings- en bijsturingsmechanisme.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Deze zienswijze gaat over het meer controleerbaar maken en concretisering van een aantal punten. Wij menen dat dat meer past bij de programma's en plannen, waarin de Omgevingsvisie wordt uitgewerkt. Bijvoorbeeld voor NNN en natuurherstel. Het groenblauw raamwerk is een ambitie die nog verder uitgewerkt moet worden. Er is een apart afwegingsprincipe voor natuur opgesteld.
ZW_0060	38	Stichting MONK verzoekt u daarom de definitieve Omgevingsvisie aan te vullen met een afzonderlijke uitvoeringsagenda natuur en biodiversiteit. Deze uitvoeringsagenda moet ten minste aangeven: welke natuurdoelen de provincie nastreeft; welke gebieden en habitattypen prioriteit hebben; welke maatregelen worden uitgevoerd; binnen welk tijdpad deze maatregelen worden uitgevoerd; welke middelen daarvoor beschikbaar zijn; welke resultaten uiterlijk in 2030, 2040 en 2050 moeten zijn bereikt; welke indicatoren worden gebruikt; hoe de provincie jaarlijks rapporteert; welke aanvullende maatregelen worden getroffen wanneer natuurherstel achterblijft.	Provincie zal uitwerking geven aan de Omgevingsvisie in programma's en andere instrumenten die de Omgevingswet ons biedt, waaronder voor natuur en biodiversiteit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	39	Natura 2000 en gunstige staat van instandhouding Stichting MONK verzoekt u de ontwerpvisie aan te vullen met een gebiedsgerichte beschrijving van de staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden in Noord-Holland. Daarbij moet per gebied inzichtelijk worden gemaakt: 1. welke habitattypen en soorten voor het gebied zijn aangewezen; 2. welke instandhoudingsdoelstellingen gelden; 3. wat de actuele staat van instandhouding is; 4. welke drukfactoren het bereiken van de doelstellingen belemmeren; 5. welke maatregelen noodzakelijk zijn; 6. binnen welke termijn die maatregelen effect moeten hebben; 7. hoe wordt vastgesteld dat de maatregelen effectief zijn. De Europese natuurbeschermingsdoelen zien niet alleen op het voorkomen van verdere achteruitgang, maar ook op behoud en herstel van habitats en soorten in een gunstige staat van instandhouding. De provinciale visie moet daarom duidelijk maken welke bijdrage zij levert aan daadwerkelijke verbetering, niet slechts aan het beschermen van de bestaande situatie.	De beschrijving van de Natura 2000-gebieden en de noodzakelijke maatregelen vindt plaats in Natura 2000-beheerplannen, en Natuurdoelanalyses. In het op te stellen Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering wordt ook onderbouwd welke inzet nodig is om verslechtering te voorkomen en toe te werken naar een gunstige staat van instandhouding.
ZW_0060	40	Natuur buiten Natura 2000 en buiten het NNN Stichting MONK acht het positief dat de ontwerpvisie ook natuur buiten Natura 2000 en buiten het NNN benoemt. De visie moet echter concreter worden over de Basiskwaliteit Natuur en natuurinclusief ruimtegebruik in het stedelijk en landelijk gebied. Stichting MONK verzoekt u daarom: - provinciale minimumeisen voor natuurinclusieve inrichting te formuleren; - biodiversiteit in landbouwgebieden, dorpen en steden meetbaar te verbeteren; - natuurvriendelijke oevers, plas-draszones, kruidenrijke randen en ecologische corridors te realiseren; - de eigen provinciale gronden natuurinclusief in te richten; - natuurherstel te koppelen aan landbouw-, water-, recreatie- en infrastructuurprojecten; - te voorkomen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het herstel van natuur buiten beschermde gebieden ondermijnen.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	41	Ontwerp-OER Stichting MONK betwijfelt of het OER voldoende duidelijk maakt welke positieve effecten rechtstreeks aan de ontwerpvisie kunnen worden toegeschreven. Het OER beschrijft bij natuur en biodiversiteit zowel kansen als risico's en beoordeelt onderdelen onder meer als matig, redelijk of neutraal. Daarmee is echter niet zonder meer vast te stellen welke verbetering de ontwerpvisie ten opzichte van de referentiesituatie veroorzaakt. Stichting MONK verzoekt GS het OER aan te vullen met: 1. een duidelijke scheiding tussen bestaand beleid en nieuw beleid; 2. een beoordeling van de effecten van de ontwerpvisie per Natura 2000-gebied; 3. een beoordeling per relevant habitattype en soort; 4. een beoordeling van natuur binnen en buiten Natura 2000 en buiten het NNN; 5. een cumulatieve beoordeling van stikstof, verdroging, waterkwaliteit, recreatie, versnippering en klimaatverandering; 6. concrete gegevens over oppervlaktes, verbindingen en natuurkwaliteit; 7. een onderbouwing van de beoordeling "neutraal" waar het OER tegelijk kansen voor natuurherstel vermeldt; 8. een overzicht van mitigerende en compenserende maatregelen; 9. monitoring van uitvoering en ecologische effecten; 10. een systeem van bijsturing wanneer hersteldoelen niet worden gehaald.	1. Voor een toelichting op de scheiding tussen bestaand beleid (huidige situatie/referentiesituatie) en nieuw beleid (ontwerp-Omgevingsvisie) verwijzen wij naar onze beantwoording op onderdelen 20 en 32 van deze zienswijze (ZW_0060). 2., 3. en 6. In de passende beoordeling (hoofdstuk 6) is opgenomen wat de effecten op Natura 2000-gebieden zijn, ook weer passend bij het detailniveau van het OER. Niet alle oplossingsrichtingen uit de ontwerp-Omgevingsvisie zijn concreet genoeg om effecten op habitattypes en soorten in kaart te brengen. Wat concreet genoeg was om uit te werken, is vermeld in het OER. Meer gedetailleerde effecten worden onderzocht in MER'ren die worden uitgevoerd als het beleid verder wordt uitgewerkt, bijvoorbeeld in programma's. 4. In het beoordelingskader zijn de aspecten 'Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten Natura 2000', biodiversiteit buiten NNN' en 'VHR-natuurherstel (Natura 2000)' opgenomen. Deze aspecten zijn daarmee in het OER beoordeeld. 5. In H7 van het OER is een analyse gemaakt van het doelbereik van het voorgenomen beleid. Het doelbereik is bepaald door bij de ambities uit 'Op weg naar een Ruimtelijk Voorstel' per oplossingsrichting na te gaan of het voorgenomen beleid geen, beperkte of hoge potentie heeft om de ambitie waar te maken. Deze analyse op het doelbereik overstijgt de effecten op beoordelingsaspect niveau en kijkt naar cumulatieve effecten per laag uit de lagen benadering. 7. Op pagina 72 van het OER onder het aspect 'biodiversiteit buiten NNN' staat de beoordeling weergegeven. Het is op basis van uw opmerking echter niet duidelijk welke wijziging in het OER u voorstelt. Wij hebben daarmee kennis genomen van uw opmerking. 8. De mitigerende maatregelen zijn in H4 per aspect opgenomen. Daarnaast is in paragraaf 8.2 een overzicht van de mitigerende maatregelen opgenomen. De aspecten 'Natuurnetwerk Nederland in Noord-Holland buiten Natura 2000', biodiversiteit buiten NNN' en 'VHR-natuurherstel (Natura 2000)' staan hier ook opgenomen. 9 en 10. De uitvoering van de Omgevingsvisie wordt gemonitord. Wanneer ambities, bijvoorbeeld op het gebied van natuur, economie of duurzaamheid, niet gehaald dreigen te worden of onverwachte ontwikkelingen zich voordoen, evalueren wij de inzet en wijzigen zo nodig van rol of instrumenten. Omdat de Omgevingsvisie een dynamisch document is, kan deze in de toekomst op onderdelen worden aangepast, zodat ingespeeld kan worden op veranderingen.
ZW_0060	42	De positieve passages uit het OER over hydrologisch herstel, gebiedsgerichte ecologische plannen, ecologische corridors, bufferzones en natuurinrichting van provinciale gronden moeten volgens MONK worden omgezet in concrete beleidskeuzes of duidelijk als aanbevelingen voor latere uitwerking worden aangemerkt. Stichting MONK verzoekt u de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER op deze punten aan te vullen en in de nota van beantwoording concreet uiteen te zetten welke bijdrage de definitieve Omgevingsvisie levert aan: behoud van natuur; herstel van natuur; verbetering van biodiversiteit; realisatie en beheer van het NNN; herstel van Natura 2000-gebieden; bescherming van soorten en habitats; Basiskwaliteit Natuur buiten beschermde gebieden; vermindering van de belangrijkste drukfactoren; een gunstige staat van instandhouding. Zolang deze bijdrage niet met doelen, maatregelen, middelen, termijnen en monitoring is uitgewerkt, blijft onvoldoende controleerbaar welke ecologische verbetering met de Omgevingsvisie wordt beoogd en welke verantwoordelijkheid de provincie daarvoor daadwerkelijk neemt.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. De concrete uitwerking van de Omgevingsvisie met doelen, maatregelen, middelen, termijnen en monitoring vindt plaats in programma's en met beleidsregels in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	43	Zienswijze 19 - Bijdrage van de ontwerp-Omgevingsvisie aan de energietransitie Stichting MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie wel degelijk beleidskeuzes over de energietransitie bevat. De visie kiest onder meer voor: 1. actieve sturing op de energievraag; 2. concentratie van grote energievragers in zeven energetische en economische clusters; 3. lokale opwekking nabij woonwijken en bedrijven; 4. grootschalige, geclusterde opwekking op toekomstbestendige locaties; 5. toepassing van geo- en aquathermie, restwarmte en warmtenetten; 6. collectieve laadpleinen voor elektrificatie van vervoer; 7. uitbreiding en betere benutting van de energie-infrastructuur; 8. vermindering van netcongestie; 9. reservering van ruimte voor de 380 kV-verbinding naar Middenmeer; 10. samenhangende ontwikkeling van vraag, aanbod, opslag en conversie. Stichting MONK stelt echter vast dat onvoldoende duidelijk is welke bijdrage de ontwerp-Omgevingsvisie zelf levert aan de feitelijke energietransitie. De ontwerpvisie maakt onvoldoende onderscheid tussen reeds vastgestelde beleidskeuzes, beleidsvoornemens en maatregelen die nog in programma's, de omgevingsverordening of andere besluiten moeten worden uitgewerkt. Stichting MONK mist in het bijzonder: - concrete provinciale doelen voor hernieuwbare energie; - een tijdpad voor de realisatie van warmtenetten, geo- en aquathermie; - een kwantitatieve doelstelling voor energiebesparing; - concrete doelen voor vermindering van netcongestie; - duidelijkheid over de omvang en begrenzing van de zeven energieknooppunten; - duidelijkheid over de vraag welke grote energievragers buiten de clusters niet worden gefaciliteerd; - concrete voorwaarden voor energieopslag en conversie; - duidelijkheid over de gevolgen van de energiekeuzes voor natuur, landschap, landbouw, water en leefomgeving; - concrete doelen voor datacenters en andere energie-intensieve activiteiten; - een duidelijk instrumentarium voor lokale en grootschalige energieopwekking; een uitgewerkt monitorings- en bijsturingsprogramma.	Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze visie is meer op hoofdlijnen maar in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld zullen wij samen met gemeenten en andere stakeholders het toekomstig energiesysteem gedetailleerder en gebiedsgericht uitwerken. Daarbij zal ook aandacht zijn voor speciefieke doelstellingen, maatregelen en instrumenten om het toekomstig energiesysteem te realiseren. Ten aanzien van kwantitatieve doelen voor hernieuwbare energie, zie ons antwoord op zienswijze ZW_0055.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	44	Het OER kwalificeert de effecten op het aandeel duurzame energie en de energie-infrastructuur als positief, maar vermeldt ook dat verschillende positieve effecten afhankelijk zijn van nadere concretisering. Zo wordt de potentiële bijdrage van grootschalige opwek binnen de zeven clusters niet in de effectbeoordeling meegenomen omdat de uitvoering nog onzeker is. Ook worden de versnelling van kringlooplandbouw, de energie-efficiëntie van datacenters en de ontwikkeling van warmtenetten onvoldoende concreet geacht. Stichting MONK verzoekt u daarom de definitieve Omgevingsvisie aan te vullen met een afzonderlijke energieagenda waarin ten minste wordt vastgelegd: 1. welke energiedoelen voor 2030, 2040 en 2050 worden nagestreefd; 2. welk aandeel Noord-Holland bijdraagt aan de nationale en Europese klimaat- en energiedoelen; 3. hoeveel hernieuwbare elektriciteit en warmte moet worden opgewekt; 4. welke bijdrage wordt verwacht van zon, wind, geo- en aquathermie, restwarmte, waterstof en opslag; 5. welke energiebesparing per sector wordt nagestreefd; 6. welke energievragers binnen de zeven clusters worden toegelaten; 7. welke ruimtelijke beperkingen buiten de clusters gelden; 8. welke infrastructuur wordt gerealiseerd en binnen welke termijn; 9. hoe netcongestie wordt verminderd; 10. welke maatregelen gelden voor datacenters en andere energie-intensieve activiteiten; 11. hoe waterkwaliteit, natuur, landschap en gezondheid worden beschermd; 12. welke bestuursorganen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering; 13. welke programma's, verordeningen en projectbesluiten worden ingezet; 14. welke indicatoren worden gebruikt; 15. wanneer wordt gemonitord en welke maatregelen volgen bij onvoldoende doelbereik.	Wij verwijzen voor deze vraag naar ons antwoord op onderdeel 43 van deze zienswijze. In het nog op te stellen provinciale Programma Energie zullen de door indiener genoemde doelen verder worden geconcretiseerd en gekwantificeerd.
ZW_0060	45	stichting MONK verzoekt u tevens de ontwerp-omgevingseffectrapportage aan te vullen. Het OER moet duidelijk onderscheiden welke effecten voortvloeien uit bestaand beleid en welke effecten rechtstreeks aan de ontwerp-Omgevingsvisie kunnen worden toegeschreven. Ook moet worden uitgelegd waarom bepaalde positieve effecten niet in de beoordeling zijn meegenomen wegens onzekerheid over de uitvoering.	Voor een toelichting op de scheiding tussen bestaand beleid (huidige situatie/referentiesituatie) en nieuw beleid (ontwerp-omgevingsvisie) verwijzen wij terug naar de beantoording van onderdelen 20 en 32 van deze zienswijze. Soms hangt een beoordeling af van de manier waarop deze wordt uitgevoerd. We doen een aanname om een indicatie te geven van de mogelijke effecten, maar we kunnen dit niet met zekerheid zeggen, omdat nog niet vaststaat dat de uitvoering ook daadwerkelijk op die manier gebeurt. Dit wordt ook toegelicht in paragraaf 2.6.2. van de onderzoeksaanpak in het OER.
ZW_0060	46	De Europese klimaatwetgeving verlangt dat alle sectoren, waaronder energie, industrie, vervoer, verwarming en koeling en gebouwen, bijdragen aan klimaatneutraliteit: Verordening (EU) 2021/1119. De rechtspraak van het Hof van Justitie benadrukt daarnaast dat de verdere ontwikkeling van hernieuwbare energie moet samengaan met veilige en betrouwbare netten en een tijdige ontwikkeling van infrastructuur: Zaak C-580/21. Stichting MONK verzoekt u de ontwerpvisie daarom niet te beperken tot het faciliteren van energieprojecten. De Omgevingsvisie moet ook duidelijk maken hoe zij energiebesparing, vermindering van energieverbruik, warmtevoorziening, opslag, netcapaciteit en emissiereductie daadwerkelijk realiseert. Zonder concrete doelen, maatregelen, uitvoeringstermijnen en monitoring blijft onvoldoende controleerbaar welke bijdrage de visie aan de energietransitie levert.	Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig energiesysteem gedetailleerder uit te werken. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het provinciale Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. In dit Programma Energie zullen ook de door indiener genoemde doelen verder worden geconcretiseerd en gekwantificeerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	47	III. Verzoeken Naast de bovegenoemde verzoeken verzoekt stichting MONK de provincie Noord-Holland/gs/u tevens het volgende: 1. de ontwerp-Omgevingsvisie aan te passen overeenkomstig deze zienswijze; 2. waterkwaliteit en KRW-doelen als harde randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling op te nemen; 3. natuurherstel, biodiversiteit en Basiskwaliteit Natuur concreet uit te werken; 4. de juridische status van de natuurvergunning en het gedoogbesluit voor Schiphol correct te verwerken; 5. Schiphol niet als onbeperkt groeiende economische kernfunctie te behandelen; 6. gezondheid, geluid, luchtkwaliteit, stikstof, klimaat en woningbouw in samenhang te beoordelen; 7. het OER aan te vullen met een substantieel reductiescenario voor het vliegverkeer; 8. de gebruikte modellen, aannames en onzekerheden volledig inzichtelijk te maken; 9. de gevolgen voor Natura 2000-gebieden en waterlichamen volledig en cumulatief te beoordelen; 10. Een lijst van piekbelasters die zowel bij als niet bij natura-2000-gebieden liggen met geografische locatie en naam (eventueel naam geanonimiseerd);	Wij zijn van mening dat we bij de beantwoording van meerdere onderdelen van deze zienswijze voldoende op de punten in dit onderdeel van de zienswijze van indiener zijn ingegaan.
ZW_0060	48	11. Werk de langetermijndoelen voor de fysieke leefomgeving uit in concrete regels in de omgevingsverordening en in programma's. Zorg dat de Omgevingsvisie, de omgevingsverordening en de programma's inhoudelijk en procedureel op elkaar aansluiten, zodat de provinciale beleidsdoelen daadwerkelijk kunnen worden uitgevoerd en gehandhaafd. Artikel 11.3. (inhoud plan-MER) Ob lid 1; 20260602 -2- ontwerp-omgevingseffectrapportage Omgevingsvisie NH.pdf	In de Omgevingsvisie hebben we uiteengezet hoe de Omgevingsvisie onderdeel uitmaakt van de beleidscyclus en daarmee de doorwerking naar instrumenten zoals programma's en verordening.
ZW_0060	49	12. Stel een integraal afwegingskader voor meervoudig ruimtegebruik vast. Geef daarin aan welke functies bij schaarse ruimte prioriteit hebben, welke functies kunnen worden gecombineerd en welke functies niet of niet volledig kunnen worden gerealiseerd. Motiveer de prioritering per gebied en thema.	In hoofdstuk 3 is het afwegingskader verwoord dat de provincie hanteert. Onderdeel van dit afwegingskader is het principe van meervoudig ruimtegebruik.
ZW_0060	50	13. Maak inzichtelijk welke uitgangspunten uit de NOVI in de provinciale Omgevingsvisie zijn overgenomen, welke niet zijn overgenomen en waarom daarvan is afgeweken. Beschrijf tevens hoe de Omgevingsvisie zich verhoudt tot de toekomstige Nota Ruimte en in welke provinciale instrumenten de nationale doelen worden uitgewerkt. 14. Vul de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER aan met een actuele en gebiedsgerichte stikstofaanpak. Geef aan: welke Natura 2000-gebieden overbelast zijn of dreigen te verslechteren; welke depositiereductie per gebied noodzakelijk is; welke bronnen en piekbelasters worden aangepakt; welke criteria voor het begrip piekbelaster gelden; welke maatregelen, termijnen en juridische instrumenten worden ingezet; hoe wordt gehandeld indien vrijwillige of generieke maatregelen onvoldoende effect hebben. 15. Neem in de Omgevingsvisie een provinciale beleidslijn op over asielopvang en AZC-locaties. Beschrijf de provinciale rol bij de uitvoering van de Spreidingswet, de uitgangspunten voor regionale spreiding en duurzame opvang en de wijze waarop ruimtegebruik, bereikbaarheid, voorzieningen, natuur, water, landschap, gezondheid, veiligheid en leefbaarheid worden afgewogen. 16. Beoordeel in het OER de ruimtelijke en milieugevolgen van de provinciale opvangopgave. Betrek daarbij tijdelijke en permanente opvang, cumulatie van locaties, benodigde infrastructuur en voorzieningen en de gevolgen voor omwonenden en de fysieke leefomgeving.	Wij zijn van mening dat we bij de beantwoording van meerdere onderdelen van deze zienswijze voldoende op de punten in dit onderdeel van de zienswijze van indiener zijn ingegaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	50a	17. Maak voor defensieactiviteiten onderscheid tussen geldend recht, het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie, de ontwerp-Omgevingsvisie en het nog niet aangenomen wetsvoorstel Wet op de Defensiegereedheid. Ga niet uit van de toekomstige wet alsof deze reeds geldend recht is en motiveer welke betekenis GS aan het wetsvoorstel toekent. 18. Geef per in de ontwerpvisie genoemd defensiezoekgebied of militaire activiteit aan: welk doel wordt nagestreefd; welke locatie of uitbreiding wordt voorgesteld; welke vergunningen en besluiten nodig zijn; welke gevolgen optreden voor natuur, Natura 2000, water, landschap, geluid, recreatie, gezondheid en veiligheid; welke mitigerende en compenserende maatregelen worden getroAen; hoe de activiteit wordt gemonitord. 19. Voer voor nieuwe of gewijzigde defensieactiviteiten een inzichtelijke alternatievenbeoordeling uit. Vermeld welke locaties, uitvoeringsvarianten en gebruiksintensiteiten zijn onderzocht en waarom de gekozen variant de voorkeur heeft. Maak duidelijk welk onderzoek reeds in het NPRD en het bijbehorende plan-MER is verricht en welke aanvullende provinciale beoordeling nodig is. 20. Werk de gevolgen van windturbinegeluid uit in de Omgevingsvisie en het OER. Betrek naast wettelijke geluidwaarden ook hinderbeleving, slaapverstoring, laagfrequent, tonaal en fluctuerend geluid, slagschaduw, verlichting en cumulatie met industrie, verkeer, luchtvaart en bestaande windturbines.	Wij zijn van mening dat we bij de beantwoording van meerdere onderdelen van deze zienswijze voldoende op de punten in dit onderdeel van de zienswijze van indiener zijn ingegaan.
ZW_0060	51	21. Leg vast welke provinciale maatregelen gelden voor beperking van windturbinehinder, waaronder minimale afstandszones, geluidsarme technieken, natuurlijke geluidsbuffers, monitoring en bijsturing. Motiveer waarom eventuele strengere provinciale normen wel of niet worden vastgesteld. 22. Bevestig of actualiseer de status van de windzoekgebieden. Maak onderscheid tussen: bestaande vastgestelde zoekgebieden; onderzochte potentiële alternatieve gebieden; nieuwe of uitgebreide zoekgebieden. Vermeld uitdrukkelijk of de onderzochte 23 alternatieve gebieden inmiddels zijn aangewezen. Uit het huidige materiaal volgt dat deze alternatieven zijn onderzocht, maar niet dat zij als nieuwe zoekgebieden zijn vastgesteld. 13. Maak de alternatieventoets voor windenergie controleerbaar. Beschrijf per alternatief de gevolgen voor geluid, gezondheid, natuur, landschap, vogels, vleermuizen, water, landbouw, energieopbrengst, netinfrastructuur en cumulatieve belasting. Motiveer waarom alternatieven zijn afgevallen en waarom de bestaande zoekgebieden de voorkeur hebben. 14. Voeg aan de definitieve Omgevingsvisie een concrete klimaatagenda toe. Geef aan: welke klimaatdoelen voor 2030, 2040 en 2050 worden gehanteerd; welke bijdrage Noord-Holland levert; hoe de bijdrage over energie, industrie, mobiliteit, luchtvaart, landbouw, landgebruik en gebouwde omgeving wordt verdeeld; welke maatregelen, middelen en termijnen gelden; welke indicatoren en tussendoelen worden gebruikt; welke bijsturing plaatsvindt bij onvoldoende doelbereik. 15. Maak in het OER inzichtelijk welk effect rechtstreeks aan de Omgevingsvisie kan worden toegeschreven en welk effect voortvloeit uit bestaand of autonoom beleid. Beoordeel de CO_2- en overige klimaateffecten van relevante ruimtelijke keuzes, inclusief directe, indirecte en cumulatieve effecten. 16. Werk de bijdrage aan de Kaderrichtlijn Water uit. Beschrijf per relevante ruimtelijke ontwikkelingsrichting: welke gevolgen optreden voor oppervlaktewater en grondwater; hoe achteruitgang van waterlichamen wordt voorkomen; hoe een goede chemische en ecologische toestand of een goed ecologisch potentieel wordt bereikt; welke provinciale maatregelen aanvullend zijn op het Regionaal Waterprogramma; welke indicatoren, termijnen en herstelmaatregelen gelden. 17. Neem schoon water als harde randvoorwaarde op bij woningbouw, landbouw, energie, industrie, infrastructuur en recreatie. Betrek nutriënten, bestrijdingsmiddelen, PFAS, medicijnresten en andere relevante verontreinigingen en geef aan hoe nieuwe verontreiniging wordt voorkomen. 18. Neem een afzonderlijke luchtkwaliteitsagenda op. Beschrijf de provinciale bijdrage aan schonere lucht, mede in het licht van de aangescherpte Europese normen vanaf 2030. Betrek PM_{10}, $PM_{2,5}$, NO_2, ozon, ultrafijnstof, piekbelasting en bevolkingsblootstelling.	Wij zijn van mening dat we bij de beantwoording van meerdere onderdelen van deze zienswijze voldoende op de punten in dit onderdeel van de zienswijze van indiener zijn ingegaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	51a	19. Werk voor de IJmond, Schipholregio, het havengebied van Amsterdam en andere gebieden met verhoogde milieubelasting gebiedsgerichte maatregelen uit. Beschrijf bronbeleid, vergunningverlening, toezicht, handhaving, beperking van blootstelling, cumulatieve belasting en bescherming van kwetsbare functies zoals woningen, scholen, zorginstellingen en recreatiegebieden. 20. Maak in het OER inzichtelijk welke bijdrage de Omgevingsvisie levert aan vermindering van emissies en blootstelling. Vergelijk de referentiesituatie met de situatie bij uitvoering van de Omgevingsvisie en verklaar waarom een bepaalde beoordeling, zoals “redelijk”, “matig” of “neutraal”, verenigbaar is met de beschreven risico’s en kansen.	Wij zijn van mening dat we bij de beantwoording van andere onderdelen van deze zienswijze voldoende op de punten in dit onderdeel van de zienswijze van indiener zijn ingegaan.
ZW_0060	52	21. Werk de bijdrage aan natuur en biodiversiteit uit in een uitvoeringsagenda. Neem daarin op: concrete doelen voor Natura 2000, het NNN, groenblauwe structuren en natuur buiten beschermde gebieden; hersteldoelen voor habitattypen en soorten; afronding van het NNN; natuurverbindingen en overgangszones; Basiskwaliteit Natuur; maatregelen tegen stikstof, verdroging, vermesting, slechte waterkwaliteit, versnippering, recreatiedruk en klimaatverandering; financiële middelen, verantwoordelijkheden en termijnen. 22. Maak voor elk Natura 2000-gebied inzichtelijk wat de actuele staat van instandhouding is, welke drukfactoren bestaan, welke maatregelen nodig zijn en binnen welke termijn verbetering moet optreden. Betrek daarbij cumulatieve effecten en de relatie met waterbeheer, landbouw, infrastructuur, recreatie, luchtvaart en klimaat. 23. Scheid in het OER bestaand natuurbeleid, nieuw beleid uit de Omgevingsvisie en nog onzekere optimalisaties. Onderbouw de beoordelingen per Natura 2000-gebied, habitattype en soort en maak duidelijk welke positieve effecten daadwerkelijk door provinciale maatregelen worden bereikt. 24. Voeg een afzonderlijke energieagenda toe aan de Omgevingsvisie. Leg daarin vast: de doelen voor energiebesparing, hernieuwbare energie en warmte; de provinciale bijdrage aan de klimaat- en energiedoelen; de rol van zon, wind, geo- en aquathermie, restwarmte, waterstof, opslag en conversie; de ontwikkeling van netinfrastructuur; de omvang en begrenzing van energieknooppunten; de voorwaarden voor energie-intensieve activiteiten en datacenters; de ruimtelijke randvoorwaarden voor energieprojecten; de uitvoeringsverantwoordelijkheden, termijnen en middelen.	Wij zijn van mening dat we bij de beantwoording van meerdere onderdelen van deze zienswijze voldoende op de punten in dit onderdeel van de zienswijze van indiener zijn ingegaan.
ZW_0060	53	25. Reserveer tijdig ruimte voor opwekking, transport, opslag en distributie van duurzame energie, ook buiten de bestaande energetische en economische clusters. Stem energie-infrastructuur af op woningbouw, mobiliteit, industrie, landbouw, water en natuur en voorkom dat netcongestie ruimtelijke doelstellingen onuitvoerbaar maakt.	Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties zoals ruimtelijke reserveringen beter in beeld te krijgen. Deze visie is meer op hoofdlijnen maar in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld zullen wij samen met gemeenten en andere stakeholders het toekomstig energiesysteem gedetailleerder en gebiedsgericht uitwerken. Daarbij zal ook aandacht zijn voor speciefieke doelstellingen, maatregelen en instrumenten om het toekomstig energiesysteem te realiseren.
ZW_0060	54	26. Concretiseer de transitie naar kringlooplandbouw. Verbind daaraan een jaartal, concrete tussenstappen, financiële middelen, uitvoeringsverantwoordelijkheden en een richtlijn voor de vraag wanneer een bedrijf als circulair binnen de kringlooplandbouw kan worden aangemerkt.	De indiener vraagt om een concretisering van het begrip kringlooplandbouw. De Omgevingsvisie is daarvoor niet de plek. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. In de beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven, zoals in programma's en de omgevingverordening. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt.
ZW_0060	55	27. Stel integrale, gebiedsgerichte uitwerkingen vast voor vernatting van veenweidegebieden. Beschrijf per gebied de gevolgen voor landbouw, natuur, water, grondwater, klimaat, landschap en archeologische waarden en werk maatregelen uit voor behoud en waar mogelijk versterking van archeologische waarden.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	56	28. Pas mitigerende maatregelen toe op de thema's waarop het voorgenomen beleid negatief scoort ten opzichte van de referentiesituatie of waarop bestaande problemen onvoldoende worden opgelost. Geef per maatregel aan: welk effect wordt beperkt; wie verantwoordelijk is; wanneer de maatregel wordt uitgevoerd; hoe de doeltreffendheid wordt vastgesteld; welke vervolgstap volgt bij onvoldoende effect.	Er zijn aanvullende beleidsmaatregelen aan het bestuur voorgelegd op de genoemde onderwerpen, waar de provincie zelf verantwoordelijk voor is, zie de algemene inleiding van deze Nota van Beantwoording. Deze beleidsmaatregelen zijn verwerkt in tekstvoorstellen van de Omgevingsvisie bij de thema's natuur, omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving op een aantal onderwerpen als Schiphol en gewasbeschermingsmiddelen. De mitigerende maatregelen zullen in programma's verder uitgewerkt worden en gemonitord worden, om te kunnen bijsturen indien dat nodig is.
ZW_0060	57	29. Stel na vaststelling van de Omgevingsvisie een definitief monitoringsplan vast. Neem daarin op: indicatoren voor klimaat, energie, natuur, water, lucht, stikstof, geluid en ruimtegebruik; nulmetingen en tussendoelen; monitoring van beleidsuitvoering en procesvoortgang; kwalitatieve monitoring; de relatie met de Brede Basismonitor; de monitoringsfrequentie; openbare elektronische rapportage; een procedure voor tijdige bijsturing. Het OER vermeldt zelf dat de provincie nog geen uitgewerkte monitoringsopzet heeft. Artikel 11.5 lid 1, 3 en 4 (monitoring planmer) Ob verplicht tot monitoring van aanzienlijke milieueffecten, elektronische beschikbaarstelling van de resultaten en het treffen van passende maatregelen wanneer dat nodig is.	De definitieve versie van de Omgevingsvisie zal een meer uitgewerkte aanpak van de monitoringssystematiek bevatten, waarbij onder andere wordt aangesloten op de Brede Basismonitor. Elke 4 jaar zal over de voortgang, aangevuld met ruimtelijke analyses, gerapporteerd worden en aan Provinciale Staten worden aangeboden.
ZW_0060	58	30. Vul het OER aan overeenkomstig Artikel 11.3. (inhoud plan-MER) Ob lid 1. Het OER moet in ieder geval: de inhoud van het plan en de redelijke alternatieven beschrijven; de relevante nationale, Europese en internationale milieudoelen betrekken; milieueffecten en cumulatieve effecten beoordelen; mitigerende en compenserende maatregelen beschrijven; de selectie van alternatieven motiveren; onzekerheden, technische tekortkomingen en ontbrekende kennis vermelden; monitoring en bijsturing beschrijven.	Het OER omvat de genoemde onderdelen. De commissie voor de milieueffectrapportage heeft het OER getoetst en om aanvullingen gevraagd, omdat volgens hen essentiële informatie ontbreekt op 4 onderdelen. Deze onderdelen gaan we in het vervolgproces aanvullen.
ZW_0060	59	31. Laat de Commissie voor de milieueffectrapportage adviseren over het OER: Artikel 16.39 lid 1 (advies Commissie voor de milieueffectrapportage) Omgevingswet. Maak het advies, de reactie van GS en eventuele wijzigingen in de ontwerpvisie en het OER openbaar.	De commissie mer heeft geadviseerd over het OER, dit is namelijk verplicht bij een omgevingsvisie. Het advies is besproken, gepubliceerd door de Commissie voor de milieueffectrapportage en aan Provinciale Staten gezonden.
ZW_0060	60	32. Maak inzichtelijk hoe bestuursorganen en relevante instanties bij de bepaling van de reikwijdte en het detailniveau van het OER zijn geraadpleegd: Artikel 16.38 lid 1 (raadpleging reikwijdte en detailniveau) Omgevingswet.	Over de NRD zijn de wettelijke adviseurs (verplicht) en de Commissie voor de milieueffectrapportage (vrijwillig) om een advies gevraagd. Het advies van de Commissie en onze reactie daar op is in de Nota van Antwoord NRD opgenomen en meegenomen bij het bepalen van de definitieve NRD.
ZW_0060	61	33. Zorg dat de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER herkenbaar en gelijktijdig beschikbaar zijn en dat zienswijzen uitdrukkelijk op beide documenten betrekking kunnen hebben: Artikel 16.40 (voorbereidingsprocedure plan of programma) Omgevingswet en Zaak C-474/10.	Zowel het ontwerp van de Omgevingsvisie als het OER zijn gelijktijdig en in samenhang op onze website gepubliceerd. In de Nota van Beantwoording zijn alle zienswijzen opgenomen, ook als ze over beide onderwerpen gaan.
ZW_0060	62	34. Beantwoord iedere bovenstaande zienswijze afzonderlijk en inhoudelijk in de nota van beantwoording. Geef per punt aan of GS het verzoek overneemt, gedeeltelijk overneemt of afwijst en motiveer dat standpunt concreet met verwijzing naar de definitieve Omgevingsvisie, het OER, het uitvoeringsinstrument en de planning.	Alle binnengekomen zienswijzen zijn uiteengelegd in onderdelen en per onderdeel beantwoord.
ZW_0060	63	35. Geef in de nota van beantwoording tevens aan welke onderdelen van de zienswijze hebben geleid tot wijzigingen in de Omgevingsvisie, het OER, het monitoringsplan, de omgevingsverordening of programma's. Geef ook aan wanneer de gewijzigde documenten worden vastgesteld en op welke wijze zij openbaar worden gemaakt.	In de nota van beantwoording worden de wijzigingen naar aanleiding van ingebrachte zienswijzen aangegeven.
ZW_0060	64	36. Motiveer, indien een verzoek niet wordt overgenomen, waarom de gekozen regeling of beleidskeuze ondanks de aangevoerde milieu-, natuur-, klimaat-, gezondheids- of leefbaarheidsbelangen toereikend wordt geacht. Een algemene verwijzing naar "nadere uitwerking" of "samenwerking met partners" volstaat niet zonder vermelding van het bevoegde bestuursorgaan, het instrument, de termijn en de wijze van controle.	We beschouwen dit als een oproep, waarop geen antwoord nodig is
ZW_0060	65	37. De voornoemde zienswijze inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording.	Zie ons antwoord op onderdeel 63 van deze zienswijze (ZW_0060).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	66	I. Inleiding Namens Stichting Milieu, Omgeving, Natuur en Klimaat (hierna: stichting MONK /MONK), dienen wij hierbij een aanvullende zienswijze in over de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de ontwerp-omgevingseffectrapportage. Deze brief vormt een aanvulling op de eerder door Stichting MONK te Amsterdam ingediende brief met zienswijze van 25 augustus 2026, met ons kenmerk MONK-25082026-1. De eerdere zienswijze wordt hierbij uitdrukkelijk gehandhaafd en geacht integraal onderdeel van deze aanvullende zienswijze te zijn. Stichting MONK heeft volgens haar statuten en beleidsplan tot doel de bescherming van natuur, milieu, klimaat, biodiversiteit, volksgezondheid en de fysieke leefomgeving. Het indienen van zienswijzen en het bevorderen van inspraak over omgevingsrechtelijke, milieu-, natuur- en klimaataangelegenheden behoren uitdrukkelijk tot de middelen waarmee MONK haar doelstellingen verwezenlijkt. De ontwerpvisie heeft betrekking op de gehele fysieke leefomgeving van Noord-Holland en raakt daarmee rechtstreeks de belangen die MONK statutair behartigt. MONK verzoekt het college de onderstaande zienswijzen inhoudelijk bij de voorbereiding van de definitieve omgevingsvisie het ontwerp-omgevingseffectrapportage en de nota van beantwoording te betrekken.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0060	67	Zienswijzen Zienswijze A -Natuurherstelverordening ontbreekt als herkenbaar beleidskader MONK constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie algemene passages bevat over natuurherstel, biodiversiteit, Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland, kringlooplandbouw, bodem, water en klimaat. Uit de ontwerpvisie blijkt echter niet dat de Europese Natuurherstelverordening, Verordening (EU) 2024/1991, als afzonderlijk en actueel beleidskader is verwerkt. De Natuurherstelverordening geldt sinds 18 augustus 2024. Zij ziet niet alleen op Natura 2000-gebieden, maar op ecosystemen als geheel, waaronder land-, kust-, zoetwater-, bos-, landbouw- en stedelijke ecosystemen. De verordening legt bovendien nadruk op samenhangende herstelmaatregelen, monitoring, gebiedsgerichte planning en voortdurende verbetering. MONK acht het onvoldoende dat de ontwerpvisie uitsluitend algemene termen gebruikt als natuurherstel, biodiversiteit, natuurinclusieve landbouw en groenblauwe structuren. De ontwerpvisie moet duidelijk maken: 1. welke verplichtingen uit Verordening (EU) 2024/1991 relevant zijn voor Noord-Holland; 2. welke ecosystemen en gebieden in Noord-Holland niet in goede toestand verkeren; 3. welke bestaande provinciale maatregelen al aan de verordening bijdragen; 4. welke resterende herstelopgave daarna bestaat; 5. welke bijdrage Noord-Holland levert aan het nationale Ontwerp-Natuurplan en het definitieve Natuurplan; 6. welke provinciale maatregelen vóór 2030 moeten worden uitgevoerd; 7. welke maatregelen worden voorbereid voor 2040 en 2050; 8. hoe natuurherstel wordt afgestemd met Natura 2000, de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water en het landbouwbeleid; 9. welke financiële middelen en uitvoeringscapaciteit beschikbaar zijn; 10. hoe de resultaten worden gemonitord en gerapporteerd. MONK verzoekt GS de Natuurherstelverordening uitdrukkelijk in de definitieve Omgevingsvisie te verwerken. Daarbij moet worden voorkomen dat de provinciale beleidsvorming wacht op het definitieve nationale Natuurplan. De ontwerpvisie moet juist aangeven welke provinciale maatregelen reeds kunnen en moeten worden voorbereid op basis van de thans geldende verordening en de bestaande ecologische gegevens. Provinciale bijdrage aan natuurherstel De ontwerpvisie beschrijft natuurherstel hoofdzakelijk als algemene ambitie. MONK mist een concrete provinciale bijdrage. De visie moet aangeven welke ecologische resultaten de provincie zelf wil realiseren en welke rol zij heeft naast het Rijk, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders en agrariërs. MONK verzoekt GS daarom een provinciale uitvoeringsagenda natuurherstel aan de definitieve Omgevingsvisie te verbinden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten te beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	67a	Deze agenda moet ten minste bevatten: - een actuele nulmeting van de toestand van ecosystemen; - een kaart van prioritaire herstelgebieden; - gebiedsgerichte hersteldoelen voor Natura 2000 en het NNN; - hersteldoelen voor landbouwgebieden, wetlands, veenweidegebieden, oevers en landschapselementen; - maatregelen voor hydrologisch herstel, vernatting, beek- en moerasherstel en ecologische verbindingen; - maatregelen voor herstel van bestuiverpopulaties en landbouwbiodiversiteit; - vermindering van stikstof, verdroging, vermesting en gewasbeschermingsmiddelen; - concrete oppervlaktes, termijnen en tussenresultaten; - een overzicht van de verantwoordelijke overheden; - een financiële paragraaf; - openbare monitoring en bijsturing. De Europese natuurherstelverplichtingen moeten volgens MONK worden verbonden met provinciale ruimtelijke keuzes. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, energie, infrastructuur, defensie, landbouw, industrie en recreatie moeten worden beoordeeld op hun gevolgen voor de herstelopgave. Waar herstelmaatregelen worden getroffen, moet tevens worden voorkomen dat de herstelde toestand vervolgens significant verslechtert.	Zie de beantwoording bij ZW_0060 subnummer 67
ZW_0060	67b	Samenhang met Natura 2000 en bestaande natuurverplichtingen MONK verzoekt GS in de definitieve Omgevingsvisie duidelijk te maken dat de Natuurherstelverordening een aanvulling vormt op en samenhangt met bestaande verplichtingen uit de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en Kaderrichtlijn Water. De ontwerpvisie moet per Natura 2000-gebied inzichtelijk maken: 1. welke habitattypen en soorten aanwezig zijn; 2. welke instandhoudingsdoelstellingen gelden; 3. welke doelen niet worden gehaald; 4. welke drukfactoren daarvoor verantwoordelijk zijn; 5. welke herstelmaatregelen nodig zijn; 6. welke maatregelen al zijn uitgevoerd; 7. welke aanvullende maatregelen nodig zijn; 8. binnen welke termijnen verbetering moet optreden; 9. hoe de effectiviteit wordt vastgesteld; 10. hoe wordt voorkomen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het herstel frustreren. MONK verzoekt GS daarbij actuele habitattypenkaarten, natuurdoelanalyses, waterkwaliteitsgegevens, grondwatergegevens en gegevens over stikstofdepositie te gebruiken. Een algemene verwijzing naar natuurherstel zonder gebiedsgerichte ecologische onderbouwing is onvoldoende om de provinciale bijdrage controleerbaar te maken. Aangekondigde aanpassing MONK verzoekt GS tevens rekening te houden met de aangekondigde aanpassing van de regelgeving ter uitvoering van de Natuurherstelverordening. De ontwerp-Omgevingsvisie wordt vastgesteld tegen de achtergrond van een veranderend Europees en nationaal juridisch kader. De provinciale taken en verantwoordelijkheden, de inhoud en juridische status van het nationale herstelplan en de wijze waarop bestaande gebiedsbeschermingsinstrumenten worden ingezet, kunnen daardoor wijzigen: Overheid.nl | Consultatie Uitvoeringswet	Zie de beantwoording bij ZW_0060 subnummer 67

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	67c	Natuurherstelverordening. MONK verzoekt GS: 1. in de definitieve Omgevingsvisie uitdrukkelijk te vermelden welke onderdelen berusten op de thans geldende Verordening (EU) 2024/1991 en welke onderdelen afhankelijk zijn van nog vast te stellen wijzigings- of uitvoeringswetgeving; 2. de voorgenomen wijziging niet als geldend recht of als vaststaand toekomstig recht te behandelen; 3. aan te geven welke gevolgen de voorgenomen wijziging kan hebben voor de provinciale taken, bevoegdheden, financiering, uitvoering en monitoring; 4. de Omgevingsvisie zo vast te stellen dat een latere wijziging van de Natuurherstelverordening of nationale uitvoeringswetgeving niet leidt tot strijdigheid of een lacune in het provinciale natuurbeleid; 5. een actualiserings- en evaluatiebepaling op te nemen waarmee de Omgevingsvisie, de programma's, de omgevingsverordening en het OER worden aangepast zodra de wijziging definitief is; 6. de gevolgen van de aangekondigde wijziging afzonderlijk in het OER te beschrijven, voor zover die wijziging vóór de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie voldoende concreet is; 7. indien de wijziging nog onvoldoende concreet is, dit als onzekerheid in het OER te vermelden en te beoordelen of aanvullende monitoring of een latere planherziening noodzakelijk is; 8. geen natuurherstelmaatregelen, provinciale verantwoordelijkheden of inspraakmogelijkheden te laten vervallen uitsluitend omdat de toekomstige wijziging mogelijk een andere verdeling van taken of instrumenten introduceert; 9. de bestaande participatieverplichtingen te handhaven. De Natuurherstelverordening bepaalt dat het herstelplan "op open, transparante, inclusieve en doeltreffende wijze" moet worden voorbereid en dat het publiek, waaronder belanghebbenden, in een vroeg stadium reële inspraakmogelijkheden krijgt: Verordening (EU) 2024/1991 (Artikel 15);	Zie de beantwoording bij ZW_0060 subnummer 67
ZW_0060	67d	10. MONK gelegenheid te geven een aanvullende zienswijze in te dienen wanneer de wijziging vóór vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie voldoende is uitgewerkt en gevolgen heeft voor de provinciale natuur- en landbouwopgaven. De rechtbank Noord-Nederland heeft in ECLI:NL:RBNNE:2026:3153 benadrukt dat betere gegevens aanleiding kunnen geven om van eerdere informatie af te wijken en dat zienswijzen ertoe kunnen leiden dat een voorgenomen toevoeging wordt geschrapt wanneer de gebruikte informatie onjuist blijkt. Dat ondersteunt MONK's verzoek om de provinciale visie en onderliggende ecologische gegevens niet definitief vast te leggen zonder ruimte voor actualisering. De rechtspraak laat tevens zien dat voor effectieve inspraak de gegevens waarop de natuurkeuzes berusten tijdig en passend beschikbaar moeten zijn:E603 ECLI:NL:RBNNE:2026:3162. De juridische kern is daarmee: de aangekondigde wijziging moet als relevante onzekerheid en als mogelijk toekomstig kader worden vermeld, maar de Omgevingsvisie moet worden getoetst aan de op het moment van vaststelling geldende Natuurherstelverordening. De latere wijziging kan niet worden gebruikt om de huidige participatie-, motiverings- of natuurherstelverplichtingen buiten beschouwing te laten.	Zie de beantwoording bij ZW_0060 subnummer 67

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	68	Zienswijze C - Bodem, water en biodiversiteit MONK verzoekt GS de relatie tussen biologische landbouw, natuurherstel, bodem en water concreet te maken. De ontwerpvisie moet inzichtelijk maken hoe landbouwtransitie bijdraagt aan: 1. vermindering van nutriëntenbelasting; 2. verbetering van oppervlaktewater en grondwater; 3. vermindering van gewasbeschermingsmiddelen; 4. verhoging van organische stof en bodemleven; 5. beperking van bodemerosie en bodemverdichting; 6. herstel van landschapselementen; 7. verbetering van bestuiver- en akkervogelpopulaties; 8. vermindering van stikstofdepositie; 9. klimaatadaptatie en koolstofvastlegging. De GLB-regels bevatten hiervoor meetbare indicatoren, waaronder biologisch landbouwareaal, akkervogelindex, biodiversiteit, waterkwaliteit, nutriëntenbalansen, organische koolstof in landbouwbodems en bodemerosie: Verordening (EU) 2021/2115. MONK verzoekt GS deze indicatoren te gebruiken in de provinciale monitoring en jaarlijks te rapporteren over: 1. biologisch areaal; 2. areaal in omschakeling; 3. gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen; 4. gebruik van kunstmest en dierlijke mest; 5. bodemorganische koolstof; 6. bodemerosie en bodemverdichting; 7. waterkwaliteit; 8. akkervogels en bestuivers; 9. landschapselementen; 10. agrarisch natuurbeheer.	De indiener vraagt om een concretisering hoe de landbouwtransitie bijdraagt aan diverse aspecten gerelateerd aan de maatschappelijke opgaven voor stikstof, natuur, water. De Omgevingsvisie is daarvoor niet de juiste plek, omdat die een beschrijving op hoofdlijnen biedt. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt.
ZW_0060	68a	Zienswijze D- Ontwerp-OER MONK betwijfelt of de ontwerp-OER voldoende inzichtelijk maakt welke bijdrage de ontwerp-Omgevingsvisie levert aan natuurherstel en biologische landbouw. De OER moet volgens MONK onderscheid maken tussen: - de autonome ontwikkeling; - bestaand natuur- en landbouwbeleid; - nieuwe keuzes in de ontwerp-Omgevingsvisie; - maatregelen die al juridisch of financieel zijn geborgd; - ambities die nog nader moeten worden uitgewerkt. MONK verzoekt het OER aan te vullen met: 1. een afzonderlijke beoordeling van Verordening (EU) 2024/1991; 2. een beoordeling van de provinciale bijdrage aan het nationale Natuurplan; 3. een beoordeling van herstel van landbouwecosystemen; 4. een vergelijking van gangbare, kringloopgerichte, natuurinclusieve en biologische landbouw; 5. een beoordeling van effecten op bodem, water, biodiversiteit, klimaat en stikstof; 6. een gebiedsgerichte beoordeling van overgangszones en landbouwgebieden rond Natura 2000; 7. een beoordeling van de gevolgen van grondgebruik en pachtbeleid; 8. een financiële en uitvoeringsanalyse; 9. een overzicht van onzekerheden en ontbrekende gegevens; 10. een monitorings- en bijsturingsprogramma. Wanneer de OER positieve effecten van biologische of natuurinclusieve landbouw veronderstelt, moet zij aangeven op welke maatregelen, oppervlaktes, termijnen en aannames die veronderstelling berust. Wanneer de OER de effecten niet kan kwantificeren omdat de ontwerpvisie onvoldoende concreet is, moet dat als onzekerheid en leemte worden vermeld en moet de visie worden aangevuld.	Zie de beantwoording bij ZW_0060 subnummer 68.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0060	69	III. Verzoeken Naast de bovengenoemde verzoeken verzoekt MONK Gedeputeerde Staten van Noord-Holland: 1. de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-OER aan te vullen overeenkomstig deze aanvullende zienswijze; 2. Verordening (EU) 2024/1991 uitdrukkelijk als relevant beleidskader in de definitieve Omgevingsvisie op te nemen; 3. de provinciale bijdrage aan het nationale Ontwerp-Natuurplan en het definitieve Natuurplan te beschrijven; 4. een provinciale uitvoeringsagenda natuurherstel vast te stellen met doelen, gebieden, maatregelen, middelen, termijnen en verantwoordelijkheden; 5. de herstelopgave voor Natura 2000, het NNN, landbouwgebieden, wetlands, veenweidegebieden, oevers en landschapselementen gebiedsgericht in kaart te brengen; 6. de samenhang tussen natuurherstel, de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn Water, bodembeleid, stikstofbeleid en landbouwbeleid inzichtelijk te maken; 7. de landelijke doelstelling van 15% biologisch landbouwareaal in 2030 als provinciale beleidsopgave te erkennen; 8. vóór het einde van 2026 een provinciaal plan voor biologische landbouw vast te stellen, overeenkomstig de aangenomen motie van Provinciale Staten, inclusief financiering; 9. in de definitieve Omgevingsvisie het door de provincie nagestreefde aandeel biologisch landbouwareaal in 2030 op te nemen; 10. het benodigde aantal hectares, de gebiedsprioriteiten en het tijdpad voor omschakeling te benoemen; 11. biologische landbouw te verbinden met natuurherstel, bodemverbetering, waterkwaliteit, biodiversiteit, klimaatadaptatie en stikstofreductie; 12. provinciale grond-, pacht-, subsidie- en gebiedsontwikkelingsinstrumenten in te zetten voor biologische en agroecologische landbouw; 13. omschakelende en bestaande biologische boeren te ondersteunen met kennis, advies, financiële middelen, grondtoegang en afzetbevordering; 14. biologische landbouw en agrarisch natuurbeheer in overgangszones rond Natura 2000-gebieden te bevorderen; 15. indicatoren vast te stellen voor biologisch areaal, areaal in omschakeling, bodemkwaliteit, waterkwaliteit, biodiversiteit, nutriëntenbalans, bestrijdingsmiddelen en bodemerosie; 16. deze indicatoren op te nemen in het provinciale monitoringsprogramma en de resultaten jaarlijks openbaar te rapporteren;	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten, zoals programma's en de omgevingsverordening, ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid, waar indiener om vraagt, vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld (en vinden daarin dan ook hun legitimatie).
ZW_0060	69a	17. het OER aan te vullen met een beoordeling van de effecten van de Natuurherstelverordening en de landbouwtransitie; 18. in het OER onderscheid te maken tussen bestaand beleid, nieuw provinciaal beleid en nog onzekere beleidsvoornemens; 19. de financiële, juridische en bestuurlijke uitvoerbaarheid van de voorgestelde maatregelen te beoordelen; 20. de gebruikte ecologische gegevens, kaarten, uitgangspunten, modellen en onzekerheden volledig openbaar en controleerbaar te maken; 21. aan te geven welke maatregelen worden genomen indien natuurherstel of de groei van biologische landbouw achterblijft; 22. deze aanvullende zienswijze samen met de eerdere zienswijze met kenmerk MONK-25082026-1 inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording; 23. per verzoek aan te geven of GS dit volledig, gedeeltelijk of niet overneemt en, bij afwijzing, concreet te motiveren waarom. 24. MONK verzoekt GS deze aanvullende zienswijze bij de besluitvorming over de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER te betrekken. Indien GS van mening is dat natuurherstel en biologische landbouw uitsluitend in latere programma's of het provinciale Natuurbeheerplan thuishoren, verzoekt MONK om uiteen te zetten welke hoofdlijnen reeds in de Omgevingsvisie worden vastgelegd, welk instrument de verdere uitvoering regelt, welke termijn daarvoor geldt en hoe de provincie de uitvoering en het doelbereik controleert. 25. De voornoemde zienswijze inhoudelijk te beantwoorden in de nota van beantwoording.	Zie de beantwoording bij ZW_0060 subnummer 69.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0061	1	Wij waarderen dat de provincie de woningbouwopgave een belangrijke plek geeft in de ontwerpvisie en kiest voor een integrale aanpak van wonen, mobiliteit, energie, natuur en klimaat. De uitdagingen waar Noord-Holland voor staat vragen om een provincie die richting geeft, partijen met elkaar verbindt en regie voert op vraagstukken die gemeenten niet alleen kunnen oplossen. De ruimte is schaars, de druk op de woningmarkt is hoog en het realiseren van voldoende betaalbare woningen wordt steeds complexer. Vanuit onze dagelijkse praktijk in de volkshuisvesting vragen wij op een aantal punten om aanscherping van de ontwerpvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke door indiener ingebrachte punten.
ZW_0061	2	1. Borg voldoende betaalbare woningen De ontwerpvisie geeft prioriteit aan woningbouw, maar kan duidelijker benoemen hoe wordt gestuurd op voldoende betaalbare woningen en sociale huur. In de Gooi en Vechtstreek is de druk op de woningmarkt groot, zijn de wachttijden voor sociale huur lang en de mogelijkheden om door te stromen beperkt. Daarom is het belangrijk dat de provincie aandacht blijft houden voor een evenwichtige voorraad betaalbare woningen in élke gemeente binnen onze regio en gemeenten ondersteunt bij de realisatie daarvan.	Wij zijn het eens met uw constatering dat in regio Gooi & Vechtstreek behoefte is aan sociale en betaalbare woningen. Vanuit de nieuwe Wet versterking regie op de volkshuisvesting zijn harde richtlijnen opgenomen voor het te realiseren aandeel sociaal, die leidend zijn voor de afspraken op woningbouwregioniveau. Deze richtlijnen zijn ook in onze visie overgenomen en hierover worden in de volkshuisvestingsprogramma's nadere afspraken gemaakt. Dit biedt ruimte voor de invulling van het aandeel sociaal die u en wij voorstaan. Wij delen uw inzet om via de woondeals en lobby de financiële haalbaarheid hiervan mogelijk te maken. De realisatiestimulans van het Rijk geldt voor alle projecten, ook kleinschalige woningbouwprojecten.
ZW_0061	3	2. Houd oog voor de haabaarheid van binnenstedelijke verdichting De provincie zet in op woningbouw binnen bestaande steden en dorpen. Daardoor zal een groot deel van de woningbouwopgave moeten worden gerealiseerd via complexe binnenstedelijke ontwikkelingen. Dat vraagt om passende randvoorwaarden, voldoende investeringsruimte en een actieve rol van de provincie bij het oplossen van knelpunten. Wij vragen de provincie nadrukkelijker in de omgevingsvisie op te nemen welke ondersteuning zij kan bieden bij planvorming, gebiedsontwikkeling en het oplossen van financiéle tekorten.	Wij onderschrijven uw constatering dat gebiedsontwikkeling een integrale aanpak vergt, waarin de diverse beleidsopgaven worden samengebracht en uitgewerkt in integrale oplossingen. Zoals in onze visie beschreven pakken wij daarom een actieve en ondersteunende rol – zowel intern als extern - om de versnelling van woningbouw mogelijk te maken. Dit werken wij uit in ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0061	4	3. Voorkom stapeling van eisen: stel uitvoerbaarheid en betaalbaarheid centraal Als woningcorporaties investeren wij volop in verduurzaming, klimaatadaptatie en het toekomstbestendig maken van onze woningen. Tegelijkertijd zien wij dat aanvullende eisen bovenop landelijke wet- en regelgeving kunnen leiden tot hogere bouwkosten en vertraging van projecten. Wij vragen de provincie daarom om nieuwe beleidskeuzes steeds te toetsen op uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en haalbaarheid. Iedere euro die niet hoeft te worden besteed aan extra regelgeving, kan worden ingezet voor betaalbare woningen en leefbare buurten.	Wij delen de zorg rondom de bovenwettelijke eisen. In de uitwerking van de visie naar de omgevingsverordening zullen wij kritisch zijn op regelgeving die de woningbouw mogelijk kan vertragen of bemoeilijken.
ZW_0061	5	4. Geef woningbouw prioriteit bij het oplossen van netcongestie Netcongestie belemmert steeds vaker de voortgang van woningbouwprojecten. Wij vragen de provincie daarom niet alleen dit knelpunt te benoemen, maar ook duidelijk uit te spreken dat woningbouw prioriteit krijgt bij investeringen in netverzwaring en bij de verdeling van beschikbare capaciteit. Daarbij is een actieve samenwerking met netbeheerders en het Rijk onmisbaar.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie (was paragraaf 5.7 wordt paragraaf 6.7). Voor het verdelen van transportcapaciteit op het electriciteitsnet geldt het nationale prioriteringskader van de ACM (Autoriteit Consument en Markt), waar de provincie aan gebonden is. Bij het bepalen van provinciale energieprojecten in het pMIEK (provinciaal meerjarenprogramma infrastructuur en klimaat) in samenwerking met netbheerders (Liander en Tennet), heeft woningbouw een hoge prioriteit. De nebtbeheerders nemen deze prioriteiten over in hun investeringsplannen (IP's).
ZW_0061	7	5. Laat mobiliteit en voorzieningen gelijktijdig meegroeien met woningbouw Woningbouw is alleen succesvol als bereikbaarheid en voorzieningen gelijktijdig worden ontwikkeld. Nieuwe woningen vragen om tijdige investeringen in openbaar vervoer, provinciale infrastructuur, fietsverbindingen en verkeersveiligheid. Daarnaast zijn ook zorgvoorzieningen, maatschappelijke voorzieningen en ontmoetingsplekken belangrijk. Zeker in de Gooi en Vechtstreek, waar de bereikbaarheid al onder druk staat, is dit een belangrijke voorwaarde voor een leefbare woonomgeving. Door de vergrijzing neemt bovendien de behoefte aan voorzieningen voor wonen en zorg verder toe. Wij vragen de provincie de samenhang tussen woningbouw, mobiliteit en voorzieningen voor wonen en zorg sterker in de visie te verwerken.	Als provincie werken we aan complete steden en dorpen waar wonen, werken en voorzieningen in elkaars nabijheid worden gerealiseerd. Dit zorgt ervoor dat de bereikbaarheid idealiter op een actieve manier geregeld kan worden met fiets en openbaar vervoer. Gegeven de urgentie van woningbouw streven we naar het optimaliseren van de bereikbaarheid met als uitgangspunt de bestaande infrastructuur. Daarnaast is vanuit de woningnood in de visie dat woningbouw niet wacht op mobiliteit, maar het uitgangspunt blijft dat dit later alsnog goed geregeld moet kunnen worden. We kijken hoe we de bereikbaarheid in de tussentijd kunnen optimaliseren

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0061	8	6. Besteed meer aandacht aan leefbare en levensloopbestendige buurten De ontwerpvisie richt zich terecht op de fysieke ruimtelijke opgaven. Wij vragen daarnaast aandacht voor de kwaliteit van de woonomgeving. Woningbouw gaat niet alleen over het bouwen van woningen, maar ook over het creëren van buurten waar mensen prettig kunnen wonen, elkaar kunnen ontmoeten en langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Groen, sociale samenhang, voorzieningen in de buurt en ruimte voor wonen en zorg zijn onmisbare onderdelen van een toekomstbestendige leefomgeving. Wij vragen de provincie om in de Omgevingsvisie expliciet aandacht te besteden aan de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn voor om leefbare, duurzame buurten te realiseren,	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit. De uitwerking in de verordening volgt later. Leefbaarheid en groen binnen de bestaande wijken is aan de gemeenten en een onderwerp waar zij in hun volkshuisvestingsprogramma's aandacht aan dienen te besteden. Wij zien hier op toe.
ZW_0061	9	7. Werk de provinciale regierol concreter uit De ontwerpvisie verwijst op verschillende plaatsen naar de regierol van de provincie. Wij vragen om een concretere uitwerking van wat deze rol in de praktijk betekent. Wij verwachten dat de provincie gemeenten ondersteunt bij complexe gebiedsontwikkelingen, partijen samenbrengt wanneer regionale samenwerking nodig is en actief bijdraagt aan het oplossen van knelpunten op het gebied van woningbouw, mobiliteit, energie en infrastructuur. Juist bij deze bovenlokale vraagstukken kan de provincie het verschil maken. Laat dit duidelijker naar voren komen in de Omgevingsvisie.	Zoals in onze visie beschreven pakken wij een actieve en ondersteunende rol – zowel intern als extern - om de versnelling van woningbouw mogelijk te maken. Dit werken wij uit in ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0061	10	Tot slot De woningcorporaties in Gooi en Vechtstreek zijn bereid ook de komende jaren een belangrijke bijdrage te leveren aan de woningbouwopgave en aan leefbare, duurzame buurten. Dat vraagt om een provincie die niet alleen richting geeft, maar ook de voorwaarden creëert om woningbouw daadwerkelijk mogelijk te maken. Wij verzoeken u onze opmerkingen te betrekken bij de verdere uitwerking van de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het voorgaande hebben wij de verschillende onderdelen van de zienswijze van een antwoord voorzien.
ZW_0062	1	Met grote interesse hebben wij kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Hierbij delen we graag onze zienswijze op de terinzagelegging. Deze zienswijze roept de Provincie op om meer ambitie te tonen op deze thema's: • Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening; • Natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen heeft de toekomst. Hier moeten duidelijkere keuzes over worden gemaakt in de visie; • Schoon water is een randvoorwaarde voor natuurherstel en een gezonde leefomgeving. Het water in grote delen van Noord-Holland voldoet momenteel niet aan de eisen. Maak van schoon water een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen; • Bijzondere landschappen moeten steeds meer beschermde ruimte inleveren voor woningbouw, energie infrastructuur en andere ontwikkelingen. In sommige landschappen zien wij geen ruimte hiervoor. Daar waar het onder voorwaarden wel kan is volledige compensatie belangrijk; • Veel kleinschalige campings en groene gebiedjes moeten in Noord-Holland plaats maken voor vakantieparken. Het landschap verrommelt en wordt steeds meer versteend. We roepen de Provincie op hier meer regie op te voeren en instructieregels voor gemeenten op te stellen; • Er is onvoldoende recreatieruimte in het groen in Noord-Holland en veel bestaande gebieden hebben een onderhoudsachterstand. Zorg voor een regeling waarbij nieuw groen meegroeit met de woningbouw en ga snel aan de slag met het versterken van het groenblauwe raamwerk.	Wij danken indiener voor de zienswijze met oproep om op bepaalde thema's meer ambitie te tonen. In het navolgende wordt op elk van die thema's nader ingegaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0062	2	Natuurherstel en groen in de stad Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steunen wij volledig. Tegelijkertijd zien we ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig. De Natuurherstelverordening zal gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen, als buiten de natuurgebieden. Zo moeten we de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt toe te roepen. Er zullen tevens meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Ook in Noord-Holland zullen we aan deze doelen moeten voldoen. We roepen de Provincie om meer ambitie te tonen in deze visie voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86) Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten hebben hier een centrale rol bij, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0062	3	Maak duidelijke keuzes over de landbouw Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook komen we veel verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld volledig. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Holland vorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. Wij hebben ook vraagtekens bij wat kringlooplandbouw betekent voor de bollensector in Noord-Holland. De toenemende afhankelijkheid van de aanvoer van steeds schaarser wordend zoet water en het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen lijkt niet te stroken met de doelen op het gebied van een gezonde leefomgeving, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Toch worden er in de visie geen duidelijke keuzes gemaakt over de toekomst van deze sector. Een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, waarbij de sector zelf aan zet is om voldoende zoet water te bergen, lijkt de enige toekomstgerichte oplossing. In de binnenduinrand heeft de productie van drinkwater prioriteit boven productie van bollen. We roepen de Provincie op om in het beloofde 'provinciaal afwegingskader en landbouwladder' een duidelijk onderscheid tussen een "agrarische hoofdstructuur" en "maatschappelijke gebieden" beter uit te werken. In beide gebieden kan "zuinig worden omgaan met landbouwgrond", maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichting er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Dit alles is enkel haalbaar met voldoende financieel perspectief voor de landbouwsector, zoals uw visie ook terecht benoemd. Als vergunningverlening weer mogelijk is hebben agrarische ondernemers ruime ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering.	In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw). De door indiener benoemde ontwikkelperspectieven of ontwikkelingsrichtingen zullen in het afwegingskader verder worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0062	4	Schoon water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling Uit de reacties van de inwoners in het participatie verslag blijkt een brede steun voor schoon water: Waterkwaliteit wordt vaak als randvoorwaarde neergezet. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor pesticiden/"gif" (met name bollenteelt en sierteelt), industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen en consumentenproducten of medicijnresten. (…) Met name bollenteelt/lelieteelt komt terug als voorbeeld van een sector die volgens hen te veel druk legt op bodem en leefomgeving, en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Wij vragen de Provincie om meer recht te doen aan deze participatiereacties in de visie. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028-2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals waarschijnlijk bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027 een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreiding van de industriegebieden. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord- Hollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vragen wij om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0062	5	Bescherm de meest waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om het landschap te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij stellen voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, molenbiotopen, en de Scheggen van Amsterdam, te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal "BL-plus" gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze "landschapsparels" behouden voor de volgende generaties. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en "straatjes erbij" volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten wordt voorkomen, zoals nu het geval is.	Wij koesteren onze landschappen en zoeken altijd naar een balans tussen het beschermen van waarden en ruimte bieden voor ontwikkeling. We zijn van mening dat de wijze waarop wij onze meest waardevolle landschappen beschermen en zorgdragen voor compensatie, in geval van aantasting bij noodzakelijke ontwikkelingen, hierbij passend is. Wij willen daarbij zo min mogelijk onderscheid maken in onze regels voor en binnen de 32 Beschermde Landschappen (BL). Deze landschappen zijn geselecteerd op basis van uitvoerig onderzoek en een interactief proces met stakeholders t.b.v. Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Ze zijn allen van hoge tot zeer hoge waarde en worden beschermd vanwege eigen specifieke kernkwaliteiten. Wel doen wij nader onderzoek naar mogelijk aanvullend beleid voor landgoederen, de scheggen van Amsterdam en molenbiotopen. Ten aanzien van het bouwen van woningen in Beschermd Landschap (BL) geldt dat maximaal 25 woningen in of aan de kern of het dorpslint toegestaan zijn, wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden die in de omgevingsverordening zijn opgenomen (Artikel 6.59a Activiteiten in Beschermd landschap). Hierin is o.a. vastgelegd dat aantasting van habitat voor weidevogels is uitgesloten; en dat, wanneer er sprake is van aantasting van andere kernkwaliteiten, deze aantasting zoveel mogelijk moet worden beperkt, bij de planuitwerking rekening moet worden gehouden met de kernkwaliteiten, de ontwikkeling natuurinclusief moet worden gebouwd en de afname van water, groen en biodiversiteit moet worden gecompenseerd. Alleen in zeer bijzondere gevallen kan een verzoek bij GS worden ingediend om van de regels af te wijken.
ZW_0062	6	Voer regie op wildgroei vakantieparken Daarnaast zien wij zo wel binnen- als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap. Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de duinen en de kust, waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen.	In de Omgevingsvisie wordt toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0062	7	Zorg voor voldoende recreatiegebieden bij nieuwbouw In de ontwerp Omgevingsvisie is veel aandacht voor woningbouw, waarbij ook het belang van voldoende nieuwe recreatiegebieden vaak is genoemd. Onder andere door de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk, waarmee integraal en gebiedsgericht kan worden gewerkt aan nieuwe groene verbindingen, recreatieve verbindingen en landschappelijke kwaliteit. Wij zien hier veel kansen in en hopen dat de Provincie op korte termijn werk maakt van het versterken van dit raamwerk. Ook blijft het ook noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek en beleefbaar groen binnen 300 meter) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Wij zien dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatievoorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Wij roepen u op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie op te nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.
ZW_0063	1	Allereerst willen wij u namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlem complimenteren met de vernieuwde ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. De provincie Noord-Holland is voor de gemeente een belangrijke partner bij het bereiken van onze (gezamenlijke) maatschappelijke doelen. Dankzij de kennis en expertise, medewerking en ondersteuning van de provincie Noord-Holland zijn de laatste jaren mooie resultaten geboekt en staat er nog een hoop te gebeuren, bijvoorbeeld bij het OV-knooppunt Haarlem Spaarnepoort, het Stationsgebied Haarlem, de Regiodeal MRA West en bij de verschillende regionale doorfietsroutes. De vernieuwde provinciale omgevingsvisie nodigt uit om deze goede samenwerking tussen provincie Noord-Holland, regio Zuid-Kennemerland en gemeente Haarlem te bestendigen, te intensiveren en uit te bouwen. Haarlem herkent zich in de strategische richting van de provinciale ontwerp-omgevingsvisie. De provincie benoemt terecht de grote opgaven rond wonen, natuur, water, mobiliteit, energie, economie en leefbaarheid en koppelt hier navolgbare keuzes en richtingen aan, in een tijd waarin de ruimte steeds schaarser wordt. We zien dan ook veel raakvlakken met onze “Omgevingsvisie Haarlem 2045” en het recente coalitieakkoord “Samen bouwen aan een sterk Haarlem”. Tegelijkertijd behoeft de ontwerp-omgevingsvisie op onderdelen een nadere toelichting, verduidelijking of uitwerking. Om die reden dienen wij deze zienswijze in.’ Deze zienswijze is in afstemming met de gemeenten binnen de deelregio Zuid-Kennemerland (Heemstede, Bloemendaal, Haarlem en Zandvoort) tot stand gekomen, met een focus op de Haarlemse situatie. Naast deze brief sturen wij u ook een bijlage met extra toelichting en detailopmerkingen mee. Deze zijn integraal onderdeel van onze zienswijze. Namens de vier gemeenten merken wij daarbij op dat de periode van ter inzagelegging ongelukkig is gepland vanwege het zomerreces en bestuurswissel. Voor de milieutechnische aspecten verwijzen wij naar de zienswijze van de ODIJmond.	Wij danken indiener voor de complimenten. Wij herkennen de goede samenwerking met de gemeente, en om die te bestendigen en waar nodig en mogelijk die te intensiveren en uit te bouwen. Goed ook te lezen dat indiener raakvlakken met haar eigen gemeentelijke omgevingsvisie ziet. Wat de opmerking over de periode van terinzagelegging betreft, het volgende. Wettelijk gezien zijn wij verplicht voorgenomen besluiten 6 weken ter inzage te leggen. Hierbij is door de wetgever geen restrictie meegegeven voor recesperiodes. Om tegemoet te komen aan het feit dat er net gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest en daardoor nieuwe colleges pas zijn aangetreden én een deel van de terinzagelegging tijdens het reces plaatsvond, hebben we de Omgevingsvisie 4 weken extra ter inzage gelegd. Daarnaast hebben we de conceptteksten online beschikbaar gesteld vanaf 15 april. Op deze manier hebben we geprobeerd zo veel mogelijk ruimte te geven aan zienswijze-indieners.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	2	Algemeen De ontwerp-omgevingsvisie biedt een samenhangend beeld van de ruimtelijke opgaven waar Noord-Holland voor staat, maar wij constateren dat dit voor Haarlem en Zuid-Kennemerland beperkt is uitgewerkt. Onze stad en regio valt binnen de gebiedsgerichte uitspraken van de provincie in vier, misschien wel vijf, gebieden. Dit leidt tot een onsamenhangend en onoverzichtelijk beeld. Het beeld ontstaat dat de visie voor onze regio de focus vooral legt op natuur, water en recreatie, terwijl de opgaven op het gebied van wonen, economie, mobiliteit, verstedelijking en omgevingskwaliteit onderbelicht blijft. Graag gaan we met de provincie om tafel om de gebiedsgerichte uitspraken van Haarlem Zuid-Kennemerland te verbreden en hierin alle thema's integraal mee te nemen in lijn met de "Samenwerkingsagenda provincie Noord-Holland en gemeenten Zuid-Kennemerland 2025-2027", zodat er een samenhangend beeld ontstaat van de opgaves waar we in Haarlem en Zuid-Kennemerland voor staan.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In een aantal gebieden stapelen opgaven zich op. Om die reden hebben we een gebiedshoofdstuk toegevoegd, om soms gebiedsgericht duidelijker te maken welke opgaven er spelen, welke provinciale belangen ermee zijn gemoeid en in welke richting we denken. Daarmee is niet gezegd dat er geen opgaven spelen in andere gebieden in de provincie. We onderkennen we dat niet alle voor de deelregio relevante aspecten in de omgevingsvisie worden belicht. Gelet op het schaalniveau van de omgevingsvisie is het ook onmogelijk om in elke deelregio volledig in te gaan op al die aspecten, in samenhang. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie betrekken we dan ook graag de deelregio. Wij beschouwen de deelregio als complementair aan de andere deelregio's in de MRA. In de Rijk-regiosamenwerking NOVEX MRA geven we daar dan ook invulling aan. Die aanpak zien we als nadere uitwerking van ons voorgenomen beleid in deze Omgevingsvisie; de Omgevingsvisie hoeft daar niet op te worden aangepast.
ZW_0063	3	Daarnaast adviseren wij de provincie om de omgevingsvisie te verbreden en het sociale domein hier een prominentere plek in te geven, bijvoorbeeld als het gaat om de gezonde leefomgeving. De provinciale benadering is van oudsher meer gericht op milieutechnische aspecten als het gaat om gezondheid, maar het onderwerp is natuurlijk veel breder. Hoewel milieutechnische aspecten op orde moeten zijn en veel opgaves uiteindelijk een plek moeten krijgen in de ruimte, zijn veel opgaven in de basis sociale opgaven. Het gaat over hoe mensen leven, wonen, werken, bewegen, meedoen, ontwikkelen, ontmoeten, naar elkaar omkijken en gezond zijn. Een breder sociaal perspectief met meer inzet op preventie, gemeenschapszin, bewegen, gelijkheid en bestaanszekerheid kan betekenen dat een fysieke ingreep uiteindelijk niet nodig blijkt.	[Zelfde antwoord als bij ZW 0066 sub 20] In het Beleidskader Gezonde Leefomgeving bedoelen wij met het begrip 'gezonde leefomgeving': een gezonde en veilige fysieke leefomgeving in de provincie Noord-Holland. Hierbij gaan wij uit van de taken waarvoor wij als provincie Noord-Holland verantwoordelijk zijn én waar we bevoegdheden hebben. Het is voor ons belangrijk om deze verantwoordelijkheid te nemen en vanuit onze bevoegdheden het meeste verschil te kunnen maken. Met 'gezondheid' doelen we op 'milieu-gerelateerde gezondheid'. Blootstelling aan schadelijke stoffen via lucht, water en bodem en hinder (door geluid, geur en (grof)stof) hebben daar invloed op. Hiermee leggen wij de focus op wat 'gezondheidsbescherming' wordt genoemd. We erkennen dat gezondheidsbevordering ook van groot belang is. Denk aan de aanleg van fietspaden, groenvoorzieningen, het tegengaan van hittestress in de stad, het stimuleren van gezonde voeding en voldoende beweging, en de inrichting van dorpen en steden. Sommige van deze onderwerpen krijgen aandacht vanuit aanpalend provinciaal beleid, maar voor veel van deze zaken is een andere overheid, in het bijzonder gemeenten, verantwoordelijk en primair aan zet.
ZW_0063	4	Wonen en verstedelijking Haarlem werkt aan binnenstedelijke verdichting, betaalbare woningbouw en complete stadswijken voor diverse doelgroepen waarin wonen, werken, voorzieningen en groen in balans zijn. Op deze onderwerpen kunnen wij ons goed vinden in de provinciale ontwerp-omgevingsvisie. Met de komst van de wet Versterking regie Volkshuisvesting per 1 juli jl. is de regionale samenwerking en afstemming nog belangrijker geworden. De provincie zal namens het Rijk regie voeren op de regionale afspraken. Voor de regio Zuid-Kennemerland/IJmond vinden wij het van belang dat we de ruimte krijgen om regionaal te mogen sturen op de gewenste woningbouwverdeling en segmentering, zodat we maatwerk per gemeente kunnen toepassen en zo de best passende verdeling voor elke gemeente, stadsdeel of wijk en zo voor de regio als geheel kunnen maken. De woningbouwopgave in de ontwerp-omgevingsvisie wordt terecht nadrukkelijk verbonden met andere opgaven, zoals klimaatneutraal, circulair, natuurinclusief, rekening houdend met water en bodem en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook het belang en de samenhang met mobiliteit, werkgelegenheid, voorzieningen en recreatie wordt tevens terecht geagendeerd. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten bijdragen aan een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige leefomgeving. De gemeente Haarlem onderstreept dit, maar ziet ook dat dit leidt tot stevige ruimtelijke én financiële opgaven. Tegelijkertijd horen en begrijpen wij ook de oproep vanuit het Rijk om minder ambities te stapelen en minder lokale eisen te stellen. Echter, wij vinden het wel van belang om beleidsvrijheid te hebben, en ons inziens vraagt dit vooral om een ander manier van werken, bijvoorbeeld door integrale gebiedsfinanciering. Graag zien we dat de provincie Noord-Holland zich hier ook hard voor maakt richting het Rijk.	De zienswijze is in lijn met de werkwijze die binnen de woningbouwregio wordt afgesproken en waarover in de volkshuisvestingsprogramma's afspraken worden gemaakt. De wens voor integrale gebiedsfinanciering ondersteunen wij via de Novex MRA en het BO Leefomgeving. Daarnaast werken we al aan investeringsagenda's via NOVEX-MRA, NOVEX-Schiphol, NOVEX-Groene Hart en NOVEX-NZKG.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	5	Economie en werkgelegenheid De provincie kiest voor een toekomstbestendige economie, adresseert terecht de negatieve woonwerkbalans in Zuid-Kennemerland en wijst Haarlem aan als onderdeel van het strategische cluster biotechnologie. Dit sluit goed aan op onze ambities. Haarlem wil de economie verdere versterken door ruimte voor werk vast te houden, te versterken op de OV-knooppunten en door de Zuidstrook Waarderpolder verder te intensiveren (4.500 extra arbeidsplaatsen) en te profileren als dé plek voor kennisintensieve werkgelegenheid, circulaire economie & Tech en gezond & vitaal leven. Hiermee verbeteren we de woon-werkbalans en verminderen we op termijn de negatieve pendel. We trekken graag samen met de provincie op om verdere invulling te geven aan de aanwijzing als strategisch cluster voor biotechnologie in relatie tot de ambities voor de Zuidstrook Waarderpolder, de Waarderpolder als geheel en voor de bredere economische ontwikkeling van onze regio en gemeente. Van de provincie vragen we de instrumenten om ons hierbij te helpen, zoals bijvoorbeeld een provinciaal investeringsfonds voor het intensiveren van bedrijventerreinen.	Wij realiseren ons dat toenemende schaarsten vragen om een kritische afweging ten aanzien van het verder faciliteren van datacenters. Hoewel er vanuit Europa, rijk en regio een duidelijke behoefte is aan datacenters die bijdragen aan Europese soevereiniteit zullen wij via onze provinciale Datacenterstrategie nader uitwerken hoe wij daarop willen gaan sturen.
ZW_0063	6	Mobiliteit en bereikbaarheid Het mobiliteitssysteem in Haarlem en Zuid-Kennemerland zit tegen zijn grenzen. Daarom zet Haarlem de voetganger op één en werken we aan een schaalsprong van het openbaar vervoer, versterking (en versnelling) van het (regionale) fietsnetwerk en een betere lokale en regionale bereikbaarheid. De provinciale inzet op schone publieke mobiliteit in de vorm van een sterk openbaar vervoer, doorfietsroutes en (deel-)voertuigen sluit hier goed op aan. Echter, een lange(re) termijn visie op mobiliteit en bereikbaarheid is onvoldoende onderdeel van de provinciale ontwerpomgevingsvisie. In onze ogen is dat wel noodzakelijk gezien de opgave. In het geval van Haarlem en Zuid-Kennemerland denken wij dan aan een visie op het uitbreiden van Metrobus/HOV-trajecten en een toekomstvisie op de Metrobus/HOV lijn 300.	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. In stedelijke omgevingen streven we naar een systeem van publieke mobiliteit in combinatie met een dekkend doorfietsroutenetwerk. Het systeem van publieke mobiliteit heeft een sterke basis in openbaar vervoer en sterke overstappunten/stations of hubs. Als mobiliteitspartner gaan we graag in gesprek met indiener over hoe we samen aan dit toekomstig systeem kunnen werken.
ZW_0063	7	In de visie geeft u aan dat bereikbaarheid niet altijd gegarandeerd kan worden. Dit betekent in onze ogen dat binnenstedelijke verdichting nog logischer wordt en dat de provincie zich – zoals u zelf ook aangeeft – zich zou moeten focussen op het verbeteren van bestaande (OV-)netwerken en het realiseren van ontbrekende schakels. In onze ogen gaat het dan bijvoorbeeld om het MetroBussysteem en de spoorknoop Haarlem(OV-schaalsprong), doorgaande busverbindingen over concessiegrenzen heen, de regionale doorfietsroutes en de Velserverbinding. Allemaal onderwerpen waar we met de provincie aan werken, maar deze ingrepen komen slechts summier aan bod in de ontwerp-omgevingsvisie. Wij zien dit graag sterker terugkomen in de definitieve versie. Ook gaan wij graag in gesprek over de barrière-werking van de N208 en de OV-bereikbaarheid van de Waarderpolder.	De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland. Details betreffende specifieke verbindingen of opwaarderingen passen niet binnen de visie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	8	Groenblauw, recreatie en omgevingskwaliteit Het versterken van het groenblauwe netwerk, om daarmee recreatie te spreiden, te zoneren en te verbinden om de kwetsbare natuurgebieden te ontzien, is een gedeelde ambitie, maar roept vragen op met betrekking tot haalbaar- en uitvoerbaarheid. Uit de visie blijkt nog onvoldoende hoe deze ambities worden gerealiseerd en gefinancierd, wie het eigenaarschap heeft, ook met oog op toekomstig beheer. Ook wordt in de Omgevingsvisie recreatiegebied Spaarnwoude nauwelijks benoemd terwijl dit gebied in potentie een grote rol kan spelen in het opvangen van de recreatieve druk in de MRA. Gezien het bovenregionale karakter van de recreatieopgave verwachten wij hier een grotere rol van de Provincie Noord-Holland, en is het van belang dat de provincie deel blijft nemen aan de recreatieschappen. Initiatieven zoals het 'Groene Hoefijzer' – een regionaal groenblauw recreatief netwerk rondom de stad – sluiten goed aan bij de provinciale ambitie om natuur, recreatie en landschap sterker met elkaar te verbinden. Wij vragen de provincie om meer duidelijkheid te geven over de eigen rolopvatting ten aanzien van de haalbaar- en uitvoerbaarheid van de groenblauwe ambities, hier een meer trekkende rol te pakken en het Groene Hoefijzer nadrukkelijk op te nemen in de visie.	Dit maakt onderdeel uit van de uitwerking die volgt na de vaststelling van de Omgevingsvisie.
ZW_0063	9	Haarlem onderschrijft het uitgangspunt dat water en bodem een belangrijkere rol moeten krijgen bij ruimtelijke keuzes. Opgaven rond drinkwaterwinning, waterkwaliteit, verzilting en klimaatadaptatie zijn ook voor Haarlem zeer relevant. Tegelijkertijd is nog onvoldoende duidelijk wat het principe van water en bodem als ordenend principe in de praktijk betekent voor bestaande functies en toekomstige ontwikkelingen. Wij vragen de provincie om de gevolgen van drinkwaterzoekgebieden, beschermingsregimes en ruimtelijke reserveringen – waaronder ook de overgangszones, stikstofzones en uitbreidingen van natuur – nader te concretiseren en inzichtelijk te maken welke gevolgen dit heeft voor het huidige en toekomstige gebruik en de ontwikkelruimte in en rond Haarlem. Daarnaast vragen we aandacht voor de beperkte zoetwaterbeschikbaarheid, toenemende droogte en het dalende grondwaterpeil in relatie tot funderingsproblematiek. Dit onderwerp is onderbelicht in de ontwerp-omgevingsvisie.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. De funderingsproblematiek is een vraagstuk gerelateerd aan beperkte zoetwaterbeschikbaarheid en toenemende droogte en dalend grondwaterpeil. Dit specifieke vraagstuk is sterk lokaal van aard, lastig te beïnvloeden met maatregelen op (regionaal-) systeemniveau en valt onder de verantwoordelijkheid van gemeenten, eigenaren en particulieren.
ZW_0063	10	Stikstof en netcongestie Voor Haarlem vormen stikstof en netcongestie belangrijke belemmeringen voor woningbouw, economische ontwikkeling en gebiedsontwikkeling. De provincie benoemt stikstof terecht als een belangrijke randvoorwaarde, maar benadert het vraagstuk vooral vanuit natuurherstel. Wij onderschrijven het belang van natuurherstel, maar vragen tegelijkertijd aandacht voor het maatschappelijke belang van woningbouw, leefbaarheid en economische ontwikkeling in deze afweging. Wij verwachten van de provincie een duidelijk handelingsperspectief voor gemeenten en het creëren van een werkbaar beleidskader voor toekomstige ontwikkelingen. Maatwerk is daarbij van belang.	Het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering gaat uit van geborgd natuurherstel als noodzakelijke vereiste voor het (weer) ontstaan van vergunningsruimte voor maatschappelijke ontwikkeling. Gemeenten worden betrokken bij de ontwikkeling van de uitvoering.
ZW_0063	11	Haarlem zet volop in op verduurzaming en elektrificatie, maar ondervindt steeds vaker de gevolgen van netcongestie. De provincie benoemt dit terecht als een van de belangrijkste ruimtelijke en economische knelpunten. Wij delen deze analyse van de provincie en zijn van mening dat het oplossen van netcongestie een van de grootste prioriteiten van de provincie zou moeten zijn. Daarbij vragen wij met name aandacht voor de uitvoeringskracht en het versnellen van procedures, ook bij de Omgevingsdiensten. Wij vragen de provincie om een actieve en coördinerende rol te blijven vervullen in het realiseren van voldoende netcapaciteit, het ondersteunen van collectieve warmtenetten en andere randvoorwaarden voor de energietransitie. Hierbij hoort in onze ogen het prioriteren van de realisatie van het nieuwe hoogspanningsstation A9-Zuid (gekoppeld aan integrale ontwikkeling van de Houtrakpolder op gebied van natuur, recreatie en waterberging) en de uitbreiding van het huidige station Vijfhuizen om de netcongestie in Zuid-Kennemerland aan te pakken.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie (was paragraaf 5.7 wordt paragraaf 6.7). We gaan graag met u in gesprek over mogelijkheden om procedures te versnellen. GS heeft in mei 2026 ingestemd met de verdere uitwerking van de locatie voor A9-Zuid, gedeeltelijk in het Westelijk Havengebied en het het Groene Schip midden. Het Projectbesluit is eind 2027 voorzien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	12	Samenvattend Gemeente Haarlem onderschrijft de strategische richting van de ontwerp-Omgevingsvisie, maar vraagt om een meer evenwichtige uitwerking van Zuid-Kennemerland waarin naast natuur, water en recreatie ook wonen, economie en mobiliteit een volwaardige plek krijgen. Daarnaast adviseren wij u om de omgevingsvisie te verbreden en het sociale domein hier een prominentere positie in te geven, en bijvoorbeeld gezondheid integraal mee te nemen. Verder vragen wij om meer duidelijkheid over de gevolgen van provinciale keuzes en uitspraken voor (regionale) bereikbaarheid, maatwerk in relatie tot de (regionale) woningbouwopgave, de stedelijke en economische ontwikkelruimte en om een actievere rol van de provincie bij de aanpak van systeemknelpunten zoals stikstof en netcongestie.	Onder verwijzing naar onze beantwoording van de onderdelen hiervoor, danken wij indiener nogmaals voor de zienswijze.
ZW_0063	13	Graag lichten wij onze zienswijze nader toe in een gesprek en we denken graag mee over de verdere uitwerking van de ontwerp-omgevingsvisie richting de definitieve visie en de doorvertaling naar programma's en omgevingsverordening. Wij brengen graag onze lokale en regionale kennis en expertise in om de voorgestelde keuzes en richtingen verder door te denken in relatie tot de (regionale) opgaves en ambities, zodat er echt een gedragen en gezamenlijk verhaal ontstaat, in lijn met de “Samenwerkingsagenda provincie Noord-Holland en gemeenten Zuid-Kennemerland 2025-2027”.	Gelet op de vele zienswijzen, schiet de tijd tekort om in te gaan op het aanbod van indiener om de zienswijze nader toe te lichten. Wij maken wanneer nodig graag gebruik van de kennis en expertise in de regio, wanneeer we aan de slag gaan met uitwerking van de Omgevingsvisie.
ZW_0063	13a	Hieronder onderdelen in de bijlage van Haarlem. Deels toelichtend op de hoofdonderdelen in de brief hierboven. Deels nog aanvullend zoals de opmerkingen over kaarten. Advies om er niet te diep op in te gaan	Introductietekst, geen antwoord nodig
ZW_0063	14a	Bijlage - Nadere toelichting en detailopmerkingen Wij vragen aandacht voor de leesbaarheid en bruikbaarheid van de ontwerp-omgevingsvisie. Het ontwerp is niet gepubliceerd op het DSO, waardoor de ruimtelijke vertaling van ambities en richting niet altijd helder is. De huidige opzet maakt het lastig om gericht informatie te vinden en te relateren aan kaarten en figuren. Een duidelijkere structurering, met meer gebruik van kopjes en expliciete verwijzingen naar kaarten en figuren, zou de toepasbaarheid van de visie in de praktijk vergroten. Ook de leesbaarheid van het kaartmateriaal laat soms te wensen over. Zo dekken de meeste titels onvoldoende het onderwerp van de betreffende kaart.	Wij hebben begrip voor de opmerking over de leesbaarheid en bruikbaarheid, met name als het gaat om raadpleging via het DSO. Het ontwerp is overigens wel gepubliceerd op het DSO. Wij kiezen ervoor om de ruimtelijke vertaling nader vorm te geven bij de uitwerking van de Omgevingsvisie. Dat betekent dat we voor nu geen concrete begrenzingen in het DSO opnemen en er op deze manier bij het inzoomen op digitale kaarten geen onnodige verwarring kan worden gezaaid. In de aangepaste omgevingsvisie hebben wij op verschillende punten de leesbaarheid en verwijzingen verbeterd.
ZW_0063	14aa	p.80, p.146 Collectieve warmtenetten kunnen een belangrijke rol spelen in het oplossen van de netcongestie, door een groot deel van de warmtevraag af te vangen en het elektriciteitsnetwerk te ontzien. Om collectieve warmtenetten van de grond te krijgen, is veel ondersteuning van Rijk en provincie nodig. Vanwege het bovengemeentelijke karakter van warmtenetten in relatie tot het elektriciteitsnetwerk, kunnen gemeenten niet alléén verantwoordelijk zijn voor de realisatie. Denk ook aan het realiseren van bovenlokale transportleidingen voor warmte. Het zou goed zijn als de provincie hier een meer coördineerde rol pakt in het licht van netcongestie, dus niet enkel adviseren, verbinden en aanjagen.	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de realisatie van warmtenetten. In die regio’s waar warmtenetten worden ontwikkeld die gemeentegrens overstijgend zijn bieden wij al aan om het proces van samenwerking te faciliteren. Het is echter aan gemeenten om te bepalen of zij daar gebruik van willen maken. We hebben een teksttoevoeging gedaan dat we mogelijk in de toekomst een rol zien bij de realisatie van regionale transportleidingen voor warmte (zie ook onze beantwoording op zienswijze ZW_0055).
ZW_0063	14ab	p.82 In de ontwerp-omgevingsvisie geeft de provincie aan vrijwel nooit bevoegd gezag te zijn, maar stelt te onderzoeken of het overnemen van het bevoegd gezag versnelling kan brengen en doelmatig is. Dit roept de vraag op in welke gevallen, op welke aspecten en onder welke omstandigheden de provincie deze interventie zou overwegen, en in hoeverre dit in afstemming met gemeenten en andere overheden zou gebeuren. Graag verduidelijking op dit punt.	Overname van bevoegd gezag zal worden overwogen in overleg met betrokken gemeenten en als het versnelling in de procedure brengt. Het Rijk bereidt wetgeving voor waarbij wij de bevoegdheid krijgen voor stations en kabels en leidingen van 110 kV tot 220 kV.
ZW_0063	14ac	p.85, p.88 Het verminderen van de stikstofdepositie wordt vooral gerelateerd aan natuurherstel, maar te weinig als bepalende factor om het slot van maatschappelijke (gebieds-)ontwikkelingen te halen. Ook wij vinden natuurherstel van groot belang, maar dit vraagt in onze ogen om een evenwichtige maatschappelijke afweging. Het opleggen van extra beperkingen moet worden voorkomen. Aanvullende beschermingszones of instructieregels verzoeken wij gebiedsgericht toe te passen en niet op basis van generieke afstanden. Wij achten het van belang dat de provincie een nog actievere rol pakt in het stikstofdossier en meer duidelijkheid biedt over haar inzet, onder andere via beleidskaders en onderlinge afstemming, want enkel met natuurherstel gaat dit dossier niet van het slot.	Noord-Holland ontwikkelt in het kader van het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering een gebiedseigen provinciale aanpak op basis van optimale doelmatigheid en draagvlak voor elk van de Natura 2000-gebieden. Met het Rijk wordt het gesprek gevoerd over afwijking van de landelijk bepaalde generieke afstanden binnen de rijkskaders voor financiering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14ad	p.94 De woningbouwopgave in de ontwerp-omgevingsvisie wordt terecht nadrukkelijk verbonden met andere opgaven, zoals klimaatneutraal, circulair, natuurinclusief, rekening houdend met water en bodem en de kwaliteit van de leefomgeving. Het belang van mobiliteit, werkgelegenheid, voorzieningen en recreatie wordt tevens terecht geagendeerd. Het inbrengen en realiseren van al deze ambities betekent een stevige ruimtelijke én financiële opgave. De samenhang tussen thema's is helder, maar wat dit in de praktijk betekent en hoe de provincie hierop wil sturen, en/of wilt ondersteunen en bijdragen is niet voldoende duidelijk. Het is voor de uitvoerbaarheid van de woningbouwopgave belangrijk dat duidelijker wordt welke randvoorwaarden hieruit voortvloeien (buiten de aantallen en segmentering), hoe deze in de praktijk worden toegepast en wat dit betekent voor de haalbaarheid van projecten. Gemeenten kunnen dit niet alleen. Dit raakt met name ook het financieringsvraagstuk, hoe zorgen we voor een meer gelijk speelveld, waarbij ambities zoals ruimte voor economie, recreatie, natuur en gezondheid, volwaardig worden meegenomen in gebiedsontwikkelingen, zodat we echt werken aan integrale verstedelijking en dat de subsidiemogelijkheden niet alleen aan woningen en infrastructuur zijn gekoppeld.	De oproep om intergrale gebiedsontwikkeling toe te passen onderschrijven wij. De uitwerking hoe de visie gerealiseerd kan worden vindt uiteindelijk plaats in de omgevingsverordening, de woondeal, het volkshuisvestingsprogramma en verschillende instumenten zoals subsidies.
ZW_0063	14af	p.118 Met de provincie Noord-Holland werken we goed samen in het gebiedsproces aan het uitbreiden van natuur, behoud van toekomstbestendige agrarische bedrijvigheid, het versterken van de biodiversiteit en recreatieve verbindingen. Wij onderschrijven daarmee de inzet op natuurherstel, versterking van biodiversiteit en verbetering van de omgevingskwaliteit. De ontwerp-omgevingsvisie maakt de gevolgen van natuurherstel en uitbreiding van natuurgebieden voor bestaande functies en gebruik nog niet expliciet, en wat er in de toekomst nog wel kan. Het zou goed zijn als de Provincie Noord-Holland hier al meer gerichte uitspraken over kan doen in haar omgevingsvisie.	Deels wordt dit beleid nog uitgewerkt, de impact is niet overal duidelijk. Het op te nemen afwegingskader natuur geeft handvatten om deze keuzes te maken.
ZW_0063	14ag	p. 129 De doorwerking van de richtingen en keuzes naar gebiedsniveau, en in het bijzonder voor Haarlem en voor Zuid-Kennemerland, is nog beperkt uitgewerkt. De visie maakt op strategisch niveau duidelijke keuzes, onder andere waar het gaat om het leidend maken van water en bodem, het prioriteren van natuurherstel en het zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte. De consequenties van deze keuzes voor de feitelijke ontwikkelruimte en het ruimtegebruik in specifieke gebieden blijven echter veelal (te) impliciet. Natuurlijk volgt deze uitwerking bij de verder op te stellen programma's en omgevingsverordening, maar toch vinden we het belangrijk dat er nu al een extra slag wordt gemaakt. De wijze waarop de gebiedsspecifieke uitspraken nu zijn geordend is naar onze mening verwarrend. Haarlem valt volgens deze methodiek in vier – mogelijk vijf – verschillende gebieden. Hierdoor ontstaat voor Haarlem en Zuid-Kennemerland nu een beeld waarin de nadruk ligt op water, natuur en recreatie, terwijl andere relevante thema's, zoals economie, mobiliteit, integrale verstedelijking en omgevingskwaliteit grotendeels buiten beschouwing blijven. Wij vinden het belangrijk dat deze thema's ook integraal en in samenhang worden uitgewerkt voor onze regio, en denken daar graag over mee. En dat er maatwerk wordt geboden passende bij de opgaven en beperkingen die in Zuid-Kennemerland spelen. Veel informatie is al voorhanden, want we werken immers goed samen met de provincie Noord-Holland, bijvoorbeeld via de NOVEX-MRA, het gebiedsproces Zuid- Kennemerland, het Programma OV-Knooppunten, Regiodeal en MetroBus Haarlem-Amsterdam. Wij verwachten deze onderwerpen terug te zien in de gebiedsgerichte uitspraken. Wij verzoeken de provincie om de gebiedsgerichte uitwerking voor Zuid-Kennemerland te verdiepen en te verbreden en beter inzicht te geven in de effecten van de verschillende beleidskeuzes op de regionale ontwikkelruimte en beperkingen. Zoals aangegeven doen we dat graag in gezamenlijkheid mét de Provincie Noord-Holland.	Zie antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0063)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14ah	p. 148 Op het beleidsterrein wonen werken de regiogemeenten Zuid-Kennemerland/IJmond al langere tijd samen. Zo voeren de regiogemeenten van Zuid-Kennemerland en IJmond, provincie Noord-Holland en woningcorporaties samen het Woonakkoord Zuid-Kennemerland/IJmond 2021-2025 uit dat doorloopt tot en met 2027 en stellen gezamenlijk met de provincie nieuwe regionale afspraken op. Tot en met 2035 bouwen we in Zuid-Kennemerland en de IJmond ca. 20.000 woningen (inschatting op basis van plancapaciteit). Zo dragen wij ons steentje bij aan de grote landelijke woningbouwopgave en in de MRA. Het woningbouwproject Spoorzone van Beverwijk levert hier ook een belangrijke bijdrage aan. Ook na 2035 blijven we volop inzetten op het versnellen van de woningbouwproductie en het toevoegen van voldoende woningen. Met de komst van de wet Versterking regie Volkshuisvesting per 1 juli jl. is de regionale samenwerking en afstemming nog belangrijker geworden. De wet zet – op woningbouwregio niveau – in op een verdeling van 30% sociale huur en 2/3 betaalbare woningen. Als deelregio van de woningbouwregio Metropoolregio Amsterdam (MRA) dienen we zorg te dragen voor ons aandeel aan betaalbare woningen. De inzet vanuit Haarlem is 40% sociale huur, 40% middensegment en 20% vrij zoals vastgesteld in het gemeentelijke Volkshuisvestingsprogramma en zoals ook gepresenteerd in het coalitieakkoord. Op deelregionaal niveau willen we dit samen met de andere regiogemeenten verder uitwerken in relatie tot de nieuwe landelijke wet. In het huidig Woonakkoord wordt voor Zuid-Kennemerland/IJmond al regionaal afgestemd over de toevoeging en verdeling van sociale woningbouw. Medewerking en steun van de provincie hierbij is van belang om aan de grote woningvraag naar betaalbare woningen te kunnen voorzien alsook richting het Rijk om geen belemmeringen te krijgen bij toekomstige ondersteuning.	Wij waarderen de inzet van gemeente Haarlem om de afgelopen jaren een flinke bijdrage te leveren in sociale- en betaalbare woningbouw in de regio. In de uitwerking van de deelregionale afspraken (die zullen landen in het volkshuisvestingsprogramma) zal hierover het gesprek worden gevoerd, ook met het Rijk, over de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van de afspraken.
ZW_0063	14b	p.12, p.27, p.60. In Haarlem zorgen netcongestie en stikstof voor uitstel en in het ergste geval afstel van (woningbouw-)projecten. Terwijl we juist gevraagd worden te versnellen. Onze ligging nabij Natura-2000 maakt dit extra urgent. Het roept de vraag op welk handelingsperspectief er is en welke ruimte de provincie kan bieden voor maatwerk. De ontwerp-omgevingsvisie maakt nog onvoldoende duidelijk welke concrete maatregelen de provincie voor ogen heeft om deze knelpunten op te lossen, en hoe de provincie dit met het Rijk en de gemeenten op wil pakken.	Het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering heeft tot doel in 2027 te worden vastgesteld door GS en PS met consultatie van onze partners waaronder gemeenten en waterschappen. De Omgevingsvisie heeft een langere horizon en een hoger abstactieniveau.
ZW_0063	14c	p. 22 - Figuur 6 Landschap en erfgoed Binnenstad Haarlem lijkt op deze kaart als water te zijn weergegeven. Ditzelfde beeld komt op meerdere kaarten terug. Wij verzoeken de provincie het kaartmateriaal op dit punt te controleren en waar nodig te corrigeren.	Dank voor de constatering van deze omissie. We hebben de kaart(beelden) aangepast
ZW_0063	14d	p. 26, p. 73, p. 144 De visie erkent dat de stedelijke ondergrond drukker wordt door thema's als energietransitie, netcongestie en de vernattings- en vergroeningsopgaven. Het verhaal is echter wel vrij algemeen en er wordt niet aangegeven hoe keuzes worden gemaakt als verschillende functies met elkaar botsen. Hiervoor is een duidelijke prioritering in de ondergrond noodzakelijk. Overweeg een concretere en sturende aanpak voor de inrichting van de ondergrond met een duidelijk afwegingskader inclusief regionale afstemming.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. Daarnaast maken de afwegingsprincipes duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14e	p.27, p. 47, p. 60, p. 80 De ontwerp-omgevingsvisie benoemt energienetwerken en knooppunten als sturend principe, wat wij goed kunnen volgen. Tegelijkertijd roept deze koers belangrijke vragen op over de praktische uitwerking en de gevolgen voor de economische ontwikkeling van andere werklocaties. Allereerst is onduidelijk waar de grens ligt tussen een reguliere en een grote energievrager. Is dit gekoppeld aan een specifieke aansluitcapaciteit, een jaarlijks energieverbruik of aan de aard van de bedrijfsactiviteiten? Zonder een heldere definitie blijft onduidelijk welke bedrijven nog op reguliere bedrijventerreinen kunnen worden gevestigd en welke uitsluitend binnen een energiecluster een plek kunnen krijgen. De wijze waarop deze afbakening wordt gemaakt, heeft directe gevolgen voor de ontwikkelmogelijkheden van gemeenten en bedrijventerreinen.	De energie-infrastructuur wordt sturend voor ontwikkelingen. Het voorkomt dat onverwacht grote congestieproblemen zich in de toekomst voordoen en draagt eraan bij dat netbeheerders de netuitbreidingen beter kunnen plannen. Ook worden daarmee het energiesysteem en de ruimte efficient benut. In gebiedssessies voor de energiebeelden zal dit worden uitgewerkt. Er is niet vastgelegd wat een grote energievrager is: ontwikkelingen moeten passen bij het huidige of toekomstige netwerk. Bij grote 150 kV-stations met nog voldoende capaciteit kunnen bedrijven met een grote capaciteitsvraag zich vestigen, bij kleinere 20 kV-stations (met nog capaciteit) bedrijven met een kleinere capaciteitsvraag. Het gaat dus om de aansluitcapaciteit.
ZW_0063	14f	Daarmee ontstaat ook een breder ruimtelijk vraagstuk. Betekent de aanwijzing van energieclusters feitelijk dat er een nieuwe hiërarchie van bedrijventerreinen ontstaat, waarbij een beperkt aantal locaties ruimte biedt aan energie-intensieve economische activiteiten en andere locaties zich noodgedwongen moeten richten op minder energie-intensieve functies? En zo ja, welke ontwikkelperspectieven ziet de provincie dan voor deze overige bedrijventerreinen?	Er is geen sprake van een nieuwe hiërarchie van bedrijventerreinen maar wel van een differentiatie. Overigens kennen we dit al: op bijvoorbeeld bedrijventerreinen met een aansluiting op een rijkssnelweg vestigen zich logistieke bedrijven.
ZW_0063	14g	Van belang is bovendien dat energiegebruik en bedrijfsprocessen niet statisch zijn. Bedrijven die vandaag geen grote energievrager zijn, kunnen dat in de toekomst wel worden als gevolg van elektrificatie, verduurzaming of groei. Een strikte koppeling tussen energie-intensieve activiteiten en energieclusters vraagt daarom om een duidelijk perspectief op hoe bestaande bedrijventerreinen kunnen meegroeien met de energietransitie.	Dit is correct. Liander en TenneT doen veel onderzoek (ook bij individuele bedrijven) naar vraagontwikkeling. Het is belangrijk dat de netbeheerders hierop goed zicht krijgen om netuitbreidingen te kunnen plannen. Maar het is ook noodzakelijk dat (bestaande) bedrijven energie besparen, zelf energie opwekken, pieken in verbruik afvlakken en enregie delen (energyhubs). Bij netcongestie is dit de enige mogelijkhed om te verduurzamen en uit te breiden. En het voorkomt extra netuitbreidingen.
ZW_0063	14h	De provinciale keuze voor energieclusters lijkt daarmee logisch vanuit het energiesysteem bezien, maar vraagt nog om nadere uitwerking op het niveau van definities, afwegingskaders en de ontwikkelperspectieven voor niet-aangewezen bedrijventerreinen. Pas dan wordt duidelijk wat deze beleidskeuze daadwerkelijk betekent voor de toekomstige ruimtelijke en economische ontwikkeling van werklocaties. De positie van Haarlem hierin is nog niet helemaal helder. Op kaart lijkt De Waarderpolder onderdeel uit te maken van energiecluster ‘De Liede'. Wij verzoeken de provincie om de positie van Haarlem binnen het energiesysteem te verduidelijken. Daarbij vragen we ook aandacht voor het MKB, die geen (maatschappelijke) prioriteit krijgen in de toekenning van nieuwe of zwaardere aansluitingen waardoor de uitbreidings- en/of verduurzamingsmogelijkheden voor hen zeer beperkt zijn. Dit gebrek aan handelingsperspectief lijkt in onze regio minstens 8 jaar te zullen duren, totdat het nieuwe hoogspanningsstation A9-Zuid is opgeleverd.	Wij onderschrijven dat een gebiedsgerichte uitwerking nodig is voor keuzes over het toekomstige energiesysteem. De Omgevingsvisie bevat de strategische ruimtelijke koers op hoofdlijnen. De verdere uitwerking van de verhouding tussen de potentiële energieopwek, de toekomstige energievraag en de benodigde energie-infrastructuur vindt plaats in energiebeelden en het nog uit te werken provinciale Programma Energie. Energiebeelden brengen vraag en aanbod van energie op provinciaal en regionaal niveau in samenhang in beeld. Zij bieden daarmee een basis voor keuzes over opwek, opslag, warmte, waterstof, energie-infrastructuur en de bijbehorende ruimtelijke randvoorwaarden. Het Programma Energie kan deze inzichten vervolgens vertalen naar provinciale maatregelen, afspraken en monitoring. De provincie sluit daarmee aan bij de nieuwe landelijke interbestuurlijke werkwijze voor het energiesysteem, die in 2026 verder wordt uitgewerkt en vanaf 2027 wordt ondersteund door het Nationaal Programma Energiesysteem.
ZW_0063	14i	p. 27, p. 84 We erkennen het belang van de behoefte aan datacenters met oog op de verdere digitalisering en beoogde soevereiniteit., maar tegelijkertijd verwachten we hier een (nog) kritischere houding van de provincie. Datacenters vragen veel ruimte, elektriciteit, (zoet) water en ruimte voor transportleidingen. Het is de vraag of de voordelen opwegen tegen de nadelen, juist omdat ruimte, elektriciteit, (zoet) water alleen maar schaarser worden. Tevens kan de vraag gesteld in hoeverre er echt sprake is van het versterken van soevereiniteit op het moment dat de eigenaren en investeerders niet gelieerd zijn aan Nederlandse of Europese overheden. De restwarmte van datacenters heeft potentie, maar niet zoveel als geo- of aquathermie.	Wij realiseren ons dat toenemende schaarsten vragen om een kritische afweging ten aanzien van het verder faciliteren van datacenters. Hoewel er vanuit Europa, rijk en regio een duidelijke behoefte is aan datacenters die bijdragen aan Europese soevereiniteit zullen wij via onze provinciale Datacenterstrategie nader uitwerken hoe wij daarop willen gaan sturen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14j	p. 28 Het is positief dat de provincie inzet op kringlooplandbouw en voedselzekerheid, maar verduurzaming van de landbouw vraagt vaak om een andere manier van omgaan met ruimte. Denk aan extensivering, alternatieve inkomstenbronnen voor agrariërs en aanpassingen in monoculturuursystemen zodat de omslag naar een duurzame en diverse bedrijfsvoering en toekomstbestendig verdienmodel mogelijk wordt. Nieuwe verdienmodellen en een meer diverse landbouwstructuur hebben ruimtelijke consequenties, maar dit staat soms haaks op cultuurhistorische waarden en het open landschap. Deze transitie vraagt dus om gericht ruimtelijk beleid, ook van ons als gemeenten. Dit onderwerp zou verder in gezamenlijkheid met gemeenten – ook in relatie tot andere ambities zoals recreatie- en natuurontwikkeling – moeten worden uitgewerkt in het kader van deze omgevingsvisie.	We willen graag met indiener samenwerken. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord
ZW_0063	14k	p. 31, p. 64, p. 118, p. 129 De ambitie om de recreatieve druk op kwetsbare natuurgebieden te verminderen, door recreatie beter te spreiden, te zoneren en te verbinden met natuur en landschap sluit aan bij de opgaven in Haarlem en Zuid-Kennemerland. Regionale initiatieven zoals de ontwikkeling van een samenhangend groenblauw netwerk, passen goed binnen deze lijn. Binnen de NOVEX-MRA zet de regio Zuid-Kennemerland zich in voor het ontwikkelen van een groenblauw netwerk door de Amsterdamse Waterleidingduinen en de Kennemerduinen recreatief en ecologisch te verbinden met Park Spaarnwoude, Haarlemmermeer-West en Park 21 (Groene Hoefijzer). Door de oostelijke stadsrand van Haarlem te activeren, toegankelijker te maken en functies te combineren willen we deze gebieden aantrekkelijker maken, de recreatiedruk verleggen en de gezondheid van onze inwoners aan de oostkant verbeteren. Deze groenblauwe ambitie delen wij met Velsen en Haarlemmermeer en mag sterker terugkomen in woord en beeld in de provinciale omgevingsvisie. Het recreatiegebied Spaarnwoude wordt in de ontwerp-omgevingsvisie nauwelijks genoemd, terwijl dit gebied in potentie een grote rol kan spelen in het opvangen van de verstedelijkingsdruk in de MRA. Een van de kansen die we met provincie en andere partners graag verder verkennen is het omvormen van station Spaarnwoude tot een NS-buitenpoort.	Dit maakt deel uit van onze regisserende, verbindende en kaderstellende rol bij de ontwikkeling van groen in en om de stad, zoals beschreven staat in paragraaf 7.6 van de Omgevingsvisie.
ZW_0063	14l	Het versterken van het groenblauwe netwerk is een gedeelde ambitie, maar roept nog vragen op met betrekking tot haalbaar- en uitvoerbaarheid. Uit de visie blijkt nog onvoldoende hoe deze ambities worden gerealiseerd en gefinancierd, wie het eigenaarschap heeft, ook met oog op toekomstig beheer. Investeringen in natuur en recreatie komen in de praktijk maar moeilijk van de grond, en de verantwoordelijkheid wordt doorgeschoven. De provincie agendeert terecht de gedeelde verantwoordelijkheid, maar blijft nog te onduidelijk over de oplossingsrichting. Gezien het bovenregionale karakter verwachten wij hier een grotere rol van de Provincie Noord-Holland.	Wij herkennen dat een samenhangend groenblauw netwerk om regie op een bovenlokaal vraagt. Maar er is ook een structurele inzet van gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders en grondeigenaren voor nodig. Het vraagt ook om een gebiedsuitwerking, die volgt op de Omgevingsvisie. Deze kan mogelijk ondergebracht worden bij het gebiedsprogramma van de MRA Groen Blauw Groeit mee en of een aparte gebiedsuitwerking met de regio worden. De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld.
ZW_0063	14m	p. 38, p. 70, p. 73, p. 129 De gemeente onderschrijft het belang dat de provincie toekent aan water en bodem als richtinggevend principe in de ruimtelijke ontwikkeling. Opgaven rond drinkwaterwinning, verzilting, zeespiegelstijging, waterveiligheid en verbetering van de waterkwaliteit zijn ook voor Haarlem en Zuid-Kennemerland relevant en vragen om een gezamenlijke aanpak en om ruimte. We herkennen ons in grote lijnen in de ruimtelijke reserveringen ten aanzien van de kustbescherming, drinkwaterwinning en grondwaterbeschermingsgebieden. Ten aanzien van de aanwijzing potentieel drinkwaterwingebied op de binnenduinrand, lijkt de huidige formulering betrekking te hebben op de gehele binnenduinrand in Zuid-Kennemerland, waardoor onduidelijk is welke gebieden en ontwikkelingen precies onder deze beperking vallen. Wij verzoeken de provincie daarom om het zoekgebied nader te specificeren en geografisch scherper af te bakenen, zodat niet alle ontwikkelingen in de bredere omgeving van de binnenduinrand op voorhand worden beperkt. In bredere zin roepen de verschillende opgaven, reserveringen en aangescherpte of uitgebreide beschermingsregimes wel de vraag op wat dit precies kan betekenen voor het huidige en toekomstige gebruik, bijvoorbeeld op het vlak van recreatie, toerisme en landbouw. We denken hierbij graag vanuit de mogelijkheden en kansen om opgaven in samenhang op te pakken.	De zoekgebieden zijn tijdelijk van aard en zijn juist bedoeld om tot een nadere begrenzing te komen. Deze worden nader uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma dat ook duidelijkheid moet verschaffen over de looptijd en de restricties.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14n	p. 46 – Figuur 14 Water- en bodemcondities In het stedelijk gebied van Haarlem zijn meerdere locaties aangeduid als gebied voor klimaatbuffers. Onduidelijk blijft wat de provincie hier precies onder verstaat en welke gevolgen dit heeft voor bestaande functies en toekomstige ontwikkelingen.	Op de figuur 13 water- en bodemcondities staat een aantal symbolen met uitroepteken op Haarlem. In de legenda staan deze omschreven als "Houd rekening met klimaatopgaven bij nieuwe woningbouwlocaties." Op Haarlem zijn geen aanduidingen 'klimaatbuffers' opgenomen.
ZW_0063	14o	p. 47, p. 77, p. 192 Wij constateren dat de regionale uitwerking van voornoemde ambities in het ontwerp erg summier blijft. Dit terwijl juist hier door stad en regio concrete strategische ambities in samenhang ook met de provincie zijn benoemd. Het gaat hierbij om vier strategische aandachtspunten gericht op het vergroten van de bereikbaarheid en de doorstroom in de regio te verbeteren, overlast van verkeer beperken en inwoners en bezoekers verleiden vaker de fiets of het OV te pakken. Allereerst de doorontwikkeling van het metrobus-systeem dat samen met het spoor de basis vormt voor het regionale openbaar vervoer in Zuid-Kennemerland en dat ook betekent dat doorgaande busverbindingen tot stand komen door bestaande busconcessies heen. Vervolgens het belang om de spoorknoop Haarlem toekomstbestendig te maken en dus geschikt te hebben voor de aantallen treinen die in de hoofdconcessie spoor staan opgenomen. Als derde punt de verdere uitwerking van regionale doorfietsroutes en tot slot de realisatie van de Velserverbinding ter ontlasting van het onderliggend wegennet in de regio.	In de Omgevingsvisie wordt een kaart opgenomen met het doorfietstroutenetwerk, waarop ook de routes staan die nog verder uitgewerkt worden. Dit vindt plaats in nadere programma's waarin u als partner ook wordt meegenomen. De overige punten die indiener noemt zien wij als te gebiedsspecifiek voor onze Omgevingsvisie.
ZW_0063	14p	p. 48, p. 95, p. 129 Wij constateren dat de Waarderpolder in de ontwerp-omgevingsvisie niet genoemd wordt en op kaartmateriaal nauwelijks een prominente positie heeft. De Waarderpolder vormt binnen de MRA een essentieel regionaal werk- en productiemilieu en had 2024 de hoogste toegevoegde waarde van alle bedrijventerreinen in de MRA. De verdere intensivering van de Zuidstrook Waarderpolder – waarover we in goed overleg zijn met de provincie – zal de toegevoegde waarde alleen maar doen toenemen. In dat kader zijn we ook benieuwd naar de instrumenten die de provincie wil inzetten om bedrijventerreinen te intensiveren, denk bijvoorbeeld aan het instrument provinciale ontwikkelmaatschappij, zoals die in andere provincies ingezet worden. Behouden van bedrijventerrein is uitgangspunt, maar dit roept ook de vraag op hoe om te gaan met transformatiemogelijkheden van incourante (kleinschalige) binnenstedelijke bedrijventerreinen. Is dit überhaupt niet meer mogelijk, of slechts onder voorwaarde van compensatie elders?	Wij erkennen het belang van de Waarderpolder, waarover in de Bedrijventerreinenstrategie van de MRA regionale afspraken zijn gemaakt. Zoals staat aangegeven in de Omgevingsvisie verkennen we momenteel de mogelijkheid om extra instrumenten in te zetten om verlies aan economische functies, vanwege transformatie van bedrijventerreinen, verplicht te compenseren. Ook kijken we naar instrumenten om bedrijventerreinen beter te benutten, waarbij we in eerste instantie vooral kijken naar een betere invulling van de regionale afspraken ten aanzien van bedrijventerreinen.
ZW_0063	14q	p. 48 -Figuur 15 Signaalkaart dynamiek van veranderende water- en bodemcondities Ten noorden van het Noordzeekanaal wordt de binnenduinrand expliciet benoemd als gebied met veranderende water- en bodemcondities. Voor de binnenduinrand in Zuid-Kennemerland lijken vergelijkbare opgaven te spelen, maar deze worden niet als zodanig aangeduid. Wij verzoeken de provincie dit verschil toe te lichten.	Wij danken indiener voor deze zienswijze. De conditiekaart wordt redactioneel gewijzigd waardoor de kuststrook eenduidiger wordt is. Tegelijkertijd zijn er ook ruimtelijke verschillen tussen de kuststrook van Zuid-Kennemerland en het gebied ten noorden van het Noordzeekanaal waardoor er ook verschillen zijn in type ruimtelijke reserveringen en zoekgebieden.
ZW_0063	14r	p. 48, p.95 De ontwerp-omgevingsvisie zet in op een selectieve economische ontwikkeling, onder andere door energievraag en -aanbod te clusteren en via de aanwijzing van strategische clusters. Deze inzet kunnen we goed volgen. Haarlem is in de visie aangewezen als onderdeel van energiecluster De Liede én als strategisch cluster biotechnologie. Met de aanwezigheid van meerdere bio-Tech bedrijven speelt Haarlem een significante rol binnen de biotech en toegepaste Life Sciences in de MRA. Dit is ook een van de redenen waarom wij "Gezond & Vitaal" als Haarlems innovatiecluster willen gaan ontwikkelen en versterken. Graag gaan we in gesprek om te bezien hoe we samen het biotech-cluster verder kunnen faciliteren, versterken en doorontwikkelen. Hier ligt een mooie kans want juist in de Zuidstrook van de Waarderpolder hebben we als gemeente de ambitie kennisintensieve functies, zoals die er volop zijn binnen de biotech, toe te gaan voegen. In het verlengde hiervan spelen wij als stad ook graag een grotere rol bij de vraag hoe we als provincie Noord-Holland de transitie maken naar een circulaire economie en de bijbehorende ruimtevraag en –verdeling, waarbij wij voor Zuid-Kennemerland vooral kansen zien in het faciliteren van Research & Development.	Over de verdere uitwerking van de strategische clusters zullen wij de samenwerking met de gemeente opzoeken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14s	p. 50 - Figuur 16 Ruimtelijke reserveringen water en bodem Deze kaart is moeilijk leesbaar. Met name de verschillende paarse aanduidingen zijn lastig van elkaar te onderscheiden. Wij verzoeken de provincie de leesbaarheid van het kaartmateriaal te verbeteren.	We passen de kaarten aan
ZW_0063	14t	p. 52, p. 76 Ten aanzien van de gezonde leefomgeving richt de provincie zich van oudsher met name op milieutechnische aspecten. Tegelijkertijd is een gezonde leefomgeving zoveel meer; voldoende groen, beweegvriendelijke openbare ruimte, voldoende sport- en beweegmogelijkheden, ontmoeting, voldoende voorzieningen, etc. Overweeg inzet op gezonde leefomgeving via vier, in plaats van drie pijlers.	De provincie focust zich op de velden waar we impact kunnen maken en waar we een rol als bevoegd gezag hebben. De genoemde onderwerpen vallen onder de bevoegdheden van de gemeente
ZW_0063	14u	p. 57, p. 61 De ontwerp-omgevingsvisie wijst enerzijds overgangszones rondom Natura2000-gebied aan (p. 57), en anderzijds overgangzones tussen stad en land (p.61). Het is onduidelijk wat er precies onder deze zones wordt verstaan, hoe ze zich tot elkaar verhouden, waar ze volgens de provincie exact liggen en welke mogelijkheden en beperkingen er precies zijn. In de visie ligt de nadruk bij de Natura2000-overgangszones op de bescherming, terwijl deze zones naast het verminderen van de druk op natuur ook kunnen bijdragen aan het beperken van het stikstofknelpunt voor andere (gebieds-)opgaven. Een nadere uitwerking van de ligging, functie en consequenties van deze overgangszones is noodzakelijk, mede in relatie tot de uitvoerbaarheid van andere ruimtelijke opgaven. Ook komt de vraag op hoe deze overgangszones zich verhouden tot de zones van één kilometer rondom grote natuurgebieden, zoals opgenomen in het stikstofpakket van Kabinet Jetten.	De afbakening van overgangszones is nu nog niet mogelijk, omdat het niet duidelijk is welke rstricties en randvoorwaarden gaan gelden. Een uiteindelijke afbakening zal worden vastgelegd in de omgevingsverordening.
ZW_0063	14v	p. 60, p. 77 De uitspraak in de visie dat uitbreiding van infrastructuur terughoudend wordt benaderd en dat mobiliteitsknelpunten niet altijd kunnen worden opgelost, roept vragen op over de positie van de hiervoor benoemde regionale mobiliteitsopgaven. Wij gaan ervanuit dat de provincie deel blijft nemen aan lopende (onderzoeks-)trajecten en bestaande afspraken nakomt. Ook het ontvlechten van verkeerstromen, bijvoorbeeld door de aanleg van fietstunnels en -bruggen, zijn investeringen in infrastructuur, maar wel met sterke positieve effecten op doorstroming, fietsbereikbaarheid en verkeersveiligheid. Daarnaast zijn we benieuwd of de gevolgen van deze keuze in beeld zijn gebracht. Wat is het effect op het mobiliteitssysteem? En wat is de langere termijn visie van de provincie ten aanzien van het mobiliteitssysteem, met name ook als het gaat om het uitbreiden van Metrobus/HOV-trajecten of de Metrobus/HOV lijn 300?	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. In stedelijke omgevingen streven we naar een systeem van publieke mobiliteit in combinatie met een dekkend doorfietsroute netwerk. Het systeem van publieke mobiliteit heeft een sterke basis in openbaar vervoer en sterke overstappunten/stations of hubs. We zien op de korte termijn veel uitdagingen bij de realisatie hiervan, maar dit wil niet zeggen dat wij ons terugrekken uit onderzoekstrajecten. Als mobiliteitspartner gaan we graag in gesprek met de gemeente over hoe we samen aan dit toekomstig systeem kunnen werken.
ZW_0063	14w	p.61 De Kennemerlijn is op de kaart dunner ingetekend dan de lijnen richting Hoorn, dat moet gelijk zijn. Op dit kaartbeeld staat wel het doortrekken van de Noord-Zuidlijn, maar niet de beoogde Metrobus/HOV trajecten. Het zou logischer zijn om alle mobiliteitsmaatregelen op één kaart weer te geven.	De mobiliteitskaarten zijn in de definitieve Omgevingsvisie naar aanleiding van de ingediende zienswijzen aangepast.
ZW_0063	14x	p.72 Op het vlak van zoetwaterbeschikbaarheid stelt de provincie dat zoet water niet beschikbaar blijft voor alle functies. Onze steden rusten in West-Nederland grotendeels op houten palen boven veen- en kleilagen. Maar die basis staat onder druk. Door toenemende droogte en een te laag grondwaterpeil constateren we verzakkingen en schade – met maatschappelijke kosten oplopend tot tientallen miljarden euro's. Dat is nu al aan de hand en vraagt om actie. Een oplossing is de infiltratie van oppervlaktewater om het grondwater op peil te houden. Daarvoor is zoetwater nodig. Precies dat water wat verdeeld wordt via de zogenoemde verdringingsreeks. Het in stand houden van het grondwaterpeil heeft in de ontwerp-omgevingsvisie nog onvoldoende prioriteit. Wij willen u verzoeken om dit onderwerp aan te pakken en samen met belanghebbende gemeenten zoals Alkmaar, Amsterdam en Haarlem te bepalen hoe infiltratie voor dit doel, dat in zeer beperkte mate beslag legt op de zoetwatervoorraad, op een hogere positie in de verdringingsreeks kan komen.	Zie ons antwoord op onderdeel 9 van deze zienswijze (ZW_0063).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0063	14y	p.75 De visie stelt dat een passend aanbod van onder meer culturele voorzieningen de basis vormt voor lokale identiteit, leefbaarheid en vitaliteit en bijdraagt aan sociale cohesie en verbondenheid met de woonomgeving. De gemeenten onderschrijven dit belang en de maatschappelijke meerwaarde, maar constateren tegelijkertijd dat deze en andere sociale voorzieningen, waaronder cultuur, in de verdere uitwerking van de visie beperkt aandacht krijgen. Wij verzoeken de provincie daarom nader toe te lichten hoe zij deze ambitie concreet ondersteunt, zowel beleidsmatig als financieel, en hoe deze inzet zich verhoudt tot die van andere provincies.	Het klopt dat de Omgevingsvisie zich beperkt uitlaat over maatschappelijke en culturele voorzieningen. De Omgevingsvisie schetst de hoofdlijnen. Deze thema's worden (waar nodig) nader geconcretiseerd in afzonderlijke beleidsuitwerkingen, beleidsinstrumenten en uitvoeringsagenda's. Op basis van de Omgevingswet liggen de primaire verantwoordelijkheden bij de genoemde thema's bij gemeenten en/of het Rijk. Wel heeft de provincie beperkt wettelijke verantwoordelijkheden op het gebied van cultuureducatie en bibliotheken. In aanvulling daarop ziet de provincie meerwaarde in het samenbrengen van gemeenten in een bestuurlijke regio op de specifieke thema's cultuur, bibliotheken, sport en dorpshuisvoorzieningen. De meest passende provinciale rol bij deze voorzieningen stoelt op de klassieke rol van verbinder en het bevorderen van gezamenlijke kennisontwikkeling en -deling. Met alle bestuurlijke regio's in Noord-Holland voeren wij gesprekken over mogelijkheden van samenwerking en kennisdeling en sturen aan op gemeenschappelijke afspraken hierover. De regio's bepalen zelf hierin hun thema's en ambities. Waar nodig en mogelijk leggen we relaties met andere aanwezige (sectorale) budgetten bij de provincie, zoals voor mobiliteit en energie en duurzaamheid. Zie ook de linken naar de Voortgangsberichten Agenda Voorzieningen aan Provinciale Staten (respectievelijk 2408298-2408304 en BEL-OMK-TB-14).
ZW_0063	14z	p. 80 Het oplossen van netcongestie vergt grote aanpassingen en vooral uitbreidingen van nationale en lokale elektriciteitsnetten. Daarnaast zijn het realiseren van lokale opwek en investeringen in waterstof- en warmtenetwerken belangrijk om de netcongestie te verminderen. Wij delen deze analyse van de provincie en zijn van mening dat het oplossen van netcongestie een van de grootste prioriteiten van de provincie zou moeten zijn. Daarbij vragen wij met name aandacht voor de uitvoeringskracht. Iedereen is gebaat bij goede regie, heldere afspraken en snellere procedures. Zo merken we in de praktijk dat de behandeling van vergunningsaanvragen bij de ODNHN (te) lang duurt, vraagt het proces rondom het IBW veel ambtelijke capaciteit en ontbrak het tot voor kort aan regie bij het coördineren van aanvragen. We zijn blij dat de provincie deze handschoen heeft opgepakt. Hierbij hoort in onze ogen ook het prioriteren van de realisatie van het nieuwe hoogspanningsstation A9-Zuid en de uitbreiding van het huidige station Vijfhuizen om de netcongestie in Zuid-Kennemerland aan te pakken. Van belang is dat uitbreidingen en aanpassingen van het energienetwerk zorgvuldig worden ingepast in het landschap.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie (was paragraaf 5.7 wordt paragraaf 6.7). We gaan graag met de gemeente in gesprek over mogelijkheden om procedures te versnellen.
ZW_0064	1	De Atlasgroep Biodiversiteit Linnaeus en Frankendael ondersteunt de provinciale ambitie voor natuurherstel en een robuust groenblauw raamwerk, ook buiten formeel beschermde natuurgebieden. De ontwerpvisie maakt deze ambitie echter onvoldoende toetsbaar. Zonder gebied dekkende nulmeting, bescherming van bestaande soortenrijke gebieden en structurele monitoring kan biodiversiteitsverlies plaatsvinden terwijl op kaartniveau groen behouden lijkt. 1. Belang en deskundigheid van de Atlasgroep De Atlasgroep Biodiversiteit onderzoekt en documenteert de flora en fauna op en rond de tuinparken Linnaeus en Frankendael in Driemond. Het gezamenlijke onderzoeksgebied beslaat circa 35,2 hectare. Door systematische waarnemingen, gerichte inventarisaties en deelname van tuinders en andere waarnemers is een omvangrijke kennisbasis opgebouwd. Tot eind juli 2026 zijn in het onderzoeksgebied 2.086 soorten geregistreerd en zijn 236 waarnemers actief. De gegevens laten zien dat tuinparken en hun omgeving niet alleen recreatieve groengebieden zijn, maar een soortenrijk mozaïek van tuinen, bomen, struwelen, graslanden, oevers, waterpartijen, sloten en tuinhuisjes. Dit mozaïek aan biotopen biedt voedsel, rust-, voortplantings- en overwinteringsplaatsen aan uiteenlopende soortgroepen. De Atlasgroep beschikt daarmee over lokale, meerjarige veldkennis die relevant is voor provinciale besluiten over natuur, landschap, water, energie-infrastructuur, recreatie en stedelijke ontwikkeling. Ons belang is het voorkomen van aantasting en het versterken van de ecologische kwaliteit en samenhang van dit gebied.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op specifieke ingebrachte onderwerpen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0064	2	2. Wat wij ondersteunen Wij ondersteunen de keuze om natuurherstel niet te beperken tot Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland. Voor het herstel van biodiversiteit is juist ook de kwaliteit van het landschap daarbuiten bepalend. Positief zijn daarom de keuzes voor brede corridors, groenblauwe dooradering, overgangszones rond natuurgebieden en verbindingen via stedelijk groen en erfgoedstructuren. Ook ondersteunen wij de erkenning van de Amsterdamse scheggen als groenblauwe corridors voor mens, flora en fauna en de uitspraak dat grootschalige verstedelijking niet in de scheggen past. De Diemerscheg vormt daarbij een verbinding tussen Amsterdam, het Diemerbos, de Gemeenschapspolder, de Vechtstreek en het Groene Hart.	Wij danken indiener voor de ondersteuning van de Omgevingsvisie van onderdelen rond het thema natuur.
ZW_0064	3	3. Onze hoofdbezwaren 3.1 Bestaande biodiversiteitswaarden blijven buiten beeld De provinciale visie werkt op een schaal waarop kleinere, maar zeer soortenrijke gebieden gemakkelijk verdwijnen. Tuinparken, sloten, bermen, bosranden en kleine landschapselementen kunnen gezamenlijk essentieel zijn voor het functioneren van een ecologische verbinding, ook wanneer zij niet als NNN of Natura 2000 zijn aangewezen. De ontwerpvisie bevat geen verplichting om deze feitelijke waarden vooraf volledig in kaart te brengen. 3.2 Groenoppervlak is niet hetzelfde als ecologische kwaliteit Een hectare jong of intensief beheerd compensatiegroen is ecologisch niet gelijkwaardig aan een bestaand gebied met oude bomen, ontwikkelde bodems, sloten, dood hout, nestplaatsen en een langdurig opgebouwde soortenrijkdom. De visie spreekt over behoud, versterking en compensatie, maar maakt geen onderscheid tussen oppervlakte, habitatkwaliteit, ouderdom, samenhang en functioneren door de seizoenen heen. 3.3 Basiskwaliteit natuur ontbreekt als toetsbare ondergrens De natuur buiten beschermde gebieden krijgt wel aandacht, maar er worden geen minimale kwaliteitseisen geformuleerd. Daardoor is niet vastgelegd welke algemene soorten, habitatstructuren en milieucondities overal behouden of hersteld moeten worden. Zonder een toetsbare basiskwaliteit kan geleidelijke achteruitgang buiten het NNN onvoldoende worden tegengehouden. 3.4 Ecologische cumulatie wordt onderschat Soorten reageren op de optelsom van ruimtebeslag, versnippering, verlichting, geluid, verkeer, recreatiedruk, pesticiden, waterkwaliteit, peilveranderingen en beheer. Projectbeoordelingen per afzonderlijke locatie missen die samenhang. Een relatief kleine ingreep kan de laatste schakel in een route aantasten of een reeds belast leefgebied over een ecologische grens duwen. 3.5 Flexibiliteit in schegranden kan tot ecologische uitholling leiden Juist de randen en overgangszones bevatten vaak veel variatie en vervullen een verbindende functie. De voorgestelde flexibiliteit voor energie, mobiliteit en andere bovenlokale opgaven kan leiden tot een opeenstapeling van ingrepen. Het risico is dat de scheg als groene vorm op de kaart blijft bestaan, terwijl rust, donkerte, habitatkwaliteit en passeerbaarheid voor soorten verloren gaan. 3.6 Burgerwetenschappelijke gegevens hebben geen geborgde positie Lokale meetreeksen en waarnemingen kunnen hiaten in reguliere onderzoeken zichtbaar maken en veranderingen vroeg signaleren. De visie legt echter niet vast hoe gevalideerde burgerwetenschappelijke gegevens worden betrokken bij nulmetingen, effectbeoordelingen, besluitvorming en monitoring.	De aard van de omgevisie is op hoofdlijnen en op de lange termijn. De invulling van deze koers wordt gedaan in programma's, beleid en in de uitvoering. De benoemde aandachtspunten op het gebied van natuur moeten daar een plek krijgen. Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0064	4	4. Dringende beleidsaanpassingen Aanpassing 1 - Neem basiskwaliteit natuur als provinciaal uitgangspunt op Formuleer voor het gehele provinciale grondgebied, dus ook buiten NNN en Natura 2000, een toetsbare ecologische ondergrens. Neem daarin habitatstructuur, bodem- en waterkwaliteit, donkerte, rust, gebiedseigen soorten en functionele verbindingen op.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0064	5	Aanpassing 2 - Verplicht een gebiedsdekkende biodiversiteitsnulmeting Laat vóór locatiekeuzes en projectbesluiten een onafhankelijke nulmeting uitvoeren over meerdere seizoenen en relevante soortgroepen. Baseer die niet uitsluitend op bureaustudies of beschermde soorten, maar ook op algemene soorten, habitatkwaliteit en ecologische functies.	We volgen de wettelijke kaders uit de omgevingswet die gaan over de bescherming van soorten en habitats.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0064	6	Aanpassing 3 - Borg lokale en burgerwetenschappelijke kennis Leg vast dat gevalideerde gegevens uit onder meer Waarneming.nl, lokale atlasgroepen, natuurorganisaties en langlopende meetprojecten aantoonbaar worden betrokken bij onderzoek en besluitvorming. Motiveer wanneer beschikbare waarnemingen niet worden gebruikt.	Data vanuit de NDFF (waar de data uit waarneming.nl onderdeel van uitmaken) worden gebruikt bij onderzoek en besluitvorming.
ZW_0064	7	Aanpassing 4 - Erken Linnaeus en Frankendael als biodiversiteitskern en stapsteen Neem de tuinparken en hun waterpartijen, sloten, oevers, bomen, struwelen en omliggende verbindingen herkenbaar op in het groenblauwe raamwerk van de Diemerscheg. Bescherm niet alleen de oppervlakte, maar ook hun functie als voedselgebied, voortplantingsgebied, rustgebied en migratiestapsteen.	Binnen de bebouwnde kom is de gemeente verantwoordelijk voor de (planologische) bescherming van natuur.
ZW_0064	8	Aanpassing 5 - Leg de verbinding met Diemerbos, Vechtstreek en Groene Hart vast Beschouw de Diemerscheg als één ecologisch systeem van stad naar land. Borg de verbindingen tussen de tuinparken, het Diemerbos, de Gemeenschapspolder, Gaasp-Gein, Vechtstreek en Groene Hart en stem NOVEX Metropool Regio Amsterdam en NOVEX Groene Hart hierop af.	In de Omgevingsvisie is het belang van de scheggen opgenomen. Bij de uitwerking van beleid wordt het ecologische functioneren meegenomen.
ZW_0064	9	Aanpassing 6 - Voorkom aantasting van essentiële verbindingen Wijs kerngebieden, bottlenecks, vliegroutes, oeververbindingen en donkere corridors aan. Sluit ontwikkelingen uit die deze structuren doorsnijden of blijvend verstoren, ook wanneer het directe ruimtebeslag buiten een formeel beschermd natuurgebied ligt.	Het NNN geeft een raamwerk voor de bescherming van natuur en de verbiningen tussen natuur. Met de realisatie van het NNN zet de provincie zich in op dit vlak. Binnen het Beschermd Landschap geven wij ruimtelijke bescherming aan habitat voor weidevogels.
ZW_0064	10	Aanpassing 7 - Maak cumulatieve ecologische beoordeling verplicht Onderzoek alle bestaande en voorziene ontwikkelingen in de Diemerscheg gezamenlijk. Beoordeel de optelsom van ruimtebeslag, licht, geluid, verkeer, recreatiedruk, hydrologie, waterkwaliteit en beheer en hanteer daarbij voorzorg wanneer kennis onzeker of onvolledig is.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. Wij nemen kennis van de suggestie van indiener.
ZW_0064	11	Aanpassing 8 - Hanteer een strikte voorkeursvolgorde Pas bij ruimtelijke ontwikkelingen de volgorde: vermijden, alternatieven onderzoeken, minimaliseren, herstellen en pas als uiterste stap compenseren toe. Leg vast dat oude, complexe en onvervangbare habitats en essentiële verbindingen niet compenseerbaar zijn.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten te beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Uw zienswijze heeft betrekking op aspecten die van toepassing zijn op de uitvoering.
ZW_0064	12	Aanpassing 9 - Stel kwaliteitseisen aan compensatie Waar compensatie na volledige alternatieventoets onvermijdelijk is, moet deze vooraf, nabij, additioneel en ecologisch functioneel zijn. Eis gelijkwaardigheid in habitat, ouderdom, bodem, waterhuishouding, samenhang en ontwikkeltijd en monitor het resultaat langdurig.	zie het antwoord hierboven, bij onderdeel 11.
ZW_0064	13	Aanpassing 10 - Bescherm donkerte en natuurgeluid Neem donkerte, stilte en seizoensrust als expliciete kwaliteiten van het groenblauwe raamwerk op. Stel gebiedsgerichte eisen aan verlichting, bouw- en bedrijfsactiviteiten, verkeersbewegingen en verstoring tijdens kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperioden.	Het groenblauw raamwerk betreft een ontwerpend onderzoek van robuuste bestaande groen en blauwe structuren en laat kansen zien voor ontbrekende verbindingen en versterking van het raamwerk.
ZW_0064	14	Aanpassing 11 - Maak biodiversiteitsdoelen meetbaar Leg indicatoren vast voor soortenrijkdom, trends van kenmerkende soorten, habitatkwaliteit, ecologische connectiviteit, waterkwaliteit, boom- en struweelstructuur en nachtelijke donkerte. Publiceer de nulwaarden en rapporteer periodiek over ontwikkeling en verlies.	We volgen een monitoringsystematiek die landelijk is vastgelegd.
ZW_0064	15	5. Wijziging kerntekst voor de omgevingsvisie Wij dringen aan om de volgende tekst in de definitieve visie op te nemen: “De provincie beschermt en versterkt de ecologische samenhang en basiskwaliteit natuur binnen én buiten formeel beschermde natuurgebieden. Voor de Diemerscheg wordt de verbinding tussen Amsterdam, de tuinparken Linnaeus en Frankendael, het Diemerbos, de Gemeenschapspolder, de Vechtstreek en het Groene Hart als één groenblauwe hoofdstructuur beschouwd. Ruimtelijke ontwikkelingen worden voorafgegaan door een gebiedsdekkende biodiversiteitsnulmeting en een cumulatieve effectbeoordeling. Gevalideerde lokale en burgerwetenschappelijke gegevens maken daarvan onderdeel uit.”	De voorgestelde tekstspecifiek gericht op de Diemerscheg past niet bij de aard, schaal en het detailniveau van de Omgevingsvisie. We nemen deze dan ook niet over.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0065	1	NEPROM -de brancheorganisatie van maatschappelijk betrokken projectontwikkelaars- en Bouwend Nederland Regio Randstad-Noord -de brancheverenigingvoor bouw- en infrabedrijven hebben met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De provincie schetst een overtuigend beeld van de ruimtelijke opgaven waarvoor Noord-Holland de komende decennia staat. De druk op de ruimte neemt toe en woningbouw, economie, energie, water, natuur, landbouw, defensie en mobiliteit vragen steeds vaker om dezelfde schaarse ruimte. Dat vraagt om keuzes. Het is goed dat de provincie deze keuzes niet langer uit de weg gaat.	Introductietekst, geen antwoord nodig
ZW_0065	2	Tegelijkertijd constateren wij dat de Omgevingsvisie vooral beschrijft waarom keuzes nodig zijn en welke belangen moeten worden afgewogen, maar veel minder hoe de provincie de grote maatschappelijke opgaven daadwerkelijk dichterbij wil brengen. Daarmee is de Omgevingsvisie sterk als analyse en afwegingskader, maar minder als ontwikkelstrategie. Deze Omgevingsvisie is een sterke visie op het beschermen en ordenen van de schaarse ruimte. NEPROM en Bouwend Nederland nodigen de provincie uit om diezelfde scherpte ook aan te brengen in de ontwikkelstrategie voor woningbouw en gebiedsontwikkeling.	De Omgevingsvisie probeert helder en navolgbaar te zijn in wat de provincie van belang vindt en hoe de provincie omgaat bij afwegingen in de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie is daarmee kaderstellend en benoemt een strategie van omgaan met schaarse ruimte door zuinig ruimtegebruik, geclusterd rond bestaande infrastructruur en knooppunten van mobiliteit en energie.
ZW_0065	3	Van afwegingskader naar handelingsperspectief Het afwegingskader vormt terecht het hart van de Omgevingsvisie. De uitgangspunten en afwegingsprincipes geven richting aan de ruimtelijke keuzes die de provincie wil maken. Tegelijkertijd roept het afwegingskader een fundamentele vraag op. De provincie stelt expliciet dat geen hiërarchie bestaat tussen de verschillende afwegingsprincipes, omdat de prioriteit per locatie verschilt. Daarmee wordt echter niet duidelijk hoe de provincie uiteindelijk tot keuzes komt wanneer belangen botsen. Juist in de praktijk van gebiedsontwikkeling is dat de dagelijkse realiteit. Woningbouw, waterveiligheid, economie, natuur, mobiliteit en energie vragen vrijwel altijd om een integrale afweging. Voor gemeenten, ontwikkelaars en andere initiatiefnemers is daarom niet alleen van belang welke belangen worden meegewogen, maar ook hoe de provincie deze belangen tegen elkaar afweegt. Wij vragen de provincie dit onderdeel van de Omgevingsvisie nader te concretiseren.	Hoe de provincie belangen tegen elkaar afweegt, is per gebied of per opgave(n) verschillend. De belangenafweging is dan ook geen uniforme en eenduidige excercitie. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen we waar mogelijk steeds duidelijk maken welke belangen er spelen en hoe ze in de afweging zijn meegenomen. Een concretisering hiervan ín de Omgevingsvisie is daarom niet mogelijk.
ZW_0065	4	De Omgevingsvisie kiest daarnaast voor de sturingsfilosofie 'lokaal wat kan, provinciaal wat moet'. Wij onderschrijven dit uitgangspunt. Ook de uitwerking in hoofdstuk 6 maakt duidelijk op welke onderwerpen de provincie een provinciaal belang ziet en richting wil geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. Minder duidelijk wordt echter hoe deze provinciale belangen zich verhouden tot de afwegingsruimte van gemeenten. Juist onder de Omgevingswet is een heldere rolverdeling van groot belang. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale inrichting van de leefomgeving, terwijl de provincie stuurt op bovenlokale en provinciale belangen. De Omgevingsvisie moet scherper beschrijven waar de provincie bewust ruimte laat voor gemeentelijke afwegingen en op welke punten zij zelf richtinggevend wil zijn. Dat vergroot de voorspelbaarheid voor gemeenten, ontwikkelaars en andere initiatiefnemers en draagt bij aan de ambitie van de Omgevingsvisie om een betrouwbaar kader voor samenwerking te bieden. Een duidelijke bestuurlijke rolverdeling is bovendien van belang voor initiatiefnemers. Zij moeten vooraf kunnen inschatten welk bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de uiteindelijke ruimtelijke afweging en welke beleidsruimte op lokaal niveau bestaat.	Wij zijn het ermee eens dat het voor de realiseerbaarheid nodig is dat wij onze rol zo goed mogelijk definiëren, als ook de rollen van eventuele partners. De Omgevingsvisie is daarvoor wat ons betreft niet per se het juiste instrument. De omgevingsvisie verdient uitwerking naar instrumenten op basis van de Omgevingswet. In de uitwerking van de Omgevingsvisie - zoals naar de omgevingsverordening en programma's - maken we waar mogelijk duidelijk welke rol wij voor onszelf en voor anderen zien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0065	5	Maak van woningbouw een ruimtelijke strategie De provincie spreekt de ambitie uit om voldoende en betaalbare woningen te realiseren en kiest daarbij nadrukkelijk voor zorgvuldig ruimtegebruik, binnenstedelijke ontwikkeling en ontwikkeling nabij bestaande infrastructuur. Dat zijn logische uitgangspunten. Opvallend is echter dat de woningbouwopgave veelal wordt beschreven in termen van ambities en beleidsinzet, terwijl andere opgaven – zoals waterveiligheid, bodem en energie – worden uitgewerkt in concrete ruimtelijke keuzes, reserveringen en randvoorwaarden. Daardoor ontstaat een zekere disbalans. De beschermende functies van de Omgevingsvisie zijn ruimtelijk scherp uitgewerkt, terwijl de ontwikkelstrategie voor woningbouw relatief abstract blijft. NEPROM en Bouwend Nederland pleiten niet voor een keuze tussen binnenstedelijke ontwikkeling of uitbreidingslocaties. Beide zullen immers nodig zijn om de woningbouwopgave te realiseren. Wij vragen de provincie daarom duidelijker te beschrijven onder welke voorwaarden verschillende typen woningbouwlocaties kunnen bijdragen aan de provinciale opgave. Daarmee ontstaat een ruimtelijke strategie voor woningbouw in plaats van uitsluitend een beleidsmatige ambitie.	Wij hebben als provincie in de Omgevingsvisie zelf geen locaties bepaald of aangewezen, maar de beoogde bouwlocaties van gemeenten en die van de Nota Ruimte overgenomen. Dit zijn de grootschalige woningbouwlocaties, die wij nodig achten om de woningbouwopgave te kunnen realiseren (zie figuur 10, pagina 30). Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen), is niet statisch en bevat zowel binnen- als buitenstedelijke locaties. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.
ZW_0065	6	Daarbij vragen wij nadrukkelijk aandacht voor gebiedsontwikkeling als integraal instrument. Nieuwe woongebieden zijn geen optelsom van afzonderlijke beleidsopgaven, maar de plek waar woningbouw, mobiliteit, energie, water, natuur, voorzieningen en economie samenkomen. De Omgevingsvisie benoemt deze opgaven afzonderlijk zorgvuldig, maar kan sterker uitwerken hoe integrale gebiedsontwikkeling juist een middel is om meerdere provinciale doelen gelijktijdig te realiseren.	Wij onderschrijven de constatering dat gebiedsontwikkeling een integrale aanpak vergt, waarin de diverse beleidsopgaven worden samengebracht en uitgewerkt in integrale oplossingen. Zoals in onze visie beschreven, pakken wij daarom een actieve en ondersteunende rol om de versnelling van woningbouw mogelijk te maken. Dit werken wij uit in ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0065	7	Water en bodem vragen om een gebiedsgerichte toepassing NEPROM en Bouwend Nederland onderschrijven dat water en bodem een grote rol spelen bij ruimtelijke keuzes. Klimaatverandering, bodemdaling en waterbeschikbaarheid maken dat onvermijdelijk. Tegelijkertijd laat de Omgevingsvisie zien dat de gevolgen hiervan sterk verschillen per gebied. Juist daarom ligt een gebiedsgerichte benadering voor de hand. De Omgevingsvisie introduceert zoekgebieden, ruimtereserveringen en beperkingen voor functies die niet verenigbaar zijn met toekomstige wateropgaven. Wij begrijpen deze keuzes, maar vragen de provincie nadrukkelijk aandacht te houden voor maatwerk en adaptieve gebiedsontwikkeling. Water en bodem zijn belangrijke ordenende principes, maar zouden niet moeten leiden tot een generieke beperking van ontwikkelmogelijkheden waar innovatieve oplossingen of een andere inrichting van een gebied dezelfde doelen kunnen bereiken.	Zoekgebieden zijn bij uitstek gebieden om door middel van maatwerk en adaptieve ontwikkelingen nader vorm te geven. Het is een duiding voor gebieden waarvan we nu al weten dat we ze (hoogstwaarschijnlijk voor een deel) nodig hebben voor een specifieke functie. uiteraard daar waar en indien mogelijk gecombineerd met andere passende functies, gebiedsgericht uitgewerkt.
ZW_0065	8	Wij constateren dat de Omgevingsvisie een groot aantal ambities, afwegingsprincipes en randvoorwaarden introduceert die allemaal hun doorwerking hebben op woningbouwontwikkelingen. Woningbouw moet niet alleen bijdragen aan de beschikbaarheid van woningen, maar tegelijkertijd ook voldoen aan eisen en ambities op het gebied van gezondheid, klimaatadaptatie, circulariteit, natuurinclusiviteit, energie, bereikbaarheid, groen, leefomgevingskwaliteit en water en bodem. Daarmee dreigt woningbouw steeds minder een maatschappelijke opgave op zichzelf te zijn en steeds meer het resultaat te worden van een opeenstapeling van beleidsdoelen en aanvullende voorwaarden.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze (ZW_0065)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0065	9	In het bijzonder zijn wij kritisch op de wijze waarop de provincie het thema gezonde leefomgeving uitwerkt. De Omgevingswet en de onderliggende milieuwetgeving bevatten reeds een uitgebreid stelsel van normen en beschermingsregimes waarmee gezondheid, veiligheid en leefomgevingskwaliteit worden geborgd. Toch kiest de provincie ervoor om gezondheid als aanvullend provinciaal belang te positioneren en expliciet ruimte te creëren voor aanvullende beleidsmatige afwegingen bovenop de bestaande wettelijke kaders. Daarbij stelt de provincie dat wettelijke normen slechts een ondergrens vormen, dat maximale normopvulling niet vanzelfsprekend is en dat aanvullende afwegingen ertoe kunnen leiden dat woningbouw op specifieke locaties geen doorgang vindt. Daarmee ontstaat feitelijk een extra beoordelingslaag boven op het bestaande wettelijke systeem. Naar onze mening is dit onwenselijk. Wanneer ontwikkelingen voldoen aan de normen die de wetgever heeft vastgesteld, moet terughoudend worden omgegaan met aanvullende provinciale beperkingen die niet zijn gebaseerd op objectieve en juridisch verankerde criteria.	De provincie heeft een beleidskader opgesteld omdat een gezonde leefomgeving steeds verder onder druk komt te staan en een volwaardige plek verdient bij ruimtelijke keuzes. En ook omdat de belangen van bedrijven voldoende geborgd moeten zijn. Een van de uitgangspunten voor het bepalen van wanneer er sprake is van een provinciaal belang is dat we uitgaan van landelijke wet-en regelgeving. Alleen waar deze wetgeving onderdelen niet dekt of ons ruimte biedt om eigen doelstellingen te formuleren, verkennen we die ruimte en stellen we beleid vast. Deze ruimte geeft de Omgevingswet ons. Bij ruimtelijke opgaven gaan we voldoen aan de geldende milieunormen. Dat betekent dat we er bij de ontwikkeling voor zorgen dat we binnen wettelijke toegestane grenzen blijven.
ZW_0065	10	De gevolgen van deze benadering beperken zich niet tot het thema gezondheid. Ook de combinatie van aanvullende ambities op het gebied van duurzaamheid, klimaat, natuur, water, energie en leefomgeving leidt tot een toenemende complexiteit van woningbouwontwikkelingen. Individuele doelstellingen kunnen op zichzelf legitiem zijn, maar de Omgevingsvisie maakt onvoldoende inzichtelijk wat de cumulatieve effecten zijn voor de uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en realiseerbaarheid van woningbouwprojecten. Hierdoor neemt het risico toe dat procedures langer duren, ontwikkelkosten oplopen en bouwlocaties die maatschappelijk wenselijk zijn uiteindelijk niet of slechts vertraagd tot ontwikkeling komen. Juist in een provincie met een grote woningbouwopgave is dit een onwenselijke ontwikkeling. Op andere plaatsen in de Omgevingsvisie erkent de provincie zelf dat stapeling van ambities, voorwaarden en beoordelingscriteria de uitvoering van maatschappelijke opgaven kan bemoeilijken. Tegen die achtergrond ligt het voor de hand om terughoudend te zijn met het introduceren van nieuwe beleidsmatige eisen en afwegingskaders. Het realiseren van voldoende woningen vraagt om voorspelbaarheid, bestuurlijke eenvoud en ruimte voor integrale gebiedsontwikkeling. Wij missen in de Omgevingsvisie een expliciete erkenning dat uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en realiseerbaarheid eveneens publieke belangen zijn die volwaardig moeten worden meegewogen. Wij vragen de provincie daarom om scherper te kiezen voor een ontwikkelgerichte benadering waarbij wettelijke normen het uitgangspunt vormen, aanvullende provinciale eisen terughoudend worden toegepast en nieuwe ambities niet automatisch leiden tot nieuwe verplichtingen voor woningbouwontwikkelingen. Waar de provincie hogere ambities nastreeft, ligt het meer voor de hand deze te realiseren via samenwerking, stimuleringsmaatregelen en gebiedsgerichte afspraken dan via een verdere stapeling van randvoorwaarden. Alleen op die manier ontstaat een evenwichtige balans tussen kwaliteit en de noodzaak om de woningbouwopgave daadwerkelijk te realiseren.	In elke specifieke gebiedsontwikkeling wordt gekeken naar de ambities in relatie tot de uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en realiseerbaarheid van de ontwikkeling zelf. Hierdoor kan op voorhand geen algemene regel worden opgenomen welk belang altijd preveleert boven een ander belang. Er wordt in de verschillende uitvoeringsprogramma's van deze visie verder gekeken naar de vertaling van ambities naar de praktijk, waarbij terughoudend zal worden omgegaan met het stapelen van ambities.
ZW_0065	11	Netwerken als ontwikkelstrategie De Omgevingsvisie benoemt energie-, mobiliteits- en drinkwaternetwerken als medesturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dat is een realistische constatering. Tegelijkertijd benadert de Omgevingsvisie deze netwerken vooral als begrenzing van nieuwe ontwikkelingen. Wij vragen de provincie nadrukkelijker te beschrijven hoe zij, samen met netwerkbeheerders en andere overheden, wil investeren in de uitbreiding van deze netwerken. Efficiënter gebruik van bestaande infrastructuur is wenselijk, maar kan de noodzakelijke uitbreiding van energie-, drinkwater- en mobiliteitsnetwerken (waarover hierna meer) niet vervangen. De woningbouwopgave kan niet uitsluitend worden aangepast aan de bestaande capaciteit. Juist de ontwikkeling van woningen, infrastructuur en energievoorzieningen vraagt om een gezamenlijke programmering.	Wij onderschrijven dat een uitwerking nodig is voor keuzes over het toekomstige energiesysteem en de netwerken. De Omgevingsvisie bevat de strategische ruimtelijke koers op hoofdlijnen. De verdere uitwerking van de verhouding tussen de potentiële energieopwek, de toekomstige energievraag en de benodigde energie-infrastructuur vindt plaats in energiebeelden en het nog uit te werken provinciale Programma Energie. Energiebeelden brengen vraag en aanbod van energie op provinciaal en regionaal niveau in samenhang in beeld. Zij bieden daarmee een basis voor keuzes over opwek, opslag, warmte, waterstof, energie-infrastructuur en de bijbehorende ruimtelijke randvoorwaarden. Het Programma Energie kan deze inzichten vervolgens vertalen naar provinciale maatregelen, afspraken en monitoring. De provincie sluit daarmee aan bij de nieuwe landelijke interbestuurlijke werkwijze voor het energiesysteem, die in 2026 verder wordt uitgewerkt en vanaf 2027 wordt ondersteund door het Nationaal Programma Energiesysteem.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0065	12	Bereikbaarheid vraagt om meer dan het beter benutten van bestaande netwerken Wij constateren dat de Omgevingsvisie een opvallende disbalans bevat tussen de ambities die de provincie formuleert en de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn om deze ambities daadwerkelijk te realiseren. De provincie zet stevig in op woningbouw, economische ontwikkeling, energietransitie en de versterking van strategische economische clusters, maar verbindt hier nauwelijks een ruimtelijke ambitie voor de ontwikkeling van de mobiliteitsinfrastructuur aan. Daarmee blijft onduidelijk hoe de provincie de bereikbaarheid wil waarborgen die noodzakelijk is om deze opgaven richting 2050 mogelijk te maken. In hoofdstuk 5.5 van de Omgevingsvisie ligt de nadruk vrijwel volledig op het beter benutten van bestaande netwerken, het beperken van de groei van mobiliteit, mobiliteitstransitie en concentratie van ontwikkelingen rond bestaande infrastructuur. Tegelijkertijd erkent de provincie zelf dat de bereikbaarheid onder druk staat door verstedelijking, bevolkingsgroei, toenemende mobiliteitsvraag, beperkte capaciteit en een gebrek aan structurele rijksinvesteringen. De logische conclusie zou moeten zijn dat ook moet worden nagedacht over uitbreiding en versterking van infrastructuur. Die conclusie wordt echter niet getrokken. De Omgevingsvisie lijkt daarmee impliciet uit te gaan van het uitgangspunt dat toekomstige bereikbaarheidsproblemen hoofdzakelijk kunnen worden opgelost door efficiënter gebruik van de bestaande infrastructuur. Naar onze mening is dat onvoldoende realistisch gelet op de omvang van de woningbouw- en economische opgaven waarvoor Noord-Holland zich heeft gesteld.	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. We streven hierbij naar het optimaliseren van de bereikbaarheid gegeven de beperkingen zoals u ook al noemt. We redeneren dan ook vanuit het adagium van verminderen, veranderen en verbeteren om zo de extra druk van gebiedsontwikkeling op het mobiliteitssysteem te beperken. We gaan hierbij uit van de bestaande infrastructuur en de investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur voor verbetering van deze netwerken. Samen met onze partners werken we aan het bereikbaar houden van Noord-Holland.
ZW_0065	13	Opvallend is bovendien dat de Omgevingsvisie op andere beleidsterreinen wel degelijk ruimtelijke keuzes maakt voor de lange termijn. Voor water, bodem en natuur worden beschermingsregimes, ruimtelijke reserveringen en ontwikkelrichtingen opgenomen. Juist op het thema bereikbaarheid, dat een essentiële randvoorwaarde vormt voor woningbouw, economie en brede welvaart, ontbreekt een vergelijkbare ruimtelijke langetermijnvisie. Hierdoor ontstaat het beeld dat de provincie mobiliteit vooral benadert als een randvoorwaarde waar ontwikkelingen zich aan moeten aanpassen, in plaats van als een netwerk waarin ook geïnvesteerd moet worden om maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te maken. Wij achten deze benadering onwenselijk. Een Omgevingsvisie met een horizon tot 2050 zou niet alleen moeten beschrijven waar woningen, economische functies en energievoorzieningen gewenst zijn, maar ook welke bereikbaarheid daarvoor noodzakelijk is. Zonder een duidelijke ruimtelijke ambitie voor de toekomstige mobiliteitsstructuur ontbreekt een belangrijk onderdeel van de ontwikkelstrategie voor Noord-Holland. Bovendien verzwakt dit de positie van de provincie in toekomstige gesprekken met het Rijk over financiering van infrastructurele investeringen. Juist in een periode waarin schaarse rijksmiddelen steeds nadrukkelijker worden verdeeld op basis van hun bijdrage aan woningbouw, economische ontwikkeling en brede welvaart, is het essentieel dat Noord-Holland een helder toekomstbeeld schetst van de bereikbaarheid die zij noodzakelijk acht om haar eigen ambities te realiseren.	De visie bevat ook onze schets van het toekomstig mobiliteitsysteem. In stedelijke omgevingen streven we naar een systeem van publieke mobiliteit in combinatie met een dekkend doorfietsroute netwerk. Het systeem van publieke mobiliteit heeft een sterke basis in openbaar vervoer en sterke overstappunten/stations of hubs. In landelijk gebied zal ook de auto een belangrijke modaliteit blijven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0065	14	Ruimte voor bedrijvigheid De Omgevingsvisie onderstreept terecht het belang van een sterke en toekomstbestendige economie. Tegelijkertijd constateren wij dat veel aandacht uitgaat naar het beschermen en zorgvuldig benutten van bestaande ruimte, terwijl minder duidelijk wordt hoe voldoende ontwikkelruimte beschikbaar blijft voor nieuwe economische activiteiten. Juist voor de circulaire economie, verduurzaming van productieprocessen en innovatieve bedrijvigheid zijn goed ontsloten en toekomstbestendige bedrijventerreinen onmisbaar. Ook de bouwsector heeft ruimte nodig voor nieuwe productiemethoden, industrialisatie van de bouw, circulaire bouwketens en innovatieve bouwconcepten. Zonder voldoende ontwikkelruimte komen niet alleen economische ambities, maar ook andere maatschappelijke opgaven onder druk te staan. Wij zijn daarom bijzonder kritisch op de introductie van zes aanvullende vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijvigheid (paragraaf 5.14 concept-Omgevingsvisie). Hoewel zorgvuldig ruimtegebruik belangrijk is, bestaat het risico dat een omvangrijk afwegingskader innovatie en ondernemerschap belemmert. Nieuwe economische activiteiten laten zich niet altijd vooraf vatten in bestaande beleidscriteria. De provincie zou daarom meer ruimte moeten bieden aan innovatie en vernieuwing en vestigingsbeleid zo vorm moeten geven dat het economische ontwikkeling faciliteert in plaats van begrenst. Wij vragen de provincie om explicieter te beschrijven hoe zij voldoende ruimte voor bedrijventerreinen en innovatieve bedrijvigheid wil behouden en ontwikkelen. Daarnaast verzoeken wij om de voorgestelde criteria voor nieuwe bedrijvigheid zoals benoemd in paragraaf 5.14 te schrappen. Een succesvolle woningbouw-, energie- en circulaire transitie vraagt immers niet alleen om ruimte voor woningen, maar ook om ruimte voor de bedrijven die deze transities mogelijk maken.	Wij onderschrijven het belang van voldoende, goed ontsloten en toekomstbestendige ruimte voor bedrijvigheid. Dit geldt nadrukkelijk ook voor bedrijven die nodig zijn voor de woningbouw-, energie- en circulaire transitie, zoals bedrijven in de bouw, maakindustrie, logistiek en circulaire ketens. De Omgevingsvisie zet daarom in op voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten. Daarbij beschermen en behouden we bestaande ruimte voor bedrijvigheid en bieden we ruimte aan economische clusters die van belang zijn voor de energietransitie, circulaire economie, strategische autonomie en innovatie. Tegelijkertijd is sprake van toenemende schaarste aan fysieke ruimte, milieuruimte, energie, netcapaciteit, water, grondstoffen en arbeidskrachten. Daardoor is het niet mogelijk om iedere economische ontwikkeling op iedere locatie en zonder voorwaarden te faciliteren. De provincie kiest daarom voor heldere ruimtelijke kaders die ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan een weerbare, duurzame, circulaire en concurrerende economie. De provincie handhaaft de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie. De toenemende schaarste aan ruimte, milieuruimte, energie, water, grondstoffen en personeel vraagt om samenhangende ruimtelijke keuzes: niet iedere economische ontwikkeling kan overal en onbeperkt plaatsvinden. De richtlijnen zijn positief sturend en geen harde afvinklijst, zelfstandig vergunningenstelsel of stapeling van aanvullende eisen. Zij vormen een richtinggevend kader voor ruimtelijke afwegingen en worden gebiedsgericht, proportioneel en in samenhang toegepast. Daarmee blijft ruimte bestaan voor maatwerk, innovatie, nieuwe technologieën en economische ontwikkelingen die bijdragen aan de economische kracht, duurzaamheid, circulariteit en weerbaarheid van Noord-Holland. Naar aanleiding van deze zienswijze scherpen wij de toelichting aan, zodat duidelijker wordt dat de richtlijnen economische ontwikkeling faciliteren binnen de beschikbare ruimte en randvoorwaarden.
ZW_0065	15	Van alertheid naar keuzes Op verschillende plaatsen erkent de provincie dat stapeling van ambities, randvoorwaarden en beoordelingscriteria de uitvoering van maatschappelijke opgaven kan bemoeilijken. Ook spreekt de provincie uit oog te hebben voor beperking van regeldruk. Wij onderschrijven deze uitgangspunten. Tegelijkertijd menen wij dat alertheid alleen onvoldoende is. Wanneer de provincie onderkent dat stapeling een risico vormt voor onder meer de woningbouw- en economische opgave, ligt het voor de hand om ook expliciet uit te spreken dat nieuwe ambities niet automatisch leiden tot nieuwe regels, aanvullende voorwaarden of extra beoordelingscriteria. Het voorkomen van stapeling zou een ontwerpprincipe van de verdere uitwerking moeten zijn.	De stapeling van ambities, randvoorwaarden en beoordelingscriteria kan de maatschappelijke opgave van woningbouw inderdaad bemoeilijken. Wij gaan zeer terughoudend om met het toevoegen hiervan. De ruimtelijke ordening is echter dynamisch en bij nieuwe wetgeving vanuit Europa, het Rijk, nieuwe uitspraken door de Raad van State of de maatschappelijke context is er soms toch een extra belang dat gewogen moet worden ten opzichte van het woningbouwbelang. Er zal met het oog op een goede ruimtelijke ordening altijd gekeken worden welke belangen uitgewerkt en met elkaar afgewogen moeten worden.
ZW_0065	16	Daarbij is het van belang dat de strategische ruimte die de Omgevingsvisie biedt, niet in de verdere uitwerking alsnog wordt dichtgeregeld. De Omgevingsverordening zou richting moeten geven, zonder de ruimte voor maatwerk, integrale afwegingen en gebiedsontwikkeling onnodig te beperken. Nieuwe programma's en wijzigingen van de Omgevingsverordening zouden daarom nadrukkelijk moeten worden getoetst op uitvoerbaarheid, voorspelbaarheid en de gezamenlijke effecten op de woningbouw- en gebiedsontwikkelingsopgave. Daarmee geeft de provincie ook invulling aan haar eigen uitgangspunten om de regeldruk te beperken en een betrouwbaar kader voor samenwerking te bieden.	Indiener wijst op instrumenten die kunnen worden ingezet bij de uitwerking van de Omgevingsvisie. Dit punt richt zich niet op de Omgevingsvisie op zichzelf. Wij nemen hier kennis van.
ZW_0065	17	Tot slot De ontwerp-Omgevingsvisie laat zien dat de provincie de ruimtelijke opgaven van Noord-Holland goed in beeld heeft. De volgende stap is om deze analyse nadrukkelijker te vertalen naar een ontwikkelstrategie. Niet alleen door duidelijk te maken welke ontwikkelingen worden begrensd, maar ook door inzichtelijk te maken hoe de provincie de woningbouw-, economische, bereikbaarheids- en maatschappelijke opgaven actief wil helpen realiseren.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op het voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. De opmerking van indiener over ontwikkelstrategieën sluit daar min of meer bij aan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0065	18	Naar onze mening maakt de ontwerp-Omgevingsvisie op een aantal belangrijke onderdelen nog onvoldoende inzichtelijk hoe de provincie tot een integrale afweging tussen de verschillende maatschappelijke belangen komt. Juist waar woningbouw, economie, bereikbaarheid, gezondheid, natuur, water en energie met elkaar concurreren om schaarse ruimte, is een transparante en navolgbare belangenafweging essentieel. De huidige ontwerp-Omgevingsvisie bevat daardoor nog te veel open einden en onvoldoende houvast voor gemeenten, initiatiefnemers en andere betrokken partijen. Wij roepen de provincie daarom op om bij de verdere besluitvorming nadrukkelijk te beoordelen of de belangenafweging die aan de Omgevingsvisie ten grondslag ligt voldoende inzichtelijk en evenwichtig is en of de voorgestelde koers daadwerkelijk uitvoerbaar is in het licht van de grote woningbouw-, bereikbaarheids- en economische opgaven waar Noord-Holland voor staat. Zolang die integrale afweging onvoldoende zichtbaar is gemaakt, achten wij vaststelling van de Omgevingsvisie in haar huidige vorm prematuur.	Kern van de zienswijze van Neprom en Bouwend Nederland Randstad Noord is de relatieve onduidelijkheid en gebrek aan inzichtelijkheid over de wijze waarop de provincie belangen integraal met elkaar afweegt. De Omgevingsvisie is een strategische visie op hoofdlijnen, die verder uitgewerkt dient te worden. In de uitwerkingen zal de wijze van belangenafweging nader worden ingevuld. Dat zit de vaststelling van de Omgevingsvisie daarom niet in de weg. Om onze afwegingen wel navolgbaar te laten zijn, is een hoofdstuk Afwegingskader opgenomen waarin we uiteenzetten waar wij rekening mee houden bij onze afwegingen.
ZW_0065	19	NEPROM en Bouwend Nederland zien uit naar de verdere uitwerking van deze Omgevingsvisie en gaan hierover graag met de provincie in gesprek.	Wij danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0066	1	De gemeente Landsmeer heeft kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland zoals deze van 15 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage ligt. De visie vormt het strategisch kader voor de fysieke leefomgeving onder de Omgevingswet en biedt richting aan de verdere uitwerking van provinciaal beleid en de doorwerking daarvan. Daarmee kan de visie van betekenis zijn voor de afwegingsruimte van gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente Landsmeer onderschrijft de noodzaak van een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarin klimaatadaptatie, water, natuur en landschap een belangrijke rol spelen. Tegelijkertijd ziet de gemeente op een aantal onderdelen aanleiding om aandacht te vragen voor de samenhang tussen beschermende en ontwikkelende belangen, de uitvoerbaarheid en de ruimte voor lokale afweging. In het bijzonder vraagt Landsmeer aandacht voor de mogelijkheden om binnen kleine kernen ruimte te houden voor passende, kleinschalige ontwikkelingen die kunnen bijdragen aan de leefbaarheid, het voorzieningenniveau en de vitaliteit van deze kernen. Juist voor kleinere kernen kan beperkte ontwikkelruimte van betekenis zijn voor het behoud en versterken van de bestaande voorzieningen en sociale samenhang. In de bijgevoegde zienswijze worden deze en andere aandachtspunten nader toegelicht en worden suggesties gedaan voor de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. Wij vragen u om deze aandachtspunten te betrekken bij de verdere uitwerking en besluitvorming over de definitieve Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende beantwoorden we specifieke onderdelen van deze zienswijze.
ZW_0066	2	1. Inleiding De gemeente begrijpt dat de provincie, gezien de grote stapeling van opgaven in Noord-Holland, keuzes maakt en meer richting en prioritering wil aanbrengen. De gemeente onderschrijft de ambitie om zorgvuldig om te gaan met de schaarse ruimte en om natuur, landschap, water en leefomgeving te beschermen en te versterken. Tegelijkertijd ziet Landsmeer dat deze keuzes in de praktijk gevolgen kunnen hebben voor de ontwikkelmogelijkheden van gemeenten. Juist in een gemeente als Landsmeer komen verschillende opgaven direct samen. De gemeente ligt aan de noordrand van de Metropoolregio Amsterdam en kent tegelijkertijd een sterke verwevenheid met het waardevolle landschap en de natuur. Hierdoor raken woningbouw, natuur, water en bodem, mobiliteit, klimaatadaptatie en leefbaarheid elkaar direct.	Introductie, geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	3	De gemeente Landsmeer onderschrijft de zienswijze die namens de regio Zaanstreek-Waterland wordt ingediend. Deze regionale zienswijze geeft de gezamenlijke aandachtspunten en belangen van de regio weer. Naast deze regionale zienswijze dient de gemeente Landsmeer een eigen zienswijze in, waarin vanuit Landsmeer lokale aandachtspunten en dilemma's naar voren worden gebracht. Voor Landsmeer ligt daarbij een belangrijk aandachtspunt in het vinden van een goede balans tussen bescherming en ontwikkeling. De gemeente wil de kwaliteiten van het landschap, de natuur en de dorpen behouden maar tegelijkertijd voldoende ruimte houden om de dorpskernen vitaal en toekomstbestendig te houden. Dit vraagt om ruimte voor passende woningbouw, voorzieningen, bereikbaarheid en ontwikkelingen die bijdragen aan de leefbaarheid van Landsmeer. Wij vragen de provincie daarom om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie oog te houden voor de lokale gevolgen van de verschillende provinciale keuzes en voldoende ruimte te bieden voor gemeentelijke afweging en gebiedsgericht maatwerk.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie zullen we oog hebben voor de lokale gevolgen van keuzes en voor voldoende gemeentelijke afwegingsruimte. Daarbij willen we de regio en gemeenten dan ook weer betrekken.
ZW_0066	4	2. Juridisch en beleidsmatig kader De beoordeling vindt plaats binnen het kader van: • de Omgevingswet (integrale afweging en evenwichtige toedeling van functies aan locaties); • de Nationale Omgevingsvisie (NOVI); • het rijksprogramma Water en Bodem Sturend; • de nationale woningbouwopgave (voldoende, betaalbaar en tijdig); • algemene beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder evenredigheid, motivering en zorgvuldige belangenafweging. Vanuit deze kaders geldt dat provinciale visies voldoende inzicht moeten bieden in afwegingssystematiek en uitvoerbaarheid, mede om rechtszekerheid en bestuurlijke voorspelbaarheid te borgen.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0066	5	3. Algemene beoordeling De ontwerp-Omgevingsvisie kenmerkt zich door een consistente inzet op klimaatadaptatie, natuurherstel en het versterken van water- en bodemsystemen als structurerende principes. Deze benadering sluit aan bij landelijke beleidsontwikkelingen en is in beginsel inhoudelijk begrijpelijk. De gemeente onderschrijft het belang van deze opgaven. Tegelijkertijd ziet de gemeente een spanningsveld tussen de verschillende beschermende en ontwikkelende belangen. De Omgevingsvisie geeft richting aan afzonderlijke opgaven maar het is niet altijd duidelijk hoe deze op lokaal niveau gezamenlijk worden afgewogen. Voor Landsmeer is dit een concreet aandachtspunt. Natuur- en landschapsbescherming, water en bodem, woningbouw, mobiliteit en leefbaarheid komen hier direct bij elkaar. Een keuze op het ene terrein kan daardoor directe gevolgen hebben voor de mogelijkheden op een ander terrein. Dit komt onder meer tot uiting in de keuzes rondom vernatting van veenweidegebieden en het sturen op hogere grondwaterstanden. Deze ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben voor bestaande functies, waaronder agrarisch gebruik, infrastructuur, bebouwing en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente vraagt daarom om meer duidelijkheid over de wijze waarop verschillende belangen in de uitvoeringspraktijk tegen elkaar worden afgewogen. Provinciale ambities zijn naar het oordeel van de gemeente het meest effectief wanneer zij samengaan met duidelijke kaders, uitvoerbaarheid en ruimte voor lokaal maatwerk.	Wij begrijpen de zienswijze om meer duidelijkheid over de wijze waarop afwegingen plaatsvinden. De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	6	4. Bestuurlijke afwegingsruimte en uitvoerbaarheid De Omgevingsvisie geeft richting aan het provinciale beleid. De gemeente Landsmeer ziet in de verdere uitwerking graag meer duidelijkheid over de wijze waarop verschillende belangen in specifieke situaties tegen elkaar worden afgewogen. De gemeente vraagt daarbij aandacht voor de verdere uitwerking van: • hoe conflicterende belangen worden gewogen; • welke beoordelingscriteria worden gehanteerd; • hoe de provincie omgaat met spanningen tussen opgaven. Voor Landsmeer is dit in het bijzonder relevant vanwege de stapeling van opgaven binnen een relatief beperkte ruimte. De gemeente wil kunnen bijdragen aan regionale en provinciale doelstellingen maar moet daarbij ook kunnen blijven sturen op de lokale leefbaarheid en vitaliteit van de dorpskernen. Daarnaast vraagt de gemeente aandacht voor de bestuurlijke, juridische en financiële uitvoerbaarheid van nieuwe beleidsambities. Nieuwe ruimtelijke kaders kunnen gevolgen hebben voor gemeentelijke uitvoeringscapaciteit, investeringsopgaven en grondbeleid. Beleidsdoelen zijn alleen effectief wanneer deze ook binnen de gemeentelijke praktijk uitvoerbaar zijn. Een concreet voorbeeld is een toekomstige woningbouwontwikkeling waarbij vanuit water en bodem eisen worden gesteld aan de locatie, inrichting of het waterbergend vermogen, terwijl tegelijkertijd de woningbouwopgave en leefbaarheid van de dorpskernen moeten worden meegewogen. Het is voor gemeenten van belang dat duidelijk is hoe dergelijke belangen tegen elkaar worden afgewogen en welke ruimte er resteert voor lokaal maatwerk.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld.
ZW_0066	7	5. Woningbouw en ruimtelijke ontwikkeling De Omgevingsvisie legt nadruk op concentratie van verstedelijking en bescherming van landschap. Dit sluit aan bij de NOVI en de nationale woningbouwopgave. Tegelijkertijd is het van belang dat deze keuze voldoende ruimte laat voor de regionale woningbouwopgave en voor de specifieke behoefte van kleinere kernen. De regionale zienswijze van Zaanstreek-Waterland vraagt terecht aandacht voor voldoende flexibiliteit in de woningbouwprogrammering en voor meer eigen afwegingsruimte voor gemeenten om in kleinere kernen woningen en werklocaties te ontwikkelen. Voor Landsmeer is dit bijzonder relevant vanwege de ligging binnen de invloedssfeer van Amsterdam, de hoge woningdruk en de beperkte beschikbare ruimte. De gemeente acht het van belang dat de Omgevingsvisie voldoende ruimte laat voor lokale bijdragen aan de regionale woningbouwopgave. Afwegingsruimte voor kleine kernen en dorpslinten In de Omgevingsvisie wordt aangegeven dat ook bij kleine kernen ruimte moet blijven voor ontwikkeling, zodat de leefbaarheid en vitaliteit van deze kernen behouden kunnen blijven. De gemeente Landsmeer onderschrijft dit uitgangspunt. Tegelijkertijd is voor de gemeente nog onvoldoende duidelijk welke afwegingsruimte gemeenten daadwerkelijk behouden om hier invulling aan te geven. De gemeente vraagt de provincie daarom om binnen provinciale randvoorwaarden voldoende ruimte te laten voor gemeenten om zelf te bepalen welke kleinschalige woningbouw en ruimtelijke ontwikkelingen nodig zijn om voorzieningen, sociale samenhang en leefbaarheid in stand te houden. Juist bij kleine kernen kan een beperkte ontwikkeling grote betekenis hebben voor de vitaliteit van het dorp.	In de Omgevingsvisie kiezen we ervoor het grootste deel van de benodigde woningen om deze binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten te bouwen. Bij kleinere kernen blijft woningbouw mogelijk onder voorwaarden, zoals vastgelegd in onze omgevingsverordening. De provincie wil zorgen voor compacte ontwikkeling en beschermt daarmee ook de open ruimte van het landelijk gebied en beschermd landschap, wat een belangrijk onderdeel vormt van onze omgevingskwaliteit. Wij zijn van mening dat gemeenten voldoende afwegingsruimte hebben om ook in kleinere kernen woningen te ontwikkelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	7a	Voor Landsmeer is dit van bijzonder belang. De beschikbare ruimte is beperkt en veel van het gebied wordt gekenmerkt door natuurwaarden en landelijk gebied. Tegelijkertijd bestaat binnen de dorpskernen en de dorpslinten behoefte aan passende ontwikkelingen. De gemeente wil daarom voorkomen dat provinciale beschermingskaders ertoe leiden dat ook kleinschalige ontwikkelingen die bijdragen aan de kwaliteit en leefbaarheid van de bestaande kern onvoldoende mogelijk zijn. Een concreet voorbeeld hiervan is een bestaande woning met een bedrijfsbestemming in een gebied dat voor het overige grotendeels uit woningen bestaat. Door de huidige regelgeving kan een omzetting naar een woonbestemming niet zonder meer worden gerealiseerd, terwijl een dergelijke ontwikkeling vanuit ruimtelijk oogpunt juist kan bijdragen aan de kwaliteit van de wijk en aan een beter passende inrichting van de bestaande kern. Dit laat zien dat regelgeving die primair gericht is op het beschermen van ruimtelijke waarden niet altijd voldoende ruimte biedt voor kleinschalige kwaliteitsverbetering binnen bestaande dorpskernen. De gemeente vraagt de provincie daarom om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie voldoende ruimte te laten voor lokaal maatwerk binnen kleine kernen en dorpslinten, waarbij gemeenten ruimte behouden om ontwikkelingen af te wegen die bijdragen aan de leefbaarheid en vitaliteit van de kern.	Zie beantwoording bij ZW_0066 subnummer 7
ZW_0066	8	Balans tussen woningbouw, landschap en leefbaarheid Daarbij gaat het niet alleen om aantallen woningen maar ook om betaalbaarheid, doorstroming, voorzieningen en het behouden van sociale samenhang en leefbaarheid. De inzet op woningbouw nabij OV-knooppunten in combinatie met bescherming van landschap en andere ruimtelijke waarden leidt tot sterke sturing op locatiekeuzes. Voor Landsmeer is het daarom van belang dat duidelijk blijft welke ruimte gemeenten behouden om binnen bestaande dorpskernen passende ontwikkelingen mogelijk te maken. De gemeente vraagt de provincie daarbij oog te houden voor een belangrijk lokaal dilemma: de wens om landschap en natuur te beschermen enerzijds en de noodzaak om voldoende woningen en voorzieningen te realiseren om de dorpskernen vitaal te houden anderzijds. Deze belangen moeten naar het oordeel van Landsmeer niet als tegengesteld worden beschouwd, maar in samenhang worden afgewogen. Daarmee sluit Landsmeer aan bij de regionale zienswijze van Zaanstreek-Waterland, waarin wordt gevraagd om gemeenten meer eigen afwegingsruimte te geven om in kleinere kernen woningen en werklocaties te ontwikkelen. Voor Landsmeer is deze ruimte niet alleen van belang voor het realiseren van woningen maar juist ook voor het behouden en versterken van de vitaliteit van de bestaande dorpskernen.	In de Omgevingsvisie kiezen we ervoor het grootste deel van de benodigde woningen om deze binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten te bouwen. In en aan kleinere kernen en dorpslinten blijft woningbouw mogelijk onder voorwaarden, zoals vastgelegd in onze omgevingsverordening. De provincie wil zorgen voor compacte ontwikkeling en beschermt daarmee ook de open ruimte van het landelijk gebied en beschermd landschap, wat een belangrijk onderdeel vormt van onze omgevingskwaliteit. Wij zijn van mening dat gemeenten voldoende afwegingsruimte hebben om ook in en aan kleinere kernen en dorpslinten woningen te ontwikkelen.
ZW_0066	9	6. Landschap, water en natuur als structurerend principe De gemeente onderschrijft het principe van water, bodem en landschap als structurerende elementen binnen ruimtelijke ontwikkeling. Dit sluit aan bij het rijksbeleid Water en Bodem Sturend. Water, bodem en landschap in relatie tot ontwikkelruimte Tegelijkertijd vraagt de toepassing van deze principes om een integrale afweging met andere maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, economie, bereikbaarheid en leefbaarheid. Voor Landsmeer, gelegen in een veenweidegebied met hoge ruimtelijke druk, leidt dit tot vragen over de toekomstige ontwikkelruimte. De gemeente vraagt de provincie om bij de verdere uitwerking niet alleen inzichtelijk te maken welke gebieden en functies vanuit natuur, landschap en water bescherming behoeven maar ook welke ontwikkelmogelijkheden binnen deze gebieden en bestaande dorpskernen behouden blijven. Daarbij is het van belang dat duidelijk wordt welke ruimte gemeenten behouden om binnen bestaande kernen en linten maatwerk toe te passen.	Het is in het landelijk gebied toegstaan om in of aan de kern of het dorpslint woningen te bouwen. In Beschermd Landschap is dit mogelijk tot een maximum van 25 woningen. Indien hier kernkwaliteiten bij worden aangetast gelden er een aantal aanvullende voorwaarden. In zeer bijzondere gevallen kunnen gemeenten aan GS verzoeken om af te wijken van de regels voor BL. Wij zijn van mening dat wij hiermee gemeenten voldoende eigen afwegingsruimte geven om ook in en aan kleinere kernen en dorpslinten woningen te ontwikkelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	10	Groenblauw raamwerk en stad-landzones De uitwerking van het groenblauwe raamwerk en stad-landzones is daarnaast nog onvoldoende concreet, met name ten aanzien van begrenzing, functietoedeling en de gevolgen voor gemeentelijke planvorming. Landsmeer sluit hierbij aan bij de regionale zienswijze van Zaanstreek-Waterland waarin wordt gevraagd om een gebiedsgerichte benadering waarin groenblauwe waarden worden beschermd én een passend ontwikkelperspectief wordt geboden. Voor Landsmeer is het van belang dat deze benadering ook ruimte laat voor vitale dorpskernen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor eventuele uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld.
ZW_0066	11	7. Wateropgaven en mogelijke ruimtelijke consequenties Gebiedsgerichte uitwerking van ‘water en bodem sturend’ De visie bevat beleidskeuzes gericht op vernatting van veenweidegebieden en versterking van hydrologische systemen. Deze keuzes kunnen bijdragen aan de klimaat- en wateropgaven maar kunnen tegelijkertijd ruimtelijke gevolgen hebben. De gemeente vraagt daarom aandacht voor de concrete gevolgen van het principe ‘water en bodem sturend’ voor bestaande functies en toekomstige ontwikkelingen. Voor Landsmeer is met name van belang welke consequenties dit heeft voor bestaande bebouwing, woningbouw, infrastructuur en andere functies binnen en rondom de dorpskernen. De Omgevingsvisie benoemt onder meer het verhogen van grondwaterstanden en het aanpassen van het watersysteem. Voor Landsmeer is daarbij van belang dat inzichtelijk wordt gemaakt op welke gebieden en polders deze keuzes betrekking hebben en wat dit betekent voor de bestaande waterhuishouding in de gemeente. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan het huidige peilbeheer en eventuele onderbemalingen. De gemeente vraagt de provincie om deze gebied specifieke gevolgen bij de verdere uitwerking inzichtelijk te maken. De gemeente vraagt de provincie om bij de verdere uitwerking niet alleen aan te geven waar water en bodem richtinggevend zijn maar ook inzichtelijk te maken wat dit in de praktijk betekent voor de ontwikkelmogelijkheden van gemeenten. Dit is van belang om tijdig rekening te kunnen houden met de gevolgen voor bestaande functies en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.	De Omgevingsvisie biedt het strategisch kader op schaalniveau van de provincie Noord-Holland. Op dit schaalniveau zijn de verschillende opgaven bij elkaar gebracht, aan elkaar gerelateerd en is richting gegeven. De uitwerking vindt plaast via andere instrumenten, waaronder de het Regionaal Water- en Bodemprogramma en de Omgevingsverordening, maar ook gebiedsgerichte programma's. Met name in deze gebiedsgerichte programma's en andere gebiedsuitwerkingen zullen belangen en stakeholders bij elkaar moeten worden gebracht en gewogen. In deze instrumenten zullen de kaders zoals ontwikkelrichtingen beperkingen en voorwaarden nader worden uitgewerkt.
ZW_0066	11	7. Wateropgaven en mogelijke ruimtelijke consequenties Gebiedsgerichte uitwerking van ‘water en bodem sturend’ De visie bevat beleidskeuzes gericht op vernatting van veenweidegebieden en versterking van hydrologische systemen. Deze keuzes kunnen bijdragen aan de klimaat- en wateropgaven maar kunnen tegelijkertijd ruimtelijke gevolgen hebben. De gemeente vraagt daarom aandacht voor de concrete gevolgen van het principe ‘water en bodem sturend’ voor bestaande functies en toekomstige ontwikkelingen. Voor Landsmeer is met name van belang welke consequenties dit heeft voor bestaande bebouwing, woningbouw, infrastructuur en andere functies binnen en rondom de dorpskernen. De Omgevingsvisie benoemt onder meer het verhogen van grondwaterstanden en het aanpassen van het watersysteem. Voor Landsmeer is daarbij van belang dat inzichtelijk wordt gemaakt op welke gebieden en polders deze keuzes betrekking hebben en wat dit betekent voor de bestaande waterhuishouding in de gemeente. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan het huidige peilbeheer en eventuele onderbemalingen. De gemeente vraagt de provincie om deze gebied specifieke gevolgen bij de verdere uitwerking inzichtelijk te maken. De gemeente vraagt de provincie om bij de verdere uitwerking niet alleen aan te geven waar water en bodem richtinggevend zijn maar ook inzichtelijk te maken wat dit in de praktijk betekent voor de ontwikkelmogelijkheden van gemeenten. Dit is van belang om tijdig rekening te kunnen houden met de gevolgen voor bestaande functies en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De omgevingsvisie biedt daarmee het strategisch kader op schaalniveau van de provincie Noord-Holland. Op dit schaalniveau zijn de verschillende opgaven bij elkaar gebracht, aan elkaar gerelateerd en is richting gegeven. De uitwerking vindt plaast via andere instrumenten, waaronder de het Regionaal Water- en Bodemprogramma en de Omgevingsverordening, maar ook gebiedsgerichte programma's. Met name in deze gebiedsgerichte programma's en andere gebiedsuitwerkingen zullen belangen en stakeholders bij elkaar moeten worden gebracht en gewogen. In deze instrumenten zullen de kaders zoals ontwikkelrichtingen beperkingen en voorwaarden nader worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	12	Noodoverloopgebieden en waterveiligheid Daarnaast vraagt de gemeente aandacht voor de verdere concretisering van gebieden die mogelijk een functie krijgen binnen het watersysteem, zoals noodoverloopgebieden. De Omgevingsvisie geeft aanleiding om nader inzicht te verkrijgen in de wijze waarop deze gebieden zijn bepaald en wat een dergelijke functie betekent voor de bestaande en toekomstige functies in het gebied. Voor Landsmeer is dit een concreet aandachtspunt. Uit de provinciale kaartbeelden lijkt Landsmeer geheel of gedeeltelijk als onderdeel van een noodoverloopgebied te worden aangeduid. De gemeente vraagt daarom om duidelijkheid over de onderliggende scenario's en uitgangspunten waarop deze aanwijzing is gebaseerd, de waterveiligheidsopgave waarvoor de noodoverloopfunctie bedoeld is en de situaties waarin een dergelijke functie daadwerkelijk aan de orde zou kunnen zijn. Daarbij is het voor de gemeente van belang om inzicht te hebben in de ruimtelijke en juridische gevolgen van een dergelijke aanwijzing. Welke functies kunnen binnen een dergelijk gebied blijven bestaan of zich ontwikkelen, welke beperkingen kunnen ontstaan en op welke wijze worden de belangen van bestaande functies, de gemeente en inwoners meegewogen? De gemeente vraagt de provincie om deze aspecten in de verdere uitwerking te verduidelijken.	De kaartbeelden uit de ontwerp-Omgevingsvisie geven geen noodoverloopgebied aan op het grondgebied van de gemeente Landsmeer.
ZW_0066	13	Ook wordt in de Omgevingsvisie gesproken over het reserveren van ruimte voor dijkversterkingen. De gemeente vraagt om inzicht in de mogelijke gevolgen hiervan voor Landsmeer, waaronder de locatie en omvang van eventuele reserveringen en de wijze waarop hiermee bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen rekening moet worden gehouden.	Zie ook ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze. De precieze betekenis per dijkvak wordt niet in de Omgevingsvisie uitgewerkt, maar in een ander instrument.
ZW_0066	14	Samenhang met ruimtelijke ontwikkeling De Omgevingsvisie stelt dat ruimtelijke ontwikkelingen gevolgen hebben voor de belasting van het watersysteem. De gemeente onderschrijft het belang om deze effecten mee te wegen, maar vraagt daarbij om een evenwichtige benadering. Ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer beïnvloeden elkaar immers over en weer. Voor Landsmeer is het daarom van belang dat bij de verdere uitwerking inzichtelijk wordt gemaakt hoe de wateropgaven zich verhouden tot de woningbouwopgave, de bestaande bebouwing en de leefbaarheid van de dorpskernen. Daarbij	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.
ZW_0066	15	Kaarten en duidelijkheid over gebiedsaanduidingen Tot slot vraagt de gemeente aandacht voor de duidelijkheid van de kaartbeelden in de Omgevingsvisie. De ruimtelijke consequenties van verschillende beleidskeuzes zijn voor gemeenten en inwoners alleen goed te beoordelen wanneer duidelijk is welke gebieden precies worden bedoeld en welke status of betekenis een gebiedsaanduiding heeft. De gemeente vraagt daarom om de kaartbeelden, waaronder de aanduidingen van noodoverloopgebieden, dijkversterkingszones en andere watergerelateerde gebieden, waar nodig te verduidelijken en waar mogelijk gebiedsspecifiek toe te lichten. Vanuit het oogpunt van uitvoerbaarheid en bestuurlijke voorspelbaarheid is nadere verduidelijking gewenst. Het uitgangspunt 'water en bodem sturend' moet naar het oordeel van de gemeente voldoende concreet worden uitgewerkt om duidelijk te maken hoe dit uitgangspunt zich verhoudt tot andere ruimtelijke opgaven.	De kaarten zijn bedoeld op het abstractieniveau van de provincie als geheel. Inherent daaraan kunnen bij het inzoomen op de kaart onjuistheden ontstaan. Wij kiezen ervoor om de ruimtelijke vertaling nader vorm te geven bij de uitwerking van de Omgevingsvisie. Dat betekent dat we voor nu geen concrete begrenzingen in het DSO opnemen en er op deze manier bij het inzoomen op digitale kaarten geen onnodige verwarring ontstaat.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	16	8. Mobiliteit en bereikbaarheid De samenhang tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling kan in de ontwerp-Omgevingsvisie nog verder worden verduidelijkt, met name waar het gaat om de bereikbaarheid van nieuwe ontwikkelingen en kleine kernen. De regionale zienswijze van Zaanstreek-Waterland vraagt terecht om woningbouw en mobiliteit meer gelijkwaardig te wegen en om investeringen in bereikbaarheid als randvoorwaarde voor de verstedelijkingsopgave te beschouwen. Voor Landsmeer is dit relevant vanwege de sterke verwevenheid met de Metropoolregio Amsterdam en de afhankelijkheid van regionale infrastructuur. Tegelijkertijd is de ruimte voor uitbreiding van infrastructuur binnen de gemeente beperkt. Hierdoor ontstaat een concreet spanningsveld tussen het realiseren van woningen en het op peil houden van bereikbaarheid en leefbaarheid. Nieuwe ontwikkelingen kunnen bijdragen aan de vitaliteit van Landsmeer, maar vragen tegelijkertijd om voldoende bereikbaarheid van woningen, voorzieningen en werklocaties. De gemeente ziet graag meer duidelijkheid over: • minimale bereikbaarheidskwaliteit van woningbouwlocaties; • bereikbaarheid van kleine kernen; • de integrale afweging tussen verstedelijking en infrastructuur; • de samenhang tussen woningbouw, openbaar vervoer, fietsverbindingen en auto-ontsluiting. Een explicieter mobiliteitskader draagt bij aan een transparantere afweging van woningbouwlocaties, leefbaarheid en economische ontwikkeling. Landsmeer sluit daarom aan bij de regionale oproep om de bereikbaarheid van de regio te versterken en woningbouwontwikkeling te koppelen aan voldoende OV-capaciteit, goede fietsverbindingen en passende ontsluiting.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. We gaan graag met onze regionale mobiliteitspartners in gesprek over wat dit concreet betekent voor de regio en de gemeente. Bij woningbouwontwikkelingen zetten wij ons graag in om samen met onze partners een Mobiliteitsprogramma van Eisen samen te stellen waarin specifieke vragen van indiener worden aangeraakt.
ZW_0066	17	9. Leefbaarheid, recreatie en gezondheid Leefbaarheid en vitaliteit van de dorpskernen De ontwerp-Omgevingsvisie bevat beperkte expliciete waarborgen voor de leefbaarheid en ontwikkelmogelijkheden van kleine kernen en dorpslinten. De gemeente Landsmeer onderschrijft daarom de regionale oproep van Zaanstreek-Waterland om gemeenten meer eigen afwegingsruimte te geven om in kleinere kernen woningen en werklocaties te ontwikkelen. Voor Landsmeer is dit een belangrijk aandachtspunt. De gemeente wil de identiteit en ruimtelijke kwaliteiten van de dorpskernen behouden maar tegelijkertijd de vitaliteit en toekomstbestendigheid van Landsmeer kunnen waarborgen. Daarvoor zijn voldoende woningen, voorzieningen, bereikbaarheid, maatschappelijke functies, ontmoeting en passende economische activiteiten van belang. Deze functies hangen binnen een dorpskern sterk met elkaar samen. Voldoende woningen kunnen bijvoorbeeld bijdragen aan het draagvlak voor voorzieningen, terwijl voorzieningen en bereikbaarheid bijdragen aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van het dorp. Hier ligt voor Landsmeer een concreet dilemma: hoe behouden we de kwaliteiten van de dorpen, terwijl we tegelijkertijd voldoende ruimte houden om de dorpskernen vitaal en toekomstbestendig te ontwikkelen? De gemeente vraagt de provincie om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie expliciet rekening te houden met dit spanningsveld. Bescherming van landschap, natuur en bestaande ruimtelijke kwaliteiten is belangrijk maar moet samengaan met voldoende ontwikkelruimte voor bestaande dorpskernen. Dit sluit aan bij de regionale zienswijze waarin wordt gesteld dat het behoud van voorzieningen en daarmee de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen vraagt om ruimte voor ontwikkeling. Landsmeer vraagt de provincie daarom om dit uitgangspunt ook daadwerkelijk te vertalen naar de provinciale kaders.	In de Omgevingsverordening NH2022 is opgenomen dat het is toegestaan om in of aan de kern of het dorpslint te bouwen. Ook in Beschermd Landschap is het onder voorwaarden mogelijk om tot 25 woningen in Beschermd Landschap te realiseren. In bijzondere situaties is het mogelijk verzoek te doen aan GS om voor meer ontwikkelruimte in Beschermd Landschap, zogenaamd maatwerk ten behoeve van de vitaliteit, leefbaarheid en voorzieningen in de kern of het dorp. Wij zijn van mening dat wij op deze wijze voldoende ruimte bieden aan gemeenten voor ontwikkelruimte ten behoeve van de vitaliteit, leefbaarheid en voorzieningen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	18	Economische vitaliteit en werklocaties De vitaliteit van een dorpskern hangt niet alleen samen met wonen en voorzieningen maar ook met de aanwezigheid van werkgelegenheid en ruimte voor lokale bedrijvigheid. Voor Landsmeer is het daarom van belang dat binnen de provinciale ruimtelijke kaders voldoende ruimte blijft voor passende economische functies en bedrijvigheid. De gemeente vraagt de provincie om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie oog te houden voor de behoefte aan lokale werklocaties en bedrijventerreinen. Daarbij kan de ligging van Landsmeer nabij de regionale infrastructuur en de Metropoolregio Amsterdam een rol spelen. De gemeente vraagt om deze positie mee te nemen in de verdere uitwerking van het provinciale beleid voor werklocaties en daarbij aansluiting te zoeken bij de regionale en MRA-strategie voor bedrijvigheid en werkgelegenheid.	Zoals aangegeven wordt onder 6.13 (was 5.15) voldoende ruimte op bedrijventerreinen, cruciaal voor het MKB, logistiek, circulaire economie werkgelegenheid en stedelijke leefbaarheid, geboden. Over die ruimte op bedrijventerreinen maken we regionale afspraken, zoals de Bedrijventerreinenstrategie in de MRA. Daarin is juist ook invulling gegeven aan lokale behoeften. Wel constateren wij dat de provincie en gemeenten tot een betere regionale afstemming tussen de afspraken over wonen en werken moeten komen om de woon-werkbalans te verbeteren én onnodige transformatie van bedrijventerreinen te voorkomen.
ZW_0066	19	Recreatie en toerisme Het thema recreatie vraagt om een bredere uitwerking in relatie tot toerisme en bezoekersstromen. In gebieden met toenemende recreatieve druk is niet alleen ontwikkeling van recreatie van belang maar ook spreiding en beheersing van bezoekersstromen. Landsmeer onderschrijft de regionale oproep om voor groenblauw en recreatie een ontwikkelperspectief te bieden, zodat de landschappelijke en recreatieve kwaliteiten van de regio niet alleen worden beschermd maar ook op een passende manier kunnen worden benut. Voor Landsmeer is het van belang dat recreatieve ontwikkeling samengaat met behoud van natuur- en landschapswaarden en met een goede bereikbaarheid. De gemeente vraagt daarom om een integrale benadering waarin recreatie, natuur, landschap, mobiliteit en leefbaarheid met elkaar worden verbonden. Daarnaast vraagt de gemeente aandacht voor de toeristische betekenis van de regio en de mogelijkheden om voorzieningen en recreatieve verbindingen op een passende wijze te ontwikkelen.	De gevraagde integrale beandering voor recreatie komt overeen met onze ambities zoals beschreven staat in de Omgevingsvisie.
ZW_0066	20	Gezondheid Ten aanzien van gezondheid vraagt de gemeente om een integrale uitwerking conform het principe Health in All Policies. Daarbij gaat het onder andere om de samenhang tussen mobiliteit, groenstructuren, hittestress, geluid, luchtkwaliteit, klimaatadaptatie, bewegen, ontmoeting en leefkwaliteit. Voor Landsmeer is dit van belang omdat de kwaliteit van de leefomgeving niet alleen wordt bepaald door de bescherming van natuur en landschap maar ook door de mate waarin inwoners zich gezond, veilig en verbonden kunnen bewegen en wonen.	In eerste instantie zien wij voor ons dat dit wordt uitgewerkt door de gemeente en wij moedigen dat aan. In het Beleidskader Gezonde Leefomgeving bedoelen wij met het begrip ‘gezonde leefomgeving’: een gezonde en veilige fysieke leefomgeving in de provincie Noord-Holland. Hierbij gaan wij uit van de taken waarvoor wij als provincie Noord-Holland verantwoordelijk zijn én waar we bevoegdheden hebben. Het is voor ons belangrijk om deze verantwoordelijkheid te nemen en vanuit onze bevoegdheden het meeste verschil te kunnen maken. Met ‘gezondheid’ doelen we op ‘milieu-gerelateerde gezondheid’. Blootstelling aan schadelijke stoffen via lucht, water en bodem en hinder (door geluid, geur en (grof)stof) hebben daar invloed op. Hiermee leggen wij de focus op wat ‘gezondheidsbescherming’ wordt genoemd. We erkennen dat gezondheidsbevordering ook van groot belang is. Denk aan de aanleg van fietspaden, groenvoorzieningen, het tegengaan van hittestress in de stad, het stimuleren van gezonde voeding en voldoende beweging, en de inrichting van dorpen en steden. Sommige van deze onderwerpen krijgen aandacht vanuit aanpalend provinciaal beleid, maar voor veel van deze zaken is een andere overheid, in het bijzonder gemeenten, verantwoordelijk en primair aan zet.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0066	21	10. Conclusie en advies De ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland bevat een strategisch consistente koers die aansluit bij nationale en provinciale opgaven op het gebied van klimaat, natuur, water en landschap. De gemeente Landsmeer onderschrijft de noodzaak om zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte en waardevolle natuur-, landschaps- en waterwaarden te beschermen. Tegelijkertijd laat de situatie van Landsmeer zien dat verschillende provinciale ambities in de praktijk direct met elkaar samenhangen. De bescherming van natuur en landschap, de water- en klimaatopgave, woningbouw, mobiliteit en de vitaliteit van de dorpskernen kunnen niet los van elkaar worden beschouwd. De gemeente Landsmeer onderschrijft daarom de regionale zienswijze van Zaanstreek-Waterland en vraagt de provincie daarnaast om bij de verdere uitwerking nadrukkelijk rekening te houden met de specifieke positie en lokale dilemma's van Landsmeer. De gemeente Landsmeer verzoekt de provincie om de ontwerp-Omgevingsvisie op de volgende punten aan te vullen en te verduidelijken: • explicitering van de afwegingssystematiek tussen verschillende ruimtelijke belangen; • concretisering van uitvoerings- en toetsingskaders; • borging van gemeentelijke afwegings- en ontwikkelruimte; • ruimte voor gebiedsgericht maatwerk; • nadere uitwerking van het groenblauwe raamwerk en de stad-landzones; • verduidelijking van de ruimtelijke consequenties van het principe 'water en bodem sturend'; • duidelijkheid over de gevolgen van wateropgaven en mogelijke noodoverloopgebieden voor bestaande functies en toekomstige ontwikkelingen; • versterking van mobiliteit als structurerend principe en een betere koppeling tussen woningbouw en bereikbaarheid; • expliciete aandacht voor de vitaliteit en ontwikkelmogelijkheden van kleine dorpskernen; • voldoende ruimte voor lokale woningbouw en voorzieningen die bijdragen aan de leefbaarheid en sociale samenhang; • integrale uitwerking van gezondheid binnen ruimtelijke afwegingen; • nadere uitwerking van recreatie en toerisme, inclusief spreiding en beheersing van bezoekersstromen; • een integrale benadering van de verschillende provinciale opgaven, zodat de stapeling van beleidsdoelen niet leidt tot onduidelijkheid over de resterende gemeentelijke ontwikkelruimte.	In de beantwoording van de onderdelen hiervoor zijn we ingegaan op al deze punten.
ZW_0066	22	De gemeente verzoekt de provincie om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie nadrukkelijk aandacht te houden voor de balans tussen bescherming van waardevolle gebieden en voldoende ruimte voor woningbouw, economische vitaliteit, voorzieningen en leefbaarheid. Voor Landsmeer betekent dit concreet dat de gemeente de kwaliteiten van het landschap, de natuur en het watersysteem wil behouden en versterken, maar tegelijkertijd voldoende ruimte nodig heeft om de dorpskernen vitaal en toekomstbestendig te houden. De gemeente ziet bescherming en ontwikkeling daarbij niet als tegengestelde belangen maar als opgaven die in samenhang en gebiedsgericht moeten worden afgewogen.	De balans tussen de bescherming van waardevolle gebieden enerzijds en het bieden van voldoende ruimte voor woningbouw, economie, voorzieningen en leefbaarheid anderzijds is een herkenbaar punt, die we naar onze mening in onze omgevingsvisie voldoende tot uiting hebben gebracht. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen we die balans ook steeds in het oog houden, met gebruikmaking van de afwegingsprincipes. De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.
ZW_0066	23	Zie bijlage in de bijlage (pag 9 en 10) voor een overzicht met concrete aanpassingen	Wij danken indiener voor de concrete suggesties in de bijlagen, waarmee we waar mogelijk ons voordeel hebben gedaan. Mede naar aanleiding van andere zienswijzen hebben we bijvoorbeeld sommige kaartbeelden aangepast. Meerdere van de concrete suggesties hebben we in het vorenstaande al impliciet beantwoord. Andere suggesties beschouwen we als input voor de uitwerking zoals in programma's. Wij nodigen indiener uit om in het kader van die uitwerkingen op dat moment hun suggesties nogmaals mee te geven.
ZW_0067	1	De Westfriese Bedrijvengroep (WBG) vertegenwoordigt 1.500 bedrijven, verenigd in 13 ondernemersverenigingen. Wij waarderen de ambitie van de Concept Omgevingsvisie om Noord-Holland duurzaam, leefbaar en economisch sterk te houden richting 2050. Tegelijkertijd constateren wij dat de economische ontwikkelkracht van Westfriesland en Noord-Holland Noord onvoldoende terugkomt in de voorgestelde keuzes. Er zijn de afgelopen jaren diverse rapporten verschenen over de economie en brede welvaart in NHN waaronder die van Rabo Research "NHN Tuin van innovatie" en "Oogsten in de Tuin van Innovatie". De laatste gaat specifiek in op de positie van een regio als NHN in de "schaduw" van de Metropoolregio Amsterdam. Deze rapporten geven ook richting aan de gewenste ontwikkeling van de economische clusters en wat daarvoor nodig is	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we nader in op de specifieke ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0067	2	1) Sterke economische clusters en noodzakelijke groei In de concept Omgevingsvisie wordt specifiek benoemd de sterke clusters rond Grootslag en de zaadveredelingsbedrijven. De provincie wil die sectoren extra ondersteunen bij hun verdere ontwikkeling. Daar kunnen wij ons goed in vinden. Het is echter ook een zeer beperkte kijk op de regionale economie. Westfriesland kent sterke clusters rondom logistiek & transport, bouw, techniek en nautische industrie. Ook zij verdienen erkenning en ruimte om te groeien.	De provincie onderschrijft dat Westfriesland beschikt over meerdere economische clusters die waardevol zijn voor de regionale economie en werkgelegenheid. De provincie zet in op voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde bieden. Binnen deze ambitie maakt de provincie keuzes over de clusters waarop zij extra inzet. Voor de Europese en nationale opgaven richt de provincie zich in het bijzonder op de strategische clusters Life sciences & health en Plantveredeling en zaadtechnologie. Daarnaast zet de provincie in op energetisch-economische, circulaire en innovatieclusters. Dit betekent niet dat andere sectoren en clusters geen betekenis hebben voor de regionale economie.
ZW_0067	3	Ook Westfriesland heeft een forse woningbouw opgave. De ontwikkeling van de economie en werkgelegenheid dient minimaal gelijke tred te houden om verdere congestie op het wegennet, vooral van/naar Amsterdam, te beperken. Dat betekent versterking van het (hoger) beroepsonderwijs, investeren in talent en behoud van jongeren voor de regio, en het versterken van de Oost-Westverbindingen. De WBG heeft op deze punten diverse initiatieven genomen zoals de www.talentacademywf.nl, het ontwikkeling van een Broedplaats voor jong talent en de gebiedsontwikkeling rond de aansluiting Houtribdijk en Westfrisiaweg ontwikkeling gebied aansluiting houtribdijk. Zie ook hieronder.	We nemen kennis van deze zienswijze.
ZW_0067	4	2) Beschikbaarheid van bedrijventerreinen De provincie NH heeft in 2025 door de Stec-groep onderzoek laten uitvoeren naar de behoefte aan bedrijventerreinen in NHN. De WBG heeft actief bijgedragen aan dit project. Wij vinden nauwelijks iets terug van de conclusies van dit onderzoek in de Concept Omgevingsvisie terwijl die glashelder zijn en algemeen worden onderkend. Tijdens de huidige convenantperiode is er niets aan bedrijventerreinen ontwikkeld in Westfriesland. Er is behoefte aan ca 80 ha in de komende 10-15 jaar.	Uiteraard onderschrijven wij ook de uitkomsten van de behoefteraming, uitgevoerd door Stec. Over de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van de behoefte aan bedrijventerreinen maken we samen met gemeenten en met betrokkenheid van het bedrijfsleven regionale afspraken. Zoals aangegeven staat in paragraaf 2.3 het verbeteren van de woon-werkbalans als één van de opgaven. Voor wat betreft het instrumentarium rond het beter benutten van bedrijventerreinen en sturing van het juiste bedrijf op de juiste plek: dit wordt meegenomen in de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie in een nog op te stellen Programma Economie.
ZW_0067	5	Wij pleiten daarom voor één duidelijke keuze: wijs de Westfrisia Corridor langs de N307 aan als centrale locatie voor toekomstige bedrijvigheid. Deze locatie biedt de beste mogelijkheden voor bereikbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en economische ontwikkeling. Bovendien voorkomt concentratie op deze plek verdere versnippering van het landschap elders in de regio.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze
ZW_0067	6	Naast de kwantiteit willen wij ook werken aan betere kwaliteit op bedrijventerreinen, maar op een andere manier dan de 6 strenge duurzaamheids- en ruimtelijke voorwaarden uit de Concept Omgevingsvisie. D.w.z.: (zie ook onze reactie op het Stec rapport) • Keurmerk veilig Ondernemen (KVO) en Parkmanagement op alle bedrijventerreinen; • Ontwikkeling van gemeentelijk en regionale Ondernemersfondsen; • Stimuleer clustervorming op bedrijventerreinen, bedrijven die elkaar versterken/aanvullen; • Terughoudendheid en strakke regulering van zg bedrijvenunits. Kortom, de nut en noodzaak is allang bekend, nu tijd om door te pakken	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze
ZW_0067	7	3) Strenge duurzaamheids- en ruimtelijke randvoorwaarden In de zienswijze van VNO-NCW wordt op dit punt ook uitgebreid ingegaan. Nieuwe bedrijven of uitbreidingen moeten gaan voldoen aan strikte eisen op het gebied van arbeidsproductiviteit, efficiënt ruimte-, energie- en watergebruik, klimaatdoelen en circulariteit. Wij zien deze extra randvoorwaarden (in feite eisen) als zeer belemmerend voor de ontwikkeling van het bedrijfsleven in onze regio. Met uw benadering en houding in deze Ontwerp Omgevingsvisie wordt dit voor veel sectoren uit het bedrijfsleven zeer moeilijk, zo niet onmogelijk gemaakt. Wij ervaren dit als de spreekwoordelijke “stok” terwijl de “wortel” aantoonbaar beter werkt. Dus schrap de zes nieuwe eisen/randvoorwaarden.	Wij begrijpen de zorg dat de richtlijnen als extra eisen kunnen worden ervaren. De provincie handhaaft deze richtlijnen, omdat schaarste aan ruimte, energie, water, talent, grondstoffen en milieuruimte vraagt om een zorgvuldige en toekomstbestendige inrichting van de economie. De richtlijnen zijn echter geen harde afvinklijst, zelfstandig vergunningenstelsel of stapeling van cumulatieve toelatingseisen. Zij vormen een positief sturend kader voor ruimtelijke afwegingen en worden gebiedsgericht, proportioneel en in samenhang toegepast. Wij kiezen daarbij nadrukkelijk niet alleen voor de ‘stok’, maar ook voor de ‘wortel’. Bestaande bedrijven opereren binnen historische vestigingspatronen, gedane investeringen en geldende vergunningen. Daarom zet de provincie niet in op directe normstelling of een generieke afbouwbenadering. De inzet is gericht op het geleidelijk creëren van passende randvoorwaarden, stimulansen en kantelmomenten. Daarmee ondersteunen en dagen wij bedrijven uit om te investeren in verduurzaming, innovatie en een doelmatig gebruik van ruimte, energie, water en grondstoffen. Zo blijven economische ontwikkeling en ondernemerschap mogelijk, binnen de grenzen van wat ruimtelijk, maatschappelijk en ecologisch houdbaar. Naar aanleiding van deze zienswijze scherpen wij de toelichting aan, zodat duidelijker wordt dat de richtlijnen economische ontwikkeling faciliteren binnen de beschikbare ruimte en randvoorwaarden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0067	8	4) Netcongestie en Energie-Infrastructuur De huidige netcongestie is een regelrechte bedreiging voor het vestigen van nieuwe ondernemingen en de verdere groei en ontwikkeling van het bestaande bedrijfsleven. In de Ontwerp Omgevingsvisie lezen wij een erkenning en positieve benadering van dit thema, maar willen nochtans benadrukken dat u voldoende (toekomstige) ruimte in de Omgevingsvisie reserveert voor de aanleg van de benodigde midden-, laag- en hoogspanningsstations en 150kV/380kV-netwerken, inclusief het faciliteren van bijvoorbeeld energy hubs en grootschalige batterijopslag. En stimuleer veel meer de creatieve ondernemers die met innovatieve oplossingen komen. Het bestaande provinciale programma Energy Hubs dient u uit te breiden en veel meer samen met het bedrijfsleven uit te voeren.	Wij delen uw zorg met betrekking tot netcongestie. De Omgevingsvisie is op hoofdlijnen. Het programma Energy Hubs is een instrument om het beleid uit te voeren. Wij nemen kennis van uw wens om dit programma uit te breiden.
ZW_0067	9	5) Bereikbaarheid en mobiliteit De huidige infrastructuur boven het Noordzeekanaal is vooral Noord-Zuid gericht en dat loop tegen zijn grenzen aan. De renovatie van de brug op de A7 bij Purmerend heeft dat nog eens hard duidelijk gemaakt. De Omgevingsvisie gaat over de lange termijn en dat betekent dat wij een strategische keuze moeten maken om meer Oost-West te gaan denken. We begrijpen dat de komende jaren daar de middelen onvoldoende voor zijn maar die gaan er wel komen. Lelystad airport ontwikkelt zich voor burgerluchtvaart en defensie. Datzelfde geldt voor Den Helder. Dat moet allemaal over de Houtribdijk ofwel de Noordelijke Ringweg van Amsterdam. Volgens NAVO-norm mag 1,5% van het BBP besteed worden aan infrastructuur. De droogte van de afgelopen maanden heeft de kwetsbaarheid van onze nationale drinkwaterbuffer in het IJsselmeer/Markermeer duidelijk gemaakt. Hier gaat de Rijksoverheid investeringen voor plegen. Laten we meeliften op deze ontwikkelingen en van 1+1 meer dan 3 maken. Dus zet letterlijk de stip op de horizon in het Oosten en ontwikkel de Houtribdijk en het gebied rond Enkhuizen. Zie de Kansenkaart.	Wij herkennen dat de infrastructuur gefocust is op noord-zuidverbindingen. We hebben dit ook recentelijk weer als opgave gedefinieerd in de Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord en het onderzoek Weerbaarheid. De Houtribdijk heeft onze aandacht als één van de weinige regio-overstijgende verbindingen die allemaal via een brug of tunnel gaan. Dit maakt het erg kwetsbaar voor een gewichtsbeperking of incident. De provincie is samen met indiener als partner bezig dit ook te agenderen bij het Rijk.
ZW_0067	10	Het aanleggen en opwaarderen van infrastructuur is één kant van de medaille. De andere kant is het versterken van het openbaar vervoer in de regio. Wij pleiten ervoor om op basis van vraaggericht openbaar vervoer mobiliteitshubs te realiseren, die op of nabij bedrijven of bedrijventerreinen worden gesitueerd. Met vraaggericht openbaar vervoer kan vanaf verder gelegen locaties aansluiting plaatsvinden met het regulier openbaar vervoer. Deze methodiek kan worden toegepast voor woningbouwlocaties, die niet in de nabijheid van een treinstation of OV-knooppunt zijn gelegen. Een heel mooi initiatief is het project “Samen Reizen” dat ook door de provincie is omarmd. https://lnkd.in/ebTi7ib5	Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het mobiliteitsysteem kijken we hoe we de bereikbaarheid kunnen behouden. Gedragsaanpak is hier onderdeel van, hierbij werken we ook samen met de bedrijven en steunen het initiatief ‘Samen Reizen’. Dit als aanvulling op het openbaar vervoersysteem als onderdeel van publieke mobiliteit.
ZW_0067	11	6) Governance De tijd is geweest dat de overheid van bovenaf zaken oplegt en dat het volk gehoorzaam volgt. De materie is te complex geworden en andere stakeholders dienen te worden betrokken bij besluitvorming en uitvoering. De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur heeft een advies uitgebracht aan het kabinet over de toekomst van bedrijventerreinen https://www.rli.nl/publicaties/2023/advies/samen-werken Alle grote uitdagingen waar we voor staan (netcongestie, verduurzaming, ondermijning, water etc.) staan of vallen bij een goed georganiseerd bedrijfsleven op de schaal van bedrijventerrein en daarboven. Instrumenten als KVO en Parkmanagement moeten verder ontwikkeld worden en om dit mede te financieren moeten Ondernemersfondsen worden opgericht. Hier ligt een taak voor het georganiseerd bedrijfsleven, maar dit kan niet zonder actieve steun en budget vanuit de overheid. De WBG is actief en gewaardeerd partner in het Pact van Westfriesland en dat functioneert steeds beter. De samenwerking op de schaal van NHN is ook noodzakelijk maar nog in een heel pril stadium. Afgelopen 2 jaar is er al veel bereikt, waaronder de Regio Deal. De volgende stap is o.i. het oprichten van een Economic Board (EB) NHN. Dit kan niet zonder mandaat, uitvoeringskracht en budget. Het EB NHN zou ook een centrale rol kunnen spelen bij de uitwerking van deze Omgevingsvisie en het Ontwikkelperspectief NHN. Wij vragen de provincie om dit actief te steunen.	Wij zien veel waarde in een verbeterde triple helix samenwerking, maar hebben daarbij nog geen definitieve vorm voor ogen. Dat kan een Economic Board zijn of iets anders.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0067	12	Samenvatting en oproep Wij vragen u om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een sterke economische ontwikkeling van Westfriesland en Noord-Holland Noord. Zonder voldoende ruimte voor ondernemerschap, energie en bereikbaarheid komen zowel de economische groei als de brede welvaart van onze regio onder druk te staan. Dat vraagt om de volgende keuzes: 1. Voldoende en tijdige beschikbaarheid van bedrijventerreinen, zodat de economische ontwikkeling minimaal gelijke tred houdt met de bevolkingsgroei. De behoefte aan extra ruimte is bekend en onderbouwd. Nu is het tijd om concrete keuzes te maken; 2. Wijs de Westfrisia Corridor langs de N307 aan als dé locatie voor nieuwe bedrijvigheid in Westfriesland. Daarmee wordt ruimte geboden aan economische groei én verdere versnippering van het landschap voorkomen; 3. Versnel investeringen in energie en mobiliteitsinfrastructuur om netcongestie en bereikbaarheidsproblemen op te lossen. Reserveer voldoende ruimte voor de benodigde energievoorzieningen en benut de innovatiekracht van ondernemers bij het realiseren van oplossingen; 4. Pas de zes duurzaamheidscriteria met flexibiliteit en maatwerk toe, zodat bedrijven kunnen blijven investeren, innoveren en groeien. Stimuleer gewenst gedrag eerst met kansen en ondersteuning. Begin met de wortel en eindig met de stok; 5. Ga bij de ontwikkeling van infrastructuur nadrukkelijk ook Oost-West denken. Zet de ontwikkeling van de Houtribdijk en het gebied rond de aansluiting met de Westfrisiaweg op de strategische agenda van de provincie; 6. Omarm de conclusies van het RLI rapport over toekomstbestendige bedrijventerreinen en spreek uit dat sterke ondernemerscollectieven, Parkmanagement en Ondernemersfondsen essentieel zijn om de grote opgaven van deze tijd succesvol aan te pakken; 7. Betrek het bedrijfsleven actief bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. Ondersteun de oprichting van een Economic Board Noord-Holland Noord met mandaat, uitvoeringskracht en budget, zodat overheid, onderwijs en ondernemers samen kunnen werken aan de ontwikkeling van de regio. De opgaven voor Noord-Holland zijn groot. Juist daarom zijn duidelijke keuzes nodig. Westfriesland wil en kan een belangrijke bijdrage leveren aan de economische kracht, innovatie en brede welvaart van de provincie. Geef onze regio daarvoor de ruimte, de infrastructuur en de randvoorwaarden die nodig zijn.	Wij danken indiener nogmaals voor de zienswijze. In het voorgaande hebben we op de verschillende onderdelen gericht antwoord gegeven.
ZW_0068	1	Het Texels Ondernemers Platform (TOP) is de brede ondernemersvereniging van Texel. TOP behartigt de belangen van ondernemers en ondernemingen op Texel en vertegenwoordigt met bijna 800 aangesloten leden een zeer breed deel van het Texelse bedrijfsleven. Vanuit die hoedanigheid dienen wij een zienswijze in op de ontwerp-omgevingsvisie en het bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapport.1 TOP onderschrijft de noodzaak van scherpere ruimtelijke keuzes. Wij herkennen ons in de sturingsfilosofie “lokaal wat kan, provinciaal wat moet” en waarderen dat de visie uitvoerbaarheid en het behoud van ruimte voor ondernemerschap en economisch verdienvermogen expliciet benoemt. Wij onderschrijven op hoofdlijnen ook de zienswijze die VNO-NCW West namens het georganiseerde bedrijfsleven van Noord-Holland indient, in het bijzonder de kritiek op de zes vestigingsvoorwaarden en het uitgangspunt “eerst beter benutten, dan pas uitbreiden”. Ook de Ondernemerskoepel Kop van Noord-Holland, waarvan TOP een van de vier deelnemende ondernemersfederaties is, dient een zienswijze in die wij onderschrijven. Onze zienswijze staat daarnaast en werkt het eilandperspectief en de hiermee samenhangende belangen van de ondernemers en inwoners van Texel verder uit. Onze zienswijze voegt daaraan het perspectief toe dat in de ontwerp-visie ontbreekt: dat van een bewoond Waddeneiland met een economie die voor het overgrote deel op verblijfsrecreatie en de daarmee verweven bedrijvigheid rust. Texel komt in de ontwerp-visie vrijwel uitsluitend voor als landschap, als natuurwaarde, als kustveiligheidsopgave en (in de gebiedsuitwerking Den Helder) als bron van autoverkeer. Als economie komt het eiland niet voor. Wat TOP betreft een grote historische misser.	Wij danken indiener voor de zienswijze. We zijn het met indiener eens dat we geen uitputtend beeld schetsen van gebieden, zoals Texel. Nadere uitwerking van de specifieke economische situatie en economische ruimtebehoefte vindt plaats in de regionale afspraken ten aanzien van werklocaties.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0068	2	Leeswijzer en overzicht van onze verzoeken Deze zienswijze bevat acht verzoeken. Onderdeel 1 bevat het feitenkader waarop wij ons beroepen. De onderdelen 2 tot en met 9 bevatten elk één verzoek, in de tekst telkens weergegeven in een kader. Samengevat verzoeken wij u: 1. onderdeel 2: verblijfsrecreatie als zelfstandig onderwerp op te nemen in § 5.16, met ruimte voor kwalitatieve doorontwikkeling binnen bestaande terreinen; 2. onderdeel 3: de zes richtlijnen van § 5.14 als generieke toetsingsdrempel te laten vervallen, subsidiair regionaal te differentiëren en niet toe te passen op bestaande bedrijven; 3. onderdeel 4: Texel een eigen gebiedsgerichte uitwerking te geven in hoofdstuk 6; 4. onderdeel 5: de passage over het remmen van de groei van het autoverkeer naar Texel te schrappen, en de veerverbinding Den Helder–Texel als provinciaal belang te benoemen; 5. onderdeel 6: een concreet tijdpad voor de wadkabel op te nemen en ruimte te bieden aan decentrale en collectieve energieoplossingen; 6. onderdeel 7: huisvesting van seizoenswerknemers provinciebreed te erkennen, conform de lijn die u in § 6.3 voor Westfriesland kiest; 7. onderdeel 8: de waterbergingsnormen gebiedsgericht te bepalen en de doorwerking op Texel te expliciteren; 8. onderdeel 9: de uitvoeringstoets te borgen en het omgevingseffectrapport aan te vullen.	De onderdelen 2 t/m 9 worden in het navolgende beantwoord. Wat betreft het feitenkader: de specifieke economische situatie en economische ruimtebehoefte is onderdeel van de nader in te vullen regionale afspraken rond werklocaties die in regionaal verband orden opgesteld.
ZW_0068	2a	Het zwaartepunt van onze zienswijze ligt bij de onderdelen 2, 3 en 5. 1. Feitenkader: waar het op Texel om gaat Om onze zienswijze te onderbouwen, hechten wij eraan de omvang van de Texelse economie kort te schetsen. De cijfers zijn ontleend aan de gemeente Texel, het kennisplatform KADO Texel en TESO. I. Texel telt circa 14.000 inwoners en ontvangt jaarlijks ongeveer één miljoen bezoekers. In 2023 ging het om ruim 4,4 miljoen toeristische overnachtingen: het hoogste aantal van alle Waddeneilanden.2 II. 95% van de bezoekers overnacht, met een gemiddelde verblijfsduur van 5,35 nachten. Verder is 5% dagbezoeker.3 III. De toerisme- en recreatiesector is direct verantwoordelijk voor circa 48% van het bruto binnenlands product van het eiland; inclusief het spin-offeffect naar detailhandel en andere sectoren komt dat op ongeveer 75%.4 IV. Van de 8.600 banen op Texel zijn er 2.030 direct in toerisme en recreatie: 23,6%, bijna vier keer het Nederlands gemiddelde van 6,6%.5 V. Texel kent sinds de jaren tachtig een slaapplaatsenplafond: maximaal 45.000 slaapplaatsen, die allemaal worden benut. Het plafond is daarmee feitelijk bereikt: volumegroei van het verblijfsaanbod is op Texel niet aan de orde en niet mogelijk.6 VI. Van de 43.781 planologisch geregistreerde slaapplaatsen betreffen er 18.320 kampeer- en caravanplaatsen: de grootste categorie, en tevens de meest extensieve vorm van ruimtegebruik.7 VII. TESO vervoerde in 2025 ruim 2,18 miljoen personen en 741.003 auto's. In de eerste zes maanden van 2026 daalde het aantal vervoerde personen met 4,5% en het aantal auto's met 4,6% ten opzichte van dezelfde periode in 2025.8	De onderdelen 2 t/m 9 worden in het navolgende beantwoord. Wat betreft het feitenkader: de specifieke economische situatie en economische ruimtebehoefte is onderdeel van de nader in te vullen regionale afspraken rond werklocaties die in regionaal verband orden opgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0068	3	2. Verblijfsrecreatie ontbreekt als beleidscategorie Het begrip verblijfsrecreatie komt in de gehele ontwerp-omgevingsvisie niet voor, en evenmin een van de gangbare synoniemen daarvoor.9 Paragraaf 5.16 (Recreatie, p. 99 e.v.) is volledig geschreven vanuit de behoefte van inwoners aan groen en ontspanning dicht bij huis. Toerisme komt daarin uitsluitend voor als oorzaak van toenemende recreatiedruk, onderbouwd met de verwachte groei van het binnenlands en buitenlands toerisme van 18% respectievelijk 47% tot 2035.10 Daarmee mist de visie een sector die in delen van Noord-Holland, waaronder de Waddenkust, de Kop en de kustzone, de economische ruggengraat vormt. Voor Texel gaat het om driekwart van de economie. Het gevolg is dat de provincie voor deze sector geen enkele ontwikkelrichting formuleert, terwijl zij haar ruimtelijke kaders wél in de omgevingsverordening zal verankeren. Ondernemers en gemeenten weten zo niet waar zij aan toe zijn. De opgave op Texel is bovendien niet groei, maar kwaliteit. Het slaapplaatsenplafond is bereikt. Wat resteert is verduurzaming, herstructurering van verouderde terreinen, seizoensverbreding en vernieuwing van verblijfsvormen binnen bestaande terreinen. Precies het type opgave dat past bij zuinig ruimtegebruik en waarvoor de ontwerp-visie nu geen kader biedt. VERZOEK 1: Neem verblijfsrecreatie op als zelfstandig onderwerp in paragraaf 5.16, in samenhang met 5.14 en 5.15, met een beleidsuitspraak die kwalitatieve doorontwikkeling, verduurzaming, herstructurering en innovatie binnen bestaande verblijfsrecreatieve terreinen uitdrukkelijk mogelijk maakt, inclusief ruimte voor pilots met nieuwe, landschappelijk inpasbare verblijfsvormen. Sluit daarbij aan op het bestaande regionale beleid voor vitale verblijfsrecreatie in Noord-Holland Noord. Texel heeft de afgelopen jaren meegedaan aan het vitaliteitsprogramma van de provincie Noord-Holland, dus er was budget om verouderde (recreatie)bedrijven een impuls te geven en/of mee te denken over de toekomst. Dit staat dus haaks op het verminderen/remmen van toerisme).	In de Omgevingsvisie is het belang van de verblijfsrecreatie toegevoegd en dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie.
ZW_0068	4	3. De richtlijnen van paragraaf 5.14 treffen de Texelse economie in de kern Paragraaf 5.14 (p. 95-96) introduceert zes richtlijnen voor een toekomstbestendige economie. De eerste is hoge arbeidsproductiviteit; de tweede, efficiënt ruimtegebruik, vraagt dat economische activiteiten “per vierkante meter voldoende economische toegevoegde waarde” leveren. De visie stelt dat de richtlijnen generiek en toepasbaar zijn op alle nieuwe regionale vestigingen én uitbreidingen, dat zij in de verordening worden geborgd, en dat activiteiten die er op termijn niet aan kunnen voldoen “geen verdere uitbreidingsruimte” krijgen. Uitdrukkelijk wordt daarbij gesteld dat de doelstellingen van deze randvoorwaarden ook voor bestaande bedrijven gelden.11 Verblijfsrecreatie, horeca, retail, zorg en ambachtelijke bedrijvigheid zijn arbeidsintensieve bedrijfstakken en scoren daardoor structureel lager op arbeidsproductiviteit en op toegevoegde waarde per vierkante meter.12 Een camping of vakantiepark is bovendien naar zijn aard extensief: op Texel gaat het om 18.320 kampeer- en caravanplaatsen. Tegelijkertijd draagt diezelfde bedrijvigheid 75% van de eilandeconomie, 23,6% van de directe werkgelegenheid en bijna € 10 miljoen aan gemeentelijke belastinginkomsten.13 Als de twee genoemde richtlijnen ongewijzigd in de verordening landen, wordt een economie die aantoonbaar bijdraagt aan brede welvaart op papier gekwalificeerd als niet-toekomstbestendig. De visie noemt het MKB zelf de ruggengraat van de Noord-Hollandse economie; het instrument dat zij aankondigt, keert zich juist tegen dat MKB.14 TOP wijst er daarnaast op dat de twee clusters die de provincie als strategisch aanwijst — biotechnologie en plantenveredeling en zaadtechnologie — beide buiten het Waddengebied liggen. De gastvrijheidseconomie, die voor de Kop van Noord-Holland en de kustzone van vergelijkbaar structureel belang is, ontbreekt.15 VERZOEK 2: Laat de zes richtlijnen als generieke toetsingsdrempel vervallen, conform het voorstel van VNO-NCW West. Voor zover de provincie eraan vasthoudt, verzoeken wij (a) expliciet vast te leggen dat zij geen weigeringsgrond vormen voor uitbreiding, herstructurering of verduurzaming van bestaande, gevestigde bedrijven; (b) regionale differentiatie te borgen, met erkenning van regio’s met een smalle economische basis; (c) naast arbeidsproductiviteit ook regionaal-economische betekenis, werkgelegenheid en bijdrage aan voorzieningenniveau en leefbaarheid als afwegingsfactor op te nemen; en (d) vóór verankering in de verordening een MKB-effecttoets uit te voeren, in samenspraak met ondernemersorganisaties.	Wij erkennen dat de economische structuur van Texel wezenlijk verschilt van die van veel andere delen van Noord-Holland. De gastvrijheidseconomie, verblijfsrecreatie, horeca, detailhandel, zorg en ambachtelijke bedrijvigheid zijn op Texel van groot belang voor werkgelegenheid, voorzieningen, leefbaarheid en brede welvaart. Deze sectoren vragen om een beoordeling die past bij de aard en schaal van de eilandelijke economie. De richtlijnen voor een toekomstbestendige economie zijn daarom niet bedoeld als generieke toetsingsdrempel die dergelijke bestaande of lokaal essentiële activiteiten op voorhand belemmert. De provincie handhaaft de richtlijnen, omdat schaarste aan ruimte, energie, water, grondstoffen en milieuruimte om zorgvuldige keuzes vraagt. De richtlijnen zijn echter geen harde afvinklijst, zelfstandig vergunningenstelsel of stapeling van aanvullende toelatingseisen. Zij bieden richting bij ruimtelijke afwegingen en worden gebiedsgericht, proportioneel en in samenhang toegepast. Dit biedt ruimte voor regionale differentiatie, waaronder voor gebieden met een andere economische basis zoals Texel. Uitbreiding, herstructurering en verduurzaming van bestaande bedrijven blijven daarmee mogelijk, mits deze passen binnen een integrale ruimtelijke afweging en bijdragen aan een toekomstbestendige ontwikkeling van het eiland. Naar aanleiding van deze zienswijze scherpen wij de toelichting aan, zodat duidelijker wordt dat de richtlijnen economische ontwikkeling faciliteren binnen de beschikbare ruimte en randvoorwaarden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0068	5	4. Texel ontbreekt als gebiedsgerichte uitwerking Hoofdstuk 6 werkt de gebieden uit waar opgaven zich opstapelen: Den Helder en omgeving, de Wieringermeer, de Westfriese Corridor, de Boekelermeer, de veengebieden, het Noordzeekanaalgebied, de IJmond, de Binnenduinrand, Schiphol en Gooi en Vechtstreek. Texel is daar geen van. Het eiland komt alleen ter sprake binnen § 6.1, als “toegangspoort” die extra mobiliteitsopgaven voor Den Helder met zich meebrengt.16 Juist op Texel stapelen opgaven zich op een wijze die elders in Noord-Holland niet voorkomt: één veerverbinding als enige ontsluiting, een elektriciteitsvoorziening die van een enkele kabelverbinding afhangt, Natura 2000 en UNESCO-werelderfgoed aan drie zijden, een woningmarkt die vastloopt, een beroepsbevolking die sneller vergrijst dan het landelijk gemiddelde, en een economie die op één sector rust. Dat is precies het profiel waarvoor hoofdstuk 6 bedoeld is. VERZOEK 3: Neem in hoofdstuk 6 een gebiedsgerichte uitwerking voor Texel op, dan wel een herkenbare eilandparagraaf binnen § 6.1, waarin het provinciaal belang van een vitale eilandeconomie, de bereikbaarheid, de energievoorziening en de huisvesting van werknemers in samenhang worden benoemd.	Wij onderkennen dat Texel een duidelijk eigen economisch en energetisch profiel heeft, wat ons reden geeft om in de Omgevingsvisie daar een tekstpassage aan te wijden in paragraaf 6.5.
ZW_0068	6	5. Het remmen van het autoverkeer naar Texel In § 6.1 (p. 107) spreekt de provincie uit dat zij de voorspelde groei van het autoverkeer naar Texel wil remmen, en dat zij een pakket verkeersmanagement- en mobiliteitsmaatregelen wil uitwerken om de groei van vervoer over de weg, onder andere naar Texel, tegen te gaan. TOP maakt hiertegen bezwaar, om drie redenen.17 In de eerste plaats klopt de premisse niet. De TESO-cijfers laten geen structurele groei zien: in 2025 bedroeg de toename ten opzichte van 2024 2,1%, en in de eerste zes maanden van 2026 daalde het aantal vervoerde personen met 4,5% en het aantal overgezette auto’s met 4,6%.18 Het slaapplaatsenplafond begrenst het aantal verblijfsgasten bovendien planologisch. Een beleidsuitspraak die op ongeremde groei is gebaseerd, mist daarmee feitelijke grondslag. In de tweede plaats gaat het bij Texel niet om dagtoerisme dat zich met spreidingsmaatregelen laat sturen. 95% van de bezoekers overnacht, gemiddeld ruim vijf nachten. Eén verblijfsgast betekent één overtocht heen en één terug — een fundamenteel ander verkeersprofiel dan de kustplaatsen op het vasteland. Het vervoer over de veerverbinding omvat daarnaast al het goederenvervoer, alle bouwlogistiek, alle zorg en al het woon-werkverkeer van en naar het eiland. Wat als “autoverkeer naar Texel” wordt geformuleerd, is voor het eiland de aan- en afvoer van vrijwel alles. In de derde plaats miskent de formulering wat op Texel al gebeurt. Texel is het enige Waddeneiland met een provinciaal fietsknooppuntennetwerk, met ruim 175 kilometer aan routes en 268 kilometer wandelpad. Ondernemers stellen fietsen ter beschikking, de gemeente maakt dorpskernen autoluw en de sector werkt aan spreiding van aankomstdagen en seizoensverbreding. Wij zoeken die richting actief op; maar dan als investering in alternatieven, niet als een provinciale doelstelling om de bereikbaarheid van een eiland te beperken.19 VERZOEK 4: Schrap of herformuleer de passage over het remmen van de groei van het autoverkeer naar Texel, en vervang deze door een positief geformuleerde inzet op openbaar vervoer, ketenmobiliteit, deelvervoer, fietsinfrastructuur en spreiding, in samenwerking met gemeente, TESO en het bedrijfsleven. Benoem daarnaast de veerverbinding Den Helder–Texel en de aansluitende weg- en OV-verbindingen expliciet als onderdeel van het provinciale mobiliteitsnetwerk en als provinciaal belang. Wij ondersteunen in dat verband de in § 6.1 genoemde verlegging van de N250, de nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven en de aanpassing van de N9, N99, N250 en N242, en verzoeken deze onverkort vast te houden.	Bedankt voor uw reactie; we passen de passage zodanig aan dat die rechtdoet aan de verbetering van de bereikbaarheid van Texel.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0068	7	6. Energie: de wadkabel en het ontbreken van een energieknooppunt De visie stelt vast dat nieuwe aanvragen voor grootverbruikersaansluitingen tussen 2030 en 2038 niet kunnen worden gehonoreerd, en kiest ervoor energie-intensieve activiteiten alleen nog bij energieknooppunten te faciliteren.20 Texel beschikt niet over een energieknooppunt en is voor zijn elektriciteitsvoorziening afhankelijk van de verbinding met het vasteland. Over die verbinding bepaalt § 6.1 (p. 107) niet meer dan dat “wordt onderzocht of een uitbreiding van de wadkabel noodzakelijk is”.21 Voor een eiland waar bedrijven moeten elektrificeren, laadinfrastructuur moeten aanleggen en koeling, bouw en verwerking draaiende moeten houden, is dat te vrijblijvend. Zonder zekerheid over de kabelcapaciteit staat elke investeringsbeslissing op Texel stil. TOP werkt hierover op het eiland samen in het Energie Expert Team met de gemeente en Texel Energie, en draagt graag bij aan de onderbouwing. VERZOEK 5: Neem in § 6.1 een concretere uitspraak op over het tijdpad en de uitkomst van het onderzoek naar de wadkabel, en verbind daaraan dat de provincie de netbeheerder actief aanspreekt op instandhouding en tijdige verzwaring van de verbinding met Texel. Erken daarnaast de eilandsituatie als bijzondere categorie binnen het energiebeleid, en bied ruimtelijke ruimte en prioriteit aan decentrale en collectieve oplossingen, zoals energiehubs, batterijopslag, smart grids, lokale opwek en energiedelen tussen bedrijven, ook waar deze buiten de aangewezen energieknooppunten liggen.	Liander doet onderzoek naar de noodzaak van een extra wadkabel. Dit wordt niet door de provincie gedaan. Het onderzoek is opgenomen in het pMIEK zodat we de voortgang van het onderzoek monitoren. De ontwikkeling van het decentrale energiesysteem is inderdaad belangrijk voor Texel. Na vaststelling van deze Omgevingsvisie zullen we per regio de energievraag en het aanbod in beeld brengen en dit verwerken in het programma Energie. In de tekst is toegevoegd dat Texel een bijzondere positie inneemt in het decentrale energiesysteem (zie ook onze beantwoording van zienswijze ZW_0045).
ZW_0068	8	7. Huisvesting van werknemers: erken de opgave ook buiten Westfriesland Texel kent een structureel tekort aan personeel dat het eiland zelf niet kan leveren. Naar verwachting is 30% van de bevolking in 2050 65 jaar of ouder, en gaat tegen het einde van dit decennium een nog groter percentage van de huidige beroepsbevolking met pensioen. Werknemers komen van buiten het eiland en moeten er worden gehuisvest, waarmee zij op dezelfde krappe woningmarkt terechtkomen als de inwoners.22 Dit knelpunt is in het onderzoek naar waardevol toerisme op Texel aangemerkt als een van de twee terreinen waar sprake is van structureel hoge druk.23 Opvallend is dat de provincie deze opgave in de gebiedsuitwerking Westfriesland (§ 6.3) wél erkent: daar spreekt zij uit dat zij gemeenten ondersteunt bij het mogelijk maken van huisvesting voor seizoenswerknemers, ook bij bedrijven, en toeziet op ordentelijke huisvesting en toegang tot basisvoorzieningen. In hoofdstuk 5.13 (Wonen) ontbreekt een vergelijkbare generieke lijn, en voor Texel wordt de opgave niet benoemd.24 VERZOEK 6: Benoem huisvesting van tijdelijke en seizoensgebonden werknemers als zelfstandige opgave in hoofdstuk 5.13, in samenhang met 5.15, en trek de lijn uit § 6.3 provinciebreed door. Creëer in de visie en in het verlengde daarvan in de omgevingsverordening ruimte voor tijdelijke en collectieve werknemershuisvesting, ook buiten bestaand stedelijk gebied en op of nabij bedrijfslocaties, mits landschappelijk zorgvuldig ingepast en omkeerbaar.	Wij zijn het met u eens dat huisvesting van tijdelijke en seizoensgebonden werknemers provinciebreed benoemd dient te worden in onze visie, in plaats van alleen bij Westfriesland. Wij zullen dit in paragraaf 6.13 (was 5.13) aanpassen. Daarnaast is het goed om te weten dat er inmiddels wordt gewerkt aan een aanpak voor de huisvesting van de aandachtsgroepen. Aangezien dit korte termijn uitwerking betreft, wordt deze aanpak niet opgenomen in deze lange termijnvisie.
ZW_0068	9	8. Water en bodem: differentieer voor de eilandsituatie TOP onderschrijft water en bodem als ordenend principe. Wij vragen wel aandacht voor de doorwerking van generieke normen op een eiland met een eigen watersysteem. Op Texel mag geen oppervlaktewater worden onttrokken. Dit is een extra beperking, onder andere voor de landbouw. De visie stelt dat alle polders 5 tot 10%, en soms 15%, van hun oppervlak nodig hebben voor het vasthouden en bergen van water, en dat functies die daarmee niet te combineren zijn niet zijn toegestaan. Op Texel, met een beperkt oppervlak, een eigen zoetwaterlens en toenemende verzilting, kan ongedifferentieerde toepassing de ontwikkelruimte voor landbouw, recreatie en bedrijvigheid onevenredig raken.25 VERZOEK 7: Maak expliciet dat deze percentages en ruimtereserveringen gebiedsgericht worden bepaald, in overleg met gemeente, waterschap en gebruikers, en geef aan hoe zij op Texel doorwerken. Benut daarbij de kansen die de visie zelf noemt voor het combineren van waterberging met natuur, landbouw en recreatie.	De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. zie ook ZW_0048_15. Dit zal worden aangepast in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies. De frequentie, hoeveelheid, locatie en mogelijkheden voor gebruik nader moet worden bepaald in gebiedsprocessen met stakeholders. De Omgevingsvisie doet geen uitspraken over "het hoe" zoals de juridische vorm waarin dit gaat worden gegoten (bijvoorbeeld ruimtereservering). Dit wordt in andere instrumenten nader uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0068	10	9. Ruimte voor bedrijvigheid, uitvoerbaarheid en proces Het principe van clusteren bij bestaande infrastructuur en selectief faciliteren van functies mag er niet toe leiden dat op een eiland geen vestigings- of uitbreidingsruimte meer resteert. Texelse bedrijven kunnen zich niet zonder meer elders vestigen; voor hen is uitwijken naar een bedrijventerrein op het vasteland geen alternatief maar bedrijfsbeëindiging. Wij vragen de provincie haar eigen sturingsfilosofie hier consequent toe te passen: lokaal wat kan. Wij waarderen de aangekondigde uitvoeringstoetsen op behoud van ruimte voor ondernemerschap en economisch verdienvermogen, en vragen deze structureel te borgen. Ten aanzien van het ontwerp-omgevingseffectrapport merken wij op dat de sociaaleconomische effecten voor Texel als eilandgemeente en voor sectoren met een lagere gemeten arbeidsproductiviteit daarin naar ons oordeel onvoldoende zijn onderscheiden. VERZOEK 8: Borg de uitvoeringstoets en de betrokkenheid van ondernemersorganisaties bij de uitwerking van de visie in programma's en in de omgevingsverordening, en breng de sociaaleconomische effecten voor Texel als eilandgemeente alsnog in beeld in het omgevingseffectrapport.	Over de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van de behoefte aan bedrijventerreinen maken we samen met gemeenten en met betrokkenheid van het bedrijfsleven regionale afspraken. Omdat het bedrijfsleven niet in iedere regio op dezelfde wijze is georganiseerd stellen we daar geen specifieke eisen aan in onze verordening. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Dit is de reden dat er niet specifiek op de sociaaleconomische effecten op Texel is ingegaan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Lokale sociaal-economische effecten op komen aan bod wanneer lokale plannen worden gemaakt. Als het voornemen concreet is, worden deze plekken ook concreet onderzocht op sociaal-economische en milieueffecten.
ZW_0068	11	Tot slot TOP denkt graag mee over een omgevingsvisie die richting geeft én ruimte laat. Een eiland van veertienduizend inwoners dat jaarlijks een miljoen gasten ontvangt, verdient in het provinciale kompas een eigen plaats, niet als landschap alleen, en niet als verkeersstroom, maar als brede en duurzame economie en maatschappij. Wij lichten deze zienswijze graag mondeling toe.	Wij danken indiener voor de ingediende zienswijze en zullen bij nadere uitwerkingen indiener betrekken.
ZW_0069	1	Verzoek De Stichting Minder Hinder Boven Westfriesland heeft onder meer tot doel vliegtuighinder boven West-Friesland zo veel mogelijk te beperken. Hoe zeer dit nodig is blijkt uit de lacune in de ontwerp-omgevingsvisie ten aanzien van de te verwachten ernstige hinder van frequente vliegtuigbewegingen van passagiersvliegtuigen die van Lelystad Airport zullen vertrekken met bestemmingen in het noord- en zuidwesten, waaronder Londen (sector 4). De passagiersvliegtuigen zullen West-Friesland net voorbij het VOLLA aanvlieg- en controle punt bij Andijk, gemeente Medemblik, op circa 1800 meter (laagvliegers dus) bereiken als het vliegveld in oktober 2027 conform het regeerakkoord zal worden opengesteld. De Stichting keert zich niet ten principale tegen opening van Lelystad Airport maar constateert met zorg dat de aanzienlijke plaatselijke effecten van het toekomstig vliegverkeer over het hoofd of als restpost worden gezien, kennelijk ook in de ontwerp-omgevingsvisie nu hierover in het document geen woord wordt gerept De Stichting leest in paragraaf 6 van de ontwerp-omgevingsvisie dat aandacht uitgaat naar hinder boven Koggenland maar niet naar de te verwachten hinder boven de totaliteit van West-Friesland, waaronder de gemeente Medemblik, door de openstelling van Lelystad Airport. De Stichting verzoekt om amendering van paragraaf 6 in dier voege dat heel West-Friesland als actiepunt voor het zo veel mogelijk vermijden of mitigeren van de hinder wordt genoemd. Dit als inzet voor de werkzaamheden van de provincie in onder meer de Lelystad Airport tafel waarin de provincie zitting heeft alsook bij de uitvoering van taken in verband met het participatieproces van de Luchtruimherziening.	Wij onderschrijven dat bij de verdere ontwikkeling van het luchtruim niet alleen moet worden gekeken naar de effecten op afzonderlijke gemeenten, maar naar de gevolgen voor Westfriesland als geheel. De huidige Omgevingsvisie benoemt geluidhinder door vliegverkeer in Koggenland. De mogelijke gevolgen van toekomstige wijzigingen van vliegroutes kunnen echter een groter gebied raken. De toekomstige routes van en naar Lelystad Airport staan daarbij nog niet definitief vast. Het Rijk werkt momenteel aan de verdere inrichting van het Nederlandse luchtruim. Daarbij moeten ook de civiele aansluitingen van Lelystad Airport en de toekomstige militaire transitroutes in samenhang worden ontworpen. De provincie is niet bevoegd om deze vliegroutes vast te stellen; deze bevoegdheid ligt bij het Rijk. De provincie heeft hierbij wel een adviserende en belangenbehartigende rol. In ons gebiedsadvies voor de Luchtruimherziening hebben wij het Rijk gevraagd gezondheid en leefomgevingskwaliteit centraal te stellen en volledig inzicht te geven in de gecombineerde effecten van nieuwe en gewijzigde vliegroutes, waaronder de nog te bepalen routes die samenhangen met het gebruik van Lelystad Airport door F-35's. Daarbij willen wij samen met de gemeenten waar effecten worden verwacht betrokken worden bij de verdere uitwerking. Wij vinden het daarom passend om in de Omgevingsvisie niet uitsluitend Koggenland te noemen, maar breder aandacht te besteden aan de mogelijke gevolgen van vliegverkeer en toekomstige routewijzigingen voor Westfriesland. De zienswijze geeft op dit punt aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0069	1a	Achtergrond Het regeerakkoord bepaalt dat Lelystad Airport voor het groothandelsverkeer, waaronder passagiersvluchten in 2027 wordt geopend. Zie de brief van de minister voor Infrastructuur en Waterstaat van 17 april 2016, IENW/BSK-2026/74783. Eerder werden vooruitlopend op verdere stappen in de Luchtruimherziening vertrekroutes vanaf Lelystad Airport vastgesteld. De vertrekroute boven West-Friesland is als 'niet-voorkeursroute' aangemerkt. Daarop werd het besluit genomen om Lelystad Airport mede gereed te maken voor de inzet van de F-35's en het overgrote deel van het Noorden van Nederland voor burgerluchtverkeer te sluiten. Dit laatste zal tot herziening van de vertrekroutes in noordelijke, westelijke en zuidwestelijke richting moeten leiden omdat de voorkeursroute naar noordelijke bestemmingen niet meer of niet altijd beschikbaar zal zijn voor de burgerluchtvaart. Dit zal de druk en hinder op de niet-voorkeursroute boven West-Friesland in noordelijke en zuidwestelijke richting sterk doen toenemen tenzij tot aanpassing van de routes wordt gekomen. In voornoemde brief van de minister wordt voorbij gegaan aan het sluiten van de noordelijke vliegroute vanaf Lelystad Airport in verband met de dagelijkse oefeningen van de F-35's in het noorden van Nederland. Input wordt blijkens de participatieparagraaf van het luchtruimherzieningstraject onder meer van de provincie door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat gevraagd. Hieraan dient de provincie zich niet te onttrekken.	Zie antwoord bij ZW_0069 subnummer 1.
ZW_0069	2	Wat de vliegroutes betreft kan de Stichting zich als oplossingsrichting indenken dat vluchten naar zuid-westelijke bestemmingen vanaf Lelystad Airport, waaronder Londen, bij de sluiting van de noordelijke vertrekroute niet via de zgh. niet-voorkeursvertrekroute noord van Amsterdam worden geleid maar zuid van Amsterdam om de VOLLA route te ontlasten voor opvang van vliegtuigbewegingen richting noordelijke bestemmingen als de voorkeursroute via het noorden van Nederland voor luchtmachtoefeningen met de F-35's gesloten is. Wat betreft de vlieghoogte van vertrekkende passagiersvliegtuigen vanaf Lelystad Airport gaat de Stichting ervan uit dat de toezegging dat de de vertrekroute over het IJsselmeer richting West-Friesland niet meer horizontaal zal worden gevlogen op een betekenisvolle wijze wordt geconcretiseerd, namelijk dat boven Andijk een hoogte van circa 3000 meter zal worden overvlogen. De minister herhaalt in voornoemde brief de toezegging van minister Van Nieuwenhuizen dat op geen enkele vliegroute vanaf Lelystad Airport meer horizontaal zal worden gevlogen. Als dit betekent dat de vliegtuigen maar een paar honderd meter hoger bij VOLLA voor Andijk West-Friesland invliegen, stel 2000 meter, en dan de jetmotoren vol aanzetten om een streefhoogte van circa 4000 meter te bereiken wat dieper in West-Friesland dan kan dit niet als een voldragen oplossing van de hinder worden gezien. Boven West-Friesland zal de hinder door het snelle stijgen boven land toenemen. De provincie kan in het participatieproces een nuttige rol vervullen om de Rijksluchtvaartdienst tot de nodige inspanning voor een goede oplossing aan te zetten.	Wij begrijpen de zorgen van de Stichting over de mogelijke gevolgen van toekomstige vliegroutes van en naar Lelystad Airport voor Westfriesland. De exacte inrichting en het gebruik van het luchtruim en de vaststelling van vliegroutes en vlieghoogtes behoren echter tot de bevoegdheid van het Rijk en de luchtverkeersleidingsorganisaties. De provincie kan deze routes niet zelf vaststellen. Het Rijk geeft aan dat op de bestaande civiele routes van en naar Lelystad Airport inmiddels continu kan worden geklommen en gedaald. Tegelijkertijd moeten vanwege het voorgenomen militaire gebruik van Lelystad Airport nog militaire transitroutes en daarmee samenhangende aanpassingen van de civiele aansluitingen worden ontworpen. Deze uitwerking vindt plaats binnen het programma Luchtruimherziening en kent een participatietraject. De provincie brengt in dit traject de belangen van Noord-Holland en in het bijzonder van gebieden die gevolgen van gewijzigde vliegroutes kunnen ondervinden naar voren. In het gebiedsadvies voor de Luchtruimherziening is namens Westfriesland reeds specifiek aandacht gevraagd voor de samenhang tussen het gebruik van Lelystad Airport door F-35's, de civiele vliegroutes en de mogelijke gecumuleerde effecten op de leefomgeving. Daarbij is het Rijk gevraagd de regio tijdig bij de verdere uitwerking te betrekken. De door de Stichting voorgestelde routevoering en een specifieke vlieghoogte boven Andijk beschouwen wij als aandachtspunten voor dit verdere routeontwerp en participatieproces. Het opnemen van dergelijke operationele ontwerpkeuzes in de provinciale Omgevingsvisie vinden wij niet passend. Wel onderschrijven wij het uitgangspunt dat bij toekomstige wijzigingen van het luchtruim de gevolgen voor gezondheid en leefomgevingskwaliteit in Westfriesland volwaardig moeten worden meegewogen.
ZW_0069	3	De Stichting is graag bereid een en ander toe te lichten.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De meegegeven aandachtspunten zijn voor ons helder en worden betrokken bij de verdere beoordeling en uitwerking.
ZW_0070	1	De opwarming van de aarde en het biodiversiteitsverlies vormen een fundamentele bedreiging voor de stabiliteit van onze maatschappij en economie. Bij de aanpak hiervan is de natuur onze grootste bondgenoot. Gezonde en veerkrachtige ecosystemen leveren schone lucht en veilig drinkwater, verminderen de risico's die klimaatverandering met zich meebrengt en dragen in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid. Ook voor vogels is de aanwezigheid van gezonde ecosystemen een absolute randvoorwaarde. In de ontwerp-Omgevingsvisie komen de bovengenoemde thema's terug en we zijn positief over de ambities die zijn opgenomen met betrekking tot natuur en biodiversiteit. We roepen de Provincie echter op om stevigere en concretere keuzes te maken om de natuur en vogelpopulaties in het bijzonder in Noord-Holland te beschermen en te herstellen.	Wij zijn verheugd te horen dat de ambities over natuur en biodiversiteit in de Omgevingsvisie door indiender worden onderschreven.
ZW_0070	2	Natuur in het afwegingskader — Veranker natuur en biodiversiteit in het afwegingskader in hoofdstuk 3, bij voorkeur als zelfstandig afwegingsprincipe.	We nemen een afwegingskader natuur op in de Omgevingsvisie
ZW_0070	3	Beschermd Landschap — Beperk de mogelijkheden voor grotere ontwikkelingen in Beschermd Landschap en voer strakke regie op verzoeken vanuit gemeenten. Leg compensatie juridisch hard vast in de Omgevingsverordening.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0070	4	Weidevogels — Neem concrete ambities voor weidevogels op in een aparte paragraaf, waarmee uitwerking wordt gegeven aan het door de Provincie ondertekende Afsprakenkader Aanvalsplan Grutto 2026.	We hebben in de Omgevingsvisie meer aandacht gegeven aan de weidevogels. Het Aanvalsplan Grutto is een onderdeel daarvan. In het uitvoeringskader krijgt het afsprakenkader Aanvalsplan Grutto een plaats.
ZW_0070	5	Natuurherstel en groen in de stad — Kies voor Basiskwaliteit Natuur in zowel het stedelijk als het landelijk gebied en stimuleer realisatie via het Groenblauwe Raamwerk en instructieregels aan gemeenten.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0070	6	Schoon water — Geef meer richting en ambitie richting de waterschappen, onder meer via bredere spuitvrije zones langs watergangen en actualisatie van lozingsvergunningen	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0070	7	Ganzen — ontwikkel een duurzaam perspectief op onze omgang met ganzen, gericht op het voorkomen van schade en op meer gevarieerde landbouw met kruidenrijke graslanden in plaats van op grootschalig afschot.	Vanuit diverse doelstellingen zijn wij bezig met het ontwikkelen van overgangszone's rondom een aantal natuurgebieden. Extensivering van de landbouw zal daar ook onderdeel van zijn. Wij hopen dat dit bijdraagt aan het ongeschikter maken van onze provincie als leefgebied voor ganzen. De provincie zet momenteel ook in op verjaging en andere maatregelen om schade in zowel natuurgebieden als agrarisch gebied te voorkomen. Echter is afschot noodzakelijk om de populatie op dit moment te verkleinen.
ZW_0070	8	Recreatieruimte — Voorkom spanning tussen natuur en recreatie door recreatievoorzieningen mee te laten groeien met woningbouwopgaves en bufferzones rond natuurgebieden aan te leggen om de druk op bestaande natuur te verminderen.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit. Daarnaast staat in de Omgevingsvisie beschreven het belang van overgangszones rond natuurgebieden, ook in relatie tot de toenemende recreatieve druk.
ZW_0070	9	Duisternis en Stilte — Neem zowel Duisternis als Stilte op als expliciete omgevingskwaliteit en stuur op beperking van lichtuitstoot en omgevingslawaai bij nieuwe ontwikkelingen.	De provincie is zich bewust van het effect van lichthinder op de gezondheid van mens en dier/natuur en de beleving van het landschap. Lichthinder vanwege bijv. glastuinbouwkassen valt buiten de reikwijdte van ons beleidskader Gezonde Leefomgeving, ook al omdat wij niet het bevoegd gezag zijn. Recent hebben wij wel het beleidskader verlichting vastgesteld, waarin we beschrijven waar en hoe wij onze wegen en kunstwerken verlichten, vanuit de vraag: waar verlichten we wel en waar verlichten we niet of anders? Dit weegt de belangen van o.a. natuur, sociale veiligheid en verkeersveiligheid mee in de keuze voor verlichting.
ZW_0070	10	Natuurinclusief bouwen — Neem natuurinclusief bouwen op als uitgangspunt in de visie bij nieuwbouw, renovatie en verduurzaming, en veranker dit via instructieregels in de Omgevingsverordening.	Wij omarmen het concept van natuurinclusief bouwen. Voor woningbouw (minder dan 25 woningen) in Beschermd landschap is natuurinclusief bouwen een vereiste op grond van de omgevingsverordening. Ook in veel projecten (zoals maatwerk) wordt hier actief op gestuurd. Wij stimuleren door kennissessies en het convenant toekomstbestendig bouwen ook dat er ingezet wordt op natuurinclusief bouwen. De omgevingsverordening ligt op dit moment niet voor en eventuele instructieregels zullen in een opvolgend proces worden bezien.
ZW_0070	11	Energietransitie — Houd bij de locatiekeuze voor wind en zon rekening met vogeltrek en vogelrijke gebieden, sluit zonnevelden op waardevol grasland uit en neem mitigerende maatregelen bij windturbines als voorwaarde op.	Bij de locatiekeuze voor de opwek van zonne- en windenergie wordt in de vergunningverlening rekening gehouden met flora en fauna. Indien noodzakelijk moeten mitigerende maatregelen worden genomen.
ZW_0070	12	Balgzand — Wijs het getijdegebied Balgzand aan als gesloten beschermd natuurgebied voor activiteiten, zoals windsurfen, sportvissen, pierensteken, etc. Dit ter compensatie van uitbreiding energie-, militaire en marine gerelateerde activiteiten.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0070	13	Boekelermeer — Onderbouw de extra ruimtebehoefte beter en los dit primair binnen de bestaande grenzen op via herverkaveling en meerlaags ruimtegebruik. Hou de Kanaalweg aan als harde zuidgrens.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning en mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0070	14	Invulling Groene Ster Kustpact (ten zuiden van Wijk aan Zee) — Wij bevelen aan naar dit gebied te kijken als mogelijk natuurgebied en broedgebied voor strandbroeders.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0070	15	Zienswijze Duinbehoud op ontwerp-Omgevingsvisie — Wij ondersteunen de zienswijze van Stichting Duinbehoud op de ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 zoals verwoord op 11 augustus van harte op een aantal voor ons heel relevante punten.	Zie onze beantwoording van zienswijze ZW_0039.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0071	1	Met grote interesse heb ik kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Hierbij deel ik graag mijn zienswijze op de terinzagelegging. Ik roep u op bij al uw besluiten te denken aan alle volwassenen, kinderen en kleinkinderen in de provincie Noord-Holland en aan hun toekomst in alle opzichten (ook de volksgezondheid) in deze provincie en ook in overweging te nemen de onlangs gepubliceerde toekomstvisie tot 2050, inclusief de vier scenario's van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Ik roep u op om onze toekomst niet te laten bepalen door druk van een bijzonder klein aantal agrariërs die heel andere belangen hebben dan de burgers van Noord-Holland en idem qua nijverheden en industrieën. Door ruilverkavelingen (ook de stille) en uitbreiding van steden en woonkernen is er binnen een korte tijdspanne waarschijnlijk een groot areaal aan natuurgebied verloren gegaan. Daarbij is het vermogen van de provincie Noord-Holland om water op te vangen en op te slaan in haar gebied sterk verminderd, ondanks de regel van de waterschappen dat bij demping er compensatie moet zijn, die daarbij vaak is verwaarloosd. Ik vraag daarom om natuurherstel. Schaduw door bomen is cruciaal bij de extreem hoge temperaturen die we ook in de zomer van 2026 hebben gevoeld en gezien. Ik verzoek u dan ook om de juiste voorwaarden te scheppen om massaal inheemse bomen of struiken, die een grote biodiversiteit ondersteunen en veel schaduw kunnen geven, aan te laten planten op alle mogelijke locaties. De tendens om bomen aan te planten die bijna geen schaduw bieden en dun en kaarsrecht omhoog groeien is duidelijk zichtbaar in het landschap en helpt waarschijnlijk niet. Ik roep u op de juiste omstandigheden te scheppen om kaseigenaren te laten zorgen voor een gesloten waterkringloop. Per 1 januari 2027 zal er niet meer mogen worden geloosd op het oppervlaktewater. We hebben al driemaal zeven jaar de tijd gekregen van de EU om ons water te schonen. Ik roep u op de juiste omstandigheden te scheppen om alle nijverheden en industrieën in Noord-Holland te laten zorgen voor een gesloten waterkringloop, waarbij waardevolle grondstoffen kunnen worden teruggewonnen. Alles wat het watergebruik kan verminderen is zeer welkom. Het verzoek is dan ook om hierin door vernieuwende ingenieurs alles in het werk te laten stellen om dit zo snel mogelijk voor elkaar te krijgen. Wellicht zijn de juiste technieken al voorhanden maar helaas nog niet ingezet.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan wij per thema in op de zienswijze. Wij wegen alle belangen op hun merites, en maken keuzes die het algemeen belang dienen. Een gezonde leefomgeving en een goede waterhuishouding, waar indiener ons hier specifiek op wijst, zijn daar onderdeel van.
ZW_0071	1a	Deze zienswijze roept de Provincie op om meer ambitie te tonen op deze thema's: • Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening; • Natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen heeft de toekomst. Hier moeten duidelijkere keuzes over worden gemaakt in de visie; • Schoon water is een randvoorwaarde voor natuurherstel en een gezonde leefomgeving. Het water in grote delen van Noord-Holland voldoet momenteel niet aan de eisen. Maak van schoon water een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen; • Bijzondere landschappen moeten steeds meer beschermde ruimte inleveren voor woningbouw, energie infrastructuur en andere ontwikkelingen. In sommige landschappen zien wij geen ruimte hiervoor. Daar waar het onder voorwaarden wel kan is volledige compensatie belangrijk; • Veel kleinschalige campings en groene gebiedjes moeten in Noord-Holland plaats maken voor vakantieparken. Het landschap verrommelt en wordt steeds meer versteend. We roepen de Provincie op hier meer regie op te voeren en instructieregels voor gemeenten op te stellen; • Er is onvoldoende recreatieruimte in het groen in Noord-Holland en veel bestaande gebieden hebben een onderhoudsachterstand. Zorg voor een regeling waarbij nieuw groen meegroeit met de woningbouw en ga snel aan de slag met het versterken van het groenblauwe raamwerk.	Zie de beantwoording bij ZW_0071 subnummer 1.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0071	2	Natuurherstel en groen in de stad Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steun ik volledig. Tegelijkertijd zie ik ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig. De Natuurherstelverordening zal gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen, als buiten de natuurgebieden. Zo moeten we de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt toe te roepen. Er zullen tevens meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Ook in Noord-Holland zullen we aan deze doelen moeten voldoen. Ik roep de Provincie om meer ambitie te tonen in deze visie voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86) Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten hebben hier een centrale rol bij, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0071	3	Maak duidelijke keuzes over de landbouw Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook komen we veel verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld volledig. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Holland vorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. Ik heb ook vraagtekens bij wat kringlooplandbouw betekent voor de bollensector in Noord-Holland. De toenemende afhankelijkheid van de aanvoer van steeds schaarser wordend zoet water en het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen lijkt niet te stroken met de doelen op het gebied van een gezonde leefomgeving, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Toch worden er in de visie geen duidelijke keuzes gemaakt over de toekomst van deze sector. Een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, waarbij de sector zelf aan zet is om voldoende zoet water te bergen, lijkt de enige toekomstgerichte oplossing. In de binnenduinrand heeft de productie van drinkwater prioriteit boven productie van bollen.	Wij danken indiener voor de ingediende zienswijze. In het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering worden verschillende maatregelen verder uitgewerkt en laten wij met doelsturing ook ruimte aan de ondernemer om zelf keuzes te maken. Een verplichte omschakeling van alle bollentelers naar biologisch achten wij niet realistisch, wel zal de bollensector moeten versnellen in het verminderen van gebruik en emissie van gewasbeschermingsmiddelen. In dit kader verwijzen wij naar het landelijk convenant gewasveschermingsmiddelen op hooflijnen dat verder wordt uitgewerkt in deelconvenanten. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0071	4	Ik roep de Provincie op om in het beloofde 'provinciaal afwegingskader en landbouwladder' een duidelijk onderscheid tussen een "agrarische hoofdstructuur" en "maatschappelijke gebieden" beter uit te werken. In beide gebieden kan "zuinig worden omgaan met landbouwgrond", maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichting er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Dit alles is enkel haalbaar met voldoende financieel perspectief voor de landbouwsector, zoals uw visie ook terecht benoemd. Als vergunningverlening weer mogelijk is hebben agrarische ondernemers ruime ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering.	De door indiener benoemde ontwikkelperspectieven of ontwikkelingsrichtingen zullen in het afwegingskader verder worden uitgewerkt.
ZW_0071	5	Schoon water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling Uit de reacties van de inwoners in het participatie verslag blijkt een brede steun voor schoon water: Waterkwaliteit wordt vaak als randvoorwaarde neergezet. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor pesticiden/"gif" (met name bollenteelt en sierteelt), industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen en consumentenproducten of medicijnresten. (…) Met name bollenteelt/lelieteelt komt terug als voorbeeld van een sector die volgens hen te veel druk legt op bodem en leefomgeving, en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Wij vragen de Provincie om meer recht te doen aan deze participatiereacties in de visie. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028-2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals waarschijnlijk bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027 een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreiding van de industriegebieden. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord- Hollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vraag ik om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. We betrekken deze zienswijze bij het opstellen van het ontwerp RWBP.
ZW_0071	6	Bescherm de meest waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om het landschap te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij stellen voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, molenbiotopen, en de Scheggen van Amsterdam, te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal "BL-plus" gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze "landschapsparels" behouden voor de volgende generaties. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en "straatjes erbij" volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten wordt voorkomen, zoals nu het geval is.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0071	7	Voer regie op wildgroei vakantieparken Daarnaast zie ik zo wel binnen- als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap. Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de duinen en de kust, waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0071	8	Zorg voor voldoende recreatiegebieden bij nieuwbouw In de concept Omgevingsvisie is veel aandacht voor woningbouw, waarbij ook het belang van voldoende nieuwe recreatiegebieden vaak is genoemd. Onder andere door de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk, waarmee integraal en gebiedsgericht kan worden gewerkt aan nieuwe groene verbindingen, recreatieve verbindingen en landschappelijke kwaliteit. Wij zien hier veel kansen in en hopen dat de Provincie op korte termijn werk maakt van het versterken van dit raamwerk. Ook blijft het ook noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek en beleefbaar groen binnen 300 meter) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Ik zie dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatievoorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Ik roep u op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie op te nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.
ZW_0072	1	Samenvatting en hoofdverzoek Gelet op het grote belang op lange termijn – na 2040 - nog over voldoende ruimte in Amsterdam te kunnen beschikken voor compacte en betaalbare woningbouw is er gekozen voor een uitvoerige en zorgvuldig opgebouwde zienswijze herstel van het eco- systeem Oostkant Westpoort. Deze zienswijze is niet gericht tegen de haven, de energietransitie, waterstof of de circulaire economie. Ons bezwaar betreft de omvang, ligging en duur van de structurele risico- en milieuruimte die de provincie in hoofdstuk 6.7 voor toekomstige zware haven- en energiefuncties wil reserveren, ook aan de stedelijke zijde van Westpoort. De centrale vraag is hoeveel ruimte aantoonbaar nodig is, waar die het veiligst en minst belastend kan worden geconcentreerd en welke alternatieven beschikbaar zijn.	Wij danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0072	2	De ontwerp-Omgevingsvisie stelt leefbaarheid, omgevingskwaliteit, veiligheid en gezondheid terecht als randvoorwaardelijk. Hoofdstuk 6.7 kiest tegelijk voor bronbeleid, inwaartse zonering en bestaande grenzen als uitgangspunt én voor vergroting van de veiligheidsruimte, met opname van Petroleumhaven voor energietransitiefuncties. Deze lijnen vragen om een kenbare gebiedsgerichte afweging van noodzaak, omvang, ligging, proportionaliteit en gevolgen voor de leefbaarheid. Die onderbouwing ontbreekt naar onze mening; ook ontbreken in de ter inzage gelegde stukken voldoende kaartoverzichten van de effecten op bestaande buurten en de overlap met risicoaandachtsgebieden. [1]	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0072	3	Deze forse risico-uitbreiding aan de oostkant raakt ook de provinciaal erkende woningbouw- en verstedelijkingsopgave. De ontwerpvisie noemt voor Amsterdam 67.500 woningen in 2022-2030 en voor Haven-Stad circa 9.000 woningen tot en met 2030 en 71.000 op langere termijn, terwijl de provincie tevens erkent dat milieucontouren woningbouw kunnen beperken. Juist daarom moet worden voorkomen dat een ruime provinciale reservering vooruitloopt op de integrale NOVEX- en gemeentelijke omgevingsplanafweging en mogelijk de toekomstige bouwopgave blokkeert. [1][9] Onzes inziens moet de provincie daarom op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie nu al inzichtelijk maken welke concrete en redelijk voorzienbare activiteiten en energieketens extra ruimte kunnen vragen, welke bandbreedtes van stoffen, capaciteiten en locaties daarbij horen, welke ruimtelijke gevolgen daaruit kunnen volgen en beargumenteren waarom minder belastende alternatieven niet volstaan of niet zijn onderzocht. Die vraag moet steeds worden afgezet tegen de reeds bestaande cumulatieve milieu- en risicodruk aan de stedelijke zijde van Westpoort en tegen wat het gebied als geheel redelijkerwijs nog kan dragen, mede gelet op de vergevorderde plannen voor Haven-Stad.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0072	4	Nieuwe energiedragers kunnen aanvullende veiligheidsruimte nodig maken. De veiligheidscontour uit 2014 is daarbij een historisch en, voor zover deze bij onherroepelijk besluit is vastgesteld, juridisch vertrekpunt. Een vergroting is geen louter technische omzetting naar het instrument risicogebied externe veiligheid, maar een zelfstandige ruimtelijke beleidskeuze die op noodzaak, proportionaliteit, locatiekeuze en alternatieven moet worden gemotiveerd. Voor concrete projecten hoort vervolgens een locatie specifieke QRA de feitelijke PR-contouren, aandachtsgebieden en risicobeperkende maatregelen te bepalen. De actuele ontwikkeling van de waterstofketen onderstreept die proportionaliteitstoets. De NOVEX NZKG-uitwerking positioneert nieuwe waterstof- en groene-brandstofinstallaties en de daarvoor benodigde extra risicoruimte primair aan de westzijde van Westpoort; H2era is voorzien aan de Kaapstadweg. H2avennet is een regionaal distributienet en onderbouwt op zichzelf geen brede terminal-, opslag- of risicoruimteclaim in Petroleumhaven. [14]-[18] Bij de begrenzing van de energietransitie in Westpoort moet niet alleen naar de veiligheidsruimte worden gekeken. Grootschalige elektrolyse kan tevens een zeer groot beslag leggen op duurzame elektriciteit, netcapaciteit, proces- en koelwater en zuiverings- en lozingsruimte. Ook die schaarse systeemruimte vraagt om een gebiedsgerichte proportionaliteitstoets voordat ruimtelijke reserveringen of schaalvergroting voor tientallen jaren andere publieke functies en toekomstige ontwikkelruimte kunnen beïnvloeden. [22]–[24]	De provincie heeft geconstateerd dat er in het westen van het haven-industriegebied de meeste ontwikkelmogelijkheden voor nieuwe energiedragers liggen. Dit is ook benoemd in het ontwikkelperspectief NOVEX-NZKG. Wij kiezen ervoor om in oostelijke deel van het havengebied (Petroleumhaven) ook een risicogebied aan te wijzen om de terminals in dit gebied de mogelijkheid te geven de energietransitie te maken. Ieder concreet project zal getoetst worden aan de PR-contouren, aandachtsgebieden en de genomen risicobeperkende maatregelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0072	5	PRIMAIR VERZOEK Ten eerste. Stop de vergroting van de structurele risicoruimte aan de oostelijke, stedelijke zijde van Westpoort. Neem Petroleumhaven niet op in een uitgebreid structureel risicogebied en handhaaf daar de ruimtelijke begrenzing van zware risicofuncties. Concentreer nieuwe zware haven- en energiefuncties, voor zover deze aantoonbaar noodzakelijk zijn, aan de westelijke zijde van Westhavenweg en benut daar eerst bestaande en vrijkomende risicoruimte, bronvermindering en inwaartse zonering. Een verdere oostwaartse uitbreiding achten wij, gelet op leefbaarheid, cumulatieve milieudruk en de noodzakelijke toekomstige ontwikkelruimte van Haven-Stad, onaanvaardbaar.	Vanuit het oogpunt van de energietransitie en de overstap naar duurzame non-fossiele energiedragers kiezen wij ervoor de risicoruimte wel te vergroten. Het risicogebied wordt begrensd op de Rijksweg A10, de aandachtsgebieden worden begrensd op de bestaande aandachtsgebieden van de Rijksweg A10 en vormen daarmee geen belemmering voor de ontwikkeling van Haven-Stad.
ZW_0072	6	Ten tweede. Bescherm Petroleumhaven tegen een langdurige planologische lock-in van zware risicofuncties en behoud het gebied als strategische Tussenruimte waar haven en stad elkaar ontmoeten en waar structureel ruimte beschikbaar blijft voor havengebonden stedelijke ontwikkeling. Geef Petroleumhaven een adaptief en regeneratief toekomstperspectief, gericht op vermindering van milieudruk, herstel van bodem en water, versterking van groen-blauwe structuren en ruimte voor schonere circulaire, productieve en lokaal-logistieke functies. Voorkom dat keuzes voor de huidige energietransitie Petroleumhaven, Coen- en Vlothaven en Minervahaven-Zuid voor tientallen jaren ruimtelijk vastzetten. Houd deze gebieden daarom planologisch open voor een geleidelijke ontwikkeling naar een leef- en maakstad en borg dat in Coen- en Vlothaven op langere termijn een hoogstedelijk gemengd woon-werkmilieu mogelijk blijft zodra veiligheid, gezondheid, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit dit verantwoord toelaten. Reserveer in Petroleumhaven, aan de westkant van de A10, extra ruimte voor de circulaire economie.	De Petroleumhaven maakt onderdeel uit van het Industrieterrein van provinciaal belang (IPB). Het IPB is gericht op het ruimte bieden aan de energietransitie, circulaire activiteiten, en havengebonden en havengerelateerde activiteiten. Petroleumhaven blijft onderdeel uitmaken van het IPB en de provincie voorziet hier geen stedelijke ontwikkeling. De nu gemaakte keuzes voor de energietransitie vormen geen belemmering voor de ontwikkelingen van Haven-Stad in de Coen-en Vlothaven en Minervahaven-Zuid.
ZW_0072	7	Ten derde. Laat het verdwijnen van fossiele risicoruimte leiden tot aantoonbare milieuwinst. Leg als provinciaal uitgangspunt vast dat het verdwijnen of verminderen van fossiele en andere zware risicobronnen niet automatisch aanleiding geeft de vrijvallende milieu- en risicoruimte opnieuw aan zware activiteiten toe te wijzen. Laat deze transitie aan de stedelijke zijde van Westpoort aantoonbaar leiden tot netto vermindering van de cumulatieve milieu- en risicodruk en tot herstel van bodem, water, luchtkwaliteit, geluid, natuur, gezondheid en ruimtelijke ontwikkelruimte. Dit uitgangspunt laat bestaande rechtmatig vergunde activiteiten onverlet en ziet op de toekomstige toedeling van vrijvallende of niet-benutte ruimte. Nieuwe zware risicoruimte kan uitsluitend worden toegevoegd wanneer een concrete noodzaak resteert nadat deze afname en de mogelijkheden tot bronreductie zijn meegewogen.	De Amsterdamse haven blijft een functie houden voor duurzame energievoorzieningen zoals waterstof, biobrandstoffen en synthetische brandstoffen. Deze activiteiten vragen ook milieuruimte. Deze ruimte is door de provincie ook aangewezen middels het Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). Om de cumulatieve milieudruk te verlagen werken we aan beleid voor gezonde leefomgeving zoals toegelicht in het beleidskader Gezonde Leefomgeving. We zetten in op ambitieus bronbeleid en werken dit verder uit in het programma Gezonde Leefomgeving.
ZW_0072	8	Ten vierde. Begrens ook de aanspraak van grootschalige elektrolyse op schaarse systeemruimte. Voer vóór verdere ruimtelijke reservering of schaalvergroting van grootschalige elektrolyse in Westpoort een gebiedsgerichte cumulatieve energie- en watertoets uit. Breng daarin ten minste de vraag naar duurzame elektriciteit, netcapaciteit, proces- en koelwater, waterzuivering en lozingsruimte in samenhang met andere publieke behoeften in beeld. Leg vast dat beschikbare haven-, milieu- of risicoruimte geen aanspraak geeft op onbeperkte groei van waterstofproductie en opslag; dat de verdere opschaling moet kunnen worden gefaseerd, begrensd of naar een geschiktere locatie worden verwezen wanneer de draagkracht van energie-, water- of leefomgevingssystemen wordt overschreden.	In de Omgevingsvisie is de ontwikkeling van grootschalige waterstof begrensd, waarbij Westpoort is aangewezen als een van de waterstoffocusgebieden. Dat is niet wat inspreker voor ogen heeft maar wij menen dat juist het Westpoort geschikt is voor ontwikkeling van grootschalige watestoftoepassingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0072	9	[Veel toelichtende tekst hier weggelaten; lees de hele zienswijze voor context] Adaptieve reservering in plaats van maximale voorreservering De technische, internationale en economische informatie wijst in dezelfde richting. DNV laat zien dat verschillende energiedragers en installaties verschillende risicoprofielen hebben. De Europese havenvergelijking laat zien dat grote waterstofambities ook kunnen worden uitgevoerd via clustering, locatie- en stofspecifieke beoordeling en gefaseerde vergunningverlening. De actuele marktinformatie laat tegelijk zien dat vraag, kostprijs, subsidieafhankelijkheid, importvorm, afname en investeringsbesluiten nog sterk onzeker zijn. Daaruit volgt niet dat voor Westpoort geen aanvullende risicoruimte nodig kan zijn. Wel volgt dat technische mogelijkheid, internationale havenconcurrentie en politieke waterstofambitie afzonderlijk noch gezamenlijk voldoende zijn om een maximale structurele reservering tot 2050 te dragen. Naarmate de toekomstige keten en marktvraag onzekerder zijn,	Wij nemen kennis van deze zienswijze van indiener. Wij vinden het noodzakelijk om ruimte te reserveren voor functies die moeilijk inpasbaar zijn, maar die in de toekomst nodig kunnen zijn voor economische ontwikkeling en een stabiel energiesysteem. Het feit dat er nu nog geen concrete aanvragen of investeringsbesluiten zijn, doet daar niets aan af. Wij achten het realistisch dat deze functies op termijn een geschikte locatie op een bedrijventerrein met een hoge milieucategorie nodig hebben.
ZW_0072	10	SAMENGEVATTE RICHTING VOOR AANPASSING VAN DE OMGEVINGSVISIE Pas het afwegingskader van hoofdstuk 3 aantoonbaar toe op Westpoort. Bied voldoende veiligheidsruimte aan concrete en redelijk voorzienbare energiefuncties, maar reserveer niet meer structurele ruimte dan op visieniveau noodzakelijk en proportioneel kan worden onderbouwd. Laat bronvermindering, bestaande en vrijkomende ruimte en inwaartse zonering leidend zijn. Onderzoek de Westhavenweg als volwaardige begrenzingsvariant en concentreer nieuwe zware waterstof- en groenebrandstoffuncties primair westelijk overeenkomstig de actuele NOVEX-NZKG-koers. Voorkom dat een ruime provinciale reservering vooruitloopt op de integrale NOVEX-uitwerking en de latere gemeentelijke omgevingsplan-afweging. Behoud Petroleumhaven als adaptieve Tussenruimte en houd Coen- en Vlothaven en Minervahaven-Zuid open voor een latere integrale gebiedskeuze. Laat vrijvallende fossiele milieu- en risicoruimte waar mogelijk bijdragen aan netto risicoreductie en regeneratief herstel, met eerbiediging van bestaande rechtmatig vergunde activiteiten en met herijking van niet-benutte reserveringen. Toets grootschalige elektrolyse daarnaast aan de draagkracht van elektriciteit, netcapaciteit, water en lozingsruimte en herijk iedere structurele reservering periodiek aan concrete voortgang en cumulatieve effecten.	In het voorgaande hebben we op de verschillende onderdelen van de zienswijze van indiener antwoorde gegeven.
ZW_0072	11	Slot De toekomst van Westpoort vraagt niet om een keuze tussen haven of stad, maar om een transitie waarin beide werkelijk veranderen. De haven moet ruimte kunnen krijgen voor aantoonbaar noodzakelijke nieuwe energie- en grondstoffenketens; tegelijk moet de stad kunnen profiteren van het verdwijnen van fossiele activiteiten en oude milieudruk. De vraag is daarom niet hoeveel ruimte maximaal kan worden gereserveerd, maar hoeveel ruimte aantoonbaar nodig is en hoe de totale risico- en milieudruk tegelijk kan afnemen. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten deze zienswijze gemotiveerd te betrekken bij de vaststelling van de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en in de Nota van Beantwoording per hoofdthema aan te geven hoe met de hierboven genoemde bezwaren, alternatieven en verzoeken wordt omgegaan. Daarmee kunnen Provinciale Staten bij hun definitieve besluit expliciet toetsen of de keuze voor risicoruimte zorgvuldig, evenredig, adaptief en in samenhang met de NOVEX-opgaven is onderbouwd.	Slotwoord, geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0073	1	Belang Stichting BLY [Bewonersstichting Leefbaarheid Ypestein] is opgericht in 2023 en heeft onder andere ten doel het behouden of verbeteren van de leefbaarheid in de wijk Ypestein op het gebied van een schoon milieu, gezondheid en veiligheid in de ruimste zin van het woord. De statutaire doelstellingen van de stichting omvatten uitdrukkelijk de actieve bescherming van het leefmilieu in en rond de wijk Ypestein. De gevolgen die voortvloeien uit de Omgevingsvisie hebben directe invloed op de leefbaarheid in de wijk Ypestein. Stichting BLY beschouwt zich derhalve nadrukkelijk als belanghebbende in deze. Inleiding Met belangstelling heeft Stichting BLY kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. De stichting constateert dat de provincie de Boekelermeer aanwijst als een strategisch economisch cluster, focusgebied voor waterstofontwikkeling en een mogelijke locatie voor verdere uitbreiding van bedrijvigheid in hogere milieucategorieën. Tevens wordt overwogen de Boekelermeer aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). Hoewel de stichting het belang van economische ontwikkeling, circulaire economie en energietransitie onderschrijft, is zij van mening dat de gevolgen voor de omliggende woongebieden, waaronder Ypestein, onvoldoende zijn onderzocht en uitgewerkt. De stichting dient daarom onderstaande zienswijze in.	Introductietekst, geen antwoord nodig
ZW_0073	2	1.Verkeer en bereikbaarheid 1.1 Afhankelijkheid van de aansluiting A9 De ontwerp-Omgevingsvisie gaat uit van verdere ontwikkeling van de Boekelermeer als economisch en energetisch cluster. Daarbij wordt nadrukkelijk gewezen op de gunstige ligging aan de A9 en de logistieke ontsluiting van het gebied. Stichting BLY constateert echter dat de gehele verkeersafwikkeling van de Boekelermeer in hoge mate afhankelijk is van één aansluiting op de A9. Deze aansluiting functioneert nu al als toegangspoort voor: • de Boekelermeer; • Alkmaar-Zuid; • Heiloo; • toekomstige woningbouwontwikkelingen; • recreatief verkeer naar de kustregio. Een substantiële uitbreiding van de Boekelermeer zal leiden tot extra vrachtverkeer, bedrijfsverkeer en personenverkeer. De ontwerpvisie maakt onvoldoende inzichtelijk welke effecten deze groei heeft op de capaciteit van de huidige aansluiting A9 en de omliggende infrastructuur. Stichting BLY constateert daarnaast dat de voorgenomen of mogelijke aanleg van een nieuwe aansluiting op de A9 bij Heiloo in de ontwerpvisie wordt gezien als een belangrijke verbetering van de bereikbaarheid van de Boekelermeer. De stichting merkt op dat de realisatie van deze aansluiting nog geen zekerheid is en deze aansluiting niet uitsluitend kan worden beschouwd als een verkeersoplossing, maar tevens een mogelijke aanjager vormt van verdere economische groei en verkeersintensiteit. Stichting BLY verzoekt de provincie daarom om voorafgaand aan besluitvorming over uitbreiding een integrale verkeersanalyse uit te voeren, waarin de maximale verkeerscapaciteit van de aansluitingen op de A9 en de gevolgen voor Heiloo expliciet worden onderzocht. Zowel in de huidige situatie, als in de situatie na aanleg van de nieuwe aansluiting A9 bij Heiloo. De provincie dient inzichtelijk te maken welke verkeersgroei direct en indirect voortvloeit uit zowel de uitbreiding van de Boekelermeer als de verbeterde ontsluiting via de nieuwe aansluiting. Daarbij moeten ook de gevolgen voor de leefbaarheid van Heiloo, in het bijzonder de wijk Ypestein en de wegen Rosendaal, Ypesteinerlaan, Kennemerstraatweg, Kanaalweg, Stationsweg en Vennewatersweg, worden onderzocht.	De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland en zo ook regio Alkmaar, De A9 Heiloo is onderdeel van hoe wij het toekomstig mobiliteitsysteem van regio Alkmaar zien. Details betreffende specifieke verbindingen of opwaarderingen passen niet binnen de visie. In het project A9 Heiloo zullen de gebruikelijke ruimtelijke procedures worden gevolgd. We gaan ervanuit dat dit voldoende informatie geeft over uw vragen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0073	3	1.2 Druk op Rosendaal en Ypesteinerlaan Voor bewoners van de wijk Ypestein vormen met name de Rosendaal en de Ypesteinerlaan belangrijke ontsluitingswegen. De stichting voorziet dat verdere groei van de Boekelermeer niet uitsluitend leidt tot extra verkeer op de A9, maar ook tot toenemende verkeersdruk op het lokale wegennet van Heiloo. Verkeer zoekt immers alternatieve routes zodra sprake is van congestie op de hoofdwegen. Daardoor kunnen/kan: • reistijden toenemen; • verkeersveiligheidsrisico's ontstaan; • de geluidbelasting stijgen; • de leefbaarheid van woonwijken afnemen; • Gezondheidsrisico's toenemen door meer fijnstof en geluidhinder. De ontwerpvisie besteedt onvoldoende aandacht aan deze indirecte effecten op omliggende woongebieden. Stichting BLY verzoekt de provincie daarom de gevolgen voor Rosendaal, Ypesteinerlaan, Kennemerstraatweg, Stationsweg en Vennewatersweg en de woonwijken van Heiloo expliciet mee te nemen in de verdere uitwerking van de Boekelermeer.	We volgen de gebruikelijke ruimtelijke procedures. Daarbij zullen ook de door indiener aangegeven zaken naar voren komen bij het verkeersonderzoek als onderdeel hiervan.
ZW_0073	4	1.3 Kanaalweg: onderzoek naar een knip aan de oostzijde van de A9 In gemeentelijke verkeersplannen wordt momenteel uitgegaan van een mogelijke verkeersknip aan de westzijde van de A9. Stichting BLY verzoekt nadrukkelijk om ook een alternatief te onderzoeken waarbij een verkeersknip wordt gerealiseerd op de Kanaalweg aan de oostzijde van de A9. Een dergelijke oplossing zal: • sluipverkeer door Heiloo beperken; • woonwijken ontlasten; • de verkeersafwikkeling beter richten op het bedrijventerrein zelf; • voorkomen dat extra economische ontwikkeling resulteert in een onevenredige belasting van woongebieden. De stichting is van mening dat deze variant ten minste gelijkwaardig onderzocht moet worden voordat definitieve verkeersmaatregelen worden vastgesteld.	Zoals al aangegeven volgen we de gebruikelijke ruimtelijke procedures bij het project A9 Heiloo. Deze detailvragen zijn goed om te stellen bij informatiemomenten, stakeholdergesprekken en zienswijzes in het kader van dit project. De Omgevingsvisie is niet het geschikte instrument daarvoor.
ZW_0073	5	2. Leefbaarheid en gezondheid De provincie stelt terecht dat een gezonde leefomgeving onderdeel moet zijn van iedere ruimtelijke afweging. Ook wordt erkend dat economische ontwikkelingen kunnen leiden tot extra belasting door geluid, geur en luchtverontreiniging. Stichting BLY constateert dat de Boekelermeer reeds een geluidgezoneerd industrieterrein is en dat uitbreiding gericht wordt op bedrijven in de hogere milieucategorieën. De stichting maakt zich zorgen dat de cumulatieve effecten van: • industrie; • verkeersgroei; • logistieke activiteiten; • energie-infrastructuur; • waterstofactiviteiten onvoldoende in beeld zijn gebracht voor de woongebieden van Heiloo. De provincie spreekt in de ontwerpvisie over het voorkomen van maximale normopvulling en het beperken van de blootstelling van inwoners aan schadelijke stoffen. Stichting BLY verzoekt daarom om: 1. een integrale gezondheidsanalyse; 2. een cumulatief onderzoek naar geluid, geur en luchtkwaliteit; 3. een gezondheidseffectrapportage voor de omgeving van Heiloo.	Bij de uitbreiding van het Industrieterrein wordt een MER-procedure gevolgd. Hierbij wordt o.a. stilgestaan bij de effecten op de gezonde leefomgeving en zullen wij o.a. aandacht hebben voor de door u genoemde punten. Op basis van het beleidskader Gezonde Leefomgeving kijken wij naar de invulling van het begrip maximale normopvulling en verkent de provincie wat de mogelijkheden zijn om cumulatieve milieubelasting mee te wegen. Dit zal verder worden uitgewerkt in ons programma Gezonde Leefomgeving. Instrumenten die we daarbij willen verkennen zijn scherp vergunnen; het actualiseren van vergunningen; meten, onderzoeken & monitoren; focus op gebieden met grote cumulatie- en stapeleffecten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0073	6	3. Geluidhinder De provincie erkent dat de geluidsruimte op de Boekelermeer beperkt is en dat uitbreiding van bedrijvigheid hiermee kan conflicteren. Tevens wordt ingezet op een efficiëntere benutting van de beschikbare milieuruimte. Voor bewoners van Ypestein bestaat de vrees dat economische groei uiteindelijk zal leiden tot: • meer industriële geluiden; • meer vrachtverkeer; • meer nachtelijke logistieke activiteiten; • hogere cumulatieve geluidbelasting. Het uitgangspunt zou volgens de stichting niet moeten zijn hoe de resterende geluidsruimte maximaal benut kan worden, maar hoe de leefkwaliteit van bestaande woongebieden kan worden behouden of verbeterd. De stichting verzoekt daarom om harde randvoorwaarden op te nemen waardoor uitbreiding van de Boekelermeer niet leidt tot een verslechtering van de geluidssituatie in de aangrenzende woonwijken zoals Ypestein en Plan Oost.	Bij de uitbreiding van het Industrieterrein wordt een MER-procedure gevolgd. Hierbij wordt o.a. stilgestaan bij de effecten op de gezonde leefomgeving inclusief geluid en zullen wij o.a. aandacht hebben voor de door u genoemde punten. Op basis van het beleidskader Gezonde Leefomgeving kijken wij naar het begrip maximale normopvulling en verkent de provincie wat de mogelijkheden zijn om cumulatieve milieubelasting (inclusief voor geluid) mee te wegen.
ZW_0073	7	4. Geurhinder en luchtkwaliteit De provincie erkent dat op meerdere locaties in Noord-Holland sprake is van geurhinder en dat de luchtkwaliteitsnormen vanaf 2030 verder worden aangescherpt. De Boekelermeer huisvest reeds bedrijven met relevante emissies. Verdere uitbreiding van industrie en circulaire verwerkingsactiviteiten kan leiden tot extra geur- en luchtbelasting. Voor bewoners zijn juist geurhinder en verminderde luchtkwaliteit vaak de eerste merkbare gevolgen van industriële uitbreiding. De stichting verzoekt daarom: • de luchtkwaliteit rondom Heiloo structureel te monitoren; • geurbelasting onderdeel te maken van toekomstige besluitvorming; • geen uitbreiding toe te staan zonder aantoonbare verbetering van emissieprestaties.	De luchtkwaliteit wordt gemonitord door de landelijke monitoring (MLK). De resultaten van de monitoring zijn hier beschikbaar: www.cimlk.nl Bij de uitbreiding van het Industrieterrein wordt een MER-procedure gevolgd. Hierbij wordt o.a. stilgestaan bij de effecten op de gezonde leefomgeving, waaronder geur en luchtkwaliteit. Beschikbare milieuruimte voor luchtkwaliteit wordt bepaald door omgevingswaarden: Dit zijn o.a. normen voor luchtkwaliteit die vanaf 2030 worden aangescherpt. Waar wij bevoegd gezag zijn, zetten wij ons in voor ambitieus bronbeleid. Daarnaast spreken wij ook onze mede-overheden hierop aan daar waar zij bevoegd gezag zijn. Dit wordt verder uitgewerkt in het programma Gezonde Leefomgeving.
ZW_0073	8	5. Natuur, landschap en recreatie De provincie geeft aan dat uitbreiding van de Boekelermeer moet worden afgewogen tegen omgevingskwaliteit, beschermd landschap en recreatieve waarden. Stichting BLY ondersteunt dit uitgangspunt, maar acht de huidige uitwerking onvoldoende concreet. De overgang tussen Alkmaar, Heiloo en het open landschap heeft grote waarde voor: • biodiversiteit; • recreatie; • landschappelijke kwaliteit; • woon- en leefklimaat. Verdergaande verstedelijking van de Boekelermeer kan leiden tot: • aantasting van openheid; • verstoring van natuurwaarden; • afname van recreatieve beleving; • verdere verharding van het gebied. De stichting verzoekt de provincie daarom: • geen uitbreiding mogelijk te maken zonder het totale natuurpotentie	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op het gebiedsniveau van de Boekelemeer. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0073	9	6. Boekelermeer als enige locatie? In de ontwerp-Omgevingsvisie stelt de provincie dat de Boekelermeer één van de weinige locaties in Noord-Holland is waar bedrijven kunnen worden gefaciliteerd die een belangrijke bijdrage leveren aan de circulaire economie. Stichting BLY constateert echter dat deze stelling in de ontwerpvisie niet of nauwelijks wordt onderbouwd. Het is voor bewoners en andere belanghebbenden niet inzichtelijk waarom juist de Boekelermeer als voorkeurslocatie wordt aangewezen voor verdere groei van circulaire en industriële activiteiten. Evenmin wordt duidelijk gemaakt welke alternatieve locaties binnen Noord-Holland zijn onderzocht en op basis van welke criteria deze locaties minder geschikt zijn bevonden. De aanwijzing van de Boekelermeer als strategisch economisch cluster en mogelijke verdere uitbreiding van bedrijvigheid kan aanzienlijke gevolgen hebben voor de leefbaarheid, gezondheid, verkeersdruk, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit van de aangrenzende woongebieden in Heiloo. Tegen die achtergrond mag worden verwacht dat de provincie overtuigend motiveert waarom deze ontwikkelingen niet op andere bestaande of nieuwe bedrijventerreinen kunnen worden gerealiseerd. Stichting BLY verzoekt de provincie daarom: • inzichtelijk te maken op welke objectieve criteria de keuze voor de Boekelermeer is gebaseerd; • aan te geven welke alternatieve locaties zijn onderzocht en hoe deze zijn beoordeeld; • te onderbouwen waarom de ambities op het gebied van circulaire economie, energietransitie en industrie niet geheel of gedeeltelijk op andere locaties binnen Noord-Holland kunnen worden gerealiseerd; • expliciet af te wegen of de maatschappelijke voordelen van verdere uitbreiding van de Boekelermeer opwegen tegen de gevolgen voor de leefomgeving van omwonenden. De stichting is van mening dat een keuze voor verdere concentratie van industriële activiteiten op de Boekelermeer pas verantwoord kan worden gemaakt nadat de provincie inzichtelijk heeft gemaakt waarom deze locatie noodzakelijk is en waarom redelijkerwijs geen gelijkwaardige alternatieven beschikbaar zijn.	De keuze voor de Boekelermeer als kansrijke locatie voor verdere ontwikkeling van de circulaire economie is al gemaakt in de huidige vastgestelde Omgevingsvisie NH 2050 en is bevestigd in het door Ecorys en BRO uitgevoerde onderzoek Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Provincie Noord-Holland (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Ruimtelijke%20verkenning%20circulaire%20werklocaties%20Provincie%20Noord-Holland.pdf) . In het laatste onderzoek wordt onderbouwd welke werklocaties kansrijk zijn voor de circulaire economie. De kansrijke circulaire werklocaties zijn afgebeeld in figuur 21. De mate van kansrijkheid van locaties is beoordeeld op basis van een aantal aspecten zoals beschikbare ruimte op het terrein, beschikbare milieuruimte op het terrein, bereikbaarheid (ook over water), energie-infrastructuur en andere aspecten. Wij zien in uw zienswijze dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie op dit punt aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0073	10	7. Externe veiligheid en bescherming van omwonenden bij calamiteiten De ontwerp-Omgevingsvisie voorziet in een verdere ontwikkeling van de Boekelermeer als strategisch economisch cluster, waarbij ruimte wordt geboden aan bedrijven in hogere milieucategorieën, energie-infrastructuur en waterstofgerelateerde activiteiten. Dergelijke ontwikkelingen brengen onvermijdelijk ook risico's met zich mee op het gebied van externe veiligheid. Stichting BLY constateert dat in de ontwerp-Omgevingsvisie onvoldoende aandacht wordt besteed aan de gevolgen van mogelijke calamiteiten voor de omliggende woongebieden, waaronder de wijken Ypestein en Plan Oost in Heiloo. Bewoners hebben recht op duidelijkheid over de risico's die samenhangen met de vestiging en uitbreiding van bedrijven waar brandbare, explosieve of anderszins gevaarlijke stoffen worden geproduceerd, opgeslagen of verwerkt. De stichting maakt zich in het bijzonder zorgen over scenario's zoals: • een grote bedrijfsbrand met langdurige rookontwikkeling; • een explosie bij een industrieel of energiegerelateerd bedrijf; • een incident met waterstofinstallaties of opslag van gevaarlijke stoffen; • het vrijkomen van schadelijke stoffen die gevolgen kunnen hebben voor de volksgezondheid. Voor de inwoners van Ypestein en Plan Oost is niet inzichtelijk welke effecten dergelijke calamiteiten kunnen hebben op de veiligheid, gezondheid en bereikbaarheid van hun woonomgeving. Evenmin wordt duidelijk gemaakt of de bestaande infrastructuur en hulpdiensten voldoende zijn toegerust om bij grootschalige incidenten tijdig te kunnen handelen. Stichting BLY verzoekt de provincie daarom om: • inzichtelijk te maken welke externe veiligheidsrisico's verbonden zijn aan de verdere ontwikkeling van de Boekelermeer; • de gevolgen van worstcasescenario's voor de woonwijken Ypestein en Plan Oost expliciet te onderzoeken; • de mogelijkheden voor evacuatie, bereikbaarheid voor hulpdiensten en crisisbeheersing in kaart te brengen; • vast te leggen welke veiligheidsafstanden en beschermingsmaatregelen noodzakelijk zijn om de veiligheid van omwonenden te waarborgen; • uitbreiding van de Boekelermeer uitsluitend toe te staan indien aantoonbaar wordt voldaan aan een hoog niveau van externe veiligheid en de risico's voor omwonenden niet toenemen. De stichting is van mening dat de bescherming van inwoners tegen de gevolgen van zware industriële calamiteiten een integraal onderdeel moet zijn van het provinciale afwegingskader. Een gezonde en veilige leefomgeving betekent niet alleen het beperken van dagelijkse hinder, maar ook het voorkomen van onaanvaardbare risico's voor bewoners in geval van uitzonderlijke maar potentieel zeer ingrijpende incidenten.	Bij de uitbreiding van het Industrieterrein wordt een MER-procedure gevolgd. Hierbij wordt o.a. stilgestaan bij de effecten op de gezonde leefomgeving en zullen wij o.a. aandacht hebben voor de door u genoemde punten. De provincie werkt momenteel ook aan beleid op het gebied van externe veiligheid. In dit beleid is ook aandacht voor de rol van de veiligheidsregio's die advies uitbrengen op bestrijdbaarheid van incidenten.
ZW_0073	11	Conclusie Stichting BLY verzoekt Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten van Noord-Holland om de ontwerp-Omgevingsvisie op het onderdeel Boekelermeer aan te passen en daarbij: 1. een integrale verkeersanalyse uit te voeren; 2. de verkeerskundige effecten op Rosendaal, Ypesteinerlaan, Kennemerstraatweg, Stationsweg en Vennewatersweg expliciet te onderzoeken; 3. een verkeersknip aan de oostzijde van de A9 als alternatief mee te nemen; 4. gezondheid, geluid, geur en luchtkwaliteit zwaarder te wegen; 5. harde randvoorwaarden voor leefbaarheid in de Oostelijke wijken van Heiloo op te nemen; 6. onderbouwen waarom de Boekelermeer dé locatie is om de gestelde ambities te realiseren; 7. natuur-, landschaps- en recreatiewaarden beter te beschermen; 8. uitbreiding van de Boekelermeer uitsluitend toe te staan indien aantoonbaar geen verslechtering optreedt van de woon- en leefomgeving van de inwoners van Heiloo en in het bijzonder de bewoners van Ypestein. 9. geen onomkeerbare besluiten over verdere uitbreiding van de Boekelermeer te nemen voordat de provincie overtuigend heeft aangetoond dat de beoogde economische en circulaire ambities niet op een andere locatie binnen Noord-Holland kunnen worden gerealiseerd met minder gevolgen voor de leefbaarheid van omwonenden. 10. harde randvoorwaarden op te nemen voor externe veiligheid, waarbij de provincie vooraf aantoont dat inwoners van Ypestein en Plan Oost afdoende worden beschermd tegen de gevolgen van zware industriële calamiteiten op de Boekelermeer.	Concluderende tekst. Alle onderdelen zijn in bovenstaande regels beantwoord

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0073	12	Tot slot Bij afwegingsprincipe 3, omgevingskwaliteit en leefbaarheid bevorderen, zet u in de ontwerp-omgevingsvisie de leefbaarheid van de bewoners centraal. Bewonersstichting BLY herkent daar te weinig van in deze omgevingsvisie. Aan de effecten van de uitbreiding van de Boekelermeer op de leefbaarheid van mensen in de aanpalende woonwijken wordt niet of nauwelijks aandacht besteed. Het welzijn van de bewoners in Ypestein wordt door de uitbreiding van de Boekelermeer en de grootte daarvan, bovenmatig aangetast. Saillant te noemen daarbij is, dat in het Eindrapport Publieksonderzoek provincie Noord-Holland, ‘gezonde leefomgeving’ en ‘woningbouw’ door bewoners van Noord-Holland als eersten worden genoemd waar ruimte voor moet worden vrijgemaakt (Nameting Campagne jouw Noord-Holland, jouw ruimte, januari 2026)	Gezonde leefomgeving is één van de criteria die wordt meegenomen in besluitvorming rondom ruimtelijke ordening. De brede steun voor Gezonde leefomgeving wordt in de introductie van de Omgevingsvisie genoemd als één van de elementen die uit het participatieproces als prioriteit is aangewezen.In lijn met het beleidskader Gezonde Leefomgeving en de Omgevingsvisie zetten wij ons in om dit belang volwaardig mee te wegen in ruimtelijke keuzes, zoals bij de uitbreiding van de Boekelermeer. Met als doel om daarmee (toekomstige) bewoners te beschermen tegen blootstelling en het belang van de bedrijven op het IPB te beschermen. We stimuleren de gemeente om hetzelfde te doen.
ZW_0074	1	Algemeen Uit de raadpleging onder inwoners blijkt brede steun voor een gezonde leefomgeving, natuur en landschap. Die uitkomst komt in het huidige ontwerp onvoldoende terug en verdient een steviger plek in de definitieve visie.	De uitkomsten uit het paricipatietraject onderschrijven de conclusie van indiener. In de Omgevingsvisie zijn aanvullingen gedaan op alle drie de onderwerpen.
ZW_0074	2	De ontwerpvisie benoemt een ruimtetekort van 27% zonder daar een oplossing voor te bieden. Grasland en veevoedergewassen nemen circa 30% van het provinciale oppervlak in beslag. Een substantiële verkleining van de veestapel levert ruimte op voor natuur, wonen, energie en recreatie, en draagt tegelijk bij aan de opgaven op het gebied van stikstof en waterkwaliteit. Ik verzoek u dit als concrete keuze op te nemen.	De door indiener gevraagde keuze om de veestapel substantieel te verkleinen zal niet worden opgenomen in de Omgevingsvisie, we beschouwen het namelijk niet als doel op zich. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt.
ZW_0074	3	Landbouw Maak biologische landbouw expliciet de norm, met heldere tussendoelen richting 2050 — in plaats van het vage streven naar 'kringlooplandbouw' zoals nu geformuleerd. Neem dierenwelzijn op als zelfstandig thema naast diergezondheid; dit ontbreekt nu volledig. Stel daarnaast een verbod in op verdere uitbreiding van het sierteeltareaal en neem de ambitie op om het pesticidengebruik op korte termijn drastisch te beperken.	Diergezondheid als ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen maken onderdeel uit van de prestatie indicatorenset van kringlooplandbouw. De biologische landbouw is één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. Maatregelvoorschriften zoals beperken van de mogelijkheden voor de teelt van gewassen past hier niet bij. Wij erkennen de aandacht voor de mogelijke risico’s van de invloed die gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een sterke toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan ecosysteemdiensten zoals een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond om de risico’s van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen , waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma’s. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk en Europa in ontwikkeling zijn, gericht op het terugdringen van milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Bijvoorbeeld het beoogde maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur, dat is gericht op natuurherstel; daarin zijn ook de drukfactor ‘gewasbeschermingsmiddelen’ alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden geïntegreerd. Daarnaast werkt het Rijk aan een landelijk beleidskader met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in en rondom Natura 2000-gebieden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0074	4	Gezonde leefomgeving Benoem 'gezonde leefomgeving' expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid, in lijn met de uitkomsten van het participatietraject. Verbind aan de voorwaarde voor staalproductie in de IJmond (Tata Steel) concrete, toetsbare gezondheidscriteria, zoals geadviseerd door de Expertgroep Gezondheid IJmond. Betrek ook andere grote uitstoters in het Noordzeekanaalgebied, zoals OLAM en ICL, expliciet in de visie. Neem daarnaast zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) in bodem en water op als aandachtspunt naast luchtkwaliteit en geluid.	Dank voor uw suggestie voor het opnemen van ZZS, we passen dit aan.
ZW_0074	5	Natuur, water en ruimtelijke ordening Neem de intrinsieke waarde van natuur op als uitgangspunt in de visie. Voorzie natuurherstel-, stikstof- en waterkwaliteitsdoelen van een concreet uitvoeringsplan; nu ontbreekt de vertaalslag naar hoe deze doelen gehaald worden.	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie. Uitvoeringsplannen horen thuis in programma's en niet in de visie zelf.
ZW_0074	6	Sta geen uitbreiding van bedrijventerrein Boekelermeer toe ten koste van de Oosterzijpolder — een beschermd landschap en NNN-gebied. Uitbreiding kan plaatsvinden op bestaande bollenvelden; bovendien kunnen bestaande bedrijventerreinen intensiever benut worden (leegstand aanpakken, verduurzamen, in de hoogte bouwen).	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om de kwantitatieve behoefte, maar ook om de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0074	7	Pleit tot slot voor krimp in plaats van groei van Schiphol, gelet op de cumulatieve opgaven op het gebied van luchtkwaliteit, geluidsoverlast, stikstof en woningbouw.	Wij begrijpen de oproep om, gelet op de cumulatieve opgaven rond luchtkwaliteit, geluid, stikstof, gezondheid en woningbouw, te kiezen voor krimp van Schiphol. Het vaststellen van het aantal vliegtuigbewegingen op Schiphol behoort echter tot de bevoegdheid van het Rijk. De provincie kan daarom in de Omgevingsvisie geen maximum of krimpdoelstelling voor het aantal vliegtuigbewegingen vastleggen. Wel vinden wij dat de ontwikkeling van Schiphol niet los kan worden gezien van de gevolgen voor de omgeving. De Omgevingsvisie zet daarom in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven wij naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Ook de cumulatie van milieubelasting en de gevolgen voor onder meer woningbouw, bereikbaarheid en ruimtelijke ontwikkeling worden nadrukkelijk in de afweging betrokken. Binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol en in het overleg met het Rijk brengen wij deze regionale belangen naar voren. Wij nemen de oproep om een provinciale krimpdoelstelling voor Schiphol vast te leggen niet over. De zienswijze geeft geen aanleiding tot verdere aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0074	8	Ik verzoek u deze punten expliciet te betrekken bij de verwerking van de zienswijzen en de opstelling van de definitieve Omgevingsvisie.	Slotwoord, geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0075	1	[Niet de hele zienswijze wordt hier integraal opgenomen, alleen de meest relevante passages; het is goed om de zienswijze met de link te openen] 6.5.4 Ontwikkelrichtingen Droogmakerijen liggen het laagst en staan onder invloed van licht brak en nutriëntrijk kwelwater. De hoger gelegen laagveengebieden kennen vooral wegzijging en worden indirect beïnvloed via waterinlaat uit de droogmakerijen. Verschillen in hoogteligging en waterstromen bepalen daarmee de waterkwaliteit en bodemdynamiek. Lees ik dat nu goed? Wordt er in de laagveengebieden water ingelaten vanuit de droogmakerijen? Op papier in het provinciehuis kan dat werken. In dit peilgebied ter plaatse gaat het net even anders. Daar doet de zwaartekracht het werk. Water wordt ingelaten vanuit de Schermerboezem, o.a. ten zuidwesten van het dorp Markenbinnen, stroomt om en door het dorp, vervolgt zijn weg door het laagveengebied van de Markerpolder, om over te storten in de droogmakerij Starnmeer. Waar het teveel zich verzameld bij het gemaal aan het Noord-Hollands kanaal.... ...De minister heeft u toch een duidelijke opdracht gegeven in zijn brief “Water en Bodem sturend”, dd 25 november 2022 aan de Tweede Kamer: “We reserveren de 5% tot 10% van diepe polders voor waterberging, bijvoorkeur de diepste delen. We voorkomen hiermee wateroverlast als gevolg van aanhoudende regenval of piekbuien.” Ik vermoed, dat het vooroverleg met de diverse schappen de computersimulatie’s van zowel provincie als Hoogheemraadschap geen goed heeft gedaan. De computersimulatie uit de “Klimaat atlas Hhnk” toont waar water op het land blijft staan bij hevige neerslag. Dus niet bij waterdumpen. Wonderbaarlijk dat hier alleen perceel 1 blank staat en perceel 3 grotendeels droog. Merk het verschil op met het eerste plaatje van de ontwerp-omgevingsvisie, waar perceel 1 en 3 worden aangemerkt met “waterberging”.1 blik op de hoogtekaart leert mij, dat alle neerslag op de percelen 1, 2 en 3 er zo afloopt naar perceel 4. In uw ontwerp-omgevingsvisie zou het water op perceel 1 en 3 blijven staan en perceel 4 dan droog blijven? Ik krijg daar een belazerd gevoel bij.	De indiener wijst terecht op een redactiefout. de tekst kan verkeerd worden geïnterpreteerd. Het water stroomt niet vanuit de laaggelegen droogmakerijen naar de hoogergelegen veengebieden. Deze tekst zal worden aangepast. De Omgevingsvisie doet geen uitspraak over welke percelen daadwerkelijk gebruikt worden voor de opvang van water. Hier is ook geen kaart over opgenomen. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, onder meer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0075	2	Calamiteiten moet je oefenen Elke dag kijk ik naar de waterpeilen in de sloten om de boomgaard. Behalve de wisseling van zomer/winter peil, zie ik nauwelijks enige verandering. Van het vroege voorjaar tot het late najaar staat de waterinlaat vanuit de Schermerboezem open. De verdeling van dat water in de Markerpolder en de vele overstorten naar de verschillende waterstromen in de Starnmeer vraagt om fingerspitzengefühl. Wat de rayonmedewerker van het Hoogheemraadschap prima in de vingers heeft. Toch zal je ook calamiteten moeten oefenen, hoe je water op de voorgestelde “waterbergingen” krijgt. Is dat wel mogelijk? Er zijn in de loop der tijd nogal wat zaken veranderd. Zo is o.a. de waterinlaat geautomatiseerd en zijn er “slimme stuwen” geplaatst, die vanuit het kantoor in de Heerhugowaard bedienbaar zijn. Opdracht: verhoog zelf het waterpeil met 10 cm. in de sloot van waaruit u de door u voorgestelde waterberging wil laten vollopen. Daarna terplaatse in het veld kijken wat het resultaat is van uw handelen. Ik roep met name de leden van Provinciale Staten, Gemeenteraden en het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio’s op, deze opdracht eens uit te voeren. Deze oefening levert u verrassende kennis en inzicht op voor alle waterbergingen in deze omgevingsvisie. Zie het als een zinvol werkbezoek aan het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.	Rampenoefeningen zijn inderdaad van belang om de noodsystemen te testen. In het licht van de Omgevingsvisie wordt uw oproep om calamiteiten te oefenen ter kennisname aangenomen. De Omgevingsvisie betreft een strategisch visiedocument. Operationele zaken als hoe een calamiteitenoefening moet worden vormgegeven passen niet in dit type document.
ZW_0075	3	[groot stuk n.a.v. een berichtgeving van HHNK over Bergingsgebied Sammerspolder]	Heeft geen betrekking op de Omgevingsvisie, behoeft geen antwoord
ZW_0075	4	Meerdere passages uit andere documenten, niet uit de omgevingsvisie	Heeft geen betrekking op de Omgevingsvisie, behoeft geen antwoord

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0076	1	[Niet de hele zienswijze wordt hier integraal opgenomen, alleen de meest relevante passages; het is goed om de zienswijze met de link te openen] Wij pleiten ervoor niet alleen de haven, maar ook de stad ruimte te geven. De haven de ruimte geven, en dan met name aan bedrijven die uitvoering geven aan innovatie, circulariteit en de energietransitie, lijkt ons een groot goed. Dát de Provincie Westpoort wil aanwijzen als 'industriegebied van provinciaal belang' is begrijpelijk. De stad, en dan met name huidige en toekomstige bewoners, de (gezonde) ruimte geven lukt echter niet met het voorstel van de Provincie om 'de bestaande grenzen van de industrie en bedrijventerreinen en de bijbehorende milieucontouren (…) in principe leidend' te laten zijn (Ontwerp-Omgevingsvisie p. 102 – par. 6.7.1.; voortaan O-O.). 'Ambitieus bronbeleid' zou de milieubelasting 'zoveel mogelijk' moeten verkleinen. Zulk idealisme is een zwak instrument en niet opgewassen tegen grote economische belangen. Er is geen enkel concreet vooruitzicht op de milieutechnische verbetering van de zware industrie ten oosten van de A10. Het voornemen om de bestaande grenzen en milieucontouren leidend te laten zijn is bovendien strijdig met andere uitspraken in diezelfde paragraaf, namelijk dat u 'een gezonde leefomgeving' wil borgen. Wij zien geen concrete voorstellen die deze belofte zouden waarmaken, integendeel, het zijn niet meer dan loze woorden. U laat huidige (en toekomstige) bewoners van Amsterdam 'in de stank en andere overlast' staan en dat is voor sommige buurten, zoals Tuindorp Oostzaan en Spaarndammerbuurt al decennia lang het geval. Zulk historisch besef lijkt niet aanwezig in uw visie.	Wij danken indiener voor het delen van zijn/haar zorgen. Wat betreft Havenstad zoeken we aan beide zijden van de A10 naar inpassing van de ontwikkelingen zoeken, waarbij een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij de besluitvorming en de grens van het IPB (Industriegebied van Provinciaal Belang) wordt gehandhaafd. Daarbij trekken we samen met de gemeente Amsterdam op, in lijn met bestaande bestuurlijke afspraken.
ZW_0076	2	Het voornemen om de bestaande grenzen en milieucontouren leidend te laten zijn is bovendien strijdig met andere uitspraken in diezelfde paragraaf, namelijk dat u 'een gezonde leefomgeving' wil borgen. Wij zien geen concrete voorstellen die deze belofte zouden waarmaken, integendeel, het zijn niet meer dan loze woorden. U laat huidige (en toekomstige) bewoners van Amsterdam 'in de stank en andere overlast' staan en dat is voor sommige buurten, zoals Tuindorp Oostzaan en Spaarndammerbuurt al decennia lang het geval. Zulk historisch besef lijkt niet aanwezig in uw visie. U erkent dat er sprake is van een 'spanningsgebied tussen wonen, economie en leefbaarheid' en dat dit 'gevolgen (heeft) voor de gezonde leefomgeving' (O-O. p. 102 – par. 6.7.3.). Maar uw visie bestendigt slechts 'de strijd' tussen functies, tussen overheden – armoedig beleidsdenken en een armoedige bestuurscultuur - en biedt geen enkele opening om tot een nieuw evenwicht en tot samenwerking te komen. Integendeel, u stelt zelfs dat het 'aan de gemeente is om te motiveren dat de gewenste ontwikkeling (van Haven-Stad, opsteller dezes) geen milieuruimte van de bedrijvigheid op het IPB kost en dat er sprake is 1 van een gezonde leefomgeving' (O-O. p. 104). Wanneer u op deze manier vormgeeft aan uw verantwoordelijkheid – 'het bevorderen van een goede omgevingskwaliteit' (O-O. p. 102 par. 6.7.2.) – dan is dat treurig en beschamend. U zadelt de gemeente Amsterdam op met een door uw beleid onoplosbaar dilemma. Uw beleid schaadt bovendien de gezondheid van vele inwoners en gebruikers in oudere en nieuwere buurten van Amsterdam.	In het Beleidskader Gezonde Leefomgeving en de Omgevingsvisie, lichten wij onze keuzes toe hoe wij onze rol als ruimtelijke ordernaar willen pakken om een gezonde leefomgeving te stimuleren. Wij doen dit door ons eigen instrumentarium hiervoor toe te passen waar we kunnen; en waar andere overheden in de lead zijn, hen nadrukkelijk te stimuleren om de gezonde leefomgeving volwaardig mee te wegen in ruimtelijke beslissingen. Verder zoeken we wat Haven-stad betreft aan beide zijden van de A10 naar inpassing van de ontwikkelingen, waarbij een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij de besluitvorming en de grens van het IPB (Industriegebied van Provinciaal Belang) wordt gehandhaafd. Daarbij trekken we samen met de gemeente Amsterdam op, in lijn met bestaande bestuurlijke afspraken.
ZW_0076	3	Wij stellen daarentegen voor niet alleen te denken vanuit milieucontouren (die door de industrie worden 'bepaald' en 'opgelegd' aan het gebied). Wij stellen voor ook te denken vanuit kwaliteitscontouren die vanuit de woonbuurten claims leggen op het gebied: wandel- en fietsroutes, park, cultuur, sport, recreatie, evenementen, maar ook schone maakindustrie, leerwerkplekken en ten derde ruimte voor de wateropgave. We pleiten ervoor om de begrenzing tussen Stad en Haven zelf body te geven in de vorm van een Tussenruimte. De 'natuurlijke' grens van de A10, met haar eigen milieuzone (geluid, fijnstof) krijgt aan de oostzijde backing van deze Tussenruimte: een gebied met een menging van functies – zij het niet voor permanent verblijf - waar Haven en Stad elkaar tegemoet komen, waar Haven-Stad bij uitstek gestalte krijgt. We bedoelen hier uitdrukkelijk níet het Amsterdamse plan voor Haven-Stad, voorzover dat voor de langere termijn uitgaat van intensieve verstedelijking tot aan de A10. We doelen hier op een groen-blauwe Tussenruimte tussen Stad en Haven, waarin een menging van hiervoor genoemde functies in een campusachtige setting plaats vindt. Geen Haven-Stad, maar HavenPlusStad.	Als provincie gaan wij over de milieucontour voor de industrie in een IPB en niet over de alternatieve invulling van de door indiener gewenste 'tussenruimte'. Daarvoor moet indiener zich richten tot de gemeente en haar plannen voor Havenstad. Wel vragen wij de gemeente om de gezonde leefomgeving mee te wegen in de plannen voor Havenstad.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0076	4	Met de Tussenruimte van HavenPlusStad wordt de leefkwaliteit van de omliggende buurten op twee manieren verbeterd. Ten eerste doordat er geen milieu-overlast meer is van havenindustrie. En ten tweede doordat er een groen-blauw uitloopgebied wordt gecreëerd met alle mogelijke doe-functies. Daarnaast maakt de Tussenruimte van HavenPLusStad het mogelijk om een aanzienlijk deel van de Amsterdamse Haven-Stad plannen te realiseren. Dit voorstel impliceert dat alle milieubelastende industrie ten oosten van de A10 actief dient te worden uitgeplaatst. Wanneer op de langere termijn de milieubelastende bedrijvigheid zich ook uit de Petroleumhaven terugtrekt, zijn in de Tussenruimte ook functies mogelijk die voorzien in permanent verblijf.	Dit deel van de zienswijze is vooral een samenvatting van eerdere input en hebben wij naar onze mening in vorenstaande voldoende beantwoord.
ZW_0076	5	[Samenvatting van paragraaf "Ruimte voor de stad": Omgevingsvisie geeft onjuiste of te rooskleurige voorstelling van zaken wat betreft de ontwikkeling van de gezonde leefomgeving in relatie tot Haven-Stad] … U constateert dat het plan voor Haven-Stad 'spanningen' oplevert met uw IPB en houdt vast aan de bestaande contouren. U vervolgt: 'In eerste instantie gaat het daarbij om het uitfaseren van bedrijven en niet om actieve verplaatsing' (O-O. p. 105 punt 1). Omdat u alleen een toekomstig Haven-Stad in uw verhaal betrekt (en de bewijslast bij de gemeente legt) durft u vervolgens te beweren dat u zo 'het belang van een gezonde leefomgeving volwaardig mee (laat wegen)' (O-O.p. 105 punt 2). Wij bestrijden dit met kracht. Het belang van de bestaande wijken wordt door uw visie absoluut niet gediend. ... Er is maar één juiste keuze: uitplaatsing van zware industrie. Om de omgevingskwaliteit van oudere buurten als Tuindorp Oostzaan en Spaarndammerbuurt, maar ook van nieuwere buurten als Houthavens en NDSM te verbeteren moet alle bestaande zware industrie aan de Coen- en de Vlothaven (alsook aan de Noordelijke IJ oever) worden uitgeplaatst uit het gebied ten oosten van de A10 naar het gebied ten westen van de A10, verder weg van de bewoonde wereld, dus met inachtneming van de belangen van de buurgemeenten. Met zo'n uitplaatsing wordt tevens de verdere herontwikkeling van de Minervahaven tot gemengd woon-werkgebied, met ruimte voor nieuwe maakindustrie, mogelijk. In het gebied aan de overzijde van de Mercuriushaven (dat wil zeggen de gebieden aan de Neptunushaven, Vlothaven en Coenhaven – oftewel de locaties van de AST, Bunge en ICL en andere bedrijvigheid) is het mogelijk om een Tussenruimte te creëren, met een menging van groen-blauwe, recreatieve en werk-functies, maar zonder functies voor permanent verblijf: HavenPlusStad.	In zienswijze ZW_0164 (gemeente Amsterdam) wordt de Provincie Noord-Holland gevraagd om de opgave gezonde leefomgeving in Haven-Stad gezamenlijk verder uit te werken. Wij nemen de proep van indiener voor een tussenruimte ten behoeve van een gezonde leefomgeving ter harte.
ZW_0076	6	Ruimte voor de industrie We zijn het eens met hetgeen u in paragraaf 6.7.4. (ontwikkelrichtingen) schrijft over het belang van de zeehaven, de wateropgave en over de mogelijkheden van het gebied voor 'de energietransitie, circulaire economie, havengebonden bedrijvigheid en zware industrie' (OO. p. 103 – par. 6.7.4.). Maar wij maken er bezwaar tegen wanneer u dit gebruikt als argument of rechtvaardiging voor behoud van de industriële milieuruimte. Sterker nog: de uitdaging is om Westpoort daadwerkelijk schoner, duurzamer en ruimtelijk doelmatiger te maken.	De haven is aangewezen als Industrieterrein van provinciaal belang (IPB) met als doel het behoud van milieuruimte voor energietransitie, circulaire activiteiten en havengerelateerde en havengebonden activiteiten. De grenzen van het IPB worden niet gewijzigd. Wel werken we middels het beleidskader Gezonde Leefomgeving aan o.a. ambitieus bronbeleid om emissies te verminderen.
ZW_0076	7	'De grens van het IPB is zorgvuldig en onderbouwd tot stand gekomen'. Hoewel het moeilijk is die onderbouwing uit de tekst te destilleren begrijpen wij enigszins uw keuze voor de begrenzing bij de A10. De Petroleumhaven blijft dan (voorlopig) haar milieu-invloed tot ver in het gebied ten oosten van de A10 uitoefenen. Die keuze impliceert de onmogelijkheid om het gemeentelijke plan van Haven-Stad volledig te realiseren. Handhaving van de Petroleumhaven als deel van het IPB staat wel de ontwikkeling toe van het gebied tussen A10 en Mercuriushaven tot HavenPLusStad. Maar met uw keuze om ook de bestaande industrieën ten oosten van de A10 te willen handhaven (op zijn hoogst uitfaseren), niet als onderdeel van het IPB, maar als status quo, blokkeert u zelfs iedere herontwikkeling in de Minervahaven en gaat u compleet voorbij aan de verplichting om de leefkwaliteit van bestaande buurten te verbeteren. Wij pleiten er dan ook met klem voor dat in het gebied van Westpoort de optimalisatie van het grond- (en havenbekken-) gebruik main issue wordt, zodat het gebied ten oosten van de A10 compleet vrij kan worden gespeeld. Ruimte voor energietransitie en circulaire economie is prima, maar niet zonder slimmer grondgebruik en daarop gerichte grond-uitgifte.	Wij zetten in op de A10 als scheidslijn tussen enerzijds industrie in Westpoort en anderzijds de transformatie in Haven-Stad aan de oostzijde van de A10. Het nieuwe BOW-beleid bevestigd deze scheidslijn.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0076	8	Tussenruimte: HavenPLusStad De vrijgekomen gebieden aan de Coen- en Vlothaven gaan dienen als Tussenruimte. In de Tussenruimte is plaats voor groen en water, wandel- en fietsroutes, schone maakindustrie, innovatieve ambachten, leerwerkplekken, tijdelijk gebruik, culturele activiteiten, evenementen, sport, nachtleven, horeca, en eventueel ook de te verplaatsen cruiseterminal. En dat allemaal in en om de cultuurhistorisch waardevolle relicten, zowel in het landschap van spoorlijnen en havenbekkens als in de vorm van gebouwen (silo's) en kranen. Stedenbouwkundig kan het campusmodel dienen. Met én in het Tussengebied kan hetgeen u omschrijft in de paragraaf over 'Groen in en om de stad in de metropoolregio Amsterdam' gestalte krijgen: 'opgaven op het gebied van gezonde leefomgeving en leefbaarheid' (O-O. par.6.6.). Mét het Tussengebied, omdat voor het eerst in meer dan honderd jaar oude bestaande buurten bevrijd worden van het juk van zware industrie. In het Tussengebied, omdat er een verrassend uitloopgebied wordt gecreëerd, waarin niet-verblijffuncties worden ingebed in een groen-blauwe basis. 'Groenblauw groeit mee' kan in de Tussenruimte realiteit worden (O-O. p.101). Waar dat groen-blauw in uw visie meegroeit is een raadsel.	Voor de beantwoording hiervan verwijzen we naar het volgende onderdeel 9 van deze zienswijze (ZW_0076).
ZW_0076	9	U beschrijft het belang van de scheggen voor mens, flora en fauna (O-O. p.100). Dat onderschrijven wij van harte. U beschrijft vervolgens de druk op de randen van de scheggen. Ook dat zien wij met lede ogen aan. Maar in dit gebied ligt er daarentegen juist een kans! Hier kan de (erg smalle) Brettenscheg een dikkere 'kop' krijgen door van het Westerpark een Groot Westerpark te maken en vandaar de verbinding te leggen met de Tussenruimte van HavenPlusStad. Daarmee komen alle bestaande en nieuwe buurten in dit westelijke deel van de stad daadwerkelijk aan het groen te liggen.	Net als u zien wij kansen om de scheggen structuur te verbeteren. De Omgevingsvisie is een document dat in hoofdlijnen een voorgenomen ontwikkeling beschrijft. De uitwerking hiervan, vindt plaats in gebiedsgerichte programma's. De nadere uitwerking van het beleid op de scheggenstructuur moet nog plaatsvinden waarbij de gemeente Amsterdam ook een belangrijke rol heeft voor de realisatie van het groen in en om de stad. Uw suggesties rondom de versterking en verbinding zijn aspecten die wij bij de uitwerking van dit beleid meewegen.
ZW_0076	10	Met de aanleg van groen en blauw kan op de kortere termijn al worden begonnen, in aansluiting op de aanwezige te upgraden structuren in de Minervahaven, rond de Hemweg en rond de Transformatorweg (zie daarvoor het Schetsboek). Haven-Stad wordt kleiner dan Amsterdam het heeft gepland, en reikt als gemengde woonwerkstad niet verder dan de Minervahaven. Westpoort wordt kleiner dan het nu is en wordt aan de oostkant begrensd door de A10. HavenPLusStad is een veelkleurige parel daartussen.	Zie ons antwoord op onderdeel 9 van deze zienswijze (ZW_0076).
ZW_0077	1	Een reactie die de volle breedte van het concept voor de provinciale omgevingsvisie beslaat vergt meer tijd en ruimte dan ik nu heb. Al doende blijken 600 tekens echter veel minder ruimte te bieden dan ik dacht. Dus alsnog een bijlage.	Wij danken indiener voor de ingebrachte zienswijze.
ZW_0077	2	Ik wil vooral een noodsignaal afgeven namens de natuur. Die wordt namelijk ook in deze plannen onvoldoende beschermd. Steeds opnieuw schrijven overheden, op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau mooie woorden over het belang dat zij hechten aan natuur en milieu. En steeds opnieuw wordt, als puntje bij paaltje komt, gekozen voor economische belangen. Bedrijven, wegen, datacenters, landbouw en vooral veeteelt krijgen voorrang. Elk van deze sectoren dragen in belangrijke mate bij aan de belangrijkste problemen waar we op dit moment voor staan: klimaatverandering en verlies van biodiversiteit. Oneindige groei in een eindig systeem heet kanker, in een mensenlichaam. Ook op aarde is dit niet volhoudbaar. We zijn de meeste planetaire grenzen al gepasseerd. Mijn dringende oproep:	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0077	3	Los woningnood op door ongebruikt vastgoed te herbestemmen en – ontwikkelen. Zit regelgeving in de weg? Die regels zijn door overheden gemaakt, dus overheden kunnen ze ook bijstellen.	De mogelijkheden om ongebruikt vastgoed her te bestemmen naar woningbouw zullen altijd met zorgvuldigheid worden afgewogen. In project STOER is gekeken welke knellende regelgeving eventuele woningbouw in de weg zit. Tegelijkertijd kan niet in al het ongebruikte vastgoed woningbouw worden herbestemd vanwege veiligheid, gezondheid en wenselijkheid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0077	4	Leg pesticidegebruik aan banden, zéker in de nabijheid van natuurgebieden en waterwingebieden: het vergiftigt onze bodem en ons water.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0077	5	Zet uw stikstof- en mestbeleid, evenals uw ruimtelijke plannen in om te sturen op een kleinere veestapel. Ik hoef u de positieve impact daarvan op klimaat en milieu niet uit te leggen.	We beschouwen het sturen op een kleinere veestapel niet als doel op zich. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.
ZW_0077	6	Geef geen vergunningen meer af aan datacenters: dit kost veel te veel van onze kostbare grond, stroom en water en de winsten vloeien naar het buitenland.	De provincie stelt harde duurzaamheidseisen aan nieuwe datacenters. Het gebruik van water en stroom staan met elkaar in verbinding. Via de richtlijnen stuurt de provincie op duurzame datacenters.
ZW_0077	7	Beoordeel verlening van milieu-water- en natuurvergunningen niet op basis van wat wettelijk mág, maar op basis van wat natuur milieu en water daadwerkelijk beschermt.	In het beleidskader Gezonde leefomgeving beschrijft de provincie de uitgangspunten om te bepalen wanneer sprake is van een provinciaal belang. We gaan uit van de landelijke wet- en regelgeving. Waar deze regelgeving onderdelen niet dekt of ruimte biedt om eigen doelstellingen te formuleren, verkennen we die ruimte en stellen beleid vast. Leidend voor ons handelen is het blootstellingsniveau aan schadelijke en hinderlijke stoffen in de fysieke leefomgeving.
ZW_0077	8	Bescherm de meest waardevolle landschappen, zoals de binnenduinrand, door deze een aparte status te geven en extra te beschermen. Landschap Noord-Holland adviseert om dit te doen door dergelijke gebieden aan te wijzen als 'landschapsparels'.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze (of onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit').
ZW_0077	9	Besteed expliciet (en veel meer!) aandacht aan herstel van het leefgebied van weidevogels en bescherming van het landschap van de Wadden. De nieuwe vergunning voor garnalenvisserij is een voorbeeld van hoe het NIET moet.	In de definitieve tekst komt meer aandacht voor weidevogels. De Waddenzee is van grote ecologische en landschappelijke betekenis. De provincie Noord-Holland is ondertekenaar van de Agenda voor het Waddengebied 2050. In de Agenda voor het Waddengebied 2050 is vastgelegd dat voor de Waddenzee een duurzame bescherming en ontwikkeling als natuurgebied, met behoud van het unieke open landschap, centraal staat. Ook onderschrijven de ondertekenaars van de Agenda dat het Waddengebied onder druk staat door onder meer klimaatverandering, morfologische ontwikkelingen en de economische activiteiten. In het ruimtelijk provinciaal beleid blijven de bescherming, natuurlijke ontwikkeling en landschappelijke kernwaarden van de Waddenzee daarom een zwaarwegend uitgangspunt. Daarbij zijn respect voor de natuurlijke dynamiek en voor de landschappelijke kernwaarden van het UNESCO-werelderfgoed Waddenzee belangrijke ruimtelijke vertrekpunten.
ZW_0077	10	Houd stiltegebieden in de provincie in stand en blijf deze beschermen	Voor de bescherming van stiltegebieden hebben we instructieregels in de omgevingsverordening opgenomen.
ZW_0077	11	We zagen het deze zomer met eigen ogen: de natuur krijgt het steeds zwaarder. Wanneer we economische groei op één blijven zetten, wordt de druk op de ons resterende natuur steeds groter. Uiteindelijk valt er dan niks meer te groeien – dan verliezen we allemaal. De natuur is er namelijk niet voor ons om naar hartenlust te gebruiken; we zijn er onderdeel van.	Wij nemen hier kennis van.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0078	1	NB. Plaatjes en tabel niet gekopieerd. Onze organisaties waren verrast door de gedetailleerde aandacht die u in de omgevingsvisie besteed aan een mogelijke uitbreiding van het bedrijven- en industrieterrein de Boekelermeer en kiezen er daarom voor om in aanvulling op onze algemene zienswijze een gedetailleerde reactie over dit onderwerp aan u aan te bieden. De Boekelermeer is een gebied dat zich snel en ingrijpend ontwikkeld en waar diverse ruimtelijke claims bij elkaar komen. Het is goed om te zien dat er extra aandacht wordt besteed aan de regio-overstijgende keuzes die hier moeten worden genomen. Wij maken ons echter grote zorgen over de mogelijke gevolgen voor natuur en landschap. In deze aanvullende zienswijze pleiten we voor een aanpassing van de tekst in de visie, waardoor uitbreiding naar het westen en zuiden wordt uitgesloten, en de koers in deze gebieden tot 2050 gericht is op ontwikkeling als natuurgebied en groene stadsrand. Geen uitbreiding bedrijventerrein in Beschermd Landschap en NNN ten westen en zuiden van het huidige terrein In hoofdstuk 6.4 geeft u aan dat ‘‘uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht’’ (p113). Even verderop geeft u aan dat de provincie een rol heeft als adviseur: De mogelijke uitbreiding van het bedrijventerrein zal bekeken moeten worden in breder landschappelijk perspectief. Hierbij speelt het Beschermd Landschap in de omgeving van de Boekelermeer een rol, net als de ligging als stadsrand. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9. De provincie heeft hierin een rol omdat wij adviseren over de gemeentelijke toekomstvisie van de Boekelermeer De provincie heeft echter niet alleen een rol als adviseur, maar ook als “bewaker” van de provinciale beleidscategorieën Beschermd Landschap (BL) en NatuurNetwerk Nederland (NNN). Een eventuele uitbreiding van de Boekelermeer zal ten kosten gaan van zowel BL, als van NNN.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0078	2	De provinciaal beschermde waarden van het Beschermd Landschap van NoordKennemerland bestaan vooral uit openheid en ruimtebeleving, historische kavelpatronen en habitat voor weidevogels. Specifiek voor het gebied tussen de A9 en het Noord-Hollands Kanaal is de openheid en de vergezichten een kernkwaliteit, welke onvervangbaar is. ‘‘De openheid en vergezichten in de strandvlakten en de vergezichten vanaf de strandwallen, A9, N9 en langs het Noordhollandsch Kanaal zijn onvervangbaar.’’ (Bijzonder Landschap - 32 landschappen en kernkwaliteiten). Direct ten zuiden van het industrieterrein is sprake van succesvol agrarisch natuurbeheer, met dichtheden aan weidevogels welke tot de meest hoge van geheel Noord-Holland behoren. Even verderop is een groot gedeelte van het gebied aangewezen als NNN. Landschap NoordHolland heeft jarenlang geïnvesteerd in de aankoop van percelen in dit gebied, en verbetering van het (weidevogel)beheer. Door deze combinatie van agrarisch natuurbeheer binnen het BL, en weidevogelbeheer binnen de NNN, is er een zeer waardevolle weidevogelkern ontstaan welke van internationaal belang is, en door de provincie is erkend als kerngebied in het kader van het Aanvalsplan Grutto. SOVON heeft in opdracht van LVVN in 2024 onderzocht in welke gebieden in Nederland concentraties van vogelsoorten voorkomen welke van internationaal belang zijn. Deze gebieden voldoen aan de criteria voor aanwijzing als Natura-2000 gebied. In het geval van de Grutto heeft de Europese Commissie aangegeven dat er extra maatregelen moeten worden genomen, en is de kans aanwezig dat er binnenkort aanvullende N-2000 gebieden voor deze soort moeten worden aangewezen. Volgens dit rapport (Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang, SOVON, 2024, rapportnummer 13) is het Alkmaardermeer onderdeel van het allerbelangrijkste broedgebied van Grutto’s in Nederland. Maar liefst 6% van de wereldpopulatie komt in dit gebied voor (tabel blz 170). Het NNN-gebied tussen Heiloo en Akersloot is een belangrijk en integraal onderdeel van dit kerngebied, en is hoogstwaarschijnlijk om deze reden reeds internationaal beschermd op basis van de Europese Vogelrichtlijn en het Verdrag van Bern.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0078)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0078	3	De provincie heeft recent (6 juli 2026) afspraken gemaakt met het Ministerie van LVVN over de bescherming van de Grutto. Noord-Holland belooft om te verkennen hoe de “landschappelijke eenheid en rust” binnen kerngebieden planologisch kan worden geborgd, en heeft een inspanningsverplichting om de aantallen broedende Grutto’s te laten toenemen. Onderstaande afbeelding laat zien dat direct ten zuiden van het industriegebied hoge dichtheden aan weidevogels voorkomen, waaronder de Grutto (bron: provinciale weidevogeltellingen). De luchtfoto laat zien dat het gebied zeer open is, en niet doorsneden door wegen: (afbeeldingen) Mede door de “harde afscheiding” tussen bebouwing en het natuurgebied als gevolg van de snelweg / A9, is er onder de rook van Alkmaar een uniek open en rustig weidevogelgebied ontstaan, met de Kanaalweg als noordelijke grens tussen bebouwing en openheid. Wij gaan er volledig van uit dat dit gebied in aanmerking komt als planologisch te beschermen kerngebied op basis van de gemaakte afspraken met LVVN. Compensatie is niet mogelijk, omdat er in de wijde omgeving geen gebied te vinden is met een vergelijkbare rust en openheid. Wij willen u dan ook vragen om expliciet in hoofdstuk 6.4 over de Boekelermeer op te nemen dat uitbreiding naar het zuiden niet mogelijk is vanwege de internationaal belangrijke waarde als weidevogelkerngebied	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0078)
ZW_0078	4	Het niet bebouwde deel van de Oosterzijpolder tussen de A9 en het bedrijventerrein, ten noorden van de Kanaalweg, is een open en groene buffer tussen de steeds meer verstedelijkte randen van Alkmaar en Heiloo, met zichtlijnen vanaf Landgoed Nijenburgh. Ondanks het relatief intensieve landbouwkundig gebruik in de vorm van bollenteelt zijn de natuurwaarden relatief hoog door de aanwezigheid van soorten als patrijs, scholekster en gele kwikstaart. Volgens de kaart in de omgevingsvisie op blz 61 is het open gebied tussen het industrieterrein en de A9 aangewezen als buffergebied, met een overgangszone stad / land als grens richting Alkmaar. De bufferzone krijgt volgens de kaart op blz 101 een belangrijke functie als “recreatieve verbinding” ter ontlasting van de recreatieve druk op de duinen (groene stippellijn). Figuur 22: Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren Figuur 31 Wonen, recreatie en stad-landovergangen Het toekomstige provinciale beleid voor het open gebied ten westen van het huidig bedrijventerrein bestaat dus uit behoud als bufferzone, en het stimuleren van recreatieve verbindingen. Er liggen volop kansen in dit gebied om recreatieve verbindingen te versterken vanaf Alkmaar en Heiloo richting de Schermer en het Alkmaardermeer. Dit biedt kansen om de binnenduinrand en duinen te ontlasten van recreatiedruk, en het woonklimaat voor de (toekomstige nieuwe) bewoners van de regio Alkmaar te verbeteren. Concreet denken wij hierbij aan een fietsbrug over het Noord-Hollands Kanaal in het verlengde van de Kanaalweg, in combinatie met een direct en vrijliggend fietspad richting de Eilandspolder. De beleefbaarheid van het huidige bollengebied tussen de A9 en het industrieterrein kan worden verhoogd door het realiseren van een voetgangersverbinding over de A9, een netwerk van wandelpaden, en groenblauwe dooradering in de vorm van leefgebied voor akkervogels (brede natuurrijke stroken). Wij willen u vragen om expliciet in hoofdstuk 6.4 over de Boekelermeer op te nemen dat uitbreiding naar het westen niet wenselijk is vanwege de status als bufferzone en groene stadsrand, en stellen voor om een uitvoeringsprogramma te ontwikkelen gericht op het versterken van de recreatieve verbindingen en beleefbaarheid in dit gebied.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0078)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0078	5	In de omgevingsvisie zijn een aantal structurerende keuzes opgenomen. De hoofdlijn voor uitbreiding van industrieterreinen is: De belangrijkste keuzes welke we maken: we beschermen bestaande bedrijventerreinen en zetten in op een intensiever en efficiënter gebruik ervan, voordat uitbreiding of nieuwe terreinen aan de orde zijn Er zijn op de as Alkmaar-Heerhugowaard nog volop kansen voor efficiënter gebruik van bedrijfslocaties die kunnen worden benut middels de door u benoemde regionale afstemming (p114). In de afgelopen vijftig jaar is het provinciaal beleid gericht op een uitbreiding van het stedelijk gebied rond Alkmaar in noord-oostelijke richting, dus richting Heerhugowaard. Er is heel duidelijk voor gekozen om zo min mogelijk uitbreiding toe te staan in westelijke of zuidelijke richting (naar de duinen of het Alkmaardermeer). Indien er toch sprake is van de aanwijzing van nieuwe locaties voor bedrijventerreinen (of woningbouw) stellen wij voor om deze noord-oostelijke as te blijven volgen, en de uitbreiding vooral te realiseren ten noorden van Heerhugowaard, en in het uiterste geval de Schermer. Wij gaan er van uit dat de komende jaren niet aan de orde zal zijn, gezien de mogelijkheden om de bestaande bedrijventerreinen efficiënter te gebruiken.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0078)
ZW_0078	6	Aanwijzing IPB Onze organisaties zien ook dat de transitie naar een circulaire economie een belangrijke voorwaarde is voor de duurzame economische toekomst van Noord-Holland. U overweegt een aanwijzing voor een Industrieterrein van Provinciaal Belang. In uw ontwerpOmgevingsvisie wordt niet duidelijk gemotiveerd waarom deze aanwijzing noodzakelijk is. "Om te waarborgen dat de huidige Boekelermeer ruimte kan bieden aan circulaire economie activiteiten''. Betekent dit dat er momenteel te weinig ruimte is voor bedrijven in de zwaardere milieucategorie? Waarom is deze aanwijzing nodig om die ruimte te bieden? En hoe zult u in de toekomst waarborgen dat de industrie die zich hier eventueel vestigt daadwerkelijk bijdraagt aan de circulaire economie? We roepen u op hier concreter op in te gaan in hoofdstuk 6.4 en uw keuze te onderbouwen. Bij het eventueel vestigen van nieuwe industrie in de zwaarste milieucategorie zal goed moeten worden onderzocht wat dit betekent voor overlast voor mens en natuur door o.a. geluid, stank, lichtvervuiling en uitstoot van schadelijke stoffen. Wij zullen deze ontwikkeling nauwgezet volgen en gaan hier, samen met onze achterban in de regio, graag het gesprek over aan.	Zoals staat beschreven in de toelichting op het instrument IPB in de Omgevingsvisie en in de huidige Omgevingsverordening wil de provincie de bestaande industrieterreinen voor zware industrie behouden. Om te voorkomen dat dergelijke industrieterreinen worden afgewaardeerd, wordt de hoogst mogelijke milieucategorie van de Staat van Bedrijfsactiviteiten niet verlaagd. Op deze wijze zal het aanbod van fysieke ruimte voor de zware industrie, die nodig is voor de opgaven in de energietransitie en de circulaire economie, gewaarborgd blijven. Zoals wordt aangegeven in paragrafen 6.13 (was 5.15), onder het kopje circulaire economie, en 7.4 (was 6.4) en ook wordt geconstateerd bij de provinciale behoefteramingen voor bedrijventerreinen, neemt de behoefte aan terreinen, die nodig zijn voor de opgaven in de energietransitie en de circulaire economie, alleen maar toe. De keuze voor de Boekelermeer als kansrijke locatie voor verdere ontwikkeling van de circulaire economie is al gemaakt in de huidige vastgestelde Omgevingsvisie NH 2050 en is bevestigd in het door Ecorys en BRO uitgevoerde onderzoek Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Provincie Noord-Holland (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Ruimtelijke%20verkenning%20circulaire%20werklocaties%20Provincie%20Noord-Holland.pdf). Daarnaast is de Boekelermeer aangewezen als energieknooppunt. Gezien de belangrijke functie die wij toedichten aan de Boekelermeer overwegen we met het de inzet van het IPB de schaarse ruimte die beschikbaar is voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of hanvengebonden/havengerelateerd te beschermen. Gezien de al opgenomen toelichting en onderbouwing in 7.4 (was 6.4) zien wij geen aanleiding op de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0078	7	Waterstofproductie in de Boekelermeer De provincie wijst vier gebieden aan voor grootschalige waterstofprojecten. De Boekelermeer is er daar één van (p62). Hoewel het industrieterrein kan worden aangesloten aan de waterstoftransportleiding en dicht bij energie-infrastructuur, de A9 en het Noord-Hollands Kanaal ligt, is het de vraag of de Boekelermeer even kansrijk is als de andere drie. 5 U stuurt op ''opschalingsprojecten voor waterstofproductie aan de Noordzeekust, zodat in de toekomst, wanneer periodes van zoetwaterschaarste vaker voorkomen, de overstap naar zout water gemaakt kan worden'' (p62). Dat is bij de Boekelermeer niet het geval. Bovendien staat de waterbeschikbaarheid vanuit het Noord-Hollands Kanaal in de toekomst onder druk. Het schaarse zoet water zal in droge periodes volgens een verdringingsreeks worden verdeeld. Waterstofproductie op deze plek, betekent ook wat voor de andere functies in de regio en in de Kop van Noord-Holland, die van de toevoer uit het Noord-Hollands Kanaal afhankelijk zijn. Daarom zou voor waterstofproductie eerst naar de andere locaties moeten worden gekeken.	De ruimte voor grootschalige waterstofprojecten beperken wij tot de waterstoffocusgebieden. De Boekelermeer is een van deze focusgebieden. Wij hebben in deze gebieden niet aangegeven welke grootschalige projecten wij het meest kansrijk of gewenst achten (waterstofproductie of waterstofverbruik). Deze uitwerking kunnen wij doen in het Programma Energie dat wij na vaststelling van deze Omgevingsvisie willen opstellen.
ZW_0078	8	We hopen samen met u en andere belanghebbenden het gesprek aan te gaan over deze afwegingen. We zijn uiteraard bereikbaar als u naar aanleiding van deze zienswijze vragen heeft of in contact wil komen.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze. We werken graag met indiener samen bij de uitwerking van de Omgevingsvisie. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0079	1	Ik ben 59 jaar en woon in Ankeveen. Vanuit mijn vak (apotheker) ben ik gewend te denken in termen van blootstelling, dosis en risico. Juist daarom maak ik mij grote zorgen over wat er in onze leefomgeving terechtkomt, en over het verlies aan biodiversiteit dat ik in één mensenleven om me heen heb zien gebeuren. Enkele jaren geleden ben ik in ons dorp een natuurwerkgroep begonnen (www.natuurrijkankeveen.nl). Inmiddels zijn we met bijna vijftig actieve vrijwilligers. We hebben een zeisbrigade, legden natuurrijke oevers aan, beheren samen met de gemeente bermen en braakliggende stukjes grond, hangen huiszwaluwkasten op, werken samen met de basisschool en starten nu projecten voor egels en vleermuizen. De steun uit ons kleine dorp verbaast ons nog steeds. Mensen willen dit. Dat is precies wat ook uit uw eigen publieksraadpleging spreekt, waarin 24% kiest voor een gezonde leefomgeving, 24% voor waterzekerheid en 21% voor landschap en natuur, tegenover 4% voor economie en werkgelegenheid. Laat dat geluid in de definitieve visie zwaarder wegen. Noem onder 'Leefbaarheid centraal' (blz. 35) de gezonde leefomgeving expliciet als belangrijkste criterium.	Wij danken indiener voor diens betrokkenheid bij de leefomgeving. De gezonde leefomgeving is een belangrijk speerpunt in ons beleid, en ook in de Omgevingsvisie. Daarmee bedoelen we impliciet dat de gezonde leefomgeving onlosmakelijk onderdeel is van de leefbare woonomgeving.
ZW_0079	2	Mijn belangrijkste punten: Los het ruimtetekort van 27% op met echte keuzes. Ongeveer de helft van het bodemgebruik in Noord-Holland is agrarisch, waarvan zo'n 60% dient voor veevoer. Dat is circa 30% van de provincie. Neem de ambitie op het aantal koeien en schapen minimaal te halveren. Dat geeft ongeveer 15% ruimte terug voor natuur, recreatie, woningbouw en energietransitie, en helpt tegelijk tegen stikstof, watergebruik en dierenleed.	We beschouwen het sturen op een kleinere veestapel niet als doel op zich. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.
ZW_0079	3	Wees concreet over pesticiden en zeer zorgwekkende stoffen. Als apotheker weet ik hoe zorgvuldig we omgaan met stoffen die het menselijk lichaam binnenkomen. Diezelfde zorgvuldigheid mis ik bij wat wij op onze akkers en in ons water brengen. De ontwerpvisie noemt pesticiden terecht meermaals als probleem, maar bevat geen ambitie om het gebruik terug te dringen. Neem die ambitie op, en verbied uitbreiding van het areaal sierteelt en bollenteelt, zeker in de duinstreek en nabij Natura 2000-gebieden. Vul afwegingsprincipe 3.4 (blz. 52) aan tot: "met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen in bodem en oppervlakte /grondwater, geluid en externe veiligheid." Zo vallen ook PFAS en ZZS-lozingen eronder.	Wij erkennen de zorg voor de mogelijke risico's van de invloed die gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan ecosysteemdiensten zoals een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0079	4	Borg gezondheid bij industrie en luchtvaart. Neem als harde voorwaarde op dat staalproductie in de IJmond alleen kan als de gezondheid van omwonenden geborgd is, conform het derde advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond. Verbied het storten en hergebruiken van staalslakken, granuliet en vliegas, met het voorzorgsprincipe als uitgangspunt. Benoem ook andere vervuilers zoals OLAM en ICL. Ga bij Schiphol niet uit van groei naar 65 miljoen passagiers, maar pleit voor krimp.	Dank voor uw bijdrage. - Staalproductie: De uitwerking van de in de zienswijze genoemde voorwaarde is verder uitgewerkt in het programma Tata Steel 2024 - 2030. - Staalslakken: De recente ervaringen met staalslakken onderstrepen het belang van een zorgvuldige omgang met toepassingen waarvan de veiligheid nog niet voldoende is onderzocht. Staalslakken worden momenteel niet toegepast. Daarnaast wordt er gewacht op de uitkomst van het lopende onderzoek van het RIVM en het oordeel van het Rijk, zodat eventuele vervolgstappen gebaseerd zijn op actuele en betrouwbare inzichten. - Aandacht voor andere vervuilers: het klopt dat Tata Steel, evenals Schiphol, meermaals worden genoemd in de Omgevingsvisie. Dit heeft enerzijds te maken met de combinatie van het nationale belang van deze bedrijven en hun impact op de leefomgeving en anderzijds de gebiedsspecifieke ontwikkelingen waarin zij een belangrijke rol spelen. Zonder andere bedrijven expliciet te benoemen, geven wij in paragraaf 5.4 wel degelijk aan hoe wij inzetten op het reguleren van grote bedrijven met impact op de leefomgeving. - Schiphol: De verwijzing naar circa 65 miljoen passagiers in 2050 betreft geen provinciale groeidoelstelling, maar een prognose van het aantal O&D-passagiers: reizigers die hun reis op Schiphol beginnen of eindigen, exclusief overstappers. Deze mogelijke ontwikkeling wordt gebruikt om de ruimtelijke en mobiliteitsopgave rond Schiphol in beeld te brengen. In de aangepaste Omgevingsvisie is expliciet opgenomen dat mogelijke passagiersgroei geen provinciale groeidoelstelling is en dat verdere ontwikkeling van Schiphol niet als autonoom of vanzelfsprekend wordt beschouwd. Een eventuele verdere ontwikkeling vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van onder meer gezondheid, leefomgevingskwaliteit, natuur, bereikbaarheid, economie en ruimte. De provincie neemt krimp van Schiphol niet als zelfstandig provinciaal beleidsdoel op. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. Vanuit haar eigen verantwoordelijkheden zet de provincie wel in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting en krimpende milieucontouren en behartigt zij via de BRS de belangen van de regio richting het Rijk. Het Rijk legt onder meer via het Luchthavenverkeerbesluit de regels en maxima voor het luchthavengebruik vast. [overlapt met ZW 0090, rij 937 en ZW0084, rij 870]
ZW_0079	5	Kies voor biologische landbouw als norm. 'Streven naar kringlooplandbouw in 2040' is zo vaag dat vrijwel alles eronder valt. Kies expliciet voor biologisch, met tussendoelen richting 2050, en ondersteun boeren royaal bij die omschakeling. Pak stikstof aan bij de bron en zet in op plantaardige eiwitteelten. Neem dierenwelzijn op als zelfstandig thema en wijzig 'diergezondheid' in 'diergezondheid en dierenwelzijn'.	Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie indicatoren van kringlooplandbouw. De biologische landbouw is één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Ook de teelt van eiwitrijke gewassen maakt onderdeel uit van kringlooplandbouw. Wij stimuleren dit via de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie 2020-2030 en landelijke via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De teelt ervan leggen wij niet op, maar laten bij de ondernemers zelf om daarvoor een keuze te maken.
ZW_0079	6	Geef natuur een eigen positie. Leg vast dat ecosystemen recht hebben op gezondheid, herstel en continuïteit, en vertaal dat naar toetsingscriteria bij vergunningen. Concretiseer natuurherstel, stikstofreductie en de Kaderrichtlijn Water met een plan van aanpak en tussendoelen. Neem, net als in de vorige visie, ook bodemherstel in veenweidegebieden op.	We kiezen niet voor het vastleggen van de rechtspositie van natuur in de Omgevingsvisie en gaan er van uit dat de bescherming van natuur met ons beleid voldoende is gewaarborgd. Uitwerking van de aanpak op het gebied van natuur, stikstof en water vindt plaats in programma's die onder de Omgevingswet uitwerking maken van de visie.
ZW_0079	7	Wij doen in Ankeveen met vrijwilligers wat we kunnen, en we merken elke week hoeveel energie en betrokkenheid er in een gewoon dorp schuilgaat. Met heldere keuzes van de provincie in onze rug kunnen we samen veel meer bereiken. Ik hoop van harte dat u die keuzes durft te maken.	Slotwoord, geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0081	1	Met belangstelling heb ik kennisgenomen van het ontwerp-Omgevingseffectrapport (OER) bij de nieuwe Omgevingsvisie Noord-Holland. Mijn zienswijze richt zich specifiek op de milieueffectbeoordeling van de voorgestelde vernatting van de veenweidegebieden. Ik onderschrijf de noodzaak om veenoxidatie, bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen te beperken. Ik mis in het OER echter een voldoende concrete beoordeling van de mogelijke gevolgen van grootschalige vernatting voor het regionale watersysteem, de waterkwaliteit, de zoetwaterbeschikbaarheid en de KRW-doelstellingen.	We gaan in deze reactie in op ZW_0081, subnummer 1 t/m 6. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. In dat type MER is een kwantitatieve analyse een zeer geschikt middel om effecten in beeld te brengen. In het OER behorend bij deze ontwerp-Omgevingsvisie, is dat detailniveau niet haalbaar, omdat er simpelweg nog niet genoeg informatie bekend is. De vernattingsstrategie is nog niet op detail uitgewerkt: het is bijvoorbeeld nog niet duidelijk waar het water dat gebruikt gaat worden voor het vernatten van de veenweide vandaan komt. Per gebied wordt gekeken wat nodig en haalbaar is, maar dit is nog niet uitgewerkt. Daarom is het nog niet mogelijk om de effecten cumulatief te beoordelen, of om in te gaan op de details die u voorstelt. De mogelijke kansen en risico's van van het beleid voor de waterkwaliteit zijn zorgvuldig beschreven op basis van expert judgement van een specialist. Bij de uitwerking van de strategie zal hier dieper op in worden gegaan in het dan op te stellen MER.
ZW_0081	2	1. Onvoldoende beoordeling van de waterbalans De Omgevingsvisie gaat uit van een grondwaterstand van circa 20–40 cm onder maaiveld en van het vernatten van 25–30% van de veenweidegebieden vóór 2030. Een dergelijke grootschalige wijziging van de grondwaterstanden heeft noodzakelijkerwijs gevolgen voor de regionale waterbalans. In het OER wordt naar mijn mening onvoldoende inzichtelijk gemaakt hoeveel extra water hiervoor nodig is, met name tijdens droge perioden. Van belang is daarbij niet alleen de gemiddelde waterbehoefte, maar juist de situatie tijdens langdurige droogte, wanneer de zoetwaterbeschikbaarheid het meest onder druk staat. Ik verzoek daarom om in het OER inzichtelijk te maken: hoeveel extra water nodig is om de gewenste grondwaterstanden te handhaven; welk deel daarvan gebiedseigen water betreft; hoeveel water van buiten het gebied moet worden aangevoerd; waar dit water vandaan komt; en of deze wateraanvoer ook onder toekomstige extreme droogtecondities gegarandeerd kan worden.	Zie ons antwoord bij onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0081.
ZW_0081	3	2. Mogelijke gevolgen voor waterkwaliteit en KRW De ontwerp-Omgevingsvisie erkent dat vernatting in bepaalde situaties tijdelijk negatieve effecten kan hebben op de waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid. Juist daarom acht ik het noodzakelijk dat deze effecten in het OER concreet worden beoordeeld. Het is onvoldoende om uitsluitend vast te stellen dat negatieve effecten mogelijk tijdelijk zijn. Voor een goede milieubeoordeling moet inzichtelijk worden gemaakt welke effecten optreden, waar deze optreden, hoe groot deze zijn en hoe lang zij kunnen duren. Dit geldt in het bijzonder voor nutriënten zoals fosfaat en stikstof. Vernatting kan de chemische en biologische processen in bodem en water veranderen. Wanneer voor het handhaven van hogere peilen bovendien water van buiten het gebied moet worden aangevoerd, kan ook de kwaliteit van het aangevoerde water van invloed zijn op de regionale waterkwaliteit. Ik verzoek daarom om de effecten van de vernattingsstrategie op relevante KRW-waterlichamen afzonderlijk en cumulatief te beoordelen en daarbij expliciet te toetsen aan het uitgangspunt van het voorkomen van achteruitgang van de waterkwaliteit.	Zie ons antwoord bij onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0081.
ZW_0081	4	3. Cumulatieve effecten ontbreken of zijn onvoldoende concreet De voorgenomen vernatting betreft geen incidentele maatregel, maar een ontwikkeling op grote schaal. De doelstelling om 25–30% van de veenweidegebieden vóór 2030 te vernatten kan daardoor gevolgen hebben die pas op regionaal niveau zichtbaar worden. Het OER zou daarom niet alleen de effecten van afzonderlijke gebiedsmaatregelen moeten beschrijven, maar ook de cumulatieve effecten van grootschalige vernatting op: de regionale waterbalans; wateraanvoer en waterinlaat; nutriëntenstromen; oppervlaktewaterkwaliteit; KRW-waterlichamen; Natura 2000-gebieden; en de beschikbaarheid van zoetwater tijdens droge perioden. Zonder een dergelijke systeemanalyse is onvoldoende duidelijk of de klimaatwinst van vernatting niet gedeeltelijk gepaard gaat met nieuwe milieuproblemen elders in het watersysteem.	Zie ons antwoord bij onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0081.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0081	5	4. Gebiedsverschillen onvoldoende meegenomen De veenweidegebieden van Noord-Holland verschillen sterk wat betreft bodemopbouw, kwel, infiltratie, oppervlaktewatersysteem en waterkwaliteit. Een grondwaterstand van 20–40 cm onder maaiveld zal daarom niet overal dezelfde milieueffecten hebben. Ik mis in het OER een voldoende gebiedsspecifieke analyse van deze verschillen. Met name zou inzichtelijk moeten worden gemaakt in welke typen veengebieden vernatting leidt tot een positief milieueffect en onder welke hydrologische omstandigheden juist negatieve effecten kunnen ontstaan. Dit is van belang omdat het OER anders onvoldoende basis biedt om te beoordelen of de voorgestelde vernattingsstrategie daadwerkelijk robuust is voor heel Noord-Holland.	Zie ons antwoord bij onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0081.
ZW_0081	6	5. Klimaatwinst tegenover mogelijke milieuschade Het OER zou de verschillende effecten integraal tegen elkaar moeten afwegen. De beperking van veenoxidatie kan een belangrijke bijdrage leveren aan het verminderen van broeikasgasemissies. Dat betekent echter niet automatisch dat iedere vorm van vernatting per saldo een positief milieueffect heeft. Wanneer vernatting bijvoorbeeld leidt tot extra wateraanvoer, verslechtering van de waterkwaliteit, extra nutriëntenbelasting of negatieve effecten op andere water- en natuurgebieden, moeten deze effecten volwaardig worden meegenomen in de beoordeling. Ik verzoek daarom om in het OER duidelijker inzichtelijk te maken waar de milieuwinst van vernatting daadwerkelijk positief uitvalt en waar sprake kan zijn van afwenteling van milieueffecten naar andere delen van het watersysteem.	Zie ons antwoord bij onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0081.
ZW_0081	7	Verzoek Ik verzoek Gedeputeerde Staten om het OER op bovenstaande punten aan te vullen voordat de Omgevingsvisie definitief wordt vastgesteld. In het bijzonder verzoek ik om: 1. een kwantitatieve analyse van de extra waterbehoefte bij de voorgestelde vernatting; 2. een beoordeling van de beschikbaarheid van dit water tijdens toekomstige droge perioden; 3. een gebiedsspecifieke beoordeling van de gevolgen voor waterkwaliteit en nutriëntenbelasting; 4. een expliciete beoordeling van de effecten op KRW-waterlichamen en het uitgangspunt van het voorkomen van achteruitgang; 5. een cumulatieve beoordeling van grootschalige vernatting op het regionale watersysteem; en 6. een integrale vergelijking tussen de klimaatwinst van vernatting en eventuele negatieve effecten op waterkwaliteit, zoetwaterbeschikbaarheid en natuur. Zonder deze informatie is naar mijn mening onvoldoende inzichtelijk gemaakt of de voorgestelde grootschalige	Zie ons antwoord bij onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0081).
ZW_0083	1	Ik ben melkveehouder in de Beemster. Mijn bedrijf en landbouwgronden bevinden zich voor een belangrijk deel in het laaggelegen gedeelte van de polder. Vanuit mijn dagelijkse praktijk weet ik hoe belangrijk goed waterbeheer, voldoende landbouwgrond, een goede bodemstructuur en zekerheid over het toekomstige gebruik van grond zijn voor een gezond en toekomstbestendig agrarisch bedrijf. Ik onderschrijf dat Noord-Holland voor grote opgaven staat. Klimaatverandering, woningbouw, energietransitie, natuur, waterkwaliteit en infrastructuur vragen allemaal ruimte en aanpassingen. Mijn zienswijze is daarom nadrukkelijk geen bezwaar tegen woningbouw, windmolens, zonneparken, energie-infrastructuur of andere noodzakelijke ruimtelijke ontwikkelingen. Ik begrijp dat ook daarvoor ruimte nodig is. Mijn zorg is vooral dat bestaande, goede en productieve landbouwgrond steeds meer de sluitpost dreigt te worden van verschillende maatschappelijke opgaven. In het bijzonder maak ik mij zorgen over waterberging in de laagste delen van polders, maar ook over de landbouwkaart en landbouwladder, veranderende waterpeilen, zoetwaterbeschikbaarheid, overgangszones rondom natuurgebieden, groenblauwe verbindingen en de stapeling van verschillende beperkingen op dezelfde landbouwgrond. Mijn uitgangspunt is eenvoudig: landbouwgrond die landbouwkundig goed functioneert, moet zoveel mogelijk voor volwaardige landbouw beschikbaar blijven. Wanneer maatschappelijke problemen technisch of op een andere wijze kunnen worden opgelost, moet dat eerst worden onderzocht voordat bestaande landbouwgrond structureel wordt beperkt, vernat of feitelijk wordt afgewaardeerd.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de door indiener specifiek ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0083	2	1. Niet alleen de Beemster, maar alle polders in Noord-Holland In de Ontwerp-omgevingsvisie staat dat om wateroverlast te beperken in alle polders voldoende ruimte nodig is om water vast te houden en te bergen. Daarbij wordt als uitgangspunt genoemd dat hiervoor 5 tot 10% en soms zelfs 15% van de oppervlakte in de diepste delen van polders nodig kan zijn. Op deze plekken kunnen vervolgens beperkingen aan het gebruik worden gesteld. Dit uitgangspunt baart mij grote zorgen. Mijn belang ligt vanzelfsprekend in de Beemster, maar dit probleem is veel breder. In alle polders in Noord-Holland kunnen juist de laagste gronden tegelijkertijd uitstekende landbouwgronden zijn. De laagste grond is niet automatisch de slechtste grond. In droogmakerijen en andere landbouwpolders kan het juist gaan om vruchtbare, goed verkavelde en productieve grond waarop al generaties lang succesvol landbouw wordt bedreven. Ik verzoek de provincie daarom om niet op basis van hoogtelIgging alleen te bepalen welke landbouwgrond beschikbaar moet blijven voor waterberging. De feitelijke landbouwkundige kwaliteit, de bodem, de waterhuishouding, de bedrijfsstructuur en het bestaande gebruik moeten zwaar meewegen.	De diepste delen van de polder zijn generiek gezien de plekken waar nu het overtollig regenwater bij grote neerslag blijft staan. Het lokale reliëf en sloot- en vaartbeheer kan er voor zorgen dat het water ook in andere delen ophoopt. Waar het water blijft staan valt voor grondgebruikers onder het bedrijfsrisico. Een dieper deel van de polder loopt namelijk meer risico te inunderen dan een hoger deel. Het waterschap is tot op zekere hoogte verantwoordelijk voor de afvoer. Bij extreme buien valt dit onder overmacht. Afwentelen naar andere delen van de polder mag niet zomaar. Uiteraard is het mogelijk dat stakeholders in een polder samen een plan bedenken hoe het water als gevolg van extreme buien efficenter kan worden vastgehouden. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, onder meer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0083	3	2. Eerst technische maatregelen, daarna pas landbouwgrond beperken De Nederlandse polders zijn het resultaat van eeuwenlang technisch waterbeheer. Dijken, sloten, gemalen, pompen, sluizen en boezems maken bewoning en landbouw in grote delen van Noord-Holland mogelijk. Ook de provincie erkent dat dijken en gemalen de ruggengraat van de waterveiligheid vormen en dat droogmakerijen zoals de Beemster, Schermer en Purmer door technische ingrepen zijn gevormd. Juist daarom vind ik het onjuist om bij toenemende wateroverlast te snel te accepteren dat landbouwgrond voortaan vaker onder water moet staan of structureel natter moet worden gehouden. In de visie staat dat waterschappen terughoudend zijn met uitbreiding van de gemaalcapaciteit, omdat extra afvoer naar de boezem deze kan overbelasten. Vervolgens wordt daaruit geconcludeerd dat meer water in de polders zelf moet worden vastgehouden. Naar mijn mening wordt hiermee te snel een stap overgeslagen. Als de bestaande boezem onvoldoende capaciteit heeft, moet ook worden onderzocht hoe de capaciteit van het totale watersysteem kan worden verbeterd. Voordat goede landbouwgrond structureel voor waterberging wordt aangewezen, moeten naar mijn mening aantoonbaar onder meer de volgende mogelijkheden zijn onderzocht: * uitbreiding van bestaande gemaalcapaciteit; * het plaatsen van extra pompen of gemalen; * vergroting van de capaciteit van boezems en hoofdwatergangen; * verbetering van sloten, duikers en andere waterverbindingen; * verwijderen van knelpunten in de waterafvoer; * slimmer en weersafhankelijk peilbeheer; * tijdelijk vooraf verlagen van waterstanden wanneer extreme neerslag wordt verwacht; * tijdelijke waterbuffers op daarvoor geschikte locaties; * vergroting van waterberging binnen het bestaande watersysteem; * technische innovaties voor gecontroleerde opslag en afvoer; * betere samenwerking tussen aangrenzende polders en watersystemen. Opvallend is dat de provincie voor het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal wél spreekt over uitbreiding van de afvoercapaciteit, extra gemaalcapaciteit in IJmuiden en zelfs een mogelijk extra gemaal richting het IJmeer. Ik zie daarom niet in waarom technische uitbreiding van het watersysteem voor landbouwpolders op voorhand een ondergeschikte rol zou moeten krijgen. Mijn verzoek is om in de definitieve Omgevingsvisie duidelijk vast te leggen dat eerst technische en waterstaatkundige oplossingen worden onderzocht en benut, voordat wordt overgegaan tot structurele beperkingen van goede landbouwgrond.	In de meeste situaties is de afvoer van polders, de afvoercapaciteit van het boezemsysteem en de gemalen naar zee en IJsselmeer met elkaar in evenwicht. Hier is de afgelopen jaren fors in geïnvesteerd en het maximale uit het het systeem gehaald. In dit boezem- en gemalensysteem zit weinig tot geen ruimte voor grote aanpassingen. Dit zou immers vragen om waarschijnlijk honderden kilometers aanpassingen van boezemkades in Noord-Holland. Deze zijn vaak bebouwd en op veenondergrond ook heel lastig, prijzig en soms ook technisch onmogelijk (of, door forse verbreding die hiermee samen gaat, ten koste van grond die nu voor andere functies gebruikt wordt waaronder bebouwing). Alleen de gemalen naar zee aanpassen biedt ook geen oplossing. Het extra water moet er immers ook kunnen komen. Het gemaal in IJmuiden is een specifieke oplossing voor een specifiek vraagstuk: - Het huidige gemaal in IJmuiden is aan het eind van zijn levensduur en moet vervangen worden. - Aanvoer vanuit de polders en afvoer naar zee in IJmuiden zijn niet met elkaar in evenwicht. Door extra gemaalcapaciteit toe te voegen in IJmuiden komen ze in evenwicht. - Door zeespiegelstijging zal de mogelijkheid voor spuien afnemen tot nul. Dit tekort aan afvoercapaciteit wordt eveneens meegenomen in het nieuwe gemaal in IJmuiden. De provincie gaat er vanuit dat, op lokale verbeteringen na, de waterbeheerders al maximaal het boezem en afvoersysteem hebben geoptimaliseerd, en er geen rek meer zit in het boezemsysteem om extra water af te voeren. De oplossing voor de toename van excessieve regenval zal in de polders zelf gevonden moeten worden. uiteraard vraagt dit om per polder tot een goede best-passende oplossing te komen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0083	4	3. Voorkom afwaardering van de laagste landbouwgrond Wanneer landbouwgrond wordt aangewezen als gebied dat water moet kunnen bergen, heeft dat meer gevolgen dan alleen de mogelijkheid dat er incidenteel water staat. Voor een melkveebedrijf is grond noodzakelijk voor onder andere: beweiding; ruwvoerproductie; mestplaatsingsruimte; grondgebondenheid; voldoende voer van eigen land; bodem- en gewasrotatie; bedrijfsgroei en bedrijfsontwikkeling; financierbaarheid van het bedrijf. Wanneer grond structureel natter wordt of vaker voor waterberging beschikbaar moet zijn, kan dit negatieve gevolgen hebben voor de gras- en gewasopbrengst, bodemstructuur, draagkracht, beweidingsmogelijkheden en de momenten waarop bemesting, maaien en oogsten mogelijk zijn. Daarmee kan ook de economische waarde van de grond dalen. Mijn zorg is daarom dat landbouwgrond formeel misschien gewoon een agrarische bestemming behoudt, terwijl de feitelijke mogelijkheden steeds verder worden beperkt. Dat is naar mijn mening een vorm van sluipende afwaardering. Wanneer de samenleving bepaalde grond werkelijk nodig heeft voor een publieke wateropgave, moet dit open en transparant worden vastgesteld en moet ook duidelijk zijn welke financiële gevolgen dit voor de eigenaar en gebruiker heeft.	Wij danken indiener voor de toelichting over de brede effecten op de bedrijfsvoering van waterberging of incidenteel wateropvang. In de Omgevingsvisie staan verschillende vormen van waterberging benoemd. Plekken waar het water nu al blijft staan bij extreme buien, waterbergingen in de polder, waterbergingen vanuit het boezemsysteem en noodoverloopgebieden. Deels valt dit onder het eigen risico van de eigenaar/ondernemer en deels zullen er afspraken gemaakt moeten worden tussen overheden en eigenaren/ondernemers. Dit vraagt om nadere uitwerking van zowel omvang, effecten in brede zin en bijbehorende kaders. Op een aantal plekken zal de tekst hierover worden verduidelijkt en zal dit nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2028-2033).
ZW_0083	5	4. Bescherm goede landbouwgrond daadwerkelijk De provincie geeft in de Ontwerp-omgevingsvisie zelf aan zorgvuldig te willen omgaan met landbouwgrond. Gebieden met goede landbouwkundige en stabiele water- en bodemcondities moeten worden aangewezen als gebieden waar landbouw prioriteit krijgt. Hiervoor wil de provincie onder andere een landbouwkaart, regioprofielen en een landbouwladder ontwikkelen. Dit uitgangspunt ondersteun ik. Maar bescherming van goede landbouwgrond moet dan ook daadwerkelijk bescherming betekenen. Een perceel dat landbouwkundig uitstekend functioneert, mag niet automatisch als minder toekomstbestendig worden aangemerkt omdat het toevallig lager ligt dan andere percelen in dezelfde polder. Ik verzoek daarom om bij de beoordeling van landbouwgrond nadrukkelijk te kijken naar: de feitelijke agrarische productiecapaciteit; bodemkwaliteit; verkaveling; ontwatering; bestaand gebruik; investeringen van de ondernemer; de betekenis van de grond voor de bedrijfsvoering; de mogelijkheden om problemen technisch op te lossen. Hoogteligging mag nooit het enige of doorslaggevende criterium zijn.	We zijn het eens met de stelling van de indiener dat hoogteligging nooit het enige of doorslaggevende criterium mag zijn bij de beoordeling van landbouwgrond. In de verdere uitwerking van het afwegingskader zal dan ook nadrukkelijk breder worden gekeken.
ZW_0083	6	5. Landbouwkaart en landbouwladder mogen geen afwaarderingskaart worden Ik maak mij daarnaast zorgen over de verdere uitwerking van de landbouwkaart, regioprofielen en landbouwladder. In de visie staat dat in gebieden waar omstandigheden veranderen, het grondgebruik zich mogelijk moet aanpassen. Daarbij worden onder andere natuurdoelen, waterkwaliteit, veenbodembehoud en verzilting genoemd. Landbouw kan daar meer gericht worden op ecosysteemdiensten, landschapsbeheer of multifunctioneel gebruik. Ik verzoek de provincie ervoor te zorgen dat deze instrumenten niet leiden tot een beleidsmatige verdeling waarbij bepaalde landbouwgrond ongemerkt als minder waardevol of minder toekomstbestendig wordt bestempeld. Een provinciale kaart kan grote gevolgen hebben voor grondwaarde, financiering, investeringsbeslissingen en opvolging van agrarische bedrijven. Daarom moet een aanwijzing altijd gebaseerd zijn op actuele, objectieve en controleerbare gegevens en moeten eigenaren en gebruikers vooraf worden betrokken. Ook moet er een mogelijkheid bestaan om een onjuiste indeling te laten corrigeren.	Wij nemen kennis van de zorgen en suggesties van indiener met betrekking tot het maken van een afwegingskader en landbouwladder. Gezien de druk op de ruimte en de impact van water- en bodemcondities zien wij de noodzaak om nader te bepalen landgebouwgebieden extra te beschermen en sturing te houden(onder) meer het voorkomen van versnippering).
ZW_0083	7	6. Voedselproductie moet zwaar meewegen Landbouw is niet alleen een gebruiker van de ruimte. Landbouw zorgt voor voedselproductie, economische activiteit, werkgelegenheid, landschap en leefbaarheid van het platteland. De provincie erkent zelf dat landbouw bijdraagt aan voedselzekerheid, economische vitaliteit, het landschap en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Juist daarom moet voedselproductie ook als zwaarwegend maatschappelijk belang worden beschouwd wanneer verschillende functies om dezelfde grond concurreren. Wanneer landbouwgrond eenmaal structureel uit productie wordt genomen of zodanig wordt beperkt dat normale productie nauwelijks meer mogelijk is, is dat moeilijk terug te draaien.	Voedselproductie, of breder voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek. Ter erkenning van het belang van voedselzekerheid werken we het afwegingskader landbouw uit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0083	8	7. Zoetwaterbeschikbaarheid moet een landbouwbelang blijven Een ander belangrijk aandachtspunt is de toekomstige beschikbaarheid van zoetwater. In de visie wordt aangegeven dat de provincie niet kan waarborgen dat zoetwater voor alle functies beschikbaar blijft. In verziltende gebieden kunnen gebruikers uiteindelijk zelfvoorzienend moeten worden. Wanneer dat niet lukt, kan volgens de visie het ruimtegebruik zich moeten aanpassen. Dit kan grote consequenties hebben voor landbouw. Ik begrijp dat zoetwater in droge perioden schaarser kan worden. Maar ik vind niet dat bestaande landbouwbedrijven vervolgens eenvoudigweg verantwoordelijk kunnen worden gemaakt voor het oplossen van een probleem dat het gehele watersysteem betreft. Voordat landbouw moet omschakelen of productie moet verminderen, moeten mogelijkheden voor wateropslag, wateraanvoer, efficiënter gebruik, doorspoeling, technische innovaties en aanpassing van het watersysteem serieus worden onderzocht. Ook moet duidelijk worden hoe het beschikbare water bij schaarste wordt verdeeld tussen onder andere landbouw, natuur,	Zoetwater is uiteraard van belang voor landbouw, maar ook voor veel andere functies. Bij extreme droogte zal er niet voldoende water zijn om aan alle vragers te voldoen. Dat is nu al (zoals afgelopen zomer) en dit zal in de toekomst alleen maar toenemen. Het Rijk heeft de nationale verdringingsreeks zoetwater opgesteld. Deze bepaalt wie prioriteit krijgt bij watertekort. Hier ligt een maatschappelijke weging aan ten grondslag. De provincie volgt deze lijn. En dit heeft inderdaad grote consequenties voor gebruikers zoals de landbouw.
ZW_0083	9	8. De Beemster moet als droogmakerij worden beoordeeld Voor de Beemster is daarnaast van groot belang dat deze niet zonder meer gelijk wordt behandeld aan het omliggende veenweidegebied. De provincie vermeldt zelf dat droogmakerijen apart moeten worden beschouwd. Tegelijk worden zij wel binnen het grotere watersysteem van de veengebieden behandeld. Voor veenlandbouwgebieden wordt onder meer gesproken over grondwaterstanden van 20 tot 40 centimeter onder maaiveld en in sommige situaties zelfs hogere waterstanden voor weidevogels. Ik verzoek nadrukkelijk dergelijke maatregelen niet generiek op droogmakerijen zoals de Beemster toe te passen. Een droogmakerij met landbouwgrond moet afzonderlijk worden beoordeeld op basis van de werkelijke bodemopbouw, kwel, ontwatering, landbouwkundige kwaliteit en het bestaande watersysteem. Maatregelen die bedoeld zijn om oxidatie van veengrond tegen te gaan, mogen niet zonder goede onderbouwing gevolgen krijgen voor goede landbouwgrond in een droogmakerij.	De droogmakerijen zijn onderscheidend van het veengebied. Tegelijkertijd zijn veengebied en droogmakerijen door het watersysteem onlosmakelijk met elkaar verbonden doordat zij bij wateraanvoer van hetzelfde boezensysteem gebruik maken en doordat peilopzet in het veenweide diect doorwerkt in de kwelstromen richting de droogmakerijen, zowel kwalitatief als kwantitatief. De toekomst van het veengebied is daarmee onlosmakelijk verbonden met de toekomst van de droogmakerijen. Dit verband juist als één gebied aanpakken, met zorg voor de verschillende identiteiten, maakt het mogelijk besluitvorming in samenhang te doen. Daar waar dit onduidelijk was is de tekst aangepast.
ZW_0083	10	9. Verzilting niet bij voorbaat accepteren In de visie wordt ook gesproken over toenemende verzilting in droogmakerijen en de mogelijkheid dat op termijn niet voldoende zoetwater kan worden gegarandeerd. Er wordt rekening gehouden met een ontwikkeling richting een meer brak watersysteem. Ik vind dat verzilting niet te snel als onvermijdelijke ontwikkeling moet worden geaccepteerd. Ook hierbij moet eerst worden onderzocht welke maatregelen mogelijk zijn om zoetwater langer vast te houden, zoute kwel te beperken, water slimmer te verdelen en het bestaande agrarische gebruik zoveel mogelijk voort te zetten. Landbouwbedrijven hebben jarenlang geïnvesteerd op basis van een bepaald watersysteem. Het is niet redelijk wanneer een verandering van overheidsbeleid ertoe leidt dat ondernemers vervolgens zelf alle gevolgen van verzilting moeten dragen.	De verzilting in grote delen van Noord-Holland neemt autonoom toe, ook in (delen van) de droogmakerijen. Tegelijk voorzien we een toenemend watertekort. Uitgaande van de geldende beleid, de landelijke verdringingsreeks zal dit effecten gaan hebben op aanvoer van zoetwater voor de droogmakerijen. Voldoende aanvoer kan niet worden gegarandeerd. Uiteraard zijn er mogelijkheden voor vasthouden van water etc. De mogelijkheden daarvoor zullen in gebiedsprocesen nader moeten worden onderzocht.
ZW_0083	11	10. Overgangszones rond Natura 2000 mogen geen nieuwe beperkingenzones worden De provincie wil overgangszones tussen Natura 2000-gebieden en landbouwgrond ontwikkelen. In deze zones wordt gesproken over een geleidelijke overgang van extensief naar intensiever grondgebruik en over kringlooplandbouw, extensivering, natuurbeheer, waterberging en andere ecosysteemdiensten. Ik begrijp het doel om kwetsbare natuur beter te beschermen. Wel moet worden voorkomen dat reguliere landbouwgrond hierdoor zonder duidelijke besluitvorming steeds verder wordt beperkt. Overgangszones moeten daarom: duidelijk begrensd zijn; gebiedsspecifiek worden onderbouwd; geen automatische beperkingen opleveren; zoveel mogelijk op vrijwilligheid zijn gebaseerd; geen negatieve gevolgen hebben voor bestaande vergunningen en ontwikkelmogelijkheden zonder een individuele beoordeling; voorzien in een passende en langjarige vergoeding wanneer agrariërs maatschappelijke diensten leveren.	De afbakening van overgangszones is nu nog niet mogelijk, omdat het niet duidelijk is welke restricties en randvoorwaarden gaan gelden. Een uiteindelijke afbakening zal worden vastgelegd in de omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0083	12	11. Groenblauw raamwerk mag reguliere landbouw niet ongemerkt verdringen De provincie wil daarnaast een groenblauw raamwerk ontwikkelen met natuurverbindingen, wateropgaven, recreatie en landschappelijke functies. Voor sommige verbindingen wordt zelfs gesproken over ruimtelijke reserveringen. Ook hierbij moet reguliere landbouw een volwaardige positie behouden. Agrarisch natuurbeheer, landschapsbeheer en waterbeheer kunnen heel goed onderdeel zijn van een agrarisch bedrijf, maar dat moet niet betekenen dat landbouwgrond steeds verder van primaire voedselproductie naar natuurgrond verschuift zonder dat dit expliciet wordt besloten en financieel wordt geregeld. Wanneer agrariërs maatschappelijke diensten verrichten, moeten deze diensten bovendien eerlijk en langdurig worden vergoed.	Het groenblauw raamwerk bestaat uit bestaande groene en blauwe gebieden en structuren. Waar zich kansen voordoen en hier voldoende draagvlak voor is kan het worden aangevuld met te realiseren groen en water uit bijvoorbeeld natuur- en wateropgaven of de bossenstrategie. Het raamwerk op zich kent geen planologische verankering in onze omgevingsverordening, alleen onderdelen ervan zoals NNN hebben een planologische doorwerking.
ZW_0083	13	12. Onderbemaling en hoogwaterlandbouw In veengebieden wordt gesproken over het uitfaseren van onderbemalingen. Ook wordt het begrip hoogwaterlandbouw verder uitgewerkt voor situaties waarin veranderende water- en bodemcondities de normale agrarische productie beperken. De provincie benoemt daarbij zelf dat nadeelcompensatie mogelijk relevant is. Ik verzoek de provincie zeer terughoudend te zijn met het beperken of beëindigen van bestaande waterhuishoudkundige voorzieningen. Wanneer een bedrijf afhankelijk is van een bepaald waterpeil, kan verandering daarvan rechtstreeks gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering en de waarde van grond en gebouwen. "Hoogwaterlandbouw" mag niet een nieuwe benaming worden voor landbouwgrond waarop een normale economische agrarische bedrijfsvoering feitelijk niet meer mogelijk is.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het omgaan met onderbemalingen. Verder wordt de term 'hoogwaterlandbouw' verder uitgewerkt.
ZW_0083	14	13. Voorkom stapeling van beperkingen Misschien wel mijn grootste zorg voor de langere termijn is de stapeling van verschillende beleidsdoelen op dezelfde landbouwgrond. Een individueel voorschrift kan op zichzelf misschien beperkt lijken. Maar wanneer dezelfde hectare te maken krijgt met: waterberging; een hoger waterpeil; stikstofbeperkingen; een overgangszone; weidevogeldoelen; waterkwaliteitseisen; groenblauwe verbindingen; beperking van gewasbescherming; recreatieve functies; landschappelijke voorwaarden; kan het totaal ervoor zorgen dat een normaal agrarisch gebruik vrijwel onmogelijk wordt. Ik verzoek de provincie daarom bij iedere verdere beleidsuitwerking verplicht te kijken naar de cumulatieve gevolgen voor agrarische bedrijven. Niet alleen iedere afzonderlijke maatregel moet worden beoordeeld, maar juist de optelsom daarvan.	Wij zijn het eens met indiener dat voorkomen moet worden dat sprake is van onnodige stapeling van regelgeving. Om die reden is in het verleden al een vereenvouding in beschermingsregimes doorgevoerd in onze omgevingsverordening. Tegelijkertijd is er wel een aantal zaken waar bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen rekening mee moet worden gehouden. Om daar vooraf meer duidelijkheid over te geven, hebben we in onze Omgevingsvisie een afwegingskader opgesteld. Op die manier is vooraf bekend waar we als provincie naar kijken bij onze afwegingen. Tevens hebben we expliciet gemaakt waar wij onze provinciale belangen zien. Ook dit moet helpen vooraf duidelijkheid te creëren.
ZW_0083	15	14. Ruimte voor woningbouw en energietransitie blijft mogelijk Ik wil nogmaals benadrukken dat mijn zienswijze niet bedoeld is om de provincie op slot te zetten. Woningbouw is noodzakelijk. De energietransitie is noodzakelijk. Ook windmolens, zonneparken, infrastructuur, natuur en andere functies moeten ergens een plaats kunnen krijgen. Ik vind daarom niet dat iedere hectare landbouwgrond onder alle omstandigheden onaantastbaar moet zijn. Wat ik wel vraag is een zorgvuldige, concrete belangenafweging. Bij een woningbouwproject of energieproject wordt een bewuste keuze gemaakt voor een bepaalde locatie en kunnen belangen, kosten en gevolgen worden afgewogen. Bij het generiek aanwijzen van bijvoorbeeld de laagste 5 tot 10% van een polder dreigt echter een grote hoeveelheid landbouwgrond vooraf beperkingen te krijgen zonder dat per perceel een concrete afweging heeft plaatsgevonden. Daar ligt voor mij het belangrijke verschil.	zie ook ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze (ZW_0083). Daarnaast gelden de de afwegingsprincipes waarmee een zorgvuldige belangenafweging wordt gemaakt . De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0083	16	15. Volledige compensatie bij publieke opgaven Wanneer na serieus onderzoek blijkt dat bepaalde landbouwgrond toch noodzakelijk is voor waterberging, natuur, een hoger waterpeil of een andere publieke taak, dan moeten de financiële gevolgen niet bij één individuele ondernemer terechtkomen. De compensatie moet naar mijn mening rekening houden met alle werkelijk optredende schade en nadelen, waaronder bijvoorbeeld: waardedaling van de grond; lagere gewasopbrengsten; verminderde draagkracht; schade aan bodemstructuur; beperking van beweiding; verlies van mestplaatsingsruimte; extra werkzaamheden; extra voerkosten; gevolgen voor grondgebondenheid; gevolgen voor vergunningen; gevolgen voor financierbaarheid; gevolgen voor toekomstige bedrijfsontwikkeling. De provincie onderkent in de visie zelf dat bij veranderende watercondities en wateropvang financiële en juridisch-planologische nadeelcompensatie aan de orde kan zijn. Wanneer een individuele ondernemer een maatschappelijke dienst levert of schade ondervindt ten behoeve van een algemeen belang, hoort daar naar mijn mening een volledige en passende vergoeding tegenover te staan. Verzoek aan de provincie Ik verzoek de provincie Noord-Holland om bij de definitieve Omgevingsvisie en de verdere uitwerking daarvan de volgende uitgangspunten vast te leggen: 1. Pas het uitgangspunt dat 5 tot 10% en soms 15% van de diepste delen van polders beschikbaar moet blijven voor waterberging niet automatisch toe op landbouwgrond. 2. Beoordeel per polder en per gebied wat werkelijk noodzakelijk is en pas maatwerk toe. 3. Onderzoek en benut eerst technische en waterstaatkundige oplossingen voordat goede landbouwgrond structureel wordt beperkt, vernat of afgewaardeerd. 4. Onderzoek daarbij nadrukkelijk uitbreiding van gemaalcapaciteit, extra pompen en gemalen, verbetering van watergangen en vergroting van afvoercapaciteit. 5. Beoordeel landbouwgrond op haar feitelijke landbouwkundige kwaliteit en niet uitsluitend op hoogteligging. 6. Bescherm hoogwaardige landbouwgrond daadwerkelijk voor volwaardige agrarische productie. 7. Voorkom dat de landbouwkaart, landbouwladder of regioprofielen leiden tot automatische of indirecte afwaardering van goed functionerende landbouwgrond. 8. Geef bestaande agrarische ondernemers inspraak voordat hun grond in een categorie wordt ingedeeld die gevolgen kan hebben voor het gebruik of de ontwikkelingsmogelijkheden. 9. Beschouw voedselproductie en voedselzekerheid als een zwaarwegend maatschappelijk belang.	Wij danken indiener voor de suggesties en het pleidooi voor inzet van technische maatregelen en maatwerk. Wij nemen dit ter harte bij de uitwerking met de kanttekening dat gezien de druk op de ruimte en klimaatverandering wij noodzaak zien om keuzes te maken en niet alle vraagstukken met technische maatregelen zijn op te lossen.
ZW_0083	16a	10. Zorg ervoor dat landbouw een volwaardige positie houdt bij de verdeling van schaars zoetwater. 11. Onderzoek technische oplossingen voor zoetwaterbeschikbaarheid en verzilting voordat functieverandering van landbouwgrond wordt verlangd. 12. Behandel droogmakerijen zoals de Beemster op basis van hun eigen bodemkundige en hydrologische situatie en pas maatregelen voor veenweidegebieden niet automatisch toe. 13. Voorkom dat overgangszones rond Natura 2000-gebieden leiden tot onduidelijke of onbeperkte nieuwe beperkingen voor bestaande agrarische bedrijven. 14. Zorg ervoor dat groenblauwe verbindingen en natuurontwikkeling niet ongemerkt reguliere landbouwgrond verdringen. 15. Laat agrarisch natuurbeheer, waterberging en andere maatschappelijke diensten zoveel mogelijk plaatsvinden op basis van vrijwilligheid en tegen een passende, langjarige vergoeding. 16. Beoordeel bij nieuwe maatregelen altijd de stapeling van alle bestaande en nieuwe beperkingen op bedrijfsniveau. 17. Voorkom sluipende afwaardering waarbij grond formeel agrarisch blijft, maar feitelijk niet meer normaal landbouwkundig kan worden gebruikt. 18. Zorg voor volledige en passende nadeelcompensatie wanneer landbouwgrond aantoonbaar noodzakelijk is voor een publieke water-, natuur- of andere maatschappelijke opgave. 19. Blijf ruimte bieden aan woningbouw, energietransitie en andere noodzakelijke ontwikkelingen, maar maak daarbij steeds een concrete en evenwichtige belangenafweging. 20. Geef agrarische ondernemers langjarige zekerheid, zodat zij kunnen blijven investeren in hun bedrijf, bodem, gebouwen, verduurzaming en opvolging.	Zie de beantwoording bij ZW_0083 subnummer 16.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0083	17	Noord-Holland is voor een belangrijk deel een door mensen gemaakt landschap. De Beemster is daarvan misschien wel één van de duidelijkste voorbeelden. Door technisch waterbeheer is hier een vruchtbare droogmakerij ontstaan waarin landbouw, landschap en waterbeheer al eeuwenlang samengaan. Klimaatverandering betekent dat wij het watersysteem opnieuw moeten aanpassen aan veranderende omstandigheden. Daar ben ik niet tegen. Maar de eerste reactie op een veranderend klimaat moet naar mijn mening niet zijn dat goede landbouwgrond wordt afgewaardeerd of dat de laagste gronden automatisch beschikbaar moeten worden gesteld voor waterberging. De geschiedenis van Noord-Holland laat juist zien dat wij in staat zijn het watersysteem technisch aan te passen. Daarom zou het uitgangspunt moeten zijn: Eerst onderzoeken wat met pompen, gemalen, watergangen, boezemcapaciteit, peilbeheer, innovatie en andere technische maatregelen kan worden opgelost. Pas wanneer objectief en aantoonbaar blijkt dat dergelijke oplossingen redelijkerwijs onvoldoende zijn, kan per gebied worden beoordeeld of aanvullende ruimte voor water noodzakelijk is. Daarbij moet goede landbouwgrond zoveel mogelijk behouden blijven voor landbouwkundige productie en moet worden voorkomen dat agrarische ondernemers door een stapeling van maatschappelijke opgaven het toekomstperspectief op hun bedrijf verliezen. Ik verzoek u bovenstaande punten mee te nemen bij de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland en bij de verdere uitwerking daarvan in programma's, de Omgevingsverordening en beleid van provincie en waterschappen.	Zie ons antwoord op onderdeel 8 van deze zienswijze (ZW_0083).
ZW_0084	1	Laat de brede steun van inwoners voor gezonde leefomgeving, natuur en landschap in de raadpleging sterker terugkomen in de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland Uit de raadpleging van inwoners blijkt een brede steun voor gezonde leefomgeving (o.a. sterk beperken van gebruik pesticiden, beperken uitstoot industrie), natuur en landschap. Laat dit geluid sterker terugkomen in de visie. De duidelijke steun voor gezonde lucht en water, natuur en landschap blijkt uit de gekozen prioriteiten. Waarbij 24% van de deelnemers kiest voor ‘gezonde leefomgeving’, 24% voor ‘waterzekerheid’, 21% voor ‘landschap & natuur’, noemt 8% ‘voedselproductie’ en 4% ‘economie en werkgelegenheid’ als belangrijkste prioriteit.	Introductie, met oproep om de uitkomsten van de participatie nadrukkelijk mee te laten wegen. Geen antwoord nodig.
ZW_0084	2	Maak keuzes om de 27% provincie tekort op te lossen: minder gras- en veevoederland In de concept-Omgevingsvisie wordt geen oplossing geboden voor de kwart provincie (27%) die tekort komt wanneer alle ruimteclaims bij elkaar worden opgeteld. Tegelijkertijd is ongeveer de helft (!) van het bodemgebruik in Noord-Holland agrarisch. Daarvan is zo’n 60% voor voer van dieren in de landbouw (grasland en voedergewassen).[1] Dat is 30% van het oppervlak van de provincie. Stel de ambitie in de Omgevingsvisie om het aantal koeien en schapen minimaal te halveren. Dit levert ongeveer 15% ruimtewinst op. Deze ruimte kan benut worden voor natuur, en een kleiner gedeelte voor recreatie, productiebos t.b.v. houtbouw, bedrijventerreinen, energietransitie en woningbouw. We werken daarmee ook aan het oplossen van andere problemen, zoals stikstof, het verdwijnen van het regenwoud, dierenleed, overmatig gebruik van zoet water etc. Stop met de sierteelt, tenzij deze overschakelt naar een biologische teelt, zonder pesticiden.	We beschouwen het sturen op een kleinere veestapel niet als doel op zich, evenmin als het beperken van de sierteelt. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.
ZW_0084	3	Gezonde leefomgeving Noem ‘gezonde leefomgeving’ expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid Het eerste uitgangspunt in de ontwerp-Omgevingsvisie is ‘Leefbaarheid centraal’ (blz. 35), maar hier wordt vervolgens heel veel onder genoemd: voldoende woningen, ruimte voor economische activiteiten en een kwalitatief, hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving. Erken de brede steun van de inwoners voor een gezonde leefomgeving, zoals te lezen is in het Publieksonderzoek (participatie), en noem daarom ‘gezonde leefomgeving’ expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid.	Gezonde leefomgeving is één van de criteria die worden meegenomen bij besluitvorming rondom ruimtelijke ordening/fysieke leefomgeving. De brede steun voor Gezonde leefomgeving wordt in de introductie van de Omgevingsvisie genoemd als één van de elementen die uit het participatieproces als prioriteit is aangewezen.
ZW_0084	4	Tata Steel: staalproductie in de IJmond alleen als gezondheid voor de omgeving geborgd is De ontwerp-Omgevingsvisie stelt als voorwaarde dat staalproductie in de IJmond alleen kan als dit schoner en duurzamer wordt. Het is onduidelijk wat hieronder wordt verstaan. Neem daarom in de Omgevingsvisie als voorwaarde op dat staalproductie alleen kan als de gezondheid voor de omgeving geborgd is. Goede voorwaarden hiervoor staan in het derde advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond. Dat is bij de huidige plannen om de fabriek in de IJmond te vernieuwen (Heraclessplan) niet het geval.	De uitwerking van de in de zienswijze genoemde voorwaarde is verder uitgewerkt in het programma Tata Steel 2024 - 2030.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0084	5	Staalslakken Verbiedt als provincie het storten en hergebruiken van vervuilde restproducten uit de industrie, zoals granuliet, giftig staalafval (staalslakken), vliegas en bouwpuin. Hier is het voorzorgsprincipe leidend.	De recente ervaringen met staalslakken onderstrepen het belang van een zorgvuldige omgang met toepassingen waarvan de veiligheid nog niet voldoende is onderzocht. Op dit moment geldt nationaal een tijdelijk verbod op de toepassing van staalslakken. De provincie is in afwachting van de uitkomst van het lopende onderzoek van het RIVM en het oordeel van het Rijk, zodat eventuele vervolgstappen gebaseerd zijn op actuele en betrouwbare inzichten.
ZW_0084	6	Ook aandacht voor andere grote vervuilers dan Tata Steel Alleen Tata Steel duikt op in de tekst, gekoppeld aan luchtkwaliteit en bronbeleid. Maar ook grote vervuilers als OLAM en ICL (beiden relevant voor uitstoot/geur in het Noordzeekanaalgebied) moeten in de Omgevingsvisie voorkomen.	Wij danken indiener voor de oproep tot expliciete aandacht voor andere vervuilers in de Omgevingsvisie. Het klopt dat Tata Steel, evenals Schiphol, meermaals worden genoemd in de Omgevingsvisie. Dit heeft enerzijds te maken met de combinatie van het nationale belang van deze bedrijven en hun impact op de leefomgeving en anderzijds de gebiedsspecifieke ontwikkelingen waarin zij een belangrijke rol spelen. Zonder andere bedrijven expliciet te benoemen, geven wij in paragraaf 6.4 (was 5.4) wel degelijk aan hoe wij inzetten op het reguleren van grote bedrijven met impact op de leefomgeving.
ZW_0084	7	Schiphol: zet in op krimp De ontwerp-Omgevingsvisie gaat uit van een te verwachten groei van Schiphol van 42 naar 65 miljoen passagiers, omdat vliegtuigen groter worden. Maar de provincie zou juist krachtig moeten pleiten voor krimp van Schiphol, vanuit de grote opgaven voor luchtkwaliteit, ernstig geluidgehinderden, woningtekort, klimaaturgentie en stikstofuitstoot. Het is niet te verkopen aan de bewoners van Noord-Holland de schade en overlast nog langer te laten voortduren en zelfs te laten toenemen. Voor de economie is deze 'hub-luchthaven', die vliegt op volume in plaats van slimheid, geen vereiste.	Wij begrijpen de oproep om, gelet op de opgaven rond luchtkwaliteit, geluid, klimaat, stikstof en woningbouw, in te zetten op krimp van Schiphol. De genoemde ontwikkeling van circa 42 naar 65 miljoen passagiers betreft het aantal O&D-passagiers: reizigers die hun reis op Schiphol beginnen of eindigen. Het gaat om een prognose waarmee bij de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling en bereikbaarheid van de Schipholregio rekening wordt gehouden en niet om een provinciale groeidoelstelling. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers toenemen door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. De provincie stelt het aantal vliegtuigbewegingen op Schiphol niet vast. Deze bevoegdheid ligt bij het Rijk. Wij leggen daarom in de Omgevingsvisie geen provinciale krimpdoelstelling vast. De Omgevingsvisie erkent zowel het belang van Schiphol voor de internationale bereikbaarheid en economie als de aanzienlijke belasting van de omgeving. Daarom stellen wij als uitgangspunt dat verdere ontwikkeling gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Daarbij streven wij naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. De zienswijze geeft geen aanleiding tot verdere aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0084	8	Meer aandacht voor tegengaan van 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' in de leefomgeving In 3.4 Afwegingsprincipe 3.4: omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen wordt het volgende gezegd: "Keuzes die hieruit volgen: • We werken aan het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van omgevingskwaliteit en het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid." (blz. 52) Verander dit in de definitieve versie van de Omgevingsvisie in: "… met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen in bodem en oppervlakte-/grondwater, geluid en externe veiligheid." Op die manier kan het namelijk ook gaan over bestrijdingsmiddelen, PFAS en lozingen van ZZS.	Dank voor uw suggestie voor het opnemen van ZZS, we hebben dit aangepast.
ZW_0084	9	Maak keuzes over hóe doelen, zoals natuurherstel, stikstofreductie en verbeteren waterkwaliteit, zullen worden bereikt Het is goed dat in de ontwerpvisie de druk op natuur, water en bodem wordt erkend en dat doelen zoals natuurherstel, stikstofreductie en het halen van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) worden benoemd. Maar de kernvraag blijft hoe we dit daadwerkelijk gaan bereiken. Keuzes daartoe en concretisering ontbreken nu. Dus maak die keuzes met een plan van aanpak.	De aard van de Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en op de lange termijn. De invulling van deze koers wordt gedaan in programma's, beleid en in de uitvoering. De benoemde aandachtspunten op het gebied van natuur, water en bodem moeten daar een plek krijgen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0084	10	Neem de intrinsieke waarde van natuur op in de Omgevingsvisie Zie de aanbeveling op de website Stichting Rechten van de Natuur - Van besluiten over de natuur, naar besluiten met de natuur: 'Het opnemen van de intrinsieke waarde van natuur betekent dat je in visie en beleid expliciet vastlegt dat natuur een eigen belang heeft dat beschermd moet worden. Dit kun je doen door bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie te verwoorden dat ecosystemen recht hebben op gezondheid, herstel en continuïteit. Vervolgens vertaal je deze principes in het Omgevingsplan naar concrete toetsingscriteria die gebruikt worden bij vergunningen, projecten en gebiedsontwikkelingen.'	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie.
ZW_0084	11	Geen uitbreiding bedrijventerrein Boekelermeer naar het zuiden: de Oosterzijpolder (ten zuiden van de Kanaalweg) In de ontwerpvisie staat de Oosterzijpolder ingetekend als groene bufferzone (blz. 61). De huidige grens aan de zuidkant van het bedrijventerrein Boekelermeer is ingetekend als 'overgangszone stad/land'. Het gebied is een zeer waardevol natuurgebied, vooral weidevogelgebied, en is door de provincie aangewezen als Beschermd Landschap en een aanzienlijk deel ook als NNN (Natuurnetwerk Nederland). Dit gebied dient absoluut groen te blijven, vanwege de hoge natuurwaarden, maar ook vanwege erfgoedwaarden en landschapswaarden. Uitbreiding van de Boekelermeer kan plaatsvinden op de locatie waar nu bollenvelden zijn. Daarnaast kan het bedrijventerrein selectiever gebruikt worden, zodat het huidige oppervlak, plus de hectares van de bollenvelden, afdoende is. Groen blijft groen. Ook andere bestaande bedrijventerreinen moeten intensiever benut worden, door leegstand actief aan te pakken, te verduurzamen, in de hoogte te bouwen en functies te combineren. Dan zijn uitbreidingen van bedrijventerreinen in het groen niet nodig. Plus: vergroen de bedrijventerreinen. Kies voor een natuurinclusieve inrichting.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0084	12	Maak duidelijke keuzes over de landbouw: biologische landbouw als norm en ondersteun boeren in de omschakeling daarnaartoe Zonder een fundamentele omslag in de landbouw gaan de doelen in het landelijk gebied, zoals verbetering van de waterkwaliteit, verbetering van dierenwelzijn, beperking van gebruik van bestrijdingsmiddelen, natuurherstel, klimaatopgave en stikstofreductie niet gehaald worden. De huidige inzet op kringlooplandbouw laat nog steeds ruimte voor intensieve en milieubelastende praktijken. Een duidelijke richting en keuzes ontbreken. De in de Omgevingsvisie genoemde 'ambitie' is: 'er wordt gestreefd naar kringlooplandbouw in 2040'. Dit is heel vaag. Want ongeveer alle vormen van landbouw vallen onder het concept 'kringlooplandbouw' en daarmee is de gewenste richting niet duidelijk. Zie het Programma Landelijk gebied (blz. 21) van de provincie. Op deze bladzijde staan zes transitiepaden van landbouw, waarvan 'biologische landbouw' er slechts één is. En daarnaast is niet duidelijk welke stappen de provincie gaat zetten, wanneer en met welke tussendoelen. Kies in de Omgevingsvisie expliciet voor biologische landbouw als norm, met heldere doelen en tussentijdse mijlpalen richting 2050. Dat is nodig voor natuur, waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. Nu ontbreekt er een visie voor de landbouw, terwijl deze visie trouwens zowel staat in de huidige Omgevingsvisie: 'de grondgebonden landbouw in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief laten zijn', als in de Voedselvisie (onderdeel PLG): 'in 2030 is de grondgebonden landbouw natuurinclusief (minimaal niveau 2 WUR/Louis Bolk Instituut)'. De norm van minimaal 15% biologische landbouw in 2030 is niet in zicht. Om te voldoen aan deze afspraak is een duidelijke visie met doelstelling nodig.	De biologische landbouw is en blijft één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0084	13	Zet stevig in op eiwittransitie Stimuleer de productie van plantaardige eiwitteelten in Noord-Holland, zoals veldbonen, soja en lupines. Dit vergroot de voedselzekerheid. Er is immers geen grotere voedselverspiller dan de vee-industrie. Van elke hectare waar we nu voedsel verbouwen voor koeien, varkens of kippen, kunnen we tot maar liefst vier keer zoveel mensen voeden wanneer we er rechtstreeks plantaardig voedsel voor mensen verbouwen. Stimuleer als provincie de verschuiving van de productie en consumptie van dierlijke naar plantaardige eiwitten.	Wij stimuleren eiwittransitie via de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie 2020-2030 en landelijke via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De teelt ervan leggen wij niet op, maar laten wij, als onderdeel van kringlooplandbouw, bij de ondernemers zelf om daarvoor een keuze te maken.
ZW_0084	14	Neem dierenwelzijn op in de Omgevingsvisie Dierenwelzijn ontbreekt volledig als zelfstandig thema. Geen enkele passage behandelt het welzijn van dieren in de landbouw, megastallen, veetransport of leefomstandigheden. Veeteelt komt alleen voor als economische/landschappelijke sector, nooit als dierenwelzijnskwestie. In de ontwerpvisie staat dat de provincie kiest voor een aanpak die uitgaat van kringlooplandbouw, met doelen voor (..), dier- en plantgezondheid, (..).' Wijzig 'diergezondheid' in 'diergezondheid en dierenwelzijn'. Vergelijk de provincie Utrecht: "De agrarische sector beheert ongeveer de helft van het grondgebied in de provincie Utrecht. Het is belangrijk dat de sector economisch vitaal blijft en deze rol kan blijven vervullen. De provincie biedt mogelijkheden voor een transitie naar een circulaire, natuurinclusieve, klimaatneutrale en diervriendelijke landbouw (kringlooplandbouw), met behoud van gebiedskwaliteit en een gezonde leefomgeving." [2] Neem deze ambitie over.	Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie-indicatoren van kringlooplandbouw. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).
ZW_0084	15	Kom met een doeltreffende aanpak van het stikstofprobleem: krimp van het aantal dieren In de ontwerp-Omgevingsvisie ontbreekt ook concrete reductiepercentages en een doeltreffende aanpak van het stikstofprobleem. Boeren zijn hier niet mee geholpen. Die willen het eerlijke verhaal. En dat is niet geitenpaadjes blijven zoeken binnen een al decennialang vastgelopen landbouwsysteem. Maar zet in een stikstofaanpak aan de bron: minder dieren in de landbouw en ondersteuning van boeren bij de omschakeling naar extensiever en biologisch, en naar plantaardige eiwitteelten (eiwittransitie, zie Voedselvisie als onderdeel van het PLG). Het rapport 'Landinzicht' van Urgenda staat vol met succesvolle casussen. Geef boeren perspectief en ondersteun daarbij met wat ze nodig hebben.	We beschouwen het sturen op een kleinere veestapel niet als doel op zich. Zie verder ons antwoord over de aanpak van stikstof en natuurherstel (onderdeel 9 van deze zienswijze).
ZW_0084	16	Neem in de Omgevingsvisie op dat het areaal sierteelt niet mag toenemen De sierteelt (is inclusief bollenteelt) wordt in de ontwerpvisie ongemoeid gelaten. Terwijl deze teelt voor grote problemen zorgt vanwege het hoge gebruik aan pesticiden. Stel een verbod op voor uitbreiding van het areaal sierteelt in de provincie. Vererger het probleem niet. Lokale voedselproductie moet voorgaan op bollenteelt. Daarnaast zal vooral in de duinstreek en nabij Natura 2000-gebieden de bollensector niet houdbaar zijn. Niet alles kan overal en is altijd technisch oplosbaar.	We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. Maatregelvoorschriften zoals beperken van de mogelijkheden voor de teelt van gewassen past hier niet bij. Zo kan een verbod van teelten tot afwentelrisico's leiden omdat de benodigde mogelijkheden voor bijv vruchtwisseling beperkt worden. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv NIL en biologische landbouw).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0084	17	Neem in de Omgevingsvisie de ambitie op om het gebruik van pesticiden in Noord-Holland fors en snel te beperken In de ontwerpvisie ontbreekt de ambitie en een aanpak om het gebruik van pesticiden serieus in te perken. Dit terwijl in de ontwerpvisie pesticiden wel (terecht!) meerdere keren als probleem wordt genoemd, als oorzaak voor de slechte kwaliteit van water en de natuur. De Omgevingswet heeft hier mogelijkheden gegeven om dit lokaal aan te scherpen. En terwijl er grote zorgen in de maatschappij zijn over de risico's van deze middelen voor de gezondheid en de natuur. Neem daarom in de Omgevingsvisie de ambitie op om het pesticidengebruik in Noord-Holland op korte termijn drastisch te beperken.	Wij erkennen de aandacht voor de mogelijke risico's van de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een sterke toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan ecosysteemdiensten zoals een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond om de risico's van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen , waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk en Europa in ontwikkeling zijn, gericht op het terugdringen van milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Bijvoorbeeld het beoogde maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur, dat is gericht op natuurherstel; daarin zijn ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden geïntegreerd. Daarnaast werkt het Rijk aan een landelijk beleidskader met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in en rondom Natura 2000-gebieden.
ZW_0084	18	Veenweidegebieden Er wordt aangestuurd op afremmen van bodemdaling in veenweidegebieden. In de vorige omgevingsvisie was nog duidelijk gesteld dat ook bodemstijging (herstel van de bodemdaling) meegenomen moest worden. Dit punt ontbreekt in deze visie. Neem dit punt over in de nieuwe Omgevingsvisie. Deze maatregel vermindert de uitstoot van broeikasgassen en kan samengaan met natuurontwikkeling, maar ook met natte teelten in de gebieden.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij zullen we veenaangroei of wel bodemstijging betrekken.
ZW_0085	1	Gewasbeschermingsmiddelen, gezonde leefomgeving, provinciale regie en gebiedsgerichte uitvoering 1. INLEIDING EN AFBAKENING Deze zienswijze richt zich mede op de wijze waarop de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerpomgevingseffectrapport omgaan met gewasbeschermingsmiddelen in open teelten, in het bijzonder waar landbouw, bestaande woon- en verblijfsfuncties, natuur, water en recreatie ruimtelijk dicht bij elkaar liggen. De zienswijze beoogt niet vooruit te lopen op toxicologische conclusies waarvoor bij de provincie (..) onvoldoende gegevens beschikbaar zijn. Het centrale punt is juist dat de provincie de erkende onzekerheden, de reeds beschikbare bestuurlijke opdrachten en het beschikbare ruimtelijke instrumentarium onvoldoende zichtbaar met elkaar verbindt. De ontwerp-Omgevingsvisie kwalificeert een gezonde leefomgeving als provinciaal belang, benoemt cumulatie van chemische stoffen, voorziet in ruimtelijke afstand tussen hinderlijke functies en woon- en leefgebieden en kondigt meten, onderzoeken en monitoren aan. Tegelijkertijd ontbreekt een herkenbare provinciale uitvoeringslijn voor blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen vanuit open teelten nabij bestaande gevoelige functies. Ook het OER bevat geen uitgewerkte vergelijking van relevante beleidsalternatieven voor deze problematiek. De hierna beschreven punten zijn primair van provinciaal en generiek belang. De situatie in Egmond aan den Hoef/Sammerspolder wordt uitsluitend gebruikt als concreet praktijkvoorbeeld van de wijze waarop de gesignaleerde kennislacunes en uitvoeringsvragen zich in een Noord-Hollands gebied kunnen voordoen.	Wij danken indiener voor de zienswijze met de oproep om meer provinciale regie ter vermindering van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen in de bijdrage aan een gezonde leefomgeving. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond de risico's van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	2	2. SAMENVATTING VAN DE ZIENSWIJZE De ontwerpstukken vragen op negen samenhangende punten aanvulling of nadere motivering: • Voor gewasbeschermingsmiddelen ontbreekt in de provinciale analyse een methodologisch verantwoorde ruimtelijke blootstellingsindicator. Daardoor kan de bestaande hotspot- of stapelingsanalyse niet worden gebruikt om bollen- en sierteeltgebieden als laag belast aan te merken. • Provinciale Staten hebben in 2024 en 2025 meerdere concrete opdrachten gegeven over gewasbeschermingsmiddelen, waaronder A27-2025, M105-2024, M128-2024 en M75-2025. In de ontwerp-Omgevingsvisie is niet steeds inzichtelijk hoe deze opdrachten inhoudelijk zijn verwerkt. • Het juridisch instrumentarium is ruimer dan de ontwerpstukken laten zien. Het advies van Pels Rijcken van 24 september 2025 maakt inzichtelijk dat ruimtelijke regulering uit voorzorg, waaronder spuitzonering, juridisch verdedigbaar kan zijn. Voor de provincie ligt vervolgens de afzonderlijke vraag voor of een bovenlokaal provinciaal belang toepassing van provinciale instructieregels of andere instrumenten rechtvaardigt. • De ontwerpstukken geven onvoldoende aan hoe moet worden gehandeld bij bestaande woningen en verblijfsgebieden wanneer de bron van blootstelling nieuw ontstaat of intensiveert. Alleen afstand houden tot nieuwe woningen biedt daarvoor geen oplossing. • Het OER onderzoekt onvoldoende alternatieven en scenario's voor gewasbeschermingsmiddelen, waaronder bronreductie, gebiedsgerichte zonering, monitoring, biologische of natuurinclusieve omschakeling en regels voor tijdelijke omzetting of verhuur van grasland. • Bij mogelijk hoge blootstelling ontbreekt een duidelijk handelingsprotocol: het is niet uitgewerkt welke verificatie, bronanalyse, gebiedsgerichte beoordeling en eventuele ruimtelijke maatregelen volgen wanneer metingen aanleiding geven tot zorg. • De reeds vastgestelde Gebiedsvisie Weidse Polders laat zien dat toekomstperspectief voor bollenteelt niet onvoorwaardelijk is: geen uitbreiding van het areaal, nagenoeg emissievrije teelt en toetsing aan milieuruimte, waaronder het ontbreken van emissierisico's van gewasbeschermingsmiddelen, zijn expliciete randvoorwaarden. • De bewijslast mag niet feitelijk bij omwonenden of natuurbeheerders terechtkomen. Waar een activiteit risico's kan veroorzaken, ligt het primair op de weg van de initiatiefnemer/gebruiker om de noodzakelijke locatie- en activiteitsspecifieke informatie te leveren; voor Natura 2000 volgt dit rechtstreeks uit de rechtspraak.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0085	2a	• Uit een via de Woo openbaar gemaakte provinciale memo van 6 juni 2025 blijkt dat Noord-Holland zelf al onderkende dat zonder deugdelijk onderzoek significante gevolgen voor Natura 2000 niet kunnen worden uitgesloten en gebruik van gewasbeschermingsmiddelen dan niet zonder meer kan doorgaan. Die kennis is onvoldoende herkenbaar doorvertaald naar de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER. • Bestuurlijke passiviteit is niet zonder rechtsgevolg. Besluiten, feitelijke handelingen en ook nalaten van een bestuursorgaan kunnen onder omstandigheden juridisch worden aangevochten; bij onrechtmatig overheidshandelen kan bovendien aansprakelijkheid ontstaan. De visie behoort daarom niet alleen een onderzoeksambitie, maar ook een concreet stelsel van verantwoordelijkheid, toezicht en rechtsbescherming te bevatten.	Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	3	3. ONVOLLEDIGE KENNISBASIS VOOR RUIMTELIJKE BLOOTSTELLING AAN GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN In de RIVM/provinciale publicatie 'Eerste analyse stapeling (on)gezonde leefomgeving en kwetsbaarheid Noord-Holland Noord' is expliciet vermeld dat om methodologische redenen geen gegevens over gebruik of blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen in de ruimtelijke analyse zijn opgenomen. Daarbij wordt aangegeven dat aan dit onderwerp op dat moment geen methodologisch verantwoorde ruimtelijke indicator kan worden gekoppeld. Het rapport vermeldt tevens dat omwonenden van bollenvelden gewasbeschermingsmiddelen binnenkrijgen, terwijl een preciezer beeld van gezondheidsrisico's en blootstelling nodig blijft.[1] Deze beperking is wezenlijk voor de interpretatie van provinciale stapelings- en hotspotkaarten. Waar de indicator voor gewasbeschermingsmiddelen ontbreekt, kan uit de kaart geen conclusie worden getrokken over de lokale of regionale pesticidenbelasting. Een gebied dat op basis van de overige indicatoren relatief gunstig scoort, kan daarom niet zonder nader onderzoek als laag-belast gebied voor gewasbeschermingsmiddelen worden beschouwd. De ontwerp-Omgevingsvisie kiest juist voor prioritering op blootstelling. De provincie wil het blootstellingsniveau aan schadelijke stoffen en hinder op woon- en verblijfslocaties betrekken, de stapeling van bronnen meewegen, ruimtelijke afstand gebruiken en kennis vergroten door meten, onderzoek en monitoring.[2] Deze beleidslijn is op zichzelf consistent, maar vereist dat de ontbrekende blootstellingscategorie zichtbaar als kennislacune wordt behandeld en niet impliciet buiten de prioritering valt. Voor de definitieve visie ligt daarom voor de hand om expliciet vast te leggen dat de huidige provinciale blootstellingskaart geen uitspraken over gewasbeschermingsmiddelen kan dragen en dat voor openteeltgebieden een aanvullend provinciaal meet- en onderzoeksprogramma nodig is. Prioriteit behoort te worden gegeven aan gebieden waar intensieve teelt, bestaande woningen, water, natuur en recreatie samenkomen. Het ontbreken van een meetbare indicator kan daarbij niet als een veiligheidsindicator functioneren: niet gemeten is niet hetzelfde als niet aanwezig en wetenschappelijke onzekerheid is geen positief bewijs van veiligheid. Door de kaarten wordt tevens een onjuiste beeldvorming geframed.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. De kaartenatlas voor Gezonde Leefomgeving en Milieu uit de ontwerp-Omgevingsvisie is één van de instrumenten die benut kunnen worden bij ruimtelijke ontwikkelingen. Er is expliciet vermeld dat thema gewasbeschermingsmiddelen niet in het product is meegenomen en geeft dus inderdaad geen inzicht in lage of hoge belasting wat betreft gewasbeschermingsmiddelen. Dat het thema niet is meegenomen in de kaarten, wil echter niet zeggen dat het geen relevant thema is dat meegewogen moet worden in ruimtelijke keuzes. Het Rijk werkt aan een landelijk beleidskader voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de woon- en leefomgeving ("gevoelige functies"). Dat zal een gestandaardiseerde systematiek bevatten voor de beoordeling van maatregelen en instrumenten.
ZW_0085	4	4. VERWERKING VAN BESLUITEN EN OPDRACHTEN VAN PROVINCIALE STATEN 4.1 Amendement A27-2025 Provinciale Staten hebben op 29 september 2025 amendement A27-2025 aangenomen. Daarmee is aan de voorzet voor de nieuwe Omgevingsvisie de richting toegevoegd dat het gebruik van pagina 3 gewasbeschermingsmiddelen met schadelijke gevolgen voor biodiversiteit en waterkwaliteit waar nodig en mogelijk wordt beperkt.[3] In de geamendeerde voorzet is deze beleidsrichting als afzonderlijk uitgangspunt opgenomen.[4] De ontwerp-Omgevingsvisie bevat wel passages over het terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen, overgangszones en specifieke beschermingsgebieden. Niet zonder meer inzichtelijk is echter waar de algemene, door Provinciale Staten toegevoegde richting in de ontwerpvisie integraal is teruggekomen. Dit vraagt om een traceerbare toelichting in de Nota van Beantwoording en, waar nodig, een herkenbare formulering in de definitieve Omgevingsvisie. Daarbij ligt een koppeling met de inmiddels vastgestelde provinciale beleidslijn voor een gezonde leefomgeving voor de hand. F909	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwalit+J907eit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	5	4.2 M105-2024 en M128-2024 Met M105-2024 hebben Provinciale Staten GS gevraagd te onderzoeken hoe effecten van blootstelling aan combinaties van gewasbeschermingsmiddelen onderdeel kunnen worden van het provinciale beleid Gezonde Leefomgeving. Uit de openbare voortgang blijkt dat deze motie in april 2026 nog niet als afgedaan was beschouwd en+E912 verder werd uitgewerkt binnen dat beleidskader.[5] M128-2024 verzocht GS daarnaast om mogelijke maatregele+E910n o+[@Kolom2]p korte en lange termijn in beeld te brengen om negatieve gevolgen van gebruik van gewasbestrijdings- en gewasbeschermingsmiddelen, waaronder mengsels, te beperken.[6] Voor de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER is daarom relevant welke maatregelen uit die verkenning zijn beoordeeld en op welke gronden varianten wel of niet zijn opgenomen. Die relatie is in de ontwerpstukken onvoldoende transparant.	Het OER beoordeelt het beleid op hoofdlijnen en op de oplossingsrichtingen voor dilemma's, geen maatregelen uit de verkenning. De genoemde motie is in de Commissie Landelijk Gebied op 11 mei 2026 afgedaan. Nieuwe ontwikkelingen in de jurisprudentie hebben mogelijk effect op de mogelijkheden van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (met bepaalde werkzame) stoffen in en om Natura-2000 gebieden. Er is momenteel echter geen wetenschappelijk kader beschikbaar waaruit de omvang van de schade van specifieke middelen blijkt op Natura 2000-gebieden. De provincie houdt de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten.
ZW_0085	6	4.3 M75-2025: uitbreiding en tijdelijk gebruik van grasland Op 7 juli 2025 hebben Provinciale Staten M75-2025 aangenomen. Het dictum verzoekt GS te verkennen hoe en met welke gevolgen in de Omgevingsverordening de uitbreiding van sierteelt, inclusief bollenteelt, en het tijdelijk verhuren van grasland daarvoor uitsluitend mogelijk kan worden gemaakt voor bedrijven die zonder chemisch-synthetische gewasbeschermingsmiddelen werken.[7] Deze opdracht is ruimtelijk relevant omdat tijdelijke omzetting of verhuur van grasland een nieuwe of intensievere bron van gewasbeschermingsmiddelen kan introduceren in een omgeving waar eerder hoofdzakelijk graslandgebruik plaatsvond. De ontwerp-Omgevingsvisie behoort duidelijk te maken hoe deze lopende provinciale beleidsvraag zich verhoudt tot de gekozen landbouwstructuur, bollenconcentratiegebieden, gezondheid, water en natuur.	In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast.
ZW_0085	7	4.4 Weidse Polders: toekomstperspectief is voorwaardelijk, niet gegarandeerd De Sammerspolder maakt geografisch geen deel uit van de Weidse Polders. De vastgestelde Gebiedsvisie Weidse Polders is hier echter wel relevant als concreet Noord-Hollands beleidsvoorbeeld van de voorwaarden waaronder dezelfde overheden toekomstperspectief voor bollenteelt aanvaardbaar achten. De visie kiest voor een nagenoeg emissievrije teelt met minimale milieu-impact, sluit uitbreiding van het huidige aantal hectares bollengrond uit en bepaalt dat potentiële bollengronden pas in een vervolgfase planologisch inpasbaar kunnen blijken na toetsing aan de milieuruimte, waaronder KRW-eisen en het ontbreken van emissierisico's van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten.[16] In de gemeentelijke Nota van Beantwoording is dit nog explicieter gemaakt. Het ontbreken van emissierisico's wordt daar een belangrijke randvoorwaarde genoemd; de gemeente biedt geen onvoorwaardelijk of onomkeerbaar perspectief aan bollenteelt en erkent dat aanzienlijke randvoorwaarden gelden. Een voorstel om "nagenoeg geen em+E890issies" af te zwakken tot slechts een "forse verlaging van emissies" is niet overgenomen; voor biologische bollenteelt is juist vastgehouden aan de borging die daarmee wordt bereikt.[17] Deze lijn verdient een herkenbare plaats in de provinciale Omgevingsvisie. Toekomstperspectief voor een sector kan niet als vooraf gegeven aanspraak worden geformuleerd en de noodzakelijke bescherming vervolgens naar later onderzoek worden doorgeschoven. Het perspectief moet volgen uit het aantoonbaar kunnen voldoen aan voorwaarden voor gezondheid, natuur, water en milieu. Als die voorwaarden niet kunnen worden aangetoond, moet ook beperking van intensivering, omzetting of voortzetting als reële uitkomst in beeld blijven.	Onze doelstelling is om te komen tot kringlooplandbouw. Een van de doelen is plantgezondheid. Kringlooplandbouw is de lijn om te komen tot een duurzame landbouw. In het gebiedsvisie voor de weidse polders gaat het zoals in de zienswijze is aangegeven om wijziging van de begrenzing van bollenconcentratiegebied. Dit zou kunnen leiden tot verslechtering van de milieukwaliteit. Om dit te voorkomen hebben we in de visie opgenomen dat de verdere uitwerking zo moet plaatsvinden dat deze past binnen de milileuruimte zoals voldoende zoet water en de risico's op verslechtering van de milieukwaliteit zover mogelijk wordt voorkomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	8	5. PROVINCIAAL INSTRUMENTARIUM, BEWIJSLAST EN EIGEN PROVINCIALE KENNIS 5.1 Pels Rijcken: zonering en voorzorg zijn reële instrumenten Het advies van Pels Rijcken van 24 september 2025 is opgesteld voor de gemeente Westerveld en is dus geen advies aan de provincie Noord-Holland. Het is evenmin een bindende rechtsopvatting. Het advies is echter wel relevant als actuele juridische analyse van de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt om sierteelt ruimtelijk te reguleren vanuit gezondheid en voorzorg.[8] Pels Rijcken concludeert dat het verdedigbaar kan zijn om uit voorzorg een spuitvrije zone tot 250 meter te hanteren. Het advies sluit een ruimere zone niet uit indien gebiedsgericht onderzoek aantoont dat ook op grotere afstand verhoogde concentraties worden gevonden waarbij een gezondheidsrisico niet kan pagina 5 worden uitgesloten.[9] Ook worden varianten genoemd zoals differentiatie naar teeltmethode, meldplichten en maatwerk. Hieruit volgt dat zonering juridisch een reëel instrument is dat in de provinciale alternatievenafweging niet zonder motivering kan worden genegeerd. De afzonderlijke provinciale rechtsvraag is vervolgens of de problematiek, gelet op haar bovenlokale karakter en samenhang met provinciale belangen, doelmatig en doeltreffend uitsluitend door afzonderlijke gemeenten kan worden behartigd. De Omgevingswet biedt de provincie onder voorwaarden ruimte voor instructieregels en andere verordeningsinstrumenten.[10] Een expliciete beoordeling daarvan ontbreekt in de ontwerpstukken. Een verwijzing naar gemeentelijke bevoegdheden volstaat niet wanneer de provincie zelf gezonde leefomgeving, water, natuur en ruimtelijke kwaliteit als provinciale belangen benoemt en de problematiek zich in meerdere Noord-Hollandse teeltgebieden voordoet. De relevante vraag is niet waarom bewoners een grotere afstand zouden moeten bewijzen, maar welke bronvoorwaarden de provincie noodzakelijk acht voordat intensieve open teelt nabij bestaande gevoelige functies als ruimtelijk verantwoord kan worden beschouwd.	De Omgevingsvisie formuleert het provinciaal ruimtelijk beleid in grote lijnen dat verdere uitwerking en instrumentatie krijgt. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie hebben wij op grond van artikel 3.3 van de Omgevingswet rekening gehouden met (onder meer) het voorzorgsbeginsel. Dit hebben wij gedaan door in de Omgevingsvisie aan te geven welke onzekere risico's er in welke lokale omstandigheden zijn te verwachten en hoe we hiermee omgaan. Voor het handelen van de provincie voor gezonde leefomgeving is het beleidskader Gezonde Leefomgeving leidend. Dat is door PS op 30 maart 2026 vastgesteld. Daarin is het uitgangspunt opgenomen dat gemeenten primair verantwoordelijk zijn voor beleid om blootstelling aan gezondheidsrisico's vanuit gewasbeschermingsmiddelen te beperken. Het Rijk werkt bovendien aan een landelijk beleidskader voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de woon- en leefomgeving (“gevoelige functies”). Dat zal een gestandaardiseerde systematiek bevatten voor de beoordeling van maatregelen en instrumenten. We zijn daarbij ook bereid zijn onze eigen verantwoordelijkheid te pakken: de provincie gaat actief het gesprek aan met gemeenten waar de kans op blootstelling aan gezondheidsrisico's zich concentreert en vragen hen om hun inzet op te nemen in hun beleid te betrekken in ruimtelijke keuzes. Pas als deze inzet richting gemeenten niet tot voldoende beweging leidt om blootstelling aan gezondheidsrisico’s te beperken, overweegt de provincie om op meer dwingende wijzen hierop aan te sturen. Daarbij vragen we aan het Rijk om verspreiding en blootstelling beter in kaart te brengen en te onderzoeken, en om blootstelling aan gezondheidsrisico’s mee te wegen in de toelating en regelgeving van middelengebruik.
ZW_0085	9	5.2 De onderzoekslast ligt niet vanzelfsprekend bij de ontvanger van de emissie De Afdeling bestuursrechtspraak heeft op 2 april 2025 voor het Natura 2000-regime duidelijk gemaakt dat een Ctgb-toelating niet volstaat om significante gevolgen voor beschermde natuur uit te sluiten. Wanneer aanwijzingen voor negatieve gevolgen bestaan, moet degene die de activiteit wil verrichten vooraf onderzoeken of significante gevolgen kunnen worden uitgesloten. Als dat niet kan, is een natuurvergunning nodig.[18] Het rechtsgevolg van onzekerheid is daar dus niet: doorgaan totdat een derde schade bewijst. Ook in de ruimtelijke rechtspraak ligt de verantwoordelijkheid voor het noodzakelijke locatiespecifieke onderzoek bij degene die een ontwikkeling wil realiseren wanneer zonder dat onderzoek niet kan worden aangetoond dat een kleinere afstand tot gewasbeschermingsmiddelen aanvaardbaar is. De Afdeling bevestigde dit op 1 april 2026.[19] Deze uitspraken hebben verschillende juridische contexten, maar dezelfde relevante logica: wie de activiteit of afwijking wil realiseren, moet de feiten leveren die nodig zijn om de aanvaardbaarheid daarvan te kunnen beoordelen. Dit betekent niet dat iedere agrariër onder alle omstandigheden een algemene, onbeperkte bewijslast voor ieder denkbaar gezondheidseffect draagt. Het betekent wel dat de provincie de informatie- en onderzoekslast niet feitelijk bij omwonenden mag neerleggen wanneer een bron wordt geïntensiveerd, grasland wordt omgezet, een activiteit dicht bij gevoelige functies plaatsvindt of concrete meet- of natuursignalen bestaan. In zulke situaties ligt een bronzijde-benadering voor de hand: de pagina 6 gebruiker/initiatiefnemer verstrekt vooraf gegevens over middelen, gebruik, emissieroutes, afstand, cumulatie en relevante locatiekenmerken, waarna het bevoegd gezag de aanvaardbaarheid toetst. Voor de provinciale beleidslijn behoort daarom een veel concreter uitgangspunt te gelden. De bollenteler is de professionele gebruiker van de gewasbeschermingsmiddelen en daarmee de partij die de bron creëert en beheerst. De Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden legt in artikel 2a op iedere gebruiker een zorgplicht: wie weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen gevaar voor mens, dier, plant, bodem of water kan ontstaan, moet dat handelen achterwege laten of de redelijkerwijs te verlangen maatregelen nemen om gevaar en nadelige gevolgen te voorkomen of te beperken.[31] Een zorgplicht die bij diffuse emissies niet met controleerbare gegevens wordt onderbouwd, dreigt echter leeg te blijven. Daarom behoort de provincie in haar beleid als uitgangspunt op te nemen dat professionele gebruikers in bollen- en sierteeltgebieden, zeker nabij woningen, scholen, recreatieve routes, natuur en water, verplicht kunnen worden om door onafhankelijke metingen aan te tonen wat vanuit hun percelen in de omgeving terechtkomt.	De Omgevingsvisie volgt artikel 3.2 van de Omgevingswet en bevat een (a.) een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, (b.) de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en (c.) de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid. De uitwerking daarvan in beleid en instrumentatie waar uw zienswijze op betrekking heeft, maakt hier geen deel van uit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	9a	Die monitoring behoort representatief te zijn voor de feitelijke teelt en toepassing: metingen vóór en tijdens het teeltseizoen, rond toepassingsmomenten, aan de perceelsrand en bij de dichtstbijzijnde gevoelige functies, met registratie van gebruikte producten, werkzame stoffen, doseringen, toepassingsmomenten en meteorologische omstandigheden. De beoordeling mag niet worden beperkt tot één werkzame stof, maar moet juist ook de feitelijk aanwezige cocktail en cumulatieve blootstelling zichtbaar maken. De teler hoeft daarmee niet een theoretische afwezigheid van ieder denkbaar risico te bewijzen; hij moet wel controleerbare gegevens leveren waaruit het bevoegd gezag kan beoordelen of zijn concrete bedrijfsvoering voldoet aan de zorgplicht en aan de voorwaarden voor een gezonde leefomgeving. Dat is niet uitzonderlijk. Voor tal van andere milieubelastende bedrijven is het normaal dat de exploitant emissies meet of laat meten, een meetplan hanteert, meetresultaten rapporteert en bewaart zodat het bevoegd gezag kan controleren of aan de milieuregels wordt voldaan.[32] Er is geen overtuigende reden waarom een professionele sector die chemische middelen in de open lucht toepast en waarvan verspreiding buiten het perceel juist onderwerp van wetenschappelijke onzekerheid en maatschappelijke zorg is, principieel van een vergelijkbare bronverantwoordelijkheid zou worden uitgezonderd. De testresultaten moeten vervolgens niet uitsluitend in de bedrijfsadministratie blijven. Zij moeten aan de provincie en het bevoegde gezag worden verstrekt, inhoudelijk worden beoordeeld en als milieu- en, voor zover van toepassing, emissie-informatie actief openbaar worden gemaakt, behoudens concrete wettelijke uitzonderingen. Voor emissiegegevens geldt onder de Woo bovendien een bijzonder sterke openbaarheid.[33] Zo wordt de volgorde hersteld: eerst meet de bron, vervolgens toetst de overheid, en daarna kan publiek controleerbaar worden vastgesteld of de bedrijfsvoering aanvaardbaar is. Het kan niet zo zijn dat burgers eerst zelf op eigen kosten pesticiden in lucht, water of bodem moeten aantonen voordat de overheid van de professionele gebruiker verlangt dat hij laat zien wat zijn activiteit buiten het perceel veroorzaakt. De Europese toelatingsregeling ondersteunt die veiligheidsrichting. Verordening (EG) nr. 1107/2009 verlangt een hoog beschermingsniveau voor mens en milieu, is gebaseerd op het voorzorgsbeginsel en stelt als toelatingscriterium dat middelen bij realistische gebruiksomstandigheden geen onmiddellijke of uitgestelde schadelijke effecten mogen hebben, ook niet via de lucht en met aandacht voor kwetsbare groepen en, waar methoden beschikbaar zijn, cumulatieve en synergistische effecten.[20] Richtlijn 2009/128/EG verlangt bovendien passende risicobeheersing en minimalisering of verbod van pesticidengebruik in bepaalde gebieden die door het publiek of kwetsbare groepen worden gebruikt en in beschermde gebieden.[21]	De Omgevingsvisie volgt artikel 3.2 van de Omgevingswet en bevat een (a.) een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, (b.) de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en (c.) de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid. De uitwerking daarvan in beleid en instrumentatie waar uw zienswijze op betrekking heeft, maakt hier geen deel van uit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	10	5.3 De provinciale memo van 6 juni 2025: de provincie kende het juridische knelpunt Een via de Woo openbaar gemaakte interne provinciale memo van 6 juni 2025 is in dit verband bijzonder relevant. Daarin wordt naar aanleiding van de uitspraak van 2 april 2025 vastgesteld dat voor toepassing van gewasbeschermingsmiddelen bij Natura 2000 moet worden aangetoond dat significante gevolgen kunnen worden uitgesloten, dat het benodigde wetenschappelijke onderzoek op dat moment ontbreekt en dat zonder gedegen onderzoek het gebruik moet worden beëindigd, bijvoorbeeld door zonder deze middelen te telen.[22] Opvallend is vervolgens de bestuurlijke formulering dat onderzoek en een beleidskader nodig zijn “om deze handhavingsverzoeken goed onderbouwd te kunnen afwijzen”.[22] Die formulering vraagt om expliciete duiding. Het doel van onderzoek en handhaving kan niet vooraf het afwijzen van verzoeken zijn; het doel moet zijn vast te stellen of de activiteit rechtmatig en ecologisch aanvaardbaar is. De uitkomst kan dus óók beperking, vergunningplicht of beëindiging zijn. De ontwerp-Omgevingsvisie behoort deze volgorde ondubbelzinnig te herstellen: eerst aantoonbare aanvaardbaarheid, daarna pas toekomstperspectief. De in de memo gekozen formulering is bestuurlijk onbetamelijk – institutionele vooringenomenheid - voor zover zij een vooraf gewenste uitkomst van handhavingsonderzoek suggereert. Een handhavingsonderzoek behoort niet te worden ingericht om verzoeken te kunnen afwijzen, maar om onafhankelijk vast te stellen of het gebruik rechtmatig en aanvaardbaar is en welke maatregel uit de feiten en het recht volgt. Juist waar de provincie zelf erkent dat het noodzakelijke onderzoek ontbreekt, is een vooraf op afwijzing gerichte formulering niet verenigbaar met een open en onbevooroordeelde handhavingspraktijk. Dezelfde memo vermeldt dat bij verschillende provincies al grote aantallen handhavingsverzoeken liepen. Dat onderstreept dat dit geen incidenteel lokaal conflict is maar een structurele uitvoeringsvraag. Juist daarom is provinciale regie nodig die vooraf duidelijk maakt welke gegevens van gebruikers worden verlangd, wanneer onderzoek of vergunningverlening noodzakelijk is en wanneer de toepassing moet worden beperkt of gestaakt. Tijdens een huisbezoek in de Sammerspolder heeft een medewerker van de Provincie Noord-Holland aan indieners meegedeeld dat bij de provincie circa 660 handhavingsverzoeken zouden liggen die verband houden met bollenteelt/gewasbeschermingsmiddelen.	In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma’s. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. In de visie is het belang van natuur en Natura 2000 wel beschreven.
ZW_0085	10a	Indien deze mededeling juist is, is dit een bestuurlijk signaal van uitzonderlijke omvang. Verzocht wordt de mededeling in de Nota van Beantwoording uitdrukkelijk te bevestigen dan wel gemotiveerd te corrigeren en inzichtelijk te maken hoeveel verzoeken zijn ontvangen, hoeveel zijn beslist, hoeveel nog openstaan, wat de gemiddelde behandelduur is en op welke inhoudelijke grondslagen wordt toegewezen of afgewezen. Een provincie die met honderden verzoeken over dezelfde problematiek wordt geconfronteerd, kan die problematiek in een Omgevingsvisie tot 2050 niet blijven behandelen als incidenteel of slechts nader te verkennen.	De verwijzing naar handhavingsverzoeken heeft geen betrekking op de inhoud en reikwijdte van deze Omgevingsvisie. Wij gaan dan ook niet op het verzoek van indiener om in de Nota van Beantwoording daarin nader inzicht te bieden.
ZW_0085	11	6. BESTAANDE WONINGEN: DE AANPASSINGS- EN ONDERZOEKSLAST MAG NIET BIJ OMWONENDEN WORDEN GELEGD De ruimtelijke benadering in de ontwerp-Omgevingsvisie legt nadruk op afstand tussen hinderlijke functies en woon- en leefgebieden. Voor nieuwe woningbouw kan afstand via locatiekeuze worden gerealiseerd. Voor bestaande woningen, tuinen, scholen, recreatieve routes en andere gevoelige functies is die oplossing niet beschikbaar. Een beleidslijn die dan vooral de gevoelige functie beperkt, beschermt feitelijk de bron en verplaatst het ruimtelijke risico naar degenen die de emissie niet veroorzaken. Wanneer een bron van blootstelling naast bestaande gevoelige functies ontstaat of intensiveert, behoort daarom de bronzijde centraal te staan. De eerste vraag moet zijn onder welke voorwaarden de teelt, toepassing of intensivering aantoonbaar verenigbaar is met gezondheid, natuur en water. Bronreductie, zonering, teeltmethode, meld- en informatieplichten, monitoring en waar nodig beperking van gebruik zijn dan geen uitzonderlijke ingrepen, maar logische instrumenten om bestaande functies te beschermen. De definitieve Omgevingsvisie moet daarom verduidelijken dat toekomstperspectief voor de bollensector voorwaardelijk is. Waar de noodzakelijke milieuruimte of veilige ruimtelijke inpassing niet kan worden aangetoond, kan van bewoners niet worden verlangd dat zij eerst individuele schade of causaliteit bewijzen voordat de bron wordt begrensd. Onzekerheid over de feitelijke verspreiding behoort juist aanleiding te zijn voor onderzoek aan de bron en, zolang essentiële onzekerheden niet zijn opgelost, voor proportionele voorzorg.	De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor beleid om blootstelling aan gezondheidsrisico's vanuit gewasbeschermingsmiddelen te beperken. De provincie gaat actief het gesprek aan met gemeenten waar de kans op blootstelling aan gezondheidsrisico's zich concentreert. Van die gemeenten vragen we een nieuwsgierige en proactieve houding om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. We vragen aan gemeenten om hun inzet op te nemen in beleid (zoals in de Omgevingsplannen) en te betrekken in ruimtelijke keuzes. Als onze inzet richting gemeenten niet tot voldoende beweging leidt om blootstelling aan gezondheidsrisico’s te beperken, overwegen we om op meer dwingende wijzen hierop aan te sturen. Daarbij houden wij rekening met het gegeven dat het Rijk werkt aan een landelijk beleidskader voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de woon- en leefomgeving (“gevoelige functies”). Dat zal een gestandaardiseerde systematiek bevatten voor de beoordeling van maatregelen en instrumenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	12	7. HET OER: ALTERNATIEVEN, CUMULATIE EN HANDELINGSPERSPECTIEF Het ontwerp-OER heeft tot doel de gevolgen van het voorgenomen beleid voor de fysieke leefomgeving integraal te beoordelen. Bij natuur en biodiversiteit constateert het OER dat een versnelde transitie naar kringlooplandbouw vervuiling door gewasbeschermingsmiddelen kan verminderen, maar dat deze transitie in het voorgenomen beleid onvoldoende concreet is uitgewerkt om het effect ervan goed te beoordelen.[11] Tegen die achtergrond ontbreekt een voldoende herkenbare vergelijking van beleidsalternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen in open teelten. Voor een volwaardige alternatievenafweging kunnen in ieder geval worden onderzocht: • een referentievariant zonder aanvullende provinciale ruimtelijke sturing; • bronreductie en versnelde omschakeling naar biologische of natuurinclusieve teelt; • gebiedsgerichte spuitzonering rond gevoelige functies, met meerdere afstandsscenario's; • provinciale instructieregels of minimumvereisten voor gemeentelijke omgevingsplannen; • voorwaarden voor uitbreiding van sierteelt en tijdelijke omzetting of verhuur van grasland; • een variant waarin toekomstperspectief voor chemisch-intensieve teelt expliciet afhankelijk wordt gemaakt van aantoonbare emissiereductie, milieuruimte en locatiegeschiktheid, overeenkomstig de lijn die in de Weidse Polders al is gekozen; • een provinciaal meet- en monitoringsprogramma met een vooraf vastgesteld handelingsprotocol; • gebiedsgerichte combinaties van gezondheid, waterkwaliteit, natuur en landbouwtransitie. Ook cumulatie vraagt nadere uitwerking. De ontwerpvisie noemt stapeling van chemische stoffen als relevant, terwijl M105-2024 specifiek betrekking heeft op combinaties van gewasbeschermingsmiddelen en de provinciale ruimtelijke analyse voor deze stofgroep geen indicator bevat. Het OER moet inzichtelijk maken hoe deze ontbrekende informatie de effectbeoordeling en onzekerheidsmarges beïnvloedt.	Het ontwerp-OER beoordeelt oplossingsrichtingen passend bij het detailniveau van de ontwerp-Omgevingsvisie. Niet alle oplossingsrichtingen uit de ontwerp-Omgevingsvisie zijn concreet genoeg om effecten in beeld te brengen. Wat concreet genoeg was om uit te werken is vermeld in het OER. Mogelijke alternatieven en meer gedetailleerde effecten worden onderzocht in MER'ren die worden uitgevoerd als het beleid verder wordt uitgewerkt, bijvoorbeeld in programma's. Een meet- en monitoringsprogramma wordt uitgewerkt na vaststelling van de Omgevingsvisie. Voor het monitoren van de omgevingsvisie gebruiken we de brede basismonitor. Waar nodig passen we de brede basismonitor aan met indicatoren voor ambities en doelen die nieuw zijn ten opzichte van het huidige beleid.
ZW_0085	13	7.1 Cocktailblootstelling: gecombineerde effecten zijn een erkend Europees beoordelingsvraagstuk Het bestaan van een "cocktailvraagstuk" is geen particuliere hypothese. EFSA beschrijft gecombineerde blootstelling aan meerdere chemische stoffen uitdrukkelijk als een afzonderlijk risicobeoordelingsvraagstuk en hanteert voor pesticiden cumulative assessment groups. Daarbij wordt beoordeeld of stoffen die hetzelfde orgaan, systeem of gezondheidseffect raken gezamenlijk een groter effect kunnen hebben; interacties kunnen additief, synergistisch of antagonistisch zijn.[25] De Europese Commissie bevestigt dat Verordening (EG) nr. 1107/2009 verlangt dat schadelijke effecten, inclusief cumulatieve effecten, worden pagina 10 uitgesloten en dat de methodiek voor cumulatieve beoordeling stapsgewijs in de regelgevingspraktijk wordt ingevoerd.[26] De stand van de wetenschap maakt het probleem juist zichtbaar: EFSA heeft inmiddels cumulatieve beoordelingsgroepen ontwikkeld of in ontwikkeling voor onder meer zenuwstelsel, schildklier, lever, nieren en voortplanting, terwijl de volledige uitwerking van alle benodigde cumulatieve beoordelingen nog loopt.[25] De bestaande Europese methoden zijn bovendien vooral ontwikkeld voor voedingsblootstelling en beantwoorden niet de locatiespecifieke vraag welke cumulatieve belasting bewoners via de buitenlucht in een bollenconcentratiegebied ontvangen. Het ontbreken van zo'n methode is dus een kennislacune, geen bewijs dat gelijktijdige luchtblootstelling aan meerdere middelen veilig is. Juist in de Sammerspolder is deze vraag feitelijk geworden. In metingen zijn 27, 28 en 34 stoffen per ronde aangetroffen; over de drie ronden zijn ten minste 40 verschillende stoffen vastgesteld en in het onderliggende meetdossier keren 22 stoffen in alle drie de meetperioden terug.[24] Dat bewijst niet dat het gemeten mengsel een bepaalde ziekte veroorzaakt. Het bewijst wél dat op één woonlocatie sprake is van herhaalde multi-stofblootstelling. Een effectbeoordeling die deze stoffen uitsluitend afzonderlijk beschouwt, beantwoordt daarom niet de feitelijke blootstellingsvraag die zich ter plaatse voordoet.	We nemen hier kennis van

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	14	8. PRAKTIJKVOORBEELD: EGMOND AAN DEN HOEF EN SAMMERSPOLDER De situatie in Egmond aan den Hoef en de Sammerspolder (in provinciale stukken ook aangeduid als Sammerpolder) illustreert waarom de hierboven genoemde beleidsvragen concreet zijn. Het gebied ligt in Beschermd Landschap Noord-Kennemerland. In de provinciale beschrijving wordt de Sammerpolder expliciet genoemd als geschikt habitat voor weidevogels, waarbij onder meer openheid, graslandareaal, microreliëf en relatief hoog waterpeil relevante kwaliteiten zijn.[12] Daarnaast heeft HHNK in de Sammerspolder een bergingsgebied aangelegd vanwege de kwetsbaarheid van het regionale watersysteem voor wateroverlast.[13] In de Sammerspolder zijn op particulier initiatief luchtmetingen uitgevoerd en door Eurofins geanalyseerd. Per meetronde werden cumulatief 27, 28 en 34 verschillende stoffen gekwantificeerd; over de drie ronden zijn ten minste 40 verschillende PUF-stoffen aangetroffen. Zij zijn een concreet en opvallend blootstellingssignaal. Dat geldt temeer omdat volgens de overgelegde perceelsgegevens het dichtstbijzijnde daadwerkelijk beteelde bollenperceel op meer dan circa 90 meter van de meetlocatie ligt. Een provincie die zelf geen dekkende pesticidenindicator heeft, kan zulke herhaalde signalen niet rationeel buiten haar prioritering laten omdat zij particulier zijn verzameld. De aangewezen reactie is onafhankelijke verificatie, brononderzoek en gebiedsgerichte monitoring. Juist omdat de provinciale ruimtelijke analyse geen indicator voor gewasbeschermingsmiddelen bevat, bestaat voor de provincie geen eigen meetbasis waarmee zij deze praktijkgegevens kan weerleggen of relativeren. De kennislacune vergroot daarom de onderzoeksplicht; zij verkleint haar niet. De Omgevingsvisie moet voorkomen dat het ontbreken van overheidsmetingen er in de praktijk toe leidt dat een mogelijk hoge blootstelling bestuurlijk onzichtbaar blijft, dat de bollentelers ongestoord hun gang kunnen gaan en dat de gezondheidsaspecten van bewoners in en nabij bollengebieden niet als veilig voor gezondheid kunnen worden beschreven. Het ontbreken van metingen, ook in de toekomst, lijkt een eenzijdig spoor te zijn waarbij bollenteelt mogelijk blijft en waar het gezondheidsspoor bewust lijkt te worden gemarginaliseerd. Daardoor kan het zijn dat de provincie een aansprakelijkstelling op zich gaat afroepen.	De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor beleid om blootstelling aan gezondheidsrisico's vanuit gewasbeschermingsmiddelen te beperken. De provincie gaat actief het gesprek aan met gemeenten waar de kans op blootstelling aan gezondheidsrisico's zich concentreert. Van die gemeenten vragen we een nieuwsgierige en proactieve houding om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. We vragen aan gemeenten om hun inzet op te nemen in beleid (zoals in de Omgevingsplannen) en te betrekken in ruimtelijke keuzes. Als onze inzet richting gemeenten niet tot voldoende beweging leidt om blootstelling aan gezondheidsrisico’s te beperken, overwegen we om op meer dwingende wijzen hierop aan te sturen. Het Rijk werkt aan een landelijk beleidskader voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de woon- en leefomgeving (“gevoelige functies”). Dat zal een gestandaardiseerde systematiek bevatten voor de beoordeling van maatregelen en instrumenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	15	9. PREVENTIEVE UITVOERING BIJ MOGELIJK ONOMKEERBARE INGREPEN Een tweede uitvoeringsvraag doet zich voor wanneer fysieke terrein- of waterhuishoudkundige ingrepen de waarden kunnen wijzigen die juist object van bescherming of beoordeling zijn. In een zaak is aan de gemeente Bergen verzocht om vóór mogelijke egalisatie, ophoging, bezanding, diepe bodembewerking, drainage of andere relevante ingrepen op een concreet perceel een controleerbare nulopname en norminventarisatie te verrichten. Het verzoek heeft betrekking op onder meer reliëf, microreliëf, grasland, bodem, waterhuishouding en ecologische functies.[14] Deze casus is voor de provinciale visie relevant als uitvoeringsvoorbeeld. Wanneer provinciale kernkwaliteiten mede worden bepaald door microreliëf, graslandareaal, waterpeil, openheid of landschappelijke samenhang, kan de eerste fysieke ingreep niet alleen de waarde aantasten maar ook het bewijs van de oorspronkelijke toestand vernietigen. Een nulopname is daarom noodzakelijk maar niet altijd voldoende: het instrumentarium moet vóór de onomkeerbare handeling operationeel kunnen worden. Anders wordt handhaving achteraf in belangrijke mate illusoir. Het bevoegd gezag moet dan beslissen over een uitgangstoestand die door de mogelijk onrechtmatige handeling zelf is gewijzigd of gewist. De provinciale beleidsuitwerking behoort daarom te onderzoeken en waar juridisch mogelijk te verankeren dat voor duidelijk afgebakende categorieën mogelijk onomkeerbare ingrepen in beschermde of kwetsbare gebieden voorafgaande melding, informatieverstrekking, toetsing of een ander standstill-/interventiemechanisme beschikbaar is. Dat uitgangspunt behoeft geen generieke vergunningplicht voor iedere agrarische handeling te betekenen. Het huidige probleem is juist dat effectieve bescherming niet afhankelijk mag zijn van de eis dat een concrete ingreep vooraf al voldoende “voorzienbaar” is. Wanneer pas bij een concreet en onmiddellijk uitvoeringsvoornemen een preventieve reactie mogelijk wordt, kan bij snel uitgevoerde grondbewerking, drainage, ophoging of egalisatie de uitgangstoestand al zijn verdwenen voordat toezicht kan plaatsvinden. Daarmee ontstaat een handhavingsvacuüm. De provincie behoort daarom voor kwetsbare en beschermde gebieden een vooraf beschikbaar basis- en meldsysteem te organiseren: een controleerbaar gebiedsdossier of portaal waarin nulgegevens over reliëf, waterhuishouding, natuurwaarden en relevante gebruiksfuncties worden vastgelegd en waarin relevante ingrepen vóór uitvoering worden gemeld of anderszins tijdig kenbaar worden gemaakt. Zo kan ook worden opgetreden wanneer een specifieke ingreep tevoren nog niet individueel kon worden voorspeld. Het beschermingsniveau mag niet afhankelijk worden van het toeval dat burgers of toezichthouders een machine tijdig zien aankomen.	De Omgevingsvisie volgt artikel 3.2 van de Omgevingswet en bevat een (a.) een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, (b.) de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en (c.) de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid. De uitwerking daarvan in beleid en instrumentatie waar uw zienswijze op betrekking heeft, maakt hier geen deel van uit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	16	10. RECREATIE, TOERISME EN REGIONALE ECONOMIE: EEN VOORZIENBAAR PROVINCIAAL RISICO De Noord-Hollandse bollenstreken zijn niet uitsluitend productielandschap. Zij zijn tevens onderdeel van het toeristische product van de kustregio: bezoekers komen voor landschap, bollenvelden, wandelen, fietsen en verblijf aan de kust. De provincie verwacht verdere groei van het toerisme. Uit de provinciale Actualisatie Verkenning Waterrecreatie 2025 blijkt bovendien dat circa 34% van de meerdaagse strandbezoekers uit Duitsland komt en dat het aantal buitenlandse meerdaagse kustbezoekers tussen 2012 en 2024 ongeveer is verdubbeld.[23] Het economische belang dat kan worden geraakt is dus concreet en grensoverschrijdend. Het OER onderzoekt niet zichtbaar het scenario waarin onafhankelijke of provinciale monitoring bevestigt dat in toeristisch belangrijke bollenstreken hoge en brede mengsels van gewasbeschermingsmiddelen in de buitenlucht voorkomen, ook op grotere afstand van behandelde percelen. Juist voor gezinnen met jonge kinderen kan dergelijke informatie de risicoperceptie beïnvloeden; kinderen behoren in de Europese gewasbeschermingsregelgeving expliciet tot de kwetsbare groepen.[20] Het is daarom onvoldoende om dit uitsluitend als nog onbewezen toxicologisch eindrisico te behandelen. Reputatie- en bezoekersgedrag reageren op geloofwaardige meetinformatie en onzekerheid lang voordat epidemiologische causaliteit definitief is vastgesteld. Bij omvangrijke, reproduceerbare meetbevindingen is brede openbaarmaking en internationale aandacht redelijkerwijs voorzienbaar. De provincie mag er bij een visie tot 2050 niet van uitgaan dat zulke informatie binnen de Nederlandse beleidscontext blijft. Een negatieve beeldvorming in met name de Duitse markt kan gevolgen hebben voor verblijfstoerisme, horeca, recreatiebedrijven en het internationale imago van het bollenlandschap. Het OER hoeft niet te veronderstellen dat die schade zeker optreedt, maar moet dit voorzienbare scenario wel expliciet onderzoeken. Ook vanuit het economisch belang van de bollensector zelf is snelle emissiereductie en geloofwaardige monitoring daarom rationeler dan het laten voortbestaan van een ononderzochte blootstellingsvraag. In een lopende, nog niet afgeronde technische vergelijking worden beschikbare Duitse luchtmetingen naast meetresultaten uit Noord-Holland gelegd. De ene Noord-Hollandse woonlocatie komt daarmee, in een bovendien kortere meetperiode, uit op circa 68,4% van de totale hoeveelheid pendimethalin van het volledige Duitse meetnet van 49 locaties gezamenlijk. Dezelfde Egmondse meetreeks vertegenwoordigt bovendien circa 103 Duitse mediaanlocaties; alleen de maartmeting van ongeveer zes weken komt al overeen met circa 48 Duitse mediaanlocaties gemeten over zeven maanden.	De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor beleid om blootstelling aan gezondheiedsrisico's vanuit gewasbeschermingsmiddelen te beperken. De provincie gaat actief het gesprek aan met gemeenten waar de kans op blootstelling aan gezondheidsrisico's zich concentreert. Van die gemeenten vragen we een nieuwsgierige en proactieve houding om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. We vragen aan gemeenten om hun inzet op te nemen in beleid (zoals in de Omgevingsplannen) en te betrekken in ruimtelijke keuzes. Als onze inzet richting gemeenten niet tot voldoende beweging leidt om blootstelling aan gezondheidsrisico’s te beperken, overwegen we om op meer dwingende wijzen hierop aan te sturen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	16a	Deze vergelijking wordt nog technisch gevalideerd en wordt daarom niet als toxicologische risicobeoordeling of definitieve wetenschappelijke conclusie gepresenteerd. De orde van grootte is echter zodanig uitzonderlijk dat de provincie deze bevinding niet redelijkerwijs buiten haar eigen onderzoeks- en beleidsafweging kan laten. Juist deze mogelijke wanverhouding maakt ook het internationale reputatie- en economische risico concreet. Tegen deze achtergrond kan de economische belangenafweging niet worden beperkt tot het toekomstperspectief van de bollensector zelf. De provincie dient eveneens te beoordelen welke andere economische belangen door de gekozen beleidsrichting kunnen worden geraakt. Dat geldt in het bijzonder voor recreatie en toerisme in de Noord-Hollandse kust- en bollenregio's, waar landschap, natuur, verblijfskwaliteit en de beleving van de fysieke leefomgeving belangrijke onderdelen van het toeristische product vormen. Daarbij is niet alleen eventuele objectief vast te stellen gezondheidsschade relevant. Ook geloofwaardige informatie over omvangrijke of afwijkende blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen kan het gedrag van bezoekers beïnvloeden voordat over ieder afzonderlijk gezondheidseffect wetenschappelijke zekerheid bestaat. Voor een provincie die een aanzienlijk deel van haar kusttoerisme uit het buitenland en in het bijzonder uit Duitsland aantrekt, is dat geen louter theoretisch communicatievraagstuk, maar een voorzienbaar economisch risico dat in een langetermijnvisie tot 2050 behoort te worden betrokken. Dat risico krijgt extra betekenis indien de lopende internationale vergelijking wordt bevestigd. Wanneer op één Noord-Hollandse woonlocatie gedurende relatief korte meetperioden hoeveelheden van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen worden aangetroffen die zich uitzonderlijk ongunstig verhouden tot resultaten uit een omvangrijk Duits meetnet, is redelijkerwijs voorzienbaar dat dergelijke bevindingen ook buiten Nederland maatschappelijke en journalistieke belangstelling zullen krijgen, De wezenlijke beleidsvraag is daarmee niet óf negatieve publiciteit met zekerheid zal ontstaan, maar of de provincie het redelijkerwijs voorzienbare scenario waarin geloofwaardige meetgegevens leiden tot internationale aandacht, veranderde risicoperceptie en mogelijk ander bezoekersgedrag voldoende heeft onderzocht.	De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor beleid om blootstelling aan gezondheiedsrisico's vanuit gewasbeschermingsmiddelen te beperken. De provincie gaat actief het gesprek aan met gemeenten waar de kans op blootstelling aan gezondheidsrisico's zich concentreert. Van die gemeenten vragen we een nieuwsgierige en proactieve houding om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. We vragen aan gemeenten om hun inzet op te nemen in beleid (zoals in de Omgevingsplannen) en te betrekken in ruimtelijke keuzes. Als onze inzet richting gemeenten niet tot voldoende beweging leidt om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken, overwegen we om op meer dwingende wijzen hierop aan te sturen.
ZW_0085	16b	Juist waar Duitse bezoekers een substantieel aandeel van het meerdaagse kusttoerisme vertegenwoordigen, behoort ook de gevoeligheid van deze markt in de economische effectbeoordeling te worden betrokken. Daarmee ontstaat tevens een bredere vraag naar de proportionaliteit van de economische belangenafweging. Heeft de provincie onderzocht welk economisch belang zij beschermt door toekomstperspectief te bieden aan chemisch-intensieve bollenteelt, en welk economisch belang zij tegelijkertijd aan reputatie- en marktrisico's blootstelt indien blijkt dat de daarmee samenhangende emissies zich ook buiten de behandelde percelen en in woon-, natuur- en recreatiegebieden manifesteren? Zonder inzicht in beide zijden van die afweging kan niet worden vastgesteld dat de gekozen beleidsrichting ook economisch evenwichtig is.	Zoals hierboven al eerder genoemd, zijn de gemeenten primair verantwoordelijk voor beleid om blootstelling aan gezondheidsrisico's vanuit gewasbeschermingsmiddelen te beperken. De provincie gaat actief het gesprek aan met gemeenten waar de kans op blootstelling aan gezondheidsrisico's zich concentreert. Van die gemeenten vragen we een nieuwsgierige en proactieve houding om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. We vragen aan gemeenten om hun inzet op te nemen in beleid (zoals in de Omgevingsplannen) en te betrekken in ruimtelijke keuzes. Als onze inzet richting gemeenten niet tot voldoende beweging leidt om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken, overwegen we om op meer dwingende wijzen hierop aan te sturen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	17	11. HANDHAVING EN PROVINCIALE REGIE: VAN REACTIEF NAAR VOORAF AANTOONBAAR De ontwerpstukken moeten ook worden bezien tegen de uitvoeringspraktijk. De provinciale memo van 6 juni 2025 erkent dat zonder gedegen onderzoek significante Natura 2000-gevolgen niet kunnen worden uitgesloten en dat gebruik van gewasbeschermingsmiddelen dan niet zonder meer kan doorgaan.[22] Tegelijk blijkt uit dezelfde stukken dat de uitvoeringspraktijk sterk reactief is en dat handhavingsverzoeken een belangrijk startpunt voor toezicht vormen. Dat model legt het initiatief en een groot deel van de feitelijke bewijsvergaring bij burgers en natuurorganisaties. Dat is maatschappelijk onbehoorlijk want nu wordt de overheidstaak voor een deel ingevuld door de burgers. Voor een activiteit met diffuse emissies en onvolledige meetgegevens is dat een structureel tekort. De provincie beschikt over de bevoegdheden, de gebiedskennis en de mogelijkheid om via vergunningverlening, toezicht, instructieregels en monitoring vooraf duidelijkheid te organiseren. De sector beschikt bovendien over informatie die omwonenden niet hebben: gebruikte producten, doseringen, toepassingsmomenten, percelen, meteorologie en bedrijfsvoering. Een effectief provinciaal stelsel behoort die informatie aan de bron beschikbaar te maken voor toetsing in plaats van te wachten tot derden na blootstelling proberen te reconstrueren wat is gebeurd. De beleidsmatige asymmetrie is daarom relevant. De ruimtelijke positie en het toekomstperspectief van de bollensector zijn in provinciale en gebiedsdocumenten concreet benoemd, terwijl bescherming tegen emissies vaak wordt doorgeschoven naar nader onderzoek, vrijwillige transitie of latere besluitvorming. Dat verschil verlangt een expliciete rechtvaardiging. Economisch perspectief is een legitiem belang, maar kan niet vooraf zwaarder worden verankerd dan de voorwaarden waaronder gezondheid, natuur en water daadwerkelijk worden beschermd.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast.
ZW_0085	18	11.1 RECHTSBESCHERMING EN AANSPRAKELIJKHEID: BESTUURLIJKE PASSIVITEIT IS NIET ZONDER RECHTSGEVOLG De provincie kan niet ervan uitgaan dat het ontbreken van volledige toxicologische zekerheid ook betekent dat uitblijven van handelen geen juridisch risico meebrengt. Artikel 6:162 BW omvat niet alleen onrechtmatig handelen, maar ook onrechtmatig nalaten. Overheidsaansprakelijkheid is niet automatisch: daarvoor moeten onder meer onrechtmatigheid, toerekenbaarheid, schade, causaal verband en het relativiteitsvereiste van artikel 6:163 BW worden beoordeeld.[27] Maar wanneer een overheid ondanks concrete signalen, toepasselijke beschermingsnormen en beschikbare bevoegdheden een voorzienbaar risico onzorgvuldig laat voortbestaan, kan dat nalaten in een concreet geval onderwerp worden van een aansprakelijkstelling en rechterlijke toetsing. Daarnaast beschikken burgers en milieuorganisaties over bestuursrechtelijke rechtsmiddelen. Op een voldoende bepaald handhavingsverzoek moet een formeel besluit volgen waartegen, afhankelijk van het toepasselijke stelsel, bezwaar en beroep openstaan. Bij niet tijdig beslissen kan na ingebrekestelling beroep wegens niet tijdig beslissen worden ingesteld en kan de rechter het bestuursorgaan tot besluitvorming dwingen.[29] Het Verdrag van Aarhus verlangt bovendien toegang tot bestuurlijke of rechterlijke procedures waarmee handelingen én nalaten van overheden die in strijd zijn met milieurecht kunnen worden aangevochten. De Europese Commissie heeft dit in haar in juli 2026 geactualiseerde mededeling over toegang tot de rechter opnieuw benadrukt.[28] Afhankelijk van de aard van het overheidshandelen en de beschikbare bestuursrechtelijke rechtsgang kan daarnaast de civiele rechter relevant zijn voor een vordering uit onrechtmatige daad, een verbods- of gebodsvordering of schadevergoeding. Een stichting of vereniging die aan de wettelijke voorwaarden voldoet kan voor gelijksoortige belangen een collectieve actie instellen op grond van artikel 3:305a BW.[30] Deze routes betekenen niet dat iedere beleidsmatige tekortkoming automatisch tot aansprakelijkheid leidt. Zij betekenen wel dat burgers niet rechteloos zijn wanneer een provincie structureel niet beslist, niet onderzoekt of niet optreedt tegen een mogelijk met milieurecht strijdige situatie. Voor deze Omgevingsvisie is dat een bestuurlijk relevant risico. Naarmate meer concrete signalen beschikbaar zijn - eigen provinciale memo's, Statenopdrachten, grote aantallen handhavingsverzoeken en locatiespecifieke meetgegevens - wordt het minder verdedigbaar om de beschermingsvraag naar onbepaalde toekomstige kennis door te schuiven. Het voorkomen van schade en procedures vraagt daarom juist om vooraf duidelijke normen, broninformatie, monitoring, beslistermijnen en een escalatiepad. Rechtsbescherming achteraf mag geen substituut worden voor bescherming vooraf.	Wij nemen hier kennis van.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	19	12. CONCRETE VERZOEKEN Verzocht wordt om de ontwerp-Omgevingsvisie, het OER en de Nota van Beantwoording op de volgende punten aan te vullen: 1. Leg expliciet vast dat de huidige provinciale stapelings- en hotspotanalyse geen ruimtelijke conclusie over gewasbeschermingsmiddelen kan dragen, omdat deze blootstellingscategorie niet in de analyse is opgenomen; behandel het ontbreken van gegevens als kennislacune en niet als aanwijzing van veiligheid. 2. Maak inzichtelijk waar en hoe A27-2025 in de ontwerp-Omgevingsvisie is verwerkt en neem de door Provinciale Staten vastgestelde richting - beperking van schadelijke gevolgen waar nodig en mogelijk - herkenbaar en operationeel op in de definitieve visie.	In de beantwoording van de onderdelen hiervoor zijn we ingegaan op de door indiener ingebrachte punten.
ZW_0085	19a	10. Leg voor bestaande woon- en verblijfsfuncties een bronzijde-benadering vast. Waar nieuwe of intensievere teelt of concrete signalen bestaan, moet de gebruiker/initiatiefnemer de locatie- en activiteitsspecifieke gegevens leveren die nodig zijn om aanvaardbaarheid te beoordelen; de kennislacune mag niet bij omwonenden worden neergelegd. Leg daarbij vast dat de provincie, waar de aard, ligging of intensiteit van de teelt daartoe aanleiding geeft, een onafhankelijke meet- en rapportageverplichting aan de professionele gebruiker verlangt of via het passende provinciale/gemeentelijke instrumentarium laat opleggen. De metingen moeten de verspreiding buiten het perceel, de relevante cocktail van stoffen en de blootstelling bij gevoelige functies kunnen beoordelen. De resultaten worden door het bevoegd gezag inhoudelijk getoetst en als milieu- en emissie-informatie openbaar gemaakt voor zover de wet dat toelaat of verlangt. 11. Zorg dat bij mogelijk onomkeerbare fysieke ingrepen het instrumentarium vóór de eerste ingreep effectief kan zijn; onderzoek en veranker waar juridisch mogelijk voorafgaande melding, informatie, toetsing of standstill/interventie, zodat handhaving niet pas start nadat uitgangstoestand en bewijs zijn verdwenen. 12. Neem in het OER een volwaardige gevoeligheidsanalyse op van gevolgen voor recreatie, toerisme en regionale economie indien monitoring een hoge cumulatieve pesticidenbelasting in toeristisch belangrijke teeltgebieden bevestigt, met bijzondere aandacht voor de Duitse bezoekersmarkt en gezinnen met jonge kinderen. 13. Licht de interne provinciale memo van 6 juni 2025 expliciet toe: hoe verhoudt de daarin erkende noodzaak om significante effecten vooraf uit te sluiten zich tot de formulering dat onderzoek nodig is om handhavingsverzoeken te kunnen afwijzen, en hoe wordt geborgd dat bescherming en rechtmatigheid - niet afwijzing als uitkomst - het uitgangspunt zijn? 14. Maak transparant welke sector-, bewoners-, gezondheids-, natuur-, water- en recreatiebelangen bij de beleidsvorming over bollenconcentratiegebieden en gewasbeschermingsmiddelen zijn betrokken en motiveer hoe de verschillende belangen zijn gewogen aan 15. Beantwoord deze punten afzonderlijk en inhoudelijk in de Nota van Beantwoording en geef per punt welke aanpassing plaatsvindt in de definitieve Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening, het Programma Gezonde Leefomgeving, het Regionaal Water- en Bodemprogramma of de uitvoerings- en handhavingspraktijk. 16. Bevestig dan wel gemotiveerd corrigeer de tijdens het huisbezoek door een provinciale medewerker gedane mededeling dat circa 660 handhavingsverzoeken over bollenteelt/gewasbeschermingsmiddelen bij de provincie liggen en publiceer aantallen ontvangen, openstaande en afgedane verzoeken, behandelduur en uitkomsten.	In de beantwoording van de onderdelen hiervoor zijn we ingegaan op de door indiener ingebrachte punten.
ZW_0085	19b	17. Leg een provinciaal rechtsbeschermings- en escalatieprotocol vast waarin voor burgers en organisaties duidelijk is waar signalen en handhavingsverzoeken worden ingediend, welk bestuursorgaan bevoegd is, welke informatie de provincie zelf vergaart, binnen welke termijn wordt beslist en wanneer preventieve of tijdelijke maatregelen worden overwogen. 18. Betrek in de definitieve visie expliciet het aansprakelijkheids- en procesrisico van structureel niethandelen bij concrete milieusignalen. Maak duidelijk dat onzekerheid niet wordt afgewenteld op omwonenden en dat het provinciale beleid erop is gericht schade en procedures te voorkomen door tijdig onderzoek, broninformatie en risicobeheersing.	In de beantwoording van de onderdelen hiervoor zijn we ingegaan op de door indiener ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0085	20	13. SLOT De kern van deze zienswijze is niet dat reeds volledige wetenschappelijke zekerheid over ieder gezondheidseffect bestaat. De kern is dat de provincie zelf erkent dat voor gewasbeschermingsmiddelen een volledig ruimtelijk blootstellingsbeeld ontbreekt, terwijl Europese regels, recente rechtspraak, eigen Statenopdrachten, de Weidse Polders en concrete meetgegevens allemaal in dezelfde richting wijzen: onzekerheid vereist onderzoek en risicobeheersing en kan niet worden omgezet in een onvoorwaardelijke aanspraak op voortzetting of intensivering. Toekomstperspectief voor de bollensector is een uitkomst van een aantoonbaar veilige en juridisch houdbare inpassing, niet het vertrekpunt waaraan gezondheid, natuur en water zich vervolgens moeten aanpassen. Waar de sector of een individuele gebruiker de relevante voorwaarden niet kan aantonen, moet de mogelijkheid van bronbeperking, zonering, andere teeltmethoden of het achterwege laten van intensivering reëel zijn. Het bewijsrisico van ontbrekende overheidsmetingen behoort niet bij omwonenden of natuur te worden neergelegd. Verzocht wordt de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER in die zin aan te vullen en de gemaakte keuzes in de Nota van Beantwoording controleerbaar te motiveren. Een beleid dat de economische ruimte voor bollenteelt concreet beschermt maar de bewijs-, meet- en veiligheidsvragen grotendeels naar later doorschuift, is zonder nadere motivering niet evenwichtig. Daarbij past tevens erkenning dat burgers en milieuorganisaties juridische middelen hebben om besluiten, niet-tijdig beslissen en onder omstandigheden ook onrechtmatig overheidshandelen of nalaten aan rechterlijke toetsing te onderwerpen. De provincie voorkomt aansprakelijkheids- en procesrisico niet door onzekerheid onbesproken te laten, maar door aantoonbaar tijdig, zorgvuldig en preventief te handelen.	In de beantwoording van de onderdelen hiervoor zijn we ingegaan op de door indiener ingebrachte punten.
ZW_0086	1	De ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland is van groot belang voor de gemeente Haarlemmermeer. Wij hebben de visie dan ook met grote betrokkenheid bestudeerd en brengen hierbij onze zienswijze namens de gemeente Haarlemmermeer naar voren. De visie biedt een helder en ambitieus kader voor een toekomstbestendig Noord-Holland en wij onderschrijven de urgentie van de opgaven. Ook Haarlemmermeer zet zich onverminderd in voor de realisatie hiervan, zoals blijkt uit ons coalitieakkoord 'Samen maken we Haarlemmermeer, meer wonen, leefbaarheid en veiligheid'. Wij beschouwen de provincie daarbij als een belangrijke partner. Die inzet is niet vrijblijvend: Haarlemmermeer levert al een substantiële en zichtbare bijdrage aan de regionale opgaven, onder meer met de realisatie van PARK21, eigen investeringen in energie- infrastructuur, onze rol als grootschalig ontwikkelgebied binnen de Westflank van de MRA en als vestigingslocatie voor Schipholgebonden bedrijvigheid en digitale infrastructuur. Tegelijk constateren wij dat Haarlemmermeer wordt aangewezen als drager van een zware cumulatie van provinciale en rijksbelangen — woningbouw, Schiphol, piekwaterberging, energietransitie, glastuinbouwtransformatie — terwijl de concrete investeringen, juridische borging en samenwerkingsstructuren in de visie nog grotendeels ontbreken. Wij verwachten dat de ter inzagelegging en de vaststelling van de visie de opmaat is naar bindende afspraken over de realisatie van onze gedeelde ambities, niet slechts een herbevestiging van intenties. Wij gaan hier graag met u het gesprek over aan. Wij vragen de provincie daarbij om haar rol scherper te positioneren. Op vrijwel elk thema in deze zienswijze — mobiliteit, energie-infrastructuur, waterveiligheid, et cetera — ligt de nadruk in de omgevingsvisie Noord-Holland op het stellen van voorwaarden aan gemeentelijke ontwikkeling. Wij vragen de provincie om zich, naast deze rol, nadrukkelijker op te stellen als overheid die zelfverantwoordelijkheid draagt voor het realiseren van de noodzakelijke randvoorwaarden — infrastructuur, energienetwerken, waterveiligheid — en die daarbij actief inzet op publiek-private samenwerking met marktpartijen, netbeheerders en het Rijk. Waar in deze zienswijze wordt gevraagd om koppeling van gemeentelijke ontwikkeling aan provinciale voorwaarden, vragen wij die koppeling nadrukkelijk in twee richtingen te lezen: ook de provincie committeert zich daarmee aan tijdige realisatie van de noodzakelijke randvoorwaarden.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van de urgentie van de opgaven in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. We willen daarbij graag met indiener samenwerken. Wij zullen daarvoor een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	2	Woningbouw en bereikbaarheid: ambitie en realisme Wij onderschrijven de grote woningbouwopgave van bijna 275.000 woningen in Noord-Holland tot 2049 en de prominente rol die de Westflank van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) daarin speelt. De opname van de Woondeal met het Rijk in het kader van de Nationale Omgevingsvisie Executiekracht (NOVEX) MRA is een belangrijke stap, evenals de status van Haarlemmermeer als grootschalig ontwikkelgebied (MRA-West met Spoorzone-Hoofddorp en de overige gebiedsontwikkelingen in Hoofddorp en Haarlemmermeer-West). Dit moet wel worden gevolgd door concrete en afdwingbare afspraken over bereikbaarheid, infrastructuur en bekostiging. Voor de realisatie van grootschalige woningbouw in Haarlemmermeer is de doortrekking van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp als onderdeel van het project OV-verbinding Amsterdam- Haarlemmermeer (OVAH) van doorslaggevend belang. Niet alle woningbouw hoeft te wachten tot deze lijn volledig is gerealiseerd, maar het woningbouwtempo en de fasering moeten aantoonbaar in de pas lopen met de beschikbare en toekomstige OV-capaciteit. Voorkomen moet worden dat grote aantallen woningen worden toegevoegd terwijl de noodzakelijke schaalsprong in het openbaar vervoer onzeker blijft of pas op veel langere termijn wordt gerealiseerd. Wij vragen de provincie om: • In het uitvoeringsprogramma bij de omgevingsvisie expliciet aandacht te besteden aan de samenhang tussen woningbouwfasering in Haarlemmermeer-West en de groei van de OV-capaciteit. Daarnaast zich er samen met ons en het Rijk voor in te zetten dat de besluitvorming over de doortrekking van de Noord/Zuidlijn naar Hoofddorp niet achterblijft bij het woningbouwtempo. Voor de periode tot aan realisatie van deze OV- verbinding vragen wij de provincie mee te denken over passende tussentijdse mobiliteitsmaatregelen, zodat bereikbaarheid en leefbaarheid gelijke tred houden met de woningbouwopgave. Te bevestigen dat het zoekgebied c.q. de contour die de omgevingsvisie Noord-Holland voor de Westflank van Haarlemmermeer hanteert, aansluit bij de gemeentelijke plancapaciteit en begrenzing zoals opgenomen in de Omgevingsvisie Haarlemmermeer 2040 en het Volkshuisvestingsprogramma, met specifieke aandacht voor de transformaties in Cruquius, waar al intentieovereenkomsten met ontwikkelaars zijn gesloten. Eventuele discrepanties tussen provinciale en gemeentelijke begrenzing of programmering verzoeken wij tijdig te signaleren en op te lossen, zodat deze niet later doorwerken in instructieregels of vergunningverlening.	In lijn met uw reactie is ook in onze visie opgenomen dat in Haarlemmermeer grote aantallen woningen kunnen worden gebouwd, maar dat het hierbij niet alleen gaat om het bouwen van woningen maar ook dat hier de bijbehorende mobiliteits- en energie-infrastructuur, voorzieningen en recreatie worden ontwikkeld. De provincie wijst zelf geen woningbouwgebieden aan, maar gaat voor de woningbouwlocaties uit van de gebieden en begrenzing die de gemeenten voor (regionaal) grootschalig hebben aangewezen en in plancapaciteit hebben opgenomen.
ZW_0086	3	Het afwegingsprincipe 'zuinig omgaan met ruimte' door te ontwikkelen naar 'slim omgaan met ruimte'. Waar 'zuinig' vooral uitgaat van terughoudendheid en beperking, biedt 'slim' ruimte voor meervoudig ruimtegebruik, verdichting en innovatieve combinaties van functies — bijvoorbeeld het combineren van wonen met energieopwekking en -opslag, of van waterberging met recreatie. Dat sluit beter aan bij de ambitie van zowel gemeente als provincie om innovatief en toekomstbestendig met de schaarse ruimte in Noord-Holland om te gaan.	Vanwege het gebrek aan ruimte vinden wij het passender om van zuinig omgaan met ruimte te spreken. 'Slim' refereert vaak ook aan technische oplossingen in plaats van ruimtelijke oplossingen.
ZW_0086	4	Schiphol: economie en gezonde leefomgeving in balans Schiphol is van groot economisch belang voor Haarlemmermeer, de MRA en Nederland als geheel — als motor voor werkgelegenheid, internationale bereikbaarheid en vestigingsklimaat. Wij verwelkomen het dat de provincie de cumulatieve milieubelasting van Schiphol — geluid, luchtkwaliteit, fijnstof — als provinciaal belang erkent en benoemt dat Haarlemmermeer een zichtbare plek verdient in de verdeling van investeringen en kwaliteitsverbetering. Wij stellen voor om een gezonde leefomgeving ook op te nemen als zelfstandig algemeen provinciaal belang in het hoofdstuk Schiphol en omgeving, naast en gelijkwaardig aan de overige daar genoemde belangen. Daarmee krijgt het beschermen en verbeteren	Wij onderschrijven het belang dat Haarlemmermeer hecht aan een gezonde leefomgeving in de Schipholregio. Een gezonde leefomgeving is in de Omgevingsvisie reeds als provinciaal belang geborgd en is in het hoofdstuk Schiphol en omgeving verder uitgewerkt als een centrale regionale opgave. Daarbij zetten wij in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting en een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen. Daarmee krijgt gezondheid een volwaardige plaats naast bereikbaarheid, economie en ruimtelijke ontwikkeling. Een afzonderlijke toevoeging van een nieuw provinciaal belang is daarom niet nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	5	De ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland gaat uit van een groei van het aantal reizigers dat op Schiphol de reis begint of eindigt van 43,6 miljoen in 2025 naar circa 65 miljoen in 2050. Wij constateren dat dit scenario aanzienlijk lager ligt dan de bandbreedte van 70 tot 90 miljoen passagiers waarmee Haarlemmermeer rekening houdt in de Nota van Uitgangspunten (NvU) voor het Ruimtelijk Ontwikkelingsplan Schiphol (ROP). Dit verschil is niet louter cijfermatig: het bepaalt in belangrijke mate de opgaven op het gebied van geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, bereikbaarheid en ruimtebeslag waarmee onze gemeente wordt geconfronteerd, en daarmee ook de zwaarte van de opgaven die de provincie in deze Omgevingsvisie aan Haarlemmermeer toedeelt. Wij vragen de provincie om in de omgevingsvisie Noord-Holland en de onderliggende omgevingseffectrapportage te motiveren op welk groeiscenario wordt gestuurd, dit scenario te toetsen aan de meest actuele inzichten — waaronder de bandbreedte die Haarlemmermeer in de NvU voor het ROP hanteert — en de ruimtelijke en milieueffecten van beide scenario's inzichtelijk te maken. Zolang deze discrepantie onopgehelderd blijft, bestaat het risico dat de leefbaarheids- en capaciteitsopgaven voor Haarlemmermeer in de omgevingsvisie Noord-Holland worden onderschat. Ook op dit thema geldt dat de balans tussen economie en leefomgeving alleen wordt geborgd wanneer de provincie, naast het stellen van kaders, zelf een actieve en zichtbare rol pakt in de uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio.	Wij herkennen het belang van een helder en consistent uitgangspunt voor de toekomstige ontwikkeling van de passagiersstromen op Schiphol. Naar aanleiding van de zienswijzen is de tekst in de Omgevingsvisie op dit punt verduidelijkt. Daarbij wordt nu expliciet onderscheid gemaakt tussen het totale aantal passagiers op Schiphol en het aantal zogenoemde O&D-passagiers: reizigers die hun reis op Schiphol beginnen of eindigen. De circa 65 miljoen passagiers in 2050 betreft de verwachte ontwikkeling van het aantal O&D-passagiers en is daarmee niet rechtstreeks vergelijkbaar met een bandbreedte voor het totale aantal passagiers. In de aangepaste Omgevingsvisie is opgenomen dat het totale aantal passagiers bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad kan toenemen tot ten minste circa 90 miljoen per jaar in 2050. Het aantal O&D-passagiers kan daarbij groeien tot circa 65 miljoen. Daarmee sluit de Omgevingsvisie aan bij de constatering van Haarlemmermeer dat bij de ruimtelijke ontwikkeling rekening moet worden gehouden met aanzienlijk grotere passagiersstromen. Juist de groei van het aantal O&D-passagiers is relevant voor de landzijdige bereikbaarheid, omdat deze reizigers gebruikmaken van het weg- en OV-systeem rond Schiphol. De Omgevingsvisie benoemt daarom expliciet de gevolgen voor bereikbaarheid, woningbouw, leefomgevingskwaliteit, energie en ruimtegebruik als samenhangende regionale opgave. De genoemde aantallen vormen geen afzonderlijke beleidsmatige groeiscenario’s waarop de provincie stuurt. De ontwikkeling van het aantal vliegtuigbewegingen en de gebruiksruimte van Schiphol worden in belangrijke mate door het Rijk bepaald. De Omgevingsvisie brengt in beeld welke ruimtelijke opgaven ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kunnen ontstaan. De zienswijze heeft geleid tot verduidelijking van de verschillende passagiersbegrippen en de ruimtelijke gevolgen daarvan in de Omgevingsvisie.
ZW_0086	6	De uitkomsten van het gezamenlijk met Schiphol en Haarlemmermeer op te stellen geactualiseerde omgevingsplan Schipholgebied te verankeren in zowel de definitieve omgevingsvisie Noord-Holland als de uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio, zodra deze beschikbaar zijn. • Op korte termijn een expliciete positie in te nemen over de reservering Schiphol Noordwest, die — net als de havenreservering Houtrakpolder, waarop wij verderop in deze zienswijze uitgebreid ingaan — vooralsnog geen einddatum kent en daarmee langdurige onzekerheid creëert voor omliggende ontwikkelingen. • Deze reservering te koppelen aan een concrete besluitvormingshorizon, en helder te maken welke ruimtelijke gevolgen dit heeft voor aangrenzende ontwikkelingen in Haarlemmermeer — waaronder PARK21 — als onderdeel van het integrale plan voor de Schipholregio. • Te motiveren op welk groeiscenario de omgevingsvisie Noord-Holland precies stuurt en het huidige cijfer van 43,6 -> 65 miljoen expliciet te onderbouwen, dat te toetsen aan het scenario aan de bandbreedte van 70-90 miljoen die wij hanteren in de Nvü ROP en milieueffecten van béide scenario's in de Omgevingsvisie en de OER inzichtelijk te maken, zodat niet één laag scenario de basis vormt voor de hele Schiphol-paragraaf.	Wij onderschrijven het belang van een gezamenlijke ruimtelijke uitwerking van Schiphol en zijn omgeving. De Omgevingsvisie zet daarom in op een integraal plan voor Schiphol en omgeving, in samenhang met de gebiedsgerichte samenwerking binnen NOVEX Schiphol. Daarbij worden de ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, energie, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit in samenhang bezien. De verdere uitwerking hiervan vindt samen met Haarlemmermeer, het Rijk, Schiphol en andere betrokken partijen plaats. Het geactualiseerde omgevingsplan voor het Schipholgebied kan daarbij een belangrijke bouwsteen vormen. Omdat dit nog in ontwikkeling is, kan op de inhoud daarvan in de Omgevingsvisie niet worden vooruitgelopen. Naar aanleiding van de zienswijzen is de positie van Schiphol Noordwest in de Omgevingsvisie nader toegelicht. De reservering blijft gehandhaafd zolang onvoldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan. Het gebied kan mogelijk nodig zijn als schuifruimte gedurende de langdurige vernieuwing van Schiphol Centrum en kan op langere termijn een rol spelen bij de ontwikkeling van de luchthaven. Met de reservering wordt niet vooruitgelopen op een besluit over daadwerkelijke ontwikkeling van Schiphol Noordwest. Een eventuele ontwikkeling vraagt om een integrale ruimtelijke afweging. Een concrete besluitvormingshorizon voor het vervallen of benutten van de reservering kan op dit moment niet worden vastgelegd, omdat deze mede afhankelijk is van de toekomstige ruimtelijke behoefte van Schiphol en besluitvorming waarvoor het Rijk bevoegd is. De effecten op omliggende functies worden bij een eventuele verdere uitwerking integraal betrokken. PARK21 is in de aangepaste Omgevingsvisie expliciet benoemd als een van de grotere landschappelijke structuren die behouden en versterkt moeten worden. Voor de passagiersontwikkeling is de Omgevingsvisie eveneens verduidelijkt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het totale aantal passagiers, dat richting 2050 kan toenemen tot ten minste circa 90 miljoen, en het aantal O&D-passagiers, dat kan toenemen tot circa 65 miljoen. Het gaat daarmee niet om twee concurrerende groeiscenario’s, maar om twee verschillende indicatoren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	7	Mobiliteit: OV-verbinding OVAH, regionaal wegennet en samenwerking met het Rijk Een sterke openbaarvervoerverbinding tussen Amsterdam, Schiphol en Hoofddorp is randvoorwaardelijk voor zowel de voorziene grootschalige woningbouw in Haarlemmermeer als de verdere ontwikkeling van Schiphol: zonder deze schaalsprong in het OV kunnen beide opgaven niet op de voorziene schaal en in het voorziene tempo worden gerealiseerd. Wij onderschrijven dan ook het belang van de realisatie van deze verbinding. In de governance van het project OVAH, een MIRT-verkenning waarin Rijk en regio samenwerken, heeft het bestuurlijk overleg — waarin provincie en gemeente beide zitting hebben — inmiddels meermaals uitgesproken dat een (grotendeels) bovengrondse metroverbinding het enige alternatief is. Wij onderschrijven, samen met de provincie, het standpunt dat deze metroverbinding wordt doorgetrokken tot Hoofddorp. Een voorkeursbeslissing over het eindpunt wordt eind 2026 verwacht, vrijwel gelijktijdig met de voorziene vaststelling van de definitieve omgevingsvisie Noord-Holland. De bekostiging hiervan is in de Plan-MER ((Milieueffectrapportage voor plannen) door alle betrokken partijen als oplosbaar aangemerkt. Wij vragen de provincie te borgen dat de OV-opgave — inclusief de doortrekking tot Hoofddorp waarvoor wij ons, samen met de provincie, uitspreken — onverkort als provinciaal belang in de omgevingsvisie Noord-Holland wordt verankerd. De provincie is zelf partner in OVAH en kan vanuit die rol in het Bestuurlijk Overleg MIRT Noordwest-Nederland bijdragen aan een tijdige voorkeursbeslissing, waarbij ook de Haarlemmermeerse woningbouw- en Schipholopgave nadrukkelijk in de afweging wordt betrokken.	Wij delen de constatering dat bereikbaarheid belangrijk is voor zowel de woningbouwopgave in Haarlemmermeer als het functioneren en de verdere ontwikkeling van de Schipholregio. In de definitieve Omgevingsvisie is daarom expliciet opgenomen dat wij inzetten op een structurele versterking van het openbaar vervoer, waaronder de doortrekking van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot en met Hoofddorp. Daarnaast zetten wij in op versterking van de oost-westverbindingen, een betere aansluiting richting Zuid-Holland, de HOV-structuur rond Schiphol en fiets- en langzaamverkeerroutes. De woningbouwlocaties aan de westflank van Haarlemmermeer vragen daarbij specifiek om een hoogwaardige OV-ontsluiting. De Omgevingsvisie loopt niet vooruit op de voorkeursbeslissing en de verdere planuitwerking binnen OVAH. De exacte ruimtelijke reserveringen voor tracé, stations en eventuele opstelvoorzieningen worden in dat proces nader bepaald en vervolgens, waar nodig, juridisch-planologisch geborgd. Provincie en gemeente trekken hierin gezamenlijk op. Ook de relatie met het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies wordt in de Omgevingsvisie expliciet onderkend. Wij herkennen daarnaast de toenemende druk op het regionale en nationale wegennet. De provincie is verantwoordelijk voor haar eigen wegen en werkt bij de programmering daarvan vanuit de samenhang tussen bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefomgeving en ruimtelijke ontwikkelingen. De Omgevingsvisie is echter geen investeringsprogramma waarin reeds afzonderlijke maatregelen aan de N201, N205 en N207 of een nieuwe Ringvaartverbinding worden vastgelegd. Deze opgaven worden verder betrokken bij de provinciale mobiliteitsprogrammering, gebiedsontwikkelingen en het Mobiliteitsprogramma van Eisen. De aansluitingen op het hoofdwegennet zijn een verantwoordelijkheid van het Rijk; knelpunten daarop brengen wij samen met Haarlemmermeer en andere regionale partners in bij het Rijk en in het MIRT. De Omgevingsvisie benoemt bereikbaarheid nadrukkelijk als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verschillende overheden. Mobiliteit wordt daarbij niet als een afzonderlijke opgave beschouwd. In de verdere uitwerking van de Schipholregio willen wij samen met Haarlemmermeer, het Rijk, Schiphol en andere partners de ontwikkeling van luchthaven, woningbouw en economische functies verbinden aan de benodigde OV-, weg-, fiets- en energie-infrastructuur. Waar deze uitwerking vraagt om ruimtelijke borging, wordt ook de aansluiting gezocht bij de gemeentelijke omgevingsplannen en andere instrumenten van de Omgevingswet.
ZW_0086	8	Wij nemen kennis van de spanning tussen een van de OVAH-varianten — de beoogde opstellocatie ten zuiden van de Geniedijk — en de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)-status van de Stelling van Amsterdam/Hollandse Waterlinies, zoals de visie ook aankaart. Wij vragen de provincie om dit gesprek met het Rijk voortvarend te voeren en de uitkomst te betrekken bij de planuitwerking, zodat de UNESCO-kwestie geen vertragingsfactor wordt, welke OVAH-variant ook wordt gekozen.	In de MIRT-verkenning is inderdaad geconstateerd dat er bij Hoofddorp een spanning is met het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Dit is een opgave voor de planuitwerking.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	9	Naast het regionale OV-net vraagt ook de regionale wegenstructuur aandacht. De ontwikkeling van de Multimodale Knoop Hoofddorp (MKH) is daarbij van groot belang. De N201 (Weg om de Noord), de Drie Merenweg (N205) en de Leimuiderweg (N207) zijn provinciale wegen die nu al de verkeersdruk van Schiphol, bedrijventerreinen, datacenters en groeiende kernen rond Hoofddorp opvangen. Wij constateren dat de omgevingsvisie Noord-Holland deze cumulatieve druk niet benoemt, terwijl de provincie hier zelf wegbeheerder is en dus rechtstreeks kan sturen op capaciteit en investeringen. Mede in samenhang met de door de provincie eveneens als belangrijk erkende gebiedsontwikkeling Haarlemmermeer-West, is een oplossing nodig voor de verbetering van de oost-westverbinding tussen de Bollenstreek en Haarlemmermeer. Doorgaand verkeer dient om de dorpen en wijken heen te worden geleid, om de leefbaarheid, verkeersveiligheid en doorstroming te borgen. Realisatie van een extra oeververbinding ten zuiden van Lisse blijft noodzakelijk, evenals de verbreding van de Elsbroekerbrug (N207) en het doortrekken van de N207 naar de N206. De aansluitingen op het hoofdwegennet — de A4, AS, A9, A44 en A200 rond Hoofddorp — zijn Rijksinfrastructuur. De cumulatieve groei die de omgevingsvisie Noord-Holland aan Haarlemmermeer toedeelt, vraagt om een gezamenlijke inzet van provincie en Rijk om deze aansluitingen tijdig te laten meegroeien, via het Mobiliteitsfonds en het MIRT. De A4 en A9 zijn nu al dagelijks overbelast, dat wil zeggen boven de I/C-waarde, met veel verliesuren en maatschappelijke kosten tot gevolg. Dit staat in schril contrast tot de noodzakelijke bereikbaarheid van Schiphol, de logistiek en grote inkomende en uitgaande pendel van onze arbeidsmarkt. Wij vragen de provincie om: • De doortrekking van de metro tussen Amsterdam, Schiphol en Hoofddorp in de omgevingsvisie Noord-Holland te verankeren als provinciaal belang, en zich samen met de gemeente in het Bestuurlijk Overleg MIRT Noordwest-Nederland in te zetten voor een tijdige voorkeursbeslissing. • De ruimtelijke reservering die nodig is voor de doortrekking van de metro tot Hoofddorp in de omgevingsvisie Noord-Holland te borgen. • Op korte termijn met het Rijk tot een oplossing te komen voor de spanning tussen de beoogde opstellocatie van de metro ten zuiden van de Geniedijk en de UNESCO- Werelderfgoed-status van de Stelling van Amsterdam/Hollandse Waterlinies, zodat deze kwestie de planuitwerking van de metro naar Hoofddorp niet vertraagt. • De capaciteitsdruk op de provinciale wegenstructuur rond Hoofddorp — Weg om de Noord (N201), Drie Merenweg (N205), Leimuiderweg (N207) — mede te erkennen als gevolg van de eigen provinciale opgaven, en hiervoor als wegbeheerder een investeringsprogramma op te nemen.	In het MIRT-onderzoek ZWASH zijn diverse oplossingsrichtingen voor het hoofdwegennet verkend. Deze hebben niet geleid tot het starten van een verkenning; het vraagstuk heeft een plaats in de update van het Multimodaal Toekomstbeeld. In de Netwerkstudie Haarlemmermeer hebben we geconstateerd dat er in principe restcapaciteit aanwezig is op de N201, N205 en N207. Met beperkte aanpassingen kunnen de woningbouwlocaties Lisserbroek 1e fase, Nieuw-Vennep West en de herontwikkelingslocaties Cruquius hierop goed ontsloten worden. Op dit moment zien wij geen aanleiding voor nadere studies om de capaciteit te verruimen, nog los van de vraag of die ruimtelijk inpasbaar zijn en betaalbaar. Met de gemeente Haarlemmermeer zijn wij in gesprek om te bezien of een eventuele verdubbeling van de N205 naar 2x2 voor de toekomst mogelijk moet blijven, gelet ook op de ruimte die de woningbouw Nieuw-Vennep West vraagt. Een verbinding tussen de A44 en de N208, met extra oeververbinding ten zuiden van Lisse heeft onvoldoende oplosbaar vermogen, ook in relatie tot de kosten. In het samenwerkingsverband Noordelijke Duin- en Bollenstreek en Haarlemmermeer ‘op weg tussen Duin, Bollen en Polder’ studeren wij op bereikbaarheidsopgaven en mogelijke oplossingen. De verbreding van de Elsbroekerbrug en het doortrekken van de N207 naar de N206 kunnen in beeld komen als mogelijke oplossingsrichting. De doortrekking van de metro naar Schiphol en Hoofddorp is onderdeel van de MIRT-verkenning openbaarvervoer verbinding Amsterdam-Haarlemmermeer (OVAH). Wij blijven inzetten op een verlenging van de metro naar Hoofddorp. Dat neemt niet weg dat op basis van de verkenning een verlenging tot Schiphol het voorlopig voorkeursalternatief zal kunnen zijn. In de MIRT-verkenning is inderdaad geconstateerd dat er bij Hoofddorp een spanning is met het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Dit is een opgave voor de planuitwerking

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	10	Energietransitie: netcongestie als randvoorwaarde voor alle opgaven De omgevingsvisie Noord-Holland noemt energietransitie als een van de opgaven waarvoor Haarlemmermeer aan de lat staat, naast woningbouw, Schiphol, piekwaterberging en glastuinbouwtransformatie. Wij constateren dat dit thema, in tegenstelling tot de andere opgaven, in de visie geen eigen uitwerking krijgt — terwijl het in de praktijk een randvoorwaarde is voor vrijwel alle andere opgaven die de provincie aan de gemeente toedeelt. Het elektriciteitsnet in Haarlemmermeer zit op veel plaatsen aan zijn maximale capaciteit. Dit wordt vooral veroorzaakt door de gecombineerde en snel gegroeide vraag van datacenters, woningbouwprojecten en glastuinbouwbedrijven. Volgens het meest recente onderzoek van de netbeheerders is de uitbreiding van het elektriciteitsnet in Noord-Holland Zuid naar verwachting pas gereed tussen 2033 en 2036. Zolang deze uitbreiding niet is gerealiseerd, komen aanvragen voor een nieuwe of zwaardere aansluiting op een wachtlijst en is toewijzing afhankelijk van landelijke regels voor maatschappelijke prioritering. Dit raakt rechtstreeks aan de andere opgaven in deze zienswijze. Het datacenterbeleid wijst Haarlemmermeer tot 2030 aan als vestigingslocatie, zonder dat de visie ingaat op de vraag of daarvoor tijdig voldoende nettransportcapaciteit beschikbaar is. Ook de woningbouwopgave van bijna 275.000 woningen en de transformatie van vrijkomende glastuinbouwlocaties vragen om elektrische aansluitcapaciteit die op dit moment niet gegarandeerd is. Concreet heeft Haarlemmermeer, samen met de netbeheerders, al fors geïnvesteerd in het verlichten van deze druk: het nieuwe onderstation aan de Incheonweg (Rozenburg-Zuid) is in 2026 gereedgekomen, en ook het nieuw te bouwen 380kV-hoogspanningsstation A9 Zuid, waarvan de locatie mede in de Houtrakpolder wordt gezocht en dat tevens is voorzien als aanlandingspunt voor wind op zee.Ons Wij onderschrijven het uitgangspunt dat het energiesysteem van de toekomst sturend is voor de ruimtelijke ordening, zodat ruimtelijke en economische ontwikkelingen daar plaatsvinden waar energie beschikbaar is, vraag en aanbod bij elkaar komen, en de maatschappelijke kosten van netinvesteringen en de ruimtelijke impact van infrastructuur worden beperkt. Voor de energetische clusters die de provincie aanwijst, is dit uitgangspunt naar onze mening echter alleen houdbaar wanneer vestiging daadwerkelijk gekoppeld is aan aansluiting op het transformatorstation van het eigen cluster.	De thema's energie en energietransitie zijn opgenomen in het afwegingscriterium 4 en paragraaf 6.7 (was 5.7) van deze energievisie. Daarnaast is energie inderdaad ook onderdeel van diverse andere thema's zoals wonen en digitale infrastructuur. Wij begrijpen de zorgen van de indiener over het zeer volle elektriciteitsnet in Noord-Holland en de gevolgen hiervan voor maatschappelijke opgaven in uw gemeente. Het thema energie(transitie) zal verdere uitwerking krijgen in onder andere het nog op te stellen Programma Energie dat na vaststelling van deze visie wordt opgesteld. In mei 2026 hebben wij ingestemd met de verdere uitwerking van de locatie voor A9-Zuid, gedeeltelijk in het Westelijk Havengebied en het het Groene Schip midden. Het projectbesluit hiervoor is voorzien eind 2027. Wat betreft het datacenterbeleid stelt de Omgevingsvisie overigens niet dat gemeente Haarlemmermeer tot 2030 aangewezen wordt als locatie, zónder dat daarbij ingegaan wordt op de vereiste netcapaciteit. Het datacenterbeleid gaat ervan uit dat àls er een aanvraag komt voor een nieuw datacenter (of een uitbreiding van een bestaand datacenter), dit alleen bij de aangewezen datacenterclusters in Noord-Holland kan (waaronder Haarlemmermeer), mits er daar ook voldoende netcapaciteit beschikbaar is. Wij vragen de indiener de aandachtspunten met betrekking tot sturing en de aansluiting op eigen cluster i.p.v. het leggen van lange verbindingen te agenderen in de besprekingen over het programma Energie.
ZW_0086	10a	In de praktijk zien wij dat de energievraag op sommige clusters zo groot wordt, dat alsnog extra capaciteit wordt aangevoerd vanaf andere, verderop gelegen knooppunten — via nieuwe, omvangrijke kabeltracés. Daarmee wordt het doel van het clusterprincipe ondergraven: dit principe is juist bedoeld om nieuwe, grote kabeltracés en de bijbehorende ruimtelijke impact en maatschappelijke kosten te voorkomen. Als knooppunten alsnog capaciteit van elkaar overnemen via lange nieuwe tracés, ontstaat toch precies die impact en die kosten die het clusterprincipe zou moeten beperken. Voor Haarlemmermeer is in dit verband ook de aanlanding van wind op zee relevant, met mogelijke gevolgen voor het hoogspanningsstation Vijfhuizen en de omliggende ruimte, waaronder bedrijventerrein De Liede/Polanenpark. In de MRA wordt al 2,1 GW aangeland bij Wijk aan Zee; de provincie streeft aanvullend naar één aanlanding van 2 GW bij Westpoort (A9 Zuid) en één aanlanding van 700 MW bij station Velsen, waarbij station Vijfhuizen als alternatief voor deze laatste aanlanding wordt genoemd, mits dit uit onderzoek haalbaar en wenselijk blijkt. Wij onderschrijven het uitgangspunt dat nieuwe aanlandings- en opwekcapaciteit wordt afgestemd op de daadwerkelijke ontwikkeling van de vraag, zodat onnodige ruimtelijke impact op omliggende gebieden zoals De Liede/Polanenpark wordt voorkomen.	Zie beantwoording bij ZW_0086 10

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	11	Westeinderscheg: van aangescherpte intentie naar harde borging De omgevingsvisie Noord-Holland beschrijft de Westeinderscheg als onderdeel van het groenblauwe raamwerk rond Schiphol, met aandacht voor de overgangszone als aparte ruimtelijke categorie en het risico van versnippering door bijkomende stedelijke voorzieningen in de randen van de scheg. De visie kondigt aanvullend beleid aan voor deze overgangszones. Wij constateren dat de Westeinderscheg niet als harde ruimtelijke reservering is opgenomen in de omgevingsverordening. De aangekondigde nadere beleidsuitwerking voor overgangszones en scheggen ontbeert een concreet tijdpad en een financieringsverplichting. Dit is onvoldoende gegeven de druk die op dit moment al bestaat vanuit woningbouwontwikkelingen in de westflank, Schiphol en logistieke uitbreidingen. Wij vragen de provincie om: • De Westeinderscheg als harde ruimtelijke reservering vast te leggen in de omgevingsverordening, met een expliciet verbod op grootschalige verstedelijking. • De realisatie en versterking van de Westeinderscheg als voorwaarde te koppelen aan de investeringsagenda voor de Schipholregio: elke grootschalige ontwikkeling in de omgeving draagt bij aan de kwaliteit van de scheg. • De bekostigingsstrategie voor de scheg — die de visie zelf aankondigt — binnen één jaar na vaststelling concreet te maken, met verplichte bijdragen van provincie, Rijk, Schiphol en private partijen. • In overleg met de betrokken gemeenten een gebiedsprogramma voor de Westeinderscheg op te stellen, met een vastgesteld tijdpad. De Westeinderscheg is geen sluitpost van de ruimtelijke ordening in dit gebied, maar een structurerende drager. Wij vragen de provincie dit ook zo te erkennen en te behandelen in de omgevingsvisie Noord-Holland.	Het gebiedsprogramma Westeinderscheg is een samenwerking tussen de gemeenten en de provincie met als doel een groen blauwe verbinding te creeeren in het gebied. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Voor de Westeinderscheg vindt de doorwerking in het gebiedsprogramma van de Westeinderscheg plaats en niet in de Omgevingsvsie. U verzoek voor harde ruimtelijke reserveringen zal dan ook eerst in het programma afgestemd moeten worden. Het klopt dat de financiele middelen voor projectrealisatie voor de Westeinderscheg ontbreken. Daarom gaan we samen met de NOVEX MRA en het Rijk gezamenlijk werken aan een bekostigingsstrategie voor het gebied. Er is bestuurlijk afgesproken met de bestuurders van de gebiedsprogramma, waaronder uw gemeente, om voorlopig vast te houden aan het bestaande gebiedsprogramma.
ZW_0086	12	Houtrakpolder: havenreservering in strijd met actuele maatschappelijke opgaven De herziening van de omgevingsvisie Noord-Holland vormt een belangrijk moment om de uitkomsten van nationale en regionale beleidsontwikkelingen duurzaam te verankeren in de ruimtelijke hoofdstructuur van Noord-Holland. Voor Haarlemmermeer is daarbij van belang dat de keuzes die worden gemaakt in het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied (NZKG), de nationale ruimtelijk-economische strategie en de vaststelling van de fysieke contour van het NZKG op consistente wijze worden door vertaald in het provinciale beleid. De provincie heeft als gebiedsregisseur een belangrijke rol bij het integraal afwegen van economische ontwikkeling, waterveiligheid, klimaatadaptatie, landschap, natuur en zorgvuldig ruimtegebruik. De Houtrakpolder is aangewezen als noodoverloop-zoekgebied voor piekwaterberging. Wij onderschrijven het belang van deze functie: het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt en de kans op extreme neerslag en hoge afvoerpieken neemt toe. Piekwaterberging is daarmee geen optionele opgave, maar een noodzakelijke investering in de waterveiligheid van de regio. Het advies van de Deltacommissaris en het Deltaprogramma is in dit verband helder: potentiële locaties voor piekwaterberging moeten niet pas worden aangewezen wanneer ze daadwerkelijk nodig zijn, maar dienen nu al ruimtelijk te worden gereserveerd en vrijgehouden van onomkeerbare ontwikkelingen. Dat sluit expliciet aan bij het principe dat water en bodem sturend zijn in de ruimtelijke ordening — het principe dat de provincie als tweede afwegingsprincipe centraal stelt in deze visie. Juist de integrale gebiedsafweging die de provincie als regisseur behoort te maken, biedt aanleiding om de historische havenreservering voor de Houtrakpolder opnieuw en kritisch te beoordelen in het licht van deze actuele maatschappelijke opgaven. De omgevingsvisie Noord-Holland handhaaft voor het noordelijke deel van de Houtrakpolder echter een strategische havenreservering die pas vervalt als elders in het NZKG voldoende nautische, fysieke en milieuruimte voor de energie- en circulaire transitie is aangetoond — een voorwaarde zonder einddatum en zonder afdwingbare termijn. Dit is niet consistent met het advies van het Deltaprogramma, de uitkomsten van het Ontwikkelperspectief NZKG en de nationale ruimtelijk-economische strategie. Zolang deze reservering gehandhaafd blijft, is de Houtrakpolder planologisch bezwaard met meerdere, deels onderling strijdige functies: piekwaterberging, de havenreservering, én — zoals blijkt uit de gebiedsagenda van het Noordzeekanaalgebied — een mogelijke locatie voor het nieuwe 380kV-hoogspanningsstation A9 Zuid en de aanlanding van wind op zee. Deze opeenstapeling van nationale en regionale claims op één gebied maakt een integrale, gebiedsgerichte afweging — in plaats van een reeks los van elkaar staande reserveringen — des te dringender.	Wij hebben verduidelijkt dat deze randvoorwaarden gelden voor het huidige Ontwikkelperspectief NZKG, vastgesteld in 2023, en dat dit dossier onderdeel is van de gezamenlijke afspraken in het NOVEX NZKG. Deze zienswijze leidt op dit punt niet tot een inhoudelijke wijziging in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	13	Verzilting en zoetwater: van erkenning naar uitvoeringsprogramma. De toenemende verzilting in Haarlemmermeer wordt in de visie als provinciaal belang erkend. Wij vragen de provincie: • dit te vertalen naar een concreet uitvoeringsprogramma, samen met Rijnland, Waternet en de drinkwaterbedrijven, met inzet van rijksmiddelen. De verkenning rond brak water uit Haarlemmermeer als alternatief voor industriewater in de IJmond — die de visie noemt — dient te worden versneld en voorzien van een besluitvormingstijdlijn.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0086	14	Ondergrond en polderwaterhuishouding: een ontbrekend thema Haarlemmermeer is een van de grootste diepe droogmakerijen van Nederland, met een eigenstandig boezem- en gemaalsysteem en een grotendeels onder NAP gelegen bodem. Wij constateren dat de omgevingsvisie Noord-Holland het afwegingsprincipe "water en bodem sturend" wel toepast op veenweidegebieden en verzilting, maar dat de polderspecifieke ondergrondopgaven van Haarlemmermeer zelf — waaronder bodemdaling en zetting, funderingsrisico's, kwelwater en de beheersing van het polderpeil — in de visie niet worden benoemd, terwijl deze in toenemende mate onder druk komen te staan door de voorziene verdichting, energie-infrastructuur en klimaatverandering. Wij vragen de provincie om: • De polder-specifieke waterhuishouding van Haarlemmermeer — beheer van boezem en gemalen, funderingsrisico's door bodemdaling en kwelwater — als eigenstandig aandachtspunt te erkennen binnen het afwegingsprincipe "water en bodem sturend", naast de al benoemde veengebieden en verzilting. • Bij de uitwerking van de woningbouw-, energie- en glastuinbouwopgaven voor Haarlemmermeer expliciet te toetsen op de gevolgen voor het polderpeil en de ondergrond, in samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland.	De afwegingsprincipes gelden generiek voor de gehele provincie. Lokale of sprrecifieke vraagstukken, zoals de indiener deze voorstelt voor de Haarlemmermeer, horen hier niet in thuis, ook niet bij het onderdeel keuzes die hieruit volgen. Daarbij behoort funderingsproblematiek niet tot de taken en bevoegdheden van de provincie. Het afwegingsprincipe Water en Bodem als ordenend principe moet er voor zorgen dat bij elke ontwikkeling water en bodem onderdeel wordt van de ordening.
ZW_0086	15	Wij vragen de provincie om: • PARK21 te erkennen en te borgen als onderdeel van de groenblauwe hoofdstructuur in de omgevingsvisie Noord-Holland en de Omgevingsverordening, in lijn met het eigen Programma Natuurontwikkeling. • Ook op dit thema geldt dat de balans tussen economie en leefomgeving alleen wordt geborgd wanneer de provincie, naast het stellen van kaders, zelf een actieve en zichtbare rol pakt in de uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio. • De recreatiegroen-behoefte die voortvloeit uit de woningbouwopgave voor Haarlemmermeer expliciet te koppelen aan de investeringsagenda voor de Schipholregio. • Zich, samen met ons als convenantpartner via het Convenant Reduceren Vogelaanvaringen Schiphol 2025-2031, in te zetten voor tijdige duidelijkheid van het Rijk over het LIB in relatie tot de verdere ontwikkeling van PARK21, zodat de natuur- en recreatieontwikkeling niet jarenlang in onzekerheid blijft. • De juridische onzekerheid over de natuurvergunning van Schiphol als expliciet risico te benoemen in de omgevingsvisie Noord-Holland, en in de uitvoeringsprogramma's een mechanisme op te nemen om de ruimtelijke en economische aannames tijdig te kunnen bijstellen, mocht deze onzekerheid leiden tot een wijziging in het aantal vliegbewegingen. • De NNN-verbindingen in en rond Haarlemmermeer expliciet aan te merken als onderdeel van de 'sommige natuurverbindingen' die de omgevingsvisie Noord-Holland zelf noemt als verbindingen die vanwege meervoudige ruimteclaims ruimtelijk gereserveerd moeten worden, in lijn met onze bestuurlijke oproep hierover van voorjaar 2026, en dit te verankeren in de Realisatiestrategie 2025 voor het NNN en de Omgevingsverordening. • Overige natuurwaarden en groenblauwe structuren in en rond Haarlemmermeer, naast de Westeinderscheg, PARK21 en de hierboven genoemde NNN-verbindingen, systematisch in beeld te brengen en te borgen in de Omgevingsverordening. Natuurontwikkeling en ecologische samenhang verdienen in de definitieve omgevingsvisie Noord-Holland een even expliciete plek als de andere opgaven die aan Haarlemmermeer worden toebedeeld, zeker nu zowel de eigen natuurambities als de externe onzekerheid rond Schiphol grote gevolgen kunnen hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente.	Over NNN-verbindingen en overige NNN-ambities: deze worden uitgewerkt en zo nodig opgenomen in de Omgevingsverordening. Wij onderschrijven het belang van PARK21 en de natuur- en groenblauwe verbindingen in Haarlemmermeer voor recreatie, gezondheid, klimaatadaptatie, natuur en ruimtelijke kwaliteit. In de definitieve Omgevingsvisie is PARK21 expliciet opgenomen als onderdeel van de grotere landschappelijke structuren rond Schiphol die moeten worden behouden en versterkt, samen met onder meer de Westeinderscheg, de andere scheggen, Geniepark en de ecologische verbindingen in het gebied. Wij zien PARK21 als onderdeel ban het groenblauwe raamwerk van de provincie. Dit raamwerk heeft als totaalconcept geen planologische doorwerking maar dient ter inspiratie. Onderdelen ervan zoals het NNN zijn wel beschermd. We zien het werken aan het raamwerk als een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheidslagen en als groeiconcept. Waar schakels ontbreken in het raamwerk kunnen deze bijvoorbeeld gekoppelden wordenwe aan de inpassings- en compensatieopgaven van grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur. De provincie werkt daarnaast aan het afronden en versterken van het Natuurnetwerk Nederland, inclusief natuurverbindingen. De Omgevingsvisie benoemt dat voor sommige natuurverbindingen ruimtelijke reservering nodig kan zijn omdat zij door meerdere ruimteclaims onder druk staan. Welke verbindingen dit precies betreft en welke planologische borging daarvoor nodig is, wordt in de verdere uitwerking van het natuurbeleid en in gebiedsprocessen bepaald. Voor PARK21 en andere groenblauwe structuren in Haarlemmermeer willen wij deze verdere uitwerking samen met de gemeente oppakken. Daarbij kunnen onder meer recreatiebehoefte vanuit de woningbouw, ecologische verbindingen, ruimtelijke kwaliteit en de beperkingen die samenhangen met Schiphol in samenhang worden beschouwd en waar nodig worden vertaald naar provinciale of gemeentelijke ruimtelijke instrumenten. Ook waar regels rond het luchthavengebied, waaronder het LIB, de verdere ontwikkeling raken, blijven wij samen met Haarlemmermeer het gesprek met het Rijk voeren. De juridische en beleidsmatige randvoorwaarden rond Schiphol kunnen in de tijd veranderen. Wij achten het niet passend om iedere actuele juridische onzekerheid afzonderlijk als risico in de langetermijnvisie vast te leggen. De Omgevingsvisie wordt daarom gemonitord en maakt onderdeel uit van een cyclische beleidssystematiek, zodat bij wezenlijke wijzigingen in uitgangspunten of omstandigheden beleid en uitvoeringsprogramma's kunnen worden aangepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	16	Economie: datacenterbeleid en Schipholgebonden focus Wij verwelkomen de inzet op de digitale infrastructuur en onderschrijven het belang van een balans tussen het faciliteren van digitale infrastructuur en het beperken van de impact daarvan — specifiek van datacenters — op de leefomgeving en het energiesysteem. Daarbij missen wij in de omgevingsvisie Noord-Holland de erkenning dat datacenters niet alleen een zelfstandige economische activiteit zijn, maar ook een randvoorwaarde vormen voor de ontwikkeling van andere strategische sectoren in de regio, zoals biotech en zaadveredeling, die in toenemende mate afhankelijk zijn van digitale rekencapaciteit en data-infrastructuur. De provincie wil onder strikte voorwaarden ruimte geven aan datacenters, specifiek degene die bijdragen aan de Europese soevereiniteit. Tot 2030 is onze gemeente een van de drie aangewezen clusterlocaties. Ook op dit thema geldt dat de balans tussen economie en leefomgeving alleen wordt geborgd wanneer de provincie, naast het stellen van kaders, zelf een actieve en zichtbare rol pakt in de uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio. Wij zijn het eigen datacenterbeleid aan het evalueren en actualiseren, en hechten eraan dat de provinciale inzet op de lange termijn in samenhang met deze beleidsontwikkeling wordt vormgegeven. Wij vragen de provincie om: • Inzicht te geven in hoe zij gaat sturen op Europese soevereiniteit binnen de datacenterclusters. • Bij het sturen op datacenters in te zetten op de meest duurzame, groene en innovatieve datacenters, met maatschappelijk draagvlak en regionaal toegevoegde waarde voor de economie, zodat Noord-Holland zich ontwikkelt tot voorbeeldregio voor een kwalitatief hoogwaardige digitale economie. • Bij toekomstige locaties voor datacenters te toetsen op de beschikbare transportcapaciteit op het elektriciteitsnet, en hierbij aan te sluiten bij de gebieden die al zijn aangewezen in het datacenterbeleid. • Tijdige duidelijkheid te geven over het datacenterbeleid na 2030, zodat dit kan worden afgestemd op de actualisatie van ons eigen beleid. • Voor de Schipholgebonden economie een operationele definitie van 'Schipholgebonden' op te stellen in het vestigingsbeleid, zodat gemeenten hierop kunnen sturen in bestemmingsplan en omgevingsplan.	De provincie onderschrijft het belang van een betrouwbare en toekomstbestendige digitale infrastructuur. Datacenters zijn belangrijk voor digitale diensten, maatschappelijke weerbaarheid en economische sectoren die afhankelijk zijn van data en rekencapaciteit. Tegelijkertijd vragen datacenters veel ruimte, energie en zoetwater. Daarom biedt de provincie alleen onder strikte voorwaarden ruimte voor uitbreiding, volgens het clusterprincipe, waaronder in de gemeente Haarlemmermeer. De provincie wil ruimte bieden aan digitale infrastructuur die kan bijdragen aan Europese soevereiniteit en strategische autonomie. De mogelijkheden om hierop te sturen vragen echter om nadere uitwerking. De provincie kan op grond van de Europese Dienstenrichtlijn niet sturen op economische ordening of op de herkomst van individuele ondernemingen. De uitwerking van Europese soevereiniteit vraagt daarom ook inzet en keuzes op Rijks- en Europees niveau. De verdere uitwerking van de provinciale sturing op digitale infrastructuur en datacenters krijgt een plaats in het nieuwe Programma Economie. Bij de afweging over eventuele nieuwe datacenterontwikkelingen is de beschikbare transportcapaciteit op het elektriciteitsnet een belangrijk aandachtspunt. Clustering bij energieknooppunten blijft daarbij het uitgangspunt. Nieuwe ontwikkelingen moeten altijd worden afgewogen tegen andere grote energievragers en de noodzakelijke, tijdige uitbreiding van de energie-infrastructuur. De provincie ziet het belang van samenhang tussen het provinciale datacenterbeleid, gemeentelijke beleidsactualisaties en de Uitvoeringsagenda NOVEX Schipholregio en zal de gemeente betrekken bij de verdere uitwerking van het Programma Economie. De provincie onderschrijft dat het begrip ‘Schipholgebonden’ nader moet worden geoperationaliseerd om er in het vestigingsbeleid en de ruimtelijke planvorming goed op te kunnen sturen. In de Omgevingsvisie kiezen we ervoor de schaarse ruimte rond Schiphol gericht in te zetten voor activiteiten waarvoor de nabijheid van de luchthaven aantoonbare meerwaarde heeft. Schipholgebonden bedrijvigheid krijgt daarbij prioriteit. De verdere uitwerking van het selectieve vestigingsbeleid krijgt een plaats in het nieuwe Programma Economie. Daarbij zullen we, in samenwerking met Haarlemmermeer en andere regionale partners, nader uitwerken aan welke criteria bedrijvigheid moet voldoen om als Schipholgebonden te worden aangemerkt. Die criteria moeten gemeenten voldoende houvast bieden om hier in hun ruimtelijke en economische beleid op te kunnen sturen.
ZW_0086	17	Glastuinbouw en Greenport Aalsmeer: transformatiekaders ontbreken De visie vermeldt de Van Meer naar Beter'-aanpak expliciet. Wij verwelkomen dit, maar wij vragen de provincie om: • heldere kaders voor de transformatiemogelijkheden van vrijkomende glastuinbouwlocaties. Gezien de beperkingen die nabijheid van de luchthaven oplegt aan woonfuncties, dient de provincie aan te geven welke alternatieve functies op vrijkomende glaslocaties wél mogelijk zijn, hoe dit wordt geborgd in het omgevingsplan en wie de bijbehorende plankosten draagt.	De provincie geeft kaders voor de glastuinbouwconcentratiegebieden, waarbinnen de gemeenten handelen. Waar (verouderd) glas ligt in niet-concentratiegebieden of waar we transformatie willen toestaan, is het aan de gemeente welke functies daar dan moeten landen. Veelal legt het LIB hier echter beperkingen op. Als transformatie gewenst is, stelt de betreffende gemeente daartoe een visie op, die met de provincie wordt afgestemd. Hierin kunnen ook de provinciale regels met betrekking tot ontwikkelingen in landelijk gebied worden meegenomen

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	18	Leefbaarheid, gezondheid en sociale infrastructuur: erkenning zonder uitvoering De omgevingsvisie Noord-Holland benoemt leefbaarheid als eerste en centrale uitgangswaarde: "we houden de mensen die nu en in de toekomst in Noord-Holland werken en leven voor ogen". De visie erkent ook expliciet dat in de omliggende kernen van Schiphol de leefbaarheid en vitaliteit onder druk staan, en dat verbetering van sociale en culturele infrastructuur en bereikbaarheid van voorzieningen noodzakelijke ingrepen zijn om de leefbaarheid van kernen op peil te houden. Wij constateren dat deze erkenning nergens wordt vertaald naar concrete provinciale inzet of financiering. Voor Haarlemmermeer is de leefbaarheidsdruk meervoudig en cumulatief. De provincie vraagt om grootschalige woningbouw in diezelfde gemeente, waarmee de bevolking sterk groeit en de druk op voorzieningen, groen, sport en sociale cohesie verder toeneemt. Tegelijkertijd kent de gemeente Haarlemmermeer al uitdagingen wat betreft de gezonde leefomgeving (zie volgende alinea). De visie onderkent dit risico — zij stelt zelf dat bij stedelijke verdichting woningbouw en economische functies vaak voorrang krijgen waardoor groen en recreatieruimte afnemen — maar biedt geen antwoord voor de Schipholregio specifiek. Ook hier geldt dat de provincie, naast het stellen van kaders, zelf medeverantwoordelijkheid draagt voor het waarborgen van de leefbaarheid in de kernen die de zwaarste lasten van de regionale opgaven dragen. Wij vragen de provincie om: • Te borgen dat investeringen in groen, sport, en sociale en culturele voorzieningen evenredig meegroeien met de woningbouw- en Schipholopgave die de provincie aan Haarlemmermeer toedeelt. • Een hittestresskaart voor Haarlemmermeer op te stellen als onderdeel van de klimaatadaptatiestrategie, en kaders te stellen voor vergroening van nieuwbouwwijken en bestaande kernen als maatregel tegen hittestress. • Gemeenten te ondersteunen — financieel en instrumenteel — bij de sociale opgave om nieuwe en bestaande bewoners aan de gemeente te binden, als onderdeel van de uitvoeringsprogramma's bij de Omgevingsvisie." Wij benadrukken dat leefbaarheid niet alleen een ruimtelijke opgave is, maar ook een sociale. Een groeiende gemeente heeft een divers en betaalbaar woningaanbod nodig, maar ook een sociaal weefsel dat de groei kan dragen. De provincie dient in haar uitvoeringsprogramma's aandacht te besteden aan de samenhang tussen fysieke inrichting en sociale cohesie, en gemeenten te ondersteunen bij de opgave om nieuwe en bestaande bewoners aan de gemeente te binden.	De gevraagde toezeggingen zijn te specifiek voor de omgevingsvsie. Daarnaast zien wij vanuit de sturingsfilosofie op de genomende onderdelen een duidelijke rol voor de gemeente zelf.
ZW_0086	19	Gezonde leefomgeving Zoals wij hiervoor bij de alinea 'Schiphol en omgeving' al aangaven, onderschrijven wij de verdere ontwikkeling van Schiphol als economische motor van de regio en van Nederland. Juist omdat wij die ontwikkeling steunen, hechten wij eraan dat een gezonde leefomgeving daarbij volwaardig wordt meegewogen, gegeven de zware milieubelasting die de gemeente op dit vlak al draagt. Wij verwelkomen daarom de inzet van de provincie op het beschermen en verbeteren van een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Wel vragen wij de provincie concreter te worden over de rol die de gezonde leefomgeving speelt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wij vragen de provincie om: • Verduidelijking hoe de provincie wil sturen op indicatoren die nog niet genormeerd zijn, zoals ultrafijnstof en grondgeluid, en hoe wordt omgegaan met cumulatie van bijvoorbeeld luchtkwaliteit en geluidsbelasting. • Dit gebiedsgericht uit te werken: voor een gezonde leefomgeving is het van belang om per gebied te kijken, omdat ieder gebied anders is en om een eigen afweging vraagt. • Duidelijk te maken hoe de gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen, en hoe zij haar rolopvatting hierbij ziet — juist voor Haarlemmermeer, waar de gezonde leefomgeving met name wordt beïnvloed door activiteiten waarvoor de provincie zelf geen bevoegd gezag heeft, namelijk Schiphol en de Rijkswegen. Dit vraagt ook om duidelijkheid over de inzet op monitoring, meten en kennisdeling, die zich niet mag beperken tot activiteiten waarvoor de provincie zelf bevoegd gezag is — in lijn met onze eigen ambitie om in te zetten op meten en weten in relatie tot de invloed van Schiphol op onze leefomgeving.	We willen geen kop zetten op landelijk beleid, we gaan geen eigen decentrale normen opstellen. De provincie vindt monitoring van luchtkwaliteit heel belangrijk en heeft daarom ook provinciaal luchtmeetnet in de Haarlemmermeer. Ook op het gebied van geluid zijn er initiatieven: De stuurgroep NOVEX Schipholregio heeft op 9 september ingestemd met de uitvoering van het project “Citizen Science Schiphol” onder de vlag van de provincies Noord- en Zuid-Holland en het ministerie van IenW inzet is om een burgermeetnet op te zetten gericht op de omgeving Schiphol. Wat betreft het meewegen van gezonde leefomgeving bij ruimtelijke ontwikkelingen: De provincie wil dat dit belang volwaardig wordt meegewogen. We focussen ons op de locaties waar de leefomgeving onder druk staat. De provincie maakt hierbij gebruik van het instrumentarium dat zij tot haar beschikking heeft.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	20	Overkoepelend: van gedeelde ambitie naar concrete vervolgstappen De ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland is een ambitieus en breed gedragen document dat de urgentie van de ruimtelijke opgaven helder benoemt. Wij onderschrijven die urgentie en herkennen ons in de koers die de provincie kiest. Wij zien de provincie als een belangrijke partner bij de opgaven die in deze zienswijze aan de orde komen, en waarderen de erkenning die de visie al geeft aan de bijzondere positie van Haarlemmermeer. Wij realiseren ons dat een omgevingsvisie Noord-Holland naar haar aard een kaderstellend document is, en niet het instrument waarin juridisch bindende afspraken, concrete financiering of een gedetailleerde verantwoordelijkheidsverdeling worden vastgelegd. Wij constateren wel dat de visie op meerdere plaatsen verwijst naar nog op te stellen uitvoeringsprogramma's, integrale plannen en bekostigingsstrategieën — instrumenten die dat vertaalwerk wél moeten doen, maar die op het moment van de terinzagelegging nog ontbreken. Voor een gemeente als Haarlemmermeer — die op vrijwel elk groot provinciaal thema als drager van de oplossing wordt aangewezen — is het van belang dat die vertaalslag niet vrijblijvend blijft. Wij leveren die bijdrage nu al, in grond, investeringen, capaciteit en bestuurlijke inzet. Wij vragen de provincie om deze rol wederkerig in te vullen en zelf eigenaarschap te tonen bij de realisatie van de bijbehorende randvoorwaarden. Wij vragen de provincie daarom om, bij vaststelling van de visie, ook helderheid te bieden over het tijdpad waarop de aangekondigde uitvoeringsprogramma's, de investeringsagenda Schipholregio en de bekostigingsstrategieën worden uitgewerkt, en over de wijze waarop Haarlemmermeer daarbij als partner wordt betrokken. Wij verzoeken de provincie de bovenstaande zienswijzepunten te betrekken bij de definitieve vaststelling van de omgevingsvisie Noord-Holland en ziet uit naar een constructief vervolg in het kader van de samenwerking in de MRA, de uitvoeringsprogramma's en de NOVEX MRA en NZKG-agenda's. Wij, het college van burgemeester en wethouders, hebben deze zienswijze vastgesteld. De ontwerp-omgevingsvisie is door u echter ter inzage gelegd gedurende het zomerreces, een periode waarin de gemeenteraad niet vergadert. Een bespreking met de gemeenteraad over de provinciale omgevingsvisie Noord-Holland kan daardoor pas na de besluitvorming van ons college plaatsvinden. Wij behouden ons het recht voor de eventuele standpunten die uit deze raadsbespreking voortvloeien, ter aanvulling op deze zienswijze, op een later moment aan u na te sturen.	Tot slot danken wij indiener nogmaals voor de constructieve bijdrage aan onze Omgevingsvisie. Bij vaststelling van de Omgevingsvisie is het nog niet mogelijk om het tijdpad aan te geven voor uitvoeringsagenda's, investeringsagenda Schipholregio en bekostigingsstrategieën. Zoals eerder aangegeven willen we graag met u samenwerken, waarbij wij een afweging zullen maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0086	10a	Netverzwaring is belangrijk, maar ook innovatieve alternatieven kunnen op kortere termijn ruimte bieden, zoals slimme energiesystemen en flexibele aansluitingen (cable pooling, batterijopslag, vraagsturing en lokale energiedeling), en het stimuleren van opwek en verbruik op hetzelfde bedrijventerrein of dezelfde locatie. Wij roepen de provincie op dergelijke oplossingen actief te faciliteren en te versnellen, onder meer door ruimte te bieden in de Omgevingsverordening en door proeftuinen en pilots in Haarlemmermeer te ondersteunen.	De provincie zet al geruime tijd in op zowel netverzwaring als het stimuleren van slimme oplossingen. We kennen een aantal jaar het programma energyhubs.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	10b	Wij vragen de provincie om: • Netcongestie en energie-infrastructuur expliciet te erkennen als randvoorwaarde voor de woningbouw-, datacenter- en glastuinbouwopgaven die de provincie aan Haarlemmermeer toedeelt, naar analogie van de koppeling die de visie al legt tussen woningbouw en OV. • Vestigingsbeleid voor datacenters en bouwvolume voor woningbouw expliciet en juridisch bindend te koppelen aan gerealiseerde nettransportcapaciteit, met erkenning van de verwachte realisatiehorizon van de netuitbreiding (2033-2036). • Bij de afweging over de aanlanding bij station Vijfhuizen eerst te onderzoeken of deze capaciteit kan worden geaccommodeerd op locaties met minder ruimtelijke impact op de omgeving, zoals het havengebied Amsterdam, alvorens tot uitbreiding op Vijfhuizen te besluiten. Mocht uitbreiding van Vijfhuizen desondanks onvermijdelijk blijken, dan vragen wij de provincie dit tijdig — inclusief de daarbij te doorlopen procedures, planning en ruimtelijke consequenties — met ons te delen, zodat wij hierop kunnen anticiperen in de eigen ruimtelijke ordening en vergunningverlening. Voor de reguliere onderstations in Haarlemmermeer die nodig zijn voor de eigen woningbouw-, datacenter- en glastuinbouwopgave vragen wij de provincie wel actief bij te dragen aan tijdige uitbreiding, onder meer via vergunningverlening, ruimtelijke inpassing en, waar nodig, provinciale cofinanciering. • Als provincie formeel aan te sluiten bij, en de resultaten te verankeren van, de Taskforce Energie-Infrastructuur — de bestaande samenwerking van netbeheerders, provincie en gemeenten — als onderdeel van het uitvoeringsprogramma bij de omgevingsvisie Noord-Holland.	• In de Omgevingsvisie is energie als sturend netwerk opgenomen als essentiële voorwaarde voor de ontwikkelingen die de indiener noemt voor (onder andere) woningbouw, datacenters en glastuinbouw. • Op dit moment is het de provincie wettelijk beperkt om vestigingsbeleid en transportcapaciteit expliciet aan elkaar te knoppen. Vanuit het Rijk wordt aan een wetswijziging van de Omgevingswet en Energiewet gewerkt om dit te verruimen. • Het Rijk is bevoegd gezag en initiatiefnemer voor de aanlanding wind op zee en heeft dus de lead bij deze projecten. Zoals eerder verwoord in het Regioadvies VAWOZ en NNHN zijn we als gezamenlijke decentrale overheden graag betrokken bij de besluitvorming van deze projecten. Dit geldt wat ons betreft ook voor een eventuele aanlanding op station Vijfhuizen die aanvullend is ten opzichte van het programma VAWOZ. Rijk, provincie en de betreffende gemeenten zullen gezamenlijk moeten besluiten wat haalbaar en maakbaar is. • Wij begrijpen de vraag van de indiener met betrekking op de Taskforce niet. Wij zijn trekker en samenwerkingspartner van dit gremium.
ZW_0086	10c	• Vestiging binnen een energetisch cluster expliciet te koppelen aan daadwerkelijke aansluiting op het transformatorstation van dat cluster, zodat het clusterprincipe niet wordt ondergraven door onttrekking van capaciteit via lange tracés naar andere knooppunten. • Bij een eventuele aanlanding van wind op zee op station Vijfhuizen de ruimtelijke gevolgen voor het bedrijventerrein De Liede/Polanenpark tijdig met de gemeente af te stemmen, en de omvang en timing van verdere aanlandings- en opwekcapaciteit te baseren op de daadwerkelijke ontwikkeling van de vraag in de regio. • Duidelijk te maken hoe het eigen afwegingsprincipe "lokaal wat kan, provinciaal wat moet" wordt toegepast op het energiesysteem-sturingsprincipe en het datacenterconcentratiebeleid, nu beide beleidslijnen rechtstreeks doorwerken in het gemeentelijk vestigingsbeleid en daarmee verder gaan dan alleen ruimtelijke ordening. Ook hier geldt: dit vraagt om een provincie die deze randvoorwaarden mede realiseert, niet alleen voorwaarden stelt aan gemeentelijke ontwikkeling. Zonder een tijdige oplossing voor netcongestie zijn de woningbouw-, datacenter- en glastuinbouwambities die de provincie in deze visie aan Haarlemmermeer toedeelt niet realiseerbaar, ongeacht de ruimtelijke keuzes die verder worden gemaakt.	• Energieknooppunten zijn gericht op het bij elkaar brengen van grootschalige vraag en aanbod van energie. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is het gebruik van de bestaande energie infrastructuur in en rond deze knooppunten. Tegelijkertijd kan niet gegarandeerd worden dat energie die bij een knooppunt beschikbaar is, slechts daar volledig gebruikt zal worden (bij een tekort zal mogelijk ook "geleend" worden bij een ander knooppunt). • Het Rijk is bevoegd gezag en initiatiefnemer voor de aanlanding wind op zee en heeft dus de lead bij deze projecten. Zoals eerder verwoord in het Regioadvies VAWOZ en NNHN zijn we als gezamenlijke decentrale overheden betrokken bij de besluitvorming van deze projecten. Dit geldt wat ons betreft ook voor een eventuele aanlanding op station Vijfhuizen die aanvullend is ten opzichte van het programma VAWOZ. Rijk, provincie en de betreffende gemeenten zullen gezamenlijk moeten besluiten wat haalbaar en maakbaar is. • Op dit moment kan de provincie bij ruimteljke vragen beperkt sturen op energie, maar er wordt door het Rijk gewerkt aan een wetswijziging om dit beter mogelijk te maken. Zoals u terecht stelt, is netcongestie een groot probleem; reden waarom aan het oplossen en verlichten van netcongestie door de provincie grote prioriteit wordt gegeven (samen met netbeheerders, gemeenten en andere stakeholders).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	12a	Dat is immers precies het soort onomkeerbare planologische belasting waartegen het Deltaprogramma waarschuwt. Onze inzet is erop gericht dat de provincie de definitieve ruimtelijke begrenzing van het NZKG overneemt in de omgevingsvisie Noord-Holland en de Houtrakpolder niet langer aanmerkt als potentiële uitbreidingsruimte voor havenontwikkeling. De havenreservering dient te vervallen en de piekwaterbergingsfunctie dient als enige en harde bestemming voor dit gebied te worden vastgelegd in de omgevingsverordening. Daarmee geeft de provincie uitvoering aan zowel het advies van de Deltacommissaris als aan haar eigen principe van water en bodem sturend, en borgt zij de consistentie tussen de provinciale omgevingsvisie en de actuele nationale en regionale beleidskaders. De dubbele planologische last raakt bovendien de kwaliteit van de milieueffectrapportage die de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland begeleidt. Cumulatie van functies, het ontbreken van een einddatum en het ontbreken van een financiële onderbouwing zijn precies de elementen die in een omgevingseffectrapportage inzichtelijk moeten worden gemaakt, inclusief de redelijke alternatieven. Wij constateren dat de ontwerp-OER dit voor de Houtrakpolder niet doet. Wij onderkennen dat de economische belangen van de haven in het Noordzeekanaalgebied reëel zijn en dat de energie- en circulaire transitie ruimte vraagt. Wij vragen de provincie echter om, alvorens aan deze reservering vast te houden, aan te tonen dat deze belangen niet elders in het NZKG — buiten een gebied dat tegelijkertijd is aangewezen als noodoverloopgebied voor piekwaterberging — kunnen worden geaccommodeerd. Zolang die onderbouwing ontbreekt, weegt de onomkeerbaarheid van het verlies van bergingscapaciteit naar ons oordeel zwaarder dan het behoud van een voorwaardelijke, niet-geconcretiseerde havenoptie. Wij vragen de provincie, in aanvulling op het voorgaande, om in de definitieve omgevingsvisie Noord-Holland en de bijbehorende omgevingseffectrapportage:	Wij hebben verduidelijkt dat deze randvoorwaarden gelden voor het huidige Ontwikkelperspectief NZKG, vastgesteld in 2023, en dat dit dossier onderdeel is van de gezamenlijke afspraken in het NOVEX NZKG. Uw zienswijze leidt op dit punt niet tot een inhoudelijke wijziging in de Omgevingsvisie.
ZW_0086	12b	• In de OER expliciet te laten onderzoeken en motiveren: de cumulatieve effecten van de gelijktijdige aanwijzing als noodoverloop-zoekgebied en havenreservering, en de redelijke alternatieven — waaronder handhaving van uitsluitend de waterbergingsfunctie — volgens de wettelijke eisen aan de milieueffectrapportage. • Voorafgaand aan iedere handhaving of verlenging van de havenreservering aan te tonen dat aan de eigen randvoorwaarden voor een havenbekken is voldaan — bewezen nut en noodzaak, en geborgde financiering door het Havenbedrijf Amsterdam — zoals eerder in rijksverband geformuleerd voor het havenbekken Houtrakpolder, in plaats van deze voorwaarden opnieuw open te laten. • Te onderzoeken of, en zo ja op welke wijze, grondeigenaren en gebruikers in de Houtrakpolder worden geraakt in de waarde, financierbaarheid of ontwikkeimogelijkheden van hun eigendom als gevolg van de aanhoudende planologische onzekerheid van de dubbele aanduiding, en de uitkomsten hiervan te betrekken bij de vraag of, en in welke vorm, een compensatievoorziening passend is zolang deze onzekerheid voortduurt. • De besluitvorming over de Houtrakpolder expliciet te koppelen aan, en niet vooruit te laten lopen op, de vaststelling van het Ontwikkelperspectief NZKG, zodat de omgevingsvisie Noord-Holland geen verouderd of eenzijdig beeld bestendigt. • Als de havenreservering, in afwijking van bovenstaand verzoek, onverhoopt toch gehandhaafd blijft: deze te koppelen aan een concrete, harde einddatum of besluitvormingshorizon, in plaats van de huidige open voorwaarde dat zij pas vervalt zodra elders in het NZKG voldoende ruimte is aangetoond. Wij zijn bereid deze punten nader te onderbouwen in bestuurlijk overleg, en verzoeken de provincie dit overleg op korte termijn te agenderen, gelet op de doorlooptijd tot de voorziene vaststelling van de definitieve omgevingsvisie Noord-Holland in december 2026.	Wij hebben verduidelijkt dat deze randvoorwaarden gelden voor het huidige Ontwikkelperspectief NZKG, vastgesteld in 2023, en dat dit dossier onderdeel is van de gezamenlijke afspraken in het NOVEX NZKG. Uw zienswijze leidt op dit punt niet tot een inhoudelijke wijziging in de Omgevingsvisie. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER worden alternatieven onderzocht. De concrete uitwerking van de Omgevingsvisie met beleidsregels vindt plaats in de Omgevingsverordening. In hoofdstuk 4.3 staat wat de aanwijzing als zoekgebied betekent en meer over het vervolg. Voor dit gebied geldt dat nader alternatieven en effecten onderzoek integraal zal moeten worden uitgevoerd met een planMER bij de actualisatie van het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0086	9a	• De realisatie van een nieuwe brug over de Ringvaart te ondersteunen als onderdeel van de gemeentelijke opgave om de interne bereikbaarheid en verkeersspreiding binnen Haarlemmermeer te verbeteren, en deze te betrekken bij het Mobiliteitsprogramma van Eisen en de bijbehorende investeringsagenda voor gebiedsontwikkelingen. • Zich samen met Haarlemmermeer bij het Rijk in te zetten voor tijdige capaciteitsuitbreiding van de aansluitingen op het hoofdwegennet (A4, A5, A9, A44, A200), gekoppeld aan het Mobiliteitsfonds/MIRT en aan dezelfde groeicijfers als de omgevingsvisie Noord-Holland hanteert, met bijzondere aandacht voor de nu al overbelaste A4 en A9. • Mobiliteit — OV én regionale en Rijkswegen — expliciet onderdeel te maken van het eerder in deze zienswijze gevraagde integrale plan en de samenwerkingsstructuur voor de Schipholregio, in plaats van dit als een op zichzelf staand onderwerp te behandelen. Dit vraagt, in lijn met onze eerdere oproep, een provincie die hier niet alleen voorwaarden stelt maar zelf mede-investeert. Alleen door OV, regionale wegen en hoofdwegennet in samenhang te programmeren, met het Rijk als volwaardige partner naast provincie en gemeente, kan de mobiliteitsopgave gelijke tred houden met de woningbouw- en Schipholopgave die de provincie aan Haarlemmermeer toedeelt.	Bereikbaarheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Dit hebben we ook vastgelegd in het rijk/regio document Multi-modaal toekomstbeeld of recentelijk de SBAB bereikbaarheidsmaatregelenlijst NOVEX MRA. Hierbij streven we naar het optimaliseren van de huidige netwerken gegeven de beperkte schaarse middelen op dit moment. De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland. Details zoals betreffende specifieke projecten passen niet bij de aard en vorm van de Omgevingsvisie.
ZW_0087	1	Boekelermeer te ontwikkelen als een selectief hoogwaardig energie- en circulair cluster. Boekelermeer moet niet uitgroeien tot een generiek regionaal bedrijventerrein. Voorrang behoort te worden gegeven aan activiteiten die aantoonbaar profiteren van of bijdragen aan het specifieke profiel van het terrein: energie-innovatie en energiesysteemintegratie, circulaire productie en verwerking, industriële symbiose, hoogwaardige technologische en kennisintensieve bedrijvigheid en andere activiteiten waarvoor de aanwezige energie- en infrastructuurvoorzieningen functioneel van betekenis zijn. Een eventuele aanwijzing als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) moet daarbij worden afgewezen. Een IPB-status is primair bedoeld om ruimte te behouden voor milieubelastende industriële activiteiten die moeilijk elders kunnen worden gevestigd. Dat is niet per definitie hetzelfde als het door ons gewenste bredere profiel van een energie- en circulair innovatiecluster. Bij de verdere ontwikkeling moeten beide belangen expliciet worden afgewogen, mede gezien de nabijheid van woongebieden en kwetsbare natuur. Distributielogistiek en reguliere bedrijfsactiviteiten behoren alleen op Boekelermeer te worden gevestigd wanneer daarvoor aantoonbare functionele of regionale redenen bestaan. Logistiek is historisch een belangrijke regionale activiteit en staat tegelijk voor een grote verduurzamingsopgave. De energie-infrastructuur en innovaties op Boekelermeer kunnen juist voor elektrisch en emissiearm vervoer, collectieve laadvoorzieningen, opslag en slimme afstemming van energievraag en -aanbod van betekenis zijn. Dit rechtvaardigt ruimte voor logistieke activiteiten die functioneel met het energiecluster zijn verbonden, maar niet een generieke vestiging van grootschalige logistiek.	Een eventuele aanwijzing van de Boekelermeer als IPB betekent niet dat alle ruimte op de Boekelermeer moet worden ingezet voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of hanvengebonden/havengerelateerd. Dat geldt alleen ten aanzien van de al bestemde ruimte voor milieucategorieën 4.1 en hoger. Buiten die aangewezen ruimte kan met de voorgenomen gemeentelijke toekomstvisie op de Boekelermeer invulling worden gegeven aan toekomstbestendige economische activiteiten. De gemeenten Alkmaar en Heiloo stellen die toekomstvisie in overleg met ons en Rijkswaterstaat op. Wij zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0087	2	Intensivering, herstructurering en meervoudig ruimtegebruik aantoonbaar te laten voorafgaan aan eventuele uitbreiding; Voordat uitbreiding wordt overwogen, moet aantoonbaar worden onderzocht welke ruimte kan worden gewonnen door intensivering en herstructurering van het bestaande Boekelermeer en andere regionale bedrijventerreinen. Daarbij horen onder meer hogere bedrijfsgebouwen waar mogelijk, meervoudig ruimtegebruik, collectieve parkeer- en energievoorzieningen, benutting van daken en efficiënter gebruik van bestaande kavels. Het uitgangspunt moet zijn: eerst intensiveren, vervolgens regionaal verdelen en pas daarna, indien aantoonbaar noodzakelijk, compact uitbreiden.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0087)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0087	3	De specifieke ruimtebehoefte van Boekelermeer afzonderlijk te onderbouwen en reguliere regionale groei waar mogelijk op andere werklocaties te accommoderen; De in het regionale debat genoemde ruimteclaim van circa 70 hectare ten zuiden van Boekelermeer achten wij op zeker basis van de beschikbare onderbouwing niet aanvaardbaar. Een regionale behoefte aan bedrijfsruimte kan niet rechtstreeks worden vertaald in een even grote ruimteclaim op één locatie. Eerst moet worden vastgesteld welke functies specifiek aan Boekelermeer zijn gebonden en welke functies op De Vaandel, Breekland of andere bestaande en toekomstige werklocaties kunnen worden ondergebracht. (zie Prognose is geen beleid) Gezien de aanwezigheid van voedingsgerelateerde bedrijven op de Boekelermeer, zoals Vomar en Kaptein Kaas, achten wij het onwenselijk om het terrein binnen een status van Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) ruimte bieden aan chemische of milieubelastende activiteiten te bieden, met de onvermijdelijke veiligheids- en milieurisico's die daarmee samenhangen. Een dergelijke ontwikkeling verdraagt zich slecht met de aanwezige voedsel gerelateerde bedrijvigheid. Bovendien liggen in de directe omgeving kwetsbare natuurgebieden die bescherming verdienen. De focue voor dat gebied dient te worden gereserveerd voor energie en circulaire economie activiteiten naast de distributie logistiek die er al is gevestigd	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen dit signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0087	4	Geen generieke uitbreiding van circa 70 hectare ten zuiden van Boekelermeer als uitgangspunt te nemen en het open gebied ten zuiden van de Kanaaldijk te vrijwaren; Het open gebied ten zuiden van de Kanaaldijk dient niet voor uitbreiding van het bedrijventerrein te worden ingezet.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen dit signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0087	5	Oosterzijpolder, Heilooër Die en samenhangende natuur-, landschaps- en waterstructuren te beschermen en waar mogelijk te versterken; Ook de Oosterzijpolder, de Heilooër Die en de daarmee samenhangende open landschappen hebben belangrijke ecologische, landschappelijke en waterhuishoudkundige waarden. Deze gebieden zijn geen restruimte. Eventuele ontwikkeling van Boekelermeer moet uitgaan van behoud van deze structuren en waar mogelijk bijdragen aan verbetering van natuur en leefomgeving, waaronder vermindering van geluid- en lichthinder. In dat kader past een geluids/ energiescherm ter hoogte van Plan Oost dat qua geluid van de A9 en lichthinder s'nachts vanaf de Boekelermeer een verbetering geeft voor mens en dier.	Wij hebben kennis genomen van de zienswijze. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op het gebiedsniveau van de Boekelemeer. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0087	6	De regionale samenwerking verder te ontwikkelen onder de naam Energy & Living Port Noord-Kennemerland, met energie, economie, mobiliteit, leefkwaliteit en natuur in één samenhangende agenda. De opgaven in Noord-Kennemerland zijn onderling verbonden. Netcongestie, warmte, woningbouw, mobiliteit, logistiek, economische ontwikkeling, natuur en voorzieningen kunnen niet afzonderlijk en evenmin uitsluitend vanuit één gemeente worden opgelost. Energy & Living Port Noord-Kennemerland beoogt daarom een gelijkwaardige, gebiedsgerichte samenwerking waarin energie, infrastructuur, economie en leefkwaliteit in samenhang worden benaderd. Een dergelijke samenwerking moet inclusief zijn. Naast gemeenten en ondernemers moeten inwoners en kennisinstellingen een herkenbare en structurele positie krijgen. De stem van inwoners moet daarbij nadrukkelijk sterker worden vertegenwoordigd dan in de huidige, overwegend economisch georiënteerde overlegstructuren. Bewoners beschikken niet alleen over lokale kennis, maar ondervinden ook rechtstreeks de gevolgen van keuzes over ruimte, verkeer, energie, natuur en leefomgeving. Ook het bedrijfsleven moet breed worden vertegenwoordigd: niet uitsluitend door enkele grote ondernemingen of één sector, maar door ondernemers uit verschillende gemeenten, branches en bedrijfsgroottes, waaronder het regionale MKB. Primair gaat betreft het managers die boegbeeld zijn voor wat betreft maatschappelijke belangen van de regio. Zo ontstaat een evenwichtiger beeld van economische belangen en van de relatie tussen economie en leefomgeving.	Uw voorstel voor (her)inrichting van de regionale samenwerking in Noord-Kennemerland en het Economisch Forum valt buiten de werking van deze Omgevingsvisie. De provincie heeft in beide geen rol. U kunt uw voorstel voorleggen aan Regio Alkmaar: www.regioalkmaar.nl.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0087	7	Het huidige Economisch Forum in zijn bestaande vorm te beëindigen en te vervangen door een breed maatschappelijk-regionaal adviesforum waarin inwoners, bedrijven, gemeenten en kennisinstellingen evenwichtig zijn vertegenwoordigd; Wij stellen voor het huidige Economisch Forum in zijn bestaande vorm te beëindigen en de adviserende functie onder te brengen in een breder maatschappelijk-regionaal forum voor Energy & Living Port Noord-Kennemerland. Een afzonderlijk economisch forum past onvoldoende bij ruimtelijke keuzes waarin economische ontwikkeling steeds direct samenhangt met energie, wonen, mobiliteit, natuur en leefkwaliteit.	Het Economisch Forum Holland boven Amsterdam is een bundeling van regionale ondernemersverenigingen, werkgeversorganisaties en brancheorganisaties boven het Noordzeekanaal. Wij gaan niet over de samenstelling van dit forum en hebben er ook niets over vermeld in onze Omgevingsvisie. Wij zien in deze zienswijze dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0087	8	De positie en stem van inwoners in deze regionale advisering structureel te versterken; Het nieuwe forum dient onafhankelijk en evenwichtig te zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van inwoners, bedrijfsleven, gemeenten en kennisinstellingen. De deelnemende gemeenten moeten gezamenlijk verantwoordelijk blijven voor de publieke besluitvorming; het forum adviseert en vervangt de democratische besluitvorming niet.	Zie ons antwood op onderdeel 6 van deze zienswijze (ZW_0087)
ZW_0087	9	Het nieuwe forum de mogelijkheid te geven om, binnen een publiek vastgesteld kader, zelfstandig specifieke en onafhankelijke deskundigheid in te huren; Voor goede en onafhankelijke advisering moet het forum, binnen een vooraf vastgesteld budget en opdrachtkader van de deelnemende gemeenten, zelf specifieke deskundigen kunnen inschakelen. Afhankelijk van het onderwerp kan expertise nodig zijn op het gebied van bijvoorbeeld economie, energie, ruimtelijke ordening, natuur, mobiliteit, gezondheid of participatie. Daarmee wordt voorkomen dat de inhoudelijke informatiepositie uitsluitend wordt bepaald door één belanghebbende partij of sector.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze (ZW_0087)
ZW_0087	10	De regionale bestuurlijke overleggen transparanter te organiseren door tijdige en actieve informatievoorziening aan inwoners, bedrijven en gemeenteraden en het maatschappelijk forum. De regionale samenwerking vraagt tevens om meer transparantie. Voor inwoners, bedrijven en gemeenteraden moet inzichtelijk zijn welke onderwerpen in regionale bestuurlijke overleggen worden besproken, welke uitgangspunten worden gehanteerd, welke adviezen zijn uitgebracht en op welke wijze deze doorwerken in gemeentelijke en provinciale besluitvorming. Wij verzoeken provincie en gemeenten daarom afspraken te maken over actieve openbaarmaking van agenda's, relevante stukken, adviezen en bestuurlijke conclusies van de regionale regie Noord-Kennemerland, voor zover wettelijke vertrouwelijkheid zich daar niet tegen verzet. Ook moet duidelijk zijn wie namens de verschillende maatschappelijke geledingen deelneemt en hoe inwoners en bedrijven tijdig invloed kunnen uitoefenen voordat bestuurlijke keuzes feitelijk zijn vastgelegd. Een dergelijke werkwijze versterkt niet alleen de positie van inwoners, maar ook die van kleinere gemeenten. Een transparante, gelijkwaardige netwerkstructuur voorkomt dat regionale keuzes feitelijk door één centrumgemeente, één sector of één georganiseerd belang worden gedomineerd. Dat biedt gemeenten en provincie een inclusievere basis voor gezamenlijke programmering en investeringsbeslissingen.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze (ZW_0087)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0088	1	Namens indiener, eigenaar van het monumentale pand De Vrede en initiatiefnemer en drager van de gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde van de Achtersluispolder, wordt hierbij een zienswijze ingediend op de Concept Ontwerp-Omgevingsvisie Noord- Holland. Indiener onderschrijft de ambities van de provincie Noord-Holland ten aanzien van: • een concurrerende en weerbare economie; • zorgvuldig en efficiënt ruimtegebruik; • intensivering van bestaande bedrijventerreinen; • clustering van functies; • versterking van circulaire economische ketens; • behoud en herbestemming van monumentaal erfgoed. • De voorgestelde gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde van de Achtersluispolder sluit direct aan op deze provinciale ambities. De zienswijze richt zich specifiek op de passage op pagina 77 waarin wordt gesteld dat binnen het Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) geen ruimte wordt geboden aan milieugevoelige ontwikkelingen zoals horeca, nachtcultuur of shortstay. Indiener is van mening dat deze generieke uitsluiting onvoldoende recht doet aan de specifieke situatie van de Achtersluispolder en onvoldoende onderscheid maakt tussen reguliere milieugevoelige functies en ondersteunende economische voorzieningen die noodzakelijk zijn voor het functioneren van een toekomstbestendig bedrijventerrein.	Wij hebben in de ontwerp-Omgevingsvisie aangegeven dat we overwegen om delen van Achtersluispolder aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). Dit vergt echter nog nader onderzoek. De aanwijzing als Industrieterrein van Provinciaal Belang houdt in dat een ontwikkeling in zo'n gebied aan voorwaarden moet voldoen. Waar het omgevingsplan voorziet in bedrijven met milieucategorie 4.1 en hoger zal een nieuw te vestigen of te wijzigen activiteit alleen toegestaan worden ten behoeve van de energietransitie of circulaire activiteiten en bedrijven, of ten behoeve van havengebonden activiteiten of havengerelateerde activiteiten. Op de locatie van De Vrede voorziet het omgevingsplan ook in bedrijven met milieucategorie 4.1. Wij handhaven dan ook de door indiener bedoelde passage in paragraaf 8.7 (was 6.7.4).
ZW_0088	2	[Uittreksel] 2. Positie van indiener: gebiedsontwikkeling en monument De Vrede Indiener is eigenaar van het monumentale pand De Vrede en tevens initiatiefnemer van de gebiedsontwikkeling aan de zuidzijde van de Achtersluispolder. [...] De provincie Noord-Holland is reeds gedurende langere tijd betrokken bij het traject rondom De Vrede via de Loods Herbestemming Monumenten Noord-Holland. Deze betrokkenheid ziet op het begeleiden van de herbestemming en het onderzoeken van mogelijkheden voor ondersteuning van de restauratie van het monument wanneer daarvoor subsidiemogelijkheden aan de orde zijn. De provincie is daarmee bekend met de bijzondere positie van De Vrede en de noodzaak van een economisch duurzame nieuwe functie om het monument voor de toekomst te behouden. 3. Het werkhotel is een economische voorziening voor de Achtersluispolder [...] 4. Aansluiting bij de provinciale ambitie voor een concurrerende economie [...] De ontwikkeling draagt daarmee bij aan precies het economische ecosysteem dat de provincie nastreeft. 5. Intensivering van ruimtegebruik vraagt om ondersteunende voorzieningen [...]	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0088)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0088	3	6. Onvoldoende onderscheid tussen reguliere horeca/shortstay en bedrijfsgebonden voorzieningen Op pagina 77 stelt de provincie: "Wij zien het toevoegen van milieugevoelige ontwikkelingen zoals horeca, nachtcultuur of shortstay als onwenselijk en bieden hier in het IPB geen ruimte voor" Indiener begrijpt dat de provincie terughoudend wil omgaan met functies die de milieuruimte van industriële activiteiten kunnen beperken. Echter, de ontwerp-Omgevingsvisie maakt onvoldoende onderscheid tussen verschillende typen functies. Het werkhotel De Vrede betreft geen: • woningbouw; • zelfstandige recreatieve ontwikkeling; • nachtcultuur; • publieksgerichte stedelijke voorziening. • Het betreft een bedrijfsgebonden ondersteunende voorziening die noodzakelijk is voor het functioneren van het economische cluster. De milieubelangen van bestaande bedrijven blijven daarbij leidend. De ontwikkeling dient niet om de industriële functie te beperken, maar om deze functie economisch te versterken. Een generieke uitsluiting doet daarom onvoldoende recht aan de specifieke situatie. 7. Bijdrage aan circulaire economie en ondernemersnetwerken De provincie zet in op een circulaire economie waarin samenwerking tussen bedrijven en het sluiten van ketens centraal staat. Dergelijke samenwerking ontstaat niet vanzelf. Ondernemers moeten elkaar kunnen ontmoeten, kennis delen en nieuwe samenwerkingen ontwikkelen. De brasserie, vergaderfaciliteiten en ontmoetingsruimten binnen De Vrede vormen hiervoor een belangrijke infrastructuur. De ontwikkeling ondersteunt daarmee de circulaire agenda van de Achtersluispolder door een plek te creëren waar bedrijven elkaar kunnen vinden en gezamenlijk nieuwe economische kansen kunnen ontwikkelen.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0088)
ZW_0088	4	8. Gebiedsgericht maatwerk voor de Achtersluispolder Indiener vraagt niet om een algemene verruiming van mogelijkheden binnen het IPB. Het verzoek ziet specifiek op gebiedsgericht maatwerk voor de zuidzijde van de Achtersluispolder. [...] 9. Verzoek tot aanpassing van de Omgevingsvisie Wij verzoeken Gedeputeerde Staten de passage op pagina 77 aan te passen waarin wordt gesteld dat binnen het IPB geen ruimte wordt geboden aan horeca, shortstay of vergelijkbare functies. Wij verzoeken de provincie ruimte te bieden voor ondersteunende economische voorzieningen die: • functioneel verbonden zijn met het bedrijventerrein; • bijdragen aan het behoud en versterken van werkgelegenheid; • bijdragen aan economische ontwikkeling en innovatie; • bijdragen aan efficiënt en meervoudig ruimtegebruik; • geen onevenredige beperking vormen voor de milieuruimte van bestaande bedrijven; • bijdragen aan de duurzame instandhouding van monumentaal erfgoed. • Een dergelijke aanpassing doet recht aan de provinciale ambities voor een concurrerende economie, intensivering van ruimtegebruik en toekomstbestendige bedrijventerreinen. De ontwikkeling van De Vrede en de zuidzijde van de Achtersluispolder vormt daarmee geen bedreiging voor het IPB, maar juist een versterking van de economische positie ervan.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze (ZW_0088)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	1	Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening; Natuurherstel en groen in de stad Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steunen wij volledig. Tegelijkertijd zien we ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig. De Natuurherstelverordening zal gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen, als buiten de natuurgebieden. Zo moeten we de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt toe te roepen. Er zullen tevens meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Ook in Noord-Holland zullen we aan deze doelen moeten voldoen. We roepen de Provincie ommeer ambitie te tonen in deze visie voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86) Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten hebben hier een centrale rol bij, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie. Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	2	Natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen heeft de toekomst. Hier moeten duidelijkere keuzes over worden gemaakt in de visie; Maak duidelijke keuzes over de landbouw Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook komen we veel verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld volledig. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Hollandvorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. Wij hebben ook vraagtekens bij wat kringlooplandbouw betekent voor de bollensector in Noord-Holland. De toenemende afhankelijkheid van de aanvoer van steeds schaarser wordend zoet water en het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen lijkt niet te stroken met de doelen op het gebied van een gezonde leefomgeving, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Toch worden er in de visie geen duidelijke keuzes gemaakt over de toekomst van deze sector. Een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, waarbij de sector zelf aan zet is om voldoende zoet water te bergen, lijkt de enige toekomstgerichte oplossing. In de binnenduinrand heeft de productie van drinkwater prioriteit boven productie van bollen. We roepen de Provincie op om in het beloofde ‘provinciaal afwegingskader en landbouwladder’ een duidelijk onderscheid tussen een “agrarische hoofdstructuur” en “maatschappelijke gebieden” beter uit te werken. In beide gebieden kan “zuinig worden omgaan met landbouwgrond”, maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichting er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Dit alles is enkel haalbaar met voldoende financieel perspectief voor de landbouwsector, zoals uw visie ook terecht benoemd. Als vergunningverlening weer mogelijk is hebben agrarische ondernemers ruime ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering.	In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw). De door indiener benoemde ontwikkelperspectieven of ontwikkelingsrichtingen zullen in het afwegingskader verder worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	3	Schoon water is een randvoorwaarde voor natuurherstel en een gezonde leefomgeving. Het water in grote delen van Noord-Holland voldoet momenteel niet aan de eisen. Maak van schoon water een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen; Schoon water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling Uit de reacties van de inwoners in het participatie verslag blijkt een brede steun voor schoon water: Waterkwaliteit wordt vaak als randvoorwaarde neergezet. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voorpesticiden/“gif” (met name bollenteelt en sierteelt), industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen enconsumentenproducten of medicijnresten. (…) Met name bollenteelt/lelieteelt komt terug als voorbeeld van een sector die volgens hen te veel druk legt op bodem en leefomgeving, en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Wij vragen de Provincie om meer recht te doen aan deze participatiereacties in de visie. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028-2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals waarschijnlijk bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreiding van de industriegebieden. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord- Hollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vragen wij om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. We betrekken deze zienswijze bij het opstellen van het ontwerp RWBP.
ZW_0090	4	Bijzondere landschappen moeten steeds meer beschermde ruimte inleveren voor woningbouw, energie infrastructuur en andere ontwikkelingen. In sommige landschappen zien wij geen ruimte hiervoor. Daar waar het onder voorwaarden wel kan is volledige compensatie belangrijk; Bescherm de meest waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om het landschap te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij stellen voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, molenbiotopen, en de Scheggen van Amsterdam, te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal “BL-plus” gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze “landschapsparels” behouden voor de volgende generaties. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten wordt voorkomen, zoals nu het geval is.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	5	Veel kleinschalige campings en groene gebiedjes moeten in Noord-Holland plaats maken voor vakantieparken. Het landschap verrommelt en wordt steeds meer versteend. We roepen de Provincie op hier meer regie op te voeren en instructieregels voor gemeenten op te stellen; Voer regie op wildgroei vakantieparken Daarnaast zien wij zo wel binnen- als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap. Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de duinen en de kust, waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen.	De visie beschrijft op dit moment dat groen mee moet groeien met nieuwe woningbouwontwikkelingen. Op dit moment is het toevoegen van nieuw recreatiegroen nog geen leidend principe, omdat er nog uitgewerkt moet worden hoe dit er precies uit komt te zien. Dit zal bij de omgevingsverordening concreter worden ingevuld.
ZW_0090	6	Er is onvoldoende recreatieruimte in het groen in Noord-Holland en veel bestaande gebieden hebben een onderhoudsachterstand. Zorg voor een regeling waarbij nieuw groen meegroeit met de woningbouw en ga snel aan de slag met het versterken van het groenblauwe raamwerk. Zorg voor voldoende recreatiegebieden bij nieuwbouw In de concept Omgevingsvisie is veel aandacht voor woningbouw, waarbij ook het belang van voldoende nieuwe recreatiegebieden vaak is genoemd. Onder andere door de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk, waarmee integraal en gebiedsgericht kan worden gewerkt aan nieuwe groene verbindingen, recreatieve verbindingen en landschappelijke kwaliteit. Wij zien hier veel kansen in en hopen dat de Provincie op korte termijn werk maakt van het versterken van dit raamwerk. Ook blijft het ook noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek en beleefbaar groen binnen 300 meter) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Wij zien dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatievoorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Wij roepen u op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie op te nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.
ZW_0090	7	Laat de brede steun van inwoners voor gezonde leefomgeving, natuur en landschap in de raadpleging sterker terugkomen in de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland Uit de raadpleging van inwoners blijkt een brede steun voor gezonde leefomgeving (o.a. sterk beperken van gebruik pesticiden, beperken uitstoot industrie), natuur en landschap. Laat dit geluid sterker terugkomen in de visie. De duidelijke steun voor gezonde lucht en water, natuur en landschap blijkt uit de gekozen prioriteiten. Waarbij 24% van de deelnemers kiest voor ‘gezonde leefomgeving’, 24% voor ‘waterzekerheid’, 21% voor ‘landschap & natuur’, noemt 8% ‘voedselproductie’ en 4% ‘economie en werkgelegenheid’ als belangrijkste prioriteit.	Oproep aan de politiek om de uitkomsten van de participatie nadrukkelijk mee te laten wegen. Geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	8	Maak keuzes om de 27% provincie tekort op te lossen: minder gras- en veevoederland In de concept-Omgevingsvisie wordt geen oplossing geboden voor de kwart provincie (27%) die tekort komt wanneer alle ruimteclaims bij elkaar worden opgeteld. Tegelijkertijd is ongeveer de helft (!) van het bodemgebruik in Noord-Holland agrarisch. Daarvan is zo'n 60% voor voer van dieren in de landbouw (grasland en voedergewassen).[1] Dat is 30% van het oppervlak van de provincie. Stel de ambitie in de Omgevingsvisie om het aantal koeien en schapen minimaal te halveren. Dit levert ongeveer 15% ruimtewinst op. Deze ruimte kan benut worden voor natuur, en een kleiner gedeelte voor recreatie, productiebos t.b.v. houtbouw, bedrijventerreinen, energietransitie en woningbouw. We werken daarmee ook aan het oplossen van andere problemen, zoals stikstof, het verdwijnen van het regenwoud, dierenleed, overmatig gebruik van zoet water etc. Stop met de sierteelt, tenzij deze overschakelt naar een biologische teelt, zonder pesticiden.	We beschouwen het sturen op een kleinere veestapel niet als doel op zich, dat geldt evenmin voor het stoppen van de sierteelt. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.
ZW_0090	9	Noem 'gezonde leefomgeving' expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid Het eerste uitgangspunt in de ontwerp-Omgevingsvisie is 'Leefbaarheid centraal' (blz. 35), maar hier wordt vervolgens heel veel onder genoemd: voldoende woningen, ruimte voor economische activiteiten en een kwalitatief, hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving. Erken de brede steun van de inwoners voor een gezonde leefomgeving, zoals te lezen is in het Publieksonderzoek (participatie), en noem daarom 'gezonde leefomgeving' expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid.	Gezonde leefomgeving is één van de criteria die wordt meegenomen in besluitvorming rondom ruimtelijke ordening. De brede steun voor Gezonde leefomgeving wordt in de introductie van de Omgevingsvisie genoemd als één van de elementen die uit het participatieproces als prioriteit is aangewezen.
ZW_0090	10	Tata Steel: staalproductie in de IJmond alleen als gezondheid voor de omgeving geborgd is De ontwerp-Omgevingsvisie stelt als voorwaarde dat staalproductie in de IJmond alleen kan als dit schoner en duurzamer wordt. Het is onduidelijk wat hieronder wordt verstaan. Neem daarom in de Omgevingsvisie als voorwaarde op dat staalproductie alleen kan als de gezondheid voor de omgeving geborgd is. Goede voorwaarden hiervoor staan in het derde advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond. Dat is bij de huidige plannen om de fabriek in de IJmond te vernieuwen (Heraclessplan) niet het geval.	De uitwerking van de in de zienswijze genoemde voorwaarde is verder uitgewerkt in het programma Tata Steel 2024 - 2030.
ZW_0090	11	Staalslakken Verbiedt als provincie het storten en hergebruiken van vervuilde restproducten uit de industrie, zoals granuliet, giftig staalafval (staalslakken), vliegas en bouwpuin. Hier is het voorzorgsprincipe leidend.	De recente ervaringen met staalslakken onderstrepen het belang van een zorgvuldige omgang met toepassingen waarvan de veiligheid nog niet voldoende is onderzocht. Op dit moment geldt nationaal een tijdelijk verbod op de toepassing van staalslakken. De provincie is in afwachting op de uitkomst van het lopende onderzoek van het RIVM en het oordeel van het Rijk, zodat eventuele vervolgstappen gebaseerd zijn op actuele en betrouwbare inzichten.
ZW_0090	12	Ook aandacht voor andere grote vervuilers dan Tata Steel Alleen Tata Steel duikt op in de tekst, gekoppeld aan luchtkwaliteit en bronbeleid. Maar ook grote vervuilers als OLAM en ICL (beiden relevant voor uitstoot/geur in het Noordzeekanaalgebied) moeten in de Omgevingsvisie voorkomen.	Dank voor uw oproep voor expliciete aandacht voor andere vervuilers in de Omgevingsvisie. Het klopt dat Tata Steel, evenals Schiphol, meermaals worden genoemd in de Omgevingsvisie. Dit heeft enerzijds te maken met de combinatie van het nationale belang van deze bedrijven en hun impact op de leefomgeving en anderzijds de gebiedsspecifieke ontwikkelingen waarin zij een belangrijke rol spelen. Zonder andere bedrijven expliciet te benoemen, geven wij in paragraaf 6.4 (was 5.4) wel degelijk aan hoe wij inzetten op het reguleren van grote bedrijven met impact op de leefomgeving.
ZW_0090	13	Schiphol: zet in op krimp De ontwerp-Omgevingsvisie gaat uit van een te verwachten groei van Schiphol van 42 naar 65 miljoen passagiers, omdat vliegtuigen groter worden. Maar de provincie zou juist krachtig moeten pleiten voor krimp van Schiphol, vanuit de grote opgaven voor luchtkwaliteit, ernstig geluidgehinderden, woningtekort, klimaaturgentie en stikstofuitstoot. Het is niet te verkopen aan de bewoners van Noord-Holland de schade en overlast nog langer te laten voortduren en zelfs te laten toenemen. Voor de economie is deze 'hub-luchthaven', die vliegt op volume in plaats van slimheid, geen vereiste.	In de tekst is explicieter gemaakt dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting en dat wordt gestreefd naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	14	Meer aandacht voor tegengaan van 'Zeer Zorgwekkende Stoffen' in de leefomgeving In 3.4 Afwegingsprincipe 3.4: omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen wordt het volgende gezegd: "Keuzes die hieruit volgen: • We werken aan het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van omgevingskwaliteit en het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid." (blz. 52) Verander dit in de definitieve versie van de Omgevingsvisie in: "… met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen in bodem en oppervlakte-/grondwater, geluid en externe veiligheid." Op die manier kan het namelijk ook gaan over bestrijdingsmiddelen, PFAS en lozingen van ZZS.	Wij danken indiener voor de suggestie voor het opnemen van ZZS, we hebben dit aangepast in de Omgevingsvisie.
ZW_0090	15	Maak keuzes over hóe doelen, zoals natuurherstel, stikstofreductie en verbeteren waterkwaliteit, zullen worden bereikt Het is goed dat in de ontwerpvisie de druk op natuur, water en bodem wordt erkend en dat doelen zoals natuurherstel, stikstofreductie en het halen van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) worden benoemd. Maar de kernvraag blijft hoe we dit daadwerkelijk gaan bereiken. Keuzes daartoe en concretisering ontbreken nu. Dus maak die keuzes met een plan van aanpak.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven.
ZW_0090	16	Neem de intrinsieke waarde van natuur op in de Omgevingsvisie Zie de aanbeveling op de website Stichting Rechten van de Natuur - Van besluiten over de natuur, naar besluiten met de natuur: 'Het opnemen van de intrinsieke waarde van natuur betekent dat je in visie en beleid expliciet vastlegt dat natuur een eigen belang heeft dat beschermd moet worden. Dit kun je doen door bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie te verwoorden dat ecosystemen recht hebben op gezondheid, herstel en continuïteit. Vervolgens vertaal je deze principes in het Omgevingsplan naar concrete toetsingscriteria die gebruikt worden bij vergunningen, projecten en gebiedsontwikkelingen.'	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie. Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0090	17	Geen uitbreiding bedrijventerrein Boekelermeer naar het zuiden: de Oosterzijpolder (ten zuiden van de Kanaalweg) In de ontwerpvisie staat de Oosterzijpolder ingetekend als groene bufferzone (blz. 61). De huidige grens aan de zuidkant van het bedrijventerrein Boekelermeer is ingetekend als 'overgangszone stad/land'. Het gebied is een zeer waardevol natuurgebied, vooral weidevogelgebied, en is door de provincie aangewezen als Beschermd Landschap en een aanzienlijk deel ook als NNN (Natuurnetwerk Nederland). Dit gebied dient absoluut groen te blijven, vanwege de hoge natuurwaarden, maar ook vanwege erfgoedwaarden en landschapswaarden. Uitbreiding van de Boekelermeer kan plaatsvinden op de locatie waar nu bollenvelden zijn. Daarnaast kan het bedrijventerrein selectiever gebruikt worden, zodat het huidige oppervlak, plus de hectares van de bollenvelden, afdoende is. Groen blijft groen. Ook andere bestaande bedrijventerreinen moeten intensiever benut worden, door leegstand actief aan te pakken, te verduurzamen, in de hoogte te bouwen en functies te combineren. Dan zijn uitbreidingen van bedrijventerreinen in het groen niet nodig. Plus: vergroen de bedrijventerreinen. Kies voor een natuurinclusieve inrichting.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	18	Maak duidelijke keuzes over de landbouw: biologische landbouw als norm en ondersteun boeren in de omschakeling daarnaartoe Zonder een fundamentele omslag in de landbouw gaan de doelen in het landelijk gebied, zoals verbetering van de waterkwaliteit, verbetering van dierenwelzijn, beperking van gebruik van bestrijdingsmiddelen, natuurherstel, klimaatopgave en stikstofreductie niet gehaald worden. De huidige inzet op kringlooplandbouw laat nog steeds ruimte voor intensieve en milieubelastende praktijken. Een duidelijke richting en keuzes ontbreken. De in de Omgevingsvisie genoemde 'ambitie' is: 'er wordt gestreefd naar kringlooplandbouw in 2040'. Dit is heel vaag. Want ongeveer alle vormen van landbouw vallen onder het concept 'kringlooplandbouw' en daarmee is de gewenste richting niet duidelijk. Zie het Programma Landelijk gebied (blz. 21) van de provincie. Op deze bladzijde staan zes transitiepaden van landbouw, waarvan 'biologische landbouw' er slechts één is. En daarnaast is niet duidelijk welke stappen de provincie gaat zetten, wanneer en met welke tussendoelen. Kies in de Omgevingsvisie expliciet voor biologische landbouw als norm, met heldere doelen en tussentijdse mijlpalen richting 2050. Dat is nodig voor natuur, waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. Nu ontbreekt er een visie voor de landbouw, terwijl deze visie trouwens zowel staat in de huidige Omgevingsvisie: 'de grondgebonden landbouw in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief laten zijn', als in de Voedselvisie (onderdeel PLG): 'in 2030 is de grondgebonden landbouw natuurinclusief (minimaal niveau 2 WUR/Louis Bolk Instituut)'. De norm van minimaal 15% biologische landbouw in 2030 is niet in zicht. Om te voldoen aan deze afspraak is een duidelijke visie met doelstelling nodig.	De biologische landbouw is en blijft één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.
ZW_0090	19	Zet stevig in op eiwittransitie Stimuleer de productie van plantaardige eiwitteelten in Noord-Holland, zoals veldbonen, soja en lupines. Dit vergroot de voedselzekerheid. Er is immers geen grotere voedselverspiller dan de vee-industrie. Van elke hectare waar we nu voedsel verbouwen voor koeien, varkens of kippen, kunnen we tot maar liefst vier keer zoveel mensen voeden wanneer we er rechtstreeks plantaardig voedsel voor mensen verbouwen. Stimuleer als provincie de verschuiving van de productie en consumptie van dierlijke naar plantaardige eiwitten.	Wij stimuleren eiwittransitie via de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie 2020-2030 en landelijke via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De teelt ervan leggen wij niet op, maar laten wij, als onderdeel van kringlooplandbouw, bij de ondernemers zelf om daarvoor een keuze te maken.
ZW_0090	20	Neem dierenwelzijn op in de Omgevingsvisie Dierenwelzijn ontbreekt volledig als zelfstandig thema. Geen enkele passage behandelt het welzijn van dieren in de landbouw, megastallen, veetransport of leefomstandigheden. Veeteelt komt alleen voor als economische/landschappelijke sector, nooit als dierenwelzijnskwestie. In de ontwerpvisie staat dat de provincie kiest voor een aanpak die uitgaat van kringlooplandbouw, met doelen voor (..), dier- en plantgezondheid, (..).' Wijzig 'diergezondheid' in 'diergezondheid en dierenwelzijn'. Vergelijk de provincie Utrecht: "De agrarische sector beheert ongeveer de helft van het grondgebied in de provincie Utrecht. Het is belangrijk dat de sector economisch vitaal blijft en deze rol kan blijven vervullen. De provincie biedt mogelijkheden voor een transitie naar een circulaire, natuurinclusieve, klimaatneutrale en diervriendelijke landbouw (kringlooplandbouw), met behoud van gebiedskwaliteit en een gezonde leefomgeving." [2] Neem deze ambitie over.	Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie-indicatoren van kringlooplandbouw. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).
ZW_0090	21	Kom met een doeltreffende aanpak van het stikstofprobleem: krimp van het aantal dieren In de ontwerp-Omgevingsvisie ontbreekt ook concrete reductiepercentages en een doeltreffende aanpak van het stikstofprobleem. Boeren zijn hier niet mee geholpen. Die willen het eerlijke verhaal. En dat is niet geitenpaadjes blijven zoeken binnen een al decennialang vastgelopen landbouwsysteem. Maar zet in een stikstofaanpak aan de bron: minder dieren in de landbouw en ondersteuning van boeren bij de omschakeling naar extensiever en biologisch, en naar plantaardige eiwitteelten (eiwittransitie, zie Voedselvisie als onderdeel van het PLG). Het rapport 'Landinzicht' van Urgenda staat vol met succesvolle casussen. Geef boeren perspectief en ondersteun daarbij met wat ze nodig hebben.	Twee passages zijn toegevoegd in verdiepingsparagraaf 6.10 Stikstof (was 5.10) over het belang van het aanpakken van stikstof en de sturing van stikstof op de programmering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0090	22	Neem in de Omgevingsvisie op dat het areaal sierteelt niet mag toenemen De sierteelt (is inclusief bollenteelt) wordt in de ontwerpvisie ongemoeid gelaten. Terwijl deze teelt voor grote problemen zorgt vanwege het hoge gebruik aan pesticiden. Stel een verbod op voor uitbreiding van het areaal sierteelt in de provincie. Vererger het probleem niet. Lokale voedselproductie moet voorgaan op bollenteelt. Daarnaast zal vooral in de duinstreek en nabij Natura 2000-gebieden de bollensector niet houdbaar zijn. Niet alles kan overal en is altijd technisch oplosbaar.	We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. Maatregelvoorschriften zoals beperken van de mogelijkheden voor de teelt van gewassen past hier niet bij. Zo kan een verbod van teelten tot afwentelrisico's leiden omdat de benodigde mogelijkheden voor bijv vruchtwisseling beperkt worden. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv NIL en biologische landbouw).
ZW_0090	23	Neem in de Omgevingsvisie de ambitie op om het gebruik van pesticiden in Noord-Holland fors en snel te beperken In de ontwerpvisie ontbreekt de ambitie en een aanpak om het gebruik van pesticiden serieus in te perken. Dit terwijl in de ontwerpvisie pesticiden wel (terecht!) meerdere keren als probleem wordt genoemd, als oorzaak voor de slechte kwaliteit van water en de natuur. De Omgevingswet heeft hier mogelijkheden gegeven om dit lokaal aan te scherpen. En terwijl er grote zorgen in de maatschappij zijn over de risico's van deze middelen voor de gezondheid en de natuur. Neem daarom in de Omgevingsvisie de ambitie op om het pesticidengebruik in Noord-Holland op korte termijn drastisch te beperken.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0090	24	Veenweidegebieden Er wordt aangestuurd op afremmen van bodemdaling in veenweidegebieden. In de vorige omgevingsvisie was nog duidelijk gesteld dat ook bodemstijging (herstel van de bodemdaling) meegenomen moest worden. Dit punt ontbreekt in deze visie. Neem dit punt over in de nieuwe Omgevingsvisie. Deze maatregel vermindert de uitstoot van broeikasgassen en kan samengaan met natuurontwikkeling, maar ook met natte teelten in de gebieden.	Sinds de vorige Omgevingsvisie is uit kennis naar voren gekomen dat het creëren van bodemstijging door maatregelen erg lastig is. Bij de verdere uitwerking van de veenlandschappen in het Regionaal Water- en Bodemprogramma wordt gekeken wat wel haalbaar is. Op kleine schaal kan bij natuurherstelmaatregelen binnen NNN-gebieden worden ingezet op veenaangroei. Dit loopt via het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering.
ZW_0091	1	Wij danken u voor de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de Ontwerpomgevingsvisie Provincie Noord-Holland, "Ruimte voor een toekomstbestendig NoordHolland". Royal Schiphol Group maakt hier middels deze reactie graag gebruik van. Wij herkennen de centrale gedachte om keuzes te moeten maken. Kort gezegd "niet alles wat we in ruimtelijke zin zouden willen, past in de beschikbare ruimte in de provincie Noord-Holland". Daarnaast waarderen wij het geformuleerde doel om met de Omgevingsvisie houvast te bieden voor de Provincie zelf en de partners, zoals Schiphol. Met de geschetste kaders ontstaan duidelijkheid en perspectief voor ontwikkeling in de provincie. Wij herkennen de centrale gedachte dat er keuzes moeten worden gemaakt. Kort gezegd: "niet alles wat we in ruimtelijke zin zouden willen, past in de beschikbare ruimte in de provincie Noord-Holland". Daarnaast waarderen wij het geformuleerde doel om met de Omgevingsvisie houvast te bieden voor de Provincie zelf en haar partners, zoals Schiphol. Met de geschetste kaders ontstaan duidelijkheid en perspectief voor ontwikkeling in de provincie. Tegen die achtergrond zien wij in de Omgevingsvisie belangrijke aanknopingspunten voor de toekomst van Schiphol en de regio. Op enkele punten vragen wij om aanscherping, zodat de visie voldoende richting geeft aan de ruimtelijke keuzes die de komende jaren nodig zijn.	Wij danken Royal Schiphol Group voor de zienswijze. Wij herkennen de noodzaak om de ontwikkeling van Schiphol, internationale bereikbaarheid, economische betekenis, bereikbaarheid van de regio en kwaliteit van de leefomgeving in samenhang te bezien. De aangepaste Omgevingsvisie is op dit punt nadrukkelijker uitgewerkt. De ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving wordt daarin beschouwd als één gebiedsopgave, waarbij luchthavenontwikkeling, bereikbaarheid, woningbouw, energie, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit in samenhang worden bezien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0091	2	Bereikbaarheid en leefbaarheid als randvoorwaarde Wij zijn positief dat de Provincie het verbeteren van de bereikbaarheid rond Schiphol een prominente plaats geeft in de Omgevingsvisie. Schiphol is de internationale luchthaven van Nederland én een nationaal en regionaal knooppunt voor verschillende vormen van vervoer. Door autonome groei van reizigersstromen en verdere groei van wonen en werken in de regio ontstaat een gezamenlijke opgave: hoe houden we de regio bereikbaar voor reizigers, werknemers, bewoners, bedrijven en goederenstromen? Daarom vragen wij om samen met gemeenten, Provincie, Rijk en Schiphol scherper in beeld te brengen welke bereikbaarheidsknelpunten ontstaan en welke investeringen nodig zijn om deze op te lossen. Alleen met een samenhangend pakket voor weg, spoor, openbaar vervoer, fiets en logistieke ontsluiting blijft de Schipholregio bereikbaar en leefbaar. Ook waarderen wij de aandacht voor de kwaliteit van de leefomgeving. De gemeenten direct rond de luchthaven zijn economisch sterk met Schiphol verbonden en ondervinden tegelijkertijd de effecten van de luchthaven. Met bijdragen via onder meer het Omgevingsfonds Schiphol draagt de luchthaven bij aan het verbeteren van de leefkwaliteit in de omgeving. De verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in deze regio gaat over meer dan enkel het verminderen van de impact van Schiphol. De regio is economisch sterk, maar door de hoeveelheid economische activiteit en de verkeersaders die door het gebied lopen, gecombineerd met het wonen en de luchthaven, is de druk op de omgeving ook hoog. Het verbeteren van de balans tussen Schiphol en omgeving is slechts een van de opgaven in dit gebied. Voor deze bredere maatschappelijke opgave is de inzet van gemeenten, Provincie en andere partijen essentieel om een duurzame kwaliteitsverbetering te bereiken.	Wij onderschrijven dat een goede landzijdige bereikbaarheid een belangrijke randvoorwaarde is voor het functioneren van Schiphol en de bredere metropoolregio. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom nadrukkelijker opgenomen dat de groei van het aantal O&D-passagiers, inwoners en arbeidsplaatsen de druk op het wegennet en het openbaar vervoer verder vergroot. Wij zetten in op een samenhangend pakket van maatregelen, waaronder structurele versterking van het openbaar vervoer, de doortrekking van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot en met Hoofddorp, versterking van oost-westverbindingen, een betere aansluiting richting Zuid-Holland, verbetering van de HOV-structuur en fiets- en langzaamverkeersverbindingen. Ook is de samenhang met de leefomgeving verder aangescherpt. Investeringen binnen de luchthaven kunnen niet los worden gezien van de investeringen die nodig zijn om de omliggende regio bereikbaar, gezond, leefbaar en ruimtelijk aantrekkelijk te houden. Waar voor ontwikkelingen op of rond Schiphol provinciale medewerking nodig is, verbinden wij daaraan randvoorwaarden op het gebied van bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. Wij herkennen daarbij het punt van Schiphol dat de druk op de leefomgeving niet uitsluitend voortkomt uit de luchthaven. In de Schipholregio komen woningbouw, mobiliteit, economische activiteiten en luchthavengebruik samen. De Omgevingsvisie benoemt daarom expliciet de cumulatie van milieubelasting en beschouwt woningbouw, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit als één samenhangende opgave.
ZW_0091	3	Ruimte behouden voor de toekomst De toekomst van de luchtvaart en de ontwikkeling van de Schipholregio is onzeker. Tegen die onzekerheid moeten we ons als Nederland, als Noord-Holland en als Schipholregio wapenen. Het is daarom belangrijk ruimte te behouden voor ontwikkelingen die bijdragen aan de strategische autonomie en weerbaarheid. Ook moet in de toekomst ruimte beschikbaar blijven voor de ontwikkelingen die nodig zijn voor de veiligheid, verduurzaming, energievoorziening, bereikbaarheid en operationele continuïteit van de luchthaven en omgeving. Daarbij is het wenselijk dat de Provincie erkent dat de luchthaven ook in de toekomst meer ruimte nodig kan hebben: niet alleen voor verduurzaming, vernieuwing en het bieden van kwaliteit, maar ook om de autonome groei van reizigers-, werknemers- en goederenstromen op een verantwoorde manier op te vangen. De Omgevingsvisie biedt al een aantal goede aanknopingspunten waaraan deze erkenning dat de luchthaven in de toekomst meer ruimte nodig zal hebben, toegevoegd kan worden: - Het behouden van de reservering op Schiphol Noordwest, zodat ook op langere termijn handelingsruimte beschikbaar blijft. - Het verkennen van de mogelijkheden en benodigde investeringen in het regionale energiesysteem, waarbij waterstof expliciet een rol speelt. Daarbij is het van belang ook de benodigde ruimte voor energie-infrastructuur tijdig te borgen. - Het voorkomen dat vrijgekomen milieuruimte kan worden ingevuld met geluidgevoelige functies, zodat verbetering van de leefomgeving duurzaam kan worden geborgd en nieuwe hindersituaties worden voorkomen.	Wij herkennen dat de toekomstige ruimtelijke behoefte van Schiphol niet uitsluitend wordt bepaald door het aantal vliegtuigbewegingen. In de aangepaste Omgevingsvisie is expliciet opgenomen dat ook grotere vliegtuigen en grotere passagiersstromen per vlucht, nieuwe eisen aan veiligheid en duurzaamheid en het operationeel houden van de luchthaven tijdens langdurige verbouwingen ruimte kunnen vragen. Om die reden handhaven wij de reservering Schiphol Noordwest zolang onvoldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan. Het gebied kan mogelijk nodig zijn als schuifruimte tijdens de langdurige vernieuwing van Schiphol Centrum en kan op langere termijn een rol spelen bij de ontwikkeling van de luchthaven. Met deze reservering wordt niet vooruitgelopen op een besluit over daadwerkelijke ontwikkeling van Schiphol Noordwest. Ook de ontwikkeling van het energiesysteem heeft nadrukkelijk een plaats gekregen. In de gebiedsgerichte uitwerking van Schiphol is aandacht voor de energie-infrastructuur die nodig is voor de ontwikkeling en verduurzaming van de luchthaven en de regio. Een meer gedetailleerde uitwerking vindt plaats in het Programma Energie. Daarbij is Schiphol toegevoegd als vijfde waterstoffocusgebied, naast het Noordzeekanaalgebied, Den Helder en omgeving, Boekelermeer en Agriport A7. In de Omgevingsvisie wordt daarnaast specifiek aandacht besteed aan de toekomstige waterstofinfrastructuur en de infrastructuur die nodig is voor duurzame luchtvaartbrandstoffen. Wij delen tevens het uitgangspunt dat verbetering van de milieukwaliteit niet automatisch moet leiden tot nieuwe hindersituaties. Daarom is opgenomen dat eventueel vrijkomende milieuruimte niet automatisch volledig wordt benut voor nieuwe geluidgevoelige functies. Vanuit gezondheid en ruimtelijke kwaliteit kan het wenselijk zijn ruimte te behouden voor groen, recreatie en andere niet-geluidgevoelige functies.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0091	4	Een sterke luchthaven en luchthaveneconomie Schiphol is een internationaal economisch knooppunt dat bijdraagt aan de werkgelegenheid en het vestigingsklimaat van Noord-Holland en Nederland. Ook draagt Schiphol in belangrijke mate, direct en indirect bij aan het nationaal verdienvermogen. In de ontwerp-omgevingsvisie is opgenomen dat rond Schiphol ingezet wordt op Schipholgebonden bedrijvigheid. Wij onderschrijven dat. Schaarse ruimte rond Schiphol moet zorgvuldig worden ingezet met prioriteit voor de functies die direct bijdragen aan het functioneren van de luchthaven. De Schipholgebonden bedrijvigheid bestaat uit verschillende soorten bedrijvigheid: van de bedrijven met een directe rol in de operatie van de luchthaven, tot de bedrijven die het onderhoud aan de infrastructuur op Schiphol doen, de catering verzorgen, op de eerste en tweede linie vracht verwerken en die een snelle doorgang naar de vliegtuigen nodig hebben. Ook belangrijk hierin is de Airport City, met kantoren, bedrijvigheid en hotels die de luchthaven en de luchthaveneconomie versterken. De Airport City vervult een bredere rol als internationaal vestigingsmilieu, met bedrijven die specifiek kiezen om zich te vestigen op de luchthaven vanwege de goede internationale en nationale verbinding, en de dynamiek die de luchthaven biedt. De luchthaven en de regio profiteren hierbij ook, ze brengt bedrijvigheid naar de regio die zich hier anders niet gevestigd had, en versterkt het economische profiel van de luchthaven. Wij vragen de Provincie om in de Omgevingsvisie te verduidelijken welke vormen van bedrijvigheid bij de Schipholgebonden bedrijvigheid horen. Aandacht voor vliegveiligheid Vliegveiligheid is in de Omgevingsvisie naar ons beeld nog onderbelicht. Ruimtelijke ontwikkeling in het landschap kan wenselijk zijn, maar kent in de nabijheid van de luchthaven specifieke beperkingen. Dit kunnen bijvoorbeeld functies of landschappelijke ingrepen zijn die vogels kunnen aantrekken en daarmee het risico op vogelaanvaringen vergroten. Ook bij energieopwekking is veiligheid een aandachtspunt, bijvoorbeeld door mogelijke schittering van de grootschalige aanleg van zonnepanelen. Wij vragen om deze vliegveiligheidsaspecten explicieter te betrekken bij ruimtelijke keuzes rond Schiphol. Werken aan een gezamenlijk perspectief De Omgevingsvisie roept op om de opgaven in de Schipholregio samen met gemeenten, Schiphol en het Rijk integraal aan te pakken. Wij onderschrijven die oproep. Tegelijkertijd kan deze integrale werkwijze nog sterker worden verankerd. De samenhang tussen luchthavenontwikkeling, bedrijvigheid, woningbouw, bereikbaarheid, leefkwaliteit en landschap vraagt om een structureel bestuurlijk en ambtelijk gesprek. Een samenwerkingsverband naar voorbeeld van het Noordzeekanaalgebied kan in de Schipholregio een platform bieden om opgaven, belangen en investeringen beter op elkaar af te stemmen. Nogmaals dank voor de gelegenheid om onze zienswijze te geven. Wij denken graag mee in het verdere proces richting vaststelling van de Omgevingsvisie.	Wij onderschrijven dat de schaarse ruimte rond Schiphol gericht moet worden ingezet voor bedrijvigheid waarvoor de nabijheid van de luchthaven daadwerkelijk van betekenis is. In de aangepaste Omgevingsvisie is dit uitgangspunt verduidelijkt. Daarin is opgenomen dat de schaarse ruimte rond Schiphol wordt ingezet voor activiteiten waarvoor de nabijheid van de luchthaven aantoonbare meerwaarde heeft en dat daarom prioriteit wordt gegeven aan Schipholgebonden bedrijvigheid. Daarmee biedt de Omgevingsvisie op strategisch niveau ruimte aan de verschillende functies die noodzakelijk zijn voor het functioneren en de ontwikkeling van de luchthaven en de luchthaveneconomie. Een uitputtende opsomming van bedrijfstypen die als Schipholgebonden worden aangemerkt past niet bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. Bij de verdere ruimtelijk-economische uitwerking en bij concrete gebieds- en locatiekeuzes kan nader worden bepaald welke activiteiten vanwege hun functionele relatie met de luchthaven op deze locaties thuishoren. Wij onderschrijven dat vliegveiligheid een belangrijke randvoorwaarde is bij ruimtelijke ontwikkelingen rond Schiphol. Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben voor de veilige en doelmatige afwikkeling van het vliegverkeer. Dit kan onder meer spelen bij functies die vogels aantrekken en bij energieopwekking, bijvoorbeeld vanwege hoogte of hinderlijke schittering. Dit punt heeft geleid tot een aanvulling van de Omgevingsvisie. Bij ruimtelijke ontwikkelingen rond Schiphol wordt explicieter rekening gehouden met de vliegveiligheid en de veilige en doelmatige afwikkeling van het vliegverkeer. Daarbij worden, waar relevant, onder meer mogelijke effecten van vogelaantrekkende functies en van energieopwekking betrokken. Wij onderschrijven ten slotte het belang van een structurele en integrale samenwerking voor de Schipholregio. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom opgenomen dat provincie, gemeenten, Schiphol en het Rijk gezamenlijk werken aan een integraal plan voor Schiphol en zijn omgeving, in samenhang met de gebiedsgerichte samenwerking binnen NOVEX Schiphol. Daarbij worden de meerjarige ontwikkeling van de luchthaven, bereikbaarheid, woningbouw, energie, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit in een samenhangend tijdpad op elkaar afgestemd. De masterplannen van Schiphol vormen daarbij een belangrijke bouwsteen, maar niet zelfstandig het ruimtelijk toekomstbeeld voor de gehele Schipholregio. Ontwikkelingen binnen en buiten het luchthaventerrein moeten in samenhang worden beschouwd. De Omgevingsvisie legt daarmee de basis voor de structurele samenwerking die Royal Schiphol Group bepleit. De precieze bestuurlijke en ambtelijke organisatie daarvan, waaronder de vraag of hiervoor een afzonderlijke samenwerkingsstructuur naar voorbeeld van het Noordzeekanaalgebied wenselijk is, behoort tot de verdere uitwerking en hoeft niet in de Omgevingsvisie te worden vastgelegd. De zienswijze heeft daarmee op meerdere onderdelen geleid tot aanscherping en verduidelijking van de Omgevingsvisie, in het bijzonder ten aanzien van de integrale gebiedsaanpak, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit, de toekomstige ruimtevraag van Schiphol, energie en waterstof, Schipholgebonden bedrijvigheid en vliegveiligheid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0092	1	Met belangstelling en waardering heeft SEGRO Netherlands B.V. kennisgenomen van de ontwerp-omgevingsvisie van de provincie die ter inzage ligt van 15 juni tot en met 31 augustus 2026. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt een aantal malen expliciet het voornemen geuit dat de provincie inzet op doortrekking van de Noord/Zuidlijn tot in ieder geval Hoofddorp. SEGRO maakt graag van de gelegenheid gebruik om in deze zienswijze haar belangen onder de aandacht te brengen. SEGRO is eigenaar en exploitant van SEGRO Park Amsterdam Airport in de gemeente Hoofddorp. Het park is gelegen naast het bestaande spoorwegtracé tussen Schiphol en Hoofddorp en bevindt zich daarmee in de directe beïnvloedingszone van de voorgestelde doortrekking van de Noord/Zuidlijn. SEGRO Park Amsterdam Airport is een bestaand, volop operationeel en succesvol bedrijvenpark met huurders die dagelijks afhankelijk zijn van de bereikbaarheid en het ongestoord functioneren van het park. Het gerealiseerde deel van het park is sinds 2012 in ontwikkeling en alle tot op heden gerealiseerde panden zijn volledig in gebruik genomen. Het park biedt een werkplek voor velen in uiteenlopende sectoren die van groot belang zijn voor de regio en ver daarbuiten. SEGRO onderschrijft het belang van goede OV-verbindingen in de regio. Een verbeterde ontsluiting van het gebied komt immers ook de gebruikers en huurders van het park ten goede. SEGRO vraagt met nadruk aandacht voor bescherming van haar belangen en die van haar huurders op het bestaande park. In de ontwerp-omgevingsvisie spreekt de provincie meermalen haar voornemen uit de bestaande Noord/Zuidlijn te verlengen tot "in ieder geval" Hoofddorp. Uit gesprekken met de projectorganisatie OVAH en uit recentelijk aan SEGRO gepresenteerde schetsen is gebleken dat het thans voorgestelde tracé voor doortrekking van de Noord/Zuidlijn het bestaande park van SEGRO in aanzienlijke mate zal raken en ook de initieel geplande verdere uitbreiding van het park zal doorkruisen. SEGRO vraagt in dat kader aandacht voor de volgende punten:	Wij danken indiener voor de ingebrachte zienswijze. Voor ons als provincie is de Noord-Zuidlijn doortrekken een belangrijk project. We zijn ons bewust dat dit veel impact heeft op de omgeving. Als provincie vinden wij het belangrijk dat binnen het project de juiste ruimtelijke procedures worden gevolgd en dat de betrokken partijen en stakeholders zoals tijdig en correct worden betrokken en mee kunnen denken. Projecten van dergelijke omvang zijn kenmerkend dat naarmate het traject vordert er steeds scherper duidelijk wordt wat er nodig is. Maar ook waar exact een tracé gaat lopen en bijvoorbeeld hoe wordt omgegaan met hinder tijdens uitvoering. Dit zijn allemaal logische stappen in een project. Dit kan ook het verschil in plannen verklaren tussen momenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0092	2	1. Operationele continuïteit: de huurders van SEGRO Park Amsterdam Airport zijn voor hun bedrijfsvoering afhankelijk van onbelemmerde toegang tot en ongestoord gebruik van het park. Langdurige bouwwerkzaamheden in of direct aangrenzend aan het park zullen leiden tot aanzienlijke impact op de bereikbaarheid voor zowel de huurders als SEGRO. 2. Eerdere informatievoorziening: in eerdere gesprekken met de gemeente Haarlemmermeer is aan SEGRO voorgehouden dat het metrotracé (de doortrekking van de Noord/Zuidlijn) het bestaande park niet zou raken en het park onbelemmerd zou kunnen blijven functioneren. De latere en ook meer recentelijk nog gepresenteerde schetsen van het metrotracé wijken hier echter substantieel van af en laten zien dat de impact op het bestaande park groot zal zijn. SEGRO hecht er daarom aan dat de eerdere informatievoorziening wordt meegewogen bij de verdere besluitvorming zodat geborgd wordt dat in de latere fasen voldaan zal worden aan de eerder gedane uitspraken. 3. Betrokkenheid bij de planvorming: SEGRO heeft in het afgelopen jaar zowel met de gemeente Haarlemmermeer als met de projectorganisatie OVAH gesprekken gevoerd over de belangen van SEGRO Park Amsterdam Airport in het kader van een eventuele doortrekking van de metrolijn. In deze gesprekken heeft SEGRO steeds haar zorgen kenbaar gemaakt en met name gewezen op de impact van het specifieke voorgestelde tracé op haar operationele bedrijfsvoering. SEGRO waardeert dat deze gesprekken hebben plaatsgevonden, en spreekt de verwachting uit dat de uitkomsten daarvan bij de verdere planvorming worden meegenomen. 4. Economisch belang: SEGRO Park Amsterdam Airport levert een wezenlijke bijdrage aan de werkgelegenheid en economische activiteit in de regio en ver daarbuiten. Het beschermen van de operationele integriteit van het park dient dan ook een breder regionaal en zelfs internationaal belang. SEGRO verzoekt uw College om bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn zorgvuldig rekening te houden met de gerechtvaardigde belangen van SEGRO en van SEGRO Park Amsterdam Airport. Specifiek ten aanzien van de latere tracékeuze verzoekt SEGRO uw College de belangen van SEGRO adequaat te waarborgen en SEGRO als direct belanghebbende vroegtijdig en structureel te betrekken bij de verdere planvorming. SEGRO benadrukt dat deze zienswijze is ingegeven door de wens om constructief mee te denken over een verantwoorde inpassing van het doortrekken van de metrolijn in het gebied. SEGRO benadrukt nogmaals dat zij niet tegen doortrekking van de Noord/Zuidlijn tot aan Hoofddorp is, maar vraagt wel nadrukkelijk aandacht voor de bescherming van haar gerechtvaardigde belangen als belangrijke investeerder en als partij die in aanzienlijke mate werkgelegenheid in het gebied faciliteert.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0093	1	Betere bescherming en benutting van het havenindustrieel cluster We spreken onze waardering uit over de manier waarop de Provincie het belang van de Amsterdamse haven erkent en borgt. We delen de visie dat er efficiënt en spaarzaam met de beschikbare ruimte moet worden omgegaan. Dit doen we door selectief te zijn op activiteiten die bijdragen aan onze gezamenlijke doelstellingen en ambities zoals de transitie naar een duurzame en circulaire economie en het creëren van een strategische meerwaarde op nationaal en Europees niveau. Een belangrijk element in de visie is de bestendiging van het Industrieterrein van Provinciaal Belang voor het overgrote deel van de Amsterdamse haven. Deze aanwijzing biedt bedrijven ruimtelijke bescherming voor de lange termijn. We vinden het belangrijk dat de Provincie helderheid schept over de bijbehorende milieucontour en duidelijk maakt welke beperkingen dit met zich meebrengt voor andere functies en ontwikkelingen, waaronder woningbouw. We onderschrijven het doel om zowel de industrie als de leefomgeving van inwoners te beschermen. De aanwijzing van Westpoort ten westen van de A10 als energetisch- en economisch cluster sluit ook goed aan bij de visie van het Rijk op de industrieclusters van nationaal belang, zoals beschreven in de ontwerp Nota Ruimte. Om interpretatieverschillen te voorkomen kan de definitieve omgevingsvisie duidelijker omschrijven wat de aanwijzing van een energetisch en economisch cluster betekent, en wat het gebied en de omgeving daarvan gaat merken. Wat ons betreft moet het vooral bijdragen aan een duidelijk ruimtelijk kader dat het fundament vormt voor planvorming en vergunningverlening. Kortom, we zien veel positieve punten voor de betere bescherming en benutting van het havenindustrieel cluster die op een positieve wijze bijdragen aan het algehele investerings- en vestigingsklimaat.	De ontwerp-Omgevingsvisie kiest voor energieplanologie: het energiesysteem is sturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat economische ontwikkelingen moeten passen binnen de beschikbare en voorziene energie- en netcapaciteit. De provincie kiest daarbij voor het concentreren van energie-intensieve economische activiteiten in gebieden met veel energie-infrastructuur. De ontwerp-Omgevingsvisie noemt een aantal locaties als energetisch-economisch cluster. Deze locaties zijn zeer verschillend. Wij herkennen de wens om het beleid gebiedsgericht, zoals voor Westpoort, uit te werken. Dat doen we bijvoorbeeld nu al in het project Safe Haven dat we met de indiener vormgeven. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. Wat betreft de milieucontour geeft de ontwerp-Omgevingsvisie daarover al enige helderheid maar kan dat nog niet verder worden gespecificeerd. Wel hebben we in de Omgevingsvisie verder verduidelijkt dat we naar beide kanten van de A10 gaan kijken om de ruimte tussen industrie en wonen te vergroten.
ZW_0093	2	Tegelijkertijd vragen wij uw aandacht voor de volgende onderwerpen die naar onze mening nog onvoldoende aan bod komen en/of inhoudelijke aanscherping behoeven in de Omgevingsvisie: Geef de stikstofopgave in de omgeving van het Noordzeekanaalgebied de hoogste prioriteit De provincie heeft samen met het Rijk een sturende rol in het verlagen van stikstofemissies, in zowel de generieke verlaging voor alle sectoren als in de gebiedsgerichte aanpak met aanvullende reductiemaatregelen in en om Natura 2000-gebieden. We vragen de Provincie het belang en de rol van de havenindustrie en de energietransitie expliciet op te nemen in de stikstofaanpak. De Provincie vervult hierin een cruciale, verbindende en regisserende rol, als schakel tussen nationaal beleid en lokale uitvoering. Juist projecten die bijdragen aan verduurzaming en emissiereductie kunnen in de realisatie tijdelijk extra stikstofuitstoot veroorzaken en lopen daardoor vast, terwijl zij op de lange termijn essentieel zijn voor zowel natuurherstel als economische ontwikkeling. Erkenning van deze dynamiek en voldoende ruimte voor dit type projecten is daarom noodzakelijk, evenals een gerichte provinciale aanpak voor de verduurzaming van de industrie, waarin de samenhang met de energietransitie en de huidige belemmeringen expliciet worden meegenomen.	De provincie erkent het belang van het knelpunt van stikstof voor de ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied. Met de aanvraag voor het Groene Hart + Laag Holland is beroep gedaan op impulsgelden van het Rijk om de stikstofaanpak te versnellen in het kader van prioritaire gebieden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0093	3	Wees behoedzaam met aanvullend beleid voor een gezonde leefomgeving De provincie kiest in het Westelijke havengebied principieel voor het vergroten van de ruimtelijke afstand tussen zware industrie en wonen. Dit is noodzakelijk om een gezonde leefomgeving te borgen en tegelijkertijd ruimte te houden voor een toekomstbestendige industriële ontwikkeling. Dit onderschrijven wij. Aanvullend wil de Provincie door ambitieus bronbeleid de milieubelasting verkleinen. Hoewel wij het streven van een meer gezonde leefomgeving ondersteunen, vragen wij aandacht voor het behouden van een levelplaying-field ten opzichte van andere havenindustrieclusters in Nederland. De Provincie moet voorkomen dat het bedrijfsleven in het NZKG onredelijke effecten ondervindt van té ambitieus bronbeleid, waardoor de transitie naar duurzame alternatieven bemoeilijkt wordt en het vestigingsklimaat nog verder onder druk komt te staan. Daarnaast wil de Provincie milieubelastende activiteiten zo veel mogelijk richting het westelijk deel van het havengebied concentreren door inwaarts te zoneren. De gehanteerde term 'inwaarts zoneren' kan op verschillende manieren geïnterpreteerd worden en wij vragen de Provincie om dit nader te duiden. Onze visie op het gebied is tweeledig. Enerzijds moeten alle terreinen in het havengebied als volwaardige havenindustrieterreinen ingezet kunnen worden. Dus ook de gebieden grenzend aan (toekomstig) stedelijk gebied moeten over voldoende milieuruimte beschikken om havenindustriële activiteiten te accommoderen. Tegelijkertijd zien wij ook dat niet alles overal kan. Activiteiten met de grootste impact op de leefomgeving zullen logischerwijs verder westwaarts gepositioneerd worden, vanwege de afstand tot (toekomstige) stedelijk gebied. Om de inpassing aan de westkant mogelijk te maken is onder andere verruiming van het risicogebied nodig, zoals ook in het Ontwikkelperspectief NOVEX NZKG (2023) is overeengekomen. Wat ons betreft vraagt het begrip inwaarts zoneren dus een nadere duiding om verschillende interpretaties te voorkomen. Los van het begrip is vooral de oproep dat het havengebied en de omgeving duidelijk kaders nodig hebben waaruit blijkt op welke milieuruimte bedrijven kunnen rekenen, en met welke milieucontouren de omgeving rekening dient te houden. Voor een milieuthema als geluid is dat reeds geborgd en voor omgevingsveiligheid zijn we goed op weg. Voor andere milieuthema's ontbreekt een dergelijk kader nog.	Wij danken indiener voor voor de oproep tot verduidelijking van inwaarts zoneren en de behoefte tot duidelijke kaders vanuit gezonde leefomgeving. Mede op basis hiervan hebben wij besloten het inwaarts zoneren als term niet langer te hanteren. Na deze aanpassing ligt de nadruk in de Omgevingsvisie meer op de (westwaartse) richting dan op een specifiek instrument. Wat betreft de oproep tot duidelijke kaders vanuit gezonde leefomgeving: de verdere uitwerking van de kaders vindt plaats in het Programma Gezonde Leefomgeving.
ZW_0093	4	Veranker zo snel mogelijk het nieuwe beleid over omgevingsveiligheid Om niet-fossiele energiedragers te faciliteren in Westpoort is uitbreiding van de huidige veiligheidscontour noodzakelijk. In het Beleid Omgevingsveiligheid Westpoort (BOW) -waar de Provincie medeopdrachtgever van is- zijn afspraken gemaakt over deze uitbreiding en begrenzing. We verzoeken de Provincie de uitkomsten van het BOW te borgen in de Omgevingsvisie. Aanvullend is afgesproken te werken met van tevoren bepaalde aandachtsgebieden die duidelijkheid verschaffen voor risicogevende partijen en risicoontvangende partijen. Samen met het aanwijzen van het risicogebied wordt er een begrenzing van de aandachtsgebieden opgelegd. Om helderheid te verschaffen naar andere partijen en overheden verzoeken wij de Provincie in de Omgevingsvisie een verwijzing op te nemen over de doorwerking van het beleid naar de provinciale omgevingsverordening en omgevingsplannen van gemeenten.	Het Beleid Omgevingsveiligheid is nog niet vastgesteld, er kan daarom nog niet worden toegezegd dat de uitkomsten worden vastgelegd in het provinciale instrumentarium.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0093	5	Bereikbaarheid over water, weg en spoor staat structureel onder druk In de Ontwerp-omgevingsvisie staat vermeld dat het gebruik van de Nieuwe zeesluis in IJmuiden als gevolg van vergaande zoutindringing steeds vaker onder een beperkend regime staat waardoor er vaker minder schuttingen door de zeesluis kunnen plaatsvinden. Echter, selectieve zoutonttrekking is een effectieve methode gebleken om verzilting van het Noordzeekanaal en de omgeving door gebruik van Zeesluis IJmuiden tegen te gaan. Daarom willen we deze stelling graag genuanceerd zien, aangezien er alleen sprake is van een beperkt schutregime in tijden van langdurige droogte. De huidige formulering kan van invloed zijn op de investeringsbereidheid van het bedrijfsleven in de Amsterdamse haven. Om de industrieclusters van Provinciaal Belang in het NZKG te kunnen bereiken, is een robuuste toegang tot het Noordzeekanaal nodig. Om scheepvaart nautisch veilig af te wikkelen én voorbereid te zijn op de scheepvaart van de toekomst moet worden gewerkt aan een toekomstbestendig sluis- en gemaalcomplex IJmuiden. Dit houdt in dat het complex meerdere kolken heeft, waaronder een gerenoveerde Noordersluis waarmee efficiënt en milieubewust kan worden geschut. Dit versterkt het waterbeheer en zorgt voor betrouwbare toegang tot het havenindustrieel cluster. Het gemaal in IJmuiden is bovendien belangrijk voor het waterpeilbeheer in een groot deel van West-Nederland (inclusief Amsterdam, Utrecht en Schiphol) en voorkomt wateroverlast voor 4 miljoen Nederlanders én is dringend aan vervanging toe.	De provincie vindt het belangrijk om problemen en kwetsbaarheden voor de toekomst volgend uit klimaatverandering te duiden zodat nagedacht kan worden over hoe hier mee om te gaan, inclusief passende maatregelen. Tegelijkertijd is enige nuance op z'n plek. Rijkswaterstaat West Nederland Noord heeft in haar zienswijze min of meer hetzelfde verzoek en enkele tekstwijzigingen voorgesteld die we overnemen. Zie zienswijze ZW_0218.
ZW_0093	6	We juichen toe dat de Provincie Noord-Holland inzet op verplaatsing van goederenvervoer van weg naar spoor en water. Om een dergelijke transitie te laten slagen zijn voldoende middelen voor instandhouding van vaarwegen en waterinfrastructuur essentieel. Daarnaast is het beschikbaar houden van spoorcapaciteit voor goederenvervoer, inclusief het vervoer van gevaarlijke stoffen, noodzakelijk om deze modal shift te kunnen realiseren. Efficiënt en betrouwbaar spoorgoederenvervoer is van wezenlijk belang voor het vestigingsklimaat voor bedrijven en terminals in de Amsterdamse havenregio, en is ondersteunend aan hun bijdrage op het gebied van economie, circulariteit en energietransitie.	Als provincie gaan wij niet over de beschikbaarheidheid van spoorcapaciteit. Wij onderkennen wel het belang hiervan voor het slagen van ambities op het gebied van modal shift, net zoals de instandhouding van vaarwegen. Dit wordt onder andere verder uitgewerkt in programma's, zoals het Topcorridors programma en ons investeringsprogramma voor provinciale infrastructuur.
ZW_0093	7	Bovenstaande punten vragen om nadere uitwerking en afstemming. Het is van groot belang voor PoA dat deze elementen goed zijn geborgd. Wij worden graag verder betrokken bij de totstandkoming van de definitieve Omgevingsvisie. De afstemming in de totstandkoming van de Ontwerp-omgevingsvisie heeft naar onze tevredenheid plaatsgevonden en dit zetten wij dan ook graag voort door in een overleg onze zienswijze verder toe te lichten.	De betrokkenheid bij de stap tussen ontwerp-Omgevingsvisie en definitieve Omgevingsvisie vindt plaats in de zienswijzeperiode. Wij bedanken de PoA daarom voor de ingediende zienswijze. Na vaststelling van de Omgevingsvisie zetten wij de samenwerking in onder andere het Noordzeekanaalgebied graag op dezelfde wijze voort.
ZW_0093	8	In de bijlage van de zienswijze zijn paginagewijs een aantal tekstvoorstellen gedaan	Wij danken indiener voor de bijlage met nadere opmerkingen op specifiek tekstpassages. We gaan er hier verder niet per punt in op hoe we er mee zijn gegaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0094	1	Hierbij treft u de zienswijze van de Stichting Werkgroep Fort Kudelstaart op uw ontwerp-omgevingsvisie. De Stichting heeft als statutaire doelstelling: "het actief zorg dragen voor behoud en verbetering van de leefomgeving van bewoners in de omgeving van Fort Kudelstaart door het belang van bewoners voorop te stellen, de balans te bewaken in ontwikkelingen en kritisch te zijn naar bestemmingsplan wijzigingen, vergunningen en regelgeving ten gunste van een goede, in balans zijnde ruimtelijke ordening en ruimtelijke ontwikkeling [...]" Fort Kudelstaart is onderdeel van het UNESCO werelderfgoed 'Hollandse Waterlinies'. Het fort heeft een vooruitgeschoven positie ten opzichte van de verdedigingslinie (de Geniedijk), zodat een deel van de inundatiegebieden tussen fort en liniedijk zijn gelegen. Dit gebied is thans aangewezen als 'glastuinbouwconcentratiegebied' in de Omgevingsverordening NH2022 (OV NH2022). De inundatiegebieden staan in de OV NH2022 benoemd als onderdeel van een UNESCO kernkwaliteit. De Stichting kan zich goed vinden in onderstaande passages uit uw ontwerpomgevingsvisie: Pagina 92, 5.11: Glastuinbouw in sterke clusters Wij sturen op de concentratie van glastuinbouw in al aangewezen glastuinbouwconcentratiegebieden. Deze gebieden zien wij als knooppunten waar energie-, wateren ruimteopgaven samenkomen. Binnen deze gebieden ontstaan kansen voor warmtenetten, waterberging en klimaatadaptieve teelten. Wij sturen op behoud van ruimte en kwaliteit voor een duurzame en toekomstbestendige sector en op sanering of transformatie van niet-kansrijke glastuinbouwgebieden, ter voorkoming van verrommeling. Pagina 131, 6.10.2: Algemeen provinciaal belang [...] Bevorderen van een goede omgevingskwaliteit. Beschermen van het UNESCO werelderfgoed. [...] Pagina 132, 6.10.3: Toekomstbestendig maken van de Greenport Aalsmeer De Greenport Aalsmeer is aan het veranderen. Dat betekent dat in combinatie met toekomstbestendige glastuinbouw en efficiënt ruimtegebruik ongeveer 1000 hectare van het totale glastuinbouwcomplex een transformatie door moet gaan. Door de nabijheid van Schiphol is transformatie naar een woonfunctie lang niet altijd mogelijk.	Dank voor uw positieve zienswijze. U verzoekt om een aanscherping van de tekst in de Omgevingsvisie met betrekking tot het staken van glastuinbouw in relatie tot de kansen die dit biedt voor de versterking van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies in de omgeving van Fort Kudelstaart/Geniedijk. Wij zijn van mening dat het beleid dat wij voeren met betrekking tot het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies, en dat is geborgd in onze omgevingsverordening, hiervoor al richtinggevend is. Een uitspraak over een klein deel van de Hollandse Waterlinies op dit detailniveau is ons inziens niet passend in de Omgevingsvisie. Vooralsnog houdt de provincie in dit gebied vast aan de begrenzing van het glastuinbouwconcentratiegebied. Wij zullen pas overgaan tot een afweging over de herbegrenzing zodra de gemeente Aalsmeer hiertoe een gemotiveerd verzoek indient.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0094	2	De opgaven in de Schipholregio overstijgen gemeentelijke grenzen en vragen om stevige samenwerking en een proactieve opstelling ten aanzien daarvan. Wij werken samen met gemeenten, Schiphol en het Rijk aan een integraal plan met samenhangend tijdpad waarin de ontwikkeling van Schiphol, landschappelijke inrichting, energie- en mobiliteitsstructuren logisch op elkaar aansluiten. Het doel is een economisch toekomstbestendige Schipholregio binnen de randvoorwaarden van een verbeterde leefkwaliteit en bereikbaarheid. We koppelen de ontwikkelingen rond Schiphol expliciet aan verbetering van de (leef)omgevingskwaliteit, investeringen in regionale en lokale infrastructuur en investeringen in het groenblauwe raamwerk. Pagina 134, 6.10.4: Het behoud en versterken van het landschap rondom de luchthaven, met realisatie van ecologische (oost-west) verbindingen, meer ruimte voor water en recreatie in een stevig groenblauw raamwerk met een belangrijke rol voor Amstelscheg, Westeinderscheg, Diemerscheg, Geniepark en Park 21. Belangrijke structuren om op voort te bouwen zijn de Geniedijk, een lineaire structuur die onderdeel is van het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies, de ringvaart en het rationele verkavelings- en wegenpatroon van de Haarlemmermeer. De ruimtelijke kwaliteitseisen als opgenomen in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn hierbij leidend. In het gebied rondom de Geniedijk net ten zuiden van Schiphol, zullen wij ons inspannen om alhier, samen met de gemeente Haarlemmermeer en de hier te vestigen bedrijven het Geniepark tot realisatie te brengen. Ook dit park kan als uitloop- en recreatiegebied dienen voor werknemers en bewoners van dit gebied. De aangehaalde teksten uit de ontwerp-omgevingsvisie sluiten aan bij de doelstelling van de Stichting. Echter, in het gebied tussen Fort Kudelstaart en de liniedijk (de Geniedijk) is reeds sprake van verrommeling: In oude kassen, die niet meer voor glastuinbouw gebruikt worden, vinden andere bedrijfsactiviteiten plaats, terwijl het gebied wel het predicaat 'glastuinbouwconcentratiegebied' heeft. Naar onze mening voldoet dit gebied niet aan de aangehaalde teksten uit uw ontwerp-omgevingsvisie. In dit gebied zien wij de omgevingsvisie daarom graag nader aangescherpt als volgt: Geen nieuwe bedrijfsactiviteiten of woningbouw in de schootsvelden en/of beschermde kring van Fort Kudelstaart toestaan. In de inundatiegebieden tussen Fort Kudelstaart en Geniedijk zou, bij het staken van van glastuinbouw in niet-kansrijke glastuinbouwgebieden, de bescherming van het UNESCO werelderfgoed moeten prevaleren. Het staken van glastuinbouw in de bestaande kassen biedt een uitgelezen kans om de UNESCO kernkwaliteiten (in dit geval de authenticiteit en integriteit van het inundatiegebied tussen Fort Kudelstaart en de Geniedijk) te versterken, evenals het verder herstellen van de zichtlijnen tussen fort en liniedijk. Ook zijn er mogelijkheden om het gebied meer te integreren in de Westeinderscheg. Wellicht is subsidie mogelijk om oude kassen, waar glastuinbouw is gestaakt, weg te halen. Hierdoor worden de UNESCO kernkwaliteiten versterkt en kan de beleefbaarheid van het erfgoed worden vergroot.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0095	1	Namens Strandexploitatie Sint Maartenszee B.V., exploitant van twee bestaande strandpaviljoens op strandslag 14 en 15 bij Sint Maartenszee, dienen wij hierbij een zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en het ontwerp-omgevingseffectrapport. Onze paviljoens worden al bijna 50 jaar als familiebedrijf gedreven; wij zijn dan ook nauw verbonden met deze locatie en met de ontwikkeling van de kust ter plaatse. Wij onderschrijven de ambitie om de Noord-Hollandse kust toekomstbestendig te ontwikkelen, waarbij kustveiligheid, natuur, landschap, recreatie, toerisme en economische ontwikkeling in samenhang worden beschouwd. Vanuit onze dagelijkse praktijk vragen wij daarbij aandacht voor de positie van bestaande strandondernemingen.	Wij danken indiener voor de ingebrachte zienswijze. Hierna gaan we in op de afzonderlijke inhoudelijke onderdelen van de zienswijze.
ZW_0095	2	1. Bestaande strandondernemingen en ontwikkelruimte Bestaande strandpaviljoens maken deel uit van de recreatieve infrastructuur en dragen bij aan de lokale economie en de aantrekkelijkheid van de kust. Wij vinden het belangrijk dat bestaande ondernemingen voldoende ruimte behouden om energiebesparende maatregelen te treffen en om zich voor te bereiden op de gevolgen van klimaatverandering, met bijvoorbeeld meer schaduwvoorzieningen tegen hitte en extra maatregelen tegen harde wind en zandverstuiving. Wij verzoeken daarom om in de verdere uitwerking van het provinciale beleid expliciet rekening te blijven houden met de continuïteit en ontwikkelruimte van bestaande strandondernemingen, aansluitend bij het uitgangspunt uit de Strandzonering 2025 dat bestaande recreatieve bedrijven ruimte moeten houden voor innovatie, kwaliteitsverbetering, verduurzaming en klimaatadaptatie.	Strandzonering maakt onderdeel uit van de afspraken die hierover gemaakt worden binnen het Kustpact.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0095	3	2. Kustveiligheid en ruimtelijke ontwikkeling Wij onderschrijven het belang van een toekomstbestendige kustverdediging. Tegelijkertijd zien wij dat in de ontwerp-Omgevingsvisie ontwikkelingen rond de kust tussen Camperduin en Den Helder worden voorzien, waaronder onderzoek naar een mogelijke landwaartse uitbreiding van het duinsysteem. Dit kan gevolgen hebben voor de ligging en bereikbaarheid van paviljoens, strandslagen, strandhuisjes, bevoorrading en bezoekersstromen. Wij verzoeken daarom om bestaande strandondernemers bij de verdere uitwerking van kustversterking en duinontwikkeling tijdig en structureel te betrekken, de continuïteit van bestaande ondernemingen volwaardig mee te wegen en waar nodig gezamenlijk naar uitvoerbare oplossingen te zoeken.	De aanpak van de uitwerking van de kuststrook tussen Camperduin en Den Helder is nog niet uitgewerkt. Het betreft een integrale gebiedsaanpak waarin op het moment dat dat relevant wordt vanzelfsprekend ook de recreatiesector betrokken wordt.
ZW_0095	4	3. Recreatie, toerisme en bereikbaarheid Wij zien bestaande strandondernemers als onderdeel van de recreatieve infrastructuur die bijdraagt aan de leefkwaliteit en regionale economie. Wij vragen de provincie om ons niet uitsluitend als gebruiker van de kust te Onze locatie is daarbij zowel kwetsbaar als waardevol: strandliefhebbers moeten circa 1 kilometer fietsen of lopen om bij strandslag 14 en 15 te komen. Dat maakt onze paviljoens rustig en aantrekkelijk, maar vormt ook een drempel — vooral in de winter, als het vroeg donker is, en in de zomer, als het asfalt bij warm weer voor ouderen en kinderen zwaar is om te belopen. Wij vragen de provincie om bij keuzes over bereikbaarheid langs de kust ook oog te houden voor dit soort minder centraal gelegen, maar waardevolle strandlocaties.	Bereikbaarheid zorgt ervoor dat mensen zich kunnen verplaatsen van werk naar hun woning, maar ook voor recreatieve doeleinden. Als provincie werken we samen met gemeenten aan deze bereikbaarheid. Uw concrete vraag betreft een weg die niet in beheer of eigendom van de provincie is. Als u vragen heeft over aanpassing van deze verbinding tussen onze N509 en het strand kunt u het beste bij de gemeente te rade gaan.
ZW_0095	5	4. Defensie en tijdelijke beperkingen van exploitatie Wij begrijpen het nationale belang van defensiegereedheid, maar het aantal schietdagen bij Petten wordt uitgebreid van 20 naar 45 per jaar, met meer schoten, een hoger geluidsniveau en een gewijzigd schietgebied dat bijna tot boven onze strandtent reikt. Schietoefeningen vonden hier vroeger al plaats en waren goed hoor- en voelbaar; met deze uitbreiding staat een terugkeer, en naar verwachting een verzwaring, hiervan in het verschiet. Provincie en gemeenten in de Kop van Noord-Holland, waaronder Schagen, hebben hierover zelf al een zienswijze ingediend met zorgen over geluid, natuur en recreatie. Wij onderschrijven dit en vragen de provincie om deze lijn ook in de Omgevingsvisie door te zetten, met tijdige communicatie, voorspelbaarheid, economische gevolgen en een zorgvuldige belangenafweging bij de verdere uitwerking van defensieactiviteiten.	Wij trekken samen op met de gemeente Schagen in het reageren op de plannen van Defensie voor de intensivering van het schietterrein bij Petten. Ook wij begrijpen de urgentie om de defensiegereedheid te versterken. Maar daarbij vragen wij steeds aandacht voor andere belangen, zoals een gezonde leefomgeving (zo min mogelijk overlast voor inwoners en recreanten) en natuur. We brengen onze aandachtspunten steeds naar voren in het overleg dat we met Defensie voeren zolang er geen definitieve besluiten zijn genomen over de intensivering van dit schietterrein. En we dringen voortdurend bij defensie aan op tijdige communicatie en overleg bij de uiteindelijke ingebruikname van het schietterrein.
ZW_0095	6	5. Betrokkenheid bij verdere uitwerking Veel ontwikkelingen in de ontwerp-Omgevingsvisie moeten nog nader worden onderzocht en uitgewerkt. Wij verzoeken de provincie om bestaande strandondernemers daarbij tijdig te betrekken; vanuit onze praktijkervaring denken wij graag mee. Samenvattend verzoeken wij u bij de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie: • de positie en continuïteit van bestaande strandondernemingen expliciet mee te wegen; • voldoende ruimte voor kwaliteitsverbetering, verduurzaming, klimaatadaptatie en innovatie te behouden; • bestaande strandondernemers tijdig en structureel te betrekken bij verdere kustontwikkeling; • bij defensieactiviteiten rekening te houden met de praktische en economische gevolgen voor bestaande strandexploitanten; en • recreatie en bestaande recreatieve ondernemers nadrukkelijk als onderdeel van een toekomstbestendige kust te blijven beschouwen.	In de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen we belanghebbende partijen tijdig betrekken dan wel uitnodigen om bij te dragen.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0096	1	Koninklijke inretail heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerpOmgevingsvisie Noord-Holland. Inretail is de branchevereniging voor de retail non-food. Wij vertegenwoordigen 13.000 winkellocaties in o.a. de branches mode, wonen, schoenen en sport. Wij maken ons hard voor een vitale winkelstructuur en leefbare en aantrekkelijke binnensteden, dorpen, wijk- en buurtcentra en perifere winkelgebieden, zoals woonboulevards. De ontwerp-Omgevingsvisie laat zien dat Noord-Holland kiest voor een sterke, gezonde en toekomstbestendige provincie. De integrale benadering van wonen, economie, bereikbaarheid en leefomgeving biedt een stevige basis voor de keuzes die de komende jaren worden gemaakt. Ook de keuze om ontwikkelingen zoveel mogelijk te versterken vanuit bestaande steden, dorpen en centrumgebieden sluit goed aan bij de dagelijkse praktijk van ondernemers en de uitdagingen waar gemeenten voor staan. De uitgangspunten van de Omgevingsvisie sluiten goed aan bij het provinciale detailhandelsbeleid 2025-2033. Tegelijkertijd zien wij kansen om de positie van detailhandel en winkelgebieden in de Omgevingsvisie verder te versterken. Hieronder lichten wij onze belangrijkste aandachtspunten toe.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we in op de afzonderlijke inhoudelijke onderdelen van de zienswijze.
ZW_0096	2	1. Geef detailhandel een explicietere plek in de Omgevingsvisie De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt terecht veel aandacht aan economie, brede welvaart en een gezonde leefomgeving. Opvallend is dat detailhandel daarin slechts beperkt wordt benoemd, terwijl de sector een belangrijke economische én maatschappelijke bijdrage levert aan Noord-Holland. Detailhandel biedt werkgelegenheid, versterkt het voorzieningenniveau en draagt bij aan aantrekkelijke en toekomstbestendige steden en dorpen. • Wij verzoeken de provincie daarom om detailhandel nadrukkelijker te positioneren als ruimtelijk-economische functie en de verbinding met het provinciale detailhandelsbeleid 2025–2033 explicieter te leggen.	Wij zijn het met u eens dat detailhandel een belangrijke economische en maatschappelijke bijdrage levert aan Noord-Holland. Daarom hebben wij de hoofdlijn van ons provinciale detailhandelsbeleid opgenomen in onze Omgevingsvisie en zien dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie daar verder op aan te passen.
ZW_0096	3	2. Erken de maatschappelijke waarde van winkelgebieden In paragraaf ‘5.15 Werken’ kiest de provincie ervoor om detailhandel te concentreren in bestaande centrumgebieden, om zo een vitale winkelstructuur te behouden en leegstand te voorkomen (pagina 99). Wij ondersteunen de keuze van de provincie om detailhandel te concentreren in bestaande centrumgebieden. Centrumgebieden zijn meer dan een plek om te winkelen. Het zijn de plekken waar inwoners elkaar ontmoeten, boodschappen doen en gebruikmaken van horeca, cultuur, dienstverlening en maatschappelijke voorzieningen. Juist die combinatie maakt centrumgebieden aantrekkelijk en draagt bij aan brede welvaart, leefbaarheid en een gezonde leefomgeving. • Wij verzoeken de provincie daarom om de maatschappelijke waarde van winkelgebieden nadrukkelijk te benoemen. • De kernentypologie uit hoofdstuk 4.3 te koppelen aan de provinciale detailhandelsstructuur, zodat per type kern duidelijk is welk voorzieningenniveau wordt nagestreefd.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0096)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0096	4	3. Bescherm en versterk de provinciale detailhandelsstructuur Sterke centrumgebieden vragen om duidelijke ruimtelijke keuzes. Niet ieder winkelgebied heeft dezelfde functie of hetzelfde toekomstperspectief. Waar nodig kan concentratie van winkels en ruimte voor transformatie bijdragen aan compactere en aantrekkelijkere centrumgebieden. Benut en versterk bestaande centrum- en winkelgebieden voordat elders nieuwe ruimte voor detailhandel en andere publieksgerichte functies wordt gecreëerd. Tegelijkertijd vragen wij aandacht voor de volledige provinciale detailhandelsstructuur. Binnensteden, dorpskernen, wijkwinkelcentra en perifere detailhandelslocaties hebben ieder een eigen positie binnen de provinciale detailhandelsstructuur. Door heldere keuzes te maken over de functie en branchering van deze gebieden kan een complementaire structuur ontstaan. Juist doordat iedere locatie ruimte krijgt voor de functie waarin zij onderscheidend is, ontstaat een complementaire voorzieningenstructuur. Wij vragen de provincie daarom om ook de toekomstbestendige ontwikkeling van perifere detailhandelslocaties duidelijk te benoemen. Voor branches met een grote ruimtevraag, zoals woninginrichting, bouwmarkten, tuincentra en sportdetailhandel, zijn deze locaties onmisbaar. Nieuwen ruimtelijke ontwikkelingen, waaronder 2 woningbouw, mogen niet leiden tot een geleidelijke verdringing van deze economische functies. • Wij verzoeken de provincie om gemeenten te stimuleren duidelijke keuzes te maken over de toekomst van winkelgebieden. • Wij verzoeken de provincie om de volledige provinciale detailhandelsstructuur expliciet te beschermen en te versterken, inclusief perifere detailhandelslocaties, en te borgen dat woningbouw en andere ruimtelijke ontwikkelingen niet leiden tot verdringing van deze economische functies.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0096)
ZW_0096	5	4. Verbind woningbouw, voorzieningen en leefbaarheid De provincie zet terecht in op een forse woningbouwopgave. Nieuwe woningen zijn echter pas echt aantrekkelijk wanneer inwoners ook beschikken over een compleet voorzieningenniveau. Winkels, horeca, dienstverlening en maatschappelijke voorzieningen vormen samen het dagelijks hart van een wijk, dorp of stad. Wij vragen de provincie daarom om woningbouw, voorzieningen en centrumgebieden vanaf het begin als één samenhangende opgave te ontwikkelen. Daarbij is het belangrijk dat functiemenging niet ten koste gaat van bestaande ondernemers. Nieuwe woningen mogen de ontwikkelingsmogelijkheden van detailhandel niet beperken. Een goede ruimtelijke afweging houdt daarom ook rekening met bevoorrading, milieuruimte, bereikbaarheid en bedrijfsvoering. • Wij verzoeken de provincie daarom om woningbouw, voorzieningen en centrumgebieden als één integrale ruimtelijke opgave te benaderen en retail nadrukkelijk te benoemen als onderdeel van brede welvaart, een gezonde leefomgeving en sterke gemeenschappen.	Wij zijn het eens met uw constatering voorzieningen integraal onderdeel zijn van de ruimtelijke opgave. Daarom hebben wij in het hoofdstuk 'Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren' opgenomen dat nieuwe stedelijke ontwikkelingen een gemengd karakter hebben. 'Wonen, werken, voorzieningen en recreatie worden zoveel mogelijk in elkaars nabijheid ontwikkeld. Dat beperkt verplaatsingen, stimuleert actieve mobiliteit en versterkt sociale samenhang.'
ZW_0096	6	5. Benadruk het belang van bereikbaarheid en de provinciale regierol Veel ruimtelijke vraagstukken houden niet op bij de gemeentegrens. Detailhandelsontwikkelingen hebben regelmatig effecten die gemeentegrenzen overstijgen. Juist waar keuzes van de ene gemeente gevolgen hebben voor de winkelstructuur en voorzieningen in omliggende gemeenten, is provinciale en regionale afstemming noodzakelijk. De provincie vervult daarom terecht een belangrijke rol als verbinder tussen gemeenten, ondernemers, vastgoedeigenaren en maatschappelijke organisaties. Instrumenten zoals regionale detailhandelsvisies, de Adviescommissie Detailhandel, de Monitor Detailhandel en het Koopstromenonderzoek vormen hiervoor een sterke basis. Wij vragen de provincie deze kennis actief te benutten en ondernemers en brancheorganisaties vroegtijdig te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast vragen wij blijvend aandacht voor een goede bereikbaarheid van winkelgebieden. Lopen, fietsen en openbaar vervoer zijn belangrijk, maar ook de auto blijft voor veel vormen van detailhandel een essentiële vervoerswijze. Een toekomstbestendige detailhandelsstructuur vraagt daarom om een goede balans tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid. • Wij verzoeken de provincie daarom om haar regierol actief te benutten, ondernemers en brancheorganisaties vroegtijdig te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen en blijvend te investeren in een goede bereikbaarheid van winkelgebieden voor alle vervoerswijzen, waaronder de auto.	Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen met de betreffende gemeenten, waarbij de mobiliteit in relatie tot de functies van de gebiedsontwikkeling worden afgewogen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0096	7	6. Van visie naar uitvoering De ontwerp-Omgevingsvisie biedt een sterke basis voor de verdere ontwikkeling van Noord-Holland. Om de ambities daadwerkelijk te realiseren is een goede samenwerking tussen provincie, gemeenten, ondernemers, brancheorganisaties en vastgoedeigenaren essentieel. Koninklijke inretail denkt hierover graag mee. Vanuit onze landelijke kennis en praktijkervaring dragen wij graag bij aan de verdere uitwerking van een toekomstbestendige detailhandelsstructuur, vitale centrumgebieden en een aantrekkelijke leefomgeving voor inwoners, ondernemers en bezoekers. • Wij verzoeken de provincie daarom om de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in nauwe samenwerking met gemeenten, ondernemers, brancheorganisaties en vastgoedeigenaren vorm te geven en Koninklijke inretail daarbij als gesprekspartner te betrekken. • Te blijven investeren in sterke binnensteden, vitale dorpskernen en aantrekkelijke winkelgebieden als motor voor brede welvaart, leefbaarheid en economische ontwikkeling.	We werken graag met indiener samen. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0096	8	Tot slot Inretail ziet in de ontwerp-Omgevingsvisie een solide basis voor de toekomst van Noord-Holland. Door detailhandel duidelijk te positioneren als economische én maatschappelijke functie, de samenhang binnen de provinciale detailhandelsstructuur te versterken en woningbouw, voorzieningen en bereikbaarheid integraal te benaderen, kan de provincie haar ambities verder versterken. Wij vertrouwen erop dat de provincie deze aandachtspunten betrekt bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en gaan hierover graag met u in gesprek. Contact en nadere toelichting Wij ondersteunen graag bij het verbeteren van de leefbaarheid en vitaliteit van winkelgebieden. Indien gewenst, lichten wij ons standpunt vanzelfsprekend graag nader toe.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze (ZW_0096)
ZW_0097	1	De gemeente Aalsmeer heeft met belangstelling kennisgenomen van de concept-ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij herkennen ons in de ambitie om te komen tot een toekomstbestendige provincie, met aandacht voor leefbaarheid, een gezonde leefomgeving en een sterke, duurzame economie. De integrale benadering en het werken met een afwegingskader biedt daarvoor een goed vertrekpunt. Wij zien deze zienswijze nadrukkelijk als een bijdrage aan de uitvoerbaarheid van de omgevingsvisie in de praktijk. Juist om de gezamenlijke ambities te realiseren, achten wij een aantal aanscherpingen en verduidelijkingen noodzakelijk.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de door indiener specifiek ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0097	2	Algemeen In de visie wordt terecht gesteld dat niet alles overal mogelijk is en dat scherpe keuzes nodig zijn. De nadruk ligt daarbij sterk op het stellen van randvoorwaarden en beperkingen, terwijl het ontwikkelperspectief voor gemeenten minder expliciet is uitgewerkt. Daarmee ontstaat het risico dat gemeenten onvoldoende handelingsruimte hebben om de leefbaarheid, gezonde leefomgeving en economische vitaliteit op peil te houden, terwijl dit juist een van de centrale doelen van de visie is. Juist gemeenten zijn verantwoordelijk voor het realiseren van een belangrijk deel van de maatschappelijke opgaven op het gebied van wonen, leefbaarheid, klimaatadaptatie, energietransitie en economische ontwikkeling. Dit vraagt niet alleen om bescherming van bestaande waarden, maar ook om voldoende ontwikkelruimte om lokaal oplossingen mogelijk te maken. Alleen dan kunnen de ambities voor brede welvaart daadwerkelijk worden gerealiseerd. Dit spanningsveld speelt nadrukkelijk in Aalsmeer. Vanwege de ligging nabij Schiphol wordt Aalsmeer ernstig beperkt in haar ontwikkelmogelijkheden. De visie zet in op zuinig ruimtegebruik, clustering en het beschermen van het landelijk gebied. Wij onderschrijven deze ambitie voor onze landelijke ruggengraat in de Bovenlanden, Westeinderplassen en de Westeinderscheg. Met onze inzet voor deze gebieden dienen wij een regionaal belang in een verstedelijkingsopgave binnen de zuidflank van de MRA. Tegelijkertijd zien wij dat de provincie bepaalde gebieden in Aalsmeer nog steeds als landelijk gebied aanwijst, die in de praktijk al aanzienlijk verstedelijkt zijn. Die aanwijzing beperkt onnodig het ontwikkelingsperspectief van deze gebieden. Functiemenging en herontwikkeling zijn in Aalsmeer essentieel om de gemeente toekomstbestendig te houden. In het bijzonder in een gemeente waar de ruimte schaars is en de ontwikkelmogelijkheden beperkt zijn, vormen transformatie, functiemenging en intensivering van bestaand bebouwd gebied belangrijke instrumenten om zorgvuldig ruimtegebruik in de praktijk vorm te geven. Wij vragen de provincie dan ook om meer flexibiliteit te bieden en explicieter aan te geven welke ontwikkelruimte er is voor investeringen in recreatie, woningbouw, energie en economie. In lijn met de sturingsfilosofie “lokaal wat kan, provinciaal wat moet” past ruimte voor gebied-specifiek maatwerk. Consequent brengen wij als gemeente naar voren dat wij een bijzondere positie innemen als gevolg van een stapeling van planologische beperkingen van Rijk en Provincie, die maken dat wij onvoldoende kunnen inspelen op de veranderende maatschappelijke behoefte op ons grondgebied. In deze omgevingsvisie zien wij onvoldoende handvatten om dit probleem op te lossen. Wie zien daarom graag in de omgevingsvisie terug hoe de provincie haar verantwoordelijkheid wil gaan nemen, daar waar sprake is van een regionaal belang. Ook zien wij graag terug welke perspectieven voor maatwerk ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit van zwaar beperkte gebieden er mogelijk zijn. Gelet op de maatschappelijke en ruimtelijke opgaven van onze gemeente vragen wij de provincie om maatwerkoplossingen mogelijk te maken. In de komende alinea’s lichten wij toe op welke onderwerpen wij vastlopen en daarover graag in de omgevingsvisie van de Provincie een perspectief voor zouden willen terugzien.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener gelet op de geografische ligging van de gemeente en de beperkingen voor ontwikkelingen die dat met zich meebrengt. Juist de stapeling van opgaven heeft ons tot deze omgevingsvisie gebracht. Het bieden van een gezonde leefomgeving voor de inwoners van de provincie Noord-Holland is een belangrijke drijfveer. Wetende dat het binnen de provincie wat dat betreft niet gelijk is verdeeld. Daarom hebben we ook afwegingsprincipes geformuleerd, om duidelijk te maken welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij regionale of lokale afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten worden gemaakt, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebiedsspecifieke kenmerken. Op die manier pogen wij het maatwerk te bieden waar indiener om verzoekt. Wij zullen dat in de uitwerking van de Omgevingsvisie ook zoveel mogelijk in samenwerking en overleg met overheden en andere partners die het betreft doen. Voor de Westeinderscheg, waarin we samenwerken, hebben we in het kader van NOVEX MRA als MRA met het Rijk afgesproken te werken aan een bekostigingsstrategie en een verkenning naar de planologische beleids- en regelruimte voor gewenste ontwikkelingen in dat gebied.
ZW_0097	3	Mobiliteit De visie onderkent terecht dat de mobiliteitsnetwerken onder druk staan en dat verdere groei deze druk versterkt. Dat beeld herkennen wij in Aalsmeer. Tegelijk dragen de ontwikkelrichtingen rond Schiphol en economie bij aan een verdere toename van verkeer, terwijl de oplossingen beperkt concreet zijn. Voor Aalsmeer komt daar bij dat sterke OVknooppunten ontbreken. Substantiële investeringen in wegen zijn cruciaal om te voorkomen dat woningbouwprojecten, onze inwoners en ondernemers vastlopen. Wij vragen de provincie daarom om wel te blijven investeren in autobereikbaarheid daar waar het OV netwerk achterblijft. Voor Aalsmeer zijn investeringen in capaciteitsuitbreiding van de Bosrandweg en de Legmeerdijk daarom essentieel om de ruimtelijke ambities en mobiliteit met elkaar in balans te houden. Daarnaast is het ook van belang dat er (financiële) ruimte wordt gevonden om dorpen en wijken te voorzien van een fijnmaziger mobiliteitsnetwerk. Inwoners en werknemers hebben dan een betere toegang tot het OV. Daarmee komt een alternatief beschikbaar voor wijken en dorpen die niet goed zijn aangesloten op een OV-(knoop)punt en die vooral zijn aangewezen op het gebruik van de auto. De huidige systematiek bij aanbestedingen van OV-lijnen zetten bij voorbaat de fijnmazigheid onder druk en daardoor blijft de afhankelijkheid van de auto in Aalsmeer groot.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We kijken naar optimalisatie van bereikbaarheid binnen de huidige netwerken, en zetten binnen de MRA regio vooral in op het versterken van alternatieven voor de auto. Doel blijft een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes. De invulling van de juiste mix van modaliteiten en de financiele haalbaarheid hiervan binnen deze transitie verschilt per gebied, en dit is dan ook te specifiek voor deze Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0097	4	Schiphol Een belangrijk onderwerp voor Aalsmeer in de omgevingsvisie is de relatie met Schiphol. De visie erkent zowel de economische betekenis als de grote impact op de leefomgeving, maar stelt de groei van het aantal passagiers voor als een voldongen feit, zonder mitigerende maatregelen te benoemen om nadelige effecten in de omliggende gemeenten tegen te gaan. Dat betreft niet alleen geluidsoverlast en luchtvervuiling, maar ook de extra druk op het regionale wegennetwerk. Een gezonde leefomgeving vormt zowel voor de provincie als voor de gemeente een belangrijk uitgangspunt voor toekomstige ruimtelijke keuzes. Voor de gemeente Aalsmeer is het verder beperken van ontwikkelmogelijkheden van onze kernen ter bescherming van de gezonde leefomgeving, zonder enige compensatie, niet de juiste oplossing. De afgelopen jaren hebben dit al laten zien. Nieuwe (grootschalige) gebiedsontwikkelingen komen nauwelijks van de grond, omdat de beschikbare locaties beperkt zijn door het LIB en de bouwmogelijkheden onzeker zijn. Hierdoor wordt het steeds lastiger om te voldoen aan de opgave om de komende jaren 30% sociale huur op te nemen in de gemeentelijke plancapaciteit. Juist deze grotere projecten zijn noodzakelijk om een substantiële bijdrage te leveren aan de sociale huuropgave. Zonder meer duidelijkheid over de ontwikkelmogelijkheden van LIB-locaties zoals het Proefstation, is het weinig waarschijnlijk dat Aalsmeer aan de 30%-doelstelling kan voldoen. Wij hopen op steun van de Provincie in onze gesprekken met het Rijk hierover. Beperkingen raken niet alleen de woningbouwopgave. Ook de mogelijkheden voor dorpsvernieuwing, herstructurering van woongebieden, realisatie van woonzorgvoorzieningen en transformatie van verouderde glastuinbouwlocaties worden geraakt. Daarmee komen ook provinciale ambities op het gebied van leefbaarheid, gezondheid en toekomstbestendige dorpen onder druk te staan. In gebieden waar vernieuwing en herstructurering uitblijven, ontstaat bovendien het risico dat de kwaliteit van de leefomgeving achteruitgaat. Daarmee kunnen de huidige beperkingen juist een belemmering vormen voor de kwaliteit die zij oorspronkelijk beogen te beschermen en daarmee de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners negatief beïnvloeden.	Wij herkennen de zorgen van Aalsmeer over de samenhang tussen de ontwikkeling van Schiphol, bereikbaarheid, leefomgevingskwaliteit en de ontwikkelmogelijkheden van de omliggende kernen. In de aangepaste Omgevingsvisie is de ontwikkeling van het aantal passagiers daarom niet als een beleidsdoel of als een vaststaand gegeven opgenomen. Ook bij een begrensd aantal vliegtuigbewegingen kan het aantal passagiers toenemen door grotere vliegtuigen en een hogere bezettingsgraad. De Omgevingsvisie brengt de mogelijke ruimtelijke gevolgen daarvan in beeld, onder meer voor de landzijdige bereikbaarheid. In de aangepaste Omgevingsvisie zijn daarnaast nadrukkelijk maatregelen en randvoorwaarden opgenomen om de gevolgen voor de omgeving te beperken. Wij zetten in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting, streven naar krimpende milieucontouren en koppelen ontwikkelingen op en rond Schiphol aan investeringen in bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. Daarbij wordt expliciet onderkend dat in onder andere Aalsmeer verschillende vormen van milieubelasting samenkomen. Wij herkennen tegelijkertijd dat de beperkingen rond Schiphol gevolgen kunnen hebben voor woningbouw, herstructurering, woonzorgvoorzieningen en de transformatie van verouderde locaties in Aalsmeer. Het Luchthavenindelingbesluit Schiphol stelt vanuit het Rijk beperkingen aan bebouwing en gebruik rond de luchthaven; gemeenten moeten deze regels betrekken bij hun ruimtelijke plannen. In bepaalde situaties bestaat een mogelijkheid om via de Inspectie Leefomgeving en Transport een verklaring van geen bezwaar te verkrijgen. De Omgevingsvisie kan deze rijksregels niet opzijzetten. De provincie vindt het wel van belang dat bescherming van de leefomgeving wordt verbonden met het perspectief voor de bestaande kernen. Ook in gebieden met beperkingen moeten dorpsvernieuwing, woningbouw, voorzieningen en verbetering van de leefomgevingskwaliteit in samenhang worden bezien. Dit is mede relevant voor de provinciale en regionale woningbouwopgave, waarin minimaal 30% van de nieuwbouw binnen iedere woningbouwregio uit sociale huur bestaat. Wij blijven daarom samen met Aalsmeer en andere betrokken gemeenten de ruimtelijke knelpunten als gevolg van het LIB bij het Rijk agenderen en zoeken binnen de geldende kaders naar ruimte voor vernieuwing en ontwikkeling. De zienswijze sluit daarmee aan bij de aangescherpte gebiedsgerichte benadering in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0097	5	Economie en Glastuinbouw Ook op economisch vlak herkennen wij de ingezette koers naar een meer selectieve, toekomstbestendige en circulaire economie. De focus op randvoorwaarden zoals efficiënt ruimte-, water- en energiegebruik is begrijpelijk en sluit aan bij de schaarste die wordt geschetst. Wij steunen dan ook de koers van Meer naar Beter en uw bereidheid om samen te werken om toekomstbestendige glastuinbouwgebieden in onze regio te realiseren. De concept omgevingsvisie geeft onzes inziens wel een te eenzijdig beeld van de kracht van onze regionale economie, namelijk Schiphol en sierteelt gerelateerde bedrijvigheid in de transport en logistieke sector. Het midden- en kleinbedrijf, dat voor onze gemeente een dragende rol speelt, komt beperkt terug in de visie. Sectoren zoals greentech en zaadveredeling bieden daarnaast juist ook in onze regio kansen om invulling te geven aan de ambitie van een innovatieve en duurzame economie, maar deze komen in de visie voor onze regio ten onrechte beperkt terug. Greenport Aalsmeer ontwikkelt zich steeds meer tot een innovatiecluster waarin verduurzaming, teeltinnovatie, circulaire economie, kennisontwikkeling en greentech een belangrijke rol spelen. Deze bredere economische ontwikkeling verdient naar onze mening een nadrukkelijkere plaats in de Omgevingsvisie. Juist omdat het diversifiëren van onze lokale economie belangrijk is voor onze weerbaarheid en leefbaarheid. De keuze om de zaadveredeling in het noordelijk deel van de provincie actief te ondersteunen miskent de bestaande knowhow en ondernemerskracht in ons Greenportgebied. Daarnaast vrezen wij dat deze visie vooral ruimte biedt aan schaalvergroting en uitbreiding van de logistieke sector in onze regio, terwijl de bereikbaarheid hier al zo onder druk staat. Voor Aalsmeer betekent dit dat wij ons onvoldoende herkennen in de ontwikkelrichting voor de Schinkelpolder. Wij zien hier kansen voor een geleidelijke transformatie naar hoogwaardig bedrijventerrein. Deze ontwikkeling sluit aan bij de principes van zorgvuldig ruimtegebruik, economische verbreding en intensivering van bestaande werklocaties. Bovendien biedt zij kansen voor innovatie, verduurzaming en het versterken van de brede welvaart zonder extra beslag te leggen op het open landschap. Dit biedt ruimte aan toekomstbestendige bedrijvigheid en geen ruimte voor verdere logistieke bedrijvigheid, ondanks de ligging nabij Schiphol. Wij vragen de provincie om hier in de omgevingsvisie ruimte voor te houden binnen de economische koers.	De provincie onderschrijft de economische betekenis en innovatiekracht van Greenport Aalsmeer. De Greenport speelt een belangrijke rol in de transitie naar een toekomstbestendige glastuinbouw, met kansen voor verduurzaming, teeltinnovatie, circulariteit en greentech. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor de verdere geclusterde ontwikkeling van glastuinbouw binnen bestaande concentratiegebieden. De inzet op plantenveredeling en zaadtechnologie in het noordelijk deel van Noord-Holland hangt samen met het strategische belang van dit cluster voor de voedselzekerheid. Deze keuze doet niet af aan de aanwezige kennis, ondernemerskracht en ontwikkelkansen in Greenport Aalsmeer. De provincie ziet de opgave voor de Schinkelpolder en de wens voor een geleidelijke transformatie naar een hoogwaardig bedrijventerrein. Bij de verdere uitwerking van de gebiedsopgaven onderzoekt de provincie deze ontwikkelrichting samen met de gemeente, binnen de geldende ruimtelijke en milieukaders. Daarbij zijn zorgvuldig ruimtegebruik, economische verbreding, innovatie en het voorkomen van extra druk op de bereikbaarheid belangrijke uitgangspunten. Voor de Schipholregio kiest de provincie voor scherpe ruimtelijke keuzes. De schaarse ruimte rond Schiphol wordt gericht ingezet voor activiteiten waarvoor de nabijheid van de luchthaven aantoonbare meerwaarde heeft. De functionele relatie met het functioneren en de ontwikkeling van de luchthaven is daarbij leidend bij de beoordeling of bedrijvigheid als Schipholgebonden wordt beschouwd. De nabijheid van Schiphol is daarmee op zichzelf geen reden om ruimte te bieden aan verdere logistieke ontwikkeling. Op bestaande bedrijven- en kantorenterreinen worden bovendien eerst de mogelijkheden voor herstructurering en intensiever ruimtegebruik benut voordat uitbreiding aan de orde is.
ZW_0097	6	Landschap en natuur Tot slot zijn wij positief dat het groenblauwe raamwerk en de Westeinderscheg een duidelijke plaats krijgen in de visie. De ambitie om natuur, recreatie en wateropgaven te verbinden onderschrijven wij. De Westeinderscheg levert een belangrijke bijdrage aan de opgave voor klimaatadaptatie, biodiversiteit, waterkwaliteit, gezondheid en de leefkwaliteit van de gehele zuidflank van de Metropoolregio Amsterdam. Het in stand houden en het versterken van het unieke landschap van de Bovenlanden en de Westeinderplassen is daarmee een regio-brede opgave. Gezamenlijke investeringen zijn nodig om de ruggengraat van deze long veilig te stellen en te voorkomen dat het unieke en waterrijke landschap van de Bovenlanden verloren gaat. Tegelijk wordt in de visie zelf geconstateerd dat voor de realisatie en beheer hiervan geen duidelijke eigenaar of financieringsbron beschikbaar is. Dat herkennen wij uit de praktijk. Voor de Westeinderscheg bestaan al geruime tijd gezamenlijke ambities en plannen, maar realisatie blijft achter. Wij vragen de provincie om hier een actievere rol te nemen en te komen tot concrete afspraken over uitvoering en financiering, zodat deze ambities daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Nadrukkelijk vragen wij de Provincie daarbij ook om met ons het gesprek met het Rijk en Schiphol aan te gaan. Dit omdat de ruimtelijke beperkingen een belangrijke oorzaak zijn van het gebrek aan kostendragers en natuur- en landschapsontwikkeling ook in het belang van Schiphol zijn.	De verdere uitwerking van maatregelen, verantwoordelijkheden en financiering vindt plaats in gebiedsprocessen en uitvoeringsprogramma's. De zienswijze geeft daarom geen aanleiding om de hoofdkoers van de Omgevingsvisie te wijzigen. Wij erkennen dat groenblauwe recreatieve zones moeten meegroeien met de verstedelijking in de Metropoolregio Amsterdam. Samen met gemeenten, het Rijk en Schiphol werken wij aan een gebiedsaanpak en een strategie om de maatregelen te bekostigen. Daarbij verbinden wij ontwikkelingen rond Schiphol aan verbeteringen van de leefomgeving en het groenblauwe raamwerk. De Omgevingsvisie loopt niet vooruit op de uitkomsten. Wel zoeken wij samen met uw gemeente naar mogelijkheden voor groenblauwe verbindingen in de Westeinderscheg en ook Amstelscheg.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0097	7	Samenvattend ondersteunen wij grotendeels de richting van de omgevingsvisie en de keuzes die daarin worden gemaakt. Tegelijkertijd hebben wij een zorg wat het principe “niet alles kan overal” concreet betekent voor het ontwikkelperspectief en de vitaliteit en leefbaarheid van Aalsmeer. De omgevingsvisie vraagt daarom om een explicieter ontwikkelperspectief voorzien van randvoorwaarden en (financiële) ondersteuning, juist om de leefbaarheid in de Provincie en Aalsmeer te borgen. Tot slot Wij vragen de provincie daarom om bescherming van waarden en ruimte voor ontwikkeling beter met elkaar in balans te brengen. Dit betekent dat niet alleen dat gemeenten voldoende mogelijkheden krijgen om lokaal invulling te geven aan woningbouw, leefbaarheid, economische vernieuwing, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving, maar ook dat de Provincie actief haar (financiële) verantwoordelijkheid neemt voor de realisatie van regionale opgaven op landschap, economie en mobiliteit. Alleen dan kunnen de gezamenlijke provinciale en gemeentelijke ambities daadwerkelijk worden gerealiseerd. Wij kijken er naar uit om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige regio.	Wij danken indiener voor de ondersteuning van onze Omgevingsvisie, in elk geval wat betreft de richting en gemaakte keuzes. Zoals in de beantwoording al eerder is aangegeven, hebben we in de omgevingsvisie juist de balans tussen allerlei opgaven en waarden als uitgangspunt genomen. Als het gaat om realisering van regionale opgaven, vertrouwen wij erop dat we bij de verdere uitwerking daarvan samen met de gemeente daarin op kunnen trekken, vanuit een gezamenlijk belang.
ZW_0098	1	VWG-Alkmaar e.o. onderkent het belang en noodzaak om o.a. via benutting Boekelermeer de energie transitie en energie-innovaties en circulaire economie processen te faciliteren. De huidige investeringen en de potenties om dit in dit gebied verder te versterken en/of te ontwikkelen spreken voor zich. Er bevinden in de regio Alkmaar e.o. weinig andere minder slechte alternatieve locaties. Ook zien wij het belang in om het Boekelermeer gebied te gebruiken om een aantal vervuilende en/of risicovolle bedrijven van uit het oude industrieterrein van Overdie te verplaatsen naar de Boekelermeer om zodoende binnenstedelijk verdichting van het oude industrieterrein Overdie voor woningbouw te realiseren, waarmee naar wij hopen claims op woningbouwlocaties in het buitengebied beperkt kunnen blijven. Wij kunnen moeilijk beoordelen hoe groot de extra benodigde ruimte voor het industrieterrein Boekelermeer nu werkelijk is en in onze ogen verdient dit betere onderbouwing. Wij pleiten met name om te onderzoeken of binnen de huidige grenzen en mogelijk via herverkaveling binnen het huidige gebied de meerdere functies kunnen worden gecombineerd. Ook pleiten wij ervoor om te streven naar meer gelaagde/gestapelde functies op bestaande percelen. Zoals distributie en productie op bodem niveau, kantoor, administratie etc. op 1 etages, andere bedrijvigheid op 2° etages. Op deze manier voorzien wij dat per hectare veel beter en kosten effectiever gebruik kan worden gemaakt van schaars oppervlak.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0098	2	Uitbreiding van het industrieterrein Boekelermeer in zuidelijke richting (over de Kanaalweg heen) keuren wij af, daar dit een grote aanslag betekent op een nu nog open landschap tussen A9 en Noord-Hollands Kanaal. Wij wijzen op de nu nog in agrarisch (m.n. bollen, lelies) gebruik zijnde “keg” tussen A9 en huidige industrieterrein Boekelermeer ten noorden van de Kanaalweg als mogelijke locatie om eventuele uitbreiding van industrieterrein Boekelermeer te realiseren. In onze ogen zou het opofferen van deze open ruimte minder een aanslag zijn op de recreatieve belevingswaarde en natuurwaarden w.o. weidevogelgebied van de nog resterende openruimte zuidelijk van de Kanaalweg.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0098	3	De noodzaak om een ontsluiting A9 vanuit Heiloo en het toekomstige Zandzoomgebied te realiseren achten wij begrijpelijk. Temeer daar deze ontsluiting ook de huidige verkeersdruk op de Kennemerstraatweg door/langs het Heilooerbos en Nijenburgh zal verlichten. Wel pleiten wij ervoor de eventuele aan- en aftakkingen die ook het industrieterrein Boekelermeer verder ontsluiten zo strak en direct mogelijk langs de A9 te laten lopen.	Verdere uitwerking van de eventuele gebiedsontwikkeling bij Boekelermeer zal in een apart programma worden uitgewerkt, waarin ook infrastructurele oplossingen voor ontsluiting verder worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0098	4	Wij stellen voor om compensatie voor het verlies aan openruimte van de “Keg” en van de ontsluiting (inclusief aan- en aftakking naar de Boekelermeer) zoveel in te vullen direct aan de westzijde van de A9 om zodoende het bestaande complex Nijenburgh-Heilooerbos-Ter Coulster en omliggende weidegebieden in een hand onder beheer en eigendom van Natuurmonumenten te brengen. Tot slot bepleiten wij dat bestaande waterlopen in de “Keg” worden verbreed en met brede natuurlijke oevers (e.v.t. voor waterberging) en groenstroken met daarin gelegen recreatieverbindingen voor voetgangers en fietsers worden ontwikkeld.	Wij hebben kennis genomen van de zienswijze. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op het gebiedsniveau van de Boekelemeer. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0098	5	Balgzand In het huidige tijdsgewricht is uitbreiding van energie gerelateerde-, militaire- en marine gerelateerde activiteiten en faciliteiten begrijpelijk. Edoch aan de westzijde van het Balgzand zal uitbreiding en intensivering hiervan een schadelijk effect hebben op dit belangrijke foerageer-, broed-, rustgebied (Hoogwatervluchtplaats) en overwinteringsgebied van vele vogels en vogelsoorten. Het terugdringen en stoppen van nu ongebreidelde recreatie activiteiten zoals, windsurfen, sportvissen, pierensteken etc. wordt door ons sterk als mitigerende en compenserende maatregelen bepleit. Wij bepleiten dat het getijdegebied Balgzand tussen Amstelkanaal, Balgzandkanaal, het oude Amsteldiep (noordwaarts vanaf westpunt voormalig eiland Wieringen) als gesloten beschermd natuurgebied moet worden aangemerkt.	We onderkennen de unieke waarden van het Waddengebied. Bij eventuele uitbreiding van militaire- en marine aciviteiten zal daarom een toets uitgevoerd moeten worden naar de impact op de Natura 2000-gebieden. Voor de grotere wateren zoals de Waddenzee is Rijkswaterstaat voortouwnemer voor het opstellen van beheerplannen die invulling moeten geven aan het gebruik van het gebied in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen.
ZW_0099	1	Als Industriekring Haarlem (IKH) willen wij u bedanken dat wij in de gelegenheid worden gesteld om een zienswijze in te dienen op de Ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland. Uiteraard leggen wij de focus in onze zienswijze op de economische aspecten en bedrijventerreinen. Maar ook wij kijken verder dan alleen het economisch gewin van onze leden. Bij het lezen van het stuk zijn wij blij dat veel van onze speerpunten terugkomen in het ontwerp van de omgevingsvisie. De IKH onderschrijft de provinciale ambities voor zorgvuldig ruimtegebruik, verduurzaming, energietransitie, bereikbaarheid en een sterke economie. De Waarderpolder vormt daarvan een uitstekend praktijkvoorbeeld. Tegelijkertijd vraagt de IKH de provincie om de economische functie van strategische bedrijventerreinen nadrukkelijker te verankeren in de omgevingsvisie. Bescherming van de Waarderpolder als exclusieve werklocatie, actieve ondersteuning van verdichting, aandacht voor netcongestie en een expliciete koppeling tussen woningbouw en werkgelegenheid zijn noodzakelijk om de economische kracht van Haarlem en Noord-Holland ook op lange termijn te behouden. Wij willen graag in onze zienswijze aangeven waar wij aansluiten bij het ontwerp om vervolgens ook aan te geven waar wij wat missen of waar in onze ogen een stap extra gezet mag worden. Punten die goed aansluiten op de omgevingsvisie: Verduurzaming en energietransitie De provincie kiest expliciet voor ruimte voor energieopwekking, energieinfrastructuur en de energietransitie. Ook de ambitie om klimaatneutraal te worden komt terug in de ontwerpvisie. Daarmee sluiten de IKH-punten over warmtenetten, zonne-energie, vervanging van windmolens, circulair ondernemen en aanpak van netcongestie goed aan. Zorgvuldig ruimtegebruik en verdichting De provincie stelt dat de beschikbare ruimte schaars is en zorgvuldig moet worden benut. Ontwikkelingen worden zoveel mogelijk geconcentreerd op locaties waar infrastructuur al aanwezig is. Dit ondersteunt het IKH-standpunt om de Waarderpolder te verdichten door hoger te bouwen en onbenutte ruimte beter te gebruiken. Bereikbaarheid De provincie benoemt bereikbaarheid als één van de grote ruimtelijke opgaven. Nieuwe ontwikkelingen moeten zoveel mogelijk plaatsvinden nabij bestaande infrastructuur en openbaar vervoer. Daarmee sluiten de wensen voor betere OVverbindingen, fietsinfrastructuur en de verbetering van de 'last mile' logisch aan bij de provinciale doelstellingen. Samen met Parkmanagement Waarderpolder heeft de IKH een Mobiliteitsvisie bedrijventerrein Waarderpolder laten opstellen door Goudappel. Sterke en duurzame economie De provincie geeft expliciet aan ruimte te willen bieden aan een sterke en duurzame economie en aan innovatieve	Wij danken indiener voor de onderschrijving van de Omgevingsvisie op de thema's verduurzaming en energietransitie, zorgvuldig ruimtegebruik en verdichting, bereikbaarhei en sterke duurzame economie. Als het gaat om de verankering van het belang van versterking van bestaande bedrijventerreinen, wijzen wij op de aandacht in de Omgevingsvisie aan het belang dat we hechten om bestaande bedrijventerreinen zoveel mogelijk te blijven benutten voor die functie en om terughoudend te zijn met transformatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0099	2	Punten die naar onze mening onvoldoende terugkomen in de omgevingsvisie: Bescherming van bestaande bedrijventerreinen Hoewel de provincie inzet op een sterke economie, ontbreekt een expliciete keuze om belangrijke bedrijventerreinen zoals de Waarderpolder duurzaam te beschermen tegen functiemenging en transformatie naar wonen. Voor de IKH is dit juist een cruciaal punt. De Waarderpolder moet primair een werklocatie blijven, zodat bedrijven kunnen investeren en groeien zonder beperkingen door woonfuncties. Wij vragen de provincie om strategische bedrijventerreinen expliciet te erkennen en langdurig te beschermen als werklocaties.	Zoals aangegeven in paragraaf 6.13 (was 5.15) zetten wij in op het beschermen van bestaande bedrijventerreinen, met extra aandacht voor locaties met hogere milieuzonering zoals de Waarderpolder. Daarom verkennen wij de mogelijkheid om compensatie van de economische functie te verplichten bij verlies aan bedrijventerreinen of delen daarvan en afspraken daarover vast te leggen in de verplichte regionale afspraken. Wij zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0099	3	Werkgelegenheid als gelijkwaardige opgave naast woningbouw De ontwerpvisie benoemt woningbouw uitgebreid, maar legt minder nadruk op de noodzaak om tegelijkertijd ruimte te reserveren voor nieuwe arbeidsplaatsen. Voor Haarlem en de Waarderpolder is dit van groot belang gezien: • de lage woon-werkratio; • de geplande woningbouw; • de behoefte aan duizenden extra banen. Wij vragen de provincie om een expliciete koppeling tussen woningbouwopgaven en de ontwikkeling van voldoende hoogwaardige werkgelegenheid.	De provincie onderschrijft het belang van een goede balans tussen woningbouw en werkgelegenheid. De Omgevingsvisie koppelt de groei van wonen en werken nadrukkelijk aan elkaar. Bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen is het uitgangspunt dat woningen, arbeidsplaatsen, voorzieningen en recreatie zoveel mogelijk in elkaars nabijheid worden ontwikkeld.
ZW_0099	4	Verdichting van bedrijventerreinen De provincie spreekt over zorgvuldig ruimtegebruik, maar benoemt nauwelijks hoe bestaande bedrijventerreinen intensiever kunnen worden benut. De Waarderpolder laat juist zien dat: • meerlaags bouwen; • stapeling van functies; • efficiënter grondgebruik; • een belangrijk alternatief vormen voor uitbreiding in open landschap. Wij vragen de provincie daarom om verdichting van bedrijventerreinen als expliciete provinciale ontwikkelstrategie op te nemen.	Onder paragraaf 6.13 (was 5.15) geven wij aan dat we primair inzetten op intensiever en efficiënter ruimtegebruik op de bestaande bedrijventerreinen en dat zal maatwerk vereisen per locatie. We maken hierover regionale afspraken en verkennen of we hiertoe de kwalitatieve eisen aan de verplichte regionale afspraken moeten aanscherpen. We zien geen aanleiding om de Omgevingsvisie op dit punt aan te passen.
ZW_0099	5	Aanpak van netcongestie De energietransitie wordt benoemd, maar een concrete koppeling met de economische gevolgen van netcongestie ontbreekt in de visie. Voor ondernemers in de Waarderpolder is dit momenteel een van de grootste belemmeringen voor groei en verduurzaming. Wij vragen de provincie om netcongestie expliciet als economische én ruimtelijke opgave te erkennen.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie. Wij hebben verschillende tekstaanpassingen gedaan om dit meer voor het voetlicht te brengen en hier prioriteit aan te geven.
ZW_0099	6	Bereikbaarheid van economische clusters De provincie noemt bereikbaarheid als algemeen thema, maar benoemt niet specifiek de bereikbaarheid van bestaande economische kerngebieden. De herinrichting van de Oudeweg, OV-verbindingen naar de Waarderpolder en de verbetering van de aansluiting op stations zijn voor de economische ontwikkeling essentieel. Ook een extra aansluiting op de A9 (Velserboog) is voor de bereikbaarheid van de Waarderpolder van essentieel belang. Wij vragen de provincie om economische knooppunten zoals de Waarderpolder expliciet mee te nemen in provinciale mobiliteitskeuzes. Daarnaast een sterke lobby op te zetten voor de realisatie van de Velserboog. Dit is namelijke de enige reële manier is om het beperkte aantal ontsluitingen van de Haarlemse regio naar de andere regio's te vergroten, en zo effectiever overbelasting van de lokale wegen te voorkomen.	De Omgevingsvisie beschouwt bereikbaarheid als een essentiële randvoorwaarde voor wonen, werken, economische ontwikkeling en brede welvaart. Met het afwegingsprincipe sturen vanuit netwerken verbinden we ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aan de beschikbare en benodigde mobiliteitsinfrastructuur. Daarbij zetten we in op het beter benutten en versterken van bestaande netwerken, doorfietsroutes, veilige autoverbindingen en een multimodaal goederenvervoernetwerk. De invulling van de juiste mix van modaliteiten verschilt per gebied, en dit is dan ook te specifiek voor deze Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0099	7	Achtergrondinformatie Industriekring Haarlem De Industriekring Haarlem (IKH) is de belangenvereniging van ondernemers in de Waarderpolder en vertegenwoordigt ruim 150 bedrijven, van klein tot groot. De organisatie zet zich in voor een schoon, veilig, duurzaam en goed bereikbaar bedrijventerrein, zodat ondernemers optimaal kunnen ondernemen en groeien. Als belangrijkste vertegenwoordiger van het bedrijfsleven in de Waarderpolder fungeert de IKH als gesprekspartner voor de gemeente, parkmanagement en andere stakeholders. Daarnaast behartigt de IKH de belangen van ondernemers binnen de Bedrijfsinvesteringszone (BIZ) Waarderpolder en treedt zij regelmatig op als woordvoerder van het gebied richting regionale en lokale media. Een belangrijke doelstelling is het stimuleren van innovatie, samenwerking en verduurzaming binnen het grootste bedrijventerrein van Haarlem. De Waarderpolder De Waarderpolder is het grootste bedrijventerrein van Haarlem en een van de belangrijkste economische locaties in de regio. Het gebied ligt centraal in de Metropoolregio Amsterdam, dicht bij Schiphol, de A9 en A200, en beschikt over een eigen treinstation (Haarlem Spaarnwoude). Op het bedrijventerrein zijn ongeveer 1.600 bedrijven gevestigd, variërend van industrie en logistiek tot IT, zakelijke dienstverlening, creatieve bedrijven en innovatieve maakindustrie. Samen bieden deze bedrijven werk aan circa 15.500 medewerkers en vertegenwoordigen zij een economische toegevoegde waarde van ongeveer € 1,34 miljard per jaar. De Waarderpolder vormt het economische hart van Haarlem en speelt een belangrijke rol in het behoud van werkgelegenheid binnen de stad. Het terrein onderscheidt zich door zijn sterke ondernemersnetwerk, collectieve parkmanagement, aandacht voor veiligheid en de gezamenlijke inzet op duurzaamheid, circulariteit en innovatie. Door de schaarse ruimte in Haarlem ligt de focus de komende jaren op het verder ontwikkelen van de Waarderpolder door verdichting, verduurzaming en verbetering van de bereikbaarheid. Daarmee blijft het gebied een belangrijke vestigingslocatie voor bestaande en nieuwe bedrijven en een cruciale economische motor voor Haarlem en Noord-Holland.	Behoeft geen beantwoording

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0099	7a	Bedrijfsinvesteringszone De Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Waarderpolder is een samenwerkingsinstrument waarmee ondernemers in de Waarderpolder gezamenlijk investeren in de kwaliteit van het bedrijventerrein. Alle ondernemers binnen het aangewezen gebied betalen via een gemeentelijke heTing mee aan een gezamenlijk fonds, waarvan de opbrengsten volledig worden ingezet voor projecten in de Waarderpolder. De officiële speerpunten van de BIZ zijn veiligheid, kwaliteit, uitstraling en samenwerking. De BIZ Waarderpolder bestaat al sinds 2012 en is meerdere keren verlengd. De huidige periode loopt tot en met 2026. Inmiddels wordt gewerkt aan een nieuwe periode 2027-2031, waarvoor opnieuw een draagvlakmeting onder ondernemers wordt georganiseerd. De BIZ Waarderpolder wordt vaak gezien als een van de succesfactoren achter het functioneren van de Waarderpolder als economisch kerngebied. Door de collectieve aanpak kunnen ondernemers gezamenlijk investeren in zaken die voor individuele bedrijven moeilijker te organiseren zijn, zoals beveiliging, gebiedsbranding, mobiliteit, duurzaamheid en de kwaliteit van de openbare ruimte. Ondernemers in de Waarderpolder zijn dus niet alleen economisch actief, maar investeren opok gezamenlijk in duurzaamheid, veiligheid en de kwaliteit van hun leef- en werkomgeving. Convenant gemeente Haarlem en de IKH Het vijfde Convenant Waarderpolder bevestigt de ruim twintig jaar durende samenwerking tussen de gemeente Haarlem en de Industriekring Haarlem aan de ontwikkeling van de Waarderpolder als economische motor van de stad. Het convenant legt een gezamenlijke visie vast waarin de Waarderpolder wordt gezien als een toekomstbestendige werklocatie die van groot belang is voor werkgelegenheid, innovatie, verduurzaming en de economische weerbaarheid van Haarlem en de regio. De partijen onderstrepen dat werk, naast wonen, een volwaardige plaats verdient in de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Met een economische toegevoegde waarde van ruim 1,34 miljard euro vormt de Waarderpolder het belangrijkste economische cluster van Haarlem. Daarom is gekozen voor een duidelijke koers waarin het gebied behouden blijft als werklocatie en tegelijkertijd ruimte krijgt om verder te groeien en zich te vernieuwen. De toekomstige ontwikkeling van de Waarderpolder is gebaseerd op slim en intensief ruimtegebruik, goede bereikbaarheid en een sterke verbinding met de stad en de regio. Verdichting, duurzame mobiliteit en een hoogwaardige openbare ruimte moeten bijdragen aan een aantrekkelijk ondernemersklimaat. Tegelijkertijd zetten gemeente en bedrijfsleven gezamenlijk in op verduurzaming, klimaatadaptatie, vergroening, het versterken van de energie-infrastructuur en het stimuleren van circulaire en innovatieve bedrijvigheid.	Behoeft geen beantwoording
ZW_0099	7b	Het convenant laat zien dat de Waarderpolder niet alleen een bedrijventerrein is, maar een strategische werklocatie waar overheid, ondernemers en kennisinstellingen samenwerken aan de economie van de toekomst. De brede en langdurige samenwerking biedt een stevig fundament om de Waarderpolder ook in de komende jaren te ontwikkelen als een duurzame, innovatieve en economisch krachtige plek voor ondernemerschap en werkgelegenheid.	Behoeft geen beantwoording

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0100	1	Met grote verontrusting heeft de Historische Vereniging Heiloo, ruim 1500 leden, kennisgenomen van het concept ontwerp Omgevingsvisie 2050. De plannen om het bedrijventerrein Boekelermeer aan te wijzen als Industriegebied van Provinciaal Belang (IPB) en het areaal bedrijfsgrond met 70 procent te verhogen zijn ronduit alarmerend voor enkele unieke gebieden in ons dorp en vlak daarbuiten. De Oosterzijpolder is van zeer groot belang voor de weidevogels. Deze vogels hebben het sowieso al moeilijk om te overleven en een verdere beperking van hun leefgebied zal de aantallen grutto's, kieviten en tureluurs verder doen afnemen. Het unieke gebied rond het riviertje de Die zou ook in de gevarenzone belanden in het ontwerp van de provincie. Dit oer landschap is uitgebreid beschreven in een uitgave van onze vereniging en ik zou de leden van provinciale staten die over dit concept een beslissing moeten nemen van harte aanbevelen dit werk eens door te nemen voordat er onherstelbare schade wordt aangericht in dit prachtige gebied. Zo nodig ben ik bereid om een exemplaar ter beschikking te stellen voor het opdoen voor onontbeerlijke kennis van zaken bij het opmaken van een omgevingsvisie die uitstrekt tot aan 2050. In dit gebied zijn, bijvoorbeeld, nog zichtbare overblijfselen aanwezig van een dijkdoorbraak in 1644, die met '66 schuiten zand en 1 schuit klei' is gedicht. Hopelijk is er vandaag de dag iets minder zand nodig om dit verontrustende ontwerp te laten verdwijnen. Ook de aanwezigheid van een oude eendenkooi (vandaar de naam Kooibrug) en eeuwenoude vaarverbindingen van Heiloo met de Schermeer zouden argumenten moeten zijn om het gebied met rust te laten. Tot slot wil ik het verlies van zichtlijnen van enkele belangrijke landgoederen in ons dorp nog onder jullie aandacht brengen. Eeuwenoud landschappelijk en cultuurhistorisch waardevol gebied dreigt met dit ontwerp verloren te gaan. De natuur ligt momenteel zwaar 'onder vuur' en in een periode waarin opwarming van de aarde, toenemende droogte en CO2uitstoot dagelijks in het nieuws zijn, zou volgens ons een uitbreiding van bedrijfsgrond in dit gebied geen prioriteit moeten krijgen maar zou er voorrang moeten worden verleend aan natuurbehoud. Wij verzoeken u dan ook om dit ontwerp terzijde te schuiven en met voortschrijdend inzicht tot andere plannen te komen die misschien ook het bedrijfsleven tevreden zouden kunnen stellen. Wij denken dan, bijvoorbeeld, aan het optoppen van bestaande bedrijfsterreinen. De Historische Vereniging Heiloo is van mening dat het voorliggende ontwerp een zeer slecht effect zal hebben op de leefomgeving van mens, plant en dier en wil u hierbij dan ook adviseren dit plan in te trekken, onder het motto 'beter ten halve gekeerd dan ten volle gedwaald'.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0101	1	De regio's Alkmaar, Westfriesland en de Kop van Noord-Holland onderschrijven de ambitie van de provincie om te werken aan een duurzame, economisch sterke en toekomstbestendige leefomgeving.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van de omschreven ambities.
ZW_0101	2	Noord-Holland Noord levert een substantiële bijdrage aan de provinciale en nationale opgaven op het gebied van woningbouw, economie, energie, voedselvoorziening, defensie, water en leefomgeving. De regio ontwikkelt zich steeds sterker als samenhangend stedelijk netwerk, waarin economische ontwikkeling, woningbouw, bereikbaarheid en voorzieningen elkaar versterken. Daarmee levert Noord-Holland Noord een belangrijke bijdrage aan de versterking van de agglomeratiekracht en aan een evenwichtige verstedelijking van de provincie. De regio beschikt over sterke economische clusters, innovatieve kennis- en productieomgevingen, belangrijke logistieke verbindingen en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat. Clusters als Greenport NHN, Agriport A7, het maritieme cluster, Boekelermeer en de Energy & Health Campus dragen bij aan deze opgaven. Wij vragen de provincie deze economische kracht nadrukkelijker als vertrekpunt te nemen bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en voldoende ontwikkelruimte te bieden voor bedrijven, werklocaties, innovatieclusters en kennisnetwerken die bijdragen aan de brede welvaart van Noord-Holland Noord en de provincie als geheel.	De provincie neemt de economische kracht van Noord-Holland Noord, zoals beschreven in de zienswijze en het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord, mee in de verdere uitwerking van het economische beleid. Daarbij is aandacht voor voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige bedrijven, werklocaties, innovatieclusters en kennisnetwerken die bijdragen aan een toekomstbestendige economie en passen binnen onze leidende principes.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0101	3	Deze economische kracht kan alleen verder tot ontwikkeling komen als ook de randvoorwaarden voor groei gelijke tred houden. Bereikbaarheid is daarbij cruciaal voor het functioneren van bedrijven, innovatieclusters en onderwijsinstellingen, en voor woningbouw en de leefbaarheid. Wij voelen lokaal de urgentie van de woningbouwopgave. Wij vinden het belangrijk dat woningbouw en bereikbaarheid één-op-één met elkaar opgaan. Een uitbreiding van het woningaanbod vraagt om tijdige en toereikende investeringen in infrastructuur en mobiliteit. Zonder deze koppeling worden bereikbaarheidsproblemen en leefbaarheidsdruk afgewenteld op inwoners en toekomstige generaties. Wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid vormen één integrale opgave. Verstedelijking en bereikbaarheid moeten daarom in samenhang worden ontwikkeld en gefinancierd.	Wij zijn het eens met de constatering dat wonen, werken, bereikbaarheid onderdeel zijn van dezelfde integrale opgave. Zie ook ons antwoord op zienswijze ZW_0096
ZW_0101	4	De ontwerp-Omgevingsvisie beschrijft uitgebreid hoe de provincie inzet op stedelijke verdichting, OV-georiënteerde ontwikkeling en economische concentratie, maar belicht de rol van Noord-Holland Noord nog onvoldoende als volwaardige ontwikkelregio en daarmee als belangrijke drager van een evenwichtige verstedelijking en economische ontwikkeling van de provincie. Juist de samenhang tussen verstedelijking en het ontwikkelen van een robuust en duurzaam mobiliteitssysteem is bepalend voor de toekomstige kracht en concurrentiepositie van Noord-Holland Noord.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0101) en het antwoord op ZW0096.
ZW_0101	5	Wij missen in de ontwerpvisie een steviger positionering van de voor Noord-Holland Noord cruciale verbindingen en bereikbaarheidsopgaven. Wij vragen de provincie daarom om, samen met gemeenten, regio's en het Rijk te blijven investeren in de gezamenlijke opgaven uit de Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord, met bijzondere aandacht voor projecten die de woningbouw-, economische en leefbaarheidsopgaven ondersteunen.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. De bereikbaarheidsvisie NHN geeft hier de juiste onderbouwing voor. Gezamenlijk werken we aan de uitvoering hiervan. sommige projecten agenderen we gezamenlijk in overleggen met het Rijk.
ZW_0101	6	Goede bereikbaarheid is ook een voorwaarde voor leefbare kernen, toekomstbestendige voorzieningen en gelijke ontwikkelkansen. Juist in Noord-Holland Noord, waar steden, dorpen en het landelijk gebied nauw met elkaar zijn verbonden, vormt dit een belangrijke basis voor brede welvaart en een evenwichtige ontwikkeling van de regio. Die brede welvaart wordt mede bepaald door de kwaliteit van het landelijk gebied in combinatie met sociale waarden. Hier komen de opgaven rond leefbaarheid, voedselproductie, economie, landschap, natuur en recreatie samen. Het behoud van voorzieningen, onderwijs, zorg, ontmoetingsplekken en woningen voor de verschillende doelgroepen is essentieel voor vitale dorpen en kernen, mede in relatie tot de maatschappelijke en sociale gevolgen van de vergrijzing. Wij onderschrijven dat volgens de visie woningbouw in de kleine kernen mogelijk blijft, maar betreuren dat dit niet actief wordt gestimuleerd. Om de vitaliteit en sociale cohesie van onze kernen te stimuleren verzoeken wij u dorpsuitbreiding als volwaardige ontwikkelstrategie te verankeren in de omgevingsvisie.	Wij delen de visie om woningbouw mogelijk te maken in kernen en dorpen ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit. Op dit moment heeft de provincie al als uitgangspunt dat woningbouw bij kleinere kernen in het Beschermd Landschap tot 25 woningen mogelijk gemaakt kan worden. Ook meer dan 25 woningen zijn mogelijk in het Beschermd Landschap door middel van maatwerk. De mogelijkheden voor woningbouw in het Landelijk Gebied blijven bestaan.
ZW_0101	7	Een aantrekkelijk landschap en voldoende recreatieve mogelijkheden dragen bij aan gezondheid, leefbaarheid en de aantrekkingskracht van de regio. Wij vragen de provincie daarom om recreatie en toerisme nadrukkelijker als ruimtelijke en economische opgave te positioneren. Dat betekent dat recreatieve voorzieningen en het groenblauwe netwerk mee moeten ontwikkelen met woningbouw en bevolkingsgroei. Daarbij vragen wij aandacht voor een evenwichtige spreiding van bezoekersstromen en een goede balans tussen recreatie, natuur, landbouw en leefomgeving. Door natuur- en recreatiegebieden beter met elkaar te verbinden en het recreatieve aanbod te verbreden, kunnen de kwaliteit van landschap en leefomgeving, de recreatieve gebruikswaarde én de ecologische kwaliteit van gebieden in samenhang worden versterkt.	Deze zienswijze komt overeen met onze Omgevingsvisie.
ZW_0101	8	Tegelijkertijd vragen wij om een sterker toekomstperspectief voor de agrarische sector, als belangrijke economische en ruimtelijke drager van Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het om ruimte voor innovatie, verduurzaming, klimaatadaptatie, kennisontwikkeling en gebiedsgericht maatwerk. De kracht van de regio ligt juist in de verbinding tussen voedselproductie, ondernemerschap, onderwijs en innovatie, kortom het gaat om de gehele keten. Daarmee levert de sector niet alleen een bijdrage aan de economie en voedselzekerheid, maar ook aan de kwaliteit van het landschap, de leefomgeving en de brede welvaart van Noord-Holland Noord.	We onderschrijven het door de indiener beschreven belang van verbinding in de keten als kracht van de regio en de brede bijdrage van de sector. De Omgevingsvisie is een beschrijving op hoofdlijnen. Het door de indiener gevraagde toekomstperspectief zal verder vorm krijgen in de uitwerking van programma's.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0101	9	Binnen deze sterke wisselwerking tussen agrifood, kennis en innovatie vervult Seed Valley een sleutelrol. Dit internationaal toonaangevende cluster op het gebied van plantenveredeling en zaadtechnologie levert een belangrijke bijdrage aan voedselzekerheid, kennisontwikkeling en hoogwaardige werkgelegenheid. Daarbij is het van belang Seed Valley niet uitsluitend te benaderen als een cluster binnen Westfriesland, maar als een bovenregionaal innovatienetwerk dat verschillende delen van Noord-Holland Noord met elkaar verbindt. De sterke relaties tussen veredeling, teelt, glastuinbouw, logistiek, onderwijs, onderzoek en gespecialiseerde toeleveranciers maken Seed Valley tot een belangrijke pijler onder de regionale economie en een essentieel onderdeel van de economische hoofdstructuur van Noord-Holland Noord.	We onderschrijven de sterke wisselwerking tussen agrifood, kennis en innovatie vanuit Seed Valley. We verduidelijken wat we bedoelen met dit cluster en lichten toe dat het gaat om het versterken van de volledige waardeketen van het plant- en zaadveredelingscluster waaronder veredeling, teelt, opkweek van plantmateriaal, zaadbehandeling en ondersteunende bedrijvigheid. Daarbij richten we ons op de bijdrage van het cluster aan voedselzekerheid
ZW_0101	10	Om de ambities van Noord-Holland Noord en de provinciale opgaven in samenhang te realiseren, vragen wij de provincie Noord-Holland Noord nadrukkelijker te positioneren als samenhangende ontwikkelregio, waarin woningbouw, bereikbaarheid, economie, leefbaarheid en landschap integraal worden benaderd en investeringen bijdragen aan brede welvaart. Het gezamenlijk op te stellen Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord biedt hiervoor een stevig fundament.	Wij kijken naar Noord-Holland in zijn geheel. Voor heel Noord-Holland zoeken we naar een integrale benadering van woningbouw, bereikbaarheid, economie, leefbaarheid en landschap.
ZW_0101	11	Wij waarderen de intensieve betrokkenheid van de provincie bij de ontwikkeling van Noord-Holland Noord en de constructieve samenwerking die de afgelopen jaren is opgebouwd. Het proces rondom het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord laat zien dat provincie, regio en Rijk vanuit een gedeelde ambitie kunnen werken aan een sterk, toekomstbestendig en evenwichtig Noord-Holland. Daarmee is een stevige basis gelegd om de kansen van Noord-Holland Noord te verzilveren en gezamenlijke ambities te realiseren. Wij vragen de provincie deze gezamenlijke koers nadrukkelijk te verankeren in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en de samenwerking die binnen Krachtig Noord-Holland Noord is opgebouwd ook in de uitvoeringsfase voort te zetten. Op die manier kunnen wij gezamenlijk werken aan de verdere ontwikkeling van Noord-Holland Noord en de realisatie van onze gezamenlijke opgaven.	We hebben er niet voor niets voor gekozen om gezamenlijk te werken aan het Ontwikkelperspectieff Noord-Holland Noord. Dat betekent ook dat we bij willen dragen aan verdere uitwerking. Hoe dat plaats gaat vinden en hoe deze verdere uitwerking vorm kunnen we nu nog niet aangeven.
ZW_0102	1	Namens Schinkelpolder C.V., eigenaar van het perceel aan de Rietwijkeroordweg 15 te Aalsmeer met een oppervlakte van circa 18.000 m² grond, maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om onze zienswijze kenbaar te maken met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van de Schinkelpolder. De Schinkelpolder is een relatief klein en geïsoleerd gebied gelegen tussen Schiphol, het Amsterdamse Bos en de Oosteinderweg. In de afgelopen tien jaar heeft in dit gebied een duidelijke transformatie plaatsgevonden. Waar het gebied oorspronkelijk was bedoeld als glastuinbouwgebied, is inmiddels naar schatting 70% tot ruim 80% van de percelen feitelijk ingevuld door bloemgerelateerde bedrijven, opslag- en distributiehallen en aanverwante logistieke dienstverlening. De markt voor traditionele glastuinbouw in dit specifieke deel van het gebied is daarentegen sterk gestagneerd. Veel resterende tuinbouwondernemers in het gebied zijn op leeftijd (ouder dan 60 jaar) en beschikken niet over opvolging. Tegelijkertijd zorgt het tekort aan beschikbare netcapaciteit, in combinatie met hoge investeringskosten en beperkte financieringsmogelijkheden, ervoor dat de noodzakelijke verduurzaming van de glastuinbouw niet haalbaar is. Het voortzetten van een agrarische of kwekerijfunctie op deze locatie is dan ook economisch en functioneel niet langer realistisch. De gemeente Aalsmeer is al geruime tijd bezig met de toekomst van de Schinkelpolder en constateert in de Uitgangspuntennotitie (vastgesteld op 5 december 2024) en de Omgevingsvisie Aalsmeer eveneens dat het gebied feitelijk niet meer functioneert als glastuinbouwconcentratiegebied. De gemeente stelt dat er sprake is van een transformatiegebied en dat het stempel 'glastuinbouwconcentratiegebied' van het gebied zou moeten worden afgehaald. Gelet op deze feitelijke situatie in het gebied en de aanhoudende marktvraag, verzoeken wij u dringend de omgevingsvisie op dit punt aan te passen. Wij vragen u de geldende en toekomstige bestemming voor ons perceel formeel af te stemmen op de reeds dominante praktijk, te weten: opslag en distributie, en het gebied te wijzigen naar bedrijvigheid tot en met milieucategorie 3.2. Dit schept juridische helderheid, sluit aan bij de economische realiteit van de Schinkelpolder en waarborgt een duurzame en vitale herinrichting van het gebied. Bovendien stelt een duidelijke bestemming ons in staat te investeren, waardoor we kunnen voorkomen dat de locatie verder leegstaat en het eigendom langzaam verpaupert.	Wij begrijpen het verzoek van de indiener om de toekomstige functie van percelen in de Schinkelpolder duidelijker af te stemmen op de ontwikkelingen die de indiener in het gebied ziet. De Schinkelpolder is in de Omgevingsvisie aangewezen als glastuinbouwconcentratiegebied. Tegelijkertijd is binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies in het gebied op termijn passend zijn en welke mogelijkheden en perspectieven er zijn voor de nog aanwezige glastuinbouwbedrijven. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele begrenzing of aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied. De Omgevingsvisie legt de hoofdlijnen voor de ontwikkeling van het gebied vast. Op dit moment geeft uw zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0103	1	Hierbij brengen wij tijdig onze zienswijze naar voren over de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Blijkens uw kennisgeving ligt de ontwerp-omgevingsvisie samen met de ontwerpomgevingseffectrapportage ter inzage tot en met 31 augustus. In de ontwerp-omgevingsvisie stelt de provincie de ambities en het beleidskader vast voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn (2050). Het uitgangspunt daarbij is dat Noord-Holland een vitale provincie blijft waar het goed leven is in een omgeving die gezond, veilig en van goede kwaliteit is. De provincie wil dit realiseren met het formuleren van een vijftal afwegingsprincipes, zoals zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen, bevorderen van een goede omgevingskwaliteit en sturen op richtlijnen voor een toekomstbestendige economie. In aansluiting op het rijksbeleid streeft Noord-Holland bij het realiseren van deze principes naar een transitie naar een volledige circulaire economie in 2050. Volgens de ontwerp-omgevingsvisie worden bestaande en nieuwe te ontwikkelen bedrijventerreinen sleutelgebieden voor energie, circulaire activiteiten en klimaat. Voor de versnelling van de transitie naar een circulaire economie is het reserveren van voldoende fysieke ruimte en milieuruimte op locaties met de juiste condities als provinciaal belang aangemerkt (zoals terreinen voor bedrijven in hoge milieucategorieën, goede infrastructuur en nabijheid van energieknooppunten). Volgens het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 houdt een circulaire economie in: 1. vermindering van gebruik van primaire grondstoffen, 2. substitutie van grondstoffen, 3. levensduurverlenging en 4. hoogwaardige verwerking door recycling zodat er minder afval wordtverbrand of gestort en er meer aanbod ontstaat van secundaire grondstoffen (sluiten van kringloop). Het Programma geeft daarbij aan dat in een volledige circulaire economie er vermoedelijk altijd een beperkte reststroom zal zijn die niet nuttig kan worden aangewend en als afval behandeld zal moeten worden. Onze zienswijze gaat over de doelen en de ambities van de provincie ten aanzien van de transitie naar een circulaire economie. Als organisatie die zich inzet voor het verwerken van afvalstromen en het ontwikkelen van oplossingen binnen de circulaire economie, en als onderneming waarin de provincie Noord-Holland mede aandeelhouder is, voelen wij ons nauw betrokken bij de verdere uitwerking van deze transitie. Vanuit die betrokkenheid maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Doel van deze zienswijze is om bij te dragen aan een verdere versterking en concretisering van de randvoorwaarden die nodig zijn om de door de provincie beoogde circulaire economie te realiseren.	Wij danken indiener voor de steun aan onze ambities rond circulaire economie in de Omgevingsvisie en de bijdrage die indiener wil leveren om die economie te kunnen realiseren.
ZW_0103	2	1. Algemeen Wat wij in het algemeen missen in de ontwerp-omgevingsvisie is het onderwerp ‘afval’, dat ons inziens onlosmakelijk is verbonden met circulaire economie. Immers, in een circulaire economie worden grondstoffen zolang mogelijk gebruikt en afval gerecycled. Eén van de doelstellingen van de provincie Noord-Holland is dat in 2035 minimaal 82% van het afval wordt gerecycled, waarvan 15% hoogwaardig (zie https://www.noordholland.nl/Onderwerpen/Economie_Werk/Circulaire_economie/Een_circulaire_economie). In de Omgevingsvisie is niet uitgewerkt wat de recycling van afval betekent voor de fysieke leefomgeving, ook in de periode na 2035. De ontwerpvisie zet sterk in op een duurzame en weerbare economie. Juist vanuit dat perspectief achten wij het wenselijk dat de provincie expliciet aandacht besteedt aan leveringszekerheid binnen de afval- en grondstoffenketen. Net zoals energievoorzieningen, drinkwaterinfrastructuur en logistieke netwerken onderdeel zijn van een robuust systeem, geldt dit ook voor de verwerking van afvalstoffen.	Zoals in de Omgevingsvisie vermeld, streeft de provincie Noord-Holland - in aansluiting op het rijksbeleid – naar een volledige circulaire economie in 2050. Een circulaire economie vraagt om anders te ontwerpen, produceren en consumeren, waarbij hergebruik, levensduurverlenging en het sluiten van kringlopen steeds belangrijker worden. In een circulaire economie is er idealiter geen afval meer, maar wij erkennen dat er waarschijnlijk altijd restafval overblijft dat alleen gestort kan worden. T.a.v. stortcapaciteit volgen wij de nationale beleidskaders. In plaats van ‘afval’ spreken wij liever over grondstoffenketens. Voor de transitie naar een circulaire economie kijkt de provincie daarom vooral naar grondstoffen in de hele keten en de activiteiten die daarbij horen. De provincie wil dat afval zo hoogwaardig mogelijk en zonder risico’s voor milieu en volksgezondheid verwerkt worden. Recycling van afval is onderdeel van de grondstofketen. De provincie heeft in de Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland onderzocht waar de kansrijke locaties voor de diverse activiteiten van de circulaire economie zijn, waaronder voor recycling. De hoofdlijnen van deze verkenning zijn opgenomen in de Omgevingsvisie. De provincie erkent dat stortlocaties in Noord-Holland een functie vervullen binnen de afvalverwerkingsinfrastructuur. Stortplaatsen hebben ook invloed op zowel de leefomgeving als de directe omgeving van bewoners. De beschikbare ruimte in Noord-Holland is schaars en vraagt om een zorgvuldige afweging van verschillende belangen en functies. Daarbij is maatwerk per locatie nodig, met oog voor zowel de regionale opgave als de lokale situatie. De provincie is voornemens een narratief voor stortplaatsen te ontwikkelen. Dit moet meer duidelijkheid bieden over de rol, betekenis en toekomstige positionering van stortplaatsen in Noord-Holland.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0103	3	2. Eindverwerking is onderdeel van een circulaire economie Omdat in een circulaire economie vermoedelijk een beperkte reststroom zal ontstaan, zal deze ergens moeten worden verwerkt. Zoals is aangegeven in het rijksbeleid zal in een circulaire economie storten nog beperkt noodzakelijk zijn (Circulair Materialenplan (CMP), in werking getreden op 30 december 2025). Het CMP stelt namelijk het volgende. “Om te voorkomen dat die residuen en probleemstoffen de grondstoffen van de toekomst vervuilen, blijft storten de komende decennia nodig om stappen te zetten richting een circulaire economie. Daarnaast voorzien we dat ook in een circulaire economie storten nog beperkt noodzakelijk zal zijn omdat het, naar de huidige stand der techniek, niet mogelijk is om de materiaalketen altijd volledig te sluiten. Ook bij recycling in de toekomst zal er nog een beperkt residu kunnen ontstaan dat mogelijk gestort moet worden. Stortplaatsen bieden een plek waar dit op een veilige en gecontroleerde wijze kan. Ook in een circulaire economie is storten een basisvoorziening voor materialen die we niet op een andere manier meer kunnen verwerken en dat moet goed geregeld zijn.” Dus ook in een circulaire economie zal sprake zijn van reststromen die niet recyclebaar zijn, verontreinigd zijn of vrijkomen als residu uit recyclingprocessen en die daarom gestort zullen moeten worden. Voor deze stromen is veilige en milieuhygiënisch verantwoorde stortcapaciteit noodzakelijk. Storten is dus niet tegenstrijdig met de circulaire economie, maar juist een onmisbaar sluitstuk daarvan. Zonder deze eindvoorziening ontstaat onzekerheid in de keten, wat innovatie- en investeringsbeslissingen in de circulaire economie kan belemmeren. Het borgen van voldoende stortcapaciteit is daarmee een randvoorwaarde voor een circulaire economie en een noodzakelijke voorwaarde voor een betrouwbaar en duurzaam grondstoffenbeheer. Een toekomstbestendige provincie vraagt dus niet alleen om ruimte voor gewenste ontwikkelingen, maar ook om ruimte voor de voorzieningen die noodzakelijk zijn wanneer circulariteit haar fysieke grenzen bereikt.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0103).
ZW_0103	4	3. Behoud en ontwikkeling van bestaande voorzieningen Noord-Holland beschikt over een beperkt aantal locaties die momenteel een belangrijke rol vervullen binnen de nationale afvalverwerkingsinfrastructuur. Afvalzorg is van mening dat de Omgevingsvisie duidelijker kan aangeven dat bestaande voorzieningen die van provinciaal en nationaal belang zijn, in beginsel behouden moeten blijven en ruimte moeten krijgen voor toekomstbestendige ontwikkeling. Daarbij denken wij nadrukkelijk aan bestaande stortlocaties, die niet alleen een functie hebben voor Noord-Holland maar voor een groot deel van Nederland. Een dergelijke beleidsmatige erkenning biedt duidelijkheid voor toekomstige besluitvorming en voorkomt dat maatschappelijk noodzakelijke voorzieningen op termijn in de knel komen door concurrerende ruimteclaims.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0103).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0103	5	Conclusie Wij verzoeken uw college om in de definitieve Omgevingsvisie: 1. expliciet te erkennen dat de afvalinfrastructuur onderdeel vormt van een duurzame en circulaire economie; 2. voldoende afvalverwerkings- en stortcapaciteit als randvoorwaarde voor het realiseren van een circulaire economie te benoemen; 3. bestaande strategische voorzieningen voor afvalverwerking en storten aan te merken als voorzieningen van provinciaal belang; 4. te borgen dat bestaande afvalverwerkingslocaties ruimte behouden voor toekomstbestendige ontwikkeling wanneer dit noodzakelijk blijkt voor de continuïteit van de afvalverwerkingsketen; 5. in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening rekening te houden met de blijvende maatschappelijke behoefte aan bovengenoemde voorzieningen.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0103).
ZW_0104	1	Omgevingsdienst IJmond heeft kennisgenomen van de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland en maakt graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen, Omgevingsdienst IJmond voert als uitvoeringsorganisatie taken uit voor veertien gemeenten in de IJmond, Zuid-Kennemerland en Zaanstreek-Waterland en voert daarnaast taken uit voor de provincie Noord-Holland. Binnen het gemeentelijke werkgebied liggen, in het bijzonder rond het Noordzeekanaal, (haven)industrie, infrastructuur, energiefuncties en woningen dicht op elkaar. De keuzes in de ontwerp-omgevingsvisie werken in dit gebied direct door in de fysieke leefomgeving en de gezondheid van inwoners. Omgevingsdienst IJmond herkent zich in de hoofdlijn van de visie: een ruimtelijke ordening die voortbouwt op het water- en bodemsysteem, de nadruk op het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving via bronbeleid, en de keuze om een gezonde leefomgeving als volwaardig belang mee te wegen bij ruimtelijke afwegingen. Ook de erkenning dat netcongestie en het stikstofbeleid de komende decennia bepalend zijn voor de ontwikkelruimte sluit aan bij wat Omgevingsdienst IJmond in de praktijk ziet. Tegelijk benoemt de visie op een aantal punten ambities zonder duidelijk te maken hoe deze worden geborgd, afgewogen of uitgevoerd. De rode draad in deze zienswijze is de spanning tussen de ambitie van een gezonde en veilige leefomgeving enerzijds en de gelijktijdige ¡nzet op verdichting, functiemenging, industriële groei en energietransitie anderzijds. Die spanning komt in het werkgebied van Omgevingsdienst IJmond scherp samen, met name in gebieden waar de milieubelasting al hoog is. Omgevingsdienst IJmond verzoekt de provincie daarom om in de definitieve omgevingsvisie concreter te maken welke keuzes richtinggevend zijn, welke onderdelen worden uitgewerkt in programma's of de omgevingsverordening, welke rol gemeenten en omgevingsdiensten daarbij krijgen en hoe wordt voorkomen dat hoogbelaste gebieden door nieuwe ontwikkelingen verder onder druk komen te staan. Hieronder lichten wij eerst drie overkoepelende aandachtspunten toe en gaan wij vervolgens per thema in op de belangrijkste knelpunten en verzoeken.	Met betrekking tot de vragen van indiener over verdere uitwerking verwijzen wij graag naar het feit dat de Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In de beantwoording van de door indiener hieronder genoemde aandachtspunten gaan wij zoveel mogelijk in op het verzoek voor een concretere uitwerking.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	2	Gezonde en veilige leefomgeving als uitgangspunt Omgevingsdienst IJmond onderschrijft dat een gezonde en veilige leefomgeving een volwaardig belang moet zijn bij ruimtelijke afwegingen. De ontwerp-omgevingsvisie geeft aan dat milieunormen voor onder meer geluid en luchtkwaliteit randvoorwaardelijk zijn bij nieuwe ontwikkelingen en dat de provincie een stap extra wil zetten door gezondheid volwaardig mee te wegen. Dat is een belangrijk uitgangspunt. Het belangrijkste gemis is echter dat de provincie geen operationeel criterium geeft voor de vraag wanneer een gebied "gezond genoeg" is voor woningbouw, functiemenging of intensivering. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt dat normen onvoldoende rekening houden met cumulatie van stoffen en hinder en dat voor sommige hinderaspecten, zoals geur, geen duidelijke normen bestaan. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat de provincie geen uitspraak doet over wanneer een situatie "gezond genoeg" is. Daarmee ontstaat een bestuurlijke en uitvoeringsgerichte lacune. Zonder beoordelingskader blijft onduidelijk hoe gemeenten, Omgevingsdienst IJmond en initiatiefnemers moeten omgaan met locaties waar juridisch mogelijk aan normen kan worden voldaan, maar waar gezondheid, cumulatie en hinder feitelijk onder druk staan. Dit speelt nadrukkelijk bij binnenstedelijke woningbouw nabij infrastructuur, bedrijventerreinen, havenactiviteiten en industrie. Daarbij speelt dat wettelijke milieunormen en gezondheidskundige advieswaarden, zoals WHO- en GGD-advieswaarden voor geluid en luchtkwaliteit, in de praktijk ver uit elkaar kunnen liggen. Gezondheidskundige advieswaarden kunnen niet in alle gebieden zonder meer als harde randvoorwaarde worden toegepast. Zo zal de WHO-advieswaarde voor luchtkwaliteit in een hoogbelast gebied als de IJmond naar verwachting niet op korte termijn overal kunnen worden gehaald en zou strikte toepassing daarvan ruimtelijke ontwikkelingen sterk beperken. Voor de uitvoeringspraktijk is daarom van belang welke richting de provincie meegeeft: is het uitgangspunt dat ontwikkelingen mogelijk zijn zolang aan de wettelijke grenswaarden uit het Besluit kwaliteit leefomgeving wordt voldaan, of wil de provincie nadrukkelijker sturen op gezondheidskundige advieswaarden? Deze keuze heeft grote gevolgen voor de mogelijkheden om binnenstedelijk woningen te realiseren, juist op locaties waar de milieudruk al hoog is. Omgevingsdienst IJmond verzoekt de provincie om in de definitieve omgevingsvisie een ambitie voor een beoordelingskader of uitwerkingsopdracht op te nemen voor hoogbelaste gebieden.	Met betrekking tot de vraag wanneer gezond genoeg: wij hebben in het beleidskader Gezonde Leefomgeving vastgelegd dat we bij ruimtelijke opgaven inzetten op landelijke wet- en regelgeving. Dat betekent dat wij er bij de ontwikkeling, herinrichting en het beheer voor zorgen dat we binnen wettelijk toegestane grenzen blijven. Het gevolg van dit principe is dat we niet uitgaan van de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit en geluid. De belangrijkste reden daarvoor is dat deze waarden op heel veel plekken in onze provincie niet haalbaar zijn. Wij hebben ruimtelijke opgaven, die met het hanteren van de WHO-advieswaarden niet gerealiseerd kunnen worden. Bovendien missen we bevoegdheden voor een aanzienlijk deel van de bronnen die bijdragen aan luchtverontreiniging en geluidhinder, zoals mobiliteit en houtstook. De Europese wetgeving die ook in Nederland moet worden toegepast en die wij volgen, beweegt zich op lange termijn richting de WHO-waarden. Mbt Cumulatie: als Provincie gaan we ons bij het uitvoeren van het beleidskader Gezonde leefomgeving richten op de gebieden waar inwoners het meest blootgesteld worden aan schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem en hinder door cumulatie en/of stapeling. Dit zal nog verder uitgewerkt worden in het programma Gezonde Leefomgeving en gebiedsspecifiek, in samenwerking met onze mede-overheden. Wat betreft de suggestie van indiener voor een beoordelingskader: wij zullen deze wens meenemen en verkennen bij het uitwerken van het programma Gezonde Leefomgeving. Met de komst van de Omgevingswet is het stellen van doelen voor geur vanuit de industrie zowel een verantwoordelijkheid van provincies als van gemeenten geworden. De provincie gaat verkennen of het huidige bestaande kader voor industriele geur voldoende handvatten biedt om geurhinder in de provincie terug te dringen en of we dit gaan versterken. Dit wordt verder uitgewerkt in het programma Gezonde Leefomgeving.
ZW_0104	2a	Daarin zien wij graag een verduidelijking van het volgende: Wanneer een gezonde leefomgeving voldoende is geborgd bij woningbouw, functiemenging of intensivering. Hoe cumulatie van geluid, luchtkwaliteit, geur, omgevingsveiligheid en andere hinderaspecten wordt meegewogen bij de beoordeling van de gezondheid van de leefomgeving. Wanneer bronmaatregelen, voldoende afstand, aanvullende ruimtelijke maatregelen of fasering noodzakelijk zijn. Hoe het voldoen aan wettelijke grenswaarden zich verhoudt tot de bredere afweging van gezondheid, cumulatieve belasting en leefomgevingskwaliteit. Hoe wordt omgegaan met het verschil tussen wettelijke milieunormen en gezondheidskundige advieswaarden. Hoe deze afweging wordt vertaald naar programma's, gebiedsgerichte keuzes, regionale afspraken en de omgevingsverordening. Omgevingsdienst IJmond vraagt hierbij niet om één generieke norm voor heel Noord-Holland, maar wel om uitzicht op een praktisch afwegingskader waarmee in concrete gebiedsontwikkelingen navolgbaar kan worden bepaald welke milieukundige randvoorwaarden gelden. Daarbij verzoeken wij de provincie ook te verduidelijken of zij voornemens is om, in elk geval voor geur, nadere regels of normen op te nemen in de omgevingsverordening.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0104).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	3	Maximale normopvulling en bronbeleid Omgevingsdienst IJmond waardeert de uitspraak van de provincie dat maximale normopvulling niet vanzelfsprekend is en dat zij zich laat leiden door het blootstellingsniveau op de plekken waar mensen wonen en verblijven, waarbij naar de stapeling van alle bronnen samen wordt gekeken. Tegelijk staat dit uitgangspunt op gespannen voet met andere keuzes in de ontwerpomgevingsvisie. De nadruk op clustering van functies, meervoudig en intensiever ruimtegebruik, de bescherming van bedrijventerreinen, industrieterreinen en het reserveren van milieuruimte voor energietransitie en circulaire economie kan in de praktijk juist leiden tot een hogere milieubelasting op plekken die al zwaar belast zijn. Het is voor Omgevingsdienst IJmond onvoldoende duidelijk hoe het voorkomen van maximale normopvulling zich verhoudt tot deze ambities. Dit geldt in het bijzonder voor het industriecluster Noordzeekanaalgebied en IPB IJmond. De visie geeft aan dat de provincie zich in eerste instantie richt op gebieden met de hoogste blootstelling, waaronder industrieterreinen van provinciaal belang, en daar niet per definitie de volledige normruimte wil benutten. Tegelijk wordt IPB IJmond aangewezen als energetisch en economisch cluster, met onder meer een focus op waterstof. Wij vragen de provincie te verduidelijken hoe deze lijnen zich tot elkaar verhouden en welke milieukundige randvoorwaarden daarbij richtinggevend zijn. Bronbeleid wordt in de ontwerp-omgevingsvisie meermaals genoemd als belangrijkste maatregel om geluidhinder en luchtverontreiniging te verminderen. De visie maakt echter onvoldoende duidelijk hoe dit bronbeleid in de praktijk gaat worden uitgevoerd en geborgd. Voor het werkgebied van Omgevingsdienst IJmond is dat van groot belang. Alleen met actief en afdwingbaar bronbeleid kunnen milieuzones rond het industriecluster Noordzeekanaalgebied zo beperkt mogelijk worden gehouden en kan ruimte ontstaan voor andere functies. Daarbij is verduidelijking nodig of bronbeleid wordt uitgewerkt via programma's, gebiedsgerichte afspraken, vergunningverlening, toezicht en handhaving, maatwerkvoorschriften, de omgevingsverordening of andere uitvoeringsinstrumenten. Voor industrieterreinen van provinciaal belang vraagt Omgevingsdienst IJmond daarbij specifiek welke rol de provincie zelf neemt bij het treffen, aanjagen en borgen van bronmaatregelen, juist waar zij tegelijkertijd ruimte wil bieden aan industrie, energietransitie en circulaire economie. Wij verzoeken de provincie daarom om concreet te maken hoe het uitgangspunt dat maximale normopvulling niet vanzelfsprekend is, wordt doorvertaald naar het industriecluster Noordzeekanaalgebied, IPB IJmond en andere industrieterreinen van provinciaal belang. Daarbij vragen wij de provincie expliciet te verduidelijken hoe zij voorkomt dat het bieden van ruimte aan industrie, energietransitie en circulaire economie leidt tot verdere normopvulling in gebieden waar de milieudruk al hoog is. Daarnaast vragen wij de provincie te verduidelijken hoe cumulatie navolgbaar in de ruimtelijke afweging wordt betrokken en concreet te maken hoe bronbeleid wordt uitgevoerd, gemonitord en juridisch of bestuurlijk geborgd.	De door indiener aangehaalde punten (bronbeleid, maximale normopvulling en milieukundige randvoorwaarden) hebben onze aandacht. Dit wordt beschreven in ons beleidskader Gezonde Leefomgeving en zal verder worden uitgewerkt in ons programma Gezonde Leefomgeving. Instrumenten die we daarbij willen verkennen zijn scherp vergunnen, het actualiseren van vergunningen, meten, onderzoeken & monitoren en focus op gebieden met grote cumulatie- en stapeleffecten.
ZW_0104	4	Rol van gemeenten en Omgevingsdienst IJmond De ontwerp-omgevingsvisie noemt omgevingsdiensten vooral in relatie tot vergunningverlening, toezicht en handhaving en bij bodem. Omgevingsdienst IJmond vindt dit te beperkt. In hoogbelaste gebieden is het noodzakelijk dat milieukundige expertise vroegtijdig wordt betrokken bij ruimtelijke keuzes, niet pas wanneer een locatiekeuze al grotendeels vaststaat. Wij verzoeken de provincie om gemeenten vroegtijdig te betrekken bij gebiedsgerichte uitwerkingen, programma's, regionale afspraken en de vertaling naar de omgevingsverordening en daarbij de milieukundige en uitvoeringsgerichte expertise van de betrokken omgevingsdiensten te benutten. Dit is vooral van belang bij keuzes over woningbouw in hoogbelaste gebieden, bescherming van bedrijventerreinen, energie-infrastructuur, waterstof, batterijen, circulaire economie en natuurherstel. Daarnaast vragen wij de provincie om bij het onderdeel bodem de rolverdeling tussen provincie, gemeenten en omgevingsdiensten nauwkeuriger te formuleren, Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet is bodembeleid grotendeels een gemeentelijke taak. De provinciale rol blijft op onderdelen relevant, onder meer bij overgangsrechtlocaties onder de Wet bodembescherming, maar de tekst wekt nu de indruk dat de provincie voor meer locaties opdrachtgever is voor bodemonderzoek, bodemsaneri¡ng en toezicht dan in de praktijk het geval is. Voor de meeste bodemlocaties ligt de opdrachtverlening aan omgevingsdiensten bij gemeenten. Om daadwerkelijk meer grip op bodem, ondergrond en milieukwaliteit te krijgen, zal de provincie deze opgave nadrukkelijk in samenwerking met gemeenten en omgevingsdiensten moeten oppakken.	Wij hebben een continue dialoog met onze medeoverheden, waaronder de omgevingsdiensten en gemeenten, en blijven ook op de door indiener aangehaalde vraagstukken graag met indiener in gesprek.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	5	Woningbouw, verdichting en kwaliteit van de leefomgeving De ontwerp-omgevingsvisie kiest voor woningbouw zoveel mogelijk binnenstedelijk, bij OVknooppunten en bestaande infrastructuur. Omgevingsdienst IJmond begrijpt deze keuze vanuit zorgvuldig ruimtegebruik, bereikbaarheid en bescherming van het landschap. Tegelijkertijd zijn dit vaak ook locaties met een hogere milieubelasting door wegverkeer, spoor bedrijvigheid, havenactiviteiten, geur, luchtkwaliteit en omgevingsveiligheid. Wij zien in onze gemeenten dat de meest geschikte woningbouwlocaties schaarser worden en dat daardoor steeds vaker wordt gekeken naar hoogbelaste locaties. Dit vraagt om heldere provinciale randvoorwaarden. De ontwerp-omgevingsvisie geeft aan dat een gezonde leefomgeving volwaardig moet worden meegewogen, maar maakt onvoldoende duidelijk wat dit betekent bij woningbouw op locaties die door geluidbelasting, luchtkwaliteit, geur, cumulatie of omgevingsveiligheid onder druk staan. Voor de IJmond is dit extra relevant. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt de IJmond als gebied waar wonen, werken, bereikbaarheid, recreatie, haven, industrie en energietransitie samenkomen. Tegelijkertijd wordt woningbouw in bepaalde delen, waaronder nabij industrieterreinen en oostelijk van de 422, kritisch bezien vanwege de druk op de leefomgeving, terwijl ontwikkeling rond stations en spoorzones juist als kans wordt gezien. Deze keuzes vragen om een nadere onderbouwing vanuit cumulatieve milieubelasting, gezondheid en uitvoerbaarheid. Bij deze gebiedskeuzes vraagt Omgevingsdienst IJmond aandacht voor een locatiespecifieke milieukundige afweging. Een ontwikkeling nabij een OV-knooppunt kan vanuit mobiliteit en zorgvuldig ruimtegebruik wenselijk zijn, maar is vanuit gezondheid en leefomgevingskwaliteit niet automatisch gunstiger dan een andere locatie. De feitelijke en cumulatieve milieubelasting en de mogelijkheden voor bron-, overdrachts- en bouwkundige maatregelen dienen daarbij te worden betrokken. Wij verzoeken de provincie daarom inzichtelijk te maken op basis van welke milieukundige uitgangspunten locaties als meer of minder wenselijk worden beoordeeld. Ook vragen wij de provincie om duidelijker te maken hoe in hoogbelaste delen van de IJmond woonfuncties en andere gevoelige functies worden afgewogen tegen havenactiviteiten, industrie, energie-infrastructuur en de verdere ontwikkeling van het economisch en energetisch cluster. Daarbij gaat het niet om het vooraf aanwijzen of uitsluiten van concrete locaties, maar om een navolgbaar afwegingskader voor situaties waarin deze functies en een gezonde leefomgeving samenkomen.	Wij zijn ons bewust van de ruimtelijke en milieudruk op de IJmond. U vraagt om een integrale gebiedsanalyse. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven en geeft hoofdlijnen weer. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden, maar we gaan niet per gebied in op details. Die worden verder bepaald als onderdeel van de beleidscyclus waar de Omgevingsvisie deel van uitmaakt en in samenwerking met andere overheden. Het is immers niet aan de provincie alleen om te sturen in gebiedsontwikkeling. Dat doen we in samenwerking met gemeentes en het Rijk. Uw zorgen over (cumulatieve) milieu-belasting en gezondheid per regio herkennen wij en worden meegewogen in afwegingen per project. De Ruimtelijke Analyse van leefomgeving en kwetsbaarheid (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf) kan ook worden ingezet om inzicht te krijgen in de reeds bestaande druk op de leefomgeving en de kwetsbaarheden daarin.
ZW_0104	5a	Voor Zaanstreek-Waterland geldt dat de groei van de Metropoolregio Amsterdam leidt tot extra druk op wegen en spoorverbindingen richting Amsterdam, Alkmaar en Hoorn. De ontwerpomgevingsvisie erkent dat het weg- en spoornetwerk zwaarder belast raakt. Wij vragen de provincie om duidelijker te maken hoe woningbouwgroei, mobiliteit en leefomgevingskwaliteit in deze regio in samenhang worden beoordeeld. Extra woningen zonder voldoende mobiliteitsmaatregelen kunnen leiden tot meer verkeersbewegingen, een hogere geluidbelasting en meer luchtverontreiniging langs bestaande routes. Voor Zuid-Kennemerland is positief dat wonen, werken en recreatie relatief dicht bij elkaar liggen. Tegelijkertijd staan de bereikbaarheid van de kust en de capaciteit van de bestaande infrastructuur onder druk. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt het project Bereikbaarheid Kust in Zuid-Kennemerland. Wij vragen de provincie om bereikbaarheid hier niet alleen als mobiliteitsvraagstuk te behandelen, maar ook als milieukundige leefomgevingsopgave, vanwege de samenhang met geluid, luchtkwaliteit, stikstofdepositie, natuurdruk en verkeersveiligheid. Daarnaast vraagt Omgevingsdienst IJmond aandacht voor de spanning tussen stedelijke verdichting en bestaande bedrijvigheid in Zuid-Kennemerland. Ontwikkelingen zoals Oostpoort passen bij de provinciale inzet op woningbouw nabij OV-knooppunten en bestaande bedrijvigheid, maar kunnen ook druk leggen op de milieuruimte en ontwikkelmogelijkheden van bestaande bedrijven. Dat is mede relevant omdat Haarlem in de ontwerp-omgevingsvisie onderdeel is van een strategisch cluster voor biotechnologie, Wij vragen de provincie daarom om bij binnenstedelijke verdichting in Zuid-Kennemerland expliciet te maken hoe woningbouw, bestaande bedrijvigheid, strategische economische functies en leefomgevingskwaliteit met elkaar worden afgewogen.	Zie ons antwoord op onderdeel 5 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	6	Geluid, luchtkwaliteit, geur en cumulatie De ontwerp-omgevingsvisie benoemt terecht dat milieunormen niet altijd voldoende rekening houden met cumulatie. Zoals hiervoor toegelicht, vraagt Omgevingsdienst IJmond om een concrete uitwerking van cumulatie als integraal afwegingscriterium. In delen van het werkgebied van Omgevingsdienst IJmond is sprake van een hoge cumulatieve milieubelasting door de samenloop van onder meer infrastructuur, havenactiviteiten, industrie en andere bronnen. De ontwerp-omgevingsvisie erkent dat afzonderlijke milieunormen niet altijd voldoende inzicht geven in deze gezamenlijke belasting, Voor de uitvoeringspraktijk is daarom van belang hoe cumulatieve milieubelasting wordt betrokken bij ruimtelijke afwegingen, bijvoorbeeld bij de combinatie van woonfuncties en andere gevoelige functies met infrastructuur, havenactiviteiten, industrie en energie-infrastructuur. Omgevingsdienst IJmond verzoekt de provincie te verduidelijken hoe cumulatie van geluid, luchtkwaliteit, geur, stof, licht, omgevingsveiligheid en andere hinderaspecten navolgbaar wordt betrokken bij de integrale afweging in hoogbelaste gebieden. Daarbij vragen wij niet om één generieke cumulatieve norm, maar om duidelijkheid over de wijze waarop de gezamenlijke belasting wordt gewogen en welke ruimte bestaat voor gebiedsgerichte afwegingen en maatregelen.	Ons streven is om de cumulatieve en stapeleffecten inzichtelijk te maken zodat het meegewogen kan worden in ruimtelijke afwegingen, zoals via het recente RIVM rapport Ruimtelijke Analyse van de Leefomgeving en Kwetsbaarheid (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf). We zullen nader bekijken welke vervolgacties we kunnen nemen op hoogbelaste locaties, zoals ambitieus bronbeleid aan de uitstootkant en meewegen aan de ruimtelijke ontwikkelingen aan de blootstellingzijde.
ZW_0104	7	Schiphol De ontwerp-omgevingsvisie beschouwt Schiphol als een belangrijke ruimtelijk-economische functie en verbindt de ontwikkeling van de luchthaven aan verbetering van de leefomgeving en omgevingskwaliteit, Omgevingsdienst IJmond onderschrijft het uitgangspunt dat verdere ontwikkeling van Schiphol alleen houdbaar kan zijn wanneer deze gepaard gaat met aantoonbare verbetering van de leefomgeving. Daarbij vragen wij nadrukkelijk aandacht voor de effecten van vliegverkeer buiten de direct omliggende gemeenten. Ook in noordelijker gelegen gemeenten, waaronder Uitgeest en de IJmondgemeenten, worden hinder en nachtelijke geluidbelasting door Schiphol ervaren. In de ontwerp-omgevingsvisie mist Omgevingsdienst IJmond een ambitie voor het terugdringen van nachtelijke hinder en nachtvluchten. Juist vanuit gezondheid, slaapverstoring en leefomgevingskwaliteit is dit een belangrijk aandachtspunt, Wij vragen de provincie daarom om in de definitieve omgevingsvisie expliciet aandacht te besteden aan nachtelijke hinder door Schiphol en te verduidelijken hoe zij zich binnen haar eigen rol en in haar inzet richting het Rijk verhoudt tot het terugdringen daarvan. Daarbij vragen wij ook aandacht voor het voorkomen van een verschuiving van hinder naar de randen van de nacht.	Wij onderschrijven dat de effecten van Schiphol zich niet beperken tot de direct omliggende gemeenten. Ook in andere delen van Noord-Holland kan sprake zijn van geluidhinder en andere effecten van vliegverkeer op de leefomgeving. De Omgevingsvisie benoemt daarom dat Schiphol invloed heeft op de leefomgevingskwaliteit van een groot deel van de regio en zet in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Het terugdringen van nachtvluchten en de operationele verdeling van vliegverkeer over het etmaal vallen onder de bevoegdheid van het Rijk en worden niet in de provinciale Omgevingsvisie gereguleerd. De provincie brengt de belangen van de regio, waaronder het verminderen van nachtelijke hinder en het voorkomen van verschuiving van hinder, via de Bestuurlijke Regie Schiphol en in het overleg met het Rijk onder de aandacht. De zienswijze geeft daarom geen aanleiding tot aanpassing van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	8	Omgevingsveiligheid en energietransitie De energietransitie vraagt ruimte voor elektriciteitsinfrastructuur, waterstof, elektrolyse, batterijen, kabels, leidingen, transformatorstations en opslag. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt deze ruimtebehoefte duidelijk. Omgevingsdienst IJmond onderschrijft dat energie-¡nfrastructuur randvoorwaardelijk is voor woningbouw, economie en verduurzaming, Tegelijkertijd vraagt de energ¡etransitie om een expliciete beoordeling van omgevingsveiligheid. Omgevingsdienst IJmond mist in de ontwerp-omgevingsvisie een duidelijke koppeling tussen energie-infrastructuur en omgevingsveiligheid. Nieuwe energiedragers en opslagvormen kunnen leiden tot nieuwe risicobronnen, aandachtsgebieden of veiligheidsafstanden. Dat geldt onder meer voor waterstof, ammoniak, methanol, COz, batterijsystemen en transport via buisleidingen, spoor, weg en water. Daarbij vragen wij de provincie te verduidelijken hoe zij de spanning afweegt tussen het maximaal benutten van wettelijke ruimte enerzijds en het voorkomen van maximale normopvulling en het beschermen van omwonenden anderzijds. Omgevingsdienst IJmond vraagt daarnaast aandacht voor het transport van gevaarlijke stoffen over weg en water, Als routes voor gevaarlijke stoffen ru¡mtelijk minder expliciet doorwerken in gemeentelijke plannen, is het des te belangrijker dat duidelijk is hoe voldoende afstand tot kwetsbare functies, bronbeleid en gemeentelijke afwegingsruimte worden geborgd. Wij vragen de provincie te verduidelijken welke rol zij hierin voor zichzelf ziet, mede in relatie tot het toenemende transport van waterstof en waterstofdragers zoals ammoniak en methanol. Voor de IJmond is dit zeer relevant. De ontwerp-omgevingsvisie wijst de IJmond aan als energetisch-economisch cluster en benoemt waterstof, aanlanding van windenergie op zee, havengebonden activiteiten en circulaire economie. Wij vragen de provincie om te verduidelijken wat deze keuzes betekenen voor de omgevingsveiligheid en de mogelijkheden voor woningbouw en andere gevoelige functies in dit gebied. Ook vragen wij of de provincie voornemens is om, vergelijkbaar met andere gebieden, een risicogebied of ander ruimtelijk instrument te overwegen voor delen van de IJmond, waaronder IPB IJmond en De Pijp, waar een intensivering van energie-, haven- en industriële activiteiten wordt voorzien.	De indiener haalt een terecht punt aan. In het Beleidskader Gezonde Leefomgeving is opgenomen dat de provincie streeft naar het verbeteren en beschermen van de veilige fysieke leefomgeving. Wij hebben aangekondigd te werken aan beleid groepsrisico om risico's van incidenten met gevaarlijke stoffen die kunnen leiden tot veel slachtoffers te beperken. Dit beleid wordt in de komende periode verder uitgewerkt. De expliciete beoordeling op de omgevingsveiligheid gaat per project of deelgebied plaatsvinden en nog niet in deze fase van het bepalen van de Omgevingsvisie. We nemen kennis van de vragen van indiener, maar kunnen deze in de huidige fase niet dan ook niet in detail beantwoorden.
ZW_0104	8a	Daarnaast vraagt Omgevingsdienst IJmond aandacht voor twee concrete punten. Ten eerste streven de havens van Velsen en Beverwijk samen met Port of Amsterdam naar het terugdringen van de uitstoot door schepen. Dat vraagt om voldoende ruimte om schepen met nieuwe alternatieve brandstoffen veilig te kunnen ontvangen, af te meren en te bunkeren. Omdat alternatieve brandstoffen kunnen leiden tot nieuwe risicobronnen, aandachtsgebieden of gebruiksbeperkingen, is het van belang dat de ruimtelijke gevolgen hiervan vroegtijdig worden betrokken bij keuzes over havengebonden activiteiten, energie-infrastructuur en nabijgelegen kwetsbare functies. Ten tweede vragen wij de provincie om bij de aanleg van ondergrondse waterstofleidingen het tracé waar mogelijk zo te kiezen dat potentiële ontwikkelingsgebieden met kwetsbare gebouwen, zoals de Buitendijk in Velsen, niet onnodig worden beperkt. Wij vragen de provincie deze punten te betrekken bij de voorwaarden die zij stelt aan het energiesysteem en de haven gebonden activiteiten. Een vergelijkbaar aandachtspunt speelt bij systeembatterijen. De ontwerp-omgevingsvisie wijst systeembatterijen in beschermd veenweidelandschap in beginsel af. Omgevingsdienst IJmond begrijpt en onderschrijft in de basis dat de landschappelijke en ecologische waarden van het beschermde veenweidelandschap zwaar wegen en dat grootschalige energetische functies daar niet zonder meer passend zijn. Tegelijkertijd vraagt Omgevingsdienst IJmond aandacht voor de ru¡mtelijke gevolgen van deze keuze voor andere gebieden. Wanneer batterijparken vooral op bestaande bedrijventerreinen worden gerealiseerd, kunnen zij dichter bij woongebieden terechtkomen. Wij verzoeken de provincie deze afweging integraal te onderbouwen en duidelijk te maken waar systeembatterijen ruimtelijk verantwoord kunnen worden ingepast. Daarbij vragen wij in het bijzonder aandacht voor de ruimtelijke en veiligheidskundige randvoorwaarden voor batterijopslag nabij woningen, kwetsbare gebouwen en gebieden waar veel mensen verblijven. Omgevingsdienst IJmond adviseert om omgevingsveiligheid vanaf het begin sturend te laten zijn bij locatiekeuzes voor energie-infrastructuur, waterstof, batterijopslag en transport van gevaarlijke stoffen, met een duidelijke rolverdeling tussen provincie, gemeenten, veiligheidsregio's en omgevingsdiensten.	Zie ons antwoord op onderdeel 8 van deze zienswijze (ZW_0104).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	9	Industrie, milieuzonering en circulaire economie De ontwerp-omgevingsvisie kiest voor bescherming van bestaande bedrijventerreinen, met extra aandacht voor hogere milieucategorieën. Ook wordt ingezet op voldoende fysieke en milieuruimte voor circulaire economie, energie-intensieve functies, havengebonden activiteiten en strategische economische clusters. Omgevingsdienst IJmond begrijpt deze keuze. Bedrijven met hogere milieucategorieën en circulaire activiteiten hebben ruimte nodig en kunnen niet zonder meer worden ingepast in gemengde woongebieden. Tegelijkertijd vraagt de spanning met woningbouw en een gezonde leefomgeving om heldere gebiedsgerichte keuzes en een duidelijke doorvertaling naar provinciale en regionale instrumenten Voor de Umond is dit bijzonder relevant. Het Noordzeekanaalgebied, Tata Steel, havenactiviteiten, energie-infrastructuur, waterstof, circulaire economie en woningbouw liggen hier dicht bij elkaar. Positief is dat de provincie de verduurzaming van Tata Steel en het schoner en duurzamer maken van de staalindustrie benoemt. Wij vragen de provincie daarbij te verduidelijken hoe de verdere economische en industriële ontwikkeling van de IJmond wordt verbonden aan de provinciale ambitie om de leefomgeving en gezondheid van inwoners te verbeteren, en hoe deze ambitie doorwerkt in gebiedsgerichte keuzes en uitvoeringsinstrumenten. Daarbij vraagt Omgevingsdienst IJmond aandacht voor de samenloop van havenontwikkeling, kadegebruik, energiehaven, waterstof, aanlanding van windenergie op zee, bestaande bedrijvigheid en woningbouw. De vraag is of de beschikbare ruimte al deze functies kan dragen zonder dat de leefomgevingskwaliteit, milieuzonering en woningbouwmogelijkheden verder onder druk komen. Wij vragen de provincie om deze samenloop gebiedsgericht uit te werken, in afstemming met de betrokken gemeenten en met benutting van de milieukundige en uitvoeringsgerichte expertise van Omgevingsdienst IJmond.	We erkennen dat er spanning is tussen verschillende opgaven die een beroep doen op schaarse ruimte, zoals woningbouw, gezonde leefomgeving en industrie. Zeker in de IJmond, vinden wij het van belang dat een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij ruimtelijke afwegingen, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties. Daarmee willen we (toekomstige) bewoners beschermen tegen blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder en het belang van de bedrijven op het IPB te beschermen. We stimuleren gemeenten om hetzelfde te doen. In het nog op te stellen programma gezonde leefomgeving werken we ons instrumentarium uit. De gebiedspecifieke kaarten zijn eruitgehaald. Bij het stuk over industriegebieden (Julianaweg) voor Zaanstreek Waterland: We constateren dat de verschillende paarstinten, bedoeld om de overgang van hoog naar laag milieucategorieen aan te geven, voor verwarring zorgden. Alle bedrijventerreinen hebben nu dezelfde paarse tint.
ZW_0104	9a	Voor Zaanstreek-Waterland vragen wij aandacht voor de aansluiting tussen provinciale kaarten en lokale ontwikkelrichtingen. Als gebieden zoals de Julianaweg worden weergegeven als industriegebied met lage milieucontouren, terwijl lokaal wordt ingezet op een gemengd woonwerkgebied en verplaatsing van zwaardere bedrijvigheid naar bijvoorbeeld De Purmer, moet duidelijk zijn hoe deze keuzes op elkaar aansluiten. Wij verzoeken de provincie om gebiedsgerichte keuzes, kaarten en regionale programmering beter af te stemmen met lokale ontwikkelkaders en milieuzoneringsstrategieën. Daarbij vraagt Omgevingsdienst Ilmond aandacht voor de uitvoerbaarheid van milieuzonering onder de Omgevingswet. De ontwerp-omgevingsvisie sluit op meerdere plaatsen nog aan bij herkenbare begrippen als milieucategorieën, milieucontouren en hogere milieucategorieën. Omgevingsdienst IJmond vindt dat positief, omdat deze systematiek in de praktijk goed herkenbaar en werkbaar is bij het beschermen van bedrijventerreinen en het voorkomen van milieuhinder bij gevoelige functies. Tegelijkertijd ontwikkelt de systematiek onder de Omgevingswet zich richting concrete milieugebruiksruimte en regels in het omgevingsplan, Wij vragen de provincie daarom te verduidelijken welke systematiek zij leidend acht bij de doorwerking van de omgevingsvisie naar de omgevingsverordening en gebiedsgerichte uitwerkingen. Ook vragen wij hoe de provincie omgaat met een eventuele overgang naar een nieuwe systematiek, en of de omgevingsvisie en omgevingsverordening daarop worden aangepast als de gekozen systematiek niet langer aansluit bij de terminologie en uitvoeringspraktijk onder de Omgevingswet. Wij adviseren de provincie om in de definitieve omgevingsvisie concreter te maken wanneer en hoe hogere milieucategorieën worden beschermd, of minimum-milieucategorieën planologisch worden geborgd, welke voorwaarden gelden voor milieugevoelige functies binnen of nabij milieucontouren, hoe compensatie bij verlies van bedrijventerreinen wordt ingevuld, en hoe wordt voorkomen dat bescherming van milieuruimte leidt tot extra blootstelling van inwoners. Daarbij vragen wij de provincie ook te verduidelijken hoe circulaire economie en energietransitie samengaan met bronbeleid en de provinciale ambitie om de leefomgeving te verbeteren.	Zie ons antwoord op onderdeel 9 van deze zienswijze (ZW_0104).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	10	Natuur, stikstof en biodiversiteit Omgevingsdienst IJmond onderschrijft de inzet op robuuste natuur, versterking van het natuurnetwerk, groen-blauwe verbindingen, natuurinclusief ontwikkelen en vermindering van stikstofdepositie. In het werkgebied van Omgevingsdienst IJmond liggen kwetsbare Natura2000-gebieden, duingebieden, binnenduinrandgebieden, veenweidegebieden en stedelijke gebieden waar biodiversiteit onder druk staat. De ontwerp-omgevingsvisie besteedt veel aandacht aan natuurgebieden en groen-blauwe structuren, maar minder aan biodiversiteit in de bebouwde omgeving. Dat is een gemis. Juist bij binnenstedelijke woningbouw, verdichting en functiemenging is het noodzakelijk om biodiversiteit, klimaatadaptatie en soortenbescherming vanaf het begin mee te nemen, Veel gemeenten werken aan soortenmanagementplannen, maar doen dit niet altijd op dezelfde manier, Wij vragen de provincie om te verduidelijken welke rol zij wil nemen bij de afstemming, stimulering en borging van soortenmanagementplannen, basiskwaliteit natuur en natuurinclusief bouwen in de bebouwde omgeving. Bij Natura2000 en stikstof benoemt de ontwerp-omgevingsvisie dat zonder natuurherstel en stikstofreductie vergunningverlening onder druk blijft staan. Omgevingsdienst IJmond herkent dit. Wij vragen de provincie om concreter te maken welke maatregelen zijzelf neemt, welke maatregelen afhankelijk zijn van het Rijk en hoe deze maatregelen worden geborgd in programma's, monitoring en gebiedsgerichte uitvoering, Wanneer provinciale maatregelen mede afhankelijk zijn van rijksbeleid, rijksbudget of landelijke afspraken, vragen wij de provincie duidelijk te maken welke maatregelen zijzelf neemt en welke aanvullende inzet mogelijk is als rijksmaatregelen vertragen of onvoldoende blijken om natuurherstel en vergunningverlening daadwerkelijk te ondersteunen. Ook bij de ambitie voor kringlooplandbouw vraagt Omgevingsdienst IJmond om nadere concretisering. Wij vragen de provincie te verduidelijken wat deze ambitie betekent voor biodiversiteitsherstel, het terugdringen van nutriëntenverliezen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, herstel van insectenpopulaties en de relatie tussen veeomvang, voerkringlopen en klimaatdoelen. Daarbij vragen wij ook hoe deze ambitie wordt uitgevoerd en geborgd, mede in relatie tot bron- en inrichtingsmaatregelen voor de waterkwaliteit. Daarnaast vragen wij de provincie te verduidelijken hoe zij wil sturen op overgangszones rondom stikstofgevoelige Natura2000-gebieden. De ontwerp-omgevingsvisie geeft aan dat deze zones geen planologisch instrument zijn, maar wel moeten bijdragen aan het verminderen van drukfactoren op de natuur. Zonder nadere juridische of beleidsmatige borging blijft onduidelijk hoe deze zones doorwerken in ruimtelijke besluiten, programma's en de omgevingsverordening.	Uw vragen voor natuur, stikstof en biodiversiteit zijn concretiserend van aard. De Omgevingsvisie is gericht op het ambitieniveau. Dit wordt verder uitgewerkt in de omgevingsverordening, programma's en andere omgevingsinstrumenten. Antwoord m.b.t. Klimaatadapatie: Wij zijn het eens met de opmerking van de Omgevingsdienst dat Klimaatadaptatie juist ook in de bebouwde omgeving zelf moet worden geborgd. In de omgevingsvisie en ook in ons uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie 2025-2027 en in het regionaal Waterprogramma 2027-2033 waar we nu aan werken zetten we daar ook op in. We hebben onder andere recentelijk in onze Omgevingsverordening een aangescherpt Artikel 6.75 Klimaatadaptatie opgenomen, waarin we initiatiefnemers met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in een omgevingsplan moeten motiveren en een risicoanalyse uitvoeren van de te verwachten klimaatrisico's binnen het plangebied. Hierbij worden over de volgende onderwerpen de risico's in beeld gebracht: wateroverlast, overstroming, hitte, droogte (watertekort en verzilting), natuurinclusiviteit en biodiversiteit en ecologische en chemische waterkwaliteit. Hierin moeten alle door jullie genoemde belangen (biodiversiteit, waterberging en ruimtelijke kwaliteit, beperken van hittestress) meegewogen. Voor zover uit de risicoanalyse risico's naar voren komen, moet het omgevingsplan maatregelen bevatten ter voorkoming dan wel beperking van die risico's.
ZW_0104	10a	Voor Zuid-Kennemerland is recreatiedruk een belangrijk milieukundig aandachtspunt. De ontwerpomgevingsvisie legt een relatie tussen natuurkwaliteit, recreatie, bereikbaarheid, stikstofdepositie en de draagkracht van het gebied. Wij vragen de provincie om recreatiesturing, bereikbaarheid en natuurherstel concreter met elkaar te verbinden. Toenemende recreatie en mobiliteit kunnen gevolgen hebben voor geluid, luchtkwaliteit, stikstofdepositie, natuurdruk en verkeersveiligheid. Dit vraagt om een samenhangende provinciale uitwerkingsrichting, passende monitoring en afspraken met gemeenten en terreinbeheerders, waarbij ruimte blijft voor gebiedsgerichte afwegingen en gemeentel ijk maatwerk. Ook vragen wij aandacht voor de formulering dat groen in en om de stad mede ruimte kan bieden voor klimaatadaptatie waar in de bebouwde omgeving geen plek meer voor is. Omgevingsdienst IJmond adviseert deze formulering te nuanceren. Klimaatadaptatie moet juist ook in de bebouwde omgeving zelf worden geborgd. Binnenstedelijk groen is daarbij niet alleen van belang voor biodiversiteit, waterberging en ruimtelijke kwaliteit, maar ook voor het beperken van hittestress en daarmee voor een gezonde leefomgeving. Groen in en om de stad kan aanvullend zijn, maar mag niet worden gebruikt als vervanging voor klimaatadaptieve inrichting binnen steden en dorpen. Wij verzoeken de provincie om in de definitieve omgevingsvisie expliciet op te nemen hoe natuur, stikstof, biodiversiteit, recreatiedruk en stedelijke verdichting in samenhang worden geborgd. Hierbij gaat het specifiek om duidelijkheid over de borging van overgangszones rondom Natura2000-gebieden, de provinciale rol bij soortenmanagementplannen en natuurinclusief bouwen, en de samenhang tussen recreatiedruk, natuurherstel en leefomgevingskwaliteit.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons nadere instrumenten ter beschikking waarmee we het voorgenomen beleid vorm kunnen geven, en om de thema's waarop u doelt nader in samenhang met elkaar af te wegen. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	11	Bodem en ondergrond Omgevingsdienst IJmond onderschrijft het uitgangspunt dat water en bodem ordenend zijn. Dit is van groot belang voor klimaatadaptatie, bodemdaling, waterkwaliteit, drinkwaterbescherming, ondergrondse infrastructuur en toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkelingen. Zoals hiervoor aangegeven, vraagt Omgevingsdienst IJmond de provincie om de rolverdeling bij bodem nauwkeuriger te beschrijven. Onder de Omgevingswet ligt een belangrijk deel van het bodembeleid en de opdrachtverlening aan omgevingsdiensten bij gemeenten. Wij verzoeken de provincie om dit in de definitieve omgevingsvisie te verduidelijken, zodat geen onjuist beeld ontstaat van verantwoordelijkheden. Daarnaast benoemt de ontwerp-omgevingsvisie stoffen en verontreinigingen zoals PFAS, diffuus lood en secundaire bouwstoffen. Omgevingsdienst IJmond vindt het positief dat de provincie het inzicht hierin wil verbeteren. Wij missen echterwelke maatregelen de provinciewil nemen om toekomstige verontreinigingen te voorkomen. Monitoring en kennisopbouw zijn belangrijk, maar moeten worden gekoppeld aan preventie, bronaanpak en duidelijke uitvoeringsafspraken. Voor de regio Zaanstreek-Waterland vragen wij om het veenbeleid concreter te maken. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt onder meer vernatting, het tegengaan van bodemdaling, het waar mogelijk uitfaseren van onderbemaling, hoogwaterlandbouw en bescherming van het open veenweidelandschap. Wij vragen de provincie om duidelijk te maken hoe deze koers juridisch, planologisch en gebiedsgericht wordt geborgd. Daarbij vragen wij de provincie te verduidelijken hoe de bescherming van het veenweidelandschap wordt afgewogen tegen de bovenlokale ruimtevraag voor energie-infrastructuur en energieopslag, waaronder een mogelijke 380 kVontwikkeling en systeembatterijen. Uitgangspunt daarbij is dat de landschappelijke en ecologische kernkwaliteiten van het beschermde veenweidelandschap behouden blijven, maar ook dat inzichtelijk wordt gemaakt waar dergelijke functies wel ruimtelijk en veilig kunnen worden ingepast. Voor Zuid-Kennemerland is de bodem- en ondergrondopgave nauw verbonden met drinkwaterwinning, waterkwaliteit, verzilting, natuur en recreatie. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt zoekgebieden voor toekomstige drinkwaterwinning en geeft aan dat onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen daar niet gewenst zijn als zij toekomstige drinkwaterwinning kunnen belemmeren. Wij vragen de provincie om duidelijker te maken hoe deze zoekgebieden doorwerken in gemeentelijke planvorming, vergunningverlening en gebiedsontwikkeling.	De regels voor bescherming van het open veenweidelandschap zijn opgenomen in onze omgevingsverordening, onder Beschermd Landschap. Ontwikkelingen van groot openbaar belang, zoals ontwikkelingen t.b.v. het oplossen van netcongestie, zijn hierbinnen onder voorwaarden mogelijk. We willen wel dat deze aantasting gecompenseerd wordt door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. Hiertoe werken wij ons beleid nader uit in navolging van en na vaststelling de omgevingsvisie die de legitimatie hiervoor vormt. De Omgevingsvisie is vooral bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Als provincie onderschrijven we natuurlijk ook dat de bodem- en ondergrondopgave nauw verbonden met drinkwaterwinning, waterkwaliteit, verzilting, natuur en recreatie. Dat zit in ons afwegingsprincipe "Water en Bodem als ordenend principe". De zoekgebieden voor toekomstige drinkwaterwinning die we hebben aangegeven zullen doorwerken in gemeentelijke planvorming, vergunningverlening en gebiedsontwikkeling, maar hoe die eruit gaan zien daar moeten we nog invulling aangeven. Dat zal ook in ons Regionaal Water- en Bodemprogramma 2027-2033 terugkomen, wat we nu aan het voorbereiden zijn. Hierin zal ook terugkomen dat de druk op de ondergrond steeds groter worden met de opgaves als energietransitie. warmte, waterstof, bodemenergie, drinkwater, etc. en hoe we als provincie hierop kunnen en gaan sturen en inzetten.
ZW_0104	11a	Tot slot vragen wij de provincie om de ondergrond nadrukkelijker te verbinden met de energietransitie. Kabels, leidingen, warmte, waterstof, bodemenergie, drinkwater, sanering en archeologie leggen allemaal claims op dezelfde ondergrond. Een integrale ondergrondstrategie is nodig om te voorkomen dat sectorale keuzes later tot uitvoeringsproblemen leiden. Wij verzoeken de provincie om de rolverdeling rond bodem onder de Omgevingswet genuanceerder te beschrijven, preventieve maatregelen tegen nieuwe bodemverontreiniging concreet te maken, de veenkoers voor regio Zaanstreek-Waterland juridisch en gebiedsgericht te borgen, en de ondergrond expliciet mee te nemen als randvoorwaarde bij ruimtelijke ontwikkeling en energietransitie.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	12	Conclusie De ontwerp-omgevingsvisie bevat een herkenbare en op hoofdlijnen onderschreven koers, maar laat op een aantal punten in het midden hoe ambities worden afgewogen, geborgd en uitgevoerd. Voor het werkgebied van Omgevingsdienst IJmond komt de spanning tussen een gezonde en veilige leefomgeving enerzijds en verdichting, functiemenging, industriële groei en energietransitie anderzijds scherp samen, juist op plekken waar de fysieke leefomgeving al onder druk staat. Omgevingsdienst IJmond verzoekt de provincie daarom om de volgende punten in de definitieve omgevingsvisie te verwerken: Neem een uitwerkingsopdracht op voor een praktisch afwegingskader waarin duidelijk wordt hoe gezondheid en veiligheid worden betrokken bij woningbouw, functiemenging of intensivering in hoogbelaste gebieden. Verduidelijk daarbij hoe wettelijke normen, cumulatie en gezondheidskundige advieswaarden worden betrokken, en welke rol de provincie, het Rijk en de gemeenten ieder vervullen bij het realiseren van de aangescherpte luchtkwaliteitsnormen richting 2030 en de gezondheidsambities richting 2050. Werk het uitgangspunt dat maximale normopvulling niet vanzelfsprekend is uit voor hoogbelaste gebieden, waaronder de IJmond, het Noordzeekanaalgebied, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland. Verduidelijk hoe cumulatie van geluid, luchtkwaliteit, geur, stof, licht, omgevingsveiligheid en andere hinderaspecten navolgbaar wordt betrokken bij de integrale afweging in hoogbelaste gebieden.Vertaal bronbeleid naar concrete maatregelen, programma's, monitoring, vergunningverlening, toezicht en handhaving, en verduidelijk welke rol de provincie zelf neemt bij industrieterreinen van provinciaal belang. Verduidelijk hoe de effecten van Schiphol, waaronder nachtelijke hinder, binnen de provinciale rol worden betrokken bij het beleid voor de leefomgeving en de provinciale inzet richting het Rijk, waarbij ook het bredere beïnvloedingsgebied wordt betrokken. Betrek gemeenten vroegtijdig bij gebiedsgerichte uitwerkingen, programma's, regionale afspraken en de vertaling naar de omgevingsverordening en benut daarbij de milieukundige en uitvoeringsgerichte expertise van de betrokken omgevingsdiensten. Verduidelijk hoe woningbouw, bescherming van bedrijventerreinen, milieuzonering, hogere milieucategorieën, circulaire economie en energietransitie in ruimtelijk beperkte gebieden met elkaar worden afgewogen, en hoe de herkenbare systematiek van milieucategorieën en milieucontouren daarbij wordt benut.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0104	12a	Maak expliciet hoe omgevingsveiligheid wordt meegewogen bij waterstof, batterijopslag, energiehubs, transport van gevaarlijke stoffen over weg en water, ondergrondse waterstofleidingen en havengebonden activiteiten zoals het bunkeren van alternatieve brandstoffen, en verduidelijk wat dit betekent voor risicoruimte, voldoende afstand tot woongebieden en gemeentelijke beleidsvrijheid. Verduidelijk hoe industriële en economische ontwikkeling in de IJmond wordt verbonden aan de provinciale ambitie om de leefomgeving en gezondheid van inwoners te verbeteren. Werk biodiversiteit in de bebouwde omgeving, soortenmanagementplannen, natuurinclusief bouwen, basiskwaliteit natuur, recreatiedruk en stikstofreductie concreter en in samenhang uit. Verduidelijk hoe industriële en economische ontwikkeling in de IJmond wordt verbonden aan de provinciale ambitie om de leefomgeving en gezondheid van inwoners te verbeteren.Werk biodiversiteit in de bebouwde omgeving, soortenmanagementplannen, natuurinclusief bouwen, basiskwaliteit natuur, recreatiedruk en stikstofreductie concreter en in samenhang uit. Nuanceer de rolverdeling bij bodem tussen provincie, gemeenten en omgevingsdiensten, koppel bodemmonitoring aan preventieve maatregelen tegen nieuwe verontreinigingen en werk het veenbeleid voor regio Zaanstreek-Waterland juridisch en planologisch uit. Verduidelijk hoe zoekgebieden voor drinkwaterwinning, ondergrondse infrastructuur en andere claims op de ondergrond doorwerken in ruimtelijke ontwikkelingen. Omgevingsdienst IJmond ziet de definitieve omgevingsvisie als een belangrijk kader voor toekomstige ruimtelijke keuzes. Juist daarom is het van belang dat de provincie niet alleen ambities benoemt, maar ook duidelijk maakt hoe deze ambities worden afgewogen, geborgd en uitgevoerd in gebieden waar de fysieke leefomgeving al onder druk staat. Omgevingsdienst IJmond denkt graag met de provincie mee bij de verdere uitwerking van deze punten in programma's, de omgevingsverordening en gebiedsgerichte keuzes. Desgewenst lichten wij deze zienswijze graag nader toe.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.
ZW_0105	1	We zien De Groene Stelling graag als één landschappelijke, waardevolle en aaneengesloten eenheid in de Metropoolregio Amsterdam terug op de kaart. Daarnaast De Groene Stelling als geheel – met uitzondering van bestaande bebouwing, bedrijventerreinen etc. – graag aanmerken als Beschermd Landschap.	Wij zien nu geen aanleiding ons beschermingsregime Beschermd Landschap of Hollandse Waterlinies aan te passen of aan te vullen met de Groene Stelling. Wel zien we aanleiding de omgevingskwaliteit van dit gebied in samenhang met de behoeften vanuit de stad te versterken. Dit sluit aan bij wat wij hebben opgenomen onder "Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam" en het Groenblauw raamwerk.
ZW_0105	2	De Groene Stelling aanmerken als gebied voor ontwikkelingsgericht beleid in het landelijk gebied van de MRA. Dit beleid inzetten om agrariërs en andere ondernemers de ruimte te bieden voor ontwikkeling van verbrede verdienmodellen, de landbouwtransitie te faciliteren en het beheer van landschap blijvend in stand te houden.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0105	3	In De Groene Stelling versterkt inzetten op de realisatie van een fijnmazig netwerk van onverharde wandelpaden in het groen in combinatie met boerderijwinkels, speel-, ontspannings- en overnachtingsvoorzieningen. Hiermee wordt op een goedkope en efficiënte manier invulling gegeven aan de opgave voor méér groen, toegankelijk recreatief gebied in de MRA als geheel. Er is een groot tekort aan groen recreatiegebied en toegankelijk groen landschap. Op deze manier worden én de stadsbewoners bediend én wordt de basis voor verbrede agrarische verdienmodellen vergroot.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0105	4	In De Groene Stelling versterkt inzetten op het bieden van ruimte voor water, aan het Noordzeekanaal, aan de boezems en in de polders. De financiële en sociale risico's op schade als gevolg van wateroverlast en overstromingen zijn de MRA verreweg het grootst van heel Noord-Holland. De risico's op wateroverlast dienen ook in de MRA te worden opgelost – omdat het fysiek niet anders kan. Daarnaast is ook (zoet)watertekort een risico voor landbouw, industrie, natuur en woningen (i.r.t. fundering). De Groene Stelling biedt ruimte om ruimte te bieden aan het water. Zet hier versterkt op in – met de her-benutting van het oude DNA van de Stelling van Amsterdam - om de MRA klimaatrobuust te maken voor de toekomst.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0106	1	Namens Diton Vastgoed B.V., eigenaar van het perceel aan de Rietwijkeroordweg 5-7 te Aalsmeer met een oppervlakte van circa 5.000 m² grond, maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om onze zienswijze kenbaar te maken met betrekking tot de toekomstige ontwikkeling van de Schinkelpolder. De Schinkelpolder is een relatief klein en geïsoleerd gebied gelegen tussen Schiphol, het Amsterdamse Bos en de Oosteinderweg. In de afgelopen tien jaar heeft in dit gebied een duidelijke transformatie plaatsgevonden. Waar het gebied oorspronkelijk was bedoeld als glastuinbouwgebied, is inmiddels naar schatting 70% tot ruim 80% van de percelen feitelijk ingevuld door bloemgerelateerde bedrijven, opslag- en distributiehallen en aanverwante logistieke dienstverlening. De markt voor traditionele glastuinbouw in dit specifieke deel van het gebied is daarentegen sterk gestagneerd. Veel resterende tuinbouwondernemers in het gebied zijn op leeftijd (ouder dan 60 jaar) en beschikken niet over opvolging. Tegelijkertijd zorgt het tekort aan beschikbare netcapaciteit, in combinatie met hoge investeringskosten en beperkte financieringsmogelijkheden, ervoor dat de noodzakelijke verduurzaming van de glastuinbouw niet haalbaar is. Het voortzetten van een agrarische of kwekerijfunctie op deze locatie is dan ook economisch en functioneel niet langer realistisch. De gemeente Aalsmeer is al geruime tijd bezig met de toekomst van de Schinkelpolder en constateert in de Uitgangspuntennotitie (vastgesteld op 5 december 2024) en de Omgevingsvisie Aalsmeer eveneens dat het gebied feitelijk niet meer functioneert als glastuinbouwconcentratiegebied. De gemeente stelt dat er sprake is van een transformatiegebied en dat het stempel 'glastuinbouwconcentratiegebied' van het gebied zou moeten worden afgehaald. Gelet op deze feitelijke situatie in het gebied en de aanhoudende marktvraag, verzoeken wij u dringend de omgevingsvisie op dit punt aan te passen. Wij vragen u de geldende en toekomstige bestemming voor ons perceel formeel af te stemmen op de reeds dominante praktijk, te weten: opslag en distributie, en het gebied te wijzigen naar bedrijvigheid tot en met milieucategorie 3.2. Dit schept juridische helderheid, sluit aan bij de economische realiteit van de Schinkelpolder en waarborgt een duurzame en vitale herinrichting van het gebied. Bovendien stelt een duidelijke bestemming ons in staat te investeren, waardoor we kunnen voorkomen dat de locatie verder leegstaat en het eigendom langzaam verpaupert. Wij vertrouwen erop dat u deze zienswijze meeneemt in de definitieve besluitvorming rondom de Omgevingsvisie en zijn uiteraard bereid onze zienswijze in een persoonlijk gesprek toe te lichten.	Wij begrijpen het verzoek van de indiener om de toekomstige functie van percelen in de Schinkelpolder duidelijker af te stemmen op de ontwikkelingen die de indiener in het gebied ziet. De Schinkelpolder is in de Omgevingsvisie momenteel nog aangewezen als glastuinbouwconcentratiegebied. Tegelijkertijd is binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies in het gebied op termijn passend zijn en welke mogelijkheden en perspectieven er zijn voor de nog aanwezige glastuinbouwbedrijven. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele begrenzing of aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied. De Omgevingsvisie legt de hoofdlijnen voor de ontwikkeling van het gebied vast. De concrete gebruiksmogelijkheden van afzonderlijke percelen worden in een vervolgtraject nader afgewogen. Op dit moment geeft uw zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0107	1	De 4 collectieven ANV Hollands Noorden, Water, Land & Dijken, Noord-Holland Zuid en ANLV De Lieuw Texel, onder de noemer BoerenNatuur Noord-Holland, hebben de omgevingsvisie NH2050 bestudeerd. Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om bij deze een zienswijze in te dienen. Inleiding Wij waarderen de inzet van de provincie om de opgaven in het landelijk gebied integraal te benaderen. Tegelijk constateren wij dat de visie op cruciale onderdelen onvoldoende richting geeft voor de noodzakelijke uitvoering en dat belangrijke provinciale ambities nog niet stevig genoeg zijn geborgd. Onze zienswijze richt zich op de zones waar landbouw, natuur, water, bodem en klimaat elkaar raken en waar gebiedsgerichte samenwerking bepalend is voor succes. De deelnemers van de agrarische collectieven spelen hierin een sleutelrol: via agrarisch natuurbeheer verhogen zij natuurwaarden, versterken biodiversiteit, verbeteren bodemkwaliteit en dragen bij aan weerbare teelten en lagere emissies. Deze inzet sluit direct aan bij de provinciale ambities en vormt een onmisbare pijler voor een toekomstbestendig landelijk gebied.	Wij danken indieners voor hun zienswijze en waardering op onze integrale benadering van de opgaven in het landelijk gebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0107	2	1. Gebiedsgericht werken - noodzaak van expliciete erkenning van uitvoerende gebiedspartners De provincie kiest terecht voor gebiedsgericht werken. In de praktijk zijn agrarische collectieven de partijen die agrariërs verbinden, maatregelen organiseren en het ANLb uitvoeren. Zij beschikken over de gebiedskennis, het netwerk en de uitvoeringscapaciteit die noodzakelijk zijn om provinciale doelen daadwerkelijk te realiseren. Wij verzoeken de provincie om deze rol expliciet te verankeren in de Omgevingsvisie. Zonder deze erkenning ontbreekt een duidelijke uitvoeringsstructuur, ontstaat versnippering en wordt de gebiedsgerichte aanpak onvoldoende geborgd. Het is essentieel dat de provincie helder maakt welke partijen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en hoe deze worden betrokken.	De Omgevingsvisie is een document dat de provincie zelf bindt. De verankering van rollen van derden past niet bij de aard van het document. Wij willen wel graag samenwerken bij de uitwerking van de omgevingsvisie. Wij zullen daarbij dan een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0107	3	2. Veenweiden - klimaatopgave in samenhang met agrarisch toekomstperspectief Wij onderschrijven de noodzaak om broeikasgasemissies en bodemdaling in veenweidegebieden te beperken. De ontwerpvisie legt echter eenzijdig de nadruk op verhoging van waterpeilen, terwijl lopend onderzoek laat zien dat ook andere maatregelen perspectief bieden, zoals infiltratie, onderwaterdrainage, klei-in-veen en innovatieve waterbeheerconcepten. Wij verzoeken de provincie om: - ruimte te bieden voor gebiedsgerichte differentiatie in maatregelen; • recente onderzoeksresultaten expliciet te betrekken bij beleidsontwikkeling; • het agrarisch toekomstperspectief integraal mee te wegen; • passende vergoedingen en uitvoerbare maatregelen te borgen. Een duurzame klimaatstrategie in veenweidegebieden is alleen haalbaar wanneer agrarische bedrijven een reëel perspectief behouden en wanneer maatregelen uitvoerbaar zijn binnen de bedrijfsvoering.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook de uitwerking van maatregelen.
ZW_0107	4	3. Weidevogels - ontbrekende koppeling met het Aanvalsplan Grutto Wij constateren dat de ontwerpvisie onvoldoende aansluit bij het Aanvalsplan Grutto, waaraan de provincie zich middels het recente "Afsprakenkader" heeft gecommitteerd. Het Aanvalsplan vraagt om: • gebiedsuitbreiding tot aaneengesloten kans-gebieden van minimaal 1.000 hectare (in NL); • intensivering van beheer; • langjarige borging van maatregelen en instrumenten. In de huidige ontwerpvisie ontbreekt hoe deze noodzakelijke schaalsprong ruimtelijk en financieel wordt gefaciliteerd. De visie maakt niet inzichtelijk: • hoe nieuwe of grotere weidevogelgebieden worden gevormd; • hoe instrumenten zoals vrijwillige kavelruil, grondverwerving en langjarige afwaardering landbouwgrond worden ingezet; • hoe deze instrumenten via het collectief worden georganiseerd voor beheer op schaal. Daarnaast is de weidevogel een indicator voor de kwaliteit van het agrarisch landschap. Een effectieve opgave vraagt om samenhang tussen natuurgebieden en omliggende agrarische percelen. Wij verzoeken de provincie om de doelstellingen van het Aanvalsplan Grutto expliciet te integreren in de Omgevingsvisie, inclusief de bijbehorende instrumenten en uitvoeringsstructuur waarbij predatie niet vergeten mag worden. Dit is noodzakelijk voor focus, samenhang en borging van de weidevogelopgave. Daarnaast achten wij het van belang dat de provincie zich niet uitsluitend richt op bestaande of nieuw aan te wijzen kerngebieden. Voor een robuuste weidevogelpopulatie en een veerkrachtig agrarisch ecosysteem zijn ook omliggende en kansrijke gebieden van belang. Wij verzoeken de provincie daarom om ook buiten kerngebieden ruimte te blijven bieden voor passende beheermaatregelen en stimuleringsinstrumenten, zodat de effectiviteit van de natuur- en biodiversiteitsopgaven wordt vergroot.	We hebben in de Omgevingsvisie meer aandacht gegeven aan de weidevogels. Het Aanvalsplan Grutto is een onderdeel daarvan. In het uitvoeringskader krijgt het afsprakenkader Aanvalsplan Grutto een plaats.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0107	5	4. Ruimte voor maatwerk - voorwaarde voor uitvoerbaarheid en gebiedskwaliteit De ontwerpvisie bevat een breed palet aan opgaven voor het landelijk gebied. Deze opgaven zijn alleen uitvoerbaar wanneer de provincie ruimte laat voor gebiedsgericht maatwerk. Een effectieve gebiedsontwikkeling vraagt om een integrale afweging van: • doelen voor natuur, water, bodem en klimaat • doelen voor woningbouw en energie • toekomstperspectief van agrarische ondernemers; • praktische uitvoerbaarheid en haalbaarheid van maatregelen. Een uniforme benadering is niet passend voor de diversiteit van Noord-Holland. Juist in gebieden waar landbouw, natuur, water en klimaat sterk verweven zijn, is maatwerk noodzakelijk om meerdere doelen tegelijk te kunnen dienen. Een en ander op basis van degelijke monitoring in landbouw- en natuurgebieden. Wij wijzen er ook op dat het realiseren van doelen voor natuur, biodiversiteit, water en klimaat niet alleen afhankelijk is van de inrichting van gebieden, maar in belangrijke mate ook van het beheer op de langere termijn. De praktijk laat zien dat duurzaam, passend en gebiedsgericht beheer vaak bepalend is voor het behalen en behouden van de beoogde resultaten. Wij verzoeken de provincie daarom om in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie niet alleen aandacht te besteden aan de ruimtelijke inrichting, maar ook aan de structurele borging van beheer en de daarvoor benodigde randvoorwaarden. Onder andere door samen langjarige ANLb-contracten (> 6 jaar) mogelijk te maken. Alleen dan kunnen investeringen in gebiedsontwikkeling blijvend bijdragen aan de provinciale doelen. Hiervoor is ook nodig dat in de NNN gebieden agrarisch natuurbeheer mogelijk is. Het agrarisch natuurbeheer heeft zich de afgelopen jaren bewezen als een effectief instrument voor het realiseren van natuurdoelen. Wij vragen de provincie daarom opnieuw ruimte te bieden aan agrarisch natuurbeheer binnen het NNN. Daarmee wordt niet alleen invulling gegeven aan de realisatie van natuurdoelen maar blijft ook de kennis, betrokkenheid en beheerinzet van agrarische ondernemers behouden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0107	6	5. Onze bijdrage Wij blijven ons inzetten voor een toekomstbestendig landelijk gebied in Noord-Holland. We hopen wel dat deze zienswijze u aanzet tot aanpassingen. De kracht van agrarische ondernemers en agrarisch natuurbeheer is groot, en biedt de provincie een unieke kans om natuur-, water- en klimaatdoelen daadwerkelijk te realiseren. Wij staan klaar om deze kracht optimaal te benutten binnen gebiedsgerichte samenwerking. Dat vraagt om duidelijke doelen en een integrale koers, maar ook om ruimte voor maatwerk, innovatie en ondernemerschap — voorwaarden waaronder onze deelnemers hun bijdrage blijvend en effectief kunnen leveren.	We willen graag met indiener samenwerken. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0108	1	1. Het groenblauwe raamwerk — positief, maar borging ontbreekt Wij ondersteunen van harte de ambitie om een groenblauw raamwerk te ontwikkelen waarin natuur-, recreatie- en watergebieden met elkaar worden verbonden. De expliciete benoeming van de Westeinder- en Amstelscheg als onderdeel hiervan is positief voor de Bovenlanden. Onze zorg: Het OER stelt dat het groenblauwe raamwerk momenteel een "groeiconcept" is zonder duidelijke eigenaar of financieringsbron (§4.2 van de omgevingsvisie). Daarmee is onvoldoende geborgd dat het raamwerk daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Verzoek: Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om in de omgevingsverordening een regeling op te nemen waarmee het groenblauwe raamwerk wordt vastgelegd, inclusief een uitwerkingsverplichting voor de gebieden waarin de Bovenlanden zijn gelegen. Daarnaast verzoeken wij om het groenblauwe raamwerk expliciet te koppelen aan het programma Groen in en om de stad, zodat recreatieve verbindingen tussen de stedelijke gebieden van Aalsmeer, Uithoorn en het omliggende landelijk gebied worden versterkt. Wij denken hierbij aan een uitvoeringsprogramma met voldoende middelen zoals de provincie Utrecht nu hanteert met het “groen groeit mee programma”.	Wij danken indiener voor de zienswijze en positieve reactie ten opzichte van onze ambities tav natuur, klimaat en water. De Omgevingsvisie schetst de provinciale ambitie voor de langere termijn. De punten die indiener aangeeft mbt groenblauw raamwerk, overgangszones en Schiphol en omgeving zullen we in beleid nader uitwerken. Zo zijn we momenteel met de gemeente Aalsmeer een verkenning aan het uitvoeren naar de toekomstige invulling van het NNN in de Westeinde plas en daarbij wordt u ook betrokken. Indieners zorg over de illegale bebouwing op de recreatieve percelen zal bij deze verkenning worden meegenomen, maar betreft vooral een gemeentelijke verantwoordelijkheid om erop te handhaven. De zorg over Schiphol en geluidsoverlast herkennen wij en nemen wij mee in onze overleggen met Schiphol en ook het Rijk. Het is dan ook onderdeel van de uitvoeringsagenda NOVEX Schiphol.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0108	2	2. Overgangszones — ondersteun de Bovenlanden als buffer De visie introduceert overgangszones rond Natura 2000-gebieden om drukfactoren te verminderen. Wij zien een rol voor de Bovenlanden als bufferzone tussen stedelijk gebied (Aalsmeer, Uithoorn) en de omliggende recreatie en natuurgebieden. Verzoek: Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om de Bovenlanden te betrekken bij de uitwerking van overgangszones, met name waar deze grenzen aan de Westeinderplassen en de omliggende NNN-gebieden. De Bovenlanden kunnen een functie hebben als extensief beheerd overgangsgebied waar cultuur (seringenteelt), natuurbeheer en recreatie samenkomen.	Het beleid rondom de overgangszones wordt nog verder uitgewerkt. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De concrete uitwerkng van de overgangszones vindt dus niet plaast in de Omgevingsvisie.
ZW_0108	3	3. Schiphol en omgeving — geen verbetering voor de leefomgeving De visie koppelt ontwikkelingen rond Schiphol aan "verbetering van de leefomgeving" (§6.10). Wij constateren echter dat het OER uitwijst dat geluid en luchtkwaliteit niet verbeteren. Onze zorg: De Bovenlanden liggen in de invloedssfeer van Schiphol. Geluidsoverlast, luchtverontreiniging en stikstofdepositie door de luchtvaart leggen een voortdurende druk op de natuurwaarden en de leefkwaliteit in het gebied. De visie biedt hiervoor onvoldoende soelaas. Verzoek: Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om: 1. In de uitwerking van het Schipholbeleid expliciet rekening te houden met de effecten op de natuur- en landschapswaarden van de Bovenlanden. 2. De geluidsbelasting en luchtkwaliteit rond Schiphol niet te beschouwen als onvermijdelijk gegeven, maar als opgave die actief bronbeleid vereist — ook in de omgevingsvisie.	Wij herkennen de zorg over de effecten van Schiphol op de leefomgeving en op de natuur- en landschapswaarden in de omgeving van Aalsmeer. Het OER laat zien dat de ontwikkeling van Schiphol gevolgen kan hebben voor onder meer geluid, luchtkwaliteit, bereikbaarheid en natuur. De effecten zijn daarbij afhankelijk van de ontwikkeling van het luchthavengebruik: een toename kan leiden tot extra druk, terwijl een afname van het vliegverkeer juist kansen biedt voor verbetering van luchtkwaliteit en vermindering van geluidbelasting. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom explicieter opgenomen dat verdere ontwikkeling van Schiphol gepaard moet gaan met aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting. Ook streven wij naar een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen. Daarbij wordt de belasting door verschillende bronnen in onder meer Aalsmeer in samenhang beschouwd. Wij onderschrijven daarnaast dat geluidbelasting en luchtkwaliteit niet uitsluitend als gegeven moeten worden beschouwd. In de Omgevingsvisie is als algemeen uitgangspunt opgenomen dat wij, waar de provincie bevoegd gezag is, ambitieus bronbeleid voeren om uitstoot en hinder te verminderen. Voor het vliegverkeer op Schiphol liggen de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk; het Rijk stelt onder meer via het Luchthavenverkeerbesluit regels aan het luchthavengebruik en de geluidbelasting. De provincie brengt het belang van verdere vermindering van geluid- en luchtverontreiniging daarom ook in haar overleg met het Rijk in. De natuur- en landschapswaarden van de Bovenlanden maken onderdeel uit van de gebiedsgerichte afweging rond Schiphol. De Bovenlanden en Westeinderplassen maken deel uit van het Natuurnetwerk Nederland en vormen een belangrijke groenblauwe en ecologische verbinding in het gebied. Naar aanleiding van de zienswijze wordt dit in paragraaf 7.10 (was 6.10) explicieter benoemd.
ZW_0108	4	4. Woningbouwdruk en scheggen — houd het landelijk gebied landelijk De visie stelt dat het landelijk gebied zoveel mogelijk landelijk moet blijven en dat men terughoudend is met stedelijke functies. Tegelijkertijd wordt er "flexibiliteit" geboden voor landschapsontwikkeling in de randen van scheggen. Onze zorg: De grens tussen stad en land is in de Bovenlanden nu al onder druk. Flexibiliteit in de scheggen en met name de Westeindercheg kan leiden tot sluipende verstedelijking, die het open landschap aantast. Wij merken dat nu al door de toenemende bebouwing en illegale bewoning op recreatiepercelen. Verzoek: Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om de grens van het landelijk gebied in de Bovenlanden helder te definiëren en de "flexibiliteit" voor ontwikkelingen in de scheggen niet te laten uitmonden in recreatiewoningen, woningbouw of stedelijke voorzieningen in het landelijk gebied.	De Bovenlanden zijn voor een deel aangewezen als NNN. In onze Omgevingsverordening staan in afdeling 6.4 regels opgesteld voor het NNN. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de doorwerking van de regels en kunnen aanvullende regels stellen m.b.t. het gebied. Aanpassingen op de Omgevingsverordening vinden niet plaats in de Omgevingsvisie maar in de verordening. Tot op heden is er nog geen aanleiding geweest om de Omgevingsverordening voor de Bovenlanden aan te scherpen.
ZW_0108	5	Stichting De Bovenlanden Aalsmeer staat positief tegenover de ambities van de provincie op het gebied van natuur, klimaat en water. Wij zijn echter bezorgd dat de uitwerking van deze ambities onvoldoende rekening houdt met de specifieke waarden van het Bovenlandengebied en dat op hoofdlijnen natuur, landschap en cultuurhistorie erop achteruitgaan. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om onze opmerkingen te betrekken bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie en de omgevingsverordening, en om ons — als vertegenwoordiger van de belangen van het Bovenlandengebied — te betrekken bij de gebiedsgerichte uitwerking van het groenblauwe raamwerk, de overgangszones en de Westeinderscheg.	Slotalinea, behoeft geen reactie.
ZW_0109	1	Gaarne maakt Stichting Duinbehoud gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de ontwerp-Omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland.	aanhef, geen antwoord nodig

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0109	2	1. Uitgangspunten Stichting Duinbehoud onderschrijft de uitgangspunten zoals omschreven in hoofdstuk 3 van de ontwerp-Omgevingsvisie, maar zou daar wel graag een dimensie aan toe willen voegen ten aanzien van de leefbaarheid. In de huidige tekst heeft die leefbaarheid vooral betrekking op de leefbaarheid voor mensen. Een belangrijke toevoeging is de zorg voor de leefbaarheid voor planten en dieren. Binnen de huidige afspraken met het Rijk is de uitvoering van het natuurbeleid een expliciete taak voor de provincies en daarbij past ook een expliciete zorg van de provincie voor de leefbaarheid voor onze medebewoners: de planten en dieren. Verzoek: Stichting Duinbehoud vraagt om een expliciete vermelding van de zorg voor planten en dieren bij de uitgangspunten van de omgevingsvisie.	Wij erkennen de intrinsieke waarde van natuur. Door deze intrensieke waarde te beschermen, beschermen we ook de planten en dieren.
ZW_0109	3	2. Afwegingsprincipe 2: Water en bodem sturend In paragraaf 3.3 worden diverse keuzes gepresenteerd die op gespannen voet staan met het principe van water en bodem sturend. Om er twee te noemen: 2a. Paragraaf 3.3 meldt een landwaartse uitbreiding van de duinen tussen Camperduin en Donkere duinen. Dit is een ontwikkeling die van nature alleen optreedt bij een grootschalige verstuivingsdynamiek, zoals die heeft plaats gevonden in de Middeleeuwen. Onder de huidige klimatologische omstandigheden hebben we vooral te maken met een zeewaarts uitbreiden als gevolg van zandtransporten en zeestromingen (zie de ontwikkelingen op de Waddeneilanden en Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta). Stichting Duinbehoud pleit ervoor om voor dit kustvak in de kop van Noord-Holland ook de zeewaartse variant (een zgn. Zandmotor) te onderzoeken. Dit alternatief zou beter kunnen aansluiten bij het principe van water en bodem sturend. Verzoek: een zeewaartse variant betrekken bij kustverbreding in de kop van Noord-Holland. 2b. Paragraaf 3.3 kiest voor een inzet van extra productielocaties voor de drinkwatervoorziening in de kuststrook van Kennemerland. Naar de mening van Stichting Duinbehoud heeft deze keuze slechts beperkt te maken met het principe van water en bodem sturend. Vanuit het principe water en bodem sturend zou de drinkwaterproductie eerder dicht bij de bron voor drinkwater moeten worden gelokaliseerd en dit zijn het IJsselmeer en de grote rivieren. Ook is de productie van drinkwater in de kuststrook (of meer in het bijzonder: de duinen, kwetsbare Natura 2000-gebieden) schadelijk voor de kwaliteit van het bodem- en watersysteem in de duinen. Stichting Duinbehoud pleit ervoor om vooralsnog deze keuze te schrappen en eerst een evenwichtig onderzoek te doen naar geschikte locaties en technieken voor de productie van drinkwater. Mogelijkheden hiervoor zijn bijvoorbeeld diepinfiltratie in combinatie met extra hectares NNN langs de binnenduinrand of het benutten van schoon en betrouwbaar brak grondwater. Dit laatste is met name van belang om de productie van drinkwater minder afhankelijk te maken van het veelal vervuilde en schaarse oppervlaktewater. Verzoek: extra hectares NNN langs de binnenduinrand combineren met diepinfiltratie. Verzoek: brak grondwater betrekken bij de zoektocht naar bronnen voor drinkwater.	De kust tussen Camperduin en de Donkere Duinen is een erosief deelvan de Hollandse Kust. De Hondsbosse Zeewering lag hier niet voor niets. De zandsuppleties die hier worden toegepast spoelen naar verhouding snel weg. vandaar dat een landinwaardse ontwikkeling van de kustverdediging voor de hand ligt. Tegelijkertijd willen we niet nu al , zonder nader onderzoek een aantal mogelijkheden op voorhand afschrijven en zullen daarom ook de zeewaartse mogelijkheden waaronder en vorm van zandmotor meenemen in dit onderzoek . Aan het IJsselmeer bij Andijk ligt een belangrijke inlaat voor drinkwater, een van de bronnen waar wij het water voor drinkwaterproductie vandaan halen. Ook langs het Amsterdam-RIjnkanaal wordt water ingenomen. gekoppeld aan deze innamepunten wordt ter plekke een deel van het zuiveringsproces uitgevoerd Direct hieraan gekoppeld wordt ook het ingelaten water bewerkt. De infiltratie in de duinen vormen een andere schakel in de drinkwaterproductie. Hieraan zijn strenge regels verbonden. de zoekgebieden voor drinkwaterinfiltratie, ondermeer in de binnenduinrand, zullen nader worden onderzocht op hun geschiktheid in afstemming met andere ruimteclaims en mogelijke functiecombinaties zoals natuur met diepteinfiltraties. Het gebruik van brak grondwater wordt al nader onderzocht. De provincie hanteert meerdere afwegingsprincipes, waaronder water en bodem als ordenend principe. Deze afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering in de afwegingsprincipes mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. Uiteraard zijn er ook andere manieren van drinkwaterproductie danwel andere schakels in het productieproces. Gezien dat de vraag naar schoon drinkwater alleen maar toe neemt en de productie ervan onder druk staat zou het zomaar kunnen dat we alles uit de kast moeten halen om vraag en aanbod met elkaar in balans te brengen. Derhalve schrapt de provincie niet de mogelijkheid om in de kustzone water te infiltreren ten bate van drinkwater, zoals de indiener verzoekt.
ZW_0109	4	3. Afwegingsprincipe 3: Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving Ook hier de opmerking, dat een goede omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving niet alleen van belang is voor de mensen in de provincie Noord-Holland, maar ook voor de planten en dieren. Graag expliciet aandacht daarvoor. Verzoek: De zorg voor een gezonde leefomgeving ook afstemmen op de behoefte bij planten en dieren.	Wij passen de Omgevingsvisie aan met een zesde afwegingsprincipe: biodiversiteit herstellen, behouden en versterken. Hiermee geven wij expliciet aandacht aan flora en fauna.
ZW_0109	5	4. Afwegingsprincipe 4: Sturen vanuit netwerken Met de huidige snelle verandering van het klimaat is het van belang dat planten en dieren kunnen meebewegen met de verandering van het klimaat. Hiervoor zijn (onder andere) ecologische verbindingen nodig tussen de belangrijke leefgebieden van planten en dieren. Stichting Duinbehoud vraagt aandacht voor het realiseren en onderhouden van dit netwerk van ecologische verbindingen (nat en droog) en vraagt om daar ook rekening mee te houden bij toekomstige ontwikkelingen. Verzoek: Ecologische verbindingen vermelden bij het sturen op netwerken.	Wij beamen het belang van ecologische verbindingen.
ZW_0109	6	5. Integrale visie Stichting Duinbehoud onderschrijft de geschetste integrale visie in hoofdstuk 4. Een aantal van bovengenoemde verbeterpunten komt hierin ook terug.	[Behoeft geen antwoord]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0109	7	6. Waar wonen en werken, recreatie in en om de stad Stichting Duinbehoud onderschrijft de keuze die wordt gemaakt in paragraaf 4.3 waarbij de "groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden onder de noemer groen in en om de stad". Het nieuw leven inblazen van het voormalige beleid voor "recreatie om de stad (RODS-beleid)", dan wel het verdiepen van de handleiding GDIS, kan de toenemende belasting door recreatie van kwetsbare natuurgebieden voorkomen en kan ook bijdrage aan het verminderen van mobiliteitsknelpunten die ontstaan met recreatie op grote afstand van de stad. Het is daarbij wel van belang om hiervoor ook een passend instrumentarium te ontwikkelen dat kan worden gebruikt bij het toetsen van nieuwe bouwprojecten. Hierbij is het noodzakelijk dat de groenopgave die wordt gekoppeld aan het woningbouwproject ook wordt genormeerd en dat een en ander wordt vastgelegd in de provinciale verordening (als instructieregel voor gemeenten). Verzoek: de koppeling van een groenopgave aan woningbouwprojecten vastleggen in de provinciale verordening.	De Omgevingsvisie schets de ambities en beleidskader voor de langere termijn. Daarmee is de visie een kapstok. De verdere uitwerking vindt plaats in onderliggende programma's. De verdere integrale uitwerking vindt samen met de water en bodemopgave maar ook die voor energietransitie, plaats in gebiedsuitwerkingen. Ook wordt dan bekeken of en op welke wijze en waar er gecompenseerd moet worden. Partijen als gemeenten en ook belangenorganisaties en stakeholders worden hierbij betrokken. vervolgens wordt het provinciaal en gemeentelijk ruimtelijke beleid aangescherpt.
ZW_0109	8	7. Waar wonen en werken, strandzonering Ten aanzien van het zoneren van de recreatie in natuurgebieden en in het buitengebied vraagt Stichting Duinbehoud aandacht voor de zonering van het strand. De strandzonering is nu vastgelegd in de provinciale verordening (als uitvloeisel van afspraken uit het Kustpact), maar heeft in de praktijk alleen betrekking op de bebouwing van het strand (de zonering van strandpaviljoens). Stichting Duinbehoud vraagt om een verdieping van deze strandzonering waarbij ook sturing wordt gegeven aan het recreatief gebruik van het strand en het scheppen van rust en ruimte voor de natuur op het strand (o.a. voor strandbroedvogels). Een optie daarbij is om, in navolging van de provincie Zuid-Holland, delen van het strand onder te brengen bij het Natuur Netwerk Nederland. Verzoek: Verdieping van de strandzonering en koppelen aan het Natuur Netwerk Nederland.	Afstemming hierover vindt plaats binnen de afspraken die gemaakt worden vanuit het Kustpact.
ZW_0109	9	8. Natuur en biodiversiteit Stichting Duinbehoud onderschrijft op hoofdlijnen de visie op het natuurbeleid zoals geformuleerd in paragraaf 5.9. Daarbij wel drie aandachtspunten: 8a. In de visie van Stichting Duinbehoud zijn ook het strand en de Noordzee aan te merken als belangrijke leefgebieden voor planten en dieren. De kop van Noord-Holland en Texel vallen al onder de beschermende werking van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In het visie document van de provincie wordt hier relatief weinig aandacht aan besteed. Stichting Duinbehoud pleit ervoor om het strand en de (ondiepe) Noordzee expliciet te benoemen als onderdeel van het groen/blauwe netwerk en daar ook beleid voor te ontwikkelen. Bijvoorbeeld door, zoals eerder genoemd, delen van het strand onder te brengen bij het Natuur Netwerk Nederland. Verzoek: Een expliciet natuurbeleid ontwikkelen voor de stranden en ondiepe Noordzee.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0109	10	8b. Ten aanzien van de overgangszones rond natuurgebieden vraagt Stichting Duinbehoud om een stringent ruimtelijke ordeningsbeleid om te komen tot realisatie van de geformuleerde doelen. De praktijk leert dat tal van kleinschalige ontwikkelingen langs de binnenduinrand leiden tot verrommeling en verlies van kwaliteit. Verzoek: Aanscherping van het RO-beleid in de overgangszones rond Natura 2000-gebieden. 8c. In de beleidsontwikkeling ten aanzien van de overgangszones rond Natura 2000-gebieden wordt bij de duingebieden in de regel gekeken naar de binnenduinrand. Echter ook aan de zeezijde spelen zaken die van belang zijn voor het versterken van de biodiversiteit in de Natura 2000-gebieden. Het betreft het gebruik van het strand voor diverse activiteiten en de ontwikkeling van bebouwing op het strand. Verzoek: Ook het strand betrekken bij de beleidsontwikkeling van overgangszones. 8d. Tevens vraagt Stichting Duinbehoud ten aanzien van de overgangszones om een actief grondbeleid. De praktijk leert dat zeker langs de binnenduinrand tal van investeerders actief zijn die eerder kiezen voor een rood-ontwikkeling dan voor een groen-ontwikkeling. Dit vraagt vanuit de provincie om een proactief grondaankoop beleid en een goed functionerende grondbank. Verzoek: Ontwikkelen van een actief grondbeleid voor het realiseren van de doelen in de overgangszones rond Natura 2000-gebieden.	Het beleid rondom de overgangszones wordt nog verder uitgewerkt. De Omgevingsvisie is namelijk bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De concrete uitwerkng van de overgangszones vindt dus niet plaast in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0109	11	9. Stikstof 9a. In de visie op stikstof mist Stichting Duinbehoud de aanpak van de NOx uitstoot. Dit heeft o.a. betrekking op de industrie, het verkeer en verwarming van woningen. De provincie zou daarbij als vergunningverlener sturend kunnen optreden. Bijvoorbeeld door de grootste stikstof uitstoter van Nederland, Tata Steel, te verplichten om op korte termijn gebruik te maken van stikstofwassers (of andere manieren om de stikstofuitstoot te verminderen). Verzoek: Bij het stikstofbeleid ook de NOx uitstoot betrekken. 9b. Tevens gemist wordt de vermelding van de paardenhouderij (zowel privaat als bedrijfsmatig) als bron voor de ammoniakuitstoot in de nabijheid van Natura 2000-gebieden. Verzoek: Bij het stikstofbeleid ook de paardenhouderij betrekken. 9c. Ten aanzien van de stikstofzones rond de Natura 2000-gebieden pleit Stichting Duinbehoud ervoor om dit beleid af te stemmen op het voorgenomen Rijksbeleid en de overgangszone van 500 meter als uitgangspunt over te nemen in het provinciale beleid. Binnen deze 500 meter rond de kwetsbare Natura 2000-gebied kan (bijvoorbeeld in gebiedsprocessen) gewerkt worden aan maatwerkoplossingen. Verzoek: Bij de uitwerking van het beleid voor de overgangszones aansluiten bij de 500 meter zones uit het voorgenomen Rijksbeleid.	Specifiek ten aanzien van Tata Steel: De beperking van de NOx uitstoot door Tata Steel is reeds één van de doelen van de provincie, dit is onder andere opgenomen in programma Tata Steel 2024-2030. De belangrijkste maatregel is de deNOx bij de Pelletfabriek, daarmee daalt de NOx emissie van Tata Steel met circa 30%. Deze deNOx gaat in 2027 in werking. Daarnaast wordt de NOx uitstoot van Tata Steel ook met andere maatregelen verder gereduceerd.
ZW_0109	12	10. Recreatie Ten aanzien van de recreatie ontwikkeling maakt Stichting Duinbehoud zich zorgen over de steeds beperktere mogelijkheden voor het kleinschalig recreëren en de omvorming van campings met tenten en caravans naar bungalowparken. Dit leidt tot verstening van het landschap en grotere druk op nabij gelegen natuurgebied als gevolg van het jaarrond gebruik van bungalowparken. Regulering is hier gewenst. Verzoek: Beleid ontwikkelen ter bescherming van het kleinschalig recreëren.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken binnen de opgaven van de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0109	13	11. Gebiedsgerichte keuzes, binnenduinrand 11a. Zie de eerder gemaakte opmerking over de verbreding van de duinen langs de binnenduinrand in de kop van Noord-Holland. Duinbehoud pleit er voor om de verkenning naar een landwaartse verbreding van de kust te combineren met het alternatief van een zeewaartse verbreding om te komen tot een zorgvuldige beleidskeuze. Stichting Duinbehoud kan vanuit haar expertise ook een inhoudelijke bijdrage leveren aan deze verkenning. Verzoek: Een zeewaartse variant betrekken bij kustverbreding in de kop van Noord-Holland.	Zie beantwoording van onderdeel 3 van de zienswijze van deze indiener.
ZW_0109	14	11b. Zie eerder gemaakte opmerkingen over de drinkwaterproductie in Kennemerland. Naast de binnenduinrand zijn ook andere locaties en technieken beschikbaar om mee te nemen in een brede afweging. Dit geldt ook voor het onderzoek naar diepinfiltratie in de Kennemerduinen. Ook hiervoor zijn alternatieven beschikbaar (zoals directe zuivering of winning van brak grondwater) die moeten worden meegewogen in de belangen afweging. Voor een zorgvuldige besluitvorming is een brede afweging van alternatieven noodzakelijk. Stichting Duinbehoud denkt graag constructief mee ten aanzien van het initiatief voor het realiseren van diepinfiltratie langs de binnenduinrand van Noord-Kennemerland. Een ruimte reservering sluit aan bij het beleid voor het realiseren van overgangszones langs de binnenduinrand. Tevens liggen hier mogelijkheden om dit te combineren met de opgave voor 300 ha extra NNN en de extra opgave die voortkomt uit het (landelijk) Natuurplan. Verzoek: Alternatieven buiten het duingebied (m.n. brak grondwater) betrekken bij het onderzoek naar de uitbreiding van de productiecapaciteit voor drinkwater en eventueel combineren met de extra opgaven voor NNN.	Er zijn in de provincie Noord-Holland diverse zoekgebieden aangewezen, ook buiten het duingebied. Daarin zal per initiatief een (MER)onderzoek ten grondslag liggen aan de beoogde uitbreiding, waarin een afweging gemaakt zal worden.
ZW_0109	15	11c. Ten aanzien van de gehele binnenduinrand vraagt Stichting Duinbehoud expliciet aandacht voor de kleinschalige onttrekkingen van grondwater en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze activiteiten zijn nadelig voor de biodiversiteit in (en rond) de Natura 2000-gebieden en de robuustheid van de zoetwaterbel onder de duinen en langs de binnenduinrand. De kleinschalige grondwaterwinningen leiden tot lokale verdroging en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is o.a. schadelijk voor insecten en amfibieën. Stichting Duinbehoud pleit voor een verbod in de (te realiseren) overgangszones. Verzoek: Instellen van een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en grondwateronttrekkingen in de overgangszones.	We hebben kennisgenomen van uw verzoek en deze punten t.a.v. de overgangszones worden onder meer onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water en Bodem Programma (RWBP) (2028-2033) en werken eventueel door in de omgevingsverordening. Zie ook H.4 in de Nota van Beantwoording onder het kopje 'Gewasbeschermingsmiddelen'.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0109	16	11d. Een belangrijke opgave voor de binnenduinrand is het benutten van het afstromende water uit de duinen voor het vergroten van de biodiversiteit. Van belang hierbij is om dit schone heldere water vrij te houden van meststoffen en/of gewasbeschermingsmiddelen. Dit afstromen water kan ook worden benut voor het realiseren van waterbuffers. Verzoek: Realiseren van wateropvang met natuurvriendelijke oevers langs de binnenduinrand.	Dank voor de suggestie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In verschillende uitvoeringsprogrammas is reeds aandacht voor het benutten van afstromend water uit de duinen. Deze zienswijze is te specifiek voor de Omgevingsvisie.
ZW_0109	17	11e. Gemist wordt het eiland Texel bij de gebiedsgerichte keuzes. Ook hier zou het beleid van de provincie Noord-Holland met betrekking tot de binnenduinrand in de visie moeten worden verwoord. Verzoek: Texel opnemen bij de gebiedsgerichte keuzes in de Omgevingsvisie	Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig energiesysteem gedetailleerder uit te werken voor onder andere Texel. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in de Energiebeelden die we gezamenlijk gaan opstellen en het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. Deze instrumenten zullen gericht zijn op het toekomstig energiesysteem waarbij rekening wordt gehouden met de verwachte ontwikkelingen ten aanzien van onder meer woningbouw, economie en duurzame opwek.
ZW_0109	18	12. Klimaatverandering Recente ontwikkeling van het klimaat met stijgende temperaturen, extreem natte winters en extreem droge zomers laten zien dat het hard gaat met de klimaatverandering. De gevolgen worden heel concreet merkbaar. In de ontwerp omgevingsvisie worden deze knelpunten gesignaleerd en worden ambities geformuleerd (o.a. figuur 13). Met de kanttekening dat in figuur 13 de ecologische verbindingen, die nodig zijn voor het migreren van planten en dieren met de verandering van het klimaat, worden gemist. Gezien de urgentie van klimaatverandering vraagt dit om de ontwikkeling van een uitvoeringsstrategie en om concrete ruimte reserveringen. Verzoek: De knelpunten met betrekking tot klimaatverandering (met toevoeging van ecologische verbindingen) vertalen naar een uitvoeringsstrategie en concrete ruimte reserveringen.	Figuur 13 betreft water- en bodemcondities. Vandaar dat hier geen ecologische verbindingen op deze kaart staan. Bij een gebiedsgerichte uitwerking moeten dergelijke koppelingen wel gemaakt worden. Het afwegingskader zoals verwoord in hoofdstuk 4 biedt het kader voor integrale afweging.
ZW_0109	19	13. Ontwerp-Natuurplan Onlangs heeft het kabinet het ontwerp-Natuurplan gepresenteerd. Hierin zijn de beleidsopgave geformuleerd om te kunnen voldoen aan de Europese verplichtingen voor natuurherstel. Een van die opgaven is de realisatie van 900 ha nieuwe natuur met duinhabitats. Een deel daarvan zou kunnen worden gerealiseerd langs de binnenduinrand in Noord-Holland. Verzoek: De extra natuuropgaven die voortkomen uit het (landelijk) Natuurplan opnemen in provinciaal beleid.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0109	20	Gaarne bereid tot het toelichten van deze zienswijze,	[Behoeft geen antwoord]
ZW_0110	1	Deze zienswijze is identiek aan zienswijze ZW_0102	We verwijzen naar de beantwoording van zienswijze ZW_0102
ZW_0111	1	1.De provincie wil meer woningbouw mogelijk maken in Beschermd Landschap. Ik vraag u om de meest waardevolle landschappen, zoals de binnenduinrand, een aparte status te geven en extra te beschermen. Dit kan door het aanwijzen als “landschapsparels”. 2.Veel groene campings zijn de laatste jaren omgezet naar bungalowparken. Door kampeerterreinen in natuurgebieden aan te wijzen als “beschermd groen”, kan verdere verstening worden voorkomen. 3.In het concept is weinig aandacht voor weidevogels en de Waddenzee. Graag meer herstel van weidevogels en bescherming van het landschap van de Wadden.	We verwijzen naar onze beantwoording van de zienswijzen van Landschap Noord-Holland (zienswijzen 1000 t/m 1586)
ZW_0111	2	4.Geen windturbines langs vogeltrekroutes zoals wetenschappelijk beschreven door SOVON en onderzoekers van de UVA Geen windturbines binnen 1 km van woonhuizen. (Wetgeving Duitsland).	Voor projecten waar windturbines worden geplaats moet een natuurvergunning worden verleend. Het effect op vogeltrekroutes wordt meegenomen in de beoordeling voor deze vergunning. Bij de realisatie van windturbines gaat de provincie uit van de landelijke normen voor gezondheid en veiligheid, inclusief de uitzonderingsmogelijkheden die daarvoor gelden. We zien geen reden om expliciet 1 km afstand vanuit bestaande huizen aan te houden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0111	3	5. Waterretentie, -berging, -recycling Waterpeil norm stellen en hanteren; stoppen met (grond)water wegpompen richting zee tbv droge voeten van vee op het land. Beleid op toenemende verzilting. Duinen en dijken versterken bij aanhoudende droogte. Wateropslag vergroten. Duinen, wadi's, blauwe daken, etc resultaatverplichtingen voor waterzekerheid. Concrete maatregelen om waterkwaliteit te verbeteren. Ecologisch beheer sloten, oeverrranden en bermen. Beschermd landschap rivieren, waddenzee en IJsselmeer. Geen drinkwater beschikbaar stellen voor mega-datacenters. Grijs water moet de norm zijn. Landschap creëren dat water vasthoudend vermogen vergroot: Bomen planten die thuishoren in NH landschap met verschillende diepte /breedte wortelen. 3-30-300 maatregel consequent doorvoeren.	We nemen hier kennis van en beschouwen de punten van indiener als ondersteuning van de Omgevingsvisie.
ZW_0111	4	6. Land-en tuinbouw Concrete maatregelen voor gezonde landbouw (kleinschalig, bio, polycultuur, kringloop) Inzet op groenbemesters, voor bodemherstel en watervasthoudend vermogen. Meststapel verkleinen. Mestvergisting op industriegebieden, met afstand tot woongebied rekening houdend met de gangbare wind. Bomen en struiken inzetten als voedingsbron en verkoeling voor agrariërs en dieren op het land. Heggenlandschap herstellen.	We danken de indiener voor de beschrijving van concrete maatregelen voor gezonde landbouw. Wij herkennen de wens om het beleid voor toekomstigbestendig landbouwsysteem gedetailleerder uit te werken met genoemde maatregelen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere een programma landbouw, dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0111	5	Integrale aanpak voor diverse grote opgaven zoals natuur, wonen, logistiek en bereikbaarheid etc. Wonen/ woningbouw in natuurlijke omgeving creeren. Natuur als basis hanteren (bodem, water, biodiversiteit) bij woningbouw en niet het sluitstuk op de begroting. Veel bio bloemen planten voor herstel insectenstand.	We nemen hier kennis van en beschouwen de opmerking als ondersteuning van de Omgevingsvisie.
ZW_0111	6	7. Schone grond en lucht De vervuiler betaalt: gebruikers van insectides, pesticides, glyfosaat etc betalen maatschappelijke kosten voor vernietiging leven onder en boven het maaiveld en bedreiging volksgezondheid, ook door luchtvervuiling. (Tatasteel , mestfabriek ICL, vervuilende boeren enBeschermdede bloementeelt etc in NH).	We nemen kennis van deze opmerking
ZW_0111	7	8. Natuurinclusief bouwen bij nieuwbouw voor o.a. beschermde soorten als huismus, gierzwaluw en vleermuizen	We nemen hier kennis van en beschouwen de opmerking als ondersteuning van de Omgevingsvisie.
ZW_0112	1	Wij hebben met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland. De gemeente Uithoorn waardeert de integrale benadering van de grote ruimtelijke opgaven op het gebied van wonen, werken, mobiliteit, landschap, water, klimaat, energie en economie. Tegelijkertijd zien wij op een aantal onderdelen aanleiding voor nadere uitwerking, aanscherping en gebiedsspecifiek maatwerk, omdat de voorgestelde provinciale koers direct raakt aan de ambities en uitvoeringspraktijk van Uithoorn en De Kwakel. Samengevat vraagt de gemeente Uithoorn bijzondere aandacht voor de volgende punten: •Gebiedsspecifiek maatwerk bij water, bodem en klimaatadaptatie, met onderscheid tussen bestaand stedelijk gebied en nieuwe ontwikkelingen, duidelijkheid over juridische doorwerking, governance en financiering. •Een concretere inzet op leefkwaliteit, gezondheid en bereikbaarheid rond Schiphol, waarbij groei van passagiersstromen niet als vanzelfsprekend uitgangspunt wordt gepresenteerd en investeringen aantoonbaar bijdragen aan minder hinder en betere leefomgevingskwaliteit. •Erkenning van de economische betekenis van De Kwakel en Greenport Aalsmeer, inclusief zaadveredeling, plantenveredeling, glastuinbouw en de warmtetransitie van het kernglastuinbouwgebied. •Een actieve provinciale rol bij groenblauwe recreatieve zones, waaronder de verbinding tussen Amstel, stedelijk groen en buitengebied en Landgoed Legmeer. •Duidelijkheid over bedrijventerreinen, milieuruimte, energie-infrastructuur en netcongestie, zodat vergroening en verduurzaming van bedrijventerrein Tussen Poelweg en Noorddammerweg (TPN) en andere bedrijventerreinen mogelijk blijft zonder economische capaciteit te verliezen.	Wij danken de gemeente voor haar zienswijze. Hierna beantwoorden we de verschillende ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0112	2	Water, bodem en klimaatadaptatie De gemeente Uithoorn onderschrijft het uitgangspunt dat water en bodem een zwaardere rol moeten spelen bij ruimtelijke keuzes. Voor een laaggelegen gemeente met polders, veenweidegebied en bestaand stedelijk gebied is het echter van groot belang dat de provinciale uitgangspunten uitvoerbaar, betaalbaar en gebiedsspecifiek toepasbaar zijn. De ontwerpvisie bevat op dit punt veel generieke beleidsuitspraken. Zonder nadere concretisering kan dit leiden tot onzekerheid, vertraging en extra kosten bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wij vragen de provincie daarom expliciet onderscheid te maken tussen bestaand stedelijk gebied en nieuwe ontwikkellocaties. Maatregelen zoals peilverhoging, extra waterberging of het vasthouden van water in de diepste delen van polders hebben in bestaand stedelijk gebied andere consequenties dan bij nieuwe gebiedsontwikkeling. In wijken zoals Thamerdal en andere delen van de droogmakerijen kunnen dergelijke uitgangspunten gevolgen hebben voor funderingen, infrastructuur, openbare ruimte en de uitvoerbaarheid van renovatie en herontwikkeling. Daarnaast vragen wij de provincie te verduidelijken in hoeverre deze uitgangspunten juridisch bindend worden bij de toetsing van gemeentelijke plannen en hoe zij zich verhouden tot bestaande regionale afspraken, zoals afspraken binnen de MRA en woondeals. Ook vragen wij expliciet aandacht voor bestaand stedelijk gebied waar een zekere mate van onderbemaling noodzakelijk kan zijn. Wij verzoeken de provincie te verduidelijken of dit onder de genoemde lokale omstandigheden valt en hoe hierover afstemming plaatsvindt tussen provincie, waterschap en gemeente. Voor waterkwaliteit vragen wij de provincie om inzicht te geven in het tijdpad en de mogelijke gevolgen van het niet tijdig halen van KRW-doelen voor ruimtelijke ontwikkelingen en vergunningverlening. Wij verzoeken daarbij aan te geven hoe wordt voorkomen dat waterkwaliteit, vergelijkbaar met stikstof, een beperkende factor wordt voor gebiedsontwikkeling. Voor de glastuinbouw in De Kwakel merken wij op dat zoetwaterbeschikbaarheid minder direct raakt aan de bedrijfsvoering wanneer voor gietwater vooral hemelwater wordt gebruikt; dit vraagt om een gebiedsspecifieke benadering. In aanvulling daarop vragen wij de provincie in hoeverre zij kan bijdragen aan de verduurzaming van de glastuinbouw, specifiek met het oog op verbetering van de waterkwaliteit. Binnen de strategische samenwerkingsagenda benoemen wij de noodzaak om hierin samen op te trekken met AGV. Gezien de provinciale erkenning van het economische belang van Greenport Aalsmeer ligt het voor de hand dat ook de provincie hierin een actieve en ondersteunende rol neemt. Kernvraag aan de provincie: Werk water, bodem en klimaatadaptatie gebiedsspecifiek uit, met duidelijk onderscheid tussen bestaand stedelijk gebied en nieuwe ontwikkelingen. Geef helderheid over juridische doorwerking, uitzonderingen, kostenverdeling en samenwerking met waterschappen en gemeenten, zodat ruimtelijke ontwikkelingen uitvoerbaar en betaalbaar blijven.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. De verzoeken van de indiener passen niet bij het karakter van de omgevingsvisie en passen beter bij onder meer het Regionaal Water- en Bodemprogramma.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0112	3	Schiphol, leefomgeving en mobiliteit De gemeente Uithoorn deelt niet het uitgangspunt dat groei van Schiphol als een autonome en vanzelfsprekende ontwikkeling moet worden beschouwd. Wij vragen de provincie dit expliciet aan te passen in de Omgevingsvisie en duidelijk te maken dat verdere ontwikkeling van Schiphol altijd een bestuurlijke keuze is, waarbij leefkwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur en ruimte volwaardig moeten worden meegewogen. Grootschalige ontwikkelingen rond Schiphol leiden niet vanzelf tot een betere leefomgeving. Aantoonbaar moet zijn dat provinciale keuzes en investeringen daadwerkelijk bijdragen aan minder geluidhinder, minder slaapverstoring, minder fijnstofbelasting, minder verkeersdruk en een gezondere leefomgeving. Wij verwachten dat de provincie Uithoorn daarbij expliciet en herkenbaar betrekt in de verdeling van investeringen in leefkwaliteit, groenblauw raamwerk en regionale en lokale bereikbaarheid. De mobiliteitsopgave vraagt specifieke aandacht voor de Zuidlob van de MRA, waaronder Uithoorn, Aalsmeer, Amstelveen en Ouder-Amstel. Voor Uithoorn zijn vooral de oost-westrelaties van belang, waaronder Schiphol–Aalsmeer–Uithoorn, de aansluiting op de Amsteltram, een robuuste HOV-structuur en goede doorfietsroutes. De combinatie van woningbouw, economische ontwikkeling, groei van Schiphol, extra verkeersgeneratie en parkeerdruk zet de regionale bereikbaarheid onder druk. Woningbouw hoeft niet te wachten op perfecte mobiliteit, maar mobiliteit moet wel tijdig en volwaardig worden meegeprogrammeerd. Uithoorn ervaart in de huidige situatie al dat parkeerplaatsen bij tram- en busstations langdurig worden gebruikt. Door de groei van Schiphol kan ook het gebruik door luchthavenreizigers toenemen. Zoals eveneens de groeiende vraag naar commerciële langparkeerterreinen op de schaarse ruimte van bedrijventerreinen. Kernvraag aan de provincie: Pas de Omgevingsvisie aan zodat groei of verdere ontwikkeling van Schiphol niet langer wordt gepresenteerd als een autonome en vanzelfsprekende ontwikkeling, maar als een bestuurlijke keuze met ruimtelijke, gezondheidskundige en mobiliteitsgevolgen. Maak daarbij concreet welke maatregelen en investeringen de provincie inzet om de leefkwaliteit, gezondheid en bereikbaarheid in Uithoorn en de omliggende gemeenten aantoonbaar te verbeteren, met meetbare doelen voor minder hinder, minder verkeersdruk en een gezondere leefomgeving.	Wij herkennen het punt van Uithoorn dat verdere ontwikkeling van Schiphol niet als een autonome of vanzelfsprekende ontwikkeling moet worden beschouwd. Dit is in de aangepaste Omgevingsvisie expliciet verduidelijkt. De mogelijke groei van het aantal passagiers is geen provinciale groeidoelstelling. Een eventuele verdere ontwikkeling van de luchthaven vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor leefomgevingskwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur, economie en ruimte. Daarbij heeft de provincie slechts gedeeltelijk invloed op de ontwikkeling van Schiphol. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. De provincie heeft vanuit haar eigen verantwoordelijkheden vooral een rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving, mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit. Wij onderschrijven ook dat grootschalige ontwikkelingen rond Schiphol niet vanzelf leiden tot verbetering van de leefomgeving. In de aangepaste Omgevingsvisie wordt Uithoorn, samen met Haarlemmermeer, Amstelveen, Ouder-Amstel en Aalsmeer, expliciet genoemd als een van de gemeenten waar verschillende vormen van milieubelasting samenkomen. De provincie zet in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting en een ontwikkeling waarbij de milieubelasting afneemt en de milieucontouren rond Schiphol krimpen. Geluidbelasting en luchtkwaliteit beschouwen wij daarbij niet als een onvermijdelijk gegeven. Binnen onze bevoegdheden zetten wij in op bronmaatregelen; waar de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk liggen, zoals bij het vliegverkeer, brengen wij het belang van verdere vermindering van geluidbelasting en luchtverontreiniging actief bij het Rijk in. Het belang van de landzijdige bereikbaarheid herkennen wij eveneens. De Omgevingsvisie zet al in op versterking van het openbaar vervoer, oost-westverbindingen, de HOV-structuur rond Schiphol, het busnetwerk en fietsverbindingen. Ook is opgenomen dat bij gebiedsontwikkelingen vanaf het begin rekening moet worden gehouden met de gevolgen voor het totale mobiliteitssysteem. Naar aanleiding van de zienswijze wordt in pargraaf 7.10 de positie van de Zuidlob explicieter gemaakt, waaronder de relaties tussen Schiphol, Aalsmeer, Uithoorn en Amstelveen, de aansluiting op de Amsteltram, de HOV-structuur en goede doorfietsroutes. De door Uithoorn genoemde parkeerdruk bij tram- en busstations en de groei van commerciële langparkeerterreinen zijn relevante aandachtspunten voor de verdere gebieds- en mobiliteitsuitwerking, maar zijn te gedetailleerd voor de strategische Omgevingsvisie. Hetzelfde geldt voor het vooraf vastleggen van concrete investeringsbedragen of een verdeling daarvan per gemeente. De Omgevingsvisie geeft de richting en vormt de basis voor verdere uitwerking in programma's, gebiedsprocessen en andere instrumenten. Concrete maatregelen, investeringen en monitoring worden daarin samen met gemeenten, het Rijk en andere betrokken partijen verder uitgewerkt.
ZW_0112	4	Groenblauw raamwerk, recreatie en Landgoed Legmeer De gemeente Uithoorn ondersteunt de provinciale inzet op een sterk groenblauw raamwerk en op groen in en om de stad. De verbinding tussen de Amstel, het stedelijk groen, recreatieve structuren en het buitengebied sluit goed aan bij onze lokale ambities. Ook de aandacht voor nieuwe landgoederen kan bijdragen aan initiatieven zoals Landgoed Legmeer. Tegelijkertijd vraagt de realisatie van groenblauwe recreatieve zones om meer dan alleen beleidsmatige steun. De druk op recreatieve ruimte rond de Metropoolregio Amsterdam neemt toe. Als groen en recreatie moeten meegroeien met verstedelijking, is een duidelijke provinciale rol nodig bij regie, bekostiging en het waar nodig aanpassen van ruimtelijke kaders. Wij vragen daarom om een concrete bekostigingsstrategie en om duidelijkheid over de wijze waarop gemeenten worden ondersteund bij gebiedsgerichte groenblauwe ontwikkelingen. Kernvraag aan de provincie: Neem een actieve rol in de realisatie van groenblauwe recreatieve verbindingen, waaronder de verbinding tussen Amstel, stedelijk groen, buitengebied en Landgoed Legmeer. Zorg voor regie, bekostiging en passende ruimtelijke kaders, zodat groen en recreatie kunnen meegroeien met verstedelijking.	We erkennen het belang om groenblauwe recreatieve zones te laten meegroeien met de toenemende verstedelijkiingsdruk van de MRA. Momenteel zijn we samen met betrokken gemeenten van de Westeinderscheg en de NOVEX MRA en het Rijk aan het bekijken hoe in een regio waarbij de leefomgeving sterk onder druk staat en waarbij de schuifruimte voor groen/rode oplossingen beperkt is, toch een bekostigingsstrategie voor te ontwikkelen. Deze opgave doen we samen (programma Westeinderscheg en MRA, maar ook samen met het Rijk). In deze Omgevingsvisie gaan we niet vooruit lopen op de uitkomsten hiervan, maar zullen wel samen met uw gemeente voor de Westeinderscheg, Uithoorn en ook de Legmeer, passend bij onze rol, zoeken naar de opties om de groen blauwe verbinding te realiseren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0112	5	Economie, bedrijventerreinen en energie-infrastructuur De gemeente Uithoorn onderschrijft de provinciale inzet op zuinig ruimtegebruik, intensivering en verduurzaming van bestaande bedrijventerreinen. Dit biedt aanknopingspunten voor de vergroening en verduurzaming van bedrijventerrein TPN en andere lokale terreinen. Daarbij is wel van belang dat vergroening en verduurzaming worden gezien als kwaliteitsslag binnen bestaande bedrijvigheid, en niet als aanleiding om functionele milieuruimte of economische capaciteit te verkleinen. Wij vragen daarnaast duidelijkheid over de manier waarop de provincie wil omgaan met energie-intensieve economische activiteiten, netcongestie en energie-infrastructuur. Voor Uithoorn en De Kwakel is de beschikbaarheid van energie-infrastructuur direct verbonden met de verduurzaming van bedrijventerreinen en met de warmtetransitie van het kernglastuinbouwgebied. Kernvraag aan de provincie: Geef duidelijkheid over de bescherming, verduurzaming en intensivering van bedrijventerreinen, zonder dat milieuruimte of economische capaciteit onnodig wordt beperkt. Werk uit hoe de provincie omgaat met netcongestie, energie-infrastructuur, stikstofruimte, hogere milieucategorieën en de koppeling met MRA-afspraken.	Zoals in de Omgevingsvisie aangegeven, zetten wij in op het beschermen van bestaande bedrijventerreinen met extra aandacht voor locaties met hogere milieuzonering. Daarnaast kunnen bedrijventerreinen sleutelgebieden zijn voor de energie, circulaire, klimaat en biodiversiteitstransitie worden. Dat vraagt echter wel om extra fysieke en milieuruimte en een goede organisatiegraad van bedrijven, waarmee wij ook aangeven dat daarmee de economische capaciteit niet onnodig moet worden beperkt. Wij zien dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie hierop aan te passen.
ZW_0112	6	Greenport Aalsmeer, De Kwakel en warmtetransitie glastuinbouw De gemeente Uithoorn vraagt nadrukkelijk aandacht voor de positie van De Kwakel binnen Greenport Aalsmeer. Immers het glastuinbouwgebied De Kwakel-Kudelstaart is qua omvang en belang het grootste cluster van de Greenport Aalsmeer. In De Kwakel zijn belangrijke bedrijven actief op het gebied van zaadveredeling, plantenveredeling en sierteelt. Wij verzoeken de provincie deze economische betekenis herkenbaarder op te nemen in de visie en op de bijbehorende kaarten. Ook de warmtetransitie van het kernglastuinbouwgebied verdient een expliciete plaats. Collectieve warmtesystemen, warmtenetten, geothermie, restwarmte en andere vormen van duurzame warmte vragen om tijdige ruimtelijke en ondergrondse borging. Wij vragen de provincie om dit niet alleen als energieopgave te benaderen, maar als gebiedsontwikkeling en economisch-strategische verduurzaming van een belangrijk cluster. Kernvraag aan de provincie: Erken De Kwakel nadrukkelijker als belangrijk onderdeel van Greenport Aalsmeer en maak de economische betekenis van zaadveredeling, plantenveredeling, sierteelt en glastuinbouw zichtbaar in tekst en kaarten. Ondersteun daarnaast de warmtetransitie van het glastuinbouwcluster met passende ruimtelijke en energie-infrastructurele keuzes.	De inzet van het strategisch cluster rondom plantveredeling en zaadtechnologie is verbonden aan de voedselvoorziening. Overige punten zijn relevant vanuit de verduurzaming van de glastuinbouw en zijn daarmee onderdeel van de inzet op glastuinbouwconcentratiegebieden maar hebben geen doorvertaling nodig op kaarten of aanpassing van de tekst.
ZW_0112	7	Omgevingskwaliteit, UNESCO en maatwerk De provincie zet terecht in op bescherming van kernkwaliteiten, waaronder cultuurhistorische waarden en UNESCO-gerelateerde kwaliteiten. Voor Uithoorn is het echter van belang dat bescherming niet leidt tot een uitsluitend beperkende benadering. Wij willen graag met de provincie in gesprek over wat, onder voorwaarden, wél mogelijk is op locaties waar kleinschalige woningbouw, landschappelijke kwaliteit en erfgoedwaarden samenkomen. Aanvullende beleids- of gebiedsuitwerkingen kunnen hiervoor een passend instrument zijn. Kernvraag aan de provincie: Combineer bescherming van UNESCO- en cultuurhistorische waarden met maatwerk voor zorgvuldig ingepaste ontwikkelingen. Ga met Uithoorn in gesprek over voorwaarden waaronder kleinschalige woningbouw, erfgoedverbetering en ruimtelijke kwaliteit elkaar kunnen versterken.	Wij gaan graag het gesprek met indiener aan over maatwerk vanuit de richtlijnen die we daarvoor hebben meegekregen.
ZW_0112	8	Wij begrijpen dat we op veel gebieden nadere detailering vragen wat niet altijd passend is bij een visie. Wij vertrouwen erop dat u deze aandachtspunten betrekt bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie Noord-Holland zoals in de actualisatie van de provinciale verordening. De gemeente Uithoorn blijft dus graag betrokken bij de nadere uitwerking van provinciale keuzes, gebiedsgerichte uitwerkingen en uitvoeringsafspraken die onze gemeente raken.	Wij danken de gemeente voor het inzicht dat niet alle punten even relevant zijn voor de Omgevingsvisie. De aandachtspunten worden waar mogelijk meegenomen bij de uitwerking van de Omgevingsvisie. Zo nodig betrekken wij de gemeente daar actief bij. Wij kunnen niet garanderen dat alle aandachtpunten per definitie zullen worden betrokken bij de verdere uitwerking en vragen de gemeenten om zelf bij de desbetreffende trajecten haar aandachtspunten bij ons (weer) in te brengen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0113	1	Namens het Bewonerscollectief Plan Oost Heiloo dienen wij hierbij een zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2026 . De zienswijze richt zich in het bijzonder op de voorgenomen ontwikkeling van Industrieterrein Boekelermeer als energetisch en economisch cluster, alsmede de aanwijzing als industrieterrein van provinciaal belang (IPB). Wij onderschrijven dat in Noord-Holland ruimte nodig is voor woningbouw, energietransitie, verduurzaming en een toekomstbestendige economie. Wij zijn echter van mening dat deze belangen niet los kunnen worden gezien van de gezondheid en het welzijn van de mensen die reeds in het gebied wonen. Welke belasting van de leefomgeving acht de provincie voor bewoners aanvaardbaar, en welke harde grenzen stelt men daaraan alvorens verdere verstedelijking en industrialisering wordt toegestaan?	Wij danken het bewonerscollectief Plan Oost Heiloo voor de ingediende zienswijze en het onderschrijven van de opgaven die op Noord-Holland afkomen. Wij zijn het eens dat de geschetste belangen niet los kunnen worden gezien van de gezondheid van de mensen die al in het gebied wonen. De belasting die aanvaardbaar is voor bewoners, is vastgelegd in wettelijk kader. Wij onderschrijven dat gezondheid niet uitsluitend aan de hand van wettelijke minimumnormen moet worden beschouwd. De Omgevingsvisie stelt daarom dat de geldende milieunormen een ondergrens vormen en dat bij ruimtelijke afwegingen ook cumulatie van milieubelasting en gezondheid moeten worden betrokken.
ZW_0113	2	1. Bevordering van een gezonde leefomgeving is een randvoorwaarde De provincie stelt dat uitbreiding van Industrieterrein Boekelermeer wordt onderzocht in relatie tot onder meer bescherming van een gezonde leefomgeving, omgevingskwaliteit en beschermd landschap. Deze formulering roept vragen op. Indien de gevolgen voor de leefomgeving nader moeten worden onderzocht, kan uitbreiding van het bedrijventerrein en de mogelijke toekenning van een IPB-status niet tegelijkertijd als een beleidsmatig uitgangspunt worden vastgelegd. De volgorde behoort naar onze mening andersom te zijn: Eérst dient objectief te worden aangetoond dat uitbreiding verenigbaar is met consequenties voor gezondheid, leefkwaliteit, natuur en landschap; pas daarna kan worden besloten óf en onder welke voorwaarden uitbreiding verantwoord is. De fysieke leefomgeving behoort gezond en veilig te zijn. Dit uitgangspunt dient in concrete en toetsbare randvoorwaarden te worden vertaald. Wij verzoeken de provincie om concrete, meetbare en handhaafbare gezondheids- en leefbaarheidscriteria vast te leggen voordat uitbreiding of intensivering mogelijk wordt gemaakt.	De ontwikkeling die voor de Boekelermeer wordt beschreven in de Omgevingsvisie, is niet aleen gericht op eventuele uitbreiding. Deze is vooral van toepassing op het bestaande terrein. Daarnaast speelt, vanuit de behoefte aan ruimte voor een bepaald type economische activiteit in combinatie met de aanwezigheid en verbetering van aanbod van energie, dat uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht. Hierbij moeten milieueffecten en alternatieven onderzocht worden alvorens een besluit tot uitbreiding kan worden genomen. Wij achten dit een juiste volgorde van handelen. Bij het in beeld brengen van milieueffecten hoort het in beeld brengen van concrete en meetbare effecten.
ZW_0113	3	2. Toekenning van een IPB-status vergt een gezondheidsbeoordeling Een IPB-status biedt ruimte aan onder meer circulaire economie en het exploiteren van activiteiten in een hogere milieucategorie. Hiermee kan de milieubelasting van de omgeving aanzienlijk toenemen. Wij achten het onwenselijk om de gevolgen pas bij afzonderlijke toekomstige ruimtelijke procedures of vergunningverlening te beoordelen. De provincie dient op voorhand inzichtelijk te maken: • Welke typen bedrijven daardoor mogelijk worden; • Welke milieucategorieën daarbij horen; • Welke geluid-, geur-, luchtkwaliteits- en veiligheidsbelasting daarvan kan worden verwacht; • Welke verkeersbewegingen daarmee samenhangen; • De cumulatieve gevolgen voor de bestaande woningen in Plan Oost en omgeving. De Omgevingsvisie vermeldt dat de beschikbare geluidsruimte op Industrieterrein Boekelermeer beperkt is. Vooraf behoort duidelijk te zijn welke milieuruimte beschikbaar is en voor welk doel de reserve wordt ingezet. Wij verzoeken de IPB-aanwijzing niet vast te leggen voordat de gevolgen voor de gezondheid en leefomgeving van de omliggende woongebieden integraal zijn onderzocht en gekwalificeerd.	Een eventuele aanwijzing van de Boekelermeer als IPB betekent niet dat alle ruimte op de Boekelermeer moet worden ingezet voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerde activiteiten. Dat geldt alleen ten aanzien van de al bestemde ruimte voor milieucategorieën 4.1 en hoger. Buiten die aangewezen ruimte kan met de voorgenomen gemeentelijke toekomstvisie op de Boekelermeer invulling worden gegeven aan toekomstbestendige economische activiteiten. De gemeenten Alkmaar en Heiloo stellen die toekomstvisie in overleg met ons en Rijkswaterstaat op.
ZW_0113	4	3. Cumulatie Een van onze grote zorgen betreft de cumulatie van milieubelasting. De bewoners van Plan Oost worden niet uitsluitend blootgesteld aan de gevolgen van een eventuele toekomstige industriële ontwikkeling. Men woont in de nabijheid van de A9 en het Industrieterrein Boekelermeer ; men krijgt tevens te maken met progressieve ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, verkeer, energie en bedrijvigheid. Voor bewoners bestaat de kwaliteit van leefomgeving uit de optelsom van: geluid van de A9; geluid van vliegverkeer; geluid van bestaande bedrijvigheid; geluid van toekomstige bedrijvigheid; vracht- en personenverkeer; de effecten van verdere verstedelijking; eventuele nieuwe infrastructuur; emissies naar de lucht; verlichting en visuele verstoring; Wij verzoeken de provincie om voor Plan Oost een integrale cumulatieve beoordeling te laten uitvoeren waarin geluid, luchtkwaliteit, verkeer, geur, externe veiligheid, natuur en landschap in gezamenlijkheid worden beschouwd.	Wij zijn het eens dat cumulatie van milieubelasting moet worden betrokkenbij ruimtelijke afwegingen. De Omgevingsvisie stelt daarom dat de geldende milieunormen een ondergrens vormen en dat bij ruimtelijke afwegingen ook cumulatie van milieubelasting en gezondheid moeten worden betrokken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0113	5	4. Geluid en gezondheid Geluidsoverlast vanwege de A9 is voor de bewoners van Plan Oost al decennialang een ernstig leefbaarheidsprobleem. Het RIVM karakteriseert omgevingsgeluid als een belangrijk gezondheidsprobleem. Blootstelling aan geluid kan leiden tot slaapverstoring en is gerelateerd aan cardiovasculaire gezondheidseffecten. De GGD hanteert vanuit gezondheidsoptiek een richtwaarde van maximaal 50 dB op de hoogst belaste gevel voor wegverkeer en maximaal 40 dB ter bescherming tegen slaapverstoring. Het verschil tussen wat juridisch toelaatbaar is en wat vanuit gezondheidsoptiek wenselijk is, dient in de besluitvorming inzichtelijk te worden gemaakt. Wij vragen de provincie om inzichtelijk te maken: 1. Hoeveel woningen in Plan Oost boven gezondheidskundige richtwaarden worden belast; 2. Hoeveel woningen daar in toekomstige scenario's bij komen; 3. Wat de cumulatieve Lden- en Lnight-belasting wordt; 4. Welke geluidsluwe zijden en buitenruimten beschikbaar blijven; 5. Welke concrete bron- en overdrachtsmaatregelen worden getroffen; 6. Welke maximale belasting de provincie voor de bestaande woonomgeving als grens hanteert. Het RIVM adviseert om voor woningen in scenario's te berekenen hoeveel woningen boven 50 dB Lden en/of 40 dB Lnight worden blootgesteld en hoeveel woningen nog over een geluidsluwe zijde beschikken.	De Omgevingsvisie is niet het juiste instrument om de gevraagde inzichten te bieden. Bij het in beeld brengen van milieueffecten voorafgaand aan een eventueel besluit over eventuele uitbreiding van de Boekelermeer, moeten de verschillende milieueffecten in beeld worden gebracht.
ZW_0113	6	5. De huidige geluidsoverlast mag niet zonder meer worden geaccepteerd De bewoners van Plan Oost hebben zich al vele tientallen jaren ingezet voor vermindering van de geluidbelasting van de A9. In het verleden is mede door toedoen van het Bewonerscollectief een groot draagvlak ontwikkeld voor een geluidwerende voorziening. Een voorstel waarbij geluidsreductie wordt gecombineerd met zonne-energie is destijds afgewezen vanwege het belang van het vrije uitzicht voor automobilisten op de A9. Het verleden is relevant voor de huidige gang van zaken bij de planning en besluitvorming. Het kan niet zo zijn dat het belang van het uitzicht voor automobilisten zwaarder wordt gewogen dan verbetering van de leefomgeving van bewoners. Wij verzoeken de provincie om expliciet inzichtelijk te maken: • Welke mogelijkheden voor geluidsreductie langs de A9 in het verleden zijn onderzocht; • Waarom bepaalde maatregelen niet zijn uitgevoerd; • Welke nieuwe technische mogelijkheden inmiddels bestaan; • Welke maatregelen alsnog mogelijk zijn. Het uitgangspunt is naar onze mening dat een reeds zwaar belaste woonomgeving niet verder wordt belast zonder aantoonbare verbetering van de bestaande situatie.	Deze specifieke gevraagde inzichten zijn gekoppeld aan het gebruik van de huidige A9. De Omgevingsvisie is niet het juiste instrument om de gevraagde inzichten te bieden.
ZW_0113	7	6. Bescherming van het bijzonder landschap en behoud van open ruimte De Oosterzijpolder en de omgeving van Industrieterrein Boekelermeer vormen geen willekeurige onbebouwde ruimte. Het gebied heeft bijzondere landschappelijke, ecologische, cultuurhistorische en archeologische waarden. De provincie dient bij verdere verstedelijking daarom niet alleen te beoordelen hoeveel hectare beschikbaar is, maar ook welke kwaliteiten door verstedelijking onherroepelijk verloren gaan. Uitbreiding staat op gespannen voet met het provinciale uitgangspunt om zuinig om te gaan met de consumptie van ruimte en het landelijk gebied te vrijwaren van onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen. Waarom kunnen economische en energetische functies niet binnen bestaande bedrijventerreinen of door intensivering en efficiënter ruimtegebruik worden gerealiseerd? Wij verzoeken om een alternatievenonderzoek waarin wordt vergeleken: • Intensivering van het gebruik en de inrichting van het bestaande terrein Boekelermeer; • Herstructurering van bestaande bedrijventerreinen; • Benutting van reeds bestemde maar nog niet optimaal gebruikte ruimte; • Andere locaties binnen het regionale economische en energetische systeem; • Een scenario zonder uitbreiding.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0113	8	7. Natuur en ecologie De natuurwaarden van het gebied dienen niet uitsluitend te worden beoordeeld aan de hand van de vraag of een formeel beschermd natuurgebied direct wordt bebouwd. Ook indirecte effecten zijn van belang. Wij denken daarbij aan: • verlies van openheid van het landschap; verstoring van weidevogels; versnippering van ecologische verbindingen; effecten van verlichting en geluid; verkeersbewegingen; stikstofdepositie; Wij verzoeken de provincie om een ecologisch onderzoek uit te voeren naar de actuele natuurwaarden van de Oosterzijpolder in samenhang met omliggende natuurgebieden , inclusief de indirecte en cumulatieve effecten.	In de ontwerp-Omgevingsvisie staat geen voornemen dat het bedrijventerrein naar beschermd natuurgebied kan uitbreiden.
ZW_0113	9	8. Landschap en cultuurhistorie De ontwikkeling van Boekelermeer dient te worden beoordeeld in samenhang met de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Daarbij behoort niet alleen te worden gekeken naar afzonderlijke monumenten of beschermde objecten, maar naar de samenhang van het landschap. Het open polderlandschap vormt immers zelf een waarde. Grootschalige bedrijfsbebouwing, hoge installaties, infrastructuur en verlichting kunnen de openheid permanent aantasten. Wij vragen om een landschappelijke beoordeling waarin verschillende ontwikkelscenario's vanuit de optiek van de wijk Plan Oost en vanuit het omliggende landschap worden beoordeeld.	In het in hoofdstuk 4 geschetste afwegingskader staat een aantal uitgangspunten en afwegingsprincipes verwoord. Een van die afwegingsprincipes gaat over omgevingskwaliteit. Bij integrale afwegingen zal het afwegingskader worden gehanteerd, inclusief de onder omgevingskwaliteit vallende begrippen landschap en cultuurhistorie.
ZW_0113	10	9. Verkeer en luchtkwaliteit Uitbreiding van Boekelermeer betekent niet alleen meer bebouwing, maar naar verwachting meer verkeersbewegingen. Voor bewoners is daarom relevant wat de totale toekomstige verkeersbelasting betekent voor: geluid, luchtkwaliteit, verkeersveiligheid, leefbaarheid en de belasting van de bestaande wegenstructuur. De effecten van eventuele uitbreiding van het bedrijventerrein, woningbouw, A9, toekomstige infrastructuur en overige ontwikkelingen moeten gezamenlijk worden beschouwd. Wij verzoeken om een integraal verkeers- en gezondheidsscenario voor de omgeving van Plan Oost.	Bij de verkenning naar eventuele uitbreiding van de Boekelermeer moeten milieueffecten en alternatieven onderzocht worden alvorens een besluit tot uitbreiding kan worden genomen. Daarbij moet ook worden gekeken naar de effecten op het gebied van verkeer en luchtkwaliteit.
ZW_0113	11	10. Nut en noodzaak van plannen voor uitbreiding Wij bestrijden niet dat Noord-Holland ruimte nodig heeft voor economische ontwikkeling. Wij bestrijden wel dat daaruit automatisch volgt dat uitbreiding van Industrieterrein Boekelermeer op deze specifieke locatie noodzakelijk en verantwoord is. Het provinciaal belang behoort te worden onderbouwd met een concrete analyse van: • de daadwerkelijke behoefte aan extra ruimte; • de gewenste milieucategorieën; • de benodigde oppervlakte; • de termijn waarop deze ruimte nodig is; • de mogelijkheden voor intensivering; en de beschikbare alternatieve locaties. Zonder een dergelijke analyse bestaat het risico dat schaarse open ruimte onomkeerbaar wordt opgeofferd terwijl niet vaststaat dat dit noodzakelijk is.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten.
ZW_0113	12	11. Vertrouwen en participatie In 2025 werden bewoners van Plan Oost geconfronteerd met de aankondiging van een haalbaarheidsonderzoek naar windturbines in de Boekelermeer. Hoewel de ontwikkeling uiteindelijk geen doorgang heeft gevonden, heeft het proces het vertrouwen van bewoners in de bestuurlijke besluitvorming ernstig aangetast. Voor bewoners ontstaat het beeld dat telkens nieuwe functies aan de rand van de woonwijk worden overwogen, terwijl de bestaande milieubelasting onvoldoende wordt verminderd. Wij verzoeken de provincie daarom om bij ontwikkeling van het gebiedsprogramma voor de Boekelermeer niet uitsluitend overheden, ontwikkelaars en economische partijen te betrekken, maar de bewoners van Heiloo (Plan Oost en Ypestein in het bijzonder) als volwaardige belanghebbenden structureel te betrekken.	Wij begrijpen dat ontwikkelingen en initiatieven rondom de bestaande woonwijk tot zorg leiden. Als provincie zijn wij betrokken bij het opstellen van de voorgenomen gemeentelijke toekomstvisie op de Boekelermeer. De gemeenten Alkmaar en Heiloo stellen die toekomstvisie in overleg met ons en Rijkswaterstaat op. We zullen daarbij inbrengen de bewoners te betrekken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0113	13	12. Provinciaal belang is geen vrijbrief voor verdere milieubelasting Wij erkennen dat de provincie een rol kan hebben wanneer sprake is van een bovenregionaal belang. Wij verzoeken u te motiveren: 1. waarom Boekelermeer een provinciaal belang vormt; 2. waarom het belang niet doelmatig op gemeentelijk of regionaal niveau kan worden behartigd; 3. waarom een IPB-status noodzakelijk is; 4. waarom eventuele uitbreiding juist op deze locatie moet plaatsvinden; 5. hoe wordt voorkomen dat de provinciale status ten koste gaat van de gezondheid en leefkwaliteit van bestaande bewoners.	De ontwikkeling die voor de Boekelermeer wordt beschreven in de Omgevingsvisie, is niet aleen gericht op eventuele uitbreiding. Deze is vooral van toepassing op het bestaande terrein. Daarnaast speelt, vanuit de behoefte aan ruimte voor een bepaald type economische activiteit in combinatie met de aanwezigheid en verbetering van aanbod van energie, dat uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht. In het gebiedshoofdstuk hebben wij ter onderbouwing toegevoegd welke afwegingspincipes uit het afwegingskader ertoe hebben geleid dat Boekelermeer als energetisch en economisch cluster is aangewezen. De status van IPB is nog niet gevestigd maar wordt overwogen vanuit het beschermen van de schaarse ruimte in combinatie met de in de buurt liggende netwerken en energieknooppunt. Deze afwegingen worden gemaakt op de schaal van de provincie in relatie tot andere beschikbare ruimte en het regionale en landelijke energienetwerk. De Omgevingswet vraagt provincies hun provinciale belangen te benoemen. Daarbij zijn wij terughoudend ten opzichte van de gemeentelijke autonomie en hanteren we een sturingsfilosofie die als volgt luidt: lokaal wat kan, provinciaal wat moet. De sturingsfilosofie staat beschreven in paragraaf 2.3. In paragraaf 9.3 staat beschreven wat we onder provinciaal belang scharen.
ZW_0113	14	13. Onze verzoeken Op grond van bovenstaande overwegingen verzoeken wij Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om: 1. de uitbreiding van Industrieterrein Boekelermeer niet als vaststaand uitgangspunt op te nemen zolang nut, noodzaak, locatiekeuze en milieueffecten onvoldoende zijn aangetoond; 2. de mogelijke aanwijzing van Boekelermeer als “industrieterrein van provinciaal belang “te schrappen; 3. een cumulatieve gezondheidsbeoordeling uit te voeren ten behoeve van bewoners van Plan Oost; 4. daarbij minimaal geluid, luchtkwaliteit, geur, externe veiligheid en (vlieg-)verkeer in gezamenlijkheid te beoordelen; 5. de feitelijke actuele milieubelasting als uitgangspunt te nemen; 6. naast wettelijke grenswaarden expliciet de gezondheidskundige richtwaarden van GGD/RIVM en WHO in de evaluatie te betrekken; 7. de cumulatieve geluidbelasting in Lden en Lnight voor de bestaande woningen inzichtelijk te maken; 8. inzichtelijk te maken hoeveel woningen boven 50 dB Lden en/of 40 dB Lnight worden belast in de huidige situatie en in verschillende toekomstige scenario's; 9. de mogelijkheden voor een geluidsluwe zijde bij woningen te onderzoeken; 10. concrete bron- en overdrachtsmaatregelen voor de bestaande A9-belasting te onderzoeken en waar mogelijk als voorwaarde aan verdere ontwikkeling te verbinden; 11. een ecologisch onderzoek naar de Oosterzijpolder en de omliggende ecologische verbindingen uit te voeren; 12. de effecten op weidevogels, foerageergebied, open landschap, waterhuishouding, verlichting, geluid en stikstofdepositie integraal te beoordelen; 13. de gevolgen voor Beschermd Bijzonder Landschap en cultuurhistorische waarden expliciet in de besluitvorming te betrekken; 14. een alternatievenonderzoek uit te voeren naar intensivering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en naar beschikbaarheid van alternatieve locaties; 15. een integraal verkeers- en luchtkwaliteitsonderzoek uit te voeren waarin de cumulatieve effecten van bedrijvigheid, woningbouw en infrastructuur worden meegenomen; 16. de bewoners van Plan Oost vanaf het begin en structureel bij de ontwikkeling van het gebiedsprogramma Boekelermeer te betrekken; 17. geen onomkeerbare ruimtelijke keuzes te maken zolang bovengenoemde onderzoeken niet zijn uitgevoerd en de resultaten daarvan niet openbaar en toetsbaar zijn gemaakt. 18. een “groene buffer” vormen, ter bescherming van het landschap en de natuur en de leefbaarheid van de bewoners.	Wij hopen met de antwoorden onder de subnummers 1 t/m 13 voldoende antwoord te hebben gegeven op uw verzoeken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0113	15	14. Tenslotte Wij zijn niet tegen ontwikkeling van economische bedrijvigheid als zodanig. Wij zijn echter van mening dat verdere industrialisering van Boekelermeer niet ten koste mag gaan van aantasting van de gezondheid, veiligheid en leefkwaliteit van mensen in de omgeving. De bewoners van Plan Oost hebben reeds te maken met een aanzienlijke milieubelasting door de A9 , het vliegverkeer en de bestaande bedrijvigheid. Tegen die achtergrond is het niet verantwoord om nieuwe milieubelastende functies toe te voegen zonder eerst de cumulatieve gevolgen in beeld te brengen. De provincie wil zorgen voor bevordering van een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving ; bij de ontwikkeling van Industrieterrein Boekelermeer zal hiermee rekening worden gehouden Wij vragen de provincie om de genoemde uitgangspunten om te zetten in concrete randvoorwaarden die de belangen van bewoners beschermen. Wij verzoeken u om de voorgenomen uitbreiding van Boekelermeer en de IPB-aanwijzing niet beleidsmatig te verankeren zolang niet overtuigend is aangetoond dat: •de uitbreiding noodzakelijk is; •alternatieven onvoldoende soelaas bieden; •de cumulatieve milieubelasting voor Plan Oost aanvaardbaar blijft; •de gezondheid van bewoners aantoonbaar wordt beschermd; •de natuur- en landschapswaarden niet onaanvaardbaar worden aangetast; •en concrete, toetsbare en handhaafbare beschermingsmaatregelen zijn vastgelegd. Wij verzoeken u om deze zienswijze bij de besluitvorming te betrekken en de bewoners van Plan Oost inzicht te geven in de wijze waarop de n genoemde punten in de Nota van Beantwoording worden behandeld.	Wij zijn het eens met indiener dat alvorens er besluiten tot eventuele uitbreiding woren genomen rekening moet worden gehoudenmet cumulatieve gevolgen enhet bevorderen van een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. De uitspraken in paragraaf 7.4 zijn een aanzet voor gebiedsgericht beleid. De in deze visie geschetste ontwikkelrichtingen voor gebieden hebben een indicatief en strategisch karakter. De daadwerkelijke ruimtelijke en milieutechnische afwegingen, evenals de begrenzing van functies, vinden pas plaats bij de uitwerking in bijvoorbeeld een omgevingsplan of een programma.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0114	1	Inleiding - Noord-Holland staat voor een historische woningbouwopgave. De provincie zoekt ruimte voor honderdduizenden nieuwe woningen zonder het open landschap verder onder druk te zetten. Juist daarom verdient Bazaarstad in Beverwijk een prominente plaats in de definitieve Omgevingsvisie. Waar elders gezocht moet worden naar nieuwe bouwlocaties, ligt hier een unieke kans om een bestaand stedelijk gebied te transformeren tot een duurzame, bereikbare en betaalbare stadswijk. Met circa 3.500 woningen, uitstekende bereikbaarheid en een sterke economische positie binnen de IJmond kan Bazaarstad uitgroeien tot een voorbeeldproject voor de provincie. Het ontbreken van een expliciete provinciale erkenning van deze ontwikkeling staat in schril contrast met het belang dat het gebied kan hebben voor het oplossen van het woningtekort. 1. Bazaarstad sluit naadloos aan op de provinciale doelstellingen De provincie stelt dat woningbouw zoveel mogelijk binnen bestaand stedelijk gebied moet plaatsvinden. Bazaarstad is een transformatielocatie waar geen open landschap verloren gaat en waar wonen, werken en voorzieningen gecombineerd kunnen worden. 2. Een substantiële bijdrage aan de woningbouwopgave Met circa 3.500 woningen behoort Bazaarstad tot de grootste woningbouwontwikkelingen in de IJmond. Zonder dergelijke locaties wordt het moeilijk om provinciale woningbouwdoelen te realiseren. 3. Uitstekende bereikbaarheid De locatie ligt nabij station Beverwijk, de A9 en A22 en belangrijke werkgebieden. Hierdoor kunnen nieuwe bewoners wonen dicht bij werk, voorzieningen en openbaar vervoer. 4. Betaalbaarheid en doorstroming Beverwijk kent een grote vraag naar betaalbare woningen voor starters, gezinnen en senioren. Een gevarieerd programma met sociale huur, middeldure huur en betaalbare koop draagt bij aan een evenwichtige woningmarkt. 5. Economische versterking van de IJmond Nieuwe woningen versterken het draagvlak voor voorzieningen, winkels en regionale werkgelegenheid en maken de regio aantrekkelijker voor werknemers van onder meer Techport en de maakindustrie. 6. Gezonde en duurzame verstedelijking Bazaarstad biedt kansen voor klimaatadaptief bouwen, energieneutrale woningen, vergroening en duurzame mobiliteit. Daarmee kan het gebied een voorbeeld worden voor toekomstige binnenstedelijke ontwikkelingen. Verzoek aan Provinciale Staten - Wij verzoeken Provinciale Staten om Bazaarstad expliciet aan te merken als strategische woningbouwlocatie binnen de IJmond, de ontwikkeling op te nemen in de definitieve Omgevingsvisie en actief ondersteuning te bieden bij de realisatie van de benodigde infrastructuur, leefomgevingsmaatregelen en beleidsruimte.	Wij herkennen dat er in de IJmond behoefte is aan een integrale aanpak voor opgaven als woningbouw, economische versterking en een gezonde leefomgeving. Onze visie daarop is uiteen gezet in hoofdstuk 'IJmond en Houtrakpolder: stad economie en landschap' en via de NOXEX NZKG zal onze inzet verder geconcretiseerd worden. In relatie tot het Bazaarterrein geldt dat wij vanuit de in de visie geschetste argumenten betwijfelen of een toekomstbestendige, gezonde woonwijk op deze locatie gerealiseerd kan worden. De tekst wordt op basis van deze zienswijze niet aangepast.
ZW_0115	1	Bij deze willen wij graag reageren op het ontwerp van de Omgevingsvisie die u op 15 juni ter inzage hebt gelegd. Allereerst complimenten: in deze visie zijn heldere uitgangspunten en afwegingsprincipes benoemd; zeker de principes ‘zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen’, ‘water en bodem als ordenend principe’ en ‘omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen’, spreken ons erg aan. Er is in het visiedeel positieve aandacht voor het landelijk gebied, voor ruimtelijke kwaliteit en gebiedsidentiteit, maar tegelijkertijd worden er uitspraken gedaan die hiermee op gespannen voet staan. In hoofdstuk 6 is bij een aantal gebieden meer ingezoomd en zijn gebiedsgerichte keuzes gedaan. Ook hier zijn spanningen tussen de ruimtelijke kwaliteit en de opgestelde uitgangspunten/principes. In deze zienswijze willen wij op deze discrepanties ingaan en waar mogelijk alternatieven c.q. voorstellen aandragen.	Wij danken indiener voor de geuite complimenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0115	2	Oer-IJ Het Oer-IJ is een zeer bepalende kracht voor de ruimtelijke ontwikkeling en het zichtbare landschap in de gehele regio tussen Amsterdam, Haarlem, Alkmaar en Zaanstad. Restanten van rivier, kreken en estuarium zijn nog steeds in het landschap aanwezig en geven hier kwaliteit aan. Reliëf, bodem en water waren en zijn bepalende factoren in die kwaliteit en bij deze ontwikkeling. Zij vormen hiermee samenhang, zowel in de geschiedenis als voor de toekomst, in een steeds verder versnipperend en daarmee bedreigd landschap. Het is daarom essentieel de kernwaarden van het Oer-IJ te koesteren, te behouden en verder te versterken. Daarmee krijgt het Oer-IJ nog veel meer dan nu een verbindende structurele betekenis op het gebied van E1139landschap, water, landbouw, natuur en recreatie/toerisme. En daarmee voor de provincie en de gemeenschap. De Provincie geeft dit ook zelf mee aan in de Uitvoeringagenda MRA-NOVEX: “Voor het versterken van groenblauwe verbindingen en ecologie, de herkenbaarheid van het landschap en het recreatief gebruik van het Oer-IJ landschap (o.a. Wijkermeerpolder, Spaarnwoude en Houtrakpolder), is een ruimtelijk inrichtingsplan een belangrijke stap.” Dit gaat niet vanzelf maar vergt actieve regie. In de concept Omgevingsvisie krijgt het principe om water en bodem als ordenende elementen te hanteren een primaire en dominante plek. Hierbij komt het Oer-IJ nadrukkelijk in beeld. Het getijdenlandschap van het Oer-IJ kan een prachtige functie krijgen in een toekomstgericht Noord-Holland met projecten die de problematiek van belangrijke dossiers (wateropgave, klimaatadaptatie, stikstof) helpen oplossen. En daarbij ook zorgen voor een gewenst groen/blauw raamwerk waar recreatie, landbouw en natuur in samenhang bijdragen aan een toekomst- en klimaatbestendig Noord-Holland. Er zijn vele mogelijkheden om met de opgaven in de actuele ruimtelijke ordening deze regie verder tot stand te brengen. Op vele plekken kunnen de beddingen van het Oer-IJ zich tijdens de natte jaargetijden vullen met afstromend water (berging) dat gedurende de droge perioden kan dienen als bron. Zo ontstaat er een plas-dras situatie met hogere grondwaterstanden, als een paradijs voor flora en fauna waarbij ook kansrijke landbouw mogelijk is en (gepast) gerecreëerd kan worden. Wij stellen daarom voor om bij het 2e afwegingsprincipe namelijk om water en bodem als ordenend principe te hanteren het Oer-IJ estuarium als kans te benoemen en het voornemen uit te spreken voor de ontwikkeling van een samenhangend ruimtelijk plan voor het Oer-IJ	De provincie ziet het OerIJ als een kenmerkend geomorfologisch en cultuurhistorisch element en één van de dragers van landschappelijke identiteit. De kwaliteiten van de groene corridor waarin het OerIJ zich bevindt is daarom bijvoorbeeld opgenomen in figuur 38 Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam. In de gebiedsparagrafen over de IJmond en de Binnenduinrand wordt het OerIJ neergezet als een belangrijke richtinggevende structuur. We geven hier onder meer aan in te zetten op behoud van de voormalige stroomgeul tussen Heemskerk en Uitgeest. Gezien de breedte van de opgave en tegelijkertijd het regionale en lokale karakter van de vraagstukken rondom het OerIJ past het echter niet deze in het afwegingsprincipe 2 te benoemen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0115	3	In hoofdstuk 6 worden gebiedsgerichte keuzes gedaan voor een aantal deelgebieden. In diverse deelgebieden(Boekelermeer, IJmond en Houtrak , Binnenduinrand) wordt het Oer-IJ benoemd. Het Oer-IJ wordt echter niet als een ordenende entiteit beschouwd dat samenhang kan creëren maar versnipperd in diverse deelgebieden als kwaliteit benoemd. Bureau MORE landscape bracht in 2025 in opdracht van de MRA/Provincie Noord-Holland een studie- en adviesrapport uit over de noodzaak en mogelijkheden van een toekomst- en klimaatbestendig Oer-IJ gebied en komt onder andere tot de volgende conclusie: “De relevantie van een integrale benadering voor het Oer-IJ gebied staat niet op zichzelf, maar is exemplarisch voor de uitdagingen die veel andere gebieden met verstedelijkingsdruk en klimaatverandering kennen. De uitdagingen op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteitsherstel en duurzame ruimtelijke ontwikkeling vereisen een fundamenteel andere manier van denken en handelen. Bodem en water vormen hierin niet alleen een uitdaging, maar ook een kans. Door deze systemen richtinggevend te maken in de ruimtelijke inrichting, kan een toekomstbestendig en klimaatbestendig landschap worden gecreëerd dat robuust is en in balans met het gebruik. Daarmee is niet alleen het bodem- en watersysteem, maar zijn ook de gebruiksfuncties beter bestand tegen de veranderende omstandigheden.” De Ontwerp Omgevingsvisie benoemt duidelijk de noodzaak, kansen en prioriteit van een beleid gericht op het zuinig omgaan met ruimte, het ordenend principe van ‘water en bodem sturend’ en het waarborgen en bevorderen van omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving. Dat is enorm positief. Bij die principes en/of in de gebiedsgerichte uitwerking ontbreekt echter nog een expliciet geformuleerde visie op of uitspraak over een integrale benadering van de ruimtelijke inrichting van het Oer-IJ gebied. De hiervoor geciteerde beleidsuitspraken van (mede) de Provincie en de adviezen aan de provincie zijn daar wel al duidelijker over. De inhoudelijke argumenten over de urgentie en kansen van zo een integrale aanpak worden steeds sterker. Dat schept een kans voor versterking en concretisering van de Omgevingsvisie. Wij stellen daarom voor om bij de deelgebieden in hoofdstuk 6 ook het gehele stroomgebied van het Oer-IJ (rivier- en estuariumdeel) als deelgebied te benoemen en verder uit te werken.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. In een aantal gebieden stapelen opgaven zich op. Om die reden vinden we het noodzakelijk om soms gebiedsgericht duidelijker te maken welke opgaven er spelen, welke provinciale belangen ermee zijn gemoeid en in welke richting we denken. Daarmee is niet gezegd dat er geen opgaven spelen in andere gebieden in de provincie. Wij zien op dit moment echter geen aanleiding om het gehele Oer-IJ-gebied als één van deze gebieden te benoemen en uit te werken. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Bij eventuele nadere uitwerkingen betrekken de uitkomsten van het onderzoek OerIJ Klimaatadaptief.
ZW_0115	4	Boekelermeer (foto's in de zienswijze niet overgenomen) In het visiedeel en de gebiedsuitwerking Boekelermeer wordt ingezet om het bedrijventerrein Boekelermeer de status van IPC te geven waarbij er in zuidelijke richting ten zuiden van de Kanaalweg een zoekgebied is aangegeven waar een substantiële uitbreiding van het bedrijventerrein (ca 40ha.) gevonden moet worden. Gesteld wordt dat de uitbreiding een aansluiting op de A9 dient te krijgen in combinatie met de ontsluiting van de woningbouwlocatie De Zandzoom in Heiloo. Het zoekgebied betreft daarmee delen van de Oosterzijpolder, polder Boekelermeer en Zwartedijkspolder. Deze polders kennen grote kwaliteiten op het gebied van landschap, cultuurhistorie en natuur. Het Die loopt met diverse kreken door het gebied en loopt tot ver in het stedelijk gebied van Alkmaar; dit landschap is een essentieel onderdeel van het Oer-IJ. Naast deze kwaliteit is het gebied ook een belangrijk weidevogelkerngebied. Al deze kwaliteiten maken dat er beschermende regimes op het gebied liggen: NNN en Beschermd Landschap. Deze kwaliteiten en de economische wensen leveren in de visie tegengestelde beleidsvoornemens op: enerzijds het realiseren van een groene corridor tussen Alkmaar en Heiloo en daarbij een ecologische verbinding, anderzijds een zoekgebied voor zware bedrijvigheid. De zoeklocatie lijkt ingegeven te worden om de financiering van de aansluiting op de A9 rond te krijgen. Stichting Oer-IJ vindt dat de Kanaalweg aan de zuidzijde van de huidige bedrijventerrein de grens van industriële ontwikkeling moet blijven en dat de groene ambities wat betreft recreatie en ecologie uitgevoerd moeten worden. De uitbreiding zou o.i. in oostelijke richting gezocht moeten worden in de verstedelijkingsas Alkmaar-Heerhugowaard. Wij stellen daarom voor het zoekgebied voor de uitbreiding van de Boekelermeer te verplaatsen naar de oostzijde van het bedrijventerrein in de verstedelijkingsas Alkmaar- Heerhugowaard en de aangegeven groene ambities voor de Oosterzijpolder uit te werken en uit te voeren.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. Wat betreft bereikbaarheid. Samen met onze partners zijn we verantwoordelijk voor de bereikbaarheid van de regio. De A9 aansluiting is onderdeel van een set van maatregelen om deze bereikbaarheid te regelen. wat betreft de A9 aansluiting is in 2025 geld ontvangen vanuit het RIjk die de begroting dicht. De partners in dit project werken nu aan de uitwerking en uitvoering van dit project. De financering staat dus los van een eventuele uitbreiding van de Boekelermeer. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0115	5	Bouwen in beschermd landschap Binnen het Beschermd Landschap is onder voorwaarden woningbouw mogelijk ook volgens deze omgevingsvisie. Zowel via de 25 woningen uitzondering als voor grotere aantallen via het maatwerktraject. GS heeft aan Provinciale Staten de belofte gedaan om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt. Maar deze belofte dient ook in deze omgevingsvisie uitgesproken te worden. Willekeur, zoals nu het geval is, kan daarmee voorkomen worden. Zo wordt bijvoorbeeld in ontwikkelvisies voor Akersloot de landschappelijke compensatie als wensbeeld en onrealistisch gezien wat betreft uitvoering. Wij stellen voor om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren zoals GS aan Provinciale Staten toegezegd heeft en dit in deze omgevingsvisie te benoemen.	Wij koesteren onze landschappen en zoeken altijd naar een balans tussen het beschermen van waarden en ruimte bieden voor ontwikkeling. We zijn van mening dat de wijze waarop wij onze meest waardevolle landschappen beschermen en zorgdragen voor compensatie, in geval van aantasting bij noodzakelijke ontwikkelingen, hierbij passend is. Wij willen daarbij zo min mogelijk onderscheid maken in onze regels voor en binnen de 32 Beschermde Landschappen (BL). Deze landschappen zijn geselecteerd op basis van uitvoerig onderzoek en een interactief proces met stakeholders t.b.v. Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Ze zijn allen van hoge tot zeer hoge waarde en worden beschermd vanwege eigen specifieke kernkwaliteiten. Wel doen wij nader onderzoek naar mogelijk aanvullend beleid voor landgoederen, de scheggen van Amsterdam en molenbiotopen. Ten aanzien van het bouwen van woningen in Beschermd Landschap (BL) geldt dat maximaal 25 woningen in of aan de kern of het dorpslint toegestaan zijn, wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden die in de omgevingsverordening zijn opgenomen (Artikel 6.59a Activiteiten in Beschermd landschap). Hierin is o.a. vastgelegd dat aantasting van habitat voor weidevogels is uitgesloten; en dat, wanneer er sprake is van aantasting van andere kernkwaliteiten, deze aantasting zoveel mogelijk moet worden beperkt, bij de planuitwerking rekening moet worden gehouden met de kernkwaliteiten, de ontwikkeling natuurinclusief moet worden gebouwd en de afname van water, groen en biodiversiteit moet worden gecompenseerd. Alleen in zeer bijzondere gevallen kan een verzoek bij GS worden ingediend om van de regels af te wijken.
ZW_0115	6	Op de afbeeldingen verstedelijking/wonen, natuur en recreatie wordt het gebied tussen Alkmaar -Zaanstad-binnenduinrand-IJmond-Westelijk havengebied en Schiphol als een open groene zone aangegeven waar allerlei groenblauwe functies een plek kunnen krijgen. Alleen in uitzonderingssituaties zal in deze openheid bebouwing plaatsvinden. De Stichting is heel verheugd met deze uitspraken: het Oer-IJ ligt grotendeels in dit benoemde gebied. Dit biedt de mogelijkheid het Oer-IJ – meer dan nu – een structurele plaats te geven. Wij willen graag met u deze ambitie aangaan en ons hiervoor inzetten en worden graag betrokken bij de verdere uitwerking van deze belangrijke groene contramal van onze verstedelijkte regio.	Bij de verdere gebiedsuitwerkingen zullen de verschillende stakeholders worden betrokken.
ZW_0116	1	Dank voor de ter inzagelegging van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De drinkwaterbedrijven in Noord-Holland - PWN, Waternet en Vitens – en de Watertransportmaatschappij Rijn-Kennemerland (WRK) willen u allereerst complimenteren met deze visie en met de wijze waarop deze tot stand is gekomen. Om met het laatste te beginnen: De waterschappen, drinkwaterbedrijven en Rijkswaterstaat zijn vanaf het begin zeer goed betrokken in het open en professionele proces om tot deze visie te komen. Zowel ambtelijk als bestuurlijk hebben we samengewerkt om ‘water en bodem sturend’ concreter te maken in deze visie. Dat deden we onder meer door water en bodem op de kaart te zetten in het rapport ‘Ruimteclaims water en bodem Provincie Noord-Holland’. Deze integrale samenwerking op water, bodem en ruimte hopen wij in de toekomst met de provincie zowel bestuurlijk als ambtelijk voort te kunnen zetten, onder meer in de uitwerking die bij deze Omgevingsvisie hoort: in programma’s, gebiedsprocessen en het juridisch instrumentarium. In de Ontwerp-Omgevingsvisie waarderen we het dat ‘water en bodem sturend’ daadwerkelijk als ordenend principe is uitgewerkt en dat drinkwater daar integraal onderdeel van uitmaakt. Verder maakt de provincie een moedige keuze om ruimtereserveringen en zoekgebieden voor opgaven die op langere termijn spelen aan te wijzen. Zo worden lock-ins voorkomen en wentelen we deze opgaven niet af op toekomstige generaties. We zijn u erkentelijk dat ook de ruimtereserveringen en zoekgebieden voor de drinkwateropgaven een plek hebben gekregen in deze visie, dat de noodzaak van de uitbreiding van grondwaterbeschermingsgebieden in de kuststrook wordt beschreven en dat er een aandachtzone komt voor de bescherming van grote transportleidingen. We waarderen het dat in deze visie ook een concretere doorvertaling is gemaakt naar specifieke gebieden waar opgaven samen komen en integrale keuzes moeten worden gemaakt. In de visie worden eerste keuzes gemaakt en wordt soms ook aangegeven hoe deze uitgewerkt gaan worden. Dat geeft het vertrouwen dat deze Omgevingsvisie geen papieren tijger blijft. Toch hebben wij een aantal aandachtspunten waarmee de Omgevingsvisie en de uitwerking daarvan versterkt kan worden. Opmerkingen en tekstuele suggesties zijn opgenomen in de bijlage.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we nader in op de specifieke ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	2	Integrale ruimtelijke keuzes vragen om samenwerking én regie Het maken van integrale ruimtelijke keuzes is complex en vraagt om een afweging van belangen op gebiedsniveau. Hoe ingewikkeld en taai dit is ervaren de drinkwaterbedrijven bij ons gezamenlijke project WAAG (Water Aanvoer en Aanvulling in het Gooi). Met dit project kunnen de drinkwaterbedrijven vanaf 2035 extra drinkwater maken om aan de groeiende vraag in de Metropoolregio Amsterdam te voldoen. Het innamepunt voor oppervlaktewater ligt mogelijk buiten de provincie Noord-Holland en ook de levering van drinkwater zal straks provinciegrenzen overschrijden, zoals nu ook al het geval is. Ook is mogelijk ruimte nodig voor meer leidingen, als ook een locatie voor de zuivering en productie van drinkwater. Dit vraagt om samenwerking met alle partijen in het gebied en dit vraagt ook om samenwerking tussen drie provincies. Bovenal vraagt het om regie en die ontbreekt nog steeds, alhoewel de Provincie Noord-Holland nu eerste stappen heeft gezet. Wij verzoeken de provincie om haar regierol in dergelijke gebiedsprocessen meer te pakken en daarbij ook gebruik te maken van de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt om coördinerend bevoegd gezag te zijn voor alle ruimtelijke procedures of een projectbesluit te nemen. Dit gaat verder dan de beperkte rol die de provincie voor zichzelf in de Ontwerp-Omgevingsvisie ziet, namelijk die van 'Bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen (bijvoorbeeld voor drinkwater of industrie) en voor grondwaterbeschermingsgebieden'. Wij stellen, net als de waterschappen in hun zienswijze, voor dat op korte termijn een vervolgproces wordt ingericht voor de integrale uitwerking en concretisering van samenhangende ruimtelijke- en wateropgaven voor de verschillende deelgebieden binnen de provincie Noord-Holland. Breng, onder regie van de provincie, alle relevante partijen uit ruimtelijk- en waterdomein bij elkaar (zoals de provincie, gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven) om tot integrale afwegingen, keuzes, aanpak en communicatie te komen over samenhangende ruimtelijke- en wateropgaven in deelgebieden.	Wij herkennen de noodzaak en urgentie om integraal te werken en zien ook de toenemende complexiteit in initiatieven als WAAG met betrokkenheid van meerdere overheden en veel stakeholders. Vanuit die noodzaak zullen wij in de diverse gebiedsprocessen bepalen welke rol passend is voor de provincie. Dit wordt niet als zodanig opgenomen in de Omgevingsvisie. Zie ook de beantwoording van ZW_0005, onderdeel 37.
ZW_0116	3	Het verbeteren van de waterkwaliteit vraagt om meer inspanningen Wij missen in de schaarse teksten over waterkwaliteit in deze visie urgentie en daadkracht. De KRW-doelen worden niet gehaald in 2027. Dat is slecht nieuws voor de natuur en ons watersysteem en dat zal ook ruimtelijke consequenties hebben. Ruimtelijke keuzes zoals woningbouw, mobiliteit, industrie, landbouw, luchtvaart en havenontwikkeling kunnen de druk op water en bodem vergroten. Ook kunnen landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving er toe leiden dat de kwaliteit van drinkwaterbronnen achteruitgaat. Bijvoorbeeld het Besluit defensiegereedheid fysieke leefomgeving biedt veel vrijheden voor Defensie om te vervuilen. We verzoeken u om waterkwaliteit nadrukkelijk te verbinden met ruimtelijke keuzes, zoals ook in de OER wordt geadviseerd. Bovendien biedt de Omgevingswet mogelijkheden om in specifieke gebieden regionaal juridisch instrumentarium in te zetten om specifieke overschrijdingen in dat gebied tegen te gaan. Wij vragen u om daar in de uitwerking van deze Omgevingsvisie meer gebruik van te maken.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp - RWBP ligt in de tweede helft van 2027 ter inzage.
ZW_0116	4	In de visie wordt verder benoemd dat ook stoffen die niet KRW-genormeerd zijn, zoals microplastics, medicijnresten en PFAS, 'een aanpak verdienen'. Ook hier ontbreekt urgentie. Voor de productie van drinkwater zijn, doordat de kwaliteit van de bron achteruitgaat, steeds geavanceerdere zuiveringen nodig om deze stoffen uit het water te verwijderen. Deze zuiveringen vragen extra ruimte, extra zoetwater en extra energie. De aanpak van deze stoffen is dus niet alleen een vraagstuk voor de waterkwaliteit, maar ook voor de zoetwaterbeschikbaarheid, energie en ruimte. Aangezien deze in de Provincie Noord-Holland schaars zijn klinkt 'verdienen een aanpak' erg vrijblijvend. We verzoeken u daarom om in de Omgevingsvisie meer urgentie te geven aan de aanpak van deze stoffen en dit vraagstuk concreet te verbinden met zoetwaterbeschikbaarheid, energie en ruimte.	Het generieke beleid voor stoffen ligt bij het Rijk.We delen de zorg van niet genormeerde stoffen. De provincie gaat hier echter niet over. Ook wij hebben onze zorg geuit bij het Rijk en bijvoorbeeld gepleit voor een verbod op PFAS
ZW_0116	5	In de Ontwerp-Omgevingsvisie wordt een gezonde leefomgeving voornamelijk in het licht gezien van geur- en geluidshinder en externe veiligheid. Wij zijn van mening dat de provincie een te enge benadering kiest en vragen u om de gezonde leefomgeving ook te koppelen aan waterkwaliteit en natuur.	In ons Beleidskader Gezonde Leefomgeving definiëren wij 'gezondheid' als 'milieugerelateerde gezondheid'. Blootstelling aan schadelijke stoffen via lucht, water en bodem en hinder (door geluid, geur en (grof)stof) hebben daar invloed op. Hiermee leggen wij de focus op wat 'gezondheidsbescherming' wordt genoemd. Beleid van de provincie dat bijdraagt aan gezondheidsbevordering valt buiten dit beleidskader.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	6	Natuur vraagt om integrale afweging aan de voorkant bij alle ruimtelijke afwegingen Hoewel het principe 'Water en bodem sturend' terecht centraal staat, wordt natuur in de Omgevingsvisie nog te vaak als een losstaand onderdeel behandeld. Door toenemende ruimtelijke druk en klimaatuitdagingen raakt natuur nog verder in de knel en raken biodiversiteitsdoelstellingen buiten zicht. Terwijl vitale natuur de basis is van onder meer schoon (drink)water en 'nature based solutions' op breed draagvlak kunnen rekenen bij maatschappelijke vraagstukken. Daarom vragen wij om natuur direct aan de voorkant integraal mee te wegen bij alle ruimtelijke afwegingen. Dit is ook een voorwaarde om te voldoen aan de Europese wettelijke verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000. Wij verwijzen verder naar de gezamenlijke zienswijze van Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Goois Natuurreservaat, IVN Natuureducatie en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland.	We beamen dat natuur integraal moet worden meegenomen bij ruimtelijke afwegingen. Daarom wordt een afwegingingsprincipe natuur toegevoegd aan de Omgevingsvisie.
ZW_0116	7	De onzichtbare infrastructuur in de ondergrond vraagt om meer bescherming en regie De drinkwaterbedrijven zijn sinds 2023 in gesprek met de provincie om de bescherming vast te leggen van grote watertransportleidingen die door de provincie lopen. Dit gaat om het zo vroeg mogelijk zichtbaar maken van de grote transportleidingen in ruimtelijke kaders zodat er bij ruimtelijke ontwikkelingen, planologie en planexploitatie rekening mee wordt gehouden door gemeenten en ontwikkelaars. Hiermee wordt voorkomen dat deze ondergrondse infrastructuur pas laat in het planproces wordt ontdekt als mogelijke belemmering, wat leidt tot hoge maatschappelijke kosten. We zijn positief gestemd over het feit dat de bescherming van deze leidingen nu in het beleid van de provincie wordt vastgelegd middels het benoemen van een aandachtzone. Echter: dit is niet voldoende. Wij verzoeken u om dit nu op korte termijn uit te werken en vast te leggen in bijvoorbeeld de omgevingsverordening, zoals andere provincies al eerder deden. Door in de omgevingsverordening een instructieregel voor gemeenten op te nemen worden deze geattendeerd op de aanwezigheid van de vitale waterinfrastructuur met een aandachtzone.	Wij onderschrijven het belang van het beschermen van de ondergrondse infrastructuur. De komende periode willen we onze ambitie om aandachtszones te benoemen voor vitale ondergrondse infrastructuur, zoals benoemd in de ontwerp-Omgevingsvisie, nader uitwerken. De wijze waarop deze uitwerking zal plaatsvinden staat nog open. Wij kijken hierbij ook naar een beleidsmatige uitwerking. In dit stadium kunnen we dan ook nog geen uitspraak doen over het opnemen van een instructieregel in onze Omgevingsverordening.
ZW_0116	8	Ook de drinkwatervoorziening vraagt om weerbaarheid Continuïteit in de drinkwatervoorziening is cruciaal voor de volksgezondheid en de openbare orde. We hebben daarom adsorptievermogen, herstelvermogen én aanpassingsvermogen. Bij het uitgangspunt 'streven naar weerbaarheid' mist 'drinkwater'. We vragen u dit toe te voegen. In lijn daarmee valt het ons op dat de weerbaarheid van de vitale infrastructuur, zoals energie, gas, drinkwater en data niet als zodanig wordt genoemd in de paragraaf over weerbaarheid. Het gaat hierbij om de zorg deze infrastructuur in de lucht te houden in het licht van geopolitieke ontwikkelingen en klimaatverandering. Dat vraagt onder meer om robuuste netwerken die voldoende redundant zijn uitgevoerd. De drinkwaterbedrijven in Nederland streven naar strategische koppelingen tussen de verschillende drinkwaternetten. Deze dragen bij aan een hoge mate van leveringszekerheid, flexibel brongebruik, weerbaarheid en maatschappelijk rendement. Deze verbindingen zijn functioneel: ze worden aangelegd waar ze bijdragen aan het collectieve belang – bij calamiteiten, seizoensinvloeden of structurele knelpunten – en worden daadwerkelijk benut. We benaderen drinkwater niet primair vanuit regionale autonomie, maar als een collectief goed dat we bovenregionaal beheren en verdelen.	Dank voor deze suggestie, die wij verwerken.
ZW_0116	9	Schaarste vraagt om meer waterbewustzijn Water wordt net als energie een schaars goed in onze samenleving, zoals de zomer van 2026 demonstreert. Terecht stelt de provincie dat industrie en landbouw meer zelfvoorzienend zullen moeten worden ten aanzien van zoetwaterbeschikbaarheid. In de Ontwerp-Omgevingsvisie is vooral aandacht voor de verdeling van de energieschaarste in relatie tot de economie. Het in de visie genoemde uitgangspunt 'de juiste functies op de juiste plek' geldt echter ook voor watervragende industrie en bedrijven. Water is inmiddels ook een vestigingsfactor geworden. Voor de kwaliteit van het benodigde water hanteren de drinkwaterbedrijven het uitgangspunt 'het juiste water voor het juiste gebruik'. Wij verzoeken u aan beide uitgangspunten in relatie tot water meer aandacht te geven in de Omgevingsvisie en ook aan te geven hoe de provincie daarop gaat sturen.	Het afwegingsprincipe water en bodem als ordenend principe borgt op hoofdlijnen het verzoek. Wij zien geen aanleiding om dit voor drinkwater nader te specificeren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	10	We vinden het opvallend dat er in de visie geen aandacht wordt besteed aan bewust drinkwatergebruik door huishoudens. Bewust drinkwatergebruik is een belangrijke voorwaarde voor een duurzame en toekomstbestendige drinkwatervoorziening. In het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing wordt door rijk, provincies, gemeenten, drinkwaterbedrijven en vele andere partijen samengewerkt aan maatregelen en instrumenten voor bewust drinkwatergebruik. Wij verzoeken u om in de Omgevingsvisie aandacht te besteden aan dit thema en uitvoering van de maatregelen uit dit plan waarvoor de provincie een rol en verantwoordelijkheid heeft. Daarbij vragen wij specifiek om bij de uitwerking van waterbewust bouwen een integrale afweging te maken, waarbij naast drinkwaterbesparing ook voldoende aandacht wordt besteed aan de beheersing van gezondheidsrisico's, een doelmatige kosten-batenverhouding en milieuprestaties.	Drinkwaterbesparing en bewustwording zijn onderwerpen die verder worden uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodem Programma.
ZW_0116	11	De duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening vraagt om een ruimere invulling van de provinciale zorgplicht De drinkwaterbedrijven waarderen de aandacht in deze Ontwerp-Omgevingsvisie voor de opgave waarvoor we met elkaar staan om ook in de toekomst genoeg en betrouwbaar drinkwater te kunnen leveren aan de inwoners en bedrijven in Noord-Holland. De drinkwaterbedrijven hebben een publieke taak om daarvoor zorg te dragen. We hebben een wettelijke leveringsplicht om schoon en veilig drinkwater te leveren aan alle huishoudens en bedrijven binnen het distributiegebied. En we hebben ook een wettelijke zorgplicht voor de uitvoering van de openbare drinkwatervoorziening binnen het distributiegebied. Maar we kunnen dat niet alleen en hebben daarbij steun en inzet van alle overheden nodig. Daarom is vastgelegd in de Drinkwaterwet dat alle overheden in hun rol als bestuursorgaan een wettelijke zorgplicht hebben voor de 'duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening'. Bovendien geldt deze duurzame veiligstelling als 'een dwingende reden van groot openbaar belang.' Dit is wettelijk geen 'mede-zorgplicht' zoals in de Ontwerp-Omgevingsvisie staat, maar een 'zorgplicht'. Wij verzoeken u dit op de juiste manier te verwoorden in de Omgevingsvisie. Zowel bij de provincie Noord-Holland als ook bij andere overheden bestaat te vaak onduidelijkheid over wat die zorgplicht inhoudt. De zorgplicht krijgt vorm en inhoud door expliciet afwegingen te maken en gemotiveerd te kiezen voor een meer of minder vergaande invulling. Die afweging kan plaatsvinden in de ruimtelijke ordening, het waterbeheer, in het milieu-, landbouw-, energie en mijnbouwbeleid en het beleid voor stoffen en producten. Ook het natuurbeleid is heel relevant voor de drinkwatervoorziening, omdat de natuur daar onder meer als zuiveringsstap en als natuurlijke buffer een belangrijke rol heeft. Robuuste en veerkrachtige natuur biedt bovendien de beste bescherming van onze drinkwaterbronnen. De provincie Noord-Holland beperkt de omschrijving van de zorgplicht in deze Ontwerp-Omgevingsvisie echter tot 'grondwatertaken (onttrekkingen en bronbescherming) en ruimtelijke taken'. Wij vinden dat dit een zeer beperkte invulling van de zorgplicht is en verzoeken u dit te heroverwegen.	Indiener geeft terecht aan dat het zorgplicht betreft en niet medezorgplicht. Dit passen wij aan. Daarnaast nemen wij de reikwijdte van de zorgplicht breder op.
ZW_0116	12	Tot slot: we zien er naar uit om in de toekomst samen verder te werken aan een toekomstbestendig Noord-Holland, onder meer door de uitwerking van deze visie in programma's, gebiedsprocessen en ander instrumentarium.	Behoeft geen beantwoording
ZW_0116	13	Sommige termen die gebruikt worden kloppen niet. Bijvoorbeeld: we winnen geen drinkwater, maar water (met uitzondering misschien van de winning van grondwater in Laren die geen verdere bewerking behoeft). Er moet dan nog veel gebeuren voordat er drinkwater uit de kraan stroomt. Gesuggereerde terminologie ter inbreng voor de gehele omgevingsvisie bijv. in een begrippenlijst: • Drinkwaterproductie: het proces om drinkwater mee te produceren • Drinkwaterkwaliteit: de kwaliteit van drinkwater zoals wettelijk vastgelegd in het Drinkwaterbesluit • Drinkwaterwinning: het type winning waarmee water uit de bodem (grondwater) of oppervlaktewater wordt gehaald ten behoeve van drinkwaterproductie • Innamepunt voor drinkwater: een locatie waar oppervlaktewater of kwelwater wordt ingenomen ten behoeve van drinkwaterproductie • Waterkwaliteit: de chemische en ecologische toestand van water vormen samen de waterkwaliteit	Dank voor deze voorstellen, we zullen de terminologie op sommige plekken wijzigen. Opmerking met betrekking tot "drinkwaterwinning". Dit woord komt 16 keer voor in de Omgevingsvisie. Strikt genomen zou er winning van water moeten staan. Dit wijzigen wij echter niet, omdat winning van water ook breder geïnterpreteerd kan worden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	14	Pag. 26 Niet alleen de concentraties van bepaalde aangewezen stoffen vragen om aandacht, ook stoffen die niet KRW genormeerd zijn, zoals microplastics, medicijnresten en PFAS, verdienen een aanpak. 'Verdienen' klinkt veel te vrijblijvend. Voor drinkwaterproductie is dit essentieel, omdat er steeds geavanceerdere zuiveringen nodig zijn om deze stoffen uit het water te verwijderen. Deze zuiveringen vragen extra water, ruimte en energie (zie ook de onderbouwing in zienswijzebrief). Tekstsuggestie: "vragen een aanpak. Voor de productie van drinkwater zijn steeds geavanceerdere zuiveringen nodig om deze stoffen uit het water te verwijderen. Deze zuiveringen vragen extra water, ruimte en energie."	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	15	Pag 39 4e hoofdpunt: De grondwaterbeschermingsgebieden worden aangepast en daar waar nodig vergroot om de vervuiling van drinkwaterbronnen tegen te gaan. Dit zou moeten gaan om 'het risico op vervuiling tegen te gaan'. Waarom wordt dit beperkt vervuiling? Hier zou ook verhogen van capaciteit of verplaatsen van infiltratie en/of winning onder kunnen vallen als reden tot vergroten/aanpassen.	Dank voor deze suggestie, wij hebben deze suggestie niet overgenomen.
ZW_0116	16	Pag 44 Ruimte voor waterberging, ruimte voor versterking en verbreding van keringen, ruimte voor het beschermen van (drink)waterkwaliteit en ruimte voor wateropslag. Hier is de zin iets te kort door de bocht. Het gaat om 'ruimte voor het beschermen en verbeteren van waterkwaliteit en ruimte voor drinkwaterproductie, -transport, –buffers en infiltratie'.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	17	Pag 45 Figuur 15 kaart We zien op deze kaart niet de zoekgebieden voor Weesperkarspel en Loenderveen & koppeling Amsterdam-Noord terug zoals via GIS aangeleverd en getoond op de kaart 'Ruimteclaims drinkwater' in de Defacto onderlegger Ruimteclaims water en bodem (p. 35). Ook de extra ruimteclaim voor de uitbreiding van de bestaande vestigingen Weesperkarspel en Loenderveen ontbreekt. Dit is nodig i.v.m. de benodigde uitbreidingen van de productiecapaciteit op korte en (middel)lange termijn.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	18	Pag 51 Beschermingszone rond huidige regionale drinkwaterleidingen Dit moet zijn: 'regionale waterleidingen'. Door de WRK-leidingen stroomt namelijk geen drinkwater, maar ruwwater.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	19	Pag 51 Grondwaterbeschermingsgebieden Grondwaterbeschermingsgebied bij Hoorn ontbreekt.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	20	Pag 70 Waar de provincie op inzet: Koppeling tussen robuuste en veerkrachtige natuur en bescherming van de drinkwaterbronnen ontbreekt	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	21	Pag. 70 Mede-zorgplicht: Mede-zorgplicht: wijzigen in "zorgplicht" (zie ook onderbouwing in zienswijzebrief)	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	22	Pag 70 een duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening: Wettelijke taak zuiver benoemen: dat de provincie ook wil streven naar duurzame drinkwatervoorziening is mooi, maar secundair aan de veiligstelling (zie ook pagina 144)	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	23	Pag 70 Bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen (bijvoorbeeld voor drinkwater of industrie) en voor grondwaterbeschermingsgebieden De provincie is ook bevoegd gezag voor natuurvergunningen en kan coördinerend bevoegd gezag zijn voor omgevingsvergunningen. Deze zijn heel relevant voor drinkwater. Verzoek om deze toe te voegen.	Dank voor de suggesties. De suggestie over het bevoegd gezag ten aanzien van natuurvergunningen kunnen wij overnemen. De suggestie over het coördinerend bevoegd gezag voor omgevingsvergunningen is optioneel maar wel zeer afhankelijk van context. Deze nemen wij niet over want het is een generiek instrumentarium dat ook voor andere initiatieven ingezet kan worden.
ZW_0116	24	Pag 70 grondwaterbeschermingsgebieden: Verzoek om toe te voegen: ', waaronder waterwingebieden.'	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	25	70 -Laatste zin linkerkolom: waarom vraagt disbalans vraag-aanbod van droge periodes om beschermen van drinkwater tegen vervuiling? -Ja, het vraagt meer drinkwater, maar beschermen tegen vervuiling is ook in natte periode van belang. Herschrijven naar bv. 'beter beschermen' of 'meer beschermen'	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	26	71 -We hechten daarom groot belang aan het klimaatbestendig inrichten en functioneren van vitale en kwetsbare functies, zoals energie, drinkwater, transport, telecom en gezondheidszorg. De provincie stelt hiervoor richtinggevende kaders en randvoorwaarden op -Toevoegen dat deze richtinggevende kaders en randvoorwaarden in afstemming met de vertegenwoordigers van deze vitale functies worden opgesteld.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	27	72 -De zoekgebieden voor nieuwe infiltratie- en wingebieden bevinden zich in de binnenduinrand en op de Utrechtse Heuvelrug en sluiten aan op de bestaande gebieden met dezelfde functie.-Verzoek om dit breder te benaderen, dus over de provinciegrenzen heen en vanuit Water-Bodem sturend, rekening houdend met bestaande ruimtelijke functies (zoals drinkwaterwinning en lopende ontwikkelingen op en rond de Heuvelrug). Dit vraagt een integrale samenwerking tussen provincies, waterschappen, drinkwaterbedrijven, etc.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	28	72 -'en sluiten aan op de bestaande gebieden met dezelfde functie' -Is beperkt opgeschreven. Of een gebied geschikt is wordt niet primair bepaald door wel/niet aansluitend te zijn. Liever 'en sluiten bij voorkeur aan'	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	29	82 en 60/61 -In het Ontwerpprogramma VAWOZ (lag in juni ter inzage) staat op pag 88: 'Dit betekent dat de routes en locaties voor de verschillende voorkeursalternatieven in dit Programma VAWOZ op dit moment geen juridische borging kennen. Op grond van de Omgevingswet moeten medeoverheden wel rekening houden met nationaal beleid in hun plannen en regels.' In de Ontwerp omgevingsvisie NH wordt VAWOZ vermeld. PNH schrijft (pag 60/61): 'we zetten in op aanlandingen van wind op zee, daar waar de (toekomstige) vraag zich concentreert. Alleen als voor nationale en internationale ontwikkelingen en weerbaarheid de doorvoer van elektriciteit noodzakelijk is, zal worden onderzocht of dit door Noord-Holland gerealiseerd kan worden. Wij geven in dat geval de voorkeur aan ondergrondse diepe aanlandingen met gelijkstroomkabels' en (pag 82): 'In de MRA wordt al 2,1 GW aangeland bij Wijk aan Zee. De provincie streeft aanvullend hierop naar één extra aanlanding van 2GW bij Westpoort (op A9 Zuid), en één aanlanding van 700MW op station Velsen. Station Vijfhuizen is een alternatief voor een 700MW aanlanding mits dit uit onderzoek haalbaar en wenselijk blijkt. Met deze aanlandingen wordt voorzien in de verwachte vraag rondom het Noordzeekanaalgebied. Meer aanlandingen zijn onwenselijk zolang de vraag niet toeneemt.' De beredenering is sterk vanuit economie en met 'oog voor omgevingskwaliteit' (pag 124). Die laatste wordt niet concreet gemaakt. Is er bij deze keuze rekening gehouden met de natuur (duingebied) en de drinkwatervoorziening (boven en ondergronds in het duingebied)? Zo ja, hoe. Zo nee, waarom niet?	Het Rijk is bevoegd gezag en initiatiefnemer voor het programma VAWOZ. Binnen dit programma is onderzoek gedaan naar de impact op natuur en de drinkwatervoorziening. De resultaten hebben een belangrijke rol gespeeld in de afweging. Dit is terug te lezen in het ontwerp programma en de onderzoeksdocumenten van de IEA en planMER (Programma Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee (VAWOZ) - (Ontwerp)programma | RVO.nl).
ZW_0116	30	89 -We werken samen met landbouworganisaties, terreinbeheerders, bedrijven en andere overheden aan maatregelen om stikstof uitstoot te verminderen en de natuur te versterken. Zo is met de landbouwsector een overeenkomst gesloten voor generieke emissiereductie. Hierin is afgesproken om toe te werken naar een programmatische aanpak stikstof en natuurherstel voor alle sectoren, gericht op structurele geborgde emissiereductie en geborgd natuurherstel om vergunningverlening (weer) mogelijk te maken.-Drinkwaterbedrijven zijn ook terreinbeherende organisaties. De provincie heeft wel een overeenkomst gesloten met de landbouwsector, maar niet met de natuursector. Graag in deze tekst aangeven hoe er afspraken worden gemaakt met de natuursector.	In de paragraaf over stikstof staan twee voorbeelden, een gesloten overeenkomst en een roadmap. Het is hierbij niet de bedoeling uitputtend te zijn en alle overeenkomsten die gesloten zijn of gesloten moeten worden te benoemen. Er zijn daarnaast ook nog veel afspraken te maken die we niet expliciet opnemen in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is immers bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0116	31	94 -Ontwikkelrichting: De woningbouwopgave vraagt daarnaast om oplossingen voor knelpunten zoals rond stikstof, netcongestie, geluid en om ruimte voor groen, water, energie en circulaire voorzieningen. -Randvoorwaardelijk voor woningbouw in Noord Holland is ook de aansluiting van de woningen op het drinkwaternet. Dit wordt in de hele paragraaf over Wonen (paragraaf 5.13) nu niet benoemd. De drinkwaterbedrijven in Noord Holland werken momenteel hard aan het realiseren van voldoende productielocaties om tekorten in de toekomst te voorkomen. Ook in de Ontwerp Nota Ruimte van het Rijk wordt dit benoemd: "De beschikbaarheid van voldoende drinkwater en de zuiveringscapaciteit van rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn belangrijke randvoorwaarden bij de ontwikkeling van woningbouwlocaties." We vragen u daarom drinkwater als randvoorwaarde op te nemen in deze paragraaf.	In het afwegingskader is ook het afwegingsprincipe warer en bodem als ordenend principe benoemd. Deze gelden voor alle gebieden en ontwikkelingen. We zijn terughoudend in het benoemen van water en bodem bij elk deelonderwerp.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	32	104 -6. De visie: Gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen. Kaartmateriaal in dit onderdeel van de Ontwerp-omgevingsvisie -We begrijpen dat de kaartjes in dit hoofdstuk bewust zeer schematisch zijn gemaakt, maar door de plaatsing en benaming van de drinkwateropgaven in de kaartjes roepen ze veel vragen op. Er is een prachtig rapport gemaakt ter onderbouwing van deze omgevingsvisie door Defacto (Ruimtelijke claims water en bodem in de provincie Noord-Holland) met veel beter kaartmateriaal. Verzoek om de schematische kaartjes te toetsen aan deze kaarten, zodat plaatsing en benaming van de drinkwateropgaven beter kloppen.	We hebben de kaarten nagelopen en hebben deze verbeterd. Sommige punten uit de deelkaarten van Defacto zijn te gedetailleerd om op te nemen op de synthesekaarten in de Omgevingsvisie. Uiteraard blijft dit materiaal beschikbaar bij verdere uitwerking.
ZW_0116	33	123 -Ten tijde van extreme droogte komt er bij het schutten te veel zout water door de sluis. Er is dan onvoldoende water uit de rivier de Lek om het zoute water terug te duwen. Het indringend zout bedreigt de waterinname voor drinkwater langs het Amsterdam-Rijnkanaal. -Tekst graag aanpassen: ‘Ten tijde van extreme droogte dringt er vanuit het Noordzeekanaal bij het schutten […] Het indringend zout is een potentiële bedreiging voor innamepunten voor drinkwater langs zowel het Amsterdam-Rijnkanaal, Lekkanaal als de Lek.’	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	34	126 -We wijzen zoekgebieden aan in de binnenduinrand van Noord- en Zuid-Kennemerland waar in de toekomst drinkwater geïnfiltreerd en gewonnen kan worden. Dat betekent dat tijdelijk binnen het zoekgebied geen onomkeerbare ontwikkelingen worden toegestaan die strijdig kunnen zijn met drinkwaterwinning. Om het gebied niet onnodig lang op slot te zetten, zal op korte termijn onderzoek plaatsvinden naar een preciezere aanduiding voor een reservering. -We worden graag nauw betrokken bij het aangekondigde onderzoek naar de preciezere aanduiding van de reservering. NB: Er is geen sprake van drinkwater infiltreren. Graag wijzigen in ‘waar in de toekomst water geïnfiltreerd wordt t.b.v. de drinkwaterwinning’	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	35	127 -Het vestigen van een zoekgebied om een exacte reservering voor een toekomstige locatie voor drinkwaterwinning te verzekeren -Tekst graag wijzigen in ‘..om exacte reserveringen voor toekomstige locaties voor infiltratie en drinkwaterproductie te verzekeren’	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	36	128, 129 -Drinkwaterinfiltratie en drinkwaterinfiltratiegebieden -We infiltreren geen drinkwater, daarom graag wijzigen naar ‘infiltratiegebieden t.b.v. de drinkwatervoorziening’	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	37	130 -In de duinen vindt sinds 1853 drinkwaterwinning plaats, wat invloed heeft gehad op de waterhuishouding in de binnenduinrand. De drinkwaterwinning in Overveen is aan het begin van deze eeuw gestopt, maar is gezien het dreigende tekort weer opnieuw in beeld voor diepte-infiltratie. PWN doet onderzoek naar heringebruikname. -Graag vervangen door: ‘maar het gebied is gezien het dreigende tekort weer opnieuw in beeld voor drinkwaterproductie, dit keer door gebruik te maken van infiltratie van rivierwater, waardoor de waterbalans in evenwicht blijft. PWN doet onderzoek naar heringebruikname’. (noot: tot begin deze eeuw werd duinwater rechtstreeks gewonnen, waardoor de natuur dreigde te verdrogen, nu gaan we water infiltreren, hetgeen de waterbalans niet verstoort)	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken
ZW_0116	38	134 -Daarnaast zullen we de drinkwatertracés voorzien van een bescherming door onomkeerbare ontwikkelingen tegen te gaan. -Graag vervangen door ‘.. zullen we zowel de huidige als toekomstige leidingtracés t.b.v. de drinkwatervoorziening voorzien van…	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze overnemen, met dien verstande dat het gaat om de grotere leidingtracés.
ZW_0116	39	134 -Ook de uitbreiding Weesperkarspel en Loenderveen – gericht op het structureel inzetten van extra voorgezuiverd ARK-water via de Waterleidingplas – vraagt ruimte voor de uitbreiding van de plas, leidingwerk en zuivering.[..] -Deze tekst graag aanvullen: […] = Door de benodigde uitbreidingen van de productiecapaciteit op korte en (middel)lange termijn ligt er ook een extra ruimteclaim voor de uitbreiding van de bestaande vestigingen Weesperkarspel en Loenderveen. Daarnaast vraagt de beoogde uitbreiding van de koppeling tussen PWN en Waternet in Amsterdam-Noord om ruimte.	De voorgestelde ruimteclaim kan valide zijn maar past niet bij het schaalniveau waarop de Omgevingsvisie uitspraken doet. Deze horen wat ons betreft eerder thuis in het omgevingsplan.
ZW_0116	40	144 -Bijlage 4: afwegingsprincipe 2. Zorgplicht om te zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening. -Hier wordt aangegeven dat het de wettelijke taak is van de provincie om te zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening. Dit klopt niet als er gekeken wordt naar de tekst uit de Drinkwaterwet (artikel 2). Hierin gaat het niet om de zorgplicht voor een duurzame drinkwatervoorziening, maar om de zorg voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. We vragen u in de Omgevingsvisie de tekst aan te houden uit de Drinkwaterwet.	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0116	41	144 -Bijlage 4: Afwegingsprincipe 2 Medezorgplicht op grond van de Drinkwaterwet, via grondwatertaken (onttrekkingen en bronbescherming) en ruimtelijke taken. -Medezorgplicht: graag wijzigen in “zorgplicht” (zie onderbouwing in zienswijzebrief) De zorgplicht van de provincie gaat verder dan haar eigen wettelijke grondwatertaken en ruimtelijke taken (zie onderbouwing in zienswijzebrief): graag aanpassen in de tekst	Dank voor deze suggestie, wij zullen deze verwerken.
ZW_0116	42	145 -Provinciaal belang: Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater. -Wat opvalt is dat het ‘Zorgdragen voor de beschikbaarheid van voldoende gezond drinkwater’ in de ontwerp-Omgevingsvisie gezien wordt als taak van provinciaal belang. In tegenstelling tot de eerder genoemde ‘Zorgplicht om te zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening’ die wordt gezien als wettelijke taak. De Drinkwaterwet beschrijft een gedeelde zorgplicht, voor bestuursorganen en drinkwaterbedrijven. Door deze gedeelde zorgplicht zijn bestuursorganen en drinkwaterbedrijven afhankelijk van elkaar en kan de ene partij niet voldoen als de ander niet voldoet. Er zal dus nauw samengewerkt moeten worden om aan de gedeelde zorgplicht te kunnen voldoen. De gehele zorgplicht is dus een wettelijke taak en niet deels een ‘provinciaal belang’. Tevens vragen we u, ook hier, de tekst uit de Drinkwaterwet aan te houden. De huidige tekst ‘Drinkwater is een basisbehoefte. Dit is een wettelijke taak ….. voor de drinkwaterbedrijven’ klopt namelijk niet. Wat wij zien als ‘provinciaal belang’ als het gaat om de drinkwatervoorziening is de gemeente- en regio-overstijgende aard van het drinkwatersysteem. In belang van de inwoners van Noord-Holland is het aan de provincie om hier te zorgen voor ‘regionale samenhang en doorzettingskracht’. Graag zien we dit als provinciaal belang opgenomen in bijlage 4.	Dank voor deze suggestie. Het Provinciaal belang is een robuust watersysteem met als onderdeel daarin de drinkwatervoorziening die regio-overstijgend is. De suggestie over het wettelijk kader in drinkwaterwet nemen we over in bijlage 4.
ZW_0117	1	Wij hebben met belangstelling kennisgenomen van uw ontwerp-Omgevingsvisie. De ambitie om te komen tot een duurzame, toekomstbestendige en economische provincie onderschrijven wij van harte. Vanuit Noord-Holland Noord wordt op deze ontwerp-Omgevingsvisie een gezamenlijke zienswijze ingediend door de regio’s Alkmaar, Westfriesland en de Kop van Noord-Holland. Daarin wordt vanuit het perspectief van Noord-Holland Noord als samenhangende regio ingegaan op de belangrijkste regionale opgaven, kansen en ontwikkelrichting. Die zienswijze bouwt voort op de inzichten die zijn opgedaan bij de totstandkoming van het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. Met deze zienswijze vragen de zes gemeenten in Regio Alkmaar, in aanvulling op de gezamenlijke zienswijze van Noord-Holland Noord, nadrukkelijk aandacht voor de regionale opgaven, kwaliteiten en ontwikkelkansen die bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling van onze regio én haar bijdrage aan de provinciale ambities. Wij herkennen de uitgangspunten van het ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord in de ontwerp-Omgevingsvisie. Tegelijkertijd zien wij kansen om de bijdrage van Regio Alkmaar aan de provinciale ambities op het gebied van wonen, bereikbaarheid, economie en leefomgeving nadrukkelijker zichtbaar te maken. Daarmee kan de Omgevingsvisie niet alleen richting geven aan de ontwikkeling van Noord-Holland Noord, maar ook de uitvoering van gezamenlijke provinciale en regionale opgaven versterken. Vanuit dat perspectief vragen wij aandacht voor de volgende vijf samenhangende aandachtspunten: 1. Een sterkere positionering van Regio Alkmaar als samenhangend regionaal systeem binnen de provincie; 2. Versnelling van de woningbouw en uitvoerbare randvoorwaarden; 3. Het versterken van de regionale bereikbaarheid als basis voor ontwikkelingen; 4. Voldoende ruimte voor economische ontwikkeling, innovatie en circulaire transities; 5. Een toekomstbestendig landelijk gebied, waarin landbouw, natuur, recreatie en klimaatopgaven in samenhang worden benaderd. In het vervolg van deze zienswijze lichten wij deze aandachtspunten nader toe.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan wij per onderdeel in op de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	2	1. Samenhangend regionaal systeem De gebiedsgerichte en samenhangende benadering van ruimtelijke opgaven in de ontwerp-Omgevingsvisie sluit goed aan bij de samenwerking tussen provincie en regio in het kader van het Ontwikkelperspectief NHN. Positief is ook dat Noord-Holland Noord en Regio Alkmaar worden erkend als een regio die een belangrijke bijdrage levert aan de provinciale en landelijke opgaven op het gebied van wonen, economie, energietransitie en leefomgeving. De Regio Alkmaar vervult daarbij een steeds belangrijkere rol als complementaire ontwikkelregio binnen de provincie, waar woningbouw, economische ontwikkeling, innovatie, voedselproductie en landschappelijke kwaliteit in samenhang kunnen worden versterkt. De strategische ligging ten opzichte van de Metropoolregio Amsterdam en de verbinding tussen wonen, werken, onderwijs, mobiliteit, voorzieningen en het landelijk gebied vormen daarbij een belangrijke kracht. Wij zien kansen om Regio Alkmaar in de Omgevingsvisie explicieter en consistenter te positioneren als één samenhangend regionaal systeem, zodat deze kwaliteiten, de onderlinge relaties tussen de opgaven en hun bijdrage aan de provinciale en nationale opgaven sterker tot uitdrukking komen. In hoofdstuk 6 (‘Gebiedsgerichte keuze en provinciale belangen') zijn de opgaven en thema's op het schaalniveau van Regio Alkmaar versnipperd en per deelopgave benaderd in vijf afzonderlijke gebiedsparagrafen. Hoewel Regio Alkmaar krachtig en sterk is, staat zij niet op zichzelf: de regio maakt deel uit van meerdere bovenregionale netwerken. Een meer integrale benadering doet daarom beter recht aan de feitelijke samenhang en betekenis van de regio. In de Alkmaarse Corridor worden ruim 20.000 woningen gerealiseerd, grotendeels binnenstedelijk en geclusterd rond de OV-knooppunten. Daarmee geeft de regio invulling aan de provinciale ambitie om verstedelijking te concentreren op goed bereikbare locaties. Het verder versterken van de regionale werkgelegenheid, de innovatieve clusters en het HBO- en beroepsonderwijscluster in Alkmaar en Dijk en Waard is daarbij essentieel. Alleen door wonen, werken, onderwijs en bereikbaarheid in samenhang te ontwikkelen, kan Regio Alkmaar haar rol als aantrekkelijke woon-, werk- en kennisregio verder uitbouwen en een substantiële bijdrage leveren aan de provinciale ambities. De verstedelijkingsopgave staat bovendien niet op zichzelf, maar hangt nauw samen met de kwaliteiten en opgaven in het omliggende landelijk gebied. De samenhang tussen stedelijke ontwikkeling, economische groei en het landschap - waaronder de kust, de binnenduinrand en de veengebieden- is bepalend voor de leefkwaliteit, aantrekkingskracht en brede welvaart van de regio. Juist deze wisselwerking vraagt om een integrale benadering op regionaal niveau.	Wij danken de gemeente voor haar zienswijze. Wij onderkennen de samenhang tussen de verschillende opgaven in de regio. In onze Omgevingsvisie geven wij in de algemene hoofdstukken ook blijk van de samenhang tussen opgaven. De gebiedsparagrafen in hoofdstuk 6 (nu 7) dienen een ander doel dan een compleet of uitputtend beeld te schetsen van een regio of om het gehele grondgebied van de provincie af te dekken. Het doel van de gebiedsparagrafen is afgebakend ingegeven door de analyse dat in een gebied meerdere regionale opgaven zich opstapelen. Daarnaast zijn er in de besproken gebieden een of meerdere provinciale belangen in het geding. Deze keuze doet niks af aan onze erkenning van de bestuurlijke regio's, die in de rest van de omgevingsvisie stevig zijn neergezet en waarmee we de samenwerking sterk waarderen. Dat geldt ook voor de samenwerking die we hebben rond het opstellen van het Ontwikkelperspectief NHN. Wij zien er naar uit om de gezamenlijke koers die we daarin voor de regio Alkmaar voorzien verder uit te werken in de nog op te stellen Uitvoeringsagenda's en -programma's.
ZW_0117	2a	Wij vragen de provincie daarom om: - Regio Alkmaar explicieter te positioneren als samenhangend regionaal systeem; - De samenhang tussen de verschillende gebiedsgerichte uitwerkingen binnen Regio Alkmaar explicieter te beschrijven; - De bijdragen van Regio Alkmaar in de provinciale opgaven op het gebied van wonen, werken, bereikbaarheid en leefomgeving nadrukkelijker te verankeren; - De integrale, gebiedsgerichte benadering uit de samenwerking rondom het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord herkenbaar terug te laten komen en door te laten werken in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie. Op deze wijze kan de Omgevingsvisie beter aansluiten bij de regionale dynamiek en ontstaat een stevige basis voor de gezamenlijke uitvoering van de provinciale, regionale en lokale ambities.	Zie de beantwoording bij ZW_0117 subnummer 2.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	3	2. Versnelling van de woningbouw en uitvoerbare randvoorwaarden Als centrumregio binnen Noord-Holland Noord en als complementaire ontwikkelregio ten opzichte van de Metropoolregio Amsterdam beschikt Regio Alkmaar over een sterke uitgangspositie om wonen, werken en voorzieningen in samenhang verder te ontwikkelen. Wij onderschrijven dan ook de ambitie van de provincie om de woningbouwproductie te versnellen en prioriteit te geven aan betaalbare woningen voor diverse doelgroepen. Daarbij is het van belang dat woningbouw bijdraagt aan gezonde en toekomstbestendige woonomgevingen, waarin wonen, voorzieningen, groen en bereikbaarheid in balans zijn. Voor een succesvolle uitvoering vragen ook netcongestie, energie-infrastructuur en stikstof nadrukkelijk aandacht. Op deze thema's zien wij een belangrijke rol voor de provincie als verbindende en regisserende overheid. Zonder voortgang op deze vraagstukken komt de realisatie van zowel de provinciale als nationale woningbouwambities onder druk te staan. Om de woningbouwambities daadwerkelijk te realiseren, is blijvende inzet nodig op de volgende randvoorwaarden: - Een goed functionerend mobiliteits- en infrastructuurnetwerk, met bijbehorende investeringen vanuit Rijk en provincie; - Voldoende capaciteit op het energienetwerk en tijdige uitbreiding van de energie-infrastructuur, waarbij de provincie actief samenwerkt met gemeenten en netbeheerders aan oplossingen voor netcongestie en versnelling; - Het creëren van duidelijkheid en ontwikkelruimte rondom stikstof, met een belangrijke provinciale verantwoordelijkheid om, samen met Rijk en regio, actief te sturen op oplossingen en te komen tot een voortvarende aanpak die zowel natuurherstel als ruimtelijke ontwikkeling mogelijk maakt; - Een uitvoeringsgerichte benadering waarbij procedures en onderzoekslasten proportioneel blijven en de focus ligt op realisatie.	Wij herkennen de opgave die indiener als Regio Alkmaar ziet. De provincie zet zich blijvend in op de genoemde randvoorwaarden. In de woondeal en de volkshuisvestingsprogramma's zullen wij afspraken met elkaar maken over de rol die eenieder pakt om de woningbouw te versnellen.
ZW_0117	4	Wij onderschrijven het provinciale uitgangspunt om de woningbouwopgave primair binnen bestaand stedelijk gebied en rond OV-knooppunten te realiseren, waaronder in de Alkmaarse Corridor. Daarbij vragen wij nadrukkelijk aandacht voor gemeenten en dorpen die daar geen onderdeel van uitmaken. Ook daar ligt een substantiële woningbouw- en leefbaarheidsopgave. Dat betekent dat de provinciale woningbouwstrategie niet uitsluitend vanuit de corridor- en OV-knooppuntenbenadering kan worden ingevuld, maar ook ruimte moet bieden voor dorpsgerichte ontwikkeling die bijdraagt aan de vitaliteit en het voorzieningenniveau van de verschillende dorpen en kernen. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een evenwichtige bevolkingssamenstelling, maken het mogelijk dat jongeren, gezinnen en ouderen in hun eigen woonomgeving kunnen blijven wonen en ondersteunen het behoud van voorzieningen, verenigingen en sociale cohesie. Bovendien kunnen zij bijdragen aan een zorgvuldig afgeronde dorpsstructuur en een kwalitatieve verbinding tussen dorp en landschap. Daarmee leveren zij niet alleen een bijdrage aan de woningbouwopgave, maar ook aan de brede leefbaarheid van de regio.	Wij delen de visie om woningbouw mogelijk te maken in kernen en dorpen ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit. Op dit moment heeft de provincie al als uitganspunt dat woningbouw bij kleinere kernen in het Beschermd Landschap tot 25 woningen mogelijk gemaakt kan worden. Ook meer dan 25 woningen zijn mogelijk in het Beschermd Landschap door middel van maatwerk. De mogelijkheden voor woningbouw in het Landelijk Gebied blijven bestaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	5	Wij waarderen dat de Omgevingsvisie hiervoor ruimte biedt en het belang van leefbare dorpen en kernen expliciet onderkent. Om deze ambitie ook in de praktijk te kunnen realiseren, vragen wij aandacht voor een werkbare toepassing van het maatwerk binnen Beschermd Landschap (BL). Proportionele onderzoekseisen, voorspelbare procedures en voldoende afwegingsruimte zijn daarbij van groot belang. Zo kunnen kansrijke woningbouwinitiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid van dorpen en kernen tijdig tot ontwikkeling komen. Wij vragen de provincie daarom om: - Samen met het Rijk, gemeenten en netwerkbeheerders te blijven investeren in de randvoorwaarden voor woningbouw, waaronder bereikbaarheid, energie-infrastructuur, het verminderen van netcongestie en het creëren van voldoende ontwikkelruimte binnen de stikstofopgave; - De ambitie voor voldoende en betaalbare woningbouw te ondersteunen met een uitvoeringsgerichte aanpak, gericht op versnelling van woningbouwrealisatie en het wegnemen van belemmeringen voor kansrijke projecten; - Gemeenten voldoende ruimte te bieden voor woningbouw en lokaal maatwerk in beschermd landschap voor de vitaliteit en leefbaarheid in dorpen en kernen, en daarbij te sturen op een integrale afweging van belangen, en een werkbare, proportionele en voorspelbare toepassing van beleid en procedures.	Wij delen de oproep om blijvend te investeren in de randvoorwaarden van woningbouw. In de Woondeal zullen wij hiervoor afspraken maken met elkaar en met het Rijk. Ook delen wij de oproep om voldoende betaalbare woningen te realiseren. Dit wordt verder uitgewerkt in het volkshuisvestingsprogramma. De mogelijkheden om woningbouw tot 25 woningen in BL en maatwerk voor meer dan 25 woningen in BL te realiseren zullen dit jaar geevalueerd. Graag horen we in dat proces de input van gemeenten op het al bestaande beleid rondom maatwerk.
ZW_0117	6	3. Versterken van regionale bereikbaarheid als basis voor ontwikkeling In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt, mede vanuit de urgentie van de woningbouwopgave, gekozen voor het loslaten van het principe ‘eerst bewegen, dan bouwen’. Het voorkomen van verdere vertraging van de woningbouw is ook voor Regio Alkmaar een belangrijk uitgangspunt. Bereikbaarheid vormt echter een belangrijke succesfactor voor het realiseren van de gezamenlijke ambities op het gebied van wonen, werken en leefbaarheid. Juist de versnelling van de woningbouw, in combinatie met economische groei en het behoud van leefbaarheid, vraagt om een robuust mobiliteitssysteem dat tijdig meegroeit met de ontwikkeling van de regio. Het gezamenlijk investeren in een goede regionale bereikbaarheid, zowel over de weg, maar ook over spoor en met goede OV- en fietsontsluiting is randvoorwaardelijk voor het realiseren van de opgaven in NHN. Ook de veranderende geopolitieke situatie en de groei van bijvoorbeeld de Koninklijke Marine in Den Helder benadrukken het belang van een robuust mobiliteitssysteem, juist in deze regio. In een context van schaarste vraagt dit om een eensgezinde en strategische inzet, gerichte investeringen in het bestaande netwerk en het versterken van cruciale verbindingen die bepalend zijn voor de bereikbaarheid en ontwikkelkracht van NHN. Wij vragen de provincie daarom om: - Bereikbaarheid blijvend als volwaardige randvoorwaarde te betrekken bij ruimtelijke, economische en woningbouwontwikkelingen en de samenhang tussen verstedelijking en mobiliteit expliciet te blijven borgen; - Een actieve regierol te vervullen bij de programmering, prioritering en financiering van provinciale mobiliteitsinvesteringen die bepalend zijn voor het realiseren van de woningbouwen economische opgaven; - De multimodale Ring Alkmaar/N242, de verbinding met de A9 en de verbetering van het spoorproduct te blijven beschouwen als provinciale sleutelprojecten voor de bereikbaarheid van Noord-Holland Noord; - Samen met gemeenten, regio's en het Rijk te blijven investeren in de gezamenlijke prioriteiten uit de Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord, met bijzondere aandacht voor projecten die de woningbouwontwikkeling en economische groei direct ondersteunen; - De samenhang tussen investeringen in auto-, openbaar vervoer-, fiets- en mobiliteitshubs te versterken, zodat de groei van wonen, werken en voorzieningen daadwerkelijk kan worden gefaciliteerd.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. De bereikbaarheidsvisie NHN en de regionale investeringsagenda regio Alkmaar geeft hier de juiste onderbouwing voor. Gezamenlijk agenderen we deze projecten in overleggen met het Rijk. We staan ook als provincie en gemeente samen aan de lat voor diverse projecten; we vinden het dan ook erg fijn gezamenlijk te werken aan de projecten rondom ring ALkmaar in het Programma N242/Ring Alkmaar.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	7	4. Ruimte voor economische ontwikkeling en innovatie Ontwikkelruimte voor een sterke regionale economie De omvangrijke woningbouwopgave in Regio Alkmaar vraagt om een evenwichtige ontwikkeling van wonen én werken. Een sterke regionale economie en voldoende ruimte voor werkgelegenheid zijn noodzakelijk om de woon-werkbalans in de regio te behouden en versterken, mobiliteitsdruk te beperken en de aantrekkingskracht van Regio Alkmaar als woon-, werk- en kennisregio verder te versterken. Door ruimte te bieden aan economische ontwikkeling en werkgelegenheid dichter bij inwoners te organiseren kunnen woon-werkafstanden worden verkort en neemt de druk op het mobiliteitssysteem af. Investeringen in de economische opgave dragen daarmee bij aan de bereikbaarheids-, leefbaarheids- en duurzaamheidsopgaven van de regio. Juist deze samenhang vraagt om een integrale benadering van ruimtelijke keuzes. Wij zetten in op een brede en toekomstbestendige economie, waarin ruimte bestaat voor zowel circulaire ontwikkeling als reguliere bedrijvigheid. Regio Alkmaar vervult een sleutelrol als stedelijke economische motor van Noord-Holland Noord en als verbindende schakel tussen de Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord. Met een sterk MKB, een hoogwaardige maakindustrie, een krachtige toeristische sector, en een concentratie van kennis, onderwijs, zorg en zakelijke dienstverlening draagt de regio bovengemiddeld bij aan het economische verdienvermogen van Noord-Holland. De economische kracht van de regio sluit bovendien direct aan op rijksprioriteiten rond innovatie, digitalisering, energietransitie en het versterken van de concurrentiekracht van Nederland. Deze dynamiek vraagt om voldoende en passende ruimte voor ontwikkeling. Daarbij vraagt een toekomstbestendige economie niet alleen om fysieke ruimte voor bedrijven, maar ook om sterke verbindingen tussen bedrijfsleven, onderwijs en kennisinstellingen. Deze samenhang is essentieel voor innovatie, productiviteit en het aantrekken en behouden van talent.	Wij begrijpen deze redenering van indiener. Ook wij zijn voor een evenwichtige ontwikkeling van wonen en werken, en hebben dat verwoord in de alinea 'Verbeteren woon-werkbalans' in paragraaf 3.3.
ZW_0117	8	Wij waarderen dat de ontwerp-Omgevingsvisie de economische kracht van Regio Alkmaar erkent, maar wij zien kansen om de economische ontwikkelambities van de regio sterker te verbinden aan de ruimtelijke keuzes in de Omgevingsvisie. Daarbij vragen wij de provincie om de behoefte aan werklocaties niet uitsluitend te baseren op beleidsneutrale prognoses van bevolking en arbeidsmarkt, maar ook nadrukkelijk rekening te houden met de gewenste economische ontwikkeling van de regio. De combinatie van woningbouw, energietransitie, innovatie en economische groei vraagt om voldoende fysieke ontwikkelruimte om de groei van bedrijven, bedrijfsverplaatsingen, schuifruimte en nieuwvestiging te faciliteren.	Met de provinciale behoefteraming is nadrukkelijk rekening gehouden met de gewenste economische ontwikkeling van de regio zoals een goede woon-werkbalans. Wij zien dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	9	Boekelermeer als energie- en innovatiecluster Regio Alkmaar onderschrijft de ambitie van de provincie om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Om deze ambitie te realiseren is voldoende ontwikkelruimte nodig voor bedrijven, innovatie en nieuwe economische activiteiten. In dat kader neemt Boekelermeer een bijzondere positie in. De strategische betekenis van het gebied wordt momenteel nader uitgewerkt in een gezamenlijk traject van provincie, gemeenten en regionale partners gericht op het opstellen van een toekomstvisie voor Boekelermeer. Dit proces is bedoeld om een breed gedragen langetermijnperspectief te ontwikkelen voor de verdere economische ontwikkeling en de ruimtelijke positionering van het gebied binnen Noord-Holland Noord. Het gebied biedt ruimte aan een breed spectrum van bedrijvigheid en vervult (samen met andere bedrijventerrein in de regio) een belangrijke functie bij de verplaatsing, herschikking en doorgroei van bedrijven die nodig is om elders ruimte te creëren voor woningbouw, binnenstedelijke transformaties en andere ruimtelijke ontwikkelingen. Daarmee levert Boekelermeer niet alleen een bijdrage aan de economische ontwikkeling van de regio, maar ook aan het mogelijk maken van bredere maatschappelijke opgaven. Daarnaast ontwikkelt het huidige energie-innovatiecluster op en rond de Boekelermeer zich steeds meer tot een campusomgeving waar bedrijven, startups, kennisinstellingen en overheden samenwerken aan vraagstukken op het gebied van energietechnologie, energie-infrastructuur, circulariteit en verduurzaming. Het gebied levert daarmee een belangrijke bijdrage aan regionale opgaven én aan nationale transities. Wij vinden het van belang dat werklocaties als Boekelermeer en Zandhorst zich kunnen ontwikkelen tot brede innovatie- en werkomgevingen, waar circulaire activiteiten samengaan met productie, kennisontwikkeling, energie-innovatie en ondernemerschap. Juist die combinatie maakt deze locaties waardevol voor zowel de provinciale circulaire ambities als het toekomstig verdienvermogen van de regio. Een duurzaam industrie- en innovatiecluster vraagt daarom om een brede invulling, waarin productie, onderzoek, hergebruik, energietransitie en circulaire ketens samenkomen. Dit zou nadrukkelijk niet primair moeten worden vertaald naar ruimte voor grootschalige opslag-, sorteer- en verwerkingsactiviteiten van grondstoffen. Wij vragen de provincie daarom om: - De ruimtelijke keuzes in de Omgevingsvisie sterker te verbinden aan de economische ambities van Regio Alkmaar en daarbij voldoende fysieke ontwikkelruimte te borgen voor bestaande en nieuwe bedrijvigheid, inclusief toekomstige uitbreiding van werklocaties; - Circulaire ambities te realiseren binnen een breed en flexibel economisch vestigingsklimaat, waarbij circulaire clusters worden benaderd als innovatie-ecosystemen waarin productie, kennisontwikkeling, energietransitie, ondernemerschap en hergebruik samenkomen; - Boekelermeer expliciet te positioneren als strategisch energie-innovatiecluster van (boven)regionale betekenis en daarbij voldoende ruimte te behouden voor een brede mix van economische activiteiten, innovatie en verduurzaming. - Strategische werklocaties en zoekgebieden voor toekomstige economische ontwikkeling explicieter zichtbaar te maken, zodat economische groei, energietransitie,	Onze circulaire ambities moeten niet gezien worden als de vertaling naar het ruimte geven aan grootschalige opslag-, sorteer- en verwerkingsactiviteiten van grondstoffen. De Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Provincie Noord-Holland (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Ruimtelijke%20verkenning%20circulaire%20werklocaties%20Provincie%20Noord-Holland.pdf) uitgevoerd door Ecorys en BRO, is gebruikt als onderbouwing voor de opgenomen circulaire clusters en laat ook zien dat we bij de invulling van die clusters een breder palet beschouwen. Uw visie op de verdere invulling van de Boekelermeer lijkt goed overeen te komen met de visie van de provincie om de Boekelermeer aan te wijzen als energetisch en economisch cluster. De verdere uitwerking van het gebiedsprogramma in samenwerking tussen gemeenten Heiloo en Alkmaar en in afstemming met provincie en Rijkswaterstaat zal dat gaan uitwijzen. We zien in deze zienswijze geen aanleiding op de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0117	9a	Daarnaast vragen wij de provincie strategische werklocaties en zoekgebieden voor toekomstige economische ontwikkeling explicieter zichtbaar te maken, zodat economische groei, energietransitie, circulaire ontwikkeling en woningbouw in samenhang kunnen worden afgewogen;	In eerste instantie is het aan gemeenten om gezamenlijk via de verplichte regionale afspraken en binnen de provinciale kaders tot voorstellen te komen waar zij nieuwe werklocaties willen ontwikkelen en hoe deze nader ingevuld worden én hoe bestaande werklocaties beter benut en toekomstbestendiger ingericht worden. Wij zien dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	10	Greenport NHN en Seed Valley Greenport Noord-Holland Noord vormt één van de belangrijkste agrifoodclusters van Nederland en levert een belangrijke bijdrage aan innovatie, voedselvoorziening, kennisontwikkeling en werkgelegenheid. De positie van Greenport NHN als samenhangend economisch ecosysteem komt in de ontwerp-Omgevingsvisie nog beperkt naar voren. Wij zien kansen om de betekenis van Greenport NHN nadrukkelijker te verbinden aan de provinciale ambities op het gebied van voedselzekerheid, innovatie, verduurzaming en economisch verdienvermogen. Als internationaal toonaangevend cluster op het gebied van plantenveredeling en zaadtechnologie vormt Seed Valley een belangrijke pijler binnen Greenport NHN. In aanvulling op de gezamenlijke zienswijze van Noord-Holland Noord vragen wij aandacht voor de ruimtelijke vertaling van dit cluster. Het plantveredelings- en zaadtechnologiecluster omvat een gebied dat zich uitstrekt van Dijk en Waard en Warmenhuizen tot Andijk, Hoorn en Enkhuizen en functioneert, in samenhang met de economische centra van Alkmaar en Schagen, als één bovenregionaal netwerk. Het betreft hierbij niet alleen bedrijven in de plantenveredeling en zaadtechnologie, maar het bredere economisch ecosysteem, inclusief toeleveranciers, logistieke en technische bedrijven en kassenbouwers. Ook werkgelegenheid, onderwijs en kennisdeling in de regio zijn nauw met deze sector verbonden. Deze Regionale Economische hoofdstructuur speelt een belangrijke rol bij het creëren van de ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn om dit cluster verder te ontwikkelen. Wij zien kansen om de positionering van Seed Valley in de ontwerp-Omgevingsvisie verder te versterken. De visie legt momenteel vooral de relatie met de Westfriese Corridor, terwijl de kracht van het cluster juist ligt in de verbindingen binnen de bredere Regionale Economische Hoofdstructuur van Noord-Holland Noord. Een nadrukkelijkere verankering van deze samenhang in zowel tekst als kaartbeeld doet beter recht aan de ruimtelijke, economische en kennisrelaties die bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling en internationale concurrentiekracht van dit cluster. Wij vragen de provincie daarom om de betekenis van Greenport Noord-Holland Noord nadrukkelijker te verankeren in de Omgevingsvisie en Seed Valley als onderdeel van de Regionale Economische Hoofdstructuur van Noord-Holland Noord zowel in tekst als kaartbeeld beter tot uitdrukking te brengen, inclusief een passende weergave van het plantveredelings- en zaadtechnologiecluster.	We verdiepen de inzet op het strategisch cluster Plantenveredeling en zaadtechnologie door: 1. Voor het cluster Plantenveredeling en zaadtechnologie wordt het gebied naast Westfriesland uitgebreid met Schagen en Dijk en waard aan te wijzen, 2. Voor de Plantenveredeling en Zaadtechnologie is glastuinbouw dienend en uitbreiding/vervanging voor dit doel wordt daarom aangeduid als ruimtelijke prioriteit, 3. In de beschrijving van de clusters wordt toegelicht dat het gaat om het versterken van de volledige waardeketen van het plant- en zaadveredelingscluster waaronder veredeling, teelt, opkweek van plantmateriaal, zaadbehandeling en ondersteunende bedrijvigheid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	11	5. Het landelijk gebied als economische en ruimtelijke drager Het landelijk gebied van Regio Alkmaar vervult een belangrijke rol in de ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en economische vitaliteit van de regio. De verscheidenheid aan landschappen, het cultuurhistorisch erfgoed en de agrarische sector zijn medebepalend voor de identiteit en aantrekkelijkheid van het gebied. In aanvulling op de gezamenlijke zienswijze van Noord-Holland Noord vragen wij daarbij specifiek aandacht voor de samenloop van opgaven in het landelijk gebied van Regio Alkmaar en de gevolgen daarvan voor de leefbaarheid en ontwikkelmogelijkheden van dorpen en kernen. Daarbij zien wij kansen om de verbinding tussen landbouw, voedselproductie, onderwijs, innovatie en ruimtelijke ontwikkeling nadrukkelijker als uitgangspunt te nemen voor toekomstige ruimtelijke keuzes. Dit versterkt niet alleen de economische vitaliteit van het landelijk gebied, maar draagt ook bij aan innovatie, verduurzaming en een toekomstbestendige regio. De aantrekkelijkheid van het landschap, de kust en het cultuurhistorisch erfgoed maakt Regio Alkmaar tot een populaire bestemming voor recreatie en toerisme. Deze populariteit gaat gepaard met een toenemende recreatie- en mobiliteitsdruk, met name in de kuststrook en binnenduinrand. De combinatie van bevolkingsgroei, toeristische aantrekkingskracht en een toenemende behoefte aan recreatie zorgt voor een groeiende druk op natuur- en recreatiegebieden. Dit vergroot het belang van investeringen in de infrastructuur, een evenwichtige spreiding van bezoekersstromen en een zorgvuldige balans tussen recreatie, natuur, landbouw en leefbaarheid zoals uiteengezet in de Visie Toerisme en Recreatie Regio Alkmaar 2025-2035. Wij vragen de provincie daarom om: - in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie een duidelijk toekomstperspectief te bieden voor de agrarische sector, met ruimte voor innovatie, verduurzaming en bedrijfsontwikkeling. Daarnaast vragen wij de samenhang tussen landschap, agrarische functies, natuur, water en verstedelijking sterker te verankeren in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie.	Wij herkennen de wens om het beleid voor toekomstigbestendig landbouwsysteem met ruimte voor innovatie, verduurzaming en bedrijfsontwikkeling verder uit te werken. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere een programma landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0117	12	Wij onderschrijven de ambitie in de ontwerp-Omgevingsvisie om een groenblauw raamwerk te ontwikkelen en de bestaande natuur- en recreatiegebieden te versterken. Wij werken graag met de provincie samen om natuur-, recreatie-,en landbouwgebieden beter met elkaar te verbinden en het recreatieve aanbod verder te verbreden. Daarmee neemt de druk op kwetsbare gebieden af en behouden we de kwaliteit van het landschap en de leefomgeving, en wordt het gebied beter voorbereid op de ontwikkelingen vanuit economie, energie, klimaatadaptatie en bevolkingsgroei. Wij vragen de provincie: - bij de verdere uitwerking van het groenblauwe netwerk nadrukkelijk aandacht te besteden aan een evenwichtige spreiding van recreatiedruk en een goede balans tussen recreatie, natuur, landbouw en leefbaarheid. Daarnaast vragen wij de provincie bij nieuwe ruimtelijke reserveringen en beschermingsregimes oog te houden voor de leefbaarheid, vitaliteit en ontwikkelmogelijkheden van dorpen en kernen in het landelijk gebied.	Wij onderschrijven de ambitie om een groenblauw raamwerk te ontwikkelen, de bestaande natuur- en recreatiegebieden te versterken en natuur-, recreatie- en landbouwgebieden beter met elkaar te verbinden. Ook delen wij het belang van een breder recreatief aanbod. Dit kan bijdragen aan een evenwichtiger spreiding van recreatiedruk, het behoud van de kwaliteit van landschap en leefomgeving en een toekomstbestendig gebied. Bij de verdere uitwerking van het groenblauwe netwerk nemen wij de aandachtspunten mee. Daarbij hebben wij nadrukkelijk oog voor een goede balans tussen recreatie, natuur, landbouw en leefbaarheid. Wij werken graag samen met de Regio Alkmaar en de betrokken gemeenten aan de verdere uitwerking van deze opgaven. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0117	13	Wij vragen de provincie om de binnenduinrand expliciet te positioneren als integraal ontwikkelgebied, waar natuur, recreatie, landbouw, waterbeheer, drinkwaterwinning, klimaatadaptatie en ruimtelijke ontwikkeling, waaronder woningbouw, in samenhang worden benaderd. De ontwerp-Omgevingsvisie biedt een goede basis voor een integrale benadering van gebieden waar meerdere ruimtelijke opgaven samenkomen. Voor Regio Alkmaar geldt dit in het bijzonder voor de binnenduinrand, waar vraagstukken op het gebied van natuur, recreatie, landbouw, waterbeheer, drinkwaterwinning, klimaatadaptatie en verstedelijking elkaar raken. Het aantal ruimtelijke claims en beschermingsregimes neemt toe. Opgaven op het gebied van natuur, drinkwaterwinning, recreatie, waterbeheer en klimaatadaptatie leggen daarmee een toenemend ruimtebeslag op het gebied en beperken de ontwikkelmogelijkheden voor bestaande functies, dorpen en kernen. Dit vraagt om een integrale benadering waarin niet alleen bescherming, reserveringen en transitieopgaven centraal staan, maar ook ruimte blijft bestaan voor leefbaarheid, economische vitaliteit en betekenisvolle ontwikkelingen in dorpen en kernen. Naarmate meer ruimtelijke claims op het gebied landen, wordt het belangrijker dat de effecten daarvan in samenhang worden beschouwd en dat een evenwichtige balans wordt gevonden tussen bescherming en ontwikkelmogelijkheden. Juist in de binnenduinrand kan de Omgevingsvisie laten zien hoe die integrale afweging in de praktijk vorm krijgt.	Wij onderschrijven de oproep voor een integrale benadering van ontwikkelingen in de binnenduinrand. Daarbij vraagt indiener ook aandacht voor leefbaarheid, economische vitaliteit en betekenisvolle ontwikkelingen in dorpen en kernen. In de Omgevingsvisie hebben wij de urgente en actuele belangen in de binnenduinrand opgenomen. De visie geeft op hoofdlijnen richting aan de ontwikkeling van het gebied en bevat geen directe regels voor concrete bouw- en ontwikkelplannen. Gemeenten hebben een belangrijke rol in de integraliteit van planvorming. Het is belangrijk om bij de integrale benadering voldoende rekening wordt gehouden met de andere opgaven in het gebied, zodat er voldoende ruimte blijft bestaan voor de grote opgaven zoals bijvoorbeeld de drinkwaterwinning.
ZW_0117	14	Tot slot Deze ontwerp-Omgevingsvisie vormt een belangrijke stap richting de toekomst van Noord-Holland. Wij waarderen de sterke betrokkenheid van de provincie bij de ontwikkeling van Noord-Holland Noord en de Regio Alkmaar en de goede samenwerking van de afgelopen jaren. Met de voorgestelde aanscherpingen zien wij kansen om de bijdrage van Regio Alkmaar aan de provinciale opgaven nog beter te verankeren in de Omgevingsvisie. Wij kijken uit naar de verdere samenwerking bij de realisatie van onze gezamenlijke ambities voor een sterk, bereikbaar en toekomstbestendig Noord-Holland.	Slotwoord, behoeft geen antwoord.
ZW_0118	1	1. Het is van groot belang dat de Noord-Hollandse stranden voor iedereen toegankelijk blijven en het speciale karakter van de stranden behouden blijft. Derhalve dient er een absolute stop te komen voor bouwen op de stranden. 2. De duinen vormen een uniek landschap en zijn uiterst belangrijk voor bescherming tegen de zee, voor de drinkwatervoorziening en de recreatie. Ook hier dient een absolute bouwstop te gelden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Afspraken over bouwen op het strand zijn onderdeel van het Kustpact en vertaald naar een strandzonering. Deze zonering is vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening.
ZW_0118	2	3. De Bovenkerkerpolder (ten zuiden van Amstelveen) is een uit cultuurhistorisch oogpunt zeer belangrijk gebied. Deze polder is ook een van de weinige open gebieden in Noord-Holland ten zuiden van Amsterdam. Deze polder dient ook open te blijven. Dus geen bebouwing of aanleg van recreatieparken.	Wij hebben kennis genomen van de zienswijze.
ZW_0118	3	4. De toenemende bevolking vormt een grote uitdaging. Er is nu al een groot ruimtegebrek, het is bijna onmogelijk om voor huisvesting te zorgen, het verkeer loopt vast, er is onvoldoende capaciteit op het stroomnet en er dreigt een watertekort. Daarom dient de provincie Noord-Holland er actief aan bij te dragen dat de toestroom van migranten afgeremd gaat worden. Dus geen nieuwe bedrijven en instellingen toelaten die veel arbeidsmigranten aannemen. Duidelijk laten blijken aan de regering in Den Haag en de Europese Unie dat er in Noord-Holland geen plaats is voor asielzoekerscentra en dat het niet lukt om statushouders op een verantwoorde wijze te huisvesten.	Wij richten ons in de Omgevingsvisie op een zorgvuldige ruimtelijke inrichting en op het versterken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor wonen, werken en voorzieningen. Vanwege de toenemende arbeidsmarktkrapte en vergrijzing zet de provincie in op economische activiteiten met een hogere arbeidsproductiviteit. Dit betekent slimmer, efficiënter en innovatiever produceren. Bij nieuwe vestigingen en uitbreidingen kan de provincie beoordelen of een ontwikkeling past bij de regionale economie, beschikbare ruimte, energie-infrastructuur, bereikbaarheid en aanwezige kennis en vaardigheden. De provincie stimuleert daarmee bedrijvigheid die bijdraagt aan innovatie, productiviteitsgroei en brede welvaart. Wanneer bedrijven werknemers van buiten de regio aantrekken, is passende huisvesting van belang. De provincie heeft hiervoor de regels voor huisvesting van arbeidsmigranten in de Omgevingsverordening aangescherpt. Voor de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders voert de provincie haar wettelijke taken uit. De provincie werkt daarbij samen met gemeenten, het Rijk en andere betrokken partijen aan een zorgvuldige uitvoering van de Spreidingswet en aan passende huisvesting.
ZW_0119	1	Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van uw ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij waarderen de integrale benadering die u kiest voor de grote ruimtelijke opgaven van de komende decennia en herkennen veel van de uitdagingen die ook in Flevoland spelen. Onze provincies zijn nauw verbonden: we delen belangrijke watersystemen, economische relaties, mobiliteitsnetwerken en woningmarkten. Vanuit die goede samenwerking werken wij graag samen aan een leefbaar gebied, nu en in de toekomst. Vanuit die gedachte geven wij enkele aandachtspunten mee om de visie verder te versterken.	Wij danken de indiener voor de zienswijze en de uitgeproken waardering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0119	2	Keuzes op het gebied van water en bodem Wij onderschrijven het uitgangspunt van Noord-Holland om water en bodem een meer sturende rol te geven bij ruimtelijke keuzes. Dit sluit goed aan bij de Flevolandse benadering in de ontwerp-Omgevingsvisie Flevoland 2050, Blik op de toekomst. De toenemende druk op zoetwaterbeschikbaarheid, drinkwaterwinning en klimaatadaptatie vraagt om blijvende interprovinciale afstemming en een gezamenlijke langetermijnstrategie. Wij waarderen dat de visie potentiële zoekgebieden voor drinkwaterwinlocaties, natuur- en waterverbindingen en oeverprojecten benoemt. Wel verzoeken wij de status en betekenis van provinciegrensoverschrijdende kaartbeelden expliciet toe te lichten en enkele onjuistheden in terminologie en kaartmateriaal te corrigeren, zoals toegelicht in de bijlage.	De indiener vraagt terecht om het verwijderen van een aantal duidingen op Flevolands grondgebied op de kaarten 13 en 15.
ZW_0119	3	IJsselmeer en Markermeer Wij vragen bijzondere aandacht voor het Ijsselmeer en Markermeer als strategische zoetwaterbron voor Nederland. Wij werken in dit kader met een groot aantal partijen goed samen in diverse samenwerkingsverbanden. Wij zien kansen om gezamenlijk invulling te geven aan de verkenning van een mogelijke overstroombare waterkering in het Markermeer, IJsselmeer en de Randmeren. Wij verwachten dat een overstroombare waterkering een positief effect heeft op de zoetwaterbeschikbaarheid, waterveiligheid en natuurontwikkeling. De verkenning moet de kansen en obstakels hiervan inzichtelijk maken. Wij gaan graag met u in gesprek om nader invulling te geven aan een gezamenlijke verkenning en te onderzoeken hoe we dit samen verder kunnen brengen in de relevante samenwerkingsverbanden.	We hebben ambtelijk kennisgenomen van het idee van de provincie Flevoland voor overstroombare kering in het Markermeer. We bespreken deze graag in breder verband onder de vlag van de samenwerking in het IJsselmeergebied. er zijn voor het IJsselmeergebied voor de lange termijn een veelheid van interessante ideeën die we graag als verschillende mogelijkheden bespreken. Graag zouden we daar dan ook de onderbouwing bespreken hoe de overstroombare kering in het Markermeer bijdragt aan de zoetwaterbeschikbaarheid, waterveiligheid natuurwaarden.
ZW_0119	4	Samenwerken aan (boven)regionale ontwikkeling Provincie Noord-Holland en provincie Flevoland werken intensief samen aan opgaven op het gebied van ruimte, economie en mobiliteit. Wij vinden het belangrijk dat deze samenwerking en de bestaande bestuurlijke afspraken herkenbaar terugkomen in de omgevingsvisie van Noord-Holland.	Wij zien onze Omgevingsvisie als een document waarin onze langetermijnambities en -doelen worden beschreven. Bestuurlijke afspraken worden daarbij impliciet betrokken.
ZW_0119	5	Integrale regionale ontwikkeling Wij waarderen de integrale benadering van de grote ruimtelijke opgaven en zien kansen om de samenhang tussen verstedelijking, economie en mobiliteit explicieter te verankeren. Wij zien in de ontwerp-Omgevingsvisie een aandachtspunt in de relatie tussen het vierde afwegingsprincipe 'Sturen vanuit netwerken' en enkele passages over het realiseren van woningbouw. Wij begrijpen de urgentie van woningbouw en de beperkingen bij uitbreiding van mobiliteitsnetwerken op de korte termijn. Tegelijkertijd benadrukken wij op de langere termijn de gezamenlijke verantwoordelijkheid en het belang van een integrale benadering van wonen, mobiliteit en economie. Wij geven daarom in overweging om in de omgevingsvisie duidelijker tot uitdrukking te brengen dat woningbouwlocaties, netwerkontwikkeling en economische opgaven in onderlinge samenhang worden beschouwd en afgewogen.	Wij zijn het ermee eens om woningbouw(locaties), ontwikkeling van netwerken (op het gebied van mobiliteit, energie en water) en economische opgaven in onderlinge samenhang te beschouwen en af te wegen. Naar onze mening is dat in de Omgevingsvisie voldoende verwoord.
ZW_0119	6	Wij vragen daarnaast aandacht voor de rol van mobiliteit binnen het vijfde afwegingsprincipe voor een toekomstbestendige economie. Denk daarbij aan de bereikbaarheid van human capital en aan logistieke vervoersstromen.	Bedankt voor uw reactie, dit vinden wij ook belangrijk. Bereikbaarheid is verbonden aan allerlei thema's, van verstedelijking tot recreatie. We zien dan ook een duidelijke verbinding tussen economie en mobiliteit. Zowel voor goederen als voor medewerkers van de bedrijven.
ZW_0119	7	Positie Almere en Lelystad U legt op meerdere plekken in de ontwerp-Omgevingsvisie relaties tussen steden en regio's in Noord-Holland en Flevoland. De provincie Flevoland onderscheidt leefregio’s waarin wonen, werken, voorzieningen en bereikbaarheid zich in samenhang ontwikkelen. Wij beschouwen Almere nadrukkelijk in relatie tot zowel de Metropoolregio Utrecht als de Metropoolregio Amsterdam, waaronder de Gooi- en Vechtstreek. Daarnaast positioneren wij Lelystad op het snijvlak van meerdere leefregio’s, waaronder de Metropoolregio Amsterdam. De positionering van Almere in uw ontwerp-Omgevingsvisie roept bij ons enkele vragen op. Almere wordt aangeduid als regiokern, terwijl onduidelijk is op basis van welke criteria deze kwalificatie is toegekend. Gezien de omvang van de stad, de verwachte verdere groei en ontwikkelingen zoals Almere Pampus, verzoeken wij u de gekozen positionering nader toe te lichten en te bezien of de huidige kwalificatie van Almere voldoende recht doet aan de actuele en toekomstige betekenis van de stad.	Wij herkennen de redenering over leefregio's en dat kernen onderdeel kunnen uitmaken van meerdere leefregio's. Almere maakt weliswaar onderdeel uit van Metropoolregio Amsterdam, maar ligt daarmee nog niet in onze provincie. Almere is abusievelijk als regiokern op de kaart Kernen in hun kracht (figuur 20) aangeduid; de aanduiding wordt verwijderd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0119	8	Daarnaast vragen wij aandacht voor de samenhang tussen regio Amsterdam, Almere en Lelystad. Waar de relatie tussen Amsterdam en Almere nadrukkelijker is opgenomen, missen wij een beschouwing op de rol van Lelystad binnen dit netwerk. Ook zou de relatie tussen Almere en de Gooi- en Vechtstreek nadrukkelijker kunnen worden geduid. Juist vanuit de groeiende functionele en ruimtelijke verwevenheid tussen Noord-Holland en Flevoland zien wij meerwaarde in een explicietere beschrijving van deze gebieden als onderdelen van samenhangende stedelijke systemen.	We beogen met onze Omgevingsvisie geen compleet of uitputtend beeld te schetsen van alle samenhangen en relaties met gebieden buiten provincie Noord-Holland. Dat neemt niet weg dat wij de groeiende ruimtelijk-functionele verwevenheid tussen beide provincie zeker onderkennen. In de passage over de Schipholregio hebben we opgenomen "Daarbij betrekken we ook de bovenregionale relaties met Flevoland, waaronder de corridor Schiphol–Amsterdam–Almere–Lelystad en, voor zover relevant, ontwikkelingen rond Lelystad Airport."
ZW_0119	9	IJmeerverbinding In onze ontwerp-Omgevingsvisie hebben wij aangegeven dat wij ons samen met onze partners inzetten voor een bereikbare, leefbare en toekomstbestendige regio. Voor een samenhangende en toekomstbestendige ontwikkeling van de regio achten wij de IJmeerverbinding van cruciaal belang. De IJmeerverbinding versterkt de ruimtelijke en economische samenhang tussen Noord-Holland en Flevoland, ondersteunt de gezamenlijke woningbouw- en verstedelijkingsopgaven in onder andere de Metropoolregio Amsterdam en draagt bij aan een toekomstbestendig mobiliteitssysteem voor de regio. Wij missen deze verbinding volledig in de ontwerp-Omgevingsvisie van Noord-Holland, zowel als onderdeel van de bovenregionale mobiliteitsstructuur als van de gezamenlijke ruimtelijke opgave. Wij vragen u om deze gezamenlijke ambitie in de Omgevingsvisie en op de bijbehorende kaarten op te nemen.	We gaan kijken hoe we beter de verbinding kunnen leggen met onze omliggende provincies en het gezamenlijke mobiliteitsysteem wat we vanuit de MRA nastreven. Wij hebben op de kaart de IJmeerverbinding als indicatief opgenomen (vergelijkbaar met de aanduiding in de Omgevingsvisie NH2050 uit 2018). De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland. Hier werken we samen met de provincie Flevoland en andere partners elke dag aan. We onderschrijven ook de verbondenheid tussen wonen, werken en voorzieningen.
ZW_0119	10	Oeververbindingen Ook onderstrepen wij het gezamenlijk belang van de bestaande oeververbindingen, zoals de Markerwaarddijk, Hollandse Brug en Stichtse Brug. De verbindingen dragen bij aan de dagelijkse verwevenheid van arbeidsmarkten, woongebieden en voorzieningen in Noord-Holland en Flevoland. Gezamenlijke inzet blijft hierop nodig om ook de multimodale bereikbaarheid over de SAAL-corridor, de logistieke corridor Alkmaar - Lelystad - Zwolle en de A27-corridor te borgen. Wij zien deze verbindingen daarom graag explicieter terug in kaart en tekst.	We gaan kijken hoe we beter de verbinding kunnen leggen met onze omliggende provincies en het gezamenlijke mobiliteitsysteem wat we vanuit de MRA nastreven.
ZW_0119	11	De relatie tussen Schiphol Airport en Lelystad Airport In de ontwerp-Omgevingsvisie is Schiphol benoemd als een belangrijke economische en mobiliteitsfunctie voor de regio. Daarbij zien wij kansen om de relatie met Lelystad Airport, als tweede luchthaven in de MRA, en de onderlinge samenhang tussen beide luchthavens duidelijker te positioneren. In onze ontwerp-Omgevingsvisie zien wij de ingezette lijn voor Lelystad Airport als een ontwikkeling met betekenis voor het bredere regionale mobiliteits- en economische systeem, passend bij de ontwikkeling van Schiphol. Met goede verbindingen tussen Schiphol en Lelystad Airport, onder meer door de voltooiing van OV-SAAL, wordt de samenhang tussen beide luchthavens versterkt. Deze koppeling biedt economische centra binnen de Schiphol-Amsterdam Lelystad/Gooi-corridor kansen om het stedelijk netwerk, innovatieve hubs en economische ecosystemen in Noord-Holland en Flevoland verder te ontwikkelen.	Wij herkennen het belang van de ruimtelijke, economische en mobiliteitsrelaties tussen Noord-Holland en Flevoland en in het bijzonder van de corridor Schiphol–Amsterdam–Almere–Lelystad. De ontwikkeling van de Schipholregio staat niet op zichzelf en moet ook worden bezien in relatie tot ontwikkelingen in de bredere metropoolregio en aangrenzende provincies. De toekomstige rol van Lelystad Airport is daarbij relevant, maar nog onderwerp van rijksbesluitvorming. Het Rijk bereidt de mogelijkheid voor om Lelystad Airport vanaf oktober 2027 voor 10.000 commerciële vluchten per jaar te gebruiken. Daarvoor zijn onder meer aanpassing van het luchthavenbesluit en een natuurvergunning nodig. De Omgevingsvisie loopt niet op deze besluitvorming vooruit en positioneert Lelystad Airport daarom niet als een reeds vaststaande tweede luchthaven naast Schiphol. Wel onderschrijven wij dat de verbindingen tussen Noord-Holland en Flevoland onderdeel zijn van het bredere mobiliteits- en economische systeem. De spoorcorridor Schiphol–Amsterdam–Almere–Lelystad wordt binnen het Programma Hoogfrequent Spoorvervoer verder versterkt. Naar aanleiding van de zienswijze is in paragraaf 6.10 verduidelijkt dat bij de gebiedsgerichte uitwerking van Schiphol ook de bovenregionale relaties met Flevoland en de ontwikkelingen rond Lelystad Airport worden betrokken voor zover deze van betekenis zijn voor mobiliteit, economie en leefomgevingskwaliteit in Noord-Holland.
ZW_0119	12	Tot slot Wij constateren dat de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland op veel punten aansluit bij de koers die Flevoland kiest richting 2050. Met de genoemde aandachtspunten kan de visie de gezamenlijke opgaven op het gebied van water, verstedelijking, economie en mobiliteit nog beter ondersteunen. Wij zetten onze goede samenwerking graag voort en lichten deze zienswijze desgewenst graag nader toe.	[Slotwoord, behoeft geen reactie]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0120	1	Erken Zaanstreek-Waterland als sleutelregio voor de verstedelijkingsopgave in de noordelijke Randstad en maak een duidelijke, gebiedsgerichte keuze voor het versterken van de woon-werkbalans en een toekomstbestendig landschap. Ondersteun deze ontwikkelingmetgerichte provinciale investeringen in werkgelegenheid, bereikbaarheid en energie, met leefbaarheid en een gezonde en veilige leefomgeving als randvoorwaarden. Onze belangrijkste opmerking betreft de samenhang tussen de opgaven wonen, werken, mobiliteit en groenblauw voor onze regio. De Omgevingsvisie maakt op provinciaal niveau diverse principiële keuzes voor zuinig ruimtegebruik, zoals water en bodem sturend en het versnellen van woningbouw, ook zonder een voorafgaande mobiliteitsoplossing. Voor onze regio ontbreekt echter een evenwichtige, op de toekomst gerichte keuze. In de voorliggende Omgevingsvisie wordt Zaanstreek-Waterland overwegend benaderd vanuit een groenblauw perspectief: landschap, waaronder UNESCO-werelderfgoed en veenweide, water en recreatie. Noord-Holland kent een grote variatie aan landschappen. Het landschap van Zaanstreek-Waterland is bij uitstek kenmerkend voor het voormalige Graafschap Holland. Niet voor niets hebben wij onze propositie voor de MRA-verstedelijkingsstrategie de ondertitel "Hollandser dan Hollands" meegegeven. Het blijft belangrijk om dit waardevolle landschap te koesteren, zoals ook terecht in de Omgevingsvisie wordt aangegeven. Wij staan positief tegenover deze benadering in de Omgevingsvisie, echter verdient dat een eigen ontwikkelperspectief inclusief verdienmodel waar onze regio op kan bouwen. Voor wonen en werken ontbreekt nog een soortgelijke scherpte. De woon-werkbalans staat hier al flink onder druk en vraagt dus om inzet op het versterken van de werkfunctie in onze regio, op de multimodale bereikbaarheidsopgave en de leefbaarheidsopgave in Noord-Holland boven het Noordzeekanaal. Impliciet ligt er met de woningbouwopgave van de MRA en de inzet op verdichting al een keuze. Zaanstreek-Waterland draagt fors bij aan deze woningbouwopgave. De potentie voor economie en werken is in de Omgevingsvisie onderbelicht, terwijl uit eerdere (mede) provinciale onderzoeken en agenda's blijkt dat de regio Zaanstreek-Waterland is aangewezen als ontwikkellocatie voor werkgelegenheid (o.a. Ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties in de Provincie Noord-Holland, november 2024 en de Actieagenda Versterken innovatie- en concurrentiekracht in de MRA, Voorjaar 2025). Wij stellen daarom voor om een duidelijke, samenhangende keuze te maken voor het verbeteren van de woon-werkbalans in onze regio. Dit vraagt van de provincie om Zaanstreek-Waterland in de Omgevingsvisie te erkennen als complementaire economische regio binnen de MRA, voldoende ruimte te bieden voor bedrijven en te investeren in de randvoorwaarden die nodig zijn om de verstedelijkingsopgave waar te maken: bereikbaarheid, energievoorziening, leefbaarheid en een gezonde en veilige leefomgeving. Daarbij zijn multimodale oplossingen noodzakelijk om de knelpunten in de regionale bereikbaarheid ten noorden van het Noordzeekanaal aan te pakken.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Overigens zijn wij het met indiener eens dat in de MRA-deelregio belangrijke opgaven spelen op het gebied van onder meer wonen, werken en bereikbaarheid. De gebiedsparagrafen dienen echter een ander doel dan een compleet of uitputtend beeld te schetsen van een (deel)regio. Het doel van de gebiedsparagrafen is afgebakend ingegeven door de analyse dat in een gebied meerdere regionale opgaven zich opstapelen. Daarnaast moeten er een of meerdere provinciale belangen in het geding zijn.
ZW_0120	2	Wonen Bouw voldoende flexibiliteit in om verschuivingen in vraag en aanbod op te kunnen vangen. We constateren dat de Omgevingsvisie focus legt op de wooncrisis. We vragen ons daarbij af of voldoende in beeld is welk soort woningen waar nodig is en voor wie. De behoefte van mensen is niet noodzakelijk gelijk aan wat op dit moment wordt gepland en dit kan ook verschuiven met de conjunctuur en toekomstige bevolkingsontwikkelingen. Wij vragen de provincie om in de uitwerking voldoende flexibiliteit in te bouwen om op deze verschuivingen te kunnen reageren. Geefgemeenten eigen afwegingsruimte om te bouwen in kleine kernen. Een specifiek knelpunt in onze regio is leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de kleinere kernen. De Omgevingsvisie regelt hier op dit moment niets voor. Wij vragen om gemeenten meer eigen afwegingsruimte te geven om in deze kernen woningen en werklocaties te kunnen ontwikkelen. Dit sluit aan op uw sturingsfilosofie "lokaal wat kan, provinciaal wat moet". Geef gemeenten ook meer eigen afwegingsruimte om de door u gewenste goede balans te houden tussen ruimte geven aan ontwikkelingen en behoud van waardevolle landschappen. Dit draagt direct bij aan het in stand houden van voorzieningen en daarmee aan de leefbaarheid en vitaliteit van onze (lint)dorpen.	Wij hebben als provincie in de Omgevingsvisie zelf geen locaties bepaald of aangewezen, maar de beoogde bouwlocaties van gemeenten en die van de Nota Ruimte overgenomen (figuur 10). Dit zijn de grootschalige woningbouwlocaties die wij nodig achten om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen) en niet statisch. Gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt. Wij delen de visie om woningbouw mogelijk te maken in kernen en dorpen ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit. Op dit moment heeft de provincie al als uitganspunt dat woningbouw bij kleinere kernen in het Bechermd Landschap tot 25 woningen mogelijk gemaakt kan worden. Ook meer dan 25 woningen zijn mogelijk in het Beschermd Landschap door middel van maatwerk. De mogelijkheden voor woningbouw in het Landelijk Gebied blijven bestaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0120	3	Toekomstbestendige Economie en Werken Erken Zaanstreek-Waterland als complementaire economische regio binnen de MRA en bied voldoende ruimte voor bedrijven. Onze regio (met uitzondering van Zaanstad, dat als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied wel wordt genoemd) staat niet expliciet op de kaart van de Omgevingsvisie. Dat is opmerkelijk, omdat juist in dit hoofdstuk de keuze voor werken concreet gemaakt zou kunnen worden. De visie focust vooral op strategisch relevante economische clusters. Daarmee blijft traditionele en ruimtelijk meer verspreide bedrijvigheid onderbelicht. Wij vragen de provincie om de regio Zaanstreek-Waterland te erkennen als complementaire economische regio binnen de MRA, met specifieke aandacht voor de Zaanstreek, Purmerend, Edam-Volendam en de kleinere bedrijventerreinen en ambachtelijke werklocaties in de regio. Daarbij vragen wij om het begrip complementaire economie breder in te vullen. Wij zijn positief over de aandacht voor het mkb en tech/ICT en verzoeken nadrukkelijk ook de maakindustrie en ambachtelijke bedrijvigheid hierin mee te nemen. Deze sectoren vervullen een belangrijke rol in onze regionale economie en werkgelegenheid. De Zaanoevers vormen als belangrijk cluster van voedingsmiddelenindustrie, met een sterke concentratie van bedrijven en een belangrijke bijdrage aan de regionale en provinciale economie een mooi voorbeeld. Deze industrie is niet alleen van betekenis voor de economie van Zaanstad en de regio ZaanstreekWaterland, maar speelt ook een belangrijke rol in de economische kracht en voedselvoorziening van Noord-Holland. Bovendien kent het gebied een sterke verwevenheid tussen industrie, logistiek, watergebonden bedrijvigheid en de aanwezigheid van kennis en innovatie. Door de Zaanoevers in de Omgevingsvisie uitsluitend als onderdeel van het NZKG te beschouwen, bestaat het risico dat deze specifieke economische kracht en de daarbij behorende ruimtelijke opgaven onvoldoende herkenbaar zijn in het provinciale beleid. De ontwikkeling van de voedingsmiddelenindustrie vraagt immers om eigen aandacht voor onder meer ruimte voor bedrijven, bereikbaarheid, energie, verduurzaming, logistiek en de beschikbaarheid van voldoende milieuruimte. Wij pleiten er daarom voor om in de Omgevingsvisie de Zaan oevers en de daar geconcentreerde voedingsmiddelenindustrie naast het NZKG expliciet en herkenbaar te benoemen als een economisch cluster van provinciale betekenis. Daarmee wordt recht gedaan aan de eigen positie en economische kracht van de Zaanoevers en wordt tegelijkertijd duidelijk dat de ontwikkeling en verduurzaming van dit gebied een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de economische ambities van Noord-Holland. Stuur op de opgave woon-werkbalans doormeer ruimte voor werk en het verbeteren van multimodale bereikbaarheid.	De Zaanoevers en de concentratie van voedingsmiddelenindustrie in Zaandam maken deel uit van het Noordzeekanaalgebied. In de ontwerp-Omgevingsvisie is Zaandam expliciet benoemd als locatie met een concentratie van voedingsmiddelenindustrie binnen dit Nederlandse industriecluster. Ook is opgenomen dat de haven van Amsterdam een productie- en bulkhaven is voor onder meer energie, voedsel en veevoer. Daarmee is de betekenis van de voedingsmiddelenindustrie voor de regionale en provinciale economie betrokken bij de positionering van het Noordzeekanaalgebied. Wij voegen daarom op dit moment geen afzonderlijke status als strategisch economisch cluster toe voor de Zaanoevers of de voedingsmiddelenindustrie. De aanwijzing van strategische economische clusters volgt uit het denkraam van TNO over strategische economische belangen, het voedingsmiddelen cluster is daarin meegenomen maar uiteindelijk niet verkozen tot 1 van de strategische clusters. Over de ruimte voor economie, mede in relatie tot de woon-werkbalans worden regionale afspraken gemaakt. Deze zijn nu opgenomen in de Bedrijventerreinenstrategie van de MRA, maar worden op basis van provinciale behoefteramingen minstens eens in de vier jaar geactualiseerd. Daarbij wordt de specifieke economische kracht en potentie van iedere regio, inclusief Zaanstreek-Waterland als uitgangspunt genomen. Met betrekking tot de opmerking over lastig te realiseren nieuwe bedrijventerreinen: er wordt momenteel in de Purmer wordt juist ruimte gezocht door gemeente Purmerend voor bedrijventerreinen. De provincie onderschrijft het belang van een betrouwbare en toekomstbestendige digitale infrastructuur. Datacenters zijn belangrijk voor digitale diensten, maatschappelijke weerbaarheid en economische sectoren die afhankelijk zijn van data en rekencapaciteit. Tegelijkertijd vragen datacenters veel ruimte, energie en zoetwater. Daarom biedt de provincie alleen onder strikte voorwaarden ruimte voor uitbreiding, volgens het clusterprincipe in de drie aangewezen clusters in Amsterdam, Hollands Kroon en de Haarlemmermeer. Wij zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0120	3a	De Omgevingsvisie constateert een ruimtelijke disbalans tussen wonen en werken, met ZaanstreekWaterland als één van de regio's met de grootste pendelstromen naar Amsterdam, maar voorziet niet in concrete sturing om deze disbalans te verminderen. Wij vragen om de woon-werkbalans in onze regio niet alleen te benoemen als constatering, maar ook als opgave waarop wordt gestuurd: meer werk nabij het woongebied en een betere multimodale bereikbaarheid van onder andere werklocaties. Om deze opgave te realiseren en de economische vitaliteit van de regio te behouden en versterken is voldoende ruimte voor bedrijven essentieel. Onder de voorliggende visie lijkt de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen echter lastig realiseerbaar. Bovendien ontbreekt een strategische voorraad voor toekomstige bedrijvigheid. Ruimte voor bedrijven is een randvoorwaarde voor een toekomstbestendige en economisch vitale regio Zaanstreek-Waterland. Verduidelijk de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie in relatie tot datacenters. We constateren dat de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie niet vanzelfsprekend aansluiten bij het pleidooi in de Omgevingsvisie voor de verdere ontwikkeling van datacenters. Datacenters kenmerken zich immers onder meer door een relatief lage arbeidsintensiteit, een aanzienlijk ruimtebeslag en een hoog energie- en waterverbruik. Wij vragen daarom om een nadere onderbouwing van de positie van datacenters binnen de economische en ruimtelijke ambities van de Omgevingsvisie en om een integrale afweging van de effecten op ruimtegebruik, energievoorziening, waterbeschikbaarheid en brede welvaart.	Zie beantwoording van onderdeel 3 van de zienswijze van deze indiener.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0120	4	Mobiliteit Maak voor de regio Zaanstreek-Waterland een duidelijke keuze voor het verbeteren van de regionale bereikbaarheid ten gunste van de woon-werkbalans. Wij constateren dat de Omgevingsvisie weinig regelt over de uitbreiding van het mobiliteitsnetwerk buiten het openbaar vervoer, terwijl de wegen in en rond onze regio (de A7, A8, A9 en N247) een grote rol spelen in de regionale bereikbaarheid van zowel werk als de kleinere kernen. Wij stellen de provincie voor een duidelijke en expliciete keuze te maken voor het verbeteren van de woon-werkbalans in onze regio, zodat de mobiliteitsvraag hierdoor per saldo afneemt. Dat betekent nog steeds dat een stevige investering in mobiliteit nodig is als randvoorwaarde voor het bereikbaar houden en maken van woon- en werklocaties. Nieuwbouw moet gepaard gaan met voldoende OV-capaciteit, goede fietsverbindingen en goede en slimme (auto)ontsluitingen bij gebiedsontwikkelingen. Koppel de verbetering van deZaancorridor en de Hoornse lijn aan de ontwikkeling van werklocaties bij de stations in onze regio en refereer daarbij aan de uitwerking van het OV-knooppuntenbeleid. Wij ondersteunen de inzet op verbetering van de OV-verbinding via de spoorlijn Amsterdam-HoornEnkhuizen (de Hoornse lijn). Deze verbetering heeft echter pas volledig effect als er ook voldoende werkgelegenheid is rond de stations op deze lijn. Op dit moment is dat beperkt het geval. Wij vragen de provincie om de verbetering van de Zaancorridor en de Hoornse lijn te koppelen aan de ontwikkeling van werklocaties bij de stations in onze regio, in lijn met de woon-werkbalans zoals eerder toegelicht. Daarnaast zien we graag dat invulling wordt gegeven aan het OV-knooppuntenbeleid, zodat de stations Zaandam, Zaandam Kogerveld, Wormerveer en Purmerend met voorrang verder worden uitgewerkt als OV-knooppunten, gelet op de positie van deze stations in het regionale netwerk.	Wij vinden bereikbaarheid ook een belangrijk thema en woon-werkbalans herstellen kan hierin veel helpen. Mobiliteit als infrastructuurnetwerk is opgenomen als afwegingsprincipe vanuit netwerken die sturend moeten zijn. De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Daarom hechten wij erg aan het gezamenlijke traject van bereikbaarheidsmaatregelen in het kader van de NOVEX MRA.
ZW_0120	5	Energie en digitale infrastructuur Benader de inpassing van energie-infrastructuur in samenhang met andere opgaven. De Omgevingsvisie benoemt terecht dat de inpassing van energie-infrastructuur moet worden afgewogen tegen een gezonde, veilige leefomgeving en landschapskwaliteit. Dit is in de kern een vraagstuk van brede welvaart. Ook wordt in de Omgevingsvisie aangegeven dat energie-intensieve industrie in de toekomst alleen nog wordt gefaciliteerd op locaties die zijn aangewezen als energieknooppunten. Wij voorzien dat deze uitgangspunten niet volledig in lijn zijn met de keuze voor de aanleg van grootschalige energieinfrastructuur in kwetsbare landschappen. Functies en ambities kunnen op gespannen voet staan met de aanleg van vitale, grootschalige energie-infrastructuur, die juist ruimte, aanpassingen in het landschap en mogelijk nieuwe ruimtelijke beperkingen met zich meebrengt. Wij vragen daarom aandacht voor de samenhang tussen deze verschillende beleidsdoelen, zeker gezien deze uitspraak in de Omgevingsvisie: "We hechten daarom groot belang aan het klimaatbestendig inrichten en functioneren van vitale en kwetsbare functies zoals energie". Het is van belang dat de Omgevingsvisie duidelijk maakt hoe de opgaven voor energie-infrastructuur, landschap, waterberging en brede welvaart zich tot elkaar verhouden en welke afwegingen daarbij worden gemaakt. Alleen door deze belangen integraal te benaderen kan worden voorkomen dat verschillende ambities uit de Omgevingsvisie elkaar in de uitvoering belemmeren.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden dan ook hun legitimatie daarin. In de omgevingsvisie hebben wij geprobeerd zo helder mogelijk op te schrijven welk afwegingskader wij gebruiken bij nieuwe initiatieven in de fysieke leefomgeving. Dit afwegingskader leidt, conform omgevingswet, tot de mogelijkheid gebiedsspecifiek afwegingen te maken. In onze omgevingsvisie hebben wij een tekst opgenomen over de doorwerking van de omgevingsvisie in de beleidscyclus. Hierin past ook om na vaststelling van de omgevingsvisie vervolgstappen te zetten in gebiedsgerichte uitwerkingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0120	6	Water en Bodem Wij waarderen dat de Omgevingsvisie water en bodem als sturend principe centraal stelt en onderschrijven het belang van het tegengaan van bodemdaling en CO2-uitstoot in veenweidegebieden. Voor onze regio met droogmakerijen zoals de Beemster (UNESCO-werelderfgoed) en veenweidegebieden is dit principe direct voelbaar. Wij hebben hierbij vier aandachtspunten. 1. Hanteer een gebiedsbrede afweging voor vernatting en verzilting. Vernatten van veenweidegebieden kan bijdragen aan het verminderen van de CO2-uitstoot. Tegelijkertijd kan deze maatregel naar onze inschatting ook leiden tot een grotere zoetwatervraag in droge perioden, verzilting van omliggende polders en effecten op andere broeikasgassen, zoals een toename van methaanuitstoot (CH4). Dit raakt direct de landbouw in en rond Waterland en de Beemster. Bovendien betreft methaan een zwaarder broeikasgas. Deze keuze heeft dus effect in de context van de opwarming van de aarde. Daarom moet worden voorkomen dat het begrip broeikasgassen wordt verengd tot uitsluitend CO2-uitstoot en dat de klimaatopgave zich daarmee beperkt tot CO_2-reductie. Wij vragen de provincie daarom om bij de uitwerking van de klimaatopgave de effecten van vernatting integraal en gebiedsbreed te beoordelen. Daarbij zouden niet alleen de effecten op CO2-uitstoot, maar ook de gevolgen voor methaanemissies, verzilting, waterbeschikbaarheid, landbouw en voedselproductie moeten worden betrokken. Ook vragen wij aandacht voor de samenhang met andere ambities uit de Omgevingsvisie, zoals het vasthouden en bergen van water in de polders. Vernatting kan immers gevolgen hebben voor de beschikbare bergingscapaciteit, de inrichting van het watersysteem en de mogelijkheden om piekbelasting op te vangen. De natuurlijke sponswerking van de bodem, de behoefte aan voldoende ruimte voor tijdelijke waterberging en de doelstellingen voor vernatting vragen daarom om een integrale afweging, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe deze opgaven elkaar versterken ofjuist kunnen beperken. Refererend aan de Ontwerp-nota Ruimte roepen wij de provincie op om bij deze afweging ook de waterschappen en de betreffende agrariërs nadrukkelijk te betrekken. Alleen op die manier kan worden gekomen tot maatregelen die zowel bijdragen aan de klimaatdoelen als aan een toekomstbestendig watersysteem en een duurzaam perspectief voor de landbouw in de regio. 2. Geef bij de uitwerking van de Omgevingsvisie in de Omgevingsverordening helderheid over de ontwikkelmogelijkheden van UNESCO-werelderfgoed. We zijn positief over de wijze waarop de Omgevingsvisie de UNESCO-status van de Beemster wil borgen. Wij vragen wel om bij de uitwerking helderheid te geven over de betekenis van uitloopgebieden rond de Beemster en de Stelling van Amsterdam: welke ontwikkelingen (waaronder waterbeheer) zijn daar wel en niet mogelijk en hoe verhoudt zich dat tot de hierboven genoemde vernattingsopgave?	1. 2. en 3. De provincie ziet de relatie tussen de veengebieden en de droogmakerijen en de verschillende vormen van landgebruik zowel binnen de veengebieden als tussen veengebieden en droogmakerijen. Niet voor niets wordt daarvoor ook het begrip 'veenlandschappen' gebruikt bedoeld als samengangend systeen van veengebieden en droogmakerijen". binnen de veengebieden wordt een onderscheid gemaakt tussen veenlandbouwgebieden en veennatuurgebieden. Dit alles om zowel recht te doen aan de samenhang als de verschillen. De tekst hierover in 6.5 zal worden geredigeerd worden om dit wat te verhelderen. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Het veenlandschap ale conglomeraat van verschillende soorten veengebieden en droogmakerijen kent vele opgaven. De uitwerking voor de toekomst is complex, zowel qua hoe de opgaven zich tot elkaar verhouden (ook in relatie tot UNESCO) , over hoe de gebiedsspecifieke afweging met betrekking tot water en bodem wordt georganiseerd en welke rolverdeling daarbij geldt tussen provincie, gemeenten, waterschappen en andere betrokken partijen. In de uitwerking in het Regionaal Water- en Bodemprogramma zal hier een volgende stap in worden gezet.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0120	6a	3. Hanteer voorgebiedsprocessen één heldere regielijn met samenhang als uitgangspunt. Voor de uitvoering van de gebiedsprocessen in onze regio, waaronder veenweide, UNESCO, water, verstedelijking, noodoverloopgebieden, omgevingskwaliteit en natuurherstel, vragen wij de provincie één heldere regielijn te hanteren. De samenhang tussen deze opgaven moet daarbij het uitgangspunt zijn. Neem daarbij de Natura 2000-opgaven als leidend uitgangspunt binnen de gebiedsprocessen. Dit niet alleen om Europese natuurdoelen te realiseren, maar ook om ruimtelijke ontwikkelingen, inclusief die op agrarische erven, weer mogelijk te maken. Wij vragen de provincie om in de Omgevingsvisie expliciet te maken hoe de gebiedsspecifieke afweging met betrekking tot water en bodem wordt georganiseerd en welke rolverdeling daarbij geldt tussen provincie, gemeenten, waterschappen en andere betrokken partijen. Daarmee wordt voorkomen dat woningbouw, wateropgaven, erfgoed bescherming en klimaatadaptatie los van elkaar worden uitgewerkt. Dit terwijl zij in onze regio ruimtelijk direct op elkaar ingrijpen. Zonder integrale regie bestaat het risico dat woningbouw extra druk legt op een watersysteem dat al onder druk staat door bodemdaling, vernatting, waterberging en klimaatadaptatie. Wij vragen de provincie daarom ook om bij de verdere uitwerking duidelijke kaders te bieden voor bouwen in natte en kwetsbare gebieden en gemeenten actief te ondersteunen bij de afwegingen die zij moeten maken rond klimaatadaptatie. Dit vraagt om samenhangende, provinciale sturing, zodat gemeenten niet te maken krijgen met afzonderlijke provinciale programma's die in hetzelfde gebied verschillende richtingen op sturen. 4. Wees consequent in het hanteren van het uitgangspunt "water en bodem sturend". Gebruik deze terminologie gedurende de gehele Omgevingsvisie op een eenduidige wijze. Op verschillende plaatsen wordt gesproken over "water en bodem sturend" en op andere plaatsen over "water en bodem als ordenend principe". Hoewel beide begrippen verwant zijn, leggen zij niet exact dezelfde nadruk. Om verwarring te voorkomen en de beleidsmatige ambitie helder te houden, adviseren wij om één vaste formulering te kiezen en deze consequent toe te passen in de gehele Omgevingsvisie.	(Zie voor het antwoord op 3 de beantwoording van onderdeel 6 van deze zienswijze) [vervolg] 4. De indiener geeft aan dat er op twee manieren gesproken wordt over water en bodem. Het is inderdaad verwarrend "water en bodem sturend" en " water en bodem als ordenend principe" door elkaar te gebruiken . Als provincie hebben we er voor gekozen de term "water en bodem als ordenend principe" te gebruiken. Dit sluit immers aan bij hoe we water en bodem daadwerkelijk gebruiken in deze Omgevingsvisie. Om verwarring te voorkomen zal dit consequent in de tekst worden doorgevoerd. (zie ook het antwoord op onderdeel 2 van Zienwijze 0043).
ZW_0120	7	Omgevingskwaliteit/Gezonde en veilige leefomgeving We onderschrijven het belang van de omgevingskwaliteit en een gezonde en veilige leefomgeving. We vragen daarbij aandacht voor het spanningsveld mobiliteit vs. bouwen en voor klimaatadaptatie, waaronder het aanpassen aan langdurige perioden van droogte en hitte. Heb aandacht voor het spanningsveld mobiliteit vs. bouwen (woningen/voorzieningen). Wij constateren dat het loslaten van "eerst bewegen, dan bouwen" op gespannen voet kan staan met het afwegingsprincipe van een gezonde en veilige leefomgeving: als woningbouw eerder wordt gerealiseerd dan de bereikbaarheidsmaatregelen die de leefbaarheid daarvan moeten borgen, ontstaat in onze regio een periode van verminderde leefbaarheid. Bovendien hinkt de Omgevingsvisie hier op twee gedachten en is het maken van een duidelijke keuze voor investeringen in de mobiliteit gewenst. Zo vermeldt de Omgevingsvisie bijvoorbeeld dat er wordt ingezet op het optimaliseren van de bereikbaarheid, maar ook wordt aangegeven dat de provincie het tekort aan woningen wil inlopen, waarbij ervoor wordt gezorgd dat de bereikbaarheid niet verder afneemt. Dit contrasteert met de enkele passages in de Omgevingsvisie waarin wordt aangegeven dat een optimale bereikbaarheid niet per se randvoorwaardelijk is voor de bouw van woningen. We verwijzen voor dit spanningsveld graag naar het recent (maart 2026) uitgebrachte rapport door Arcadis: "Verkennend onderzoek Koppeling Mobiliteit & Woningbouw". Zo staat in de eindconclusie expliciet dat woningbouw en mobiliteit meer gelijkwaardig moeten worden gewogen, zonder de leefbaarheid en bereikbaarheid uit het oog te verliezen. Neem hitte als nadrukkelijk thema mee in de Omgevingsvisie. Besteed aandacht aan hitteadaptatie als factor voor leefbaarheid. Dit thema raakt overigens ook aan recreatie.	De provincie streeft naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitsysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. Op deze manier faciliteren we verplaatsingen tussen werken, wonen en voorzieningen en faciliteren we recreatie. We erkennen de spanning tussen woningbouw, voorzieningen en bereikbaarheid. We spreken van optimaliseren van bereikbaarheid want enkel uitbreiden van infrastructuur is niet meer van deze tijd. Ook is door schaarste in middelen, uitvoeringscapaciteit en andere beperkende factoren niet altijd mogelijk om de bereikbaarheid direct aan de voorkant goed te regelen. Vandaar dat wij inzetten op optimaliseren van de bereikbaarheid met als uitgangspunt bestaande infrastructuur. Mbt het verzoek van indiener om hitte mee te nemen als thema: hittestress is al onderdeel van ons huidige klimaatadaptatie beleid. In onze Omgevingsverordening artikel 6.75 is hittestestress één van de klimaatadaptatie opgaven die gemeenten bij nieuw ontwikkelingen moeten meenemen. De manier waarop is aan de gemeenten om daar invulling aan te geven. Zie hiervoor de handreiking voor artikel 6.75 : https://www.noord-holland.nl/bestanden/afbeeldingen/Klimaat_Energie/Handreiking%20over%20Artikel%206.75.pdf

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0120	8	Recreatie Voeg een ontwikkelperspectiefinclusiefverdienmodel toe. We constateren dat groenblauw en recreatie op dit moment leidende functies zijn voor onze regio. Dit verdient een eigen ontwikkelperspectief inclusief verdienmodel waar onze regio op kan bouwen. Zo hebben we niet alleen de lasten, maar ook de lusten. Dit draagt ook bij aan de omgevingskwaliteit. De regio Zaanstreek-Waterland werkt graag samen met de provincie "een goede ontsluiting van recreatief en landschappelijk groen rond de stad, met een fijnmazig netwerk voor wandelen, fietsen en varen" verder uit. Voeg toerisme toe als concrete ontwikkelambitie en ondersteun daarbij ontwikkeling van hotels en voorzieningen. Wij benoemen hier ook graag de toeristische betekenis van onze regio: Noord-Holland is de provincie met één van de grootste toeristenaantallen van Nederland. Onze regio levert daar een relevante bijdrage aan, die in de Omgevingsvisie nog geen concrete ontwikkelambitie krijgt. Deze opgave maakt zowel het ontwikkelen van hotels en voorzieningen in stedelijk gebied rondom OV als kleinschalig in landelijk noodzakelijk. Daarvoor vragen we om actieve sturing en ondersteuning van de provincie.	De ambities rond recreatie werken we verder uit met onze partners. Daarnaast is in de Omgevingsvisie het belang van de verblijfsrecreatie toegevoegd en dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie.
ZW_0120	9	Algemeen Gezamenlijk zorgen voorgoed kaartmateriaal. Voor Zaanstreek-Waterland is het van belang dat de provinciale kaarten en gebiedsaanduidingen aansluiten op de feitelijke situatie en de lokaal vastgestelde ontwikkelkaders. Een voorbeeld daarvan is de kaart bij paragraaf 4.3. Hierop lijken verschillende gebiedstypen niet juist of onvoldoende eenduidig te zijn weergegeven. Dit speelt onder meer bij de Julianaweg en Slobbeland in de gemeente Edam-Volendam en bij hetWaterland kwartier in de gemeente Purmerend. De legenda maakt onderscheid tussen bedrijventerreinen en kantoren/mix wonen-werken, maar deze aanduidingen zijn op de kaart niet overal eenduidig van elkaar te onderscheiden. Een ander voorbeeld betreft de ecologische verbindingszones. De ecologische verbindingszone door Zaanstreek-Waterland wordt aangelegd conform de figuur op p. 57 en 118, terwijl deze zone op p. 87 staat ingetekend vanuit deWeidevenne door Neck naar hetWormer- en Jisperveld. Wij verzoeken de provincie daarom de kaarten en de gehanteerde gebiedstypen samen met de betrokken gemeenten te controleren en deze in overeenstemming te brengen met de lokale ontwikkelrichting. Hiermee wordt voorkomen dat later onduidelijkheid ontstaat over de provinciale duiding en de ontwikkelmogelijkheden van deze gebieden.	We constateren dat de verschillende paarstinten, bedoeld om de overgang van hoog naar laag milieucategorieen aan te geven, voor verwarring zorgt. Daarom hebben we de kleur aangepast. Alle bedrijventerreinen hebben nu dezelfde paarse tint. Wat betreft de ecologische verbindingen, geven de verschillende kaarten in de visie verbindingen op verschillende schaalniveaus. De kaart met perspecief op let landelijk gebied geeft de bovenregioanle, hoofdverbindingen aan. De verbindinge die Zaanstreek-Waterland langs polder Wormer noemt is op een lager schaal niveau. Daarom staat die aangegeven in de kaart van groen-blauw raamwerk en minder in die van het perspectief op het landelijk gebied.
ZW_0120	10	Indiener heeft een tabel met tekstvoorstellen bij specifieke passages bijgevoegd.	We danken indiener voor de uitvoerige tabel met suggesties. Wij menen dat de suggesties over het algemeen te specifiek zijn voor de provinciale Omgevingsvisie.
ZW_0121	1	De gemeente Almere waardeert en herkent de inhoud van de ontwerp Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze en uitgesproken waardering.
ZW_0121	2	De gemeente Almere vraagt om een verdere uitwerking van de regionale samenhang binnen de MRA en verzoekt de eerder vastgestelde strategische documenten die in MRA verband zijn gemaakt hierbij te benoemen en de hierin genoemde vebindingen in de Omgevingsvisie op te nemen, met name de IJmeerverbinding.	Wij onderkennen de groeiende ruimtelijk-functionele verwevenheid tussen beide provincie. In de passage over de Schipholregio hebben we opgenomen "Daarbij betrekken we ook de bovenregionale relaties met Flevoland, waaronder de corridor Schiphol–Amsterdam–Almere–Lelystad en, voor zover relevant, ontwikkelingen rond Lelystad Airport." We kijken ook hoe we beter de verbinding kunnen leggen met onze omliggende provincies en het gezamenlijke mobiliteitsysteem wat we vanuit de MRA nastreven. Wij hebben op de kaart de IJmeerverbinding als indicatief opgenomen (vergelijkbaar met de aanduiding in de Omgevingsvisie NH2050 uit 2018).
ZW_0122	1	Allereerst feliciteren wij u met deze ontwerp-omgevingsvisie. De geschetste opgaven uitgangspunten en afwegingsprincipes ziin voor een aanzienlijk deel herkenbaar. We zien duidelijke raakvlakken met de Omgevingsvisie Zandvoort en het onlangs gepresenteerde coalitieakkoord. Tegelijkertijd zijn er ook duidelijke verschillen en maken wij ons zorgen over verschillende onderdelen. Wij geven alvast mee dat wij onze zienswijze graag in een gesprek toelichten en willen meedenken over de verdere uitwerking van de omgevingsvisie in omgevingsprogrammas en de omgevingsverordening, zodat onze regionale kennis, ervaring en omstandigheden kunnen worden meegenomen. In deze zienswijze lichten wij eerst toe waarom er voor de gemeente Zandvoort veel afhangt van uw omgevingsvisie. Daarna reageren wij meer specifiek op verschillende themas. Tenslotte dient de Omgevingsdienst IJmond ook een zienswijze in, op met name milieutechnische aspecten. Wij onderschrijven deze zienswijze, maar doen in deze zienswijze ook aanvullende verzoeken, omdat Zandvoort ook binnen het werkgebied van de ODIJ een bijzondere positie inneemt.	Wij danken de gemeente voor haar zienswijze. Wij zullen gemeenten en andere partners zoveel mogelijk bij de uitwerking van de Omgevingsvisie betrekken. Dat is dan wel afhankelijk van de aard en inhoud van de uitwerking. Daaronder valt ook een afweging op basis van onze provinciale belangen in de Omgevingsvisie, beschikbare capaciteit en middelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0122	2	Zandvoort zit klem Zandvoort is een gemeente met slechts ruim 17.000 inwoners, maar is voor haar voorzieningen en opgaven voor een belangrijk deel op zichzelf aangewezen. Dit komt doordat Zandvoort op ruime afstand van andere kernen ligt en wordt omringd door Natura 2000-gebied en de Noordzee. Tegelijkertijd vervult Zandvoort een functie die ver uitstijgt boven haar omvang. Met circa negen kilometer strand, aangrenzende duingebieden en een goede bereikbaarheid vanuit Haarlem en Amsterdam is Zandvoort de recreatieve achtertuin van de Metropoolregio Amsterdam en een groot deel van Noord-Holland. Jaarlijks ontvangt de gemeente circa 5,3 miljoen dagbezoekers en kent ongeveer 1 miljoen overnachtingen. Wij staan daardoor voor een complexe ontwikkelopgave. Het dorp moet aantrekkelijk blijven om te wonen, werken en bezoeken. Dit vraagt om voldoende woonruimte voor starters en ouderen, een passend voorzieningenniveau, ruimte voor sport en beweging en ontwikkelmogelijkheden voor het toerisme als dominante economische sector. Tegelijkertijd groeit de recreatiedruk verder. De provincie zet in op forse woningbouw binnen de MRA, terwijl ook het toerisme en recreatief gebruik blijven toenemen. Meer inwoners van stedelijke gebieden zullen voor ontspanning en natuur aangewezen ziin op locaties als Zandvoort. Daarmee neemt de druk op de openbare ruimte, bereikbaarheid, natuur en voorzieningen verder toe. Wij herkennen de constatering in de ontwerp-omgevingsvisie dat ruimte schaarser wordt en dat maatregelen nodig zijn om natuur en omgevingskwaliteit te beschermen. Tegelijkertijd zien wij dat de gevolgen van deze maatregelen in Zandvoort extra sterk voelbaar zijn. Wij benutten de beschikbare ruimte zo efficiënt mogelijk door compact te bouwen, functies te combineren en tegelijkertijd te investeren in vergroening, mobiliteit en leefbaarheid. Daarmee alleen komen we er alleen niet. Wanneer Zandvoort een belangrijke recreatieve functie voor de regio blijft vervullen en in de toekomst een aantrekkelijke plek blijft om te wonen en werken, vraagt dat ook om provinciale ondersteuning en een eerlijke verdeling van de lasten. Het stikstofknelpunt en netcongestie dreigen verschillende projecten in Zandvoort stil te leggen. Sommige ontwikkelingen worden al jaren vertraagd. Omdat de bebouwde kom aan drie kanten wordt omringd door Natura 2000-gebied en de overheersende windrichting zuidwestelijk is, vormt stikstof bij vrijwel iedere ontwikkeling met een toename van stikstofuitstoot een knelpunt. Tegelijkertijd is de relatieve bijdrage van Zandvoort aan de stikstofbelasting beperkt. Ook reserveringen voor kustversterking en andere milieuaspecten kunnen door de hoge dichtheden en nabijheid van beschermde natuur snel belemmerend werken. Hierdoor ontstaat een situatie waarin juist een gemeente die een belangrijke woon-, recreatie- en toeristische functie vervult steeds minder ruimte heeft om de daarvoor noodzakelijke opgaven te realiseren. Wij vragen daarom om ruimte voor maatwerk en om rekening te houden met de specifieke omstandigheden van Zandvoort. Alleen zo kan een evenwichtige afweging worden gemaakt tussen natuur, leefbaarheid en de opgaven op het gebied van wonen, voorzieningen, bereikbaarheid, toerisme en recreatie. Dat is niet alleen in het belang van Zandvoort, maar ook van de vele bezoekers uit de regio die gebruikmaken van de unieke kwaliteiten van onze kustgemeente.	Wij hebben begrip voor de zorgen van de gemeente en de vraag om ruimte voor maatwerk. De specifieke omstandigheden van gebieden, kernen en plekken zullen bij ons altijd een rol spelen bij de afwegingen die wij maken. De in de Omgevingsvisie opgenomen afwegingsprincipes helpen ons daarbij. Juist omdat elke locatie zijn eigen gebiedskenmerken heeft.
ZW_0122	3	Zandvoort als achtertuin van de regio De provincie erkent de toenemende recreatiedruk vanuit de regio, maar de gevolgen daarvan voor kustgemeenten verdienen nadrukkelijker aandacht in de omgevingsvisie. Wij verzoeken de provincie om: • de positie van Zandvoort in de omgevingsvisie te erkennen als recreatieve achtertuin van de Metropoolregio Amsterdam en de provincie en een koppeling te leggen met de verdichting van de woningbouw in de (metropool) regio; • deze erkenning te koppelen aan concrete ondersteuning, zodat wii onze regionale functie ook in de toekomst kunnen blijven vervullen: borgen van bereikbaarheid op piekdagen, kwaliteit van (de openbare ruimte van) de kuststrook en het groenblauwe raamwerk; • de groeiende recreatievraag als een gezamenlijke regionale opgave te beschouwen en niet uitsluitend als een lokale verantwoordelijkheid van kustgemeenten.	De Omgevingsvisie leent zich er niet voor om elke gemeente met naam en toenaam te beschrijven en te karakteriseren. De positie van Zandvoort binnen de regio, provincie en nationaal is genoegzaam bekend. Wij blijven dan ook doorgaan met het ondersteunen van de gemeenten op het gebied van onder meer mobiliteit en recreatie en toerisme, zoals ze dat van ons gewend is. Overigens is er in de Omgevingsvisie veel aandacht voor de grote recreatie-opgaven en hoe we hier met elkaar invulling aan moeten geven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0122	4	Niet minder toerisme, wel meer spreiding in tijd en ruimte Zandvoort onderschrijft het belang van een toekomstbestendige balans tussen economie, leefbaarheid en natuur. Tegelijkertijd is toerisme de economische motor van de gemeente en vormt het de basis onder een groot deel van de werkgelegenheid en voorzieningen. De uitdaging ligt daarom niet in het beperken van het aantal bezoekers, maar in het slimmer spreiden ervan. Meer spreiding over seizoenen, dagen, locaties en activiteiten kan bijdragen aan een betere benutting van voorzieningen, minder piekbelasting op drukke momenten en een aantrekkelijker bezoekersaanbod gedurende het hele jaar. Dat vraagt om ruimte voor kwaliteitsverbetering, vernieuwing en differentiatie aan toeristische activiteiten. Wij verzoeken de provincie om: • in de omgevingsvisie onderscheid te maken tussen volumegroei van toerisme en het stimuleren van spreiding van bezoekers; • ruimte te bieden om te sturen op het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte, in plaats van generieke bezoekersbeperkingen te ontwikkelen. Onder andere door initiatieven die bijdragen aan seizoens-verlenging en een jaarrond aanbod actief te ondersteunen; • instrumentarium te bieden voor bezoekersmanagement en investering in bereikbaarheid als voorwaarde voor deze spreidingsaanpak; • ruimte te bieden voor kwalitatieve vernieuwing van recreatieve en toeristische voorzieningen, die bijdragen aan een betere spreiding in tijd en ruimte, zoals het circuit Zandvoort; • recreatie- en toerismebeleid nadrukkelijk te verbinden aan mobiliteit, zodat bezoekersstromen beter kunnen worden gestuurd en gefaciliteerd; • aan te geven of rekening is gehouden met de forse prijsstijgingen (met name btw-verhoging) bij de verwachte groei van het binnenlands en buitenlands toerisme die u noemt (respectievelijk 18% en 47% tot 2035); • aan te geven of de provincie ons als gemeente kan helpen bij het stimuleren van spreiding van toeristen. Het geprognosticeerd groeiend aantal toeristen in Noord-Holland wordt namelijk met name gestuwd door de bezoekers aan Amsterdam en we zien in de praktijk nog weinig spreiding van overnachtingen over de rest van de provincie, waaronder Zandvoort.	We erkennen de opgaven rond toerisme maar deze opgaven maken geen onderdeel uit van de ruimtelijke ambities zoals beschreven in de Omgevingsvisie. Ze kunnen wel een plek krijgen in de nadere uitwerking op basis van deelprogramma's.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0122	5	Natuur, bodem en water De ontwerp-omgevingsvisie bevat belangrijke keuzes ten aanzien van natuur, water, recreatie en ruimtelijke ontwikkeling. Tegelijkertijd roept de uitwerking voor Zandvoort nog diverse vragen op over ontwikkeiruimte, beleidsvrijheid en de samenhang tussen verschillende maatschappelijke opgaven. Daarom verzoeken wij de provincie om: • beter inzicht te geven in de gevolgen van natuurherstel en uitbreiding van natuurgebieden voor bestaande functies, gebruiksmogelijkheden en toekomstige ontwikkelingen; • in de omgevingseffectrapportage een volwaardige afweging op te nemen van de maatschappelijke effecten die ontstaan wanneer woningbouw en economische ontwikkeiing langdurig worden beperkt door bijvoorbeeld het stikstofknelpunt of netcongestie. Daarbij vragen wij nadrukkelijk aandacht voor de gevolgen voor de leefbaarheid, vergrijzing, het behoud van voorzieningen, kansen voor jongeren en de ontwikkeling van de lokale economie; • de maatschappelijke effecten van het stilvallen van ontwikkelprojecten nadrukkelijker te betrekken bij de afwegingen in beleid en besluitvorming; • een concreet handelingsperspectiefte bieden voor kernen en ontwikkelingen binnen deze kernen die worden geconfronteerd met een stapeling van knelpunten, waaronder stikstof en netcongestie; • een actievere rol te nemen in het stikstofdossier en meer duidelijkheid te bieden over de provinciale inzet, beleidskaders en -regels en samenwerking met gemeenten en het Rijk; • de grenswaarden uit het Besluit kwaliteit leefomgeving te hanteren en geen aanvullende, strengere grenswaarden op te leggen, zodat gemeenten hun beleidsvrijheid behouden; • gemeenten de ruimte te bieden om bij evenementen zelf een afweging te maken tussen leefbaarheid en economische vitaliteit; • duidelijk te maken hoe recreatiegebieden buiten de natuurgebieden kunnen bijdragen aan het ontlasten van kwetsbare natuur, bijvoorbeeld door de recreatieve functie van de stranden te versterken; • meer duidelijkheid te bieden over de gevolgen van ruimtelijke reserveringen en beschermingsregimes voor het huidige en toekomstige gebruik van gebieden; • aanvullende beschermingszones en instructieregels gebiedsgericht toe te passen en niet op basis van generieke afstanden; • de ligging, functie, mogelijkheden en beperkingen van de verschillende overgangszones nader uit te werken en helder aan te geven hoe deze zich tot elkaar verhouden; • het zoekgebied voor potentiële drinkwaterwinning aan de binnenduinrand nader te specificeren en geografisch scherper af te bakenen; • te komen tot een concreter afwegingskader voor de inrichting en het gebruik van de ondergrond, inclusief duidelijke prioritering en regionale afstemming wanneer verschillende functies met elkaar concurreren; • in de omgevingsvisie de gebiedsgerichte uitwerking voor Zuid-Kennemerland te verdiepen en te verbreden, waarbij ook economie, mobiliteit en integrale verstedelijking volwaardig worden meegenomen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsverordening.
ZW_0122	6	Economie In de ontwerp-omgevingsvisie krijgt de economische ontwikkeling van Zuid-Kennemerland weinig aandacht, terwijl dit een belangrijke regionale opgave is. De regio staat voor grote transities op het gebied van verduurzaming, circulariteit en ruimtegebruik, waarbij ook kleinere bedrijventerreinen een belangrijke rol kunnen spelen. Daarnaast constateren wij dat toerisme en recreatie vooral vanuit een ruimtelijk en recreatief perspectief worden benaderd, terwijl zij voor Zandvoort de belangrijkste economische dragers vormen. Tegelijkertijd zien wij dat de provinciale betrokkenheid bij het thema toerisme de afgelopen jaren is afgenomen. Dat vinden wii ongewenst, juist nu de economische, ruimtelijke en maatschappelijke betekenis van deze sector toeneemt. Wij verzoeken de provincie om: • Zandvoort actief te betrekken bij de uitwerking van de transitie naar een circulaire economie en de bijbehorende ruimtevraag; • ook de kansen en ontwikkelruimte voor circulaire activiteiten op kleinere bedrijventerreinen nadrukkelijk mee te nemen; • aan te geven hoe de provincie haar ambities met betrekking tot circulariteit en economische clustering wil realiseren in kleine kernen met beperkte ontwikkelruimte, zoals Zandvoort; • de economische betekenis van toerisme voor kustgemeenten zoals Zandvoort nadrukkelijker te verankeren in de omgevingsvisie; • de provinciale inzet op toerisme te versterken en opnieuw capaciteit beschikbaar te stellen voor dit beleidsterrein, waaronder deelname aan de MRA-samenwerking op het gebied van toerisme.	De uitwerking van de ruimtelijke vraag ten behoeve van circulaire economie krijgt een plaats in het Programma Economie als nadere uitwerking van de Omgevingsvisie. Uiteraard worden de gemeenten daarbij betrokken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0122	7	Erkenning van de MKB-economie De Noord-Hollandse kust wordt vaak gewaardeerd vanwege de natuur- en recreatiewaarden, maar achter die kwaliteiten staat een omvangrijke lokale economie van ondernemers die investeren in voorzieningen, werkgelegenheid en gastvrijheid. In Zandvoort bestaat deze economie grotendeels uit MKB-bedrijven in de horeca, (verblijfs)recreatie, detailhandel en de rest van de vrijetijdssector. Juist deze ondernemers zorgen ervoor dat bezoekers worden ontvangen, voorzieningen in stand blijven en investeringen in kwaliteit mogelijk zijn. Een toekomstbestendige kustontwikkeling vraagt daarom niet alleen aandacht voor natuur en bescherming, maar ook voor de economische basis die het recreatieve gebruik mogelijk maakt. Wij verzoeken de provincie om: - de toeristische en recreatieve MKB-economie expliciet te erkennen als een wezenlijk onderdeel van de brede welvaart en de leefbaarheid van kustgemeenten; • bij de uitwerking van provinciaal beleid m.b.t. het MKB een evenwichtige afweging te maken tussen natuur-, leefbaarheids- en economische belangen; • te voorkomen dat generieke beperkingen onevenredig uitwerken voor gemeenten waar toerisme de dominante economische sector vormt; • voldoende ontwikkelruimte te bieden voor bedrijven die willen investeren in kwaliteitsverbetering, verduurzaming en innovatie; • voldoende ontwikkelruimte te bieden voor een beperkt aantal kwalitatief hoogwaardige verblijfsaccommodaties en voor jaarronde economische dragers (sport, wellness, zakelijk bezoek) als aanvulling op de piekgevoelige dagrecreatie; • aan te geven hoe de kennisdeling en subsidies voor het behalen van de doelstellingen op het gebied van circulariteit en economische clustering concreet kunnen worden ingezet.	Het midden- en kleinbedrijf waar toerisme en recreatie een belangrijk onderdeel van zijn vormt een belangrijk fundament onder de Noord-Hollandse economie. In de Omgevingsvisie wordt de provinciale inzet beschreven op het ruimtelijk beleid voor economie. Op meerdere plekken in het document is nadrukkelijk de link gelegd met het MKB, want de inzet op een toekomstbestendige economie is met name gericht op MKB-bedrijven omdat het overgrote deel van het provinciale bedrijfsleven MKB is. In de Omgevingsvisie wordt juist nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen recreatie en ruimtelijke keuzes, inclusief aspecten ten aanzien van mobiliteit, natuurbeleving en leefbaarheid. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0122	8	Wonen Om de gezamenlijke woningbouwambities te kunnen realiseren, is een duidelijke provinciale rol bij zowel de randvoorwaarden als de uitvoering essentieel. Wij verzoeken de provincie om: • binnenstedelijke herontwikkeling in kleine kernen zoals Zandvoort maximaal te faciliteren; • duidelijkheid te geven over hoe de bestaande woningvoorraad beter kan worden benut, bijvoorbeeld door woning-splitsing, omzetting en optoppen en daarbij aan te geven welke woningtypologieën de provincie wenselijk acht; • de regionale samenwerking uit het Woonakkoord Zuid-Kennemerland/Ijmond actief te ondersteunen, zodat kan worden voorzien in de grote vraag naar betaalbare woningen en toekomstige subsidieaanvragen bij het Rijk niet worden belemmerd; • zich in te zetten voor het oplossen van systeemopgaven zoals stikstof en netcongestie, omdat deze rand-voorwaardelijk zijn voor het realiseren van de gezamenlijke woningbouwambities; • inzichtelijk te maken hoe de ruimtelijke en financiële gevolgen van deze integrale opgaven worden afgewogen en gefaciliteerd, zodat voor gemeenten duidelijk wordt wat de provinciale rol is en wat ondersteuning in de praktijk betekent.	De gevraagde uitwerking op versnelling van de woningbouw en samenwerking in het wonen domein volgt uit het provinciaal volkshuisvestingsprogramma en de afspraken in de woondeals, met Rijk en gemeenten. Vanuit die samenwerking en onze eigen programma's, zetten wij in op het zoveel mogelijk wegnemen van belemmeringen voor woningbouw, zoals stikstof en netcongestie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0122	9	Energie Wij onderschrijven de analyse dat het oplossen van netcongestie een van de grootste ruimtelijke en economische opgaven van dit moment is. De energietransitie, woningbouw, verduurzaming van bedrijven en de ontwikkeling van nieuwe voorzieningen zijn allemaal afhankelijk van voldoende capaciteit op het elektriciteitsnet. Naast investeringen in het netwerk zelf, zijn ook een sterke regierol, voidoende uitvoeringskracht en snelle besluitvorming noodzakelijk. Tegelijkertijd vinden wij het belangrijk dat nieuwe energie-infrastructuur zorgvuldig wordt ingepast en dat bij schaarse ruimte bewuste keuzes worden gemaakt. Wij verzoeken de provincie om: • het oplossen van netcongestie als een van de hoogste provinciaie prioriteiten te beschouwen; • regie te voeren op de uitvoering, met heldere afspraken tussen betrokken partijen en kortere procedures. Daarbij de coördinatie van aanvragen en processen rondom netuitbreidingen verder te versterken en in te zetten op versnelling van vergunningstrajecten die bijdragen aan de uitbreiding van het energienet; prioriteit te geven aan de realisatie van het nieuwe hoogspanningsstation A9-Zuid; • prioriteit te geven aan de uitbreiding van het bestaande hoogspanningsstation Vijfhuizen om de netcongestie in Zuid-Kennemerland te verminderen; • te verduidelijken in welke gevallen, voor welke projecten en onder welke voorwaarden de provincie overweegt het bevoegd gezag van andere overheden over te nemen om versneliing mogelijk te maken; • inzichtelijk te maken hoe gemeenten worden betrokken bij eventuele besluiten om het bevoegd gezag over te nemen; • bij de aanleg van energie-infrastructuur locaties met een hoge ruimtedruk zoveel mogelijk te ontzien en maatwerk toe te passen voor gemeenten en gebieden met een hoge landschappelijke waarde (zoals Zandvoort); • waar mogelijk aan te sturen op kleinschalige en landschappelijk goed inpasbare oplossingen; • kritisch te blijven op nieuwe datacenterontwikkelingen en daarbij de behoefte aan ruimte, elektriciteit, zoet water en transportleidingen goed tegen elkaar af te wegen; • bij datacenterontwikkelingen expliciet te motiveren hoe deze bijdragen aan publieke belangen, waaronder digitale soevereiniteit.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat we een aanjagende en verbindende rol willen spelen bij het oplossen van netcongestie. We hebben verschillende tekstaanpassingen gedaan om het probleem meer voor het voetlicht te brengen en om prioriteit te geven aan het oplossen van netcongestie. Wij willen inderdaad inzetten op het versnellen van procedures. Overname van het bevoegd gezag zal in overleg met de betreffende gemeenten plaatsvinden en maatwerk is inderdaad veelal noodzakelijk bij uitbreiding van middenspanning- en hoogspanningsnetten. Zoals wij al hebben aangegeven in de ontwerp-Omgevingsvisie zullen alleen onder strikte voorwaarden ruimte geven aan nieuwe datacenters die kunnen bijdragen aan Europese soevereiniteit.
ZW_0122	10	Mobiliteit Wij vragen de provincie om voldoende ruimte te behouden voor maatwerk en toekomstbestendige oplossingen, zodat regionale bereikbaarheidsopgaven, woningbouwontwikkelingen en economische groei in samenhang kunnen worden afgewogen. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat investeringen in infrastructuur, openbaar vervoer en fietsverbindingen een duidelijke plaats krijgen in de verdere uitwerking van de visie. Wij verzoeken de provincie om: - de mogelijkheid op te nemen om, voldoende onderbouwd, uitbreiding van het infrastructuurnetwerk toe te staan; • de mogelijkheid open te houden om de haalbaarheid van een extra verkeersontsluiting te onderzoeken. Dit naar aanleiding van uw stellingname dat mobiliteit zich moet concentreren op plekken waar al infrastructuur aanwezig is; • duidelijkheid te geven over de uitwerking van regionale mobiliteitsopgaven en toe te lichten hoe de provincie opvolging geeft aan de aanbeveling uit de omgevingseffectrapportage om economische clusters beter bereikbaar te maken met hoogwaardig openbaar vervoer en goede fietsverbindingen; • de koppeling tussen het onderzoek Kust en Vaart, de N201 en regionale ontwikkelingen, waaronder de grootschalige woningbouwopgaven in de regio en Haarlemmermeer te leggen en daarmee bereikbaarheid, leefbaarheid en woningbouw in samenhang uit te werken; • de verdere uitwerking van regionale doorfietsroutes en het ontvlechten van verkeersstromen te concretiseren. Bijvoorbeeld door de aanleg van fietstunnels en fietsbruggen, vanwege de positieve effecten op doorstroming, fietsbereikbaarheid en verkeersveiligheid; • te blijven investeren in de bereikbaarheid van Zandvoort, zowel over de weg als met openbaar vervoer en hoogwaardige fietsverbindingen, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan de relatie tussen bereikbaarheid en (strand-)recreatie.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen indiener dan ook betrekken bij het uitwerken van de Omgevingsvisie. Hierin zullen veel van uw punten terugkomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0122	11	Wij vertrouwen erop dat onze aandachtspunten en verzoeken worden betrokken bij de verdere ontwikkeling van de omgevingsvisie, bijbehorende programmas en regelgeving. Graag blijven wij hierover met u in gesprek, zodat wij gezamenlijk kunnen werken aan een toekomstbestendig, leefbaar en economisch sterk Noord-Holland.	Zie onze reactie op de inleiding van de zienswijze.
ZW_0123	1	Op 9 juni heeft u de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland ter inzage gelegd. Staatsbosbeheer wil uw College van gedeputeerde Staten compliteren met het proces van de totstandkoming hiervan, waarin veel gelegenheid is geboden voor inbreng vanuit stakeholders. In de ontwerp-omgevingsvisie is aandacht voor recreatie, zowel voor bestaande recreatiegebieden, als ook de noodzakelijke groei van recreatieve ruimte. Met deze zienswijze op de Ontwerp-Omgevingsvisie wil Staatsbosbeheer onderstrepen dat het de aandacht voor recreatie van harte ondersteunt. In deze brief licht Staatsbosbeheer zijn zienswijze nader toe.	Wij danken indiener voor de geuite complimenten.
ZW_0123	2	In de ontwerp-omgevingsvisie is de volgende passage opgenomen: 'verder moet er in ieder geval meer geïnvesteerd worden in recreatie, niet alleen in de bestaande gebieden maar met name ook in nieuwe recreatiegebieden en in routes in en om de stad. Dat vraagt om het nemen van verantwoordelijkheid bij gemeenten, provincie en het Rijk.' Staatsbosbeheer beheert diverse bestaande recreatiegebieden rondom grote steden in de provincie Noord-Holland. In de huidige situatie zijn onvoldoende (financiële) middelen voor handen om deze gebieden adequaat te kunnen blijven beheren. De recreatieve kwaliteit van deze gebieden staat hierdoor onder druk en Staatsbosbeheer moet gaan toewerken naar verkoop van deze gebieden, wanneer hiervoor geen passende oplossing komt. In bovenstaandepassage geeft uw College daan dat investeringen in bestaande recreatiegebieden nodig zijn en dat gemeenten, provincie en rijk hier verantwoordelijkheid in moeten nemen. Staatsbosbeheer ziet dit als een belangrijk aanknopingspunt voor eeen gesprek tussen deze overheden om zodoende gerichter vorm te kunnen geven aan de financiering van het beheer en onderhoud in bestaande recreatiegebieden. Ook de minister van LVVN heeft in de Verzamelbrief Natuur van 29 mei aangegeven hierover met de provincie in gesprek te willen treden.	Dit maakt onderdeel uit van reeds lopende processen.
ZW_0123	3	Daarnaast is in de omgevingsvisie opgenomen: 'We vinden het belangrijk dat we recreatief groen mee laten groeien met de stedelijke ontwikkeling. Dit is van belang voor de kwaliteit van de leefomgeving.' Ook deze passage ondersteunt Staatsbosbeheer van harte. Ik zou hier graag aan toe willen voegen dat het meegroeien van recreatief groen ook cruciaal is voor de kwaliteit van bestaande natuurgebieden in de provincie. Aantrekkelijk recreatief groen dicht bij huis speelt een belangrijke rol in het voorkomen van verdere groei van recreatieve druk op bestaande kwetsbare natuurgebieden.	Het tekstvoorstel van deze zienswijze is al op verschillende plekken in de Omgevingsvisie benoemd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0124	1	Stichting Santpoort onderschrijft de ambitie van de provincie om te voorzien in de woningbehoefte en natuur en biodiversiteit te versterken. Tegelijkertijd vraagt het dorpse karakter van Santpoort en de bijzondere ligging in de binnenduinrand om een zorgvuldige afweging van alle kwaliteiten van de fysieke leefomgeving. Voor de Binnenduinrand van Zuid-Kennemerland achten wij het uitgangspunt van 'een straatje erbij' niet passend. Santpoort ligt in een uitzonderlijk waardevol overgangslandschap waar open ruimten, historische zichtlijnen en de groene geleding tussen de kernen essentieel zijn voor de ruimtelijke kwaliteit. Deze kwaliteiten laten zich niet herstellen wanneer zij eenmaal verloren zijn gegaan. We begrijpen de gedachte achter ‘een straatje erbij’ voor dorpen die hiermee een stuk vitaliteit en leefbaarheid willen behouden. Dit is in Santpoort echter niet aan de orde. Het dorp is vitaal genoeg en de leefbaarheid wordt met aanvullende woningbouw eerder aangetast dan versterkt. Andere plekken in de nabije omgeving zijn daarvoor meer geschikt en ook beschikbaar. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet vast te leggen dat de open landschappen van de Binnenduinrand niet geleidelijk mogen worden aangetast door opeenvolgende kleinschalige uitbreidingen. Een reeks van afzonderlijk beperkte ontwikkelingen kan gezamenlijk leiden tot een onomkeerbare aantasting van het landschap. De beoordeling van ruimtelijke plannen dient daarom ook de cumulatieve effecten op de landschappelijke kwaliteit te omvatten. Daarnaast vragen wij nadrukkelijk aandacht voor het behoud van het cultuurhistorische landschap van de Binnenduinrand. De historische samenhang van landgoederen, buitenplaatsen, agrarische bedrijvigheid, oude verkavelingen, zichtlijnen en dorpsranden vormt een kernkwaliteit van provinciaal belang. Deze waarden verdienen een gelijkwaardige bescherming naast natuur, woningbouw en andere maatschappelijke opgaven. Natuurontwikkeling is van groot belang, maar mag niet leiden tot het geleidelijk verdwijnen van cultuurhistorische landschappen die juist de identiteit van Zuid-Kennemerland bepalen. De Omgevingsvisie zou daarom in de binnenduinrand expliciet moeten uitgaan van behoud én versterking van zowel natuurlijke als cultuurhistorische waarden, waarbij geen van beide belangen op voorhand prevaleert. Dit impliceert dat de huidige agrarische bedrijvigheid voldoende ruimte moet blijven krijgen om levensvatbaar te zijn. Dat in de uitwerking van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) het niet past om opties uit te werken die het einde betekenen van de agrarische bedrijvigheid en daarmee van het waardevolle landschap zoals we dat nu kennen en willen behouden. Wij verzoeken Provinciale Staten deze uitgangspunten in de definitieve Omgevingsvisie expliciet te verankeren.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'. De binnenduinrand van Zuid-Kennemerland is vrijwel volledig beschermd als NNN of Beschermd Landschap. Het is aan de gemeente om wel/geen invulling te geven aan de mogelijkheden die in de Omgevingsverordening worden geboden voor de bouw van maximaal 25 woningen in of aan de kern of het dorpslint. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. In een aantal gebieden stapelen opgaven zich op. Om die reden vinden we het noodzakelijk om soms gebiedsgericht duidelijker te maken welke opgaven er spelen, welke provinciale belangen ermee zijn gemoeid en in welke richting we denken. Wij zijn van mening dat onze beschermingsregimes de natuur- en landschappelijke / cultuurhistorische waarden voldoende beschermen en daarbij ook voldoende ruimte laten voor noodzakelijke ontwikkelingen en levensvatbare agrarische bedrijvigheid. De uitwerking van het NNN vindt plaats in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0125	1	De Coalitie Sluiskwartier werkt samen met de gemeente Zaanstad aan de transformatie van Sluiskwartier (onderdeel Achtersluispolder). De coalitie bestaat uit Synchroon (TBI), Blink (JAJO) en Hoorne Vastgoed. Hierbij geven wij onze zienswijze op de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland en de bijbehorende Ontwerp-omgevingseffectrapportage. 1.1. Gezamenlijk inspanning Rijk, Provincie, Gemeente en marktpartijen De Coalitie Sluiskwartier werkt al sinds 2022 samen met de gemeente. De gemeente Zaanstad heeft begin 2025 het Perspectief Achtersluispolder vastgesteld, waarin Sluiskwartier is aangewezen als deelgebied waar transformatie naar een gemengd woon-werk milieu mogelijk is. Tegelijk is een Startnotitie Sluiskwartier vastgesteld waarin de uitgangspunten voor de ontwikkeling zijn vastgelegd. In publiek-private samenwerking werken de gemeente en Coalitie nu aan een Ontwikkelvisie als basis voor de concrete transformatie met start bouw in 2029/2030. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening wees de Achtersluispolder in 2025 aan als landelijke Doorbraaklocatie: een gebied waar Rijk, medeoverheden en marktpartijen samenwerken om de woningbouw te versnellen. Daarnaast is de Achtersluispolder onderdeel van de grootschalige woningbouwlocatie Haven-Stad. Vanuit dat programma draagt het Rijk bijna elf miljoen euro bij aan gebiedsmaatregelen voor de woningbouw in het Sluiskwartier. Deze subsidie is voor het doorvoeren van maatregelen die de woningbouw in het Sluiskwartier stimuleren, zoals benodigde bedrijfsverplaatsingen, klimaatmaatregelen en het aanleggen van een groenzone. De totale kosten daarvan zijn geraamd op zo'n €19,8 mln (excl. BTW). De gemeenteraad heeft besloten om haar deel van de kosten te dragen vanuit Transformatiefonds. Om aanspraak te kunnen maken op de middelen van het Rijk moet vóór 2030 worden gestart met de bouw van woningen in Sluiskwartier Tegelijk investeren Rijk en regio in de bereikbaarheid: langs de Noorder IJ- en Zeedijk is de HOV Metrobus ZaanIJ voorzien, met een halte bij het Sluiskwartier. Het Rijk draagt ruim 156 miljoen euro bij aan deze lijn en aan de ontsluiting van de Achtersluispolder. De verbinding is belangrijk voor Amsterdam en Zaanstad als geheel, en vooral voor de ontsluiting van Zaandam-Oost. Sluiskwartier is in de Omgevingsvisie opgenomen als een geschikte (grootschalige) woninglocatie (vgl. p.28, 60 Omgevingsvisie). Wij zijn verheugd dat de provincie ook langs deze weg haar steun uitspreekt voor de transformatie. Sluiskwartier is een binnenstedelijke locatie met nu al een goede bereikbaarheid, mede vanwege de ligging direct naast Busstation De Vlinder. De bereikbaarheid wordt nog verbeterd door de aanleg van HOV Metrobus ZaanIJ. De locatie ligt ook gunstig t.o.v. het energienetwerk in Zaandam-Oost, waar grootschalige investeringen zijn gepland (vgl. p.66 Omgevingsvisie) die parallel lopen aan de ontwikkeling van Sluiskwartier.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De punt 1.1 t/m 1.3 beschouwen we als introductie en nemen we voor kennisgeving aan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0125	1a	1.2. Dezonering Om de ontwikkeling van Sluiskwartier mogelijk te maken is het nodig om dit deel van de Achtersluispolder te dezoneren. Wij zijn blij met de bevestiging dat de provincie hier aan mee wil werken, na de beleidsneutrale vaststelling van de geluidproductieplafonds. De Coalitie voert intensief overleg met de bedrijven in het Sluiskwartier over de impact van de transformatie. De gemeente werkt ondertussen onder meer gesteund door subsisides van het Rijk aan het mogelijk maken van bedrijfsverplaatsingen. Wij bespreken met de bedrijven wat de dezonering voor hen betekent. 1.3. Ruimte voor economie De inzet van gemeente Zaanstad is altijd geweest om voldoende ruimte te laten voor economie. Om die reden blijft het overgrote deel van de Achtersluispolder gehandhaafd als bedrijventerrein. De ontwikkeling van Sluiskwartier houdt rekening met de milieuruimte die bedrijven in de Achtersluispolder nodig hebben. In het Sluiskwartier zelf is een fors werkprogramma opgenomen. Daarmee blijft er in Achtersluispolder en Sluiskwartier voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten. Per saldo zullen er tenminste evenveel banen in het gebied blijven als er nu zijn, en we zetten in op groei. Dit bereiken we door efficiënt om te gaan met het ruimtegebruik en in te zetten op gestapelde bedrijfsruimte. Ook onderzoeken we of Maakgemeenschap De Hoop een definitieve plek kan krijgen in het gebied. Wij onderschrijven het belang van de Achtersluispolder voor de transitie naar een circulaire economie. Wij steunen de ambitie van de Ondernemersvereniging Zaanstad Zuid (OVZZ) om de Achtersluispolder te ontwikkelen tot een Circulaire Mainport. Sluiskwartier wil hier aan bijdragen door ruimte te maken voor stadshubs, en deel- en hergebruik- en reparatielocaties. Daarbij sluiten we aan op de Ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties in de provincie Noord-Holland d.d. november 2024.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0125	2	1.4. Gezonde leefomgeving In de concept MER voor de ontwikkeling van Sluiskwartier is reeds gebleken dat er specifiek aandacht moet worden besteed aan het creëren van een gezonde leefomgeving. Er is met name sprake van een hoge geluidsbelasting vanuit de bedrijven op de Achtersluispolder. In onze Ontwikkelvisie, welke wordt opgesteld door bureau Bura, borgen wij een gezonde leefomgeving op de volgende wijze: - Beperken milieuhinder o Sluiskwartier is gelegen in een hoek van de Achtersluispolder waar de afstand tot de zware industrie met de hoogste milieuhinder (categorie 4.2 en 5) het grootste is. Er wordt een bufferzone gecreëerd tussen de woningen en de rest van de Achtersluispolder van ca. 100 meter. Hiermee worden de hinderafstanden gerespecteerd behorend bij milieucategorieën 4.1/4.2 onder de systematiek van de oude Omgevingswet. o In de bufferzone komen parkeerhubs en bedrijfsgebouwen die een geluidafschermende werking hebben. Direct achter de bufferzone komen hogere woonblokken die zo worden gepositioneerd dat ze het gebied afschermen voor milieuhinder. - Er wordt fors geïnvesteerd in kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte die aansluit op de kwaliteit van de Noorder IJplas. Zo wordt een park aangelegd langs Zijkanaal-H, dat wordt verbonden met de groenstructuren aan de Noordzijde en de Noorder IJplas. Daarbij wordt ook expliciet het belang van een sterke flora- en fauna meegenomen. Sluiskwartier wordt verbonden met Zaanstad en omliggende recreatiegebieden via recreatieve routes. De dam-tot-dam fietsroute draagt hier aan bij, en de recent geopende Eendenpullenbrug richting recreatiegebied Het Twiske. - In de openbare ruimte wordt veel ruimte gemaakt voor sport en bewegen. De langzaam verkeersverbindingen nodigen uit om te lopen en te fietsen. - Het unieke karakter van de Noorder IJ- en Zeedijk wordt versterkt door deze te respecteren en te integreren in de planontwikkeling. - In onze planvorming hebben we rekening gehouden met een veilige toekomstige peilhoogte. Graag maken wij gebruik van de expertise van de provincie t.a.v. andere maatregelen die wenselijk zijn voor een gezonde (stillere) leefomgeving.	De provincie is in gesprek met de gemeente Zaanstad hoe de gezonde leefomgeving volwaardig kan worden meegewogen bij het ontwikkelen van het Sluiskwartier. De door indiener genoemde punten zullen in die gesprekken worden meegenomen, en zijn verder geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0125	3	1.5. Windturbines Amsterdam Wind is samen met de gemeente Amsterdam nog steeds voornemens om windturbines pal op de grens van de gemeente Amsterdam te realiseren. Wij maken ons met de gemeente Zaanstad zorgen over de impact van de windturbines op de leefbaarheid van Sluiskwartier, waar duizenden bewoners direct hinder van gaan ondervinden. Het gaat met name om geluidhinder en slagschaduw. Ook zal de kwaliteit van de Noorder IJplas als recreatiegebied voor de inwoners, sterk achteruit gaan. Sluiskwartier en de naastgelegen Thorbeckezone, vormen de verbinding tussen de Noorder IJplas en de wijken Poelenburg-Peldersveld. Ook juist voor de inwoners van deze kwetsbare wijken is een plezierig recreatiegebied binnen loop- en fietsafstand van groot belang. Wij missen in de concept Omgevingsvisie een duidelijke richting ten aanzien het toestaan van wind op land. Niet alles kan overal. Graag zien wij opgenomen dat windturbines niet geplaatst mogen worden in de buurt van de (geplande) woningbouwlocaties zoals nu opgenomen in Omgevingsvisie. De herontwikkeling van het Sluiskwartier van industriegebied naar woon/werkgebied is reeds een complexe opgave. De extra negatieve invloed van windturbines maakt deze opgave nog lastiger. Daarnaast mag ook de leefkwaliteit van de (geplande) woningbouwlocatie, niet verslechteren als gevolg van de bouw van windturbines.	In de Omgevingsvisie worden op hoofdlijnen de energetische en landschappelijke uitgangspunten opgenomen voor de plaatsing van windturbines. De concrete borging voor de bescherming van deze waarden en het toetsen aan normen vindt plaats op het moment dat een concreet initiatief zich aandient zoals ook is gedaan bij het initiatief bij de Noorder IJplas.
ZW_0125	4	1.6. Industrieterrein van Provinciaal Belang U geeft in de Omgevingsvisie aan te overwegen om de Achtersluispolder aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang, met als doel om de maximale milieucategorieën te behouden. Zoals hiervoor toegelicht anticiperen wij in onze gebiedsontwikkeling reeds op het behoud daarvan. Wij vragen ons af hoe de aanwijzing zich gaat verhouden tot de transformatie van Sluiskwartier en de daaraan gekoppelde dezonering. Onzes inziens draagt een eenzijdige oriëntatie op het behoud van hoge milieucategorieën niet persé bij aan de toekomstbestendigheid van de Achtersluispolder. Wij vragen u om indien de aanwijzing wordt doorgezet, te borgen dat de transformatie van Sluiskwartier hierdoor niet wordt bemoeilijkt.	Wij hebben in de ontwerp-Omgevingsvisie aangegeven dat we overwegen om delen van Achtersluispolder aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). De noodzaak voor het aanwijzen van strategische locaties in onze provincie om de transitie naar een circulaire economie te faciliteren, hebben wij voldoende onderbouwd in ons rapport Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland, dat als bouwsteen heeft gediend voor de Omgevingsvisie. In dit rapport is o.a. het Noordzeekanaalgebied naar voren gekomen als belangrijk gebied voor de circulaire economie. Voor bepaalde cruciale activiteiten binnen de circulaire economie is er naast fysieke ruimte, ook milieuruimte en watergebonden bereikbaarheid nodig. Deze ruimte is erg schaars in Noord-Holland en staat bovendien onder druk om getransformeerd te worden naar andere functies. Het instrument IPB binnen de omgevingsverordening biedt ons de mogelijkheid om de bestaande kwaliteiten, met name de planologische mogelijkheid van het omgevingsplan om op bepaalde kavels activiteiten die in milieucategorie 4.1 of hoger vallen, strategisch te behouden voor de circulaire economie, energietransitie of havengebonden activiteiten. Ook tijdelijke functies zijn daarop mogelijk. Voor de kavels op IPB-locaties die in het omgevingsplan in een lagere milieucategorie dan 4.1 vallen, zijn gemeenten vrij om daar een invulling aan te geven. Achtersluispolder is op dit moment niet een IPB. Een eventuele aanwijzing van delen van de Achtersluispolder als IPB zal pas overwogen worden nadat dit voldoende is onderzocht. Een eventuele IPB aanwijzing geldt daarnaast niet voor de gebieden waar in het Definitief Perspectief Achtersluispolder woningbouw is voorzien. Bij dit onderzoek wordt de gemeente Zaanstad betrokken. Een aspect ervan kan zijn om de kavels waar planologisch activiteiten met 4.1 of hoger mogelijk zijn, te herstructureren binnen het gebied. Dat zou een oplossing kunnen bieden voor bijvoorbeeld de herontwikkeling van De Vrede. Een belangrijke afweging is het feit dat het noordelijk deel van Achtersluispolder, het Sluiskwartier, aangewezen is als ontwikkellocatie voor wonen. Hoewel ontwikkellocatie Sluiskwartier nu al te maken heeft met bestaande milieucontouren van zowel IPB-Westpoort als de activiteiten van Achtersluispolder zelf, zijn we het met u eens dat een eventuele aanwijzing van Achtersluispolder als IPB deze situatie niet moet verergeren. Op dit punt zullen we de tekst van de Omgevingsvisie als volgt aanpassen: randvoorwaardelijk voor eventuele aanwijzing van delen van Achtersluispolder als IPB is dat dit geen verslechtering van de leefkwaliteit en ontwikkelmogelijkheden van woongebied Sluiskwartier met zich mee mag brengen.
ZW_0126	1	Gedeputeerde Staten van Noord-Holland heeft vanaf 15 juni 2026 de Ontwerp Omgevingsvisie NoordHolland hierna: Omgevingsvisie) en de Ontwerp Omgevingseffectrapportage (hierna: OER) voor een periode tot en met 31 augustus 2026 ter inzage gelegd. Wij maken graag gebruik van de mogelijkheid die wordt geboden om onze zienswijze hierop te geven. Sinds meerdere jaren werken GEM Nieuw Vennep Beheer (AM), Rotij Grondontwikkeling West, Rotij Vastgoedontwikkeling, Verwelius Projectontwikkeling en Ymere Ontwikkeling (hierna: samenwerkende grondeigenaren) in nauwe samenwerking met de gemeente Haarlemmermeer aan de gebiedsontwikkeling Nieuw Vennep West. Na een intensief traject in de tweede helft van 2025 tussen alle betrokken partijen (Ministerie van VRO, de provincie Noord-Holland, Vervoersregio Amsterdam (VRA), de gemeente Haarlemmermeer en de samenwerkende grondeigenaren) onder leiding van de provinciaal bouwambassadeur is op 9 maart 2026 door al deze betrokken partijen het doorbraakakkoord Nieuw-Vennep ondertekend. Dit doorbraakakkoord is de aanzet voor de Anterieure Overeenkomst die de samenwerkende grondeigenaren willen sluiten met de gemeente Haarlemmermeer ten behoeve van het verder in procedure nemen voor het wijzigen van het Omgevingsplan	Introductie, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0126	2	Wij hebben de Omgevingsvisie en OER doorgenomen en constateren dat de doorbraaklocatie NieuwVennep West niet expliciet is weergegeven. Wel worden in algemene zin de woningbouwlocaties in de Westflank Haarlemmermeer benoemd, maar echter op een beperkte wijze. We vragen u om de doorbraaklocatie Nieuw-Vennep West een betere en prominentere plek te geven in beide documenten. De Omgevingsvisie is richtinggevend voor verdere provinciale keuzes, echter hebben betrokken partijen - waaronder de provincie Noord-Holland - middels het getekende doorbraakakkoord NVW met elkaar bekrachtigd dat we dit gaan doen! De doorbraaklocatie Nieuw-Vennep West maakt onderdeel uit van de gemeentelijke bouwmonitor en projectenlijst. Daarmee dient deze locatie ook concreter terug te komen in de Omgevingsvisie en OER. Toekomstige plannen vragen om eensluidende bestuurlijke afstemming tussen gemeente en provincie - ook het gebied van beleidsstukken en visies - waarbij er allerlei risico's ontstaan als dat niet zo is.	De locatie Nieuw-Vennepwest hebben we opgenomen als een van de grootschalige woningbouwlocaties. De (nationale/provinciale) doorbraaklocaties waren op de kaart nog niet als aparte categorie gekenmerkt. Wij zijn het met indiener eens dat dit van meerwaarde is, nemen de suggestie over en passen de kaart hierop aan.
ZW_0126	3	We lezen tevens dat zoveel mogelijk wordt ingezet op binnenstedelijke ontwikkelingen bij OVknooppunten en bestaande infrastructuur. Nieuw-Vennep West betreft geen binnenstedelijke ontwikkeling, maar kan en zal met ruim 4.900 woningen (4 .580 woningen op de gronden van de samenwerkende grondeigenaren en 350 woningen voor zogenaamde derden initiatieven) inclusief de daarbij behorende en benodigde maatschappelijke- en commerciële voorzieningen een substantiële bijdrage leveren aan de woningnood in Haarlemmermeer en de regio/MRA. Daarnaast is de uitbreidingslocatie Nieuw-Vennep West complementair en aanvullend op de binnenstedelijke ontwikkelingen en woningaanbod in Haarlemmermeer en de regio/MRA. Wat betreft nieuw aan te leggen OV en infrastructuur ten behoeve van de gebiedsontwikkeling Nieuw-Vennep West zijn er middels het doorbraakakkoord door partijen ook op deze onderdelen afspraken gemaakt. In NieuwVennep West wordt voor het mobiliteitssysteem uitgegaan van het zogenaamde STOMP-principe. Bovenstaande lezen we nu ook onvoldoende terug in beide documenten.	Wij bedanken indiener voor het onderschrijven van onze visie op mobiliteit, gezamenlijk met onze partners houden we Noord-Holland bereikbaar. In de door de indiener genoemde trajecten maken we gebiedspecifieke afspraken tussen de mobiliteitspartners in het gebied.
ZW_0127	1	Met de Ontwerp Omgevingsvisie (OOV) probeert de Provincie een complexe ruimtelijke puzzel te leggen, waarvoor veel waardering. We zijn verheugd te lezen dat er in de OOV aandacht voor economie is en de ruimtelijk vertaling daarvan. Meer dan voorheen is er meer economische en fysieke ruimte nodig. Om ruimte te geven aan de circulaire ambitie, aan de versnelling van de energietransitie en om een goed ondernemings-en investeringsklimaat te realiseren. Maar ook om ruimte voor werk, als een belangrijke pijler van brede welvaart, te beschermen. ORAM is het grootste netwerk van bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). ORAM zet zich in voor een sterk ondernemers- en vestigingsklimaat, al meer dan 100 jaar, in het bijzonder in de Amsterdamse haven en het Noordzeekanaalgebied. ORAM geeft in dat licht in deze zienswijze graag haar visie op de OOV mee. Passende economische (milieu)ruimte Als ORAM vinden wij een goed, concurrerend ondernemers- en investeringsklimaat essentieel voor een sterke economie. Hiervoor is voldoende economische ruimte nodig. We onderschrijven de nadruk in de OOV op efficiënt ruimtegebruik, aangezien de ruimte schaars is. Daarom is het van belang dat de bestaande economische activiteiten niet nog meer onder druk komen te staan. Lang is het adagium geweest dat de industrie (en bedrijvigheid in algemene zin) minder ruimte nodig zou hebben voor bedrijfsactiviteiten. Zowel fysieke als milieuruimte. De energietransitie en de transitie naar een circulaire economie zorgen echter voor een tegenovergestelde tendens. Actuele inzichten, zoals becijferd door het Ministerie van EZK/KGG, laten zien dat de tekorten alleen maar zullen toenemen als we deze transitie serieus nemen. We zijn dan ook verheugd dat de Provincie in wil zetten op “voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten.” (p. 34) Waar en hoeveel is er nodig voor autonome groei en de transitie naar een circulaire economie? En wat wil de Provincie doen om die bedrijven aan te trekken? ORAM zou deze ambitie meer geëxpliciteerd willen zien in de OOV. Het gaat om meer dan ruimte maken alleen, het gaat er ook om hoe de Provincie actief vestiging en behoud van bedrijven wil bewerkstelligen. In dit kader is ook passende milieuruimte nodig. Soms is extra milieuruimte nodig om de gewenste verduurzaming en energietransitie mogelijk te maken. Daarom verzoekt ORAM de Provincie om het belang en de rol van havenindustrie en de energietransitie expliciet op te nemen in de stikstofaanpak.	We onderschrijven het belang van de havenindustrie en de energietransitie voor de economie en de verduurzaming van Noord-Holland. De ontwerp-Omgevingsvisie biedt het kader voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied. De stikstofaanpak heeft als doel stikstofuitstoot te verminderen en natuurherstel te ondersteunen, zodat vergunningverlening weer mogelijk wordt. Deze aanpak is van belang voor alle provinciale opgaven. De provincie neemt daarom niet per opgave of sector een afzonderlijke uitwerking op in de stikstofaanpak. De uitwerking van de havenindustrie, energietransitie en het vestigingsklimaat vindt plaats in de daarvoor bestemde beleidsdocumenten en programma’s. De door ORAM genoemde milieuruimte is breder dan stikstofruimte. Stikstofruimte betreft de ruimte die ontstaat binnen de natuurregels voor Natura 2000-gebieden. De benodigde milieuruimte voor economische activiteiten en transities wordt betrokken bij de verdere uitwerking van beleid in de Programma's. De provincie voert geen beleid waarin stikstofruimte bij voorbaat wordt geprioriteerd voor de industrie boven andere provinciale opgaven. Wel onderzoekt de provincie, samen met het Rijk en de Europese Commissie, hoe vergunningverlening voor verduurzamingsprojecten kan worden versneld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0127	2	De Provincie geeft aan 'ruimte te bieden aan nieuwe vestigingen of uitbreidingen van economische activiteiten die voldoen aan heldere duurzaamheids- en ruimtelijke randvoorwaarden.' (p. 48). ORAM stelt hierbij de vraag hoe de Provincie ervoor zorgt dat er een gelijk en concurrerend speelveld blijft bestaan. Er moet voorkomen worden dat de Provincie barrières opwerpt voor een beter vestigingsklimaat; terwijl het Rijk daar juist sterk op inzet. Graag zien wij een reactie op bovenstaande terug in de OOV. Het gaat er wat ons betreft om dat de Provincie juist investeert in relevante bedrijvigheid. Dat zou hier duidelijker benoemd moeten worden. Voorts worden in de OOV 'richtlijnen' en 'randvoorwaarden' veelal door elkaar gebruikt. Randvoorwaarden gaan uit van beperkingen, waarbij richtlijnen meer positief sturend kunnen zijn. Daarom verzoekt ORAM de Provincie dat er in de OOV consequent wordt gekozen voor 'richtlijnen'.	De provincie kiest voor richtlijnen als positief sturend kader voor economische ontwikkeling. Daarmee bieden we ondernemers en investeerders duidelijkheid over de mogelijkheden in de ruimte en zorgen we voor een gelijk en voorspelbaar speelveld. De richtlijnen helpen om schaarse ruimte, energie, water en grondstoffen zorgvuldig te benutten. Zij zijn geen harde toelatingscriteria of extra vergunningenstelsel, maar bieden richting bij ruimtelijke afwegingen. Toepassing gebeurt gebiedsgericht en proportioneel, met ruimte voor maatwerk, innovatie en nieuwe economische ontwikkelingen. De provincie blijft daarnaast investeren in randvoorwaarden voor een goed vestigingsklimaat, zoals voldoende en passende bedrijfsruimte, bereikbaarheid, energie-infrastructuur, circulariteit en bescherming van vitale werklocaties. Naar aanleiding van de zienswijze verduidelijken we dit in de Omgevingsvisie en gebruiken we consequent de term richtlijnen.
ZW_0127	3	Milieucontouren leidend ORAM is verheugd te lezen dat de Provincie in de OOV uitgaat van de bestendigheid van het Westelijk Havengebied als Industrieterrein van Provinciaal Belang. En dat de Provincie de ambitie heeft om de ruimte tussen zware industrie en wonen te vergroten en hierbij de huidige milieucontour als maatgevend te beschouwen. Voorts is het goed om te lezen dat in dit kader het aan de gemeente is om te motiveren dat de gewenste ontwikkeling geen milieuruimte van de bedrijvigheid op het IPB kost. Met de vergroting van de huidige veiligheidscontour ('risicogebied' onder de Omgevingswet) wordt tevens de nodige ruimte geboden aan non-fossiele energiedragers, waarmee de verduurzaming van de haven mogelijk wordt gemaakt. Het voorgestelde actieve bronbeleid en het inwaarts zoneren (p.119) lijken hier echter haaks op te staan. Het actieve bronbeleid kan helpen de milieu impact te verminderen, maar daarbij moeten wel de bestaande milieucontouren gerespecteerd worden. Ook dient het door de Provincie voorgestelde bronbeleid gelijke tred te houden met andere regio's in Nederland om een gelijk speelveld te bewaken. Het voorgestelde inwaarts zoneren kan niet ten koste gaan van de milieuruimte voor havengerelateerde bedrijvigheid. Dat betekent dat ondanks de ambitie om zwaar belastende activiteiten zoveel mogelijk in het westelijk deel van de haven te concentreren, ieder deel van de haven - dus ook direct ten westen van de A10 - over voldoende milieuruimte beschikt voor havengerelateerde bedrijvigheid. Daarin mag geen onderscheid gemaakt worden. ORAM verzoekt de Provincie graag om dit explicieter op te nemen in de OOV en daarnaast de zinsnede te schrappen waar wordt gesteld dat bedrijven in het oostelijk deel van de haven worden uitgefaseerd. Dit staat namelijk haaks op de eigen ambities om juist een cluster van nationaal belang zo goed mogelijk te beschermen en de (milieu) ruimte te geven die het nodig heeft.	We bevestigen de ontwikkeling van Havenstad onder de eerder overeengekomen voorwaarden zoals in het ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied zijn vastgelegd. We hebben aangegeven dat we aan beide kanten van de A10 zoeken naar inpassing van ontwikkelingen waarbij een gezonde leefomgeving volwaardig wordt meegewogen bij besluitvorming en de grens van het IPB wordt gehandhaafd. Hierbij trekken we samen met de gemeente Amsterdam op. Dit is in lijn met bestuurlijke afspraken, zoals NOVEX NZKG. We doen geen uitspraken over het "hoe" en verwijderen daarmee inwaarts zoneren als term. Ook de zinsnede over uitfaseren is weggehaald. We vinden het belangrijk dat er ruimte blijft voor een scheepsreparatiewerf in het Noordzeekanaalgebied.
ZW_0127	4	Behoud boven compensatie Veel nationale programma's en onderzoeken roepen op om de hectaren en vierkante meters bedrijfsruimte bij transformatie te behouden en anders te compenseren. Zo schrijft de Provincie ook zelf "voor het mogelijk maken van de transitie naar een circulaire economie is het van provinciaal belang om voldoende fysieke én milieuruimte te reserveren op locaties met de juiste condities." Zoals wordt opgenomen in de Nota Ruimte, mag er geen netto afname plaatsvinden van de ruimte voor bedrijven. Indien er toch afname plaatsvindt, dient dit gecompenseerd te worden. Ook de Provincie benadrukt dit. "Wij verkennen de mogelijkheid om compensatie van de economische functie te verplichten bij verlies aan bedrijventerreinen voor gebieden buiten IPB om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte blijft voor bedrijven die nodig zijn om het stedelijk gebied te kunnen laten functioneren." De stadsverzorgende bedrijvigheid - MKB-bedrijven in de (stads)logistiek, stedelijke circulaire economie en maakindustrie - is een belangrijke economische motor en noodzakelijk voor het functioneren van stedelijke gebieden. Het is goed dat er aandacht is om dit 'werk in de stad' actief te beschermen (p.66). Wij willen benadrukken dat hierbij wel een strikte hantering van compensatie voorwaardelijk is. Bij transformatieplannen moet randvoorwaardelijk worden gesteld: eerst alternatieve (schuif)ruimte organiseren, alvorens transformatie een optie is. ORAM ziet dit graag benoemd in de definitieve versie van de OOV.	Zoals indiener zelf aangeeft zijn wij nu nog de mogelijkheden aan het verkennen hoe wij de compensatie kunnen verplichten bij transformatie van bedrijventerreinen. De uitkomsten van deze verkenning zullen wij gebruiken bij de aanpassing van de Omgevingsverordening. Wij nemen hierover op voorhand geen voorwaarden op in de Omgevingsvisie. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvsie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0127	5	Beschermen als leidraad In de MRA Bedrijventerreinen strategie2 is opgetekend dat gemeenten in MRA verband een transformatiekader bedrijventerreinen opstellen, met aandacht voor o.a. omgang met de transformatielocatie en compensatiemogelijkheden binnen de deelregio. En tevens dat gemeenten en provincies afspreken om nieuwe transformatieplannen regionaal af te stemmen, op basis van een samen op te stellen regionaal transformatiekader MRA. Dit kan een mooi instrument zijn. In de praktijk komt dit echter lastig van de grond, blijven gemeenten zelf aan de lat staan voor de gebiedstransformaties en worden alternatieve Bijvoorbeeld: Programma Ruimte voor Economie (Ministerie EZK, 2023) Samen werken (Raad voor de Leefomgeving en infrastructuur, 2023), Ruimte voor Circulaire Economie (Planbureau voor de Leefomgeving, 2023), en Ruimtelijke Economische verkenning (Ministerie EZ, 2024), Ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties in de Provincie Noord-Holland (Provincie NH, 2024). MRA, Toekomstbestendige Bedrijventerreinen (2024) locaties niet of nauwelijks gevonden. De vele transformatieplannen blijven echter wel in de lucht hangen. Zo zijn er nog steeds honderden hectaren ingetekend om te verkleuren van een economische functie naar grotendeels andere functies. Al deze hectaren compenseren is simpelweg niet mogelijk. Alternatieve plekken voor bedrijventerreinen - zeker voor hoge milieucategorie gebieden (HMC gebieden) - zijn niet of nauwelijks aanwezig en een ontwikkeling hiervan duurt daarnaast jaren en is kostbaar, als gemeenten al bereid zijn dit te ontwikkelen. En zo ontstaat er wel een netto afname van economische ruimte. Bovendien is voor de circulaire economie van belang dat we voldoende economische ruimte behouden zónder functiemenging. Transformatie van functie is complex, langdurig en onzeker. Juist daarom is het van belang om economische plekken te beschermen. Strategische reserveringen - zoals de Houtrakpolder - maar ook bestaande havenbekkens en industrieterreinen waar woningbouw nog niet is gestart, zijn daarom extra waardevol om te behouden. In dat kader is ORAM verheugd dat de Provincie overweegt " Boekelermeer en Achtersluispolder aan te wijzen als industrieterreinen van provinciaal belang (IPB) en Westpoort ten westen van de ringweg A10 als energetisch en economisch cluster te bestempelen (p.60 en p.119). En zo via de Omgevingsverordening de maximale milieucategorie te behouden voor deze industrieterreinen. Beschermen van de werklocaties moet ons inziens dan ook de leidraad zijn. Zo wordtvoorkomen dat er een complex 'spel' van compenseren van de schaarse economische ruimte ontstaat, waarbij veelal de economische ruimte netto af zal nemen.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van onze inzet in de Omgevingsvisie.
ZW_0127	6	Herzie de transformatieplannen Als ORAM zijn wij van mening dat als de Provincie haar gestelde (economische) doelstellingen wil behalen, de herziening van bestaande transformatieplannen van bedrijventerreinen onvermijdelijk is. Met de huidige koers van transformaties zal er een netto afname van de economische ruimte plaatsvinden, ook wanneer er een compensatieverplichting bestaat. Het Noordzeekanaalgebied (NZKG) is in het Programma Ruimte voor Economie als een cluster van nationaal belang bestempeld. Goed dat de Provincie dit onderkend in de OOV. Zo'n cluster is uniek en van strategisch belang door zaken als multimodaliteit, de toegestane hoge milieucategorieën, de onderlinge (fysieke) verbondenheid van bedrijven en aanwezige 'infrastructuur'. De transformatie van zo'n cluster brengt aanzienlijke kosten met zich mee. Het verlies van de kostbare infrastructuur bedoeld voor economische activiteiten - het verlies van diepzeekades, de afname van de beschikbare van milieuruimte en het verlies van cluster voordelen - zal niet direct gecompenseerd kunnen worden. Niet ruimtelijk, maar ook niet financieel. Deze kosten in gebiedstransformaties worden veelal niet doorgerekend. Indien dit zich voordoet, zal de businesscase een ander beeld geven. Bovendien zijn deze locaties belangrijker geworden in het kader van het streven naar strategische autonomie van Nederland en Europa. Alternatieve locaties voor grootschalige woningbouw, waar geen complexe gebiedstransformatie nodig is, worden dan wellicht interessanter. ORAM zou graag een reactie vanuit de Provincie op deze noties in de OV verwerkt willen zien.	Zoals indiener zelf aangeeft zijn wij nu nog de mogelijkheden aan het verkennen hoe wij de compensatie kunnen verplichten bij transformatie van bedrijventerreinen. De uitkomsten van deze verkenning zullen wij gebruiken bij de aanpassing van de Omgevingsverordening. Daarnaast zetten wij in het Noordzeekanaalgebied het in Nederland unieke instrument IPB in om de schaarse ruimte voor hogere milieucategorieën te beschermen ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerde bedrijvigheid. Onze inzet is dan ook om de ruimte voor zware bedrijvigheid en strategische transities te garanderen zoals indiener ook bepleit. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvsie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0127	7	ORAM vraagt zich in het bijzonder af hoe de gestelde ambities van de Provincie zich verhouden tot het transformatieplan van Haven-Stad. De OOV gaat uit van de bestendigheid van het Westelijk Havengebied als Industrieterrein van Provinciaal Belang voor de lange termijn. Voor de milieucontour geldt dat het aan de gemeente is om te motiveren dat de gewenste ontwikkeling geen milieuruimte van de bedrijvigheid op het IPB kost. (p. 121). Het huidige plan Haven-Stad gaat echter gepaard met een grote afname van economische ruimte, zonder compensatieplannen en een grote druk op de milieuruimte. Daarboven op komt dat het plan zorgt voor grote onzekerheid voor bedrijven in het gebied, wat investeringen, innovaties en verduurzaming belemmert. Dit staat haaks op de gestelde ambities, voor een goed ondernemers- en investeringsklimaat en de versnelling van de energietransitie en de omslag naar een circulaire economie. ORAM verzoekt de Provincie zodoende om de huidige transformatieplannen kritisch tegen het licht te te houden, met daarbij extra aandacht voor het plan Haven-Stad. Wij gaan graag met de Provincie en relevante stakeholders het gesprek aan hierover.	De provincie houdt vast aan de gemaakte afspraken in de MRA bedrijventerreinenstrategie. Daarin staat een lijst met te transformeren bedrijventerreinen, waaronder de deelgebieden van Haven-stad. Bij transformatie, en specifiek in Haven-stad, geldt dat wij kritisch kijken naar de ontwikkelingen als het gaat om de gezonde leefomgeving. Wij zien op dit punt geen reden tot aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0127	8	Tot slot De grote (ruimtelijke) opgave voor de economie betekent niet dat de andere ruimteclaims niet urgent en/of complex zijn. Maar gezien de vraag naar economische ruimte, waardevolle milieuruimte en kostbare infrastructuur - dat complex en kostbaar is om te compenseren - is het zaak dat de vele transformatieplannen van bedrijventerreinen niet ten koste gaan van deze ruimte. Compensatie is ons inziens dan ook een laatste mogelijkheid. Door met meer realisme te kijken naar de bestaande transformatieplannen behouden we niet alleen meer economische ruimte, maar ontstaat er meer zekerheid bij de zittende ondernemers en behouden we een krachtig ondernemers- en investeringsklimaat in de Provincie. ORAM pleit daarom de economische ruimte actief te beschermen en de bestaande transformatieplannen te herzien. We vragen de Provincie de mogelijkheden hiertoe te verkennen en daarover het gesprek aan te gaan met gemeenten. ORAM gaat graag in gesprek om zo haar kennis van het ondernemers- en investeringsklimaat in de MRA met de Provincie te delen. Tot slot wordt ORAM graag betrokken bij de verdere totstandkoming van de definitieve Omgevingsvisie	De provincie wijst zelf geen woningbouwlocaties aan, dit doen gemeenten. Zij brengen de plancapaciteit in beeld. Vanuit de provincie wordt jaarlijks geanalyseerd of er woningbouwprojecten op bedrijventerreinen worden gepland en zo ja, of dit past bij de benodigde ruimte voor de economie.
ZW_0127	9	Resumerend: • Behoud voldoende economische ruimte: ORAM benadrukt het belang van voldoende economische - en milieuruimte voor een krachtige economie, met name gezien de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Behoud boven compensatie: Gebiedstransformatie met compensatie is complex en onzeker, dus het behoud van bestaande werklocaties, zoals strategische reserveringen en bestaande industrieterreinen, is belangrijk. Zo wordt een complex compensatiespel voorkomen. • Herzie transformatieplannen: ORAM vindt herziening van bestaande transformatieplannen van bedrijventerreinen onvermijdelijk om de gestelde economische doelstellingen te behalen. ORAM verzoekt de Provincie de transformatieplannen, met name het plan Haven-Stad, kritisch te herzien en het gesprek aan te gaan met desbetreffende stakeholders.	Zoals indiener zelf ook aangeeft zijn wij nu nog de mogelijkheden aan het verkennen hoe wij de compensatie kunnen verplichten bij transformatie van bedrijventerreinen. De uitkomsten van deze verkenning zullen wij gebruiken bij de aanpassing van de Omgevingsverordening. Daarnaast zetten wij in het Noordzeekanaalgebied het in Nederland unieke instrument IPB in om de schaarse ruimte voor hogere milieucategorieën te beschermen ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/ havengerelateerde bedrijvigheid. Onze inzet is dan ook om de ruimte voor zware bedrijvigheid en strategische transities te garanderen zoals indiener ook bepleit. Het terugdraaien van al bestuurlijk geaccordeerde transformatieplannen, zoals ook opgenomen in de vestgestelde Bedrijventerreinenstrategie van de MRA, is wat ons betreft niet aan de orde. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvsie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0128	1	Hierbij dient Natuurmonumenten graag een zienswijze in op de Ontwerp Omgevingsvisie Noord Holland 2050. Deze zienswijze kan in samenhang worden gezien met de twee zienswijzen die we samen met de andere natuurorganisaties van Noord-Holland hebben ingediend. In de ene reageren we in grotere lijnen op de Ontwerp Omgevingsvisie, en in de andere specifiek op uw plannen voor bedrijventerrein de Boekelermeer. Deze zienswijze is een aanvulling op de andere twee, en reageert meer specifiek op onderwerpen die betrekking hebben op de gebieden die wij beheren, of raakt aan onderwerpen waar Natuurmonumenten nog speciale aandacht voor wil vragen. Allereerst complimenten aan uw ambtenaren voor het vele werk dat is verzet om tot deze omgevingsvisie te komen. En dank dat we op diverse momenten mee konden denken over de Omgevingsvisie. Het is goed om te lezen dat u ervoor kiest om water en bodem sturend te maken, en dat u Noord-Holland voorbereidt op de toekomst door aan te geven in welke gebieden condities gaan veranderen. Natuurmonumenten onderschrijft de noodzaak daarvoor (zie ook de eerdergenoemde gezamenlijke zienswijze). Uw omgevingsvisie laat op pagina 22 ook goed zien hoe Noord-Holland steeds meer verstedelijkt raakt, en hoe dat vanaf 2000 in sneltreinvaart gaat. Open ruimte en landschap nemen drastisch af, en daarmee ook de openbare ruimte met natuurwaarden en een hogere biodiversiteit. Wij onderschrijven het belang om natuurgebieden robuuster te maken, te verbinden en natuurlijke processen te versterken door ruimte te geven aan de natuur om te herstellen en zich te ontwikkelen (p. 35/ p. 36). De doelen uit de Europese natuurwetgeving (zoals Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water (KRW)) vormen hierbij geen vrijblijvende of losstaande opgaven, maar de minimale en randvoorwaardelijke basis voor een gezond en functionerend ecologisch systeem.	Wij danken indiener voor de complimenten, die wij graag aan onze medewerkers doorgeven.
ZW_0128	2	U schrijft op pagina 56 op korte termijn te werken aan het herstellen van natuurkwaliteit binnen de natuurgebieden. Maar voor natuurherstel is ook verandering buiten de natuurgebieden nodig, door in de omgeving op de eerste plaats drukfactoren op de natuur te verlagen. Dit betekent onder andere het terugdringen van vervuiling van de omgeving door bestrijdingsmiddelen, PFAS, stikstof en mest, het verminderen van de recreatiedruk door het ontwikkelen van nieuwerecreatiegebieden buiten kwetsbare natuur, en het herstellen van de balans voor de natuur in het gehele watersysteem. Wij vragen u natuurkwaliteit en biodiversiteit ook in keuzes buiten de natuurgebieden als afwegingsprincipe mee te nemen. Juist door deze factoren integraal mee te wegen borgt u de ontwikkeling van een robuust natuursysteem.	We beamen dat natuur integraal moet worden meegenomen bij ruimtelijke afwegingen, ook buiten de natuurgebieden. Daarom wordt een afwegingsprincipe natuur toegevoegd aan de Omgevingsvisie.
ZW_0128	3	Op pagina 55 geeft u aan dat er keuzes nodig zijn om waardevolle landschappen te beschermen tegen de ruimtelijke druk. De druk van andere ruimtelijke vraagstukken is echter zo groot dat 'ruimte maken' zonder harde randvoorwaarden onherroepelijk leidt tot verdere aantasting van de landschappelijke kwaliteit. Zonder concreet vast te leggen wát u precies beschermt en hoé u dat borgt, gaan deze landschappen stilaan verloren. We vragen u heldere randvoorwaarden te ontwikkelen die landschappelijke kwaliteiten beschermen en deze op te nemen in de visie. Meer gedetailleerd willen we u graag het volgende nog meegeven, gebundeld naar gebied, onderwerp of naar kaart:	De wijze waarop wij onze landschappen beschermen is uitgewerkt in de provinciale omgevingsverordening (paragraaf 6.2.5. Beschermd landelijk gebied.) Hierin zijn de regels - en de daarbij behorende randvoorwaarden en kwaliteiten - van de beschermingsregimes NNN, Beschermd Landschap en Unesco vastgelegd. Deze regels blijven van kracht. Voor het Beschermd Landschap geldt dat kernkwaliteiten in principe niet aangetast mogen worden en is in de regels ook aangegeven welke afwijkingsmogelijkheden er gelden en de daaraan verbonden voorwaarden. In de bijlage behorende bij de Omgevingsverordening zijn per landschap alle kernkwaliteiten beschreven.
ZW_0128	4	IJsselmeergebied – U noemt het IJsselmeer als een belangrijke bron voor zoetwater voor Noord Holland (p. 26). Dat betekent ook provinciaal zorgdragen voor een kwalitatieve schone bron en daarbij passend beleid. Benoem dat belang ook in de Omgevingsvisie. Wij vragen u in het Regionaal Water- en Bodemprogramma maatregelen op te nemen om verdere vervuiling van het water in het IJsselmeer vanuit Noord-Holland te voorkomen.	Het betreft rijkswater waar Rijkswaterstaat beheerder is. Eventuele maatregelen en ge- en verboden dient Rijkswaterstaat te treffen. Een verwijzing dat wij hiermee in het RWBP aan de slag gaan is hier niet mogelijk daar het niet tot onze bevoegdheden behoort.
ZW_0128	5	Op pagina 72 schrijft u 'Mogelijk wordt in de toekomst het peil in het Markermeer en IJmeer verhoogd […] consequenties hebben voor de havensteden en vraagt om verhoging van de dijk.' Het verhogen van het peil heeft ook invloed op het natuurlijke leven op en rond het Marker- en IJsselmeer. Terwijl dit Natura 2000-gebied flink onder druk staat, en het van internationaal belang is voor watervogels. Neem bij plannen over extra peilopzet daarom ook altijd mitigerende en compenserende maatregelen voor de biodiversiteit mee, ook voor buitendijkse gebieden als polder Ijdoorn, en benoem dit expliciet in de Omgevingsvisie.	De indiener wijst terecht op de grote consequentie van peilstijging in het IJsselmeergebied op de natuurwaarden van internationaal belang. We passen de Omgevingsvisie hier op aan. Zie onder meer paragrafen 6.1 en 6.9 en 7.5. De Omgevingsvisie bevat echter geen concrete plannen voor peilopzet, maar geeft aan dat we met onze ruimte rekening moeten houden met een eventuele peilopzet. Daarmee is het opportuun om nu al randvoorwaarden voor mitigatie en compensatie op te nemen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0128	6	Strand – Dankzij uw afspraken uit het Kustpact en de door u in de Omgevingsverordening vastgelegde strandzonering heeft u ervoor gezorgd dat strandhuisjes en strandpaviljoens gereguleerd worden, en dat grote delen van het strand hiervan vrij blijven. Neem het belang van het behoud van open strand voor natuur ook op in deze Omgevingsvisie. Een open strand is aan de ene kant van belang voor de beleving van recreanten, maar ook voor het behoud van de natuurwaarden. Het is ook noodzakelijk om in de toekomst maatregelen voor kustversterking te kunnen nemen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0128	7	Veengebieden – U schrijft op pagina 56 ‘De veengebieden gaan veranderen vanwege een hogere grondwaterstand. Dit is een belangrijke maatregel […] kansen voor natuur en recreatie en aangepaste landbouw.’ Op pagina 114 vult u aan: ‘In de veennatuurgebieden werken we toe naar het opheffen van de onderbemalingen en het uitfaseren van de al vergunde onderbemalingen ten behoeve van het natuurherstel, tenzij vanwege lokale omstandigheden onderbemalingen in stand gehouden moeten worden.’ Deze uitzondering is echter te vrijblijvend geformuleerd. Wij benadrukken dat het in stand houden van een onderbemaling uitsluitend acceptabel is wanneer dit noodzakelijk is voor de instandhouding en het herstel van de natuur.	Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook de uitwerking in het omgaan met onderbemalingen.
ZW_0128	8	Op pagina 72 schrijft u: ‘Sommige natuurgebieden vragen voor natuurbehoud veel zoetwater. Hier ligt een transitie naar een ander type natuur voor de hand dat meer droogte- en zoutresistent is.’. Veen kan niet transformeren naar droogteresistente natuur zonder definitieve veenafbraak, CO_2-uitstoot en verlies van beschermde habitats. Brakwaterveen kan mogelijk wel verbrakken. Wij vragen u daarom hierbij op te nemen dat deze transitie alleen mogelijk is bij natuurgebieden waar dit door hun ontstaansgeschiedenis of specifieke natuurwaarden kan.	Op dit moment al specifieke randvoorwaarden opnemen zoals indiener voorstelt is niet aan de orde. Dit past niet in de Omgevingsvisie maar in de uitwerking daarvan.
ZW_0128	9	Waar u op de signaalkaart (p. 43) specifiek een risico op wateroverlast ziet, ontbreekt hier een essentieel perspectief: verdroging, een tekort aan kwalitatief goed kwelwater en de inlaat van gebiedsvreemd water vormen de grootste systeemrisico's voor veengebieden en de biodiversiteit. Het weren van gebiedsvreemd water en het herstellen van de hydrologie zijn harde voorwaarden voor het behalen van de KRW-doelen. Een robuust, nat veengebied is onmisbaar om de regio te beschermen tegen klimaatrisico's zoals droogte én piekbuien. Wij vragen om risico’s van verdroging, kweltekort en gebiedsvreemd water te borgen in het afwegingsprincipe en verdroging op te nemen in de signaalkaart.	Indiener stelt een interessante vraag. Wij hebben hier echter geen onderliggende analyse van en kunnen deze kaartlaag derhalve ook niet opnemen.
ZW_0128	10	U schrijft op pagina 114. ‘Het landschap van de veengebieden kan in dat kader beter toegankelijk gemaakt worden vanuit stedelijk perspectief.’ U schrijft eerder dat binnen NNN-gebieden de natuur voorrang heeft. Dat betekent dat het landschap rondom de natuurgebieden wel beter toegankelijk kan worden gemaakt, maar dat een betere toegankelijkheid van de veengebieden, die in het NNN liggen en vaak ook Natura 2000-gebieden zijn, nooit ten koste mag gaan van de natuurwaarden. En dat er in veengebieden, zoals het Wormer- en Jisperveld en de Oostelijke Vechtplassen, daarom weinig mogelijkheden zijn om de toegankelijkheid te verbeteren en dat een strikte zonering essentieel is om de rust te borgen. Wij vragen u die notie op pagina 114 toe te voegen.	Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie c.q. de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen.
ZW_0128	11	Water en Natuur in Gooi en Vechtstreek – U beschrijft de opgave binnen het project WAAG als een integrale gebiedsopgave waarin natuurontwikkeling, drinkwater en landschap in samenhang worden bezien (p. 134 en 135). Op pagina 134 mist echter de expliciete benoeming van de wettelijke taken rondom de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de bescherming van Natura 2000-gebieden in de tabel. Wij maken ons zorgen dat het behalen van deze wettelijke natuur- en waterdoelen daardoor onvoldoende prioriteit krijgt. Wij juichen overigens deze integrale afweging toe en zien WAAG als een sleutelproject om water en natuurdoelen te verbinden. Om de provinciale investeringen in het NNN effectief te laten zijn, is actieve provinciale sturing op WAAG noodzakelijk. De kwelstromen richting het Naardermeer en de Vechtplassen moeten hierbij kwalitatief en kwantitatief worden hersteld, zodat deze Natura 2000-gebieden duurzaam beschermd worden. Wij vragen u te borgen dat effecten op natuur standaard als gelijkwaardig onderdeel meewegen in alle besluitvorming binnen dit traject	Wij zullen de wettelijke taken mbt KRW en Natura 2000 opnemen. Ook nemen wij de effecten op natuur mee in de besluitvorming.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0128	12	Boekelermeer – Op pagina 97 schrijft u 'Voor de bestaande bedrijventerreinen zetten we primair in op intensiever en efficiënter gebruik daarvan. Nieuwe toekomstbestendige ontwikkelingen buiten bestaand stedelijk gebied zijn pas aan de orde als is aangetoond dat de ruimtevraag niet binnen bestaande terreinen kan worden opgevangen. Efficiënt ruimtegebruik betekent ookselectiviteit: schaarse locaties met hoge milieucategorieën, watergebonden kavels, multimodale bereikbaarheid en robuuste nutsvoorzieningen zoals energienetwerken of robuuste energievoorzieningen, reserveren we voor functies die daar daadwerkelijk op zijn aangewezen.' Wij onderschrijven deze uitgangspunten. Daarom zijn we verrast over uw onderzoek naar de uitbreiding van de Boekelermeer. Ook hier zou eerst moeten worden gekeken naar een intensiever en effectiever gebruik van het bedrijventerrein. Uitbreiding in het Beschermd Landschap moet worden voorkomen. Het landelijk gebied is een buffer tussen de bebouwing van Alkmaar en Heiloo, een ecologische verbinding tussen de natuur en het landschap van de Weidse Polders, landgoed Nijenburg en het Alkmaardermeer, en een belangrijk weidevogelgebied. Zie verder ook de gezamenlijke zienswijze met Landschap Noord-Holland en de Natuur- en Milieufederatie Noord-Holland over bedrijventerrein de Boekelermeer.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen dit signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0128	13	Bestrijdingsmiddelen – Hoewel u op pagina 27 van de visie schrijft dat ecosystemen onder andere onder druk staan door bestrijdingsmiddelen, wordt er in de hoofdstukken 'Behouden en uitbreiden drinkwaterbeschikbaarheid', 'Realiseren en in stand houden van goede waterkwaliteit', 'Schone bodems' en 'Gezonde en veilige leefomgeving' geen aandacht geschonken aan de negatieve invloed van bestrijdingsmiddelen op deze opgaven. Wij vragen u bij al deze doelen toe te voegen dat het verminderen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen, en het voorkomen van het verder vervuilen van de leefomgeving met bestrijdingsmiddelen, noodzakelijk is.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0128	14	Defensie – Op pagina 92 en 93 geeft u aan dat Defensie 'nieuwe wapens en munitie intensiever [wil] testen, met schoten richting de Noordzee. Dit veroorzaakt een jaarrond geluidsbelasting van 60 decibel en hogere pieken op schietdagen. Dit heeft impact op omwonenden, stiltegebied, recreatie en Natura 2000'. Het Zwanenwater, een Natura 2000-duingebied en expliciet rustgebied voor zeldzame vogelsoorten, ligt direct tegen de testlocatie aan. Wij vragen u op te nemen hoe de provincie Noord-Holland haar taak als bevoegd gezag voor Natura 2000-gebieden in dit gevalinvult, en hoe zij de unieke waarden van dit gebied beschermt.	Voor de daadwerkelijke ingebruikname van het schietterrein dient Defensie de reguliere procedure voor het verkrijgen van een natuurvergunning dienen te doorlopen. Vanuit onze taken en bevoegdheden op het gebied van Natura 2000 zullen we onze gebruikelijke rol daarin spelen. Uit het Plan-MER komen aandachtspunten naar voren ten aanzien van de impact van deze defensie-activiteiten op het Natura 2000 gebied, dus daar zullen we extra alert op zijn.
ZW_0128	15	Invasieve exoten – Het aanpakken van invasieve exoten (zoals de Amerikaanse rivierkreeft, uitheemse waterplanten, de grote Canadese gans, de Amerikaanse vogelkers en de Aziatische duizendknoop) wordt in de visie niet expliciet genoemd, terwijl de provincie hier een wettelijke zorg- en bestrijdingsplicht heeft. Wachten met ingrijpen geeft exoten de kans zich verder te verspreiden, wat de inheemse biodiversiteit en het gehele ecosysteem ernstig verstoort. Beheersing achteraf wordt daardoor steeds uitdagender, intensiever en kostbaarder. Wij vragen u om preventieve exotenbestrijding expliciet te verankeren in de Omgevingsvisie als essentieel onderdeel van duurzaam water- en bodembeheer, met name voor kwetsbare natuur- en watergebieden, en hier de nodige middelen voor vrij te maken.	We onderkennen het belang van de aanpak van invasieve exoten en passen de tekst van de Omgevingsvisie hier op aan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0128	16	Netwerkinfrastructuur – Bij de aanleg en uitbreiding van netwerkinfrastructuur wordt natuur pas laat in het proces meegewogen. Natuur wordt daardoor snel behandeld als een afvink-item of een te vrijblijvende 'synergie', terwijl het doorkruisen van NNN- en Natura 2000-gebieden leidt tot versnippering, vogelsterfte en ecosysteemverstoring. Wij vragen u om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat behoud en herstel van natuur ook uitgangspunt zijn bij de uiteindelijke keuzes in netwerkinfrastructuur. De rol van de provincie is essentieel om vooraf te borgen dat er alles aan wordt gedaan om aantasting van het natuursysteem te voorkomen. Wanneer ecologische randvoorwaarden vanaf de eerste initiatieffase volwaardig worden meegewogen, voorkomt dit vertragingen in latere procedures, versnelt het de uitvoering én beschermt het onze kwetsbare natuur.	Natuur wordt volwaardig in het proces voor nieuwe energie-infrastructuur meegenomen. In de Omgevingsvisie wordt als zesde afwegingsprincipe natuur toegevoegd. Bij grote infrastructuurprojecten is het vaak verplicht om een MER op te stellen waarin de effecten op milieu en natuur worden onderzocht. Het is inderdaad wenselijk om in een vroeg stadium alle randvoorwaarden op tafel te leggen om vertraging te voorkomen.
ZW_0128	17	Water- en bodemcondities (p. 40) - Het icoon van de legenda-eenheid ‘Ruimte voor waterberging in stedelijke gebieden’ is foutief ook in het Wormer- en Jisperveld geplaatst. Het Natura 2000-veenweidegebied is niet geschikt voor de opvang van piekwater voor stedelijke gebieden. Graag daarom het icoon bij het Wormer- en Jisperveld weghalen. Op de kaart Water en bodem ruimtelijke reserveringen van pagina 44 staat het wel goed verbeeld, want daar is geen pijl naar het Wormer- en Jisperveld geplaatst.	Dit is een terecht punt van de indiener. Het symbool zal worden verwijderd.
ZW_0128	18	Groenblauw raamwerk (p. 87) - Aan de oostzijde ontbreken bestaande brakwaternatuurgebieden. Wij verzoeken u deze toe te voegen. Net als een visje bij Molen Het Noorden aan de oostzijde van Texel, want daar ligt een plan om een vispassage te plaatsen. Daarnaast is de schil van het Naardermeer nu als droge natuur afgebeeld. Hoewel dit de huidige status is, is gepland dit gebied te vernatten.	De kaart is een opdracht van de provincie uit maart 2025, dus het kan zijn dat een deel van de informatie verouderd is. Het groenblauw raamwerk op de kaart is indicatief en wordt verder uitgewerkt.
ZW_0128	19	Huidige landbouw en veranderende condities (p. 91) - Wij onderschrijven de noodzaak om in beeld te brengen waar functies in de toekomst te maken krijgen met veranderende bodem- en watercondities. Naar ons idee kan deze kaart niet los worden gezien van het landelijke beleid voor overgangszones rond natuurgebieden. Daarmee zou het eigenlijk gecombineerd moeten worden, zodat zichtbaar is dat in deze zones de condities voor functies ook veranderen. Daarnaast specifiek voor de Zijperpolder: de toestand is daar enkel stabiel doordat er als technische oplossing een kwelscherm is aangebracht tussen het Zwanenwater en de Zijperpolder. Omdat dit kwelscherm tegen zijn houdbaarheidsdatum aanloopt, en de Zijperpolder pal tegen het duingebied aanligt, is het de vraag of de Zijperpolder niet dezelfde legenda-eenheid als de binnenduinrand van Noord-Kennemerland hoort te krijgen. Graag dit in overweging nemen.	Deze kaart is de onderlegger vanuit water en bodem. De vele andere functies, zo ook overgangsgebieden natuur, maar ook verstedelijkingsgebieden kunnen hier overheen worden gelegd. Met betrekking tot het kwelscherm en de Zijpepolder kunnen wij melden dat op dit moment het idee is het kwelscherm te vervangen. Daarmee is de slechte toestand van het kwelscherm voor ons geen aanleiding tot wijziging van de kaart.
ZW_0128	20	Groen in en om de stad in de Metropoolregio Amsterdam (p. 101 en 138) - In dit kaartje is het Wormer- en Jisperveld aangegeven als ‘Huidig grootschalig recreatiegebied’ en als ‘uitloopgebied (land)’. Beide kloppen niet. Bovendien bezit het Wormer- en Jisperveld als Natura 2000-gebied zulke grote natuurwaarden dat het voorrang heeft op recreatie, ook in de toekomst. Het kan voor recreatie dus geen uitloopgebied worden. Wij vragen beide markeringen in het Wormer- en Jisperveld te verwijderen. Voor recreatie in natuurgebieden is het van belang de volgende verschillen te onderscheiden: - Vaak is in bepaalde delen van een natuurgebied recreatie mogelijk, maar sommige van die gebieden, zoals de duinen, zijn door de explosieve groei van recreanten te druk geworden. De natuurdoelen staan erdoor onder druk. In die gebieden zou de provincie moeten inzetten op zonering en meer handhaving. - Andere natuurgebieden zijn te kwetsbaar en/of te moeilijk begaanbaar om (extra) recreatie toe te staan. In bepaalde gebieden is geen recreatie mogelijk. - En er zijn gebieden die meer recreatie aankunnen en met behulp van een kwaliteitsimpuls meer recreanten naar zich kunnen trekken. Dat zijn grootschalige recreatiegebieden zoals Spaarnwoude. Daarom stellen wij voor de legenda-eenheid ‘Huidige grootschalige recreatiegebieden’ alleen op gebieden te leggen die als eerste functie recreatie hebben. En voor natuurgebieden met een hoge recreatiedruk, zoals de duinen een legenda eenheid te maken voor ‘Gebied met (te) hoge recreatiedruk’. Door dit onderscheid te maken is het ook duidelijk waar extra recreatie nog mogelijk en wenselijk is, bijvoorbeeld wél bij Spaarnwoude.	De kaart is naar aanleiding van deze zienswijze aangepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0128	21	Typen veengebieden (p. 116) - Er staat een onjuistheid in de tekst bij de typen veengebieden, namelijk dat type 2 en 3 zijn omgedraaid. Bij type 2 staat 'kwelwaterveengebied' en bij type 3 'boezemveengebied', maar in Figuur 37, waarnaar de tekst verwijst, is boezemveengebied aangegeven als type 2 en kwelwaterveengebied als type 3.	De kaart wordt naar aanleiding van deze zienswijze aangepast.
ZW_0128	22	Het energiesysteem (p. 81) - Een voorgestelde tracélijn voor een 150kV-stroomnetwerkverbinding is onjuist geplaatst bij de Oostelijke Vechtplassen. Dit tracé loopt door een beschermd Natura 2000-gebied dat een essentiële functie vervult als leefgebied voor beschermde soorten onder de Vogel- en Habitatrichtlijn. Vanwege deze hoge natuurwaarden en de bijbehorende bescherming is aanleg van een stroomnetwerk hier niet mogelijk. Graag dit tracé uit de kaart schrappen.	Op deze kaart zijn bestaande en nieuwe verbindingen weergegeven. De mogelijke nieuwe verbindingen zijn indicatief op de kaart gezet. Dit zal duidelijker in de legenda worden weergegeven. Indien de verbinding wordt gerealiseerd zal rekening worden gehouden met de aanwezige natuurwaarden en bescherming.
ZW_0128	23	Tot slot Wij waarderen dat er in deze Omgevingsvisie al veel goede stappen worden gezet naar een toekomstbestendige leefomgeving. Met de verfijningen en voorstellen uit deze en eerdergenoemde zienswijzen ontstaat een krachtige visie die de basis legt voor het verbinden van natuurkwaliteit met alle overige provinciale opgaven. Tegelijkertijd vraagt de complexiteit van de ruimtelijke opgaven om een actieve en verbindende rol van de provincie Noord-Holland. U beschikt over de aangewezen positie om randvoorwaarden te stellen, drukfactoren in samenhang aan te pakken en natuurkwaliteit vanaf het eerste begin te verankeren. Bij de verdere uitwerking hiervan blijven wij graag betrokken als constructieve partner.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners zoveel mogelijk betrekken, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud.
ZW_0129	1	Wij hebben kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De daarin gekozen hoofdlijnen en afwegingsprincipes kunnen wij in belangrijke mate onderschrijven. Dat geldt in het bijzonder voor: • het zuinig omgaan met schaarse ruimte en middelen; • het zoveel mogelijk binnenstedelijk realiseren van woningbouw; • het benutten van bestaande infrastructuur; • het voorkomen van onnodige en onomkeerbare ontwikkelingen in het landelijk gebied; • water en bodem als ordenend principe; • het principe van niet-afwentelen; • het behoud en versterken van landschap, natuur en biodiversiteit; en • het reserveren van ruimte voor toekomstige klimaat- en wateropgaven. Juist tegen de achtergrond van deze uitgangspunten is naar onze mening onvoldoende inzichtelijk gemaakt waarom De Lange Weeren bij Volendam in de Ontwerp-Omgevingsvisie als concrete grootschalige woningbouwlocatie voor circa 1.160 woningen is opgenomen. Onze zienswijze richt zich uitsluitend tegen deze opname. 1. Kern van onze zienswijze - De kern van onze zienswijze is niet dat woningbouw in Edam-Volendam niet nodig zou zijn. Wij erkennen dat er een woningbouwopgave bestaat. De vraag is echter of daarmee ook de noodzaak is aangetoond om juist De Lange Weeren, een laaggelegen veenpolder in het Beschermd Landschap Waterland, als concrete grootschalige woningbouwlocatie in de provinciale Omgevingsvisie vast te leggen. Naar onze mening is dat onvoldoende gemotiveerd. De Ontwerp-Omgevingsvisie vormt een nieuw integraal beleidskader voor de lange termijn. Juist daarom dient de provincie zichtbaar en op basis van een actuele integrale afweging te motiveren waarom een grootschalige woningbouwlocatie met een grote impact op provinciaal beschermd landschap past binnen de nieuwe provinciale uitgangspunten. Historische planvorming, eerdere aanwijzingen en eerdere provinciale besluitvorming kunnen daarbij relevant zijn, maar kunnen naar onze mening niet zonder meer een actuele toets aan het nieuwe integrale beleidskader vervangen. Voor De Lange Weeren bestaan bovendien nog fundamentele vragen over onder meer nut en noodzaak, de actuele woningbehoefte, binnenstedelijke alternatieven, water en bodem, waterberging en klimaatbestendigheid, bodemdaling, landschap, natuur en biodiversiteit, financiële consequenties en uitvoerbaarheid en de ruimtelijke aanvaardbaarheid van het project. Belangrijke onderzoeken moeten nog worden uitgevoerd. Al deze fundamentele vragen zijn nog onderwerp van discussie en besluitvorming. Deze locatie is tot op heden niet met de vereiste zorgvuldigheid afgewogen en zorgvuldig getoetst aan uw beleid, zoals hierna wordt toegelicht. Wij achten het daarom niet passend om De Lange Weeren reeds als vaststaande grootschalige woningbouwlocatie in de definitieve Omgevingsvisie vast te leggen zonder dat inzichtelijk is gemaakt dat deze locatiekeuze een actuele en integrale toets aan de eigen provinciale uitgangspunten kan doorstaan.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0129	2	2. De historische planvorming en eerdere ontheffing kunnen een actuele integrale afweging niet vervangen De Lange Weeren is op initiatief van de gemeente Edam-Volendam al langere tijd onderdeel van gemeentelijke en provinciale planvorming. De locatie is meer dan vijftien jaar geleden in het Bestuursakkoord Pilot Waterland als woningbouwlocatie aangewezen om mogelijk toekomstige woningbouw veilig te stellen, zonder onderbouwing daarvan en zonder toetsing en (gedegen) beoordeling van de geschiktheid deze locatie mede gelet op de ligging in een waterbergingsgebied voor Volendam. Daarbij was sprake van een aanzienlijk kleiner project dan de huidige voorgenomen ontwikkeling. De provincie heeft in 2025 voor het huidige project een ontheffing verleend van regels voor het Beschermd Landschap Waterland onder de onjuiste aanname dat de gemeente haar taken ten aanzien van de woningbouwopgave niet naar behoren zou kunnen uitvoeren. Zij is daarbij afgegaan op de door de gemeente verstrekte gegevens. Van een zorgvuldige en integrale toetsing van de locatie was geen sprake. Tegen die ontheffing kon op dat moment geen bezwaar worden gemaakt. Wij zijn van mening dat de historische aanwijzing van de locatie, de langdurige planvorming en de verleende ontheffing op zichzelf geen zelfstandige en actuele rechtvaardiging kunnen vormen om De Lange Weeren in een nieuwe Omgevingsvisie als vaststaande grootschalige woningbouwlocatie op te nemen. Juist wanneer wordt afgeweken van beschermende provinciale regelgeving en beleid, mag worden verwacht dat de afwijking en de uiteindelijke locatiekeuze deugdelijk, inzichtelijk en integraal worden gemotiveerd. Naar onze mening is onvoldoende inzichtelijk gemaakt dat de geschiktheid van De Lange Weeren voor woningbouw reeds eerder integraal en met de zorgvuldigheid die het nieuwe beleidskader verlangt, is beoordeeld. Naar onze informatie moeten bovendien nog onderzoeken worden uitgevoerd die van belang zijn voor een integrale beoordeling van de locatie. Daarom dient de keuze voor De Lange Weeren naar onze mening alsnog zelfstandig te worden getoetst aan de uitgangspunten en afwegingsprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)
ZW_0129	3	3. Zuinig ruimtegebruik De provincie kiest voor zuinig omgaan met schaarse ruimte en beperkte middelen. Daarbij wordt ingezet op efficiënt ruimtegebruik, clustering bij bestaande infrastructuur, meervoudig en intensiever ruimtegebruik en een zorgvuldige keuze aan welke functies schaarse ruimte wordt gegeven. De provincie kiest er bovendien voor om grootschalige woningbouw zoveel mogelijk binnenstedelijk en nabij bestaande infrastructuur en openbaar vervoer te realiseren. Wij onderschrijven deze uitgangspunten. De Lange Weeren betreft daarentegen een ontwikkeling van circa 1.160 woningen in een open veenweidegebied buiten de bestaande kern. De ontwikkeling vraagt niet alleen ruimte voor woningen, maar ook voor nieuwe infrastructuur, waterhuishoudkundige voorzieningen, groen en openbare ruimte, waterberging en aanvullende voorzieningen. Bij een ontwikkeling met zulke grote ruimtelijke, maatschappelijke en financiële consequenties dient naar onze mening overtuigend te worden aangetoond dat deze ontwikkeling noodzakelijk is en dat beschikbare en daadwerkelijk realiseerbare alternatieven binnen bestaand stedelijk gebied onvoldoende zijn. Daarbij dient niet alleen te worden gekeken naar de fysieke mogelijkheid om woningen te bouwen, maar ook naar aanvullende publieke investeringen en de langjarige kosten van beheer, waterbeheer en klimaatadaptatie. Voor zover kosten en risico's worden doorgeschoven naar andere gebieden, andere functies, de publieke sector of toekomstige generaties, is tevens het provinciale principe van niet-afwentelen rechtstreeks aan de orde. Naar onze mening is onvoldoende inzichtelijk gemaakt dat deze integrale afweging heeft plaatsgevonden.	Wij delen het standpunt dat het voor bouwen in het landelijk gebied belangrijk is om een goede afweging te maken. Voor het project Lange Weeren is dit als onderdeel van de pilot Waterland uitvoerig gebeurd en uiteindelijk geconcludeerd dat het ontwikkelen van deze locatie wenselijk is vanuit de woningbouwopgave. Hierbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de ruimtelijke kwaliteit en uitdagingen die u in uw reactie noemt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0129	4	4. Nut en noodzaak van deze specifieke locatie zijn onvoldoende aangetoond Wij betwisten niet dat Edam-Volendam een woningbouwopgave kent. De vraag is echter of uit die woningbouwopgave volgt dat juist een buitenstedelijke ontwikkeling van circa 1.160 woningen op De Lange Weeren noodzakelijk is. In de beschikbare stukken en onderzoeken worden verschillende cijfers genoemd voor zowel de woningbehoefte als de bestaande plancapaciteit. Zo wordt in de stukken uitgegaan van een additionele woningbehoefte van ongeveer 600 woningen tot 2040, terwijl in gemeentelijke woningmarktonderzoeken een grotere woningbehoefte wordt geraamd. Voordat wordt geconcludeerd dat een nieuwe buitenstedelijke locatie van circa 1.160 woningen noodzakelijk is, dient naar onze mening inzichtelijk te worden gemaakt welke actuele additionele woningbehoefte bestaat, welk deel daarvan binnen bestaand stedelijk gebied kan worden gerealiseerd, welke kwalitatieve woningbehoefte bestaat, welke aanvullende publieke investeringen en langjarige beheer-, water- en klimaatadaptatiekosten De Lange Weeren met zich meebrengt en of daarna nog een noodzaak resteert voor een buitenstedelijke locatie van deze omvang. Het enkele feit dat De Lange Weeren al langere tijd in gemeentelijke of provinciale plannen voorkomt, vormt naar onze mening geen zelfstandige actuele onderbouwing van nut en noodzaak.	De lokale en regionale vraag naar woningen is erg groot en deze woningbouwlocatie levert een zeer relevante bijdrage aan het terugdringen van de woningnood. Momenteel lukt het ons op het niveau van de regio en provincie niet om het woningtekort voldoende terug te dringen. Om hierin sneller stappen te kunnen zetten om de woningnood terug te dringen, zijn grootschalige gebiedslocaties noodzakelijk. Het overgrote merendeel van deze grootschalige gebiedsontwikkelingen bevindt zich op binnenstedelijke locaties, maar ook buitenstedelijke locaties zijn hiervoor nodig. Een grootschalige locatie draagt aanzienlijk bij aan de woningbouwopgave en heeft voordelen vanuit mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid.
ZW_0129	5	5. Water en bodem als ordenend principe De provincie kiest nadrukkelijk voor water en bodem als ordenend principe. Ook het ontwerp-omgevingseffectrapport maakt duidelijk dat woningbouwlocaties bij voorkeur robuust moeten zijn vanuit water en bodem en dat negatieve gevolgen niet naar de omgeving of naar toekomstige generaties moeten worden afgewenteld. Bij woningbouw op niet-robuuste locaties worden onder meer risico's genoemd zoals toename van wateroverlast door bouwen in diepe polders waar ruimte nodig is voor waterberging, grondwateroverlast, toename van bodemdaling en afname van de watervoorraad wanneer wordt gebouwd op plaatsen waar nu water wordt vastgehouden. Deze aandachtspunten zijn naar onze mening rechtstreeks relevant voor De Lange Weeren. De Lange Weeren is een laaggelegen veenpolder en vervult een belangrijke functie in de waterhuishouding van Volendam. Daarmee is niet alleen de vraag relevant of woningbouw technisch klimaatbestendig kan worden gemaakt. De wezenlijke vraag is ook of deze locatie, gelet op water en bodem, de voorkeur verdient boven beschikbare alternatieven. Wij verzoeken de provincie daarom inzichtelijk te maken welke bestaande waterbergingsfunctie De Lange Weeren vervult, welke toekomstige water- en klimaatopgaven relevant zijn, of voldoende ruimte beschikbaar blijft voor toekomstige aanpassing van het watersysteem en waarom De Lange Weeren vanuit water en bodem de voorkeur verdient boven alternatieven. Dat technische maatregelen mogelijk kunnen maken dat woningbouw klimaatbestendig wordt ontworpen, betekent naar onze mening nog niet dat daarmee de locatiekeuze zelf vanuit het principe van water en bodem als ordenend principe is gerechtvaardigd. Technische inpasbaarheid is niet hetzelfde als ruimtelijke voorkeur. 6. Het principe van niet-afwentelen De Ontwerp-Omgevingsvisie kiest voor het principe van niet-afwentelen. Dit betekent naar onze mening dat een locatiekeuze niet alleen moet worden beoordeeld op de gevolgen binnen het plangebied zelf, maar ook op de gevolgen voor andere gebieden, andere functies, de publieke sector en toekomstige generaties. Voor De Lange Weeren is dit in het bijzonder relevant voor waterberging, bodemdaling, klimaatadaptatie, toekomstige aanpassingen van het watersysteem, aanvullende infrastructuur, publieke investeringen, langjarige beheer- en onderhoudskosten en financiële en maatschappelijke risico's. Wij achten onvoldoende inzichtelijk gemaakt hoe het principe van niet-afwentelen bij de keuze voor De Lange Weeren concreet is toegepast. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet inzichtelijk te maken welke gevolgen, kosten en risico's bij de locatiekeuze zijn betrokken en in hoeverre deze niet worden afgewenteld op andere gebieden, andere functies, de publieke sector of toekomstige generaties.	In de integrale uitwerking van de plannen voor Lange Weeren dient (ook) rekening te worden gehouden met water en bodem, waaronder de zaken die indiener in de zienswijze aanhaalt. Wij zien net als indiener dat dit voor deze locatie een uitdaging is, maar achten dit wel oplosbaar en dat het gezien het belang van deze locatie voor de woningbouwopgave ook wenselijk is dat deze oplossingen er komen

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0129	6	7. Schaarse ruimte, landschap en onomkeerbaarheid De kern van de Omgevingsvisie is dat niet alles overal kan en dat keuzes noodzakelijk zijn omdat de ruimte schaars is. De vraag moet daarom niet uitsluitend zijn of woningbouw in De Lange Weeren technisch mogelijk kan worden gemaakt. Evenzeer moet worden beoordeeld of woningbouw de meest doelmatige en toekomstbestendige besteding van deze schaarse ruimte is. De Lange Weeren kan betekenis hebben voor waterberging en klimaatadaptatie, het beperken of tegengaan van bodemdaling, natuur en biodiversiteit, het behoud van het open veenweidelandschap, recreatie, landbouw en toekomstige transitieopgaven. Bebouwing van een groot deel van het gebied is een grotendeels onomkeerbare ontwikkeling. Daarmee wordt toekomstige beleidsruimte voor andere maatschappelijke opgaven beperkt of mogelijk definitief weggenomen. Dit staat naar onze mening op gespannen voet met het uitgangspunt dat de provincie wendbaar wil blijven en ruimte voor toekomstige opgaven niet onnodig onmogelijk wil maken door onomkeerbare ontwikkelingen. De ontwikkeling van circa 1.160 woningen leidt naar onze mening bovendien tot een ingrijpende en grotendeels onomkeerbare aantasting van de openheid en landschappelijke samenhang van Waterland. In samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen bestaat het risico dat het Waterlands landschap verder verstedelijkt en dat Purmerend en Edam-Volendam ruimtelijk steeds meer naar elkaar toegroeien. Naar onze mening is onvoldoende inzichtelijk gemaakt waarom dit verlies aan openheid en landschappelijke samenhang aanvaardbaar wordt geacht. Juist omdat het hier gaat om een provinciaal beschermd landschap, dient de provincie zichtbaar te motiveren waarom deze aantasting desondanks aanvaardbaar is.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)
ZW_0129	7	8. De provincie kan de geschiktheid van De Lange Weeren niet zonder actuele eigen afweging als gegeven overnemen Voor De Lange Weeren loopt een afzonderlijke gemeentelijke procedure voor wijziging van het omgevingsplan. Tegen het ontwerp zijn zienswijzen ingediend waarin onder meer vragen zijn gesteld over nut en noodzaak, woningbehoefte en alternatieven, water en bodem, benodigde onderzoeken, natuur, landschap, financiële uitvoerbaarheid en de borging van maatregelen. Daarmee staat nog niet vast of en in hoeverre De Lange Weeren in de voorgestelde omvang en vorm daadwerkelijk uitvoerbaar en planologisch aanvaardbaar is.Wij erkennen dat de provinciale Omgevingsvisie en de gemeentelijke omgevingsplanprocedure ieder hun eigen beoordelingskader hebben. Ons standpunt is daarom niet dat de provincie de uitkomst van de gemeentelijke procedure moet afwachten. Ons punt is dat de provincie, bij het vaststellen van een nieuw integraal beleidskader voor de lange termijn, de geschiktheid van De Lange Weeren niet zonder actuele eigen afweging als vaststaand gegeven zou moeten overnemen. Zoals hierboven is toegelicht kunnen eerdere provinciale besluitvorming en lopende gemeentelijke procedures een actuele integrale toets aan de nieuwe uitgangspunten van de Omgevingsvisie niet vervangen.	Wij onderschrijven de constatering van indiener dat Lange Weeren, evenals de andere regionale/nationale grootschalige woningbouwlocaties, pas daadwerkelijk gerealiseerd kan worden nadat de ruimtelijke procedures zijn doorlopen. Gezien de omvang van onze woningbouwopgave achten wij de opgenomen grootschalige woningbouwlocaties noodzakelijk om voldoende woningen te kunnen realiseren. Maar het klopt dat dit niet betekent dat deze allemaal daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Indien een locatie na de ruimtelijke afweging afvalt, is het van belang dat hiervoor een alternatief wordt gevonden, om de woningnood in te kunnen lopen. Dit kan door het versnellen van een bestaand plan of het toevoegen van een nieuw plan. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.
ZW_0129	8	9. Juist de provinciale koers geeft aanleiding tot heroverweging Onze zienswijze richt zich nadrukkelijk niet tegen de hoofdrichting van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Integendeel. Wij onderschrijven de ambitie om zorgvuldig met de schaarse ruimte om te gaan, woningbouw zoveel mogelijk binnen bestaand stedelijk gebied te realiseren, bestaande infrastructuur te benutten, water en bodem een ordenende rol te geven, niet af te wentelen en landschap, natuur en toekomstige beleidsruimte te beschermen. Juist wanneer deze uitgangspunten consequent worden toegepast, is naar onze mening onvoldoende gemotiveerd waarom De Lange Weeren nu als concrete grootschalige woningbouwlocatie in de Omgevingsvisie moet worden vastgelegd. De centrale vraag is daarom op grond van welke actuele en integrale provinciale afweging is geconcludeerd dat De Lange Weeren, ondanks de beschikbare alternatieven, de water- en bodemkenmerken, de waterbergingsfunctie, de landschappelijke gevolgen en de onomkeerbaarheid van de ontwikkeling, past binnen de nieuwe uitgangspunten en afwegingsprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie. Naar onze mening is deze afweging in het Ontwerp onvoldoende inzichtelijk gemaakt.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0129	9	10. Verzoeken Gelet op het voorgaande verzoeken wij Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om de keuze voor De Lange Weeren als grootschalige woningbouwlocatie opnieuw, zelfstandig en integraal te beoordelen aan de hand van de uitgangspunten en afwegingsprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)
ZW_0129	10	Primair verzoek 1.De Lange Weeren, zolang uit een actuele en integrale heroverweging niet overtuigend volgt dat handhaving van de locatie gerechtvaardigd is, te schrappen als concrete of aangeduide grootschalige woningbouwlocatie uit de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)
ZW_0129	11	Subsidiaire verzoeken 2.De Lange Weeren niet als vaststaande woningbouwlocatie aan te duiden, maar uitsluitend als een locatie waarvan eventuele ontwikkeling afhankelijk is van een integrale beoordeling. 3.Bij deze integrale beoordeling in ieder geval te betrekken: nut en noodzaak; de actuele woningbehoefte; binnenstedelijke alternatieven; de kwalitatieve woningbehoefte; water en bodem; waterberging en de toekomstige wateropgave; klimaatbestendigheid; bodemdaling; landschap en openheid; natuur en biodiversiteit; financiële consequenties; aanvullende publieke investeringen en langjarige beheer- en klimaatadaptatiekosten; en de uitvoerbaarheid en ruimtelijke aanvaardbaarheid van het project. 4.Inzichtelijk te maken op grond van welke actuele provinciale beoordeling is geconcludeerd dat De Lange Weeren past binnen de uitgangspunten en afwegingsprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie. 5.Expliciet inzichtelijk te maken hoe het principe van niet-afwentelen bij deze locatiekeuze is toegepast en welke gevolgen, kosten en risico's voor andere gebieden, functies, de publieke sector en toekomstige generaties daarbij zijn betrokken.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)
ZW_0129	12	11. Conclusie Wij kunnen ons in belangrijke mate vinden in de hoofdlijnen en afwegingsprincipes van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Onze zienswijze richt zich op één wezenlijk punt: de opname van De Lange Weeren als concrete grootschalige woningbouwlocatie voor circa 1.160 woningen is naar onze mening onvoldoende gemotiveerd in het licht van de integrale afwegingsprincipes van de Omgevingsvisie. Onvoldoende inzichtelijk is gemaakt (ook niet in het verleden) waarom een ontwikkeling van deze omvang noodzakelijk is in verhouding tot de actuele woningbehoefte en de binnenstedelijke capaciteit, waarom De Lange Weeren vanuit zuinig ruimtegebruik en water en bodem de voorkeur verdient boven alternatieven, hoe het principe van niet-afwentelen is toegepast, welke gevolgen de ontwikkeling heeft voor waterberging, bodemdaling en toekomstige klimaatopgaven, waarom het verlies aan openheid en landschappelijke samenhang van Waterland aanvaardbaar wordt geacht en waarom de locatie nu reeds als grootschalige woningbouwlocatie in de provinciale Omgevingsvisie moet worden vastgelegd. Daarom verzoeken wij u primair de aanduiding van De Lange Weeren als concrete grootschalige woningbouwlocatie uit de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland te verwijderen. Indien de provincie de locatie toch wil handhaven, verzoeken wij u subsidiair De Lange Weeren niet als vaststaande woningbouwlocatie aan te merken maar uitsluitend als een locatie waarvan eventuele ontwikkeling afhankelijk is van een actuele, integrale en inzichtelijk gemotiveerde provinciale beoordeling aan de hand van de eigen uitgangspunten en afwegingsprincipes. Deze zorgvuldigheid vloeit voort uit uw taken ten aanzien van onder meer behoud en bescherming van landschap en natuur. Wij verzoeken u deze zienswijze bij de verdere voorbereiding van de definitieve Omgevingsvisie te betrekken en in de Nota van Beantwoording inzichtelijk en gemotiveerd op de afzonderlijke kernpunten en verzoeken in te gaan.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0129)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0130	1	In de zienswijze van de regio Noord-Holland Noord onderschrijven de regio's Alkmaar, Westfriesland en de Kop van Noord-Holland de ambitie van de provincie om te werken aan een duurzame, economisch sterke en toekomstbestendige leefomgeving. In een afzonderlijke zienswijze van de regio Westfriesland wordt ingegaan op gebiedsspecifieke ontwikkelingen, aandachtspunten en kansen die gelden voor de regio Westfriesland. Wij onderschrijven de beide zienswijzen, maar op een aantal punten willen wij de zienswijze concretiseren. In de zienswijze van Westfriesland worden verschillende aspecten benoemd en condities gevraagd, om ook de plattelandsgemeenten toekomstbestendig te maken. Daaronder verstaan wij o.a. ruimte voor woningbouw voor de kleine (lint)dorpen, ruimte voor bedrijven en specifiek voor de agrarische sector, alsook een goede bereikbaarheid. De zienswijze zet expliciet in op een provinciale omgevingsvisie met meer woningbouwmogelijkheden óók voor kleine woonkernen in Beschermd Landschap. En op voldoende ontwikkelruimte, zodat ook deze dorpen vitaal, leefbaar en toekomstbestendig blijven. In uw omgevingsvisie stelt u dat bouwen bij kleine kernen mogelijk blijft zodat het daar leefbaar blijft, en dat u dat faciliteert. Wij zijn het van harte met u eens. Het is van essentieel belang om de leefbaarheid van kleine kernen en het platteland te behouden. Echter in de praktijk blijkt dat het belang van weidevogelgebied voorrang krijgt boven het belang van woningbouw en leefbaarheid in kleine kernen. In Opmeer lijkt dat te gaan gebeuren voor de kleine kernen Aartswoud en De Weere. Uw beleid geeft gemeenten onder voorwaarden de ruimte voor een woningbouwontwikkeling van 25 woningen, en in bijzondere situaties meer dan 25 per kern of dorpslint binnen Beschermd Landschap, mits weidevogelleefgebieden niet worden aangetast. Onze lintdorpen Aartswoud e.o. en De Weere e.o., met uitzondering van de woonwijken, liggen volledig in één groot weidevogelleefgebied en potentiële weidevogelleefgebieden. Om een algemeen verbod op woningbouw en andere ontwikkelingen te voorkomen, is er een uitzonderingsmogelijkheid in uw regels. Er kan medewerking worden overwogen aan ontwikkelingen van groot openbaar belang als het verlies aan weidevogelleefgebied wordt gecompenseerd. Door de ligging in weidevogelgebied en aansluitend potentieel weidevogelgebied kan volgens uw uitleg aan deze voorwaarde niet worden voldaan. Deze voorwaarde heeft nu prioriteit boven woningbouw en leefbaarheid. Voor Aartswoud en De Weere lijkt dit te leiden tot een woningbouwverbod. En ook andere ontwikkelingen die bijdragen aan de leefbaarheid van een kleine landelijke dorpskern worden beperkt. Belangrijk is daarbij te onderkennen dat Aartswoud en De Weere op substantiële afstand liggen van de hoofdkern(en) van de gemeente Opmeer. De omgevingsvisie en omgevingsverordening houden met deze bijzondere situatie van deze dorpen geen rekening. Een goede belangenafweging is niet mogelijk omdat bij voorbaat weidevogelleefgebied of potentieel weidevogelgebied prioriteit heeft.	Dank voor uw zienswijze met concretisering.
ZW_0130	2	Wij vragen u met klem om in de omgevingsvisie en uw omgevingsverordening aanpassingen te doen waardoor voor kleinere landelijke kernen, zoals Aartswoud en De Weere, een belangenafweging gemaakt kan worden. Daarin wordt niet aan één belang prioriteit gegeven maar afgewogen tegen andere belangen. Vooral de noodzaak van woningbouw is een zwaarwegend belang om te kunnen voorzien in de eigen woningbouwbehoefte.	Gemeente Opmeer is omringd door Beschermd Landschap. Dit is een extra beschermingsregime van de provincie om het landschap te beschermen. Tot 25 woningen per kern kan de gemeente zelf een afweging maken voor woningbouwontwikkelingen als zij voldoen aan de voorwaarden in artikel 6.59a provinciale verordening. Voor meer dan 25 woningen is er sprake van maatwerk waarbij er sprake moet zijn dat het ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit van een kern of dorp is. Eén van de afwegingspunten van dit maatwerk is dat alternatieve locaties worden bekeken. Habitat voor weidevogels is een kernkwaliteit waarop Europese wetgeving van toepassing is.
ZW_0130	3	Ten slotte willen wij u vragen om op figuur 22 (blz. 61) de woningbouwlocatie Hoogwoud-Oost fase 1 (Monitor Plancapaciteit Woningbouw: 300 woningen; besluit in voorbereiding) op te nemen.	De woningbouwlocatie Hoogwoud-Oost fase 1 is op de kaart toegevoegd.
ZW_0130	4	We maken van deze gelegenheid gebruik om onze waardering uit te spreken voor uw aanpak van de netcongestie. Wij vragen u om druk te blijven uit te oefenen op een zo spoedig mogelijke uitbreiding van energie-infrastructuur.	Wij danken indiener voor de uitgesproken waardering. Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben verschillende tekstaanpassingen gedaan om dit meer voor het voetlicht te brengen.
ZW_0131	1	Met verwijzing naar de separate zienswijze van regio Zaanstreek-Waterland en bijgevoegde zienswijze dringt Purmerend erop aan dat ambtelijk de diverse deelvisiekaarten (Figuren 19 t/m 22) nauwkeurig op gebiedstypen worden doorgenomen in samenspraak met de provinciale regio-coördinator. Dit is tijdens het voorbereidingstraject niet gebeurd. Naast de voorbeelden in beide zienswijzen is o.a. ook Zuidoostbeemster op figuur 22 niet ingetekend als 'geplande woningbouwlocatie'. Purmerend gaat ervan uit dat u aan onze gezamenlijke zorgen over goed kaartmateriaal op een afdoende wijze tegemoet komt...	We hebben kaartbeelden aangepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0131	2	Wij hebben de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland met belangstelling gelezen. Het ontwerp is - samen met het ontwerp-omgevingseffectrapport - met ingang van 15 juni 2026 ter inzage gelegd met de mogelijkheid zienswijze(n) kenbaar te maken. Met het oog op het zomerreces is daarbij sprake van een langere reactieperiode dan gebruikelijk (d.w.z. vóór 1 september a.s.). Daarnaast vormt de (deels) gelijktijdige samenloop met collegevorming op gemeentelijk niveau ook een uitdaging. De huidige, provinciale Omgevingsvisie NH2050 is in 2018 vastgesteld. Op 1 januari 2022 zijn het (sub)urbane Purmerend en het rurale werelderfgoed De Beemster gefuseerd. Ons college vindt het voorliggende ontwerp belangrijk voor Purmerend en zodoende wegen wij zorgvuldig welke gevolgen dit ontwerp heeft voor onze gemeente en voor onze eigen omgevingsvisie. Sinds 2024 werkt de gemeente Purmerend - evenals u, ook gefaseerd - aan een actualisatie van de (gebiedsdekkende) Omgevingsvisie Purmerend. De verwachting is, dat de gemeenteraad hierover in de tweede helft van 2027 definitief zal besluiten.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we in op de door indier ingebrachte onderdelen.
ZW_0131	3	• Regio Zaanstreek-Waterland Allereerst willen wij u wijzen op onze gezamenlijke zienswijze, die is ingediend namens de regio Zaanstreek-Waterland. In dat verband is aandacht gevraagd voor de volgende kernboodschap: Erken Zaanstreek-Waterland als sleutelregio voor de verstedelijkingsopgave in de noordelijke Randstad en maak een duidelijke, gebiedsgerichte keuze voor het versterken van de woon-werkbalans en een toekomstbestendig landschap. Ondersteun deze ontwikkeling met gerichte provinciale investeringen in werkgelegenheid, bereikbaarheid en energie, met leefbaarheid en een gezonde en veilige leefomgeving als randvoorwaarden. De zorgen over een wat eenzijdige oriëntatie op thema's als groenblauw, recreatie en woningbouw (als topprioriteit) worden in ons gebied breed gedeeld. Op deze plek wordt kortheidshalve verwezen naar deze separaat ingediende zienswijze.	Zie onze beantwoording van de zienswijze van Zaanstreek-Waterland (ZW_0120)
ZW_0131	4	Voor zover het gaat om de woon-werkbalans en het mogelijk toevoegen van (extra) 'werkprogramma' wordt aanvullend nog het volgende opgemerkt. De woon-werkbalans zou wellicht een positieve impuls kunnen krijgen, wanneer het bedrijvenpark Baanstee-Noord op Purmerends grondgebied wordt geïntensiveerd en/of (deels) uitgebreid. In dit verband wordt gewezen op de gezamenlijk met de gemeenten Edam-Volendam en Waterland vastgestelde Strategische gebiedsvisie De Purmer 2035, waarbij transformatie is voorzien van het meest noordelijke gedeelte van droogmakerij De Purmer. Met het oog daarop maakt het 'integraal ontwikkelperspectief' melding van (de aanduiding) 'ecologisch netwerk (nieuw/uitbreiding)'. Voor dit gebied zou onderzocht en overwogen kunnen worden, in hoeverre het (totale) ecologische netwerk aldaar geoptimaliseerd kan worden 1. onder de gelijktijdige toevoeging van werkprogramma en 2. in goed overleg met c.q. in aansluiting op de door de gemeente Edam-Volendam beoogde inrichting van (hun) werkgebied in het meest noordelijke gedeelte van droogmakerij De Purmer. Refererend aan Figuur 22 (blz. 61) van uw ontwerp vraagt ons college zodoende om aanpassing/vergroting van het afgebeelde werkgebied door toevoeging van gebiedstype 'industriegebieden met milieucategorie (van hoog naar laag)' volgens de hiernaast opgenomen afbeelding, m.a.w.: in noordelijke richting tot aan de Purmerringvaart. In dit verband constateren wij verder dat op Figuur 22 het gebiedstype 'Kantoren (mix wonen/werken)' voor de stedelijke concentratie van Purmerend geheel ontbreekt. Stedenbouwkundig en ruimtelijk merken wij het Waterland kwartier in samenhang met het Wagenweggebied en onze binnenstad aan als één centrumgebied. Wij vragen u deze omissie te herstellen op de definitieve visiekaart.	Over de ruimte voor economie, mede in relatie tot de woon-werkbalans worden regionale afspraken gemaakt. Deze zijn nu opgenomen in de Bedrijventerreinenstrategie van de MRA, maar worden op basis van provinciale behoefteramingen minstens eens in de vier jaar geactualiseerd. De kaart figuur 22 is slechts een vertaling van de harde plannen welke in de Bedrijventerreinenstrategie van de MRA zijn gemaakt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0131	5	• Gemeente Purmerend Vanwege beperkt beschikbare ruimte kiest de provincie voor een veranderende, meer sturende en regisserende rol. Met het oog daarop wordt in het ontwerp een helder afwegingskader (hoofdstuk 3) met uitgangspunten en afwegingsprincipes neergezet. In hoofdstuk 4 volgt de beschrijving van de integrale visie op Noord-Holland als geheel. Verdere verdieping per inhoudelijk onderdeel en gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen komen aan de orde in de hoofdstukken 5 en 6. Voor wat betreft voorliggend ontwerp willen wij aanvullend nog het volgende opmerken. New Town Het valt ons op, dat in het voorliggende ontwerp geen enkele aandacht wordt besteed aan de 'leefbaarheid en bestaande wijken als volkshuisvestingsopgave'. New Towns, zoals Purmerend, zijn in de jaren '70 en '80 in korte tijd gebouwd en gegroeid. Dit leidt nu tot een gelijktijdige, grote vervangingsopgave en een groeiende kwetsbaarheid. Een mooi voorbeeld is de samenwerking tussen de provincie Zuid-Holland en haar NewTowns, waarmee een brug wordt geslagen tussen gemeenten en het Rijk, zodat (financieel) de nodige middelen beschikbaar komen. Het college verzoekt u de mogelijkheden te verkennen om dit voorbeeld over te nemen voor New Town Purmerend.	Indiener vestigt terecht de aandacht op de vernieuwingsopgave in voormalige groeikernen. Wij zullen in de Omgevingsvisie een tekst toevoegen om hier aandacht aan te geven in paragraaf 5.3 perspectief op waar we wonen, werken en recreëren.
ZW_0131	6	Gezonde en veilige leefomgeving Een leefbare gemeente wordt niet alleen bepaald door woningen, wegen en voorzieningen. Het zijn vooral de mensen die een gemeenschap maken. In Purmerend en de Beemsterwillen wij dat inwoners gezond, veilig en met vertrouwen kunnen opgroeien, wonen en ouder worden. In uw ontwerp is o.a. verwoord dat groei van wonen en werken wordt gekoppeld aan uitbreiding van recreatiemogelijkheden onder de noemer 'groen in en om de stad'. Naast recreatieve functies worden hier wateropgaven, kansen voor agrarische bedrijven en natuur aan gekoppeld. Het valt ons op dat u in het kader van 'gezonde en veilige leefomgeving' en 'Omgevingskwaliteit' regelmatig refereert aan groen in en om de stad en dat u 'gebiedsgericht' daarbij vooral gefocust bent op Amsterdam in de Metropoolregio Amsterdam. De stad Purmerend valt nagenoeg buiten het bij Figuur 32 aangegeven kader en wij vragen ons af, of dit inderdaad de bedoeling is (geweest). Het Purmerbos is in Figuur 31 aangegeven als 'Stadsrand met recreatieve toegang' en 'Huidige grootschalige recreatiegebieden'. Ook is een flinke recreatiestroom ingetekend vanuit Amsterdam richting Purmerend. In het ontwerp (paragraaf 5.16) is opgemerkt dat meer geïnvesteerd moet worden in recreatie, niet alleen in de bestaande gebieden maar met name ook in nieuwe recreatiegebieden en in routes in en om de stad. Dat vraagt om het nemen van verantwoordelijkheid bij gemeenten, provincie en het Rijk. Als het om het Purmerbos gaat, mist ons college vooralsnog provinciale inzet en - ook financiële betrokkenheid bij overleg met Staatsbosbeheer over de beheerproblematiek.	De ambities rond groen in en om de stad betreft de gehele metrpoolregio Amsterdam.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0131	7	Groenblauw raamwerk Afwegingsprincipe 2 in het ontwerp betreft 'water en bodem als ordenend principe'. In geval van droogmakerij De Beemster spelen- evenals in De Purmer- vooral aspecten als verzilting, doorspoelvraag en waterberging. Gelet hierop zijn beide droogmakerijen 'gebiedsgericht' ingedeeld bij de veengebieden. Specifiek voor De Beemster is volgens Figuur 29- naast aanduiding met huidige sectoren en agribusiness- sprake van 'Veranderende condities waar acceptatie nodig is' en 'Veranderende condities waar onderzoek nodig is om tot bescherming te komen'. Bij De Beemster als UNESCO-werelderfgoed komen we hier nog op terug. Wat betreft het groenblauwe raamwerk valt ons in meer algemene zin een aantal dingen op: 'Houd rekening met klimaatopgave bij nieuwe woningbouwlocaties';-- 'Ruimte voor waterberging rond stedelijke kernen' bij droogmakerij De Purmer en Weidevenne/richting (recreatiegebied) Purmerland, en 'Potentiële infiltratiegebieden, drinkwateropslaglocaties en zoetwaterwinlocaties (tot 2050)' in beide droogmakerijen De Purmer en De Beemster. Wij gaan ervan uit, dat u ons hierover (blijvend) betrekt voor zover het gaat om eventuele locatiekeuze(s), te nemen maatregelen en/ofin dat verband te maken afwegingen. Opvallend is echter, dat wij in uw ontwerp niets teruglezen over het Provinciaal Programma Landelijk gebied (PPLG). Eén van de rollen van de provincie is om normen te stellen voorwateroverlast. Bij ruimtelijke keuzes weegt de provincie expliciet mee offuncties bereikbaar en operationeel blijven bij wateroverlast, overstromingen, hitte, droogte en bodemdaling en stelt de provincie richtinggevende kaders en randvoorwaarden op. Technische uitwerking en dagelijks beheer liggen bij de verantwoordelijke beheerders. Onze specifieke vraag hierover is, of dit aanvullende randvoorwaarden zijn ten opzichte van (de regionale standaard) Basisveiligheidsniveau Klimaatbestendige Nieuwbouwv3.0	De indiener geeft aan dat er in de Omgevingsvisie niets is opgenomen over het programma PPLG. Dat klopt, want dat programma bestaat niet meer. De watervraagstukken zoals zijn benoemd door de indiener zijn agenderend en hebben veelal nog geen specifieke locatie. In een gebiedsgerichte aanpak zal hier meer uitwerking aan gegeven moeten worden. Met betrekking tot de specifieke vraag over normstelling: bij normen voor wateroverlast betreft het andere randvoorwaarden dan bij basisveiligheidsniveau Klimaatbestendige Nieuwbouw, niet zozeer aanvullende. Met andere woorden, dat is een ander onderwerp.
ZW_0131	8	De Beemster als UNESCO-werelderfgoed UNESCO-werelderfgoed De Beemster leent zich niet om onderwater gezette worden. Dit in tegenstelling tot - de oorspronkelijke functie van - het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam. Watercompensatie en/of-berging in De Beemster is in het (meer) recente verleden hoofdzakelijk gevonden in sloten, waarbij de insteek is (geweest) om geen vijvers of meren te creëren. Positief is dat bij ruimtelijke keuzes en beleid de provincie inzet op zowel bescherming als ruimte bieden aan ontwikkelingen en het realiseren van nieuwe kwaliteiten. Wij zijn benieuwd naar wat u precies voor ogen heeft met aanwijzing van de Volgerweg als zoekgebied 'herstel landgoederenstructuur' (Figuur 27). Het aangeven van een verdichtingszone in dit gebied conflicteert met het behoud van de openheid en lange zichtlijnen van het schootsveld van de Stelling van Amsterdam, terwijl de zone als tool voor aanpak van de woningbouwopgave met alle volkshuisvestelijke restricties (financieel) moeilijk haalbaar lijkt. Het slotenpatroon van de kopergravuresloten komt niet in volle omvang terug op kaartbeeld.	We onderstrepen het belang van een goed behoud en beheer van zowel de UNESCO-werelderfgoederen De Beemster als de Hollandse Waterlinies. Waar beide werelderfgoederen elkaar overlappen (aan de zuidzijde van de Beemster) zullen ontwikkelingen moeten passen bij de kernkwaliteiten (Outstanding Universal Value) van beide werelderfgoederen. Figuur 27 in de ontwerp-Omgevingsvisie is een indicatieve kaart van een groenblauw raamwerk. Deze kaart betreft een Ontwerpend Onderzoek Groenblauw Raamwerk Noord-Holland, van bureau Smartland. Op de kaart worden huidige groene en blauwe structuren weergegeven en ook kansen om deze structuren met elkaar te verbinden of te versterken.
ZW_0131	9	Het heeft ons in eerste instantie verbaasd, dat De Beemster niet is ingedeeld bij 'prioritaire landbouwgebieden'. Uit uw ontwerp maken wij op dat de hiervoor genoemde aspecten kunnen leiden tot veranderingen in de randvoorwaarden voor een optimale land- en tuinbouw. Daarbij spelen mogelijke stikstofmaatregelen en daaruit voortvloeiende zonering rond De Eilandspolder en Wormer- en Jispeveld & Kalverpolder ook een belangrijke rol. Hierdoor zou (deels) een verschuiving naar extensievere landbouwvormen aan de orde kunnen komen. Wellicht ten overvloede wijzen wij u er nog op dat juist het functionele, agrarische gebruik van droogmakerij De Beemster als belangrijk punt wordt genoemd in de 'Outstanding Universal Value' (UOV). Onder afwegingsprincipe 3 geeft u - over UNESCO-regimes - 0.a. aan: '(.. .) Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden. We zien dat het soms schuurt. Als behoud niet mogelijk is, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk.'Ons college gaat ervan uit dat de provincie over 'veranderende condities' en daarmee mogelijk gepaard gaande maatregelen (nb.: ook als behoud niet mogelijk is) het gesprek voert en blijft voeren, in ieder geval met de siteholders (t.w.: HHNK en gemeente Purmerend) en de sector en vanzelfsprekend niet uitsluitend en alleen met het Rijk.	De opmerking in onze ontwerp-Omgevingsvisie '....Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden. We zien dat het soms schuurt. Als behoud niet mogelijk is, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk', betreft het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies. Hiervan zijn wij namelijk siteholder. Voor wat betreft het UNESCO-werelderfgoed Beemster zijn we ons bewust dat het siteholderschap daarvan bij de gemeente Purmerend en HHNK ligt, en dat zij hiervoor de verantwoordelijke partij zijn. Wij zullen dit verduidelijken in de definitieve versie van de Omgevingsvisie. Ook is bovenstaande zin in de definitieve versie van de Omgevingsvisie aangepast in 'Als de realisatie van locatiegebonden opgaven met groot maatschappelijk belang botst met de UNESCO-status, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk'.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0131	10	Energie en warmte Afwegingsprincipe 4 in het ontwerp betreft 'sturen vanuit netwerken'. Het energienetwerk zal in de toekomst medebepalend zijn voor waar toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden. Purmerend wordt in het ontwerp - evenals de (sub)regio Waterland - niet aangemerkt als één van de 'Energie-intensieve clusters met een duidelijk economisch profiel' (Figuur 21) en valt daarmee binnen het 'decentrale energiesysteem'. Daar komt bij dat de provincie collectieve warmte in verstedelijkte gebieden stimuleertwaar dat kan en waar dat tot de laagste maatschappelijke kosten leidt. In ieder geval in het verstedelijkte gedeelte van de MRA (w.o. Purmerend) en Alkmaar. In de regionale zienswijze is over dit onderwerp al het nodige opgemerkt. Omdat warmte-infrastructuur meerdere decennia meegaat en volgens uw ontwerp de visie op dit onderwerp zich primair richt op de periode tot 2040, vragen wij u aanvullend om te kiezen voor flexibiliteit met ruimte voor innovatie. Zodoende voorkomen we investeringen in techniek die straks achterhaald is. In lijn hiermee verdient een zo laag mogelijke temperatuur de voorkeur bij zowel nieuwbouw als herontwikkeling, mits deze gebouwen hiervoor geschikt zijn. Dit vermindert transportverliezen, sluit beter aan bij moderne netbewuste woningen en houdt opties open voor toekomstige technologieën. Verder geven wij u in overweging om in de visie expliciet aandacht te besteden aan verduurzaming van bestaande warmtenetten. Zo kan bijvoorbeeld door cascadering van bestaande en nieuwe netten slim toe te passen, worden bijgedragen aan een efficiënter gebruik van de beschikbare warmte en koude bij verschillende temperatuurbehoeftes. Uiteraard moeten hiervoor wel middelen worden vrijgemaakt.	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van de warmtevoorziening van de woningvoorraad. Hiervoor stellen zij warmteprogramma's op welke onderdeel worden van de gemeentelijke omgevingsvisie. Met deze warmteprogramma's kunnen gemeenten bij de ontwikkeling van warmtenetten zelf ruimte creëren zodat rekening kan worden gehouden met toekomstige innovaties. Omdat de provincie hierbij geen formele rol heeft is hier niets over opgenomen in de Omgevingsvisie.
ZW_0131	11	Afsluitend Wij hopen met deze zienswijze een constructieve bijdrage te leveren aan de vaststelling van de Omgevingsvisie Noord-Holland en aan de verdere doorwerking en uitwerking daarvan in verordening en programma's. Ons college wenst u een goede voortzetting van het besluitvormingsproces. Wij vertrouwen op uw begrip en aandacht voor de door ons college ingebrachte punten, met waar nodig en mogelijk het honoreren van onze zienswijze(n).	Slotwoord, behoeft geen antwoord.
ZW_0132	1	Namens Stichting Grootdammerpolder te Schoorl dienen wij hierbij onze zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De stichting zet zich in voor het behoud en de versterking van de landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden van de Grootdammerpolder en het omliggende landelijk gebied van Schoorl. Wij onderschrijven de noodzaak om binnen Noord-Holland ruimte te vinden voor onder andere wonen, natuur, landbouw, water en klimaatadaptatie. Juist vanwege de grote druk op de schaarse ruimte achten wij het noodzakelijk dat de provincie duidelijke en duurzame keuzes maakt. Wij herkennen ons daarom sterk in het uitgangspunt uit de ontwerp-Omgevingsvisie dat nieuwe woningen vooral worden gerealiseerd binnen bestaande steden en dorpen en dat het open landschap zoveel mogelijk behouden blijft. Voor Schoorl gaat het daarbij niet alleen om een open polderlandschap, maar om een herkenbare open strandvlakte aan de binnenduinrand, waarin water, bodem, landschap, landbouw en natuur nauw met elkaar samenhangen. Wij verzoeken de provincie dit uitgangspunt in de definitieve Omgevingsvisie verder aan te scherpen en te borgen.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Indiener verzoekt om het uitgangspunt om woningbouw zoveel mogelijk binnenstedelijk te realiseren, vanuit het afwegingsprincipe zuinig om te gaan met ruimte, verder aan te scherpen en te borgen. Aanscherping en borging is wat ons betreft aan de orde bij de uitwerking van de Omgevingsvisie, zoals in programma's en de omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0132	2	1. Inbreiding en transformatie vóór uitbreiding in het landelijk gebied De woningbehoefte in Noord-Holland is groot. Stichting Grootdammerpolder bestrijdt die behoefte niet en is ook niet tegen woningbouw als zodanig. Wij vinden echter dat woningbouw niet zonder een duidelijke ruimtelijke voorkeursvolgorde mag leiden tot steeds verdere verstedelijking en versnippering van het landelijk gebied. Wij verzoeken de provincie daarom in de definitieve Omgevingsvisie explicieter vast te leggen dat: 1. woningbouw in beginsel plaatsvindt door inbreiding, transformatie, herstructurering en verdichting binnen bestaand stedelijk en dorpsgebied; 2. aantoonbaar moet zijn onderzocht welke alternatieven binnen of direct aansluitend aan bestaande kernen beschikbaar zijn voordat ontwikkeling in het open landelijk gebied kan worden overwogen; 3. een woningbouwopgave of het ontbreken van direct beschikbare bouwgrond binnen een kern op zichzelf onvoldoende grond vormt om bouwen in het landelijk gebied toe te staan. Voor een gemeente als Bergen, met dorpen die direct grenzen aan hoogwaardige natuur-, water- en landschapsgebieden, is een dergelijke duidelijke voorkeursvolgorde van bijzonder belang.	1. We zijn het eens dat woningbouw zoveel als mogelijk binnenstedelijk wordt opgelost, bij voorkeur nabij OV-knooppunten. Maar er is een aantal plannen in het landelijk gebied noodzakelijk om aan de grote vraag naar woningen te voldoen. 2. Voor elke woningbouwontwikkeling geldt op dit moment dat deze op of aan een bestaand lint of kern dient te zijn. 3. Dit is per casus verschillend, hierdoor kunnen we geen algemene maatregel opnemen. Gemeente Bergen is op dit moment omringd door Beschermd Landschap. Dit is een extra beschermingsregime van de provincie om het landschap te beschermen. Tot 25 woningen per kern kan de gemeente zelf een afweging maken voor woningbouwontwikkelingen als zij voldoen aan de voorwaarden in artikel 6.59a provinciale verordening. Voor meer dan 25 woningen is er sprake van maatwerk waarbij er sprake moet zijn dat het ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit van een kern of dorp is. Eén van de afwegingspunten van dit maatwerk is dat alternatieve locaties worden bekeken.
ZW_0132	3	2. Bescherming van de open strandvlakte en polders aan de binnenduinrand De Grootdammerpolder maakt onderdeel uit van de karakteristieke open strandvlakte achter de duinen van Schoorl. Samen met omliggende polders, agrarische gronden, natuurgebieden en dorpsranden vormt zij een herkenbaar en samenhangend landschap. De betekenis van deze polders is breder dan uitsluitend hun visuele of cultuurhistorische waarde. De polders aan de binnenduinrand zijn naar onze mening tevens van strategisch belang voor het functioneren van het watersysteem. Schoon kwelwater vanuit het duingebied is van grote betekenis voor zowel de watervoorziening als voor bijzondere en kwetsbare ecosystemen. Het behoud van voldoende open en onbebouwde ruimte aan de binnenduinrand draagt bovendien bij aan het vermogen van het gebied om om te gaan met vraagstukken als verdroging en verzilting. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten daarom niet uitsluitend worden beoordeeld aan de hand van de vraag hoeveel vierkante meters daadwerkelijk worden bebouwd. Ook gevolgen voor bodem, grondwater, kwelstromen, afwatering, verharding en het functioneren van het omliggende watersysteem behoren onderdeel te zijn van de afweging. Daarnaast draagt het open polder- en strandvlaktelandschap bij aan een gezonde omgevingskwaliteit. De openheid, rust, zichtlijnen en afstand tussen bebouwde kernen vormen kwaliteiten die, eenmaal aangetast, moeilijk of niet kunnen worden hersteld. Wij verzoeken de provincie daarom te voorkomen dat bij ruimtelijke afwegingen uitsluitend wordt gekeken naar de vraag of een individueel bouwperceel formeel binnen een specifieke natuurbeschermingscategorie valt. Ook ontwikkelingen net buiten formeel begrensde natuurgebieden kunnen aanzienlijke gevolgen hebben voor: • de herkenbaarheid en openheid van de strandvlakte; • ecologische verbindingen; • grondwater en kwelstromen; • waterberging en bodemfuncties; • foerageer- en rustgebieden; • weidevogels en andere beschermde of kwetsbare soorten; • agrarisch gebruik; • historische polderstructuren en zichtlijnen. De Omgevingsvisie zou naar onze mening duidelijk moeten maken dat deze waarden in onderlinge samenhang moeten worden beoordeeld.	In onze Omgevingsvisie hebben wij een ontwikkelrichting beschreven voor de Binnenduinrand en daarbinnen specifiek voor Noord-Kennemerland. De binnenduinrand en de polders van Noord-Kennemerland zijn beschermd als NNN en als Beschermd Landschap. De regels die hier gelden zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. Deze regels blijven van kracht. Naast de regels die gelden binnen de beschermingsregimes gelden daarnaast ook andere regels voor het landelijk gebied waaraan moet worden voldaan, bijvoorbeeld de ruimtelijke kwaliteitseis en eisen t.a.v. klimaaadaptatie. Wij zijn van mening dat wij hiermee dit zeer waardevolle landschap voldoende beschermen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0132	4	3. Weidevogels, biodiversiteit en schaarse leefruimte Stichting Grootdammerpolder maakt zich in het bijzonder zorgen over de achteruitgang van de weidevogels. De open polders rond Schoorl bieden leef-, rust- en foerageergebied voor weidevogels. Juist voor deze soorten is binnen Noord-Holland steeds minder ongestoorde ruimte beschikbaar als gevolg van onder andere bevolkingsgroei, woningbouw, infrastructuur, recreatiedruk en andere vormen van ruimtegebruik. Daarom achten wij het van groot belang dat resterende geschikte en potentieel te herstellen gebieden niet steeds verder worden verkleind of versnipperd. Waar populaties onder druk staan, zou dat naar onze mening bovendien niet moeten leiden tot de conclusie dat bescherming minder noodzakelijk is. Het tegendeel is eerder het geval Een afname van natuurwaarden behoort aanleiding te zijn om te onderzoeken: • waardoor deze achteruitgang wordt veroorzaakt; • welke omstandigheden voor herstel noodzakelijk zijn; • welke verbindingen met omliggende leefgebieden kunnen worden versterkt; • en welke beheer- of inrichtingsmaatregelen herstel mogelijk maken. Wij vragen de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie duidelijk te maken dat achteruitgang van biodiversiteit of van een specifieke populatie niet zonder gedegen ecologische analyse mag worden gebruikt als argument om het beschermingsniveau van een gebied te verminderen. Voor de Grootdammerpolder zien wij juist kansen om de ecologische samenhang met omliggende natuur- en poldergebieden te verbeteren en de betekenis van het gebied voor weidevogels en andere soorten te vergroten.	We hebben in de Omgevingsvisie meer aandacht gegeven aan de weidevogels. De uitwerking hiervan vindt plaats in de Omgevingsverordening.
ZW_0132	5	4. Stringenter beschermingsregime voor kwetsbare polders De samenloop van landschappelijke, hydrologische en ecologische waarden maakt de polders aan de binnenduinrand bijzonder kwetsbaar. Stichting Grootdammerpolder is daarom bezorgd over beleidsontwikkelingen waarbij bestaande beschermingsregimes worden verruimd of afgezwakt om meer ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken. Juist nu de druk op de ruimte toeneemt, achten wij een stringenter en duidelijker beschermingsregime noodzakelijk. Wij verzoeken de provincie nadrukkelijk om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening: • kwetsbare open polders aan de binnenduinrand als samenhangend landschap te beschermen; • hydrologische waarden en het belang van schoon kwelwater expliciet mee te wegen; • aantasting en versnippering van open strandvlaktes te voorkomen; • de betekenis van deze gebieden voor weidevogels en biodiversiteit zwaar te laten wegen; • en te voorkomen dat verruiming van uitzonderingsmogelijkheden leidt tot ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Het beschermingsniveau zou naar onze mening moeten aansluiten bij de cumulatieve waarde van landschap, natuur, water, bodem en cultuurhistorie, en niet uitsluitend bij één afzonderlijke beschermingscategorie.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0132)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0132	6	5. Voorkom aantasting door opeenvolgende kleinschalige ontwikkelingen Een belangrijk aandachtspunt is de cumulatieve invloed van kleinschalige ontwikkelingen. Een afzonderlijk project van enkele woningen, tiny houses of andere kleinschalige bebouwing kan op zichzelf beperkt lijken. Wanneer dergelijke initiatieven afzonderlijk worden beoordeeld, bestaat echter het risico dat het landelijk gebied stap voor stap wordt verdicht. Het uiteindelijke effect kan daarmee aanzienlijk groter zijn dan dat van ieder afzonderlijk initiatief. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet aandacht te besteden aan: • cumulatieve ruimtelijke effecten; • precedentwerking; • geleidelijke verschuiving van dorpsranden; • versnippering van de open strandvlakte; • verlies van hydrologische en ecologische samenhang; • effecten van ontsluiting, parkeerplaatsen, verlichting, tuinen en overige bijbehorende voorzieningen. Wij achten dit vooral van belang wanneer wordt gesproken over tijdelijke, flexibele of innovatieve woonvormen.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0132)
ZW_0132	7	6. Tiny houses en innovatieve woonvormen zijn geen afzonderlijke ruimtelijke categorie Tiny houses, flexwoningen en modulaire woningen kunnen maatschappelijk nuttige woonvormen zijn. De verschijningsvorm of geringe oppervlakte van een woning verandert echter niet automatisch de ruimtelijke effecten van een woonfunctie. Ook tiny houses brengen bebouwing, bewoning, verkeersbewegingen, parkeren, nutsvoorzieningen, verlichting en vaak een verdere inrichting en verharding van het terrein met zich mee. Wij verzoeken de provincie daarom in haar beleidsuitwerking duidelijk te maken dat voor dergelijke woonvormen dezelfde zorgvuldige locatieafweging moet gelden als voor andere woningbouw. Het predicaat “tiny”, “tijdelijk”, “flexibel” of “innovatief” mag naar onze mening geen zelfstandige rechtvaardiging vormen voor woningbouw op een locatie waar permanente reguliere woningbouw vanuit landschap, natuur, water of bodem niet wenselijk zou zijn.	Wij zijn het met indiener eens dat bij iedere ruimtelijke afweging, of dit nu voor een tijdelijke of een permanente bestemming is, de wet en onze eigen regels gevolgd dienen te worden. Bij een tijdelijke wijziging van gebruik van gronden dient er altijd een onderbouwing aanwezig te zijn die de tijdelijke wijziging afweegt tegen de bestaande functie. Hierbij volgen wij de wettelijke kaders.
ZW_0132	8	7. Tijdelijkheid mag niet leiden tot permanente ruimtelijke aantasting Wij vragen daarnaast bijzondere aandacht voor tijdelijke woningbouw. De praktijk leert dat tijdelijke functies langdurig kunnen blijven bestaan of later aanleiding kunnen vormen voor permanente bestemmingen. Bovendien kunnen infrastructurele ingrepen en landschappelijke aantasting al vanaf het begin feitelijk permanent zijn. Wij verzoeken daarom dat bij tijdelijke woonvormen vooraf wordt beoordeeld: • of de locatie ook vanuit landschappelijk, hydrologisch en ecologisch perspectief geschikt is; • welke maximale gebruiksduur geldt; • hoe beëindiging juridisch wordt geborgd; • hoe herstel van de locatie wordt gegarandeerd; • of plaatsing een precedent kan vormen voor latere permanente bebouwing.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze (ZW_0132)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0132	9	8. Water en bodem daadwerkelijk sturend maken Wij onderschrijven het uitgangspunt uit de ontwerpvisie dat water en bodem leidend moeten zijn bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de binnenduinrand van Schoorl is dit van bijzondere betekenis. Het samenspel tussen het duingebied en de lager gelegen strandvlakte en polders is bepalend voor grondwaterstromen en kwel. Schoon kwelwater is van belang voor natuurwaarden, landbouw, bodemkwaliteit en het functioneren van het watersysteem. Ook de risico's van verdroging en verzilting verdienen nadrukkelijk aandacht. Wij verzoeken de provincie daarom water en bodem niet uitsluitend als algemene beleidsambitie te benoemen, maar als daadwerkelijk en vroegtijdig uitsluitings- en locatiecriterium bij ruimtelijke ontwikkelingen te hanteren. Juist laaggelegen poldergebieden zijn van belang voor: • waterberging; • behoud van grondwater- en kwelsystemen; • bodemkwaliteit; • klimaatadaptatie; - natuurontwikkeling; • en het tegengaan van verdroging en verzilting. Een eenmaal bebouwd en verhard gebied is slechts zeer beperkt terug te brengen naar een volledig open, hydrologisch functionerende en klimaatadaptieve ruimte. De lange termijn dient daarom nadrukkelijk zwaarder te wegen dan een incidentele ruimtevraag op korte termijn.	De reactie van indiener sluit goed aan bij de uitgangspunten van de Omgevingsvisie. Het leidt niet tot wijziging in de tekst.
ZW_0132	10	9. Integrale afweging vóórdat een locatie bestuurlijk wordt vastgelegd Wij vinden het belangrijk dat natuur-, water- en landschapswaarden vanaf het begin van een planproces volwaardig worden meegenomen. In de praktijk ontstaat anders het gevaar dat eerst bestuurlijke of politieke verwachtingen rond een locatie worden gewekt en pas daarna wordt onderzocht welke ecologische, hydrologische of provinciale belemmeringen aanwezig zijn. Dat is onwenselijk voor zowel initiatiefnemers, omwonenden als overheden. Wij verzoeken daarom de provincie in haar Omgevingsvisie en verdere beleidsuitwerking vast te leggen dat bij ontwikkelingen in of nabij kwetsbaar landelijk gebied reeds in de verkennings- en locatiekeuzefase wordt getoetst aan: • natuurwaarden en beschermde soorten; • landschappelijke kernkwaliteiten; • grondwater, kwel, water en bodem; • risico's op verdroging en verzilting; • alternatieve locaties; • cumulatieve effecten; • infrastructuur en ontsluiting; • precedentwerking.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze (ZW_0132)
ZW_0132	11	10. Duidelijkheid richting gemeenten De Omgevingsvisie zal vervolgens doorwerken in provinciale programma's, de Omgevingsverordening en de samenwerking met gemeenten. Juist daarom verzoeken wij de provincie om in de definitieve visie voldoende duidelijke uitgangspunten op te nemen om gemeenten houvast te geven. Wanneer tegelijkertijd wordt gesteld dat het landschap moet worden beschermd én dat lokaal ruimte kan worden gezocht voor nieuwe ontwikkelingen, zonder duidelijke voorkeursvolgorde of toetsingscriteria, ontstaat ruimte voor uiteenlopende interpretaties. Voor kwetsbare gebieden zoals de binnenduinrand van Schoorl kan dat betekenen dat telkens opnieuw discussie ontstaat over individuele locaties, terwijl de samenhangende waarde van het gebied onvoldoende wordt meegewogen. Dat kan leiden tot langdurige procedures en onzekerheid voor inwoners, initiatiefnemers en gemeenten. Duidelijk provinciaal beleid aan de voorkant voorkomt discussies en juridische procedures aan de achterkant.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0132)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0132	12	11. Grootdammerpolder als kans voor natuur- en landschapsherstel Tot slot willen wij benadrukken dat Stichting Grootdammerpolder niet uitsluitend wil reageren op bedreigingen voor het gebied. Wij willen graag samen met provincie, gemeente, grondeigenaren, agrariërs en natuurorganisaties onderzoeken hoe de landschappelijke, ecologische en hydrologische kwaliteit van de Grootdammerpolder actief kan worden verbeterd. Wij denken daarbij onder meer aan: • versterking van het weidevogelleefgebied; • verbetering van biodiversiteit; • verbinding met omliggende natuur- en poldergebieden; • natuurvriendelijke vormen van agrarisch beheer; • behoud en herstel van schoon kwelwater; • maatregelen tegen verdroging en verzilting; • verbetering van water- en bodemkwaliteit; • behoud van de karakteristieke open strandvlakte en het polderlandschap. Een dergelijke benadering past naar onze mening goed bij de ambitie om natuur en biodiversiteit te beschermen en versterken en tegelijkertijd water en bodem daadwerkelijk sturend te maken in ruimtelijke keuzes.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze (ZW_0132)
ZW_0132	13	Verzoek Stichting Grootdammerpolder verzoekt Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om bij de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie: 1. inbreiding, transformatie en herstructurering aantoonbaar vóór uitbreiding in het landelijk gebied te plaatsen; 2. voor de kwetsbare polders en open strandvlaktes aan de binnenduinrand een stringent en samenhangend beschermingsregime te hanteren; 3. de bescherming van open landschap, hydrologische systemen en ecologische samenhang explicieter te borgen; 4. het belang van schoon kwelwater en het voorkomen van verdroging en verzilting nadrukkelijk in ruimtelijke afwegingen te betrekken; 5. aantasting van natuur- en landschapswaarden niet uitsluitend per individueel perceel, maar ook landschappelijk, hydrologisch en cumulatief te beoordelen; 6. achteruitgang van natuurwaarden niet zonder gedegen ecologische onderbouwing te laten leiden tot vermindering van bescherming; 7. tiny houses, flexwoningen en tijdelijke woonvormen aan dezelfde zorgvuldige locatieafweging te onderwerpen als reguliere woningbouw; 8. natuur-, landschaps-, water- en bodemonderzoek al onderdeel te laten zijn van de locatiekeuze en niet pas van de latere planuitwerking; 9. gemeenten duidelijke provinciale criteria te geven voor ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied; 10. actief ruimte te bieden voor initiatieven gericht op herstel en versterking van weidevogelgebieden, biodiversiteit, kwel- en watersystemen en ecologische verbindingen.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.
ZW_0133	1	De gemeente Drechterland onderschrijft de hoofdrichting van de ontwerpvisie. De ambitie om woningbouw, leefbaarheid, economische ontwikkeling, klimaatadaptatie, bereikbaarheid en ruimtelijke kwaliteit integraal te benaderen sluit goed aan bij de opgaven waar onze gemeente de komende jaren voor staat. Ook herkennen wij de provinciale keuze om woningbouw zoveel mogelijk te concentreren binnen bestaand stedelijk gebied en langs OV-corridors en bestaande infrastructuur.	We bedanken indiener voor het onderschrijven van de hoofdlijn van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0133	2	1. Verbind woningbouw nadrukkelijk aan bereikbaarheid en randvoorwaardelijke infrastructuur. De ontwerpvisie bevat een omvangrijke woningbouwambitie en benoemt tegelijkertijd dat de bereikbaarheid in de komende jaren onder druk komt te staan door bevolkingsgroei en verstedelijking. De provincie geeft daarbij aan te streven naar optimalisatie van bestaande mobiliteitsnetwerken en het versterken van openbaar vervoer, fietsverbindingen en mobiliteitshubs. Wij waarderen dat de provincie in de ontwerp-Omgevingsvisie aangeeft te willen investeren in de bereikbaarheid van het oostelijk deel van Westfriesland in relatie tot het strategische cluster plantenveredeling en zaadtechnologie. Wij verzoeken de provincie deze ambitie nader te concretiseren in de verdere gebiedsgerichte uitwerking van de Westfriese Corridor.	De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland en ook van Westfriesland. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We werken samen met indiener aan de uitvoering van regionale mobiliteitsstukken zoals geformuleerd in de Regionale Agenda Mobiliteit regio Westfriesland.
ZW_0133	3	Naast mobiliteit vormt ook de beschikbaarheid van energie-infrastructuur een steeds belangrijkere randvoorwaarde voor woningbouw en economische ontwikkeling. De provincie onderkent in de ontwerpvisie dat netcongestie een groeiende belemmering vormt voor ruimtelijke ontwikkelingen. De gemeente Drechterland herkent dit beeld en ziet dat de uitvoerbaarheid van woningbouwprojecten, maatschappelijke voorzieningen en bedrijvigheid in toenemende mate afhankelijk wordt van tijdige uitbreiding van het elektriciteitsnet. Wij verzoeken de provincie daarom: De bereikbaarheid van het oostelijk deel van Westfriesland nadrukkelijk te betrekken bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie; • Blijvend te investeren in de OV-corridor Hoorn–Enkhuizen in lijn met de provinciale keuze om woningbouw en verstedelijking te concentreren langs OV-knooppunten. • De ontwikkeling van hoogwaardige fietsverbindingen en doorfietsroutes te versnellen; • Samen met gemeenten en het Rijk te blijven werken aan oplossingen voor de toenemende druk op het regionale wegennet; • De cumulatieve effecten van woningbouwontwikkelingen binnen de Westfriese Corridor expliciet mee te wegen in toekomstige mobiliteitsprogramma's. • De benodigde energie-infrastructuur en oplossingen voor netcongestie nadrukkelijk te betrekken bij de verdere uitwerking van woningbouw- en gebiedsontwikkelingen in het oostelijk deel van Westfriesland. Naast bereikbaarheid vraagt de gemeente Drechterland aandacht voor verkeersveiligheid als integraal onderdeel van toekomstige gebiedsontwikkelingen en mobiliteitsinvesteringen.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners waaronder ook de gemeenten in de provincie. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen indiener dan ook betrekken bij het uitwerken van de Omgevingsvisie. Hierin zullen veel van de punten terugkomen. Wij onderschrijven de noodzaak van voldoende energie-infrastuctuur voor economische ontwikkeling, woningbouw, mobilieit en verduurzaming. Wij zijn van mening dat dit voldoende is opgenomen in deze Omgevingsvisie.
ZW_0133	4	2. Laat recreatie, groen en water meegroeien met de woningbouwopgave. De provincie stelt terecht dat verstedelijking gepaard moet gaan met voldoende ruimte voor recreatie, groen, waterberging en omgevingskwaliteit. Ook wordt in de ontwerpvisie aangegeven dat recreatieve voorzieningen en groenblauwe structuren moeten meegroeien met woningbouwontwikkeling. Voor de gemeente Drechterland is dit een wezenlijke randvoorwaarde. De sterke groei van het aantal woningen leidt tot een toenemende druk op bestaande recreatiegebieden, het landschap en de openbare ruimte. Wij verzoeken de provincie daarom om: • Het Groenblauw Raamwerk in Westfriesland actief te verbinden aan de woningbouwopgave; • Recreatieve verbindingen tussen kernen, kust, Markermeergebied en landschap te versterken; • Bij provinciale investeringsprogramma's expliciet ruimte te reserveren voor recreatie, water en landschap rondom groeiende woongebieden; • De leefkwaliteit van bestaande en nieuwe woongebieden als integraal onderdeel van gebiedsontwikkeling te beschouwen.	De voorstellen van indiener komen in algemene zin overeen met de ambities zoals geformuleerd in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. We hebben bijvoorbeeld wel al de Omgevingsvisie opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit, wat ook van belang is voor natuur in en om de stad en klimaatadaptatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0133	5	3. Besteed aandacht aan voorzieningen en leefbaarheid in bestaande kernen. De ontwerp-Omgevingsvisie onderkent het belang van leefbaarheid en een sterk voorzieningennetwerk. De gemeente Drechterland onderschrijft deze integrale benadering. De omvangrijke woningbouwontwikkelingen in Drechterland en de omliggende regio zorgen echter niet alleen voor extra mobiliteitsvraagstukken, maar hebben ook invloed op de leefbaarheid en het functioneren van voorzieningen in bestaande kernen. Wij verzoeken de provincie daarom om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie Noord-Holland expliciet aandacht te besteden aan: • De effecten van woningbouwgroei op de leefbaarheid van bestaande kernen; • De samenhang tussen woningbouw, bereikbaarheid, voorzieningen en omgevingskwaliteit; • De relatie tussen woningbouwgroei en de druk op onderwijs-, zorg-, sport- en maatschappelijke voorzieningen Een integrale gebiedsgerichte benadering waarin wonen, voorzieningen en leefomgeving in samenhang worden beschouwd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0133	6	4. Borg blijvende provinciale betrokkenheid. De ontwerpvisie gaat uit van het principe “lokaal wat kan, provinciaal wat moet” en benadrukt het belang van samenwerking tussen provincie, gemeenten en andere partners bij gebiedsontwikkelingen. De gemeente Drechterland onderschrijft dit uitgangspunt. Gezien de omvang van de woningbouwopgave en de samenhangende opgaven op het gebied van mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, water en voorzieningen vragen wij de provincie om ook in de uitvoeringsfase een actieve rol te blijven vervullen. Wij verzoeken de provincie om: • Blijvend te participeren in regionale gebiedsagenda’s voor de Westfriese Corridor; • Een actieve rol te nemen bij programmering, afstemming en prioritering van investeringen; • Samen met gemeenten en het Rijk te zoeken naar passende financieringsarrangementen voor bereikbaarheid, recreatie en leefbaarheid; • Blijvend aandacht te houden voor de ontwikkeling van het oostelijk deel van Westfriesland binnen de bredere Westfriese Corridor.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0134	1	Het Koninklijk Nederlands Watersport Verbond (hierna: Watersportverbond) dient hierbij zijn zienswijze in op de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2026. Het Watersportverbond vertegenwoordigt ruim 80.000 leden en meer dan 350 aangesloten watersportverenigingen. Een groot deel van onze achterban maakt gebruik van de Noord-Hollandse kust, de grote wateren en de vele meren, plassen, vaarten en havens in de provincie. Het Watersportverbond onderschrijft de ambitie om de leefomgeving van Noord-Holland ook op lange termijn gezond, veilig en in balans te houden. Watersporters zijn nauw verbonden met het water en met de natuur. Zij hebben belang bij een goede waterkwaliteit, veerkrachtige natuur, bereikbare vaargebieden en betrouwbare vaarweginfrastructuur.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0134	2	Kern van onze zienswijze In de ontwerp-omgevingsvisie worden watersport, waterrecreatie en recreatievaart nauwelijks en niet als volwaardige maatschappelijke, ruimtelijke en economische functies benoemd. Dat past niet bij het karakter van Noord-Holland als watersportprovincie en sluit onvoldoende aan bij bestaand provinciaal beleid, waaronder de Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030, de Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030 en het Actieplan Vaarwegen 2025-2030. Juist omdat de omgevingsvisie richting geeft aan latere programma’s, gebiedsprocessen en projecten, is het belangrijk dat deze gebruiksfunctie nu herkenbaar wordt verankerd. Alleen dan kan zij vanaf het begin evenwichtig worden betrokken bij keuzes over natuur, recreatiedruk, waterbeheer, drinkwaterwinning, klimaatadaptatie, defensie, energie en infrastructuur.	Waterrecreatie is als belangrijke vorm van recreatie toegevoegd aan de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0134	3	Onze verzoeken Wij verzoeken Gedeputeerde Staten de definitieve omgevingsvisie op de volgende punten aan te vullen: ● Erken watersport en waterrecreatie expliciet als maatschappelijk, sportief, recreatief en economisch belang en veranker dit in §5.16 Recreatie en bij de provinciale belangen voor gezondheid, omgevingskwaliteit en voorzieningen. ● Maak recreatievaart onderdeel van het provinciale netwerkbeleid. Benoem in §5.5 naast het Kernnet Beroepsvaart ook Kernnet Recreatievaart en borg de samenhang, bevaarbaarheid en bereikbaarheid van vaarwegen, bruggen, sluizen, havens en aanlegvoorzieningen. ● Neem waterrecreatie op in het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren en erken tevens de recreatieve gebruiksfunctie van kleinere meren en plassen en van de historische Zuiderzeehavens. ● Beoordeel recreatiedruk gedifferentieerd en proportioneel. Maak onderscheid naar activiteit, gebied, seizoen en feitelijke verstoring; onderzoek alternatieven voor ingrijpende toegang beperkende maatregelen en betrek gebruikersorganisaties vroegtijdig bij zonering en monitoring. ● Breng bij maatregelen voor waterveiligheid, peilbeheer, waterkwaliteit, natuurontwikkeling, drinkwaterwinning, defensie en energie de afzonderlijke en cumulatieve gevolgen voor vaarweggebruikers en watersportvoorzieningen tijdig in beeld en voorkom of mitigeer negatieve effecten. ● Verbind de omgevingsvisie met het bestaande provinciale waterrecreatiebeleid, start tijdig met de voorbereiding van een opvolger van de Visie op waterrecreatie 2030 en betrek het Watersportverbond en andere belangenorganisaties structureel bij de uitwerking.	Waterrecreatie is als belangrijke vorm van recreatie toegevoegd aan de Omgevingsvisie. Daarnaast hebben we naar aanleiding van uw zienswijze ook het Kernnet Recreatievaart benoemd als belangrijk onderdeel van onze vaarwegen. Het belang van het voeren van regie op recreatiedruk en het inzetten van zonering, onderschrijven wij en staan ook beschreven in de Omgevingsvisie.
ZW_0134	4	Kennis en samenwerking uit de regio In de regioteams van het Watersportverbond zijn ervaren specialisten actief met veel praktische kennis van de vaargebieden, vaarverbindingen, watersportvoorzieningen en lokale situaties in Noord-Holland. Zij zijn graag bereid deze kennis in te brengen bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie in uitvoeringsprogramma's, Natura 2000-beheerplannen, gebiedsprocessen en concrete projecten.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie gaan we graag met onze partners hierover in gesprek.
ZW_0134	5	De bijlage bevat de inhoudelijke onderbouwing van deze zienswijze en een nadere uitwerking van de gevraagde aanpassingen. Wij verzoeken u de hoofdbrief en de bijlage in samenhang te beoordelen en in de Nota van Beantwoording per verzoek gemotiveerd aan te geven op welke wijze de definitieve omgevingsvisie wordt aangepast.	Zie onze beantwoording op de afzonderlijke onderdelen.
ZW_0134	6	Wij dienen geen afzonderlijke zienswijze in op het ontwerp-omgevingseffectrapport (ontwerp-OER). Voor zover de gevraagde aanpassingen gevolgen hebben voor de daarin onderzochte alternatieven, effecten of mitigerende maatregelen, verzoeken wij u het definitieve OER hiermee in overeenstemming te brengen en de effecten op watersport en recreatievaart alsnog herkenbaar te beoordelen.	Het OER heeft de huidige situatie, de referentiesituatie en het voorgenomen beleid op hoofdlijnen beoordeeld aan de hand van een beoordelingskader. Daarin is recreatie als geheel bij het thema welzijn en leefbaarheid onder het beoordelingsaspect gezond gedrag beoordeeld op de indicator beweegvriendelijke omgeving. De recreatiedruk gedifferentieerd en cumulatief beoordelen voor vaarweggebruikers en watersportvorrzieningen voert in dit kader van de Omgevingsvisie te ver.
ZW_0134	7	Het Watersportverbond licht deze zienswijze graag mondeling toe en werkt graag mee aan een uitvoerbare, tekstuele en inhoudelijke uitwerking.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Bij de uitwerking van de Omgevingswijze betrekken we graag onze partners, zoals indiener, afhankelijk van het onderwerp, aard en inhoud.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0134	8	BIJLAGE Inhoudelijke onderbouwing en voorgestelde aanpassingen Watersport en waterrecreatie in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2026 1. Belang voor Noord-Holland Noord-Holland beschikt over een uitzonderlijk gevarieerd watersportgebied: de Noordzee, de Waddenzee, grote delen van het IJsselmeer, Markermeer en IJmeer, de Randmeren en een dicht netwerk van meren, plassen, vaarten en havens. Zeilen, motorbootvaren, roeien, kanoën, suppen, windsurfen, kitesurfen en foilen dragen bij aan: ● de fysieke en mentale gezondheid en het welzijn van inwoners; ● een aantrekkelijk woon-, werk- en vestigingsklimaat; ● de vrijetijdseconomie, waaronder jachthavens, verhuur, horeca, onderhoud en watersportdetailhandel; ● de identiteit, cultuurhistorie en toeristische aantrekkelijkheid van de provincie; en ● een toegankelijk en beleefbaar buitengebied en een goede omgevingskwaliteit. Deze belangen zijn al herkenbaar in provinciale beleidsstukken buiten de omgevingsvisie, met name de Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030, de Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030 en het Actieplan Vaarwegen 2025-2030. De omgevingsvisie behoort deze bestaande beleidslijn op hoofdlijnen te borgen. 2. Bevindingen in de tekst van de ontwerp-omgevingsvisie 2.1 Watersport en waterrecreatie zijn nauwelijks zichtbaar De term “watersport” komt volgens de analyse van het ontwerp slechts eenmaal voor, op p. 93 bij de gevolgen van defensieactiviteiten. “Waterrecreatie” wordt slechts eenmaal genoemd, bij subsidieverlening in §6.11. Watersport wordt daardoor niet herkenbaar gepositioneerd als zelfstandige gebruiksfunctie met eigen doelen en belangen. 2.2 De integrale benadering van de grote wateren is onvolledig Op p. 92 wordt een integraal ontwikkelperspectief genoemd voor IJsselmeer, Markermeer, IJmeer, Waddenzee en Noordzee. Dit staat in de context van visserij en de blauwe economie. Recreatievaart en andere vormen van waterrecreatie ontbreken, terwijl zij op deze wateren een omvangrijke en structurele gebruiksfunctie vormen.	We zien de bijlage als verdere onderbouwing bij de onderdelen 1 t/m 4. Zoals al gezegd is waterrecreatie als belangrijke vorm van recreatie toegevoegd aan de Omgevingsvisie.
ZW_0134	9	2.3 Het vaarwegenbeleid richt zich alleen op beroepsvaart In §5.5 benoemt de provincie zichzelf als bevoegd gezag voor vaarwegen (p. 77), maar de uitwerking betreft uitsluitend het Kernnet Beroepsvaart (p. 79). Het Actieplan Vaarwegen 2025-2030 onderscheidt daarnaast juist een Kernnet Recreatievaart. Dit netwerk en de daarvoor noodzakelijke bruggen, sluizen, vaardiepten, havens en aanlegvoorzieningen verdienen ook een plaats in de omgevingsvisie. 2.4 Het recreatiebeleid is hoofdzakelijk landgericht §5.16 formuleert ambities voor voldoende recreatiemogelijkheden en een toegankelijk recreatief netwerk (p. 99). Varen wordt alleen in algemene reeksen naast wandelen en fietsen genoemd. De grote wateren, vaargebieden en voorzieningen zoals jachthavens, ligplaatsen, bruggen en sluizen worden niet als recreatief netwerk uitgewerkt.	Zie de beantwoording bij ZW_0134 subnummer 8

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0134	10	2.5 Recreatiedruk vraagt om differentiatie en proportionaliteit Het groenblauwe raamwerk wordt gekoppeld aan zonering, spreiding en sturing van recreatiestromen, onder meer om recreatiedruk op kwetsbare natuur te verminderen (onder andere p. 88). Het begrip recreatiedruk maakt echter nog geen herkenbaar onderscheid tussen activiteiten, locaties, seizoenen en feitelijke verstoringen. Voor watersport kan een te algemene benadering leiden tot onnodige of ineffectieve beperkingen en verplaatsing van druk naar andere gebieden. 2.6 Wijziging van het Peilbesluit heeft gevolgen voor watersportvoorzieningen De visie houdt rekening met een mogelijke toekomstige verhoging van het peil van IJsselmeer en Markermeer (onder andere p. 38 en 53). De gevolgen voor jachthavens, kades, ligplaatsen, doorvaarthoogten en andere vaarinfrastructuur worden nog niet concreet benoemd. Deze effecten moeten vroegtijdig en in samenhang worden onderzocht. 2.7 Voor vaarwater ontbreekt een kwaliteitsdoelstelling Voor zwemwater wordt in §5.16 een concrete kwaliteitsambitie geformuleerd (p. 99). Voor de bevaarbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van vaarwater ontbreekt een vergelijkbare doelstelling, terwijl beide gebruiksvormen soms op dezelfde wateren samenkomen en dus onderdeel zijn van dezelfde ruimtelijke afweging. 2.8 Kleinere meren en plassen worden niet als vaargebied herkend Gooimeer, Eemmeer, Alkmaardermeer, Vechtplassen/Loosdrechtse Plassen en Amstelmeer komen, voor zover zij worden genoemd, vooral terug vanuit drinkwaterwinning, waterhuishouding, bodemkwaliteit of landschap. De Westeinderplassen en belangrijke lokale wateren zoals Ouderkerkerplas, Nieuwe Meer, Mooie Nel en Kinselmeer ontbreken of worden niet als vaar- en recreatiegebied geduid. Hierdoor blijft hun gebruiksfunctie buiten beeld bij afwegingen over nieuw beleid. 2.9 De historische Zuiderzeehavens blijven als netwerk onderbelicht Hoorn, Enkhuizen, Medemblik, Volendam, Monnickendam, Edam, Marken, Muiden, Naarden en Huizen vormen samen een cultuurhistorisch en recreatief netwerk van havens. Waar deze plaatsen in het ontwerp voorkomen, gebeurt dit vooral vanuit mobiliteit, woningbouw, landbouw of waterbeheer. Hun betekenis als aanleg- en vertrekpunt voor watersport en als drager van het Zuiderzeeverhaal kan beter benut worden. 2.10 Bestaand provinciaal waterrecreatiebeleid is niet verbonden met de visie De Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030 en de Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030 zijn niet herkenbaar in de omgevingsvisie verwerkt. Ook het Actieplan Vaarwegen 2025-2030, met het Kernnet Recreatievaart, verdient een duidelijke beleidsmatige verbinding. Omdat de waterrecreatievisie in 2030 afloopt, is tijdige voorbereiding van een opvolger nodig.	Zie de beantwoording bij ZW_0134 subnummer 8

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0134	11	2.11 De watersporteconomie blijft buiten het economische kader De omgevingsvisie werkt het begrip economische ecosystemen uit voor onder meer digitalisering, kunstmatige intelligentie en energie-intensieve industrie (p. 65). De samenhangende watersporteconomie - jachthavens, werven, verhuur, horeca, detailhandel en dienstverlening - krijgt hierin geen herkenbare plaats, ondanks de substantiële provinciale betekenis. Waterrecreatie Nederland kan beschikbare cijfers over de economische waarde van de sector nader specificeren per regio. 2.12 Watersportvoorzieningen worden niet uitgewerkt Op p. 145 wordt genoemd dat ruimte voor sport en ontspanning en het voorzieningenniveau moeten meegroeien met ruimtelijke ontwikkelingen. Deze lijn wordt niet vertaald naar jachthavens, ligplaatsen, steigers, trailerhellingen, bruggen, sluizen en andere watersportvoorzieningen. 2.13 Nieuwe en groeiende watersportvormen vragen ruimtelijke aandacht Kitesurfen, wingfoilen en vergelijkbare sporten zijn snel groeiende sporten en stellen specifieke eisen aan ruimte, veiligheid, bereikbaarheid en zonering. Het mede door overheden en de sector opgestelde Toekomstbeeld Kitesurfen IJsselmeergebied (2021) wordt niet genoemd. Het is een taak van de provincie om tijdig nieuwe zones voor deze sporten aan te wijzen voordat bestaande 'hot spots' te druk worden en sporters zelf op zoek gaan naar minder drukke plekken. 2.14 De cumulatieve effecten zijn nog onvoldoende herkenbaar Keuzes rond natuurontwikkeling, zonering, waterplantenbeheer, peilbeheer, drinkwaterwinning, defensie, energie en infrastructurele stremmingen kunnen elkaar versterken. De afzonderlijke en gezamenlijke gevolgen voor vaarwater, haventoegang, veiligheid en de maatschappelijke en economische betekenis van watersport moeten in de verdere uitwerking en in het definitieve OER herkenbaar worden beoordeeld. 3. Gevraagde tekstuele en beleidsmatige aanpassingen Het Watersportverbond vraagt niet om een uitzonderingspositie, maar om een herkenbare plaats in dezelfde integrale belangenafweging die voor andere functies wordt gemaakt. Wij stellen de volgende aanpassingen voor.	Zie de beantwoording bij ZW_0134 subnummer 8

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0134	12	3.1 Watersport als provinciaal belang Voeg in §5.16 en bij de relevante provinciale belangen een passage toe waarin watersport en waterrecreatie worden erkend als maatschappelijke, sportieve, recreatieve en economische functies die bijdragen aan gezondheid, leefkwaliteit, omgevingskwaliteit en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. 3.2 Netwerk voor recreatievaart Neem in §5.5 naast het Kernnet Beroepsvaart het Kernnet Recreatievaart op. Formuleer als uitgangspunt dat de provincie veilige en samenhangende vaarroutes, voldoende bevaarbaarheid en bereikbare watersportvoorzieningen borgt en de gevolgen van ruimtelijke keuzes voor bruggen, sluizen, havens, aanlegplaatsen en vaardiepte betrekt. 3.3 Grote en kleinere wateren en historische havens Breid het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren uit met waterrecreatie. Benoem in de gebiedsgerichte uitwerking ook de vaar- en recreatiefunctie van relevante meren, plassen en historische Zuiderzeehavens. Niet ieder lokaal water hoeft afzonderlijk kaderstellend beleid te krijgen, maar de functiecategorie en de belangrijkste samenhangende netwerken moeten wel herkenbaar zijn. 3.4 Gedifferentieerde beoordeling van recreatiedruk Neem als afwegingsbeginsel op dat maatregelen tegen recreatiedruk specifiek per gebied en activiteit, aantoonbaar noodzakelijk, effectief en proportioneel zijn. Betrek locatie, seizoen, afstand tot kwetsbare soorten en de feitelijke verstoring; onderzoek alternatieven voor toegang beperkende maatregelen en betrek representatieve gebruikersorganisaties vroegtijdig. 3.5 Gevolgen ruimtelijke opgaven Bepaal dat bij waterveiligheid, peilbeheer, waterkwaliteit, natuurontwikkeling, waterplantenbeheer, drinkwaterwinning, defensie en energie de effecten op bestaande vaarfuncties en watersportvoorzieningen vroegtijdig worden onderzocht. Uitgangspunt is behoud van veilige, betrouwbare vaarroutes en bereikbare voorzieningen. Voorkom of compenseer negatieve effecten. 3.6 Economie, gezondheid en voorzieningen Verwerk de watersporteconomie in de relevante economische en recreatieve kaders en vertaal “ruimte voor sport en ontspanning” naar voorzieningen voor watersport en waterrecreatie. Benoem tevens de bijdrage van actieve waterrecreatie aan fysieke en mentale gezondheid. 3.7 Bestaand en toekomstig beleid Leg de relatie vast met de Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030, de Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030, het Actieplan Vaarwegen 2025-2030 en het Toekomstbeeld Kitesurfen IJsselmeergebied. Start ruim voor 2030, samen met betrokken overheden, ondernemers en gebruikersorganisaties, de voorbereiding van een opvolgende visie op waterrecreatie.	Zie de beantwoording bij ZW_0134 subnummer 8
ZW_0134		3.8 Uitwerking, monitoring en samenwerking Betrek het Watersportverbond, watersportverenigingen, jachthavens en andere belangenorganisaties structureel bij omgevingsprogramma’s, Natura 2000-beheerplannen, gebiedsprocessen en projecten. Neem in monitoring ten minste indicatoren op voor bevaarbaarheid, continuïteit, beschikbaarheid van bruggen en sluizen, duur van stremmingen, toegang tot vaargebieden en havens en de ontwikkeling van gebruiksbeperkingen. 3.9 Doorwerking in het definitieve OER Vul het definitieve OER aan met het bestaande provinciale beleid voor recreatievaart, een gedifferentieerde beoordeling van recreatiedruk en een beoordeling van afzonderlijke en cumulatieve effecten op watersport. Beoordeel daarbij ook alternatieven, verplaatsingseffecten en maatschappelijke en economische gevolgen van eventuele toegangsbeperkingen. 4. Aanbod tot samenwerking De regioteams van het Watersportverbond beschikken over veel gebiedskennis en praktijkervaring. Zij kennen de samenhang tussen vaarroutes, bruggen en sluizen, havens, sportlocaties, natuurgebieden en lokale situaties. Het Watersportverbond biedt aan deze expertise beschikbaar te stellen voor de verdere uitwerking van de omgevingsvisie en voor concrete plannen en projecten in Noord-Holland. Een structurele en vroegtijdige betrokkenheid helpt om kansen voor natuur, klimaat, gezondheid en recreatie met elkaar te verbinden, uitvoeringsproblemen tijdig te signaleren en maatregelen te ontwikkelen die effectief, uitlegbaar en uitvoerbaar zijn.	Zie de beantwoording bij ZW_0134 subnummer 8

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0135	1	Wij onderschrijven de positieve aandacht die de ontwerp-Omgevingsvisie geeft aan de Noord-Hollandse plantenveredelings- en zaadsector als internationaal toonaangevende economische en innovatieve sector. Het belang van deze sector voor werkgelegenheid, innovatie, kennisontwikkeling en de concurrentiekracht van Noord-Holland wordt terecht onderkend. Wij willen daarbij aandacht vragen voor de geografische afbakening van het Seed Valley-cluster in de visie. Op verschillende plaatsen wordt de relatie gelegd met de omgeving van Enkhuizen en de Westfriese Corridor. Het Seed Valley-cluster omvat echter een aanzienlijk groter gebied, waaronder ook de gemeenten Schagen en Dijk en Waard, met belangrijke concentraties van zaadbedrijven in onder andere Warmenhuizen (Bejo en Hazera) en Broek op Langedijk (DGS en Bakker Brothers). Wij verzoeken de provincie daarom om in de definitieve omgevingsvisie het volledige Seed Valley-gebied expliciet te benoemen en mee te nemen bij de uitwerking van opgaven en investeringen op het gebied van bereikbaarheid, infrastructuur, ruimte voor innovatie en economische ontwikkeling. Daarmee wordt recht gedaan aan het belang van de gehele sector voor Noord-Holland.	We hebben het geografische gebied uitgebreid met gemeenten Schagen en Dijk en Waard.
ZW_0136	1	Zie zienswijze ZW_0102	Zie onze beantwoording op zienswijze ZW_0102
ZW_0137	1	Zie zienswijze ZW_0102	Zie onze beantwoording op zienswijze ZW_0102

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0138	1	Aangaande het ontwerp van de Omgevingsvisie vragen wij, als eigenaren van diverse percelen in de Schinkelpolder te Aalsmeer, aandacht voor de feitelijke ontwikkeling en toekomstbestendigheid van dit gebied. In de afgelopen tien jaar heeft in de Schinkelpolder een duidelijke transformatie plaatsgevonden. Het overgrote deel van de percelen – naar schatting ruim 80% – is inmiddels ingevuld door opslag- en distributiehallen ten behoeve van de bloemenexport en aanverwante logistieke dienstverlening. De markt voor traditionele glastuinbouw in dit specifieke deel van het gebied is daarentegen sterk gestagneerd. Een concrete illustratie hiervan is dat een van onze kwekerijlocaties inmiddels al een jaar te huur staat, zonder dat hier vanuit de tuinbouwsector enige belangstelling voor is getoond. Het voortzetten van een agrarische/kwekerijfunctie op deze locatie is economisch en functioneel niet langer realistisch. Om verdere leegstand en verpaupering te voorkomen, zijn wij genoodzaakt ook deze locatie op korte termijn te transformeren naar een hoogwaardige opslag- en distributieruimte. Gelet op de feitelijke situatie in het gebied en de aanhoudende marktvraag, verzoeken wij u dringend de omgevingsvisie op dit punt aan te passen. Wij vragen u de geldende en toekomstige bestemming voor onze percelen formeel af te stemmen op de reeds dominante praktijk, te weten: opslag en distributie. Dit schept juridische helderheid, sluit aan bij de economische realiteit van de Schinkelpolder en waarborgt een duurzame en vitale herinrichting van het gebied. Wij vertrouwen erop dat u deze zienswijze meeneemt in de definitieve besluitvorming rondom de Omgevingsvisie en zijn uiteraard bereid onze zienswijze in een persoonlijk gesprek toe te lichten.	Wij begrijpen het verzoek van indiener om de toekomstige functie van zijn percelen in de Schinkelpolder duidelijker af te stemmen op de ontwikkelingen die u in het gebied ziet. De Schinkelpolder is in de Omgevingsvisie momenteel nog aangeduid als glastuinbouwconcentratiegebied. Tegelijkertijd is binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies in het gebied op termijn passend zijn en welke mogelijkheden en perspectieven er zijn voor de nog aanwezige glastuinbouwbedrijven. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele begrenzing of aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied. De Omgevingsvisie legt de hoofdlijnen voor de ontwikkeling van het gebied vast. De concrete gebruiksmogelijkheden van afzonderlijke percelen worden in een vervolgtraject nader afgewogen. De zienswijze geeft geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0139	1	Fysieke leefomgeving Sportvissen wordt nog te vaak gezien als gewone hobby, terwijl het een aantoonbaar positieve impact heeft op de menselijke gezondheid én ecosystemen. In (nieuwe) woonwijken bestaat het risico dat water alleen esthetisch wordt ingericht, dit terwijl kansen op gebied van gezondheid, ontmoeting, recreatie en sport onder water blijven liggen. Wateren in de wijk vormen voor ons de Cruyff Courts van de hengelsport: plekken waar kinderen, ouders en ouderen samen buiten zijn, de natuur leren kennen en elkaar ontmoeten. Sportvissen is een van de meest inclusieve buitensporten en behoort tot de grootste vormen van natuur gebonden sport en recreatie. Deze brede toegankelijkheid komt onder druk te staan wanneer de waterkant in de openbare ruimte niet goed bereikbaar is of wanneer de sector te laat wordt betrokken bij ruimtelijke projecten. De sportvisserij is sterk vertegenwoordigd in de provincie Noord-Holland: met bijna 90.000 leden draagt de Sportvisunie al actief bij aan schoon en gezond viswater. Daarmee is de hengelsport één van de grootste gebruikers van de Noord-Hollandse wateren. De Sportvisunie brengt daarbij unieke kennis in over 'het huis van de vis', paai- en opgroeigebieden en natuurvriendelijke oevers, in combinatie met praktijkervaring vanuit het gebruikersperspectief. Wij zetten ons volop in voor een duurzame sportvisserij, monitoring en ecologisch herstel. Bovendien draagt de sportvisserij landelijk – met een jaarlijkse economische bijdrage van 1 miljard euro en werkgelegenheid – actief bij aan de economie. Onder andere via (lokale) horeca, verblijfsrecreatie, bootverhuur en hengelsportwinkels. Wij vragen aandacht voor: Geef aandacht voor de positie van water in nieuwe wijken. Water in de wijk biedt grote kansen om ecologische kwaliteit én rustige, extensieve buitenrecreatie te combineren. Borg daarom in het ruimtelijk beleid standaard de kansen voor de hengelsport, zoals een VISparel of een vissteiger voor mindervaliden. Om sportvisserij expliciet te positioneren als structurele partner bij ontwikkelingen rond water en openbare ruimte. Door functies vanaf de ontwerpfase te benaderen met aandacht voor hengelsportvriendelijke inrichting én toegankelijke oevers op daarvoor geschikte locaties. Mede hierdoor kunnen ruimtelijke conflicten worden voorkomen en ontstaat meer draagvlak vanuit ecologisch, sociaal én economisch perspectief. Betrek de Sportvisunie daarom tijdig bij ontwikkelingen in de openbare ruimte, zodat onze wateren ook in 2050 goed bevisbaar, toegankelijk en ecologisch gezond blijven.	Voor de ruimtelijke inrichting van een nieuwe wijk is primair de gemeente aan zet. In onze visie hebben wij opgenomen te streven naar een klimaatbestendige, natuurinclusieve, klimaatneutrale en circulaire woningvoorraad, in samenhang met leefbaarheid en omgevingskwaliteit (denk aan bereikbaarheid van en beschikbaarheid van werk en voorzieningen en groen, cultuur en ruimte voor sport,ontspanning en recreatieve ommetjes vanuit de directe leefomgeving). Daarnaast is in de visie veel aandacht voor het water- en bodemsysteem en is onze inzet er op gericht om ruimtelijke afwegingen te maken zodat water goed wordt meegenomen in ruimtelijke plannen. Zie onder andere 5.1 (oud) of 6.1 (nieuw).
ZW_0139	2	Waterkwaliteit De Europese Kaderrichtlijn Water vraagt om chemisch schone en ecologisch gezonde wateren. Verontreiniging door onder meer PFAS-stoffen, microplastics en het ontbreken van bronmaatregelen binnen enkele lidstaten, bemoeilijken het behalen van deze doelen en beperken duurzaam gebruik van vis als natuurproduct. De Sportvisunie ondersteunt actief de inzet om de KRW-doelen richting 2027 en 2050 te realiseren. Als sector dragen wij bij aan waterkwaliteit door bronreductie en stimuleren milieuvriendelijk materiaalgebruik. Daarnaast roepen wij op om wateren structureel chemisch schoon en gezond te houden, met speciale aandacht voor PFAS, zodat consumptie van zelf gevangen vis uit Nederlandse wateren ook in de toekomst mogelijk blijft voor wie graag af en toe in zijn eigen voedsel voorziet. Veranker hierbij expliciet dat schone en visveilige wateren randvoorwaardelijk zijn voor zowel ecologie als duurzaam recreatief en consumptief gebruik. Herstel van vismigratie en leefgebieden Een gezond leefmilieu met voldoende paai-, opgroei-, voedsel- en overwinteringsgebieden is van levensbelang voor vissen. Minstens zo belangrijk is dat vissen ongehinderd heen en weer kunnen zwemmen tussen deze gebieden. Afgelopen jaren heeft de Sportvisunie zich, in samenwerking met de Rijksoverheid, waterschappen, onderzoeksinstellingen en natuurorganisaties, actief ingezet om de vismigratiemogelijkheden in Nederland te verbeteren. Een belangrijk aandachtspunt is om de vispasseerbaarheid van kunstwerken zoals sluizen, gemalen en dammen te borgen. Wij vragen nadrukkelijk aandacht voor een vrije baan voor vissen.	We onderschrijven dat de vispasseerbaarheid van kunstwerken een belangrijke factor is voor het herstel van vismigratie en leefgebieden. De afgelopen jaren heeft de provincie zich dan ook ingespannen om alle provinciale sluizen vispasseerbaar te maken. Deze maatregel is opgenomen in ons Regionaal Water en Bodem Programma 2022 - 2027. We richten ons de komende jaren op monitoring om de vispassages te optimaliseren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0139	3	Natuur Het watersysteem binnen het Natuurnetwerk Nederland en in het algemeen is gebaat bij schaal, robuustheid en onderlinge verbindingen tussen leefgebieden. Een gezond en goed verbonden watersysteem versterkt niet alleen de waterkwaliteit, maar ook de onderwaterflora en -fauna. Tegelijk vraagt dit beleid om slimme inrichting zodat ecologie en recreatie elkaar niet uitsluiten. Als visrechthebbende monitort de Sportvisunie jaarlijks diverse wateren om de kwaliteit van het oppervlaktewater en de visstand te bepalen. Met deze onderzoeksuitkomsten ontwikkelt en adviseert de sportvisserij concrete maatregelen voor het verbeteren van leefgebieden, zoals paaiplaatsherstel en natuurvriendelijke oevers. Wij combineren hierbij ecologische ontwerpprincipes met praktijkkennis over recreatief watergebruik. Wij vragen aandacht voor: Om in de verdere uitwerking van het NNN-beleid expliciet te borgen dat sportvissen – als rustige en natuur gebonden buitenactiviteit – ook in 2050 mogelijk blijft. Dit kan door bij watersysteem- en oeverinrichtingsprojecten toegankelijkheid mee te nemen als standaardcriterium, zodat oevers bereikbaar en wateren bevisbaar blijven.	De vraag van indiener gaat over de verdere uitwerking van het NNN-beleid. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsverordening.
ZW_0140	1	Inleiding Deze zienswijze richt zich in het bijzonder op de gevolgen van de Omgevingsvisie voor Natura 2000-gebieden en de toepassing van artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn. Alle aspecten passend beoordelen Een Omgevingsvisie is een plan als bedoeld in artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn. Voor de motivering waarom een Omgevingsvisie als een plan moet worden aangemerkt, wordt verwezen naar de conclusie van de A-G van 26 maart 2026, ECLI:EU:C:2026:275, en dan met name de punten 83 tot en met 90. De belangrijkste delen van die punten zijn: 1. Het toetsingskader: " Vanwege de regelgevingscontext moet het begrip „plan”echter worden opgevat in zijn meer abstracte betekenis, namelijk dat het bepaalde doelstellingen vastlegt en aangeeft hoe deze moeten worden bereikt. "2." Het begrip „plan” krijgt volgens deze uitlegging weliswaar een zeer ruimebetekenis, maar juist daarom kan hiermee de doelstelling van artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn worden bereikt." Nu helder is dat een Omgevingsvisie een plan is als bedoeld in artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn, volgt uit die conclusie dat het plan passend beoordeeld moet worden. Dat volgt immers ook uit de letterlijke tekst van artikel 6, lid 3. Uit de rechtspraak van het HofEU is helder welke eisen aan een passende beoordeling worden gesteld. Zie C-411/17, ECLI:EU:C:2019:622, België, " Inter-EnvironnementWallonie en Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen": "120 Voorts brengt een passende beoordeling van de gevolgen van een plan of projectvoor een beschermd gebied mee dat alle aspecten van dit plan of project die op zichzelf of samen met andere plannen of projecten de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied in gevaar kunnen brengen, voordat goedkeuring wordt verleend voor dat plan of project, op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake moeten worden bepaald. De bevoegde nationale instanties geven slechts toestemming voor een activiteit in het betreffende gebied wanneer zij de zekerheid hebben verkregen dat dezeactiviteit geen schadelijke gevolgen heeft voor de natuurlijke kenmerken van dat gebied. Dat is het geval wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel meerover bestaat dat dergelijke gevolgen uitblijven (arrest van 7 november 2018, Holohane.a., C-461/17, EU:C:2018:883, punt 33 en aldaar aangehaalde rechtspraak)." Uit het bovenstaande blijkt dat een passende beoordeling moet zien op alle aspecten van het plan die, afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden in gevaar kunnen brengen.	Via de omgevingseffectrapportage (OER) is de Omgevingsvisie passend beoordeeld (zie hoofdstuk 6 OER).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0140	1a	De organisaties stellen echter vast dat niet alle aspecten passend beoordeeld zijn. Zo zijn bijvoorbeeld de effecten van het gebruik van bestrijdingsmiddelen, onder andere bij akkerbouw niet passend beoordeeld. Dat in ieder geval bij het toepassen van bestrijdingsmiddelen in de akkerbouw, al dan niet ten behoeve van sierteelt, significante effecten niet op voorhand uitgesloten kunnen worden, blijkt reeds uit de volgende teksten uit de Omgevingsvisie: p. 27: "De kwaliteit van de natuur is in slechte staat: ecosystemen staan onder invloed van verschillende factoren, zoals stikstofdepositie, waterkwaliteit, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, recreatiedruk en klimaatverandering."p. 129: "Om de waterkwaliteit in het tuinbouwgebied te verbeteren moet de negatieveinvloed van gewasbeschermingsmiddelen op de waterkwaliteit worden beperkt." p. 130: "Doordat het oppervlaktewater nu veel voedingsstoffen, onkruidbestrijdingsmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen bevat is het water voorveel planten en dieren ongeschikt om in te leven." Er is daarnaast rechtspraak van de nationale rechter waaruit volgt dat het toepassen van bestrijdingsmiddelen een project is als bedoeld in artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn: ECLI:NL:RVS:2025:1428 ECLI:NL:RBNNE:2025:899 Die rechtspraak ziet op projecten, maar er is geen reden om aan te nemen dat hettoepassen van bestrijdingsmiddelen bij het vaststellen van plannen anders beoordeeld moet worden.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0140	2	Daarbij is van belang dat niet alleen afzonderlijke effecten moeten worden beoordeeld, maar ook de cumulatieve gevolgen. In de genoemde conclusie staat: "102. Vanwege de cumulatieve gevolgen van het op of in de bodem brengen van stikstof (45) is het echter noodzakelijk om de bedrijven waarvan de stikstoflozingen kunnen leiden tot stikstofdepositie in een bepaald Natura 2000-gebied gezamenlijk te beoordelen. Anders bestaat het gevaar dat de bedrijven die als eerste worden beoordeeld de toegestane hoeveelheid stikstof volledig opgebruiken en bedrijven die later worden beoordeeld geen vergunning krijgen. Ook zou bij gelijktijdige, maar afzonderlijke beoordelingen te veel stikstof kunnen worden toegestaan. "Hoewel die zaak zag op het op of in de bodem brengen van stikstof, bestaat er geen reden om aan te nemen dat hetzelfde kader niet geldt voor bestrijdingsmiddelen. Daaruit volgt dat: vanwege de cumulatieve gevolgen van het toepassen van bestrijdingsmiddelen het noodzakelijk is de gevolgen van de bedrijven die bestrijdingsmiddelen toepassen gezamenlijk te beoordelen. Bovenstaande maakt dat al deze aspecten, waaronder het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (bestrijdingsmiddelen), passend beoordeeld moeten worden voordat de Omgevingsvisie definitief kan worden vastgesteld. Zolang niet alle aspecten passend beoordeeld zijn, wordt geen juiste invulling gegeven aan: 1. artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn; 2. de eisen die het HofEU aan een passende beoordeling stelt. Uiteindelijk mag de Omgevingsvisie pas worden vastgesteld als voldaan is aan het volgende criterium, eveneens weergegeven in de conclusie van de A-G: "109. Volgens artikel 6, lid 3, tweede volzin, van de habitatrichtlijn mogen de bevoegde nationale instanties alleen toestemming geven voor een plan, in dit geval het actieprogramma, nadat zij, gelet op de conclusies van de effectbeoordeling, de zekerheid hebben verkregen dat het geen schadelijke gevolgen heeft voor Natura 2000-gebieden. Volgens vaste rechtspraak mogen zij dit alleen vaststellen als er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat dergelijke gevolgen uitblijven.(48)" Verzocht wordt om invulling te geven aan het volgende: "110. De effectbeoordeling mag dan ook geen leemten vertonen en moet volledige, nauwkeurige en definitieve constateringen en conclusies bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de plannen of projecten voor het betrokken beschermde gebied wegnemen.(49) Daarbij moeten op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake alle aspecten van het betrokken plan of project worden geïnventariseerd die op zichzelf of in combinatie met andere plannen of projecten de instandhoudingsdoelstellingen van de betrokken gebieden in gevaar kunnen brengen.(50)"Met het begrip alle aspecten wordt in elk geval, maar niet uitsluitend, bedoeld het gebruik en de toepassing van bestrijdingsmiddelen. Uit het bovenstaande volgt dat de Omgevingsvisie niet vastgesteld mag worden zolang niet alle hiervoor bedoelde aspecten passend zijn beoordeeld en op grond daarvan de vereiste zekerheid als bedoeld in artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn is verkregen.	Een Omgevingsvisie is een strategisch beleidsdocument dat richting geeft aan toekomstige ontwikkelingen, maar de visie wijzigt de bestaande planologische status van agrarische gronden niet. Omdat de Omgevingsvisie geen concrete ruimtelijke kaders bevat die het gebruik van bestrijdingsmiddelen intensiveren of juridisch verruimen, hoeven de bestaande landbouwactiviteiten niet per perceel passend te worden beoordeeld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0140	3	Rechtsbescherming Het enige rechtsmiddel dat openstaat in de procedure tot vaststelling van deOmgevingsvisie is de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze. De Omgevingswet voorziet niet in beroep of in een andere herzieningsprocedure. Hetontbreken van de mogelijkheid om de Omgevingsvisie te laten toetsen door denationale rechter is onrechtmatig, want strijdig met de Habitatrichtlijn, te lezen insamenhang met het verdrag van Aarhus. Uit diverse arresten van het Hof van Justitie van de Europese Unie blijkt dat als er sprakeis van een besluit (plan of project) met 'mogelijk significante effecten', dit gelijk staat aan'activiteiten die een aanzienlijk effect op het milieu kunnen hebben', als bedoeld in hetverdrag van Aarhus. Dus als artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn van toepassing is, is ook het verdrag vanAarhus van toepassing. Een besluit (toestemming, of vaststelling van een plan) is dan eenAarhus-besluit. Zie bijvoorbeeld het LZ II arrest, ECLI:EU:C:2016:838, onder punt 45 enverder: "Voorts bepaalt artikel 6, lid 3, van richtlijn 92/43 dat de bevoegde nationaleautoriteiten, alvorens hun toestemming te geven voor een project of een plan alsbedoeld in deze bepaling, in voorkomend geval inspraakmogelijkheden moeten bieden.Deze bepaling moet worden gelezen in samenhang met artikel 6, lid 1, onder b), van hetverdrag van Aarhus, dat integrerend deel uitmaakt van de rechtsorde van de Unie." Een besluit tot vaststelling van een Omgevingsvisie is dus een Aarhus-besluit. En bijAarhus-besluiten dienen niet alleen inspraakmogelijkheden geboden te worden, bijAarhus-besluiten dient ook volgens artikel 9 van het verdrag, toegang tot de rechtergeboden te worden. Als dit anders geregeld is in de Omgevingswet en er een botsing ontstaat tussen hetUnierecht c.q. het verdrag van Aarhus en het nationale recht, heeft het Unierechtabsolute voorrang en dient de nationale regel buiten toepassing gelaten te worden. Hetverdrag van Aarhus is Unierecht, zie het eerder genoemde LZ II-arrest dat stelt dat hetverdrag 'integrerend deel uitmaakt van de rechtsorde van de Unie'. Om bovenstaande verzoek ik u na definitieve vaststelling het plan nogmaals ter inzagete leggen met een rechtsmiddelverwijzing met de mogelijkheid van administratiefberoep. Het is onvoldoende om voor de rechtsbescherming te verwijzen naar toekomstigeprocedures waarin pas op een later moment de mogelijkheid ontstaat de rechtmatigheidvan de Omgevingsvisie te betwisten. Dit omdat nog onbekend is wanneer daarmogelijkheden ontstaan om de gehele Omgevingsvisie voor te leggen aan de nationalerechter. Dergelijke procedures zijn dus niet gelijkwaardig, niet doeltreffend en biedengeen effectieve rechterlijke bescherming, zoals omschreven in het eerder genoemde LZII-arrest. Omdat de Omgevingsvisie kaderstellend is, zal de visie doorwerken in bijvoorbeeldnieuwe provinciale verordeningen en in wijzigingen in bestaande verordeningen.Daartegen staat evenmin beroep open. Dat maakt het extra noodzakelijk en verplichtom na het vaststellen van de Omgevingsvisie beroepsmogelijkheden te bieden.	Een Omgevingsvisie valt onder artikel 7 van het Verdrag van Aarhus (plannen en programma's op milieugebied). Voor deze categorie verplicht het verdrag overheden om te zorgen voor vroegtijdige en effectieve inspraak (publieksparticipatie) tijdens de voorbereiding. Het verdrag verlangt echter niet dat er tegen dit soort besluiten zelf direct beroep bij een bestuursrechter mogelijk moet zijn.
ZW_0141	1	Het bestuur van de Vrienden van het Diemerbos maakt graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij spreken onze waardering uit voor de ambitie van de provincie om water en bodem leidend te maken, biodiversiteit te herstellen, klimaatadaptatie te versnellen en het groenblauwe netwerk van Noord-Holland te versterken. Juist vanuit deze doelstellingen verwachten wij dat de provincie de Diemerscheg, met het Diemerbos en de Gemeenschapspolder, expliciet aanwijst als een Provinciaal Ecologisch Kerngebied. De vertaling hiervan zal bij beleidsmatige vervolgstappen nog plaats moeten vinden.	Wij bedanken indiener voor de uitgesproken waardering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0141	2	[Uittreksel] *Een sleutelgebied in de Metropoolregio Amsterdam* [...] *Hotspot voor biodiversiteit* [...] *Belang voor trekvogels* [...] *Klimaat en water* [...] *Rustgebied in een sterk verstedelijkte regio* [...] *Toenemende ruimtelijke druk* [...] Wij dringen er daarom bij de provincie op aan om in de Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat deze ontwikkelingen uitsluitend mogelijk zijn wanneer de natuurwaarden aantoonbaar behouden én versterkt worden. Een Meerjaren Kosten/Baten Analyse (MKBA) zal hiervoor de informatie leveren. Wij dringen er bij Provinciale Staten verder op aan, de Omgevingsvisie aan te vullen met de volgende beleidsuitspraak: "De Diemerscheg, met het Diemerbos en de Gemeenschapspolder als ecologisch hart, wordt aangewezen als Provinciaal Ecologisch Kerngebied. Binnen dit kerngebied staan natuurontwikkeling, biodiversiteit, ecologische verbindingen, waterberging, klimaatadaptatie, donkerte, rust en behoud van internationale trekvogelroutes centraal. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn uitsluitend aanvaardbaar wanneer zij deze kernkwaliteiten bewezen versterken en geen afbreuk doen aan de ecologische samenhang van het gebied." Daarnaast dringen wij er bij de provincie op aan om: • het Diemerbos en de Gemeenschapspolder expliciet als kerngebied op de kaarten van de Omgevingsvisie op te nemen; • de ecologische verbindingen met het IJmeer, de Vechtstreek, het Naardermeer, de Gaasp en het Amsterdam-Rijnkanaal planologisch veilig te stellen; • donkerte en rust als ruimtelijke kwaliteit expliciet te beschermen; • bij alle toekomstige plannen een integrale ecologische systeemanalyse verplicht te stellen inclusief een MKBA; • natuurorganisaties, vrijwilligers en terreinbeheerders structureel te betrekken bij de verdere ontwikkeling van de Diemerscheg. Bovenstaande brengt ons tot de volgende richtingevende aanpassingen	Introductietekst, geen antwoord nodig.
ZW_0141	3	A- Leg de samenhang met het Groene Hart vast Neem in de omgevingsvisie expliciet op dat de Diemerscheg de groenblauwe verbinding vormt tussen Amsterdam, de Vechtstreek en het Groene Hart. Borg dat gebiedsuitwerkingen binnen NOVEX MRA en NOVEX Groene Hart voor dit gebied gezamenlijk en op basis van één landschappelijk, ecologisch en hydrologisch systeem worden opgesteld. B- Bescherm de gehele scheg, inclusief de randen Leg de kern, randen, vernauwingen en verbindingszones van de Diemerscheg op een nauwkeurige kaart vast. Beschouw overgangszones niet als restruimte. Sta daar alleen functies toe die aantoonbaar en overwegend bijdragen aan natuur, water, landschap, klimaatadaptatie, duurzame landbouw en passende extensieve recreatie. C- Wijs een beschermings- en versterkingszone rond het Diemerbos aan Borg een functionele buffer rond het Diemerbos en bescherm de verbindingen met Gemeenschapspolder, Gaasp-Gein, Vechtstreek en de overige delen van de Diemerscheg. Voorkom nieuwe barrières en herstel ontbrekende schakels met brede ecologische verbindingen en faunapassages.	Het klopt dat we de Diemerscheg, maar ook de andere scheggen, niet expiciet hebben benoemd, maar wel het belang van de Scheggen en de stadsranden. In paragraaf 7.10 (was 6.10) is het belang van de Diemerscheg samen met die van de Amstelscheg en Westeinderscheg wel expliciet benoemd. Het beleid voor stad-landovergangen en de scheggen zullen we nader uitwerken, gezamenlijk met de gebiedspartners en ook de bestaande gebiedsprogramma's van de Westeinderscheg, Diemerscheg, Amstelscheg en met de MRA en het Groene Hart. Daarbij willen we aansluiten we aan bij de kenmerken, waarden en opgaven van ieder gebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0141	4	D- Sluit onomkeerbare grootschalige functies uit Neem als uitgangspunt op dat grootschalige energie-, verkeers-, bedrijfs- en stedelijke infrastructuur niet in de Diemerscheg wordt geplaatst wanneer deze leidt tot substantieel ruimtebeslag, versnippering, hydrologische aantasting of verlies van recreatieve en landschappelijke samenhang. Een financieel of technisch aantrekkelijke locatie mag niet automatisch ruimtelijk aanvaardbaar worden geacht. E- Maak groot openbaar belang toetsbaar Neem een toetsingsladder op: eerst noodzaak, vervolgens alternatieven buiten de groenblauwe hoofdstructuur, daarna minimalisatie van ruimtebeslag en pas als uiterste stap compensatie. Leg vast dat onvervangbare waarden en essentiële verbindingen niet met financiële of ruimtelijk losstaande compensatie kunnen worden opgeheven. F- Verplicht een cumulatieve gebiedsbeoordeling Beoordeel nieuwe ontwikkelingen niet uitsluitend per projectlocatie, maar op hun gezamenlijke gevolgen voor het gehele functioneren van Diemerbos en Diemerscheg. Betrek daarbij biodiversiteit, donkerte, stilte, water, bodem, klimaatbestendigheid, recreatiedruk en landschappelijke openheid in o.a. een Meerjarige Kosten/Baten Analyse.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze. Wij erkennen het belang van de energietransitie en nieuwe energienetwerken, ook voor de regio Amsterdam Zuidoost/Diemen. In samenwerking met TenneT en het Rijk zoeken we naar locaties met zo min mogelijk effecten op natuur, landschap, recreatie en andere opgaven. Waar nodig zetten we in op passende compensatie. Dit past bij het leidende principe uit de Energievisie Noord-Holland: expliciete aandacht voor omgevingskwaliteit. De Omgevingsvisie biedt hiervoor de hoofdlijnen; de verdere uitwerking volgt onder meer in het Programma Energie.
ZW_0141	5	G- Koppel verstedelijking aan vooraf gerealiseerd groen Maak Groenblauw groeit mee tot een harde uitvoeringsvoorwaarde. Nieuwe woningbouw en werkgelegenheid in de MRA mogen pas doorgang vinden wanneer de benodigde recreatieve en ecologische capaciteit planologisch, financieel en in de tijd is verzekerd.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze.
ZW_0141	6	H- Maak doelen meetbaar en monitorbaar Leg indicatoren vast voor oppervlakte en kwaliteit van leefgebieden, breedte en continuïteit van verbindingen, donkerte, waterkwaliteit, boom- en struweelstructuren, bezoekersdruk en kenmerkende soorten. Betrek natuurorganisaties en lokale kennisgroepen bij nulmeting, monitoring en evaluatie.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze.
ZW_0141	7	Wij dringen er bij u op aan deze zienswijze te betrekken bij de vaststelling van de omgevingsvisie en in de Nota van Beantwoording per punt gemotiveerd aan te geven op welke wijze deze wordt overgenomen. Wij zijn graag bereid onze zienswijze mondeling toe te lichten en deel te nemen aan de verdere gebiedsgerichte uitwerking voor de Diemerscheg. De Vrienden van het Diemerbos zetten zich al jarenlang in voor het behoud, de versterking en de maatschappelijke betrokkenheid bij dit unieke natuurgebied. Wij zien de Omgevingsvisie als een uitgelezen kans om de Diemerscheg niet alleen als recreatief uitloopgebied, maar vooral als een van de belangrijkste ecologische landschappen van de Metropoolregio Amsterdam veilig te stellen voor toekomstige generaties.	Bij het nader uitwerken van provinciaal beleid stad-landovergangen en de Scheggen gaan we stakeholders, waaronder indiener, betrekken. Bij de verdere uitwerking zullen we uw ingebrachte punten meenemen. Of, hoe en wanneer we verder uitwerking gaan geven aan deze beleidsambitie zal na het vaststellen van deze Omgveingsvisie worden bepaald.
ZW_0142	1	In de zienswijze zitten afbeeldingen die niet in deze tabel zijn overgenomen	Wij hebben kennis genomen van de afbeeldingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0142	2	i. Inleiding Naar aanleiding van de terinzagelegging van de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland (de “Ontwerpomgevingsvisie”) op 10 juni 2026, maakt Heijmans Vastgoed B.V. (“Heijmans”) hierbij gebruik van de gelegenheid om haar zienswijze op de Ontwerp-omgevingsvisie naar voren te brengen. De Ontwerp-omgevingsvisie is richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkeling van de Provincie Noord-Holland tot 2050. De schaarste van beschikbare ruimte in de Provincie Noord-Holland maakt dat het een uitdaging is om ruimtelijke opgaven te realiseren. De Ontwerp-omgevingsvisie bevat daarom expliciete afwegingen, onder meer ten aanzien van de mogelijkheden voor woningbouwontwikkelingen in het licht van de (reeds aanwezige) bedrijvigheid en industrie. Paragraaf 6.8.1 van de Ontwerp-omgevingsvisie maakt de gemaakte afwegingen expliciet. In deze paragraaf wordt het volgende gesteld: “Om inwoners te beschermen tegen geluidhinder en de milieuoverlast, vinden we woningbouw ten oosten van de A22 bij Beverwijk zeer onwenselijk. Wij onderschrijven dat in Beverwijk woningbouwprojecten nodig zijn om een antwoord te kunnen bieden aan de woningbouwbehoefte en de sociaal-maatschappelijke problematiek in de IJmond. Wij achten daarvoor de initiatieven voor woningbouw ontwikkeling ten westen van de A22 meer geschikt In dit kader is in de Ontwerp-omgevingsvisie verder de volgende overweging opgenomen: “Hier zijn met industrieterrein De Pijp, een saneringsopgave in het Aagtenpark en de aanwezigheid van landschappelijke beschermingsregimes zoals de Stelling van Amsterdam (UNESCO) de omstandigheden zodanig dat wij ten oosten van de A22 woningbouw zeer onwenselijk vinden.”1 (onderstreping door Heijmans) Zoals bij u bekend werkt Heijmans samen met de gemeente Beverwijk en De Bazaar aan de ontwikkeling van woningbouw op het huidige parkeerterrein P0 en P1 van De Bazaar (hierna aangeduid als “de ontwikkellocatie”), die onderdeel is van de ontwikkeling van “Bazaarstad”. Wij begrijpen de Ontwerp-omgevingsvisie aldus, dat hier naar verwezen wordt als “woningbouw ten oosten van de A22”, die in de bovengenoemde paragraaf als “zeer onwenselijk” wordt aangemerkt. Figuur 1: de beoogde ontwikkellocatie (oranje markering) (Bron: Google Maps).Heijmans stelt dat woningbouwontwikkeling op deze locatie, die een woningbouwpotentieel heeft van ca. 2.000 (duurzame) woningen, niet op voorhand kan worden afgewezen, zeker niet nu nergens uit blijkt dat die afweging is gebaseerd op geldende regels of adequate onderzoeken. Tegen die achtergrond, en gelet op de grote woningbouwopgave waar de Provincie voor staat, is Heijmans van mening dat de gemaakte afweging niet redelijk en logisch is.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In onderdeel 11 van deze zienswijze (conclusie) geven we antwoord op de kern van deze zienswijze.
ZW_0142	3	ii. Afweging in het kader van de realisatie van een gezonde leefomgeving Geen beperking door de milieucontour en geluidproductieplafond van het IPB De keuze om de ontwikkellocatie als “zeer onwenselijk” aan te merken, is in de eerste plaats te herleiden tot de afweging die is gemaakt in het kader van het realiseren van een gezonde leefomgeving, in combinatie met het functioneren van het naastgelegen industrieterrein “De Pijp”, dat op grond van de Omgevingsverordening NH2022 is aangemerkt als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) met de bijbehorende milieucontour en geluidproductieplafonds (GPP’s). In de Omgevingsvisie wordt gesteld dat mitigerende maatregelen en slim sturen op locatiekeuzes moeten bijdragen aan een gezondere leefomgeving, en ervoor kunnen zorgen dat het aantal bewoners dat overlast ervaart en blootstaat aan gezondheidsrisico’s afneemt.2 Tegelijkertijd wordt in de Ontwerp-omgevingsvisie onderkend dat om het IPB een milieucontour is gelegd, met als doel om de milieuruimte van bedrijven te beschermen en zorg te dragen voor een gezonde leefomgeving voor inwoners. Op ontwikkelingen rondom de IPB wordt dus al kritisch toeg gezien door het hanteren van de milieucontour.3 Hetzelfde geldt voor geluidshinder nabij het IPB. Op grond van de Omgevingsverordening NH2022 gelden voor het IPB namelijk geluidproductieplafonds. Ook op mogelijke geluidshinder wordt dus, met regels uit de Omgevingsverordening NH2022, al streng toegezien. Ook dit wordt in de Ontwerpomgevingsvisie onderkend.4 Zie in dit kader de onderstaande figuur, waarop inzichtelijk is gemaakt dat de ontwikkellocatie buiten de milieucontour en het geluidproductieplafond van de IPB valt.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0142	4	Tegen deze achtergrond kan Heijmans zich niet verenigen met de conclusie dat de afweging tussen het realiseren van een gezonde leefomgeving en het functioneren van het IPB heeft geleid tot het aanmerken van de ontwikkellocatie als “zeer onwenselijk”. Een contour markeert immers een grens. Dat binnen die contour een dergelijke afweging zou (moeten) worden gemaakt, is begrijpelijk. De bedoeling van de contour is echter niet alleen om het gebied te bepalen waar beperkingen gelden, maar (impliciet) ook om te markeren vanaf waar die beperkingen niet gelden. Was dat niet zo geweest, dan verliest de contour zijn betekenis. Heijmans is van mening dat de op grond van de Omgevingsverordening NH2022 geldende milieu- en geluidscontouren juist laten zien dat geluids- en milieuhinder op de ontwikkellocatie (die buiten de contouren valt), niet doorslaggevend moeten zijn bij de afweging of woningbouwontwikkeling wenselijk is op de ontwikkellocatie. Daarbij merkt Heijmans op dat, voor zo ver milieucontouren (of vergelijkbare richtafstanden) kunnen meewegen bij de vraag of de realisatie van een woningbouwontwikkeling wenselijk is, die afweging onderdeel is van de afweging in het kader van de evenwichtige toedeling van functies aan locaties, die door de Gemeente moet worden gemaakt bij de vaststelling van het omgevingsplan. Een dergelijke afweging hoort volgens Heijmans niet thuis in een Omgevingsvisie. Dat de ontwikkellocatie geschikt is voor de realisatie van woningbouw, wordt benadrukt doordat de gemeente Beverwijk de locatie als zodanig heeft aangemerkt in de totale gebiedsvisie “Bazaarstad”. Hoewel bij die gebiedsvisie ook is voorzien in woningbouw op locaties waarvoor de Omgevingsverordening NH2022 de nodige uitdagingen met zich brengt in het kader van geluid- en milieuzonering, valt de ontwikkeling van P0 en P1 buiten de voornoemde hindercontourenwaardoor er geen beperking van de bestaande industrie op het industrieterrein De Pijp, en geen hinder in het kader van de gezonde leefomgeving optreedt. Door het gehele gebied ten oosten van de A22 als “zeer onwenselijk” aan te merken, wordt eraan voorbij gegaan dat de ontwikkeling van P0 en P1 plaatsvindt buiten de op grond van de Omgevingsverordening NH2022 geldende hindercontouren. Omdat de ontwikkellocatie buiten de geldende hindercontouren ligt, en er ook geen nadere onderzoeken zijn verricht naar bijvoorbeeld de akoestische situatie, bestaat er geen grond voor de conclusie dat op de ontwikkellocatie vanwege geluid- of milieuhinder geen gezonde leefomgeving kan worden gegarandeerd, althans dat op de ontwikkellocatie niet zou kunnen worden voldaan aan de maatstaf van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.
ZW_0142	5	Hinder door wegverkeer A22 In het kader van de opgave om op de ontwikkellocatie een gezonde leefomgeving te realiseren wordt ook de A22 als bepalende factor genoemd in de Ontwerp-omgevingsvisie.5 Voor zover de veronderstelde geluid- en milieuhinder ten gevolge van het gebruik van de A22 een rol heeft gespeeld bij de afweging of een gezonde leefomgeving kan worden gegarandeerd op de ontwikkellocatie, benadrukt Heijmans dat de overwegingen in de Ontwerp-omgevingsvisie juist moeten leiden tot de conclusie dat dit niet het geval is. In de Ontwerp-omgevingsvisie wordt gesteld dat de afwaardering van de maximale snelheid van de A22 als een wenselijke maatregel wordt gezien. Deze maatregel zorgt namelijk voor vermindering van geluidsoverlast en een vermindering van de CO2-uitstoot en daarmee voor een vermindering van de impact op het klimaat.6 In de Ontwerp-omgevingsvisie wordt dus juist vooruitgelopen op een mitigerende maatregel (afwaardering van de maximale snelheid), die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, en ten goede komt aan de locatiekeuze voor de beoogde woningbouwontwikkeling. Bovendien wordt in de Ontwerp-omgevingsvisie gesteld dat de locatie ten westen van de A22 wel geschikt wordt bevonden voor de realisatie van woningbouw.7 Dat het gebruik van de snelweg voor zodanige hinder zou zorgen dat een gezonde leefomgeving niet kan worden gegarandeerd ten oosten daarvan, maar dat het gebied ten westen van de snelweg daarentegen wel een geschikte woningbouwlocatie wordt bevonden, kan Heijmans zonder nadere toelichting niet met elkaar rijmen. Te minder omdat dit in de Omgevingsvisie niet nader is onderbouwd.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0142	6	Saneringsopgave Aagtenpark In het kader van de afweging ten aanzien van een gezonde leefomgeving wordt ook de saneringsopgave in het Aagtenpark in de Ontwerp-omgevingsvisie genoemd als overweging om de ontwikkeling ten oosten van de A22 als “zeer onwenselijk” aan te merken. Opvallend is dat hierover verder in de Ontwerp-omgevingsvisie geen nadere overwegingen zijn opgenomen. In de Ontwerp-omgevingsvisie is dus niet onderbouwd waarom de saneringsopgave in het Aagtenpark maakt dat er geen gezonde leefomgeving kan worden gegarandeerd op de ontwikkellocatie. Tegelijkertijd hebben diverse deskundigenonderzoeken inmiddels uitgewezen dat de betreffende bodemverontreiniging enkel effect heeft op de locatie die ten noorden van het Aagtenpark ligt, en dus geen (blijvend) effect heeft op de locatie van P0 en P1.8 Het is dan ook onduidelijk waarom deze omstandigheid een reden zou zijn om de ontwikkellocatie als “zeer onwenselijk” aan te merken. Heijmans merkt in dit kader bovendien op dat de Provincie reeds heeft ingestemd met het raamsaneringsplan,9 en de gemeente inmiddels van start is gegaan met de saneringswerkzaamheden.10	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.
ZW_0142	7	Conclusie gezonde leefomgeving Gelet op het voorgaande bestaat er volgens Heijmans geen deugdelijke grond om de ontwikkellocatie reeds in de Ontwerp-omgevingsvisie als “zeer onwenselijk” aan te merken, omdat niet zou worden voldaan aan de randvoorwaarden voor (het creëren van) een gezonde leefomgeving. De geldende milieucontouren en geluidproductieplafonds staan niet aan de ontwikkeling van P0 en P1 in de weg, de mogelijke hinder vanwege de A22 zal volgens de Ontwerp-omgevingsvisie juist door mitigerende maatregelen kunnen worden ondervangen en de saneringsopgave in het Aagtenpark is niet nader onderbouwd als belemmering voor deze locatie. Voor zover nog onderzoek nodig is naar bijvoorbeeld cumulatieve geluidbelasting, dient die beoordeling plaats te vinden bij de verdere planuitwerking.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0142	8	iii. UNESCO-beschermingsregels Uit de Ontwerp-omgevingsvisie blijkt verder dat ook de regelgeving in het kader van de bescherming van het UNESCO-werelderfgoed De Hollandse Waterlinies een rol heeft gespeeld bij de afweging die ten grondslag ligt aan de keuze om de ontwikkellocatie als “zeer onwenselijk” aan te merken. Heijmans kan zich ook in die afweging niet vinden. De ontwikkellocatie ligt op enkele honderden meters van de kernzone van De Hollandse Waterlinies en bevindt zich daarmee in de zogenoemde “attentiezone” van het UNESCO-werelderfgoed De Hollandse Waterlinies: Dit gegeven maakt echter nog niet dat een woningbouwontwikkeling ter plaatse (zeer) onwenselijk is. De attentiezone die is aangewezen door UNESCO omvat op zichzelf namelijk nog geen beschermingsregels. Weliswaar kunnen gedeputeerde staten, op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), in een provinciale omgevingsverordening instructieregels opnemen over (regels in) omgevingsplannen en (voorschriften in) projectbesluiten in het kader van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten van de werelderfgoederen (artikel 7.4 Bkl), en is in dit geval in de omgevingsverordening de bepaling opgenomen dat op grond van het omgevingsplan enkel ontwikkelingen worden toegestaan die de kernwaarden van o.a. de Hollandse Waterlinies niet aantasten (artikel 6.60 in samenhang met artikel 6.62 lid 2 van de Omgevingsverordening NH2022). Dat maakt echter niet dat de ontwikkeling op voorhand in de Omgevingsvisie op grond van die regels kan worden aangemerkt als “zeer onwenselijk”. Dit blijft immers juist een afweging die in het omgevingsplan moet worden gemaakt. Bovendien ligt de ontwikkellocatie buiten de in de Omgevingsverordening NH2022 bepaalde werkingszone van de bovengenoemde beschermingsregels. Zie hiervoor de onderstaande verbeelding: Als het (bij de wijziging van het omgevingsplan) toch zou moeten komen tot een afweging van de wenselijkheid van de woningbouwontwikkeling in het kader van de UNESCO-beschermingsregels, dient daarvoor onderzoek plaats te vinden naar de e□ecten van de beoogde woningbouwontwikkeling op de kernwaarden van het UNESCO-werelderfgoed De Hollandse Waterlinies, bijvoorbeeld middels een zogenaamd “Heritage Impact Assessment”, aan de hand waarvan de passende omgang met- en borging van dit werelderfgoed kan worden uitgewerkt. Pas dan kan worden bepaald of een woningbouwontwikkeling op de betre□ende locatie, in het licht van de UNESCO-beschermingsregels, wenselijk en mogelijk is. In de praktijk is dit ook logisch, want als de gehele attentiezone van de Hollandse Waterlinies zonder meer als uitgangspunt zou moeten worden gehanteerd bij het al dan niet als wenselijk aanmerken van woningbouwontwikkelingen, zou dat verstrekkende gevolgen voor de bouwmogelijkheden op een onevenredig grote hoeveelheid locaties met zich brengen. Zie ter illustratie de onderstaande verbeelding van de gehele attentiezone van de Hollandse Waterlinies:	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0142	9	In de Ontwerp-omgevingsvisie wordt bovendien ook gesteld dat de UNESCO-werelderfgoederen worden gekoesterd, maar dat tegelijkertijd met een zorgvuldige blik wordt gekeken naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen.11 Nog los van de omstandigheid dat in dit geval geen sprake is van inpassing binnen de UNESCO-beschermingsregels, omdat dit een taak is van de omgevingsplanwetgever en de ontwikkellocatie buiten het werkingsgebied van de provinciale regels ligt, zou het op voorhand afwijzen van een woningbouwontwikkeling op de ontwikkellocatie met een ontwikkelcapaciteit van 2000 woningen vanwege de UNESCO-beschermingsregels ook niet passen binnen dit uitgangspunt van de Ontwerpomgevingsvisie, gelet op de grote landelijke woningbouwopgave en het daarmee samenhangende openbaar belang. Conclusie UNESCO-beschermingsregels Gelet op het voorgaande bestaat er volgens Heijmans geen grond om de ontwikkellocatie in de Ontwerp-omgevingsvisie vanwege de ligging in de attentiezone van het UNESCO-werelderfgoed De Hollandse Waterlinies als “zeer onwenselijk” aan te merken. De attentiezone bevat op zichzelf geen beschermingsregels, terwijl de ontwikkellocatie bovendien buiten de werkingszone van de relevante provinciale beschermingsregels ligt. Voor zover in het kader van een toekomstige wijziging van het omgevingsplan alsnog een beoordeling van de effecten op de kernwaarden van het werelderfgoed noodzakelijk wordt geacht, dient die beoordeling plaats te vinden op basis van concreet onderzoek naar de gevolgen van de beoogde ontwikkeling voor de kernkwaliteiten van De Hollandse Waterlinies. Pas op basis daarvan kan worden vastgesteld of en onder welke voorwaarden de ontwikkeling aanvaardbaar is. Een afwijzing op voorhand doet geen recht aan het toepasselijke kader, noch aan het door de Ontwerp-omgevingsvisie zelf erkende belang om opgaven van groot openbaar belang, waaronder de realisatie van circa 2.000 woningen, zorgvuldig te kunnen inpassen.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0142	10	iv. De beoogde woningbouwontwikkeling is in lijn met de bredere uitgangspunten van de Ontwerp-omgevingsvisie Bovendien is Heijmans van mening dat de beoogde woningbouwontwikkeling ter plaatse van De Bazaar bijdraagt aan de doelstellingen van de Ontwerp-omgevingsvisie. De herontwikkeling van De Bazaar is deel van de opgave van stedelijke vernieuwing waar de IJmondgemeenten gezamenlijk voor staan, met als doel om kwetsbare wijken toekomstbestendig te maken. Nieuwe woningbouwlocaties, waarmee differentiatie wordt aangebracht op de woningmarkt binnen de regio, worden daarbij noodzakelijk geacht om doorstroming mogelijk te maken en ruimte te maken voor de vernieuwing van bestaande woonwijken. Het belang van deze opgave wordt ook onderkend in de Ontwerp-omgevingsvisie.12 Daarmee valt echter niet te rijmen dat een woningbouwontwikkeling met het potentieel als dat van de ontwikkeling van De Bazaar wordt afgewezen. Dit klemt te meer, omdat de beoogde ontwikkeling past binnen de uitgangspunten van de Ontwerp-omgevingsvisie. Volgens de Ontwerp-omgevingsvisie wordt ingezet op klimaatadaptatie, zorgvuldig waterbeheer, natuurherstel, versterking van de omgevingskwaliteit, een gezonde leefomgeving en een toekomstbestendige economische structuur.13 Nieuwe ontwikkelingen dienen daarom rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering, de beschikbaarheid van energie, water en mobiliteit, en waar mogelijk een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. Ontwikkelingen die aansluiten bij deze uitgangspunten en die zorgvuldig worden ingepast binnen de bestaande ruimtelijke structuur, passen dus binnen de koers zoals opgenomen in de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. De ontwikkeling van P0 en P1 sluit aan bij de afwegingsprincipes van de Ontwerp-omgevingsvisie. Het plan voorziet in de herontwikkeling van een bestaand stedelijk gebied (een parkeerterrein), waarbij er zorgvuldig wordt omgegaan met de reeds beschikbare ruimte en er geen extra beslag wordt gelegd op het landelijk gebied. Daarnaast wordt ingezet op een gemengd programma van wonen, voorzieningen en commerciële functies, waardoor sprake is van efficiënt en meervoudig ruimtegebruik. Ook sluit de ontwikkeling aan bij de provinciale uitgangspunten voor klimaatadaptatie, nu bij de verdere uitwerking van de plannen rekening zal worden gehouden met waterberging, duurzaam waterbeheer en een klimaatbestendige inrichting. Verder maakt de locatie gebruik van bestaande mobiliteits-, energie- en nutsvoorzieningen, waarmee wordt aangesloten bij het uitgangspunt om ontwikkelingen zoveel mogelijk te concentreren op locaties die reeds zijn ontsloten. De ontwikkeling draagt bovendien bij aan de versterking van De Bazaar als economisch en maatschappelijk knooppunt binnen Beverwijk. Duidelijk is dat de beoogde ontwikkeling aansluit bij de voornoemde algemene afwegingsprincipes van de Ontwerp-omgevingsvisie. Nu de gezonde leefomgeving en de UNESCO-beschermingsregels niet in de weg staan aan de woningbouwontwikkeling op de ontwikkellocatie, is er volgens Heijmans geen gegronde reden om de beoogde ontwikkeling op voorhand af te wijzen in het Ontwerp-omgevingsplan.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze.
ZW_0142	11	v. Conclusie Gelet op het voorgaande verzoekt Heijmans u om de passage in de Ontwerp-omgevingsvisie waarin woningbouw ten oosten van de A22 bij Beverwijk als “zeer onwenselijk” wordt aangemerkt, te heroverwegen en te verwijderen, althans zodanig aan te passen dat de ontwikkeling niet op voorhand wordt afgewezen, maar juist wordt omarmd. De in de Ontwerp-omgevingsvisie genoemde omstandigheden bieden daarvoor namelijk geen grond: de ontwikkellocatie ligt buiten de relevante milieu- en geluidscontouren van het IPB, de saneringsopgave in het Aagtenpark is niet onderbouwd als belemmering voor de ontwikkeling, en de UNESCO-beschermingsregels staan niet op voorhand aan woningbouw op deze locatie in de weg. Daar komt bij dat de beoogde ontwikkeling juist aansluit bij de bredere uitgangspunten van de Ontwerp-omgevingsvisie, waaronder zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik binnen bestaand stedelijk gebied, klimaatadaptatie, versterking van de leefomgevingskwaliteit en het inspelen op de grote woningbouwopgave. Voor zover een nadere beoordeling van aspecten zoals cumulatieve geluidbelasting, gezonde leefomgeving of de gevolgen voor erfgoedwaarden noodzakelijk is, dient die beoordeling plaats te vinden in het kader van de verdere planuitwerking en de wijziging van het omgevingsplan. Heijmans onderkent dat de ontwikkellocatie uitdagingen kent. Echter, het op voorhand afwijzen van een locatie met een ontwikkelpotentieel van circa 2.000 woningen op P0 en P1 is, gezien het feit dat deze locatie juist goed aansluit op de gepresenteerde afwegingsprincipes, niet passend.	Wij erkennen dat de transformatie van bestaande stedelijke locaties een belangrijke bijdrage kan leveren aan de provinciale ambities op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling, leefkwaliteit en verduurzaming. Dat benoemen wij ook nadrukkelijk in de Omgevingsvisie. Tegelijkertijd geven we aan dat iedere locatie maatwerk vereist, en dat er bij bestaande stedelijke locaties vaak meerdere belangen meespelen. Zo ook in het geval van het Bazaarterrein. Het gebied rondom het Bazaarterrein is belangrijk voor regionale werkgelegenheid, circulaire economie en de energietransitie. De provincie wil bedrijven in dit gebied duidelijkheid en zekerheid bieden. Woningbouw mag deze functies niet beperken. Daarnaast zien we onvoldoende waarborgen voor een gezonde leefomgeving als onderdeel van de voorgestelde gebiedsontwikkeling op het Bazaarterrein. De gebiedsvisie van de gemeente geeft te weinig inzicht in de stapeling van milieueffecten van industrie, spoor, weg én vliegverkeer. Daardoor hebben we te weinig vertrouwen dat op deze locatie een toekomstbestendige, gezonde woonwijk kan ontstaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0143	1	Hierbij dien ik mijn zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Mijn zienswijze richt zich in het bijzonder op de toekomst van de Wieringermeer en de ontwikkeling van het gebied langs de IJsselmeerdijk, met name tussen Haven Oude Zeug en het Dijkgatsbos. Als agrarisch ondernemer in de Wieringermeer vind ik het van groot belang dat in de definitieve Omgevingsvisie daadwerkelijk wordt vastgelegd dat de Wieringermeer ook op lange termijn een sterke landbouwpolder blijft. Onze hoofdtaak is het bedrijven van de traditionele akkerbouw. Wij willen ons bedrijf op een normale, economisch verantwoorde en toekomstbestendige manier kunnen voortzetten. Ik ben niet tegen natuurontwikkeling, waterveiligheid of maatregelen om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Ik maak mij echter wel grote zorgen wanneer deze ontwikkelingen leiden tot een geleidelijke verandering van de agrarische functie van de Wieringermeer of tot beperkingen voor onze bedrijfsvoering. De provincie schrijft zelf dat de Wieringermeer “en blijft” een zeer waardevolle landbouwpolder en dat samen met de agrarische sector prioritaire landbouwgebieden worden vastgelegd. Ook wordt aangegeven dat op deze prioritaire landbouwgronden andere economische en maatschappelijke ontwikkelingen worden uitgesloten om speculatie en ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. (Officiële Bekendmakingen) Ik verzoek de provincie om deze uitgangspunten ook daadwerkelijk concreet te maken.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we in op de door indier ingebrachte onderdelen.
ZW_0143	1a	1. De Wieringermeer moet daadwerkelijk een landbouwpolder blijven In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt de Wieringermeer terecht beschreven als een ontworpen landschap waarin landbouw en waterbeheer een belangrijke rol spelen. De provincie geeft bovendien aan dat zij de sterke landbouwpositie van de polder wil behouden en samen met de agrarische sector prioritaire landbouwgebieden wil aanwijzen. In deze gebieden krijgt landbouw voorrang en worden andere ontwikkelingen beperkt. (Noord-Holland) Ik onderschrijf deze keuze volledig. Ik vind echter dat de bescherming niet beperkt mag blijven tot het voorkomen van het rechtstreeks verdwijnen van landbouwgrond. Voor ons als agrarisch ondernemer is minstens zo belangrijk dat de agrarische bedrijfsvoering zelf beschermd blijft. Landbouwgrond heeft immers alleen werkelijk waarde voor de akkerbouw wanneer de omstandigheden het mogelijk maken om die grond goed te blijven gebruiken. Daarbij zijn onder andere van belang: • een goede ontwatering; • voldoende zoetwater; • een passend waterpeil; • goede drainage; • voldoende bereikbaarheid; • een goede verkaveling; • een gezonde bodem; • en voldoende ruimte om het bedrijf in de toekomst te ontwikkelen. Ik verzoek de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat de aanwijzing van prioritaire landbouwgebieden ook bescherming biedt tegen indirecte aantasting van de agrarische bedrijfsvoering.	Bescherming van landbouwgrond betekent niet automatisch dat daarmee ook watertoevoer, bereikbaarheid en dergelijke zijn zekergesteld. De bescherming gaat over het beschikbaar houden van de functie van de grond als landbouwgrond, niet over voorzieningen. Uiteraard heeft bescherming betekenis voor het gebied en dient daar zorgvuldig rekening mee gehouden te worden bij bijvoorbeeld planvorming, watersytemen. Dit kan worden meegenomen bij de nadere uitwerking van bescherming prioritaire landbouwgebieden.
ZW_0143	2	2. De eigen uitgangspunten van de provincie moeten leidend zijn De provincie stelt zelf dat de Wieringermeer een zeer waardevolle landbouwpolder is en dat op prioritaire landbouwgronden andere ontwikkelingen worden uitgesloten om ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. (Officiële Bekendmakingen) Dit roept bij mij de vraag op hoe deze bescherming zich verhoudt tot toekomstige natuur- en waterontwikkelingen langs de IJsselmeerdijk. Ik verzoek de provincie daarom om duidelijkheid. Welke bescherming krijgt een agrarisch bedrijf daadwerkelijk wanneer in of direct naast het landbouwgebied nieuwe natuur, moeras, ondiep water of andere watergebonden functies worden ontwikkeld? Ik vind dat hierover in de Omgevingsvisie geen onduidelijkheid mag blijven bestaan. Een prioritaire landbouwfunctie heeft weinig betekenis wanneer naast of binnen dat gebied ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt die vervolgens via het watersysteem, grondwater, verzilting, natuurregels of andere beperkingen alsnog gevolgen hebben voor de landbouw.	Wij herkennen de wens om het beleid voor prioritaire landbouwgronden met aandacht voor de bescherming van het agrarisch bedrijf verder uit te werken. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere een programma landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0143	3	3. Geen tweede Wieringerhoek Mijn grootste zorg betreft de mogelijke ontwikkeling van moeras en ondiepe wateren langs de IJsselmeerdijk tussen Haven Oude Zeug en het Dijkgatsbos. Deze zorg heeft een concrete achtergrond. In het verleden is het project Wieringerhoek onderzocht. In het milieueffectrapport zijn verschillende grootschalige alternatieven onderzocht waarbij onder meer sprake was van overstromingsgrasland, helofytenmoeras en ondiepe wateren. Daarbij werden aanzienlijke oppervlakten genoemd en lag een belangrijk deel van het zoekgebied langs de Wieringermeerkust richting Haven Oude Zeug. Daarom wil ik voorkomen dat de beëindiging of wijziging van een eerder project betekent dat dezelfde ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst opnieuw kan worden opgepakt onder een andere naam of vanuit een andere beleidsdoelstelling. Ik verzoek de provincie daarom om in de Omgevingsvisie expliciet te maken dat deze visie geen ruimtelijke reservering of beleidsmatige basis vormt voor een toekomstige “tweede Wieringerhoek”. Met name wil ik voorkomen dat de aanleg van klein en grootschalige: • moerasgebieden; • helofytenmoerassen; • overstromingsgraslanden; • ondiepe wateren; • of vergelijkbare land-waterovergangen langs de IJsselmeerdijk alsnog als toekomstige ontwikkeling mogelijk wordt gemaakt wanneer deze ten koste gaat van landbouwgrond of leidt tot beperkingen voor de agrarische bedrijfsvoering.	Voor de Wieringermeerpolder-oost is onder de veranderende water en bodemcondities de dijkversterkingsopgave langs het IJsselmeer benoemd. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere een Regionaal Water - en Bodemprogramma dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0143	3a	Een ander belangrijk punt van zorg is de toename van muggenoverlast als gevolg van de voorgestelde ontwikkeling van ondiepe wateren en moerasgebied. Ik maak mij daarom zorgen over de gevolgen wanneer er ondiepe wateren en natte zones worden aangelegd. Deze inrichting kunnen de voortplantingsomstandigheden voor muggen enorm versterken. Mijn zorg is niet alleen de leefbaarheid op ons eigen erf, het West Nijl virus is inmiddels in Nederland ook in actieve ontwikkeling. Het RIVM meldt al dat het is vastgesteld bij een paard en vogel en inmiddels ook bij meerdere mensen. Op 26 augustus 2026 is er al iemand aan het West Nijlvirus overleden. Het virus wordt door muggen overgedragen en kan dus ook mensen en paarden ziek maken. Ik weet dat het risico volgens het RIVM klein is, maar juist bij nieuwe gebiedsontwikkelingen vind ik dat er niet achteraf naar mogelijke risico’s gekeken moet worden maar deze vooraf mee te nemen in de planvorming. Ik verzoek de provincie daarom om bij de voorgenomen ontwikkeling van ondiepe wateren en natte natuur langs de IJsselmeerdijk nadrukkelijk onderzoek te laten doen naar: • de mogelijke toename van de muggenpopulatie als gevolg van de geplande water- en natuurontwikkeling; • de vraag welke soorten muggen zich hier kunnen ontwikkelen in het voorgestelde gebied; • de mogelijke gevolgen voor omwonenden, agrarische bedrijven en paardenhouders; • de mogelijke gevolgen voor de verspreiding van door muggen overdraagbare ziekten, waaronder het West Nijl virus; • de wijze waarop wordt voorkomen dat nieuwe stilstaande/ondiepe wateren ideale broedplaatsen worden voor muggen; • de maatregelen die worden getroffen wanneer na aanleg blijkt dat de muggenoverlast nog meer toeneemt en blijkt dat er besmette muggen aangetroffen worden. Ik verzoek de provincie om de gezondheid en leefbaarheid voorwaarden aantoonbaar mee te wegen voordat besloten wordt tot groot- en kleinschalig aanleggen van ondiepe wateren en natte natuur. De ontwikkeling van natuurgebieden mag naar mijn mening niet leiden tot een situatie waarin de leefbaarheid en bedrijfsvoering van agrarische ondernemers en omwonenden onvoldoende wordt meegewogen.	Wij begrijpen de zorgen van indiener. Voor deze Omgevingsvisie voert deze opmerking te ver om daarin mee te nemen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0143	4	4. Water en bodem mogen de landbouw niet langzaam verdringen De provincie kiest in de nieuwe Omgevingsvisie voor het principe dat water en bodem meer leidend worden bij ruimtelijke keuzes. Dat principe begrijp ik. Tegelijkertijd is juist de waterhuishouding essentieel voor het functioneren van ons akkerbouwbedrijf. De provincie geeft zelf aan dat het watersysteem van de Wieringermeer moet worden aangepast vanwege onder andere klimaatverandering, verzilting en verschillen in waterkwaliteit. Daarbij stelt de provincie dat het toekomstige watersysteem zo moet worden ingericht dat de akkerbouw kan blijven functioneren. (Noord-Holland) Ik vind dat uitgangspunt belangrijk. Ik verzoek daarom om dit niet alleen als algemene ambitie op te nemen, maar als harde randvoorwaarde: Aanpassingen van het watersysteem mogen niet leiden tot structurele verslechtering van de landbouwkundige omstandigheden in de Wieringermeer. Dat betekent wat mij betreft dat toekomstige maatregelen geen structurele verslechtering mogen veroorzaken van: • de grondwaterstand; • de ontwatering; • de drainage; • de zoetwatervoorziening; • de waterkwaliteit; • de verziltingssituatie; • of de bewerkbaarheid van landbouwgrond.	De door indiener gevraagde harde randvoorwaarde - aanpassingen van het watersysteem mogen niet leiden tot structurele verslechtering van de landbouwkundige omstandigheden in de Wieringermeer - kunnen we niet overnemen. Water en bodem als ordenend principe zal consequenties hebben, met lokale en regionale verschillen voor de randvoorwaarden voor de gebruiksfuncties tot gevolg. De aard van de opgaven (zoetwater, verzilting wateroverlast) en de effecten vraagt nader onderzoek en uitwerking in de daarvoor geldende programma's.
ZW_0143	5	5. Verzilting moet nadrukkelijk worden voorkomen Voor de akkerbouw is voldoende zoet water essentieel. Wanneer nieuwe water- en natuurgebieden worden aangelegd, moet daarom vooraf worden onderzocht welke gevolgen dit heeft voor kwel, grondwaterstromen en verzilting. Ik verzoek de provincie om als uitgangspunt te hanteren: geen verslechtering van de zoetwaterpositie van bestaande agrarische bedrijven. Wanneer uit onderzoek blijkt dat een ontwikkeling een risico vormt voor verzilting of de beschikbaarheid van zoet water, moet die ontwikkeling worden aangepast of niet doorgaan. Het kan niet de bedoeling zijn dat een natuur- of waterdoelstelling wordt gerealiseerd en dat de gevolgen vervolgens bij individuele agrarische ondernemers terechtkomen.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze
ZW_0143	6	6. Geen vernatting van landbouwpercelen Ik maak mij daarnaast zorgen over mogelijke verhoging van grondwaterstanden als gevolg van nieuwe natte natuur of waterberging. Een verandering van het watersysteem kan directe gevolgen hebben voor de landbouw. Bijvoorbeeld: • later het land op kunnen; • moeilijker oogsten; • slechtere bodemstructuur; • lagere opbrengsten; • slechtere draagkracht; • problemen met drainage; • en een grotere kans op gewasschade. Voor een akkerbouwbedrijf kunnen dergelijke effecten grote economische gevolgen hebben. Ik verzoek daarom om voorafgaand aan iedere ontwikkeling een onafhankelijke landbouwkundige en hydrologische effectbeoordeling uit te voeren. Daarbij moet niet alleen worden gekeken naar de natuurontwikkeling zelf, maar naar de gevolgen voor de omliggende agrarische bedrijven.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze. Voor ruimtelijke ingrepen zal een landbouwladder worden opgesteld waarin de effecten op en belangen van de landbouw worden afgewogen.
ZW_0143	7	7. Natuurontwikkeling stopt niet bij de natuurgrens Ook de gevolgen van nieuwe natte natuur voor de omgeving moeten worden meegenomen. Ik denk hierbij onder andere aan de mogelijke toename van ganzen en andere vogels en de gevolgen daarvan voor landbouwgewassen. Wanneer een groot natuur- of watergebied wordt aangelegd naast akkerbouw, mogen de gevolgen voor de landbouw niet worden beschouwd als een individueel probleem van de boer. Ik verzoek de provincie daarom om bij toekomstige plannen ook de cumulatieve faunaschade en landbouwschade mee te nemen.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0143	8	8. Cumulatieve effecten moeten worden beoordeeld Ik vind het onvoldoende om ieder toekomstig project afzonderlijk te beoordelen. De Wieringermeer krijgt te maken met verschillende ontwikkelingen. De provincie noemt zelf onder andere: • energie; • Agriport; • water; • dijkversterking; • natuur; • landschap; • economie; • en landbouw. Voor de Wieringermeer wordt bovendien ruimte gereserveerd voor eventuele dijkverhoging en -verbreding en wordt gewerkt aan een toekomstbestendig watersysteem. (Officiële Bekendmakingen). Daarom moet niet alleen worden gekeken naar de gevolgen van één project, maar naar het totaaleffect van alle ontwikkelingen samen. Ik verzoek de provincie om hiervoor een cumulatieve landbouwtoets op te nemen. Daarbij moeten onder andere worden beoordeeld: • verlies van landbouwgrond; • verandering van waterstanden; • verandering van grondwaterstanden; • verzilting; • zoetwaterbeschikbaarheid; • drainage; • landbouwschade door fauna; • bereikbaarheid; • verkaveling; • bedrijfsontwikkeling; • en toekomstige investeringsmogelijkheden.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's voor thema's en gebieden, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Lokale effecten op bijvoorbeeld specifieke agrarische percelen/ grondeigenaren komen aan bod wanneer voor deze specifieke gronden plannen worden gemaakt. Als het voornemen concreet is, worden deze plekken ook concreet onderzocht op milieueffecten
ZW_0143	9	9. Geen sluipende functiewijziging Mijn zorg is vooral dat de Wieringermeer niet in één keer verandert, maar langzaam. Een klein natuurgebied hier. Een waterberging daar. Een ecologische verbinding. Een moeras. Een beschermingszone. Een ander waterpeil. Een recreatieve ontwikkeling. Iedere afzonderlijke ontwikkeling kan misschien worden verdedigd. Maar gezamenlijk kunnen ze ervoor zorgen dat de landbouwfunctie steeds verder wordt ingeperkt. Ik verzoek de provincie daarom om expliciet het uitgangspunt op te nemen dat er geen sluipende functiewijziging van landbouw naar natuur, water of recreatie mag plaatsvinden.	We begrijpen de zorgen van de indiener, maar zullen niet het gevraagde uitgangspunt over sluipende functiewijzing van landbouw naar natuur, water of recreatie opnemen. Voorop staat namelijk ons uitgangspunt dat de Wieringermeer in de toekomst een belangrijk landbouwfunctie behoudt, zoals het ook verwoord is in de ontwerp-Omgevingsvisie.
ZW_0143	10	10. Prioritaire landbouwgebieden moeten meer zijn dan een aanduiding op een kaart De provincie heeft aangegeven dat samen met de agrarische sector prioritaire landbouwgebieden in de Wieringermeer worden vastgesteld. Ook is aangegeven dat de manier waarop dit wordt uitgewerkt rekening moet houden met de diversiteit van agrarische bedrijven en dat verdere uitwerking plaatsvindt via programma's en instrumenten zoals de Omgevingsverordening. (Noord-Holland Bestuurlijke Informatie). Juist daarom vind ik het belangrijk dat de bescherming nu al duidelijk wordt vastgelegd. Ik verzoek de provincie om te voorkomen dat de aanwijzing van prioritaire landbouwgebieden slechts een beleidsmatige aanduiding wordt zonder daadwerkelijke bescherming. Ik wil als agrarisch ondernemer kunnen vertrouwen op de betekenis van die aanwijzing wanneer ik investeringen doe voor de lange termijn.	De Omgevingsvisie geeft een beschrijving op hoofdlijnen, waarin we voor landbouw een afwegingskader aankondigen op basis van een kaart, regioprofielen en een landbouwladder. De wijze waarop de door indiener genoemde daadwerkelijke bescherming plaatsvindt vraagt nadere uitwerking. Daarin worden in brede zin de landbouwbelangen meegenomen. Dat betekent nooit bescherming in absolute zin omdat de afweging onderdeel zal zijn van een bredere afweging over nut en noodzaak van ruimtelijke ingrepen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0143	11	11. De traditionele akkerbouw moet expliciet worden beschermd Ik wil specifiek benadrukken dat onze bedrijfsvoering gericht is op de traditionele akkerbouw. Ik vraag niet om een theoretische mogelijkheid om landbouw te blijven bedrijven. Ik vraag om de mogelijkheid om mijn bestaande bedrijf daadwerkelijk voort te zetten. Dat betekent dat ik voldoende zekerheid nodig heb over: • landbouwgrond; • water; • bodem; • drainage; • bereikbaarheid; • bedrijfsontwikkeling; • en de toekomstige ruimtelijke mogelijkheden. De provincie schrijft zelf dat de prioritaire landbouwgebieden bedoeld zijn om landbouw op lange termijn toekomstbestendig te laten blijven. (Noord-Holland) Ik verzoek u deze doelstelling ook daadwerkelijk te waarborgen.	Zie ons antwoord op onderdeel 10 van deze zienswijze
ZW_0143	12	12. Waterveiligheid onderschrijf ik volledig Ik wil nadrukkelijk aangeven dat ik het belang van de veiligheid van de IJsselmeerdijk onderschrijf. Wanneer maatregelen noodzakelijk zijn voor de waterveiligheid, moeten deze uiteraard kunnen worden uitgevoerd. De provincie reserveert daarvoor in de ontwerp-Omgevingsvisie ruimte voor en achter de dijk voor een eventuele dijkverhoging en -verbreding. (Officiële Bekendmakingen) Mijn bezwaar richt zich daarom niet tegen noodzakelijke waterveiligheidsmaatregelen. Mijn bezwaar richt zich op het risico dat waterveiligheid en natuurontwikkeling in de toekomst als één geheel worden beschouwd, waardoor naast noodzakelijke dijkmaatregelen ook grootschalige natuur- en waterontwikkeling mogelijk wordt gemaakt. Ik verzoek de provincie daarom om deze doelen duidelijk van elkaar te onderscheiden.	Indiener verzoekt om doelen voor natuur en waterveiligheid duidelijk van elkaar te onderscheiden. Dat onderschrijven we. We zien echter duidelijke meerwaarde om deze doelen en ook andere voor het gebied langs de IJsselmeerdijk als integrale ontwerpopgave te beschouwen en verder uit te werken.
ZW_0143	13	13. Mijn concrete verzoeken Ik verzoek Gedeputeerde Staten om de ontwerp-Omgevingsvisie op de volgende punten aan te passen en te verduidelijken: 1. Leg expliciet vast dat de Wieringermeer een zeer waardevolle landbouwpolder is en blijft. 2. Geef de traditionele akkerbouw een duidelijke en blijvende hoofdfunctie. 3. Zorg dat prioritaire landbouwgebieden daadwerkelijk worden beschermd tegen ontwikkelingen die de landbouwfunctie direct of indirect aantasten. 4. Leg vast dat de agrarische bedrijfsvoering niet mag worden beperkt door veranderingen in waterstand, grondwaterstand, drainage, verzilting of zoetwaterbeschikbaarheid als gevolg van nieuwe natuur of waterontwikkelingen. 5. Neem expliciet op dat de Omgevingsvisie geen basis vormt voor een toekomstige grootschalige ontwikkeling vergelijkbaar met Wieringerhoek langs de IJsselmeerdijk. 6. Voorkom een toekomstige “tweede Wieringerhoek” tussen Haven Oude Zeug en het Dijkgatsbos. 7. Maak duidelijk dat grootschalige aanleg van moeras, ondiep water of overstromingsgrasland niet mag leiden tot verlies van landbouwgrond of structurele beperkingen voor bestaande agrarische bedrijven. 8. Stel voor toekomstige ontwikkelingen een onafhankelijke landbouwkundige en hydrologische effectbeoordeling verplicht. 9. Laat daarbij verzilting, kwel, grondwater, drainage en zoetwaterbeschikbaarheid nadrukkelijk onderzoeken. 10. Neem de gevolgen voor ganzen, vogels en andere natuurgerelateerde landbouwschade mee. 11. Beoordeel de cumulatieve gevolgen van natuur, water, energie, dijkontwikkeling, infrastructuur en andere ruimtelijke ontwikkelingen gezamenlijk. 12. Voorkom dat de agrarische functie door een opeenstapeling van kleine ontwikkelingen langzaam wordt uitgehold. 13. Zorg dat de aanwijzing van prioritaire landbouwgebieden ook daadwerkelijk zekerheid biedt voor langetermijninvesteringen van agrarische ondernemers.	Wij danken indiener nogmaals voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0143	14	Slot Ik ben mij ervan bewust dat de provincie Noord-Holland voor grote ruimtelijke opgaven staat. Ik ben niet tegen natuur, biodiversiteit of waterveiligheid. Ik vind echter dat de oplossing voor deze opgaven niet automatisch gezocht mag worden in het steeds verder beperken van de landbouwfunctie van de Wieringermeer. De provincie geeft zelf aan dat de Wieringermeer een zeer waardevolle landbouwpolder is en blijft en dat prioritaire landbouwgebieden worden aangewezen om landbouw op lange termijn toekomstbestendig te houden. (Officiële Bekendmakingen) Daarom vraag ik de provincie om deze woorden ook daadwerkelijk betekenis te geven. Voor mij betekent toekomstbestendige landbouw dat we ons akkerbouwbedrijf ook over 10, 20 en 30 jaar nog op een normale en economisch verantwoorde manier kan uitoefenen. Ik wil daarom voorkomen dat ons bedrijf in de toekomst indirect wordt beperkt door ontwikkelingen die nu nog worden gepresenteerd als natuur-, water- of klimaatmaatregelen. Ik wil ook voorkomen dat een eerder onderzocht plan zoals Wieringerhoek in een andere vorm opnieuw ontstaat. Daarom verzoek ik de provincie om duidelijk vast te leggen: De Wieringermeer is en blijft een agrarische polder. De bescherming van de landbouwfunctie betekent ook bescherming van de waterhuishouding en de feitelijke agrarische bedrijfsvoering. De Omgevingsvisie mag geen basis vormen voor een tweede Wieringerhoek langs de IJsselmeerdijk tussen Haven Oude Zeug en het Dijkgatsbos wanneer dit leidt tot verlies van landbouwgrond, vernatting, verzilting, aantasting van de zoetwatervoorziening of andere structurele beperkingen voor bestaande agrarische bedrijven. Ik verzoek u mijn zienswijze zorgvuldig te betrekken bij de verdere aanpassing en vaststelling van de Omgevingsvisie Noord-Holland.	Zie ons antwoord op onderdeel 10 van deze zienswijze.
ZW_0144	1	1) wel bijna 50% meer inwoners in NH, maar vervoerstechnisch N-Z (A9-A7 en N9) niks, er ontbreekt analyse verkeersintensiteit 2050, geen uitbreiding metro naar Zaanstad/Purmerend; geen OV/Axx hub/tunnel naar Almere; ca 300.000 nw woningen vergt ook mobiliteit. [mijn visie als civiel technicus]. 2) 380kV dwars door NH: waarom niet een kleine kernreacor in de KopNH, voor Agriport/datacentra + voldoende E om een ontziltingsinstallatie daar te bouwen om onze waterzekerheid te borgen + genoeg E om waterstof te produceren.	1) In de Omgevingsvisie zetten wij uiteen hoe wij het mobiliteitssysteem naar 2050 zien. Als provincie werken we aan het bereikbaar houden van Noord-Holland. Het mobiliteitsysteem staat onder druk en er zijn beperkte financiele middelen beschikbaar om dit groot uit te breiden, daarom streven wij naar het optimaliseren van de bereikbaarheid. Op lange termijn streven we nog steeds naar een systeem van publieke mobiliteit met een sterke basis in een openbaar vervoersysteem langs sterke OV-knooppunten. Het verlengen van de Noord-Zuidlijn naar het noorden is hier geen onderdeel van. Wel herkennen we de problematiek van een drukke A7, daarom blijven we in gesprek met het rijk over het herstarten van het project A7/A8. Wel nemen naar aanleiding van verschillende ingediende zienwijzen de IJmeerverbinding (OV IJburg-Almere), evenals andere HOV-projecten, op in de definitieve Omgevingsvisie. Deze ondersteunen de door ons genoemde schaalsprong in het openbaar vervoer. 2) De initiatieven voor Small Modular Reactors (SMR's) zijn nog in ontwikkeling, de potentie is daarom nog niet duidelijk. Wij doen geen uitspraken over wenselijkheid en locaties.
ZW_0145	1	Het Ilperveld verdient ook een aparte status. De polder is een belangrijke lokatie voor weidevogels, watervogels, vissen en trekvogels. Het natura 2000 gebied is een groene long in het gebied rond Amsterdam, Purmerend en aanliggende dorpen. Ook vind er waterrecreatie plaats, hoewel in mindere mate. Het behoud van deze polder in zijn huidige staat is van essentiëel belang.	Het Ilperveld is onderdeel van het Natura 2000-gebied IVOT (ILperveld, Varkensland, Oostzanerveld en Twiske) en een groot deel van het Ilperveld ligt binnen de NNN-begrenzing. Als zodanig zijn de natuurwaarden van het Ilperveld beschermd en planologisch geborgd. De Omgevingsvisie kan geen aparte status toekennen aan gebieden.
ZW_0146	1	1. Natuurgebied moet natuurgebied blijven. 2. Water- en luchtkwaliteit volgens afgesproken normen afdwingen. 3. Bevolkingstoename zoveel mogelijk tegengaan vanwege punt 2. 4. Industriebeleid in overeenstemming brengen met de punten 1 en 2.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Wij nemen dit mee als aandachtspunt voor de visie.
ZW_0147	1	Ik maak mij erg veel zorgen over het feit dat veel groene, kleine campings zoals die in Schardam, plaats moeten maken voor lelijke vakantieparken met stenen bungalows. Niet alleen omdat hierdoor veel groen verdwijnt, het betekent ook meer verkeersbewegingen en autoverkeer op de Markermeerdijk. Ik wil dat deze gebieden een beschermde status krijgen. Ook moet er geen woningbouw of industrie in kwetsbare natuurgebieden komen.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0148	1	Leeg	geen antwoord nodig

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0149	1	Een uitgebreid Metro netwerk in Noord-Holland ontwikkelen zal eindelijk heel veel problemen kunnen oplossen. Ik denk dan aan een Metro netwerk van Amsterdam Noord naar Zaandam-Alkmaar en Den Helder, en Amsterdam Noord - Purmerend-Hoorn. Er kunnen dan bij de stations knooppunten worden ontwikkeld voor fiets, openbaarvervoer en autoverkeer, en op deze knooppunten zullen vanzelf bouwactiviteiten kunnen ontstaan voor woningbouw. Een voorbeeld hiervan zie je in Londen waarin de buitensteden ook beter bereikbaar zijn gemaakt door uitbreiding van het Metronetwerk, hiermee kun je daadwerkelijk de autorijders laten overstappen op geëlektrificeerd vervoer per Metro en zal de alsmaar toenemende druk op de autowegen verminderd worden en creëer je de benodigde woningbouw. Het zal gefinancierd kunnen worden door het oprichten van een beleggingsfonds door de overheid of provincie, zoals in Noorwegen ook is gedaan en waardoor er vanuit dit beleggingsfonds infrastructuur gefinancierd kan worden.	Als provincie werken we aan het bereikbaar houden van Noord-Holland. Helaas staat het mobiliteitsysteem onder druk en er zijn beperkte financiele middelen beschikbaar om dit groot uit te breiden, daarom streven wij naar het optimaliseren van de bereikbaarheid. Op lange termijn streven we nogsteeds naar een systeem van publieke mobiliteit met een sterke basis in een openbaar vervoersysteem langs sterke OV-knooppunten. Ook staan wij altijd open voor innovatieve oplossingen die kunnen bijdrage aan deze opgaven, vandaar dat we de mogelijkheden voor alternatieve financiering, agenderen in gesprekken met het Rijk.
ZW_0150	1	De gemeente Heiloo onderschrijft het belang van een sterke regionale economie en voldoende ruimte voor toekomstige ontwikkelingen. Ook ondersteunen wij de gezamenlijke regionale zienswijzen van Noord-Holland Noord, de Regio Alkmaar en de BUCH-gemeenten.	Wij danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0150	2	Ten aanzien van de in de ontwerp Omgevingsvisie opgenomen ontwikkelrichting voor bedrijventerrein Boekelermeer constateren wij dat deze vooruitloopt op onderzoeken en afwegingen die nog moeten plaatsvinden. De voorgestelde ontwikkeling kan ingrijpende gevolgen hebben voor de leefomgeving, het landschap, de natuur, de bereikbaarheid en de woonkwaliteit van Heiloo. Heiloo vindt daarom dat eerst zorgvuldig onderzoek nodig is naar de behoefte aan werklocaties, mogelijke alternatieven en de effecten van verschillende locaties. Op basis daarvan kan een objectieve en integrale afweging worden gemaakt tussen economische ontwikkeling enerzijds en leefbaarheid, gezondheid, natuur, (beschermd) landschap en omgevingskwaliteit anderzijds. Daarbij hecht het college er waarde aan dat ook de signalen, zorgen en aandachtspunten die door inwoners en belangenverenigingen naar voren zijn gebracht, nadrukkelijk worden betrokken bij deze afweging. Wij erkennen onze verantwoordelijkheid binnen de regio en staan open voor verdere economische ontwikkeling. Daarbij vinden wij het belangrijk dat locatiekeuzes plaatsvinden op basis van een transparant en zorgvuldig proces, waarin alle realistische alternatieven gelijkwaardig worden beoordeeld. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om in de Omgevingsvisie ruimte te laten voor de uitkomsten van de nog uit te voeren onderzoeken en de regionale afweging die daarop volgt. Heiloo gaat hierover graag in gesprek met de provincie en de regionale partners. Wij hebben er vertrouwen in dat op basis van zorgvuldig onderzoek en een integrale beoordeling van economische, maatschappelijke en ruimtelijke belangen, én met oog voor de zorgen en belangen die in de samenleving leven, gezamenlijk kan worden gekomen tot een toekomstbestendige keuze die recht doet aan zowel de economische ontwikkeling van de regio als de kwaliteit van de leefomgeving.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0151	1	De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo (BUCH-gemeenten) hebben met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en dienen een gezamenlijke zienswijze in (BUCH zienswijze). Wij onderschrijven de ambitie om woningbouw, economie, water en bodem, natuur, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit in samenhang te benaderen. Vanuit Noord-Holland Noord en Regio Alkmaar worden afzonderlijke gezamenlijke zienswijzen ingediend. Wij ondersteunen de koers en aandachtspunten daarin. Deze BUCH zienswijze is daarop nadrukkelijk een aanvulling. Waar de regionale reacties ingaan op de positie en ontwikkelkracht van Noord-Holland Noord en Regio Alkmaar, richten wij ons op de concrete lokale doorwerking van de provinciale keuzes in onze dorpen, het landelijk gebied en enkele gebieden waar veel ruimteclaims samenkomen	Wij danken indiener voor de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	2	1. Maak provinciale principes uitvoerbaar op dorpse schaal Wij begrijpen de keuze voor water en bodem als basis, zuinig en multifunctioneel ruimtegebruik. Wij zien de grote noodzaak tot bouw van woningen om het tekort in te lopen. Het accent op woningbouw ligt binnen bestaand stedelijk gebied en nabij ov-knooppunten. Wij waarderen dat de ontwerpvisie tegelijk expliciet bepaalt dat woningbouw aansluitend aan kernen en bij kleine kernen mogelijk blijft in het licht van leefbaarheid en vitaliteit. Deze dubbele lijn past bij de BUCH-gemeenten, maar vraagt in de toepassing om differentiatie. Bergen bestaat uit meerdere dorpen, niet allemaal nabij hoogwaardig openbaar vervoer. Dit betekent dat woningbouw niet alleen vanuit bereikbaarheid en nabijheid van openbaar vervoer moet worden beoordeeld, maar ook vanuit de bijdrage aan het draagvlak voor voorzieningen, het verenigingsleven en de vitaliteit van de dorpen. Uitgeest is compact en versteend, waardoor verdere verdichting zorgvuldig moet worden afgewogen tegen schaars openbaar groen. Rond de dorpskernen en buurtschappen in Castricum ligt veel Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Beschermd Landschap, waardoor de ontwikkelruimte sterk afhankelijk is van gebied specifieke afwegingen. Heiloo combineert binnenstedelijke ontwikkeling met de omvangrijke, landschappelijk opgezette woningbouw in Zandzoom. De vraag voor de BUCH-gemeenten is daarom niet óf woningbouw aan dorpsranden binnen de provinciale koers past, maar onder welke vooraf kenbare voorwaarden die mogelijkheid kan worden benut. Binnenstedelijke ontwikkeling blijft belangrijk, maar moet steeds in balans worden gebracht met groen, waterberging, voorzieningen en de leefkwaliteit in bestaande kernen. Deze aspecten vragen ruimte, terwijl veel beschikbare binnenstedelijke locaties de afgelopen jaren al zijn benut of in ontwikkeling zijn. De recente gebiedsvisies voor de oostelijke rand van Limmen en de noordelijke linten van Akersloot laten zien hoe ook aan dorpsranden aan ruimtelijke kwaliteit kan worden gewerkt. Het college van Castricum heeft de raad voorgesteld om, via het provinciale maatwerktraject, meer dan 25 woningen per kern mogelijk te maken omdat de ruimtelijke kaders van deze gebiedsvisies die ruimte volgens het college bieden.	Wij begrijpen de situatie waarin gemeenten in de BUCH zich bevinden rondom de groeiende vraag naar woningbouw in relatie tot het beschermd landschap. In onze Omgevingsverordening hebben wij inzichtelijk gemaakt onder welke voorwaarden er gebouwd mag worden binnen onze beschermingsregimes, waaronder de afwijkingsmogelijkheid van het bouwen van maximaal 25 woningen per kern zoals opgenomen in de provinciale omgevingsverordening artikel 5.59. In geval van zeer bijzondere omstandigheden waardoor er niet met de toevoeging van 25 woningen ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit kan worden volstaan, kan een verzoek tot maatwerk aan GS worden gedaan. Hierbij maakt GS een afweging tussen de maatschappelijke opbrengst van de ontwikkeling en de aantasting van het beschermde landschap. Wij komen graag met de BUCH in gesprek over beoogde maatwerklocaties via een ander traject dan de Omgevingsvisie. De regels m.b.t. groot openbaar belang, het ontbreken van reële alternatieven en vereiste mitrigatie en compensatie staan beschreven in de Omgevingsverordening en de toelichting hierop en maken geen onderdeel uit van de Omgevingsvisie. Er kan bij twijfel altijd tijdig contact gezocht worden via de RO-adviseurs.
ZW_0151	2a	Wij verzoeken de provincie dit uitgangspunt in de definitieve visie te behouden en in de gebiedsgerichte uitwerking te operationaliseren. Werk met de BUCH-gemeenten een vooraf kenbare maatwerkroute uit voor ontwikkelingen aan dorpsranden, waarbij naast omvang ook de integrale bijdrage aan betaalbaar wonen, leefbaarheid, landschap, klimaatadaptatie, bereikbaarheid en voorzieningen wordt betrokken. Verduidelijk tevens hoe die samenhangende maatschappelijke opbrengst wordt meegewogen bij woningbouw in Beschermd Landschap en in het provinciale maatwerk voor ontwikkelingen van meer dan 25 woningen. Maak daarnaast inzichtelijk hoe bij ontwikkelingen waarvoor de verordening wél een afwijking mogelijk maakt, het groot openbaar belang, het ontbreken van reële alternatieven en de vereiste mitigatie en compensatie worden beoordeeld. Zo wordt voorkomen dat de ontwikkelruimte die de provinciale koers formeel biedt, door onevenredige onderzoeks- en financiële lasten in de praktijk nauwelijks kan worden benut. Wij vragen de provincie daarom om: • De mogelijkheid van woningbouw aansluitend aan kernen en bij kleine kernen in de definitieve visie te behouden en gebiedsgericht uit te werken; • Met de BUCH-gemeenten een vooraf kenbare maatwerkroute voor dorpsranden uit te werken, waarin betaalbaarheid, leefbaarheid en voorzieningen, landschap, klimaatadaptatie en bereikbaarheid worden gewogen; • Te verduidelijken hoe maatschappelijke opbrengsten meewegen bij woningbouw in Beschermd Landschap en maatwerk voor meer dan 25 woningen; • Bij afwijkingen op grond van de verordening transparant te maken hoe groot openbaar belang, reële alternatieven, mitigatie en compensatie worden beoordeeld en de onderzoeks- en financiële lasten proportioneel te houden.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	3	2. Voorkom dat de binnenduinrand door gestapelde claims op slot raakt De binnenduinrand is voor de BUCH-gemeenten tegelijk woon- en werkgebied, agrarisch landschap, natuur- en recreatiegebied, strategische zoetwatervoorraad en drager van cultuurhistorische waarden. De ontwerpvisie brengt hier onder meer zoekgebieden voor drinkwaterwinning en -infiltratie, 300 hectare extra NNN, ruimte voor klimaatbuffers, overgangszones en robuuste groenblauwe verbindingen in beeld. Iedere opgave heeft een eigen invalshoek en heeft in de doorwerking gevolgen in het gebied. Wij constateren ook dat vandaaruit de gezamenlijke ruimtelijke en sociaaleconomische effecten op lokaal schaalniveau niet zijn uitgewerkt. Deze stapeling is in het bijzonder zichtbaar in gemeenten Bergen en Castricum, waar woningbouw, natuurbeheer, bos, recreatie, landbouw, drinkwater, klimaatadaptatie en bestaande woon- en economische functies in een beperkte ruimte samenkomen. Juist hier is één integrale en gebied specifieke afweging nodig, in plaats van afzonderlijke beoordelingen per provinciale opgave. De globale kaartbeelden roepen concrete vragen op. De drinkwaterzoekgebieden lijken dicht bij bestaande en voorgenomen ontwikkelingen bij Bergen en ten zuiden van Castricum te zijn geprojecteerd. Ook is op of nabij Uitgeest een robuuste natuurverbinding weergegeven, zonder dat de lokale begrenzing en doorwerking al duidelijk zijn. De ontwerpvisie kondigt voor de drinkwaterzoekgebieden op korte termijn een preciezere reservering aan, maar noemt geen concrete termijn of toetsingskader voor de tussenperiode. Voor deze gebieden gelden beperkende bouw- en gebruiksregels. Ook is niet uitgewerkt wat ‘ruimte voor klimaatbuffers’ lokaal betekent. Afhankelijk van de uiteindelijke overeengekomen begrenzingen en de regimes kan de stapeling gevolgen hebben voor investeringen, bedrijfsvoering en verdienvermogen van agrarische bedrijven in transitie, maar ook voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van de gemeenten. Bij de verkenning van landzijdige kustversterking wijzen wij een versterking in het Natura 2000-gebied Harger- en Pettemerpolder af op grond van natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden. Voor het duingebied betekent dit dat maatregelen die de bos- en vegetatiestructuur of de waterhuishouding wijzigen niet uitsluitend vanuit het beoogde natuurdoel worden beoordeeld. Breng vooraf ook de gevolgen voor waterbeschikbaarheid en -berging, droogteen hittestress, bodem, recreatie en de leefomgeving in beeld. Beoordeel alternatieven en cumulatieve effecten, maak de onderliggende onderzoeken openbaar en monitor de effecten van uitgevoerde maatregelen.	Indiener gaat in de zienswijze voornamelijk in op het vervolg en de uitwerking van punten uit onze Omgevingsvisie. Met name het verzoek om één integraal gebiedsproces voor de binnenduinrand te organiseren, waarin de cumulatieve effecten van alle claims gebied specifiek worden afgewogen nemen wij ter overweging. We onderzoeken nog de juiste scope en eventuele onderverdeling in deelgebieden voor het vervolg over de binnenduinrand. De behoefte naar integraliteit herkennen wij en zullen we in de oriëntatie meenemen. Uw zienswijze zal bij deze vervolgstappen van pas komen, zowel voor de drinkwaterzoekgebieden, de binnenduinrand als de overige thema's waar u aan raakt. Wij raden indiener aan om de genoemde punten ook in het vervolg in te brengen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	4	Wij waarderen dat de provincie het vervolgonderzoek samen met gemeenten, het drinkwaterbedrijf, het waterschap en direct betrokkenen wil uitvoeren. Wij vragen dit te organiseren als één integraal gebiedsproces voor de binnenduinrand. Leg vóór vertaling naar juridisch bindende besluiten of beperkingen per gebied vast: de precieze begrenzing en juridische status, het besluitvormingsmoment, de gevolgen voor bestaande functies en concrete plannen, de afweging tussen concurrerende claims en de financiering van eventuele compensatie en transitie. Werk het tijdelijke regime proportioneel en gebied specifiek uit en bied een transparante procedure om te beoordelen of een ontwikkeling onomkeerbaar is of de toekomstige drinkwatervoorziening daadwerkelijk belemmert. En betrek hierbij ook een ruimtelijke compensatie voor deze beperkingen. Maak daarbij transparant welke criteria de provincie hanteert wanneer provinciale belangen botsen of een beroep op groot openbaar belang wordt gedaan. Motiveer per besluit hoe belangen, reële alternatieven, cumulatieve effecten en mitigerende of compenserende maatregelen zijn gewogen en hoe de onafhankelijkheid en navolgbaarheid van het onderzoek zijn geborgd. Toets bovendien expliciet of afzonderlijk aanvaardbare claims gezamenlijk niet alsnog leiden tot een gebied dat feitelijk op slot raakt. Wij zien ook duidelijke kansen. De aansluiting bij de Gebiedsvisie Weidse Polders, herstel van duinrellen, versterking van weidevogelleefgebieden en spreiding van recreatiedruk kunnen natuur, waterkwaliteit, landbouw en leefbaarheid tegelijk versterken. Neem deze gebiedseigen kwaliteiten als vertrekpunt, niet als sluitpost van afzonderlijke provinciale claims. In bredere zin missen we verdere duidelijkheid voor de landbouw. De landbouw is in onze gemeenten een van de beheerders van het landschap. De transitie naar een kringlooplandbouw wordt benoemd. Daarnaast worden een landbouwladder, een landbouwkaart en prioritaire landbouwgronden geïntroduceerd. De uitwerking hiervan, in samenwerking met de relevante overleg- en gebiedspartners, is een essentieel onderdeel voor het perspectief van de landbouw en dient snel opgepakt te worden.	Zie de beantwoording bij ZW_0151 subnummer 3
ZW_0151	5	Wij vragen de provincie daarom om: • Eén integraal gebiedsproces voor de binnenduinrand te organiseren, waarin de cumulatieve effecten van alle claims gebied specifiek worden afgewogen; • Vóór juridisch bindende besluiten per gebied duidelijkheid te bieden over de begrenzing, juridische status, besluitvorming, gevolgen voor bestaande functies en plannen, het tijdelijke regime en de financiering van compensatie en transitie; • Maatregelen in de binnenduinrand en het duingebied integraal te beoordelen op natuur, bos, water, klimaatadaptatie, recreatie en leefomgeving, met openbaar onderzoek naar alternatieven en cumulatieve effecten en monitoring van maatregelen; • Transparante criteria te hanteren bij botsende provinciale belangen of een beroep op groot openbaar belang en de afweging van alternatieven, cumulatie, mitigatie, compensatie en onderzoek onafhankelijkheid te motiveren; • Gebiedseigen kwaliteiten en kansen als de Weidse Polders, duinrellen, weidevogelleefgebieden en recreatiespreiding als vertrekpunt te nemen en landbouwladder, landbouwkaart en prioritaire landbouwgronden voortvarend uit te werken; • Af te zien van landzijdige kustversterking in het Natura 2000-gebied Harger- en Pettemerpolder vanwege de natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden.	Zie de beantwoording bij ZW_0151 subnummer 3

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	6	3. Laat economie en werkgelegenheid meegroeien met de woningbouw De BUCH-gemeenten onderschrijven de expliciete erkenning in de ontwerp-omgevingsvisie dat het MKB de ruggengraat vormt van de Noord-Hollandse economie en het grootste deel van de werkgelegenheid levert. Wij onderschrijven ook dat bestaande bedrijventerreinen essentieel zijn voor het functioneren van steden en dorpen en daarom moeten worden beschermd en beter benut. Tegelijkertijd vragen wij om een concretere uitwerking van de samenhang tussen woningbouw, economie en mobiliteit in Regio Alkmaar. De regio staat voor een omvangrijke woningbouwopgave en daarmee bevolkingsgroei. Een evenwichtige ontwikkeling vereist dat ook de ruimte voor werkgelegenheid en het MKB daarmee meegroeit. Intensiever en efficiënter gebruik van bestaande bedrijventerreinen is een logische eerste stap, maar zal niet in alle gevallen voldoende zijn om de toekomstige economische ruimtevraag op te vangen. Intensivering kent fysieke, milieukundige en bedrijfseconomische grenzen, terwijl binnenstedelijke verdichting bovendien kan leiden tot verlies van bedrijfsruimte. De inzet op Boekelermeer biedt vanwege het specifieke profiel van dit terrein evenmin een volledig antwoord op de bredere ruimtebehoefte van het regionale en lokale MKB. De gemeente Castricum wijst op de bijzondere waarden, waaronder natuur en landschap, ten zuiden van de Kanaalweg en wijst een uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer, naar het zuiden over de Kanaalweg af, zodat de groene buffer met Akersloot behouden blijft. De gemeente Heiloo constateert dat de ontwerp-Omgevingsvisie voor Boekelermeer keuzes in voorbereiding brengt die van grote betekenis kunnen zijn voor zowel de economische ontwikkeling van Noord-Holland als voor de ruimtelijke toekomst van de zuidrand van Regio Alkmaar. De mogelijke verdere ontwikkeling van Boekelermeer als provinciaal economisch kerngebied raakt direct aan belangen van Heiloo op het gebied van leefomgeving, landschap, mobiliteit, woningbouw, duurzaamheid en regionale werkgelegenheid. Gelet op deze verstrekkende gevolgen en het uitdrukkelijke provinciale belang dat aan Boekelermeer wordt toegekend, acht Heiloo het noodzakelijk hierover aanvullend en afzonderlijk een zienswijze in te dienen.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	6a	Economische schuifruimte kan bovendien nodig zijn om gewenste binnenstedelijke transformaties mogelijk te maken. Een concreet voorbeeld is de verkenning door de gemeente Castricum naar de gebiedstransformatie van Schulpstet/Stetweg. Wanneer uit de verdere haalbaarheidsuitwerking blijkt dat bedrijven met een hogere milieucategorie niet binnen het gebied of op bestaande bedrijventerreinen kunnen worden ingepast, kan aanvullende verplaatsingsruimte noodzakelijk zijn. Een beperkte uitbreiding van de Castricummerwerf kan in dat geval als optie worden onderzocht. Dit is nadrukkelijk geen reeds genomen besluit, maar illustreert waarom het provinciale beleid ruimte moet bieden voor zorgvuldig gemotiveerd maatwerk. Economische schuifruimte is in dergelijke situaties geen doel op zich, maar kan een voorwaarde zijn om zowel woningbouw als het behoud van lokaal gebonden bedrijvigheid mogelijk te maken. Wanneer het aantal inwoners aanzienlijk groeit zonder dat voldoende werkgelegenheid nabij huis beschikbaar is, dreigt de woon-werkbalans verder te verslechteren. Dit leidt tot extra pendel en vervoersbewegingen en vergroot de druk op mobiliteitsnetwerken die volgens de ontwerp-omgevingsvisie al onder spanning staan. Daarmee wordt een economisch ruimtevraagstuk tevens een bereikbaarheids- en leefbaarheidsvraagstuk. Wij verzoeken de provincie daarom sterker te verankeren dat de woningbouwopgave in Regio Alkmaar gepaard gaat met evenwichtige en tijdige investeringen in de regionale economie. Maak in de omgevingsvisie tevens kenbaar onder welke voorwaarden een beperkte uitbreiding van een lokale werklocatie buiten bestaand stedelijk gebied kan worden afgewogen. Daarbij moet onder meer zijn aangetoond dat de bestaande ruimte doelmatig en intensief is benut, dat binnen bestaand stedelijk gebied geen geschikte alternatieven beschikbaar zijn, dat de uitbreiding noodzakelijk is om een gewenste gebiedstransformatie mogelijk te maken en dat een zorgvuldige landschappelijke inpassing is verzekerd. Bescherm daarbij de milieuruimte voor lokale maakbedrijven en voorkom functiemenging die het functioneren of de ontwikkelingsmogelijkheden van deze bedrijven beperkt. Zo kunnen woningbouw, werkgelegenheid en bereikbaarheid duurzaam en in samenhang worden ontwikkeld.	Zie de beantwoording bij ZW_0151 subnummer 6
ZW_0151	6b	Wij vragen de provincie daarom om: • Te verankeren dat woningbouw in Regio Alkmaar gepaard gaat met tijdige investeringen in en ruimte voor de regionale en lokale economie en werkgelegenheid; • Vooraf kenbare voorwaarden te formuleren voor beperkte uitbreiding van een lokale werklocatie buiten bestaand stedelijk gebied: intensief ruimtegebruik, geen geschikte binnenstedelijke alternatieven, noodzaak voor gebiedstransformatie en zorgvuldige landschappelijke inpassing; • Ruimte te bieden voor gemotiveerd economisch maatwerk en noodzakelijke schuifruimte, met bescherming van de milieuruimte voor lokale maakbedrijven.	Zie de beantwoording bij ZW_0151 subnummer 6

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	7	4. Erken toerisme en recreatie als pijler van het lokale MKB en de leefbaarheid De BUCH-gemeenten waarderen dat de ontwerp-omgevingsvisie erkent dat buitenrecreatie bijdraagt aan een sterke regionale economie en lokale ondernemers ondersteunt. In de verdere uitwerking worden toerisme en recreatie echter hoofdzakelijk benaderd vanuit natuur, gezondheid, groen en de toenemende recreatiedruk. De betekenis van toerisme en recreatie als volwaardige economische sector en als onderdeel van het MKB en de regionale arbeidsmarkt blijft daardoor onderbelicht. Voor de BUCH-gemeenten vormen toerisme en recreatie een belangrijke pijler onder de lokale economie, werkgelegenheid en leefbaarheid. In 2022 telde de toerisme- en recreatiesector in Regio Alkmaar circa 11.580 dienstverbanden en 1.090 bedrijven, waaronder veel kleinschalige ondernemingen. De sector draagt bij aan horeca, detailhandel, cultuur, sport en verblijfsrecreatie. Daarmee zorgt zij niet alleen voor banen en lokale bestedingen, maar ook voor levendige dorpskernen en het behoud van voorzieningen waarvan inwoners profiteren. De regionale Visie Toerisme en Recreatie 2025-2035 kiest daarbij niet voor ongerichte groei van het aantal bezoekers, maar voor een evenwicht tussen economische voordelen, leefbaarheid en behoud van natuur- en cultuurhistorische waarden. Spreiding van bezoekers over het jaar en over de regio kan piekbelasting verminderen, jaarrond werkgelegenheid bevorderen en ervoor zorgen dat de economische voordelen bij meer lokale ondernemers en dorpen terechtkomen. Een dergelijke ontwikkeling is alleen mogelijk als de bereikbaarheid op orde is. In de kustgebieden en dorpskernen van de BUCH-gemeenten zorgen toerisme en recreatie tijdens piekmomenten voor extra verkeers- en parkeerdruk. De regionale visie constateert dat bestaande wegen de drukte op sommige momenten niet aankunnen. In combinatie met bevolkingsgroei en woningbouw dreigt deze mobiliteitsdruk de leefbaarheid en bereikbaarheid van de dorpen verder aan te tasten.	Het midden- en kleinbedrijf waar toerisme en recreatie een belangrijk onderdeel van zijn vormt een belangrijk fundament onder de Noord-Hollandse economie. In de omgevingsvisie wordt de provinciale inzet beschreven op het ruimtelijk beleid voor economie. Op meerdere plekken in het document is nadrukkelijk de link gelegd met het MKB, want de inzet op een toekomstbestendige economie is met name gericht op MKB-bedrijven omdat het overgrote deel van het provinciale bedrijfsleven MKB is. In de Omgevingsvisie wordt juist nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen recreatie en ruimtelijke keuzes, inclusief aspecten ten aanzien van mobiliteit, natuurbeleving en leefbaarheid. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Regionale samenwerking vinden we dan ook erg belangrijk. Samen met de regio Alkmaar geven we graag uitvoering aan de afspraken o.a. in de regionale agenda mobiliteit en zetten we ons gezamenlijk in voor het agenderen van grotere opgaven uit de Regionale Investeringsagenda regio Alkmaar.
ZW_0151	7a	Wij verzoeken de provincie daarom toerisme en recreatie nadrukkelijker te verankeren als onderdeel van een toekomstbestendige economie en als belangrijke drager van het lokale MKB, de werkgelegenheid en het voorzieningenniveau. Verbind deze economische betekenis aan de ruimtelijke keuzes en investeringsagenda van de provincie. Dit vraagt om gerichte investeringen in het wegennet en het oplossen van bestaande knelpunten, in samenhang met openbaar vervoer, goede fietsverbindingen, parkeer- en overstapvoorzieningen en spreiding van bezoekersstromen. Alleen dan kunnen de economische voordelen van toerisme en recreatie worden benut zonder dat deze ten koste gaan van de bereikbaarheid, natuur en leefbaarheid van de dorpen. Wij vragen de provincie daarom om: • Toerisme en recreatie nadrukkelijker te verankeren als volwaardige economische sector en als drager van het lokale MKB, de werkgelegenheid, de leefbaarheid en het voorzieningenniveau; • De economische betekenis te verbinden aan de ruimtelijke keuzes en investeringsagenda van de provincie, met behoud van natuur- en cultuurhistorische waarden; • Te investeren in wegen, openbaar vervoer, fiets-, parkeer- en overstapvoorzieningen en spreiding van bezoekers, zodat economische voordelen niet ten koste gaan van bereikbaarheid, natuur en leefbaarheid.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze (ZW_0151)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0151	8	5. Betrek de BUCH bij de provinciale Schipholaanpak Hoofdstuk 6.10 erkent de druk op de leefomgeving rond Schiphol en koppelt grootschalige ontwikkelingen aan investeringen in leefomgevingskwaliteit. Bij de verdeling van die investeringen noemt de ontwerpvisie specifiek Haarlemmermeer, Amstelveen, OuderAmstel, Aalsmeer en Uithoorn. De effecten van het vliegverkeer reiken echter verder noordwaarts. De gezamenlijke Bestuurlijke Agenda Vliegverkeer Schiphol 2025-2030 vermeldt dat de negen deelnemende gemeenten, waaronder alle BUCH-gemeenten, onder aan- en uitvliegroutes liggen. Voor de nachtelijke route naar de Polderbaan benoemt zij de meeste hinder in Castricum, Heiloo en Uitgeest. Heiloo beschikt sinds november 2025 over drie meetpunten voor vliegtuiggeluid. Wij verzoeken de provincie naast de directe omgeving ook het feitelijke invloedsgebied van routes en gemeten hinder als basis voor haar aanpak te nemen. Betrek de BUCHgemeenten aantoonbaar bij monitoring, overleg en de criteria voor investeringen in leefomgevingskwaliteit en hinderbeperking. Neem, in lijn met de gezamenlijke Bestuurlijke Agenda, een provinciale ambitie op voor ten minste vijf aaneengesloten uren nachtrust en vermindering van de geluidsbelasting aan de randen van de nacht, zonder verschuiving van vluchten naar die randen. Breid het meet- en onderzoeksprogramma noordwaarts uit, met aandacht voor piekgeluid, frequentie, luchtkwaliteit, ultrafijnstof en cumulatieve blootstelling. Wij vragen de provincie daarom om: • Het feitelijke invloedsgebied van vliegroutes en gemeten hinder als basis voor de provinciale Schipholaanpak te nemen; • De BUCH-gemeenten te betrekken bij monitoring, overleg en criteria voor investeringen in leefomgevingskwaliteit en hinderbeperking; • Een provinciale ambitie op te nemen voor ten minste vijf aaneengesloten uren nachtrust en vermindering van de geluidsbelasting aan de randen van de nacht, zonder verschuiving van vluchten naar die randen; • Het meet- en onderzoeksprogramma noordwaarts uit te breiden, met aandacht voor piekgeluid, frequentie, luchtkwaliteit, ultrafijnstof en cumulatieve blootstelling.	Wij herkennen dat de effecten van het vliegverkeer van en naar Schiphol zich niet beperken tot de direct aan de luchthaven grenzende gemeenten. Ook verder van Schiphol gelegen gemeenten kunnen, afhankelijk van het gebruik van start- en landingsbanen en de ligging van aan- en uitvliegroutes, aanzienlijke geluidhinder en slaapverstoring ervaren. De Bestuurlijke Agenda Vliegverkeer Schiphol 2025–2030 van de gemeenten in de regio Alkmaar-BUCH-Haarlem-IJmond onderstreept dit en laat onder meer zien dat de effecten van het gebruik van de Polderbaan tot ver ten noorden van Schiphol merkbaar zijn. Naar aanleiding van de zienswijze is de tekst over de gezonde en leefbare Schipholregio aangescherpt. Bij de gebiedsgerichte uitwerking en monitoring kijken wij niet alleen naar de direct omliggende gemeenten, maar ook naar het bredere feitelijke invloedsgebied van het vliegverkeer. Daarbij zijn de ligging van vliegroutes, gemeten en berekende belasting en gezondheidseffecten relevant. De BUCH-gemeenten worden via de bestaande regionale en bestuurlijke samenwerking bij deze onderwerpen betrokken. Wij onderschrijven tevens het belang van het terugdringen van slaapverstoring en nachtelijke hinder. De provincie brengt dit belang samen met de andere regionale overheden in via de Bestuurlijke Regie Schiphol. In de meest recente BRS-zienswijze op het ontwerp-Luchthavenverkeerbesluit is gevraagd om maatregelen die daadwerkelijk leiden tot minder slaapverstoring en die niet leiden tot verschuiving van hinder naar de randen van de nacht, de avondperiode of secundaire banen. De specifiek door de indiener genoemde ambitie van ten minste vijf aaneengesloten uren rust is onderdeel van de Bestuurlijke Agenda Vliegverkeer Schiphol 2025–2030 van de negen gemeenten. Wij nemen deze specifieke operationalisering niet afzonderlijk over in de Omgevingsvisie. De regulering van nachtvluchten en het luchthavengebruik ligt primair bij het Rijk. Ook het gevraagde detailniveau voor uitbreiding van meetprogramma's — waaronder afzonderlijke metingen van piekgeluid, frequentie, luchtkwaliteit en ultrafijnstof — past niet in de Omgevingsvisie. Wel onderschrijven wij het belang van meten, onderzoeken en monitoren om de feitelijke belasting en gezondheidseffecten inzichtelijk te maken. In de noordelijke regio bestaat bovendien al een netwerk van geluidmeetpunten, onder meer in Castricum, Heiloo, Limmen en Uitgeest. Bij verdere monitoring en onderzoek wordt het bredere invloedsgebied van Schiphol betrokken.
ZW_0151	9	Tot slot De ontwerp-omgevingsvisie biedt een waardevolle integrale koers. De geloofwaardigheid ervan wordt uiteindelijk bepaald door de uitvoerbaarheid in concrete gebieden. Wij vragen de provincie daarom de hiervoor genoemde punten in de definitieve visie te verwerken en de BUCH-gemeenten vroegtijdig en volwaardig te betrekken bij de gebiedsgerichte uitwerking. Daarmee verbinden we provinciale ambities aan lokaal draagvlak, rechtszekerheid en realisatiekracht.	In de punten hierboven hebben we aangegeven of en in hoeverre ze tot wijziging van de Omgevingsvisie leiden. Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, waaronder de BUCH-gemeenten, zoveel mogelijk betrekken, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud. Wij danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0152	1	Leeg formulier	Geen beantwoording mogelijk vanwege leeg formulier
ZW_0153	1	1. Zie Purmerend niet alleen als 'opvang', maar als sterke partner voor Amsterdam In het huidige stuk voelt het soms alsof Purmerend vooral wordt gezien vanuit de randvoorwaarden: we moeten oppassen met bouwen in de polder en we vangen woningen op voor de regio. Maar Purmerend is veel meer dan een 'slaapstad' voor Amsterdam. Juist door de ligging vlak bij Amsterdam kan Purmerend helpen om de druk op de hoofdstad op te vangen. Als de provincie niet alleen kiest voor huizen bouwen, maar Purmerend ook helpt om uit te groeien tot een volwaardige werk- en innovatiestad, hoeft niet iedereen meer elke dag de weg op richting Amsterdam. Dat ontlast de drukke wegen én zorgt voor een betere balans in de hele regio.	Wij delen het standpunt dat Purmerend geen slaapstad van Amsterdam is, maar een volwaardige stad, met een eigen en belangrijke centrumfunctie binnen de meerkernige Metropoolregio Amsterdam. Om deze functie te versterken zetten wij er samen met de gemeenten op in dat nieuwe stedelijke ontwikkelingen een gemengd karakter hebben. Wonen, werken, voorzieningen en recreatie worden zoveel mogelijk in elkaars nabijheid ontwikkeld. Dat beperkt verplaatsingen, stimuleert actieve mobiliteit en versterkt sociale samenhang en de centrumfuntie van de kern Purmerend binnen de metropool.
ZW_0153	2	2. Koester De Baanstee en H20 als digitale en tech-hotspot De provincie heeft grote ambities op het gebied van de digitale transitie, AI en slimme technologie. Maar waar gebeurt dit al in de praktijk? Op bedrijventerrein De Baanstee in Purmerend is de afgelopen jaren gebouwd aan een unieke digitale hub rondom H20 Esports Campus & Tech HQ. Hier komen robotics, gaming, AI, data en onderwijs bijeen. Dit is een prachtig provinciaal uithangbord dat nu nog ontbreekt in de visie. Het zou zonde zijn om dit niet expliciet te noemen. Geef De Baanstee en H20 een duidelijke plek in de Omgevingsvisie als innovatieve hotspot voor technologie en talentontwikkeling.	Indiener vraagt om De Baanstee en H20 een duidelijke plek in de Omgevingsvisie te geven als innovatieve hotspot voor technologie en talentontwikkeling. Wij erkennen het belang van het samenbrengen van robotics, gaming, AI, data en onderwijs. De Omgevingsvisie is echter niet het instrument voor het bepalen of specifieke bedrijfsactiviteiten, uitbreidingen, vestigingen of voorzieningen op een bepaalde locatie mogelijk zijn. Uitwerking vindt plaats in onderliggende programma's, omgevingsverordening, en in gemeentelijk beleid en het gemeentelijk Omgevingsplan. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0153	3	3. Denk durven te dromen over OV: Trek de Noord/Zuidlijn door Iedereen weet dat de A7 en het spoor rond Purmerend dagelijks vastlopen. In de visie wordt vooral gesproken over 'het beter benutten van wat we al hebben'. Dat is een prima begin, maar voor de lange termijn is dat simpelweg niet genoeg. Concrete kans: Het doortrekken van de Noord/Zuidlijn (metro) vanuit Amsterdam-Noord naar Purmerend is dé manier om de A7 echt vrij te krijgen. Het geeft forensen een razendsnel en betrouwbaar alternatief voor de auto en verbindt onze innovatieve bedrijven direct met Amsterdam. Laat de provincie hierin het voortouw nemen en dit als ambitie vastleggen.	Als provincie werken we aan het bereikbaar houden van Noord-Holland. Het mobiliteitsysteem staat onder druk en er zijn beperkte financiele middelen beschikbaar om dit groot uit te breiden, daarom streven wij naar het optimaliseren van de bereikbaarheid. Op lange termijn streven we nog steeds naar een systeem van publieke mobiliteit met een sterke basis in een openbaar vervoersysteem langs sterke OV-knooppunten. Het verlengen van de Noord-zuidlijn naar het noorden is hier geen onderdeel van. Wel herkennen we de problematiek van een drukken A7, daarom blijven we in gesprek met het Rijk over het herstarten van het project A7/A8.
ZW_0153	4	4. Wees trots op ons regionaal toerisme en spreid de bezoekers Tot slot mis ik een positieve en actieve visie op toerisme en recreatie. Noord-Holland heeft misschien geen reusachtig pretpark, maar we hebben wel goud in handen met wereldberoemde plekken zoals de Zaanse Schans, Volendam en de Broeker Veiling. Daarnaast hebben steden als Hoorn, Alkmaar en Enkhuizen fantastisch veel historie en cultuur te bieden. Laten we als provincie veel trotser zijn op dit aanbod! Door deze regiosteden en erfgoedplekken beter met elkaar te verbinden en op de kaart te zetten, trekken we bezoekers weg uit het overvolle Amsterdam en laten we de hele provincie meeprofiteren van toerisme.	In de omgevingsvsie is het belang van toerisme voor Noord-Holland toegevoegd.
ZW_0154	1	Beste leden van Gedeputeerde Staten, Als Rijnlandse Molenstichting dragen we zorg voor 55 rijksmonumenten, waarvan 53 poldermolens. Eén van deze molens, de Stommeermolen, staat in Noord-Holland, vandaar dat we een zienswijze indienen op het ontwerp van uw omgevingsvisie. U schrijft dat u met deze visie houvast voor uzelf en uw partners wil bieden doordat het helpt beleid eenduidig uit te dragen en een basis vormt voor verdere uitwerking. En de visie moet naar buiten duidelijkheid en perspectief bieden. En inhoudelijk: Omgevingswaarden zoals cultuurhistorische waarden zijn gemeentegrensoverschrijdend en kunnen niet alleen op gemeentelijk niveau worden geborgd. De beschermingsregimes en ruimtelijke kwaliteitseisen blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van erfgoed te voorkomen. U wil zich daarnaast richten op zowel het versterken van omgevingskwaliteiten als het toevoegen van nieuwe kwaliteiten. Wij menen dat deze visie zeker houvast geeft als u alles bij het oude zou willen laten, maar als het uw voornemen is om omgevingskwaliteiten te versterken en er nieuwe aan toe te voegen, dan horen daar onzes inziens meer concrete ambities bij. Bijvoorbeeld de ambitie om de omgeving van monumenten ook daadwerkelijk te verbeteren. (Noord-Holland kent immers ook vele provinciale monumenten.) Deze ambitie komt voort uit de Omgevingswet en is vastgelegd in een instructieregel. We citeren uit de nota van toelichting: “Naast het voorkomen van achteruitgang heeft het opwaarderen van de directe omgeving van een monument een positieve invloed op de waardering en beleving ervan. Artikel 7 van het verdrag van Granada verplicht daarom tot maatregelen om de kwaliteit van de openbare ruimte rond beschermde monumenten en in beschermde stads- en dorpsgezichten en beschermde cultuurlandschappen te verbeteren.”	Wij danken indiener voor de zienswijze, waaruit grote betrokkenheid bij het cultureel erfgoed van Noord-Holland spreekt.
ZW_0154	2	Een bijzondere soort monumenten die deze ambitie zeker nodig heeft zijn de ruim 150 molens in Noord-Holland. In uw huidige ruimtelijk beleid (regels) heeft u in een leidraad cultuurhistorie een aantal mooie woorden geschreven over deze molens en noemt u ten aanzien van de molenbiotoop de 1:100 regel als uitgangspunt, met daarna de afstandsregels die een vrij zicht en vrije windvang van de molens moeten garanderen. Helaas is dit niet in een instructieregel vastgelegd, maar in een leidraad, waardoor gemeenten deze regels niet in hun eigen omgevingsplan hoeven op te nemen. Ook gezien het grensoverschrijdende karakter dat molenbiotopen kunnen hebben is dit een ongewenste situatie.	Artikel 5.130, lid 2, onder d, sub 1, van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)voorziet in het voorkomen van aantasting van de omgeving van monumenten. De instructieregel is gericht aan gemeenten. De windvang van molens wordt expliciet genoemd in de nota van toelichting bij het Invoeringsbesluit Omgevingswet (Staatsblad 220 400, blz. 1216). Gemeenten zijn daarom verplicht om deze regel uit te werken in hun omgevingsplan. Zij hebben hiertoe de tijd tot 2032. Voor de jaren tot 2032 en ter ondersteuning van gemeenten bij een goede borging in het omgevingsplan, onderzoeken wij samen met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en de Hollandsche Molen of we de bescherming van molenbiotopen beter kunnen regelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0154	3	Hierdoor zien we dus dat het aan de welwillendheid van gemeenten ligt of een goede molenbiotoop met concrete regels in het gemeentelijk Omgevingsplan wordt opgenomen. En dat hierdoor vele molenbiotopen alleen maar achteruit gaan door uitbreiding van bebouwing en vegetatie. Dat is slecht voor het monument zelf, want onderdelen moeten in beweging blijven en wind zorgt daarvoor, maar ook voor de ruimtelijke kwaliteit. Windmolens zijn immers referentiepunten in het landschap, zijn identiteitsdragers in hun omgeving en zorgen als ze draaien voor verfraaiing en levensvreugde. En als molens voldoende kunnen draaien ondersteunen ze door de handelingen van vele vrijwillige molenaars die dat mogelijk maken; het immaterieel erfgoed van het ambacht van de molenaar zoals dat door UNESCO is vastgelegd. Om recht te doen aan de verplichting om de kwaliteit van de omgeving van monumenten te verbeteren en aan uw huidige zienswijze ten aanzien van de molenbiotoop, verzoeken we om in ieder geval een duidelijkere ambitie ten aanzien van de molenbiotopen te formuleren, zodat deze als basis kan dienen bij de opstelling van regels in de latere Omgevingsverordening. Een ambitie zou kunnen zijn: Het garanderen en waar nodig verbeteren van de windvang en het zicht op historische windmolens. De provincie regelt dit door kaders te stellen in de Omgevingsverordening in de vorm van regels voor behoud van hun omgeving en ten behoeve van het functioneren. Een provincie als Zuid-Holland heeft deze regels al en maakt daarbij onderscheid tussen bestaand stads-en dorpsgebied en het buitengebied om tegemoet te komen aan de hogere ruimtelijke druk in het eerste gebied. En deze regels bevatten mogelijkheden tot compensatie, iets dat in uw visie vooral gekoppeld lijkt aan “de meest waardevolle” en beschermde landschappen. Wat ons betreft doet u hiermee ander erfgoed tekort.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.
ZW_0154	4	Uiteraard erkennen we dat ruimtelijke opgaven in een (deels) sterk verstedelijkte omgeving complex zijn. Maar juist het erfgoed verdient een stevige bescherming in provinciaal beleid. Gedane aantastingen kunnen bijna nooit worden teruggedraaid. In ook sterk verstedelijkte provincies als Zuid-Holland en Gelderland lukt het om molens en molenbiotopen goed te beschermen. Dat lijkt ons ook weggelegd voor Noord-Holland. Tot een toelichting zijn we gaarne bereid.	Slotwoord, geen antwoord nodig.
ZW_0155	1	1. Logistiek is cruciaal voor de ambities uit de ontwerp omgevingsvisie In de ontwerp omgevingsvisie wordt een aantal grote ambities genoemd. Zonder de logistieke sector zijn deze doelen onhaalbaar. De ambities voor een sterke economie, goede bereikbare regio's, een circulaire economie en de energietransitie kunnen alleen worden gerealiseerd wanneer voldoende ruimte beschikbaar blijft voor logistieke activiteiten en de bijbehorende infrastructuur. Logistiek vormt de verbindende schakel tussen productie, handel, bouw, havens, energievoorziening en de consument. Een voorbeeld hiervan zijn de ambities om 275.000 woningen te realiseren in Noord-Holland tot 2049. De logistieke sector zorgt ervoor dat materialen precies op tijd en op de juiste locatie worden geleverd. Zodra de nieuwe wijken zijn bewoond, maakt de sector het dagelijks functioneren van wijken mogelijk: van supermarkt- en horecabevoorrading tot pakketbezorging en afvalinzameling. Dit vraagt om voldoende ruimte voor de logistieke sector om deze goederenstromen efficiënt te laten verlopen. Een andere grote ambitie is de transitie naar een circulaire economie. Ook dit vraagt om extra ruimte voor de logistieke sector, bijvoorbeeld voor de inzameling, sortering, opslag en verwerking van retourstromen, herbruikbare materialen en grondstoffen. Omdat circulaire en lineaire processen in eerste instantie naast elkaar zullen bestaan, is er in de overgangsperiode extra ruimte nodig. Tegelijkertijd is nog onvoldoende duidelijk hoe de langere gebruiksfase van producten er precies uitziet en wat dit betekent voor logistieke ruimtelijke claims. Daarom vraagt TLN om de logistieke sector actief te betrekken bij de verdere (ruimtelijke) uitwerking van de circulaire economie.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Wij erkennen het belang en de positie van logistiek in Noord-Holland in relatie tot de diverse ruimtelijke opgaven waarvoor wij staan. Logistiek is voor ons niet een eindgebruiker of eindstation, maar een cruciale verbindende schakel in de economie en het dagelijks functioneren van de maatschappij. Ook in de transitie naar een circulaire economie speelt de logistiek een belangrijke rol. In onze Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland die een bouwsteen voor onze Omgevingsvisie vormt, hebben wij onderzocht wat de transitie naar een circulaire economie betekent voor werklocaties. Wij hebben daarin ook de logistiek meegenomen, maar wellicht verdient dat nog nader onderzoek. Wij staan ervoor open om samen met u dit verder te verkennen. De ruimtebehoefte vanuit alle economische activiteiten, ook de logistiek als gevolg van de circulaire economie, wordt elke vier jaar door ons in samenwerking met regio’s in beeld gebracht en vertaald in regionale programmeringen voor werklocaties. Daarbij geldt in het algemeen de trend dat de vraag naar bedrijfsruimte het aanbod overstijgt, zoals we in de Omgevingsvisie aangeven. Wij zetten vooral in op intensivering van ruimtegebruik en herstructurering als oplossing hiervoor, omdat het realiseren van nieuwe bedrijventerreinen wordt belemmerd door onder meer gebrek aan ruimte, netcongestie en de stikstofproblematiek.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0155	2	2. Een efficiënt logistiek systeem vereist ruimte in elke regio van Noord-Holland Om de logistieke sector efficiënt te laten functioneren, is het nodig dat de provincie regie neemt. In elke regio, stad en dorp is de logistieke sector onmisbaar voor de bevoorrading van bedrijven, bouwlocaties en huishoudens, en draagt de sector bij aan het versterken van regionale ontwikkeling. TLN roept de provincie op om samen te werken met gemeenten, zodat ruimte voor logistiek onderdeel wordt van een gezamenlijke regionale economische agenda. Voorkom dat logistiek versnipperd raakt of volledig uit regio's verdwijnt doordat individuele gemeenten afzonderlijk beperkingen opleggen. Kijk hierbij ook naar mogelijkheden voor uitbreiding van bestaande regionale logistieke vestigingen. Dit draagt bij aan een efficiënte, betrouwbare en duurzame bevoorrading van zowel consumenten als bedrijven en zit daarbij eventuele uitbreiding van het stedelijk gebied niet in de weg. Voor stadslogistiek zijn verder voldoende voorzieningen om elektrisch te laden en goede randvoorwaarden nodig. Steden veranderen, en dat vraagt om slimme logistieke oplossingen bij stedelijke bevoorrading: grote voertuigen waar het kan (bijvoorbeeld voor supermarkt- en winkelstraatbevoorrading), klein waar het moet (bijvoorbeeld autoluwe delen van steden en dorpen). Bij een efficiënt logistiek systeem is goede bereikbaarheid van de logistieke kerncorridors van groot belang. TLN verzoekt de provincie Noord-Holland om in de uiteindelijke omgevingsvisie de bereikbaarheid van logistieke kerncorridors expliciet te borgen. Hierbij gaat het onder andere om verbindingen tussen Schiphol, Noordzeekanaalgebied, Greenport Aalsmeer, Agriport, Boekelermeer, Den Helder en het achterland.	Logistiek vinden we belangrijk, daarom benoemen we zowel ruimtegebruik voor de netwerken als voor bijbehorende overslaglocaties.
ZW_0155	3	3. Benut het potentieel van de logistieke sector om de ruimtelijke kwaliteit te verhogen TLN ziet kansen in het feit dat de provincie streeft naar ruimtelijke kwaliteit. Juist gebouwen met een logistieke functie bieden kansen om actief bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit van een gebied. Er zijn volop mogelijkheden voor natuurinclusief bouwen. Denk aan groene daken, wateropvangsystemen en multifunctioneel gebruik van terreinen. Door slim ontwerp en integratie in de omgeving kunnen logistieke gebouwen fungeren als bufferzones tussen infrastructuur en woongebieden, waarmee ze bijvoorbeeld geluidsoverlast beperken en woningen mogelijk maken. Bij het verhogen van de ruimtelijke kwaliteit van logistiek vastgoed ziet TLN een grote rol voor de provincie. De provincie kan de kaders aan eisen rond ruimtelijke kwaliteit, meervoudig ruimtegebruik, bereikbaarheid, landschappelijke inpassing en duurzame ontwikkeling van bedrijventerreinen met elkaar verbinden. Op deze manier kunnen logistieke locaties zich ontwikkelen tot toekomstbestendige werklandschappen die bijdragen aan zowel economische vitaliteit als ruimtelijke kwaliteit.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Wij hebben kennis genomen van de suggesties van de indiener.
ZW_0155	4	4. Zorg voor voldoende vrachtwagenparkeerplaatsen als onderdeel van een toekomstbestendig logistiek systeem Vrachtwagenchauffeurs zijn gebonden aan wettelijke rij- en rusttijden. Hiervoor zijn chauffeurs afhankelijk van voldoende beschikbare vrachtwagenparkeerplaatsen. In Noord-Holland is momenteel sprake van een tekort van ruim 303 vrachtwagenparkeerplaatsen1, een tekort dat volgens onderzoek alleen maar verder zal toenemen. Als gevolg hiervan zijn chauffeurs regelmatig genoodzaakt te parkeren op locaties die hier niet voor zijn bedoeld, zoals bedrijventerreinen, woonwijken of zelfs vluchtstroken. Dit leidt tot ongewenste en onveilige situaties voor zowel chauffeurs als omwonenden en andere weggebruikers. Om het tekort terug te dringen verzoekt TLN de provincie Noord-Holland om in de omgevingsvisie aandacht te besteden aan de behoefte aan vrachtwagenparkeerplaatsen en hierin beleidsmatige keuzes op te nemen die bijdragen aan het terugdringen van het tekort. Daarnaast verzoekt TLN de provincie om regie te nemen in dit dossier en samenwerking te zoeken met gemeenten en andere stakeholders om te komen tot concrete maatregelen en locaties waar vrachtwagenparkeercapaciteit op korte termijn kunnen worden gerealiseerd.	We zullen ook de vrachtwagen parkeerplaatsen benoemen als benodigde ruimte voor logisitek.
ZW_0155	5	TLN roept de provincie Noord-Holland op om de logistieke sector te erkennen als een cruciale factor voor het functioneren van de Noord-Hollandse economie en samenleving. Om de ambities uit de ontwerp omgevingsvisie te realiseren, is een sterke en toekomstbestendige logistieke sector noodzakelijk. Dat vraagt om een ruimtelijk ordeningsbeleid waarin logistiek niet als eindgebruiker wordt behandeld, maar juist als vertrekpunt voor ruimtelijke keuzes. TLN en haar leden denken graag actief mee met de gedeputeerden en de provincie Noord-Holland over de verdere uitwerking en de definitieve omgevingsvisie.	Wij zien de netwerken inderdaad ook als sturend voor verdere ruimtelijke ontwikkelingen. Concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Dit zullen wij met onze mobiliteitspartners gezamenlijk doen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0156	1	Hierbij dien ik mijn zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en het bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapport. Als inwoner van Amsterdam maak ik mij zorgen over de gevolgen van mogelijke windturbines en extra woningbouw voor Zunderdorp, Landelijk Noord en het omliggende Waterlandse landschap. De ontwerp-Omgevingsvisie bevat algemene uitgangspunten voor landschap en ruimtelijke kwaliteit, maar biedt onvoldoende concrete bescherming tegen ontwikkelingen die het karakter van dit gebied blijvend kunnen aantasten.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0156	2	1. Geen windturbines in en rond Zunderdorp en Landelijk Noord Zunderdorp ligt in een cultuurhistorisch waardevol veenweidegebied. De openheid, lange zichtlijnen, historische verkaveling, dorpslinten, stilte, duisternis en betekenis voor weidevogels vormen samen een kwetsbaar en onvervangbaar landschap. Grootschalige windturbines passen niet in dit landschap. Zij zouden de openheid en zichtlijnen ingrijpend aantasten en kunnen gevolgen hebben voor omwonenden, vogels en vleermuizen. Ook brengen zij extra infrastructuur, verlichting, geluid en slagschaduw met zich mee. Ik verzoek de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat in en direct rond Zunderdorp, Landelijk Noord en het beschermde landschap Waterland geen grootschalige windturbines worden toegestaan. Daarnaast verzoek ik de provincie duidelijk te maken wat de actuele status is van Landelijk Noord als eerder genoemd energiezoekgebied. Bewoners moeten niet jarenlang in onzekerheid blijven over de mogelijkheid dat windturbines later alsnog via een ander programma of besluit worden toegestaan. Voor energieopwekking moeten eerst locaties op bedrijventerreinen, langs bestaande grootschalige infrastructuur en binnen bestaande energieclusters worden benut. Een beschermd en cultuurhistorisch waardevol landschap mag niet als reservelocatie worden behandeld.	De RES-zoekgebieden zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening en maken geen onderdeel uit van deze nieuwe Omgevingsvisie. Een windzoekgebied biedt alleen de ruimtelijke mogelijkheid om een windenergieproject verder uit te werken; het is geen toestemming voor de plaatsing van windturbines. Bij de uitwerking van een concreet project worden de gevolgen voor de leefomgeving onderzocht. Daarbij worden onder meer landschap, cultuurhistorie, natuur, geluid, slagschaduw, veiligheid en bestaande en geplande woningen betrokken. Eventuele beschermingsregimes en de daarbij behorende landschappelijke kernkwaliteiten worden daarbij meegenomen. Voor concrete projecten gelden de op dat moment geldende normen en vergunningvereisten.
ZW_0156	3	2. Geen grootschalige woningbouw of verdere verstedelijking Zunderdorp en Landelijk Noord zijn geen geschikte uitbreidingslocaties voor de stedelijke woningbouwopgave van Amsterdam of de regio. Grootschalige woningbouw zou het openlandschap, het historische dorpskarakter en de duidelijke overgang tussen stad en land blijvend aantasten. Extra bebouwing kan bovendien leiden tot meer verkeers- en parkeerdruk, recreatiedruk en belasting van de kwetsbare lokale infrastructuur, natuur en waterhuishouding. Ik verzoek de provincie daarom om: • Zunderdorp, Landelijk Noord en het beschermde landschap Waterland expliciet uit te sluiten als locatie voor grootschalige stedelijke uitbreiding; • geen nieuwe bouwlocaties mogelijk te maken die de openheid, zichtlijnen, historische verkaveling of het karakter van de dorpslinten aantasten; • eventuele woningbouw uitsluitend kleinschalig, dorpsgebonden en aantoonbaar noodzakelijk voor de lokale leefbaarheid toe te staan; • voor de regionale woningbouwopgave voorrang te geven aan hergebruik, transformatie en verdichting binnen bestaand stedelijk gebied.	Wij delen de constatering van indiener dat Zunderdorp en Landelijk Noord geen geschikte locaties zijn voor grootschalige woningbouw. Om die reden hebben wij dit gebied aangewezen als Beschermd landschap. Daarnaast zetten wij er vanuit onze visie en in lijn met de zienswijze op in dat de woningbouwopgave zoveel als mogelijk binnenstedelijk wordt gerealiseerd. Er zijn ook buitenstedelijke locaties nodig om de woningnood in te lopen, maar deze zijn niet voorzien in Zunderdorp of Landelijk Noord en wij achten dit gebied daarvoor ook niet geschikt.
ZW_0156	4	3. Onderzoek de gezamenlijke gevolgen Ik verzoek de provincie de gevolgen van windenergie, woningbouw, infrastructuur, recreatie en veranderingen in het waterpeil niet afzonderlijk, maar in samenhang te onderzoeken. Daarbij moeten ook geluid, slagschaduw, verlichting, aantasting van zichtlijnen, gevolgen voor natuur en weidevogels, verkeer en leefbaarheid worden betrokken. Zolang deze gevolgen niet gebiedsspecifiek en onafhankelijk zijn onderzocht, mogen geen onomkeerbare locatiekeuzes worden gemaakt.	We zijn het met indiener eens dat we keuzes moeten maken met oog op de consequenties op allerlei terrein en in samenhang met elkaar. In de Omgevingsvisie is dat ook het uitgangspunt. Vandaar dat we ook afwegingsprincipes hebben geformuleerd die ons daarbij van dienst zijn. De effecten op de leefomgeving rond windenergie passen meer bij de beoordeling van ontwikkelingen als uitwerking van de Omgevingsvisie.
ZW_0156	5	4. Betrek bewoners voordat keuzes worden gemaakt Bewoners en lokale organisaties moeten vanaf de eerste verkenning worden betrokken bij plannen die Zunderdorp en Landelijk Noord raken. Participatie mag niet pas plaatsvinden nadat zoekgebieden of ontwikkellocaties feitelijk al zijn bepaald. Ik verzoek de provincie onderzoeksgegevens en alternatieven tijdig openbaar te maken en duidelijk te motiveren wat met de inbreng van bewoners is gedaan.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen we onze partners en belanghebbenden zoveel mogelijk betrekken, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud. Wij houden daarbij rekening met geldende wet- en regelgeving rond participatie. Ook zijn we altijd zo open en transparant als mogelijk is bij de besluitvorming.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0156	6	Conclusie Ik verzoek u de ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER aan te scherpen en daarin expliciete bescherming op te nemen voor Zunderdorp, Landelijk Noord en het Waterlandse landschap. Concreet verzoek ik om: • uitsluiting van grootschalige windturbines in en direct rond het gebied; • uitsluiting van grootschalige woningbouw en stedelijke uitbreiding • duidelijkheid over de status van Landelijk Noord als energiezoekgebied; • gebiedsspecifiek onderzoek naar de gezamenlijke gevolgen van alle voorgenomen ontwikkelingen; • vroegtijdige en betekenisvolle betrokkenheid van bewoners. Ik verzoek u mijn zienswijze te betrekken bij de besluitvorming en mij de Nota van Beantwoording toe te sturen.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.
ZW_0157	1	Allereerst wil ik u complimenteren met het verschijnen van deze Ontwerp-POVI. De vele verschillende opgaven die om ruimte vragen maken het niet eenvoudig om tot een visie te komen met breed draagvlak. Wij waarderen de aandacht voor water, bodem en het groen-blauwe raamwerk.	Wij danken indiener voor de uitgebreide en constructieve zienswijze. Hierna gaan we nader in op de afzonderlijke ingebrachte punten.
ZW_0157	2	Om de visie te versterken adviseren wij u bestaande waarden als kracht en uitgangspunt te hanteren. Cultureel Erfgoed geeft ons en de plek waar we wonen identiteit. Daarom vormt cultureel erfgoed, met inbegrip van de waardevolle cultuurlandschappen in ons land, een van de nationale belangen in de (Ontwerp) Nota Ruimte en is een goede omgang met erfgoed verankerd in de Erfgoedwet en de Omgevingswet. Hieronder bieden wij u per inhoudelijk thema concrete handvatten.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze
ZW_0157	3	Cultureel erfgoed als (kwalitatieve) onderlegger voor ruimtelijke keuzes Advies • Gebruik exacte kaarten voor het in beeld brengen van erfgoed, waaronder ook het UNESCO-werelderfgoed. • Pas de tekst aan op de volgende plekken: o §2.1 en §2.2: Benadruk de intrinsieke waarde van erfgoed (naast economisch/natuurlijk gebruik). o §4.1 en §5.3: Leg uit hoe erfgoed wordt meegenomen in toekomstscenario's (bijvoorbeeld "We benutten historische landschapspatronen als raamwerk voor nieuwe ontwikkelingen"). Toelichting Cultureel erfgoed maakt onlosmakelijk onderdeel uit van de fysieke leefomgeving (art 1.2 OW, Fysieke leefomgeving | Informatiepunt Leefomgeving).	Uiteraard is het onze bedoeling om de juiste kaartbeelden te gebruiken voor het in beeld brengen van het erfgoed en UNESCO-werelderfgoed. Wij zullen hier nogmaals goed naar kijken. Daarnaast vinden we dat onze omgevingsvisie voldoende ingaat op de intrinsieke waarde van erfgoed en hoe erfgoed benut kan worden bij de grote ruimtelijke ontwikkelingen. Wat betreft de tekstvoorstellen van indiener voor de paragrafen 2.1, 2.2, 4.1 en 5.3, zien wij geen reden om deze paragrafen tekstueel aan te passen naar aanleiding van de gedane suggesties. Wij vinden dat wij in de Omgevingsvisie voldoende ingaan op de intrinsieke waarde van erfgoed en hoe erfgoed benut kan worden bij de grote ruimtelijke ontwikkelingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0157	4	Werelderfgoed Advies • Gebruik consistent het begrip “Hollandse Waterlinies”. • Neem de rol van de provincie als siteholder op in de tekst, met verwijzing naar Stb-2025-284 (BKL-wijziging). • Neem de verantwoordelijkheid om ontwikkelingen binnen het werelderfgoed vanaf het begin zorgvuldig in te passen met behoud van de uitzonderlijke universele waarde. • Pas formuleringen (bv. “Als behoud niet mogelijk is, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk”) aan door een formulering die uitgaat van een zorgvuldige inpassing met behoud van de OUV van UNESCO-gebieden. *Toelichting* Onder afwegingsprincipe 3: Omgevingskwaliteit en (…) waarborgen en bevorderen [p. 46] staat: “Wat betreft de UNESCO-regimes kijken we ook bij deze gebieden met een zorgvuldige blik naar de mogelijkheden om opgaven van groot openbaar belang, indien noodzakelijk, te kunnen inpassen. Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden. We zien dat het soms schuurt. Als behoud niet mogelijk is, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk.” In §5.3 Omgevingskwaliteit [p. 75] waarin wordt aangegeven hoe de leefomgeving toekomstbestendig zal worden gemaakt is deze geciteerde passage nogmaals opgenomen. Bovenstaande punten staan haaks op het gestelde onder de 2e bullet op [p. 74], waarin beschreven is dat de provincie de taak heeft ervoor te zorgen dat de kernkwaliteiten (Outstanding Universal Value) niet worden aangetast. De begrippen ‘Hollandse Waterlinies’ en ‘Stelling van Amsterdam’ worden door elkaar heen gebruikt. In 2021 is de Nieuwe Hollandse Waterlinie toegevoegd aan de bestaande site Stelling van Amsterdam. Samen heten ze nu de Hollandse Waterlinies. Instructieregels in het BKL (art 7.3 ev) geven aan provincies (en gemeenten) de taak mede te zorgen voor het behoud van de uitzonderlijke waarde van werelderfgoed. Voor de Hollandse Waterlinies geldt ook dat de provincie Noord-Holland één van de siteholders is. Dit siteholderschap geeft de provincie mede-verantwoordelijkheid ten aanzien van de uitzonderlijke waarden. Tevens wil ik u wijzen op een wijziging van het BKL: stb-2025-284.pdf, waarin passages zijn opgenomen over de Hollandse Waterlinies en de rol van de provincie. Zoals hierboven al aangeven verdient de omgang met UNESCO werelderfgoed bij nieuwe ontwikkelingen een andere formulering. Het uitgangspunt kan niet zijn dat de provincie bij conflicten met UNESCO ‘het gesprek met het Rijk aangaat’, maar dat de provincie verantwoordelijkheid neemt om ontwikkelingen vanaf het begin zorgvuldig in te passen met behoud van de uitzonderlijke universele waarde. Zie bijvoorbeeld [p. 132] Schiphol §6.10.4.	Wij lopen onze Omgevingsvisie na op een eenduidig gebruik van het begrip Hollandse Waterlinies. Overigens is de Stelling van Amsterdam nog steeds een gangbaar begrip, voor het Noord-Hollandse deel van dit werelderfgoed. De rol van siteholder hebben we ons inziens op een juiste wijze geduid in de tekst. Uiteraard nemen wij als siteholder de verantwoordelijkheid om ontwikkelingen binnen het werelderfgoed zorgvuldig in te passen met behoud van de uitzonderlijke universele waarde van dit werelderfgoed. Maar waar inpassing van een specifieke locatie gebonden ontwikkeling van groot maatschappelijk belang niet kan met behoud van de uitzonderlijke universele waarde, willen wij hier graag het gesprek over aangaan met het Rijk. Het Rijk heeft ook een verantwoordelijkheid in het realiseren van de grote ruimtelijke opgaven en is de overheidslaag die het UNESCO-verdrag heeft ondertekend en de gesprekspartner is voor UNESCO. Wij passen onze formuleringen op dit punt dan ook niet aan.
ZW_0157	5	Compensatie Advies Op een aantal plekken in de Ontwerp-POVI is sprake van het compenseren van de aantasting van o.a. landschap en erfgoed. Bijvoorbeeld: • Bij afwegingsprincipe 3 over omgevingskwaliteit [p. 45] wordt aangegeven dat wanneer landschap en erfgoed aangetast worden door ontwikkelingen van groot openbaar belang, deze gebieden en waarden gecompenseerd zullen worden door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. Deze compensatie wordt in uw Omgevingsverordening geregeld. Echter, wanneer erfgoed en cultuurlandschap verdwenen dan wel aangetast zijn, is er weinig om te compenseren. Deze notie hoort m.i. plaats in de POVI zelf.	Wij zijn van mening dat er bij aantasting van cultuurlandschap en erfgoed in bepaalde gevallen wel compensatie mogelijk is, ook als de aangetaste waarde niet meer terug kan worden gebracht of hersteld. De gevallen waarin en de wijze waarop dit kan, hebben wij vastgelegd in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0157	6	Prioritaire wettelijke taken Advies • Vul Bijlage 4 [p. 145] aan met alle prioritaire wettelijke taken per gebied, inclusief: o UNESCO-werelderfgoed in alle relevante regio's (Veengebieden, MRA, IJmond, Schiphol). o Archeologie: Voeg toe aan §3.2 (Water en bodem) en §5.3 (Omgevingskwaliteit) als onderdeel van bodembeheer. • Zorg voor een actieve inventarisatie van (vermoedelijk) erfgoed in Veengebieden, Groen in/om de stad (MRA), IJmond, Schiphol, WAAG-project. • Integreer beschermde stads- en dorpsgezichten en monumenten in het toekomstperspectief als kans voor verduurzaming, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. *Toelichting* Op een aantal plekken in de POVI is sprake van uitvoering geven aan wettelijke taken die de provincie heeft. In §5.3 Omgevingskwaliteit [p. 74] wordt de inzet van de provincie genoemd op het vervullen van de wettelijke taak op basis van de Omgevingswet en Erfgoedwet om omgevingskwaliteit te behouden en versterken. Dit doen ze door het stellen van regels voor het beschermen van waardevolle cultuurlandschappen (Beschermd Landschap) en waardevolle erfgoedstructuren en -objecten (UNESCO, rijksmonumenten en het aanwijzen en instandhouden van provinciale monumenten). De taak die de Omgevingswet bij de provincie neerlegt is om ook te inventariseren of er cultureel erfgoed in het geding is buiten dit beschermde erfgoed. In Bijlage 4 wordt aangegeven wat de wettelijke taken zijn die relevant zijn voor de POVI. M.i. is dit echter geen complete lijst is.	Naar aanleiding van advies indiener met betrekking tot de prioritaire wettelijke taken: Bijlage 4 is geschrapt uit de Omgevingsvisie en de wettelijke taken zijn naar hoofdstuk 6 gebracht. Wij zullen nagaan of de opsomming van wettelijke taken op het gebied van erfgoed/omgevingskwaliteit aanvulling nodig is.
ZW_0157	7	Archeologie Advies • Voeg archeologische monumenten expliciet toe aan: o §3.3 Afwegingsprincipe 2 [p.38] als randvoorwaarde voor toekomstige ondergrondse ontwikkelingen. o §5.3 Bodem [p.73] als onderdeel van een zorgvuldig en samenhangend gebruik van de ondergrond.	Wij nemen het advies van indiener voor het toevoegen van archeologische monumenten in paragrafen 3.3 en 5.3 niet over. In deze hoofdstukken zijn we namelijk niet uitputtend, c.q. benoemen we ook geen andere onderwerpen die raakvlakken hebben met deze hoofdstukken.
ZW_0158	1	Met deze brief maken wij, Woningcorporaties Woonopmaat en Pré Wonen, graag onze zienswijze aan u kenbaar m.b.t. de Ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland 2040. Inleiding De in de IJmond actieve woningcorporaties onderschrijven de ambitie van de provincie Noord-Holland om te werken aan een gezonde, toekomstbestendige en klimaatbestendige leefomgeving. Wij herkennen de noodzaak om zorgvuldig om te gaan met schaarse ruimte om de verschillende grote maatschappelijke opgaven, waar volkshuisvesting er één van is, een plek te geven. Tegelijkertijd constateren wij dat de Ontwerp Omgevingsvisie voor de IJmond sterk is gericht op energie, industrie, logistiek en waterveiligheid, terwijl de volkshuisvestelijke opgave onvoldoende ruimte krijgt. Vanuit onze verantwoordelijkheid voor betaalbaar wonen vragen wij nadrukkelijk aandacht voor de noodzaak om woningbouw ten oosten van de A22 bij Beverwijk, waaronder het Bazaar-terrein en de directe omgeving, als potentieel woongebied onderdeel te laten zijn van de toekomstige gebiedsontwikkeling van de IJmond.	Introductietekst, geen antwoord nodig. Op de opmerking over het Bazaarterrein wordt hierna uitvoerig in gegaan.
ZW_0158	2	Een urgente woningbouwopgave vraagt om nieuwe ontwikkellocaties De IJmond staat de komende decennia voor een omvangrijke woningbouwopgave. De vraag naar woningen blijft groeien door huishoudensverdunning, extramuralisering van de zorg, migratie en de toenemende behoefte aan passende woningen voor starters, senioren en middeninkomens. Hierdoor hebben woningzoekenden te maken met lange wachttijden voor sociale huurwoningen, terwijl ook de beschikbaarheid van betaalbare koop- en middenhuurwoningen beperkt is. Hierdoor stagneert de doorstroming binnen de woningvoorraad en wordt het voor veel huishoudens moeilijk een passende wooncarrière binnen de eigen gemeente te realiseren. Wij vragen de provincie daarom om in de Omgevingsvisie ruimte te houden voor substantiële woningbouwontwikkelingen op locaties die strategisch gelegen zijn ten opzichte van bestaande infrastructuur, voorzieningen en werkgelegenheid. Het Bazaar-terrein is één van de weinige locaties in de regio die op grotere schaal kan bijdragen aan deze opgave.	Wij herkennen dat er in de IJmond behoefte is aan een integrale aanpak voor opgaven als woningbouw, economische versterking en een gezonde leefomgeving. Onze visie daarop is uiteengezet in de paragraaf 'IJmond en Houtrakpolder: stad economie en landschap' en via de NOXEX NZKG zal onze inzet verder geconcretiseerd worden. In relatie tot het Bazaarterrein geldt dat wij vanuit de in de visie geschetste argumenten betwijfelen of een toekomstbestendige, gezonde woonwijk op deze locatie gerealiseerd kan worden. De tekst wordt op basis van deze zienswijze niet aangepast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0158	3	Het Bazaar-terrein is essentieel voor differentiatie van Beverwijk De woningvoorraad in Beverwijk kenmerkt zich door relatief veel betaalbare huurwoningen in naoorlogse wijken. Vanuit volkshuisvestelijk perspectief bestaat een belangrijke opgave om meer differentiatie aan te brengen in het woningaanbod. Daarvoor zijn nieuwe woonwijken nodig. Het Bazaar-terrein biedt kansen om een nieuw gemengd stedelijk woonmilieu te realiseren met koop- en huurwoningen in verschillende prijssegmenten. Waarbij voldoende aandacht voor kwalitatief goede voorzieningen, infrastructuur en aansluitingen op de bestaande stad voorwaardelijk zijn voor het laten slagen van deze nieuwe wijk. Door deze differentiatie kunnen huishoudens binnen Beverwijk wooncarrière maken zonder de gemeente te verlaten. Dit versterkt de sociaaleconomische basis van de stad en draagt bij aan een evenwichtiger woningmarkt. Wij stellen daarbij een substantieel aandeel sociale huur en middenhuur op deze locatie zelf als randvoorwaarde, passend bij de afspraken uit de Wet versterking regie volkshuisvesting over betaalbaarheid. Realiseren twee derde van de nieuwbouw binnen het betaalbare segment waaronder 30% sociaal. Wij verzoeken de provincie daarom om het Bazaar-terrein niet uitsluitend vanuit economische en logistieke functies te beoordelen, maar ook vanuit de maatschappelijke meerwaarde die woningbouw op deze locatie kan bieden. Wij realiseren ons dat de provincie woningbouw ten oosten van de A22 bij Beverwijk, mede vanwege geluidhinder, milieuoverlast en de nabijheid van industrieterrein De Pijp, als zeer onwenselijk beoordeelt. Tegelijkertijd erkent de provincie zelf dat er in Beverwijk woningbouw nodig is, zowel vanuit de kwantitatieve opgave als vanuit de maatschappelijke problematiek in de wijk. Voor het Bazaar-terrein bestaan bovendien al langere tijd concrete ontwikkelplannen. Wij verzoeken de provincie daarom om, in overleg met de gemeente Beverwijk en de corporaties, te onderzoeken of de milieuhinder die aan deze afweging ten grondslag ligt voor het Bazaar-terrein specifiek is te ondervangen, in plaats van de locatie op voorhand uit te sluiten.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.
ZW_0158	4	Woningbouw draagt bij aan het verbeteren van kwetsbare wijken De volkshuisvestelijke opgave in Beverwijk beperkt zich niet tot het toevoegen van woningen. Minstens zo belangrijk is het versterken van de bestaande wijken met een lage veerkracht, zoals Beverwijk-Centrum, Oosterwijk en Zwaansmeer, en Meerestein, waar delen van de wijk een aanzienlijk aandeel sociale huurwoningen kennen. De komende jaren vraagt dit om grootschalige investeringen in leefbaarheid, verduurzaming en sociale veerkracht. Door op het Bazaar-terrein nieuwe sociale huurwoningen toe te voegen, ontstaat de ruimte om in deze wijken bestaande sociale huurwoningen over te hevelen naar de middenhuur en/of te verkopen, zonder dat de totale sociale huurvoorraad in Beverwijk afneemt. Tegelijkertijd kan daar (middel)dure koop en/of huur worden toegevoegd, zodat een meer evenwichtige bevolkingssamenstelling ontstaat en een betere mix van doel- en inkomensgroepen, wat de leefbaarheid in deze wijken ten goede komt. Vanuit dit perspectief vormt de ontwikkeling van het Bazaar-terrein geen concurrerende opgave ten opzichte van bestaande wijken, maar juist een noodzakelijke voorwaarde om bestaande wijken duurzaam te kunnen versterken.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0158	5	Slot De woningcorporaties in de IJmond onderschrijven het belang van een sterke economie, een succesvolle energietransitie en klimaatbestendige inrichting van Noord-Holland. Tegelijkertijd vragen wij aandacht voor een evenwichtige benadering waarin ook de volkshuisvestelijke opgave de plaats krijgt die deze verdient. De ontwikkeling van woningbouw op het Bazaar-terrein is naar onze overtuiging niet strijdig met deze ambities, maar juist een essentiële voorwaarde om de IJmond en daarmee Beverwijk toekomstbestendig, sociaal veerkrachtig en duurzaam te ontwikkelen. Wij verzoeken u dan ook het Bazaar-terrein expliciet op te nemen als potentiële woningbouwlocatie in de definitieve Omgevingsvisie, dan wel in de bijbehorende uitvoeringsagenda. Daarmee levert het gebied een belangrijke bijdrage aan zowel de regionale woningvraag als aan de versterking van bestaande wijken binnen de IJmond.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.
ZW_0159	1	Onze zorg is dat de ontwerp-Omgevingsvisie een groot aantal veranderingen voor het landelijk gebied aankondigt, terwijl onvoldoende duidelijk wordt welk concreet en economisch levensvatbaar toekomstperspectief overblijft voor bestaande agrarische familiebedrijven die bereid zijn mee te bewegen. Voor ons bedrijf is dit geen theoretische discussie. De combinatie van stikstofbeleid, stikstofzones, veranderende water- en bodemcondities, vernatting, natuurontwikkeling en multifunctioneel ruimtegebruik kan rechtstreeks gevolgen hebben voor de continuïteit van ons bedrijf, de bruikbaarheid van onze grond en het voortbestaan van het agrarische landschap waarvan onze familie al meer dan 150 jaar onderdeel is.	Wij onderkennen de zorg van indiener en spannen ons in om een duidelijk toekomstperspectief te creëren.
ZW_0159	2	1. Landbouw en natuur hoeven in de Graftermeer en Eilandspolder geen tegenstellingen te zijn De ontwerp-Omgevingsvisie legt sterk de nadruk op natuurherstel, versterking van het natuurnetwerk, veranderende water- en bodemcondities, vernatting en aanpassing van agrarisch grondgebruik. Wij missen daarbij voldoende erkenning van de bijzondere situatie in de Graftermeer en Eilandspolder. Het landschap waarin ons bedrijf ligt is geen natuur die los van menselijke invloed is ontstaan. Het open karakter van dit gebied is juist mede het resultaat van eeuwenlang menselijk gebruik, waaronder maaien, beweiden, waterbeheer en agrarisch beheer. Ook de natuurwaarden van de Eilandspolder kunnen daarom niet los worden gezien van het beheer van het landschap. Het open houden van het gebied, het voorkomen van verruiging en het juiste beheer van graslanden zijn van belang voor de aanwezige natuur- en weidevogelwaarden. Ons bedrijf draagt door beweiding, maaien en graslandbeheer bij aan het open karakter van het gebied. Wij vinden het daarom te eenvoudig om bestaand agrarisch gebruik uitsluitend als een drukfactor op natuur te benaderen. De provincie zou juist moeten onderzoeken hoe bestaande agrarische bedrijven onder passende voorwaarden onderdeel kunnen zijn van het beheer van landschap en natuur. Wij verzoeken de provincie daarom om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie expliciet te erkennen dat agrarisch beheer, natuurbeheer en landschapsbeheer elkaar in gebieden als de Graftermeer en Eilandspolder kunnen versterken.	De provincie ziet natuurinclusieve landbouw als een belangrijke ontwikkelrichting binnen het raamwerk van kringlooplandbouw. Natuur- en landschapsbeheer zijn onderdelen van een toekomstbestendige landbouw in Noord-Holland. De concrete uitwerking van ruimtelijke mogelijkheden en instrumenten voor natuur en landschap vindt plaats in de verdere uitwerking van beleid, gebiedsprocessen en ruimtelijke plannen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0159	3	2. De 250-meterzone rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt gesproken over stikstofzones rond stikstofgevoelige habitats, waarbij een zone van 250 meter rond overbelaste hexagonen als richtinggevend wordt genoemd. Voor ons bedrijf is dit zeer relevant omdat ons bedrijf aan de Ringdijk in Graft direct aan de Eilandspolder grenst. Wij maken ons grote zorgen over de mogelijke gevolgen van een dergelijke zone voor onze bedrijfsvoering, onze grond en onze ontwikkelingsmogelijkheden. Juist omdat de provincie aangeeft dat de uiteindelijke ligging en omvang gebiedsgericht en als maatwerk moeten worden bepaald, vinden wij het noodzakelijk dat voor de Eilandspolder concreet wordt onderbouwd waarom een dergelijke zone hier nodig en effectief is. Wij verzoeken de provincie daarom inzichtelijk te maken: - welke stikstofgevoelige habitattypen en overbelaste hexagonen voor deze zone bepalend zijn; - welke concrete instandhoudings- of natuurdoelen met de zone worden beoogd; - Hoe deze habitattypen zich sinds het aanwijzen van de Natura 2000 – status hebben ontwikkeld - waarom juist een afstand van 250 meter noodzakelijk of effectief wordt geacht; - welke alternatieven zijn onderzocht; - welke extra natuurwinst de zone daadwerkelijk oplevert; - welke gevolgen de zone heeft voor bestaande agrarische bedrijven; en - waarom bestaand agrarisch gebruik in dit specifieke gebied niet verenigbaar zou kunnen zijn met de gewenste natuurdoelen. Een generieke afstand kan naar onze mening niet zonder meer als passende oplossing worden beschouwd voor ieder Natura 2000-gebied en iedere aangrenzende landbouwsituatie. Wij verzoeken daarom om de 250-meterzone niet als een generieke ruimtelijke oplossing vast te leggen zonder een gebiedsspecifieke onderbouwing van noodzaak, proportionaliteit, effectiviteit en alternatieven.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze (ZW_0159)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0159	4	3. Wat betekent "snel veranderende condities waar aanpassing noodzakelijk is" voor ons bedrijf? Op de kaart op pagina 90/91 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt de Graftermeer aangeduid als een gebied met "snel veranderende condities waar aanpassing noodzakelijk is". Deze aanduiding roept voor ons als ondernemers fundamentele vragen op. Wat betekent "aanpassing noodzakelijk" concreet? Welke aanpassing wordt van een bestaand agrarisch bedrijf verwacht? Welke vormen van landbouw acht de provincie hier op termijn passend? En welke landbouw acht zij in 2030, 2040 en 2050 nog economisch levensvatbaar? Voor een ondernemer is het onvoldoende om te weten dát omstandigheden veranderen. Een ondernemer moet weten waarheen hij zich kan ontwikkelen. Wanneer de provincie ondernemers vraagt om te investeren in verduurzaming, extensivering, biologische landbouw, natuurinclusieve landbouw of andere vormen van aanpassing, moet daar een reëel economisch toekomstperspectief tegenover staan. Wij zijn bereid om mee te bewegen. Wij zijn bereid onze bedrijfsvoering verder te verduurzamen en zelfs biologische bedrijfsvoering te onderzoeken wanneer daarmee aantoonbaar wordt bijgedragen aan de natuur- en waterdoelen. Maar wij kunnen alleen verantwoord investeren wanneer duidelijk is dat ons bedrijf ook na die investering voldoende verdienvermogen en toekomstperspectief houdt. Dat is voor ons als familiebedrijf extra belangrijk. Beslissingen over investeringen hebben niet alleen gevolgen voor onszelf, maar ook voor de toekomst van onze gezinnen en de mogelijkheid om het bedrijf als familiebedrijf voort te zetten. Wij verzoeken de provincie daarom concreet aan te geven: - welke vormen van agrarische bedrijfsvoering zij in de Graftermeer op lange termijn mogelijk acht; - welke ruimtelijke en milieukundige randvoorwaarden daarbij zullen gelden; - welke aanpassingen van bestaande bedrijven worden verwacht; - welk economisch perspectief de provincie daarbij voor ogen heeft; en - hoe wordt voorkomen dat agrariërs investeren in een bedrijfsmodel dat enkele jaren later door nieuw provinciaal beleid opnieuw wordt beperkt. Als de provincie werkelijk perspectief wil bieden aan ondernemers, moet dat perspectief niet alleen bestaan uit de mogelijkheid om het bedrijf "aan te passen", maar uit de mogelijkheid om na die aanpassing ook daadwerkelijk een levensvatbaar bedrijf te exploiteren.	De ontwerp-Omgevingsvisie is een strategisch kader voor de fysieke leefomgeving. De visie geeft richting aan toekomstige ontwikkelingen, maar legt niet per afzonderlijk agrarisch bedrijf vast welke bedrijfsvoering moet worden gekozen of welke concrete investering noodzakelijk is. De aanduiding op de kaart is daarom geen rechtstreeks werkende verplichting voor individuele ondernemers. Met de aanduiding wordt bedoeld dat de omstandigheden in het gebied naar verwachting veranderen en dat deze veranderingen gevolgen kunnen hebben voor het gebruik en de inrichting van het landelijk gebied. Het gaat onder meer om ontwikkelingen die samenhangen met water, bodem, natuur, klimaat en ruimtedruk. De provincie wil hierop tijdig anticiperen, samen met agrariërs, waterschappen, gemeenten, terreinbeheerders en andere betrokkenen. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor gebiedsgerichte uitwerking. Daarbij wordt niet uitgegaan van één voorgeschreven bedrijfsmodel. De toekomstige mogelijkheden hangen mede af van de lokale omstandigheden, de uitwerking van doelen voor water en natuur, toepasselijke regelgeving en beschikbare instrumenten voor ondersteuning, samenwerking en verdienvermogen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0159	5	4. Vernatting en het verdwijnen van het veenweidelandschap In de ontwerp-Omgevingsvisie krijgt vernatting van veengebieden een belangrijke plaats. Vernatting is echter niet uitsluitend een technische maatregel voor waterbeheer. Voor een agrarisch bedrijf is het een ingrijpende ruimtelijke keuze. Een bedrijf dat jongvee houdt en grasland gebruikt, heeft grond nodig die voldoende draagkracht heeft om te kunnen beweiden, maaien en gras te produceren. Hogere waterstanden kunnen gevolgen hebben voor: - de draagkracht van de bodem; - de mogelijkheden voor beweiding; - het tijdstip waarop land kan worden bereden; - de mogelijkheden om gras te maaien en te oogsten; - de opbrengst van het grasland; - de bedrijfszekerheid; en - daarmee uiteindelijk het verdienvermogen van het bedrijf. Daarom verzoeken wij de provincie om de gevolgen van vernatting voor bestaande agrarische bedrijven veel concreter te onderzoeken. Daarbij hoort ook de vraag hoeveel extra zoetwater nodig is om de gewenste waterpeilen daadwerkelijk te realiseren. Juist in een provincie waarin waterbeschikbaarheid en droogte steeds belangrijkere thema's zijn, kan niet worden volstaan met het aanwijzen van vernatting als gewenste ontwikkeling zonder de volledige waterbalans inzichtelijk te maken. Wij verzoeken de provincie daarom inzichtelijk te maken: - hoeveel extra zoetwater voor de voorgenomen vernatting noodzakelijk is; - waar dit water vandaan moet komen; - hoe deze watervraag zich verhoudt tot droogte, verzilting en andere zoetwatervragers; - welke grondwaterstanden nog verenigbaar zijn met rendabele graslandexploitatie; en - welke vormen van agrarisch gebruik na vernatting nog daadwerkelijk mogelijk en economisch rendabel zijn. Daarnaast verzoeken wij de provincie duidelijk te maken of zij het bestaande veenweidelandschap als landschap en agrarische productievorm daadwerkelijk wil behouden. In de ontwerp-Omgevingsvisie valt op dat veelal wordt gesproken over "veenlandschappen" waar voorheen de term "veenweidegebied" werd gebruikt. Wij verzoeken de provincie toe te lichten of dit uitsluitend een terminologische wijziging is of dat hieraan ook een beleidsmatige wijziging ten grondslag ligt.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. We gebruiken de term veenlandschappen. Dat is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0159	6	5. Voedselzekerheid moet een daadwerkelijk meewegend belang zijn De provincie benoemt voedselzekerheid als belang, maar tegelijkertijd worden grote delen van het landelijk gebied geconfronteerd met ruimteclaims voor natuur, water, klimaat, recreatie, energie en andere functies. Daarmee ontstaat de vraag hoeveel ruimte de provincie daadwerkelijk voor voedselproductie wil behouden. Landbouwgrond die uit productie raakt of waarvan het agrarisch gebruik steeds verder wordt beperkt, komt niet vanzelf terug. Ons bedrijf produceert voedsel door gras om te zetten in rundvee en uiteindelijk in melkproductie. Het veenweidegebied is juist bij uitstek geschikt voor grasland en rundveehouderij. Daarom verzoeken wij de provincie om voedselproductie niet alleen als algemene waarde te benoemen, maar deze daadwerkelijk en aantoonbaar mee te wegen bij ruimtelijke keuzes. Wij verzoeken de provincie daarbij inzichtelijk te maken: - hoeveel landbouwgrond Noord-Holland richting 2050 wil behouden; - welk deel daarvan daadwerkelijk beschikbaar blijft voor voedselproductie; - welke vormen van landbouw in de verschillende gebieden gewenst blijven; en - hoe wordt voorkomen dat de opeenstapeling van natuur-, water-, klimaat- en andere ruimteclaims uiteindelijk leidt tot een structurele vermindering van de regionale voedselproductie.	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek. Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig landbouwsysteem gedetailleerder uit te werken met bijvoorbeeld minimaal areaal, welke vormen van landbouw waar etc. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0159	7	6. Meervoudig ruimtegebruik mag niet betekenen dat landbouwgrond alle andere opgaven moet oplossen Het principe van meervoudig ruimtegebruik kan waardevol zijn. Wij maken ons echter zorgen dat dit in de praktijk vooral betekent dat landbouwgrond steeds meer functies tegelijk moet vervullen: voedselproductie, natuur, waterberging, klimaat, recreatie, biodiversiteit en andere maatschappelijke functies. Daarmee kan een situatie ontstaan waarin landbouwgrond formeel beschikbaar blijft, maar feitelijk steeds minder agrarisch bruikbaar en rendabel wordt. Wij verzoeken de provincie daarom om het principe van meervoudig ruimtegebruik daadwerkelijk wederkerig toe te passen. Niet iedere maatschappelijke opgave kan uiteindelijk op landbouwgrond worden opgelost. Ook andere functies en sectoren moeten hun eigen ruimtelijke consequenties dragen. Wanneer bijvoorbeeld stedelijke ontwikkeling extra waterberging of infrastructuur noodzakelijk maakt, moet niet automatisch worden aangenomen dat daarvoor landbouwgrond beschikbaar moet worden gesteld.	We onderschrijven de stelling van de indiener dat meervoudig ruimtegebruik niet mag betekenen dat landbouwgrond alle andere opgaven moet oplossen. Met ons ruimtelijk beleid dragen we zorg voor een evenwichtige toewijzing van functies aan locaties. Zo ontzien we met een grotendeels binnenstedelijke woningbouwopgave in sterke mate het landelijk gebied en de landbouwfunctie daar. Meervoudig ruimtegebruik in relatie tot landbouw vraagt ook om een afweging van de rentabiliteit van de toe te voegen functies.
ZW_0159	8	7. De Eilandspolder: natuurbeheer, verruiging, weidevogels en faunabeheer Wij onderschrijven het belang van biodiversiteit en het behoud van weidevogels. Juist daarom vinden wij het belangrijk dat de provincie niet alleen kijkt naar de hoeveelheid natuur, maar naar het daadwerkelijke functioneren van het landschap. De Eilandspolder is een open, beheerd landschap. Wanneer agrarisch beheer sterk wordt verminderd, bestaat het risico op verruiging en verlies van openheid. Dat kan juist gevolgen hebben voor de soorten waarvoor het gebied van belang is. Goed maaien, beweiden en beheren zijn in een dergelijk landschap geen tegengestelde activiteiten van natuurbeheer. Zij kunnen er onderdeel van zijn. Daarom verzoeken wij de provincie om bij verdere natuurontwikkeling niet alleen te onderzoeken hoe agrarisch gebruik kan worden verminderd, maar ook hoe het bestaande agrarische beheer kan worden ingezet om natuurdoelen te bereiken. Daarbij hoort ook het onderwerp faunabeheer. In en rond de Graftermeer en Eilandspolder ervaren wij in de praktijk een grote aanwezigheid van onder meer kraaien, kauwen en eksters. Tijdens het broedseizoen kan predatie van eieren en jonge vogels een serieus probleem vormen. Ook vos en andere predatoren spelen een rol. Daarnaast zijn grote aantallen ganzen een toenemende belasting voor landbouw en natuur. Wij verzoeken de provincie daarom de relatie tussen: agrarisch beheer – open landschap – verruiging – predatiedruk – ganzenbeheer – weidevogels als één samenhangend systeem te beoordelen. Het uiteindelijke criterium zou daarbij niet alleen moeten zijn hoeveel hectares natuur zijn aangewezen of hoeveel maatregelen zijn uitgevoerd, maar ook of de gewenste soorten daadwerkelijk voldoende overlevings- en broedsucces hebben. Sinds 2023 is bovendien de juridische situatie rond de eerdere vrijstellingsregeling voor onder meer zwarte kraai, kauw en ekster veranderd. Wij verzoeken de provincie om bij haar natuurbeleid daarom ook rekening te houden met de praktische en juridische uitvoerbaarheid van effectief faunabeheer. Daarbij willen wij benadrukken dat faunabeheer een vak is en dat onze jagers uitermate goed in staat en bereidwillig zijn de provincie te adviseren over de praktische uitvoerbaarheid van effectief faunabeer. Het heeft weinig zin om ambitieuze doelen voor weidevogels te formuleren als tegelijkertijd onvoldoende wordt voorzien in het beheer van factoren die het broedsucces daadwerkelijk beïnvloeden.	De vraag van de indiener gaat over de uitwerking van het faunabeheer in relatie tot het (overig) natuurbeleid. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsverordening
ZW_0159	9	8. Ganzen en de gevolgen voor landbouw en waterkwaliteit De ganzenproblematiek verdient naar onze mening meer aandacht in de integrale afweging. Ganzen veroorzaken aanzienlijke landbouwschade en hebben door hun grote aantallen ook invloed op grasland en waterkwaliteit. Wanneer de provincie tegelijkertijd inzet op vernatting, uitbreiding van natuur en veranderingen in agrarisch beheer, moet worden onderzocht welke gevolgen dit heeft voor de aantrekkelijkheid van gebieden voor ganzen. Wij verzoeken de provincie daarom om de gevolgen van ganzenpopulaties mee te nemen bij de verdere uitwerking van natuur-, water- en landbouwbeleid. Daarbij hoort ook de vraag wie verantwoordelijk is voor de extra beheer- en schadeopgave wanneer provinciale keuzes de omstandigheden voor ganzen verder aantrekkelijk maken.	Zie ons antwoord op onderdeel 8 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0159	10	9. Rechtszekerheid, pacht en het cumulatieve effect van beleid Ons bedrijf bestaat sinds 1875 op deze locatie. De ontwerp-Omgevingsvisie bevat echter meerdere beleidsrichtingen die afzonderlijk misschien beperkt lijken, maar gezamenlijk grote gevolgen kunnen hebben: - stikstofzones; - overgangszones; - veranderende water- en bodemcondities; - vernatting; - natuurontwikkeling; - multifunctioneel ruimtegebruik; - beperkingen op agrarische bedrijfsvoering; en - veranderende randvoorwaarden voor grondgebruik. Juist de cumulatie van deze ontwikkelingen baart ons zorgen. Het is onvoldoende om iedere maatregel afzonderlijk te beoordelen wanneer het de combinatie van maatregelen is die uiteindelijk bepaalt of een bestaand bedrijf nog levensvatbaar is. In onze situatie gaat het bovendien naast eigen grond in de Graftermeer, om circa 30 hectare agrarische pachtgrond in de Eilandspolder die een wezenlijk onderdeel vormt van onze bedrijfsvoering. Wanneer het gebruik van dergelijke grond fundamenteel zou veranderen, heeft dat niet alleen een ruimtelijk effect maar ook een rechtstreeks economisch effect op onze onderneming. Wij verzoeken de provincie daarom om de cumulatieve gevolgen van haar beleid voor bestaande agrarische bedrijven expliciet in beeld te brengen en daarbij ook bestaande eigendoms-, gebruiks- en pachtposities serieus mee te wegen.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's voor thema's en gebieden, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Lokale effecten op bijvoorbeeld specifieke agrarische percelen/ grondeigenaren komen aan bod wanneer voor deze specifieke gronden plannen worden gemaakt. Als het voornemen concreet is, worden deze plekken ook concreet onderzocht op milieueffecten.
ZW_0159	11	10. Stikstofbeleid en afhankelijkheid van ontwikkelingen buiten de provincie De ontwerp-Omgevingsvisie maakt verschillende ruimtelijke keuzes die samenhangen met de stikstofproblematiek. Tegelijkertijd is de provincie voor een belangrijk deel afhankelijk van Rijksbeleid, landelijke wetgeving, financiële middelen en maatregelen die buiten haar eigen invloedssfeer liggen. Ook is een deel van de stikstofdepositie afkomstig van buiten Noord-Holland. Dat roept de vraag op hoe robuust de voorgestelde ruimtelijke keuzes zijn. Voor een agrarisch ondernemer is het bijzonder moeilijk om langjarige investeringsbeslissingen te nemen wanneer de wettelijke en beleidsmatige randvoorwaarden rondom stikstof voortdurend veranderen. Wij verzoeken de provincie daarom inzichtelijk te maken: welke onderdelen van de Omgevingsvisie afhankelijk zijn van toekomstig of nog te wijzigen Rijksbeleid; hoe wordt voorkomen dat provinciale keuzes vooruitlopen op onzekere landelijke regelgeving; en hoe wordt voorkomen dat bestaande agrarische bedrijven onomkeerbare investeringen moeten doen terwijl het onderliggende beleids- en juridische kader nog voortdurend verandert. Een langetermijnvisie moet naar onze mening niet alleen ambitieus zijn, maar ook juridisch, financieel en praktisch uitvoerbaar.	De provincie is gevraagd additionaliteitsplannen per gebied uit te werken met het uitgangspunt van zonering zoals aangegeven in de Kamerbrief dd 26 juni. De provincie treedt aan de hand gebiedsspecifieke analyse in gesprek met het Rijk over gebiedseigen zonering op basis van doelbereik, landschapskenmerken en draagvlak van partners. Het uitgangspunt van maatregelen is de vrijwillige basis met een no-regret karakter.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0159	12	11. Een ander toekomstperspectief is mogelijk Wij willen nadrukkelijk benadrukken dat deze zienswijze geen pleidooi is om iedere verandering tegen te houden. Wij willen ons bedrijf juist graag voortzetten op de plek waar onze familie dat al sinds 1875 doet. Als de provincie van mening is dat natuur, waterkwaliteit, biodiversiteit en klimaat vragen om een andere bedrijfsvoering, zijn wij bereid daar serieus naar te kijken. Wij zijn bereid te investeren in verduurzaming. Wij zijn bereid biologische bedrijfsvoering of andere vormen van natuurinclusieve landbouw te onderzoeken. Wij zijn bereid anders naar maaibeheer, beweiding en landschapsbeheer te kijken wanneer daarmee aantoonbaar natuurwinst kan worden bereikt. Maar daar staat een belangrijke voorwaarde tegenover: er moet een reëel verdienmodel en een daadwerkelijk toekomstperspectief tegenover staan. Een ondernemer kan niet verantwoord investeren in verduurzaming wanneer niet duidelijk is of hij daarna nog voldoende inkomen uit zijn bedrijf kan halen en of de grond waarop het bedrijf is gebaseerd ook daadwerkelijk beschikbaar blijft voor een levensvatbare agrarische bedrijfsvoering. Voor ons speelt daarbij ook de continuïteit van het familiebedrijf een belangrijke rol. Wij willen niet alleen vandaag een bedrijf kunnen voeren, maar ook de mogelijkheid behouden om dit familiebedrijf op termijn door te geven aan een volgende generatie. Wij vragen de provincie daarom niet om ons tegen iedere verandering te beschermen. Wij vragen de provincie om duidelijk te maken waar wij als ondernemers naartoe kunnen, welke investeringen daarvoor nodig zijn, welke ruimte daarvoor blijft en hoe ons verdienvermogen daarna wordt geborgd.	We zijn verheugd te lezen dat de indiener bereid is serieus te kijken naar een andere bedrijfsvoering als de maatschappelijke opgaven daar om vragen. Dat dit hand in hand moet gaan met een reëel verdienmodel en een toekomstperspectief onderschrijven we. Het is ook om deze reden dat in de doelen van kringlooplandbouw het sociaal economisch perspectief van de ondernemer is opgenomen. Wij herkennen de wens van de indiener om een verdere verduidelijking van het toekomstig landbouwsysteem te geven. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0159	13	12. Ons verzoek aan Gedeputeerde Staten Op basis van bovenstaande verzoeken wij Gedeputeerde Staten om de ontwerpOmgevingsvisie en het ontwerp-OER op de volgende punten aan te passen dan wel nader te onderbouwen: 1. Geef concreet aan welk toekomstperspectief de provincie ziet voor bestaande agrarische bedrijven in de Graftermeer en rond de Eilandspolder. 2. Onderbouw gebiedsspecifiek de noodzaak, proportionaliteit en effectiviteit van de voorgestelde 250-meter stikstofzones. 3. Maak duidelijk wat de aanduiding "snel veranderende condities waar aanpassing noodzakelijk is" concreet betekent voor bestaande agrarische bedrijven in de Graftermeer. 4. Maak inzichtelijk welke vormen van landbouw de provincie in dit gebied in 2030, 2040 en 2050 mogelijk én economisch levensvatbaar acht. 5. Onderzoek de cumulatieve gevolgen van stikstofbeleid, vernatting, natuurontwikkeling, veranderende waterpeilen en andere ruimtelijke claims voor bestaande agrarische bedrijven. 6. Geef voedselzekerheid een concrete en volwaardige plaats bij de ruimtelijke afwegingen en maak inzichtelijk hoeveel landbouwgrond de provincie richting 2050 daadwerkelijk voor voedselproductie wil behouden. 7. Onderbouw de waterbeschikbaarheid en de extra zoetwaterbehoefte die samenhangt met de voorgenomen vernatting. 8. Erken dat agrarisch beheer onder de juiste voorwaarden onderdeel kan zijn van natuur- en landschapsbeheer. 9. Onderzoek integraal de relatie tussen agrarisch beheer, verruiging, predatie, ganzen, faunabeheer en het daadwerkelijke broedsucces van weidevogels. 10. Zorg dat effectief faunabeheer een volwaardig onderdeel vormt van het natuurbeleid en dat dit beheer ook juridisch en praktisch uitvoerbaar is en betrek hier vooral mensen bij met praktijkkennis. 11. Maak duidelijk of de verschuiving van de term "veenweidegebied" naar "veenlandschap" uitsluitend terminologisch is of een wijziging van het ruimtelijke beleidsdoel inhoudt. 12. Borg dat bestaande agrarische bedrijven die bereid zijn te verduurzamen daadwerkelijk een langjarig economisch perspectief en voldoende verdienvermogen kunnen behouden. 13. Houd bij beleidskeuzes rekening met bestaande eigendoms-, gebruiks- en pachtposities en onderzoek de economische gevolgen wanneer deze posities door ruimtelijk beleid worden geraakt. 14. Maak inzichtelijk welke onderdelen van de provinciale visie afhankelijk zijn van toekomstig of veranderend Rijksbeleid. 15. Neem geen onomkeerbare ruimtelijke beleidskeuzes als vaststaand uitgangspunt op wanneer noodzaak, effecten, alternatieven, uitvoerbaarheid en economische gevolgen nog onvoldoende zijn onderzocht.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0160	1	De samenwerkende woningcorporaties binnen de Metropoolregio Amsterdam onderschrijven de ambitie van de provincie om richting te geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. De opgaven op het gebied van woningbouw, bereikbaarheid, energie, natuur en klimaat vragen om een integrale aanpak en een provincie die actief regie voert. Tegelijkertijd constateren wij dat de woningbouwopgave alleen gerealiseerd kan worden wanneer de provincie haar regierol nadrukkelijk invult. Wij vragen daarom op een aantal punten om aanscherping van de ontwerp-Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van onze ambities in de Omgevingsvisie.
ZW_0160	2	Zorg voor voldoende sociale woningbouw in iedere gemeente De provincie spreekt de ambitie uit om voldoende woningen te realiseren. Voor de woningcorporaties is het essentieel dat deze ambitie ook leidt tot een evenwichtige verdeling van sociale huurwoningen over alle gemeenten. De PCMRA pleit ervoor dat de provincie nadrukkelijk stuurt op een minimale realisatie van 30% sociale huur bij nieuwe woningbouwontwikkelingen op gemeentelijk niveau. Alleen op deze wijze ontstaat een evenwichtige spreiding van betaalbare woningen, worden wachttijden teruggedrongen en wordt segregatie voorkomen. Wij verzoeken de provincie deze ambitie niet uitsluitend als richtinggevend op te nemen, maar deze ook daadwerkelijk onderdeel te maken van haar provinciale sturing richting gemeenten.	De Wet regie op de volkshuisvesting schrijft voor dat elke regio 30% sociale huurwoningen in de nieuwbouw moet realiseren. De provincie heeft de taak om toe te zien dat er op regionale schaal afspraken worden gemaakt. Als gemeenten hier onderling niet uitkomen schrijft de wet een vast percentage van 30% sociale huurwoningen in de nieuwbouw per gemeente voor. Hierdoor is het niet noodzakelijk extra richting te geven als provincie.
ZW_0160	3	Neem regie op voldoende bouwlocaties Een belangrijke belemmering voor de woningbouw vormt het gebrek aan tijdig beschikbare locaties. De provincie kan hierin een belangrijke rol vervullen door: • gemeenten actief aan te spreken op voldoende planvoorraad; • regionale programmering te bewaken; • knelpunten rondom grondposities te helpen oplossen; • waar nodig provinciale instrumenten in te zetten om woningbouw te versnellen. Wij vragen de provincie expliciet te benoemen dat voldoende bouwlocaties een randvoorwaarde vormen voor het realiseren van de volkshuisvestelijke opgave.	In deze visie schrijven we onze ruimtelijke opgave op. Op dit moment zijn er voldoende bouwlocaties om aan de vraag van 130% plancapaciteit (tot 2030) te voldoen. Via de woondeal, volkshuisvestingsprogramma's en versnellingstafels spreken we gemeenten, en gemeenten onderling elkaar aan op voldoende planvorraad en de regionale programering. De provincie heeft een team met gebiedsontwikkelaars die helpen met knelpunten rondom woningbouwontwikkelingen.
ZW_0160	4	Voorkom bovenwettelijke eisen die woningbouw vertragen Corporaties onderschrijven hoge ambities op het gebied van duurzaamheid, klimaatadaptatie en leefkwaliteit. Wij constateren echter dat aanvullende eisen bovenop landelijke wet- en regelgeving regelmatig leiden tot hogere bouwkosten, langere procedures en minder betaalbare woningen. Wij verzoeken de provincie daarom terughoudend te zijn met bovenwettelijke eisen en steeds een zorgvuldige afweging te maken tussen maatschappelijke meerwaarde en de gevolgen voor de betaalbaarheid en uitvoerbaarheid van woningbouw. De grootste maatschappelijke winst wordt bereikt door daadwerkelijk woningen te realiseren.	Wij delen de zorg rondom de bovenwettelijke eisen. In de uitwerking van de visie naar de omgevingsverordening zullen wij kritisch zijn op regelgeving die de woningbouw mogelijk kan vertragen of bemoeilijken.
ZW_0160	5	Maak netcongestie en stikstof topprioriteit In de praktijk vormen netcongestie en stikstof momenteel twee van de grootste belemmeringen voor woningbouw. Wij vragen de provincie om: • versnelling van investeringen in de energie-infrastructuur; • actieve samenwerking met netbeheerders; • prioriteit voor woningbouw binnen de beschikbare netcapaciteit; • maximale inzet op oplossingen voor stikstofbelemmeringen; • een gebiedsgerichte aanpak waarin woningbouw nadrukkelijk wordt meegewogen. Als we deze knelpunten niet oplossen, is het onzeker of een belangrijk deel van de geplande woningen daadwerkelijk kan worden gebouwd.	Netcongestie en stikstof zijn inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij willen daarom ruimte geven aan netuitbreidingen. In de Energyboard Noord-Holland werken wij samen met de netbeheerders en gemeenten aan versnelling van de aanleg van energie-infrastructuur. Wij kunnen geen prioriteit geven aan woningbouw bij toekenning van de beschikbare netcapaciteit. De netbeheerders zijn bij de toekenning van netcapaciteit gehouden aan de regels van de ACM waarbij woningbouw in het prioriteringskader in categorie 3 valt. Wat betreft stikstof zet de provincie in op het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering om additionaliteit te onderbouwen in de Natura-2000 gebieden en zo (weer) tot vergunningsverlening te komen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0160	6	Mobiliteit en bereikbaarheid als randvoorwaarde voor woningbouw De woningbouwopgave kan alleen succesvol worden gerealiseerd wanneer nieuwe woongebieden goed bereikbaar zijn. Mobiliteit en woningbouw zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom vragen wij de provincie om de ontwikkeling van nieuwe woningen nadrukkelijk te koppelen aan investeringen in de benodigde mobiliteitsinfrastructuur. Dit vraagt om tijdige investeringen in hoogwaardig openbaar vervoer, veilige fietsverbindingen en een goed functionerend wegennet. Daarnaast is het belangrijk dat bestaande infrastructuur tijdig wordt aangepast aan de groei van het aantal inwoners, zodat bereikbaarheid en leefbaarheid onder druk niet afnemen. Juist op dit thema zien wij een belangrijke regierol voor de provincie. De provincie is bij uitstek de bestuurslaag die de samenhang kan bewaken tussen woningbouw, mobiliteit en regionale economische ontwikkeling. Wij vragen de provincie daarom om ervoor te zorgen dat investeringen in mobiliteit gelijke tred houden met de woningbouwopgave en niet pas plaatsvinden nadat nieuwe woonwijken zijn gerealiseerd. Het is daarbij van belang dat mobiliteit geen vertragende factor is voor de woningbouw.	Wij onderschrijven dat mobiliteit geen vertragende factor voor woningbouw mag zijn. De woningbouwopgave is op dit moment zo urgent dat het zo kan zijn dat de optimale bereikbaarheid nog niet is geregeld bij oplevering van een gebiedsontwikkeling. Onze ambitie blijft om die opgave voor mobiliteit bij een gebiedsontwikkeling wel in kaart te brengen en dit ook samen met de partners uit te voeren.
ZW_0160	7	Geef invulling aan de provinciale regierol De ontwerp-Omgevingsvisie spreekt meerdere malen over het versterken van de provinciale regie. Wij ondersteunen deze koers en deze is in lijn met wet Versterking Regie Volkshuisvesting. Wij vragen de provincie deze regierol concreter uit te werken. De provincie kan een doorslaggevende rol spelen door: • regionale woningbouwafspraken te bewaken en te faciliteren; • gemeenten aan te spreken wanneer de voortgang achterblijft en eventueel over te gaan tot interventies zoals instructies of indeplaatsstelling; • partijen bijeen te brengen bij complexe gebiedsontwikkelingen; • te zorgen voor samenhang tussen woningbouw, mobiliteit, energie, natuur en economie; • sneller knelpunten in vergunningverlening en planvorming te helpen oplossen. Juist op bovenlokale vraagstukken verwachten wij een provincie die richting geeft, keuzes durft te maken, ingrijpt als het echt nodig is juist als verschillende belangen ruimtelijk conflicteren, en tempo houdt.	Wij herkennen de constatering dat de provincie door invoering van de Wet versterking regie een regierol heeft, vooral ten aanzien van bovenlokale vraagstukken waarin de diverse beleidsopgaven samen komen en integrale aanpak en oplossingen wenselijk zijn. Zoals in onze visie beschreven pakken wij daarom een actieve en ondersteunende rol – zowel intern als extern - om de versnelling van woningbouw mogelijk te maken. Dit werken wij uit in ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0161	1	Hierbij dient de Partij voor de Dieren Castricum haar zienswijze in op paragraaf 6.4 van de Ontwerp Omgevingsvisie 2050 van de Provincie Noord-Holland. De Partij voor de Dieren Castricum is tegen uitbreiding van Boekelermeer naar het zuiden, in de Oosterzijpolder ten zuiden van de Kanaalweg. Wij erkennen dat de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie milieuruimte kunnen vragen. Als de provincie daarvoor Boekelermeer aanwijst als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB), moet deze schaarse milieuruimte uitsluitend beschikbaar zijn voor activiteiten die aantoonbaar noodzakelijk zijn voor deze transities. De IPB-status mag geen ruimte creëren voor andere zware milieubelastende bedrijvigheid. Voor ons moeten natuur, landschap en een gezonde leefomgeving leidend zijn. Economische ontwikkeling en de energietransitie mogen niet leiden tot aantasting van beschermde natuur en landschap of tot verslechtering van de gezonde leefomgeving.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0161	2	Gezonde leefomgeving boven economische groei Uit de inwonersraadpleging voor de Omgevingsvisie blijkt dat inwoners veel belang hechten aan een gezonde leefomgeving, natuur en landschap. Van de deelnemers koos 24% ‘gezonde leefomgeving’ als belangrijkste prioriteit, 24% ‘waterzekerheid’ en 21% ‘landschap & natuur’, tegenover slechts 4% voor ‘economie en werkgelegenheid’. Deze prioriteiten moeten daadwerkelijk doorwerken in de Omgevingsvisie. Verdere ontwikkeling en industrialisering van Boekelermeer kunnen gevolgen hebben voor natuur, landschap, gezondheid en veiligheid die zich niet beperken tot het bedrijventerrein zelf en daarmee ook relevant zijn voor Castricum.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0161	3	Geen uitbreiding in de Oosterzijpolder De Partij voor de Dieren Castricum verzet zich tegen uitbreiding van Boekelermeer naar het zuiden, in de Oosterzijpolder ten zuiden van de Kanaalweg. In de Ontwerp Omgevingsvisie is de Oosterzijpolder ingetekend als groene bufferzone en de huidige grens aan de zuidkant van het bedrijventerrein als 'overgangszone stad/land'. De Oosterzijpolder is een waardevol natuurgebied, in het bijzonder voor weidevogels. Het gebied is door de provincie aangewezen als Beschermd Landschap en een aanzienlijk deel behoort tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Ook zijn er belangrijke landschappelijke en erfgoedwaarden. Het is niet uitlegbaar om een gebied enerzijds als groene buffer en beschermd landschap aan te wijzen en anderzijds ruimte te bieden voor uitbreiding van een bovenregionaal bedrijventerrein. Het belang van bescherming van weidevogelgebieden is bovendien extra urgent. De Europese Commissie is in 2024 een inbreukprocedure tegen Nederland gestart wegens onvoldoende bescherming van de grutto onder de Europese Vogelrichtlijn. In juli 2025 heeft de Commissie Nederland opnieuw formeel gemaand, omdat nog altijd onvoldoende maatregelen worden genomen om de grutto en zijn leefgebied te beschermen. Tegen die achtergrond is het niet uitlegbaar om een waardevol weidevogelgebied als de Oosterzijpolder aan te tasten voor uitbreiding van een bedrijventerrein. Beschermd Landschap, NNN en andere waardevolle natuur- en landschapsgebieden zijn geen reserveruimte voor economische ontwikkeling. De IPB-status mag er niet toe leiden dat bestaande beschermingsregimes worden opgerekt om uitbreiding mogelijk te maken. Daarbij moet ook de intrinsieke waarde van natuur worden erkend. Natuur is niet uitsluitend waardevol voor mensen, recreatie of economie. Ecosystemen en leefgebieden hebben een eigen belang bij gezondheid, herstel en continuïteit. Ook de bescherming van omliggende natuur is van groot belang. Het Limmer Die-gebied maakt deel uit van het Natuurnetwerk Nederland. Daarnaast ligt in onze gemeente het Natura 2000gebied Noordhollands Duinreservaat, waar stikstofgevoelige natuur onder druk staat. Bij verdere ontwikkeling en industrialisering van Boekelermeer moeten daarom mogelijke directe en cumulatieve effecten, waaronder extra stikstofdepositie op Natura 2000, volwaardig worden onderzocht en meegenomen in de besluitvorming.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0161	4	Eerst beter en selectiever benutten Voordat uitbreiding wordt overwogen, moet het bestaande bedrijventerrein intensiever en selectiever worden benut. Dat betekent naast leegstand aanpakken en bestaande ruimte efficiënter gebruiken, ook functies combineren, waar verantwoord in de hoogte bouwen en het terrein verduurzamen, vergroenen en natuurinclusief inrichten. Niet iedere vraag naar extra bedrijfsruimte hoeft te worden gehonoreerd. Verdere ontwikkeling moet passen binnen de ecologische, ruimtelijke en sociale draagkracht van de regio. Ook moet nieuw ruimtebeslag zoveel mogelijk worden voorkomen. Dit sluit aan bij het Europese beleidsdoel 'No Net Land Take': benut, herstructureer en hergebruik eerst terreinen die al bebouwd zijn, voordat nieuwe onbebouwde grond wordt aangesneden. Indien ondanks deze maatregelen aanvullende ruimte aantoonbaar noodzakelijk blijft, moet het huidige oppervlak van Boekelermeer, aangevuld met de hectares van de huidige bollenvelden, afdoende zijn. Uitbreiding in de beschermde Oosterzijpolder is voor ons geen optie.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0161	5	Milieuruimte: gezondheid op één De provincie wil Boekelermeer verder ontwikkelen als energetisch en economisch cluster en overweegt een IPB-status om ruimte te behouden voor bedrijvigheid in hogere milieucategorieën. De Partij voor de Dieren Castricum erkent dat activiteiten die noodzakelijk zijn voor de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie milieuruimte kunnen vragen en milieubelasting met zich mee kunnen brengen. Als daarvoor via een IPB-status schaarse milieuruimte wordt gereserveerd, moet deze ruimte uitsluitend beschikbaar zijn voor activiteiten die aantoonbaar noodzakelijk zijn voor deze transities en niet voor andere zware milieubelastende bedrijvigheid. Tegelijk is de beschikbare geluidsruimte op Boekelermeer beperkt. De Ontwerp Omgevingsvisie stelt dat milieuruimte die door bronbeleid wordt gewonnen, kan worden gebruikt voor een gezondere leefomgeving óf voor nieuwe bedrijvigheid totdat de rand van de geluidzone opnieuw is bereikt. Voor de Partij voor de Dieren Castricum staat gezondheid op één. Milieuwinst moet daarom zoveel mogelijk leiden tot een gezondere leefomgeving. Als gewonnen milieuruimte toch opnieuw wordt benut, moet ook die uitsluitend ten goede komen aan activiteiten die aantoonbaar noodzakelijk zijn voor de energietransitie en circulaire economie. De provincie moet daarom concreet onderbouwen welke activiteiten deze hoge milieucategorie en milieuruimte nodig hebben en borgen dat de gereserveerde milieuruimte niet voor andere bedrijvigheid wordt gebruikt. Ook voor noodzakelijke transitieactiviteiten geldt dat de gevolgen voor gezondheid, veiligheid, natuur en leefomgeving zoveel mogelijk moeten worden voorkomen en beperkt.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0161	6	Ons verzoek De Partij voor de Dieren Castricum verzoekt u: 1. uitbreiding van Boekelermeer naar het zuiden, in de Oosterzijpolder ten zuiden van de Kanaalweg, uit te sluiten en de groene bufferfunctie van dit gebied te behouden; 2. Beschermd Landschap, NNN, Natura 2000, natuur, landschap en erfgoed daadwerkelijk te beschermen en beschermingsregimes niet voor economische uitbreiding op te rekken; 3. de intrinsieke waarde van natuur als zelfstandig belang in de Omgevingsvisie te erkennen; 4. eerst het bestaande bedrijventerrein intensiever en selectiever te benutten door onder meer herstructurering, functiecombinatie, waar verantwoord hoger bouwen, verduurzaming, vergroening en natuurinclusieve inrichting; 5. in lijn met het Europese beleidsdoel 'No Net Land Take' prioriteit te geven aan intensivering, herstructurering en hergebruik van reeds bebouwde terreinen; 6. indien aanvullende ruimte aantoonbaar noodzakelijk is, daarvoor de locatie van de huidige bollenvelden te benutten, waarbij het huidige oppervlak van Boekelermeer plus deze hectares afdoende moet zijn; 7. de gevolgen van verdere ontwikkeling en industrialisering voor het Limmer Die-gebied, nabijgelegen Natura 2000-gebieden en andere beschermde natuur, evenals de gevolgen voor gezondheid, veiligheid, stikstof en luchtkwaliteit, volledig en cumulatief te onderzoeken en mee te nemen in de besluitvorming; 8. bij een eventuele aanwijzing van Boekelermeer als IPB de beschikbare milieuruimte uitsluitend te reserveren voor activiteiten die aantoonbaar noodzakelijk zijn voor de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie, en te borgen dat deze ruimte niet wordt benut voor andere zware milieubelastende bedrijvigheid; 9. de met bronbeleid en schonere bedrijfsvoering gewonnen milieuruimte zoveel mogelijk ten goede te laten komen aan een gezondere leefomgeving en, indien deze ruimte toch opnieuw voor bedrijvigheid wordt ingezet, deze uitsluitend beschikbaar te stellen voor aantoonbaar noodzakelijke activiteiten voor de energietransitie en circulaire economie. 10. de Ontwerp Omgevingsvisie en effectrapportage overeenkomstig bovenstaande punten aan te passen. De kern van onze zienswijze is helder: Geen uitbreiding van Boekelermeer naar het zuiden in de Oosterzijpolder: groen blijft groen. Benut het bestaande bedrijventerrein eerst beter en selectiever en benut, als aanvullende ruimte aantoonbaar noodzakelijk is, de huidige bollenvelden. Als een IPB-status nodig is om ruimte te bieden aan de energietransitie en circulaire economie, moet de daarvoor beschikbare milieuruimte uitsluitend voor aantoonbaar noodzakelijke activiteiten voor deze transities worden gebruikt. Voor de Partij voor de Dieren Castricum staat gezondheid daarbij op één.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0162	1	Ondernemend Noord-Kennemerland (ONK) heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij waarderen dat economie nadrukkelijker als onderdeel van de ruimtelijke afweging wordt erkend, dat bestaande bedrijventerreinen beter worden beschermd en dat onder meer Boekelermeer als energetisch en economisch cluster wordt gepositioneerd. Tegelijkertijd zien wij een fundamentele spanning. De provincie spreekt economische ambities uit, maar vertaalt deze in de verdere uitwerking sterk naar selectie, voorwaarden en beperkingen. Noord-Kennemerland staat voor een forse woningbouw- en verstedelijkingsopgave en moet tegelijk zijn verdienvermogen, arbeidsmarkt, voorzieningenniveau en brede welvaart versterken. Groei van inwoners en woningen kan daarom niet los worden gezien van groei van banen, ondernemerschap, productieve economie en economische ruimte.	Wij danken indiener voor de zienswijze. We onderschrijven de opmerking om groei van inwoners en niet los te zien van de groei van werkgelegenheid. De Omgevingsvisie onderstreept dat ons inziens ook, onder verwijzing naar de woon-werkbalans. Zie hoofdstuk 2/paragraaf 2.3.
ZW_0162	2	2. Kern van onze zienswijze • Maak economische ontwikkeling, werkgelegenheid en een evenwichtige woon-werkbalans expliciet tot gelijkwaardige provinciale belangen. • Introduceer een regionale woon-werk- en werkruimtebalans: woningbouwgroei moet gepaard gaan met voldoende bedrijfsruimte, milieuruimte, arbeidsplaatsen, onderwijs, energie en bereikbaarheid. • Hanteer voor bedrijventerreinen: intensiveren waar mogelijk, uitbreiden waar nodig. Baseer uitbreiding op aantoonbare regionale behoefte, herstructurering en intensivering, bedrijfsverplaatsingen, groei, schuifruimte en strategische voorraad. • Bescherm naast regionale clusters ook lokale MKB-bedrijventerreinen en geef ruimte aan revitalisering, herstructurering, verduurzaming en waar aantoonbaar noodzakelijk beperkte uitbreiding. • Gebruik de zes provinciale economische criteria als richtinggevende ontwikkelprincipes, niet als cumulatief toelatingsexamen voor individuele bedrijven. • Behoud planologische ruimte voor een mogelijke, gefaseerde uitbreiding van Boekelermeer, indicatief tot circa 70 hectare richting de nieuwe aansluiting A9 Heiloo; bepaal omvang en fasering op basis van actuele regionale behoefte en aantoonbare mogelijkheden op bestaande terreinen. • Compenseer verloren bedrijfs- en milieuruimte door woningbouw en transformatie tijdig en functioneel, bij voorkeur binnen de betreffende gemeente en anders binnen Noord-Kennemerland. • Laat bereikbaarheid en energie-infrastructuur meegroeien met gewenste woningbouw en economische ontwikkeling. • Weeg water, bodem, gezondheid en omgevingskwaliteit integraal, transparant en proportioneel af. • Pas het beginsel "lokaal wat kan, provinciaal wat moet" daadwerkelijk toe op economisch vestigingsbeleid en consulteer regionale én lokale ondernemersorganisaties vooraf bij verdere uitwerking. • Maak expliciete ruimtelijk-economische keuzes voor datacentra en Defensie, zodat claims op schaarse ruimte, energie, water, infrastructuur en milieuruimte niet ongecoördineerd ten koste gaan van de regionale economie.	Wij danken indiener voor de gegeven opmerkingen en aandachtspunten, die we in het navolgende beantwoorden.
ZW_0162	3	3. Wonen en werken moeten gezamenlijk groeien De woningbouwopgave van Noord-Kennemerland is groot en ONK ondersteunt de noodzaak om woningen toe te voegen. Woningbouw kan echter niet los worden gezien van werkgelegenheid en economische ontwikkeling. Wanneer het aantal inwoners sterk groeit terwijl arbeidsplaatsen, bedrijfslocaties en economische functies achterblijven, neemt het woonwerkverkeer toe en verslechtert de regionale woon-werkbalans. Verzoek aan de provincie: leg in de definitieve Omgevingsvisie vast dat groei van Noord-Kennemerland een samenhangende ontwikkeling vereist van woningen, arbeidsplaatsen, bedrijfs- en milieuruimte, onderwijs en talent, bereikbaarheid, energie-infrastructuur en regionale voorzieningen. Introduceer hiervoor een regionale woon-werk- en werkruimtebalans.	Wij delen deze bijdrage, en zijn van mening dat de Omgevingsvisie daar blijk van geeft.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0162	4	4. Voldoende ruimte voor ondernemen - regionaal én lokaal ONK ondersteunt intensiever en efficiënter gebruik van bestaande bedrijventerreinen. Intensivering, herstructurering en verduurzaming zijn noodzakelijk. Dat mag echter niet betekenen dat uitbreiding pas mogelijk is nadat iedere theoretische mogelijkheid tot intensivering is benut. In de praktijk worden mogelijkheden begrensd door eigendom, bedrijfsprocessen, bereikbaarheid, milieuzonering, energievoorziening en financiële haalbaarheid. ONK kiest daarom voor het uitgangspunt: intensiveren waar mogelijk, uitbreiden waar nodig. De omvang van noodzakelijke uitbreiding moet worden onderbouwd vanuit feitelijke regionale behoefte, aantoonbare mogelijkheden voor herstructurering en intensivering van bestaande terreinen, bedrijfsverplaatsingen, groei, schuifruimte en een verantwoorde strategische voorraad. Daarmee nemen wij niet automatisch hectare-aantallen uit externe agenda's over zonder actuele regionale onderbouwing. Regionale concentratie van grootschalige of milieubelastende bedrijvigheid mag niet leiden tot uitholling van lokale MKB-bedrijventerreinen. Ook voor bestaande lokale terreinen - zoals Castricummerwerf en vergelijkbare werklocaties elders in Noord-Kennemerland - moet ruimte blijven voor revitalisering, herstructurering, verduurzaming, bereikbaarheid, parkeren, vergroening en, waar aantoonbaar noodzakelijk, beperkte uitbreiding. Lokale werklocaties zijn essentieel voor nabijheid van werk, lokale dienstverlening en het functioneren van de kernen.	Met de titel bedrijventerreinen eerst beter benutten, dan pas uitbreiden geven wij uiting aan de prioriteitsvolgorde die er wat ons betreft moet zijn gezien de schaarste aan ruimte in onze provincie. Sterker nog: we hebben met alle ruimteclaims die er zijn een hele goede onderbouwing nodig om ruimte te geven aan uitbreiding van bedrijventerreinen en daar maakt een goede benutting van de bestaande terreinen een belangrijk onderdeel vanuit.
ZW_0162	5	5. Ruimte voor de brede economie en proportionele vestigingscriteria Een gezonde regio bestaat niet uitsluitend uit strategische topsectoren. Ook bouw, installatie, productie, onderhoud, reparatie, groothandel, logistiek, stads- en regiovoorzienende bedrijven, zakelijke dienstverlening, detailhandel, horeca, recreatie, toerisme en andere centrum- en bezoekersgerichte bedrijvigheid en MKB zijn essentieel. De economie van Noord-Kennemerland bestaat juist uit deze brede mix van bedrijvigheid, dorps- en stadscentra, werklocaties en bezoekersfuncties. De provinciale richtlijnen voor arbeidsproductiviteit, ruimtegebruik, watergebruik, energiegebruik, leefomgeving en circulariteit kunnen nuttige ontwikkelprincipes zijn, maar mogen niet uitgroeien tot een cumulatief provinciaal toelatingsexamen. ONK vraagt om objectieve en voorspelbare definities, proportionaliteit, gebiedsgericht maatwerk en voldoende ruimte voor noodzakelijke regionale én lokale bedrijvigheid.	De provincie onderschrijft dat een gezonde regionale economie bestaat uit een brede mix van sectoren, waaronder het midden- en kleinbedrijf, bouw, installatie, productie, onderhoud, logistiek, zakelijke dienstverlening, detailhandel, horeca, recreatie en toerisme. Deze bedrijvigheid is van belang voor werkgelegenheid, voorzieningen en de economische vitaliteit van Noord-Kennemerland. De provincie zet daarom in op voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten die toekomstbestendig zijn en een strategische meerwaarde bieden. De richtlijnen voor arbeidsproductiviteit, ruimtegebruik, watergebruik, energiegebruik, leefomgeving en circulariteit geven richting aan deze ontwikkeling binnen de context van de schaarste die hieraan is. De provincie past deze richtlijnen gebiedsgericht en proportioneel toe. Zij vormen geen afzonderlijke of cumulatieve toelatingscriteria voor bedrijven. De keuzes voor strategische clusters betekenen niet dat andere sectoren en clusters geen betekenis hebben voor de regionale economie. De Omgevingsvisie biedt juist ruimte voor regionale en lokale bedrijvigheid die past bij de kenmerken, behoefte en ontwikkelopgaven van een gebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0162	6	6. Boekelermeer: van onderzoek naar een onderbouwd ontwikkelperspectief Boekelermeer is van uitzonderlijk belang voor Noord-Kennemerland. Het terrein combineert hogere milieucategorieën, energie-infrastructuur, bereikbaarheid en potentie voor verduurzaming, circulaire bedrijvigheid, productie, maakindustrie en logistiek. De ruimtelijke ontwikkeling in de regio, inclusief woningbouw en transformatie van bestaande werklocaties, vraagt tijdig duidelijkheid over toekomstige bedrijfsruimte. ONK vraagt de provincie uitbreiding van Boekelermeer als positieve provinciale ontwikkelrichting vast te leggen en tijdige ruimtelijke reserveringen mogelijk te maken. Daarbij moet eerst zorgvuldig worden geïnventariseerd welke actuele regionale behoefte bestaat en welke reële mogelijkheden er zijn voor herstructurering, intensivering en beter gebruik van bestaande locaties. Uitbreiding is geen automatisme, maar evenmin mag de mogelijkheid daartoe door gebrek aan reservering op voorhand verloren gaan. Behoud daarom planologische ruimte voor een mogelijke, gefaseerde uitbreiding van Boekelermeer, indicatief tot circa hectare richting de nieuwe aansluiting A9 Heiloo. Omvang en fasering worden bepaald op basis van actuele regionale behoefte, aantoonbare mogelijkheden voor intensivering en herstructurering van bestaande terreinen, noodzakelijke schuifruimte, bereikbaarheid, energie-infrastructuur en omgevingskwaliteit. De ontwikkelruimte moet breed inzetbaar blijven voor verschillende typen bedrijven die passen bij de regionale economische functie van Boekelermeer en mag niet op voorhand worden vernauwd tot slechts enkele transitiesectoren. Een eventuele IPB-status moet niet alleen de milieuruimte beschermen, maar ook voldoende continuïteits-, investerings- en uitbreidingsruimte bieden aan reeds gevestigde en regionaal noodzakelijke bedrijven. Reguliere logistiek - waaronder regionale en bovenregionale distributie, warehousing en stadslogistiek - moet expliciet als passende economische functie herkenbaar blijven. Voor bestaande bedrijven moeten duidelijke overgangsrechten en reële ontwikkelmogelijkheden worden geborgd, zodat een nieuwe provinciale status niet leidt tot het feitelijk "op slot" zetten van gevestigde ondernemingen.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij bekijken in breder perspectief. We zullen dit signaal van indiener meenemen in de nadere integrale afweging en uitwerking die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0162	7	7. Geen woningbouw ten koste van structureel economisch verlies Transformatie van bestaande werklocaties naar wonen en gemengde functies kan onderdeel zijn van stedelijke ontwikkeling, maar mag niet leiden tot structureel verlies van bedrijfsruimte en milieuruimte zonder vervangende mogelijkheden. Bedrijven die moeten verplaatsen moeten tijdig perspectief krijgen. Verzoek aan de provincie: hanteer als uitgangspunt dat verlies van relevante bedrijfsruimte en milieuruimte door transformatie tijdig wordt gecompenseerd, bij voorkeur binnen de betreffende gemeente en waar dat aantoonbaar niet mogelijk is binnen Noord-Kennemerland. Nieuwe gevoelige functies mogen bovendien niet leiden tot onevenredige aantasting van bestaande, vergunde operationele mogelijkheden van bedrijven.	Zoals aangegeven in de omgevingsvisie (paragraaf 6.13, was 5.15) zetten wij in op het beschermen van bestaande bedrijventerreinen, met extra aandacht voor locaties met hogere milieuzonering zoals de Boekelermeer. Daarom verkennen wij de mogelijkheid om compensatie van de economische functie te verplichten bij verlies aan bedrijventerreinen of delen daarvan en afspraken daarover vast te leggen in de verplichte regionale afspraken. Wij zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0162	8	8. Bereikbaarheid is een voorwaarde voor ontwikkeling Noord-Kennemerland kan niet fors groeien in inwoners, arbeidsplaatsen en economische activiteit zonder dat ook de bereikbaarheid meegroeit. Mobiliteitsinfrastructuur mag daarom niet uitsluitend als beperkende randvoorwaarde worden beschouwd; gewenste ruimtelijke en economische ontwikkeling moet mede aanleiding zijn om te investeren. Voor de regio vraagt dit om een samenhangende langetermijnagenda met onder meer De Ruit rond Alkmaar, verbeteringen aan N242 en N9, de verbinding N504-N9, de bereikbaarheid en verdere oostelijke ontsluiting van Boekelermeer via de Kanaalweg naar de N244, de A9-aansluiting Heiloo/Boekelermeer, de N203 Uitgeest-Limmen/Castricum en hoogwaardig en voldoende frequent spoor op de corridor Alkmaar-Zaandam-Amsterdam. Voor Castricum vraagt ONK expliciet om behoud van een volwaardige stationsfunctie en een goede inpassing van het Programma Hoogfrequent Spoor. Voor de goederenbereikbaarheid vraagt ONK daarnaast expliciet aandacht voor de West-Oostverbinding A8-A9 en duidelijkheid over de langetermijnrol daarvan in het regionale netwerk. Boekelermeer moet duurzaam geschikt blijven voor 24/7-vrachtbereikbaarheid. Nieuwe gevoelige functies mogen niet leiden tot onevenredige aantasting van bestaande, vergunde operationele mogelijkheden van bedrijven, waaronder vrachtbewegingen, geluidruimte, vroege vertrektijden en nachtelijke bedrijfsvoering.	Wij erkennen het belang van de regionale bereikbaarheid van regio Alkmaar. We zetten ons gezamenlijk met onze partners hiervoor in.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0162	9	9. Energie-infrastructuur en netcongestie ONK onderschrijft clustering van grote energievragers bij geschikte energieknooppunten. Tegelijkertijd mag huidige netcongestie niet bepalen waar gedurende tientallen jaren economische ontwikkeling onmogelijk wordt. Gewenste economische ontwikkelingen moeten mede sturend zijn voor uitbreiding en prioritering van energie-infrastructuur. Naast netuitbreiding moeten lokale en collectieve oplossingen zoals energiehubs, opslag, slimme sturing en lokale energie-uitwisseling maximaal worden gefaciliteerd. Bij de prioritering van netcapaciteit en lokale oplossingen moet nadrukkelijk ook de verduurzaming van bestaande bedrijven worden meegenomen. Voor de logistieke sector betekent dit onder meer voldoende vermogen en laadinfrastructuur voor elektrische vrachtwagens en zwaar vervoer.	Het uitgangspunt van deze Omgevingsvisie is dat het energiesysteem sturend wordt voor ontwikkelingen. Locale en collectieve oplossingen maken inderdaad onderdeel uit van dit nieuwe systeem. Ook de verduurzaming van bestaande bedrijven wordt in het nieuwe energiesysteem meegenomen. Deze visie is meer op hoofdlijnen. In onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld zullen wij samen met gemeenten en andere stakeholders het toekomstig energiesysteem gedetailleerder en gebiedsgericht uitwerken.
ZW_0162	10	10. Datacentra: alleen waar regionale meerwaarde en draagkracht aantoonbaar zijn Datacentra kunnen een rol spelen in de digitale economie, maar kennen potentieel een groot beslag op elektriciteitscapaciteit, fysieke ruimte, water en infrastructuur. In een regio waar netcapaciteit en bedrijfsruimte schaars zijn, is een expliciete afweging noodzakelijk. ONK vraagt de provincie daarom om datacentra niet uitsluitend op projectniveau te beoordelen, maar een helder regionaal afwegingskader te hanteren. Vestiging of uitbreiding moet aantoonbare regionale economische meerwaarde hebben, passen bij beschikbare en toekomstige energie- en watercapaciteit en niet onevenredig concurreren met verduurzaming, woningbouw of reguliere bedrijvigheid. Restwarmte, landschappelijke inpassing en efficiënt ruimtegebruik moeten onderdeel zijn van die afweging.	Zoals omschreven in de Omgevingsvisie houden we rekening met ruimte voor datacenters binnen de bestaande clusters en hebben we een provinciale Datacenterstrategie opgesteld waarin een goede afweging van voor- en nadelen centraal staat. Met de regels van onze Omgevingsverordening en de vastgestelde richtlijn duurzame vestigingsvoorwaarden datacenters Noord-Holland wordt gestuurd op verdere verduurzaming van de sector. Wij zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0162	11	11. Defensie: nationaal belang vraagt om tijdige regionale afweging en compensatie ONK erkent het nationale en maatschappelijke belang van Defensie en de mogelijkheid dat de komende jaren extra ruimte nodig is voor defensieactiviteiten en ondersteunende infrastructuur. Tegelijk kunnen dergelijke claims grote effecten hebben op beschikbare bedrijfsruimte, bereikbaarheid, energie, water, milieuruimte en andere regionale ontwikkelopgaven. ONK vraagt de provincie om nieuwe defensieclaims vroegtijdig met gemeenten en georganiseerde ondernemers in Noord-Kennemerland af te stemmen, alternatieven en cumulatieve effecten transparant te beoordelen en waar economische ontwikkelruimte verloren gaat passende compensatie of vervangende ruimte te organiseren. Defensiebelangen mogen niet impliciet alle andere regionale economische belangen verdringen.	In het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) is aangegeven voor welke activiteiten hoeveel (en waar) extra ruimte wordt gezocht. Hierop hebben provincie en gemeneten gezamenlijk gereageerd. De strekking daarvan is dat we de urgentie van de uitbreiding begrijpen, maar dat we aandacht vragen voor de andere ruimtelijke belangen en opgaven in onze provincie. De effecten van de activiteiten zijn inzichtelijk gemaakt in het plan MER bij het NPRD. We zullen samen met de gemeenten betrokken worden bij de uitvoering van deze activiteiten door defensie. Zodra zich nieuwe defensieclaims aandienen, zullen wij daar ook over in gesprek gaan met Defensie (en gemeenten).
ZW_0162	12	12. Water, bodem, gezondheid en omgevingskwaliteit: integraal en proportioneel ONK onderschrijft het belang van waterveiligheid, klimaatadaptatie, gezondheid, natuur en een goede leefomgeving. Onze zorg betreft de stapeling van afzonderlijke afwegingsprincipes en bovenwettelijke ambities. Verzoek aan de provincie: werk met één transparante integrale afweging, vooraf kenbare criteria, proportionaliteit en gebiedsgericht maatwerk. Wettelijke normen vormen het vertrekpunt; aanvullende ambities mogen niet via onduidelijke open normen tot feitelijke uitsluitingsgronden leiden.	We vinden het belangrijk te werken aan een toekomstbestendig Noord-Holland. Het afwegingskader en de aanvullende onderdelen die we aangeven in de visie dragen daaraan bij.
ZW_0162	13	13. Onderwijs, talent en regionale voorzieningen Een duurzame economische ontwikkeling van Noord-Kennemerland vraagt voldoende talent, een sterke aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en bereikbare regionale voorzieningen. De centrumfuncties van Alkmaar en Dijk en Waard, de kernen en dorpscentra in de regio en de verbindingen met kennis- en innovatieclusters elders in Noord-Holland Noord, waaronder Petten, zijn daarbij van betekenis voor de gehele regio. Verzoek aan de provincie: verbind ruimtelijk-economisch beleid expliciet aan onderwijs, talentontwikkeling, tekortsectoren zoals techniek, energie en digitalisering, stedelijke en regionale voorzieningen, levendige dorps- en stadscentra en de bezoekerseconomie.	Wij richten ons met de Omgevingsvisie op een zorgvuldige ruimtelijke inrichting en op het versterken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor wonen, werken en voorzieningen. Vanwege de toenemende arbeidsmarktkrapte en vergrijzing zet de provincie in op economische activiteiten met een hogere arbeidsproductiviteit. Dit betekent slimmer, efficiënter en innovatiever produceren. Bij nieuwe vestigingen en uitbreidingen kan de provincie beoordelen of een ontwikkeling past bij de regionale economie, beschikbare ruimte, energie-infrastructuur, bereikbaarheid en aanwezige kennis en vaardigheden. De provincie verbindt daarmee ruimtelijk-economisch beleid aan de door indiener genoemde aspecten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0162	14	14. Provinciaal sturen waar nodig, regionaal en lokaal beslissen waar mogelijk ONK ondersteunt regionale samenwerking en erkent dat bepaalde belangen provinciale sturing noodzakelijk maken. De Omgevingsvisie mag echter niet leiden tot onnodige provincialisering van reguliere economische vestigingsbeslissingen. Verzoek aan de provincie: pas het beginsel "lokaal wat kan, provinciaal wat moet" daadwerkelijk toe. Bindende provinciale regels zijn gerechtvaardigd bij een duidelijk provinciaal belang. Reguliere programmering en vestigingskeuzes blijven in beginsel lokaal en regionaal. Borg dat bij de uitwerking van economisch vestigingsbeleid, IPB-statussen, provinciale programma's en de Omgevingsverordening representatieve regionale én lokale ondernemersorganisaties vooraf worden geconsulteerd.	Onze sturingsfilosofie bij de Omgevingsvisie is als volgt. Het benoemen van een provinciaal belang betekent niet automatisch dat wij ingrijpen. Wij doen dat alleen wanneer dat nodig is en wanneer samenwerking of gemeentelijk handelen niet doelmatig of doeltreffend is. Daarbij werken wij volgens drie uitgangspunten: wij handelen vanwege subsidiariteit (decentraal wat kan, provinciaal wat moet), proportionaliteit (niet meer ingrijpen dan nodig) en voorspelbaarheid (heldere kaders vooraf). Zoals indiener aangeeft blijven reguliere programmering en vestigingskeuzes in beginsel lokaal en regionaal. En bij de uitwerking van economisch beleid en regelgeving worden ondernemersorganisaties betrokken. Wij zien dan ook geen aanleiding om op basis van deze zienswijze de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0162	15	15. Concrete wijzigingsverzoeken Onder dit punt worden concrete wijzigingsverzoeken voor bepaalde passages adhv paginanummers en onderwerp meegegeven. Open hiervoor de originele zienswijze.	Wij danken indiener voor de concrete wijzigingssuggesties. Bij de beantwoording van de onderdelen 1 t/m 14 zijn bepaalde thema's aan de orde gekomen.
ZW_0162	16	16. Doorwerking en juridische borging De Omgevingsvisie is in beginsel zelfbindend voor de provincie en legt niet rechtstreeks nieuwe verplichtingen op aan individuele ondernemers. De betekenis voor bedrijven ontstaat vooral bij de latere uitwerking in provinciale programma's en de Omgevingsverordening. Juist daarom vraagt ONK nu om heldere waarborgen: de keuzes in deze visie kunnen later doorwerken in vergunningen, uitbreidingsmogelijkheden, gemeentelijke ruimtelijke besluiten en het vestigingsbeleid. ONK vraagt daarom dat de hierboven geformuleerde economische waarborgen herkenbaar in de definitieve Omgevingsvisie worden opgenomen en dat representatieve regionale én lokale ondernemersorganisaties bij de verdere juridische en programmatische uitwerking vooraf worden betrokken.	Terecht geeft indiener aan dat de Omgevingsvisie zelfbindend is en dat uitwerking en doorwerking volgt in programma's en Omgevingsverordening. In die uitwerkingsstappen zullen partners betrokken worden en zijn er in het geval van de Omgevingsverordening inspraakmogelijkheden.
ZW_0162	17	17. Slot ONK wil constructief samenwerken aan een Noord-Holland dat in 2050 leefbaar, duurzaam én economisch sterk is. Economische ontwikkeling kan daarbij niet uitsluitend de functie zijn waarop andere ruimtelijke claims worden afgewenteld. De transities op het gebied van woningbouw, klimaat, energie, digitalisering, Defensie en mobiliteit zijn alleen uitvoerbaar met een sterke productieve én brede economie, voldoende investeringsvermogen en ondernemers die in NoordKennemerland perspectief houden om te investeren, te groeien en werkgelegenheid te creëren. Wij vragen de provincie daarom niet alleen scherper te formuleren onder welke voorwaarden economische ontwikkeling mogelijk is, maar ook vast te leggen waar en hoe economische ontwikkeling actief mogelijk wordt gemaakt. Daarbij vragen wij om een evenwichtige benadering van regionale clusters, lokale bedrijventerreinen, dorps- en stadscentra en de bezoekerseconomie.	Indiener vraagt om nadere uitwerking van de richtlijnen en gebiedsgerichte uitwerking, de Omgevingsvisie is daar niet de juiste plek voor. Dit zullen wij verder uitwerken in een Programma Economie.
ZW_0163	1	Wij verzoeken u een aantal haalbaarheidsstudies te doen.	Wij danken indiener voor de gegeven aandachtspunten, die we in het navolgende zullen beantwoorden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0163	2	Verhoging van het grondwaterpeil heeft effect op het oppervlaktewater. Er komt onder anderen meer water in de sloten en meer water in de polder het Wormer- en Jisperveld. Op basis van onze ervaringen tot nu toe neemt de kans op wateroverlast niet toe, maar is er met zekerheid meer wateroverlast. Bij Zuidwesten wind wordt het water uit de polder naar ons (en andere dijkbewoners) toe gestuwd. Voor ons en andere dijkbewoners betekent dit, dat het water bij storm of harde wind uit het zuidwesten het land op wordt gestuwd. Het land en de huizen lopen onder water, zeker bij een toename van de hoeveelheid water in de polder als gevolg van een hogere grondwaterstand. Het is onmogelijk om het peil te verhogen zonder dat huizen onder water lopen. Ter illustratie bijgaand fotoblad van recente overstromingen uit februari 2022, met onderbemaling en het huidige waterpeil. Het lijdt geen twijfel: met verhoging van het grondwaterpeil staat het water bij ons in huis en bij de dieren in de stal. Daarnaast zal voor zowel het beheer van het natuurland en de landbouwgrond, maar ook met het oog op de wateroverlast voor huizen, de onderbemaling moeten blijven bestaan. Wij begrijpen niet, hoe de provincie heeft vastgesteld dat het zonder kan. Het duurt ongeveer 1 a 2 weken voordat het water is afgevoerd met onderbemaling, waarna het leven in de bodem en op het land start met herstel. Dit water blijft op het land staan als de onderbemaling wordt uitgefaseerd. Het bodemleven van land, dat onder water staat verzuipt. Dit bodemleven gaat kapot. Wat doet dit met de biodiversiteit, de landschappelijke en natuurwaardes? Kunt u toelichten hoe u bent gekomen tot een visie waarin u denkt dat de onderbemaling uitgefaseerd kan worden? Kunt u aangeven hoe het landschap eruit ziet (uw visie) als de onderbemaling is uitgefaseerd en regelmatig lang onder water staat? Als gevolg van klimaatverandering komen extremen steeds vaker voor. Drijvende eieren van de weidevogels zijn dan ook uiteraard aan de orde.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het onderwerp wateroverlast.
ZW_0163	3	Op dit moment zijn er zeldzame en bedreigde flora en fauna, die als gevolg van vernatting zullen verdwijnen. Wij verzoeken u onafhankelijk, ecologisch onderzoek te doen naar deze soorten en wat de gevolgen zijn voor deze soorten.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0163	4	Bloemrijke, kruidenrijke graslanden hebben een grote waarde voor de biodiversiteit. Het veenweidegebied is daardoor het thuis van vele insecten. De rol van vee is hierin onmisbaar. Zij beheren mede het gebied. Met de insecten gaat het niet goed. De veehouders in het veenweidegebied leveren een grote bijdrage aan het op peil houden en de toename van het aantal insecten. Als gevolg van vernatting verandert de begroeiing. Deze wordt ruiger, met meer zegges, pitrus, en andere ruige planten. De bloemrijke, kruidenrijke graslanden zullen verdwijnen, en daarmee het thuis van de insecten. Het meeste vee eet de ruige begroeiing niet of nauwelijks, zoals zegges en pitrus, en daarnaast bieden ze het dier weinig voeding en mineralen, die de gezondheid van de dieren ondersteunen. Dit doen de volgende kruiden wel: weegbree, veldzuring, boterbloemen, pinkster- en koekoeksbloemen, fluitenkruid, paardenbloem, hondsdraf (een mooie vroegbloeier voor bijen), veenwortel, etc. De bloemrijke, kruidenrijke graslanden en de dieren die erin leven, waaronder vele insecten, hebben ook een stem en hebben grote ecologische waarde, waar we geen afscheid van zouden moeten willen nemen. Een consequentie van vernatting is het feit, dat het beheer van zowel landbouwgrond als natuurland met vee moeilijk, zo niet onmogelijk, zal worden. Naast een veranderende begroeiing zorgt de nattigheid voor dierziektes, zoals leverbot- en maagdarminfecties. Daarnaast kunnen de dieren minder lang buiten, wat een (ongewenst) langere stalperiode tot gevolg heeft. Als vee verdwijnt, verschraalt het land en wordt het niet meer bemest. De visie op bemesting is veranderd, ook bij natuurorganisaties en ecologen. Lichte bemesting is een onderdeel van het instandhoudingsbeleid van (kruidenrijke, bloemrijke) graslanden, omdat dit het bodemleven stimuleert. Er zijn inmiddels vele voorbeelden van landerijen, die niet vooruit gaan, maar achteruit in biodiversiteit als het vee verdwijnt. Het beheren van de landbouwgrond en het natuurland wordt duurder, omdat het land minder makkelijk be(t)reden kan worden. Daar is meer specifiek, minder gangbaar, materieel voor nodig is en het beheer vergt meer handwerk. De huidige natuurbeheervergoeding is een onkostenvergoeding. Deze dekt hooguit de kosten en levert de beheerder geen boterham of beloning voor het beheer.	In het veengebied kan vernatting helpen om de veenafbraak te vertragen (belangrijk voor klimaatdoelen en waterkwaliteit) en de gronden meer geschikt te maken voor weidevogels, overigens zijn er ook belangrijke waarden in kruiden- en faunarijke graslanden te vinden. In meer natte gebieden komen ook insecten voor.
ZW_0163	5	Het huidige veenweidegebied heeft een grote cultuurhistorische waarde. De visie gaat hieraan voorbij.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. De cultuurhistorische waarde is hierbij een van de gebiedskenmerken.
ZW_0163	6	Op dit moment wordt land met als hoofdfunctie natuur beheert als vochtig weidevogelgrasland N13.01. Deze functie blijft van kracht, en kan niet eenzijdig worden gewijzigd. Daarnaast komt het beheer met vee tegemoet aan de doelstellingen van het Natura2000-gebied. Wij hebben onze bedrijfsvoering hierop afgestemd. Voor vochtig weidevogelgrasland wordt uitgegaan van een peil van 20 tot 40 cm beneden maaiveld, en is daarmee al vernat, conform vergunning en conform de doelstelling en afspraak met provincie Noord-Holland. Op basis van het huidige beleid en de huidige doelen hebben wij ons bedrijfsmodel met zorg samengesteld, geïnvesteerd en ten uitvoer gebracht. Wijzigingen van het grondwaterpeil, het beheer en het houden van vee hebben grote invloed op ons bedrijfsmodel. Het concrete perspectief voor ons is ons onduidelijk. Ondanks vernatting zal het veen blijven inklinken. Dit stopt niet door vernatting. Welke verschillende onderzoeken zijn gedaan in de praktijk in de gebieden, die uw visie behelst en welke uitkomsten liggen ten grondslag aan uw visie? Omdat er grote verschillen zijn, vergt uw visie een maatwerkaanpak per polder en waar nodig kleinere deelgebieden binnen deze polders. Hoe zit het met methodes, die inklinking en veenoxidatie tegengaan, zoals onderwaterdrainage?	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie.
ZW_0163	7	In de toekomst wilt u meer water van buiten de polder Wormer- en Jisperveld aanvoeren. Het water dat (op dit moment) wordt ingelaten, is niet schoon. Hoe gaat dit in de toekomst? Wordt dit gezuiverd?	Zie ons antwoord op onderdeel 5 van deze zienswijze (ZW_0163)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0163	8	Voor wat de waterkwaliteit betreft kan een rijk ecologisch leven in de wateren van het veenweidegebied zoals het Wormer- en Jisperveld veel brengen. De inheemse planten- en diersoorten zorgen voor waterzuivering. De verantwoordelijkheid om dit tijdig veilig te stellen is niet genomen. Heel veel rietdergen zijn verdwenen, evenals veel water- en oeverplanten. Daarvoor in de plaats is een troebel water ontstaan, waar belangrijke dieren en planten niet meer kunnen leven. Dit is het gevolg van te veel baggeren, waardoor sloten afkalven, maar ook het gevolg van de Amerikaanse rivierkreeft die zich in grote getalen uitbreidt. Dit zijn slechts twee oorzaken van een sterk teruglopend natuurlijk herstelvermogen van de waterkwaliteit. Wij verzoeken u prioriteit te geven aan het bestrijden van de Amerikaanse rivierkreeft. Iets wat twintig jaar geleden al had moeten gebeuren en zeer desastreuze gevolgen heeft voor de waterkwaliteit, de soortenrijke slootkanten en alle flora en fauna in en langs het water	De bestrijding van de Amerikaanse rivierkreeft ligt niet bij de provincie maar bij de waterbeheerders. We onderschrijven overigens uw bezorgdheid over de gevolgen van de aanwezigheid van de rivierkreeft voor de waterkwaliteit. In het Regionaal water- en Bodemprogramma gaan we nader in op de bedreigingen voor waterkwaliteit.
ZW_0163	9	Hoeveel uitstoot gaat er gemoeid met een groei van de bevolking van 500.000, alsmede de komst van energievragende datacentres en de toename van de omvang van steden, waarvoor waterberging gezocht wordt? Is daar een onderzoeksrapport van, voor de langere termijn? Een klimaatneutrale provincie met netto NUL broeikasgassen is niet haalbaar en geen realistisch doel. Een utopie in combinatie met bevolkingsgroei, uitbreiding van steden en de komst van datacentra in hetzelfde document.	Er wordt gewerkt aan Energiebeelden die een indicatie geven van de toekomstige energievraag. In de landelijke en provinciale Klimaat- en energieverkenningen (KEV) worden prognoses opgesteld op basis van de verwachte groei van energievraag, waardoor de toekomstige CO2-uitstoot daarvan ook opgenomen is in deze prognoses. De landelijke KEV is 15 september 2026 openbaar geworden, de provinciale KEV wordt in maart 2027 verwacht en baseert zich op de landelijke cijfers. Bevolkingsgroei wordt daarin meegenomen. Het klimaatdoel van netto nul houdt in dat de broeikasgasuitstoot die er dan nog is wordt gecompenseerd of opgevangen.
ZW_0163	10	Helaas wordt uit de omgevingsvisie duidelijk, dat steden prioriteit hebben en leidend zijn boven de natuur- en landschapswaarden, en de biodiversiteit, op het platteland. Uit uw reactie op deze zienswijze hopen wij te lezen dat wij dit mis hebben.	Dit is geenszins de insteek van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie kent een integrale benadering en afwegingskader waar landschap en natuur onderdeel van zijn.
ZW_0163	11	Wij hadden graag gezien, dat de ontwerp-omgevingsvisie samen met degenen die het land beheren wordt geschreven. Wij zien het als een taak van de provincie om de belanghebbenden proactief, via verschillende kanalen, te betrekken bij het maken van de ontwerp-omgevingsvisie, op een niveau hoger dan alleen inspraak. Het merendeel van de landeigenaren, die natuur- en landbouwgrond in eigendom hebben en/of beheren in het Wormer- en Jisperveld, hebben zich verenigd in een beheercollectief, dat honderden hectares representeert. Dit biedt u de mogelijkheid in gesprek te gaan met het collectief over de toekomst van het gebied. U gaat per slot van rekening zelf de landerijen niet beheren, dus is het in onze ogen logisch de beheerders op voorhand te betrekken en de omgevingsvisie samen met de beheerders vorm te geven.	Bij het opstellen van de Omgevingsvisie is een uitgebreid participatieproces doorlopen waarin met vele stakeholders is gesproken. De verantwoording daarvan is te vinden in twee publicaties die op onze website raadpleegbaar zijn.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	1	Op maandag 15 juni hebben we uw ontwerp-Omgevingsvisie in goede orde ontvangen en we bieden u graag onze complimenten aan. Wat betreft een aantal thema's zijn we zonder meer positief over het perspectief dat u schetst voor de provincie en daarmee onze gemeente. We herkennen ons in de centrale thema's en leidende principes als zorgvuldig ruimtegebruik, clusteren langs huidige infrastructuren, meervoudig ruimtegebruik en zoveel mogelijk binnenstedelijk bouwen. We ondersteunen uw aandacht voor volkshuisvesting, groen en ruimtelijke kwaliteit (waaronder erfgoed). Verder zijn we blij dat 'water en bodem sturend' sterker is verankerd. Op een aantal punten zijn we echter kritisch. Het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam maakt via deze brief daarom, naast de (reguliere) ambtelijke en bestuurlijke contacten die we met elkaar hebben om bepaalde zaken te bespreken, gebruik van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen. We werken gezamenlijk met u aan 'complete steden' met voldoende maatschappelijke voorzieningen, zoals zorg, onderwijs, groen, sport en afvalinzameling. In deze brief staan we stil bij een aantal voorwaarden voor bouwen van 'complete steden' die richting uw definitieve Omgevingsvisie volgens ons nog enige aandacht vergen: 1. De paragraaf over het Westelijk Havengebied en invulling van het Industriegebied van Provinciaal Belang (IPB) schept in de huidige vorm onduidelijkheid over de ontwikkelingsmogelijkheden voor Haven-Stad. We maken ons naar aanleiding hiervan grote zorgen over de realisatiemogelijkheden van de eerder gemaakte afspraken over woningbouwaantallen en arbeidsplaatsen. 2. Het afstappen van het principe 'eerst bewegen, dan bouwen' lijkt ons riskant, aangezien dit feitelijk al jarenlang gebeurt en het absorptievermogen van onze infrastructuur nagenoeg is bereikt. 3. Het behoud- en de realisatie van ruimte voor werken ontbreekt als belangrijke provinciale opgave, terwijl betaalbaarheid van werkruimte onder druk staat. Via de ambtelijke routering delen we separaat nog een bijlage met meer gedetailleerde zienswijzen. Dat betreft in meer detail bovenstaande punten, maar ook bij de onderwerpen energie, groen en 'water en bodem sturend' hebben we de nodige vragen en opmerkingen over de uitwerking. Op deze laatste thema's spreken we overigens onze waardering uit voor de koers die de provincie kiest. De kern van onze zorg betreft de onderstaande punten.	We bedanken indiener voor de geuite complimenten en gaan in op de afzonderlijke vragen en suggesties.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	2	1. Industriegebied van Provinciaal Belang De ontwikkeling van Haven-Stad is cruciaal voor het realiseren van de woningbouwopgave in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In de Woondeal MRA (2023) zijn afspraken gemaakt om circa 70.000 woningen en 77.500 arbeidsplaatsen voor in totaal ongeveer 125.000 inwoners te realiseren. We lezen in uw Omgevingsvisie onvoldoende terug hoe u hiervoor de nodige (milieu)ruimte behoudt dan wel creëert. In het bijzonder in paragraaf 6.7, zien we uitspraken staan die – ook voor onze partners – zonder context vragen zouden kunnen oproepen over de ontwikkelingsmogelijkheden van Haven-Stad. Beleidscontext In het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied (2023) is samen met onder andere de buurgemeenten Zaanstad, Haarlemmermeer, het Rijk en de provincie vastgelegd dat wordt gestuurd op vestiging van de zwaardere industrie aan de westzijde van het havengebied (ten westen van de A10). Dit sluit aan bij de toekomstige behoefte aan milieuruimte voor de energietransitie en circulaire economie. Aan de oostzijde van het havengebied (ten oosten van de A10) wordt Haven-Stad stapsgewijs ontwikkeld. Dit is daarna ook zo vastgelegd in de (in 2025 geactualiseerde) Omgevingsvisie Amsterdam 2050. Op de bijbehorende visiekaart is dit aangegeven met een zigzaglijn langs de A10 aan de oostzijde van het havengebied. Dit betekent dat bedrijven aan de oostkant van het havengebied rekening moeten houden met de nabijgelegen stedelijke woongebieden. Daarnaast wordt de snelheid van ontwikkelen en de stedenbouwkundige opzet van Haven-Stad afgestemd op de activiteiten van de haven. De teksten in de ontwerp-Omgevingsvisie geven echter te weinig rekenschap van de afspraken over de status van dit Transformatiegebied, waardoor ons inziens echt een onjuist beeld ontstaat. We gaan er in zijn algemeenheid vanuit dat de Omgevingsvisie lopende afspraken en processen respecteert en in ieder geval niet onmogelijk maakt, zoals bijvoorbeeld rondom Shipdock.	Wij hebben de opmerkingen over de erkenning van Haven-stad verduidelijkt. Daarnaast is het Transformatiegebied IPB toegevoegd, zodat visie en verordening in lijn met elkaar zijn.
ZW_0164	2a	a. Expliciete vermelding en uitleg Transformatiegebied We vragen u om het Transformatiegebied expliciet te noemen in uw Omgevingsvisie en de betekenis daarvan er in uit te werken, omdat de bindende regels in de Omgevingsverordening volgen uit de Omgevingsvisie (en niet andersom). Alleen dan wordt duidelijk dat er ruimte wordt gemaakt voor woningbouw in Haven-Stad. Daarnaast pleiten we ervoor om de term "afwegingsgebied Industrieterrein van Provinciaal Belang" op te nemen in plaats van "milieucontour IPB". De term "milieucontour" leidt tot verwarring, omdat deze suggereert dat het gebied onderdeel uitmaakt van het IPB, terwijl dit niet het geval is. Dit is belangrijk voor Amsterdam, omdat binnen de milieucontour van het IPB de bestaande milieugebruiksruimte van gevestigde bedrijven niet mag worden beperkt. Dit betekent dat vrijkomende milieuruimte niet kan worden gebruikt voor woningbouw. Deze benadering is daarmee niet in lijn met de Omgevingsverordening, waarin het gebied ten oosten van de A10 juist is aangewezen als Transformatiegebied IPB, waar de milieucategorie wél verlaagd mag worden en de milieucontouren via actief bronbeleid kunnen worden aangepast. Dit maakt het mogelijk om de milieubelasting te beperken en ruimte te geven aan woningbouw. b. Provinciaal belang ‘Wonen en werken in hoge dichtheden’ toevoegen Amsterdam stelt daarnaast voor om ‘wonen en werken in hoge dichtheden’ expliciet als zesde provinciaal belang op te nemen in paragraaf 6.7 over het Westelijk Havengebied. U benoemt binnenstedelijke verdichting expliciet als één van de centrale maatschappelijke opgaven voor Noord-Holland en gaat daarbij uit van een balans tussen economische ontwikkeling en leefbaarheid. In paragraaf 6.7 is deze balans niet herkenbaar, deze zien we graag duidelijker terugkomen. Juist de vernieuwing en verduurzaming van industrie biedt kansen om milieubelasting terug te dringen, ruimte efficiënter te benutten en economische functies beter in te passen in een stedelijke omgeving. Om die kansen daadwerkelijk te benutten is een integrale afweging nodig waarin ook wonen en werken in hoge dichtheden (intensiveren van werken als onderdeel van de economische opgave) hier expliciet als provinciaal belang wordt erkend.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	2b	c. Amsterdam vraagt provincie om partnerschap bij ontwikkeling Haven-Stad Ook roept Amsterdam de provincie Noord-Holland op om zich, gezien de gedeelde inzet op woningbouw, nadrukkelijk als partner op te blijven stellen in de ontwikkeling van Haven-Stad, zowel in lopende gesprekken met het Rijk, het havenbedrijf en industriële bedrijven als bij de verdere uitwerking van uw Omgevingsvisie. We hebben dat partnerschap echt nodig, want de provincie heeft een bepalende rol bij het uitwerken van het actieve bronbeleid en het inwaarts zoneren. Zonder een heldere uitwerking door de provincie zullen de woningaantallen in HavenStad waar met het Rijk afspraken over zijn gemaakt niet kunnen worden behaald. Ondanks dat beide principes al langer worden gehanteerd binnen het Noordzeekanaalgebied (NZKG), blijkt realisatie complex vanwege conflicterende belangen van het havenbedrijf en industriële bedrijven. Nu de provincie kiest voor actief bronbeleid en inwaarts zoneren, wat we positief waarderen, mag worden verwacht dat zij ook verantwoordelijkheid neemt voor de uitvoering daarvan. Dat vraagt om een actieve rol richting havenbedrijf, bedrijven, medeoverheden en het Rijk om ruimtelijke herordening mogelijk te maken op locaties waar provinciale belangen rondom wonen, economie en leefomgeving met elkaar botsen. Dit vraagt om een concrete uitvoeringsagenda waarin inzichtelijk wordt gemaakt welke instrumenten de provincie wil inzetten om bronmaatregelen, functiemenging en ruimtelijke herordening daadwerkelijk mogelijk te maken. Daarbij verwachten we dat de provincie niet alleen toetst en kaders stelt, maar ook actief regie voert op locaties waar belangen met elkaar in spanning komen en de provincie medeverantwoordelijkheid draagt voor de oplossing.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze
ZW_0164	2c	d. Begrenzing van het IPB We lezen in uw ontwerp-Omgevingsvisie dat u de begrenzing van het IPB zal evalueren. Dit onderstreept dat niet alleen de begrenzing, maar ook de positionering van functies binnen het Westelijk Havengebied onderdeel blijft van de ruimtelijke afweging. Juist in een gebied waar woningbouw, havenontwikkeling, energietransitie en zware industrie samenkomen, achten we een integrale beschouwing van deze opgaven noodzakelijk. We hebben het ADM-terrein (50 hectare inclusief water) in het Westelijk Havengebied daarom al aangekocht om verplaatsing van industriële bedrijven uit Haven-Stad naar het Westelijk Havengebied mogelijk te maken. We hechten er zeer aan dat bij het onderzoek naar het uitbreiden van het IPB met de Achtersluispolder, dat de precieze impact op Haven-Stad inzichtelijk wordt gemaakt. Daarnaast is een integrale afweging van belang binnen de Zaan-IJ-corridor, in samenspraak met de buurgemeenten. Tegelijkertijd moet worden bezien of begrenzing van het IPB op andere plekken juist niet te ruim is. Er zijn namelijk nog lichte stedelijke bedrijventerreinen in het IPB aanwezig die niet geschikt zijn voor de (circulaire) economie die de provincie wil beschermen en welke nodig kunnen zijn voor de compensatie van de economische functie elders (via intensivering van bedrijventerreinen). Intensivering bedrijventerreinen en maatwerk binnen het IPB De provincie houdt vast aan de huidige begrenzing van het IPB en de onnodig beperkende regels die daarbij horen. Vooral in het gebied rondom Sloterdijk staat dit de intensivering van bedrijventerreinen in de weg. Het college vraagt de provincie om veel gerichter, en samen met de gemeente, te kijken waar nachtcultuur en andere stadsverzorgende functies gemengd kunnen worden met bedrijven. Dat hoeft de haven en de industrie niet te beperken en is voor Amsterdammers én de regio waardevol. In dat licht vragen we ook aandacht voor voldoende (recreatie)-ruimte voor festivals en evenementen, iets dat nog geen plek lijkt te hebben gekregen in uw Omgevingsvisie.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	3	2. Bereikbaarheid als randvoorwaarde voor sociaaleconomische balans en woningbouw In de ontwerp-Omgevingsvisie geeft u aan af te stappen van het 'eerst bewegen, dan bouwen' principe, om zo de woningbouw niet verder te vertragen. Daardoor voorziet u dat de mobiliteit in de provincie op korte termijn zal verslechteren. De context van niet-toereikende rijksmiddelen voor nieuwe infrastructuur is herkenbaar, maar nu als provincie hierin meegaan en bouwen bewust loskoppelen van bereikbaarheid lijkt ons riskant. Bovendien past dit niet bij de verantwoordelijkheid voor een 'goede ruimtelijke ordening'. Feitelijk wordt er al jaren gebouwd zonder nieuwe infrastructuur en het absorptievermogen in onze regio is nagenoeg bereikt. Hiermee doorgaan gaat schade toebrengen aan de bereikbaarheid van economische concentratiegebieden. Daarnaast zet bouwen zonder infrastructuur een evenwichtige meerkernige ontwikkeling in de MRA onnodig onder druk. Die ontstaat alleen als de ontwikkeling van de bevolking in de kernen gelijk opgaat met werkgelegenheid en woningen voor alle inkomensgroepen, waarbij de nabijheid die hierdoor ontstaat, de ruimtelijke randvoorwaarden versterkt voor passende economie, voorzieningen en duurzame mobiliteit. In zijn algemeenheid komt de sociaaleconomische disbalans in onze provincie tussen de verschillende deelregio's (en binnen steden) maar beperkt aan de orde. Qua woningbouw zou het niet alleen moeten gaan om de volumes, maar ook over de vraag voor wie we waar bouwen. Uw Omgevingsvisie beschrijft percentages sociaal in elke gemeente, maar gaat daarbij voorbij aan de bredere samenstelling van de gemeenten/regio's en wat daar (sociaaleconomisch) nodig is om gebieden en provincie met elkaar in balans te ontwikkelen.	De woningbouwopgave is op dit moment zo urgent dat het zo kan zijn dat de optimale bereikbaarheid nog niet is geregeld bij oplevering van een gebiedsontwikkeling. Onze ambitie blijft om die opgave voor mobiliteit bij een gebiedsontwikkeling wel in kaart te brengen en dit ook samen met de partners uit te voeren. Daarom werken we komend jaar samen binnen SBAB aan de update van het multimodaal toekomstbeeld.
ZW_0164	4	Schiphol De impact van omgevingshinder rondom Schiphol maakt het ingewikkeld om aan de gezamenlijke woningbouwopgave te voldoen. Het terugdringen en voorkomen van nieuwe geluidsbelastingcontouren is urgent en onontkoombaar. In de ontwerp-Omgevingsvisie gaat u uit van een gelijkblijvend aantal vliegbewegingen en het aantal af te handelen passagiers dat door grotere vliegtuigen toeneemt van circa 42 naar 65 miljoen. Schiphol is als internationale en multimodale hoofdknoop, van vlieg-, weg én spoorverkeer, belangrijk voor de internationale handelseconomie van Nederland en de MRA. Amsterdam vraagt echter om bij alle toekomstige ontwikkelingen van Schiphol het uitgangspunt mee te nemen: dat de geluidscontouren van Schiphol (verder) moeten krimpen, zodat er minder beperkingen zijn voor het bouwen van duizenden woningen. We verzoeken u daarnaast maximaal in te zetten op internationaal spoorvervoer als vervanging van vliegverkeer over korte afstanden. Dit versterkt meerzijdige ontwikkeling van de MRA langs de (inter)nationale stedelijke netwerken. Bovendien draagt dit niet alleen bij aan het welzijn en de welvaart in de MRA, maar in heel stedelijk Nederland. Daarnaast vragen we toelichting over de stelling dat het aantal gebieden voor windenergie beperkt gaat worden. We vertrouwen erop dat de Regionale Energiestrategieën (RES)-zoekgebieden voor wind en zon 2030 in stand blijven ook als we kijken naar de opgave na 2030 (vastgelegd in de RES). Dit is naast regio Schiphol ook van toepassing in het Westelijk Havengebied.	Wij herkennen de spanning tussen de belasting door Schiphol en de grote woningbouwopgave in de metropoolregio. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom expliciet opgenomen dat wij inzetten op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio en daarbij streven naar krimpende milieucontouren. Krimpende milieucontouren kunnen ruimte bieden voor andere maatschappelijke en ruimtelijke opgaven, waaronder woningbouw. Tegelijkertijd kiezen wij er vanuit gezondheid en ruimtelijke kwaliteit voor om eventueel vrijkomende milieuruimte niet automatisch volledig te benutten voor nieuwe geluidgevoelige functies. Ook is de beschrijving van de toekomstige ontwikkeling van Schiphol aangepast. De visie maakt onderscheid tussen het totale aantal passagiers en het aantal O&D-passagiers dat daadwerkelijk van en naar de luchthaven reist. Tevens is verduidelijkt dat een mogelijke groei van het aantal passagiers niet betekent dat verdere ontwikkeling van Schiphol als een autonome of vanzelfsprekende ontwikkeling wordt beschouwd. De door Amsterdam genoemde circa 42 miljoen O&D-passagiers in 2025 wordt daarbij geactualiseerd naar circa 43,6 miljoen. Wij onderschrijven daarnaast het belang van internationaal spoorvervoer als onderdeel van de internationale bereikbaarheid van de metropoolregio en als alternatief voor vliegreizen op korte en middellange afstanden binnen Europa. Ook het Rijk hanteert internationaal spoor als duurzaam alternatief voor auto en vliegtuig op deze afstanden. De Schipholtekst is op dit punt aangevuld. Het onderdeel van de zienswijze over de RES-zoekgebieden en het aantal gebieden voor windenergie heeft betrekking op het provinciale energiebeleid en niet specifiek op de gebiedsgerichte Schipholtekst. Dit wordt daarom betrokken bij de beantwoording van de zienswijzen over energie en leidt niet tot een aanvullende wijziging in de paragraaf over Schiphol.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	5	3. Ruimte voor (betaalbare) werklocaties Een onderdeel van 'complete steden' is ook voldoende (nabije) ruimte voor economie. Echter ontbreekt het behoud en de realisatie van ruimte voor werken (niet zijnde de havenindustrie) momenteel in paragraaf 2.3 als één van de 20 belangrijke opgaven waar de provincie aan werkt. Dat de betaalbaarheid van werkruimte onder druk staat, zouden we in uw Omgevingsvisie graag duidelijker zien terugkomen. Binnen de MRA richten we ons op drie centrale pijlers, waarvoor we actief de ruimtelijke randvoorwaarden creëren om bedrijven in deze sectoren te faciliteren: Technologie & Digitalisering, Life Sciences & Health en Industrie & Circulaire Economie. Het is positief dat het beschermen van voldoende (milieu)ruimte voor circulaire economie een duidelijke plek heeft gekregen in uw Omgevingsvisie. En ook wat betreft de ontwikkeling van bedrijventerreinen sluit de provinciale ambitie voor intensivering, verdichting en het mengen van bedrijven in lichte milieucategorieën met wonen in principe goed aan op onze Amsterdamse bedrijventerreinenstrategie. Echter, betreffende de nader uit te werken compensatie van economische functies bij verlies aan bedrijventerrein buiten het IPB, benadrukken we dat een compensatie van letterlijke vierkante meters onhaalbaar is voor Amsterdam. Ook gaan we ervanuit dat u met het 'beschermen van bedrijventerreinen' doelt op bestaande terreinen en niet op de terreinen die al eerder zijn aangewezen als transformatielocatie.	De door indiener genoemde inzet op behoud en realisatie van ruimte voor werken komt als nadere uitwerking van hoofdstuk 2 terug in onder andere paragraaf 6.13 (was 5.15).
ZW_0164	5a	Afsluitend Concluderend vereisen de bovengenoemde randvoorwaarden voor het bouwen van 'complete steden' wat Amsterdam betreft nog enige aandacht. We hopen dat de opmerkingen helpen om uw Omgevingsvisie nog een verbeterslag toe te dienen en zijn te zijner tijd benieuwd naar uw reactie op onze vragen en opmerkingen. Dit kan overigens ook via de lopende gesprekken en gremia waarbinnen we als medeoverheden al nauw samenwerken. In het bijzonder spreken we graag verder over de invulling van het IPB in relatie tot Haven-Stad. Door deze zienswijze te honoreren en samen te werken aan een evenwichtige invulling – met expliciete erkenning van het Transformatiegebied Haven-Stad en wonen en werken in hoge dichtheden als provinciaal belang – kan de realisatie van circa 70.000 woningen en 77.500 arbeidsplaatsen worden versneld, ten gunste van de hele MRA. We wensen u veel succes bij de verdere uitwerking richting uw definitieve nieuwe Omgevingsvisie.	Wij danken indiener nogmaals voor de zienswijze. In het bijzonder voor de uitvoerige en gedetailleerde bijlage met opmerkingen over de Omgevingsvisie. Daar waar mogelijk hebben wij er ons voordeel mee gedaan.
ZW_0164	5b	Bijlage zienswijze ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland Deze bijlage maakt onderdeel uit van de zienswijze d.d. 28 augustus ondertekend door wethouder Scholtes namens het college van burgemeester en wethouders van Amsterdam, geadresseerd aan gedeputeerde Esther Rommel. Het betreft meer gedetailleerde opmerkingen, vragen en feitelijke onjuistheden, gerangschikt per (deel)-hoofdstuk van de ontwerp-Omgevingsvisie.	Zie ons antwoord op onderdeel 5a van deze zienswijze. Onze beantwoording op nagenoeg alle onderdelen volgt hierna.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	6	Perspectief voor Noord-Holland Op p.6 staat 'Naar de toekomst toe, zien we een provincie voor ons waar je in 2050 nog steeds kan kiezen waar je wilt wonen, in een sterk stedelijke leefomgeving of in de rust en ruimte in een dorp. Dat kan, omdat er genoeg betaalbare en passende woningen zijn voor iedereen.' Als dit echt een uitgangspunt is, betekent dat echt wat voor de eisen die daarmee gesteld worden aan de woningbouw en ruimtelijke inrichting. De basisveiligheidsniveaus Klimaatbestendige nieuwbouw, maar bijvoorbeeld ook de Doelvoorschriften voor vitale en kwetsbare systemen kunnen dan op geen enkele manier vrijblijvend zijn en zullen met de tijd zelfs nog verder moeten worden aangescherpt. Dit zorgt mogelijk voor een conflict tussen 'genoeg', 'betaalbaar' en 'passend' en dat dilemma zien wij niet overal in uw omgevingsvisie duidelijk terugkomen. Ook staat er 'we geven prioriteit aan het bouwen van voldoende en betaalbare woningen'. Als we alleen focussen op voldoende en betaalbaar, verliezen we andere opgaven uit het zicht. Later wordt hier wel uitwerking aan gegeven, maar in beginsel ligt toch de nadrukkelijke focus op snel woningen bouwen zonder ook echt die situatie in 2050 en verder vóór ons te zien met de uitdagingen die daarmee gepaard gaan. Verder mist er een notie over het streven naar complete steden en dorpen met vitale buurten en wijken in het kader van de toekomstbestendigheid en leefbaarheid van de provincie. Het gaat niet alleen om woningbouw, leefbaarheid gaat ook over het woonprogramma gelijk laten oplopen met het niet-woonprogramma (economisch en maatschappelijk – ook het minder renderende programma). We houden als Amsterdam vast aan het principe van bouwen van ‘complete steden’ met vitale buurten, ondanks dat de uitvoering complex is. We roepen u op om bij het versnellen van de woonopgave de afgesproken NOVEX-doelen van 'complete stad', 'evenwichtige meerkernige ontwikkeling' en een 'minder scheve woonwerkbalans', op zijn minst planologisch niet onmogelijk te maken en waar mogelijk daarop voor te bereiden en stapsgewijs naar toe te werken. Hierbij kan gedacht worden aan een strategische ladder complete steden en kernen als leidraad voor concrete planontwikkeling.	Wij onderschrijven het utigangspunt van complete steden en beschrijven in de visie op meerdere plekken onze inzet op het samen ontwikkelen van functies wonen, werken en voorzieningen (nabij OV-knooppunten). In 4.3 'Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren' gaan we hier dieper op in (in de nieuwe versie is de nummering gewijzigd, dit is nu 5.3 geworden). De uitgangspunten van dit perspectief komen overeen met (o.a.) de uitgangspunten van de NOVEX MRA voor complete steden, meerkernige ontwikkeling en minder scheve woon-werkbalans. Wij voegen hierin een extra zin toe om dit te verduidelijken. Verder onderschrijven wij dat het bij woningbouwontwikkeling van belang is om rekening te houden met klimaatadaptatie, water en bodemsysteem en toekomstbestendig ontwikkelen in het algemeen. De teksten in de paragraaf wonen zijn hierin nog iets verduidelijkt. De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. Zo hebben wij in onze afwegingsprincipes opgenomen: Woningbouw vindt voornamelijk binnenstedelijk plaats. Bij de locatiekeuze wordt rekening gehouden met het bodem- en watersysteem, beschikbare energie en mobiliteitsnetwerken en gezonde leefomgeving. Het provinciale belang is dat de woningen zoveel als mogelijk toekomstbestendig worden gebouwd: energiezuinig, klimaatbestendig, natuurinclusief en circulair, waarbij tevens rekening wordt gehouden met de betaalbaarheid en haalbaarheid van woningbouw.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	7	De staat van Noord-Holland: vertrekpunt en opgaven Positief dat de context van de provincie binnen Noordwest-Europese context hier vooraf nog wordt geschetst, net als in de Ontwerp-Nota Ruimte. Ontwikkelingen en opgaven waar we aan werken en hun context, p.25: Wij zien graag de opgave behoud en realisatie van ruimte voor werk duidelijker terugkomen in de Omgevingsvisie. Bestaande bedrijventerreinen worden getransformeerd en we verdichten binnenstedelijk, en we wijzen geen uitleglocaties meer aan. Dit zorgt voor nog meer schaarste met gevolgen voor de betaalbaarheid van werkruimte en zorgt voor uitsortering naar de meest renderende functies. Dit is van invloed op de toekomstbestendigheid en concurrentiekracht van de provincie. Deze notie zien we graag sterker terug in uw omgevingsvisie. *Grip krijgen op onze bodem, p.26* : Hier staat 'we richten ons daarbij op de drieslag robuuste bodems, bodemgezondheid en schone bodem, zoals ook opgenomen in de Bodemmonitoringsrichtlijn en de Natuurherstelverordening (Rijk)'. De term 'schone bodem' kan verwarring opleveren, omdat de richtlijn zich vooral richt op het beheer van bodems en het tegengaan van verontreiniging op specifieke locaties. *Alle benodigde woningen bouwen, p.29* : Betreft zin: 'dit vereist afstemming met en over energie- en mobiliteitsnetwerken en drinkwatervoorzieningen'. Tekstvoorstel is om toe te voegen 'én met de mogelijkheden die er zijn redenerende vanuit het water- en bodem systeem'. Daarnaastvoegen wij graag toe dat het woonprogramma gelijk moet oplopen met het niet-woonprogramma (economisch en maatschappelijk). Dit is in het belang van de toekomstbestendigheid en leefbaarheid van de steden, kernen en de provincie. Economie legt het nu af ten opzichte van woningbouw. *Verbeteren woon-werkbalans, p.30* : Op p. 30 staat 'De opgave is om de onbalans in woonwerkverkeer zoveel mogelijk tegen te gaan'. Het is mooi om dat luid en duidelijk te onderschrijven. We willen graag aandacht behouden voor de randvoorwaarden om ook in de toekomst gezonde en fijne leefomgevingen te borgen. Belangrijke punten hiervoor vinden wij: - Voorkom onnodige files en minder duurzame mobiliteit - Bouw allereerst binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten - Begin daar waar nog wel OV-capaciteit is (zie adviezen van paper Nabijheid van NS) - Stel buitenstedelijk bouwen zo lang mogelijk uit (en doe dit bij voorkeur alleen kleinschalig in kleinere kernen), mede vanwege klimaat en wateropgave - Stel ook bouwen op locaties waar geen werk of voorzieningen zijn binnen 5 à 10 jaar uit - En behoud in elk geval de ruimte om later kwaliteit toe te voegen, maak 'complete stad', 'evenwichtige meerkernige ontwikkeling' en een 'minder scheve woonwerkbalans' planologisch niet onmogelijk. Hoewel we begrijpen dat dit een visie is, zien we graag meer aandacht voor de overweging tot hoeverre dit maakbaar is, bijvoorbeeld in relatie tot agglomeratieeffecten, en verzoeken we u om dit mee te nemen in de overwegingen voor het verbeteren van de woon-werkbalans.	We hebben een kleine toevoeging in de tekst gedaan op beheer en onderhoud. Juist om betaalbare werklocaties in voldoende mate te behouden, geven wij een aantal randvoorwaarden aan bij het transformeren van besdrijventerreinen, zodanig dat er voldoende ruimte blijft bestaan, ook voor betaalbare locaties. De toevoeging om tekst over redenerende vanuitwater- en bodemsysteem nemen wij niet over omdat deze al generiek onderdeel uitmaakt van ons afwegingskader zoals in afwegingsprincipe 2 staat benoemd. Terecht wordt geopperd dat niet-wonen functies moet meegroeien met woningbouw. Wij hebben dit een plek gegeven in pargraaf 4.3 Het geopperde over binnenstedelijk bouwen, bouwen bij OV-knooppunten etcetera is een van de kernboodschappen van onze Omgevingsvisie en onderdeel van ons afwegingskader. Ook het bouwen van complete steden onderschrijven wij zoals in hoofdstuk 4.3 staat verwoord. Over fasering in de tijd doen we geen uitspraken in de visie. Dit is wel van groot belang, maar is ons inziens onderdeel van uitwerking na vaststelling van de Omgevingsvisie.
ZW_0164	8	Het afwegingskader: uitgangspunten en afwegingsprincipes Bij het uitgangspunt 'Streven naar weerbaarheid' zou mobiliteit hierbij in het rijtje passen. Als we niet meer van A naar B komen (hetzij door een hack van ons verkeersmanagementsysteem, hetzij door meer langdurige problemen door klimaat of oorlog) dan raakt dat direct het functioneren van onze leefomgeving. Leefbaarheid centraal, p.35: Hier mist de koppeling van de woningbouwopgave aan het niet-woonprogramma, dat maakt dat wijken en buurten leefbaar zijn. Dat zit niet alleen in landschap en recreatie, maar ook in voorzieningen (economisch en maatschappelijk). Streven naar weerbaarheid, p.35: Er wordt aangegeven dat er op clusters van economisch belang wordt gestuurd. Het zou nuttig zijn om aan te geven dat dit op p.48 nader wordt toegelicht.	Bij streven naar weerbaarheid hebben wij infrastructuur toegevoegd. Het verband met voorzieningen is beschreven in paragraaf 6.3. Hoewel in bepaalde zin ook onder weerbaarheid te vatten, past het ons inziens niet op de door indiener voorgestelde plaats in de tekst. De suggestie van het opnemen van een verwijzing nemen wij niet over om de tekst lopend te houden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	8a	Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen, p.37: Benoem expliciet de noodzaak van ruimte voor circulaire bouwhubs en opslaglocaties voor herbruikbare materialen. We moeten inzetten op richtlijnen voor het combineren van circulaire functies met mobiliteitshubs en energietransitie. Hierbij zijn koppelkansen ook van belang: combineer circulaire functies met andere ruimtelijke opgaven, zoals mobiliteitshubs, energietransitie (bijvoorbeeld restwarmte van recyclingfaciliteiten) en vergroening. Er wordt gesproken over het maken van keuzes, niet alle economische ruimtevragers zullen worden gefaciliteerd, wat logisch is. Wij verzoeken u echter, met het oog op voorspelbare sturing, concreter te maken welke economische functies wel of niet gefaciliteerd worden. Op p. 37 staan de drie principes voor efficiënt ruimtegebruik: '1. Clusteren van functies, bij bestaande infrastructuur en nieuwe knooppunten van mobiliteit en energie. 2. Meervoudig en intensiever gebruik van de ruimte. 3. Selectief zijn in welke functie we naar de toekomst toe wel of geen ruimte geven.' Bij het hanteren van dit principe is het van belang rekening te houden met het inpassingsvraagstuk van energie infrastructuur ten behoeve van deze functies in de ombouw/transitiefase. Geclusterde functies kunnen in de eindsituatie mogelijk wel goed samen in een intensief gebruikte ruimte worden gecombineerd maar in de aanleg en bouwfase (waarbij bijvoorbeeld een bestaande situatie moet blijven functioneren totdat de nieuwe situatie er is) kan de wijze waarop dit afwegingsprincipe wordt gehanteerd leiden tot langdurige processen en extra kostbare ingrepen. Het is daarom van belang om bij het toepassen van dit principe rekening te houden met de ombouwsituatie.	De circulaire hubs zijn opgenomen in het verdiepingsparagraaf 6.13. Uw vraag om concreter te zijn op op wlke economische functies wordt gestuurd, wordt uitgelegd onder afwegingsprincipe 5. We zien met indiener dat er in een ombouwfase (transitieperiode) soms twee systemmen nog een tijdje naast elkaar bestaan. Dit staat in de paragraaf Noord-Holland straks en in de gebiedsparagraaf over de IJmond.
ZW_0164	8b	Afwegingsprincipe 2: Water en bodem als ordenend principe, p.38: Constatering dat de sterke focus op waterveiligheid mogelijk de haalbaarheid van de gebiedsontwikkeling langs het Noordzeekanaalgebied beïnvloedt. Zo staat er dat bij grote ontwikkelingen de initiële kosten/aanpassingskosten van de waterveiligheid wordt verhaald op het ontwikkelgebied. Daarnaast wil de provincie een hoger dan noodzakelijk waterveiligheidsniveau blijven hanteren en ruimte reserveren voor verbreden waterkeringen. Vooral de combinatie van deze drie punten kunnen grote gevolgen voor de gebiedsontwikkeling hebben, afhangend van de uitwerking. Op p. 38 staat 'Om wateroverlast te beperken is het nodig dat alle polders voldoende ruimte hebben om water vast te kunnen houden en bergen. Hiervoor is 5-10% en soms zelfs 15% oppervlakte nodig in de diepe delen van de polders, in eerste instantie daar waar het water nu al blijft staan. Functies die daarmee niet te combineren zijn, zijn niet toegestaan'. We zien graag een verduidelijking over hoe de 5/10/15% grenzen worden bepaald, voor welke bui? Ook vragen wij ons af waarom we deze maat alleen voor polders, en niet alle hydrologische eenheden introduceren? We willen het watersysteem zoveel mogelijk ontzien, moeten we dan niet ook in hoger gelegen gebieden lage plekken aanwijzen/reserveren waar we water vasthouden en bergen? Er worden zoekgebieden aangewezen voor infiltratie, opslag en winning van drinkwater. Op figuur 13 lijkt dit ook op het grondgebied van Stadsgebied Weesp te zijn. Op p.39 staat dat deze zoekgebieden voor een bepaalde termijn worden aangewezen. Hoe lang is deze termijn, en waaruit bestaan de beperkingen in deze gebieden? Verder valt op dat deze zoeklocaties geen onderdeel zijn van grondwaterbeschermingsgebieden. Is dit een definitieve keuze? In afbeelding 13 wordt met uitroeptekens gewezen op 'ruimte voor klimaatbuffers'. De term klimaatbuffers wordt niet verder uitgelegd in het document. Zowel net ten noorden als net ten zuiden van het IJ staan ook in Amsterdam deze uitroeptekens. Waar refereert deze term aan? Bij keuzes die hieruit volgen zouden we graag toevoegen: Beter benutten voor effluent van rioolwaterzuiveringinstallaties, voor bijvoorbeeld industriewater.	Over het doorbelasten van initiële kosten hebben we een tekstaanpassing gedaan. Wateropvang in polders zal onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage. Dit geldt ook voor de zoekgebieden voor drinkwaterwinning. De kaarten waar indiener aan refereert zijn op het schaalniveau van de gehele provincie gemaakt en niet bedoeld om op kavelniveau in te zoomen. Het kaartmateriaal is indicatief van aard. De kaarten zijn hier op aangepast.
ZW_0164	8c	Op p. 39 staat ook 'we stellen voorwaarden aan nieuw te bouwen functies om wateroverlast te voorkomen'. Om welke voorwaarden gaat dit gaat? Wordt hier iets anders bedoeld dan de regels uit de verordening van 2025 (MRAbasisveiligheidsniveau)? En voor welke wateroverlast? Hoe hangt het samen met het gemeentelijk rioleringsbeleid en beleid van de waterschappen? Ook staat er 'Bij grote ontwikkelingen worden de initiële kosten voor het op orde houden van de waterveiligheid verbonden aan die ontwikkelingen. De langere termijn beheerkosten blijven bij het waterschap of Rijkswaterstaat'. Wat wordt bedoeld met waterveilig, is dat de gevolgschade van een overstroming, de impact of puur de kans? Geldt dit voor alle ontwikkelingen, of alleen 'uitleg' locaties?	Zie ons antwoord op onderdeel 8b van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	8d	Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen, p.46: Goed dat er veel aandacht is voor de ruimtelijke kwaliteit waar erfgoed een onderdeel van is: omgevingskwaliteit is expliciet opgenomen als één van de vijf afwegingsprincipes. Echter is de omgevingskwaliteit geen sturend principe (er is geen hiërarchie tussen principes), er is veel uitzonderingsruimte en er is een gebrek aan concrete kwaliteitscriteria (geen duidelijke operationalisering, geen toetsingskader). Graag zien we aangegeven hoe de bestaande kwaliteiten concreet worden geborgd bijvoorbeeld door het (weer) instellen van een provinciaal adviseur Ruimtelijke kwaliteit, een Adviescommissie Ruimtelijk Ontwerp en andere instrumenten waarbij de bestaande kwaliteiten vertrekpunt van de ontwerpopgave is. Het betrekken van de uitgangspunten van Faro (het betrekken van brede erfgoedgemeenschappen) is hierbij ook waardevol. Aandacht voor voorzieningen en werkprogramma worden binnen dit afwegingsprincipe niet uitgewerkt, het gaat vooral over andere omgevingskwaliteiten. Er wordt ook geen koppeling gelegd tussen leefbaarheid/omgevingskwaliteit én fysieke functies/programma. We waarderen de inzet op zaken als luchtvervuiling en geluidshinder, maar zien graag ook de link tussen fysieke functies en omgevingskwaliteit terug. Amsterdam is blij met de aandacht die de provincie besteed aan het thema luchtkwaliteit in met name de paragrafen 3.4, 5.3 en 5.4. Terecht wordt met zoveel woorden aangegeven dat ‘overal in de provincie’ moet worden voldaan aan de wettelijke normen. In dit verband wijst Amsterdam erop dat de EU-grenswaarden voor luchtkwaliteit stevig zijn aangescherpt voor 2030 en latere jaren. Het advies is om er rekening mee te houden dat het tijdig (vanaf 2030) voldoen aan deze aangescherpte EU-grenswaarden binnen de provincie extra inzet zal vergen, gericht op het verder verbeteren van de luchtkwaliteit. Deze verdere verbetering is van belang voor de gezondheid van de inwoners van de provincie en zal naar verwachting tevens noodzakelijk zijn voor de juridische onderbouwing met het oog op het kunnen realiseren van de grotere ruimtelijke plannen, waaronder grote woningbouwprojecten.	We zijn ons bewust van de scherpere Europese normeringen rond gezonde leefomgeving en houden daar al rekening mee. Gezonde leefomgeving zal, zie ook afwegingsprincipe 3, zal altijd volwaardig door ons worden meegenomen bij integrale afwegingen. We zijn blij met de erkenning van het belang van omgevigskwaliteit die indiener uit. Op dit moment hebben wij via onze verordening al instrumentarium hierop ingezet met achterliggende Leidraad Landschap - en cultuurhistorie. Deze zal van een update worden voorzien en na vaststelling van de Omgevingsvisie verder worden vormgegeven.
ZW_0164	8e	Afwegingsprincipe 4: sturen vanuit netwerken, p.47: Bij ‘keuzes die hieruit volgen’ stellen we voor om toe te voegen: 'We hanteren ook bij het verder aanleggen van deze netwerken de gedachte 'water- en bodem sturend’. Het is essentieel dat we in een vroeg stadium scherp in beeld krijgen welke onderdelen binnen ieder systeem nu echt vitaal zijn en welke we koste wat kost moeten behouden. Hiervoor moeten we passende maatregelen nemen om deze tegen huidige en toekomstige klimaatrisico's te beschermen'. Sturen op richtlijnen voor toekomstbestendige economie, p.48: We voegen graag de richtlijn toe: sturen op economisch toegevoegde waarde. Wij vinden het van belang om geen (milieu)ruimte vrij te maken voor activiteiten met veel impact op gezondheid en milieu die weinig toegevoegde waarde opleveren. We verzoeken u om een onderscheid te maken tussen de stuwende economie en de stadsverzorgende economie. De omgevingsvisie gaat veel in op de stuwende economie in relatie tot belang van innovatie / weerbaarheid / toekomstbestendigheid. Daarvoor zijn de leidende principes en richtlijnen logisch (hoge productiviteit en strategische meerwaarde etc.). Voor de stadsverzorgende economie geldt dit niet altijd en zijn er vanuit bredere leefbaarheids- of maatschappelijke oogpunten ook redenen om bepaalde bedrijvigheid te willen behouden (ook al hebben deze niet de hoogste arbeidsproductiviteit en zijn ze niet het efficiëntst). Hier staat de koppeling met leefbaarheid centraal en dat economische en maatschappelijke functies ook bijdragen aan de fysieke omgevingskwaliteit, die we graag duidelijker terugzien. Dit geldt ook voor hoofdstuk 5.14.	Bij afwegingsprincipe 4 stelt indiener voor water- en bodem sturend toe te voegen. Aangezien water en bodem al als afwegingsprincipe expliciet zijn benoemd en daarmee onderdeel zijn van ons afwegingsakder, is toevoeging afwegingsprincipe 4 ons inziens overbodig. We zijn het met indiener eens dat stadsverzorgende economie ook in het oog moet worden gehouden. Naast het benoemen van strategische clusters, hebben wij in paragraaf 6.13 expliciet aandacht voor het belang stadsverzorgende economie inclusief het borgen van ruimte hiervoor.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	9	De visie: integrale visie op Noord-Holland als geheel Een stevig toekomstperspectief, p.52: 'De (zware) industrie is vanaf 2050 helemaal circulair.' In uw omgevingsvisie ontbreken circulaire (tussen)-doelen. Hoewel het niet eenvoudig is om zulke doelen te stellen, zou het wel handvaten bieden in deze opgave. De doelstellingen van het Rijk kunnen hierbij richting geven. U schrijft slechts op p. 29 te 'streven' naar een circulaire economie in 2050. We zien dit graag sterker geformuleerd. Perspectief op het Landelijk gebied, p.55: Fijn dat de voor Amsterdam zo belangrijke groene wiggen in de stad (scheggen) een prominente plek in uw omgevingsvisie hebben gekregen. Wel hebben we nog wat aandachtspunten: in de kaart 'perspectief op het landelijk gebied' worden de 'scheggen van Amsterdam' weergegeven door middel van een symbool in het stedelijk gebied van Amsterdam. Dit is niet wat de emeente Amsterdam in haar omgevingsvisie heeft opgenomen als de scheggen, dat is meer conform de kaart op p.118 'groen in en om de stad', en de kaart wonen, werken, recreëren op p.61. In de toelichting op het perspectief landelijk gebied worden de scheggen verder ook niet genoemd. Opnemen van de laag scheggen in dit perspectief werkt daarmee verwarrend en lijkt overbodig. Op p.58 staat 'We zien namelijk dat veel ontwikkelingen ten koste gaan van landbouwgrond. Dit betekent niet dat ontwikkelingen hier onmogelijk worden. Wel zorgt het ervoor dat de impact op de landbouwsector zorgvuldig wordt afgewogen en dat agrariërs meer zekerheid krijgen met het oog op hun langetermijninvesteringen. Het biedt daarnaast tegenwicht tegen ontwikkelingen die ten koste van landbouwgronden kunnen gaan.'. Hieraan voegen we graag toe 'We houden de optie open om het type landbouw drastisch te veranderen indien dit noodzakelijk blijkt.'	We zullen de tekst over de scheggen en de stadsranden. De kaarten in de Omgevingsvisie zijn meer indicatief op het schaalniveau van de provincie. Bij de gebiedsuitwerking is meer op nuance ingezoomd, zoals indiener terecht concludeert. De opmerking over pagina 58 heeft betrekking op de gehele provincie en niet specifiek voor de Scheggen.
ZW_0164	9a	Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren, p.60: Op p.60 staat 'we beschermen bestaande bedrijventerreinen…'. Amsterdam vindt het belangrijk om hieraan toe te voegen dat het gaat om bestaande bedrijventerreinen die nog niet als transformatielocatie zijn aangewezen. De sociaaleconomische disbalans in onze provincie tussen de verschillende deelregio's (en binnen steden) komt maar beperkt aan de orde (p. 60). Qua woningbouw zou het niet alleen moeten gaan om de volumes, maar ook over de vraag voor wie we waar bouwen. U doet wel uitspraken over percentages sociaal in elke gemeente, maar gaat daarbij voorbij aan de bredere samenstelling van de gemeenten/regio's en wat daar (sociaaleconomisch) nodig is om gebieden en provincie met elkaar in balans te ontwikkelen. Dat baart ons zorgen. P. 62: bij de focus op het binnenstedelijk verdichten worden vooral de voordelen van verdichten belicht. Het is nuttig om ook aan te geven dat dit mogelijk negatieve consequenties heeft, namelijk dat de groeiende vraag vanuit verschillende opgaven binnenstedelijk moet worden gefaciliteerd, met oplopende schaarste, complexiteit van bouw, uitsorteringseffecten en betaalbaarheidsissues tot gevolg. Op p.64 staat 'De kenniseconomie in Noord-Holland Zuid is sterk verbonden met de ligging van Schiphol. De Amsterdamse Zuidas is bijvoorbeeld een aantrekkelijke vestigingslocatie voor bedrijven vanwege de snelle verbinding met de luchthaven.' Het belang van Schiphol voor de Zuidas wordt hier sterker neergezet dan we passend achten. Economische clustering rond Schiphol komt eerder voort uit agglomeratievoordelen (netwerken, kennis, arbeidsmarkt, bestaande concentratie van bedrijven) dan uit directe afhankelijkheid van luchtvaartverbindingen zelf. Dit geldt ook voor de Zuidas. Ook zonder een Schiphol dat op volle toeren draait is de kans dat de Zuidas aantrekkelijk blijft vanwege de concentratie van juridische en financiële diensten, digitale connectiviteit, lokaal talent en internationale talentmigratie, en de schaalvoordelen van de Amsterdamse metropoolregio aanzienlijk. De Kantorenstrategie benoemt dit ook: Schiphol versterkt Amsterdam als kern van de regionale kantorenmarkt, maar net zoals connectiviteitsclusters als Amsterdam Centraal en Amsterdam Zuid dat doen. Hierom stellen we voor om deze zin te verwijderen.	Met betrekking tot de woningbouw en verdeling van betaalbaarheid geldt dat de Wet versterking regie hierbij voor ons het uitgangspunt is en dat in lijn daarmee binnen de woningbouwregio aanvullende afspraken worden gemaakt die rekening houden met volkshuisvestelijke uitgangspunten. Dit wordt uitgewerkt in woondeal en volkshuisvestingsprogramma's. Wij onderschrijven het belang van een stevige ambitie voor de circulaire economie. De provincie draagt bij aan de nationale tussendoelen voor 2035: minimaal 82% recycling van afval, ten minste 55% duurzame bio- en secundaire grondstoffen en 15% minder grondstoffengebruik. Deze doelen zijn beperkt ruimtelijk relevant en daarom niet afzonderlijk opgenomen in de Omgevingsvisie. De ruimtelijke uitwerking is wel gebaseerd op de Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties, die kansrijke locaties voor onder meer recycling en andere circulaire activiteiten in beeld brengt. Bij het beschermen van bestaande bedrijventerreinen gaat het om terreinen die nog niet als transformatielocatie zijn aangewezen. Daarbij respecteren we de afspraken uit de bedrijventerreinenstrategie van de Metropoolregio Amsterdam. De tekst over Schiphol is naar aanleiding van de stakeholderanalyse aangepast en verbreed naar de economie. Schiphol blijft daarbij een relevante vestigingsfactor voor de Zuidas, naast andere kwaliteiten zoals de concentratie van kennisintensieve bedrijvigheid, talent, digitale verbindingen en de schaal van de Amsterdamse metropoolregio.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	9b	In de tekst lijkt het alsof het gelijk op laten lopen van wonen en werken geen uitdagingen kent. Helaas is dit in realiteit vaak lastig, en wij zien de uitdagingen graag benoemd. Het lukt namelijk niet om minder renderend werkprogramma (zoals bedrijfsruimte) betaalbaar te realiseren in nieuwe gebiedsontwikkelingen, op transformatielocaties en in binnenstedelijk gebied. Leefbaarheid is een belangrijk thema (wat we ook ondersteunen), maar er lijkt wel sprake te zijn van een stapeling van beleid, waardoor een deel van de (beoogde) woningbouwlocaties mogelijk in gedrang is en daarmee ook de woningbouwambities. Zo wil de provincie meer rekening houden met stapeling van hinderfactoren, kijken naar het feitelijke blootstellingsniveau, de maximale normruimte niet meer benutten, verder gaan dan de milieunormen (harde ondergrens) en een extra stap zetten in het meewegen van de afstand tussen overlastgevende en milieugevoelige functies als volwaardig belang. De combinatie van al deze punten zou een veel grotere cirkel rond overlastgevende functies betekenen, waardoor milieugevoelige functies (zoals wonen) niet meer gebouwd kan worden, wat veel geplande woningbouwprojecten kan bedreigen en dus ook de woningbouwambities. Op p. 65 staat dat de provincie innovatieclusters ‘ruimtelijk vast [wil] kunnen leggen’. Wat is het doel hiervan, en wat betekent dit voor ontwikkelingen in dit gebied (meer belemmeringen of meer vrijheid voor bepaalde functies)? Op p.65 staat dat de provincie het IPB verder wil uitbreiden. We betreuren het dat niet overwogen lijkt te worden of de huidige begrenzing op plekken te ruim is. Er blijven dus lichte stedelijke bedrijventerreinen die niet geschikt zijn voor industrie in het IPB aanwezig.	Het ruimtelijk benoemen van innovatieclusters is bedoeld om de fysieke randvoorwaarden voor deze clusters te borgen. Het gaat onder meer om bereikbaarheid, internationale connectiviteit, huisvesting, toegang tot talent en digitale infrastructuur. Zo kan het binnenstedelijk ruimtegebruik beter aansluiten op sterke economische ecosystemen en ruimte bieden aan kennisintensieve en innovatieve activiteiten. Daarbij is een zorgvuldige inpassing nodig van digitale en energie-intensieve functies, zoals toepassingen van kunstmatige intelligentie, in samenhang met verstedelijking, energiegebruik en leefkwaliteit.
ZW_0164	9c	Goed dat een eerste stap wordt gezet in de richting van clustering van energie intensieve bedrijven (p. 65). Ook goed dat er daarnaast ingezet wordt op bedrijventerreinen met een decentraal energiesysteem voor bedrijven die weinig energie gebruiken. Maar tegelijkertijd mist er de nodige uitwerking. Westpoort lijkt nu bijvoorbeeld een logische plek om energie-intensieve bedrijven te vestigen omdat er een nieuw onderstation komt en de waterstofbackbone er een aftakking kan krijgen. Maar de vraag is of dat allemaal bedrijven trekt die: 1) een haven nodig hebben 2) een hoge milieucontour hebben 3) een economisch belang vertegenwoordigen voor de regio. Op deze manier zou je ook in de situatie terecht kunnen komen dat de haven helemaal vol komt te staan met datacentra, en er geen plek meer is voor Damen shipyards (ervanuit gaande dat Damen per hectare minder energie verbruikt dan een datacentrum). Daarnaast kan dit beleid ook de ongewenste ontwikkeling aanmoedigen dat bedrijven verduurzaming en energiebesparing gaan uitstellen als ze eenmaal op een energiecluster zitten. Kortom: heel goed om ruimtelijk te gaan sturen op de energie-intensieve activiteiten, maar voor een goede uitwerking moet nog meer onderzoek worden gedaan. Als Amsterdam doen we graag samen met de provincie verder onderzoek naar de ruimtelijke sturing op energie-intensieve bedrijvigheid en de logica om energie-intensieve bedrijven te clusteren met havengebonden activiteiten en bedrijven met een grote milieucontour. In figuur 21, p.67, ontbreken warmtenetten op de kaart.	We gaan graag met indiener samenwerken op meer onderzoek naar sturen op energie-intensieve activiteiten. De kaart met de energie-intensieve clusters gaat over het aangeven van deze clusters op de kaart; dat daarvan de spin-off is in de vorm van warmtenetten is voor deze kaart niet relevant. We hebben de warmtenetten daarom niet overgenomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10	De visie: verdere verdieping per inhoudelijk onderdeel Water, p.70: De trajecten die hieromtrent al lopen bij Deltaprogramma Centraal Holland en de NOVEX-gebieden ontbreken in dit stuk, zoals wel gedaan wordt qua Deltaprogramma Hollandsche Kust en Wadden. Op p.71 staat 'Ruimte voor nieuwe grootschalige ontwikkelingen, zoals het bouwen van woonwijken, bedrijventerreinen of grootschalige energie-assets die kwetsbaar zijn voor water, zoeken we daar waar de kans op wateroverlast beperkt is. Ruimtelijke ontwikkelingen, zoals verstedelijking, mogen geen extra belasting op het watersysteem met zich mee brengen en moeten hun eigen water vasthouden en bergen.' Komen er dan extra eisen bij of voldoen de bestaande regels (watercompensatie, PNH-klimaatadaptatie verordening, OPR)? Ook wordt beschreven dat 'Als het geïnvesteerd vermogen achter de dijk fors toeneemt of er veel meer mensen gaan wonen, moet bij een actualisatie van de waterveiligheidsnormen de normering omhoog. Dit betekent dat de dijken moeten worden versterkt. Dit brengt kosten met zich mee voor de maatschappij. Voor grote ontwikkelingen geldt de hantering van het niet-afwentelingsprincipe. Dit betekent dat in lagergelegen gebieden ruimte voor ontwikkeling pas in beeld komt als dit samen gaat met een noodzakelijke verhoging van de norm en de versterking van de dijk, omdat het waterproof aanleggen van deze nieuwe ontwikkelingen niet mogelijk blijkt te zijn. Hier zit het financieringsvraagstuk achter. De initiële kosten voor het op orde houden van de waterveiligheid worden verbonden aan die ontwikkelingen. De langere termijn beheerkosten blijven bij het waterschap of Rijkswaterstaat. Ontwikkeling van nieuwe buitendijkse gebieden kan alleen als ze bestand zijn tegen toekomstige peilstijging en geen significante aanslag zijn op de zoetwatervoorraad'. Wat is de definitie van 'grote ontwikkelingen'? Wordt met waterveiligheidsnormen gedoeld op de dijken, of gaat dit ook over gemalen etc.? Uitruil tussen laag 1 en laag 2 van meerlaagseveiligheid is niet wenselijk. Hoe ziet de provincie dit?	We zijn in de Omgevingsvisie consequenter in welke programma's we benoemen en welke niet. Dat heeft ertoe geleid dat we de verwijzing naar het Deltaprogramma hebben geschrapt en meer algemeen hebben gemaakt. De teksten over het toedelen van kosten voor ontwikkelingen zijn aangescherpt.
ZW_0164	10a	Op p.72 staat 'Omgaan met minder zoet water: De provincie stuurt hierin door randvoorwaarden te stellen door het leggen van restricties aan het aanbod: wie krijgt nog water van welke kwaliteit. We waarborgen niet dat zoet water beschikbaar blijft voor alle functies. Het tempo en de mate waarin verzilting optreedt zal ter plekke verschillen. We laten de oplossing bij de gebruiker, maar zullen meehelpen in het zoeken naar oplossingen. Uitgangspunten hierbij zijn het maatschappelijk belang en efficiëntie.' Is een proces voorzien vanuit de provincie om te zoeken naar oplossingen voor de watervoorziening voor de industrie/haven? Bijvoorbeeld effluent gebruiken voor industrie? Is een proces voorzien vanuit de provincie om te zoeken naar oplossingen voor verzilting? Ook is beschreven 'Het gebruik van de sluis in IJmuiden staat als gevolg van vergaande zoutindringing steeds vaker onder beperkend regime waardoor er vaker minder schuttingen door de zeesluis kunnen plaatsvinden'. Is het minder schutten een keuze die de provincie heeft gemaakt? Wij horen graag waar deze keuze op is gebaseerd. Is een proces voorzien vanuit de provincie om te zoeken naar oplossingen voor verzilting?	We zien de Omgevingsvisie als een instrument om de beleidskaders en ambities van de provincie te beschrijven. Verdere uitwerking en onderzoek vindt niet in het kader van de Omgevingsvisie plaats. De tekst over het schutten van de sluizen is aangepast en verduidelijkt. Overigens is het schutten geen keuze van de provincie, maar één van de consequenties van de verminderde beschikbaarheid van zoet water in bepaalde perioden.
ZW_0164	10b	Gezonde en veilige leefomgeving, p.76: In principe goed dat er binnenkort ook wordt gekeken naar de stapeling van blootstellingsniveau aan schadelijke stoffen en hinder op de plekken waar mensen wonen en verblijven. Er wordt beschreven dat dit betekenis kan hebben voor nieuwe woningbouwontwikkelingen. Is de bedoeling om dit toe te passen op alle woningen die nog niet gerealiseerd zijn of in een bepaalde planfase zitten? En wat betekent 'inzetten' op die gebieden waar de blootstelling het hoogst is precies? De provinciale intenties over geluid stemmen ons positief. Er is zelfs aandacht voor de beleving van geluid. Graag hadden we ook aandacht gezien voor het beperken van 'onnodig' geluid. Bijvoorbeeld de aanpak van luide voertuigen. Ook krijgt het beschermen van de nachtrust en de aanleg en bescherming van rust (luwteplekken) weinig aandacht.	Zoals in paragraaf 5.3 is aangegeven, geven we "Op plekken waarover al afspraken zijn gemaakt (…) prioriteit aan woningbouw boven andere ontwikkelingen en accepteren we dat ondanks inzet daarop een optimaal gezonde leefomgeving niet mogelijk is." Voor het onderdeel geluid geldt dat we de door indiener genoemde onderdelen te veel als details zien voor het abstractieniveau van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10c	Mobiliteit, p.77: Benoem watergebonden logistiek expliciet als kans voor circulaire stromen, zoals bouwmaterialen en afval. Voeg multimodale logistieke hubs toe voor circulaire goederenstromen, met aandacht voor elektrisch en stil transport. Er wordt door het stimuleren van het OV-gebruik verwacht dat dit tot een verdubbeling van de tramcapaciteit lijdt. Dit kan gepaard gaan met een toename van de geluidshinder. P. 79: we zien graag meer regie op ontvlechten goederen- en personenvervoer over spoor en het bewaken van externe veiligheidsrisico's in relatie tot verstedelijking rondom het spoor. Daar zou het afstappen van 'eerst bewegen en dan bouwen' mogelijk problematisch kunnen worden. Verder wordt de regie op modal shift van weg naar spoor en water voor reizigers en goederenvervoer genoemd, maar we zouden graag concreter zien hoe dit wordt gestimuleerd. De Ringlijn en Oost- en Westbruggen worden niet benoemd, terwijl deze wel een regionaal component hebben. Daarnaast wordt de GNOE (goederencorridor Noordoost Europa) niet benoemd, noch de zuidelijke goederencorridor. We zien deze graag benoemd in dit hoofdstuk.	Wij hebben nu in de visie meer opgenomen over modal shift en logistieke hubs. Bij het bouwen bij OV-knooppunten in het kader van verstedelijking moet altijd rekening worden gehouden met externe veiligheid en de geldende wet- en regelgeving die hiervoor vanuit bevoegd gezag is opgesteld. Dit betreft uitwerking, maar de algemene visie blijft staan. Stimulering en regie op modal shift wordt verder uitgewerkt in programma's zoals het Actieplan Kernnet Vaarwegen en innovatieprogramma verkeer en vervoer. Dit wordt op dit moment al nader uitgewerkt. De Omgevingsvisie betreft vooral een visie op hoofdlijnen, en bevat geen uitputtende lijst van projecten. Gezamenlijk met onze partners werken we aan het toekomstig mobiliteitssysteem dat bestaat uit publieke mobiliteit van deur tot deur met een sterke basis in het openbaar vervoer. We benoemen onze relatie als spil in een internationaal netwerk van Europa. Ondermeer de positie binnen de Europese TEN-T netwerken, zoals de Rijncorridor.
ZW_0164	10d	Energie, p.80: Op p.80 staat dat 'het energiesysteem van de toekomst sturend is voor de ruimtelijke ordening'. Het is goed dat deze constatering wordt gemaakt, maar dit betreft een belangrijke beleidskeuze die nadere motivering vraagt. We onderzoeken dit graag verder. We kunnen ons goed voorstellen dat voor sturing door het energiesysteem gekozen wordt bij bijvoorbeeld grootschalige oplaadplekken voor vrachtwagens, zoals in een andere provincie beoogd wordt. In uw omgevingsvisie zien we niet waar energieknooppunten geprojecteerd zijn. Bij de aanwijzing van energieknooppunten vragen we om nauw overleg met de betreffende gemeente. De omgevingsvisie is thematisch opgezet. Daardoor blijft onduidelijk hoe de diverse ambities van de provincie zich tot elkaar verhouden, terwijl een omgevingsvisie juist een integrale afweging behoeft. Zo zullen nieuwe energieknooppunten een aanzienlijk ruimtebeslag vragen en nieuwe energievragende functies aantrekken; hierdoor neemt de druk op het buitengebied toe en zal de provincie inzichtelijk moeten maken hoe ook het landelijke gebied, het provinciale landschap en natuurgebieden vitaal blijven en voldoende ruimte is voor recreatie. De provincie zet met name in op zon en wind, waarbij wind vooral op zee moet worden opgewekt en enkele aanlandingspunten voorzien zijn. Toch beschrijft de visie ook de mogelijkheid voor (geclusterde) plaatsing van wind op land, zonder concreet te maken waar dit ruimtelijk mogelijk is. Plaatsing van wind op land (en zonneweides) vraagt veel ruimte en stuit op veel weerstand bij omwonenden. Gegeven de beperkte ruimte kan die niet later 'even' worden ingepast. Als wind op land en zonneweiden bij de visie horen moet aangegeven worden waar dit mogelijk is binnen de provincie.	De energieknooppunten zijn weergegeven op kaart 25 van de ontwerp-Omgevingsvisie. Deze knooppunten zijn bij de totstandkoming van de Energievisie 2.0 in overleg met gemeenten geselecteerd. In de afweging is meegenomen of deze locaties direct zijn (of in de toekomst worden) aangesloten op het hoogspanningsnet en of eventuele andere energiedragers beschikbaar zijn. Ook is meegenomen in de selectie of er al grote energievragers in het gebied gevestigd zijn. De nadere uitwerking van deze energieknooppunten zal samen met gemeenten plaatsvinden en worden uitgewerkt in het programma Energie dat na vaststelling van deze Omgevingsvisie zal worden opgesteld. Daarbij zal onder meer worden meegenomen wat het effect op de omgeving is. Onderzocht zal worden of clustering van energievraag en aanbod in knooppunten efficiënt is voor het energiesysteem en daarmee minder noodzaak is tot uitbreiding van energie-infrastructuur in de gebieden buiten de knooppunten. In de Omgevingsvisie worden geen nieuwe zoekgebieden voor zon en wind aangewezen. Opwek op land zal nader worden uitgewerkt in het genoemde Programma Energie.
ZW_0164	10e	Op p.83 wordt uitgesproken dat lokale energiesystemen ondersteunend kunnen zijn voor het oplossen van netcongestie. Dit ligt in lijn met de keuze dat ruimtelijke ontwikkelingen sturend zijn voor het energiesysteem en een zeer relevante bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de netcongestie. Deze laatste visie ondersteunen wij. Voor oplossingen voor netcongestie vanuit lokale initiatieven en lokale warmtenetten zien we in beginsel geen leidende rol voor de provincie, maar voor de gemeente. We menen dat een definitieve keuze voor sturing door het energiesysteem dan wel door ruimtelijke ontwikkelingen niet gemaakt kan worden en dat het toekomstige systeem een combinatie van deze twee uitersten zal zijn. We pleiten evenwel voor het accent op lokale opwek aangezien dit grotendeels plaats kan vinden binnen bestaand stedelijk gebied door dubbel ruimtegebruik. We zien graag de samenwerking met de provincie, met respect voor ieders rol. Ook vragen we om meer toelichting hoe de lokale energieopwek zich verhoudt tot de stelling dat het aantal gebieden voor windenergie beperkt gaan worden. We vertrouwen erop dat de RES-zoekgebieden voor wind en zon 2030 in stand blijven ook als we kijken naar de opgave na 2030 (vastgelegd in de RES). De landelijke normen zijn nog niet vastgesteld terwijl de provincie uit gaat van de landelijke normen (p.83), inclusief de uitzonderingsmogelijkheden voor die daarvoor gelden. Graag zien we een toelichting over wat hiermee bedoeld wordt. Welke normering wordt er aangehouden waarop uitzonderingsmogelijkheden worden toegepast?	De realisatie van het lokale energiesysteem en lokale warmtenetten is inderdaad een taak van gemeenten. De provincie heeft een belang bij het stimuleren en realiseren van het decentrale energiesysteem omdat dit systeem de druk op en uitbreidingsbehoefte van het hoogspanningsnet verminderd. Dit reduceert daarmee uiteindelijk de uitbeidingsbehoefte in het landelijk gebied. Er is niet aangegeven dat het aantal gebieden voor windenergie wordt beperkt. In de visie is aangegeven dat: "Ook voor grootschalige opwek op land streven we naar zo veel mogelijk balans tussen vraag en aanbod om grote transporten te voorkomen. Vooralsnog zijn we daarom terughoudend met nieuwe grootschalige opwek op land buiten de RES-afspraken, tenzij de extra opwek aansluit op een groeiende vraag en passend is binnen de ruimtelijke randvoorwaarden, zodat het hoogspanningsnet niet extra wordt belast." Daarnaast wordt ook aangegeven dat nieuwe (geopolitieke) ontwikkelingen om een adaptieve aanpak vragen. Tot slot, de provincie gaat uit van de dan geldende landelijke normen inclusief uitzonderingsmogelijkheden die het Rijk biedt voor de realisatie van wind op land.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10f	Er wordt niks gezegd over de rol van de provincie in geothermie, bijvoorbeeld adviserend bij aanvraag startvergunning aardwarmte. Daarnaast wordt er geen aandacht besteed aan de verduurzaming van warmtebronnen voor de al bestaande warmtenetten, maat de provincie heeft in 2024 ook de Samenwerkingsovereenkomst Verduurzaming Diemenwarmtenet ondertekend. Het zou daarom passend zijn aandacht te besteden aan het (ruimtelijk) ontwikkelen van nieuwe bronnen rondom (en voor invoeding op) het bestaande warmtenet. Het is mooi dat aquathermie genoemd staat bij decentrale systemen. Bij het kopje voorwaarden zou het goed zijn om iets te noemen over de afweging hierbij met betreffen tot waterkwaliteit, ter inspiratie kan hiervoor geput worden uit de tekst op pag. 8 van Bestuurlijke samenwerkings-agenda Waterschap Amstel, Gooi en Vecht – gemeente Amsterdam. In Figuur 25 worden kansen voor geothermie aangegeven. In Amsterdam zijn daarbij geen kansen geïdentificeerd. Het is onduidelijk wat daar de onderbouwing van is. Daarnaast is de titel van de figuur 'Energiesysteem' waardoor we ook de (bestaande) warmtenetten verwachten, maar het gaat eigenlijk alleen om elektriciteits- en waterstofnetwerken. Het is passend om ook ergens te benoemen dat grote energievragers vaak ook restwarmte beschikbaar kunnen hebben (bij de kaart of een ander onderdeel van de visie).	Zoals indiener in onderdeel 10d ook aangeeft en wij in de visie ook al hebben aangeven is de rol van de provincie in de realisatie van warmtenetten beperkt. Bij de realisatie van warmtenetten en geothermie geldt uiteraard ook het afwegingsprincipe ten aanzien van water en bodem(-kwaliteit). Kaart 25 geeft een globale weergave van het energiesysteem. In het programma zullen we dit nader uitwerken en preciezer op kaarten weergeven.
ZW_0164	10g	Digitale infrastructuur, p.84: Wat beschreven staat in de omgevingsvisie, was in 2022 in lijn met onze uitgangspunten. Dit is ondertussen ingehaald door nieuw beleid, aangezien in 2022 gelijk een traject gestart is om het beleid aan te scherpen. Dat hebben we gedaan. We erkennen het belang van de digitaliserende behoefte van de maatschappij maar ruimtelijk gezien leidde dat tot belemmeringen. Daarom is het beleid aangepast naar 'nee, tenzij', waarbij we geen nieuwe datacenters meer toestaan en faciliteren we alleen nog de bij ons bekende initiatieven. Daartoe is ook een paraplubestemmingsplan opgesteld die de vestiging van datacenters binnen de gemeentegrenzen uitsluit.	De discussiepunten die indiener aangeeft over datacenters zijn bij ons bekend.
ZW_0164	10h	Natuur en biodiversiteit, p.85: De hoofdlijn is inhoudelijk sterk, maar er zijn enkele aandachtspunten. Met name valt op dat veel ecologische ambities nog vrij abstract blijven en beperkt ruimtelijk/juridisch zijn uitgewerkt. Dat geldt bijvoorbeeld voor natuurverbindingen, overgangszones en groenblauwe structuren. Ook missen er concretere doelen en borging voor biodiversiteit buiten Natura 2000/NNN, zoals in agrarisch en stedelijk gebied, en de borging van bijvoorbeeld de Natuurherstelwet. Verder zou er meer aandacht mogen komen voor vermindering recreatiedruk en zonering/rustgebieden, natuurinclusief bouwen en soortenbescherming in de woningbouwopgave, ontsnippering en ecologische inpassing van energie- en infrastructuur, ecologische waterkwaliteit/KRW, meetbare biodiversiteitsdoelen en monitoring. De visie biedt wel goede aanknopingspunten om hier steviger op door te pakken, omdat de provincie expliciet erkent dat natuurherstel randvoorwaardelijk is voor andere ruimtelijke ontwikkelingen. In deze visie gaat het alleen over Natura 2000-gebieden, en komt er weinig terug over de Amsterdamse groenstructuur. Ook in Figuur 27 zijn weinig gebieden in Amsterdam opgenomen. Mogelijk dat de Amsterdamse Ecologische Structuur (AES) en Hoofdgroenstructuur een plek kunnen krijgen in uw omgevingsvisie. We zouden aanraden om de groenblauwe raamwerken van de stedelijke gebieden als aparte laag onderdeel te maken van het provinciale groenblauwe raamwerk. Hiermee wordt het raamwerk completer en vanzelfsprekender. Voor de gemeente Amsterdam kan hiervoor worden aangesloten op de visiekaart groenblauw raamwerk uit de omgevingsvisie van Amsterdam. In deze paragraaf zou circulaire landbouw nog aan natuurherstel kunnen worden gekoppeld, bijvoorbeeld door organische reststromen te benutten voor compostering of biogasproductie. Of door boeren, voedselverwerkers en steden aan te zetten tot hergebruik van voedseloverschotten.	Het onderdeel natuur en biodiversiteit is in de Omgevingsvisie verder aangescherpt. Verdere uitwerking en detailering zoals aangegeven in deze zienswijze vindt plaats in onderliggende programma's.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10i	Land- en tuinbouw, p.89: In de visie wordt op één specifieke plek ingegaan op eiwittransitie terwijl een veranderd eetpatroon, onder andere in lijn met het Nederlandse voedingscentrum, een fundamenteel aspect is van de transitieopgave in voedsel en landbouw. Eiwittransitie is onderdeel van het concept van de voedseltransitie en dus ook van de landbouwtransitie, en zien wij graag explicieter benoemd worden. In het toekomstperspectief op landschap wordt alleen gesproken over kringlooplandbouw in de buurt van natuurgebieden, en op maatschappelijke en ecosysteemdiensten. Hier wordt niet ingegaan op de mogelijkheden en uitdagingen die ontstaan door stad-land samenwerking en door de voedseltransitie. We zien graag de stad-landsamenwerking hier terugkomen, en de kansen voor het metropolitane landschap.	Voor stadsranden is een tekst toegevoegd die specifiek ingaat op de kansen en uitdagingen in deze gebieden.
ZW_0164	10j	Wonen, p.94: Het ontbreekt hier nog aan concrete ruimtelijke kaders voor circulaire bouw: De provincie benoemt circulair bouwen als ambitie, maar stelt geen concrete ruimtelijke kaders of richtlijnen voor circulair bouwen, zoals het reserveren van locaties voor circulaire bouwactiviteiten. Verder is er beperkte aandacht voor circulaire bouwmaterialen.Hoewel de provincie circulaire economie ondersteunt, ontbreekt specifieke aandacht voor het stimuleren van circulaire bouwmaterialen, zoals secundaire grondstoffen en biobased materialen. Hierbij is regionale samenwerking van belang, maar er mist een duidelijke strategie om samen met gemeenten en andere partners circulaire bouwprojecten te versnellen, terwijl Amsterdam juist pleit voor samenwerking binnen de MRA, zoals het Houtbouwpact 2026-2030. Belangrijk hiervoor is ondersteuning van het MRA Houtbouwpact: De provincie heeft het MRA Houtbouwpact ondertekend, maar dit wordt niet expliciet genoemd in de omgevingsvisie. Het pact stelt dat vanaf 2030 minimaal 20% van de woningproductie in de MRA van hout en andere biobased materialen moet zijn. Dit draagt bij aan CO_2-reductie, stikstofvermindering en betaalbare, duurzame woningen. We zouden graag zien dat de provincie deze ambitie expliciet ondersteunt in haar visie.	We hebben in de Omgevingsvisie opgenomen wat onze ambitie is op gebied van circulaire economie. Verdere uitwerking hiervan zal terecht komen in een onderliggend programma.
ZW_0164	10k	Dit geldt ook voor de Circulaire Deal Secundaire Bouwmaterialen: De provincie heeft een Circulaire Deal geïnitieerd over circulair slopen, maar dit wordt niet genoemd in de visie. De deal bevat afspraken over circulair slopen en het hergebruik van materialen, met als doel om circulair slopen de norm te maken. Dit zien wij graag expliciet opgenomen in de visie, inclusief de ambitie om binnen twee jaar 100% circulair te slopen. De provincie kan via haar ruimtelijk beleid het gebruik van circulaire bouwmaterialen bevorderen, bijvoorbeeld door circulaire criteria op te nemen in provinciale aanbestedingen of subsidies. Regionale hubs voor bouwmaterialen kunnen ook door de provincie gestimuleerd worden, de provincie kan een regisserende rol hierin spelen. De provincie kan ook een faciliterende rol spelen in het opzetten van regionale kennisplatforms en omscholingsprogramma’s voor circulaire bouw, in samenwerking met gemeenten en onderwijsinstellingen.	Zie het antwoord op onderdeel 10j van deze zienswijze ZW_0164

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10l	Op p. 95 staat 'Dit alles voorkomt afwenteling op toekomstige generaties en vergroot de toekomstbestendigheid en kwaliteit van de woningvoorraad. We stellen daarom bij woningbouw voorwaarden op het gebied van ruimte voor waterveiligheid, waterberging, en energie-infrastructuur en kabels en leidingen.' Heeft dit implicaties voor de ontwikkeling voor energie-infrastructuur, gaat de provincie extra prioriteit hieraan geven en helpt dat de energie-infrastructuur binnen de stad? Op p.95 staat ook 'Aandachtsgroepen: de provincie stuurt op voldoende en passende huisvesting voor onder meer ouderen, mensen met een zorgvraag, jongeren en statushouders. Binnen woningbouwregio's worden afspraken gemaakt over de verdeling van woningtypen en urgente doelgroepen, die worden geborgd in de Omgevingsverordening.' Hier wordt wel gerefereerd aan woningbouwregio's in het kader van de Wet Versterking Regie Volkshuisvesting (Wvrv), maar niet aan woningmarktregio's. De woningbouwregio is het niveau waarop wordt afgestemd over de woningbouwopgave en het aandeel betaalbaar. De woningmarktregio is het niveau voor afstemming en afspraken over de huisvesting en verdeling van wettelijk urgente groepen. Voor de volledigheid zou het goed zijn om beide regio's te noemen. De provincie heeft in de Wvrv ook een grote rol bij het in kaart brengen van de woningbehoefte, inclusief die voor ouderen en aandachtsgroepen. Voor de volledigheid ook goed om toe te voegen. Datzelfde geldt voor het zorgdragen voor Oekraïense ontheemden. Ook is het van belang om opvanglocaties te benoemen, en de inzet van de provincie hierin. Eerder in de omgevingsvisie wordt de koppeling gemaakt tussen het oplopen van woon- en niet woon-programma (economisch en maatschappelijk), maar in 5.13 Wonen blijft dat uit. Het toevoegen van deze link is in onze optiek een mooie overgang naar 5.14 Toekomstbestendige economie en 5.515 Werken.	We hebben aangegeven het oplossen van de netcongestie belangrijk te vinden, omdat het een belangrijke voorwaarde is om onze ambities op het gebied van woningbouw en economie te realiseren. De wettelijk taak van de provincie voor aandachtsgroepen is toegevoegd. De paragraaf over wonen is een uitdieping van de visie. herhaling van onderdelen daaruit is ons inziens niet nodig.
ZW_0164	10m	Toekomstbestendige economie, p.95: Er wordt gesuggereerd dat de provincie over instrumentarium beschikt om ook te kunnen sturen op die toekomstbestendige economie. Welke instrumenten zijn dat en tot waar reikt de invloed van de provincie en begint die van de Rijksoverheid en gemeenten? In de alinea 'we sturen met ruimtelijke richtlijnen op een toekomstbestendige economie', voegen we graag toe aan de zin 'we borgen ze in onze verordening' ook 'en maken gebruik van onze regulerende bevoegdheden, door samen te werken met de omgevingsdiensten via de circulaire bouwstenenvisie van het IPO'. Richtlijn efficiënt ruimtegebruik: Mooie intentie, waarop we graag wat meer duiding willen. Wanneer is iets efficiënt en hoe gaan we daar in de bestaande situatie mee om? Een deel van de bestaande bedrijvigheid gaat niet per se efficiënt om met de grond. Wij horen graag hoe de provincie dit ziet. Richtlijn efficiënt watergebruik: Wellicht kan deze richtlijn ook aan het dossier industriewater gelinkt worden? Richtlijn efficiënt energiegebruik: In de praktijk zien we in Amsterdam helaas dat bedrijven vaak niet eens aan de wettelijke besparingsplicht voldoen (besparingen die vaak in 5 jaar terug te verdienen zijn). We zijn dus erg geïnteresseerd hoe op deze ambitie gestuurd zal worden. Richtlijn vermindering gebruik grondstoffen en vergroten circulariteit: We vinden dit een prachtig voornemen, en zouden graag meer concrete informatie hierover lezen. Bij de alinea 'we maken onderscheid in sturing op bestaande bedrijvigheid en nieuwe vestiging', willen we graag meer informatie. Betekent dit dan dat we de bestaande bedrijven niet stimuleren om efficiënt met ruimte, milieuemissies, water en grondstoffen om te gaan?	We zien de Omgevingsvisie als een instrument om de beleidskaders en de beleidsambities van de provincie in te benoemen. De details waar indiener naar vraagt, zullen een plek krijgen in de verdere uitwerking ervan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10n	Werken, p.97: Reserveer ruimte voor circulaire startups en experimenten op bedrijventerreinen. Voeg richtlijnen toe voor clustering van circulaire activiteiten, zoals textiel- en elektronica-recycling. Bij alinea: 'Bedrijventerreinen eerst beter benutten, dan pas uitbreiden', zien we graag meer aandacht voor bestaande inefficiëntie en meer oog voor natuurlijk verloop op de terreinen. In 5.15 staat 'Daarom beschermen we bestaande bedrijventerreinen, met extra aandacht voor locaties met hogere milieuzonering. We verkennen de mogelijkheid om compensatie van de economische functie te verplichten bij verlies aan bedrijventerreinen voor gebieden buiten IPB om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte blijft voor bedrijven die nodig zijn om het stedelijk gebied te kunnen laten functioneren.' De gemeente begrijpt de achtergrond van dit instrument: het voorkomen dat stedelijke transformatiedruk leidt tot structureel verlies van bedrijventerreinen. Wel verzoeken we de provincie om de compensatieplicht nader te specificeren, inclusief de juridische grondslag, de uitvoeringsverantwoordelijkheid en de geografische reikwijdte. Zonder deze uitwerking is het instrument onvoldoende hanteerbaar in de praktijk. Een verplichte compensatie van m2 is onhaalbaar voor Amsterdam, gezien de toenemende schaarste aan ruimte. Bij de toelichting van het IPB: er blijven lichte stedelijke bedrijventerreinen die niet geschikt zijn voor industrie in het IPB aanwezig. Een tussenregime als buffer zou hierbij een mogelijke aanvulling zijn.	Zoals staat aangegeven in de Omgevingsvisie verkennen we momenteel de mogelijkheid om extra instrumenten in te zetten om verlies aan economische functies, vanwege transformatie van bedrijventerreinen, verplicht te compenseren. De uitkomsten van deze verkenning zullen wij gebruiken bij de aanpassing van de Omgevingsverordening. Wij nemen hierover op voorhand geen voorwaarden op in de Omgevingsvisie. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvsie aan te passen.
ZW_0164	10o	De andere ambities van de provincie over intensivering/verdichting van bedrijventerreinen en mengen van bedrijven in lichte milieucategorieën sluiten goed aan op de Amsterdamse ambities en doelen zoals in de bedrijvenstrategie. De bescherming van deze bedrijventerreinen is een complexe opgave, waarbij we graag zien wat er verandert ten opzichte van de huidige situatie en of er iets gedaan wordt tegen verkantorisering? Daarnaast is het belangrijk om concreet te hebben welke gebieden het hierover gaat. Logistiek neemt ook een bijzondere plek in, omdat het om heel andere randvoorwaarden gaat. Op p. 99, staan randvoorwaarden voor een goed werkende innovatieketen beschreven. Hieraan stellen we voor om toe te voegen: hoogwaardige kantoren en voldoende bedrijfsruimte en labruimte. In nieuwe gebiedsontwikkelingen, bij binnenstedelijke verdichting en herstructurering lopen we aan tegen de grenzen van het detailhandelsbeleid. We gaan daarom graag met de provincie in gesprek over detailhandel.	We leggen het begrip huisvesting in de oorspronkelijke tekst breed uit, inclusief bedrijfshuisvesting. De gevraagde toevoeging is wat ons betreft daarom niet nodig.
ZW_0164	10p	Recreatie, p.99: Mogelijk kunnen recreatiegebieden met circulaire functies worden gecombineerd, zoals voedselhubs of educatieve centra voor circulaire economie. We zouden graag een paragraaf willen zien over in welke mate de provincie kan bijdragen aan beheersbare stromen in Amsterdam, bijvoorbeeld betreffende de cruiseschepen.	We hebben dit niet overgenomen. Dit is wat ons betreft een onderdeel dat een plek kan krijgen in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10q	De visie: gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen Veengebieden, p.114: Bagger: Bagger ontbreekt in de visie maar is een belangrijk onderdeel van het ecosysteem. Baggeren is een terugkerende maatregel om watergangen hun functie te laten vervullen. Baggerlocaties zijn in beginsel exploitabel in paludicultuur. Het zou een grote stimulans zijn voor nuttige aanwending van bagger als de visie hier iets over zegt en het helpt bij het tegengaan van broeikasgas. Hoe ziet de provincie dit? Erosie: Uit een gezamenlijke grote studie van de provincie en HHNK vorig jaar (hydrologisch systeemherstel) is gebleken dat de nutriëntenbalans in de meeste veenweidepolders wordt gedomineerd door afkalving van oevers en niet door inlaatwater of bemesting. Deze afkalving is niet beperkt tot grazige oevers maar wordt ook gezien op plekken met een natuurlijke oeverbegroeiing van bijvoorbeeld Riet. Dit is meer dan vervelend uit beheersoogpunt, behoud van landbouwgrond, KWR-doelstellingen en vanuit biodiversiteit. Het tast de structuur van de gebieden wezenlijk aan en het is van groot belang dit proces te leren beheersen. De oorzaak van de erosie is complex. Ganzen en rivierkreeften spelen een rol. Maar ook de combinatie van mestaanwending en sulfaatrijk inlaatwater in combinatie met de aanwezige bodemeigenschappen zijn belangrijk. Het onderzoek suggereert enkele oplossingsrichtingen (meer regenwatervoeding, verbrakking, stoppen met mesten). Met oog op het beheersen van deze grote dreiging is het noodzakelijk dat deze op praktijkschaal nader worden onderzocht. Hoe ziet de provincie dit? Weidevogels: We onderschrijven de weidevogeldoelstellingen. Maar duidelijk is dat er op vele fronten moet worden gestreden om tot gezonde populaties te komen. Zie bijvoorbeeld actieplan Grutto. Halfslachtige pogingen weidevogels te behouden zijn vaak aanwezig en zijn schadelijk voor alternatieve ambities. Het is zaak om zo duidelijk mogelijk te zijn over de locaties waar Weidevogels voorrang krijgen en daar dan ook een zo volledig mogelijk programma na te streven. Benoemen van kerngebieden is maar één stap. Hoe ziet de provincie dit?	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierin zullen we ook de rol van bagger en erosie worden meegenomen. Voor wat betreft de weidevogels onderschrijven we de zorg van de indiener. In de definitieve Omgevingsvisie hebben we meer aandacht gegeven aan de weidevogels. Het Aanvalsplan Grutto is een onderdeel daarvan. In het uitvoeringskader krijgt het afsprakenkader Aanvalsplan Grutto een plaats.
ZW_0164	10r	Waterbalans en kaderrichtlijn water: In toenemende mate zal de boezem van de veengebieden worden gevuld met ingelaten water. Regenwater en schoon zoet kwelwater zijn de enige waterbronnen die echt goed zijn voor veen, maar daaraan is in toenemend deel van het jaar een tekort. We streven om goede reden peilhandhaving na maar waar moet dat water vandaan komen? IJsselmeer water is voor de meeste functies second best. Maar leverantie daarvan is niet meer gegarandeerd. Is het niet eens tijd om na te denken waar het water anders vandaan moet komen. Deze discussie verwant aan de genoemde discussie over verbrakking. Maar brak water heeft drie bronnen. Kwelwater (beperkt); Noordzeekanaal water (industrieel beïnvloed) en zeewater. Nadenken over de aanwending van diverse vormen van brak water begint onontkoombaar te worden. Zeker omdat sterke fluctuaties van zoutgehalte binnen een seizoen leidt tot een sterk reductie van het leven. Dit interfereert met pogingen om regenwater en kwelwater maximaal te benutten, zoals in het nationaal beleid wordt bepleit, maar waar in deze voor de veenweide ook nog geen uitspraken worden gedaan. Hoe ziet de provincie dit?	We zien dit als een onderdeel wat aan bod zal komen in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10s	Westelijk Havengebied, p.119: Bij de zin 'en houden vast aan de bepaling van Westpoort als industrieterrein van provinciaal belang' zouden we graag zien dat er wordt toegevoegd 'en zullen daar waar industriële en stedelijke belangen elkaar raken optimalisaties stimuleren/aansturen'. Wat betreft 'De milieucontour is hierbij maatgevend' overzien we niet geheel wat hiermee bedoeld wordt, aangezien de milieucontouren altijd maatgevend zijn. Verder zijn een deel van de milieucontouren, vooral geluid, niet gebonden aan concrete bedrijfsactiviteiten. De milieucontour leidend maken, heeft dan geen consequenties. Maar als de contouren op basis van feitelijke of vergunde uitstoot gekoppeld worden aan aanwezige economische activiteit, zou dat hoopvol zijn. Bij de lijst met Provinciaal Belang voegen we graag 'Zorgdragen voor ruimte voor stedelijke woonmilieus' toe. Deze hoort voor ons in de eerste drie belangen die benoemd worden. Ook 'waarborgen en bevorderen van een gezonde en veilige leefomgeving' moet wat ons betreft toegevoegd worden als Provinciaal Belang. Dit wordt benadrukt in de tekst, maar zien we graag ook terug als Provinciaal Belang. Eén van de provinciale belangen staat nu overigens dubbel benoemd. In de tekst wordt een verband gelegd tussen energie-intensieve industrie en bedrijven met een hoge milieucategorie. Maar de vraag is of dat verband 1 op 1 te leggen is. Datacentra gebruiken veel energie, maar hebben niet een hele hoge milieucategorie, en bulkopslag van olie heeft een hoge milieucategorie maar vraagt weinig energie. Tenzij er goede onderbouwing voor is, zouden bedrijven met een hoge milieucategorie of een hoog energieverbruik niet per definitie in hetzelfde bedrijventerrein geplaatst moeten worden. Los daarvan is het goed om zicht te hebben op het instrumentarium van de provincie om te sturen op de vestiging van bedrijven met een hoog energieverbruik. Daarnaast is het ook goed om zicht te hebben op het instrumentatrium dat de provincie heeft om actief te sturen op de vestiging van bedrijven die een bijdrage leveren aan de energietransitie en de circulaire economie boven bedrijven die dat niet doen.	De teksten in de paragraaf over het westelijk havengebied zijn verduidelijkt. De genoemde figuur wordt niet meer opgenomen in de definitieve Omgevingsvisie.
ZW_0164	10t	Bij de zin 'Voor toekomstige ontwikkelingen is het van belang dat er een zorgvuldige afweging wordt gemaakt tussen economische functies en milieugevoelige functies, zodat duidelijk is welke functie op welke plek mogelijk is', willen we graag benoemen dat stedelijke ontwikkeling met woningbouw een belangrijke aanjager kan zijn voor de vernieuwing van verouderde industriële complexen en voor verstandiger omgaan met het grondgebied. Door intensivering van bedrijventerreinen wordt optimaal gebruik gemaakt van infrastructuur en blijft waardevol landschap behouden. Vernieuwing en intensivering dragen daarnaast bij aan economische ontwikkeling, wat verder gaat dan enkel behoud. In deze alinea wordt benoemd dat Westpoort ongeveer 49.000 arbeidsplaatsen bevat, wat niet in lijn is met het aantal arbeidsplaatsen dat in de Havenmonitor van de Rijksoverheid wordt benoemd. Het is positief dat het oosten van de A10 concreet erkend wordt als te transformeren gebied. Westpoort ten westen van de A10 wordt gepositioneerd als economisch en energetisch cluster, waar – parallel aan de verduurzaming van bestaande industrie – ook ruimte is voor nieuwe vestigingen. In combinatie met de constatering dat de spanning tussen wonen en industrie toeneemt, kan dit ook zo worden gelezen dat het niet alleen gaat om het beschermen van bestaande situaties, maar juist om een ruimtelijke herordening binnen het gebied. Dat roept de vraag op hoe de provincie, gegeven deze beleidslijn, kijkt naar de lange termijn positionering van zware havengebonden functies zoals een scheepswerf in relatie tot de ontwikkeling van Haven-Stad. Vanuit die gedachte lijkt het logisch om niet alleen te kijken naar wat er binnen de huidige milieucontour mogelijk is, maar ook naar een ruimtelijk meer passende positionering van dit type functies binnen het westelijk havengebied, bijvoorbeeld richting het ADM-terrein, in samenhang met de herontwikkeling van locaties zoals Cornelis Douwes 2-3.	De teksten in de paragraaf over het westelijk havengebied zijn verduidelijkt. De genoemde figuur wordt niet meer opgenomen in de definitieve Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10u	Aan de zin: 'Parallel aan de verduurzaming van de bestaande industrie wordt ingezet op het aantrekken van nieuwe bedrijven' voegen we graag toe: 'die een bijdrage leveren aan de energietransitie en circulaire economie'. Voor figuur 39 zien we graag een duidelijkere kaart, bijvoorbeeld de bestaande kaart voor omgevingsveiligheid. Op dit moment is de kaart te grof, waardoor hij weinig toevoegt. Bij het opnemen van een andere kaart zouden we ook graag zien dat er een overgangszone wordt opgenomen waar wonen en industrie op elkaar afgestemd worden. Daarnaast wordt gesteld dat 'de huidige veiligheidscontour wordt vergroot om ruimte te bieden aan non-fossiele energiedragers'. De gevolgen van deze vergroting zijn onduidelijk, en de aangepaste contouren in figuur 39 ook. Het verzoek is om de figuur hierop aan te passen. Op p. 121 wordt beschreven dat 'Voor de milieucontour geldt dat het aan de gemeente is om te motiveren dat de gewenste ontwikkeling geen milieuruimte van de bedrijvigheid op het IPB kost en dat er sprake is van een gezonde leefomgeving.' We zijn van mening dat de insteek zou moeten zijn 'milieutechnisch optimaliseren'. Hiervoor is enige spanning nodig vanuit milieugevoelige functies, anders is er weinig incentive voor bedrijven om te verbeteren. Op dezelfde p.121 wordt een onderzoek benoemd naar de ligging van het IPB inclusief de Basisweg. We zouden hier graag meer over horen, ook hoe gemeentes en stadsdelen hierbij betrokken worden. Mogelijk kan er al in de omgevingsvisie iets over worden opgenomen. Daarnaast wordt beschreven dat in het 'oostelijk grensgebied' toe wordt gezien op een goede verhouding met milieugevoelige functies. Wat valt onder het oostelijk grensgebied?	De teksten in de paragraaf over het westelijk havengebied zijn verduidelijkt. De genoemde figuur wordt niet meer opgenomen in de definitieve Omgevingsvisie.
ZW_0164	10v	Het ambitieus bronbeleid dat benoemd wordt is positief, door de combinatie van bronbeleid en handig zoneren blijft er veel ruimte over. Wel zien we graag verduidelijking over dit beleid, en gaan we graag in overleg met de provincie. Gaat de provincie bijvoorbeeld concreet aan de slag met het inperken van onbenutte milieuruimte van bedrijven en treffen van bronmaatregelen, of wordt er ingezet op aanscherping van vergunningen? In deze paragraaf wordt ook expliciet ingezet op het vergroten van de ruimtelijke afstand tussen zware industrie en wonen en het concentreren van milieubelastende activiteiten richting het westelijk deel van het havengebied (inwaarts zoneren). Het is logisch dat de provincie ernaar streeft om maximale normopvulling te voorkomen en de afstand tussen bedrijven en woningen zo groot mogelijk te houden. Door de ruimtedruk en economische belangen sneuvelen deze voornemens vaak als eerste. Dus het is extra belangrijk om vervolgens concreet te maken hoe de provincie normopvulling wil voorkomen, zoals via een duidelijke uitwerking van actief bronbeleid en hoe industrie met een hoge milieucategorie verder westwaarts te verplaatsen van de voorziene woningbouw. Naar aanleiding van de zin 'Om ruimte te bieden aan non-fossiele energiedragers om daarmee de verduurzaming van de haven mogelijk te maken wordt de huidige veiligheidscontour ('risicogebied' onder de Omgevingswet) vergroot', verzoeken we de provincie om expliciet aan te geven hoe de BOW-veiligheidscontours worden afgestemd op de intensiveringsambities voor bestaande bedrijventerreinen. Verder verzoeken we de provincie nadrukkelijk om de exacte begrenzing van de BOWveiligheidscontour rond Sloterdijk Poort (deelgebieden 3 en 4) ter heroverweging in te nemen. In het bijzonder: - Meer genuanceerde contouren die onderscheid maken tussen locaties waar intensivering gewenst en haalbaar is, en locaties waar strengere beperkingen noodzakelijk zijn; - Onderzoek naar of de 15-personen/ha-norm differentieel kan worden toegepast op basis van lokale gegeven en bestemmingsplannen; - Dialoog met onze gemeente over hoe 'noodzakelijk voor' kan worden geïnterpreteerd op een manier die ruimte laat voor redelijke bedrijfswissel en kleine intensivering.	De door indiener aangehaalde punten (bronbeleid, maximale normopvulling en milieukundige randvoorwaarden) hebben onze aandacht. Dit wordt beschreven in ons beleidskader Gezonde Leefomgeving en zal verder worden uitgewerkt in ons programma Gezonde Leefomgeving. Instrumenten die we daarbij willen verkennen zijn scherp vergunnen, het actualiseren van vergunningen, meten, onderzoeken & monitoren en focus op gebieden met grote cumulatie- en stapeleffecten. Wij hebben een continue dialoog met onze medeoverheden, waaronder de omgevingsdiensten en gemeenten, en blijven ook op de door indiener aangehaalde vraagstukken graag met indiener in gesprek.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10w	"Wat betreft de paragraaf over de Achtersluispolder, vragen we om een integrale afweging binnen de Zaan-IJ-corridor. Hoe verhouden functies binnen met name het Havenkwartier tot andere functies? We vinden een duidelijke samenhang tussen de gebieden, zodat functies elkaar aanvullen, van belang. Het doorzetten met afschalen van de Achtersluispolder voor verstedelijking, is vanuit WWB-balans en kernagglomeratie ongewenst. Hetzelfde geldt voor het verschuiven van de industriële ontwikkeling Westpoort voor de leefbaarheid van Zaandam en omgeving zoals de provincie zelf ook al benoemt (p.121,122). De gemeente ondersteunt de provinciale ambitie voor intensivering van bedrijventerreinen nadrukkelijk. De gemeentelijke inzet voor de werkgebieden in onder andere Sloterdijk is niet gericht op vermindering van het beschikbaar bedrijventerrein, maar juist op verdichting: meer bedrijfsruimte beschikbaar maken op het bestaande grondoppervlak, door optopping, hogere bebouwingsdichtheid en doelmatig ruimtegebruik. Het verzoek is wel om deze alinea duidelijker te schrijven, gezien het belang van dit thema. De IPB-aanwijzing sluit het toevoegen van functies als horeca, kantoren en leisure categorisch uit, terwijl deze functies in Sloterdijk 2 al aanwezig zijn en in het omgevingsplan zijn opgenomen. De gemeente verzoekt de provincie om voor gebieden met een bestaand gemengd stedelijk karakter een onderscheid te maken naar deelgebieden, en de IPB-aanwijzing niet generiek toe te passen op gebieden die feitelijk niet het karakter van een zwaar industrieterrein hebben. Verder laat het IPB beleid geen onderscheid toe tussen de toevoeging van woonfuncties (waartegen de gemeente geen bezwaar heeft dat dit wordt beperkt) en de toevoeging van lichte stedelijke voorzieningen als kantoren, horeca en leisure (die de gemeente juist wenselijk acht). De gemeente verzoekt de provincie dit onderscheid te introduceren in de beleidsuitwerking. "	Zoals staat beschreven in de toelichting op het instrument IPB in de Omgevingsvisie en in de huidige Omgevingsverordening wil de provincie de bestaande industrieterreinen voor zware industrie behouden. Om te voorkomen dat dergelijke industrieterreinen worden afgewaardeerd, wordt de hoogst mogelijke milieucategorie van de Staat van Bedrijfsactiviteiten niet verlaagd. Op deze wijze zal het aanbod van fysieke ruimte voor de zware industrie, die nodig is voor de opgaven in de energietransitie en de circulaire economie, gewaarborgd blijven. In het kader van de vertaalslag van de visie kijken we ook naar het optimaliseren van de instrumenten in de omgevingsverordening (zoals het IPB).
ZW_0164	10x	Op p. 120 staat dat 'De regionale keringen langs de noord- en zuidzijde van het Noordzeekanaal en aan de westzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal hebben een normering van 1:1000'. We zien graag wat meer uitleg over de betekenis van deze normering. Op p. 120 is beschreven dat 'In een gebied als het Westelijk Havengebied heeft een overstroming grote impact doordat hier veel vitale en kwetsbare infrastructuur ligt, variërend van energie-opwek en rioolwaterzuivering tot opslag van brandstof en tal van chemische stoffen en datacenters. Een overstromingsramp hier zal een reeks van effecten en ontwrichting ontketenen. Het is een gebied waar het concept 'meerlaagsveiligheid' voor vitale en kwetsbare functies bij uitstek relevant is. Dat houdt in dat we niet alleen inzetten op het voorkomen van een ramp maar ook ervoor zorgen dat de schade bij een overstromingsramp beperkt blijft. De hoge ligging van grote delen in dit gebied maakt dat het Westelijk Havengebied hier ook geschikt voor is. Vaak gaat het om een verhoging van enkele decimeters tot een halve meter om bedrijven te vrijwaren van schade bij een overstroming uit zee.' Goed om hier scherp te zijn op wat het voorstel is: gaat het om de integrale ophoging van het gebied of een selectieve ophoging van deze specifieke functies. Dit heeft A. enorme impact op hoeveel je dient op te hogen en of de lagergelegen plekken ook kunnen dienen als noodoverloop/inundatiegebied vanuit het NZKG en B. hoe het gebied functioneert bij extreme neerslag waarbij het maaiveld een goede afstroom van hemelwater moet faciliteren. Daarnaast roept het de vragen op over de financiering van deze maatregel. Als dit kader gesteld wordt in de omgevingsvisie, is er dan (co-)financiering beschikbaar vanuit de provincie?	De teksten over de keringen zijn aangepast in de definitieve Omgevingsvisie. De gegevens die u noemt over het gebied zijn relevant voor de verdere uitwerking en zullen daarin worden meegenomen. Met de Omgevingsvisie worden geen besluiten genomen over financiering. daar is de Omgevingsvisie niet het instrument voor.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10y	Op p.39 is te lezen dat 'Bij het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal zetten we samen met de regio en het Rijk in op onderzoeken hoe we het huidige extra beschermingsniveau van de keringen langs het Noordzeekanaal en het AmsterdamRijnkanaal kunnen continueren' (dit komt nog uit H3.3). Op p.120 staat dat 'De regionale keringen langs de noord- en zuidzijde van het Noordzeekanaal en aan de westzijde van het Amsterdam-Rijnkanaal hebben een normering van 1:1000. Deze keringen lopen dwars door het stedelijk gebied van Amsterdam, waaronder meer dan tien sluisjes die in het geval van een incident op het Noordzeekanaal de stad en het achterland beschermen. Deze keringen zijn feitelijk hoger dan de 1:1000 bescherming omdat ze tot 10 jaar geleden nog primaire kering waren met een beschermingsniveau van 1:10.000. Na de afwaardering heeft de provincie in 2018 besloten deze tijdelijk op oorspronkelijke hoogte te houden en dus een aanvullende normering mee te geven. De provincie gaat onderzoeken of het zinvol is deze tijdelijke situatie ook voor de lange termijn te continueren als extra beschermingssysteem. Dit werkt onder meer door in de stedelijke inpassing van de kering en in de renovatie van de sluisjes.' Er zijn nu twee verschillende beschermingsniveaus van keringen langs NZK en ARK. Moet dit niet rechtgetrokken worden? Waarom is het zinvol om de twee verschillende beschermingsniveaus te hanteren voor hetzelfde gebied? Eerst wordt aangegeven om te onderzoeken hoe het huidige extra beschermingsniveau van de keringen langs het Noordzeekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal kan worden gecontinueerd, maar daarna wordt aangegeven dat de provincie gaat onderzoeken of het zinvol is het extra beschermingssysteem voor de lange termijn te continueren. Hoe ziet de provincie dit?	De teksten over de keringen zijn aangepast in de definitieve Omgevingsvsie
ZW_0164	10z	Op p. 122 staat 'Dit houdt in dat we in eerste instantie geen vergroting of afwaardering van de geluidszones voorstaan, tenzij een andere belangenafweging wordt gemaakt na de vaststelling van de geluidproductieplafonds'. Welke belangenafweging wordt hiermee bedoeld? Zijn er bijvoorbeeld een aantal mogelijk voorkomende situaties? Wat betreft de zin 'op het moment dat in het oostelijk deels kavels vrijkomen en er behoefte is aan een andere economische invulling van dit gebied houden we de mogelijkheid open het risicogebied te verkleinen', zien we liever de 'hebben we de doelstelling' in plaats van houden we de mogelijkheid open. Dit zou op termijn echt leiden tot grotere afstand tussen zware industrie en gevoeligere functies. In de omgevingsvisie wordt niet vermeld dat er in 2023 afspraken zijn gemaakt over het voortbestaan van Ruigoord. We verzoeken de provincie om deze afspraken en Ruigoord expliciet op te nemen in de omgevingsvisie. Wat betreft circulaire activiteiten in Westelijk Havengebied: focus op recyclingclusters en stedelijke mijnbouw, net als plek voor stimuleren van innovatieve technieken zoals hydrometallurgie voor hoogwaardige recycling. IJmond en Houtrakpolder, p.122: We zouden graag wat meer aandacht zien voor de indirecte effecten van de verduurzaming van Tata Steel en de Haven op de capaciteit, externe veiligheid en verstedelijkingsopgave rondom het spoor. Verder zouden buisleidingen benoemd mogen worden, aangezien dat een grote kans is voor de vergroening van de haven, Tata Steel en Schiphol.	De tekst over het Westelijk havengebied is hierzien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0164	10aa	Schiphol, p.131: Er wordt meermaals gerefereerd aan een gelijkblijvend aantal vliegbewegingen en een toenemend aantal passagiers van circa 42 miljoen naar 65 miljoen. Dit heeft tot gevolg dat er extra inzet nodig is voor bereikbaarheid. Maar er wordt geen scenario meegenomen waarin het aantal vliegbewegingen juist afneemt. Dit doet geen recht aan de recente conclusie van de onafhankelijke Commissie voor de Milieueffectrapportage (MER) over het nieuwe Luchthavenverkeerbesluit, dat omwonenden van Schiphol hiermee niet voldoende worden beschermd. Scherpere keuzes zijn nodig om de gewenste woningbouw in de omgeving van de luchthaven te realiseren, en hinder en overlast te verminderen. De GGD mist duidelijke keuzes die de balans tussen de luchtvaart en een gezonde leefomgeving voor de omwonenden herstellen, en de noodzakelijke woningbouw mogelijk maken. De focus in zo een scenario zou kunnen liggen op vluchten die echt een economische meerwaarde hebben voor de regio en Nederland, waarbij er minder vliegbewegingen zouden zijn zonder verlies van economische waarde. De provincie wil bij voorbaat dat de vrijkomende milieuruimte van Schiphol niet wordt opgevuld met woningbouw of andere geluidsgevoelige functies maar bij voorkeur met groene of recreatieve functies. Omdat ruimte schaars is en er ook locaties mogelijk vrijkomen die vanwege bereikbaarheid juist geschikt zijn als hoogstedelijk woonwerkplek, zijn we voorstander van maatwerk bij de plekken die vrijkomen en zouden we die niet categorisch uitsluiten. In de omgevingsvisie staat dat ondanks de trend van stiller wordende vliegtuigen, er ook in de toekomst sprake zal zijn van geluidsbelasting en fijnstofemissies. Wederom vragen wij of er bijvoorbeeld ook een scenario van een 50% stiller Schiphol tussen 23:00 en 7:00 benoemd kan worden als alternatief. We zien graag dat de teksten uit het Rijk-Regio Ontwikkelperspectief NOVEX Schiphol worden overgenomen, in relatie tot grenzen aan de vliegtuigbewegingen.	Wij onderschrijven het belang van het terugdringen van slaapverstoring en nachtelijke hinder. De provincie brengt dit belang samen met de andere regionale overheden in via de Bestuurlijke Regie Schiphol. In de meest recente BRS-zienswijze op het ontwerp-Luchthavenverkeerbesluit is gevraagd om maatregelen die daadwerkelijk leiden tot minder slaapverstoring en die niet leiden tot verschuiving van hinder naar de randen van de nacht, de avondperiode of secundaire banen. De specifiek door de indiener genoemde ambitie van ten minste vijf aaneengesloten uren rust is onderdeel van de Bestuurlijke Agenda Vliegverkeer Schiphol 2025–2030 van de negen gemeenten. Wij nemen deze specifieke operationalisering niet afzonderlijk over in de Omgevingsvisie. De regulering van nachtvluchten en het luchthavengebruik ligt primair bij het Rijk. De tekst over Schiphol zijn in de definitieve Omgevingsvisie scherper gemaakt. Hoe dit doorwerkt op specifieke locaties is opgenomen in de gebiedsparagraaf over Schiphol. Verdere details over omgaan met specifieke locaties is niet in de Omgevingsvisie opgenomen.
ZW_0164	10ab	In vervolg op de Nota Ruimte en het Toekomstbeeld Openbaar Vervoer vragen we u maximaal in te zetten op internationaal spoorvervoer, als vervanging van vliegverkeer over korte afstanden. Internationaal spoorvervoer is een van de duurzaamste vervoerswijzen en versterkt een meerzijdige ontwikkeling van de MRA langs de (inter)-nationale stedelijke netwerken. Bovendien draagt het niet alleen bij aan het welzijn en de welvaart in de MRA maar ook aan dat van het Stedelijk Netwerk Nederland. Een reële ambitie om minstens 10% van alle korte afstandsvluchten te vervangen door spoorvervoer, heeft een potentie van 16.000 minder vluchten vanaf 2030 en 40.000 minder vluchten vanaf 2050, uitgaande van bestaand beleid en programma's. De provincie is een tussenschakel tussen Rijk en gemeenten. De rol van de provincie wordt in elk hoofdstuk en paragraaf benoemd, maar de uitwerking zal grotendeels bepaald gaan worden in samenspel met het Rijk (Tata en Schiphol) en de gemeenten. De samenwerking die nodig is om de visie uit te voeren wordt nauwelijks beschreven, anders dan een overzicht van de bestaande overlegstructuren in een bijlage. Het is onduidelijk of deze visie aansluit bij de wensen van gemeenten en Rijk, en hoe de provincie wil sturen en tot gezamenlijke uitvoering wil komen.	Als provincie gaan wij niet over de beschikbaarheidheid van spoorcapaciteit. Wij onderkennen wel het belang hiervan voor het slagen van ambities op het gebied van modal shift, net zoals de instandhouding van vaarwegen. Dit wordt onder andere verder uitgewerkt in programma's, zoals het Topcorridors programma en ons investeringsprogramma voor provinciale infrastructuur. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners waaronder ook de gemeenten in de provincie. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. We zullen indiener dan ook betrekken bij het uitwerken van de omgevingsvisie. Hierin zullen veel van de punten terugkomen. Daarnaast is in het begin van de Omgevingsvisie meer aandacht besteed aan samenwerking met partners die nodig is om de opgaven aan te pakken.
ZW_0164	10ac	Bijlagen, p.138: Op p.148: Met de inwerkingtreding van de Wet Versterking Regie Volkshuisvesting is de provinciale omgevingsvisie een belangrijk (inhoudelijk) kader voor het Volkshuisvestingsprogramma. De provincie gaat een grote (regie)rol krijgen in onder andere de woningbouwregio's en woningmarktregio's die de provincie heeft aangewezen en heeft een toezichthoudende rol in de wet. Het zou goed zijn deze ontwikkelingen explicieter in uw omgevingsvisie te benoemen, niet enkel in de bijlage met relevante wettelijke taken. Er wordt op p.148 wel gerefereerd aan de gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma's, maar niet aan het provinciale volkshuisvestingsprogramma. Dit zou toegevoegd moeten worden.	De tekst is hierop aangepast in die zin dat de Wet versterking regie op de volkshuisvesting en de Volkshuisvestingsprogramma's benoemd zijn.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0165	1	Met interesse hebben wij kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Hierbij delen we graag onze zienswijze. Onze Stichting zet zich in voor behoud en verbetering van natuur en landschap in en rond Muiderberg, daarnaast voor schone lucht, water en bodem en het verbeteren daarvan in en rond Muiderberg. Wij zijn het grotendeels eens met de uitkomsten van het participatietraject Jouw Noord Holland, jouw ruimte en zijn benieuwd hoe de afwegingen gemaakt worden hoe daar zoveel mogelijk van over te nemen, anders is zo'n participatietraject een wassen neus.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De uitkomsten van het participatietraject zijn ter kennis gebracht bij Provinciale Staten om in hun besluitvorming te betrekken.
ZW_0165	2	Wij hebben veel moeite met uw keuze dat beschermingsregimes aan de kant geschoven kunnen worden voor ontwikkelingen van groot openbaar belang. In onze ogen is vaak discutabel wat daar onder wordt verstaan. Wij pleiten ervoor de Rechten van de natuur een plek te geven binnen uw afwegingskader; https://www.rechtenvandenatuur.org	We kiezen niet voor het vastleggen van de rechtspositie van natuur in de Omgevingsvisie en gaan er van uit dat de bescherming van natuur met ons beleid voldoende is gewaarborgd. Uitwerking van de aanpak op het gebied van natuur, stikstof en water vindt plaats in programma's die onder de Omgevingswet uitwerking maken van de visie.
ZW_0165	3	Deze zienswijze roept de Provincie op om meer ambitie te tonen op deze thema's; • Natuurinclusieve of biologische landbouw met zo veel mogelijk gesloten kringlopen heeft de toekomst. Hier moeten duidelijkere keuzes over worden gemaakt in de visie, deze missie zou daartoe de leidraad kunnen zijn https://www.groenboerenplan.nl/missie;	De biologische landbouw is één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. De landelijke areaaldoelstelling voor biologische landbouw is 15%. We stimuleren de ontwikkeing van bioregio's in de provincie
ZW_0165	4	• Schoon water is een randvoorwaarde voor natuurherstel en een gezonde leefomgeving. Het water in grote delen van Noord-Holland voldoet momenteel niet aan de eisen. Maak van schoon water een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen, kijk ook kritisch naar de effecten van aquathermie en zonnepanelen op het water;	Dit hebben wij al geregeld in artikel 6.75 van de Omgevingsverordening.
ZW_0165	5	• Bijzondere landschappen moeten steeds meer beschermde ruimte inleveren voor woningbouw, energie infrastructuur en andere ontwikkelingen. In sommige landschappen zien wij geen ruimte hiervoor. Daar waar het onder voorwaarden wel kan is volledige compensatie belangrijk. De energietransitie neemt in toenemende mate een belangrijke rol in aantastingen in het groene landschap; onder het motto; het is 'groen en duurzaam' mag natuur of groen kennelijk wijken? Er moet een nieuwe visie komen op wat mag worden aangetast voor de energietransitie. Voor wat betreft de energietransitie; in en rond Muiderberg alleen al aquathermie bouwwerken in NNN gebied het Voorland en met gebruik van water uit Natura 2000 gebied Gooimeerkust, plannen voor zonnepanelen in beschermd weidevogellandschap Noordpolder met eeuwenoude ruilverkavelingsstructuur en uitzicht op het Muiderslot, nieuwe hoogspanningsmasten door het Naardermeer of het Noordpolder gebied en duizenden bomen te kappen voor zonnegeluidswal langs het Naarderbos A1 gebied. Eemnes ligt dan wel in Utrecht maar is hier toch vlakbij en daar komen nu ook weer 28 hectare zonnevelden op weilanden te liggen.	Wij hebben begrip voor de zorgen van indiener. Vanwege de vele opgaven en de schaarse ruimte hebben we meerdere afwegingsprincipes geformuleerd om daaraan tegemoet te komen. De omgevingskwaliteit heeft onze nadrukkelijke aandacht.
ZW_0165	6	• Veel kleinschalige campings en groene gebiedjes moeten in Noord-Holland plaats maken voor vakantieparken (nota bene vaak in handen gekomen van buitenlandse beleggingsmaatschappijen). Het landschap verrommelt en wordt steeds meer versteend. We roepen de Provincie op hier meer regie op te voeren en instructieregels voor gemeenten op te stellen; • Er is onvoldoende recreatieruimte in het groen in Noord-Holland en veel bestaande gebieden hebben een onderhoudsachterstand. Zorg voor een regeling waarbij nieuw groen meegroeit met de woningbouw en versterk het groenblauwe raamwerk.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken binnen de opgaven van de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie. In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken binnen de opgaven van de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0165	7	• Natuurherstel en groen in de stad is een onmisbare stap in het behalen van doelen binnen én buiten natuurgebieden. Stuur op een Basiskwaliteit Natuur in stad, dorp en landelijk gebied en laat deze ambitie doorwerken in de Omgevingsverordening, noem de 3-30 300 maatregel als leidraadgevend en daarnaast natuurlijk ook ecologisch maaibeheer! https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/updates/2024/02-februari/svbd-kennisdocument-basiskwaliteit-natuur.pdf	Zie ons antwoord op onderdeel 9 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0165	8	Maak duidelijke keuzes over de landbouw Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook komen we veel verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld volledig. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Holland vorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. Zie nogmaals https://www.groenboerenplan.nl/missie . Niet minder boeren maar anders boeren! Ook in verband met de effecten op waterkwaliteit en waterschaarste waar we nu weer mee geconfronteerd worden. We roepen de Provincie op om in het beloofde 'provinciaal afwegingskader en landbouwladder' een duidelijk onderscheid tussen een "agrarische hoofdstructuur" en "maatschappelijke gebieden" beter uit te werken. In beide gebieden kan "zuinig worden omgaan met landbouwgrond", maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichting er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand, kleinschalige polders en landbouw gebieden in het Gooi, Naardermeer -en Vechtplassengebied en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, biodiversiteit, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Dit alles is enkel haalbaar met voldoende financieel perspectief voor de landbouwsector, zoals uw visie ook terecht benoemd. Als vergunningverlening weer mogelijk is hebben agrarische ondernemers ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere en/of biologische bedrijfsvoering.	In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw). De door indiener benoemde ontwikkelperspectieven of ontwikkelingsrichtingen zullen in het afwegingskader verder worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0165	9	Natuurherstel en groen in de stad Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ''We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.'' (p85). Dit doel steunen wij volledig. Tegelijkertijd zien we ook dat verdroging, vermesting, 'verpaarding', versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf (mountainbikes, festivals) de natuur onder druk blijven zetten. Om deze problemen aan te pakken is een benadering op systeemniveau nodig. De Natuurherstelverordening zal gaan leiden tot concrete doelen en deadlines voor herstel van natuur, zowel binnen, als buiten de natuurgebieden. Zo moeten we de achteruitgang van bestuivers uiterlijk in 2030 een halt toe te roepen. Er zullen tevens meer bomen in het stedelijk gebied moeten komen. Zet in op de 3-30-300 regel in het hele land! https://cobra-groeninzicht.nl/producten/330300-regel/ We roepen de Provincie om meer ambitie te tonen in deze visie voor natuurherstel buiten natuurgebieden door te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur, immers: ''Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten'' (p86) Door in de Omgevingsvisie expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. NNN en Natura 2000 gebieden zijn op veel plekken ook nog niet optimaal verbonden! In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten hebben hier een centrale rol bij, maar het is ook belangrijk dat de Provincie actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0165	10	Schoon water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling Uit de reacties van de inwoners in het participatie verslag blijkt een brede steun voor schoon water: Waterkwaliteit wordt vaak als randvoorwaarde neergezet. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor pesticiden “gif”, industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen en consumentenproducten of medicijnresten. (…) Met name bollenteelt/lelieteelt komt terug als voorbeeld van een sector die volgens hen te veel druk legt op bodem en leefomgeving, en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Maar hetzelfde geldt natuurlijk ook deels voor de gangbare landbouw en veeteelt. Wij vragen de Provincie om meer recht te doen aan deze participatiereacties in de visie. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028- 2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals waarschijnlijk bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027 een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreiding van de industriegebieden. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord- Hollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vragen wij om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, ecologisch onderhoud van oeverbegroeiing, actualisatie van lozingsvergunningen en behoud en herstel van permanent grasland. Wij zijn overigens ook zeer kritisch op door waterschappen gepropagandeerde en uitgevoerde beleid om bomen langs watergangen en op dijken overal te verwijderen omdat ze de dijken zouden verslechteren. Volgens ons achterhaald beleid dat goed onder de loep genomen zou moeten worden. Nu dijken overal verhoogd of versterkt moeten worden verdwijnen daar ook helaas veel bomen, alleen rond Muiderberg en Muiden al vele tientallen die veelal niet gecompenseerd zullen worden. In Muiderberg komt een aquathermieinstallatie die oppervlaktewater uit N2000 filtert, verwarmd, mogelijk chemicalien toevoegt, ondergronds opslaat en kouder weer terug laat spuien naar het Natura 2000 gebied Gooimeerkust. Wat ons betreft is nog niet grondig genoeg onderzocht wat de ecologische effecten hiervan zijn. Kan hiernaar beter onderzoek plaatsvinden door bijvoorbeeld omgevingsdiensten? In de ontwerp omgevingsvisie staat: ‘In het onderzoek Toekomstbestendig Heuvelrug Gooi en Vechtstreek is de werking van het bodem- en watersysteem voor dit gebied in kaart gebracht. Dit systeem is ondanks een beginnend herstel nog niet in balans, dit wordt versterkt door klimaatverandering. Dit uit zich vooral in een verdroging en een tekort aan water.’ Hiermee zijn we dit jaar extra geconfronteerd in onze regio, nu nog urgenter hier adequaat op in te zetten!	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp -RWBP ligt in het tweede kwartaal an 2027 ter inzage. De laatste twee alinea's nemen we voor kennisgeving aan. Deze hebben geen betrekking op de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0165	11	Bescherm de waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om waardevolle landschappen te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij stellen voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland zoals de Scheggen van Amsterdam, kleinschalige polders voor weidevogels en agrarisch cultuurhistorisch interessante- en natuurgebieden in het Gooi en Vechtplassengebied te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal “BL-plus” gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze “landschapsparels” behouden voor de volgende generaties. Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de verordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten (zoals nu het geval is) wordt voorkomen. Ook zal moeten worden onderzocht hoe mussen, vleermuizen, steenuilen en zwaluwen die van oudsher samenleven met mensen opnieuw een plek kunnen krijgen in onze bebouwing. Wij onderschrijven natuurlijk de zienswijze van Vereniging Vrienden van het Gooi waarin onder andere volgende passage; Wij vinden dat er in de visie nauwelijks aandacht is voor het waardevolle landschap in het Gooi. Landbouw wordt genoemd als de drager van de landschappen grenzend aan bebouwde omgeving. In de opsomming van waardevolle landschappen als duinen, de kusten en de open polders ontbreken de heidevelden, zandverstuivingen en bossen. We zouden deze landschappen die zo kenmerkend zijn voor het Gooi ook genoemd willen zien met daarbij de aantekening dat het zgn. illusielandschap, de open landschappen met de bosranden beter beschermd wordt. Graag zouden we zien dat de provincie zich in de concept-Omgevingsvisie concreter uitspreekt over hoe compensatie plaatsvindt als ontwikkelingen van groot openbaar belang in beschermde natuur, landschap en cultureel erfgoed dan toch gaan plaatsvinden. In de concept-visie wordt voorgesteld te compenseren met een bijdrage aan de omgevingskwaliteit, terwijl de provincie zelf ook stelt dat omgevingskwaliteit een breed begrip is. De regels in de Omgevingsverordening geven hierover meer duidelijkheid. Alleen blijkt helaas in de praktijk dat het compenseren van NNN niet goed mogelijk is omdat geen compensatiegrond met vergelijkbaar natuurtype aanwezig is. Maar concrete compensatieregels borgen de samenhang en voorkomen dat iedere gemeente naar eigen goeddunken verlies aan natuur en landschap compenseert.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit' Ook wij vinden het landschap in het Gooi zeer waardevol. Deze landschappen zijn veelal beschermd als NNN en BL in onze Omgevingsverordening. Dit beleid wijzigen wij niet. Wij zullen de heidevelden en bossen benoemen in de opsomming van waardevolle landschappen. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie is aandacht voor natuurinclusief bouwen en de bescherming van natuur. De verdere uitwerking vindt plaats in onder andere de Omgevingsverordening.
ZW_0165	12	Voer regie op wildgroei vakantieparken Daarnaast zien wij zo wel binnen- als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap en vergroot de kloof tussen arm en rijk nog meer! Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de het vechtplassengebied, de gebieden van het Goois Natuurreservaat en andere recreatieve natuurgebieden waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen waarin ook opgenomen zou moeten worden dat huidige betaalbare en vaak al decennia bestaande kleinschalige recreatie niet zomaar omgezet zou moeten kunnen worden in kostbare recreatievillas voor de beter gesitueerden en aandeelhouders van buitenlandse investeerders. De ene vorm van recreatie is de andere niet..	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0165	13	Zorg voor voldoende recreatiegebieden bij nieuwbouw In de ontwerp Omgevingsvisie is veel aandacht voor woningbouw, waarbij ook het belang van voldoende nieuwe recreatiegebieden vaak is genoemd. Onder andere door de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk, waarmee integraal en gebiedsgericht kan worden gewerkt aan nieuwe groene verbindingen, recreatieve verbindingen en landschappelijke kwaliteit. Wij zien hier veel kansen in en hopen dat de Provincie op korte termijn werk maakt van het versterken van dit raamwerk. Ook blijft het ook noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek en beleefbaar groen binnen 300 meter) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Wij zien dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatievoorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Wij roepen u op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie opte nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.
ZW_0165	14	Inmiddels mag wel bekend zijn dat het overleven van onze soort op aarde aan een zijden draadje hangt als wij niet beter gaan zorgen voor onze fysieke leefomgeving, de aarde waarop en waarvan wij leven en de ‘six inches of soil’ waar al ons voedsel uit moet komen. Zoals Paul Harvey in 1978 al zei; Despite all our accomplishments, we owe our existence to a six-inch layer of topsoil and the fact it rains. We zouden als mens wat nederiger moeten zijn met onze wensen en daarbij zouden rijksoverheid en provincie een meer leidende functie kunnen en moeten innemen. ‘Grenzen aan de groei’ Tot slot willen wij nog reageren op de dystopische door a.i. (met al zn kwalijke kanten voor landschap, stroomgebruik, watergebruik, datacenters etc)) gegenereerde afbeelding die gekozen is voor de pagina Jouw Noord-Holland, Jouw Ruimte. Zie onderaan deze zienswijze. Wat ons betreft een nachtmerrie achtige visie op onze toekomst; grasfalt zonder leven erin, transformatorhuizen met electriciteitsmasten; dat belooft niet veel goeds voor de toekomst… Waarom kiest de provincie voor zo’n soort afbeelding? Hierin kunnen en willen wij niet leven! Hierbij ook een oproep voor een beter beleid rond de bouw van datacenters!	De afbeelding waarop indiener doelt en die gebruikt is in de campagne Jouw Noord-Holland, Jouw Ruimte, is bedoeld om te prikkelen en tot nadenken te stemmen. De afbeelding is dan ook niet gemaakt om als waarheidsgetrouw toekomstbeeld te dienen. Want als we geen keuzes maken, terwijl de wereld door- en verder draait, scheppen we juist een omgeving, waarin we niet zouden moeten willen leven.
ZW_0165	15	Wij ondersteunen vanzelfsprekend ook de zienswijzen van de Commissie Heemschut, Stichting Tussen Vecht en Eem, het Gooi Natuur Reservaat en de Bomenwachters Gooise Meren.	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0166	1	Namens de Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur (KAVB) maken wij graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-omgevingsvisie 2026 van de Provincie Noord-Holland. De KAVB onderschrijft volledig de zienswijze van LTO Noord die op 18 augustus 2026 is ingediend (bijlage). Wij waarderen dat de provincie de bijzondere positie van de bloembollensector expliciet erkent. In de visie wordt terecht vastgesteld dat Noord-Holland het grootste bollenteeltgebied ter wereld herbergt en dat de bollenconcentratiegebieden hierin een belangrijke positie innemen. Ook wordt terecht benoemd dat niet alleen de primaire productie, maar ook verwerking en broeierij van belang zijn voor NoordHolland. De bollensector speelt een belangrijke rol in de Noord-Hollandse cultuur en trekt jaarlijks honderdduizenden toeristen naar Noord-Holland. Wij verzoeken de provincie deze erkenning in de definitieve Omgevingsvisie te vertalen naar een duidelijker ontwikkelperspectief voor de Noord-Hollandse bollenteelt en specifiek de bollenconcentratiegebieden.	Wij zijn blij te vernemen dat de waardering die wij voor de bollensector hebben goed overkomt. De Omgevingsvisie achten wij niet het juiste instrument voor een nadere uitwerking van een ontwikkelperspectief voor de Noord-Hollandse bollenteelt en specifiek de bollenconcentratiegebieden. We gaan na vaststelling van de Omgevingsvisie graag met de indiener in gesprek hierover. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0166	2	1. Benoem de bloembollensector als strategisch economisch cluster De provincie benoemt in de visie economische clusters van strategisch belang. De bloembollensector in Noord-Holland is meer dan agrarische productie alleen. Het betreft een internationaal opererend cluster van primaire productie, veredeling, uitgangsmateriaal, verwerking, bewaring, handel, export, techniek en kennis. Wij verzoeken daarom om ook de bloembollensector in Noord-Holland expliciet te erkennen als een strategisch economisch cluster, waarvoor voldoende fysieke en economische ontwikkelruimte behouden moet blijven.	De provincie wijst de bloembollensector niet aan als afzonderlijk strategisch economisch cluster. De aanwijzing van strategische clusters volgt uit het denkraam van TNO voor strategische economische belangen. Daarbij staat de systeempositie van economische activiteiten binnen nationale en Europese waardeketens en netwerken centraal, in het licht van Europese autonomie. De bloembollensector maakt geen onderdeel uit van deze positie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0166	3	2. Maak van zoetwaterbeschikbaarheid een provinciale opgave In de ontwerpvisie staat dat voor het toekomstperspectief van de bollensector duidelijkheid over verzilting en de beschikbaarheid van zoetwater van groot belang is. Wij onderschrijven dit volledig, maar alleen duidelijkheid over zoetwaterbeschikbaarheid is onvoldoende. Voor alle plantaardige teelten is voldoende zoetwater een essentiële productiefactor. Ondernemers investeren voor tientallen jaren in grond, gebouwen, verwerking, machines, verduurzaming en uitgangsmateriaal. Alleen duidelijkheid over een eventuele afname van de beschikbaarheid is daarom niet voldoende. Wij vragen dat de provincie zich samen met het Rijk en waterschap inzet voor het duurzaam beschikbaar houden van voldoende zoetwater voor hoogwaardige agrarische productie in Noord-Holland en voor het tegengaan van verzilting. Daarbij vragen wij de provincie samen met het waterschap, Rijk, kennisinstellingen en de sector te werken aan beleid en perspectief voor investeringen in waterberging, efficiënter watergebruik, ondergrondse en bovengrondse opslag, opvang van regenwater, verbetering van de zoetwaterbuffer en maatregelen tegen verzilting.	Uiteraard zet de provincie zich in voor een duurzaam en volhoudbaar watersysteem voor de provincie, een balans tussen wateraanbod en watervraag en een goede waterverdeling tussen de verschillende vragers. Hiervoor werken wij nauw samen met andere partners. Innovaties en bijvoorbeeld het lokaal vasthouden van water kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. De mogelijkheden hiervoor en de haalbaarheid verschillen van plek tot plek. Tegelijk constateert het Nationaal Deltaprogramma dat er op termijn niet voor alle vragers voldoende water zal zijn, ondanks diverse innovaties en dat vragers zich hier op zullen moeten voorbereiden. Ten tijde van grote droogte treedt de verdringingsreeks in werking waarin het Rijk de categorieën heeft benoemd die het langst van water worden voorzien.
ZW_0166	4	3. Koppel water- en bodemsturing aan technische en sociale innovatie Wij begrijpen en ondersteunen dat water en bodem een belangrijker ordenend principe worden. Wij waarschuwen echter voor een te statische toepassing van dit principe. De geschiktheid van een gebied voor landbouw wordt niet alleen bepaald door de huidige bodem- en watercondities, maar ook door het vermogen van ondernemers, overheden en burgers om deze condities duurzaam te verbeteren. De visie stelt zelf dat veranderende water- en bodemcondities tijdig moeten worden gesignaleerd, zodat ondernemers duidelijkheid krijgen, investeringen kunnen afschrijven en nieuwe investeringen kunnen doen. Wij verzoeken daarom vast te leggen dat technische en sociale innovatie voor duurzaam water- en bodembeheer als eerste worden overwogen voordat beperkingen aan agrarisch gebruik worden opgelegd.	De provincie legt geen beperkingen op aan landbouw middels de aankondiging van dat we geen zoet water kunnen garanderen en anticipatie en aanpassing verwachten. Dit volgt uit de nationale verdringingsreeks icm de verwachte klimaatverandering. Zie daarnaast ook het antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze.
ZW_0166	5	4. Geef duurzame bollenteelt voldoende ontwikkelruimte De provincie constateert terecht dat verduurzaming alleen mogelijk is wanneer agrarische ondernemers voldoende toekomstperspectief hebben en kunnen blijven investeren. De bloembollensector bevindt zich midden in een transitie. Er wordt volop geïnvesteerd in weerbare rassen, precisielandbouw, mechanische onkruidbestrijding, efficiëntere bemesting, waterbesparende technieken, emissiereductie, arbeidsbesparende automatisering en digitale gewasbescherming. Daarmee is de bollenteelt een Europese kraamkamer geworden voor bredere toepasbaarheid van duurzame precisietechnieken in alle plantaardige teelten. Verduurzaming en economische ontwikkeling hebben elkaar nodig. Juist economisch gezonde bedrijven beschikken over de investeringskracht om de noodzakelijke duurzame transitie te realiseren. Wij vragen de provincie daarom het uitgangspunt op te nemen dat aantoonbaar duurzame en toekomstbestendige agrarische bedrijven ruimte moeten houden om zich binnen de aangewezen agrarische concentratiegebieden verder te ontwikkelen.	Ons beleid voor behoud van goede landbouwgronden, met afwegingskader landbouw, is gericht op het behouden van ontwikkelruimte voor de sector als geheel, inclusief de bollenteelt. We hebben geen specifiek ruimtelijk beleid voor het behouden van bollenareaal. Ons beleid voor verduurzaming is gericht op kringlooplandbouw. Hierin staan onder andere doelen voor verduurzaming en economische positie van de agrariers als afzonderlijke doelen naast elkaar, en niet tegenover elkaar.
ZW_0166	6	5. Bescherm hoogwaardige bollengrond tegen onomkeerbare functieverandering De provincie geeft aan zuinig om te willen gaan met landbouwgebieden en het landelijk gebied te willen vrijwaren van onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen. Wij ondersteunen dit nadrukkelijk. De gespecialiseerde zandgronden in NoordHolland zijn schaars en niet eenvoudig elders te reproduceren. Eenmaal omgezet naar woningbouw, infrastructuur, natuur of andere functies is deze productiecapaciteit veelal permanent verloren. Wij verzoeken daarom om binnen het bollenconcentratiegebied agrarisch gebruik als uitgangspunt te hanteren en functieverandering alleen toe te staan wanneer aantoonbaar geen significante afbraak van het agrarische cluster plaatsvindt.	In essentie kunnen we geen garanties geven dat agrarische gronden niet andere functies kunnen krijgen. Ons beleid voor behoud goede landbouwgronden, met afwegingskader landbouw, is gericht op het behouden van ontwikkelruimte voor de sector als geheel, inclusief de bollenteelt. We hebben geen specifiek ruimtelijk beleid voor het behouden van bollenareaal. Het beleid voor de bollenconcentratiegebieden heeft als doel om de ontwikkeling van de permanente bollenbeelt op zand te beperken tot deze gebieden.
ZW_0166	7	6. Verwerking, bewaring en innovatie horen bij het bollenconcentratiegebied Wij zijn positief dat de provincie naast productie ook verwerking en broeierij expliciet benoemt. Wij verzoeken dit verder uit te werken. Moderne bollenteelt vraagt steeds meer om centrale verwerking, geconditioneerde bewaring, waterzuivering, wateropslag, mechanisatie, robotisering, eigen energievoorziening en logistiek. Schaalvergroting en verduurzaming kunnen leiden tot behoefte aan grotere, hogere en moderne bedrijfsgebouwen. Voorkomen moet worden dat enerzijds verduurzaming van bedrijven wordt verlangd, terwijl anderzijds de ruimtelijke mogelijkheden om daarvoor noodzakelijke voorzieningen te realiseren worden beperkt. Daarom moet binnen bollenconcentratiegebieden voldoende ruimte blijven voor functioneel aan de sector verbonden bedrijfsbebouwing en voorzieningen, uiteraard passend binnen strenge landschappelijke en milieukundige randvoorwaarden.	De gevraagde ruimte voor functioneel aan de sector verbonden bedrijfsbebouwing en voorzieningen heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de Omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0166	8	Tot slot Wij ondersteunen de keuze van de provincie om het bollenconcentratiegebied te behouden. Wij vragen echter om in de definitieve Omgevingsvisie nadrukkelijker vast te leggen welk toekomstperspectief daarbij hoort. Een concentratiegebied heeft alleen betekenis wanneer ondernemers er ook daadwerkelijk kunnen blijven ondernemen, investeren, verduurzamen en groeien. Wij verzoeken daarom in de definitieve Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat: Bollenteelt een strategisch economisch cluster voor Noord-Holland is, waar behoud van hoogwaardige bollengrond, voldoende zoetwater en ontwikkelruimte voor duurzame teelt, verwerking, bewaring en innovatie provinciale belangen zijn. Wij gaan hierover graag met de provincie in gesprek en dragen vanuit de sector graag bij aan de verdere uitwerking.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In de Omgevingsvisie gaan we in op de betekenis van verschillende economische sectoren in Noord-Holland, waaronder de agrarische sector.
ZW_0168	1	HISWA-RECRON waardeert dat recreatie in de ontwerp-Omgevingsvisie nadrukkelijk wordt erkend als belangrijk voor leefkwaliteit, gezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving. De provincie constateert terecht dat de recreatiemogelijkheden onvoldoende zijn, terwijl de behoefte door bevolkingsgroei en verstedelijking verder toeneemt. Die constatering vraagt om een steviger vertaling in de Omgevingsvisie. Recreatie en toerisme zijn niet alleen onderdeel van de leefomgeving, maar ook een volwaardige ruimtelijke en economische functie.	In de Omgevingsvisie erkennen we dat recreatie en toerisme ook een economisch belang dienen. Daarnaast is in de aangepaste versie het belang van waterrecreatie sterker toegevoegd.
ZW_0168	2	Ruimte voor recreatie Nieuwe woningen betekenen ook nieuwe recreanten. Bij woningbouw en andere grote ruimtelijke ontwikkelingen moet daarom vanaf het begin voldoende ruimte worden gereserveerd voor recreatie, sport en ontspanning. Recreatieruimte en recreatieve voorzieningen moeten meegroeien met woningbouw en bevolkingsgroei. Daarbij gaat het niet alleen om openbaar groen en routes. Jachthavens, campings, vakantieparken, watersportbedrijven en andere recreatiebedrijven zijn onderdeel van de recreatieve infrastructuur. Bestaande capaciteit moet worden beschermd en ondernemers moeten voldoende ruimte houden voor verduurzaming, kwaliteitsverbetering en toekomstbestendige ontwikkeling.	In de Omgevingsvisie staat benoemd dat we het belangrijk vinden dat we recreatief groen mee laten groeien met de stedelijke ontwikkeling en dat het onderdeel moet zijn van de optimale mix van alle functies in de ruimte.
ZW_0168	3	Bestaande recreatiebedrijven en stapeling van ruimtelijke opgaven De Omgevingsvisie bevat verschillende keuzes die direct kunnen doorwerken op bestaande recreatiebedrijven. Naast Natura 2000 en stikstof gaat het onder meer om overgangszones rond natuurgebieden, recreatiezonering, waterberging, dijkreserveringen, drinkwaterbescherming, veranderende waterpeilen en maatregelen voor waterkwaliteit. Juist recreatiebedrijven zijn sterk locatiegebonden. Een camping, vakantiepark of jachthaven kan niet eenvoudig worden verplaatst wanneer nieuwe ruimtelijke beperkingen de bedrijfsvoering of ontwikkelmogelijkheden raken. HISWA-RECRON vraagt daarom nadrukkelijk aandacht voor de cumulatieve effecten van deze verschillende beleidskeuzes. De provincie geeft zelf aan dat programma's die uit de Omgevingsvisie voortkomen uitvoerbaar moeten zijn en dat daarbij wordt gekeken naar behoud van ruimte voor ondernemerschap en economisch verdienvermogen. Die uitvoeringstoets moet naar onze mening ook expliciet worden toegepast op recreatie- en watersportbedrijven.	In de Omgevingsvisie staat opgenomen dat vanwege het belang van recreatie (en toerisme) ruimtelijke ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van recreatieruimte, tenzij hier sprake is van een groot maatschappelijk belang.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0168	4	Natura 2000, stikstof en overgangszones Een belangrijk aandachtspunt betreft bedrijven in en rondom Natura 2000-gebieden. De provincie wil overgangszones realiseren waarin drukfactoren zoals stikstof worden verminderd en daarnaast specifieke stikstofzones aanwijzen waar intensievere reductiemaatregelen worden ingezet. In de uitwerking wordt vooral ingegaan op landbouw, terwijl ook veel recreatiebedrijven in of direct naast deze gebieden liggen. Voor campings, vakantieparken, jachthavens en andere recreatiebedrijven kunnen dergelijke zones gevolgen hebben voor uitbreiding, vervanging van voorzieningen, verduurzaming en andere noodzakelijke investeringen. De provincie constateert zelf dat stikstof een belemmering vormt voor recreatieve ontwikkelingen en dat natuurherstel uiteindelijk juist ruimte moet creëren voor economie, samenleving en recreatie. HISWA-RECRON vraagt daarom te borgen dat overgangs- en stikstofzones niet automatisch leiden tot het op slot zetten van bestaande bedrijven. Maatwerk, de daadwerkelijke effecten van een activiteit en ruimte voor verduurzaming moeten uitgangspunt zijn.	De verdere uitwerking van de overgangszones volgt na de vaststelling van de Omgevingsvisie. In deze zones zal ook aandacht zijn voor recreatie en toeristisch-recreatief ondernemerschap.
ZW_0168	5	Binnenduinrand De keuzes voor de binnenduinrand kunnen grote gevolgen hebben voor bestaande recreatiebedrijven. De provincie wijst zoekgebieden aan voor toekomstige drinkwaterwinning, realiseert 300 hectare extra Natuurnetwerk Nederland en zet in op natuurherstel, KRW-maatregelen en recreatiesturing. Binnen de zoekgebieden worden bovendien geen onomkeerbare ontwikkelingen toegestaan die toekomstige drinkwaterwinning kunnen belemmeren. Dit kan de ontwikkelmogelijkheden van bestaande campings, vakantieparken en andere recreatiebedrijven aanzienlijk beperken. Juist voor deze bedrijven zijn investeringen in verduurzaming, kwaliteitsverbetering en aanpassing aan veranderende wensen van gasten noodzakelijk om toekomstbestendig te blijven. Een bedrijf dat niet meer kan ontwikkelen, wordt feitelijk op slot gezet. HISWA-RECRON vraagt daarom om in de Omgevingsvisie expliciet te borgen dat bestaande recreatiebedrijven in de binnenduinrand voldoende ontwikkelruimte behouden. Nieuwe opgaven voor drinkwater, natuur en waterkwaliteit mogen niet automatisch ten koste gaan van bestaande recreatieve functies. Eventuele beperkingen moeten noodzakelijk en proportioneel zijn en in overleg met de betrokken ondernemers worden uitgewerkt.	Met name in de Binnendruinrand zijn de opgaven groot waardoor op sommige locaties keuzes gemaakt moeten worden die beperkingen zullen opleveren voor andere functies. Hierover zal tijdig met alle betrokkenen afgestemd worden. In de Omgevingsvisie worden de eerste contouren van de ontwikkelingen met een grote ruimtelijke impact geschetst.
ZW_0168	6	Dijkversterking, waterpeil en bestaande bedrijven Ook de keuze om ruimte te reserveren voor toekomstige dijkversterkingen kan aanzienlijke gevolgen hebben. De provincie geeft aan dat hierdoor restricties kunnen gelden voor andere ontwikkelingen op en langs primaire en regionale keringen. Juist langs deze keringen bevinden zich veel recreatiebedrijven, jachthavens, watersportbedrijven en voorzieningen. Voor het IJsselmeer en Markermeer wordt bovendien rekening gehouden met mogelijke peilopzet en wordt ruimte gereserveerd voor toekomstige verbreding en versterking van keringen. Dat kan gevolgen hebben voor jachthavens, steigers, kades, havengebouwen, recreatieterreinen en andere watergebonden voorzieningen. HISWA-RECRON onderschrijft dat waterveiligheid noodzakelijk is, maar vraagt de provincie om bestaande recreatieve functies vanaf het begin volwaardig mee te nemen in de planvorming. Ruimtereserveringen voor maatregelen die mogelijk pas op lange termijn worden uitgevoerd, mogen niet jarenlang leiden tot onnodige beperkingen van bestaande bedrijven. Bij daadwerkelijke dijkversterking of peilaanpassing moet bovendien tijdig duidelijk zijn welke aanpassingen van bedrijven noodzakelijk zijn en hoe met de daarmee samenhangende kosten wordt omgegaan.	In de Omgevingsvisie staat opgenomen dat vanwege het belang van recreatie (en toerisme) ruimtelijke ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van recreatieruimte, tenzij hier sprake is van een groot maatschappelijk belang. Wanneer hier sprake van is zal tijdig met alle betrokkenen gesproken worden over alle mogelijke implicaties.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0168	7	Waterrecreatie als provinciaal belang Waterrecreatie verdient een prominentere positie. Noord-Holland beschikt met de kust, het IJsselmeer en Markermeer, meren, plassen en binnenwater over een uniek watersportgebied van grote recreatieve en economische betekenis. De bruikbaarheid daarvan staat onder druk door onder meer overlast van waterplanten, en tegelijkertijd een opgave, andere natuur- en waterkwaliteitsmaatregelen, baggerachterstanden en problemen met bruggen (achterstallig onderhoud en storingen), sluizen en vaardiepte. Daar komen gevolgen van klimaatadaptatie en waterbeheer bij. Een hoger waterpeil, veranderende oevers, dijkversterking en waterbergingsmaatregelen kunnen grote gevolgen hebben voor jachthavens en andere watergebonden ondernemingen. De Omgevingsvisie noemt waterrecreatie regelmatig als mogelijke meekoppelkans, bijvoorbeeld bij dijkversterking. Dat is positief, maar onvoldoende. Jachthavens en watersportbedrijven zijn bestaande economische functies met investeringen, voorzieningen en een eigen behoefte aan ontwikkelruimte. Bevaarbaar water is recreatieve infrastructuur. HISWA-RECRON vraagt daarom het behoud van een samenhangend, bereikbaar en bevaarbaar vaarwegennet expliciet als provinciaal belang vast te leggen. Bij natuurontwikkeling, KRW- en Natura 2000-maatregelen, dijkversterking, peilaanpassingen en andere ruimtelijke ingrepen moet vanaf de start rekening worden gehouden met vaarverbindingen, recreatief gebruik, jachthavens en watersportbedrijven. Waar mogelijk moeten natuur, waterkwaliteit, waterveiligheid, bevaarbaarheid en recreatie gezamenlijk worden ontwikkeld.	Het belang van waterrecreatie is toegevoegd aan de Omgevingsvisie, waaronder de afspraken uit het Kernnet Recreatievaart.
ZW_0168	8	Recreatie en natuur Voldoende recreatieruimte buiten kwetsbare natuurgebieden helpt de recreatiedruk op natuur te verminderen. Investeren in recreatiegebieden, routes en waterrecreatie biedt alternatieven en maakt een betere spreiding van bezoekers mogelijk. Recreatie en natuur hoeven daarmee niet tegenover elkaar te staan. Dat is ook van belang omdat de provincie recreatiedruk nadrukkelijk als drukfactor voor natuur benoemt en inzet op zonering en spreiding van bezoekers. Alleen beperken of zoneren is echter onvoldoende. Daartegenover moet daadwerkelijk nieuwe recreatieve capaciteit worden gerealiseerd.	De genoemde ambitie voor meer recreatieruimte komt overeen met hoe dit in de Omgevingsvisie beschreven staat.
ZW_0168	9	Structurele financiering De ambities vragen om structurele middelen. Recreatie hangt direct samen met woningbouw, economie, gezondheid, natuur en leefbaarheid en kan daarom niet afhankelijk blijven van incidentele subsidies en projecten. HISWA-RECRON verzoekt de provincie om recreatie en toerisme in de definitieve Omgevingsvisie als volwaardige ruimtelijke en economische functie te positioneren. Recreatieruimte moet meegroeien met woningbouw en bevolkingsgroei, bestaande recreatieve capaciteit en ontwikkelruimte voor ondernemers moeten worden beschermd en een samenhangend, bereikbaar en bevaarbaar netwerk voor waterrecreatie moet als provinciaal belang worden geborgd. Bij de verdere uitwerking van natuur-, stikstof-, water- en klimaatmaatregelen vragen wij bovendien om de gevolgen voor bestaande recreatie- en watersportbedrijven expliciet en integraal mee te wegen. Daarbij horen structurele provinciale middelen.	De financiële kaders en beschikbare middelen moeten een plek krijgen in programma's, als onderdeel van de uitwerking van de Omgevingsvisie.
ZW_0169	1	Hartelijk dank voor het bieden van de mogelijkheid om te reageren op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. We hebben veel waardering voor de integrale visie en de inhoudelijke verdieping daarvan naar thema en gebieden. Vooral de gebiedsgerichte uitwerkingen voor enkele deelgebieden waar grote opgaven spelen, spreken aan. We zien op voorhand geen tegenstrijdigheden/ conflicten met ons provinciaal beleid, specifiek met onze nieuwe provinciale Omgevingsvisie. We zien dan ook geen aanleiding om formeel-bestuurlijk een zienswijze in te dienen. We vragen ambtelijk graag wel aandacht voor de volgende punten:	Wij danken de provincie voor de waardering voor onze Omgevingsvisie en de meegegeven punten van aandacht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0169	2	De Lelylijn wordt nergens in de Omgevingsvisie genoemd. We onderkennen in dit verband dat er de nodige onzekerheden spelen omtrent deze spoorlijn, met name op rijksniveau. Maar de Lelylijn zal naar onze mening ook voor Noord-Holland op termijn de connectiviteit met andere, verder weg gelegen landsdelen versterken, en de druk van verstedelijking en mobiliteit in Noord-Holland kunnen verlichten. In par. 5.5 Mobiliteit zou dit bijv. een plek kunnen krijgen.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland en Nederland bereikbaar. We gaan kijken hoe we beter de verbinding kunnen leggen met onze omliggende provincies en het gezamenlijke mobiliteitsysteem wat we met elkaar nastreven. Wat betreft de Lelylijn volgen wij als buurprovincie de ontwikkelingen van dit project.
ZW_0169	3	Op diverse plekken in uw Omgevingsvisie wordt het belang van zoetwater vasthouden benoemd en uitgewerkt. De relatie met het IJsselmeer komt hierbij naar onze mening echter beperkt naar voren. Terwijl het belang van gebiedseigen zoetwater vasthouden alleen maar zal toenemen nu de leveringszekerheid van zoetwater vanuit het IJsselmeer in droge perioden zal afnemen. Op pag. 26 staat: 'Dit vraagt enerzijds om meer water vasthouden voor de droge perioden. Het IJsselmeer biedt hier de beste mogelijkheden voor, maar lokaal kan dit ook.' Hier hoort volgens ons de kanttekening bij dat de leveringszekerheid van zoetwater vanuit het IJsselmeer in met name droge perioden af zal nemen en dat dit de noodzaak vergroot om meer gebiedseigen zoetwater vast te houden. Ook in Fryslân zetten we ons hiervoor in.	Het IJsselmeer is onze belangrijste zoetwaterbron, in hel geval voor het deel van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, zowel qua volume als qua efficiency. Daarnaast is het mogelijk en ook noodzakelijk lokaal meer water vast te houden. hiervoor vinden op tal van plekken initiatieven plaats. In onze Omgevingsvisie geven we ook aan dat de levering van zoet water niet langer gegarandeerd kan worden en dat gebieden hun eigen broek op moeten houden. Onze belangrijkste bron blijft het IJsselmeergebied en Markermeer. Daar waar lokale maatregelen het gebiedseigen water kunnen vasthouden en lokaal de zoetwaterbuffer vergroot kan worden zullen wij hier ook op inzetten.
ZW_0169	4	In lijn met eerdere plan- en beleidsvorming vertrouwen we erop dat de goede samenwerking en afstemming tussen onze provincies gecontinueerd zullen worden. Veel succes met het vervolg/ afronden van de Omgevingsvisie!	Slotwoord, geen antwoord nodig.
ZW_0170	1	Via deze brief maken wij gebruik van de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze over de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Wij hebben opnieuw gekozen om in gezamenlijkheid met de vijf veiligheidsregio's in Noord-Holland, inclusief de GHOR, te komen tot deze gezamenlijke zienswijze.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0170	2	Introductie De Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland beschrijft de keuzes die richting geven aan de toekomstige inrichting van de provincie. Vanuit de veiligheidsregio's beoordelen wij deze ontwikkelingen vanuit het perspectief van fysieke veiligheid en gezondheid. Daarbij kijken wij niet alleen naar omgevingsveiligheid, maar onder meer ook naar de weerbaarheid van de samenleving, de bereikbaarheid voor nood- en hulpdiensten, de continuïteit van vitale functies en de gevolgen van maatschappelijke ontwikkelingen zoals klimaatverandering, de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie. Wij onderschrijven de ambitie van de provincie om te komen tot een gezonde, veilige en toekomstbestendige leefomgeving. Positief is dat in de Ontwerp-omgevingsvisie aandacht wordt besteed aan leefbaarheid, gezondheid, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit. Ook waarderen wij de realiteits- en haalbaarheidsbenadering die in de visie wordt gehanteerd. De provincie laat daarmee zien oog te hebben voor de complexiteit van de opgaven en de noodzaak om hierin keuzes te maken. Tegelijkertijd constateren wij dat veiligheid niet altijd dezelfde prioriteit krijgt als andere maatschappelijke opgaven. Zo komt omgevingsveiligheid duidelijk terug in de Ontwerp- omgevingseffectrapportage (OER), maar is dit niet voldoende herkenbaar in de uitwerking van de Ontwerp-omgevingsvisie. Naar onze mening verdient veiligheid een nadrukkelijkere positie als afwegings- en ontwerpprincipe. Juist bij complexe ontwikkelingen, waar meerdere maatschappelijke opgaven samenkomen, is een integrale benadering van veiligheid en gezondheid van belang. Denk hierbij aan ontwikkelingen rond Schiphol, waar woningbouw, bereikbaarheid, economie, duurzaamheid, gezondheid en veiligheid in samenhang moeten worden beschouwd. Wij constateren dat de relatie tussen de OER en de Ontwerp-omgevingsvisie niet altijd volledig navolgbaar is. Op enkele onderwerpen is onvoldoende zichtbaar hoe conclusies, aandachtspunten en beoordelingen uit de OER hebben doorgewerkt in de uiteindelijke beleidskeuzes van de Ontwerp-omgevingsvisie. In deze brief lichten wij onze belangrijkste aandachtspunten ten aanzien van fysieke veiligheid op hoofdlijnen toe. In de bijlage concretiseren wij deze aandachtspunten aan de hand van specifieke passages uit de Ontwerp-omgevingsvisie en de OER en doen wij waar mogelijk voorstellen voor aanvulling of aanpassing.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze. Wat betreft de omgevingsveiligheid, deze beschouwen we integraal bij beslissingen rondom ruimtelijke ontwikkelingen, via onze afwegingsprincipes en ons MER instrumentarium, meestal in samenwerking met onze mede-overheden, aangezien wij niet overal bevoegd gezag zijn. De integrale benadering van veiligheid en gezondheid, waar indiener op wijst, ondersteunen we dan ook ten zeerste. Wat de relatie tussen OER en de Omgevingsvisie betreft, deze benoemen wij in een verantwoordingsparagraaf. Ook bij de gebiedsparagrafen beschrijven wij welke afwegingsprincipes daar hebben doorgewerkt in de keuzes.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0170	3	Weerbaarheid De Ontwerp-omgevingsvisie besteedt aandacht aan het thema weerbaarheid. Naar onze mening verdient ook weerbaarheid op het gebied van veiligheid en gezondheid hierin een expliciete plaats. Incidenten zoals overstromingen, natuurbranden en langdurige uitval van nutsvoorzieningen kunnen grote gevolgen hebben voor het dagelijks functioneren van inwoners. Tegelijkertijd groeit de nadruk op zelfredzaamheid en samenredzaamheid bij crises. De inrichting van de fysieke leefomgeving kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren. Wij zien weerbaarheid op het gebied van veiligheid en gezondheid daarom als een belangrijk onderdeel van het provinciale afwegingskader.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze (ZW_0170)
ZW_0170	4	Bereikbaarheid voor hulpdiensten en vitale functies De bereikbaarheid van gebieden, voorzieningen en locaties staat in Noord-Holland onder druk. Dit komt niet alleen door de toenemende belasting van de mobiliteitsnetwerken, maar ook door de grote ruimtelijke ontwikkelingen die de komende jaren plaatsvinden. Woningbouw, verdichting, energietransitie en klimaatadaptatie zorgen ervoor dat de druk op infrastructuur verder toeneemt. Voor nood- en hulpdiensten is een adequate bereikbaarheid een belangrijke randvoorwaarde voor effectieve hulpverlening en incidentbestrijding. Dit geldt niet alleen in de dagelijkse situatie, maar juist ook tijdens calamiteiten, evacuaties en andere opgeschaalde omstandigheden. Daarnaast is bereikbaarheid essentieel voor het functioneren van vitale voorzieningen, zoals zorg- en energievoorzieningen. Bereikbaarheid zou daarbij als integraal afwegingsprincipe moeten worden betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen en investeringen in infrastructuur. Daarbij dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor de gevolgen van verdichting, functiemenging en de bescherming van vitale infrastructuur, zodat gebieden ook onder bijzondere omstandigheden bereik baar blijven voor hulpdiensten en andere vitale functies.	De Omgevingsvisie beschouwt bereikbaarheid als een essentiële randvoorwaarde voor wonen, werken, economische ontwikkeling en brede welvaart. Met het afwegingsprincipe sturen vanuit netwerken verbinden we ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aan de beschikbare en benodigde mobiliteitsinfrastructuur. Bereikbaarheid voor nood- en hulpdiensten nemen wij bij uitwerking van een project altijd nadrukkelijk mee.
ZW_0170	5	Gezondheidszorg en zorgcontinuïteit De Ontwerp-omgevingsvisie besteedt aandacht aan gezondheid en leefbaarheid, maar de relatie tussen ruimtelijke ontwikkelingen en de continuïteit van de gezondheidszorg kan nadrukkelijker worden uitgewerkt. De bereikbaarheid en beschikbaarheid van zorgvoorzieningen staan in toenemende mate onder druk door vergrijzing, personeelstekorten, woningbouwopgaven en de groeiende belasting van mobiliteitsnetwerken. Ruimtelijke keuzes hebben directe gevolgen voor de toegankelijkheid van zorg voor inwoners en voor de bereikbaarheid van zorglocaties voor zorgpersoneel. Dit geldt zowel in de dagelijkse situatie, als ook tijdens calamiteiten en andere opgeschaalde omstandigheden. Daarnaast kan de woningbouwopgave leiden tot een toename van de zorgvraag. Om de toegankelijkheid en kwaliteit van zorg te waarborgen, is het van belang dat de zorginfrastructuur zich in voldoende mate kan ontwikkelen in lijn met de bevolkingsgroei. Het perspectief van gezondheidszorg en zorgcontinuïteit zou nadrukkelijk moeten worden betrokken bij ruimtelijke afwegingen. Hiermee kan worden bijgedragen aan een robuuste en toekomstbestendige gezondheidszorg die ook onder bijzondere omstandigheden be schikbaar en bereikbaar blijft.	De provincie heeft een beperkte rol en bevoegdheden waar het het belang van zorgvoorzieningen in de ruimtelijke ordening betreft. De Omgevingswet legt de primaire verantwoordelijkheid hiervoor bij gemeenten - o.a. huisartsen, fysiotherapeuten en thuiszorg en bij het Rijk - o.a. ziekenhuizen. Rregionale bereikbaarheid van (zorg)vooprzieningen is onderdeel van het OV-consessiebeheer van provincies, waar de gemeenten juist aan de lat staan voor de meer fijnmazige vervoersmodaliteiten in de lokale bereikbaarheid en toegankelijkheid van (zorg)voorzieningen. De provincie kan gemeenten vanuit haar klassieke rol van verbinder gemeenten ondersteunen met kennis en netwerkvorming over het realiseren, behouden en beheren van duurzame (zorg)voorzieningen. Het is een rol die provincies gegund moet zijn en met name op verzoek van gemeenten. Op de terreinen van Sport, Cultuur, Bibliotheken en Dorpshuizen vindt er in Noord-Holland sinds 2025 bestuurlijk regio-overleg met betreffende gemeenten en de provincie plaats. De regiogemeenten bepalen samen, passend bij hun primaire rol en verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening, welke vorm en inhoud eventuele regionale afspraken moeten krijgen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0170	6	Klimaat- en waterveiligheid Klimaatverandering heeft steeds meer invloed op de fysieke veiligheid van inwoners. Gevolgen zoals hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen kunnen leiden tot verstoringen van vitale voorzieningen, schade aan infrastructuur en beperkingen voor hulpverlening. Ruimtelijke keuzes op het gebied van klimaatadaptatie, waterberging en water en bodem als ordenend principe hebben daarom directe gevolgen voor de veiligheid en weerbaarheid van gebieden en bouwwerken. Het is van belang dat bij deze keuzes aandacht wordt besteed aan de bescherming van vitale en kwetsbare functies, evacuatiemogelijkheden, de bereikbaarheid voor nood- en hulpdiensten en de bestrijdbaarheid van incidenten tijdens extreme weersomstandighe den of overstromingen. Daarnaast komen verschillende maatschappelijke opgaven steeds vaker binnen het zelfde gebied samen. De combinatie van wateropgaven met bijvoorbeeld energie-infra- structuur, woningbouw of andere ruimtelijke functies vraagt om een integrale afweging van risico's en kwetsbare functies. Dit vraagt bij grootschalige gebiedsontwikkelingen om een vroegtijdige veiligheidsafweging op het niveau van het gebied als geheel, en niet uit sluitend bij de uitwerking van afzonderlijke deelplannen.	Wij zijn het eens met de indiener en hebben dat ook verwoord in de Omgevingsvisie.
ZW_0170	7	Natuurbrandrisico 's Het toenemende risico op natuurbranden komt naar onze mening onvoldoende terug in de Ontwerp-omgevingsvisie. Klimaatverandering leidt tot langere periodes van droogte en hitte, terwijl natte groeiseizoenen zorgen voor meer vegetatie die in droge perioden als brandstof kan dienen. Hierdoor neemt de kans op grootschalige natuurbranden toe. In en rondom natuurgebieden bevinden zich bovendien recreatieve voorzieningen, zorg instellingen, woningen en vitale infrastructuur die bij een natuurbrand direct kunnen worden bedreigd. Wij vinden het daarom belangrijk dat natuurbrandrisico's expliciet worden meegenomen bij natuurbeheer, natuurherstel, gebiedsontwikkelingen en de inrichting van overgangszones tussen natuur en bebouwing. Hiermee wordt niet alleen de veilig heid vergroot, maar ook de weerbaarheid van de provincie als geheel.	We zijn het met de indiener eens dat natuurbranden gezien hun risico's een belangrijke opgave zijn. Daarom zal deze ook meegenomen worden in de Omgevingsvisie. Verder zal er een provinciaal plan natuurbrandbeheersing worden opgesteld. In dit plan, en de plannen die hieruit volgen, worden aspecten zoals landschapsinrichting en beheer meegnomen. Zou het provinciaal plan daar aanleiding toe geven dan kan ook de omgevingsverordening daarop worden ingericht. Ook dit zal duidelijker in de Omgevingsvisie worden opgenomen.
ZW_0170	8	Omgevingsveiligheid Omgevingsveiligheid krijgt onvoldoende aandacht in de Ontwerp-omgevingsvisie, terwijl de OER dit onderwerp juist als (zeer) belangrijk aandachtspunt benoemt. Daardoor is on voldoende zichtbaar hoe omgevingsveiligheid is meegewogen in de gemaakte beleids keuzes. Omgevingsveiligheid gaat daarbij onder meer over de samenhang tussen risico's, kwets bare functies, vitale infrastructuur, de mogelijkheden voor incidentbestrijding en de effecten op de zorgketen. Wij vinden het daarom belangrijk dat omgevingsveiligheid nadrukkelijker wordt verankerd in de Ontwerp-omgevingsvisie en de verdere uitwerking daarvan.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.
ZW_0170	9	Energietransitie Energietransitie brengt naast ruimtelijke vraagstukken ook nieuwe veiligheidsaspecten met zich mee. Ontwikkelingen rondom waterstof, energieopslag en energie-infrastructuur leiden tot nieuwe risicobronnen in de fysieke leefomgeving. Bijvoorbeeld ten aanzien van brand, (vertraagd) explosiegevaar en gifwolken. Dit vraagt om een integrale afweging van veiligheid, ruimtelijke inpassing en de bescherming van kwetsbare functies. Daarnaast kunnen sommige ontwikkelingen leiden tot activiteiten die onder de Seveso- richtlijn vallen, waarvoor de provincie bevoegd gezag is. Vanuit het oogpunt van omgevingsveiligheid vinden wij het van belang dat deze aspecten een volwaardige plaats krij gen binnen de verdere uitwerking van de energietransitie.	Voor concrete projecten gelden de op dat moment geldende normen en vergunningsvereisten. Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld .

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0170	10	Circulaire economie De transitie naar een circulaire economie leidt tot een toename van activiteiten gericht op het inzamelen, verwerken, recyclen en opslaan van grondstoffen en reststromen. Hierbij ontstaan steeds meer locaties waar grote hoeveelheden brandbare materialen aanwezig zijn. In het kader van een goede ruimtelijke ordening is het belangrijk om de risico's bij de locatiekeuze van dit type bedrijven mee te nemen, zodat kwetsbare groepen beschermd worden. Incidenten op dergelijke locaties kunnen leiden tot langdurige rookontwikkeling, milieu schade, hinder voor de omgeving en een aanzienlijke inzet van hulpdiensten. Dit vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke afweging waarin naast economische en duurzaamheids-doelen ook aandacht bestaat voor brandveiligheid, omgevingsveiligheid, bereikbaarheid voor hulpdiensten en de mogelijkheden voor effectieve incidentbestrijding.	We zijn het met indiener eens dat het meewegen van risico's, potentiële milieuschade en bereikbaarheid voor hulpdiensten belangrijk is bij de vestiging van bedrijven. Dit geldt natuurlijk niet alleen voor bedrijven die circulaire activiteiten uitvoeren, maar dit geldt voor alle bedrijven. Omdat wij hier zorgvuldig mee willen omgaan, hebben wij onderzoek gedaan (Ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties Noord-Holland) naar de potentiële locaties voor de circulaire economie, met name locaties die activiteiten kunnen accommoderen die hinder kunnen geven. In dit onderzoek wordt erkend dat het voor circulaire activiteiten belangrijk is om plekken (bedrijventerreinen) te reserveren die voldoende milieuruimte bieden voor activiteiten die hinder kunnen geven en/of veiligheidsrisico's met zich meebrengen. Zoals in de ontwerp-Omgevingsvisie is aangegeven, is het aantal geschikte plekken erg beperkt.
ZW_0170	11	Tot slot De maatschappelijke opgaven waarvoor Noord-Holland staat, vragen om keuzes die zullen doorwerken in de toekomstige fysieke leefomgeving. Vanuit de veiligheidsregio's vragen wij daarom aandacht voor een expliciete en integrale afweging van veiligheid binnen de Ontwerp-omgevingsvisie. Veiligheid is daarbij niet uitsluitend een randvoorwaarde, maar ook een afwegings- en ontwerpprincipe dat mede bepaalt of ontwikkelingen duurzaam, gezond, weerbaar en toekomstbestendig zijn. De veiligheidsregio's leveren vanuit hun kennis van risicobeheersing, crisisbeheersing en incidentbestrijding graag een bijdrage aan deze opgave. Wij zien uit naar de verdere samenwerking bij de uitwerking van de Ontwerp-omgevingsvisie, NOVEX-gebieden en andere gebiedsontwikkelingen binnen de provincie Noord-Holland. Dit geldt ook voor de onderwerpen uit de Nota Ruimte en het Ruimtelijk Arrangement, waarbij de vier bevoegde gezagen afspraken hebben gemaakt over verschillende maatschappelijke opgaven. Wij vertrouwen erop u met deze reactie van dienst te zijn. Mocht onze reactie vragen op roepen, dan kunt u contact opnemen met onze contactpersoon. Vanzelfsprekend gaan wij graag verder met u in gesprek voor verdere toelichting.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, waaronder de veiligheidsregio's, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud, zoveel mogelijk betrekken.
ZW_0170	12	Bijlage met 31 tekstvoorstellen voor de ontwerp Omgevingsvisie en 9 tekstvoorstellen voor de ontwerp OER	Wij danken indiener voor de suggesties.
ZW_0171	1	Met interesse hebben wij kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Hierbij delen we graag onze zienswijze op de terinzagelegging. [...] Allereerst, IVN Waterland onderschrijft de zienswijzen van de Natuur-en Milieufederatie Noord-Holland en van de SVN, Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland waarbij de vogelwerkgroep van IVN Waterland ook is aangesloten. Daarnaast willen wij een aantal zaken benadrukken en hebben wij een verzoek tot aanpassing aanwijzing van woningbouwlocaties.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De gegeven aandachtspunte beantwoorden we in het navolgende

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0171	2	Het is goed om te lezen dat de natuur, klimaat, water in de ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Noord-Holland een plek krijgen. De natuur komt zeker aan de orde in de afwegingskaders/principes onder 2 Water en bodem als ordenend principe (Het water- en bodemsysteem bepaalt mede waar en hoe ontwikkelingen mogelijk zijn) en onder 3 Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen. Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving zijn medebepalend bij de vraag waar en hoe ruimtelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden. Maar de natuur komt steeds gefragmenteerd terug in de ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Noord-Holland en niet als een kopparagraaf of als een afwegingskader. Dit terwijl er voor de provincie en gemeenten enorme grote opgaven liggen voor natuurherstel, klimaatdoeleinden behalen, de waterkwaliteit zien te verbeteren in het kader van de KRW en dan hebben we ook nog een opgave om het stikstofprobleem terug te dringen samen met de nationale overheid. -Het zou daarom aan te bevelen zijn juist deze grote onderwerpen onder één afwegingskader te scharen en bij voorkeur een eigen afwegingskader. De natuuropgaven betreffen niet alleen de N2000 gebieden en de NNN-gebieden. De NNN-gebieden lijken wel van minder belang te zijn, omdat de aandacht sterk uitgaat naar het behoud en verbeteren van de kwaliteit van de N2000 gebieden. -De NNN-gebieden moeten in oppervlakte worden uitgebreid, maar de realisering daarvan loopt achter op de ambitie. Het verdient aanbeveling daarmee voortvarender aan de slag te gaan en dit als steviger ambitie op te nemen in de ontwerp-Omgevingsvisie. -Door van belang zijnde aangrenzende gebieden van Natura2000 gebieden, maar ook van NNN-gebieden aan te wijzen als bufferzones/overgangszones (landbouw-natuur, stedelijke omgeving/uitloopgebied-natuur) valt er natuurwinst te behalen voor de N2000 gebieden en NNN-gebieden. Hiermee kan er ook voldaan worden aan het belang van de landbouw die tegen natuurgebieden aan liggen te behouden. En waar mogelijk én noodzakelijk een natuurlijker inrichting geven (landbouw/veeteelt waar ook natuurdoelen zijn vastgelegd) die een oplossing kunnen bieden voor het stikstofprobleem. -De bufferzone wordt niet bebouwd en daarmee wordt dan voldaan aan het perspectief op het landelijk gebied: terughoudend met stedelijke functies in landelijk gebied. De provincie zou wat dat betreft de woningbouwbehoeften van gemeenten sterker moeten toetsen aan de desbetreffende gemeentelijke Ladders voor Duurzame Verstedelijking. Als er geen noodzaak wordt aangetoond door een gemeente om te bouwen in landelijk gebied, dan moet de provincie daar een halt toeroepen en wellicht zelfs een definitief halt als dit samenhangt met klimaat, water en bodem en aantasting van natuur.	We beamen dat er grote opgaven liggen voor natuur. Daarom wordt een afwegingskader natuur toegevoegd aan de Omgevingsvisie. Voorts is de Omgevingsvisie bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De nadere invulling en concretisering van de NNN-ambitie heeft al plaatsgevonden in de NNN-realisatiestrategie van 2025. Andere onderdelen zoals de stikstofzonering worden uitgewerkt in de beleidsinstrumenten die onder de Omgevingsvisie hangen.
ZW_0171	3	In het perspectief op het Landelijk Gebied wordt aangegeven dat het landelijk gebied kwaliteit herbergt en dat we daar zuinig op moeten zijn. Op de kaart verstedelijking wonen-werken onder het perspectief van waar we wonen, werken en recreëren worden in de droogmakerij de Purmer twee woningbouwlocaties (vallend onder het Ontwerp Gebiedsontwikkelingsprogramma voor de Oostflank) aangegeven waar rekening moet worden gehouden met klimaatverandering én waarbij de geplande woninglocatie als onherroepelijk, vastgesteld, gepland, of in voorbereiding zou zijn. Op deze kaart ontbreekt de woningbouwlocatie Vurige Staart in de polder De Vurige Staart gelegen tussen Purmerend en Ilpendam en ook deze ligt in landelijk gebied. Deze woningbouwlocatie was enkele jaren geleden opgenomen in de visie Oostflank van Purmerend, maar bij de laatste ontwikkelingen van de Oostflank is deze bouwlocatie niet meer genoemd. Maar deze bouwlocatie staat nog steeds op de agenda van de gemeente Purmerend en voldoet ook aan de punten: woningbouwlocaties aangegeven waar rekening moet worden gehouden met klimaatverandering én waarbij de geplande woninglocatie als onherroepelijk, vastgesteld, gepland, of in voorbereiding zou zijn.	Woningbouwlocatie Vurige Staart is bij de kaart toegevoegd en we hebben aangegeven dat er rekening moet gehouden worden met Klimaatverandering

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0171	4	De woningbouwlocatie Purmer Zuid-Zuid ligt in landelijk gebied, gelegen tussen de stedelijke bebouwing van de Purmer-Zuid en het Purmerbos, NNN-gebied. Op dit moment is deze mogelijke woningbouwlocatie in agrarisch gebruik. Het weiland is in gebruik voor koeien en schapen. Daarnaast wordt het weiland gebruikt door vele andere dieren: ganzen, maar ook diverse andere watervogels foerageren op het weiland, reigersoorten als blauwe reiger, grote zilverreiger en koereiger vinden er voedsel evenals vele kleine zoogdieren. Het weiland heeft een belangrijke bufferfunctie tussen stad en bos en is hét voorbeeld van een bufferzone, een natuurlijke overgang tussen stad en bos en natuur die niet moet worden onderschat en van wezenlijk belang is voor de natuur daaraan grenzend. Bufferzones die zo broodnodig zijn voor het beschermen en herstellen van waardevolle natuur die daardoor ook weerbaarder is en kan worden. En natuur, een groene leefomgeving die zo van belang is voor het welzijn en de gezondheid van de mens in stand kan blijven. Uit de MER Oostflank blijkt dat bouwen op de Purmer Zuid-Zuid met grote financiële inspanningen gepaard zal gaan en met grote financiële verplichtingen, ook voor de gemeente Purmerend. Klimaat, water, bodem, lucht, stikstof, HOV, buffer ter bescherming van NNN-gebied zijn een grote opgave voor dit gebied. Er zal een enorme grondverplaatsing nodig zijn om het bouwterrein op te hogen met alle kosten van dien en met alle stikstofproblemen die dit meebrengt. En dit alles zorgt er dan voor dat als er ooit gebouwd zou mogen worden de woningen flink duurder zullen worden en dus niet voor iedereen betaalbaar. Eenzelfde opgave ligt er ook voor De Vurige Staart. Woningbouw op deze beide locaties zullen wat betreft de effecten van de stikstofneerslag waarschijnlijk weinig invloed hebben op de verder weg gelegen Natura2000 gebieden, maar wel degelijk op de NNN-gebieden die vlakbij of naast de beoogde woningbouwlocaties liggen. Het is toch merkwaardig dat Natura2000 gebieden hierin wel wordt beschermd, maar waardevolle NNN-natuur niet is beschermd, omdat het om effecten gaat die buiten het NNN-gebied worden veroorzaakt. En dit tot gevolg heeft dat woningbouw wel degelijk effecten zal hebben op waardevolle NNN-gebieden met een rijke biodiversiteit. Onder afwegingsprincipe 2, Water en bodem als ordenend principe, worden onder andere gebieden vermeld waar geanticipeerd moet worden op veranderende condities. Voor de Purmer als droogmakerij gelden dat woningbouw alleen kan met toekomstbestendige keuzes, door kwelwater met fosfaat is het behalen van KRW doelen lastig en zijn aanpassingen in landgebruik onvermijdelijk en voor de Purmer geldt ook een toenemende verzilting en doorspoelvraag. Het betekent alleen nog maar meer dat bouwen op de locatie Purmer Zuid-Zuid onverstandig is en leidt tot hoge kosten.	We nemen kennis van deze informatie, als introductie op de punten die we hierna beantwoorden.
ZW_0171	4a	Ook uit de Omgevings Effectrapportage (OER) blijkt dat de beoordeling van de huidige staat voor Waterland en dus ook de Purmer ook op verschillende terreinen (onder andere water, drinkwater, veiligheid water, bodemdaling, klimaat, stikstof) als matig tot slecht worden beoordeeld. Er is dus veel werk aan de winkel. En het voorkomen van een verslechtering van de huidige staat kan dus worden voorkomen door aanvragen van vergunningen en wijziging van bestemming voor mogelijke bouwlocaties moet worden ingetrokken. Het huidige college en de gemeenteraad van Purmerend hebben een pas op de plaats gemaakt voor wat betreft het bebouwen van de Oostflank. Het Golfbaanterrein wordt gefaseerd bebouwd en voor de Purmer Zuid-Zuid geldt een uitstel van bebouwing van voorlopig 4 jaar. Wij verzoeken het college van Gedeputeerde Staten daarom het ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Noord-Holland aan te passen en aan te vullen:	We nemen kennis van deze informatie, als introductie op de punten die we hierna beantwoorden.
ZW_0171	5	-Breng natuur, natuurherstel, klimaatdoeleinden behalen, de waterkwaliteit verbeteren in het kader van de KRW en stikstofprobleem terugdringen bij voorkeur onder in een afwegingskader en anders in een aparte paragraaf onder afwegingskader 2.	We beamen dat er grote opgaven liggen voor natuur. Daarom wordt een afwegingskader natuur toegevoegd aan de Omgevingsvisie. Voorts is de Omgevingsvisie bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De nadere invulling en concretisering van de NNN-ambitie heeft al plaatsgevonden in de NNN-realisatiestrategie van 2025. Andere onderdelen zoals de stikstofzonering worden uitgewerkt in de beleidsinstrumenten die onder de Omgevingsvisie hangen.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0171	6	-Wijs bufferzones/overgangszones aan rond Natura2000 gebieden, maar ook bij NNN-gebieden die een waardevolle biodiversiteit hebben. -Bufferzones vallen onder Landelijk Gebied en worden niet bebouwd.	Het beleid rondom de overgangszones wordt nog verder uitgewerkt. De Omgevingsvisie is namelijk bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De concrete uitwerkng van de overgangszones vindt dus niet plaast in de Omgevingsvisie.
ZW_0171	7	-De provincie toetst de daadwerkelijke woningbouwbehoeften van gemeenten aan de desbetreffende gemeentelijke Ladders voor Duurzame Verstedelijking. En kijkt of er een daadwerkelijke noodzaak is aangetoond door de gemeente om in Landelijk Gebied te gaan bouwen.	De ladder van duurzamelijke verstedelijking is afgeschaft door het Rijk. Het uitgangspunt van de Omgevingsvisie blijft dat er eerst en vooral binnenstedelijk rondom OV-knooppunten woningen worden toegevoegd.
ZW_0171	8	-De gemeente Purmerend heeft geen noodzaak aangetoond om te gaan bouwen in Landelijk Gebied in de Purmer Zuid-Zuid en de polder De Vurige Staart. Er ligt een immense opgave om bouwen in deze gebieden mogelijk te maken met een verslechtering van de biodiversiteit en natuur in naastliggende en waardevol NNN-gebied als uitkomst. De gevolgen en verslechtering voor waterkwaliteit, bodem lucht en stikstof zijn enorm.	Wij delen de constatering dat het wenselijk is om de binnenstedelijke mogelijkheden ten volle te benutten en de woningbouwopgave zoveel als mogelijk daar op te lossen. Tegelijkertijd lukt het ons op het niveau van de regio en provincie niet om jaarlijks voldoende woningen te bouwen om het woningtekort voldoende terug te dringen. Om hierin sneller stappen te kunnen zetten, zijn grootschalige gebiedslocaties noodzakelijk. Het overgrote merendeel van deze grootschalige gebiedsontwikkelingen bevindt zich op binnenstedelijke locaties, maar ook buitenstedelijke locaties zijn hiervoor nodig. En een grootschalige locatie heeft dan oa vanuit mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid de voorkeur boven heel veel kleine toevoegingen, verspreid over de hele regio Waterland.
ZW_0171	9	De provincie wijst daarom de locaties Purmer Zuid-Zuid en De Vurige Staart af als woningbouwlocaties, handhaaft de Purmer Zuid-Zuid en de polder De Vurige Staart als Landelijk Gebied en staat daar geen woningbouw toe. Procedures voor wijziging van het bestemmingplan van landelijk gebied naar woningbouwlocatie worden gestopt of ingetrokken.	Zie ons antwoord op onderdeel 8 van deze zienswijze
ZW_0172	1	Kern van deze zienswijze is dat de ontwerp-Omgevingsvisie onvoldoende duidelijk maakt of en waarom Gedeputeerde Staten afstand nemen van een jarenlang gedragen bestuurlijk en ruimtelijk ontwikkelperspectief voor de Shipdock-locatie als onderdeel van Haven-Stad. Indien de ontwerp-Omgevingsvisie ertoe strekt de voorziene woningbouwontwikkeling op deze locatie te beperken of onmogelijk te maken, ontbreekt daarvoor een kenbare, zorgvuldige en draagkrachtige motivering.	In de tekst hebben we we onze inzet met betrekking tot Havenstad verduidelijkt. Het gebied van Shipdock is deelgebied van Havenstad.
ZW_0173	1	Onze regio kan zich vinden in het adagium lokaal wat kan, provinciaal wat moet. Wij zien echter aandachtspunten in uw ontwerp-omgevingsvisie die onderbelicht zijn. Wie is nu waarvoor verantwoordelijk, met welke rol, en wat is aan gemeenten dan wel aan de provincie? Waar zou meer focus en beleidsinzet op moeten liggen om onze gezamenlijke opgaven het hoofd te bieden?	Indiener stelt legitieme vragen. De Omgevingsvisie is zelfbindend, maar het bereiken van de ambities en doelen kan de provincie in veel gevallen niet zonder hulp van haar partners bereiken. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie, zoals in programma's, zullen we duidelijker kunnen zijn over rollen en verantwoordelijkheden.
ZW_0173	2	De Westfriese woningbouwopgave die hierbij hoort tot 2030, zoals met u afgesproken, bedraagt 13.375 woningen (in uw visie staat 12.500 genoemd)	We hebben deze omissie verwerkt in de definitieve Omgevingsvisie.
ZW_0173	3	Bereikbaarheid van en naar en binnen onze regio komt niet of nauwelijks aan bod in uw visie. Een vitale complete regio met voldoende agglomeratiekracht valt of staat met goede efficiënte interne en externe verbindingen. Ook over spoor en weg. Onderdeel zijn en blijven van het Stedelijk Netwerk Nederland is van evident belang. Zonder verbindingen geen netwerk dat elkaar aanvult, versterkt en kan zorgdragen voor autonome ontwikkelingen in de regio zelf. Niet voor niets zijn we met verschillende partijen, ook met u, een ruimtelijke economische verkenning gestart om deze corridor ten volle te benutten. Het niet benoemen van het versterken van de A7-corridor als hoofdopgave is een omissie in uw visie.	In paragraaf 6.3 gaan we specifiek in op de 'Westfriese corridor en Seed Valley'. We zien vooral kans voor versterking van de bereikbaarheid van deze regio door doorontwikkeling van het OV en vebetering van de spoorverbinding. Daarnaast maakt optimalisatie van de aansluiting met de Houtribdijk onderdeel uit van dit deel van onze visie. Wat betreft de corridor A7/A8, dit blijft voor ons een belangrijk onderwerp wat we gezamenlijk met indiener en andere partners agenderen bij het Rijk.
ZW_0173	4	Ook de Houtribdijk en de Afsluitdijk worden niet specifiek benoemd in uw ontwerp-omgevingsvisie. Wij zien de Houtribdijk als onderdeel van de tweede ring rondom de Metropoolregio Amsterdam en als belangrijke verbinding met het oosten van Nederland en verder richting Duitsland, mede in relatie tot vliegveld Lelystad. Dat er nu geen rijksgelden aanwezig zijn om de A7-corridor te versterken neemt niet weg om deze hoofdverbindingen prominent op te voeren. Het vraagt beleidsinzet om de corridors onder de aandacht te brengen en te houden. Een visie gaat immers over de lange termijn, niet over sentimenten die in Den Haag spelen.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0173	5	Naast de mobiliteit van rijksinfrastructuur blijft het belangrijk om te investeren in de mobiliteit vanuit de OV-knooppunten langs de Westfriese lijn naar het noorden en zuiden. Betere (door)fietsroutes en (aanvullend) openbaar vervoer vanuit deze knooppunten dragen bij aan de corridorfunctie en zorgen dat ook de kleinere kernen in Westfriesland bereikbaar en leefbaar blijven. Kortom het gehele mobiliteitssysteem van A7 tot en met de Houtribdijk en het onderliggend netwerk zijn van evident belang om onze steden, dorpen en kernen vitaal en bereikbaar te houden.	Wij onderschrijven het belang van alle onderdelen van het mobiliteitsysteem, dit past bij de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het bereikbaar houden van Noord-Holland. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners hierbij.
ZW_0173	6	U benoemt dat bestaande energieknooppunten en infrastructuur randvoorwaardelijk zijn voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen. Hoewel deze voorwaarden essentieel zijn, is aanvullende inzet noodzakelijk op uitbreiding van energiecapaciteit en infrastructuur om stagnatie van economische ontwikkeling te voorkomen. De vraag naar bedrijventerreinen in Westfriesland is zodanig dat de huidige voorzieningen hiervoor onvoldoende basis bieden.	Wij zien inderdaad dat het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen in de regio niet voldoende zal zijn om de vraag naar uitbreidingsruimte in te vullen. Dit vraagt om blijvende ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen en onderlinge afstemming tussen regio's én gezamenlijke inzet om te voorzien in de randvoorwaardelijke energieinfrastructuur. Daarbij is het ook belangrijk om aandacht te hebben voor het decentrale energiesysteem waarin met opwek, opslag en flexibel gebruik de druk op het elektriciteitsnet wordt verminderd.
ZW_0173	7	De ontwerp-visie zet in op optimaal gebruik van bestaande infrastructuur en bebouwde omgeving. Intensiever gebruik van bestaande bedrijventerreinen, bijvoorbeeld de hoogte in, is reeds langer een regionaal aandachtspunt. Ook functiemenging, lichte bedrijvigheid in combinatie met woningbouw en andere functies zien wij als oplossing, juist om de al eerder genoemde agglomeratiekracht te versterken. Onderzoek binnen Noord-Holland Noord laat zien dat 'Beter Benutten' bijdraagt, maar het tekort aan bedrijventerreinen niet oplost. Het is een deeloplossing. Herstructurering vereist bovendien schuifruimte, waarvoor nieuw aanbod noodzakelijk is. Dit vraagt om blijvende ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen en onderlinge afstemming tussen regio's.	Wij zijn het eens met deze constateringen.
ZW_0173	8	De provincie is voornemens om te gaan sturen op randvoorwaarden voor toekomstbestendige economie door onder andere het opnemen van 6 randvoorwaarden in de provinciale omgevingsverordening gericht op duurzaamheids- en ruimtelijke aspecten. Het stellen van randvoorwaarden voor de vestiging van nieuwe bedrijven kan ondernemers afschrikken en daarmee een negatief effect hebben op de lokale werkgelegenheid. Wij zouden graag zien dat bij de invulling van de voorwaarden voldoende ruimte is voor lokaal maatwerk.	De provincie kiest voor richtlijnen als positief sturend kader voor een toekomstbestendige economie. Deze richtlijnen zijn geen harde toelatingscriteria, extra vergunningenstelsel of afvinklijst voor nieuwe bedrijven. Zij bieden richting bij ruimtelijke afwegingen en maken duidelijk hoe schaarse ruimte, energie, water en grondstoffen zorgvuldig kunnen worden benut. De richtlijnen worden gebiedsgericht en proportioneel toegepast. Daarbij houdt de provincie rekening met de kenmerken, economische functie en opgaven van een gebied. Hierdoor blijft ruimte voor lokaal maatwerk, innovatie en nieuwe economische ontwikkelingen die bijdragen aan werkgelegenheid en de economische kracht van Noord-Holland. Naar aanleiding van de zienswijze scherpen wij de toelichting op de richtlijnen aan. Wij maken duidelijker dat de richtlijnen positief sturend zijn, voortkomen uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen, gebiedsgericht en proportioneel worden toegepast en in samenhang worden beschouwd
ZW_0173	9	De plantenveredeling en zaadtechnologie in Westfriesland is aangewezen als strategisch cluster. Daarbij is aangegeven dat vanwege het strategische belang extra ruimte in Westfriesland wordt ingericht voor hieraan gekoppelde glastuinbouw. De keten is echter breder dan alleen glastuinbouw. Deze bestaat ook uit vollegrondsgroenteteelt, sierteelt en ondersteunde diensten, bijvoorbeeld op het gebied van onderzoek en innovatie. Voor de versterking van het cluster dienen ook deze sectoren en functies te worden ondersteund en gestimuleerd en ruimte worden geboden. Dit geldt in het bijzonder voor het glastuinbouwgebied Grootslag. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt gesteld dat er enkel ruimte wordt geboden voor glastuinbouwfuncties die direct ten dienste staan van Seed Valley en de plantenveredeling en zaadtechnologie. Dit doet geen recht aan de gehele keten, waarbinnen het cluster van Seed Valley functioneert, die ook belangrijk is voor de voedselzekerheid in Nederland.	Wij onderschrijven dat het strategische cluster plantenveredeling en zaadtechnologie in Westfriesland bestaat uit een bredere keten dan alleen glastuinbouw. Ook vollegrondsgroenteteelt, sierteelt en ondersteunende functies, zoals onderzoek en innovatie, zijn van belang voor het functioneren en versterken van dit cluster. Wij passen de Omgevingsvisie hierop aan. In de tekst wordt het belang van de bredere keten in Westfriesland erkend als onderdeel van het strategische cluster plantenveredeling en zaadtechnologie.
ZW_0173	10	Ter versterking van de woon-werkbalans wil Westfriesland hoogwaardige werkgelegenheid stimuleren. Hiervoor liggen kansen binnen de agrarische sector/Seed Valley. Onder andere om via technologische innovatie de arbeidsprocessen verder te ontwikkelen, zodat de groeiende vraag naar seizoensgebonden en arbeidsintensief werk wordt afgeremd. Voor de huisvesting van buitenlandse werknemers nabij de (agrarische) bedrijven zouden wij graag, binnen de kaders van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties, samen met de provincie de mogelijkheid willen verkennen om enkele knelpunten hierbij op te lossen.	We gaan graag met indiener hierover in gesprek.
ZW_0173	11	Het is goed dat wordt ingezet op woningbouw bij kleine kernen en op openbaar vervoer en deelmobiliteit. Om deze woningen bereikbaar te houden en om de voorzieningen elders bereikbaar te houden voor kleine kernen is dit belangrijk voor de leefbaarheid. Sociale cohesie, ontmoeting, bereikbaarheid en het voorkomen van vervoersarmoede vragen hier nadrukkelijk om aandacht. Het behoud en versterken van de leefbaarheid in kleine kernen zien wij dan ook als gezamenlijke opdracht.	Dit zien wij ook als gezamenlijke opdracht, waarin onze OV consessie een belangrijke rol speelt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0173	12	Wij vragen expliciet aandacht voor het borgen van de leefbaarheid van kleine kernen die omzoomd zijn door Beschermd Landschap met de kernkwaliteit '(potentieel) Habitat voor weidevogels'. In de ontwerp omgevingsvisie wordt onder andere via maatwerk ruimte geboden om voor behoud van de leefbaarheid bij te bouwen. Met name de lintdorpen hebben binnen het lint onvoldoende woningbouwmogelijkheden. Tegelijkertijd stelt u in uw visie dat u slechts aan ontwikkelingen van groot openbaar belang onder voorwaarde ruimte wilt geven in Beschermd Landschap. Met name de lintdorpen hebben binnen het lint onvoldoende woningbouwmogelijkheden. Een te strikte interpretatie van het begrip openbaar belang zet een rem op ontwikkelingen in kernen die omzoomd zijn door Beschermd Landschap. Wij zien het behouden en versterken van deze leefbaarheid als een gezamenlijke opdracht van groot openbaar belang. Wij verzoeken u dit ook te onderschrijven als een gezamenlijke opdracht van groot openbaar belang en dit ook expliciet in uw omgevingsvisie op te nemen.	Het is in het landelijk gebied toegstaan om in of aan de kern of dorpslint woningen te bouwen. In Beschermd Landschap is dit mogelijk tot een maximum van 25 woningen. Indien hier kernkwaliteiten bij worden aangetast is dit ook mogelijk maar gelden er een aantal aanvullende voorwaarden. In zeer bijzondere gevallen kunnen gemeenten aan GS verzoeken om af te wijken van de regels voor BL. Wij zijn van mening dat wij hiermee gemeenten ruimte geven om ook in kleinere kernen woningen te ontwikkelen. Wat wij verstaan onder groot openbaar belang is terug te vinden in de toelichting op de omgevingsverordening en dat vinden wij voldoende.
ZW_0173	13	U schrijft dat u werkt aan een duurzaam en efficiënt energiesysteem. Om dit te bereiken is ruimte nodig voor het opwekken van elektriciteit en warmte (zon, wind en geothermie), conversie (elektrolyse), opslag (waterstof en batterijen) en netwerken (kabels, leidingen en transformatoren). Om de ambities op gebied van klimaat, natuur en stikstof te kunnen halen en vanwege de urgente netcongestie, wilt u hiervoor meer ruimte geven. Het energiesysteem van de toekomst verandert en is sturend voor de ruimtelijke ordening: daar waar energie beschikbaar is, kunnen ruimtelijke en economische ontwikkelingen plaatsvinden. Dit onderschrijven wij. Een juiste brede mix aan opwek waar ook kernenergie onderdeel van is, zal evident bijdragen aan de toekomstige behoefte. Regio Westfriesland en in het bijzonder gemeente Opmeer biedt beschikbare ruimte voor een Small Modulair Reactor.	Wij hebben kennisgenomen van de opmerking over SMR's. De initiatieven voor Small Modular Reactors (SMR's) zijn nog in ontwikkeling, de potentie is daarom nog niet duidelijk. Wij doen geen uitspraken over wenselijkheid en locaties.
ZW_0173	14	De ontwerp omgevingsvisie stelt dat de gezonde leefomgeving in Westfriesland onder druk staat. Dit zou komen doordat de opgetelde score van indicatoren voor bedreigde omgevingsfactoren relatief hoog is in Noord-Holland Noord. Wij herkennen ons echter niet in de relatief hoge niveaus van stikstofdioxide en fijnstof (PM2,5). Wij vragen of u dit nader kunt toelichten.	Het betreft hier een lokaal aandachtspunt. Op dit moment wordt de herziene EU-richtlijn luchtkwaliteit geïmplementeerd. Deze zorgt voor aanscherping van de omgevingswaarden voor luchtkwaliteit per 2030. In de directe omgeving van Hoorn wordt voor 2030 een overschrijding van de nieuwe grenswaarde voor NO2 geprognotiseerd (RIVM, MLK2025). Voor fijn stof (PM10 en PM2,5) worden geen overschrijdingen geprognotiseerd. We zullen de tekst daarop aanpassen.
ZW_0173	15	Zoals u weet kampt onze regio met een tekort aan natuur en recreatie. Wij waarderen dat de ontwerp-omgevingsvisie het belang van recreatie voor leefkwaliteit en gezondheid duidelijk benoemt. In Westfriesland is het goed merkbaar dat de druk op recreatieterreinen en recreatieve netwerken toeneemt mede in het licht van het huidig tekort. U schrijft dat de recreatiedruk op natuurgebieden toeneemt en dat dit ten koste kan gaan van kwaliteit en beleving. Wij willen u verzoeken deze lijn ook expliciet door te trekken naar recreatiegebieden en recreatieterreinen. Ook daar leidt extra druk tot minder kwaliteit en minder recreatieve gebruikswaarde	In de Omgevingsvisie wordt ook ingezet op het versterken van de draagkracht van de huidige recreatiegebieden.
ZW_0173	16	Het tekort aan recreatieve voorzieningen zal door bevolkingsgroei en woningbouw verder toenemen. Tegelijk bieden woningbouw, infrastructurele projecten en andere ruimtelijke ontwikkelingen kansen om recreatie vanaf de start mee te nemen, onder andere in het groen-blauwe netwerk. In de praktijk gebeurt dit nog onvoldoende. Voor woningbouw, energie en mobiliteit is de ruimtevraag duidelijk, maar voor recreatie ontbreekt deze vaak, waardoor het naar de achtergrond schuift. Dit moet veranderen: recreatie dient vanaf het begin volwaardig onderdeel te zijn van gebiedsontwikkeling. Deze regio-overschrijdende opgave vraagt om een proactieve rol van de provincie, zowel in concretisering als in gezamenlijke uitvoering met de regio. Doel is een robuust groen-blauw netwerk met voldoende recreatiemogelijkheden. Als voorbeeld wijzen wij op de Utrechtse aanpak "Groen Groeit Mee" en verzoeken de provincie een vergelijkbare lijn voor Noord-Holland te verkennen.	De aanpak voor het versterken van het groen-blauwe netwerk is onderdeel van de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie.
ZW_0173	17	Daarnaast is het van belang dat niet alleen kwaliteitsverbetering, koppelkansen en netwerkontwikkeling aandacht krijgen, maar ook de opgave om bestaande recreatiegebieden uit te breiden en waar nodig nieuwe recreatiegebieden te ontwikkelen. Voor Westfriesland is het belangrijk dat deze opgave expliciet terugkomt in de gebiedsgerichte uitwerking in hoofdstuk 6.3, 'Westfriese Corridor en Seed Valley'. Daarbij willen we benadrukken dat er ook zelfstandige kansen voor recreatiegebieden kunnen zijn. Op deze manier kan het recreatieve aanbod in de regio aansluiten op de toenemende vraag en werken wij aan het groen en blauwe netwerk voor de gehele regio. We dragen zo bij aan de noodzakelijke vergroting van de biodiversiteit, een van de rijksopgaven uit de Nota Ruimte.	Het ontwikkelen van nieuwe recreatieruimte en dit koppelen aan andere ruimtelijke opgaven en transities, maakt integraal onderdeel uit van deze Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0173	18	De tekst van de ontwerp-visie is vooral kwalitatief van aard. Wij missen op sommige onderdelen verduidelijking en onderbouwing. Dat roept vragen op. Ook is de scheiding tussen provinciaal belang dan wel gemeentelijk belang niet altijd helder. Waar gaat het om provinciaal belang en waar begint de autonomie van gemeenten? En welke rolverdeling behoort hier bij? Wij verzoeken u om te verduidelijken en de onderbouwing te versterken zodat de visie uitlegbaar is en zowel bestuurlijk als ambtelijk uitvoerbaar kan worden. Wij gaan graag met u in gesprek om meer duiding te krijgen op een aantal onderwerpen.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0174	1	Op 15 juni heeft u de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 'Ruimte voor een toekomstbestendig Noord-Holland' en de bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapportage gepubliceerd. De gemeenten Beverwijk, Heemskerk en Velsen (hierna: de IJmondgemeenten) hebben met grote belangstelling kennisgenomen van de ontwerpOmgevingsvisie. Hierbij bieden wij u onze gezamenlijke zienswijze aan. Voor de meer milieutechnische aspecten verwijzen wij u naar de zienswijze van de Omgevingsdienst IJmond. Graag lichten wij deze zienswijze nader toe in een gesprek. Wij denken als IJmondgemeenten graag mee over de verdere uitwerking van de definitieve Omgevingsvisie en de doorwerking daarvan in programma's en de Omgevingsverordening. Daarbij brengen wij graag onze lokale en regionale expertise in om de voorgestelde keuzes en ontwikkelrichtingen verder te verbinden met de opgaven en ambities van onze regio. Zo werken wij gezamenlijk aan een toekomstbestendig en breed gedragen verhaal voor NoordHolland. Onze reactie hebben we in verschillende delen opgesplitst. We beginnen met onze algemene indruk en een aantal voor ons zeer belangrijke aandachtspunten waar we meer nuance en/of een aanpassing op willen zien. Vervolgens lichten we onze zienswijze op onder andere deze aandachtspunten en een aantal andere nader toe.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, zoals gemeenten, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud, zoveel mogelijk betrekken.
ZW_0174	2	1. Algemene indruk De IJmondgemeenten herkennen zich in belangrijke mate in de koers die de provincie met de ontwerp-Omgevingsvisie inzet. Veel van de beschreven ambities sluiten aan bij de opgaven en ontwikkelrichtingen die zijn vastgelegd in onze eigen gemeentelijke omgevingsvisies. Ook onze input vanuit het participatieproces lezen wij voor een deel terug in de ontwerp-Omgevingsvisie. Wij onderschrijven de ambitie om te werken aan een provincie waarin economische ontwikkeling, woningbouw, energietransitie, natuurherstel, mobiliteit, klimaatadaptatie en een gezonde leefomgeving in samenhang worden ontwikkeld. Op hoofdlijnen zijn wij dan ook positief over de ontwerp-Omgevingsvisie en geven wij onze complimenten. Samen met u constateren wij dat de IJmond een bijzondere positie inneemt binnen NoordHolland. Op een relatief beperkt oppervlakte komen hier nationale en provinciale opgaven samen op het gebied van industrie, havens, energietransitie, circulaire economie, woningbouw, natuur en mobiliteit. De regio levert daarmee een bovengemiddelde bijdrage aan de economische ontwikkeling en verduurzaming van Noord-Holland en Nederland. Een positionering als energetisch en economisch cluster kunnen wij daarom goed volgen. Maar de IJmond is ook meer dan een energetisch en economisch cluster. Het betreft ook een woongebied met meer dan 150.000 inwoners die we graag een gezondere leefomgeving willen bieden. Op een aantal onderdelen vragen we daarom aanscherping, aanpassing of betere duiding in de visie.	Wij danken indiener voor de geuite complimenten.
ZW_0174	3	2. Belangrijke aandachtspunten vanuit de IJmond Balans tussen nationale opgaven en een gezonde leefomgeving Wij onderschrijven de keuze om de IJmond te positioneren als energetisch en economisch cluster. Tegelijkertijd vraagt de samenloop van nationale, provinciale en lokale opgaven in onze gemeente om een gebiedsgerichte aanpak waarin niet één afzonderlijk belang centraal staat, maar de samenhang tussen economie, energietransitie, woningbouw, mobiliteit, natuur, gezondheid en omgevingskwaliteit. Wij zien de provincie nadrukkelijk als partner om deze opgaven in samenhang verder vorm te geven. Daarbij vragen wij om blijvende aandacht voor een evenwichtige ontwikkeling waarin economische en energetische ambities hand in hand gaan met investeringen in een gezonde leefomgeving, natuur, bereikbaarheid en de kwaliteit van bestaande woongebieden. Juist in gebieden waar zoveel provinciale en nationale belangen samenkomen, vraagt dit om maatwerk en een gebiedsgerichte benadering.	Indiener schetst de complexiteit van verschillende gerelateerde opgaven. Zoals wij in de ontwerp-Omgevingsvisie aangeven spelen hier verschillende provinciale belangen. Deze moeten ieder zuiver tegen elkaar en tegen het belang van het energetisch en economisch cluster afgewogen worden. Hierbij zal altijd sprake zijn van maatwerk.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	4	Woningbouwopgave in Beverwijk-Oost Wij kunnen ons nadrukkelijk niet vinden in de passages waarin woningbouw ten oosten van de A22 op voorhand als 'zeer onwenselijk' wordt aangemerkt. Dit zien wij als ongepast. De provincie loopt hiermee vooruit op toekomstige ruimtelijke en bestuurlijke afwegingen. Onze inzet is juist gericht op het realiseren van gezonde woonwijken en leefomgevingen voor zowel bestaande als eventuele nieuwe inwoners. Daartoe: • Wordt het Aagtenpark gesaneerd; • Blijft er een bufferzone met bestemming recreatieve markten (Bazaar) tussen het industriegebied van provinciaal belang en de beoogde woningbouwontwikkeling in Beverwijk-Oost; • Wordt ingezet op een OER (omgevingseffectrapportage) en een HIA (Heritage Impact Analyse) bij het ontwerpen van Beverwijk-Oost; • Andere woningbouw ambities uit "Spoorzone Beverwijk" (zoals rond de kop van de Haven en de Parallelweg) hebben wij vanuit het belang van de industrie, de ontwikkeling van de zeehaven en de kwaliteit van de leefomgeving losgelaten. Wij verzoeken de provincie daarom de desbetreffende passage over woningbouw ten oosten van de A22 te nuanceren. Een formulering waarin wordt opgenomen dat woningbouw bij verbeterde omstandigheden wel mogelijk is, vinden wij passender.	Wij erkennen dat de transformatie van bestaande stedelijke locaties een belangrijke bijdrage kan leveren aan de provinciale ambities op het gebied van woningbouw, economische ontwikkeling, leefkwaliteit en verduurzaming. Dat benoemen wij ook nadrukkelijk in de Omgevingsvisie. Tegelijkertijd geven we aan dat iedere locatie maatwerk vereist, en dat er bij bestaande stedelijke locaties vaak meerdere belangen meespelen. Zo ook in het geval van het Bazaarterrein. Het gebied rondom het Bazaarterrein is belangrijk voor regionale werkgelegenheid, circulaire economie en de energietransitie. De provincie wil bedrijven in dit gebied duidelijkheid en zekerheid bieden. Woningbouw mag deze functies niet beperken. Daarnaast zien we onvoldoende waarborgen voor een gezonde leefomgeving als onderdeel van de voorgestelde gebiedsontwikkeling op het Bazaarterrein. De gebiedsvisie van de gemeente geeft te weinig inzicht in de stapeling van milieueffecten van industrie, spoor, weg én vliegverkeer. Daardoor hebben we te weinig vertrouwen dat op deze locatie een toekomstbestendige, gezonde woonwijk kan worden gerealiseerd.
ZW_0174	5	Toekomstperspectief Tuinbouwconcentratiegebied in Heemskerk Ook vragen wij aandacht voor uitbreiding van de gemeentelijke beleidsruimte ten aanzien van functies in het tuinbouwconcentratiegebied. Het is voor Heemskerk van belang om, voldoende ruimte te krijgen om, op basis van een integrale gebiedsgerichte afweging, zelf keuzes te maken over passende ontwikkelingen. Dit maakt maatwerk mogelijk en biedt flexibiliteit om in te spelen op lokale behoeften en toekomstige opgaven.	Zie ons antwoord op onderdeel 11 van deze zienswijze (ZW_0174)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	6	3. Gezonde leefomgeving als randvoorwaarde voor de IJmond De IJmondgemeenten constateren dat de provincie de leefomgeving centraal stelt in de ontwerp-Omgevingsvisie. Voor onze regio is dit van essentieel belang. De IJmond kent als energetisch en economisch cluster een unieke stapeling van functies en activiteiten die van grote betekenis zijn voor Noord-Holland en Nederland. De keerzijde van deze concentratie van functies is dat de kwaliteit van de leefomgeving al jarenlang onder druk staat. Wij waarderen daarom dat de provincie erkent dat het voldoen aan wettelijke normen niet automatisch betekent dat sprake is van een gezonde leefomgeving. Ook onderschrijven wij het uitgangspunt dat iedere verbetering van luchtkwaliteit en iedere vermindering van hinder leiden tot gezondheidswinst. Positief beoordelen wij de inzet van de provincie op bronbeleid, de ondersteuning van de verduurzaming van Tata Steel, de aandacht voor natuurontwikkeling en de ambitie om meer kennis te ontwikkelen over de relatie tussen leefomgeving en gezondheid. Ook waarderen wij de inzet op meten, onderzoeken en monitoren. Juist in gebieden waar veel opgaven samenkomen zijn betrouwbare gegevens noodzakelijk om goede afwegingen te kunnen maken. Daarnaast vragen wij de provincie om: • De gezonde leefomgeving nog nadrukkelijker als randvoorwaarde voor economische en energetische ontwikkelingen te positioneren. De economische ontwikkelingen mogen niet betekenen dat de gezondheid en leefkwaliteit van onze inwoners ondergeschikt raken aan andere belangen. Verdere ontwikkeling van het energetisch en economisch cluster moet daarom hand in hand gaan met een aantoonbare verbetering van de leefomgeving. • Expliciete aandacht te geven aan geurhinder. Op meerdere plaatsen wordt aandacht besteed aan luchtkwaliteit en geluid, maar geur blijft grotendeels buiten beschouwing. Voor inwoners vormt geurhinder een belangrijk onderdeel van de ervaren leefomgeving en daarmee van gezondheid en welzijn. • Blijvende aandacht te hebben voor de cumulatieve effecten van verschillende bronnen. De gezondheid van inwoners wordt niet bepaald door één afzonderlijke bron, maar door de gezamenlijke belasting van industrie, luchtvaart, scheepvaart, wegverkeer en andere activiteiten. Het verbeteren van de gezondheid vraagt daarom om een integrale benadering. • De ruimere betekenis van een gezonde leefomgeving. Deze wordt niet uitsluitend bepaald door het beperken van blootstelling. De kwaliteit van de openbare ruimte, voldoende groen, recreatiemogelijkheden, sportvoorzieningen, voldoende woningen met een gedifferentieerd aanbod, sociale veiligheid, ontmoetingsplekken en sterke groene recreatieve verbindingen met het buitengebied maken onderdeel uit van een gezonde leefomgeving. Juist op deze onderdelen liggen belangrijke kansen binnen de IJmond.	- Wat betreft geurhinder: Op sommige plaatsen wordt in de Omgevingsvisie aandacht gegeven aan luchtkwaliteit en geluid, en wordt onterecht geur niet genoemd. Hierop hebben wij de tekst aangepast. - Aandacht voor cumulatieve effecten: we erkennen de noodzaak om te kijken naar cumulatieve en stapel-effecten van ruimtelijke ontwikkelingen. Ons streven is om de cumulatieve effecten inzichtelijk te maken zodat het meegewogen kan worden in ruimtelijke afwegingen. Zowel door onszelf als onze mede-overheden. Hiertoe hebben we de cumumulatieve en stapeleffecten inzichtelijk laten maken in publicaties van het RIVM (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf) - De ruimere betekenis van een gezonde leefomgeving: De provincie focust zich op de velden waar we impact kunnen maken en waar we een rol als bevoegd gezag hebben. De genoemde onderwerpen vallen onder de bevoegdheden van de gemeente.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	6a	• De invloed van Schiphol op de kwaliteit van de leefomgeving in de IJmond. Hoewel Schiphol niet in onze regio ligt, ervaren inwoners van de IJmond wel de gevolgen van het vliegverkeer. Met name de nachtelijke vliegbewegingen hebben invloed op de ervaren leefkwaliteit, nachtrust en gezondheid van inwoners. Ook het Bestuurlijk Regieorgaan Schiphol pleit voor een vermindering van nachtvluchten, omdat dit aspect van groot belang is voor de gezondheid van inwoners. Wij verzoeken de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet aandacht te besteden aan de relatie tussen nachtvluchten, gezondheid en leefomgevingskwaliteit. Wij zien daarnaast ook uitbreiding van het lucht- en geluidmeetnet rondom Schiphol als een wenselijke ambitie ten behoeve van een gezonde leefomgeving. • De ontwerp-Omgevingsvisie stelt terecht dat de ontwikkeling van Schiphol alleen houdbaar is wanneer deze gepaard gaat met een verbetering van de leefomgeving. Wij onderschrijven dit uitgangspunt. Toch wordt op onderdelen gesproken over groeiscenario's waarbij extra geluidsbelasting wordt geaccepteerd. Wij verzoeken de provincie deze tegenstrijdigheid te verduidelijken. • Verduurzaming Tata Steel Door de transitie van Tata Steel naar groen staal ontstaat naar verwachting milieu- en gezondheidswinst. De insteek van de IJmondgemeenten is om deze behaalde winst te behouden en verder te verbeteren. Wij vragen u in de definitieve Omgevingsvisie op te nemen dat de behaalde milieu- en gezondheidswinst niet mag worden ingevuld met nieuwe activiteiten	- Schiphol: Wij herkennen het belang van de effecten van vliegverkeer op gezondheid en leefomgevingskwaliteit, ook buiten de directe omgeving van de luchthaven. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom expliciet opgenomen dat ook verder gelegen gemeenten onder aan- en uitvliegroutes geluidhinder en slaapverstoring kunnen ervaren en dat bij de gebiedsgerichte uitwerking en monitoring het bredere feitelijke invloedsgebied van Schiphol wordt betrokken. Daarbij wordt gekeken naar onder meer vliegroutes, gemeten en berekende belasting en gezondheidseffecten. Ook is expliciet opgenomen dat wij inzetten op vermindering van slaapverstoring en nachtelijke hinder en willen voorkomen dat hinder wordt verschoven naar de randen van de nacht. Dit sluit aan bij de inzet van de Bestuurlijke Regie Schiphol voor daadwerkelijke rust in de nacht en het voorkomen van verschuiving van hinder naar de randen van de nacht. Een eventuele uitbreiding van lucht- en geluidmetingen is een onderwerp voor de verdere uitwerking van de monitoring en wordt niet als afzonderlijke maatregel in de Omgevingsvisie vastgelegd. De genoemde groeiscenario's betekenen niet dat de provincie extra geluidbelasting als uitgangspunt accepteert. In de aangepaste Omgevingsvisie is verduidelijkt dat mogelijke passagiersgroei geen provinciale groeidoelstelling is en dat verdere ontwikkeling van Schiphol niet als autonoom of vanzelfsprekend wordt beschouwd. Een eventuele verdere ontwikkeling vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van onder meer gezondheid en leefomgevingskwaliteit. De provincie zet daarbij juist in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting, afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. - Milieu- en gezondheidswinst groen staal Tata: Als provincie willen we de bestaande milieuruimte op IPBs niet verkleinen. IPBs zijn bedoeld voor activiteiten van zware industrie, circulaire economie, energietransitie en havengebonden activiteiten. In de gebieden waar de leefomgeving onder druk staat, vinden wij maximale normopvulling daarbij niet vanzelfsprekend. Dat betekent dat we niet automatisch uitgaan van het opvullen van de wettelijke blootstellingsnormen in de leefomgeving (zoals bijvoorbeeld de landelijke normen voor luchtkwaliteit) en het volledig benutten van de milieuruimte die milieucontouren rondom een IPB bieden (zoals de vastgelegde geluidscontour rondom een IPB die het resultaat is van alle bedrijven samen op het terrein en niet van een individueel bedrijf). Het beleidskader Gezonde Leefomgeving, waarop de Concept Omgevingsvisie mede is gebaseerd, biedt ruimte voor maatwerk zodat op een bepaalde locatie en in een bepaalde situatie telkens een afweging kan worden gemaakt, afhankelijk van welke belangen er spelen en wat er nodig is. Daarbij wordt de gezonde leefomgeving volwaardig meegewogen naast de andere belangen die in een gebied of situatie bestaan. Op deze manier zijn we als overheid transparant en navolgbaar in ons handelen ten aanzien van een gezonde leefomgeving.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	7	4. Stedelijke vernieuwing en woningbouwopgave De IJmondgemeenten werken samen aan een omvangrijke opgave voor stedelijke vernieuwing. De ambitie is om kwetsbare en verouderde wijken met voornamelijk sociale huurwoningen toekomstbestendig te maken door te investeren in leefbaarheid, gezondheid, duurzaamheid, klimaatadaptatie, woningkwaliteit en sociaaleconomische veerkracht. Een betere differentiatie in typen woningen per wijk maakt daar ook onderdeel van uit. Om deze differentiatie in woningen te realiseren en toch de totale stedelijke balans op minimaal 30% sociaal te houden, is als onderdeel van stedelijke vernieuwing ook voldoende ontwikkel- en transformatieruimte nodig. Nieuwe woningbouwlocaties maken doorstroming mogelijk, faciliteren wooncarrières binnen de regio, brengen differentiatie aan in de woningvoorraad en creëren ruimte voor de vernieuwing van de bestaande woonwijken. De provincie erkent in de visie het belang van woningbouw, stedelijke vernieuwing, adaptiviteit en integrale gebiedsontwikkeling. Ook wordt erkend dat de leefomgeving, de industrie en de economische structuur van de IJmond de komende decennia ingrijpend zullen veranderen als gevolg van de industriële transitie, verduurzaming en investeringen in leefomgeving en gezondheid. Tegen deze achtergronden kunnen wij ons niet vinden in de passages waarin woningbouw ten oosten van de A22 op voorhand als 'zeer onwenselijk' wordt aangemerkt. Wij vinden deze kwalificatie te verstrekkend en onvoldoende passend binnen de bredere uitgangspunten van de ontwerp-Omgevingsvisie. • De gemeentelijke woningbouwplannen van Beverwijk zijn de afgelopen jaren aangepast om rekening te houden met bestaande randvoorwaarden, waaronder het functioneren van bedrijventerrein De Pijp en aanwezige beschermingsregimes. • De omstandigheden voor een gezonde leefomgeving verschillen op delen van deze locaties niet wezenlijk van andere woningbouwlocaties binnen de regio. • Beverwijk ziet mogelijkheden om hier (met ondersteuning van een OER en HIA) wel een gezonde woonwijk te realiseren, die ook ruimte biedt om de "draagkracht of bredere schouders" van de stad te versterken. Wij verzoeken de provincie daarom de betreffende passages te nuanceren. In plaats van een afwijzing vragen wij om een formulering waarin wordt erkend dat de huidige situatie beperkingen kent, maar waarin tegelijkertijd wordt vastgelegd dat ontwikkelmogelijkheden periodiek worden herijkt in relatie tot de voortgang van de industriële transitie, de verbetering van de omstandigheden, verbetering van de leefomgeving en de regionale woningbouwopgave. In bijlage 2 is een alternatief tekstvoorstel opgenomen voor de betreffende passages uit de ontwerp-Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de situatieschets vanuit het perspectief van de IJmond. Onze uitspraak met betrekking tot het Bazaarterrein is weloverwogen tot stand gekomen. Daar hebben we de suggesties van indiener ook in overwogen. Wij komen daarin tot een andere conclusie. Het gebied rondom het Bazaarterrein is belangrijk voor regionale werkgelegenheid, circulaire economie en de energietransitie. De provincie wil bedrijven in dit gebied duidelijkheid en zekerheid bieden. Woningbouw mag deze functies niet beperken. Wij zien onvoldoende onderbouwd dat een woningbouwontwikkeling op deze plek absoluut noodzakelijk is om schuifruimte te garanderen en verwijzen in onze Omgevingsvisie naar gebieden en projecten voor woningbouw waar we graag bij betrokken zijn en bijdragen. We zien ook dat het gebied vanwege de Stelling van Amsterdam een kwetsbare landschappelijke ligging en status heeft. Daarnaast zien we onvoldoende waarborgen voor een gezonde leefomgeving als onderdeel van de voorgestelde gebiedsontwikkeling op het Bazaarterrein, ook als we de door u genoemde suggesties meewegen. De gebiedsvisie van de gemeente geeft te weinig inzicht in de stapeling van milieueffecten van industrie, spoor, weg én vliegverkeer. Daardoor hebben we te weinig vertrouwen dat op deze locatie een toekomstbestendige, gezonde woonwijk kan ontstaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	8	5. Economie, industrie en energietransitie De IJmondgemeenten onderschrijven de keuze om de IJmond te positioneren als energetisch en economisch cluster. De regio speelt een belangrijke rol binnen de circulaire economie, de offshore wind, de energietransitie, de havenontwikkeling en de verduurzaming van de industrie. Als IJmond zetten we ons in om de bestaande havens en kades optimaal te benutten. Onder andere door de kade van de Pijp in Beverwijk en Grote Houtkade in VelsenNoord te vernieuwen en door de Energiehaven te realiseren. Dit geldt ook voor het positioneren van de IJmond als groene industriezone en de realisatie van een transitiecampus. Het blijft van belang om hier samen met de provincie in op te trekken en haar ondersteuning te krijgen. Wij constateren echter dat de betekenis van de IJmond en het Noordzeekanaalgebied in de algemene hoofdstukken van de ontwerp-Omgevingsvisie beperkt zichtbaar is. Ook de positie als NOVEX-gebied komt naar onze mening onvoldoende tot uitdrukking in de ontwerpOmgevingsvisie. Wij vragen daarom expliciet aandacht voor: • De staalindustrie, de maakindustrie, het offshore-windcluster, de havens van het Noordzeekanaalgebied en het innovatiecluster Techport vormen belangrijke strategische economische pijlers voor Noord-Holland en verdienen een prominentere plaats binnen de visie; • Het Noordzeekanaalgebied als NOVEX-gebied en als één van de vijf industrieclusters van nationaal belang. Verder vragen wij aandacht voor de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie. Nieuwe energie-infrastructuur is noodzakelijk, maar moet altijd zorgvuldig worden afgewogen tegen leefomgeving, landschap, natuur en gezondheid. Daarom vragen wij inzet op: • Een gelijkwaardige belangenafweging met gezondheid en omgevingskwaliteit binnen de energieclusters; • Het beter gaan benutten van de bestaande energie-infrastructuur, met een betere samenwerking en afstemming tussen gebruikers en leveranciers. Dit kan een belangrijke sleutel zijn in het beperken van de ruimteclaims voor de energievoorziening.	Wij onderschrijven de strategische en economische betekenis van de IJmond voor de provincie en voor Nederland. De regio speelt een belangrijke rol in de verduurzamingsopgave voor de industrie, de circulaire economie, offshore wind, havengebonden bedrijvigheid, energie-infrastructuur en de ontwikkeling van innovatieve maakindustrie. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt de betekenis van de IJmond zowel in het algemene hoofdstuk over havens als in het gebiedshoofdstuk over de IJmond en Houtrakpolder. In paragraaf 5.15 is het Noordzeekanaalgebied opgenomen als een van de twee strategische havenclusters van Noord-Holland. Daarbij is aangegeven dat ook het Noordzeekanaalgebied door het Rijk is aangewezen als energie-intensief industriecluster van nationaal belang. De provincie zet in op behoud en versterking van dit cluster, met aandacht voor de verduurzamingsopgave, energietransitie, circulaire economie en voldoende milieuruimte. In paragraaf 6.8 is de IJmond aangewezen als energetisch en economisch cluster. Daarin is aandacht voor de verduurzaming van Tata Steel, de ontwikkeling van de Energiehaven, de versterking van de IJmondhavens, waterstofinfrastructuur, aanlanding van windenergie op zee en circulaire bedrijvigheid. Ook wordt de rol van de IJmondhavens voor visserij, offshore energie en maakindustrie benoemd. De provincie ondersteunt de ontwikkeling van de Energiehaven en zet in op een betere benutting van bestaande kades en kavels in de havens van IJmuiden, Velsen en Beverwijk. De provincie zal bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie bezien hoe de betekenis van het Noordzeekanaalgebied als NOVEX-gebied en als industriecluster van nationaal belang nog duidelijker zichtbaar kan worden gemaakt. Daarbij betrekken wij ook de samenhang met de deelgebieden en gebiedsprogramma's, waaronder de IJmond en de Houtrakpolder.Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze ontwerp-Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal nader worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie, dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0174	9	6. Landschap, natuur en omgevingskwaliteit We onderschrijven de provinciale ambitie om natuurkwaliteit te versterken. Voor de IJmond is dit niet alleen van belang vanuit ecologisch perspectief, maar ook omdat natuurkwaliteit steeds vaker een randvoorwaarde vormt voor andere maatschappelijke opgaven. De beperkte stikstofruimte heeft inmiddels directe gevolgen voor woningbouw, natuurontwikkeling en projecten die bijdragen aan de verbetering van de leefomgeving. Ook zijn wij positief over het voornemen van de provincie om te komen tot een integraal landschapsbeeld. De druk op de ruimte in het gebied maakt een samenhangende benadering van landschap noodzakelijk. Wij verzoeken de provincie wel om dit landschapsbeeld te ontwikkelen vóórdat keuzes worden gemaakt over nieuwe grootschalige infrastructuur. Op die manier kan het landschapsbeeld richtinggevend zijn voor toekomstige ontwikkelingen in plaats van andersom. Binnen dit integrale landschapsbeeld zien wij graag de groen-recreatieve en ecologische verbindingen tussen duinen, door en langs de verstedelijkte omgeving, en de polders terugkomen. Ook in de Omgevingsvisie zien we deze opgaven en het mogelijke natuurherstel graag explicieter terug in woord en beeld: • Provinciale prioriteit voor natuurherstel in de IJmond, met bijzondere aandacht voor het Oer-IJ-gebied, de duinen en binnenduinrand, de Wijkermeerpolder, landschapspark Spaarnwoude, de groen-recreatieve en ecologische verbindingen door de verstedelijkte omgeving richting Spaarnwoude (Landschapspark) en de Wijkermeerpolder (inclusief het Aagtenpark) en natuurlijk de landschappelijke samenhang van de Stelling van Amsterdam. Groene Hoefijzer Binnen de NOVEX-MRA zetten de IJmondgemeenten zich in voor het ontwikkelen van een groen-blauw netwerk door de Kennemerduinen recreatief, landschappelijk en ecologisch te verbinden met Park Spaarnwoude. Deze ambitie wordt gedeeld met deelgebied ZuidKennemerland (gemeenten Bloemendaal, Haarlem, Heemstede en Zandvoort). Daarnaast vragen wij aandacht voor stilte, donkerte en rust als zelfstandige kwaliteiten van het Noord-Hollandse landschap. Deze waarden zijn van grote betekenis voor gezondheid, natuur en recreatie.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	10	7. Water en klimaatadaptatie De IJmondgemeenten onderschrijven het uitgangspunt dat water en bodem sturend zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Water laat zich niet achteraf inpassen, maar dient vanaf het begin onderdeel te zijn van ruimtelijke afwegingen. Wij verzoeken de provincie daarbij nadrukkelijk aan te sluiten bij het principe van benutten, vasthouden, bergen en afvoeren. Water dient zoveel mogelijk te worden verwerkt en vastgehouden op de locatie waar het valt. Afvoeren moet pas aan de orde zijn wanneer de mogelijkheden voor vasthouden en bergen zijn benut. Daarbij vragen wij aandacht voor de bijzondere wateropgave van de IJmond. Het Noordzeekanaal, het sluizencomplex en gemaal IJmuiden vormen een cruciaal onderdeel van het Nederlandse watersysteem. Door klimaatverandering nemen zowel de risico's op extreme neerslag als op overstromingen toe. Vooral de combinatie van beide gebeurtenissen en de nabijheid van stedelijk gebied vraagt om extra aandacht. Bij de verdere uitwerking van mogelijke waterbergings- en overloopgebieden verzoeken wij de provincie nadrukkelijk rekening te houden met de gevolgen voor natuur, landbouw, energie-infrastructuur, recreatie en leefomgeving. Juist in de IJmond raken deze functies elkaar direct en vragen waterveiligheid en een goede drinkwatervoorziening om integrale afwegingen.	Deze zienswijze van de indiener ondersteunt het verhaal van de Omgevingsvisie: Uitwerking in gebiedsprocessen vraagt om een integrale afweging.
ZW_0174	11	8. De binnenduinrand als integrale gebiedsopgave De IJmondgemeenten vinden het positief dat de provincie aandacht vraagt voor de toekomst van de binnenduinrand en het tuinbouwgebied Heemskerk. Wij onderschrijven dat dit gebied de komende decennia voor belangrijke keuzes staat als gevolg van klimaatverandering, veranderende bodem- en watercondities en de druk op de ruimte. Door de diversiteit van het gebied is het niet wenselijk om het gebied uitsluitend vanuit water en bodem te benaderen. De toekomst van het gebied raakt eveneens aan natuurontwikkeling, landschap, gezonde leefomgeving, recreatie, omgevingskwaliteit, economische vitaliteit, verduurzaming van de glastuinbouw en de energietransitie. Vanwege deze samenhang achten wij een integrale gebiedsgerichte afweging noodzakelijk. Daarbij vragen wij de provincie om lokale kennis en reeds uitgevoerd onderzoek nadrukkelijk te betrekken. Uit onderzoeken in de gemeente Beverwijk blijkt bijvoorbeeld dat mogelijkheden voor structurele peilverhoging in delen van de binnenduinrand beperkt zijn vanwege de bodemopbouw en mogelijke effecten op grondwaterstanden in aangrenzende woongebieden. Ook vragen wij aandacht voor uitbreiding van de gemeentelijke beleidsruimte ten aanzien van functies in het tuinbouwconcentratiegebied. Het is voor Heemskerk van belang om, voldoende ruimte te krijgen om, op basis van een integrale gebiedsgerichte afweging, zelf keuzes te maken over passende ontwikkelingen. Dit maakt maatwerk mogelijk en biedt flexibiliteit om in te spelen op lokale behoeften en toekomstige opgaven. De binnenduinrand vormt één van de karakteristieke overgangsgebieden van de IJmond. Juist daarom vragen wij de provincie om samen met gemeenten, grondeigenaren en andere betrokken partijen te werken aan een toekomstbeeld waarin klimaatadaptatie, landschap, natuur en economische functies elkaar versterken.	Wij geven in de Omgevingsvisie aan dat er een integrale ruimtelijke afweging nodig is over de toekomst van het Tuinbouwgebied Heemskerk in relatie tot de veranderende water- en bodemcondities, natuuraspecten en randvoorwaarden op het gebied van gezonde leefomgeving, omgevingskwaliteit en duurzaamheid. Dit zal een proces zijn waarbij de aandachtspunten van indiener worden meegenomen. Wat de flexibiliteit betreft hebben Gedeputeerde Staten een duidelijke richting gekozen. De regel tuinbouwconcentratiegebied is over het bestaande tuinbouwgebied heen gelegd om gebiedsvreemde functies te weren. Dit is bedoeld om, ook in de toekomst, de productie voorrang te geven in dit gebied. We maken in die context geen aanvullende ruimte voor flexibiliteit bij gemeenten.
ZW_0174	12	9. Mobiliteit en bereikbaarheid De IJmondgemeenten waarderen de positieve houding van de provincie ten aanzien van een verlaging van de maximumsnelheid op de A22. Een snelheidsverlaging draagt bij aan het verminderen van geluidhinder en het verbeteren van de luchtkwaliteit. Daarnaast geeft de Omgevingsvisie aan dat de provincie inzet op het realiseren van ontbrekende schakels om de groeiende mobiliteitsvraag op te vangen en de bereikbaarheid van de IJmond in stand te houden. Wij vragen daarom aandacht voor: • De Velserverbinding (Verbinding A208 met A9) als belangrijke regionale ontwikkeling die kan bijdragen aan de robuustheid van het regionale verkeerssysteem. Ten aanzien van het openbaar vervoer onderschrijven wij de ambitie van de provincie om de concurrentiepositie van het openbaar vervoer te versterken. Tegelijkertijd constateren wij dat de kwaliteit, beschikbaarheid en betaalbaarheid van het openbaar vervoer in de regio onder druk staan en daarmee ook de totale bereikbaarheid niet voldoende wordt behartigd. Een succesvolle mobiliteitstransitie vraagt om een aantrekkelijk alternatief voor de auto. • Wij vragen daarom nadrukkelijk aandacht voor versterking van de Kennemerlijn en voor blijvende investeringen in hoogwaardig openbaar vervoer.	Wij erkennen het belang van de regionale bereikbaarheid van de IJmond. We zetten ons gezamenlijk met onze partners hiervoor in. Gezamenlijk streven we naar het toekomstig mobiliteitssysteem met een sterke basis in openbaar vervoer.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0174	13	Slot De IJmondgemeenten onderschrijven de hoofdlijnen van de ontwerp-Omgevingsvisie NoordHolland en waarderen de integrale benadering van de grote maatschappelijke opgaven waarvoor de provincie staat. Wij zien veel aanknopingspunten om de komende jaren de ambities van provincie en regio gezamenlijk verder vorm te geven. Tegelijkertijd vragen wij de provincie om de bijzondere positie van de IJmond nadrukkelijker te verankeren in de definitieve Omgevingsvisie. Een regio die een bovengemiddelde bijdrage levert aan economie, industrie, havens en energietransitie vraagt om een evenredige investering in gezondheid, leefomgeving, landschap, natuurkwaliteit en stedelijke vernieuwing.	Slotwoord, geen antwoord nodig.
ZW_0174	14	Bijlagen met redactionele en inhoudelijke aandachtspunten	Wij danken indiener voor de uitgebreide bijlage met redactionele en inhoudelijke aandachtspunten en concrete tekstvoorstellen. De aanduiding Regiokern slaat niet op een van de IJmondgemeenten specifiek, maar meer op de IJmondgemeenten als geheel als een agglomeratie van enkele aaneengegroeide kernen.
ZW_0175	1	Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord Holland en zijn blij met de positieve insteek voor de Kop van Noord-Holland en meer in het bijzonder voor Den Helder en Port of Den Helder.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0175	2	Als er ruimte ontstaat in heel Noord-Holland om het spoorproduct verder te verbeteren, dan zouden wij, in het kader van mobiliteit, graag ook Den Helder met een verdubbelling van het spoor opgenomen zien. Reden daarvoor is de op relatief korte termijn geplande personele uitbreiding van Defensie, zal een betere bereikbaarheid per spoor een vereiste gaan worden. Daarnaast wordt er verkeerscongestie voorzien richting 2040 wordt voorzien rondom de Kooybrug in Den Helder en zal een betere bereikbaarheid per spoor hierin een mogelijke oplossing kunnen zijn.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Wij erkennen het belang van de regionale bereikbaarheid van de Kop van Noord-Holland. We zetten ons gezamenlijk met onze partners hiervoor in. Gezamenlijk streven we naar het toekomstig mobiliteitssysteem met een sterke basis in openbaar vervoer. Om het spoorproduct te verbeteren is op sommige delen een uitbreiding van het spoor nodig. De exacte uitwerking en op welke locaties dit precies nodig is werken we graag met onze partners uit.
ZW_0175	3	Defensie op het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Helder een leerfaciliteit voor alternatieve brandstoffen realiseren voor onderzoek naar (bio)methanol als scheepsbrandstof. De gevolgen voor milieu en leefomgeving zijn beperkt. Wij vinden dit een positieve ontwikkeling echter deze mag geen gevolgen hebben voor de operationele activiteiten in de civiele haven.	In het Plan MER is de impact van deze activiteit beoordeeld. Op grond daarvan heeft Defensie geconcludeerd dat de gevolgen beperkt zijn. Defensie zal hiervoor de reguliere vergunningprocedure moeten doorlopen.
ZW_0175	4	Wij zijn verheugd om te worden aangewezen als strategische havencluster.	Behoeft geen reactie
ZW_0175	5	Rond vliegveld De Kooy wordt door het Rijk en outer horizontal space ingesteld: een vlak op 150 meter hoogte en 15 kilometer rond de landingsbanen, waarbinnen geen bouwwerken mogen komen hoger dan 150 meter. Binnen 5, 1 km mag in principe worden gelJouwd onder 150 meter, maar het NPRD maakt duidelijk dat het Ministerie van Defensie hier een zwaarwegend belang heeft, waardoor zulke plannen alleen na strenge toetsing haalbaar zijn. Wij begrijpen dat er binnen een straal van 5, 1 km mag in principe worden gebouwd, zolang het bouwwerk onder 150 meter blijft. Daaraan zouden wij graag toegevoegd wil.ten zien dat toetsing door Defensie alleen dan noodzakelijk is, als het plan niet voldoet aan de vereisten (waaronder bouwhoogte) in het Omgevingsplan.	Wij begrijpen de door indiener gewenste toevoeging, maar wij kunnen geen juridisch afdwingbare randvoorwaarden stellen aan de toetsing door Defensie. Wel kan de gemeente Den Helder hierover in overleg treden met Defensie, bijvoorbeeld in het overleg van het programma Ontwikkeling Maritiem Cluster, waar de provincie ook aan deelneemt.
ZW_0175	6	Wij zijn blij dat Kooypunt en Kooyhaven door kunnen groeien naar bovenregionale bedrijventerrein. Wij kunnen ons dan ook zeker vinden in de uitbreiding voor onder andere toeleverende en logistieke bedrijvigheid in de defensie-, veiligheids- en energiesector en het stimuleren van het innovatieve cluster rond maritieme bedrijvigheid voor deze sectoren op alle bedrijvenlocaties. Wij blijven dan ook graag met u in overleg om deze groei verder vorm te geven.	Wij danken indiener voor deze opmerking.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0176	1	Wij waarderen dat de provincie met de Ontwerp Omgevingsvisie richting wil geven aan de ruimtelijke, economische en maatschappelijke ontwikkeling van Noord-Holland. De keuzes die nu worden vastgelegd, bepalen in belangrijke mate of ondernemers en de land- en tuinbouw ook op langere termijn kunnen investeren, vernieuwen en bijdragen aan de opgaven van onze regio. Met deze gezamenlijke zienswijze brengen drie ondernemerskoepels, LTO Noord en Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord de gemene deler uit onze afzonderlijke reacties onder de aandacht. Ieder van ons spreekt vanuit een eigen achterban, rol en expertise. Tegelijkertijd constateren wij dat onze hoofdboodschap sterk overeenkomt: geef economie en ondernemerschap een volwaardige positie, bied ruimte voor ontwikkeling en maak keuzes die uitvoerbaar zijn. De gezamenlijke ruimteclaims in de Omgevingsvisie tellen op tot circa 127%. Niet alles kan daarom overal. Dat vraagt om duidelijke prioriteiten, zorgvuldige afwegingen en samenwerking tussen sectoren, zowel letterlijk in de beschikbare ruimte als figuurlijk bij het vinden van oplossingen. Wij vragen de provincie deze gezamenlijke punten herkenbaar te verwerken in de definitieve Omgevingsvisie en in de daaropvolgende uitvoeringsagenda's.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0176	2	Oproep aan de provincie: maak economische ontwikkeling expliciet onderdeel van het afwegingskader en weeg het regionale verdienvermogen volwaardig mee in ruimtelijke keuzes. Houd daarbij ook rekening met de bijdrage van ondernemers en agrarische bedrijven aan het open landschap, de leefbaarheid en de sociale cohesie in onze dorpen en op het platteland.	Wij delen het belang van een volwaardige positie voor economische ontwikkeling in ruimtelijke keuzes. Met de vijf afwegingsprincipes in de Omgevingsvisie beogen we juist een integrale afweging te maken, waarbij geen vaste hiërarchie geldt en per locatie wordt gekeken naar de opgaven en kwaliteiten van het gebied. Het principe sturen op richtlijnen voor een toekomstbestendige economie geeft daarbij expliciet richting aan voldoende en passende ruimte voor economische activiteiten die bijdragen aan een weerbare, duurzame, circulaire en concurrerende economie. Daarmee wegen we het regionale verdienvermogen nadrukkelijk mee, zowel bij nieuwe ontwikkelingen als bij bestaande bedrijvigheid.
ZW_0176	3	Oproep aan de provincie: borg voldoende en passende ruimte voor economische en agrarische functies, voorkom verdere verdringing en bied maatwerk dat aansluit bij de kwaliteiten van Noord-Holland Noord. Tegen deze achtergrond vragen wij grote terughoudendheid bij nieuwe ruimteclaims bovenop reeds gemaakte afspraken, waaronder een verdere uitbreiding van het Natuurnetwerk Nederland. Ook plannen voor de binnenduinrand kunnen leiden tot een verdere onttrekking of beperking van landbouw- en tuinbouwgrond en van de ontwikkelingsmogelijkheden van het mkb. In een provincie waar de beschikbare ruimte al zeer beperkt is, moet eerst worden ingezet op kwaliteitsverbetering en doelmatig beheer van bestaande natuur. Nieuwe keuzes vragen om een zorgvuldige balans tussen natuur, economie en agrarische productie.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.
ZW_0176	4	Oproep aan de provincie: verbind de Omgevingsvisie aan concrete uitvoeringsagenda's, duidelijke verantwoordelijkheden en voldoende ruimte voor innovatie, experiment en fasering.	De Omgevingsvisie zal worden uitgewerkt in onder andere programma's en de Omgevingsverordening.
ZW_0176	5	Oproep aan de provincie: behandel mobiliteit, netcapaciteit en digitale bereikbaarheid niet als sluitpost, maar als randvoorwaarden voor ontwikkeling en brede welvaart.	Met het afwegingsprincipe sturen vanuit netwerken in de Omgevingsvisie verbinden we ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aan de beschikbare en benodigde mobiliteits- en energieinfrastructuur.
ZW_0176	6	Oproep aan de provincie: organiseer structurele samenwerking met regionale partijen en bied ruimte voor gebiedsgerichte oplossingen die passen bij stedelijke én landelijke gebieden. Het ondersteunen van ondernemers om zich professioneel te organiseren via Parkmanagement, Ondernemersfondsen en het versterken van bedrijventerreinen	De provincie onderschrijft het belang van structurele samenwerking met regionale partijen en ruimte voor gebiedsgerichte oplossingen die aansluiten bij de verschillende kwaliteiten en opgaven van stedelijke en landelijke gebieden. De nadere uitwerking hiervan vindt plaats in het Programma Economie.
ZW_0176	7	Wij nemen ook zelf verantwoordelijkheid. Op de onderwerpen waar onze accenten verschillen, willen wij onderzoeken waar belangen kunnen worden verbonden en welke gezamenlijke oplossingen mogelijk zijn. Dat vraagt open gesprek, kennisdeling en de bereidheid om verder te kijken dan het eigen domein. Wij nodigen de provincie uit om dit gesprek met ons te voeren en onze praktijkkennis te benutten bij de verdere uitwerking. Zo ontstaat een Omgevingsvisie die richting geeft én ruimte laat voor ondernemerschap, landbouw, innovatie en regionale samenwerking.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud, zoveel mogelijk betrekken.
ZW_0177	1	Met grote interesse heeft ons bestuur kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni jl. Hierbij delen we graag onze zienswijze op dit ontwerp. De Noord-Hollandse Molenfederatie is voortgekomen uit de provinciale molencommissie en zet zich, namens molenorganisaties en -eigenaren in onze provincie, in voor het behoud van de historische windmolens in het Noord-Hollandse landschap. Dat doet zij o.a. door de belangen te behartigen van de Noord-Hollandse molenwereld in de richting van provincie, gemeenten en waterschappen.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0177	2	Molens en hun omgeving ontbreken Wat opvalt is dat de tekst van het ontwerp geen enkele verwijzing bevat naar molens en molenbiotopen, terwijl de aanwezigheid van ca. 160 historische windmolens toch een forse bijdrage hebben geleverd en nog altijd leveren aan de inrichting van het landschap, de kwaliteit van de omgeving en de leefbaarheid. Het riep bij ons schrikbeelden op waarvoor de uitspraak 'Gelukkig hebben we de foto's nog' van toepassing gaat worden. Mogelijk had u diezelfde gedachte, want op diverse plekken in het fotomateriaal van dit – overigens fraai uitgevoerde – ontwerp zijn molens wel degelijk prominent aanwezig. Gelukkig treffen we op pagina 46, onder het kopje 'Afwegingsprincipe 3: Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen' de volgende uitspraak aan: 'De beschermingsregimes voor natuur, landschap en erfgoed en de ruimtelijke kwaliteitseisen blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen.' Opgelucht lees je dan verder, om direct geconfronteerd te worden met de – voor dit soort documenten gebruikelijke – ontsnappingsclausule: 'Dit betekent niet dat niets mogelijk is. Ontwikkelingen van groot openbaar belang zijn hierbinnen onder voorwaarden mogelijk.' Wij zouden graag opgenomen zien dat – in de geest van het Verdrag van Granada en de Omgevingswet – de omgeving van monumenten als belangrijke waarde wordt benoemd. De omgeving van monumenten verdient immers bescherming met het oog op het behoud, de toekomst én het functioneren van die monumenten, specifiek de molens als werkend en levend erfgoed.	Als wij in onze Omgevingsvisie 'erfgoed' schrijven, bedoelen we daar alle vormen van erfgoed mee. Dus ook molens. We hebben er bewust niet voor gekozen alle categorieen van erfgoed apart te benoemen, om te voorkomen dat we bepaalde categorieen uitsluiten. Indiener schrijft graag opgenomen te zien dat de omgeving van monumenten (in dit geval molens) als belangrijke waarde wordt benoemd. De Omgevingsvisie is in onze optiek daarvoor niet de plek. Artikel 5.130, lid 2, onder d, sub 1, van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) voorziet al in het voorkomen van aantasting van de omgeving van monumenten. Deze instructieregel is ook gericht op goede borging van de molenbiotoop voor voldoende windvang in het omgevingsplan van gemeenten. Gemeenten zijn daarom verplicht om deze regel uit te werken in hun omgevingsplan. Zij hebben hiertoe de tijd tot 2032. Voor de jaren tot 2032 en ter ondersteuning van gemeenten bij een goede borging in het omgevingsplan, onderzoeken wij samen met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en de indiener zienswijze of we de bescherming van molenbiotopen beter kunnen regelen. Daarnaast hebben wij de molenbiotopen in het landelijk gebied nadrukkelijk opgenomen in onze Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Hierdoor dient de molenbiotoop juridisch meegewogen te worden bij alle ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk gebied. De huidige Leidraad Landschap en Cultuurhistorie wordt op dit moment geactualiseerd. Uiteraard worden de molenbiotopen in de nieuwe versie van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie weer opgenomen en zal worden beoordeeld of de landschappelijke en cultuurhistorische waarde en de ontwikkelprincipes en kansen beter kunnen worden beschreven.
ZW_0177	3	Verder zouden wij graag meer duidelijkheid willen hebben over de genoemde ontsnappingsclausule: het is wenselijk om in de omgevingsvisie duidelijkheid te verschaffen over genoemde voorwaarden.	Wij zijn van mening dat Noord-Holland, in verband met de ruimtelijke transities van groot maatschappelijk belang, niet op slot kan. Dit betekent dat wij, indien nodig, toch kijken of ontwikkelingen binnen beschermde regimes onder voorwaarden mogelijk zijn. Een zorgvuldige 'erfgoedinclusieve' inpassing is daarbij het uitgangspunt. Wij kunnen niet al op voorhand aangeven onder welke voorwaarden ontwikkelingen eventueel toch mogelijk zijn. Dat is opgave- en locatiespecifiek. En uiteraard respecteren wij hierbij de bestaande wet- en regelgeving.
ZW_0177	4	Behoud van erfgoed, behoud van de molen Die laatste zinsnede en het gegeven dat historische molens in het hele document niet benoemd worden maakt dat wij ons in deze zienswijze voornamelijk nog eens hard willen maken voor het belang van het behoud van dit erfgoed. Het beeld van de molen is onlosmakelijk verbonden met Nederland als natie: het is een herkenbaar en overal in de wereld gekend symbool voor ons land. Het maakt de molen een toeristentrekker bij uitstek, ook in onze provincie, kijk naar de Zaanse Schans. Dat onderstreept ook de functie die molens hebben voor de leefbaarheid: zij spelen een grote rol bij recreatie en bij de beleving van het landschap. Het maakt dat het behoud en de bescherming van de molenbiotoop voorop staat: mede daardoor wordt immers een zoveel mogelijk onbelemmerd zicht op de molen gewaarborgd. Maar die molenbiotoop staat ook op zichzelf en is een noodzakelijke voorwaarde voor het behoud van de molen als levend monument. Voor de molen moet voldoende en zoveel mogelijk onbelemmerde windvang gegarandeerd zijn om te kunnen draaien. Een molen die niet kan draaien raakt onherroepelijk in verval. Overigens schrijft ook de Omgevingswet voor dat ontwikkelingen niet ten nadele mogen zijn van een monument en zijn omgeving. Molens en de molenbiotoop worden daarbij specifiek als voorbeeld genoemd. De provinciale Omgevingsvisie werkt niet alleen direct door in de beschermingsregels van de provinciale omgevingsverordening, maar die vormt ook het kader voor de gemeentelijke visies en omgevingsplannen. Als de provincie niet de juiste kaders stelt, zijn de molens op gemeentelijk niveau – waar de beschermingsregels specifiek moeten worden uitgewerkt – geheel vogelvrij. Poldermolens – alleen al in Noord-Holland boven het IJ staan er 55 die maalvaardig zijn – kunnen worden ingezet als noodbemaling. Diverse waterschappen hebben of maken daarover afspraken met moleneigenaren, met het oog op de opwarming van het klimaat en de daarmee gepaard gaande wateroverlast door zware regenval.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0177	5	Vrijwaar de molenbiotoop van aantasting door bebouwing, hoog opgaand groen en andere ontwikkelingen Dat is de oproep die we willen doen. Door het vrijwaren van de molenbiotoop van hinderlijke en schadelijke belemmeringen als richting op te nemen in de omgevingsvisie zou de provincie een grote bijdrage leveren aan het behoud van de historische windmolens in onze provincie. Immers, een niet aangetaste molenbiotoop zorgt voor een ongehinderde windvang, wat weer een voorwaarde is voor het draaien en daarmee voor de instandhouding van dit erfgoed. Met deze oproep sluiten we aan bij de oproep van het Noord-Hollands Landschap om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, molenbiotopen en de Scheggen van Amsterdam te vrijwaren van verdere bebouwing (aanwijzing 'BL-plus' gebieden). Ook verwijzen we graag naar de zienswijze van de Rijnlandse Molenstichting, die pleit voor het omarmen door de provincie van de volgende ambitie: 'Het garanderen en waar nodig verbeteren van de windvang en het zicht op historische windmolens. De provincie regelt dit door kaders te stellen in de Omgevingsverordening in de vorm van regels voor behoud van hun omgeving en ten behoeve van het functioneren.' Dit pleidooi ondersteunen wij van harte. In de visie zien wij diverse plekken waar het goed mogelijk is passages op te nemen over de waarde en bescherming van molens en hun biotoop, zoals op pagina 31, waar het gaat over erfgoed, op pagina 46, bij UNESCO en identiteit en op pagina 74, bij het beschermen van waardevolle landschappen. Mocht dat behulpzaam zijn, dan zijn wij ook zeker bereid om daartoe concrete tekstvoorstellen aan te leveren.	Ook wij vinden het behoud van de molens in Noord-Holland van belang. Wij zullen de tekst van de Omgevingsvisie nog eens nalopen of het mogelijk is om op enkele plekken de molen, als vorm van erfgoed, specifiek te benoemen. Zie verder onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'.
ZW_0178	1	Bungalowpark Mooyeveld waardeert dat recreatie in de ontwerp-Omgevingsvisie nadrukkelijk wordt erkend als belangrijk voor leefkwaliteit, gezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving. De provincie constateert terecht dat de recreatiemogelijkheden onvoldoende zijn, terwijl de behoefte door bevolkingsgroei en verstedelijking verder toeneemt. Die constatering vraagt om een steviger vertaling in de Omgevingsvisie. Recreatie en toerisme zijn niet alleen onderdeel van de leefomgeving, maar ook een volwaardige ruimtelijke en economische functie.	Het midden- en kleinbedrijf waar toerisme en recreatie een belangrijk onderdeel van zijn vormt een belangrijk fundament onder de Noord-Hollandse economie. In de Omgevingsvisie wordt de provinciale inzet beschreven op het ruimtelijk beleid voor economie. Op meerdere plekken in het document maar ook zeker in paragrafen 3.6 en 5.14 is nadrukkelijk de link gelegd met het MKB, want de inzet op een toekomstbestendige economie is met name gericht op MKB-bedrijven omdat het overgrote deel van het provinciale bedrijfsleven MKB is. In de Omgevingsvisie wordt juist nadrukkelijk de verbinding gelegd tussen recreatie en ruimtelijke keuzes, inclusief aspecten ten aanzien van mobiliteit, natuurbeleving en leefbaarheid. Wij zien dan ook in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0178	2	Nieuwe woningen betekenen ook nieuwe recreanten. Bij woningbouw en andere grote ruimtelijke ontwikkelingen moet daarom vanaf het begin voldoende ruimte worden gereserveerd voor recreatie, sport en ontspanning. Recreatieruimte en recreatieve voorzieningen moeten meegroeien met woningbouw en bevolkingsgroei. Daarbij gaat het niet alleen om openbaar groen en routes. Jachthavens, campings, vakantieparken, watersportbedrijven en andere recreatiebedrijven zijn onderdeel van de recreatieve infrastructuur. Bestaande capaciteit moet worden beschermd en ondernemers moeten voldoende ruimte houden voor verduurzaming, kwaliteitsverbetering en toekomstbestendige ontwikkeling.	De beschreven ambities komen overeen zoals dit omschreven staat in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0178	3	De keuzes voor de binnenduinrand kunnen grote gevolgen hebben voor bestaande recreatiebedrijven. De provincie wijst zoekgebieden aan voor toekomstige drinkwaterwinning, realiseert 300 hectare extra Natuurnetwerk Nederland en zet in op natuurherstel, KRW-maatregelen en recreatiesturing. Binnen de zoekgebieden worden bovendien geen onomkeerbare ontwikkelingen toegestaan die toekomstige drinkwaterwinning kunnen belemmeren. Dit kan de revitalisatie en verduurzaming van Bungalowpark Mooyeveld aanzienlijk beperken. Juist voor ons type bedrijf zijn investeringen in verduurzaming, kwaliteitsverbetering en aanpassing aan veranderende wensen van gasten noodzakelijk om toekomstbestendig te blijven. Een bedrijf dat niet meer kan ontwikkelen, wordt feitelijk op slot gezet. Bungalowpark Mooyeveld vraagt daarom om in de Omgevingsvisie expliciet te borgen dat bestaande recreatiebedrijven in de binnenduinrand voldoende ontwikkelruimte behouden. Nieuwe opgaven voor drinkwater, natuur en waterkwaliteit mogen niet automatisch ten koste gaan van bestaande recreatieve functies. Eventuele beperkingen moeten noodzakelijk en proportioneel zijn en in overleg met de betrokken ondernemers worden uitgewerkt. Recreatie en natuur hoeven hiermee niet tegenover elkaar te staan.	In de Omgevingsvisie hebben wij de urgente en actuele belangen in de binnenduinrand opgenomen. De visie geeft op hoofdlijnen richting aan de ontwikkeling van het gebied en bevat geen directe regels voor individuele recreatiebedrijven of concrete bouw- en ontwikkelplannen. De aangewezen zoekgebieden voor drinkwaterwinning geven aan waar nader onderzoek en afweging nodig zijn. De komende tijd werken wij nader uit waar de drinkwatergebieden die bescherming nodig hebben precies liggen. Daarbij brengen wij ook de mogelijke gevolgen voor ruimtelijke ontwikkelingen in beeld. Bij de verdere uitwerking wegen wij de belangen van drinkwater, natuur, waterkwaliteit, recreatie en bestaande bedrijven zorgvuldig en in samenhang af.
ZW_0179	1	Vattenfall spreekt zijn waardering uit voor de ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland. De provincie heeft een integrale visie opgesteld waarin de grote maatschappelijke opgaven op het gebied van wonen, economie, landbouw, natuur, mobiliteit en energie in samenhang worden benaderd. Juist in een provincie waar de druk op de beschikbare ruimte groot is, is het van belang om richting te geven aan een toekomstbestendige inrichting van Noord-Holland. Wij waarderen in het bijzonder dat de provincie aandacht heeft voor innovatie, multifunctioneel ruimtegebruik en de ontwikkeling van een toekomstbestendig energiesysteem. Deze uitgangspunten zijn essentieel om de energietransitie mogelijk te maken binnen de beperkte ruimte die beschikbaar is. Tegen deze achtergrond reageren wij graag op de passages over energieknooppunten en Agri-PV.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering.
ZW_0179	2	Energieknooppunten Vattenfall ondersteunt de keuze van de provincie om energievraag, energieaanbod en energie infrastructuur waar mogelijk te concentreren in energieknooppunten. Deze benadering draagt bij aan een efficiënter energiesysteem, ondersteunt de aanpak van netcongestie en creëert ruimte voor verdere verduurzaming van de energievoorziening. Wij onderschrijven de gedachte dat energieknooppunten een belangrijke rol kunnen spelen bij het beter verbinden van duurzame opwek, opslag, conversie en energieverbruik. Juist door verschillende functies ruimtelijk en energetisch met elkaar te verbinden, ontstaan kansen om het energiesysteem efficiënter te benutten en de schaarse netcapaciteit beter in te zetten. Wij vinden het daarbij belangrijk dat de definitieve omgevingsvisie voldoende technologieneutraal blijft. De energietransitie ontwikkelt zich snel en toekomstige oplossingen kunnen vandaag nog niet volledig worden voorzien. Daarom verzoeken wij de provincie om in de verdere uitwerking van het beleid geen energietechnologieën of opslagtechnieken op voorhand uit te sluiten, zodat energieknooppunten ook in de toekomst ruimte kunnen bieden aan nieuwe ontwikkelingen en innovatieve toepassingen. Deze flexibiliteit is essentieel om optimaal te kunnen inspelen op technologische vooruitgang en veranderende systeembehoeften. Wij vernemen graag welke randvoorwaarden de provincie noodzakelijk acht om de ontwikkeling van deze knooppunten mogelijk te maken.C1790	Wij stellen het op prijs dat indiener de ontwikkeling van energieknooppunten onderschrijft. Wij hebben geen energietechnologieën of opslagtechnieken uitgesloten en onderschrijven het belang van een adaptieve energiesysteem ontwikkeling. Wij herkennen de wens om het energiesysteem en de knooppunten gedetailleerder uit te werken en de consequenties en randvoorwaarden van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0179	3	Agri-PV Vattenfall waardeert ook dat de ontwerp-omgevingsvisie expliciet ruimte biedt voor Agri-PV als vorm van multifunctioneel ruimtegebruik, waarbij landbouw en zonne-energie op hetzelfde perceel worden gecombineerd. Wij vinden het positief dat deze mogelijkheid nadrukkelijk wordt benoemd in de visie en erkennen de potentie van Agri-PV om bij te dragen aan zowel de energietransitie als een toekomstbestendige landbouwsector. Agri-PV biedt een concreet voorbeeld van hoe verschillende maatschappelijke opgaven op een slimme manier kunnen worden gecombineerd. Door duurzame energieopwekking te integreren binnen het agrarisch gebruik van gronden, wordt de beschikbare ruimte efficiënter benut zonder dat de landbouwfunctie verloren gaat. Daarmee sluit Agri-PV goed aan bij de ambitie van de provincie om zorgvuldig om te gaan met de schaarse ruimte en in te zetten op innovatie en meervoudig ruimtegebruik. Wij waarderen daarnaast dat in de ontwerp-omgevingsvisie wordt verwezen naar de zonneladder. Om deze ambitie daadwerkelijk te kunnen realiseren, is het van belang dat dit uitgangspunt ook wordt doorvertaald naar de verdere beleidsuitwerking en het vergunningskader. Heldere beleidsmatige randvoorwaarden en een passend vergunningskader zijn noodzakelijk om agrariërs, ontwikkelaars en bevoegde gezagen voldoende duidelijkheid en zekerheid te bieden bij de ontwikkeling van Agri-PV-projecten. Wij hopen daarom dat de expliciete erkenning van Agri-PV in de definitieve omgevingsvisie behouden blijft en dat deze erkenning wordt vertaald naar beleid en vergunningverlening, zodat innovatieve combinaties van landbouw en duurzame energieopwekking ook in de praktijk mogelijk worden gemaakt. Wij vernemen graag welke rol de provincie voor zichzelf ziet om de toepassing van Agri PV binnen Noord-Hollandse gemeenten te stimuleren en te faciliteren.	Wij stellen het op prijs dat indiener de ruimte die we bieden aan Argri-PV en de toepassing van de zonnelader onderschrijft. Wij herkennen de wens dit gedetailleerder uit te werken. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. Daarin zal ook onze rol verder worden uitgewerkt.
ZW_0179	4	Afsluiting Vattenfall is positief over de gekozen beleidsrichting ten aanzien van zowel Agri-PV als energieknooppunten. Beide onderwerpen bieden belangrijke kansen om de energietransitie te combineren met andere ruimtelijke opgaven en sluiten aan bij de behoefte aan een efficiënt en toekomstbestendig gebruik van de schaarse ruimte in Noord-Holland. Wij hopen daarom dat de in de ontwerpvisie gekozen uitgangspunten in de definitieve omgevingsvisie behouden blijven. Daarbij vragen wij specifiek aandacht voor een verdere beleidsmatige verankering van Agri-PV, inclusief een passend vergunningenkader, en voor een technologie-neutrale benadering van energieknooppunten, zodat ook toekomstige ontwikkelingen en innovaties een plaats kunnen krijgen binnen het provinciale beleid.	Zie onze antwoorden op onderdelen 2 en 3 van deze zienswijze
ZW_0179	5	Wij danken de provincie Noord-Holland voor de gelegenheid om op de ontwerp omgevingsvisie te reageren en zien uit naar de verdere uitwerking van deze visie	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud, zoveel mogelijk betrekken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0180	1	De ontwerp-Omgevingsvisie maakt duidelijk dat Noord-Holland de komende jaren voor ingrijpende ruimtelijke keuzes staat. De beschikbare ruimte is beperkt terwijl de ruimtevraag vanuit wonen, economie, energie, water, natuur en landbouw toeneemt. Om tot goede en afgewogen keuzes te komen is het van belang dat de provincie helder aangee welke positie zij de land- en tuinbouwsector in Noord-Holland wil geven. Het is van belang dat een 'stevig' afwegingskader wordt uitgewerkt voor de bescherming van landbouwgrond. Alleen daarmee kan worden bewerkstelligd dat het behoud van landbouwgrond daadwerkelijk een belangrijk onderdeel is van de besluitvorming over func e-wijzigingen. Het beschermen van landbouwgrond en het realiseren van een goede (beleids)basis voor een toekomstbestendige agrarische sector is een belangrijke rode draad bij de beoordeling van de ontwerp-Omgevingsvisie. In de ontwerp-Omgevingsvisie mist de echte erkenning van de land- en tuinbouwsector als een provinciaal kernbelang. De land- en tuinbouwsector in NoordHolland van strategisch belang voor de voedselvoorziening van Noordwest-Europa. Door klimaatverandering, toenemende droogte en extremere weersomstandigheden komen de produc eomstandigheden in delen van Europa steeds meer onder druk te staan. Dankzij onder meer de vruchtbare gronden, de beschikbaarheid van zoet water en guns ge klimaatomstandigheden beschikt Noord-Holland over uitstekende produc evoorwaarden voor de land- en tuinbouw. Om die reden is het van groot belang dat de provincie deze produc evoorwaarden in het omgevingsbeleid borgt zodat de agrarische sector ook in de toekomst kan blijven bijdragen aan de produc e van gezond en veilig voedsel. Zuinig omgaan met landbouwgrond betekent daarom niet alleen het beschermen van enkele aangewezen prioritaire gebieden, maar het erkennen dat landbouwgrond een schaars en strategisch bezit is dat van wezenlijk belang is voor voedselzekerheid, economische ontwikkeling, landschapskwaliteit, lee aarheid en een toekomstbestendige landbouwsector in Noord-Holland. Al deze aspecten moeten betrokken worden bij het opstellen van een afwegingskader voor het beschermen van landbouwgrond. Daarnaast is het van belang om te onderkennen dat een toekomstbestendige landbouw niet alleen vraagt om voldoende landbouwgrond maar ook om voldoende ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven.	Wij dank indiener voor de zienswijze en voor de onderbouwing van het belang om met het afwegingskader landbouw aan de slag te gaan. We zullen in die uitwerking naar het brede belang van de sector kijken. Daarbij gaat het inderdaad niet alleen om voldoende landbouwgrond maar ook om ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven.
ZW_0180	2	De land- en tuinbouwsector staat de komende jaren voor belangrijke maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit, emissiereductie, dierenwelzijn en dierwaardigheid. Specifiek op het aspect van dierwaardigheid is extra ruimte vereist voor aanpassingen in stallen, uitloopvoorzieningen, weidegang, klimaatbeheersing en andere welzijnsbevorderende maatregelen. Het voldoen aan deze opgaven vraagt om investeringen in nieuwe technieken en om aanpassingen van bedrijfsgebouwen, stalsystemen en de inrichting of vergroting van agrarische bouwpercelen. Dit kan alleen worden gerealiseerd wanneer agrarische bedrijven voldoende ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen. De Omgevingsvisie dient deze noodzakelijke ontwikkelingsruimte te borgen.	De indiener verzoekt om de ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven in de Omgevingsvisie te borgen. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld.
ZW_0180	3	Mobiliteit en landbouwverkeer Een goede bereikbaarheid van agrarische bedrijven en percelen is een voorwaarde. Bij het openstellen van wegen niet uitsluitend toetsen aan het afwegingskader maar daarbij ook uitdrukkelijk het aspect verkeersveiligheid te betrekken. Landbouwverkeer moet ook gebruik kunnen maken van provinciale wegen als daarbij wordt bereikt dat de kernen van dorpen en steden vermeden kunnen worden.	De provincie onderschrijft het belang van een goede bereikbaarheid van Noord-Holland, waaronder die van agrarische bedrijven en percelen. Verkeersveiligheid is daarbij een belangrijk onderdeel van een goed functionerend mobiliteitssysteem. Bij verzoeken om provinciale wegen open te stellen voor landbouwverkeer gebruiken wij het onlangs vastgestelde Afweegkader Landbouwverkeer als uitgangspunt. Het kader weegt bereikbaarheid, verkeersveiligheid, doorstroming, leefbaarheid en de kenmerken van de weg, zoals inrichting en gebruik, in samenhang af. Verkeersveiligheid is daarmee nadrukkelijk onderdeel van de beoordeling en wordt niet afzonderlijk van het afweegkader bezien. Per verzoek beoordelen wij welke oplossing, gelet op de lokale situatie, de omgeving en alle betrokken belangen, het meest passend en veilig is.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0180	4	Water en Bodem - ‘rekening houden met’ in plaats van sturend De benadering in de Omgevingsvisie waarbij water en bodem vrijwel automa sch sturend worden voor de toekoms ge inrich ng van gebieden lijkt me niet goed. Water en bodem vormen belangrijke randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen maar dienen onderdeel te zijn van een bredere afweging waarin ook aspecten als voedselzekerheid, economie, landschap, lee aarheid en bestaande investeringen worden betrokken. Het uitgangspunt dat water en bodem rich nggevend zijn, mag daarom niet automa sch leiden tot func ewijziging van (landbouw)gebieden waar de con nuïteit van het water- en bodemsysteem onder druk komt te staan.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. De provincie ziet 'water en bodem als ordenend principe' als een van de afwegingsprincipes. Daarmee is warer en bodem niet altijd en automatisch sturend. Tegelijk zien we het klimaat dermate veranderen dat het huidige gebruik niet zonder meer volhoudbaar is. In droge perioden is er in toemenemde mate minder water beschikbaar dan dat er gevraagd wordt, zelfs als we maximaal inzetten op het vasthouden van water. Dit zal consequenties hebben voor het grondgebruik, zeker in die gebieden waar de waterbehoefte groot is, zoals de verziltende gebieden.
ZW_0180	5	De provincie Noord-Holland beschikt met het IJsselmeer, Markermeer en Amstelmeer over unieke strategische zoetwaterreserves. Deze watervoorraden vormen een belangrijke basis onder de concurren ekracht en toekomstbestendigheid van de Noord-Hollandse land- en tuinbouwsector. Deze strategische zoetwatervoorraad moet nadrukkelijk ingezet worden voor het behoud van hoogwaardige landbouwproduc e en het tegengaan van verzil ng. De inzet zou niet uitsluitend gericht moeten zijn op het aanpassen van func es aan veranderende omstandigheden maar ook en vooral op het opmaal benu en van de beschikbare zoetwaterbronnen. Het besluit om Markerwadden aan te leggen is deze belangrijke waterbuffer is dan ook een ongekende flater.	De strategische watervoorraad van het IJsselmeergebied heeft een breed doel en bedient vele functies. De nationale verdringingsreeks zoetwater bepaalt de verdeling. Naar verwachting zal er tijdens extreme droogte alleen voldoende water zijn voor categorie 1 en 2 van deze verdrinkingsreeks.
ZW_0180	6	Ook ten aanzien van de opgaven voor waterberging en het vasthouden van water in de diepere delen van polders (5-15% van het gebied) pleit ik voor een bredere afweging. De Omgevingsvisie lijkt op onderdelen al snel door te schakelen naar het reserveren van landbouwgrond voor waterberging. Hoewel een goede waterberging van belang is voor een toekomstgerichte landbouw mag dit niet automa sch leiden tot nieuwe ruimteclaims op agrarische grond. Voordat alleen landbouwgrond wordt ingezet voor structurele waterberging dienen eerst ook andere alterna even volwaardig te worden onderzocht. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ondergrondse opslag van water, jdelijke berging binnen bestaande natuur- en recrea egebieden, opmalisa e van het watersysteem, innova eve vormen van waterconservering en combina es van maatregelen binnen bestaande func es. Alleen wanneer zorgvuldig is onderbouwd dat dergelijke alterna even onvoldoende mogelijkheden bieden kan de inzet van landbouwgrond voor waterberging aan de orde zijn. De wateropgaven dienen zoveel mogelijk gebieds- én perceelsgericht moeten worden uitgewerkt. Door verschillen in bodemopbouw, hydrologie en bedrijfsvoering kunnen de mogelijkheden voor waterberging, peilverlagingen, waterconservering en zoetwateropslag sterk verschillen. Zelfs binnen één gebied. Tegenstrijdig is dan ook het plan om het waterpeil in veenweidegebieden te verhogen. Juist door peilverlaging ontstaat een enorme buffercapaciteit, kost niets en levert veel op.	De Omgevingsvisie geeft aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme bui zal blijven staan. afwentelen hiervan is niet toegestaan. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal onderdeel zijn van de uitwerking van onder andere het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2028-2033), in samenwerking met de waterschappen en andere provincies. De Omgevingsvisie geeft niet aan dat het specifiek landbouwgrond moet zijn waar dit water moet worden vastgehouden, noch worden er in de Omgevingsvisie gebieden 'gereserveerd' voor het vasthouden van water als gevolg van excessieve regenval. Op polderniveau is er zeker ruimte voor optimalisatie en maatwerk. Peilverlaging in veenweiden leidt uiteindelijk niet tot een grotere buffercapaciteit omdat het veen verder zal klinken en vervolgens eenzelfde uitgangssituatie hebt op een lager niveau. De achtergrond van het peil verhogen komt overigens voort uit andere belang.
ZW_0180	7	Bij de beoordeling van de waterkwaliteit is het van belang dat onderscheid wordt gemaakt tussen actuele emissies, historische belasting en natuurlijke achtergrondbelasting. Beleidskeuzes dienen gebaseerd te zijn op een realistis sche analyse van de herkomst van nutriënten en andere stoffen. Hierbij rekening houdend dat in Noord-Holland alle waterlopen met elkaar in verbinding staan, hierdoor is het onmogelijk om strenge KRW normen te halen.	Wij nemen kennis van deze opmerking.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0180	8	Veenweiden en droogmakerijen: maatwerk met behoud van een toekomstbestendige landbouw Vernatting van het gehele veencomplex in de praktijk wordt gezien als de vanzelfsprekende of enige oplossing voor deze opgaven. Dit is een illusie. Bij het vernatten van veen ontstaan veel nadelige (klimaat) effecten die niet in kaart zijn gebracht. Als voorbeeld noem ik de exponentïele toename van methaan emissie is moerasgebieden. Opvallend is de gekozen terminologie in de Visie: de term veenlandschap in plaats van VeenWEIDEgebied, impliceert dat het afgelopen is met het veenWEIDEgebied. Drooglegging van 20 tot 40 cm is tekort voor rendabel agrarisch gebruik. Een nog hoger peil wordt zelfs ook als mogelijkheid gezien. De vage aankondiging dat we 'onderzoeken nadeelcompensatie' is volstrekt disproportioneel. Dit doet denken aan de situatie in Brabant: de vergunning wordt ingetrokken, het bestaan valt weg en het eigendom is niets meer waard. Volledige schadevergoeding zoals bij onteigening is vereist. In de veenweidegebieden moet een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen veenweide landbouwgebieden en veennatuurgebieden. Beide gebieden kennen een andere functie, een andere inrichting en vragen ook om een andere benadering. In veenweidegebieden moet behoud van een economisch vitale landbouw het uitgangspunt blijven. De inrichting en het waterbeheer van veenweide landbouwgebieden moeten daarom primair afgestemd worden op het behoud van agrarische functies terwijl in veennatuurgebieden natuurdoelen leidend kunnen zijn. Dat betekent dat de huidige drooglegging in beginsel gehandhaafd moet blijven en dat wordt ingezet op het beperken van veenoxidatie door innovatie, technische maatregelen en aanpassingen in de bedrijfsvoering. Ook moet ruimte blijven bestaan voor onderbemalingen waar deze noodzakelijk zijn voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Eveneens dient te worden voorkomen dat keuzes voor waterbeheer in veennatuurgebieden leiden tot negatieve effecten voor omliggende landbouwgebieden en omgekeerd.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0180	9	De ontwerp-Omgevingsvisie zet in op hogere waterpeilen en verdere vernatting van veengebieden. Deze koers heeft grote gevolgen voor de agrarische bedrijfsvoering. Voor veel bedrijven betekenen waterpeilen van 20 tot 40 centimeter beneden maaiveld een aanzienlijke beperking van de bedrijfsvoering en in sommige gevallen zelfs het verdwijnen van een economisch duurzame landbouw. Daarnaast leidt vernatting niet alleen tot inkomensschade, maar ook tot vermogensschade, doordat de gebruiksmogelijkheden van landbouwgronden afnemen en daarmee ook de waarde ervan. Hierdoor komt niet alleen het verdienvermogen van ondernemers onder druk te staan maar ook de continuïteit van bestaande bedrijven en daarmee het karakteristieke en gewaardeerde veenweidelandschap. Het is onaanvaardbaar dat, als gevolg van genoemde provinciale beleidskeuzes, inkomens- en vermogensschade kan ontstaan zonder dat vooraf duidelijk is op welke wijze deze schade wordt gecompenseerd. De verwijzing naar nadeelcompensatie is volstrekt onvoldoende. Nadeelcompensatie biedt voor agrarische ondernemers in de praktijk onvoldoende zekerheid. Nadeelcompensatie vergoedt veelal niet de volledige inkomens- en vermogensschade die voortvloeit uit structurele beperkingen van de bedrijfsvoering. Bovendien ligt de bewijslast in belangrijke mate bij de ondernemer die moet aantonen welke schade rechtstreeks voortvloeit uit het beleid of de genomen maatregelen. Daarbij is vaak ook onzeker welke schade uiteindelijk voor vergoeding in aanmerking komt en welk deel van de schade voor rekening van de ondernemer blij . Nadeelcompensatie kan niet worden beschouwd als een optie om ondernemers te compenseren voor de ontstane 'vernattingsschade'. Als blijkt dat als gevolg van het vernattingsbeleid ondernemers schade ondervinden dan moet deze schade per ondernemer volledig vergoed worden. De inzet van de provincie moet echter naar onze mening primair gericht zijn op het voorkomen en beperken van schade als gevolg van vernatting, door maatwerk en innovatie.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarbij hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0180	10	In de Omgevingsvisie wordt ook verwezen naar de verdere uitwerking van het begrip hoogwaterlandbouw. Vooralsnog betreft dit echter vooral een beleidsmatig concept waarvan de economische haalbaarheid, praktische uitvoerbaarheid en het verdienvermogen voor ondernemers nog niet zijn aangetoond. Het vooruitlopen op dergelijke concepten creëert onzekerheid voor bestaande bedrijven. Wij zijn van mening dat eerst moet worden aangetoond dat hoogwaterlandbouw economisch perspectief biedt alvorens dit als mogelijke ontwikkelrichting voor bestaande landbouwgebieden te presenteren. In het verleden zijn reeds gezamenlijke projecten gestart naar de kansen van lisdodde teelt als zijnde hoogwaterlandbouw. De uitkomst van dit project is dat er geen haalbaarheid is.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het omgaan met onderbemalingen. Verder wordt de term 'hoogwaterlandbouw' verder uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0180	11	De wijze waarop de droogmakerijen in de Omgevingsvisie worden gekoppeld aan het veenweidecomplex is fundamenteel onjuist. De droogmakerijen kennen een wezenlijk andere inrichting en landbouwkundige functie dan de omliggende veenweidegebieden. Het betre hoogwaardige productiegebieden die primair in gebruik zijn als landbouwgebied. Deze gebieden verdienen een eigen beleidsmatige positie en dat moet expliciet worden vastgelegd, zo ook dat de droogmakerijen ook op lange termijn beschikbaar blijven voor een toekomstbestendige landbouw. Dat betekent dat vraagstukken rond waterbeschikbaarheid, klimaatadaptatie en bodemdaling in de veenweidegebieden niet mogen leiden tot een afwaardering van de landbouwfunctie in de droogmakerijen maar dat actief moet worden gezocht naar oplossingen die het agrarisch gebruik van deze gebieden borgen. Voor agrarische ondernemers in de veenweidegebieden is het van groot belang dat de bestaande zakkingsclausule behouden blijft. Zonder deze mogelijkheid bestaat het risico dat bedrijven op termijn niet langer kunnen beschikken over de ontwatering die nodig is voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. De zakkingsclausule moet expliciet geborgd worden in het toekomstige beleid.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgronden en droogmakerijen dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0180	12	Vernatting heeft niet alleen effecten op de landbouwkundige gebruiksmogelijkheden van gronden maar is ook van invloed op de waterkwaliteit. Een hoger waterpeil heeft effect op de waterkwaliteit en kan in bepaalde situaties leiden tot het extra vrijkomen van nutriënten uit de bodem. Het is derhalve van belang dat bij maatregelen gericht op vernatting niet uitsluitend wordt gekeken naar klimaat- en bodemdalingsdoelen maar dat ook de effecten op de waterkwaliteit integraal worden beoordeeld. Een beheercheck moet een vaste plaats krijgen binnen het provinciale beleid voor de veenweidegebieden. Voordat wordt besloten tot ingrijpende wijzigingen in waterpeilen, grondgebruik of beheerregimes dient eerst inzichtelijk te worden gemaakt wat de gevolgen zijn voor de uitvoerbaarheid van het beheer, het toekomstperspectief van bedrijven, de economische haalbaarheid en de beoogde gebiedskwaliteiten. Alleen op basis van een dergelijke integrale beoordeling kunnen duurzame keuzes worden gemaakt die zowel recht doen aan de klimaat- en natuurdoelen als aan het behoud van een vitaal agrarisch landschap. Een veenweidebeleid met behoud van een economisch vitale landbouw, beperking van veenoxidatie, innovatie, maatwerk en toekomstbestendig waterbeheer moet leidend zijn. Oplossingen moeten niet uitsluitend worden gezocht in vernatting en functieverandering maar vooral in maatregelen die bijdragen aan het behoud van landbouw, landschap en leefbaarheid.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarbij hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0180	13	Stikstof, overgangszones en monitoring van de staat van de natuur Met de stikstofovereenkomst van 14 juli 2025 is een belangrijke stap gezet voor het realiseren van stikstofreductie (op basis van doelsturing) en geborgd natuurherstel. Het gezamenlijke doel is om in 2035 een emissiereductie van 30% te realiseren ten opzichte van 2019. De eerste resultaten laten zien dat deze aanpak werkt. Uit de gezamenlijke monitoring blijkt dat de stikstofuitstoot van melkveebedrijven in Noord-Holland sinds 2019 met inmiddels 18% is afgenomen. Dat betekent dat meer dan de helft van de afgesproken reductieopgave voor 2035 al is gerealiseerd. Deze resultaten bevestigen dat doelsturing, gecombineerd met ondernemerschap, kennisontwikkeling en monitoring, daadwerkelijk leidt tot emissiereductie in de praktijk. Het is daarom van belang dat de ingezette koers wordt voortgezet. Om die reden verzoeken wij u om de in de stikstofovereenkomst gemaakte afspraken over emissiereductie stikstof, geborgd natuurherstel en een gebiedsgerichte aanpak in het provinciaal beleid te borgen.	De stikstofemissiereductie overeenkomst agrarische sector met de landbouwpartners om te komen tot een generieke reductie van de provinciebrede emissie dient als basis voor het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering.
ZW_0180	14	De Omgevingsvisie verwijst op verschillende plaatsen naar de mogelijke inzet van overgangszones rondom Natura 2000-gebieden. Deze overgangszones staan aan de verkeerde kant van het lijntje. Ik pleit voor landbouw overgangszones in de Natura 2000 gebieden.	Het beleid rondom de overgangszones wordt nog verder uitgewerkt. De Omgevingsvisie is nl bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De concrete uitwerkng van de overgangszones vindt dus niet plaast in de Omgevingsverordening

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0180	15	Monitoring is essentieel. Hoewel het grote doel van het ingezette stikstofbeleid is dat in de Natura 2000-gebieden een 'goede staat van de natuur' wordt bereikt ontbreekt het momenteel aan een goede monitoring van deze staat van de natuur. Monitoring van de staat van de natuur dient actief opgepakt te worden en deze expliciet te verankeren in het provinciale omgevingsbeleid. De door LTO Noord ontwikkelde denkrichting, waarin een voorstel voor het beter, frequenter en objectiever in beeld brengen van de staat van de natuur in Natura 2000-gebieden is uitgewerkt, kan hierbij helpen.	Hier nemen wij kennis van
ZW_0180	16	Een positieve ontwikkeling van de staat van de natuur mag niet leiden tot nieuwe of aanvullende beperkingen voor bestaande land- en tuinbouwbedrijven. Het realiseren van natuurdoelen en natuurherstel moet bijdragen aan perspectief voor natuur én economie. Het kan niet de bedoeling zijn dat een verbetering van natuurwaarden vervolgens leidt tot een verdere beperking van ontwikkelingsmogelijkheden of vergunningverlening voor bestaande bedrijven. In de praktijk kan dit vraagstuk zich voordoen wanneer als gevolg van een positieve ontwikkeling van de natuur nieuwe stikstofgevoelige hexagonen ontstaan. Zonder een duidelijke beleidsmatige afbakening kan dit leiden tot aanvullende beperkingen voor al bestaande bedrijven terwijl deze ontwikkeling bij aanvang van het beleid niet voorzienbaar was. Een voorbeeld hiervan is het Natura 2000-gebied Eilandspolder waar het aantal stikstofgevoelige hexagonen door het uitvoeren van goed beheer is toegenomen. Naar aanleiding hiervan hebben Gedeputeerde Staten richting vergunningverleners verduidelijkt hoe met deze nieuwe situatie moet worden omgegaan: nieuwe hexagonen hoeven niet of minder beschermd te worden. Dit is een correcte benadering omdat hiermee wordt voorkomen dat positieve natuurontwikkelingen automatisch leiden tot nieuwe belemmeringen voor bestaande ondernemers. Dit uitgangspunt moet generiek toegepast worden binnen Noord-Holland en expliciet vast te leggen dat een positieve ontwikkeling van de natuur niet automatisch mag leiden tot aanvullende beperkingen voor bestaande land- en tuinbouwbedrijven.	De provincie kan in de Omgevingsvisie niet generiek vastleggen dat positieve natuurontwikkeling nooit (aanvullende) gevolgen kan hebben voor bestaande bedrijven. De bescherming van natuurwaarden en de beoordeling van vergunningaanvragen volgen mede uit Europese en landelijke wet- en regelgeving. Wel neemt de provincie als uitgangspunt mee dat natuurherstel zo veel mogelijk samengaat met een uitvoerbaar economisch perspectief voor de landbouw en dat nieuwe beleidskeuzes zorgvuldig en gebiedsgericht worden uitgewerkt.
ZW_0180	17	Klimaat De stelling van een klimaatneutrale provincie in de zin dat netto nul broeikasgassen worden uitgestoten is utopisch. Dit is een kapstok om alle maatregelen, ook onwenselijke en onrealistische, aan op te hangen. Het provinciaal doel is voor een nul uitstoot wordt losgemaakt van alle nationale en internationale gebeurtenissen maar ook van alle nog onbekende invloeden in de toekomst. Het nu stellen van een (wellicht onhaalbaar doel) is de slechte kapstok voor toekoms ge maatregelen. Dit doel moet gewijzigd worden in een haalbaar, betaalbaar en realistisch streven naar reductie. De provincie maakt anders dezelfde fout als in het stikstof dossier: het stellen van omhaalbare doelen leidt tot onnodige complexiteit en juridische ellende. Het stellen van keiharde doelen hoort niet in een Visie. Het doel is in strijd met de in de Visie aangekondigde enorme groei van de bevolking. Deze groei van bevolking heeft juist een forse stijging van uitstoot tot gevolg. De provincie verwijst naar de wettelijke normen en Europese kaders: het zelf gestelde doel van nul is ver bovenwettelijk.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. Deze klimaatdoelen geven duidelijke richting voor de lange termijn. Voor de gestelde provinciale klimaatdoelen geldt een inspanningsverplichting. Wij delen uw belang van realistische en uitvoerbare maatregelen. De provincie houdt bij de uitvoering rekening met vier principes: resultaatgericht en uitvoerbaar; betaalbaar en rechtvaardig; draagvlak en lokale betrokkenheid; en bijdragen aan andere provinciale opgaven. De klimaatdoelen blijven richtinggevend. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.
ZW_0180	18	Conclusie Ik verzoek u de Visie aan te passen. Onhaalbare doelen moeten verwijderd worden. De opeenstapeling van doelen in het landelijk gebied en met name de vergaande vernatting van het veenweidegebied moeten in een Visie niet als vaststaande doelen worden gepresenteerd. Het stellen van harde (niet of nauwelijks haalbare) doelen moet in het belang van iedereen worden vermeden; dit zal leiden tot een stortvloed aan procedures en obstakels bij vergunningverlening. Waar het om gaat is realistische, haalbare en volledige afgewogen ruimtelijke keuzes voor de toekomst met ruimte in doelen en met oog voor ieders belang, inclusief het belang van voedselzekerheid en perspectiefvolle landbouw.	Hiermee samenhangende vragen zijn in voorgaande zienswijzeonderdelen beantwoord.
ZW_0181	1	Waarom worden er in de Omgevingsvisie verschillende meer nieuwe energie-intensieve ontwikkelingen geagendeerd?	Door economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming zijn er nieuwe energie-intensieve ontwikkelingen.
ZW_0181	2	Is de beschikbare netcapaciteit daadwerkelijk gekwantificeerd tegenover alle ontwikkelingen die de Energievisie mogelijk maakt? Zo ja, wat is de uitkomst?	In de Energievisie 2.0 is een eerste kwantitatieve analyse gedaan. Deze Energievisie was een bouwsteen voor deze Omgevingsvisie. Wij herkennen de wens om het energiesysteem (gekwantificeerd) gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat de visie is vastgesteld .

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0181	3	De energietransitie is een expliciet leidend principe, maar voor belangrijke onderdelen zijn financiële haalbaarheid en financiering nog niet opgelost. Dat geldt bijvoorbeeld voor warmtenetten. De Energievisie constateert zelf een gebrek aan een rendabele businesscase en noemt financiering van infrastructuur en aansluitkosten als knelpunt. Vervolgens wordt “onderzoek naar financierings-mogelijkheden voor warmtenetten” nog als toekomstige actie opgevoerd. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de realisatie die nog onderzocht moet worden. Wordt dit onderzoek uitgevoerd en zo ja , wanneer en hoe wordt dit meegenomen in de Omgevingsvisie?	Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0181	4	De Energievisie 2.0 erkent dat veel uitbreidingen nodig zijn en dat de investeringsplannen van netbeheerders als uitgangspunt worden genomen. Zijn de ruimtelijke keuzes van de Omgevingsvisie voldoende afgestemd op de feitelijke planning, capaciteit en realisatietermijnen van die infrastructuur cq. de netbeheerders? Graag een uitgebreide toelichting, want dit blijkt niet uit de Omgevingsvisie.	Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen. Wij hebben contact met de netbeheerders over de maakbaarheid van de uitbreiding van de electriciteitsnetten (o.a. in de Energyboard).
ZW_0181	5	De zoekgebieden voor windenergie Boekelermeer 1 en 2 in de regio Alkmaar/ Heiloo blijken qua grootte en locatie namelijk te zijn omgedraaid in de viewer en staan verkeerd gepositioneerd op de kaart van de Omgevingsverordening. Plotseling is zoekgebied Boekelermeer 1 een groot zoekgebied geworden over de emeentegrenzen heen, dit is feitelijk onjuist! De oorspronkeliik vastgestelde RES-zoekgebieden (zoals ook omschreven in de MER-Wind op Land procedure) zijn als volgt: Boekelermeer 1 / zoekgebied 22 is een klein zoekgebied in Heiloo. Boekelermeer 2 / zoekgebied 24 is een groot zoekgebied in Alkmaar. Uit de RES-viewer van 19/20 augustus van de provincie Noord-Holland blijkt deze fout echter nog niet te zijn hersteld! Wij verzoeken u deze fout te herstellen en deze aanpassing door te voeren in alle gerelateerde documenten en rapporten.	In de omgevingsverordening was dit inderdaad foutief opgenomen. Bij de volgende iteratie van de verordening wordt dit gecorrigeerd. In de RES viewer was en is deze fout niet aanwezig.
ZW_0181	6	Het OER concludeert dat het voorgenomen beleid na milieu-optimalisaties positieve effecten heeft op veertien aspecten, maar negatieve effecten op vier: VHR-natuurherstel/Natura 2000, NNN buiten Natura 2000, cultuurhistorie en landschap. Tegelijkertijd concludeert het OER dat verschillende belangrijke onderdelen van de huidige/ referentiesituatie slecht scoren en dat het voorgenomen beleid daar nauwelijks verbetering in brengt: onder andere geluid, hittestress, lichthinder, omgevingsveiligheid, energieverbruik, landschap en archeologie. Als de Omgevingsvisie juist bedoeld is om de fysieke leefomgeving integraal te verbeteren, waarom accepteert het voorkeursalternatief dat een aantal reeds als slecht beoordeelde aspecten slecht blijft én dat op vier andere aspecten een verslechtering optreedt?	Het OER beoordeelt het voorgenomen beleid. Op basis van de resultaten zijn aanvullende beleidsmaatregelen aan het bestuur voorgelegd op de genoemde onderwerpen, waar de provincie zelf verantwoordelijk voor is, zie de algemene inleiding van deze Nota van Beantwoording. Deze beleidsmaatregelen zijn verwerkt in tekstvoorstellen van de Omgevingsvisie bij de thema's natuur, omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving op een aantal onderwerpen als Schiphol en gewasbeschermingsmiddelen. Zo is het OER samen met de beleidsaanvullingen gebruikt ter ondersteuning van de besluitvorming door Provinciale Staten van de provincie. Die kan het oordeel in het OER over het voorgenomen beleid en de aanvullingen betrekken bij de besluitvorming over de Omgevingsvisie. Waarbij ook de zienswijzen verbeteringen voor het beleid leverden.
ZW_0181	7	Het OER zelf zegt eigenlijk waar de winst te behalen valt: juist op deze tien aspecten zijn mitigerende maatregelen het belangrijkst. Nog sterker, het OER stelt dat voor geen enkele laag van de lagenbenadering (Ondergrondlaag, Netwerkenlaag en Occupatielaag) sprake is van “hoge potentie” voor doelbereik. Vier lagen hebben slechts beperkte potentie en omgevingskwaliteit zelfs géén potentie. Hoe verhoudt dit zich tot een Omgevingsvisie die omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving als centrale uitgangspunten presenteert? Graag een uitgebreide toelichting!	Wat betreft doelbereik: binnen de lagen zijn wel ambities waar een hoge potentie voor doelbereik geldt. Als er beperkte of geen potentie is, is dat vaak het gevolg van beleid dat óf een voortzetting is van bestaand beleid (dus dan is het halen van een doel niet uitsluitend het resultaat van de Omgevingsvisie), óf nog onvoldoende is uitgewerkt. Een beoordeling van geen of beperkte potentie laat weten dat het voorgenomen beleid nog moet worden bijgeschaafd en uitgewerkt in vervolgstappen, bijvoorbeeld bij de uitwerking van het beleid in programma's. Zie verder ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze.
ZW_0181	8	De Energievisie 2.0 zegt dat energiebesparing een fundamentele pijler is en dat besparing juist bedoeld is om investeringen in infrastructuur en ruimtegebruik te beperken. Het OER daarentegen constateert dat het energieverbruik in de referentiesituatie al slecht scoort en dat met name datacenters een belangrijke groei van het elektriciteitsgebruik veroorzaken (NB: in 2024 gebruikte de bedrijfstak informatie/communicatie 18,1% van alle elektriciteit in Noord-Holland; volgens het OER kwam ongeveer twee derde van de groei van het elektriciteitsverbruik uit deze bedrijfstak!). Hoe verhoudt dit zich tot de Omgevingsvisie die juist nieuwe datacenters mogelijk wil maken binnen bestaande clusters, zij het onder bepaalde voorwaarden. Dit leidt immers tot een grote nieuwe energievraag en mogelijk uitbreiding van energie-infrastructuur!	Wij realiseren ons dat datacenters een hoog energieverbruik hebben en een behoorlijk aandeel vragen van de schaars beschikbare energie. Echter, gezien het belang van een goede digitale infrastructuur waar de datacenters een belangrijk onderdeel van zijn, geven we onder strikte voorwaarden ruimte aan nieuwe datacenters binnen de bestaande drie clusters. De eventuele energievraag waarvoor mogelijk verdere en tijdige uitbreiding van energie-infrastructuur noodzakelijk is zal altijd worden afgewogen ten opzichte van andere grote energievragers.
ZW_0181	9	Welke afweging maakt de provincie tussen besparing van energie en clustering enerzijds en de vestiging van datacenters met een nieuwe grote energievraag en uitbreiding energie infrastructuur anderzijds? De afweging van de provincie ontbreekt in de Omgevingsvisie.	Deze afwegingen zijn nader uitgewerkt in onze Datacenterstrategie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0181	10	Het OER noemt zeven economische en energetische clusters waar ruimte wordt geboden aan energie-intensieve bedrijven terwijl de Energievisie 2.0 zes belangrijke knooppunten noemt en per knooppunt een uitwerking van de strategie toont. Waarin zit het verschil en wat is de reden ? Wat betekent deze afwijking voor de netcapaciteit, het ruimtebeslag en de milieueffecten?	De economische en energetische clusters zijn clusters vanuit verschillende oogpunten (o.a. circulaire economie, energie en mobiliteit), de energieknooppunten worden meer sectoraal ontwikkeld vanuit de gewenste ontwikkelingen in het energiesysteem. De effecten op netcapaciteit, ruimtebeslag en milieueffecten zijn niet gedetaileerd onderzocht maar clustering zal in principe bijdragen aan een efficient energiesysteem en vermindering van ruimtegebruik.
ZW_0181	11	Volgens de Omgevingsvisie is de OER medebepalend geweest voor de keuzes. Echter, het OER constateert vervolgens dat het voorkeursalternatief nog steeds negatieve effecten heeft op Natura 2000, NNN, cultuurhistorie en landschap. Bovendien kunnen significante gevolgen voor Natura 2000 volgens de passende beoordeling niet worden uitgesloten, omdat de Omgevingsvisie nog onvoldoende specifiek is. Op welke wijze en wanneer vindt een nadere beoordeling op plan- en/of projectniveau plaats? Kan de provincie aantonen dat alle onderdelen van de visie daadwerkelijk zonder significante natuureffecten kunnen worden uitgevoerd? Zo ja, hoe en wanneer?	In een verantwoordingsparagraaf in de definitieve Omgevingsvisie geven we aan hoe het OER medebepalend is geweest voor de keuzes van de Omgevingsvisie. Het voorgenomen beleid is inderdaad in het OER beoordeeeld met negatieve effecten op Natura 2000 en NNN. Daarom hebben wij aanvullend beleid voor natuur ontwikkeld. Een nadere beoordeling van het beleid gaat plaatsvinden in programma's zoals het Regionaal Water- en Bodemprogramma en het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering. Daarbij wordt duidelijk of alle onderdelen van de Omgevingsvisie daadwerkelijk zonder significante natuureffecten kunnen worden uitgevoerd.
ZW_0181	12	Uit de OER blijkt niet dat de ambities van de Omgevingsvisie als geheel milieutechnisch uitvoerbaar zijn. Het OER identificeert meerdere structurele knelpunten en kan significante gevolgen voor Natura 2000 en NNN –gebied niet uitsluiten. De belangrijkste knelpunten zijn: De economische en energetische clusters kunnen extra stikstofdepositie veroorzaken hetgeen strijdig is met Natura 2000- en de stikstofwetgeving. Het OER beoordeelt zowel natuur als NNN buiten Natura 2000 negatief. Het OER beoordeelt landschap en cultuurhistorie negatief. Er is onvoldoende zicht op de effecten van datacenters op energieverbruik en netcapaciteit. Hittestress, geluid, lichthinder en omgevingsveiligheid blijven volgens het OER op een slecht of problematisch niveau. Onvoldoende duidelijk is (wat de keuzes zijn) ten aanzien van mogelijke functiewijzigingen (landbouw versus seizoensberging, vernatten van veenweiden en uitbreiding van drinkwater-/grondwaterbeschermingsgebieden). De passende beoordeling is niet afdoende om de milieueffecten/stikstofdepositie op dit abstractieniveau uit te sluiten. De OER hanteert 2025 als nulmeting terwijl de MER procedure voor de Energy Greenery Alkmaar (EGA) pas begin 2026 is gestart. De effecten van EGA, de overslaghaven, de extra Aansluiting A9 ontbreken in de OER. Verzoek is alle ontwikkelingen mee te nemen in de OER en in de milieueffecten. De OER is onduidelijk over het wel of niet mee wegen van de Energievisie 2.0 (pagina's 19, 82 en 251) zijn niet consistent. Op welke punten wordt en Energievisie 2.0 meegewogen in de OER en op welke punten niet? Graag een toelichting!	Het OER beoordeelt de effecten van het voorgenomen beleid, het is aan Provinciale Staten om hierover te besluiten. Het OER bij de ontwerp-Omgevingsvisie is een planMER, dat wil zeggen een omgevingseffectrapportage passend bij het detailniveau van de provinciale Omgevingsvisie. Ook de passende beoordeling is op dat abstractieniveau uitgevoerd. Dat betekent dat het OER op een hoger abstractieniveau naar effecten op de fysieke leefomgeving kijkt van het nieuwe provinciale beleid in de Omgevingsvisie dan een projectmer voor een specifiek initiatief of plan. Daarom ontbreken de bijbehorende milieueffecten in het OER van de Omgevingsvisie en kent dit initiatief of plan een eigen MER-procedure. In het OER staat op pagina 23 welke onderdelen uit de Energievisie 2.0 zijn meegenomen: "Onderdeel van de oplossingsrichtingen zijn de belangrijkste structurerende keuzes zoals gemaakt in de reeds vastgestelde Energievisie van provincie Noord-Holland. Op deze manier zijn de belangrijkste keuzes uit de Energievisie integraal onderdeel van het OER. De volgende keuzes zijn meegenomen in het OER: - actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties; - (voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren; - (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken; - in lijn met de Energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen. In de bijlage Staat van Noord-Holland staat op pagina 110 dat de Energievisie 2.0 niet is meegenomen in de referentiesituatie, dwz. de voortzetting van het huidige beleid. Dit is omdat de Energievisie 2.0 is vastgesteld als bouwsteen voor de Omgevingsvisie en destijds niet bemerd is. Nu is dat wel gedaan voor de bovengenoemde hoofdlijnen uit die visie in de integrale OER bij de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0181	13	Voorts is in de OER sprake van een fundamentele tegenstrijdigheid en het negeren van het Programma Landelijk Gebied (PPLG). Enerzijds vermeldt de OER expliciet op bladzijde 19 dat de effecten van het voorgenomen beleid via deze OER worden onderzocht, waarbij ook het Programma Landelijk Gebied een integraal onderdeel vormt van de ruimtelijke context. Anderzijds sluit paragraaf 4.2 (bladzijde 251) via een kunstmatige methodologische 'tijdgrens' alle beleidsdocumenten en programma's die na 2025 effect sorteren volledig uit van de autonome referentiesituatie. Hoewel het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) Noord-Holland in deze paragraaf niet expliciet bij naam wordt genoemd, valt het door deze 2025-grens de facto wél onder de uitgesloten beleidsdocumenten. Dit heeft tot gevolg dat de effecten van de grootschalige uitbreiding van de Boekelermeer worden getoetst in een volledige schijnwerkelijkheid. Dit weegt extra zwaar omdat de provincie de Boekelermeer aanwijst als een Industrieterrein van provinciaal belang (IPB). Deze IPB-status is specifiek bedoeld om ruimte te bieden aan zware, milieu-intensieve industrie met een hoge stikstof- en milieudruk. Juist vanwege deze zware IPB-status is het uitsluiten van het PPLG een kapitale fout; de OER verzuimt hierdoor te toetsen of de extra industriële belasting wel verenigbaar is met de herstelopgaven uit het PPLG. Door het PPLG geruisloos te negeren, ontstaat er een ernstige blinde vlek voor de cumulatieve milieueffecten. Specifiek worden de harde PPLG-doelstellingen ten aanzien van de omliggende stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (het Noordhollands Duinreservaat en de Eilandspolder) genegeerd. Het PPLG bevat dwingende plannen en 500 meter-bufferzones om de stikstofdruk hier te verlagen; door dit beleid buiten de deur te houden, 'leent' de OER de gereserveerde natuurruimte om een zware IPB-uitbreiding goedgekeurd te krijgen. Dit schendt het Europese verslechteringsverbod. Bovendien tast de uitbreiding het aangrenzende Natuurnetwerk Nederland (NNN) en het Beschermd Landschap aan. Dit poldergebied is een internationaal belangrijk kern- en foerageergebied voor de grutto. De OER doet nu alsof de PPLG-beschermingsregels en weidevogeldoelen na 2025 niet bestaan, waardoor de onherstelbare aantasting en versnippering van het NNN en deze groene bufferzone tussen Alkmaar en Heiloo niet wettelijk is gewogen. Een effectenstudie die de optelling en botsing van deze harde natuurdoelen met een zware industriële IPB-uitbreiding negeert, schiet juridisch en inhoudelijk tekort onder de Wet milieubeheer en de Europese Habitatrichtlijn. Gemeentebelangen Heiloo verzoekt de provincie dan ook klemtoon om deze weeffout te herstellen en een integrale, cumulatieve effecttoetsing uit te voeren waarin het PPLG wél volledig wordt meegewogen.	De tijdsgrens van 2025 is gekozen omdat de referentiesituatie eind 2025 is opgesteld. De vermelding van deze tijdsgrens zorgt voor transparantie en navolgbaarheid van de werkwijze. Het PPLG valt hierdoor inderdaad buiten de tijdsgrens, echter is het beleid uit het PPLG wel meegenomen in de effectbeoordeling van het OER. Dit wordt bedoeld met "de structurerende keuzes uit de Energievisie en het Programma Landelijk Gebied worden met dit OER onderzocht, voor zover deze keuzes onderdeel zijn van de oplossingsrichtingen en worden opgenomen in de omgevingsvisie" (op pagina 18). Dit betekent dat het beleid uit het PPLG is verwerkt in de oplossingsrichtingen die in het OER onderzocht zijn. Het PPLG en de ontwerp-omgevingsvisie zijn dus samen beoordeeld. In de ontwerp Omgevingsvisie staat niet dat de Boekelermeer wordt aangewezen als IPB, maar dat de provincie dit overweegt en dit wil verkennen met partners. Bij die verkenning zullen ook milieueffecten onderzocht worden.
ZW_0181	14	Blijkbaar is het Programma Landelijk Gebied (net als de Energievisie) ten onrechte vooraf niet m.e.r. getoetst (wel kaderstellend dus ten onrechte!), en lijkt dit achteraf via de OER ook niet te gebeuren. Dus de effecten die voortvloeien uit oa de Energievisie, pMiek, MER-Wind op Land (inc. de geschrapte zoekgebieden L en Y bij ekelermeer) en het Programma Landelijk Gebied lijken feitelijk helemaal niet getoetst te worden waarbij de NRD ook nog eens wordt genegeerd. Gemeentebelangen Heiloo verzoekt de provincie om een integrale, zorgvuldige en bestuurlijk correct uitgevoerde m.e.r. beoordeling op de plannen voor de Boekelermeer uit te (laten) voeren en de OER hierop aan te passen.	Voor de Energievsie 2.0 en het PPLG is bewust gekozen om beide als bouwsteen voor de Omgevingsvisie vast te stellen en dan bij de Omgevingsvisie te bemerren. Dat betekent dat de getoetste onderdelen van het beleid daaruit pas na integrale toetsing kaderstellend worden.
ZW_0181	15	De milieutechnische haalbaarheid van de Omgevingsvisie is op basis van bovenstaande onvoldoende aangetoond. Ook kunnen grote vraagtekens worden gezet bij de financiële haalbaarheid. De Energievisie noemt bijvoorbeeld expliciet dat de financiering van de warmtenetinfrastructuur een knelpunt vormt en dat aansluitkosten en het verschil tussen maatschappelijke kosten en kosten voor eindgebruikers problemen kunnen opleveren. NB: het OER stelt expliciet dat er onzekerheden bestaan over onder meer financiële middelen en de impact van landelijk beleid. Is de provincie voornemens onderzoek te doen naar de financieringsmogelijkheden en zo ja, wanneer?	Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie, zoals in thematische en gebiedsprogramma's, worden vragen omtrent de haalbaarheid in welke vorm dan ook steeds beter beantwoord. Dat betekent dat ook nadere onderzoeken bij de programma's meer op hun plek zijn.
ZW_0181	16	Dan de ruimtelijke opgave. De provincie stelt dat er 27 % meer ruimte nodig is om alle ambities te realiseren terwijl die ruimte er niet is. Dat betekent dat de haalbaarheid niet alleen gaat over geld, maar ook over schaarse ruimte. Ook de infrastructuurcapaciteit (wegen en energie) en de arbeidsmarktcapaciteit zijn beperkende factoren. De uitvoering vraagt tegelijkertijd veel personeel voor woningbouw, infrastructuur, energietransitie, natuurherstel, waterbeheer en verduurzaming. Zo ontbreekt in de Omgevingsvisie een integrale kwantitatieve analyse van die arbeidsvraag tegenover het beschikbare arbeidsaanbod. Hoe verhoudt de uitvoeringscapaciteit op de arbeidsmarkt zich tot de cumulatieve personeelsbehoefte van woningbouw, energie-infrastructuur, klimaatadaptatie, natuurherstel, landbouwtransitie en mobiliteit? Graag een expliciete onderbouwing!	De vraag over beschikbaar arbeidsaanbod kan hier niet beantwoord worden, maar is ook niet aan de orde. De Omgevingsvisie is een langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving. Het tempo waarin (wenselijke) ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, is van allerlei factoren afhankelijk. Zoals van conjuncturele condities.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0181	17	Gemeentebelangen acht het voornemen om de Boekelermeer de IPB status te verlenen ongegrond en onwenselijk. Deze uitbreiding uit hoofde van de IPB-status betekent een verlies van: 40 hectare Beschermd Landschap in de Oosterzijpolder en NNN-gebied in het Heilooër Die-gebied; waaronder een internationaal belangrijk weidevogelgebied; broed- en leefgebied voor de grutto, kievit, scholekster en tureluur en overwinteringgebied voor de smient en kolgans; belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden, waaronder het noordelijke deel van het Oer IJ gebied, de zichtlijnen van diverse landgoederen en een groot deel van de noordelijke attentiezone van de Hollandse Waterlinie die valt onder het UNESCO Wereld Erfgoed.	Wij overwegen nog om de Boekelermeer aan te wijzen tot industrieterrein van provinciaal belang. Een eventuele aanwijzing van de Boekelermeer als IPB betekent niet dat alle ruimte op de Boekelermeer moet worden ingezet voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of hanvengebonden/havengerelateerd. Dat geldt alleen ten aanzien van de al bestemde ruimte voor milieucategorieën 4.1 en hoger. Buiten die aangewezen ruimte kan met de voorgenomen gemeentelijke toekomstvisie op de Boekelermeer invulling worden gegeven aan toekomstbestendige economische activiteiten. De gemeenten Alkmaar en Heiloo stellen die toekomstvisie in overleg met ons en Rijkswaterstaat op. Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen het signaal van indiener meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0181	18	De Omgevingsvisie vermeldt ten onrechte niet hoe en waar het verlies en de aantasting van genoemde gebieden gecompenseerd gaan worden. Met opnieuw slechts financiële compensatie verslechtert de kwaliteit van de leefomgeving per saldo nog verder. De IPB-status maakt het mogelijk om: op het (uitgebreide) industrieterrein Boekelermeer bedrijven tot en met milieucategorie 4,2 (= grote belasting op gebied van geluid, geur, stof en gevaar) te vestigen op een afstand van 200 meter van woningen; van het industrieterrein een proeftuin te maken voor afvalverwerkingsbedrijven met zeer risicovolle processen en eindproducten, waaronder de Energy Greenery Alkmaar waarvan de MER-commissie heeft geëist dat : eerst meer onderzoek naar de maximale vervuiling moet worden gedaan, er een plan B komt voor als de fabriek meer vervuilt dan nu wordt beloofd en dat de uiterste veiligheidsrisico's vooraf zorgvuldig moeten worden doorgerekend; dergelijke afvalverwerkingsbedrijven met zeer risicovolle processen en eindproducten, zoals det zeer brandbare methanol, te concentreren bij de gasleiddingen en gasinstallaties van TAQA en de afvalbergen van de HVC en GP Groot; extra infrastructuur aan te leggen die een verdere belasting geeft van het nu al overbelaste onderliggende wegennet van de gemeente Heiloo, waaronder een extra aansluiting op de A9 bij Heiloo die volgens eerder provinciaal onderzoek een aanzuigende werking heeft op het kustverkeer door de gemeente Heiloo en die bovendien de nieuwbouw van 1280 woningen in de Zandzoom Heiloo mogelijk maakt waardoor nog extra verkeer wordt gegenereerd; een immens boven-regionaal industrieterrein te realiseren op 0 meter van NNN-gebied in het Limmer Die gebied en 2 kilometer van Natura2000 gebied in het Noord-hollands duingebied en de Eilandspolder.	Zie ons antwoord op onderdeel 17 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0181	19	De Concept Ontwerp Omgevingsvisie 2050, de Concept Ontwerp Omgevingseffectrapportage en de Energievisie 2.0 beschrijven veel ambities en knelpunten, maar de stap van ambitie naar aantoonbare uitvoerbaarheid is onvoldoende gemaakt. Al met al gaat het om 5 knelpunten: Het beleid is niet uitvoerbaar: de documenten bevatten grote ambities, maar de benodigde infrastructuur, financiering, ruimte en uitvoeringscapaciteit zijn niet overal aangetoond. Er is onvoldoende milieuruimte: Het OER laat zien dat natuur, landschap en cultuurhistorie op onderdelen achteruitgaan en dat significante Natura 2000-effecten niet kunnen worden uitgesloten. De genoemde drie documenten zijn intern en onderling niet consistent: Met name de verhouding tussen energieknooppunten, economische clusters, datacenters en beschikbare energie-infrastructuur verdient verduidelijking. De stukken spreken zich zelf en onderling op vele punten tegen. Het is financieel onhaalbaar: Met name warmte, waterveiligheid, energie-infrastructuur en gebiedstransformaties hebben substantiële investeringsvragen, terwijl financieringsvraagstukken nog als onderzoek worden genoemd. De krappe arbeidsmarkt is onvoldoende De visie wil tegelijk bouwen, verduurzamen, infrastructuur uitbreiden, natuur herstellen en landbouw transformeren, maar een integrale toets van de benodigde arbeidskracht ontbreekt in de drie stukken. Er zijn in Nederland al 1,7 miljoen arbeidsmigranten vooral in de bouw en distributiecenters…hoeveel meer zijn er nodig en met welke claim op woningen, voorzieningen, zorg, mobiliteit? Het is een piramidespel!	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geeft de omgevingsvisie al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Met andere woorden, voor een omgevingsvisie hoeft de uitvoerbaarheid niet te worden aangetoond, anders dan bijvoorbeeld voor een gemeentelijk Omgevingsplan.
ZW_0181	20	Gemeentebelangen Heiloo verzoekt de provincie daarom bij deze om: A. de kwaliteit van de leefomgeving niet verder aan te tasten, B. uw voornemen om de Boekelermeer aan te wijzen als IPB in te trekken, C. het huidige Beschermd Landschap en NNN gebied met behoud van de verkaveling verder te ontwikkelen als natuurgebied en groene stadsrand, D. het bedrijventerrein Boekelermeer niet uit te breiden, noch in westelijke noch in zuidelijke richting, E. en de tekst van de Omgevingsvisie en de effectrapportage hierop aan te passen.	Zie ons antwoord op onderdeel 17 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	1	Inleiding Het georganiseerde bedrijfsleven van Noord-Holland heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. De ontwerp-omgevingsvisie zet stappen vooruit. Positief is dat het belang van de economie nadrukkelijker wordt erkend dan in eerdere beleidsdocumenten. De economie is expliciet opgenomen als afwegingsprincipe en de provincie onderkent het belang van strategische economische clusters, vitale bedrijventerreinen en een sterke regionale economie voor de brede welvaart van Noord-Holland. Tegelijkertijd constateren wij dat de ontwerp-omgevingsvisie op een aantal essentiële onderdelen onvoldoende richting geeft aan de toekomstige economische ontwikkeling van de provincie. Ontwikkelruimte voor bedrijven, innovatie, strategische economische clusters en nieuwe economische activiteiten blijft op verschillende plaatsen beperkt, onvoldoende uitgewerkt of wordt zelfs geblokkeerd. Noord-Holland beschikt over een sterke economische basis en heeft alles in zich om ook in de toekomst een belangrijke bijdrage te leveren aan het verdienvermogen, de economische weerbaarheid en de strategische autonomie van Nederland. Om die potentie te benutten zijn scherpe ruimtelijke keuzes nodig én moeten de randvoorwaarden op orde zijn. Investeringen in bereikbaarheid, energie, ruimte voor bedrijven en een toekomstbestendige economische structuur zijn daarvoor onmisbaar. Daarnaast heeft de Tweede Kamer recent met brede steun via een motie uitgesproken dat voor Noord-Holland Noord in de Nota Ruimte moet worden uitgegaan van een ambitieus groeiscenario. Daarmee wordt het belang van de economische ontwikkeling van dit deel van de provincie nadrukkelijk onderstreept. Juist daarom moet de omgevingsvisie de ruimtelijke bouwstenen bevatten om deze ambitie ook daadwerkelijk mogelijk te maken. Deze zienswijze is tot stand gekomen in samenspraak met de betrokken ondernemersorganisaties, waarbij VNO-NCW West als penvoerder optreedt. VNO-NCW West vertegenwoordigt ondernemers, brancheorganisaties en regionale ondernemersverenigingen en zet zich in voor een sterk ondernemings- en vestigingsklimaat in Noord- en Zuid-Holland. Bij de totstandkoming van deze zienswijze is gebruikgemaakt van de kennis en expertise van het Noord-Hollandse bedrijfsleven. Waar relevant wordt verwezen naar De Voorzet, de ruimtelijk-economische agenda voor het gebied boven het Noordzeekanaal. De Voorzet – die is voorbereid door het Economisch Forum – is als bijlage (te benaderen via deze link) toegevoegd. Met deze zienswijze wil het georganiseerde bedrijfsleven bijdragen aan een omgevingsvisie die niet alleen richting geeft aan de ruimtelijke ontwikkeling van NoordHolland, maar ook de economische kracht van de provincie voor de lange termijn versterkt.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze. Hierna gaan we nader in op de afzonderlijke onderdelen van de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	2	Kern van onze zienswijze De ontwerp-omgevingsvisie bevat verbeteringen ten opzichte van eerdere provinciale beleidsdocumenten. De economie krijgt een duidelijkere plaats binnen de ruimtelijke ordening van Noord-Holland en de provincie onderkent het belang van strategische economische clusters, vitale bedrijventerreinen en een sterke regionale economie voor de brede welvaart. Juist een sterke economie is een randvoorwaarde voor het realiseren van maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, de energietransitie, bereikbaarheid en brede welvaart. Om deze ambitie waar te maken, moet de omgevingsvisie de economische koers ook consequent vertalen naar de ruimtelijke keuzes en randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn. Wij constateren dat deze vertaling in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie onvoldoende plaatsvindt. Op verschillende onderdelen wordt de ontwikkelruimte voor economie, woningbouw en innovatie beperkt door een stapeling van voorwaarden, afzonderlijke afwegingsprincipes en een terughoudende benadering van ruimtelijke ontwikkeling. Daardoor ontstaat onvoldoende duidelijkheid over hoe economische ontwikkeling daadwerkelijk kan bijdragen aan de grote maatschappelijke opgaven waar Noord-Holland voor staat. De rode draad van deze zienswijze is dat economische ontwikkeling, woningbouw, bereikbaarheid, energie, water en leefomgeving niet als afzonderlijke belangen moeten worden benaderd, maar in onderlinge samenhang moeten worden afgewogen. De omgevingsvisie kan daarin sterker richting geven door niet alleen te beschermen en te begrenzen, maar ook expliciet ruimte te bieden voor ontwikkeling. Concreet vragen wij de provincie om voldoende ontwikkelruimte voor bedrijven en strategische economische clusters, een integrale afweging van provinciale belangen, een toekomstbestendige energie- en bereikbaarheidsinfrastructuur en voldoende ruimte om ook toekomstige economische ontwikkelingen mogelijk te maken. Deze zienswijze wordt ondersteund door: [ca 25 logo's]	Inleiding behoeft geen antwoord

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	3	1. Vertaal de economische ambitie consequent naar ruimtelijke keuzes De ontwerp-omgevingsvisie zet een stap door de economie nadrukkelijker te positioneren binnen de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. In het Perspectief voor Noord-Holland wordt terecht onderkend dat een sterke economie essentieel is voor de brede welvaart, het verdienvermogen van de provincie en het realiseren van maatschappelijke opgaven. De provincie benoemt daarbij onder meer het belang van economische weerbaarheid, strategische autonomie, innovatie en een toekomstbestendige economie. Ook wordt aangegeven dat prioriteit wordt gegeven aan voldoende woningen, strategische economische sectoren en de energie-infrastructuur. Daarnaast vermeldt de provincie dat de omgevingsvisie de basis vormt voor de verdere uitwerking van het beleid in programma's, de Omgevingsverordening en andere instrumenten. (Hoofdstuk 0 – Perspectief voor Noord-Holland, p. 6-7; hoofdstuk 1.4, p. 13). Het georganiseerde bedrijfsleven waardeert deze koers. De erkenning dat economie een volwaardig onderdeel is van de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland vormt een belangrijke verbetering ten opzichte van eerdere beleidsstukken. Juist daarom verwachten wij dat deze economische ambitie ook herkenbaar wordt vertaald naar de verdere uitwerking van de omgevingsvisie. Op verschillende onderdelen constateren wij dat deze doorvertaling onvoldoende is. In de verdere uitwerking van de omgevingsvisie ligt de nadruk veelal op de (beperkende) voorwaarden waaronder economische ontwikkeling mogelijk is, terwijl niet duidelijk wordt hoe de provincie de economische ambities uit het Perspectief voor Noord-Holland daadwerkelijk wil faciliteren. Hierdoor ontstaat een gat tussen de ambitie die de provincie aan het begin van de omgevingsvisie uitspreekt en de wijze waarop deze in de verdere hoofdstukken wordt uitgewerkt. Een voorbeeld hiervan is de ambitie om de economische weerbaarheid en strategische autonomie van Noord-Holland te versterken. Deze ambitie wordt in het Perspectief voor Noord-Holland nadrukkelijk benoemd, maar komt in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie nauwelijks terug als richtinggevend uitgangspunt voor de ruimtelijke keuzes die de provincie maakt. (Hoofdstuk 0 – Perspectief voor Noord-Holland, p. 6-7; hoofdstuk 2.3, 'Werken aan economisch strategische autonomie', p. 26-27). In de volgende hoofdstukken van deze zienswijze wordt aan de hand van concrete voorbeelden toegelicht op welke onderdelen de economische ambitie sterker kan worden vertaald in de ruimtelijke keuzes die de provincie maakt.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 ev van deze zienswijze.
ZW_0182	3a	Om de economische ambitie uit de ontwerp-omgevingsvisie explicieter en consequenter door te laten werken in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie, stellen wij voor om: • De economische ambitie uit het Perspectief voor Noord-Holland en de inleidende hoofdstukken herkenbaar terug te laten komen in de afwegingsprincipes, beleidskeuzes en gebiedsgerichte uitwerkingen; • Economische ontwikkeling consequent als een volwaardig provinciaal belang mee te wegen bij ruimtelijke keuzes; • De economische ambities uit de omgevingsvisie systematisch te vertalen naar de verdere uitwerking van het provinciale ruimtelijk beleid.	

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	4	2. Kies voor ontwikkelen én beschermen van ruimte voor bedrijven De ontwerp-omgevingsvisie zet een belangrijke stap door bestaande bedrijventerreinen beter te beschermen. Het georganiseerde bedrijfsleven waardeert deze inzet. Bescherming van ruimte voor economie is een belangrijke voorwaarde voor een sterk vestigingsklimaat en voor het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven waar Noord-Holland voor staat. Bescherming alleen is echter niet voldoende. Noord-Holland staat voor grote opgaven op het gebied van de energietransitie, verduurzaming, circulaire economie, digitalisering, woningbouw, strategische autonomie en brede welvaart. Deze opgaven vragen niet alleen om het beschermen van bestaande bedrijventerreinen, maar ook om voldoende fysieke ruimte en milieuruimte voor uitbreiding, verduurzaming, circulaire bedrijvigheid, innovatie en de benodigde schuifruimte om bedrijven toekomstbestendig te houden. De Waarderpolder in Haarlem illustreert het belang hiervan: met een toegevoegde waarde van €1,34 miljard heeft het bedrijventerrein de hoogste toegevoegde waarde van de bedrijventerreinen in Noord-Holland. Juist op dergelijke werklocaties is het van belang de economische functie en ontwikkelmogelijkheden duurzaam te beschermen. *Vervang extra vestigingsvoorwaarden door investeringen in economische ecosystemen* De ontwerp-omgevingsvisie introduceert daarnaast zes vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijvigheid. Deze zijn bedoeld om nieuwe economische ontwikkelingen zorgvuldig te beoordelen in relatie tot onder meer gezondheid, leefomgeving, energie, water en bereikbaarheid (paragraaf 5.14, p. 95-96). Wij dringen erop aan deze voorwaarden te laten vervallen. Zij voegen een extra bestuurlijk toetsingskader toe boven op Europese en nationale voorschriften, bestaande planologische afwegingen, vergunningprocedures en gemeentelijke voorwaarden. Bovendien blijft het onduidelijk hoe deze in de praktijk objectief en voorspelbaar zullen worden toegepast. Dit vergroot de regeldruk en leidt tot onzekerheid voor ondernemers. Dit staat bovendien op gespannen voet met het uitgangspunt in de ontwerpomgevingsvisie zelf dat bij de verdere uitwerking van de visie oog moet zijn voor beperking van de regeldruk (paragraaf 1.4, p. 13). De zes vestigingsvoorwaarden leggen de nadruk op de randvoorwaarden waaraan nieuwe economische ontwikkelingen moeten voldoen. Daarmee verschuift de aandacht van de vraag hoe economische ontwikkeling kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven, naar de vraag of een ontwikkeling aan vooraf gestelde voorwaarden voldoet. Deze benadering werkt belemmerend voor economische ontwikkeling. De Metropoolregio Amsterdam laat zien hoe economische ecosystemen functioneren. Juist de samenhang tussen bedrijven, startups en scale-ups, kennisinstellingen, talent, kapitaal, digitale infrastructuur en internationale verbindingen leidt tot innovatie, investeringen en economische groei.	Zoals staat omschreven in paragraaf 5.15 onder de noemer ‘Selectieve ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen’ zijn wij met u van mening dat ook ontwikkelruimte nodig is voor uitbreiding, verduurzaming, circulaire economie en schuifruimte voor herstructurering. Wij herkennen het belang van een aantrekkelijk en concurrerend vestigingsklimaat, voldoende ontwikkelruimte voor bedrijven en gerichte investeringen in de voorwaarden voor economische groei. VNO-NCW West vraagt daarbij terecht aandacht voor ruimte voor economische ecosystemen, innovatie en strategische economische clusters. We zien deze aandachtspunten als ondersteuning van de ingezette koers voor een toekomstbestendige economie. De provincie handhaaft de richtlijnen voor een toekomstbestendige economie. De aanleiding daarvoor is de toenemende schaarste aan fysieke ruimte, milieuruimte, energie, water, grondstoffen en personeel. Deze schaarsten vragen om samenhangende ruimtelijke keuzes. Niet iedere economische ontwikkeling kan overal en onbeperkt plaatsvinden. Tegelijkertijd wil de provincie juist ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan de economische kracht, weerbaarheid, duurzaamheid, circulariteit en concurrentiekracht van Noord-Holland. De richtlijnen zijn positief sturend. Zij geven richting aan economische ontwikkeling die zorgvuldig omgaat met schaarse ruimte, energie, water en grondstoffen en die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, innovatie en productiviteitsgroei. De richtlijnen voor arbeidsproductiviteit, ruimtegebruik, watergebruik, energiegebruik, gezonde leefomgeving en circulariteit helpen om beschikbare capaciteit en ruimte zo doelmatig mogelijk te benutten en dragen bij aan de toekomstbestendigheid want volhoudbaarheid van de bedrijven zelf. Wij verduidelijken in de Omgevingsvisie dat de richtlijnen geen harde afvinklijst, zelfstandig vergunningenstelsel of stapeling van aanvullende eisen vormen. Zij zijn ook geen afzonderlijke of cumulatieve toelatingscriteria. De richtlijnen bieden een richtinggevend kader voor de ruimtelijke afweging van economische ontwikkelingen. De provincie past de richtlijnen gebiedsgericht en proportioneel toe. Daarbij worden zij in samenhang bezien, passend bij de kenmerken, economische kracht en opgaven van een gebied. Dit biedt ruimte voor maatwerk. Ook blijft ruimte bestaan voor innovaties, nieuwe technologieën en economische ontwikkelingen die bijdragen aan provinciale doelen en waarvan de betekenis nu nog niet volledig is te voorzien. VNO-NCW West vraagt terecht om een adaptieve Omgevingsvisie die dergelijke toekomstige ontwikkelingen ruimtelijk kan blijven inpassen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	4a	Daarom moet de omgevingsvisie niet sturen vanuit het toetsen van nieuwe bedrijvigheid aan generieke (bovenwettelijke) vestigingsvoorwaarden maar juist vanuit het investeren in en versterken van economische ecosystemen. Deze benadering sluit bovendien beter aan bij de rol van de provincie. Niet door vooraf aanvullende voorwaarden aan economische ontwikkelingen te verbinden, maar door te investeren in de randvoorwaarden die economische ecosystemen laten functioneren: voldoende ruimte, bereikbaarheid, energie-infrastructuur en een voorspelbaar vestigingsklimaat. Juist daar komen economische ontwikkeling en maatschappelijke opgaven samen. De omgevingsvisie zou daarom niet alleen ruimte moeten beschermen, maar ook ontwikkelruimte moeten blijven bieden voor economische ecosystemen. Bovendien rijst de vraag of de noodzakelijke randvoorwaarden om deze eisen te kunnen stellen wel op orde zijn. Op belangrijke thema's als energie, bereikbaarheid en beschikbare ruimte erkent de omgevingsvisie zelf dat Noord-Holland voor grote uitdagingen staat. Juist daarom ligt het meer voor de hand om deze randvoorwaarden gezamenlijk met ondernemers op orde te brengen, dan om ze als aanvullende vestigingsvoorwaarden voor nieuwe economische ontwikkelingen te hanteren. *Kies voor én-én: intensiveren waar mogelijk, uitbreiden waar nodig* De ontwerp-omgevingsvisie hanteert daarnaast als uitgangspunt 'bedrijventerreinen eerst beter benutten, dan pas uitbreiden' (paragraaf 5.15, p. 97). Het georganiseerde bedrijfsleven onderschrijft het belang van zorgvuldig ruimtegebruik en het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen. Tegelijkertijd is deze volgorde te beperkend en heeft zij grote gevolgen voor regio's waar nu geen bedrijventerrein meer beschikbaar is. Gerichte uitbreiding van bedrijventerreinen moet, waar dat ruimtelijk en economisch wenselijk is, gelijktijdig mogelijk zijn om de economische structuur van Noord-Holland verder te versterken. Zorgvuldig ruimtegebruik en gerichte uitbreiding zijn geen opeenvolgende stappen, maar moeten elkaar juist versterken. Voor Noord-Holland boven het Noordzeekanaal zijn in De Voorzet concrete voorstellen voor de noodzakelijke uitbreiding van bedrijventerreinen uitgewerkt. Zo wordt voorgesteld om de ontwikkeling van het circulaire ecosysteem op de Boekelermeer verder te versterken en in West-Friesland ruimte te bieden voor clustering van onder meer logistieke en bouwnijverheidsbedrijven. Door bedrijvigheid waar mogelijk te bundelen en te clusteren, ontstaat tegelijkertijd meer ruimte voor natuur, recreatie en landbouw en wordt de schaarse ruimte efficiënter benut.	[vervolg] Met deze aanpak wil de provincie bijdragen aan een toekomstbestendig en voorspelbaar vestigingsklimaat. Ondernemers en investeerders krijgen meer duidelijkheid over de richting van economische ontwikkeling en over de mogelijkheden en onmogelijkheden in de ruimte. Vergelijkbare ontwikkelingen worden beoordeeld vanuit dezelfde uitgangspunten, met ruimte voor een gebiedsgerichte afweging. Dit draagt bij aan voorspelbaarheid en doelgerichte ruimtelijke besluitvorming. De richtlijnen staan naast de inzet van de provincie om de randvoorwaarden voor economische ontwikkeling te versterken. De provincie blijft zich inzetten voor voldoende en passende ruimte voor bedrijven, bereikbaarheid, energie-infrastructuur, bescherming van vitale werklocaties en ruimte voor innovatie, circulariteit en verduurzaming. VNO-NCW West benadrukt terecht dat energie-infrastructuur, bereikbaarheid en beschikbare ruimte tijdig op orde moeten zijn om economische ontwikkeling mogelijk te maken. Naar aanleiding van de zienswijze scherpen wij de toelichting op de richtlijnen aan. Wij maken duidelijker dat de richtlijnen positief sturend zijn, voortkomen uit de schaarste aan ruimte en hulpbronnen, gebiedsgericht en proportioneel worden toegepast en in samenhang worden beschouwd. Ook gebruiken wij consequent de term richtlijnen. Met de titel bedrijventerreinen eerst beter benutten, dan pas uitbreiden geven wij uiting aan de prioriteitsvolgorde die er wat ons betreft moet zijn gezien de schaarste aan ruimte in onze provincie. Sterker nog: we hebben met alle ruimteclaims die er zijn een hele goede onderbouwing nodig om ruimte te geven aan uitbreiding van bedrijventerreinen en daar maakt een goede benutting van de bestaande terreinen een belangrijk onderdeel vanuit. Wij zijn met u van mening dat clustering een belangrijk principe is. Vandaar dat we dit als eerste afwegingsprincipe hebben benoemd. De uitwerking voor bedrijventerreinen vindt echter niet in deze Omgevingsvisie plaats maar in de verplichte regionale afspraken waar we samen met gemeenten en in samenspraak met het bedrijfsleven inhoud aan geven. Ook voor wat betreft het in samenhang ontwikkelen van wonen, werken en bereikbaarheid valt onder dit afwegingsprincipe en kan dus rekenen op onze steun en inzet. En voldoende ruimte voor stadsverzorgende bedrijvigheid hebben we als aandachtspunt in paragraaf 5.15 benoemt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	4b	Belang van integrale benadering en afweging Een toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling vraagt bovendien om een integrale benadering van wonen, werken en bereikbaarheid. Daarbij moet voldoende ruimte behouden blijven voor stadsverzorgende bedrijvigheid die essentieel is voor het functioneren van stad en regio en door woningbouw en transformatie onder druk kan komen te staan. De keuze in de omgevingsvisie om Westpoort ten westen van de A10 als Industrieterrein van Provinciaal Belang te behouden, sluit aan bij het belang dat wij hechten aan de bescherming van ruimte voor economie. Tegelijkertijd is bij de woningbouwontwikkeling in de omgeving een integrale benadering van wonen, werken en bereikbaarheid van belang. Wonen nabij werk kan bijdragen aan de arbeidsmarktbereikbaarheid en het beperken van woon-werkverkeer, zonder dat dit ten koste mag gaan van de ruimte en ontwikkelmogelijkheden voor bestaande bedrijven. Daarnaast kunnen, door economische ontwikkeling buiten de bestaande economische kerngebieden te versterken, meer mensen dichter bij huis werken. Daarmee worden forensenstromen beperkt, wordt de beschikbare infrastructuur beter benut en ontstaat een evenwichtiger ruimtelijke ontwikkeling. Ook dit sluit aan bij de uitgangspunten van De Voorzet, waarin wordt ingezet op versterking van de economische structuur van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, zodat wonen en werken beter met elkaar in balans komen. Tot slot vragen wij aandacht voor de wijze waarop de ontwerp-omgevingsvisie de sturende afwegingsprincipes uitwerkt. De uitwerking van afwegingsprincipes als Water en bodem als ordenend principe (hoofdstuk 3.3 en hoofdstuk 5.1) en Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving (hoofdstuk 3.4 en hoofdstuk 5.3-5.4) leidt ertoe dat onduidelijk is welke consequenties deze hebben voor ruimtelijke ontwikkelingen en hoe zij worden afgewogen ten opzichte van andere provinciale belangen. Daarmee neemt de voorspelbaarheid voor gemeenten, initiatiefnemers en ondernemers af en ontstaat het risico dat ontwikkelingen onnodig worden belemmerd, terwijl juist een transparante integrale afweging centraal zou moeten staan. 6 Bij het afwegingsprincipe Water en bodem als ordenend principe kiest de omgevingsvisie voor het reserveren van meer ruimte voor water, onder meer voor waterberging, waterveiligheid en drinkwater (hoofdstuk 5.1). Niet in alle gevallen is het echter wenselijk of doelmatig om wateropgaven binnen de grenzen van iedere afzonderlijke gebiedsontwikkeling op te lossen. Een gebiedsgerichte of centrale oplossing kan in sommige gevallen leiden tot een beter eindresultaat, doordat wateropgaven, woningbouw, economische ontwikkeling en bereikbaarheid in samenhang worden gerealiseerd. Dat sluit bovendien aan bij het uitgangspunt van maatwerk dat de omgevingsvisie zelf hanteert. Dit geldt bijvoorbeeld voor een mogelijke peilverhoging van het Markermeer en IJsselmeer om meer zoetwater op te slaan. Een dergelijke keuze kan grote gevolgen hebben voor watergebonden bedrijvigheid, havenontwikkeling en het vestigingsklimaat en vraagt daarom om een integrale afweging van de ruimtelijke, economische en maatschappelijke effecten.	Zie beantwoording onderdelen 4 en 4a

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	4c	Een vergelijkbaar bezwaar geldt voor het afwegingsprincipe Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving. De concrete consequenties van dit afwegingsprincipe voor ruimtelijke ontwikkelingen zijn onvoldoende duidelijk. Bovendien bestaat het risico dat de toepassing ervan in de praktijk leidt tot aanvullende bovenwettelijke voorschriften die economische ontwikkeling beperken, terwijl de juridische noodzaak daarvoor niet wordt onderbouwd. Juist daarom is het van belang dat deze sturende afwegingsprincipes niet uitgroeien tot afzonderlijke toetsingskaders, maar onderdeel blijven van een transparante integrale en politieke afweging waarin alle provinciale belangen in samenhang worden gewogen. Om ruimte voor economische ontwikkeling beter te borgen in de omgevingsvisie, stellen wij voor om: • Naast bescherming van bestaande bedrijventerreinen ook expliciet ontwikkelruimte te bieden voor uitbreiding, verduurzaming, circulaire bedrijvigheid, innovatie en de benodigde schuifruimte; • De zes extra vestigingsvoorwaarden voor nieuwe bedrijvigheid volledig te schrappen en te vervangen door een benadering die uitgaat van economische ecosystemen; • De sturende afwegingsprincipes onderling en ten opzichte van andere provinciale belangen integraal mee te wegen en te borgen dat gebiedsgericht maatwerk mogelijk blijft; • Het uitgangspunt 'bedrijventerreinen eerst beter benutten, dan pas uitbreiden' te vervangen door 'intensiveren waar mogelijk, uitbreiden waar nodig'; • Clustering en bundeling van bedrijvigheid te stimuleren, zodat ruimte beschikbaar blijft voor natuur, recreatie en landbouw. Voor Noord-Holland boven het Noordzeekanaal doet De Voorzet hiervoor concrete voorstellen, waaronder de verdere ontwikkeling van het circulaire ecosysteem op de Boekelermeer en clustering van logistieke en bouwnijverheidsbedrijven in West-Friesland. Daarnaast bepleiten we uitbreiding van de bedrijventerreinen bij Den Helder, Agriport, Dijk en Waard en Edam-Volendam. • Wonen, werken en bereikbaarheid zoveel mogelijk in samenhang te ontwikkelen, waarbij voldoende ruimte voor stadsverzorgende bedrijvigheid behouden blijft. Zo blijven economische functies behouden en goed ingepast naast woningbouw en transformatie, worden forensenstromen beperkt en wordt de beschikbare infrastructuur beter benut. Ook hier dient stapeling van provinciale eisen te worden vermeden.	Zie beantwoording onderdelen 4 en 4a

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	5	3. Geef strategische economische clusters de ruimte De ontwerp-omgevingsvisie onderkent het belang van verschillende strategische economische clusters voor Noord-Holland. Positief is onder meer de beoogde bescherming van vitale bedrijven- en haventerreinen tegen transformatie naar andere functies. Ook de positionering en ontwikkelrichting voor Den Helder als maritiem cluster, Petten als Energy & Health Campus en Seed Valley sluiten aan bij het belang van strategische economische clusters voor Noord-Holland. Dat is een belangrijke stap. Tegelijkertijd constateren wij dat de omgevingsvisie deze lijn niet consequent doortrekt naar alle strategische economische clusters en ontwikkelgebieden die van belang zijn voor Noord-Holland. Strategische economische betekenis vraagt niet alleen om erkenning, maar ook om bescherming én ontwikkelruimte. Juist deze clusters vormen de basis voor innovatie, verduurzaming, digitalisering, circulaire economie, werkgelegenheid en strategische autonomie. De omgevingsvisie benoemt onder meer het Noordzeekanaalgebied, Schiphol, Den Helder, Seed Valley, Greenports, de digitale infrastructuur en Agriport. Daarmee zijn belangrijke bouwstenen aanwezig. Tegelijkertijd wordt nog onvoldoende duidelijk welke ruimtelijke keuzes nodig zijn om deze clusters ook op de lange termijn te beschermen, te versterken en verder te ontwikkelen. Voor het Noordzeekanaalgebied geldt dat de omgevingsvisie de economische betekenis van het gebied onderkent. De strategische positie van het Noordzeekanaalgebied als nationaal haven-, industrie- en energiecluster, met een belangrijke functie voor offshore energie, vraagt echter ook om duidelijkheid over welke havengebieden en de daarvoor benodigde kaderuimte en overslagmogelijkheden de provincie duurzaam wil reserveren voor havengebonden bedrijvigheid. Een expliciete benoeming van deze gebieden in de omgevingsvisie vergroot de rechtszekerheid voor bedrijven, ondersteunt langetermijninvesteringen en voorkomt onduidelijkheid bij toekomstige ruimtelijke afwegingen. De betekenis van dit cluster vraagt om ruimtelijke keuzes die zowel de bescherming als de verdere ontwikkeling van het gebied veiligstellen. Binnen dit cluster vraagt ook de verdere ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied als circulair ecosysteem om voldoende ruimtelijke mogelijkheden voor circulaire bedrijvigheid. Daarbinnen verdient ook de staalindustrie een nadrukkelijkere positie. De verduurzaming van Tata Steel is niet alleen van belang voor de regionale economie, maar ook voor de Nederlandse maakindustrie, de energietransitie en de strategische autonomie. De ontwikkelruimte die nodig is voor deze transitie dient daarmee niet alleen economische belangen, maar is ook voorwaarde om de provinciale gezondheids-, klimaat- en leefomgevingsdoelen te realiseren. Deze betekenis van de verduurzaming vraagt om een nadrukkelijke verankering in de omgevingsvisie die verdere ontwikkeling van dit cluster ondersteunt. (Hoofdstuk 6.8, p. 122 e.v.)	De provincie onderscheidt twee aangewezen strategische economische clusters van provinciaal belang: biotechnologie en plantenveredeling en zaadtechnologie. Deze clusters hebben, op basis van het denkraam voor strategische economische afwegingen, een bijzondere systeempositie binnen nationale en Europese waardeketens. Voor deze clusters geeft de provincie prioriteit aan de ruimtelijke randvoorwaarden en programmering voor onder meer energie, mobiliteit, werklocaties en woningbouw. Ook wordt voor deze clusters gericht gewerkt aan een ontwikkelagenda. Daarmee voldoet het naar ons inziens aan de suggestie die u doet voor voldoende ruimtelijke ontwikkelruimte. De Omgevingsvisie benoemt daarnaast andere economisch belangrijke clusters en gebieden, waaronder het Noordzeekanaalgebied, Den Helder, Agriport, de Boekelermeer en de Schipholregio. Deze gebieden hebben niet dezelfde status als de twee aangewezen strategische economische clusters, maar kennen wel een eigen gebiedsgerichte uitwerking. Daarin maakt de provincie keuzes over de economische ontwikkelrichting en de benodigde randvoorwaarden, in samenhang met onder meer energie, bereikbaarheid, leefomgeving, water, natuur en ruimtegebruik.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	5a	Ook Schiphol wordt in de omgevingsvisie erkend als economische motor en internationaal knooppunt. Tegelijkertijd blijft de ruimtelijke doorvertaling van deze strategische betekenis beperkt. Voor de internationale concurrentiekracht van NoordHolland is het van belang dat Schiphol niet alleen als ruimtelijke opgave wordt benaderd, maar ook als strategisch economisch cluster waarvoor bescherming, bereikbaarheid, innovatie en duurzame doorontwikkeling worden geborgd. (Hoofdstuk 6.10, p. 131 e.v.) Daarnaast heeft de Tweede Kamer recent met brede steun uitgesproken dat voor Noord-Holland Noord in de Nota Ruimte moet worden uitgegaan van een ambitieus groeiscenario. Daarmee wordt het belang van de economische ontwikkeling van dit deel van de provincie nadrukkelijk onderstreept. De provincie werkt momenteel aan een Ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord. Dit ontwikkelperspectief geeft richting aan de wijze waarop deze groei ruimtelijk en economisch vorm kan krijgen. De Voorzet sluit hier nauw op aan en werkt deze ontwikkelrichting voor het gebied boven het Noordzeekanaal verder uit. Beide documenten laten zien hoe economische ontwikkeling kan bijdragen aan een betere balans tussen wonen, werken, bereikbaarheid, energie en landschap. Juist daarom moet de omgevingsvisie de ruimtelijke bouwstenen bevatten om deze ambitie daadwerkelijk mogelijk te maken. Dat vraagt niet alleen om bescherming van bestaande economische functies en strategische economische clusters, maar ook om ruimtelijke keuzes die economische ontwikkeling actief faciliteren. Denk daarbij aan ruimte voor economische ontwikkellocaties, clustering van bedrijvigheid, innovatiecampussen, energie-infrastructuur en een betere balans tussen wonen, werken en bereikbaarheid. Op deze punten bevat de omgevingsvisie nog onvoldoende ruimtelijke bouwstenen om de ambities uit het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord en De Voorzet daadwerkelijk mogelijk te maken. Een eerste voorbeeld hiervan is de gebiedsgerichte benadering uit De Voorzet. Daarin wordt bijvoorbeeld voorgesteld om in de West-Friese corridor - de zone ten noorden van de Westfrisiaweg tussen Zevenhuis en Zwaagdijk-Oost - logistiek, installatietechniek en bouwnijverheid te clusteren. Door bedrijvigheid te bundelen ontstaat ruimte om economische ontwikkeling te combineren met behoud van landbouw, natuur en recreatie. Deze benadering sluit goed aan bij zorgvuldig ruimtegebruik én versterkt de regionale economische structuur. De omgevingsvisie biedt hiervoor onvoldoende ruimte. Door uit te gaan van het uitgangspunt 'bedrijventerreinen eerst beter benutten, dan pas uitbreiden' (paragraaf 5.15, p. 97) ontbreekt de mogelijkheid om gelijktijdig te investeren in zorgvuldig ruimtegebruik én gerichte uitbreiding van bedrijventerreinen op locaties waar dit noodzakelijk is om de economische structuur van Noord-Holland Noord te versterken.	Zie beantwoording onderdeel 5

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	5b	Ook de Boekelermeer is hierbij relevant. De omgevingsvisie erkent de Boekelermeer als locatie van provinciaal belang en benoemt de betekenis van het gebied voor energie, circulaire economie en bedrijvigheid. Tegelijkertijd sluit de gekozen uitwerking onvoldoende aan bij de ontwikkelrichting zoals die in De Voorzet en het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord wordt voorgesteld. Daar wordt ingezet op economische versterking in samenhang met circulariteit, energie, innovatie en regionale ontwikkeling. Juist deze integrale benadering kan helpen om de provinciale ambitie verder ruimtelijk te concretiseren. (Hoofdstuk 6.4, p. 112 e.v.) Wij delen daarbij de bezwaren van de gemeenten Alkmaar en Dijk en Waard dat nut en noodzaak van de voorgenomen aanwijzing als Industrieterrein van Provinciaal Belang onvoldoende zijn onderbouwd. Deze aanwijzing mag de ontwikkelruimte op Boekelermeer niet onnodig beperken, mede omdat voldoende schuifruimte nodig is voor bedrijven die vanwege transformatie elders in de regio moeten verplaatsen. Een derde voorbeeld is de samenhang tussen wonen, werken en bereikbaarheid. Zowel De Voorzet als het Ontwikkelperspectief zetten in op een sterkere economische structuur van Noord-Holland Noord, zodat meer mensen dichter bij huis kunnen werken en de afhankelijkheid van de regio Amsterdam afneemt. De omgevingsvisie benoemt deze thema's afzonderlijk, maar werkt onvoldoende uit hoe economische ontwikkeling kan bijdragen aan deze ruimtelijke balans. Een concreet voorbeeld waar de omgevingsvisie economische ontwikkeling juist belemmert, betreft Agriport. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt Agriport als een belangrijk energetisch en economisch cluster. Tegelijkertijd reserveert de provincie ruimte voor een eventuele versterking van de primaire waterkering en wordt aangegeven dat, gezien de beperkte beschikbare ruimte, keuzes worden gemaakt over welke bedrijvigheid zich op Agriport kan ontwikkelen. Het georganiseerde bedrijfsleven onderschrijft vanzelfsprekend het belang van waterveiligheid. Tegelijkertijd mag deze reservering er niet toe leiden dat de verdere ontwikkeling van Agriport als strategisch cluster voor digitale infrastructuur, energie en agrifood wordt beperkt of onzeker wordt gemaakt. Wij stellen daarom voor expliciet te borgen dat de verdere ontwikkeling van Agriport niet afhankelijk wordt gemaakt van de eventuele versterking van de primaire waterkering. (Hoofdstuk 6.2, p. 108 e.v.) De Voorzet geeft concreet aan waar het bedrijfsleven toekomstige uitbreidingen van Agriport ziet gesitueerd, welke functies daarvoor in aanmerking komen en welke randvoorwaarden daaraan kunnen worden verbonden.	Zie beantwoording onderdeel 5
ZW_0182	5c	Om strategische economische clusters beter te borgen in de omgevingsvisie, stellen wij voor om: • Strategische economische clusters niet alleen expliciet te beschermen, maar ook voldoende ruimtelijke ontwikkelruimte te bieden voor innovatie, verduurzaming en verdere economische ontwikkeling; • De strategische betekenis van het Noordzeekanaalgebied, inclusief de staalindustrie en de verduurzaming van Tata Steel, nadrukkelijker te verankeren in de omgevingsvisie; • Schiphol explicieter te positioneren als strategisch economisch cluster en de ruimtelijke voorwaarden voor duurzame doorontwikkeling op te nemen; • De omgevingsvisie beter te laten aansluiten op het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord door de ruimtelijke bouwstenen op te nemen die nodig zijn om de economische structuur van Noord-Holland Noord te versterken; • Gebiedsgerichte economische ontwikkeling, zoals uitgewerkt in De Voorzet, explicieter te ondersteunen door clustering van bedrijvigheid en gerichte uitbreiding van economische ontwikkellocaties mogelijk te maken; • De verdere ontwikkeling van Agriport niet afhankelijk te stellen van de versterking van de primaire waterkering.	Zie beantwoording onderdeel 5

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	6	4. Zorg voor een toekomstbestendige energieinfrastructuur De ontwerp-omgevingsvisie erkent terecht dat netcongestie, naast stikstof, één van de bepalende factoren is voor de toekomstige ontwikkelmogelijkheden van NoordHolland. De provincie constateert zelf dat veel gewenste ontwikkelingen vertraging zullen oplopen zolang de netcongestie niet is opgelost. Ook wordt onderkend dat de groei van de energievraag vraagt om uitbreiding van het energiesysteem en de bijbehorende infrastructuur. (Hoofdstuk 2.1, p. 18-20 en hoofdstuk 2.3, p. 27-30.) Juist omdat de omgevingsvisie deze urgentie zelf zo nadrukkelijk benoemt, verwachten wij dat zij ook duidelijker richting geeft aan de ruimtelijke keuzes die nodig zijn om deze belemmering weg te nemen. Dat gebeurt nu nog onvoldoende. De urgentie wordt terecht beschreven, maar de ruimtelijke doorvertaling blijft beperkt. Daardoor blijft onduidelijk hoe de provincie de randvoorwaarden wil creëren die nodig zijn om economische ontwikkeling, woningbouw en maatschappelijke transities daadwerkelijk mogelijk te maken. Daarbij moet de omgevingsvisie ook voldoende ruimtelijke mogelijkheden bieden voor decentrale en collectieve energieoplossingen op bedrijventerreinen, die kunnen bijdragen aan een efficiënter gebruik van de beschikbare netcapaciteit. De omgevingsvisie erkent dat een goed functionerend energiesysteem een essentiële voorwaarde is voor de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. Die constatering kan nadrukkelijker worden verbonden aan de economische ambities van de provincie. Energie-infrastructuur is geen extra afwegingscriterium voor economische ontwikkeling, maar juist een randvoorwaarde die tijdig op orde moet zijn om economische ontwikkeling mogelijk te maken. Die samenhang komt in de ontwerp-omgevingsvisie onvoldoende tot uitdrukking. Met name in de hoofdstukken over economische ontwikkeling, het economisch afwegingsprincipe en de gebiedsgerichte uitwerkingen moet expliciet worden gemaakt hoe de energieinfrastructuur de economische ontwikkeling van Noord-Holland ondersteunt. (Hoofdstuk 3.5 'Sturen vanuit netwerken', p. 47 en hoofdstuk 5.7 'Energie', p. 80-84.) De omgevingsvisie beschrijft verschillende bouwstenen van het toekomstige energiesysteem, zoals energieknooppunten, waterstof, warmte en de aanlanding van wind op zee. Gezien de looptijd van de omgevingsvisie tot 2050 vinden wij het van belang dat de provincie daarbij expliciet uitgaat van een technologieneutrale benadering. Nieuwe technologieën en energiebronnen die zich in de komende decennia ontwikkelen, moeten binnen de ruimtelijke kaders van de omgevingsvisie een plaats kunnen krijgen wanneer zij bijdragen aan een betrouwbaar, betaalbaar en toekomstbestendig energiesysteem. Daarmee blijft de omgevingsvisie ook op langere termijn toekomstbestendig en ontstaat ruimte om in te spelen op innovaties die vandaag nog niet volledig zijn te voorzien.	We onderschrijven het belang van een toekomstbestendig, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem voor economische ontwikkeling, woningbouw en maatschappelijke transities. Netcongestie vormt daarbij, naast andere ruimtelijke en milieukundige beperkingen, een belangrijke randvoorwaarde voor de ontwikkelmogelijkheden in Noord-Holland. De ontwerp-Omgevingsvisie kiest daarom voor energieplanologie: het energiesysteem is sturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat economische ontwikkelingen moeten passen binnen de beschikbare en voorziene energie- en netcapaciteit. De beschikbare ruimte in Noord-Holland is schaars en uitbreiding van infrastructuur raakt ook aan leefomgeving, landschap, natuur, water, bodem en gezondheid. De provincie kiest daarom voor het concentreren van energie-intensieve economische activiteiten bij bestaande en nieuwe energieknooppunten. Deze keuze betekent niet dat de provincie economische ontwikkeling buiten energieknooppunten uitsluit. Bedrijventerreinen buiten deze knooppunten zijn vooral aangewezen op het decentrale energiesysteem. De ontwerp-Omgevingsvisie biedt ruimte voor lokale opwek, opslag, conversie en slim gebruik van energie. Ook collectieve oplossingen op bedrijventerreinen passen binnen deze aanpak. De provincie wil dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen niet alleen wordt beoordeeld of voldoende netcapaciteit beschikbaar is, maar ook hoe de extra energievraag zoveel mogelijk duurzaam en lokaal kan worden ingevuld. De ontwerp-Omgevingsvisie biedt bovendien ruimte voor een adaptieve benadering. Nieuwe technieken en energiedragers kunnen onderdeel worden van de verdere uitwerking, mits zij bijdragen aan een betrouwbaar en doelmatig energiesysteem en passen binnen de ruimtelijke randvoorwaarden. Voor kernenergie en small modular reactors (SMR's) volgt de provincie de nationale onderzoeken naar de mogelijkheden, voor- en nadelen. De Omgevingsvisie legt voor dergelijke ontwikkelingen geen locaties vast. Wij zien geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen in de richting van een generieke, onbeperkte ruimtereservering voor energie-infrastructuur. De ontwerp-Omgevingsvisie kiest bewust voor gerichte uitbreiding waar die noodzakelijk en ruimtelijk verantwoord is, voor clustering van energie-intensieve bedrijvigheid bij energieknooppunten en voor versterking van decentrale energieoplossingen op lokaal en regionaal niveau. Daarmee bieden wij ruimte aan economische ontwikkeling, binnen de grenzen van een zorgvuldig en toekomstbestendig energiesysteem.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	6a	De ontwerp-omgevingsvisie erkent terecht de betekenis van de Energy & Health Campus Petten als economisch en innovatief cluster. (Hoofdstuk 6.3, p. 109-111.) Dat geldt niet alleen voor Petten, maar breder voor strategische energie- en innovatieclusters in Noord-Holland. Juist daarom ligt het voor de hand om de ruimtelijke ontwikkelmogelijkheden voor toekomstige energie-innovaties, nucleaire technologie, medische isotopen en andere innovatieve energietoepassingen duurzaam open te houden. Petten laat zien waarom een technologieneutrale omgevingsvisie van belang is: de provincie moet ruimte bieden aan ontwikkelingen die bijdragen aan de toekomstige energievoorziening en waarvan de maatschappelijke betekenis de komende decennia verder kan groeien. Om de energie-infrastructuur beter als randvoorwaarde voor de economische ontwikkeling van Noord-Holland te verankeren, stellen wij voor om: • De ruimtelijke consequenties van de structurele netcongestie explicieter uit te werken en daarbij voldoende ruimte te bieden voor decentrale en collectieve energieoplossingen op bedrijventerreinen; • Energie-infrastructuur nadrukkelijker te positioneren als randvoorwaarde voor economische ontwikkeling, woningbouw en maatschappelijke transities; • Deze samenhang explicieter terug te laten komen in het economisch afwegingsprincipe, het hoofdstuk Energie en de gebiedsgerichte uitwerkingen; • Expliciet uit te gaan van een technologieneutrale benadering, zodat toekomstige energiebronnen en innovatieve technologieën ruimtelijk niet op voorhand worden beperkt of uitgesloten; • De omgevingsvisie voldoende ruimte te laten bieden voor de verdere ontwikkeling van strategische energie- en innovatieclusters, zoals de Energy & Health Campus Petten.	Zie beantwoording van onderdeel 6 van deze zienswijze
ZW_0182	7	5. Investeer in een ambitieuze visie op bereikbaarheid en infrastructuur Bereikbaarheid bepaalt in belangrijke mate hoe Noord-Holland zich de komende decennia kan ontwikkelen. Zonder goede verbindingen over weg, spoor, water en door de lucht kunnen nieuwe woningbouwlocaties, bedrijventerreinen, economische clusters en maatschappelijke voorzieningen zich niet optimaal ontwikkelen. Bereikbaarheid is daarmee geen afzonderlijk mobiliteitsvraagstuk, maar een ruimtelijke randvoorwaarde voor economische ontwikkeling, brede welvaart en de internationale concurrentiekracht van Noord-Holland. De omgevingsvisie beschrijft de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland richting 2050. Juist daarom hoort zij niet alleen de huidige bereikbaarheidsopgaven te beschrijven, maar ook richting te geven aan de bereikbaarheid die nodig is om die toekomst mogelijk te maken. De uitwerking van concrete projecten, fasering en financiering kan vervolgens plaatsvinden in een publiek-private regionale investeringsagenda. De gewenste ruimtelijke hoofdstructuur en de daarvoor noodzakelijke ambitie op het gebied van bereikbaarheid behoren echter onderdeel te zijn van de omgevingsvisie zelf. De ontwerp-omgevingsvisie onderkent het belang van bereikbaarheid en besteedt terecht aandacht aan mobiliteitsnetwerken, openbaar vervoer en logistieke verbindingen. Ook wordt vastgesteld dat mobiliteitsnetwerken gemeente- en provinciegrenzen overschrijden en om regionale samenwerking vragen. Tegelijkertijd ligt de nadruk vooral op het beter benutten van bestaande infrastructuur, het concentreren van ontwikkelingen rond bestaande mobiliteitsnetwerken en het beperken van de groei van de mobiliteitsvraag. Daarmee ontbreekt een duidelijke ruimtelijke langetermijnambitie voor de bereikbaarheid die Noord-Holland nodig heeft om de provinciale ambities op het gebied van wonen, werken, economie, energie en brede welvaart daadwerkelijk te realiseren. De visie blijft daarmee vooral beschrijvend waar juist richtinggevende keuzes nodig zijn. (Hoofdstuk 5.5 Mobiliteit, p. 77-79.) Daarbij vraagt ook de bestaande infrastructuur nadrukkelijk aandacht. Achterstallig onderhoud en de grote renovatie- en vervangingsopgave zetten de betrouwbaarheid en beschikbaarheid van wegen, bruggen, tunnels, sluizen en spoor onder druk. Een langetermijnvisie op bereikbaarheid moet daarom niet alleen richting geven aan nieuwe infrastructuur, maar ook aan het op peil houden en toekomstbestendig maken van bestaande verbindingen.	De Omgevingsvisie beschouwt bereikbaarheid als een essentiële randvoorwaarde voor wonen, werken, economische ontwikkeling en brede welvaart. Met het afwegingsprincipe sturen vanuit netwerken verbinden we ruimtelijke ontwikkelingen nadrukkelijk aan de beschikbare en benodigde mobiliteitsinfrastructuur. Daarbij zetten we in op het beter benutten en versterken van bestaande netwerken, een robuust systeem van openbaar vervoer, doorfietsroutes, veilige autoverbindingen en een multimodaal goederenvervoernetwerk. Ook onderhoud, renovatie en vervanging van provinciale infrastructuur maken onderdeel uit van onze verantwoordelijkheid als beheerder. De bereikbaarheid van strategische economische clusters en locaties van provinciaal en nationaal belang wordt betrokken bij de verdere uitwerking van de omgevingsvisie in programma's en projecten. Concrete maatregelen en prioritering van provinciale infrastructuurprojecten werken we uit in het provinciale integraal Meerjarenprogramma infrastructuur. Daarnaast zijn wij partner bij projecten van het Rijk, gemeenten, regio's en marktpartijen. Zo kunnen we gericht inspelen op de samenhang tussen verstedelijking, werklocaties, logistiek, economische clusters en bereikbaarheid, met oog voor de verschillen tussen stedelijke en landelijke gebieden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	7a	Dit maakt het des te belangrijker dat Noord-Holland in de omgevingsvisie zelf een duidelijke ambitie formuleert voor de bereikbaarheid van de provincie op de lange termijn. In de Kamerbrief Afweegproces prioritering en perspectief van 19 juni 2026 geeft het kabinet aan dat, ondanks de noodzakelijke prioritering van investeringen, het perspectief op de verdere ontwikkeling van de nationale bereikbaarheid behouden moet blijven. Daarbij worden bereikbaarheidsinvesteringen nadrukkelijk beoordeeld op hun bijdrage aan meerdere maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, economische ontwikkeling, weerbaarheid en brede welvaart. Juist daarom is het van belang dat Noord-Holland in de omgevingsvisie duidelijk maakt welke ruimtelijke en maatschappelijke doelen zij met bereikbaarheid wil realiseren en dat de provincie zelf een heldere eigen meerjarige investeringsinzet voor de bereikbaarheid formuleert. Een heldere langetermijnambitie in de omgevingsvisie vormt het strategische kader voor toekomstige investeringsbeslissingen en versterkt de positie van de provincie in de lobby richting het Rijk. Een goede bereikbaarheid is daarbij ook een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Economische ecosystemen functioneren alleen wanneer bedrijven, werknemers, kennisinstellingen, logistieke ketens en internationale verbindingen goed met elkaar zijn verbonden. Dat vraagt om een integrale benadering waarin wonen, werken, bereikbaarheid en economische ontwikkeling in samenhang worden beschouwd. Voor Noord-Holland geldt daarbij een bijzondere opgave. De economische groei, werkgelegenheid en woningbouw concentreren zich in belangrijke mate in de Metropoolregio Amsterdam, terwijl Noord-Holland Noord ruimte biedt voor verdere economische ontwikkeling, woningbouw, energie, innovatie en circulaire bedrijvigheid. Een evenwichtiger ruimtelijk-economische ontwikkeling van de provincie vraagt daarom niet alleen om keuzes over waar wordt gebouwd en gewerkt, maar ook om een bereikbaarheid die deze ontwikkeling ondersteunt. Deze samenhang is uitgewerkt in de Ruimtelijk-Economische Agenda De Voorzet van het Economisch Forum Holland boven Amsterdam. Daarin wordt beschreven hoe een evenwichtigere ontwikkeling van Noord-Holland kan bijdragen aan kortere woonwerkafstanden, een betere benutting van infrastructuur, een robuustere arbeidsmarkt en een betere balans tussen wonen en werken. Daarmee laat De Voorzet zien dat bereikbaarheid niet los kan worden gezien van de ruimtelijk-economische keuzes die de provincie maakt. Juist daarom verdient deze samenhang ook een expliciete plaats in de omgevingsvisie. Als internationale handels-, kennis- en logistieke regio vervult Noord-Holland een sleutelrol in de Nederlandse economie. Een goed functionerend netwerk van weg, spoor, vaarwegen, luchtvaart en digitale infrastructuur bepaalt in belangrijke mate de aantrekkelijkheid van de provincie als vestigingslocatie voor bedrijven en talent. Het ondersteunt arbeidsmarktmobiliteit, goederenvervoer, internationale handel, innovatie en het toekomstige verdienvermogen van Noord-Holland.	Zie beantwoording onderdeel 7
ZW_0182	7b	Schiphol, de zeehavens, het Noordzeekanaalgebied, de maritieme sector in Den Helder, Greenport Aalsmeer, Seed Valley, Agriport, Boekelermeer en de campussen en kennisclusters vormen gezamenlijk een economisch systeem dat afhankelijk is van goede onderlinge en internationale verbindingen. De ontwerp-omgevingsvisie benoemt deze economische kwaliteiten, maar vertaalt deze nog onvoldoende naar een samenhangende ruimtelijke visie op de bereikbaarheid die nodig is om deze economische ecosystemen ook op de lange termijn goed te laten functioneren en verder te ontwikkelen. Daarnaast verdient ook het goederenvervoer nadrukkelijker aandacht. Noord-Holland is niet alleen een woon- en werkprovincie, maar ook een logistieke, industriële en maritieme provincie. Een robuust logistiek netwerk vraagt naast bereikbaarheid ook om voldoende ruimte voor logistieke functies, overslaglocaties en truckparkings. Een betrouwbare bereikbaarheid over weg, spoor, water en door de lucht is essentieel voor de aan- en afvoer van grondstoffen, producten en goederen. Daarmee vormt bereikbaarheid niet alleen een voorwaarde voor het functioneren van individuele bedrijven, maar ook voor de woningbouw, de energietransitie, de circulaire economie, de defensieopgave en de strategische autonomie van Nederland.	Zie beantwoording onderdeel 7

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	7c	Om de samenhang tussen bereikbaarheid, economische ontwikkeling en de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland beter te verankeren, stellen wij voor om in de omgevingsvisie: • zelf een ambitieuzere langetermijnvisie op bereikbaarheid en infrastructuur op te nemen, gericht op de bereikbaarheid die Noord-Holland richting 2050 nodig heeft om de maatschappelijke en economische ambities van de provincie te realiseren, met daarbij aandacht voor zowel nieuwe infrastructuur als onderhoud, renovatie en vervanging van bestaande infrastructuur; • deze ambitie te vertalen in een heldere, eigen meerjarige investeringsinzet van de provincie voor bereikbaarheid en infrastructuur en deze uit te werken in een publiek-private regionale investeringsagenda; • expliciet vast te leggen dat bereikbaarheid een ruimtelijke randvoorwaarde is voor economische ontwikkeling, woningbouw, arbeidsmarktmobiliteit, goederenvervoer, internationale concurrentiekracht en brede welvaart; • de gewenste ruimtelijke hoofdstructuur voor de nationale en internationale bereikbaarheid van Noord-Holland op te nemen, als richtinggevend kader voor toekomstige investeringsbeslissingen en de verdere uitwerking in programma's; • de samenhang tussen woningbouw, werklocaties, economische clusters en bereikbaarheid expliciet te beschrijven, zodat deze integraal onderdeel uitmaakt van de ruimtelijke ontwikkelstrategie; • de bereikbaarheid van strategische economische clusters, havens, logistieke knooppunten, campussen en internationale verbindingen explicieter te verankeren als provinciaal belang en daarbij voldoende ruimte te borgen voor de logistieke functies die nodig zijn om deze netwerken te laten functioneren; • expliciet aandacht te besteden aan de verbindingen tussen de economische kerngebieden van Noord-Holland, waaronder de Metropoolregio Amsterdam en Noord-Holland Noord, zodat de economische potentie van de gehele provincie beter wordt benut.	Zie beantwoording van onderdeel 7 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	8	6. Ontwikkel wonen en werken in samenhang Een aantrekkelijk vestigingsklimaat vraagt niet alleen om voldoende ruimte voor bedrijven, maar ook om voldoende woningen voor werknemers. Voldoende en passende woningbouw is daarmee niet alleen een maatschappelijke opgave, maar ook een economische randvoorwaarde. Bedrijven kunnen alleen groeien, investeren en personeel aantrekken wanneer werknemers in de regio kunnen wonen. De ontwerp-omgevingsvisie onderkent deze samenhang. In het toekomstperspectief geeft de provincie aan dat voldoende woningen nodig zijn om Noord-Holland aantrekkelijk te houden om te wonen én te werken. Ook wordt ingezet op het in samenhang ontwikkelen van wonen en werken om de druk op mobiliteit te beperken (Perspectief voor Noord-Holland, p. 6-7). Daarnaast stelt de provincie dat de ontwerp-omgevingsvisie integraal is opgezet en dat alle aspecten van de fysieke leefomgeving in samenhang worden beschouwd (hoofdstuk 1.1, p. 12). Voor gebieden waar meerdere opgaven samenkomen, worden bovendien gebiedsgerichte uitspraken gedaan om richting te geven aan de ruimtelijke ontwikkeling (hoofdstuk 1.6, p. 14). Tegelijkertijd laat de gebiedsgerichte uitwerking zien dat verschillende provinciale belangen in de praktijk met elkaar kunnen botsen. Juist in die situaties is het van belang dat inzichtelijk wordt gemaakt hoe de provincie deze belangen integraal tegen elkaar afweegt. Een illustratie hiervan is de gebiedsuitwerking voor de IJmond. De provincie beschrijft dat hier opgaven samenkomen op het gebied van woningbouw, economie, energie, mobiliteit, leefomgeving, landschap en erfgoed. Tegelijkertijd concludeert zij dat woningbouw ten oosten van de A22 zeer onwenselijk is vanwege onder meer de aanwezigheid van industrieterrein De Pijp, de saneringsopgave van Aagtenpark en de beschermde waarden van de Stelling van Amsterdam (hoofdstuk 6.8, p. 124-125). Tegelijkertijd erkent de provincie dat Beverwijk een belangrijke woningbouwopgave kent en dat voor leefbare wijken juist integrale gebiedsontwikkeling nodig is, waarbij woningbouw wordt gecombineerd met investeringen in de bestaande woningvoorraad, groen, voorzieningen en mobiliteit (hoofdstuk 6.8, p. 124-125). Juist bij gebiedsontwikkelingen waarin meerdere provinciale ambities samenkomen, mag van een omgevingsvisie worden verwacht dat zij niet alleen benoemt welke belangen spelen, maar ook inzichtelijk maakt hoe deze belangen tegen elkaar worden afgewogen. Zonder een transparante afweging is voor gemeenten en initiatiefnemers onvoldoende duidelijk welke ruimte bestaat voor ontwikkelingen die meerdere maatschappelijke opgaven in samenhang oplossen.	Wij blijven bij ons standpunt dat woningbouw op genoemde locatie zeer onwenselijk is.
ZW_0182	8a	Een ontwikkeling waarop deze passage rechtstreeks van invloed is, is Bazaarstad in Beverwijk. Deze gebiedsontwikkeling is voorzien op de locatie ten oosten van de A22 waarop de omgevingsvisie betrekking heeft. De gemeente Beverwijk zet hierin op een integrale gebiedsontwikkeling waarin woningbouw wordt gecombineerd met economische functies, voorzieningen en verbetering van de leefomgeving. Juist deze ontwikkeling illustreert waarom een transparante integrale afweging noodzakelijk is. Uit de ontwerp-omgevingsvisie wordt niet inzichtelijk hoe de verschillende provinciale belangen in samenhang zijn afgewogen en waarom deze afweging leidt tot de conclusie dat woningbouw op deze locatie 'zeer onwenselijk' is. Wij delen in ieder geval niet de conclusie dat de ontwikkeling van Bazaarstad op voorhand als 'zeer onwenselijk' moet worden beschouwd. Juist een ontwikkeling als Bazaarstad vraagt om een integrale afweging van de verschillende provinciale belangen, waarbij naast de woningbouwopgave ook de economische functies, bereikbaarheid en belangen van bestaande bedrijvigheid worden betrokken. Om wonen en werken daadwerkelijk in samenhang te kunnen ontwikkelen, stellen wij voor om: • Werk in de omgevingsvisie explicieter uit hoe de provincie verschillende provinciale belangen integraal tegen elkaar afweegt bij complexe gebiedsontwikkelingen. • Voorkom dat de omgevingsvisie ontwikkelingen op voorhand uitsluit en bied ruimte voor een integrale beoordeling van gebiedsontwikkelingen die bijdragen aan meerdere provinciale ambities. • Verduidelijk hoe de sturende afwegingsprincipes worden toegepast binnen deze integrale afweging en borg dat gebiedsgericht maatwerk mogelijk blijft.	Zie beantwoording onderdeel 8

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0182	9	7. Maak ruimte voor de economie van morgen Een omgevingsvisie kijkt vooruit naar 2050. Dat vraagt niet alleen om richting voor de opgaven van vandaag, maar ook om voldoende ruimte voor ontwikkelingen die nu nog niet volledig zijn te voorzien. De ontwerp-omgevingsvisie onderkent dit zelf. De provincie geeft aan haar ambities 'niet te veel [te] laten bepalen door wat nu speelt' en benadrukt dat de omgevingsvisie een dynamisch document is dat kan worden aangepast wanneer nieuwe ontwikkelingen daarom vragen (hoofdstuk 1.4, p. 13). Daarnaast wordt aangegeven dat de toekomst onzeker is en dat de provincie wendbaar wil blijven om op veranderingen in te spelen. Deze uitgangspunten vragen om een omgevingsvisie die ook in haar uitwerking voldoende adaptief blijft. Op verschillende onderdelen worden nu keuzes gemaakt die de ontwikkelruimte voor toekomstige economische activiteiten kunnen beperken, terwijl vandaag nog niet is te overzien welke innovaties, technologieën en maatschappelijke opgaven de komende decennia bepalend zullen zijn. Denk aan ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie, digitalisering, circulaire economie, nieuwe energietechnologieën en innovaties die bijdragen aan de strategische autonomie en weerbaarheid van Nederland. Een omgevingsvisie met een horizon tot 2050 moet voldoende ruimte laten om op dergelijke ontwikkelingen te kunnen inspelen. Hetzelfde geldt voor toekomstige keuzes binnen het water- en energiesysteem. De ontwerp-omgevingsvisie noemt een mogelijke peilverhoging van het Markermeer en IJsselmeer om meer zoetwater op te slaan. Daarbij wordt ook aangegeven dat dit gevolgen heeft voor de havensteden en aanpassingen aan de dijken kan vragen (hoofdstuk 5.1, p. 72). Deze keuzes kunnen daarmee grote gevolgen hebben voor watergebonden bedrijvigheid, havenontwikkeling en het vestigingsklimaat. Zoals ook in hoofdstuk 2 aangegeven, onderstreept dit het belang om bij keuzes vanuit water en bodem de ruimtelijke, economische en maatschappelijke effecten integraal af te wegen. Een toekomstbestendige omgevingsvisie biedt niet alleen duidelijkheid over de keuzes van vandaag, maar bewaart ook voldoende ontwikkelruimte om de economische kansen van morgen mogelijk te maken.	De Omgevingsvisie biedt ruimte om in te spelen op nieuwe economische ontwikkelingen, technologieën en maatschappelijke opgaven. De visie hanteert daarvoor het uitgangspunt om wendbaar te blijven en kan worden aangepast wanneer ontwikkelingen daar aanleiding toe geven. Ook sturen we niet op individuele bedrijven of sectoren, maar op generieke, voorspelbare richtlijnen voor economische ontwikkeling. Daarmee blijft ruimte bestaan voor innovaties die bijdragen aan een weerbare, duurzame, circulaire en concurrerende economie, zoals digitalisering, kunstmatige intelligentie, nieuwe energietechnologieën en circulaire activiteiten. Bij keuzes over water-, energie- en mobiliteitsnetwerken maken we steeds een zorgvuldige integrale afweging tussen de ruimtelijke, economische, maatschappelijke en omgevingsbelangen. Daarbij betrekken we ook de gevolgen voor bestaande economische functies, waaronder watergebonden bedrijvigheid, havens en het vestigingsklimaat.
ZW_0182	9a	Om de omgevingsvisie ook op de lange termijn adaptief en toekomstbestendig te houden, stellen wij voor om: • De omgevingsvisie voldoende adaptief te houden, zodat nieuwe economische ontwikkelingen, technologieën en maatschappelijke opgaven ook in de toekomst ruimtelijk kunnen worden ingepast; • Te voorkomen dat de optelsom van voorwaarden en beperkingen toekomstige economische ontwikkelingen op voorhand uitsluit; • Ruimte te blijven bieden voor innovatieve ontwikkelingen, waaronder AI, digitalisering, circulaire economie, nieuwe energietechnologieën en innovaties die bijdragen aan de strategische autonomie en weerbaarheid van Nederland; • Toekomstige keuzes over het water- en energiesysteem, waaronder een mogelijke peilverhoging van het Markermeer en IJsselmeer, pas te maken wanneer ook de gevolgen voor watergebonden bedrijvigheid, havenontwikkeling en het vestigingsklimaat expliciet zijn meegewogen.	Zie beantwoording onderdeel 9
ZW_0183	1	BPD Gebiedsontwikkeling maakt graag gebruik van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland, die van 15 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage ligt. Als gebiedsontwikkelaar werken wij samen met overheden en gebiedspartners aan integrale en duurzame woon en leefomgevingen. Wij onderschrijven de provinciale ambitie om de woningnood terug te dringen en voldoende betaalbare en passende woningen te realiseren, in samenhang met onder meer bereikbaarheid, landschap, water en bodem, energie en leefkwaliteit. Onze zienswijze richt zich in het bijzonder op Cruquius-Zwaanshoek in de gemeente Haarlemmermeer. Deze omvangrijke ontwikkeling ontbreekt naar onze mening ten onrechte in de ontwerp-Omgevingsvisie en het bijbehorende kaartbeeld. Daarnaast vragen wij aandacht voor het ontwikkelperspectief van Neck-Oost in de gemeente Wormerland.	Wij danken indiener voor de zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0183	2	Cruquius-Zwaanshoek In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt de grote woningbouwopgave in Haarlemmermeer nadrukkelijk onderkend. In paragraaf 6.10 wordt bovendien gesproken over de woningbouwlocaties in de Westflank van de Haarlemmermeer als onderdeel van de woondeal met het Rijk. In tekst en kaartbeeld lijkt echter vooral aansluiting te zijn gezocht bij de locaties die op dit moment binnen deze afspraken prioriteit hebben. Hierdoor ontstaat naar onze mening een onvolledig beeld van het ontwikkelperspectief van Haarlemmermeer West. Cruquius-Zwaanshoek ontbreekt, terwijl voor dit gebied al langere tijd sprake is van een concreet publiek privaat ontwikkelperspectief van grote omvang. Binnen de gemeentelijke trajecten en de met grondeigenaren gesloten intentieovereenkomsten is een ontwikkelpotentie van circa 5.000 tot 6.000 woningen in beeld. Dat Cruquius-Zwaanshoek geen nieuw of uitsluitend privaat initiatief is, blijkt ook uit de gezamenlijke schriftelijke reactie van 5 februari 2O26 van het Ministerie van VRO, de provincie Noord-Holland, de gerneente Haarlemmermeer en de Vervoerregio Amsterdam aan de samenwerkende grondeigenaren. Hierin wordt uitgegaan van een gefaseerde ontwikkeling met circa 500 woningen, gevolgd door circa 2.000 woningen en een verdere ontwikkeling van circa 2.500 woningen. Daarmee is ook vanuit de betrokken publieke partijen een woningbouwperspectief van circa 5.000 woningen voor Cruquius-Zwaanshoek onderkend. In dezelfde reactie is vastgelegd dat de verdere ontwikkeling planologisch-juridisch niet onmogelijk wordt gemaakt. Vanaf maart 2O27 wordt opnieuw bestuurlijk gesproken over de randvoorwaarden voor de verdere ontwikkeling en intensivering van Haarlemmermeer-West, waaronder mobiliteit, maatschappelijke voorzieningen en lokaal draagvlak. Wij begrijpen dat binnen Haarlemmermeer-West op dit moment prioriteit wordt gegeven aan Lisserbroek en Nieuw-Vennep West en dat de beschikbare middelen voor mobiliteit een belangrijke rol spelen in de fasering. Deze prioriterlng voor de korte termijn is echter iets anders dan het ruimtelijke ontwikkelperspectief voor de langere termijn. Een Omgevingsvisie met een horizon tot 2O5O zou naar onze mening beide moeten laten zien.	In lijn met de reactie van indiener is ook in onze visie opgenomen dat in Haarlemmermeer grote aantallen woningen kunnen worden gebouwd, maar dat het hierbij niet alleen gaat om het bouwen van woningen maar ook dat hier de bijbehorende mobiliteits- en energie-infrastructuur, voorzieningen en recreatie worden ontwikkeld. De provincie wijst zelf geen woningbouwgebieden aan, maar gaat voor de woningbouwlocaties uit van de gebieden en begrenzing die de gemeenten voor (regionaal) grootschalig hebben aangewezen, in plancapaciteit of in de Nota Ruimte van het Rijk zijn opgenomen. Deze zijn opgenomen in figuur 10. Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen), is niet statisch en bevat zowel binnen- als buitenstedelijke locaties. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt. In figuur 22 is het gebied tussen Heemstede en Hoofddorp met licht paars weergegeven, om aan te geven dat hier stedelijke ontwikkelingen in beeld zijn.
ZW_0183	2a	[vervolg] Dit sluit aan bij de lijn van de ontwerp-Omgevingsvisie zelf . De provincie geeft aan haar ambities voor de lange termijn niet te veel te willen laten bepalen door beperkingen die op dit moment spelen. Voor Haarlemmermeer wordt bovendien onderkend dat woningbouw, mobiliteit, energie, voorzieningen en recreatie in samenhang moeten worden ontwikkeld. Juist daarom vinden wij het belangrijk dat de Omgevingsvisie een compleet beeld geeft van het ontwikkelperspectief van Haarlemmermeer-West. Wanneer alleen de locaties die nu prioriteit hebben herkenbaar zijn, kan ten onrechte het beeld ontstaan dat daarmee ook het ontwikkelperspectief voor de langere termijn is begrensd. Dat doet onvoldoende recht aan de afspraken en trajecten voor Cruquius-Zwaanshoek, waarbij ook de provincie zelf betrokken is. De schaal van Cruquius-Zwaanshoek biedt daarbij de mogelijkheid om woningbouw, landschap, water en bodem, mobiliteit, energie, groen, recreatie en maatschappelijke voorzieningen in samenhang te ontwikkelen. Daarmee kan het gebied niet alleen een substantiële bijdrage leveren aan de woningbouwopgave, maar ook aan de bredere ruimtelijke kwaliteit van Haarlemmermeer-West' Wij vragen de provincie daarom Cruquius-Zwaanshoek in de definitieve Omgevingsvisie, zowel in de tekst als in het indicatieve kaartbeeld, herkenbaar op te nemen als ontwikkelperspectief voor de lange termijn met ruimte voor circa S.OOO tot 6.OOO woningen. De nadere fasering en inrichting kunnen vervolgens in het verdere gebiedsproces met gemeente, provincie, Rijk, Vervoerregio Amsterdam, waterschap, grondeigenaren en omgeving worden uitgewerkt.	Zie antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0183	3	Neck-Oost Voor Neck-Oost ligt reeds een gemeentelijke visie waarin woningbouw als ontwikkelrichting is voorzien. Daarmee is het gebied als ontwikkellocatie in beeld. De huidige inzet heeft een relatief kleinschalig karakter, terwijl de locatie mogelijk ruimte biedt voor een bredere bijdrage aan de lokale woningbehoefte en de vitaliteit van Neck. BpD vindt het van belang dat de provinciale Omgevingsvisie voldoende ruimte laat om dit perspectief verder uit te werken. Daarbij lijkt het ons verstandig de omvang van de ontwikkeling niet op voorhand te beperken' In de verdere gebiedsuitwerking kan, in samenhang met landschap, water en bodem, natuur, bereikbaarheid, voorzieningen en de identiteit van Neck, worden bepaald welke omvang en programmering hier passend en verantwoord zijn.	Neck-Oost zit momenteel in een traject voor een aanvraag voor Maatwerk voor woningbouw in het Beschermd Landschap. Op dit moment is er door de gemeente nog geen onderbouwing ingedient waarbij er voldoende onderbouwd is dat er medewerking verleent kan worden aan het ontgrenzen van het Beschermd Landschap. Tot die tijd houden wij vast aan het huidige beschermingsregime.
ZW_0183	4	De Omgevingsvisie wordt door BPD gezien als een belangrijk kader voor langdurige samenwerking aan de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland. Bij een visie voor de lange termijn is het naar onze mening van belang dat niet alleen ontwikkelingen worden weergegeven die op dit moment de hoogste uitvoeringsprioriteit hebben, maar ook ontwikkelperspectieven die bestuurlijk al in beeld zijn. Wij verzoeken u de ontwerp-Omgevingsvisie op deze punten aan te passen.	Dit zijn we eens, zie voorgaande antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.
ZW_0184	1	Hierbij wil ik mijn zienswijze indienen met betrekking tot de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2026. De provincie Noord-Holland staat voor een fundamentele keuze. Noord-Holland is een dichtbevolkte provincie met een zeer beperkte hoeveelheid beschikbare ruimte. Tegelijkertijd is er een grote behoefte aan woningen, natuur, recreatie, een gezonde leefomgeving en ruimte voor toekomstige generaties. Naar mijn mening wordt onvoldoende de vraag gesteld welke activiteiten in een kleine en dichtbevolkte provincie werkelijk de meeste maatschappelijke waarde hebben en welke activiteiten, gezien hun ruimtebeslag, vervuiling en belasting van de leefomgeving, niet langer passen bij Noord-Holland. Niet alles kan overal. Juist daarom moeten er duidelijke en soms moeilijke keuzes worden gemaakt.	Wij danken indiener voor de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0184	2	1. Intensieve landbouw en het enorme ruimtebeslag Mijn eerste bezwaar betreft het grote ruimtebeslag van de intensieve landbouw. Een zeer groot deel van het Nederlandse en Noord-Hollandse landoppervlak wordt gebruikt voor landbouw. Tegelijkertijd is er een steeds grotere behoefte aan woningen, natuur, recreatie, waterberging en een gezonde leefomgeving. Ik ben van mening dat het niet vanzelfsprekend zou moeten zijn dat de landbouw aanspraak blijft maken op zo'n groot deel van de beschikbare ruimte. Zeker niet wanneer bepaalde vormen van landbouw een grote belasting vormen voor bodem, water, natuur en leefomgeving. In Noord-Holland geldt dit in het bijzonder voor de bollensector. De bollenteelt kan gepaard gaan met een intensief gebruik van de grond en een aanzienlijke belasting van de leefomgeving. Naar mijn mening moet veel kritischer worden gekeken naar de vraag of het maatschappelijk verantwoord is om grote oppervlakten van een schaarse provincie beschikbaar te blijven stellen aan intensieve landbouwactiviteiten die relatief weinig ruimte overlaten voor andere dringend noodzakelijke functies. Er is een grote woningnood. Daarnaast bestaat behoefte aan meer recreatiemogelijkheden, natuur en ruimte om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Daarom verzoek ik de provincie om in de Omgevingsvisie duidelijker vast te leggen dat: - het ruimtebeslag van intensieve landbouw in de toekomst niet als vanzelfsprekend wordt beschouwd; - landbouwgrond waar mogelijk beschikbaar komt voor woningbouw, natuur, recreatie en water; - vervuilende en intensieve landbouwvormen geleidelijk worden verminderd; - de maatschappelijke opbrengst van het gebruik van schaarse grond nadrukkelijker wordt afgewogen tegen de maatschappelijke kosten voor milieu, natuur en leefomgeving; - in het bijzonder kritisch wordt gekeken naar de toekomst en omvang van de bollensector in Noord-Holland. De beschikbare ruimte moet naar mijn mening in de eerste plaats worden ingezet voor activiteiten die een duurzame bijdrage leveren aan de kwaliteit van leven van de inwoners van Noord-Holland.	De indiener verzoekt om duidelijker de positie van de landbouw in de Omgevingsvisie vast te leggen uitgaande van een kritische blik op de sector en een heroverweging van nut en noodzaak van de landbouwsector in het bijzonder de bollensector. In de Omgevingsvisie schetsen we zowel het brede belang van de landbouwsector en het perspectief daarvoor als de randvoorwaarden (water/bodem , stikstof/natuurherstel) waarbinnen deze zich verder kan ontwikkelen. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen, niet op de omvang van een areaal. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. Maatregelvoorschriften zoals beperken van de mogelijkheden voor de teelt van gewassen past hier niet bij. Zo kan een verbod van teelten tot afwentelrisico's leiden omdat de benodigde mogelijkheden voor bijvoorbeeld vruchtwisseling beperkt worden. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en gewasbeschermingsmiddelen) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0184	3	2. Schiphol: een te grote luchthaven voor een klein en dichtbevolkt land Mijn tweede punt betreft Schiphol. Schiphol legt een enorme druk op de leefomgeving. De luchthaven veroorzaakt geluidsoverlast, luchtverontreiniging en uitstoot en neemt bovendien veel ruimte in beslag. De gevolgen daarvan worden gedragen door inwoners van Noord-Holland en de omliggende provincies. Naar mijn mening moet fundamenteel worden nagedacht over de vraag welke luchthaven Nederland werkelijk nodig heeft. Nederland is een klein en dichtbevolkt land. Noord-Holland kan naar mijn mening niet onbeperkt ruimte blijven reserveren voor de verdere ontwikkeling van een zeer grote internationale overstapluchthaven. Het huidige model, waarbij Schiphol een grote internationale hub is met veel overstappende passagiers, moet opnieuw ter discussie worden gesteld. Ook de grote hoeveelheid vluchten van prijsvechters en andere goedkope luchtvaartmaatschappijen roept de vraag op of de maatschappelijke opbrengsten voldoende opwegen tegen de maatschappelijke kosten. Nederland zou naar mijn mening meer gebaat zijn bij een aanzienlijk kleinere luchthaven die zich vooral richt op vluchten die daadwerkelijk van belang zijn voor Nederland en zijn inwoners. Ik verzoek de provincie daarom om zich in de Omgevingsvisie nadrukkelijker uit te spreken voor: - een beperking van de verdere groei van Schiphol; - een duidelijke vermindering van de belasting voor de leefomgeving; - geen verdere reservering van schaarse ruimte voor uitbreiding zolang de gevolgen voor gezondheid, milieu en leefbaarheid onvoldoende zijn verminderd; - een fundamentele heroverweging van Schiphol als grote internationale overstaphub; - een ontwikkeling naar een kleinere luchthaven met minder overstappende passagiers en minder goedkope, hoogfrequente luchtvaart. De provincie stelt in de ontwerp-Omgevingsvisie dat leefbaarheid rond Schiphol moet worden verbeterd. Naar mijn mening is verbetering van de leefbaarheid alleen geloofwaardig wanneer ook de omvang en de toekomstige functie van Schiphol daadwerkelijk bespreekbaar worden gemaakt.	Wij herkennen de zorgen over de belasting van Schiphol voor de leefomgeving en de schaarse ruimte in de Schipholregio. In de aangepaste Omgevingsvisie is nadrukkelijker opgenomen dat de ontwikkeling van Schiphol niet als een autonome of vanzelfsprekende ontwikkeling wordt beschouwd. De mogelijke groei van het aantal passagiers is geen provinciale groeidoelstelling. Een eventuele verdere ontwikkeling van de luchthaven vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor leefomgevingskwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, natuur, economie en ruimte. De provincie heeft daarbij slechts gedeeltelijk invloed op de omvang en het gebruik van Schiphol. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. De provincie heeft vooral een rol bij de ruimtelijke ontwikkeling van Schiphol en zijn omgeving en vanuit haar verantwoordelijkheden voor onder meer mobiliteit, landschap, economie en leefomgevingskwaliteit. Ook behartigt de provincie samen met andere provincies en gemeenten binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol de regionale belangen richting het Rijk. Het Luchthavenverkeerbesluit, waarin onder meer regels voor het luchthavengebruik en maximumaantallen vliegtuigbewegingen worden vastgelegd, is rijksregelgeving. Het verzoek om de belasting van de leefomgeving verder te verminderen sluit aan bij de aangepaste Omgevingsvisie. Wij zetten in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting en streven naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren. Voor geluidbelasting en luchtkwaliteit zetten wij binnen onze eigen bevoegdheden in op bronmaatregelen. Waar de belangrijkste bevoegdheden bij het Rijk liggen, zoals bij het vliegverkeer van en naar Schiphol, brengen wij het belang van verdere vermindering van geluidbelasting en luchtverontreiniging actief bij het Rijk in. Het verzoek om geen ruimte meer te reserveren voor een eventuele toekomstige ontwikkeling van Schiphol nemen wij niet over. De reservering van Schiphol Noordwest blijft gehandhaafd zolang onvoldoende duidelijkheid bestaat over de langetermijnbehoefte van Schiphol en de ruimtelijke consequenties daarvan. De reservering betekent niet dat tot ontwikkeling van het gebied is besloten. De aard, omvang en fasering van een eventuele toekomstige ruimtevraag zijn nog niet vastgesteld en een eventuele ontwikkeling vraagt om een afzonderlijke integrale afweging van onder meer bereikbaarheid, gezondheid, leefomgevingskwaliteit, landschap en energie. Het Rijk is daarbij bevoegd gezag voor de luchtvaartontwikkeling van Schiphol. Ook het verzoek om in de Omgevingsvisie te kiezen voor een aanzienlijk kleinere luchthaven, minder transferpassagiers of minder vluchten van bepaalde typen luchtvaartmaatschappijen nemen wij niet over. De gewenste omvang, netwerkfunctie en samenstelling van het luchtverkeer zijn primair onderwerpen van het nationale luchtvaartbeleid. De provinciale Omgevingsvisie richt zich op de ruimtelijke en leefomgevingseffecten van Schiphol en op de provinciale belangen die daarmee samenhangen. Wel maken wij in de visie nadrukkelijk onderscheid tussen het totale aantal passagiers en de O&D-passagiers die hun reis op Schiphol beginnen of eindigen, omdat juist deze groep direct van belang is voor de landzijdige mobiliteitsopgave.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0184	4	3. Tata Steel en zware vervuilende industrie Mijn derde punt betreft Tata Steel. Ook Tata Steel legt een zeer grote belasting op de leefomgeving in Noord-Holland. Het gaat om een zeer ruimte-intensieve en vervuilende industriële activiteit in een dichtbevolkte provincie. Naar mijn mening moet ook hier de fundamentele vraag worden gesteld of Noord-Holland voldoende ruimte heeft voor dergelijke zware industrie. Nederland en Noord-Holland zijn klein en dichtbevolkt. Wij kunnen ons niet veroorloven om onbeperkt ruimte en leefkwaliteit op te offeren aan activiteiten die een zware belasting vormen voor milieu en omgeving. De belangen van werkgelegenheid en economie zijn belangrijk, maar zij mogen niet los worden gezien van de kosten voor gezondheid, natuur, milieu en leefbaarheid. Deze kosten worden uiteindelijk door de samenleving gedragen. Ik verzoek de provincie daarom om in de Omgevingsvisie duidelijker vast te leggen dat: - zware vervuilende industrie alleen toekomst heeft wanneer deze aantoonbaar en daadwerkelijk sterk schoner wordt; - gezondheid en leefbaarheid van inwoners zwaarder wegen bij toekomstige ruimtelijke keuzes; - geen verdere uitbreiding van ruimte-intensieve en vervuilende industrie plaatsvindt; - de provincie actief onderzoekt welke alternatieve en duurzamere economische activteiten op termijn mogelijk zijn; - schaarse ruimte in Noord-Holland in toenemende mate wordt gebruikt voor activiteiten die passen binnen een gezonde en duurzame leefomgeving.	* Specifiek voor Tata Steel is in de ontwerp-Omgevingsvisie en in het programma Tata Steel 2024-2030 opgenomen dat er alleen plaats is voor Tata Steel als Tata Steel de transitie naar een schonere en duurzame productie kan en wil maken. * Zorgdragen voor een gezonde leefomgeving: De Omgevingsvisie zet expliciet in op het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving en vermindering van gezondheidsbelasting. Dit wordt beschreven in ons beleidskader Gezonde Leefomgeving en zal verder worden uitgewerkt in ons programma Gezonde Leefomgeving. Instrumenten die we daarbij willen verkennen zijn scherp vergunnen; het actualiseren van vergunningen; meten, onderzoeken & monitoren; focus op gebieden met grote cumulatie- en stapeleffecten.
ZW_0184	5	Conclusie: Noord-Holland moet keuzes durven maken De kern van mijn zienswijze is dat Noord-Holland te klein en te dichtbevolkt is om tegelijkertijd grote ruimte-intensieve landbouw, een van de grootste internationale luchthavenhubs en zware vervuilende industrie te blijven accommoderen. Deze activiteiten leggen gezamenlijk een zeer grote druk op de beschikbare ruimte, de natuur, het milieu en de gezondheid van inwoners. Tegelijkertijd is er een grote behoefte aan woningen, natuur, recreatie, water en een betere leefomgeving. Daarom vind ik dat de ontwerp-Omgevingsvisie verder moet gaan dan het zorgvuldig verdelen van de beschikbare ruimte. Er moeten fundamentele keuzes worden gemaakt over welke activiteiten in de toekomst nog passen binnen Noord-Holland. Mijns inziens moet de provincie duidelijker kiezen voor: - woningbouw; - natuurherstel en biodiversiteit; - recreatie en toegankelijk groen; - een gezonde leefomgeving; - vermindering van vervuilende activiteiten; - efficiënter gebruik van de schaarse ruimte; - economische activiteiten die duurzaam zijn en een grotere maatschappelijke waarde opleveren. Het uitgangspunt zou moeten zijn dat Noord-Holland niet langer kan proberen om alles mogelijk te maken. Niet alles past in één kleine en dichtbevolkte provincie. Daarom verzoek ik Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten om de ontwerp-Omgevingsvisie op deze punten aan te passen en duidelijker te kiezen voor gezondheid, leefbaarheid, natuur, woningbouw en recreatie boven ruimte-intensieve en sterk vervuilende economische activiteiten.	Concluderende afsluiting. In het voorgaande zijn de ingebrachte punten van een antwoord voorzien.
ZW_0185	1	De provincie wordt gevraagd een korte begrijpelijke versie van de Omgevingsvisie te maken	We hebben het voornemen om na vaststelling een publieksversie van de Omgevingsvisie te maken

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0185	2	Wonen in kleine kernen: zorg ervoor dat het provinciale woonbeleid op dat van de gemeente is afgestemd, met name over 25 woningen erbij per kern	Voor woningbouw in het landelijk gebied gelden duidelijke voorwaarden uit de Omgevingsverordening. Nieuwe ontwikkelingen zijn alleen toegestaan wanneer zij direct aansluiten op een bestaande kern, of wanneer zij plaatsvinden in of in het verlengde van een dorpslint (Omgevingsverordening NH2022, artikel 6.18a). In Beschermd Landschap is, bij aantasting, een ontwikkeling van maximaal 25 woningen per kern of dorpslint toegestaan (Omgevingsverordening NH2022, artikel 6.59a). Zoals in de aangehaalde tekst van de Omgevingsvisie staat, is dit mogelijk vanuit het belang van de leefbaarheid, omdat er voor het invullen van de woningbehoefte in principe voldoende (andere) locaties zijn, in ieder geval op regioniveau.
ZW_0185	3	Gaat de provincie NH uit van krimp van de bevolking in de toekomst?	In paragraaf 3.3 van de Omgevingsvisie staat: Volgens de Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024–2050 groeit de bevolking naar bijna 3,4 miljoen inwoners in 2050. Dat is een verwachte toename van 390 duizend personen ten opzichte van 2024.
ZW_0185	4	De provincie wordt opgeroepen om meer ruimte te bieden aan flexwonen. Ook bij vrijkomende agrarische bebouwing	Op dit moment is er voor voormalige agrarische bouwpercelen al een artikel in de omgevingsverordening om te transformeren. Deze percelen kunnen onder voorwaarden worden gebruikt voor een aantal nieuwe kleinschalige stedelijke functies of voor het realiseren van maximaal 3 woningen. Het doel van dit artikel is om het platteland vitaal te houden en verrommeling van voormalige agrarische bouwercelen tegen te gaan. Dit artikel wordt de 'VAB-regeling' genoemd. Binnen deze VAB-regeling is er dus ook ruimte voor flexwoningen.
ZW_0185	5	De provincie wordt gevraagd om (onder voorwaarden) huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen mogelijk te maken.	Huisvesting van werknemers, ook wel arbeidsmigranten genoemd, op bedrijventerreinen wordt in beginsel niet toegestaan. De bedrijventerreinen zijn hier niet voor bedoeld en bestemd. Het betreft daarom doorgaans ongewenst en oneigenlijk gebruik van bedrijventerreinen.
ZW_0185	6	Stel de regels van minimaal 1/3 sociale huurwoningen bij naar beneden.	Volgends de Wet Regie op de volkshuisvesting dient elke regio 30% sociale woningbouw in de nieuwbouw te realiseren. In deze visie zijn wij gebonden aan de kaders van deze wet.
ZW_0185	7	De provincie wordt gevraagd een oplossing te vinden om woningen te kunnen bouwen bij Natura2000-gebieden, met name bij de kust	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0185	8	Verlaag de parkeernormen bij binnenstedelijke verdichting	Op dit moment zijn en blijven parkeernormen een bevoegdheid van de betreffende gemeenten. De parkeernormen zijn wel onderdeel van het uitwerken van het Mobiliteitsprogramma van Eisen bij een gebiedsontwikkeling. Hierbij is het zoveel mogelijk inzetten op alternatieven voor de auto, zeker binnenstedelijk, een uitgangspunt. Gezamenlijk met onze mobiliteitspartners kijken we wie voor welke oplossingen aan de lat staat.
ZW_0186	1	Als inwoner en direct belanghebbende uit Egmond-Binnen maak ik gebruik van de mogelijkheid om mijn zienswijze in te dienen tegen het ontwerpbesluit van de Omgevingsvisie. Ik verzoek u dringend de aanwijzing van het buitengebied van Egmond-Binnen als intensief bollenconcentratiegebied te schrappen, dan wel strikte voorwaarden te stellen aan de afbouw van chemische bestrijdingsmiddelen. Dit verzoek stoelt op de volgende argumenten: Conflict met Natura 2000: De aangewezen bollenvelden grenzen direct aan het Europees beschermde Noordhollands Duinreservaat. Door drift en uitspoeling via het grondwater belanden schadelijke pesticiden rechtstreeks in dit kwetsbare ecosysteem. Dit leidt tot achteruitgang van de biodiversiteit, insecten- en vogelstand en is in directe strijd met de Europese Natuurherstelwet en de wettelijke instandhoudingsdoelen van het duingebied. Risico's voor de volksgezondheid: De grootschalige inzet van chemische middelen vlak naast de dorpskern vormt een acute bedreiging voor mens en dier. Wetenschappelijk onderzoek (onder andere van de Gezondheidsraad en het RIVM) toont een helder causaal verband aan tussen pesticideblootstelling en ernstige neurologische aandoeningen zoals Parkinson. De provincie schendt hiermee haar wettelijke zorgplicht voor een gezonde leefomgeving (Omgevingswet art. 1.2). Bewezen biologische alternatieven: Het argument dat de bollenstreek enkel chemisch vitaal kan blijven is achterhaald. Lokale initiatieven bewijzen het tegendeel. De gemeente Bergen voert momenteel een succesvolle proef met biologische bollenteelt langs de Egmonderstraatweg. Daarnaast is het lokale bollenbedrijf Pepping in Egmond volledig omgeschakeld naar biologische teelt. Gifvrij telen op deze zandgronden is ecologisch en economisch haalbaar.	De indiener verzoekt om het inperken van de begrenzing van gebieden waar bewerkingen voor permanante bollenteelt zijn toegestaan. Aanpassingen aan de begrenzingen zijn onderdeel van jaarlijkse cyclus voor aanpassingen in de Omgevingsverordening. Los daarvan, nemen wij de strekking van de zienswijze niet over. De Omgevingsvisie handhaaft de aangewezen gebieden. Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0186	2	Inconsistent ruimtelijk beleid: De provincie blokkeert dorpsuitbreiding en woningbouw in Egmond-Binnen om "het landschap te beschermen". Het is inconsistent dat ditzelfde landschap wel mag worden overgeleverd aan industriële monocultuur met zware chemische belasting, wat de werkelijke omgevingskwaliteit fundamenteel aantast.Conclusie en verzoek:Ik verzoek u de aanwijzing als intensief pollenconcentratiegebied in te trekken en een gifvrije bufferzone in te stellen rondom de dorpskern en het Natura 2000-gebied. Richt provinciale subsidies en beleid op de transitie naar agro-ecologische landbouw.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0187	1	1. Formele strekking van de zienswijze Ondergetekende dient hierbij een formele zienswijze in tegen de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2030–2050. De strekking van deze zienswijze is als volgt: Ik verzoek de provincie Noord-Holland de ontwerpvisie integraal in te trekken en een nieuw besluitvormingsproces te starten dat voldoet aan de eisen van democratische legitimiteit, evenredigheid en zorgvuldigheid, waarbij inwoners, agrariërs en bewoners van het buitengebied vanaf de aanvang van het proces bindend worden betrokken, desnoods via een referendum. Deze zienswijze richt zich op de bestuursrechtelijke tekortkomingen in het proces en de inhoud van de ontwerpvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0187	2	2. Schending van het zorgvuldigheidsbeginsel (art. 3:2 Awb) De ontwerpvisie is tot stand gekomen via een proces waarin essentiële belanghebbenden [waaronder agrariërs, bewoners van het buitengebied en burgers in het algemeen] niet vanaf de start zijn betrokken. De participatie heeft plaatsgevonden nadat de strategische keuzes reeds waren geformuleerd, waardoor inspraak niet kan worden aangemerkt als een wezenlijke bijdrage aan de besluitvorming. De provincie heeft daarmee nagelaten om: • alle relevante feiten en belangen volledig te inventariseren • de maatschappelijke gevolgen van de ontwerpvisie adequaat te betrekken • de cumulatieve effecten van de voorgestelde maatregelen zorgvuldig te onderzoeken Dit vormt een directe schending van het zorgvuldigheidsbeginsel.	De Omgevingsvisie voldoet aan de participatievereisten van de Omgevingswet en onderliggende regelgeving. Aanvullend kunnen inwoners met een zienswijze reageren op de ontwerp-Omgevingsvisie en wijzen op dingen die volgens hen ontbreken.
ZW_0187	3	3. Schending van het evenredigheidsbeginsel (art. 3:4 lid 2 Awb) De ontwerpvisie legt een disproportionele last op de agrarische sector en het buitengebied door: • structurele krimp van landbouwruimte • aanwijzing van agrarische gronden voor energie-infrastructuur • peilverhoging en natte teelten • natuurversterking en bufferzones • stikstofreductie zonder sectorbrede verdeling • beperkingen op drainage, watergebruik, mest en beweiding Deze lasten worden opgelegd zonder dat de provincie aantoont dat: • deze maatregelen noodzakelijk zijn • deze maatregelen proportioneel zijn • alternatieven zijn onderzocht • compensatie of ontwikkelruimte wordt geboden De ontwerpvisie voldoet daarmee niet aan het evenredigheidsbeginsel.	De provincie begrijpt de zorgen uit de agrarische sector. De opeenstapeling van transities in het landelijk gebied — op het gebied van klimaat, water, biodiversiteit en energie — vraagt veel van agrariërs en inwoners van het buitengebied. Toch deelt de provincie niet de conclusie dat sprake is van een schending van het evenredigheidsbeginsel, om de volgende redenen: Een aantal beleidskeuzes in de ontwerpvisie (zoals natuurversterking, stikstofreductie en waterpeilbeheer) vloeien voort uit (inter)nationale wettelijke verplichtingen (zoals de Kaderrichtlijn Water, Vogel- en Habitatrichtlijn, Klimaatwet) en waarborgen een gezonde en veilige leefomgeving voor de lange termijn. Bij de totstandkoming van de ontwerpvisie zijn verschillende scenario's en alternatieven onderzocht via het OER. Hieruit is af te leiden dat een passievere benadering of een andere verdeling van de lasten de noodzakelijke transitie kan vertragen en uiteindelijk tot ingrijpendere en abruptere maatregelen zou kunnen leiden. De ontwerpvisie zoekt een balans tussen het beschermen van de leefomgeving en het bieden van een duurzaam toekomstperspectief aan het buitengebied. Omdat de beleidskeuzes stapsgewijs, met oog voor alternatieven en gekoppeld aan ondersteunend instrumentarium en zo nodig compensatie worden uitgevoerd, wordt het evenredigheidsbeginsel niet geschonden.
ZW_0187	4	4. Schending van het motiveringsbeginsel (art. 3:46 Awb) De ontwerpvisie bevat geen deugdelijke motivering voor: • de noodzaak van structurele inperking van agrarische functies • de keuze om agrarische gronden te reserveren voor energieprojecten • de koppeling tussen landbouwtransitie en stikstofdoelen • de afweging tussen agrarische belangen en andere ruimteclaims De motivering is onvoldoende specifiek, onvoldoende feitelijk onderbouwd en onvoldoende gericht op de concrete gevolgen voor de betrokken sectoren.	De Omgevingsvisie geeft een onderbouwing bij zowel de opgaven als de verdiepingsparagrafen voor gemaakte keuzes. Als het gaat om specifieke locaties zal in de uitwerking altijd een nadere afweging plaatsvinden.
ZW_0187	5	5. Schending van het participatiebeginsel van de Omgevingswet De Omgevingswet vereist dat participatie tijdig, representatief, toegankelijk en invloedrijk moet zijn. De ontwerpvisie voldoet niet aan deze eisen. Participatie heeft plaatsgevonden nadat de strategische keuzes reeds waren vastgesteld. Burgers en agrariërs zijn niet representatief betrokken, en de invloed van participatie op de besluitvorming is niet aantoonbaar.	De Omgevingsvisie voldoet aan de participatievereisten van de Omgevingswet en onderliggende regelgeving. Aanvullend kunnen inwoners met een zienswijze reageren op de ontwerp-Omgevingsvisie en wijzen op dingen die volgens hen ontbreken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0187	6	6. Disproportionele groei van datacenters en strijdigheid met water-, energie- en netcapaciteit 6.1. Provinciale prognose: groei naar 92 datacenters Uit provinciale prognoses (Dialogic, 2026) blijkt dat Noord-Holland rekent op een groei van 67 datacenters naar 92 datacenters in 2035. Deze prognose is bevestigd door meerdere onafhankelijke publicaties. 6.2. Onevenredige druk op water, energie en netcapaciteit Datacenters behoren tot de meest intensieve gebruikers van: • drinkwater (koeling) • elektriciteit (continue belasting) • netcapaciteit (structurele congestie) • ruimte voor energie-infrastructuur De provincie erkent dat Noord-Holland reeds kampt met: • structurele netcongestie • tekorten in waterberging • druk op waterkwaliteit • beperkte energiecapaciteit 6.3. Bestuursrechtelijke inconsistentie Ondanks deze knelpunten kiest de provincie ervoor om: • de groei naar 92 datacenters te faciliteren • de benodigde energie- en watercapaciteit hiervoor te reserveren • de ruimtelijke en ecologische lasten hiervan af te wentelen op het buitengebied en de agrarische sector Dit leidt tot een bestuursrechtelijk onevenredige situatie: De provincie faciliteert een extreem ruimte-, water- en energie-intensieve sector, terwijl zij tegelijkertijd de agrarische sector beperkt onder verwijzing naar diezelfde knelpunten. Deze inconsistentie is in strijd met: • het evenredigheidsbeginsel • het gelijkheidsbeginsel • het zorgvuldigheidsbeginsel • de systematiek van de Omgevingswet (evenwichtige belangenafweging) 6.4. Strijdigheid met de vereiste integrale afweging van de Omgevingswet De Omgevingswet vereist dat: • cumulatieve effecten worden meegewogen • belangen evenwichtig worden afgewogen • de leefomgeving als geheel wordt beschermd De ontwerpvisie doet dit niet. De lasten van datacenters worden niet in verhouding geplaatst tot de lasten die aan agrariërs worden opgelegd.	De ontwikkeling naar 92 datacenters is onderdeel van het huidige beleid waarin we datacenters vanuit economische, landschappelijke en energetische belangen clusteren op 3 locaties. De nadere uitwerking van het beleid ten aanzien van datacenters is opgenomen in onze Datacenterstrategie, waarbij een afweging is gemaakt tussen de voor- en nadelen van datacenters. Voor toekomstbestendige economische ontwikkeling hanteren we in de Omgevingsvisie een clusteringsprincipe. De ontwerp-Omgevingsvisie kiest daarom voor energieplanologie: het energiesysteem is sturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent dat economische ontwikkelingen moeten passen binnen de beschikbare en voorziene energie- en netcapaciteit. De beschikbare ruimte in Noord-Holland is schaars en uitbreiding van infrastructuur raakt ook aan leefomgeving, landschap, natuur, water, bodem en gezondheid. De provincie kiest daarom voor het concentreren van energie-intensieve economische activiteiten bij bestaande en nieuwe energieknooppunten. Deze keuze betekent niet dat de provincie economische ontwikkeling buiten energieknooppunten uitsluit.
ZW_0187	7	7. Rechtsstatelijke risico's en bestuurlijke verantwoordelijkheid De ontwerpvisie creëert een situatie waarin: • de lasten volledig bij burgers en agrariërs terechtkomen • de besluitvormers geen bestuurlijke, juridische of financiële verantwoordelijkheid dragen • de gevolgen decennialang doorwerken zonder mogelijkheid tot correctie Dit vormt een structureel risico voor de democratische rechtsorde. 8. Conclusie en formeel verzoek Op grond van bovenstaande argumenten, beginselen van behoorlijk bestuur en de vereisten van de Omgevingswet verzoek ik formeel: Hoofdaanvraag • De Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2030–2050 integraal in te trekken. Vervolgproces • Een nieuw, democratisch gelegitimeerd proces te starten waarin burgers, agrariërs en bewoners van het buitengebied vanaf de start bindend worden betrokken, in tegenstelling tot een selecte groep beleidsvoerders en lobbyisten. • Bindende participatievormen te hanteren, waaronder de mogelijkheid van een referendum bij majeure ruimtelijke keuzes. • De provincie te verplichten tot een democratische toets bij toekomstige ruimtelijke visies.	Zie de bovenstaande antwoorden. We zien geen reden om de ontwerp-Omgevingsvisie in te trekken en opnieuw in procedure te brengen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0188	1	Royal FloraHolland heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Wij onderschrijven de ambitie om te komen tot een toekomstbestendige provincie, waarin leefbaarheid, duurzaamheid en een sterke en weerbare economie met elkaar in balans worden gebracht. Wij sluiten ons daarbij in belangrijke mate aan bij de zienswijze van de gemeente Aalsmeer, in het bijzonder waar deze aandacht vraagt voor voldoende ontwikkelruimte, economische vitaliteit en bereikbaarheid. Royal FloraHolland en de Greenport Aalsmeer vormen een internationaal opererend sierteeltcluster waarin productie, handel, logistiek, kennis en innovatie nauw met elkaar zijn verbonden. De ontwerp-omgevingsvisie onderkent het belang van Greenport Aalsmeer en kiest voor verdere clustering van glastuinbouw binnen bestaande concentratiegebieden. Wij verzoeken de provincie om deze positie niet alleen beleidsmatig te erkennen, maar hieraan ook concrete ruimtelijke en infrastructurele randvoorwaarden te verbinden. Royal FloraHolland vraagt de provincie daarom om de volgende punten in de definitieve omgevingsvisie en de daaropvolgende uitwerking te borgen:	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0188	2	1. Blijvend investeren in de economische bereikbaarheid van de Greenport Aalsmeer Een goede bereikbaarheid van de Greenport en de locatie van Royal FloraHolland in Aalsmeer is essentieel voor het functioneren van de internationale sierteeltketen. Wij verzoeken de provincie om in samenhang met het Rijk, de Vervoerregio Amsterdam en de betrokken gemeenten te blijven investeren in de bereikbaarheid via de N201 en het onderliggende provinciale wegennet. Dit sluit aan bij de constatering van de gemeente Aalsmeer dat investeringen in de Bosrandweg en de N231 noodzakelijk zijn en bij de provinciale ambitie om ontwikkelingen rond Schiphol te verbinden aan investeringen in regionale en lokale infrastructuur.	Wij erkennen het belang van de regionale bereikbaarheid in het gebied. We zetten ons gezamenlijk met onze partners hiervoor in.
ZW_0188	3	2. Borgen van de capaciteit en robuustheid van de uitwijkroute Bij afsluiting of verminderde beschikbaarheid van de Waterwolftunnel door onderhoud, pechgevallen of calamiteiten is de route Legmeerdijk (U11) – Bosrandweg – Fokkerweg (U12) van groot belang voor het regionale logistieke verkeer en voor de continuïteit van Royal FloraHolland. Wij verzoeken de provincie om deze route expliciet als essentiële uitwijk- en calamiteitenroute te erkennen en blijvend voldoende verkeerscapaciteit, doorstroming en robuustheid te waarborgen. Dit past binnen het provinciale uitgangspunt dat het mobiliteitssysteem ook onder bijzondere en ontwrichtende omstandigheden weerbaar moet zijn.	De Omgevingsvisie beschrijft op hoofdlijnen de huidige en toekomstige inrichting van de Provincie Noord-Holland, waaronder de regio van indiener. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Het verzoek van indiener om specifieke wegen een bepaalde status te geven past niet hierin.
ZW_0188	4	3. Ruimtelijke clustering van glastuinbouw en hoogwaardige bedrijvigheid Royal FloraHolland ondersteunt concentratie van duurzame glastuinbouw in Kudelstaart en een geleidelijke transformatie van de Schinkelpolder naar hoogwaardige bedrijfsfuncties. Een dergelijke functiescheiding en clustering ondersteunt efficiënt ruimtegebruik, versterkt de Greenport en voorkomt onnodige verkeers- en transportbewegingen over de Legmeerdijk. Dit sluit aan bij de gemeentelijke zienswijze over de Schinkelpolder en bij de provinciale keuze om glastuinbouw in sterke concentratiegebieden te clusteren.	Zie ons antwoord op onderdeel 5 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0188	5	4. Behoud van strategische uitbreidingsruimte voor Royal FloraHolland In de ontwerp-omgevingsvisie is de mogelijke toekomstige uitbreiding van Royal FloraHolland op haar strategische grondposities niet expliciet herkenbaar geborgd. Tegelijkertijd biedt de visie ruimte voor duurzame energieopwekking, waaronder zonne-energie op agrarische gronden onder bepaalde voorwaarden. Hierdoor bestaat het risico dat agrarische of energetische ontwikkelingen op deze gronden een toekomstige uitbreiding van de Greenport en Royal FloraHolland feitelijk onmogelijk of aanzienlijk moeilijker maken. Wij verzoeken de provincie daarom om, in afstemming met Royal FloraHolland en de gemeente Aalsmeer: - de strategische grondposities, zoals de Noorder Legmeerpolder, die nodig kunnen zijn voor een toekomstige uitbreiding van Royal FloraHolland ruimtelijk herkenbaar te maken; - deze gronden te vrijwaren van onomkeerbare ontwikkelingen die een latere ontwikkeling tot bedrijventerrein of een uitbreiding van het sierteeltcluster kunnen belemmeren; - op deze gronden uitsluitend tijdelijk en aantoonbaar omkeerbaar gebruik toe te staan, voor zover dit de toekomstige ontwikkelbaarheid niet beperkt; - bij initiatieven voor zonneparken, energieopslag, waterberging, natuurontwikkeling of andere langdurige functies vooraf expliciet de gevolgen voor de toekomstige uitbreidingsmogelijkheden van Royal FloraHolland te beoordelen.	Wij onderkennen het belang van Greenport Aalsmeer maar het is primair aan gemeenten om via omgevingsplannen de juiste functie op de juiste plek te laten landen. Wij nemen in onze Omgevingsvisie geen ruimtelijke reserveringen op grondposities op. Wij treden wel graag met indiener en de gemeenten Uithoorn en Aalsmeer in overleg om de visie die indiener heeft voor deze gronden te bespreken vanuit een breder ruimtelijk perspectief. Andere functies dan de huidige landbouwfuncties zijn niet zonder meer toegestaan. Nieuwe functies dienen altijd te worden afgewogen vanuit diverse belangen.
ZW_0188	6	5. Ruimte voor energie-infrastructuur en oplossingen voor netcongestie De verduurzaming, elektrificatie en verdere ontwikkeling van Greenport Aalsmeer vragen om voldoende ruimte voor energie-infrastructuur, zoals energiehubs, transformatorstations, warmte- en energie-uitwisseling, laadinfrastructuur en andere voorzieningen die bijdragen aan het oplossen van netcongestie. Zonder deze voorzieningen komen zowel de verduurzamingsopgave als de economische ontwikkeling en concurrentiekracht van het Greenportcluster onder druk te staan. Wij verzoeken de provincie deze voorzieningen expliciet te erkennen als essentiële economische infrastructuur en hiervoor voldoende ontwikkel- en reserveringsruimte te behouden binnen bestaande en toekomstige gebiedsontwikkelingen. Daarbij vragen wij de provincie om bij ruimtelijke afwegingen tijdig rekening te houden met de ruimtebehoefte van energievoorzieningen die noodzakelijk zijn voor de continuïteit, verduurzaming en toekomstige groei van Greenport Aalsmeer. Daarnaast vragen wij specifiek aandacht voor de ruimtelijke inpassing van collectieve energiesystemen, energiehubs en bijbehorende netinfrastructuur. Deze voorzieningen zijn randvoorwaardelijk voor het oplossen van de huidige netcongestieproblematiek en essentieel om de Greenport Aalsmeer toekomstbestendig, duurzaam en internationaal concurrerend te houden. Wij verzoeken de provincie daarbij om in de ontwerp-omgevingsvisie expliciet ruimte te bieden voor collectieve energiesystemen op en rondom bestaande Greenportlocaties, zonder dat hierdoor strategische uitbreidingslocaties voor toekomstige economische ontwikkeling worden beperkt.	De energie-infrastructuur is in de Omgevingsvisie expliciet als sturend netwerk opgenomen, omdat energie ook voor economische activiteiten een essentiële randvoorwaarde is. De ruimtelijke inpassing van de collectieve energiesystemen, energiehubs en bijbehorende net-infrastructuur heeft daarbij ook alle aandacht. Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken voor een regio als de Greenport Aalsmeer, maar deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie, dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0188	7	Deze benadering sluit aan bij het eigen uitgangspunt van de ontwerp-omgevingsvisie dat ruimte voor toekomstige opgaven moet worden gereserveerd en niet door onomkeerbare ontwikkelingen onmogelijk mag worden gemaakt. Wij verzoeken u bovenstaande punten te verwerken in de definitieve omgevingsvisie en de verdere uitwerking daarvan in programma's, gebiedsgerichte afspraken en de provinciale omgevingsverordening. Royal FloraHolland is graag bereid haar kennis van de sierteeltketen, logistieke stromen en toekomstige ruimtevraag in de verdere uitwerking in te brengen.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze. Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud, zoveel mogelijk betrekken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0189	1	Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Water, Land & Dijken (WLD) maakt hierbij haar zienswijze kenbaar op het ontwerp-Omgevingsvisie. De zienswijze is gericht op de voorgenomen uitbreiding van bedrijventerrein Boekelermeer. Water, Land & Dijken is een vereniging van agrarische ondernemers en vrijwilligers die zich gezamenlijk inzetten voor het behouden en verbeteren van natuur- en landschapswaarden in het agrarische gebied. In en rondom de Boekelermeer wordt er door agrariërs en vrijwilligers actief ingezet op het behoud van weidevogels. Via het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) wordt er al jaren een geschikt broed- en foerageergebied gecreëerd op de agrarische percelen rondom de Boekelermeer. Wij begrijpen dat er behoefte kan zijn aan ruimte voor economische ontwikkeling. Tegelijkertijd vinden wij dat de aanwezigheid van een waardevol en functionerend weidevogelgebied zwaar moet wegen bij de keuze voor uitbreiding van het bedrijventerrein. Onze bezwaren richten zich daarom met name op de gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de weidevogelpopulatie.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0189	2	Waardevol weidevogelgebied De agrarische gronden aan de zuidzijde van de Kanaalweg vormen een belangrijk biotoop voor weidevogels. De broedparentellingen van ecologisch adviesbureau Van der Goes en Groot uit 2023 en 2026 laten zien dat er hoge dichtheden van broedparen grutto, tureluur, kievit en scholekster aanwezig zijn. Ook zijn soorten zoals gele kwikstaart en krakeend in het gebied rondom de Boekelermeer aanwezig. Daarnaast worden door vrijwilligers nesten gezocht en geregistreerd in het landelijke systeem boerenlandvogelsnederland.nl. Deze database laat zien dat er jaarlijks vele weidevogelnesten worden gevonden op de percelen rondom de Boekelermeer. Kaartenbeelden van de tellingen 2023 en gevonden legsels 2026 zijn weergegeven in bijlage I. Zowel de tellingen van het ecologische adviesbureau als de nestregistratie laten zien dat de percelen een belangrijk biotoop zijn voor de weidevogels. Het gebied wordt gebruikt om te foerageren, om te broeden en om de kuikens groot te brengen. Gevolgen uitbreiding op weidevogelgebied Wij zijn van mening dat de uitbreiding van het bedrijventerrein grote gevolgen zal hebben voor de huidige weidevogelpopulatie. Door de uitbreiding gaat agrarische grond verloren, waardoor geschikt broedbiotoop direct verloren gaat. Daarnaast beperken de gevolgen zich niet tot de gronden die rechtstreeks door de uitbreiding worden bebouwd. Ook de functionaliteit van het omliggende gebied wordt aangetast. Weidevogels zijn immers afhankelijk van een voldoende groot, open en geschikt leefgebied. Naast een verlies aan geschikt leefgebied kan de uitbreiding van het bedrijventerrein ook zorgen voor extra verstoring door meer menselijke activiteiten, meer verkeer, meer geluid en nachtelijke verlichting. Deze factoren kunnen de geschiktheid van het resterende gebied voor weidevogels verder verminderen. Een aanvullend aandachtspunt is de mogelijke toename van de predatiedruk op weidevogels en hun kuikens. De predatiedruk rondom de Boekelermeer is momenteel al hoog. Dit wordt onder andere in verband gebracht met de grote concentratie meeuwen die zich op en rond het bedrijventerrein bevindt. Meeuwen foerageren op de omliggende agrarische gronden en vormen daarbij een risico voor nesten en kuikens. Een uitbreiding van het bedrijventerrein kan deze situatie verder beïnvloeden door een mogelijke toename aan meeuwen. Daarnaast neemt de oppervlakte aan agrarisch gebied af, waardoor dit de predatiedruk nog verder zal verhogen. Meer meeuwen zullen foerageren op minder oppervlakte.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht (belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen het signaal van indiener meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. Habitat voor weidevogels kan onderdeel uitmaken van de status Beschermd Landschap.
ZW_0189	2a	Europese verplichtingen voor bescherming weidevogels Vanuit de Europese regelgeving, de Vogelrichtlijn, is er een verplichting om vogelpopulaties en hun leefgebied te beschermen. Daarnaast heeft de Europese Commissie Nederland via een inbreukprocedure aangesproken op de bescherming van de grutto. Nederland moet meer doen om de achteruitgang van de soort te stoppen. De bescherming en het herstel van geschikt leefgebied speelt hierin een belangrijke rol. De voorgenomen uitbreiding van de Boekelermeer leidt juist in een bestaand en waardevol weidevogelgebied tot verlies en aantasting van leefgebied. Daarmee komt de uitbreiding op gespannen voet te staan met de doelstelling om de weidevogelstand, en in het bijzonder de grutto, te beschermen.	Zie beantwoording bij ZW_0189 subnummer 2.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0189	3	Verzoek Water, Land & Dijken vindt het belangrijk dat economische ontwikkeling en de bescherming van natuur- en landschapswaarden zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen. In dit geval gaat het om een bestaand en aantoonbaar waardevol weidevogelgebied waarin agrariërs en vrijwilligers zich al jarenlang inzetten voor het behoud van deze waarden. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten nadrukkelijk om: • het belang en de huidige functionaliteit van het gebied als weidevogelgebied nadrukkelijk mee te wegen bij de beoordeling/besluitvorming van de voorgenomen uitbreiding; • niet alleen het directe verlies van agrarische grond, maar ook de indirecte effecten van de uitbreiding op het omliggende weidevogelgebied in beeld te brengen en mee te wegen bij de beoordeling/besluitvorming.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. Habitat voor weidevogels kan onderdeel uitmaken van de status Beschermd Landschap.
ZW_0190		Zie zienswijze ZW_0187, waarmee deze zienswijze inhoudelijk nagenoeg overeenkomt.	Voor de beantwoording van deze zienswijze verwijzen we naar de beantwoording van zienswijze ZW_0187. Beide zienswijzen zijn inhoudelijk identiek.
ZW_0191	1	DDA waardeert in het bijzonder de erkenning van de sterke positie van Noord-Holland in het digitale domein. De Provincie constateert terecht dat datacenters, onderzeese datakabels en internet exchanges Noord-Holland verbinden met Nederland, Europa en de rest van de wereld. De erkenning door de Provincie dat het blijven faciliteren van hoogwaardige digitale infrastructuur van belang is voor strategische autonomie en veerkracht, vormt een belangrijke randvoorwaarde voor het behoud van de concurrentiepositie van Noord-Holland, Nederland en ook Europa.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0191	2	Deze strategische relevantie wordt ook benadrukt in het rapport-Wennink, waarin digitale infrastructuur wordt gezien als een essentiële voorwaarde voor economische groei, innovatie en het toekomstige verdienvermogen van Nederland. Het digitale ecosysteem van Noord-Holland sluit bovendien aan bij de provinciale criteria voor strategische clusters: specialisatie en onderscheidend vermogen, innovatiepotentieel en systeemkritische afhankelijkheden. DDA roept de provincie daarom op om datacenterontwikkeling explicieter in haar economisch beleid te verankeren.	Datacenters zijn in de TNO analyse als een systeemdragend cluster en daarmee niet direct erkend als strategisch cluster. Omdat er voor die clusters prioriteit in oa. ruimte en energie wordt gegeven is ervoor gekozen om dit cluster nu niet aan te wijzen als een cluster van strategisch belang. Dit heeft met name te maken met de onvoorziene impact die volledige ontwikkelvrijheid met zich meebrengt.
ZW_0191	3	DDA onderschrijft het belang dat de provincie hecht aan digitale infrastructuur die bijdraagt aan Europese soevereiniteit. Beschikbare datacentercapaciteit kan bijdragen aan digitale weerbaarheid, keuzevrijheid en de mogelijkheid om data en digitale diensten binnen Nederland of Europa te verwerken. Bij de beoordeling van ontwikkelingen moet deze bijdrage in samenhang worden bezien met hun bredere strategische en maatschappelijke waarde, bijvoorbeeld voor innovatie en AI, economische ontwikkeling, verduurzaming en een robuust energiesysteem. De groei van digitalisering en AI vraagt om voldoende en passend gelokaliseerde datacentercapaciteit. Daarom moet periodiek worden beoordeeld of de bestaande drie clusters voldoende ontwikkelruimte bieden. Waar dat niet het geval is, moet onder strikte voorwaarden ruimte kunnen worden geboden voor aanvullende clusterlocaties.	De nadere uitwerking van ons datacenterbeleid vindt plaats in onze Datacenterstrategie die periodiek wordt geëvalueerd en waar nodig wordt aangepast.
ZW_0191	4	Systeemintegratie data en energie Datacenters moeten niet uitsluitend worden beschouwd als energie-intensieve economische activiteiten. Hun rol moet breder worden beoordeeld, met oog voor zowel hun elektriciteitsvraag als hun potentiële bijdrage aan energie-infrastructuur, flexibiliteit, netoptimalisatie, warmtebenutting en verduurzaming. De situering van datacenters bij energieknooppunten biedt kansen om energieopwekking, infrastructuur, opslag en verbruik beter op elkaar af te stemmen. Binnen geïntegreerde data- en energieclusters kunnen beschikbare netcapaciteit en lokale duurzame opwek efficiënter worden benut en investeringen in infrastructuur gezamenlijk worden gepland. Datacenters kunnen hieraan bijdragen met een stabiel en voorspelbaar afnameprofiel, batterijen en – waar de bedrijfsvoering dit toelaat – flexibiliteit of congestiemanagement. Ook kan datathermie worden benut door nabijgelegen afnemers, mits er passende vraag en aansluitende infrastructuur beschikbaar zijn. DDA verwelkomt daarom het voornemen van de Provincie om binnen Amsterdam, Haarlemmermeer en Hollands Kroon ruimte te blijven bieden voor datacenterontwikkeling onder duidelijke duurzaamheidsvoorwaarden. Ook ondersteunen wij de situering bij energieknooppunten waar de benodigde infrastructuur beschikbaar is of kan worden ontwikkeld. Wij verzoeken de Provincie explicieter te erkennen dat digitale en energie-infrastructuur in samenhang moeten worden ontwikkeld en ruimte te bieden aan geïntegreerde data- en energieclusters.	Wij zien, naast de rol die datacenters spelen in het dataverkeer, inderdaad ook kansen dat deze sector een positieve rol kan spelen in de energietransitie en voegen dat toe aan de tekst in paragraaf 6.6.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0191	5	De route hiervoor is geconcentreerd via (bestaande) clusters waarin het clusterprincipe alleen effectief functioneert met tijdige en gecoördineerde investeringen in de energie-infrastructuur. De Provincie zou dit moeten vertalen naar een uitvoeringsagenda met het ontwikkelpotentieel van de drie clusters tot en voorbij 2030, de benodigde infrastructuur en de afweging ten opzichte van andere grote energiegebruikers. Daarnaast DDA verwelkomt tevens de mogelijkheid om datacenters buiten de bestaande clusters toe te staan wanneer zij voldoen aan de duurzame vestigingsvoorwaarden en bijdragen aan het energiesysteem en de brede welvaart. Voor een voorspelbare toepassing verzoeken wij de Provincie hiervoor transparante criteria op te stellen, aansluitend bij het denkraam voor strategische economische afwegingen in paragraaf 5.14.	De voorwaarden in onze Omgevingsverordening en de duurzame vestigingsvoorwaarden voor datacenters zien wij als voorloper en vertaling van de meer algemene richtlijnen die vermeld staan in de paragraaf 'Toekomstbestendige economie' in de Omgevingsvisie (hoofdstuk 6).
ZW_0191	6	In de Omgevingsvisie wordt gesteld dat de groei van datacenters een toenemende negatieve impact heeft op schaarse ruimte, energie en zoet water. DDA vindt het belangrijk om deze impact in de juiste verhouding en context te bezien. Datacenters beslaan in Nederland circa 239 hectare, tegenover ongeveer 87.945 hectare aan bedrijventerreinen: circa 0,3%. De ruimtevraag op bedrijventerreinen is daarmee relatief beperkt. Ook het watergebruik vraagt om context. Volgens de meest recente CBS-cijfers over 2021 gebruikte de gehele Nederlandse informatie- en communicatiesector - waarvan datacenters slechts één onderdeel vormen - ongeveer 1 miljoen m^3 drinkwater. Dit vertegenwoordigde circa 0,09% van het totale drinkwaterverbruik in Nederland. De waterbehoefte verschilt sterk per datacenter, afhankelijk van ontwerp, locatie en koeltechnologie. Veel faciliteiten maken gebruik van luchtkoeling of gesloten systemen en gebruiken weinig of geen drinkwater voor operationele koeling. De sector blijft zijn afhankelijkheid van drinkwater verminderen door efficiëntere koelsystemen toe te passen en, waar mogelijk, alternatieve waterbronnen te gebruiken.	We danken indiener voor het schetsen van de context die wij ook schetsen in onze Datacenterstrategie
ZW_0191	7	DDA verwelkomt de erkenning door de Provincie dat digitale infrastructuur bijdraagt aan veerkracht en strategische autonomie en een belangrijke randvoorwaarde vormt voor de concurrentiepositie van Noord-Holland. Om deze erkenning te vertalen naar effectief beleid, moet digitale infrastructuur een expliciete en structurele plek krijgen in de ruimtelijke en economische planning van Noord-Holland. Dit vraagt om voorspelbare en proportionele voorwaarden, voldoende ontwikkelruimte en gecoördineerde investeringen in energie-, data-, warmte- en waterinfrastructuur. En vraagt ook om een constante afweging van Europese en nationale ambities en regionale strategieën en vraagstukken. De focus van de Provincie op energie-economische clusters biedt hiervoor een sterke basis. Datacenters moeten niet alleen worden erkend als elektriciteitsgebruikers, maar ook als essentiële digitale infrastructuur die kan bijdragen aan geïntegreerde regionale energiesystemen. DDA levert graag haar sectorkennis en technische expertise aan de verdere ontwikkeling en uitvoering van de Omgevingsvisie.	De nadere uitwerking van ons datacenterbeleid vindt plaats in onze Datacenterstrategie die periodiek wordt geëvalueerd en waar nodig wordt aangepast. Ook bij de volgende herziening zullen wij de DDA betrekken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	1	De provincie stelt dat de beschikbare ruimte onvoldoende is om alle ambities te realiseren. Dat vraagt om scherpe keuzes en een navolgbare belangenafweging. Juist daarom moeten de onderbouwing, de gekozen afwegingsmethodiek en de relatie tussen Omgevingsvisie en OER inzichtelijk zijn i ii iii iv. Mijn beoordeling sluit aan bij de Omgevingswet en de Algemene wet Bestuursrecht. De zienswijze richt zich op de strategische besluitvorming en vraagt om een navolgbare en integraal gemotiveerde beleidsafweging. Kernpunten van de zienswijze Kernpunt 1 Onderzoeksmethode en besluitvorming Voordat er definitieve vaststelling plaatsvindt moeten de keuzes en afwegingen navolgbaar en transparant gemaakt worden. En er moet een concreet monitoringskader beschikbaar zijn. Kernpunt 2 – Ruimtegebruik en ruimtebalans Om zicht te krijgen op de haalbaarheid van de Omgevingsvisie zijn een afwegingskader en een integrale ruimtebalans noodzakelijk, als instrumenten voor “Regie op Ruimte” Kernpunt 3 – Water en bodem sturend Maak het principe “Water en bodem sturend” ook ordenend en hanteerbaar voor de uitvoering. Zonder dat heeft zo’n leidend principe geen betekenis. Kernpunt 4 – Gebiedsgericht werken Gebiedsgericht werken met vanuit het gezondheidsbeginsel vergt nadere inkleuring en inhoudelijke consistentie in de beleidscyclus. Kernpunt 5 - Energievisie, RES-zoekgebieden en zon- en windenergie De energietransitie vraagt om integrale afweging van alternatieven voor het toekomstige energiesysteem (incl. RES), waarbij inzicht in milieueffecten noodzakelijk is om een verantwoorde ruimtelijke inpassing te komen. Kernpunt 6 - Veiligheid, calamiteiten en cybersecurity Het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving die gebruik maakt van infrastructuur die beschikbaar is vraagt om handelingsperspectief, ook voor digitale veiligheid. Kernpunt 7 - Besturing, uitvoering en monitoring in roerige tijden Een omgevingsvisie moet meer zijn dan een lonkend perspectief maar vergt sturing op doelen, resultaten en beoogde effecten. En vergt een andere manier van besturen in deze roerige tijden. Concluderend De Omgevingsvisie vormt een goed strategisch vertrekpunt, maar de onderbouwing van ruimte, milieu en energiekeuzes behoeft versterking.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener, die in dit onderdeel door indiener zijn samengevat
ZW_0192	1a	Met betrekking tot de energievisie en de wijze waarop de keuzes en effecten daarvan nu pas in de Plan OER onderzocht zijn, is duidelijk dat de provincie een juridisch kwetsbare route kiest: reeds gemaakte keuzes in de energievisie (zonder alternatievenafweging op basis van een Plan MER) als uitgangspunt inbrengen in de Plan OER is niet in lijn met de wetgeving. Dat inzichten vanuit de MER Wind op Land überhaupt niet in de OER meegenomen worden, versterkt het beeld van een versnipperde benadering. Het roept de vraag op of hier een doelbewuste aanpak achter zit. Het thema Veiligheid (zowel fysieke als digitale veiligheid) verdient duidelijk meer aandacht. Kwetsbaarheid en weerbaarheid zijn essentieel in deze roerige tijden. Sturen op realisatie en uitvoering en van de visie vergt explicitering van doelen, monitoring en ook een andere manier van sturen, dan langs de gebruikelijke wijze van “periodiek actualiseren”. Daarom is mijn verzoek aan Provinciale Staten de Omgevingsvisie pas vast te stellen nadat de gevraagde aanvullingen op methodiek, ruimteclaims, water en bodem, gebiedsgerichte uitwerking, afwegingen van het beoogde energiesysteem en RES-afwegingen, veiligheid en sturing/monitoring zijn verwerkt.	We stellen de vaststelling van de Omgevingsvisie niet uit, maar zorgen ervoor dat bij de uitwerking voldoende aandacht is voor eventueel benodigd onderzoek, voordat vervolgbesluiten worden genomen.
ZW_0192	2	Bij het versterken van de onderbouwing van de omgevingsvisie en de OER wordt nadrukkelijk verzocht: o Om de eerdere adviezen van Commissie M.E.R. te heroverwegen en nader te motiveren hoe hiermee wordt omgegaan. o De Commissie M.E.R. een toets te laten doen op de eindversies. o Om “gezondheid” tot uitgangspunt van alle gebiedsontwikkeling te verklaren en tot leidend beoordelingscriterium in alle afwegingen.	De mer-procedure Wind op Land is afgerond. In een verantwoordingsparagraaf geven we aan hoe we omgaan met de adviezen van de Commisie voor de milieueffectrapportage over de ontwerp-Omgevingsvisie en OER. De Commissie heeft zowel advies gegeven op de NRD als op het OER bij de ontwerp-Omgevingsvisie en deze adviezen gepubliceerd. Het is aan Provinciale Staten om te besluiten over de Omgevingsvisie. De gezonde leefomgeving is een van de afwegingsprincipes om keuzes te maken, maar geen enkel afwegingsprincipe is in de hele provincie leidend.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	3	Een nadere toelichting is opgenomen in Bijlage 1. 3 TOT SLOT Al met al is de conclusie: de ontwerp Omgevingsvisie NH 2050 vraagt om bijstelling en aanscherping met een duidelijke juridische status en met instrumenten die ook handelingsperspectief bieden voor uitvoering, monitoring en bijsturing. Ook zouden de financiële consequenties van deze visie helder moeten worden. Na aanpassing zou de Omgevingsvisie dan opnieuw ter inzage aangeboden moeten worden. Zonder deze bijstelling is de Omgevingsvisie een vergezicht vanuit ambities, zonder afgewogen en uitlegbare keuzes, zeker voor wat betreft het energiesysteem. Een visie die vrijblijvend gehanteerd kan worden: een lonkend perspectief, indrukwekkend in omvang en vormgeving, maar niet geschikt om vanuit een integrale benadering vorm te geven aan hoe de provincie er uit moet gaan gaat zien. Het handelen van provincie NH wordt met name ingekaderd door de EU-wetgeving (o.a. Unirecht, SMB-richtlijn), de Omgevingswet en de Algemene Wet Bestuursrecht. In het bijzonder vragen het zorgvuldigheidsbeginsel (art. 3:2 Awb) en het motiveringsbeginsel (art. 3:46 Awb) om een navolgbare en voldoende onderbouwde belangenafweging. En strijdig te handelen met bovenliggende wet- en regelgeving zorgt voor een juridisch kwetsbare positie van de provincie en verdere afkalving van het vertrouwen in de overheid.	De Omgevingsvisie is geen allesomvattend instrument, het is onderdeel van de beleidscyclus met doorwerking naar andere instrumenten uit de Omgevingswet. De Omgevingsvisie is daarbij zelfbindend. Verdere uitwerking wordt ter hand genomen na vaststelling van de Omgevingsvisie in onder andere programma's, gebiedsuitwerkingen en Omgevingsverordening.
ZW_0192	4	Kernpunt 1 - Onderzoeksmethode en besluitvorming Voordat er definitieve vaststelling plaatsvindt moeten de keuzes en afwegingen navolgbaar en transparant gemaakt worden. En er moet een concreet monitoringskader beschikbaar zijn. Context De ontwerp-Omgevingsvisie is in belangrijke mate gebaseerd op de ontwerpOmgevingseffectrapportage (OER). De kwaliteit van de uiteindelijke ruimtelijke keuzes hangt daarom samen met de transparantie, navolgbaarheid en toetsbaarheid van de onderzoeksmethode. De Commissie M.E.R. heeft hierover meerdere aanbevelingen gedaan die richtinggevend zijn voor de beoordeling van de ontwerpstukken v vi. Een navolgbare onderzoeksmethode is noodzakelijk om Provinciale Staten en belanghebbenden inzicht te geven in de gemaakte afwegingen. Bevindingen De Commissie M.E.R. benadrukt dat de effecten van de keuzes scherp zichtbaar moeten zijn voor Provinciale Staten en inwoners. De ontwerp-Omgevingsvisie beschrijft afwegingsprincipes, terwijl het ontwerp-OER aangeeft dat alternatieven zijn onderzocht via de zogenoemde stel-dat-verkenningen en dat het voorgenomen beleid grotendeels wordt beoordeeld op basis van expert judgement. Tevens vermeldt het OER dat een uitgewerkt monitoringsprogramma nog ontbreekt. De bronstukken laten zien dat veel aandacht is besteed aan het onderzoeksproces. Tegelijk blijft voor de lezer onvoldoende zichtbaar hoe de verschillende dilemma's uiteindelijk zijn vertaald naar het voorkeursbeleid. Ook is beperkt inzichtelijk hoe deskundigenoordelen zijn gewogen en hoe monitoring de uitvoering zal ondersteunen. Voor een strategisch document als de Omgevingsvisie is een kwalitatieve beoordeling begrijpelijk. Wel is een transparante motivering van keuzes van groot belang, zodat duidelijk is waarom alternatieven zijn afgevallen en hoe belangen zijn afgewogen. Dit draagt bij aan de zorgvuldigheid en navolgbaarheid van de besluitvorming. Zienswijze 1.1 - Integrale besluitvorming Hoewel de Omgevingsvisie afwegingsprincipes beschrijft, blijft onvoldoende inzichtelijk hoe afzonderlijke dilemma's zijn vertaald naar het voorkeursbeleid vii. De stappen van visie, naar doelen, dilemma's en voorkeursalternatieven is diffuus, door de iteratieve VKA-benadering. Voor derden is daardoor moeilijk controleerbaar waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Ook is blijft onduidelijk welke juridische en bestuurlijk doorwerking de gemaakte keuzes hebben, waardoor het risico bestaat dat de visie een vrijblijvend geheel ambities en vergezichten blijft. Verzoek - neem een expliciete beschrijving op van de integrale afwegingsstappen en motiveer het voorkeursbeleid beter en ook waarom alternatieven zijn afgevallen. Geef ook aan welke juridische en bestuurlijke status de gemaakte keuzes hebben voor regio's en gemeenten, zodat duidelijk is welke beleidsruimte zij hebben.	De onderzoeksmethode, onderzoeken en alle tussenstappen in het proces om te komen tot de Omgevingsvisie, zijn gepubliceerd en voor een ieder te raadplegen. Opgaven zijn in beeld gebracht met aantoonbaar onderzoek, expliciet is onderzoek gedaan naar het type in te zetten scenariomethodiek. Opgaven zijn in geografische zin verduidelijkt door gebruikmaking van kaart en data en een analyse op deze gegevens. Ook deze zijn voor een ieder raadpleegbaar. De onderbouwde scenriomethodiek is vervolgens toegepast in de vorm van een aantal zogenaamde stel dat verkenningen. Besluitvorming in college en staten is navolgbaar waarbij de statenvergaderingen publiek zijn te volgen. Er is een uitgebreid participatietraject doorlopen waarvan de resultaten in twee documenten zijn gepubliceerd. In de Omgevingsvisie is een afwegingskader opgenomen. Daardoor is navolgbaar welke principes de provincie betrekt bij integrale afwegingen. Om de navolgbaarheid te vegroten is in het gebiedshoofdstuk een explicieter verband gemaakt met deze afwegingsprincipes.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	5	Zienswijze 1.2 – Uitgangspunten werkbroek Regie op ruimte Het werkboek Regie op Ruimte presenteert zichzelf als de inhoudelijke basis voor de actualisatie van de Omgevingsvisie, met explciciete kwaliteiscrieria. In de uiteindelijke ontwerp-Omgevingsvisie ontbreekt echter een systematische terugkoppeling welke uitgangspunten wel, gedeeltelijk of niet zijn overgenomen. Verzoek - Neem een transparante verantwoordingsparagraaf op waarin per hoofdthema wordt aangegeven hoe het Werkboek Regie op Ruimte is verwerkt.	In hoofdstuk 8 is een verantwoording van het doorlopen proces opgenomen.
ZW_0192	6	Zienswijze 1.3 - Expert judgement Het OER maakt in belangrijke mate gebruik van expert judgement viii. Dat is voor strategische beleidsvorming verdedigbaar, maar vraagt om een transparante beschrijving van de gehanteerde beoordelingscriteria en de wijze waarop expert-oordelen zijn gewogen. Verzoek – Licht per hoofdkeuze de beoordelingscriteria, het beoordelingsresultaat en onderliggende afwegingen toe.	De effectbeoordeling van het voorgenomen beleid (van zowel vóór de optimalisaties vanuit milieu als daarna) is per milieuaspect uitgevoerd ten opzichte van de referentiesituatie. Om tot een objectieve en herleidbare waardering te komen, is gebruikgemaakt van een team onafhankelijke deskundigen uit uiteenlopende vakgebieden (expert judgement). Deze kwalitatieve inschattingen zijn gestructureerd via de systematiek van ingreep-effectrelaties. De ingreep-effectrelaties zijn opgenomen in bijlage II van het OER. Deze ingreep-effectrelaties zijn meegewogen in het kiezen van één oplossingsrichting per dilemma en daarmee de uiteindelijke keuze voor het voorgenomen beleid.
ZW_0192	7	Zienswijze 1.4 - Effecten, doelbereik en alternatieven Het is essentieel om onderscheid te maken tussen effecten, beleidsdoelen en alternatieven afweging ix. Dat onderscheid is niet helder gemaakt. Verzoek - Maak duidelijk onderscheid tussen de beschrijving van effecten en het behalen van beleidsdoelen. Geef daarnaast inzicht in de onderzochte alternatieven en de reden waarom het voorkeursalternatief is gekozen.	De effecten van de alternatieven zijn beschreven in H4 'Effectbeoordeling voorgenomen beleid na optimalisaties vanuit milieu'. Het behalen van beleidsdoelen is beschreven in H7 'Doelbereik voorgenomen beleid'. Wat betreft het afwegen van alternatieven is ervoor gekozen om te werken met een optimalisatieslag van het voorgenomen beleid vanuit milieu. De eerste beoordeling van het voorgenomen beleid is opgenomen in bijlage II van het OER. Deze eerste beoordeling heeft aandachtspunten opgeleverd vanuit milieu- en omgevingsaspecten. De beoordeling van het voorgenomen beleid en de daaruit volgende aandachtpunten zijn gebruikt als richtlijn voor het aanpassen en aanscherpen van het voorgenomen beleid. De categorisering van oplossingsrichtingen is door de optimalisaties vanuit milieu gewijzigd. Dit betekent dat sommige oplossingsrichtingen door de optimalisaties vanuit milieu naar een andere categorie zijn verplaatst. Daarnaast is door de optimalisatieslag 1 categorie komen te vervallen. Dit betreft de categorie voor oplossingsrichtingen die geen aanzienlijk effect hadden op provinciale schaal. In bijlage II is tevens de vergelijking gemaakt tussen de categorieën waar de oplossingsrichtingen vóór en na optimalisaties vanuit milieu in zitten voor de herleidbaarheid. De geoptimaliseerde versie van het voorgenomen beleid vanuit milieu is het uiteindelijke voorkeursalternatief dat is opgenomen en beoordeeld in het OER.
ZW_0192	8	Zienswijze 1.5 – Monitoring Het OER kondigt monitoring aan, maar geeft tevens aan dat nog geen uitgewerkte monitoringsopzet beschikbaar is x. Verzoek - Werk vóór vaststelling een monitoringsprogramma uit met indicatoren, meetfrequenties, verantwoordelijkheden en evaluatiemomenten.	De definitieve versie van de Omgevingsvisie bevat een meer uitgewerkte aanpak van de monitoringssystematiek bevatten, waarbij onder andere wordt aangesloten op de Brede Basismonitor.
ZW_0192	9	Zienswijze 1.6 – Aanvullende toetsing Commissie M.E.R. is noodzakelijk Commissie M.E.R. heeft de NRD Plan OER Omgevingsvisie Noord-Holland versie 30-6-2025 beoordeeld en niet de versie van 25-11-2025, aldus de informatie op hun website xi. Commissie M.E.R. constateerde dat er de nodige zaken essentiële ontbraken xii. De ontwerp Omgevingsvisie en de Plan OER zelf zijn tot nu toe niet door Commissie M.E.R. beoordeeld. Het beeld is dat de constateringen en adviezen van de Commissie M.E.R. slechts beperkt meegenomen zijn. Sterker nog: het belangrijkste advies (integrale synthese stap, ruimtebeslag, monitoring) is terzijde gelegd, wat op zich vragen oproept. Een aanvullende onafhankelijke toetsing is daarom gewenst. Verzoek – Laat de Omgevingsvisie en Plan OER zoals die nu ter inzage liggen beoordelen door Commissie M.E.R. en stel hen ook alle ingediende zienswijzen beschikbaar. En laat de eindversies van de Omgevingsvisie en de Plan OER waarin commentaren verwerkt zijn opnieuw toetsen door de Commissie M.E.R.	De Commissie mer heeft geadviseerd over de Omgevingsvisie en het plan OER, dit is namelijk verplicht bij een Omgevingsvisie. Dit is gebeurd zonder de zienswijzen, zodat het advies van de Commissie mer kan worden meegenomen bij de besluitvorming door Provinciale Staten. Het advies van de Commissie is op 10 september 2026 besproken met de provincie en op 21 september 2026 gepubliceerd door de Commissie en aan Provinciale Staten gezonden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	10	Kernpunt 2 - Ruimtegebruik en ruimtebalans Om zicht te krijgen op de haalbaarheid van de Omgevingsvisie zijn een afwegingskader en een integrale ruimtebalans noodzakelijk, als instrumenten voor “Regie op Ruimte” Context De Omgevingsvisie erkent dat de beschikbare ruimte in Noord-Holland onvoldoende is om alle maatschappelijke opgaven gelijktijdig te accommoderen. Dat noodzaakt tot heldere, transparante en onderbouwde keuzes van ruimteclaims. Bevindingen Het Ruimtelijk Voorstel en de Omgevingsvisie constateren een structureel ruimtetekort xiii xiv xv. Natuur, woningbouw, landschappelijk erfgoed, industrie, energie en recreatie concurreren met elkaar. De urgentie van de ruimtedruk is daarmee overtuigend. Het werkboek Regie op Ruimte onderbouwde al eerder de noodzaak om het ruimtegebruik zo efficiënt mogelijk te maken door clustering, koppelen van functies en meervoudig ruimtegebruik. Echter, er wordt onvoldoende inzicht geboden in de onderlinge omvang van ruimteclaims en de gevolgen van prioritering. Concrete afwegingscriteria voor de keuzes van ruimtegebruik ontbreken xvi. De ruimtevraag per functie en per gebied is beperkt uitgewerkt. Scherpe keuzes om het ruimtelijk gebruik passend te krijgen binnen de omvang van provincie worden niet gemaakt. Gebieden en functies blijven dan concurreren om ruimtelijke inpassing en het onderkende vraagstuk wordt niet opgelost, maar vooruitgeschoven. Zienswijze 2.1 – afwegingskader ruimteclaims Het is belangrijk duidelijk te hebben hoe belangenafweging plaatsvindt wanneer ruimtelijke opgaven botsen, zoals bij woningbouw, natuur, landbouw, energie, mobiliteit en water. Verzoek – Werk een helder en transparant afwegingskader uit voor de concurrerende ruimteclaims. Maak expliciet welke functies in Noord-Holland in geval van schaarste voorrang krijgen en onder welke voorwaarden.	In het Ruimtelijk Voorstel (door PS vastgesteld in september 2024, als inhoudelijk startpunt van het vervolgtraject Regie op de Ruimte, waarvan de actualisatie van de omgevingsvisie deel uitmaakt) is een tabel opgenomen waarin per ruimtegebruiksvraag is aangegeven hoe groot deze was zover bekend. Ook bevat de tabel een aantal pm posten waaronder voor waterberging. De tabel is niet bedoeld om een exacte weergave van de ruimtevraag te geven maar is indicatief. De belangrijkste functie is om aan te tonen, met de op dat moment beschikbare data, dat de vraag naar ruimte structureel tekort schiet.
ZW_0192	11	Zienswijze 2.2 – integrale ruimtebalans Een integrale ruimtebalans vergroot de navolgbaarheid van keuzes en ondersteunt een consistente toepassing van het uitgangspunt van zuinig en meervoudig ruimtegebruik. Zonder integrale ruimtebalans is er geen basis om de haalbaarheid van de omgevingsvisie te beoordelen. Verzoek - Werk een provinciale ruimtebalans uit met ruimteclaims per functie en gebied, inclusief cumulatieve effecten en bandbreedtes.	Wij houden het ruimtegebruik binnen de provincie Noord-Holland bij, raadpleegbaar via Kaarten en Data op onze website. Daarnaast bouwen wij een monitor om te monitoren of gestelde doelen in zicht komen.
ZW_0192	12	Kernpunt 3 - Water en bodem sturend Maak het principe “Water en bodem sturend” ook ordenend hanteerbaar voor de uitvoering. Zonder dat heeft zo’n leidend principe geen betekenis. Context Water en bodem vormen een dragend principe voor de toekomstige ruimtelijke inrichting van Noord-Holland. Bevindingen De Omgevingsvisie en de Voorzet Richtingen en Ambities geven het water- en bodemsysteem een ordenende rol bij ruimtelijke ontwikkelingen xvii xviii. Het werkboek Regie op Ruimte gaf al eerder aan dat deze ordening in de integrale afweging meegenomen moet worden. Het principe is beleidsmatig helder geformuleerd. Maar het is onduidelijk wat dit concreet betekent bijv. bouwen in lage, natte of verziltende gebieden. Er is een verdere uitwerking noodzakelijk met gebiedsgerichte criteria en randvoorwaarden. Zienswijze 3.1 - Ordening aanbrengen via principe “water en bodem sturend” Een expliciete vertaling naar ruimtelijke toetsingscriteria vergroot de uitvoerbaarheid en rechtszekerheid. Verzoek - Leg vast in welke gebieden ontwikkelingen wel of niet mogelijk zijn gelet op waterveiligheid, bodemdaling, verzilting en zoetwaterbeschikbaarheid.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. 'Water en bodem als ordenend principe' wordt nader uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_0192	13	Zienswijze 3.2 – Sturing geven aan gebiedsontwikkeling Wil sturing op gebiedsontwikkeling mogelijk zijn vanuit het principe “Water en bodem sturend” dan is een duidelijk handelingsperspectief nodig. Verzoek - Werk uit hoe het principe “water en bodem sturend” ook relevant is voor de uitvoerbaarheid van gebiedsontwikkelingen (incl. RES-zoekgebieden). Neem gebiedsgerichte uitsluitings- en ontwikkelcriteria op, alsook randvoorwaarden. Werk “droog bouwen” daarbij concreet uit en geef harde randvoorwaarden voor verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid en waterveiligheid.	Zie de beantwoording van onderdeel 12 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	14	Kernpunt 4 - Gebiedsgericht werken Gebiedsgericht werken vanuit het gezondheidsbeginsel vergt nadere inkleuring en inhoudelijke consistentie in de beleidscyclus. Context Centrale doelstellingen in de Omgevingswet zijn veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit voor onze inwoners. De Omgevingsvisie kiest nadrukkelijk voor gebiedsgericht beleid. Bevindingen De visie bevat gebiedsgerichte uitspraken xix en sluit aan bij NOVEX-gebieden en andere gebiedsprogramma's xx xxi. De richting is duidelijk, maar de concrete ruimtelijke uitwerking per gebied blijft beperkt. Dat is ook de eerdere constatering van de provincie in het werkboek Regie op Ruimte. De concrete uitwerking ontbreekt en moet nu beter, zo was het voornemen. Maar in tegenstelling tot dit voornemen vindt die concrete uitwerking nauwelijks plaats. Een gezonde fysieke leefomgeving en volksgezondheid moeten voorop staan in de Omgevingsvisie xxii. Tevens wordt onderkend dat een gezonde leefomgeving concurreert met andere belangen en dat WHO-advieswaarden niet altijd haalbaar zijn. In dit spanningsveld wordt bij gebiedsontwikkeling nog te vaak uitgegaan vanuit een primaire financieel gedreven proces vanuit grondexploitatie waarbij onvoldoende rekening wordt gehouden met maatschappelijke consequenties en baten op langere termijn (gezondheid, welzijn). Zienswijze 4.1 – Gebiedsontwikkeling met als grondbeginsel gezondheid Het gezondheidsbeginsel moet sterk neergezet worden om het streven naar een gezonde leefomgeving te bekrachtigen. Gezondheid moet een leidend beoordelingscriterium worden en toetsen op gezondheid en welzijn (incl. cumulatie van geluid, luchtverontreiniging en andere hinderbronnen) en moet een integraal onderdeel zijn van sturing. Verzoek – maak het gezondheidsbeginsel tot uitgangspunt van alle gebiedsontwikkeling en tot leidend beoordelingscriterium. De handreiking Waardegedreven gezonde gebiedsontwikkeling xxiii geeft vele handvatten om tot een andere benadering van gebiedsontwikkeling te komen, waarbij gezondheid, welzijn en maatschappelijke waarde vanaf het begin centraal staan. Verzoek – maak het gezondheidsbeginsel tot uitgangspunt van alle gebiedsontwikkeling. Maak duidelijk op welke wijze de handreiking gebruikt wordt in de gebiedsontwikkeling en maak expliciet waarom de handvatten wel of niet toegepast worden.	De provincie stelt dat gezonde leefomgeving volwaardig moet worden meegewogen bij ruimtelijke besluitvorming. Dat betekent niet dat het als uitgangspunt wordt gebruikt, maar dat de gezonde leefomgeving één van de criteria is die wordt meegenomen in besluitvorming rondom ruimtelijke ordening. Wij danken indiener voor het ons attenderen op de Handreiking Waardegedreven Gezonde Gebiedsontwikkeling - wij zullen deze met interesse lezen.
ZW_0192	15	Zienswijze 4.2 – Vergoot bruikbaarheid door inkleuren gebiedsgericht werken Meer gebiedspecifieke uitwerking vergroot de bruikbaarheid van de Omgevingsvisie voor vervolgprogramma's en gemeenten. Verzoek - Voeg gebiedsprofielen, kaarten en een expliciete gebiedsgerichte afweging toe voor de belangrijkste deelgebieden.	De gebiedsparagrafen in hoofdstuk 6 dienen een ander doel dan een compleet of uitputtend beeld te schetsen van een regio of om het gehele grondgebied van de provincie af te dekken. Het doel van de gebiedsparagrafen is afgebakend ingegeven door de analyse dat in een gebied meerdere regionale opgaven zich opstapelen. Daarnaast zijn er in de besproken gebieden een of meerdere provinciale belangen in het geding. Deze keuze doet niks af aan andere gebiedsopgaven, die we graag in het verlengde van de vaststelling van onze Omgevingsvisie verder met onze partners uitwerken.
ZW_0192	16	Zienswijze 4.3 – Onderscheid robuuste ontwikkelgebieden en kwetsbare transitiegebieden Noord-Holland kan niet uniform orden benaderd xxiv. Dat betekent dat het ruimtegebruik in gebieden nadere indeling behoeft. Verzoek – Maak in de Omgevingsvisie een onderscheid naar gebiedstypen, met per type een passend ontwikkelregime en duidelijke beperkingen of voorwaarden. Maak per gebiedstype expliciet welke economische functies de provincie wil faciliteren, welke functies minder passend zijn en op basis van welke criteria die selectie plaatsvindt. Stel zwaardere voorwaarden aan zware industrie in relatie tot gezondheid, veiligheid en ruimtegebruik.	Een aantal kernpunten hebben wij per gebied benoemd. Nadere uitwerking loopt via andere instrumenten in de beleidscyclus. Zie ook de beantwoording van onderdeel 12 van deze zienswijze.
ZW_0192	17	Zienswijze 4.4 – Borg inhoudelijke consistentie van gebiedsgericht werken Gebiedsgericht werken is alleen effectief is wanneer Omgevingsvisie, OER, Omgevingsverordening en vervolgprocedures (incl. Plan MER op deelgebieden) inhoudelijk consistent zijn, cumulatieve effecten worden beschouwd en via monitoring wordt teruggekoppeld naar beleid. Verzoek – Versterk de sturende processen om tot effectuering van gebiedsgericht werken te komen.	De tekst van de ontwerp-Omgevingsvisie is op onderdelen preciezer geformuleerd. Dit geldt vooral voor de ontwikkelrichting voor gebiedsgericht werken. Ook is aangegeven wanneer een andere overheidslaag bevoegd gezag is en een MER al is uitgevoerd of gepland door een andere overheidslaag. Na vaststelling van de Omgevingsvisie wordt het vervolg verder uitgewerkt in programma's en de rol van monitoring in de beleidscyclus .

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	18	Kernpunt 5 - Energietransitie, RES-zoekgebieden en zon- en windenergie [Uittreksel] De energietransitie vraagt om integrale afweging van alternatieven voor het toekomstige energiesysteem (incl. RES), waarbij inzicht in milieueffecten noodzakelijk is om een verantwoorde ruimtelijke inpassing te komen. [...] Bevindingen - Energievisie zonder Plan MER [...] Het milieueffectrapportagerecht (...) stelt dwingende eisen aan het moment en de wijze waarop een plan-MER/OER moet worden ingezet: 1. Voorafgaande milieubeoordeling (Vroegtijdigheid): Een plan-MER moet worden opgesteld vóór of tijdens de voorbereiding van het kaderstellende plan, en vóór de vaststelling ervan (art. 4 lid 1 SMB-richtlijn). 2. Volwaardige afweging van redelijke alternatieven: Een plan-MER moet niet alleen het voorkeursbeleid beschrijven, maar ook redelijke alternatieven waarin rekening wordt gehouden met de doelstellingen en het geografische toepassingsgebied van het plan (art. 5 lid 1 SMB-richtlijn). 3. Kaderstellendheid en doorwerking: Als een strategisch beleidsdocument al dwingende of structurerende keuzes maakt voor toekomstige vergunningverlening of locatiekeuzes, is het Plan-MER-plichtig. Het formeel uitstellen of 'doorschuiven' van de MER.-plicht naar een later overkoepelend traject mag er niet toe leiden dat wezenlijke alternatieven tussentijds al buiten beeld zijn geraakt. De juridische houdbaarheid van de gekozen route is daarmee twijfelachtig. [...] Zienswijze 5.1 – de gekozen route is in strijd met de wetgeving Omdat de Energievisie op voorhand kaderstellende keuzes bevat en alternatieve locaties voor energiehubs en infrastructuur in de Plan OER niet volwaardig zijn onderzocht, is er sprake van een gebrek in de milieueffectrapportage en motivering (strijd met art. 16.36 Omgevingswet en art. 5 SMB-richtlijn). De titel van de energievisie (“definitief concept”) doet daar niets aan af. Verzoek – Voorzie de energievisie van een eigen analyse incl. de onderkende alternatieven en de milieueffecten hiervan en motiveer op basis daarvan de keuzes, die vanuit het verkregen inzicht mogelijk anders zijn dan in eerder in de energievisie opgenomen zijn en als uitgangspunt meegenomen zijn in de Plan OER.	De structurerende keuzes uit de Energievisie worden met dit OER onderzocht, voor zover deze keuzes onderdeel zijn van de oplossingsrichtingen en zijn opgenomen in de omgevingsvisie. In het OER staat op pagina 23 welke onderdelen uit de Energievisie 2.0 zijn meegenomen: "Onderdeel van de oplossingsrichtingen zijn de belangrijkste structurerende keuzes zoals gemaakt in de reeds vastgestelde Energievisie van provincie Noord-Holland. Op deze manier zijn de belangrijkste keuzes uit de Energievisie integraal onderdeel van het OER. De volgende keuzes zijn meegenomen in het OER: - actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties; - (voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren; - (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken; - in lijn met de Energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen. " In de bijlage Staat van Noord-Holland staat op pagina 110 dat de Energievisie 2.0 niet is meegenomen in de referentiesituatie, dwz. de voortzetting van het huidige beleid. Dit is omdat de Energievisie 2.0 is vastgesteld als bouwsteen voor de Omgevingsvisie en destijds niet bemerd is. Nu is dat wel gedaan voor de bovengenoemde hoofdlijnen uit die visie in de integrale OER bij de Omgevingsvisie. Tav de RES: In de Omgevingsvisie stellen we uitsluitend energetische en ruimtelijke uitgangspunten met betrekking tot opwek van energie en wijzen we geen locaties aan. Hieruit volgen niet direct 'dwingende of structurerende keuzes'.
ZW_0192	19	Ambities duurzame energie niet geconcretiseerd In de Plan OER van de Omgevingsvisie wordt aangegeven dat het aspect duurzame energie als positief beoordeeld wordt t.o.v. de referentiesituatie. De ambities voor duurzame energie moeten nog geconcretiseerd worden, om dan effecten te beoordelen xxxi Zienswijze 5.2 – Ambities voor duurzame energie hebben effecten Ambities te hebben voor duurzame energie (zon, wind, geothermie ect) zonder de effecten te kennen, vraagt om nadere uitwerking, zeker gezien de problematiek van de ruimtelijke inpassing en de effecten op de leefomgeving en het milieu. Verzoek - Maak de ambities voor duurzame energie concreet en onderzoek de effecten hiervan als onderdeel van de OER.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Daar worden ambities voor duurzame energie concreter gemaakt en onderzocht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	20	RES-ambities en doelen Op basis van CBS-data kan gesteld worden dat de landelijke RES-doelen van 35 TWh in 2030 inmiddels al gehaald zijn xxxii xxxiii xxxiv xxxv. Er is een klimaatakkoord waarin leidende uitspraken staan over wind op land: heroverweging als RES-doel gehaald is xxxvi. De politiek heeft deze heroverweging echter niet expliciet gemaakt. Eigenlijk is er ongezien overgeschakeld naar een hogere ambitie voor zon en wind op land (richting 55 TWh). Dat deze hogere ambitie nog meer gaat wringen met ruimtelijke inpassing is duidelijk. Daarnaast zijn er de effecten van netcongestie en toenemende risico's voor negatieve effecten in de leefomgeving het voor het milieu. Zienswijze 5.3 – RES versus ruimtelijke inpassing RES-doelstellingen te verhogen zonder zicht op beschikbare ruimte is vragen om nog meer problemen met de ruimtelijke inpassing. Zonneparken en windturbines stellen relatief grote ruimteclaims. Verzoek - Maak een expliciete heroverweging voor RES-doelstellingen voor Provincie NH op basis van nut/noodzaak en maatschappelijke kosten en baten, ook kijkend naar de integrale ruimtebalans. Maak hierbij ook een doorkijk naar de periode na 2050 (en niet tot 2030).	Wij delen dat de ontwikkeling van duurzame energie zorgvuldig moet worden afgewogen in samenhang met beschikbare ruimte, netcongestie, leefomgeving en andere ruimtelijke opgaven. Het landelijke doel uit het Klimaatakkoord is minimaal 35 TWh hernieuwbare elektriciteit uit zon en wind op land in 2030. Dit doel is nog niet gerealiseerd, maar geldt als haalbaar. De 55 TWh betreft het gezamenlijke oorspronkelijke aanbod van de RES-regio's en is geen vervanging van het landelijke doel. Noord-Holland ligt nog niet op koers om de in de RES vastgelegde ambities voor 2030 te realiseren. Daarom blijft inzet op deze ambities nodig. Het Rijk verwacht dat de opwek van elektriciteit uit zon en wind op land richting 2050 verder groeit. Deze aanvullende landelijke opgave staat los van de bestaande RES-doelstellingen voor 2030. De verdeling van deze aanvullende opgave vindt plaats in afspraken tussen het Rijk en het Interprovinciaal Overleg. De aanvullende landelijke ambitie is nog niet vertaald naar concrete doelen voor Noord-Holland. Bij de verdere uitwerking kijkt de provincie naar het energiesysteem als geheel, waaronder de ontwikkeling van de energievraag, beschikbare netcapaciteit en ruimte. De Omgevingsvisie geeft het kader voor deze integrale afweging. Concrete keuzes over locaties en projecten worden gemaakt in de RES, programma's en gebiedsprocessen. Daarom nemen wij het verzoek om de RES-doelstellingen in de Omgevingsvisie opnieuw vast te stellen niet over.
ZW_0192	21	RES en wind op land Provincie Noord-Holland heeft grote ambities voor zon en wind op land. In onderzoeken worden voor wind op land naast de bestaande ook nieuwe (potentiële) RES-zoekgebieden toegevoegd. De MER Wind op Land xxxvii gaat uit de de RES-zoekgebieden en een effectbeoordeling op hoofdlijnen. De Commissie M.E.R.xxxviii concludeert over de MER wind op land van provincie Noord-Holland dat essentiële informatie ontbreekt over energiedoelstelling, alternatieven, cumulatieve effecten en navolgbaarheid van effectbeoordelingen van wind op land. De Nota van Beantwoording xxxix geeft aan dat een deel hiervan in vervolgprocedures wordt uitgewerkt. Toetsing aan de integrale ruimtebalans te toetsen of de koppeling met het gebiedsgericht werken wordt niet gelegd. Uit de Ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-Plan OER blijkt niet dat de Energievisie 2.0, en de PlanMER Wind op Land 2025 en de daarin onderzochte RES-zoekgebieden als één samenhangend energiesysteem zijn onderzocht, incl. cumulatieve effecten. Onder de Omgevingswet moet een omgevingsvisie een samenhangende beleidsbasis bieden. Een plan-MER Wind op Land moet voldoende milieu-informatie bevatten voor een strategische afweging. Wanneer wezenlijke onderdelen worden doorgeschoven naar latere procedures verzwakt dit de strategische afweging en vermindert dit de transparantie van besluitvorming. Zienswijze 5.4 – Afwegingskader voor inpassing van RES-zoekgebieden Het OER laat zien dat meerdere thema's (N2000, NNN, landschap, cultuurhistorie) negatief scoren in samenhang met de voorgenomen energiekeuzes xl. De Omgevingsvisie benoemt knelpunten maar formuleert nog geen bindende inpassingsnormen per zoekgebied. Vanuit het perspectief van zorgvuldige besluitvorming is het noodzakelijk om tot meer samenhang tussen Omgevingsvisie, Plan-OER, energievisie en MER Wind op Land te komen, de keuzes transparanter te motiveren, inclusief cumulatieve effecten, monitoring en gebiedsgerichte vervolgonderzoeken. Verzoek – Vul de Omgevingsvisie aan met een expliciet provinciaal afwegingskader voor de inpassing van RES-zoekgebieden, vanuit een gebiedsgerichte benadering. Neem in dit afwegingskader expliciete en bindende inpassings- en uitsluitingscriteria per zoekgebied, gebaseerd op de cultuurhistorische en landschappelijke context (N2000/NN-gebieden, Unesco-werelderfgoed etc), en in het bijzonder waar zon- en windenergie in RES-gebieden gecombineerd worden. En stel eisen en criteria op voor (MER) vervolgonderzoek voor de gebiedsgerichte context van RES-zoekgebieden en geef aan hoe gezondheid, natuur, landschappelijke inpassing, recreatie, netcapaciteit, cumulatie van effecten en monitoring worden beoordeeld.	De Omgevingsvisie bevat een algemeen provinciaal afwegingskader met afwegingsprincipes. De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	22	Indiener gaat hier in op een specifieke casus (RES-zoekgebied Waarderpolder "Schoteroog", Haarlem. Niet meegekopieerd). Deze casus maakt volgens indiener duidelijk dat voorafgaand aan de beoogde invulling van het RES zoekgebied niet gekeken is naar de integraliteit van de voorziene zonneweide en de windturbines op Schoteroog, hun onderlinge afhankelijkheden bij energieopwekking en hun cumulatieve effecten op het landschap, het milieu en de leefomgeving (incl. de impact op het recreatiegebied), noch door gemeente Haarlem, noch door provincie NH als bevoegd gezag voor zowel de zonneweide als de windturbines. Overigens speelt nog dat Hoogheemraadschap Rijnmond een renovatie uitvoert van de AWZI op Schoteroog. En dat ze plaatsing van windturbines op Schoteroog overweegt, naast de concrete plannen van de initiatiefnemer Coöp Windpark Schoteroog.	Wij nemen hier kennis van. Deze casus heeft geen invloed op de Omgevingsvisie.
ZW_0192	23	Zienswijze 5.5 – Vanuit visie naar een integrale gebiedsgerichte benadering: “walk the talk” De casus illustreert de noodzaak van een transparante onderzoeksmethode, een onderbouwde ruimtebalans, de restricties van water- en bodemsystemen, een kader voor inpassing van zon en wind en het gebiedsgericht maatwerk. Er is in het geval van Waarderpolder een gebiedsgerichte integrale afweging noodzakelijk waarin zon- en windenergie, recreatie, natuur, water, bodem, erfgoed en de veiligheid van de stortplaats in samenhang worden beschouwd. Verzoek – neem als provincie als bevoegd gezag de regie-verantwoordelijkheid om in lijn met de omgevingsvisie te handelen en tot een integrale gebiedsplannen te komen. Werk voor specifiek Waarderpolder/Schoteroog een integraal gebiedskader uit waarin de balans tussen energie, natuur, recreatie, gezondheid en veiligheid centraal staat. Dit kan als pilot dienen voor gebiedsgericht werken, in een concrete, relevante situatie.	Daar waar dat past bij onze rol en bevoegdheden en het in lijn is met onze Omgevingsvisie, zullen wij zo nodig de regie nemen.
ZW_0192	24	Kernpunt 6 - Veiligheid, calamiteiten en cybersecurity Het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving die gebruik maakt van infrastructuur die beschikbaar is, vraagt om handelingsperspectief, ook voor digitale veiligheid. Context De ontwerp- Omgevingsvisie gebruikt “gezonde en veilige leefomgeving” als breed uitgangspunt. Veiligheid verschijnt daarbij vooral als een ruimtelijk thema: veilige inrichting, verkeersveiligheid, bescherming tegen overstromingen en omgaan met milieubelastende of risicovolle activiteiten xli. Vanuit het principe “Water en bodem sturend” krijgen waterveiligheid en klimaatrisico’s veel aandacht xlii. Ook in het besef dat er altijd risico’s zullen zijn voor overstroming xliii. Infrastructuur voor energie, drinkwater en data zijn wezenlijk voor de ruimtelijke inrichting en maken dat deze toegankelijk moeten zijn binnen de provincie. Bevindingen Externe veiligheid en omgevingsveiligheid Omgevingsveiligheid wordt een formeel beoordelingsaspect in de Plan OER xliv. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om risico’s rond risicovolle activiteiten, gevaarlijke stoffen en aandachtsgebieden rondom dergelijke activiteiten. Tegelijkertijd wordt in de Plan OER gesteld dat de ontwerp-Omgevingsvisie geen ambities bevat die dit aspect inhoudelijk beïnvloeden: Feitelijk wordt geconstateerd dat omgevingsveiligheid relevant is en in de huidige situatie ongunstig scoort, maar dat de nieuwe Omgevingsvisie daarvoor geen aantoonbaar verbeterende beleidsambitie bevat xlv. De effectbeoordeling voor omgevingsveiligheid is opmerkelijke genoeg “0”(neutraal) ten opzichte van de referentiesituatie, terwijl de referentiesituatie zelf als slecht is aangeduid xlvi. Zienswijze 6.1 – “Een gezonde en veilige leefomgeving” vraagt om uitwerking Omgevingsveiligheid moet de aandacht krijgen die past bij de visie “een gezonde en veilige leefomgeving”, zeker als de huidige situatie op dit punt ongunstig beoordeeld wordt. Verzoek – Maak beleidsambities voor het verbeteren en beheersen van de omgevingsveiligheid alsnog expliciet. Gebruik hierbij de eerder genoemde handreiking Waardegedreven gezonde gebiedsontwikkeling xlvii	Er zijn in de Omgevingsvisie enkele tekstpassages over omgevingsveiligheid toegevoegd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	25	Calamiteiten – risico's en maatregelen Er is altijd een kans dat er zich calamiteiten voordoen. Wat ontbreekt is een provinciale risicoanalyse voor allerlei typen calamiteiten; - een integrale aanpak voor brand, explosie, incidenten met gevaarlijke stoffen, langdurige stroomuitval, uitval van telecom of uitval van digitale systemen; - normen voor bereikbaarheid van hulpdiensten en zelfredzaamheid bij gebiedsontwikkelingen; - expliciete ruimtelijke randvoorwaarden voor crisisbeheersing bij energiehubs, datacenters, transformatorstations, opslaglocaties of grootschalige energieprojecten; - een systematische effectbeoordeling van cumulatieve risico's. En daarmee samenhangend: is ook geen provinciale calamiteitenaanpak aangetroffen, bijv. evacuatie en bereikbaarheid bij grootschalige overstroming; continuïteit van zorg, drinkwater, energie, telecom en dataverkeer; herstelcapaciteit na langdurige uitval; samenloop van watercalamiteit, energie-uitval en digitale uitval. (Indiener heeft een kader toegevoegd met toelichting. Niet meegekopieerd.) Zienswijze 6.2 – Zicht krijgen op risico's en maatregelen Calamiteiten die voorstelbaar zijn worden tastbaar als ze vertaald worden in risico's en maatregelen om ze te mitigeren. Zonder dat is er geen handelingsperspectief. Verzoek – Werk de visie verder uit in termen van risico-analyse en een aanpak van voorstelbare calamiteiten.	Risico's en maatregelen om om te kunnen gaan met calamiteiten worden in verdere uitwerkingen na vaststelling van de Omgevingsvisie vormgegeven.
ZW_0192	26	Infrastructuur … essentieel en ook kwetsbaar In de omgevingsvisie wordt gewicht toegekend aan de infrastructuur voor energie, water en dataverkeer en wordt de toenemende afhankelijkheid van netwerken (voor elektriciteit, dataverkeer en datacenters) benoemd xlviii. Een samenhangende beoordeling van de fysieke en digitale weerbaarheid van infrastructuur tegen sabotage, langdurige uitval, cyberaanvallen of cascaderende storingen ontbreekt. Bijv. waterkeringen en bruggen, elektriciteitsopwekking (zonneparken, windturbines, gas- en kolencentrales) en -transport. Zienswijze 6.3 – Infrastructuur waarop we kunnen rekenen Al met al is duidelijk dat de Omgevingsvisie energie-, drinkwater- en datanetwerken als sturend voor ruimtelijke ontwikkeling ziet, maar onvoldoende uitgewerkt wordt hoe de continuïteit en weerbaarheid van deze vitale en onderling afhankelijke infrastructuren worden geborgd. Verzoek - Verzocht wordt om de visie en de OER aan te vullen met een integraal kader voor fysieke en digitale weerbaarheid, inclusief calamiteiten- en crisisbeheersing, criteria voor vitale infrastructuur en een toetsing van cumulatieve kwetsbaarheden bij gebiedsontwikkelingen en energie-infrastructuur.	We hebben in de Omgevingsvisie op meerdere plekken aandacht voor weerbaarheid. In het bijzonder in de paragraaf 'Een vitaal Noord-Holland' komen de aandachtspunten van indiener naar voren. In de uitwerking van de Omgevingsvisie wordt daar nader vorm en inhoud aan gegeven.
ZW_0192	27	Cybersecurity….. hoe kwetsbaar en weerbaar zijn we? Nergens worden cybersecurity als beleids- of beoordelingsthema genoemd. Dat duidt op een grijze vlek en dat maakt de provincie in toenemende mate kwetsbaar. (indiener heeft een kader met toelichting opgenomne, niet meegekopieerd) . Zienswijze 6.4 – Digitale weerbaarheid is steeds meer relevant en actueel Digitale weerbaarheid is reeds jaren een wezenlijk beleidsthema dat niet in een omgevingsvisie mag ontbreken, zeker nu wetgeving toenemende eisen stelt om cybersecurity te verstevigen. Verzoek – Voeg cybersecurity als relevant beleidsthema toe aan de omgevingsvisie en borg daarbij compliance met wetgeving.	Wij zijn het met u eens dat cybersecurity een belangrijk thema is. Echter, de Omgevingsvisie geeft de inzet van de provincie weer ten aanzien van ruimtelijk beleid waar cybersecurity geen onderdeel vanuit maakt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0192	28	Kernpunt 7 - Besturing, uitvoering en monitoring in roerige tijden Een omgevingsvisie moet meer zijn dan een lonkend perspectief maar vergt sturing op doelen, resultaten en beoogde effecten. En vergt een andere manier van besturen in deze roerige tijden. Context In de Omgevingsvisie wordt gesteld dat deze doorwerkt in programma's en verordeningen om tot een uitvoeringsagenda te komen. Via monitoring wordt dan (bij)gestuurd op de ambities en doelen. Bevindingen Het komen tot een uitvoeringsagenda en manieren om tot (bij)sturing te komen zijn weinig concreet. Er wordt gesteld dat er met KPI's gewerkt wordt om te bereiken resultaten en beoogde effecten concreet te maken xlix en de uitvoering te monitoren en evalueren l. Maar uitwerking ontbreekt. Ook is onduidelijk wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft in de besturing. Zienswijze 7.1 – Van visie naar uitvoering via gerichte sturing Uitvoering geven aan de omgevingsvisie komt aan op een heldere uitvoeringsagenda en manieren om te sturen op resultaten en beoogde effecten. Zonder dat blijft de omgevingsvisie een vrijblijvende richting, zonder handelingsperspectief. Verzoek – werk de uitvoeringsagenda, KPI's, evaluatiemomenten en -criteria en verantwoordelijkheden concreet uit. De Omgevingsvisie die in 2018 vastgesteld werd, wordt nu na ruim 8 jaar geactualiseerd. Tussentijds zijn er ontwikkelingen geweest die (direct of indirect) invloed hebben gehad op de leefomgeving in Noord-Holland. Als voorbeelden: Covid 19 met beperkende maatregelen (waaronder "lock down"); Oorlogen en daarmee samenhangende stromen van vluchtelingen (Syrië, Oekraïne, Gaza); Digitalisering (toename van EU wetgeving, data centers en opkomende cybercrime). Het geeft aan dat de huidig gehanteerde beleidscyclus van de Omgevingsvisie (en navolgende -verordening, -plannen etc) met "periodiek actualiseren na 4 a 6 jaar" niet meer past bij de (opkomende) ontwikkelingen, die grote impact hebben. Bij dergelijke opkomende ontwikkelingen wordt er per definitie te laat gereageerd. En loopt de provincie "achter de feiten aan".	Wij bouwen een monitor om te monitoren of gestelde doelen in zicht komen. Naast het instrument Omgevingsvisie, zijn er andere instrumenten die helpen om onze doelen te halen en die sneller kunnen worden bijgestuurd dan 6-8 jaar.
ZW_0192	29	Zienswijze 7.2 – Visievorming en uitvoering om tijdig te anticiperen Er is in de omgevingsvisie onderscheid te maken tussen onderwerpen die langzaam veranderen en andere die sneller veranderen, afhankelijk van de ontwikkelingen die erop van invloed zijn. Dat vraag om een andere manier van sturen, dan tot op heden gebruikelijk is. Verzoek – Maak in de omgevingsvisie onderscheid naar thema's, onderwerpen en bijbehorende keuzes, die langzaam of juist sneller bijstelling behoeven. En pas hier de uitvoering, evaluatie-ritme en sturing op aan. Er blijven altijd onvoorzienbare en plots opkomende ontwikkelingen, die potentieel risicovol zijn en om urgentie vragen (bijv. Covid-19). Daarvoor kan terug gevallen worden op calamiteits- en crisisplannen.	Het klopt dat het tempo van veranderingen verschilt per onderwerp. Dit komt ook tot uitdrukking in de tijdshorizon waarnaar gekeken. Wordt. In de Omgevingsvisie is het idee van de lagenbenadering gehanteerd. Deze benadering houdt rekening met die verschillende tempo's.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0193	1	De Museumstoomtram Hoorn–Medemblik maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland, die van 15 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage ligt. [Hieronder volgt een overzicht van de ingebrachte punten; de uitgebreide informatieve toelichting is hier beknopt niet opgenomen] 1. Inzet van deze zienswijze De historische lokaalspoorlijn Hoorn–Medemblik uit 1887 is een cultuurhistorische kwaliteitsdrager van Westfriesland. ... Tegen deze achtergrond valt op dat de betekenis van de historische lokaalspoorlijn in de ontwerp-Omgevingsvisie niet expliciet als cultuurhistorische en ruimtelijke structuur is opgenomen. Dat is een gemis, juist omdat de provincie de lokaalspoorlijn in haar eerdere beleid al als ruimtelijke drager heeft erkend. 2. Een gebiedseigen structuur met een bijzondere historische betekenis De betekenis van de lokaalspoorlijn begint bij de aanleg ervan. ... De lokaalspoorlijn was daarmee niet alleen een vervoersverbinding, maar onderdeel van de economische en maatschappelijke ontwikkeling van de regio. 3. Een uniek in Nederland bewaard gebleven ensemble De historische betekenis wordt versterkt doordat een groot deel van de oorspronkelijke structuur nog aanwezig is. ... 4. De bestaande provinciale beleidslijn De provinciale erkenning van de lokaalspoorlijn is niet beperkt tot één oudere beleidsnota.... 5. Aansluiting op de Omgevingsvisie De betekenis van de lokaalspoorlijn sluit aan bij verschillende uitgangspunten van de ontwerpOmgevingsvisie. ... De combinatie van cultuurhistorie, toerisme, werkgelegenheid, participatie, educatie en recreatie maakt de spoorlijn van betekenis voor zowel de aantrekkelijkheid van de leefomgeving als de sociale en economische vitaliteit van West-Friesland. 6. De lokaalspoorlijn als onderdeel van toekomstige ontwikkeling De lokaalspoorlijn en de Museumstoomtram spelen een actieve rol in de toekomstige ontwikkeling van de ruimte in West-Friesland. ... De Museumstoomtram beschikt als beheerder en exploitant over specialistische kennis van de spoorbaan, stations, bruggen, overwegen en de historische samenhang met het landschap. Wij stellen deze kennis graag beschikbaar bij ruimtelijke ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de spoorlijn of haar omgeving.	Wij danken indiener voor de zienswijze, met uitgebreide informatieve toelichting.
ZW_0193	2	7. Verzoek Wij verzoeken de provincie Noord-Holland om de historische lokaalspoorlijn Hoorn–Medemblik expliciet op te nemen in de definitieve Omgevingsvisie als cultuurhistorische kwaliteitsdrager van West-Friesland. Daarbij verzoeken wij de provincie om: - De historische lokaalspoorlijn en haar samenhang met de stations, infrastructuur, dorpen en het omliggende landschap als één geheel mee te wegen in de provinciale ruimtelijke afweging; - De cultuurhistorische, landschappelijke, recreatieve en economische betekenis van de lokaalspoorlijn te betrekken bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in WestFriesland; - Bij ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de spoorlijn of haar landschappelijke context de bestaande cultuurhistorische waarden vroegtijdig mee te wegen en de Museumstoomtram vanuit haar kennis en ervaring daarbij te betrekken; - De betekenis van de lokaalspoorlijn als onderdeel van de omgevingskwaliteit en gebiedsidentiteit van West-Friesland herkenbaar te maken in de verdere uitwerking en uitvoering van het provinciale beleid.	De Omgevingsvisie is een zelfbindende visie bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. De Omgevingsvisie gaat niet gedetailleerd in op reeds erkende en vastgelegde cultuurhistorische waarden. Aan het verzoek van indiener om de historische lokaalspoorlijn Hoorn-Medemblik in onze definitieve Omgevingsvisie expliciet op te nemen als cultuurhistorische kwaliteitsdrager zullen wij dan ook geen gehoor geven. Wij zijn van mening dat de cultuurhistorische waarde van de lokaalspoorlijn Hoorn-Medemblik, waarlangs een aantal gebouwen beschermd zijn als provinciaal monument, al goed is geborgd in onze Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Doordat deze lokaalspoorlijn uitgebreid is beschreven in deze Leidraad, dient de waarde van de spoorlijn juridisch al meegewogen te worden bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk gebied. Wij erkennen de waarde van de spoorlijn, niet alleen vanuit cultuurhistorisch perspectief, maar ook vanuit de landschappelijke, recreatieve en economische betekenis van deze spoorlijn voor Westfriesland. De huidige Leidraad Landschap en Cultuurhistorie wordt op dit moment geactualiseerd. Uiteraard wordt de spoorlijn ook in de nieuwe versie van de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie opgenomen.
ZW_0193	3	Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om in de Nota van Beantwoording concreet aan te geven op welke wijze aan dit verzoek gevolg wordt gegeven en hoe de historische lokaalspoorlijn in de definitieve Omgevingsvisie wordt opgenomen. De Museumstoomtram is graag bereid haar kennis en ervaring hiervoor in te zetten en hierover met de provincie en andere betrokken partijen samen te werken.	Slotwoord, met samenvatting van het bij punt 7 verwoorde verzoek. Geen antwoord nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0194	1	Om tot goede en afgewogen keuzes te komen is het van belang dat de provincie helder aangeeft welke positie zij de land- en tuinbouwsector in Noord-Holland wil geven. Om die reden zijn we content met de toezegging dat de provincie zorgvuldig wil omgaan met landbouwgrond. Maar met deze toezegging alleen zijn we er niet. Het is van belang dat een 'stevig' afwegingskader wordt uitgewerkt voor de bescherming van landbouwgrond. Alleen daarmee kan worden bewerkstelligd dat het behoud van landbouwgrond daadwerkelijk een belangrijk onderdeel is van de besluitvorming over functiewijzigingen. Het beschermen van landbouwgrond en het realiseren van een goede (beleids)basis voor een toekomstbestendige agrarische sector is voor ons een belangrijke rode draad geweest bij de beoordeling van de ontwerp-Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0194	2	Vof Kwantes-Oortwijn mist in de ontwerp-Omgevingsvisie de echte erkenning van de land- en tuinbouwsector als een provinciaal kernbelang. Vof Kwantes-Oortwijn is van mening dat het agrocluster expliciet onderscheiden moet worden als extra economisch en strategisch cluster (naast biotechnologie en zaadveredeling) van provinciaal belang.	De provincie wijst de brede land- en tuinbouwsector niet aan als afzonderlijk strategisch economisch cluster. De aanwijzing van strategische clusters volgt uit het denkraam van TNO voor strategische economische belangen. Daarbij staat de systeempositie van economische activiteiten binnen nationale en Europese waardeketens en netwerken centraal, in het licht van Europese autonomie. De brede land- en tuinbouwsector maakt geen onderdeel uit van deze positie, maar de specifieke sector zaadveredeling wel.
ZW_0194	3	De land- en tuinbouwsector in Noord-Holland is van strategisch belang voor de voedselvoorziening van Noordwest-Europa. Door klimaatverandering, toenemende droogte en extremereweersomstandigheden komen de productieomstandigheden in delen van Europa steeds meer onder druk te staan. Dankzij onder meer de vruchtbare gronden, de beschikbaarheid van zoet water en gunstige klimaatomstandigheden beschikt Noord-Holland over uitstekende productievoorwaarden voor de landen tuinbouw. Om die reden is het van groot belang dat de provincie deze productievoorwaarden in het omgevingsbeleid borgt zodat de agrarische sector ook in de toekomst kan blijven bijdragen aan de productie van gezond en veilig voedsel.	De indiener vraagt om borging van de productievoorwaarden voor land- en tuinbouw in het omgevingsbeleid. Met deze Omgevingsvisie hebben we daar een stap in gezet door onder andere voor landbouw een afwegingskader landbouw aan te kondigen. Verdere uitwerking in een programma en omgevingsverordening vormen het geheel van het omgevingsbeleid waarmee wordt gewerkt aan een sterk en toekomsbestendig landbouwsector die kan blijven bijdragen aan de productie van gezond en veilig voedsel
ZW_0194	4	In beginsel is alle landbouwgrond beschermingswaardig. Wanneer de provincie desondanks onderscheid maakt tussen prioritaire en niet-prioritaire landbouwgebieden dan dient expliciet te worden vastgelegd dat ook niet-prioritaire landbouwgronden een volwaardige agrarische bestemming en een passende beschermingsstatus behouden. Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden mag er namelijk niet toe leiden dat de suggestie wordt gewekt dat andere landbouwgebieden beschikbaar komen voor andere ruimtevragende functies. Daarnaast kent Noord-Holland verschillende gebieden die door de provincie zelf zijn aangewezen als belangrijk concentratiegebied waaronder de bollenconcentratiegebieden, de glastuinbouwconcentratiegebieden en het tuinbouwconcentratiegebied Heemskerk-Beverwijk. Deze gebieden zijn van groot belang voor de provinciale voedsel- en sierteeltproductie, werkgelegenheid en kennisontwikkeling van de Noord-Hollandse land- en tuinbouwsector. Wij zijn van mening dat het behoud en de verdere ontwikkeling van deze concentratiegebieden expliciet onderdeel moeten zijn van het beleid voor de bescherming van landbouwgrond.	We zijn het eens met de indiener dat het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden er niet toe mag leiden dat de suggestie wordt gewekt dat andere landbouwgebieden beschikbaar komen voor andere ruimtevragende functies. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen.
ZW_0194	5	Daarnaast is het van belang om te onderkennen dat een toekomstbestendige landbouw niet alleen vraagt om voldoende landbouwgrond maar ook om voldoende ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven. De land- en tuinbouwsector staat de komende jaren voor belangrijke maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit, emissiereductie, dierenwelzijn en dierwaardigheid. Specifiek op het aspect van dierwaardigheid is extra ruimte vereist voor aanpassingen in stallen, uitloopvoorzieningen, weidegang, klimaatbeheersing en andere welzijnsbevorderende maatregelen. Het voldoen aan deze opgaven vraagt om investeringen in nieuwe technieken en om aanpassingen van bedrijfsgebouwen, stalsystemen en de inrichting of vergroting van agrarische bouwpercelen. Dit kan alleen worden gerealiseerd wanneer agrarische bedrijven voldoende ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen. De Omgevingsvisie dient deze noodzakelijke ontwikkelingsruimte te borgen.	De gevraagde ontwikkelruimte heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de Omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument Omgevingsvisie.
ZW_0194	6	Aansluitend willen wij het belang benadrukken van kavelruil als instrument om de landbouwstructuur in Noord-Holland te versterken. Door stoppende bedrijven, grondtransacties en de toenemende ruimteclaims vanuit andere functies neemt de versnippering van landbouwgrond toe. Wij verzoeken de provincie daarom om kavelruil actief te blijven ondersteunen en voldoende middelen beschikbaar te stellen voor de inzet van kavelruil in het landbouwgebied en bij de gebiedsprocessen.	Wij erkennen het belang van kavelruil voor het landelijk gebied zoals bedoeld in de omgevingswet. Wij dragen dan ook zorg dat we het instrument kavelruil blijven ondersteunen waar deze bijdraagt aan onze doelen voor kringlooplandbouw en transitie van het landelijk gebeid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0194	7	Tegelijkertijd plaatst Vof Kwantes-Oortwijn vraagtekens bij de benadering in de Omgevingsvisie waarbij water en bodem vrijwel automatisch sturend worden voor de toekomstige inrichting van gebieden. Water en bodem vormen belangrijke randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen maar dienen onderdeel te zijn van een bredere afweging waarin ook aspecten als voedselzekerheid, economie, landschap, leefbaarheid en bestaande investeringen worden betrokken. Het uitgangspunt dat water en bodem richtinggevend zijn, mag daarom niet automatisch leiden tot functiewijziging van (landbouw)gebieden waar de continuïteit van het water- en bodemsysteem onder druk komt te staan. De provincie Noord-Holland beschikt met het IJsselmeer, Markermeer en Amstelmeer over unieke strategische zoetwaterreserves. Deze watervoorraden vormen een belangrijke basis onder de concurrentiekracht en toekomstbestendigheid van de Noord-Hollandse land- en tuinbouwsector. Wij missen in de Omgevingsvisie de ambitie om deze strategische zoetwatervoorraad nadrukkelijk in te zetten voor het behoud van hoogwaardige landbouwproductie en het tegengaan van verzilting. De inzet zou niet uitsluitend gericht moeten zijn op het aanpassen van functies aan veranderende omstandigheden maar ook en vooral op het optimaal benutten van de beschikbare zoetwaterbronnen. Dit geldt in het bijzonder voor de verwachte toename van verzilting in delen van de provincie Noord-Holland. Op verschillende plaatsen in de Omgevingsvisie ontstaat echter de indruk dat in gebieden waar deze verzilting op kan treden dit automatisch tot gevolg heeft dat moet worden overgegaan tot een andere inrichting of een andere functie voor die gebieden. Vof Kwantes-Oortwijn kan zich niet vinden in een dergelijke benadering. Vooral de land- en tuinbouwsector heeft de afgelopen jaren laten zien dat ondernemers met innovatie, ondernemerschap en technische oplossingen in staat zijn om in te spelen op veranderende omstandigheden. Voorbeelden hiervan zijn ondergrondse zoetwateropslag, waterconservering, slimme drainage- en infiltratiesystemen, precisiewaterbeheer en innovatieve teeltsystemen. Wat Vof Kwantes-Oortwijn betreft moet daarom eerst worden gekeken naar mogelijkheden om landbouwkundige functies te behouden en te versterken. Functiewijziging mag niet het vertrekpunt van beleid zijn maar hooguit een laatste optie wanneer andere oplossingen aantoonbaar onvoldoende perspectief bieden.	We zijn het eens met de indiener dat innovatie, techniek en ondernemerschap een belangrijk onderdeel vormen van de oplossingen voor de opgaven van het water- en bodemsysteem. Ook onderschrijven we de mening van de indiener dat wateropgaven zoveel mogelijk gebieds- én perceelsgericht moeten worden uitgewerkt. Daarbij nemen we niet functieverandering als uitgangspunt. We zien wel de noodzaak om de veranderende randvoorwaarden vroegtijdig te benoemen. Gezien de omvang van de opgaven is er geen volgordelijkheid in mogelijke oplossingen,maar zullen we op een breed pallet moeten inzetten om het gat tussen toenemende vraag en afnemend aanbod te dichten. Innovatie, adaptatie en veranderingen dienen afgewogen te worden in de programmatische uitwerkingen van de Omgevingsvisie.
ZW_0194	7a	Ook ten aanzien van de opgaven voor waterberging en het vasthouden van water in de diepere delen van polders (5-15% van het gebied) pleit Vof Kwantes-Oortwijn voor een bredere afweging. De Omgevingsvisie lijkt op onderdelen al snel door te schakelen naar het reserveren van landbouwgrond voor waterberging. Hoewel een goede waterberging van belang is voor een toekomstgerichte landbouw mag dit niet automatisch leiden tot nieuwe ruimteclaims op agrarische grond. Voordat alleen landbouwgrond wordt ingezet voor structurele waterberging dienen eerst ook andere alternatieven volwaardig te worden onderzocht. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ondergrondse opslag van water, tijdelijke berging binnen bestaande natuur- en recreatiegebieden, optimalisatie van het watersysteem, innovatieve vormen van waterconservering en combinaties van maatregelen binnen bestaande functies. Alleen wanneer zorgvuldig is onderbouwd dat dergelijke alternatieven onvoldoende mogelijkheden bieden kan de inzet van landbouwgrond voor waterberging aan de orde zijn. Vof Kwantes-Oortwijn is voorts van mening dat wateropgaven zoveel mogelijk gebieds- én perceelsgericht moeten worden uitgewerkt. Door verschillen in bodemopbouw, hydrologie en bedrijfsvoering kunnen de mogelijkheden voor waterberging, waterconservering en zoetwateropslag sterk verschillen. Zelfs binnen één gebied. Bij de beoordeling van de waterkwaliteit is het van belang dat onderscheid wordt gemaakt tussen actuele emissies, historische belasting en natuurlijke achtergrondbelasting. Beleidskeuzes dienen gebaseerd tezijn op een realistische analyse van de herkomst van nutriënten en andere stoffen Met inachtneming van het voorgaande verzoekt Vof Kwantes-Oortwijn om in de Omgevingsvisie niet alleen de beperkingen van het water- en bodemsysteem te beschrijven maar ook expliciet te erkennen dat innovatie, techniek en ondernemerschap een belangrijk onderdeel vormen van de oplossing. De toekomst van het landelijk gebied ligt niet uitsluitend in functieverandering maar ook in het ontwikkelen van slimme oplossingen waarmee maatschappelijke opgaven kunnen worden gerealiseerd én hoogwaardige landbouwgebieden behouden blijven.	Zie de beantwoording bij ZW_0194 subnummer 7

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0194	8	[samenvatting] Vof Kwantes-Oortwijn is zich bewust van de beoogde bijdrage van de veenweidegebieden bij de uitwerking van de klimaatafspraken. Dit vraagstuk vraagt om een zorgvuldige afweging van belangen en om maatregelen die bijdragen aan een toekomstbestendig landelijk gebied. Tegelijkertijd plaatst Vof Kwantes-Oortwijn vraagtekens bij een benadering waarbij vernatting van het gehele veencomplex in de praktijk wordt gezien als de vanzelfsprekende of enige oplossing voor deze opgaven. Om die reden zijn wij van mening dat in de veengebieden een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen veenlandbouwgebieden en veennatuurgebieden.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. De verdere uitwerking van het natuurbeleid gebeurt in onder meer het natuurbeheerplan en de NNN realisatiestrategie. De uitwerking voor de veenlandbouwgebieden wordt onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt volgens planning in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage. Dus we werken beide verschillend uit. We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgronden en droogmakerijen dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0194	9	[samenvatting] Met de stikstofovereenkomst van 14 juli 2025 is een belangrijke stap gezet voor het realiseren van stikstofreductie (op basis van doelsturing) en geborgd natuurherstel. Het gezamenlijke doel is om in 2035 een emissiereductie van 30% te realiseren ten opzichte van 2019. De eerste resultaten laten zien dat deze aanpak werkt. Uit de gezamenlijke monitoring blijkt dat de stikstofuitstoot van melkveebedrijven in Noord-Holland sinds 2019 met inmiddels 18% is afgenomen. Dat betekent dat meer dan de helft van de afgesproken reductieopgave voor 2035 al is gerealiseerd. Deze resultaten bevestigen dat doelsturing, gecombineerd met ondernemerschap, kennisontwikkeling en monitoring, daadwerkelijk leidt tot emissiereductie in de praktijk. Het is daarom van belang dat de ingezette koers wordt voortgezet. Om die reden verzoeken wij u om de in de stikstofovereenkomst gemaakte afspraken over emissiereductie stikstof, geborgd natuurherstel en een gebiedsgerichte aanpak in het provinciaal beleid te borgen.	De stikstofemissiereductie overeenkomst agrarische sector met de landbouwpartners om te komen tot een generieke reductie van de provinciebrede emissie dient als basis voor het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering.
ZW_0194	10	[samenvatting] Vof Kwantes-Oortwijn wil niet tornen aan de gemaakte afspraken over de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Maar met in het achterhoofd de te kleine provincie Noord-Holland voor het realiseren van alle ambities en het uitgangspunt dat zuinig met de beschikbare ruimte moet worden omgegaan, ligt het niet voor de hand om nieuwe ruimteclaims op agrarische gronden te leggen voor aanvullende natuurontwikkelingen. Wij kunnen dan ook niet instemmen met de in de omgevingsvisie aangegeven ambities voor de realisatie van extra natuur en een verdere uitbreiding van natuurverbindingen. Wat ons betreft vormt de afronding van het bestaande NNN dan ook het eindpunt van de provinciale uitbreidingsopgave voor natuur. Vof Kwantes-Oortwijn hecht daarnaast aan het vasthouden van de bestaande saldo 0-benadering bij wijzigingen van de begrenzing van het NNN. Als op gebiedsniveau aanpassingen van de NNN-begrenzing plaatsvinden dan is dit uitsluitend mogelijk wanneer het aantal hectares dat aan de natuur wordt toegevoegd wordt gecompenseerd door een gelijk aantal hectares dat elders uit de begrenzing wordt gehaald, zodat per saldo geen uitbreiding van het Natuurnetwerk Nederland plaatsvindt.	Afspraken met betrekking tot de NNN horen thuis in de beleidsplannen en -programma's die samenhangen met de Omgevingsvisie zoals het natuurbeheerplan of de NNN realisatiestrategie, niet in de Omgevingsvisie zelf.
ZW_0194	11	Beschermde Landschappen. In deze gebieden is de landbouw veelal een belangrijke drager van de aanwezige landschappelijke kwaliteiten. De aanwijzing van Beschermde Landschappen mag daarom niet leiden tot aanvullende beperkingen voor de ontwikkeling van agrarische bedrijven. Voor een agrarisch ondernemer zou het in beginsel geen verschil mogen maken of een bedrijf binnen of buiten een Beschermd Landschap is gevestigd. Dit geldt nadrukkelijk ook voor ontwikkelingen die noodzakelijk zijn voor verduurzaming, emissiereductie, energieopwekking, dierenwelzijn en een toekomstbestendige agrarische bedrijfsvoering. Vof Kwantes-Oortwijn verzoekt de provincie om dit uitgangspunt te bevestigen en in de aangekondigde leidraad voor gemeenten uit te werken zodat hierover bij de uitvoering van de Omgevingsverordening geen onduidelijkheid ontstaat.	Binnen de regels voor Beschermd Landschap (BL) is bij de vaststelling van de Omgevingsverordening in 2020 een afwijkingsmogelijkheid opgenomen voor het agrarisch bouwperceel tot 2 ha, zodat de regels voor BL geen onevenredige verzwaring zijn voor agrarische bedrijven in BL. Deze afwijkingsmogelijkheid blijft van kracht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0194	12	Vof Kwantes-Oortwijn mist in de Omgevingsvisie aandacht voor monomestvergisting. Wij verzoeken de provincie daarom om monomestvergisting expliciet te benoemen als onderdeel van een toekomstbestendige energie- en landbouwstrategie en in het omgevingsbeleid uit te werken. Daarnaast vragen wij aandacht voor oplossingen voor netcongestie op agrarische bedrijven. Agrarische ondernemers kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de energietransitie als zij daarvoor ook de benodigde ontwikkelruimte krijgen. Vooral decentrale energieopslag, waaronder batterijopslag op agrarische bouwpercelen, kan bijdragen aan een efficiënter gebruik van lokaal opgewekte energie en aan het verminderen van de druk op het elektriciteitsnet. Bij de verdere uitwerking van beleid rond energieopslag vragen wij de provincie daarom voldoende ruimte te blijven bieden voor dergelijke oplossingen op bedrijfsniveau.	We onderschrijven het belang van mestbewerking als onderdeel van een toekomstbestendige landbouwstrategie. In die lijn hebben we de tekst aangepast en de uitwerking van een handreiking mestbewerking aangekondigd. Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld . In het programma zal veel aandacht zijn voor het decentrale energiesysteem waar opslag van duurzaam opgewekte elektriciteit een belangrijk element is.
ZW_0195	1	Naar aanleiding van de terinzagelegging van het concept Ontwerp Omgevingsvisie 2050 maak ik als inwoner van Heiloo gebruik van de wettelijke mogelijkheid om mijn zienswijze in te dienen. De voorgestelde plannen rondom de grootschalige economische intensivering, de uitbreiding van industriële zones (waaronder de Boekelermeer) en de ruimtevraag ten behoeve van de energietransitie hebben een onaanvaardbare en directe negatieve impact op mijn leefomgeving in Heiloo Plan Oost. Ik verzoek u klemtoon te leggen op de bescherming van onze schaarse natuur en cultuurhistorie, en de visie op de volgende wezenlijke punten aan te passen:	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0195	2	1. Waanzinnige afweging: Ruimtevraag energietransitie versus kwetsbare natuur Het uitgangspunt dat bedrijven ten behoeve van de energietransitie extra ruimte claimen ten koste of ten nadele van kwetsbare natuurgebieden is wat mij betreft volstrekt waanzinnig. Kwetsbare natuur en het behoud van een gezonde humane leefomgeving moeten te allen tijde fundamenteel voorrang krijgen op verdere industrialisatie. Industrialisatie vermomd als groene transitie blijft industrialisatie en mag de schaarse ecologische waarden in onze provincie niet blijvend vernietigen.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen dit signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0195	3	2. Absolute bescherming cultuurhistorisch landgoed Nijenburg en Ter Coulster Het cultuurhistorisch unieke landgoed Nijenburg (inclusief het Heilooërbos en de omliggende weide- en polderstructuren) en landgoed Ter Coulster dient vanaf de ringweg van Alkmaar tot aan de huidige buitenrand van bedrijventerrein De Boekelermeer volledig gevrijwaard te blijven van elke vorm van industrialisatie, infrastructuuruitbreiding of verstedelijking. Dit historische erfgoed is onvervangbaar en vormt een cruciale ecologische en recreatieve zone die onder geen enkel beding mag bezwijken onder de druk van industriële expansie. De huidige groenstrook vanaf de ringweg Alkmaar tot aan de Kanaalweg in Heiloo en industrieterrein De boekelermeer in Heiloo is belangrijk voor cultuur- en ecologisch behoudt	Voor de landgoederen Nijenburg en Ter Coulster hanteren wij de beschermingsregels, zoals vastgelegd in onze omgevingsverordening en Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.
ZW_0195	4	3. Noodzaak van een harde groene buffer voor Heiloo Plan Oost De voorgenomen uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer brengt zware industrie en logistieke activiteit veel te dicht bij de bestaande woonomgeving van Heiloo Plan Oost. Om de inwoners effectief te beschermen tegen de cumulatieve effecten van fijnstof, geluidsoverlast, licht-/luchtvervuiling en visuele hinder, moet in de Omgevingsvisie 2050 een harde, substantiële en permanente groene bufferzone tussen het industriegebied en de leefomgeving worden verankerd.	Het beleidskader Gezonde Leefomgeving vormt de bouwsteen om gezondheid als volwaardig belang mee te wegen in alle ruimtelijke keuzes. Met de uitbreiding van het industrieterrein wordt een MER-procedure gevolgd, hierin wordt o.a. stilgestaan bij het effect op de gezonde leefomgeving. Hier zullen we aandacht besteden aan de door de indiener genoemde punten.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0195	5	4. Tegenstrijdig overheidsbeleid: Binnenstedelijke transformatie versus buitenstedelijke expansie De argumentatie dat er buitenstedelijk natuurgebied moet worden opgeofferd voor industriële uitbreiding is volstrekt inconsistent met het actuele beleid binnen de regio. De gemeente Alkmaar intensiveert op grote schaal woningbouwlocaties op bestaande industrieterreinen en gemengde zones, zoals Overdie, Overstad en Oudorp (onder andere binnen de herontwikkeling van de Kanaalzone). Het is onnavolgbaar dat enerzijds bestaande, vitale bedrijventerreinen worden getransformeerd naar woonwijken, om vervolgens elders kwetsbaar buitengebied en cultuurhistorisch landschap te industrialiseren. Indien er op de lange termijn daadwerkelijk behoefte is aan ruimte voor zware industrie, dient de transformatie van bestaande industrieterreinen naar woningbouw direct te worden gestopt en moeten de huidige economische contouren behouden blijven. Het opvangen van deze behoefte mag nimmer ten koste gaan van het buitengebied van Heiloo.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0195	6	5. Alternatieve locatiesturing richting het noorden (Heerhugowaard) De focus voor grootschalige industriële uitbreidingen moet niet naar het zuiden van Alkmaar (richting Heiloo) worden gestuurd, maar juist richting het noorden bij Heerhugowaard. In dat gebied is aantoonbaar aanzienlijk meer fysieke ruimte beschikbaar en hoeven er geen waardevolle en historisch belangrijke weidegebieden of buitenplaatsen voor te worden opgeofferd. De provincie dient hierin een sturende en beschermende rol te pakken.	Voor uitbreiding van bedrijventerreinen wordt ook gekeken naar locaties ten noorden van Alkmaar en wordt nu samen met de gemeenten in de regio gewerkt aan nieuwe regionale afspraken over zowel uitbreiding als beter benutten van bestaande terreinen.
ZW_0195	7	6. Vertrouwen op natuurlijke economische marktwerking binnen bestaande contouren Een fysieke uitbreiding van industriegrond is op de lange termijn niet noodzakelijk. De economie en de energietransitie kennen een doorlopend natuurlijk proces: terwijl bepaalde markten krimpen of verdwijnen (zoals thans zichtbaar in de zonnepanelensector), komen andere markten weer op. Deze dynamiek kan uitstekend worden opgevangen binnen de bestaande contouren van het huidige bedrijventerrein door middel van intensivering, innovatieve herstructurering en efficiënter ruimtegebruik.	Zie ons antwoord op onderdeel 5 van deze zienswijze
ZW_0195	8	Gezien het bovenstaande verzoek ik u dringend om in de definitieve Omgevingsvisie 2050 te kiezen voor een harde grens aan industrialisatie bij Heiloo, het landgoed Nijenburg integraal te beschermen vanf de ringweg Alkmaar tot aan de A9, en de prioriteit onvoorwaardelijk bij de leefomgevingskwaliteit en de natuur te leggen.	Zie ons antwoord op onderdeel 5 van deze zienswijze
ZW_0196	1	Graag nogmaals uw aandacht voor een indicatief spoortracé betreffende de 'IJsselmeerlijn'. Spoorlijnen vanaf de eilanden groep 'Nieuw Hollanden', 22 kilometer uit de kust in de Noordzee voor o.a. ontlasting van Schiphol door verplaatsing van luchtvrachtafhandeling. Verbonden d.m.v. de 'Prinses Alexiatunnel' (kopie 'Fehmarnbelttunnel') met aanlanding omgeving Petten. Dan via (kruispunt) Schagen naar Oude Zeug, voor af- en aanlanding bij Staveren/Rode Klif. Bij (kruispunt) Joure verbinding met Heerenveen of Leeuwarden en verder via Drachten naar Groningen. De 'Koningin Máximatunnel' verbindt Noord-Holland en Friesland met een inverse 'Fehmarnbelttunnel' d.m.v. 4 sporen (2 nationaal en 2 internationaal) en 2 rijbanen voor agrarisch en langzaam verkeer. Hiermee wordt ook tegemoet gekomen aan een spoorrondje om het 'Marker- en IJsselmeer' als alternatief bij congestie door (ver)storingen. En zoals ooit gepland was rondom de afgedamde Zuiderzee via de Afsluitdijk ter vervanging van de (spoor)verbinding StavorenEnkhuizen. Regeren is vooruitzien, waarbij een goede reiziger geen vastgelegde plannen heeft, evenals de intensie om te arriveren. (Lao Tzu, 570-490 BC).	Het indicatieve spoortracé van indiener sluit niet aan bij onze provinciale standpunt betreffende het toekomstig mobiliteitssysteem. Uw voorstel bevat diverse nieuwe aanlegprojecten voor spoor, weg en water. Dit past niet binnen onze visie die focust op het optimaliseren van de bereikbaarheid en uitgangspunt bestaande infra.
ZW_0197	1	Ons verzoek: Doe recht aan de beschermingsstatus van Natura 2000 en de beoogde doelen van de omgevingsvisie en let op aan wie (semi)overheden land verhuren. Iemand met een megastal heeft het in de huidige maatschappij veel te druk om zich met natuurbelang en behoud van wat dan ook anders dan het eigen bedrijf bezig te houden.	Wij danken indiener voor de zienswijze en dit specifieke verzoek. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Uitwerking van zoneringsbeleid rondom Natura 2000 vindt niet plaats in de Omgevingsvisie.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0197	2	Beperk in en nabij Natura 2000 de mogelijkheden qua bemesting, mogelijkheden voor bollenteelt/akkerbouw met bijbehorende gewasbescherming en de geluidsoverlast (geluidskanonnen, dagelijks en veel vaker dan mag) direct om Natura 2000 gebieden heen.	Wij begrijpen dit punt van indiener, waarvoor we ook impliciet aandacht hebben in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Uitwerking van zoneringsbeleid rondom Natura 2000 vindt niet plaats in de Omgevingsvisie.
ZW_0197	3	Op de landelijke kaart van stikstofzones die vanuit de minister is gedeeld, zien we precies de kustzone bij ons, Natura 2000 gebied dus ook, niet terug. Het lijkt ons verstandig om hier een aanpassing in te doen. Neem ook onze kustzone op in de landelijke kaart en maak beleid waardoor boeren als bovengenoemde gedwongen worden tot een gezondere bedrijfsvoering met minder negatieve impact qua stikstof en schade aan de omgeving en infrastructuur.	Deze zienwijze heeft geen betrekking op de provinciale Omgevingsvisie.
ZW_0197	4	Nu zien we op diverse plekken in Noord-Holland meer en meer grond van boeren die gestopt zijn, inmiddels ingevuld worden met bijvoorbeeld bollenteelt. Dat sluit niet aan om de opgave die we als land hebben en ook niet aan de doelen van de omgevingsvisie. Kim Putters, voorzitter van de Ser, formuleert dit als volgt: ‘als een boer stopt moet de grond vrijkomen voor duurzame landbouw en voor jonge boeren’. Ons verzoek: Er is een publieke Grondbank in Nederland. Volg het advies van Kim Putters op, zorg , via de Grondbank, dat de grond vrijkomt voor duurzame landbouw en voor jonge boeren. Zet nadrukkelijker in op grondbeleid (eveneens zijn advies aan het kabinet waar ik het van harte mee eens ben). De landbouwgrond is extreem duur feworden, dat is een extra reden om dit te willen doen.	De suggestie van de indiener om grondbeleid nadrukkelijker te betrekken bij de transitie van het landelijk gebied hebben wij reeds verankerd in ons uitvoeringsbeleid, een voorbeeld hiervan is de beschikbaarheid van een grondvoorraad van 2.500 ha en waarvoor wij ook nog steeds gronden aankopen in Noord-Holland. Daarnaast blijft er aandacht bestaan voor de positie van jonge boeren en voor landbouwvormen die duurzaam en toekomstbestendig zijn
ZW_0197	5	Ik denk dat met een natuur inclusievere bedrijfsvoering van de boeren om ons heen een integrale oplossing mogelijk is voor de combinatie landbouw en natuur in en om Natura 2000. Ons verzoek: Neem natuurinclusieve landbouw op als verplichting in de nabijheid van Natura 2000. Dat is een win-win denk ik persoonlijk als het gaat om gebruik van de ruimte.	Het verzoek van de indiener om natuurinclusieve landbouw als verplichting op te nemen in de nabijheid van Natura2000 zullen we niet overnemen. Natuurinclusief is kansrijk, maar niet de enige mogelijkheid. Kringlooplandbouw bevat meerdere transitiepaden die kunnen passen binnen overgangsgebieden. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt.
ZW_0197	6	Ons verzoek: Maak permanente bewoning in een schuur op een oorspronkelijk boerenerf mogelijk, in ieder geval voor mensen die al vele jaren de hoofdbewoners zijn van het erf. Zo kunnen de oorspronkelijke bewoners langer op het erf blijven wonen en naar mogelijkheden bijdragen aan het onderhouden. Bovendien is er dan ondersteuning mogelijk door de nieuwe hoofdbewoners. Neveneffect is dat het buitengebied zijn kwaliteit behoudt of deze versterkt wordt, in plaats van dat er verloedering van een erf en de (bij)gebouwen ontstaat.	Het aantal woningen op een agrarisch bedrijf wordt geregeld in de Omgevingsverordening en is geen onderwerp voor de Omgevingsvisie. Wij raden u aan met de gemeente in gesprek te gaan om mogelijkheden te onderzoeken.
ZW_0198	1	De doelstelling richting biologische landbouw kan veel scherper en concreter. Er wordt vaag sproken over "aandacht voor reductie van stikstof, nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (lees: pesticiden)”. Aandacht is nietszeggend en geeft niet weer waar we naar toe willen en moeten. Waar voor de industrie een sterk en ambitieus doel gesteld wordt ("De (zware) industrie is vanaf 2050 helemaal circulair"), ontbreekt dit voor de landbouw. Een gemiste kans. Het is van groot belang dat we richting 2050-2060 toewerken naar een hoog percentage biologisch-(dynamische) landbouw / regeneratieve landbouw / kringlooplandbouw. Met een minimale import aan veevoer en meststoffen en een gezond landgebruik zonder pesticiden. De biologische landbouw heeft zich de afgelopen 100-120 jaar bewezen als bestendig, productief, innovatief, zonder schadelijke residuen in bodem en water, als verbeteraar van bodem en water, klimaatbestendig en economisch haalbaar. Door hier een scherper doel te stellen kunnen we de samenleving langzamerhand losweken van het verdienmodel van de agro-industrie en werken we toe naar een leef- en werkomgeving die goed en gezond is voor de natuur en voor burgers en boeren. Ik verzoek u derhalve de formulering sterk aan te passen met een duidelijk en ambitieus doel.	De biologische landbouw is één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. De landelijke areaaldoelstelling voor biologische landbouw is 15%. We stimuleren de ontwikkeling van bioregio's in de provincie. Het verzoek van de indiener om de formulering sterk aan te passen met een duidelijk en ambitieus doel zullen we niet opvolgen.
ZW_0198	2	Veel groene campings zijn de laatste jaren omgezet naar bungalowparken. Door kampeerterreinen in natuurgebieden aan te wijzen als ‘beschermd groen’, kan verdere verstening worden voorkomen. En blijven deze campings beschikbaar voor de mensen met een kleinere portemonnee, ook een belangrijk sociaal doel.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0198	3	De provincie wil meer woningbouw mogelijk maken in Beschermd Landschap. Ik vraag u om de meest waardevolle landschappen, zoals de binnenduinrand, een aparte status te geven en extra te beschermen. Dit kan door het aanwijzen als ‘landschapsparels’.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0199	1	Hierbij dien ik tijdig mijn zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De ontwerp-Omgevingsvisie heeft een brede en langdurige betekenis voor de fysieke leefomgeving en kan richting geven aan latere programma's, regels en concrete besluiten. Juist daarom is het van belang dat de visie voldoende concreet, zorgvuldig, evenwichtig en inzichtelijk wordt gemotiveerd, met voldoende aandacht voor de gevolgen voor bestaand legaal gebruik, landbouw, eigendom, bedrijfsvoering, voedselproductie, waterbeheer en de financiële gevolgen van keuzes. De provincie vermeldt zelf dat de ontwerp-Omgevingsvisie richting geeft aan het provinciale beleid voor 2030 en 2050 en dat de visie vervolgens wordt uitgewerkt in concrete programma's en regels, waaronder de Omgevingsverordening. Daarmee is het van belang dat in deze fase al duidelijk is welke keuzes daadwerkelijk worden voorgestaan, welke onzekerheden nog bestaan en welke belangen en gevolgen bij de afweging zijn betrokken.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0199	2	1. Algemeen: uitgangspunt van deze zienswijze De ontwerp-Omgevingsvisie bevat belangrijke en verstrekkende keuzes voor het landelijk gebied. De impact daarvan kan groot zijn voor landbouwbedrijven, grondeigenaren en andere gebruikers van het landelijk gebied. Mijn bezwaar tegen verschillende onderdelen is niet dat klimaatadaptatie, waterveiligheid, natuur, voedselzekerheid of een gezonde leefomgeving geen plaats zouden mogen hebben in het provinciale beleid. Mijn bezwaar is vooral gericht tegen het vooraf vastleggen van harde of vergaande richtinggevende keuzes zonder dat de gevolgen, alternatieven, uitvoerbaarheid, financiële consequenties en belangen van bestaande legale functies voldoende inzichtelijk zijn gemaakt. De ontwerp-Omgevingsvisie moet daarom niet vooruitlopen op concrete beperkingen of functiewijzigingen die pas na nader onderzoek en een afzonderlijke besluitvorming kunnen worden gerechtvaardigd. Waar de visie zoekgebieden, restricties, waterberging, vernatting, overgangszones of het uitfaseren van bestaande situaties aankondigt, moet duidelijk worden gemaakt dat dit geen automatische aanspraak of grondslag vormt om bestaande rechten of legaal gebruik zonder afzonderlijke belangenafweging te beëindigen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen te beschrijven. Met de visie geven we aan hoe we zaken afwegen en welke richting we daarbij kiezen. Ook agendeert de visie onderwerpen om met onze partners verder invulling aan te geven. Tegelijkertijd moet de visie duidelijkheid en perspectief bieden. De Omgevingsvisie maakt duidelijk waar ruimte is voor initiatief en samenwerking en waar provinciale keuzes richtinggevend of zelfs sturend zijn. De Omgevingsvisie bindt alleen de provincie zelf en legt nog niets juridisch vast. Na vaststelling start de uitwerking van de Omgevingsvisie, zoals in programma's en de Omgevingsverordening, en passen we onze afwegingsprincipes toe, waarbij uitvoerbaarheid, haalbaarheid en effecten van besluiten in beeld brengen ook een rol spelen.
ZW_0199	3	2. Klimaatneutraliteit en het doel van netto nul broeikasgasuitstoot Ik maak bezwaar tegen het presenteren van netto nul broeikasgasuitstoot als een zodanig hard en allesbepalend doel dat daaruit vervolgens andere vergaande maatregelen als vanzelfsprekend zouden volgen. Een langetermijnvisie moet ruimte laten voor veranderende inzichten, technische ontwikkelingen, nationale en Europese beleidswijzigingen en onzekerheden in de toekomst. Ik verzoek de provincie daarom het doel zodanig te formuleren dat het realistisch, uitvoerbaar en betaalbaar is en dat duidelijk blijft welke keuzes nog onderwerp zijn van nadere afweging. Voorkomen moet worden dat een in de visie opgenomen einddoel later wordt gebruikt alsof daarmee reeds de noodzaak en rechtmatigheid van iedere daaruit afgeleide maatregel vaststaat.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. Deze klimaatdoelen geven duidelijke richting voor de lange termijn. Voor de gestelde provinciale klimaatdoelen geldt een inspanningsverplichting. Wij delen uw belang van realistische en uitvoerbare maatregelen. De provincie houdt bij de uitvoering rekening met vier principes: resultaatgericht en uitvoerbaar; betaalbaar en rechtvaardig; draagvlak en lokale betrokkenheid; en bijdragen aan andere provinciale opgaven. De klimaatdoelen blijven richtinggevend. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.
ZW_0199	4	3. Vernatting van het veenweidegebied Aan de klimaatdoelstelling wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie een vergaande koers voor vernatting van veenweidegebieden gekoppeld. Dit heeft potentieel grote gevolgen voor het huidige legale gebruik van gronden en voor de continuïteit van agrarische bedrijven. Ik verzoek de provincie om vernatting niet als een reeds vaststaand resultaat te presenteren, maar duidelijk onderscheid te maken tussen ambitie, onderzoek, mogelijke maatregelen en daadwerkelijk te nemen besluiten. Per gebied moeten ten minste de waterbeschikbaarheid, effecten op waterkwaliteit, landbouwkundig gebruik, bedrijfsvoering, natuur, infrastructuur, bodem, eventuele schade en alternatieven inzichtelijk worden gemaakt.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarbij hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0199	5	4. Groei van de bevolking en integrale afweging De ontwerp-Omgevingsvisie gaat uit van een forse groei van bevolking en activiteiten. Tegen die achtergrond is onvoldoende duidelijk hoe de verschillende doelen - klimaat, water, natuur, woningbouw, economie, energie en voedselproductie - integraal tegen elkaar zijn afgewogen. Ik verzoek om deze samenhang expliciet te maken en niet afzonderlijke doelen als absoluut te presenteren wanneer zij in de praktijk met elkaar kunnen conflicteren.	Om afwegingen in samenhang te bezien, is een afwegingskader beschreven. Deze dient uitdrukkelijk in samenhang te worden ingezet.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0199	6	5. Natuur: onderbouwing en proportionaliteit Ik verzoek de provincie om uitspraken over de toestand van de natuur voldoende gebiedsgericht en feitelijk te onderbouwen. Algemene kwalificaties over de staat van de natuur kunnen niet zonder meer dienen als rechtvaardiging voor vergaande ruimtelijke beperkingen. Ook moet inzichtelijk zijn welke maatregelen daadwerkelijk nodig zijn, welke alternatieven bestaan en welke gevolgen zij hebben voor andere functies.	Opmerking van indiener betreft niet zozeer de Omgevingsvisie, als wel de uitwerking ervan. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0199	7	6. Voedselzekerheid en landbouwgrond Voedselzekerheid wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie genoemd, maar de consequenties van de verschillende ruimtelijke keuzes voor de beschikbare landbouwgrond en de agrarische productiecapaciteit zijn onvoldoende uitgewerkt. Meervoudig ruimtegebruik kan in sommige situaties voordelen hebben, maar kan ook leiden tot beperkingen in gebruik, opbrengst, bereikbaarheid en bedrijfsvoering.	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek.
ZW_0199	8	7. Waterberging, zoekgebieden en restricties De ontwerp-Omgevingsvisie noemt het uitgangspunt dat in diepe polders 5 tot 10 procent en soms tot 15 procent van de diepste delen behouden moet blijven voor opvang van extreme regenval. Daarnaast worden zoekgebieden voor waterbergings- en noodoverloopgebieden genoemd. De visie kondigt daarbij restricties en de ontwikkeling van een juridisch instrumentarium aan waarmee tijdelijke waterberging voorrang zou krijgen op ander gebruik. Deze passage verdient een veel zorgvuldiger onderbouwing. Een generiek percentage kan niet zonder gebiedsspecifieke analyse als noodzakelijke maatstaf worden toegepast. De daadwerkelijke wateropgave, bestaande bergingscapaciteit, technische alternatieven, kosten, effecten op landbouw en natuur en de mogelijkheid van collectieve waterberging elders moeten per gebied worden onderzocht. De door mij aangeleverde foto's uit de ontwerp-Omgevingsvisie onderstrepen dit punt. Daarin staat dat nader onderzoek moet leiden tot de keuze welke gebieden uiteindelijk als bergingsgebieden en noodoverloopgebieden worden aangewezen en ingericht. Ook staat daarin dat voor dergelijke gebieden een juridisch instrumentarium moet worden ontwikkeld dat tijdelijke waterberging voorrang geeft op ander gebruik. Juist omdat de keuze van de gebieden nog nader onderzoek vergt, is het niet wenselijk dat de visie nu al de indruk wekt dat concrete gronden of functies zonder verdere afweging zullen worden beperkt. Ik verzoek de provincie daarom expliciet vast te leggen dat aanwijzing van een zoekgebied of reservering niet automatisch leidt tot beëindiging van bestaand legaal gebruik en dat een concrete aanwijzing pas kan plaatsvinden na een afzonderlijke, deugdelijke belangenafweging en onderzoek naar alternatieven, gevolgen en compensatie.	De Omgevingsvisie geeft aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme buien zal blijven staan. Afwentelen hiervan is niet toegestaan. Voor de duidelijkheid: De provincie reserveert hiervoor geen gebieden. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0199	9	8. Water en bodem: generieke voorwaarden De ontwerp-Omgevingsvisie spreekt ook over generieke voorwaarden die ervoor moeten zorgen dat ruimte blijft voor wateropvang bij hevige regenval. Dit roept de vraag op welke beperkingen hiermee voor bestaande functies worden bedoeld. Ik verzoek om deze voorwaarden concreter te maken en inzichtelijk te maken welke juridische status zij krijgen en op welke wijze bestaande rechten en belangen worden beschermd.	De juridische vertaling zal in de Omgevingsvisie plaats vinden, maar in andere instrumenten uit de beleidscyclus zoals het Regionaal Water- en Bodemprogramma en de Omgevingsverordening. Voor een deel ook bij andere overheden zoals het waterschap.
ZW_0199	10	9. Overgangszones en verbindingen tussen natuurgebieden De ontwerp-Omgevingsvisie kondigt overgangszones rond Natura 2000-gebieden en nieuwe verbindingen tussen natuurgebieden aan. Ook hier geldt dat de gevolgen voor functie, landgebruik en economie onvoldoende duidelijk zijn. Ik verzoek de provincie om hiervan af te zien, gezien de de gevolgen, status vd noodzaak, alternatieven en mogelijke gevolgen voor bestaande bedrijven en grondeigenaren nader te onderzoeken.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Uitwerking van zoneringsbeleid rondom Natura 2000 vindt niet plaats in de Omgevingsvisie. Wij nemen dit verzoek niet tot over.
ZW_0199	11	10. Afname agrarische bedrijven en ruimtelijke consequenties De visie signaleert dat het aantal agrarische bedrijven afneemt, maar werkt onvoldoende uit wat dit ruimtelijk betekent. Een verdere opeenstapeling van functies op het resterende agrarische gebied kan de bedrijfsvoering juist verder onder druk zetten. En zal als gevolg hebben dat de afname van agrische bedrijven in een stroomversnelling komt. Ik verzoek daarom om een integrale analyse van de ruimtelijke gevolgen van de verschillende beleidskeuzes voor de agrarische sector.	Wij herkennen het verzoek van de indiener om een integrale analyse van de ruimtelijke gevolgen van de verschillende beleidskeuzes voor de agrarische sector. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0199	12	11. Waterbergings- en noodoverloopgebieden: eigendom en financiële gevolgen Een aanwijzing als waterbergings- of noodoverloopgebied kan directe gevolgen hebben voor economisch gebruik en de waarde en bruikbaarheid van gronden. De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt hier onvoldoende aandacht aan. Ik verzoek om vooraf inzichtelijk te maken welke financiële en bedrijfseconomische gevolgen kunnen ontstaan en welke rechtsbescherming en compensatiemogelijkheden daarbij worden voorzien.	Vanwege het groot maatschappelijk belang van beperken van gevolgen van calamiteiten zoals ongecontroleerde overstromingen zijn er in de Omgevingsvisie Noodoverloopgebieden opgenomen. We weten dat dit grote maatschappelijk en ruimtelijke gevolgen han hebben. Op dit moment worden de noodoverloopgebieden als zoekgebieden geduid. De term 'Zoekgebied' betekent dat de provincie de ruimte neemt om nader onderzoek te doen naar zowel de technische haalbaarheid en effectiviteit als ook de maatschappelijke gevolgen. De financiële en bedrijfseconomische gevolgen, rechtsbescherming en compensatiemogelijkheden zijn daarbij onderwerp van onderzoek. Dit om zowel de gevolgen goed in beeld te krijgen als ook de verschillen in impact tussen de verschillende gebieden. De ruimte om deze noodoverloopgebieden te kunnen realiseren is erg beperkt, en daarom vinden wij dat er restricties moeten gelden voor deze gebieden, zodat de ontwikkeling van noodoverloopgebieden niet onmogelijk wordt gemaakt.
ZW_0199	13	12. Landbouwgebieden en duidelijkheid over de agrarische functie De aankondiging van specifieke landbouwgebieden voor agrarische productie roept de vraag op welke status het overige agrarische gebied in de toekomst heeft. Ik verzoek om duidelijk te maken dat het aanwijzen van specifieke landbouwgebieden niet zonder afzonderlijke afweging betekent dat bestaand legaal agrarisch gebruik elders wordt beëindigd of beperkt.	Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden betekent dat ook landbouw elders nog steeds van betekenis en waarde is. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen. Dat betekent dat ook elders een afzonderlijke afweging over bestaand legaal agrarisch gebruik nodig is.
ZW_0199	14	13. Financieel perspectief voor de landbouw De visie stelt dat verduurzaming financieel perspectief vraagt. Dat uitgangspunt moet ook daadwerkelijk worden vertaald naar de ruimtelijke keuzes. Bij iedere maatregel die de bedrijfsvoering beperkt, moet worden beoordeeld of een bedrijf economisch levensvatbaar kan blijven en welke ondersteuning, overgangsperiode of compensatie noodzakelijk is.	We hebben de sociaal-economische positie van de agrariërs als een van de doelen voor kringlooplandbouw opgenomen. Niet iedere maatregel kan zoals indiener vraagt worden beoordeeld of een bedrijf economisch levensvatbaar kan blijven en welke ondersteuning, overgangsperiode of compensatie noodzakelijk is. Voorzienbaarheid en mate van impact van effecten van maatregelen spelen daarbij een rol.
ZW_0199	15	14. Gevolgen van bevolkingsgroei De gevolgen van de voorziene bevolkingsgroei voor duurzaamheid, biodiversiteit, energie, water, infrastructuur en noodzakelijke ruimtelijke ingrepen verdienen een integrale beoordeling. Ik verzoek om deze gevolgen zichtbaar mee te nemen in de afweging en niet uitsluitend afzonderlijke groeidoelen te formuleren.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze
ZW_0199	16	15. Uitfasering van bestaande onderbemalingen De aangekondigde uitfasering van verleende en legale vergunningen voor onderbemalingen raakt rechtstreeks aan rechtszekerheid en bestaanszekerheid. Een beleidsvisie kan niet zonder nadere besluitvorming en belangenafweging als vanzelf tot beëindiging van bestaande legale situaties leiden. Ik verzoek de provincie daarom om expliciet te maken welke juridische stappen noodzakelijk zijn, welke overgangsregelingen worden voorzien en hoe de belangen van betrokken ondernemers en grondeigenaren worden beschermd.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz. Evenzeer zoals de situatie rond de onderbemalingen.
ZW_0199	17	16. Drooglegging, peilbeheer en nadeelcompensatie De ontwerp-Omgevingsvisie noemt drooglegging van 20-40 cm als uitgangspunt en sluit een hoger waterpeil niet uit. Voor agrarische bedrijven kan dit grote gevolgen hebben. De enkele aankondiging dat nadeelcompensatie zal worden onderzocht, biedt onvoldoende duidelijkheid over de gevolgen en rechtspositie van betrokkenen. Ik verzoek daarom om eerst de feitelijke en bedrijfseconomische gevolgen van gewijzigde peilen inzichtelijk te maken en om duidelijkheid te geven over overgangsrecht, schade, compensatie en de wijze waarop bestaande legale situaties worden gerespecteerd.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz. Evenzeer zoals de situatie rond de onderbemalingen.
ZW_0199	18	17. Datacenters, drinkwater en energie De ontwerp-Omgevingsvisie biedt ruimte voor economische activiteiten waaronder datacenters. Ik verzoek om hierbij niet alleen naar economische en ruimtelijke effecten te kijken, maar ook naar de gevolgen voor drinkwaterbeschikbaarheid, energiegebruik, netcapaciteit en de samenhang met andere ruimteclaims.	Zoals we aangegeven in paragraaf 'Digitale infrastructuur' kijken we naar de verschillende effecten van datacenters en hebben wij ons beleid ten aanzien van datacenters uitgewerkt in onze Datacenterstrategie.
ZW_0199	19	18. Juridische zorgvuldigheid en integrale belangenafweging Gelet op de verstrekkende betekenis van de ontwerp-Omgevingsvisie verzoek ik de provincie om de uiteindelijke visie zodanig vast te stellen dat duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen beleidsambities, onderzoeksrichtingen, zoekgebieden, ruimtereserveringen en concrete beleidskeuzes. Ook verzoek ik om de gevolgen voor bestaande legale functies, eigendom, bedrijfsvoering en financiële belangen kenbaar en inzichtelijk te betrekken bij de voorbereiding. Daarbij verzoek ik de provincie om in de Nota van Beantwoording concreet en gemotiveerd op ieder onderdeel van deze zienswijze in te gaan. Een algemene verwijzing naar toekomstige programma's of nadere regelgeving is onvoldoende wanneer de ontwerpvisie zelf al richtinggevende gevolgen kan hebben voor de verdere besluitvorming.	In het voorgaande zijn we op de afzonderlijke onderdelen van de zienswijze van indiener ingegaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0199	20	19. Uitdrukkelijk voorbehoud ter bewaring van rechten - Boekelermeer en Weerepolder Bezwaar maken ter bewaring van recht Ik wil uitdrukkelijk mijn rechten voorbehouden met betrekking tot de gebieden die verband houden met postcode 1921 CE ' Boekelermeer' en postcode 1732 LW ·weerepolder'. Deze passage moet worden opgevat als een uitdrukkelijk voorbehoud dat deze zienswijze geen afstand inhoudt van enig recht of rechtsmiddel met betrekking tot concrete toekomstige besluiten, plannen, vergunningen, regels, aanwijzingen of andere besluiten die deze gebieden of mijn belangen daarin kunnen raken. Voor zover tegen een concreet besluit afzonderlijk bezwaar, beroep of een ander rechtsmiddel openstaat, behoud ik mij uitdrukkelijk het recht voor daarvan gebruik te maken binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen. Deze zienswijze strekt er niet toe om een afzonderlijk rechtsmiddel te vervangen of om een eventuele beroepstermijn te verlengen. Ik verzoek de provincie deze uitdrukkelijke rechtenvoorbehoudende passage integraal te registreren en bij de verdere besluitvorming te betrekken.	Wij nemen kennis van het voorbehoud van indiener. De Omgevingsvisie bindt alleen de provincie en heeft geen directe juridische doorwerking.
ZW_0199	21	20. Postscriptum. Noord-Holland neemt wereldwijd een unieke en prestigieuze positie in als het gaat om kaasproductie en -export. Hoewel Nederland als geheel bekendstaat als hét kaasland, heeft deze specifieke provincie door haar unieke geografie, eeuwenoude tradities en bekroonde kwaliteit een onschatbare impact op de wereldmarkt. De belangrijkste redenen waarom Noord-Holland zo'n grote stempel drukt op de wereldwijde kaasmarkt zijn - De unieke Noord-Hollandse weiden (BOB)Kalkrijke poldergrond: De bodem in de Noord-Hollandse polders is van nature kalkrijk. Dit zorgt voor gras met een specifieke samenstelling, waardoor de koeien melk geven die van nature romiger en zoeter is. Smedige structuur: Dankzij deze melk is Noord-Hollandse kaas van nature minder zout en veel 'smediger' (zachter en romiger van textuur) dan kazen uit andere regio's. Europese bescherming: Echte Noord-Hollandse kaas heeft van de EU een Beschermde Oorsprongsbenaming (BOB) gekregen. Dit betekent dat de kaas wettelijk verplicht gemaakt moet worden van melk van Noord- - Wereldwijde erkenning en topkwaliteit, Beste kaas ter wereld: Noord-Hollandse kaas wint regelmatig de meest prestigieuze internat ionale prijzen. Zo werd de in de Beemsterpolder gemaakte Beemst er Royaal Grand Cru op de World Championship Cheese Contest in de Verenigde Staten officieel uitgeroepen tot allerbeste kaas van de wereld. En won Campina Cheese Lutjewinkel in 2020 op het Cheese Contest in Wisconsin de derde plaats van de Wereld, met NH Gouda Lutjewinkel 1916. Door ingrepen van Prov. NH. " Omgevingsvisie", kan deze gehele sector vernietigd worden! Verzoeken • de ontwerp-Omgevingsvisie aan te passen overeenkomstig de hierboven genoemde bezwaren en aandachtspunten; • harde en onvoldoende onderbouwde doelstellingen niet als vaststaand resultaat te presenteren wanneer de uitvoering nog afhankelijk is van nader onderzoek, alternatieven en afzonderlijke besluitvorming; • de gevolgen voor landbouw, voedselproductie, bestaand legaal gebruik, eigendom, bedrijfsvoering en financiële belangen expliciet en gebiedsgericht te beoordelen; • bij waterberging, vernatting, peilbeheer en overgangszones de noodzaak, proportionaliteit, alternatieven en gebiedsspecifieke effecten inzichtelijk te maken; • duidelijk onderscheid te maken tussen zoekgebieden, ruimtereserveringen, beleidsambities en juridisch bindende regels; • bestaande legale situaties niet zonder afzonderlijke wettelijke grondslag, belangenafweging, overgangsregeling en passende rechtsbescherming als beëindigbaar te beschouwen; • deze zienswijze volledig en inhoudelijk te beantwoorden in de Nota van Beantwoording.	Zie onze beantwoording op de onderdelen van uw zienswijze hiervoor

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0199	22	Conclusie De ontwerp-Omgevingsvisie bevat op onderdelen vergaande ambities en richtinggevende keuzes voor het landelijk gebied. Ik verzoek de provincie deze keuzes niet als onvermijdelijk of reeds definitief te presenteren, maar te zorgen voor een realistische, haalbare en volledig afgewogen visie waarin ruimte blijft voor veranderende inzichten en waarin de belangen van landbouw, voedselzekerheid, waterveiligheid, natuur, economie, eigendom en bestaand legaal gebruik evenwichtig worden meegewogen. Ik verzoek u deze zienswijze als tijdig ingediend en volledig onderdeel van de besluitvorming te beschouwen en daarop gemotiveerd te reageren.	[behoeft verder geen reactie]
ZW_0200	1	Graag maken wij gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-OER van de provincie Noord-Holland. Deze zienswijze is integraal bedoeld in lijn met de Omgevingswet. En betreft de gehele inhoud van de ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-OER. Onze zienswijze is concreet dat het te allen tijde noodzakelijk is dat gezondheid en (digitale) veiligheid leefomgeving mens, dier en plant centraal staan in de (ontwerp-)Omgevingsvisie en (ontwerp-)OER, ook in integrale afwegingen. In het belang van het voortbestaan mens, dier en plant en de hiervoor noodzakelijke kwaliteit van de leefomgeving. En verwachten hierom op ieder onderdeel in de (ontwerp-)Omgevingsvisie en (ontwerp-)OER dat het zichtbaar is dat deze gezondheid en (digitale) veiligheid centraal staan. Wij verzoeken u ons dit te laten zien in uw reactie.	In de Omgevingsvisie beschrijven wij hoe we de gezonde leefomgeving volwaardig meewegen bij de ruimtelijke opgaven. Dit doen wij waar wij bevoegd gezag zijn en via het aanpsreken van andere bevoegde gezagen waar we dat zelf niet zijn. Het onderwerp digitale veiligheid hoort niet thuis in de ruimtelijke visie die de Omgevingsvisie is.
ZW_0200	2	Om tot betere besluitvorming te komen, zoals in uw Omgevingsvisie, is het advies van deskundigen om hierin meer neurodivergentie te betrekken, zoals hoogbegaafden. Zij kunnen juist complex en buiten de kaders denken. Hoe realiseert u dat (Home - HB Rijk): nodigt u deze deelnemers actief uit aan tafel om te komen tot een betere besluitvorming met gezondheid en (digitale) veiligheid leefomgeving mens, dier en plant centraal?	Wij hebben een uitgebreid participatietraject uitgevoerd waarin alle inwoners van Noord-Holland de kans hadden om aan te geven wat ze belangrijk vinden voor Noord-Holland en aan welke oplossingen zij voorkeur geven.
ZW_0200	3	Toelichting Zo verwachten wij een antwoord op hoe u onze digitale samenleving veilig houdt. Dit betreft onze infrastructuur, ons drinkwater, VTH lozingen zware industrie (lozingen kunnen gehackt, gegevens over lozingen kunnen gehackt, zowel bij toezichthouder als het betreffende bedrijf dat afvalwater loost). Hoe garandeert u dat de adviezen van de CyberSecurityRaad (CSR) tijdig meegenomen worden in uw beleid op alle facetten en onderdelen van uw (ontwerp-)Omgevingsvisie, (ontwerp-)OER en centraal staat in uw integrale afwegingen. U bent zorgplichtig dat het belang van het kind een eerste overweging is in uw beleidsbeslissingen. Hoe zien wij dat terug in de Omgevingsvisie. In uw natuurbeleid. In de OER. Neemt u adviezen van de Mer-Commissie (zoals Mer-VAWOZ, Nota Ruimte) en adviezen CSR tijdig mee in uw besluitvorming zoals Omgevingsvisie, uitgaande van uw zorgplicht voor gezondheid en (digitale) veiligheid leefomgeving mens, dier en plant.	Het onderwerp digitale veiligheid hoort niet thuis in de ruimtelijke visie die de Omgevingsvisie is. Wel sturen we met onze Omgevingsvisie op het belang van alle Noord-Hollanders, inclusief de kinderen.
ZW_0200	4	NZKG en verduurzaming Wij noemen hier expliciet het NZKG met haar ambities Energiehaven en verduurzamen Industrie, waaronder terrein Tata Steel IJmuiden en een Commissie Mer die hier een negatief advies over geeft: MER-VAWOZ NZKG en Tata Steel terrein zijn als (zeer) negatief beoordeeld als mogelijke route en aansluitlocatie/voorkeursalternatief convertorstation en grootschalige elektrolyse en aanlanding wind op zee en als aansluitlocatie waterstof in plan MER-VAWOZ. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie wat betreft keuze voorkeurslocatie VAWOZ: - - - - - Af te zien van locatie NZKG en Tata Steel terrein als (voorkeurs)locatiekeuze convertorstation en grootschalige elektrolyse en aanlanding wind op zee en waterstof. Zoals in MER genoemd onderzoek te doen naar Den Helder als locatiekeuze naast Agriport: In lijn met advies plan MER-VAWOZ. Naast een MER ook een GER als voorwaarde. In lijn met advies expertteam IJmond: gezondheid als toetsbaar criterium, waaronder ook borgen dat er geen verslechtering van de gezondheid optreedt tijdens bouw-/transitiefase. Gezondheid leidend. Digitale veiligheid (cybersecure) geborgd van de gehele infrastructuur VAWOZ. Dus niet kabels en energieinfrastructuur clusteren NZKG (digitaal onveilig en hierdoor ook onveilig voor kwaliteit en voortbestaan van de natuur (Natura2000, drinkwatervoorziening) ivm terroristische dreiging, zie o.a. adviezen niet clusteren energieinfrastructuur CSR).	Het programma VAWOZ is een landelijk onderzoeksprogramma uitgevoerd door het ministerie van EZK. Opmerkingen over de totstandkoming van dit programma kunt u aan de Rijksoverheid meegeven. Ditzelfde geldt voor de ruimtelijke procedures die volgen op het vaststellen van het programma VAWOZ. Als provincie hanteren we het uitgangspunt: vraag en aanbod bij elkaar. De energievraag in het NZKG is groot en zal (duurzaam) ingevuld moeten worden waarbij een goede spreiding van lusten en lastig belangrijk is. Alles overwegend heeft de provincie in het Regioadvies VAWOZ en 380 kV NNHN aangegeven zowel in de Kop als in het NZKG ruimte te zien voor een aanlanding van 2 GW. Het regioadvies gaat uitgebreid in op de gemaakte afweging en de voorwaardes die we daaraan stellen.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0200	5	Datacenters Gezien uw zorgplicht waarbij gezondheid en (digitale) veiligheid leefomgeving mens, dier en plant centraal staan, en u de Commissie Mer- en CSR-adviezen tijdig en volwaardig implementeert in uw Omgevingsvisie en OER, zult u ook de datacenters dienen te heroverwegen. En af te zien deze te clusteren in het NZKG in lijn met dringend advies CSR.	Het onderwerp digitale veiligheid hoort niet thuis in de ruimtelijke visie die de Omgevingsvisie is. Wel sturen we met onze Omgevingsvisie op het belang van alle Noord-Hollanders, inclusief de kinderen.
ZW_0200	6	Tata Steel IJmuiden (TSIJ) Idem voor het Groen Staal Plan TSIJ. Wij vragen u ook hier in uw overwegingen gezondheid en (digitale) veiligheid leefomgeving mens, dier en plant centraal te stellen. Ook in uw integrale afwegingen.	Zoals opgenomen in het programma Tata Steel 2024-2030 willen wij aan een gezondere en veilige IJmond werken, door te werken aan een schoner en duurzaam Tata Steel.
ZW_0200	7	Eindconclusie Onze zienswijze is concreet dat het te allen tijde noodzakelijk is dat gezondheid en (digitale) veiligheid leefomgeving mens, dier en plant centraal staan in de (ontwerp-)Omgevingsvisie en (ontwerp-)OER, ook in integrale afwegingen. In het belang van het voortbestaan mens, dier en plant en de hiervoor noodzakelijke kwaliteit van de leefomgeving. En verwachten hierom op ieder onderdeel in de Omgevingsvisie en OER dat dit zichtbaar is dat deze gezondheid en (digitale) veiligheid centraal staan. Wij verzoeken u ons dit te laten zien in uw reactie.	In het voorgaande zijn we op de afzonderlijke onderdelen van de zienswijze van indiener ingegaan. Zoals aangegeven maakt de gezonde leefomgeving deel uit van onze integrale afwegingen.
ZW_0201	1	De provincie zou een afzonderlijk en integraal datacenterbeleid moeten ontwikkelen. Dat beleid moet niet alleen kijken naar de ruimtelijke inpassing van datacenters, maar ook naar het totale beslag dat deze voorzieningen leggen op de leefomgeving. Daarbij gaat het onder meer om: - het zeer grote elektriciteitsverbruik; - de gevolgen voor het elektriciteitsnet en de netcongestie; - het gebruik van zoet water voor koeling; - de mogelijkheden om restwarmte daadwerkelijk nuttig te gebruiken; - de ruimtelijke consequenties van grote gebouwen en infrastructuur; - de verhouding tussen het maatschappelijk nut en de benodigde schaarse ruimte en energie. Nieuwe datacenters zouden wat mij betreft alleen mogelijk moeten zijn wanneer vooraf duidelijk is hoe wordt omgegaan met energie, water, restwarmte en netcapaciteit. Deze aspecten mogen niet los van elkaar worden beoordeeld.	Wij hebben ons beleid ten aanzien van datacenters nader uitgewerkt in onze Datacenterstrategie Noord-Holland 2025-2027.
ZW_0201	2	Ik kan mij vinden in het uitgangspunt dat woningbouw in bepaalde gevallen binnen het Beschermd Landschap mogelijk moet zijn. Tegelijkertijd bestaat hierdoor het risico dat juist de meest waardevolle landschappen langzaam worden aangetast. Niet ieder landschap heeft dezelfde ecologische, cultuurhistorische en landschappelijke waarde. Daarom vraag ik de provincie om binnen het Beschermd Landschap de meest waardevolle gebieden een extra beschermingsniveau te geven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de binnenduinrand, waar natuur, landschap, cultuurhistorie, recreatie en waterhuishouding bij elkaar komen. Ik pleit daarom voor het aanwijzen van dergelijke gebieden als 'landschapsparels'. Voor deze gebieden zou het uitgangspunt moeten zijn: beschermen waar dat kan en alleen ontwikkelen wanneer aantoonbaar sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang en geen reële alternatieven bestaan.	Wij koesteren onze landschappen en zoeken altijd naar een balans tussen het beschermen van waarden en ruimte bieden voor ontwikkeling. We zijn van mening dat de wijze waarop wij onze meest waardevolle landschappen beschermen en zorgdragen voor compensatie, in geval van aantasting bij noodzakelijke ontwikkelingen, hierbij passend is. Wij willen daarbij zo min mogelijk onderscheid maken in onze regels voor en binnen de 32 Beschermde Landschappen (BL). Deze landschappen zijn geselecteerd op basis van uitvoerig onderzoek en een interactief proces met stakeholders t.b.v. Kwaliteitsbeeld Noord-Holland 2050 door de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit. Ze zijn allen van hoge tot zeer hoge waarde en worden beschermd vanwege eigen specifieke kernkwaliteiten. Wel doen wij nader onderzoek naar mogelijk aanvullend beleid voor landgoederen, de scheggen van Amsterdam en molenbiotopen.
ZW_0201	3	In de afgelopen jaren zijn verschillende groene kampeerterreinen veranderd in bungalow- of recreatieparken. Daarmee verdwijnen open, groene en vaak landschappelijk waardevolle gebieden geleidelijk onder bebouwing en verharding. Ik vraag de provincie daarom om kampeerterreinen in of nabij natuur- en landschappelijk waardevolle gebieden beter te beschermen tegen verdere verstening. Een mogelijke oplossing is om deze terreinen de status 'beschermd groen' te geven. Daarmee kan worden voorkomen dat een bestaand groen recreatiegebied stap voor stap verandert in een dichtbebouwd vakantiepark. Recreatie en natuur kunnen juist goed samengaan wanneer het groene karakter van een gebied uitgangspunt blijft.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. Hierbij wordt ook gekeken naar de relatie met natuur en natuurinclusief ondernemen.
ZW_0201	4	In de voorliggende plannen zie ik naar mijn mening onvoldoende aandacht voor de achteruitgang van de weidevogelstand. Noord-Holland heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor soorten als de grutto, kievit, tureluur en andere weidevogels. Het behoud van deze soorten vraagt niet alleen om bescherming van individuele natuurgebieden, maar ook om verbetering van het omliggende landschap en de agrarische bedrijfsvoering. Ik verzoek de provincie daarom om de doelstellingen voor herstel van weidevogelpopulaties concreter te maken en daarbij niet alleen in te zetten op behoud, maar ook op daadwerkelijk herstel van leefgebieden.	We beamen het belang van Noord-Holland voor de weidevogels en andere natuurwaarden. Daarom wordt een afwegingskader natuur toegevoegd aan de Omgevingsvisie. Nadere conretisering van doelstellingen en gebiedsgerichte uitwerking vindt niet plaats in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0201	5	Ook de Waddenzee verdient in de provinciale visie nadrukkelijker aandacht. Het Waddengebied is van grote ecologische en landschappelijke betekenis en staat tegelijkertijd onder druk door klimaatverandering, recreatie, economische activiteiten en veranderingen in het ecosysteem. Ik vraag de provincie om in haar ruimtelijke beleid duidelijker uit te spreken dat de bescherming en het herstel van de natuurlijke waarden van de Waddenzee een zwaarwegend uitgangspunt zijn.	De Waddenzee is van grote ecologische en landschappelijke betekenis. De provincie Noord-Holland is ondertekenaar van de Agenda voor het Waddengebied 2050. In de Agenda voor het Waddengebied 2050 is vastgelegd dat voor de Waddenzee een duurzame bescherming en ontwikkeling als natuurgebied, met behoud van het unieke open landschap, centraal staat. Ook onderschrijven de ondertekenaars van de Agenda dat het Waddengebied onder druk staat door onder meer klimaatverandering, morfologische ontwikkelingen en de economische activiteiten. In het ruimtelijk provinciaal beleid blijven de bescherming, natuurlijke ontwikkeling en landschappelijke kernwaarden van de Waddenzee daarom een zwaarwegend uitgangspunt. Daarbij zijn respect voor de natuurlijke dynamiek en voor de landschappelijke kernwaarden van het UNESCO-werelderfgoed Waddenzee belangrijke ruimtelijke vertrekpunten.
ZW_0201	6	De verwachting is dat perioden van droogte in de toekomst vaker voorkomen en langer duren. Tegelijkertijd kunnen perioden met extreme neerslag voor wateroverlast zorgen. Dit vraagt om een fundamentele omslag: water moet niet zo snel mogelijk worden afgevoerd, maar waar mogelijk worden vastgehouden en opgeslagen. Ik vraag daarom om in het provinciale beleid sterker in te zetten op: - het vasthouden van regenwater; - het aanvullen van grondwater; - het vergroten van de sponswerking van bodem en landschap; - het vasthouden van oppervlaktewater; - herstel van natuurlijke watersystemen; - een betere balans tussen waterafvoer in natte perioden en waterbeschikbaarheid in droge perioden. Waterbeschikbaarheid moet daarbij nadrukkelijk worden meegenomen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.	Het beter vasthouden en opslaan van overtollig regenwater etc. zal zeker bijdragen aan een oplossing voor drogere perioden. Dit kan overigens maar voor een beperkt deel van het water en voor een beperkt deel van Noord-Holland, omdat er anders overstromingen dreigen en/of heel veel functies niet meer mogelijk zijn. Daar komt bij dat droge perioden regelmatig gecombineert zijn met hitte waardoor de verdamping enorm is. Ja, water vasthouden draagt bij en zal de provincie ook zeker op inzetten, maar het is bij lange na niet voldoende om aan alle watervraag te voldoen.
ZW_0201	7	Zoet water is niet onbeperkt beschikbaar. De toenemende droogte, verzilting en klimaatverandering maken het noodzakelijk om het gebruik van zoet water kritisch te bekijken. Het uitgangspunt zou niet langer moeten zijn: water is beschikbaar totdat blijkt dat dit niet zo is. Het uitgangspunt zou moeten zijn: iedere nieuwe ontwikkeling moet aantonen dat het watergebruik verantwoord en toekomstbestendig is. Ik vraag de provincie daarom om een steviger beleid voor vermindering van het grond- en zoetwaterverbruik te ontwikkelen. Dit geldt in het bijzonder voor functies die grote hoeveelheden water gebruiken, zoals industrie, datacenters en bepaalde vormen van recreatie.	Het zoetwatertekort - vraagstuk bestaat uit twee onderdelen: het optimaliseren en vergroten van het aan bod en het beperken van he gebruik. Het beperken van watergebruik van nieuwe ontwikkelingen is zeker van belang om de watervraag te beperken en kan de provincie, daar waar het binnen de bevoegdheden ligt ook op sturen. In het Regionaal Water- en Bodemprogramma zal deze opgave nader worden geconcretiseerd.
ZW_0201	8	In de conceptstukken wordt het belang van voedselzekerheid benadrukt. Dat onderschrijf ik. Wel vraag ik aandacht voor de onderbouwing van deze ontwikkeling. Wanneer wordt gesteld dat voedselzekerheid onder druk staat of juist versterkt moet worden, zou dit moeten worden onderbouwd met concrete en actuele cijfers. Daarnaast zou voedselzekerheid niet uitsluitend vanuit productie moeten worden bekeken. Ook bodemkwaliteit, beschikbaarheid van zoet water, biodiversiteit, landbouwgrond en klimaatbestendigheid zijn hiervoor essentieel. Het beschermen van vruchtbare landbouwgrond kan daarom ook een vorm van investeren in toekomstige voedselzekerheid zijn.	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, zoals indiener stelt niet uitsluitend vanuit productie bekeken, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek.
ZW_0201	9	Tot slot vraag ik specifiek aandacht voor de ontwikkeling van de Amstelzone in Uithoorn. Wanneer woningbouw op deze locatie mogelijk wordt gemaakt, is bodemsanering naar verwachting een belangrijke randvoorwaarde. Ik verzoek de provincie daarom duidelijkheid te geven over de vraag of hiervoor provinciale middelen beschikbaar zijn of hiervoor middelen zijn gereserveerd. Wanneer de provincie woningbouw op dergelijke complexe locaties wil stimuleren, ligt het voor de hand dat zij ook actief meedenkt over de financiële en technische voorwaarden waaronder deze ontwikkeling daadwerkelijk haalbaar kan worden gemaakt.	De initiatiefnemer draagt in beginsel de kosten van bodemonderzoek en eventuele sanerings- of beheersmaatregelen. De provincie heeft op grond van de Omgevingswet een rol bij de bescherming van bodem. Welke bevoegdheid de provincie heeft, hangt af van de aard van de verontreiniging en de voorgenomen activiteit. Voor situaties waarin vóór de Omgevingswet een beschikking op grond van de Wet bodembescherming is genomen, blijft de provincie binnen het overgangsrecht verantwoordelijk. Het hangt er dus vanaf wat de achtergrond van deze verontreiniging is. Er is binnen de provincie geld beschikbaar voor bodemsanring, maar deze is niet automatisch beschikbaar voor een complexe bodemopgave: deze kan in overleg worden ingezet.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0202	1	Onze zienswijze richt zich in het bijzonder op hoofdstuk 6.4, Bedrijventerrein Boekelermeer, en op de bredere beleidskeuzes voor toekomstbestendige economie, circulaire economie, bedrijventerreinen en het behoud van fysieke en milieuruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën. DICO ondersteunt de richting die de provincie in de ontwerp-Omgevingsvisie kiest voor Boekelermeer. Wij herkennen vanuit onze dagelijkse praktijk de toenemende schaarste aan geschikte bedrijfslocaties voor circulaire activiteiten die vanwege aard, omvang, logistiek en milieubelasting niet op een regulier bedrijventerrein kunnen worden gevestigd. Juist daarom achten wij het van groot belang dat de voorgenomen positionering en mogelijke uitbreiding van Boekelermeer in de definitieve Omgevingsvisie stevig worden geborgd en vervolgens voortvarend worden uitgewerkt. De ontwerp-Omgevingsvisie onderkent deze problematiek. De provincie geeft aan dat voor de transitie naar een circulaire economie extra fysieke én milieuruimte nodig is en dat ruimte met specifieke kwaliteiten, zoals hogere milieucategorieën en mogelijkheden voor watergebonden transport, strategisch moet worden gereserveerd. DICO onderschrijft dit uitgangspunt nadrukkelijk.	Wij danken indiener voor de onderschrijving van de ontwikkelrichting voor Bedrijventerrein Boekelermeer. In de uitwerking van de Omgevingsvisie, zoals naar programma('s) en de omgevingsverordening, zullen we daaraan nader vorm en inhoud geven
ZW_0202	2	DICO ondersteunt de keuze om Boekelermeer aan te wijzen als energetisch en economisch cluster. De combinatie van de bestaande industriële functie, de ligging nabij de A9 en het Noord-Hollands Kanaal, de energie-infrastructuur en de ontwikkeling richting groen gas, waterstof en andere energie-innovaties maakt Boekelermeer bij uitstek geschikt voor verdere ontwikkeling van circulaire bedrijvigheid. De provincie benoemt Boekelermeer als één van de weinige locaties in Noord-Holland waar bedrijven in een hogere bedrijfscategorie kunnen worden gefaciliteerd en spreekt de ambitie uit om bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de circulaire economie actief te faciliteren. Wij vinden dit een belangrijke en noodzakelijke beleidskeuze. Ook de mogelijkheid van logistiek over water is voor circulaire activiteiten van grote betekenis. Veel secundaire grondstoffen en reststromen kennen grote volumes. Vervoer over water kan het aantal vrachtwagenbewegingen beperken en kan bijdragen aan een efficiëntere en duurzamere logistieke keten. Wij verzoeken de provincie deze kwaliteit nadrukkelijk mee te nemen bij de verdere inrichting en eventuele uitbreiding van het terrein. Vraag: de aanwijzing van Boekelermeer als energetisch en economisch cluster in de definitieve Omgevingsvisie te handhaven;	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0202	3	DICO staat positief tegenover het voornemen om te onderzoeken of Boekelermeer via de Omgevingsverordening kan worden aangewezen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). De door de provincie beschreven doelstelling om de maximale milieucategorie op dergelijke terreinen te behouden en verdringing door laagwaardige of lichtere functies tegen te gaan, is naar onze mening essentieel. Vraag: de aanwijzing van Boekelermeer als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) voortvarend verder te onderzoeken en, indien mogelijk, via de Omgevingsverordening te borgen;	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0202	4	DICO ondersteunt het onderzoek naar uitbreiding van bedrijventerrein Boekelermeer en de inzet van een gebiedsprogramma voor de ontwikkeling van een bovenregionaal bedrijventerrein in samenwerking met de gemeenten Alkmaar en Heiloo en Rijkswaterstaat. Vraag: de mogelijke uitbreiding van Boekelermeer verder uit te werken en daarbij voldoende fysieke én milieuruimte te reserveren voor bedrijven in hogere milieucategorieën die aantoonbaar bijdragen aan de circulaire economie;	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0202	5	Overige vragen: bij het vestigingsbeleid te voorkomen dat schaarse kavels met hoge milieuruimte worden ingenomen door functies die ook op reguliere bedrijventerreinen kunnen worden gevestigd; • binnen de bestaande en eventuele nieuwe delen van Boekelermeer expliciet ruimte te bieden aan circulaire activiteiten op het gebied van inzameling, logistiek, opslag, overslag, bundeling, bewerking en verwerking van secundaire grondstoffen en niet-gevaarlijke rest- en afvalstromen; • bij de ruimtelijke uitwerking waar mogelijk voldoende grote en praktisch bruikbare kavels beschikbaar te houden voor bedrijven met een substantiële ruimtebehoefte en investeringen in installaties en terreinvoorzieningen; • de kansen voor watergebonden bedrijvigheid en logistiek via het Noord-Hollands Kanaal te behouden en waar mogelijk verder te versterken; • circulaire ondernemers en marktpartijen met een concrete ruimtevraag vroegtijdig te betrekken bij het gebiedsprogramma en de verdere planvorming voor Boekelermeer.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0202	6	Met deze zienswijze wil DICO tevens kenbaar maken dat de in de ontwerp-Omgevingsvisie beschreven behoefte aan ruimte voor circulaire economie niet uitsluitend theoretisch of beleidsmatig van aard is. Er bestaat vanuit de markt een concrete behoefte aan geschikte locaties waar circulaire logistieke en industriële activiteiten op een toekomstbestendige wijze kunnen worden gevestigd. DICO heeft concrete belangstelling om bij de verdere ontwikkeling van Boekelermeer te onderzoeken of vestiging van activiteiten van DICO binnen het gebied passend en mogelijk is. Wij worden daarom graag als marktpartij betrokken bij de verdere uitwerking van het gebiedsprogramma, het vestigingsbeleid en een eventuele uitbreiding van Boekelermeer. Wij benadrukken dat deze belangstelling niet afdoet aan de vereiste zorgvuldige toetsing van concrete activiteiten aan de toepasselijke wet- en regelgeving. Ons verzoek is juist om in de ruimtelijke planvorming voldoende mogelijkheden en milieuruimte te behouden, zodat circulaire initiatieven die aan de geldende eisen voldoen daadwerkelijk een vestigingsplaats kunnen vinden.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0202	7	DICO is positief over de koers die de provincie voor Boekelermeer heeft opgenomen in de ontwerpOmgevingsvisie Noord-Holland. De combinatie van hogere milieucategorieën, energie-infrastructuur, bereikbaarheid, mogelijkheden voor watergebonden logistiek en de expliciete focus op circulaire economie maakt Boekelermeer van provinciaal belang voor de economische transitie. Wij verzoeken de provincie deze koers in de definitieve Omgevingsvisie te behouden en te versterken, de mogelijke uitbreiding voortvarend te onderzoeken en bij de verdere uitwerking daadwerkelijk voldoende fysieke én milieuruimte te reserveren voor circulaire bedrijven die deze ruimte nodig hebben. DICO is graag bereid haar praktijkkennis en concrete marktbehoefte in een vervolggesprek toe te lichten en mee te denken over een toekomstbestendige invulling van Boekelermeer.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0203	1	Stichting Ruigoord maakt hierbij gebruik van de mogelijkheid haar zienswijze kenbaar te maken ten aanzien van de voorbereiding van het concept Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Allereerst wil Stichting Ruigoord benadrukken dat zij de noodzaak van de energietransitie onderschrijft en de rol die de Amsterdamse haven hierin kan spelen. De klimaatopgave vraagt om een versnelling van de productie van duurzame energie en het Noordzeekanaalgebied speelt daarin een belangrijke rol. Stichting Ruigoord is dan ook principieel niet tegen de ontwikkeling van duurzame energie in het havengebied. Juist omdat Ruigoord midden in dit gebied ligt, hechten wij eraan dat de energietransitie zorgvuldig wordt vormgegeven waarbij de toekomst van Ruigoord én de toekomst van een schonere wereld hand in hand kunnen gaan. De energietransitie is immers niet het enige publieke belang dat in dit gebied speelt en de Omgevingswet vraagt juist om een integrale afweging van dergelijke belangen. Er is de afgelopen jaren veel tijd en energie is geïnvesteerd in het gezamenlijk ontwikkelen van een toekomstperspectief voor het dorp. Gemeente Amsterdam, Havenbedrijf Amsterdam, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, provincie Noord-Holland en Stichting Ruigoord hebben gezamenlijk gewerkt aan het Ruimtelijk Toetsingskader Ruigoord 2025–2035, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van het gebied, de beschikbare ontwikkelruimte, de bescherming van cultuurhistorische waarden en de balans tussen havenontwikkeling en het voortbestaan van Ruigoord. De provincie heeft hierop destijds ook een zienswijze naar de gemeente Amsterdam gestuurd waarin stond dat ze het eens waren met de gemaakte afspraken. Dit toetsingskader is inmiddels vastgesteld door het college van B&W van Amsterdam en vormt daarmee een belangrijke bestuurlijke basis voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Wij gaan er van uit dat deze gemaakte afspraken die hierin zijn vastgelegd dan ook gestand worden gedaan in de nieuwe omgevingsvisie Noord-Holland. Ruigoord is in de concept Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland niet als zodanig opgenomen in tekst of tekening. In de door de provincie vastgestelde tekeningen die behoren bij het besluit over het industriegebied van provinciaal belang staat de uitzonderingspositie van Ruigoord duidelijk ingetekend. Wij verzoeken u dan ook deze uitzonderingspositie ook over te nemen in de tekeningen van het definitieve “Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland”. Gezien de bijzondere positie die Ruigoord inneemt in het westelijk havengebied van Amsterdam vinden wij het belangrijk dat Ruigoord wordt vermeld in de nieuwe “Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland” om duidelijk te maken welke bestuurlijke afspraken er gemeente zijn over de toekomst van Ruigoord. Het verwijzen naar het vastgestelde Ruimtelijk Toetsingskader Ruigoord 2025–2035 kan hierbij al voldoende zijn.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De Omgevingsvisie is bedoeld om langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. De visie is niet de plek om bestaande bestuurlijke afspraken of de juridische status van een gebied te borgen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0203	2	1. Respecteer het Ruimtelijk Toetsingskader Het Ruimtelijk Toetsingskader Ruigoord 2025–2035 vormt het resultaat van een zorgvuldig bestuurlijk proces waarin overheden, Havenbedrijf en Stichting Ruigoord gezamenlijk afspraken hebben gemaakt over de toekomstige ontwikkeling van het gebied. Nieuwe besluiten dienen aantoonbaar aan te sluiten bij deze afspraken. 2. Bescherm zowel materieel als immaterieel erfgoed Ruigoord vertegenwoordigt een unieke combinatie van: - historisch dorpserfgoed; - cultuurhistorisch landschap; - kunstenaarsgemeenschap; - materieel erfgoed, zoals de kerk en de ateliers; - immaterieel erfgoed in levende culturele tradities waaronder het oudste festival van Amsterdam. Deze waarden zijn niet los van elkaar te beschermen. Wanneer de leefomgeving structureel verandert, raakt dat niet alleen gebouwen, maar ook het immateriële erfgoed dat zich gedurende meer dan vijftig jaar op deze plek heeft ontwikkeld. 3. Houd rekening met de culturele infrastructuur van Amsterdam Amsterdam heeft in haar eigen cultuurbeleid vastgesteld dat ruimte voor kunstenaars, ateliers, broedplaatsen, rafelranden en experimentele cultuur steeds schaarser wordt en dat deze ruimte actief beschermd dient te worden. Hoewel Ruigoord formeel geen gemeentelijke broedplaats is, vervult het wel veel van dezelfde maatschappelijke functies. Nieuwe besluiten dienen daarom mede te worden bezien in het licht van deze gemeentelijke beleidsdoelstellingen. 4. Kijk niet alleen naar leefbaarheid maar ook naar levensvatbaarheid Het voortbestaan van Ruigoord wordt niet uitsluitend bepaald door wettelijke normen voor geluid of veiligheid. De vraag moet zijn of Ruigoord ook in de toekomst daadwerkelijk kan blijven functioneren als kunstenaarsdorp, culturele vrijplaats, erfgoedlocatie en ontmoetingsplek.	De aandachtspunten van indiener kunnen wij volgen, en maken deels impliciet deel uit van de omgevingsvisie. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie, en wanneer Ruigoord daar onderdeel van is, zullen de aandachtspunten een rol spelen bij de integrale afweging. Die maken we samen met de alle dan relevante partners.
ZW_0203	3	Zet de samenwerking voort Het afgelopen jaar is via de Omgevingstafel een waardevolle samenwerking ontstaan tussen Stichting Ruigoord, Havenbedrijf Amsterdam, gemeente Amsterdam, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en andere gebiedspartners. Stichting Ruigoord verzoekt de provincie deze samenwerking ook in de verdere planvorming als uitgangspunt te blijven hanteren.	We werken graag samen met indiener. Afhankelijk van de aard en inhoud van het onderwerp van uitwerking, betrekken we indiener daarbij.
ZW_0204	1	Er wordt aangegeven dat het mogelijk is om te veranderen, alleen lijkt het dat de (kortetermijn) oplossing alleen gezocht wordt in het landelijk gebied. Neem eerst water. Het landelijk gebied dient als buffer, als filter en als noodoplossing. Echter, waarom komt er in het document niet duidelijk naar voren dat de hele omgeving, dus ook de stedelijke omgeving, nieuw en bestaand, deze opdracht mee krijgt.	Ook de stedelijke omgeving heeft de opdracht klimaatadaptief te worden en te ontwikkelen. Dit is geen nieuw beleid maar is reeds opgenomen in de omgevingsverordening.
ZW_0204	2	Ten tweede de natuur. De natuur past zich aan door de veranderende omstandigheden, anders blijft de soort niet behouden. Neem de temperatuurstijging. Dit leidt tot het zoeken van nieuwe leefgebieden (zie kennisportaal klimaatadaptatie). Echter, veranderen de natuurdoelen niet mee. Er wordt het herstel van het agrarisch ecosysteem genoemd met aanpak van boerenlandvogels. Dat is een goed voornemen, maar hier dient ook rekening gehouden te worden dat bijv. de grutto een koude minnende soort is en het hier in Nederland te warm wordt.	Autonome ontwikkelingen, zoals klimaatverandering, kunnen een geldige reden zijn waarom natuurdoelen niet worden gehaald. Zolang realisatie van een doel nog mogelijk is, blijven we verplicht ons maximaal in te spannen om deze doelen te realiseren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0204	3	Ten derde de bodem. In de inleiding wordt mooi geschetst hoe Noord-Holland is ontstaan. Dit geeft wel aan dat er veel veranderd is. En de bodem is daar een afspiegeling van. Op de signaalkaart worden kleine droogmakerijen geschaard onder de noemer veenweidegebied. Een droogmakerij kan niet vergeleken worden met een veenweidegebied. De condities van de bodem zijn dermate verschillend dat deze apart van elkaar moeten worden gehouden. En met die historische conditie dient rekening gehouden te worden. In de droogmakerij kan van oudsher al verzilting optreden en meer fosfaat beschikbaar komen. Dat wordt niet opgelost door ander landgebruik.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0204	4	Met voorgaande alinea kan de sprong gemaakt worden naar omgevingskwaliteit. De cultuurhistorische waarden, zoals de typische droogmakerijen, moeten behouden worden. Dit kan alleen als ze ook landbouwkundig naar behoren beheerd kunnen worden. Ditzelfde geldt ook voor veenweidegebieden. Alleen dan kan er ruimte worden gecreëerd om met nieuwe technieken het gebied te behouden. Door overgangszones buiten de natuurgebieden te hanteren, veranderd het beheer, dus ook de uitstraling van het gebied. Houdt de overgangszones in het natuurgebied, voor een natuurlijk verloop.	Het beleid rondom de overgangszones wordt nog verder uitgewerkt. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De concrete uitwerkng van de overgangszones vindt dus niet plaast in de Omgevingsvisie
ZW_0204	5	Recreatie kan dan ook beter ingepast worden in de buitenste zones van het natuurgebied. Het is te makkelijk om te schrijven dat het karakter van het veenweidegebied gaat veranderen met daarin veel recreatiepaden voor de inwoners. Uiteindelijk is het veenweidegebied vooral natuur, maar is ook van belang voor de agrariërs die dit beheren. Recreatie dient niet als een hoofddoel te worden gezien. Aan de ene kant wordt er een grote inspanning gevraagd om de natuur en waterkwaliteit te herstellen, aan de andere kant wordt de vervuiling/verstoring door de recreant gestimuleerd... Deze tegenstelling komt ook terug in de zin waar wordt aangegeven dat herstel van natuur (via geborgd natuurherstel en uitstoot van stikstof) niet alleen waardevol is op zichzelf, het opent ook de deur naar maatschappelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, etc. Eerst moeten deze doelen behaald worden door maatregelen die de omgeving niet goed doen, maar daarna kan dit weer snel teniet gedaan worden door de maatschappelijke ontwikkelingen. En wordt deze vicieuze cirkel over een paar jaar herhaald, waarbij er nog minder land beschikbaar zal zijn...	Vanwege de toenemende recreatieve behoefte is het van belang om dit integraal mee te nemen in ruimtelijke ontwikkelingen. Maar alleen daar waar het kan. Recreatie en natuur kunnen heel goed samen gaan zolang we dit maar goed organiseren. En daar richten we ons op in deze Omgevingsvisie.
ZW_0204	6	In het toekomstperspectief wordt een doorkijk gegeven naar 2100. Er wordt vooral geschreven waar we ons op moeten voorbereiden, hoe we ons dienen te wapenen tegen de veranderingen. Maar we kunnen beter allemaal mee bewegen. Probeer nieuwe technieken uit en val niet terug naar alleen 'natuur' als redmiddel. De natuur past zich aan, laten wij dat ook doen. De kernwaarden van het mooie Noord-Holland mogen niet verloren gaan!	Wij hebben kennis genomen van deze zienswijze.
ZW_0205	1	Behoud van Bergen aan Zee als kwetsbaar kleinschalig kustdorp Samenvatting De Stichting Bergen aan Zee onderschrijft de ambitie van de Provincie Noord-Holland om zorgvuldig met de schaarse ruimte om te gaan en natuur, landschap, water, leefomgeving en klimaatadaptatie een centrale plaats te geven in de Omgevingsvisie. Bergen aan Zee neemt door zijn ligging tussen zee, duinen, Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) een bijzondere en kwetsbare positie in (zie Bijlage 2). Tegelijk vormt kleinschaligheid al decennialang een kernkwaliteit van het dorp. De Stichting Bergen aan Zee verzoekt Gedeputeerde Staten deze zienswijze te betrekken bij de verdere voorbereiding van de definitieve Omgevingsvisie en Provinciale Staten voor te stellen een afzonderlijk beleidskader op te nemen voor kwetsbare kleinschalige kustdorpen.	Wij danken indiener voor de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0205	2	[Samenvatting/uittreksel] 1. De bijzondere positie van Bergen aan Zee Bergen aan Zee behoort tot de meest karakteristieke kustdorpen van Noord-Holland. ... Deze combinatie maakt Bergen aan Zee kwetsbaar voor ruimtelijke veranderingen. Ook ontwikkelingen die afzonderlijk beperkt lijken, kunnen gevolgen hebben voor de landschappelijke beleving, natuurwaarden, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit. De Stichting Bergen aan Zee is daarom van mening dat deze bijzondere ruimtelijke kwaliteit niet alleen een lokaal belang vertegenwoordigt, maar tevens een provinciale kernkwaliteit vormt die bescherming verdient binnen de Omgevingsvisie. 2. Kleinschaligheid als kernkwaliteit Kleinschaligheid vormt al tientallen jaren de rode draad in gemeentelijke beleidsstukken over Bergen aan Zee. De in 2018 door de Dorpsraad geïnitieerde notitie “Kleinschalig Bergen aan Zee” (zie Bijlage 1) werkt dit begrip nader uit. Kleinschaligheid wordt daarin niet uitsluitend bepaald door de omvang van gebouwen, maar door een samenhang van ruimtelijke kwaliteiten. ... 3. Verzoek om aanvulling van de Omgevingsvisie De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt terecht aandacht aan ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, klimaatadaptatie, zorgvuldig ruimtegebruik en water en bodem als sturende principes. ... Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom de definitieve Omgevingsvisie aan te vullen met een afzonderlijk beleidskader voor kwetsbare kleinschalige kustdorpen die direct grenzen aan Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland. Binnen dat kader zouden behoud van de menselijke maat, ruimtelijke kwaliteit, landschappelijke samenhang en de bijzondere relatie tussen dorp en natuur leidende uitgangspunten moeten zijn. De Stichting Bergen aan Zee vertrouwt erop dat deze zienswijze een positieve bijdrage levert aan de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en ziet met belangstelling uit naar de beantwoording daarvan.	Dank voor uw uitgebreide zienswijze. Indiener verzoekt ons om de Omgevingsvisie aan te vullen met een specifiek beleidskader voor kleine kustdorpen. Bergen aan Zee valt, evenals andere kustdorpen, niet binnen het landelijk gebied. Wij beperken ons beleid met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit tot het landelijk gebied. Daarbuiten is het de verantwoordelijkheid voor gemeenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0206	1	Met deze zienswijze verzoek ik u om het leidende principe uit de door uw college vastgestelde Beleidsvisie Openbare Verlichting (januari 2026) expliciet te verankeren in de nieuwe Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Het is ons inziens inconsistent dat deze strategische visie op openbare verlichting in het geheel niet in de Omgevingsvisie wordt genoemd of doorvertaald. We verzoeken u daarom om het daarin leidend uitgangspunt op te nemen in de omgevingsvisie - “De provincie Noord-Holland maakt bewuste keuzes in het beleid voor openbare verlichting, waarbij het uitgangspunt 'Licht waar het moet, donker waar het kan' centraal staat -zoals uitgewerkt in de Beleidsvisie Openbare Verlichting (2026)”. De noodzaak hiervan laat zich per beleidsterrein helder onderbouwen: Gezonde leefomgeving (Paragraaf 5.4): Op pagina 76 wordt vastgesteld dat er voor lichthinder geen normen bestaan. De Beleidsvisie Openbare Verlichting heeft dit gat reeds gedicht door de toepassing van de landelijke NSVV Richtlijn Lichthinder 2020 voor te schrijven. Mobiliteit en sociale veiligheid (Paragraaf 5.5): De Omgevingsvisie zet in op sociale veiligheid in de openbare ruimte. De verlichtingsvisie operationaliseert dit, wetenschappelijk onderbouwt en interprovinciaal opgesteld, wat zowel veiligheid als inclusie over de provinciegrenzen heen borgt. Energie (Paragraaf 5.7): Openbare verlichting beslaat circa 40% van het provinciale energieverbruik. (Daarnaast draagt de verlichtingsvisie direct bij aan de klimaatdoelen en stelt een ambitieus circulariteitsdoel van 60% in 2030 (via de R-ladder)). Natuur en biodiversiteit (Paragraaf 5.9): Kunstlicht verstoort flora en fauna. De verlichtingsvisie hanteert goed onderbouwde visie hoe hier mee om te gaan. Concreet wijzigingsvoorstel: Toevoeging aan Paragraaf 5.4 (p. 76) onder 'Ontwikkelrichting ‘: “Lichthinder. De provincie maakt bewuste keuzes in haar openbare verlichting conform de Beleidsvisie Openbare Verlichting (2026), waarbij het principe 'Licht waar het moet, donker waar het kan' leidend is om lichthinder voor mens en natuur te minimaliseren.” Toevoeging aan Paragraaf 5.5 (p. 79) onder 'Ontwikkelrichting – werken aan veilige gezonde en sociaal-inclusieve mobiliteit': "Als eigenaar en beheerder van provinciale wegen en fietspaden neemt de provincie haar regisserende en uitvoerende rol serieus. Zij geeft sturing op basis van de Beleidsvisie Openbare Verlichting 'licht waar het moet, donker waar het kan' (2026), waarmee interprovinciale uniformiteit en samenhang over provinciegrenzen heen wordt geborgd Toevoeging aan Paragraaf 5.7 (p. 85) onder 'Waar de provincie op inzet': “Openbare verlichting wordt in- en uitgezet volgens het principe 'Licht waar het moet, donker waar het kan' -zoals uitgewerkt in de Beleidsvisie Openbare Verlichting (2026)” Door deze, of vergelijkbare, verwijzingen, zorgt u voor de noodzakelijke interne consistentie tussen uw strategische doelen en uw concrete uitvoeringsbeleid.	De provincie is zich bewust van het effect van lichthinder op de gezondheid van mens en dier/natuur en de beleving van het landschap. Lichthinder vanwege bijv. glastuinbouwkassen valt buiten de reikwijdte van ons beleidskader Gezonde Leefomgeving, ook al omdat wij niet het bevoegd gezag zijn. Recent hebben wij wel het beleidskader verlichting vastgesteld, waarin we beschrijven waar en hoe wij onze wegen en kunstwerken verlichten, vanuit de vraag: waar verlichten we wel en waar verlichten we niet of anders? Dit weegt de belangen van o.a. natuur, sociale veiligheid en verkeersveiligheid mee in de keuze voor verlichting. De provincie Noord-Holland maakt bewuste keuzes in het beleid voor openbare verlichting, waarbij het uitgangspunt 'Licht waar het moet, donker waar het kan' centraal staat. Dit betekent dat verlichting uitsluitend wordt toegepast waar dit absoluut noodzakelijk is, bijvoorbeeld wanneer verkeersveiligheid of sociale veiligheid dat vraagt. We werken hiermee aan de balans tussen veiligheid, duurzaamheid en beschermde natuurwaarden. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. Maar bovenal gaat de omgevingsvisie om ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. De Beleidsvisie Openbare Verlichting is zo'n nadere uitwerking en raakt aan de in de visie genoemde thema's op het gebied van natuur, verkeersveiligheid en sociale veiligheid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0207	1	Met veel interesse hebben wij uw Ontwerp-Omgevingsvisie gelezen. Adem vrij aan het IJ en de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland zouden graag gezamenlijk de kans nemen om uw aandacht te vragen voor het thema “Gezonde Leefomgeving”. We zien veel kansen in uw visie voor toekomstbestendig ruimtelijk beleid en steunen de gemaakte keuzes op hoofdlijnen. We zien echter ook dat ‘de Gezonde Leefomgeving, hoewel genoemd in de visie, meer uitwerking zou kunnen krijgen, met name in de samenhang met handhaving en vergunningverlening. We roepen met deze zienswijze daarom op om te kiezen voor een toekomst gerichte aanpak, waarin de leefomgeving steeds leefbaarder zal worden. Geef gezondheid van omwonenden rond industrie prioriteit In de Ontwerp-Omgevingsvisie erkent de provincie dat het Westelijk Havengebied een hoge milieudruk kent en dat omwonenden worden blootgesteld aan schadelijke stoffen en hinder. Tegelijkertijd kiest de provincie ervoor het Westelijk Havengebied voor de lange termijn als Industrieterrein van Provinciaal Belang te behouden en de milieuruimte van bedrijven te beschermen. De provincie wil daarbij vooral door ruimtelijke scheiding voorkomen dat nieuwe woningen te dicht bij zware industrie worden gebouwd. Wij missen hierin voldoende aandacht voor de huidige bewoners van woonwijken rond het Westelijk Havengebied en andere zwaarbelaste industriegebieden. Voor hen kan ruimtelijke scheiding het bestaande gezondheidsprobleem niet oplossen. Juist in gebieden waar de milieudruk al hoog is, moet het verbeteren van de luchtkwaliteit en het structureel verminderen van blootstelling aan schadelijke stoffen en hinder vooropstaan. Dat vraagt ook om stevig bronbeleid. De provincie is voor een deel van de grote industriële bedrijven zelf bevoegd gezag. Een gezonde leefomgeving vraagt daarom niet alleen om goede ruimtelijke keuzes, maar ook om scherpe vergunningverlening, toezicht en handhaving. Vergunningen moeten waar nodig worden aangescherpt en de beschikbare wettelijke mogelijkheden moeten maximaal worden benut om uitstoot en hinder terug te dringen. Bij overtredingen is tijdige en effectieve handhaving noodzakelijk. De provincie benoemt zelf dat zij haar vergunningen, toezicht en handhaving optimaal wil inzetten waar daarmee de grootste gezondheidswinst kan worden behaald. Wij roepen de provincie daarom op om in hoofdstuk 6.7 het verbeteren van de luchtkwaliteit en het beschermen van de gezondheid en leefomgeving van bestaande omwonenden als leidend principe op te nemen. Werk dit concreet uit door vast te leggen dat ontwikkelingen in het Westelijk Havengebied moeten bijdragen aan vermindering van de totale gezondheidsbelasting en zet daarbij vergunningverlening, toezicht en handhaving maximaal in om de uitstoot van schadelijke stoffen en hinder structureel te verminderen.	Wij zijn ons bewust van de door indiener geschetste problematiek. Met het beleidskader Gezonde Leefomgeving en het uit te werken programma werken we toe naar het verlagen van emissies via ambitieus bronbeleid en scherp vergunnen om daarmee de grootste gezondheidswinst te kunnen boeken. De gezonde leefomgeving is een afwegingsprincipe en ons steven is om het altijd volwaardig mee te laten wegen bij ruimtelijke beslissingen. In de Omgevingsvisie geven wij aan dat we als provincie richten op gebieden en waar de blootstelling hoog is en waar we met ons instrumentarium de grootste gezondheidswinst kunnen boeken. Deels zijn dit nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen en deels bestaande locaties waar uitstoot en hinder plaatsvinden. Wij vinden het niet nodig dit nog explicieter in de tekst van de Omgevingsvisie vast te leggen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	1	Het college van burgemeester en wethouders van Zaanstad heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Zaanstad waardeert de integrale benadering waarmee de provincie richting geeft aan de grote maatschappelijke opgaven op het gebied van verstedelijking, klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit, mobiliteit en economische ontwikkeling. Zaanstad onderschrijft de ambitie om te komen tot een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. De ontwerpOmgevingsvisie biedt daarvoor een belangrijke strategische basis. Tegelijkertijd ziet Zaanstad een aantal punten die naar ons oordeel nadrukkelijker aandacht verdienen in de definitieve visie. Zaanstad ziet met name aandachtspunten op het gebied van leefbaarheid, ruimtedruk in het Noordzeekanaalgebied, de balans tussen economie en stedelijke ontwikkeling, (multimodale) bereikbaarheid en de bescherming van landschap en leefkwaliteit. Ook mist Zaanstad vooralsnog concreetheid als het gaat om de uitwerking en impact van een eventuele aanwijzing als Industrieterrein van provinciaal belang (IPB) op delen van de Achtersluispolder, het BOW en op welke wijze de provincie met instrumenten vorm wil geven aan de in de visie gewenste ontwikkelingen. Zaanstad waardeert ook de brede en integrale benadering van het onderwerp omgevingskwaliteit. De reeds bestaande beleidslijnen worden doorgezet naar de toekomst en er wordt ook gezocht naar maatwerk voor toekomstige ontwikkelingen. Met oog op de Zaanse situatie is Zaanstad wel op zoek naar de duiding en concretisering in relatie tot het Unesco regime. Met deze zienswijze vraagt Zaanstad aandacht voor vijf hoofdonderwerpen, in willekeurige volgorde: 1. Leefbaarheid als volwaardig afwegingscriterium; 2. De toenemende ruimtedruk in het Noordzeekanaalgebied; 3. De balans tussen economische ontwikkeling en stedelijke ontwikkeling; 4. Bereikbaarheid als randvoorwaarde voor groei; 5. Landschap, natuur en water. Deze zienswijze is aanvullend op (en op enkele punten afwijkend van) de gezamenlijke zienswijze van de regio Zaanstreek-Waterland.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	2	[Samenvatting/Uittreksel van de zienswijze] 1. Leefbaarheid als volwaardig afwegingscriterium Zaanstad ondersteunt de provinciale ambitie voor een goede leefbaarheid en gezonde leefomgeving. Zaanstad mist echter een concreet afwegingskader waarmee duidelijk wordt hoe gezondheid en veiligheid worden meegewogen bij ruimtelijke keuzes. De ontwerp-Omgevingsvisie erkent het belang van cumulatieve effecten, maar maakt onvoldoende duidelijk hoe deze effecten worden betrokken bij besluitvorming. [...] *Ruimteclaims rond Assendelft* Een duidelijk voorbeeld is het gebied tussen Assendelft en Beverwijk. Er ontstaat spanning omdat veel grote ruimtelijke opgaven uiteindelijk landen in dit schaarse open gebied. Naast een reservering in de Omgevingsvisie voor een nieuw hoogspanningsstation is dit gebied ook in beeld voor waterbergingsopgaven. [...] Daarom verzoekt Zaanstad de provincie niet vooruit te lopen op een besluit van het Rijk over deze locatiekeuze en deze reservering niet op te nemen in de provinciale Omgevingsvisie. Bovendien ontbreekt een duidelijke onderbouwing van de noodzaak van deze reservering in relatie tot het oplossen van netcongestie. *Schiphol* De ontwerp-Omgevingsvisie erkent de impact van Schiphol op de leefomgeving. Tegelijkertijd lijkt de nadruk vooral te liggen op de ruimtelijke inpassing van de luchthaven. ... We vragen de provincie bij deze herijking de gezonde leefomgeving steviger en merkbaar te laten meewegen onder andere door inzet op een nachtsluiting tussen 23.00 en 7.00 zonder verschuiving naar de randen van de nacht. *Omgevingsveiligheid* De ontwerp-Omgevingsvisie neemt het voorstel voor Omgevingsveiligheid Westpoort ongewijzigd over. Zaanstad vindt dit prematuur. [...] Zaanstad vraagt de provincie om: - Fysieke en mentale gezondheid expliciet als gelijkwaardig afwegingscriterium op te nemen naast economie, energie, mobiliteit en woningbouw; - Inzichtelijk te maken hoe cumulatieve effecten worden beoordeeld; - Duidelijk te maken wanneer een leefomgeving als gezond en aanvaardbaar wordt beschouwd; - Niet vooruit te lopen op besluiten over het 380 kV-station; - De gevolgen van Schiphol, Westpoort en het Noordzeekanaalgebied voor omliggende woongebieden nadrukkelijk mee te wegen.	1. Op basis van het beleidskader gezonde leefomgeving wordt de fysieke leefomgeving (een gezonde en veilige fysieke leefomgeving) volwaardig meegewogen in ons beleid. Voor andere gezondheidsaspecten is de gemeente primair aan zet. 2. Ons streven is om de cumulatieve effecten inzichtelijk te maken zodat het meegewogen kan worden in ruimtelijke afwegingen. Zowel door onszelf als onze mede-overheden. Hiertoe hebben we de cumumulatieve en stapeleffecten inzichtelijk laten maken in publicaties van het RIVM (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf) 3. De provincie doet geen uitspraak over wanneer het gezond genoeg is. Met het beleidskader Gezonde Leefomgeving stellen we als doel om de blootstelling van onze inwoners aan schadelijke stoffen en hinder te verminderen en gezonde leefomgeving volwaardig mee te wegen bij ruimtelijke besluitvorming. 4. Wij zijn ervan op de hoogte dat indiener niet heeft ingestemd met het regioadvies. Het Rijk is het bevoegd gezag voor deze 380 kV verbinding en neemt het besluit over locaties voor stations en het tracé. De provincie heeft in de Omgevingsvisie geen reservering voor locaties en het tracé gemaakt maar heeft wel op de kaart gezet welke mogelijke ontwikkeling van het energiesysteem op ons af komt. Netuitbreidingen zijn nodig voor het realiseren van de gewenste economische ontwikkelingen, woningbouw, verduurzaming en het oplossen van netcongestie. De netbeheerders onderbouwen in hun Investeringsprogramma's eens in de twee jaar de noodzaak voor netuitbreidingen. Dit wordt getoets door de ACM en nogmaals onderbouwd bij de start van een ruimtelijke procedure o.a. via de notitie nut en noodzaak. 5. Vanuit het beleidskader Gezonde Leefomgeving is één van onze uitgangspunten dat we ons richten op gebieden waar inwoners het meest worden blootgesteld aan schadelijke stoffen en hinder.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	3	2. Ruimtedruk in het Noordzeekanaalgebied vraagt om duidelijke keuzes Zaanstad onderschrijft het belang van het Noordzeekanaalgebied voor economie, energietransitie en industriële verduurzaming. Tegelijkertijd wordt onvoldoende duidelijk welke ruimtelijke gevolgen de stapeling van ruimteclaims heeft. Nationale en regionale opgaven op het gebied van energie, industrie, mobiliteit en woningbouw leggen een steeds groter beslag op de beschikbare ruimte. De cumulatieve effecten hiervan zijn onvoldoende in beeld. De ontwerp-Omgevingsvisie maakt onvoldoende inzichtelijk hoe deze claims tegen elkaar worden afgewogen en welke keuzes daarbij worden gemaakt. De kaart op pagina 118 (kaart 39) over het westelijk havengebied, het IPB, het economisch cluster en de grotere afstand tussen industrie en wonen is onduidelijk en roept veel vragen op bij bewoners en ondernemers. Zaanstad verzoekt de provincie deze kaart overeen te laten komen met de huidige situatie van het IPB en de contouren die in relevante andere trajecten is opgenomen. Daar waar contouren of invloedsgebieden groter zijn dan bestaand, verwachten we een expliciete toelichting welke vorm van sturing dan wel afstemming noodzakelijk is in het geval van gebiedsontwikkeling. Zaanstad vraagt de provincie om: De cumulatieve ruimteclaims in het Noordzeekanaalgebied inzichtelijk te maken; - Expliciet te motiveren welke ruimtelijke keuzes worden gemaakt; - Kaarten en contouren te verduidelijken; - Aan te geven welke gevolgen milieucontouren en invloedsgebieden hebben voor gebiedsontwikkeling.	Wij hebben in de concept-omgevingsvisie aangegeven dat we overwegen om delen van Achtersluispolder aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). De noodzaak voor het aanwijzen van strategische locaties in onze provincie om de transitie naar een circulaire economie te faciliteren, hebben wij voldoende onderbouwd in ons rapport Ruimtelijke Verkenning Circulaire Werklocaties Noord-Holland, dat als bouwsteen heeft gediend voor de omgevingsvisie. In dit rapport is o.a. het Noordzeekanaalgebied naar voren gekomen als belangrijk gebied voor de circulaire economie. Voor bepaalde cruciale activiteiten binnen de circulaire economie is er naast fysieke ruimte, ook milieuruimte en watergebonden bereikbaarheid nodig. Deze ruimte is erg schaars in Noord-Holland en staat bovendien onder druk om getransformeerd te worden naar andere functies. Het instrument IPB binnen de omgevingsverordening biedt ons de mogelijkheid om de bestaande kwaliteiten, met name de planologische mogelijkheid van het omgevingsplan om op bepaalde kavels activiteiten die in milieucategorie 4.1 of hoger vallen, strategisch te behouden voor de circulaire economie, energietransitie of havengebonden activiteiten. Ook tijdelijke functies zijn daarop mogelijk. Voor de kavels op IPB-locaties die in het omgevingsplan in een lagere milieucategorie dan 4.1 vallen, zijn gemeenten vrij om daar een invulling aan te geven. Achtersluispolder is op dit moment niet een IPB. Een eventuele aanwijzing van delen van de Achtersluispolder als IPB zal pas overwogen worden nadat dit voldoende is onderzocht. Bij dit onderzoek wordt de gemeente Zaanstad betrokken. Een eventuele IPB-aanwijzing geldt daarnaast niet voor de gebieden waar in het Definitief Perspectief Achtersluispolder woningbouw is voorzien. Een aspect van het onderzoek kan zijn om de kavels waar planologisch activiteiten met 4.1 of hoger mogelijk zijn, te herstructureren binnen het gebied. Dat zou een oplossing kunnen bieden voor bijvoorbeeld de herontwikkeling van De Vrede. Een belangrijke afweging is het feit dat het noordelijk deel van Achtersluispolder, het Sluiskwartier, aangewezen is als ontwikkellocatie voor wonen. Hoewel ontwikkellocatie Sluiskwartier nu al te maken heeft met bestaande milieucontouren van zowel IPB-Westpoort als de activiteiten van Achtersluispolder zelf, zijn we het met u eens dat een eventuele aanwijzing van delen van Achtersluispolder als IPB de situatie voor ontwikkellocatie Sluiskwartier niet moet verslechteren. Op dit punt zullen we de tekst van de omgevingsvisie als volgt aanpassen: “randvoorwaardelijk voor eventuele aanwijzing van delen van Achtersluispolder als IPB is dat dit geen verslechtering van de leefkwaliteit en ontwikkelmogelijkheden van woongebied Sluiskwartier met zich mee mag brengen.”

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	4	3. Economische ontwikkeling en stedelijke ontwikkeling moeten in balans zijn Zaanstad onderschrijft het belang van een toekomstbestendige economie. Tegelijkertijd hebben keuzes voor industrie en energie-infrastructuur directe gevolgen voor woningbouw, leefkwaliteit en gebiedsontwikkeling. Zaanstad mist een expliciete bestuurlijke afweging tussen economische ontwikkeling, woningbouw, energietransitie en leefomgeving. Juist in transitiegebieden worden deze belangen steeds vaker met elkaar geconfronteerd. Daarnaast vraagt Zaanstad aandacht voor de Zaanse voedselindustrie als belangrijk onderdeel van de regionale en nationale economie. Zaanstad vraagt de provincie dan ook om deze belangrijke economische functie ook zichtbaar te laten zijn in de provinciale Omgevingsvisie *Achtersluispolder* De ontwerp-Omgevingsvisie stelt voor te onderzoeken of delen van de Achtersluispolder kunnen worden aangewezen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) en als energiecluster. Daarnaast staat er in de visie dat in en rond het Westelijk Havengebied de ruimte tussen zware industrie en woongebied wordt vergroot. De gevolgen van deze keuzes voor bestaande gebiedsontwikkelingen blijven echter onduidelijk. Zaanstad vindt deze stap voorbarig. De noodzaak, omvang en gevolgen van een dergelijke aanwijzing van de Achtersluispolder als IPB zijn onvoldoende onderbouwd. [...] De ontwikkeling van het Sluiskwartier als gemengd woon-werkgebied mag niet worden beperkt door provinciale reserveringen. Dit gebied geeft juist invulling aan gezamenlijke ambities van provincie en gemeente op het gebied van woningbouw, werkgelegenheid en intensief ruimtegebruik. Het aanwijzen van Achtersluispolder als IPB zou ook de ontwikkelingen op en rondom het monumentale gebouw De Vrede tegenwerken. Ook worden de plannen om te intensiveren in de Achtersluispolder nog complexer dan het nu al is. [...] Zaanstad vraagt de provincie daarom om af te zien van een aanwijzing van delen van de Achtersluispolder als IPB en de verdere ontwikkeling van het gebied in gezamenlijke afstemming vorm te geven. Zaanstad vraagt de provincie om: - Economische ontwikkeling expliciet af te wegen tegen woningbouw en leefkwaliteit; De Zaanse voedselindustrie nadrukkelijk te benoemen; - Af te zien van een IPB-aanwijzing voor de Achtersluispolder zolang noodzaak en gevolgen onvoldoende zijn onderbouwd; - De ontwikkelruimte van Sluiskwartier en aangrenzende gebieden te borgen.	We verwijzen naar ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	5	4. Bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor verstedelijking Een goed bereikbaar Noord-Holland is essentieel voor economische ontwikkeling en leefbaarheid. De specifieke bereikbaarheidsopgaven van Zaanstad komen echter onvoldoende terug in de ontwerp-Omgevingsvisie. *A8-A9* Voor Zaanstad blijft de nieuwe verbinding A8 A9 essentieel voor een goede regionale bereikbaarheid. Deze bereikbaarheidsopgave hangt direct samen met de leefbaarheid, verkeersveiligheid en gezondheid van inwoners van onder meer Krommenie, Assendelft en Wormerveer. [...] Zaanstad verzoekt de provincie om het belang van de A8–A9 explicieter te erkennen als onderdeel van de provinciale mobiliteitsstrategie en als belangrijke voorwaarde voor verbetering van de leefbaarheid, de economische bereikbaarheid van Zaanstad en de robuustheid van het regionale mobiliteitsnetwerk met name ten noorden van het Noordzeekanaal. *Bereikbaarheid van (nieuwe) woongebieden* De provincie koppelt woningbouw niet meer strikt aan de voorwaarde dat de bereikbaarheid eerst op orde moet zijn. Dat betekent dat de bouw van nieuwe woningen en wijken door moet gaan, ook als er nu of later bereikbaarheidsproblemen ontstaan. In Zaanstad gaat dat niet alleen op langere termijn, maar ook al op korte termijn meer drukte op het onderliggende wegennet en in het openbaar vervoer opleveren met onwenselijke effecten op de leefbaarheid in de wijken. *Openbaar vervoer en knooppunten* Zaanstad ondersteunt de provinciale inzet op knooppuntontwikkeling langs de Zaancorridor en de Hoornse lijn. Zaanstad ziet daarbij kansen om woningbouw, werkgelegenheid en voorzieningen nadrukkelijk te koppelen aan ov-knooppunten en met inzet op de kwaliteit van de leefomgeving. Daarnaast verdient HOV ZaanIJ een expliciete plek in de Omgevingsvisie. Deze verbinding vormt een belangrijke schakel tussen Zaanstad en Amsterdam en is van groot belang voor de regionale bereikbaarheid ten noorden van het Noordzeekanaalgebied, de toekomstige ontwikkeling van ZaanIJ en de Achtersluispolder. [...] Zaanstad vraagt de provincie om: - De nieuwe verbinding A8-A9 expliciet op te nemen als provinciale bereikbaarheidsopgave; - Woningbouw en bereikbaarheid nadrukkelijk met elkaar te verbinden; - HOV ZaanIJ expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie; - De ontwikkeling van multimodale knooppunten actief te ondersteunen. - Het realiseren van hubs te ondersteunen.	In principe zijn de vragen van indiener iets te specifiek om in onze Omgevingsvisie op te nemen. De bereikbaarheid ten noorden van het Noordzeekanaal heeft wel onze aandacht. Daarom onderstaand wel antwoorden op de vragen: Uit het in 2025 afgeronde onderzoek naar een robuuste oplossing voor de Verbinding A8-A9 is gebleken dat een nieuwe verbinding tussen de A8 en A9 op dit moment niet haalbaar is. De regionale bereikbaarheid verbetert niet en de leefbaarheidsproblematiek verplaatst van Krommenie naar Assendelft en Koog a/d Zaan met de aanleg van de verbindingsweg. Daarnaast leidt het project tot te hoge stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden en is er een grote financieringsopgave. Daarom nemen we een Verbinding A8-A9 niet expliciet op als provinciale bereikbaarheidsopgave. Wel zijn we in gesprek met het Rijk over de bereikbaarheid van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal als bredere opgave. Daarbij benoemen we de wens voor goede oost-west verbindingen in de regio. De woningbouwopgave is op dit moment zo urgent dat het zo kan zijn dat de optimale bereikbaarheid nog niet is geregeld bij oplevering van een gebiedsontwikkeling. Onze ambititie blijft om dit uiteindeilk wel te regelen. Wat betreft HOV ZaanIJ kunnen we zeggen dat de Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats in regionale samenwerkingen zoals SBAB en platform MRA waarin onder meer wordt gewerkt aan het multimodaal toekomstbeeld binnen deze regio. De zienswijze over multimodale knooppunten en mobiliteitshubs ondersteunen wij. Dit past goed in de visie zoals de provincie naar de mobiliteitstransitie kijkt. Wij denken dat de huidige tekst hier goed bij aansluit, specifieke uitwerking vind plaats in (bestaande) programma's.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	6	5. Landschap, natuur en water vragen om een integrale aanpak Zaanstad onderschrijft de provinciale aandacht voor natuurherstel, waterveiligheid en klimaatadaptatie. Tegelijkertijd ontbreekt op enkele punten een duidelijk perspectief. *Stikstof* De Omgevingsvisie beschrijft terecht de gevolgen van stikstofbeperkingen voor woningbouw, infrastructuur en energieprojecten. In de ontwerp-Omgevingsvisie staat dat er op korte en middellange termijn een tekort aan stikstofruimte is, wat leidt tot vertraging van woningbouw, infrastructuur en energieprojecten. Daarnaast stelt de ontwerp Omgevingsvisie dat er een duidelijke volgordelijkheid geldt: eerst reductie van stikstof en herstel van natuur, daarna pas ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. Rond Natura 2000-gebieden gelden strengere voorwaarden en wordt intensief ruimtegebruik beperkt. Tegelijkertijd ontbreekt inzicht in het verwachte tijdpad richting herstel en toekomstige vergunningverlening. Wij vragen de provincie om een concreter perspectief te bieden en prioriteit te geven aan natuurherstel in de directe omgeving van Zaanstad. Daarbij vragen wij aandacht voor de wijze waarop de reductiedoelstelling van 50% in 2035 wordt bepaald en gemonitord in agrarisch veenweidegebied. Het is van belang dat duidelijk is ten opzichte van welk referentiejaar en op welke schaal deze doelstelling wordt beoordeeld. De Omgevingsvisie agendeert ook het vernatten van de veenweidegebieden. Zaanstad heeft zorgen over de aanpassingen in onder andere de agrarische sector die hiervoor nodig zijn. Ook verwachten we dat het behoud van het cultuurhistorisch landschap onder druk komt te staan. Op deze vraagstukken gaat de ontwerp- Omgevingsvisie onvoldoende in. Zaanstad erkent de opgaven die er liggen voor het gebied, maar ziet op dit moment onvoldoende aanleiding om vernatten en verzilten van de Polder Westzaan als vanzelfsprekende oplossing te beschouwen. Wij vinden het belangrijk dat verschillende oplossingsrichtingen zorgvuldig tegen elkaar worden afgewogen, waarbij oog blijft voor de verschillende functies en waarden van het gebied. Voor Zaanstad is hierbij het verbeteren van de waterkwaliteit leidend. Zaanstad vindt het belangrijk dat bij de verdere uitwerking van de maatregelen de in Zaanstad beperkt in omvang zijnde agrarische sector te behouden vanwege de bredere maatschappelijke en landschappelijke waarde van deze agrarische sector. Daarbij is het verbeteren van de waterkwaliteit voor Zaanstad leidend. In de Omgevingsvisie wordt geschetst dat negatieve effecten op de waterkwaliteit en de zoetwaterbeschikbaarheid in sommige gevallen wordt geaccepteerd mits het gaat om tijdelijke effecten en deze op de lange termijn bijdragen aan de klimaatopgaven. Dit vraagt wat Zaanstad betreft om een nadere duiding.	De Omgevingsvisie ziet toe op de regie op ruimte met een lange termijn horizon. De provincie is gevraagd in 2027 additionaliteitsplannen per gebied uit te werken waarbij met een gebiedseigen aanpak de gevolgen van de agrariers worden meegenomen. Participatie van externe partners waaronder gemeenten is onderdeel van het gebiedsproces. Natuurherstelmaatregelen en hydrologie zijn integraal onderdeel van de aanpak om tot geborgd natuurherstel te komen. Westzaan is als gebied aangemerkt als rijkscasus om de uitwerking van de rijksaanpak naast de provinciale aanpak te kunnen beoordelen.
ZW_0208	7	*Waterveiligheid* Zaanstad verzoekt de provincie het zoekgebied voor een noodoverloopgebied te schrappen. Reeds de aanwijzing als zoekgebied veroorzaakt schade, doordat onzekerheid en ruimtelijke beperkingen ontstaan voor gemeente, inwoners, grondeigenaren en gebruikers en ontwikkelmogelijkheden worden beperkt. Uit eerder onderzoek blijkt dat inzet mogelijk circa eens per drie jaar nodig is. Daarmee is feitelijk sprake van een structurele piekberging en niet van een noodvoorziening en heeft daarmee andere juridische eisen en waarborgen. Ook is onvoldoende duidelijk hoe deze functie zich verhoudt tot de 380 kV-verbinding en een eventuele doortrekking van de A8. Zaanstad vindt dat eerst een integrale afweging nodig is voordat afzonderlijke functies zoals een zoekgebied voor een noodoverloopgebied op kaarten worden vastgelegd. Bovendien zijn binnen het watersysteem van het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal (ARK/NZK) alternatieven beschikbaar, zoals extra gemaalcapaciteit bij IJmuiden, die volgens onderzoek goedkoper en effectiever kunnen zijn. Eerst moet worden aangetoond dat deze en brongerichte maatregelen, zoals vasthouden en regionale berging, onvoldoende zijn.	Allereerst, het is in onze interpretatie van noodoverloopgebieden onjuist dat noodoverloopgebieden eens in de drie jaar nodig zijn. Bij noodoverloopgebieden gaan wij als provincie uit van een frequentie van eens in de 200 jaar of minder. Het zijn immers NOODoverloopgebieden, die pas ingezet worden als alle andere systemen , die eveneens moeten worden verbeterd, falen. Indiener heeft terechte vragen over de inpassing van andere functies. Dit is voor dit moment juist in onderzoek om een goede afweging te kunnen maken over mogelijkheden en de effectiviteit van de verschillende noodoverloopgebieden en en een mogelijke keuze tussen de noodoverloopgebieden. Een "Zoekgebied" is juist bedoeld om vanuit een maatschappelijke opgave een gebied nader te onderzoeken, en tijdelijk te voorkomen dat er ontwikkelingen plaatsvinden die deze opgave onmogelijk maken. De verschillende maatregelen uit het maatregelenpakket wateroverlast van Centraal Holland rondom het Noordzeekanaal Amsterdam-Rijnkanaal zijn onderling niet zomaar uitwisselbaar omdat ze een ander werkingsbereik hebben. De provincie wil zowel de mogelijkheden die noodoverloopgebieden voor het beperken van de faalkans op het ARK NZK als het beperken van gevolgen van calamiteiten mee laten wegen bij de afweging van nut en noodzaak en maatschappelijke impact van Noodoverloopgebieden. Het beperken van gevolgen is nog niet nader onderzocht en de provincie zet zich in om dit deelonderzoek uit te voeren. Een afweging tussen verschillende maatregelen, inclusief het vasthouden en bergen in het regionale systeem, maar ook de restopgave bij een maalstop van het ARK-NZK maakt onderdeel van deze afweging. Het areaal dat überhaupt geschikt is voor noodoverloopgebieden langs het Amsterdam Rijnkanaal is dermate beperkt en het mogelijk belang zo groot dat wij vooralsnog vasthouden aan de zoekgebieden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	8	*De Zaan als provinciale groenblauwe structuur* Zaanstad mist een expliciete erkenning van de Zaan als belangrijke groenblauwe drager van Noord-Holland. De Zaan vervult een belangrijke rol voor economie, erfgoed, recreatie, toerisme, waterbeheer en leefkwaliteit. Zaanstad verzoekt de provincie om de Zaan als provinciale groenblauwe structuur op te nemen en daarmee het belang te erkennen van: - Versterking van recreatieve en toeristische netwerken langs de Zaan; - Behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische waarden langs de oevers; - Versterking van openbaar toegankelijke oevers; - Verbetering van waterkwaliteit en klimaat-adaptieve waterstructuren; - Versterking van recreatieve verbindingen tussen Zaanstad, de Zaanstreek, Amsterdam en het landelijke gebied. - Kansen voor vervoer over water.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden, zoals die bijvoorbeeld op figuur 27 zijn weergegeven. Deze zijn indicatief. We hebben de Zaan als onderdeel van de waterstructuur beter op de kaart aangegeven. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking, zoals programma's en omgevingsverordening, om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden ook daarin hun legitimatie. Ook de groenblauwe structuur zal nader worden uitgewerkt.
ZW_0208	9	*Lintdorpen* Naast binnenstedelijke verdichting moet ruimte bestaan voor ontwikkelingen in lintdorpen. Het is voor de Zaanse lintdorpen van belang dat ook daar de mogelijkheid is om kleinschalige woningbouw te realiseren ter versterking van de leefbaarheid. De Omgevingsvisie biedt onvoldoende aanknopingspunten om hierin als gemeente zelf meer afwegingsruimte en ontwikkelingsmogelijkheden te hebben. Zaanstad vraagt de provincie om: - Een concreter perspectief te bieden op het oplossen van de stikstofimpasse; - Integrale gebiedsafwegingen centraal te stellen bij waterveiligheidsopgaven; - De Zaan expliciet te erkennen als provinciale groenblauwe structuur; - Gemeenten meer afwegingsruimte te bieden voor kleinschalige ontwikkelingen in lintdorpen.	In de Omgevingsvisie kiezen we ervoor het grootste deel van de benodigde woningen om deze binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten te bouwen. Bij kleinere kernen blijft woningbouw mogelijk onder voorwaarden, zoals vastgelegd in onze Omgevingsverordening. De provincie wil zorgen voor compacte ontwikkeling en beschermt daarmee ook de open ruimte van het landelijk gebied en beschermd landschap, wat een belangrijk onderdeel vormt van onze omgevingskwaliteit. Wij zijn van mening dat gemeenten voldoende afwegingsruimte hebben om ook in kleinere kernen woningen te ontwikkelen. De specifieke vragen hebben we in de betreffende onderdelen 6 t/m 8 van deze zienswijze beantwoord
ZW_0208	10	*Uitvoering en instrumentarium* Zaanstad onderschrijft veel van de ambities uit de ontwerp-Omgevingsvisie. Daarbij verwacht Zaanstad wel meer duidelijkheid over de wijze waarop de provincie deze ambities wil realiseren. Met name voor binnenstedelijke verdichting, functiemenging, intensivering van bedrijventerreinen en gebiedstransformaties is aanvullend instrumentarium nodig. De huidige juridische en financiële instrumenten zijn nog sterk gericht op functiescheiding en bescherming van bestaande situaties. Zaanstad vraagt de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie duidelijker aan te geven welke instrumenten, middelen en samenwerkingsvormen beschikbaar komen om de gezamenlijke ambities daadwerkelijk te realiseren. Er is grote behoefte aan instrumentarium waarmee we als overheden een gezamenlijke proactieve rol kunnen gaan spelen en waarmee we de drempel verlagen voor marktpartijen om in te stappen. De Omgevingsvisie is per uitstek de plek om deze inzet nader vorm te geven. Daarnaast geeft de provincie aan op een aantal dossiers sterker de regie te willen nemen vanwege het grote provinciale belang dat daarmee gemoeid gaat. Zaanstad ziet in de definitieve versie van de Omgevingsvisie graag een uitgebreidere argumentatie waarom onderwerpen van provinciaal belang zijn en waarom gemeenten daarop niet zelfstandig de regie kunnen voeren.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan andere instrumenten ten dienste, zoals programma's en omgevingsverordening, om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Provinciale belangen zijn belangen waarvoor een bovenlokale, regionale of provinciale samenhang bestaat, of waarvoor coördinatie en borging op provinciaal niveau nodig zijn. Provinciale regie is aan de orde wanneer afzonderlijke gemeentelijke besluitvorming onvoldoende kan voorzien in die samenhang, afstemming of borging. De provinciale belangen en de onderbouwing daarvan hebben we opgenomen in Hoofdstuk 5 van de definitieve Omgevingsvisie.
ZW_0208	11	*Dierenwelzijn onderbelicht* Dierenwelzijn lijkt geen zelfstandig hoofdthema te zijn in de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. De visie benadert het onderwerp vooral indirect, via natuur, biodiversiteit, gezonde leefomgeving en de transitie van de landbouw. Onderwerpen zoals welzijnsnormen voor landbouwhuisdieren, transport van dieren, stalconcepten, of provinciale eisen aan dierenwelzijn zijn niet als afzonderlijke beleidsdoelen uitgewerkt in de Omgevingsvisie zelf. Zaanstad vraagt de provincie daarom om dierenwelzijn nadrukkelijker te verankeren in de definitieve Omgevingsvisie. Dit kan door dierenwelzijn als expliciete waarde mee te nemen in de ontwikkeling van natuur, landbouw en de inrichting van de leefomgeving. Daarmee wordt recht gedaan aan het toenemende maatschappelijke belang van een respectvolle omgang met dieren en wordt de ambitie voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving verder versterkt.	Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie-indicatoren van kringlooplandbouw. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn: het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0208	12	Beperkte mogelijkheid voor bestuurlijke en politieke afstemming. De inzagetermijn voor het uitbrengen van zienswijzen viel grotendeels in het zomerreces. Als gevolg daarvan bleek de tijd voor en na het zomerreces onvoldoende om een goede bestuurlijke afstemming te organiseren. Ook voor het consulteren van de raad in Zaanstad was te weinig tijd. Zaanstad betreurt dit en vraagt de provincie in volgende belangrijke beleids- en visietrajecten rekening te houden met de tijd die gemeenten nodig hebben voor het bespreken en afstemmen hiervan.	Wettelijk gezien zijn wij verplicht voorgenomen besluiten 6 weken ter inzage te leggen. Hierbij is door de wetgever geen restrictie meegegeven voor recesperiodes. Om tegemoet te komen aan het feit dat er net gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest en daardoor nieuwe colleges pas zijn aangetreden én een deel van de terinzagelegging tijdens het reces plaatsvindt, hebben we de Omgevingsvisie 4 weken extra ter inzage gelegd. Daarnaast hebben we de conceptteksten online beschikbaar gesteld vanaf 15 april. Op deze manier hebben we geprobeerd zo veel mogelijk ruimte te geven aan zienswijze-indieners. Het is aan colleges van B&W om binnen hun mandaat te bepalen of en zo ja hoe ze de gemeenteraad willen betrekken bij hun zienswijze.
ZW_0208	13	Tot slot Zaanstad vraagt nadrukkelijk aandacht voor de toenemende ruimtedruk in het Noordzeekanaalgebied, de gevolgen daarvan voor de leefomgeving en de impact op stedelijke ontwikkelgebieden zoals de Achtersluispolder. De stapeling van opgaven rond energie-infrastructuur, industrie, woningbouw, mobiliteit en leefomgeving maakt het noodzakelijk dat de provincie explicietere keuzes maakt over ruimtegebruik, milieuruimte en ontwikkelperspectieven. Voor Zaanstad zijn daarbij vijf punten essentieel: - Maak leefbaarheid een expliciet afwegingscriterium; - Maak ruimtelijke keuzes in het Noordzeekanaalgebied inzichtelijk; - Loop niet vooruit op besluiten over het 380 kV-station en andere grootschalige infrastructuur; - Borg de ontwikkelruimte van de Achtersluispolder en het Sluiskwartier; - Veranker de nieuwe robuuste verbinding A8-A9, HOV ZaanIJ en ov-knooppuntontwikkeling expliciet in de Omgevingsvisie.	Leefbaarheid word volwaardig meegewogen in de ruimtelijke afweging. Met betrekking tot nieuwe 380 kV-stations wordt een zorgvuldige afweging gemaakt. Met betrekking tot de Achtersluispolder en Sluiskwartier geven wij in de ontwerp-Omgevingsvisie duidelijk aan dat wij in lijn met het Ontwikkelperspectief Noordzeekanaalgebied anticiperen op de transformatie van het Sluiskwartier binnen de Achtersluispolder, naar een gemengd woonwerkgebied. Randvoorwaarde voor verdere transformatie van het Sluiskwartier is dat dit afgestemd wordt op bestaande en benodigde milieuruimte van de haven en op het verzorgen van een gezonde leefomgeving voor bewoners.
ZW_0209	1	Tata Steel Nederland heeft kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie NoordHolland. Allereerst zijn wij verheugd dat de ontwerp-Omgevingsvisie het nationale belang van staalproductie en de aanwezigheid van Tata Steel in de IJmond onderschrijft. Daarnaast willen wij onze waardering uitspreken voor de wijze waarop de provincie richting geeft aan de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland richting 2050. De ontwerp-Omgevingsvisie laat zien dat de provincie nadrukkelijk zoekt naar een integrale benadering van de grote maatschappelijke opgaven waarvoor Noord-Holland staat, waaronder de energietransitie, verduurzaming van de industrie, woningbouw, een gezonde leefomgeving, klimaatadaptatie en economische ontwikkeling. Wij waarderen daarnaast dat de provincie expliciet erkent dat de IJmond een economisch en energetisch cluster van provinciaal belang is en dat de staalindustrie in de IJmond de kans moet krijgen om te verduurzamen. Ook onderschrijven wij de aandacht die in de ontwerp-Omgevingsvisie wordt besteed aan strategische autonomie, de circulaire economie en het belang van toekomstbestendige economische clusters voor Nederland en Europa. Wij hechten in het bijzonder waarde aan de erkenning van de provincie dat het aanbod en de infrastructuur voor waterstof bepalend zijn voor het energiesysteem in de IJmond en dat de provincie de IJmond wil ontwikkelen tot energieknooppunt met ruimte voor grootschalige waterstofprojecten. Tata Steel werkt momenteel aan een omvangrijke verduurzaming van haar staalproductie (het project Heracless Groen Staal). Deze transitie naar Groen Staal heeft als doel de uitstoot van CO_2 sterk te verminderen en tegelijkertijd substantiële verbeteringen te realiseren op het gebied van luchtkwaliteit en leefomgeving. [...] Tegelijkertijd constateren wij dat de ontwerp-Omgevingsvisie op enkele punten onvoldoende duidelijkheid biedt over de wijze waarop provinciale belangen in de praktijk tegen elkaar worden afgewogen. Voor bedrijven die voor omvangrijke investeringen in verduurzaming staan, is deze duidelijkheid essentieel. Onze zienswijze richt zich daarom op vier punten: 1. Het verduidelijken van de toepassing van het afwegingsprincipe ‘omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen’ in de ruimtelijke besluitvorming. 2. Het nadrukkelijk in samenhang beschouwen van gezondheid, verduurzaming en economische ontwikkeling bij de ruimtelijke besluitvorming. 3. Het voldoende borgen van rechtszekerheid en ontwikkelruimte voor de verduurzaming van bestaande industrieterreinen en toekomstige energetisch en economische clusters. 4. Het gericht en met prioriteit inzetten van stikstofruimte voor projecten die bijdragen aan verduurzaming, circulariteit, de energietransitie en vermindering van netcongestie, waaronder de ontwikkeling van de waterstofinfrastructuur in de IJmond.	Wij danken indiener voor de zienswijze en complimenten. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte specifieke punten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0209	2	1. Gezonde leefomgeving als afwegingsaspect vraagt om verduidelijking De ontwerp-Omgevingsvisie spreekt expliciet uit dat de staalindustrie in de IJmond de kans moet krijgen om te verduurzamen en dat deze verduurzaming van belang is voor zowel de leefomgeving als de strategische autonomie van Nederland en Europa. Tata Steel onderschrijft deze ambitie en werkt momenteel aan één van de grootste industriële verduurzamingsprojecten van Nederland. In de ontwerp-Omgevingsvisie stelt de provincie terecht dat wettelijke normen en Europese kaders het fundament vormen voor de bescherming van mens en milieu. Tegelijkertijd stelt de provincie dat de omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving niet volledig in normen en beschermingsregimes zijn te vangen en daarom altijd onderdeel blijven van een bredere ruimtelijke afweging. Tata Steel begrijpt en ondersteunt de ambitie van de provincie om de leefomgeving verder te verbeteren. Juist in de IJmond is verbetering van de leefomgeving een belangrijke maatschappelijke opgave. De gekozen formulering roept echter fundamentele vragen op over de wijze waarop dit uitgangspunt in de praktijk zal worden toegepast. Wanneer aan alle wettelijke normen en vergunningsvereisten wordt voldaan, moet voor initiatiefnemers voldoende duidelijk zijn op basis van welke aanvullende criteria ruimtelijke besluiten worden genomen. De ontwerp-Omgevingsvisie maakt op dit punt onvoldoende duidelijk welke betekenis wordt toegekend aan het begrip gezonde leefomgeving en hoe dit zich verhoudt tot bestaande wettelijke beoordelingskaders. Daarmee dreigt een generieke en niet-genormeerde toets te worden geïntroduceerd waarvan de in de ontwerp-Omgevingsvisie beoogde invulling geen grondslag vindt in de wet. Page 3 Voor bedrijven die omvangrijke investeringen moeten doen in verduurzaming en de verbetering van de leefomgeving is een dergelijke onzekerheid problematisch. Investeringen met een looptijd van meerdere decennia vereisen voorspelbare besluitvorming, heldere randvoorwaarden en vertrouwen dat beoordelingskaders voor ruimtelijke besluitvorming vooraf kenbaar zijn en consistent worden toegepast. • Wij verzoeken de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie nader te verduidelijken: hoe gezondheid wordt betrokken bij ruimtelijke afwegingen, in het bijzonder wanneer reeds aan wettelijke normen wordt voldaan; • hoe deze afweging zich verhoudt tot bestaande wettelijke kaders; en • op welke wijze transparantie, voorspelbaarheid en rechtszekerheid worden geborgd.	Met het beleid voor gezonde leefomgeving hebben we als doel om blootstelling van onze inwoners aan schadelijke stoffen en hinder in hun leefomgeving te verminderen. Bij ruimtelijke opgaven moet altijd worden voldaan aan milieunormen. Als provincie zetten we de stap om een gezonde leefomgeving als volwaardig belang mee te wegen bij ruimtelijke afwegingen. Dit doen we ook in de milieucontouren van een IPB om (toekomstige) bewoners te beschermen tegen blootstelling en het belang van de bedrijven op het IPB te beschermen. We stimuleren onze mede-overheden om hetzelfde te doen. In het beleidskader Gezonde Leefomgeving beschrijven we de uitgangspunten die nader invulling geven aan het provincieel belang voor gezonde leefomgeving. Zo gaan we uit van de landelijke wet-en regelgeving.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0209	3	2. Gezondheid, verduurzaming en economische ontwikkeling dienen in samenhang te worden beschouwd De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt terecht veel aandacht aan gezondheid en leefomgeving. Daarnaast wordt meermaals het belang benadrukt van de energietransitie, de circulaire economie, strategische autonomie en het behoud van sterke economische clusters. Naar onze mening wordt echter onvoldoende expliciet gemaakt dat deze opgaven in belangrijke mate met elkaar samenhangen en elkaar kunnen versterken. De provincie spreekt de ambitie uit om de leefomgeving in de IJmond structureel te verbeteren en gezondheidswinst te realiseren voor inwoners. Tata Steel onderschrijft deze ambitie volledig. Juist daarom achten wij het van belang dat de Omgevingsvisie explicieter erkent dat de verduurzaming van bestaande industrie één van de belangrijkste instrumenten is om deze gezondheidsdoelstellingen daadwerkelijk te realiseren. [...] Wanneer de provincie expliciteert dat zij de gezondheidsdoelstellingen betrekt in haar ruimtelijke afwegingen, ligt het voor de hand om ook te expliciteren dat de projecten die deze gezondheidswinst mogelijk maken, voldoende ruimte moeten krijgen om gerealiseerd te worden. De verduurzaming van Tata Steel draagt immers tegelijkertijd bij aan: i verbetering van de leefomgeving; ii vermindering van emissies; iii de energietransitie; iv de ontwikkeling naar een circulaire economie; v behoud van hoogwaardige werkgelegenheid; vi versterking van de economische structuur van de regio; en vii de strategische autonomie van Nederland en Europa. Wij verzoeken de provincie om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet te bevestigen: • dat de toepassing van bronbeleid en het stellen van gezondheidsdoelstellingen plaatsvindt in samenhang met de verduurzaming van bestaande industrieterreinen, zodat maatregelen die gericht zijn op structurele verbetering van de leefomgeving optimaal kunnen worden gerealiseerd; en • dat de verduurzaming van bestaande industrieterreinen niet alleen van economische toegevoegde waarde is, maar ook een belangrijke bijdrage levert aan de realisatie van de provinciale gezondheids- en leefomgevingsdoelstellingen.	In de Omgevingsvisie is reeds opgenomen dat er plek is voor Tata Steel. Maar het moet wel schoner en duurzaam. Indiener vraagt op een aantal punten meer duidelijkheid, een bevestiging van samenhang in af te wegen belangen en om voldoende ontwikkelruimte en rechtszekerheid met name ten behoeve van investeringen in verduurzaming. De Omgevingsvisie is echter niet het instrument om te bepalen of specifieke bedrijfsactiviteiten of investeringen mogelijk zijn. In het programma Tata Steel 2024 – 2030 is opgenomen dat wij een gezondere leefomgeving koppelen aan de verduurzaming van Tata Steel. Dit komt ook tot uitdrukking in de Joint Letter of Intent die in september 2025 is ondertekend door het Rijk, de provincie en Tata Steel. Zoals u weet heeft de provincie voor de ruimtelijke inpassing van de verduurzaming bij Tata Steel de projectbesluitprocedure gestart. De andere zaken die indiener noemt in het kader van rechtszekerheid en besluitvorming komen voor Tata Steel terug in de lopende MER en vergunningenprocedures voor de verduurzaming (Heracless) en andere maatregelen voor een gezondere leefomgeving. Stikstofruimte voor Tata Steel – ook voor de verduurzaming met Heracless – wordt gereguleerd via de nieuwe natuurvergunning.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0209	4	3. Voor verduurzaming zijn voldoende ontwikkelruimte en rechtszekerheid noodzakelijk De provincie spreekt in de ontwerp-Omgevingsvisie uit dat de IJmond een economisch en energetisch cluster van provinciaal belang blijft en dat de staalindustrie in de IJmond de kans moet krijgen om te verduurzamen. Tata Steel waardeert deze uitgangspunten en onderschrijft het belang van de verduurzaming van de industrie voor de toekomst van de regio. De realisatie van deze verduurzaming vraagt echter niet alleen om investeringsbereidheid vanuit het bedrijfsleven, maar ook om voldoende ontwikkelruimte en een voorspelbaar bestuurlijk kader. De verduurzaming van energie-intensieve industrie vraagt om omvangrijke investeringen in nieuwe installaties, energie-infrastructuur, waterstofvoorzieningen, netcapaciteit, logistieke voorzieningen en circulaire ketens. Voor het realiseren van deze projecten is een consistent en voorspelbaar ruimtelijk kader noodzakelijk. De provincie benoemt terecht het belang van strategische economische clusters, energietransitie en circulaire economie. Naar onze mening volgt hieruit ook dat voldoende ruimte moet worden geboden aan de fysieke en ruimtelijke randvoorwaarden die nodig zijn om deze ambities daadwerkelijk te realiseren. Wij verzoeken de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet te bevestigen dat: • bestaande industrieclusters van provinciaal belang, waaronder de IJmond, voldoende ontwikkelruimte behouden voor verduurzaming; • de benodigde energie-, waterstof- en infrastructuurvoorzieningen ten behoeve van verduurzaming actief worden ondersteund en gefaciliteerd; • wettelijke normen, bestaande vergunningstelsels en een voorspelbare toepassing van wet- en regelgeving en bevoegdheden uitgangspunt blijven voor toekomstige besluitvorming; en • gezondheidsdoelstellingen, verduurzaming en economische ontwikkeling in samenhang kunnen worden gerealiseerd binnen een kenbaar, helder en voorspelbaar besluitvormingskader.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0209	5	4. Stikstofruimte dient met prioriteit te worden ingezet voor verduurzaming en de ontwikkeling van toekomstbestendige industrie [...] De provincie wijst erop dat voor de industrie daarnaast een Roadmap voor emissiereductie is opgesteld. Deze Roadmap is gericht op een programmatische aanpak stikstof met structurele emissiereductie en natuurherstel als uitgangspunt. Naar onze mening is het daarbij van belang dat beschikbare stikstofruimte gericht wordt ingezet voor projecten die bijdragen aan verduurzaming, circulariteit, de energietransitie en het verminderen van netcongestie. De ontwikkeling van een degelijke waterstofinfrastructuur is hiervan een belangrijk voorbeeld, maar ook de vernieuwing en verduurzaming van bestaande industriële installaties moet voldoende ontwikkelruimte behouden. Tegelijkertijd ontbreekt op dit moment duidelijkheid over de wijze waarop door bedrijven gerealiseerde stikstofreductie en daarmee ontstane ruimte in de praktijk wordt beschermd. Dit kan ertoe leiden dat investeringen die leiden tot structurele stikstofreductie niet of onvoldoende bijdragen aan de ontwikkelruimte voor verdere verduurzaming van bestaande bedrijven. Daarmee ontbreekt voor bedrijven de rechtszekerheid die nodig is om dergelijke investeringen te doen. Wij achten het daarom van belang dat de provincie aangeeft hoe zij haar sturende rol op dit punt wil invullen en, waar mogelijk, in beleid borgt dat een deel van de door bedrijven gerealiseerde stikstofreductie beschikbaar kan blijven voor verdere verbeteringen en verduurzaming van de betreffende installaties. De ontwerp-Omgevingsvisie maakt op dit punt echter nog onvoldoende duidelijk hoe de provincie haar sturende rol bij de inzet van stikstofruimte wil vormgeven. Naar onze mening moet daarbij voldoende aandacht zijn voor het behouden van voldoende ruimte voor de vernieuwing en verduurzaming van bestaande installaties. Dit is van belang omdat er voldoende ruimte moet zijn voor investeringen die bijdragen aan verduurzaming, circulariteit, de benodigde (waterstof)infrastructuur, vermindering van netcongestie en verbetering van de leefomgeving. Wij verzoeken de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie expliciet tot uitdrukking te brengen dat: • het stikstofbeleid van de provincie erop zal toezien dat beschikbare stikstofruimte met prioriteit wordt ingezet voor projecten die bijdragen aan verduurzaming, circulariteit, de energietransitie en verminder van netcongestie, waaronder de ontwikkeling van de waterstofinfrastructuur; • bij de verdeling van stikstofruimte voldoende ontwikkelruimte behouden blijft voor de vernieuwing en verduuzaming van bestaande industriële installaties en daarmee voor verdere structurele emissiereductie; • en de provincie haar sturende rol bij stikstofreductie nader concretiseert en bovenstaande punten in beleid borgt, zodat bedrijven voldoende rechtszekerheid hebben om hierin te investeren	Het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering ziet toe op het herstellen van natuur en hiermee de vergunningsverlening. Niet op de verdeling van eventuele lokale stikstofruimte. De provincie hanteert geen afzonderlijk, vastgesteld prioriterings- of afwegingskader voor de volgorde waarin aanvragen voor natuurvergunningaanvragen worden behandeld zodra behandeling weer mogelijk is. De behandeling van vergunningaanvragen vindt plaats binnen de reguliere werkwijze en de geldende wettelijke beslistermijnen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0209	6	Conclusie Tata Steel onderschrijft de ambitie van de provincie Noord-Holland om te werken aan een gezonde leefomgeving, een duurzame economie en een toekomstbestendige provincie. Wij zijn ervan overtuigd dat deze doelen onderling samenhangen, elkaar wederzijds versterken en gezamenlijk kunnen worden gerealiseerd. De verduurzaming van de staalproductie in de IJmond laat zien dat verbetering van de leefomgeving, vermindering van emissies, economische ontwikkeling, energietransitie, de tijdige beschikbaarheid van waterstofinfrastructuur en strategische autonomie hand in hand kunnen gaan. Wij verzoeken de provincie daarom om in de definitieve Omgevingsvisie niet alleen de gewenste gezondheids- en leefomgevingsdoelen te beschrijven, maar ook expliciet te borgen dat de projecten die deze doelen mogelijk maken voldoende ontwikkelruimte en bestuurlijke ondersteuning krijgen, binnen een regelgevend kader dat rechtszekerheid biedt. Wij verzoeken de provincie daarbij specifiek om, met inachtneming van de gegeven toelichting en specifieke verzoeken in onze zienswijze hierboven, in de definitieve Omgevingsvisie: • nader te verduidelijken hoe het aspect ‘omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen’ wordt toegepast in ruimtelijke besluitvorming; • de samenhang tussen gezondheid, verduurzaming en economische ontwikkeling explicieter te beschrijven; • voldoende rechtszekerheid en ontwikkelruimte te borgen voor verduurzamingsprojecten die worden uitgevoerd in bestaande industrieclusters, waaronder de IJmond; en • tot uitdrukking te brengen dat met prioriteit stikstofruimte met prioriteit wordt ingezet voor projecten die bijdragen aan verduurzaming, circulariteit, de energietransitie en vermindering van netcongestie, waaronder de ontwikkeling van een degelijke waterstofinfrastructuur, en dat voldoende ruimte behouden blijft voor de verdere verduurzaming van bestaande industriële installaties. Alleen op die manier kunnen de ambities van de Omgevingsvisie daadwerkelijk worden gerealiseerd en kunnen gezondheid, verduurzaming en economische ontwikkeling elkaar versterken ten behoeve van een toekomstbestendig Noord-Holland.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De afzondelijke onderdelen of verzoeken hebben we hierboven per punt beantwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0210	1	BIZ-NLMP vertegenwoordigt 31 ondernemers in de Noorder Legmeerpolder. Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de ambities van de provincie ten aanzien van de glastuinbouw, waaronder het concentreren en versterken van toekomstbestendige glastuinbouw en de voorziene transformatie binnen Greenport Aalsmeer. ACTUELE GEBIEDSINVENTARISATIE BIZ-NLMP Heeft recent door een extern bureau een uitgebreide inventarisatie laten uitvoeren onder de ondernemers in de Noorder Legmeerpolder. Daarbij zijn onder meer de huidige situatie, het toekomstperspectief en de ontwikkelwensen van de ondernemers onderzocht. De uitkomsten geven aanleiding om vraagtekens te plaatsen bij de toekomstbestendigheid van de huidige tuinbouwfunctie van de Noorder Legmeerpolder. Een belangrijk deel van de ondernemers ziet op langere termijn onvoldoende perspectief in voorzetting van de huidige activiteiten en denkt na over beëindiging, omschakeling of andere economische activiteiten. Wij vinden het belangrijk dat dit actuele beeld vanuit de ondernemers zelf wordt betrokken bij toekomstige provinciale afwegingen over glastuinbouw, concentratiegebieden en transformatie binnen Greenport Aalsmeer. GRAAG IN GESPREK MET DE PROVINCIE Wij voegen het inventarisatierapport bewust niet als bijlage bij deze zienswijze. De bevindingen zijn naar onze mening echter dusdanig relevant voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied dat wij deze graag persoonlijk met de provincie willen delen en toelichten. Het belangrijkste verzoek in deze zienswijze is daarom om op korte termijn met het bestuur van de BIZ-NLMP in gesprek te gaan over de uitkomsten van de gebiedsinventarisatie en het toekomstperspectief van de Noorder Legmeerpolder. Wij willen daarbij graag samen met de provincie verkennen hoe de feitelijke situatie en toekomstwensen van de ondernemers kunnen worden betrokken bij de verdere uitwerking van het provinciale beleid voor dit gebeid en de Greenport Aalsmeer. Wij zien een uitnodiging voor een gesprek graag tegemoet en zijn vanzelfsprekend bereid de resultaten van de gebiedsinventarisatie tijdens dit overleg nader toe te lichten en met u te delen.	De provincie houdt in de Omgevingsvisie vast aan het bestaande ruimtelijke beleid voor glastuinbouwconcentratiegebieden. Voor de Noorder Legmeerpolder wordt niet vooruitgelopen op een gebiedstransitie of functiewijziging. Aan de input van de indiener als BIZ hechten wij waarde en deze wordt meegenomen in onze gesprekken die wij via de gemeente voeren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	1	In het Ontwerp lezen wij een optimistisch toekomstbeeld van een veelal door de mens geschapen provincie, waarin tot 2050 heel wat aanpassingen zullen moeten zijn gerealiseerd. In deze zienswijze gaan wij met name in op de omgevingskwaliteit: natuur, landschap, cultuurhistorie en erfgoed. Ook behandelen wij twee onderwerpen die wij niet zijn tegengekomen in het Ontwerp, te weten de beschermde stads- en dorpsgezichten en provinciale monumenten. Vereniging Oud Edam heeft als een van haar doelstellingen het beschermen, handhaven en versterken van de stadsstructuur en de stedenbouwkundige samenhang in haar cultuurhistorische context, zoals omschreven bij de aanwijzing tot Rijksbeschermd Stadsgezicht (23 augustus 1977). Het belangengebied, dus het beschermingsgebied, omvat de oude kom van Edam en de wijde groene omgeving van de stad, het karakteristieke open Waterlandse landschap en de Zeevang. Dit alles is vastgelegd in onze statuten (Artikel 2)1. Met name wordt benoemd het “beschermen, bewaren en openhouden van het UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam als een groene ring van cultuurhistorie en open landschap, het openhouden van de Purmer, het beschermen van de Zeevang en het openhouden van het groene lint langs de N247 tussen Amsterdam en Hoorn Dit alles om cultuurhistorische redenen en om redenen van natuur, klimaat en milieu (…)”. De groene omgeving van Edam is nauw verweven met de historie van de stad en heeft, naast een intrinsieke landschappelijke waarde dan wel natuurwaarde, ook erfgoedwaarde. Die waarden worden bijvoorbeeld benoemd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie van de Provincie NoordHolland2 en in Bijlage 8a, Kernkwaliteiten UNESCO3, van de Omgevingsverordening van de Provincie Noord-Holland. 1https://www.oud-edam.nl/vereniging/statuten/ 2https://leidraadlc.noord-holland.nl/ 3https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR703568/#cmp_ In grote lijnen kunnen wij ons vinden in de uitgangspunten en ambities, zoals leefbaarheid, weerbaarheid, zuinig ruimtegebruik, de sturende rol van water en bodem, versterking van natuur, landschap en cultuurhistorie, vernatting van veenweiden en een transitie naar kringlooplandbouw. Maar wij zien vervolgens weinig kaders, criteria, randvoorwaarden en consequenties. Ook zien wij op sommige punten tegenstrijdigheden. In het geschetste perspectief op p.7 spreekt ons vooral aan dat u naast opgaven van o.a. woningbouw en economie een lans breekt voor het open Noord-Hollandse landschap: er moet een balans zijn om waardevolle landschappen te bewaren en er worden nieuwe kwaliteiten toegevoegd, zodat “het Noord-Hollandse landschap herkenbaar blijft’. Vanuit de waarde die wordt gehecht aan het open landschap wordt er zorgvuldig om gegaan met (circulaire) landbouwgebieden – waar ons voedsel immers vandaan komt. In onze optiek kunnen landbouw en natuur samengaan. Denk hierbij aan de Zeevang, maar ook De Purmer, waar wij later over komen te spreken.	Wij danken indiener voor de zeer uitgebreide zienswijze. Veel onderwerpen in de zienswijze van indiener lopen door elkaar heen of worden op meerdere plekken herhaald. Wij proberen zo goed als mogelijk de zienswijze te beantwoorden, maar houden daarbij niet de volgorde van de zienswijze aan. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is niet de plek om onze beschermingsregimes en -regels nader uit te leggen. Dit is bestaand beleid en de regels hiervoor liggen vast in onze omgevingsverordening. Daarnaast hebben wij de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie die kernkwaliteiten beschrijft en nadere regels stelt voor erfgoed, cultuurhistorie en landschap. Leidend bij toekomstige ontwikkelingen die wij in onze omgevingsvisie beschrijven, zijn dan ook de bestaande beschermingsregimes en instrumenten. Wat betreft onze ambities en doelstellingen ten aanzien van omgevingskwaliteit: hiervoor willen wij een Programma Omgevingskwaliteit gaan opstellen dat nader zal beschrijven hoe wij omgevingskwaliteit willen borgen en versterken. Daarin zal ook nader beschreven worden hoe nieuwe kwaliteiten zijn toe te voegen bij ontwikkelingen, al is dat altijd onderwerp- en locatiegebonden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	2	Omgevingskwaliteit Het is te prijzen dat er gewerkt wordt aan ontwikkelingen die betrekking hebben op waterveiligheid en -kwaliteit, de bodem, een circulaire landbouw en economie, de woonopgave en de woonwerkbalans. Vanuit onze doelstellingen is vooral het vasthouden aan de omgevingskwaliteit (p.31) van belang. Dit wordt verder uitgewerkt in § 3.4 (Afwegingsprincipe 3: omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen, p.46). Wij combineren onze visie op de punten van p.31 en p.46, omdat wij hier tegenstrijdigheden zien. Bij omgevingskwaliteit plaatsen wij al meteen een vraagteken. Er worden ambities uitgesproken, maar daar zijn geen duidelijke stappen en doelen aan verbonden. Ook is niet duidelijk wat de kaders (randvoorwaarden) en de consequenties zijn van deze ambities. Er worden weinig tot geen keuzes gemaakt op het gebied van erfgoedbescherming, waaronder wij ook cultuurlandschappen verstaan, zoals Waterland, inclusief droogmakerij De Purmer, en het Natura2000-gebied de Zeevang. Beide worden behandeld in de Leidraad Landschap en cultuurhistorie, maar de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie wordt in het ontwerp slechts twee keer genoemd en lijkt niet leidend te zijn. Terwijl daarin toch de kernkwaliteiten van het landschap worden benoemd. Wij missen een concreet beschermingsregime en heldere garanties voor bescherming van erfgoed, landschap en cultuurhistorie. Op. p.46 lezen we “De beschermingsregimes voor natuur, landschap en erfgoed en de ruimtelijke kwaliteitseisen blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen. Dit betekent niet dat niets mogelijk is. Ontwikkelingen van groot openbaar belang zijn hierbinnen onder voorwaarden mogelijk. We willen wel dat deze aantasting gecompenseerd wordt door een bijdrage aan omgevingskwaliteit.” Kennelijk zijn natuur, landschap en erfgoed waardevol, en zijn de ruimtelijke kwaliteitseisen bedoeld om deze te beschermen. Er wordt echter niet beschreven wát die beschermingsregimes precies inhouden en op welk moment ze in werking treden. Sterker nog: wanneer het grote belang daarom vraagt, mag er aan deze waarden ‘geknabbeld’ worden. Zelfs het UNESCO-Werelderfgoed moet hieraan geloven. Er komen dan nieuwe kwaliteiten voor in de plaats. Een definitie daarvan wordt echter niet gegeven. Waar bestaat die kwaliteit uit, hoe ziet die eruit? Een voorbeeld: De Lange Weeren [...] Vraag Onduidelijk is waar die nieuwe kwaliteiten uit bestaan en hoe dit inhoudelijk is vastgesteld. In hoeverre is erfgoed in dit verband bepalend als (rand-) voorwaarde? Nogmaals: is er nagedacht over een beschermingsregime en de reikwijdte daarvan? Het is een kwalijke zaak als bestaand erfgoed of landschap moet wijken voor bepaalde ontwikkelingen, waarbij er dan vervolgens een ‘surrogaatversie’ voor in de plaats komt. Wij vragen u om een duidelijke omschrijving van die nieuwe kwaliteiten, waar mogelijk vergezeld van ideeën en richtlijnen. Daarbij tekenen wij aan dat wij in eerste instantie pleiten voor openhouden van het waardevolle cultuurlandschap. Verderop komen wij op dit onderwerp terug.	We verwijzen naar onze antwoorden op onderdelen 1 en 3 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	3	UNESCO-status Bij opgaven van groot belang mag er getornd worden aan erfgoed, landschap en cultuurhistorie. Verder lezen wij dat bij opgaven van groot openbaar belang het vertrekpunt is om de UNESCO-status te behouden, zij het met de kanttekening dat het soms schuurt. “Als behoud niet mogelijk is, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk”. Wij verzoeken u om criteria van dat ‘schuren’ op te nemen in de Omgevingsvisie. Wanneer schuurt het in de Beemster, de Grachtengordel of de Stelling van Amsterdam? Wat wilt u bespreken met het Rijk? Hoe ver kan het gaan? De UNESCO-status verzwakken? Onderdelen aan het UNESCO-werelderfgoed onttrekken? Wij zien in deze paragraaf nog een tegenstrijdigheid: “Gebiedseigen kwaliteit en identiteit zijn bepalend voor waar en op welke manier een ontwikkeling plaats kan vinden.” Hoe is dat te rijmen met ‘nieuwe kwaliteiten’, maar ook met het principe van behoud? Welke afwegingen maakt de provincie echt? Als wij dit naast het bovengeschetste beeld van De Lange Weeren zetten: in hoeverre wordt er nu en in de toekomst daadwerkelijk rekening gehouden met gebiedseigen kwaliteit en identiteit? Verzoek Wij vragen u om de intrinsieke waarde van natuur, cultuurlandschap en erfgoed duidelijk te benoemen, te definiëren en aan te geven wat het beschermingsregime is, ook in de context van de omgeving en de geschiedenis. Zonder een definitie van de waarde (redengevende omschrijving, kernkwaliteiten, context) en een heldere omschrijving van het beschermingsregime, is de waarde weerloos en heeft die veel weg van wisselgeld. Ook knelpunten kunnen in dit verband benoemd worden (het ‘schuren’ zoals hierboven beschreven). Zeker bij UNESCO-werelderfgoed is het zaak om zorgvuldig te werk gaan en vooraf kaders te stellen. Concrete voorstellen zijn nodig omdat de referentiesituatie die in het OER wordt behandeld (p.8 en p.88) er niet bepaald rooskleurig uitziet. Dat wil zeggen: als het huidige beleid gevoerd blijft worden, gaat het allemaal achteruit: cultuurhistorie van redelijk naar matig (van geel naar oranje) en landschap en archeologie van matig naar slecht (van oranje naar rood). Vraag/ verzoek Wij lezen over compensatie voor landschap en cultuurhistorie en over nieuwe kwaliteiten, maar wij missen concrete voorstellen en toetsbare kaders om aantasting zoveel mogelijk te voorkomen en nieuwe kwaliteiten te laten aansluiten bij het karakter en de identiteit van het landschap. Ook daarom verzoeken wij u ook in dit verband om een duidelijk geformuleerde visie, een beleidsvoornemen. De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie vormt hiervoor een prima handvat.	UNESCO: Zoals wij het in onze Omgevingsvisie nu geformuleerd hebben zeggen wij 'Het vertrekpunt is dat we de UNESCO-status willen behouden, maar we zien dat het soms schuurt. Als de realisatie van locatie gebonden opgaven met groot maatschappelijk belang botst met de UNESCO-status, gaan we hierover het gesprek aan met het Rijk'. We hebben dit zo omschreven omdat het Rijk en de provincie een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben in het realiseren en zorgvuldig inpassen van de grote locatiegebonden ruimtelijke opgaven. Bovendien is het Rijk de overheidslaag die het UNESCO-verdrag heeft ondertekend en daarmee de gesprekspartner is voor UNESCO. Interbestuurlijk toezicht: De provincie is sinds dit jaar begonnen haar Interbestuurlijk Toezicht (IBT) op de wettelijke erfgoedtaken van gemeenten te versterken. Beschermde stads- en dorpsgezichten en provinciale monumenten: de beschermde stads- en dorpsgezichten zijn in Noord-Holland allemaal van rijkswege beschermd (met uitzondering van Barsingerhorn, dat is een provinciaal beschermd dorpsgezicht) en de regelgeving daarvoor ligt vast in de Erfgoedwet, de Omgevingswet en in onze Omgevingsverordening. Dat geldt eveneens voor onze provinciale monumenten, die ook met regels zijn beschermd via onze Omgevingsverordening. En uiteraard zijn we heel trots op onze provinciale monumenten, maar dat geldt ook voor alle rijksbeschermde monumenten en stads- en dorpsgezichten in Noord-Holland.
ZW_0211	4	Perspectief op het landelijk gebied (§ 4.2) Het landelijk gebied is in onze regio voornamelijk agrarisch gebied. In deze zienswijze zullen wij echter het specifiek agrarische aspect, denk aan zaken als extensivering en kringlooplandbouw, niet bespreken. Wij gaan in op het bouwen in landelijk gebied, omdat bij bouwplannen de kernkwaliteiten niet altijd worden meegwogen en gehonoreerd. Op p.55 lezen wij: “Het landelijk gebied is belangrijk voor Noord-Holland vanwege alle functies die het herbergt. (…) Daarom willen we ook in de toekomst het landelijk gebied zoveel mogelijk behouden. Dit betekent dat we terughoudend zijn met het toevoegen van stedelijke functies aan het landelijk gebied. Dit uit zich onder andere in het sturen op binnenstedelijke verdichting en een goede benutting van bestaande infrastructuur en bedrijventerreinen. Woningbouw aansluitend aan kernen blijft mogelijk”. Woningbouw aan kernen zou de leefbaarheid vergroten (p.7), maar dit klopt niet. Leefbaarheid wordt niet zozeer bepaald door de grootte van een dorp, als wel door bereikbaarheid en (toegankelijkheid tot) voorzieningen4. En dat het er fijn wonen is. Daarin zou dan voorzien moeten worden.	Wij zijn het met indiener eens dat bereikbaarheid en voorzieningen belangrijk zijn voor de leefbaarheid. Beide zijn weer afhankelijk van enige mate van concentratie. Om (onder andere) het draagvlak voor gezonde mobiliteit en voorzieningen te vergroten, zetten wij in op concentratie van nieuwbouw op goed bereikbare plekken en/of aan de rand van bestaande kernen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	5	Bouwen langs de as Amsterdam- Hoorn - Enkhuizen Op p. 52 wordt in een bijzin genoemd dat er in 2050 van de 3,4 miljoen Noord-Hollanders een flink deel in steden en dorpen langs onder andere de as Amsterdam-Hoorn–Enkhuizen zal wonen. Hoe ziet u dit voor zich, in combinatie met een toekomstvisie die het landelijk gebied zoveel mogelijk wil behouden? Het is zo gemakkelijk gezegd. Hoe zit het met bereikbaarheid en vooral OV? 4Onderzoekster Suzan Christiaanse publiceerde er bijvoorbeeld over in Gebiedsontwikkeling.nu (zie https://www.gebiedsontwikkeling.nu/auteur/1773-suzan-christiaanse/). Zij is verbonden aan de RuG. Deze as is van belang voor de beleving van rust en ruimte en loopt bijvoorbeeld dwars door de Zeevang, een Natura2000-gebied. Maar dat lezen we niet. Hoe gaat men hier uitbreiden, lees: bouwen, terwijl er in het open boerenland voornamelijk kleine weggetjes zijn en er amper openbaar vervoer is? De 'ader' van deze as de N247. Maar die staat dagelijks vast. In dit toekomstperspectief, zo lezen wij, is het landschap deels veranderd, maar liggen nog steeds mooie steden (…) en open polders (p.52). "Onze waardevolle landschappen en erfgoed zijn zoveel mogelijk behouden. Door gebruikmaking van gebiedsspecifieke kenmerken is bij nieuwe ontwikkelingen omgevingskwaliteit toegevoegd". Vragen Onduidelijk is wat voor veranderingen er in het landschap zijn voorzien, evenals wat de aanvaardbare aantastingsgrens is, en wat voor omgevingskwaliteit er zou kunnen en moeten worden toegevoegd. Welke definitie hanteert u hiervoor? Wat is een toegevoegde omgevingskwaliteit? Kunt u dit specifieker formuleren? De zin "Door gebruikmaking van gebiedsspecifieke kenmerken is bij nieuwe ontwikkelingen omgevingskwaliteit toegevoegd" is niet heel concreet. Misschien kan een voorbeeld verduidelijkend werken. In het voorbeeld van De Lange Weeren (zie blz.3 van deze zienswijze) hebben wij al laten zien dat de "toegevoegde kwaliteit" niet altijd strookt met de oorspronkelijke karakteristiek van het landschap. En hoe worden de dorpen in dit open, veelal agrarische landschap uitgebreid? Met bouwen aan de randen? Wat is de keuze die dan wordt gemaakt? Waardoor en door wie wordt die keuze bepaald? Dit zijn in onze ogen belangrijke vragen, temeer omdat in diezelfde § 4.2 herstel van biodiversiteit ter sprake komt. Evenals natuurverbindingen en weidevogelkerngebieden. Wat doet u in dit verband aan de natuurkwaliteit? Vraag kaartje p.57 Wij hebben een concrete vraag over het kaartje op p.57 (fig.19, Natuur Draagstructuur): klopt het dat de noordgrens van de Stelling van Amsterdam, dus nabij De Purmer en Edam, gezien wordt als een ecologische verbinding? Wat is het beschermingsregime daarvan? Kunt u dat aangeven? Op De Purmer komen we hieronder terug.	Om het landelijk gebied te behouden wordt, zoals weergegeven op figuur 24 en beschreven in de bijbehorende tekst 'perspectief op waar we wonen', de woningbouw grotendeels geclusterd in of aan bestaande steden en langs infra netwerken van energie en mobiliteit, met een focus op het bouwen binnen de invloedssfeer van OV-knooppunten. De vragen van de indiener worden al beantwoord in Omgevingsvisie zelf of zijn uitgewerkt in de Omgevingsverodening. De Omgevingsvisie is bovendien bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is daarbij onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0211	6	Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren (§ 4.3) Vanuit het afwegingsprincipe 'zuinig omgaan met ruimte' (§ 3.2, p.37) pleit u voor een binnenstedelijke verdichting en bouwen nabij OV-knooppunten en -corridors. Dit om het landelijk gebied "te vrijwaren van onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen" (p.7, zie ook p.46 en 74). Dit vrijwaren ondersteunen wij van harte. Het hierboven geschetste beeld van de as Amsterdam-Hoorn-Enkhuizen lijkt echter haaks op dit principe/ deze keuze te staan, evenals de keuze dat woningbouw bij kleine kernen mogelijk blijft (p.60). Dit zet de deur open naar een onomkeerbare stedelijke ontwikkeling op het platteland. Welke keuze wordt nu uiteindelijk gemaakt? Voor binnenstedelijk bouwen als primaire opdracht, ook voor kleinere kernen? Of wordt inderdaad de deur naar bouwen in open landelijk gebied opengezet? Wat ons evenmin duidelijk is, is waar de nieuwe stedelijke ontwikkelingen zoals omschreven op p.62 zijn voorzien: "Wonen, werken, voorzieningen en recreatie worden zoveel mogelijk in elkaars nabijheid ontwikkeld". Waar vindt dat plaats? Bij steden? Bij dorpen? Dus aan de randen van steden en dorpen? In het open landelijk gebied? Of toch binnenstedelijk? Vraag Wij zouden hier graag een nadere toelichting op zien, en een nadere uitwerking van de principes en de keuzes. Wat is de prioriteitenlijst als het gaat om bouwlocaties? Wij vragen u om in te zetten op binnenstedelijk. Nieuwbouw aan dorpsranden of in het open gebied is een aantasting van landschap en cultuurhistorie. De openheid, zeker in de MRA, is van groot belang voor recreatie en ontstressing. De landbouwgrond kan worden ingezet voor de extensiveringsdoelen. Tot slot valt ons op dat een tweetal punten niet is opgelost in dit toekomstperspectief: bouwen terwijl de bereikbaarheid niet geregeld is en, wanneer er over een project al afspraken gemaakt zijn, bouwen op plekken waar een optimaal gezonde leefomgeving niet mogelijk is. Is dat alleen voor nu, of komt er nog een oplossing?	Wij delen de waardering van indiener voor het Noord-Hollandse, cultuurhistorische landschap en de wens om dit te beschermen. Dit is een belangrijk uitgangspunt in onze visie. Ten aanzien van wonen is het inderdaad zo dat de wens is om 'zoveel mogelijk' binnenstedelijk te bouwen. Tegelijkertijd is en blijft het vanwege de woningnood daarnaast ook noodzakelijk om sommige grotere woningbouwplannen buitenstedelijk, aan de randen van de bestaande bebouwing, te realiseren. Vanuit het oogpunt van leefbaarheid is het bouwen aan de randen daarnaast, in beperkte mate, ook mogelijk voor kleine kernen. Dit bestaande beleid wordt gecontinueerd. Ten aanzien van de opmerking van indiener over bouwen terwijl de mobiliteit nog niet (volledig) geregeld is, geldt dat dit vooral een faseringskwestie is. Vanwege de woningnood laten we het bouwen van woningen hier niet op wachten, maar de insteek blijft dat de mobiliteit op termijn nog steeds geregeld wordt. Ten aanzien van gezonde leefomgeving geldt dat we eerder gemaakte afspraken over bouwlocaties niet openbreken. Nieuwe gevallen worden wel vanuit het nieuwe beleid beoordeeld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	7	Benutting van bestaande infrastructuur en bedrijventerreinen Een keuze in § 4.3 is het “beschermen [van] bestaande bedrijventerreinen” en het inzetten “op een intensiever en efficiënter gebruik ervan, voordat uitbreiding of nieuwe terreinen aan de orde zijn”. Bedrijventerreinen leggen een enorm beslag op de ruimte in het landelijk gebied. In dit verband, zuinig omgaan met de ruimte, willen wij u wijzen op De Purmer, een bedrijventerrein voor veelal zwaardere categorieën, dat is voorzien in de gemeente Edam-Volendam. De Purmer is primair een droogmakerij uit 1622, aangelegd voor de regionale voedselvoorziening (toen al!) en nauw verweven met de geschiedenis en de stadsstructuur van Edam. Het beoogde bedrijventerrein is gesitueerd op waardevolle landbouwgrond en dus in strijd met de ambitie (ook van de gemeente Edam-Volendam) om een hoogwaardige voedselproducent te zijn. [...] De kaart op p.61 (fig.22) laat zien wat bedrijventerrein De Purmer doet met het landschap: Edam en Purmerend groeien aan elkaar. Met bedrijventerreinen! De fietsroute (polderwegen!) die mensen uit de regio recreatief gebruiken, voert straks langs blokkendozen die bovendien de ‘vrije zone’ van de Stelling van Amsterdam aantasten. Ook wie langs de Purmer Ringvaart (de noordgrens van de Stelling) loopt of fietst, ziet straks die blokkendozen. De as Amsterdam-Hoorn (zie hierboven), die nu nog hoofdzakelijk groen is, wordt ter hoogte van het historische Edam hard onderbroken door dit bedrijventerrein. Ook het zicht op het beschermde stadsgezicht van Edam wordt hierdoor aangetast. Verderop zullen wij nader ingaan op openheid en beschermde stads- en dorpsgezichten. Zowel De Purmer als de hierboven beschreven Lange Weeren maken deel uit van het Ensemble Waterland, dat met zijn kernkwaliteiten is beschreven in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie5. Ook de Omgevingsverordening NH2022 (versie juli 2026), Bijlage 76, benoemt deze kernkwaliteiten. Openheid is er een van. In De Purmer spelen ook de Stolpenstructuur, Erven en het Bebouwingslint een rol. De Purmerringvaart valt onder de structuur Vaarten en Kanalen, is onderdeel van het boezemsysteem én vormt de noordgrens van de Stelling van Amsterdam. Vraag Wij vragen u deze bebouwingsverdichting te voorkomen. Het is een aantasting van de openheid en de door de Provincie zelf geformuleerde karakteristieken van het Ensemble Waterland. Laat de kernkwaliteiten leidend zijn! Wij vragen u die te respecteren en te behouden, en een duidelijk en toetsbaar beschermingsregime te formuleren, gestoeld op de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Het toekomstbeeld op de kaart op p.61 (fig.22) kan dan aangepast te worden. Het bedrijventerrein De Purmer is een voorbeeld van verstedelijking in het landelijk gebied en in strijd met het uitgangspunt “het vrijwaren van het landelijk gebied voor onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen” (p.7) en de keuze (p.46, p.74) ‘”om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen.” De nieuwe kwaliteit, waarvan vervolgens sprake is (p.74) wordt niet verduidelijkt.	In eerste instantie is het aan gemeenten om gezamenlijk via de verplichte regionale afspraken (zoals de Bedrijventerreinenstrategie die binnen de MRA is afgesproken) en binnen de provinciale kaders, zoals onze beschermingsregimes en de ruimtelijke kwaliteitseis, tot voorstellen te komen waar zij nieuwe werklocaties willen ontwikkelen en hoe deze nader ingevuld worden én hoe bestaande werklocaties beter benut en toekomstbestendiger ingericht worden. De provincie ziet er daarbij op toe dat in eerste instantie de benodigde ruimte voor bedrijven wordt gevonden door het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen.
ZW_0211	8	Omgevingskwaliteit (§ 5.3) Met het vervullen van de wettelijke taken op basis van de Omgevingswet en de Erfgoedwet moet de omgevingskwaliteit worden behouden en versterkt (p.74). Hiertoe worden regels opgesteld voor het beschermen van waardevolle cultuurlandschappen, erfgoedstructuren en -objecten. UNESCO wordt genoemd, evenals rijksmonumenten en het aanwijzen en instandhouden van provinciale monumenten. Ook is er sprake van interbestuurlijk toezicht op de erfgoedtaken van gemeenten. Vraag regels en beschermingsregime Welke regels worden er concreet opgesteld? Oftewel: wat is concreet het beschermingsregime? Vraag interbestuurlijk toezicht Wat houdt dit interbestuurlijk toezicht op de erfgoedtaken van gemeenten in de praktijk in? En kan men bij de provincie aankloppen wanneer gemeentes hun erfgoedtaken niet goed vervullen?	We verwijzen naar onze antwoorden op onderdelen 1 en 3 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	9	Ontwikkelrichting De ontwikkelrichting 'Beschermen en toekomstbestendig ontwikkelen van omgevingskwaliteit' is met een zin als "De beschermingsregimes en ruimtelijke kwaliteitseis blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van natuur, landschap en erfgoed te voorkomen" nobel qua doelstelling, maar wij missen een duidelijke formulering van de beschermingsregimes, het toepassingsbereik ervan en een waarborg hoe een onevenwichtige of onomkeerbare aantasting kan worden voorkomen. 5https://leidraadlc.noord-holland.nl/ensembles/waterland/ 6https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR703568/#cmp_7 (juli 2026) 7 / 10 Vereniging Oud Edam Vraag Ook hier vragen wij om een duidelijke formulering van de beschermingsregimes, het toepassingsbereik ervan en een waarborg hoe een onevenwichtige of onomkeerbare aantasting kan worden voorkomen. Ook lezen wij: "We richten ons daarnaast zowel op het versterken van omgevingskwaliteiten als het toevoegen van nieuwe kwaliteiten". Wat verstaat u onder het "toevoegen van nieuwe kwaliteiten"?	We verwijzen naar onze antwoorden op onderdelen 1 en 3 van deze zienswijze.
ZW_0211	10	Werken aan omgevingskwaliteit via drie pijlers (p.74) De eerste van de drie pijlers om te werken aan de omgevingskwaliteit is het beschermen van waardevolle landschappen: "We beschermen en versterken landschappen, natuur, erfgoed en cultuur om de kwaliteiten van Noord-Holland te behouden. Zo blijft ook de geschiedenis en het karakter van de provincie herkenbaar en beleefbaar". Vanuit de doelstellingen van Vereniging Oud Edam is dit een cruciale zin en daarom onderstreept. Hier komt in het Ontwerp ook eindelijk de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie ter sprake (in deze zienswijze al eerder). Vraag In hoeverre is de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, die in dit kader wordt genoemd, bepalend? Is de Leidraad überhaupt (nog) een maatstaf voor behoud en bescherming? Dat kunnen wij uit deze Ontwerp-Omgevingsvisie niet duidelijk opmaken. Indien niet, wat is dan wél de maatstaf? Hoe strikt en bepalend zijn de regels die zijn vastgelegd in de provinciale regelgeving? De Leidraad benoemt kernkwaliteiten van de diverse landschappen (ensembles en structuren). Wij verzoeken u die op te nemen in de Omgevingsvisie en met name toetsbare criteria en randvoorwaarden op te stellen voor het afleesbaar, herkenbaar, beleefbaar houden van de landschappelijke karakteristiek en authenticiteit. Op pijler (2): de leefomgeving toekomstbestendig maken zijn wij hierboven al ingegaan (blz. 3, UNESCO-status). Ook onder pijler (2) valt de	We verwijzen naar onze antwoorden op onderdelen 1 en 3 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	11	Vernatting veenweidegebieden De hier genoemde vernatting van het veenweidegebied kunnen wij van harte ondersteunen. Het verhoogt de kansen voor natuurherstel, gaat bodemdaling en CO_2-uitstoot tegen. Zeker met de steeds droger wordende zomers is dat van belang. Het veenweidegebied is kenmerkend voor onze regio en is medebepalend geweest voor onze geschiedenis. Edam is ontstaan aan het veenriviertje de Ye, dat zijn oorsprong in de Zeevang heeft. De verkavelingspatronen dateren uit de middeleeuwen. Het huidige veenweidegebied is een historisch gelaagd landschap en vertegenwoordigt een eeuwenoude geschiedenis. Volgens de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed behoort het Nederlandse veenweidelandschap binnen Europa tot de oudste en meest oorspronkelijke cultuurlandschappen7. In Nederland is het relatief goed bewaard gebleven en dat willen wij graag zo houden. In onze eigen regio, maar ook elders in NoordHolland en Nederland. Deze transitie kan veranderingen van het landschap met zich meebrengen (p.114). Vandaar dat wij u vragen de kernkwaliteiten van landschap en cultuurhistorie goed in kaart te brengen en aan te geven welke waarden behouden en/ of versterkt moeten worden. Vraag/verzoek Belangrijk is om randvoorwaarden voor de vernatting van veenweidegebieden vast te stellen en te waarborgen dat plannen kunnen worden getoetst. Bepalende criteria zouden daarbij moeten zijn: - Behoud van bestaande verkavelingspatronen - - De openheid van het landschap Habitat voor flora en fauna, zoals weidevogels. Veenweidegebieden zouden moeten vallen onder een stevig verankerd beschermingsregime. Beschermingsregels moeten worden vastgelegd in omgevingsplannen, zodat onomkeerbare aantasting kan worden voorkomen. Ook hier zou sprake kunnen zijn van interbestuurlijk toezicht (zoals bij erfgoed, p.74). Uiteraard is het veenweidegebied van oudsher ook agrarisch gebied. Daarom valt het ook onder het beschermingsgebied van de Vereniging. Edam leefde van de handel in agrarische producten. Te vaak wordt agrarisch natuurbeheer, de wisselwerking tussen boer en natuur over het hoofd gezien. Bij de vernatting van het veenweidegebied moet daarom niet alleen naar natuur, landschap en cultuurhistorie worden gekeken, maar ook naar het agrarische gebruik ervan en/ of, zoals wordt omschreven op p.115 “nieuwe agrarische verdienmodellen”. Zoals aan het begin van deze zienswijze al gezegd: het is niet aan de Vereniging om daar hier en nu op in te gaan. “Beleefbaar cultuurhistorisch erfgoed” (p.75) is ook in het open landschap te vinden, of het nu gaat om de veenweidegebieden, UNESCO-werelderfgoed of een droogmakerij als De Purmer8. Deze landschappen zijn cultuurhistorisch van grote waarde. Wij vragen u dan ook met klem om in te zetten op behoud en versterking van landschap en cultuurhistorie. Wanneer projecten als De Lange Weeren en bedrijventerrein De Purmer worden gerealiseerd is dat een aanslag op het historische cultuurlandschap waar geen passende compensatie voor bestaat.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken nu de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0211	12	NB 3 afbeelding niet gekopieerd Beschermde stads- en dorpsgezichten Bij de aanwijzing van beschermde stads- en dorpsgezichten speelt meer dan eens de omgeving een rol. Zo was een van de redenen tot aanwijzing van Edam als beschermd stadsgezicht (1977)9 “dat het wallenstelsel rond de stad nog duidelijk als afbakening tussen stad en land herkenbaar is”. Ook werden twee open poldergebieden (de Zeevang en de noordpunt van de Lange Weeren) bij het beschermd stadsgezicht betrokken om “het vrije uitzicht vanaf de provinciale weg E10 op de vestingwal en de daarachter gelegen stad” te borgen10. 8Het kaartje op p.115 (kaart 33, veenlandschap) laat zien dat het veenweidelandschap en de droogmakerijen tot hetzelfde water- en bodemsysteem behoren. 9Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE): https://kennis.cultureelerfgoed.nl/index.php/Gezicht/1470 10 De E10 heet inmiddels de N247. Wat de Vereniging betreft zou bij “het vrije uitzicht” ook de N244 genoemd kunnen worden – met het zicht vanuit De Purmer. De N244 dateert van 1993 en bestond dus in 1977 nog niet. Uiteraard was de gave staat van het stadje ook van belang, maar het ging dus mede om de ligging van de stad in het landschap. Kaartjes op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed laten zien dat dat vaker voorkomt. Bijvoorbeeld v.l.n.r. Zuiderwoude, Holysloot maar ook de buurtschap Haaldersbroek in de drukke Zaanstreek (links naar pagina’s van de RCE). Ook elders in Noord-Holland zie je de silhouetten van dorpen, als bakens, in het open landschap liggen. Dat is een onschatbaar waardevolle kwaliteit van het open landschap en daar zou een beschermingsregime voor moeten bestaan. Of op zijn minst strikte beleidsregels bij ontwikkelingen. Wij vragen u met klem deze kwaliteit te borgen.	We verwijzen naar onze antwoorden op onderdelen 1 en 3 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0211	13	Provinciale Monumenten Tot slot verzoeken wij u nader in te gaan op Provinciale Monumenten en er meer aandacht aan te besteden. Ze worden welgeteld twee keer genoemd, op p.74 (§ 5.3 – Waar de Provincie op inzet) en in de tabel op p.145, in het kader van wettelijke taken: “Onder het waarborgen van een goede omgevingskwaliteit v valt o.a. het behouden van de kwaliteiten van het landschap, waaronder waardevolle landschappelijke structuren en elementen (zoals UNESCO Werelderfgoed en provinciale monumenten”. Het zou mooi zijn als de Provincie trots is op haar eigen provinciale monumenten en er ook een beschermingsregime voor opstelt, vergelijkbaar is met de regels voor rijksmonumenten, en dat ook verwerkt in haar Omgevingsvisie. Dit moet voorkomen dat provinciale monumenten tussen wal en schip raken. Juist Noord-Holland is een provincie met veel eigen monumenten, ieder met een eigen verhaal. Dat verdient visie en aandacht. Aantasting van provinciale monumenten ten behoeve van functies die vreemd zijn aan het eigenlijke monument, zoals een recreatief fietspad, achten wij ontoelaatbaar. Maar helaas dreigt dat wel te gebeuren. Daarom dringen wij dan ook aan op een duidelijk, op criteria van erfgoedwaarde en monumentenzorg gestoeld beschermingsregime.	We verwijzen naar onze antwoorden op onderdelen 1 en 3 van deze zienswijze.
ZW_0212	1	Ik dien graag een zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie. Ik vind het in grote lijnen wel een goed stuk, maar er ontbreken mijns inziens een aantal zeer belangrijke richtinggevende keuzes om als inwoner daadwerkelijk een veilige, rechtvaardige en gezonde toekomst tegemoet te kunnen gaan. Voor toekomstige generaties geldt dit nog sterker - hoewel de toekomst sneller voor de deur blijkt te staan dan we dachten. We hebben allemaal dezelfde zomer meegemaakt. Als ik op een specifieke tekst in de visie reageer, vermeld ik tussen haakjes de bladzijde en cursief de tekst uit de visie. Daaronder volgt mijn zienswijze. 56) Voor duurzaam herstel van biodiversiteit is meer nodig, namelijk het robuust maken van het systeem zodat het bestand is tegen bijvoorbeeld klimaatverandering, voortgaande verstedelijking en daarmee verband houdende – toenemende recreatiedruk. Dan zal NH toch echt anders om moeten gaan met vergunning- en ontheffingverlening. Dat moet weer de uitzondering worden op basis van verdomd goede redenen en algemeen belang. Het lijkt nu vaak alsof het verlenen van een vergunning of ontheffing de standaard is omdat economische belangen te zwaar meegewogen worden, en dat moet natuurlijk andersom: het níet verlenen zou de standaard moeten zijn, de economie moet dienstbaar zijn aan het welzijn van mens, dier en natuur. We hebben al die wetten en regels trouwens ook niet voor niets. Als we hapjes blíjven nemen uit de natuur, dan wordt die nooit robuust.	Wij nemen kennis van deze opmerking. Deze richt zich niet op de Omgevingsvisie maar op vergunningverlening en handhaving.
ZW_0212	2	Ik schrik ervan dat in uw visie op een gezond, eerlijk en duurzaam voedselsysteem dierenwelzijn totaal ontbreekt. Dat is niet eerlijk, want de dieren die gebruikt worden in de landbouw lijden ontzettend. In elk geval op weg naar en in het slachthuis, maar vrijwel altijd ook daarvoor. Diervriendelijk vlees bestaat niet. Daarnaast is het onmogelijk om met veehouderij binnen de grenzen van water, natuur en klimaat te opereren. Dat de veehouderij, zeker de intensieve, ten koste gaat van natuur (denk aan de amazone, dat op grote schaal gekapt wordt voor veevoer), mag toch geen nieuws meer zijn. Net zo min als de CO2-uitstoot ervan. Er wordt ook heel veel water gebruikt.	Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie indicatoren van kringlooplandbouw. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).
ZW_0212	3	Waarom wordt het zo klakkeloos geaccepteerd dat het aantal agrarische bedrijven afneemt, terwijl dat juist het argument is van veel partijen tegen stikstofbeleid: “Ach die arme boeren, die kunnen zo toch geen bedrijf voeren?!” Laten we inzetten op het kleinschalig houden van boerenbedrijven, en zorgen dat juist kleine boeren, die boeren in samenhang met de natuur, een toekomst hebben. Banken en big agro mogen hun macht inleveren. En hun geld teruggeven aan de maatschappij - via de boeren, die met die financiele steun (en andere steun, van bijvoorbeeld de provincie) kunnen omschakelen naar een volhoudbare vorm van landbouw.	Wij hebben begrip voor deze opmerking. In de Omgevingsvisie gaan we uitvoerig in op ons perspectief op het landelijk gebied, inclusief de landbouw.
ZW_0212	4	Het klopt dat zonnepanelen niet per se strijdig zijn met een toename van biodiversiteit. Maar het is natuurlijk niet zo dat een zonnepark de beste manier is om de biodiversiteit te laten toenemen. Zon hoort in principe op dak, mijns inziens (en zo zegt ook Urgenda) Het is treurig dat kleine daken niet meetellen voor de RES, daar zouden we toch ook eens iets van moeten zeggen. Maar het doet niets af aan het feit dat er nog ontzettend veel dak is in Noord-Holland waar geen panelen op liggen. Dan houden we (toekomstige) voormalige agrarische gronden over voor natuur en een klein deel woningbouw. En werken we écht aan het oplossen van problemen.	Voor de opwek van duurzame elektriciteit heeft voor ons zon op dak de voorkeur boven zon op land (zonnelader, vastgelegd in de Omgevingsverordening).

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0212	5	Mensen houden niet zo van verandering, dat is algemeen bekend. Momenten waarop ze makkelijker van 'vervoersmodaliteit' wisselen, is als er ook andere dingen veranderen: een verhuizing. Dus omdat we toch het autobezit en -gebruik moeten verminderen (vanwege luchtkwaliteit, verkeersveiligheid, klimaat en ruimtegebruik bijvoorbeeld), moeten we voorál inzetten op OV in de buurt, op deelmobiliteit (auto's of fietsen), aantrekkelijke groene fietspaden, ook als ontsluiting voor de privé-auto op zich laat wachten. Zo worden schonere vormen van vervoer 'de gewoonste modaliteit' voor nieuwe bewoners.	Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) samen met de betreffende gemeente. De door u genoemde punten om mee te nemen zijn bij uitstek zaken die terug kunnen komen in een Mobiliteitsprogramma van Eisen en passen binnen de visie en het beleid van de provincie.
ZW_0212	7	Om de doelen in het landelijk gebied (KRW, dierenwelzijn, een gezond en dus gifvrij milieu, natuurherstel, klimaatopgave en stikstofreductie) te bereiken, is een fundamentele omslag nodig. Biologisch moet echt de standaard zijn. Het aantal gehouden dieren moet ook minstens drastisch omlaag. Als je het aan een koe of een varken of een kip in de dierindustrie zou vragen, dan zou die zeggen: "Drastisch omlaag?! Wat dacht je van stoppen? Het is hier afschuwelijk!" En daar hebben ze natuurlijk gelijk in. Dieren eten is bovendien helemaal niet nodig. Dus naast zsm toewerken naar een gifvrije landbouw, moeten we ook toewerken naar een plantaardige landbouw. Echt beter voor alles. En iedereen.	De provincie kiest niet voor biologisch als één generieke ontwikkelrichting voor alle vormen van landbouw. Kringlooplandbouw kent meerdere transitiepaden. De gewenste ontwikkeling verschilt per gebied en vraagt om maatwerk. Wij stimuleren dit via de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie 2020-2030 en landelijke via het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. De teelt van plantaardig leggen wij niet op, maar laten bij de ondernemers zelf om daarvoor een keuze te maken.
ZW_0212	8	Voorts moet Schiphol natuurlijk krimpen, we kunnen niet om vakantiegangers en overstappers heen blijven manoeuvreren. Het Schiphol-overlastgebied is veel te klein ingetekend in deze versie van de visie. Ik woon in Zaanstad en hier hebben ook heel veel mensen last van het vlieg-tuig.	Wij herkennen dat de effecten van het vliegverkeer zich niet beperken tot de directe omgeving van Schiphol. In de aangepaste Omgevingsvisie is dit expliciet verduidelijkt. Ook verder gelegen gemeenten onder aan- en uitvliegroutes kunnen geluidhinder en slaapverstoring ervaren. Bij de gebiedsgerichte uitwerking en monitoring betrekken wij daarom het bredere feitelijke invloedsgebied van Schiphol, waarbij onder meer wordt gekeken naar vliegroutes, gemeten en berekende belasting en gezondheidseffecten. Daarmee worden ook effecten buiten de direct aan Schiphol grenzende gemeenten niet buiten beschouwing gelaten. De kaart waarnaar in paragraaf 7.10 wordt verwezen heet 'Schiphol en omgeving' en is niet bedoeld als begrenzing van het volledige gebied waarin hinder door vliegverkeer kan optreden. De kaarten in de Omgevingsvisie zijn bovendien indicatief en geven geen exacte begrenzing van ontwikkelingen of effecten. Naar aanleiding van deze zienswijze verduidelijken wij bij de kaart dat de weergegeven gebiedsbegrenzing niet gelijkstaat aan het volledige feitelijke invloedsgebied van het vliegverkeer. Het verzoek om krimp van Schiphol als provinciale doelstelling op te nemen nemen wij niet over. De belangrijkste bevoegdheden voor het luchthavengebruik en het vliegverkeer van en naar Schiphol liggen bij het Rijk; ook de regels over het luchthavengebruik en de maximumaantallen vliegtuigbewegingen worden via het Luchthavenverkeerbesluit door het Rijk vastgesteld. De provincie richt zich vanuit haar eigen bevoegdheden op de ruimtelijke gevolgen, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit en zet daarbij in op aantoonbare vermindering van de gezondheidsbelasting, afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren.
ZW_0212	9	Ik verwacht verder van u dat u maximaal inzet op het écht schoon en groen worden van Tata Steel. Het is tenslotte uw verantwoordelijkheid om burgers te beschermen en de leefbaarheid te waarborgen.	In het programma Tata Steel 2024-2030 is opgenomen hoe wij ons hier voor inzetten.
ZW_0213	1	Boekelermeer, natuur, economie en leefomgeving PRO Castricum onderschrijft de ambitie van de provincie Noord-Holland om te werken aan een duurzame en toekomstbestendige economie, de energietransitie en een sterke circulaire economie. Tegelijkertijd vinden wij het belangrijk dat natuur, landschap en de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig worden meegenomen in ruimtelijke keuzes. Dit is van groot belang bij de verdere ontwikkeling van de Boekelermeer. De provincie ziet de Boekelermeer als een belangrijke locatie voor economische ontwikkeling en de energietransitie en onderzoekt uitbreiding. Voor PRO Castricum staat een dergelijke uitbreiding echter niet op voorhand vast, en zeker niet als deze ten koste gaat van beschermde natuur, waardevolle landschappen en belangrijke weidevogelgebieden.	Wij danken indiener voor deze zienswijze. Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0213	2	Natuur en landschap beschermen Het gebied rond Het Die heeft grote natuur- en landschappelijke waarden. De provincie constateert zelf dat de natuur in Noord-Holland onder druk staat door onder andere stikstofdepositie, verdroging, vermesting, versnippering, verstoring en een slechte waterkwaliteit. Tegelijkertijd kiest de provincie voor het versterken van een robuust natuurnetwerk en nieuwe groenblauwe verbindingen. Dit vraagt naar onze mening om extra zorgvuldigheid bij de mogelijke uitbreiding van de Boekelermeer. De bestaande NNNgebieden moeten behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt en beter met elkaar worden verbonden. PRO Castricum vraagt daarbij bijzondere aandacht voor de open weilanden ten zuiden van de Boekelermeer. Deze gebieden maken deel uit van het waardevolle Oer-IJ-landschap en hebben belangrijke natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Ook zijn de open polders van grote betekenis voor weidevogels. Landschap Noord-Holland kwalificeerde het gebied in het Noordhollands Dagblad van 22 augustus 2026 als een 'topgebied voor weidevogels' en sprak zich daarbij uit tegen een zuidwaartse uitbreiding van de Boekelermeer1. De provincie stelt bovendien als algemeen afwegingsprincipe dat bestaande bedrijventerreinen eerst intensiever en efficiënter moeten worden benut voordat uitbreiding of nieuwe terreinen aan de orde zijn. PRO Castricum vindt dat dit uitgangspunt ook daadwerkelijk leidend moet zijn voor de Boekelermeer. Eerst bestaande ruimte optimaal benutten en alternatieven onderzoeken; pas daarna kan worden beoordeeld of uitbreiding noodzakelijk en verantwoord is. Natuur en landschap mogen daarbij geen sluitpost zijn. Zij moeten vanaf het begin onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging. PRO Castricum vraagt het provinciebestuur van Noord-Holland om de natuurgebieden en ecologische verbindingen rond Het Die, de Boekelermeerpolder en het Alkmaardermeer waar mogelijk met elkaar te verbinden en te versterken. Het gebied sluit aan op het open veenweidegebied richting de Schermer en de Eilandspolder en vormt bovendien een belangrijke groene buffer tussen het bedrijventerrein Boekelermeer en de woongebieden in Akersloot.	indiener vraagt om de natuurgebieden en ecologische verbindingen rond Het Die, de Boekelermeerpolder en het Alkmaardermeer waar mogelijk met elkaar te verbinden en te versterken. Dit is een uitwerkingsvraagstuk. De verdere uitwerking van de Omgevingsvisie vindt plaats in programma's, plannen en de Omgevingsverordening.
ZW_0213	3	Energietransitie én leefomgeving PRO Castricum ondersteunt de ontwikkeling van bedrijven die bijdragen aan de energietransitie en circulaire economie. Dit betekent echter niet dat iedere uitbreiding daarmee automatisch gerechtvaardigd is. De gevolgen voor inwoners van de gemeente Castricum moeten volwaardig worden meegewogen. Het gaat daarbij onder andere om geluid, luchtkwaliteit, geur, verkeer, verkeersveiligheid, externe veiligheid en lichtbelasting. De regionale betekenis van de Boekelermeer mag niet betekenen dat de lokale gevolgen voor mensen in de gemeente Castricum, met name in de kernen Akersloot en Limmen, ondergeschikt worden gemaakt.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0213	4	Bereikbaarheid De verdere ontwikkeling van de Boekelermeer moet worden bekeken in samenhang met de bereikbaarheid van het gebied en de in de ontwerp-Omgevingsvisie opgenomen aansluiting van de Boekelermeer op de A9. PRO Castricum vindt het belangrijk dat de gevolgen voor zowel het regionale als het lokale wegennet goed in beeld worden gebracht. Ook moet duidelijk zijn wat de gevolgen zijn wanneer een nieuwe A9-aansluiting niet wordt gerealiseerd. De keuze voor uitbreiding en de wijze waarop die wordt ontsloten, kunnen niet los van elkaar worden beoordeeld.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0213	5	Onze inzet PRO Castricum is niet tegen economische ontwikkeling en zeker niet tegen de energietransitie. Wij vinden wel dat de schaarse ruimte zorgvuldig moet worden gebruikt en dat natuur, landschap en leefomgeving volwaardig moeten worden meegewogen. Daarom verzoeken wij de provincie om: 1. eerst de mogelijkheden van bestaande bedrijventerreinen, zoals intensivering, verdichting en herstructurering, te benutten; 2. de noodzaak van uitbreiding van de Boekelermeer niet als gegeven te beschouwen; 3. de natuurgebieden, waardevolle landschappen en ecologische verbindingen rond Het Die, het Oer-IJ-gebied en richting het Alkmaardermeer te beschermen en waar mogelijk te versterken; 4. de gevolgen voor geluid, luchtkwaliteit, verkeer, verkeersveiligheid, externe veiligheid en leefbaarheid volwaardig mee te wegen; 5. de gevolgen voor het regionale én lokale wegennet en de mogelijke A9-aansluiting integraal te onderzoeken; 6. alternatieven voor uitbreiding serieus te onderzoeken voordat een definitieve keuze wordt gemaakt. Geen uitbreiding omdat er ruimte wordt gevraagd, maar alleen uitbreiding als de noodzaak onafhankelijk en overtuigend is aangetoond. Voor PRO Castricum betekent toekomstgericht beleid: een sterke en duurzame economie, ruimte voor de energietransitie én een groene, gezonde en leefbare omgeving waarin natuur en landschap volwaardig worden meegewogen.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0214	1	In de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland presenteert u een perspectief voor een toekomstbestendig Noord-Holland. De visie schetst de ambities en het beleidskader voor de lange termijn en laat zien wat dit betekent voor de eerstkomende jaren. De in het Wandeloverleg Noord-Holland verenigde belangenorganisaties zijn na lezing van de ontwerp-Omgevingsvisie verheugd over de aandacht die uw college besteedt aan wandelen en wandelroutenetwerken. Onze indruk is dat u het wandelen vanuit tal van gezichtspunten breed heeft beoordeeld en beschreven. Vanuit het Wandeloverleg Noord-Holland willen wij graag gebruik maken van de mogelijkheid om aanbevelingen en kanttekeningen bij deze visie te plaatsen. Hierbij zal vooral worden ingegaan op die aspecten die verband houden met recreëren en meer specifiek het wandelen.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze.
ZW_0214	2	Hoofdstuk 3 – Afwegingskader We onderschrijven het belang van meervoudig ruimtegebruik, en zien graag dat dijken en andere infrastructuur opengesteld worden voor wandelaars. Onderhoudspaden en dijken zouden in principe opengesteld moeten worden voor wandelaars, ook wanneer de paden door boerenland lopen, tenzij er gegronde en beargumenteerde redenen zijn dat niet te doen.	De genoemde opgaven komen overeen met de ambities zoals die beschreven staan in onze Visie Recreatie & Toerisme. We nemen de opmerking over openstelling van dijken en andere infrastructuur ter harte, met de mededeling dat wij als provincie niet al die infrastructuur tot ons beheer kunnen rekenen.
ZW_0214	3	Voor het gebied Groot-Amsterdam wordt een combinatie van recreatie en waterberging voorgesteld. Vanaf het begin van dergelijke projecten zouden wandelroutes daarin opgenomen kunnen worden, ook als dat betekent dat deze in bepaalde periodes niet toegankelijk zijn. Voor het gebied Amstelland wordt het risico van wateroverlast genoemd vanwege een hoger peil van het veenweidegebied. Dat valt met het aanleggen van plankieren goed te combineren met wandelpa den	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De suggesties die de indiener doet zijn op zich interessante suggesties maar te gedetailleerd voor de omgevingsvisie en zijn meer op hun plek bij een gebiedsuitwerking. de indiener kan de suggesties hier ter sprake brengen

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0214	4	Integrale visie op Noord-Holland als geheel In hoofdstuk 4 De visie bespreekt u in onderdeel 4.3 Perspectief de vraagstukken waar we wonen, werken en recreëren aandacht aan de thema's leefbaarheid en recreatie. U streeft ernaar om in de provincie een balans te vinden tussen economische ontwikkeling, woningbouw, kwaliteit van leefomgeving en open ruimte in landelijk gebied. 'Dat leefbaarheid centraal staat, betekent dat we werken aan een leefomgeving waarin het prettig en gezond wonen is met groen en recreatie op korte afstand.' (blz. 60) Dit onderschrijven wij van harte en zien we ook graag als basisvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van woongebieden. Het hoeft geen betoog dat wandelen belangrijk is voor de volksgezondheid. Het houdt hart en bloedvaten in goede conditie, draagt bij aan een gezonder gewicht en vermindert het cholesterolgehalte. Hierdoor neemt de kans op chronische ziekten af. Bovendien zorgt wandelen voor mentale ontspanning.	Zoals in onze visie opgenomen vinden we het belangrijk dat we recreatief groen mee laten groeien met de stedelijke ontwikkeling en zetten wij in op gezonde mobiliteit (waaronder wandelen).
ZW_0214	5	Het belang van het kunnen maken van ommetjes Weliswaar stipt u op een tweetal plaatsen het ommetje maken aan (Samenwerken aan natuur, recreatie en bereikbaarheid en Ontwikkelen van een groenblauw raamwerk). Wandelnet is van mening dat het kunnen maken van een ommetje een krachtiger verankering in de Omgevingsvisie verdient. Alle Noord-Hollanders zouden de zekerheid moeten hebben dat zij in hun eigen woonomgeving duurzaam en aantrekkelijk kunnen wandelen, waarbij de infrastructuur uitnodigt tot ontspannen en tot contacten met andere ommetjesmakers. Wandelnet verzoekt u om navolging van de Nota Ruimte van het Rijk het maken van ommetjes vast te leggen als een provinciaal, urgent belang. Inspireer de decentrale overheden en waterschappen om samen actieve wandelaars en beweegdeskundigen met een netwerk van ommetjes zowel in het landelijk gebied als in de steden. Met enige bezorgdheid zien wij dat voetpaden in steden soms bijzonder matig onderhoud krijgen. Ommetjes kunnen maken draagt bewezen bij aan de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de bevolking en tot een hogere waardering van hun leefomgeving. Kortheidshalve verwijzen wij naar de publicatie van Wandelnet Het ommetje is een blijvertje uit 2025 (https://bit.ly/4bYFjPT)	We erkennen het belang van ommetjes en recreatie mogelijkheden dicht bij huis en deze zijn als zodanig in de Omgevingsvisie benoemd als ruimtelijke opgave.
ZW_0214	6	Nieuwe woongebieden direct aansluiten op wandelroutenetwerken Bij het ontwikkelen van nieuwe woongebieden is het belangrijk dat er vanaf het begin aandacht is voor het aansluiten op routenetwerken. Sinds Corona heeft het in de directe woonomgeving ommetjes kun nen maken steeds meer de aandacht gekregen. Zoals net aangegeven zien wij dit graag verankerd in de Omgevingsvisie. Tegelijkertijd is het nodig kwaliteitscriteria op te stellen voor een aantrekkelijke loop route tussen woon- en de andere centrale functies. Dat er meer ruimte moet komen voor water, is duidelijk. Wij zien daarin ook voldoende mogelijkheden voor een combinatie met wandelrecreatie. In de nota spreekt u over de aanleg van recreatieve en na tuurroutes bij het ophogen van keringen. Het is van belang om de ontwikkeling van deze routes van het begin van de projecten mee te nemen. Daarbij zijn verharde paden niet altijd de beste aanpak: wan neer ook fietsers een dergelijke route kunnen gebruiken, komen wandelaars weleens in de knel. Grintpa den of graspaden zijn voor wandelaars een betere optie. Voor het landelijk gebied geeft u aan rondom waterkeringen ruimte te willen reserveren voor mogelijke toekomstige versterkingen. Hier liggen onzes inziens mogelijkheden om deze ruimte – eventueel tijdelijk – te gebruiken voor wandelpaden, waarbij aandacht voor aansluitingen en netwerk van paden van be lang is.	Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het samen met de gemeentes maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE). Het door indiener genoemde punt voor recreatie is bij uitstek iets wat terug kan komen in zo'n Mobiliteitsprogramma van Eisen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0214	7	Groenblauw raamwerk Als een van de doelstellingen wordt het herstel van natuur en biodiversiteit door middel van het realiseren van een groenblauw raamwerk genoemd. (blz. 86) Het werken aan een robuust groenblauw raamwerk door aanleggen van natuurlijke verbindingen versterkt de samenhang tussen de gebieden en draagt bij aan ontsnippering van de natuur. Het aanleggen van deze verbindingen biedt mogelijkheden voor de wandelrecreatie. De leefbaarheid wordt hierdoor bevorderd. Op pag. 99 wordt geconstateerd dat er een grote recreatiebehoefte bestaat in de provincie en dat de vraag groter is dan het aanbod. Als wandeloverleg wijzen wij er graag op dat wandelpaden relatief weinig ruimte innemen. Het is wel van belang dat paden met elkaar verbonden zijn. De in de visie geconstateerde versnippering van na tuurgebieden pleit voor het in stand houden en vergroten van de routenetwerken voor wandelaars. Hiermee wordt het gewenste 'robuuste groenblauwe raamwerk' (pag. 86) bevorderd. Wij pleiten er dan ook sterk voor om de handhaving en versterking van de routenetwerken te integreren in de aanleg van dit groenblauwe raamwerk.	Wij nemen de suggesties van indiener mee bij een eventuele verdere uitwerking.
ZW_0214	8	Wij constateren dat de provincie in het verleden veel steun gegeven heeft aan de wandelrecreatie. Zij doet dit als subsidieverstrekker, bestuurder, verbinder, aanjager en kennismakelaar. Wij pleiten er nadrukkelijk voor dat de provincie deze rollen ook in de toekomst zal blijven vervullen. De subsidieregeling voor Boerenlandpaden is in onze provincie goed verankerd. Wandelnet zou graag zien dat u zich in IPO-verband inzet voor een algemene provinciale regeling die duurzaam is en die voor een agrariër het aantrekkelijk maakt om hieraan deel te nemen.	De genoemde opgaven komen overeen met de ambities zoals die beschreven staan in onze Visie Recreatie & Toerisme.
ZW_0214	9	Spanning tussen verstedelijking, behoud en versterking van landschap en leefomgeving In hoofdstuk 6: Gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen, constateert u terecht dat er sprake is van een toenemende spanning tussen verstedelijking enerzijds en het behoud en de versterking van landschap en leefomgeving anderzijds. Gezien de afname van openbare en groene ruimte wordt overal ingezet op het creëren van verbindingen tussen natuur-/recreatiegebieden. Aansluitingen op Lange-Afstand-Wandelpaden (LAW's) en Streekpaden zijn hierbij waardevol, ook om de eerder geconstateerde versnippering te voorkomen. Voor de wandelrecreatie kunnen wij niet genoeg benadrukken hoe groot het belang is van de bestaande netwerken voor wandelaars in dit verband. Het is van belang hoge prioriteit te verlenen aan het creëren van verbindingen tussen natuur-/recreatiegebieden. Noord-Holland kent een divers en uitgebreid netwerk van wandelpaden en streekpaden. Het behouden, uitbreiden en verbinden van deze paden kan een belangrijke bijdrage leveren aan het realiseren van de in deze visie beoogde doelen. Wij onderschrijven de noodzaak dat de ruimtebehoefte aan wandelrecreatie zo veel mogelijk in balans wordt gebracht met het beschikbare gebied. De oplossing is niet om in een druk recreatiegebied het zoveelste paadje aan te leggen, maar is eerder een opgave om de vraag beter te spreiden. Zo is Robbenoordbos bij veel Noord-Hollanders vrij onbekend. Wij roepen u op om in samenwerking met betrokken gemeenten, vervoerder Connexxion en andere partijen om - in de geest van de kustbus die in de zomermaanden badplaatsen met elkaar en met een grote stad verbinden – een initiatief te ontwikkelen om dit nieuwe bosgebied aantrekkelijker en beter bereikbaar te maken. Het vergroten van de recreatie mogelijkheden op korte afstand van een woonwijk zal de druk verder kunnen verlagen.	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact voor de gezonde leefomgeving. Daarbij zijn de voetganger en fietser belangrijke weggebruikers. De Omgevingsvisie gaat over de grote lijnen van de inrichting van de ruimte, nu en in de toekomst. Specifieke verbindingen zoals indiener benoemt en investeringen passen daar niet bij. We vragen indiener dan ook om deze punten bij het specifieke project in te brengen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0214	10	Groenblauw netwerk Wandelnet – maar het geldt ook TeVoet Vereniging van wandelaars – was in de afgelopen tijd betrokken bij het realiseren van een vervangende kruising van een spoorlijn. Ook een eenvoudige wandeltunnel is voor een gemeente kostbare aangelegenheid – na aftrek aandeel ProRail. Wij zien dat de provincie wél wil meefinancieren als die tunnel dient als schakel in een doorfietsroute. Dat doet zij niet als die voorziening een belangrijke schakel is in een wandelroutenetwerk – een voorbeeld is het mogelijk ma ken van de verbinding in Heemstede van en naar het Landgoed Leyduin. Wij bepleiten een vergelijkbare financiering voor doorfiets- en wandelroutes. Dat zo'n bijdrageregeling tot een mooi resultaat kan leiden vinden we in het snel groeiende Nieuwerbrug (Gemeente Bodegraven-Reeuwijk) waar bewoners door het opheffen van de onbewaakte overweg afgesneden waren van het achterliggende Groene Hart. TeVoet die zich inzette voor een alternatieve spoorkruising, heeft uw Zuid-Hollandse ambtgenoten bereid gevonden dit samen met spoorbeheerder ProRail en gemeenteraad financieel mogelijk te maken, met als re sultaat een wandelduiker – ook geschikt voor fiets aan de hand. Een vergelijkbare situatie in onze eigen provincie doet zich voor in de gemeente Heemstede waar bewoners uit de wijken ten oosten van Leidsevaart sinds het opheffen van de onbewaakte over weg via een (onveiliger) omweg (via de Manpadslaan) naar Buitenplaats Leyduin gaan. Weliswaar heeft de gemeenteraad het burgerinitiatief om tot een soortgelijke tunnel te komen aan vaard, maar het financiële 'plaatje' komt nog maar niet rond. Het zou bijzonder mooi zijn als uw college op dezelfde voet als GS Zuid-Holland dit project financieel ondersteunt. TeVoet vereniging van wandelaars en Wandelnet bepleiten het in de omgevingsvisie opnemen van het uitgangspunt dat nieuwe fiets- en wandelverbindingen zoveel als mogelijk gebruik maken van aparte stroken, met als uitzondering bij het kruisen van grote infrastructuur. Het is niet alleen veiliger, maar ook aantrekkelijker. Zeker met het vooruitzicht dat de recreatiedruk op deze netwerken blijft groeien.	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig, inclusief mobiliteitssysteem met beperkte impact voor de gezonde leefomgeving. Daarbij zijn de voetganger en fietser belangrijke weggebruikers. De Omgevingsvisie gaat over de grote lijnen van de inrichting van de ruimte, nu en in de toekomst. Specifieke verbindingen zoals u benoemt en investeringen passen niet in dit stuk. We vragen indiener dan ook om deze punten bij het specifike project in te brengen.
ZW_0215	1	De fractie van de Partij voor de Dieren in het algemeen bestuur van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier maakt graag gebruik van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en het ontwerp-omgevingseffectrapport (OER). Wij onderschrijven de keuze van de provincie om water en bodem een ordenende rol te geven bij de inrichting van Noord-Holland. Gezien klimaatverandering, bodemdaling, verzilting, biodiversiteitsverlies en de slechte kwaliteit van veel oppervlakte- en grondwater is deze omslag noodzakelijk. Wij constateren echter een fundamenteel probleem. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt de grenzen van het water- en bodemsysteem, maar vertaalt die nog onvoldoende naar harde keuzes over wat waar wel en niet meer mogelijk is. Water en bodem zijn pas werkelijk sturend wanneer een ruimtelijke ontwikkeling wordt aangepast, verplaatst of niet doorgaat als het water- en bodemsysteem deze ontwikkeling niet duurzaam kan dragen. Daarbij constateren wij dat natuur, landschap en leefruimte voor dieren in de visie vaak met zachtere formuleringen en instrumenten worden beschermd dan andere ruimteclaims. Juist wanneer natuurherstel een voorwaarde is om ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te houden, moet ook deze bescherming voldoende hard worden geborgd. Wij verzoeken de provincie daarom de definitieve Omgevingsvisie op onderstaande punten aan te scherpen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie biedt daarmee de legitimatie voor nadere borging en specifieke keuzes in andere instrumenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	2	1. Betrek de gekozen waterschapsbesturen bij de Omgevingsvisie Op pagina 12 staat dat voor de Omgevingsvisie uitgebreid participatieonderzoek is gedaan en dat onder andere waterschappen hebben meegedacht. Voor zover het HHNK betreft, is daarbij een onderscheid noodzakelijk tussen betrokkenheid van de ambtelijke organisatie, het dagelijks bestuur en het rechtstreeks gekozen algemeen bestuur. Het algemeen bestuur van HHNK is niet als volksvertegenwoordiging geconsulteerd over deze Omgevingsvisie. Dat is opmerkelijk bij een visie waarin water en bodem tot ordenend principe worden verheven en waarvan de ruimtelijke keuzes rechtstreeks doorwerken in de opgaven, kosten en het beheer van het waterschap. Wij verzoeken daarom: op pagina 12 te verduidelijken op welk bestuurlijk niveau de waterschappen bij de totstandkoming van de visie zijn betrokken;	Met de dagelijkse besturen van de waterschappen is gedurende het proces van totstandkoming van de ontwerp-Omgevingsvisie enkele keren van gedachten gewisseld. Zij zijn voor ons net als de dagelijkse besturen van gemeenten eerste aanspreekpunt, met mandaat van hun algemene besturen.
ZW_0215	3	2. Maak van water en bodem nu een harde randvoorwaarde De provincie stelt dat water en bodem een ordenend principe vormen. Dat ondersteunen wij. Maar een ordenend principe heeft weinig betekenis wanneer uiteindelijk alle bestaande en gewenste functies alsnog moeten worden ingepast. Op pagina 53 staat bovendien: “Verder kijkend richting 2100, is het water- en bodemsysteem onvermijdelijk sturend voor de inrichting van Noord-Holland.” Deze formulering suggereert dat water en bodem pas op langere termijn daadwerkelijk sturend worden. Dat is niet verenigbaar met het uitgangspunt van de visie zelf. De verschillende ruimteclaims in Noord-Holland zijn groter dan de beschikbare ruimte. Het water- en bodemsysteem moet daarom niet één van de belangen zijn die tegen woningbouw, landbouw, industrie of infrastructuur worden afgewogen. Het vormt de fysieke en ecologische onderlegger waarbinnen die functies mogelijk zijn. Wij verzoeken daarom: - neem het bodem- en watersysteem als uitgangspunt concreet te laten doorwerken in de Omgevingsverordening, provinciale programma's en gebiedsontwikkelingen. - op pagina 53 de woorden “Verder kijkend richting 2100” te schrappen, zodat duidelijk is dat het water- en bodemsysteem nu al sturend is; - als algemeen uitgangspunt vast te leggen dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen alleen mogelijk worden gemaakt wanneer aannemelijk is gemaakt dat zij passen binnen de ecologische, hydrologische en bodemkundige draagkracht van het gebied en verenigbaar zijn met wettelijke water- en natuurdoelstellingen; - vast te leggen dat een functie wordt aangepast, verplaatst of niet wordt toegestaan wanneer dat niet het geval is.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. In de Omgevingsvisie is water en bodem als ordenend principe opgenomen als een van deze afwegingsprincipes. Per abuis staat er soms nog dat water en bodem sturend is; dat zal consistent worden aangepast naar 'water en bodem als ordenend principe' zodat hier geen verwarring over bestaat. De Omgevingsvisie is, comform de Omgevingswet, een onderdeel van de beleidscyclus en bindend voor de provincie zelf en geeft richting partners aan wat zij van de provincie kunnen verwachten. Vanzelfsprekend wordt deze visie, inclusief het ordenend principe van water en bodem doorvertaald naar het Regionaal Water- en Bodemprogramma, de Omgevingsverordening, andere provinciale programma's en gebiedsontwikkelingen. De zinssnede m.b.t. "verder kijkend richting 2100... " wil zeggen dat het steeds meer zichtbaar wordt. Het uitgangspunt dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen passen binnen draagkracht nemen wij niet over in de Omgevingsvisie. Deze overweging hoort thuis in andere instrumenten. Daar waar relevant voor de provincie, toetsen wij vanzelfsprekend wettelijke regelgeving.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	4	3. De slechte waterkwaliteit vraagt om harde keuzes Het ontwerp-OER constateert dat geen enkel beoordeeld oppervlaktewater voldoet aan de normen voor de chemische waterkwaliteit. Ook de ecologische toestand is op veel plaatsen onvoldoende. Tegelijkertijd erkent de ontwerp-Omgevingsvisie dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) nog niet worden bereikt. Op pagina 73 wordt 2027 behandeld alsof daarna vooral verdere “inzet” nodig is. Dat is te vrijblijvend. Na 2027 kan niet opnieuw gebruik worden gemaakt van de reguliere mogelijkheid tot verdere fasering van de KRW-doelen. Bovendien geldt het verslechteringsverbod nu al. Onder deze omstandigheden kan de provincie niet volstaan met het streven verdere achteruitgang te beperken. De Omgevingsvisie moet sturen op het bereiken van de doelen en op daadwerkelijk herstel. Wij verzoeken daarom vast te leggen dat: - de KRW-doelen na 2027 onverkort gelden waar geen rechtsgeldige uitzondering van toepassing is; - het verslechteringsverbod nu al geldt en doorwerkt in besluitvorming over individuele ontwikkelingen; - provinciaal relevante ontwikkelingen aantoonbaar geen ontoelaatbare verslechtering van oppervlaktewater of grondwater veroorzaken; - ontwikkelingen mogen het bereiken en behouden van KRW-doelstellingen niet belemmeren; - rekening wordt gehouden met de cumulatieve belasting van het watersysteem; - geen problemen worden afgewenteld naar andere gebieden of toekomstige generaties; - ontwikkelingen moeten bijdragen aan herstel waar de draagkracht van het watersysteem reeds is overschreden; - de provincie in beeld brengt welke ruimtelijke ontwikkelingen door het niet bereiken van KRW-doelen onder druk kunnen komen te staan en welke maatregelen zij treft om dat te voorkomen. Het uitgangspunt moet zijn: eerst bepalen welke ecologische ruimte het watersysteem biedt, daarna bepalen welke ontwikkelingen daarbinnen mogelijk zijn. Niet andersom.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Hierin leggen we ook verantwoording af over de realisatie van de KRW doelen. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp -RWBP ligt in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0215	5	4. Kijk naar de totale belasting van het watersysteem Water trekt zich niets aan van de grenzen tussen afzonderlijke vergunningen, bedrijven, gemeenten of projecten. Een afzonderlijke activiteit kan op zichzelf aanvaardbaar lijken, terwijl de gezamenlijke belasting ertoe leidt dat een waterlichaam zijn doelen niet haalt. Wij verzoeken daarom bij provinciaal relevante gebiedsontwikkelingen een gebiedsspecifieke cumulatieve water- en bodemtoets als uitgangspunt te hanteren. Daarin moeten ten minste worden betrokken: - directe en indirecte lozingen; - afstromend hemelwater; - bodem- en grondwaterstromen; - nutriënten; - gewasbeschermingsmiddelen; - zware metalen; - PFAS; - Zeer Zorgwekkende Stoffen; - andere persistente en opkomende stoffen; - watergebruik en zoetwaterbeschikbaarheid; - de gezamenlijke effecten van bestaande en toekomstige activiteiten; - historische belasting. De provincie moet voorkomen dat fysieke of milieuruimte planologisch wordt uitgegeven voordat duidelijk is of het water- en bodemsysteem daarvoor daadwerkelijk ruimte biedt.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De water en bodemtoets waar de indiener op doelt en bijvoorbeeld een toetsingskader voor gebiedsontwikkelingen is te gedetailleerd voor de omgevingsvisie. Wel helpt het afwegingskader hierbij. hierbij wordt een integrle afweging gemaakt van allle aspecten inclusief water en bodem als ordenenbd principe. zie ook ZW_0215_3 De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp -RWBP ligt in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage. In het programma Gezonde Leefomgeving hebben wij onze maatregelen opgenomen ten aanzien van ZZS stoffen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	6	5. Pak vervuiling aan de bron aan De ontwerp-Omgevingsvisie erkent problemen met chemische stoffen in het milieu. Wij missen echter voldoende concrete bronmaatregelen. Zuiveren achteraf is duur, energie-intensief en voor veel persistente stoffen technisch moeilijk of onmogelijk. Het voorzorgsbeginsel moet daarom leidend zijn: wat niet in water, bodem en milieu terecht mag komen, moet zoveel mogelijk aan de bron worden voorkomen. Wij verzoeken daarom: - expliciete aandacht op te nemen voor Zeer Zorgwekkende Stoffen in bodem, oppervlaktewater en grondwater; - een provinciale aanpak te ontwikkelen voor het terugdringen van emissies van onder andere PFAS, bestrijdingsmiddelen en andere persistente stoffen; - bij opslag, toepassing en hergebruik van industriële reststoffen toepassing te voorkomen wanneer niet overtuigend kan worden uitgesloten dat schadelijke stoffen uitlogen naar bodem, grondwater of oppervlaktewater.	Zie de beantwoording van onderdeel 5 van zienswijze 0215 (ZW_0215 sub 5).
ZW_0215	7	6. Maak vermindering van landbouwgif concreet De provincie constateert zelf dat gewasbeschermingsmiddelen (pesticiden, herbiciden, fungiciden; oftewel landbouwgif) bijdragen aan de slechte toestand van natuur en water. Dan is alleen het benoemen van het probleem onvoldoende. Wij verzoeken daarom: - een concrete ambitie op te nemen om gebruik én emissie van schadelijke middelen fors en snel terug te brengen; - bij de ruimtelijke afweging van intensieve teelten rekening te houden met het risico op belasting van grond- en oppervlaktewater door herbiciden, fungiciden en pesticiden, waaronder door uitspoeling, afspoeling en drift; - geen uitbreiding toe te staan van teelten die de belasting op grond- en oppervlaktewater vergroten in gebieden waar KRW-doelbereik, grondwaterkwaliteit, drinkwaterbronnen of kwetsbare natuur onder druk staan. Dit is in het bijzonder relevant voor sierteelt en bollenteelt.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0215	8	7. Landbouw moet passen bij de draagkracht van bodem en water Landbouw heeft grote invloed op waterkwaliteit, waterkwantiteit, bodem, biodiversiteit en klimaat. Zonder fundamentele verduurzaming zijn doelen voor waterkwaliteit, natuur en klimaat moeilijk haalbaar. Wij ondersteunen daarom de omslag naar biologische, extensieve en natuurinclusieve landbouw. Vanuit het watersysteem betekent dit minder verlies van stikstof en fosfaat, sterke vermindering van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen, herstel van bodemleven en organische stof, minder afhankelijkheid van kunstmatige drooglegging en landgebruik dat past bij natuurlijk peil en bodemgesteldheid. Het watersysteem moet niet permanent worden aangepast om iedere bestaande vorm van landgebruik overal mogelijk te houden. Waar het watersysteem structureel andere omstandigheden vereist, moet verandering van landgebruik bespreekbaar zijn. De Omgevingsvisie noemt biologische landbouw, maar verbindt daaraan geen concreet areaaldoel. Wij verzoeken daarom: - bovenstaande omslag expliciet als provinciale koers vast te leggen; - een areaaldoel voor biologische landbouw op te nemen van ten minste 15% van het Noord-Hollandse landbouwareaal in 2030; - aan te geven in welk jaar de provincie de Europese ambitie van 25% biologisch areaal wil bereiken.	De biologische landbouw is één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw en is een belangrijke pijler onder onze stikstofaanpak. De landelijke areaal doelstelling voor biologische landbouw is 15%. We stimuleren de ontwikkeling van bioregio's in de provincie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	9	8. Herstel veenbodems in plaats van alleen bodemdaling af te remmen De ontwerp-Omgevingsvisie spreekt over het afremmen van bodemdaling. De bestaande provinciale ambitie ging verder en sprak ook over stoppen en waar mogelijk herstellen. Onder permanent natte omstandigheden kan veenvorming weer op gang komen. Waar mogelijk moet daarom worden ingezet op hydrologisch herstel en herstel van de veenbodem, waarbij ook bodemstijging een reële ambitie wordt. Dat vraagt om structureel hogere grondwaterstanden en aanpassing van het grondgebruik aan het waterpeil, in plaats van het waterpeil blijvend aan het bestaande grondgebruik aan te passen. Wij verzoeken daarom: - op pagina 25 aan de betreffende passage toe te voegen dat bodemdaling wordt tegengegaan en waar mogelijk hersteld; - in hoofdstuk 6.5.1 als keuze op te nemen dat wordt onderzocht waar herstel van bodemdaling mogelijk is; - hydrologisch herstel en waar mogelijk herstel of stijging van de veenbodem expliciet als provinciale ambitie op te nemen; - bij vernatting tevens te voorkomen dat de aanvoer van gebiedsvreemd water of mobilisatie van nutriënten nieuwe waterkwaliteitsproblemen veroorzaakt.	Sinds de vorige Omgevingsvisie is uit kennis naar voren gekomen dat het creëren van bodemstijging door maatregelen erg lastig is. Bij de verdere uitwerking van de veenlandschappen in het Regionaal Water- en Bodemprogramma wordt gekeken wat wel haalbaar is. Op kleine schaal kan bij natuurherstelmaatregelen binnen NNN-gebieden worden ingezet op veenaangroei. Dit loopt via het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering.
ZW_0215	10	9. Faseer bestaande onderbemalingen uit De ontwerp-Omgevingsvisie beperkt nieuwe onderbemaling in veenweidegebieden en kiest in veennatuurgebieden voor het uitfaseren van bestaande vergunde onderbemalingen. Buiten natuurgebieden ontbreekt een vergelijkbare duidelijke lijn. Bestaande onderbemalingen versnipperen het watersysteem binnen een peilgebied, ondergraven het vastgestelde gebiedspeil en kunnen bodemdaling en broeikasgasuitstoot versnellen. Voor de veennatuurgebieden kiest de visie wél voor uitfasering. Hoofdstuk 6.5.1 bepaalt: "In de veennatuurgebieden werken we toe naar het opheffen van de onderbemalingen en het uitfaseren van de al vergunde onderbemalingen ten behoeve van het natuurherstel." Buiten de natuurgebieden ontbreekt die lijn, terwijl daar het grootste deel van het veenareaal ligt en dus ook het grootste deel van de opgave. Verzoek: voeg aan de bepaling toe: " In alle veengebieden werken we toe naar het opheffen van de onderbemalingen en het uitfaseren van de al vergunde onderbemalingen."	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz. Evenzeer zoals de situatie rond de onderbemalingen.
ZW_0215	11	10. Bescherm zoetwater: niet iedere watervraag kan worden gehonoreerd Door klimaatverandering, verzilting en langere droge perioden neemt de druk op de zoetwatervoorraad toe. Niet iedere bestaande of nieuwe functie kan daarom onbeperkt van zoetwater worden voorzien. Nieuwe waterintensieve industrie, landbouw en andere activiteiten mogen alleen worden toegestaan wanneer aannemelijk is dat de watervraag ook onder toekomstige klimaatomstandigheden duurzaam kan worden geleverd zonder schade aan natuur, drinkwatervoorziening en het watersysteem. Wij verzoeken de volgende voorkeursvolgorde vast te leggen: watergebruik verminderen → gebiedseigen water vasthouden → functies aanpassen → pas daarna extra water aanvoeren. Ook bestaande functies zullen zich aan veranderende waterbeschikbaarheid moeten aanpassen.	Zoals aangegeven bij de beantwoording van onderdeel 1 van deze zienswijze is de Omgevingsvisie onderdeel van de beleidscyclus. Specifieke criteria en voorkeursvolgordes zien wij als een uitwerking vande visie in de daartoe geëigende instrumenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	12	11. Reserveer daadwerkelijk ruimte voor water en combineer die waar mogelijk met natte natuur Wij ondersteunen het principe vasthouden, bergen en pas daarna afvoeren. De visie stelt terecht dat de diepste delen van polders behouden moeten blijven om excessieve regenval op te vangen. Ruimte voor water mag echter geen restfunctie zijn die alleen beschikbaar blijft zolang woningbouw, landbouw, infrastructuur of bedrijvigheid deze ruimte niet nodig hebben. Waar gebieden structureel voor waterberging of noodoverloop worden gereserveerd, ligt bovendien een combinatie met natte natuur voor de hand. Rietmoeras, plas-dras en nat schraalland kunnen periodieke inundatie verdragen en kunnen tegelijkertijd bijdragen aan biodiversiteit, KRW-doelen, koolstofvastlegging en leefgebied voor dieren. Wij verzoeken daarom: - ruimte voor waterberging in diepe polderdelen daadwerkelijk planologisch te beschermen; - afwijkingen uitzonderlijk te maken en zwaar te laten motiveren; - bergingsgebieden, noodoverloopgebieden en aangewezen diepe polderdelen waar mogelijk primair in te richten als natte natuur; - natuur in dergelijke gebieden zo te ontwerpen dat inundatie onderdeel is van het functioneren van het gebied; - ook binnen stedelijk gebied voldoende ruimte voor water, groen, infiltratie en verkoeling te borgen.	De wijze van aanwijzen van gebieden voor het vasthouden van water in de polder en de manier van borgen is geen onderdeel van de Omgevingsvisie en zal nader worden uitgewerkt in andere instrumenten. Waar het water uiteindelijk het beste kan worden vastgehouden of geborgen zal onderdeel zijn van een gebiedsproces. Uitganspunt zal in elk geval zijn 'geen extra gemaalcapaciteit toevoegen richting de boezem om deze te ontzien'. Natuur is een van de mogelijke functies van noodoverloopgebieden, waterbergingsgebieden en plekken om water vast te houden. Ook andere vormen van gebruik liggen voor de hand, zoals landbouw en recreatie en mogelijk ook aangepast wonen, voor zover mogelijk als te combineren met inundatie.
ZW_0215	13	12. Maak fauna- en vispassages onderdeel van het groenblauwe raamwerk De visie wil een robuust groenblauw raamwerk creëren waarin dieren en planten zich kunnen verplaatsen. Faunapassages worden daarbij slechts op kleinere schaal genoemd en vispassages ontbreken in de tekst, hoewel zij wel op de kaart voorkomen. Een natuurverbinding die door een weg, gemaal of stuw wordt onderbroken, functioneert niet als volwaardige verbinding. Voor vismigratie geldt bovendien een zelfstandige waterkwaliteitsopgave. Wij verzoeken daarom: - fauna- en vispassages expliciet op te nemen als constituerend onderdeel van het groenblauwe raamwerk; - in beeld te brengen waar barrières in dit raamwerk liggen; - aan het opheffen van deze barrières een concrete provinciale opgave te verbinden.	We beamen het belang van vispassages voor een functionerend netwerk. Het expliciet opnemen van fauna- en vispassages is echter geen onderdeel van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. In de nadere uitwerking van het Groneblauwe netwerk, worden fauna-en vispassages nader beschouwd.
ZW_0215	14	13. Geef overgangszones rond kwetsbare natuur een streefafstand Voor overgangszones rond Natura 2000-gebieden bepaalt de ontwerpvisie dat de afstand in overleg met gebiedspartners wordt vastgesteld. Zonder vertrekpunt bestaat het risico dat de omvang vooral het resultaat wordt van onderhandeling. Een streefafstand laat maatwerk toe, maar geeft kwetsbare natuur wel een duidelijk uitgangspunt. Wij verzoeken daarom voor overgangszones rond Natura 2000-gebieden een streefafstand van twee kilometer op te nemen, waarbij gemotiveerd gebiedsgericht kan worden afgeweken op basis van landschapskenmerken, natuuropgaven en effectiviteit van maatregelen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De nadere uitwerking van het beleid voor overgangszones vindt dus niet plaats in de Omgevingsvisie maar in de beleidsinstrumenten die hieruit voortvloeien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	15	14. Erken de intrinsieke waarde van natuur Een gezond watersysteem is niet uitsluitend noodzakelijk voor landbouw, woningen, bedrijven, recreatie en drinkwatervoorziening. Waterlichamen, wetlands, oevers en andere ecosystemen hebben een eigen ecologische waarde en vormen leefgebied voor talloze dieren en planten. De vraag kan daarom niet alleen zijn hoeveel menselijke belasting een watersysteem nog kan verdragen. De vraag moet ook zijn wat het ecosysteem nodig heeft om gezond te functioneren en te herstellen. Wij verzoeken daarom: - de intrinsieke waarde van natuur expliciet in de Omgevingsvisie te erkennen; - natuurorganisaties en terreinbeherende organisaties naast agrariërs te erkennen als partijen die bijdragen aan de vitaliteit van veenweidegebieden; - het instrumentarium voor natuur, landschap en leefruimte voor dieren een vergelijkbare hardheid te geven als het instrumentarium waarmee ruimte voor water en andere fysieke functies wordt beschermd.	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit nog extra benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie. Daarnaast wordt een afwegingskader natuur opgenomen in de Omgevingsvisie.
ZW_0215	16	15. Maak het wateradvies van waterschappen zwaarwegend Wanneer water en bodem daadwerkelijk sturend worden, moet de expertise van de waterbeheerder vroeg in ruimtelijke besluitvorming worden betrokken. Wij verzoeken daarom vast te leggen dat: - voor provinciaal relevante gebiedsontwikkelingen vroegtijdig gebiedsspecifiek advies wordt gevraagd aan de betrokken waterbeheerder; - een negatief advies over belangrijke gevolgen voor waterkwaliteit, waterveiligheid, waterberging, grondwater of zoetwaterbeschikbaarheid aanleiding is om een ontwikkeling aan te passen, te verplaatsen of niet door te laten gaan; - de provincie een afwijking van het wateradvies expliciet en inhoudelijk motiveert.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Ook het stellen van proceseisen of harde randvoorwaarden aan gebiedsontwikkelingen valt buiten de omgevingsvisie en horen in een te worden afgewogen bij het opstellen van een juridisch instrumentarium
ZW_0215	17	16. Economische clusters: eerst ecologische ruimte, dan milieuruimte Het ontwerp-OER constateert bij de zeven energetisch-economische clusters dat reservering van fysieke en milieuruimte kan leiden tot meer gebruik en verontreiniging van chemische stoffen en daarmee tot risico's voor de waterkwaliteit. Het OER adviseert voorwaarden aan de waterkwaliteit te stellen bij nieuwe gebiedsontwikkelingen en industriële activiteiten. Wij verzoeken daarom: - deze aanbeveling als harde voorwaarde in de definitieve Omgevingsvisie over te nemen; - vóór intensivering of uitbreiding van ieder energetisch-economisch cluster een gebiedsspecifieke cumulatieve water- en bodemtoets uit te voeren; - eerst vast te stellen hoeveel aanvullende belasting het watersysteem kan dragen voordat fysieke of milieuruimte voor nieuwe industriële activiteiten wordt gereserveerd; - vast te leggen dat aanwijzing als economisch cluster of Industrieterrein van Provinciaal Belang geen voorafgaande garantie op economische milieuruimte inhoudt.	Zie ook de beantwoording van onderdeel 16 van deze zienswijze. Vanuit de economische richtlijn efficiënt watergebruik zullen wij bij nieuwe ontwikkelingen inzetten op het minimaliseren van het gebruik van zoetwater en drinkwater en passen binnen de draagkracht van het watersysteem, nu en in de toekomst

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	18	17. Boekelermeer: geen zuidelijke uitbreiding in de Oosterzijpolder Voor Boekelermeer wordt verdere ontwikkeling en mogelijke uitbreiding onderzocht. Wij sluiten ons aan bij de oproep om bedrijventerrein Boekelermeer niet zuidwaarts uit te breiden in de Oosterzijpolder ten zuiden van de Kanaalweg. Daarvoor bestaan zowel water- en bodemkundige als natuur- en landschappelijke redenen. Het gebied is relatief laaggelegen en heeft betekenis voor waterberging en buffering. Het heeft belangrijke natuur- en landschapswaarden, is van belang voor weidevogels en delen behoren tot het Natuurnetwerk Nederland. De ontwerpvisie stelt elders zelf dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen die kwetsbaar zijn voor water bij voorkeur op hoger gelegen gebieden moeten plaatsvinden. Een zuidelijke uitbreiding van Boekelermeer past daar niet bij. Daarnaast is het onwenselijk dat het beschermingsregime van beschermd landschap bij voorbaat wordt aangepast om een eventuele uitbreiding mogelijk te maken. Een ontwikkeling behoort aan het beschermingsregime te worden getoetst, niet andersom. De Partij voor de Dieren erkent dat activiteiten die noodzakelijk zijn voor de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie milieuruimte kunnen vragen en milieubelasting met zich mee kunnen brengen. Als daarvoor via een IPB-status schaarse milieuruimte wordt gereserveerd, moet deze ruimte uitsluitend beschikbaar zijn voor activiteiten die aantoonbaar noodzakelijk zijn voor deze transities en niet voor andere milieubelastende bedrijvigheid. Het risico voor verzwaarde belasting van waterkwaliteit en indirecte lozingen zijn daarbij te groot. Wij verzoeken daarom: - een zuidelijke uitbreiding van Boekelermeer in de Oosterzijpolder uit te sluiten; - waterberging, waterbuffering, bodemgesteldheid, maaiveldhoogte, waterkwaliteit, grondwater, zoetwaterbeschikbaarheid en KRW-doelbereik expliciet in de beoordeling van verdere ontwikkeling te betrekken; - bestaande natuurinrichting, Natuurnetwerk Nederland, weidevogelwaarden en beschermd landschap als harde randvoorwaarden te behandelen; - de aangekondigde aanpassing van het beschermingsregime te schrappen en vast te leggen dat uitbreiding alleen aan de orde kan zijn voor zover daarvoor geen afbreuk aan het beschermingsregime nodig is; - voor iedere verdere intensivering of ontwikkeling van Boekelermeer de cumulatieve water- en bodemtoets toe te passen. - bij een eventuele aanwijzing van Boekelermeer als IPB de beschikbare milieuruimte uitsluitend te reserveren voor activiteiten die aantoonbaar noodzakelijk zijn voor de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie, en te borgen dat deze ruimte niet wordt benut voor andere zware milieubelastende bedrijvigheid, ook niet tijdelijk.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen dit signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0215	19	18. Bescherm het Oer-IJ als samenhangend landschapssysteem De ontwerpvisie noemt behoud van de voormalige stroomgeul tussen Heemskerk en Uitgeest. Het Oer-IJ vormt echter een samenhangend landschapssysteem dat verder noordwaarts doorloopt tot ten zuiden van Alkmaar. De Heilooër Die vormt een restant-waterloop van dit systeem. Juist omdat in dit gebied tegelijkertijd ruimtelijke ontwikkeling rond Boekelermeer wordt onderzocht, moet het landschapssysteem als geheel herkenbaar in de afweging worden betrokken. Wij verzoeken daarom: - de inzet voor behoud van de voormalige stroomgeul Heemskerk-Uitgeest door te trekken tot de Heilooër Die; - het Oer-IJ als kernkwaliteit te betrekken bij de ruimtelijke afweging rond Boekelermeer.	Wij hebben kennis genomen van de zienswijze en zullen de kwaliteiten van het Oer-IJ betrekken bij eventuele nadere gebiedsuitwerkingen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	20	19. Defensie: neem water, natuur en natuurbrandrisico expliciet mee Bij de provinciale inzet rond defensie worden veiligheid, gezonde leefomgeving, woningbouw, natuur, recreatie en energie genoemd. Water ontbreekt in deze opsomming. Defensieterreinen, oefengebieden en infrastructuur kunnen gevolgen hebben voor waterkwaliteit, grondwaterbescherming, waterberging en waterveiligheid. Ook natuurbrandrisico en verstoring van stiltegebieden en weidevogelleefgebieden verdienen expliciete aandacht. Wij verzoeken daarom vast te leggen dat uitbreiding van defensieactiviteiten niet ten koste mag gaan van waterkwaliteit, waterveiligheid en natuurkwaliteit en het risico op natuurbranden niet mag vergroten. Hinder in stiltegebieden en weidevogelleefgebieden moet als expliciet af te wegen belang worden opgenomen.	In onze zienswijze op het ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) hebben wij, mede op grond van het bijbehorende Plan MER, onze zorgen uitgesproken over de impact die de uitbreiding van defensie kan hebben op de door indiener genoemde thema's. Voor de uitvoering van de in het NPRD vastgestelde defensie-activiteiten zal de reguliere vergunningenprocedure moeten worden doorlopen. Daarbij zullen wij, voor zover wij bevoegd gezag zijn, toetsen of de voorgenomen defensie-activiteiten vergunbaar zijn.
ZW_0215	21	20. Leg prioriteiten vast bij schaarse energie- en netcapaciteit De visie reserveert ruimte voor drinkwater, energie, data en vervoer en verwijst bij schaarste naar een zorgvuldige belangenafweging. Netcongestie maakt echter nu al keuzes over aansluitvolgorde noodzakelijk. Wij verzoeken daarom als expliciete provinciale keuze vast te leggen dat bij schaarste aan netcapaciteit en energieruimte woningen en functies die noodzakelijk zijn voor waterveiligheid en andere essentiële publieke voorzieningen voorrang krijgen boven niet-essentiële functies.	Wij zijn niet bevoegd de aansluitvolgorde te bepalen. De aansluitvolgorde wordt bepaald door het ACM-prioriteringskader dat de netbeheerders moeten volgen: 1) netcongestieverzachters 2) veiligheidsfuncties (waaronder assets voor wateveiligheid) 3) belangrijke maatschappelijke functies (oa woningbouw). Uiteraard moet er voldoende netcapaciteit zijn om te kunnen prioriteren.
ZW_0215	22	21. Neem de mitigerende maatregelen uit het OER daadwerkelijk over Het OER bevat verschillende mitigerende en optimaliserende maatregelen die rechtstreeks raken aan water, bodem en natuur, waaronder voorwaarden voor waterkwaliteit bij nieuwe industriële activiteiten, vermindering van bemesting en chemische bestrijdingsmiddelen en maatregelen tegen negatieve effecten op natuur en water. Deze maatregelen mogen niet als vrijblijvende aanbevelingen naast de Omgevingsvisie blijven bestaan. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom per relevante mitigerende en optimaliserende maatregel uit het OER aan te geven: - of de maatregel wordt overgenomen; - in welk provinciaal instrument deze wordt geborgd; - wanneer dit gebeurt; - en, wanneer een maatregel niet wordt overgenomen, waarom de resterende negatieve milieueffecten aanvaardbaar worden geacht.	Diverse mitigerende maatregelen die genoemd zijn in het concept OER zijn overgenomen in het voorgenomen beleid. De resterende mitigerende maatregelen die zijn opgenomen in het ontwerp OER zullen worden uitgewerkt in programma’s. Op voorhand is niet aan te geven of zij worden overgenomen in programma’s en in welk programma of een ander instrument zoals de verordening
ZW_0215	23	22. Koppel monitoring aan consequenties Monitoring heeft alleen betekenis wanneer tegenvallende resultaten tot ander beleid leiden. Wij verzoeken daarom concrete indicatoren en signaleringswaarden vast te stellen voor ten minste: - KRW-doelbereik; - chemische en ecologische waterkwaliteit; - grondwaterkwaliteit en -kwantiteit; - pesticiden en ZZS; - zoetwaterbeschikbaarheid; - bodemdaling en waar relevant bodemherstel; - waterberging; - biodiversiteit; - de hydrologische toestand van Natura 2000- en NNN-gebieden. Wanneer blijkt dat doelen verder uit beeld raken, moet dit consequenties hebben voor nieuwe activiteiten die het betreffende water-, bodem- of natuursysteem verder belasten.	De resterende mitigerende maatregelen die zijn opgenomen in het ontwerp OER zullen worden uitgewerkt in programma’s.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0215	24	23. Conclusie: eerst de draagkracht, dan de ruimtelijke verdeling De ontwerp-Omgevingsvisie bevat belangrijke ambities voor water, bodem, natuur en klimaatbestendigheid. De richting is op veel punten juist. Maar de cruciale vervolgstap ontbreekt nog. Noord-Holland staat voor concurrerende ruimteclaims voor woningen, landbouw, industrie, energie, infrastructuur, natuur en water. Niet alles kan overal en niet alles kan tegelijkertijd. Het antwoord daarop kan niet zijn dat eerst alle gewenste functies ruimtelijk worden verdeeld en vervolgens wordt geprobeerd het water- en bodemsysteem daarop aan te passen. Door bovenstaande punten loopt daarom één gezamenlijk principe: Eerst vaststellen wat water, bodem en natuur duurzaam kunnen dragen. Binnen die ecologische grenzen bepalen we welke menselijke activiteiten waar mogelijk zijn. Dat betekent tevens dat natuur, landschap en leefruimte voor dieren niet alleen als meekoppelkans of zachte ambitie kunnen worden behandeld. Waar deze waarden noodzakelijk zijn voor een gezond en veerkrachtig water- en bodemsysteem, moeten zij met voldoende harde ruimtelijke instrumenten worden beschermd. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten onze zienswijzepunten afzonderlijk te behandelen in de Nota van Beantwoording en concreet aan te geven: - welke wijzigingen in de definitieve Omgevingsvisie worden aangebracht; - welke punten in de Omgevingsverordening, provinciale programma's of gebiedsontwikkelingen worden geborgd; - op welke termijn dit gebeurt; - en, waar een verzoek niet wordt overgenomen, waarom daarvan wordt afgezien. Daarmee wordt “water en bodem ordenend” van een ambitie een daadwerkelijk ruimtelijk afwegingsprincipe en krijgen ook natuur, landschap en leefruimte voor dieren de bescherming die nodig is om Noord-Holland duurzaam en klimaatbestendig in te richten.	Op voorhand is niet aan te geven of zij worden overgenomen in programma’s en in welk programma of een ander instrument zoals de verordening
ZW_0216	1	PRO Heiloo onderschrijft de ambitie van de provincie Noord-Holland om te werken aan een duurzame en toekomstbestendige economie, de energietransitie en een sterke circulaire economie. Tegelijkertijd vinden wij het belangrijk dat natuur, landschap en de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig worden meegenomen in ruimtelijke keuzes. Dit is van groot belang bij de verdere ontwikkeling van de Boekelermeer. De provincie ziet de Boekelermeer als een belangrijke locatie voor economische ontwikkeling en de energietransitie en onderzoekt uitbreiding. Voor PRO Heiloo staat een dergelijke uitbreiding echter niet op voorhand vast. Daarom verzoeken wij de provincie de noodzaak van uitbreiding van de Boekelermeer niet als gegeven te beschouwen.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0216	2	De ruimte rond Heiloo is schaars en heeft grote natuur- en landschappelijke waarden. De provincie constateert zelf dat de natuur in Noord-Holland onder druk staat door onder andere stikstofdepositie, verdroging, vermesting, versnippering, verstoring en een slechte waterkwaliteit. Tegelijkertijd kiest de provincie voor het versterken van een robuust natuurnetwerk en nieuwe groenblauwe verbindingen. Dit vraagt naar onze mening om extra zorgvuldigheid bij de mogelijke uitbreiding van de Boekelermeer. De bestaande NNN-gebieden moeten behouden blijven en waar mogelijk versterkt en beter met elkaar worden verbonden langs de gehele oostzijde van heiloo. PRO Heiloo vraagt daarbij bijzondere aandacht voor de Oosterzijpolder en het Oer-IJ-gebied, vanwege hun natuurhistorische en ecologische waarde. Daarom verzoeken wij de provincie de NNN-gebieden in de Oosterzijpolder en het Oer-IJ-gebied te beschermen en waar mogelijk te versterken.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0216	3	De provincie stelt bovendien als algemeen afwegingsprincipe dat bestaande bedrijventerreinen eerst intensiever en efficiënter moeten worden benut voordat uitbreiding of nieuwe terreinen aan de orde zijn. PRO Heiloo vindt dat dit uitgangspunt ook daadwerkelijk leidend moet zijn voor de Boekelermeer. Eerst bestaande ruimte optimaal benutten en alternatieven onderzoeken; pas daarna kan worden beoordeeld of uitbreiding noodzakelijk en verantwoord is. Daarom verzoeken wij de provincie om eerst de mogelijkheden van bestaande bedrijventerreinen, zoals intensivering, verdichting en herstructurering, te benutten.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze
ZW_0216	4	Natuur en landschap mogen daarbij geen sluitpost zijn. Zij moeten vanaf het begin onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging. PRO Heiloo vraagt het provinciebestuur van Noord-Holland om de NNN-gebieden aan de oostzijde van Heiloo waar mogelijk met elkaar te verbinden en te versterken. Dit kan tevens zorgen voor een belangrijke groene buffer tussen de Boekelermeer en de woongebieden van Plan Oost en Ypestein. Daarnaast wil PRO Heiloo natuurgebieden en ecologische verbindingen rond Het Die, de Boekelermeer Polder en het Alkmaardermeer waar mogelijk met elkaar verbinden. Het gebied sluit aan op het open veenweidegebied richting de Schermer en de Eilandspolder.	Afspraken met betrekking tot de escate locatie van de NNN horen thuis in de beleidsplannen en -programma's die samenhangen met de Omgevingsvisie zoals het natuurbeheerplan of de NNN realisatiestrategie, niet in de Omgevingsvisie zelf.
ZW_0216	5	PRO Heiloo ondersteunt de ontwikkeling van bedrijven die bijdragen aan de energietransitie en circulaire economie. Dit betekent echter niet dat iedere uitbreiding daarmee automatisch gerechtvaardigd is. De gevolgen voor inwoners van Heiloo moeten volwaardig worden meegewogen. Het gaat daarbij onder andere om geluid, luchtkwaliteit, geur, verkeer, verkeersveiligheid, veiligheid en lichtbelasting. De regionale betekenis van de Boekelermeer mag niet betekenen dat de lokale gevolgen voor Heiloo ondergeschikt worden gemaakt. Daarom verzoeken wij de provincie de gevolgen voor geluid, luchtkwaliteit, verkeer, verkeersveiligheid en leefbaarheid volwaardig mee te wegen.	Het beleidskader Gezonde Leefomgeving vormt de bouwsteen om gezondheid als volwaardig belang mee te wegen in alle ruimtelijke keuzes. Met de uitbreiding van het industrieterrein wordt een MER-procedure gevolgd, hierin wordt o.a. stilgestaan bij het effect op de gezonde leefomgeving. Hier zullen we aandacht besteden aan de door u genoemde punten.
ZW_0216	6	De verdere ontwikkeling van de Boekelermeer moet worden bekeken in samenhang met de bereikbaarheid van het gebied en de in de ontwerp-Omgevingsvisie opgenomen aansluiting van de Boekelermeer op de A9. PRO Heiloo vindt het belangrijk dat de gevolgen voor zowel het regionale als het lokale wegennet goed in beeld worden gebracht. Ook moet duidelijk zijn wat de gevolgen zijn wanneer een nieuwe A9-aansluiting niet wordt gerealiseerd. De keuze voor uitbreiding en de wijze waarop deze wordt ontsloten kunnen niet los van elkaar worden beoordeeld. Daarom verzoeken wij de provincie de gevolgen voor het regionale én lokale wegennet en de mogelijke A9-aansluiting integraal te onderzoeken.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland en Nederland bereikbaar. Bij gebiedsontwikkeling vinden wij het belangrijk dat de juiste ruimtelijke procedures worden gevolgd, we gaan ervan uit dat hierin ook de vragen van indiener voldoende worden beantwoord.
ZW_0217	1	De Regio Kop van Noord-Holland onderschrijft het belang van een integrale Provinciale Omgevingsvisie en wil actief bijdragen aan de grote maatschappelijke opgaven op het gebied van o.a. energie, klimaat, economie en water. Tegelijkertijd constateren wij dat de huidige ontwerpvisie sterk nadruk legt op fysieke en economische hoofdstructuren (energie, infrastructuur, defensie, offshore), terwijl de sociale dimensie van de leefomgeving onderbelicht blijft.	Wij danken indiener voor het onderschrijven van het belang van de omgevingsvisie. Het klopt dat de Omgevingsvisie ingaat op de fysieke leefomgeving.
ZW_0217	2	Wij verzoeken de provincie daarom om: brede welvaart expliciet als leidend principe te verankeren. De leefbaarheid en sociale infrastructuur als volwaardig provinciaal belang te erkennen en dit mee te wegen in ruimtelijke keuzes. Zodat de nationale opgaven die in de Kop landen niet ten koste gaat van de leefbaarheid in het gebied, maar hierjuist een bijdrage aan geven. Investeren in brede welvaart betekent niet overal in de provincie hetzelfde. Versterken wat al sterk is, zo hebben we geleerd van het rapport van Elke regio telt!, levert niet op dat de omgeving daarvan meeprofiteert. Deze logica zien we nu echter wel weer terug in de Omgevingsvisie. Daarom de oproep: geef ook aandacht aan de dorpen en kernen buiten de hoofdstructuren: ook hier is woningbouw en het op peil houden van voorzieningen en bereikbaarheid nodig.	We hebben dit verzoek van indiener overwogen. Bij brede welvaart gaat het zowel om materiële thema's als economie en werk, als om gezondheid, welzijn, bereikbaarheid, wonen, natuur en klimaat. De Omgevingsvisie gaat alleen over dat deel van de thema's verbonden aan de fysieke leefomgeving. We hebben in het afwegingskader er daarom voor gekozen om leefbaarheid centraal te stellen en niet brede welbvaart als leidend principe te verankeren. Juist het afwegingsprincipe over omgevingskwalitiet en gezonde leefomgeving is er op gericht om bij nationale opgaven de impact voor de leefomgeving zo veel mogelijk te verzachten of te compenseren. Zoals ook aangegeven zien we het belang van de kleinere kernen. Juist het benoemen van de verschillende typen kernen biedt de mogelijkheid om het beleid te specificeren.
ZW_0217	3	Wij verzoeken u om dorpsuitbreiding als volwaardige ontwikkelstrategie expliciet te verankeren en hier concrete doelen en uitvoeringsinstrumenten aan te koppelen. De regio maakt zich in het bijzonder zorgen over de beperkte uitwerking van de leefbaarheid van kernen in het landelijk gebied. De huidige benadering, waarin woningbouw in kleine kernen mogelijk wordt gemaakt maar niet actief wordt gestimuleerd, vinden wij onvoldoende om de vitaliteit van deze kernen op peil te houden. Wij vragen u om nadrukkelijk aandacht te besteden aan sociale cohesie, ontmoeting, bereikbaarheid en het voorkomen van vervoersarmoede. De demografische ontwikkelingen in de regio, waaronder vergrijzing en het wegtrekken van jongeren, maken het noodzakelijk dat deze aspecten integraal onderdeel worden van de ruimtelijke afweging.	Wij zien kleine dorpse uitbereidingen niet als een ontwikkelstrategie om de woningnood mee op te lossen. Kleine uitbereidingen bij dorpen kunnen plaatsvinden ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit van het dorp. De grotere, regionale/provinciale woningbouwopgave wordt vooral via grotere gebiedsontwikkelingen gerealiseerd.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0217	4	Wij vragen u om meer ruimte te bieden voor bovenregionale woningbouwopgaven in de Kop van Noord-Holand. In de huidige visie wordt woningbouw sterk geconcentreerd langs de spoorcorridors. Voor stedelijke gebieden is er daarmee een duidelijke ontwikkelrichting, terwijl voor dorpen vooral beperkingen en randvoorwaarden gelden, zonder dat daar een vergelijkbare visie op ontwikkeling tegenover staat. Hierdoor ontstaat in de praktijk een situatie waarin dorpen niet actief worden ontwikkeld, maar ook niet expliciet worden afgebouwd, ze worden feitelijk bevroren. Deze benadering van spoorcorridors sluit onvoldoende aan bij de ruimtelijke structuur van onze regio, waar OV-knooppunten beperkt aanwezig zijn. Hierdoor bestaat het risico dat de feitelijke ruimte voor dorpsuitbreiding wordt ingeperkt. De ruimte die uw visie op bladzijde 73 biedt om woningbouw door te zetten ondanks mobiliteitsknelpunten zou naar ons inziens ook zeker ruimte moeten bieden voor woningbouw in gebieden buiten deze spoorcorridors waar er voldoende ruimte op de weginfrastructuur is, zoals in De Kop meestal het geval is.	We zijn het eens dat woningbouw zoveel als mogelijk binnenstedelijk wordt opgelost, bij voorkeur nabij OV-knooppunten. Daarbij erkennen we dat er tevens plannen in het landelijk gebied noodzakelijk zijn om aan de grote vraag naar woningen te voldoen. Dit verschilt per regio. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.
ZW_0217	5	We vragen u om (op bladzijde 73) het woord 'Kleinschalige' te verwijderen. Kleinschalige uitbreidingen aan de randen de kernen dragen niet direct bij aan de leefbaarheid in de kern. Bovendien kosten kleinschalige uitbreidingen relatief veel geld, omdat de investeringen in de infra per woning hoog zijn.	De mogelijkheden voor kleinschalige woningbouw zijn verruimd om kleine kernen uitbreidingsmogelijkheden te geven, in het kader van de leefbaarheid en vitaliteit. De grotere regionale/provinciale woningbouwopgave wordt vooral via grotere gebiedsontwikkelingen gerealiseerd. (onder andere) Om de investeringskosten in infra per woning laag te houden moedigen we daarom de gemeenten aan woningbouw zo veel mogelijk rond OV-knooppunten te realiseren.
ZW_0217	6	Wij verzoeken u expliciet ruimte te bieden voor woningbouwontwikkeling in het landelijk gebied langs belangrijke rijks- en provinciale wegen, zoals de Al. In dit kader vragen wij u de Al-corridor nadrukkelijk te erkennen als volwaardige ontwikkel-as. Woningbouwontwikkelingen in onder andere Middenmeer en Wieringerwerf kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de bovenregionale woningbehoefte	De A7 corridor zien wij, in verband met de toenemende druk op de wegen die het met zich meebrengt, niet als een ontwikkel-as waarlangs grootschalige woningbouw wenselijk is. Om NHN bereikbaar te houden zetten we vooral in op woningbouw rondom OV-knooppunten. Dit kunnen ook busverbindingen zijn. We willen de toename van autoverkeer door woningbouw zoveel mogelijk beperken. Bereikbaarheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Samen met NHN agenderen we het herstarten van het project A7/A8. bij het Rijk.
ZW_0217	7	Tot slot vragen wij om meer aandacht voor de uitvoerbaarheid van de opgaven zoals het realiseren van het percentage sociale/betaalbare (huur)woningen	De realisatie van het percentage sociale (huur) woningen zal worden uitgewerkt in het volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0217	8	Wij verzoeken u om het midden- en kleinbedrijf en regionale economische dynamiek volwaardig mee te nemen in de Omgevingsvisie. Hierbij vragen we specifiek aandacht voor voldoende ruimte voor uitbreiding van bedrijventerreinen, gezien de grote vraag, beperkte mogelijkheden tot herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en de noodzaak voor de groei van economische activiteiten en werkgelegenheid in de Kop en Noord-Holand Noord om als regio in balans te blijven	Het midden- en kleinbedrijf vormt een belangrijk fundament onder de Noord-Hollandse economie. Op meerdere plekken in het document maar ook zeker in paragrafen 3.6 en 5.14 is nadrukkelijk de link gelegd met het MKB want de inzet op een toekomstbestendige economie is met name gericht op MKB-bedrijven omdat het overgrote deel van het provinciale bedrijfsleven MKB is. Zoals aangegeven wordt in paragraaf 5.15, is voldoende ruimte op bedrijventerreinen cruciaal voor het MKB, logistiek, circulaire economie werkgelegenheid en stedelijke leefbaarheid. Over de ruimte op bedrijventerreinen maken we samen met gemeenten regionale afspraken.
ZW_0217	9	Op economisch gebied signaleren wij dat de visie sterk stuurt op clustering van grootschalige, strategische activiteiten. Hoewel wij deze inzet begrijpen, constateren wij dat hierdoor het risico ontstaat dat de ruimte voor regionale en lokale economie onder druk komt te staan. Voor belangrijke economische (energie) clusters in de Kop van Noord-Holand, zoals het Maritiem Cluster, Agriport Al, de Energy & Health Campus en Seedvalley werken wij graag samen met u aan een duidelijk en samenhangend toekomstperspectief, inclusief de randvoorwaarden die nodig zijn om deze clusters te laten functioneren, zoals bereikbaarheid, arbeidsmarkt, onderwijs en woonaanbod. Wat de Kop betreft is het aantrekken van hoogwaardige werkgelegenheid van groot belang in het toekomstperspectief van deze clusters om de brede welvaart in de regio te behouden en te versterken	De visie richt zich op bovenlokale economische relevantie, daar waar de provincie ook over gaat. Daarom is er minder aandacht voor de lokale economie. We gaan graag met de regio aan de slag om de positie van de strategische clusters te versterken.
ZW_0217	10	Het thema onderwijs (ook in de relatie tot het thema arbeidsmarkt en economie) komt heel beperkt aan bod. Omdat de aanwezigheid van voldoende kwalitatieve goede onderwijsvoorzieningen van groot belang is voor de leefbaarheid vragen wij hier meer aandacht voor.	Kwalitatieve goede onderwijsvoorzieningen zijn primair een taak van gemeenten en het rijk. De provincie kan vanuit haar kernopgave voor de regionale economie aansturen op een verbetering van de aansluiting van arbeidsmarkt en onderwijs. In de techniek en technologie is sprake van de grootste zogenaamde mismatch tussen vraag van bedrijven en aanbod van vakmensen en gelijktijdig zijn techniek en technologie voorwaardelijk aan innovatie. De provincie Noord-Holland stuurt met haar arbeidsmarktbeleid aan op zogenaamde regionale techniekcampussen, waarin de gehele beroepspraktijkgerichte onderwijsketen en gemeenten samen werken met bedrijven aan een actueel onderwijscurriculum en vakmensen van de toekomst. Vanuit leefbaarheid en bereikbaarheid van deze publiek-private voorzieningen is eerder gekozen om in elke bestuurlijke regio van Noord-Holland minimaal één zo'n techniekcampus te realiseren. Dit beleid is niet gewijzigd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0217	11	Voor het landelijk gebied constateren wij dat er wel aandacht is voor de bescherming van landbouwgrond en voedselproductie, maar dat een richtinggevende visie op de landbouwtransitie nog ontbreekt. Wij verzoeken u om een heldere en concrete koers te formuleren voor de toekomst van de landbouw, met expliciete aandacht voor thema's als bolenteelt, verzilting en zoetwaterbeschikbaarheid. Daarbij achten wij het essentieel dat er voldoende flexibiliteit blijft bestaan om gebiedsgericht maatwerk te leveren (zoals de initiatieven Zoetwaterboeren en Zoete toekomst Texel) en verschilende ruimtelijke belangen zorgvuldig tegen elkaar af te wegen.	Wij herkennen het verzoek van de indiener om een heldere en concrete koers te formuleren voor de toekomst van de landbouw met expliciete aandacht voor thema's als bollenteelt, verzilting en zoetwaterbeschikbaarheid. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0217	12	Met betrekking tot mobiliteit constateren wij dat de visie sterk is geënt op stedelijke netwerken en OV-knooppunten, waardoor landelijke gebieden onvoldoende worden bediend. Dit sluit niet aan bij de realiteit in de Kop van Noord-Holand. Wij verzoeken u daarom om expliciet in te zetten op bereikbaarheid van kleine kernen en basisvoorzieningen, en daarbij concreet invulling te geven aan openbaar vervoer, fietsinfrastructuur en vormen van publieke mobiliteit die passen bij de schaal van het gebied	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland en Nederland bereikbaar. Om dit te bereiken is het onze ambitie om de bereikbaarheid in heel Noord-Holland voor alle inwoners te optimaliseren, waarbij we streven naar een systeem van publieke mobiliteit dat steunt op een sterk openbaar vervoer in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes. Voor gebieden met lagere verstedelijking blijven we inzetten op alle vormen van mobiliteit waarvan auto een belangrijk onderdeel blijft. In paragraaf 5.3 perspectief op waar we wonen, werken en recreëren beschrijven we ook de verschillen in mobiliteitsysteem bij de verschillende kerngrootes.
ZW_0217	13	De focus in het stuk ligt nu vooral op de spoorcorridors, maar het fijnmazigere netwerk van OV-hubs ontbreekt, terwijl dit essentieel is om het landelijk gebied leefbaar en bereikbaar te houden. Wij verzoeken u dus om meer aandacht te geven aan het toevoegen van OV-hubs in het landelijk gebied, en de frequentie van de OV-bewegingen te verhogen en minimaal op peil te houden. Openbaar vervoer in het landelijk gebied geen luxe, maar een essentiële voorziening. Jongeren zijn afhankelijk van OV om middelbaar en hoger onderwijs te kunnen bereiken. Zonder goede bereikbaarheid komen gelijke kansen onder druk te staan en wordt het moeilijker om jongeren voor de regio te behouden. Daarmee raakt dit vraagstuk niet alleen de leefbaarheid, maar ook de toekomst van de regionale economie en de arbeidsmarkt	Wij zijn het met indiener eens dat wij hier meer aandacht aan kunnen geven. We zien ook de waarde en koppeling van verbetering met het spoorproduct naar onder meer Alkmaar en Hoorn. Vanuit hier kan via hubs en OV-knooppunten de bereikbaarheid naar het meer landelijke gebied worden gefaciliteerd en vervoersarmoede worden voorkomen
ZW_0217	14	Daarnaast zien wij concrete kansen voor het versterken van het OV over en langs de Al corridor waarbij er verbindingen gemaakt kunnen worden tussen Hoorn, Agriport, Wieringerwerf en Leeuwarden. Wij vragen u daarbij niet alleen ambities te formuleren, maar ook te concretiseren hoe deze gerealiseerd worden en gemeentes hierbij te ondersteunen	Zie antwoord op onderdeel 13 van deze zienswijze.
ZW_0217	15	Bij de gebiedskeuzes wordt aangegeven dat de groei van het autoverkeer naar Texel wordt geremd. Wij wilen u wijzen op de mobiliteitsaanpak Texel- Den Helder, waarin wij de gezamenlijke ambities hebben opgenomen. Hierin is onder meer concreet opgenomen dat er afspraken met werkgevers worden gemaakt om werknemers flexibeler en duurzamer te laten reizen. Dit kan aleen worden gerealiseerd wanneer er goede alternatieven in de vorm van fiets en OV worden geboden. We zien graag een actieve rol van de provincie voor een slimme inzet van mobiliteitsmaatregelen en zien dit als harde randvoorwaarde bij deze ambitie. De bereikbaarheid van en naar Texel is van groot belang, voor zowel de inwoners, toeristen en ondernemers. Voor de gemeente Texel is en blijft de toerist met de auto welkom. Wij vragen u de tekst op dit punt aan te vullen.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland en Nederland bereikbaar. We werken deze visie graag samen met indiener uit richting uitvoering. Alle modaliteiten blijven een rol spelen om de bereikbaarheid goed te regelen.
ZW_0217	16	Wij pleiten ervoor om waterveiligheid te blijven benaderen als een gezamenlijke publieke verantwoordelijkheid, waarbij kosten en baten in onderlinge samenhang en evenwichtig worden verdeeld	Waterveiligheid is een publieke taak waarin verschillende overheden ieder hun taken en bevoegdheden hebben, ook met betrekking tot het verdelen van kosten en baten.
ZW_0217	17	In de ontwerp Omgevingsvisie lezen wij dat u nieuwe ontwikkelingen wilt laten betalen voor eventuele dijkversterkingen of ophogingen. De Regio Kop van Noord-Holland acht het onacceptabel dat de kosten voor waterveiligheid eenzijdig worden gekoppeld aan nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Dijkversterking en het waarborgen van waterveiligheid zijn bij uitstek publieke opgaven die het gehele gebied beschermen en waarvan alle bestaande en toekomstige functies profiteren- inwoners, bedrijven én economische clusters. Het is daarom niet logisch, juridisch onhaalbaar en bestuurlijk onwenselijk om deze lasten primair neer te leggen bij nieuwe initiatieven. Daarmee wordt een ongelijk speelveld gecreëerd en worden ontwikkelingen onnodig belemmerd, terwijl de baten van waterveiligheid breed neerslaan in de regio en daarbuiten.	Bij lokatiekeuzes en inrichting voor ruimtelijke ontwikkelingen spelen de effecten op waterveiligheid en de bijkomende tot op heden zelden een rol, terwijl ze wel degelijk doortikken in de kosten die de maatschappij moet dragen. De provincie zoekt naar een manier om tot evenwichtige keuzes te komen met betrekking tot locatiekeuzes en inrichting en hierbij afwenteling van kosten voor waterbeheer, waaronder voor dijkversterking, te beperken. Bijvoorbeeld het afwentelen van kosten van privaat naar publiek en afwenteling van kosten naar de toekomst. De tekst in de Omgevingsvisie hierover wordt aangepast. Er zijn naar verwachting meer mogelijkheden om te sturen op locatie en inrichting en daarmee te sturen op niet-afwentelen. Deze zullen nader worden uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2028-2033).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0217	18	Wij vragen de Provincie NH om recreatie en toerisme expliciet te erkennen als belangrijke ruimtelijke en economische opgave in de omgevingsvisie. Recreatie en toerisme zijn in de ontwerp omgevingsvisie nog onvoldoende belicht en gepositioneerd. De sector wordt vooral benaderd als afgeleide van natuur en leefkwaliteit, terwijl het in Noord-Holand een belangrijke economische pijler is met een sterke verwachte groei en een bovenregionaal karakter. Daarmee vraagt deze opgave juist om provinciale regie en regionale samenwerking. Dit betekent dat wij u vragen verblijfsrecreatie volwaardig op te nemen in de visie. En dat er gestuurd wordt op een kwalitatief en divers aanbod, actief wordt ingezet op spreiding van bezoekers, voldoende ruimte en voorzieningen en bereikbaarheid wordt geborgd, ook in het buitengebied.	In de Omgevingsvisie erkennen we het economisch belang van recreatie en toerisme. Daarnaast is in de aangepaste versie toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0217	19	Daarnaast vragen wij om recreatie en toerisme niet uitsluitend te benaderen als druk op natuur, maar ook als instrument voor brede welvaart, leefbaarheid, behoud van cultuurhistorie en regionale ontwikkeling.	In de Omgevingsvisie beschrijven we het brede belang van recreatie en toerisme op het vlak van gezonde leefomgeving, aantrekkelijk woon- en werkklimaat en een sterke regionale economie.
ZW_0217	20	Hoofdstuk 6 bevat gebiedsgerichte keuzes voor gebieden waar meerdere gestapelde opgaven en provinciale belangen samenkomen. Deze gebieden verdienen volgens de provincie een nadere gebiedsgerichte duiding. Geconstateerd wordt dat Texel in deze gebiedsgerichte uitwerking ontbreekt en als een lege vlek op de kaarten staat. Ook Texel kent een stapeling van opgaven rond Waddenzee en Noordzee, Natura 2000, kustveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid, recreatiedruk, bereikbaarheid, agrarisch toekomstperspectief, leefbaarheid in de dorpen, verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid etc. Wij verzoeken om ook voor Texel een gebiedsparagraaf op te nemen	Wij onderkennen dat Texel een duidelijk eigen economisch en energetisch profiel heeft, wat ons reden geeft om in de Omgevingsvisie daar een tekstpassage aan te wijden. De stapeling van opgaven vinden we echter niet zodanig, dat die een zelfstandige gebiedsgerichte uitwerking naast de andere rechtvaardigt.
ZW_0217	21	Tot slot constateren wij dat de onderbouwing van de visie op onderdelen tekortschiet. De tekst is voornamelijk kwalitatief van aard, terwijl onderliggende keuzes onvoldoende kwantitatief worden onderbouwd. Ook zijn kaarten en gebiedsuitwerkingen niet altijd consistent of voledig. We constateren dat aspecten die opgenomen in de tekst geen doorvertaling vinden in het kaartmateriaal. Dit heeft als gevolg dat de Kop van NoordHoland op een aantal kaarten een lege vlek lijkt te zijn, denk hierbij bijvoorbeeld aan de ontbrekende woningbouwontwikkelingen, groen-blauwe dooradering en OV-verbindingen (o.a. TESO-verbinding van en naar Texel). Wij verzoeken u dus om de onderbouwing te versterken, kaarten te verduidelijken en aan te vullen, en transparanter te zijn over de gehanteerde afwegingskaders, zodat de visie zowel bestuurlijk als uitvoerbaar robuust is.	Daar waar fouten in de kaarten waren, zijn die aangepast, zoals de OV-verbinding naar Texel, de forten van de stelling bij Den Helder en een aantal missende woningbouwlocaties.
ZW_0217	22	Uitgebreide bijlage met tekstvoorstellen.	Dank voor de uitvoerige lijst met opmerkingen per pagina. Daar waar mogelijk hebben we er dankbaar gebruik van gemaakt. Het voert te ver om op elke suggestie te reageren.
ZW_0218	1	Met veel belangstelling heeft Rijkswaterstaat kennisgenomen van de Ontwerpomgevingsvisie Noord-Holland die momenteel ter inzage ligt. Als uitvoeringsorganisatie van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor het beheer en de ontwikkeling van het hoofdwegennet, hoofdvaarwegennet en hoofdwatersysteem. Vanuit deze verantwoordelijkheid brengt Rijkswaterstaat onderstaande zienswijze in. Rijkswaterstaat waardeert het expliciet benoemen van de renovatie en uitbreiding van het gemaal IJmuiden. Daarnaast onderschrijft Rijkswaterstaat in het bijzonder: • De notie dat de bestaande weginfrastructuur optimaal benut moet worden, waarbij alle modaliteiten nodig zijn om de bereikbaarheid op peil te houden. • De inzet op water en bodem als ordenend principe. • Het signaal dat niet alle functies van zoet water kunnen worden voorzien. • De gerichtheid op samenwerking bij het realiseren van doelen uit de visie. Daarnaast geven we u de volgende inhoudelijke opmerkingen mee:	Wij danken indiener voor de waardering en onderschrijving van de Omgevingsvisie.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0218	2	Hoofdwegennet 1. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt expliciet aangegeven dat de provincie afstapt van het principe "eerst bewegen, dan bouwen" en accepteert dat de optimale bereikbaarheid niet direct bij oplevering van woningbouwlocaties gegarandeerd is. Rijkswaterstaat constateert dat deze beleidskeuze een risico met zich meebrengt voor de bereikbaarheid van Noord-Holland en het functioneren van het hoofdwegennet. Wij onderschrijven daarom de stelling vanuit de omgevingsvisie dat niet elke woningbouwlocatie meer ontsloten kan worden op het hoofdwegennet en we zien de noodzaak hier vol in te zetten op mobiliteitstransitie. We verzoeken de provincie daarom de effecten op het hoofdwegennet (en mogelijk het hoofdvaarwegennet) goed in beeld te brengen bij grootschalige woningbouwlocaties en hier vroegtijdig met ons over in gesprek te gaan. 2. Het is positief dat er in de omgevingsvisie wordt geschreven over de ambitie om een modal shift voor goederenvervoer van de weg naar het spoor en water te faciliteren. Het is daarbij wel noodzakelijk om dit ook door te vertalen naar (prestatie)eisen aan infrastructuur en nautische voorzieningen en het beschikbaar houden van bedrijventerreinen die met de vaarweg ontsloten zijn. Deze vormen de randvoorwaarde voor het wel of niet kunnen slagen van een modal shift naar vervoer water. Dit vraagt om samenwerking met Rijk/RWS en andere vaarwegbeheerders zoals gemeente(n). 3. De effecten van de snelheidsverlaging van de A22 is momenteel door gemeente Beverwijk in onderzoek. Pas nadat de uitkomsten van dit onderzoek bekend zijn, kan de wenselijkheid van deze maatregel beoordeeld worden.	We zetten in op bouwen nabij voorzieningen en mobiliteit (binnenstedelijk). Daarnaast is vanuit de woningnood in de visie dat woningbouw niet wacht op mobliteit, maar het uitgangspunt blijft dat dit later alsnog goed geregeld moet kunnen worden. Dat ontslaat ons er niet van om wel te onderzoeken wat dan nodig is. Samen met indiener en onze andere partners willen we dit met het instrument van een Mobiliteitsplan van Eisen in kaart brengen. Hieruit volgt wie welke aanpassingen moet doen om de bereikbaarheidsopgaven bij grote ontwikkelingen in te vullen. We kijken hoe we de bereikbaarheid in de tussentijd kunnen optimaliseren, waarbij oplossingen die de mobiliteitstransitie ondersteunen ook vanuit ons de voorkeur hebben. Bij de uitwerking van de ambitie om meer vervoer over water en spoor te realiseren moet uitgewerkt worden welke partner welke keuzes moet maken. Wij zien bescherming van 'natte bedrijventerreinen' ook als cruciaal voor het slagen van deze ambitie evenals de (prestatie)eisen aan infrastructuur. Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners dus trekken graag met indiener op om stappen te zetten op modal shift.
ZW_0218	3	Hoofdwatersysteem 4. We verzoeken de provincie om de term 'peilopzet' te vervangen door 'hogere meerpeilen'. [...] De term 'peilopzet' kan verwarrend zijn. In de winterperiode wordt namelijk gestuurd op een laag peil (nu -0,40 m NAP). Hogere meerpeilen komen voor doordat water niet altijd direct afgevoerd kan worden. De bedoeling is daarbij nooit om het peil bewust op te zetten. De term 'peilopzet' past beter bij de voorjaarssituatie en in de zomer, waarbij het peil wel bewust opgezet wordt, ten behoeve van ecologie en/of anticiperend op droogte. [...] 5. In paragraaf 3.3 "water en bodem als ordenende principe" staat een kaartje dat laat zien dat langs de Noord-Hollandse kust ruimte voor meerpeilveranderingen nodig is. Behalve bij IJburg, daar is ruimte nodig om de keringen te versterken. Maar IJburg kent ook geleidelijke oevers en binnenwater waar ruimte nodig is om mee te bewegen met het water (oevers en afvoer naar het Oog in Strandeiland). 6. Voor de zoetwatervoorziening en waterveiligheid is het van belang dat de huidige zoetwatervoorraad en de waterbergingscapaciteit van het IJsselmeergebied niet wordt verkleind. Terughoudend zijn met landaanwinning en buitendijks bouwen is daarom geboden;[...] 7. In paragraaf 6.2 gaat het over het Wieringermeer. Wij benadrukken het belang dat het water dat met gemaal Lely in de toekomst mogelijk wordt afgevoerd naar het IJsselmeer, in plaats van naar de Waddenzee, niet mag leiden tot extra zoutbelasting van het IJsselmeer. [...] We verzoeken de provincie daarom ons als beheerder van het IJsselmeer nauw te betrekken. 8. In de omgevingsvisie wordt in meerdere passages gerefereerd aan "de verzilting" (p.26), de gevolgen daarvan voor de inzet van de zeesluizen (p.72, 120) of bereikbaarheid van de zeehavens voor scheepvaart (p.123). Wij stellen voor om in plaats daarvan te schrijven over "de kans op verzilting" en om minder stellig te schrijven dat er een effect optreedt. Of er daadwerkelijk verzilting optreedt, is namelijk afhankelijk van vele factoren. Hierbij doen wij de volgende concrete tekstvoorstellen: [...] 9. Op verschillende plekken in de omgevingsvisie wordt gerefereerd aan "de sluis" of "de zeesluis" in IJmuiden (in ieder geval op p.26, p.76 en p.123). Er zijn meerdere zeesluizen in IJmuiden (op dit moment 5). We bevelen daarom aan om te schrijven over sluizen of zeesluizen. 10. In het document ontbreekt momenteel een visie op visstand en vismigratie. We zien graag dat hier aandacht aan wordt besteed om daarbij richting te geven aan het behoud en herstel van geschikte leefgebieden en migratieroutes voor vissen. Denk aan het belang van het tegengaan van versnippering van leefgebieden door verkleining van peilvakken, het tegengaan van overstorten bij piekbuien, het realiseren van natuurvriendelijke oevers en doelstellingen voor provinciale vaarwegen m.b.t. vismigratie. Een verdere uitwerking hiervan kan plaatsvinden in het Regionaal Water- en Bodemprogramma	ad 4. Met peilopzet bedoelen we primair de peilopzet in het het voorjaar ten bate van de watervoorraad voor de zomer. Wij zullen dit verduidelijken in de tekst. ad 5. Wij zullen de suggestie over IJburg verwerken ad 6. Wij verwerken de suggestie over terughoudendheid van landaanwinning in de nieuwe tekst over de grote wateren ad 7. Wij nemen deze suggestie als opgave op in de tekst ad 8. Deze suggesties verwerken wij daar waar het specifiek het NZK betreft. ad 9. Dank voor de taalsuggestie; deze zullen we overnemen ad 10: We onderschrijven dat de vispasseerbaarheid van kunstwerken een belangrijke factor is voor het herstel van vismigratie en leefgebieden. De afgelopen jaren heeft de provincie zich dan ook ingespannen om alle provinciale sluizen vispasseerbaar te maken. Deze maatregel is opgenomen in ons Regionaal Water en Bodem Programma 2022 - 2027. We richten ons de komende jaren op monitoring om de vispassages te optimaliseren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0218	4	Hoofdvaarwegennet en energie 11. In de omgevingsvisie wordt op verschillende punten gerefereerd aan haven(economie)ontwikkeling (o.a. de energietransitie en de circulaire economie). Deze ontwikkelingen zullen in de toekomst mogelijk andere eisen kunnen stellen aan de vaarweginfrastructuur in beheer van Rijkswaterstaat. Dit verband wordt niet genoemd in de omgevingsvisie. Wij vragen hier aandacht voor en worden graag aan de voorkant betrokken zodra ontwikkelingen concreter zijn. 12. We vragen meer aandacht voor de effecten van de energietransitie op de temperatuur van het oppervlaktewater in het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal (dat betreft dan zowel koudelozingen door aquathermie als warmte- en/of koudelozingen door waterstofproductie). De mogelijkheden van lozingen op het NZK kent zijn beperkingen. Daarom heeft direct hergebruik van warmte en koude door aanbieders en vragers de voorkeur boven het gebruik van het NZK als intermediair. Dit laatste heeft niet alleen effect op de absolute temperatuur maar ook op de mogelijke barrier-es voor vismigratie, impact op ecologie door passage via een warmtewisselaar en effecten op de chemische waterkwaliteit door koelwateradditieven en/of brijnlozingen.	We zien de beperkingen van mogelijke lozingen op het Noordzeekanaal van warmte en koude. De provincie is geen bevoegd gezag met betrekking tot warmte/koudelozing op het Noordzeekanaal. Voor de Omgevingsvisie is het daarnaast te specifiek om dit op te nemen.
ZW_0218	5	Tot slot We spreken onze waardering uit voor het brede participatietraject en de mogelijkheid om gedurende het proces op diverse bestuurlijke en ambtelijke tafels met elkaar in gesprek zijn. We constateren dat veel van de eerder ingebrachte aandachtspunten herkenbaar terug zijn te vinden in de visie. Daarbij spreken we de wens uit om het gesprek hierover voort te zetten binnen de bestaande overlegstructuren.	Wij danken indiener voor de waardering voor het proces.
ZW_0219	1	Met veel interesse hebben wij uw ontwerp-Omgevingsvisie gelezen. Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Goois Natuurreservaat, IVN Natuureducatie en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland hebben de afgelopen periode meermaals gebruik gemaakt van momenten om mee te denken in het uitgebreide participatieproces dat heeft plaatsgevonden. Onze organisaties zijn door uw programmabureau goed meegenomen bij het proces tot dusver, waarvoor dank. Ook zagen we dat er volop mogelijkheid was voor inwoners van Noord-Holland om mee te denken, via zowel formele als meer informele routes. Dat is heel belangrijk. We zien dan ook veel kansen in uw visie voor toekomstbestendig ruimtelijk beleid en steunen de gemaakte keuzes op hoofdlijnen. We zien echter ook dat ‘natuur’, hoewel vaak genoemd in de visie, nog onvoldoende concrete uitwerking krijgt, met name in de onvermijdelijke samenhang met andere thema’s. We roepen met deze zienswijze daarom op om te kiezen voor een systeemgerichte benadering van natuurherstel vanuit het afwegingskader. Ook op de thema’s landbouw en stikstof, bescherming van landschap, klimaatadaptatie, waterkwaliteit en recreatie roepen we u op concretere ambities op te nemen in uw Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0219	2	Integrale aanpak voor herstel natuurkwaliteit: beperk externe drukfactoren en zet in op een Basiskwaliteit Natuur Er staan sterke ambities in de ontwerp-Omgevingsvisie op het gebied van natuurbescherming: ‘’We staan in Noord-Holland dan ook voor een sterke en weerbare natuur, waar soorten en leefgebieden in een gunstige staat zijn.’’ (p85). Dit doel steunen wij volledig. Tegelijkertijd zien we ook dat verdroging, vermesting, versnippering van gebieden en verstoring van buitenaf de natuur onder druk blijven zetten. Dit effect zal zonder maatregelen blijven versterken, onder andere als gevolg van klimaatverandering en toenemende verstedelijking. Om deze problemen aan te pakken is een ruimtelijke strategie nodig die natuurherstel op systeemniveau benaderd. Hoewel het nemen van maatregelen buiten de natuurgebieden worden aangestipt in uw visie, ontbreekt een concrete prioriteit op het verlagen van externe drukfactoren. Daarvoor moet de visie expliciet sturen op het terugdringen van omgevingsvervuiling (zoals bestrijdingsmiddelen, PFAS, stikstof en mest), het herstellen van de hydrologie, het beperken van de impact van (netwerk)infrastructuur en het beschermen van de balans tussen natuur en recreatie. Echt natuurherstel stopt immers niet bij de grenzen van beschermde gebieden.	Hier nemen wij kennis van.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0219	3	”Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten’’ (p86). Door in de Omgevingsvisie in hoofdstuk 5.3 Omgevingskwaliteit en 5.9 Natuur en met een extra afwegingsprincipe expliciet te kiezen voor een Basiskwaliteit Natuur in het stedelijk gebied én het landelijk gebied kan de Provincie sturen op een leefomgeving waarin algemene soorten overal algemeen kunnen worden of blijven. Dit doel kan bijvoorbeeld worden gekoppeld aan het Groenblauwe Raamwerk door lokaal te werken aan een betere waterkwaliteit en het herstel van landschapselementen. In stad en dorp liggen echter ook nog veel kansen: minder verstening, meer bomen, meer inheems groen en meer ecologisch beheer van openbaar groen. Dit zijn ambities die nu nog missen in de visie, terwijl er juist in het steeds meer versteende Noord-Holland zo veel noodzaak voor is. Gemeenten spelen hier een centrale rol in, het is belangrijk dat de Provincie zich ook actief blijft inzetten op het stimuleren van maatregelen die bijdragen aan een Basiskwaliteit Natuur. Dat kan door, op basis van ambitie in de Omgevingsvisie, instructieregels aan gemeenten op te nemen in de Omgevingsverordening. Ook roepen wij u op om de onmisbare rol van bewoners, vrijwilligers en educatie bij het realiseren van de bovengenoemde maatregelen te benoemen en waarderen in uw visie.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening. Wel hebben wij een kaart opgenomen in de Omgevingsvisie van een ontwerpend onderzoek naar robuuste bestaande groene en blauwe structuren en kansen voor ontbrekende verbindingen en versterking van het raamwerk. Ook zien wij groenblauwe dooradering als een instrument om bij te dragen aan biodiversiteit buiten beschermde natuurgebieden.
ZW_0219	4	Maak duidelijke keuzes over de landbouw en overgangszones Er wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie veel verwezen naar de landbouw als sturende factor voor bijvoorbeeld natuur en leefbaarheid. Ook komen we veel verwijzingen naar kringlooplandbouw tegen, als stip op de horizon voor de landbouwsector. Wij onderschrijven dit toekomstbeeld volledig. Nu ook de stikstofplannen van het kabinet vorm krijgen moeten er concretere keuzes worden gemaakt over hoe dit in Noord-Holland vorm krijgt: de grondgebondenheid van de veeteelt, het stimuleren van biologische landbouw, doelsturing op het sluiten van kringlopen en het behouden van permanente graslanden. Niet alleen in de overgangsgebieden rondom Natura2000, maar ook juist daarbuiten kan met deze maatregelen worden bijgedragen aan natuurherstel. We vragen u om duidelijker te maken wat kringlooplandbouw betekent voor de bollensector in Noord-Holland. De toenemende afhankelijkheid van de aanvoer van steeds schaarser wordend zoet water en het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen lijkt niet te stroken met de doelen op het gebied van een gezonde leefomgeving, kringlooplandbouw, klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Toch worden er in de visie geen duidelijke keuzes gemaakt over de toekomst van deze sector. Een transitie naar natuurinclusieve of biologische bollenteelt, waarbij de sector zelf aan zet is om voldoende zoet water te bergen, lijkt de enige toekomstgerichte oplossing. In de kwetsbare binnenduinrand heeft hydrologisch systeemherstel en versterking van de strategisch zoetwaterreserve, goed voor natuur, drinkwater en tegen verzilting, prioriteit boven productie van bollen.	Wij herkennen het verzoek van de indiener om een verduidelijking van de betekenis van kringlooplandbouw voor de bollensector in Noord-Holland. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en gewasbeschermingsmiddelen) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw).
ZW_0219	5	We roepen de Provincie op om in het beloofde ‘provinciaal afwegingskader en landbouwladder’ een duidelijk onderscheid tussen een “agrarische hoofdstructuur” en “maatschappelijke gebieden” beter uit te werken. In beide gebieden kan “zuinig worden omgaan met landbouwgrond”, maar is er sprake van verschillende ontwikkelingsrichtingen er per deelgebied. Wij stellen voor om in ieder geval voor de veenweiden, de binnenduinrand en de overgangszones een duidelijk ontwikkelperspectief voor de landbouw op te nemen, inclusief keuzes op het gebied van waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Dit alles is enkel haalbaar met voldoende financieel perspectief voor de landbouwsector, zoals uw visie ook terecht benoemd. Als vergunningverlening weer mogelijk is hebben agrarische ondernemers ruime ondersteuning nodig bij het omschakelen naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering.	Wij herkennen de vraag van de indiener om betere uitwerking van het onderscheid tussen 'agrarische hoofdstructuur'en 'maatschappelijke gebieden'. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0219	6	Schoon en voldoende (drink)water als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling Uit de reacties van de inwoners in het participatie verslag blijkt een brede steun voor schoon water: Waterkwaliteit wordt vaak als randvoorwaarde neergezet. Men vraagt om strenger handhaven op lozingen en vervuilende activiteiten, met specifieke aandacht voor pesticiden/“gif” (met name bollenteelt en sierteelt), industriële vervuiling en ook bredere bronnen zoals rioolwaterzuiveringen en consumentenproducten of medicijnresten. (…) Met name bollenteelt/lelieteelt komt terug als voorbeeld van een sector die volgens hen te veel druk legt op bodem en leefomgeving, en die strenger gereguleerd of verduurzaamd zou moeten worden. Wij vragen de Provincie om meer recht te doen aan deze participatiereacties in de visie. De waterschappen dienen binnenkort maatregelen te ontwikkelen voor de vierde planperiode (2028-2033) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Zoals waarschijnlijk bekend, voldoet Nederland niet aan de Europese doelen voor schoon water. Schoon water is vanaf 2027 een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals uitbreiding van de industriegebieden. De provincie stelt de kaders vast, waar de maatregelenpakketten van de drie Noord-ollandse waterschappen aan moeten voldoen. Gezien de brede maatschappelijke steun voor waterkwaliteit in uw participatierapportage, en de nieuwe juridische werkelijkheid, vragen wij om in de omgevingsvisie meer richting en ambitie mee te geven richting de waterschappen. Voorbeelden hiervan zijn een bredere spuitvrije zone langs watergangen, actualisatie van lozingsvergunningen, het beperken van het gebruik van bestrijdingsmiddelen nabij woonkernen en natuurgebieden en behoud en herstel van permanent grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De wijze waarop wij richting geven aan de waterschappen wordt onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp - RWBP ligt in de tweede helft van 2027 ter inzage.
ZW_0219	7	Verschillende kwetsbare natuurgebieden in Noord-Holland worden door u aangewezen als locaties voor de productie van meer drinkwater. Dit in het kader van de bevolkingstoename, woningbouw en economische ontwikkeling. Bij de duinen, de vechtplassen en de Heuvelrug Gooi en Vecht staan de grondwaterstand en de kwel nu ook al onder druk. Bij de uitbreiding van de drinkwatercapaciteit dient dan ook een verbetering en geen verslechtering van de natuur plaats te vinden. Voor de aanwezige flora en fauna is het van belang dat zowel de waterkwaliteit, als de waterkwantiteit bijdraagt aan een stop van verdere achteruitgang van de huidige natuur- en landschappelijke waarden en wij vragen u dan ook dit expliciet op te nemen in uw omgevingsvisie en als voorwaarde bij verdere uitwerking van deze plannen.	De provincie staat voor een robuust functionerend watersysteem. In de (MER)onderzoeken die randvoorwaardelijk zijn voor de drinkwaterprojecten zullen milieueffecten in beeld worden gebracht en op basis daarvan maken wij als bevoegd gezag de afweging of dat acceptabel is. Wij kunnen niet op voorhand garanderen dat er geen verslechtering zal optreden voor andere functies.
ZW_0219	8	Weerbaar Noord-Holland: kies voor nature-based solutions en houd meer rekening met droogte De impact van klimaatverandering wordt ook in Noord-Holland steeds zichtbaarder. De huidige zomer van 2026 laat zien dat niet alleen wateroverlast, maar juist ook periodes van relatief extreme droogte een urgent risico vormen. De visie en specifiek de signaalkaart op p43 leggen een sterke nadruk op wateroverlast, primair ingestoken vanuit het perspectief 'bouwen en wonen'. Droogte en het tekort aan kwalitatief schoon (kwel)water vormen echter een minstens zo grote bedreiging voor het watersysteem en de natuur, en daarmee voor het voortbestaan van kwetsbare natuur zoals de veengebieden en de Heuvelrug Gooi en Vechtstreek. Wij vragen om droogte als volwaardig en urgent risico op te nemen in de natuurbodem- en waterhoofdstukken. En zet in op een uitvoeringsprogramma en agenda rondom de Toekomstbestendige Heuvelrug Gooi en Vechtstreek, waarbij ook WAAG (Water Aanvoer Aanvulling Gooi) wordt meegenomen.	Wij menen dat het onderwerp droogte voldoende is opgenomen in de omgevingsvisie. Verder uitwerking van het onderwerp vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma 2028 - 2033. Dit is een programma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-programma ligt in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage. Wij zien de "Toekomstbestendige Heuvelrug" niet als een apart (gebieds)programma onder de omgevingsvisie. In het gebied lopen reeds diverse gebiedsontwikkelingen en we gaan er vanuit dat de inzichten uit de Toekomstbestendige Heuvelrug daarin worden ingebracht en meegenomen. De provincie wil zich samen met de partners inzetten voor het herstel door in dit gebied toe te werken naar een toekomstbestendig, adaptief landschap met een duurzame wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem en het landgebruik. De gebiedspartners hebben zich verenigd in het project THGV waarin en waarin de resultaten van het onderzoek ter hand genomen. De provincie is geen deelnemende partij in het project THGV. Zij volgt de voortgang met belangstelling en levert waar nodig specialistische kennis.
ZW_0219	9	Daarnaast verzoeken wij u om een ‘‘nature-based’’ aanpak expliciet op te nemen als uitgangspunt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zoals kustverdediging.	Nature based solutions is een van de mogelijkheden voor kustverdediging, maar niet exclusief. Het zal van plek tot plek verschillen welke aanpak het beste past.
ZW_0219	10	Bescherm de meest waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt duidelijk de wens om het landschap te behouden, en deze gebieden te vrijwaren van verdere verstedelijking. Tegelijkertijd is in de nieuwe omgevingsvisie de mogelijkheid opgenomen om binnen Beschermd Landschap te bouwen. Wij stellen voor om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland, zoals landgoederenzones, molenbiotopen, de Scheggen van Amsterdam en het “illusielandschap” van het Gooi, te vrijwaren van verdere bebouwing. Door binnen het Beschermd Landschap (BL) een beperkt aantal “BL-plus” gebieden aan te wijzen waar wordt ingezet op volledig behoud van de huidige kernwaarden, blijven deze “landschapsparels” behouden voor de volgende generaties.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0219	11	Voor de overige gebieden binnen het Beschermd Landschap, waar aantasting zoals woningbouw volgens deze omgevingsvisie mogelijk is, vragen we om een concrete uitwerking van de belofte van GS aan PS om achteruitgang van natuur en landschap bij uitleglocaties en “straatjes erbij” volledig en voorafgaand te compenseren, en gemeenten hierbij actief te begeleiden en te adviseren. Deze compensatie dient op een juridische harde manier in de omgevingsverordening te worden verwerkt, waardoor willekeur tussen gemeenten wordt voorkomen, zoals nu het geval is. Dit begint bij het tonen van meer en duidelijke ambitie in de Omgevingsvisie voor het behoud van waardevolle landschappen.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'
ZW_0219	12	Voer regie op wildgroei vakantieparken Wij zien dat zo wel binnen als buiten de Beschermde Landschappen dat kleinschalige campings, recreatiegebiedjes en landbouwgrond steeds vaker plaats moeten maken voor grote vakantieparken. Dit draagt bij aan de verdere verstening en verrommeling van het landschap. Ook leidt het tot toenemende recreatiedruk in onder andere de duinen en de kust, waar de bezoekersaantallen nu al groter zijn dan de draagkracht van veel gebieden. Nu het kabinet ervoor heeft gekozen om hier geen landelijke wet voor te maken is het aan de Provincie om regie te voeren. Dat kan door in het hoofdstuk 5.16 Recreatie tekst op te nemen over het belang van balans in het aanbod van verblijfsplaatsen, waarbij een goede landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling én beheer en compensatie van verloren ruimtelijke kwaliteit belangrijk zijn. Vervolgens kunnen in de Omgevingsverordening instructieregels voor gemeenten worden opgenomen. Door kampeerterreinen in bos of waardevolle landschappen als “beschermd groen” aan te wijzen, is het mogelijk om verstening door de bouw van vakantiewoningen te voorkomen.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. Hierbij zal aandacht worden besteed aan een goede landschappelijke inrichting als ook de relatie met natuur en natuurinclusief ondernemen.
ZW_0219	13	Zorg voor voldoende recreatiegebieden bij nieuwbouw In de ontwerp Omgevingsvisie is veel aandacht voor woningbouw, waarbij ook het belang van voldoende nieuwe recreatiegebieden vaak is genoemd. Onder andere door de ontwikkeling van een groenblauw raamwerk, waarmee integraal en gebiedsgericht kan worden gewerkt aan nieuwe groene verbindingen, recreatieve verbindingen en landschappelijke kwaliteit. Wij zien hier veel kansen in en hopen dat de Provincie op korte termijn werk maakt van het versterken van dit raamwerk. Ook blijft het noodzakelijk om bij nieuwbouw van woonwijken rekening te houden met voldoende nieuw recreatiegroen. Naast het groen in de wijk (3 bomen in zicht, 30% bladerdek voor schaduw en beleefbaar groen binnen 300 meter van de woning) zijn recreatiegebieden en parken in en om de stad van groot belang. Wij zien dat veel inwoners van Noord-Holland in de participatierapportage dit ook al hebben benoemd. Bijvoorbeeld dat recreatievoorzieningen moeten meegroeien met woningbouw. We zien dit echter onvoldoende terugkomen in uw visie. In andere provincies is hier al concreet beleid voor ontwikkeld. Een voorbeeld is de provincie Utrecht, waar wordt gewerkt met het samenwerkingsprogramma “Groen Groeit Mee”. Wij roepen u op om het toevoegen van nieuw recreatiegroen bij woningbouw als leidend principe in de Omgevingsvisie op te nemen in hoofdstuk 5.13 Wonen, en dit vervolgens concreet uit te werken.	In de Omgevingsvisie hebben we opgenomen dat een belangrijk onderdeel van toekomstbestendig bouwen is dat bij woningbouw het recreatief groen binnen en buiten de wijk meegroeit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0219	14	Meer aandacht voor weidevogels In de omgevingsvisie is vanaf p85 het voorgenomen beleid voor Natuur en Biodiversiteit opgenomen. Onze organisaties steunen op hoofdlijnen de gemaakte beleidskeuzen, en dan vooral de inzet van de beleidscategorieën “Groenblauw Raamwerk” en “Overgangszones”. Wij missen echter “weidevogels” als belangrijk aandachtspunt in de opsomming bij “waar de provincie op inzet”. Ook elders in de ontwerp-Omgevingsvisie is amper aandacht voor boerenlandvogels. Noord-Holland is ná Fryslân de meest belangrijke weidevogelprovincie van Noord-Holland. Een groot gedeelte van de internationale populatie van de Grutto broedt in onze provincie. Alleen al om deze reden is specifiek ruimtelijk beleid voor het behoud van weidevogels noodzakelijk. Recent heeft de provincie bindende afspraken gemaakt met het Ministerie van LVVN over de bescherming van de Grutto als broedvogel (Afsprakenkader Aanvalsplan Grutto 2026). Onderdeel hiervan is het aanwijzen van weidevogelkerngebieden, en “een verkenning van de mogelijkheden om uiterlijk in 2035 de landschappelijke openheid en rust planologisch te borgen”. Wij willen u vragen om het afgesproken beleid over de bescherming van weidevogels in de omgevingsvisie op te nemen, met nadruk op de planologische bescherming van openheid in rust in de kerngebieden. Dit kan door het opnemen van “weidevogelkerngebieden” als specifieke aanduiding in de provinciale verordening, en het opnemen en handhaven van specifieke instructieregels voor gemeenten gericht op behoud van deze waarde.	We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit nog extra benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie. Daarnaast wordt een afwegingskader natuur opgenomen in de Omgevingsvisie.
ZW_0219	15	Neem beleid op over de Waddenzee en het IJsselmeer In de omgevingsvisie is weinig aandacht voor behoud van het landschap en de natuurwaarden van het IJsselmeer en de Waddenzee. De rijksoverheid is (eind)-verantwoordelijk voor behoud van de natuurwaarden, maar de provincies spelen een belangrijke rol bij de bescherming van het unieke open landschap. Wij stellen voor om een aparte uitwerking voor Waddenzee en IJsselmeer toe te voegen aan hoofdstuk 6 gebiedsgerichte keuzes en provinciale belangen. In dit deze uitwerking kunt u vervolgens opnemen hoe u de landschapswaarden wilt beschermen, bijvoorbeeld door het aanwijzen van de kustzone als Beschermd Landschap, waarin hoogbouw niet is toegestaan. Daarnaast kunt u een omschrijving opnemen van de provinciale belangen in Waddenzee en IJsselmeer. De provincies hebben de laatste jaren een belangrijke rol gespeeld bij het herstel van de natuur in de Waddenzee door middel van het Waddenfonds. Daarnaast is NoordHolland het bevoegd gezag voor enkele activiteiten zoals pierenwinning. Nu het Waddenfonds binnenkort zal worden beëindigd, is het belangrijk om de positie en rol van de provincie duidelijk te omschrijven. Wij stellen voor om behoud en herstel van de unieke universele waarden zoals omschreven in de aanwijzing als Werelderfgoed hierbij als uitgangspunt te nemen.	Indiener geeft een terechte omissie aan. In de Omgevingsvisie wordt een paragraaf opgenomen over de grote wateren. Dit zal uiteraard worden uitgewerkt in andere instrumenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0220	1	WAARDERING Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor de inzet en het werk dat is verricht om de Omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland, zoals deze nu in ontwerp voorligt, te realiseren. Het is een ambitieuze Omgevingsvisie die veel uitdagingen kent om waar te maken. De opgave voor de toekomst is divers en complex. De dorpsraad kan zich voor het merendeel vinden in het ontwerp. ZIENSWIJZE In deze zienswijze beperken wij ons tot hoofdstuk 6. Met name hoofdstuk 6.3 West-Friese Corridor is ons inziens relevant voor Opperdoes. In hoofdstuk 6.3.2 'Provinciaal belang' geeft u in een tabel o.a. aan: 'zorgdragen voor een voldoende passend en toekomstbestendig woningaanbod'. In hoofdstuk 6.3.4 'Ontwikkelrichtingen; ontwikkelen van de Westfriese corridor' geeft als prioriteit voor de verstedelijking dit te realiseren 'nabij OV knooppunten', o.a. noemt u hierbij de Poort van Hoorn. Wij zijn als dorpsraad blij dat u dit nuanceert met: 'kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen blijven mogelijk als ze bijdragen aan het opvangen van de woningbehoefte. Binnen bijzonder landschap kan dit alleen uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen'. Ons verzoek: wilt u in de omgevingsvisie bovengenoemde situatie verder uitwerken en gehanteerde begrippen zoals leefbaarheid, toekomstbestendig verder duiden? Termen als 'bijzonder landschap', 'beschermd landschap', 'beschermde natuur' lopen door elkaar en de bijlage met definities en begrippen ontbreekt vooralsnog. Het dorp Opperdoes is een voorbeeld van het bovenstaande. Door middel van het plan 'Soppediep' (bij de commissie Ruimte meermaals door de dorpsraad toegelicht) hoopt Opperdoes op het behoud van de vitaliteit naar de toekomst. Deze wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van voldoende inwoners in verschillende leeftijdsgroepen. Voorzieningen zoals basisscholen, sportverenigingen, maatschappelijke organisaties en detailhandel zijn afhankelijk van een stabiel maatschappelijk draagvlak.	De leefbaarheid en vitaliteit zijn bewust brede begrippen zodat deze per kern bekeken kunnen worden. In de uitgangspunten voor maatwerk van woningbouw in bechermd Tabel2[@Regio]landschap staan uitgangspunten beschreven waaraan gedacht moet worden. De termen beschermd landschap, beschermd landschap en beschermde natuur zullen aangepast worden naar een eenduidige termologie

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0220	2	Ook in Opperdoes staat dat draagvlak onder druk, doordat de woningvoorraad onvoldoende aansluit bij de behoefte van starters, jonge gezinnen en senioren. Hierdoor ontstaat een situatie waarin jongeren het dorp verlaten, terwijl de doorstroming binnen de bestaande woningvoorraad beperkt blijft. Hieronder de belangrijkste argumenten om woningbouw in het Soppediep toe te staan: 1. Toekomstbestendigheid onderwijs en schoolvoorziening De gemeente Medemblik heeft bewust ingezet op de vernieuwbouw van de lokale basisschool. Dit besluit is genomen om de onderwijshuisvesting structureel te verduurzamen en toekomstbestendig te maken. Hierbij is uitdrukkelijk rekening gehouden met de wens om de leefbaarheid van het dorp te stimuleren door behoud van een goede basisschool waardoor gezinnen in het dorp willen blijven wonen en dus ook ruimte nodig hebben via de ontwikkeling van de locatie Soppediep. 2. Behoud en versterking van het voorzieningenniveau (supermarkt) De gemeente Medemblik en de dorpsraad hebben zich de afgelopen periode intensief ingespannen om de terugkeer van een supermarkt in Opperdoes te realiseren. Een cruciale factor in de haalbaarheid en het draagvlak voor blijvende vestiging hiervoor is de potentiële toename van de lokale klandizie die door de woningbouwontwikkeling op de locatie Soppediep wordt gegenereerd. 3. Recreatie, groenblauwe structuren en volksgezondheid De ontwikkeling van Soppediep biedt unieke koppelkansen voor het buitengebied door de transformatie van agrarische gronden naar openbaar groen en het herstel van het historische waternetwerk. Deze versterking van de groenblauwe structuur creëert omvangrijke mogelijkheden voor recreatie en ontspanning. Dit draagt direct bij aan het fysieke en mentale welzijn en de gezondheid van de inwoners, wat een expliciet speerpunt is van het provinciaal beleid. 4. Behoud van de unieke structuur van Opperdoes als 'komdorp' In tegenstelling tot de kenmerkende lintbebouwing van omliggende dorpen en open structuren in het Westfriese landschap is Opperdoes een 'komdorp'. Hieruit valt af te leiden dat de locatie Soppediep, die logisch aansluit op de dorpskom, het minst ingrijpt op de kernkwaliteiten van het beschermde landschap ten opzichte van omliggende 'lintdorpen'. Conclusies: • Opperdoes zit letterlijk 'klem' in bijzonder landschap; • Ons dorp beschikt aantoonbaar niet over voldoende binnenstedelijke ontwikkelingsmogelijkheden terwijl sprake is van een actuele woningbehoefte; • Het project 'Soppediep', gelegen in beschermd landschap, biedt een Win/Win voor zowel woningbouw als versterking van de groenblauwe structuur en identiteit als 'komdorp'. Aanbeveling zienswijze: Bovengenoemde hoofdstukken 6.3.2 en 6.3.4 zodanig uitwerken dat voor een dorp zoals Opperdoes een 'passend en toekomstbestendig woningaanbod' concreet wordt gemaakt. Wij vertrouwen er op met deze zienswijze een positieve bijdrage te hebben geleverd aan het tot stand komen van de Omgevingsvisie 2026 Provincie Noord-Holland.	Buiten deze visie om loopt er een aanvraag van de gemeente Medemblik om het Soppediep op te nemen als locatie voor woningbouw door middel van maatwerk in het beschermd landschap. De noodzaak om Soppediep op te nemen als ontwikkellocatie is nog niet aangetoond. Om deze reden nemen wij de locatie daarom niet op in de Omgevingsvisie.
ZW_0221	1	HVC is positief over en heeft belang bij het behouden en beschermen van de beschikbare en eventueel toekomstige ruimte voor een hoge milieucategorie van bedrijven. Met daarnaast de bedoeling om ruimte te kunnen blijven garanderen voor de functies die in het ontwerp worden beschreven zoals grootschalige industrie, energietransitie en circulaire economie in Boekelermeer te Alkmaar. Eventuele uitbreiding van Boekelermeer, met aandacht voor inpassing in het landschap en de leefomgeving, voor het mogelijk maken van deze functies in de toekomst inclusief een aansluiting op de A9 bij Heiloo, juichen wij van harte toe.	Wij danken indiener voor de zienswijze en ondersteuning.
ZW_0222	1	Voorboezem Wieringen/Hollandskroon NNN gebied PRV artikel 19. Geen toezicht op agrarischer werkzaamheden bv spuiten bestrijdingsmiddel, beregenen, nachtelijke werkzaamheden met veel lawaai, licht om te maaien.	Deze vraag is niet gericht op de Omgevingsvisie, maar op de PRV (bedoeld is waarschijnlijk de provinciale Omgevingsverordening).
ZW_0222	2	Naast ons huis aan de Molenweg is een bosje 1 ha groot ook NNN gebied is veel onrust geweest. Het ligt ver van de openbare en door activiteit van personen zoals kappen bomen en bouwwerkzaamheden en plaatsen caravan. Na melding bij de gemeente gebeurde er niets totdat een fixi-melding is gedaan. Hierna is de OD gaan controleren en hebben eigenaren de tijd tot eind van het jaar bouwwerken weg te halen. Ook constateerde deze een groot aantal overtredingen bomen met vogelnesten van ransuilen om te zagen. Ook is er ca 300 kuub grond verplaatst naar de rand van het terrein vanuit het bosje. Verder verbaast het ons dat het bosje niet is aangekocht door de Provincie toen die mogelijkheid er was. Dit in verband met de plannen die er waren om de Voorboezem te verbreden tot de Noord Gesterweg. Dit is doordat het bosje niet is aangekocht maar tot halverwege de Molenweg gerealiseerd. Wordt dit nog afgemaakt?	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Uw vraag is te gedetailleerd om in het kader van de Omgevingsvisie te beantwoorden. We verwijzen u door naar het klant contactcentrum van de provincie: servicepunt@noord-holland.nl

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0222	3	Wij horen bij de gemeente Hollands Kroon van nogal wat plannen voor de Waddenzee. In hoeverre zijn deze plannen te verenigen met de UNESCO status van de Waddenzee.	Het is ons niet duidelijk welke plannen hier precies bedoeld worden, maar de provincie is geen siteholder van Unesco, dat is het Rijk. We zijn wel mede siteholder en onderstrepen het belang van Unesco, dus als er plannen zijn die de kernwaarden aantasten dan zullen wij die nauwlettend in de gaten houden en waar nodig hierop reageren.
ZW_0222	4	In de gemeente wordt aangeboden ouderen een valpreventiecursus te geven. In verband met dit gegeven kan wellicht ook onderzoek gedaan worden naar link bestrijdingsmiddelen Parkinson. Dit is in deze gemeente meer dan 30% dan in de rest van Nederland. Ook zijn we verbaasd over de grote hoeveelheden bestrijdingsmiddel die ook vaak niet toegestaan zijn in Nederland. Met name in het Zwanenwater.	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0222	5	IJsselmeer is de opslag voor levering van zoet water, maar is dit nog mogelijk met al het andere gebruik van dit water. Moeten hier beperkingen aan komen.	Het IJsselmeergebied kent vele functies, waaronder het leveren van zoet water, maar ook natuur, transport, recreatie etc. Functies die zich vaak wel en soms ook niet goed tot elkaar verhouden. Hierin zoeken wij samen met andere overheden naar een goede balans tussen de verschillende functies.
ZW_0223	1	1. Inleiding en belanghebbendheid Met grote interesse hebben bestuur en achterban van Stichting Beschermers Amstelland kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie van de Provincie Noord-Holland, die op 15 juni 2026 ter inzage is gelegd. Met deze brief brengen wij onze zienswijze naar voren. Stichting Beschermers Amstelland zet zich in voor het behoud van Amstelland, met name de Amstelscheg, als een open, toegankelijk en vitaal agrarisch landschap met grote natuurwaarden. In dit landschap moet, met respect voor landschap, natuur en cultuurhistorie, ruimte blijven voor landbouw en recreatie. Versnippering en het geleidelijk afknabbelen van de landschapsranden tasten de kernwaarden van Amstelland aan. Zie ook voor kennis van onze inzet en activiteiten onze website (www.beschermersamstelland.nl), ons meest recente Jaarverslag en ons Manifest “Wij staan nog steeds voor Amstelland”. 2. Hoofdboodschap De ontwerp-Omgevingsvisie biedt een redelijke basis en benoemt de relevante bouwstenen, waaronder boerenlandvogels, agrarisch natuurbeheer, openheid, water- en peilbeheer, groenblauwe structuren en mogelijke kerngebieden. Vanuit het perspectief van Beschermers Amstelland blijft de visie echter te weinig concreet en operationeel. De visie moet duidelijker vastleggen: • welke polders in Amstelland als weidevogelkerngebied worden onderzocht en aangewezen; • welke activiteiten in deze gebieden worden uitgesloten of beperkt; • hoe openheid en verstoringsvrije ruimte juridisch worden geborgd; • hoe recreatie in en rond broedgebieden wordt gezoneerd; • hoe wordt voorkomen dat generieke vernatting en aanplant van opgaande gewassen zoals lisdodde, pitrus, verruiging of opgaand bos leidt tot aantasting van de open weidevogelhabitat; • hoe melkveehouderij en agrarisch natuurbeheer langjarig economisch worden ondersteund; • welke meetbare resultaatsdoelen gelden voor aantallen broedparen en broedsucces. Omdat de Omgevingsvisie doorwerkt in programma’s en de Omgevingsverordening, is het essentieel dat de provincie nu duidelijke richting geeft. 10. Conclusie Beschermers Amstelland waardeert dat de ontwerp-Omgevingsvisie het belang van natuur, boerenlandvogels, agrarisch natuurbeheer, schoon water en waardevolle landschappen erkent. Om deze waarden daadwerkelijk te beschermen, moet de visie echter concreter, gebiedsgerichter en juridisch beter doorvertaalbaar worden. Wij verzoeken de Provincie Noord-Holland daarom de hierboven genoemde aanscherpingen in de definitieve Omgevingsvisie te verwerken en deze vervolgens uit te werken in programma’s, gebiedsgerichte maatregelen en de Omgevingsverordening(en).	Wij danken indiener voor de zienswijze en nemen deze mee bij een eventuele verdere uitwerking van ons beleid voor de Scheggen. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0223	2	3. Verzoeken in één oogopslag 1. Veranker Basiskwaliteit Natuur voor zowel stedelijk als landelijk gebied en werk dit uit via het Groenblauwe Raamwerk en instructieregels aan gemeenten. 2. Maak gebiedsgerichte keuzes voor landbouw, met een helder onderscheid tussen agrarische hoofdstructuur en maatschappelijke gebieden, plus langjarig financieel perspectief voor agrariërs. 3. Neem schoon water op als harde randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkeling en geef richting aan de maatregelen van de waterschappen. 4. Werk voor de Amstelscheg gebiedsspecifiek peilbeheer en een samenhangend netwerk van weidevogelkerngebieden uit. 5. Vrijwaar de meest waardevolle landschappen van verdere bebouwing en wijs de Amstelscheg aan als een gebied met het zwaarste beschermingsregime, bijvoorbeeld “Beschermd Landschap-plus”. 6. Geef gemeenten duidelijke kaders om verrommeling, verstoring en de stapeling van kleinschalige ontwikkelingen in de scheggen tegen te gaan.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze. Aanvullend wat betreft punten 5 en 6: Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'
ZW_0223	3	4. Natuurherstel en Basiskwaliteit Natuur Wij onderschrijven de ambitie van een sterke en weerbare natuur, waarin soorten en leefgebieden in een gunstige staat verkeren. Tegelijkertijd blijven verdroging, vermesting, versnippering en verstoring de natuur onder druk zetten. Daarom is een systeembenadering nodig, binnen én buiten beschermde natuurgebieden. Voor Amstelland betekent natuurherstel in de eerste plaats behoud en herstel van het open weidelandschap. Passende maatregelen zijn onder meer herstel van afgekalfde slootoevers, aanleg van natuurlijke oevers en herstel van kruidenrijk grasland. Ook natuurgebieden zoals het weidevogelreservaat in de Ronde Hoep hebben blijvende bescherming nodig. Aanplant van hoge bomen is in het open weidevogelgebied niet vanzelfsprekend wenselijk. Hoge opgaande begroeiing kan predatoren faciliteren en past niet bij het open karakter van de polders. Vergroening in stedelijk gebied is belangrijk, maar moet gebiedsspecifiek worden ingevuld. Ons verzoek Kies in de Omgevingsvisie expliciet voor Basiskwaliteit Natuur in zowel stedelijk als landelijk gebied. Koppel dit aan het Groenblauwe Raamwerk, verbetering van de waterkwaliteit, herstel van landschapselementen, minder verstening, inheems groen en ecologisch beheer van openbaar groen en bermen. Leg hiervoor waar nodig instructieregels aan gemeenten vast in de Omgevingsverordening.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp-RWBP ligt in het tweede kwartaal van 2027 ter inzage.
ZW_0223	4	5. Duidelijke en gebiedsgerichte keuzes voor de landbouw De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt landbouw als belangrijke factor voor natuur en leefbaarheid en noemt kringlooplandbouw als toekomstbeeld. Wij onderschrijven deze richting, maar vragen om concretere keuzes voor grondgebonden veeteelt, biologische landbouw, het sluiten van kringlopen en het behoud van permanent grasland. Werk in het provinciale afwegingskader en de landbouwladder een helder onderscheid uit tussen een agrarische hoofdstructuur en maatschappelijke gebieden. Voor veenweiden, binnenduinrand en overgangszones is een gebiedsspecifiek ontwikkelperspectief nodig, met keuzes over waterpeil, bestrijdingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Deze transitie is alleen haalbaar met een langjarig financieel perspectief. Agrarische ondernemers hebben ondersteuning nodig bij omschakeling naar duurzamere of biologische bedrijfsvoering. Ook structurele vergoedingen voor groenblauwe diensten door agrariërs en andere landschapsbeheerders zijn nodig.	Wij herkennen de vraag van de indiener om concretere keuzes voor grondgebonden veeteelt, biologische landbouw, het sluiten van kringlopen en het behoud van permanent grasland en een gebiedsspecifiek ontwikkelperspectief met keuzes over waterpeil, gewasbeschermingsmiddelen en gewenst grondgebruik. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0223	5	6. Schoon water als randvoorwaarde Uit het participatieverslag blijkt brede steun voor schoon water en voor strengere handhaving op lozingen en vervuilende activiteiten. Daarbij wordt specifiek aandacht gevraagd voor pesticiden, industriële vervuiling, rioolwaterzuiveringen, consumentenproducten en medicijnresten. Deze inbreng verdient een duidelijker plaats in de Omgevingsvisie. De waterschappen bereiden maatregelen voor de vierde planperiode 2028-2033 van de Kaderrichtlijn Water voor. De provincie heeft een kaderstellende rol. Daarom moet de Omgevingsvisie richting geven aan de maatregelenpakketten van de Noord-Hollandse waterschappen. Ons verzoek Neem schoon water op als randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. • Geef richting aan bredere spuitvrije zones langs watergangen. • Stimuleer actualisatie van lozingsvergunningen. • Zet in op behoud en herstel van permanent, bij voorkeur kruidenrijk, grasland.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit worden onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. We betrekken deze zienswijze bij het opstellen van het ontwerp RWBP.
ZW_0223	6	7. Weidevogels en gebiedsspecifiek waterpeilbeheer Wij ondersteunen het uitgangspunt dat het waterpeil voor weidevogeldoelen lokaal hoger kan worden ingesteld. Klimaatbeleid tegen bodemdaling en CO_2-uitstoot is niet automatisch gelijk aan goed weidevogelbeheer. Per gebied moet worden bepaald wat ecologisch nodig en praktisch haalbaar is, rekening houdend met gebiedskenmerken, waterpeil en perceelsvorm. Generieke vernatting is niet altijd gunstig. Lisdodde, pitrus, verruiging en opgaand moerasbos passen niet in een kerngebied voor weidevogels. In zulke gebieden moeten openheid, rust, blijvend grasland, passend waterpeil en agrarisch mozaïekbeheer leidend zijn. Recreatieve doorsnijding, opgaande teelten en andere verstorende ruimtelijke ontwikkelingen moeten worden voorkomen. Ons verzoek Onderzoek de Ronde Hoep, Bovenkerkerpolder, Middelpolder en Duivendrechterpolder als samenhangende weidevogelkerngebieden en wijs deze aan waar dat ecologisch wordt onderbouwd. Neemt u daarbij kennis van de ervaringen van de boswachters van Landschap Noord-Holland in het beheer van het vogelreservaat van Landschap Noord-Holland. Ondersteun melkveehouderij en agrarisch natuurbeheer als economische en ecologische dragers van het open weidevogellandschap. Formuleer tevens meetbare doelen voor broedparen en broedsucces.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0223	7	8. Bescherming van de meest waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt de brede wens om waardevolle landschappen te behouden en te vrijwaren van verdere verstedelijking. Toch laat de ontwerp-Omgevingsvisie ruimte voor bouwen binnen Beschermd Landschap. Dit brengt het risico mee dat juist de opeenstapeling van kleinere ontwikkelingen de landschappelijke kernwaarden aantast. In de Amstelscheg gaat het onder meer om sportvelden, recreatiebosjes, villa's met paardenstallen of zwembaden, loodsen, maneges, golfbanen en infrastructurele verbreding. Afzonderlijk lijken dergelijke ingrepen soms beperkt, maar gezamenlijk kunnen zij openheid, natuurwaarde en toegankelijkheid aantasten. De formulering over "flexibiliteit voor landschapsontwikkeling in de randen van de scheggen" is onvoldoende begrensd. De mededeling dat grootschalige verstedelijking niet past, biedt nog geen bescherming tegen een stapeling van kleinere ingrepen en verrommeling van het landschap. Ons verzoek • Wijs binnen Beschermd Landschap een beperkt aantal gebieden aan met het zwaarste beschermingsregime, bijvoorbeeld "Beschermd Landschap-plus". • Neem de Amstelscheg op als een van deze landschapsparels en vrijwaar deze van verdere bebouwing. • Geef gemeenten bindende richting voor beeldkwaliteit, bescherming van natuurwaarden en het tegengaan van verrommeling. • Benut bestaande recreatieve infrastructuur optimaal voordat nieuwe doorsnijdingen of voorzieningen worden toegestaan	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De verdere uitwerking van ons beleid voor de stadsranden en scheggen zal dan ook nader worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0223	8	9. Gebiedsgericht beleid voor het zuiden van Noord-Holland De ontwerp-Omgevingsvisie geldt voor de gehele provincie, maar ruimtelijke opgaven en omstandigheden verschillen sterk per gebied. Het argument dat bouwen bij kleine kernen nodig kan zijn voor leefbaarheid en behoud van voorzieningen is begrijpelijk, maar is niet zonder meer toepasbaar op het gebied ten zuiden van het Amsterdam-Noordzeekanaal. Kleine kernen liggen daar doorgaans op korte afstand van grotere bevolkingscentra met een breed voorzieningenaanbod. Daarom vragen wij om in de ruimtelijke afweging voor het zuiden van de provincie prioriteit te geven aan bescherming van de resterende landschappelijke waarden. Juist in het sterk verstedelijkte deel van Noord-Holland moet het uitgangspunt “zuinig omgaan met de ruimte” zwaar wegen. Landschap dat verdwijnt komt nooit meer terug.	Tot 25 woningen kunnen gemeenten zelf onderbouwen of er behoefte is aan woningbouw bij kleine kernen ten behoeve van de leefbaarheid en vitaliteit. Er is al een afweging gemaakt om dit te prioriteren boven de Beschermde Landschappen. Dit alles onder de voorwaarde dat er wordt voldaan aan de gestelde eisen in de omgevingsverordening.
ZW_0224	1	Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. In de visie wordt de Schinkelpolder benoemd als onderdeel van het groenblauwe raamwerk van de Metropoolregio Amsterdam, waarbij de nadruk ligt op de landschappelijke, ecologische en recreatieve betekenis van het gebied. Deze kwaliteiten onderschrijven wij volledig. Wij constateren echter dat de visie onvoldoende recht doet aan de bijzondere positie en feitelijke ontwikkeling van de Schinkelpolder. In diverse onderzoeken en beleidsdocumenten van de gemeente Aalsmeer is reeds vastgesteld dat het gebied niet meer functioneert als glastuinbouwconcentratiegebied en dat een aanzienlijk deel van de gronden al jarenlang wacht op een nieuw perspectief. De gemeente heeft daarom gekozen voor een ontwikkelrichting waarin natuur, landschap, recreatie en hoogwaardige bedrijvigheid gezamenlijk onderdeel vormen van een toekomstbestendig gebied. Wij verzoeken de provincie daarom de Schinkelpolder niet uitsluitend te beschouwen als een gebied dat behouden moet blijven binnen het bestaande groenblauwe systeem, maar tevens te erkennen als een strategisch transformatiegebied waar economische ontwikkeling en landschappelijke versterking hand in hand kunnen gaan. Een dergelijke benadering sluit beter aan bij de feitelijke situatie, de gemeentelijke gebiedsvisie en de regionale behoefte aan duurzame werklocaties. De Schinkelpolder biedt kansen voor de ontwikkeling van een nieuw type werklandschap waarin: • hoogwaardige en duurzame bedrijvigheid wordt gecombineerd met versterking van natuur- en recreatieve structuren; • klimaatadaptatie, waterberging en biodiversiteit integraal onderdeel zijn van de gebiedsontwikkeling; • het open karakter van het polderlandschap wordt behouden en waar mogelijk wordt versterkt; • economische functies bijdragen aan de transitie naar een duurzame en circulaire economie. Juist vanwege haar ligging tussen Schiphol, Greenport Aalsmeer en de Metropoolregio Amsterdam kan de Schinkelpolder uitgroeien tot een voorbeeld van hoe ruimtelijke kwaliteit, ecologie en economische ontwikkeling elkaar kunnen versterken in plaats van uitsluiten. Een dergelijke ontwikkelrichting sluit bovendien aan bij de provinciale ambitie om zorgvuldig om te gaan met de schaarse ruimte en tegelijkertijd toekomstbestendige werklocaties te realiseren. Wij verzoeken u daarom de Omgevingsvisie zodanig aan te passen dat de Schinkelpolder wordt aangemerkt als een gebied waar transformatie naar een hoogwaardig, duurzaam en landschappelijk ingebed werkmilieu mogelijk is, onder de voorwaarde dat de ontwikkeling aantoonbaar bijdraagt aan natuur, water, landschap en recreatie.	Wij begrijpen het verzoek van indiener om de toekomstige functie van uw percelen in de Schinkelpolder duidelijker af te stemmen op de ontwikkelingen die u in het gebied ziet. De Schinkelpolder is in de Omgevingsvisie momenteel nog aangeduid als glastuinbouwconcentratiegebied. Tegelijkertijd is binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies in het gebied op termijn passend zijn en welke mogelijkheden en perspectieven er zijn voor de nog aanwezige glastuinbouwbedrijven. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele begrenzing of aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied. De Omgevingsvisie legt de hoofdlijnen voor de ontwikkeling van het gebied vast. Op dit moment geeft uw zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0225	1	Wij verwerpen de stelling van een klimaatneutrale provincie in de zin dat netto NUL broeikasgassen worden uitgestoten. Dit is een kapstok om alle maatregelen, ook onwenselijke en onrealistische, aan op te hangen. Het provinciaal doel is voor een NUL uitstoot wordt blijkbaar losgemaakt van alle nationale en internationale gebeurtenissen maar ook van alle nog onbekende invloeden in de toekomst. Het nu stellen van een (wellicht onhaalbaar doel) is de slechte kapstok voor toekomstige maatregelen. Wij verzoeken u met klem dit doel te wijzigen in een haalbaar, betaalbaar en realistisch streven naar reductie. De provincie maakt anders dezelfde fout als in het stikstof dossier: het stellen van omhaalbare doelen leidt tot onnodige complexiteit en juridische ellende. Overigens hoort het stellen van keiharde doelen niet in een Visie.	Zie ons antwoord op onderdeel 14 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0225	2	Aan voornoemd doel van NUL wordt direct het doel van (verplichte) vernatting van het veenweidegebied verbonden. Er wordt in deze Visie een voorschot op de toekomst genomen om al in 2030 (nog 3 jaar) een reductie doel van 25-30 % vernatting, ingezet om vooral maar het grote doel van NUL te kunnen halen. Vernatting van het grote veenweidegebied is een ruimtelijke zeer ingrijpende maatregel die gevolgen zal hebben voor het huidige (legale) gebruik van land, het voortbestaan van agrarische bedrijven. Dit vereist een omvangrijke studie naar gevolgen op vele gebieden. Het nu stellen van een wederom hard doel en dan al in 2030 hoort niet thuis in een Visie maar is ook onredelijk, onhaalbaar en niet proportioneel. Deze harde stelling lijkt als 'wapen' worden gebruikt voor gedwongen vernatting.	De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies in het gebied op termijn passend zijn en welke mogelijkheden en perspectieven er zijn voor de nog aanwezige glastuinbouwbedrijven. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele begrenzing of aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied.
ZW_0225	3	Het stellen van een doen van NUL is in strijd met de in de Visie aangekondigde groei van de bevolking van 500.000. Deze omvangrijke groei van bevolking heeft juist een forse stijging van uitstoot tot gevolg. Zie ook punt 22.	Ook met de verwachte bevolkingsgroei streven we binnen onze bevoegdheid naar het behalen van de klimaatdoelen.
ZW_0225	4	Op blz 26: wordt genoemd dat de keuzes voor blijkbaar onvermijdelijke vernatting van het veenweidegebied grote invloed op het toekomstig landgebruik zal hebben. In relatie tot punt 2: er is onvoldoende of zelfs in het geheel geen onderzoek gedaan naar de gevolgen van vernatting. Het poneren van een stelling zonder onderzoek en nuance is schrijnend. Waar blijft het economisch belang, waar blijft het voorbestaan van alle boeren op veen, waar blijft de legaliteit van het gebruik?	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het het doel tot 2030 en 2050.
ZW_0225	5	Bij de stelling dat er een te hoog niveau van nutriënten belasting is wordt er geen aandacht gegeven aan achtergrondbelasting bepalend is, zoals gewoonlijk de stelling dat het water slecht is.	Bij het afleiden van de doelen voor waterkwaliteit wordt rekening gehouden met de natuurlijke achtergrondbelasting. De doelen worden vastgelegd in het Regionaal water- en Bodemprogramma 2028 - 2033 . Als onderdeel van het Stroomgebiedbeheerplan 4 liggen de nieuwe doelen de eerste helft van 2027 ter inzage.
ZW_0225	6	Blz. 27 'de kwaliteit van de natuur is in slechte staat" Jammer op opnieuw het mantra zonder nuance te moeten lezen, terwijl de meeste natuurgebieden in Noord Holland zich in goede staat bevinden. Hoe dan de natuur hersteld moet worden zegt de Visie niet, het enige wat wel is te lezen is dat stikstof uitstoot moet worden teruggedrongen en dat lijkt dan ook het enige duidelijke doel	Wij nemen hier kennis van
ZW_0225	7	Voedselzekerheid wordt wel genoemd maar heel wat maatregelen zijn daarmee in strijd. Voedsel voor een sterk groeiende bevolking vraagt het stimuleren van zoveel mogelijk landbouw en beschikbaarheid van grond als voorwaarde. Dat zit er niet in. Bij het onderdeel vernatting wordt genegeerd dat het veenweidegebied ook van grote betekenis is voor voedselproductie. In dit gebied kan alleen gras worden geteeld en de koe zet dit om in waardevol voedsel. In het veenweidegebied bestaat daarom al de gewenste kringloop: gras-koe-melk-kaas-mest-gras. De waarde van het vruchtbare weidegebied wordt helaas over het hoofd gezien door de dwangmatigheid van de wens van vernatting.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_0225	8	Het meervoudig ruimtegebruik lijkt vooral te gaan over landbouwgrond. Zorgelijk om te lezen dat landbouwgrond samen zou moeten gaan met waterberging, natuur, recreatie. De gevolgen voor gebruik, bedrijfsvoering en bestaanszekerheid kunnen groot zijn. Helaas geen aandacht voor de onherroepelijk grote impact. Hoe verhoudt dit zich tot voedselzekerheid?	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek. Voor een afweging van de impact van ruimtelijke ingreopen op de landbouwsector ingrepen werken we zoals aangekondigd in de Omgevingsvisie aan een afwegingskader landbouw.
ZW_0225	9	De stelling dat ELKE diepe polder 5-10-15% waterberging moet hebben is te absoluut. Dit is geen doel op zichzelf per polder. Waar het om gaat dat er verstandige en logische keuzes gemaakt moeten worden. Er zijn al tientallen waterbergingen in de provincie die niet of nauwelijks gebruikt kunnen worden of niet gebruikt omdat de natuur in de berging dat tegenhoudt.	De Omgevingsvisie geeft aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme bui zal blijven staan. Afwentelen hiervan is niet toegestaan. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0225	10	De kaart op blz. 40 is heel vol met ruimteclaims in het landelijk gebied. Wat blijft er over voor voedsel? Wat zullen de consequenties zijn?	De vraag van de indiener naar de consequenties voor voedsel van de vele ruimteclaims in het landelijk gebied kan niet in de context van de Omgevingsvisie worden beantwoord. Zoals verwoord bij zienswijze 0225-8 dient het vraagstuk van welke ruimte voor voedsel overblijft in de bredere context van voedselzekerheid worden bezien.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0225	11	Blz 43: Veenweidegebied: vernatting is het doel en zelfs de overloop voor waterberging van steden en als mogelijkheid voor stedelijke functies. Opnieuw geen aandacht voor bestaand legaal gebruik, zie punt 2 en 4.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het bestaand en eventueel benodigde toekomstige grondgebruik.
ZW_0225	12	Blz 43 vernatting vraagt heel veel extra zoet water: met de blijkbaar als vaststaande vernatting is dus een nieuwe zoetwatervrager gecreëerd. Daarbij wordt de nutriënten verhoging heel makkelijk aanvaardt terwijl dit in strijd is met de KRW doelen, zie ook punt 5 en 14.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder vallen ook de onderwerpen zoet water en waterkwaliteit.
ZW_0225	13	In relatie tot punt 13: bij de Droogmakerijen wordt in tegenstelling tot het vorige punt fosfaat juist gebruikt om het landgebruik aan te moeten passen? Zelfs voor de meest vruchtbare gebieden van de provincie met grote betekenis voor voedselproductie wordt het agrarisch landgebruik ter discussie gesteld.	Bij de toelichting bij figuur 14 wordt bij de droogmakerijen aangegeven dat met de kwelstroom relatief veel fosfaat mee komt en dat het behalen van de KRW-doelstellingen lastig is. Met deze constateringen wordt het agrarisch gebruik niet ter discussie gesteld zoals indiener aangeeft.
ZW_0225	14	De provincie verwijst naar de wettelijke normen en Europese kaders: het zelf gestelde doel van NUL is ver bovenwettelijk. In geen enkele wet wordt een doel van NUL broeikasgassen gesteld, maar in Noord Holland stelt een Visie dit wel.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. In de visie volgen we de Klimaatwet waarin het doel van netto nul uitstoot in 2050 staat beschreven. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.
ZW_0225	15	Het UNESCO Werelderfgoed Beemster lijkt toch beschikbaar voor grondgebruik voor andere functies? Dit is in strijd met de UNESCO waardes waarbij het agrarisch landgebruik Beemster bepalend onderdeel is.	Agrarisch landgebruik is de essentie van het ontstaan van de Beemster en is een belangrijke waarde van het UNESCO-werelderfgoed. Agrarisch landgebruik is echter niet als verplichtend vastgelegd vanuit de UNESCO-status, zo zijn er ook dorpen en forten in de Beemster gebouwd.
ZW_0225	16	Het lijkt al vast te staan (blz 53/54) dat buiten de natuurgebieden nieuwe bufferzones komen terwijl de nationale discussie daarover nog in volle gang is. Dat daar grote gevolgen aan zijn verbonden voor functie, landgebruik, economie etc wordt geen aandacht aan besteed. Wel dat er ruimte is voor allerlei andere functies zoals waterberging en recreatie. Dit alles geldt ook voor de nieuwe verbindingen tussen natuurgebieden.	Op basis van de kamerbrief van 26 juni over het maatrgelenpakket voor Landbouw, natuur en stikstof, concluderen wij dat het Rijk een beleidskeus heeft gemaakt wat betreft overgangszones. Als provincie zijn we nog in overleg met het Rijk over de uitwerking daarvan. In de Omgevingsvisie wordt daarom ook geen concrete invulling gegeven van het beleid rondom overgangszones. Wel lijkt duidelijk te zijn dat er zones rondom Natura 2000-gebieden zullen komen, in welke vorm of mate dan ook.
ZW_0225	17	Terwijl de Visie tal van bedreigingen noemt voor de agrarische sector en ook noemt dat het aantal agrarische bedrijven afneemt, mist de Visie de ruimtelijke consequenties daarvan. De Visie streeft grote veranderingen na in het landelijk gebied maar heeft geen aandacht voor de ruimtelijke gevolgen daarvan, Goed beleid op dit punt is onmisbaar.	Wij nemen kennis van de zienswijze. In de programma's onder de Omgevingsvisie en in de uitvoering wordt meer aandacht gegeven aan de gevolgen van ingrepen in het landelijk gebied voor o.a. de agrarische sector.
ZW_0225	18	De aangekondigde aanwijzing als berging- en overloopgebied heeft ingrijpende gevolgen voor economisch landgebruik en eigendom. Wederom geen enkele aandacht hiervoor.	De provincie heeft op grond van groot maatschappelijk belang zoekgebieden aangewezen voor noodoverloopgebieden om deze nader te kunnen onderzoeken. De daadwerkelijke economische gevolgen, de gevolgen voor landgebruik en de grootte daarvan zijn nog niet in beeld gebracht en zijn onderdeel van dit nadere onderzoek.
ZW_0225	19	De aankondiging van de aanwijzing van landbouwgebieden voor agrarische productie impliceert dat slechts nog een deel van het huidige agrarische gebied de functie agrarisch zal jouden. Is dit de geboden 'duidelijkheid'. Dit raakt 1 van de doemscenario's die het BPL al een paar jaar geleden heeft geschetst: in Nederland zijn nog maar een beperkt aantal landbouwgebieden waar de landbouw in handen komt van grote internationale bedrijven.	Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden betekent dat landbouw ook elders nog steeds van betekenis en waarde is. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen.
ZW_0225	20	Stelling: verduurzaming vraagt financieel perspectief. Eenvoudige stelling in de Visie wordt juist volledig voorbijgegaan aan perspectief voor de landbouwsector door talloze ingrepen en specifiek wordt voorbijgegaan aan het perspectief van de sector in het veenweidegebied. Perspectief noemen is 1 maar echt perspectief bieden zit in in deze Visie met een opeenstapeling van ingrepen in het hele landelijk gebied. Helaas lijkt dit op de afgeblazen NPLG, geen perspectief, maar wel grote ingrepen.	Wij nemen kennis van deze stelling van indiener.
ZW_0225	21	Geen aandacht voor de gevolgen op gebied van duurzaamheid, biodiversitei, noodzakelijke ruimtelijke ingrepen etc als het gaat om de toename van de bevolking met 500.000?	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0225	22	De aangekondigde ‘uit fasering”van verleende en legale vergunningen voor onderbemalingen in het veenweidegebied raakt rechtszekerheid en bestaanszekerheid. Met teveel gemak hanteert de Visie het uitgangspunt dat de onderbemalingen moeten verdwijnen.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het omgaan met onderbemalingen. Verder wordt de term 'hoogwaterlandbouw' verder uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0225	23	Opvallend is de gekozen terminologie in de Visie: de term veenlandschap in plaats van VeenWEIDEgebied, impliceert dat het afgelopen is met het veenWEIDEgebied. Drooglegging 20-40 is tekort voor rendabel agrarisch gebruik. Een nog hoger peil wordt zelfs ook als mogelijkheid gezien. De vage aankondiging dat we 'onderzoeken nadeelcompensatie" is volstrekt disproportioneel. Dit doet denken aan de Brabante situatie: de vergunning wordt ingetrokken, het bestaan valt weg, het eigendom niets meer waard en ondertussen wordt door de Overheid even nagedacht over ""nadeelcompensatie", waarbij volledige schadevergoeding zoals bij onteigening blijkbaar wordt uitgesloten.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exlusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0225	24	Nieuwe 'scheggen' langs stedelijk gebied? Ook hier zien we geheel nieuwe zoneringen die allemaal uit het landelijk gebied zullen komen. Welke gevolgen hebben deze 'scheggen"?	Wij verwijzen naar de passages in de Omgevingsvisie.
ZW_0225	25	In de Visie is wel ruim baan voor defensie en zelfs weer nieuwe datacentres. Deze laatste zijn niet alleen ruimtelijk van invloed maar gebruiken grote hoeveelheden drinkwater en energie. Helaas gaat de Visie daar geheel aan voorbij.	De visie gaat zeker niet voorbij aan de verdeling van de schaarsten aan water en energie, dit is namelijk één van de hoofdbeginselen van de sturing voor een toekomstbestendige economie via richtlijnen – waaronder efficient watergebruik en efficient energiegebruik. Zoals wij in paragraag 6.6 hebben aangegeven zullen wij in de toekomst onder strikte voorwaarden ruimte geven aan nieuwe datacenters.
ZW_0225	26	Conclusie: ik verzoek u de Visie aan te passen. Onhaalbare NUL doelen moeten verwijderd worden. De opeenstapeling van doelen in het landelijk gebied en met name de vergaande vernatting van het veenweidegebied moeten in een Visie niet als vaststaande doelen worden gepresenteerd. Het stellen van harde (niet of nauwelijks haalbare) doelen moet in het belang van iedereen worden vermeden; dit zal leiden tot een stortvloed aan procedures en obstakels bij vergunningverlening. Waar het om gaat is realistische, haalbare en volledig afgewogen ruimtelijke keuzes voor de toekomst met ruimte in doelen en met oog voor ieders belang, inclusief het belang van voedselzekerheid en perspectiefvolle landbouw	Concluderende samenvatting als slotwoord. Geen antwoord nodig.
ZW_0226	1	... Provincie, Gedeputeerde, Statenleden en Commissaris, denk en plan qua visie, dat u voor al die opgaven vooral afhankelijk bent van uw buren en uw buurlanden en van de stappen die wij richting de Noordzee kunnen maken. Zolang u blijft denken dat al die functies van Natuur, Wonen, Werken en Recreatie, maar ook Veiligheid, (lucht) mobiliteit en (staal) productie op die beperkt km2 moeten gebeuren de komende 50 jaar dan hebben uw opvolgers daar spijt van in de komende decennia. Ik vraag u in uw visie groter te gaan denken als alleen een eiland (bijvoorbeeld de energiebehoefte, welke stappen heeft u genomen om de bestaande kernenergiecentrales in Duitsland, Belgie en Frankrijk waarvan er vele in de mottenballen zitten of veel achterstalligonderhoud vergen de komende 10 jaar landen breed in te zetten, i.p.v. Noord-Holland vol met windmolens, aanlandpunten, trafostations en hoogspanningsmasten te zetten?) ...	Wij beschouwen deze zienswijze als steun voor de Omgevingsvisie. Juist omdat we niet alles overal in de loop naar de toekomst toe meer een plek kunnen (blijven) geven, zoals we dat tot nu toe gewend waren, is deze Omgevingsvisie als langetermijnvisie opgesteld. In de aanloop naar deze Omgevingsvisie via het Ruimtelijk Voorstel (op verzoek van toenmalig minister Hugo de Jonge), waarin we hebben aangeven meer dan 25% ruimte te kort te komen, hebben we het gebrek aan ruimte al benoemd. Dat is de reden dat er keuzes moeten worden gemaakt, waarvoor we in deze Omgevingsvisie richtinggevende uitspraken doen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0226	2	De afgelopen 10 jaar ben ik actief mee gaan kijken wat daar allemaal mee tot stand is gebracht met name in Veenweidegebieden. Nul komma Nul. De waterkwaliteit is prut in deze (Veenweide) gebieden, de afbraak van Veen is sterk toegenomen. De weidevogels leiden een kwijnend bestaan door uw beleid om ganzen zo traag in te dammen. En nu lees ik dat u daar nog meer stappen in wilt maken. Eerst maar eens die waterkwaliteit. Dat ligt niet zo zeer aan de stikstof en fosfaat maar aan het baggerbeleid binnen deze natuurgebieden. Het waterschap is daar stil over. Maar dat kubieke-meters-baggeren gaat vaak te diep door de kleibodem, en bracht niet de gehoopte verbetering van de waterkwaliteit. Het doorzicht is gewoon slecht en de waterplanten die nog enige kwaliteit hadden kunnen geven werken ook niet mee. De afkalvende waterkanten door dit diepe baggeren storten massaal in het water en geven het een troebele, Coca-Cola achtige ervaring. En anders worden ze binnenkort wel door een kreeftachtige omgehaald en ondergraven. Het verdient dan ook dat dit beheer veel beter wordt uitgevoerd, waarbij het reuze belangrijk is dat er weer takkenbossen in de walkanten komen om elke akker/ eiland. Daar hebben die kreeften ook moeite mee en kunnen tenminste kleine vissen ed. zich verstoppen voor hun kaken. Maar daar lees ik in al die visies van u en het Waterschap niks over. Ik vraag u dan ook nu met een praktische blik (minder academisch) uw werk te gaan doen en de Natuur wat met rust te laten en diegene die het werk op deze akkers verrichten meer te gaan waarderen. Dat blijkt niet uit uw richting van peilverhoging, naam aanpassing (veengebieden i.p.v. Veenweide gebieden), wat bij mij aanvoelt als het revisionisme wat ik uit vele geschiedenissen lees om met woord-aanpassing de geschiedenis te verbloemen. Terwijl we juist uit de geschiedenis moeten leren. Daarom nog het volgende 50 jaar geleden voeren die veenweide-boeren met hun schuiten nog door die baggersloten. Geen probleem want in het voorjaar was dat even harder werken. Maar geleidelijk drukte deze schuiten de bagger naar de walkanten. Daar liepen gelukkig geen ganzen om de jonge rietscheuten eruit te trekken. U snapt het al, baggeren was nauwelijks nodig en riet zorgde bijna overal voor stevige kanten en dito waterkwaliteit voor vissen en alles wat er leefde en groeide. Ik zou graag in uw visie met zulke blikken willen kijken en verwonderen, wat wij met de natuur kunnen als we achter onze bureaus ’s vandaan komen en het werk in het veld als maat nemen. Dan hoeft dat peil niet te worden verhoogd, groeit het veen weer aan ook juist op die walkanten, zal er nauwelijks een probleem zijn met nutriënten want die worden goed gebruikt als was het maar dat de reiger de vleesgeworden eiwitten voor ons opvist en de resten op het land schijt. En weet u dat de grootste berging van water niet in de sloot ligt maar in het land waar het vocht capillair optrekt tot de zogenaamde freatische lijn. Daarover zou u moeten schrijven, i.p.v. nog meer wateroppervlakte maken zoals ik u visie lees. Het klinkt mogelijk een beetje naar, maar ik denk dat u een beter ambtelijk team verdient om tot een gedragen en toekomst bestendige visie te komen.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder vallen ook de onderwerpen zoet water en waterkwaliteit.
ZW_0226	3	De verhouding natuur en mens gerichte leefruimte (denk bijv. aan goed onderhouden fietspaden met goede fundaties waar boomwortels geen grip op hebben, lokaal veilige ontsluitingen naar de stroomwegen, woonruimte en bouwlocaties, werkgelegenheid maar ook ruimte zoeken elders tot in de Noordzee, toekomst perspectief voor Jeugd maar ook agrarische sector bieden etc.) is denk ik in deze visie niet passend. Word meer verbindend met uw visie voor het vergroten van draagvlak en het winnen van uw autoriteit.	Wij nemen kennis van de mening van indiener. Het is ons niet geheel duidelijk waarop hij doelt, wanneer hij zegt dat de verhouding tussen natuur en mensgerichte leefruimte in deze visie niet passend is.
ZW_0226	4	Bijlage met de volgende punten	Geen reactie nodig

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0226	5	Vernatten blz. 114: “Het waterpeil gaat naar minimaal 20 tot maximaal 40 cm beneden maaiveld”. Wat staat hier? Dat het waterpeil in de veenweidegebieden tot maximaal 20cm onder het maaiveld staat bijv. in de winter en tot minimaal zal dalen tot 40 cm onder het maaiveld in de zomer. Beter kan hier minimaal en maximaal dus worden omgewisseld. Verder zou hier het begrip drooglegging wat algemeen gebruikelijk is, beter kunnen worden toegepast. In de balans tussen verbranding van veen met CO2 tot gevolg en anaerobe omstandigheden in de bodem is in de literatuur 30cm als te streven drooglegging het meest optimaal. Nu is het zo dat het veenweidegebied ook gekenmerkt wordt door vele maaiveldhoogtes, ware het niet dat al grote delen op zand en keileem zijn gedaald. Dit lijkt in strijdt met het voornemen om blokbemaling te verminderen. Voor optimaal beheer van het resterende veen zou juist met een drooglegging van 30cm dit juist kunnen worden bereikt. Dit voorkomt dat er beleid wordt gemaakt dat niet uitvoerbaar is en daardoor juist tegengesteld aan gewenst beleid ongewenste resultaten ontstaan. Gemiddeld 30 cm drooglegging met een tijdelijke aanpassing zoals nu in de zomermaanden om te maaien moet naar mijn mening mogelijk zijn binnen de doelstelling om de afbraak te beheersen. Daarbij zal ook het slim water midden in de akker brengen bijv. met greppels een grote rol kunnen spelen.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_0226	6	Broeikasgassen terugdringen. Feitelijk zou je moeten nastreven dat activiteiten die vermijdbare opwarmingseffecten geven moeten worden geïmplementeerd in uw regelgeving. Daarvan zijn de broeikasgassen maar een categorie. Braakliggend land dat is opgedroogd reflecteert meer zonlicht dan bladgroen van een rustgewas. Hier zien we dat het ene beleidsdoel stikstof niet past met het hoofddoel opwarming vermijden. Hier zal toch in uw beleid een prioritering in horen in uw visie.	De provincie stuurt in grote lijnen op zowel reductie van stikstofuitstoot, stikstofneerslag en broeikasgasuitstoot. Waar dit mogelijk met elkaar botst zal een prioritering plaatsvinden in de verdere uitwerking op gebiedsniveau.
ZW_0226	7	Vermijden van opwarmingseffecten (direct indirect) Als gestreefd wordt naar minimaal effect zal de vermijdbare koude verbranding van veen als eerste op de maatregelen lijst moeten staan. Door takkenbossen niet langer te versnipperen op provinciaal niveau maar ter beschikking stellen van het onderhoud van de veenweidegebieden kan de reductie van CO2 meervoudig vorm krijgen. Takken op en onder de waterlijn zijn duurzaam geconserveerd en komen slechts traag tot rotting en afbraak. De veenwaterkant wordt beschermd en kan weer groeien en het onnodig stoken van de takken wordt voorkomen. De natuur zal er lokaal en mondiaal baat bij hebben. Ook qua zon energie zou u rekenschap meten gaan geven over de ingevangen energie uit de zon die niet is teruggekaatst naar het heelal. Slecht 20% nuttig, 80% opwarming van de aarde. U ziet dat hiermee de maat broeikasgassen niet de lading dekken om opwarming te voorkomen.	We streven nationaal en internationaal naar het voorkomen van opwarming. Dit meten we door middel van onze broeikasgasuitstoot. Die uitstoot kan ook een gevolg zijn van ons landgebruik. Daarom is landbouw en landgebruik een transitiepad in de Noord-Hollandse Klimaataanpak. In de Klimaataanpak sturen en monitoren we ook op het verminderen van de uitstoot vanuit het landgebruik. Uw suggestie om takkenbossen beschikbaar te stellen voor veenweidegebieden is interessant en noteren we voor ons verdere werk aan klimaatmitigatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0226	8	Fietspadden en focus in het algemeen De Provincie laat zich kennen als het technisch goed uitvoeren van de N-wegen. Daarentegen hebben de fietspadden jammer genoeg onvoldoende fundatie waardoor boomwortels de zojuist vernieuwde padden ongeschikt maken voor recreatief gebruik (gevaarlijke hobbels waardoor valgevaar onvermijdelijk is). Dit geldt ook voor fietspadden in beheer bij het waterschappen. Juist deze vorm van mobiliteit moet extra aandacht krijgen voor de gezondheid en voor het milieu. Hier zien we iets wat bij meerder overheden speelt, grote ambities maar op hetgeen onderhouden moet worden belopen de achterstanden 100 miljoenen euro alleen al voor de wegen van HHNK, waar u toezicht op houdt. Doelmatig beheer met kennis in uw organisatie voorkomt dat veel geld niet over de balk wordt gegooid. Er is dan geen geld voor trajectcontrole op uw N-wegen want die zijn al weinig doelmatig in de natuurgebieden verbrand Kort gezegd een andere focus van uw bestuur beginnend bij deze visie kan veel maatschappelijke-, economische- en leefomgeving schade voorkomen. Juist deze trajectcontrole kan veel bijdragen aan de veiligheid op uw wegen en die van het waterschap op de doorgaande wegen maar ook veel onderhoudskosten voorkomen. Ik vraag u dit soort zaken in uw visie tot uitdrukking te brengen.	Op basis van de Wegenwet en de Scheepvaartverkeerswet is de provincie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van provinciale (vaar-)wegen, kunstwerken, fietspaden, voetpaden en openbaar vervoersnetwerken én de aanleg hiervan. De infrastructuur wordt beheerd en onderhouden en, bij einde levensduur, gerenoveerd en vervangen. Deze wettelijke taak staat beschreven in de Omgevingsvisie. De invulling van de wijze waarop provincie haar netwerk onderhoudt én de afwegingen die daarbij worden gemaakt, hebben geen plaats in de Omgevingsvisie, maar zijn vastgelegd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG). Met de NIKG toetst de provincie ook of de middelen die er in de begroting zijn gereserveerd, voldoende zijn om het areaal in stand te houden. Provincie Noord-Holland hanteert bestuurlijk vastgestelde kwaliteitsniveaus. Voor fietspaden hanteert de provincie beeldkwaliteit B. Dit betreft een basisniveau waarbij de kans op ongevallen klein moet zijn, bereikbaarheid en leefbaarheid niet in het geding mag zijn, comfortabel gebruikt kunnen worden, de uitstraling moet redelijk verzorgd zijn en de milieubelasting moet conform wettelijke eisen zijn. Voor wat betreft de opmerking over het beheer van de wegen van het HHNK: in Nederland zijn er vier wegbeheerders: het Rijk, de provincies, de gemeenten en de waterschappen. Tot voor kort was HHNK verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van wegen in 23 van de 30 gemeenten in hun beheergebied. Sinds 2014 zijn zij in gesprek met de gemeenten waarin de polder- en dijkwegen liggen, om te onderzoeken of en hoe het wegbeheer aan de gemeenten kan worden overgedragen met als resultaat dat het HHNK alleen nog wegen beheert in de gemeenten Purmerend en Waterland. Het beheer valt niet onder provincie Noord-Holland. We beamen dat trajectcontrole een verbetering kan opleveren van de verkeersveiligheid, doorstroming van het verkeer en het milieu. In Noord-Holland zijn op de volgende wegen trajectcontroles ingesteld: N201 (Uithoorn), N205 (tussen de N207 en de N232) en N9 (tussen Burgervlotbrug en St. Maartensvlotbrug). Echter is het inrichten van trajectcontrole een taak van het openbaar ministerie en niet van provincies. Voor suggesties over het beheer van onze wegen en fietspaden houden we ons altijd aanbevolen. Indiener kan zich daarvoor richten tot ons servicepunt.
ZW_0226	9	Het verdient aanbeveling om de investering zoals in NNN-gebieden (aankopen grond), verbindingszones, natuurprojecten met o.a. houtkap in de Schoorlse duinen meer af te wegen tegen waar de meeste burgers tegen aanlopen (hoge brandstof kosten met provinciale opcenten, te weinig ruimte om te bouwen en wonen, te weinig perspectief voor jeugdige of die wel een plek ooit krijgen in deze maatschappij etc. Denk meer vanuit de mens en laat de natuur met rust.	Investeringen in gebieden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vloeien voort uit een wettelijke taak van de provincie. Deze taak is gebaseerd op Europese doelstellingen.
ZW_0226	10	Recreatie in Veenweide gebieden Over rust gesproken, dat is een van de randvoorwaarden waar veenweidegebieden aan bij kunnen dragen. Door zoals ik meen te begrijpen van deze gebieden recreatiegebieden met verbinding naar de stedelijke omgeving te maken zal het snel met deze rust gedaan zijn. Katten, honden en wat burgers niet allemaal met zich meedragen zullen de predatiedruk nog vergroten. Als u meent dat er via vergunningen ruimte komt om met lage snelheid te varen door deze polders dan zal dat onder voorwaarden mogelijk kunnen bijdragen aan het bewust zijn van het belang van deze gebieden maar ook via het eerdergenoemde effect wat varen heeft op de verplaatsingen van bagger naar de walkanten. Dat zal dan weer alleen nuttig zijn als de ganzendruk nagenoeg is geëlimineerd. Alleen al het genoegen om een wulp, kievit of grutto te horen als het geraas van auto's in de nacht is verstomd is magisch. En u gaat dat ook terugdringen als ik dit goed lees alsof het in een reservaat past. Onbegrijpelijk. Nogmaals laat de natuur meer met rust.	In de Omgevingsvisie is veel aandacht voor de balans tussen natuur en recreatie waarbij recreatieve ontwikkelingen niet ten koste mogen gaan van de natuurwaarden of leiden tot verstoring van flora en fauna.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0226	11	[Apart gestuurde aanvulling] U bevindt zich op een zee die steeds woester wordt, die met de uitvinding van het vuur zeg 10.000 jaar geleden startte, toen men bossen liet afbranden om braakliggende grond te verwerven. Deze zee zal pas als alles meezit over ongeveer 400 jaar tot rust kunnen komen als de opwarming met alle middelen is gestopt (als het nog lukt met door de mens ingezette strategieën), en waarschijnlijker stopt als de volgende ijstijd zijn intrede doet met al haar planetaire kracht. U als uitvoerder van Europese maatregelen vaak met grote koppen erop, opgenomen in onze wetten staat voor de beleidsuitvoering in NH door uzelf, de waterschappen, de gemeenten en vooral de (landschap) beheerders, die dag en nacht hun taken in combinatie met voedselproductie, weidevogels beheer, dagrecreatie, landschappen en ontsluitingswegen open houden etc. Met idealisme zal het niet lukken wat in 11.000 jaar in gang is gezet met een opwarmer van de terugtrekkende laatste ijstijd. Dit vraagt pragmatisme, uithoudingsvermogen, draagvlak, erkennen van elkaar rollen, klein en groot. De huidige ontwerp visie versterkt juist de verdeeldheid, gooit geld in het water, erkent nauwelijks de noden die op dit lange traject optreden als was het maar om ons zelf in stand te houden met behulp van bijvoorbeeld mobiliteit over de kunstwerken in de badkuip, de woningruimte die perspectief geven aan de volgende generatie. Wat ik nu waarneem is: •Vernatting en toename muskieten en malaria, west nijlvirus ed, nieuwe ziektes die na 150 jaar weer opduiken. •Overspoeld worden met exoten (van ganzen tot huiskatten) die de klanken van weidevogels doen verstommen. •Plaaginsecten in de fruitbomen die normaal door zangvogels in toom worden gehouden maar nu door predatie door katten ed. vrij hun gang kunnen gaan. •Tegengestelde beweging die juist de gewasbescherming zouden moeten indammen, maar haar juist extra impuls geven om toch nog een boterham op de plank te krijgen. •Trafohuisjes die hard nodig zijn maar door werelderfgoed kenwaarden te verzwaren met extra regels onmogelijk worden of te laat en tegen te hoge kosten •Onvoldoende aandacht voor de harde infrastructuur om die te onderhouden •Geen aandacht voor wat echt maatschappelijk van belang is •Zeker in de landbouw mogen beste harde afspraken worden gemaakt als dat maar wel is in het continuüm van de komende generaties die niet vervangen kunnen worden door ambtenaren of gedragen kan worden qua beheer door de gehele gemeenschap •Anders valt de grond en vooral de informatie binnenkort in handen van internationale partijen waar u geen antwoord meer op heeft. Weet wie uw partners/ inwoners zijn en wie de ruif vullen. Laat de natuur met rust. (in stand houden is wat Europa van ons vraagt). Pas u visie en richting aan, maak deze verbindend, praktisch en realiseerbaar.	Wij danken indiener voor zijn uitvoerige zienswijze. Wij respecteren zijn blik op de toekomst - waar wij deels in mee kunnen gaan - en nemen die, zeker voor zover die de Omgevingsvisie overstijgen, voor kennisgeving aan.
ZW_0227	1	Gelijk aan ZW_0226	Zie onze beantwoording van zienswijze ZW_0226.
ZW_0228	1	Beste medewerkers van de provincie Noord Holland, Ik begrijp dat jullie bezig zijn met een ontwerp- omgevingsvisie, Ik begrijp heel goed dat jullie aan het zoeken zijn naar mogelijkheden voor de provincie om de beperkte ruimte die er is zo optimaal mogelijk in te delen met alle belangen voor zoveel verschillende behoeften. Toch zou ik u iets willen vertellen over mijn prachtige thuis hier op de Zonnehoek. Hier waar wij wonen en leven op een, voor ons magische stukje van Vijfhuizen. In een klein huisje op een bescheiden perceel met oude fruitbomen en een prachtige magnolia. Hier waar wij op het park met elkaar in bijna teruggaan in de tijd, elkaar kennen en samen met onze buren oplossingen zoeken en elkaar helpen. Waar we elkaar gedag zeggen op het pad en veel buiten zijn. Dit in een tijd waarin veel mensen in eenzaamheid leven. Thuiskomen na een lange werkdag geeft een gevoel van geluk wat ik maar moeilijk kan omschrijven. Ik wil u natuurlijk vragen om onze gemeenschap, in de plannen die er gemaakt worden de mogelijkheid te geven te blijven bestaan. Alstublieft, laat wat goed is heel in het bouwen aan de toekomst.	Dank voor uw bijdrage, het is goed om de verhalen te weten die vaak achter meer algemene gegevens en kaarten zitten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0229	1	De Vereniging Vrienden van het Gooi De vereniging Vrienden van 't Gooi (VVG) stelt zich statutair tot doel het bijzondere eigen karakter van de natuur, het landschap en het cultureel erfgoed in het Gooi en omstreken zo goed mogelijk te beschermen en om duurzame ontwikkeling te bevorderen. Met belangstelling hebben wij de ontwerp-Omgevingsvisie Provincie Noord Holland en de bijbehorende Omgevingseffectrapportage gelezen. Graag geven wij u hierop onze zienswijze. Natuur In de ontwerp-Omgevingsvisie stelt de provincie dat er te weinig ruimte is om alle gewenste functies overal een plek te geven en dat de provincie daarom selectief wil zijn in welke functies wel of geen ruimte krijgen. Tegelijkertijd stelt de provincie dat Noord-Holland relatief weinig natuur heeft, dat de natuurgebieden vaak niet met elkaar zijn verbonden en dat de kwaliteit van natuur achteruit blijft gaan. Als de provincie vervolgens zegt een direct strategisch belang te hebben bij robuuste natuur en een rijke biodiversiteit (omdat ze een essentiële basis vormen voor een veilige, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving) dan is er dus alle reden om in ieder geval de beschermde natuurgebieden te vrijwaren van aantasting (die onomkeerbaar is) en voor het tekort aan ruimte niet de oplossing te vinden bij beschermde gebieden. Dat betekent dus scherpe keuzes maken. Dit is het advies in de Omgevingseffectrapportage maar helaas is de visie daarin niet concreet genoeg. Een groot maatschappelijk belang kan het natuurbelang in het Natuur Netwerk Nederland (NNN) opzijschuiven. Wij zouden er zelfs voor willen pleiten dat de provincie het beschermen van NNN zelf als een groot maatschappelijk belang ziet. Het vergt moed in de prioriteitstelling en onderhandelingen met belangenbehartigers met ruimteclaims op NNN-gebied. De provincie zou ook vaker kunnen kiezen voor oplossingen die duurder zijn, maar wel het landschap en de natuur ontzien. Een voorbeeld in onze regio het Gooi is het ondergronds aanleggen van hoogspanningsleidingen bij Muiden.	We denken dat het huidig beschermingsregime van de NNN in de Omgevingsverordening voldoende waarborgen biedt voor de instandhouding en werking van het netwerk. Met de regels in de Omgevingsverordening is geborgd dat bij een aantasting van het NNN, bijvoorbeeld vanwege een project van groot openbaar belang waarvoor geen reële alternatieven bestaan, de nadelige gevolgen altijd worden gecompenseerd.
ZW_0229	2	Compensatie Graag zouden we zien dat de provincie zich in de concept-Omgevingsvisie concreter uitspreekt over hoe compensatie plaatsvindt als ontwikkelingen van groot openbaar belang in beschermde natuur, landschap en cultureel erfgoed dan toch gaan plaatsvinden. In de concept-visie wordt voorgesteld te compenseren met een bijdrage aan de omgevingskwaliteit, terwijl de provincie zelf ook stelt dat omgevingskwaliteit een breed begrip is. De regels in de Omgevingsverordening geven hierover meer duidelijkheid. Alleen blijkt helaas in de praktijk dat het compenseren van NNN niet goed mogelijk is omdat geen compensatiegrond met vergelijkbaar natuurtype aanwezig is. Maar concrete compensatieregels borgen de samenhang en voorkomen dat iedere gemeente naar eigen goeddunken verlies aan natuur en landschap compenseert.	We denken dat het huidig beschermingsregime van de NNN in de Omgevingsverordening voldoende waarborgen biedt voor de instandhouding en werking van het netwerk. Met de regels in de Omgevingsverordening is geborgd dat bij een aantasting van het NNN, bijvoorbeeld vanwege een project van groot openbaar belang waarvoor geen reële alternatieven bestaan, de nadelige gevolgen altijd worden gecompenseerd.
ZW_0229	3	N2000 Tussen N2000 en landbouwgebieden zijn overgangszones gewenst. Wat ons betreft zijn er sowieso overgangszones rondom N2000 gebieden wenselijk. Het Gooi kent een aantal N2000-gebieden, waaronder het Gooimeer Zuidoever en het Eemmeer. Voor een aantal vogelsoorten zijn hier de omstandigheden verre van ideaal, zo staat te lezen in de ontwerp-Omgevingsvisie. Over oorzaken als belastende waterrecreatie staat niets vermeld. Wij vragen hierover een passage op te nemen, ook al is hier het Rijk het bevoegde gezag. Met hierin opgemerkt dat afspraken nodig zijn met het Rijk over zonering en geleiding van de waterrecreatie en met de gebiedscoöperatie Gastvrije Randmeren die een toekomstvisie heeft ontwikkeld over het samengaan van natuur en recreatie. In de ontwerp-omgevingsvisie wordt gepleit voor het opwekken van energie met geo- en aquathermie voor meer duurzaam opgewekte warmte. Berichten over plannen voor het bouwen van een centrale in Muiderberg en het gebruiken van het water in het IJmeer, zijnde Natura 2000 gebied, baren ons zorgen. Graag zouden we het standpunt van de provincie in de ontwerp-omgevingvisie opgenomen willen zien ten aanzien van de herkomst van het water bij de ontwikkeling van aquathermie.	De keus voor overgangszones en de invulling van dit concept wordt niet gemaakt in de visie en is ook afhankelijk van Rijksbeleid. Voor de grote wateren (met Natura 2000-status) denken we dat de wettelijke bescherming van deze gebieden via de omgevingswet voldoende bescherming biedt tegen ontwikkelingen die deze waarden kunnen aantasten. De initiatieven voor Aquathermie moeten voldoen aan de Kaderrichtlijn Water.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0229	4	Landschap De VVG vindt dat er in de visie nauwelijks aandacht is voor het waardevolle landschap in het Gooi. Landbouw wordt genoemd als de drager van de landschappen grenzend aan bebouwde omgeving. In de opsomming van waardevolle landschappen als duinen, de kusten en de open polders ontbreken de heidevelden, zandverstuivingen en bossen. We zouden deze landschappen die zo kenmerkend zijn voor het Gooi ook genoemd willen zien met daarbij de aantekening dat het zgn. illusielandschap, dat de open landschappen met de bosranden vormen, staand beleid blijft.	Ook wij vinden het landschap in het Gooi zeer waardevol. Deze landschappen zijn veelal beschermd als NNN en BL in onze omgevingsverordening. Dit beleid wijzigen wij niet. Wij zullen de heidevelden en bossen benoemen in de opsomming van waardevolle landschappen.
ZW_0229	5	Samenwerking provincie Utrecht De VVG zou graag zien dat het Gooi wordt opgenomen in het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. In de concept-Omgevingsvisie wordt opgemerkt dat het zuidelijk deel van de provincie deel is van een groter geheel waaronder de provincie Utrecht. Hier wordt verder geen toelichting op gegeven. Het Gooi is onderdeel van de Utrechtse Heuvelrug, een stuwwal die van Rhenen tot Huizen loopt, met overal dezelfde grote variatie in landschapstypen met wateren aan de randen, gevoed door kwelwater van de hoge zandrug. Het is dan logisch om een samenwerking op te zoeken. Uitbreiding van het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug met het Gooi was ooit een initiatief dat is blijven liggen maar weer opgepakt zou moeten worden. Wij hopen dat de provincie het hiermee eens is en deze optie in haar visie op de toekomst opneemt.	We begrijpen de wens van indiener. We werken nauw samen met de Provincie Utrecht en betrekken partijen bij opgaven in het gebied. Allereerst is de Omgevingsvisie niet het instrument om een uitbreiding van de samenwerking met het Nationale Park mee te regelen. Dat is uitwerking in onderliggend beleid. Ten tweede is er op dit moment voor ons geen aanleiding om een eventuele uitbreiding in gang te zetten. Mocht het Nationale Park dit intiatief willen oppakken, dan kunnen we dat in overweging nemen.
ZW_0230	1	Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Vanuit de bloembollensector in het Noordelijk Zandgebied herkennen en ondersteunen wij veel van de gekozen uitgangspunten. Tegelijk zien wij enkele punten waarop de visie naar onze mening concreter moet worden om daadwerkelijk het langetermijnperspectief te bieden dat de provincie met deze visie beoogt. Wij waarderen dat de provincie de bijzondere positie van de bloembollensector expliciet erkent. In de visie wordt terecht vastgesteld dat de Kop van Noord-Holland het grootste bollenteeltgebied ter wereld herbergt en dat de bollenconcentratiegebieden een belangrijke positie innemen. Ook wordt terecht benoemd dat niet alleen de primaire productie, maar ook verwerking en broeierij van belang zijn voor Noord-Holland. Wij verzoeken de provincie deze erkenning in de definitieve Omgevingsvisie te vertalen naar een duidelijker ontwikkelperspectief voor het Noordelijk Zandgebied.	We danken de indiener voor de ondersteuning van veel van de gekozen uitgangspunten van de ontwerp-Omgevingsvisie. Het verzoek om de erkenning van de bloembollensector te vertalen naar een duidelijker ontwikkelperspectief voor het Noordelijk Zandgebied zal niet worden overgenomen. De Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en bevat geen gebiedsuitwerkingen.
ZW_0230	2	Benoem de bloembollensector als strategisch economisch cluster. De bloembollensector in Noord-Holland is meer dan agrarische productie alleen. Het betreft een internationaal opererend cluster van primaire productie, uitgangsmateriaal, veredeling, verwerking, bewaring, handel, export, techniek en kennis. De provincie benoemt elders in de visie internationaal concurrerende sectoren en economische clusters van strategisch belang. Ook voedselzekerheid en een veelzijdige, toekomstbestendige economie worden expliciet als provinciale belangen genoemd. Wij verzoeken daarom om ook de bloembollensector in het Noordelijk Zandgebied expliciet te erkennen als een strategisch agrarisch-economisch cluster van provinciaal belang, waarvoor voldoende fysieke en economische ontwikkelruimte behouden moet blijven.	De provincie wijst de bloembollensector niet aan als afzonderlijk strategisch economisch cluster. De aanwijzing van strategische clusters volgt uit het denkraam van TNO voor strategische economische belangen. Daarbij staat de systeempositie van economische activiteiten binnen nationale en Europese waardeketens en netwerken centraal, in het licht van Europese autonomie. De bloembollensector maakt geen onderdeel uit van deze positie.
ZW_0230	3	Maak zoetwaterbeschikbaarheid niet alleen een vraagstuk, maar een provinciale opgave. In de ontwerpvisie staat: “Voor het toekomstperspectief van de bollensector is duidelijkheid over verzilting, de beschikbaarheid van zoetwater, en de fasering daarvan, van groot belang.” Wij onderschrijven dit volledig, maar vinden de formulering onvoldoende. Voor hoogwaardige plantaardige teelten is voldoende zoetwater geen luxe, maar een essentiële productiefactor. Ondernemers investeren voor tientallen jaren in grond, gebouwen, verwerking, machines, verduurzaming en uitgangsmateriaal. Alleen duidelijkheid over een eventuele afname van de beschikbaarheid is daarom niet voldoende. Onze gewenste formulering zou zijn: “De provincie zet zich samen met Rijk, waterschap en sector in voor het duurzaam beschikbaar houden van voldoende zoetwater voor hoogwaardige agrarische productie in het Noordelijk Zandgebied en voor het tegengaan van verzilting.” Daarbij vragen wij de provincie samen met waterschap, Rijk, kennisinstellingen en sector te werken aan onder andere waterberging, efficiënter watergebruik, ondergrondse opslag, verbetering van de zoetwaterbuffer en maatregelen tegen verzilting. Het IJsselmeer en het Amstelmeer vormen daarbij strategische zoetwaterbronnen, die nadrukkelijk moeten worden ingezet voor het behoud van hoogwaardige agrarische productie in het Noordelijk Zandgebied.	Uiteraard zet de provincie zich in voor een duurzaam en volhoudbaar watersysteem voor de provincie en een goede waterverdeling tussen de verschillende vragers. Innovaties en bijvoorbeeld het lokaal vasthouden van water kunnen hier een belangrijke bijdrage aan leveren. De mogelijkheden hiervoor en de haalbaarheid verschillen van plek tot plek. Voor de verdeling van water zijn wij wel gebonden aan de nationale verdringingsreeks. Tegelijk constateert het Nationaal Deltaprogramma dat er op termijn niet voor alle vragers voldoende water zal zijn, ondanks diverse innovaties en dat vragers zich hier op zullen moeten voorbereiden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0230	4	Koppel water- en bodemsturing aan innovatie, niet automatisch aan beperking van landbouw. Wij begrijpen en ondersteunen dat water en bodem een belangrijker ordenend principe worden. Klimaatverandering en verzilting vragen om aanpassing. Wij waarschuwen echter voor een te statische toepassing van dit principe. De geschiktheid van een gebied voor landbouw wordt niet alleen bepaald door de huidige bodem- en watercondities, maar ook door het vermogen van ondernemers en overheden om deze condities duurzaam te verbeteren en ermee om te gaan. De visie stelt zelf dat veranderende water- en bodemcondities tijdig moeten worden gesignaleerd, zodat ondernemers duidelijkheid krijgen, investeringen kunnen afschrijven en nieuwe investeringen kunnen doen. Wij verzoeken daarom vast te leggen dat innovatieve oplossingen voor waterbeheer en verduurzaming volwaardig worden meegewogen voordat beperkingen aan agrarisch gebruik worden opgelegd. Functieverandering mag daarbij niet het vertrekpunt zijn, maar uitsluitend een laatste optie wanneer technische en innovatieve oplossingen aantoonbaar onvoldoende perspectief bieden.	De provincie zal zich zeker inzetten voor innovatie en het mogelijk maken hiervan. Dat er in toenemende mate minder water beschikbaar is zal echter leiden tot vaker beperkingen in aanvoer, hierbij is de nationale verdringingsreeks van toepassing. Hierbij ligt er ook een verantwoordelijkheid bij elke ondernemer die water gebruikt tijdig te signaleren hoe de waterbeschikbaarheid van invloed is op de onderneming.
ZW_0230	5	Geef duurzame bollenteelt daadwerkelijk ontwikkelruimte. De bloembollensector bevindt zich midden in een transitie. Er wordt geïnvesteerd in onder meer weerbare rassen, precisielandbouw, mechanische onkruidbestrijding, efficiëntere bemesting, waterbesparende technieken, emissiereductie, automatisering en nieuwe teeltsystemen. De provincie constateert terecht dat verduurzaming alleen mogelijk is wanneer agrarische ondernemers voldoende toekomstperspectief hebben en kunnen blijven investeren. Wij vragen de provincie daarom het uitgangspunt op te nemen dat aantoonbaar duurzame en toekomstbestendige agrarische bedrijven ruimte moeten houden om zich binnen de aangewezen agrarische concentratiegebieden verder te ontwikkelen.	De provincie onderschrijft dat verduurzaming alleen mogelijk is met voldoende toekomstperspectief en investeringsruimte voor agrarische ondernemers. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor innovatie, verduurzaming en ontwikkeling van agrarische bedrijven. Wij nemen daarom geen aanvullend, generiek uitgangspunt op voor ontwikkelruimte binnen concentratiegebieden. Ruimtelijke initiatieven beoordelen wij per locatie, aan de hand van de afwegingsprincipes en de specifieke kenmerken van het gebied. Daarbij betrekken wij onder meer water, natuur, klimaat, landschap en een gezonde leefomgeving.
ZW_0230	6	Verduurzaming en economische ontwikkeling moeten daarbij niet tegenover elkaar worden geplaatst. Juist economisch gezonde bedrijven beschikken over de investeringskracht om de noodzakelijke transitie te realiseren. Hierbij is de biologische bollenteelt nog volop in onderzoek en ontwikkeling. Wij vragen de provincie de biologische bollenteelt te steunen in zowel financiële / materiele steun als in de afname van biologische bollen. Door grote aantallen bio bollen af te nemen in de komende jaren kan het de bedrijven helpen hun producten kwijt te raken. Ook is er steun nodig in onderzoek. Er is nog zoveel onbekend van deze teelt methode. Laat de provincie niet alleen de grootste aaneengesloten bollen gebieden ter wereld zijn, maar ook de grootste Bio bollen productie ter wereld zijn.	De biologische landbouw is één van de belangrijke transitiepaden in onze kringlooplandbouw. De landelijke areaal doelstelling voor biologische landbouw is 15%. We stimuleren de ontwikkeling van bioregio's in de provincie.
ZW_0230	7	Bescherm hoogwaardige bollengrond tegen onomkeerbare functieverandering. De provincie geeft aan zuinig om te willen gaan met landbouwgebieden en het landelijk gebied te willen vrijwaren van onomkeerbare stedelijke ontwikkelingen. Wij ondersteunen dit nadrukkelijk. De gespecialiseerde zandgronden in het Noordelijk Zandgebied zijn schaars en niet eenvoudig elders te reproduceren. Eenmaal omgezet naar woningbouw, infrastructuur, natuur of andere functies is deze productiecapaciteit veelal permanent verloren. Wij verzoeken daarom om binnen het bollenconcentratiegebied het principe “agrarisch gebruik en agrarische ontwikkeling eerst” als uitgangspunt te hanteren en functieverandering alleen toe te staan wanneer aantoonbaar geen onevenredige aantasting van het agrarische cluster plaatsvindt.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.
ZW_0230	8	Daarbij vragen wij de provincie de huidige omvang en begrenzing van de bollenconcentratiegebieden expliciet in de Omgevingsvisie te borgen, overeenkomstig de hierover gemaakte afspraken in het coalitieakkoord. Alleen zo ontstaat de langjarige zekerheid die ondernemers nodig hebben om te blijven investeren. In het bijzonder mag een eventuele landwaartse uitbreiding van de binnenduinrand niet ten koste gaan van bestaande bollengrond. Waar aanvullende ruimte nodig is voor natuur, water of recreatie, moeten eerst technische oplossingen en minder ingrijpende alternatieven worden onderzocht die behoud van de agrarische functie mogelijk maken.	De begrenzing en juridische bescherming van bollenconcentratiegebieden staan in de Omgevingsverordening. Een mogelijke landzijdige duinuitbreiding wordt nog onderzocht; het huidige agrarische gebruik kan vooralsnog doorgaan.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0230	9	Verwerking, bewaring en innovatie horen bij het bollenconcentratiegebied. Wij zijn positief dat de provincie naast productie ook verwerking en broeierij expliciet benoemt. Wij verzoeken dit verder uit te werken. Moderne bollenteelt vraagt steeds meer om centrale verwerking, geconditioneerde bewaring, waterzuivering, mechanisatie, robotisering, energievoorziening en ogistiek. Schaalvergroting en verduurzaming kunnen daardoor soms juist leiden tot behoefte aan grotere of aangepaste bedrijfsgebouwen. Daarom moet binnen bollenconcentratiegebieden voldoende ruimte blijven voor functioneel aan de sector verbonden bedrijfsbebouwing en voorzieningen, mits passend binnen landschappelijke en milieukundige randvoorwaarden. Voorkomen moet worden dat verduurzaming of verdere automatisering enerzijds van bedrijven wordt verlangd, terwijl anderzijds de ruimtelijke mogelijkheden om daarvoor noodzakelijke voorzieningen te realiseren worden beperkt.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0230	10	Wij ondersteunen de keuze van de provincie om het Noordelijk Zandgebied als bollenconcentratiegebied te behouden. Wij vragen echter om in de definitieve Omgevingsvisie nadrukkelijker vast te leggen welk toekomstperspectief daarbij hoort. Een concentratiegebied heeft alleen betekenis wanneer ondernemers er ook daadwerkelijk kunnen blijven ondernemen, investeren, verduurzamen en groeien. Wij verzoeken daarom in de definitieve Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat: het Noordelijk Zandgebied een strategisch agrarisch-economisch cluster voor de bloembollensector is, waar behoud van hoogwaardige bollengrond, voldoende zoetwater en ontwikkelruimte voor duurzame teelt, verwerking, bewaring en innovatie provinciale belangen zijn.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0231	6	Ruimteclaims Het buitengebied van het Gooi behoort tot het NNN, is Beschermd Landschap zoals omschreven in de Leidraad Landschap en Cultuur en behoort ook voor een groot deel tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie en is daarmee UNESCO-werelderfgoed. Het gaat onder meer om heidevelden, zandverstuivingen en de enige bossen die de provincie heeft op een rand, evenwijdig aan de westkust, na. Zoals hierboven opgemerkt: het Gooi biedt een grote variatie in landschapstypen met wateren aan de randen, gevoed door kwelwater van de hoge zandrug. Er wordt gesteld dat landschappen en erfgoed mee moeten veranderen met maatschappelijke en economische ontwikkelingen ook als dit leidt tot veranderingen of zelfs verdwijnen van het historische of culturele karakter. Wij vragen de provincie zich uit te spreken voor juist behoud van de kernkwaliteiten van het Gooi. En de uitspraak dat niet alles overal past van toepassing te laten zijn op het Gooi. Zoals bij het maken van afspraken over woningbouw. De ontwerp-omgevingsvisie meldt dat hiervoor ruimte is in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). De gemeenten maken binnen deze regio afspraken over een eerlijke verdeling en de provincie borgt dit indien nodig via de Omgevingsverordening. Maar er is in het Gooi geen ruimte voor de gewenste woningbouwlocaties. Buitenstedelijk niet en ook niet binnenstedelijk. De gemeente Hilversum kampt met ruimtetekort en het begrip tuinstad, concept van Dudok, zal volgens de Omgevingsvisie van Hilversum als gevolg van inbreiding van woningen verworden tot ‘compacte tuinstad’. De VVG pleit daarom voor nieuwe afspraken over woningbouwlocaties binnen de MRA. In de Omgevingseffectrapportage staat dat er in de provincie minimaal een kwart meer ruimte nodig zou zijn om alle ambities waar te maken. Daarom worden drie principes voor efficiënt ruimtegebruik gehanteerd, waaronder ‘selectief zijn’. Niet alles past overal. Met name het niet meer overal faciliteren van economische ontwikkeling wordt genoemd. Dit zou ook voor het faciliteren van woningbouw en energieopwekking in het Gooi moeten gelden. Aan de verdere verstedelijking van het Gooi moet een halt worden toegeroepen.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Zoals is aangegeven in de ontwerp-Omgevingsvisie moeten we zuinig omgaan met de ruimte en beperkte middelen en zullen we daarom een aantal keuzes moeten maken, zoals we ervoor kiezen om de woningen zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen. Daarnaast is er voor de energie-infrastructuur en opwek ook ruimte nodig. Het Gooi is daarop geen uitzondering op de rest van de provincie. Onze regels voor NNN, Beschermd Landschap en Unesco zoals opgenomen in onze Omgevingsverordening blijven hierbij van kracht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0232	1	(Zie evt ZW_0102, ook over Schinkelpolder) Hierbij dient ondergetekende, dhr. C.G. Blom, namens Gebr. Blom B.V. — eigenaar en ondernemer van de hierboven vermelde percelen in de Schinkelpolder te Aalsmeer — tijdig een zienswijze in op de ter inzage gelegde Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 en het bijbehorende Ontwerp-Omgevingseffectrapport (hierna: de Ontwerp-Omgevingsvisie respectievelijk het OER). Deze zienswijze richt zich op de wijze waarop de Schinkelpolder op de Omgevingsvisiekaart en in de bijbehorende beleidsregels is aangeduid als onderdeel van het glastuinbouwconcentratiegebied Greenport Aalsmeer, en op het ontbreken van een concrete transformatiemogelijkheid voor dit deelgebied. 1. Belanghebbendheid en ontvankelijkheid Indiener is eigenaar van en/of ondernemer op de percelen kadastraal bekend gemeente Aalsmeer, sectie A, nummers 3650 en 3649 (AMR03-A-3650 en AMR03-A-3649) in de Schinkelpolder te Aalsmeer en wordt door de voorgenomen aanduiding rechtstreeks in haar belang getroffen. De percelen zijn en blijven op grond van de Ontwerp-Omgevingsvisie onderdeel van het glastuinbouwconcentratiegebied Greenport Aalsmeer, hetgeen de gebruiks- en ontwikkelmogelijkheden van indiener rechtstreeks bepaalt. Indiener is dan ook belanghebbende in de zin van artikel 1:2 Algemene wet bestuursrecht (Awb) en ontvankelijk in deze zienswijze, die tijdig binnen de terinzageleggingstermijn wordt ingediend.	Wij begrijpen uw verzoek om de toekomstige functie van de Schinkelpolder af te stemmen op de ontwikkelingen in het gebied. Binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer is onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied.
ZW_0232	1a	2. Feitelijke uitgangssituatie van de Schinkelpolder De Schinkelpolder maakt planologisch deel uit van het glastuinbouwconcentratiegebied Greenport Aalsmeer, zoals aangeduid op de Omgevingsvisiekaart. De Ontwerp-Omgevingsvisie erkent zelf dat deze Greenport ingrijpend verandert: de provincie stelt dat, in combinatie met toekomstbestendige glastuinbouw en efficiënt ruimtegebruik, circa 1.000 hectare van het totale glastuinbouwcomplex een transformatie moet doorgaan, en dat transformatie naar wonen door de nabijheid van Schiphol lang niet altijd mogelijk is. De Ontwerp-Omgevingsvisie werkt deze transformatieopgave echter niet gebiedsgericht uit voor de Schinkelpolder: er wordt geen kaartaanduiding of beleidsregel geboden die transformatie naar bedrijvigheid mogelijk maakt, terwijl de generieke sturing op concentratie en op sanering van niet-kansrijke glastuinbouwlocaties daar wel toe zou moeten leiden. In de Schinkelpolder is naar de ervaring en waarneming van indiener sprake van een dalende bedrijfseconomische levensvatbaarheid van de traditionele glastuinbouwfunctie op deze locatie: beperkte schaalgrootte ten opzichte van de door de provincie zelf bepleite clustering, een aansluiting op energieclusters en centrale CO2-voorzieningen die op deze schaal niet rendabel is te realiseren, oplopende verduurzamingskosten (energie-infrastructuur, warmtenetten, waterberging) die niet kunnen worden terugverdiend, en een geleidelijke leegstand en verrommeling van bedrijfskavels. Dit is exact het scenario dat de provincie in de Ontwerp-Omgevingsvisie zegt te willen voorkomen door te sturen op ‘sanering of transformatie van niet-kansrijke glastuinbouwgebieden, ter voorkoming van verrommeling’. Deze inschatting van indiener wordt bevestigd door de gemeente Aalsmeer zelf. De gemeenteraad van Aalsmeer heeft op 27 maart 2025 de Uitgangspuntennotitie Schinkelpolder vastgesteld (zaaknummer Z22070683), met als uitgangspunten onder meer: (i) ontwikkeling van een hoogwaardig bedrijventerrein in het middendeel van de polder, met behoud van groen en recreatie in het noordelijk deel; (ii) het niet toestaan van woningbouw en arbeidsmigrantenhuisvesting; (iii) onderzoek naar herhuisvesting in het glastuinbouwconcentratiegebied Kudelstaart van glastuinbouwbedrijven uit de Schinkelpolder die willen doorgroeien; en (iv) het voeren van het gesprek met de provincie Noord-Holland om het predicaat glastuinbouwconcentratiegebied van de Schinkelpolder af te halen (ontgrenzing). Het college van burgemeester en wethouders heeft daarbij gemotiveerd dat glastuinbouw in de Schinkelpolder niet langer toekomstbestendig is, omdat het gebied grotendeels al onomkeerbaar is ontwikkeld naar nietglastuinbouwbedrijven en het benodigde CO2-netwerk er niet rendabel is aan te leggen. De Schinkelpolder is in zowel bestuurlijk als feitelijk opzicht dan ook reeds ‘verkleurd’ als glastuinbouwgebied: de meest betrokken bestuurslaag heeft dit zelf al vastgesteld en de provincie uitdrukkelijk gevraagd hieraan opvolging te geven.	Zie de beantwoording bij zienswijze ZW_0232 subnummer 1

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0232	2	3. Gronden van de zienswijze 3.1 Ontbreken van actuele marktvraag naar traditionele glastuinbouw versus aantoonbare vraag naar duurzame werkruimte De Ontwerp-Omgevingsvisie en het OER onderbouwen de handhaving van de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied niet met een actuele, locatiespecifieke marktanalyse. De Ontwerp-Omgevingsvisie zelf stuurt op sanering of transformatie van niet-kansrijke glastuinbouwgebieden, ter voorkoming van verrommeling. Zoals onder 2 toegelicht, heeft de gemeente Aalsmeer inmiddels zelf vastgesteld dat glastuinbouw in de Schinkelpolder niet langer toekomstbestendig is. Tegelijkertijd is in de Metropoolregio Amsterdam, en specifiek in de Schipholregio waarvan Aalsmeer onderdeel is, sprake van een structureel tekort aan bedrijfsruimte voor logistiek, MKB, life sciences & health en andere strategische economische functies. De Ontwerp-Omgevingsvisie erkent deze opgave zelf door in te zetten op 'voldoende en kwalitatief passende ruimte voor toekomstbestendige economische activiteiten met strategische meerwaarde' in de Schipholregio. Het is niet consistent om enerzijds deze vraag te erkennen en anderzijds een gebied dat zich, gelet op ligging en ontsluiting, uitstekend leent voor een moderne werkfunctie, generiek op slot te houden voor een glastuinbouwbestemming waarnaar de actuele marktvraag op deze locatie ontbreekt. 3.2 Onevenredige gevolgen en aantasting van eigendomsbelangen Op grond van artikel 3:4 lid 2 Awb dienen de voor een of meer belanghebbenden nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig te zijn in verhouding tot de met dat besluit te dienen doelen. De handhaving van de Schinkelpolder als glastuinbouwconcentratiegebied, zonder uitzicht op transformatie, leidt voor indiener tot een bevriezing van de bedrijfsvoering en de investeringsmogelijkheden op haar percelen. Tegelijk erkent de Ontwerp-Omgevingsvisie dat circa 1.000 hectare van de Greenport Aalsmeer sowieso moet transformeren, echter zonder deze opgave aan specifieke locaties toe te wijzen: er is geen kaart of beleidsregel die bepaalt welke gebieden daarbinnen wel of niet vallen. Zonder die locatie-specifieke afweging — en gezien de in onderdeel 2 beschreven bedrijfseconomische situatie — ontbreekt elke grond om juist de Schinkelpolder van deze opgave uit te sluiten. Handhaving treft indiener onevenredig zwaar in verhouding tot het provinciale belang dat daarmee daadwerkelijk wordt gediend.	Wij begrijpen uw verzoek om de toekomstige functie van uw percelen in de Schinkelpolder duidelijker af te stemmen op de ontwikkelingen die u in het gebied ziet. De Schinkelpolder is in de Omgevingsvisie momenteel nog aangewezen als glastuinbouwconcentratiegebied. Tegelijkertijd is binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies op termijn passend zijn in het gebied. Daarbij kunnen ook de opgaven voor zorgvuldig ruimtegebruik, klimaatadaptatie, landschap, economie en de nog aanwezige glastuinbouw in samenhang worden afgewogen. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied.
ZW_0232	3	3.3 Betere aansluiting van transformatie bij de eigen duurzaamheids- en verstedelijkingsdoelstellingen van de provincie De Ontwerp-Omgevingsvisie stelt zuinig en efficiënt ruimtegebruik, klimaatadaptatie en verduurzaming centraal, en hanteert daarbij het uitgangspunt dat bestaande bedrijventerreinen eerst worden geïntensiveerd en beter benut voordat nieuwe ruimte wordt aangesneden — een uitgangspunt dat inhoudelijk overeenkomt met de landelijke ladder voor duurzame verstedelijking (artikel 3.1.6, tweede lid, Besluit ruimtelijke ordening). Een verouderd, weinig kansrijk glastuinbouwcomplex ombouwen tot een duurzaam, modern bedrijventerrein is bij uitstek een vorm van intensivering en herstructurering van reeds bebouwd/bedrijfsmatig gebruikt gebied, in plaats van nieuw ruimtebeslag op onbebouwd landelijk gebied. Dit sluit rechtstreeks aan bij de eigen beleidslijn van de provincie dat op bedrijven- en kantorenterreinen eerst de mogelijkheden tot herstructurering worden benut. Daarnaast biedt transformatie kansen voor klimaatadaptatie en waterberging die bij continuering van de huidige glastuinbouwfunctie op deze schaal niet of nauwelijks worden gerealiseerd: een integrale herontwikkeling maakt het mogelijk om vanaf de start te voorzien in hemelwaterberging, groenblauwe inrichting en energie-efficiënte bebouwing, in lijn met de ambities die de Ontwerp-Omgevingsvisie voor het watersysteem en de leefomgevingskwaliteit in de Schipholregio formuleert. Het ongewijzigd handhaven van de glastuinbouwbestemming leidt daarentegen tot bestendiging van een verouderde ruimtelijke en milieukundige situatie en werkt de door de provincie zelf gevreesde verrommeling in de hand.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0232	4	3.4 Interne inconsistentie van de Ontwerp-Omgevingsvisie en het OER Indiener wijst er tot slot op dat de Ontwerp-Omgevingsvisie op provinciaal schaalniveau een transformatieopgave voor de Greenport Aalsmeer formuleert (circa 1.000 hectare, met de expliciete erkenning dat woningbouw op veel plekken niet mogelijk is), maar dat deze opgave in het OER niet gebiedsgericht is uitgewerkt of milieukundig beoordeeld voor de Schinkelpolder. Daardoor is thans niet inzichtelijk of, en zo ja met welke onderbouwing, is afgewogen dat juist de Schinkelpolder blijvend voor glastuinbouw gereserveerd zou moeten blijven in plaats van te worden aangewezen als een van de locaties waar de reeds erkende transformatieopgave wordt ingevuld. Dit klemt te meer nu de Ontwerp-Omgevingsvisie evenmin lijkt in te gaan op de door de gemeenteraad van Aalsmeer op 27 maart 2025 vastgestelde Uitgangspuntennotitie Schinkelpolder, waarin de gemeente de provincie al uitdrukkelijk heeft verzocht het predicaat glastuinbouwconcentratiegebied van de Schinkelpolder af te halen. Op grond van het zorgvuldigheidsbeginsel (artikel 3:2 Awb) had de provincie dit relevante, reeds vastgestelde gemeentelijke besluit bij de belangenafweging dienen te betrekken. Deze leemte in de motivering en de effectbeoordeling dient naar de mening van indiener te worden hersteld door de Schinkelpolder als transformatiegebied op te nemen en de milieueffecten daarvan in het OER te beoordelen.	Wat betreft de verdere uitwerking van de milieueffecten van de transformatie van de Schinkelpolder. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Daar worden milieueffecten voor de transformatie van de Schinkelpolder nader in kaart gebracht. De concrete gebruiksmogelijkheden van afzonderlijke percelen worden in een vervolgtraject nader afgewogen en vastgelegd in de daarvoor bestemde ruimtelijke instrumenten. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij besluit over een eventuele aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied en een mogelijke doorwerking in andere ruimtelijke instrumenten.
ZW_0232	5	3.5 Noodzaak van een concreet en afdwingbaar traject, in plaats van een vrijblijvende beleidsambitie Indiener benadrukt dat een aanduiding als ‘transformatiegebied’ in de Omgevingsvisie op zichzelf geen rechtstreekse werking heeft voor het toegestane grondgebruik. De Omgevingsvisie is een strategisch beleidsdocument; bepalend voor de daadwerkelijke gebruiksmogelijkheden zijn de instructieregels in de Omgevingsverordening NH2020 en, in het verlengde daarvan, het gemeentelijke omgevingsplan van Aalsmeer. Zonder nadere waarborgen bestaat het risico dat de erkenning van de transformatieopgave in de Omgevingsvisie een vrijblijvende ambitie blijft, terwijl de Schinkelpolder feitelijk nog jarenlang uitsluitend agrarisch/glastuinbouwkundig bestemd blijft. Dat zou het hiervoor onder 3.2 beschreven onevenredige nadeel voor indiener juist in stand houden in plaats van wegnemen. Indiener verzoekt Provinciale Staten daarom uitdrukkelijk om de transformatieopgave niet alleen op de kaart en in de tekst van de Omgevingsvisie te verankeren, maar deze te koppelen aan een concreet en getermineerd vervolgtraject, zoals hierna onder 4 uitgewerkt.	Wij begrijpen het verzoek om de toekomstige functie van zijn percelen in de Schinkelpolder duidelijker af te stemmen op de ontwikkelingen die men in het gebied ziet. De Schinkelpolder is in de Omgevingsvisie momenteel nog aangduid als glastuinbouwconcentratiegebied. Tegelijkertijd is binnen de regionale samenwerking van Greenport Aalsmeer onderkend dat de Schinkelpolder als glastuinbouwgebied onder druk staat en dat een nadere visie op de toekomst van het gebied nodig is. De gemeente Aalsmeer werkt aan een gebiedsvisie voor de Schinkelpolder. Deze visie moet duidelijk maken welke functies in het gebied op termijn passend zijn en welke mogelijkheden en perspectieven er zijn voor de nog aanwezige glastuinbouwbedrijven. De provincie wacht deze gebiedsvisie af voordat zij een besluit neemt over een eventuele begrenzing of aanpassing van de aanwijzing als glastuinbouwconcentratiegebied. De Omgevingsvisie legt de hoofdlijnen voor de ontwikkeling van het gebied vast. Op dit moment geeft uw zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0232	6	4. Wijzigingsvoorstel Op grond van het voorgaande verzoekt indiener Provinciale Staten om bij de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 (en, waar relevant, het OER) de volgende wijzigingen door te voeren: • De Schinkelpolder op de Omgevingsvisiekaart te schrappen als onderdeel van het glastuinbouwconcentratiegebied Greenport Aalsmeer, dan wel deze gronden expliciet aan te merken als transformatiegebied in de Greenport Aalsmeer, en daarmee uitvoering te geven aan het verzoek van de gemeenteraad van Aalsmeer in de Uitgangspuntennotitie Schinkelpolder van 27 maart 2025 om dit predicaat van het gebied af te halen; • De tekstuele beleidsregels bij paragraaf 6.10 (Schipholregio) en het glastuinbouwbeleid in hoofdstuk 3 zodanig aan te vullen dat voor de Schinkelpolder transformatie naar een duurzaam, modern bedrijventerrein c.q. gemengd werkgebied planologisch mogelijk wordt gemaakt, passend bij de in de Ontwerp-Omgevingsvisie erkende behoefte aan strategische bedrijfsruimte in de Schipholregio; • In het OER de milieueffecten van deze gebiedsgerichte transformatie (onder meer wat betreft geluid, lucht, water, natuur en landschap) te beoordelen, zodat deze opgave op een zorgvuldige en toetsbare wijze in de definitieve Omgevingsvisie kan worden verankerd; • De instructieregels in de Omgevingsverordening NH2020 voor de begrenzing van het glastuinbouwconcentratiegebied Greenport Aalsmeer gelijktijdig met, dan wel binnen een uitdrukkelijk in de Omgevingsvisie te noemen termijn na, de vaststelling van de Omgevingsvisie aan te passen, zodat de gemeente Aalsmeer niet wordt belemmerd om het omgevingsplan voor de Schinkelpolder te wijzigen; • Voor de Schinkelpolder een concreet uitvoeringsprogramma met heldere fasering en tijdpad op te nemen (onder meer: start van het gebiedsproces, moment van gemeentelijke omgevingsplanwijziging), met grondeigenaren en ondernemers als vaste gesprekspartner in dit proces, zodat de transformatieopgave niet vrijblijvend blijft; • Vooruitlopend op de formele bestemmingswijziging te voorzien in een overbruggingsregeling die verbrede bedrijfsvoering en niet-agrarische nevenactiviteiten naast de bestaande agrarische hoofdfunctie toestaat, en gemeenten in de tussentijd te instrueren coulant te adviseren over buitenplanse omgevingsplanactiviteiten (BOPA) die passen binnen de beoogde transformatierichting; • Bij de nadere uitwerking rekening te houden met de investerings- en eigendomsbelangen van bestaande grondeigenaren en ondernemers in de Schinkelpolder, onder meer door te voorzien in een reëel overgangsregime en/of instrumenten voor herverkaveling en kavelruil, vergelijkbaar met de instrumenten die de provincie elders in de Ontwerp-Omgevingsvisie voor vergelijkbare transformatieopgaven in het vooruitzicht stelt.	Wat betreft de verdere uitwerking van de milieueffecten van de transformatie van de Schinkelpolder. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook zonodig weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Daar worden milieueffecten voor de transformatie van de Schinkelpolder nader in kaart gebracht.
ZW_0232	7	5. Conclusie Indiener verzoekt Provinciale Staten van Noord-Holland deze zienswijze te betrekken bij de vaststelling van de Omgevingsvisie NH2050 en het bijbehorende OER. De kern van deze zienswijze is dat de Schinkelpolder te Aalsmeer niet langer als glastuinbouwconcentratiegebied dient te worden gehandhaafd, maar hieruit dient te worden ontgrensd. Hiervoor bestaat een concrete en actuele aanleiding: de gemeente Aalsmeer heeft in haar Uitgangspuntennotitie Schinkelpolder reeds vastgesteld dat glastuinbouw in het gebied niet langer toekomstbestendig is, en de provincie erkent in de Ontwerp-Omgevingsvisie zelf een transformatieopgave voor de Greenport Aalsmeer. Op grond hiervan dient de Schinkelpolder concreet en gebiedsgericht te worden getransformeerd naar een duurzaam, modern bedrijventerrein c.q. gemengd werkgebied. Een vrijblijvende beleidsuitspraak volstaat echter niet: indiener vraagt om een concreet getermineerd traject: aanpassing van de Omgevingsverordening en een uitvoeringsprogramma met fasering. Daarnaast verzoekt indiener Provinciale Staten om Gedeputeerde Staten op te dragen dit uitvoeringsprogramma op te stellen en, vooruitlopend daarop, een overbruggingsregeling te treffen voor niet-agrarische bedrijfsactiviteiten in de Schinkelpolder.	In het voorgaande zijn we nader ingegaan op de verschillende ingebrachte punten door indiener.
ZW_0233	1	Wij, Stichting Behoud Waterland (‘SBW’), hebben het Ontwerp-Omgevingsvisie NH2050 (‘Ontwerp’) en het ontwerp – Omgevingseffectrapportage (‘OER’) met belangstelling gelezen. Wij onderschrijven dat Noord-Holland toekomstbestendig moet zijn.	Introductie, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0233	2	De provincie formuleert een aantal goede uitgangspunten en ambities — weerbaarheid, zuinig ruimtegebruik, versterking van natuur, landschap en cultuurhistorie, vernatting van veenweiden en een transitie naar kringlooplandbouw — maar maakt vervolgens onvoldoende duidelijk welke consequenties deze uitgangspunten en ambities precies hebben. Sommige zijn moeilijk met elkaar te verenigen. SBW verzoekt daarom de uitgangspunten en ambities om te zetten in duidelijke doelstellingen, toetsbare randvoorwaarden en een consequente inzet van provinciale instrumenten. Onze opmerkingen hebben betrekking op de zes volgende punten: 1. Weerbaarheid 2. Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen 3. Cultuurhistorie en landschap 4. Natuur en biodiversiteit 5. Stikstof 6. Landbouw	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0233	3	1. Weerbaarheid Wij missen in de toelichting op uw uitgangspunt van het ‘streven naar weerbaarheid’ (p. 35) de cruciale rol van de natuur daarbij. Immers de natuur is belangrijk, onder andere voor het vinden van oplossingen voor de effecten van klimaatverandering, één van de grootste bedreigingen. Natuur- en landbouwgebieden kunnen bijvoorbeeld zorgen voor afvang van CO2 uit de lucht. Veel ecosystemen zijn echter aangetast, waardoor ze minder koolstof kunnen vastleggen of uitstoten door ontwatering. Gezonde bodems kunnen veel meer water vasthouden. Bomen zijn ook belangrijk voor opvang van CO2 en fijnstof en brengen verkoeling. Daarvan zijn er veel meer nodig. De bijdrage van natuurherstel aan opvang van de gevolgen van klimaatverandering wordt gelukkig wel genoemd (p. 86) maar het belang van natuurlijke systemen daarvoor moet veel meer worden benadrukt om recht te doen aan de ernst situatie en begrip te creëren. Verzoek - Benadruk onder ‘streven naar weerbaarheid’ de cruciale rol van de natuur bij het vinden van oplossingen voor de effecten van klimaatverandering. Dat verhoogt het begrip voor transities of veranderingen die moeten worden doorgevoerd en investeringen in het natuurherstel. De economische schade is veel groter als we nu niet ingrijpen.	Wij hebben enkele passages aangepast om meer aandacht te geven aan het begrip 'weerbaarheid'.
ZW_0233	4	2. Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen [Zie de brief zelf voor de toelichting; hieronder de kern van de zienswijze] Beter benutten bestaande gebouwen en wijken [Zie brief voor toelichting] Verzoek: - Opname van doelstelling(en) voor het beter benutten van bestaande gebouwen en wijken en concretiseer deze. Daarmee geeft u adequater invulling aan uw uitgangspunten. - Stimuleer gemeenten de mogelijkheden voor het (beter) gebruik van bestaande gebouwen te inventariseren (o.a. leegstaande kantoorpanden, winkels, bedrijfspanden, leegstaande en grote woningen). - Bevorder de betrokkenheid van ontwerpers, andere experts (zoals die van het Platform Woonopgave en KAW5) en (wijk)bewoners bij de inventarisatie en uitwerking. Het stimuleert dat in wijken wordt geïnvesteerd en voorkomt (verdere) achteruitgang daarvan. Bovendien wordt het landschap gespaard. - Schrap de zin op p. 94: ‘Dit geldt in het bijzonder voor de regionale en nationale grootschalige bouwlocaties, waar het merendeel van de woningbouw is voorzien en het verschil kan worden gemaakt’.	Wij delen uw constatering dat het wenselijk is om de binnenstedelijke mogelijkheden ten volle te benutten. Tegelijkertijd lukt het ons op het niveau van de regio en provincie niet om jaarlijks voldoende woningen te bouwen om het woningtekort voldoende terug te dringen. Om hierin sneller stappen te kunnen zetten om de woningnood terug te dringen, zijn grootschalige gebiedslocaties noodzakelijk. Het overgrote merendeel van deze grootschalige gebiedsontwikkelingen bevindt zich op binnenstedelijke locaties, maar ook buitenstedelijke locaties zijn hiervoor nodig. En een grootschalige locatie heeft dan oa vanuit mobiliteit, ruimtelijke kwaliteit en haalbaarheid de voorkeur boven heel veel kleine toevoegingen, verspreid over de hele regio Waterland.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0233	5	Ruimte voor woningbouw in landelijk gebied [zie brief voor toelichting] Verzoek: - Pas de formulering op p. 60 aan, dus woningbouw zoveel mogelijk binnenstedelijk. - Schrap de woningbouw bij kleine kernen In Beschermd Landschap in de Omgevingsvisie. In het geval woningbouw bij een kern daadwerkelijk nodig is dan kan dat middels het systeem van ontheffing (zie hierna op p. 9 onder verzoek om duidelijke sturing). De opname is een oneigenlijke uitnodiging bij kernen grond te kopen en te bouwen. De bijdrage om te voorzien in de woningbehoefte is echter gering terwijl de nieuwbouw een enorm negatief – en onomkeerbaar - effect kan hebben op ons cultuurhistorische landschap. Dit landschap heeft, zeker in de MRA, belangrijke maatschappelijke functies. De grond kan beter worden gebruikt voor omschakeling en extensivering van agrarische bedrijven dan wel omzetting naar natuur en voor recreatie. Daarmee behoudt de provincie tevens haar noodzakelijke wendbaarheid.	Wij delen de waardering voor het Noord-Hollandse, cultuurhistorische landschap en de wens om dit te beschermen. Dit is een belangrijk uitgangspunt in onze visie. Ten aanzien van wonen hebben wij ervoor gekozen om de term "merendeel"te laten staan en dit ook elders in de tekst door te voeren.
ZW_0233	6	Drie grootschalige projecten [Zie brief voor toelichting. Betreft Woningbouw De Lange Weeren, Purmer Zuid Zuid en Zuidoostbeemster II en het bedrijventerrein Edam-Volendam in De Purmer] Verzoek: - Primair, schrap de opname van bovengenoemde vier locaties in de Omgevingsvisie. De fundamentele vraag of deze projecten moeten worden uitgevoerd moet (op dit moment) ontkennend worden beantwoord. Ruimte is schaars en kan in dit geval beter voor andere opgaven worden ingezet om Noord-Holland toekomstbestendiger te maken. Het zorgt ervoor zorgt dat ruimte wordt behouden voor toekomstige onvoorziene of hogere opgaven, dus dat Noord-Holland zoveel mogelijk wendbaar blijft. - Subsidiar, neem deze vier grootschalige locaties niet op als vaststaande locaties. Neem ze op als locaties waarvan de eventuele ontwikkeling nog afhankelijk is van een integrale beoordeling aan de uitgangspunten van uw beleid.	Zie onze antwoorden op onderdelen 4 en 5 van deze zienswijze
ZW_0233	7	3. Cultuurhistorie en landschap [Zie brief voor toelichting; gaat over dat effecten op het landschap niet inzichtelijk zijn, nieuwbouw geen toegevoegde waarde heeft en verdwijnende verkavelingssloten] Verzoek: - Benadruk het belang van details in 1. Beschermen van waardevolle landschappen op p. 74 van het Ontwerp. Daarvoor kan bijvoorbeeld de volgende zin worden opgenomen achter “We beschermen en versterken landschappen … te behouden’: ‘Details kunnen daarvoor belangrijk zijn, zoals verkavelingssloten in Beschermd Landschap.’ - Zet specifiek in op doorwerking van de beschermde regelgeving voor behoud en versterking van verkavelingssloten in omgevingsplannen en geef daarvoor richtlijnen/nadere instructies (p. 74 onder kopje Waar de provincie op inzet).	De wijze waarop wij verkavelingssloten beschermen is vastgelegd in de Omgevingsverordening (zie ook de bijlage in de Omgevingsverordening met de beschrijvingen van de kernkwaliteiten van de Beschermde Landschappen) en in de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0233	8	Vernatting veenweiden SBW ondersteunt verhoging van het waterpeil in veenweidegebieden, zowel vanwege het tegengaan van bodemdaling en CO_2-uitstoot als vanwege de kansen voor natuurherstel. Juist omdat deze transitie het landschap ingrijpend kan veranderen, is het noodzakelijk vooraf vast te leggen welke cultuurhistorische en landschappelijke kernkwaliteiten behouden en waar mogelijk versterkt moeten worden. Verzoek: - Stel randvoorwaarden vast voor de vernatting van veenweidegebieden, waarbij onder meer bestaande verkavelingspatronen, openheid, de habitat voor weidevogels leidend zijn. Plannen moeten daaraan kunnen worden getoetst. - Geef duidelijke sturing door opname van nog betere en eenduidige regels voor bescherming van cultuurhistorie en landschappen in de provinciale verordening. Dat geeft duidelijkheid aan lokale overheden. Het is de effectiefste manier om aantasting te voorkomen. Gedeputeerde Staten hebben veelvuldig ontheffing verleend van de beschermende regelgeving in de afgelopen jaren. Het biedt mogelijkheden tot maatwerk. Gelet op (i) het grote provinciale belang van landschap en cultuurhistorie (o.a. vestigingsklimaat, recreatie), (ii) het grote risico van schadelijke effecten van ontwikkelingen daarop en (iii) ruime bevoegdheden van lokale overheden, verdient dit systeem de voorkeur (strikte regels met ontheffingsmogelijkheid). We kunnen niet voorzichtig genoeg zijn met het bewaken van onze resterende cultuurhistorie en landschappen. - Zorg dat de beschermende regelgeving doorwerkt in omgevingsplannen.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarbij zullen de vuistregels zoals deze in het Groene Hart met de waterschappen zijn opgesteld worden betrokken. Deze gaan onder andere over regels voor het vernatten en langzaam ophogen van de waterstand.
ZW_0233	9	4. Natuur en biodiversiteit Klimaatverandering Zoals hierboven is opgemerkt is de klimaatverandering één van de grootste bedreigingen. De natuur is belangrijk voor het versterken van onze weerbaarheid daartegen. Verzoek - Benadruk op p. 86 meer het cruciale belang van de natuur voor de weerbaarheid tegen klimaatverandering (zie hierboven).	Wij zullen hier meer aandacht aan geven in de tekst.
ZW_0233	10	Basiskwaliteit Natuur De nadruk in het Ontwerp ligt op Natura 2000 en NNN-gebieden, terwijl ook de natuurkwaliteit daarbuiten in steden, dorpen en de landschappen van belang is, zoals door u wordt erkend op p. 86: 'Om ook in de toekomst een robuuste en weerbare natuur te hebben, is het nodig dat we de biodiversiteit zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden beschermen en vergroten.' Daaraan wordt helaas slechts een zin gewijd. Er worden echter geen meetbare doelen door de provincie gesteld aan de natuur buiten de natuurgebieden. Ook uw inzet daarvoor is onvoldoende. Verzoek: - Neem Basiskwaliteit Natuur als provinciale doelstelling op, zowel in het stedelijk als landelijk gebied. Leg vast dat deze doelstelling in programma's en uitvoeringsbeleid wordt uitgewerkt in meetbare indicatoren, een nulmeting, tussendoelen en periodieke monitoring. Het kan ook een belangrijke bijdrage opleveren aan de effectiviteit van de bescherming van soorten in natuurgebieden.	Basiskwaliteit Natuur is inderdaad een goed concept om natuur buiten de natuurgebieden te versterken. Dit concept meer toepassen kan een goede invulling zijn van natuur betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wij bij meervoudig ruimtegebruik en het afwegingskader natuur beogen. We vinden het nu nog niet het moment om instructieregels voor Basiskwaliteit Natuur op te nemen in de Omgevingsverordening.
ZW_0233	11	Inzet landbouwtransitie De huidige slechte condities buiten natuurgebieden werken nu op een negatieve manier door in de natuurgebieden. Ook daarom is een transitie in de landbouw nodig. Maatregelen in een Natura 2000- gebied zijn wellicht minder of zelfs niet effectief als de stikstofdepositie hetzelfde blijft en/of als de waterkwaliteit slecht blijft. Hoe langer wordt gepraat en doelen worden uitgesteld, des te moeilijker en duurder wordt het problemen aan te pakken. Het kan bijvoorbeeld dertig tot veertig jaar duren voordat een biotoop zich herstelt nadat de hoge stikstofdepositie is gestopt. Iedereen is gebaat bij snelle duidelijkheid. Verzoek: - Opname van landbouwtransitie onder 'Waar de provincie op inzet' (p. 85).	Wij herkennen de door indiener geschetste nauwe relatie tussen natuur en landbouw. Zoals beschreven in de ontwerp-Omgevingsvisie zetten we voor de landbouwtransitie in op kringlooplandbouw met behulp van doelsturing. Het verzoek van de indiener tot een tekstuele aanpassing om de landbouwtransitie ook in het hoofdstuk natuur op te nemen is in de aangepaste opzet van het hoofdstuk overgenomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0233	12	Behoud weidevogels [Zie brief voor toelichting] Verzoek - Neem het behoud en beschermen van weidevogels als specifieke doelstelling op in de Omgevingsvisie. - Geef op p. 85 van het Ontwerp meer richting aan uw subsidieverlening voor natuurbeheer. Evalueer de effectiviteit daarvan en pas de voorwaarden aan. Op grond van bovengenoemde rapporten zouden alleen subsidies moeten worden verstrekt als de greppelgraslanden tezamen een minimale aaneengesloten omvang hebben van 65 hectare, waarvan minimaal 50% is vernat tot 20 centimeter onder het maaiveld (dus niet beperkt tot sloten) vanaf 15 maart tot 15 juli. Verbind doelen aan de kwaliteit van de habitat voor weidevogels. - Zet in op de doorwerking van beschermende regels in de provinciale omgevingsverordening voor weidevogels in omgevingsplannen en geef daarvoor richtlijnen/nadere instructies (Ontwerp p. 85 onder 'Waar de provincie op inzet').	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0233	13	5. Stikstof Een te hoge stikstofdepositie draagt bij aan verzuring en vermesting en vormt niet alleen een probleem voor daarvoor gevoelige Natura 2000-gebieden, maar kan ook de natuurkwaliteit daarbuiten aantasten. Belangrijke voedingsstoffen voor planten spoelen daardoor weg. De emissie door de landbouw valt niet gemakkelijk technologisch op te lossen (ontstaat niet door verbranding). De provincie is afwachtend en volgt het rijksbeleid. Verzoek: - Leg in de Omgevingsvisie vast dat structurele reductie van stikstofemissies een noodzakelijke randvoorwaarde vormt voor natuurherstel en voor het realiseren van Basiskwaliteit Natuur, en verbind daaraan een provinciale uitvoeringsstrategie met meetbare tussendoelen.	Het klopt dat stikstofbelasting een belangrijke drukfactor is voor de natuur. Daarom werken we in onze aanpak natuurherstel en stikstofvermindering aan dit probleem. De uitvoering van deze aanpak valt buiten de aard van de Omgevingsvisie en zal in de ondeliggende programma's uitgewerkt worden.
ZW_0233	14	6. Landbouw Niet ambitieus De landbouw wordt aangemerkt als sturende of belangrijke factor voor bijvoorbeeld de natuur en behoud van onze landschappen. De transitie naar kringlooplandbouw is een stip aan de horizon. Hierbij wordt 'gestreefd' naar een balans tussen bodem, water, biodiversiteit en klimaat en een economisch gezonde bedrijfsvoering. Echter, onduidelijk is wanneer het doel – de balans - is bereikt en waaraan dat wordt gemeten. Uw uitgangspunt is dat de oplossing bij de gebruiker ligt (p. 90). Wij begrijpen dat de provincie afhankelijk is van het rijksbeleid en van financieringsstromen, maar de provincie zou echter duidelijke en meer richtinggevende keuzes kunnen maken, bijvoorbeeld ten aanzien van het gebruik van gewasbestrijdingsmiddelen en kunstmest en biologische landbouw. Verzoek: - Kies voor een transitie naar (zoveel mogelijk) 'natuurinclusieve kringlooplandbouw'11. Formuleer daarvoor meetbare indicatoren ten aanzien van onder meer nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, bodem- en waterkwaliteit en biodiversiteit, en verbind daaraan tussendoelen en een termijn waarbinnen deze moeten zijn bereikt. - Stel richtlijnen vast voor bedrijven waaraan moet worden voldaan en wanneer. - Geef voorrang aan biologische bedrijven in provinciale regelingen.	De provincie kiest niet voor één generieke ontwikkelrichting voor alle vormen van landbouw. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutrienten en GBM) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijv. Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0233	15	Prioriteit landbouwgronden Er wordt onderscheid gemaakt tussen gebieden met beschermde landbouwgronden en gebieden waarin de landbouw geen prioriteit heeft (p. 90). Wij begrijpen dat de reden daarvoor is om duidelijkheid te bieden aan agrarische ondernemers. Voorziene 'beschermde landbouwgebieden' liggen niet in de MRA (waar de druk groter is). Wij vrezen dat dit onderscheid eerder ontwikkelingen stimuleert in gebieden waarin de landbouw geen prioriteit krijgt, zoals in de veenweiden of in overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Projectontwikkelaars zullen daar mogelijk grond kopen en de druk op ontwikkeling opvoeren. Deze gronden zijn misschien minder productief maar hebben een hoge waarde voor bijvoorbeeld de extensivering van de landbouw, recreatie en ons cultuurhistorische landschap. Ook daar moeten ontwikkelingen worden voorkomen. Verzoek: - Vervang genoemd onderscheid door een onderscheid tussen 'landbouwgronden met een agrarische hoofdstructuur' en 'landbouwgronden met een maatschappelijke hoofdstructuur'. Met „maatschappelijke hoofdstructuur" bedoelen wij gebieden waarin agrarisch grondgebruik blijft bestaan, maar die primair of ook ten dienste staan van maatschappelijke opgaven zoals natuur- en biodiversiteitsherstel, waterbeheer, vermindering van bodemdaling en CO_2-uitstoot, landschapsbehoud en recreatie. Voor beide gebieden kunnen verschillende doelen worden gesteld.	Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden betekent dat landbouw ook elders nog steeds van betekenis en waarde is. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen. We onderschrijven daarbij dat voor beide gebieden verschillende doelen kunnen worden gesteld. Het verzoek van de indiener om een tekstuele aanpassing in de benaming van de gebieden te doen zullen we niet overnemen.
ZW_0233	16	Strategisch grondbeleid Door de veranderende condities, beleidswijzigingen en gebrek aan bedrijfsopvolging zullen agrariërs stoppen met de bedrijfsvoering, al dan niet met steun van de overheid, en komt landbouwgrond op de markt. De grond kan bijvoorbeeld een ander landbouwbedrijf helpen om te verplaatsen, extensiveren of omschakelen. De grond kan ook worden gebruikt voor kavelruil. Voorkomen moet worden dat deze landbouwgronden in handen komen van projectontwikkelaars. Verzoek: - Onderzoek of een provinciale grondbank of strategisch grondbeleid kan worden ingezet om vrijkomende landbouwgrond prioritair beschikbaar te houden voor: (i) extensivering en verplaatsing van agrarische bedrijven; (ii) kavelruil; (iii) natuurontwikkeling; (iv) water- en klimaatdoelen; (v) behoud van open landschap.	De suggestie van indiener om grondbeleid nadrukkelijker te betrekken bij de transitie van het landelijk gebied hebben wij reeds verankerd in ons uitvoeringsbeleid, een voorbeeld hiervan is de beschikbaarheid van een grondvoorraad van 2.500 ha, waarvoor wij ook nog steeds gronden aankopen in Noord-Holland. Deze gronden zetten wij in voor de opgaven die wij de komende jaren uitwerken in het kader van de Omgevingsvisie.
ZW_0233	17	7. Recreatie Recreatie is belangrijk. We zijn echter bezorgd over de tendens dat investeerders kleinschalige campings of andere recreatiegebiedjes overnemen en deze transformeren in meer commerciële, dure en veelal grote vakantieparken. Deze nemen veel ruimte in en zijn in het algemeen schadelijk voor ons landschap. Wij hechten eraan dat recreatiefaciliteiten in Beschermd Landschap zoveel mogelijk kleinschalig blijven en ook toegankelijk voor gezinnen en recreanten met een kleinere beurs. Wij roepen u op hierop regie te voeren. Verzoek: - Misschien kunt u de tekst onder hoofdstuk 5.16 aanvullen met dat de provincie inzet op een goede balans in het aanbod van het soort recreatievoorzieningen, waarbij de landschappelijke inpassing, natuurinclusieve ontwikkeling en beheer belangrijk zijn. Zij doet dit onder meer door de opname van instructieregels aan gemeenten in de provinciale verordening.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0234	1	1. Algemeen. -In het concept is er soms sprake van meningen die elkaar tegenspreken over sectoren als natuur, economie, recreatie, bouwen e.d. Komt dit doordat het concept op Provinciaal niveau af en toe reeds is beïnvloed door diverse politieke invloeden? Of is het een stuk waaraan meerdere schrijvers hebben gewerkt? Bovendien wordt in de tekst niet overal een gebiedsmatige relatie gelegd. Dat creëert hier en daar een nogal gedifferentieerd beeld. -In het ontwerp is af en toe sprake van herhalingen. De tekst is daardoor nogal uitgebreid, hetgeen de leesbaarheid niet ten goede komt. De lengte van een ontwerp visie, nota e.d. is niet altijd van belang. Het gaat vooral om de kwaliteit van de inhoud. 2. Visie. Op voorhand wordt aangesloten bij de zienswijze van de Gemeente Heiloo en de zienswijzen van diverse instellingen/stichtingen over een eventuele uitbreiding met 70 ha van het huidige industrieterrein Boekelermeer. Voor zover nodig zijn daarbij nog de volgende aanvullingen te geven.	In het ontwerp zijn de verschillende onderwerpen in samenhang beschreven. Het gebiedshoofdstuk is uitdrukkelijk niet als uitputtend bedoeld. Gebiedsuitspraken worden alleen gedaan als er een stapeling van regionale onderwerpen speelt en er provinciale belangen zijn benoemd.
ZW_0234	2	3. Bouwen. M.i. kan in planologisch opzicht het bouwen van woningen bij en in grote(re) steden het beste afhankelijk worden gemaakt van de beschikbare m2 bouwgrond en industrieterrein voor schone(!) industrie. Vuile en gevaarlijke industrie, zoals ook sommige onderdelen van circulaire industrie, past helemaal niet bij het creëren van een goede leefomgeving. Dit soort industrie behoort in planologisch opzicht thuis op gebied/terrein, waar geen of nauwelijks aangrenzende bewoners zijn (bijvoorbeeld Balgzandpolder of elders in het land). Voor het bouwen van woningen in de gemeente Alkmaar geldt hetzelfde. Het bouwvolume van/voor Alkmaar is daarom beter af te stemmen op het beschikbare eigen gebied (inclusief industrieterrein), dus bijvoorbeeld te verleggen naar Alkmaar West of in de richting van gebied in de gemeente Dijk en Waard. Een eventuele opwaardering van de Boekelermeer met 70 ha is in ieder geval planologisch gezien een volkomen verkeerde keuze vanwege de door het Landschap Noord-Holland en Natuurmonumenten reeds beheerde natuurgebieden de Coulster, Oostzijpolder en de Die. Het weidegebied is bovendien bestemd als zéér waardevol natuurgebied voor weidevogels en heeft grote cultuurhistorische waarde.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0234	3	4. Economie/mobiliteit. De toekomstige economische ontwikkelingen (wonen, industrie, defensie) en de bijbehorende mobiliteit in Noord-Holland Noord vragen in de (nabije) toekomst om dringende -wellicht visionaire- maatregelen op het gebied van mobiliteit. Daarbij kan worden gedacht aan: a) verdubbeling van de N9 tussen Alkmaar en Den Helder. b) betere Oost-West-verbindingen vanaf Heiloo/Castricum richting West Friesland, Beemster en Amsterdam e.v. door: 1.) een vaste verbinding voor alle verkeersdeelnemers (tunnel, brug) over het NH-kanaal, tussen bij Heiloo/Akersloot (gem. Casstricum). Het pontveer (diesel) bij Castricum heeft zeer beperkte vervoerscapaciteit voor vrachtverkeer en ligt regelmatig met onderhoudsproblemen uit de vaart. 2.) een onderzoek naar de mogelijkheden voor een extra verbinding tussen de A7 en A9.	Als provincie streven we naar een bereikbaar , verkeersveilig en inclusief mobiliteitsysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. We gaan hierbij uit van optimaliseren van bestaande infrastructuur. Bereikbaarheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente, provincie en rijk. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Veel van de door indiener genoemde projecten passen bij de bereikbaarheidsvisie NHN die we mede hebben opgesteld en als agenda dient voor gesprekken met het Rijk. Dit zien wij als een uitwerking van deze visie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0234	4	5. Natuur/recreatie. Zoals het concept al aangeeft sluiten natuur en recreatie vaak goed op elkaar aan. Ingevolge de huidige stikstofwetgeving (nationaal/EU) dient de Provincie compenserende natuurgebieden aan te wijzen en/of te realiseren. Het is onvoldoende duidelijk om welke gebieden dat gaat. Het lijkt in ieder geval niet logisch om waardevolle natuurgebieden in de Boekelermeer in te leveren voor industrie om vervolgens géén of onvoldoende compensatiegebieden te kunnen creëren. De toegankelijkheid (inclusief parkeren) naar/van het strand van Heemskerk zou (wellicht) verbetering kunnen ondergaan? Verder is te pleiten voor goede ontsluitingswegen, maar ook voldoende parkeerterreinen bij alle kustgemeenten. In dit kader eveneens een pleidooi voor de goede instandhouding (beheer en onderhoud) van de recreatiegebieden in Noord-Holland en voldoende aandacht voor het (additionele) voorzieningenniveau van de Stelling van Amsterdam (de Chinese muur van Noord-Holland).	Bereikbaarheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid tussen gemeente, provincie en Rijksoverheid. Samen zorgen we ervoor dat locaties toegankelijk zijn met verschillende modaliteiten. In de Omgevingsvisie besteden we veel aandacht aan het belang van voldoende en goede recreatiegebieden. We geven hier ook al invulling aan vanuit onze betrokkenheid bij de Recreatieschappen. In de Omgevingsvisie wordt benoemd dat overgangszones rond stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden komen. Hoe dat ingevuld gaat worden, wordt verder uitgewerkt in programma's en de omgevingsverordening. Wat betreft het UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies (waar de Stelling van Amsterdam een onderdeel van is), streven wij naar een goed behoud en beheer, inclusief toegankelijkheid en beleefbaarheid, van dit werelderfgoed.
ZW_0235	1	Namens de bewoners van pakhuis De Dekker dienen wij hierbij onze zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de bijbehorende ontwerp-Omgevingseffectrapportage (OER). Wij waarderen dat de provincie een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving als een centrale ambitie benoemt. Ook onderschrijven wij het uitgangspunt dat ruimtelijke keuzes integraal moeten worden afgewogen en dat economie, wonen, natuur, gezondheid en leefkwaliteit in onderlinge samenhang moeten worden beschouwd. Dit ervaren wij op dit moment helaas niet. Juist vanuit deze uitgangspunten constateren wij dat de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-OER onvoldoende concrete waarborgen bieden voor bestaande woongebieden die onder druk staan van meerdere ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Westzaan-Zuid en Nauerna zijn hiervan duidelijke voorbeelden. Westzaan-Zuid en Nauerna liggen in de directe invloedssfeer van het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en het haven- en industriegebied van Amsterdam. Bewoners hebben te maken met verschillende bronnen van geluid, luchtverontreiniging en andere vormen van milieubelasting. Afzonderlijke ontwikkelingen en activiteiten kunnen binnen de daarvoor geldende kaders worden beoordeeld, terwijl de optelsom voor bewoners wel degelijk kan leiden tot een verslechtering van het woon- en leefklimaat. Wij zijn ervan overtuigd dat een sterke en toekomstbestendige industrie en een gezond leefklimaat goed samen kunnen gaan. Dat gebeurt echter niet vanzelf. Het vraagt om duidelijke doelstellingen, investeringen in onderzoek en technische innovatie, samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en bewoners, en een overheid die de voortgang bewaakt en waar nodig bijstuurt. Daarin zien wij voor de provincie Noord-Holland niet alleen een verantwoordelijkheid, maar ook een grote kans. Het Noordzeekanaalgebied kan zich ontwikkelen tot een voorbeeld van hoe economische ontwikkeling, industrie, technologische innovatie en een gezonde leefomgeving met elkaar kunnen worden verbonden. Wij zijn daarom van mening dat de Omgevingsvisie niet alleen ambities moet formuleren, maar ook moet borgen hoe de provincie gedurende de looptijd van de visie vaststelt of deze ambities daadwerkelijk worden gerealiseerd en hoe wordt bijgestuurd wanneer dat niet het geval blijkt te zijn.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In onderstaande gaan wij in op uw specifieke vragen en opmerkingen. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Wat betreft het monitoren van het behalen van ambities: we zijn het met indiener eens en hebben een paragraaf over monitoring toegevoegd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	2	1. De cumulatieve belasting van de leefomgeving moet gebiedsgericht worden beoordeeld Westzaan-Zuid en Nauerna bevinden zich in een gebied waar verschillende bronnen van milieubelasting en ruimtelijke ontwikkelingen samenkomen. Inwoners kunnen onder meer worden belast door: * industriële activiteiten; * havenactiviteiten in het Noordzeekanaalgebied en de Amsterdamse haven; * ontwikkelingen op en rond HoogTij; * wegverkeer; * windmolens komen er ook nog bij; * luchtvaart; * geluid; * de vele festivals (meer dan 40) die in ons gebied te horen zijn; * emissies die van invloed zijn op de luchtkwaliteit; * en de verdere intensivering en ontwikkeling van economische activiteiten in de regio. Voor bewoners wordt de kwaliteit van de leefomgeving niet bepaald door iedere bron afzonderlijk, maar door de gezamenlijke en feitelijk ervaren belasting. Een beoordeling waarbij ontwikkelingen, bedrijven en afzonderlijke milieueffecten hoofdzakelijk los van elkaar worden beschouwd, biedt daarom onvoldoende inzicht in de werkelijke gevolgen voor bestaande woongebieden. Ook wanneer afzonderlijke activiteiten binnen de daarvoor geldende normen blijven, kan de cumulatieve belasting toenemen en kan de feitelijke leefkwaliteit verslechteren. Wij verzoeken de provincie daarom om: * de cumulatieve geluidbelasting en de bredere cumulatieve milieubelasting van bestaande woongebieden expliciet en gebiedsgericht te beoordelen; * daarbij naast geluid ook de luchtkwaliteit en andere voor gezondheid en leefkwaliteit relevante milieufactoren te betrekken; * Westzaan-Zuid en Nauerna als specifieke aandachtsgebieden te betrekken vanwege hun ligging in de directe invloedssfeer van grootschalige economische, industriële, haven- en infrastructurele ontwikkelingen; * bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen niet uitsluitend de effecten van de afzonderlijke ontwikkeling te beoordelen, maar ook de bijdrage daarvan aan de totale reeds bestaande belasting van de leefomgeving; * de feitelijke ontwikkeling van gezondheid en leefkwaliteit als zelfstandig beoordelingscriterium te betrekken bij toekomstige ruimtelijke keuzes	* Cumulatie heeft onze aandacht binnen ons beleidskader Gezonde Leefomgeving. Ons streven is om de cumulatieve effecten inzichtelijk te maken zodat het meegewogen kan worden in ruimtelijke afwegingen. Zowel door onszelf als onze mede-overheden. Hiertoe hebben we de cumulatieve en stapeleffecten inzichtelijk laten maken in publicaties van het RIVM (https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf) * Onze aandacht voor cumulatie en stapeleffecten zoals beschreven in het Beleidskader Gezonde Leefomgeving heeft een focus op de aspecten geluid, geur, zeer zorgwekkende stoffen en luchtkwaliteit. * In de uitwerking van ons beleidskader Gezonde Leefomgeving, zullen we nader bekijken welke vervolgacties we kunnen nemen op hoogbelaste locaties. We kijken dan o.a. naar ambitieus bronbeleid aan de uitstootkant en meewegen aan de ruimtelijke ontwikkelingen aan de blootstellingzijde. * In de Omgevingsvisie beschrijven wij hoe we de gezonde leefomgeving volwaardig meewegen bij de ruimtelijke opgaven. Dit doen wij waar wij bevoegd gezag zijn en via het aanpsreken van andere bevoegde gezagen waar we dat zelf niet zijn

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	3	2. Gezondheid, luchtkwaliteit en leefkwaliteit moeten worden vertaald naar concrete en toetsbare doelen De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt gezondheid en een gezonde leefomgeving als belangrijke uitgangspunten. Voor bestaande woongebieden wordt echter onvoldoende duidelijk hoe deze ambitie in de praktijk wordt beschermd en beoordeeld. Een algemene ambitie om een gezonde leefomgeving te bevorderen biedt bewoners onvoldoende zekerheid wanneer niet duidelijk is: * wat de provincie concreet wil bereiken; * aan de hand van welke indicatoren dit wordt beoordeeld; * hoe de ontwikkeling van geluidbelasting en luchtkwaliteit wordt gevolgd; * welke ontwikkeling als een ongewenste verslechtering wordt beschouwd; * en welke maatregelen worden genomen wanneer de gestelde doelen niet worden bereikt. Wij verzoeken de provincie daarom om de ambities voor gezondheid, luchtkwaliteit en leefkwaliteit te vertalen naar concrete, toetsbare en periodiek te evalueren doelstellingen. Daarbij dient als uitgangspunt te gelden dat bestaande woongebieden niet ongemerkt of stapsgewijs mogen worden geconfronteerd met een steeds hogere cumulatieve belasting als gevolg van opeenvolgende ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Zoals het nu gaat en is, heeft u eerst iets te doen aan reparatie. Teveel bewoners hebben last van geluid en slapen niet voldoende omdat onze leefomgeving geen aandacht heeft gehad bij alle ontwikkelingen. De provincie dient bij haar ruimtelijke keuzes aantoonbaar te maken hoe de gezondheid en leefkwaliteit van bestaande woongebieden, waaronder Westzaan-Zuid en Nauerna, worden beschermd en hoe een verdere verslechtering wordt voorkomen. Wij vragen u bij alle ontwikkelingen de GGD aan te haken zodat bewoners meer bescherming krijgen. Waar mogelijk moet de ambitie verder gaan dan alleen het voorkomen van verslechtering. Technologische ontwikkeling, verduurzaming en innovatie kunnen kansen bieden om de milieubelasting van bestaande economische activiteiten daadwerkelijk te verminderen.	Zorgdragen voor een gezonde leefomgeving: De Omgevingsvisie zet expliciet in op het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving en vermindering van gezondheidsbelasting. Dit wordt beschreven in ons beleidskader Gezonde Leefomgeving en zal verder worden uitgewerkt in ons programma Gezonde Leefomgeving. Instrumenten die we daarbij willen verkennen zijn scherp vergunnen; het actualiseren van vergunningen; meten, onderzoeken & monitoren; focus op gebieden met grote cumulatie- en stapeleffecten. Het uitgangspunt van de provincie in het beleidskader gezonde leefomgeving is dat we uitgaan van landelijke wet-en regelgeving op het gebied van gezonde leefomgeving. Waar de landelijke wet-en regelgeving onderdelen niet dekt of ons ruimte biedt om eigen doelstellingen te formuleren, verkennen we in het programma Gezonde Leefomgeving die ruimte en stellen we beleid vast. Bij ruimtelijke opgaven zoals woningbouw gaan we voldoen aan de geldende milieunormen. Dat betekent dat we er bij de ontwikkeling, herinrichting en het beheer voor zorgen dat we binnen de wettelijke toegestane grenzen blijven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	4	3. Economische ontwikkeling en een gezond leefklimaat kunnen en moeten samengaan Wij erkennen het grote economische belang van het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven voor Noord-Holland en Nederland. Verdere economische ontwikkeling kan noodzakelijk en wenselijk zijn. Wij zien economische ontwikkeling en een gezond leefklimaat echter niet als twee belangen die per definitie tegenover elkaar staan. Naar onze overtuiging kunnen een sterke, toekomstbestendige industrie en een gezonde leefomgeving goed samengaan. Dat vraagt wel om een actieve en langjarige aanpak. Juist vanwege de schaal en de verwachte ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied is het noodzakelijk om niet alleen ruimte te verdelen, maar ook te investeren in oplossingen die economische ontwikkeling mogelijk maken en tegelijkertijd de belasting van de leefomgeving verminderen. Wij verzoeken de provincie daarom om bij toekomstige ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven: * de gevolgen voor Westzaan-Zuid, Nauerna en andere nabijgelegen bestaande woongebieden expliciet mee te wegen; * cumulatieve effecten van opeenvolgende ontwikkelingen te beoordelen; * inzichtelijk te maken welke bijdrage een ontwikkeling levert aan de reeds bestaande belasting; * aantoonbaar te onderbouwen hoe een verdere verslechtering van het woon- en leefklimaat wordt voorkomen; * en actief te onderzoeken hoe technische innovatie kan bijdragen aan een vermindering van geluid, emissies en andere vormen van milieubelasting. De uitdaging is naar onze mening niet om te kiezen tussen economie óf leefbaarheid. De uitdaging is om beide uitgangspunten door middel van beleid, onderzoek, samenwerking en technische innovatie daadwerkelijk met elkaar te verbinden.	Het gebied waar indiener over schrijft, is een zwaar belast gebied, dat onze aandacht heeft en waarin wij ernaar streven om de gezonde leefomgeving als een volwaardig belang mee te wegen. Onderzoek en innovatie vormen onderdeel van onze inzet. De provincie werkt hierin altijd samen met andere actoren en is niet altijd de bepalende actor.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	5	4. Maak van het Noordzeekanaalgebied een proeftuin voor gezonde en innovatieve industrie De noodzakelijke transitie van industrie en havengebieden biedt Noord-Holland een bijzondere kans. Het vraagt investeringen in onderzoek en technische innovatie om economische ontwikkeling, duurzaamheid, gezondheid en leefkwaliteit concreet met elkaar te verbinden. Juist in een gebied waar wonen en grootschalige economische activiteiten dicht bij elkaar liggen, kunnen nieuwe oplossingen worden ontwikkeld en in de praktijk worden toegepast. Wij verzoeken de provincie om hierin een actieve en verbindende rol te nemen. Creëer een klimaat waarin: * universiteiten en andere kennisinstellingen onderzoek kunnen uitvoeren naar nieuwe oplossingen; * bedrijven worden gestimuleerd om te investeren in bronmaatregelen en innovatieve technieken; * technische innovaties in de praktijk kunnen worden getest en opgeschaald; * bewoners worden betrokken bij het formuleren van problemen, het ontwikkelen van oplossingen en het beoordelen van de resultaten; * kennis en meetgegevens openbaar worden gedeeld; * en succesvolle oplossingen ook elders in Noord-Holland en Nederland kunnen worden toegepast. Daarbij kan worden gedacht aan innovatie op het gebied van stillere installaties en logistiek, emissiereductie, schonere energie, luchtkwaliteit, slimme monitoring, bronaanpak en een ruimtelijke inrichting die de belasting voor omliggende woongebieden vermindert. De provincie kan hiermee een voorbeeld- en toppositie innemen binnen Nederland: niet door economische ontwikkeling en leefkwaliteit tegenover elkaar te plaatsen, maar door te laten zien dat een sterk industriegebied juist door innovatie steeds schoner, stiller, gezonder en toekomstbestendiger kan worden. Wij roepen de provincie op om inspiratie te creëren, ruimte te scheppen voor experiment en samenwerking en een klimaat te ontwikkelen waarin overheid, bedrijven, universiteiten, andere kennisinstellingen en bewoners constructief werken aan nieuwe en realistische oplossingen. De gezamenlijke winst is breder dan alleen een betere leefomgeving. Innovatie kan leiden tot nieuwe kennis, nieuwe technologie, economische kansen en oplossingen die ook buiten het Noordzeekanaalgebied waarde hebben. Onze ambitie voor de lange termijn is daarom helder: werk toe naar een westelijk haven- en industriegebied waarin economische kracht en industriële activiteit behouden blijven, terwijl geluid, emissies en andere vormen van milieubelasting aantoonbaar en structureel worden teruggedrongen. Een gebied waarin gezonde industrie, economische duurzaamheid en een gezond leefklimaat elkaar versterken.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	6	5. Structurele monitoring moet inzicht geven in de werkelijke ontwikkeling van de leefomgeving Wanneer gezondheid en leefkwaliteit daadwerkelijk centraal staan, is structurele monitoring noodzakelijk. Voor Westzaan-Zuid en Nauerna ontbreekt naar onze mening een voldoende samenhangend en voor bewoners inzichtelijk beeld van de ontwikkeling van de totale geluidbelasting, luchtkwaliteit en feitelijke leefkwaliteit. Wij verzoeken de provincie daarom om voor gebieden waar bestaande woongebieden grenzen aan grootschalige economische en industriële ontwikkelingen: * structurele en representatieve monitoring uit te voeren; * waar nodig feitelijke metingen te combineren met modelberekeningen; * zowel de ontwikkeling van geluidbelasting als de relevante aspecten van luchtkwaliteit te volgen; * de ontwikkeling van de cumulatieve belasting over langere tijd inzichtelijk te maken; * de resultaten openbaar en begrijpelijk beschikbaar te stellen; * en bewoners actief te betrekken bij de beoordeling van de resultaten. Daarbij dient niet uitsluitend te worden gekeken naar de vraag of afzonderlijke wettelijke normen worden overschreden. Ook de ontwikkeling ten opzichte van de bestaande situatie en de feitelijke kwaliteit van de leefomgeving moeten worden gevolgd. Monitoring mag bovendien niet uitsluitend een registrerend karakter hebben. Vooraf moet duidelijk zijn hoe de resultaten worden beoordeeld, welke ontwikkelingen aanleiding geven tot nader onderzoek of aanvullende maatregelen, wie verantwoordelijk is voor de opvolging en op welke wijze wordt bijgestuurd wanneer de ontwikkeling van de leefomgeving afwijkt van de gestelde doelen.	Dank voor uw input. Wij erkennen dat meten, onderzoeken en monitoren cruciaal zijn om inzicht te krijgen in de kwaliteit van de (gezonde) leefomgeving. In het beleidskader gezonde leefomgeving hebben wij opgenomen dat we in een gebied meten, onderzoeken en monitoren op het moment dat er ook daadwerkelijk een handelingsperspectief is voor de provincie voor onze rol als bevoegd gezag of onze rol als ruimtelijk ordenaar en het ondersteunend is aan het provinciaal belang van een gezonde leefomgeving.
ZW_0235	7	6. Bestaande woongebieden moeten expliciet worden beschermd Wij waarderen het uitgangspunt dat uitbreiding van geluidsruimte niet zonder meer het uitgangspunt is. Naar onze mening moet de bescherming van bestaande woongebieden echter sterker en explicieter worden verankerd. Bestaande woongebieden zoals Westzaan-Zuid en Nauerna mogen niet de sluitpost worden van opeenvolgende economische en ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij moet nadrukkelijk worden voorkomen dat iedere ontwikkeling afzonderlijk aanvaardbaar wordt geacht, terwijl de opeenvolging en optelsom van ontwikkelingen over een langere periode leidt tot een structurele verslechtering van het woon- en leefklimaat. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet vast te leggen dat: * de bescherming van bestaande woongebieden een volwaardig uitgangspunt is bij ruimtelijke besluitvorming; * cumulatieve effecten over een langere periode worden meegewogen; * de feitelijke ontwikkeling van de leefomgeving wordt gevolgd; * de GGD constant te betrekken wij de ontwikkelingen; * en een geconstateerde structurele verslechtering aanleiding geeft tot onderzoek en, waar noodzakelijk, maatregelen en bijsturing.	In het beleidskader Gezonde Leefomgeving staat dat we de gezonde leefomgeving voortaan volwaardig meewegen in besluitvorming over de ruimtelijk inrichting van de provincie. Als provincie richten wij ons op de gebieden met de hoogste blootstelling en waar we met ons instrumentarium de meeste gezondheidswinst kunnen behalen. Ook wordt aandacht besteed aan strategisch meten, onderzoeken en monitoren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	8	7. Periodieke evaluatie van uitgangspunten, doelbereik en uitvoering is noodzakelijk De Omgevingsvisie heeft een lange looptijd. In die periode zullen economische omstandigheden, ruimtelijke ontwikkelingen, technologie, mobiliteit en maatschappelijke inzichten veranderen. Daarom is het onvoldoende om bij de vaststelling van de Omgevingsvisie uitsluitend te beoordelen of de gekozen uitgangspunten op dat moment aannemelijk en wenselijk zijn. Periodiek moet opnieuw worden vastgesteld of deze uitgangspunten nog juist zijn en of het gevoerde beleid in de praktijk daadwerkelijk leidt tot de resultaten die oorspronkelijk werden beoogd. De centrale vraag moet daarbij zijn: Bereiken we in de praktijk nog steeds wat met de oorspronkelijke beleidskeuzes werd beoogd en functioneert het geheel van beleid, uitvoering, toezicht, innovatie, monitoring en bijsturing voldoende om zowel economische ontwikkeling als een gezonde en leefbare woonomgeving duurzaam te waarborgen? Wij verzoeken de provincie daarom om in de Omgevingsvisie een expliciete en periodieke evaluatie- en bijsturingscyclus op te nemen. Daarbij moet ten minste worden beoordeeld: * of de oorspronkelijke uitgangspunten en aannames nog juist en actueel zijn; * of de beoogde balans tussen economische ontwikkeling, gezondheid en leefkwaliteit daadwerkelijk wordt bereikt; * hoe de feitelijke cumulatieve milieubelasting en de ervaren hinder zich ontwikkelen; * of de luchtkwaliteit zich in de gewenste richting ontwikkelt; * of de ingezette beleidsinstrumenten, innovaties en maatregelen aantoonbaar effectief zijn; * of afzonderlijke ontwikkelingen gezamenlijk leiden tot effecten die bij de oorspronkelijke besluitvorming onvoldoende waren voorzien; * of de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie, gemeenten, omgevingsdiensten en andere betrokken partijen in de praktijk effectief functioneert; * en welke aanvullende maatregelen of beleidsaanpassingen noodzakelijk zijn wanneer de gestelde doelen niet worden bereikt.	Indiener beschrijft in feite de beleidscyclus, waarin de Omgevingsvisie een centrale functie vervult. De Omgevingsvisie bevat de langetermijnambities en beleidsdoelen van de provincie. De actualiteit, uitvoering en effecten van het beleid worden binnen de beleidscyclus gevolgd en kunnen aanleiding geven tot aanpassing of nadere uitwerking van beleid. Voor de uitvoering en verdere concretisering staan verschillende instrumenten ter beschikking, waaronder programma's, de Omgevingsverordening en monitoring. Ook de uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau vindt plaats binnen deze cyclus, na vaststelling van de Omgevingsvisie. Daarbij kunnen, waar de aard en omvang van de opgave daartoe aanleiding geven, gebiedsgerichte afspraken en monitoring worden uitgewerkt. De wijze, frequentie en verantwoordelijkheidsverdeling voor monitoring, evaluatie, participatie en eventuele bijsturing worden bepaald bij de uitwerking van het beleid en de daarbij behorende programma's. Figuur 45 in bijlage 3 van de Omgevingsvisie geeft de samenhang tussen deze onderdelen van de beleidscyclus weer. De definitieve versie van de omgevingsvisie zal een meer uitgewerkte aanpak van de monitoringssystematiek bevatten, waarbij onder andere wordt aangesloten op de Brede Basismonitor.
ZW_0235	8a	Voor gebieden waar bestaande woonfuncties en grootschalige economische en industriële activiteiten direct aan elkaar grenzen, zoals Westzaan-Zuid en Nauerna in relatie tot het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven, dient deze evaluatie gebiedsgericht plaats te vinden en niet uitsluitend per afzonderlijk project, bedrijf, ontwikkeling of milieubron. De resultaten van deze evaluaties dienen openbaar en inzichtelijk te zijn en met bewoners en andere belanghebbenden te worden besproken. Daarbij moet vooraf duidelijk zijn: * wie verantwoordelijk is voor de monitoring; * wie de resultaten beoordeelt; * wie verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen; * binnen welke termijn opvolging plaatsvindt; * en op welke wijze bewoners bij de evaluatie en eventuele bijsturing worden betrokken. Wij verzoeken de provincie bovendien vast te leggen dat de uitkomsten van monitoring en evaluatie daadwerkelijk aanleiding kunnen geven tot aanpassing van beleid, uitvoeringsprogramma's en toekomstige ruimtelijke keuzes.	Zie de beantwoording in ZW_0235 subnummer 8.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	9	8. Voorkom versnippering van verantwoordelijkheden en organiseer samenwerking De bescherming en verbetering van de leefomgeving is in de praktijk verdeeld over verschillende overheden, bestuursorganen, uitvoeringsorganisaties en private partijen. Voor bewoners kan daardoor onduidelijk zijn welke partij verantwoordelijk is voor problemen die juist ontstaan door de samenloop van verschillende ontwikkelingen en bronnen. Een integrale Omgevingsvisie vraagt daarom om integrale en herkenbare bestuurlijke regie. Wij verzoeken de provincie om voor gebieden met een complexe samenloop van wonen, industrie, havenactiviteiten, infrastructuur en andere milieubelastende functies duidelijk te maken: * welke overheid de regie voert op de cumulatieve ontwikkeling van de leefomgeving; * hoe informatie tussen betrokken overheden en uitvoeringsorganisaties wordt samengebracht; * hoe wordt voorkomen dat problemen tussen verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden in vallen; * waar bewoners terechtkunnen wanneer de feitelijke leefkwaliteit structureel verslechtert; * en hoe structurele samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en bewoners wordt georganiseerd. Juist bij cumulatieve problematiek is het onvoldoende wanneer iedere betrokken organisatie uitsluitend naar haar eigen wettelijke taak, afzonderlijke ontwikkeling of individuele bron kijkt. Er moet ook verantwoordelijkheid worden genomen voor het functioneren en het uiteindelijke effect van het geheel.	Gebieden met een complexe samenloop hebben onze aandacht. Per gebied zijn onze bevoegdheden verschillend en coordineren wij met andere overheden en bestuursorganen. Wij kunnen niet op voorhand aangeven welke overheid in welke situatie de leidende rol pakt.
ZW_0235	10	Conclusie en verzoek Wij verzoeken Gedeputeerde Staten de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en, waar van toepassing, de bijbehorende beleids- en uitvoeringscyclus zodanig aan te vullen dat: * cumulatieve geluidbelasting en bredere cumulatieve milieueffecten voor bestaande woongebieden gebiedsgericht worden beoordeeld; * Westzaan-Zuid en Nauerna daarbij expliciet als aandachtsgebieden worden betrokken; * naast geluid ook luchtkwaliteit en andere relevante aspecten van gezondheid en leefkwaliteit structureel worden meegenomen; * gezondheid en leefkwaliteit worden vertaald naar concrete en toetsbare doelstellingen; * bestaande woongebieden expliciet worden beschermd tegen een stapsgewijze en structurele verslechtering van hun leefomgeving; * toekomstige economische ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven worden beoordeeld in samenhang met de reeds bestaande belasting van omliggende woongebieden; * dat u eerst zorgt voor een gezonder leefklimaat in de woningen die nu al zoveel last ervaren; * structurele monitoring inzicht geeft in de feitelijke ontwikkeling van de leefomgeving; * monitoring wordt gekoppeld aan duidelijke verantwoordelijkheden, evaluatie en daadwerkelijke bijsturing; * periodiek wordt beoordeeld of de oorspronkelijke uitgangspunten nog juist zijn en of het beleid daadwerkelijk de beoogde resultaten oplevert; * actief wordt geïnvesteerd in onderzoek, technische innovatie en bronmaatregelen die economische ontwikkeling en verbetering van de leefomgeving met elkaar verbinden; * structurele samenwerking tussen provincie, gemeenten, bedrijven, universiteiten, andere kennisinstellingen en bewoners wordt gestimuleerd; * bewoners structureel en tijdig worden betrokken bij onderzoek, monitoring en periodieke evaluaties; * en duidelijk wordt vastgelegd wie bestuurlijk de regie voert wanneer cumulatieve problemen de grenzen van afzonderlijke projecten, bronnen en bevoegdheden overstijgen. *de GGD aangesloten wordt bij iedere ontwikkeling zodat gezondheid van bewoners geen onderschoven kindje meer zal zijn.	In het beleidskader Gezonde Leefomgeving heeft een groot aantal van de punten van indiener onze aandacht. Als provincie richten wij ons op de gebieden met de hoogste blootstelling en waar we met ons instrumentarium de meeste gezondheidswinst kunnen behalen. Strategisch meten, onderzoeken en monitoren hebben onze aandacht en zullen verder worden onderzocht in het programma Gezonde Leefomgeving.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0235	11	De kern van onze zienswijze is dat een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving niet uitsluitend kan worden geborgd door ambities en normen op het moment van besluitvorming. Daarvoor is een doorlopende beleidscyclus nodig waarin doelen worden vastgesteld, ontwikkelingen worden gevolgd, resultaten periodiek worden geëvalueerd en aantoonbaar wordt bijgestuurd wanneer de praktijk afwijkt van hetgeen oorspronkelijk werd beoogd. Tegelijkertijd willen wij benadrukken dat wij economische ontwikkeling, industrie en een gezond leefklimaat niet als onverenigbare belangen beschouwen. Integendeel: juist in het Noordzeekanaalgebied ligt een grote kans om te laten zien dat technische innovatie, economische duurzaamheid en verbetering van de leefomgeving elkaar kunnen versterken. Meten zonder evalueren geeft informatie. Evalueren zonder consequenties geeft inzicht. Innovatie zonder ruimte en samenwerking blijft een idee. Alleen wanneer duidelijke doelen, onderzoek, innovatie, monitoring, evaluatie en daadwerkelijke bijsturing met elkaar worden verbonden, ontstaat duurzame vooruitgang. Wij roepen de provincie daarom op om ambitie te tonen. Maak van het Noordzeekanaalgebied een gebied waar bedrijven, kennisinstellingen, overheden en bewoners gezamenlijk werken aan een nieuwe generatie industrie: economisch sterk, technisch innovatief en met een steeds lagere belasting voor mens en leefomgeving. Werk toe naar een westelijk haven- en industriegebied waarin economische kracht en bedrijvigheid behouden blijven, terwijl geluid, emissies en andere vormen van milieubelasting aantoonbaar en structureel worden teruggedrongen. Een gebied waar gezonde industrie, een gezond leefklimaat en economische duurzaamheid niet tegenover elkaar staan, maar elkaar versterken. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten onze zienswijze bij de verdere besluitvorming over de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de bijbehorende Omgevingseffectrapportage te betrekken en in de Nota van Beantwoording inhoudelijk en afzonderlijk op bovenstaande verzoeken te reageren.	Zie de beantwoording op de vorige onderdelen van de zienswijzen.
ZW_0236	1	Algemeen • Laat de brede steun van inwoners voor gezonde leefomgeving, natuur en landschap in de raadpleging sterker terugkomen in de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland Uit de raadpleging van inwoners blijkt een brede steun voor gezonde leefomgeving (o.a. sterk beperken van gebruik pesticiden, beperken uitstoot industrie), natuur en landschap. Laat dit geluid sterker terugkomen in de visie. De duidelijke steun voor gezonde lucht en water, natuur en landschap blijkt uit de gekozen prioriteiten. Waarbij 24% van de deelnemers kiest voor 'gezonde leefomgeving', 24% voor 'waterzekerheid', 21% voor 'landschap & natuur', noemt 8% 'voedselproductie' en 4% 'economie en werkgelegenheid' als belangrijkste prioriteit. • Maak keuzes om de 27% provincie tekort op te lossen: minder gras- en veevoederland In de concept-Omgevingsvisie wordt geen oplossing geboden voor de kwart provincie (27%) die tekort komt wanneer alle ruimteclaims bij elkaar worden opgeteld. Tegelijkertijd is ongeveer de helft (!) van het bodemgebruik in Noord-Holland agrarisch. Daarvan is zo'n 60% voor voer van dieren in de landbouw (grasland en voedergewassen).1 Dat is 30% van het oppervlak van de provincie. Stel de ambitie in de Omgevingsvisie om het aantal koeien en schapen minimaal te halveren. Dit levert ongeveer 15% ruimtewinst op. Deze ruimte kan benut worden voor natuur, en een kleiner gedeelte voor recreatie, productiebos t.b.v. houtbouw, bedrijventerreinen, energietransitie en woningbouw. We werken daarmee ook aan het oplossen van andere problemen, zoals stikstof, het verdwijnen van het regenwoud, dierenleed, overmatig gebruik van zoet water etc. Stop met de sierteelt, tenzij deze overschakelt naar een biologische teelt, zonder pesticiden.	Er zijn teksten toegevoegd over gezonde leefomgeving en natuur. Als provincie sturen we in deze visie vooral op veranderende randvoorwaarden waarbinnen bepaald grondgebruik in de toekomst kan plaatsvinden, niet op teelten.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0236	2a	Gezonde leefomgeving • Noem ‘gezonde leefomgeving’ expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid Het eerste uitgangspunt in de ontwerp-Omgevingsvisie is ‘Leefbaarheid centraal’ (blz. 35), maar hier wordt vervolgens heel veel onder genoemd: voldoende woningen, ruimte voor economische activiteiten en een kwalitatief, hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving. Erken de brede steun van de inwoners voor een gezonde leefomgeving, zoals te lezen is in het Publieksonderzoek (participatie), en noem daarom ‘gezonde leefomgeving’ expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid. • Tata Steel: staalproductie in de IJmond alleen als gezondheid voor de omgeving geborgd is De ontwerp-Omgevingsvisie stelt als voorwaarde dat staalproductie in de IJmond alleen kan als dit schoner en duurzamer wordt. Het is onduidelijk wat hieronder wordt verstaan. Neem daarom in de Omgevingsvisie als voorwaarde op dat staalproductie alleen kan als de gezondheid voor de omgeving geborgd is. Goede voorwaarden hiervoor staan in het derde advies van de Expertgroep Gezondheid IJmond. Dat is bij de huidige plannen om de fabriek in de IJmond te vernieuwen (Heraclessplan) niet het geval. • Staalslakken Verbiedt als provincie het storten en hergebruiken van vervuilde restproducten uit de industrie, zoals granuliet, giftig staalafval (staalslakken), vliegas en bouwpuin. Hier is het voorzorgsprincipe leidend. • Ook aandacht voor andere grote vervuilers dan Tata Steel Alleen Tata Steel duikt op in de tekst, gekoppeld aan luchtkwaliteit en bronbeleid. Maar ook grote vervuilers als OLAM en ICL (beiden relevant voor uitstoot/geur in het Noordzeekanaalgebied) moeten in de Omgevingsvisie voorkomen.	- Gezonde leefomgeving is één van de criteria die wordt meegenomen in besluitvorming rondom ruimtelijke ordening. De brede steun voor de gezonde leefomgeving wordt in de introductie van de Omgevingsvisie genoemd als één van de elementen die uit het participatieproces als prioriteit is aangewezen. - Specifiek voor Tata Steel: De uitwerking van de in de zienswijze genoemde voorwaarde is verder uitgewerkt in het programma Tata Steel 2024 - 2030. - Staalslakken: De recente ervaringen met staalslakken onderstrepen het belang van een zorgvuldige omgang met toepassingen waarvan de veiligheid nog niet voldoende is onderzocht. Op dit moment geldt nationaal een tijdelijk verbod op de toepassing van staalslakken. De provincie is in afwachting op de uitkomst van het lopende onderzoek van het RIVM en het oordeel van het Rijk, zodat eventuele vervolgstappen gebaseerd zijn op actuele en betrouwbare inzichten. - Aandacht voor andere vervuilers: het klopt dat Tata Steel, evenals Schiphol, meermaals worden genoemd in de Omgevingsvisie. Dit heeft enerzijds te maken met de combinatie van het nationale belang van deze bedrijven en hun impact op de leefomgeving en anderzijds de gebiedsspecifieke ontwikkelingen waarin zij een belangrijke rol spelen. Zonder andere bedrijven expliciet te benoemen, geven wij in paragraaf 5.4 wel degelijk aan hoe wij inzetten op het reguleren van grote bedrijven met impact op de leefomgeving.
ZW_0236	2b	• Schiphol: zet in op krimp De ontwerp-Omgevingsvisie gaat uit van een te verwachten groei van Schiphol van 42 naar 65 miljoen passagiers, omdat vliegtuigen groter worden. Maar de provincie zou juist krachtig moeten pleiten voor krimp van Schiphol, vanuit de grote opgaven voor luchtkwaliteit, ernstig geluidgehinderden, woningtekort, klimaaturgentie en stikstofuitstoot. Het is niet te verkopen aan de bewoners van Noord-Holland de schade en overlast nog langer te laten voortduren en zelfs te laten toenemen. Voor de economie is deze ‘hub-luchthaven’, die vliegt op volume in plaats van slimheid, geen vereiste. • Meer aandacht voor tegengaan van ‘Zeer Zorgwekkende Stoffen’ in de leefomgeving In 3.4 Afwegingsprincipe 3.4: omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen wordt het volgende gezegd: “Keuzes die hieruit volgen: • We werken aan het voorkomen en beperken van aantasting en het bevorderen van omgevingskwaliteit en het beschermen en verbeteren van de fysieke leefomgeving, met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid.” (blz. 52) Verander dit in de definitieve versie van de Omgevingsvisie in: “… met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen in bodem en oppervlakte-/grondwater, geluid en externe veiligheid.” Op die manier kan het namelijk ook gaan over bestrijdingsmiddelen, PFAS en lozingen van ZZS.	- Schiphol: De genoemde groei naar circa 65 miljoen passagiers betreft geen provinciale groeidoelstelling, maar een prognose van het aantal O&D-passagiers: reizigers die hun reis op Schiphol beginnen of eindigen, exclusief overstappers. In de aangepaste Omgevingsvisie is expliciet verduidelijkt dat mogelijke passagiersgroei niet als een autonome of vanzelfsprekende ontwikkeling wordt beschouwd. Een eventuele verdere ontwikkeling van Schiphol vraagt om bestuurlijke besluitvorming en een integrale afweging van de gevolgen voor onder meer gezondheid, leefomgevingskwaliteit, natuur, bereikbaarheid en ruimte. De provincie neemt krimp van Schiphol niet als zelfstandig provinciaal beleidsdoel op. De belangrijkste bevoegdheden voor de luchthaven en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk; via het Luchthavenverkeerbesluit stelt het Rijk onder meer regels voor het luchthavengebruik, geluidbelasting en maximale aantallen vliegtuigbewegingen vast. De provincie zet vanuit haar eigen verantwoordelijkheden wel in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit, vermindering van de gezondheidsbelasting en krimpende milieucontouren. - Dank voor uw suggestie voor het opnemen van ZZS, we hebben dit aangepast in de Omgevingsvisie door ZZS toe te voegen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0236	3	Natuurherstel, stikstofreductie en verbeteren waterkwaliteit • Maak keuzes over hóe doelen, zoals natuurherstel, stikstofreductie en verbeteren waterkwaliteit, zullen worden bereikt Het is goed dat in de ontwerpvisie de druk op natuur, water en bodem wordt erkend en dat doelen zoals natuurherstel, stikstofreductie en het halen van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) worden benoemd. Maar de kernvraag blijft hoe we dit daadwerkelijk gaan bereiken. Keuzes daartoe en concretisering ontbreken nu. Dus maak die keuzes met een plan van aanpak. • Neem de intrinsieke waarde van natuur op in de Omgevingsvisie Zie de aanbeveling op de website Stichting Rechten van de Natuur - Van besluiten over de natuur, naar besluiten met de natuur: 'Het opnemen van de intrinsieke waarde van natuur betekent dat je in visie en beleid expliciet vastlegt dat natuur een eigen belang heeft dat beschermd moet worden. Dit kun je doen door bijvoorbeeld in de Omgevingsvisie te verwoorden dat ecosystemen recht hebben op gezondheid, herstel en continuïteit. Vervolgens vertaal je deze principes in het Omgevingsplan naar concrete toetsingscriteria die gebruikt worden bij vergunningen, projecten en gebiedsontwikkelingen.' • Geen uitbreiding bedrijventerrein Boekelermeer naar het zuiden: de Oosterzijpolder (ten zuiden van de Kanaalweg) In de ontwerpvisie staat de Oosterzijpolder ingetekend als groene bufferzone (blz. 61). De huidige grens aan de zuidkant van het bedrijventerrein Boekelermeer is ingetekend als 'overgangszone stad/land'. Het gebied is een zeer waardevol natuurgebied, vooral weidevogelgebied, en is door de provincie aangewezen als Beschermd Landschap en een aanzienlijk deel ook als NNN (Natuurnetwerk Nederland). Dit gebied dient absoluut groen te blijven, vanwege de hoge natuurwaarden, maar ook vanwege erfgoedwaarden en landschapswaarden. Uitbreiding van de Boekelermeer kan plaatsvinden op de locatie waar nu bollenvelden zijn. Daarnaast kan het bedrijventerrein selectiever gebruikt worden, zodat het huidige oppervlak, plus de hectares van de bollenvelden, afdoende is. Groen blijft groen. Ook andere bestaande bedrijventerreinen moeten intensiever benut worden, door leegstand actief aan te pakken, te verduurzamen, in de hoogte te bouwen en functies te combineren. Dan zijn uitbreidingen van bedrijventerreinen in het groen niet nodig. Plus: vergroen de bedrijventerreinen. Kies voor een natuurinclusieve inrichting.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. We beamen de intrinsieke waarde van de natuur. We zullen dit nog extra benadrukken in de tekst van de Omgevingsvisie. Uitvoeringsplannen horen thuis in programma's en niet in de visie zelf. We onderzoeken een uitbreiding van de Boekelermeer in relatie tot verschillende opgaven en kwaliteiten in het gebied, waaronder het (beschermd) landschap.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0236	4a	Landbouw • Maak duidelijke keuzes over de landbouw: biologische landbouw als norm en ondersteun boeren in de omschakeling daarnaartoe Zonder een fundamentele omslag in de landbouw gaan de doelen in het landelijk gebied, zoals verbetering van de waterkwaliteit, verbetering van dierenwelzijn, beperking van gebruik van bestrijdingsmiddelen, natuurherstel, klimaatopgave en stikstofreductie niet gehaald worden. De huidige inzet op kringlooplandbouw laat nog steeds ruimte voor intensieve en milieubelastende praktijken. Een duidelijke richting en keuzes ontbreken. De in de Omgevingsvisie genoemde 'ambitie' is: 'er wordt gestreefd naar kringlooplandbouw in 2040'. Dit is heel vaag. Want ongeveer alle vormen van landbouw vallen onder het concept 'kringlooplandbouw' en daarmee is de gewenste richting niet duidelijk. Zie het Programma Landelijk gebied (blz. 21) van de provincie. Op deze bladzijde staan zes transitiepaden van landbouw, waarvan 'biologische landbouw' er slechts één is. En daarnaast is niet duidelijk welke stappen de provincie gaat zetten, wanneer en met welke tussendoelen. Kies in de Omgevingsvisie expliciet voor biologische landbouw als norm, met heldere doelen en tussentijdse mijlpalen richting 2050. Dat is nodig voor natuur, waterkwaliteit en een gezonde leefomgeving. Nu ontbreekt er een visie voor de landbouw, terwijl deze visie trouwens zowel staat in de huidige Omgevingsvisie: 'de grondgebonden landbouw in 2030 zoveel mogelijk natuurinclusief laten zijn', als in de Voedselvisie (onderdeel PLG): 'in 2030 is de grondgebonden landbouw natuurinclusief (minimaal niveau 2 WUR/Louis Bolk Instituut)'. De norm van minimaal 15% biologische landbouw in 2030 is niet in zicht. Om te voldoen aan deze afspraak is een duidelijke visie met doelstelling nodig. • Zet stevig in op eiwittransitie Stimuleer de productie van plantaardige eiwitteelten in Noord-Holland, zoals veldbonen, soja en lupines. Dit vergroot de voedselzekerheid. Er is immers geen grotere voedselverspiller dan de vee-industrie. Van elke hectare waar we nu voedsel verbouwen voor koeien, varkens of kippen, kunnen we tot maar liefst vier keer zoveel mensen voeden wanneer we er rechtstreeks plantaardig voedsel voor mensen verbouwen. Stimuleer als provincie de verschuiving van de productie en consumptie van dierlijke naar plantaardige eiwitten. • Neem dierenwelzijn op in de Omgevingsvisie Dierenwelzijn ontbreekt volledig als zelfstandig thema. Geen enkele passage behandelt het welzijn van dieren in de landbouw, megastallen, veetransport of leefomstandigheden. Veeteelt komt alleen voor als economische/landschappelijke sector, nooit als dierenwelzijnskwestie. In de ontwerpvisie staat dat de provincie kiest voor een aanpak die uitgaat van kringlooplandbouw, met doelen voor (..), dier- en plantgezondheid, (..).' Wijzig 'diergezondheid' in 'diergezondheid en dierenwelzijn'. Vergelijk de provincie Utrecht: "De agrarische sector beheert ongeveer de helft van het grondgebied in de provincie Utrecht. Het is belangrijk dat de sector economisch vitaal blijft en deze rol kan blijven vervullen. De provincie biedt mogelijkheden voor een transitie naar een circulaire, natuurinclusieve, klimaatneutrale en diervriendelijke landbouw (kringlooplandbouw), met behoud van gebiedskwaliteit en een gezonde leefomgeving." 1 Neem deze ambitie over.	We beschouwen het sturen op een kleinere veestapel of kleiner areaal sierteelt niet als doel op zich. De richting voor de sector loopt via kringlooplandbouw en doelsturing. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt en de daar geldende opgaven voor klimaat en milieu.
ZW_0236	4b	• Neem dierenwelzijn op in de Omgevingsvisie Dierenwelzijn ontbreekt volledig als zelfstandig thema. Geen enkele passage behandelt het welzijn van dieren in de landbouw, megastallen, veetransport of leefomstandigheden. Veeteelt komt alleen voor als economische/landschappelijke sector, nooit als dierenwelzijnskwestie. In de ontwerpvisie staat dat de provincie kiest voor een aanpak die uitgaat van kringlooplandbouw, met doelen voor (..), dier- en plantgezondheid, (..).' Wijzig 'diergezondheid' in 'diergezondheid en dierenwelzijn'. Vergelijk de provincie Utrecht: "De agrarische sector beheert ongeveer de helft van het grondgebied in de provincie Utrecht. Het is belangrijk dat de sector economisch vitaal blijft en deze rol kan blijven vervullen. De provincie biedt mogelijkheden voor een transitie naar een circulaire, natuurinclusieve, klimaatneutrale en diervriendelijke landbouw (kringlooplandbouw), met behoud van gebiedskwaliteit en een gezonde leefomgeving." 1 Neem deze ambitie over.	Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie indicatoren van kringlooplandbouw. Via doelsturing en stimuleringsprogramma's sturen wij op de duurzame prestaties van de landbouwsectoren in onze provincie. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden van dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0236	5	• Kom met een doeltreffende aanpak van het stikstofprobleem: krimp van het aantal dieren. In de ontwerp-Omgevingsvisie ontbreekt ook concrete reductiepercentages en een doeltreffende aanpak van het stikstofprobleem. Boeren zijn hier niet mee geholpen. Die willen het eerlijke verhaal. En dat is niet geitenpaadjes blijven zoeken binnen een al decennialang vastgelopen landbouwsysteem. Maar zet in een stikstofaanpak aan de bron: minder dieren in de landbouw en ondersteuning van boeren bij de omschakeling naar extensiever en biologisch, en naar plantaardige eiwitteelten (eiwittransitie, zie Voedselvisie als onderdeel van het PLG). Het rapport 'Landinzicht' van Urgenda staat vol met succesvolle casussen. Geef boeren perspectief en ondersteun daarbij met wat ze nodig hebben. • Neem in de Omgevingsvisie op dat het areaal sierteelt niet mag toenemen De sierteelt (is inclusief bollenteelt) wordt in de ontwerpvisie ongemoeid gelaten. Terwijl deze teelt voor grote problemen zorgt vanwege het hoge gebruik aan pesticiden. Stel een verbod op voor uitbreiding van het areaal sierteelt in de provincie. Vererger het probleem niet. Lokale voedselproductie moet voorgaan op bollenteelt. Daarnaast zal vooral in de duinstreek en nabij Natura 2000-gebieden de bollensector niet houdbaar zijn. Niet alles kan overal en is altijd technisch oplosbaar. • Neem in de Omgevingsvisie de ambitie op om het gebruik van pesticiden in Noord-Holland fors en snel te beperken In de ontwerpvisie ontbreekt de ambitie en een aanpak om het gebruik van pesticiden serieus in te perken. Dit terwijl in de ontwerpvisie pesticiden wel (terecht!) meerdere keren als probleem wordt genoemd, als oorzaak voor de slechte kwaliteit van water en de natuur. De Omgevingswet heeft hier mogelijkheden gegeven om dit lokaal aan te scherpen. En terwijl er grote zorgen in de maatschappij zijn over de risico's van deze middelen voor de gezondheid en de natuur. Neem daarom in de Omgevingsvisie de ambitie op om het pesticidengebruik in Noord-Holland op korte termijn drastisch te beperken. • Veenweidegebieden Er wordt aangestuurd op afremmen van bodemdaling in veenweidegebieden. In de vorige omgevingsvisie was nog duidelijk gesteld dat ook bodemstijging (herstel van de bodemdaling) meegenomen moest worden. Dit punt ontbreekt in deze visie. Neem dit punt over in de nieuwe Omgevingsvisie. Deze maatregel vermindert de uitstoot van broeikasgassen en kan samengaan met natuurontwikkeling, maar ook met natte teelten in de gebieden.	Zie de beantwoording bij ZW_0236 subnummer 4a.
ZW_0237	1	1. Inleiding & Uitgangspunt: Industrie en wonen kunnen samen, mits verantwoord Als inwoners van Westzaan, Nauerna, Westzanerdijk, begrijpen wij de economische en strategische waarde van de bedrijvigheid en infrastructuur in onze directe omgeving. Wat ons betreft kunnen industrie en leefomgeving prima dicht op elkaar bestaan. Een goede buur zijn vereist echter maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het probleem is niet het bestaan van de industrie op zichzelf, maar de manier waarop bedrijven en organisaties op dit moment de vrijheid krijgen bij het invullen en benutten van hun milieu- en geluidsruimte. Doordat regelgeving en vergunningen bedrijven te vrij laten, worden er nauwelijks preventieve maatregelen genomen tegen geluid, licht, geur en stof. In combinatie met de directe ligging onder de vliegroutes van Schiphol én de ongecontroleerde, vrije toegankelijkheid van het omliggende haven- en bedrijventerrein leidt dit tot een onacceptabele stapeling (cumulatie) van overlast die de gezondheid, veiligheid en het woongenot ernstig onder druk zet.	Wij danken indiener voor de gegeven aandachtspunten, die we in het navolgende beantwoorden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0237	2	2. De rechtspositie van woonschepen en woonarken: Zonder wettelijke bescherming Een cruciaal knelpunt dat stelselmatig over het hoofd wordt gezien, is de rechtspositie en wettelijke bescherming van bewoners van woonschepen en woonarken. ·Geen wettelijke bescherming als woning: Woonschepen en woonarken worden juridisch nog te vaak gekwalificeerd als 'roerend goed', waardoor zij buiten de wettelijke geluidsbescherming en milieunormen vallen die wel gelden voor reguliere, grondgebonden woningen. ·Vogelvrij tegenover industrie en Schiphol: Omdat de diverse woonvormen juridisch niet op dezelfde wijze als een vaste woning wordt beschermd, ontbreekt adequate bescherming tegen geluidsoverlast van zowel de omliggende industrie (zoals Hoogtij en het Westelijk Havengebied) als Schiphol. ·Gezondheid van kinderen in het geding Eis aan de provincie: De Provincie Noord-Holland dient in de Omgevingsvisie expliciet op te nemen dat woonschepen en woonarken ook beschermd dienen te worden.	Bescherming van woonarken in verband met geluid is vanuit de Omgevingswet geregeld in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) en Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Daarmee is het afhankelijk van de door de gemeente toegekende (woon)functie in het omgevingsplan. Gebouwen met een woonfunctie zijn geluidgevoelige gebouwen (artikel 3.21 Bkl). Hieronder vallen alle gebouwen voor woongebruik, ook woonschepen. Een woonschip is een drijvend bouwwerk met een woonfunctie op een locatie die in het omgevingsplan is aangewezen als een ligplaats voor een woonschip. De bescherming van woonschepen en woonarken is daarmee geborgd via landelijke en gemeentelijke regelgeving. De provincie stelt hier geen nadere eisen aan.
ZW_0237	3	3. Tegenstrijdigheid tussen anti-ondermijningsdruk en vrije toegankelijkheid NOVEX-gebied Een specifiek, urgent en schrijnend knelpunt in het nabijgelegen NOVEX-gebied / Westelijk Havengebied betreft de schrille tegenstelling tussen de bestuurlijke druk op het bedrijfsleven en het feitelijke beheer van de openbare ruimte. ·De paradox van regeldruk versus een open poort: Bedrijven worden vanuit de overheid en instanties onder steeds grotere druk gezet om alles te doen tegen ondermijnende criminaliteit (denk aan ketenverantwoordelijkheid, strengere poortwachtersfuncties, compliance en terreinbeveiliging). Tegelijkertijd kan momenteel iedereen die er absoluut niets te zoeken heeft door de weeks en in het weekend ongehinderd het terrein en omliggende openbare wegen op rijden en lopen. Dit maakt alle opgelegde preventieve maatregelen aan de poort van afzonderlijke bedrijven grotendeels illusoir. ·Vrijspel voor illegale en criminele activiteiten: Doordat het haven- en bedrijventerrein 's avonds en in het weekend volledig open blijft, wordt de ruimte stelselmatig gebruikt voor illegale straatraces, driften, burnouts, motor crossen, illegale feesten, gedumpt afval en ongecontroleerde (criminele) verkenningen. Dit veroorzaakt niet alleen extreme nachtelijke geluidsoverlast, maar leidt ook tot een ernstige aantasting van de fysieke en sociale veiligheid. ·Onwil Port of Amsterdam en onvrede bij ondernemers: Port of Amsterdam is op de hoogte van deze aanhoudende overlast en veiligheidsrisico's. Desondanks weigert het havenbedrijf tot op heden om het gebied buiten reguliere bedrijfstijden af te sluiten of effectieve toegangscontrole in te stellen. Dit stuit niet alleen op grote weerstand bij omwonenden, maar zorgt ook voor toenemende frustratie bij de gevestigde ondernemers (o.a. aan de Ruijgoordweg). Zij investeren fors in beveiliging tegen ondermijning, maar ondervinden directe schade, vervuiling en veiligheidsrisico's doordat de terreinbeheerder de openbare toegang niet afsluit. Eis aan de provincie: De provincie dient als toezichthouder en partner binnen het NOVEX-gebied af te dwingen dat Port of Amsterdam en de gemeente hun verantwoordelijkheid nemen als terreinbeheerder. De regeldruk tegen ondermijningscriminaliteit moet vergezeld gaan van een verplichting tot fysieke afsluiting buiten kantooruren, effectieve kenteken-/toegangscontrole en actieve handhaving op het gehele terrein.	Deze opmerking richt zich niet zozeer op de Omgevingsvisie, als wel op handhaving, vergunningverlening en toezicht. In het licht van de Omgevingsvisie voert het te ver om op deze opmerking in te gaan. Bovendien heeft de provincie voor de meeste van de genoemde deelgebieden geen directe bevoegdheid (evenementenbeleid, cumulatie, Schiphol). Veel van de genoemde problemen staan ook op de agenda van bredere overlegstructuren, alwaar ze in samenspraak worden geadresseerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0237	4	4. Veiligheid, openbare ruimte, verkeersoverlast en cumulatieve hinder (vuurwerk JCZ) Naast de vrije toegankelijkheid van het havengebied is er ook een feitelijk gebrek aan beheer en handhaving op en rond het lokale wegennet en direct omliggende terreinen. ·Verkeersoverlast Nauernasche Weg en Westzanerweg: Er is een volledig gebrek aan controle op voertuigen die wettelijk te veel geluid produceren. Auto's, motoren en vrachtverkeer rijden hier op hoge snelheid over de brug wat al de nodige geluidsoverlast geeft. Met illegaal gemodificeerde knaluitlaten, overmatig harde muziek en onnodig getoeter van vrachtwagens op deze gemeentelijke wegen is de geluidsdruk al een stuk hoger dan dat deze in de theoretische berekeningen staat. ·Cumulatie-element: Vuurwerk rondom JCZ: Een bekend, complex en historisch overlastpunt dat al vóór de bouw van het Justitieel Complex Zaanstad (JCZ) werd voorzien, is het afsteken van zwaar vuurwerk rondom het complex. Hoewel dit een lastig op te lossen handhavingsvraagstuk is, vormt het op onvoorspelbare tijdstippen een hevige bron van schrik voor huisdieren (honden) en het ontwaken van bewoners (kinderen). Dit draagt direct bij aan de totale opstapeling van geluidsstress in onze buurt. Eis aan de provincie: De provincie dient via Interbestuurlijk Toezicht (IBT) af te dwingen dat de gemeente Zaanstad en de politie hun verantwoordelijkheid nemen: cameratoezicht rondom het JCZ én actieve geluids- en snelheidscontroles (zoals geluidsflitspalen) op de Nauernasche Weg en Westzanerweg.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze.
ZW_0237	5	5. Reële metingen versus rekenmodellen en geluidsreflectie gevels/silo's De huidige vergunningverlening leunt vrijwel volledig op theoretische rekenmodellen. ·Geluidsreflectie door harde structuren (zoals de 36m hoge silo's van De Vrede): Bij de inrichting van Hoogtij en het havengebied is op grote schaal gebruikgemaakt van massieve, geluidsreflecterende structuren. Een treffend voorbeeld hiervan zijn de 36 meter hoge metalen silo's bij Silobedrijf De Vrede. Deze enorme, harde wanden werken in de praktijk als een gigantisch klankbord: geluid van wegverkeer, industrie, scheepvaart en vliegtuigen wordt keihard weerkaatst over het open water richting Nauerna en de Kanaaldijk. Ook de gevels van bedrijven (zoals sandwichpanelen) reflecteren geluid. ·Afwijking tussen rekenmodel en werkelijkheid: Standaard rekenmodellen houden nauwelijks rekening met deze complexe gevel- en siloreflecties over water, waardoor theoretische berekeningen drastisch afwijken van het werkelijk ervaren geluid. Eis aan de provincie: De provincie dient vast te leggen dat geluidsabsorberende maatregelen verplicht worden bij hoge industriële structuren en gevels op Hoogtij, én dat werkelijke metingen aan de gevel/romp en binnen in de woning/woonark leidend worden boven theoretische rekenmodellen.	Bij vergunningverlening wordt geluid beoordeeld aan de hand van de wettelijke kaders en de geldende reken- en meetvoorschriften. Akoestische onderzoeken moeten rekening houden met relevante kenmerken van de omgeving, waaronder objecten die invloed kunnen hebben op de geluidverspreiding en reflectie. Het gaat in de regel om geluid*berekeningen* , zoals voorgeschreven in de wet- en regelgeving. De provincie kan niet op voorhand een algemene verplichting opleggen. Of zulke maatregelen nodig en proportioneel zijn, wordt beoordeeld per initiatief.
ZW_0237	6	6. Borging slagschaduw huidige windturbine en uitsluiting zoekgebied Nauerna Bovenop de industriële belasting dreigt een verdere verslechtering van de leefomgeving door windenergie. ·Juridisch niet-afdwingbare afspraak slagschaduw Zijkanaal D: Dat de buurt op dit moment geen hinder ondervindt van slagschaduw van de turbine bij Zijkanaal D, is uitsluitend het resultaat van een vrijblijvende, mondelinge afspraak met de huidige eigenaar na een goed gesprek met een betrokken buurvrouw. Dit is nergens wettelijk of vergunningtechnisch geborgd. Bij nieuw management, een overname of gewijzigde inzichten kan deze instelling zo worden teruggedraaid, waardoor wij direct terugvallen in de ernstige slagschaduwoverlast van 3 jaar geleden. De turbine is bovendien al duidelijk hoorbaar en nieuwe turbines zullen alleen nog maar zwaarder en groter worden. ·Aanwijzing als zoekgebied door Zaanstad: Ondanks de al hoge milieudruk heeft de gemeente Zaanstad het gebied rondom Nauerna ingediend als zoekgebied voor aanvullende windturbines. Dit leidt tot een onaanvaardbare stapeling van lasten voor de inwoners van Nauerna. Eis aan de provincie: De provincie moet de bestaande afspraken over het uitschakelen bij slagschaduw wettelijk verankeren in de provinciale kaders én Nauerna expliciet uitsluiten als zoekgebied voor aanvullende windturbines.	In de Omgevingsvisie worden energetische en landschappelijke uitgangspunten opgenomen voor de plaatsing van windturbines. De borging voor de bescherming van waarden als gezondheid, veiligheid, ecologie en cultuurhistorie en het toetsen aan normen vindt plaats op het moment dat een concreet initiatief zich aandient. Afhankelijk van het aantal turbines zijn de slagschaduwnormen voor nieuwe turbines verankert in het Omgevingsplan, Omgevingsvergunning of nieuwe milieuwetgeving, zodra die in werking treedt. In het ontwerp van de nieuwe wet is een slagschaduwnorm voorzien van maximaal 6 uur per jaar met een maximum van 20 minuten per dag.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0237	7	7. Bredere milieuhinder: Scheepsgeneratoren, Reflectie, Verkeer, Wind, Geluid, Licht, Geur en Stof [zie tabel onder dit punt; hier worden alleen de vragen aan de provincie opgenomen] - Verplichting aan Port of Amsterdam en de gemeente tot fysieke afsluiting buiten kantooruren, kenteken-/toegangscontrole en actieve handhaving. - IBT inzetten om de gemeente en politie te verplichten tot inzet van geluidsflitspalen, uitlaatcontroles en fysieke snelheidsremmers. - Cameratoezicht rondom het JCZ en actieve interbestuurlijke handhaving. - Verplichting tot geluidsabsorberende materialen/maatregelen in omgevingsverordening en correctie van rekenmodellen via reële metingen. - Juridische borging van de stilstandvoorziening bij slagschaduw én het schrappen van Nauerna als zoekgebied voor windturbines. - Verplichting tot het gebruik van walstroom of een afgeschermde generator op de kade, handhaving op verouderde motoren en afdwingbare scheepsgeluidsnormen. - Verplichte, scherpe reductie-eisen en continue metingen en handhaving op brongerichte maatregelen. - Sluitende afspraken en verplichte tijds- en bewegingsschakelingen opnemen in de omgevingsverordening. Verlichting op het bedrijventerrein dient alleen zichtbaar te zijn op het bedrijventerrein zelf. - Verplichting van 'witte ruis'-signalen, lasergestuurd/gedempt laden, lossen en verplaatsen van containers. Verplichte geluidsafscherming bij industriële installaties. - Actieve, juridische afdwinging van een volledige nachtsluiting zonder verplaatsing naar de randuren.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze
ZW_0237	8	8. Ruimtelijke ordening, Port of Amsterdam, Scheepvaart, Regionale Evenementen en Schiphol - Port of Amsterdam en Scheepvaartlawaai: Het laten draaien van luidruchtige generatoren op afgemeerde schepen veroorzaakt zware bromtonen die soms honderden huishoudens uit hun slaap houden. Vrijblijvende pilots volstaan niet; verplichte walstroom moet een harde eis worden. Er kan gewerkt worden met een externe generator op de kade en een mobiele kraan op het water om schepen te lossen die veel overlast geven. Deze oplossing is eerder succesvol toegepast, echter nog steeds vrijblijvend. - Cumulatieve evenementenoverlast: Bewoners ondervinden te vaak geluidshinder van zware bassen bij grootschalige feesten in omliggende gemeenten. De muziek zo hard toestaan dat de WHO-norm wordt overschreden en dan festivalgangers adviseren oordoppen te dragen is onacceptabel. De provincie moet sturen op een strikte dB(C)-normering (bassen) conform WHO-richtlijnen. - Juridische actie Schiphol: 15 Noord-Hollandse gemeenten hebben opgeroepen tot een algehele nachtsluiting van Schiphol (zonder verplaatsing naar de randuren). Nu het Rijk dit negeert, moet de provincie juridische stappen ondernemen om dit via de rechter af te dwingen.	Deze opmerking richt zich niet zozeer op de Omgevingsvisie, als wel op handhaving, vergunningverlening en toezicht. In het licht van de Omgevingsvisie voert het te ver om op deze opmerking in te gaan. Bovendien heeft de provincie voor de meeste van de genoemde deelgebieden geen directe bevoegdheid (evenementenbeleid, cumulatie, Schiphol). Veel van de genoemde problemen staan ook op de agenda van bredere overlegstructuren, alwaar ze in samenspraak worden geadresseerd.
ZW_0237	9	9. Verankering Actieteam Geluid, Omgevingswet en Interbestuurlijk Toezicht - Borging Actieteam Geluid: De inzichten uit dit overleg moeten binnen 12 maanden dwingend worden verankerd in provinciale omgevingsverordeningen. - Zorgplicht en Cumulatie: Onder de Omgevingswet moet de provincie juridisch sturen op de cumulatieve milieubelasting (industrie, scheepslawaai, vuurwerk JCZ, verkeer Nauernasche Weg/Westzanerweg, siloreflecties, windturbines/slagschaduw, Schiphol, evenementenbassen, geur en stof). - Interbestuurlijk Toezicht (IBT): Indien gemeenten of terreinbeheerders in gebreke blijven bij handhaving of beveiliging, dient de provincie haar IBT-instrumentarium actief in te zetten.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0237	10	Wij verzoeken de Provincie Noord-Holland dringend om in de definitieve Omgevingsvisie: 1. Woonschepen en woonarken expliciet aan te merken als te beschermen woningen/gevoelige objecten. 2. Port of Amsterdam en gemeenten te verplichten het NOVEX-gebied buiten kantooruren af te sluiten met effectieve toegangscontrole ter bestrijding van ondermijning en overlast. 3. De gemeente Zaanstad en de politie via IBT te verplichten tot gerichte handhaving op de Nauernasche Weg en Westzanerweg (geluidsflitspalen, uitlaatcontroles en snelheidsremmers) én de vuurwerkoverlast rondom het JCZ mee te nemen in het veiligheids- en handhavingsbeleid. 4. Best Beschikbare Technieken (BBT) verplicht te stellen voor geluid, licht, geur en stof, en de cumulatieve milieubelasting juridisch te verankeren. 5. Port of Amsterdam te verplichten tot het instellen van verplichte walstroom (zo nodig door een externe geïsoleerde generator op de kade). 6. Het uitschakelen van de windturbine bij Zijkanaal D ter voorkoming van slagschaduw wettelijk te verankeren (zodat dit niet afhankelijk blijft van een vrijblijvende afspraak met de eigenaar) én Nauerna expliciet uit te sluiten als zoekgebied voor aanvullende windturbines. 7. Geluidsabsorberende maatregelen verplicht te stellen bij hoge industriële structuren (zoals de 36m hoge silo's bij De Vrede) en gevels op Hoogtij om reflectie over het water te voorkomen. 8. Reële geluidsmetingen in/aan de woning en de romp van de woonark leidend te maken boven theoretische rekenmodellen. 9. Strikte dB(C)-normen voor evenementenbassen vast te leggen conform WHO-richtlijnen. 10. Juridische stappen te ondernemen tegen het Rijk en Schiphol om een algehele nachtsluiting (zonder verplaatsing naar de randuren) af te dwingen. 11. De uitkomsten van het Actieteam Geluid binnen 12 maanden om te zetten in afdwingbare provinciale verordeningen.	Zie de beantwoording van afzonderlijke onderdelen hierboven [zienswijze richt zich eigenlijk niet om beleidskeuzen in de ontwerp-Omgevingsvisie, maar op handhaving van bestaande situatie]
ZW_0238	1	Naar aanleiding van de terinzagelegging van het ontwerpbesluit voor de geactualiseerde Omgevingsvisie Noord-Holland en het bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapport (OER), maakt ondergetekende namens het bestuur van de vereniging Bewonersbelangen Stationsweg Heiloo (BBSH) gebruik van de wettelijke mogelijkheid om een zienswijze naar voren te brengen. Wij zijn van mening dat de voorgenomen planvorming op cruciale aspecten van infrastructuur, mobiliteit en leefbaarheid ernstige tekortkomingen vertoont. Met name voor de gemeente Heiloo en de directe omgeving leidt dit beleid tot onacceptabele risico's. Onze bezwaren en argumenten luiden als volgt: 1. Belanghebbendheid en reikwijdte BBSH behartigt de belangen van inwoners en de leefomgeving in en rondom de Stationsweg in Heiloo. De voorgenomen plannen—waaronder de uitbreiding van het bedrijventerrein in de Boekelermeer en de toename van recreatieve functies in de binnenduinrand—hebben een directe, ingrijpende en negatieve invloed op de verkeersveiligheid, doorstroming en de algehele kwaliteit van de leefomgeving in ons werkgebied.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0238	2	2. Fundamenteel gebrek aan toekomstbestendige infrastructuur in de Planvorming Het voorgenomen beleid intensiveert het ruimtegebruik door een gelijktijdige inzet op de uitbreiding van bedrijventerrein de Boekelermeer (als energetisch en economisch cluster), binnenstedelijke woningbouw en intensivering van de recreatiefuncties in de binnenduinrand. Deze functies veroorzaken afzonderlijk en gezamenlijk een versterkend direct en onoplosbaar conflict met de bestaande mobiliteitsnetwerken. De huidige infrastructuur in en rondom Heiloo is totaal niet toekomstbestendig. De provincie heeft deze planologisch cruciale aspecten ten onrechte niet meegewogen in haar planvorming. Ook in het OER ontbreekt een gedegen analyse van de impact van deze planvorming op de infrastructuur. Het ontbreekt daardoor volledig aan de hoognodige aanpassing van beleidskaders voor een toekomstbestendige infrastructuur als mitigerende maatregel ter borging van veiligheid en leefbaarheid in de omliggende gemeentes.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze. Aanvullend: Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE). Hierin wordt in samenhang gekeken naar ontwikkelingen in de buurt en de effecten hiervan op het mobiliteitssysteem.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0238	3	3. Onacceptabele onzekerheid in prognoses en effectbeoordeling De vernieuwde omgevingsvisie leunt op prognoses over demografische ontwikkelingen, woningbouwbehoefte en economische groei. De provincie vertaalt deze inherente onzekerheden rechtstreeks door naar de effecten. Dit zorgt voor een onacceptabel groot grijs gebied rondom de impact van oplossingsrichtingen op de dilemma's en specifiek de daaruit voortvloeiende verkeersbewegingen en druk op de infrastructuur. Ondanks deze grote onzekerheden kiest het OER voor een abstractieniveau dat slechts een globale, kwalitatieve beoordeling uitvoert op basis van 'expert judgement'. Dit is ontoereikend. Juist vanwege de grote onzekerheden had een harde, kwantitatieve onderbouwing plaats moeten vinden om de effecten op lokaal niveau te toetsen. Dit geldt des te meer waar de planvorming specifieke werking heeft, zoals in geval van de uitbreiding van het bedrijventerrein de Boekelermeer voor Heiloo.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze
ZW_0238	4	4. Specifieke overbelasting infrastructuur Heiloo en de binnenduinrand Naar het inzicht van BBSH kan er geen enkele onzekerheid over bestaan dat de bestaande én geplande infrastructuur in en rond Heiloo de gecombineerde uitbreiding van de Boekelermeer, de additionele recreatiefuncties in de binnenduinrand en de voortgaande woningbouw simpelweg niet aankan. Het faciliteren van meer recreatieve functies in de binnenduinrand verhoogt de recreatiedruk drastisch. Dit veroorzaakt een almaar groeiende verkeersstroom naar duin en strand. Dit verkeer wikkelt zich direct af via de Stationsweg in Heiloo richting Egmond aan Zee. De Stationsweg is een erftoegangsweg die nu al oneigenlijk wordt gebruikt als doorgaande weg. Deze kortste verbinding tussen het duingebied en de Boekelermeer is reeds zwaar overbelast en verkeersonveilig (zie illustratie). Dit is het directe gevolg van het ontbreken van een goede rondweg om Heiloo en het halfslachtig uitvoeren van het verkeersbeleidsplan van de gemeente, waarbij noodzakelijke verkeersmaatregelen om de veiligheid te borgen achterwege zijn gebleven. De Stationsweg loopt recht op de Kanaalweg en mondt daarmee direct uit in het hart van de geplande zuidwaartse uitbreiding van de Boekelermeer. Uit het verkeerseffectenrapport inzake het openstellen van de Middenweg op de Boekelermeer (Goudappel, 18 maart 2026) blijkt reeds dat dit leidt tot een onhoudbare toename van de verkeersintensiteit op de Stationsweg. Wij wijzen u er met klem op dat de Raad van State de verkeerssituatie in de Stationsweg, reeds in een eerdere uitspraak als onacceptabel heeft beoordeeld (1 september 2021 vernietiging bestemmingsplan Zandzoom, Uitspraak 202002509/1/R1). Het is evident dat de infrastructuur van Heiloo en in het bijzonder de Stationsweg, geen enkel extra voertuig verdraagt. In de Omgevingsvisie staat dat de provincie inzet op het optimaliseren van de bereikbaarheid door het verbeteren van de bestaande netwerken en het realiseren van ontbrekende schakels. Gerichte inzet op de juiste randvoorwaarden en maatwerk voor clusters van strategisch belang, zou moeten inhouden dat voor de Boekelermeer wordt voldaan aan concrete ruimtelijke kaders voor de infrastructuur om de veiligheid en leefbaarheid in de dorpskernen, juist ook daar waar deze onder druk staat zoals in de gemeente Heiloo, te borgen.	Wij hechten veel waarde aan de samenwerking met onze partners. Gezamenlijk houden we Noord-Holland en Nederland bereikbaar. Daarom zetten we in op een gebiesprogramma ontwikkeling bovenregionaal bedrijventerrein Boekelermeer in samenwerking met gemeenten Heiloo en Alkmaar, en met Rijkswaterstaat. We onderzoeken de uitbreiding van het bedrijventerrein op verschillende aspecten, waarbij bereikbaarheid ook zeker aan bod komt

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0238	5	5. Concrete weigering van effectbeoordeling en mitigatie op lokaal niveau Ondanks de bestaande overbelasting van de infrastructuur in Heiloo stelt de provincie in haar eigen beleid vast dat: • Overgangszones en de uitbreiding van de Boekelermeer "beperkt bijdragen aan het doelbereik" of "onvoldoende concreet" zijn om mee te nemen in de effectbeoordeling; • De ambitie voor het beter benutten en onderhouden van mobiliteitsnetwerken alleen geldt voor provinciale wegen, zonder concrete uitwerking; • Binnen het 'Rad van de Leefomgeving' de mitigerende maatregelen voor negatieve effecten op de mobiliteit (doorstroming en verkeersveiligheid) vrijwel uitsluitend voor woningbouw worden geformuleerd. De zware infrastructurele impact van de industrie (Boekelermeer) en recreatie op het onderliggende (gemeentelijke) wegennetwerk wordt hiermee volledig genegeerd. Het kan niet zo zijn dat de provincie grootschalige ontwikkelingen faciliteert en de negatieve effecten als 'niet aanzienlijk op provinciaal niveau' buiten de effectbeoordeling laat, terwijl de destructieve effecten lokaal op het bordje van de gemeente Heiloo en haar inwoners worden gelegd. Sowieso is al veel langer duidelijk dat (ook) de gemeente Heiloo ernstig worstelt met haar verkeersbeleid in relatie tot de planvorming.	Zie ons antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze
ZW_0239	1	Via deze brief maak ik gebruik van de gelegenheid om mijn zienswijze kenbaar te maken omtrent de Ontwerp-Omgevingsvisie NoordHolland. Ik steun de ambitie om 'water en bodem' leidend te laten zijn bij ruimtelijke keuzes echter ik ben van mening dat de visie op het gebied van landbouw, de reductie van bestrijdingsmiddelen, beschermen van burgers tegen blootstelling aan schadelijke stoffen en dierenwelzijn tekortschiet. Mijn kritische punten en concrete verzoeken tot aanpassing van de Omgevingsvisie luiden als volgt:	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0239	2	1. Gebrek aan concrete reductiedoelen voor chemische bestrijdingsmiddelen: Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in de intensieve akkerbouw en bollenteelt vormt een bedreiging voor de bodembiologie, insectenpopulaties, waterkwaliteit en de gezondheid van burgers. Uit de raadpleging van inwoners blijkt een brede steun voor het beperken van het gebruik van bestrijdingsmiddelen en uitstoot van industrie. Verzoek: - Neem in de definitieve Omgevingsvisie harde meetbare reductiedoelen op voor het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, naast het verruimen van bufferzones.	Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, vindt plaats in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden, vanwege de samenhang met gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0239	3	2. Gezonde leefomgeving en bescherming van omwonenden/gevoelige functies Er is toenemende wetenschappelijke en maatschappelijke bezorgdheid over de gezondheidseffecten van blootstelling aan bestrijdingsmiddelen voor omwonenden van agrarische percelen waar intensief gebruik wordt gemaakt van deze middelen. Zorgen over het nog onbekende effect van de mengsels, de cumulatie van middelen en de gevolgen op lange termijn. De Omgevingsvisie biedt geen aandacht aan het voorzorgsprincipe inzake de volksgezondheid. Het eerste uitgangspunt in de ontwerp-Omgevingsvisie is 'Leefbaarheid centraal' (blz. 35). Hier wordt vervolgens onder andere genoemd: voldoende woningen, ruimte voor economische activiteiten en een 'kwalitatief, hoogwaardige, gezonde en veilige leefomgeving' zonder een gezonde leefomgeving expliciet als criterium voor leefbaarheid te benoemen. Verzoek: - Veranker het gezondheidsbelang van burgers expliciet in de visie door ruime spuitvrije zones te verplichten al dan niet aanzienlijk te vergroten tussen landbouwpercelen en (bestaande) woningen, inderdagverblijven, scholen en recreatie. - Benoem 'een gezonde leefomgeving' expliciet als belangrijkste criterium voor leefbaarheid. - Besteed meer aandacht in de visie aan het tegengaan van blootstelling aan Zeer Zorgwekkende Stoffen (waaronder PFAS en PFAS houdende bestrijdingsmiddelen): verander in 3.4 afwegingsprincipe blz. 52 'we werken aan het voorkomen en beperken van aantasting ……externe veiligheid' in: ……met specifieke aandacht voor luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen in bodem, oppervlakte- en grondwater, geluid en externe veiligheid. Op deze manier gaat het namelijk ook over bestrijdingsmiddelen, PFAS en lozingen van ZZS.	- De gemeenten zijn primair aan zet voor beleid op gebied van blootstelling. Zoals vastgesteld in ons beleidskader Gezonde Leefomgeving, vragen wij aan gemeenten om een nieuwsgierige en proactieve houding om blootstelling aan gezondheidsrisico's te beperken. En wij vragen aan gemeenten om hun inzet op te nemen in beleid (zoals in de Omgevingsplannen) en te betrekken in ruimtelijke keuzes. - Gezonde leefomgeving is één van de belangen die wordt meegenomen in besluitvorming rondom ruimtelijke ordening. De brede steun voor de gezonde leefomgeving wordt in de introductie van de Omgevingsvisie genoemd als één van de elementen die uit het participatieproces als prioriteit is aangewezen. - Mbt de suggestie voor het opnemen van ZZS: we hebben dit in de Omgevingsvisie door ZZS toe te voegen.
ZW_0239	4	3. Gebrek aan duidelijke keuzes over landbouw Zonder een fundamentele omslag in de landbouw gaan de doelen in het landelijk gebied zoals verbetering van de waterkwaliteit, beperking van het gebruik van bestrijdingsmiddelen, verbetering van dierenwelzijn, stikstofreductie, natuurherstel en klimaatopgave niet worden gehaald. De huidige inzet op kringlooplandbouw laat nog veel ruimte voor intensieve en milieubelastende activiteiten. De 'ambitie' benoemd in de Omgevingsvisie 'er wordt gestreefd naar kringlooplandbouw in 2040' is erg vaag. Ook wordt sierteelt/bollenteelt ongemoeid gelaten in de ontwerpOmgevingsvisie. Terwijl deze teelt een sterk negatief effect heeft op bodem, water en leefomgeving van mens en dier door het intensieve gebruik van bestrijdingsmiddelen. Uit de ontwerp-OER blijkt ook dat de huidige druk vanuit de landbouw (stikstof, toxiciteit door bestrijdingsmiddelen, verdroging) de realisatie van provinciale natuurdoelen in de weg staat. Verzoek: - Kies in de Omgevingsvisie expliciet voor biologische landbouw als norm. Met heldere doelen en tussentijdse meetpunten. De norm van minimaal 15% biologische landbouw in 20230 is niet in zicht. Om dit te behalen is een duidelijke visie met doelstellingen nodig. - Neem in de Omgevingsvisie op dat het areaal gangbare sierteelt/bollenteelt niet mag toenemen. Laat duurzame voedselproductie voorgaan op bollenteelt. - Neem in de Omgevingsvisie de ambitie op om het bestrijdingsmiddelengebruik drastisch te beperken. In de ontwerpvisie benoemt de Provincie terecht wel meermaals dat het bestrijdingsmiddelengebruik een probleem vormt als medeoorzaak van de slechte waterkwaliteit en de natuur maar er spreekt geen ambitie uit de visie – of een aanpak om het gebruik drastisch te beperken. Dit terwijl de maatschappelijke zorgen voor gezondheid en natuur groot zijn. De Omgevingswet biedt mogelijkheden voor de Provincie om het gebruik lokaal aan te scherpen. - Zorg voor een sluitende beleidskoppeling tussen de Omgevingsvisie en het Natuurbeheerplan. Landbouwsubsidies en provinciale vergunningen moeten direct worden gekoppeld aan prestaties die bijdragen aan het herstel van ecologische water- en bodemkwaliteit. Bestrijdingsmiddelengebruik past hier uiteraard niet in. - Neem dierenwelzijn en diervriendelijke landbouw op in de Omgevingsvisie. Minder dieren, megastallen, veetransport. - Neem in de Omgevingsvisie de ambitie op dat de Provincie mogelijkheden biedt voor een transitie naar een circulaire, natuurinclusieve, klimaatneutrale en diervriendelijke landbouw, met behoud van gebiedskwaliteit en een gezonde leefomgeving.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze met betrekking tot bestrijdingsmiddelen. Aanvullend: we kiezen niet voor één generieke ontwikkelrichting – biologisch zoals indiener verzoekt - voor alle vormen van landbouw. De gewenste ontwikkeling verschilt per gebied en vraagt om maatwerk. Biologisch is een van de duurzame ontwikkelrichtingen binnen kringlooplandbouw. Deze ontwikkelrichting is niet in alle gebieden of voor alle landbouwsectoren hetzelfde. Binnen kringlooplandbouw is ook ruimte voor hightech open en gesloten systemen, duurzame productiviteit en innovatie. Het is aan de ondernemer om een richting te kiezen die economisch het beste past bij het bedrijf en binnen de kaders van het natuurlijke systeem blijft. We sturen (met Rijk en waterschappen) op integraal duurzaam landgebruik, zowel voor sierteelt als andere gewassen. Doelsturing (geborgd en gemonitord) is het uitgangspunt. Maatregelvoorschriften zoals beperken van de mogelijkheden voor de teelt van gewassen past hier niet bij. Zo kan een verbod van teelten tot afwentelrisico's leiden omdat de benodigde mogelijkheden voor bijvoorbeeld vruchtwisseling beperkt worden. We investeren in vermindering van milieudruk door watergebruik en middelen (energie, nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen) en waar mogelijk versterking van ecosysteemdiensten als landschap, water en biodiversiteit (bijvoorbeeld Natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw). Diergezondheid maakt onderdeel uit van de prestatie indicatoren van kringlooplandbouw. Het Rijk heeft de hoofdverantwoordelijkheid voor dierenwelzijn. Het maakt landelijke wet- en regelgeving, stelt normen voor het houden, verzorgen, vervoeren en doden va dieren en houdt toezicht via onder meer de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0240	1	Het is goed om te lezen dat u 'omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving waarborgen en bevorderen' als 1 van de 5 principes hanteert welke deel uitmaken van het afwegingskader voor uw beleidsplannen. Zoals u zelf aangeeft, u zet de leefbaarheid voor uw inwoners centraal. Ook geeft u aan dat omgevingskwaliteit, veiligheid en gezondheid de drie centrale doelstellingen van de Omgevingswet zijn, die randvoorwaardelijk zijn en richting geven aan alle besluiten in de fysieke leefomgeving. Met name de zuidelijke helft van Noord-Holland wordt milieu-technisch zwaar belast, o.a. vanuit industrie, luchtvaart, scheepvaart en het wegennet. U geeft aan dat u uw inwoners niet alleen wilt beschermen tegen overschrijding van milieunormen, maar u wilt hen ook beschermen tegen gezondheidsschade die ontstaat door de optelsom van uitstoot vanuit verschillende bronnen in een gebied. Het belang van een gezonde leefomgeving moet dan ook volwaardig worden meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, infrastructuur en energieprojecten. En u geeft aan dat u gezondheid wilt integreren in ruimtelijke plannen door te stimuleren dat plannen bijdragen aan een gezonde veilige fysieke leefomgeving, en vooraf gewogen wordt wat de e ecten van deze plannen zijn op de gezonde leefomgeving. Desalniettemin zijn wij er niet gerust op dat een gezonde leefomgeving en de gezondheid van bewoners, dieren en de natuur daadwerkelijk centraal staan. U vermeldt namelijk tegelijkertijd dat er sprake moet zijn van een expliciete afweging tussen bedrijvigheid, industrie en belangen van bewoners. Helaas zijn er legio voorbeelden van situaties dat in de praktijk de belangen van industrie en economie veel zwaarder wegen dan belangen van bewoners, dieren en natuur. U geeft zelf ook aan dat in algemene zin de programma's die voortkomen uit deze omgevingsvisie realistisch en uitvoerbaar moeten zijn. Daartoe doet u uitvoeringstoetsen op onder andere behoud van ruimte voor ondernemerschap en economisch verdienvermogen als basis voor brede welvaart. Onze zorgen worden bevestigd door de OmgevingsEffectRapportage (OER) van de Concept-omgevingsvisie 2026. In het rijtje van de belangrijkste nieuwe beleidsuitspraken in de ontwerp-omgevingsvisie ontbreekt de gezonde leefomgeving en gezondheid van bewoners in het geheel. Er wordt expliciet aangegeven dat er prioriteit gegeven zal worden aan woningbouw boven een optimaal gezondere leefomgeving. Daarnaast wordt in de OER geconcludeerd dat het voorgenomen beleid (omgevingsvisie 2026) geen ambities bevat die invloed hebben op de	In onze reactie op het genoemde OVV-rapport hebben wij aangegeven dat de provincie het haar taak vindt om de gezondheid van omwonenden te beschermen en dat we van plan zijn de wettelijke mogelijkheden daartoe beter te benutten. Het beschermen van de veilige, fysieke leefomgeving van inwoners is de inzet van het Beleidskader Gezonde Leefomgeving en wordt daar en ook in de Omgevingsvisie aangemerkt als een provinciaal belang. In het Beleidskader worden ook de instrumenten beschreven die de provincie tot haar beschikking heeft om te sturen op een gezonde leefomgeving. Zo werken wij samen en zetten wij ons netwerk, onze kennis en onze middelen in om vanuit onze rol als gesprekspartner en medeoverheid oplossingen te realiseren. Als ruimtelijk ordenaar dragen we daarnaast bij aan gebiedsanalyses en reageren we op ruimtelijke plannen. Als kadersteller borgen we beleid via regels. Daarnaast kunnen we met juridische instrumenten, zoals projectbesluiten, invloed uitoefenen op projecten en plannen van andere overheden, om een gezonde leefomgeving te bevorderen. Omdat de opgave groot is, prioriteren we onze inzet in gebieden waar inwoners het meest worden blootgesteld aan schadelijke stoffen en hinder. Wij dragen bij aan het inzichtelijk maken van cumulatieve en stapeleffecten zodat deze meegewogen kunnen worden in ruimtelijke afwegingen, zoals via het recente RIVM rapport Ruimtelijke Analyse van de Leefomgeving en Kwetsbaarheid. De zin: 'Het voorgenomen beleid bevat geen ambities die invloed hebben op de aspecten geur, lichthinder, omgevingsveiligheid en verbondenheid' betreft het voorgenomen beleid dat is onderzocht in het OER op basis van de oplossingsrichtingen en de nadere duiding die daaraan is gegeven. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Op dit moment is bijvoorbeeld nog niet bekend welke bronmaatregelen de provincie waar wil inzetten. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details over bijvoorbeeld het bronbeleid, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Specifieke effecten en specifieke situaties zullen in dat MER aan bod komen. In het OER behorend bij deze ontwerp Omgevingsvisie, is dat detailniveau niet haalbaar en ook niet gewenst.
ZW_0240	2	Deze Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland 2026 biedt u een prachtige kans om het vanaf nu anders en beter te doen. Juist een provincie als Noord-Holland, met Tata Steel als markante zware industrie waar veel bestuurders en bewoners trots op zijn, kan een voorbeeld stellen voor heel Nederland. U kunt uw mooie provincie met uitdagende industrie echt als vooruitstrevend in de schijnwerpers zetten als u daadwerkelijk een omgevingsvisie formuleert welke wèl de gezondheid van bewoners en de gezonde leefomgeving als uitgangspunten neemt. Omdat het onze gezondheid en onze leefomgeving betreft, kunnen we niet passief blijven. We bieden u daarom meerdere handvatten: • de onafhankelijke adviezen van de Expertgroep Gezondheid IJmond vormen een belangrijke en toegespitste leidraad voor verandering (bijlage 1,2,3). In het bijzonder willen we u wijzen op de uitstootdoelstellingen die de Expertgroep heeft geformuleerd, die aantoonbaar tot voldoende gezondheidswinst moeten leiden. • verschillende bewonersgroepen rondom Tata Steel hebben belangrijke elementen voor bewoners bij nieuwe ontwikkelingen in de IJmond op een rijtje gezet (bijlage 4). In het kort de bouwstenen: 1. de effecten op gezondheid worden volwaardig getoetst en afgewogen 2. ze leiden niet tot extra uitstoot op het gebied van stof, stank en geluid en veroorzaken niet meer onveiligheid 3. ze zijn toekomstbestendig 4. alle afspraken worden SMART gemaakt en bij voorkeur juridisch bindend 5. geen extra ziekmakende uitstoot tijdens een bouwfase of transitiefase 6. bewoners worden voortaan een serieuze inspraakpartner, vóór in het proces, niet pas als het besluit al nagenoeg vastligt 7. (digitale) veiligheid en gezondheid worden bindende voorwaarden bij het verduurzamen van Noordzeekanaalgebied en onderdeel van MER en GER 8. het volwaardig meenemen van de specifieke zorgplicht natuur uit de Omgevingswet 9. het hanteren van het voorzorgsbeginsel en omgevingswaarden aanpassen aan de laatste WHO-normen om volwaardig de gezondheid en veiligheid van de fysieke omgeving te borgen.	Specifiek over advies Expertgroep gezondheid IJmond (Tata steel): De Omgevingsvisie is niet geschikt om voor Tata Steel invulling te geven aan de adviezen van de Expertgroep Gezondheid IJmond. Het is aan het Rijk als opdrachtgever om aan te geven hoe opvolging wordt gegeven aan het Expertgroep advies, o.a. door aan te geven hoe dit een plek krijgt in de maatwerkafspraak met Tata Steel. In het beleidskader Gezonde Leefomgeving heeft een groot aantal van uw zorgpunten onze aandacht. Als provincie richten wij ons op de gebieden met de hoogste blootstelling en waar we met ons instrumentarium de meeste gezondheidswinst kunnen behalen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0240	3	• als omwonenden van vervuilende en gezondheidsbedreigende industrie in heel Nederland, hebben wij een gezamenlijk advies onder de titel: “Gezond Gezag, een Schone Zaak' uitgebracht (bijlage 5). Hier een aantal adviezen in het kort die van toepassing zijn voor Noord-Holland: 1. Stel de zorg voor gezondheid en een duurzame, schone en gezonde leefomgeving onvoorwaardelijk centraal in wet- en regelgeving. 2. Doorbreek de gedoogcultuur waarin industriële vervuiling structureel wordt toegestaan ondanks bewezen gezondheidsrisico’s, en zet in op preventie van milieu- en gezondheidsschade door minimalisatie van alle soorten industriële vervuiling, volgens het verplicht toe te passen Voorzorgsprincipe. 3. Erken en faciliteer omwonenden als volwaardige belanghebbenden, en geef hen een vaste en gelijkwaardige plek aan tafel. Doorbreek de cultuur van onzichtbaar maken en bagatelliseren van gezondheidsrisico’s. 4. Maak voldoende capaciteit vrij voor de opsporing van milieudelicten Herwaardeer het onderwerp Milieudelicten als een onderwerp dat prioriteit behoeft. Stel in de Omgevingsvisie ambitieus beleid voor: de provincie smuleert een overgang naar een landbouwsysteem dat circulair, natuurinclusief, klimaatneutraal en altijd diervriendelijk is. Hierbij speelt behoud van de kwaliteit van het gebied en een gezonde leefomgeving een grote rol. Streef naar biologische landbouw en bevorder de transitie in die richting. Stel paal en perk aan de sierteelt en bollenteelt waarbij pesticiden gebruikt worden, focus op een gifvrije teelt. Geef voorrang aan duurzame voedselproductie boven sierteelt en bellenteelt. Leg de focus op: gezonde voeding, gifvrij. Kies onvoorwaardelijk voor het verminderen van het aantal dieren, zorg voor hun welzijn en behandel dieren consequent met respect; daar hoort ook bij: het tegengaan van megastallen en het beperken van veetransport. We hopen van harte dat u uw verantwoordelijkheid jegens bewoners en leefomgeving, dieren en natuur, uiterst serieus neemt en bovenstaande adviezen bestudeert en ter harte neemt. We horen graag hoe deze geïncorporeerd worden in uw Omgevingsvisie 2026. Wilt u ons s.v.p. op de hoogte houden van de verdere besluitvorming en de beantwoording van onze zienswijze. NB Wij behouden ons het recht voor om, wat betreft deze zienswijze, later nog aanvullingen of wijzigingen aan te brengen, stel dat er nieuwe relevantie informatie naar voren komt. Succes met uw werk!	Zie de beantwoording bij ZW_0240 subnummer 2.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0241	1	AMBITIES BEEMSTER AGRARIËRS VOOR 2050, 'DE BOEREN BEHOUDEN DE BEEMSTER'. In de bijlage vindt u de visie en missie ofwel de ambities van de Beemster Agrariërs voor 2050. Het is ontwikkeld samen met de jonge Beemster agrariërs. Zij zijn deskundig en toekomstgericht. De ambities bevatten veel wat relevant is voor het belang van de huidige en toekomstige landbouw in de Beemster. Omdat dit niet of nauwelijks aan de orde komt in de ontwerp omgevingsvisie of de ontwerp omgevings- en effectrapportage hierbij een korte samenvatting. De ambities worden als bijlage meegestuurd. De Beemster boeren zijn sinds generaties vergroeid met de Beemster grond. Ze zorgen sinds de drooglegging in 1612 voor voedselvoorziening. 130 agrarische bedrijven beheren 77% van de totale grond in de Beemster. De agrariërs zorgen op deskundige en natuurlijke manier voor het befaamde open landschap van het Werelderfgoed Droogmakerij de Beemster. De goede kleigrond was, is en blijft nodig voor de huidige en toekomstige voedselvoorziening. De agrariërs staan in verbinding met de maatschappij, burgers en toeristen. Rendabele bedrijven zijn en blijven nodig. In 2050 hebben alle agrariërs nog een economisch rendabel bedrijf waardoor opvolging mogelijk is, ook door agrariërs van buiten omdat de Beemster een grote aantrekkingskracht heeft. De agrarische bedrijfsvoering wordt toenemend gecombineerd met maatschappelijke diensten als onderwijs, zorg en toerisme. Er komt meer afzet van streekproducten en nog meer ruimte voor dierenwelzijn. Dat is van belang voor de Beemster, het Werelderfgoed en het toerisme. Innovatie, renovatie, innovatie en efficiëntie van het agrarisch bedrijf waren, zijn en blijven nodig: 'de boer gaat met zijn tijd mee' en staat open voor ontwikkelingen. Er komt meer verduurzaming met opwekken van hernieuwbare energie en circulaire economie met gebruik van reststromen, samenwerken, hergebruik van materialen en biodiversiteit. Daar horen ook verbetering van water- en groenbeheer bij. Last but not least is een oplossingsgerichte houding nodig van de gemeente, hoogheemraadschap en Provincie Noord-Holland met eenduidige interpretaties van de omgevingsvisie en omgevingswet.	Introductie, behoeft geen antwoord.
ZW_0241	2	WAARDEVOLLE LANDBOUWGROND EN ECONOMIE 1. Focus op kleigrond en effectieve landbouwgrond De provincie kiest voor de focus op effectieve landbouwgronden en om deze te behouden, te versterken en te beschermen. Als extra duiding geeft de provincie dat de kleigebieden hoogproductief zijn. Deze kleigebieden wil de provincie aanvullend beschermen. Zoals te zien en te lezen in afbeelding 2.31 van Witteveen en Bos hoort de Beemster daartoe. Echter, waterberging doet afbreuk aan het gebruik van hoogproductieve landbouwgrond. Ook extensivering is in tegenspraak met het gebruik van hoogproductieve landbouwgrond.	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0241	3	2. Verduurzaming agrosector Men wil verduurzaming van de agrosector voor behoud van innovatie- en concurrentiekracht en toekomstperspectief voor ondernemers en voldoende areaal voor een sterke, duurzame en innovatieve agrosector (Uitvoeringsagenda Economie 2021-2025). Men wil een beter evenwicht tussen economische, ecologische, ruimtelijke en sociale perspectieven in het voedselsysteem (Voedselvisie 2020-2030). Men wil duurzame landbouw zoals biologische landbouw, kringlooplandbouw en extensieve landbouw. De provincie Noord-Holland wil een volledige kringlooplandbouw in 2040. Kringlooplandbouw is landbouw die produceert binnen streef- en drempelwaarden voor zeven doelen: circulariteit, verbeteren waterkwaliteit en -beheer, bodemkwaliteit, tegengaan van en omgaan met klimaatverandering, herstellen biodiversiteit en natuur, plant- en diergezondheid, en verbeteren van de sociaaleconomische positie van de boer in de keten. Kringlooplandbouw is niet hetzelfde als biologische landbouw, beide streven naar verminderen van negatieve milieueffecten. Voor biologische landbouw geldt certificering, voor kringlooplandbouw niet. Het is de vraag hoe verduurzaming van de agrosector en kringlooplandbouw het toekomstperspectief van agrariërs kan bevorderen.	Door de sociaaleconomische positie van de boer expliciet als een van de doelen van kringlooplandbouw te benoemen is het toekomstperspectief van agrariërs als opgave benoemd. Hoe de verduurzaming van de agrosector dit kan bevorderen is namelijk niet op voorhand duidelijk en afhankelijk van economische en maatschappelijke ontwikkelingen in de komende periode. Door concrete uitwerking van kringlooplandbouw en de daarbij gestelde doelen krijgt dit vorm.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0241	4	3. Economie en landbouw Witteveen en Bos stellen op bladzijde 149 dat de 'Provincie Noord-Holland als duurzame en circulaire economie wil groeien (uitvoeringsagenda duurzame en circulaire economie 2025 -2028). De provincie heeft verder geen specifieke beleidsdoelen gesteld betreffende het bbp'. Witteveen en Bos stellen ook dat extensieve landbouw minder landbouweffectiviteit geeft en dat het verdienvermogen van agrariërs doet afnemen, het beïnvloedt de keten, het aantal landbouwgoederen neemt af, toeleveranciers nemen af met een daling van het bbp waardoor de economie krimpt. Maar, agrariërs in de Beemster (en elders) willen een economisch rendabel bedrijf waardoor opvolging mogelijk is. Ze willen best verduurzamen, maar innovatie, renovatie, innovatie en efficiëntie van het agrarisch bedrijf waren, zijn en blijven nodig. Om toekomstbestendig en economisch rendabel te blijven zijn langjarige investeringen nodig. Die ontwikkelingsruimte is nodig en moet behouden blijven.	We onderschrijven de door de indiener beschreven noodzaak voor ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven. De gevraagde ontwikkelruimte heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld
ZW_0241	5	4. Voedselproductie, voedselzekerheid en landbouw Gezien de bevolkingsgroei is voedselzekerheid van belang. In de ontwerp omgevingsvisie en in de ontwerp omgevings- en effectrapportage van bureau Witteveen en Bos wordt daar geen aandacht aan besteed. Voedsel wordt vooral in verband gebracht met verduurzaming van de landbouw. Er wordt niets vermeld over voedselzekerheid en voedselproductie. Het advies is om in de omgevingsvisie juist goed aandacht te besteden aan voedselzekerheid en voedselproductie. Stel duidelijk vast dat voedsel voor een sterk groeiende bevolking juist stimulatie van zoveel mogelijk goede landbouwgrond behoeft als voorwaarde. Waterberging, het overmatig beschermen van natuur, en ook recreatie helpen daarbij zeker niet. Bescherming van effectieve landbouwgrond met voedselproductie is juist nodig. Het veenweidegebied is ook van belang voor voedselproductie en begrazing. Vernatting helpt niet, ook niet in Co2 reductie en het vernietigt het toekomstperspectief van agrariërs. Kortom: Maak voedselproductie leidend in de omgevingsvisie.	De suggestie van de indiener om voedselproductie leidend te maken in de Omgevingsvisie nemen we niet over. Een sterke en toekomstbestendige landbouwsector in brede zin is als provinciaal belang opgenomen in de Omgevingsvisie. Voedselproductie, ook in het veenweidegebied, geldt daarvoor als een belangrijke waarde van de sector, naast de sociaal-economische betekenis en het landschappelijke belang.
ZW_0241	6	5. Onduidelijkheid meten stikstof Er wordt gesteld dat in het voorgenomen beleid de provincie stikstofzones rondom stikstofgevoelige natuur introduceert. Binnen deze zones worden intensieve maatregelen getroffen gericht op emissiereductie en het verkleinen van stikstofdepositie op kwetsbare natuur. Echter, het is algemeen bekend dat stikstof en het veranderen of de neerslag daarvan geenszins te meten is in de betreffende natuurgebieden.	De provincie baseert zich op dit punt op het RIVM voor wetenschappelijk onderzoek naar het ruimtelijk effect van depositie vanaf de emissiebron.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0241	7	ONDUIDELIJKHEDEN IN ONTWERP OMGEVINGSVISIE NOORD HOLLAND A. Klimaatneutraal en klimaatbestendig in 2050: Onduidelijk 1. Aannames: Er zijn aannames die weinig borging hebben, zeker niet op provincieniveau en die toch vertrekpunt zijn voor beleid. Dat geldt voor de ambitie voor een klimaatneutrale en klimaatbestendige provincie in 2050. Dit op basis van uitstoot van broeikasgassen en opwarming van de aarde die het klimaat veranderen. Vervolgens wordt gesteld dat daardoor de zeespiegel stijgt, met gevolgen voor de waterveiligheid. Dan volgen prognoses over droogte en extreme neerslag. 2. Meten: Het is de vraag of en hoe de provin+E2152cie klimaatneutraliteit en klimaatbestendigheid definieert en hoe de provincie dat denkt te meten. Dat is een belangrijke voorwaarde voor dergelijke beleidsdoelen. Indien dat al te meten is, is het de vraag hoe dat te beïnvloeden. 3. Uitstoot: Nederland is verantwoordelijk voor slechts 0,4% van de totale wereldwijde uitstoot van broeikasgassen. In 2025 bedroeg de uitstoot in Nederland 146 megaton CO2-equivalent volgens rekenmethode IPCC1 en volgens 'Milieurekeningen' 184 megaton CO2-equivalent2. Blz. 84 van het rapport van Witteveen en Bos meldt dat de regionale klimaatmonitor van de provincie tekortschiet voor meten van broeikasgassen. Schiphol en Tata Steel en de lucht- en zeevaart zijn niet meegenomen. Broeikasgassen betreffen vooral CO2, deels ook methaan en lachgas, en gefluoreerde broeikasgassen (HFK's, PFK's en SF6), ook F-gassen genoemd. Als de provincie geen overzicht heeft van alle broeikasgassen en dat niet kan meten, hoe wil de Provincie dat dan beïnvloeden? Uit de klimaatmonitor 2024 van de provincie blijkt wel dat Purmerend met de Beemster maar 0,2 megaton CO2-equivalent heeft. Dat betreft de gebouwde omgeving (industrie, energie, afval en water voornamelijk in Purmerend), landbouw, bosbouw en visserij, en verkeer en vervoer (inclusief autowegen) samen in en nabij Purmerend. Sturen op CO2 equivalenten voor de Beemster heeft dus geen relevantie. Er is geen duidelijkheid over methaan. Wel is bekend dat bij de gaswinning door de NAM in Middelie en Beemster zeer veel methaan vrijkomt.	Het is ons op basis van de opmerking van indiener niet duidelijk welke wijziging in het OER wordt voorgesteld. Wij nemen kennis van de opmerking, maar dit leidt niet tot wijzigingen in het OER.
ZW_0241	8	4. Geen emissiereductie: Op bladzijde 157 in de ontwerp omgevings- en effectrapportage van Witteveen en Bos wordt het volgende gesteld voor de ambitie van de provincie 2030: 'Emissiereductie treedt op in alle sectoren (elektriciteit, mobiliteit, industrie en bedrijven, landbouw en landgebruik en gebouwde omgeving)'. 'Het wordt niet duidelijk hoe dat bewerkstelligd wordt'. Op 258: 'Tegelijkertijd valt of staat vermindering van uitstoot van broeikasgassen van NoordHolland met de verduurzaming van Tata Steel, de groei of krimp van Schiphol en een toename van het aantal datacenters. Tata Steel is de grootste uitstoter van broeikasgassen van NoordHolland (en van Nederland). (Jaarlijks 11-12,6 megaton CO_2 en andere vervuiling). 'Echter is de verduurzaming van Tata Steel een onzekerheid in tijd en in orde van grootte. Blz. 84: 'De uitstoot van broeikasgassen van Tata Steel wordt gereguleerd door nationaal beleid. Het voorgenomen beleid van de provincie heeft hier geen effect op'. Blz. 258: 'Een andere onzekerheid in afname van uitstoot van broeikasgassen van provincie Noord-Holland is Schiphol: het is onduidelijk of groei of krimp van Schiphol optreedt'. Wat betreft datacenters: Er zijn 67 datacenters in Noord-Holland. Door lopende vergunningsaanvragen verwacht de provincie dat dit aantal groeit naar 83 in 2030 en 92 in 2035. Witteveen en Bos stellen dat de komst van meer datacenters gepaard gaat met een groei in uitstoot van broeikasgassen. De datacenters in Middenmeer gebruiken een derde van de totale elektriciteit in Noord-Holland. CBS meldt dat in 2024 datacenters 5100 GWh elektriciteit gebruiken, 4,6% van het elektriciteitsverbruik van Nederland. Veel datacenters staan in Noord-Holland. Hoeveel Mton CO2 dat kost en met welke toename, is onbekend.	De berekening van de uitstoot van datacenters en Tata Steel wordt meegenomen in de landelijke en provinciale Klimaat en Energieverkenning. De landelijke KEV is verschenen op 15 september 2026.
ZW_0241	9	5. Drinkwatervoorziening in geding: Het rapport van Witteveen en Bos vermeldt niet dat en hoeveel drinkwater gebruikt wordt voor koeling van datacenters op blz. 137. Ook de ontwerp omgevingsvisie meldt dat niet. Een Microsoft-locatie in een relatief warme zomer gebruikt 84 miljoen liter drinkwater. Dat lijkt zeer belangrijk bij droogte en ook voor de kostprijs.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar zonodig ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Daar worden ambities voor duurzame energie concreter gemaakt en onderzocht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0241	10	6. Vernatting veenweidegebieden helpt niet in CO2 reductie: Witteveen en Bos stellen op bladzijde 175 onderaan: 'In de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 zet de provincie in op het afremmen, stoppen en zo snel mogelijk herstellen van bodemdaling in veenweidegebieden. Zij wil dit doen door landgebruik en waterpeilen in balans te brengen met de draagkracht van het veenweidegebied (NH2050). Dit doel kan zorgen voor een kleine afname in de hoeveelheid CO2 die vrijkomt uit het veenweidegebied'. Conclusie: Gezien de enorme CO2 Mton elders in Noord-Holland draagt vernatting niet of nauwelijks bij aan CO2-reductie. Daarbij is nog onduidelijk hoeveel het oplevert en of methaanproductie te beïnvloeden is. Waarom dit dan toch ambiëren? Vernatting zorgt voor grote economische problemen van agrariërs en het voortbestaan van hun bedrijven. Daarbij wordt ook kostbaar zoetwater gebruikt voor vernatting (zie eerder).	In het klimaatakkoord, uitgewerkt in de klimaatwet zijn de gezamenlijke overheden en maatschappelijke partijen op diverse tafels tebehalen doelen overeengekomen. Een van die doelen is een reductie van 1 Megaton CO2-equivalenten uit veenweidegebied. Naast doelen voor veenweidegebieden zijn er vele andere klimaatdoelen overeengekomen, zoals voor industrie of mobiliteit. Deze doelen kunnen elkaar niet vervangen. Aan alle doelen moet worden gewerkt, zo ook de vermindering van de broeikasgasuitstoot uit veenweidegebieden (in de omgevingsvisie Veenlandbouwgronden genoemd).
ZW_0241	11	Algemene conclusie: De ambitie van provincie Noord-Holland om in 2050 nul uitstoot van broeikasgassen te hebben is illusoir. De provincie heeft geen overzicht op de hoeveelheid broeikasgassen en heeft geen knoppen om aan te draaien bij de grootste vervuilers: Tata Steel en Schiphol en de datacenters die nog flink gaan uitbreiden. Dat valt op te maken uit de ontwerp omgevings- en effectrapportage. Het is goed om dat duidelijker te vermelden. Daarbij worden Tata Steel en Schiphol gereguleerd door nationaal beleid. Of vernatting van veenweidegebieden helpt om broeikasgassen tegen te gaan is nog de vraag, eerst meten dan weten, het helpt nauwelijks in de totale CO2 reductie, het heeft wel grote negatieve gevolgen voor agrariërs.	Met de provinciale Klimaat en Energieverkenning hebben we inzicht in onze uitstoot in verschillende transitiepaden. Ondanks de afhankelijkheid van andere overheden en partners blijven we ons inzetten voor klimaatneutraliteit in 2050.
ZW_0241	12	B. Klimaatneutraal: Kanttekeningen 'De provincie Noord-Holland streeft naar een klimaatneutraal energiesysteem in 2050 of misschien al in 2035 en richt de energie infrastructuur daarop in. Daarbij wordt ingezet op hernieuwbare energiedragers en op een efficiënt en zuinig gebruik van schaarse ruimte, energie en infrastructuur'. Echter op ambitie en de laatste beweringen zijn flinke kanttekeningen te zetten. Uit het project VAWOZ blijkt dat er een enorm ruimtebeslag komt met de aanlanding van wind op zee, met dure elektrolyse stations (investeringskosten 1 GW elektrolyser €2,6 tot €3,1 miljard en de jaarlijkse operationele kosten € 0,8 miljard euro volgens RHyCEET-model van TNO). Het ruimtebeslag van een elektrolysestation van 1 GW is 20 hectare. Er is ook brand- en explosieaandachtsgebied van elektrolysestations waardoor 200 meter afstand van woningen en gebouwen nodig is. Wat betreft windparken: De gemiddelde capaciteitsfactor voor windparken op zee is gemiddeld 34%. Er zullen hoge maatschappelijke kosten voor redispatch ontstaan (het tijdelijk uitschakelen van windturbines en gelijktijdig op een andere locatie extra inschakelen van elektriciteitscentrales of het betalen van bedrijven om hun afname van elektriciteit aan te passen) wanneer de uitrol van elektrische aanlandingen van wind op zee sneller gaat dan het tempo van netverzwaringen op land én de ontwikkeling van de vraag naar elektriciteit. Jaarlijks bedragen de totale geschatte redispatchkosten 2 tot 3,7 miljard zonder netverzwaringen die nodig zijn bij de aanlandingen en 20 tot 80 miljoen na de netverzwaringen. Klimaatneutraal zijn Small Modular Reactors (SMR) op locaties in Noord-Holland. Dit concurreert makkelijk met wind op zee en aanlandingen. SMR voorkomen netcongestie. Daarbij wordt onzekerheid en brand- en explosiegevaar gevaar van elektrolysestations en van waterstof vermeden.	Het tempo van de uitrol wind op zee wordt door de Rijksoverheid bepaald in de Routekaart Wind op Zee. De nieuwe Routekaart wordt (naar verwachting) eind van het jaar gepubliceerd. Het programma VAWOZ heeft enkel de mogelijkheden onderzocht zonder daar een tijdspad aan te koppelen. Het onderwerp elektrolyse is nog in ontwikkeling en wordt voor een groot deel door marktpartijen gedaan. Deze marktpartijen zullen dan ook een besluit moeten nemen over of een businesscase haalbaar is of niet. Indien een marktpartij een initiatief start wordt dit initiatief getoetst aan de dan geldende normen en vergunningsvereisten. De initiatieven voor Small Modular Reactors (SMR's) zijn nog in ontwikkeling, de potentie is daarom nog niet duidelijk. Wij doen geen uitspraken over wenselijkheid en locaties van SMR's in Noord-Holland.
ZW_0241	13	C. Toewerken naar circulaire economie 'De provincie Noord-Holland streeft naar een volledig circulaire economie in 2050 om daarmee invulling te geven aan een toekomstbestendige economie, een beter klimaat, een schoner milieu en tegengaan van grondstoffenschaarste.' De provincie noemt in dat kader kringlooplandbouw. Naast andere activiteiten is mestvergisting een goed voorbeeld van een circulair proces, omdat mest omgezet wordt in waardevolle, nieuwe grondstoffen. Mest verdwijnt niet als 'afval' of emissiebron, maar blijft zijn waarde behouden en in een gesloten kringloop. Digestaat blijft over als goed, natuurlijke meststof. Het methaangas wordt opgevangen en opgewerkt tot groen gas of elektriciteit. Het methaangas komt niet in de buitenlucht. Het voorkomt uitstoot van broeikasgassen en vermindert ammoniakemissies op het boerenbedrijf. Het voorkomt ook aanschaf van kunstmest.	Wij nemen hier kennis van.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0243	1	Ik maak bezwaar tegen de aanwijzing van het bedrijventerrein Boekelermeer als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). Dit besluit leidt tot een onverantwoorde, onevenwichtige en onomkeerbare aantasting van de kwaliteit van onze fysieke leefomgeving. De IPB-status maakt verdere industrialisatie en uitbreiding van het bedrijventerrein mogelijk. Dit zet de deur open voor zwaar milieubelastende (afvalverwerkings)bedrijven en de opschaling van windturbines. Deze ontwikkelingen gaan rechtstreeks ten koste van kwetsbare waarden: • Natuur- en landschapsverlies: Een groot deel van het Beschermd Landschap in de Oosterzijpolder en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in het Heilooër Die-gebied dreigt verloren te gaan. • Aantasting cultuurhistorie: Het plan beschadigt de kernkwaliteiten van het noordelijke Oer-IJ gebied, verstoort de zichtlijnen van historische landgoederen en tast de noordelijke attentiezone van de Hollandse Waterlinie aan, die valt onder het UNESCO Wereld Erfgoed. • Gebrek aan compensatie: De Omgevingsvisie vermeldt ten onrechte niet hoe en waar dit verlies concreet en fysiek wordt gecompenseerd. Alleen financiële compensatie lost de feitelijke achteruitgang van de leefomgevingskwaliteit niet op.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen het signaal van indiener meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0243	2	Onvolledig milieuonderzoek en procedurele tekortkomingen. In de omgevingsvisie wordt de Boekelermeer aangewezen als energieknooppunt, gekoppeld aan de komst van een 150 kV-station en een toekomstige zuidelijke aansluiting op de A9. De noodzakelijke infrastructuur hoort echter te volgen uit voorafgaand milieuonderzoek. • Gebrek aan impactanalyse: De concrete impact van deze grootschalige infrastructuur op de directe leefomgeving is in de visie niet inzichtelijk gemaakt. De onderbouwing voor de locatie van het 150 kV-station ontbreekt. • Doorkruising van milieunormen: Hoewel het zoekgebied Boekelermeer (inclusief Boekelermeer 3/ Oosterzijpolder) in de MER Wind op Land is besproken in het kader van de RES, hanteert de provincie inmiddels eigen, afwijkende lokale milieunormen om vergunningen voor windturbines te reguleren. Het aanwijzen van dit gebied als IPB en energieknooppunt zonder voorafgaand integraal milieuonderzoek is onzorgvuldig. • Gebrekkige MER-actualisatie: Als MER-plichtig document schiet de Omgevingsvisie hier tekort. De effectbeoordeling stoelt louter op beleid tot en met 2025. Essentiële geactualiseerde documenten, zoals de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) en de Energievisie, zijn ten onrechte niet meegewogen. Het positief beoordelen van het aspect 'duurzame energie' is prematuur, aangezien dit beleid eerst geconcentreerd en vastgesteld moet zijn voordat de effecten meetbaar zijn.	Het is een verkeerde aanname dat de provincie de locatie voor het 150 kV-station heeft aangewezen. TenneT en Liander hebben eerder in hun Investeringsprogramma's onderbouwd dat dit station noodzakelijk is. De gemeente Alkmaar is verantwoordelijk voor het vinden van de locatie waarbij de provincie de voorkeur heeft voor een locatie op het bedrijventerrein en niet in landelijk gebied. De kaderstellende sturende keuzes waaronder de energieknooppunten uit de concept-Energievisie zijn onderzocht in het OER. Hiervoor zijn de integrale milieueffecten en alternatieve oplossingsrichtingen onderzocht. Het bedrijventerrein Boekelermeer is in deze Omgevingsvisie niet aangewezen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB). We hebben aangegeven te overwegen het terrein aan te wijzen als IPB. De besluitvorming hierover vindt op een ander moment plaats, op basis van gedegen onderzoek en in samenspraak met de direct betrokken gemeenten. Het IPB is een instrument uit de provinciale Omgevingsverordening en dat betekent dat de finale besluitvorming hierover een wijziging van onze Omgevingsverordening zal zijn. We denken niet dat hiervoor een MER nodig is, omdat een IPB feitelijk de bestaande planologische status van het omgevingsplan bevriest. Mocht uit nader onderzoek blijken dat toch een MER nodig is, dan zullen wij dat uiteraard uitvoeren.
ZW_0243	3	Mijn verzoek aan de provincie: 1. Onderzoek intensivering Doe eerst diepgaand onderzoek naar het intensiever benutten van bestaande bedrijventerreinen door leegstand actief aan te pakken, te verduurzamen en functies te combineren. 2. Bescherming open landschap Ontzie ons erfgoed, het open landschap, bestaande natuur en waardevolle landbouwgrond. 3. Erken leefkwaliteit Erken de kwaliteit van de fysieke leefomgeving als een belang dat groter is dan puur economische groei. 4. Intrekken IPB-status Trek het voornemen om de Boekelermeer aan te wijzen als IPB in. 5. Natuurontwikkeling Behoud de historische verkaveling en ontwikkel het huidige Beschermde Landschap en NNN-gebied door als volwaardig natuurgebied en groene stadsrand. 6. Aanpassing documenten Pas de definitieve tekst van de Omgevingsvisie 2050 en de bijbehorende effectrapportage op basis van deze punten aan.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0244	1	Indiener heeft een propositie gestuurd voor een natuurpark van duinen, weiland en landgoederen. Het is een voorstel om de natuur tussen de Amsterdamse Waterleiding Duinen (AWD) en landgoed Leyduin (inclusief Vinkenduin en Woestduin) tot één geheel te verbinden door de blauwgroene en recreatieve dooradering te versterken door het aanleggen van groenstroken en wandelpaden langs bestaande oost-west waterlopen; de overgang van duin en strandwal richting de tussenliggende strandvlakte meer ruimte te geven, zodat natuur en landschap kunnen profiteren van droog-nat gradienten. Om een oase te blijven in een steeds drukker bewoond gebied wordt bewust een stap terug gemaakt qua agrarische doelen en mobiliteit, zodat toekomstige generaties omwonenden en recreanten kunnen blijven ademen en genieten van dit bijzondere kustlandschap.	Wij danken indiener voor zijn voorstel. Deze richt zich meer op de uitwerking van de Omgevingsvisie dan op de Omgevingsvisie zelf, en geeft geen aanleiding tot aanpassingen.
ZW_0245	1	Stichting Heilloze Weg dient bij deze een zienswijze in op grond van artikel 16.23 van de Omgevings-wet juncto afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Deze zienswijze richt zich op zowel de Ontwerp Omgevingsvisie Noord-Holland (vastgesteld door GS op 9 juni 2026, hierna: OV) als de Ontwerp Omgevingseffectrapportage (2 juni 2026, opgesteld door Witteveen+Bos, hierna: OER). De stichting is van oordeel dat de OV en de OER op een aantal wezenlijke punten juridisch onhoudbaar zijn, de wettelijke vereisten voor een plan-MER niet naleven en de belangen van natuur en leefomgeving in de regio Heiloo onvoldoende beschermen Stichting Heilloze Weg constateert dat Gedeputeerde Staten met de uitbreiding van het bedrijven-terrein Boekelermeer in feite de Aansluiting A9 bij Heiloo forceert om zo massale woningbouw in de Zandzoom (Heiloo Zuid) mogelijk te maken. Die kan op grond van een nieuwe bouwregel pas starten als de Aansluiting gerealiseerd IS. Nota bene vlak voor de Provinciale Verkiezingen 2027! Belang Stichting Heilloze Weg is opgericht in 2015 en heeft ten doel het behouden en/of verbeteren van de natuur, de landschappelijke en cultuurhistorische waarden, de flora en fauna, de kwaliteit van het milieu, waaronder de lucht de bodem en het water, alsmede de gezondheid van mensen en een goede ruimtelijke ordening in haar werkgebied en in dit verband bundelen en behartigen van de belangen van haar leden, alles in de ruimste zin van het woord. De statutaire doelstellingen van de stichting omvatten uitdrukkelijk de actieve bescherming van het leefmilieu in en rond Heiloo. De stichting heeft derhalve een rechtstreeks belang bij de inhoud van deze documenten. De omgeving van Heiloo grenst aan het Beschermd Landschap Noord-Kennemerland, aan het Natura 2000-gebied Noord-Hollands Duinreservaat en aan het bedrijventerrein Boekelermeer, waarvoor de OV vergaande uitspraken doet over uitbreiding.	Dank voor uw zienswijze.
ZW_0245	2	2. Ontvankelijkheid en procedurevereisten 2.1 Ontbrekende bijlage. De OV vermeldt in de inhoudsopgave Bijlage 1: Overzicht informatieobjecten met de aanduiding PM ergo deze wordt later ingevuld (OV, p. 138). Dit is een formeel gebrek. Bij een ter inzage gelegde ontwerp omgevingsvisie behoort de volledige documentatie beschikbaar te zijn, zodat belanghebbenden een volledige en geïnformeerde zienswijze kunnen indienen. Het ontbreken van deze bijlage schaadt de rechtszekerheid van indieners. De stichting verzoekt Gedeputeerde Staten deze bijlage alsnog ter inzage te leggen en de inspraaktermijn voor dit onderdeel te hervatten.	Het overzicht met informatieobjecten geeft aan welke kaartobjecten in de digitale versie van de Omgevingsvisie zijn opgenomen en aanklikbaar zijn, met de bijbehorende tekstpassages in de Omgevingsvisie. Dit overzicht wordt opgesteld bij de definitieve Omgevingsvisie. Het gaat om verwijzingen naar teksten en afbeeldingen in de Omgevingsvisie, en dus niet om nieuwe of andere informatie.
ZW_0245	3	2.2 Monitoringsprogramma ontbreekt. Het OER stelt dat de provincie Noord-Holland “nog geen uitgewerkte monitoringsopzet heeft opgesteld” en dat “de concrete inrichting na oplevering van de ontwerpvisie verder intern wordt uitgewerkt” (OER §8.4). Artikel 11.5 van het Omgevingsbesluit verplicht dat aanzienlijke milieueffecten worden gemonitord en dat de opzet daarvoor bij het ter inzage gelegde OER beschikbaar is. Het ontbreken van een uitgewerkt monitoringsprogramma is een formeel gebrek dat de rechtmatigheid van de procedure aantast.	De definitieve versie van de Omgevingsvisie bevat een meer uitgewerkte aanpak van de monitoringssystematiek, waarbij onder andere wordt aangesloten op de Brede Basismonitor.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0245	4	3. Juridische kwetsbaarheid: passende beoordeling en Habitatrichtlijn 3.1 Significante gevolgen voor Natura 2000 niet uitgesloten Het OER concludeert in de passende beoordeling (§6.5) dat “op basis van voorliggende globale passende beoordeling significante gevolgen van het voorgenomen beleid van de provincie Noord-Holland niet uitgesloten kunnen worden”. Dit is een zwaarwegende vaststelling met directe juridische consequenties. Artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn (geïmplementeerd in artikel 5.1 lid 1 sub e Omgevingswet) bepaalt dat een plan of project dat significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, uitsluitend kan worden vastgesteld indien uit een passende beoordeling de zekerheid is verkregen dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Wanneer die zekerheid niet kan worden verkregen, kan het plan uitsluitend worden vastgesteld indien wordt voldaan aan de ADC-criteria: er zijn geen Alternatieven, er is een Dwingende reden van groot openbaar belang, en Compenserende maatregelen worden getroffen (art. 6 lid 4 Habitatrichtlijn). De OER erkent dat significante gevolgen niet zijn uit te sluiten, maar bevat geen ADC-toets en geen compenserende maatregelen. De OV zelf bevat evenmin mitigerende maatregelen die de significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden wegnemen. Vaststelling van de omgevingsvisie in de huidige vorm is daarmee in strijd met artikel 6 van de Habitatrichtlijn en de daarop gebaseerde nationale regelgeving. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten de OV niet vast te stellen voordat: 1) een volledige passende beoordeling is uitgevoerd die de zekerheid verschaft dat de natuurlijke kenmerken van alle betrokken Natura 2000-gebieden niet worden aangetast, dan wel een ADC-toets is doorlopen en 2) compenserende maatregelen zijn vastgesteld.	Door het hoge abstractieniveau van de Omgevingsvisie kunnen significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van de Omgevingsvisie niet met zekerheid op voorhand uitgesloten worden. Dit betekent niet dat de Omgevingsvisie niet vastgesteld kan worden. Het is op dit hoge abstractie-niveau namelijk ‘passend’ dat voor de vervolgbesluiten geen uitgebreid uitvoerbaar alternatief op locatieniveau is beschreven. Tegelijkertijd is er ook geen sprake van significant negatieve effecten of met zekerheid onuitvoerbare ontwikkelingen. Bij de uitwerking en de realisatie van beleidskeuzes (in programma’s) kunnen doorgaans mogelijkheden gevonden worden om negatieve effecten effectief te beperken of weg te nemen zodat deze uitvoerbaar zijn binnen het Natura 2000-beschermingsregime.
ZW_0245	5	3.2 Energieclusters en stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden Het OER constateert dat alle zeven aangewezen energetische en economische clusters nabij Natura 2000-gebieden liggen en dat de vestiging van energie-intensieve bedrijven in deze clusters zal leiden tot een toename van stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden (OER §6.4.1). Het OER stelt: “Door een toename van stikstofdepositie wordt stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden binnen 25 kilometer van deze clusters mogelijk verhoogd en kunnen de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden worden aangetast” . Dit geldt in het bijzonder voor het cluster Boekelermeer, dat op korte afstand ligt van het Natura 2000-gebied Noord-Hollands Duinreservaat, de Eilandspolder, Wormer- en Jisperveld en het Beschermd Landschap Noord-Kennemerland. Bovendien komt een deel van de Boekelermeer zelf als broedgebied van internationaal belang in aanmerking voor de Nartura2000 status op grond van Europese richtlijnen. De OV stelt in §6.4 dat uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht en dat het aangrenzende Beschermd Landschap “onder voorwaarden” kan worden aangepast. De OER beoordeelt de effecten op natuur als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie (OER tabel 0.6). Stichting Heilloze Weg is van oordeel dat de aanwijzing van de Boekelermeer als energetisch en economisch cluster met uitbreidingsmogelijkheden, in combinatie met de nabijheid van het Noord-Hollands Duinreservaat, onverenigbaar is met de instandhoudingsdoelstellingen van dit Natura 2000-gebied. Het Noord-Hollands Duinreservaat kent als knelpunten onder meer stikstofdepositie, hydrologie en gebrek aan verstuivingsdynamiek (OER tabel 6.1). Verdere toename van stikstofdepositie door uitbreiding van Boekelermeer zal de reeds slechte staat van instandhouding verder verslechteren. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: - de Boekelermeer niet aan te wijzen als Industriegebied van Provinciaal Belang (IPB) - de uitbreidingsmogelijkheden van Boekelermeer uit de OV te schrappen zolang niet is aangetoond dat de instandhoudingsdoelstellingen van het Noord-Hollands Duinreservaat niet worden aangetast; - in de OV concrete emissieplafonds op te nemen voor stikstofuitstoot vanuit het cluster Boekelermeer.	De verkenning van de mogelijke uitbreiding en eventuele aanwijzing van IPB zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen dit signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0245	6	3.3 Stikstofprogramma onvoldoende onderbouwd De OV introduceert een “programmatische aanpak stikstof en natuurherstel” (§5.10) als voorwaarde voor het mogelijk maken van vergunningverlening. De OER signaleert echter dat “de haalbaarheid en het tijdpad onvoldoende zijn onderbouwd” en dat “een groot deel van de stikstofdepositie in Noord-Holland van buiten de provincie komt” (OER §8.1.2). De OV stelt zelf dat vergunningverlening “vastloopt en maatschappelijke opgaven stagneren” (§5.10). Stichting Heilloze Weg constateert dat de OV een cirkelredenering bevat: woningbouw, energie-transitie en landbouwtransitie worden als prioriteiten gepresenteerd, terwijl de stikstofaanpak die deze prioriteiten mogelijk moet maken, nog niet is uitgewerkt en afhankelijk is van rijksbeleid dat niet is gegarandeerd. Dit is beleidsmatig onhoudbaar en juridisch kwetsbaar.	Wij nemen deze redenering voor kennisgeving aan.
ZW_0245	7	4. Bechermd Landschap Noord-Kennemerland en omgeving Heiloo 4.1 Uitbreiding Boekelermeer in strijd met beschermingsregime De OV stelt in §6.4 dat uitbreiding van bedrijventerrein Boekelermeer wordt onderzocht en dat het aangrenzende Beschermd Landschap Noord-Kennemerland “bij een eventuele uitbreiding onder voorwaarden van een goede landschappelijke inpassing en inrichting wordt aangepast”. De OV stelt tegelijkertijd als afwegingsprincipe dat “beschermingsregimes voor natuur, landschap en erfgoed van kracht blijven om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting te voorkomen” (§3.4). Dit is intern tegenstrijdig. Het aanpassen van het regime voor Beschermd Landschap ten behoeve van bedrijfsuitbreiding is per definitie een aantasting van de kernkwaliteiten waarvoor het landschap is aangewezen. De OER beoordeelt het effect op landschap als negatief (-) na optimalisaties (OER tabel 0.6) en constateert dat “de kansen voor behoud afhankelijk zijn van de exacte uitvoering” (OER §4.2.10). Stichting Heilloze Weg is van oordeel dat de OV onvoldoende onderbouwt waarom uitbreiding van Boekelermeer noodzakelijk is en waarom geen reële alternatieven beschikbaar zijn. De OV stelt weliswaar dat “intensiever gebruik van bestaande terreinen” vooraf gaat aan uitbreiding (§5.15), maar de gebiedsuitwerking in §6.4 loopt hier op vooruit door uitbreiding al als reëel perspectief te presenteren. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: - de passage over aanpassing van het Beschermd Landschap Noord-Kennemerland ten behoeve van uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer te schrappen uit de OV; - uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer uitsluitend mogelijk te maken na een volledige afzonderlijke procedure met passende beoordeling en inspraak.	In principe blijven onze beschermingsregimes van kracht. Alleen in bijzondere situaties wijken wij af van de regels zoals opgenomen in de Omgevingsverordening of passen wij de begrenzing aan. In de Omgevingsvisie staat opgenomen dat het BL grenzend aan de Boekelermeer bij een eventuele uitbreiding onder voorwaarden wordt aangepast. De Omgevingsvisie betreft nog geen besluit hiertoe. Dit vergt nog nader onderzoek en uitwerking. We zullen het signaal van de indiener meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0245	8	4.2 Landschappelijke waarden en OER-beoordeling Het OER beoordeelt het effect van het voorgenomen beleid op landschappelijke waarden als negatief (-) ten opzichte van de referentiesituatie (OER tabel 0.6). Het OER constateert dat “de ruimteclaims voor water, energie en infrastructuur toenemen” en dat de kansen voor behoud “afhankelijk zijn van de exacte uitvoering en of compensatie in alle gevallen mogelijk is”(OER §4.2.10). De OER doet de aanbeveling om “clustering van grootschalige energieopwek in minder landschappelijk gewaardeerde gebieden” te bevorderen (OER §8.2). Stichting Heilloze Weg constateert dat de OV deze aanbeveling niet heeft overgenomen in concrete beleidsregels. De OV bevat geen normen voor de maximale ruimtelijke impact van energie-infrastructuur op Beschermd Landschap en geen harde uitsluitingsgronden voor energieprojecten in of direct grenzend aan beschermde landschappen. Voorts blijkt uit de kwestie Aansluiting A9 dat fysieke natuurcompensatie in en nabij de Boekelermeer juist niet mogelijk is; de 17 hectare die voor de Aansluiting A9 wordt opgeofferd wordt alleen financieel gecompenseerd. Per saldo leidt de OV tot een fors verlies aan landschappelijke waarden.	In de Omgevingsvisie geven wij onze ambities weer. Dit is niet de plaats waar wij concrete beleidsregels, normen en uitsluitingsregels stellen. Dat is in de provinciale verordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0245	9	5. Omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving 5.1 Doelbereik omgevingskwaliteit: geen potentie Het OER beoordeelt het doelbereik voor de laag omgevingskwaliteit als “geen potentie” (OER tabel 7.1). Dit betekent dat het voorgenomen beleid naar het oordeel van de opstellers van het OER onvoldoende is om de eigen ambities op het gebied van omgevingskwaliteit te realiseren. De OV stelt echter dat “omgevingskwaliteit en gezonde leefomgeving randvoorwaardelijk zijn bij nieuwe ontwikkelingen” (§3.4). Deze tegenstelling is fundamenteel. Stichting Heilloze Weg is van oordeel dat een omgevingsvisie die haar eigen randvoorwaarden niet kan realiseren, niet kan worden vastgesteld zonder aanvullende maatregelen die het doelbereik voor omgevingskwaliteit verbeteren.	Wij nemen hier kennis van.
ZW_0245	10	5.2 Geluid, hittestress en lichthinder Het OER constateert dat het voorgenomen beleid geen effect heeft op geluid, hittestress en licht-hinder, terwijl de referentiesituatie voor alle drie “slecht” is (OER tabel 0.6). De OV stelt “leefbaarheid centraal” (§3.1), maar bevat voor deze aspecten geen concrete beleidsmaatregelen. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: De OV aan te vullen met concrete maatregelen voor geluidreductie, hittestressbeperking en lichthinderverlaging, in het bijzonder in de omgeving van Heiloo waar de nabijheid van de A9 en het bedrijventerrein Boekelermeer al tot cumulatieve hinder leidt.	In de Omgevingsvisie geven wij onze ambities weer en dit is nog niet de plaats waar wij concrete maatregelen uitwerken.
ZW_0245	11	5.3 Gezonde leefomgeving versus woningbouwprioriteit De OV stelt dat “op plekken waarover al afspraken zijn gemaakt, prioriteit aan woningbouw boven andere ontwikkelingen wordt gegeven en een optimaal gezonde leefomgeving niet mogelijk is” (§4.3, p.63-64). Dit is in strijd met de elders in de OV gestelde norm dat “wettelijke normen de ondergrens zijn” en dat de provincie “maximale normopvulling niet vanzelfsprekend” vindt (§5.4). Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: Deze tegenstrijdigheid op te heffen en vast te leggen dat wettelijke normen voor gezonde leefomgeving ook bij Woondeal-locaties onverkort gelden.	Het uitgangspunt van de provincie in het beleidskader Gezonde Leefomgeving is dat we uitgaan van landelijke wet-en regelgeving op het gebied van gezonde leefomgeving. Waar de landelijke wet-en regelgeving onderdelen niet dekt of ons ruimte biedt om eigen doelstellingen te formuleren, verkennen we die ruimte en stellen we beleid vast. Bij ruimtelijke opgaven zoals woningbouw gaan we voldoen aan de geldende milieunormen. Dat betekent dat we er bij de ontwikkeling, herinrichting en het beheer voor zorgen dat we binnen de wettelijke toegestane grenzen blijven.
ZW_0245	12	6. Water en bodem in de omgeving van Heiloo 6.1 Waterberging en woningbouwlocatie de Zandzoom De OV vermeldt in §6.4 dat de ontsluiting van de woningbouwlocatie De Zandzoom in Heiloo gekoppeld is aan een nieuwe aansluiting op de A9 in combinatie met de ontwikkeling van bedrijventerrein Boekelermeer. De OV stelt dat waterberging en waterveiligheid randvoorwaardelijk zijn bij nieuwe ontwikkelingen (§3.3). Stichting Heilloze Weg constateert dat de OV niet aantoont dat de locatie De Zandzoom voldoet aan de waterveiligheidseisen en dat de benodigde waterberging in de omgeving is gewaarborgd. De OER constateert dat de afvoer- en bergingscapaciteit in de regio Alkmaar onvoldoende is voor extreme neerslag (OER §3.1.2). De stichting verzoekt Gedeputeerde Staten in de OV vast te leggen dat woningbouwontwikkeling op De Zandzoom uitsluitend mogelijk is nadat is aangetoond dat de waterveiligheid en waterberging in de omgeving zijn gewaarborgd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De omgevingsvisie doet geen concrete uitspraken over specifieke eisen voor waterberging of waterveiligheid op specifieke locaties.
ZW_0245	13	6.2 Drinkwaterwinning en binnenduinrand De OV wijst zoekgebieden aan voor drinkwaterwinning en -infiltratie in de binnenduinrand van Noord-Kennemerland (§6.9). De stichting onderschrijft het belang van bescherming van de binnenduinrand voor drinkwaterwinning. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: In de OV expliciet vast te leggen dat in de aangewezen zoekgebieden geen onomkeerbare ruimtelijke ontwikkelingen worden toegestaan die de drinkwaterfunctie kunnen schaden, ook niet in het kader van uitbreiding van bedrijventerreinen of energieprojecten.	Het beschermingsregime voor deze zoekgebieden zal worden vertaald naar de regels in de omgevingsverordening op het moment dat de vergunningsprocedures doorlopen zijn.
ZW_0245	14	7. Energievisie 2.0: inconsistentie met OV en OER Stichting Heiloze Weg constateert dat de Energievisie 2.0 (vastgesteld 5 februari 2025) zes energie-knooppunten benoemt, terwijl de OV en de OER zeven clusters hanteren. Deze inconsistentie leidt tot onduidelijkheid over de juridische status van de knooppuntenstrategie en de vraag welk document leidend is bij de uitwerking in de omgevingsverordening. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: Deze inconsistentie op te heffen en in de OV expliciet te verwijzen naar de Energievisie 2.0 als onderliggend beleidsdocument, dan wel de Energievisie te actualiseren.	De energieknooppunten zijn onderdeel van de Energievisie. In de Omgevingsvisie wordt integraal gekeken naar clustering (economisch, energetisch, mobiliteit). Dit verklaart het verschil tussen de energieknooppunten (energie) en de energetische en economische clusters (integraal) in de Omgevingsvisie. Na vaststelling van de Omgevingsvisie zal een programma Energie worden opgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0245	15	8. De omgekeerde redenering rondom het geplande 150 kV-station Noord-Kennemerland: Stichting Heilloze Weg maakt bezwaar tegen die omgekeerde redenering waarbij de komst van een nieuw 150 kV-hoogspanningsstation "Noord-Kennemerland" wordt aangehaald om industriële uitbreiding en meer dynamiek mogelijk te maken. Hier wordt infrastructuur gebruikt als legitimatie om industrie aan te trekken, in plaats van dat infrastructuur volgt uit een objectieve behoefte waarbij de milieu-effecten vooraf zijn onderzocht. Het is onduidelijk op welke gronden dit station oorspronkelijk is gepland, aangezien tegelijkertijd het huidige 150 kV-station in de Boekelermeer grootschalig wordt uitgebreid. Het creëren van dubbele infrastructurele capaciteit in dit kwetsbare gebied duidt op politieke vooringenomenheid en een dubbele agenda om de Oosterzijpolder en Heiloo-Oost koste wat kost te industrialiseren. Stichting Heilloze Weg wijst hierbij op bijlage 2 van de Energievisie 2.0 waarbij de kwantitatieve onderbouwing van september 2024 zegt “niet uit te gaan van nieuwe ontwikkelingen”, maar reeds wel op blz 68 een prognose toont voor de regio Alkmaar met een hoog laadvermogen (hoge druk op het elektriciteitsnet) voor 2040 in de Oosterzijpolder en de Heilooer Die rondom de Boekelermeer terwijl dit feitelijk landelijk gebied betreft. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: - Aan te geven waarom het 150 kV-station Noord Kennemerland (van 5 hectare!) noodzakelijk is, bovenop de grootschalige uitbreiding van het huidige 150 kV station in de Boekelermeer. - Aan te geven waarom deze dubbele infrastructuur juist in kwestbaar gebied nabij Narura2000 gebied moet plaatsvinden. - De inconsistentie in de Energievisie 2.0 (geen kwantitatieve onderbouwing , geen nieuwe ontwikkelingen versus prognose hoge druk op elektriciteitsnet) op te heffen.	De netbeheerders Liander en TenneT onderbouwen de noodzaak voor nieuwe netinfrastructuur in de investeringsprogramma's die 2 jaarlijks worden opgesteld. Wij hebben in deze Omgevingsvisie aangegeven dat het gewenst is om (economische) ontwikkelingen te sturen op het energiesysteem om zo een efficient energieysteem te ontwikkelen en zo min mogelijk netuitbreidingen noodzakelijk te maken. De indiener gaat uit van twee grote transformatorstations op de Boekelermeer maar in het investeringsplan van Liander wordt in een station voorzien. Dit station is noodzakelijk voor onder andere verduurzaming van de bestaande industrie, nieuwe economische ontwikkelingen, het oplossen van netcongestie en woningbouw.
ZW_0245	16	9. Het niet-toetsen conform de bindende NRD en belemmering Commisssie m.e.r.: Stichting Heilloze Weg maakt er expliciet bezwaar tegen dat de OER blijkens bladzijde 251 niet toetst conform de vastgestelde Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). De NRD fungeert in het milieurecht als het wettelijk bindende onderzoeksrecept en spoorboekje voor de m.e.r.-procedure. Het is onacceptabel dat de uiteindelijke effectbeoordeling de kaders van de eigen NRD negeert of uitsluit. Hiermee pleegt de provincie woordbreuk richting burgers en de Commissie m.e.r. over de diepgang en zorgvuldigheid van het toegezegde feitenonderzoek. Tevens is het de stichting opgevallen dat de provincie Noord-Holland de Commissie m.e.r. reeds langdurig heeft belemmerd bij de objectieve beoordeling van deze kaders. In het colofon van het Toetsingsrapport NRD Omgevingsvisie NH2050 (rapportnummer 3275 d.d. 12 februari 2018) stelt de Commissie m.e.r. letterlijk dat zij door het bevoegd gezag (de provincie) niet in staat is gesteld om de zienswijzen en adviezen te betrekken in de toetsing. Deze herhaaldelijke ambtelijke obstructie en de dubbele rol van de provincie als controlerend orgaan én stimulator van de plannen maken het m.e.r.-proces onbetrouwbaar en de OER rechtens onhoudbaar. Stichting Heilloze Weg verzoekt Gedeputeerde Staten: - Bij de effectbeoordeling te toetsen conform de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). - De Commissie m.e.r. in staat te stellen om een zorgvuldige en volledige toetsing uit te voeren.	Het beoordelingskader in de concept NRD was nog vrij globaal en gebaseerd op de vorige Omgevingsvisie. In het OER is dit beoordelingskader geactualiseerd, waarbij aansluiting is gezocht bij de Brede Basismonitor van de provincie Noord-Holland waarin wordt gekeken naar de ontwikkeling van welvaart in de brede zin van het woord. Hierbij gaat het zowel om materiële thema’s als economie en werk, als om gezondheid, welzijn, bereikbaarheid, wonen, natuur en klimaat. Deze brede-welvaartsbenadering onderstreept de provinciale ambitie om de balans tussen economische groei en leefbaarheid te versterken. Daarnaast is de gehanteerde onderzoeksmethode zoals gepresenteerd in de NRD aangehouden. Het proces zoals weergegeven in de afbeelding op p. 14 van de NRD is aangehouden in het OER. De Commissie voor de milieueffectrapportage is gevraagd te adviseren over de ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-OER, terwijl de periode van de terinzagelegging liep. Zij heeft op 21 september 2026 haar toetsingsadvies gepubliceerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0246	1	KERN8 heeft kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de ontwerp-omgevingseffectrapportage, ter inzage van 15 juni tot en met 31 augustus 2026. KERN8 dient hierbij een zienswijze in op beide stukken. KERN8 is een lokale politieke beweging in de gemeente Opmeer en de grootste politieke partij in de gemeenteraad, met drie zetels. Deze zienswijze betreft de gevolgen van de ontwerpvisie voor landelijke gemeenten, kleinere kernen, lokale woningbouw, landbouw, bereikbaarheid, energie-infrastructuur, water- en bodemsturing en de bestuurlijke positie van gemeenten zoals Opmeer. KERN8 onderschrijft dat Noord-Holland voor grote ruimtelijke opgaven staat. Juist daarom moet de definitieve Omgevingsvisie niet alleen sturen op provinciale hoofdstructuren en stedelijke corridors, maar ook ontwikkelruimte, maatwerk en uitvoerbaarheid borgen voor kleinere landelijke gemeenten en dorpskernen. KERN8 verzoekt u deze zienswijze te betrekken bij de voorbereiding van de definitieve Omgevingsvisie, het definitieve OER en de Nota van Beantwoording, en deze ter kennis te brengen van Provinciale Staten. KERN8 verzoekt u in de Nota van Beantwoording per verzoek aan te geven of, en hoe, de gevraagde formulering is overgenomen of waarom daarvan wordt afgeweken.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0246	2	1. Algemene lijn en verzoek tot tekstaanpassing KERN8 vraagt de provincie in de definitieve Omgevingsvisie nadrukkelijker te borgen dat gemeenten als Opmeer zich kunnen blijven ontwikkelen als zelfstandig functionerende landelijke woon-, werk- en leefgemeenschappen. Opmeer is geen restgebied tussen grotere ruimtelijke ontwikkelingen en ook geen uitsluitend agrarisch achterland. De gemeente bestaat uit acht kernen – elk met eigen identiteit, woonbehoefte, voorzieningen, ondernemers, agrarische bedrijven en sociale structuur. De ontwerpvisie stuurt op concentratie van wonen, werken, mobiliteit en energie-infrastructuur rond grotere knooppunten, bestaande infrastructuur en regionale ontwikkelcorridors, waaronder de Westfriese Corridor. KERN8 begrijpt die ruimtelijke logica. Een te eenzijdige toepassing daarvan werkt nadelig uit voor gemeenten die wél tot de regionale samenhang behoren, maar niet vanzelfsprekend meeliften op de grootste investeringskeuzes. Tekstvoorstel – algemene positionering. KERN8 verzoekt de provincie de volgende lijn, of een gelijkwaardige formulering, herkenbaar op te nemen in de definitieve Omgevingsvisie, bij voorkeur in het hoofdstuk over wonen, werken en het landelijk gebied: “Landelijke gemeenten met meerdere kernen, waaronder Opmeer, ontwikkelen zich als zelfstandig functionerende woon-, werk- en leefgemeenschappen binnen West-Friesland. Zij worden niet gepositioneerd als agrarisch achterland van grotere regionale ontwikkelgebieden of corridors. Naast bescherming van landschap en landbouw blijft passende lokale ontwikkelruimte bestaan voor woningbouw, voorzieningen, bereikbaarheid, lokale bedrijvigheid en agrarische innovatie.”	De door indiener voorgestelde tekst voegt ons inziens niets toe aan wat al in de ontwerp-Omgevingsvisie is geformuleerd. Het tekstvoorstel wordt niet overgenomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0246	3	2. Woningbouw en leefbaarheid van dorpskernen De ontwerpvisie kiest voor zuinig ruimtegebruik en stelt dat het merendeel van de woningen binnenstedelijk en bij OV-knooppunten wordt gebouwd. Tegelijk staat in de ontwerpvisie dat woningbouw bij kleine kernen mogelijk blijft. KERN8 steunt die laatste zin, maar acht haar onvoldoende geborgd naast de voorkeur voor corridors en knooppunten. In gemeenten als Opmeer is woningbouw noodzakelijk om jongeren en starters perspectief te bieden, senioren passende woonruimte te geven, doorstroming op gang te brengen, voorzieningen, scholen, verenigingen en lokale economie te behouden, mantelzorg mogelijk te houden en verschraling van dorpsgemeenschappen tegen te gaan. KERN8 vraagt niet om onbegrensde uitleglocaties. Wel om provinciaal beleid dat ruimte laat voor zorgvuldig ingepaste, landschappelijk verantwoorde en lokaal noodzakelijke woningbouw aan de randen van bestaande kernen. Het ontbreken van een station mag op zichzelf geen grond zijn om noodzakelijke lokale woningbouw uit te sluiten. Tekstvoorstel – kleine kernen. KERN8 verzoekt de provincie de volgende lijn, of een gelijkwaardige formulering, herkenbaar op te nemen in de definitieve Omgevingsvisie. Daarbij kan de bestaande zin over kleine kernen als volgt worden aangescherpt: “Woningbouw bij kleine kernen blijft mogelijk. In landelijke gemeenten met meerdere kernen, waaronder Opmeer, blijft naast inbreiding ook zorgvuldig ingepaste dorpsuitbreiding mogelijk wanneer deze aantoonbaar voorziet in lokale woningbehoefte van starters, jonge gezinnen en senioren, bijdraagt aan doorstroming en leefbaarheid, landschappelijk wordt ingepast en water- en bodemcondities gebiedsgericht zijn afgewogen. Het ontbreken van een stationsknooppunt is op zichzelf geen grond om noodzakelijke lokale woningbouw uit te sluiten.” KERN8 verzoekt de provincie tevens: 1. te erkennen dat woningbouw in kleinere kernen een provinciaal belang kan dienen wanneer deze noodzakelijk is voor leefbaarheid, doorstroming en sociale samenhang; 2. te borgen dat ook middelgrote, zorgvuldig ingepaste dorpsuitbreidingen mogelijk blijven wanneer lokale behoefte, ruimtelijke kwaliteit en uitvoerbaarheid zijn aangetoond; 3. te voorkomen dat provinciale woningbouwsturing feitelijk leidt tot een voorkeursbeleid waarbij landelijke gemeenten structureel afhankelijk worden van groei in nabijgelegen grotere kernen; 4. in de Nota van Beantwoording aan te geven hoe deze ontwikkelruimte wordt vertaald naar de Omgevingsverordening, inclusief beoordelingsruimte voor dorpsuitbreiding.	Wij zien geen aanleiding om specifiek voor de Westfriese corridor aparte tekstpassages op te nemen. De ingebrachte signalen kunnen bij de uitwerking van de Omgevingsvisie worden meegenomen. In de Omgevingsvisie kiezen we ervoor het grootste deel van de benodigde woningen om deze binnenstedelijk en nabij OV-knooppunten te bouwen. Bij kleinere kernen blijft woningbouw mogelijk onder voorwaarden, zoals vastgelegd in onze Omgevingsverordening. De provincie wil zorgen voor compacte ontwikkeling en beschermt daarmee ook de open ruimte van het landelijk gebied en beschermd landschap, wat een belangrijk onderdeel vormt van onze omgevingskwaliteit. Wij zijn van mening dat gemeenten voldoende afwegingsruimte hebben om ook in kleinere kernen woningen te ontwikkelen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0246	4	3. Westfriese Corridor, regionale spreiding en bereikbaarheid De ontwerpvisie positioneert de Westfriese Corridor – met onder meer Hoorn (Poort van Hoorn) en Hoogkarspel Zuid (De Hooge Hout) – als voorkeurszone voor verstedelijking in West Friesland. KERN8 erkent het belang van die locaties. De corridor mag echter geen uitsluitingsregime worden voor kernen daarbuiten. Opmeer is voor bereikbaarheid afhankelijk van verbindingen richting Hoorn, Obdam, Alkmaar en omliggende stations. Wanneer woningbouw en investeringen vooral worden geconcentreerd rond bestaande knooppunten, zonder gelijktijdig te investeren in de bereikbaarheid van omliggende landelijke gemeenten, ontstaat een onevenwichtig ruimtelijk patroon. Tekstvoorstel – corridor. KERN8 verzoekt de provincie de volgende lijn, of een gelijkwaardige formulering, herkenbaar op te nemen in de definitieve Omgevingsvisie: “De Westfriese Corridor is een ontwikkelzwaartepunt, geen uitsluitingsregime. Gemeenten en kernen buiten de corridor, waaronder Opmeer, behouden ontwikkelruimte voor lokale woningbouw, voorzieningen en bedrijvigheid. De bereikbaarheid van deze gemeenten maakt onderdeel uit van de provinciale mobiliteitsopgave.” KERN8 verzoekt de provincie tevens: 1. de bereikbaarheid van kleinere landelijke gemeenten expliciet onderdeel te maken van de provinciale mobiliteitsopgave; 2. verbindingen tussen Opmeer, Hoorn, Obdam, Alkmaar en regionale OV-knooppunten nadrukkelijker te betrekken bij provinciale keuzes; 3. niet alleen te investeren in bestaande corridors, maar ook in de ontsluiting van kernen die daarvan afhankelijk zijn.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze
ZW_0246	5	4. Landbouw, landschap en dorpsontwikkeling KERN8 onderschrijft bescherming van landbouwgrond, landschap en open ruimte. De agrarische sector is van grote betekenis voor Opmeer en voor het Westfriese landschap. Bescherming mag echter niet leiden tot een feitelijke blokkade voor noodzakelijke dorpsontwikkeling, lokale bedrijvigheid of agrarische innovatie, bedrijfsopvolging en verduurzaming. Bescherming van landbouw en landschap moet worden vertaald in een gebiedsgerichte beoordeling, waarin lokale behoefte, landschappelijke inpassing, agrarische structuur en maatschappelijke meerwaarde worden meegewogen. Bij nieuwe beperkingen voor landbouw of grondeigenaren hoort duidelijkheid over compensatie, overgangsrecht en uitvoerbaarheid.	Wij nemen de suggesties van de indiener over bescherming van landbouwgronden mee in de uitwerking van het afwegingskader landbouwgronden. De Omgevingsvisie bevat niet bepalingen over compensatie, overgangsrecht en uitvoerbaarheid. De Omgevingsvisie is immers een visie of hoofdlijnen en niet een programma of uitwerking.
ZW_0246	6	5. Water, bodem en klimaatadaptatie KERN8 onderschrijft dat water en bodem zwaarder moeten meewegen bij ruimtelijke keuzes. Dat principe moet richting geven, niet een generiek beperkend regime worden voor landelijke gemeenten. De ontwerp-Waterschapsverordening 2027 en de Toekomstvisie 2050+ van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier laten zien dat water- en bodemsturing steeds directer doorwerkt in concrete ontwikkelingen: verhardingscompensatie, waterberging, infiltratie en – naar verwachting – compensatieplicht bij ophogen. Die stukken kennen een eigen terinzagelegging. KERN8 dient daarop desgewenst een afzonderlijke zienswijze in. In deze provinciale zienswijze beperkt KERN8 zich tot de doorwerking in de Omgevingsvisie. Zonder gebiedsgericht maatwerk, tijdige kaarten en realistische uitvoeringsruimte raken lokale woningbouw, agrarische bedrijfsvoering, wegen, parkeerplaatsen en de betaalbaarheid van woningen onevenredig belast. Waar provinciale of regionale wateropgaven lokale ontwikkeling beperken of duurder maken, hoort financiële ondersteuning en afstemming met waterschap, gemeente, agrariërs en ontwikkelaars vóórdat claims feitelijk vastliggen. KERN8 verzoekt in de definitieve visie te borgen dat water- en bodemsturing wordt gekoppeld aan gebiedsgericht maatwerk, tijdige duidelijkheid over beperkingengebieden en compensatie-eisen, realistische uitvoeringsruimte en inzicht in kosten voor kleinere gemeenten.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ten dienste om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De afwegingsprincipes, ondermeer die over water en bodem als ordenend principe, maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebiedsspecifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. De inpassing en afweging van water en bodem als ordenend principe is bij gebiedsontwikkeling altijd maatwerk.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0246	7	6. Energie, netcongestie en hoogspanningsinfrastructuur Netcongestie is geen louter technische randvoorwaarde, maar een bepalende ruimtelijke factor. Voor gemeenten als Opmeer kan onvoldoende netcapaciteit betekenen dat plannen ruimtelijk wenselijk zijn, maar niet uitvoerbaar. De ontwerpvisie concentreert grote energievragende economie in een beperkt aantal energieknooppunten. KERN8 vraagt te voorkomen dat kleinere gemeenten achteraan komen bij investeringen in energie-infrastructuur, terwijl zij wél ruimtelijke lasten dragen van netuitbreiding, tracés of zoekgebieden. Dat geldt ook voor de netuitbreiding in Noord-Holland-Noord en mogelijke 380 kVverbindingen. Dergelijke projecten kunnen gevolgen hebben voor landschap, woon- en bouwlocaties, leefomgeving en gezondheidsbeleving. KERN8 verzoekt de provincie in de visie te verankeren dat dergelijke infrastructuur gepaard gaat met tijdige lokale netcapaciteit voor woningbouw, bedrijven en voorzieningen, en met heldere kaders voor landschappelijke inpassing. Ten aanzien van duurzame opwek acht KERN8 een duidelijke voorkeursvolgorde noodzakelijk: eerst daken, gevels, parkeerterreinen, bedrijventerreinen, erven en andere vormen van meervoudig ruimtegebruik; pas daarna – en alleen gemotiveerd – open landbouwgrond of landschap. Grootschalige zonneweides in het open buitengebied van Opmeer passen daar niet bij. Tekstvoorstel – zon. KERN8 verzoekt de provincie de volgende lijn, of een gelijkwaardige formulering, herkenbaar op te nemen in de definitieve Omgevingsvisie: “Duurzame energieopwek volgt een voorkeursvolgorde: daken, gevels, parkeerterreinen, bedrijventerreinen, erven en meervoudig ruimtegebruik gaan vooraf aan het inzetten van open landbouwgrond of landschap.”	Bij de aanleg van energie infrastructuur wordt rekening gehouden met de prognoses voor lokale energievraag, zoals deze voorzien worden vanuit de woningbouw, bedrijven en openbare voorzieningen. De netbeheerders zijn verantwoordelijk voor het tijdig voorzien van netcapaciteit. De provincie zet in op het geven van ruimte voor netuitbredingen en het versnellen van procedures. Bij realisatie van netuitbreidingen wordt rekening gehouden met landschappelijke inpassing. Wat betreft uw tekstvoorstel over de volgorde voor opwek kunnen we uw redenering volgen. Deze komt (grotendeels) overeen met de al bestaande volgorde in de zonneladder die genoemd wordt in paragraaf 6.7 (was 5.7) ("De provincie stimuleert eveneensook opwek van zonne-energie en past daarbij de zonneladder toe.") Wij nemen uw tekstvoorstel niet over.
ZW_0246	8	7. Lokale economie en bedrijvigheid De ontwerpvisie moet ruimte blijven bieden voor lokaal gewortelde bedrijven. In Opmeer gaat het niet alleen om regionale clusters, maar om lokale ondernemers, agrarische bedrijven, familiebedrijven, ambacht, detailhandel en maatschappelijke voorzieningen. KERN8 onderkent het provinciale belang van Seed Valley, plantenveredeling en gerelateerde agri-tech in West-Friesland. Die inzet mag de ontwikkelruimte voor overige lokale en agrarisch verbonden bedrijvigheid niet verdringen. Bij bedrijventerreinenbeleid hoort onderscheid tussen grootschalige regionale uitbreidingen en noodzakelijke lokale bedrijfsruimte, inclusief uitbreiding, verduurzaming en verplaatsing van bestaande bedrijven.	De Omgevingsvisie zet breed in op voldoende en kwalitatief passende ruimte voor economische activiteiten. De aanwijzing van plantenveredeling en zaadtechnologie in Westfriesland als strategisch cluster is bedoeld om de ruimtelijke randvoorwaarden voor deze sector te versterken. De provincie zet daarbij eerst in op behoud, verduurzaming en beter gebruik van bestaande bedrijventerreinen. Uitbreiding is mogelijk als de behoefte niet op bestaande terreinen kan worden opgevangen en na een zorgvuldige ruimtelijke afweging. Daarbij is ruimte voor lokale bedrijfsbehoeften, zoals uitbreiding, verplaatsing en verduurzaming van bestaande bedrijven. Voor grootschalige ontwikkelingen is regionale onderbouwing nodig; gemeenten hebben een belangrijke rol bij het in beeld brengen en programmeren van de lokale vraag en stellen daarvoor regionale afspraken op.
ZW_0246	9	8. Kosten, uitvoerbaarheid en financiële gevolgen Ruimtelijke keuzes werken door in gemeentelijke investeringen, kostenverhaal, woningprijzen en risico’s. Waterberging, klimaatadaptatie, groen, infrastructuur, energie en mobiliteit vragen ruimte en geld. De Omgevingsvisie mag niet alleen ambities formuleren, maar moet de uitvoerbaarheid voor kleinere gemeenten zichtbaar maken. KERN8 verzoekt bij provinciale keuzes inzichtelijk te maken welke lasten op gemeenten, inwoners, agrariërs en initiatiefnemers neerslaan; duidelijkheid te geven over financiering, beheer, onderhoud en compensatie; en te voorkomen dat provinciale ambities via lokale projecten volledig worden afgewenteld op woningkopers, huurders of gemeentelijke reserves.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld. De Omgevingsvisie bindt alleen de provincie zelf. In de uitwerking in bijvoorbeeld programma's en de provinciale omgevingsverordening, wordt duidelijker in hoeverre de omgevingsvisie doorwerkt naar derden, zoals gemeenten. De provincie wil relevante partners, waaronder gemeenten, daar zoveel mogelijk bij betrekken. Deze zienswijze leidt daarom niet tot het nader inzichtelijk maken van lasten, financiering, beheer, onderhoud en compensatie, omdat de visie daarvoor moet worden uitgewerkt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0246	10	9. Ontwerp-omgevingseffectrapportage KERN8 is van oordeel dat het ontwerp-OER de cumulatieve effecten van de provinciale keuzes op kleinere landelijke gemeenten onvoldoende zichtbaar maakt. Het gaat niet alleen om afzonderlijke thema's, maar om de samenloop van woningbouwsturing, bescherming van landbouwgrond, water- en bodemsturing, netcongestie, bereikbaarheid en beperkte uitvoeringscapaciteit. KERN8 verzoekt in het definitieve OER een afzonderlijke effectparagraaf op te nemen voor landelijke gemeenten buiten de grootste stedelijke en infrastructurele corridors, bijvoorbeeld aan de hand van een landelijke gemeente zoals Opmeer, inclusief: • woningbouwruimte per kernklasse en het risico op onderbediening buiten de Westfriese Corridor; • gevolgen voor leefbaarheid, doorstroming en voorzieningen in kleinere kernen; • effecten op betaalbaarheid, extra ruimtebeslag voor water, groen, infrastructuur en energie; • bereikbaarheid van gemeenten zonder station of hoogwaardig OV; • netcapaciteit en de ruimtelijke last van energie-infrastructuur; • gevolgen voor lokale bedrijvigheid en agrarische ontwikkeling. Zonder die uitwerking kan de visie niet worden beoordeeld op evenwichtige spreiding van lusten en lasten. KERN8 verzoekt Gedeputeerde Staten dit punt ook onder de aandacht te brengen van de Commissie voor de milieueffectrapportage.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan, dat wil zeggen op hetzelfde hoge abstractieniveau. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld.
ZW_0246	11	10. Bestuurlijke samenwerking en doorwerking naar de Omgevingsverordening De Omgevingsvisie is richtinggevend voor de Omgevingsverordening, programma's, regionale afspraken en investeringskeuzes. De bindende werking ontstaat vooral in de verordening en op de kaarten. Daarom moet nu al duidelijk zijn welke beleidsruimte kleinere gemeenten behouden. KERN8 verzoekt de provincie: 1. in de definitieve visie expliciet te benoemen welke ontwikkelruimte kleinere landelijke gemeenten behouden; 2. gemeenten vroegtijdig te betrekken bij uitwerking van regels, kaarten, beperkingengebieden en uitvoeringsprogramma's; 3. bij provinciale sturing ruimte te laten voor lokaal maatwerk; 4. in de Nota van Beantwoording concreet aan te geven hoe deze zienswijze is verwerkt en hoe de gevraagde ontwikkelruimte landt in de Omgevingsverordening.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. De omgevingsvisie is het beleidskader dat zich op de provincie zelf richt en niet op de gemeenten. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie betrekken wij zoals gebruikelijk de gemeenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0246	12	11. Samenvattende verzoeken KERN8 verzoekt Gedeputeerde Staten onderstaande punten te borgen in de definitieve Omgevingsvisie, het definitieve OER en de Nota van Beantwoording, en Provinciale Staten deze punten te betrekken bij de besluitvorming. 1. Borg expliciet dat Opmeer zich als gemeente met acht kernen kan blijven ontwikkelen als zelfstandig functionerende landelijke woon-, werk- en leefgemeenschap binnen West Friesland. 2. Voorkom dat Opmeer feitelijk wordt gepositioneerd als agrarisch achterland van grotere regionale ontwikkelgebieden of corridors. 3. Neem het tekstvoorstel over woningbouw in kleine kernen over, inclusief zorgvuldig ingepaste dorpsuitbreiding voor starters, jonge gezinnen en senioren. 4. Maak de Westfriese Corridor tot ontwikkelzwaartepunt, niet tot uitsluitingsregime voor kernen daarbuiten. 5. Maak bereikbaarheid van kleinere landelijke gemeenten onderdeel van de provinciale mobiliteitsopgave, met aandacht voor verbindingen naar Hoorn, Obdam, Alkmaar en OV knooppunten. 6. Bescherm landbouw en landschap, maar voorkom een feitelijke blokkade voor noodzakelijke dorpsontwikkeling, lokale bedrijvigheid of agrarische innovatie. 7. Koppel water- en bodemsturing aan uitvoerbaarheid, betaalbaarheid, gebiedsgericht maatwerk en tijdige duidelijkheid. Voorkom dat concrete waterschapsregels via de Omgevingsvisie impliciet doorwerken zonder afzonderlijke afweging, inspraak en bestuurlijke besluitvorming. 8. Beschouw netcongestie als bepalende ruimtelijke factor en borg tijdige energie infrastructuur voor kleinere gemeenten, ook bij netuitbreiding en mogelijke 380 kV verbindingen. 9. Veranker de voorkeursvolgorde voor duurzame opwek: eerst dak, gevel, parkeerterrein, bedrijventerrein, erf en meervoudig ruimtegebruik. 10. Bied ruimte voor lokaal gewortelde bedrijvigheid naast regionale clusters zoals Seed Valley. 11. Maak financiële en uitvoeringsgevolgen van provinciale ambities voor kleinere gemeenten expliciet. 12. Neem in het OER een aparte effectparagraaf op voor landelijke gemeenten buiten de corridor, bijvoorbeeld aan de hand van een landelijke gemeente zoals Opmeer. 13. Geef in de Nota van Beantwoording per verzoek aan hoe de zienswijze is verwerkt en hoe dit doorwerkt in de Omgevingsverordening.	In het voorgaande zijn wij per punt ingegaan op de ingebrachte punten van indiener.
ZW_0246	13	12. Slot KERN8 ondersteunt de ambitie van een toekomstbestendig Noord-Holland. Die toekomst vraagt om sterke steden én sterke dorpen. Voor Opmeer betekent dit ruimte voor passende woningbouw, bereikbare voorzieningen, toekomstbestendige landbouw, lokale bedrijvigheid, klimaatadaptatie en een eerlijke verdeling van kosten en verantwoordelijkheden. Wij verzoeken u deze zienswijze te betrekken bij de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie Noord-Holland 2050, de definitieve omgevingseffectrapportage en de Nota van Beantwoording. Voor zover nadere stukken, beleidsreacties of relevante ontwikkelingen daartoe aanleiding geven, behouden wij ons het recht voor deze zienswijze aan te vullen. Een eventuele zienswijze op de Toekomstvisie 2050+ en de ontwerp-Waterschapsverordening 2027 van HHNK dient KERN8 afzonderlijk in.	Slotwoord, behoeft geen reactie.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0247	1	Wij, Stichting Mooi Marken, hebben kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie NoordHolland (hierna: ('Ontwerp'). Wij steunen veel van de daarin gekozen hoofdlijnen. Dat geldt in het bijzonder voor het voorkomen van onomkeerbare ontwikkelingen in het landelijk gebied, de vernatting van de veenweiden en transitie naar kringlooplandbouw. [...] Wij zijn bezorgd want vooral door intensivering en veranderingen in de landbouw en door woningbouw gaan de kwaliteiten op Marken achteruit. Ook hier komen zware werktuigen op het land, worden permanente graslanden gescheurd en opnieuw ingezaaid en worden de weilanden minder kruidenrijk. Op de nieuw ingezaaide weilanden komen minder weidevogels. Er worden met enige regelmaat sloten gedempt of vergraven. Soms wordt een nieuwe sloot toegevoegd. Onlangs zijn twee permanente graslanden omgeploegd voor de verbouw van uien. Om verkeersdrukte te reguleren pleiten sommige inwoners voor de aanleg van een nieuwe ontsluitingsweg door Beschermd Landschap, dwars door de weilanden. Veel inwoners zijn fel tegen, omdat voorliggende oplossingen ook soelaas kunnen bieden. Onze bezorgdheid wordt vergroot door de beoordelingen in het Ontwerp – Omgevingseffectrapportage dat uw voorgenomen beleid 'matig' scoort op het gebied van cultuurhistorie en 'slecht' op het gebied van landschap (p. 88). Tegen bovengenoemde achtergrond dienen wij hierbij onze zienswijze in. Onze opmerkingen hebben betrekking op de volgende onderwerpen: - Bescherming meest waardevolle landschappen; - Verkavelingssloten; - Weidevogels; - Natuur inclusieve kringlooplandbouw.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Hierna gaan we nader in op de ingebrachte punten.
ZW_0247	2	Bescherm meest waardevolle landschappen Uit het participatietraject blijkt dat veel bewoners het landschap willen behouden en vrijwaren voor verdere bebouwing. Zoals hierboven is genoemd, is Marken een van de gaafste landschappen in Nederland. Het is daarom aangewezen als Rijksmonument. Wij vinden echter uw regels voor de bescherming daarvan in Beschermd Landschap te ruim. Wij zien niet in hoe verdere bebouwing of aanleg van wegen en dergelijke kan worden gecompenseerd op Marken. Dit soort activiteiten beschadigen onomkeerbaar het eiland. Suggestie - Zet u in voor vrijwaring van Marken tegen verdere activiteiten door bijvoorbeeld de regels voor Beschermd Landschap aan te passen zodat er niet meer woningen, buiten de bestaande kernen, worden gebouwd en infrastructuur wordt aangelegd in het open landschap (Ontwerp p. 74); - Zet u ook in voor doorwerking van de beschermende regels in het omgevingsplan voor Marken en geef daarvoor richtlijnen of nadere instructies aan de gemeente (Ontwerp, p. 74).	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0247	3	Verkavelingssloten Net zoals de provincie vinden wij verkavelingssloten heel belangrijk in Beschermd Landschap. Het is een detail, maar zij maken het landschap heel uniek, zoals u op onderstaande foto' kunt zien. Zij maken soms net het verschil, waardoor het landschap zich onderscheidt van andere landschappen. Zoals wij al hebben opgemerkt worden de beschermde 2 verkavelingssloten regelmatig aangetast. Dat moet nu daadwerkelijk worden gestopt. Het wordt nog altijd onvoldoende serieus genomen. Daarom is meer aandacht en bescherming hiervoor nodig. Suggesties - Benadruk het belang van details in landschappen in het Ontwerp, bijvoorbeeld door opname van de volgende zin achter de eerste onder '1. Beschermen van waardevolle landschappen' op p. 74: 'Details kunnen daarvoor belangrijk zijn, zoals verkavelingssloten in provinciaal Beschermd Landschap'; - Zet u in voor doorwerking van beschermende regels voor Beschermd Landschap, waaronder verkavelingssloten, in omgevingsplannen en geef daarvoor richtlijnen/nadere instructies (Ontwerp, p. 74 onder 5.3); Zet in op het bevorderen van de vernatting van veenweiden. - Neem de suggestie over in het OER en borg dat verkavelingssloten behouden blijven in veranderende landschappen.	De wijze waarop wij verkavelingssloten beschermen is vastgelegd in de Omgevingsverordening (zie ook de bijlage in de Omgevingsverordening met de beschrijvingen van de kernkwaliteiten van de Beschermde Landschappen) en in de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven.
ZW_0247	4	Weidevogels Noord-Holland is belangrijk voor weidevogels. Het aantal weidevogels daalt nog steeds. Een belangrijke oorzaak hiervoor is het te vroeg maaien, vóór 15 juli, waardoor de jonge kuikens niet kunnen opgroeien tot volwassen vogels. Het aanbod van prooidiertjes daalt, doordat kruiden en bloemen zijn weggemaaid. Een legsel betekent nog geen volgroeide vogel. In het najaar vliegen 'de ouders' veelal zonder jonge vogels terug naar hun overwinteringsplek. De gruttopopulatie in Nederland is inmiddels aanzienlijk lager dat het minimumaantal dat nodig is om gunstige staat van instandhouding van deze soort te kunnen borgen. De Nederlandse inzet daarvoor schiet tekort. Daarom missen wij uw ambitie om de weidevogels te behouden en om deze beter te beschermen in het Ontwerp. Dat kan goed samengaan met uw doel de veenweiden te vernatten en de landbouw te transformeren naar kringlooplandbouw. Wij vinden dat subsidies goed moeten worden besteed. Deze zouden alleen moeten worden uitgegeven aan effectieve maatregelen, maatregelen die zorgen voor een goede habitat voor weidevogels èn dat jongen kunnen opgroeien. Dus niet aan legselbeheer. Van groot belang is dat de waterpeilen omhooggaan, de weilanden permanent en kruidenrijk zijn, voldoende omvang hebben en dat er geen activiteiten in de weilanden zijn tijdens het broedseizoen (15 maart – 15 juli). Dit jaar werd er op diverse percelen op 15 juni gemaaid, jonge vogels overleven dit veelal niet. De habitat voor weidevogels is nu beschermd via de regelgeving voor Beschermd Landschap en NNN. Dit zijn instructieregels aan gemeenten. Gemeenten moeten zorgen voor bescherming in hun omgevingsplan, waarop kan en moet worden gehandhaafd. Het systeem klopt misschien maar de praktijk leert dat het beter kan en moet. Suggesties: - Neem het behoud en de bescherming van weidevogels specifiek op als doelstelling in de Omgevingsvisie; Overleg over invulling en afstemming met andere organisaties, zoals Water, Land en Dijken, zal nodig zijn. Zet in op het actief monitoren van boeren t.a.v. landschapsbeheer en bescherming vogelhabitat, en zet verder in op een stringenter handhavingsbeleid. De boeren op het eiland Marken zouden geen keus mogen hebben voor een beperkt pakket van weidevogelbescherming om voor subsidie in aanmerking te komen, maar verplicht het meest beschermende pakket moeten hanteren. Dit betekent o.a. niet maaien voor 15 juli. - Net zoals voor faunabeheer (Ontwerp p. 85 onder 'Waar de provincie op inzet') kunt u misschien kijken naar het stellen van randvoorwaarden voor weidevogelbeheer per aaneengesloten gebied van voldoende omvang, waarvoor wordt bepaald hoe en wat er moet worden gedaan en nagelaten tegen welke vergoeding. Eigenaren van gronden binnen dat gebied moeten meewerken. In principe worden buiten die gebieden geen subsidies verstrekt. - Zet u in op het behoud en herstel van permanente kruidenrijke graslanden; - Zet u ook in voor opname van beschermende regels voor weidevogelbeheer in omgevingsplannen en geef daarvoor richtlijnen/nadere instructies (Ontwerp p. 85 onder 'Waar de provincie op inzet').	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. In de definitieve versie besteden we meer aandacht aan hoe we de weidevogels beschermen. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Voor het thema weidevogels komt dit naar voren bij de uitwerking van het aanvalsplan Grutto, het opstellen van een leidraad voor weidevogelleefgebied en het Agrarisch Natuurbeheer.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0247	5	Kringlooplandbouw Wij steunen de transitie naar kringlooplandbouw. Wij vinden het echter onduidelijk wat door u onder kringlooplandbouw wordt verstaan. Om allerlei redenen menen wij dat deze zoveel mogelijk gesloten en natuurinclusief moet worden. Een landbouw zonder of met zo beperkt mogelijk gebruik van bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Bij voorkeur landbouw met gebruik van ruige mest, in plaats van (deels) gebruik te maken van (varkens) mest van buiten Marken.	De indiener vraagt om een concretisering van het begrip kringlooplandbouw. De Omgevingsvisie is daarvoor niet de plek, dit is een beschrijving op hoofdlijnen. Een dergelijke concretisering zal in een programma kunnen worden gedaan. In de Omgevingsvisie stellen we bepaalde doelen/kaders, waar kringlooplandbouw een middel kan zijn om die doelen te halen. De concretisering is afhankelijk van doelen die vanuit andere beleidsterreinen worden opgelegd en aangescherpt. Uitgangspunt is daarbij steeds dat de keuze ligt bij de ondernemer binnen de geldende voorwaarden voor het gebied waarin het bedrijf zich bevindt
ZW_0247	6	Kort samengevat steunen we veel onderdelen uit de ontwerp- omgevingsvisie, maar kan en moet het op sommige onderdelen strenger en concreter. We hebben hier suggesties voor gedaan die we opgenomen zouden willen zien in de uiteindelijke omgevingsvisie. Indien gewenst zijn we uiteraard bereid deze toe te lichten.	Slotwoord, behoeft geen reactie.
ZW_0249	1	De besturen van beide volkstuin verenigingen ondersteunen de keuze voor een sterke Amsterdamse scheggenstructuur, een robuust groenblauw raamwerk en water en bodem als ordenende principes. Wij constateren echter dat de ontwerpvisie de bijzondere betekenis van bestaande tuinparken niet benoemt en onvoldoende voorkomt dat deze gebieden of hun directe omgeving worden aangetast door grootschalige infrastructuur en andere stedelijke ruimteclaims. 1. Belang en betrokkenheid De Volkstuinparken van Linnaeus en Frankendael liggen aan de Stammerlandweg in Driemond en tellen samen 415 tuinen: 317 op Linnaeus en 98 op Frankendael. De tuinparken vormen een groot, aaneengesloten groen gebied binnen de Diemerscheg. Zij hebben een recreatieve, sociale, ecologische, landschappelijke, educatieve, verkoelende en waterbergende functie. De tuinparken zijn geen tijdelijk grondgebruik en geen stedelijke restruimte. De ecologische en maatschappelijke betekenis is gedurende vele jaren opgebouwd in de bodem, sloten, bomen, struiken, tuinen en onderlinge sociale verbanden. Voor tuinders vormen zij een belangrijke plek voor rust, gezondheid, ontmoeting en actief natuurbeheer. Tegelijk zijn zij leefgebied en stapsteen voor soorten tussen Amsterdam, Diemerbos, Gemeenschapspolder, Vechtstreek en Groene Hart. De besturen hebben daarom een rechtstreeks belang bij provinciale keuzes over de begrenzing van de Diemerscheg, energie-infrastructuur, water en bodem, recreatie, natuurverbindingen en omgevingskwaliteit.	Wij danken indiener voor de zienswijze
ZW_0249	2	2. Wat wij ondersteunen Wij ondersteunen de keuze om grootschalige verstedelijking uit de scheggen te weren, de groei van wonen en werken te koppelen aan groen en recreatie en natuur ook buiten formeel beschermde natuurgebieden te versterken. Ook onderschrijven wij dat wateroverlast, droogte, hitte en veranderende bodemcondities vroegtijdig moeten worden meegewogen. Deze uitgangspunten zijn voor de dichtbevolkte oostzijde van Amsterdam van groot belang. Verdichting van de stad vergroot de behoefte aan toegankelijke, rustige en biodiverse groengebieden. Bestaande tuinparken leveren die kwaliteit al en moeten daarom als dragende onderdelen van Groenblauw groeit mee worden beschouwd.	In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0249	3	3. Onze hoofdbezwaren 3.1 Tuinparken blijven onzichtbaar De ontwerpvisie noemt stedelijk groen, natuur- en recreatiegebieden, landbouw en de scheggen, maar kent tuinparken geen herkenbare positie toe. Hierdoor dreigen zij in gebiedsafwegingen alleen als recreatief gebruik of als beschikbare ruimte te worden gezien. Hun gecombineerde ecologische, hydrologische, klimatologische en maatschappelijke waarde blijft dan buiten beeld. 3.2 De randenregeling bedreigt juist onze omgeving Linnaeus en Frankendael liggen in een overgangsgebied waar stedelijke, infrastructurele en landschappelijke belangen samenkomen. Meer beleidsmatige flexibiliteit aan de schegranden kan leiden tot ruimteclaims die de tuinparken niet geheel innemen, maar hun functioneren wel aantasten door geluid, licht, verkeer, elektromagnetische en veiligheidscontouren, waterhuishoudkundige veranderingen en verlies van omliggende open ruimte. 3.3 Compensatie kan bestaande kwaliteit niet vervangen Een volwassen groen gebied met oude bomen, sloten, bodemleven, nestgelegenheid, vaste routes van dieren en een bestaande gebruikersgemeenschap is niet op korte termijn elders te reconstrueren. Oppervlaktecompensatie alleen is daarom onvoldoende. Het uitgangspunt moet behoud ter plaatse zijn, inclusief bescherming van de functionele omgeving. 3.4 Gezondheid en leefkwaliteit verdienen een volwaardige toets De tuinparken worden intensief gebruikt voor verblijf, ontspanning, bewegen en ontmoeting. Bij ruimtelijke besluiten moet niet alleen worden getoetst of wettelijke minimumgrenzen worden gehaald. Ook cumulatieve hinder, ervaren veiligheid, rust, donkerte, luchtkwaliteit en toegang tot groen moeten worden beoordeeld. De visie erkent dit beginsel, maar vertaalt het niet in concrete bescherming voor bestaande groene verblijfsgebieden. 3.5 Water en bodem vragen bescherming van het gehele systeem De sloten, bodem, vegetatie en peilhuishouding van de tuinparken staan niet op zichzelf. Zij maken deel uit van het poldersysteem rond Driemond en staan in relatie tot Gaasp, Amsterdam-Rijnkanaal, Gemeenschapspolder en Diemerbos. Verharding en grondwerk buiten de parkgrenzen kunnen gevolgen hebben voor waterberging, grondwater, doorstroming en waterkwaliteit binnen de tuinparken.	De Omgevingsvisie schets de ambities en het beleidskader voor de langere termijn. Daarmee is de visie een kapstok. De verdere uitwerking vindt plaats in onderliggende programma's. De verdere integrale uitwerking vindt, samen met de water- en bodemopgave maar ook die voor energietransitie, plaats in gebiedsuitwerkingen. Ook wordt dan bekeken of en op welke wijze en waar er gecompenseerd moet worden. Partijen als gemeenten en ook belangenorganisaties en stakeholders worden hierbij betrokken. vervolgens wordt het provinciaal en gemeentelijk ruimtelijke beleid aangescherpt.
ZW_0249	4	4. Bovenstaande brengt ons tot de volgende richtinggevende aanpassingen A - Erken tuinparken als groenblauwe infrastructuur Neem bestaande tuinparken als afzonderlijke categorie op binnen Groen in en om de stad en het provinciale groenblauwe raamwerk. Benoem hun gecombineerde waarde voor recreatie, gezondheid, klimaatadaptatie, waterberging, biodiversiteit, educatie en sociale samenhang.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze. We zullen ons beleid voor de stadsranden en de Scheggen nader uitwerken.
ZW_0249	5	B - Borg Linnaeus en Frankendael op de kaart Duid beide tuinparken en hun onderlinge en omliggende groenblauwe verbindingen aan als te behouden en te versterken onderdelen van de Diemerscheg. Leg vast dat de begrenzing niet alleen de kadastrale parkgrens omvat, maar ook de functionele ecologische en hydrologische verbindingen.	Tuinparken horen niet bij het schaalnmiveau van de Omgevingsvisie, maar in onderliggend beleid.De Omgevingsvisie gaat niet over kadastrale schaalniveau. Dat wordt doorgaans op het schaalniveau gemeentelijke beleid vastgelegd.
ZW_0249	6	C - Leg de verbinding met Groene Hart en Vechtstreek vast Neem expliciet op dat de Diemerscheg, inclusief de tuinparken, een verbinding vormt tussen Amsterdam, Diemerbos, Gemeenschapspolder, Vechtstreek en Groene Hart. Stem de uitwerking van NOVEX MRA en NOVEX Groene Hart voor dit gebied integraal af.	De uitwerking van de scheggen is onderdeel van zowel de NOVEX MRA, als die van de NOVEX Groene Hart en NOVEX Schipholregio.
ZW_0249	7	D - Beperk flexibiliteit in overgangszones Sta in de directe omgeving van de tuinparken alleen ontwikkelingen toe die aantoonbaar verenigbaar zijn met hun recreatieve, ecologische, hydrologische en gezondheidsfunctie. Sluit grootschalige energie-, verkeers-, bedrijfs- en stedelijke infrastructuur uit wanneer deze (inclusief hun aanleg) leidt tot substantieel ruimtebeslag, barrièrewerking, hinder of aantasting van het watersysteem.	Het beleid voor de overgangszones van de stad naar het landelijke gebied moet nog verder worden uitgewerkt, waarbij het doel wel is zoveel mogelijk versterking van de groen blauwe verbindingen in deze overganszones.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0249	8	E - Voer een volwaardige alternatieventoets uit Verplicht bij projecten van groot openbaar belang een transparante toets van nut en noodzaak, locaties buiten de scheg, bundeling met bestaande infrastructuur, kleiner ruimtebeslag en minder schadelijke technische varianten. Kies niet voor de Diemerscheg omdat grond daar ogenschijnlijk beschikbaar of relatief goedkoop is.	Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zullen, indien dat nodig wordt gevonden, nadere onderzoeken worden gedaan, ten behoeve van een goede en transparante besluitvorming.
ZW_0249	9	F - Bescherm tegen directe en indirecte effecten Beoordeel niet alleen verlies van tuinoppervlak, maar ook geluid, licht, verkeer, veiligheids- en magneetveldzones, uitzicht, recreatieve beleving, waterpeil, waterkwaliteit, grondwater, bodem, hittestress en ecologische verbindingen. Hanteer daarbij de gezondheid en leefkwaliteit van feitelijke gebruikers als uitgangspunt.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en worden altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebiedsspecifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.
ZW_0249	10	G - Hanteer behoud ter plaatse als uitgangspunt Leg vast dat bestaande volwassen groenstructuren en ecologische functies eerst moeten worden vermeden en behouden. Compensatie is uitsluitend een laatste stap en moet gelijkwaardig, tijdig, nabij en ecologisch en hydrologisch functioneel zijn. Sociale en historische waarden moeten afzonderlijk worden meegewogen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De regels voor compensatie valt onder nadere uitwerking.
ZW_0249	11	H - Maak Groenblauw groeit mee afdwingbaar Koppel groei van woningen en werkgelegenheid aan vooraf geborgde investeringen in bestaand en nieuw groen. Reserveer een deel van de gebiedsbijdragen voor bescherming, bereikbaarheid en kwaliteitsverbetering van bestaande tuinparken en hun verbindingen.	Het beleid voor de overgangszones van de stad naar het landelijke gebied moet nog verder worden uitgewerkt. We lopen daar in de Omgevingsvisie niet op vooruit
ZW_0249	12	I - Betrek de besturen structureel Neem de besturen van Linnaeus en Frankendael als gebiedspartners op bij uitwerking van de Diemerscheg, overgangszones, wateropgaven en eventuele infrastructuurprojecten. Gebruik daarbij ook de beschikbare lokale kennis over biodiversiteit, bomen, water, gebruik en beheer.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners zoveel mogelijk proberen te betrekken, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud. Wij adviseren indiener openbare kennisgevingen in de gaten te blijven houden.
ZW_0249	13	J - Stel een cumulatieve gebiedseffectbeoordeling verplicht Laat voorafgaand aan verdere besluitvorming alle bestaande en voorziene ruimteclaims rond Driemond, Diemerbos en Gemeenschapspolder in samenhang onderzoeken. Maak inzichtelijk hoeveel open ruimte, recreatieve draagkracht, waterbergingsruimte en ecologische kwaliteit na uitvoering resteert.	Wij nemen kennis van de suggestie van indiener en betrekken die zonodig bij de uitwerking van de Omgevingsvisie, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud.
ZW_0249	14	Slot Wij dringen er bij u op aan deze zienswijze te betrekken bij de vaststelling van de omgevingsvisie en in de Nota van Beantwoording per punt gemotiveerd aan te geven op welke wijze deze wordt overgenomen. Wij zijn graag bereid onze zienswijze mondeling toe te lichten.	Slotwoord, behoeft geen reactie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0250	1	Namens Diton Vastgoed, eigenaar van de locatie Meerlandenweg 28 in de Noorder Legmeerpolder Amstelveen, maken wij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en op het ontwerp-Omgevingseffectrapportage (OER) behorende bij de Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij bezitten een perceel aan de Meerlandenweg 28 te Amstelveen van circa 11.000m2. We hebben een bouwvergunning voor 7.000m2 nieuwbouw, maar daar komt geen kweker meer voor, omdat het te kleinschalig is. Het staat al vier jaar te koop of te huur. Het wordt ook niet meer gefinancieerd door de banken (te klein). Wel hebben wij regelmatig aanvragen voor handelsbedrijven in de agrarische sfeer, die zich graag hier willen vestigen. Wij vinden dat de ontwerp-Omgevingsvisie onvoldoende aandacht besteedt aan gebieden waar de ontwikkeling van de glastuinbouwsector afwijkt van wat je van een kern-glastuinbouwgebied mag verwachten. De Noorder Legmeerpolder in Amstelveen is hiervan een duidelijk voorbeeld. De eigenaren van de glastuinbouw in het gebied hebben recent onderzoek laten uitvoeren naar de toekomstbestendigheid van het gebied. Hieruit blijkt onder meer dat bij een aanzienlijk deel van de ondernemers een bedrijfsopvolger ontbreekt, dat netcongestie verduurzaming vrijwel onmogelijk maakt en dat de verschillende ruimtelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld de aanleg van Park Zuid tegen De Scheg Amstelveen grote gevolgen hebben voor de toekomst van de glastuinbouw. Door deze ontwikkeling wordt circa 29 hectare glastuinbouwgrond onttrokken uit het gebied, dit is een van de redenen waarom verduurzamen niet rendabel is. De ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland gaat uit van algemene provinciale uitgangspunten, maar biedt onvoldoende ruimte voor een gebiedsgerichte afweging waarin rekening wordt gehouden met de werkelijke situatie. Voor ons als ondernemer is nieuwbouw op deze locatie niet haalbaar, mits de bestemming verruimd wordt voor import/export agrarisch aanverwante artikelen (niet telen dus). Om verpaupering van het gebied tegen te gaan is een verruiming van de bestemming op korte termijn daarom ons inziens een goede oplossing.	De provincie houdt in de Omgevingsvisie vast aan het bestaande ruimtelijke beleid voor glastuinbouwconcentratiegebieden. In de regio van de Greenport Aalsmeer drukken veel verschillende functies op de schaarse ruimte. Relatief goedkope glastuinbouwgrond staat daarbij onder druk van speculatie. De provincie beschermd deze gebieden primair voor glastuinbouwproductie en direct gelieerde activiteiten. Wij zien daarbij geen ruimte voor combinatie andere vormen van bedrijvigheid. Voor de Noorder Legmeerpolder wordt niet vooruitgelopen op een gebiedstransitie of functiewijziging. De provincie verkent samen met de gemeente Amstelveen binnen het traject Meer naar beter het toekomstperspectief van het gebied waarin voor de provincie het behoud van het glastuinbouwcluster het uitgangspunt is.
ZW_0251	1	Namens inwoners van Zaandam-Zuid, Westzaan, Nauerna, Assendelft-Zuid en de belangenverenigingen Belangengroep Nauerna, Dorpscontact Westzaan, Kontakt Milieubeheer Zaanstreek, Milieufederatie Noord-Holland, Belangenvereniging Westerwatering en Westerspoor en Geen N1-Halfweg dienen wij hierbij onze zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de bijbehorende ontwerp-Omgevingseffectrapportage (OER). Omgevingsvisies en gebiedsplannen heeft de Provincie Noord-Holland (hierna PNH) al decennia eerder uitgebracht; Belangengroep Nauerna heeft samen met onder meer Kontakt Milieubeheer Zaanstreek en de Milieufederatie Noord-Holland daarop indertijd gereageerd met zienswijzen. Wij waarderen zeer dat de provincie een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving als een centrale ambitie benoemt. Ook onderschrijven wij het uitgangspunt dat ruimtelijke keuzes integraal moeten worden afgewogen en dat economie, wonen, natuur, gezondheid en leefkwaliteit in onderlinge samenhang moeten worden beschouwd. Het beleid zal moeten leiden tot navenant resultaat van hoge kwaliteit, zoals wordt gesteld.	Wij danken indiener voor de waardering en onderschrijving van de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	2	Op grond van deze uitgangspunten constateren wij dat de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-OER onvoldoende concrete waarborgen daartoe bieden. De visie is te globaal en daardoor te vrijblijvend om daarmee in de praktijk tot uitvoering van plaatselijk, gericht beleid te kunnen komen. Waar juist de behoefte toe bestaat. Het is aan te bevelen om ter uitwerking van de omgevingsvisie tot een concreet uitvoeringsbeleid per te onderscheiden gebieden te komen. Wij beperken ons hoofdzakelijk tot het woon- en werkgebied van Zaanstad en het naastgelegen havengebied Westpoort, omdat wij alleen daar goed in thuis zijn. Het gaat concreet om inwoners, bedrijven en werkers van Zaandam, WestzaanZuid, Nauerna, Amsterdam Nieuw-West en Halfweg. Ook is bekend dat Amsterdam Nieuw-West last kan ondervinden van Westpoort. Deze plaatsen liggen in de directe invloedssfeer van het Noordzeekanaalgebied, bedrijventerrein HoogTij en het haven- en industriegebied van Amsterdam Westpoort. Bewoners hebben al vele jaren te maken met diverse bronnen van hard geluid, luchtverontreiniging, felle nachtverlichting en andere vormen van milieubelasting. Afzonderlijke ontwikkelingen en activiteiten kunnen mogelijk binnen de daarvoor wettelijk geldende kaders worden beoordeeld als aanvaardbaar, terwijl de cumulatie van de belastingen voor bewoners wel degelijk kunnen leiden tot een merkbare verslechtering van het woon- en leefklimaat. Wij willen graag ervan overtuigd raken dat een sterke en toekomstbestendige industrie, werkgelegenheid en een gezond leefklimaat goed samen kunnen gaan. Daarbij gelet op de regels over gezonde fysieke leefomgeving in de Omgevingswet en de Algemene wet bestuursrecht. De overheid – de Provincie tezamen met de gemeenten – moet daartoe een duidelijk en alomvattend uitvoeringsplan maken na vaststelling van de omgevingsvisie. De omgevingsvisie en de samenhangende gebiedsplannen vereisen duidelijke doelstellingen en investeringen in onderzoek en technische innovatie in samenwerking tussen overheden. Het gaat ook om actieve deelname door het bedrijfsleven, kennisinstellingen, belangenorganisaties en actief betrokken bewoners en een overheid die de voortgang en kwaliteit bewaakt en waar nodig bijstuurt met instemming van de genoemde participanten. Een gezond leefklimaat moet daarbij altijd voorop staan!	Dit is een inleiding - geen reactie nodig.
ZW_0251	2a	Het Noordzeekanaalgebied kan ontwikkelen tot een voorbeeld van hoe economische ontwikkeling, industrie, technologische innovatie en een gezonde leefomgeving met elkaar kunnen samengaan. Daarin zien wij voor het bestuur van de provincie Noord-Holland, de gemeenten en de Omgevingsdiensten niet alleen een essentiële verantwoordelijkheid, maar ook grote kansen. Wij zijn van mening dat de Omgevingsvisie ambities zal bevatten, die in de uitvoering van het beleid ook moeten borgen hoe het bestuur van de provincie gedurende de looptijd van de visie op de omgeving controleert in welke mate deze ambities daadwerkelijk worden gerealiseerd en zo nodig bijstuurt in overleg met de lagere overheden. Wij vinden dat de Ontwerp-Omgevingsvisie en het OER moet leiden tot een concreet gebiedsgericht uitvoeringsprogramma en bijbehorende concrete plannen. Een volgende concrete stap aldus, na vaststelling van de omgevingsvisie. Dat lijkt ons een taak van de Provincie samen met de gemeenten. En graag met een panel van bedrijven en burgers. Hierna onderbouwen wij onze inbreng.	Wij beschouwen deze opmerking als ondersteuning van onze Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	3	1. Inleiding Allereerst willen wij aan de opmerking, dat Noord-Holland weliswaar een schiereiland is, toevoegen dat het noordelijk gebied een echt eiland is. Want omgeven door de Noordzee, het IJsselmeer, Het IJ en het Noordzeekanaal. In Noord-Holland en ook in andere provincies verhouden economische activiteiten als gevolg van jarenlange ontwikkelingen zich steeds moeilijker met een gezond leefklimaat voor zowel de bevolking als voor de natuur. Daarbij komt het probleem van een wereldwijde klimaatverandering met jaarrond hogere luchttemperaturen, langdurige droogte, soms afgewisseld door overmatige neerslag en met verslechterende luchtkwaliteit. De allengs toenemende dreiging van een stikstof- en koolzuurovermaat in de lucht is ongezond voor mens, dier en vegetatie. Hetgeen kan leiden tot ziekten en eerdere sterfte. En als gevolg ook de dreiging van steeds hogere kosten om zoveel als mogelijk geestelijke en lichamelijke gezondheid te kunnen blijven borgen. Het wordt dan ook steeds belangrijker het Tij te keren. Een beleid daartoe kan wel goed opgezet worden, maar de uitvoering kan lastig en kostbaar zijn. Het gaat daarbij vooral om vermindering van de stikstof- en koolstofuitstoot, maar ook om intensief water- en grondmanagement. In Noord-Holland, maar ook overal! Met onze inbreng willen wij ideeën aandragen tot een gezonde, leefbare toekomst. Wij beperken ons, wat onze standpunten en voorstellen zijn, tot het woon- en werkgebied van de gebieden ten noorden en direct ten zuiden van het Noordzeekanaal omdat wij daarin thuis zijn. Maar wellicht ook geldig voor overig Noord-Holland!	Introductie, behoeft geen antwoord.
ZW_0251	4	2. De cumulatieve belasting van de leefomgeving zou ook gebiedsgericht moeten worden beoordeeld en zo nodig en mogelijk aangepast In het gebied van Zaandam-Zuid, Westzaan, Nauerna, IJmuiden, Halfweg en Amsterdam Nieuw-West zijn jaarrond 24 x 7 dagen nadelige ruimtelijke ontwikkelingen en nog zwaardere milieubelasting zoals geluidsoverlast, stof, stank en luchtkwaliteit te verwachten. Inwoners kunnen onder meer nog zwaarder worden belast door: * Toenemende industriële activiteiten en andere havenactiviteiten in Westpoort; * Verdere ontwikkelingen op en rond bedrijventerrein HoogTij, met name van emissies van industrie, vrachtverkeer en lawaaiig laden en lossen; * Bestaand en toekomstig verkeer in Westpoort, op de Provinciale weg N 246, Nauernase weg, Westzanerweg, de Westzanerdijk en Overtoom; * Het toenemende luchtverkeer vanaf en naar de Zwanenburgbaan en de Polderbaan over Assendelft, Zaandam-Zuid, Westzaan-Zuid, Nauerna en nog dichterbij Halfweg, met belasting door rookgasuitstoot en lawaai; * Jaarrond 24 x 7 uren geluidsoverlast en (mogelijk) schadelijke emissies vanuit Westpoort, met name van schepen die in opwekking van eigen energie moeten voorzien omdat walstroom nog altijd ontbreekt, waardoor ook zwaar vervuilende schepen moeilijk geweerd kunnen worden; * Emissies die de lucht- en bodemkwaliteit en het klimaat bedreigen, in het bijzonder door stikstof- en koolstofverbindingen, maar ook door fijnstof. Tata-Steel is nummer 1 als verreweg belangrijkste vervuiler is in Nederland met een gemiddelde uitstoot op jaarbasis van 6 miljoen ton aan stikstofverbindingen (2% van de totale Nederlandse uitstoot) en 8 miljoen ton aan koolstofverbindingen, fijnstofdeeltjes PM10 (<10 micrometer en PM2,5; 2,5 micrometer en zware metalen zoals lood en kwik. Citaat RIVM: “Het RIVM meet sinds 2020 de hoeveelheid polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) en metalen in grof stof dat op de grond in IJmond is neergeslagen. Een belangrijke bron van dit stof is Tata Steel. Het stof veroorzaakt overlast in een aantal dorpen in de omgeving van de staalfabriek. PAK's en lood in het stof zijn ongewenst met het oog op de gezondheid van jonge kinderen. Het RIVM heeft in het najaar van 2024 voor de vierde keer metingen verricht en de resultaten vergeleken.” De meest recente metingen bevestigden opnieuw dat er in IJmond meer PAK’s en metalen werden afgezet dan in aangrenzende gebieden zonder industrie. Wijk aan Zee wordt bijzonder zwaar getroffen. De hoeveelheid PAK's en verbindingen van aluminium, lood en zink in het stof in de meeste dorpen was iets lager dan in 2020. De uitstoot van ijzer is sinds 2020 wel merkbaar gedaald. * In de IJmond komen o.a. hart- en vaatziekten, longkanker en asbestkanker significant vaker voor dan elders, die zeer schadelijk zijn voor de leefomgeving van de mens.	De door indiener benoemde cumulatie en de stapeling van milieu-effecten heeft onze aandacht, met name in het Noordzeekanaalgebied. Ons streven is om de cumulatieve en stapeleffecten inzichtelijk te maken zodat het meegewogen kan worden in ruimtelijke afwegingen, zoals via het recente RIVM rapport Ruimtelijke Analyse van de Leefomgeving en Kwetsbaarheid *(https://www.noord-holland.nl/bestanden/pdf/Gezonde_leefomgeving_Milieu/Gezonde%20leefomgeving%20in%20Noord-Holland%20Zuid%20-%20Een%20ruimtelijke%20analyse%20van%20leefomgeving%20en%20kwetsbaarheid%202026-0091.pdf).* We zullen nader bekijken welke vervolgacties we kunnen nemen op hoogbelaste locaties, zoals ambitieus bronbeleid aan de uitstootkant en meewegen aan de ruimtelijke ontwikkelingen aan de blootstellingzijde. Specifiek ten aanzien van Tata Steel: Ons doel is om de negatieve effecten van Tata Steel op de leefomgeving zo veel mogelijk te verminderen. Dat betreft onder andere ook de uitstoot van PAK, metalen, fijn stof en grof stof. Ook vinden wij dat Tata Steel moet verduurzamen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	4a	* De ongezonde gevolgen voor omwonenden van uitstoot van Stikstof- en Koolstofverbindingen als ammoniak (NH3) en ook PAK's, benzeen en zware metalen als lood, nikkel en zink door TATA-Steel gelden ook verder landinwaarts voor burgers, maar ook voor de kwaliteit van watervlaktes en de bodem van natuurgebieden en weide- en akkerland. * Als gevolg is ook al sinds langere tijd een bedreiging ontstaan van de biodiversiteit. Daarbij groeien stikstof minnende plantensoorten als braam en brandnetels en andere ongewenste, invasieve soorten als, onder meer, reuze berenklauw, woekerende exoten als Japanse duizendknoop, Amerikaanse vogelkers, watercrassula, waternavel als bedreiging van de oorspronkelijke natuur. Als voorbeeld: inmiddels groeien brandnetels ook in het Berger Bos op hemelsbreed 24 kilometer afstand van Tata. En ook in weidegebieden en Het Gooi op nog grotere afstand. Daarbij wordt de rijke bestaande flora verdrongen en verdwijnt deze mogelijk definitief. Bedenk dat de natuur een gezondheidsindicator is voor de mens. * Stichting Natuur en Milieu rekende de maatschappelijke kosten van de vervuiling van Tata Steel uit: jaarlijks 1,1 miljard euro. Kosten die door het bestuur van de Provincie Noord-Holland of ook door de staat verrekend zou moeten worden! * En het kabinet wil TATA € 2 miljard geven van ons belastinggeld. Het klinkt als een slechte grap, maar het is de realiteit van 2026. * TATA Steel is anderzijds wel belangrijk om de productie van hoogwaardige metalen als roestvrijstaal. Een spoedige vergroening van TATA zou een passende oplossing zijn voor een gezonde toekomst. * Daarnaast zijn er ook vele andere bedrijven met een forse uitstoot van stikstof en fijnstof; zoals energieopwekkingsbedrijven, huisvuilverbranding en bedrijven met een grote behoefte aan energie. * Op veengronden, die vooral bestaan uit grasland voor melkveebedrijven, is veenoxidatie vaak ernstig. De afbraak van veen door te lage grondwaterstand zorgt niet alleen voor bodemdaling maar ook voor uitstoot van broeikasgassen. Veenafbraak veroorzaakt naar schatting gemiddeld jaarlijks 210 kg uitstoot van stikstof per hectare. Een vicieuze cirkel van bodemdaling en aanpassen van het waterpeil moet voorkomen worden. De waterstand zal in veel gebieden op hoger peil moeten komen om verdere afbraak te voorkomen of, veel beter, zelfs tot ontwikkeling van veen en aan veen verbonden vegetatie als veenmossen en weidebloemen te komen. Uitbreiding van pilots van veenecosystemen is zeer aanbevelenswaardig! De uitkomsten zijn van belang voor het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof. Ook de kwetsbare weidevogelstand verdient alle aandacht van de provincie en heeft een duidelijke aansturende rol, in samenwerking met de natuurorganisaties. * De landbouwsector staat voor een grote uitdaging om de uitstoot van stikstof en pesticiden grondig te beperken, tot uiteindelijk liefst nihil. We hebben er alle begrip voor dat landbouwers grote moeite hebben met de druk van de overheid op de sector, want vaak generaties lang verbonden aan hun bestaan als veehouders en akkerbouwers op hun werkwijze. En met de kans op minder financieel inkomen. De rol van de provincie zien wij om tot een natuurlijker en gezondere, groene sector te komen, met subsidies, ook van de staat en de EU. En met als uiteindelijk gewenst resultaat tevreden boeren!	Zie het antwoord bij ZW_0251 onderdeel 4. Speiefiek voor veenweidegebieden en weidevogels zien wij uw oproep als ondersteuning van ons beleid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	4 b	* Professor Pijlman en partners van WUR willen achterhalen of je met low-tech aanpassingen zoals minder kunstmest en ecologische innovaties, zoals met smalle weegbree de stikstofkringloop gewenste resultaten kunt bereiken. “Dat kan mogelijk nooit helemaal, maar ik wilde onderzoeken of je de stikstofkraan een beetje meer kan dichtdraaien”, verklaart hij. “Minder piekbelasting want de stikstofconcentratie per urineplek in het veld daalt enorm. En minder uitspoeling: hierdoor verdampt minder stikstof als ammoniak en spoelt minder nitraat weg. In de bodem zit een grote voorraad stikstof, waarvan een deel via de lucht en het water verloren gaat. Jaarlijks wordt dit aangevuld met kunst- en dierenmest. De bijzondere rol van smalle weegbree is breed: • Verdunning van urine: Koeien die smalle weegbree eten, produceren meer maar sterk verdunde urine. • Minder piekbelasting: De stikstofconcentratie per urineplek in het veld daalt enorm. • Minder uitspoeling: Hierdoor verdampt minder stikstof als ammoniak en spoelt minder nitraat weg. • Minder kunstmest: Verlaging van de kunstmestgift dwingt het gewas en de bodem om efficiënter met de aanwezige mineralen te werken. • Kruidenrijk grasland: Het toevoegen van diep wortelende kruiden verbetert de bodemstructuur en het voer. • Gesloten kringloop: Minder externe aanvoer van kunstmest en krachtvoer betekent minder overschotten in de grond. “ Aldus deze deskundigen bij uitstek. * Agrarisch natuurbeheer door de boeren, als een samengaan van landbouw en natuur, zien wij al tientallen jaren als een hoopvolle toekomst voor een gezond en welvarend leven voor boeren en burgers en zeker ook voor de kwaliteit van de natuur. Waarbij de boeren voor hun inspanningen ter verbetering en behoud van natuur navenant beloond dienen te worden. Daar zou wel meer vaart in moeten komen! Een belangrijke, stimulerende rol voor de provincie, met ondersteuning van de Nederlandse Staat en de Europese Unie. * Voldoende maatregelen moeten door de overheid genomen worden om de verdere te verwachten ontwikkeling en intensivering van economische activiteiten in de regio’s van Zaanstad, Beverwijk en IJmond met de kans op zwaardere milieubelasting te beperken en liefst te voorkomen. Innovaties zijn daarbij heel belangrijk, waar kennisinstituties een grote rol kunnen spelen. * Voor bewoners wordt de kwaliteit van de leefomgeving niet alleen bepaald door iedere bron afzonderlijk, maar vooral door de gezamenlijke en feitelijk ervaren belasting. Een beoordeling waarbij ontwikkelingen, bedrijven en afzonderlijke milieueffecten hoofdzakelijk los van elkaar worden beschouwd, biedt onvoldoende inzicht in de werkelijke gevolgen voor bestaande woongebieden. Ook wanneer afzonderlijke activiteiten binnen de daarvoor geldende normen blijven, kan de cumulatieve belasting toenemen en kan de feitelijke leefkwaliteit verslechteren. Voor alle duidelijkheid, de milieubelasting in de vorm van lawaai van de haven en vliegverkeer en (soms ook) stank zijn onaanvaardbaar, want zeer ongezond!	Zie het antwoord bij ZW_0251 onderdeel 4. Speiefiek voor agrarisch natuurbeheer zien wij uw oproep als ondersteuning van ons beleid.
ZW_0251	5	2. Gezondheid, luchtkwaliteit, leefkwaliteit moeten worden vertaald naar concrete en toetsbare doelen De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt gezondheid en een gezonde leefomgeving als belangrijke uitgangspunten. Voor bestaande en nieuwe woongebieden is het echter onvoldoende duidelijk hoe deze ambitie in de praktijk wordt beoordeeld en beschermd. Een algemene ambitie om een gezonde leefomgeving te bevorderen biedt bewoners onvoldoende zekerheid wanneer niet duidelijk is: * wat de provincie concreet wil bereiken; * aan de hand van welke indicatoren wordt beoordeeld; * hoe de ontwikkeling van geluidbelasting en luchtkwaliteit wordt gevolgd; * welke ontwikkeling als een ongewenste verslechtering wordt beschouwd; * en welke maatregelen worden genomen wanneer de gestelde doelen niet worden gehaald. Wij verzoeken de provincie daarom om de ambities voor gezondheid, luchtkwaliteit en leefkwaliteit te vertalen naar concrete, toetsbare en periodiek te evalueren doelstellingen. En hiertoe een duidelijk en goed controleerbaar uitvoeringsbeleid te ontwikkelen. Daarbij dient als uitgangspunt te gelden dat bestaande woongebieden niet ongemerkt of stapsgewijs mogen worden geconfronteerd met een steeds hogere cumulatieve belasting als gevolg van opeenvolgende ruimtelijke en economische ontwikkelingen, maar juist met mindere milieubelasting voor burgers. De ambitie moet aldus verder gaan dan alleen het voorkomen van verslechtering. Technologische ontwikkeling, innovatie en verduurzaming kunnen kansen bieden om de milieubelasting van bestaande economische activiteiten daadwerkelijk te verminderen. In de pers lezen wij dat onderzoek gedaan zal worden naar geschikte plekken waar winning van aardwarmte mogelijk is. Op aansturing door het kabinet zal de Provincie Noord-Holland onderzoek verrichten in Zaanstad, Oostzaan en Landsmeer. Wellicht zijn er meer geschikte	Het uitgangspunt van de provincie in het beleidskader Gezonde Leefomgeving is dat we uitgaan van landelijke wet-en regelgeving op het gebied van gezonde leefomgeving. Waar de landelijke wet-en regelgeving onderdelen niet dekt of ons ruimte biedt om eigen doelstellingen te formuleren, verkennen we in het programma Gezonde Leefomgeving die ruimte en stellen we beleid vast.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	6	3. De fysieke leefomgeving van Zaanstad De provincie verzoeken wij bij haar ruimtelijke keuzes aantoonbaar te maken hoe de gezondheid en leefkwaliteit van bestaande woongebieden - waaronder Zaandam, Westzaan, Nauerna en Assendelft - worden beschermd en hoe een verdere verslechtering wordt voorkomen. Belangrijk is het behoud en waar mogelijk verbetering en uitbreiding van het groenblauw areaal in het gebied. Dit vereist actief onderzoek en investering. Aldus een streven naar meer kwaliteit van de omringende natuur in Zaanstad. We haken daarbij in op hoofdstuk 4.2 Perspectief op het landelijk gebied van de Ontwerp-omgevingsvisie van Noord-Holland. In onderstaand natuurwaardenkaartje valt enerzijds de redelijk grote omvang van de diverse natuurgebieden te zien en anderzijds een in brokken verdeeld geheel; met alle mogelijke kwalificaties als Natura-2000 gebied, Ecologische Hoofdstructuur, weidevogelgebied binnen en buiten de EHS en natuurbeschermingsgebied; in beheer door verschillende natuurorganisaties als Staatsbosbeheer en Landschap-Noord-Holland. In de hoek van de Nauernase Venen nabij de rotonde ligt een terreintje in eigendom van ca. 50 personen, wonende in heel Nederland, aangekocht in de veronderstelling dat daar ooit woningen gebouwd zouden worden. Bij de Provincie bekend. Wij pleiten sterk voor een initiatief door het provinciebestuur om hier verandering in te brengen. En wel door het terreintje formeel weer tot één geheel te brengen. Feitelijk bestaat een onderlinge samenhang al langere tijd, want gelukkig trekt de natuur zijn eigen ontwikkelingsplan. Wegens een gebrek aan feitelijk belang van de eigenaren zou de provincie kunnen overgaan tot onteigening. Graag nu met spoed!	We zijn bekend met de problematiek, de Omgevingsvisie is alleen niet de plek om dit op te lossen. Dat zal in projecten en programma's moeten gebeuren.
ZW_0251	7	4. Economische ontwikkeling en gezond leefklimaat moeten samengaan Wij erkennen het grote economische belang van het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven voor Noord-Holland en Nederland. Verdere economische ontwikkeling kan noodzakelijk en wenselijk zijn. De groter wordende woningnood zal ook structureel en op afzienbare termijn moeten worden opgelost. Wij zien economische ontwikkeling en een gezond leefklimaat echter niet als twee belangen die per definitie tegenover elkaar staan. Naar onze overtuiging kunnen een sterke, toekomstbestendige industrie en een gezonde leefomgeving goed samengaan. Dat vraagt wel om een actieve, intensieve en langjarige aanpak. Juist vanwege de schaal en de verwachte verdere ontwikkeling van het Noordzeekanaalgebied is het noodzakelijk om niet alleen ruimte te verdelen, maar ook te investeren in oplossingen die economische ontwikkeling mogelijk maken en tegelijkertijd de belasting van de leefomgeving verminderen. Wij verzoeken de provincie daarom om bij toekomstige ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven: * de gevolgen voor de woongebieden langs het kanaal expliciet mee te wegen; * cumulatieve effecten van opeenvolgende ontwikkelingen te beoordelen; * inzichtelijk te maken welke bijdrage een ontwikkeling levert aan de reeds bestaande belasting; * aantoonbaar te onderbouwen hoe een verdere verslechtering van het woon- en leefklimaat wordt voorkomen; * en actief te onderzoeken hoe technische innovatie kan bijdragen aan een vermindering van geluid, emissies en andere vormen van milieubelasting. De uitdaging is naar onze mening niet om te kiezen tussen economie óf leefbaarheid. De uitdaging is om de uitgangspunten door middel van beleid, onderzoek, samenwerking en technische innovatie daadwerkelijk en aantoonbaar succesvol met elkaar te verbinden.	Met het beleidskader Gezonde Leefomgeving geeft de provincie aan wat de uitgangspunten zijn voor het bepalen van het provinciaal belang. Gebieden, waar inwoners het meest blootgeteld worden aan schadelijke stoffen en hinder hebben onze aandacht. Tevens meten en onderzoeken we de gezonde leefomgeving op het moment dat er een handelingsperspectief is. Met het beleidskader wegen we het belang van gezonde leefomgeving aan de voorkant volwaardig mee bij ruimtelijke afweging, zodat gezondheid een plek krijgt bij de inrichting van een gebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	8	5. Maak van het Noordzeekanaalgebied een proeftuin voor gezonde en innovatieve industrie De noodzakelijke transitie van industrie en havengebieden biedt Noord-Holland een bijzondere kans. Het vereist investeringen in onderzoek en technische innovatie om economische ontwikkeling, duurzaamheid, gezondheid en leefkwaliteit voor de omgeving concreet met elkaar te verbinden. Juist in een gebied waar wonen en grootschalige economische activiteiten dicht bij elkaar liggen, kunnen nieuwe duurzame oplossingen worden ontwikkeld en in de praktijk worden toegepast. Wij verzoeken de provincie om hierin een actieve en verbindende rol te nemen. Verreweg de belangrijkste noodzakelijke transitie geldt uiteraard voor TATA-Steel. De voorgenomen “vergroening” van het bedrijf is al jarenlang niet veel meer dan een gedachtegang. Uit de pers valt af te leiden dat te lang lankmoedig door de overheid – de Provincie en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied - met het bedrijf is omgegaan. En dat nu eindelijk de maat vol is: de vergunningen voor de twee kooks- en gasfabrieken dreigen te worden ingetrokken. Maar helaas niet direct. Want het stilleggen moet behoedzaam gebeuren. Het moederbedrijf TATA Steel Limited lijkt niet veel op te hebben met de milieugevolgen op de omgeving van het bedrijf, maar overweegt inmiddels sluiting van het bedrijf, want, citaat: “de milieunormen zijn strenger dan in de rest van Europa”. De directie van TATA overweegt sluiting van het bedrijf als ‘vergroening’ van het bedrijf onvoldoende rendabiliteit zal opleveren. Er is nog een reeks andere bedrijven in Noord-Holland met een hoge emissie van onder meer stikstof, fijnstof en ammoniak, als energiecentrales, voedingsindustrie en het bedrijf HVC.	Wij willen ruimte bieden aan economische activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendige economie, ook in het Noordzeekanaalgebied. Daarom sturen we met richtlijnen op een toekomstbestendige economie. Ten aanzien van Tata Steel: Tata Steel moet inderdaad verduurzamen. Er is alleen toekomst voor Tata Steel in de IJmond als Tata Steel de transitie maakt naar schonere en duurzame productie.
ZW_0251	9	6. Creëer een klimaat waarin: * universiteiten en andere kennisinstellingen onderzoek kunnen uitvoeren naar nieuwe milieuvriendelijke oplossingen; * bedrijven worden gestimuleerd om te investeren in bronmaatregelen en innovatieve technieken; * technische innovaties in de praktijk kunnen worden getest en opgeschaald; * bewoners worden betrokken bij het formuleren van problemen, het ontwikkelen van oplossingen en het beoordelen van de resultaten; * kennis en meetgegevens openbaar worden gedeeld; * en succesvolle oplossingen ook elders in Noord-Holland en Nederland kunnen worden toegepast. Daarbij kan worden gewerkt aan innovatie op het gebied van stillere installaties en logistiek, emissiereductie, schonere energie, verdere verbetering van luchtkwaliteit, slimme monitoring, bronaanpak en een ruimtelijke, waar mogelijk groene inrichting, die de belasting voor omliggende woongebieden en voor werknemers vermindert. De provincie kan hiermee een voorbeeld- en toppositie innemen binnen Nederland: niet door economische ontwikkeling en leefkwaliteit tegenover elkaar te plaatsen, maar door te laten zien dat een sterk industriegebied juist door innovatie steeds schoner, stiller, gezonder en toekomstbestendiger kan worden. Wij roepen de provincie op om inspiratie te creëren, ruimte te scheppen voor experiment en samenwerking en een klimaat te ontwikkelen waarin overheid, bedrijven, universiteiten, andere kennisinstellingen en organisaties en actieve bewoners constructief werken aan nieuwe en realistische schone oplossingen. De gezamenlijke winst is breder dan alleen een betere leefomgeving. Innovatie kan leiden tot nieuwe kennis, nieuwe technologie, economische kansen en oplossingen die ook buiten het Noordzeekanaalgebied waarde kunnen hebben. Onze ambitie voor de lange termijn is daarom helder: werk toe naar een westelijk haven- en industriegebied waarin economische kracht en industriële activiteit behouden blijven en kunnen ontwikkelen, terwijl geluid, emissies en andere vormen van milieubelasting aantoonbaar en structureel fors zijn teruggedrongen. Een gebied waarin gezonde industrie, economische duurzaamheid en een gezond leefklimaat elkaar versterken.	Het gebied waar indiener over schrijft, is een zwaar belast gebied, dat onze aandacht heeft en waarin wij ernaar streven om de gezonde leefomgeving als een volwaardig belang mee te wegen. Onderzoek en innovatie vormen onderdeel van onze inzet. De provincie werkt hierin altijd samen met andere actoren en is niet altijd de bepalende actor.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	10	5. Structurele monitoring moet inzicht geven in de werkelijke ontwikkeling van de leefomgeving Wanneer gezondheid en leefkwaliteit daadwerkelijk centraal staan, is structurele monitoring noodzakelijk. Voor Westzaan-Zuid en Nauerna ontbreekt naar onze mening een voldoende samenhangend en voor bewoners inzichtelijk beeld van de ontwikkeling van de totale geluidbelasting, luchtkwaliteit en feitelijke leefkwaliteit. Wij verzoeken de provincie daarom om, waar bestaande woongebieden grenzen aan grootschalige economische en industriële ontwikkelingen: * structurele en representatieve monitoring regelmatig uit te voeren; * waar nodig feitelijke metingen te combineren met modelberekeningen; * zowel de ontwikkeling van geluidbelasting als de relevante aspecten van luchtkwaliteit te volgen; * de ontwikkeling van de cumulatieve belasting over langere tijd inzichtelijk te maken; * de resultaten openbaar en begrijpelijk beschikbaar te stellen; * en bewoners actief te betrekken bij de beoordeling van de resultaten. Daarbij dient niet uitsluitend te worden gekeken naar de vraag of afzonderlijke wettelijke normen worden overschreden. Ook de ontwikkeling ten opzichte van de bestaande situatie en de feitelijke kwaliteit van de leefomgeving moeten worden gevolgd. Monitoring mag bovendien niet uitsluitend een registrerend karakter hebben. Vooraf moet duidelijk zijn hoe de resultaten worden beoordeeld, welke ontwikkelingen aanleiding geven tot nader onderzoek of aanvullende maatregelen, wie verantwoordelijk is voor de opvolging en op welke wijze wordt beleid ter zake bijgestuurd wanneer de ontwikkeling van de leefomgeving afwijkt van de gestelde doelen. Het doel is uiteraard een steeds beter leefmilieu! Hierna werken we dit uit.	Wij hebben in de Omgevingsvisie een paragraaf over monitoring toegevoegd (par. 9.2). Voor het monitoren van de Omgevingsvisie maken we gebruik van de brede basismonitor. We actualiseren de brede basismonitor jaarlijks.
ZW_0251	11	7. Bestaande woongebieden moeten worden beschermd Wij waarderen het uitgangspunt dat uitbreiding van geluidsruimte niet zonder meer het uitgangspunt is. Naar onze mening moet de bescherming van bestaande woongebieden echter sterker en explicieter worden verankert. Bestaande woongebieden zoals Zaandam-Zuid, Westzaan-Zuid, Nauerna, Amsterdam en Halfweg mogen niet de sluitpost worden van opeenvolgende economische en ruimtelijke ontwikkelingen. Integendeel, nadrukkelijk moet worden voorkomen dat iedere ontwikkeling afzonderlijk aanvaardbaar wordt geacht, terwijl de opeenvolging en optelsom van ontwikkelingen over een langere periode leidt tot een structurele verslechtering van het woon- en leefklimaat. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet vast te leggen dat: * de bescherming van bestaande woongebieden een volwaardig uitgangspunt is bij ruimtelijke besluitvorming; * cumulatieve effecten over een langere periode worden meegewogen; * de feitelijke ontwikkeling van de leefomgeving wordt gevolgd; * en een geconstateerde structurele verslechtering aanleiding geeft tot onderzoek en, waar noodzakelijk, maatregelen en bijsturing.	Wij danken indiener voor de input. In het beleidskader Gezonde Leefomgeving staat dat we de gezonde leefomgeving voortaan volwaardig meewegen in besluitvorming over de ruimtelijk inrichting van de provincie. Als provincie richten wij ons op de gebieden met de hoogste blootstelling en waar we met ons instrumentarium de meeste gezondheidswinst kunnen behalen. Ook wordt aandacht besteed aan strategisch meten, onderzoeken en monitoren.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	12	7. Periodieke evaluatie van uitgangspunten, doelbereik en uitvoering is noodzakelijk De Omgevingsvisie heeft een lange looptijd. In die periode zullen economische omstandigheden, ruimtelijke ontwikkelingen, technologie, mobiliteit en maatschappelijke inzichten veranderen. Daarom is het onvoldoende om bij de vaststelling van de Omgevingsvisie uitsluitend te beoordelen of de gekozen uitgangspunten op dat moment aannemelijk en wenselijk zijn. Periodiek moet opnieuw worden vastgesteld of deze uitgangspunten nog juist zijn en of het gevoerde beleid in de praktijk daadwerkelijk leidt tot de resultaten die oorspronkelijk werden beoogd. De centrale vraag moet daarbij blijven: Bereiken we in de praktijk nog steeds wat met de oorspronkelijke beleidskeuze werd beoogd en functioneert het geheel	Indiener beschrijft in feite de beleidscyclus, waarin de Omgevingsvisie een centrale functie vervult. De Omgevingsvisie bevat de langetermijnambities en beleidsdoelen van de provincie. De actualiteit, uitvoering en effecten van het beleid worden binnen de beleidscyclus gevolgd en kunnen aanleiding geven tot aanpassing of nadere uitwerking van beleid. Voor de uitvoering en verdere concretisering staan verschillende instrumenten ter beschikking, waaronder programma's, de Omgevingsverordening en monitoring. Ook de uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau vindt plaats binnen deze cyclus, na vaststelling van de Omgevingsvisie. Daarbij kunnen, waar de aard en omvang van de opgave daartoe aanleiding geven, gebiedsgerichte afspraken en monitoring worden uitgewerkt.
ZW_0251	13	8. Voorkom versnippering van verantwoordelijkheden en organiseer samenwerking De bescherming en verbetering van de leefomgeving is in de praktijk verdeeld over verschillende overheden, bestuursorganen, uitvoeringsorganisaties en private partijen. Voor bewoners kan daardoor onduidelijk zijn welke partij verantwoordelijk is voor problemen die juist ontstaan door de samenloop van verschillende ontwikkelingen en bronnen. Een integrale Omgevingsvisie vraagt daarom om integrale en herkenbare bestuurlijke regie. Wij verzoeken de provincie om voor gebieden met een complexe samenloop van wonen, industrie, havenactiviteiten, infrastructuur en andere milieubelastende functies duidelijk te maken: * welke overheid de regie voert op de cumulatieve ontwikkeling van de leefomgeving; * hoe informatie tussen betrokken overheden en uitvoeringsorganisaties wordt samengebracht; * hoe wordt voorkomen dat problemen tussen verschillende verantwoordelijkheden en bevoegdheden in vallen; * waar bewoners terechtkunnen wanneer de feitelijke leefkwaliteit structureel verslechtert; * en hoe structurele samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en bewoners wordt georganiseerd. Juist bij cumulatieve problematiek is het onvoldoende wanneer iedere betrokken organisatie uitsluitend naar haar eigen wettelijke taak, afzonderlijke ontwikkeling of individuele bron kijkt. Er moet ook verantwoordelijkheid worden genomen voor het functioneren en het uiteindelijke effect van het geheel, door het daartoe aangewezen overheidsorgaan.	Het verzoek van indiener voert helaas te ver voor de Omgevingsvisie.
ZW_0251	14	9. Uitvoering van beleid Het valt zeer aan te bevelen om spoedig na de vaststelling van de Omgevingsvisie door de Provincie Noord-Holland te komen tot uitvoering van beleid. 10. Conclusie en verzoek aan het Provinciaal bestuur Wij verzoeken de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en - waar van toepassing - de bijbehorende beleids- en uitvoeringscyclus zodanig aan te vullen om:	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0251	14a	* bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen niet alleen de effecten van de afzonderlijke ontwikkelingen te beoordelen, maar ook de gezamenlijke concrete bijdrage daarvan aan de totale reeds bestaande belasting van de leefomgeving; * de feitelijke ontwikkeling van gezondheid en leefkwaliteit van de bevolking als zelfstandig beoordelingscriterium te betrekken bij toekomstige ruimtelijke keuzes. * cumulatieve geluidbelasting en bredere cumulatieve milieueffecten voor bestaande en nieuwe woongebieden gericht expliciet en gebiedsgericht te beoordelen, door te rekenen en openbaar te publiceren; * Zaandam-Zuid, Westzaan-Zuid, Nauerna, Halfweg en Amsterdam Nieuw-West als daarbij expliciet als aandachtsgebieden te betrekken, vanwege hun ligging in de directe invloedssfeer van grootschalige economische, industriële, haven- en infrastructurele ontwikkelingen; * naast geluid ook luchtkwaliteit en andere relevante milieu -aspecten van gezondheid en groene leefkwaliteit structureel worden meegenomen; * gezondheid en leefkwaliteit worden vertaald naar concrete en toetsbare doelstellingen; * bestaande en nieuwe woongebieden expliciet worden beschermd tegen een stapsgewijze en structurele verslechtering van hun leefomgeving en liefst verbeterd; * toekomstige economische ontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied, HoogTij en de Amsterdamse haven worden beoordeeld in samenhang met de reeds bestaande belasting van omliggende woongebieden; * structurele monitoring inzicht geeft in de feitelijke ontwikkeling van de leefomgeving en wordt gekoppeld aan duidelijke verantwoordelijkheden, evaluatie en daadwerkelijke bijsturing; * periodiek wordt beoordeeld of de oorspronkelijke uitgangspunten nog juist zijn en of het beleid daadwerkelijk de beoogde resultaten oplevert; * actief wordt geïnvesteerd in onderzoek, technische innovatie en bronmaatregelen die economische ontwikkeling en verbetering van de leefomgeving met elkaar verbinden; * structurele samenwerking tussen provincie, gemeenten, bedrijven, universiteiten, andere kennisinstellingen en bewoners wordt gestimuleerd; * bewoners structureel en tijdig worden betrokken bij onderzoek, monitoring en periodieke evaluaties; * en duidelijk wordt vastgelegd wie bestuurlijk de regie voert wanneer cumulatieve problemen de grenzen van afzonderlijke projecten, bronnen en bevoegdheden overstijgen.	Zie ZW_0251 subnummer 14
ZW_0251	14b	De kern van onze zienswijze is dat een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving niet uitsluitend kan worden geborgd door ambities en normen op het moment van besluitvorming. Daarvoor is een doorlopende beleidscyclus nodig waarin doelen worden vastgesteld, ontwikkelingen worden gevolgd, resultaten periodiek worden geëvalueerd en aantoonbaar wordt bijgestuurd wanneer de praktijk afwijkt van hetgeen oorspronkelijk werd beoogd. Tegelijkertijd willen wij benadrukken dat wij economische ontwikkeling, industrie en een gezond leefklimaat niet als onverenigbare belangen beschouwen. Integendeel: juist in het Noordzeekanaalgebied ligt een grote kans om te laten zien dat technische innovatie, economische duurzaamheid en verbetering van de leefomgeving elkaar kunnen versterken. Alleen wanneer duidelijke doelen, onderzoek, innovatie, monitoring, evaluatie en daadwerkelijke bijsturing met elkaar worden verbonden, kan duurzame vooruitgang ontstaan. Wij roepen de provincie daarom op om ambitie te tonen. Maak van het Noordzeekanaalgebied een gebied waar bedrijven, kennisinstellingen, overheden en bewoners gezamenlijk werken aan een nieuwe generatie industrie: economisch sterk, technisch innovatief en met een steeds lagere belasting voor mens en leefomgeving. Werk toe naar een westelijk haven- en industriegebied waarin economische kracht en bedrijvigheid behouden blijven, terwijl geluid, emissies en andere vormen van milieubelasting aantoonbaar en structureel op nader vast te stellen termijn zijn teruggedrongen. Een gebied waar gezonde industrie, een gezond leefklimaat en economische duurzaamheid niet tegenover elkaar staan, maar elkaar versterken. De bijlagen omvatten essentiële aspecten die wij als samengevoegd beschouwen bij deze inbreng. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten onze zienswijze bij de verdere besluitvorming over de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 en de bijbehorende Omgevingseffectrapportage te betrekken en in de Nota van Beantwoording inhoudelijk en afzonderlijk op bovenstaande verzoeken te reageren.	Zie ZW_0251 subnummer 14

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0252	1	De Ondernemerskoepel Kop van Noord-Holland vertegenwoordigd vele duizenden bedrijven uit de gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel. Namens het bedrijfsleven uit onze regio willen wij u danken voor de integrale en toekomstgerichte visie, die uit deze Ontwerp Omgevingsvisie voor onze provincie spreekt. Wij onderschrijven de ambitie om Noord-Holland richting 2050 duurzaam, leefbaar en economisch weerbaar te maken. Tegelijkertijd willen wij graag in het kader van deze Ontwerp Omgevingsvisie de belangen, kansen en bedreigingen voor het bedrijfsleven uit onze regio onder uw aandacht brengen. Inleiding Deze Ontwerp Omgevingsvisie geeft een doorkijk naar de inrichting van de provincie in 2050. Derhalve een zeer relevante visie, die medebepalend is voor vele ruimtelijke ordeningsvraagstukken gedurende de komende 2 à 3 decennia. VNO-NCW West heeft haar zienswijze namens het Noord-Hollandse georganiseerd bedrijfsleven ingediend. Wij scharen ons volledig achter deze zienswijze waar onze organisatie ook een inbreng in heeft gehad. De analyse van VNO-NCW West legt haarfijn de vingers op de gevoelige plekken voor het bedrijfsleven, maar geeft ook handreikingen hoe in samenwerking tussen het georganiseerd bedrijfsleven en provincie een wenkend, innovatief en uitdagend ruimtelijk perspectief kan worden gerealiseerd. Een ruimtelijk perspectief waarin op een evenwichtige wijze de belangen van alle stakeholders zijn geborgd. Daarnaast onderschrijven wij de inbreng van het Economisch Forum Holland boven Amsterdam, zoals verwoord in De Voorzet op het gebied van infrastructuur, mobiliteit en ruimtelijke indeling. VNO-NCW West verwijst daar ook naar in hun zienswijze. De Kop van Noord-Holland is qua oppervlakte, inclusief Texel, ongeveer de helft van het gebied boven de lijn Alkmaar-Hoorn-Enkhuizen (Noord-Holland Noord). In dit grote gebied is een breed palet van bedrijvigheid te vinden. Wij noemen onder meer het maritiem cluster/vliegveld Airport Den Helder (Den Helder), de zaadsector (Warmenhuizen), de agrarische sector inclusief de bollenteelt (Anna Paulowna), biotechnologie, energie & nucleair onderzoek (Petten), toerisme (gehele Kop van NH, met specifiek Texel), visserij (Den Oever) en de hoge bedrijvigheid, inclusief datacenters op Agriport A7 (Middenmeer/ Wieringerwerf). Kortom, de regio heeft veel te bieden en de ambitie om verder te groeien.	Wij danken indiener voor de uitgebreide en constructieve zienswijze. Hierna worden de ingebrachte punten 1 voor 1 van een reactie voorzien.
Zw_0252	1b	Hieronder gaan wij in op diverse onderdelen uit de Ontwerp Omgevingsvisie, die specifiek betrekking hebben op de Kop van Noord-Holland. Om positief onze zienswijze te beginnen, benoemen wij allereerst de kansen die wij voor het bedrijfsleven uit de Kop van NH zien in deze Ontwerp Omgevingsvisie. Daarbij merken we ZEER nadrukkelijk op dat wij van de provincie verwachten om hierin actief faciliterend te opereren en het niet bij woorden alleen te laten. Graag bespreken wii uw inzet om deze kansen concreet te maken met u.	Zie beantwoording bij ZW_0252 1

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0252	2	Kansen voor het bedrijfsleven in de Kop van Noord-Holland 1) Maritiem Cluster Den Helder en energietransitie De verdere ontwikkeling van Den Helder als 'hightech' zeehaven en het ecosysteem binnen het Maritiem Cluster bieden unieke kansen voor innovatie, energietransitie (o.a. waterstof), werkgelegenheid en samenwerking tussen bedrijfsleven (bijvoorbeeld METIP) en overheid. 2) Circulaire economie en bedrijfsleven De stimulering van circulaire economie en innovatieclusters biedt mogelijkheden voor groei en verduurzaming op bestaande bedrijventerreinen. De Energy & Health Campus in Petten kan daar zeer zeker een rol in spelen. 3) Toerisme, recreatie en kustontwikkeling Het onderzoek om het duingebied tussen Camperduin en Oen Helder uit te breiden biedt bij realisatie op termijn kansen voor recreatieondernemers in samenwerking met agrarische ondernemers. In bredere zin biedt de Kop van NH voor de zogeheten 'blauwe economie' veel kansen voor de visserij en recreatieondernemers met haar kuststreek, polders, dorpen en steden, etc. 4) Innovatie en strategische clusters De Kop van NH huisvest veel bedrijven uit de agritech, maritieme sector en energie. Ondersteuning van innovatieclusters en samenwerking met kennisinstellingen zijn daarbij essentieel voor verdere toekomstige groei. De clusters Seed Valley en Biotechnologie hebben hierin een duidelijke meerwaarde. Daarbij moeten de ontwikkelingen op defensiegebied (marine, kustverdediging) niet onvermeld blijven. Naast de kansen zien wij helaas ook de nodige bedreigingen en knelpunten voor de toekomstige groei van het bedrijfsleven in onze regio. Spijtig genoeg zien wij weinig tot niets in de Ontwerp Omgevingsvisie om deze bedreigingen te mitigeren. Hieronder gaan we daar nader op in.	We bedanken indiener voor het schetsen van deze kansen voor het bedrijfsleven in de Kop. Deze zijn deels meegenomen in de Omgevingsvisie. We zullen hier zeker aandacht aan geven bij de verdere uitwerking van het Programma Economie.
ZW_0252	3	Bedreigingen en knelpunten voor groei/ontwikkeling van het bedrijfsleven in de Kop van Noord-Holland 1) Beperkte beschikbaarheid van bedrijventerreinen Op 17 januari 2026 hebben wij een reactie gegeven op de behoefteraming bedrijventerreinen, die door de STEG-groep is opgesteld. Helaas zien wij niet in deze Ontwerp Omgevingsvisie terug hoe u de opbrengst van deze inventarisatie voor de Kop van Noord-Holland concreet denkt te maken. Er wordt naar onze mening veel-te weinig rekening gehouden met de ontwikkeling van lokale bedrijvigheid, die behoefte heeft aan passende bedrijfsruimte i.c. percelen. In de Ontwerpvisie wordt gesteld dat pas nadat gebleken is dat bestaande terreinen geen mogelijkheden bieden voor uitbreiding, dat dan kan worden gekeken naar uitbreiding van bestaande terreinen of realisatie van nieuwe terreinen. Wij kunnen u nu echter al melden dat er in onze regio nauwelijks nog bedrijfspercelen beschikbaar zijn, terwijl daar juist lokaal door MKBondernemers veel vraag naar is. Wij vragen u dringend om op actief op deze ruimtevraag in de definitieve Omgevingsvisie, met name ook voor lokale ondernemers, in te spelen en geen afwachtende houding daarin in te nemen. Wij vrezen in dat laatste geval een stroperig proces, terwijl het STEC-rapport naar onze mening meer dan voldoende de noodzaak van extra bedrijvenlocaties heeft aangetoond. Ons verzoek is daarom om meer mogelijkheden voor uitbreiding en realisatie van nieuwe bedrijventerreinen in de kernen in de Kop van NoordHolland in de Omgevingsvisie op te nemen.	Boldoende ruimte op bedrijventerreinen is cruciaal voor het MKB, logistiek, circulaire economie werkgelegenheid en stedelijke leefbaarheid. Dat hebben we ook benoemd in de Omgevingsvisie (par. 6.13). Uiteraard onderschrijven wij ook de uitkomsten van de behoefteraming, uitgevoerd door Stec. Over de kwantitatieve en kwalitatieve invulling van de behoefte aan bedrijventerreinen maken we samen met gemeenten en met betrokkenheid van het bedrijfsleven regionale afspraken, zo ook in de Kop van Noord-Holland. Zoals aangegeven staat in paragraaf 3.3 is daarbij het verbeteren van de woon-werkbalans één van de opgaven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0252	4	2) Verblijfsrecreatie In de Ontwerp Omgevingsvisie wordt geen nader beleid voorgesteld voor activiteiten die samenhangen met verblijfsrecreatie. Toerisme in combinatie met verblijfsrecreatie is voor de Kop-gemeentes, en met name Texel, een zeer belangrijke economische activiteit. Wij verzoeken u om deze omissie te herstellen en met een heldere visie te komen voor de ondersteuning en het faciliteren van de verblijfsrecreatie en toerisme de komende decennia.	In de Omgevingsvisie is toegevoegd dat we opnieuw onze rol gaan pakken bij de opgaven binnen de verblijfsrecreatie. We ondersteunen gemeenten in het versterken van de vitaliteit van de verblijfsrecreatie en waar mogelijk grip te krijgen op de verschillende vormen van transformatie.
ZW_0252	5	3) Strenge duurzaamheids- en ruimtelijke randvoorwaarden In de zienswijze van VNO-NCW West wordt op dit punt ook uitgebreid ingegaan. Nieuwe bedrijven of uitbreidingen moeten voldoen aan strikte eisen op het gebied van arbeidsproductiviteit, efficiënt ruimte-, energie- en watergebruik, klimaatdoelen en circulariteit. Wij zien deze extra randvoorwaarden (in feite eisen) als zeer belemmerend voor de ontwikkeling van het bedrijfsleven in onze regio. Deze benadering van het bedrijfsleven gaat als een boemerang werken en zal veel bedrijven uit onze regio laten stokken in hun groei en economische kracht. Wij denken bijvoorbeeld aan bouwbedrijven, bedrijven in de machine- en apparatenbouw en bedrijven actief in de offshore. Juist sectoren waar onze regio sterk in is. Veel bedrijven zullen moeten groeien om concurrerend te kunnen blijven. Met uw benadering en houding in deze Ontwerp Omgevingsvisie wordt dit voor veel sectoren uit het bedrijfsleven zeer moeilijk, zo niet onmogelijk gemaakt. Wij verzoeken u dringend om deze eisen/randvoorwaarden te schrappen en geen strikte nieuwe eisen aan het bedrijfsleven op te leggen.	De provincie begrijpt de zorg dat nieuwe voorwaarden ruimte voor groei en ontwikkeling kunnen beperken. De zes richtlijnen zijn echter geen strikte eisen, harde toelatingscriteria of afzonderlijk vergunningenstelsel. Zij vormen een positief sturend kader voor ruimtelijke afwegingen bij nieuwe vestigingen en uitbreidingen. De richtlijnen geven richting aan zorgvuldig gebruik van schaarse ruimte, energie, water en grondstoffen. Zij worden gebiedsgericht en proportioneel toegepast, in samenhang met de economische functie, kenmerken en opgaven van een gebied. Daardoor blijft ruimte voor lokaal maatwerk, innovatie en groei van bedrijven, waaronder bedrijven in de bouw, machine- en apparatenbouw en offshore. De provincie wil juist ruimte bieden aan bedrijvigheid die bijdraagt aan de economische kracht, weerbaarheid en concurrentiekracht van Noord-Holland. Tegelijkertijd werken we aan randvoorwaarden voor een goed vestigingsklimaat, zoals voldoende en passende bedrijfsruimte, bereikbaarheid en energie-infrastructuur. Naar aanleiding van de zienswijze verduidelijken we in de Omgevingsvisie dat de richtlijnen positief sturend zijn en geen stapeling van nieuwe eisen aan het bedrijfsleven vormen.
ZW_0252	6	4) Netcongestie en energie-infrastructuur De huidige netcongestie is een regelrechte bedreiging voor de vestiging van nieuwe ondernemingen en de verdere groei en ontwikkeling van het bestaande bedrijfsleven. In de Ontwerp Omgevingsvisie lezen wij een erkenning en positieve benadering van dit thema, maar willen nochtans benadrukken dat u voldoende (toekomstige) ruimte in de Omgevingsvisie reserveert voor de aanleg van de benodigde midden-, laag- en hoogspanningsstations en 150kV/380kV-netwerken, inclusief het faciliteren van bijvoorbeeld energy hubs en grootschalige batterijopslag.	Netcongestie is inderdaad een groot probleem voor economische ontwikkeling, woningbouw en verduurzaming. Wij hebben verschillende tekstaanpassingen gedaan om dit meer voor het voetlicht te brengen en hier prioriteit aan te geven. Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig energiesysteem gedetailleerder uit te werken met bijvoorbeeld energy hubs en batterijen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld .
ZW_0252	7	5) Beperkingen door stikstof en milieuruimte Veel milieuregels en Natura2000-zoneringen maken het moeilijk voor (agrarische) bedrijven om hun plannen te concretiseren. Ook in de voorliggende Ontwerp Omgevingsvisie zien wij veel aandacht voor leefbaarheid, milieu, klimaat en natuur. U moet daarbij wel in ogenschouw nemen dat het bedrijfsleven de economische en financiële motor is van de welvaart die de provincie kent. Wij erkennen de noodzaak om meer duurzaam te opereren, maar er moeten geen onoverkomelijke hindernissen worden opgeworpen om te (gaan) ondernemen. Zoals wij ook onder 2) naar voren hebben gebracht, is de ambitie op milieu, natuur en klimaat erg zwaar aangezet, waardoor dit negatieve impact gaat krijgen voor het bedrijfsleven en agrarische sector in onze regio, maar zeker ook in de provincie. Wij zien graag in de Omgevingsvisie een meer prudente en faciliterende houding van de provincie op milieu, natuur en klimaatgebied.	We zien de spanning die kan ontstaan tussen ruimte voor ondernemerschap en zorg voor de gezonde leefomgeving en uitstoot van stikstof. In de Omgevingsvisie hebben we hierin een afweging gemaakt.
ZW_0252	8	6) Cluster Plantenveredeling & Zaadtechnologie Wij vinden het een gemis, en ook niet uitlegbaar, dat het strategische cluster Plantenveredeling & Zaadtechnologie zich beperkt tot de regio West-Friesland. Ook de regio Kop van NH kent met ondernemingen als Bejo Zaden en Hazera Seeds een aantal grote zaadbedrijven. Wij verzoeken u dan ook om de geschetste voordelen die dit cluster met zich meebrengt voor de bouw van kassen en bereikbaarheid uit gelijkwaardige concurrentieoverwegingen ook voor het cluster aan zaadbedrijven in onze regio te laten gelden. Hier kan o.i. voor onze regio ook het strategische cluster Biotechnologie (Petten) bij betrokken worden.	We breiden het cluster uit met de gemeenten Schagen en Dijk en Waard. De geschetste prioriteiten gelden zeker ook voor dit cluster. De teksten rondom dit cluster zullen worden aangescherpt waarbij de inzet is om op de aangewezen plekken te sturen we op de juiste ruimtelijke randvoorwaarden voor een sterke en toekomstbestendige ontwikkeling van het cluster. Dat betekent dat we prioriteit geven aan inzetten op voldoende en passende ruimte voor de verschillende schakels binnen de waardeketen, waaronder veredeling, teelt, opkweek van plantmateriaal, zaadbehandeling en ondersteunende bedrijvigheid. Vanwege het strategische belang geven we voorrang aan nieuwe uitbreidingsruimte voor glastuinbouw specifiek ten behoeve van dit cluster. We zetten in op een goede bereikbaarheid voor werknemers als logistieke stromen. Daarnaast sturen we op randvoorwaarden die essentieel zijn voor een goed functionerende en toekomstbestendige waardeketen, zoals een betrouwbare energievoorziening, zorgvuldig gebruik van grond- en oppervlaktewater, de beschikbaarheid van talent, een goede bereikbaarheid voor werknemers en logistieke stromen, en voldoende passende woon- en leefmilieus voor werknemers

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0252	9	7) Bereikbaarheid en mobiliteit De regio Kop van Noord-Holland is qua bereikbaarheid en infrastructuur de afgelopen decennia een achtergebleven kind geworden binnen de provincie Noord-Holland. Het is triest om te moeten vaststellen dat het wegennetwerk in onze regio dateert uit begin jaren 70 van de vorige eeuw. Het is illustratief dat de afgelopen 55 jaar geen enkele nieuwe doorgaande weg in onze regio is aangelegd. Daarnaast is slechts in beperkte mate het bestaande wegennetwerk opgewaardeerd. Het overleg met het bedrijfsleven hierover is vanuit de provincie helaas ook nihil geweest. Terwijl juist het bedrijfsleven zorgt voor veel verkeersbewegingen; denk aan woon-werkverkeer, goederenvervoer en zakelijk reizen. Een goede bereikbaarheid van bedrijven en bedrijventerreinen is daarom essentieel voor een structureel gezonde economische bedrijfsomgeving. Momenteel wordt een zogeheten weerbaarheidsanalyse voor Noord-Holland Noord opgesteld, waarin ook de infrastructuur wordt beoordeeld. Wij vinden dit positief, maar ongeacht de uitkomsten hiervan vinden wij dat de infrastructuur in de Kop van NH sterk verbeterd moet worden. Met het oog op de ontwikkeling van het Maritiem Cluster, de groei van de marine, de woningbouwplannen en het toenemende recreatieverkeer (o.a. naar Texel) is de bereikbaarheid van Den Helder, en daarbij ook van de regio, van eminent belang. Doortrekken van de A9 naar Den Helder is daarvoor noodzakelijk. Ook moet de aanleg van de N77 voor de verbinding van de A7 richting Den Helder in beeld blijven. Naast Den Helder moeten ook de woningbouwopgaves en de groei van bedrijven in de overige Kop van Noord-Holland-gemeentes in ogenschouw worden genomen. Om de bereikbaarheid van de regio in de toekomst te kunnen garanderen, is het verdubbelen van de N242 vanaf Alkmaar/Heerhugowaard richting Middenmeer (en A?) essentieel. Voor de bereikbaarheid van Schagen is het relevant dat de N245 vanaf het kruispunt met de N504 van 2 naar 4 rijstroken gaat. Ook de bekende vlotbruggenproblematiek is een hindernis voor een vlotte en efficiënte verkeersafwikkeling voor het oost-westverkeer. Twee extra bruggen over het Noord-Hollandskanaal ten noorden van Alkmaar, waarvan met het oog op 'de ruit' om Alkmaar één in het verlengde van de N504 naar de N9, zou dit probleem kunnen wegnemen.	Als provincie streven we naar een bereikbaar, verkeersveilig en inclusief mobiliteitsysteem met beperkte impact op de gezonde leefomgeving. We gaan hierbij uit van optimaliseren van bestaande infrastructuur. Bereikbaarheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeente, provincie en rijk. Gezamenlijk houden we Noord-Holland bereikbaar. Wij hebben als partner meegewerkt aan de bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord en deze dient als agenda voor gesprekken met het Rijk. Dit zien wij als een uitwerking van onze Omgevingsvisie.
ZW_0252	9b	Met het oog op het bovenstaande nodigen wij u uit om in de Omgevingsvisie voor de regio Kop van Noord-Holland aangaande de infrastructuur expliciete keuzes te maken en het niet bij vage bewoordingen te laten. Op basis van deze expliciete keuzes kunnen plannen voor de toekomst verder worden ontwikkeld. Het aanleggen en opwaarderen van infrastructuur is een kant van de medaille. De andere kant van de medaille is het versterken van het openbaar vervoer in de regio. Wij pleiten ervoor om op basis van vraaggericht openbaar vervoer mobiliteitshubs te realiseren, die op of nabij bedrijven of bedrijventerreinen worden gesitueerd. Met vraaggericht openbaar vervoer kan vanaf verder gelegen locaties aansluiting plaatsvinden met het regulier openbaar vervoer. Deze methodiek kan ook worden toegepast voor woningbouwlocaties, die niet in de nabijheid van een treinstation of OV-knooppunt zijn gelegen.	Zie het antwoord bij ZW_0252 subnummer 9.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0252	10	Samenvatting en oproep Wij vragen u om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie nadrukkelijk rekening te houden met de groeipotentie van het bedrijfsleven in de Kop van Noord-Holland. Dit vraagt om: • Voldoende en tijdige beschikbaarheid van bedrijventerreinen, met ruimte voor uitbreiding en nieuwe vestiging waar nodig; • Meer aandacht voor het belang van recreatie en toerisme voor de economie van Noord-Holland Noord/de Kop van Noord-Holland, inclusief Texel en hiervoor een visie formuleren. • Versnelling van investeringen in energie- en mobiliteitsinfrastructuur om netcongestie en bereikbaarheidsproblemen op te lossen; • Flexibiliteit en maatwerk bij de toepassing van duurzaamheidscriteria, zodat bedrijven kunnen blijven innoveren en groeien; • Actieve betrokkenheid van het bedrijfsleven bij gebiedsgerichte uitwerkingen. Wij vragen hierbij ook aandacht voor het thema 'verblijfsrecreatie', dat in onze regio een groot economisch belang heeft en dat niet in • Uitbreiding van het strategisch cluster Plantenveredeling & Zaadtechnologie in combinatie met het cluster Biotechnologie naar de Kop van Noord-Holland. • Duidelijke keuzes te maken op het gebied van infrastructuur en mobiliteit om de regio Kop van Noord-Holland nu en in de toekomst bereikbaar te houden. Wij zijn ervan overtuigd dat een goede balans tussen duurzaamheid, leefbaarheid en economische groei mogelijk is, mits de randvoorwaarden voor het bedrijfsleven op orde zijn. Wij denken graag mee over oplossingen en samenwerking om de Kop van Noord-Holland toekomstbestendig te maken.	In het voorgaande zijn de ingebrachte punten van een reactie voorzien.
ZW_0254	1	J.N.P. Bot, handelend in zijn hoedanigheid van zelfstandig bevoegd bestuurder van J.N.P. Bot Holding B.V., dient namens deze vennootschap hierbij een zienswijze in op zowel de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland als de bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapportage, hierna: ontwerp-OER. Deze zienswijze heeft uitdrukkelijk betrekking op beide ter inzage gelegde ontwerpstukken. Waar de zienswijze specifiek betrekking heeft op één van beide documenten, wordt dit hieronder afzonderlijk aangegeven. J.N.P. Bot Holding B.V. ondersteunt de provinciale koers om ruimte zorgvuldig en meervoudig te gebruiken, de benodigde woningbouw zoveel mogelijk binnen bestaande steden en dorpen te realiseren en wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, energie en omgevingskwaliteit in samenhang te beschouwen. De ontwerp-omgevingsvisie hanteert daarbij vijf afwegingsprincipes: zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen, water en bodem als ordenend principe, het waarborgen en bevorderen van omgevingskwaliteit en een gezonde leefomgeving, sturen vanuit netwerken, waarbij energie- en mobiliteitsnetwerken medesturend zijn, en sturen op randvoorwaarden voor een toekomstbestendige economie. Deze principes vormen gezamenlijk het provinciale afwegingskader. De situatie rond Breestraat 30-36 en de centrumontwikkeling Opmeer-Spanbroek laat zien dat nadere verduidelijking gewenst is over de toepassing daarvan bij gefaseerde gebiedsontwikkelingen met meerdere eigenaren, bestaande ondernemingen en schaarse infrastructurele capaciteit. Het risico bestaat dat een gebied ruimtelijk als één samenhangende ontwikkeling wordt beschouwd, maar planologisch, verkeerskundig en energetisch in afzonderlijke fasen wordt ontwikkeld. Daardoor kunnen in eerdere fasen keuzes worden gemaakt die de mogelijkheden van bestaande ondernemingen en eigenaren in latere fasen feitelijk beïnvloeden of beperken. Indiener verzoekt de provincie de onderstaande punten te betrekken bij de vaststelling van de definitieve omgevingsvisie en het definitieve OER.	We danken indiener voor de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0254	2	I. Belang en positie van J.N.P. Bot Holding B.V. J.N.P. Bot Holding B.V. is eigenaar van de percelen gemeente Opmeer, sectie C, nummers 1024 en 1789, samen groot 1.594 m², gelegen aan de Breestraat 30-36 te Opmeer. Op deze locatie is Bot Wooncentrum gevestigd. Het Kadaster omschrijft beide percelen als bedrijvigheid, detailhandel. De vennootschap heeft daarmee een rechtstreeks belang bij de bestaande gebruiksmogelijkheden en de mogelijke herontwikkeling van deze percelen, alsmede bij ruimtelijke, verkeerskundige en infrastructurele ontwikkelingen in het omliggende centrumgebied die daarop van invloed kunnen zijn. Het in 2025 door de gemeente Opmeer vastgestelde stedenbouwkundig kader voor de ontwikkeling van het Koenisterrein presenteert een samenhangend bouwblok met verschillende fasen. De percelen C1024 en C1789 lijken daarbij te zijn betrokken bij fase 3, aangeduid als "de rest van het bouwblok". De ontwikkeling als geheel omvat volgens de beschikbare gemeentelijke stukken onder meer woningbouw, detailhandel, een supermarkt, parkeren, openbare ruimte en mogelijk energie-infrastructuur. Tegelijkertijd zijn de planologische ontwikkelmogelijkheden van deze percelen niet op dezelfde wijze geregeld als die van eerdere ontwikkelfasen. Tegen het op 11 december 2025 vastgestelde bestemmingsplan loopt een procedure bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Daarnaast is: • op 26 juni 2026 een conceptverzoek ingediend voor herontwikkeling van Breestraat 30-36; • reeds eerder aandacht gevraagd voor de gevolgen van netcongestie voor de ontwikkelmogelijkheden van de locatie; • op 14 augustus 2026 formeel verzocht de ontwikkeling te betrekken bij de gemeentelijke procedure voor prioritering van transportcapaciteit. De concrete situatie vormt aanleiding om de provincie te vragen haar beleidsuitgangspunten voor integrale gebiedsontwikkeling, bestaande centrumgebieden, bereikbaarheid en energie-infrastructuur op enkele punten verder te verduidelijken.	Introductie, behoeft geen antwoord.
ZW_0254	3	II. Zienswijze op de ontwerp-omgevingsvisie 1. Integrale toepassing van het provinciale afwegingskader De ontwerp-omgevingsvisie beschouwt de uitgangspunten en afwegingsprincipes gezamenlijk als kader voor ruimtelijke keuzes. Energie- en mobiliteitsnetwerken zijn daarbij medesturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Voor indiener is van belang dat deze integrale afweging niet alleen plaatsvindt op het niveau van een totaalvisie, maar ook wordt doorgezet in de fasering en uitvoering van samenhangende gebiedsontwikkelingen. Wanneer een gebied als één samenhangend geheel wordt ontworpen, maar vervolgens in verschillende fasen en door verschillende partijen wordt ontwikkeld, bestaat anders het risico dat keuzes in een eerste ontwikkelfase bepalend worden voor de ruimtelijke, verkeerskundige of energetische mogelijkheden van latere fasen. Indiener verzoekt de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie te verduidelijken dat bij samenhangende, gefaseerde gebiedsontwikkelingen het provinciale afwegingskader gebied breed wordt toegepast en dat bij besluitvorming over eerdere fasen rekening wordt gehouden met de ruimtelijke en infrastructurele uitvoerbaarheid van latere fasen binnen een bouwblok.	Het provinciale afwegingskader hanteren we bij initiatieven en opgaven die ruimte vragen. Het maakt duidelijk waar wij op letten als er ergens een initiatief tot verandering van ruimtegebruik komt. Wij zullen de tekst met betrekking tot het afwegingskader hierop verhelderen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0254	4	2. Positie van Opmeer-Spanbroek binnen de provinciale ruimtelijke structuur Voor indiener is uit de ontwerp-omgevingsvisie en de bijbehorende kaarten niet voldoende duidelijk welke positie Opmeer-Spanbroek precies inneemt binnen de provinciale ruimtelijke structuur en welke consequenties daaraan worden verbonden voor woningbouw, voorzieningen en mobiliteit. Dit is relevant omdat Opmeer-Spanbroek niet rechtstreeks per spoor wordt ontsloten en bereikbaarheid per auto voor bewoners, bezoekers, werknemers, leveranciers en bedrijven een belangrijke functie vervult. De provincie stelt dat goede woningbouwlocaties onder meer goed bereikbaar moeten zijn en verzekerd van energie, water en voorzieningen. Zij erkent tevens dat in kleinere kernen voorzieningen verder weg kunnen liggen en dat vooral inwoners zonder auto daardoor kwetsbaar kunnen zijn. Daarnaast is regionaal al vastgesteld dat de aansluiting A7 bij Wognum een doorstromingsknelpunt vormt, dat invloed heeft op de woningbouwambities in Wognum en Opmeer. Indiener verzoekt de provincie daarom: 1. te verduidelijken welke positie Opmeer-Spanbroek binnen de provinciale ruimtelijke structuur inneemt; 2. toe te lichten welke ontwikkelmogelijkheden en randvoorwaarden daarbij horen; 3. te verduidelijken hoe relatief omvangrijke woningbouwontwikkelingen in dergelijke kernen moeten worden afgewogen tegen bereikbaarheid, voorzieningen en bestaande infrastructuur; 4. de betreffende kaarten waar nodig te verduidelijken.	Wij hebben als provincie in de Omgevingsvisie zelf geen locaties bepaald of aangewezen, maar we gaan uit van de beoogde bouwlocaties van gemeenten, op basis van de ingevulde plancapaciteit. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt. Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE). Dit brengt in kaart wat er nodig is qua mobiliteit. Uititgangspunt is de bestaande infrastructuur te optimaliseren. Gegeven de urgentie van woningbouw kan het zo zijn dat de woningen eerder zijn opgeleverd dan de bereikbaarheid optimaal geregeld is.
ZW_0254	5	3. Bestaande centrumgebieden en bestaande ondernemingen De ontwerp-omgevingsvisie stelt expliciet dat detailhandel wordt geconcentreerd in bestaande centrumgebieden, om een vitale en samenhangende winkelstructuur te behouden en leegstand te voorkomen. Nieuwe ontwikkelingen worden regionaal afgestemd om ongewenste concurrentie en inefficiënt ruimtegebruik te voorkomen. Indiener onderschrijft dit uitgangspunt. Bij transformatie van een bestaand centrumgebied kan echter een bijzondere situatie ontstaan wanneer door woningbouw, nieuwe detailhandel, een supermarkt, gewijzigde openbare ruimte en een andere verkeersstructuur het functionele zwaartepunt van een centrum verschuift. Bot Wooncentrum is reeds meer dan 70 jaar gevestigd aan de Breestraat en maakt deel uit van de bestaande winkelstructuur. Een eventuele autoluwe of autovrije inrichting van de Breestraat kan gevolgen hebben voor bereikbaarheid, zichtbaarheid, bevoorrading en economische bruikbaarheid, terwijl op korte afstand nieuwe commerciële voorzieningen worden ontwikkeld. Het actuele provinciale detailhandelsbeleid benadrukt bovendien het belang van een vitale, toekomstbestendige winkelstructuur en van betrokkenheid van eigenaren, ondernemers en brancheorganisaties bij regionale detailhandelsvisies. Indiener verzoekt de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie te verduidelijken: • hoe bij centrumtransformaties wordt bepaald wat tot het bestaande centrumgebied behoort; • dat bij toevoeging of verplaatsing van detailhandel de cumulatieve gevolgen voor de bestaande centrumstructuur, bereikbaarheid en leegstand integraal worden betrokken; • op welke wijze de positie van bestaande centrumondernemingen bij deze afweging wordt betrokken; • hoe wordt voorkomen dat een verschuiving van het functionele centrumzwaartepunt plaatsvindt zonder dat de gevolgen voor bestaande winkelstraten en ondernemingen zijn onderzocht. Indiener verzoekt de provincie tevens in de Nota van Beantwoording te verduidelijken hoe deze provinciale beleidslijn moet worden toegepast op bestaande winkelstraten in kleinere kernen, zoals de Breestraat in Opmeer.	De provincie onderschrijft het belang van vitale en toekomstbestendige centrumgebieden en een zorgvuldige afweging van de gevolgen van nieuwe detailhandelsontwikkelingen voor bestaande winkelstraten en ondernemingen. De afbakening van een centrumgebied en de beoordeling van concrete ontwikkelingen zijn primair een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Gemeenten maken deze afweging in het omgevingsplan en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Daarbij betrekken zij onder meer de functionele samenhang van het winkelgebied, bereikbaarheid, bevoorrading, verkeers- en parkeerstromen, leegstand en de effecten op bestaande ondernemingen. Gemeenten stemmen ontwikkelingen met mogelijke regionale effecten af binnen de regionale detailhandelsvisie. De provincie biedt hiervoor de inhoudelijke en procedurele voorwaarden. De Adviescommissie Detailhandel Noord-Holland kan concrete initiatieven toetsen aan het provinciale detailhandelsbeleid, de regionale detailhandelsvisie, beschikbare onderzoeken en de lokale en regionale situatie. De provincie ziet geen aanleiding de Omgevingsvisie aan te passen. De specifieke situatie rond de Breestraat in Opmeer kan, voor zover dat nog niet is gebeurd, door de gemeente worden voorgelegd aan de Adviescommissie Detailhandel Noord-Holland.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0254	6	4. Zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik De provinciale keuze voor zorgvuldig ruimtegebruik biedt naar het oordeel van indiener juist kansen voor herontwikkeling en intensivering van bestaand bebouwd gebied. Herontwikkeling van locaties zoals Breestraat 30-36 kan woningbouw, commerciële functies en bestaande centrumvoorzieningen combineren zonder daarvoor nieuw onbebouwd gebied aan te spreken. Daarmee kan een dergelijke ontwikkeling in beginsel bijdragen aan verschillende provinciale doelstellingen tegelijk. Indiener verzoekt de provincie daarom te verduidelijken dat bij gebiedstransformaties niet uitsluitend nieuwe ontwikkellocaties worden beoordeeld, maar ook de mogelijkheden voor intensivering, transformatie en meervoudig gebruik van bestaand vastgoed binnen het samenhangende ontwikkelgebied.	Wij juichen het toe als gemeenten binnenstedelijke woningbouw locaties ontwikkelen en daarbij meervoudig ruimtegebruik toepassen. Transformatie heeft hier per definitie betrekking op.
ZW_0254	7	5. Mobiliteit, parkeren en bereikbaarheid De provincie beschouwt mobiliteitsnetwerken als medesturend voor ruimtelijke ontwikkeling. Nieuwe ontwikkelingen vinden volgens de provincie bovendien bij voorkeur plaats op locaties waar reeds infrastructuur aanwezig is, waaronder wegen en openbaar vervoer. Voor West-Friesland is daarnaast al expliciet een verkenning bereikbaarheid woningbouw Wognum/Opmeer als mobiliteitsopgave benoemd. De Regionale Agenda Mobiliteit stelt daarbij dat woningbouw en uitbreiding van economische centra niet onbeperkt kunnen plaatsvinden zonder gevolgen voor mobiliteit en leefbaarheid. Bij centrumontwikkelingen in kernen die niet rechtstreeks per spoor worden ontsloten vraagt de combinatie van verdichting, bestaande bedrijvigheid en bereikbaarheid daarom bijzondere aandacht. Voor Opmeer is dit concreet relevant omdat woningen en voorzieningen worden toegevoegd terwijl tegelijkertijd wijzigingen in verkeerscirculatie, parkeren en de inrichting van de Breestraat worden onderzocht of voorbereid. Indiener verzoekt de provincie daarom te verduidelijken dat bij dergelijke samenhangende centrumontwikkelingen vroegtijdig een integrale mobiliteitsafweging wordt gemaakt waarin in ieder geval worden betrokken: • cumulatieve verkeersbewegingen van relevante ontwikkelfasen; • bewoners-, werknemers- en bezoekersverkeer; • bereikbaarheid en bevoorrading van bestaande ondernemingen; • parkeren; • laden en lossen; • bereikbaarheid voor hulpdiensten en mensen met een mobiliteitsbeperking; • bereikbaarheid gedurende bouwfasen; • effecten van een autoluwe of autovrije inrichting; • effecten op omliggende en regionale infrastructuur.	Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE). De door indiener genoemde punten om mee tenemen in een integrale mobiliteitsafweging zijn bij uitstek zaken die terug kunnen komen in een Mobiliteitsprogramma van Eisen. We werken dit graag uit met onze mobiliteitspartners

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0254	8	6. Energie-infrastructuur en gefaseerde gebiedsontwikkeling De ontwerp-omgevingsvisie beschouwt energie- en mobiliteitsnetwerken als medesturend voor ruimtelijke ontwikkeling. Indiener ondersteunt deze benadering. Bij gefaseerde gebiedsontwikkeling ontstaat echter een specifiek ruimtelijk vraagstuk. Wanneer transformatorruimte, kabeltracés of andere energie-infrastructuur in een vroege fase worden bepaald, kunnen daardoor de mogelijkheden voor latere fasen worden beïnvloed. Hetzelfde geldt wanneer beperkte beschikbare netcapaciteit feitelijk bepalend wordt voor de volgorde waarin verschillende ontwikkelingen uitvoerbaar zijn. Indiener verzoekt daarom in de verdere uitwerking van de omgevingsvisie als uitgangspunt te hanteren dat bij samenhangende gebiedsontwikkelingen: 1. de energiebehoefte van relevante ontwikkelfasen zo vroeg mogelijk in samenhang wordt onderzocht; 2. tijdig ruimtelijk rekening wordt gehouden met transformatorstations, kabels, leidingen en andere noodzakelijke energie-infrastructuur; 3. inzichtelijk wordt gemaakt welke infrastructurele keuzes voor eerdere fasen gevolgen kunnen hebben voor latere fasen; 4. de ruimtelijke voorbereiding rond schaarse energie-infrastructuur transparant en op kenbare criteria plaatsvindt; 5. waar mogelijk ruimte blijft bestaan voor lokale initiatieven, herontwikkeling van bestaand vastgoed en oplossingen voor lokale opwek, opslag en efficiënt energiegebruik. Indiener vraagt de provincie hiermee niet om wettelijke taken of bevoegdheden van netbeheerders over te nemen, maar om te verduidelijken hoe ruimtelijke planning en schaarse energie-infrastructuur binnen samenhangende gebiedsontwikkelingen zorgvuldig op elkaar moeten worden afgestemd.	Wij delen de mening van indiener dat energie-opwek en -voorzieningen in een vroeg stadium bij ruimtelijke ontwikkelingen betrokken moet worden. De aspecten die u noemt vallen onder de noemer energie-planologie. Een meer gedetailleerde uitwerking van dit beleid zal opgenomen worden in het programma Energie dat wij zullen opstellen nadat deze Omgevingsvisie is vastgesteld.
ZW_0254	9	7. Bestaande ondernemingen tijdens gebiedstransformatie Gebiedsontwikkelingen kunnen vele jaren in beslag nemen. Voor bestaande ondernemingen is daarom niet alleen de eindsituatie relevant, maar ook de periode waarin verschillende fasen worden ontwikkeld. Indiener verzoekt de provincie daarom bij de verdere beleidsuitwerking van centrumtransformaties aandacht te besteden aan: • tijdelijke en permanente bereikbaarheid; • bedrijfscontinuïteit; • bevoorrading; • bereikbaarheid gedurende bouwfasen; • het voorkomen van langdurige ruimtelijke isolatie van bestaande bedrijfslocaties; • de mogelijkheden voor bestaande eigenaren om hun locatie gedurende of aansluitend op de transformatie te herontwikkelen.	Dit aandachtspunt heeft betrekking op de uitvoeringsfase van plannen en gebiedsontwikkelingen, maar maakt geen onderdeel uit van de Omgevingsvisie.
ZW_0254	10	plus 3 Bijlagen: 1. Kadastrale eigendomsinformatie Opmeer C1024 en C1789; 2. Relevante kaart/pagina's uit het stedenbouwkundig kader Koenisterrein waarop de samenhang en fasering zichtbaar zijn; 3. Beknopte tijdlijn centrumontwikkeling, conceptverzoek en transportcapaciteitstraject.	Deze bijlagen nemen we voor kennisgeving aan. Geen reactie nodig.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0255	1	Algemeen Het is ons niet duidelijk welke positie de provincie de land- en tuinbouwsector in Noord-Holland wil geven. We lezen dat de provincie zorgvuldig wil omgaan met landbouwgrond. Maar vervolgens lezen we keer op keer dat de provincie aan allerlei zaken ruimte wil geven. Daarbij vragen wij ons af of de provincie ook daadwerkelijk de landbouwgrond wil beschermen. En dat het behoud van landbouwgrond daadwerkelijk een belangrijk onderdeel is van de besluitvorming over functiewijzigingen. Voor ons als agrariër is een toekomstbestendige agrarische sector van groot belang. Wij kunnen niet op 'een eiland' functioneren. De sectoren om de landbouw heen zijn erg belangrijk en daarvoor is een bepaalde schaal nodig. Een kaasfabriek bijvoorbeeld heeft een omvang nodig om economische rendabel te zijn, maar er zijn ook bijvoorbeeld voldoende monteurs nodig. Een melkmachine die kapot gaat, moet binnen een aantal uur weer draaien. Bij een kleine sector, zijn er weinig monteurs nodig en ontstaat er kwetsbaarheid zodra de vraag stijgt of er simpel weg iemand ziek. Dit is een simpele schets om aan te geven dat het voor iedere boer belangrijk is dat de sector sterk blijft. Een boerenbedrijf houdt al snel 10 andere mensen aan het werk. En die 10 mensen gaan ook allemaal naar de kapper en de bakker. Dus het is een sector die ook van vitaal belang is voor een leefbaar platteland.	We kunnen ons goed vinden in de beschrijving van de indiener van de samenhang en betekenis van het agrocluster als geheel en het belang ervan voor een leefbaar platteland. Met de uitwerking van het afwegingskader landbouw zorgen voor een zorgvuldige afweging bij ruimtelijke ingrepen van het agrarische belang.
ZW_0255	2	Landbouw als voedselproducent voor Nederland, Europa en de wereld Door klimaatverandering, toenemende droogte en extremere weersomstandigheden komen de productieomstandigheden in delen van Europa steeds meer onder druk te staan. De veranderde maatschappij zorgen dat er in Nederland de laatste decennia meer aandacht is gekomen voor de manier waarop er geproduceerd wordt. Dit heeft gezorgd voor veel meer regeldruk. De agrariër is nu niet enkel en alleen maar bezig met het produceren van voedsel, zaad of bloemen of anders, maar een substantieel deel van de tijd gaat naar administratieve handelingen. Het is onwenselijk als de provincie nog meer regeldruk toevoegt. Door behoefte aan grond en druk uit de politiek, is er steeds minder ruimte voor boeren. Maar dit is echter geen Nederlands probleem, maar speelt zo ongeveer is alle landen van Europa. Dus de gedachte: dan importeren we het voedsel wel, gaat niet op als elk land die gedachte heeft en wie over de landsgrenzen heen kijkt kan niet aan de indruk ontkomen dat bijna alle landen er op die manier in staan. Nederland is op caloriebehoefte al niet meer zelfvoorzienend. En de gedachte dat de import van koffiebonen vanzelfsprekend is, maar de export van onze mooi kaas en de kippennekken, die de Nederlander minder blieft, ongewenst is, is een gedachte die met gezond verstand bestreden moet worden. De Nederlandse export is belangrijk voor de handelsbalans. Daarnaast is het voeden van de mensen in de regio een daad van normaalheid uit menselijk oogpunt gezien en zoals wij een banaan eten, mag de koffieboer ook best een wolkje melk in zijn eigen bakkie. Ik denk dat dit geen verdere toelichting behoeft. Het is dus belangrijk dat Noord-Holland de gronden en de beschikbaarheid van zoet water beschermt, zodat de agrarische sector ook in de toekomst kan blijven bijdragen aan de productie van gezond en veilig voedsel.	We zijn het eens met indiener dat de blik op de agrarische sector in een internationale context moet worden geplaatst, import en export zijn daar belangrijke kenmerken van. Het is ook met dat perspectief dat we kijken naar voedselzekerheid en de productiefactoren die daar mee samenhangen.
ZW_0255	3	Toekomst bestendige landbouw De land- en tuinbouwsector staat de komende jaren voor belangrijke maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit, emissiereductie, dierenwelzijn en dierwaardigheid. Specifiek op het aspect van dierwaardigheid is extra ruimte vereist voor aanpassingen in stallen, uitloopvoorzieningen, weidegang, klimaatbeheersing en andere welzijnsbevorderende maatregelen. Het voldoen aan deze opgaven vraagt om investeringen in nieuwe technieken en om aanpassingen van bedrijfsgebouwen, stalsystemen en de inrichting of vergroting van agrarische bouwpercelen. Dit kan alleen worden gerealiseerd wanneer agrarische bedrijven voldoende ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen. De Omgevingsvisie dient deze noodzakelijke ontwikkelingsruimte te borgen. Verder lazen wij dat de provincie verbreding van de bedrijfsvoering toejuicht. Dat is goed, maar tegelijkertijd moet multifunctionele landbouw niet als een vanzelfsprekende of generieke oplossing voor de uitdagingen van de landbouwsector gezien worden. De keuze in welke richting een bedrijf zich gaat ontwikkelen is aan de ondernemer en niet aan een overheid.	De gevraagde ontwikkelruimte heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de Omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument omgevingsvisie. Wij onderschrijven dat multifunctionele landbouw geen generieke oplossing is voor de opgaven in de landbouwsector. De keuze om de bedrijfsvoering te verbreden ligt primair bij de ondernemer en moet bijvoorbeeld passen bij het bedrijf, de ondernemer en de locatie. Dit past binnen de transitiepaden naar kringlooplandbouw. Wij stellen multifunctionele landbouw als een mogelijke kans voor ondernemers die daarin perspectief zien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0255	4	Water en Bodem In de omgevingsvisie die er nu ligt lijkt de provincie het probleem van verzilting naast zich neer te willen leggen. Ook de visie op de veengebieden is kort door de bocht en een bedreiging voor de toekomstbestendigheid van de sector. En daarmee ook een bedreiging voor de robuustheid van de sector in haar geheel. Net als de makkelijkheid om de landbouwgronden aan te wijzen voor meer waterberging. Terwijl er door eilanden te maken in onze nationale zoetwaterbekkens er waterberging verloren gaat. Het kan niet zo zijn dat door allerlei natuurdoelen, er waterberging verloren gaat, waar de landbouwsector dan voor moet bloeden.	In de provincie spelen heel veel belangen en vraagstukken. Daarvoor stelt de provincie ook ondermeer de omgevingsvisie op. Wat in elk geval geldt is dat door verandering van klimaat met alle gevolgen van dien niet alles wat we doen op dezelfde wijze voortgezet kan worden en er keuzes gemaakt dienen te worden, soms pijnlijke, om een duurzame en volhoudbare toekomst in te gaan. Daarin neemt de provincie een goede toekomst voor landbouw zeer serieus door een sterke en toekomstbestendige landbouwsector als provinciaal belang op te nemen en een afwegingskader landbouw uit te gaan werken. Maar ook de natuurvraagstukken, het verziltingsvraagstuk en de toename van extreme neerslag die allen hun weerslag gaan krijgen in de ruimte dienen we serieus te nemen.
ZW_0255	5	Emissies, historische belasting en natuurlijke achtergrondbelasting Beleidskeuzes dienen gebaseerd te zijn op een realistische analyse van de herkomst van nutriënten en andere stoffen. Het is inmiddels wel bekend, dat de bron van emissies afwijkt aan wat er op schrift over staat. Echter staat nog onvoldoende op de radar ons inziens er dus ook een herziening dient plaats te vinden, waar emissies aan toegeschreven dienen te worden. Veel emissies worden op dit moment onterecht aan de landbouw toegerekend en de visie gaf ons onvoldoende aanleiding om te verwachten dat dit anders wordt. Er is in West-Friesland door boeren in samenwerking met LTO metingen verricht in hoofdwaterwegen en in de kleinere boerensloten voor stikstof en fosfaat. LTO stelt deze gegevens graag beschikbaar. Daaruit kwam een hoge achtergrondsbelasting. Niet erg verrassend. De onderzoeksjournalist Geesje Rotgers heeft deze hogere achtergrondsbelasting jaren terug al verklaard. Natuurlijke nutriëntenrijke kwel komt in de Noord Hollandse bodems omhoog. Deze achtergrondsbelasting is onder de aandacht gebracht bij o.a. de waterschappen, die daarop de normen wel iets heeft bijgesteld en ook de WUR begint dit te onderkennen. Echter nog steeds onvoldoende. En deze natuurlijke achtergrondsbelasting wordt zo aan de agrarische sector toegerekend. Volledig onterecht lijkt ons. Ook de wat de mensen produceren wordt voor een deel aan de landbouw toegerekend. Dit is helemaal van de zotte natuurlijk. Zo blijkt dat een deel van de wc's niet correct zijn aangesloten en rechtstreeks lozen. Onze nationale openwaterzwemmer is laatst niet voor niets gestaakt ivm buikgriep. Daarnaast is het rioolstelsel in Nederland oud. Hoeveel breuken zouden er inmiddels per kilometer in zitten? Waar blijft wat er uit lekt? Aan wie wordt dat toegeschreven? Het lijkt ons onmogelijk om van elke molecuul de herkomst te achterhalen, maar ons lijkt een gedegen onderzoek naar de belasting uit riolen en wc's in Nederland zeer noodzakelijk. In ieder geval wel zolang alles wat onbekend is aan de agrarische sector wordt toegeschreven en de normen zo streng zijn. In sommige gebieden zelfs strenger dan de achtergrondbelasting die nu erkend wordt. Dan kan het ook niet anders dan dat grote delen van Noord Holland als nutriëntenvervuild gebied staat ingetekend. De taak aan de provincie om hier meer leiderschap te tonen. De waterschappen er toe te bewegen rechtvaardige normen aan te passen en zelf meer onderzoek doen naar rioolbelasting en natuurlijke achtergrond belasting. Voor dat laatste zal de LTO graag zijn kennis delen.	Deze zienswijze gaat over de ecologische doelen (en specifiek voor nutriënten) voor de KRW. Deze worden door de provincie vastgesteld. Voor de volgende planperiode zijn de doelen opnieuw afgeleid met de nieuwste inzichten uit het watersysteem. Ondermeer is opnieuw gekeken naar de natuurlijke achtergrondbelasting. De nieuwe doelen liggen als onderdeel van het Stroomgebiedbeheerplan 4 de eerste helft van 2027 ter inzage.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0255	6	Stikstof, overgangszones en monitoring van de staat van de natuur Professor Han Lindeboom heeft een onderzoek gedaan naar stikstof en dat onderzoek wordt onterecht genegerd. Het lijkt ons goed als de provincie kennis neemt van zijn onderzoek en van andere kritische wetenschappers en kritische ecologen. Nederland lijkt wel op een totaal verkeerd dwaalspoor te zijn belang en niemand in de trein durft te erkennen of te zeggen dat we de verkeerde kant op gaan. Dat komt mede doordat mensen het moeilijk vinden tegen onjuiste consensus in te gaan. Als onderzoeker kan je in diskrediet worden gebracht, je geldstromen drogen op als je geen onderzoeken wilt doen, waarvan de onderzoeksvraag als in beton gegoten is. Met een mooi spreekwoord: wiens brood men eet, wiens woord men spreekt. Helaas lijkt dit ook binnen overheden op deze manier te werken. Hoog tijd dat de provincie hier boven gaat staan en stopt het financieren en faciliteren van deze ondeugdelijke werkwijze. Er zijn genoeg integere ecologen die onafhankelijk van consensus opereren en die aangeven dat het veelal goed gaat met de natuur. Waar het goed gaat, hoeft dus ook niet bijgestuurd te worden en hoeft er ook niet gezwarte piet te worden naar de agrarische sector. Waar het minder goed gaat, moet er eerlijk en oprecht gekeken worden, waarom dat zo is. Het is de vraag of er dan nog wel een verdenking voor de sector overblijft. Wij denken dat ze allemaal vervallen. Overgangzones zijn dan dus ook onnodig. Verder dient de provincie er ook scherp op te zijn dat bij de aangelégde natuurgebieden stikstof arme natuur helemaal niet handig om aan teleggen in een provincie met veel nutriëntenrijke kwel en vruchtbare gronden. De fouten die er zijn gemaakt door mee te gaan in dit absurde idee van 'natuurbeschermingsorganisaties' dienen dan ook hersteld te worden. En anders zijn er voldoende boeren die nog niet overtuigende provincieleden willen ondersteunen met hun boerenverstand. Laten we stoppen ons te laten gijzelen door iets wat je met geen goed verstand aan een kind kan uitleggen. Wij runnen ons bedrijf extra weidevogelvriendelijk. Het is ons een doorn in het oog, dat er vlak naast ons bedrijf een 'natuurgebiedje' ligt. Speciaal voor weidevogels. Echter door het zeer slechte beheer, nemen daar de vogels af en die er zijn, rennen na het uitkomen van de eieren, zo snel mogelijk met hun pullen naar onze percelen. Omdat er bij ons voedsel is en de jongen daar een hongerdood staat te wachten. Wij lezen dat de provincie de NNN wil versterken. Wij vragen ons dan een aantal dingen af. Gaat dit weer boerengrond kosten, waarvan jullie in de visie aangeven dat die belangrijk is? Gaat dit weer net zo slecht beheert worden als veel gebieden nu beheert worden. Gaat de idioterie van overgangszones door en kost het dan de landbouw 2x grond? 1x voor de gebieden en dan 1x omdat zodra iets natuur genoemd wordt het wel lijkt alsof die dan ook vaak stikstof arm dient te zijn? Krijgen we daar dan de kromme zaak dat er dan schotse hooglanders inkomen om het te beheren. Dat hun poep rechtstreeks in dat gebied natuurlijk is, maar dat onze koeiendrollen voor of tegen de wind in tientallen kilometers kunnen vliegen en daar dan het hele gebied verpesten?	De versterking van het natuurbeheer is onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak in het kader van het Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering.
ZW_0255	7	Energie en datacenters Ons lijkt dat onze data nu wel vaak genoeg opgeslagen kan worden en er geen nieuwe datacentra nodig zijn. De graagte waarmee de politiek dit in wil vullen riekt naar leuke vooruitzichten voor bepaalde personen. Geen nieuw datacentra, geen extra nieuwe kabels door ons mooie landschap nodig. Wij als burgers willen geen nieuwe centra en die leuke vooruitzichten gunnen we graag aan andere landen die het wel zien zitten.	Zoals wij in de Omgevingsvisie (par. 6.6) hebben aangegeven zullen wij in de toekomst onder strikte voorwaarden ruimte geven aan nieuwe datacenters. Het gaat hierbij specifiek om digitale infrastructuur die bij kan dragen aan Europese soevereiniteit.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0256	1	Het behouden en verbeteren van de omgevingskwaliteit is een verplichting uit de Omgevingswet. En in omgevingsplannen moet er een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL) kunnen ontstaan. Dat is de wettelijke norm uit de Omgevingswet die zorgt dat al het gebruik en beheer van de grond in balans is en alle belangen zorgvuldig afweegt. En moeten er tevens toe leiden dat er een circulaire en duurzame samenleving bereikt is in 2050. De keuzes die u in de omgevingsvisie maakt dragen onvoldoende bij aan deze wettelijke verplichting en doelstellingen. Zo geeft u regelmatig voorrang aan korte termijn economische doelen en te weinig aan de lange(re) termijn doelen van de brede welvaart. In de visie geeft u te vaak, te veel en op te veel plekken ruimte voor het opheffen van de beschermingsregimes voor natuur, landschap en erfgoed. Daarmee voldoet u niet aan het uitgangspunt om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van onze leefomgeving te voorkomen. Uit de Brede Basismonitor blijkt dat alleen al tussen 2016 en 2023 het bebouwd gebied in Noord-Holland toegenomen is met 4,3 procent. Dat is meer dan de landelijke toename van 3,3 procent. Ik wil u vragen:	Wij danken indiener voor zijn zienswijze. Zoals indiener stelt, geldt de norm van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL) volgens de Omgevingswet voor omgevingsplannen. Deze norm geldt niet voor omgevingsvisies; zie artikel 3.2 Omgevingswet. Een omgevingsvisie moet de hoofdlijnen van het voorgenomen gebruik en de bescherming van het grondgebied bevatten, alsmede van het hiervoor te voeren beleid.
ZW_0256	2	- zonder voorbehoud te kiezen voor het ‘No net land take’ principe.	Zie het antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze ZW_0256
ZW_0256	3	- bij de evenwichtige toedeling van functies aan locaties de maatschappelijke waarde van landschap extra zwaar mee laten wegen in uw afwegingen.	Het Europese 'No net land take' principe is nog onvoldoende uitgewerkt om hier concreet beleid op te maken, maar wij zoeken altijd naar een balans tussen behoud en bescherming van het landschap en ruimte voor ontwikkelingen. Wij zijn van mening dat onze beschermingsregimes de natuur- , landschappelijke en cultuurhistorische waarden voldoende beschermen en daarbij ook voldoende ruimte laten voor noodzakelijke ontwikkelingen.
ZW_0256	4	- om erfgoed te erkennen als zaak van groot openbaar belang.	Erfgoed in Noord-Holland is beschermd via diverse beschermingsregimes, die zijn vastgelegd in onze omgevingsverordening. Ook hebben we instrumenten, zoals de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, die tot doel hebben erfgoed te beschermen. Wij zien daarom geen meerwaarde om erfgoed te erkennen als zaak van groot openbaar belang.
ZW_0256	5	de erfgoed beschermingsregimes in stand te laten.	Wij houden de bestaande erfgoed beschermingsregimes in stand.
ZW_0256	6	Een belangrijk doel van de omgevingsvisie moet zijn de ruimtelijke en historische kwaliteiten van onze mooie provincie te behouden en te versterken.	Dit zijn wij met indiener eens. In de Omgevingsvisie gaan we zorgvuldig om met de bestaande ruimtelijke en historische kwaliteiten, in samenhang met de veranderingen ontwikkelingen die op ons af komen en die we - ook zorgvuldig - in de afweging betrekken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0257	1	Hierbij dienen wij een bezwaarschrift, althans zienswijze, in tegen de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland, voor zover deze visie ziet op wonen, woningbouw en integrale gebiedsontwikkeling. Wij onderschrijven dat Noord-Holland staat voor complexe ruimtelijke keuzes. Juist daarom is een visie nodig die niet alleen beschermt en ordent, maar ook daadwerkelijk richting geeft aan de realisatie van voldoende, betaalbare en passende woningen. Ons kernbezwaar is dat de ontwerp-Omgevingsvisie de woningbouwopgave onvoldoende als ontwikkelopgave behandelt. De visie bevat veel ambities, randvoorwaarden en afwegingsprincipes, maar biedt onvoldoende concreet handelingsperspectief voor gemeenten, ontwikkelaars, corporaties, grondeigenaren en andere initiatiefnemers die woningen moeten realiseren. Al deze aspecten worden allemaal belangrijk gevonden en dat leidt in onze ervaring ertoe dat de stapel beleid te groot wordt om een snelle woningbouwproductie te verwezenlijken. Niet alles kan en dan is in de regel de woningbouw het kind van de rekening. Daardoor dreigt het risico dat de woningbouwopgave verder vertraagt, duurder wordt en op te veel potentiële locaties feitelijk onmogelijk wordt gemaakt. Kern van het bezwaar • Woningbouw moet een ruimtelijke strategie worden. De visie benoemt de ambitie om voldoende en betaalbare woningen te realiseren, maar werkt in vergelijking met thema's als water, bodem en energie onvoldoende uit waar, hoe en onder welke voorwaarden woningen daadwerkelijk kunnen worden toegevoegd. (Teruglopende kinderaantallen zijn ook het gevolg van tekort aan woningen, waardoor jonge paren kinderwensen uitstellen of uiteindelijk afstellen.) • Voorkom stapeling van eisen. De cumulatie van eisen rond waterveiligheid, energie, gezondheid, mobiliteit, betaalbaarheid, binnenstedelijkheid, omgevingskwaliteit en doelgroephuisvesting kan gemakkelijk leiden tot vertraging, kostenstijging en uitsluiting van ontwikkellocaties. • Behoud gemeentelijke afwegingsruimte. De sturingsfilosofie "lokaal wat kan, provinciaal wat moet" vraagt om een scherpere beschrijving van waar provinciale belangen beginnen en waar gemeenten ruimte houden voor gebiedsgerichte keuzes. • Benader water, bodem, energie en mobiliteit gebiedsgericht. Deze thema's zijn essentieel, maar mogen niet uitsluitend als beperkingen werken. Zij moeten onderdeel worden van integrale gebiedsontwikkeling en gezamenlijke programmering. • Neem woonwensen serieus. De ontwerpvisie moet niet alleen sturen op aantallen, betaalbaarheid en randvoorwaarden, maar ook op woningtypen, woonmilieus en de vraag hoe mensen daadwerkelijk willen wonen. Deze punten werken wij onderstaand uit vanuit telkens een andere dimensie.	Wij danken indiener voor de zienswzijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten.
ZW_0257	2	1. De woningbouwopgave vraagt om meer dan een afwegingskader De ontwerp-Omgevingsvisie beschrijft overtuigend dat verschillende ruimteclaims met elkaar concurreren. Dat inzicht is waardevol. Voor wonen is echter niet voldoende dat belangen worden benoemd en afgewogen. De provincie moet ook duidelijk maken welke ontwikkelrichting zij kiest, welke typen locaties zij kansrijk acht en hoe zij de realisatie van woningen actief gaat helpen versnellen. Sinds er Woondeals in Nederland zijn draagt de provincie immers ook een verantwoordelijkheid om de in deze deals afgesproken aantallen en kwaliteiten te realiseren. In de huidige vorm blijft het risico bestaan dat de woningbouwopgave telkens opnieuw moet worden afgewogen tegen afzonderlijke sectorale randvoorwaarden, zonder dat voor initiatiefnemers vooraf duidelijk is wanneer een woningbouwontwikkeling ruimtelijk wenselijk en bestuurlijk haalbaar is. Dat vergroot onzekerheid, vertraagt planvorming en bemoeilijkt investeringsbeslissingen. Wij verzoeken de provincie daarom om in de Omgevingsvisie een zelfstandige ruimtelijke strategie voor wonen op te nemen. Die strategie moet duidelijk maken hoe binnenstedelijke ontwikkeling, transformatie, verdichting nabij infrastructuur en uitbreidingslocaties samen kunnen bijdragen aan de provinciale woningbouwopgave. Verzoek 1: vul de Omgevingsvisie aan met een concrete ruimtelijke strategie voor woningbouw, waarin verschillende typen locaties positief worden benoemd en niet uitsluitend worden beoordeeld vanuit beperkingen.	Wij zijn het met indiener eens dat realisatie van de woningbouwopgave om nadere uitwerking vraagt. Dit is echter geen onderdeel van de Omgevingsvisie, maar wordt uitgewerkt in het volkshuisvestingsprogramma, waarin onze versnellingsaanpak voor woningbouw wordt opgenomen, en onze woondeals. Daarnaast hebben wij expliciet opgenomen dat de regionaal/nationaal grootschalige woningbouwlocaties essentieel zijn om de woningbouwopgave te kunnen realiseren (zie figuur 10, pagina 30). Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen), is niet statisch en bevat zowel binnen- als buitenstedelijke locaties. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0257	3	2. Binnenstedelijk én uitleglocaties zijn beide nodig Wij onderschrijven zorgvuldig ruimtegebruik en het benutten van bestaande stedelijke structuren. Binnenstedelijke ontwikkeling is noodzakelijk en waardevol. Tegelijkertijd kan de woningbouwopgave niet uitsluitend binnen bestaand stedelijk gebied worden opgelost. Transformatie en verdichting kennen vaak hoge kosten, complexe eigendomssituaties, milieubeperkingen, parkeer- en mobiliteitsvraagstukken en lange doorlooptijden. Een visie die wonen serieus neemt, moet daarom erkennen dat zowel binnenstedelijke locaties als zorgvuldig gekozen uitbreidingslocaties nodig zijn. Niet als tegenstelling, maar als complementaire onderdelen van één woningbouwstrategie. Juist uitbreidingslocaties kunnen kansen bieden om betaalbare woningen, voorzieningen, groene structuren, waterberging, energieoplossingen en mobiliteit vanaf het begin integraal te ontwerpen. Het uitgangspunt dat 80% van de woningbouw binnenstedelijk zou moeten plaatsvinden, mag daarom niet functioneren als harde generieke beperking. Een dergelijk uitgangspunt vraagt om gebiedsgerichte toepassing en om ruimte voor afwijking wanneer integrale gebiedsontwikkeling op uitleglocaties aantoonbaar bijdraagt aan provinciale doelen. Verzoek 2: maak expliciet dat binnenstedelijke ontwikkeling, transformatie, verdichting én uitbreidingslocaties allen deel moeten uitmaken van de provinciale woningbouwstrategie, gebiedsgericht en integraal onderbouwd.	Wij zijn het met indiener eens dat ook buitenstedelijke locaties noodzakelijk zijn. Deze locaties zijn grotendeels al in beeld en onderdeel van de (regionaal) grootschalige locaties die op de kaart zijn weergegeven. Dit wordt nu niet excpliciet benoemd, wij zijn het eens dat dit duidelijker kan en zullen dit toevoegen. Verder wordt er géén harde grens gesteld aan het minimum aandeel voor binnenstedelijk, maar is het uitgangspunt van de visie dat dit 'zoveel als mogelijk' is, afhankelijk van wat wel en niet kan. Dit laatste wordt door de regio's zelf uitgewerkt in hun volkshuisvestingsprogramma's. Als provincie sturen wij er op basis van de woondealopgave op dat gemeenten op (deel)regioniveau voldoende plancapaciteit hebben om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Daarnaast is in de visie opgenomen dat kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen mogelijk blijven, uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen en als invulling van de woningbehoefte.
ZW_0257	4	3. Stapeling van eisen belemmert uitvoering De ontwerp-Omgevingsvisie legt bij nieuwe woningbouwprojecten een groot aantal eisen en randvoorwaarden naast elkaar. Het gaat onder meer om ruimtelijke eisen waaronder waterveiligheid en waterberging, duurzame energievoorziening, gezondheidsnormen, mobiliteitsvereisten, betaalbaarheid, woon-werkbalans, omgevingskwaliteit, groen, recreatie en huisvesting van doelgroepen. Deze afzonderlijke doelen zijn op zichzelf begrijpelijk. Het probleem ontstaat door de stapeling. Wanneer iedere ambitie wordt vertaald in aanvullende regels, harde criteria of afzonderlijke toetsingsmomenten, ontstaat een ontwikkelpraktijk waarin plannen steeds duurder, complexer en trager worden, of zelfs onmogelijk. Dat staat haaks op de urgentie van de woningbouwopgave. De provincie erkent op verschillende plaatsen dat stapeling van ambities en randvoorwaarden de uitvoering kan bemoeilijken. Die constatering moet worden verbonden aan een duidelijke bestuurlijke keuze: nieuwe ambities mogen niet automatisch leiden tot extra regels, aanvullende voorwaarden of nieuwe beoordelingscriteria. Uitvoerbaarheid moet een zelfstandig toetsingscriterium worden. Verzoek 3: neem in de Omgevingsvisie op dat het voorkomen van stapeling een ontwerpprincipe is voor verdere uitwerking in programma’s, instructieregels en de Omgevingsverordening.	De Omgevingsvisie probeert in positieve zin te verwoorden welke ontwikkeling wij voor ons zien waarbij ook toekomstige generaties in een toekomstbestendige leefomgeving kunnen wonen, werken en recreëren. Daarom hebben wij een afwegingskader opgesteld die deze ambitie ondersteunt. Stapeling van regels is daarbij geen doel. De regels en kaders die vanuit hogere overheden en de provincie zelf worden meegegeven, dienen tevens deze ambitie.
ZW_0257	5	4. Water, bodem en gezondheid vragen om maatwerk, geen generieke blokkades Water en bodem zijn belangrijke ordenende principes. Klimaatadaptatie, waterveiligheid en bodemdaling kunnen niet worden genegeerd. Tegelijkertijd verschillen de gevolgen sterk per gebied. Een generieke beperking van ontwikkelmogelijkheden doet geen recht aan die verschillen en kan kansrijke woningbouwlocaties onnodig uitsluiten. De Omgevingswet gaat uit van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Dat veronderstelt een integrale gebiedsgerichte afweging, niet een starre toepassing van afzonderlijke kwaliteitscriteria. In veel gebieden kunnen waterberging, groen, gezondheid, mobiliteit en woningbouw juist in samenhang worden ontworpen. Adaptieve gebiedsontwikkeling kan daarmee bijdragen aan zowel woonkwaliteit als ruimtelijke kwaliteit. Hetzelfde geldt voor gezondheid. Een gezonde leefomgeving is een wezenlijk belang. Maar bovenwettelijke eisen moeten zorgvuldig worden onderbouwd, proportioneel zijn en niet leiden tot investeringsonzekerheid of het onnodig blokkeren van woningbouw. Verzoek 4: formuleer water, bodem, gezondheid en omgevingskwaliteit als gebiedsgerichte afwegingsprincipes die ruimte laten voor innovatieve oplossingen en integrale gebiedsontwikkeling in samenhang met woningbouw.	De door indiener genoemde afwegingsprincipes maken onderdeel uit van het in hoofdstuk 4 verwoorde afwegingskader.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0257	6	5. Infrastructurele netwerken moeten ontwikkeling mogelijk maken De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt energie-, mobiliteits- en drinkwaternetwerken als medesturend voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dat is realistisch, maar in de visie overheerst de benadering van netwerken als begrenzing. Voor wonen is juist een ontwikkelgerichte benadering nodig: woningbouw, energievoorziening, drinkwater, mobiliteit en maatschappelijke voorzieningen moeten gezamenlijk worden geprogrammeerd. De woningbouwopgave kan niet uitsluitend worden aangepast aan bestaande capaciteit. Als dat gebeurt, wordt schaarste in netwerken een structureel argument om woningen niet of later te bouwen. De provincie moet daarom duidelijker beschrijven hoe zij samen met gemeenten, netbeheerders, drinkwaterbedrijven, vervoerders en marktpartijen werkt aan uitbreiding, fasering en prioritering van noodzakelijke netwerken. Ook bereikbaarheid verdient een meer ontwikkelgerichte benadering. Mobiliteitstransitie is nodig, maar mag niet betekenen dat elke ambitie voor capaciteitsverbetering verdwijnt. Nieuwe woongebieden vragen om een realistische mix van openbaar vervoer, fiets, nabijheid van voorzieningen, deelmobiliteit en, waar nodig, aanpassing van wegen en knelpunten. Verzoek 5: werk in de Omgevingsvisie uit hoe netwerkcapaciteiten actief worden uitgebreid en geprogrammeerd als voorwaarde voor woningbouw en gebiedsontwikkeling, in plaats van vooral als beperking te functioneren.	De Omgevingsivsie beschrijft op hoofdlijnen wat de provincie belangrijk vind in de ruimtelijke ordening. De provincie heeft grote ambities, dit past niet allemaal, daarom zetten we in op efficient ruimtegebruik. Een daarvan is ruimtelijke ontwikkeling vanuit nabijheid en op plekken waar al netwerken liggen. Hierdoor beperken we de benodigde uitbreiding van netwerken en daarmee vertraging. Daarnaast is de woningbouwopgave op dit moment zo urgent dat het zo kan zijn dat de optimale bereikbaarheid nog niet is geregeld bij oplevering van een gebiedsontwikkeling. Onze ambititie blijft om die opgave voor mobiliteit bij een gebiedsontwikkeling wel in kaart te brengen en dit ook samen met de partners uit te voeren.
ZW_0257	7	6. Heldere rolverdeling tussen provincie en gemeenten De sturingsfilosofie “lokaal wat kan, provinciaal wat moet” is een goed uitgangspunt. In de ontwerpvisie blijft echter onvoldoende duidelijk hoe provinciale belangen zich verhouden tot gemeentelijke afwegingsruimte. Juist onder de Omgevingswet is die duidelijkheid van groot belang. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de lokale inrichting van de leefomgeving. De provincie stuurt op bovenlokale en provinciale belangen. Woningbouwprojecten vragen meestal om lokale afwegingen over programma, dichtheid, voorzieningen, landschap, mobiliteit en woonmilieu. Wanneer niet duidelijk is waar de provincie richting geeft en waar gemeenten ruimte houden, ontstaat bestuurlijke drukte en derhalve onzekerheid. Voor initiatiefnemers is voorspelbaarheid essentieel. Zij moeten vooraf kunnen inschatten welk bestuursorgaan verantwoordelijk is voor de ruimtelijke afweging, welke beleidsruimte bestaat en welke criteria doorslaggevend zijn. Zonder die voorspelbaarheid neemt het risico op vertraging, bezwaarprocedures en afhaken van investeerders toe. Verzoek 6: verduidelijk per provinciaal belang waar de provincie bindend wil sturen, waar zij richtinggevend is en waar zij bewust ruimte laat voor gemeentelijke gebiedsgerichte afwegingen.	In hoofdstuk 7 zijn de provinciale belangen opgenomen. Per belang is toegelicht waarom de provincie daarvoor een rol en verantwoordelijkheid heeft. De Omgevingsvisie biedt het strategische kader voor de provinciale inzet en laat ruimte voor gebiedsgerichte afwegingen door gemeenten. De nadere uitwerking van provinciale belangen en de wijze waarop de provincie hierop stuurt, vindt plaats in programma’s en, indien juridisch bindende regels nodig zijn, in de Omgevingsverordening. In die uitwerking wordt duidelijker op welke onderwerpen de provincie richting geeft, samenwerking zoekt en/of regels stelt. Gemeenten behouden daarbij ruimte voor lokale afwegingen, voor zover die passen binnen de geldende wettelijke en provinciale kaders.
ZW_0257	8	7. Woonwensen en woonmilieus ontbreken te veel Een provinciale woonvisie moet niet alleen gaan over aantallen, betaalbaarheid en randvoorwaarden, maar ook over de vraag hoe mensen willen wonen. De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt onvoldoende aandacht aan woningtypen, woonmilieus en leefstijlen. Daarmee blijft onderbelicht dat de woningvraag in Noord-Holland divers is: starters, gezinnen, ouderen, zorgbehoevenden, vitale beroepen, studenten, doorstromers en nieuwe werknemers vragen niet allemaal hetzelfde woonmilieu. Naast het onderscheid in deze categorieën is ook de vraag van deze groepen aan verandering onderhevig. Demografie, geopolitiek, financiële veranderingen, etc. hebben daarop invloed. Voor een goed vestigingsklimaat is passende huisvesting van werknemers, jong talent en ondernemers essentieel. Wonen is dus niet alleen een sociaal-maatschappelijke opgave, maar ook een voorwaarde voor economische vitaliteit, arbeidsmarktontwikkeling en regionale balans. Een te smalle benadering van wonen kan ertoe leiden dat woningen wel kwantitatief worden gepland, maar kwalitatief onvoldoende aansluiten bij de behoefte. Wij verzoeken de provincie daarom woonwensen en woonmilieus expliciet onderdeel te maken van de Omgevingsvisie. Dat betekent ruimte voor stedelijk wonen, dorps wonen, landschappelijk wonen, gemengde woon-werkmilieus en nieuwe woonvormen, mits deze passen binnen een integrale gebiedsgerichte afweging. Verzoek 7: neem woonwensen, woningtypen en woonmilieus expliciet op als onderdeel van de ruimtelijke strategie voor wonen.	Wij delen de constatering dat de vraag over hoe en waar mensen willen wonen belangrijk is en dat woonwensen van inwoners zeer divers zijn. In paragraaf 5.3 gaan we hier op in, op het voor de provincie relevante abstractieniveau. Verdere uitwerking van woonwensen en woonmilieus is iets wat wij vanwege de diversiteit en eigenheid aan de regio's en gemeenten laten (lokaal wat kan, provinciaal wat moet). In lijn met de Wet versterking regie op de volkshuisvesting zien wij er vanuit onze regierol op toe dat gemeenten dit in hun volkshuisvestingsprogramma uitwerken en daarbij aandacht hebben voor de verscheidenheid aan woonwensen, kwantitatieve woningbehoefte en aandachtsgroepen. Wij faciliteren gemeenten hierbij met bijvoorbeeld woningbehoefteonderzoeken en prognoses over de bevolkingsontwikkeling.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0257	9	8. Conclusie Wij verzoeken de provincie de ontwerp-Omgevingsvisie op het onderdeel wonen aan te passen. De provincie heeft de ruimtelijke opgaven in beeld, maar de visie moet sterker worden als ontwikkelstrategie. Woningbouw is geen sluitpost van water, bodem, energie, mobiliteit en gezondheid, maar een centrale maatschappelijke opgave die juist via integrale gebiedsontwikkeling kan bijdragen aan meerdere provinciale doelen. Zonder aanpassing dreigt de Omgevingsvisie te leiden tot verdere stapeling van eisen, onduidelijkheid over afwegingen, vertraging van woningbouw en hogere ontwikkel- en bouwkosten. Met aanpassing kan de visie juist een betrouwbaar en ontwikkelgericht kader worden voor voldoende, betaalbare en passende woningen in Noord-Holland. Wij zijn graag bereid deze zienswijze nader toe te lichten.	Slotwoord, behoeft geen reactie.
ZW_0258	1	Het bezwaar is dat de provincie de onvoorwaardelijke brug- en N250-passages na het advies van 7 mei heeft gehandhaafd, terwijl de OMCorganisatie op 27 mei nog publiekelijk verklaarde dat pas na verwerking van reacties en advies duidelijk zou worden welke oplossingen verder worden onderzocht. Primair wordt daarom verzocht de passages te schrappen of conditioneel te formuleren. Subsidiair moet vaststaan dat zij indicatief zijn, geen formele voorkeursbeslissing als bedoeld in artikel 5.49 Omgevingswet en evenmin een materiële bestuurlijke voorkeurskeuze of voorselectie vormen, niet enkel op grond van deze visie als vaststaand onderdeel van de referentiesituatie gelden en worden aangepast wanneer de besluitvorming over het OMC-programma, mede op basis van het MER en het toetsingsadvies van de Commissie m.e.r., tot een andere uitkomst leidt. Wil de provincie ze als beleidskeuze handhaven, dan moet zij vóór vaststelling door PS aanwijzen waar die keuze en redelijke alternatieven in het OER navolgbaar zijn onderzocht en het OER zo nodig aanvullen. Hoewel de visie andere overheden niet rechtstreeks bindt, kan zij bestuurlijk gewicht krijgen in programma-, investerings- en ruimtelijke besluiten. Daarom moet duidelijk zijn of sprake is van een open onderzoeksrichting of een gekozen beleidsrichting.	In de Omgevingsvisie beschrijven wij onze ontwikkelrichtingen. Het voornemen voor een brug over de Koopvaardersbinnenhaven maakt deel uit van het Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster Den Helder. De visie sluit aan bij deze bestuurlijk vastgelegde inzet. De provincie werkt samen met Defensie en de gemeente Den Helder aan het Omgevingsprogramma Ontwikkeling Maritiem Cluster. In het kader van dit programma wordt een plan-milieueffectrapportage (plan-MER) opgesteld. Daarin worden de milieueffecten van mogelijke ontwikkelingen onderzocht (inclusief natuuraspecten) en worden alternatieven betrokken. De Omgevingsvisie bevat geen voorkeursbeslissing over de brug of de locatie daarvan. Besluitvorming en locatiekeuze komen pas aan de orde na vaststelling van het omgevingsprogramma van de gemeente Den Helder. De onderzoeken worden in 2027 uitgevoerd en het Omgevingsprogramma wordt naar verwachting eind 2027 door de gemeente Den Helder vastgesteld.
ZW_0258	2	Kernsamenvatting [....] 1. Belang en achtergrond [....] 2. De passage op pagina 107 is concreet en onvoorwaardelijk geformuleerd [....] 3. De beslissende vraag: status en OER-behandeling [....] Verzoek: vermeld de methodologische status van de passages en wijs daarbij het dragende beleidsbesluit, de toepasselijke OER-beoordeling, de onderzochte alternatieven en de toegekende effectbeoordeling aan. Schrap of conditioneer de passages indien zij slechts indicatief zijn. Vul het OER vóór vaststelling aan wanneer een herkenbare beoordeling op het abstractieniveau van de keuze ontbreekt.	Wij verwijzen naar onze reactie onder ZW_0258 subnummer1
ZW_0258	3	4. Zelfbinding en bestuurlijke doorwerking maken helderheid vooraf noodzakelijk [....] 5. Betekenis van het advies van de Commissier m.e.r. van 7 mei 2026 [....] 6. De chronologie toont handhaving ondanks een nog open alternatievenafweging [....] Tussenconclusie: de huidige tekst op pagina 107 verdraagt zich niet met de door alle betrokken partijen nog als open gepresenteerde OMC-afweging. Primair moet zij worden vervangen door een oplossingsneutrale en conditionele formulering. Subsidiair moet de provincie vóór vaststelling door PS aantonen welke afzonderlijk kenbare OER- en alternatievenafweging de handhaving van de passage draagt en expliciet waarborgen dat het OMC-MER daadwerkelijk kan uitkomen op een oplossing zonder Ravelijnbrug en zonder de nu genoemde N250-route.	Wij verwijzen naar onze reactie onder ZW_0258 subnummer1

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0258	4	7. De Woo-stukken tonen de herkomst van de passages en een asymmetrische sluiting van het ontwerpproces [....] Verzoek. Neem in de Nota van Beantwoording de gedocumenteerde herkomst en procesvolgorde uitdrukkelijk onder ogen. Vervang de huidige stellige passages door een conditionele formulering, bijvoorbeeld: “Binnen het programma Ontwikkeling Maritiem Cluster worden redelijke alternatieven onderzocht voor duurzame en robuuste bereikbaarheid. Een eventuele nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven en een eventuele aanpassing van de route N250/Nieuwe Diep–Nieuwe Werk zijn mogelijke oplossingsrichtingen en geen in deze visie vastgelegde voorkeursoplossing.” Leg tevens uit hoe het advies van de Commissie m.e.r. van 7 mei 2026 vóór vaststelling door Provinciale Staten alsnog inhoudelijk is betrokken.	Wij nemen uw suggestie over en hebben de tekst aangepast.
ZW_0258	5	8. Voor brug en N250-verlegging ontbreekt een traceerbare OER-beoordeling [....] Verzoek. Erken in de Nota van Beantwoording dat het ter inzage gelegde ontwerp-OER geen herkenbare beoordeling bevat op het abstractieniveau waarop de visie het oplossingsprincipe ‘nieuwe brug’ en de corridor Nieuwe Diep / Nieuwe Werk vastlegt. Kies vervolgens één van twee juridisch zuivere routes: (a) schrap de concrete uitkomst en formuleer uitsluitend de bereikbaarheidsopgave en de nog te onderzoeken oplossingsruimte, of (b) vul het OER vóór vaststelling aan met een herkenbare effect- en alternatievenvergelijking en leg uit hoe deze informatie de tekst van de visie heeft beïnvloed.	Inderdaad bevat het ontwerp-OER geen beoordeling van de gebiedsgerichte keuzes. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook zonodig weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Daar worden milieueffecten en alternatieven nader in kaart gebracht. Wij verwijzen verder naar onze reactie onder ZW_0258 subnummer 4.
ZW_0258	6	9. De programmatische scope vereist duurzame-mobiliteitsalternatieven én een juiste referentiesituatie [....] Verzoek. Herformuleer p. 107 conform de provinciale volgorde verminderen–veranderen–verbeteren. Leg vast dat brug en N250-route geen onderdeel zijn van de referentiesituatie zolang zij niet als autonome ontwikkeling kunnen worden aangemerkt, en dat een volwaardig pakket duurzame mobiliteit als zelfstandig alternatief wordt doorgerekend. Benoem tevens welke maatregelen in de referentie vallen, welke in het nulplusalternatief en welke onzekerheden via scenario’s worden onderzocht.	De Omgevingsvisie bevat ontwikkelrichtingen. Zij legt geen referentiesituatie, autonome ontwikkelingen of uit te werken alternatieven vast. Zie ook de antwoorden bij ZW_0258 subnummers 1, 4 en 5. De beoordeling van een brug, de N250-route en een pakket voor duurzame mobiliteit vindt plaats in de verdere planuitwerking. Daarbij worden de relevante maatregelen, alternatieven en onzekerheden zorgvuldig onderzocht. Ook wordt dan bepaald welke ontwikkelingen onderdeel zijn van de referentiesituatie.
ZW_0258	7	10. Voor zover energiebeleid als motief wordt gebruikt, ontbreekt een causale onderbouwing voor de brug [....] Verzoek. Gebruik “energietransitie” of “waterstof” niet als verzamelmotief voor de brug. Beschrijf per redelijkerwijs te verwachten energieactiviteit de locatie, fasering, verkeersgeneratie, modal split en logistieke alternatieven, waaronder vervoer over water en benutting van bestaande infrastructuur. Werk onzekerheden uit in scenario’s en koppel een eventuele infrastructuurmaatregel pas na vergelijking van alternatieven aan het aangetoonde knelpunt. Schort de definitieve beantwoording op dit punt niet af tot na vaststelling van de visie: betrek het tweede Woo-deelbesluit en de daarin gevonden documenten bij de Nota van Beantwoording en de vaststelling door Provinciale Staten.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze.
ZW_0258	8	11. Het Woo-besluit van Defensie toont geen specifieke noodzakelijkheid van de Ravelijnbrug [....] Verzoek. Formuleer in de visie uitsluitend de functionele defensie-eisen — bijvoorbeeld maximale vertraging, beschikbaarheid bij incidenten, redundantie, toegang voor bijzonder transport en bereikbaarheid tijdens brugopeningen — en laat vervolgens alle redelijke oplossingen aan dezelfde eisen toetsen. Maak inzichtelijk welke eisen daadwerkelijk door Defensie zijn gesteld en in welk document. Neem zolang dat onderzoek ontbreekt geen passage op die de Ravelijnbrug of N250-verlegging als door Defensie of de NAVO vereiste oplossing kan worden gelezen. Betrek ook het nog te nemen tweede provinciale Woo-deelbesluit bij de vaststelling en motiveer afzonderlijk hoe defensiebelangen, duurzame mobiliteit, leefbaarheid en milieugevolgen zijn afgewogen.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0258	9	12. Gezonde leefomgeving, cumulatie en verdeling van lasten [....] Verzoek. Formuleer de passages zolang dit onderzoek ontbreekt uitsluitend als te onderzoeken mogelijkheden. Leg vast dat een brug- of N250-variant alleen voor verdere besluitvorming in aanmerking komt wanneer op passend detailniveau is aangetoond dat cumulatieve gezondheids- en leefbaarheidseffecten, mede voor de direct omwonenden, aanvaardbaar zijn en dat minder belastende redelijke alternatieven niet doelmatiger zijn.	We vinden de Ravelijnbrug belangrijk voor de bereikbaarheid van de stad, haven en Texel én om de leefbaarheid te verbeteren. Zo is het opgenomen in de Omgevingsvisie. Dat neemt niet weg dat wij samen met Defensie en de gemeente Den Helder de planologische procedure doorlopen om te komen tot een Omgevingsprogramma en Milieueffectrapport (plan-MER) voor het Maritiem Cluster als geheel. Daarmee wordt de integraliteit en kwaliteit van de bereikbaarheidsoplossing rond de N250 in de stad, de haven en de veerhaven naar Texel maximaal geborgd en vindt een zorgvuldige afweging van álle alternatieven plaats.
ZW_0258	10	13. Waddenzee, Natura 2000, KRW, waterbodem en UNESCO-waarden [....] Conclusie en Verzoek. Schrap of conditioneer de brug- en N250-passages totdat een onderzoek op passend detailniveau de gevolgen en redelijke alternatieven voor Natura 2000, KRW, waterbodem, nautische veiligheid, UNESCO-waarden en cumulatieve havenontwikkeling inzichtelijk maakt. Indien de provincie de passages toch als kaderstellende keuze handhaaft, moet zij vóór vaststelling het OER en zo nodig de passende beoordeling aanvullen.	Wij verwijzen naar onze reactie op onderdeel 1 van deze zienswijze.
ZW_0258	11	14. Informatiepositie van GS en PS en de NRD-zienswijze van 30 maart 2026 [....] Conclusie en verzoek. Stel deze zienswijze integraal beschikbaar aan PS en de Statengriffie en voeg de NRD-zienswijze van 30 maart 2026 als bijlage of rechtstreeks toegankelijk ingekomen stuk toe. Vermeld in de Nota van Beantwoording welke stukken GS en PS hebben ontvangen en beantwoord de hierin aangevoerde punten afzonderlijk. Een bestuurlijke samenvatting kan behulpzaam zijn, maar mag de oorspronkelijke stukken niet vervangen.	De zienswijzen worden integraal aan Provinciale Staten beschikbaar gesteld. Dit gebeurt in een afgeschermde omgeving ter bescherming van de privacy van indieners.
ZW_0258	12	15. Toetsingsadvies van de Commissie m.e.r. [....] Conclusie en verzoek. Leg deze zienswijze en de relevante Woo-stukken aan de Commissie m.e.r. voor en verzoek haar specifiek te beoordelen of de brug- en N250-passages als onderdeel van het voorgenomen beleid herkenbaar zijn onderzocht, of het detailniveau toereikend is en of redelijke alternatieven zijn vergeleken. Wacht het toetsingsadvies af vóór de definitieve vaststelling en herstel eventuele essentiële informatietekorten voordat PS beslist.	In het OER zijn de keuzes alleen voor de hele provincie beoordeeld en niet gebiedsgericht. Dit heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage ook geconstateerd met als oordeel dat de beoordeling van gebiedsgerichte keuzes onvoldoende aansluit bij de keuzes in de Omgevingsvisie voor de deelgebieden. De Commissie heeft ook advies uitgebracht op de ontwerp NRD van het Ontwikkelperspectief Maritiem Cluster Den Helder waar een alternatievenonderzoek is voorgesteld en zal advies uitbrengen op het ontwerp omgevingsprogramma in 2027.
ZW_0259	1	Aanvullend op de inhoudelijke bezwaren merk ik op dat het bijbehorende Omgevingseffectrapport (OER / Plan-MER) op meerdere punten onvolledig is en niet voldoet aan de wettelijke eisen uit artikel 16.34 en 16.36 van de Omgevingswet: Onvolledige beoordeling gevoeligheden: Het OER laat het bepalen van milieueffecten op woonschepen en woonarken als specifieke categorie gevoelige objecten ten onrechte buiten beschouwing. Het gelijkstellen van woonarken aan reguliere situaties zonder specifieke gevel- en rompbescherming miskent de feitelijke milieudruk op het water. Het ontbreken van reële cumulatieve milieueffecten: Het OER schiet tekort in het in beeld brengen van de daadwerkelijke cumulatieve geluids- en milieubelasting (de opstapeling van industrie, siloreflecties over water, scheepsgeneratoren, Schiphol, verkeer en vuurwerk) op Nauerna/Kanaaldijk. Rekenmodellen zijn gebruikt waar reële metingen en complexe reflecties over water onderzocht hadden moeten worden. Verzuim in kaart brengen mitigerende maatregelen: Het OER onderzoekt onvoldoende de redelijke alternatieven en milieubesparende maatregelen (zoals een verplichting tot walstroom, geluidsabsorberende materialen/afscherming van silo's en fysieke terreinbeveiliging tegen ondermijning en overlast). De Omgevingsvisie kan op basis van het huidige, onvolledige OER niet rechtmatig worden vastgesteld, nu het milieubelang en de gezondheid van omwonenden onvoldoende volwaardig zijn meegewogen in het besluitvormingsproces.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar zonodig ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Specifieke effecten en specifieke situaties zullen in dat MER aan bod komen. In het OER behorend bij deze ontwerp-omgevingsvisie, is dat detailniveau niet haalbaar en ook niet gewenst. Wat betreft de mitigerende maatregelen: deze zijn per aspect in beeld gebracht in hoofdstuk 4. Ook hier is niet ingegaan op hele lokale of specifieke situaties, om dezelfde redenen als hierboven beschreven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0259	2	Een cruciaal knelpunt dat stelselmatig over het hoofd wordt gezien, is de rechtspositie en wettelijke bescherming van bewoners van woonschepen en woonarken. Geen wettelijke bescherming als woning: Woonschepen en woonarken worden juridisch nog te vaak gekwalificeerd als 'roerend goed', waardoor zij buiten de wettelijke geluidsbescherming en milieunormen vallen die wel gelden voor reguliere, grondgebonden woningen. Vogelvrij tegenover industrie en Schiphol: Omdat onze woonvorm juridisch niet op dezelfde wijze als een vaste woning wordt beschermd, ontbreekt adequate bescherming tegen geluidsoverlast van zowel de omliggende industrie (zoals Hoogtij en het Westelijk Havengebied) als Schiphol. Dit terwijl wij als gezin dag in dag uit op exact dezelfde manier worden blootgesteld aan milieubelasting, laagfrequent geluid en trillingen. Gezondheid van kinderen in het geding: Mijn twee kinderen en ik wonen op Kanaaldijk 49 rood. Het is onverkoopbaar dat de gezondheid van kinderen op een woonark minder wettelijke bescherming geniet simpelweg vanwege een juridische kwalificatie van ons onderkomen. Het recht op een gezonde leefomgeving en een ongestoorde nachtrust geldt immers voor íeder mens, ongeacht of het een woning op het land of op het water betreft. De zorgplicht van de provincie geldt voor iedereen. Eis aan de provincie: De Provincie Noord-Holland dient in de Omgevingsvisie expliciet op te nemen dat woonschepen en woonarken met een vaste ligplaatsvergunning/woonbestemming volwaardig als gevoelige objecten en woningen worden erkend en beschermd.	Bescherming van woonarken in verband met geluid is vanuit de Omgevingswet geregeld in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl) en Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Daarmee is het afhankelijk van de door de gemeente toegekende (woon)functie in het omgevingsplan. Gebouwen met een woonfunctie zijn geluidgevoelige gebouwen (artikel 3.21 Bkl). Hieronder vallen alle gebouwen voor woongebruik, ook woonschepen. Een woonschip is een drijvend bouwwerk met een woonfunctie op een locatie die in het omgevingsplan is aangewezen als een ligplaats voor een woonschip. De bescherming van woonschepen en woonarken is daarmee geborgd via landelijke en gemeentelijke regelgeving. De provincie stelt hier geen nadere eisen aan.
ZW_0259	3	Eis aan de provincie: De provincie dient als toezichthouder en partner binnen het NOVEX-gebied af te dwingen dat Port of Amsterdam en de gemeente hun verantwoordelijkheid nemen als terreinbeheerder. De regeldruk tegen ondermijningscriminaliteit moet vergezeld gaan van een verplichting tot fysieke afsluiting buiten kantooruren, effectieve kenteken-/toegangscontrole en actieve handhaving op het gehele terrein. Dit is iets dat door het havenbedrijf (net als elk ander bedrijf) moet worden bewerkstelligd. Het wijzen naar de politie moet een keer zijn afgelopen.	Deze zienswijze heeft geen betrekking op de Omgevingsvisie.
ZW_0259	4	Eis aan de provincie: De provincie dient via Interbestuurlijk Toezicht (IBT) af te dwingen dat de gemeente Zaanstad en de politie hun verantwoordelijkheid nemen: cameratoezicht rondom het JCZ én actieve geluids- en snelheidscontroles (zoals geluidsflitspalen) op de Nauernasche Weg en Westzanerweg.	Deze zienswijze heeft geen betrekking op de Omgevingsvisie.
ZW_0259	5	Eis aan de provincie: De provincie dient vast te leggen dat geluidsabsorberende maatregelen verplicht worden bij hoge industriële structuren en gevels op Hoogtij, én dat werkelijke metingen aan de gevel/romp en binnen in de woning/woonark leidend worden boven theoretische rekenmodellen.	Bij vergunningverlening wordt geluid beoordeeld aan de hand van de wettelijke kaders en de geldende reken- en meetvoorschriften. Akoestische onderzoeken moeten rekening houden met relevante kenmerken van de omgeving, waaronder objecten die invloed kunnen hebben op de geluidverspreiding en reflectie. Metingen kunnen een waardevolle aanvulling zijn op de berekeningen. De provincie kan niet op voorhand een algemene verplichting opleggen. Of zulke maatregelen nodig en proportioneel zijn, wordt beoordeeld per initiatief.
ZW_0259	6	Ik verzoek de provincie dringend om in de definitieve Omgevingsvisie Best Beschikbare Technieken (BBT) verplicht te stellen voor geluid, licht, geur en stof, en de cumulatieve milieubelasting juridisch te verankeren.	Vanuit het Besluit activiteiten leefomgeving is de provincie verplicht om toepassing van BBT voor te schrijven voor bedrijven waar wij bevoegd gezag voor zijn. Op basis van het beleidskader Gezonde Leefomgeving richten we ons op gebieden waar inwoners het meest blootgesteld worden aan schadelijke stoffen naar lucht, water en bodem en hinder door cumulatie en/of stapeling. We blijven daarbij binnen de nationale wet en regelgeving.
ZW_0259	7	Bovenop de industriële belasting dreigt een verdere verslechtering van de leefomgeving door windenergie. Kwetsbare afspraak slagschaduw Zijkanaal D: Dat de buurt op dit moment geen hinder ondervindt van slagschaduw van de turbine bij Zijkanaal D, is uitsluitend het resultaat van een vrijblijvende, mondelinge afspraak met de huidige eigenaar na een goed gesprek met een betrokken buurvrouw. Dit is nergens wettelijk of vergunningtechnisch geborgd. Bij nieuw management, een overname of gewijzigde inzichten kan deze instelling zo worden teruggedraaid, waardoor wij direct terugvallen in de ernstige slagschaduwoverlast van 3 jaar geleden. De turbine is bovendien al duidelijk hoorbaar en nieuwe turbines zullen alleen nog maar zwaarder en groter worden. Aanwijzing als zoekgebied door Zaanstad: Ondanks de al hoge milieudruk heeft de gemeente Zaanstad het gebied rondom Nauerna ingediend als zoekgebied voor aanvullende windturbines. Dit leidt tot een onaanvaardbare stapeling van lasten voor de inwoners van Nauerna. Eis aan de provincie: De provincie moet de bestaande afspraken over het uitschakelen bij slagschaduw wettelijk verankeren in de provinciale kaders én Nauerna expliciet uitsluiten als zoekgebied voor aanvullende windturbines.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van zienswijze ZW_0237: In de Omgevingsvisie worden energetische en landschappelijke uitgangspunten opgenomen voor de plaatsing van windturbines. De borging voor de bescherming van waarden als gezondheid, veiligheid, ecologie en cultuurhistorie en het toetsen aan normen vindt plaats op het moment dat een concreet initiatief zich aandient. Afhankelijk van het aantal turbines zijn de slagschaduwnormen voor nieuwe turbines verankert in het Omgevingsplan, Omgevingsvergunning of nieuwe milieuwetgeving, zodra die in werking treedt. In het ontwerp van de nieuwe wet is een slagschaduwnorm voorzien van maximaal 6 uur per jaar met een maximum van 20 minuten per dag.
Zw_0259	8	Ik verzoek het uitschakelen van de windturbine bij Zijkanaal D ter voorkoming van slagschaduw wettelijk te verankeren (zodat dit niet afhankelijk blijft van een vrijblijvende afspraak met de eigenaar) én Nauerna expliciet uitsluiten als zoekgebied voor aanvullende windturbines.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0259	9	Port of Amsterdam en Scheepvaartlawaai: Het laten draaien van luidruchtige generatoren op afgemeerde schepen veroorzaakt zware bromtonen die soms honderden huishoudens uit hun slaap houden. Vrijblijvende pilots volstaan niet; verplichte walstroom moet een harde eis worden. Er kan gewerkt worden met een externe generator op de kade en een mobiele kraan op het water om schepen te lossen die veel overlast geven. Deze oplossing is eerder succesvol toegepast, echter nog steeds vrijblijvend. Ik verzoek Port of Amsterdam te verplichten tot het instellen van verplichte walstroom (zo nodig door een externe geïsoleerde generator op de kade).	De geluidsoverlast van afgemeerde schepen is een onderwerp dat al geagendeerd is in de werkgroep geluid Westzaan/Nauerna (zie ook zienswijze ZW_2006). Met name Port of Amsterdam werkt in samenwerking met partners aan oplossingen voor dit probleem.
ZW_0259	10	Ik verzoek geluidsabsorberende maatregelen verplicht te stellen bij hoge industriële structuren (zoals de 36m hoge silo's bij De Vrede) en gevels op Hoogtij om reflectie over het water te voorkomen.	Bij vergunningverlening wordt geluid beoordeeld aan de hand van de wettelijke kaders en de geldende reken- en meetvoorschriften. Akoestische onderzoeken moeten rekening houden met relevante kenmerken van de omgeving, waaronder objecten die invloed kunnen hebben op de geluidverspreiding en reflectie. Metingen kunnen een waardevolle aanvulling zijn op de berekeningen. De provincie kan niet op voorhand een algemene verplichting opleggen. Of zulke maatregelen nodig en proportioneel zijn, wordt beoordeeld per initiatief.
ZW_0259	11	Cumulatieve evenementenoverlast: Bewoners ondervinden te vaak geluidshinder van zware bassen bij grootschalige feesten in omliggende gemeenten. De muziek zo hard toestaan dat de WHO-norm wordt overschreden en dan festivalgangers adviseren oordoppen te dragen is onacceptabel. De provincie moet sturen op een strikte dB(C)-normering (bassen) conform WHO-richtlijnen.	* T.a.v. het evenementenbeleid geldt dat dit onder de bevoegdheid van de gemeenten valt. De gemeenten Amsterdam en Zaanstad hebben hiervoor ook een evenementenbeleid opgesteld en beide gemeenten hateren in dit beleid al de geluidsmaart dB(C). Het bieden van gehoorbescherming is ook een onderdeel van gemeentelijk geluid(preventie)beleid, dat samenhangt met de beleving van evenementen. * T.a.v. cumulatie (bv. in grensgebieden tussen gemeenten) ligt er in eerste instantie een rol voor de gemeenten. Ook de omgevingsdienst NZKG, die beide gemeenten adviseert kan hier een rol in spelen. De provincie Noord-Holland heeft hier geen bevoegdheid en zal hier ook geen sturende rol pakken. Indien er specifieke problemen spelen, dan kunnen die ook geagendeerd worden in de werkgroep geluidoverlast Westzaan en Nauerna. NB deze vraag komt ook terug in ZW0237
ZW_0259	12	Juridische actie Schiphol: 15 Noord-Hollandse gemeenten hebben opgeroepen tot een algehele nachtsluiting van Schiphol (zonder verplaatsing naar de randuren). Nu het Rijk dit negeert, moet de provincie juridische stappen ondernemen om dit via de rechter af te dwingen.	Wij onderschrijven het belang van het verminderen van slaapverstoring en nachtelijke hinder door vliegverkeer. In de aangepaste Omgevingsvisie is daarom expliciet opgenomen dat de provincie inzet op vermindering van slaapverstoring en nachtelijke hinder en daarbij wil voorkomen dat hinder wordt verschoven naar de randen van de nacht. Een coalitie van vijftien gemeenten heeft begin 2026 gepleit voor een volledige nachtsluiting van Schiphol tussen 23.00 en 07.00 uur. Dit betreft overigens niet uitsluitend Noord-Hollandse gemeenten; vijf van de vijftien liggen in Zuid-Holland. De oproep voor een volledige nachtsluiting is niet overgenomen in het huidige rijksbeleid. Het Rijk zet wel in op verdere vermindering van de nachtelijke geluidbelasting en wil in een nieuwe balanced-approach-procedure een nachtsluiting tussen 00.00 en 05.00 uur als mogelijke maatregel onderzoeken. De belangrijkste bevoegdheden ten aanzien van Schiphol en het luchthavengebruik liggen bij het Rijk. De provincie heeft een rol vanuit onder meer ruimtelijke ordening, mobiliteit en leefomgevingskwaliteit en brengt haar belangen en die van de regio richting het Rijk in. Een nachtsluiting is bovendien een geluidsgerelateerde exploitatiebeperking. Op grond van de Europese regels moet daarvoor een balanced-approach-procedure worden doorlopen; een nachtsluiting kan daarbij een uitkomst zijn, maar niet vooraf als verplichte maatregel worden opgelegd zonder die procedure. Het verzoek om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat de provincie juridische stappen onderneemt om een algehele nachtsluiting af te dwingen, nemen wij daarom niet over. Of juridische stappen aan de orde zijn, kan alleen worden beoordeeld naar aanleiding van een concreet besluit of handelen van het Rijk en de juridische gronden die op dat moment beschikbaar zijn. De Omgevingsvisie is niet het instrument om een dergelijke processtrategie vast te leggen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0259	13	Ik verzoek de uitkomsten van het Actieteam Geluid binnen 12 maanden om te zetten in afdwingbare provinciale verordeningen.	In het Actieplan Geluid staat ons beleid voor geluid van wegverkeer op onze provinciale wegen. Onze ambitie is om de ernstige hinder van dit geluid in 2050 50% verminderd te hebben, in vergelijking met de huidige situatie. Het Actieplan Geluid bevat regels voor welke locaties we onderzoeken, wanneer we locaties onderzoeken en hoe we maatregelen afwegen. In de zin van de Omgevingswet is het Actieplan Geluid een omgevingsprogramma. We zijn verplicht dit programma elke vijf jaar te actualiseren. Regels uit het Actieplan Geluid aanvullend opnemen in onze omgevingsverordening heeft geen meerwaarde. Beide documenten zijn juridisch bindend. Daarom verwerken we het Actieplan Geluid niet in onze omgevingsverordening Het Actieplan Geluid beschrijft ook verwachte maatregelen. Aan deze maatregelen kunnen geen rechten worden ontleend. De verwachte maatregelen zijn bepaald om de benodigde financiering te regelen voor de uitvoering van het beleid van het Actieplan Geluid. Bewoners krijgen via het Actieplan Geluid alvast een indicatie van mogelijk doelmatige maatregelen, maar in wegprojecten wordt definitief bepaald welke maatregelen worden genomen.
ZW_0260	1	Samenvatting: Namens de samenwerkende grondeigenaren Beinsdorp verzoekt indiener om hun overwegingen en argumenten mee te nemen in de verdere afronding van de Omgevingsvisie en OER. Kern van de zienswijze is deze passage: "Wij hebben de Omgevingsvisie en OER doorgenomen en constateren dat de woningbouwplannen tegen en rondom Beinsdorp noch tekstueel noch in kaartmateriaal niet expliciet zijn weergegeven. Wel worden in algemene zin de woningbouwlocaties in de Westflank Haarlemmermeer benoemd, maar echter op een beperkte wijze. Wij vragen u om Beinsdorp een betere en prominentere plek te geven in beide documenten. Onze grondeigendommen tegen en rondom Beinsdorp lenen zich er uitermate goed voor om nu op korte termijn al een kleinschalige dorpse uitbreiding op te pakken in de vorm van ‘een straatje erbij’ die goed aansluit bij de bestaande ruimtelijke structuur van het dorp met de mogelijkheid voor een grotere woningbouwontwikkeling op de middellange en lange termijn. Het beginnen met ‘straatje erbij’ zal een positieve bijdrage leveren aan de leefbaarheid en de sociale structuur van het dorp en zorgt ervoor dat voorzieningen in Beinsdorp niet verder onder druk komen te staan. En ook al zal een woningbouwontwikkeling tegen en rondom Beinsdorp op korte termijn niet mogelijk zijn, is het absoluut wenselijk en noodzaak dat de Omgevingsvisie en OER de toekomstige ontwikkelruimte die Beinsdorp hiervoor nodig is niet onbedoeld uitsluit."	Wij hebben als provincie in de Omgevingsvisie zelf geen locaties bepaald of aangewezen, maar de beoogde, openbare bouwlocaties van gemeenten en die van de Nota Ruimte overgenomen. Dit zijn de grootschalige woningbouwlocaties, die wij nodig achten om de woningbouwopgave te kunnen realiseren (zie figuur 10, pagina 30). Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen), is niet statisch en bevat zowel binnen- als buitenstedelijke locaties. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.
ZW_0261	1	In het ontwerp wordt veel gesproken over aanpassen, innovatie, veranderen etc maar zonder concreet te worden. Met name bij punt 5.11 worden verschillende gebieden aangemerkt waar verandering noodzakelijk is in meer of minder snelle mate. Dit baart mij grote zorgen en vooral omdat deze verandering gepaard gaat met een grote mate van onzekerheid over de financiële consequenties voor de ondernemers in dit gebied en de mogelijke grote verandering en achteruitgang van deze prachtige gebieden met agrarische natuur. Deze gebieden zouden in uw ontwerp dezelfde waarde moeten krijgen als de NNN en N2000 gebieden, immers ons landschap staat vooral bekend om het typisch Hollands weidelandschap met open karakter. Dit gaat verdwijnen bij een veranderende bedrijfsvoering als gevolg van verruiging en verrommeling van het landschap. Hierdoor verdwijnen waardevolle weidevogelsoorten en erfbroeders zoals zwaluwen, mussen en ander vogels die afhankelijk zijn van agrarische activiteit. Ook de sociaal economische achteruitgang van het beperken van de landbouw mag niet worden onderschat, veel bedrijven, winkels en verenigingen zijn afhankelijk van de landbouwsector!	De aanduidingen in paragraaf 6.9 (was 5.11) zijn bedoeld om inzicht te geven in gebieden waar ontwikkelingen rond water, bodem, klimaat, natuur en landgebruik tot veranderingen kunnen leiden. Zij leggen niet rechtstreeks vast welke bedrijfsvoering individuele agrariërs moeten kiezen. Ook vormen zij geen verbod op voortzetting van bestaande agrarische bedrijven. De gebieden waar de indiener op doelt hebben al natuur- en landschapswaarden die worden beschermd en beheerd. In deze gebieden kunnen bijvoorbeeld leefgebieden voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) liggen en kan sprake zijn van Bijzonder Provinciaal Landschap. Via deze kaders worden onder meer waarden van het open landschap, weidevogels, slotenpatronen, graslanden en andere karakteristieke landschapselementen betrokken bij bescherming, beheer en ruimtelijke afwegingen. Deze bescherming is anders van aard dan de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden, maar geeft wel richting aan behoud en ontwikkeling van de aanwezige kwaliteiten.
ZW_0262	1	Wij onderschrijven dat Noord-Holland voor grote opgaven staat op het gebied van klimaat, water, natuur, energie, woningbouw, economie en landbouw. Deze opgaven leggen echter vrijwel allemaal beslag op dezelfde schaarse ruimte. Juist daarom is het noodzakelijk dat Provinciale Staten bij de vaststelling niet alleen kijken naar de afzonderlijke doelen, maar ook naar de gezamenlijke gevolgen van de gemaakte keuzes voor bestaande functies, bedrijven, grondeigenaren en inwoners. Ons centrale bezwaar is dat de ontwerp-Omgevingsvisie op verschillende onderdelen reeds concrete en potentieel ingrijpende keuzes bevat, terwijl uit het OER blijkt dat belangrijke effecten, cumulatieve gevolgen, alternatieven en financiële consequenties nog onvoldoende bekend zijn of pas na vaststelling van de Omgevingsvisie nader worden uitgewerkt.	Dit punt heeft geleid tot tekstwijzigingen, waarin is aangegeven dat de MER-plicht bij andere overheden ligt of dat verder onderzoek in een vervolgstadium zal worden uitgevoerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0262	2	Wij verzoeken de provincie vóór definitieve vaststelling van de Omgevingsvisie de cumulatieve gevolgen van de belangrijkste ruimteclaims voor de landbouw inzichtelijk te maken en, waar redelijkerwijs mogelijk, te kwantificeren in hectares en gevolgen voor gebruiksmogelijkheden. Indien deze gevolgen nog niet voldoende kunnen worden bepaald, verzoeken wij de betreffende ruimtelijke keuzes niet zodanig concreet vast te leggen dat bij de latere uitwerking de principiële afweging feitelijk al is gemaakt.	De gebieden waar indiener op doelt hebben al natuur- en landschapswaarden die worden beschermd en beheerd. In deze gebieden kunnen bijvoorbeeld leefgebieden voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) liggen en kan sprake zijn van Bijzonder Provinciaal Landschap. Via deze kaders worden onder meer waarden van het open landschap, weidevogels, slotenpatronen, graslanden en andere karakteristieke landschapselementen betrokken bij bescherming, beheer en ruimtelijke afwegingen. Deze bescherming is anders van aard dan de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland en Natura 2000-gebieden, maar geeft wel richting aan behoud en ontwikkeling van de aanwezige kwaliteiten.
ZW_0262	3	Wij verzoeken de concrete reservering van 5 tot 15 procent niet als onvoorwaardelijk ruimtelijk uitgangspunt vast te leggen zolang niet voldoende inzichtelijk is gemaakt hoeveel hectare landbouwgrond hierdoor naar verwachting wordt geraakt, of sprake is van permanent of incidenteel gebruik voor waterberging, welke agrarische gebruiksbeperkingen ontstaan, welke alternatieven zijn onderzocht, welke financiële gevolgen voor grondeigenaren en gebruikers kunnen ontstaan en op welke wijze schade en gebruiksbeperkingen worden gecompenseerd. Indien het percentage wordt gehandhaafd, verzoeken wij expliciet vast te leggen dat de uiteindelijke aanwijzing gebiedsspecifiek plaatsvindt en afhankelijk is van een evenwichtige belangenafweging waarbij bestaand agrarisch gebruik volwaardig wordt meegewogen.	De Omgevingsvisie geeft aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme bui zal blijven staan. Afwentelen hiervan is niet toegestaan. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0262	4	Wij verzoeken de provincie de passage zodanig aan te passen dat de grondwaterstand van 20 tot 40 centimeter niet als generiek eindbeeld geldt, maar als mogelijke maatregel die pas gebiedsspecifiek wordt toegepast nadat effectiviteit, agrarische gevolgen, waterbeschikbaarheid, alternatieven en economische haalbaarheid zijn onderzocht. Daarbij verzoeken wij expliciet vast te leggen dat het klimaatdoel leidend is en niet op voorhand één specifieke technische maatregel.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Waaronder de maatregelen, die kunnen worden toegepast.
ZW_0262	5	Wij verzoeken een expliciet afwegingskader voor zoetwaterschaarste op te nemen en daarin voedselproductie en het behoud van hoogwaardige landbouwgrond als zelfstandige maatschappelijke belangen te benoemen. Tevens verzoeken wij vóór grootschalige uitvoering van veenvernatting te onderzoeken welke gevolgen de benodigde watervraag heeft voor landbouw, natuur en andere gebruikers buiten het te vernatten gebied.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder vallen ook de onderwerpen zoet water en waterkwaliteit.
ZW_0262	6	Primair verzoeken wij de passage waarin als uitgangspunt wordt genomen dat bestaande vergunde onderbemalingen worden uitgefaseerd te schrappen. Subsidiair verzoeken wij deze passage zodanig te wijzigen dat uitdrukkelijk wordt bepaald dat beëindiging of beperking van bestaande vergunde onderbemalingen uitsluitend aan de orde kan zijn na een individuele of gebiedsspecifieke beoordeling van noodzaak, aantoonbare effectiviteit, beschikbare alternatieven, proportionaliteit, gevolgen voor grond en bedrijfsvoering, gerechtvaardigde belangen van vergunninghouders, een redelijke overgangstermijn en eventuele schadevergoeding of nadeelcompensatie. De uitkomst van die afweging mag niet reeds door de Omgevingsvisie zijn voorgegeven.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden zijn over het algemeen niet opgenomen in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het omgaan met onderbemalingen. Verder wordt de term 'hoogwaterlandbouw' verder uitgewerkt.
ZW_0262	7	Wij verzoeken vóór juridische doorwerking van maatregelen die bestaand grondgebruik beperken een provinciaal kader vast te stellen waarin ten minste wordt ingegaan op waardevermindering van grond, verlies van productiemogelijkheden, noodzakelijke bedrijfsaanpassingen, inkomensschade, gevolgen voor financierbaarheid, overgangstermijnen en de voorwaarden waaronder nadeelcompensatie of andere financiële tegemoetkoming beschikbaar is. Waar de financiële gevolgen potentieel aanzienlijk zijn maar nog niet inzichtelijk zijn gemaakt, verzoeken wij de betreffende keuze in de definitieve visie als onderzoeks- of ontwikkelrichting en niet als vaststaand eindbeeld te formuleren.	De Omgevingsvisie bevat niet zulke maatregelen en geeft dan ook geen grondslag voor nadeelcompensatie. Verzoek van indiener om een bepaald provinciaal kader vast te stellen, valt buiten het bestek van de Omgevingsvisie.
ZW_0262	8	Wij verzoeken expliciet in de Omgevingsvisie vast te leggen: Het niet aanwijzen van landbouwgrond als prioritaire landbouwgrond vormt op zichzelf geen grond voor functiewijziging, vermindering van planologische bescherming of het toestaan van een andere ruimtelijke functie. Ook buiten prioritaire landbouwgebieden moet verlies van productieve landbouwgrond afzonderlijk en volwaardig worden gemotiveerd.	Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden betekent dat landbouw ook elders nog steeds van betekenis en waarde is en geen grond is voor functiewijziging, vermindering van planologische bescherming of het toestaan van een andere ruimtelijke functie. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen. We hebben de tekst over prioritaire landbouwgrond aangepast, hoewel niet exact zoals indiener heeft verzocht.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0262	9	Wij verzoeken bij de uitwerking voor de Wieringermeer alle landbouwgrond met duurzaam goede landbouwkundige, water- en bodemcondities zwaarwegend te beschermen; inzichtelijk te maken hoeveel landbouwgrond door energie, infrastructuur, bedrijvigheid, water en andere ruimteclaims verloren kan gaan; uitbreiding van economische functies buiten bestaande contouren uitsluitend toe te staan wanneer aantoonbaar geen redelijk alternatief bestaat; en aantasting van hoogwaardige landbouwgrond als zelfstandig negatief effect in de belangenafweging op te nemen.	De verzoeken van de indiener gerelateerd aan de uitwerking voor de Wieringermeer zijn niet van invloed op de verdere behandeling van de ontwerp-Omgevingsvisie.
ZW_0262	10	Wij verzoeken voedselproductie en behoud van duurzaam productieve landbouwgrond expliciet als zelfstandig afwegingsbelang in de Omgevingsvisie op te nemen. Bij onomkeerbare functiewijziging van hoogwaardige landbouwgrond dient gemotiveerd te worden waarom het andere maatschappelijke belang zwaarder weegt en waarom een redelijk alternatief op minder waardevolle grond ontbreekt.	Het verzoek van de indiener om voedselproductie als zelfstandig afwegingsbelang op te nemen nemen we niet over. Niettemin is een sterke en toekomstbestendige landbouwsector in brede zin als provinciaal belang opgenomen in de Omgevingsvisie en een afwegingskader ten behoeve van behoud van duurzaam productieve landbouwgrond.
ZW_0262	11	Wij verzoeken in de definitieve Omgevingsvisie expliciet te motiveren hoe wordt voorkomen dat de lasten van klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, waterbeheer en ruimtelijke schaarste onevenredig bij landbouw en grondeigenaren terechtkomen. Wanneer van landbouw aanpassing wordt gevraagd, moet eveneens inzichtelijk worden gemaakt welke bijdrage andere ruimtevragende sectoren leveren.	Het verzoek van de indiener om expliciet te motiveren hoe wordt voorkomen dat de lasten van andere ruimtelijke ontwikkelingen onevenredig bij de landbouw terecht komen nemen we niet over in de Omgevingsvisie. Dit beschouwen we als continue opgave voor en onderdeel van de goede ruimtelijke ordening in de provincie.
ZW_0262	12	Wij verzoeken vast te leggen dat een overgangszone op zichzelf geen nieuwe gebruiksbeperking oplevert; omvang en maatregelen gebiedsspecifiek worden onderbouwd; bestaande agrarische bedrijven volwaardig in de afweging worden betrokken; maatregelen aantoonbaar noodzakelijk en effectief moeten zijn; en eventuele beperkingen gepaard gaan met beoordeling van economische gevolgen en compensatie.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De nadere uitwerking van het beleid voor overgangszones vindt dus niet plaats in de Omgevingsvisie maar in de beleidsinstrumenten die hieruit voortvloeien.
ZW_0262	13	Wij verzoeken alle concrete beleidsuitspraken waarvan de wezenlijke ruimtelijke, economische of sociaal-economische gevolgen volgens het OER nog onvoldoende kunnen worden bepaald, opnieuw te beoordelen. Waar noodzakelijk dienen deze te worden gewijzigd van een vaststaand uitgangspunt in een onderzoeks- of ontwikkelrichting, voorzien van duidelijke voorwaarden voor de latere besluitvorming.	De gevolgen van de strategische beleidsuitspraken in de Omgevingsvisie zijn in het OER op een daarbij passend detailniveau beoordeeld door een onafhankelijk bureau.
Zw_0262	14	Wij verzoeken in de definitieve Omgevingsvisie expliciet vast te leggen dat de daarin opgenomen ontwikkelrichtingen geen vooringenomen uitkomst vormen voor latere gebiedsgerichte besluitvorming wanneer essentiële gevolgen, alternatieven en financiële consequenties nog niet zijn onderzocht.	Wij onderschrijven het verzoek van indiener om bij ontwikkelrichtingen voor gebieden de richtingen precies te formuleren. We hebben daarom op een aantal plekken tekst toegevoegd dat bij gebiedsgerichte besluitvorming over specifieke oplossingsrichtingen de alternatieven en milieueffecten moeten worden onderzocht.
ZW_0263	1	GLASTUINBOUWCLUSTERS VAN NATIONAAL BELANG In de Ontwerp-Nota Ruimte heeft het Rijk het 'Clusteren van glastuinbouw' van nationaal belang verklaard. Wij zijn verheugd dat u in uw oPOVI erkent dat clusters zoals Greenport Aalsmeer en Greenport Noord-Holland Noord de internationale positie van de Noord-Hollandse land- en tuinbouw versterken. U geeft aan te sturen op de concentratie van glastuinbouw in al aan gewezen glastuinbouwconcentratiegebieden. U ziet deze gebieden als knooppunten waar energie-, wateren ruimte opgaven samenkomen. U stuurt daarbij op behoud van ruimte en kwaliteit voor een duurzame en toekomstbestendige sector en op sanering of transformatie van nietkansrijke glastuinbouwgebieden, ter voorkoming van verrommeling. Glastuinbouw Nederland ondersteunt het principe van clustering en daarbij behorende (cluster)voordelen. In de uitvoering ontstaat echter spanning op de door u genoemde 'concentratie in de al aangewezen glastuinbouwconcentratiegebieden', 'behoud van ruimte' en 'transformatie van niet-kansrijke glastuinbouwgebieden'.	De provincie houdt in de Omgevingsvisie vast aan het bestaande ruimtelijke beleid voor glastuinbouwconcentratiegebieden. Wij herkennen het door de indiener geschetste beeld dat een aantal van onze clustergebieden zijn verkleurd naar andersoortige functies dan glas. Andersoortige functies in de glastuinbouwclustergebieden acht de provincie onwenselijk en zij houdt daarom vast aan haar bestaande ruimtelijke beleid voor deze glastuinbouwconcentratiegebieden. Wij zien binnen de huidige concentratiegebieden in Noord-Holland nog ruimte voor herstiging van bedrijven. Daarom zien wij nu geen grond voor het aanwijzen van nieuwe clustergebieden. Mocht extra beschikbaar areaal op enig termijn wel noodzakelijk blijken dan zal het gesprek in de Greenports gevoerd worden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0263	2	Het beschikbare (uitgeefbaar) areaal in de diverse concentratiegebieden in Noord-Holland is marginaal. Voor enkele glastuinbouwbedrijven biedt dit enige groeipotentie, maar biedt geen ruimte voor hervestiging van bedrijven uit zogenaamde 'niet-kansrijke glastuinbouwgebieden' of solitair gelegen bedrijven. De afgelopen jaren zijn diverse gebieden afgeschreven of (deels) getransformeerd, zoals de Schinkelpolder en De Scheg en staan gebieden in Greenport Aalsmeer (deels Zuid-Holland) als in Roelofarendsveen (Flora- en Geestweg), Nieuwkoop (Paradijsweg) aan de vooravond van transformatie/uitfasering. Ook wordt in diverse gebieden de toekomst ter discussie gesteld (zoals Noorder Legmeerpolder, Kudelstaart Oost). Glastuinbouw Nederland vraagt zich af waar bedrijven uit deze gebieden zich op basis van voorgesteld beleid zouden moeten hervestigen. Zonder gecompenseerde ruimte (aan bestaande clusters) kan geen invulling gegeven worden aan de opgave van clustering van glastuinbouw en zal verschraling van de sector plaatsvinden, met alle gevolgen van dien. Het 'behoud van ruimte' dient ons inziens dan ook concreter te worden ingevuld. Daarbij is dit principe niet op nationale schaal gewogen. De glastuinbouwsector is, zoals u ook terecht aangeeft, van internationale betekenis en op diverse aspecten (nog) ongeëvenaard in (ecologische) footprint en innovatie. De glastuinbouw functioneert ruimtelijk op nationale schaal, waarbij vele bedrijven diverse vestigingen door het land hebben en regionale samenwerkingen hebben met andere Greenport-gerelateerde bedrijven. U heeft in uw oPOVI niet inzichtelijk gemaakt wat de gevolgen zijn van het niet willen bieden van de in de oPOVI genoemde behoefte aan ontwikkelruimte en de gevolgen van provinciaal beleid in overige provincies (bijv. het transformeren van het glastuinbouwgebied in Harmelen (Utrecht), de verstedelijkingsopgave in regio Rotterdam-Den Haag, de toekomst van Trappenberg-Kloosterschuur (Katwijk), etc.). De uitwerking van 'clustering van glastuinbouw' vraagt ons inziens daarom (veel) meer aandacht dan thans in uw oPOVI is opgenomen. Wij zien deze nadere uitwerking graag terug in de vast te stellen POVI. Wij staan er voor open om met u de uitdaging aan te gaan de nationale opgave voor 'clustering van glastuinbouw' voor Noord-Holland verder vorm te geven, bijvoorbeeld in nationale samenwerking via Greenports Nederland, als onderdeel van de (later dit jaar) uitvoeringsagenda van de Nota Ruimte.	Wij herkennen de wens de clustering van glastuinbouw verder uit te werken. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in omgevingsprogramma's die wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. We willen daarbij graag met indiener samenwerken. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0263	3	CLUSTERING EN CONCENTRATIE VRAGEN DUIDELIJKE RUIMTELIJKE KEUZES Glastuinbouw Nederland onderschrijft het belang van zuinig ruimtegebruik en clustering. Concentratie van glastuinbouw maakt het mogelijk om efficiënt met ruimte om te gaan, collectieve voorzieningen te organiseren en investeringen in verduurzaming rendabeler te maken. Clustering is ons inziens geen doel op zich, maar een randvoorwaarde om de sector toekomstbestendig te houden en om provinciale en sectorale duurzaamheidsdoelen te rea liseren. Tegelijkertijd vraagt clustering om duidelijke ruimtelijke keuzes. Wanneer bestaande glastuinbouwclusters niet expliciet worden benoemd, beschermd en doorontwikkeld, ontstaat het risico dat deze gebieden geleidelijk onder druk komen te staan door concurrerende ruimteclaims, zoals woningbouw, natuur, energie-infrastructuur, waterberging en andere functies. Dat kan leiden tot versnippering, investeringsonzekerheid en verlies van economi sche kracht. Wij verzoeken u daarom om in uw POVI de glastuinbouwconcentratiegebieden expliciet te benoemen en deze gebieden langjarig planologische zekerheid en ontwikkelruimte te bie den. Daarbij is het van belang onderscheid te maken tussen kerngebieden waar ontwikkeling, modernisering en verduurzaming van de glastuinbouw gewenst zijn, en gebieden waar maatwerk of transitie aan de orde kan zijn. Een dergelijke differentiatie voorkomt dat be staande sterke clusters op dezelfde wijze worden beoordeeld als verspreide initiatieven buiten deze gebieden. Ook voorkomt dit dat vernieuwing wordt afgeremd door versnippering, verouderd areaal of trage gebiedsprocessen.	Wij onderschrijven dat de glastuinbouwsector voldoende ontwikkelruimte nodig heeft om toekomstbestendig te blijven. Door de grote ruimtedruk en de sterke ruimtelijke dynamiek in Noord-Holland kan de provincie geen compensatie van glastuinbouwruimte garanderen. Daarom zet de provincie nadrukkelijk in op het behoud van de bestaande glastuinbouwclustergebieden. Zo blijft ruimte beschikbaar voor een geclusterde en toekomstbestendige glastuinbouw en wordt voorkomen dat deze ruimte verder verloren gaat aan andere functies.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0263	4	VAN MEER NAAR (MINDER IS NIET) BETER Terecht constateert u dat voor zowel Agriport als Het Grootslag sprake is van structurele uitbreidingsbehoefte. U lijkt in uw oPOVI ervoor te kiezen dat uitbreiding van glastuinbouw alleen binnen het glastuinbouwconcentratiegebied kan. U geeft namelijk aan te kiezen om de Greenport verder geclusterd te ontwikkelen binnen bestaande glastuinconcentratiegebieden om efficiënter en daarmee toekomstbestendiger te zijn voor bijvoorbeeld investeringen in benodigde infrastructuur. Zoals eerder al geschetst is ook sprake van onttrekking van 'bestaand glastuinbouwconcentratiegebied', voornamelijk binnen Greenport Aalsmeer. Feitelijk is daarmee sprake van een afname van bestaand glastuinbouwconcentratiegebied. Glastuinbouw Nederland erkent dat veel glastuinbouwgebieden zijn gelegen nabij steden en dorpen met (urgente) ruimtevragers, zoals woningbouw en bedrijventerrein. Daarnaast zijn niet alle historisch ontwikkelde glastuinbouwgebieden geschikt voor de transitie naar een toekomstbestendig modern en circulair glastuinbouwcluster en blijken sommige (delen van) aangewezen ontwikkellocaties (schuifruimte) feitelijk onbereikbaar (wegens speculatief grondbezit) en is daardoor sprake van 'papieren glas': deze ontwikkelingen bij elkaar leiden naar van meer naar minder! Om minimaal verdere afkalving van het beschikbare 'bestaand glastuinbouwconcentratiegebied' te voorkomen is – naar analogie van bedrijventerreinen (zoals met een hoge milieucategorie of watergebondenheid) – een (verplichting tot) compensatie benodigd. Vanuit het concentratiebeginsel is het dan ook noodzakelijk om flexibiliteit in te bouwen in de contouren van het concentratiegebied; daar waar moet worden getransformeerd (indeuken) moet ook kunnen worden gecompenseerd aan (de rand van) het concentratiegebied (uitdeuken). Daar u aangeeft dat ongeveer 1.000 hectare van het totale glastuinbouwcomplex een transformatie door moet gaan, vraagt dit ook flexibele inzet van contouren om hier invulling aan te geven.	De door indiener gevraagde kadering van glastuinbouwconcentratiegebieden is een onderwerp dat geen betrekking heeft op de Omgevingsvisie en vraagt een nadere uitwerking in de Omgevingsverordening. Binnen dit traject worden de suggesties van de indiener meegenomen.
ZW_0263	5	BETER EFFICIËNT RUIMTEGEBRUIK In uw oPOVI stelt u te (willen) sturen op behoud van ruimte en kwaliteit voor een duurzame en toekomstbestendige sector […] ter voorkoming van verrommeling. Glastuinbouw Nederland steunt deze insteek van harte. De circulaire glastuinbouw vraagt, zoals gezegd, om de nodige transities met ruimtelijke impact. In de weg daar naartoe zal het innovatiepad ook tot diverse semi-optimale ruimtelijke gebruiks- en verschijningsvormen leiden, vragen maatschappelijke opgaves om diezelfde ruimte en zullen klimatologische, sociaal maatschappelijke, financiële en internationale ontwikkelingen leiden tot (wettelijk opgelegd) een bewegend speelveld. Strikte sturing op optimaal en efficiënt ruimtegebruik is daarom benodigd. De praktijk – zoals het (tijdelijk) toelaten van agrogerelateerde bedrijvigheid (verwerking/verpakking) in Schinkelpolder – heeft geleerd dat functiemenging met activiteiten die een hogere opbrengst of grondwaarde tot gevolg hebben tot onomkeerbare beëindiging van de glastuinbouwfunctie leidt. Het gebrek aan strikte definiëring van onder andere 'kassen' heeft op diverse plekken al geleid tot de bouw van onbruikbare bouwwerken of zonnepanelen op het kasdek, met als gevolg grote belasting van (gemeentelijk) ambtelijk apparaat in handhavingscapaciteit en juridische ondersteuning, maar bovenal tot onnodige onttrekking van areaal ten gunste van activiteiten die tot hogere opbrengsten leiden. Glastuinbouw Nederland vraagt u daarom niet alleen aan te geven te sturen op behoud van ruimte, maar hier ook concreet invulling aan te geven door de gebruiksruimte in de concentratiegebieden strikt te kaderen doch flexibiliteit te bieden voor de transitie naar de circulaire glastuinbouw. Een nadere toelichting hierop vindt u in de bijlage.	Dit is precies de reden waarom de provincie heeft gekozen voor een glastuinbouwclusterbeleid. Wij kiezen voor clustering van glastuinbouw omdat dit de beste voorwaarden biedt voor een toekomstbestendige sector. Door bedrijven nabij elkaar te vestigen, kunnen zij voorzieningen en infrastructuur delen. Het gaat bijvoorbeeld om energievoorziening, warmte- en koolstofdioxide-netten, waterberging en -zuivering, logistiek en arbeidsvoorzieningen. Clustering maakt ook samenwerking en kennisuitwisseling tussen bedrijven, toeleveranciers, onderwijs en onderzoek eenvoudiger. Dit ondersteunt innovatie, verduurzaming en de overgang naar een circulaire glastuinbouw.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0263	6	ONTWIKKELRUIMTE ALS RANDVOORWAARDE U schetst dat de verduurzaming van de glastuinbouw een ruimtevraag met zich meebrengt, maar deze vaak in technische maatregelen voorziet, zoals de energievoorziening, geothermie, batterijen en waterbuffering. Hiermee doet u de verduurzamingsopgave, dynamiek en innovatiekracht in de glastuinbouwsector tekort. De internationale positie van de Nederlandse glastuinbouw is sterk, maar niet vanzelfsprekend. Ook andere regio's investeren in schaal, technologie, energievoorziening en lokale voedselproductie. Om in de toekomst onderscheidend te blijven, is ontwikkeling nodig in de toepassing van hightech teelt, autonome systemen, datagedreven productie, biologische weerbaarheid, circulair watergebruik en emissiearme bedrijfsvoering. Glastuinbouw Nederland heeft daarom een circulaire glastuinbouw in 2040 als ambitie. Deze circulaire glastuinbouw is veel meer dan een technische ontwikkeling. Het vraagt om een andere benadering van grondstoffen, inhoudsstoffen, teeltmethode, teeltdoelen, meervoudig ruimtegebruik, meervoudige toepassingen, maatschappelijke waarde, etc. Om hier te komen zijn de komende jaren grote transities nodig, mét ruimtelijke impact. De glastuinbouw van de toekomst vraagt bovendien ruimte om te experimenteren, op te schalen en in de praktijk toe te passen. Dat betekent dat provinciaal beleid niet alleen moet sturen op bescherming van bestaande locaties, maar ook op het mogelijk maken van moderne productielocaties met voldoende schaal, goede logistieke aansluiting, passende energie-infrastructuur en ruimte voor innovatie. Zonder deze randvoorwaarden bestaat het risico dat ambities voor hightech en duurzame teelt onvoldoende uitvoerbaar worden. Glastuinbouw Nederland vraagt u daarom om innovatie niet alleen als economische ambitie te benoemen, maar ook ruimtelijk mogelijk te maken. Hightech teelt vraagt om locaties waar bedrijven kunnen vernieuwen, uitbreiden, samenwerken en investeren in collectieve voorzieningen. Daarbij horen snellere en voorspelbare procedures, ruimte voor demonstratie- en experimenten en een gebiedsgerichte aanpak waarin energie, water, CO_2, logistiek en arbeidsvoorzieningen integraal worden meegenomen. Voor ondernemers is duidelijkheid en voorspelbaarheid van groot belang. Investeringen in modernisering, energiebesparing, watertechniek, emissiebeperking, klimaatadaptatie en circulaire toepassingen vragen om een langjarig perspectief. Zonder voldoende ontwikkelruimte en planologische zekerheid worden deze investeringen onzeker of onmogelijk. Wij vragen u daarom om ontwikkelruimte bij bestaande clusters als randvoorwaarde voor verduurzaming, herstructurering, innovatie en toekomstbestendige bedrijfsvoering te zien.	Wij kiezen voor clustering van glastuinbouw omdat dit de beste voorwaarden biedt voor een toekomstbestendige sector. Door bedrijven nabij elkaar te vestigen, kunnen zij voorzieningen en infrastructuur delen. Het gaat bijvoorbeeld om energievoorziening, warmte- en koolstofdioxide-netten, waterberging en -zuivering, logistiek en arbeidsvoorzieningen. Clustering maakt ook samenwerking en kennisuitwisseling tussen bedrijven, toeleveranciers, onderwijs en onderzoek eenvoudiger. Dit ondersteunt innovatie, verduurzaming en de overgang naar een circulaire glastuinbouw.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0263	7	ENERGIE ALS BEPALENDE RANDVOORWAARDE De energietransitie is voor de glastuinbouwsector één van de belangrijkste opgaven. De sector werkt hard aan verduurzaming en vermindering van de afhankelijkheid van fossiele energiebronnen. Daarbij spelen onder meer aardwarmte, restwarmte, duurzame elektriciteit, CO_2-voorziening, opslag, conversie en slimme energiesystemen een belangrijke rol. Moderne glastuinbouwbedrijven kunnen bovendien een functie vervullen in geïntegreerde energiesystemen, mits energie-infrastructuur, netcapaciteit en ruimtelijke inpassing tijdig worden meegewogen. De oPOVI erkent dat energie-infrastructuur steeds meer sturend wordt voor ruimtelijke ontwikkeling. Glastuinbouw Nederland ondersteunt deze lijn. Tegelijkertijd betekent dit dat glastuinbouwclusters expliciet moeten worden meegenomen in de provinciale keuzes rond netcapaciteit, warmte-infrastructuur, duurzame opwek en energiehubs. Zonder prioritering dreigt stilstand in bestaande glastuinbouwgebieden en wordt noodzakelijke verduurzaming vertraagd. Wij verzoeken u daarom om glastuinbouwclusters in de POVI nadrukkelijk te verbinden aan de ontwikkeling van toekomstbestendige energiesystemen. Bijvoorbeeld door de koppeling te maken met het NZKG en het Westland Havengebied voor het CO2- en waterstofnetwerk. Immers, warmte, CO2 en licht zijn essentiële productiefactoren voor de sector die door verduurzaming steeds minder vanuit fossiele bronnen beschikbaar zijn. Daarbij vragen wij om erkenning van de glastuinbouw als flexibele energiepartner, onder meer op het gebied van balancering, opslag, conversie en benutting van elektra, duurzame warmte en CO_2. Ook vragen wij om de ruimtelijke mogelijkheden voor duurzame energieopwekking en energie-infrastructuur in en rond glastuinbouwgebieden gebiedsgericht te verkennen.	De provincie erkent het belang van de glastuinbouw voor het energiesysteem. Warmtekrachtkoppelingen (WKK's) in de sector kunnen een bufferfunctie vervullen op het elektriciteitsnet. Daarmee draagt de glastuinbouw bij aan de flexibiliteit en betrouwbaarheid van het energiesysteem. Daarnaast werkt de provincie via het programma Regionale Energiestrategie (RES) aan inzicht in de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking in Noord-Holland. Het programma brengt in beeld waar ruimte is voor opwek van duurzame energie en welke ruimtelijke en infrastructurele voorwaarden daarbij horen. De provincie maakt daarbij geen onderscheid tussen verschillende sectoren. Aan de Omgevingsvisie zijn in de paragraaf over Energie/warmte teksten toegevoegd over de warmtetransitie in de glastuinbouw.
ZW_0263	8	WATER EN BODEM VRAGEN OM MAATWERK EN REGIE Glastuinbouw Nederland begrijpt dat water en bodem steeds belangrijker worden in ruimtelijke afwegingen. De beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief goed zoetwater is voor de glastuinbouw van strategisch belang. De sector investeert al jarenlang in waterbesparing, recirculatie, emissiebeperking, buffering en hergebruik. Tegelijkertijd is volledige zelfvoorziening niet in alle gebieden realistisch of doelmatig. Wij vragen u daarom om bij de verdere uitwerking van het principe 'water en bodem sturend' nadrukkelijk rekening te houden met de specifieke kenmerken van glastuinbouwgebieden. Strategische productiegebieden hebben behoefte aan gebiedsgerichte waterstrategieën, waarin waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit, buffering, verzilting, klimaatadaptatie en collectieve voorzieningen in samenhang worden bekeken. Zonder gebieds-specifieke uitwerking kan stapeling van water- en bodemvoorwaarden leiden tot hogere kosten, onzekerheid en beperking van noodzakelijke investeringen. Wij verzoeken u daarom om glastuinbouwgebieden niet alleen te benaderen als gebieden met opgaven, maar ook als gebieden die kunnen bijdragen aan efficiënter watergebruik, buffering, emissiebeperking en klimaatadaptatie. Wij vragen u daarnaast expliciet om regie te pakken op het brede waterdossier. Op diverse vraagstukken, zoals verdeling, winning, inbreng, vasthouden, uitwisseling, etc. zowel boven als onder de grond zijn integrale belangenafwegingen nodig. Economische, ecologische, waterstaatkundige, veiligheidsbelangen, etc. en diverse (sectorale en/of provinciale) regelgeving of beleidsuitgangspunten kunnen op onderdelen conflicteren. Integraal provinciaal beleid en/of afwegingskaders zijn derhalve gewenst om niet alleen duidelijkheid te beiden, maar ook flexibel te zijn in tijden van grotere klimatologische schommelingen. In de provincies Flevoland en Zuid-Holland zijn goede voorbeelden hiervan te vinden.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Dit gezegd hebbende, de uitwerking van water en bodem als ordendend principe is per definitie maatwerk, enerzijds rekening houdend met specifieke regionale en lokale kenmerken en gebruik anderzijds met het grotere plaatje. Uiteraard gaan wij als provincie regie voeren op het brede waterdossier vanuit het water en bodem als ordenend principe. Hoe we dat gaan doen wordt onder meer later uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Het is overigens niet iets waar alleen de provincie over gaat. Zo wordt de verdeling van water bij grote watertekorten bepaald door de nationale verdringingsreeks.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0263	9	BESCHERMING TEGEN VERSTEDELIJKINGSDRUK EN FUNCTIEVERDRINGING In delen van Noord-Holland staat de ruimte onder grote druk. Woningbouw, infrastructuur, natuur, energie en bedrijvigheid concurreren om dezelfde schaarse ruimte. Glastuinbouwgebieden kunnen daardoor onder druk komen te staan, zeker waar zij liggen nabij stedelijke gebieden of economische corridors. Glastuinbouw Nederland erkent dat ruimtelijke keuzes noodzakelijk zijn. Tegelijkertijd vragen bestaande glastuinbouwclusters om bescherming tegen ongewenste functieverdringing en versnippering. Wanneer glastuinbouwgebieden geleidelijk worden ingeperkt of doorsneden door andere functies, verdwijnt de samenhang die juist nodig is voor collectieve voorzieningen, verduurzaming en toekomstbestendige bedrijfsvoering. Wij verzoeken u daarom om in de POVI duidelijke ruimtelijke kaders op te nemen die bestaande glastuinbouwclusters beschermen tegen ongewenste verstedelijkingsdruk en functiemenging. Waar transitie of functiewijziging aan de orde is, vragen wij om een zorgvuldig gebiedsproces met betrokkenheid van ondernemers en met aandacht voor compensatie, continuïteit en toekomstperspectief.	Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze ZW_0263
ZW_0263	10	GLASTUINBOUW IS FUNDAMENT AGRIPORT De glastuinbouw is voor Noord-Holland een economisch en maatschappelijk belangrijke sector. De sector levert een bijdrage aan werkgelegenheid, innovatie, voedsel- en sierteeltproductie, veredeling, hightech teelt en de regionale economie. Daarnaast kan de glastuinbouw een relevante partner zijn in maatschappelijke opgaven rond energie, water, klimaatadaptatie, circulaire economie en verduurzaming van de landbouw. De sector ontwikkelt zich steeds nadrukkelijker tot een geïntegreerd productiesysteem waarin data, robotica, kunstmatige intelligentie, weerbare teeltsystemen, waterhergebruik, energie-integratie en emissiebeperking samenkomen. Glastuinbouw Nederland verbaast zich daarom over een profileringskeuze voor Agriport. Wij erkennen uiteraard dat Agriport een belangrijk toekomstig energieknooppunt, met glastuinbouw, datacenters, geothermie en grootschalige opwek van duurzame energie, is. Dit is wat ons betreft echter geen keuze voor profilering, maar een synergie. Het ter discussie stellen van het gebied als toekomstbestendig glastuinbouwgebied heeft direct (negatieve) consequenties voor het vestigingsklimaat en financierbaarheid van bedrijven, innovaties en verduurzaming. Daarbij doet e.e.a. afbreuk aan de ontstaansgeschiedenis van het gebied en drijvers achter het unieke concept, welke een wereldwijde blauwdruk vormt voor moderne glastuinbouw. Wij verzoeken u daarom in de POVI Agriport duidelijk als (glastuinbouw)concept te profileren, zonder nieuwe profileringskeuze. Dat u aanvullend ruimte creëert voor verdere versterking van het cluster als energiehub, als onderdeel van het concept, is niet ongewenst, maar mag niet te koste gaan van het glastuinbouwgebied en -concept. Daarbij vragen wij u ook vanuit nationale belang op circulaire glastuinbouw (en de ruimtelijke vertaling daarvan), de strategische positie en toekomstperspectief (met bijbehorende ruimtevraag) voor Agriport in beeld te brengen en te wegen (zie eerdere punten).	De Omgevingsvisie benoemt Agriport al als glastuinbouwcluster. Daarmee is de betekenis van de glastuinbouw voor het gebied en het toekomstperspectief van deze functie in de Omgevingsvisie vastgelegd. Agriport kent daarnaast een sterke samenhang tussen glastuinbouw, energie en data. De Omgevingsvisie houdt daarom ruimte voor gezamenlijke keuzes van gemeente, provincie en Rijk over de verdere profilering van het gebied.
ZW_0263	11	GEBIEDSGERICHTE UITWERKING SAMEN MET DE SECTOR De POVI vormt een belangrijk kader voor verdere gebiedsgerichte uitwerking en doorvertaling in de Provinciale Omgevingsverordening. Glastuinbouw Nederland vindt het van belang dat deze uitwerking niet alleen óver de sector gaat, maar samen met de sector wordt vormgegeven. Ondernemers, gemeenten, provincie, waterschappen, netbeheerders en andere relevante partijen zijn nodig om te komen tot uitvoerbare keuzes. Wij stellen voor om voor de belangrijkste glastuinbouwclusters in Noord-Holland samen te verkennen welke ontwikkelruimte, randvoorwaarden en investeringen nodig zijn voor toekomstbestendige glastuinbouwgebieden. Dit kan bijvoorbeeld via gebiedsprocessen of gebiedsakkoorden waarin economische ontwikkeling, ruimtelijke kwaliteit, water, energie, CO_2, data-infrastructuur, logistiek, mobiliteit, arbeidsvoorzieningen en leefomgeving integraal worden uitgewerkt. Glastuinbouw Nederland gaat hierover graag met u in gesprek en denkt graag mee over een uitvoerbare en toekomstgerichte vertaling in beleid, programma's en gebiedsgerichte afspraken.	De province erkent het belang van goede samenwerking met de partners. Zo zijn de provincie en Glastuinbouw Nederland beide vertegenwoordigd in zowel de Greenport Aalsmeer en Greenport NHN. Daarnaast hebben wij recent het gebiedsakkoord Grootslag ondertekent. Dit geeft voldoende basis en mogelijkheden om inhoudelijk het gesprek te voeren over de sector en ontwikkeling gezamenlijk op te pakken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0263	12	Zie bijlage voor nadere informatie over glastuinbouw	Wij hebben kennisgenomen van de nadere informatie in de bijlage en betrekken dat zo nodig bij de uitwerking van de Omgevingsvisie.
ZW_0264	1	Ik maak gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen tegen de plannen om industrie te realiseren op bovengenoemde locatie. Ik ben een van de eigenaren van de percelen bollengrond langs de A9. Samen met mijn broers run ik hier een familiebedrijf, deze bestaat drie generaties. Dit land is in de jaren tachtig speciaal gemaakt voor het telen van bloembollen. Voor deze teelt heb je een zandpakket nodig van minimaal 150 cm, het zand moet grof van textuur zijn. Het land is gedraineerd en de waterhuishouding in de bodem wordt nauwkeurig gestuurd. Deze locatie is voor de teelt van bloembollen zo uniek, zodat er in een droog voorjaar niet hoeft te worden beregend en in een natte winter geen waterschade kan ontstaan. Het areaal bloembollen dat wij hier telen is een groot deel van ons totale areaal en door bovengenoemde kwalitatieve eigenschappen van de grond kunnen wij deze percelen niet missen. Dit land genereert al vele decennia inkomsten voor meerdere gezinnen. Wij zullen en kunnen de gronden dus niet verkopen. Ik vraag de Provincie Noord Holland om dit plan niet uit te voeren op deze locatie.	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0265	1	De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging onderschrijft de grote ambities die de provincie Noord-Holland in de ontwerp-Omgevingsvisie formuleert voor natuurherstel, biodiversiteit, landschap en een toekomstbestendig landelijk gebied. De visie zet sterk in op herstel van Natura 2000-gebieden, versterking van biodiversiteit, het realiseren van natuurverbindingen, de ontwikkeling van een robuust groenblauw raamwerk en het herstel van boerenlandvogels en andere karakteristieke soorten. Tegelijkertijd constateren wij dat een wezenlijk onderdeel van het provinciale natuurinstrumentarium in de visie vrijwel geheel ontbreekt: het faunabeheer. Hoewel de provincie op meerdere plaatsen terecht aangeeft verantwoordelijk te zijn voor het stellen van kaders voor faunabeheer, het goedkeuren van faunabeheerplannen, het verlenen van tegemoetkomingen bij faunaschade, wordt vervolgens nergens beschreven welke bijdrage faunabeheer levert aan de realisatie van de geformuleerde natuur- en biodiversiteitsdoelen.	Faunabeheer wordt geborgd in de faunabeheerplannen. In de faunabeheerplannen wordt ook het verband gelegd met de faunaschade. De beheerplannen worden vastgesteld door de faunabeheereenheden. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Faunabeheer heeft een meer uitvoerend karakter.
ZW_0265	2	Groenblauw raamwerk vraagt ook faunabeheer De provincie kiest nadrukkelijk voor ontwikkeling van een robuust groenblauw raamwerk met natuurgebieden (NNN), natuurverbindingen, faunapassages en ecologische corridors die soorten meer ruimte moeten bieden om zich te verspreiden en leefgebieden met elkaar te verbinden. Deze ambitie wordt terecht gepresenteerd als een belangrijke voorwaarde voor herstel van biodiversiteit. Tegelijkertijd ontbreekt de constatering dat grotere verbonden leefgebieden in de praktijk ook nieuwe beheeropgaven kunnen creëren. Soorten verspreiden zich gemakkelijker, populaties kunnen groeien en de druk op kwetsbare soorten kan lokaal toenemen. Het beheer van populaties vormt daarom een onlosmakelijk onderdeel van goed natuurbeheer. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet op te nemen dat het realiseren van natuurverbindingen en een groenblauw raamwerk hand in hand gaat met een zorgvuldig, wettelijk verankerd en wetenschappelijk onderbouwd faunabeheer.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven, zoals ook faunabeheer. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De nadere uitwerking van het beleid voor het groen blauw raamwerk en NNN vindt dus niet plaats in de Omgevingsvisie maar in de beleidsinstrumenten die hieruit voortvloeien.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0265	3	Boerenlandvogels worden genoemd, predatiebeheer niet De provincie stelt als expliciete ambitie dat het agrarisch ecosysteem moet worden hersteld en noemt daarbij specifiek de aanpak van boerenlandvogels als belangrijke opgave. Tegelijkertijd ontbreekt iedere verwijzing naar de rol die faunabeheer kan spelen bij het verbeteren van het broedsucces van kwetsbare soorten. Iedereen die betrokken is bij het beheer van boerenlandvogels weet dat habitatverbetering essentieel is, maar dat deze maatregelen op zichzelf niet altijd voldoende zijn om populaties duurzaam te herstellen. In grote delen van Noord-Holland wordt dagelijks geïnvesteerd in akkerranden, kruidenrijk grasland, waterbeheer en rustgebieden. Het effect van deze investeringen wordt echter mede beïnvloed door predatiedruk. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt uitsluitend maatregelen gericht op leefgebieden en ruimtelijke inrichting, maar laat het onderdeel soorten- en populatiebeheer volledig buiten beschouwing. Hierdoor ontstaat een onvolledig beeld van de instrumenten die beschikbaar zijn om de provinciale natuurdoelen daadwerkelijk te realiseren.	De Omgevingsvisie gaat in hoofdzaak over ruimtelijke keuzes en is niet bedoeld om een volledig overzicht te geven van alle instrumenten die voor een bepaald doel van toepassing zijn. Predatiebeheer is een onderdeel van de aanpak weidevogels en zal in de programma's en projecten die voortvloeien uit de Omgevingsvisie een plek krijgen.
ZW_0265	4	Weidevogelkerngebieden en praktijk van natuurbeheer Op verschillende plaatsen in de visie wordt aandacht besteed aan de bescherming van weidevogels. Daarnaast geeft de provincie aan te onderzoeken waar in Noord-Holland nieuwe of aanvullende weidevogelkerngebieden kunnen worden aangewezen. Het aanwijzen van kerngebieden is echter slechts één onderdeel van succesvol weidevogelbeheer. In veel weidevogelgebieden wordt al jarenlang gewerkt met een combinatie van waterbeheer, inrichting, agrarisch natuurbeheer, monitoring en faunabeheer. De ontwerpvisie benoemt deze integrale aanpak niet. Daardoor lijkt de visie ervan uit te gaan dat ruimtelijke maatregelen alleen voldoende zijn voor herstel van kwetsbare soorten, terwijl de dagelijkse praktijk van natuurbeheer laat zien dat effectieve bescherming van weidevogels vraagt om een samenhangende aanpak waarin ook beheer van populaties van predatoren een plaats heeft binnen de bestaande wettelijke kaders.	De omgevingsvisie gaat in hoofdzaak over ruimtelijke keuzes en is niet bedoeld om een volledig overzicht te geven van alle instrumenten die voor een bepaald doel van toepassing zijn. Predatiebeheer is een onderdeel van de aanpak weidevogels en zal in de programma's en projecten die voortvloeien uit de Omgevingsvisie een plek krijgen.
ZW_0265	5	Erken de rol van uitvoerende partners De provincie geeft in de visie terecht aan dat zij verantwoordelijk is voor faunabeheerplannen. Tegelijkertijd ontbreken de organisaties die deze doelen mede helpen realiseren volledig in de tekst. Wildbeheereenheden, jachtaktehouders, terreinbeheerders en grondgebruikers beschikken over omvangrijke gebiedskennis en leveren een directe bijdrage aan: monitoring van soorten; uitvoering van provinciale faunabeheerplannen; bescherming van kwetsbare soorten; beperking van faunaschade; beheer van invasieve exoten; verkeersveiligheid; praktische uitvoering van natuurdoelen. Wij vinden dat deze uitvoerende rol erkenning verdient binnen een integrale provinciale visie op natuur en biodiversiteit.	De Omgevingsvisie heeft niet als doel alle organisaties te benoemen die een rol hebben in het uitvoeren van het beleid.
ZW_0265	6	Wij verzoeken Provinciale Staten daarom om de definitieve Omgevingsvisie aan te vullen met een passage waarin wordt vastgelegd dat: "Faunabeheer een integraal onderdeel vormt van duurzaam natuurbeheer en biodiversiteitsherstel. Voor het realiseren van provinciale doelen op het gebied van natuurkwaliteit, boerenlandvogels, weidevogels, natuurverbindingen en het groenblauwe raamwerk is naast habitatverbetering en ruimtelijke inrichting ook zorgvuldig en wettelijk geborgd populatiebeheer van belang. De provincie werkt daarbij samen met wildbeheereenheden, terreinbeheerders, agrariërs en andere gebiedspartners." Hiermee ontstaat een evenwichtiger en realistischer beeld van de instrumenten die nodig zijn om de ambities uit de Omgevingsvisie daadwerkelijk te realiseren en wordt recht gedaan aan de provinciale verantwoordelijkheid voor zowel natuurbeleid als faunabeheer. Deze aanvulling sluit bovendien beter aan bij de passages in de visie waarin Noord-Holland inzet op herstel van boerenlandvogels, ontwikkeling van weidevogelkerngebieden, natuurverbindingen en een robuust groenblauw raamwerk.	Faunabeheer wordt geborgd in de faunabeheerplannen. In de faunabeheerplannen wordt ook het verband gelegd met de faunaschade. De beheerplannen worden vastgesteld door de faunabeheereenheden. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Faunabeheer heeft een meer uitvoerend karakter.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0265	3	Boerenlandvogels worden genoemd, predatiebeheer niet De provincie stelt als expliciete ambitie dat het agrarisch ecosysteem moet worden hersteld en noemt daarbij specifiek de aanpak van boerenlandvogels als belangrijke opgave. Tegelijkertijd ontbreekt iedere verwijzing naar de rol die faunabeheer kan spelen bij het verbeteren van het broedsucces van kwetsbare soorten. Iedereen die betrokken is bij het beheer van boerenlandvogels weet dat habitatverbetering essentieel is, maar dat deze maatregelen op zichzelf niet altijd voldoende zijn om populaties duurzaam te herstellen. In grote delen van Noord-Holland wordt dagelijks geïnvesteerd in akkerranden, kruidenrijk grasland, waterbeheer en rustgebieden. Het effect van deze investeringen wordt echter mede beïnvloed door predatiedruk. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt uitsluitend maatregelen gericht op leefgebieden en ruimtelijke inrichting, maar laat het onderdeel soorten- en populatiebeheer volledig buiten beschouwing. Hierdoor ontstaat een onvolledig beeld van de instrumenten die beschikbaar zijn om de provinciale natuurdoelen daadwerkelijk te realiseren.	De Omgevingsvisie gaat in hoofdzaak over ruimtelijke keuzes en is niet bedoeld om een volledig overzicht te geven van alle instrumenten die voor een bepaald doel van toepassing zijn. Predatiebeheer is een onderdeel van de aanpak weidevogels en zal in de programma's en projecten die voortvloeien uit de Omgevingsvisie een plek krijgen.
ZW_0266	1	Namens Vereniging Nescio, een collectief van tien tiny houses in de gemeente Schagen, reageren wij graag op de ontwerp-Omgevinmgsvisie Noord-Holland. Wij onderschrijven de ambitie om voldoende , betaalbare en passende woningen te realiseren en tegelijkertijd te werken aan een gezonde, duurzame en toekomstbetendige leefomgeving. Ook de uitgamgspunten "ruimte voort verschil en verandering"en "lokaal wat kan, provinciaal wat moet"spreken ons aan. Vanuit onze ervaring willen wij aandacht vragen voor kleinschalige en innovatieve woonvormen, zoals tiny houses en collectieve woongemeenschappen, als onderdeel van de toekomstige woningbouwopgave. [...] Ons verzoek Wij vragen de provincie om in de definitieve Omgevingsvisie: 1. kleinschalige en innovatieve woonvormen, waaronder tiny houses en collectieve woongemeenschappen, expliciet te erkennen als mogelijke bijdrage aan de woningbouwopgave; 2. ruimte te bieden voor zowel tijdelijke als permanente kleinschalige woonvormen, waarbij ook woonzekerheid en sociale continuïteit worden meegewogen; 3. gemeenten voldoende ruimte te geven voor lokaal maatwerk, in het bijzonder bij kleine kernen en initiatieven vanuit inwoners; 4. bij de beoordeling van dergelijke initiatieven niet uitsluitend te kijken naar traditionele woningtypologieën en aantallen woningen, maar ook naar betaalbaarheid, zorgvuldig ruimtegebruik, leefbaarheid, klimaatadaptatie, groen en biodiversiteit. Nescio laat in de praktijk zien dat kleinschalig wonen, lokaal initiatief, betaalbaarheid en zorgvuldig ruimtegebruik met elkaar kunnen worden verbonden. Wij hopen dat de provincie deze ruimte voor lokale innovatie in de definitieve Omgevingsvisie wil behouden en waar mogelijk versterken.	De Omgevingsvisie sluit andere woonvormen niet uit. Wij laten de afweging bij de gemeente om te kiezen voor deze andere vormen op specifieke locaties. Ook bij traditionele woningtyplologiën is er een afweging op ruimtegebruik, leefbaarheid klimaatadaptatie, groen en biodiversiteit. Verdere uitwerking van bovengenoemde thema's zal in het volkshuisvestingsprogramma landen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0266	7	Kans: dubbel ruimtegebruik In de visie wordt slechts een enkele keer gesproken over de kansen die dubbel ruimtegebruik biedt. Vreemd: bij schaarste van ruimte zullen we moeten leren de beschikbare ruimte te delen. De duurzame energiesector is daaraan gewend. Zonneparken worden gecombineerd met natuurfuncties. Windmolens worden goed ingepast of (net als infra) onderdeel van industriële landschappen. Maar dit staat onder druk. Neem zon op land. Eind 2023 beschikte toenmalig minister De Jonge dat zon op landbouwgrond in principe niet meer zou worden toegestaan. De Provincie Noord-Holland maakte goed gebruik van de uitzonderingsgronden, waardoor onder meer agri-PV mogelijk blijft. Toch kiest een enkele Noord-Hollandse gemeente er nu al voor ook deze optie helemaal te verbieden. Een ander voorbeeld is wind op bijvoorbeeld een bedrijventerrein, waar deze landschappelijk nauwelijks impact hebben. Ook voor wind geldt dat er meer en meer Noord-Hollandse gemeenten zijn die deze techniek categorisch uitsluiten. Wij raden aan de noodzaak om ruimte dubbel te gebruiken ten bate van de energietransitie stevig in de visie te verankeren.	Wij delen de mening dat meervoudig ruimtegebruik kansen biedt ten bate van de energietransitie. In de Omgevingsvisie is onder afwegingsprincipe 1 meervoudig ruimtegebruik al opgenomen. Het is alleen niet mogelijk om overal ruimte dubbel te gebruiken omdat sommige functies of waarden niet overal te combineren zijn. Wij zullen dit nader uitwerken in het Programma Energie dat wij na vaststelling van de Omgevingsvisie zullen opstellen. Ook kunnen we hier nadere invulling aan geven in eventuele (gebieds)uitwerkingen.
ZW_0267	1	Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Ik onderschrijf de inzet op zorgvuldig ruimtegebruik, behoud van landschappelijke kwaliteit, natuurherstel, biodiversiteit, klimaatadaptatie en het leidend maken van water en bodem bij ruimtelijke keuzes. Deze ambities zijn noodzakelijk voor een toekomstbestendige inrichting van Noord-Holland. De ontwerpvisie benoemt onder meer het belang van natuurherstel, biodiversiteit, waterberging, klimaatadaptatie en een groenblauw raamwerk. Juist vanuit die ambities vraag ik aandacht voor de manier waarop het landelijk gebied in de ontwerpvisie wordt benaderd. Het behoud van open landschappen is waardevol en verdient bescherming. Tegelijkertijd vraagt die bescherming om een benadering die ruimte laat voor gerichte kwaliteitsverbetering. Openheid is een belangrijke landschappelijke kwaliteit, maar niet de enige kwaliteit. Ook biodiversiteit, bodemkwaliteit, waterhuishouding, klimaatbestendigheid en ecologische samenhang bepalen de waarde van het landelijk gebied. Juist daarom is het belangrijk dat binnen grotere open landschappen ruimte blijft bestaan voor gerichte, zorgvuldig ingepaste natuurinclusieve transformaties. Een beperkte ingreep binnen een groter gebied kan, mits goed ontworpen en duurzaam geborgd, bijdragen aan de kwaliteit van het geheel. Denk aan voedselbossen, houtwallen, voederhagen, natuurvriendelijke oevers, waterberging, kruidenrijk grasland, agroforestry of andere vormen van landschappelijke en ecologische versterking. Een actueel voorbeeld daarvan is het agroforestry-project in de Schermer, waarin de gemeente Alkmaar samen met de Milieufederatie Noord-Holland agrariërs ondersteunt bij kleinschalige toepassing van onder meer voedselbossen, voederhagen en houtige landschapselementen. Dit illustreert dat behoud van open agrarisch landschap en gerichte ecologische vernieuwing naast elkaar kunnen bestaan. Het risico van de ontwerpvisie is dat zij dit soort initiatieven, evenals vergelijkbare particuliere initiatieven, onvoldoende faciliteert wanneer behoud van openheid te absoluut wordt uitgelegd. Daarmee kunnen ontwikkelingen worden ontmoedigd die juist bijdragen aan provinciale doelen voor biodiversiteit, bodem, water en klimaatadaptatie.	Wij zijn van mening dat wij met onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening de natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden voldoende beschermen en daarbij ook voldoende ruimte laten voor noodzakelijke ontwikkelingen.
ZW_0267	2	Waar een woonfunctie onderdeel uitmaakt van zo'n bredere natuurinclusieve transformatie, hoort die functie ondergeschikt te zijn aan de landschappelijke en ecologische opzet. Het gaat dan om woningen van kleine tot normale omvang, passend bij de schaal van de omgeving, zorgvuldig ingepast, bij voorkeur gebouwd met natuurlijke of biobased materialen en ontworpen met een lage belasting van energie- en watersystemen. Ik verzoek u daarom om in de definitieve omgevingsvisie expliciet onderscheid te maken tussen reguliere verstedelijking van het buitengebied en kleinschalige natuurinclusieve kwaliteitsverbetering. Dat onderscheid is van belang om te voorkomen dat waardevolle initiatieven op voorhand worden benaderd als aantasting van het landelijk gebied, terwijl zij juist kunnen bijdragen aan provinciale doelen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. De wijze waarop wij omgaan met stedelijke ontwikkelingen en kleinschalige kwaliteitsverbeteringen in het landelijk gebied is uitgewerkt in onze Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0267	3	Concreet verzoek ik u om in de definitieve visie op te nemen dat maatwerk mogelijk blijft voor kleinschalige natuurinclusieve transformaties in het landelijk gebied, mits sprake is van aantoonbare meerwaarde voor landschap, natuur, water, bodem en klimaatadaptatie. Daarbij kan worden aangesloten bij voorwaarden zoals: • de ontwikkeling sluit aan bij een bestaande bebouwingslocatie, voormalig agrarisch erf of bestaande landschappelijke structuur; • eventuele bebouwing of functiewijziging blijft beperkt, compact en ruimtelijk ondergeschikt; • eventuele woonbebouwing is passend van omvang, landschappelijk ingepast en bij voorkeur uitgevoerd met natuurlijke of biobased materialen; • de inrichting is gericht op een lage belasting van energie- en watersystemen, bijvoorbeeld door duurzame energieopwekking, waterbesparing, waterberging en hergebruik; • het grootste deel van het gebied blijft groen, onverhard en landschappelijk ingericht; • de inrichting draagt aantoonbaar bij aan biodiversiteit, natuurontwikkeling, waterberging, bodemkwaliteit en klimaatadaptatie; • de landschappelijke en ecologische meerwaarde wordt duurzaam geborgd. Een dergelijke verduidelijking versterkt de uitvoerbaarheid van de ontwerpvisie. Zij maakt duidelijk dat zorgvuldig ruimtegebruik niet alleen gaat over het behouden van bestaande structuren, maar ook over het mogelijk maken van aantoonbare kwaliteitsverbetering. Juist particuliere initiatiefnemers en agrariërs kunnen met eigen grond, middelen en langjarig beheer bijdragen aan de provinciale doelen. Ik verzoek u daarom de definitieve omgevingsvisie op dit punt aan te scherpen en kleinschalige natuurinclusieve kwaliteitsinitiatieven herkenbaar te positioneren als mogelijke bijdrage aan een toekomstbestendig landelijk gebied.	Zie de beantwoording op onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0267
ZW_0268	1	Bezwaar tegen de bouw van 1200 woningen aan de achterkant van de Bosstraat bij Winkel en Nieuwe Niedorp vanwege verkeersdrukte, aantasting van de Westfriese Omringdijk, gevaar van trillingsschade, overbelasting van lokale maatschappelijke voorzieningen en aantasting van het open landschappelijke karakter.	Het woningbouwplan staat in de dorpenvisie van gemeente Hollands Kroon, maar is nog niet officieel bekend gemaakt bij de provincie Noord-Holland. Deze locatie is dan ook niet opgenomen in de voorliggende Omgevingsvisie.
ZW_0269	1	Digitale infrastructuur. Ik vraag u om geen nieuwe of uitbreiding van datacenters toe te staan. Zowel de elektrische infrastructuur als de landschapsruimte is hiertoe niet op berekend. Niet allen de provincie maar heel Nederland is te klein om meer of uitbreiding van datacenters toe te staan. Datacenters zijn grootvervuilers. Microsoft schermt ermee dat ze koplopers zijn in de strijd om klimaatneutraal omdat ze groene stroom inkopen bij windparken en zonneweides. Onze groene stroom! En omdat er altijd stroom moet zijn, moeten ze ook enorme dieselagregaten hebben voor noodstroom. Eén maal per maand draaien die dingen. Lever ons niet uit aan de Amerikaanse techgiganten. We moeten Europees inzetten op Europese datacenters en meegaan in de strijd om onafhankelijk te worden van Amerikaanse bedrijven. Provincie ga nu mee met deze Europese richting, laat ons eigen landschap niet in de steek!!	Zoals wij hebben aangegeven zullen wij in de toekomst onder strikte voorwaarden ruimte geven aan nieuwe datacenters. Het gaat hierbij specifiek om digitale infrastructuur die bij kan dragen aan Europese soevereiniteit.
ZW_0270	1	Allereerst willen het Hoogheemraadschap van Rijnland, het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier de provincie complimenteren met de ontwerp- omgevingsvisie. Wij delen de ambitie om samen te werken aan een toekomstbestendig, leefbaar en klimaatbestendig Noord-Holland. Wij waarderen de integrale benadering van de fysieke leefomgeving en de centrale plek voor water en bodem als ordenend principe. De Omgevingsvisie benoemt helder de samenhang tussen klimaatadaptatie, waterveiligheid, natuur, waterkwaliteit en de grote ruimtelijke opgaven waar Noord-Holland voor staat. Daarmee biedt zij een stevig fundament voor gebiedsgerichte uitwerking en uitvoering. Ook spreken wij onze waardering uit voor het open, professionele en gelijkwaardige proces waarin provincie en waterpartners sinds 2024 hierin bestuurlijk en ambtelijk nauw hebben samengewerkt. Wij zien dat in de visie belangrijke stappen zijn gezet om water, bodem en ruimte in samenhang te benaderen en om de consequenties van noodzakelijke keuzen zichtbaar te maken. De kracht van deze visie ligt wat ons betreft in die integrale aanpak en in het voortzetten van de samenwerking tussen de verschillende domeinen. Met deze positieve grondhouding vragen wij aandacht voor een aantal overkoepelende thema's die, wanneer zij meer randvoorwaardelijk worden meegenomen, de Omgevingsvisie kunnen versterken en de doorwerking naar programma's, gebiedsprocessen en uitvoering concreter kunnen maken. Onze bestuurlijke zienswijze op hooflijnen is in de bijlage ambtelijk en meer in detail uitgewerkt.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de complimenten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0270	2	We zouden graag terugzien dat, naast investeren in bereikbaarheid en leefbaarheid, óók investeren in water robuuste en waterveilige voorzieningen een harde randvoorwaarde is voor de ontwikkeling van de provincie. Water is het dragende fundament voor onze welvaart en dat betekent dus ook dat noodzakelijke voorzieningen en investeringen in het waterbeheer onlosmakelijk onderdeel moeten uitmaken van alle ruimtelijke investeringen in Noord-Holland.	Uiteraard gaan wij als provincie regie voeren op het brede waterdossier vanuit het water en bodem als ordenend principe. Hoe we dat gaan doen en bijvoorbeeld met welke randvoorwaarden wordt onder meer later uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Daarbij zien wij het water- en bodemsysteem als drager voor het gebruik.
ZW_0270	3	De Omgevingsvisie benoemt terecht dat niet elke economische activiteit overal en onbeperkt kan groeien. Wij vragen de provincie om waterbeschikbaarheid, waterveiligheid, waterkwaliteit, ecologie en energie- en watervraag expliciet mee te wegen bij economische keuzes. Nieuwe ontwikkelingen moeten passen binnen de draagkracht van het water- en bodemsysteem en bijdragen aan circulaire en klimaatbestendige doelen.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Het afwegingsprincipe Water en bodem als ordenend principe is er daar een van. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. Het uitgangspunt dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen passen binnen draagkracht nemen wij niet over in de Omgevingsvisie. Deze overweging hoort thuis in andere instrumenten. Daar waar voor de provincie relevant relevant toetsen wij vanzelfsprekend wettelijke regelgeving.
ZW_0270	4	In de ontwerpvisie lopen de gedachten van 'ordening' (welke functies wil je waar) en 'inrichting' (op welke manier maken we die gemaakte keuzes toekomstbestendig) door elkaar. In de hoofdstukken over water en bodem klopt de systematiek van water en bodem als ordenend principe, maar in de meer sectorale hoofdstukken wordt vooral ingezet op inrichten en technische oplossingen. Hier ontbreekt de stap om water en bodem als ordenend principe leidend te laten zijn voor de locatiekeuze van de ontwikkeling.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. Het is daarmee dus niet zo dat water en bodem als ordenend principe leidend is ten opzichte van andere afwegingsprincipes. Met betrekking tot de "sectorale hoofdstukken": voor alle gebieden en ontwikkelingen gelden de afwegingsprincipes, ook die van water en bodem als ordenend principe. Omwille van de leesbaarheid en niet voortdurend steeds willen herhalen, hebben we er voor gekozen bij de beschrijvingen van de verdere verdieping per inhoudelijk onderdeel terughoudend te zijn met het benoemen van zaken die we al in de afwegingsprincipes hebben opgenomen.
ZW_0270	5	Daarnaast blijkt uit het ontwerp onvoldoende duidelijk hoe de provincie de integraliteit tussen ruimte en water voortzet in het vervolgproces en de uitvoering in de gebieden. De visie bevat veel kaders en ambities, maar de borging in gebiedsprocessen is nog niet helder. Wij stellen voor dat op korte termijn een vervolgproces wordt ingericht voor de integrale uitwerking en concretisering van samenhangende ruimtelijke- en wateropgaven voor de verschillende deelgebieden binnen de provincie NH. Breng onder regie van de PNH alle relevante partijen uit ruimtelijk- en waterdomein bij elkaar (zoals de provincie, gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven) om tot integrale afwegingen, keuzes, aanpak en communicatie te komen over samenhangende ruimtelijke- en wateropgaven in deelgebieden. Dit past ook bij de ambitie om in dit soort complexe maatschappelijke transities te werken en ons te profileren als 'één overheid'.	We waarderen het voorstel tot het inrichten van een vervolgproces voor de integrale uitwerkingen en concretisering van samenhangende ruimtelijke en wateropgaven voor de verschillende deelgebieden binnen de provincie. Dat nemen we in overweging. De Omgevingsvisie zal overigens worden uitgewerkt in onder meer thematische en gebiedsprogramma's en de Omgevingsverordening.
ZW_0270	6	De ruimtelijke consequenties van de afnemende zoetwaterbeschikbaarheid verdienen nadere uitwerking. Daarbij gaat het niet alleen om nieuwe functies, maar ook om bestaande functies die op termijn mogelijk moeten veranderen. De aanpak om tot die keuzes te komen, zou in deze Omgevingsvisie duidelijker naar voren kunnen komen. Daarin zal ook de verantwoordelijkheid die de sectoren hier zelf in hebben nadere duiding nodig hebben. In dit licht vraagt óók de vernatting van het veenweidegebied bijzondere aandacht. Deze vernatting- heeft niet alleen gevolgen voor de functies in het veenweidegebied zelf (die overigens helder in de Omgevingsvisie aan de orde komen), maar óók voor functies buiten het veenweidegebied. Door de vernatting blijft er immers minder zoetwater over voor andere gebruiksfuncties. Dat vraagt fundamentele maatschappelijke afweging en keuzes, die zelfs provincie-overstijgend zijn. Dit aspect wordt gemist in deze nieuwe omgevingsvisie. Ook ligt de nadruk nu vooral op het bergen en vasthouden van regenwater, en minder op infiltratie en aanvulling van grondwaterreservoirs. Dit vraagt aandacht in gebiedsprocessen. Daarin zou ook aandacht moeten zijn voor een sterkere regie op grondwateronttrekkingen; de verantwoordelijkheden hiervoor zijn nu nog te versnipperd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De ruimtelijke consequenties van de afnemende zoetwaterbeschikbaarheid verdienen zeker nadere uitwerking. Hierin zal het regionaal water en bodem programma en gebiedsprogamma een nadere uitwerking geven.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0270	7	Naarmate klimaatverandering verder doorzet, wordt het steeds belangrijker om naast preventie ook in te zetten op ruimtelijke adaptatie, gevolgbeperking, waterrobuuste inrichting, crisisbeheersing, herstelvermogen, waterbewustzijn en acceptatie van een bepaalde mate van wateroverlast. Wij vragen daarom om de meerlaagse veiligheidsbenadering, integraal voor alle vijf lagen en gericht op zowel overstromingsrisico's als wateroverlast, nadrukkelijker te verankeren in het ontwerp. Daarbij zou ook een voorstel voor de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken overheden en private partijen moeten worden opgenomen. Daarnaast zou het wenselijk zijn dat de provincie de regie neemt. Weerbaarheid is een relatief nieuw en zeer urgent thema dat hiermee ook mede verdere invulling gegeven kan worden.	De inzet op meerlaagsveiligheid is voor de provincie een verbreding van het waterveiligheidsbeleid dat zeker om nadere specificering vraagt. Het zal nader worden uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma. De aangekondigde brede benadering van waterveiligheid, zoals inzet op meerlaagsveligheid, en verbrede integrale aanpak van waterveiligheidszones wordt op meerdere plekken in hoofdstukken 3 en 4 van de Omgevingsvisie benoemd.
ZW_0270	8	Bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen zouden oplossingen primair moeten worden gezocht in locatiekeuze en inrichting. Als risico's niet voldoende kunnen worden beperkt door maatregelen binnen de ontwikkeling zelf, zou de keuze om niet te bouwen het uitgangspunt moeten worden. Mocht er om redenen tóch worden gekozen voor een ontwikkeling die leidt tot een toename van het overstromings- en/of wateroverlastrisico dan moeten initiatiefnemers altijd de noodzakelijke maatregelen treffen om een toename van het overstromings- en/of wateroverlastrisico te voorkomen. We vragen daarom om het principe van niet-afwentelen (van privaat naar publiek) dwingender als randvoorwaarde op te nemen en dit handelingsperspectief eenduidig in de visie of de uitwerking daarvan op te nemen.	Bij locatiekeuzes en inrichting voor ruimtelijke ontwikkelingen spelen de effecten op waterveiligheid en de bijkomende aanvullende noodzakelijke maatregelen ter plekke dan wel in bv dijkversterking en bijbehorende kosten tot op heden zelden een rol, terwijl ze wel degelijk doortikken in de kosten die de maatschappij moet dragen. De provincie zoekt naar een manier om tot evenwichtige keuzes te komen met betrekking tot locatiekeuzes en inrichting en hierbij afwenteling van kosten voor waterbeheer, waaronder voor dijkversterking, te beperken. Bijvoorbeeld het afwentelen van kosten van privaat naar publiek en afwenteling van kosten naar de toekomst. De tekst zoals in de ontwerp omgevingsvisie is opgenomen is te stellig en te eenzijdig. Er zijn naar verwachting meer mogelijkheden te sturen op locatie en inrichting en daarmee te sturen op niet-afwentelen en de tekst in de Ontwerp-Omgevingsvisie zal hierop worden aangepast. Een nadere uitwerking hiervan zal worden gedaan in het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2028-2033, waarin we graag met de waterschappen hierover in gesprek gaan.
ZW_0270	9	Wij waarderen dat de provincie sterker inzet op bronaanpak voor waterkwaliteit, maar missen nog urgentie en daadkracht. Zo ontbreekt een visie op een strengere normering en bronaanpak van o.a. nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, PFAS en medicijnresten. Verder vragen wij aandacht voor de spanning tussen ecologisch waterbeheer, betere waterkwaliteit, meer biodiversiteit en de ruimtelijke keuzes die de druk op water en bodem kunnen vergroten, zoals woningbouw, mobiliteit, industrie, luchtvaart en havenontwikkeling.	De ambities, doelen en maatregelen voor de verbetering van de waterkwaliteit werken we uit in het Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWBP) 2028- 2033. Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp RWBP ligt in de tweede helft van 2027 ter inzage. Voor wat betreft gewasbeschermingsmiddelen het volgende. Wij horen de zorgen over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen op waterkwaliteit, bodem, natuur en gezondheid. In de Omgevingsvisie leggen wij de langetermijnrichting vast: schoon en voldoende water is een randvoorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Daarbij streven wij naar een landbouw die bijdraagt aan een gezonde leefomgeving, een goede waterkwaliteit en herstel van biodiversiteit. De concrete uitwerking van maatregelen rond gewasbeschermingsmiddelen, waaronder eventuele buffer- of spuitzones langs watergangen en in kwetsbare gebieden, zijn onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2028-2033) en andere daarvoor bestemde uitvoeringsprogramma's. Daarin kunnen prioritaire gebieden, maatregelen, monitoring, samenwerking en de inzet van beschikbare juridische instrumenten worden uitgewerkt. Bij deze uitwerking betrekken wij de samenhang met waterkwaliteit, drinkwater, natuur, landbouw en overgangszones rond Natura 2000-gebieden. Daarmee voorkomen we dat afzonderlijke maatregelen elkaar doorkruisen en kan gebiedsgericht maatwerk worden toegepast. Deze uitwerking zal plaatsvinden binnen de kaders die op dit moment vanuit het Rijk in ontwikkeling zijn, vanuit het convenant toekomstbestendige gewasbescherming (gericht op het terugdringen van de milieubelasting van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) en het maatregelenpakket voortvloeiend uit de Taskforce Landbouw, Stikstof en Natuur (gericht op natuurherstel waarin ook de drukfactor 'gewasbeschermingsmiddelen' alsmede de verbetering van hydrologische omstandigheden van Natura 2000-gebieden zijn geïntegreerd).
ZW_0270	10	Wij adviseren een sterkere relatie tussen waterkwaliteit, gezonde bodem en intensief en of veranderend landgebruik te leggen. Waterkwaliteit is bovendien een belangrijke randvoorwaarde voor de volksgezondheid, natuur en omgevingskwaliteit. De Omgevingswet biedt mogelijkheden om regionaal juridisch instrumentarium in te zetten waar waterkwaliteitsdoelen onder druk staan. Wij vragen de provincie deze mogelijkheden te betrekken bij de uitwerking van de KRW-doelen en de uitvoeringsagenda.	Dit wordt onderdeel van de uitwerking van het Regionaal Water en Bodem Programma (2028-2033). Het RWBP is een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie. Het ontwerp RWBP ligt in de tweede helft van 2027 ter visie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0270	11	De Omgevingsvisie onderkent terecht het belang van drinkwater voor toekomstige ontwikkelingen. Wij vragen daarnaast aandacht voor de afvalwaterketen. Woningbouw, economische ontwikkeling en verstedelijking zijn mede afhankelijk van voldoende capaciteit voor inzameling, transport en zuivering van stedelijk en industrieel afvalwater. Hiervoor zijn tijdige ruimtereservering en goede afstemming tussen ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer noodzakelijk. Wij verzoeken de provincie daarom de afvalwaterketen nadrukkelijker te positioneren als vitale randvoorwaarde voor gebiedsontwikkeling en hiervoor voldoende ruimte te reserveren	RWZI's zien wij als een lokale/regionale opgave en niet een provinciale en zijn derhalve niet als onderwerp opgenomen in de Omgevingsvisie.
ZW_0270	12	De Omgevingsvisie kijkt nadrukkelijk vooruit naar 2050. Veel keuzes die vandaag worden gemaakt hebben echter gevolgen die verder reiken dan deze tijdshorizon. Wij vragen daarom aandacht voor versnelde zeespiegelstijging, klimaatverandering en veranderende watercondities richting 2100 en daarna. Het expliciet meenemen van deze onzekerheden helpt om ontwikkelpaden open te houden en afwenteling van risico's naar toekomstige generaties te voorkomen.	De Omgevingsvisie richt zich op 2050. tegelijkertijd kijken we ook door naar 2100, zeker op het vlak van veranderende condities van water en bodem.
ZW_0270	13	Wij zien de ontwerp-Omgevingsvisie als een belangrijke stap naar een toekomstbestendig Noord- Holland. Door de hierboven genoemde aandachtspunten nadrukkelijk mee te nemen, kan de visie naar ons oordeel verder worden versterkt en beter uitvoerbaar worden gemaakt. Wij zien uit naar de verdere samenwerking met de provincie bij de uitwerking van de Omgevingsvisie, programma's, gebiedsprocessen en uitvoeringsagenda's om toekomstbestendige keuzes verder vorm te geven.	Bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie zullen wij onze partners, waaronder de waterschappen, afhankelijk van het onderwerp, de aard en inhoud, vanzelfsprekend betrekken. Ook wij zien uit naar voortzetting van onze samenwerking.
ZW_0270	14	In de Sharepoint staat nog een bijlage behorend tot de gezamenlijke zienswijze van de waterschappen. Hierin staan suggesties voor tekstuele aanscherpingen. Deze graag doorlopen en indien goed bevonden verwerken in de tekst van de Omgevingsvisie.	Dank voor de tekstsuggesties en ook de aandacht die de waterschappen hebben gegeven de Omgevingsvisie secuur door te nemen. Een groot deel van de suggesties wordt verwerkt. Bij deze redactie waken we er wel voor om te veel herhalen. Een aantal tekstvoorstellen worden al gedekt door het afwegingsprincipe water en bodem als ordenend principe.
ZW_0271	1	Zienswijze is eigenlijk een bezwaar tegen het Besluit Grensaanpassingen NNN 2026, het ontwerp Inrichtings- en herstelplan voor het Hol en het Natuurbeheerplan. Ik denk niet ontvankelijk.	Deze zienswijze heeft geen betrekking op de omgevingsvisie maar op de omgevingsverordening. Om die reden zal de zienswijze in het kader van de wijziging van de omgevingsverordening worden behandeld.
ZW_0272	1	Met deze brief dienen wij, beiden vennoten van vof Veehouderij Stam-Kok, gevestigd aan de Noorddijkerweg 41 te Ursem, gezamenlijk en tijdig een zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en de bijbehorende ontwerp-Omgevingseffectrapportage, zoals deze van 15 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage hebben gelegen. Deze zienswijze bestaat uit twee delen. In deel A licht ik toe wat de gevolgen van de Visie specifiek voor ons bedrijf zijn. In deel B sluit ik mij aan bij en onderbouw ik een reeks algemene bezwaren tegen de Visie, die de problematiek voor het landelijk gebied en de landbouwsector in Noord-Holland als geheel raken. Beide delen samen onderbouwen het verzoek aan het einde van deze brief. DEEL A — Onze specifieke situatie: Veehouderij Stam-Kok Wij drijven ons bedrijf in de vorm van een vennootschap onder firma (vof), met ons beiden als vennoten. Ons bedrijf is een grondgebonden melkveehouderij: wij houden 50 melkkoeien op in totaal 56 hectare eigen grond, waarvan wij jaarlijks 7 hectare verpachten aan de bollenteelt als aanvullende inkomstenbron. Van deze 56 hectare is 23 hectare relatief recent aangekocht en gefinancierd met vreemd vermogen. Onze thuislocatie omvat 54 hectare; daarnaast hebben wij 2 hectare grond in de Mijzenpolder, een gebied op circa 2 kilometer van onze thuislocatie waar het Natuurnetwerk Nederland (NNN) wordt gerealiseerd. Onze eigen 2 hectare is daarbij nog niet formeel aangewezen, maar het direct aangrenzende perceel van onze buurman is dat al wel, en de provincie is voornemens het NNN in dit gebied verder uit te breiden. Gelet op die aangrenzende aanwijzing en dat uitbreidingsvoornemen achten wij het reëel dat onze grond de eerstvolgende in aanmerking komende locatie is. Wij worden dus zowel direct als indirect, nu en in de (nabije) toekomst, geraakt door deze plannen. Wij hebben bovendien vier kinderen; of zij ooit een levensvatbaar bedrijf kunnen overnemen, hangt mede af van de keuzes die in deze Visie worden vastgelegd. Wij maken op de volgende gronden ernstig bezwaar tegen de ontwerp-Omgevingsvisie en het onderliggende voornemen om de Mijzenpolder aan te wijzen als NNN-gebied.	Wij danken indiener voor de zienswijze. In algemeenheid: De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de Mijzenpolder ligt al meerdere jaren vast. Binnen deze begrenzing is het NNN nog niet overal gerealiseerd. Realisatie betekent dat gronden worden ingericht als natuur en dat de functie verandert van agrarisch naar natuur. Ligt het perceel van indiener binnen de NNN-begrenzing? Dan kan indiener binnen het NNN-herbegrenzingsproces een aanvraag indienen om de gronden te laten ontgrenzen. Wij beoordelen deze aanvraag op basis van ecologische en beleidsmatige afwegingen. Ligt het perceel buiten de NNN-begrenzing? Dan wordt de grond onder het huidige beleid niet als NNN begrensd zonder toestemming. Bovenstaande processen vormen geen onderdeel van het proces rondom de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0272	2	A. Ontbreken van een deugdelijke feitelijke onderbouwing (motiveringsgebrek) Voor zover ons bekend is er voorafgaand aan de aanwijzing van de Mijzenpolder geen 0-meting uitgevoerd naar de actuele weidevogelstand, de waterkwaliteit, of de precieze ligging en dikte van het veenpakket in dit gebied. Zonder een dergelijke nulmeting kan de provincie niet aantonen dát, en in welke mate, de beoogde natuurdoelen op déze specifieke locatie daadwerkelijk gehaald zullen worden, en evenmin of de aanwijzing van juist deze gronden noodzakelijk en proportioneel is. Een besluit dat zulke verstrekkende gevolgen heeft voor bestaand agrarisch eigendom dient zorgvuldig te worden voorbereid en deugdelijk te worden gemotiveerd (artikel 3:2 en 3:46 Algemene wet bestuursrecht). Deze zorg is niet alleen gebaseerd op onze eigen waarneming, maar wordt bevestigd door de ontwerp-Omgevingseffectrapportage zelf: daarin staat dat de beoordeling van de huidige situatie en de referentiesituatie voor 2050 'waar mogelijk' is gebaseerd op algemene, publiek beschikbare bronnen zoals de Brede Basismonitor, het CBS en de Atlas Leefomgeving, en dat de effectbeoordeling 'vanwege het ontbreken van concrete data meer op kwalitatieve analyses en expert judgement' is gebaseerd, in plaats van op gebied specifieke metingen [10]. Voor de Mijzenpolder betekent dit concreet dat er, voor zover wij hebben kunnen nagaan, geen gebied specifieke meetgegevens over weidevogelstand, waterkwaliteit of veenligging aan de reeds gerealiseerde aanwijzing van het aangrenzende perceel ten grondslag liggen — en die onderbouwing ontbreekt dus evenzeer voor een eventuele toekomstige aanwijzing van onze eigen grond, die naar wij vrezen de eerstvolgende in de rij is. Wij verzoeken de provincie deze 0-meting alsnog uit te voeren, ook voor onze grond, en geen verdere aanwijzingen in de Mijzenpolder te doen of voor te bereiden totdat dit is gebeurd.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons nadere instrumenten ter beschikking waarmee we het voorgenomen beleid vorm kunnen geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. De omgevingsvisie is niet het document waarin we gebieden, zoals polders, specifiek voor bepaald gebruik aanwijzen. Het bezwaar tegen de aanwijzing richt zich dan ook niet op deze omgevingsvisie. De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de Mijzenpolder ligt al meerdere jaren vast. Binnen deze begrenzing is het NNN nog niet overal gerealiseerd. Realisatie betekent dat gronden worden ingericht als natuur en dat de functie verandert van agrarisch naar natuur. Ligt het perceel van indiener binnen de NNN-begrenzing? Dan kan indiener binnen het NNN-herbegrenzingsproces een aanvraag indienen om de gronden te laten ontgrenzen. Wij beoordelen deze aanvraag op basis van ecologische en beleidsmatige afwegingen. Ligt het perceel buiten de NNN-begrenzing? Dan wordt de grond onder het huidige beleid niet als NNN begrensd zonder toestemming. Bovenstaande processen vormen geen onderdeel van het proces rondom de Omgevingsvisie.
ZW_0272	3	B. Geen resultaatsverplichting en geen monitoring van het beoogde natuurresultaat De provincie erkent zelf dat natuur zich niet volledig naar plan laat sturen. Onderzoek van Sovon Vogelonderzoek Nederland laat zien dat weidevogels in beheerde reservaatgebieden weliswaar gemiddeld stabieler zijn dan in regulier agrarisch gebied, maar dat het resultaat sterk verschilt per soort en sterk afhankelijk is van waterpeil, beheer en omliggend landschap [3]. Dit onderstreept dat de enkele aanwijzing van een gebied als NNN geen garantie is voor herstel van weidevogelpopulaties: zonder gebied specifieke 0-meting (aantallen, waterkwaliteit, veenligging) en een concreet beheerplan voor de Mijzenpolder kan de provincie niet aantonen dat déze aanwijzing het gewenste effect zal hebben. De ontwerp-visie bevat, voor zover wij hebben kunnen nagaan, geen resultaatsverplichting of structurele monitoringsverplichting die dit zou moeten borgen: zodra het NNN-gebied "gerealiseerd" is, hoeft het aantal weidevogels niet daadwerkelijk te zijn toegenomen, en een eventuele verslechtering wordt niet structureel gevolgd of bijgehouden. Daarmee wordt agrarisch eigendom opgeofferd voor een doel waarvan de provincie, bij gebrek aan gebied specifieke gegevens, niet kan aantonen dat het op déze plek wordt bereikt. Dat maakt de ingreep in onze ogen disproportioneel. Bovendien worden weidevogelaantallen niet alleen door waterpeil en natuurbeheer bepaald, maar ook door predatiedruk: vossen en kraaiachtigen zijn sinds het midden van de vorige eeuw sterk toegenomen en komen inmiddels landelijk voor. Sovon erkent zelf dat predatie 'niet los gezien kan worden van andere oorzaken van het verlies aan weidevogels' [3]. Gerichte bestrijding van vossen en kraaien blijkt volgens onderzoek van Sovon en de Dierenbescherming echter zelf geen aantoonbaar structureel effect te hebben op de weidevogelstand; wél effectief gebleken maatregelen, zoals raster-bescherming, vergen een aanzienlijke en langjarige beheerinspanning die in de ontwerp-visie voor de Mijzenpolder nergens is uitgewerkt [9]. Deze meervoudige en onzekere causaliteit onderstreept eens te meer dat de enkele aanwijzing als NNN-gebied geen garantie biedt voor het gewenste resultaat.	Zie ons antwoord op onderdelen 1 en 2 van deze zienswijze ZW_0272
ZW_0272	4	C. Zorgen over de uitvoeringspraktijk Onze ervaring en waarneming is dat de uitvoerders van dit beleid primair gericht zijn op het administratief realiseren van het aantal hectare NNN "op papier", en niet op het daadwerkelijke, meetbare natuurresultaat in het veld. Wij vragen de provincie om hier scherp op te sturen: een aanwijzing die alleen op de kaart natuur wordt, maar in werkelijkheid niets oplevert, rechtvaardigt niet het permanente verlies van agrarisch eigendom en verdienvermogen dat wij hierdoor lijden.	De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de Mijzenpolder ligt al meerdere jaren vast. Binnen deze begrenzing is het NNN nog niet overal gerealiseerd. Realisatie betekent dat gronden worden ingericht als natuur en dat de functie verandert van agrarisch naar natuur.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0272	5	D. Aantasting van ons eigendomsrecht Onze 2 hectare grond in de Mijzenpolder is, voor zover ons bekend, nog niet formeel aangewezen als NNN-gebied; het direct aangrenzende perceel van onze buurman is dat inmiddels wel. Nu de provincie voornemens is het NNN in dit gebied verder uit te breiden, bestaat een concreet en reëel risico dat onze grond de eerstvolgende in aanmerking komende locatie is. Alleen al dit dreigende vooruitzicht tast naar onze mening het ongestoord genot van ons eigendom aan: het maakt investeringsbeslissingen, bedrijfsopvolging en financiering onzeker, en kan de waarde van onze grond nu al doen dalen, nog voordat van een formele aanwijzing sprake is. Het ongestoord genot van eigendom is beschermd via artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en artikel 14 van de Grondwet [8]. Elke inperking van dit recht — ook een dreigende, nog niet geformaliseerde inperking — moet noodzakelijk, proportioneel en vergezeld van adequate compensatie zijn. De ontwerp-Omgevingsvisie bevat, voor zover wij kunnen beoordelen, geen concrete, marktconforme regeling voor de waardevermindering of onteigening van agrarische grond die wordt aangewezen als NNN, noch voor de waardedaling van omliggende agrarische grond binnen de invloedssfeer van een nieuw natuurgebied. Deze zorg wordt gevoed door de ervaring elders in de provincie: volgens LTO Noord bestond de tot dusver voorgestelde saldo-0-compensatie voor NNN-gronden voor een belangrijk deel uit niet-landbouwkundige grond, zoals recreatieterrein, wegen en parkeerplaatsen, in plaats van volwaardige landbouwgrond [4]. Wij verzoeken de provincie een reële compensatieregeling alsnog expliciet in de visie op te nemen, voordat enige aanwijzing onherroepelijk wordt.	Ligt het perceel van indiener binnen de NNN-begrenzing? Dan kan indiener binnen het NNN-herbegrenzingsproces een aanvraag indienen om de gronden te laten ontgrenzen. Wij beoordelen deze aanvraag op basis van ecologische en beleidsmatige afwegingen.
ZW_0272	6	E. Aantasting van ons verdienmodel en de continuïteit van ons bedrijf Als grondgebonden melkveebedrijf is de omvang van ons areaal direct bepalend voor onze bedrijfsvoering: het aantal hectare bepaalt hoeveel vee wij kunnen houden, hoeveel ruwvoer wij kunnen telen, en welke verplichtingen wij hebben op het gebied van bemesting en mestplaatsing. Het wegvallen van 2 hectare eigen grond is voor ons bedrijf een direct verlies. Van groter gewicht is dat onze thuislocatie met 54 hectare op slechts circa 2 kilometer van het NNN-gebied in de Mijzenpolder ligt, en dat onze eigen 2 hectare daar direct grenst aan het al aangewezen perceel van onze buurman: wij verwachten dat de aanwezigheid van dit (uitbreidende) NNN-gebied zo dichtbij op termijn zal leiden tot aanvullende beperkingen, bijvoorbeeld op het gebied van stikstofdepositie, bemesting en vergunningverlening, ook op grond die zelf niet is aangewezen. Dit ondermijnt de continuïteit van ons bedrijf en van de aanvullende inkomsten uit de verpachting van 7 hectare aan de bollenteelt. Deze continuïteit is voor ons geen abstract belang: wij hebben vier kinderen, en of zij ooit in de gelegenheid zijn het bedrijf levensvatbaar over te nemen, wordt in belangrijke mate bepaald door de keuzes die nu in deze Visie worden vastgelegd. Een Visie die geen navolgbaar perspectief biedt voor de volgende generatie ondermijnt niet alleen ons inkomen, maar ook de continuïteit van het bedrijf over generaties heen.	De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de Mijzenpolder ligt al meerdere jaren vast. Binnen deze begrenzing is het NNN nog niet overal gerealiseerd. Realisatie betekent dat gronden worden ingericht als natuur en dat de functie verandert van agrarisch naar natuur. Ligt het perceel van indiener binnen de NNN-begrenzing? Dan kan indiener binnen het NNN-herbegrenzingsproces een aanvraag indienen om de gronden te laten ontgrenzen. Wij beoordelen deze aanvraag op basis van ecologische en beleidsmatige afwegingen. Ligt het perceel buiten de NNN-begrenzing? Dan wordt de grond onder het huidige beleid niet als NNN begrensd zonder toestemming. Bovenstaande processen vormen geen onderdeel van het proces rondom de Omgevingsvisie.
ZW_0272	7	F. Financieel disproportionele last Drieëntwintig van onze 56 hectare zijn relatief recent aangekocht tegen de op dat moment geldende agrarische grondprijs en zijn gefinancierd met een aanzienlijke lening. Aanwijzing van grond als (toekomstig) natuurgebied, en zelfs de enkele aankondiging daarvan, drukt de marktwaarde van agrarische grond in en rond het betreffende gebied. Onze financieringslast blijft echter ongewijzigd, terwijl de waarde van ons onderpand daalt. Dit brengt ons bedrijf in een financieel kwetsbare positie die wij niet zelf hebben veroorzaakt en waarvoor de ontwerp-visie geen compensatie biedt.	Een Omgevingsvisie is geen besluit dat op grond van artikel 15.1 van de Omgevingswet nadeelcompensatie kan veroorzaken; de visie heeft vanwege het voor de provincie zelfbindende karakter geen juridische doorwerking.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0272	8	G. Alternatieve, niet-agrarische bronnen van de gestelde waterkwaliteitsproblemen zijn niet onderzocht De ontwerp-Omgevingseffectrapportage noemt zelf dat de nutriëntenbelasting van het water afkomstig is van 'bemesting, veenoxidatie, nutriëntrijke kwel en lozingen' [1] — dus uitdrukkelijk niet uitsluitend van landbouw. Voor de Mijzenpolder is dit relevant: in dit gebied ontbreekt gemeentelijke riolering en zijn de woningen aangesloten op septic tanks/IBA's. Onvoldoende onderhoud van dergelijke systemen vormt een reëel, erkend risico voor verontreiniging van het oppervlaktewater [12]. Daarnaast loost de rioolwaterzuivering bij hevige regenval via een overstort op de vaart rond de Mijzenpolder; onderzoek laat zien dat riool overstorten juist na lange droge perioden, gevolgd door hevige neerslag, een aanzienlijk effect kunnen hebben op het zuurstofgehalte en de waterkwaliteit van het ontvangende water [13]. Ook de in het gebied wijdverspreide invasieve rivierkreeft is een bekende, van landbouw onafhankelijke bron van verslechtering van de ecologische waterkwaliteit: onderzoek laat zien dat deze soort al bij zeer lage dichtheden waterplanten wegvreet en door graafgedrag voor extra troebelheid en sedimentatie zorgt [14]. Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier — de voor de Mijzenpolder verantwoordelijke waterbeheerder — bevestigt dat dit geen theoretisch risico is: sinds 2025 monitort het schap rivierkreeften in het hele beheergebied en trof daarbij gemiddeld 13, en op sommige meetpunten tot 88, kreeften per meetpunt aan. Het schap bestrijdt deze exoot echter niet, omdat dit naar eigen zeggen de verantwoordelijkheid van het Rijk is en een effectieve aanpak 'landelijke regie, wettelijke bevoegdheid én structurele financiering' vereist die vooralsnog ontbreekt [15]. Een aantoonbaar aanwezige en volgens de waterbeheerder zelf explosief gegroeide bedreiging voor natuur en waterkwaliteit blijft dus al jaren onbestreden vanwege bestuurlijke en financiële obstakels, terwijl van onze veehouderij — zonder vergelijkbaar uitstel — onmiddellijke en verstrekkende aanpassingen worden verwacht op basis van diezelfde natuur- en waterdoelen. Dat verschil in urgentie en aanpak maakt de evenredigheid van de voorgestelde maatregelen des te twijfelachtiger. Voor zover ons bekend heeft de provincie geen bronnenanalyse uitgevoerd die deze niet-agrarische factoren voor de Mijzenpolder specifiek in kaart brengt en afweegt tegen de bijdrage van de landbouw. Daar komt bij dat in dit gebied al eeuwenlang landbouw wordt bedreven en er naar onze waarneming nog altijd aanzienlijke natuurwaarden aanwezig zijn; dat maakt het niet vanzelfsprekend dat een eventuele achteruitgang van de waterkwaliteit uitgerekend nu, en specifiek aan de landbouw, moet worden toegeschreven. Wij verzoeken de provincie een deugdelijke, gebieds specifieke bronnenanalyse te (laten) uitvoeren voordat maatregelen die de landbouw in de Mijzenpolder raken verder worden onderbouwd of doorgezet.	De Omgevingsvisie geeft de ambitie op het gebied van waterkwaliteit. Onderliggende uitwerking vindt plaats in het water- en bodemprogramma.
ZW_0272	9	H. Gevolgen voor grondgebondenheid, fosfaatrechten en mestafzet De derogatie op de Europese Nitraatrichtlijn is voor Nederland definitief vervallen: na 2025 kon geen derogatievergunning meer worden aangevraagd, en vanaf 2026 geldt overal de standaardgebruiksnorm van 170 kg stikstof uit dierlijke mest per hectare, tegenover 190-200 kg voor derogatiebedrijven in 2025 — een verlaging van ruim 15% [20]. Wij moeten daardoor nu al meer mest tegen hogere kosten laten afvoeren dan voorheen, wat het gewicht van iedere hectare grond voor onze bedrijfsvoering alleen maar heeft vergroot. Dit wordt verder versterkt door de Kamerbrief Stikstof, Landbouw en Natuur van 26 juni 2026, waarin het kabinet voor de melkveehouderij een grondgebondenheidsnorm van 2,6 grootvee-eenheden per hectare als eindnorm voor 2035 aankondigt, gecombineerd met een emissienorm van 0,164 kg NH3 en 92 kg CO2-equivalent per fosfaatrecht uit stallen en mestopslag [21]. Elke hectare die wij verliezen — zoals onze grond in de Mijzenpolder, of toekomstige beperkingen op onze thuislocatie — verkleint daarmee direct de veestapel die wij op onze resterende grond mogen houden, of dwingt ons tot kostbare investeringen in emissiearme stalsystemen dan wel tot de aankoop van aanvullende fosfaatrechten om binnen deze nieuwe, aan fosfaatrechten gekoppelde emissienorm te blijven. Dit zijn concrete, financieel kwantificeerbare gevolgen die in de ontwerp-visie en -OER niet worden onderkend of meegewogen.	Een omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Lokale effecten op bijvoorbeeld specifieke agrarische percelen/ grondeigenaren komen aan bod wanneer voor deze specifieke gronden plannen worden gemaakt. Als het voornemen concreet is, worden deze plekken ook concreet onderzocht op milieueffecten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0272	10	I. Ontbreken van een deugdelijk alternatievenonderzoek Bij de voorbereiding van een plan-MER zoals de ontwerp-Omgevingseffectrapportage hoort een onderzoek naar redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, is voor de aanwijzing van de Mijzenpolder als NNN-gebied niet aantoonbaar onderzocht of de beoogde natuurdoelen ook via alternatieve locaties — die geen productieve, grondgebonden melkveegrond kosten — kunnen worden gerealiseerd. Wij verzoeken de provincie dit alternatievenonderzoek alsnog uit te voeren en openbaar te maken.	De Omgevings effect rapportage richt zich niet op specifieke locaties van de NNN begrenzing.
ZW_0272	11	J. Verzoek om eerbiedigende werking Voor zover de provincie vasthoudt aan (voorbereiding van) de aanwijzing van de Mijzenpolder als NNN-gebied, verzoeken wij uitdrukkelijk om eerbiedigende werking van ons huidige, legale agrarische gebruik: geen enkele beperking van dat gebruik dient in werking te treden voordat een reële compensatie- of schadevergoedingsregeling voor ons daadwerkelijk is vastgesteld én uitgekeerd.	De begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in de Mijzenpolder ligt al meerdere jaren vast. Binnen deze begrenzing is het NNN nog niet overal gerealiseerd. Realisatie betekent dat gronden worden ingericht als natuur en dat de functie verandert van agrarisch naar natuur. Ligt uw perceel binnen de NNN-begrenzing? Dan kunt u binnen het NNN-herbegrenzingsproces een aanvraag indienen om uw gronden te laten ontgrenzen. Wij beoordelen deze aanvraag op basis van ecologische en beleidsmatige afwegingen. Ligt uw perceel buiten de NNN-begrenzing? Dan wordt uw grond onder het huidige beleid niet als NNN begrensd zonder uw toestemming. Bovenstaande processen vormen geen onderdeel van het proces rondom de Omgevingsvisie.
ZW_0272	12	K. Juridisch kader: onteigening, nadeelcompensatie, en het belang van deze zienswijze Voor de volledigheid wijzen wij op het juridisch kader dat op deze situatie van toepassing is, c.q. zou moeten zijn. Formele onteigening van onze grond kan alleen plaatsvinden op grond van de Onteigeningswet en vereist vooraf een volledige schadeloosstelling [16]. Ook zonder formele onteigening kan overheidsregulering die het gebruik van eigendom zo zwaar beperkt dat dit feitelijk neerkomt op ontneming, in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM; het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft in zaken als Sporrong en Lönnroth tegen Zweden geoordeeld dat langdurige, ingrijpende gebruiksbeperkingen zonder adequate compensatie een schending van dit artikel kunnen opleveren, ook zonder formele eigendomsoverdracht [18]. Daarnaast kent het Nederlandse bestuursrecht de nadeelcompensatieregeling van afdeling 15.1 van de Omgevingswet, gebaseerd op het beginsel van gelijkheid voor de openbare lasten: wie onevenredig zwaar wordt getroffen door overheidsbeleid ten behoeve van het algemeen belang, heeft in beginsel recht op compensatie, mits sprake is van een abnormale én bijzondere last [17]. Wij wijzen de provincie er echter op dat een omgevingsvisie zelf, als strategisch en niet-bindend document, naar geldend recht geen zelfstandige grondslag voor nadeelcompensatie vormt: die ontstaat pas bij een daadwerkelijk bindend besluit, zoals een omgevingsverordening, een wijziging van het Natuurbeheerplan, of een vergunning [17]. Dit benadrukt het belang van deze zienswijze: juist nu, in de fase van de Visie, is er nog ruimte om de onderliggende keuzes zelf ter discussie te stellen. Zodra deze Visie eenmaal is vertaald in bindende regels, resteert voor ons naar verwachting alleen nog de weg van nadeelcompensatie, met alle beperkingen die daarbij horen. Wij verzoeken de provincie dit onderscheid uitdrukkelijk te onderkennen en de in deze zienswijze naar voren gebrachte bezwaren tegen de onderliggende keuzes op hun eigen merites te beoordelen, en niet af te doen met een verwijzing naar een eventuele latere compensatiemogelijkheid.	Het huidig beleid over de NNN wordt niet ter discussie gesteld in de visie. Het realiseren van de NNN zien wij als een belangrijk instrument om te kunnen voldoen aan onze natuurdoelstellingen. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Het huidige NNN beleid is een uitwerking en vindt daarmee niet plaats in de Omgevingsvisie. Overigens is de Omgevingsvisie niet gericht op deze specifieke situatie. Het realiseren van de NNN wordt geregeld in de programma's, plannen en Omgevingsverordening.
ZW_0272	13	DEEL B — Algemene bezwaren tegen de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland Naast onze specifieke situatie als getroffen grondeigenaar sluiten wij ons ook in algemene zin aan bij onderstaande bezwaren tegen de Ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland, die de bredere agrarische sector en het landelijk gebied van de provincie raken. [De inhoud hiervan is gelijk aan ZW_0284]	Voor de beantwoording van de punten 1 t/m 26 verwijzen we naar de antwoorden op de onderdelen 1 t/m 26 bij zienswijze 284 (ZW_0284). Wat betreft de aanvullende punten 27 en 28 van indiener verwijzen gaan wij daar niet op in, omdat die te ver voeren voor deze Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0272	14	Verzoek Op grond van zowel onze specifieke situatie (deel A) als de hierboven genoemde algemene bezwaren (deel B) verzoeken wij Gedeputeerde Staten om: a. de (verdere) aanwijzing van percelen in de Mijzenpolder als NNN-gebied — waaronder mogelijk onze eigen grond — te heroverwegen, en in ieder geval geen nieuwe aanwijzingen definitief te maken, totdat een deugdelijke 0-meting (weidevogelstand, waterkwaliteit, ligging en dikte van het veen) heeft plaatsgevonden en openbaar is gemaakt; b. in de definitieve visie een concrete resultaatsverplichting en een structurele monitoringsverplichting op te nemen voor de natuurdoelen die met NNN-gebieden worden nagestreefd, inclusief heldere consequenties wanneer die doelen niet worden gehaald of wanneer sprake is van verslechtering; c. een reële, marktconforme nadeelcompensatie- en/of planschaderegeling op te nemen — vergelijkbaar met een volledige schadevergoeding zoals bij onteigening — voor waardevermindering van agrarische grond, zowel binnen als in de directe omgeving (bijvoorbeeld binnen een straal van 10 kilometer) van nieuw aan te wijzen NNN-gebieden, vóórdat aanwijzingen of vergunningsintrekkingen onherroepelijk worden; d. uitdrukkelijk te waarborgen dat grondgebonden (melkvee)bedrijven zoals het onze niet onevenredig worden getroffen in hun eigendomsrecht en verdienmodel als gevolg van de aanwijzing van NNN-gebieden, vernatting, waterberging of andere functiewijzigingen; e. het provinciale doel van netto NUL broeikasgasuitstoot te vervangen door een realistisch, haalbaar en betaalbaar reductiedoel, in lijn met nationale en Europese kaders (zie punt 1, 3 en 15); f. het harde vernattingspercentage van 25-30% voor het veenweidegebied in 2030 te schrappen, totdat grondig en onafhankelijk onderzoek is gedaan naar de gevolgen voor landbouw, bestaanszekerheid en eigendom (zie punt 2 en 4); g. de ‘uitfasering’ van legale, verleende vergunningen voor onderbemaling niet als uitgangspunt te hanteren zonder een volwaardige, vooraf vaststaande schadevergoedingsregeling (zie punt 23 en 24); h. de ruimtelijke claimkaarten (onder meer op blz. 40, 41, 43 en 53/54) niet te presenteren als vaststaand beleid, maar als uitgangspunt voor een zorgvuldige, proportionele afweging per gebied, met behoud van agrarisch gebruik waar dat kan (zie punt 10, 11, 12 en 17); i. voedselzekerheid en het functionele belang van het veenweidegebied voor de melkveehouderij (de kringloop gras – koe – melk – kaas – mest – gras) volwaardig mee te wegen bij elke ingreep, in plaats van dit ondergeschikt te maken aan natuur- en waterdoelen (zie punt 7, 8 en 14);	De aanwijzing van de Mijzenpolder als NNN-gebied is geen onderdeel van de omgevingsvisie. De specifieke verzoeken hebben ook geen betrekking op de omgevingsvisie, maar op (een) eventueel ander besluit(en), die hun eigen procedures volgen. Wij gaan hier dan ook niet op de verzoeken in en verwijzen naar de beantwoording op de specifieke onderdelen hiervoor. Voor de overige verzoeken zijn we van mening dat de omgevingsvsisie een goede afweging maakt tussen de verschillende belangen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0272	14a	j. bij de aangekondigde bevolkingsgroei van 500.000 inwoners ook de gevolgen voor uitstoot, ruimtebeslag en biodiversiteit inzichtelijk te maken, en dit consequent af te wegen tegen de ruimte die bijvoorbeeld aan defensie en datacenters wordt geboden (zie punt 3, 22 en 26); k. bij de onderbouwing van natuur-, water- en stikstofmaatregelen zoveel mogelijk te steunen op daadwerkelijke, gebied dekkende metingen in plaats van op modelmatige berekeningen en expert judgement, in lijn met het advies van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (zie punt 27); l. voorafgaand aan iedere maatregel die de landbouw in de Mijzenpolder raakt vanwege gestelde waterkwaliteitsproblemen, een deugdelijke, gebiedsspecifieke bronnenanalyse te (laten) maken die niet-agrarische factoren — riool overstort, septic tanks/IBA's, nutriëntrijke kwel en invasieve rivierkreeften — uitdrukkelijk in kaart brengt en meeweegt, en zich bij het Rijk in te spannen voor een even voortvarende aanpak van erkende, niet-agrarische bedreigingen zoals invasieve rivierkreeften als van de landbouw wordt gevraagd (zie grond G); m. ons, en de sector in het algemeen, in de gelegenheid te stellen deze zienswijze mondeling toe te lichten, zoals bedoeld in de gebruikelijke inspraakprocedure; n. schade als gevolg van grondverlies in combinatie met de vervallen derogatie en de aangekondigde grondgebondenheids- en emissienormen per fosfaatrecht te erkennen als reële schadepost, en hiervoor een compensatieregeling te treffen (zie grond H); o. een deugdelijk alternatievenonderzoek uit te voeren en openbaar te maken naar locaties voor NNN-realisatie die geen productieve landbouwgrond kosten (zie grond I); p. eerbiedigende werking te verlenen aan ons huidige legale agrarische gebruik totdat een reële compensatieregeling daadwerkelijk is vastgesteld én uitgekeerd (zie grond J); q. te onderkennen dat een omgevingsvisie zelf geen zelfstandige grondslag voor nadeelcompensatie biedt, en de in deze zienswijze naar voren gebrachte bezwaren tegen de onderliggende keuzes daarom nu, op hun eigen merites, te beoordelen in plaats van pas bij een latere, bindende besluitvorming (zie grond K); r. transparant te maken en met onderliggende data te onderbouwen hoe stikstofruimte die vrijkomt door het beëindigen of uitkopen van agrarische bedrijven, of door salderen, daadwerkelijk en aantoonbaar ten goede komt aan natuurherstel (zie punt 28). Wij ontvangen graag een schriftelijke bevestiging van ontvangst van deze zienswijze en zien de Nota van Beantwoording met belangstelling tegemoet.	Zie de beantwoording bij onderdeel 14 van deze zienswijze.
Zw_0273	1	Middels dit schrijven wil ik u mijn zienswijze meedelen t.a.v. de Omgevingsvisie NH2050. Landschap Noord-Holland heeft een belangrijk aantal punten op papier gezet om u mee te geven bij de voorbereiding en behandeling van de Omgevingsvisie. Als inwoner van deze provincie sluit ik mij hier gaarne bij aan.	Zie onze beantwoording van de zienswijze van Landschap Noord-Holland
Zw_0273	2	Met name de invulling van groen in de bebouwde ruimte zal m.i. een grote rol (gaan) spelen bij het leefbaar houden van stad, het verstedelijkte platteland en de kernen. De afgelopen zomer heeft ons laten ervaren hoe genadeloos de hitte kan toeslaan als wordt verzuimd de bebouwde omgeving zodanig in te richten dat de temperatuur de gezondheid van onze bewoners niet kan schaden. Natuurorganisaties zullen zich in hun zienswijze richten op het "grotere plaatje" van natuurherstel en het inrichten van ons landschap. Als aanvulling hierop wil ik ook inzoomen op een wat kleiner niveau waar m.i. veel voordeel te behalen valt: het vergroenen van de bestaande wijken. Zelf woon ik in een wijk die in de 70-iger jaren is gebouwd. Bijna iedereen heeft een voor- en achtertuin en er zijn plantsoenen en waterpartijen. Een prima grondplan eigenlijk. Echter, door onvoldoende sturing op de inrichting van particulier groen is in mijn wijk de ene na de andere tuin betegeld. Dit proces is nog geen halt toegeroepen helaas. De wijk warmt zienderogen op en voor dieren die hier van oorsprong thuishoren zoals tuinvogels, amfibiën en kleine zoogdieren wordt dit een onleefbare omgeving. Voor hen en de mens kan met gemeentelijke en provinciale maatregelen een veel betere leefomgeving geschapen worden. Dit is niet iets dat ik als individu door het geven van het goede (groene) voorbeeld kan bewerkstelligen. Ik vraag uw hulp, te beginnen met het indienen van een Omgevingsvisie gericht op óók kleinschalige vergroening, dicht bij de burger.	We onderkennen het belang van behoud van groen in het betaand stedelijk gebied ook op particuliere grond, zowel voor de leefbaarheid als biodiversiteit. De gemeente is hier in eerste instantie verantwoordelijk voor. We ondersteunen hierop wel met kennisuitwisseling en goede voorbeelden via de aanpak Groen Kapitaal en ons programma Betrekken bij Groen en de samenwerking daarbinnen met Stichting Steenbreek.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
Zw_0273	3	Een tweede punt waar ik graag meer aandacht voor zie is de omschakeling naar een diervriendelijke en gezonde landbouw, vrij van bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Diverse projecten in de provincie laten zien dat dit echt kan! Land van Ons toont dit aan met percelen (ook in Noord-Holland).	Indiener wijst op een aantal interessante projecten in Noord-Holland. Wij nemen daar kennis van. Het betreft geen zienswijze op tekst van de Omgevingsvisie.
Zw_0273	4	Het derde punt waar ik uw aandacht voor vraag is de energietransitie. In verschillende gemeenten zijn wijken met een “bloemkoolstructuur” bestaande uit hofjes rondom en plantsoentje of speelplaatsje. In plaats van iedereen een individuele oplossing te laten kiezen om gasloos te kunnen wonen kan het door de inrichting van de wijken vrij eenvoudig zo worden opgelost door kleinschalige installaties op plein- en/of buurtniveau aan te brengen waardoor een overzichtelijk aantal huizen gezamenlijk een installatie voor warm water voor sanitair en verwarming krijgt. Zonne- en windenergie kunnen hiervoor eenvoudig worden gebruikt.	Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verduurzamen van de warmtevoorziening van de woningwijken. Hiervoor stellen zij warmteprogramma’s op welke onderdeel worden van de gemeentelijke omgevingsvisie. Bij het opstellen van het warmteprogramma houden gemeenten, bij het bepalen van de best passende duurzame warmteoplossingen in een wijk, rekening met de kenmerken van deze wijk. Als de gemeente nog geen warmteprogramma heeft opgesteld , dan kan u deze suggestie aan de gemeente doen.
Zw_0273	5	Een vierde punt betreft de versnippering van de natuur in onze provincie. Ik mis de groene verbindingszones tussen natuurgebieden waardoor hun kwaliteit met kleine ingrepen aanzienlijk kan verbeteren. In het landelijk gebied kunnen boeren worden uitgenodigd om langs hun percelen singels en heggen te planten waardoor deze zones met beperkte kosten kunnen worden uitgevoerd. De boer heeft hiervan ook de voordelen in de vorm van schaduwrijke plekken waar het vee verkoeling kan vinden tijdens warme perioden.	Wij beamen het belang van ecologische verbindingen en nemen deze op bij het afwegingskader natuur.
ZW_0274	1	1. Relevante uitgangspunten uit het ontwerp De ontwerp-omgevingsvisie bevat voor deze zienswijze de volgende relevante uitgangspunten: • omgevingskwaliteit, veiligheid en gezondheid zijn randvoorwaardelijk en geven richting aan alle besluiten in de fysieke leefomgeving (pagina 46); • de beschermingsregimes voor natuur, landschap en erfgoed en de ruimtelijke kwaliteitseisen blijven van kracht om onevenwichtige of onomkeerbare aantasting te voorkomen (pagina 46); • de provincie wil het landelijk gebied zoveel mogelijk behouden en is terughoudend met het toevoegen van stedelijke functies; in de meest waardevolle en beschermde landschappen is slechts beperkt ruimte voor nieuwe ontwikkelingen (pagina 55); • woningbouw vindt voornamelijk binnenstedelijk en bij OV-knooppunten plaats (pagina's 60, 62 en 94-95); • binnen bijzonder landschap worden alleen kleinschalige uitbreidingen genoemd, en dan vanuit het oogpunt van de leefbaarheid van kleinere kernen (pagina 62); • de meest waardevolle landschappen zijn aangewezen als Beschermd Landschap en moeten worden beschermd en versterkt (pagina 74); • afwijking van het beschermingsregime is alleen mogelijk bij groot openbaar belang en een gebrek aan alternatieven, waarbij aantasting zoveel mogelijk moet worden beperkt en de resterende aantasting moet worden gecompenseerd (pagina's 46, 55 en 74-75); • de provincie stelt dat er theoretisch voldoende woningbouwplannen en locaties zijn, maar dat vooral de daadwerkelijke realisatie achterblijft (pagina 94).	We danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0274	2	Deze uitgangspunten zijn op zichzelf herkenbaar en verdedigbaar. De onderlinge verhouding ertussen is echter onvoldoende uitgewerkt. Daardoor blijft onduidelijk hoe de provincie bij concrete gevallen voorkomt dat bijvoorbeeld een woningbouwopgave de beschermingsdoelstelling die beoogd wordt met de Omgevingsvisie feitelijk terzijde schuift.	De provincie heeft als afwegingskader bepaalde principes geformuleerd, die zij hanteert om een initiatief tot een verandering in de fysieke leefomgeving te beoordelen. Daarnaast kan de provincie de Omgevingsvisie uitwerken in de Omgevingsverordening, met regels om ongewenste ontwikkelingen, zoals indiener benoemt, te voorkomen. De huidige Omgevingsverordening bevat al dergelijke regels.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0274	3	2. Botsing tussen twee grote openbare belangen De ontwerp-omgevingsvisie maakt ontwikkelingen in beschermde landschappen onder voorwaarden mogelijk als sprake is van een groot openbaar belang. Woningbouw kan onder omstandigheden als zodanig worden aangemerkt. Tegelijkertijd kwalificeert de provincie het behouden en versterken van Beschermd Landschap uitdrukkelijk als provinciaal belang en als onderdeel van de wettelijke opdracht om een goede omgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. Daarmee staan niet een openbaar belang en een particulier belang tegenover elkaar, maar twee grote openbare belangen: enerzijds het realiseren van voldoende woningen en anderzijds het duurzaam beschermen van landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden. Het ontwerp bevat geen duidelijke rangorde en evenmin een concreet toetsingskader voor de afweging tussen beide. Ik verzoek de provincie daarom in de definitieve omgevingsvisie expliciet vast te leggen: • dat de kwalificatie 'groot openbaar belang' niet automatisch betekent dat woningbouw voorrang heeft boven het openbare belang van landschapsbescherming; • dat per geval een kenbare, evenwichtige en toetsbare belangenafweging moet plaatsvinden; • dat deze afweging in ieder geval wordt gebaseerd op noodzaak, proportionaliteit, subsidiariteit, reële alternatieven, de mate van onomkeerbaarheid, cumulatieve aantasting, de gebiedseigen kernkwaliteiten en de mogelijkheden tot daadwerkelijke compensatie; • dat de uitkomst niet uitsluitend mag worden gebaseerd op reeds gemaakte bestuurlijke afspraken of op de gewenste snelheid van woningbouw. Een mogelijke formulering voor de definitieve visie is: 'Wanneer twee of meer grote openbare belangen met elkaar botsen, bestaat geen vooraf gegeven rangorde. De provincie maakt een transparante en navolgbare belangenafweging op basis van noodzaak, proportionaliteit, het ontbreken van reële alternatieven, de onomkeerbaarheid en cumulatie van effecten en de mogelijkheid om resterende schade aantoonbaar, tijdig en gelijkwaardig te compenseren.'	De afweging van belangen en compensatie in het geval van ontwikkelingen van groot openbaar belang zijn uitgewerkt in de omgevingsverordening. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven en vinden wij daarom niet geschikt voor een nadere uitwerking van de wijze van belangenafweging bij groot openbaar belang.
ZW_0274	4	3. Ontgrenzing mag geen eenvoudig alternatief voor het beschermingsregime zijn Het ontwerp beschrijft wanneer binnen Beschermd Landschap van de regels kan worden afgeweken, maar bevat geen afzonderlijk toetsingskader voor het wijzigen of verkleinen van de begrenzing van dat landschap. Dat is een wezenlijke leemte. Door een gebied eerst te ontgrenzen, zou immers kunnen worden voorkomen dat de latere ontwikkeling nog rechtstreeks aan het beschermingsregime wordt getoetst. De aanwezige kernkwaliteiten verdwijnen echter niet doordat op een kaart een grens wordt verlegd. Een gedeeltelijke ontgrenzing van Beschermd Landschap lijkt bovendien moeilijk verenigbaar met de in het ontwerp opgenomen uitgangspunten dat de beschermingsregimes van kracht blijven, de meest waardevolle landschappen worden beschermd en versterkt en onevenwichtige of onomkeerbare aantasting wordt voorkomen. Wanneer ontgrenzing desondanks mogelijk blijft, moet de omgevingsvisie helder aangeven onder welke uitzonderlijke omstandigheden dit kan en welke waarborgen daarbij gelden.	Wij zijn niet voornemens delen van het Beschermd Landschap te ontgrenzen. Alleen in zeer uitzonderlijke gevallen of een technische fout wordt door GS overgegaan tot een ontgrenzing. In een voorkomend geval wordt PS hierover geïnformeerd. Wij vinden het daarom niet noodzakelijk voor het Beschermd Landschap om voorwaarden voor ontgrenzing in de Omgevingsvisie op te nemen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0274	5	Ik verzoek daarom in de definitieve omgevingsvisie vast te leggen dat: • een wijziging of verkleining van de begrenzing van Beschermd Landschap aan ten minste dezelfde zware, cumulatieve voorwaarden wordt getoetst als een afwijking binnen het beschermde gebied; • ontgrenzing alleen mogelijk is bij een aantoonbaar groot openbaar belang, het ontbreken van reële alternatieven, minimale aantasting en vooraf concreet geborgde compensatie; • de landschappelijke, ecologische, cultuurhistorische en aardkundige kernkwaliteiten van het te ontgrenzen gebied volledig in de beoordeling betrokken blijven; • een onafhankelijke en openbaar beschikbare onderbouwing van noodzaak en alternatieven aan de ontgrenzing voorafgaat; • cumulatieve effecten van eerdere en mogelijke toekomstige ontgrenzingen provinciaal worden gemonitord, zodat geleidelijke uitholling en precedentwerking worden voorkomen; • duidelijk wordt gemaakt wie de toets uitvoert, welke informatie daarvoor minimaal vereist is en op welk bestuurlijk moment belanghebbenden daarop kunnen reageren. Een mogelijke aanvullende formulering is: 'Het wijzigen van de begrenzing van Beschermd Landschap vormt geen zelfstandige route om het beschermingsregime buiten toepassing te laten. Een voorgenomen ontgrenzing wordt materieel getoetst aan dezelfde voorwaarden als een ontwikkeling die de kernkwaliteiten binnen Beschermd Landschap aantast. De bestaande kernkwaliteiten blijven bij en na ontgrenzing richtinggevend voor locatiekeuze, inrichting, besluitvorming en compensatie.'	Zie het antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze.
ZW_0274	6	4. Bestaande afspraken mogen de publiekrechtelijke afweging niet bepalen Op pagina 60 wordt gesteld dat op plekken waar al afspraken zijn gemaakt prioriteit wordt gegeven aan woningbouw boven andere ontwikkelingen. Deze passage is te ruim geformuleerd. Een bestuursovereenkomst of woondeal kan richting geven aan samenwerking, maar mag geen voorschot nemen op de wijziging van de Omgevingsverordening, de beoordeling van alternatieven, de omgevingseffectbeoordeling, participatie of de uiteindelijke belangenafweging. Dit is bijvoorbeeld in het bijzonder relevant voor Schagen-Oost. Gedeputeerde Staten hebben op 23 juni 2026 besloten een bestuursovereenkomst aan te gaan met de gemeente Schagen; deze is op 1 juli 2026 ondertekend. Daarin heeft de provincie zich verbonden zich ervoor in te spannen om de begrenzing van het Beschermd Landschap uiterlijk per 1 februari 2027 te wijzigen. De publiekrechtelijke procedure moet echter inhoudelijk open blijven en mag niet worden gereduceerd tot uitvoering van een reeds gesloten overeenkomst. Ik verzoek daarom de passage over bestaande afspraken aan te vullen met de expliciete waarborg dat dergelijke afspraken de onafhankelijke toepassing van de afwegingsprincipes, het beschermingsregime en de daarvoor geldende wettelijke procedures onverlet laten.	Op pagina 60 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt er niets geschreven over plekken waar al afspraken zijn gemaakt prioriteit wordt gegeven aan woningbouw boven andere ontwikkelingen. De locatie bij Schagen Oost loopt een los maatwerktraject naast de Omgevingsvisie waarin de gemeente zal moeten aantonen dat zij kunnen voldoen aan de maatwerkeisen voor woningbouw op deze locatie. Deze doorloopt het traject volgens alle geldende procedures voor ontgrenzing van het beschermd landschap.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0274	7	5. Specifieke betekenis voor Schagen-Oost Schagen wordt in de ontwerp-omgevingsvisie genoemd op de ontwikkelas Den Helder-Schagen-Alkmaar-Zaanstad (pagina's 52 en 62). Dit kan een algemene ontwikkelrichting voor Schagen ondersteunen, maar vormt geen zelfstandige onderbouwing voor de keuze om juist in Schagen-Oost 1.100 tot 1.500 woningen te realiseren en daarvoor Beschermd Landschap te ontgrenzen. Dezelfde visie bepaalt immers dat woningbouw voornamelijk binnenstedelijk plaatsvindt en dat binnen bijzonder landschap slechts kleinschalige uitbreiding ten behoeve van de leefbaarheid van kleinere kernen wordt genoemd. Een grootschalige ontwikkeling als Schagen-Oost past daar niet zonder nadere motivering in. Daarbij schrijft de provincie zelf dat er theoretisch voldoende woningbouwplannen en locaties zijn. Tegen die achtergrond moet aantoonbaar worden gemaakt waarom binnenstedelijke locaties, verdichting, fasering en locaties buiten Beschermd Landschap geen reële alternatieven vormen. Bij iedere verdere besluitvorming moeten de bestaande kernkwaliteiten van het gebied leidend blijven, ook voor gronden die mogelijk worden ontgrensd. Het gaat onder meer om de openheid van het landschap, het historische verkavelings- en slotenpatroon, terpen, historische bewoningslinten en stolpstructuren, doorzichten, de landschappelijke overgang rond Nes en Haringhuizen en het leefgebied voor weidevogels. De voorgenomen open bufferzone langs de historische linten en het behoud en vrijhouden van de prominente terp bij Nes verdienen daarbij uitdrukkelijke en blijvende bescherming. Ook infrastructuur, waaronder een eventuele fietsverbinding, mag deze waarden niet aantasten. Ik verzoek de provincie in de Nota van Beantwoording specifiek uiteen te zetten hoe de voorgenomen ontgrenzing van Schagen-Oost zich verhoudt tot de genoemde passages en afwegingsprincipes uit de ontwerp-omgevingsvisie.	De Omgevingsvisie is ook nog geen onderbouwing voor de ontwikkeling bij Schagen Oost. De gemeente is op dit moment via een maatwerktraject aan het kijken of- en op welke wijze de ontwikkeling van Schagen-Oost verenigbaar is met het Beschermde landschap. Dit is een los traject naast deze omgevingsvisie. Het is wenselijk dat rondom OV-knooppunten (zoals de stad Schagen is) woningbouw ontwikkelingen plaatsvinden. De locatie waar deze moet plaatsvinden is nog niet aangegeven.
ZW_0274	8	6. De ontwerp-OER onderstreept de noodzaak van aanscherping De ontwerp-OER beoordeelt zowel cultuurhistorie als landschap negatief ten opzichte van de referentiesituatie (pagina's 88-90 van het hoofdrapport). De rapportage signaleert dat kernkwaliteiten van Beschermd Landschap verloren kunnen gaan, dat verschillende ambities nog onvoldoende concreet zijn en dat onzeker is of compensatie in alle gevallen mogelijk en effectief is. Als mitigerende maatregelen worden onder meer genoemd: steviger verankeren van landschappelijke kwaliteit in provinciale programma's en verordeningen, vroegtijdige inbreng van omgevingskwaliteit, eisen aan ontwerp, schaal en landschappelijke inpassing en richting geven aan compensatiemaatregelen. Deze aanbevelingen zijn nog niet voldoende bindend en concreet in de ontwerp-omgevingsvisie verwerkt. Het doorschuiven van wezenlijke normen naar toekomstige programma's of gebiedsuitwerkingen biedt onvoldoende zekerheid, zeker waar gelijktijdig al afspraken over grootschalige woningbouw en ontgrenzing worden uitgevoerd. Ik verzoek de provincie daarom de mitigerende aanbevelingen uit de ontwerp-OER in de definitieve visie zelf te verwerken en duidelijk te maken welke aanbevelingen worden overgenomen, hoe zij worden geborgd en waarom eventuele aanbevelingen niet worden overgenomen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de visie en beleidskaders van de provincie weer te geven. De Omgevingsvisie is niet de plek voor concrete uitwerkingen, normen of het vastleggen van werkafspraken over het vroegtijdig betrekken van specialisten. Dit gebeurt na vaststelling van de Omgevingsvisie in de uitwerking in programma's. In de Omgevingsvisie is een afweging gemaakt van verschillende belangen. Met het afwegingsprincipe over omgevingskwaliteit hebben we aangegeven dat omgevingskwaliteit een overkoepelend principe is en hoe dit wordt meegenomen in de ruimtelijke afweging.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0274	9	7. Concrete verzoeken 1. Botsende openbare belangen Neem een expliciet en toetsbaar afwegingskader op voor gevallen waarin woningbouw en bescherming van Beschermd Landschap als grote openbare belangen tegenover elkaar staan. 2. Ontgrenzing Leg vast dat ontgrenzing materieel aan ten minste dezelfde zware voorwaarden wordt getoetst als afwijking binnen Beschermd Landschap en geen eenvoudige route is om het beschermingsregime buiten toepassing te laten. 3. Alternatieven Verplicht een onafhankelijke, openbare en actuele onderbouwing van noodzaak en reële alternatieven, waaronder binnenstedelijke verdichting, fasering en locaties buiten Beschermd Landschap. 4. Kernkwaliteiten Borg dat de kernkwaliteiten van een gebied ook bij en na ontgrenzing richtinggevend blijven en dat onevenwichtige of onomkeerbare aantasting wordt voorkomen. 5. Compensatie Stel provinciale minimumeisen aan compensatie: aantoonbaar, gelijkwaardig, aanvullend, duurzaam, tijdig en juridisch en financieel geborgd. 6. Bestaande afspraken Verduidelijk dat bestuursovereenkomsten, woondeals en andere afspraken geen voorrang hebben boven de vereiste publiekrechtelijke belangenafweging en geen recht op ontgrenzing of planologische medewerking creëren. 7. Schagen-Oost Motiveer in de Nota van Beantwoording specifiek hoe de voorgenomen grootschalige woningbouw en ontgrenzing bij Schagen-Oost passen binnen de uitgangspunten van de ontwerp-omgevingsvisie. 8. Ontwerp-OER Verwerk de mitigerende aanbevelingen voor landschap en cultuurhistorie concreet in de definitieve omgevingsvisie, programma's en Omgevingsverordening.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.
ZW_0274	10	9. Kaarten Vermeld bij kaarten met beschermingsregimes de peildatum, juridische status en eventuele lopende voorstellen tot grenswijziging, zodat geen onduidelijkheid ontstaat over bestaande bescherming en voorgenomen ontgrenzingen.	Aan het begin van de Omgevingsvisie is opgenomen dat de kaarten in de Omgevingsvisie indicatief van aard zijn; ook is de juridische status weergegeven. De beschermingsregimes die opgenomen zijn in de kaarten van de Omgevingsvisie zijn conform de laatste wijziging Omgevingsverordening.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0275	1	Namens familie Smit en VOF Smit dienen wij hierbij een zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie NoordHolland 2050 en de bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapportage. De kern van deze zienswijze vatten wij hieronder samen. Samenvatting Familie Smit en VOF Smit zijn particuliere en agrarisch betrokken grondeigenaren aan de dorpsrand van 't Veld, gemeente Hollands Kroon. Wij maken geen aanspraak op concrete woningbouw of een ontwikkelrecht. Wel verzoeken wij de provincie te voorkomen dat de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050, in samenhang met het ontwerp-OER, waterschapsregels, waaronder de ontwerp-Waterschapsverordening 2027 van HHNK, netcongestie en andere ruimtelijke randvoorwaarden, leidt tot een feitelijke uitsluiting of blokkering van een toekomstige gebiedsgerichte heroverweging voor passende, kerngebonden ontwikkelingen bij kleinere kernen. De kern van deze zienswijze is dat kleine kernen zoals 't Veld niet door de stapeling van provinciaal beleid, water- en bodemsturing, landbouwbescherming, waterschapsregels, netcongestie en gemeentelijke uitvoeringsruimte feitelijk op slot mogen raken. Wij verzoeken de provincie in het bijzonder om: • expliciet te borgen dat kleine kernen buiten OV-knooppunten ruimte houden voor passende, kerngebonden woningbouw die bijdraagt aan lokale woningbehoefte, leefbaarheid en doorstroming; • dorpsrandontwikkeling bij kleine kernen te beoordelen als integrale kwaliteitsopgave, waarbij woningbouw, waterberging, groen, landschap, landbouwstructuur en klimaatadaptatie in samenhang worden gewogen; • het uitgangspunt 'water en bodem sturend' toe te passen als randvoorwaarde én ontwerpopgave, niet als generieke blokkade; • de cumulatieve effecten van provinciaal beleid, waterschapsregels, landbouwbescherming, netcongestie en gemeentelijke planvorming op kleine kernen en particuliere dorpsrandgronden expliciet te beoordelen in het definitieve OER; • in de Nota van Beantwoording per hoofdonderdeel gemotiveerd te reageren en aan te geven of de gevraagde verduidelijkingen en borgingen worden overgenomen.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De omgevingsvisie heeft in het geheel niet het oogmerk om gebieden 'op slot te zetten'. Ons afwegingskader, met de geformuleerde afwegingsprincipes, zijn bedoeld om initiatieven in de fysieke leefomgeving op hun merites te kunnen beoordelen en om gebiedsgericht maatwerkt te leveren. De omgevingsvisie op zich heeft geen juridische doorwerking. Wij werken de omgevingsvisie uit in onder meer programma's en de omgevingsverordening. Die leiden wel tot doorwerking naar gemeentelijk omgevingsplannen en vergunningen. Gelet hierop leidt deze zienswijze niet tot wijzigingen in de omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0275	2	1. Belanghebbende positie en bestuurlijke kern Familie Smit en VOF Smit hebben als particuliere en agrarisch betrokken grondeigenaren een rechtstreeks belang bij provinciaal beleid dat gevolgen kan hebben voor gronden aan en nabij de dorpsrand van 't Veld. Deze gronden hebben thans een agrarische functie, maar liggen in een context waarin op langere termijn vragen kunnen ontstaan over dorpsrandontwikkeling, landschappelijke afronding, waterberging, ontsluiting, energieinfrastructuur en lokale woningbehoefte. Wij stellen nadrukkelijk niet dat onze gronden moeten worden aangewezen als woningbouwlocatie. Ook lopen wij niet vooruit op gemeentelijke besluitvorming, planologische procedures, vergunningverlening of grondtransacties. Ons belang is dat de Omgevingsvisie en het OER voldoende ruimte laten voor een toekomstige, gebiedsgerichte en evenwichtige beoordeling. Gronden aan dorpsranden mogen niet reeds op provinciaal niveau feitelijk worden uitgesloten door de samenloop van een sterke voorkeur voor binnenstedelijk bouwen en OV-knooppunten, bescherming van landbouwgrond, water en bodem als sturend principe, waterschapsregels over ophoging en compensatie, netcongestie en landschappelijke beperkingen. Die samenloop kan ertoe leiden dat particuliere gronden in de praktijk minder bruikbaar worden en dat een toekomstige gebiedsgerichte heroverweging feitelijk wordt beperkt, zonder dat daar een concrete en evenredige beoordeling aan voorafgaat. Wij onderschrijven de noodzaak van duidelijke provinciale keuzes en het belang van water en bodem. Tegelijk mag een visie die sterk inzet op binnenstedelijke ontwikkeling, OV-knooppunten en ruimtelijke concentratie er niet toe leiden dat kleinere dorpen feitelijk op slot raken. Beperkte en passende ontwikkelruimte is juist noodzakelijk voor behoud van leefbaarheid, doorstroming en voorzieningen. Wij verzoeken de provincie expliciet te erkennen dat particuliere en agrarisch betrokken grondeigenaren aan dorpsranden belang hebben bij beleidsruimte, rechtszekerheid en een gebiedsgerichte beoordeling van cumulatieve beperkingen. Daarnaast verzoeken wij de provincie te borgen dat de grote ruimtelijke hoofdkeuzes niet leiden tot een feitelijke uitsluiting van passende kerngebonden ontwikkelingen bij kleinere kernen.	De Omgevingsvisie is onderdeel van de beleidscyclus. Uitwerking van de Omgevingsvisie gebeurt in onder meer programma's en de Omgevingsverordening. De laatste bevat instructieregels voor gemeentelijk omgevingsplannen. De mogelijkheden voor ontwikkelingen oftewel wijzigingen in het ruimtegebruik/gebruik van de fysieke leefomgeving zijn afhankelijk van gemeentelijke omgevingsplannen of van de procedures om bestemmingswijzigingen juridisch vast te leggen. De verzoeken van indiener leiden niet tot wijziging van de Omgevingsvisie.
ZW_0275	3	2. Ruimte voor kleine kernen en OV-knooppunten In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt terecht aangegeven dat bouwen bij kleine kernen mogelijk moet blijven om de leefbaarheid te behouden. Wij verzoeken dit uitgangspunt in de definitieve Omgevingsvisie duidelijker, concreter en toetsbaarder te verankeren. Wij verzoeken daarbij een passage op te nemen met de volgende strekking: 'Bij kleinere kernen buiten stedelijke concentratiegebieden en OV-knooppunten blijft passende, kerngebonden woningbouw mogelijk wanneer deze aantoonbaar bijdraagt aan lokale woningbehoefte, leefbaarheid, doorstroming, klimaatadaptatie en een zorgvuldige landschappelijke afronding van de kern.' Het ontbreken van een OV-knooppunt mag op zichzelf geen reden zijn om passende, kerngebonden ontwikkeling uit te sluiten, mits de ontwikkeling aansluit op de bestaande kern, zorgvuldig wordt ingepast, voorziet in een aantoonbare lokale of regionale behoefte, verkeerskundig verantwoord is, klimaatbestendig en waterrobuust wordt ingericht, landschappelijk zorgvuldig wordt vormgegeven en rekening houdt met agrarische belangen en bestaande gebiedsstructuren. In kleinere kernen zijn binnenstedelijke locaties vaak beperkt beschikbaar of moeilijk uitvoerbaar. Een te absolute koppeling aan OV-knooppunten kan ertoe leiden dat juist kleine dorpen in landelijke gemeenten onvoldoende ontwikkelruimte behouden. Wij verzoeken de provincie in de Nota van Beantwoording aan te geven hoe wordt voorkomen dat de combinatie van OV-sturing, binnenstedelijke prioritering en bescherming van landelijk gebied in de praktijk tot uitsluiting van kleinere dorpen leidt.	Het verzoek van indiener over bouwen bij of in kleine kernen past bij de strekking van de omgevingsvisie. Dit leidt dan ook niet tot aanpassing van de omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0275	4	3. Dorpsrandontwikkeling als kwaliteitsopgave Bij kleinere kernen ligt de ontwikkelruimte vaak aan of nabij de dorpsrand. Dat hoeft geen aantasting van het landschap te betekenen, mits zorgvuldig ontworpen. Dorpsrandontwikkeling kan juist worden benut om kwaliteit toe te voegen. Denk aan: • een duidelijke landschappelijke overgang tussen dorp en buitengebied; • waterberging en klimaatadaptatie; • groene randen; • wandel- en fietsroutes; • versterking van biodiversiteit; • zorgvuldig vormgegeven woningbouw met passende schaal; • behoud van zichtlijnen en openheid waar dat ruimtelijk van belang is; • verbetering van bestaande water- en groenstructuren. Wij verzoeken de provincie daarom dorpsrandontwikkeling niet primair als bedreiging te benaderen, maar als mogelijke kwaliteitsopgave. Zeker in dorpen waar binnenstedelijke ruimte beperkt is, kan een goed ontworpen dorpsrandontwikkeling bijdragen aan zowel woningbouw als landschappelijke verbetering. Juist wanneer waterhuishoudkundige regels aanvullende eisen stellen aan ophoging, waterberging of compensatie, is het van belang dat dorpsrandontwikkeling integraal wordt beoordeeld. Een dorpsrandlocatie moet niet uitsluitend worden beoordeeld op het huidige agrarische gebruik of de bestaande maaiveldsituatie, maar ook op de mogelijkheid om via een zorgvuldig ontwerp waterberging, groenstructuren, landschappelijke overgang en woningbouw te combineren. Wij verzoeken de provincie om in de definitieve Omgevingsvisie vast te leggen dat dorpsrandontwikkeling bij kleine kernen als integrale kwaliteitsopgave kan worden beoordeeld, waarbij woningbouw, waterberging, groen, landschap, landbouwstructuur, bereikbaarheid en klimaatadaptatie in samenhang worden gewogen. Wij verzoeken de provincie om in de Nota van Beantwoording aan te geven hoe zij onderscheid maakt tussen grootschalige uitleglocaties enerzijds en beperkte, zorgvuldig ingepaste kerngebonden dorpsrandontwikkelingen anderzijds.	Wij zijn het eens met de strekking van dit zienswijzeonderdeel van indiener. De strekking van de Omgevingsvisie is dan ook dezelfde. Dat betekent dat de Omgevingsvisie op dit punt niet hoeft te worden aangepast.
ZW_0275	5	4. Landbouwgrond zorgvuldig afwegen, maar niet absoluut blokkeren Wij onderschrijven dat zorgvuldig moet worden omgegaan met landbouwgrond. Landbouw is van groot belang voor Noord-Holland Noord. Tegelijkertijd kan bescherming van landbouwgrond niet betekenen dat elke beperkte uitbreiding of heroverweging aan de rand van kleine kernen onmogelijk wordt. In veel dorpen bestaat de directe omgeving nu eenmaal uit agrarische gronden. Als woningbouw aan dorpsranden vrijwel categorisch wordt uitgesloten vanwege agrarisch gebruik, ontstaat een feitelijke bouwstop voor veel kleine kernen. Wij verzoeken de provincie daarom duidelijker onderscheid te maken tussen: • grootschalige aantasting van waardevolle landbouwstructuren; • en beperkte, kerngebonden ontwikkelingen aan bestaande dorpsranden. Bij die laatste categorie moet maatwerk mogelijk blijven, zeker wanneer de ontwikkeling bijdraagt aan lokale leefbaarheid, woningbehoefte, landschappelijke kwaliteit en klimaatadaptatie. Daarbij moet worden voorkomen dat agrarische gronden aan bestaande dorpsranden dubbel worden beperkt: enerzijds door provinciale terughoudendheid bij bouwen buiten bestaand stedelijk gebied, anderzijds door waterhuishoudkundige beperkingen die toekomstige inrichting, ophoging of compensatie bemoeilijken. Juist bij beperkte kerngebonden ontwikkeling moet worden beoordeeld of landbouwgrond, waterberging, groen en woningbouw in samenhang kunnen worden afgewogen. Wij verzoeken de provincie om in de definitieve Omgevingsvisie te verduidelijken dat bescherming van landbouwgrond niet hetzelfde is als een categorische uitsluiting van beperkte, kerngebonden dorpsrandontwikkeling. Wij verzoeken de provincie om in de Nota van Beantwoording gemotiveerd aan te geven hoe de belangen van agrarische grondeigenaren worden betrokken wanneer provinciaal beleid tegelijk inzet op landbouwbescherming, water- en bodemsturing en beperkte woningbouwmogelijkheden.	De indiener verzoekt om een verduidelijking in de definitieve Omgevingsvisie dat bescherming van landbouwgrond niet hetzelfde is als een categorische uitsluiting van beperkte, kerngebonden dorpsrandontwikkeling. Zo is het zeker niet bedoeld. In de aangepaste tekst staat dat we bij de ruimtelijke keuzes rekening houden met meerdere aspecten waaronder ook de maatschappelijke opgaven en sociaaleconomische leefbaarheid van het landelijk gebied.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0275	6	5. Water en bodem, waterschapsregels en samenloop van beleid Het uitgangspunt 'water en bodem sturend' is terecht. Nieuwe ontwikkelingen moeten klimaatbestendig en waterrobuust zijn. Dit mag echter niet worden uitgelegd als een generiek verbod of feitelijke blokkade van passende kerngebonden ontwikkeling. Water en bodem moeten richting geven aan een goede inrichting, maar mogen niet zonder locatiegerichte en proportionele beoordeling leiden tot uitsluiting van dorpsrandlocaties. De ontwerp-Waterschapsverordening 2027 van HHNK laat zien dat ophoging in het "gebied ophogen" vergunningplichtig kan worden bij meer dan 4.000 m² en gemiddeld meer dan 15 cm, waarbij ook eerdere ophogingen over een periode van tien jaar kunnen worden meegewogen. Deze zienswijze richt zich niet tegen de waterschapsverordening als zodanig, maar benoemt deze ontwikkeling omdat zij laat zien hoe waterhuishoudkundige regels concreet kunnen doorwerken in de uitvoerbaarheid van dorpsrandontwikkeling. Juist daarom moet de Omgevingsvisie duidelijk maken dat waterhuishoudkundige randvoorwaarden gebiedsgericht, proportioneel en als ontwerpopgave worden toegepast. Dorpsrandontwikkeling kan daarbij worden gecombineerd met extra waterberging, wadi's, waterbergend groen, natuurvriendelijke oevers, vertraagde afvoer, klimaatadaptieve inrichting en landschappelijke versterking. Provinciaal beleid staat niet op zichzelf. De combinatie van binnenstedelijke prioritering, landbouwbescherming, water- en bodemprincipes, waterschapsregels, netcongestie en gemeentelijke planvorming kan ertoe leiden dat kleine kernen en particuliere dorpsrandgronden in de praktijk geen reële ontwikkel- of heroverwegingsruimte meer hebben, terwijl zij beleidsmatig nog "open" lijken. Wij verzoeken de provincie daarom in de definitieve Omgevingsvisie vast te leggen dat water- en bodemprincipes, landbouwbelangen, energie-infrastructuur, netcapaciteit en lokale woningbehoefte gebiedsgericht, proportioneel en in samenhang moeten worden toegepast. Daarnaast verzoeken wij de provincie in de Nota van Beantwoording aan te geven hoe wordt voorkomen dat de stapeling van deze factoren leidt tot een feitelijke uitsluiting van dorpsrandlocaties zonder locatiegerichte en evenredige beoordeling.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. Water en bodem als ordenend principe is gedefinieerd als een van de afwegingsprincipes. Samen met de andere aspecten uit het afwegingskader wordt een integrale afweging gemaakt. In veel gevallen zal dit in gebiedsprocessen gebeuren, waarin waar aan de hand van gebiedsspecifieke opgaven en situatie een afweging wordt gemaakt.
ZW_0275	7	6. Ontwerp-OER: cumulatieve effecten op kleine kernen en grondeigenaren onvoldoende zichtbaar Het ontwerp-OER beoordeelt de afzonderlijke beleidsthema's, maar maakt de cumulatieve effecten op kleinere kernen, particuliere dorpsrandgronden en agrarisch betrokken grondeigenaren onvoldoende zichtbaar. De samenloop van: • sterke voorkeur voor binnenstedelijk bouwen en OV-knooppunten; • bescherming van landbouwgrond; • 'water en bodem sturend'; • waterschapsregels over ophoging en compensatie; • netcongestie; • gemeentelijke uitvoeringsruimte en planvorming; kan ertoe leiden dat passende kerngebonden ontwikkeling bij dorpen zoals 't Veld in de praktijk wordt belemmerd of onmogelijk wordt gemaakt. Een afzonderlijke beoordeling van thema's zoals water, landbouw, landschap, energie of bereikbaarheid laat onvoldoende zien of kleinere dorpen in de praktijk nog voldoende ruimte houden voor lokale woningbehoefte, doorstroming, starters, senioren, voorzieningen en leefbaarheid. Wij verzoeken de provincie daarom het OER aan te vullen met een expliciete beoordeling van deze cumulatieve effecten. Daarbij verzoeken wij onderscheid te maken tussen grootschalige uitleglocaties en beperkte, zorgvuldig ingepaste dorpsrandontwikkelingen die kunnen bijdragen aan lokale woningbehoefte, leefbaarheid, klimaatadaptatie, waterberging en landschappelijke kwaliteit.	Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt veel dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. Lokale effecten op bijvoorbeeld specifieke agrarische percelen/ grondeigenaren komen aan bod wanneer voor deze specifieke gronden plannen worden gemaakt. Als het voornemen concreet is, worden deze plekken ook concreet onderzocht op milieueffecten.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0275	8	7. Positie van Hollands Kroon en dorpen zoals 't Veld Voor de gemeente Hollands Kroon is het van belang dat de ontwerp-Omgevingsvisie niet alleen kijkt naar grotere economische clusters, energie-infrastructuur en grootschalige landbouwgebieden, maar ook naar de vitaliteit van de dorpen. Dorpen zoals 't Veld hebben een eigen sociale structuur, lokale woningbehoefte en maatschappelijke samenhang. Deze dorpen kunnen alleen vitaal blijven wanneer er ruimte is voor passende woningbouw, doorstroming en geleidelijke vernieuwing. Voor Hollands Kroon geldt bovendien dat veel dorpen historisch zijn gegroeid in een agrarisch en waterrijk landschap. Dat vraagt niet om generieke uitsluiting van dorpsrandontwikkeling, maar om zorgvuldige, gebiedsgerichte afweging waarbij lokale woningbehoefte, landschappelijke kwaliteit, landbouwbelangen, waterhuishouding, energie-infrastructuur en bereikbaarheid gezamenlijk worden beoordeeld. Wij verzoeken de provincie daarom in de definitieve Omgevingsvisie nadrukkelijker te erkennen dat ook kleinere kernen in landelijke gemeenten ontwikkelruimte nodig hebben, niet alleen voor woningbouw, maar ook voor behoud van leefbaarheid, doorstroming en sociale samenhang. Wij verzoeken de provincie om in de Nota van Beantwoording specifiek in te gaan op de vraag hoe dorpen zoals 't Veld binnen het provinciale beleid reële ruimte behouden voor passende, kerngebonden ontwikkeling en zorgvuldige dorpsrandafweging.	Zie de beantwoording van onderdeel 4 van deze zienswijze
ZW_0275	9	8. Verzoeken tot aanpassing, verduidelijking en borging 8.1 Verzoeken ten aanzien van de definitieve Omgevingsvisie Wij verzoeken de provincie in de definitieve Omgevingsvisie: • expliciet vast te leggen dat kleine kernen buiten OV-knooppunten en stedelijke concentratiegebieden ruimte houden voor passende, kerngebonden woningbouw; • lokale woningbehoefte en leefbaarheid te erkennen als zelfstandige ruimtelijke belangen; • beperkte, zorgvuldig ingepaste dorpsrandontwikkeling bij kleine kernen te beoordelen als integrale kwaliteitsopgave; • duidelijk te maken dat bescherming van landbouwgrond geen categorische uitsluiting inhoudt van beperkte kerngebonden ontwikkeling aan bestaande dorpsranden; • 'water en bodem sturend' te hanteren als randvoorwaarde én ontwerpopgave, niet als generieke uitsluitingsgrond; • vast te leggen dat provinciaal beleid, waterschapsregels, netcongestie en gemeentelijke planvorming in samenhang en proportioneel moeten worden toegepast, zodat kleine kernen niet door stapeling van randvoorwaarden feitelijk op slot raken; • te erkennen dat particuliere en agrarisch betrokken grondeigenaren aan dorpsranden belang hebben bij beleidsruimte, rechtszekerheid en gebiedsgerichte afweging.	De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hiervoor afzonderlijk van een reactie voorzien. De zienswijze leidt niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0275	10	8.2 Verzoeken ten aanzien van het definitieve OER Wij verzoeken de provincie het definitieve OER aan te vullen met: • een expliciete beoordeling van de cumulatieve effecten op kleinere kernen in landelijke gemeenten; • inzicht in de vraag of de samenloop van beleid en regels ertoe kan leiden dat passende kerngebonden ontwikkeling feitelijk wordt belemmerd; • onderscheid tussen grootschalige uitleglocaties en beperkte, zorgvuldig ingepaste dorpsrandontwikkelingen; • betere zichtbaarheid van de effecten op particuliere en agrarisch betrokken grondeigenaren aan dorpsranden.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze ZW_0275

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0275	11	9. Conclusie De ontwerp-Omgevingsvisie bevat belangrijke keuzes voor de toekomst van Noord-Holland. Tegelijkertijd mag dit er niet toe leiden dat kleinere kernen en particuliere dorpsrandgronden onbedoeld op slot raken door de stapeling van ruimtelijke, waterhuishoudkundige, agrarische en infrastructurele randvoorwaarden. Voor dorpen zoals 't Veld moet ruimte blijven voor passende, kerngebonden woningbouw aan of nabij de bestaande dorpsrand, mits zorgvuldig ingepast en bijdragend aan lokale woningbehoefte, leefbaarheid, waterrobuustheid en landschappelijke kwaliteit. Wij verzoeken u deze zienswijze te betrekken bij de vaststelling van de definitieve Omgevingsvisie Noord Holland 2050 en het definitieve OER, en deze beschikbaar te stellen aan Provinciale Staten. Voor zover nadere stukken, beleidsreacties of ontwikkelingen in samenhang met waterhuishoudkundige regelgeving, netcongestie of andere ruimtelijke randvoorwaarden daartoe aanleiding geven, behouden wij ons het recht voor deze zienswijze aan te vullen.	Slotwoord, behoeft geen reactie.
ZW_0276	1	Ik wil bij deze graag een zienswijze indienen op de ontwerp omgevingsvisie. En richt mij daarbij op mobiliteit met de nadruk op spoor. Belangrijke constateringen vooraf De huidige kostenontwikkeling en doorlooptijden voor infrastructuur en verbetering van OV-diensten zijn onhoudbaar. In combinatie met de onderhoudsopgave, de beperkte beschikbaarheid van middelen en de gestelde doelen dient hier zeker actie op te worden ondernomen om überhaupt zinvolle stappen te kunnen zetten op mobiliteitsgebied. De beperkte hoeveelheid ruimte vraagt ook om efficiënt om te gaan met de beschikbare ruimte. Binnen de huidige spoorruimte is nog veel ruimte voor uitbreiding van het gebruik. Denk bijvoorbeeld aan enkelspoor op een spoordijk voor dubbelspoor, een spoorlijn die nu alleen voor museumvervoer wordt gebruikt en bredere spoorruimte bij voormalige stations. En zeker waar het heropening van stations of spoorlijnen betreft zou de procedure veel eenvoudiger mogen aangezien hier sprake is van schadeherstel en/of modernisering en/of achterstallig onderhoud. Wellicht zou een wet op heropening van spoorlijnen en stations wenselijk zijn zodat deze seriematig kunnen worden aangepakt. Een denkrichting om dit probleem aan te pakken is te vinden in de bijlagen. Indiener heeft bijlagen aangeleverd bij denkrichtingen. Deze zijn niet in deze tabel opgenomen.	Dergelijke wetgeving zou landelijk geregeld moeten worden. De provincie zet zich in voor een zo efficient en gebruiksvriendelijk OV systeem in Noord-Holland binnen de huidige wet en regelgeving.
ZW_0276	2	Zet niet eenzijdig in op doortrekken Noord-Zuidlijn, maar maatregelen die veel beter effect hebben voor de bereikbaarheid van de provincie en rest van Nederland. Op pagina 79 staat het volgende: Voor een robuust openbaarvervoersysteem is een schaalsprong in het openbaar vervoer nodig. De schaalsprongprojecten vormen een katalysator voor de verdere ontwikkeling van het hele OV-systeem in Noord-Holland. Dit betekent bijvoorbeeld het doortrekken van de Noord/Zuidlijn via Schiphol tot Hoofddorp waardoor er meer capaciteit op het treinspoor komt. En het realiseren van een vijfde en zesde perron op station Amsterdam-Zuid waardoor hier internationale treinen kunnen stoppen en er meer ruimte vrijkomt op het spoor bij Amsterdam Centraal. Door deze grote spooringrepen rondom Amsterdam ontstaat ruimte in heel Noord-Holland om het spoorproduct verder te verbeteren. Het gaat dan onder andere om de verbindingen naar Alkmaar, Hoorn, Haarlem en het Gooi. Hier wordt stellig een oplossingsrichting gevolgd voor een project met enorme kosten die vooral het belang van groei Schiphol dient. Waarbij er argumenten worden gebruikt die op een andere manier veel beter te realiseren zijn. Tevens zou verplaatsing van Internationale treinen van/naar richting Duitsland naar Zuid juist een verslechtering betekenen immers Amsterdam Zuid is per trein vanuit Alkmaar, Hoorn en Haarlem niet rechtstreeks bereikbaar. Tevens zou voor treinen vanuit Duitsland doorrijden naar Zandvoort aan Zee en/of Den Helder veel zinvoller zijn gezien de vele Duitse toeristen naar de kust en op Texel. En tegelijkertijd zouden meer inwoners van de provincie zonder overstap van/naar richting Duitsland kunnen reizen. Het is zeer wenselijk dat de provincie gaat streven naar een alternatief voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn wat daadwerkelijk het treinverkeer kan verbeteren rond Amsterdam tegen mogelijk lagere kosten dan wel veel meer verbetering voor hetzelfde budget creëert. Dat kan tevens door maatregelen op verschillende termijnen.	De provincie is voorstander van een Schaalsprong in het OV. Het doortrekken van de Noord-Zuidlijn is hierin een onderdeel, maar zeker niet het enige project waar Noord-Holland op inzet. De schaalsprong omvat veel meer projecten. Hierin streeft de provincie naar een optimaal OV product voor Noord-Holland, al zijn afwegingen en keuzes soms ook landelijk ingestoken.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0276	3	Korte termijn - Maak het mogelijk om met het reguliere betaalsysteem (OV Chipkaart / OV Pay) ook binnen Nederland met de Eurostar te reizen. Verkoop van zitplaatsen voor redelijke HSL toeslag (ca 5 euro) Eurostar Parijs Amsterdam – Rotterdam die kort van te voren overblijven. Vooral ook van mensen die nu in Rotterdam in/uit stappen om te reizen met Eurostar en daarmee geen gebruik maken van de zitplaats tussen Amsterdam en Rotterdam. o Reistijdverkorting Amsterdam C naar Rotterdam C van ca 50 naar 43 min en rechtstreeks i.p.v. met overstap o Extra reizigers/inkomsten in de Eurostar zodat sneller de volledige dienstregeling wordt gereden naar Parijs van 16x per dag en hopelijk in de niet Eurostar Londen uren 1x per 2 uur treinen naar Zuid-Frankrijk/Spanje. En bij voorkeur deze ritten ook verplicht stellen zodat ze sneller gerealiseerd worden. o Nieuwe treinreizigers en deels verplaatsing bestaande reizigers waardoor er ruimte vrij komt.	De hoofdrailnetconcessie kent het ministerie van I&W als opdrachtgever. De provincie heeft hier geen bevoegdheid in.
ZW_0276	4	Er zijn nog genoeg treinen die niet op maximale lengte rijden door de Schipholtunnel, daar is nog ruimte voor groei van de capaciteit.	Deze constatering klopt. Dit is een momentopname. De verwachting is dat in de toekomst er meer capaciteit nodig is, dan beschikbaar in de huidige situatie.
ZW_0276	5	Realiseer snellere reismogelijkheden langs Haarlem aan de westzijde zodat minder mensen via Amsterdam/Schiphol reizen tussen Alkmaar en Leiden. En tevens wegverkeer door Haarlem wordt verminderd. o Advies 1x per uur IC Alkmaar – Castricum – Beverwijk – Leiden – Den Haag in combinatie met 1x per uur IC Alkmaar – Castricum – Beverwijk – Haarlem en waar mogelijk 1x per uur sprinter tussen Beverwijk en Leiden die van Bloemendaal gelijk naar Heemstede-Aerdenhout rijdt.	Ook de provincie zet zich in voor een aantal belangrijke schaalsprong projecten in Noord-Holland. In de visie zullen deze opgenomen worden, vooral waar het nieuwe verbindingen betreft. Hoe op dat moment de uiteindelijke dienstregeling er uit komt te zien, past niet bij het schaalniveau van de Omgevingsvisie en zal niet al op dat detailniveau uitgewerkt worden. Wij delen wel de ambitie om juist het OV een zo groot mogelijke rol in de mobiliteitsopgave te geven.
ZW_0276	6	Tariefintegratie Trein en BTM inclusief abonnementen (zie bijlage), nu is het soms voordeliger om via Schiphol te reizen met de trein i.p.v. een stuk met BTM af te leggen.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	7	Middellange termijn - Het is ruimtelijk veel beter mogelijk om de capaciteit op Amsterdam Centraal te vergroten i.p.v. Amsterdam Zuid. Een 10e doorgaand perronspoor is prima te realiseren. Daarnaast zou je aan de westzijde meer ruimte kunnen creëren door parkeren voor ProRail anders in te richten en een Park Bee gebouwtje weg te halen. Hierdoor komt meer ruimte voor breedte perrons, eerder beginnen perrons dan wel sneller in en uit rijden doordat de boogwerking voor Amsterdam Centraal kan worden verminderd.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	8	4 sporen op de Westtak. Hier is ruimte voor gereserveerd. Hetzelfde geldt voor 4 sporen tussen Muiderpoort en Bijlmer. Met 4 sporen op de Westtak wordt het mogelijk om treinen beter te plannen, de capaciteit te verhogen en om een trein vanaf de Zaanlijn richting Schiphol te laten rijden.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	9	De capaciteit rond Weesp is dusdanig dat zonder maatregelen IC's van Amsterdam Centraal richting Almere Centrum / Hilversum dreigen te verdwijnen. Dit betekend mede dat reizigers van een groot deel van de provincie meer moeten overstappen en/of langer onderweg zijn. Daarnaast zijn er plannen voor de Lelylijn en een Ijmeerverbinding. Het zou goed zijn als de provincie hier met andere relevante provincies meer mee gaat bezig houden om de capaciteit en reistijd aan de oostzijde te verbeteren. o Bezie de wens voor een ijmeerverbinding en de Lelylijn in samenhang. Dan is het wenselijk om 2 extra sporen te realiseren tussen Amsterdam C en Almere C hetzij via een Ijmeertunnel vanaf Amsterdam C dan wel Dijkgracht naar Almere Pampus en dan bovengronds 4 sporig naar Almere C met extra station voor sprinter. Geschikt voor 6 IC en hoger en 6 sprinter met reistijd ca 10-12 min voor IC en hoger en ca 16 min voor sprinters. Dan wel 2 extra sporen langs bestaand spoor met verkorting langs de A1 voor IC en hoger en reistijd IC naar ca 15 min.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0276	10	Spoorverdubbeling Hoorn Kersenboogerd - Enkhuizen Het is goed dat de mogelijkheid van spoorverdubbeling tussen Hoorn Kersenboogerd en Enkhuizen wordt benoemd in de concept omgevingsvisie. Ditzelfde zou mogen gelden voor Schagen – Den Helder. Belangrijk om te vermelden is dat bij nut en noodzaak niet zozeer gekeken moet worden naar het huidige aantal reizigers en het aantal reizigers dat vervoerd kan worden, maar vooral ook naar het flink verkorten van de reistijd, het realiseren van nieuwe treindiensten en extra stations alsmede de robuustheid om meer reizigers van de weg naar de trein te krijgen. Daarnaast zijn veel kunstwerken al voorbereid op dubbelspoor evenals dat de spoordijk bedoeld is voor dubbelspoor. De uitkomst kan daarbij ook zijn dat er gekozen worden voor gedeeltelijke verdubbeling in combinatie met andere maatregelen. Te denken valt bijvoorbeeld aan verhoging van de baanvaksnelheid tussen Kersenboogerd en Hoogkarspel van 100 naar 130/140 km/u en het vervangen van 40 km/u wissels bij stations naar bijvoorbeeld 80 km/u. Zodat bij kruisende treinen sneller kan worden binnengereden en vertrokken bij stations. Mijn vermoeden is dat vanaf vlak voor Bovenkarspel Flora tot de passage van de N505 bij Enkhuizen en begin emplacement behoud van enkelspoor beter kan zijn gezien de lengte en de benodigde aanpassingen die anders nodig zijn wanneer het geen problemen geeft voor een sterk verbeterde dienstregeling. Daarnaast is het zinvol ook te kijken naar de mogelijkheden om bogen op de trajecten Hoorn – Amsterdam en Alkmaar – Amsterdam uit te vlakken zoals bijvoorbeeld bij Kwadijk waardoor de trein beter op snelheid kan blijven en de overweg in Zaandam te verwijderen door het resterende spoor te verhogen.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	11	Spoorkaart Figuur 24 pagina 78 Het is mooi dat de huidige spoorlijnen en stations op de kaart mobiliteit in Noord-Holland goed afgebeeld zijn, maar er mist wel wat in de visie. Punten die (grotendeels) binnen de huidige spoorruimte kunnen worden gerealiseerd. Heropening stations - Oosthuizen. Dit zou een zeer interessante mobiliteitshub kunnen zijn voor de hele Zeevang. Gezien de omvang dorp, overstap bus-trein en de bereikbaarheid vanuit omliggende dorpen per auto en fiets kan dit station veel potentie hebben. Tevens acht ik het inpasbaar te maken in de dienstregeling van de huidige sprinter en is er in deze sprinter ruimte voor meer reizigers.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	12	Westwoud in samenhang met doortrekken sprinter naar Enkhuizen o Voor verdubbeling 1x per 2 uur na verdubbeling elk uur.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	13	Limmen, Sint Pancras, Zijdewind, Breezand in combinatie met doortrekken sprinter naar Den Helder o Voor verdubbeling 1x per uur tot Schagen 1x per 2 uur Den Helder, daarna elk uur naar Den Helder.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0276	14	Spoorlijn Hoorn - Medemblik De spoorlijn Hoorn – Medemblik staat keurig op de kaart, maar stations ontbreken. Reactivering van de spoorlijn Hoorn – Medemblik voor regulier personenvervoer is zeer wenselijk waarbij de historische uitstraling behouden blijft dan wel versterkt wordt vanwege samenhang met het museumvervoer. Dit kan ook aansluiten bij het volgende artikel: https://onswestfriesland.nl/2025/gemeente-hoorn/museumstoomtram-hoorn-medemblik-vraagt-aandacht-voor-behoud-unieke-spoorlijn/ Voordelen: - De kosten voor instandhouding en beheer komen niet alleen meer ten laste van het museumvervoer. - Veiligheid en zorgen over meer overwegen. Regulier personenvervoer zet een rem op extra overwegen. Aangezien langzaam aan toch al steeds meer overwegen beveiligd worden komt dit ook de veiligheid ten goede als dit proces sneller gaat. Wel zou gekeken kunnen worden of er ook een aantal overwegen een meer passende uitstraling kunnen krijgen. Voor regulier personenvervoer zijn ongeveer 4-5 tussenstops wenselijk, waarbij tenminste Opperdoes, Wognum en Zwaag. Hierdoor zijn voor regulier personenvervoer batterijtreinen in gepaste uitstraling en in samenwerking met enkele vergelijkbare lijnen in Nederland vermoedelijk het meest wenselijk. Mogelijk ook dat deze gebruik maken van een lagere perronhoogte dan 76 cm. En kantelbaktechniek om sneller door krappe bogen te rijden en deze te behouden. Ook kunnen nieuwe P+R gerealiseerd worden om de drukte in Hoorn te ontlasten en een snellere overstap auto naar trein mogelijk te maken. Waarbij Wognum de meest waarschijnlijke optie is, mogelijk ook Abbekerk. Uitdaging is passage met de grote wegen N307 en N506. Waarbij de N307 nu bij de snelweg hoog begint, zakt naar maaiveld en terug naar hoogte gaat zal waarschijnlijk deze beter op 1 hoogte kunnen komen te liggen om zo een ongelijkvloerse kruising eenvoudig mogelijk te maken. Verder is het wenselijk open landschap rond de spoorlijn beter te beschermen. Dit geldt met name op de open stukken tussen Wognum en Medemblik.	Wij herkennen de P+R locaties die indiener noemt uit onze Hubstrategie, dit betreft nadere uitwerking in de programma's in samenwerking met gemeenten en ook dit past niet bij het schaalniveau van deze Omgevingsvisie. Wij beschermen onze meest waardevolle landschappen door onze beschermingsregimes NNN, BL en Unesco. Zie m.b.t. het BL ons algemene antwoord onder de kop 'Beschermd Landschap'. Daarnaast geldt voor het gehele landelijke gebied de ruimtelijke kwaliteitseis op basis van de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie. Wij zijn van mening dat wij het landschap zo voldoende beschermen.
ZW_0276	15	Betere verbindingen naar de andere kant van het ijsselmeer - Realisatie van een volwaardige busverbinding Enkhuizen – Lelystad onder de spoortariefstructuur. Dan wel volledige tariefintegratie (Uitwerking zie bijlagen) - Onderzoek en Innovatie met snelle elektrische boot onder spoortariefstructuur (dan wel volledige tariefintegratie) als 1x per twee uur verbinding ter vervanging van de huidige trage en dure toeristische veerverbinding in de zomer tussen Enkhuizen en Stavoren. (Uitwerking zie bijlagen)	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	16	Internationale bereikbaarheid De internationale verbondenheid in de ontwerp omgevingsvisie is veel te veel gericht op de luchtvaart en Schiphol en te weinig op het spoor. Dit terwijl Schiphol ook veel negatieve effecten heeft die zeker in de nabije toekomst slecht oplosbaar zijn. Hierdoor is groei zeker niet en krimp eerder aan de orde is. Dat betekend dat inzet en verbetering van de internationale bereikbaarheid anders moet worden ingezet. Het uitgangspunt zou moeten zijn het realiseren van optimale directe internationale bereikbaarheid van, naar en via Nederland per trein op elk schaalniveau, met landelijke dekking en optimaal geïntegreerd met het binnenlandse netwerk. Waarbij capaciteit, frequentie en prijs op orde zijn. Dit vergt veel meer sturing zodat veel meer mensen internationaal per trein i.p.v. per vliegtuig of auto gaan reizen. Zeker aangezien open toegang zich eigenlijk alleen kan richten op vervoersrendabele verbindingen en niet op maatschappelijk rendabele, maar vervoersonrendabele verbindingen. Bovendien is internationale bereikbaarheid dusdanig belangrijk voor de maatschappij dat dit niet moet afhangen van wat vervoerders zelf willen realiseren. Internationale bereikbaarheid per trein vergt actief beleid van overheden op alle schaalniveaus op korte en langere termijn. Wat houdt dit concreet in voor de provincie:	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0276	17	Richting HSL Zuid - Inzet op dat de Eurostar Parijs spoedig elk uur zonder gaten gaat rijden met vertrek tussen 6:10 en 21:10 uit Amsterdam. - Inzet op dat Eurostar Londen van 6:40 tot 20:40 1x per 2 uur gaat rijden. - Inzet dat op de oneven uren 5:40 tot 19:40 er HSL treinen gaan rijden naar Zuid-Frankrijk / Spanje - EC Direct uitbreiding in de dagranden en bijvoorkeur deels vanaf Groningen i.p.v. Lelystad Centrum naar Brussel Zuid.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	18	Richting Maastricht – Luik - Realisatie van een echte doorgaande Beneluxtrein tussen Den Helder en Luxemburg, waarbij voldoende bagage en fietscapaciteit een aandachtspunt zijn en goede integratie in de binnenlandse netwerken. Nu rijdt er al wel een IC Alkmaar – Maastricht en IC Luik – Luxemburg. Richting Arnhem – Oberhausen - Zo spoedig mogelijk elk uur en in de verdere toekomst elk half uur. Waarbij de helft ICE en de andere helft IC. o De ICE moet verder gaan om en om naar München en verder en Basel en verder. Waarbij de eerste zeker verder rijdt richting Innsbruck, Bozen en Verona en de andere zeker 1x per dag naar Rome gaat. o De IC gaat minder ver naar afwisselende bestemmingen en belangrijk dat deze deels in Zandvoort aan Zee begint met stop op Haarlem en deels in Den Helder begint met stops op Schagen en Alkmaar. Richting Hengelo – Bad Bentheim - Zorgen dat de ICE Amsterdam – Berlijn gecombineerd wordt met de EC Berlijn – Warschau. Mogelijk dat enkele ritten ook vanaf de kust kunnen beginnen, maar op de andere as zijn op dit moment veel meer Duitsers die naar de kust reizen. Richting Hamburg, Denemarken en Zweden - Het is zeer wenselijk dat de provincie zich actief in gaat zetten op de Lelylijn in goed internationaal verband. Uiteindelijk kan dit ook naar Berlijn, Polen, Tsjechië en de Baltische staten de snelste route worden. - Op korte termijn realiseren van tenminste een dagelijkse verbinding tussen Amsterdam en Stockholm mede in aansluiting op: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2025Z17461&did=2025D40703 en deze vervolgens stapsgewijs uitbreiden wanneer nieuwe infrastructuur gereed komt en meer mogelijk wordt. Voor elektrificatie tussen Groningen en Duitsland op orde is via Hengelo daarna via Groningen.	Zie de beantwoording op onderdeel 5 van deze zienswijze.
ZW_0276	19	Congestieheffing op de weg - Wat niet genoemd wordt in de visie maar onderdeel kan zijn voor betere spreiding van wegverkeer over de dag om wegen rond Amsterdam te ontlasten is het invoeren van een congestieheffing. Dit kan een element zijn van betalen naar gebruik en is een stap die praktisch zeer goed realiseerbaar is en bewezen effect heeft. Waarbij het zeer verstandig is te kijken naar de situatie in Göteborg en Stockholm die hier al jaren gebruik van maken. Aangezien deze steden in de nabijheid van de zee liggen zijn er ook ruimtelijk overeenkomsten t.o.v. een grote stad die veel verder landinwaarts liggen.	Als provincie werken we aan het bereikbaar houden van Noord-Holland. Helaas staat het mobiliteitsysteem onder druk en er zijn beperkte financiele middelen beschikbaar om dit groot uit te breiden, daarom streven wij naar het optimaliseren van de bereikbaarheid en beter benutten van de huidige infrastructuur. Ook staan wij altijd open voor innovatieve oplossingen die kunnen bijdrage aan deze opgaven, vandaar dat we de mogelijkheden hiervoor agenderen in gesprekken met het Rijk.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0276	20	Autoluwer Texel en kuststrook - Onderzoek naar een autoluwer Texel en kuststrook in combinatie met betere busverbindingen in aansluiting op verbeteringen aan het spoor. - Zowel voor de mobiliteitstransitie alsmede de stikstofaanpak. o Minder autoverkeer door en langs Natura 2000 gebieden. o Minder parkeerplaatsen aan de kust en in duingebieden, waardoor meer ruimte komt voor de natuur. Veel parkeervlaktes hebben een zeer lage bezetting op jaarbasis en verkeersstromen zijn vrij eenvoudig. Hierdoor kan zowel de stikstofdepositie van verkeer worden verminderd als meer ruimte voor natuur worden gecreëerd, juist ook op plekken die zich lenen voor stuifzand, en kunnen de bossen behouden blijven. Daarnaast wordt het duingebied en de kuststrook ook nog beter bereikbaar voor mensen die niet met de auto kunnen of willen reizen. - Zeker op plekken als de parkeerplaats bij Hargen aan Zee en de nabijgelegen voormalige gaslocatie kan meer ruimte komen voor open duinlandschap in plaats van dat hiervoor bos moet worden gekapt. - Mogelijk kan op sommige plekken zoals naar Bergen aan Zee bij het inrijden van de weg naar Bergen aan Zee ook gewerkt gaan worden met een congestieheffing i.p.v. betaald parkeren. Hiermee kunnen tarieven beter variëren op basis van moment en mogelijk ook weer.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie
ZW_0277	1	Namens A Hooijer Melkveehouderij hebben wij met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Ons melkveehouderij bedrijf , met neventak recreatie, is gevestigd in de Heintjesrak- en Broekerpolder in Weesp. Onze bij het bedrijf behorende gronden liggen in de nabijheid van, en in, het Natura 2000 Naardermeer en Natura 2000 Oostelijke Vechtplassen. Vanuit ons bedrijfsperspectief, ontwikkeling en bedrijfsopvolging, geeft de ontwerpvisie ons aanleiding tot het kenbaar maken van de volgende zienswijze. Algemeen De ontwerp-Omgevingsvisie maakt duidelijk dat Noord-Holland de komende jaren voor ingrijpende ruimtelijke keuzes staat. De beschikbare ruimte is beperkt terwijl de ruimtevraag vanuit landbouw, wonen, economie, energie, water en natuur toeneemt. Wij begrijpen de noodzaak om keuzes te maken. Om tot goede en afgewogen keuzes te komen is het van belang dat de provincie helder aangeeft welke positie zij de land- en tuinbouwsector in Noord-Holland wil geven. Om die reden zijn we content met de toezegging dat de provincie zorgvuldig wil omgaan met landbouwgrond. Maar met deze toezegging alleen zijn we er niet. Het is van belang dat een ‘stevig’ afwegingskader wordt uitgewerkt voor de bescherming van landbouwgrond. Alleen daarmee kan worden bewerkstelligd dat het behoud van landbouwgrond daadwerkelijk een belangrijk onderdeel is van de besluitvorming over eventuele functie-wijzigingen. Het beschermen van landbouwgrond en het realiseren van een goede basis voor een toekomstbestendige agrarische sector is voor ons een belangrijk gegeven bij de beoordeling van de ontwerp-Omgevingsvisie.	We danken indiener voor de zienswijze. We verwijzen voor de beantwoording van deze hele zienswijze naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	2	Beschermen van landbouwgrond Het voornemen van de provincie om zorgvuldig om te gaan met landbouwgrond door gebieden aan te wijzen met goede landbouwkundige, water- en bodemcondities waar landbouw prioriteit heeft klinkt sympathiek maar roept ook veel vragen op. Door het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden ontstaat impliciet het beeld dat andere landbouwgronden minder waardevol of minder beschermingswaardig zijn. Daarnaast wordt de kwaliteit van landbouwgrond niet uitsluitend bepaald door goede (economische) productieomstandigheden. De land- en tuinbouwsector is ook van betekenis als beheerder en drager van het Noord-Hollandse landelijk gebied. Behoud van een sterke agrarische sector is daarom niet alleen van belang voor voedselproduktie , werkgelegenheid en export maar ook voor het behoud van het open landschap, biodiversiteit, recreatieve en cultuurhistorische waarden en een leefbaar platteland voor alle inwoners van Noord-Holland. Wij zijn van mening dat ook deze betekenis en het belang van het behoud van landbouwgrond in de Omgevingsvisie nadrukkelijker tot uitdrukking moet komen. Een provincie die landbouw erkent als drager van het landschap moet deze sector ook vanuit die betekenis nadrukkelijk betrekken bij de ruimtelijke keuzes die worden gemaakt.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	3	Wij zijn een groot voorstander van het geven van een goede beschermingsstatus aan landbouwgrond in de ruimtelijke praktijk. Het opstellen van een duidelijk en stevig afwegingskader is daarvoor een vereiste. Maar vooralsnog missen we in de voorliggende visie een overtuigende onderbouwing waarom een onderscheid in prioritaire en niet-prioritaire landbouwgebieden gaat leiden tot een betere bescherming van landbouwgrond. Een eerdere ervaring met provinciaal beleid waarbij onderscheid is gemaakt tussen verschillende categorieën landbouwgebieden, namelijk grootschalige en gecombineerde landbouwgebieden, heeft laten zien dat een dergelijk onderscheid in de praktijk leidt tot polarisatie als gevolg van vermeende verschillen in bescherming en verwachtingen ten aanzien van toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Dit heeft toen oa geleid tot verschillende RO regels met betrekking tot agrarische bouwpercelen en andere regels in bestemmingsplannen. Alle landbouwgrond beschermingswaardig. Wanneer de provincie desondanks onderscheid maakt tussen prioritaire en niet-prioritaire landbouwgebieden dan dient expliciet te worden vastgelegd dat ook niet-prioritaire landbouwgronden een volwaardige agrarische bestemming en een passende beschermingsstatus behouden. Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden mag er namelijk niet toe leiden dat de suggestie wordt gewekt dat andere landbouwgebieden beschikbaar komen voor andere ruimtevragende functies.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	4	Zuinig omgaan met landbouwgrond betekent wat ons betreft het erkennen dat landbouwgrond een schaars en strategisch bezit is dat van wezenlijk belang is voor voedselzekerheid, economische ontwikkeling, landschapskwaliteit, leefbaarheid en een toekomstbestendige landbouwsector in Noord-Holland.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	5	Daarnaast is het van belang om te onderkennen dat een toekomstbestendige landbouw niet alleen vraagt om voldoende landbouwgrond maar ook om voldoende ontwikkelingsruimte voor agrarische bedrijven. De land- en tuinbouwsector staat de komende jaren voor belangrijke maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit, emissiereductie, dierenwelzijn en dierwaardigheid. Specifiek op het aspect van dierwaardigheid is extra ruimte vereist voor aanpassingen in stallen, uitloopvoorzieningen, weidegang, klimaatbeheersing en andere welzijnsbevorderende maatregelen. Het voldoen aan deze opgaven vraagt om investeringen in nieuwe technieken en om aanpassingen van bedrijfsgebouwen, stalsystemen en de inrichting of vergroting van agrarische bouwpercelen. Dit kan alleen worden gerealiseerd wanneer agrarische bedrijven voldoende ruimte krijgen om hun bedrijfsvoering daarop aan te passen. De Omgevingsvisie dient deze noodzakelijke ontwikkelingsruimte te borgen.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	6	Aansluitend willen wij het belang benadrukken van kavelruil als instrument om de landbouwstructuur in Noord-Holland te versterken. Door stoppende bedrijven, grondtransacties en de toenemende ruimteclaims vanuit andere functies neemt de versnippering van landbouwgrond toe. Een miskent punt in het algemeen is dat schaalvergroting door zal gaan. Wij verzoeken de provincie daarom om kavelruil actief te blijven ondersteunen en voldoende middelen beschikbaar te stellen voor de inzet van kavelruil in het landbouwgebied en bij de eventuele op te starten gebiedsprocessen .	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	7	Multifunctionele landbouw LTO Noord onderschrijft dat multifunctionele landbouw voor sommige ondernemers kansen kan bieden voor verbreding van de bedrijfsvoering en een aanvullend verdienmodel. Multifunctionele landbouw is echter geen vanzelfsprekende of generieke oplossing voor de uitdagingen waarmee de landbouwsector wordt geconfronteerd. De keuze voor multifunctionele landbouw moet passen bij de ondernemer, het bedrijf en de locatie en vraagt vaak aanzienlijke investeringen in tijd, middelen en ondernemerschap. De keuze in welke richting een bedrijf zich gaat ontwikkelen is daarom aan de ondernemer en niet aan een overheid. Wij vragen de provincie daarom om in de verdere uitwerking van het beleid voor multifunctionele landbouw aan te sluiten bij de door de VNG, in samenwerking met LTO Nederland, opgestelde handreiking 'Multifunctionele landbouw en de Omgevingswet'. Deze handreiking biedt handvatten om multifunctionele landbouw vanuit de toegevoegde waarde voor een gebied te benaderen en meer ruimte te bieden aan maatwerk binnen de geest van de Omgevingswet. Graag willen wij u erop wijzen dat bij bedrijven zowel de hoofdtak als neventakken economische renderend dienen te zijn. Daar is dan wel voldoende schaalgrootte van beide economische dragers van belang.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	8	Klimaatverandering heeft gevolgen voor het water- en bodemsysteem en dat deze ontwikkelingen mede bepalend zullen zijn bij het maken van de ruimtelijke keuzes voor Noord-Holland. Tegelijkertijd plaatsen we vraagtekens bij de benadering in de Omgevingsvisie waarbij water en bodem vrijwel automatisch sturend worden voor de toekomstige inrichting van gebieden. Water en bodem vormen belangrijke randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen maar dienen onderdeel te zijn van een bredere afweging waarin ook aspecten als voedselzekerheid, economie, landschap, leefbaarheid en bestaande investeringen worden betrokken. Het uitgangspunt dat water en bodem richtinggevend zijn, mag daarom niet automatisch leiden tot functiewijziging van (landbouw)gebieden waar de continuïteit van het water- en bodemsysteem onder druk komt te staan.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	9	Vooral de land- en tuinbouwsector heeft de afgelopen jaren laten zien dat ondernemers met innovatie, ondernemerschap en technische oplossingen in staat zijn om in te spelen op veranderende omstandigheden. Voorbeelden hiervan zijn ondergrondse zoetwateropslag, waterconservering, slimme drainage- en infiltratiesystemen, precisiewaterbeheer en innovatieve teeltsystemen. Wat ons betreft moet daarom eerst worden gekeken naar mogelijkheden om landbouwkundige functies te behouden en te versterken. Functiewijziging mag niet het vertrekpunt van beleid zijn maar hooguit een laatste optie wanneer andere oplossingen aantoonbaar onvoldoende perspectief bieden.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	10	Ook ten aanzien van de opgaven voor waterberging en het vasthouden van water in de diepere delen van polders (5-15% van het gebied) pleiten wij voor een bredere afweging. Vernatten heeft als gevolg een verminderde waterberging (verminderde sponswerking) en verhoogde zoetwatervraag. Dit conflicteert met het zgn “klimaatbeleid” en zuinig omgaan met water. De Omgevingsvisie lijkt op onderdelen al snel door te schakelen naar het reserveren van landbouwgrond voor waterberging. Hoewel een goede waterberging van belang is voor een toekomstgerichte landbouw mag dit niet automatisch leiden tot nieuwe ruimteclaims op agrarische grond. Voordat alleen landbouwgrond wordt ingezet voor structurele waterberging dienen eerst ook andere alternatieven volwaardig te worden onderzocht. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ondergrondse opslag van water, tijdelijke berging binnen bestaande natuur- en recreatiegebieden, optimalisatie van het watersysteem, innovatieve vormen van waterconservering en combinaties van maatregelen binnen bestaande functies. Alleen wanneer zorgvuldig is onderbouwd dat dergelijke alternatieven onvoldoende mogelijkheden bieden kan de inzet van landbouwgrond voor waterberging aan de orde zijn. Wij zijn voorts van mening dat wateropgaven zoveel mogelijk gebieds- én perceelsgericht moeten worden uitgewerkt. Door verschillen in bodemopbouw, hydrologie en bedrijfsvoering kunnen de mogelijkheden voor waterberging, waterconservering en zoetwateropslag sterk verschillen. Zelfs binnen één gebied.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	11	Een zorgvuldige Overheid dient zelf de gevolgen van haar beleid voor haar rekening te nemen en niet af te wentelen op particulieren of ondernemers. Wij zijn van mening dat als de Provincie overgaat tot vaststellen van een deel van een polder tot meer waterberging , er een schaderegeling gehanteerd gaat worden met volledige schadeloosstelling, zoals bijv voor de Ronde Hoep is vastgesteld	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	12	Bij de beoordeling van de waterkwaliteit is het van belang dat onderscheid wordt gemaakt tussen actuele emissies, historische belasting en natuurlijke achtergrondbelasting. Beleidskeuzes dienen gebaseerd te zijn op een realistische analyse van de herkomst van nutriënten en andere stoffen Met inachtneming van het voorgaande verzoeken wij u om in de Omgevingsvisie niet alleen de beperkingen van het water- en bodemsysteem te beschrijven maar ook expliciet te erkennen dat innovatie, techniek en ondernemerschap een belangrijk onderdeel vormen van de oplossing. De toekomst van het landelijk gebied ligt niet uitsluitend in functieverandering maar ook in het ontwikkelen van slimme oplossingen waarmee maatschappelijke opgaven kunnen worden gerealiseerd én hoogwaardige landbouwgebieden behouden blijven.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	13	Veenweiden en droogmakerijen: maatwerk met behoud van een toekomstbestendige landbouw Wij realiseren ons de beoogde bijdrage van de veenweidegebieden bij de uitwerking van de klimaatafspraken. Dit vraagstuk vraagt om een zorgvuldige afweging van belangen en om maatregelen die bijdragen aan een toekomstbestendig landelijk gebied. Tegelijkertijd plaatsen wij vraagtekens bij een benadering waarbij vernatting van het gehele veencomplex in de praktijk wordt gezien als de vanzelfsprekende of enige oplossing voor deze opgaven. Om die reden zijn wij van mening dat in de veengebieden een duidelijk onderscheid moet worden gemaakt tussen veenlandbouwgebieden en veennatuurgebieden. Beide gebieden kennen een andere functie, een andere inrichting en vragen ook om een andere benadering. In veenlandbouwgebieden moet behoud van een economisch vitale landbouw het uitgangspunt blijven. De inrichting en het waterbeheer van veenlandbouwgebieden moeten daarom primair afgestemd worden op het behoud van agrarische functies terwijl in veennatuurgebieden natuurdoelen leidend kunnen zijn. Dat betekent dat de huidige drooglegging gehandhaafd moet blijven en dat wordt ingezet op het beperken van veenoxidatie door innovatie, technische maatregelen en mogelijke aanpassingen in de bedrijfsvoering. Er dient te worden voorkomen dat keuzes voor waterbeheer in veennatuur-gebieden leiden tot negatieve effecten voor omliggende landbouwgebieden en omgekeerd. De ontwerp-Omgevingsvisie zet in op hogere waterpeilen en verdere vernatting van veengebieden. Deze koers heeft grote gevolgen voor de agrarische bedrijfsvoering. Voor veel bedrijven betekenen waterpeilen van 20 tot 40 centimeter beneden maaiveld een aanzienlijke beperking van de bedrijfsvoering en in sommige gevallen zelfs het verdwijnen van een economisch duurzame landbouw. Daarnaast leidt vernatting niet alleen tot inkomensschade, maar ook tot vermogensschade, doordat de gebruiksmogelijkheden van landbouwgronden afnemen en daarmee ook de waarde ervan. Hierdoor komt niet alleen het verdienvermogen van ondernemers onder druk te staan maar ook de continuïteit van bestaande bedrijven en daarmee het karakteristieke en gewaardeerde veenweidelandschap.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	14	In het verlengde hiervan vinden wij het onaanvaardbaar dat, als gevolg van genoemde provinciale beleidskeuzes, inkomens- en vermogensschade kan ontstaan zonder dat vooraf duidelijk is op welke wijze deze schade wordt gecompenseerd. De verwijzing naar nadeelcompensatie is volstrekt onvoldoende. Nadeelcompensatie biedt voor agrarische ondernemers in de praktijk onvoldoende zekerheid. Nadeelcompensatie vergoedt veelal niet de volledige inkomens- en vermogensschade die voortvloeit uit structurele beperkingen van de bedrijfsvoering. Bovendien ligt de bewijslast in belangrijke mate bij de ondernemer die moet aantonen welke schade rechtstreeks voortvloeit uit het beleid of de genomen maatregelen. Daarbij is vaak ook onzeker welke schade uiteindelijk voor vergoeding in aanmerking komt en welk deel van de schade voor rekening van de ondernemer blijft. Wij zijn daarom van mening dat nadeelcompensatie niet kan worden beschouwd als een optie om ondernemers te compenseren voor de ontstane 'vernattingsschade'. Als blijkt dat als gevolg van het vernattingsbeleid ondernemers schade ondervinden dan moet deze schade per ondernemer volledig vergoed worden. Vernatten heeft ook negatieve gevolgen voor de nutriëntenbenutting in de door de Provincie gewenste kringlooplandbouw. Ondernemers zullen dit gaan proberen te compenseren door middel van minder weidegang (als gevolg van nattere bodem, welke weidegang minder verdraagt), meer aankoop van mengvoer en kunstmest. De inzet van de provincie moet echter naar onze mening primair gericht zijn op het voorkomen en beperken van schade als gevolg van vernatting, door maatwerk en innovatie. De afgelopen jaren hebben ondernemers aangetoond dat met innovatieve drainageconcepten, slim waterbeheer en andere technische oplossingen de uitstoot van broeikasgassen kan worden beperkt zonder dat direct afstand hoeft te worden gedaan van een landbouwkundig verantwoord waterpeil. Wij vragen de provincie daarom om innovatie en ondernemerschap nadrukkelijk onderdeel te maken van de oplossingsrichting voor het veenweidegebied.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	15	In de Omgevingsvisie wordt ook verwezen naar de verdere uitwerking van het begrip hoogwater-landbouw. Vooralsnog betreft dit echter vooral een beleidsmatig concept waarvan de economische haalbaarheid, praktische uitvoerbaarheid en het verdienvermogen voor ondernemers nog onvolledig zijn onderzocht. Het vooruitlopen op dergelijke concepten creëert onzekerheid voor bestaande bedrijven. Wij zijn van mening dat eerst moet worden aangetoond dat hoogwaterlandbouw economisch perspectief biedt alvorens dit als mogelijke ontwikkelrichting voor bestaande landbouwgebieden te presenteren.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	16	Voor agrarische ondernemers in de veenweidegebieden is het van groot belang dat de bestaande zakkingsclausule behouden blijft. Zonder deze mogelijkheid bestaat het risico dat bedrijven op termijn niet langer kunnen beschikken over de ontwatering die nodig is voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering. Wij verzoeken de provincie daarom om de zakkingsclausule expliciet te borgen in het toekomstige beleid.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	17	We willen er verder op wijzen dat vernatting niet alleen effecten heeft op de landbouwkundige gebruiksmogelijkheden van gronden maar ook van invloed is op de waterkwaliteit. Een hoger waterpeil heeft effect op de waterkwaliteit en kan in bepaalde situaties leiden tot het extra vrijkomen van nutriënten uit de bodem. Dit gaat het behalen van KRW normen bemoeilijken. Blijkbaar vindt de Provincie klimaat regels belangrijker dan waterkwaliteit. Het is derhalve van belang dat bij maatregelen gericht op vernatting niet uitsluitend wordt gekeken naar klimaat- en bodemdalingsdoelen maar dat ook de effecten op de waterkwaliteit integraal worden beoordeeld.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	18	Tot slot vinden wij dat de beheercheck een vaste plaats moet krijgen binnen het provinciale beleid voor de veenweidegebieden. De economie onder de bedrijven wordt door Provincie onvoldoende van belang ingeschat. Voordat wordt besloten tot ingrijpende wijzigingen in waterpeilen, grondgebruik of beheerregimes dient eerst inzichtelijk te worden gemaakt wat de gevolgen zijn voor de uitvoerbaarheid van het beheer, het toekomstperspectief van bedrijven, de economische haalbaarheid en de beoogde gebiedskwaliteiten. Alleen op basis van een dergelijke integrale beoordeling kunnen duurzame keuzes worden gemaakt die zowel recht doen aan de klimaat- en natuurdoelen als aan het behoud van een vitaal agrarisch landschap. Wij pleiten daarom voor een veenweidebeleid waarin behoud van een economisch vitale landbouw, beperking van veenoxidatie, innovatie, maatwerk en toekomstbestendig waterbeheer in samenhang worden beschouwd. Oplossingen moeten niet uitsluitend worden gezocht in vernatting en functieverandering maar vooral in maatregelen die bijdragen aan het behoud van landbouw, landschap en leefbaarheid	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	19	Stikstof, overgangszones en monitoring van de staat van de natuur Met de stikstofovereenkomst van 14 juli 2025 is een belangrijke stap gezet voor het realiseren van stikstofreductie (op basis van doelsturing) en geborgd natuurherstel. Het gezamenlijke doel is om in 2035 een emissiereductie van 30% te realiseren ten opzichte van 2019. De eerste resultaten laten zien dat deze aanpak werkt. Uit de gezamenlijke monitoring blijkt dat de stikstofuitstoot van melkveebedrijven in Noord-Holland sinds 2019 met inmiddels 18% is afgenomen. Dat betekent dat meer dan de helft van de afgesproken reductieopgave voor 2035 al is gerealiseerd. Deze resultaten bevestigen dat doelsturing, gecombineerd met ondernemerschap, kennisontwikkeling en monitoring, daadwerkelijk leidt tot emissiereductie in de praktijk. Het is daarom van belang dat de ingezette koers wordt voortgezet. Om die reden verzoeken wij u om de in de stikstofovereenkomst gemaakte afspraken over emissiereductie stikstof, geborgd natuurherstel en een gebiedsgerichte aanpak in het provinciaal beleid te borgen.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	20	De Omgevingsvisie verwijst op verschillende plaatsen naar de mogelijke inzet van overgangszones rondom Natura 2000-gebieden. Wij van mening dat overgangszones geen doel moeten zijn. Voordat wordt gesproken over omvang, inrichting of beleid binnen dergelijke zones dient eerst onderbouwd te worden waarom een overgangszone noodzakelijk is, welk probleem hiermee wordt opgelost en welke bijdrage de zone levert aan het realiseren van de instandhoudingsdoelen van de naastliggende Natura 2000 gebieden. Wat ons betreft vraagt iedere voorgestelde overgangszone om een afzonderlijke onderbouwing van nut en noodzaak.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	21	Wanneer blijkt dat aanvullende maatregelen rondom Natura 2000-gebieden noodzakelijk zijn hechten wij eraan dat de provincie Noord-Holland vasthoudt aan de koers dat niet wordt gestuurd via verplichtend (planologisch) beleid maar via een aanpak die uitgaat van vrijwilligheid, maatwerk en financiële stimulering. Wij zijn content dat ook de provincie Noord-Holland deze aanpak in de Omgevingsvisie voorstaat maar willen deze aanpak concreet geborgd hebben in het provinciale omgevingsbeleid. Alleen op basis van vrijwilligheid, vertrouwen en een aantrekkelijk handelings-perspectief kunnen ondernemers gemotiveerd worden om te investeren in stikstofreductie, natuurherstel en verduurzaming van hun bedrijf.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	22	Voorts vragen wij aandacht voor het belang van natuurmonitoring. Hoewel het grote doel van het ingezette stikstofbeleid is dat in de Natura 2000-gebieden een 'goede staat van de natuur' wordt bereikt ontbreekt het momenteel aan een goede monitoring van deze staat van de natuur. Wij verzoeken u om de monitoring van de staat van de natuur actief op te pakken en deze expliciet te verankeren in het provinciale omgevingsbeleid. Daarbij vragen wij u om hierbij de door LTO Noord ontwikkelde denkrichting, waarin een voorstel voor het beter, frequenter en objectiever in beeld brengen van de staat van de natuur in Natura 2000-gebieden is uitgewerkt, nadrukkelijk te betrekken. Wij vinden het daarnaast van belang dat een positieve ontwikkeling van de staat van de natuur niet leidt tot nieuwe of aanvullende beperkingen voor bestaande land- en tuinbouwbedrijven. Het realiseren van natuurdoelen en natuurherstel moet bijdragen aan perspectief voor natuur én economie. Het kan niet de bedoeling zijn dat een verbetering van natuurwaarden vervolgens leidt tot een verdere beperking van ontwikkelingsmogelijkheden of vergunningverlening voor bestaande bedrijven. In de praktijk kan dit vraagstuk zich voordoen wanneer als gevolg van een positieve ontwikkeling van de natuur nieuwe stikstofgevoelige hexagonen ontstaan. Zonder een duidelijke beleidsmatige afbakening kan dit leiden tot aanvullende beperkingen voor al bestaande bedrijven terwijl deze ontwikkeling bij aanvang van het beleid niet voorzienbaar was. Een voorbeeld hiervan is het Natura 2000-gebied Eilandspolder waar het aantal stikstofgevoelige hexagonen door het uitvoeren van goed beheer is toegenomen. Naar aanleiding hiervan hebben Gedeputeerde Staten richting vergunningverleners verduidelijkt hoe met deze nieuwe situatie moet worden omgegaan: nieuwe hexagonen hoeven niet of minder beschermd te worden. Wij onderschrijven deze benadering omdat hiermee wordt voorkomen dat positieve natuurontwikkelingen automatisch leiden tot nieuwe belemmeringen voor bestaande ondernemers. Wij verzoeken de provincie om dit uitgangspunt generiek toe te passen binnen Noord-Holland en expliciet vast te leggen dat een positieve ontwikkeling van de natuur niet automatisch mag leiden tot aanvullende beperkingen voor bestaande land- en tuinbouwbedrijven	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0277	23	Gooi en Vechtstreek De Gooi en Vechtstreek staat voor uiteenlopende opgaven op het gebied van waterbeheer, drinkwater-winning, natuur, recreatie en landschap. Wij begrijpen de noodzaak om te zoeken naar aanvullende drinkwatercapaciteit. Inmiddels is er een WAAG studie over verschillende varianten. Daarbij is het van belang dat de aanwijzing van zoekgebieden niet vooruitloopt op definitieve ruimtelijke reserveringen. Grondeigenaren en -gebruikers dienen tijdig betrokken te worden bij de verdere uitwerking zodat duidelijkheid ontstaat over de gevolgen voor bestaande bedrijfsvoering en investeringen.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0277	24	Ook de landbouw vraagt in dit gebied om ontwikkelruimte. We constateren echter dat de positie van de landbouwsector in de omgevingsvisie onderbelicht blijft. Dat doet geen recht aan de bestaande agrarische bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan voedselproductie maar ook van belang zijn voor het beheer van het landschap en de leefbaarheid van het landelijk gebied. Voedselproduktie is de economische basis onder de agrarische bedrijven. Het is van belang dat agrarische bedrijven zich blijvend kunnen aanpassen aan de zich wijzigende (economische) ontwikkelingen. Deze ontwikkelingsruimte moet in het provinciaal omgevingsbeleid worden vastgelegd. Wij kunnen ons zich daarom niet vinden in een benadering waarbij de landbouw op voorhand wordt gekoppeld aan een ontwikkeling richting verdere extensivering. De keuze voor een bepaalde bedrijfsvoering behoort in de eerste plaats bij de ondernemer te liggen en dient afhankelijk te zijn van de kenmerken van het bedrijf, de marktomstandigheden en de mogelijkheden binnen het betreffende gebied. Uiteraard kunnen ondernemers ervoor kiezen om hun bedrijfsvoering verder te extensiveren of een rol te vervullen bij natuur-, water- of landschapsdoelen. Waar dergelijke ontwikkelingen vrijwillig plaatsvinden en worden ondersteund door een passend economisch perspectief, kunnen zij een waardevolle bijdrage leveren aan de kwaliteit van het gebied. Dit mag echter niet betekenen dat extensivering de vanzelfsprekende of enige ontwikkelrichting wordt voor de gehele landbouwsector in de regio. Schaalvergroting dient mogelijk te blijven als een middel om kostenstijging en continuïteit in stand te houden. Wij verzoeken de provincie daarom expliciet te erkennen dat ook in de Gooi- en Vechtstreek ruimte moet blijven bestaan voor economisch vitale agrarische bedrijven en dat ontwikkelings-mogelijkheden voor bestaande bedrijven worden geborgd.	[Zie ons antwoord op onderdeel 1 van deze zienswijze, waarin we verwijzen naar onze beantwoording van zienswijze ZW_0048]
ZW_0278	1	Ik onderschrijf dat Noord-Holland voor grote ruimtelijke opgaven staat en dat zorgvuldig moet worden omgegaan met water, bodem, natuur, landschap en klimaat. Tegelijkertijd maak ik mij zorgen over de gevolgen van de nieuwe ruimtelijke koers voor de ontwikkelmogelijkheden van bestaande agrarische bedrijven.	Introductie, behoeft geen antwoord.
ZW_0278	2	1. Behoud van hoogwaardige landbouwgrond In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt terecht onderkend dat Noord-Holland Noord beschikt over hoogwaardige landbouwgebieden. De provincie geeft zelf aan dat goede landbouwgronden met een vruchtbare bodem en goede zoetwatercondities bescherming verdienen. Ik verzoek de provincie deze uitgangspunten daadwerkelijk te vertalen naar voldoende bescherming van bestaande landbouwgrond. Voor een grondgebonden melkveebedrijf is landbouwgrond geen vrijblijvende ruimte die eenvoudig voor andere functies kan worden ingezet. De grond vormt een essentieel onderdeel van de bedrijfsvoering, onder meer voor voerproductie, beweiding, mestbenutting en het sluiten van de kringloop. Ik verzoek daarom om bij toekomstige ruimtelijke keuzes te voorkomen dat goede landbouwgrond versnipperd raakt of structureel aan de landbouw wordt onttrokken zonder dat de gevolgen voor de bestaande landbouwbedrijven volwaardig worden meegewogen.	Het in het verzoek van de indiener genoemde uitgangspunt om bij toekomstige ruimtelijke keuzes de gevolgen voor de bestaande landbouwbedrijven volwaardig mee te wegen is het vertrekpunt voor het opstellen van een afwegingskader landbouw zoals aangekondigd in de Omgevingsvisie. We beschouwen de zienswijze dan ook als ondersteuning voor die gekozen richting.
ZW_0278	3	2. Voldoende ontwikkelruimte voor bestaande landbouwbedrijven Een belangrijk uitgangspunt van de ontwerpvisie is dat de landbouw moet verduurzamen. Dat onderschrijf ik. Verduurzaming vraagt echter ook fysieke ruimte. Bestaande melkveebedrijven moeten hun bedrijfsvoering kunnen aanpassen aan nieuwe eisen en ontwikkelingen. Daarbij kan het nodig zijn om stallen te vernieuwen, mestopslag aan te passen, erfvoorzieningen te veranderen, installaties voor energie of emissiereductie te plaatsen of de bedrijfsvoering anders in te richten. Ik verzoek de provincie daarom expliciet vast te leggen dat bestaande grondgebonden agrarische bedrijven voldoende ontwikkelruimte behouden om dergelijke investeringen mogelijk te maken. Het kan niet zo zijn dat enerzijds van bestaande landbouwbedrijven wordt verwacht dat zij verduurzamen, terwijl anderzijds door een stapeling van ruimtelijke beperkingen onvoldoende ruimte overblijft om die verduurzaming daadwerkelijk uit te voeren.	De gevraagde ontwikkelruimte heeft betrekking op de ontwikkelruimte op boerenerven/agrarische percelen. Onder de noemer kringlooplandbouw besteden we daar in de omgevingsvisie in algemene zin aandacht aan. De ontwikkelruimte op het boerenerf/agrarisch perceel is met name geregeld in de Omgevingsverordening en niet in het instrument Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0278	4	3. Voorkom stapeling van ruimtelijke claims In het landelijk gebied komen steeds meer opgaven samen: water, natuur, biodiversiteit, klimaat, recreatie, energie en landschap. Ik verzoek de provincie nadrukkelijk om bij deze opgaven rekening te houden met de bestaande landbouwfunctie en te voorkomen dat afzonderlijke maatregelen gezamenlijk leiden tot een situatie waarin een bestaand landbouwbedrijf feitelijk geen normale ontwikkelmogelijkheden meer heeft. Nieuwe groen-blauwe structuren, natuurmaatregelen en watermaatregelen zouden daarom zoveel mogelijk gebiedsgericht moeten worden ontwikkeld, met behoud van een levensvatbare landbouwstructuur. Ook agrarisch natuur- en landschapsbeheer kan hierbij een belangrijke rol spelen zonder dat daarvoor goede landbouwgrond structureel aan de landbouw hoeft te worden onttrokken.	Wij onderschrijven de stelling van de indiener dat nieuwe groen-blauwe structuren, natuurmaatregelen en watermaatregelen zoveel mogelijk gebiedsgericht moeten worden ontwikkeld met behoud van een levensvatbare landbouwstructuur, inclusief de rol die agrarisch natuur- en landschapsbeheer daarbij kan spelen.
ZW_0278	5	4. Water en bodem Ik onderschrijf het uitgangspunt dat water en bodem belangrijk zijn bij toekomstige ruimtelijke keuzes. Daarbij verzoek ik de provincie echter rekening te houden met de praktische gevolgen voor bestaande grondgebonden landbouwbedrijven. Aanpassingen in waterbeheer, peilen, drainage, waterberging en grondgebruik kunnen rechtstreeks gevolgen hebben voor de landbouwkundige waarde van percelen en daarmee voor de bedrijfsvoering. Ik verzoek daarom om bij dergelijke maatregelen steeds inzichtelijk te maken: • Wat de gevolgen zijn voor de landbouwkundige bruikbaarheid van de grond; • Wat de gevolgen zijn voor de bedrijfsvoering en het verdienvermogen van bestaande bedrijven; • Welke compensatie of alternatieven beschikbaar zijn wanneer landbouwgrond in gebruiksmogelijkheden wordt beperkt.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De precieze gevolgen van water en water en bodem als afwegingsprincipe voor landbouwkundig gebruik en bijvoorbeeld bedrijfsvoering is onderdeel van de nadere uitwerking in andere instumenten in de beleidscyclus.
ZW_0278	6	5. Rechtszekerheid voor investeringen Een melkveebedrijf doet investeringen voor perioden van tientallen jaren. Daarom is het van groot belang dat ondernemers voldoende zekerheid hebben over de toekomstige gebruiks- en ontwikkelmogelijkheden van hun bedrijf en landbouwgrond. Ik verzoek de provincie om in de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening rekening te houden met deze lange investeringshorizon en te voorkomen dat bestaande agrarische bedrijven door steeds veranderende ruimtelijke uitgangspunten onvoldoende perspectief houden.	Het is juist ook met het oog op door de indiener genoemde lange investeringshorizon voor ondernemers dat een Omgevingsvisie wordt opgesteld. Door over een lange tijdshorizon vooruit te kijken, met in samenhang van alle ruimtelijke opgaven voor de provincie, geven we een perspectief op de komende ontwikkelingen. Daarbij zal de uitwerking in programma's en in de Omgevingsverordening een verdere concretisering betekenen.
ZW_0278	7	Verzoek Samengevat verzoek ik Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie: 1. Hoogwaardige landbouwgrond in Noord-Holland Noord daadwerkelijk te beschermen; 2. Bestaande grondgebonden melkveebedrijven als volwaardige en blijvende functie van het landelijk gebied te erkennen; 3. Voldoende ontwikkelruimte te behouden voor bestaande agrarische bedrijven; 4. Verduurzaming niet alleen als doelstelling te benoemen, maar daarvoor ook daadwerkelijk fysieke en ruimtelijke mogelijkheden te bieden; 5. Stapeling van natuur-, water-, landschaps- en andere ruimtelijke claims op landbouwbedrijven te voorkomen; 6. Bij maatregelen voor water en bodem de landbouwkundige en bedrijfseconomische gevolgen volwaardig mee te wegen; 7. Bestaande ondernemers voldoende rechtszekerheid te bieden voor investeringen met een lange afschrijvingstermijn.	Samenvatting, zie de eerder gegeven beantwoording.
ZW_0279	1	TenneT TSO B.V. (hierna TenneT) heeft kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en de daarbij behorende omgevingseffectrapportage (OER). TenneT waardeert dat de provincie het belang van de energietransitie, netcongestie en energie-infrastructuur onderkent. Vanuit haar verantwoordelijkheid als landelijk beheerder van het transmissiesysteem voor elektriciteit (hierna transmissiesysteem) vraagt TenneT aandacht voor enkele onderdelen van de ontwerpvisie en de OER die naar onze mening nadere verduidelijking of aanpassing behoeven.	Dank voor het indienen vanuw zienswijze en uw blijk van waardering.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0279	2	1. Uitbreiding van het transmissiesysteem voor elektriciteit In de OER wordt op meerdere plaatsen aangegeven dat de provincie ernaar streeft het 380 kV-net na realisatie van de momenteel voorziene uitbreidingen niet verder uit te breiden. TenneT acht deze formulering onwenselijk. De toekomstige ontwikkeling van de elektriciteitsvraag is onzeker en wordt beïnvloed door onder meer elektrificatie van de industrie, verduurzaming van mobiliteit, woningbouw, economische ontwikkelingen, de groei van duurzame energieproductie en toekomstige energie-opgaven. Hierdoor kunnen aanvullende uitbreidingen van het transmissiesysteem noodzakelijk blijken. Daarnaast heeft TenneT conform de Energiewet 2026 een wettelijke taak om zorg te dragen voor een doelmatig, betrouwbaar en toekomstbestendig transmissiesysteem. Het op voorhand uitsluiten van toekomstige uitbreidingen daarvan kan op termijn leiden tot situaties waarin noodzakelijke systeemontwikkelingen moeilijker realiseerbaar worden.	Wij delen de mening van indiener. Wij sluiten toekomstige uitbreidingen niet uit. We richten ons op een zo efficiënt mogelijk gebruik van de energie infrastructuur en willen niet meer bouwen dan noodzakelijk is. Door onder meer de ontwikkeling van energieknooppunten, het bij elkaar brengen van vraag en aanbod en de ontwikkeling van decentrale energiesystemen proberen we uitbreiding van de netten (het transmissiesysteem) te beperken. Maar wanneer het nodig is, maken we er ruimte voor, omdat veel maatschappelijke doelen anders niet gerealiseerd kunnen worden (zie ook par. 5.7 van de ontwerp-Omgevingsvisie, blz 83, "..., kan in de verdere toekomst aanvullende 380 kV-infrastructuur noodzakelijk zijn.") Wij zullen deze zin verwijderen in het OER.
ZW_0279	3	2. Energieclusters en ruimte voor energie-infrastructuur TenneT ondersteunt het uitgangspunt om vraag en aanbod van energie zoveel mogelijk bij elkaar te brengen en te werken met energieclusters. De ambitie om vraag en aanbod van energie meer bij elkaar te brengen betreft echter een toekomstbeeld. TenneT verzoekt de provincie daarbij expliciet te erkennen dat de bestaande energie-infrastructuur en de reeds bekende uitbreidingsopgaven belangrijke randvoorwaarden vormen voor de keuzes die de komende jaren worden gemaakt. Daarnaast vraagt het transmissiesysteem ook ruimte buiten deze energieclusters. Dit is noodzakelijk voor: • het beheer en onderhoud van het bestaande transmissiesysteem; • de uitbreiding van het transmissiesysteem; • verbindingen tussen energieclusters; • aanlandingen van windenergie op zee en de verbindingen naar het achterland. Voor de ontwikkeling van windenergie op zee is het bijvoorbeeld noodzakelijk dat voldoende ruimte beschikbaar blijft voor de verbindingen tussen kustlocaties, aanlandingen en het achterliggende elektriciteitsnet. Ook wanneer productie en afname van energie zoveel mogelijk worden geclusterd, blijft deze infrastructuur noodzakelijk. TenneT verzoekt daarom expliciet te benoemen dat ruimte voor energie-infrastructuur buiten energieclusters noodzakelijk blijft en niet wordt uitgesloten door de gekozen ruimtelijke benadering.	Wij onderschrijven dat ook buiten de clusters ruimte nodig kan zijn voor energie infrastructuur. Dat betekent dat zowel bij concentraties van vraag en aanbod van energie, als daarbuiten, ruimte gemaakt kan worden voor energie infrastructuur. Wij verwachten echter dat door meer energetisch te sturen de uitbreidingen buiten de clusters en energieknooppunten beperkt wordt.
ZW_0279	4	3. Energieaansluitingen Op pagina 47 van de ontwerpvisie wordt aangegeven dat in de toekomst niet meer op iedere locatie een energieaansluiting kan of zal worden gegarandeerd. Ook in de OER wordt gesproken over het stellen van grenzen aan het aanbod van energie. TenneT verzoekt de provincie de passage uit de ontwerpvisie nader toe te lichten. In het bijzonder vraagt TenneT aandacht voor de verhouding tussen deze beleidsuitspraken en haar wettelijke taak.	De provincie is zich bewust van de wettelijke taak van Tennet, maar wil tegelijkertijd voorkomen dat het electriciteitsnet door nog meer congestie wordt (over)belast of nog meer uitbreidingen noodzakelijk zijn. De provincie wil de bevoegdheden gebruiken die zij nu heeft om ruimtelijk te sturen op energie, om verdere sterkere groei in nieuwe (of grotere) netuitbreidingen te beperken. Bovendien zijn voor decentrale overheden nieuwe bevoegdheden voorzien (wijziging Omgevingswet en Energiewet) om inhoudelijk op energie te sturen, waarmee energie vanaf de start van de ruimtelijke planvorming wordt meegenomen als ontwerpvariabele bij locatiekeuze, fasering, programmering, en inrichting van nieuwe ontwikkelingen. Ruimtelijke ontwikkelingen worden afgestemd op beschikbare én geplande energie-infrastructuur, zodat maatschappelijke opgaven uitvoerbaar blijven en schaarse ruimte doelmatig wordt benut.
ZW_0279	5	4. Meervoudig ruimtegebruik TenneT onderschrijft het streven naar meervoudig ruimtegebruik. Wel merkt TenneT op dat de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik niet onbeperkt zijn. Voor bepaalde vormen van energie-infrastructuur gelden technische, veiligheidskundige en beheerstechnische randvoorwaarden. TenneT verzoekt de provincie deze beperkingen nadrukkelijk te betrekken bij de verdere uitwerking van dit uitgangspunt.	Inderdaad zal bij meervoudig ruimtegebruik altijd rekening gehouden moeten worden met veiligheidseisen voor de technische installaties en omgeving. Tegelijkertijd zal de provincie zich inspannen om, gezien de beperkte ruimte, creatief maar veilig te kijken naar mogelijkheden om functies te combineren. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0279	6	5. Beschermde gebieden, landschap en erfgoed In de OER wordt ingegaan op de mogelijke spanning tussen maatschappelijke opgaven en de bescherming van UNESCO-werelderfgoed. Daarbij wordt aangegeven dat de provincie de UNESCO-status als uitgangspunt wil behouden, maar tevens het gesprek met het Rijk wil voeren wanneer sprake is van opgaven van groot openbaar belang. TenneT onderschrijft het belang van een zorgvuldige bescherming van UNESCO-werelderfgoed, landschap en cultuurhistorische waarden. Tegelijkertijd verzoekt TenneT de provincie nader toe te lichten hoe wordt omgegaan met situaties waarin uitbreidingen van het transmissiesysteem of andere onderdelen van de energie-infrastructuur raken aan deze beschermde waarden. Daarnaast verzoekt TenneT om bij de beschrijving van raakvlakken met ruimtebeslag niet uitsluitend de 'Netuitbreiding Noord-Holland Noord' te benoemen, maar ook andere bestaande en toekomstige uitbreidingen van het transmissiesysteem. Hetzelfde verzoek geldt voor de paragrafen over landschap en erfgoed. Ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) verzoekt TenneT de provincie te onderzoeken of ruimte kan worden geboden voor ontwikkelingen die aantoonbaar bijdragen aan de kwaliteit, robuustheid of samenhang van het natuurnetwerk. Daarmee kan worden voorkomen dat ontwikkelingen op voorhand worden uitgesloten.	De provincie toetst mogelijke uitbreidingen van de elektriciteitsnetten (het transmissiesysteem) of andere onderdelen van de energie-infrastructuur aan de regels voor de bestaande beschermingsregimes voor landschap en erfgoed. In principe mag een gewenste uitbreiding de kwaliteiten van deze regimes niet verminderen. Een uitzondering daarop zijn ontwikkelingen in Beschermd landschap die van groot openbaar belang zijn. Als hiervoor geen reële alternatieven bestaan dan zijn deze ontwikkelingen toch mogelijk, ook al tasten ze de kernkwaliteiten aan. Bij de regels voor UNESCO werelderfgoed is het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) leidend. Indien een specifieke locatiegebonden uitbreiding van groot maatschappelijk belang is, en strijdig is met het behoud van deze OUV, gaat de provincie hierover in overleg met het Rijk. Met als doel in gezamenlijkheid te onderzoeken hoe groot het maatschappelijk belang is c.q. of er een oplossing gevonden kan worden die recht blijft doen aan de UNESCO-status. Uw vraag gaat over een uitwerking van een specifiek stukje van het NNN-beleid dat niet past binnen het detailniveau van de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie.
ZW_0279	7	6. Waterveiligheid In de OER worden bij het thema waterveiligheid voornamelijk maatregelen benoemd die betrekking hebben op ruimtelijke ontwikkelingen en de locatiekeuze van kwetsbare functies. TenneT verzoekt de provincie daarbij ook ruimte te houden voor gebiedsgerichte oplossingen indien blijkt dat het ongewenst is om kwetsbare functies in een risicogebied te realiseren. Naar de mening van TenneT dienen dergelijke oplossingen niet op voorhand te worden uitgesloten wanneer zij doelmatiger of effectiever blijken dan het uitsluitend beperken van ontwikkelingen.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen. "Dergelijke oplossingen" worden daarmee niet op voorhand uitgesloten. Het afwegingsprincipe water en bodem als ordenend principe vraagt om uitdrukkelijk rekening te houden met water en bodem waaronder waterveiligheid. Ook wil de provincie nadere invulling gaan geven aan meerlaagsveiligheid waaronder voor vitale en kwetsbare infrastructuur. Criteria en eventuele randvoorwaarden worden verder uitgewerkt in andere instrumenten. Het kan zijn dat een integrale afweging tot een lokatiekeuze leidt die vanuit waterveiligheid niet ideaal is. Mogelijk worden er dan wel eisen gesteld aan de inrichting. idealiter zouden deze inrichtingseisen ook moeten meewegen bij de lokatiekeuze.
ZW_0279	8	7. Hoogspanningsopgave zichtbaarder opnemen in de visie TenneT mist in hoofdstuk 2 van de ontwerp-Omgevingsvisie een duidelijke beschrijving van de uitbreidings- en instandhoudingsopgave van het transmissiesysteem. TenneT verzoekt de provincie deze opgave explicieter en concreter op te nemen, zodat voor derden inzichtelijk wordt welke ontwikkelingen noodzakelijk zijn voor het toekomstbestendig maken van het transmissiesysteem in Noord-Holland. Daarnaast verzoekt TenneT de provincie zorgvuldig om te gaan met het opnemen van stationslocaties en verbindingstracés waarvoor nog geen formele besluitvorming heeft plaatsgevonden. Indien een locatie nog niet formeel is vastgesteld, heeft het de voorkeur deze als indicatief, zoekgebied of onderzoeksgebied op te nemen. Tevens verzoekt TenneT om naast de 380 kV-opgave ook samenhangende 150 kV-opgaven zichtbaar te maken, zodat een volledig beeld ontstaat van de benodigde ontwikkelingen.	De uitbreidings- en instandhoudingsopgave is een taak van de netbeheerders en heeft u opgenomen in uw Investeringsprogramma. Wij hebben de kaart waarop het energiesysteem is weergegeven duidelijker gemaakt en hebben aangegeven dat toekomstige tracés en stations indicatief op de kaart staan.
ZW_0279	9	8. Defensie Op pagina 93 van de ontwerpvisie wordt aangegeven dat energie-infrastructuur rekening moet houden met defensiebelangen, waaronder laagvlieggebieden. TenneT verzoekt de provincie nader toe te lichten hoe deze afweging in de praktijk wordt gemaakt en welke consequenties dit kan hebben voor de ontwikkeling van toekomstige energie-infrastructuur.	Defensie stelt dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen die kunnen interfereren met haar belang van laagvliegen, zoals hoogspanningsleidingen, windmolens, woningbouw, rekening moeten houden met dat belang. Daarvoor zal het Rijk een planologisch regime opnemen in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Hieraan gekoppeld wordt een procedure waarbij initiatiefnemers van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zelf in overleg met het Rijksvastgoedbedrijf treden bij vermoeden van een relatie tussen die nieuwe ruimtelijke ontwikkeling en het belang van laagvliegen. De provincie maakt deze afweging zelf niet.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0279	10	9. Den Helder en Anna Paulowna In hoofdstuk 6 wordt aangegeven dat vervanging van het 150 kV-station Anna Paulowna een randvoorwaarde vormt voor de ontwikkeling van Den Helder als energetisch en economisch cluster. TenneT begrijpt dat de provincie deze koppeling mogelijk legt vanwege de beperkte uitbreidingsmogelijkheden van het huidige 150 kV-station Anna Paulowna. De bestaande installatie wordt momenteel nog uitgebreid met een derde transformatorveld, waarna de fysieke uitbreidingsruimte is benut. Daarnaast beperkt de technische staat van de installatie verdere uitbreiding. Ook de toekomstige uitbreiding van het onderliggende elektriciteitsnet in de regio Den Helder vraagt op termijn om aanvullende capaciteit. TenneT verzoekt de provincie deze passage nader te onderbouwen en af te stemmen met TenneT, zodat duidelijk wordt welke relatie wordt gelegd tussen de ontwikkeling van Den Helder als economisch en energetisch cluster en de toekomstige ontwikkeling van station Anna Paulowna.	Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld. Op dit moment wordt een verkennende studie gedaan naar de energieknooppunten in Noord-Holland, waaronder het knooppunt Den Helder. Deze uitwerking zal een onderdeel zijn van het provinciale Programma Energie. Tennet en Liander worden hier nauw bij betrokken.
ZW_0279	11	Conclusie TenneT ondersteunt de hoofdlijnen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. TenneT verzoekt de provincie echter om de hierboven genoemde aandachtspunten mee te nemen bij de verdere uitwerking en vaststelling van de omgevingsvisie, zodat ook op lange termijn voldoende ruimte beschikbaar blijft voor een betrouwbaar, toekomstbestendig en doelmatig transmissiesysteem in Noord-Holland.	Slotwoord, behoeft geen reactie.
ZW_0280	1	ECW ondersteunt de hoofdlijnen van de ontwerp-Omgevingsvisie en spreekt waardering uit voor de keuze om Agriport als energieknooppunt en economisch cluster van betekenis verder te ontwikkelen. Wij verzoeken de provincie in de definitieve Omgevingsvisie:	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering.
ZW_0280	2	- de uitbreidingsmogelijkheden van Agriport expliciet te behouden en waar mogelijk te versterken;	De ontwikkelingsmogelijkheden van Agriport staan al beschreven in paragraaf 6.3
ZW_0280	3	- ruimte te bieden voor de volledige keten van energie-infrastructuur, waaronder waterstof, groen gas, grootschalige energieopslag en toekomstige innovaties zoals SMR's, waarbij voldoende flexibiliteit wordt behouden om nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig te kunnen afwegen;	Het is de bedoeling ook bij Agriport een optimale energiemix te realiseren, in overeenstemming met het leidende principe dat hierover in de Energievisie en Omgevingsvisie is opgenomen.
ZW_0280	4	- bestaande en toekomstige energieproductie planologisch te borgen;	De Omgevingsvisie geeft de provinciale koers aan voor de ontwikkeling van Agriport als energieknooppunt, maar legt geen afzonderlijke energieprojecten vast. Of bestaande en toekomstige energieproductie op een locatie is toegestaan, wordt bepaald door het omgevingsplan en, waar nodig, door vergunningen voor concrete projecten.
ZW_0280	5	- voldoende flexibiliteit te behouden voor de verdere ontwikkeling van het geïntegreerde cluster van glastuinbouw, energie en bedrijvigheid;	De door indiener bepleite ontwikkelingsmogelijkheden van Agriport staan beschreven in paragraaf 7.2
ZW_0280	6	-samen met gebiedspartijen te werken aan een toekomstbestendig watersysteem waarin waterveiligheid, zoetwaterbeschikbaarheid, economische ontwikkeling en verduurzaming in samenhang worden benaderd, met aandacht voor uitvoerbare vergunningverlening en een heldere verdeling van verantwoordelijkheden en kosten;	In de uitwerking van plannen en processen zal zeker samen worden gewerkt aan een toekomstbestending watersysteem, waarin aandacht zal zijn voor uitvoerbare vergunningverlening en een heldere verdeling van verantwoodelijkheden en kosten.
ZW_0280	7	- ECW en andere gebiedspartijen actief te betrekken bij de verdere uitwerking van het gebiedsplan voor de Wieringermeer.	De provincie werkt met gemeente en waterschap aan een gebiedsplan voor de Wieringermeer. Daarbij kunnen ECW en andere relevante gebiedspartijen worden betrokken. De precieze rolverdeling ligt nog niet vast. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord.
ZW_0281	1	Ymere maakt graag gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerpOmgevingsvisie Noord-Holland (hierna: Omgevingsvisie) en het ontwerp-omgevingseffectrapport (hierna: OER), die van 15 juni tot en met 31 augustus 2026 ter inzage liggen. Als woningcorporatie met een omvangrijke volkshuisvestelijke opgave in de Metropoolregio Amsterdam en Haarlemmermeer onderschrijven wij het belang van een actuele provinciale visie die richting geeft aan woningbouw, bereikbaarheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie en zorgvuldig ruimtegebruik. Wij constateren echter dat enkele belangrijke woningbouwlocaties en reeds gemaakte bestuurlijke afspraken in Haarlemmermeer niet of onvoldoende herkenbaar zijn verwerkt. Omdat de Omgevingsvisie richtinggevend is voor verdere provinciale keuzes, programma's en regels, verzoeken wij u onderstaande punten in de definitieve Omgevingsvisie en het OER te verwerken.	Introductie, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0281	2	1. Nieuw-Vennep West: doorbraaklocatie expliciet en prominent opnemen Sinds meerdere jaren werken GEM Nieuw Vennep Beheer (AM), Rotij Grondontwikkeling West, Rotij Vastgoedontwikkeling, Verwelius Projectontwikkeling en Ymere Ontwikkeling als samenwerkende grondeigenaren nauw samen met de gemeente Haarlemmermeer aan de gebiedsontwikkeling Nieuw-Vennep West. Na een intensief traject in de tweede helft van 2025 tussen het Ministerie van VRO, de provincie Noord-Holland, de Vervoerregio Amsterdam, de gemeente Haarlemmermeer en de samenwerkende grondeigenaren, onder leiding van de provinciaal bouwambassadeur, is op 9 maart 2026 het doorbraakakkoord Nieuw-Vennep ondertekend. De doorbraaklocatie Nieuw-Vennep West is in de Omgevingsvisie en het OER desondanks niet expliciet weergegeven. Dat doet onvoldoende recht aan het door alle betrokken overheden en grondeigenaren ondertekende akkoord en aan de opname van de locatie in de gemeentelijke bouwmonitor en projectenlijst. Nieuw-Vennep West kan met ruim 4.500 woningen een substantiële bijdrage leveren aan de woningnood in Haarlemmermeer en de MRA. De uitbreidingslocatie is complementair aan binnenstedelijke ontwikkelingen en vergroot de diversiteit van het woningaanbod. Ook over nieuw openbaar vervoer en infrastructuur voor Nieuw-Vennep West zijn in het doorbraakakkoord afspraken gemaakt. Wij verzoeken deze afspraken, evenals de betekenis van Nieuw-Vennep West als doorbraaklocatie, zichtbaar en inhoudelijk herkenbaar op te nemen in beide documenten.	De locatie Nieuw-Vennepwest is opgenomen op de kaart 11, als een van de grootschalige woningbouwlocaties, de (nationale/provinciale) doorbraaklocaties waren op de kaart nog niet als aparte categorie gekenmerkt. Wij zijn het met indiener eens dat dit van meerwaarde is, nemen de suggestie over en zullen de kaart hierop aanpassen. Ook het HOV Nieuw-Vennep West is op kaart toegevoegd.
ZW_0281	3	2. Reeds verworven grondposities en gedane investeringen beschermen De samenwerkende grondeigenaren hebben gedurende meerdere jaren grondposities verworven en middelen ingezet om de gebiedsontwikkeling Nieuw-Vennep West mogelijk te maken. Deze grondverwervingen en investeringen zijn gedaan in samenhang met langdurige planvorming met de gemeente Haarlemmermeer en de daaropvolgende bestuurlijke afspraken met Rijk, provincie en Ymere. Daarmee is niet alleen sprake van een beleidsvoornemen, maar ook van een gebiedsontwikkeling waarvoor private en maatschappelijke partijen reeds concrete verplichtingen en risico's zijn aangegaan. Een provinciale Omgevingsvisie waarin de locatie niet eenduidig of slechts globaal wordt weergegeven, kan onzekerheid creëren over de uitvoerbaarheid van gemaakte afspraken en over de waarde en inzetbaarheid van reeds verworven gronden. Dit kan de voortgang vertragen, aanvullende financiële risico's veroorzaken en de samenwerking tussen publieke en private partijen onder druk zetten. Voor Ymere is dit mede van belang omdat vertraging rechtstreeks raakt aan de tijdige realisatie van betaalbare woningen. Wij verzoeken de provincie daarom bij de definitieve Omgevingsvisie expliciet rekening te houden met de bestaande grondposities, de reeds gedane investeringen en de door partijen aangegane verplichtingen. De visie moet voldoende zekerheid bieden dat de ruimtelijke en infrastructurele ontwikkelruimte die nodig is voor uitvoering van het doorbraakakkoord niet onbedoeld wordt beperkt.	De provincie wijst zelf geen woningbouwgebieden aan, maar gaat voor de woningbouwlocaties uit van de gebieden en begrenzing die de gemeenten voor (regionaal) grootschalig hebben aangewezen en in plancapaciteit hebben opgenomen.
ZW_0281	4	3. Volledige weergave van de Westflank Haarlmmermeer De woningbouwlocaties in de Westflank lijken in de ontwerpstukken te zijn beperkt tot Lisserbroek en Nieuw-Vennep West. Andere relevante locaties en initiatieven, waaronder Cruquius-Zwaanshoek, Cruquius en Beinsdorp, ontbreken of zijn onvoldoende herkenbaar. Ook initiatieven van Van den Breejen en Dura Vermeer in Cruquius zijn niet terug te vinden. Deze omissie is ongewenst wanneer locaties wel voorkomen in de gemeentelijke bouwmonitor, projectenlijst of plancapaciteit. Juist voor toekomstige planvorming, investeringsbeslissingen en bestuurlijke afstemming is een eensluidend ruimtelijk beeld van gemeente en provincie noodzakelijk. Wij verzoeken de relevante locaties volledig en herkenbaar op te nemen, dan wel gemotiveerd toe te lichten waarom een locatie niet wordt opgenomen.	Wij hebben als provincie in de Omgevingsvisie zelf geen locaties bepaald of aangewezen, maar de beoogde bouwlocaties van gemeenten en die van de Nota Ruimte overgenomen. Dit zijn de grootschalige woningbouwlocaties, die wij nodig achten om de woningbouwopgave te kunnen realiseren (zie figuur 10, pagina 30). Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen), is niet statisch en bevat zowel binnen- als buitenstedelijke locaties. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0281	5	4. Cruqius-Zwaanshoek, Cruquius en Beinsdorp Het ontbreken van Cruquius-Zwaanshoek is opvallend, omdat gemeente, grondeigenaren, Rijk, provincie en Vervoerregio Amsterdam bestuurlijke afspraken hebben gemaakt die toekomstige ontwikkelingen op deze locatie niet mogen beperken. In de gemeentelijke Omgevingsvisie is daarom een uitwerkingsgebied opgenomen. Wij verzoeken deze bestuurlijke context en gemeentelijke ruimtelijke duiding ook in de provinciale visie te verwerken. Beinsdorp kan op langere termijn bijdragen aan de woningbouwopgave door een kleinschalige, dorpse uitbreiding die aansluit op de bestaande ruimtelijke structuur. Ook wanneer ontwikkeling niet op korte termijn plaatsvindt, dient de Omgevingsvisie de strategische ontwikkelruimte hiervoor niet onbedoeld uit te sluiten.	Zie het antwoord onderdeel 4 van deze zienswijze ZW_0281.
ZW_0281	6	5. Stationsgebied duidelijker zichtbaar maken Op figuur 22 zijn de plannen voor het stationsgebied slechts minimaal ingetekend en op de gehanteerde schaal moeilijk te herkennen. Stationsgebieden zijn provinciaal relevant vanwege de samenhang tussen woningbouw, openbaar vervoer en zorgvuldig ruimtegebruik. Wij verzoeken het stationsgebied duidelijker en volledige weer te geven op het kaartmateriaal en in de toelichting.	Wij delen de constatering dat stationsgebieden zeer relevant zijn voor stedelijke ontwikkeling, vanwege de combintatie wonen, werken, voorzieningen én mobiliteit. Op de genoemde kaart is op basis van de Nota Ruimte weergegeven welke kernen er zijn en wat hun rol is in het stedelijk netwerk. In het geval van Haarlemmermeer: regiokern. De stations- of gebiedsontwikkelingen zijn hierop niet weergegeven. In figuur 24 is wel duidelijker te zien dat het stationsgebied een hoogstedelijke ontwikkeling is voorzien.
ZW_0281	7	6. Relatie tussen Schiphol en woningbouw expliciteren De ontwerp-Omgevingsvisie besteedt terecht aandacht aan het beperken van hinder door Schiphol. De impact van eventuele groei of veranderende gebruiksruimte van Schiphol op bestaande en toekomstige woningbouwlocaties is echter onvoldoende inzichtelijk. Wij verzoeken te verduidelijken hoe keuzes over hinderbeperking, leefomgevingskwaliteit en woningbouwprogrammering zich tot elkaar verhouden en hoe wordt voorkomen dat onzekerheid noodzakelijke woningbouw onnodig vertraagt of belemmert.	Wij onderschrijven het belang van duidelijkheid over de verhouding tussen de woningbouwopgave en de milieubelasting en ruimtelijke beperkingen die samenhangen met Schiphol. In de definitieve Omgevingsvisie is deze samenhang daarom nadrukkelijker uitgewerkt. Voor de Schipholregio beschouwen wij woningbouw, bereikbaarheid en leefomgevingskwaliteit als één samenhangende opgave. Bij nieuwe woningbouw en andere gevoelige functies wordt de kwaliteit van de leefomgeving volwaardig betrokken bij de ruimtelijke afweging. Geluidbewust ontwikkelen en het beperken van cumulatie van milieubelasting zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Tegelijkertijd willen wij voorkomen dat bestaande woningbouwopgaven door onzekerheid over toekomstige ontwikkelingen onnodig worden belemmerd. In de Omgevingsvisie is daarom onderscheid gemaakt tussen locaties waarover reeds afspraken zijn gemaakt, bijvoorbeeld in het kader van Woondeals of waarvoor procedures lopen, en nieuwe woningbouwinitiatieven. Bij bestaande afspraken geven wij prioriteit aan de woningbouw en streven wij naar een zo gezond mogelijke leefomgeving, onder meer door bronmaatregelen en een zorgvuldige inrichting. Bij nieuwe initiatieven wordt een gezonde leefomgeving volwaardig afgewogen naast andere provinciale belangen. De toekomstige milieugebruiksruimte en de regels voor het gebruik van Schiphol worden in belangrijke mate door het Rijk bepaald. De provincie kan daarom niet vooruitlopen op toekomstige wijzigingen daarvan. De Omgevingsvisie geeft wel richting aan de provinciale ruimtelijke afweging: wij streven naar afnemende milieubelasting en krimpende milieucontouren, maar eventueel vrijkomende milieuruimte wordt niet automatisch volledig benut voor nieuwe geluidgevoelige functies. De verdere uitwerking vindt plaats in de daarvoor passende programma's, ruimtelijke procedures en samenwerking met gemeenten en andere betrokken partijen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0281	8	7. Verzoek Samenvattend verzoeken wij de provincie Noord-Holland om: 1. Nieuw-Vennep West als doorbraaklocatie expliciet en prominent op te nemen in de Omgevingsvisie en het OER, inclusief de afspraken over openbaar vervoer en infrastructuur; 2. bij de provinciale ruimtelijke duiding rekening te houden met bestaande grondposities, reeds gedane investeringen en aangegane verplichtingen; 3. de woningbouwlocaties in de Westflank volledig en herkenbaar weer te geven, waaronder CruquiusZwaanshoek, Cruquius en Beinsdorp; 4. de provinciale visie in lijn te brengen met gemeentelijke plancapaciteit, bouwmonitoring, projectenlijsten en bestuurlijke afspraken; 5. het stationsgebied duidelijker zichtbaar te maken op kaartmateriaal en in de toelichting; 6. de relatie tussen Schiphol, hinderbeperking, leefomgevingskwaliteit en woningbouw te verduidelijken; en 7. zeker te stellen dat onvolledige kaartbeelden of beleidsformuleringen de uitvoering van gemaakte afspraken en noodzakelijke woningbouw niet onbedoeld beperken. Ymere is graag bereid deze zienswijze mondeling toe te lichten en mee te denken over een juiste verwerking van de woningbouwlocaties, grondposities en bestuurlijke afspraken in de definitieve Omgevingsvisie en het OER.	Samenvatting, zie de eerder gegeven beantwoording.
ZW_0282	1	Allereerst willen wij onze waardering uitspreken voor het feit dat de provincie Noord-Holland met de Ontwerp-Omgevingsvisie 2030–2050 een samenhangende visie heeft opgesteld op de toekomstige ontwikkeling van de provincie. Wij onderschrijven in belangrijke mate de ambitie om zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte en daarbij een goede balans te zoeken tussen wonen, natuur, landschap, landbouw, water, klimaat, bereikbaarheid en leefbaarheid. Juist omdat de ruimte in Noord-Holland schaars is, achten wij het van groot belang dat bij toekomstige ruimtelijke keuzes niet alleen wordt gekeken naar aantallen en algemene provinciale doelstellingen, maar ook naar de gevolgen voor de afzonderlijke dorpen en hun leefbaarheid.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0282	2	Wij hebben echter een principiële kanttekening bij de wijze waarop het onderwerp wonen in de Omgevingsvisie wordt betrokken. De Omgevingsvisie heeft naar onze mening in de eerste plaats een integrale en richtinggevende functie voor de fysieke leefomgeving. De concrete behoefte aan woningen, de woningverdeling, de woningtypen en de vraag waar woningen daadwerkelijk moeten worden gerealiseerd, lenen zich naar hun aard beter voor het specifieke provinciale woonbeleid en de daarop gebaseerde woonafspraken en programma's. Daarbij willen wij vooral aandacht vragen voor de wijze waarop de provincie de woningbouwopgave vertaalt naar de verschillende dorpen en kernen. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de demografische ontwikkeling: vanaf circa 2030 neemt de sterfte onder ouderen naar verwachting toe, terwijl de geboortecijfers achterblijven, waardoor het risico ontstaat dat nu woningen worden gebouwd voor een toekomstige leegstand. Dat neemt niet weg dat wij, nu woningbouw wél onderdeel uitmaakt van het ontwerp, daarop onze zienswijze willen geven.	De afspraken over woningaantallen, typologieën en evenwichtige verdeling zullen uitgewerkt worden in het volkshuisvestingsprogramma. Het volkshuisvestingsprogramma is een verplicht programma onder de Omgevingsvisie. Hierin wordt ook rekening gehouden met de demografische ontwikkeling, maar ook met de ambitie van de regio en gemeenten.
ZW_0282	3	Wij verzoeken de provincie om alsnog een inhoudelijke reactie te geven op onze drie brieven van juni 2026. In deze brieven hebben wij uitvoerig aandacht gevraagd voor de bescherming van het landschap, de voorgenomen woningbouw in en rond Egmond aan den Hoef, de belangen van de verschillende Egmondse kernen en de wijze waarop de provinciale uitgangspunten in de concrete situatie worden toegepast. Tot op heden hebben wij daarop geen inhoudelijke reactie ontvangen. Wij achten dit van belang omdat de door ons aan de orde gestelde onderwerpen rechtstreeks raken aan de uitgangspunten die thans in de Ontwerp-Omgevingsvisie worden neergelegd. Wij verzoeken de provincie daarom om de drie brieven van juni 2026 alsnog inhoudelijk te beantwoorden.	We danken indiener voor het ons hierop attenderen. Dit is per abuis vergeten en indiener heeft inmiddels, als het goed is, een reactie ontvangen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0282	4	Een belangrijk onderdeel van onze zienswijze betreft de Weidse Polders. De Weidse Polders vertegenwoordigen juist de openheid en landschappelijke kwaliteit die in de Ontwerp-Omgevingsvisie naar onze mening bescherming verdienen. De provincie heeft voor de Weidse Polders inmiddels zelf een gebiedsvisie vastgesteld waarin onder meer wordt ingezet op herstel van het natuurlijke systeem, versterking van de biodiversiteit, een robuust watersysteem en het behoud van het unieke landschap. Tegen die achtergrond achten wij woningbouw in dit gebied niet passend. Woningbouw hoort naar onze overtuiging niet in de Weidse Polders thuis. De provincie kiest in haar ontwerp immers nadrukkelijk voor zorgvuldig ruimtegebruik en geeft aan dat nieuwe woningen vooral in bestaande steden en dorpen worden gebouwd, zodat het open landschap zoveel mogelijk behouden blijft. Wij verzoeken de provincie daarom om de Weidse Polders in de definitieve Omgevingsvisie uitdrukkelijk te beschermen tegen een ontwikkeling tot woningbouwlocatie.	Zoals indiener stelt zetten we in op het binnenstedelijk realiseren van het grootste deel van de woningbouwopgave. Niet alle nieuw te bouwen woningen kunnen binnenstedelijk gerealiseerd worden en ook in dorpen en kleine kernen kan het in het kader van de leefbaarheid wenselijk zijn om woningbouw toe te voegen. Voor woningbouw in het landelijk gebied gelden duidelijke voorwaarden uit de Omgevingsverordening. Wij zien geen aanleiding om daarvan af te wijken voor Weidse Polders. Aanvullend daarop geldt onze visie voor dit gebied, waarvan de hoofdlijn in de Omgevingsvisie is opgenomen.
ZW_0282	5	Wij verzoeken de provincie bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie uitdrukkelijk vast te leggen dat woningbouw niet uitsluitend wordt beoordeeld aan de hand van kwantitatieve woningbouwopgaven. Ook de volgende aspecten dienen naar onze mening een wezenlijke rol te spelen: - bescherming van open landschap; - bouwen binnen of aansluitend aan bestaande kernen; - behoud en versterking van de leefbaarheid van kleinere dorpen; - een evenwichtige verdeling van woningbouw; - benutting van geschikte locaties binnen bestaande stedelijke en dorpse structuren; - de aanwezigheid van natuur- en stikstofgevoelige gebieden; - en een transparante motivering wanneer voor de ene locatie wel en voor een vergelijkbare locatie niet wordt gekozen. Dit laatste achten wij van bijzonder belang voor de verschillende Egmondse kernen. Wanneer voor de ene kern wel en voor een andere kern niet voor woningbouw wordt gekozen, dient daarvoor een deugdelijke en controleerbare motivering te bestaan. Wij verzoeken de provincie om het vorenstaande te betrekken bij de verdere voorbereiding van de definitieve Omgevingsvisie en bij de Nota van Beantwoording.	We zetten in op het binnenstedelijk realiseren van dat het grootste deel van de woningbouwopgave. Niet alle nieuw te bouwen woningen kunnen binnenstedelijk gerealiseerd worden en ook in dorpen en kleine kernen kan het in het kader van de leefbaarheid wenselijk zijn om woningbouw toe te voegen. Voor woningbouw in het landelijk gebied gelden duidelijke voorwaarden uit de Omgevingsverordening. Nieuwe ontwikkelingen zijn alleen toegestaan wanneer zij direct aansluiten op een bestaande kern, of wanneer zij plaatsvinden in of in het verlengde van een dorpslint (Omgevingsverordening NH2022, artikel 6.18a). In Beschermd Landschap is, bij aantasting, een ontwikkeling van maximaal 25 woningen per kern of dorpslint toegestaan (Omgevingsverordening NH2022, artikel 6.59a). Zoals in de aangehaalde tekst van de Omgevingsvisie staat, is dit mogelijk vanuit het belang van de leefbaarheid, omdat er voor het invullen van de woningbehoefte in principe voldoende (andere) locaties zijn, in ieder geval op regioniveau. Hierbij is de onderbouwing dus niet van de kwantiatieve woningbouwopgave.
ZW_0282	6	Een afzonderlijk aandachtspunt betreft de stikstofproblematiek die samenhangt met woningbouw in en rond Egmond aan den Hoef en de andere Egmondse kernen. In de directe omgeving bevinden zich Natura 2000-gebieden met stikstofgevoelige natuur. Nieuwe woningbouw kan, zowel tijdens de bouwfase als door de daarmee samenhangende verkeersbewegingen en het gebruik van de woningen, leiden tot extra stikstofemissies en daarmee tot stikstofdepositie op kwetsbare natuur. Dit is naar onze mening een wezenlijk aandachtspunt bij de keuze van nieuwe woningbouwlocaties. De provincie erkent in haar Ontwerp-Omgevingsvisie zelf dat een te hoge stikstofneerslag de natuurkwaliteit en biodiversiteit in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden aantast. De provincie noemt woningbouw bovendien uitdrukkelijk als één van de ontwikkelingen die extra stikstof kunnen veroorzaken. Daarbij stelt de provincie dat, zolang stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden niet in een goede staat verkeren, ontwikkelingen die extra stikstof veroorzaken niet zonder meer vergund kunnen worden. Tegen deze achtergrond achten wij het niet juist om woningbouw in of direct nabij kwetsbare open gebieden als de Weidse Polders zonder meer als oplossing voor de woningbouwopgave te beschouwen. Wij verzoeken de provincie daarom om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie uitdrukkelijk als uitgangspunt op te nemen dat woningbouwlocaties nabij Natura 2000-gebieden eerst aantoonbaar ecologisch en stikstofkundig haalbaar moeten zijn. Daarbij dient niet alleen naar een afzonderlijke woningbouwlocatie te worden gekeken, maar ook naar de cumulatieve gevolgen van meerdere woningbouwlocaties, de verkeersbewegingen die daardoor ontstaan en de stikstofdepositie tijdens zowel de bouwfase als de gebruiksfase.	We hebben in de Omgevingsvisie opgenomen dat bij ruimtelijke programmering, fasering en locatieskeuzes waarvoor we zelf ruimte maken, bevoegd gezag zijn of zorgen voor financiering daarom de mogelijkheden vanuit stikstof bezien en de effecten op Natura 2000.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0282	7	Een ander belangrijk punt betreft de vraag of uitbreiding van het bebouwd gebied überhaupt noodzakelijk is. Naar onze informatie zijn binnen de bestaande stedelijke en dorpse structuren nog circa 1.300 tot 1.500 mogelijkheden voor woningbouw aanwezig. Indien dit aantal juist is, kan naar onze mening niet zonder nadere en overtuigende motivering worden gesteld dat voor de woningbouwopgave noodzakelijkerwijs moet worden uitgeweken naar open en landschappelijk waardevolle gebieden. Dit punt is des te belangrijker omdat de provincie in haar Ontwerp-Omgevingsvisie zelf kiest voor woningbouw in bestaande steden en dorpen en in de buurt van openbaar vervoer, juist om het open landschap zo veel mogelijk te behouden. Ook de gemeente Bergen heeft in haar woonbeleid ingezet op het zo veel mogelijk benutten van binnenstedelijke mogelijkheden. Daarom dient naar onze mening eerst zorgvuldig en transparant in beeld te worden gebracht: - welke binnenstedelijke woningbouwmogelijkheden nog beschikbaar zijn; - hoeveel woningen op deze locaties kunnen worden gerealiseerd; - welke locaties reeds in de woningbouwprogrammering zijn opgenomen; - welke mogelijkheden bestaan voor verdichting, transformatie en herstructurering; - en waarom bepaalde binnenstedelijke locaties eventueel niet geschikt of niet uitvoerbaar zouden zijn. Zolang niet overtuigend is aangetoond dat de bestaande stedelijke en dorpse mogelijkheden onvoldoende zijn om in de woningbouwbehoefte te voorzien, achten wij het niet gerechtvaardigd om daarvoor waardevol open landschap aan te tasten. Dit geldt in het bijzonder voor de Weidse Polders. Het zou naar onze mening niet met het uitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik verenigbaar zijn wanneer enerzijds nog circa 1.300 tot 1.500 binnenstedelijke woningbouw mogelijkheden aanwezig zijn en anderzijds waardevol open landschap voor woningbouw zou worden aangetast zonder dat eerst inzichtelijk is gemaakt waarom die bestaande mogelijkheden onvoldoende zijn. Wij verzoeken de provincie daarom om bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie nadrukkelijk vast te leggen dat eerst de mogelijkheden binnen en aansluitend aan bestaande kernen optimaal moeten worden benut, alvorens uitbreiding in open landschap aan de orde kan komen. Daarbij dient tevens inzichtelijk en gemotiveerd te worden waarom voor een bepaalde locatie buiten een bestaande kern wordt gekozen, terwijl binnen de bestaande stedelijke en dorpse structuren nog substantiële woningbouwmogelijkheden aanwezig zijn.	Zie de beantwoording van onderdeel 5 van deze zienswijze ZW_0282
ZW_0283	1	Noord-Holland staat voor een monumentale opgave om tot het jaar 2049 bijna 275.000 extra woningen te realiseren, met name binnenstedelijk en nabij openbaar vervoersknooppunten. Lidl ondersteunt de provinciale ambitie om te zorgen voor een gezonde, veilige en toekomstbestendige fysieke leefomgeving waarin een samenhangend voorzieningennetwerk en een hoge kwaliteit van leven centraal staan. Wonen, werken en voorzieningen dienen immers in samenhang te worden ontwikkeld om de druk op mobiliteitsnetwerken te dempen en de dagelijkse leefomgeving van inwoners te optimaliseren.	Wij danken indiener voor de zienswijze en ondersteuning van de Omgevingsvisie.
ZW_0283	2	Bij nauwkeurige bestudering van de Ontwerp-Omgevingsvisie constateert Lidl herhaaldelijk dat een aantal voorgestelde beleidslijnen in de praktijk zal leiden tot onbedoelde belemmeringen voor de vestiging en exploitatie van moderne, kwalitatieve supermarkten en dagelijkse voorzieningenclusters. Dit raakt direct aan de provinciale doelstelling om kernen in hun kracht te zetten en de leefbaarheid in dorpen en steden te behouden. Middels deze zienswijze vragen wij aandacht voor vijf cruciale knelpunten en stellen wij constructieve aanpassingen voor.	Introductie, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0283	3	Knelpunt 1: Rigide centrumconcentratie versus de fysieke schaal van moderne retail. De provincie kiest voor een strikt beleid waarbij detailhandel verplicht moet worden geconcentreerd in bestaande centrumgebieden om de win kei structuur vitaal te houden en leegstand te voorkomen. Hoewel Lidl dit uitgangspunt voor reguliere winkels deelt, botst deze rigide eis met de fysieke en operationele realiteit van moderne supermarkten. Een moderne, efficiënte supermarkt heeft in de huidige markt al snel een bruto vloeroppervlakte (BVO) van circa 2.200 m2 nodig om haar volledige assortiment aan te kunnen bieden, een comfortabele en veilige winkelomgeving te garanderen en aan strenge logistieke, arbo-technische en duurzaamheidseisen te voldoen. Binnen bestaande, vaak historische en fysiek begrensde Noord-Hollandse centrumgebieden zijn kavels van een dergelijke omvang simpelweg niet beschikbaar, fysiek oninpasbaar of financieel onhaalbaar vanwege de extreme binnenstedelijke verdichtingsdruk. Door alternatieve locaties (zoals aan de randen van kernen of binnen nieuwe gemengde wijken) bij voorbaat categorisch uit te sluiten, blokkeert de provincie de kans om gemeenten aantrekkelijk te houden, consumenten aan de eigen kern te binden en ongewenste koopkrachtafvloeiing naar omliggende regio's of grotere steden te voorkomen. Constructief voorstel van Lidl Wij verzoeken Gedeputeerde Staten om in de Omgevingsvisie expliciet op te nemen dat voor dagelijkse voorzieningen zoals supermarkten (als vitale pijler onder de leefbaarheid) flexibiliteit of een uitzonderingskader wordt geboden. Vestiging net buiten of aan de rand van bestaande centrumgrenzen of binnen nieuwe gemengde stedelijke wijken moet onder voorwaarden worden toegestaan, mits deze aantoonbaar bijdragen aan het functioneren, de vitaliteit en de klantenbinding van de nabijgelegen kernen.	Het provinciale beleid voor detailhandel biedt al ruimte voor maatwerk: nieuwe ontwikkelingen krijgen bij voorkeur een plek in of aansluitend aan bestaande hoofdwinkelgebieden, maar vestiging aan de rand van een centrum is niet uitgesloten. Bij nieuwe woningbouw kan een nieuw winkelgebied mogelijk zijn als daarvoor voldoende draagvlak bestaat. Ook kan een solitaire supermarkt worden toegestaan als er geen dagelijks aanbod op aanvaardbare afstand aanwezig is. Nieuwe ontwikkelingen van een bepaalde omvang worden bovendien voorgelegd aan de Adviescommissie Detailhandel, die Gedeputeerde Staten kan adviseren om in uitzonderlijke situaties van de kaders af te wijken. De gevraagde flexibiliteit is daarmee al in het beleid opgenomen. Wij zien daarom geen reden de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0283	4	Knelpunt 2: Logistieke bereikbaarheid onder het principe 'eerst bewegen, dan bouwen' loslaten Beleidskader: Paragraaf 4.3 (Perspectief op waar we wonen, werken en recreëren) & Paragraaf 5.5 (Mobiliteit) Vanwege het overbelaste provinciale wegennet en het uitblijven van Rijksinvesteringen in infrastructuur, stapt de provincie expliciet af van het principe 'eerst bewegen, dan bouwen'. Men accepteert bewust dat de bereikbaarheid bij oplevering van nieuwe woonwijken tijdelijk zal verslechteren om de woningbouwopgave van 275.000 woningen niet te vertragen. Als supermarktorganisatie exploiteert Lidl een vitale infrastructuur voor de dagelijkse voedselvoorziening. Onze filialen moeten dagelijks - en vaak meerdere keren per dag - betrouwbaar, tijdig en veilig bevoorraad worden met verse levensmiddelen. Het bewust accepteren van toenemende verkeerscongestie op het onderliggende en provinciale wegennet brengt de continuïteit en efficiëntie van deze bevoorradingsketen ernstig in gevaar. Dit leidt tot hogere logistieke kosten, inefficiënte ritten en een verhoogde milieubelasting, wat haaks staat op de provinciale duurzaamheidsdoelen. Constructief voorstel van Lidl. Wij vragen de provincie om bij de uitwerking van gebiedsontwikkelingen en mobiliteitsplannen de logistieke bevoorrading van vitale levensmiddelenvoorzieningen expliciet te prioriteren. Wij stellen voor om prioritaire logistieke corridors en verplichte bevoorradingsvensters/zones op te nemen in de provinciale kaders, zodat supermarkten ook in tijdelijk minder bereikbare wijken te allen tijde efficiënt en emissiearm bevoorraad kunnen blijven.	Bij gebiedsontwikkelingen zetten wij in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE). De door u genoemde punten betreft logistiek zijn bij uitstek zaken die terug kunnen komen in zo'n Mobiliteitsprogramma van Eisen. Het opnemen van dergelijke kaders voor gebiedsontwikkelingen in de Omgevingsvisie past niet bij het schaalniveau van deze visie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0283	5	Knelpunt 3: Realistische parkeernormen in het Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) Beleidskader: Paragraaf 5.5 (Mobiliteit) & Paragraaf 4.3 (Kernen in hun kracht) De provincie wil samen met gemeenten bij gebiedsontwikkelingen een Mobiliteitsprogramma van Eisen (MPvE) opstellen, waarbij sterk wordt ingezet op lopen, fietsen en openbaar vervoer. Tegelijkertijd erkent de provincie in paragraaf 4.3 dat in regiokernen en met name in kleinere kernen en dorpen de auto een relatief grote, onmisbare rol blijft spelen ten behoeve van de mobiliteit en leefbaarheid. Consumenten die hun wekelijkse boodschappen doen bij een supermarkt, maken vanwege het volume en gewicht van de goederen logischerwijs veelvuldig gebruik van de auto. Het opleggen van te rigide, op OV- of fietsoriëntatie gebaseerde parkeernormen bij supermarkten in regiokernen en dorpen maakt de exploitatie van een supermarkt ter plaatse economisch onhaalbaar. Dit stimuleert juist dat bewoners uitwijken naar grotere steden voor hun boodschappen, wat leidt tot extra verkeersbewegingen en een uitholling van het voorzieningenniveau in de kleinere kernen. Constructief voorstel van Lidl Wij verzoeken de provincie om in de richtlijnen voor het MPvE op te nemen dat parkeernormen voor dagelijkse winkelvoorzieningen flexibel en realistisch moeten worden afgestemd op het specifieke consumentengedrag en de lokale context. Er moet ruimte blijven voor voldoende parkeergelegenheid voor supermarktbezoekers, met name in dorpen en regiokernen waar de auto een essentiële steunpilaar van de mobiliteit is.	De parkeernormen bij gebiedsontwikkelingen zijn op dit moment een bevoegdheid van gemeenten. Wij zetten inderdaad in op het maken van een Mobiliteitsprogramma van Eisen bij gebiedsontwikkelingen. In dit programma van eisen wordt samen met de gemeenten gezocht naar een optimale invulling van de mobiliteit, keuzes over parkeernormen zijn hier één element in net als openbaar vervoer, fiets en auto. Gezamenlijk met onze partners kijken we hoe we noord-holland bereikbaar kunnen houden.
ZW_0283	6	Knelpunt 4: Ruimtelijke flexibiliteit bij waterberging en 'water en bodem als ordenend principe' Beleidskader: Paragraaf 3.3 (Afwegingsprincipe 2) & Paragraaf 5.1 (Water) Lidl heeft veel waardering voor het principe dat water en bodem sturend moeten zijn bij ruimtelijke keuzes om Noord-Holland klimaatbestendig in te richten. De eis om in lagere polderdelen tot 15% van het oppervlak te reserveren voor waterberging (de 'sponseis') legt echter een enorm beslag op de reeds uiterst schaarse fysieke ruimte voor nieuwe voorzieningen. Wanneer deze oppervlakte-eis puur tweedimensionaal (fysiek landoppervlak) wordt toegepast, worden veel herontwikkelingslocaties voor voorzieningenclusters direct onuitvoerbaar. Lidl beschikt echter over innovatieve en technisch hoogwaardige oplossingen om waterberging driedimensionaal te integreren in haar projecten. Constructief voorstel van Lidl Wij pleiten ervoor dat de provincie in haar beleid expliciet ruimte biedt voor multifunctioneel en driedimensionaal ruimtegebruik ten behoeve van de waterbergingsopgave. Sta toe dat de verplichte waterberging (poldereisen) mag worden gerealiseerd via innovatieve oplossingen zoals ondergrondse retentiebuffers onder het parkeerdek, infiltratiekratten, of via extensieve retentiedaken op de supermarkt, zodat er geen kostbare en schaarse winkeloppervlakte verloren gaat	De Omgevingsvisie duidt met de 5-10 en soms 15% de omvang van de opgave. in essentie is dit de plek waar het water blijft staan bij een extreme bui. Hiervoor ontwikkelen we randvoorwaarden om het bergend vermogen niet aan te tasten. In een gebiedsproces kunnen alternatieve locaties en manieren van bergen onderling worden afgesproken. Innovatieve maatregelen zoals de indiener voorstelt kunnen daarin worden meegenomen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0283	7	Knelpunt 5: Faciliteren en versnellen van lokale energie-oplossingen bij netcongestie Beleidskader: Paragraaf 5.7 (Energie) & Paragraaf 5.13 (Wonen) De extreme netcongestie in Noord-Holland vormt een van de grootste bottlenecks voor de expansie van voorzieningen. De provincie eist daarom dat nieuwe ontwikkelingen vanaf het eerste ontwerp 'netbewust' worden ontworpen, inclusief lokale opwek, batterijopslag en slimme energievraagsturing. Lidl loopt landelijk voorop in de verduurzaming van haar vastgoed. Onze standaard winkelontwerpen zijn reeds maximaal 'netbewust': wij rusten al onze nieuwe filialen uit met grootschalige PV-installaties (zonnepanelen op daken), warmtepomptechnologie, energiezuinige koelsystemen en waar mogelijk lokale batterijopslag. Echter, bij het realiseren en aansluiten van deze decentrale energiesystemen stuiten wij in de praktijk op uiterst trage gemeentelijke vergunningsprocedures en een gebrek aan coördinatie met netbeheerders. Dit vertraagt de ingebruikname van duurzame winkels onnodig. Constructief voorstel van Lidl Wij verzoeken de provincie om een actief versnellingskader in te richten voor private partijen die aantoonbaar'netbewust' en zelfvoorzienend bouwen. Door het prioriteren en versnellen van vergunningsprocedures voor de installatie van lokale energie-opwek, energiehubs en batterijopslag bij supermarkten, kan de provincie de transitie versnellen en de druk op het decentrale energienetwerk daadwerkelijk verlichten.	Wij waarderen de inzet van indiener voor netbewuste ontwikkeling van vastgoed. Wij brengen de zienswijze onder de aandacht van het lopende programma “Ontzorgingsprogramma Verduurzaming MKB” (https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Economie_Werk/Projecten/Ontzorgingsprogramma_Verduurzaming_MKB). Daarin worden ondernemers in winkelgebieden geholpen om hun bedrijfspanden en bedrijfsvoering te verduurzamen. Daarbij wordt nauw samengewerkt met gemeenten zodat we met z’n allen dezelfde richting in werken aangaande verduurzaming.
ZW_0284	1	Wij verwerpen de stelling van een klimaatneutrale provincie in de zin dat netto NUL broeikasgassen worden uitgestoten. Dit is een kapstok om alle maatregelen, ook onwenselijke en onrealistische, aan op te hangen. Het provinciaal doel is voor een NUL uitstoot wordt blijkbaar losgemaakt van alle nationale en internationale gebeurtenissen maar ook van alle nog onbekende invloeden in de toekomst. Het nu stellen van een (wellicht onhaalbaar doel) is de slechte kapstok voor toekomstige maatregelen. Wij verzoeken u met klem dit doel te wijzigen in een haalbaar, betaalbaar en realistisch streven naar reductie. De provincie maakt anders dezelfde fout als in het stikstof dossier: het stellen van omhaalbare doelen leidt tot onnodige complexiteit en juridische ellende. Overigens hoort het stellen van keiharde doelen niet in een Visie.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. Deze klimaatdoelen geven duidelijke richting voor de lange termijn. Voor de gestelde provinciale klimaatdoelen geldt een inspanningsverplichting. Wij delen uw belang van realistische en uitvoerbare maatregelen. De provincie houdt bij de uitvoering rekening met vier principes: resultaatgericht en uitvoerbaar; betaalbaar en rechtvaardig; draagvlak en lokale betrokkenheid; en bijdragen aan andere provinciale opgaven. De klimaatdoelen blijven richtinggevend. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.
ZW_0284	2	Aan voornoemd doel van NUL wordt direct het doel van (verplichte) vernatting van het veenweidegebied verbonden. Er wordt in deze Visie een voorschot op de toekomst genomen om al in 2030 (nog 3 jaar) een reductie doel van 25-30 % vernatting, ingezet om vooral maar het grote doel van NUL te kunnen halen. Vernatting van het grote veenweidegebied is een ruimtelijke zeer ingrijpende maatregel die gevolgen zal hebben voor het huidige (legale) gebruik van land, het voortbestaan van agrarische bedrijven. Dit vereist een omvangrijke studie naar gevolgen op vele gebieden. Het nu stellen van een wederom hard doel en dan al in 2030 hoort niet thuis in een Visie maar is ook onredelijk, onhaalbaar en niet proportioneel. Deze harde stelling lijkt als 'wapen' worden gebruikt voor gedwongen vernatting.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0284	3	Het stellen van een doen van NUL is in strijd met de in de Visie aangekondigde groei van de bevolking van 500.000. Deze omvangrijke groei van bevolking heeft juist een forse stijging van uitstoot tot gevolg. Zie ook punt 22.	Ook met de verwachte bevolkingsgroei streven we binnen onze bevoegdheid naar het behalen van de klimaatdoelen.
ZW_0284	4	Op blz 26: wordt genoemd dat de keuzes voor blijkbaar onvermijdelijke vernatting van het veenweidegebied grote invloed op het toekomstig landgebruik zal hebben. In relatie tot punt 2: er is onvoldoende of zelfs in het geheel geen onderzoek gedaan naar de gevolgen van vernatting. Het poneren van een stelling zonder onderzoek en nuance is schrijnend. Waar blijft het economisch belang, waar blijft het voorbestaan van alle boeren op veen, waar blijft de legaliteit van het gebruik?	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0284	5	Bij de stelling dat er een te hoog niveau van nutriënten belasting is wordt er geen aandacht gegeven aan achtergrondbelasting bepalend is, zoals gewoonlijk de stelling dat het water slecht is.	Wij nemen kennis van de opvatting van de indiener

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0284	6	Blz. 27 'de kwaliteit van de natuur is in slechte staat" Jammer op opnieuw het mantra zonder nuance te moeten lezen, terwijl de meeste natuurgebieden in Noord Holland zich in goede staat bevinden. Hoe dan de natuur hersteld moet worden zegt de Visie niet, het enige wat wel is te lezen is dat stikstof uitstoot moet worden teruggedrongen en dat lijkt dan ook het enige duidelijke doel	Wij nemen kennis van de opvatting van de indiener
ZW_0284	7	Voedselzekerheid wordt wel genoemd maar heel wat maatregelen zijn daarmee in strijd. Voedsel voor een sterk groeiende bevolking vraagt het stimuleren van zoveel mogelijk landbouw en beschikbaarheid van grond als voorwaarde. Dat zit er niet in. Bij het onderdeel vernatting wordt genegeerd dat het veenweidegebied ook van grote betekenis is voor voedselproductie. In dit gebied kan alleen gras worden geteeld en de koe zet dit om in waardevol voedsel. In het veenweidegebied bestaat daarom al de gewenste kringloop: gras-koe-melk-kaas-mest-gras. De waarde van het vruchtbare weidegebied wordt helaas over het hoofd gezien door de dwangmatigheid van de wens van vernatting.	Zie het antwoord op onderdeel 4 van deze zienswijze ZW_0284
ZW_0284	8	Het meervoudig ruimtegebruik lijkt vooral te gaan over landbouwgrond. Zorgelijk om te lezen dat landbouwgrond samen zou moeten gaan met waterberging, natuur, recreatie. De gevolgen voor gebruik, bedrijfsvoering en bestaanszekerheid kunnen groot zijn. Helaas geen aandacht voor de onherroepelijk grote impact. Hoe verhoudt dit zich tot voedselzekerheid?	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek. Voor een afweging van de impact van ruimtelijke ingrepen op de landbouwsector werken we zoals aangekondigd in de Omgevingsvisie aan een afwegingskader landbouw.
ZW_0284	9	De stelling dat ELKE diepe polder 5-10-15% waterberging moet hebben is te absoluut. Dit is geen doel op zichzelf per polder. Waar het om gaat dat er verstandige en logische keuzes gemaakt moeten worden. Er zijn al tientallen waterbergingen in de provincie die niet of nauwelijks gebruikt kunnen worden of niet gebruikt omdat de natuur in de berging dat tegenhoudt.	De Omgevingsvisie geeft aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme bui zal blijven staan. Afwentelen hiervan is niet toegestaan. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. De tekst over de 5-10 en soms 15% in de diepere delen van polders leidt in een aantal gevallen tot verwarring. De kern hiervan is dat de 5-10 en soms 15% een indicatieve duiding is over de omvang van deze vraag. Het is daarmee voor elke polder een significante opgave om rekening mee te houden. Uiteindelijk betreft het maatwerk per polder om de opgave en locatie waar het water bij een excessieve bui blijft staan. Dit zal worden verduidelijkt in de tekst. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0284	10	De kaart op blz. 40 is heel vol met ruimteclaims in het landelijk gebied. Wat blijft er over voor voedsel? Wat zullen de consequenties zijn?	De kaarten in de Omgevingsvisie geven altijd een indicatie aan. Figuur 13 in de ontwerp-Omgevingsvisie is een weergave van de veranderende water- en bodemcondities opgenomen. De veranderende condities geven niet aan dat op die plekken geen landbouw meer mogelijk is, maar signaleren de veranderende condities en geven aan waar een ondernemer in de toekomst mee te maken kan krijgen. Omdat de kaart indicatief is kan de werkelijke situatie op een locatie altijd anders zijn dan op de kaart is weergegeven.
ZW_0284	11	De kaart op blz 41: een groot deel van het landelijk gebied is alvast maar ingekleurd voor verandering: dit lijkt al een doel en dat hoort niet in een Visie. Ook bv de Beemster als landbouwgebied is voor verandering ingekleurd. De conclusie is dat deze Visie het huidige agrarische landschap zo niet wil behouden?	We delen niet de conclusie van de indiener op basis van de kaart op bladzijde 41 van de ontwerp-omgevingsvisie dat verandering een doel op zich is. We constateren wel dat er sprake is van veranderende omstandigheden die gevolgen zullen hebben voor de randvoorwaarden en condities voor het huidig ruimtegebruik.
ZW_0284	12	Blz 43: Veenweidegebied: vernatting is het doel en zelfs de overloop voor waterberging van steden en als mogelijkheid voor stedelijke functies. Opnieuw geen aandacht voor bestaand legaal gebruik, zie punt 2 en 4.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0284	13	Blz 43 vernatting vraagt heel veel extra zoet water: met de blijkbaar als vaststaande vernatting is dus een nieuwe zoetwatervrager gecreëerd. Daarbij wordt de nutriënten verhoging heel makkelijk aanvaardt terwijl dit in strijd is met de KRW doelen, zie ook punt 5 en 14.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder vallen ook de onderwerpen zoet water en waterkwaliteit.
ZW_0284	14	In relatie tot punt 13: bij de Droogmakerijen wordt in tegenstelling tot het vorige punt fosfaat juist gebruikt om het landgebruik aan te moeten passen? Zelfs voor de meest vruchtbare gebieden van de provincie met grote betekenis voor voedselproductie wordt het agrarisch landgebruik ter discussie gesteld.	Terecht punt van de indiener. Er is echter een fout in de toelichtende tekst geslopen over de droogmakerijen over fosfaatgehalte in relatie tot KRWdoelen, dit wordt geschrapt. Daarmee komt ook de opmerking over onvermijdelijkheid aanpassingen landgebruik te vervallen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0284	15	De provincie verwijst naar de wettelijke normen en Europese kaders: het zelf gestelde doel van NUL is ver bovenwettelijk. In geen enkele wet wordt een doel van NUL broeikasgassen gesteld, maar in Noord Holland stelt een Visie dit wel.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. Deze klimaatdoelen geven duidelijke richting voor de lange termijn. Voor de gestelde provinciale klimaatdoelen geldt een inspanningsverplichting. Wij delen uw belang van realistische en uitvoerbare maatregelen. De provincie houdt bij de uitvoering rekening met vier principes: resultaatgericht en uitvoerbaar; betaalbaar en rechtvaardig; draagvlak en lokale betrokkenheid; en bijdragen aan andere provinciale opgaven. De klimaatdoelen blijven richtinggevend. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.
ZW_0284	16	Het UNESCO Werelderfgoed Beemster lijkt toch beschikbaar voor grondgebruik voor andere functies? Dit is in strijd met de UNESCO waardes waarbij het agrarisch landgebruik Beemster bepalend onderdeel is.	Agrarisch landgebruik is de essentie van het ontstaan van de Beemster en is een belangrijke waarde van het UNESCO-werelderfgoed. Agrarisch landgebruik is echter niet als verplichtend vastgelegd vanuit de UNESCO-status, zo zijn er ook dorpen en forten in de Beemster gebouwd.
ZW_0284	17	Het lijkt al vast te staan (blz 53/54) dat buiten de natuurgebieden nieuwe bufferzones komen terwijl de nationale discussie daarover nog in volle gang is. Dat daar grote gevolgen aan zijn verbonden voor functie, landgebruik, economie etc wordt geen aandacht aan besteed. Wel dat er ruimte is voor allerlei andere functies zoals waterberging en recreatie. Dit alles geldt ook voor de nieuwe verbindingen tussen natuurgebieden.	Op basis van de kamerbrief van 26 juni over het maatregelenpakket voor Landbouw, natuur en stikstof, concluderen wij dat het Rijk een beleidskeus heeft gemaakt wat betreft overgangszones. Als provincie zijn we nog in overleg met het Rijk over de uitwerking daarvan. In de Omgevingsvisie wordt daarom ook geen concrete invulling gegeven van het beleid rondom overgangszones. Wel lijkt duidelijk te zijn dat er zones rondom Natura 2000-gebieden zullen komen, in welke vorm of mate dan ook.
ZW_0284	18	Terwijl de Visie tal van bedreigingen noemt voor de agrarische sector en ook noemt dat het aantal agrarische bedrijven afneemt, mist de Visie de ruimtelijke consequenties daarvan. De Visie streeft grote veranderingen na in het landelijk gebied maar heeft geen aandacht voor de ruimtelijke gevolgen daarvan, Goed beleid op dit punt is onmisbaar.	Wij herkennen de constatering van de indiener dat de ruimtelijke consequenties van bedreigingen voor de agrariche sector en het afnemende aantal agrarische bedrijven in de Omgevingsvisie ontbreekt. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Landbouw dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0284	19	De aangekondigde aanwijzing als berging- en overloopgebied heeft ingrijpende gevolgen voor economisch landgebruik en eigendom. Wederom geen enkele aandacht hiervoor.	Terecht dat de indiener aandacht vraagt voor mogelijke grote gevolgen van noodoverloopgebieden en bergingsgebieden. De zoekgebieden zijn opgenomen om de tijd te hebben nut, noodzaak en gevolgen nader te onderzoeken, terwijl er ondertussen geen ontwikkelingen plaatsvinden die deze de waterbergende functie in de weg staan. Door een toevoeging in de tekst van de Omgevingsvisie zal duidelijk woren gemaakt dat Noodoverloopgebieden en waterberging ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor economisch gebruik en eigendom.
ZW_0284	20	De aankondiging van de aanwijzing van landbouwgebieden voor agrarische productie impliceert dat slechts nog een deel van het huidige agrarische gebied de functie agrarisch zal houden. Is dit de geboden 'duidelijkheid'. Dit raakt 1 van de doemscenario's die het BPL al een paar jaar geleden heeft geschetst: in Nederland zijn nog maar een beperkt aantal landbouwgebieden waar de landbouw in handen komt van grote internationale bedrijven.	Wij delen niet de stelling van de indiener dat aanwijzing van landbouwgebieden impliceert dat slechts nog een deel van het huidige agrarische gebied de functie agrarisch zal houden. Het aanwijzen van prioritaire landbouwgebieden betekent dat landbouw ook elders nog steeds van betekenis en waarde is. Uitgangspunt voor het afwegingskader landbouw is dat in alle gevallen, met al dan niet prioritaire landbouwgronden, de brede waarde van landbouw wordt gewogen bij ruimtelijke ingrepen.
ZW_0284	21	Stelling: verduurzaming vraagt financieel perspectief. Eenvoudige stelling in de Visie wordt juist volledig voorbijgegaan aan perspectief voor de landbouwsector door talloze ingrepen en specifiek wordt voorbijgegaan aan het perspectief van de sector in het veenweidegebied. Perspectief noemen is 1 maar echt perspectief bieden zit niet in deze Visie met een opeenstapeling van ingrepen in het hele landelijk gebied. Helaas lijkt dit op de afgeblazen NPLG, geen perspectief, maar wel grote ingrepen.	Wij nemen kennis van de opvatting van de indiener.
ZW_0284	22	Geen aandacht voor de gevolgen op gebied van duurzaamheid, biodiversitei, noodzakelijke ruimtelijke ingrepen etc als het gaat om de toename van de bevolking met 500.000?	Wij nemen kennis van de opvatting van de indiener.
ZW_0284	23	De aangekondigde ‘uit fasering”van verleende en legale vergunningen voor onderbemalingen in het veenweidegebied raakt rechtszekerheid en bestaanszekerheid. Met teveel gemak hanteert de Visie het uitgangspunt dat de onderbemalingen moeten verdwijnen.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden zijn over het algemeen niet opgenomen in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hieronder valt ook het omgaan met onderbemalingen.
ZW_0284	24	Opvallend is de gekozen terminologie in de Visie: de term veenlandschap in plaats van VeenWEIDEgebied, impliceert dat het afgelopen is met het veenWEIDEgebied. Drooglegging 20-40 is tekort voor rendabel agrarisch gebruik. Een nog hoger peil wordt zelfs ook als mogelijkheid gezien. De vage aankondiging dat we 'onderzoeken nadeelcompensatie” is volstrekt disproportioneel. Dit doet denken aan de Brabante situatie: de vergunning wordt ingetrokken, het bestaan valt weg, het eigendom niets meer waard en ondertussen wordt door de Overheid even nagedacht over “”nadeelcompensatie”, waarbij volledige schadevergoeding zoals bij onteigening blijkbaar wordt uitgesloten.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. wordt gebruikt, komt doordat het complex van veennatuurgebieden, veenlandschappen en droogmakerijen in samenhang met elkaar worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0284	25	Nieuwe 'scheggen' langs stedelijk gebied? Ook hier zien we geheel nieuwe zoneringen die allemaal uit het landelijk gebied zullen komen. Welke gevolgen hebben deze 'scheggen"?	De Scheggen zijn niet nieuw. Het zijn al bestaande groen blauwe verbindingen vanuit de stad Amsterdam naar het landelijke gebied. Deze staan door diverse ruimtelijke opgaven onder druk en het is van belang voor zowel de stad als het landelijke gebied om deze zoveel mogelijk open te houden en te versterken. Samen met de MRA en gebiedspartners werken we het verder uit in oa al bestaande gebiedsprogramma's van de Westeinderscheg en de Amstelscheg.
ZW_0284	26	In de Visie is wel ruim baan voor defensie en zelfs weer nieuwe datacentres. Deze laatste zijn niet alleen ruimtelijk van invloed maar gebruiken grote hoeveelheden drinkwater en energie. Helaas gaat de Visie daar geheel aan voorbij.	In de verdiepende paragraaf over digitale infrastructuur wordt ingegaan op het gebruik van energie en water.
ZW_0285	1	Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van de ontwerp Omgevingsvisie van de provincie Noord-Holland. De ontwerp Omgevingsvisie geeft een goed beeld van alle ontwikkelingen die spelen in de provincie Noord-Holland. Wij vinden we het een verbetering dat duidelijk gemaakt wordt wat het provinciaal belang is bij verschillende ontwikkelingen die geschetst worden. Daarnaast vinden wij de gebiedsuitwerkingen een welkome aanvulling, waarbij de visie concreter wordt gemaakt per deelgebied. In onze reactie zullen wij ons beperken tot de punten die relevant zijn voorde gemeente Diemen.	Wij danken indiener voor de constructieve zienswijze. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0285	2	We vinden het positief dat de provincie in de Omgevingsvisie aangeeft flexibeler te willen omgaan met de randen van de scheggen. Op deze manier kunnen deze randen ingezet worden voor hoognodige recreatieve voorzieningen in een gebied waar veel ruimtevraag is. In de visie wordt dit als volgt aangegeven (blz.118): 'Door deze randen te beschouwen als een aparte ruimtelijke categorie en hier meer flexibiliteit te bieden, ontstaat een nieuw perspectief : de overgangszone tussen stad en land als schakelgebied waar bovenlokale opgaven op het gebied van energie en klimaat, voedsel en natuur, mobiliteit, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit samenkomen. Dat vraagt om een duidelijk ruimtelijk perspectief met heldere provinciale kaders, waar wordt ingezet op behoud en versterken van bestaande waarden en groenblauwe kwaliteit, maar ook waar bepaalde ontwikkelingen wel of juist helemaal niet een plek kunnen krijgen. ' We vragen u om in opsomming van bovenlokale opgaven het woord "recreatie" toe te voegen.	We hebben recreatie toegevoegd als belangrijk onderdeel van de overgangszones tussen stad en landelijke gebied.
ZW_0285	3	Daarnaast pleiten we voor een meer inhoudelijke richting en een duidelijke stellingname van de provincie in de Omgevingsvisie. Er is sprake van een aantal grote energie-infrastructuur projecten die de recreatieve, landschappelijke en natuurlijke waarden van dit gebied zeer ernstig onder druk zetten. De gemeente Diemen draagt zelf actief bij aan de planvorming voor de opwek van duurzame energie, echter zonder hierbij de bijzondere waarden van de Diemerscheg uit het oog te verliezen. Grootschalige energieoplossingen, zoals een nieuw hoogspanningsstation in de Diemerscheg, leggen echter steeds grotere druk op dit gebied. Het buitengebied transformeert tot energielandschap, waardoor recreatie, landschap en natuur veel verder onder druk komen en er steeds meer stedelijk landschap in de Diemerscheg ontstaat. De gemeente mist hierbij een nadere uitwerking van het algemeen provinciaal belang in paragraaf 6.6 van de ontwerp Omgevingsvisie. Een integrale visie is nodig voor dit gebied, waarbij ook gekeken moet worden naar een structurele oplossing voor natuur- en recreatiecompensatie. We denken hierover graag met u mee.	Voor energie geldt dat bij inpassing van nieuwe energie infrastructuur rekening wordt gehouden met zo gering mogelijke impact op de omgeving (natuur, landschap en recreatie). Dit is ook in overeenstemming met een belangrijk leidend principe (uitdrukkelijk aandacht voor omgevingskwaliteit) dat in de Energievisie van Noord-Holland en als afwegingsprincipe in deze Omgevingsvisie is opgenomen. Wij herkennen de wens om het beleid voor het toekomstig energiesysteem gedetailleerder uit te werken. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere de energibeelden, gebieduitwerking en het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0285	4	Naast de ruimteclaims is ook de bekostigingsstrategie (blz. 118-119) voor de Diemerscheg van groot belang. Er wordt ingezet op gezamenlijk financiering van groenblauwe kwaliteit door provincie met gemeente, waterschappen en Rijk. Wij willen hierbij aandacht vragen voor de structurele kosten van het beheer van de scheggen, en dan meer specifiek de Diemerscheg. Juist dit onderwerp is in de Diemerscheg de afgelopen periode een hardnekkig probleem gebleken. Dit heeft als groot risico dat er in de nabije toekomst in dit gebied niet meer gerecreëerd kan worden omdat de noodzakelijke voorzieningen wegvallen. Diemen is bereid haar deel hierin bij te dragen, maar alleen wanneer dit gezamenlijk opgepakt wordt.	Indiener benoemt een herkenbaar punt. De Omgevingsvisie is echter niet het juiste instrument daarvoor.
ZW_0285	5	In de Omgevingsvisie wordt het onderwerp gezonde leefomgeving op een groot aantal punten aangestipt. Diemen onderschrijft het belang van dit onderwerp, wat met de komst van de Omgevingswet een prominentere rol speelt in de fysieke leefomgeving. Echter, we zien het als gemiste kans dat de provincie in de Omgevingsvisie niet meer duiding geeft aan dit begrip en ook hoe hiermee om te gaan in de vele ontwikkelingen die de provincie en daarmee Diemen te wachten staan.	Het beleidskader gezonde leefomgeving beschrijft de ambities, doelen en het provinciaal belang voor een gezonde leefomgeving. Voortaan telt een gezonde leefomgeving als volwaardig belang mee in alle ruimtelijke keuzes. Het krijgt uitwerking in een programma gezonde leefomgeving met concrete activiteiten die we de komende jaren uitvoeren en de maatregelen die we gaan treffen om de gezonde leefomgeving beter te beschermen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0285	6	Zoals de gehele regio wordt in Diemen de hinder van overvliegende vliegtuigen vanaf Schiphol als te groot ervaren. Wij vinden het belangrijk om dit probleem te blijven te benadrukken en de provincie te vragen om in te zetten op concrete maatregelen om de hinder van het vliegverkeer terug te dringen.	Wij herkennen dat de hinder van vliegverkeer zich niet beperkt tot de gemeenten direct rond Schiphol en ook in Diemen en andere delen van de regio wordt ervaren. In de definitieve Omgevingsvisie zetten wij daarom in op aantoonbare verbetering van de leefomgevingskwaliteit en vermindering van de gezondheidsbelasting in de Schipholregio. Daarbij streven wij naar een afname van de milieubelasting en naar krimpende milieucontouren rond Schiphol. Concrete maatregelen ten aanzien van het gebruik van Schiphol, zoals vliegroutes, baan- en routegebruik en de omvang en verdeling van het vliegverkeer, vallen grotendeels onder de bevoegdheid van het Rijk. Deze maatregelen worden daarom niet in de provinciale Omgevingsvisie vastgelegd. De provincie behartigt samen met andere regionale overheden binnen de Bestuurlijke Regie Schiphol de belangen van de regio richting het Rijk en zet daarbij in op vermindering van de hinder en gezondheidsbelasting door het vliegverkeer. Binnen de eigen provinciale bevoegdheden sturen wij op een zorgvuldige ruimtelijke ontwikkeling en op verbetering van de leefomgevingskwaliteit. De zienswijze geeft daarom geen aanleiding tot verdere aanpassing van de Omgevingsvisie.
ZW_0285	7	Daarnaast missen wij in dit kader aandacht voor de scheepvaart. Grote binnenvaartschepen op het Amsterdam-Rijnkanaal leveren voor omwonenden overlast op. De gemeente vraagt de provincie om hier in de Omgevingsvisie aandacht aan te besteden en in te zetten op maatregelen ter verduurzaming en elektrificatie van schepen.	We herkennen deze problematiek en proberen die overlast te beperken. Daarom stimuleren we in landelijk verband de aanleg van walstroomvoorzieningen en Clean Energy Hubs door markt en overheid. Zo spelen wij in op verduurzaming van de binnenvaart zodat er in het netwerk plekken zijn waar schepen kunnen laden of schonere brandstoffen kunnen bunkeren. Het vervangen van de fossiele brandstofmotren voor duurzamere aandrijvingsvormen is een Rijksverantwoordelijkheid. De resultaten van de subsidieregeling voor verduurzaming binnenvaartschepen van het ministerie van Infrstructuur en Waterstaat voor de periode 2026-2030 houden we daarom nauwlettend in de gaten.
ZW_0285	8	Ook missen wij in de Omgevingsvisie een belangrijke kans om de gezonde leefomgeving te verbeteren, namelijk de snelheid op de autosnelwegen terug te brengen. Het aantal ongelukken en ook de overlast nemen daardoor af, waardoor er zo ook aan een gezondere leefomgeving wordt gewerkt.	De provincie Noord-Holland is geen bevoegd gezag voor het instellen van maximumsnelheden op autosnelwegen. Dit is een rijksverantwoordelijkheid die daar zelf beleidskaders voor heeft. Voor onze eigen provinciale wegen onderzoeken we op dit moment per iNHi wegvak of een snelheidsverlaging van 80 naar 60 wenselijk is. Dit hoofdzakelijk redenerend vanuit verkeersveiligheidswinst, maar ook gezonde leefomgeving heeft een belangrijke positie in dit onderzoek met daarin geluidproductie en fijnstofuitstoot van verkeer. Daarnaast worden ook consequenties voor doorstroming openbaar vervoer & ander snel verkeer, uitstoot stikstof en bereikbaarheid nood- en hulpdiensten meegewogen
ZW_0285	9	Vanuit oogpunt van luchtkwaliteit, stikstofdepositie, vervoerbewegingen en zo hoogwaardig mogelijke inzet van grondstoffen heeft de gemeente Diemen in haar beleid opgenomen om het gebruik van houtige biomassa voor primaire laagwaardige verwarmingsdoeleinden waar mogelijk tegen te gaan. Vanwege de Diemercentrale waarvoor de provincie het bevoegde gezag is vinden wij het van belang dat de provincie dit ook in haar beleid ondersteunt.	Biomassa is formeel een duurzame brandstof, maar door de strenge (Europese) (milieu)eisen worden er nauwelijks nieuwe initiatieven gestart. Daarnaast zijn er geen subsidies meer beschikbaar die een sluitende business case mogelijk maken. Tot slot wordt biomassa tegenwoordig op een economisch aantrekkelijker manier vermarkt dan via verbranding. Als provincie volgen we vooralsnog het beleid van het Rijk en de Europese regelgeving en hebben we geen aangescherpt beleid voor het inperken of verbieden van biomassa.
ZW_0285	10	De provincie sluit in de Omgevingsvisie aan bij Europese en nationale milieubeleidskaders. Voor een aantal nieuwere milieubedreigende en zorgwekkende stoffen als PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en microplastics voorziet dit milieubeleidskader momenteel onvoldoende, waardoor een aanvullende provinciale inzet gewenst is	Het gebruik van PFAS vindt de provincie onwenselijk. Middels een position paper heeft de provincie ook bij de Europese Unie gepleit voor een verbod op deze stof. De provincie doet op dit moment ook op meerdere terreinen onderzoek naar PFAS, bijv. het gebruik van PFAS-alternatieven in landbouw omdat de verspreiding van deze stof als onwenselijk wordt gezien.
ZW_0285	11	Op diverse plaatsen bij de transitie naar een duurzame samenleving in de provinciale Omgevingsvisie ontbreekt inzet op de eerste stap van zoveel mogelijk besparen en beter benutten. Zoals inzetten op energie besparen, beter benutten van bestaande energie-infrastructuur, besparen op (drink)watergebruik, bij agrarische activiteiten water opvangen en benutten, inzetten op afval besparen en afvalscheiding, vervoersmanagement en besparen op datagebruik en serverruimte. Met de provinciale Omgevingsvisie wordt aangesloten op nationale en EU-doelen voor milieu en duurzaamheid waaronder in 2050 netto geen CO2 uitstoot en circulaire economie. In de visie ontbreken echter richtinggevende tussendoelen en deeldoelen uit landelijk en provinciaal beleid en door de provincie ondertekende convenanten	De provincie draagt bij aan de nationale klimaatdoelen. Voor 2030 heeft de provincie en het Rijk wel een tussendoel: 55% broeikasgasreductie t.o.v. 1990. De nationale overheid heeft gekozen voor drie overkoepelende nationale tussendoelen voor de circulaire economie voor 2035. Deze tussendoelen richten zich op alle grondstoffen, in plaats van alleen op primaire, abiotische grondstoffen. Noord-Holland heeft besloten zich aan te sluiten bij deze nieuwe nationale tussendoelen voor 2035 en zet zich in om hieraan bij te dragen. Deze staan niet allemaal in de Omgevingsvisie genoemd omdat het einddoel wel genoemd wordt: volledig circulair in 2050. Besparing is onderdeel van de manier om die doelen te halen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0285	12	In paragraaf 5.14 wordt ingegaan op de beoordelingscriteria voor nieuwe bedrijvigheid en activiteiten. Hier ontbreken nog de volgende belangrijke beoordelingscriteria: gebruik van zeer zorgwekkende stoffen, de (externe) veiligheid, de balans met de mobiliteitsinfrastructuur en de stikstofuitstoot/depositie Er wordt tevens ingegaan op bestaande bedrijvigheid. Hier wordt het energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven genoemd. Het is mogelijk om vergelijkbaar gecoördineerd milieutoezicht op te zetten voor de afvalscheidingsplicht ter stimulering van een circulaire economie. We vragen u om bovenstaande punten op te nemen in de Omgevingsvisie. Ook blijft bij bestaande bedrijven(terreinen) stevige inzet op stimulering van duurzaamheid op vrijwillige basis wenselijk. Naast energiebesparing, energietransitie en circulaire economie gaat het daarbij ook om klimaatadaptatie, waterbesparing, vergroening en vervoersmanagement.	Nieuwe vergunningplichtige economische activiteiten worden altijd beoordeeld op aspecten van externe veiligheid, ZZS en stikstofuitstoot. Die nemen we niet op in de Omgevingsvisie, want die zijn al geborgd.
ZW_0285	13	In de Omgevingsvisie missen we inzet op beter benutten van bestaande netten en capaciteit om de noodzaak van uitbreiding en versterking van het net te beperken. Mogelijke maatregelen bestaan onder meer uit: energie besparen, inzet op energiedelen op bedrijventerreinen, gericht tegengaan van sterke pieken en dalen in elektriciteitsverbruik, het benutten van batterijcapaciteit van (vracht)auto's en slim plaatsen van accu's	In de Omgevingsvisie en Energievisie (bouwsteen van de Omgevingsvisie) is beter benutten van de beschikbare energie en energie infrastuctuur zeker een belangrijk uitgangspunt. In de Energievisie is dit als leidend prinicipe opgenomen. En op pagina 82 van de ontwerp-Omgevingsvisie is dit samengevat onder het kopje "Een duurzaam en efficient energiesysteem". In het bestaande Energiebesparingsakkoord (dat onlangs verlengd is) ziet de provincie actief toe op besparingsmaatregelen bij bedrijven. Nieuwe nationale wetgeving maakt energiedelen beter mogelijk, al dan niet in decentrale energiesystemen (waar de provincie ook op inzet).
ZW_0285	14	De koppeling tussen de energietransitie en circulaire economie wordt niet benoemd en vragen we om op te nemen. Belangrijke aspecten daarbij zijn: inzet van schaarse en strategische grondstoffen voorde energietransitie, het terugdringen van zeer schadelijke stoffen in de energietransitie (zoals PEAS, SF6) en inzet op biobased isolatiematerialen	In paragraaf 5.15 wordt in de paragrafen die gaan over circulaire economie wel het verband gelegd tussen de circulaire economie en de energietransitie met de concentratie van energie-intensieve activiteiten bij energieknooppunten
ZW_0285	15	In de ontwerp Omgevingsvisie (blz. 85) wordt een aantal gemeenten genoemd waarvoor een uitzonderingspositie geldt met betrekking tot nieuwe datacentra. Diemen wordt hier niet benoemd, terwijl, zoals bekend bij de provincie, een initiatief hiertoe loopt. Deze uitzonderingspositie is al wel verwerkt in de provinciale verordening, maar het is onwenselijk als de Omgevingsvisie deze tegenspreekt.	Het lopende initiatief bij Diemen wordt in de Omgevingsvisie niet apart benoemd omdat dit voor ons geen nieuwe ontwikkeling is maar een lopende (dus geen nieuwe) procedure die al is voorzien in de Omgevingsverordening.
ZW_0285	16	Daarnaast verzoekt de gemeente in de Omgevingsvisie een bredere visie op de gehele energieketen uit te spreken. Daarbij zou niet uitsluitend moeten worden gestuurd op de duurzaamheid van afzonderlijke functies of voorzieningen, maar op het totale energetische rendementvan de keten. Zo kan bij een datacenter dat warmte levert aan een warmtenet meer maatschappelijke waarde worden gerealiseerd door te sturen op optimale warmte-uitkoppeling dan op het maximaliseren van de energie-efficiëntie van het datacenter zelf. Voorzieningen die nodig zijn om warmte uit een datacenter uit te koppelen, kunnen ertoe leiden dat het datacenter op zichzelf bezien minder efficiënt of duurzaam functioneert. Tegelijkertijd leveren deze voorzieningen aanzienlijke energiebesparingen op in de totale keten, met name bij de eindgebruikers van de warmte. De gemeente vraagt de provincie daarom om in haar afwegingskader nadrukkelijk het integrale energie- en duurzaamheidseffect van de gehele keten mee te wegen	Wij ondersteunen de voorgestelde benadering om naar de gehele energieketen te kijken. Met de voorgenomen energiebeelden en gebiedsuitwerkingen zal hier de komende jaren steeds integraler gepland gaan worden. Dit zal onderdeel gaan uitmaken van het programma Energie dat we na vaststelling van de Omgevingsvisie zullen opstellen.
ZW_0285	17	De Diemerpolder is volgens de visie een kwelwaterveengebied (blz. 115-116), terwijl volgens de afbeelding het een boezemwaterveensysteem is. De termen kaartje en in de komst tekst komen niet overeen. Wordt hiermee wellicht het Diemerpark bedoeld?	Dit klopt en zal worden aangepast.
ZW_0285	18	In paragraaf 6.5.1 (blz. 114) wordt verwezen naar agrarische veenweidegebied. Deze term komt niet terug in het overzicht van veengebieden. Vallen kleine agrarische gebieden hier ook onder? Verder staat er bij lid 2 “het waterpeil gaat naar minimaal 20 tot maximaal 40 cm beneden maaiveld en onderbemaling is niet toegestaan, ..."geldt dit ook in stedelijke gebieden binnen de veengebieden? In Diemen leidt dit namelijk tot natte kruipruimtes en andere vormen van grondwateroverlast door de capillaire werking van grond.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgronden en droogmakerijen, dat n samenhang met elkaar worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen het de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0285	19	In 6.5.3 onder het kopje "Water en bodemsysteem leidend met kwel-, brakwater- en boezemveengebieden" (blz. 116) wordt de Diemerpolder als scheiding aangehouden. Hierdoor wordt Diemen onder 2 gebieden verdeeld. De scheiding is echter niet op de kaart terug te zien en is voor Diemen onlogisch. We zien graag verduidelijking op dit punt.	Abusievelijk is op deze locatie de begrenzing verkeerd getrokken. Dit wordt gecorrigeerd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0286	1	Namens Beheercollectief Wormer- en Jisperveld 2.0 dienen wij hierbij onze zienswijze in op de concept-Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. Allereerst spreken wij onze waardering uit voor de inzet die is geleverd bij het opstellen van deze Omgevingsvisie. De opgaven waar Noord-Holland de komende decennia voor staat zijn omvangrijk en complex. De keuzes die nu worden gemaakt, zullen grote invloed hebben op de inrichting, leefbaarheid en economische vitaliteit van de provincie. Juist daarom achten wij het van groot belang dat de Omgevingsvisie niet uitsluitend uitgaat van algemene beleidsdoelen, maar voldoende rekening houdt met de praktische uitvoerbaarheid, gebiedsspecifieke omstandigheden en de gevolgen voor bewoners, ondernemers en de landbouw. Als Beheercollectief Wormer- en Jisperveld 2.0 zetten wij ons in voor een toekomstbestendige ontwikkeling van het gebied, waarbij landbouw, natuur, water, klimaat en leefbaarheid in samenhang worden benaderd. Vanuit deze betrokkenheid constateren wij dat een aantal belangrijke onderwerpen binnen de concept-Omgevingsvisie onvoldoende is uitgewerkt, onderbouwd of integraal afgewogen. Wij verzoeken u daarom onderstaande punten nadrukkelijk te betrekken bij de verdere uitwerking en vaststelling van de Omgevingsvisie.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.
ZW_0286	2	1. Vernatting en peilverhoging: onvoldoende ruimte voor alternatieven en gebiedsgericht maatwerk Wij begrijpen de noodzaak om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen. Wij onderschrijven eveneens dat veenweidegebieden voor grote uitdagingen staan op het gebied van bodemdaling, klimaat en waterbeheer. Wij constateren echter dat binnen de concept-Omgevingsvisie sterk wordt ingezet op vernatting en het verhogen van waterpeilen. Naar onze mening dreigt hierdoor een te eenzijdige benadering te ontstaan, waarbij onvoldoende ruimte wordt geboden aan alternatieve maatregelen en innovatieve oplossingen. Een verhoging van het waterpeil is bovendien niet in ieder gebied technisch, praktisch of maatschappelijk uitvoerbaar. De waterhuishouding, bodemopbouw, bebouwing, landbouwkundige situatie en aanwezige functies verschillen sterk per gebied. Een generieke aanpak kan daardoor leiden tot maatregelen die lokaal onvoldoende effectief zijn of tot onaanvaardbare negatieve gevolgen leiden. Daarnaast missen wij een volledige en integrale afweging van de gevolgen van vernatting en peilverhoging. Daarbij vragen wij nadrukkelijk aandacht voor: • de landbouwkundige gevolgen van structureel hogere waterpeilen; • de economische gevolgen voor agrarische bedrijven en andere ondernemers; • de gevolgen voor woningen, infrastructuur en wateroverlast; • de effecten op waterberging en de beschikbaarheid van zoet water; • veranderingen in kwelstromen en de mogelijke gevolgen daarvan voor omliggende gebieden; • de mogelijke gevolgen voor de waterkwaliteit; • de daadwerkelijke klimaatwinst van verschillende vormen van vernatting. Wij achten het niet verantwoord om grootschalige keuzes voor peilverhoging uitsluitend te baseren op één beleidsdoel, zonder alle effecten in samenhang te beoordelen.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgronden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0286	3	Onze zienswijze De Omgevingsvisie dient nadrukkelijker ruimte te bieden aan meerdere routes om klimaat- en bodemdalingdoelen te realiseren. Peilverhoging en vernatting mogen niet worden beschouwd als de enige oplossing. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. vernatting en peilverhoging nadrukkelijk gebiedsgericht te benaderen; 2. alternatieve en innovatieve maatregelen gelijkwaardig mee te nemen; 3. de landbouwkundige, economische en hydrologische gevolgen integraal te beoordelen; 4. voldoende aandacht te besteden aan de effecten op waterberging, zoetwaterbeschikbaarheid en klimaatbestendigheid; 5. te voorkomen dat maatregelen in het ene gebied leiden tot negatieve effecten in omliggende gebieden.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgronden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0286	4	2. Waterkwaliteit: meer inzicht, betrokkenheid en mogelijkheden voor agrariërs Waterkwaliteit is een belangrijk onderwerp voor zowel natuur als landbouw. Voor veehouders is voldoende water van goede kwaliteit essentieel voor het welzijn en de gezondheid van weidende dieren. Wij constateren echter dat agrariërs in veel gevallen onvoldoende inzicht hebben in de actuele waterkwaliteit binnen hun eigen gebied. Hierdoor is het lastig om op basis van feitelijke gegevens zelf bij te dragen aan verbetering of om mogelijke problemen tijdig te signaleren. Wij zien kansen om agrariërs nadrukkelijker te betrekken bij het monitoren en verbeteren van de waterkwaliteit. Wanneer ondernemers vrijwillig toegang krijgen tot relevante gegevens en kennis, kunnen zij beter inspelen op de situatie binnen hun eigen bedrijfsvoering en gebied. Daarnaast missen wij binnen de Omgevingsvisie aandacht voor alle mogelijke bronnen van nutriënten in het oppervlaktewater. Daarbij dient naar onze mening ook gekeken te worden naar de gevolgen van grote populaties ganzen en andere watervogels. Mest die rechtstreeks in of nabij watergangen terechtkomt, kan lokaal bijdragen aan de belasting van het oppervlaktewater.	Inleiding, behoeft geen antwoord.
ZW_0286	5	Onze zienswijze Een effectieve aanpak van waterkwaliteit vraagt om een brede en gebiedsgerichte analyse van alle relevante bronnen en niet uitsluitend om maatregelen gericht op één sector. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. agrariërs beter toegang te geven tot actuele en gebiedsspecifieke gegevens over waterkwaliteit; 2. ruimte te bieden aan vrijwillige initiatieven van agrariërs om bij te dragen aan monitoring en verbetering; 3. bij de analyse van waterkwaliteit alle relevante bronnen van nutriënten mee te nemen; 4. onderzoek te doen naar de relatie tussen grote ganzenpopulaties en de belasting van oppervlaktewater.	1.2. 3. De provincie beheert zelf geen gegevens over waterkwaliteit. Dit ligt bij de waterbeheerders. Overigens zijn veel gegevens openbaar, bijvoorbeeld via het Waterkwaliteitsportaal, 4. Er is in de afgelopen jaren reeds onderzoek gedaan naar de belasting van vogels op de waterkwaliteit. Zie onder andere het onderzoek van de WUR hierover (De invloed van vogels op de ecologische kwaliteit). Wij zien daarom geen aanleiding om aanvullend onderzoek te doen.
ZW_0286	6	3. Natuurherstel: focus op daadwerkelijke resultaten in plaats van uitsluitend op stikstof Wij onderschrijven het belang van herstel en bescherming van natuurwaarden. Tegelijkertijd constateren wij dat de benadering van natuurkwaliteit in sterke mate wordt gekoppeld aan stikstof. Naar onze mening vraagt daadwerkelijk natuurherstel om een bredere aanpak. De kwaliteit van natuurgebieden wordt beïnvloed door een groot aantal factoren, waaronder waterhuishouding, bodemgesteldheid, inrichting, beheer, verstoring, predatie en biodiversiteit. Een effectieve aanpak dient daarom uit te gaan van de specifieke oorzaken van achteruitgang binnen een gebied en van maatregelen die aantoonbaar bijdragen aan herstel. Wij missen in de concept-Omgevingsvisie een voldoende concrete en integrale aanpak waarin daadwerkelijk wordt aangegeven welke maatregelen per gebied nodig zijn om natuurkwaliteit te verbeteren.	Inleiding, behoeft geen antwoord.
ZW_0286	7	Onze zienswijze De Omgevingsvisie dient sterker te sturen op meetbare resultaten voor natuurherstel en niet uitsluitend op één beleidsinstrument of één drukfactor. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. natuurherstel gebiedsgericht uit te werken; 2. per gebied te onderzoeken welke factoren daadwerkelijk bepalend zijn voor de natuurkwaliteit; 3. maatregelen te beoordelen op hun aantoonbare bijdrage aan natuurherstel; 4. agrarisch natuur- en landschapsbeheer nadrukkelijker te erkennen als onderdeel van de oplossing; 5. de kennis en ervaring van lokale agrariërs en terreinbeheerders actief te benutten.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op gebiedsniveau vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De provincie is overigens wel bezig met het uitwerken van beleid gericht op natuurherstel per Natura 2000-gebied, waarin alle maatregelen die bijdragen aan dat natuurherstel worden meegenomen.
ZW_0286	8	4. Bufferzones rondom natuurgebieden: onvoldoende onderbouwing en aandacht voor gevolgen Wij plaatsen vraagtekens bij de wijze waarop bufferzones rondom natuurgebieden binnen de concept-Omgevingsvisie worden benaderd. Hoewel bescherming van kwetsbare natuurgebieden noodzakelijk kan zijn, constateren wij dat een duidelijke gebiedsspecifieke onderbouwing voor de omvang, inrichting en gevolgen van bufferzones onvoldoende zichtbaar is. Bufferzones kunnen grote gevolgen hebben voor agrarische bedrijven en andere grondeigenaren. Daarom is een zorgvuldige onderbouwing noodzakelijk.	Inleiding, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0286	9	Onze zienswijze Bufferzones mogen niet als generieke maatregel worden toegepast zonder duidelijke ecologische onderbouwing en zonder inzicht in de gevolgen voor landbouw, bedrijfsvoering en gebiedsontwikkeling. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. iedere voorgenomen bufferzone gebiedsspecifiek te onderbouwen; 2. vooraf inzicht te geven in de ecologische noodzaak en het verwachte effect; 3. de economische en maatschappelijke gevolgen voor betrokken ondernemers mee te wegen; 4. lokale alternatieven en innovatieve maatregelen gelijkwaardig te beoordelen.	De uitwerking van het beleid rondom overgangszones vindt plaats binnen een ander beleidsinstrument dan de Omgevingsvisie. De provincie is overigens wel bezig met het uitwerken van beleid gericht op natuurherstel per Natura 2000-gebied, waarin alle maatregelen die bijdragen aan dat natuurherstel worden meegenomen.
ZW_0286	10	5. Natuurnetwerk Nederland: behoud van de saldo-nulbenadering en meer ruimte voor agrarisch beheer Ten aanzien van het Natuurnetwerk Nederland hechten wij waarde aan het behoud van een saldo-nulbenadering, waarbij zorgvuldig wordt toegezien op het behoud van natuurareaal en natuurwaarden. Daarnaast zien wij mogelijkheden om binnen en rondom het Natuurnetwerk meer ruimte te bieden aan agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Agrariërs zijn dagelijks aanwezig in het landschap en beschikken over praktische kennis van bodem, water, vegetatie en fauna. Deze kennis en betrokkenheid kunnen beter worden benut bij het beheer en herstel van natuurwaarden. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. de saldo-nulbenadering voor het Natuurnetwerk te behouden; 2. meer ruimte te creëren voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer; 3. praktische resultaten en aantoonbare natuurprestaties nadrukkelijker mee te wegen; 4. samenwerking tussen agrariërs, terreinbeheerders en overheden verder te stimuleren.	Het huidige beleid rondom saldo-nul wordt vooralsnog niet heroverwogen, maar is geen onderdeel van de Omgevingsvisie. Mogelijkheden voor ANLb rondom NNN onderschrijven wij zeer. Binnen het NNN blijft echter het GS-besluit staan dat ANLb uiterlijk 1-1-2029 wordt beëindigd. Verder uitwerking op gebiedsniveau vindt niet plaats binnen het proces van de Omgevingsvisie.
ZW_0286	11	6. Uitfasering van legale onderbemaling: risico voor bestaanszekerheid en rechtszekerheid Wij maken ons ernstige zorgen over de aangekondigde uitfasering van verleende en legale vergunningen voor onderbemaling in veenweidegebieden. In veel gebieden is de bestaande waterhuishouding mede gebaseerd op deze voorzieningen. Het beëindigen van onderbemaling kan grote gevolgen hebben voor landbouwgronden, woningen, infrastructuur en andere functies. Een generieke beëindiging kan ertoe leiden dat landbouwgronden structureel natter worden en in bepaalde situaties niet langer op een normale wijze kunnen worden gebruikt. Daarnaast kan dit leiden tot meer wateroverlast voor bewoners en andere gebruikers van het gebied. Hiermee komen niet alleen de bestaanszekerheid van agrarische bedrijven, maar ook de rechtszekerheid van bewoners en ondernemers in het geding.	Introductie, geen antwoord nodig.
ZW_0286	12	Onze zienswijze Bestaande, legale vergunningen en investeringen dienen zorgvuldig te worden gerespecteerd. Eventuele veranderingen in de waterhuishouding mogen niet zonder een zorgvuldige gebiedsgerichte afweging worden opgelegd. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. geen generieke uitfasering van legale onderbemaling toe te passen; 2. per gebied de daadwerkelijke gevolgen van eventuele wijzigingen te beoordelen; 3. bestaande rechten, vergunningen en gedane investeringen zorgvuldig mee te wegen; 4. bewoners en ondernemers tijdig en daadwerkelijk te betrekken bij besluitvorming; 5. alleen maatregelen door te voeren wanneer deze technisch, maatschappelijk en economisch uitvoerbaar zijn.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0286	13	7. Waterpeilen en klimaat: beoordeel de volledige broeikasgasbalans Wij vragen daarnaast nadrukkelijk aandacht voor de mogelijke gevolgen van zeer hoge waterpeilen in veengebieden. Wanneer bodems langdurig onder zeer natte omstandigheden verkeren, kunnen anaerobe processen ontstaan waarbij onder andere methaan vrijkomt. Dit betekent dat maatregelen gericht op het verminderen van CO_2-uitstoot altijd moeten worden beoordeeld op hun totale effect op de uitstoot van broeikasgassen. Een maatregel die één vorm van uitstoot vermindert, kan onder bepaalde omstandigheden leiden tot een toename van een andere vorm van uitstoot. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. maatregelen te beoordelen op de volledige broeikasgasbalans; 2. CO_2, methaan en andere relevante emissies in samenhang te beoordelen; 3. geen vaste waterpeilen als generieke norm vast te leggen zonder voldoende gebiedsspecifieke onderbouwing.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0286	14	8. Gebruik de term 'veenweidegebieden' Wij verzoeken om binnen de Omgevingsvisie waar mogelijk de term veenweidegebieden te gebruiken in plaats van veenlandschap. De term veenweidegebieden doet beter recht aan de huidige functie, geschiedenis en identiteit van deze gebieden. Het betreft niet uitsluitend een landschap, maar een gebied waarin wonen, landbouw, natuur, cultuurhistorie en waterbeheer al generaties lang met elkaar verbonden zijn.	We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0286	15	9. Geef de landbouw een duidelijke rol in de energietransitie De energietransitie vraagt om een grotere rol van lokale en regionale energieopwekking, opslag en gebruik. Agrarische bedrijven kunnen hierin een belangrijke bijdrage leveren. Veel bedrijven beschikken over geschikte locaties, daken, grond, infrastructuur en mogelijkheden voor energieopslag en flexibel energiegebruik. Wij constateren echter dat huidige regelgeving innovatieve ontwikkelingen, zoals kleinschalige windenergie, mestvergisting en lokale energieopslag, in de praktijk kan belemmeren. Ook zien wij kansen voor agrarische bedrijven om een bijdrage te leveren aan het oplossen van knelpunten op het elektriciteitsnet. Door energie lokaal op te wekken, tijdelijk op te slaan en het verbruik af te stemmen op momenten van beschikbaarheid, kunnen landbouwbedrijven onderdeel worden van een toekomstbestendig energiesysteem.	Inleiding , behoeft geen antwoord.
ZW_0286	16	Onze zienswijze De landbouw moet binnen de energietransitie niet uitsluitend worden gezien als energieverbruiker, maar nadrukkelijk ook als potentiële producent, opslaglocatie en flexibele gebruiker van energie. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. meer ruimte te creëren voor kleinschalige windenergie; 2. mestvergisting en andere vormen van lokale energieproductie beter mogelijk te maken; 3. energieopslag op agrarische bedrijven te stimuleren; 4. ruimte te bieden voor innovatieve vormen van lokaal en regionaal energiegebruik; 5. belemmerende regelgeving waar mogelijk te heroverwegen.	Wij zien de landbouw ook als (potentiële) producent van energie en dit is in de Omgevingsvisie opgenomen. Wat betreft uw concrete voorstellen om meer acties te ondernemen merken wij het volgende op: 1. Kleinschalige windenergie: wij onderschrijven het belang van eigen opwek door (agrarische) ondernemers. Een ruimer regime in de Omgevingsverordening voor erfturbines is momenteel onderwerp van onderzoek. 2. In de omgevingsverordening zijn al mogelijkheden voor mestbewerking zoals mestvergisting en stikstofkrakers op individueel bedrijfsniveau opgenomen. 3. Energieopslag bij agrarische bedrijven is mogelijk. Daarmee kunnen pieken in opwek (bijvoorbeeld zon op dak) en gebruik worden afgevlakt. Specifieke maatregel als het stimuleren van energieopslag kunnen we overwegen in het Programma Energie. 4. Dit onderschrijven wij, in de Omgevingsvisie geven wij het grote belang aan van ontwikkeling van het decentrale energiesysteem. 5. Uit uw verzoek kunnen we niet opmaken op welke regelgeving u doelt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0286	17	10. Leg een duidelijke verbinding met het Aanvalsplan Grutto Binnen de concept-Omgevingsvisie missen wij een duidelijke verbinding met het Aanvalsplan Grutto en de wijze waarop de doelstellingen hiervan in de praktijk gerealiseerd moeten worden. Juist binnen veenweidegebieden komen verschillende maatschappelijke opgaven samen. Weidevogelbeheer, waterbeheer, natuurontwikkeling, landbouw, klimaat en landschap zijn sterk met elkaar verbonden. Wij zien het Aanvalsplan Grutto daarom als een kans om deze verschillende opgaven integraal met elkaar te verbinden. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. de relatie tussen de Omgevingsvisie en het Aanvalsplan Grutto duidelijker te beschrijven; 2. concreet aan te geven hoe de uitvoering binnen gebieden vorm krijgt; 3. lokale agrariërs en collectieven nadrukkelijk te betrekken bij de uitvoering; 4. te sturen op praktische en meetbare resultaten in plaats van uitsluitend op beleidsvoornemens.	We hebben in de Omgevingsvisie meer aandacht gegeven aan de weidevogels. Het aanvalsplan Grutto is een onderdeel daarvan. In het uitvoeringskader krijgt het afsprakenkader aanvalsplan grutto een plaats.
ZW_0286	18	11. Gebiedsgericht maatwerk moet een uitgangspunt zijn, geen uitzondering Onze belangrijkste zienswijze betreft het belang van gebiedsgericht maatwerk. Noord-Holland kent grote verschillen in bodem, waterhuishouding, landbouw, natuur, landschap en bebouwing. Een uniforme aanpak doet onvoldoende recht aan deze verschillen. Wat in het ene gebied een effectieve maatregel kan zijn, kan in een ander gebied leiden tot ongewenste effecten of zelfs tot nieuwe problemen. Wij zijn daarom van mening dat de Omgevingsvisie duidelijke provinciale doelen moet formuleren, maar voldoende ruimte moet laten voor de wijze waarop deze doelen lokaal worden gerealiseerd.	Inleiding, behoeft geen antwoord.
ZW_0286	19	Onze zienswijze Gebiedsgericht maatwerk dient een uitgangspunt van de Omgevingsvisie te zijn en niet slechts een mogelijkheid die alleen in uitzonderlijke situaties wordt toegepast. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom om: 1. gebiedsgericht maatwerk expliciet als leidend principe op te nemen; 2. lokale kennis en praktijkervaring structureel te betrekken; 3. ruimte te bieden voor innovatieve en alternatieve maatregelen; 4. niet alleen te sturen op beleidsdoelen, maar ook op praktische uitvoerbaarheid; 5. te zorgen voor een reëel toekomstperspectief voor bewoners, ondernemers en landbouw.	In de Omgevingsvisie hebben wij getracht zo helder mogelijk op te schrijven welk afwegingskader wij gebruiken bij nieuwe initiatieven in de fysieke leefomgeving. Dit afwegingskader leidt, conform omgevingswet, tot de mogelijkheid gebiedsspecifiek afwegingen te maken. In onze Omgevingsvisie hebben wij een tekst opgenomen over de doorwerking van de Omgevingsvisie in de beleidscyclus. Hierin past ook om na vaststelling van de Omgevingsvisie vervolgstappen te zetten in gebiedsgerichte uitwerkingen. Hierin is ook plek voor het toepassen van lokale kennis, innovatieve en alternatieve maatregelen. Uiteraard is praktische uitvoerbaarheid daarbij altijd een belangrijk aandachtspunt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0286	20	Conclusie en verzoek Beheercollectief Wormer- en Jisperveld 2.0 onderschrijft de noodzaak om te werken aan een toekomstbestendig Noord-Holland. De opgaven op het gebied van natuur, water, klimaat, energie en landbouw zijn groot en vragen om gezamenlijke oplossingen. Wij zijn echter van mening dat de concept-Omgevingsvisie op meerdere onderdelen nog onvoldoende uitgaat van een integrale en gebiedsgerichte benadering. De huidige koers dreigt op onderdelen te veel uit te gaan van generieke maatregelen, zonder dat voldoende rekening wordt gehouden met lokale omstandigheden, praktische uitvoerbaarheid, economische gevolgen, bestaande rechten en alternatieve oplossingen. Wij verzoeken Gedeputeerde Staten daarom nadrukkelijk om de Omgevingsvisie op de hierboven genoemde punten aan te passen en verder uit te werken. Daarbij vragen wij in het bijzonder om: • een integrale beoordeling van de gevolgen van vernatting en peilverhoging; • meer ruimte voor alternatieve en innovatieve maatregelen; • een bredere en resultaatgerichte aanpak van natuurherstel; • een zorgvuldige en gebiedsspecifieke onderbouwing van bufferzones; • bescherming van bestaande rechten en rechtszekerheid bij onderbemaling; • aandacht voor de volledige klimaat- en broeikasgasbalans; • een grotere rol voor agrariërs bij waterkwaliteit, natuurbeheer en energie; • een duidelijke verbinding met het Aanvalsplan Grutto; • en bovenal: gebiedsgericht maatwerk met een reëel toekomstperspectief voor alle betrokkenen. Wij zijn ervan overtuigd dat de doelen van Noord-Holland alleen kunnen worden gerealiseerd wanneer overheden, agrariërs, bewoners, terreinbeheerders en andere betrokken partijen daadwerkelijk samenwerken. Het Wormer- en Jisperveld beschikt over veel kennis, ervaring en betrokkenheid. Onze leden zijn bereid om actief bij te dragen aan oplossingen voor natuur, water, klimaat en biodiversiteit. Daarvoor is wel ruimte nodig voor ondernemerschap, innovatie en lokale oplossingen. Wij nodigen Gedeputeerde Staten daarom nadrukkelijk uit om met Beheercollectief Wormer- en Jisperveld 2.0 in gesprek te gaan over de verdere uitwerking van de opgaven binnen ons gebied. Wij zijn ervan overtuigd dat juist door samenwerking met de mensen die dagelijks in het gebied wonen en werken, maatregelen kunnen worden ontwikkeld die niet alleen ambitieus zijn, maar ook uitvoerbaar, betaalbaar, maatschappelijk gedragen en duurzaam effectief.	Wij danken indiener voor de zienswijze. De ingebrachte punten, die indiener hier samengevat op een rij heeft gezet, hebben wij hierboven afzonderlijk van een reactie voorzien.
ZW_0287	1	Een klimaat neutrale provincie is niet haalbaar en niet gewenst daar onderzoeken hebben aangetoond dat de ingrijpende veranderingen eerder meer schade doen dan goed. Een CO2 reductie volgens de normen die binnen Nederland worden aangehouden verschillen enorm met omliggende landen, waarom wordt hier tegen beter in aan vast gehouden? Verschillende onderzoeken en wetenschappers hebben aangetoond dat het helemaal niet slecht gaat met de natuur ondanks de enorme bevolkingsgroef de afgelopen jaren en de veranderingen in de industrie.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving omtrent te klimaatdoelen. De Omgevingsvisie verwijst naar onderzoeken zoals de Living Planet Index, de natuurdoelanalyses en haar eigen monitoring. Op basis van de conclusies uit deze onderzoeken wordt de zorgwekkende staat van de natuur onderbouwd.
ZW_0287	2	Er wordt gesproken over vernatting van veenweidegebieden om de reductie van het CO2 gehalte te bewerkstelligen, maar in de onderzoeken naar de positieve werking van deze vernatting is geen rekening gehouden met de gevolgen voor de huidige functie van deze enorme gebieden, zoals bijvoorbeeld het voortbestaan van de huidige agrarische bedrijven.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0287	3	In deze visie mis ik een onderzoek naar de functie van het regenwater(buiten de huidige vormen van opvang), voornamelijk omdat er steeds gesproken wordt over de extremere weersomstandigheden en wateroverlast. Waarom wordt er niet meer en beter gekeken naar het opvangen en distribueren van het regenwater, bijvoorbeeld door moderne watertorens of gecreëerde niveau verschillen waarbij stroming ontstaat en energie kan worden opgewekt.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Het vasthouden en bergen van water is een belangrijk thema in de omgevingsvisie. Specifieke en innovatieve oplossingen zijn veelal maatwerk die niet passen binnen het karakter van de omgevingsvisie.
ZW_0287	4	In de introductie van de visie wordt gesproken dat een gezonde leefomgeving, voldoende woningen en waterzekerheid prioriteit hebben, maar onderzoek toont aan dat grote gebieden vol plaatsen met zonnepanelen en het plaatsen van windmolens binnen een straal van 500-1000 m van woningen veel gezondheidsprobremen geven door straling, geluidsoverlast en oa. vernietiging van de bodemstructuren onder de zonnepanelen.	In de Omgevingsvisie worden energetische en landschappelijke uitgangspunten opgenomen voor de plaatsing van windturbines. Hierbij worden globaal de effecten voor waarden als gezondheid, veiligheid, ecologie en cultuurhistorie in beeld gebracht in de planMER. De concrete borging voor de bescherming van deze waarden en het toetsen aan normen vindt plaats op het moment dat een concreet initiatief zich aandient.
ZW_0287	5	Conclusie: ik verzoek u de Visie aan te passen. Onhaalbare NUL doelen moeten verwijderd worden. De opeenstapeling van doelen in het landelijk gebied en met name de vergaande vernatting van het veenweidegebied moeten in een Visie niet als vaststaande doelen worden gepresenteerd. Het stellen van harde (niet of nauwelijks haalbare) doelen moet in het belang van iedereen worden vermeden; dit zal leiden tot een stortvloed aan procedures en obstakels bij vergunningverlening	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. Deze klimaatdoelen geven duidelijke richting voor de lange termijn. Voor de gestelde provinciale klimaatdoelen geldt een inspanningsverplichting. Wij delen uw belang van realistische en uitvoerbare maatregelen. De provincie houdt bij de uitvoering rekening met vier principes: resultaatgericht en uitvoerbaar; betaalbaar en rechtvaardig; draagvlak en lokale betrokkenheid; en bijdragen aan andere provinciale opgaven. De klimaatdoelen blijven richtinggevend. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.
ZW_0288	1	Klimaatakkoord en Preventieakkoord [bevorderen gezondheid] zouden een ruimere plaats mogen krijgen in de uitgangspunten. We missen beperking van klimaatverandering bij de afwegingsprincipes op pagina 35.	Wij delen het inzicht dat klimaat klimaat onderdeel moet zijn van de uitgangspunten, daarom wordt er ook naar klimaat gerefereerd in de beschrijving van de verschillende uitgangspunten zoals op pagina 35 te lezen is. Het preventieakkoord gaat over gezondsheidsaspecten die niet binnen de rol van de provincie passen.
ZW_0288	2	In het hoofdstuk over mobiliteit -pagina 77- krijgt het bevorderen van fietsverkeer weinig aandacht. De plattegrond op pagina 78 toont spoorlijnen en autoroutes, maar niet de doorfietsroutes en de LF-routes. Wij vinden dit een grote omissie. Wij missen bijvoorbeeld de fietspaden door de duinen en om de Zuiderzee.	In de herziene Omgevingsvisie naar aanleiding van de zienswijzen nemen wij een aparte kaart op waarin doorfietsroutes worden getoond, zowel het reeds gerealiseerde deel hiervan als de doorfietsroutes waarvan de ambitie is dat deze nog worden gerealiseerd.
ZW_0288	3	Het hanteren van het STOMP-principe uit het beleid verdwenen	We zetten als provincie in op het veranderen, verminderen en verbeteren van mobiliteit. Dit houdt in dat ruimtelijke en economische ontwikkelingen zo worden vormgegeven dat de impact op het mobiliteitssysteem zoveel mogelijk wordt beperkt. We stimuleren ook mobiliteitsvormen als lopen, fietsen, OV en duurzame voertuigen. STOMP is hierbij één van de methodieken om hiernaar te kijken.
ZW_0288	4	Het ruimtebeslag van [knooppunten van] autowegen, parkeerplaatsen en de luchthaven wordt niet benoemd op p. 36.	Als provincie vinden wij het ruimtebeslag van onze netwerken belangrijk. Dit laten wij zien in onze Omgevingsvisie door de netwerken als sturend principe mee te nemen. De knooppunten in deze netwerken zijn naar ons idee dan ook de ideale plek om nader te verstedelijken met wonen, werken en voorzieningen zodat we de beperkte ruimte zo efficient mogelijk gebruiken.
ZW_0288	5	Het accent op de auto in minder verstedelijkte gebeden op pagina 77 vinden wij te vergaand.	In gebieden met lage verstedelijking is er niet altijd een dekkend OV-netwerk beschikbaar en zijn afstanden niet altijd geschikt om te fietsen. Daarom blijft de auto hier een grotere rol spelen dan in de meer verstedelijkte gebieden.
ZW_0288	6	De Fietsersbond is blij met het benoemen van een netwerk van doorfietsroutes; maar er zijn vraagtekens bij de snelheid van uitvoering en de kwaliteit van de Evenzeer als doorfietsroutes is de kwaliteit van doorfietsroutes [voorrang, breedte etc]. Evenzeer als doorfietsroutes zijn de regionale hoofdfietsroutes van belang, deze worden deels afgewikkeld langs N-wegen. Helaas staan er nog steeds langs veel provinciale wegen haaientanden op fietspaden; dit uit de voorrang halen belemmert het fietsverkeer; de motie-Klein van december 2022 verdient uitvoering, ook voor het geschrapte onderdeel, het beoordelen van de huidige locaties waar fietsers uit de voorrang worden gehaald.	Bij het inrichten van regionale routes en doorfietsroutes is het comfort en de verkeersveiligheid van de fietser heel belangrijk en zullen wij die altijd tegen elkaar afwegen – daarbij is het uitgangspunt dat fietsers zoveel mogelijk voorrang hebben zolang dat verkeersveilig inpasbaar is.
ZW_0288	7	Verkeerslichten zijn vooral op gemotoriseerd verkeer afgestamd, waardoor wachttijden voor fietsers lang zijn; een drukknop voor voetgangers ontbreekt meestal	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. Uw ingediende zienwijze zien wij als te specifiek voor het doen van wijzigingen op dit gebied in de Omgevingsvisie.
ZW_0288	8	Voor het manoeuvreren en stallen van bv driewielers en scootmobielen in bergruimtes is meer ruimte nodig dan tot dusverre werd aangenomen. “inclusieve mobiliteit op p. 79]	Zie onze beantwoording van onderdeel 7 van deze zienswijze.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0288	9	Recreatief fietsen is van groot belang. Enerzijds noemt u recreatie belangrijk voor de gezondheid, anderzijds herhaalt u vele malen het gevaar van recreatiedruk, soms in één adem met pesticiden en stikstofuitstoot. “Recreatiedruk” wordt niet gedefinieerd, niet onderbouwd qua cijfers en locaties. Zelfs bij de Weidse Polders wordt recreatie onder geschoven bij natuurontwikkeling. De Fietsersbond hecht aan recreatief fietsen en niet alleen in de onmiddellijke omgeving van de woning; het vormt bijna 40% van de verplaatsing. De Fietsersbond ziet uitbreiding van recreatief fietsen op het platteland als nuttig, maar wil ook het fietsen in het zeer populaire duingebied behouden en zelfs uitbreiden. Zie bijlage	De recreatiedruk is gebaseerd op basis van een onderzoek uit 2022, deze data worden op dit moment geactualiseerd. Daarnaast hebben we op diverse plekken in de Omgevingsvisie het belang van recreatief fietsen benoemd. We willen het netwerk voor fietsen en wandelen versterken, bijvoorbeeld als onderdeel van ons groen-blauwe netwerk.
ZW_0288	10	Mobiliteitsbeleid zou gebaat zijn bij wijziging van tolheffing voor fietsers in de duinen ten noorden van het Noordzeekanaal in betaald parkeren voor auto’s in het PWN-gebied.'De laatste jaren zijn aan fietsers fietspaden ontnomen door geforceerde zandverstuivingen, waarbij of geen enkel fietspad is terug gekomen [Kattendel] of een verslechtering van het fietsnetwerk wordt gepland [Blijdensteinsweg. Het verbaast ons, dat de begrippen ”dynamisering” en “zandverstuiving” zijn verdwenen uit dit beleidsstuk, terwijl deze de beperking van natuurvriendelijke vormen van recreatie als doel of tot gevolg hebben. Opnieuw bepleiten wij als vervolg op onze reactie op “ruimtelijk voorstel”, dat • Zandverstuivingen alleen toelaatbaar zijn, als er de garantie is, dat een fietspad niet verzandt of er volwaardige, befietsbare alternatieven worden aangelegd. • Subsidies aan natuurmaatregelen alleen toegekend worden als deze het recreatieve [fiets]netwerk niet beschadigen. • Bij nieuwe beheersplannen van de duinen het belang van (duurzame) recreatie expliciet wordt opgenomen en uitgewerkt	In de paragraaf over de Binnenduinrand hebben we aangegeven dat er altijd sprake is van een integrale afweging waarbij het uitgangspunt is om waar mogelijk functies te combineren met natuur zoals recreatie, maar ook waterberging en strategische zoetwatervoorraden.
ZW_0289	1	Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om bezwaar te maken tegen de ontwerp omgevingsvisie van de Provincie om meer woningbouw mogelijk te maken in Beschermd Landschap. Ik ben van mening om de meest waardevolle landschappen, zoals in Winkel tussen de historische West-Friese Omringdijk en de lintbebouwing achter de Dorpsstraat resp. Bosstraat, een aparte beschermde status toe te kennen en extra te beschermen. Dit is mogelijk door het aanwijzen van dit gebied als een zgn. “landschapsparel”.	Zie onze algemene beantwoording in de Nota van Beantwoording onder de kop 'Omgevingskwaliteit'
ZW_0290	1	Een landschap dat door de eeuwen heen is gevormd, zoals de loop van de rivier De Die, is op geen enkele wijze te vervangen. De loop van het water is prachtig via een drone te zien in een film van het historisch museum in Heiloo. Bovendien zou een ingreep grote gevolgen hebben voor de watervoorziening in bv. Ter Coulsterbos en voor de veeteelt daaromheen. Dit hele natuurgebied dient de status erfgoed te krijgen.	Dit gebied is beschermd als NNN en Beschermd Landschap. Wij vinden dat het gebied op deze wijze voldoende bechermd is.
ZW_0291	1	Allereerst willen wij aangeven dat wij een zekere waardering hebben voor de hoofdlijnen van deze concept omgevingsvisie. Het is niet eenvoudig om een toekomstvisie op te stellen in een tijd met veel onzekerheden. De provincie is als schakel tussen het Rijk en lokale overheden mede afhankelijk van nog te maken keuzes op Rijks en Europees niveau. En tegelijkertijd is de provincie steeds meer de regisseur en verbinder in het complexer wordende maatschappelijk debat. De nu voorliggende concept omgevingsvisie geeft onderbouwing van de analyses en de keuzes die u maakt. Het door u gewenste resultaat is te lezen in de ondertitel van de visie 'Ruimte voor een toekomstbestendig Noord-Holland'. Wij zien ons genoodzaakt om daar toch een aantal kanttekeningen bij te maken. Toekomstbestendig De opgave is in de basis terug te voeren op de vraag hoe de provincie met een tekort aan ruimte van minimaal 27% nu, te transformeren is naar een circulaire en duurzame samenleving in 2050. Daar zijn stevige keuzes voor nodig. Die keuzes ontbreken wat ons betreft in deze visie. Het geformuleerde afwegingskader is gebalanceerd en genuanceerd, maar daardoor niet altijd even transparant in zijn uitwerking. Voor onze zienswijze gebruiken wij het meer basale afwegingskader van de Nota Ruimte: meervoudig ruimtegebruik, gebiedskenmerken centraal en niet afwentelen.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de uitgesproken waardering. In het navolgende gaan we in op de specifieke ingebrachte punten van indiener.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0291	2	Meervoudig ruimtegebruik Het combineren van functies is eigenlijk altijd te prefereren, maar daar is wel een uitzondering op te noemen. Het combineren van stedelijke functies kan in essentie niet gecombineerd worden met open landschap. Dat is van belang omdat de open polderlandschappen genoemd en geroemd worden als een belangrijke kwaliteit van de provincie. De beweging die we waarnemen is dat verouderde bedrijventerreinen omgevormd worden tot woningbouwlocaties en dat voor de te verplaatsen bedrijvigheid onvoldoende ruimte op bestaande bedrijventerreinen is. De uitbreiding daarvan gaat dan weer ten koste van landschap, natuur, landbouw en openheid. Een aan te bevelen beweging is om het leegstaand vastgoed beter te benutten, met een grotere inzet op splitsen, optoppen en transformeren van vastgoed voor wonen. Ook de bestaande bedrijventerreinen kunnen nog meer dan nu intensiever benut worden door in de hoogte te bouwen, functies te combineren en leegstand actief aan te pakken. Daarnaast groeit juist de behoefte aan aantrekkelijke landschappen om te kunnen ontspannen en te recreëren. Door stedelijke verdichting nemen groen en recreatieruimte in de woonomgeving af en groeit de recreatiedruk op natuurgebieden die daardoor in kwaliteit afnemen. Een hogere prioriteit voor het behoud van de openlandschappen en het vasthouden aan een striktere toepassing van uitzonderingen op bouwen in Beschermd Landschap is hier op zijn plaats. Uit de Brede Basismonitor blijkt dat alleen al tussen 2016 en 2023 het bebouwd gebied in Noord-Holland toegenomen is met 4,3 procent. Dat is meer dan de landelijke toename van 3,3 procent. Ontwikkelingen van groot openbaar belang zijn onder voorwaarden mogelijk. Een aantasting zou gecompenseerd moeten worden door een bijdrage aan omgevingskwaliteit. Het verlies van open landschap is praktisch gezien niet te compenseren. In de praktijk blijkt ook dat de kwaliteit van die compensatie regelmatig te weinig of onvolledig blijkt en het schort aan toezicht. Wij willen er op aandringen dat de maatschappelijke waarde van landschap extra zwaar meeweegt in uw afwegingen en dat u erfgoed erkent als zaak van groot openbaar belang.	Behoud van erfgoed heeft onze prioriteit. Niet voor niets kent de provincie meerdere beschermingsregimes voor erfgoed, die zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening (Beschermd landschap, rijks- en provinciale monumenten, archeologie, UNESCO). Tegelijkertijd is de druk op de ruimte groot. Wij zoeken altijd naar een balans tussen behoud van waarden en ruimte voor ontwikkeling en zijn van mening dat wij daar met deze Omgevingsvisie en onze Omgevingsverordening een goede invulling aan geven.
ZW_0291	3	Gebiedskenmerken centraal Wij waarderen het uitgangspunt dat ook daar waar geen formele beschermingsregimes gelden, het optimaliseren van een gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit uitgangpunt is. Maar wij hebben veel moeite met uw keuze dat beschermingsregimes aan de kant geschoven kunnen worden voor ontwikkelingen van groot openbaar belang. Die beschermingsregimes zijn juist een bevestiging dat erfgoed een zaak van groot openbaar belang is. Voor het bereiken van de gewenste toekomstbestendige leefomgeving in 2050 moet erfgoed niet als obstakel worden gezien, maar als hét fundament voor nieuwe ruimtelijke opgaven. Door het integreren van cultuurhistorie in grote transities zoals klimaatadaptatie, energietransitie en woningbouw, blijft de historische identiteit behouden en zullen nieuwe ontwikkelingen lokaal verankerd worden. De provincie heeft niet alleen de verplichting om dat in het eigen beleid vorm te geven, maar ook er op toezien dat gemeente dat in hun beleid verankeren. Terecht wordt aangegeven dat omgevingskwaliteit altijd een randvoorwaarde is bij nieuwe ontwikkelingen. Dat vraagt om sturing en zorgvuldigheid bij het maken van ruimtelijke keuzes en om beleid dat zowel gericht is op bescherming als op het ruimte bieden aan ontwikkelingen en het realiseren van nieuwe kwaliteiten, zo lezen we. De vraag hier is hoe de sturing, het toezicht en de handhaving georganiseerd is. Erfgoed is een belangrijk onderdeel van omgevingskwaliteit. Maar de uitvoering is gedecentraliseerd naar de gemeenten, waarvan bekend is dat die een tekort hebben aan kennis, deskundigheid en capaciteit. In het IBT is het toezicht op erfgoed en landschap nog steeds niet ingevuld. Op onze brief daarover van 19 maart 2026 hebben wij overigens nog geen antwoord ontvangen. Wij willen u opnieuw wijzen op uw verplichting binnen het erfgoedstelsel om planmatig er op toe te zien dat gemeenten op een adequate wijze erfgoedbeleid voeren. Wij vertrouwen dat u op korte termijn daarvoor de nodige stappen zult zetten.	Ook wij vinden het belangrijk om de gebiedskenmerken centraal te zetten bij ontwikkelingen binnen een gebied. Ons erfgoed en landschap beschermen we en kan een inspiratiebron zijn bij grote ruimtelijke transities. De bescherming van ons erfgoed en landschap hebben wij geregeld via beschermingsregimes in onze omgevingsverordening. Tegelijkertijd is de realiteit dat de grote ruimtelijke opgaven kunnen knellen met deze beschermingsregimes. Voor Beschermd Landschap hebben wij daarom in onze omgevingsverordening dan ook compensatieregels opgenomen. Wat betreft de opmerking van indiener zienswijze over een brief die indiener op 19 maart 2026 naar ons heeft verzonden met betrekking tot het interbestuurlijk toezicht op erfgoed en landschap: door een fout bij ons intern is de brief niet tijdig opgepakt en beantwoord. Dit betreuren wij. Op korte termijn zal indiener van ons een reactie krijgen op deze brief.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0291	4	Niet afwentelen De omgevingsvisie gaat naar onze mening nog steeds te veel uit van een economie die gericht is op continue groei. Dat doet geen recht aan de brede steun voor gezonde leefomgeving, natuur en landschap die uit de participatie onder inwoners blijkt. Wij vragen ons af of de aanwezige aanzetten naar een economie gebaseerd op Groene Groei, Post-groei en Brede Welvaart wel overtuigend genoeg zijn om het gewenste Vitale Noord-Holland in 2050 binnen handbereik te brengen. We vragen ons daarom af of de provincie hier werkelijk voor wil kiezen, want we lezen: "Dat betekent dat we economische ontwikkeling niet alleen beoordelen op monetaire toegevoegde waarde, maar ook op de bijdrage aan een robuuste economie en aan de strategische autonomie van Europa, Nederland en Noord-Holland." Dat lijkt van doorslaggevender belang dan het 'Toewerken naar een volledig circulaire economie'. Zodat het beleid dat de circulaire en duurzame samenleving in 2050 realiseerbaar maakt daaraan ondergeschikt is. Tegelijkertijd zien we wel dat door de zware aanslag op het open landschap waarvoor wel gekozen wordt, de kwaliteit van de leefomgeving nu al afneemt en nog verder zal afnemen. Dat is een lose - lost scenario. Voor een toekomstbestendige leefomgeving in 2050 is naar onze mening een beleid nodig waarbij samenleving, economie en (leef)milieu met elkaar in balans zijn.	We zien dat er vaak een afweging nodig is tussen economische ontwikkeling, gezonde leefomgeving, woningbouw en omgevingskwaliteit. Wij zoeken altijd naar een balans tussen behoud van waarden en ruimte voor ontwikkeling en zijn van mening dat wij daar met deze Omgevingsvisie en onze Omgevingsverordening een goede invulling aan geven.
ZW_0291	5	OER Wij constateren dat de adviezen uit de omgevingseffectrapportage niet zijn verwerkt in de concept omgevingsvisie 2050. De als slecht beoordeelde conditie van natuur, cultuurhistorie en landschap zal door het voorgenomen beleid in deze omgevingsvisie dus niet verbeteren. Feitelijk komt het er op neer dat er geen echte keuzes gemaakt worden. Wij adviseren met klem om de aanbevelingen van de commissie MER alsnog te verwerken.	Er zijn aanvullende beleidsmaatregelen aan het bestuur voorgelegd op de genoemde onderwerpen, waar de provincie zelf verantwoordelijk voor is, zie de algemene inleiding van deze Nota van Beantwoording. Deze beleidsmaatregelen zijn verwerkt in tekstvoorstellen van de Omgevingsvisie bij de thema's natuur en gezonde leefomgeving.
ZW_0291	6	Gebiedsgerichte keuzes Naast de opmerkingen over het algemene deel willen we ook reageren op een aantal van de gebiedsgerichte keuzes in het document. Den Helder Het valt op dat bij de gebiedsgerichte keuzes voor Den Helder wel de bescherming en versterking van de kernkwaliteiten van Natura 2000 en het UNESCO-Werelderfgoed genoemd worden, maar niet het Rijks beschermd stadsgezicht Stelling Den Helder. Met een goed restauratie- en businessplan kan de Stelling een positieve impuls in economisch, toeristisch en cultuurhistorisch opzicht voor de hele Noordkop worden. In relatie tot het uitbreiden van de civiele haven en de mobiliteitsmaatregelen is dit relevant. Overigens is het ook bijzonder te noemen dat zonder dat er onderzoek gedaan is voor de uitbreiding van de Kooy haven een stolp in Breezand gesloopt gaat worden. Vanuit de intentie om stolpen meer bescherming te geven is dit een vreemde keuze.	Met betrekking tot het Rijksbeschermde stadsgezicht Stelling van Den Helder hebben wij overleg met de gemeente Den Helder, de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en indiener zienswijze, met als doel de rol- en taakverdeling met betrekking tot dit stadsgezicht helder te krijgen.
ZW_0291	7	Wieringermeer Het woord datacenter valt in de drie pagina's die aan de Wieringermeer gewijd worden niet één keer, terwijl dit de grootste en meest ingrijpende ontwikkeling in dit gebied is. Er worden in deze visie geen keuzes gemaakt over de omvang die deze bedrijven maximaal mogen aannemen, iets wat wel verwacht mocht worden. Wel lezen wij dat uw provincie samen met de gemeenten en het waterschap een gebiedsplan gaat opstellen waar de grote ruimtelijke ontwikkelingen in behandeld worden. Wij vinden het teleurstellend dat dit niet in de Omgevingsvisie is gebeurd.	Datacenters maken onderdeel uit van het datacluster dat in de tekst over de Wieringermeer wel wordt genoemd. Gezien ook het nationale belang van dit cluster gaan we samen met Rijk en regio een gebiedsplan opstellen waarbij onze inzet is weergegeven in de Omgevingsvisie.

Bijlage 4a bij de Nota van Beantwoording Omgevingsvisie Noord-Holland
Beantwoording per zienswijze (Unieke zienswijzen nr ZW_0001 t/m ZW_0311)

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0291	8	Bedrijventerrein Boekelermeer Het is goed dat bedrijventerreinen intensiever benut, efficiënter, duurzamer en circulairder worden, als dat binnen de geldende geluidscontouren gedaan wordt. Ruimteclaims moeten kritischer beschouwd worden en uitbreiding kan ook gezocht worden in de hoogte, maar dan niet zonder extra ontwerpkwaliteit. Op veel bedrijventerreinen staan nog steeds overmatig veel lage vormloze dozen en grondgebonden parkeerfaciliteiten. Wij zien geen enkele meerwaarde en maken bezwaar tegen het benoemen van bedrijventerrein Boekelermeer tot Industrieterrein van Provinciaal Belang. Dat kan net zo goed in het gemeentelijk omgevingsplan. De voorgenomen uitbreiding van de Boekelmeer zal leiden tot een onevenwichtige en onomkeerbare aantasting van landschap en erfgoed en zien wii als een forse en onnodige aantasting van de kernwaarden van het Beschermd Landschap Noord Kennemerland. Want als het één keer bebouwd is komt de openheid die we met elkaar zo koesteren nooit meer terug	Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord-Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen aan kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. Vooralsnog overwegen we nog om de Boekelermeer te benoemen tot industrieterrein van provinciaal belang, maar hebben daartoe nog niet toe besloten. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken.
ZW_0291	9	Binnenduinrand Kop van Noord-Holland De beschrijving blinkt helaas uit door onduidelijkheid en vaagheid. Vanwege de veiligheid is versterking van de kustverdediging nodig. In een verkenning is enkel gekeken naar een landzijdige uitbreiding. Wat is de reden dat andere vormen van kustverdediging niet zijn onderzocht. En op welke initiatieven voor grootschalige bebouwing wordt hier gedoeld? Wij pleiten ervoor om hier nadrukkelijk een cultuurhistorische verkenning en waardering van die waarden op te nemen zodat die onderdeel worden van de afweging. welke initiatieven voor grootschalige bebouwing wordt hier gedoeld? Wij pleiten ervoor om hier nadrukkelijk een cultuurhistorische verkenning en waardering van die waarden op te nemen zodat die onderdeel worden van de afweging.	De smalle kuststrook is in de Omgevingsvisie geduid als zoekgebied. Dit zoekgebied is bedoeld om de komende jaren nader te onderzoeken wat de mogelijkheden voor de lange termijn zijn voor een combinatie van kustverdediging en kustontwikkeling. De kust tussen Camperduin en de Donkere Duinen is een erosief deelvan de Hollandse Kust. De Hondsbosse Zeewering lag hier niet voor niets. De zandsuppleties die hier worden toegepast spoelen naar verhouding snel weg. vandaar dat een landinwaardse ontwikkeling van de kustverdediging voor de hand ligt. Tegelijkertijd willen we niet nu al , zonder nader onderzoek een aantal mogelijkheden op voorhand afschrijven en zullen daarom ook de zeewaartse mogelijkheden waaronder en vorm van zandmotor meenemen in dit onderzoek . Uiteraard zullen ook cultuurhistorische waarden een rol spelen bij deze verkenning.
ZW_0291	10	Weidse Polders Bij de Weidse Polders valt het op dat er geen vermelding is van de daar aanwezige erfgoed- en landschapswaarden. Ook in het eerder doorlopen gebiedsproces is het aanwezige erfgoed niet geïnventariseerd en gewaardeerd. Door de klankbordgroep is dit ook reeds opgemerkt, maar in de praktijk is er niets mee gedaan. Een door de partners uit te voeren cultuurhistorische verkenning en waardering van die waarden is hier absoluut geboden.	Wij delen de mening van de indiener dat de Weidse polders zeer hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarden kennen en hebben hier in de tekst van de omgevingsvisie een aanvulling op gedaan.
ZW_0291	11	Veengebieden In de veengebieden en in het algemene beleid missen wij actief beleid en toezicht om het dempen van sloten tegen te gaan, in aanvulling op het verhogen van het grond- en slootwaterpeil	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Specifieke zaken zoals actief beleid en toezicht om het dempen van sloten tegen te gaan hoort thuis in andere beleidsinstrumenten van de daarvoor verantwoordelijke overheid.
ZW_0291	12	IJmond Wij steunen het versterken van de transitie naar een circulaire economie in de IJmond. Dit mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid, omgevingskwaliteit en het landschap. In een aanpak integrale gebiedsontwikkeling mag erfgoed echter niet ontbreken. Wij steunen het versterken en behouden van het aanwezige erfgoed en het opstellen van een integraal landschapsbeeld voor de IJmond. Het spreekt vanzelf dat een cultuurhistorische inventarisatie en waardering daar deel vanuit maakt. En dat deze in overleg met de gemeenten geïmplementeerd wordt.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze
ZW_0291	13	Tuinbouwgebied Heemskerk Ook hier moet erfgoed vanzelfsprekend deel uit maken van de integrale ruimtelijke afweging. Om de aanwezige erfgoed- en landschapswaarden, als onderdeel van het OerIJ-landschap, als inspiratie en uitgangspunt mee te kunnen nemen, is een goede inventarisatie, waardering en uitvoering noodzakelijk.	Zie ons antwoord op onderdeel 3 van deze zienswijze

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0291	14	Gooi en Vechtstreek In de integrale gebiedsopgave staat de drinkwateropgave centraal. Gesteld wordt dat er lokaal een goede ruimtelijke afweging moet komen, waarbij natuurontwikkeling, energie, drinkwater, landschappelijke- en erfgoedwaarden (waaronder UNESCO-werelderfgoed Hollandse Waterlinies) in een samenhangend geheel worden bezien. Dat is een wel heel erg vage omschrijving waarin geen nadrukkelijke keuze voor het behoud van natuur, landschap en erfgoed in besloten ligt. Dat zal in de definitieve versie van de omgevingsvisie aangepast moeten worden.	Bij integrale gebiedsopgaven zal een goede ruimtelijke afweging moeten plaatsvinden wat betreft de belangen in een gebied. Hierover in dit stadium al een keuze opnemen in de Omgevingsvisie, zoals indiener zienswijze suggereert, is niet passend vanwege het schaalniveau van de Omgevingsvisie.
ZW_0291	15	Werken met de omgevingsvisie In Noord-Holland Noord wordt gewerkt aan een Ontwikkelperspectief. In de reactie op het overdrachtsdocument geeft u aan dat "Er moet in ieder geval worden ingaan op de opgaven voor erfgoed en cultuurlandschap". In uw concept omgevingsvisie wordt dat ook op verschillende plekken genoemd, maar wij hebben helaas weinig concrete informatie kunnen vinden hoe u bij de uitvoering van de omgevingsvisie daar invulling aan denkt te gaan geven. Aanbod Er is samenwerking met verschillende instanties, waaronder ook maatschappelijke organisaties. Bij de uitwerking en uitvoering van de visie en de gebieden wil de Erfgoedvereniging Heemschut zich graag aanbieden om als kundig partner op het gebied van erfgoed te worden betrokken. Conclusie De omgevingsvisie leest nog niet als een handleiding waarmee het geconstateerde ruimtetekort van 27% opgelost gaat worden. Omdat niet alles kan moeten er keuzes gemaakt worden. Daarbij worden er veel meer uitzonderingen op de erfgoed beschermingsregimes toegestaan dan nodig is. Omdat dat niet strookt met het 'No net land take' principe, dragen die keuzes niet bij aan het oplossen van het tekort of aan het realiseren van een duurzame toekomst. Kortom de concept omgevingsvisie in deze vorm beschermt ons erfgoed te weinig en is daardoor een rem op de ontwikkeling van brede welvaart die nodig is om te komen tot een samenleving waarin de kwaliteit van leven, gezondheid, erfgoed en leefomgeving 'hier en nu' centraal staat èn die rekening houdt met de effecten van onze manier van leven op het welzijn van mensen op andere plekken en voor toekomstige generaties. Tot slot Wij hopen dat de provincie onze aanbevelingen in het definitief ontwerp gaat verwerken, zodat er uiteindelijk een document ontstaat waardoor de ruimtelijke en historische kwaliteiten van onze mooie provincie - in lijn met de wens van de bevolking - behouden en versterkt kunnen worden.	De omgevingsvisie is niet de plek om inhoudelijk in te gaan hoe wij erfgoed en cultuurlandschap als opgaven meenemen in gebiedsprocessen en -documenten. Dat vraagt nadere uitwerking in de gebiedsprocessen zelf. Daartoe zijn uiteraard cultuurhistorische inventarisaties en waarderingen nodig. Wij zijn het niet met de opmerking van indiener zienswijze eens dat onze omgevingsvisie het aanwezige erfgoed in Noord-Holland te weinig beschermt. De bescherming van erfgoed wordt ook niet geregeld in de omgevingsvisie, maar is geregeld in onze omgevingsverordening, waarin meerdere regels ter bescherming van erfgoed en landschap zijn vastgelegd. Wij danken indiener voor de uitgebreide zienswijze en de daarin opgenomen aanbevelingen op onze omgevingsvisie. Indiener is uitgenodigd om via de reguliere participatiemogelijkheden betrokken te blijven bij onze toekomstige uitwerkingen van de omgevingsvisie.
ZW_0292	1	Hierbij zou ik graag de aandacht willen vestigen op het gebruik van de term veengebieden. Het zijn toch echt veenweide gebieden waar de de agrarische boerengezinnen het beheer uitvoeren en dit al honderden jaren doen. Ook ontbreekt blijkbaar ook bij de provincie de fundamentele kennis over het vernatten van ons mooie cultuur landschap zoals beschreven in de notitie Een Waterhuishoudige blik op het veenweidegebied van het HHNK: vernatten is praktisch niet uitvoerbaar en veroorzaakt wateroverlast in het stedelijke gebied.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Hierbij worden de effecten op de uitstoot meegenomen, op basis van het nationale onderzoek uitstoot broeikasgassen (NOBV). We gebuiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen, dat in samenhang met elkaar moet worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen de veenlandbouwgronden (exclusief de als NNN begrensde landbouwgronden). Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0294	1	Wij vinden vindt dat de Starnmeer een eigen beleidsmatige positie verdient en dat expliciet moet worden vastgelegd dat de Starnmeer ook op lange termijn beschikbaar blijven voor een toekomstbestendige landbouw. Dat betekent dat vraagstukken rond natte verbindingzone's niet tot een afwaardering van de landbouwfunctie in de droogmakerijen maar dat actief moet worden gezocht naar oplossingen die het agrarisch gebruik van de Starnmeer mogelijk maken. De Starnmeer is een volwaardige polder, waar goede landbouw wordt bedreven.	Wij nemen hiervan kennis.
ZW_0295	1	Ik mis in uw stukken de mogelijkheid voor een extra verbinding tussen Amsterdam (IJburg) en Almere (Pampus). Ik daar zo mijn ideeën voor die ik kan voorleggen als u daar geïnteresseerd in bent?	Wij danken indiener voor de zienswijze. Die beschrijft hierin een verbinding tussen IJburg en Almere-Pampus. Dit is een OV-verbinding ook wel bekend als de IJmeerverbinding. De provincie is met dit project bekend en wij zien dit als een OV-schaalsprongproject van betekenis voor de bereikbaarheid en passend bij onze visie.
ZW_0297	1	Hierbij sluit ik mij volledig aan bij de zienswijze, die is ingediend door de heer Leo Schagen uit de Beemster! Het is absoluut niet correct om veengebied in plaats van veenweidegebied te noemen, het zijn namelijk de oudste weidegebieden van Noord-Holland, U dient dit ook als een ingediende zienswijze te accepteren: Zie verder zienswijze ZW_0226	We gebruiken de term veenlandschappen. Dit is het complex van veennatuurgebieden, veenlandbouwgebieden en droogmakerijen in samenhang met elkaar moeten worden bekeken. Als gesproken wordt over veenweide, betreft het alleen het de veenlandbouw gronden (exlusief de als NNN begrensde landbouwgronden).
ZW_0298	1	De ontwerp omgevingsvisie (hierna: Oo) probeert een lange termijn omgevingsperspectief te bieden voor de Provincie. Algemeen De Oo probeert richting te geven aan de lange termijn ontwikkeling van de provincie en legt de o.m. focus op duurzaamheid, leefbaarheid en economische vitaliteit. De bescherming van erfgoed lijkt daaraan ondergeschikt te worden gemaakt, nu in de Oo slecht een heel beperkte ruimte is gereserveerd voor dat aspect en een proactieve houding van de provincie op dat vlak ontbreekt. Aangezien de Oo de plannen schetst voor de inrichting van de leefomgeving op lange termijn en de focus slechts op een beperkt aantal focuspunten meent te moeten te leggen, leidt dat gemakkelijk tot het daaraan ondergeschikt maken van andere wezenlijke aspecten. Immers een "hoogwaardige leefomgeving" kan niet slechts gebaseerd zijn op duurzaamheid, leefbaarheid en economische vitaliteit. De Oo werkt door in de besluitvorming bij andere overheden (1.4), zij het dat veel wordt overgelaten aan lokale besturen, maar waar nodig neemt de provincie de regie over. Geheel in overeenstemming met de tijdgeest legt de omgevingsvisie voornamelijk de nadruk op economie, water, bodem, wonen en leefbaarheid. Voorwaarde voor leefbaarheid wordt o.m. omschreven als voldoende woningen, economische activiteiten en een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. Wat opvalt is dat cultuur en cultuurhistorie als essentieel onderdeel daarbij slechts in de marge wordt besproken. In de uitgangspunten van het afwegingskader wordt daar nog melding van gemaakt, maar bij de uitwerkingsprincipes wordt cultuur en cultuurhistorie niet meer genoemd.	We danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0298	2	De druk op cultuurhistorie uit zich onder meer door verrommeling van beschermde stads en dorpsgezichten, mede als gevolg van gebrek aan handhaving, het niet nemen van verantwoordelijkheid, het gebrek aan durf om nee te zeggen bij lokale overheden en het besef dat sommige dingen in bijv, beschermd stads- of dorpsgezicht niet kunnen (niet alles kan overal: 3.1). Dat niet alles overal kan uit zich met name bij woningbouw. Beschermde stads- en dorpsgezichten lenen zich bijvoorbeeld slecht voor nieuwbouw, maar des te meer voor toerisme. De Oo lijkt geen dam te willen opwerpen tegen plannen die leiden tot de verdere verrommeling van de cultuurhistorisch waardevolle leefomgeving. Enerzijds wordt er gepleit voor clustering (3.2), om de onevenwichtige of onomkeerbare aantasting van erfgoed te voorkomen (3.4), anderzijds is woningbouw in kleine kernen mogelijk (4.3) zonder daarbij te nuanceren ten aanzien van erfgoed. Ook in de Oo wordt voor de bouwplannen het sinds jaar en dag -maar inmiddels achterhaalde- narratief gehanteerd dat, wil een kleine kern leefbaar blijven, woningbouw noodzakelijk is. Het valt op dat deze redengeving nergens wordt onderbouwd met • * i ï onderzoeken die ook geldig zijn voor een beschermd stads- en d0rpsgezicht. AI jarenlang gebruikte -ongefundeerde- losse opinies te over, maar onderliggende steun voor die opinies ontbreekt.	Inleiding, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0298	3	De samenvoeging van gemeenten van destijds had ten doel schaalvoordelen te creëren. Maar ten aanzien van woningen handelt men alsof er nog steeds zelfstandige dorpen bestaan: ieder bouwt voor de eigen inwoners(i). Juist de samenvoeging biedt de mogelijkheid dat de provincie en daarmee de gemeenten accenten leggen: de burger is vooral gebaat bij een goed voorzieningen-niveau. Een goed voorzieningen-niveau kan niet bereikt worden door in het oude stramien van de afzonderlijke dorpen te blijven hangen: elke kern zijn eigen school, elke kern zijn eigen supermarkt, elke kern een eigen zwembad. Dat is financieel onhaalbaar en leidt tot een versnipperd en daardoor laag voorzieningen niveau in elk van de voormalige dorpen. Een goed voorzieningen-niveau kan alleen worden bereikt door de bouw van woningen te concentreren rond de bestaande voorzieningen. Alleen dan heeft een school, een goede bibliotheek, een mooi zwembad, een goed winkelaanbod kans op overleving. Ook hier hinkt de Oo op twee gedachten: enerzijds bepleit de Oo voor de voor de leefbaarheid noodzakelijke maatschappelijke voorzieningen en clustering rond OV knooppunten, anderzijds concludeert de Oo dat nieuwe woningen soms verstoken blijven van maatschappelijke voorzieningen en OV. Hoofdstuk 4.3. illustreert deze spagaat. Het maken van keuzes of het ontwikkelen van een eenduidige toekomstbestendige visie wordt dan heel moeilijk. Los daarvan: betekent de eis dat ten behoeve van de leefbaarheid nieuwbouw noodzakelijk is, dat de leefbaarheid van sommige kernen de afgelopen -soms honderden- jaren afwezig is geweest??	inleiding, behoeft geen antwoord
ZW_0298	4	Conclusie: de provincie moet kiezen voor een "wijkgerichte" aanpak op het grondgebied van een uit verschillende kernen bestaande gemeenten: wijken met nieuwbouw, wijken waar het cultureel erfgoed de boventoon voert, wijken waar toerisme wordt ontwikkeld, gebieden waar economische activiteit is toegestaan etc. met specifieke eisen aan en specifieke mogelijkheden voor die wijken.	Er wordt terughoudend omgegaan met nieuwe woningen rondom kleine kernen. Graag zien wij woningbouw binnenstedelijk en rond OV-knooppunten. In het landelijk gebied waren en zijn gemeenten hiervoor zelf aan zet In het kader van de leefbaarheid en vitaliteit van een dorp kan een gemeente overwegen om een aantal woningen toe te voegen in dorpen of kernen die in het beschermd landschap liggen. Dit zijn geen aantallen waarbij een zwembad, school of grote supermarkt mee behouden kan blijven, maar geeft de mogelijkheid om binnen een dorp of kern door te stromen naar een passende woning. Het is aan gemeenten om hiervoor een goede inpassing te maken in relatie tot het bestaande culturele erfgoed.
ZW_0298	5	De in 4.2. genoemde bescherming illustreert ook een spagaat: enerzijds wordt gestipuleerd dat er beschermd moet worden, anderzijds wordt er ruimte voor nieuwe ontwikkelingen geschapen, zonder daarbij de noodzaak bescherming van cultuurhistorie en erfgoed als voorwaarde te stellen: Cultureel erfgoed kun je maar één keer vernielen. De Oo moet meer aandacht besteden aan een actiever cultuurbeschermingsbeleid. Er wordt wel gesproken Jover behouden , beschermen en versterken van natuur en landschappen, maar bij de keuzes (4.3) ten aanzien van cultuur en erfgoed ontbreekt de nadruk op die noodzaak tot behouden beschermen en versterken. Moet hier uit de conclusie worden getrokken dat het behoud van cultureel erfgoed geen prioriteit heeft? Het beschermingsbeleid heeft dan ook consequenties voor ontwikkelingen: Cultureel erfgoed kun je maar één keer vernielen	Behoud van cultureel erfgoed heeft onze prioriteit. Niet voor niets kent de provincie meerdere beschermingsregimes voor erfgoed, die zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening (Beschermd landschap, rijks- en provinciale monumenten, archeologie, UNESCO). Tegelijkertijd is de druk op de ruimte groot. Wij zoeken altijd naar een balans tussen behoud van waarden en ruimte voor ontwikkeling en zijn van mening dat wij daar met deze Omgevingsvisie en onze Omgevingsverordening een goede invulling aan geven.
ZW_0298	6	Terzijde: Ten aanzien van de in 4.3 genoemde net congestie wordt voorbijgegaan aan de omstandigheid dat de Provincie als (groot)aandeelhouder van Alliander direct invloed kan uitoefenen op het beleid van de netbeheerder.	De provincie is inderdaad aandeelhouder van Liander, maar oefent haar aandeelhouderschap inhoudelijk op afstand uit. De netbeheerders worden in hun beleidsvrijheid strikt gereguleerd voor de Energiewet en de ACM omdat zij een monopoliepositie in het energiesysteem hebben.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0299	1	De gemeente Heemstede heeft met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Wij herkennen ons in de hoofdrichting van de visie: zorgvuldig ruimtegebruik, water en bodem als richtinggevend principe, bescherming en versterking van natuur en landschap, een gezonde leefomgeving en voldoende passende woningen. Deze uitgangspunten sluiten aan bij de Omgevingsvisie Heemstede 2040 en bij onze inzet om duurzaam te ontwikkelen met behoud van de menselijke maat en het groene en dorpse karakter van Heemstede. Wij begrijpen dat een omgevingsvisie op strategisch niveau richting geeft en dat niet alle keuzes daarin concreet kunnen worden uitgewerkt. Juist op dit niveau missen wij echter een evenwichtig en integraal toekomstbeeld voor Zuid-Kennemerland. De nadruk ligt sterk op natuur, water en recreatie, terwijl wonen, economie, mobiliteit en verstedelijking beperkter zijn uitgewerkt. Ook is onvoldoende duidelijk welke richting de provincie kiest wanneer deze belangen in gebieden samenkomen of met elkaar botsen. Wij vragen daarom niet om uitwerking van afzonderlijke projecten, maar om duidelijke richtinggevende keuzes als basis voor provinciale programma's, de Omgevingsverordening en regionale afspraken. Deze zienswijze is afgestemd met de gemeenten Bloemendaal, Haarlem en Zandvoort. Gezamenlijk vragen wij om een bredere gebiedsgerichte uitwerking voor Zuid-Kennemerland, in aansluiting op de Samenwerkingsagenda provincie Noord-Holland en gemeenten Zuid-Kennemerland 2025-2027. Voor de milieutechnische aspecten sluiten wij waar passend aan bij de zienswijze van Omgevingsdienst IJmond.	Wij danken indiener voor de zienswijze en goed te lezen dat de gemeente zich herkent in de hoofdrichting van de visie. We onderkennen dat niet alle voor Zuid-Kennemerland relevante aspecten in de Omgevingsvisie worden belicht. Gelet op het schaalniveau van de omgevingsvisie is het ook onmogelijk om in elke deelregio volledig in te gaan op al die aspecten, in samenhang. Bij de uitwerking van de omgevingsvisie betrekken we dan ook graag de deelregio. Wij beschouwen Zuid-Kennemerland als complementair aan de andere deelregio's in de MRA. In de Rijk-regiosamenwerking NOVEX MRA geven we daar dan ook invulling aan.
ZW_0299	2	ALgemeen De ontwerpvisie maakt nog onvoldoende inzichtelijk wat de samenloop van provinciale keuzes betekent voor gebieden en ontwikkelingen. Ambities voor natuur, stikstof, drinkwater, waterberging, energie-infrastructuur, mobiliteit en landschap zijn afzonderlijk begrijpelijk, maar kunnen gezamenlijk de ontwikkelruimte sterk beperken. Wij vragen de provincie duidelijker richting te geven aan de onderlinge afweging en ruimte te houden voor gebiedsgericht maatwerk. Voor Heemstede is dit relevant voor zowel het bestaand bebouwd gebied als de landgoederen, groene gebieden en landschappelijke zones. Onze gemeente kent uiteenlopende opgaven, variërend van binnenstedelijke transformatie en woningbouw tot bescherming en versterking van natuur, landschap, erfgoed, landbouw en recreatieve verbindingen. In gebieden als 't Groot Clooster/Havenkwartier en het Manpadslaangebied komen meerdere van deze opgaven samen. Wij vragen de provincie ruimte te bieden voor de verschillen tussen gebieden en voor een integrale afweging die aansluit bij hun karakter en kwaliteiten. Systeemknelpunten als stikstof en netcongestie kunnen niet uitsluitend op gemeentelijk of projectniveau worden opgelost. Wij vragen de provincie hierin een actieve rol te vervullen	In de Omgevingsvisie hebben wij getracht zo helder mogelijk op te schrijven welk afwegingskader wij gebruiken bij nieuwe initiatieven in de fysieke leefomgeving. Dit afwegingskader leidt, conform omgevingswet, tot de mogelijkheid gebiedsspecifiek afwegingen te maken. In onze omgevingsvisie hebben wij een tekst opgenomen over de doorwerking van de omgevingsvisie in de beleidscyclus. Hierin past ook om na vaststelling van de omgevingsvisie vervolgstappen te zetten in gebiedsgerichte uitwerkingen.
ZW_0299	3	Mobiliteit en bereikbaarheid De regionale mobiliteitsopgaven van Zuid-Kennemerland komen onvoldoende terug in de ontwerpvisie. Voor Heemstede is met name de N201 een urgent regionaal knelpunt. Op deze plek komen doorgaand verkeer, lokale bereikbaarheid, woningbouwontwikkelingen, kustverkeer en ontwikkelingen in Haarlem en Haarlemmermeer samen. De belasting van de N201 heeft grote gevolgen voor de leefbaarheid, verkeersveiligheid en oversteekbaarheid binnen Heemstede en kan niet uitsluitend op lokaal niveau worden opgelost. Wij verzoeken de provincie daarom de N201 expliciet als regionaal mobiliteitsknelpunt en samenhangende opgave in de Omgevingsvisie op te nemen. De verdere uitwerking van het Regionaal verkeersonderzoek 'Kust & Vaart' moet hiermee nadrukkelijk worden verbonden en ook rekening houden met woningbouwontwikkelingen, de leefbaarheid en verkeersveiligheid in Heemstede. De provinciale terughoudendheid bij uitbreiding van infrastructuur mag er niet toe leiden dat bovenregionale bereikbaarheidsproblemen en de gevolgen daarvan eenzijdig bij gemeenten terechtkomen. Naast de mobiliteitstransitie en een betere benutting van bestaande netwerken moeten gerichte maatregelen mogelijk blijven wanneer deze nodig zijn voor bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid. Hieronder vallen ook maatregelen om verkeersstromen te ontvlechten, zoals fietstunnels en fietsbruggen. Wij vragen de provincie daarom duidelijk te maken welke ruimte haar koers biedt voor dergelijke maatregelen en wat deze betekent voor het functioneren van het regionale mobiliteitssysteem.	Het opnemen van de N201 als regionaal mobiliteitsknelpunt voert verder dan wat wij met onze Omgevingsvisie beogen. In de visie zetten wij een algemene beleidslijn neer over hoe wij de ontwikkeling van netwerken richting de 2050 zien. Verdere uitwerking vindt plaats in programma’s en gebiedsuitwerkingen waar het door u genoemde Kust en Vaart een voorbeeld is. De provincie is deelnemer in dit regionale verkeersonderzoek, we zien een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de bereikbaarheid goed te regelen voor gemeente, provincie, rijksoverheid.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0299	4	Wonen en lokale werkgelegenheid Heemstede onderschrijft de provinciale inzet op voldoende, betaalbare en passende woningen en zorgvuldig ruimtegebruik. Omdat Heemstede geen grootschalige uitbreidingslocaties heeft, moet de woningbouwopgave vooral worden gerealiseerd door inbreiding, transformatie en functiecombinaties binnen bestaand bebouwd gebied. Daarbij blijven het groene en dorpse karakter, de menselijke maat en een gezonde leefomgeving belangrijke uitgangspunten. In aansluiting daarop omvat een gezonde leefomgeving meer dan het voldoen aan milieutechnische normen. Wij vragen de provincie de brede benadering van gezondheid herkenbaar in de verdere uitwerking van de visie te betrekken. Dit vraagt om provinciaal beleid dat binnenstedelijke verdichting en transformatie daadwerkelijk mogelijk maakt. Bereikbaarheid, stikstof, energie-infrastructuur, water en bodem en de beschikbaarheid van voorzieningen moeten daarbij in samenhang worden beschouwd. Gemeenten kunnen niet uitsluitend worden aangesproken op versnelling van de woningbouw wanneer de daarvoor benodigde randvoorwaarden (oplossingen voor netcongestie, stikstof) achterblijven.	Wij herkennen de opgaven in relatie tot woningbouw die u in uw reactie heeft genoemd. De provincie zet zich blijvend in op de genoemde randvoorwaarden, vanuit een actieve en ondersteunende rol – zowel intern als extern - om versnelling van de woningbouw mogelijk te maken. In de woondeal en de volkshuisvestingsprogramma's maken wij afspraken met gemeenten en het Rijk over de rol die eenieder pakt om de juiste condities voor woningbouw te creëren en zo de woningbouw te versnellen.
ZW_0299	5	De stapeling van ambities voor onder meer klimaat, circulariteit, natuur, water en bodem, mobiliteit, voorzieningen en gezondheid heeft grote ruimtelijke en financiële gevolgen voor woningbouwprojecten. De ontwerpvisie maakt nog onvoldoende duidelijk welke randvoorwaarden hieruit voortvloeien en hoe de provincie gemeenten ondersteunt bij de uitvoering en financiering daarvan. Wij vragen de provincie niet alleen te sturen op woningaantallen en bereikbaarheid, maar ook bij te dragen aan de bredere kwaliteit en haalbaarheid van integrale gebiedsontwikkelingen.	Zoals in onze visie beschreven pakken wij een actieve en ondersteunende rol – zowel intern als extern - om de versnelling van woningbouw mogelijk te maken. Dit werken wij uit in ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0299	6	Ook bij werklocaties is lokaal maatwerk nodig. Heemstede wil passende ruimte voor lokale werkgelegenheid behouden, maar ook transformatie en functiemenging kunnen afwegen bij kleinschalige werklocaties. Wij vragen de provincie daarom onderscheid te blijven maken tussen regionale bedrijventerreinen, zoals opgenomen in de Monitor Plabeka, en kleinschalige lokale werklocaties.	In eerste instantie is het aan gemeenten om gezamenlijk via de verplichte regionale afspraken (zoals de Bedrijventerreinenstrategie die binnen de MRA is afgesproken) en binnen de provinciale kaders tot voorstellen te komen waar zij nieuwe werklocaties willen ontwikkelen en hoe deze nader ingevuld worden én hoe bestaande werklocaties beter benut en toekomstbestendiger ingericht worden. Wij zien dan ook geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.
ZW_0299	7	In dat kader horen wij graag welke instrumenten de provincie wil inzetten om deze lokale werklocaties beter te benutten en waar mogelijk te intensiveren. Tegelijkertijd moet ruimte blijven bestaan voor transformatie of functiemenging op incourante, binnenstedelijke locaties. Wij vragen de provincie te verduidelijken onder welke voorwaarden dit mogelijk is en in hoeverre daarbij compensatie elders wordt verlangd.	Voor wat betreft het instrumentarium rond het beter benutten van bedrijventerreinen en sturing van het juiste bedrijf op de juiste plek; dit wordt meegenomen in de nadere uitwerking van de Omgevingsvisie in een nog op te stellen Programma Economie.
ZW_0299	8	Natuur, landschap en recreatie Heemstede onderschrijft de inzet op natuurherstel en versterking van het landschap. De landgoederen, groene gebieden, de binnenduinrand, strandwallen en strandvlakten en de verbindingen daartussen zijn bepalend voor de identiteit en leefkwaliteit van Heemstede. Ook cultuurhistorie en erfgoed zijn belangrijke dragers van de ruimtelijke kwaliteit. In een verstedelijkte regio zijn daarnaast lokale en regionale groenblauwe verbindingen van belang voor biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezondheid en recreatie. Het versterken van deze verbindingen kan ook bijdragen aan een betere spreiding van recreatie en daarmee aan het ontlasten van kwetsbare natuurgebieden. De uitwerking daarvan moet passen bij het landschap en de draagkracht van een gebied. Vanwege het bovenregionale karakter van deze opgave verwachten wij hierbij een actieve rol van de provincie. Initiatieven zoals het Groene Hoefijzer, een regionaal groenblauw recreatief netwerk, sluiten goed aan bij de provinciale ambitie om natuur, recreatie en landschap sterker met elkaar te verbinden. Wij vragen de provincie daarom het Groene Hoefijzer herkenbaar in de visie op te nemen en duidelijk te maken welke rol zij vervult bij de uitvoering, financiering en het toekomstige beheer van regionale groenblauwe ambities	Ontwikkelingen zoals het genoemde Groene Hoefijzer zijn mogelijk uitwerkingen van de Omgevingsvisie en zullen in projecten of programma's een plek moeten krijgen, niet in de visie zelf.
ZW_0299	9	Een gebiedsgerichte benadering is ook nodig bij de overgangszones rond Natura 2000-gebieden en tussen stad en land. De ontwerpvisie maakt nog onvoldoende duidelijk waar deze zones liggen, hoe zij zich tot elkaar verhouden en welke mogelijkheden en beperkingen daarbinnen gelden. Voor Heemstede en Zuid- Kennemerland is dit van belang vanwege de nabijheid van beschermde natuur en de samenloop met andere maatschappelijke en ruimtelijke opgaven. Wij vragen de provincie de functie en gevolgen van deze zones te verduidelijken en natuurherstel, vermindering van stikstofdepositie en ontwikkelruimte daarin meer in samenhang af te wegen. Daarbij moet ruimte blijven voor gebiedsgericht maatwerk en moet worden voorkomen dat uitsluitend generieke afstanden bepalend zijn.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op gebiedsniveau vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Zo zal ook de uitwerking van het beleid rondom overgangszones binnen een ander beleidsinstrument dan de Omgevingsvisie plaatsvinden.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0299	10	Water en bodem Heemstede onderschrijft wateren bodem als richtinggevend principe. De gevolgen van ruimtelijke reserveringen en beschermingsregimes voor bestaande functies en toekomstige ontwikkelingen moeten echter tijdig duidelijk en inzichtelijk zijn. De binnenduinrand van Zuid-Kennemerland is aangewezen als zoekgebied voor toekomstige drinkwaterwinning, waarbij onomkeerbare ontwikkelingen tijdelijk worden uitgesloten. Deze brede formulering kan langdurige onzekerheid veroorzaken voor gemeenten, grondeigenaren en initiatiefnemers. Wij vragen de provincie het zoekgebied nader te begrenzen, te verduidelijken wat onder onomkeerbare ontwikkelingen wordt verstaan en de doorwerking naar lokale plannen bestuurlijk af te stemmen.	De zoekgebieden zijn tijdelijk van aard en zijn juist bedoeld om tot een nadere begrenzing te komen. Deze worden nader uitgewerkt in het Regionaal Water- en Bodemprogramma, dat ook duidelijkheid moet verschaffen over de looptijd en de restricties.
ZW_0299	11	Voor Heemstede is het belangrijk dat water en bodem sturend niet alleen leidt tot beperkingen, maar ook richting geeft aan kansen voor een klimaatbestendige en groenblauwe inrichting. Dit vraagt om een samenhangende aanpak van provincie, gemeente en Hoogheemraadschap van Rijnland.	Uiteraard leidt water en bodem als ordendend principe ook tot kansen en mogelijkheden om opgaven op een goede manier aan elkaar de verbinden, om tot een grotere meerwaarde te komen.
ZW_0299	12	Op de provinciale kaarten worden veranderende water- en bodemcondities in delen van de binnenduinrand expliciet benoemd, terwijl vergelijkbare opgaven in de binnenduinrand van Zuid-Kennemerland niet steeds herkenbaar zijn aangeduid. Wij vragen de provincie dit verschil toe te lichten en de kaarten waar nodig aan te vullen, zodat de regionale gevolgen en handelingsperspectieven duidelijk zijn.	De conditiekaart wordt redactioneel gewijzigd waardoor de kuststrook eenduidiger wordt is. Tegelijkertijd zijn er ook ruimtelijke verschillen tussen de kuststrook van Zuid-Kennemerland en het gebied ten noorden van het Noordzeekanaal, waardoor er ook verschillen zijn in type ruimtelijke reserveringen en zoekgebieden.
ZW_0299	13	Slot De ontwerp-Omgevingsvisie biedt een goede inhoudelijke basis, maar vraagt voor Heemstede en de regio Zuid-Kennemerland om een evenwichtiger strategisch perspectief. Naast natuur, water en recreatie moeten ook wonen, economie, mobiliteit en verstedelijking volwaardig worden betrokken. Op dit moment ontbreekt nog hoe deze belangen onderling worden afgewogen en worden doorvertaald naar provinciale programma's, de Omgevingsverordening en regionale afspraken. Voor Heemstede zijn daarbij in het bijzonder een integrale benadering van de N201, ruimte voor gebiedsgericht maatwerk en een zorgvuldige balans tussen ontwikkeling en bescherming van onze landgoederen, groene gebieden en landschappelijke structuren van belang.	In onze Omgevingsvisie hebben wij een tekst opgenomen over de doorwerking van de Omgevingsvisie in de beleidscyclus. Hierin is ook aandacht voor de doorwerking in ons instrumentarium waaronder programma's en verordening. Overigens zijn wij van mening dat wij in onze Omgevingsvisie wonen, economie, mobiliteit en verstedelijking volwaardig betrekken door deze een plek te geven in ons afwegingskader en in de daaropvolgende hoofdstukken. Graag blijven wij met indiener in gesprek over verdere uitwerking na vaststelling van onze Omgevingsvisie.
Zw_0300	1	Met interesse hebben wij kennisgenomen van de Ontwerp-Omgevingsvisie die door de Provincie ter inzage is gelegd op 15 juni 2026. Hierbij delen we graag onze zienswijze op deze Ontwerp-Omgevingsvisie. Het kernteam Oeverlanden-Sloten bestaat uit zeven leden, die vier belangrijke verenigingen vertegenwoordigen uit het Oeverlandengebied in Amsterdam-Nieuw-west, dat ligt in de Westeinderscheg. Daarmee behartigen zij de belangen van dit recreatiegebied, dat de habitat is van een bijzondere flora en fauna. De bescherming en verbetering van de ecologische kwaliteit van het gebied is de belangrijkste taak van dit kernteam, dat participeert in het project Ontwikkelstrategie Landschapspark de Oeverlanden.	Wij danken indiener voor de zienswijze. Die beschrijft hierin een verbinding tussen IJburg en Almere-Pampus. Dit is een OV-verbinding ook wel bekend als de IJmeerverbinding. De provincie is met dit project bekend en wij zien dit als een OV-schaalsprongproject van betekenis voor de bereikbaarheid en passend bij onze visie.
ZW_0300	2	In de Ontwerp-omgevingsvisie Noord-Holland. Ruimte voor een toekomstbestendig Noord-Holland komen in paragraaf 6.6 (pp.117-119) de acht scheggen aan bod, die een eeuw geleden werden ontworpen en vastgelegd in het Algemeen Uitbreidingsplan. Met name Amsterdammers profiteren van de waarden die deze groene longen hebben voor rust, recreatie en gezondheid. Behalve voor hen zijn de scheggen ook van groot belang als corridors voor flora en fauna. Omdat ze als ‘groene vingers’ het stedelijk gebied in steken, zorgen ze voor verbindingen met flora en fauna in de stad, maar ook met de Hoofdgroenstructuur, die als een groene cirkel rond Amsterdam ligt. In paragraaf 6.6.4 wordt op deze corridorfunctie voor flora en fauna gewezen alsook op de betekenis van de scheggen voor bewoners en bezoekers. Bovendien staat hier: “Daarnaast vervullen ze een steeds belangrijkere rol om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, waar in de bebouwde omgeving geen plek meer voor is.”(pp.117-118) Verderop in paragraaf 6.6 staat dat de scheggen door verstedelijkingsdruk in de Metropoolregio Amsterdam steeds meer onder druk komen te staan, terwijl de bevolkingsgroei juist gepaard moet gaan met voldoende ruimte voor recreatie, waardoor “… (grootschalige) verstedelijking niet past in de scheggen.” (p.118)	Inleiding, behoeft geen antwoord.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
Zw_0300	3	In paragraaf 6.6 lezen we evenwel ook dat er al plannen zijn voor verschillende projecten waarvoor de randen van de scheggen als geschikte locaties worden gezien. Uit andere bronnen is ons bekend dat het hierbij onder andere gaat om: . groot elektriciteitsonderstation in de Diemerscheg . villabouw in de Amstelscheg . drie grote elektriciteitsonderstations in de Zaanse scheg Vanwege Zuidasdok wordt de A9 al verbreed in de Amstelscheg. Door deze plannen en ontwikkelingen staat in de Ontwerp-omgevingsvisie dan ook dat: “Zonder gerichte sturing dit (= aantasting van de scheggen) kan leiden tot versnippering, kwaliteitsverlies en onomkeerbare aantasting van landschap en erfgoed.” (p.118)	Inleiding, behoeft geen antwoord.
Zw_0300	4	Wij zijn het daarom niet eens met de formuleringen in de alinea op p. 118: “Door deze randen (= van de scheggen) als een aparte ruimtelijke categorie te beschouwen en hier meer flexibiliteit te bieden, ontstaat een nieuw perspectief; de overgangszone tussen stad en land als schakelgebied waar bovenlokale opgaven het gebied van energie en klimaat, voedsel en natuur, mobiliteit, gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit samenkomen. Dat vraagt om een duidelijk ruimtelijk perspectief met heldere provinciale kaders, waar wordt ingezet op behoud en versterken van bestaande waarden en groenblauwe kwaliteit, maar ook waar bepaalde ontwikkelingen wel of juist helemaal niet een plek kunnen krijgen.” En in de volgende alinea staat dan: “We werken toe naar een nadere beleidsuitwerking voor overgangszones tussen land en stad aan de randen van de scheggen.” Naar onze mening wordt door deze tekst aangegeven dat in de randen van de scheggen ruimte moet zijn voor andere functies dan rust en ruimte bieden voor stedelingen en bescherming van een ecologisch waardevolle habitat voor flora en fauna. Gevolg van deze flexibiliteit van doelstellingen is dan juist versnippering, kwaliteitsverlies en onomkeerbare aantasting van landschap en erfgoed. Wat bovendien buiten beschouwing is gelaten in 6.6 is dat de scheggen zich vooral bevinden op veengrond, die koolstof vasthoudt, waardoor deze bijdraagt aan de vermindering van de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer. (Het belang van veengronden voor het milieu wordt wel behandeld in paragraaf 6.5.)	Inleiding, behoeft geen antwoord.
Zw_0300	5	Wij verzoeken u op grond van onze zienswijze de alinea beginnend met “Door deze randen te beschouwen…” te vervangen door de hieronder volgende passage: Gezien het brede belang van de scheggen moet afgezien worden van de uitvoering van plannen die aantasting van de randen van de scheggen met zich meebrengen. De Provincie wil met een helder kader inzetten op behoud en versterking van de bestaande waarden en de groenblauwe kwaliteit, zodat bevordering van een goede omgevingskwaliteit voor mens, flora en fauna gewaarborgd blijft. De volgende maatregelen zijn nodig om dit doel te verwezenlijken: 1. Het structureel opnemen van gelden voor beheer en onderhoud van de scheggen, op de begroting van de Provincie en die van de desbetreffende Gemeenten. 2. De instelling van een structureel gebiedsfonds voor beheer en ontwikkeling voor iedere scheg. 3. Een moratorium op nieuwe plannen voor verdere aantasting van de scheggen. 4. Betere organisatie van bestuurlijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende bij de scheggen betrokken instanties, zoals gemeenten, waterschappen en het Rijk.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. Het structureel opnemen van gelden, het instellen van een structureel gebiedsfonds en een beter organisatie vinden we daarbij te spcifieke uitwerking voor de omgevingsvisie. Daarnaast zien we dit niet als een verantwoordelijkheid van de provincie alleen. We willen daarnaast juist onderzoeken hoe we de ontwikkelingen in stadsranden op zodanige wijze kunenn sturen dat er een plek is voor ontwikklingen met behoud van omgevingskwalitiet. dat past niet bij een moratorium op nieuwe plannen en aantasten van de scheggen. Wij nemen uw suggestie dan ook niet over.
ZW_0301	1	Wij hebben met belangstelling kennisgenomen van de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en het bijbehorende ontwerp-omgevingseffectrapport. Het is een mooie, integrale visie, waarin op verschillende plaatsen aandacht wordt besteed aan recreatie op, aan en in het water. Vanuit het Basisrecreatietoervaartnet Nederland, hierna: BRTN, en vanuit het bredere belang van waterrecreatie doen wij graag een aantal suggesties om de recreatiemogelijkheden inde provincie Noord-Holland te versterken. Stichting Waterrecreatie Nederland werkt samen met provincies, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Rijkswaterstaat aan het BRTN. Dit landelijke netwerk omvat de belangrijkste verbindings- en ontsluitingswateren voor de recreatietoervaart. De provincie Noord-Holland heeft eerder dit jaar besloten de deelname aan de geactualiseerde BRTN-afspraken voor de periode 2026-2031 voort te zetten.	Wij danken indiener voor de zienswijze en de complimenten

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0301	2	Aansluiting op bestaand beleid provincie Noord-Holland Onze suggesties bouwen voort op bestaand en gezamenlijk ontwikkeld beleid van de provincie. De Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030 is onder regie van de provincie tot stand gekomen met overheden, waterbeheerders, ondernemers, belangenorganisaties en gebruikers. De gezamenlijke ambitie is dat Noord-Holland een vitale waterrecreatieprovincie is, waarbij maatschappelijke en economische waarden samengaan. De Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030 benoemt recreatie en toerisme als provinciaal belang en verbindt deze functies onder meer met gezondheid, economie, voorzieningen, natuur, landschap, cultuur en erfgoed. Daarnaast hebben Gedeputeerde Staten het Actieplan Kernnet Vaarwegen 2025-2030 vastgesteld. Dit provinciale koersdocument onderscheidt een Kernnet Beroepsvaart en een Kernnet Recreatievaart. Het doel is beide netwerken geschikt te maken en te houden voor hun gebruikers.	Inleiding, behoeft geen antwoord.
ZW_0301	3	BRTN en Kernnet Recreatievaart In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt het BRTN niet herkenbaar benoemd. In paragraaf 5.5 wordt wel het Kernnet Beroepsvaart genoemd, maar niet het door de provincie vastgestelde Kernnet Recreatievaart. Andere provincies hebben het recreatieve vaarwegennet in hun omgevingsvisie verankerd. In de vastgestelde Omgevingsvisie Groningen is het BRTN opgenomen. De Omgevingsvisie Zuid-Holland benoemt het recreatietoervaartnet en stelt dat de vrijwaring daarvan ruimtelijke consequenties heeft.[5] Met oog op het borgen van de recreatieve functie van vaarwegen in de provincie Noord-Holland willen wij u vragen om in de Omgevingsvisie Noord-Holland: 1. Naast het Kernnet Beroepsvaart ook het Kernnet Recreatievaart op te nemen; 2. De relatie met het BRTN 2026 t/m 2031 vast te leggen; 3. Als uitgangspunt op te nemen dat de samenhang, continuïteit, bevaarbaarheid en bereikbaarheid van het recreatieve vaarwegennet bij ruimtelijke en infrastructurele besluiten worden betrokken. De strategische erkenning van het recreatieve vaarwegennetwerk versterkt het integrale kader van de Omgevingsvisie en het belang van recreatie.	Het belang van het Kernnet Recreatievaart is toegevoegd aan de Omgevingvisie bij het onderdeel Mobiliteit.
ZW_0301	4	Groenblauwe recreatieve routes en recreatief groen en blauw Op en rond pagina 75 van de ontwerpvisie worden groene recreatieve routes en recreatieve verbindingen behandeld. Voor een waterrijke provincie als Noord-Holland is zijn niet alleen groene recreatieve routes van belang maar ook de blauwe recreatieve routes. Het recreatieve netwerk omvat ook verbindingen over en langs het water. Gezien het belang van de blauwe recreatieve routes en de verwevenheid met de groene recreatieve routes stellen we voor om: • “Groene recreatieve routes” te vervangen door “groenblauwe recreatieve routes”; • Naast verbindingen over land ook verbindingen over en langs het water te benoemen; • Het Kernnet Recreatievaart als onderdeel van het recreatieve netwerk te in de Omgevingsvisie te verankeren.	De tekst is naar aanleiding van deze zienswijze aangepast
ZW_0301	5	Het versterken van een samenhangend groenblauw recreatief netwerk van wandel-, fiets- en vaarroutes en bijbehorende voorzieningen sluit aan bij de integrale benadering van de Omgevingsvisie. Dit gebeurt vergelijkbaar in andere provinciale omgevingsvisies. Groningen beschouwt recreatievaart als onderdeel van groenblauwe netwerken. Zuid-Holland omschrijft de groenblauwe structuur als een samenhangend stelsel van groene ruimten en recreatieve routes. Op pagina 100 worden wandelen, fietsen en varen genoemd in relatie tot het versterken van het recreatief groen. Het is positief dat varen hier wordt genoemd. De term “recreatief groen” doet echter onvoldoende recht aan het water als onderdeel van het recreatieve netwerk. Wij verzoeken daarom “recreatief groen” waar passend te vervangen door “recreatief groen en blauw” of “groenblauwe recreatieve structuur”.	Op diverse plekken in de Omgevingsvisie is het belang van waterrecreatie, als onderdeel van het recreatieve aanbod, toegevoegd.
ZW_0301	6	Erkenning brede functie waterrecreatie Wij verzoeken daarnaast in paragraaf 5.16 te explicieter te benoemen dat watersport en waterrecreatie maatschappelijke, sportieve, recreatieve en economische functies zijn. Daarmee wordt aangesloten bij de eerdergenoemde provinciale beleidsdocumenten, waarin waterrecreatie en recreatie al worden verbonden met gezondheid, welzijn, economie, voorzieningenniveau en de beleving van natuur, landschap, cultuur en erfgoed.	Op diverse plekken in de Omgevingsvisie is het belang van waterrecreatie, als onderdeel van het recreatieve aanbod, toegevoegd.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0301	7	Daarnaast stellen wij waterrecreatie als gebruiksfunctie te betrekken bij het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren. Voor kleinere meren en plassen hoeft niet ieder afzonderlijk water in de omgevingsvisie te worden genoemd. Wel moet de functie vaar- en recreatiewater herkenbaar onderdeel zijn van de ruimtelijke afweging.	Voor de grote wateren wordt een aanvullende alinea toegevoegd in 5.1. hierin wordt ook recreatiefunctie benoemd.
ZW_0301	8	Zwemwater en vaarwater De ontwerp-Omgevingsvisie bevat een kwaliteitsambitie voor zwemwater. Voor recreatief vaarwater ontbreekt een vergelijkbare strategische doelstelling voor bevaarbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid. Groningen benoemt in zijn omgevingsvisie zowel zwemwaterlocaties als het BRTN en recreatievaart. Zuid-Holland behandelt zowel veilige zwemlocaties als het ruimtelijk te vrijwaren recreatietoervaartnet. Wij vragen u als provincie Noord-Holland daarom als uitgangspunt op te nemen dat: • Het recreatieve vaarwegennet samenhangend en voldoende bevaarbaar blijft; • Vaargebieden, havens en aanlegvoorzieningen bereikbaar blijven; • De beschikbaarheid van bruggen en sluizen bij relevante besluiten wordt betrokken; • De gevolgen van ruimtelijke ontwikkelingen en langdurige stremmingen vroegtijdig worden beoordeeld. Dit sluit aan bij het provinciale Actieplan Kernnet Vaarwegen 2025-2030.	In het Kernnet recreatievaart en kernnet beroepsvaart werken we dit nader uit. De netwerken hiervan zullen op kaart in de visie worden weergegeven.
ZW_0301	9	Recreatiedruk en ruimtelijke keuzes Wij ondersteunen een goede balans tussen recreatief gebruik en de draagkracht van natuur en landschap. Wij verzoeken recreatiedruk wel gebiedsgericht en feitelijk te beoordelen, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar activiteit, locatie, seizoen, ecologische gevoeligheid en aangetoonde verstoring. Maatregelen behoren noodzakelijk, effectief en proportioneel te zijn. Waar mogelijk moeten minder beperkende alternatieven en eventuele verplaatsingseffecten worden onderzocht. Deze benadering sluit aan bij het bestaande provinciale uitgangspunt dat waterrecreatie wordt afgestemd op de kwaliteiten, kenmerken en draagkracht van de omgeving. Keuzes rond waterbeheer, natuurontwikkeling, drinkwaterwinning, defensie, energie en infrastructuur kunnen gevolgen hebben voor recreatievaart en watersportvoorzieningen. Wij verzoeken deze gevolgen tijdig en in samenhang te betrekken bij de verdere uitwerking.	In de Omgevingsvisie beschrijven we het belang van (water)recreatie als onderdeel van de integrale afweging bij ruimtelijke ontwikkelingen.
ZW_0301	10	Daarnaast is het van belang om in het waterrijke Noord-Holland bij woningbouw niet alleen naar de groene recreatieruimte te kijken maar ook de blauwe recreatieve ruimte te benutten. Het water kan ook een rol hebben bij opgaven op het gebied van klimaat en hittestress.	In onze Omgevingsvisie beschouwen we waterrecreatie als een integraal onderdeel van het recreatie aanbod. We maken hierin niet overal een onderscheid tussen groene of blauwe recreatieruimte. Daar waar relevant hebben we het wel expliciet opgenomen.
ZW_0301	11	Samenvattend verzoeken wij Gedeputeerde Staten om: 1. Het BRTN als relevant landelijk recreatief vaarwegennet te benoemen en de relatie met de BRTN-afspraken 2026-2031 vast te leggen; 2. In paragraaf 5.5 naast het Kernnet Beroepsvaart ook het vastgestelde Kernnet Recreatievaart op te nemen; 3. De samenhang, continuïteit, bevaarbaarheid en bereikbaarheid van recreatieve vaarwegen strategisch te borgen; 4. Op en rond pagina 75 “groene recreatieve routes” te wijzigen in “groenblauwe recreatieve routes” en ook verbindingen over en langs het water te benoemen; 5. Op pagina 100 “recreatief groen” waar passend te wijzigen in “recreatief groen en blauw” of “groenblauwe recreatieve structuur”; 6. Wandelen, fietsen en varen als onderdelen van een samenhangend recreatief netwerk te behandelen; 7. Watersport en waterrecreatie in paragraaf 5.16 te erkennen als maatschappelijke, sportieve, recreatieve en economische functies; 8. Waterrecreatie te betrekken bij het integrale ontwikkelperspectief voor de grote wateren; 9. Naast de ambitie voor zwemwater ook een strategische doelstelling voor recreatief vaarwater op te nemen; 10. Recreatiedruk gebiedsgericht, feitelijk onderbouwd en proportioneel te beoordelen; 11. De omgevingsvisie herkenbaar te verbinden met de Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030, de Visie Recreatie & Toerisme Noord-Holland 2030 en het Actieplan Kernnet Vaarwegen 2025-2030; 12. Deze aanpassingen waar nodig te verwerken in het definitieve omgevingseffectrapport.	Samenvatting, zie de eerder gegeven antwoorden bij deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0302	1	1. Inleiding Hierbij dien ik mijn zienswijze in op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland en het ontwerp-Omgevingseffectrapport (OER), voor zover deze betrekking hebben op, of gevolgen kunnen hebben voor, het Natura 2000-gebied Eilandspolder zoals ter inzage gelegd op 15 juni 2026 en stel tegelijkertijd vast dat nu deze zienswijze tijdig verzonden is, deze zienswijze ontvankelijk is. Mijn zienswijze heeft tevens betrekking op het met de Eilandspolder verbonden agrarische, ecologische, hydrologische, landschappelijke en cultuurhistorische gebied. Ik heb een langdurige en directe betrokkenheid bij de Eilandspolder en het beheer van het gebied en heb gedurende vele jaren bij voortduring aandacht gevraagd voor ontwikkelingen die naar mijn oordeel een bedreiging vormen voor de natuurwaarden, de weidevogels, de waterkwaliteit, het agrarische beheer en de rust en openheid van het gebied. Mijn zienswijze richt zich vanwege bovenstaande niet uitsluitend op één afzonderlijk beleidsdoel, maar op de totale samenhang van de ontwikkelingen en drukfactoren in de provincie en hun doorwerking in de Eilandspolder. De provincie stelt dat de nieuwe Omgevingsvisie richting geeft aan de ruimtelijke ontwikkeling van Noord-Holland tot 2030 en 2050 en dat water en bodem daarbij leidend worden. De provincie noemt daarbij onder meer natuurherstel, biodiversiteit, landbouw, klimaat en leefomgevingskwaliteit als centrale uitgangspunten en doelstellingen. Tegen deze achtergrond, moet de Eilandspolder niet als een abstract natuurgebied worden behandeld, maar als een levend systeem waarin natuur, landbouw, water, bodem, landschap en menselijk beheer rechtstreeks met elkaar samenhangen en op elkaar inwerken. Navolgend licht ik dit toe.	Wij danken indiener voor de zienswijze.
ZW_0302	2	2. Hoofdbezwaar: eerst de werkelijke oorzaken vaststellen Mijn belangrijkste bezwaar is dat nieuwe beleidskeuzes vastgelegd in de Ontwerp omgevingsvisie en ontwerp omgevingsrapportage Natura 2000 gebied Eilandspolder niet mogen worden gebaseerd op een incompleet beeld van de werkelijke oorzaken van de ecologische problemen in de Eilandspolder. In dit kader is van belang, dat de Ecologische Autoriteit in haar advies over de Eilandspolder zelf heeft aangegeven dat de natuur ter plaatse onder druk staat, maar óók dat belangrijke informatie ontbreekt en dat meer en actueler inzicht nodig is in het functioneren van bodem, water en lucht en de wisselwerking daarvan met planten en dieren. De Ecologische Autoriteit stelt daarnaast dat een goed en compleet beeld van de belangrijkste ecologische knelpunten en de oorzaken daarvan noodzakelijk is om tot het juiste maatregelenpakket te komen. Dit is een cruciale constatering van een onafhankelijke, deskundige Authoriteit. Hieruit vloeit direct voort dat wanneer de benodigde kennis nog onvoldoende aanwezig is, is het niet zorgvuldig om vervolgens wel ingrijpende beleidskeuzes te maken die grote gevolgen kunnen hebben voor de landbouw en het grondgebruik. Mede tegen deze achtergrond, verzoek ik u om de Eilandspolder eerst als één ecologisch systeem te onderzoeken en beoordelen en daarbij alle relevante drukfactoren in onderlinge samenhang te beoordelen en te wegen, voordat u het ontwerp Omgevingsvisie Noord Holland en Ontwerp Omgevingsrapportage Natura 2000 gebied Eilandspolder in huidige vorm vast stelt.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	3	3. De Eilandspolder is een Natura 2000-gebied én een eeuwenoud agrarisch cultuurlandschap De Eilandspolder is niet ontstaan als een natuurgebied dat vervolgens door landbouw werd beïnvloed. Het huidige landschap en een belangrijk deel van de huidige biodiversiteit zijn mede het directe resultaat van eeuwenlang agrarisch gebruik en beheer. Het Natura 2000-beheerplan vormt het kader voor vergunningverlening en handhaving en maakt de Natura 2000-doelen en noodzakelijke maatregelen concreet, waarin onvoldoende tot geen aandacht wordt besteed aan de huidige biodiversiteiten het agrarisch gebruik en beheer van het gebied. Daarom is het van groot belang dat de nieuwe Omgevingsvisie niet leidt tot een beleidsmatige tegenstelling tussen landbouw enerzijds en natuur anderzijds. Specifiek dient voor de instandhouding en verbetering van de natuurwaarden in de Eilandspolder moet juist worden uitgegaan van de vraag hoe agrarisch beheer kan worden ingezet om de natuurdoelen te behouden en te versterken. Agrarisch natuurbeheer is hierbij geen tegenstelling tot natuurbeheer. Integendeel, het is er een essentieel onderdeel van.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0302	4	4. Natura 2000: gebiedsspecifieke en wetenschappelijk onderbouwde beoordeling De Eilandspolder kent specifieke Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Daarom moet ieder beleid dat mogelijk gevolgen heeft voor het gebied voorafgaand concreet worden beoordeeld op: • de afzonderlijke instandhoudingsdoelstellingen; • effecten, waaronder maar niet beperkt tot indirecte- , cumulatieve- , effecten; • verstoring; • waterkwaliteit; • bodem- en hydrologische effecten; • gebruik ten behoeve van recreatie en landbouw in combinatie met stikstof depositie; • en overige relevante drukfactoren. Indien bovenstaande gevolgen niet op voorhand kunnen worden vastgesteld, moet worden voldaan aan de eisen die het Natura 2000-recht en de Omgevingswet daaraan stellen. Een algemene verwijzing naar natuurherstel of stikstofreductie is daarvoor onvoldoende. Het huidige ontwerp omgevingsvisie en ontwerp omgevingsrapportage Natura 2000 voldoen hieraan niet, zodat het ontwerp omgevingsvisie en omgevingsrapportage Eilandspolder dient te worden aangepast / moet worden aangevuld.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	5	5. Stikstof: onderbouwde werkelijkheid, geen eenzijdige beleidsveronderstelling Stikstof mag niet als enige verklarende factor worden gebruikt zonder de andere relevante drukfactoren in de Eilandspolder volwaardig te onderzoeken. Uit dit onderzoek, moet onderbouwd door feiten en inhoudelijk controleerbare gegevens en feiten blijken: • welke bronnen daadwerkelijk bijdragen aan de stikstofuitstoot / neerslag ter plaatse en hoe groot deze bijdragen zijn; • welke onzekerheidsmarges daarbij bestaan; • hoe buitenlandse en buitengebieds depositie hierin is verwerkt; • welke bijdrage landbouw daadwerkelijk levert; • welke bijdrage verkeer, industrie en andere bronnen leveren; • en vooral welke ecologische effecten daarvan in de Eilandspolder aantoonbaar zijn. Modelberekeningen kunnen daarbij een hulpmiddel zijn, maar wanneer ingrijpende maatregelen worden gebaseerd op modeluitkomsten, moet ook duidelijk zijn hoe deze uitkomsten zich verhouden tot feitelijke metingen en gebiedskennis en dienen de uitkomsten van de modelmatige berekeningen tot in detail reproduceerbaar te zijn. Tegen deze achtergrond, verzoek ik u het ontwerp omgevingsvisie met bijbehorende ontwerp omgevingsrapportage 2000 gebied Eilandspolder uit te breiden met een actuele, onafhankelijke en gebiedsspecifieke validatie. Hierbij dient niet de vraag “wat zegt het model” centraal te staan, maar de vraag naar wat er daadwerkelijk in de Eilandspolder gebeurt, centraal te staan.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	6	6. De Eilandspolder als proef op de som: onderzoek eerst de werkelijke oorzaken Al jarenlang worden in en rond de Eilandspolder verschillende mogelijke oorzaken van achteruitgang van natuur, waterkwaliteit, bodem en weidevogels gemeld. Deze signalen zijn herhaaldelijk onder de aandacht van milieuorganisaties en provincie gebracht. Toch ontbreekt naar mijn oordeel nog steeds een voldoende integrale analyse waarin deze factoren gezamenlijk worden onderzocht en gewogen zodat door controleerbare feiten onderbouwde conclusies kunnen worden getrokken.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	7	6.1 Gaswinning en bodemdaling In en rond de Eilandspolder vindt gaswinning plaats, waarvan de gevolgen vermoedelijk doorwerken in het gebied.De Eilandspolder is bovendien een kwetsbaar veenweidegebied waarin bodemdaling, grondwaterstand en waterbeheer rechtstreeks met elkaar samenhangen. Daarom moet worden onderzocht: welke bodemdaling daadwerkelijk heeft plaatsgevonden en wat hiervan de oorzaken zijn;	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	8	6.2 Baggerwerkzaamheden en de veenbodem Er zijn in de Eilandspolder baggerwerkzaamheden uitgevoerd. De vraag is of daarbij plaatselijk dieper is gebaggerd dan vanuit ecologisch en hydrologisch oogpunt verantwoord was en of de stabiliteit van de natuurlijke veenbodem hierdoor is aangetast. Mijnsinziens dient naar zowel de oorzaken als de gevolgen hiervan nader onderzoek te worden verricht.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0302	9	6.3 Riooloverstort en microverontreinigingen Er zijn al jarenlang zorgen over de aanwezigheid van één of meerdere riooloverstort in of nabij de Eilandspolder. Dit verdient een concrete en controleerbare analyse, specifiek naar de gevolgen hiervan en de hieruit voortvloeiende gevolgen voor het gebied. Wanneer de provincie enerzijds zeer ingrijpende maatregelen noodzakelijk acht vanwege veronderstelde stikstofeffecten, maar andere potentiële bronnen van water- en bodemverontreiniging niet of onvoldoende onderzoekt, is sprake van een onvolledige oorzaak-analyse, waarop geen besluitvorming kan plaats vinden. Gebeurt dit toch, dan is er sprake van symboolpolitiek die uiteindelijk geen resultaat zal blijken te hebben.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	10	7. Agrarisch natuurbeheer is onderdeel van de oplossing De Eilandspolder kan niet duurzaam worden beschermd zonder de mensen die het gebied daadwerkelijk beheren. Agrarisch natuurbeheer, aangepast maaibeheer, waterbeheer en bescherming van weidevogels dienen juist onderdeel zijn van de oplossing. Daarom verzoek ik de provincie om in de Omgevingsvisie en de omgevingsrapportage expliciet vast te leggen dat: • Agrarisch natuurbeheer als volwaardig natuurbeheer wordt erkend; • Boeren die aantoonbaar natuur beheren daarvoor structureel en eerlijk worden beloond; • Landbouwgrond met natuurfunctie wordt behouden; • Natuurbeleid niet leidt tot het verdwijnen van de agrarische beheerders; • Dat voedselproductie en natuurbeheer waar mogelijk worden gecombineerd. En daarmee de condities te scheppen, dat een natuurgebied dat mede door eeuwenlang agrarisch beheer zijn huidige waarden heeft gekregen in meest optimale zin kan worden behouden.	Introductie, behoeft geen antwoord. Wij verwijzen naar ons antwoord op de concrete vraag in onderdeel 11
ZW_0302	11	8. Mijn concrete verzoek aan Gedeputeerde Staten De ontwerp-Omgevingsvisie en het ontwerp-OER voor zover deze betrekking hebben op de Eilandspolder aan te passen en de gebiedsspecifieke gevolgen duidelijker en controleerbaar vast te leggen. Daarbij de definitieve Omgevingsvisie niet vast te stellen op onderdelen die de Eilandspolder raken zolang essentiële informatie over de gevolgen en oorzaken ontbreekt of onvoldoende is onderbouwd.	Wij onderschrijven de stelling dat natuurherstel moet worden beschouwd als onderdeel van systeemherstel en daarbij het hele gebied in ogenschouw moet worden genomen. Echter, de Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen op gebiedsniveau vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De gebiedsspecifieke uitwerking van de Eilandspolder zal dus niet plaatsvinden in de Omgevingsvisie maar in beleidsprogramma's die voortvloeien uit de visie.
ZW_0303	1	Wij vindendat de Starnmeer een eigen beleidsmatige positie verdient en dat expliciet moet worden vastgelegd dat de Starnmeer ook op lange termijn beschikbaar blijven voor een toekomstbestendige landbouw. Dat betekent dat vraagstukken rond natte verbindingzone's niet tot een afwaardering van de landbouwfunctie in de droogmakerijen maar dat actief moet worden gezocht naar oplossingen die het agrarisch gebruik van de Starnmeer mogelijk maken. De Starnmeer is een volwaardige polder, waar goede landbouw wordt bedreven.	Bij de verdere integrale uitwerking van de veenlandschappen worden de gebiedskenmerken meegenomen en in het licht van de beleidsopgaven afgewogen. Uitspraken over de uitwerking in individuele gebieden ontbreken in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma.
ZW_0303	1	Indiener houdt een pleidooi voor een betere borging van belangen van agrische ondernemingen in de Binnenduinrand met name in hst 4.2.	De door indiener gevraagde betere borging van belangen van agrarische ondernemingen is uitgangspunt voor het opstellen van het afwegingskader landbouw zoals benoemd in de ontwerp- Omgevingsvisie. Op die wijze zal bij ruimtelijke ingrepen het agrarische belang worden meegewogen.
ZW_0303	2	Hoe verhouden de in het APPM geleverde rapport bij het gebiedsproces Zuid-Kennemerland zich met de dilemma's zoals gehanteerd voor de ontwerp omgevingsvisie?	De in de ontwerpomgevingsvisie gehanteerde dilemma's in relatie tot wateropgaven (drinkwater, verzilting, waterkwaliteit) en natuur, recreatie en bereikbaarheid koppelen rechtstreeks aan de in het gebiedsproces gesignaleerde ambities en opgaven. De ontwerpomgevingsvisie is een omschrijving op hoofdlijnen waarbij al de aansluiting met het gebiedsproces Zuid-Kennemerland staat beschreven en dat maatwerk, bijvoorbeeld ten aanzien van klimaatbestendigheid van het gebied, als uitgangspunt geldt. Het onderscheid in sturende en reguliere opgaven zoals in het gebiedsproces gehanteerd is een belangrijk uitgangspunt voor de verdere uitwerking van de gesignaleerde dilemma's.
ZW_0303	3	Oproep om te stoppen met faciliteren van datacenters in Noord-Holland en in plaats daarvan investeren in landelijke en lokale behoeften.	Ook datacenters zijn onderdeel van landelijke en lokale behoeften. Een goede digitale infrastructuur is cruciaal voor de weerbaarheid en veiligheid van vitale processen en als belangrijke basis voor strategische economische activiteiten. Daarnaast vraagt de geopolitieke situatie om het in de eigen hand houden van data. Datacenters hebben een directe relatie met deze maatschappelijke veiligheid en weerbaarheid want ze vormen de fysieke infrastructuur die nodig is voor digitale diensten, zoals communicatie, financiële transacties, digitale overheid en bedrijfsprocessen. De datacenters moeten wel passen binnen de ruimtelijke kaders en regionale randvoorwaarden die de provincie stelt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0303	4	In hoeverre is het realistisch om agrarische functies te combineren met waterberging?	Indiener stelt een interessante vraag, die niet zomaar te beantwoorden is en buiten de context van de Omgevingsvisie valt die het toekomstperspectief op hoofdlijnen schetst. De mogelijkheden van combineren van agrarische functies met waterberging hangen erg af van het type waterberging, de frequentie, de waterkwaliteit, de ondergrond, de aard van landbouw en de eisen die dit aan de omgeving stelt. Er zijn zeker goede voorbeelden, ook al in de praktijk, van goede combinaties van landbouw en waterberging.
ZW_0303	5	Geef duidelijkheid over het zoekgebied naar drinkwaterwinning in Zuid-Kennemerland, het zoekgebied geeft onzekerheid, de kaart lijkt niet te kloppen en de klimaatbuffers op de kaart komen nergens in de tekst terug met uitleg.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. De zoekgebieden langs de binnenduinrand voor waterinfiltratie en -winning ten behoeve van drinkwater behoeven inderdaad een nadere geografische afbakening. Deze zoekgebieden zijn precies bedoeld om nader te onderzoeken om te komen tot een preciezere afbakening maatwerk en nadere randvoorwaarden te komen, in samenhang met de andere opgaven. dit zal in andere instrumenten, waaronder het Regionaal Water- en Bodemprogramma worden uitgewerkt.
ZW_0303	6	Stikstof, landelijk gebied, natuur, biodiversiteit. Indiener vindt de teksten over stikstofzones geen aansluiting hebben bij de discussie in het gebiedsproces Zuid-Kennemerland en vraagt om op basis van feiten en onderling gesprek invulling te geven. Over de stikstofaanpak is indiener met voorbehoud wel positief gestemd.	Wij danken de indiener voor de - onder voorbehoud - steun aan onze stikstofaanpak. We willen graag met u samenwerken. Wij zullen daarbij een afweging maken op basis van de door ons verwoorde provinciale belangen in de Omgevingsvisie, de beschikbaarheid van menskracht en middelen en de focus uit het lopende coalitieakkoord
ZW_0303	7	Indiener waardeert het aangeven van agrarische belangen in hst 5.11 en vraagt om dit ook meer te laten doorklinken in het beschreven perspectief in hst 4.Voorts doet indiener een beroep om met de indermeners in een gebied te praten in plaats van over deze mensen.	Het beroep dat de indiener doet om met de ondernemers in een gebied te praten in plaats van over deze mensen nemen we ter harte.
ZW_0303	8	Binnenduinrand: indiener doet een beroep op duidelijkheid over NNN-aanleg in Zuid-Kennemerland omdat er al 5 jaar onduidelijkheid is, ondanks een al opgeleverd hydrologisch rapport. Ook wordt de invloed van de drinkwaterwinning en de effecten die door menselijk handelen hierbij ontstaan in het omliggende gebied.	De door indiener gevraagde duidelijkheid over NNN-aanleg in Zuid-Kennemerland valt buiten de context van de Omgevingsvisie. De realisatiestrategie NNN is daarvoor het aangewezen instrument.
ZW_0303	9	Indiener geeft aan het oneens te zijn met door natuurorganisaties ingebracht plan met de naam Leyduin natuurpark.	Van het plan/idee waar indiener op wijst zijn wij via een andere indiener op de hoogte gesteld. Dat richt zich meer op de uitwerking van de Omgevingsvisie dan op de Omgevingsvisie zelf, en geeft geen aanleiding tot aanpassingen. Het Landgoed Leyduin (onderdeel van genoemd idee) maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid.
ZW_0304	1	vul de Omgevingsvisie aan met een concrete ruimtelijke strategie voor woningbouw, waarin verschillende typen locaties positief worden benoemd en niet uitsluitend worden beoordeeld vanuit beperkingen.	Wij zijn het met indiener eens dat realisatie van de woningbouwopgave nadere uitwerking vraagt. Dit is echter geen onderdeel van de Omgevingsvisie, maar wordt uitgewerkt in het volkshuisvestingsprogramma, waarin onze versnellingsaanpak voor woningbouw wordt opgenomen, en onze woondeals. Daarnaast hebben wij expliciet opgenomen dat de regionaal/nationaal grootschalige woningbouwlocaties essentieel zijn om de woningbouwopgave te kunnen realiseren (zie figuur 10, pagina 30). Deze lijst is niet volledig (kleinere bouwlocaties zijn niet opgenomen), is niet statisch en bevat zowel binnen- als buitenstedelijke locaties. De gemeenten kunnen woningbouwlocaties toevoegen indien dit nodig blijkt om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Hierover worden binnen de woningbouwregio via de Woondeals en volkshuisvestingsprogramma's afspraken gemaakt.
ZW_0304	2	maak expliciet dat binnenstedelijke ontwikkeling, transformatie, verdichting én uitbreidingslocaties allen deel moeten uitmaken van de provinciale woningbouwstrategie, gebiedsgericht en integraal onderbouwd.	Wij zijn het met indiener eens dat ook buitenstedelijke locaties noodzakelijk zijn. Deze locaties zijn grotendeels al in beeld en onderdeel van de (regionaal) grootschalige locaties die op de kaart zijn weergegeven. Dit wordt nu niet excpliciet benoemd, wij zijn het eens dat dit duidelijker kan en zullen dit toevoegen. Verder wordt er géén harde grens gesteld aan het minimum aandeel voor binnenstedelijk, maar is het uitgangspunt van de visie dat dit 'zoveel als mogelijk' is, afhankelijk van wat wel en niet kan. Dit laatste wordt door de regio's zelf uitgewerkt in hun volkshuisvestingsprogramma's. Als provincie sturen wij er op basis van de woondealopgave op dat gemeenten op (deel)regioniveau voldoende plancapaciteit hebben om de woningbouwopgave te kunnen realiseren. Daarnaast is in de visie opgenomen dat bij Kleinschalige uitbreidingen aan de randen van dorpskernen blijven mogelijk, uit oogpunt van behoud van leefbaarheid in kleinere kernen én als invulling van de woningbehoefte.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0304	3	neem in de Omgevingsvisie op dat het voorkomen van stapeling een ontwerpprincipe is voor verdere uitwerking in programma's, instructieregels en de Omgevingsverordening.	Wij onderschrijven de constatering dat gebiedsontwikkeling een integrale aanpak vergt, waarin de diverse beleidsopgaven worden samengebracht en uitgewerkt in integrale oplossingen. Zoals in onze visie beschreven pakken wij daarom een actieve en ondersteunende rol – zowel intern als extern - om de versnelling van woningbouw mogelijk te maken. Dit werken wij uit in ons provinciaal volkshuisvestingsprogramma.
ZW_0304	4	formuleer water, bodem, gezondheid en omgevingskwaliteit als gebiedsgerichte afwegingsprincipes die ruimte laten voor innovatieve oplossingen en integrale gebiedsontwikkeling in samenhang met woningbouw.	De afwegingsprincipes maken duidelijk welke onderwerpen de provincie van belang vindt en altijd gebruikt bij individuele afwegingen. Elke locatie waar afwegingen in het ruimtegebruik moeten plaatsvinden, heeft zijn eigen gebiedskenmerken. Bij een afweging houden wij rekening met deze gebied specifieke kenmerken. Om die reden geven we geen generieke prioritering mee. Wel is navolgbaar welke onderwerpen wij betrekken bij onze afwegingen.
ZW_0304	5	werk in de Omgevingsvisie uit hoe netwerkcapaciteiten actief worden uitgebreid en geprogrammeerd als voorwaarde voor woningbouw en gebiedsontwikkeling, in plaats van vooral als beperking te functioneren.	Netcongestie is de komende jaren een belemmering voor alle ontwikkelingen die energie vragen. Netuitbreidingen zijn daarom noodzakelijk. Daarbij zal gebiedsontwikkelingen en woningbouw ook gekeken moeten worden naar netbewuste ontwikkeling. Wij herkennen de wens om het energiesysteem gedetailleerder uit te werken en de consequenties van deze uitwerking beter in beeld te krijgen. Deze Omgevingsvisie is op hoofdlijnen en zal worden uitgewerkt in onder andere het Programma Energie dat wij opstellen nadat deze visie is vastgesteld.
ZW_0304	6	verduidelijk per provinciaal belang waar de provincie bindend wil sturen, waar zij richtinggevend is en waar zij bewust ruimte laat voor gemeentelijke gebiedsgerichte afwegingen.	De Omgevingsvisie schetst de ambities en beleidskaders van de provincie voor de fysieke leefomgeving. De provinciale belangen zijn bedoeld om aan te geven waar we een rol zien voor onszelf. Het invullen van die rol laten we in veel gevallen bewust open, omdat dat van de situatie en van het gebied afhankelijk is.
ZW_0304	7	neem woonwensen, woningtypen en woonmilieus expliciet op als onderdeel van de ruimtelijke strategie voor wonen.	Wij delen de constatering dat de vraag over hoe en waar mensen willen wonen belangrijk is en dat woonwensen van inwoners zeer divers zijn. In het paragraaf 4.3 gaan we hier op in, op het voor de provincie relevante abstractieniveau. Verdere uitwerking van woonwensen en woonmilieus is iets wat wij vanwege de diversiteit en eigenheid aan de regio's en gemeenten laten (lokaal wat kan, provinciaal wat moet). In lijn met de Wet versterking regie op de volkshuisvesting zien wij er vanuit onze regierol op toe dat gemeenten dit in hun volkshuisvestingsprogramma uitwerken en daarbij aandacht hebben voor de verscheidenheid aan woonwensen, kwantitatieve woningbehoefte en aandachtsgroepen. Wij faciliteren gemeenten hierbij met bijvoorbeeld woningbehoefteonderzoeken en prognoses over de bevolkingsontwikkeling.
ZW_0305	1	Namens Kanaalvaart B.V., gevestigd aan de Noorddammerweg 99 te Amstelveen, maak ik gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie Noord-Holland. Als bewoner en ondernemer in de Noorder Legmeerpolder zie ik al jaren hoe het gebied verandert. De werkelijkheid in de polder past steeds minder bij de aanduiding als kern-glastuinbouwgebied. Veel kassen zijn verouderd, een deel staat leeg en veel ondernemers hebben hun pensioenleeftijd bereikt of naderen die. Jonge opvolgers zijn er niet. Daarnaast lopen wij allemaal tegen hetzelfde probleem aan: er is onvoldoende stroom beschikbaar om te verduurzamen. Ook wij zouden graag investeren in een duurzamere toekomst voor onze locatie, maar in de praktijk blijkt dat nauwelijks mogelijk. Wij vinden daarom dat er gekeken moet worden naar een functiewijziging van het gebeid. Niet door alles ineens te veranderen, maar door geleidelijke ontwikkeling over een periode van 10 tot 20 jaar. Een ontwikkeling waarbij een deel van het gebied kan bijdragen aan Park Zuid voor Amstelveen en De Scheg, en waarbij op andere locaties ruimte ontstaat voor lichte industrie die past binnen de omgeving. Op die manier wordt voorkomen dat steeds meer kassen leeg komen te staan en het gebied verder verpaupert. Wij verzoeken daarom dan ook dit mee te nemen in de Omgevingsvisie Provincie Noord Holland.	De provincie houdt in de Omgevingsvisie vast aan het bestaande ruimtelijke beleid voor glastuinbouwconcentratiegebieden. In de regio van de Greenport Aalsmeer drukken veel verschillende functies op de schaarse ruimte. Relatief goedkope glastuinbouwgrond staat daarbij onder druk van speculatie. De provincie beschermd deze gebieden primair voor glastuinbouwproductie en direct gelieerde activiteiten. Wij zien daarbij geen ruimte voor combinatie andere vormen van bedrijvigheid. Voor de Noorder Legmeerpolder wordt niet vooruitgelopen op een gebiedstransitie of functiewijziging. De provincie verkent samen met de gemeente Amstelveen binnen het traject Meer naar beter het toekomstperspectief van het gebied waarin voor de provincie het behoud van het glastuinbouwcluster het uitgangspunt is.
ZW_0306	1	Zienswijze gelijk aan ZW_0192	We verwijzen naar onze beantwoording op zienswije ZW_0192
ZW_0307	1	In de visie kiest de provincie voor het grootschalig vernatten van het veenweidegebied om broeikasgasuitstoot en bodemdaling tegen te gaan. De concrete uitwerking en de door de provincie zelf onderkende neveneffecten vormen echter een directe bedreiging voor de agrarische bedrijfsvoering, het particuliere natuurbeheer, de lokale leefbaarheid én de beschermde natuurwaarden onder de Omgevingswet. Wij verwerpen de stelling van een klimaatneutrale provincie in de zin dat netto Nul broeikasgassen worden uitgestoten. Dit doel is voor nu niet haalbaar, betaalbaar en realistisch. Wij verzoeken u dit doel aan te passen naar een doel welke "SMART " is opgesteld in de visie, met de nadruk op realistisch en onderbouwd met betaalbaar.	De provincie werkt binnen de geldende nationale en Europese wet- en regelgeving. Deze klimaatdoelen geven duidelijke richting voor de lange termijn. Voor de gestelde provinciale klimaatdoelen geldt een inspanningsverplichting. De provincie houdt bij de uitvoering rekening met vier principes: resultaatgericht en uitvoerbaar; betaalbaar en rechtvaardig; draagvlak en lokale betrokkenheid; en bijdragen aan andere provinciale opgaven. De klimaatdoelen blijven richtinggevend. Het klimaatdoel van netto nul in 2050 betekent niet dat er geen uitstoot zal zijn, maar dat de uitstoot die er nog is wordt gecompenseerd of afgevangen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0307	2	1. Strijd met het verslechteringsverbod Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water 20 jaar nutriéntenrijk water: De provincie erkent dat vernatting gedurende de eerste 20 jaar zal leiden tot nutriéntenrijk water. Dit veroorzaakt vermesting en eutrofiéring van het opperviaktewater. Dit is haaks op het verslechteringsverbod uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en artikel 3.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bki). Aantasting Natura 2000-instandhoudingsdoelen: Voor stikstof- en fosfaatgevoelige habitattypen op particuliere natuurgronden en in de omringende Natura 2000-gebieden betekent deze 20-jarige nutriéntenbelasting een ernstige aantasting van de natuurlijke kenmerken. Het inbrengen van kwalitatief slecht water geldt juridisch als een vergunningplichtige Natura 2000-activiteit waarvoor rechtens geen vergunning kan worden verleend.	introductie, geen vraag of verzoek, behoeft geen antwoord.
ZW_0307	3	2. Afname infiltratiecapaciteit en waterberging voor steden Afwenteling op landbouw- en natuurgronden: Volgens de provinciale toelichting neemt de infiltratiecapaciteit van de bodem af door vernatting, waardoor het risico op wateroverlast toeneemt en het veenweidegebied dient als bergingsgebied bij hevige neerslag voor omliggende steden. Onrechtmatige belasting: Het transformeren van particuliere natuur- en agrarische percelen tot opvangbekken voor stedelijk regenwater doorkruist het doelmatig benutten van landbouwgronden en verstoort het specifiek afgestemde ecologische beheer op natuurgronden. Draagkracht en bedrijfsvoering: Een afgenomen infiltratiecapaciteit leidt tot een extreem kort weideseizoen, onmogelijkheid tot het bewerken van percelen, opbrengstderving en verhoogd risico op vernatting van omliggende woonpercelen.	introductie, geen vraag of verzoek, behoeft geen antwoord.
ZW_0307	4	3. Onzorgvuldigheid rond zoetwater Onzekere herkomst: Het opzetten van het peil vraagt om grote hoeveelheden extra zoetwater. De provincie stelt zelf dat de beschikbaarheid en kwaliteit hiervan een "nog te onderzoeken uitdaging" vormt. Het vastleggen van verstrekkende vernattingsdoelen zonder voorafgaande borging van voldoende zoetwater van goede kwaliteit getuigt van strijd met de vereiste zorgvuldigheid .	De conclusie van de indiener dat het vastleggen van verstrekkende vernattingsdoelen zonder voorafgaande borging van voldoende zoetwater van goede kwaliteit getuigt van strijd met vereiste zorgvuldigheid delen wij niet. Met de Omgevingsvisie geven we een richting aan voor de veenlandschappen die voortkomt uit de opgaven die we voor ons zien, zowel structureel met klimaatverandering als lokaal/regionaal met bodemdaling. De nadere concretisering daarvan wordt onderdeel van de uitwerking van de Omgevingsvisie en het Regionaal Water- en Bodemprogramma (2028-2033).
ZW_0307	5	4. Strijd met het landelijke mest en stikstofbeleid Het voornemen om via vernatting water in te laten dat de eerste jaren nutriéntenrijk (0.a. stikstof- en fosfaatrijk) is, staat haaks op het landelijk beleid van het ministerie van landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). Uit de recente kamerbrieven van minister Van Essen volgt immers dat agrarische ondernemers op bedrijfsniveau via een strenger mestbeleid, de Nitraatrichtlijn en specifieke reductiedoelstellingen worden verplicht om hun stikstof- en fosfaatuitstoot drastisch te verminderen. - Innerlijke tegenstrijdigheid van overheidsbeleid: Het is juridisch en praktisch onuitlegbaar dat van individuele agrariérs en particuliere natuurbeheerders op bedrijfsniveau vergaande maatregelen en kosten worden geéist om nutriénten (stikstof en fosfaat) te reduceren, terwijl de provincie gelijktijdig beleid vastlegt dat ertoe leidt dat hetzelfde gebied gedurende twee decennia op grote schaal wordt belast met nutriéntenrijk water. - Onredelijk doorkruisen bedrijfsvoering: Agrariérs worden hierdoor dubbel gepakt: zij moeten op perceels- en bedrijfsniveau voldoen aan steeds strengere uitstoot- en gebruiksnormen van het Rijk, terwijl de provincie de omgevingskwaliteit en waterhuishouding verslechtert door toevoer van nutriéntenrijk opperviakte water. Dit vormt een ernstige schending van het zorgvuldigheids- en evenredigheidsbeginsel.	Waterkwaliteit is een randvoorwaarde en de KRW is geen doel op zich maar een instrument. Als ervoor wordt gekozen om het peil op te zetten in veenweide gebied dan worden de waterkwaliteitsdoelen daarop aangepast.
ZW_0307	6	5. Inbreuk op Eigendomsrecht en gebrek aan compensatie Eenzijdige lastenverdeling: Het beleid wentelt maatschappelijke en klimaatopgaven af op de agrarische sector en particuliere natuurbeheerders, wat strijdt met het evenredigheidsbeginsel . Ontbreken van volledige nadeelcompensatie: Het vooraf ontbreken van een juridisch afdwingbare regeling voor volledige nadeelcompensatie ter dekking van volledige inkomens en vermogensschade, zoals waardedaling van gronden, extra (natuur)beheerkosten, niet meer haalbare bestaande(particuliere) natuurdoelen op natuurgronden, landbouwschade én funderings- en overstromingsschade bij omwonenden—geen enkel economisch perspectief voor agrariérs en particulier natuurbeheerders maakt de Omgevingsvisie op dit onderdeel onrechtmatig.	Het doel van nadeelcompensatie is niet dat alle schade wordt vergoed. Nadeelcompensatie kan mogelijk aan de orde zijn bij een rechtmatig overheidsbesluit en gaat uit van gelijke verdeling van de publieke lasten. Het doel is niet om alle schade te vergoeden, maar om de schade die buiten het normaal maatschappelijk risico valt te compenseren, zodat iemand niet onevenredig zwaar wordt getroffen ten opzichte van anderen. Een omgevingsvisie is geen besluit dat op grond van artikel 15.1 van de Omgevingswet nadeelcompensatie kan veroorzaken en dat schade die voortvloeit uit een strategisch beleidsdocument als de omgevingsvisie (zoals schaduwschade) wettelijk niet voor vergoeding in aanmerking komt.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0307	7	6. Aantasting van de landelijke en Europese voedselzekerheid Het op grote schaal vernatten van hoogproductieve veenweide en het inzetten van landbouwgrond als stedelijk bergingsgebied treft het fysieke productievermogen van de agrarische sector rechtstreeks. Dit verdraagt zich niet met de maatschappelijke opdracht tot het borgen van de voedselzekerheid. - Verlies van hoogwaardige landbouwgrond: Door verminderde infiltratiecapaciteit, vernatting en het kortere weideseizoen neemt de productie van hoogwaardig ruwvoer en melk drastisch af. Dit leidt tot een structurele krimp van de lokaal geproduceerde voedselvoorraad. Hierbij komt de benodigde kritische massa van de sector in gevaar. - Strijd met maatschappelijke doelen. De overheid is verplicht om de fysieke leefomgeving doelmatig te benutten voor maatschappelijke doelen. De voedselvoorziening is de eerste primaire maatschappelijke behoefte. Het eenzijdig opofferen van agrarische productiegronden ten gunste van vernatting verstoort de balanstest. - Doorkruising Europees en Nationaal beleid: Zowel binnen het GLB als in Nationale beleidslijnen van het ministerie van LVVN staat de versterking van de voedselzekerheid en de strategische autonomie van Europa centraal. Het opofferen van vruchtbare graslanden aan waterberging en vernatting staat haaks op deze strategische pijler.	Voedselzekerheid zien we als de uitkomst van hoe we als land omgaan met grond, economie, milieu en de toegang tot gezond eten. Dat vraagt om een integrale voedselstrategie, met meer departementen en maatschappelijke partijen aan tafel. Hierover zijn en blijven we als provincies met elkaar en het Rijk in gesprek. Voor een afweging van de impact van ruimtelijke ingrepen op de landbouwsector werken we zoals aangekondigd in de Omgevingsvisie aan een afwegingskader landbouw.
ZW_0307	8	Formele verzoeken tot aanpassing van de Omgevingsvisie Gelet op bovenstaande gronden verzoek ik het college van Gedeputeerde Staten om de Ontwerp-Omgevingsvisie als volgt aan te passen: - Borging Natura 2000 en waterkwaliteit: Schraap beleidskeuzes die de komende 20 jaar leiden tot de toevoer van nutriéntenrijk water naar Natura 2000-gebieden en particuliere natuurgronden, ter naleving van de Habitatrichtlijn en het Bkl.	We zullen niet ingaan op het formele verzoek van de indiener om beleidskeuzes te schrappen die de komende 20 jaar leiden tot de toevoer van nutrientenrijk water naar Natura2000-gebieden en particuliere natuurgronden.
ZW_0307	9	- Geen onvrijwillige waterberging: Borg expliciet dat noch agrarische gronden, noch particuliere natuurgronden onvrijwillig worden belast met stedelijk bergingswater of afnemende infiltratiecapaciteit.	De Omgevingsvisie geeft aan dat elke polder een (nader te bepalen) opgave heeft om water vast te houden of te bergen. In eerste instantie zijn dat de gebieden waar het regenwater bij extreme bui zal blijven staan. Afwentelen hiervan is niet toegestaan. In gebiedsprocessen kunnen partijen onderling afspraken maken waar betere plekken zijn om het overtollig water heen te leiden. Uiteraard is dit maatwerk met een brede belangenafweging. Uitgangspunt hierbij is wel dat het boezemsysteem niet extra belast mag worden door extra gemaalcapaciteit. Hoe verder om te gaan met het vasthouden en bergen van excessieve regenval zal nader worden uitgewerkt, ondermeer in het Regionaal Water- en Bodemprogramma en in samenwerking met de waterschappen en andere provincies.
ZW_0307	10	- Voorafgaande Passende Beoordeling: Voer een Passende Beoordeling uit naar de cumulatieve effecten van de peilmaatregelen en de nutriéntenbelasting op het betrokken Natura 2000-gebied alvorens de visie vast te stellen.	In het OER is de Passende Beoordeling op een relatief hoog abstractieniveau uitgevoerd. De reden hiervoor is dat de Omgevingsvisie nog onvoldoende concrete maatregelen en uitvoeringsinformatie bevat om de effecten van bijvoorbeeld peilveranderingen en nutriëntenbelasting kwantitatief aan Natura 2000-doelen te koppelen. In de visie zijn de peilmaatregelen (bijvoorbeeld hoeveel, wanneer en gedurende welke periode het peil verandert op welke locatie) en de nutriëntenbelasting nog niet concreet gemaakt. De passende beoordeling voor de omgevingsvisie sluit daarmee aan bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. De concrete effecten en de afweging van maatregelen moeten daarom in een latere planvormingsfase worden uitgewerkt. De gebieds- en maatregelgerichte effectbeoordeling vindt dus in een volgende fase plaats, bijvoorbeeld in programma's.
ZW_0307	11	- Afstemming op landelijk rijksbeleid: Voorkom innerlijk tegenstrijdig overheidsbeleid en schrap de maatregelen die leiden tot een langjarige nutriantenbelasting. Aangezien dit haaks staat op de landelijke opgaven van minister van Essen om stikstof- en fosfaatuitstoot per bedrijf te reduceren.	Zie ons antwoord op onderdeel 8 van deze zienswijze ZW_0307
ZW_0307	12	- Volledige schadevergoeding : Neem een concrete toezegging en juridische regeling op voor volledige nadeelcompensatie voor volledige inkomens en vermogensschade. Dit houdt o.a. in agrarische opbrengstderving, extra particuliere natuurbeheerkosten, volledige vergoeding voor niet meer haalbare particuliere natuurdoelen, funderingsschade en overstromingsschade voor inwoners.	Zie ons antwoord op onderdeel 6 van deze zienswijze ZW_0307

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0307	13	- Vrijwilligheid en lokaal maatwerk: Garandeer dat peilmaatregelen uitsluitend op basis van vrijwilligheid, lokaal maatwerk en in volledige overeenstemming met de grondeigenaren worden uitgewerkt.	De Omgevingsvisie is bedoeld om de langetermijnambities en -doelen van de provincie te beschrijven. Daar waar mogelijk geven we al concretere invulling aan die ambities en doelen, zowel op thema als voor een aantal gebieden. De Omgevingsvisie is bovendien onderdeel van de beleidscyclus. In deze beleidscyclus staan ons andere instrumenten ter beschikking om nadere uitwerkingen op voorgenomen beleid vorm te geven. Ditzelfde geldt voor uitwerking en doorwerking van ambities en doelen op gebiedsniveau. Deze concretiseringen en uitwerkingen vinden plaats nadat de Omgevingsvisie is vastgesteld en vinden hun legitimatie in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van de veenlandschappen vindt plaats via het Regionaal Water- en Bodemprogramma. Bij de uitwerking hoort een uitwerking van de benodigde instrumenten, waaronder de juridische die gekoppeld zijn aan grondeigendom/beheer enz.
ZW_0307	14	- Borging van voedselproductiefunctie: Neem in de Omgevingsvisie de expliciete randvoorwaarde op dat maatregelen in de (veenweide)gebieden de voedselproductie en de agrarische structuur (behoud kritische massa) niet in gevaar mogen brengen voor borging voedselzekerheid en naleving strategische autonomie van Europa.	Zie ons antwoord op onderdeel 7 van deze zienswijze ZW_0307
ZW_0308	1	Ik vraag de provincie niet alleen waardevolle natuur en landschappen te beschermen, maar ook actief te investeren in herstel. Versterk biodiversiteit door houtwallen, inheemse beplanting en natuurlijke verbindingen te herstellen. Maak water en bodem echt leidend, met meer ruimte voor wateropvang en klimaatadaptatie. Bescherm groene kampeerterreinen tegen verstening en geef inwoners, vrijwilligers en lokale organisaties ruimte om bij te dragen aan natuurbeheer, educatie en herstel. Zo wordt natuur geen sluitpost, maar de basis voor een leefbaar Noord-Holland.	We danken indiener voor de zienswijze en zien het als een oproep die voor een groot deel aansluit bij de Omgevingsvisie.
ZW_0309	1	Met deze zienswijze vraag ik specifiek aandacht voor Landgoed Nijenburg en ’t Stet van Nijenburg in Heiloo. Ik verzoek de provincie om in de Omgevingsvisie ruimte te borgen voor het behoud én de toekomstbestendige ontwikkeling van historische landschappen en erven, waarbij natuur, biodiversiteit, cultuurhistorie, waterbeheer en klimaatadaptatie elkaar versterken. In de bijgevoegde zienswijze licht ik dit toe en gebruik ik ’t Stet van Nijenburg als concreet praktijkvoorbeeld. zie ook bijlage bij originele zienswijze.	Landgoed Nijenburg valt binnen de bescherming van het NNN en Beschermd Landschap, zie hiervoor de provinciale Omgevingsverordening. Wij zijn van mening dat het daarom niet nodig is hier nader op in te gaan in de Omgevingsvisie.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0310	1	Wij willen hierbij een zienswijze indienen die gebaseerd is op natuur en leefbaarheid i.p.v. het altijd maar aanpassen aan de 'mens' die in NH woont. Het is namelijk prima mogelijk om het landschap te beschermen tegen de meest invasieve diersoort op deze planeet…zijnde de Mens. Ten eerste verbaas ik mij over het nog steeds vergunnen van opslagunits – terwijl deze grond prima als bouwgrond voor woningen kan worden gebruikt. In de bestaande industriegebieden staan loodsen leeg die kunnen worden herbruikt om spullen op te slaan. De grond waarop de nwe units gebouwd zouden worden moet via het bestemmingsplan enkel omgezet worden naar woonbestemming. Ook verbaas ik mij over hoe er gebouwd wordt – er worden veel grote huizen neergezet, terwijl met de aanbod van de grond waarop we zouden moeten bouwen minder wordt. Ga dan ook de hoogte in en kies voor appartementen (aanpassen aan het landschap waarin gebouwd wordt). Helaas kan het in NL straks niet anders dan dat we compacter moeten gaan wonen en dat een tuin niet realiseerbaar is voor iedereen. Dit kun je oplossen door om de appartementen gemeenschappelijke tuinen aan te leggen of dak(moes)tuinen. Ook goed voor de biodiversiteit (insecten/vogels). Maak de bewoners hier verantwoordelijk voor! De natuur in NH staat onder grote druk. Ik begrijp daarom ook niet waarom er niet wordt gekozen voor gebieden (aanwijzing) waarin nooit en tenimmer gebouwd mag worden, ook geen recreatie. Bepaalde gebieden kun je wel recreatief gebruik toelaten maar dan d.m.v. tent/camper/caravan maar geen vaste bebouwing. Maak recreatie in NH uniek door bio-campings waar weinig tot geen speciale voorzieningen (enkel basis) zijn, waar streekproducten worden gepromoot en waar de gasten kunnen genieten van de stilte die nog in deze gebieden aanwezig is. Tevens begrijp ik niet goed waarom er om woongebieden (om vergroeiing van stedelijk gebied met dorpen oid) verplicht een groenstrook (bos/wild grasland) van enige omvang wordt aangelegd. Dit is perfect voor zowel de biodiversiteit als voor de mens die in de omgeving van deze stroken woont. Tevens hebben deze stroken het voordeel dat ze koelte in hete perioden brengt en door het aanbrengen van bijvoorbeeld opvangbekkens voor regenwater heb je ook nog eens een mooie waterberging voor droge tijden. Ook weer goed voor de beestjes (en de mens).	We danken indiener voor de zienswijze. De aspecten die indiener hier noemt hebben geen betrekking op de Omgevingsvisie, maar zijn meer te zien als waarnemingen, die we voor kennisgeving aannemen.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0310	2	Over waterberging gesproken. In NH hebben we natuurlijk (deels) het IJselmeer maar ook het Amstelmeer als waterberging. Gezien het misbruik van dat water door de datacenters komt (de landbouw krijgt altijd de schuld) ook in NH in de toekomst een ernstig watertekort naar voren. Dit kan niet goed gaan. Ik weet niet hoe het binnen die datacenters is geregeld, maar een eigen waterzuivering waardoor water 'schoon' de natuur weer invloeid (na te zijn gekoeld) of juist hergebruik van dat water zorgt ervoor dat daar al een probleem minder ontstaat. Maar het lost het nooit geheel op. Door het aanleggen van meer natte gebieden in NH zou je dit voor kunnen zijn. Dit kan 2-ledig. Moeras-achtig landschap of nat grasland voor dieren (weidevogels) en plassen voor recreatie (en dieren). Waterberging kan ook onder nieuwbouw-appartementen worden aangebracht. De opvang van regenwater kan gebruikt worden voor het doorspoelen van de toiletten. Dit scheelt aanzienlijk in het gebruik van drinkwater. (als je het helemaal goed wilt gaan regelen laat je ook het douchewater voor een 2e x gebruiken maar dan ook voor de toiletspoeling – dan zet men stappen). Industrie: de aanleg van nwe industriegebieden zou gelijk op moeten gaan met de aanleg van nieuw groen. Als een bedrijf wil gaan bouwen op een nwe locatie of juist nieuwbouw wil plegen op een bestaande locatie – verplicht het bedrijf tot het planten van bomen/struiken/groen in de omgeving. Voor elke vierkante meter een stuk groen (had met de datacenter en het powerstation wat nu wordt aangelegd ook moeten gebeuren). Worden de industriegebiedjes mooier van en het verbergt veelal de lelijke loodsen en gebouwen in de toekomst. Het zou de provincie NH ook niet misstaan om eens te denken aan vergroening van het platteland, de dorpen maar vooral steden. Plant meer bomen (verschillende soorten, bloeiend/niet bloeiend, groot of klein). Het zorgt ervoor dat de temperatuur binnen (in ieder geval) stedelijk gebied daalt. Daarnaast is het goed voor de luchtkwaliteit. De Waddenzee en het gebied eromheen verdienen de meeste aandacht voor wat betreft behoud. Het is een kraamkamer, een uniek getijde-gebied, zo ook de natuur eromheen. Geef eventueel verpachte gebieden aan vogel/natuurbeschermers (gratis en voor nix dus – geldt ook voor andere gebieden waar dit speelt). Hierdoor kan men meer gaan doen.	We zien dit als een aandachtspunt voor de visie en niet als zienswijze.
ZW_0310	3	Even buiten de zienswijze: Als laatste wil ik u vragen om gemeenten 'achter de broek aan te zitten' omtrent invasieve exoten als de Japanse duizendknoop en de reuzen berenklauw. Kijkend naar Hollands Kroon is deze niet genegen om echt actie te ondernemen – sterker nog – ze weet zelfs niet hoe ze met de duizendknoop moet omgaan. En ik spreek uit ervaring! Deze gemeente heeft het groenbeleid op een heel laag pitje staan – geeft er zo min mogelijk geld aan uit. Er moet eigenlijk geld worden verdient aan de natuur. Ook daar spreek ik uit ervaring (bel gerust). Daarnaast kunt u ook de gemeenten aanspreken op het zwerfvuil wat in openbare gebieden aanwezig is. Ik loop geregeld in mijn omgeving met een plastic zak rond om vuil weg te halen – dat zou gepromoot en beloond moeten worden.	De provincie stelt subsidie beschikbaar voor de aanpak van invasieve exoten. Het beleid hierop is een verdere uitwerking van de algemene beleidskaders in de Omgevingsvisie en specifieke aandacht voor invasieve exoten is daarom niet aan de orde in de Omgevingsvisie. Wel zijn invasieve exoten opgenomen als één van de bedreigingen in het natuurbeleid.
ZW_0311	1	Namens de strandvereniging willen wij graag gebruikmaken van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de ontwerp omgevingsvisie Noord-Holland. Onze leden zijn actief langs de kust van de gemeente Schagen, waaronder Groote Keeten, Callantsoog, Sint Maartenszee en Petten. Wij onderschrijven het belang van een veilige en toekomstbestendige kust en begrijpen dat klimaatverandering, natuur, waterveiligheid en zoetwatervoorziening belangrijke opgaven zijn. Tegelijkertijd vragen wij nadrukkelijk aandacht voor de positie van recreatie, toerisme en de strandondernemers binnen de verdere uitwerking van deze plannen.	Wij danken de indieners voor de zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0311	2	1. Verkenning uitbreiding duinenrij In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt voorgesteld om tussen Camperduin en de Donkere Duinen te verkennen of een landzijdige uitbreiding van de duinenrij een werkbare vorm van kustversterking kan zijn. Dit betreft een groot gebied waarin veel recreatieve en toeristische voorzieningen aanwezig zijn. Voor onze kustplaatsen zijn de verbinding tussen dorp, parkeerterrein, duinen, strandslag en strand essentieel. Onze leden zijn actief langs de kust van de gemeente Schagen, waaronder Groote Keeten, Callantsoog, Sint Maartenszee en Petten. Wij onderschrijven het belang van een veilige en toekomstbestendige kust en begrijpen dat klimaatverandering, natuur, waterveiligheid en zoetwatervoorziening belangrijke opgaven zijn. Tegelijkertijd vragen wij nadrukkelijk aandacht voor de positie van recreatie, toerisme en de strandondernemers binnen de verdere uitwerking van deze plannen. Wij verzoeken de provincie daarom nadrukkelijk te waarborgen dat bestaande recreatieve en toeristische functies, strandopgangen, parkeerfaciliteiten en bereikbaarheid niet ongemerkt onder druk komen te staan als gevolg van deze verkenning. Wij vinden het daarnaast belangrijk dat strandondernemers en andere direct betrokken recreatieondernemers vanaf het begin worden betrokken bij de verdere uitwerking.	In de Omgevingsvisie is er veel aandacht voor de grote opgaven waar we voor staan voor onze kust en binnenduinrand. Hier moeten complexe ruimtelijke keuzes worden gemaakt. In deze afwegingen wordt recreatie en toerisme integraal meegewogen en daarin worden alle belanghebbende betrokken.
ZW_0311	2	2. Behoud van bereikbaarheid van strand en kustplaatsen Goede bereikbaarheid is van groot economisch belang voor Groote Keeten, Callantsoog, Sint Maartenszee en Petten. Niet alleen de bereikbaarheid over de weg, maar juist ook voldonde parkeergelegenheid en goed toegankelijke strandslagen zijn essentieel. Wij verzoeken daarom om bij toekomstige ruimtelijke keuzes expliciet rekening te houden met de seizoensgebonden drukte aan onze kust en te voorkomen daT PARKEERPLAATSEN OF STRANDOPGANGEN VERDWIJNEN OF MOEILIJKER BEREIKBAAR WORDEN ZONDER DAT DAARVOOR GELIJKWAARDIGE ALTERNATIEVEN WORDEN GEBODEN. Samenvattend verzoeken wij de provincie: In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt aangegeven dat recreatie en toerisme onderdeel zijn van de toekomstige ontwikkeling van de kustzone. Wij verzoeken de provincie daarom niet alleen naar de effecten per afzonderlijk project te kijken, maar nadrukkelijk ook naar het cumulatieve effect van alle ontwikkelingen gezamenlijk. Wij verzoeken daarom om bij toekomstige ruimtelijke keuzes expliciet rekening te houden met de seizoensgebonden drukte aan onze kust en te voorkomen dat parkeerplaatsen of strandopgangen verdwijnen of moeilijker bereikbaar worden zonder dat daarvoor gelijkwaardige alternatieven worden geboden.	In de Omgevingsvisie erkennen we het belang van recreatie en toerisme, met name ook voor de kustregio. Bij de keuzes die voor de kust en binnenduinrand worden gemaakt zullen integrale afwegingen worden gemaakt waarbij aandacht zal zijn voor de effecten van de in het gebied aanwezige ruimelijke functies. Bereikbaarheid is een onderdeel van deze afwegingen. Dit zal onderdeel zijn van de nadere uitwerking die volgt na vaststeling van de Omgevingsvisie.
ZW_0311	3	3. Stapeling van ontwikkelingen langs de kust Wij vragen bijzondere aandacht voor de stapeling van verschillende ontwikkelingen in hetzelfde relatief kleine kustgebied. Naast plannen voor kustversterking en natuurontwikkeling spelen onder andere ontwikkelingen rondom Defensie. In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt een amfibisch oefenterrein ten noorden van Groote Keeten genoemd. Ook wordt bij Petten gesproken over intensiever gebruik van het bestaande schietterrein. Op zichzelf kunnen voor afzonderlijke ontwikkelingen argumenten bestaan, maar gezamenlijk kunnen zij wel degelijk gevolgen hebben voor recreatie, toerisme, bereikbaarheid, geluid, natuurbeleving en de aantrekkelijkheid van de kust. Wij verzoeken de provincie daarom niet alleen naar de effecten per afzonderlijk project te kijken, maar nadrukkelijk ook naar het cumulatieve effect van alle ontwikkelingen gezamenlijk.	Wij hebben in onze Omgevingsvisie aangegeven welke ruimte Defensie zoekt voor uitbreiding van haar activiteiten. Deze activiteiten zijn opgenomen in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD) dat de ministerraad op 19 december 2025 heeft vastgesteld. De provincie is, net als de gemeente Schagen, gesprekspartner van Defensie en heeft ook op het ontwerp-programma een zienswijze ingediend. Wij benadrukken bij Defensie voortdurend het belang van tijdige communicatie en overleg met belanghebbenden, maar hebben hierin geen leidende positie. Voor de daadwerkelijke ingebruikname van het amfibisch oefenterrein en het sschietterrein moet Defensie overigens de reguliere vergunningenprocedure doorlopen. Daarbij komen ook effecten op de omgeving, die geduid zijn in het Plan MER bij het NPRD, aan de orde.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording
ZW_0311	4	4. Recreatie en toerisme als volwaardig belang In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt aangegeven dat recreatie en toerisme onderdeel zijn van de toekomstige ontwikkeling van de kustzone. Wij vragen de provincie dit ook daadwerkelijk als volwaardig economisch en maatschappelijk belang mee te wegen. De kustplaatsen en strandbedrijven leveren een belangrijke bijdrage aan werkgelegenheid, toerisme, voorzieningen en de leefbaarheid van de dorpen. Beperkingen in bereikbaarheid, parkeren, toegankelijkheid of gebruik van het strand kunnen rechtstreeks gevolgen hebben voor deze bedrijven. Wij verzoeken daarom dat bij verdere besluitvorming steeds inzichtelijk wordt gemaakt wat de gevolgen zijn voor de recreatieve en toeristische sector.	Zie ons antwoord op onderdeel 2 van deze zienswijze ZW_0311
ZW_0311	5	5. Tijdige betrokkenheid van lokale ondernemers Tot slot verzoeken wij de provincie om bij de verdere verkenning en uitwerking structureel overleg te voeren met de gemeente Schagen, bewoners én vertegenwoordigers van de strand- en recreatieondernemers. Wij willen graag in een vroeg stadium kunnen meedenken, juist voordat ruimtelijke keuzes zijn gemaakt.	Bij op te stellen verkenningen zullen gemeenten, bewoners en ondernemers worden betrokken.
ZW_0311	6	Samenvattend verzoeken wij de provincie: * recreatie en toerisme als volwaardig belang te borgen bij de kust- en duinontwikkeling; * bereikbaarheid, parkeergelegenheid en strandslagen te behouden; * strand- en recreatieondernemers vroegtijdig bij verdere onderzoeken en plannen te betrekken; * de gezamenlijke effecten van kustversterking, natuurontwikkeling, Defensie en andere ruimtelijke ontwikkelingen te onderzoeken; * en ervoor te zorgen dat bestaande recreatieve bedrijven door toekomstige provinciale keuzes niet onevenredig worden beperkt. Wij onderschrijven het belang van een veilige, sterke en toekomstbestendige Noord-Hollandse kust. Juist daarom vinden wij het belangrijk dat natuur, veiligheid, leefbaarheid én een gezonde recreatieve economie daarbij gezamenlijk worden bekeken.	Samenvatting, zie de eerder gegeven antwoorden bij deze zienswijze.

Zienswijze nummer	Zienswijze-onderdeel	Inhoud zienswijze	Beantwoording

Bijlage 1: Lijst indieners zienswijzen Omgevingsvisie Noord-Holland

Elke ingediende zienswijze heeft een uniek zienswijzenummer gekregen. Hieronder is een overzicht van indieners van zienswijzen. Namen van particuliere indieners worden vanwege privacywetgeving niet publiek getoond. Namen van bedrijven en organisaties zijn wel zichtbaar.

A: zienswijzen ingediend door organisaties

Zienswijze nummer	Particulier of organisatie/bedrijf	Naam organisatie/bedrijf
ZW_0003	Organisatie	Stichting SchipholWatch
ZW_0004	Organisatie	Prorail
ZW_0005	Organisatie	Regiogemeenten Gooi en Vechtstreek
ZW_0007	Organisatie	ANWB
ZW_0008	Organisatie	Beverwijkse Bazaar B.V.
ZW_0009	Organisatie	Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk
ZW_0011	Organisatie	MoskeeSupport
ZW_0012	Organisatie	NS
ZW_0013	Organisatie	Recreatieschap Westfriesland
ZW_0014	Organisatie	Vervoerregio Amsterdam
ZW_0015	Organisatie	Vof Stengs
ZW_0020	Organisatie	Goois Natuurreservaat
ZW_0026	Organisatie	De Veken B.V.
ZW_0027	Organisatie	Scholtens projecten B.V.
ZW_0028	Organisatie	NSDC
ZW_0034	Organisatie	Stichting Gezond Leefklimaat Lange Weeren
ZW_0038	Organisatie	Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied
ZW_0039	Organisatie	Stichting Duinbehoud
ZW_0040	Organisatie	Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO)
ZW_0041	Organisatie	Liander
ZW_0043	Organisatie	CDA Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
ZW_0044	Organisatie	Gemeente Amstelveen
ZW_0045	Organisatie	Coöperatie TexelEnergie U.A.
ZW_0046	Organisatie	Boskerpolder B.V.
ZW_0047	Organisatie	Cumela Nederland
ZW_0048	Organisatie	LTO Noord
ZW_0049	Organisatie	KLM
ZW_0050	Organisatie	Lammes-Hopman Vof
ZW_0052	Organisatie	Gemeente Ouder-Amstel
ZW_0053	Organisatie	GGD Amsterdam, Hollands Noorden, Kennemerland, Gooi & Vechtstreek, Zaanstreek-Waterland
ZW_0054	Organisatie	Green Box Computing B.V. (Google)
ZW_0055	Organisatie	Nederlandse Vereniging Duurzame Energie, mede namens Energie-Nederland, Holland Solar, NedZero en Energy Storage NL

ZW_0056	Organisatie	WSV Schardam
ZW_0057	Organisatie	Vereniging BIO (Belangengroep Ilperveld Open)
ZW_0058	Organisatie	Gemeente Bloemendaal
ZW_0059	Organisatie	Werkgroep FNV Regio Noordwest Provincie Noord-Holland
ZW_0060	Organisatie	Stichting Milieu, Omgeving, Natuur en Klimaat
ZW_0060	Organisatie	Stichting Milieu, Omgeving, Natuur en Klimaat
ZW_0061	Organisatie	Platform Woningcorporaties Gooi en Vechtstreek
ZW_0062	Organisatie	IVN West - Friesland
ZW_0063	Organisatie	Gemeente Haarlem
ZW_0064	Organisatie	Atlasgroep Biodiversiteit Linnaeus en Frankendael
ZW_0065	Organisatie	NEPROM
ZW_0066	Organisatie	Gemeente Landsmeer
ZW_0067	Organisatie	Westfriese Bedrijvengroep
ZW_0068	Organisatie	Texels Ondernemers Platform
ZW_0069	Organisatie	Stichting Minder Hinder Boven Westfriesland
ZW_0070	Organisatie	Vereniging Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN)
ZW_0072	Organisatie	Westerparkhaven Symbio & Vrienden
ZW_0073	Organisatie	Bewonersstichting leefbaarheid Ypesteijn
ZW_0076	Organisatie	Buurtenplatform Westerparkhaven
ZW_0078	Organisatie	Stichting Landschap Noord-Holland
ZW_0086	Organisatie	Gemeente Haarlemmermeer
ZW_0087	Organisatie	Duurzaam Heiloo
ZW_0088	Organisatie	Vrede Zaanstad
ZW_0091	Organisatie	Royal Schiphol Group
ZW_0092	Organisatie	SEGRO Netherlands B.V.
ZW_0093	Organisatie	Port of Amsterdam
ZW_0094	Organisatie	Stichting Werkgroep Fort Kudelstaart
ZW_0095	Organisatie	Strandexploitatie Sint Maartenszee B.V.
ZW_0096	Organisatie	Koninklijke Inretail
ZW_0097	Organisatie	Gemeente Aalsmeer
ZW_0098	Organisatie	Vogelwerkgroep Alkmaar
ZW_0099	Organisatie	Industriekring Haarlem
ZW_0100	Organisatie	Historische Vereniging Heiloo
ZW_0101	Organisatie	Regio Noord-Holland Noord
ZW_0102	Organisatie	Schinkelpolder C.V.
ZW_0103	Organisatie	Afvalzorg
ZW_0104	Organisatie	Omgevingsdienst IJmond
ZW_0105	Organisatie	Stichting De Groene Stelling
ZW_0106	Organisatie	Diton Vastgoed B.V.
ZW_0107	Organisatie	Boerennatuur
ZW_0108	Organisatie	Stichting De Bovenlanden Aalsmeer
ZW_0109	Organisatie	Stichting Duinbehoud Koester de Kust
ZW_0110	Organisatie	Rietbos Vastgoed B.V.
ZW_0111	Organisatie	IVN Diemen
ZW_0112	Organisatie	Gemeente Uithoorn

ZW_0113	Organisatie	Bewonerscollectief Plan Oost Heiloo
ZW_0114	Organisatie	Brantjes Makelaars B.V.
ZW_0115	Organisatie	Stichting Oer-IJ
ZW_0116	Organisatie	PWN
ZW_0117	Organisatie	Gemeente Alkmaar
ZW_0119	Organisatie	Provincie Flevoland
ZW_0120	Organisatie	Gemeente Purmerend
ZW_0121	Organisatie	Gemeente Almere
ZW_0122	Organisatie	Gemeente Zandvoort
ZW_0123	Organisatie	Staatsbosbeheer
ZW_0124	Organisatie	Stichting Santpoort
ZW_0125	Organisatie	Synchroon
ZW_0126	Organisatie	Rotij Grondontwikkeling West B.V.
ZW_0127	Organisatie	ORAM - Ondernemen Amsterdam
ZW_0128	Organisatie	Natuurmonumenten
ZW_0129	Organisatie	Stichting Natuurgebied Lange Weeren
ZW_0130	Organisatie	Gemeente Opmeer
ZW_0131	Organisatie	Gemeente Purmerend
ZW_0132	Organisatie	Stichting Grootdammerpolder
ZW_0133	Organisatie	Gemeente Drechterland
ZW_0134	Organisatie	Koninklijk Nederlands Watersportverbond
ZW_0135	Organisatie	Bejo Zaden BV
ZW_0136	Organisatie	Agrimotel B.V.
ZW_0137	Organisatie	Edelgoed B.V.
ZW_0138	Organisatie	ACH Vastgoed B.V.
ZW_0139	Organisatie	Sportvisunie
ZW_0140	Organisatie	Stichting Natuurbeschermingswacht
ZW_0141	Organisatie	Vrienden van het Diemerbos
ZW_0142	Organisatie	Heijmans Vastgoed B.V.
ZW_0150	Organisatie	Gemeente Heiloo
ZW_0151	Organisatie	BUCH Gemeenten: Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo
ZW_0154	Organisatie	Rijnlandse Molenstichting
ZW_0155	Organisatie	Transport en Logistiek Nederland (TLN)
ZW_0157	Organisatie	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
ZW_0158	Organisatie	Pré Wonen
ZW_0159	Organisatie	Kramer Graft
ZW_0160	Organisatie	Amsterdamse federatie van woningcorporaties
ZW_0161	Organisatie	Fractie Partij voor de Dieren Castricum
ZW_0162	Organisatie	Ondernemend Noord-Kennemerland
ZW_0163	Organisatie	´t Oud Spijkerboor B.V.
ZW_0164	Organisatie	Gemeente Amsterdam
ZW_0165	Organisatie	Stichting Groen Muiderberg
ZW_0166	Organisatie	KAVB
ZW_0168	Organisatie	HISWA-RECRON
ZW_0169	Organisatie	Provincie Fryslân

ZW_0170	Organisatie	Vijf veiligheidsregio's van Noord-Holland (VRK, VRNHN, VRZW, VRGZ, VRAA)
ZW_0171	Organisatie	IVN Waterland
ZW_0172	Organisatie	Van der Feltz advocaten N.V.
ZW_0173	Organisatie	Gemeente Hoorn
ZW_0174	Organisatie	Gemeente Beverwijk
ZW_0175	Organisatie	N.V. Port of Den Helder
ZW_0176	Organisatie	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord
ZW_0177	Organisatie	Noord-Hollandse Molenfederatie mede namens
ZW_0177	Organisatie	Vereniging De Hollandsche Molen
ZW_0179	Organisatie	Vattenfall
ZW_0181	Organisatie	Gemeentebelangen Heiloo
ZW_0182	Organisatie	VNO-NCW West
ZW_0183	Organisatie	BPD Gebiedsontwikkeling
ZW_0185	Organisatie	Rotteveel M4 en Flexwonen NH
ZW_0187	Organisatie	Visser-Terra C.V.
ZW_0188	Organisatie	Royal FloraHolland
ZW_0189	Organisatie	Water, Land & Dijken
ZW_0191	Organisatie	Dutch Data Center Association
ZW_0193	Organisatie	Museumstoomtram Hoorn-Medemblik
ZW_0194	Organisatie	Vof Kwantes-Oortwijn
ZW_0196	Organisatie	EVM Land of Watermanagement
ZW_0202	Organisatie	DICO B.V.
ZW_0203	Organisatie	Ruigoord
ZW_0205	Organisatie	Stichting Bergen aan Zee
ZW_0207	Organisatie	Natuur en Milieufederatie Noord-Holland
ZW_0208	Organisatie	Gemeente Zaanstad
ZW_0209	Organisatie	Tata Steel Nederland
ZW_0210	Organisatie	BIZ-NLMP
ZW_0211	Organisatie	Vereniging Oud Edam
ZW_0213	Organisatie	PRO Castricum
ZW_0214	Organisatie	Stichting Wandelnet
ZW_0215	Organisatie	Fractie Partij voor de Dieren Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
ZW_0216	Organisatie	PRO Heiloo
ZW_0217	Organisatie	Regio Kop van Noord-Holland
ZW_0218	Organisatie	Rijkswaterstaat West-Nederland Noord
ZW_0219	Organisatie	Natuureducatie en Natuur en Milieufederatie Noord-Holland
ZW_0220	Organisatie	Stichting Dorpsraad Opperdoes
ZW_0221	Organisatie	HVC Groep
ZW_0223	Organisatie	Stichting Beschermers Amstelland
ZW_0224	Organisatie	Heembouw Bedrijfsruimten West B.V.
ZW_0229	Organisatie	Stichting Tussen Vecht en Eem
ZW_0230	Organisatie	PuurBio
ZW_0231	Organisatie	Vereniging Vrienden van het Gooi
ZW_0232	Organisatie	Gebr. Blom B.V.

ZW_0233	Organisatie	Stichting Behoud Waterland
ZW_0237	Organisatie	Dorpscontact Westzaan
ZW_0238	Organisatie	BBSH
ZW_0240	Organisatie	Stichting Gezondheid op 1
ZW_0241	Organisatie	Stichting Beemster Vanzelfsprekend
ZW_0245	Organisatie	Stichting Heilloze Weg
ZW_0246	Organisatie	KERN8
ZW_0247	Organisatie	Stichting Mooi Marken
ZW_0249	Organisatie	Volkstuinverenigingen Linnaeus en Frankendael
ZW_0250	Organisatie	Diton Vastgoed
ZW_0251	Organisatie	Belangengroep Nauerna en andere organisaties
ZW_0252	Organisatie	Ondernemerskoepel Kop van Noord-Holland
ZW_0254	Organisatie	J.N.P. Bot Holding B.V.
ZW_0257	Organisatie	Woningmakers West-Friesland en Woningmakers
ZW_0260	Organisatie	Rotij Grondontwikkeling West B.V. namens samenwerkende grondeigenaren Beinsdorp
ZW_0261	Organisatie	Terbeek Melkvee
ZW_0262	Organisatie	Fa. Gebr. Granneman
ZW_0263	Organisatie	Glastuinbouw Nederland
ZW_0264	Organisatie	Hadebro B.V. mede namens Wed. A. van Haaster & Zn. B.V.
ZW_0265	Organisatie	KNJV Noord-Holland
ZW_0266	Organisatie	Vereniging Nescio
ZW_0270	Organisatie	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK)
ZW_0275	Organisatie	Vof Smit
ZW_0279	Organisatie	Tennet
ZW_0280	Organisatie	ECW Energy
ZW_0281	Organisatie	Ymere
ZW_0283	Organisatie	Lidl
ZW_0285	Organisatie	Gemeente Diemen
ZW_0286	Organisatie	Beheercollectief WJV 2.0
ZW_0288	Organisatie	Fietsersbond
ZW_0291	Organisatie	Erfgoedvereniging Heemschut
ZW-0296	Organisatie	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord
ZW_0299	Organisatie	Gemeente Heemstede
ZW_0300	Organisatie	Kernteam Oeverlanden-Sloten
ZW_0301	Organisatie	Waterrecreatie Nederland
ZW_0303	Organisatie	Lexquis
ZW_0304	Organisatie	Woningmakers Westfriesland en Woon Gangmakers
ZW_0305	Organisatie	Kanaalvaart B.V.
ZW_0311	Organisatie	Strandvereniging Callantsoog
ZW_0500	Organisatie	Rinnegom Bloembollen Vof
ZW_0501	Organisatie	Boltha
ZW_0503	Organisatie	Egmond Organics B.V.
ZW_0504	Organisatie	Gebroeders Pepping
ZW_0917	Organisatie	Kampeervereniging De Leek
ZW_1472	Organisatie	Bostherapiecentrum

ZW_3045	Organisatie	Bewoners Rosendaal Ypestein
ZW_4019	Organisatie	Water Natuurlijk
ZW_4034	Organisatie	Stichting Bomenwachters Gooise Meren
ZW_4035	Organisatie	Stichting Fauna4Life
ZW_6007	Organisatie	Crok
ZW_6180	Organisatie	Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging, afdeling Amsterdam
ZW_6189	Organisatie	Mts. Meester
ZW_6191	Organisatie	Franzen C.V.
ZW_6195	Organisatie	Vof C.W. en N.V. Dam
ZW_6199	Organisatie	Mts. Neefjes
ZW_6203	Organisatie	Firma Verbeek
ZW_6207	Organisatie	Mvb Rotteveel
ZW_6222	Organisatie	Limosahoeve
ZW_7002	Organisatie	Maatschap P.P. Konst en N.P.H. Konst
ZW_7004	Organisatie	PurmerWeide
ZW_7006	Organisatie	Talent & Advies
ZW_7007	Organisatie	Mts. J.P.R.H. Scheringa
ZW_7008	Organisatie	Fa. Groot - van der Lee
ZW_7009	Organisatie	Vof J.J. Konijn
ZW_7010	Organisatie	Vof Konijn-Bark
ZW_7011	Organisatie	Vof Wesselingh
ZW_7013	Organisatie	Vof Dijkshoorn-Paul
ZW_7014	Organisatie	Dodig
ZW_7015	Organisatie	Mts. Pronk Purmer
ZW_7016	Organisatie	Fa. G.W.M. Swart
ZW_7017	Organisatie	Firma Roeleveld
ZW_7018	Organisatie	Melkveehouderij de Geus Roeleveld
ZW_7021	Organisatie	Mts.G.J. en K. de Wit
ZW_7024	Organisatie	Vof van Dam
ZW_7025	Organisatie	Bakker Melkveehouderij en Dienstverlening
ZW_7026	Organisatie	Firma Roos
ZW_7028	Organisatie	Veehouderijbedrijf Schenk
ZW_7030	Organisatie	C.A. Hogenhout
ZW_7034	Organisatie	Melkveebedrijf Zijp Zuidoostbeemster
ZW_7035	Organisatie	Vof N.S.M. Disseldorp
ZW_7038	Organisatie	Firma W. Koning & Zn.
ZW_7039	Organisatie	Boerderij Het Vertrouwen
ZW_7040	Organisatie	Vof P.J. en L. Groot & Zn.
ZW_7041	Organisatie	Melkveehouderij Fontaine Vof
ZW_7042	Organisatie	Maatschap Hos
ZW_7044	Organisatie	Melkveehouderij Koeckhoven
ZW_7046	Organisatie	Maatschap Bouwman-Snoek
ZW_7048	Organisatie	A.W.J. van Wijk
ZW_7049	Organisatie	Vof M.W. Velzeboer
ZW_7050	Organisatie	Melkveebedrijf Houtenbos

ZW_7052	Organisatie	Maatschap Korrel
ZW_7054	Organisatie	Maatschap C.J. Koster
ZW_7058	Organisatie	Maatschap M.J. R.M. Klaver
ZW_7060	Organisatie	Vof Oudhuis - Hopman
ZW_7061	Organisatie	Vof Hoeve - van Noorden
ZW_7064	Organisatie	Firma van Schie
ZW_7065	Organisatie	HOVIUS Agri-Services
ZW_7066	Organisatie	M. van der Eijk
ZW_7067	Organisatie	Vof Duin
ZW_7069	Organisatie	Trudy en Ton B.V.
ZW_7070	Organisatie	K Hoogendoorn
ZW_7073	Organisatie	Mts. J.P.J Mul
ZW_7076	Organisatie	Vof Melkveebedrijf Bakker Hopman
ZW_7077	Organisatie	C.V. Janmaat
ZW_7078	Organisatie	Schot Dairy
ZW_7079	Organisatie	Melkveebedrijf Vlaar
ZW_7080	Organisatie	Vof Groot Turenhout
ZW_7084	Organisatie	Fa. Peetoom "Mariahoeve"
ZW_7087	Organisatie	Firma Verbij de Wit & Zn.
ZW_7088	Organisatie	Firma W. Pronk
ZW_7089	Organisatie	Fa. J. Res & Zn.

B. Zienswijzen ingediend door particulieren

ZW_0001
ZW_0002
ZW_0006
ZW_0016 t/m 0019
ZW_0021 t/m 0025
ZW_0029 t/m 0033
ZW_0035
ZW_0036
ZW_0037
ZW_0071
ZW_0074
ZW_0075
ZW_0077
ZW_0079 t/m 0085
ZW_0090
ZW_0118
ZW_0143 t/m 0149
ZW_0152
ZW_0153
ZW_0156
ZW_0178
ZW_0180
ZW_0184
ZW_0186
ZW_0190
ZW_0192
ZW_0195
ZW_0197 t/m 0201
ZW_0204
ZW_0206
ZW_0212
ZW_0222
ZW_0225 t/m 0228
ZW_0234
ZW_0235
ZW_0236
ZW_0239
ZW_0243
ZW_0244
ZW_0255
ZW_0256
ZW_0258
ZW_0259
ZW_0267
ZW_0268
ZW_0269
ZW_0271 t/m 0274
ZW_0276 t/m ZW_0278
ZW_0282
ZW_0284
ZW_0287
ZW_0289
ZW_0290
ZW_0292
ZW_0294
ZW_0295
ZW_0297
ZW_0298
ZW_0302
ZW_0306
ZW_0308 *e*n 0309
ZW_0310
ZW_0400 t/m 0433
ZW_0900 t/m 0916
ZW_0918 t/m 0943
ZW_1000 t/m 1438
ZW_1440 t/m 1466
ZW_1468 t/m 1471
ZW_1473 t/m 1549
ZW_1551 t/m 1591
ZW_1700 t/m 1708
ZW_1710
ZW_1711
ZW_2000 t/m 2015
ZW_2017 t/m 2089
ZW_2200 t/m 2227
ZW_2229 t/m 2233
ZW_3000 t/m 3044
ZW_3046 t/m 3054
ZW_4000 t/m 4018
ZW_4020 t/m 4033
ZW_5000
ZW_5001
ZW_6000 t/m 6006
ZW_6008 t/m 6011
ZW_6013 t/m 6117
ZW_6119 t/m 6165
ZW_6168
ZW_6171 t/m 6174
ZW_6176 t/m 6179
ZW_6181 t/m 6187
ZW_6190
ZW_6192
ZW_6193
ZW_6194
ZW_6196
ZW_6198
ZW_6200
ZW_6202
ZW_6204
ZW_6205
ZW_6206
ZW_6209 t/m 6221
ZW_6223
ZW_6225
ZW_6226
ZW_6227
ZW_7003
ZW_7005
ZW_7012
ZW_7019
ZW_7020
ZW_7022
ZW_7023
ZW_7027
ZW_7029
ZW_7031
ZW_7032
ZW_7036
ZW_7037
ZW_7043
ZW_7045
ZW_7047
ZW_7051
ZW_7053
ZW_7055
ZW_7056
ZW_7057
ZW_7059
ZW_7062
ZW_7063
ZW_7068
ZW_7071
ZW_7072
ZW_7074
ZW_7075
ZW_7081
ZW_7082
ZW_7083
ZW_7085
ZW_7086
ZW_7090
ZW_7091
ZW_7092

Addendum Nota van Beantwoording bijlage 4a: Zienswijze ZW_0006

Indiener heeft twee zienswijzen ingediend. De eerste was gericht op de 5e wijziging van de Omgevingsverordening. Deze is via het team omgevingsverordening bij het team Omgevingsvisie terechtgekomen. Onder nummer ZW_0006 zijn de onderdelen van de zienswijze die wel gingen over de Omgevingsvisie beantwoord in de bijlage 4a van de Nota van Beantwoording. Op 28 augustus heeft indiener een zienswijze op de Omgevingsvisie ingediend. Deze zienswijze heeft, doordat het ging om dezelfde indiener, opnieuw nummer ZW_0006 gekregen, maar de inhoud is per abuis niet opgenomen in de tabel met de beantwoording. Indiener heeft bezwaar aangetekend tegen de behandeling van haar zienswijze. Bij eerste controle was de aanname dat de zienswijze wel was meegenomen in de samenvatting van de zienswijzen die waren binnengekomen over de Boekelermeer. Bij tweede controle bleek dit toch niet het geval te zijn. Vandaar het verzoek deze zienswijze en de beantwoording als addendum bij de Nota van Beantwoording te voegen, zodat dit mee kan worden genomen bij de behandeling van de Omgevingsvisie in de commissie van 23 november en PS-vergadering van 14 december.

Onderdeel	Zienswijzetekst	Antwoord in Nota van beantwoording
1	Geacht College van Gedeputeerde Staten en leden van de Provinciale Staten, Hierbij dien ik, als inwoner van Heiloo, mijn zienswijze in op de ontwerp Omgevingsvisie 2050 (zonder rapportdatum maar feitelijk aangemaakt dd 12 juni 2026 en aangepast dd 15 juni 2026) van de provincie Noord-Holland en de bijbehorende ontwerp Omgevingseffectenrapportage OER (dd 2 juni 2026) die t/m 31 augustus 2026 ter inzage liggen. Als bewoner maak ik mij ernstige zorgen over de aanwijzing als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB), de aanwijzing als energieknooppunt en de vage uitbreidingsplannen voor het bedrijventerrein Boekelermeer in westelijke en/of zuidelijke richting in beschermd landschap. Deze plannen zijn notabene niet eens concreet ingetekend op kaarten die door de provincie gemakshalve als "indicatief" bestempeld worden in de Omgevingsvisie. Ik maak bezwaar tegen de uitbreiding van de Boekelermeer en de aanwijzing als:	Zowel voor de Boekelermeer als voor de Achtersluispolder zijn zienswijzen binnengekomen over de aangekondigde overwegingen voor het eventueel aanwijzen van een industrieterrein van provinciaal belang (IPB). Bij de Boekelermeer gaat het met name om verzet tegen het vestigen van een IPB op Boekelermeer en het uitbreiden van Boekelermeer naar het zuiden, in combinatie met zorgen over de achteruitgang van de gezonde leefomgeving in Heiloo. Er is hier sprake van een verkeerde weergave in de pers: in de ontwerp-Omgevingsvisie staat namelijk dat het om een verkenning van uitbreiding gaat. Een eventuele richting is hier verder nog niet aangegeven.

2	**Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) / Energieknooppunt** Tevens maak ik bezwaar tegen de eerdere aanwijzingen uit de ongetoetste Energievisie 2.0:	Bezwaar maken tegen de aanwijzingen uit de Energievisie is in het kader van de Omgevingsvisie niet mogelijk daar deze niet in deze terinzagelegging voorlag.
3	**Energieknooppunt / Grootschalig Mobiliteitsknooppunt / Waterstof Hub / Groene Moleculen Hub** Bovenstaande aanwijzingen en vage uitbreidingsplannen resulteren in een onverantwoord grote, onevenwichtige en onomkeerbare aantasting van het beschermde landschap en de kwaliteit van de leefomgeving. Bovendien brengen ze onaanvaardbare risico's met zich mee, zoals ernstige overlast (o.a. geluid, geur, licht en vervuilende emissies), explosiegevaar en potentiële ernstige gezondheidsrisico's voor omwonenden, waarbij het voorzorgsprincipe onvoldoende gehanteerd wordt.	Een eventuele aanwijzing van de Boekelermeer als IPB betekent niet dat alle ruimte op de Boekelermeer moet worden ingezet voor activiteiten ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/havengerelateerde activiteiten. Dat geldt alleen ten aanzien van de al bestemde ruimte voor milieucategorieën 4.1 en hoger. Buiten die aangewezen ruimte kan met de voorgenomen gemeentelijke toekomstvisie op de Boekelermeer invulling worden gegeven aan toekomstbestendige economische activiteiten. De gemeenten Alkmaar en Heiloo stellen die toekomstvisie in overleg met ons en Rijkswaterstaat op. Uit een recent uitgevoerde behoefteraming ten aanzien van bedrijventerreinen, uitgevoerd in 2025 door het bureau Stec, blijkt een grote behoefte aan extra bedrijventerreinen in Noord Holland Noord. Daarbij gaat het niet alleen om kwantitatieve behoefte, maar ook de kwalitatieve behoefte aan specifieke vestigingsmilieus. Zo vragen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie om extra ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën. Met de uitbreiding van bedrijventerreinen kan invulling worden gegeven aan werkgelegenheid die ook bijdraagt aan een goede woonwerkbalans in de regio. Onze inzet is om bij deze behoefte aan extra ruimte voor bedrijven in eerste instantie te kijken naar de mogelijkheden van het beter benutten van bestaande bedrijventerreinen, zoals op het huidige bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, de grote behoefte aan uitbreidingsruimte kan niet ingevuld worden door alleen de huidige bedrijventerreinen beter te benutten. De verkenning van de mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd

		Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom.
4	**Fundamentele ondeugdelijkheid van de m.e.r.-systematiek** De ontwerp Omgevingsvisie 2050 en de ontwerp OER leunen op fundamenteel ondeugdelijke en tegenstrijdige bouwstenen die in directe strijd zijn met de wettelijke m.e.r.-systematiek. Het hele bouwwerk is oa gestoeld op een ongetoetste Energievisie en een onzorgvuldige MER-Wind op land procedure (Antea Group 2024-2025). Volgens de kern van de m.e.r.-regelgeving is deze handelwijze onrechtmatig: beleidskeuzes en reële alternatieven (zoals alternatieve locaties buiten beschermd landschap en NNN, een oostelijke in plaats van westelijke/zuidelijke uitbreiding, of de intensivering en uitbreiding van andere bedrijventerreinen in Noord-Holland) hadden immers vooraf volwaardig op hun milieueffecten gewogen moeten worden, zodat de best mogelijke milieu- en locatiekeuze objectief in de besluitvorming konden worden meegenomen. Nu lijkt de volgorde volkomen op zijn kop gezet: de kaderstellende Energievisie 2.0 (notabene nog slechts een conceptversie!) werd immers al begin februari 2025 definitief vastgesteld, terwijl deze niet vooraf werd onderworpen aan een verplichte milieueffectrapportage. En dat gebeurde ook nog voordat de conceptversie van de MER-Wind op Land d.d. 24 januari 2025 met betrekking tot de milieueffecten van de (doorkijk)zoekgebieden van de herijkte RES-zoekgebieden ter inzage werd gelegd (de officiële terinzagelegging liep van 10 februari - 24 maart 2025).	Er is bewust gekozen voor het vaststellen van de Energievisie 2.0 als bouwsteen voor de Omgevingsvisie en het dan bemerren van de Energievisie 2.0 bij de Omgevingsvisie in de Omgevingseffectrapportage (OER). Dat betekent dat de getoetste onderdelen van beleid daaruit pas na integrale toetsing kaderstellend worden. Een Omgevingsvisie is gericht op hoofdlijnen en hoofdzaken (zie ook Informatiepunt Leefomgeving) en heeft een strategisch karakter. In een provinciale Omgevingsvisie worden de algemene ambities en beleidsdoelen voor de hele provincie beschreven. Het detailniveau van het OER sluit hierbij aan. Na de vaststelling van de Omgevingsvisie, worden specifieke plannen verder uitgewerkt in programma's, waar ook weer zonodig een milieueffectrapport (MER) voor wordt opgesteld. In dat MER wordt dieper ingegaan op de details, omdat in die fase ook veel meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling waarvoor het MER wordt opgesteld. T.a.v. de RES: In de Omgevingsvisie stellen we uitsluitend energetische en ruimtelijke uitgangspunten met betrekking tot opwek van energie en wijzen we geen locaties aan. Hieruit volgen niet direct 'dwingende of structurerende keuzes'. In het OER en de bijlage Staat van Noord-Holland staat inderdaad dat de Energievisie 2.0 niet is meegenomen in de referentiesituatie, d.w.z. de voortzetting van het huidige beleid. Dit is juist gedaan omdat de Energievisie 2.0 is vastgesteld als bouwsteen voor de Omgevingsvisie en destijds niet bemerd is. Nu is dat bemerren wel gedaan voor de hoofdlijnen uit die Energievisie in de integrale OER bij de Omgevingsvisie.

	Dit wordt pijnlijk onderstreept doordat pagina 11 van de Energievisie weliswaar stelt dat de afweging voor passende locaties primair in de Regionale Energiestrategie (RES) en de bijbehorende onderzoeken wordt gemaakt, maar de Energievisie de energieknooppunten en locaties reeds vooraf heeft vastgesteld en direct heeft doorvertaald via het pMiek in net infrastructurele plannen en investeringen. De provincie passeert hiermee de decentrale RES-systematiek volledig door aanwijzingen voor de Boekelermeer via de achterdeur van bovenaf op te leggen als voldongen feit. Dit wordt extra bevestigd doordat de OER op cruciale punten vol tegenstrijdigheden zit: waar pagina 19 vermeldt dat de structurerende keuzes uit de Energievisie met dit rapport achteraf worden onderzocht, stelt pagina 251 juist dat documenten uit het voortraject (zoals de NRD en de Energievisie) en vastgestelde documenten waarop de visie van toepassing is, niet zijn meegenomen in de nulmeting. Bovendien erkent de OER op pagina 82 expliciet dat de ambities om grenzen aan het energieaanbod te stellen, grootschalige energievragers te concentreren en energieopslag te realiseren "nog moeten worden geconcretiseerd in het beleid, voordat deze effecten kunnen worden meegenomen in de effectenbeoordeling". Daarmee geeft de provincie zwart-op-wit toe dat de OER fundamenteel prematuur is: zij anticipeert op beleid dat feitelijk nog niet is geconcretiseerd en waarvan de effecten niet eens fatsoenlijk zijn beoordeeld. Door deze grove omkering van de m.e.r.-systematiek ontbreekt elk deugdelijk juridisch fundament en zijn de (cumulatieve) milieueffecten op een ontoelaatbare manier strategisch omzeild.	De structurerende keuzes uit de Energievisie zijn met het OER onderzocht, voor zover deze keuzes onderdeel zijn van de oplossingsrichtingen en zijn opgenomen in de Omgevingsvisie. In het OER staat op pagina 23 welke onderdelen uit de Energievisie 2.0 zijn meegenomen in de plan-MER: "Onderdeel van de oplossingsrichtingen zijn de belangrijkste structurerende keuzes zoals gemaakt in de reeds vastgestelde Energievisie van provincie Noord-Holland. Op deze manier zijn de belangrijkste keuzes uit de Energievisie integraal onderdeel van het OER. De volgende keuzes zijn meegenomen in het OER: - actief sturen door grenzen aan aanbod te stellen en energievragers te concentreren op strategische locaties; - (voor lokale opwek) kleinschalig, verspreid opwekken waar de energievraag zit, en ruimtelijke versnippering accepteren; - (voor hoofdknooppunten) grootschalig, geclusterd opwekken op toekomstbestendige plekken; - in lijn met de Energievisie, warmte opwekken met geo-en aquathermie en het aandeel duurzame energie in de energiemix verhogen. "
5	**Landschappelijke omschrijving, ecologische waarden en cultuurhistorie** Het bedrijventerrein Boekelermeer is planologisch en fysiek volledig ingeklemd door uiterst kwetsbare, historisch waardevolle en	De verkenning en mogelijke uitbreiding zullen wij mede bekijken in breder (landschappelijk) perspectief. Zoals aangegeven in de Omgevingsvisie zijn meervoudig grondgebruik, goede ruimtelijke kwaliteit, het effect op het

	wettelijk beschermde landschappen. De kernwaarde van dit gebied schuilt in het contrast tussen de monumentale bossen van de landgoederen Ter Coulster en Nijenburg op de strandwallen en de weidse, onbebouwde openheid van het omliggende Oer-IJ-landschap. Dit gebied werd in 2021 bovendien grotendeels via het Unesco nominatiedossier aangewezen als attentiezone (bufferzone) van de Nieuwe Hollandse Waterlinies ter bescherming van de visuele integriteit van het UNESCO-werelderfgoed. Bedrijventerrein Boekelermeer wordt direct omringd door diverse kwetsbare gebieden die de grootste bescherming dienen te krijgen. De directe nabijheid omvat het Beschermd Landschap Noord-Kennemerland (met westelijk onder andere "Droogmakerij De Oosterzijpolder" en zuidelijk "Het Heilooër Die") en het Beschermd Landschap Schermer ten oosten van het Noordhollands Kanaal. Daarnaast grenst het aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) Nijenburg, Ter Coulster en het Heilooër Bos (met "Droogmakerij Kooimeer") en het zuidelijke NNN Limmer Die. Ook diverse Natura 2000-gebieden zoals De Eilandspolder (op circa vier kilometer), het Noordhollands Duinreservaat (op circa zes kilometer) en het in procedure zijnde Natura 2000-gebied Limmer Die (op circa 2-3 kilometer) bevinden zich in de nabije omgeving. Tevens is er sprake van de aanwezigheid van historische rijksmonumentale landgoederen Nijenburg en Ter Coulster, een ecologische zone met een wettelijke beheerverplichting rondom het reeds bestaande terrein van de Boekelermeer (vereiste voor de huidige natuurvergunning), en een kwetsbaar weidevogelleefgebied met actief natuurbeheer en een hoge dichtheid aan strikt beschermde weidevogels, zoals onze nationale trots de grutto. In en rondom de Boekelermeer verblijven diverse beschermde diersoorten wiens leefgebied door de plannen direct wordt bedreigd en versnipperd (o.a. oeverzwaluw, vleermuizen, rugstreeppad,	historisch landschap en zicht(belevingswaarde) van het Beschermd Landschap en bedrijventerrein aandachtspunten. Dat geldt ook voor de gezonde leefomgeving in het gebied en de mobiliteitsopgave, inclusief de relatie met de naastgelegen A9 en aansluitingsweg voor de nieuwe woonwijk Zandzoom. We zullen uw signaal meenemen in de nadere integrale afweging die wij ten aanzien van de Boekelermeer zullen maken. We zien in deze zienswijze geen aanleiding om de Omgevingsvisie aan te passen.

	noordse woelmuis, modderkruiper, otter en een grote variëteit aan weidevogels). Een oprukkend industrieel areaal en de toenemende verstoring tasten deze ecologische waarden onaanvaardbaar en onherstelbaar aan.	
6	**Misbruik en opgerekte inzet van de IPB-status** Indiener maakt bezwaar tegen het kunstmatig creëren van een groot algemeen belang middels een aanwijzing als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB), uitsluitend om de bovengenoemde dwingende wettelijke beschermingsregimes en de bewust toegevoegde uitzonderingsbepalingen in diverse beleidsstukken voor een zogeheten "dwingend groot maatschappelijk of algemeen belang" te omzeilen. Deze status en de daaraan gekoppelde uitzonderingsgronden lijken te worden ingezet om de regels planologisch op te rekken ten behoeve van een uitbreiding van zware industrie die reeds lijkt vastgelegd. De provincie presenteert de uitbreiding in de beleidsteksten weliswaar als een 'nog te onderzoeken optie', maar in de praktijk lijkt het besluit daartoe reeds in achterkamers te zijn genomen en via regionale consortia te zijn dichtgetimmerd.	Allereerst wordt gesproken over een overweging om een IPB-status te vestigen. Er is schaarste aan bedrijventerreinen in Noord-Holland waar categorieën vanaf 4.1 zich kunnen vestigen en gevestigd zijn. Het overwegen van het inzetten van IPB als instrument heeft vooral te maken met het beschermen van de al bestaande bedrijvigheid en dat de ruimte voor dergelijke zwaardere bedrijfscategorieën niet afneemt. Het instrument IPB staat als volgt uitgelegd in de tekst: *Toelichting instrument industrieterrein van provinciaal belang (IPB)* *De aanwijzing als IPB houdt in dat een ontwikkeling in zo'n gebied aan voorwaarden moet voldoen: de hoogst toegestane milieucategorie op het terrein mag niet verlaagd worden en nieuwe activiteiten zijn alleen toegestaan ten behoeve van de energietransitie, de circulaire economie of havengebonden/ havengerelateerde activiteiten. Tijdelijk gebruik mag, mits dat geen beperking van fysieke of milieuruimte betekent en dat gebruik maximaal vijf jaar duurt. Binnen de milieucontour geldt: geen aantasting van bestaande milieugebruiksruimte en strikte voorwaarden bij toevoeging van milieugevoelige functies. Zo blijft de ruimte voor zware bedrijvigheid en strategische transities gegarandeerd.*
7	**Bestuurlijke vooringenomenheid en de dubbele rol van de provincie** Indiener maakt bezwaar tegen het feit dat de milieu- en geluidscontouren rondom de Boekelermeer recent, voorafgaand aan deze ontwerp Omgevingsvisie, bestuurlijk lijken te zijn verruimd via het gewijzigde Bestemmingsplan Geluidzonering Boekelermeer d.d. 23 juni 2025 door de omliggende gemeenten Alkmaar, Heiloo en Castricum. In plaats van geluidsoverlast conform het milieurecht bij de bron aan te pakken, lijkt hiermee de omgekeerde weg te zijn	In de huidige Omgevingsvisie NH2050 (vastgesteld in 2018) is Boekelermeer al als knooppunt aangegeven waar groot aanbod en vraag van energie bij elkaar komt en als locatie voor circulaire-economieactiviteiten. De letterlijke tekst uit de Omgevingsvisie NH2050 luidt: *Bij circulaire economie zijn het terugwinnen van grondstoffen, het inzetten van*

	bewandeld om mogelijke politieke uitbreidingsclaims achteraf passend te maken in de modellen. Mocht de provincie in haar reactie proberen de verantwoordelijkheid af te schuiven met het argument dat deze geluidszonering uitsluitend een gemeentelijke aangelegenheid betreft, dan snijdt dat verweer geen hout. De provincie wijst de Boekelermeer immers onverkort aan als IPB en energieknooppunt en stuurt via regionaal beleid nadrukkelijk aan op deze uitbreidingskaders. Hier manifesteert zich de dubbele rol van de provincie ten voeten uit: enerzijds treedt zij op als formeel hoeder van het beleid, terwijl zij anderzijds via consortia en bestuurlijke sturing de belangen van de industrie faciliteert ten koste van de lokale leefomgeving. Dit getuigt van een bestuurlijke vooringenomenheid in strijd met artikel 3:2 en 3:46 Awb. Daarnaast maakt de provincie zich schuldig aan een onwenselijke salami-tactiek door via tussentijdse, kleine wijzigingen van oa de Omgevingsverordening en het oprekken van beschermingsregimes stukje bij beetje voor te lopen op deze omstreden Omgevingsvisie. Door beleid op deze manier via de achterdeur en in losse schijven juridisch dicht te timmeren, worden formele procedures buitenspel gezet en wordt feitelijk al geanticipeerd op besluiten die nog in volle discussie zijn. Daarbij valt op dat de plannen voortbouwen op eerdere besluiten waarin de provincie nauw participeert via het REFORMERS-project en als partner verbonden is aan de New Energy Coalition (NEC), waarbij dit "Europese voorbeeldproject" rechtstreeks van de NEC afkomstig is. Op de originele projectkaarten werd het beschermd landschap van "De Oosterzijpolder" ten westen van de Boekelermeer immers al bestempeld als 'Boekelermeer Business Park' lang voordat er sprake leek te zijn van enige wettelijke besluitvorming (waarbij opvalt dat	*reststromen en verwaarding belangrijk. Dat vereist ruimte voor opslag en verwerking van materialen en reststromen, waaronder CO_2. Het gaat niet alleen om fysieke ruimte voor deze (grootschalige) activiteiten, maar ook om milieuruimte voor de hinder die hierbij komt kijken. De beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij wij in het bijzonder in het Noordzeekanaalgebied en de Westas (grootschalige) kansen zien. Maar regionaal zijn er ook kansen, zoals voor de Boekelermeer. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke sturing via de omgevingsplannen; de provincie stuurt op regionale afstemming.* Het gaat hier dus om een al in november 2018 ingezette beleidslijn die om steeds verdere uitwerking en precisering vraagt. De wijziging van de werkingsgebieden worden allemaal gepubliceerd en staan ook open voor zienswijzen.

	deze kaarten inmiddels online grotendeels zijn aangepast). Bovendien blijkt de provincie zich inmiddels reeds financierings- en bestuurlijk te hebben gecommitteerd aan tal van subsidies, investeringsafspraken en regionale convenanten, waardoor de plannen in feite al lang in beton gegoten lijken nog voordat de inkt van deze inspraakprocedure droog is. Van enige vorm van vroege participatie, open dialogen of het serieus betrekken van de directe omgeving en bewoners bij deze verregaande plannen is in het hele voortraject nimmer sprake geweest; omwonenden zijn volledig buitengesloten en voor een voldongen feit geplaatst. Indiener constateert bovendien dat rond de start van bovengenoemd REFORMERS-project (eind 2023) de oorspronkelijke begrenzing van de attentiezone Nieuwe Hollandse Waterlinies plotseling verschoven is waardoor het omliggende landschap ten westen en zuiden van de Boekelermeer nu opeens net buiten deze bufferzone is komen te liggen, zonder dat daaraan een officieel besluit ten grondslag lijkt te liggen.	
8	**Ontbreken van verplichte Europese kaders (Actieplannen Geluid en fundamentele miskenning Europese doelstellingen)** Dit ingrijpende ruimtelijke besluit lijkt te zijn voorbereid terwijl de zonebeheerder (gemeente Alkmaar) geen (concept-)Actieplan Geluid heeft opgesteld, en de randgemeente Heiloo dit industrieterrein in haar ontwerp-Actieplan Geluid 2024-2029 volledig heeft genegeerd. Dit concept-Actieplan Geluid van Heiloo werd pas rond eind maart 2026 in concept ter inzage gelegd, waarin ten onrechte werd gesteld dat Heiloo niet over een gezoneerd industrieterrein beschikt. Hoewel gemeenten formeel beleidsruimte kennen binnen de Richtlijn Omgevingslawaai, handelen zij hiermee in wezen in fundamentele strijd met de geest en de doelstellingen van de Europese wetgeving en het Europese non-deterioratie beginsel. Door dit industrieterrein te negeren, wordt immers voldaan aan een	Er is nog geen sprake van een besluit. Om de status van de gebiedsgerichte uitspraken in hoofdstuk 7 nader te duiden is naar aanleiding van het advies van de Commissie m.e.r. in de inleiding die status als volgt verwoord: *De in deze visie geschetste ontwikkelrichtingen voor de gebieden hebben een indicatief en strategisch karakter. De daadwerkelijke ruimtelijke en milieutechnische afwegingen, evenals de begrenzing van functies, vinden pas plaats bij de uitwerking in bijvoorbeeld een omgevingsplan of een programma.* Specifiek voor de Boekelermeer zijn de volgende teksten van belang: · *We **overwegen** om bedrijventerrein Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang (IPB) in de Omgevingsverordening*

	materiële inbreuk op de bescherming van de volksgezondheid en schuift men de normen door tot het jaar 2050 conform de OER, in strijd met de zorgvuldigheids- en motiveringsplicht uit de Awb.	*om te waarborgen dat de huidige Boekelermeer ruimte kan bieden aan circulaire-economieactiviteiten.* *· We zetten vestigingsbeleid in voor bedrijven in Boekelermeer door gebruik te maken van de* ***al verplichte regionale afstemming*** *tussen gemeenten over de invulling van bedrijventerreinen in de regio.* *· Inzet van een g****ebiedsprogramma*** *ontwikkeling bovenregionaal bedrijventerrein Boekelermeer in* ***samenwerking met gemeenten Heiloo en Alkmaar en Rijkswaterstaat****. We* ***onderzoeken uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer in relatie tot gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit, waaronder Beschermd Landschap****.*
9	**Bestaande overschrijding van gezondheidsnormen en 'papieren geluidsruimte'** Zowel bedrijventerrein de Boekelermeer als de directe omgeving zitten reeds aan of over de maximale geluidsgrenzen. Het is onaanvaardbaar dat omwonenden (in het bijzonder in Plan Oost, Plan Ypestein en solitaire woningen langs de Kanaalweg, de Nijenburgerweg en de Westdijk) hierdoor nog decennia lang bewust worden blootgesteld aan een opeenstapeling van ongezonde geluidsniveaus door de combinatie van geluidsbelasting van de A9, hinder van vliegverkeer en industrie. Wat betreft het projectbesluit voor de geluidswal in het najaar van 2025, maakt indiener bezwaar tegen de aanleg van een "energieleverende geluidswal" langs de A9. Deze wal dient vermoedelijk niet ter bescherming van omwonenden tegen geluidshinder, maar lijkt eerder te zijn bedoeld om op papier extra geluidsruimte te creëren als vrijbrief voor grootschalige industrie in o.a. De Oosterzijpolder (détournement de pouvoir). De provincie heeft nagelaten om de geluidsoverlast vanaf de A9 richting Plan Oost en Ypestein samen met Rijkswaterstaat bij de bron aan te pakken, wat in mei 2026 bij grootschalige	Voor de geluidsbelasting van de Rijksweg A9 is de provincie niet het bevoegd gezag. Noch ligt hier een besluit over voor in het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie. Pagina 131 Omgevingsvisie: We stimuleren gemeenten om de (toekomstige) kwaliteit van de leefomgeving inzichtelijk te maken en te betrekken bij de besluitvorming. Daarbij vragen we aandacht voor cumulatie en piekbelasting van hinder en schadelijke stoffen. We stimuleren het gebruik van wetenschappelijk gevalideerde en gezondheidskundig erkende data, met een actieve rol voor bijvoorbeeld de GGD en het RIVM. Ons beleid is om ambitieus bronbeleid te voeren dat wil zeggen dat we inzetten op maatregelen aan de bron daar waar wij het bevoegd gezag zijn en onze instrumenten kunnen inzetten. Dat kunnen we dus niet bij de A9 aangezien het Rijk daar bevoegd gezag is.

	asfaltvervanging opnieuw pijnlijk duidelijk werd doordat niet werd gekozen voor het meest stille tweelaags fijn open asfaltbeton (ZOAB).	
10	**Juridische ondeugdelijkheid en ontbrekende effectbeoordelingen** **Strijdigheid met de m.e.r.-regelgeving (Wet milieubeheer)** Projecten die functioneel één geheel vormen – waaronder de uitbreiding van het bedrijventerrein, de aanwijzing als Industrieterrein van Provinciaal Belang en energieknooppunt, ontsluiting van de A9, ingebruikname van de overslagkade langs het Noordhollands Kanaal, bouw van een omstreden thermolyse- en biomassafabriek EGA, uitbreiding van het huidige en bouw van een nieuw 150 kV-hoogspanningsstation, waterstofopslag, batterijparken en electrolyzers, grote woningbouwprojecten en de bouw van grootschalige hernieuwbare energiebronnen – worden opzettelijk in kleine deelprojecten opgeknipt (salami-tactiek) om wettelijke m.e.r.-plichten en een gedegen cumulatieve effectbeoordeling te ontduiken.	In de Omgevingsvisie is het volgende opgenomen om juist in samenhang een afweging te kunnen maken: · *Inzet van een g**ebiedsprogramma** ontwikkeling boven regionaal bedrijventerrein Boekelermeer in **samenwerking met gemeenten Heiloo en Alkmaar en Rijkswaterstaat**. We **onderzoeken uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer in relatie tot gezonde leefomgeving en omgevingskwaliteit, waaronder Beschermd Landschap**.*
11	**Schending van diverse Europese richtlijnen en verdragen** De plannen druisen fundamenteel in tegen een brede reeks dwingende Europese richtlijnen en verdragen, waaronder de Habitat- en Vogelrichtlijn, de Natuurherstelwet (met de daaraan gekoppelde strikte wettelijke instandhoudingsdoelstellingen en het dwingende No Net Loss-principe voor biodiversiteit), het Verdrag van Aarhus (recht op publieke inspraak en toegang tot de rechter), het Verdrag van Bern (bescherming van wilde diersoorten en hun leefgebieden), de Kaderrichtlijn Water (bescherming van de waterkwaliteit en grondwaterstanden in de droogmakerij), de Richtlijn Luchtkwaliteit	Bij het aangekondigde onderzoek worden de Europese richtlijnen meegenomen als kader.

	en het fundamentele Europese non-deterioratiebeginsel (het wettelijke verbod op verslechtering van de milieukwaliteit).	
12	**Interne tegenstrijdigheden binnen de OER** Enerzijds stelt pagina 19 dat de keuzes uit de Energievisie met dit rapport worden onderzocht, terwijl pagina 251 stelt dat de Energievisie niet is meegenomen in de nulmeting. Bovendien erkent de OER op pagina 82 expliciet dat de ambities nog moeten worden geconcretiseerd voordat effecten kunnen worden meegenomen. Dit maakt de m.e.r.-onderbouwing juridisch volstrekt onhoudbaar.	herhaling met aanvulling van antwoord bij 4: In het OER en de bijlage Staat van Noord-Holland staat inderdaad dat de Energievisie 2.0 niet is meegenomen in de referentiesituatie, d.w.z. de voortzetting van het huidige beleid. Dit is juist gedaan omdat de Energievisie 2.0 is vastgesteld als bouwsteen voor de Omgevingsvisie en destijds niet bemerd is. Nu is dat bemerren wel gedaan voor de hoofdlijnen uit die Energievisie in de integrale OER bij de Omgevingsvisie. Een concretisering van de hoofdlijnen is nodig en daarom is nader onderzoek nodig en in de tekst ook opgenomen.
13	**Ontbreken van reële alternatieven** Er is geen serieus onderzoek verricht naar reële alternatieven, zoals alternatieve locaties buiten beschermd landschap, een oostelijke in plaats van westelijke/zuidelijke uitbreiding, of de intensivering van reeds bestaande bedrijventerreinen elders in Noord-Holland, dan wel het bouwen van woningen op alternatieve locaties in plaats van op de plek van huidige bedrijventerreinen in Alkmaar, waarmee de verplaatsing van zware industrie naar de Boekelermeer wordt voorkomen.	In de OER zijn effecten op het schaalniveau van de provincie als geheel in beeld gebracht. Naar aanleiding van het advies van de Commissie mer is de status van de uitspraken over gebieden in hoofdstuk 7 als volgt nader geduid: *De in deze visie geschetste ontwikkelrichtingen voor de gebieden hebben een indicatief en strategisch karakter. De daadwerkelijke ruimtelijke en milieutechnische afwegingen, evenals de begrenzing van functies, vinden pas plaats bij de uitwerking in bijvoorbeeld een omgevingsplan of een programma.* Daarnaast is in paragraaf 7.4 mede naar aanleiding van het advies van de Commissie m.e.r. het volgende aangegeven: *We overwegen Boekelermeer aan te wijzen als industrieterrein van provinciaal belang in de omgevingsverordening in combinatie met nieuwe instrumenten. Uitbreiding van het bedrijventerrein Boekelermeer wordt*

		onderzocht. ***Hierbij moeten milieueffecten en alternatieven onderzocht worden.***
14	**Onzorgvuldige MER-Wind op Land-procedure en ontduiking van inspraak** Indiener stelt vast dat zowel de ontwerp Omgevingsvisie 2050 als de bijbehorende MER leunen op een uiterst onzorgvuldige en juridisch ondeugdelijke MER-Wind op Land procedure (uitgevoerd door Antea Group in 2024-2025). Zo circuleren er meerdere definitieve (sub)versies met inconsistenties, chronologische onmogelijkheden dan wel aanwijzingen van antedatering (o.a. stukken van 11 april en 13 mei 2025 die al verwijzen naar het toekomstige Toetsingsrapport nr. 3934 d.d. 15 mei 2025 van de Commissie m.e.r.) te circuleren. Ingediende zienswijzen blijken aantoonbaar niet of onvolledig verwerkt te zijn, en milieueffecten zijn onvoldoende onderzocht of zelfs verzwegen. Opvallend genoeg werden zowel de Energievisie als de daarin vastgestelde energieknooppunten en de daarmee samenhangende effecten pas voor het eerst genoemd in de ongetoetste definitieve versie van 13 mei 2025. Zowel belanghebbenden als de Commissie m.e.r. hebben dit derhalve niet kunnen meenemen in hun zienswijzen/ toetsing. De Commissie m.e.r. is blijkens haar colofon door het bevoegd gezag zelfs niet in staat gesteld om adviezen en zienswijzen te betrekken, en heeft de ernstige onzorgvuldigheden tijdens de NRD-fase niet benoemt in haar toetsing (ondanks dat ze hierover ook rechtstreeks uitgebreid schriftelijk geïnformeerd werd). De definitieve MER-Wind op Land van 13 mei 2025 – die vervolgens wel als beleidsbasis is gebruikt – is in het geheel niet getoetst door de Commissie m.e.r. Het toetsingsrapport nr 3934 sluit hierdoor niet aan op de def. MER-Wind op Land van 13 meo 2025. Opvallend	Uw ongenoegen gaat over de MER-Wind op Land-procedure, het onderzoek naar milieueffecten, de toetsing door de Commissie mer en de verwerking van de zienswijzen op dat plan. De ontwerp-Omgevingsvisie gaat niet over deze MER- Wind op Land-procedure. In het algemeen kunnen we wel reageren op de rol van de Commissie mer in de mer-procedure. De Commissie mer toetst de NRD en het ontwerp van een plan of visie. Daarbij geeft de initiatiefnemer aan of al dan niet zienswijzen betrokken moeten worden. Daarover brengt de Commissie haar toetsingsadvies uit en publiceert dit advies. Het is aan de initiatiefnemer om dit advies te verwerken in het definitieve plan of de definitieve visie. Toetsing van deze verwerking is geen onderdeel van de toetsing door de Commissie mer. En daardoor zal het advies van de Commissie mer niet corresponderen met het definitieve plan of de definitieve visie.

	genoeg staan hierin ook nog de tussentijds geschrapte zoekgebieden Boekelermeer 3 nr. L en Y vermeld.	
15	**Bestuurlijke manipulatie rondom zoekgebied Boekelermeer 3 (Oosterzijpolder)** Hoewel zoekgebied 13 voor wind in het noordelijk deel van de Oosterzijpolder lokaal was geschrapt (Herijking RES van 15 juli 2024 door de raad van Heiloo) en het college bevestigde dat dit zoekgebied uit de provinciale MER-procedure gehaald zou worden, bleek dit achteraf allesbehalve het geval. Het zoekgebied stond gelijktijdig als zoekgebied Boekelermeer 3 opgenomen in het concept NRD MER Herijking RES, later hernoemd tot NRD MER Wind op Land. Uit de Nota van Beantwoording op de MER-Wind op Land d.d. 11 april 2025 blijkt dat minstens 3 ingediende zienswijzen m.b.t. zoekgebied Boekelermeer 3 zijn kwijtgeraakt tijdens de NRD-fase (of moedwillig buiten de procedure zijn gehouden door de provincie). Deze "ommissie" is in een later stadium niet hersteld; ingediende zienswijzen zijn niet met terugwerkende kracht alsnog opgenomen en beantwoord in de Nota van Beantwoording. Het zoekgebied werd eind 2024 vreemd genoeg als "nieuw/alternatief" doorkijkzoekgebied voor de toekomst opgevoerd in de concept MER-Wind op Land als nr. L (De Oosterzijpolder) samen met Y (bedrijventerrein Boekelermeer). Dit dus ondanks de lokale doorhaling en ondanks het feit dat het zoekgebied aantoonbaar aan meerdere strikte uitsluitingsgronden voldeed die voor doorkijkzoekgebieden geformuleerd waren. Tijdens de inspraakperiode heeft de provincie deze zoekgebieden L en Y vervolgens tussentijds alsnog geschrapt uit de lopende procedure en heeft dit als reden opgevoerd om inhoudelijk niet in te gaan op ingediende zienswijzen. Het structureel negeren van ingediende zienswijzen met betrekking tot de zoekgebieden L en Y in Boekelermeer 3 roept fundamentale	Indiener ageert tegen de manier waarop met zienswijzen is omgegaan in de procedure van de MER Wind op Land en over zoekgebied Boekelermeer 3. Dat gebied komt niet ter sprake in de ontwerp-Omgevingvisie.

	vragen op nu de provincie dit gebied in de ontwerp Omgevingsvisie alsnog aanwijst als Industrieterrein van Provinciaal Belang EN energieknooppunt. Daarnaast blijkt uit WOO-stukken uit 2024 m.b.t. zoekgebied 13 overduidelijk dat de provincie De Oosterzijpolder in het verleden zelf ook volstrekt ongeschikt achtte voor de plaatsing van windmolens. Het wekt dan ook grote bevreemding dat ditzelfde kwetsbare gebied nu plotseling wel geschikt zou worden bevonden voor een combinatie van grootschalige zware industrie en windmolens.	
16	**Integrale betrekking van het NLVOW-verzoek van 15 juni 2026** De Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines (NLVOW) heeft op 15 juni 2026 een officieel verzoek ingediend tot het laten uitvoeren van een onafhankelijk extern feiten- en integriteitsonderzoek naar deze gebrekkige NRD/MER-Wind op Land procedure. Indiener verzoekt met klem om het officiële NLVOW-verzoek hier integraal als herhaald en ingelast te beschouwen.	Indiener doet een oproep in relatie tot de procedure van de MER Wind op Land. Die procedure maakt geen onderdeel uit van de Ontwerp Omgevingsvisie.
17	Conclusie, verzoek en voorbehoud Burgers horen blindelings te kunnen vertrouwen op de onafhankelijkheid en integriteit van het openbaar bestuur, de ingeschakelde onderzoeksbureaus en de objectieve controle via de Commissie m.e.r. Het is dan ook de omgekeerde wereld dat burgers de rapporten van hun eigen overheid zelf op juistheid, volledigheid en manipulatie moeten controleren. De voorgelegde ontwerp Omgevingsvisie 2050 en de ontwerp OER getuigen van een onzorgvuldige belangenafweging en strijdigheid met nationale en Europese wetgeving. In plaats van te kiezen voor bescherming van unieke landschappelijke waarden en de leefomgeving, lijkt de provincie via achterkamers en sluiproutes onomkeerbare industriële claims door te drukken.	De Ontwerp Omgevingsvisie is in een transparant proces met veelvuldige participatie van inwoners en organisaties tot stand gekomen volgens de op 30 september 2024 door Provinciale Staten vastgestelde Startnotitie. Tussentijds zijn zowel over de participatie als over tussenliggende producten gesprekken gevoerd en besluiten genomen door Provinciale Staten. Wij herkennen ons dan ook niet in de suggesties die indiener doet. Wel begrijpen we de zorg om een gezonde, veilige en goede leefomgeving. Om die reden hebben wij ook expliciet aangegeven dat daar rekening mee moet worden gehouden in bij verdere uitwerking en onderzoek of en hoe de toekomst van bedrijventerrein Boekelermeer eruit gaat zien. Het antwoord op verzoeken van indiener luidt als volgt:

	Op grond van al deze feiten en procedurele gebreken verzoek ik het college van Gedeputeerde Staten en de Provinciale Staten daarom met klem om: 1. Uw voornemen om bedrijventerrein Boekelermeer aan te wijzen als Industrieterrein van Provinciaal Belang (IPB) en grootschalig energieknooppunt, alsmede uit te breiden ten koste van beschermd landschap, in te trekken. 2. Uw voornemen om bedrijventerrein Boekelermeer aan te wijzen als waterstofhub, groene moleculenhub en grootschalig mobiliteitsknooppunt eveneens in te trekken. 3. Het huidige omliggende Beschermd Landschap en NNN-gebied – met behoud van de historische verkaveling – verder te ontwikkelen als natuurgebied en groene stadsrand in lijn met de strikte instandhoudingsdoelstellingen van de Europese Natuur- en Habitatrichtlijn en het non-deterioratie beginsel, in logische combinatie met duurzame waterberging passend bij de historische functie als droogmakerij en in volledige overeenstemming met het leidende principe om natuur en bodem sturend te laten zijn. 4. De ontwerp Omgevingsvisie 2050 en de OER fundamenteel te herzien en in te trekken vanwege ondeugdelijke milieueffectrapportages, tegenstrijdige onderbouwingen en flagrante strijdigheid met de m.e.r.-systematiek.	1 Het gaat hier niet om een voornemen maar een overweging om de status van IPB te vestigen. Daarbij is aangegeven waar bij onderzoek en afwegingen rekening mee moet worden gehouden, naast de wettelijke kaders. De Boekelermeer is al een energieknooppunt. Wat voor ligt is hoe deze locatie zo efficiënt mogelijk kan worden benut vanuit enerzijds de schaarste aan dergelijke locaties in de provincie en anderzijds een goede, gezonde en veilige leefomgeving. 2 Boekelermeer is met de aanwezigheid van de A9 en het Noord-Hollands kanaal al een mobiliteitsknooppunt. De landelijke voornemens om waterstofinfrastructuur uit te breiden zien wij als een kans voor al bestaande bedrijvigheid in het gebied en ondersteunt de duurzaamheidsdoelen die wij hebben. Wij trekken de voornemens hierover daarom niet in. 3 Wij zetten ons in voor bestaande NNN-gebieden en investeren in afronding van het NNN in de provincie. Ook houden wij ons aan Europese richtlijnen zoals rond de Vogel en Habitatrichtlijnen. Daarnaast hebben wij ons in de Omgevingsverordening vastgelegde beschermingsregime in de vorm van Beschermd Landschap. Slechts bij aangetoond groot maatschappelijk belang kan de afweging worden gemaakt om ontwikkelingen toe te staan. 4 Wij hebben de m.e.r. systematiek op transparante wijze gevolgd. Naar aanleiding van het advies van de Commissie m.e.r. hebben we expliciet in de tekst aangegeven waar nog vervolgonderzoek nodig is, waarbij indien nodig ook aanvullend MER-onderzoek ook wordt ingezet.

	5. De besluitvorming omtrent de ontwerp Omgevingsvisie alsmede die van de vijfde wijziging van de Omgevingsverordening per direct en ten principale op te schorten in afwachting van de uitkomsten van een onafhankelijk extern feiten- en integriteitsonderzoek conform het verzoek van de NLVOW.	5 Het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie is op een zorgvuldige manier gevolgd op basis van het door Provinciale Staten vastgestelde Startnotitie. Wij zien daarom ook geen aanleiding besluitvorming op te schorten.
18	**Verzoek tot afhandeling** Een formele ontvangstbevestiging van deze brief. Een individuele en inhoudelijke beantwoording van elk ingebracht argument. Een strikt geanonimiseerde verwerking van deze zienswijze in openbare documenten. Voorbehoud Ik behoud mij uitdrukkelijk het recht voor om deze zienswijze in een later stadium van de procedure, dan wel in het kader van een eventuele juridische (beroeps)procedure, nader feitelijk en juridisch aan te vullen met aanvullende gronden en stukken.	De beantwoording van zienswijzen is niet gebonden aan voorschriften. Gezien de hoeveelheid binnengekomen zienswijzen en de beschikbare verwerkingstijd en leesbaarheid is in sommige gevallen gewerkt met samenvattingen van binnengekomen zienswijzen. Alle zienswijzen zijn volledig gelezen, beschouwd en meegenomen bij de totstandkoming van de concept Omgevingsvisie. Alle ingekomen zienswijzen van inwoners worden conform privacywetgeving behandeld waarbij geen namen en privégegevens zichtbaar zijn gemaakt. De Omgevingswet geeft aan dat elke overheidslaag voor het eigen gebied een Omgevingsvisie dient op te stellen. Deze Omgevingsvisie is alleen zelfbindend. Er is in de Omgevingswet geen beroepsmogelijkheid ingesteld voor dit instrument. Na vaststelling in Provinciale Staten en publicatie in het Digitale stelsel Overheid (DSO) is het proces afgesloten.

Inspraak : Statencommissie Ruimte
Datum : 23 november 2026
Onderwerp : Omgevingsvisie NH en Nota van beantwoording (agendapunt 6a)
Van : Stichting Behoud Waterland, ZW 0233
info@stichtingbehoudwaterland.nl

Geachte voorzitter en commissieleden,

Iedereen is bezorgd over onze resterende ruimte. Daaraan moet nu prioriteit worden gegeven. Wat staat er al, wat kan worden gerenoveerd, aangepast en beter benut en pas daarna, wat moet daadwerkelijk extra worden gebouwd en waar.

Wij zoemen in op ons verzoek grootschalige uitleglocaties te schrappen in de regio Waterland evenals het op voorhand toestaan van woningbouw in Beschermd Landschap. Daarvoor zijn onderbouwde redenen:

1. De leegstand in Noord-Holland van ongeveer 42.000 woningen, 2.000 kantoorpanden, 1.400 winkelpanden en 2.500 industrie- of bedrijfspanden[1];
2. Mogelijkheden om in buurten extra woningen te bouwen[2];
3. Mogelijkheden voor extra woonruimte in bestaande gebouwen, tot een miljoen in Nederland[3];
4. Voldoende binnenstedelijke bouwplannen[4];
5. De noodzaak van behoud van natuur en landschap en ongeschiktheid van laaggelegen polders;
6. De mogelijkheid van ontheffing;

Cijfers liegen niet; wij hebben ze niet uit onze duim gezogen. Honderden woningen komen jaarlijks vrij door overlijden. Ruim 40% van de huishoudens bestaat uit alleenstaanden. Op uitleglocaties worden grotendeels gezinswoningen gebouwd, waaraan beperkt behoefte is.

---

[1] https://dashboards.cbs.nl/landelijke_monitor_leegstand/
[2] https://www.collegevanrijksadviseurs.nl/actueel/nieuws/2022/10/18/rijksadviseurs-roepen-op-bouw-in-de-buurt
[3] https://platformwoonopgave.nl/ en https://www.kaw.nl/actueel/brief-aan-minister-vro-bouw-tien-nieuwe-steden-in-de-bestaande-stad/
[4] https://plancapaciteit.nl/

De reactie in de Nota van Beantwoording is teleurstellend. De provincie erkent dat het niet lukt snel woningen te bouwen en dat daarom grootschalige uitleglocaties nodig zijn. Maar is dat niet te gemakzuchtig? Waarom worden adviezen genegeerd?

Wij vragen u een **andere regie** te nemen. De uitleglocaties in onze regio zijn nooit zorgvuldig getoetst en afgewogen. **Schuif problemen niet door naar de toekomst** en breng in kaart wat de mogelijkheden zijn in bestaande gebouwen en buurten. Start een taskforce, betrek buurten, het platform woonopgave en woningbouwcorporaties. Daarmee wordt invulling gegeven aan uw eerste afwegingsprincipe: **Zuinig omgaan met ruimte en beperkte middelen.**

Mede gelet op de schaarste is het onverantwoord op traditionele wijze door te gaan en de planontwikkeling feitelijk over te laten aan projectontwikkelaars met grondposities. Bovendien is bouwen in weilanden niet duurzaam, in de regel niet sneller en duurder voor de maatschappij. Dat geld kan beter worden geïnvesteerd in bestaande buurten en gebouwen. Dat versterkt ook de leefbaarheid daarvan. Daarin moet sowieso worden geïnvesteerd.

ERFGOEDVERENIGING
HEEMSCHUT
Commissie Noord-Holland

Inspreek reactie Heemschut NH Concept Omgevingsvisie 2050 op 23 november 2026

Geachte leden van Provinciale Staten,

De vanavond voorliggende Concept Omgevingsvisie en de daarbij horende Nota van Beantwoording stelt ons hevig teleur. Feitelijk is op geen enkele manier ingegaan op onze inhoudelijke opmerkingen.

Toekomstbestendig
Om een circulaire en duurzame provincie in 2050 te creëren - met nu een tekort aan ruimte van minimaal 27% - zijn stevige keuzes nodig. Die keuzes ontbraken wat ons betreft in de ontwerp visie, maar zijn in het nu voorliggende concept nog steeds niet te vinden.

Keuzes maken
Voor onze zienswijze op de visie hebben wij het afwegingskader van de Nota Ruimte gebruikt: meervoudig ruimtegebruik, gebiedskenmerken centraal en niet afwentelen. In onze brief met onze uitgebreide reactie kunt u lezen dat wij dat onvoldoende herkennen in de voorliggende stukken.

Commissie MER
De commissie MER concludeert dat het voorgenomen beleid relatief veel negatieve effecten heeft en dat voor veel thema's die al matig of slecht scoren er geen verbetering komt. De voor ons belangrijke thema's erfgoed, archeologie en landschap verslechteren. De Commissie adviseert om een aanvulling op het OER te doen, en dan pas een besluit te nemen over de omgevingsvisie.

Participatie
Inwoners van Noord-Holland zijn zeer betrokken bij hun omgeving. Uit de participatie kwam naar voren dat de noodzaak gezien wordt om de maatschappelijke opgaven aan te pakken. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat Noord-Holland nu al vol is en niet verder moet worden volgebouwd. Er worden oplossingen genoemd die aangeven dat er brede steun is voor maatregelen om Brede welvaart te stimuleren. En dat is niet de keuze die wij teruglezen in de Concept Omgevingsvisie.

Tot slot
Wij adviseren om de besluitvorming over de Omgevingsvisie aan te houden en de aanbevelingen van de commissie MER te verwerken. Een toekomstbestendig Noord-Holland vraagt om een visie, aanpak en keuzes binnen "planetaire grenzen" zodat ook de ruimtelijke en historische kwaliteiten van onze mooie provincie – in lijn met de wens van de bevolking – behouden en versterkt kunnen worden.

Commissie Noord-Holland, Oudeweg 16, 1733 ND Nieuwe Niedorp, 06 22 46 09 41; noord-holland@heemschut.nl
Erfgoedvereniging Heemschut, Nieuwezijds Kolk 28, 1012 PV Amsterdam, t: 020-6225292, w: www.heemschut.nl

Commissie Ruimte Provincie Noord-Holland | maandag 23 november 2026
Stichting Natuurgebied Lange Weeren | ZW_0129

Geachte voorzitter, geachte commissieleden,

Ik spreek namens Stichting Natuurgebied Lange Weeren.

Wij onderschrijven de uitgangspunten van de nieuwe Omgevingsvisie. Juist daarom vinden wij het opmerkelijk dat de landschappelijk beschermde polder Lange Weeren als grootschalige woningbouwlocatie is opgenomen.

In de Nota van Beantwoording worden onze bezwaren afgedaan met de stelling dat deze locatie al is afgewogen binnen de Pilot Waterland in 2011. Dat is echter onjuist en geen afdoende argument.

Ten eerste gaat het nu om een veel grotere ontwikkeling. De Pilot ging uit van 740 woningen. Inmiddels wordt uitgegaan van ongeveer 1.160 woningen plus wijkvoorzieningen.

Ten tweede is de noodzaak van deze locatie nooit overtuigend aangetoond. Dat was destijds niet het geval en nu, na 15 jaar, ook niet. De gemeente kent inmiddels een bevolkingskrimp.

Ten derde ontbreekt een zorgvuldig alternatievenonderzoek. Onduidelijk is waarom juist deze polder voor woningbouw is aangewezen. Niet omdat de locatie daarvoor het meest geschikt zou zijn. Het was een kwestie van onderhandeling. Een objectieve vergelijking met andere locaties heeft nooit plaatsgevonden.

Water en bodem behoren een belangrijk uitgangspunt te zijn bij ruimtelijke keuzes. De Lange Weeren speelt een belangrijke rol in de waterberging van Volendam. Het risico op funderingsschade voor aangrenzende wijken op houten palen is aanzienlijk. Onderzoeken ontbreken. De provincie stelt dat problemen technisch oplosbaar zijn, maar zoals de waterschappen terecht aangeven: techniek achteraf is geen vervanging voor een goede locatiekeuze. Technische oplossingen zijn kwetsbaar, onderhoudsgevoelig en wentelen hoge kosten af op toekomstige generaties. Deze moeten van tevoren onderzocht zijn, zoals is te lezen in de Omgevingseffect Rapportage, en niet achteraf om tot de conclusie te komen dat het niet duurzaam en niet verantwoord is.

Voorzitter, wij vragen u niet om vandaag technische rapporten te beoordelen. Wij vragen u vast te stellen of deze locatiekeuze ooit voldoende is onderbouwd en verenigbaar is met de uitgangspunten van de Omgevingsvisie.

Een eerdere bestuurlijke locatiekeuze is immers nog geen bewijs dat deze de juiste is; destijds niet en ook niet onder de huidige omstandigheden en uitgangspunten.

Ons verzoek is daarom: neem De Lange Weeren niet als vaststaande grootschalige woningbouwlocatie op in de definitieve Omgevingsvisie.

Dank u wel.

Provincie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Houtplein 33
2012 DE Haarlem

Verzenddatum	22 OKT. 2026
Ons kenmerk	RSO201026BO1-HOV5
Uw kenmerk	
Uw contactpersoon	B. Odie BEL/RSO
Telefoonnummer	+31235143625
E-mailadres	bart-jan.odie@noord-holland.nl

Betreft Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de vaststelling van de Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

Voorzitter
E.A.S. Rommel

6 bijlage(n)

- Statenvoordracht
- Wijzigingsbesluit PS Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
- Wijzigingsbesluit GS bijlagen Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
- Wijzigingsbesluit Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022
- Nota van Beantwoording Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
- Toelichting op de wijzigingen in de Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022

Provincie Noord-Holland

Voordracht

Provinciale Staten van Noord-Holland
Haarlem, 20 oktober 2026

Onderwerp:	Vaststelling Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
Kenmerk:	RSO201026BO2-HOV5
Directie/Sector	BEL/RSO
Bijlagen:	– Wijzigingsbesluit PS Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 – Wijzigingsbesluit GS bijlagen Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 – Wijzigingsbesluit Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022 – Nota van Beantwoording Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 – Toelichting op de wijzigingen in de Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022

Inleiding

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (OV NH2022) vertaalt het provinciale ruimtelijke beleid in regelgeving. Sinds 2022 wordt de OV NH2022 één keer per jaar inhoudelijk herzien. De jaarlijkse herziening is gericht op inwerkingtreden in januari van het daaropvolgende jaar. Zo houdt de provincie de omgevingsverordening actueel door middel van een cyclisch, herkenbaar en voorspelbaar proces. De herziening die nu ter vaststelling voorligt, is de vijfde actualisatie van de OV NH2022.

De Vijfde herziening van de OV NH2022 bestaat uit wijzigingen in de artikelen, toelichtingen en/of bijlagen in relatie tot de volgende onderwerpen:

- Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde
- Grootschalige energieopslagsystemen
- Woningbouwregio's
- Stikstof
- Stiltegebieden
- Nadeelcompensatie
- Beschermd landschap
- RES
- Cultureel erfgoed
- Elektriciteitsstations

Het betreft de volgende soorten wijzigingen:

- Wijzigingen die nieuw beleid of aanscherpingen en verduidelijkingen van bestaand beleid in de OV NH2022 verankeren;
- Technische, tekstuele of redactionele wijzigingen en correcties.

Leeswijzer stukken

De volgende stukken zijn ter besluitvorming:

- Wijzigingsbesluit PS Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
  Hierin staat wat er naar aanleiding van deze herziening wordt gewijzigd in de regels en in de toelichting bij de regels.
- Wijzigingsbesluit Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022
  Uit de wijziging van de regels vloeit een aantal wijzigingen voort in het Delegatiebesluit. Dit vergt een apart besluit. Deze wijzigingen zijn opgenomen in het Wijzigingsbesluit Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022.
- Nota van Beantwoording Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
  In deze nota staan de ingekomen zienswijzen op het ontwerp, de beantwoording daarvan en tot welke aanpassingen van het ontwerpbesluit dit leidt.

De volgende stukken zijn ter informatie:

- Wijzigingsbesluit GS bijlagen Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022
  Deze vijfde herziening bevat voor enkele onderwerpen wijzigingen in de bijlagen van de omgevingsverordening die verband houden met de inhoudelijke wijziging van de artikelen. PS hebben de bevoegdheid tot het wijzigen van de bijlagen gedelegeerd aan GS. GS hebben derhalve de wijzigingen in de bijlagen op 20 oktober jl. vastgesteld (bijlage 2). Deze wijzigingen gaan direct na inwerkingtreding van het PS-besluit in.
- Toelichting op de wijzigingen in de Vijfde herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2022
  Dit document bevat een nadere toelichting en achtergrond bij de wijzigingen.

Doelstellingen en evaluatiecriteria

Het doel van deze Statenvoordracht is om de wijzigingen van de Vijfde herziening op te nemen in de Omgevingsverordening NH2022.

Financiering, communicatie en inwonersparticipatie

In de Nieuwsbrief Omgevingsverordening, die naar diverse externe contacten zoals gemeenten en organisaties wordt verspreid, is aandacht besteed aan het maken van deze Vijfde herziening van de omgevingsverordening. De terinzagelegging is aangekondigd via de diverse kanalen van de provincie. Als er sprake is van grote wijzigingen worden die ook afzonderlijk bij belanghebbenden onder de aandacht gebracht en waar mogelijk wordt tijdens het proces afgestemd. Er is ook via diverse kanalen een herinnering uitgegaan tijdens de terinzagelegging.

Proces en procedure

Het ontwerp van de Vijfde herziening is ter informatie aangeboden aan Provinciale Staten (PS) (brief met kenmerk RSO120526BO3-HOV5). Het ontwerp is besproken met de Statencommissie Ruimte op 8 juni 2026 en heeft van 21 mei t/m 1 juli 2026 (6 weken) voor eenieder ter inzage gelegen.

Gedeputeerde Staten (GS) hebben de Vijfde herziening van de OV NH2022 op 20 oktober 2026 in eindconcept samengesteld. Het eindconcept is voor 23 november geagendeerd in de commissie Ruimte. Na vaststelling door PS in december treedt de Vijfde herziening in werking in januari 2027.

Op het ontwerpbesluit zijn 24 zienswijzen ontvangen. De meeste zienswijzen gaan over Stiltegebieden (8x) en over Grootschalige energieopslagsystemen (6x).

Bij stiltegebieden vragen gemeenten vooral aandacht voor de voorgestelde verschuiving van regels, vergunningverlening, toezicht en handhaving naar gemeenten. Zij wijzen op de uitvoerbaarheid, de benodigde capaciteit en de nog uit te werken handreiking. Ook zijn vragen gesteld over de begrenzing van stiltegebieden en de ruimte voor bestaande activiteiten.

De zienswijzen over energieopslag gaan vooral over de locaties waar grootschalige batterijen mogelijk worden en de afstand tot hoogspanningsstations en andere netinfrastructuur. Verder zijn opmerkingen gemaakt over open bodemenergiesystemen, de programmatische aanpak van stikstof, werelderfgoed, woningbouwregio's en elektriciteitsstations.

In de Nota van beantwoording staan alle ingekomen zienswijzen en de beantwoording daarvan. Een aantal zienswijzen geeft aanleiding om een aanpassing te doen ten opzichte van het ontwerpbesluit. Het betreft een beperkt aantal kleine wijzigingen en verduidelijkingen. Deze staan in paragraaf 2.2 van de Nota van beantwoording.

Naast aanpassingen ten opzichte van het ontwerp ten gevolge van zienswijzen zijn ook enkele zogenaamde ambtelijke aanpassingen gewenst. Deze wijzigingen betreffen een herstel van kleine foutjes en/of zijn dermate beperkt van aard dat deze ook na terinzagelegging van het ontwerp kunnen worden meegenomen in de herziening. De ambtshalve aanpassingen staat beschreven in de Nota van beantwoording, paragraaf 2.3.

Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 64-2026

Provinciale Staten van Noord-Holland;
gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 20 oktober 2026;

gelet op de artikelen 2.6, 2.8, 2.18, eerste lid en tweede lid, 2.22 en 4.1, eerste lid van de Omgevingswet,

besluiten:

1. De Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 vast te stellen;
2. De wijziging van het Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022 vast te stellen;
3. De Nota van Beantwoording Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022 vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter, statengriffier,

Provincie Noord-Holland

Provinciaal blad 2026

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 14 december 2026 tot wijziging van de Omgevingsverordening NH2022 (Vijfde herziening)

Provinciale Staten van Noord-Holland

Gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 20 oktober 2026 met kenmerk RSO201026BO2-HOV5;

Gelet op de artikelen 2.6, 2.18, eerste lid en tweede lid, 2.22 en 4.1, eerste lid van de Omgevingswet;

Besluiten

ARTIKEL I

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 komt te luiden zoals is aangegeven in Bijlage A.

ARTIKEL II

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 wordt als volgt gewijzigd:

A

Na de tekst ‘Afdeling 4.3 Stiltegebieden’ wordt de volgende tekst toegevoegd:

‘(vervalt per 1-1-2030)’

B

Paragraaf 6.1.2 Beheerplannen Natura 2000 [Gereserveerd] komt te luiden:

‘***Paragraaf 6.1.2 Natura 2000***

Artikel 6.1a Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering
1. Gedeputeerde Staten stellen een programma vast als bedoeld in de artikelen 3.4 en 3.5 van de Omgevingswet. Dit programma is gericht op het verminderen van stikstofemissies en stikstofdepositie en op het herstel en de instandhouding van natuurwaarden van aangewezen Natura 2000-gebieden.
2. Als het programma zoals genoemd in het eerste lid ontoereikend blijkt voor het verminderen van stikstofemissies en stikstofdepositie en voor het herstel en de instandhouding van natuurwaarden van aangewezen Natura 2000-gebieden, stellen Gedeputeerde Staten een programma vast op grond van de artikelen 3.16 en 3.17 van de Omgevingswet.

Artikel 6.1b Natura 2000-beheerplannen
[Gereserveerd]'

C

Na Paragraaf 6.1.4 Actieprogramma Geluid wordt een nieuwe paragraaf ingevoegd, luidende:

'***Paragraaf 6.1.5 Volkshuisvestingsprogramma's***

Artikel 6.8a Toepassingsbereik
Deze paragraaf gaat over volkshuisvestingsprogramma's als bedoeld in Afdeling 4.5 van het Besluit kwaliteit leefomgeving, ten behoeve van een evenwichtige samenstelling van de woningvoorraad.

Artikel 6.8b Aanwijzing Woningbouwregio's
De volgende 4 woningbouwregio's als bedoeld in Artikel 7.8b van het Besluit kwaliteit leefomgeving worden aangewezen:

a. Regio Alkmaar: de gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Dijk en Waard, Heiloo en Uitgeest;
b. Regio Kop van Noord-Holland: de gemeenten Texel, Den Helder, Schagen en Hollands Kroon;
c. Regio MRA: de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Beverwijk, Blaricum, Bloemendaal, Diemen, Edam-Volendam, Gooise Meren, Haarlem, Haarlemmermeer, Heemskerk, Heemstede, Hilversum, Huizen, Landsmeer, Laren, Oostzaan, Ouder-Amstel, Purmerend, Uithoorn, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Zandvoort, Velsen en Wijdemeren;
d. Regio Westfriesland: Drechterland, Enkhuizen, Hoorn, Koggenland, Medemblik, Opmeer en Stede Broec.'

D

In Artikel 6.37 Kleine windturbines in landelijk gebied wordt het tekstdeel 'Regionale energiestrategieën Noord-Holland Noord 1.0 en Noord-Holland Zuid 1.0 (RES 1.0)' vervangen door:

'Regionale energiestrategie Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid (RES)'

E

In Artikel 6.38 Vervanging windturbines wordt het tekstdeel 'zoals opgenomen in de Regionale energiestrategieën Noord-Holland Noord 1.0 en Noord-Holland Zuid 1.0' vervangen door:

'uit de Regionale Energiestrategieën NHZ en NHN, zoals opgenomen in het werkingsgebied zoekgebieden wind en wind + zon RES.'

F

In Artikel 6.38 Vervanging windturbines wordt 'windturbine' vervangen door 'windturbine(s)'.

G

Artikel 6.40 Toepassingsbereik komt te luiden:

‘**Artikel 6.40 Toepassingsbereik**
Deze subparagraaf gaat over de bouw, vervanging en verandering van elektriciteitsstations.’

H

Aan paragraaf 6.2.3 Duurzame energie en energie-infrastructuur wordt een subparagraaf 6.2.3.4 toegevoegd luidende:

‘***Subparagraaf 6.2.3.4 Grootschalige energieopslagsystemen***

Artikel 6.40c Toepassingsbereik
Deze subparagraaf gaat over het bouwen, vervangen en veranderen van grootschalige energieopslagsystemen.

Artikel 6.40d Grootschalige energieopslagsystemen in landelijk gebied

1. Voor zover het werkingsgebied Landelijk gebied van toepassing is op een omgevingsplan is het bouwen, vervangen en veranderen van een grootschalig energieopslagsysteem uitsluitend mogelijk als:
    a. Het energieopslagsysteem onderdeel is van een opstelling voor zonne-energie of gekoppeld aan een windturbine of meerdere windturbines, waarbij geldt dat:
        i. het vermogen van het energieopslagsysteem maximaal gelijk is aan het piekvermogen van de opstelling voor zonne-energie of windturbine(s); en
        ii. een termijnstelling geldt van maximaal de termijnstelling van de opstelling voor zonne-energie of windturbine(s), waarbij geldt dat deze termijnen gelijktijdig eindigen; of
    b. Het energieopslagsysteem aan één zijde volledig aansluitend is op een bedrijventerrein; of
    c. Het energieopslagsysteem bij een 380kV-elektriciteitsstation wordt geplaatst, waarbij de dichtstbijzijnde zijde van het energieopslagsysteem zich op minimaal 10 en maximaal 200 meter van het 380kV-station bevindt, met dien verstande dat van deze maximale afstand met maximaal 20% kan worden afgeweken indien dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt wenselijk is en daarbij het doel van clustering wordt behouden.
2. In aanvulling op het eerste lid geldt dat een grootschalig energieopslagsysteem bestaande uitbreidingen van het elektriciteitsnet niet onevenredig mag beperken en dat de afstand tussen een grootschalig energieopslagsysteem en hoogspanningsverbindingen ten minste 10 meter bedraagt, gemeten vanaf de buitenste geleider van de hoogspanningsverbinding.
3. In aanvulling op het eerste en tweede lid geldt dat een grootschalig energieopslagsysteem zorgvuldig ruimtelijk wordt ingepast.
4. Gedeputeerde Staten hebben op grond van artikel 6.5b van het Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022 nadere regels gesteld in Afdeling 6c van bijlage 11 over de zorgvuldige ruimtelijke inpassing als bedoeld in het derde lid.’

I

Artikel 6.60 Toepassingsbereik komt te luiden:

‘**Artikel 6.60 Toepassingsbereik**
Deze paragraaf gaat over de Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde die op grond van

artikel 7.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving in samenhang met artikel 2.42 van de Omgevingsregeling zijn aangewezen:

1. Droogmakerij de Beemster;
2. Hollandse Waterlinies.'

J

Artikel 6.62 Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde komt te luiden:

'**Artikel 6.62 Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde**
1. Voor zover een omgevingsplan betrekking heeft op het werkingsgebied Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde bevat het regels gericht op de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten van de erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde.

2. Het omgevingsplan voorziet uitsluitend in nieuwe activiteiten die de kernkwaliteiten als bedoeld in Artikel 6.61 niet aantasten.
3. Ter plaatse van Droogmakerij de Beemster voorziet een omgevingsplan niet in een windturbine, met uitzondering van een windturbine waarvan de ashoogte niet meer bedraagt dan 15 meter vanaf het maaiveld.
4. Van het tweede lid kan alleen een ontheffing als bedoeld in Artikel 6.11 worden verleend als het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het werelderfgoed.'

K

In artikel 6.63 worden de opgenomen hyperlinks gecorrigeerd, zodat zij verwijzen naar de juiste documenten over de Strandzonering en het Toekomstperspectief Kust.

L

Artikel 6.67 Instructieregel activiteiten in stiltegebied komt te luiden:

'**Artikel 6.67 Instructieregel activiteiten in stiltegebied**
1. In een omgevingsplan dat betrekking heeft op locaties binnen het werkingsgebied Stiltegebieden wordt rekening gehouden met een maximaal toelaatbare waarde voor het 24-uursgemiddelde geluidsniveau afkomstig van activiteiten in het stiltegebied van LAeq,24h = 35 dB(A) op 50 m afstand vanaf de activiteit.

Per 1-1-2030 wordt het eerste lid vervangen door:
1. Een omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden bevat regels ter voorkoming of beperking van geluid in stiltegebieden.

2. De afstand wordt gemeten vanaf:
a. de geluidsbron; of
b. de begrenzing van de activiteit, als het een milieubelastende activiteit als bedoeld in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving betreft.

Per 1-1-2030 wordt het tweede lid vervangen door:
2. Een omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden bevat geen regels over het geluid van militaire schietbanen of een militair springterrein dan wel verstoringen door overvliegend luchtverkeer.

3. Voor de toepassing van het tweede lid, onder a, worden geluidsbronnen van activiteiten die worden verricht op dezelfde locatie en die elkaar functioneel ondersteunen of die ieder een hoofdactiviteit ondersteunen als één geluidsbron aangemerkt.

Per 1-1-2030 wordt het derde lid vervangen door:
3. In het Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022 is bepaald dat Gedeputeerde Staten regels kunnen stellen over de inhoud van de regels als bedoeld in het eerste lid.

4. Het eerste lid geldt niet voor activiteiten die zijn uitgezonderd van de aanwijzing van vergunningplichtige gevallen in Afdeling 4.3.

Per 1-1-2030 vervalt het vierde lid.

5. Het bevoegd gezag kan van de richtwaarde, bedoeld in het eerste lid, afwijken indien:
a. sprake is van een groot openbaar belang;
b. er geen reële alternatieven zijn; en
c. is aangetoond dat de afwijking van de richtwaarde zo minimaal mogelijk is.

Per 1-1-2030 vervalt het vijfde lid.'

M

In artikel 6.70, eerste lid wordt het tekstdeel 'Leidraad Landschap en Cultuurhistorie' als hyperlink opgenomen naar het gelijknamige document.

N

Artikel 6.87 Projectbesluiten provincie komt te luiden:

'**Artikel 6.87 Projectbesluiten**
1. Afdeling 6.2 is van overeenkomstige toepassing op een projectbesluit dat wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten.
2. Als de uitvoering van een projectbesluit dat wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten door regels als bedoeld in het eerste lid onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot het belang dat wordt gediend met die regels, kan van die regels bij het projectbesluit om dringende redenen worden afgeweken.
3. In aanvulling op het tweede lid geldt dat van Artikel 6.62, tweede lid, alleen kan worden afgeweken als:

a. het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed;
b.in het projectbesluit rekening wordt gehouden met de kernkwaliteiten als bedoeld in Artikel 6.61.'

O

In Artikel 9.6, eerste lid, wordt de verwijzing naar 'Artikel 9.9' gewijzigd naar: 'Artikel 9.5'.

Artikel III
De Bijlagen bij de Omgevingsverordening NH2022 worden als volgt gewijzigd:

B.A

In Bijlage 1 Begripsbepalingen wordt het begrip *grootschalig energieopslagsysteem* ingevoegd en komt te luiden:

'*grootschalig energieopslagsysteem:*

Installatie die of samenstel van installaties dat alle technische voorzieningen bevat die nodig zijn voor het opslaan, omzetten, beheren en terugleveren van elektriciteit waaronder opslageenheden, omvormers, besturingssystemen, veiligheidsvoorzieningen en ondersteunende infrastructuur en waarmee elektrische energie wordt opgeslagen en op een later moment wordt teruggeleverd aan het elektriciteitsnet, met een vermogen van minimaal 1 megawatt'

B.B

In bijlage 1 komt de begripsbepaling RES 1.0 als volgt te luiden:

'*RES*: Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid'

Artikel IV
De Toelichting op de Omgevingsverordening NH2022 wordt als volgt gewijzigd:

T.A

In de tekst in de Algemene Toelichting onder 'Verschil met Omgevingsverordening NH2020' worden de zinnen: 'Daarnaast zijn een aantal specifieke onderwerpen toegevoegd, te weten op het terrein van natuur en milieu en de Regionale Energie strategieën 1.0 (RES'en 1.0). De RES'en 1.0 zijn leidend voor wind op land.' als volgt gewijzigd:

'Daarnaast zijn een aantal specifieke onderwerpen toegevoegd, te weten op het terrein van natuur en milieu en de Regionale Energie strategie (RES). De RES is leidend voor wind op land.'

T.B

De tekst in de Algemene Toelichting, onder 'Groot openbaar belang', komt te luiden:

'**Groot openbaar belang**
Als sprake is van een groot openbaar belang kan het gerechtvaardigd zijn om af te wijken van regels uit deze verordening. Deze uitzondering op de regels kan worden gemaakt voor:
a. Een omgevingsvergunning voor activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden;
b. Nieuwe activiteiten/ruimtelijke ontwikkelingen in NNN en BL;
c. Een omgevingsvergunning voor een uitweg op een provinciale weg;
d. Afwijken van richtwaarden in een stiltegebied (*vervalt per 1-1-2030*).'

T.C

De tekst in de Algemene Toelichting, onder 'Regels Gedeputeerde Staten', komt te luiden:

'Daar waar Gedeputeerde Staten in het delegatiebesluit NH2022 worden gemandateerd om nadere (inhoudelijke) regels te stellen, zijn deze regels opgenomen in Bijlage 11 van deze verordening. Deze regels vervangen de inhoudelijke regels zoals nu opgenomen in de Omgevingsregeling NH2020. De nadere regels met betrekking tot de indieningsvereisten behorende bij meldingen,

ontheffingen en vergunningaanvragen of tot de gegevens en bescheiden behorende tot de informatieverplichtingen staan in Bijlage 10.'

T.D

In de Toelichting wordt na de toelichting op Artikel 4.37, boven Artikel 4.40 de volgende tekst ingevoegd:

'*Bovenstaande toelichting (op Afdeling 4.3 en alle artikelsgewijze toelichtingen) vervallen per 1-1-2030. Onderstaande toelichting treedt dan in werking.*

Afdeling 4.3 Stiltegebieden
Sinds januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Deze vervangt onder meer de Wet geluidhinder en de Wet milieubeheer. De provincie dient stiltegebieden aan te wijzen in de omgevingsverordening (artikel 2.18 Omgevingswet en artikel 7.11 Besluit kwaliteit leefomgeving). De provincie legt de locatie van stiltegebieden vast in de omgevingsverordening.

Een van de uitgangspunten van de Omgevingswet en de Omgevingsverordening is dat we de dingen bezien vanuit **onderlinge samenhang**. Onze sturingsfilosofie uit de Omgevingsvisie is gericht op '**lokaal waar kan, regionaal waar moet'**. Dit sluit aan bij één van de uitgangspunten van de Omgevingswet om de **bevoegdheid zo dicht mogelijk bij de burger** te leggen. Om die reden heeft de provincie gekozen voor een instructieregel ten aanzien van het reguleren van stiltegebieden. Dit betekent dat de gemeente de in de omgevingsverordening aangewezen stiltegebieden vastlegt in het omgevingsplan en voor deze locaties een beschermende (neven)functie in het omgevingsplan opneemt.

Er is voor gekozen om de stiltegebieden zoveel mogelijk samen te laten vallen met de NNN en N2000 gebieden. Stilte kan, hoewel het niet bedoeld is als natuur- of ruimtelijke waarde, wel een toegevoegde waarde hebben in de werkingsgebieden voor Natura2000 en NNN. Met name omdat deze werkingsgebieden toch vaak gebruikt worden door mensen om de rust op te zoeken. Daar is het al relatief stil, hetgeen ook een wkw van weidevogelgebieden is. Daarnaast hebben de huidige werkingsgebieden voor stilte vaak overlap met N2000 en NNN. Door het regime voor stiltegebieden in samenhang met NNN, N2000 te borgen, worden de beschermingsregimes overzichtelijker.

Het stiltegebiedenregime wordt opgebouwd conform het NNN-regime. Dit sluit aan bij de uitgangspunten van de Omgevingswet, Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening NH2022. Dat betekent dat er geen direct werkende regels meer in de Omgevingsverordening opgenomen zullen worden, maar alleen instructieregels voor gemeenten en een handreiking die betrokken moet worden bij het opstellen van de regels in het gemeentelijk Omgevingsplan. Hiermee komt er meer beleidsvrijheid en ruimte bij de gemeenten te liggen waarbij de gemeente optimaal gebruik kan maken van haar lokale kennis over haar gebieden.

Verder komt de lijst met stiltegebieden te vervallen. De stiltegebieden zijn opgenomen in het DSO (digitaal stelsel Omgevingswet) en in de digitale viewer van de Omgevingsverordening. Hiermee is altijd de meest actuele versie te zien.

Voor het opstellen van de regels voor de stiltegebieden zijn 3 online bijeenkomsten/inputsessies gehouden waarbij de gemeenten zijn uitgenodigd. Tijdens de sessies is zowel de instructieregel als de inhoudelijke regels behandeld en hebben de gemeenten hun input kunnen geven. Op basis van

deze input zijn zowel de inwerkingtreding van de instructieregel als de inhoudelijke regels aangepast tot hetgeen wat nu opgenomen is in de Omgevingsverordening. Twee jaar na inwerkingtreding van de instructieregel vindt een evaluatie plaats.' Dat zal in 2032 zijn omdat de instructieregel per 2030 in werking treedt.

T.E

Paragraaf 6.1.2 Beheerplannen Natura 2000 komt te luiden**:**

'**Paragraaf 6.1.2 Natura 2000**
Artikel 2.23 van de Omgevingswet bevat de grondslag om instructieregels vast te stellen over programma's.

Artikel 6.1a Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel
Het eerste lid geeft Gedeputeerde Staten (GS) de plicht om een programma vast te stellen. Het programma is gericht op het verminderen van stikstofemissie en stikstofdepositie te verminderen en om de natuur te herstellen en te beschermen. Het programma zal vast worden gesteld in lijn met nationale en Europese verplichtingen. Om dit doel te bereiken zal het programma onder andere bestaan uit een pakket van maatregelen voor de relevante sectoren:
- Agrarisch
- Industrie
- Mobiliteit
- Natuur
- Wonen

De bevoegdheid van GS om een programma vast te stellen, vloeit voort uit artikel 3.4 van de Omgevingswet. Om een programma met de programmatische aanpak vast te stellen, dient deze aangewezen te worden in de Omgevingsverordening. Het vaststellen van de omgevingsverordening is een bevoegdheid van Provinciale Staten. De bevoegdheid van PS blijkt uit artikel 2.6 van de Omgevingswet.

GS stelt een programma vast op grond van artikel 3.4 en 3.5 van de Omgevingswet. Het programma richt zich op:
- het verminderen van stikstofemissies (uitstoot bij de bron);
- het verminderen van stikstofdepositie (neerslag op natuur);
- het herstel en behoud van natuurwaarden.

Het programma is daarmee een beleidsinstrument om actief te sturen op stikstof en natuurherstel. Door aan te tonen dat er voldoende wordt gedaan om de natuurwaarden te herstellen en te behouden, kan uiteindelijk weer tot vergunningverlening voor Natura2000-actviteiten worden overgegaan. Op deze wijze kan worden aangetoond dat wordt voldaan aan additionaliteit.

Het programma moet bijdragen aan het halen en borgen van verplichtingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De focus ligt vooral op Natura 2000-gebieden, omdat daar de Europese natuurdoelen juridisch bindend zijn. Het gaat om de volgende verplichtingen.

- om verdere achteruitgang van natuur te voorkomen;
- om vastgestelde instandhoudingsdoelen voor Natura 2000 te halen;
- of om provinciale doelen voor stikstofreductie en natuurherstel uit te voeren.

Het gaat dus om situaties waarin ingrijpen noodzakelijk is om natuurdoelen veilig te stellen.

Deze eisen waaraan het programma moet voldoen, komen voort uit artikel 3.16 en 3.17 van de Omgevingswet.

In het tweede wordt geregeld wat er gebeurt als het programma uit het eerste lid onvoldoende blijkt te zijn. In dat geval stellen GS een programma vast op grond van de artikelen 3.16 en 3.17 van de Omgevingswet.

Om een programma op te kunnen stellen door middel van een programmatische aanpak, moet deze worden aangewezen in de omgevingsverordening. Dit is opgenomen in artikel 3.15 van de Omgevingswet. Met dit artikel wordt voldaan aan deze wettelijke verplichting.

Artikel 6.1b Natura 2000-beheerplannen
[Gereserveerd]'

T.F

In de Toelichting wordt na de toelichting op Paragraaf 6.1.4 Actieprogramma geluid de volgende tekst ingevoegd:

'**Paragraaf 6.1.5 Volkshuisvestingsprogramma**

De opname van woningbouwregio's in de verordening is een verplichting die is vastgelegd in de Wet versterking regie op de Volkshuisvesting. In het Besluit kwaliteit leefomgeving zijn instructieregels opgenomen over het gemeentelijk en provinciaal volkshuisvestingsprogramma (artikelen 4.34 en 4.35). Om die reden is in artikel 7.8 b van dit besluit opgenomen dat de provincies in de omgevingsverordeningen bepalen welke gemeenten samen de woningbouwregio's vormen waarmee gemeenten in regionaal verband afspraken maken over de woningbouwopgave. Hierbij gaat het onder andere om een evenwichtige verdeling van de woningbouwopgave op het gebied van betaalbaarheid en aandachtsgroepen.

GS van Noord-Holland en Flevoland hebben ieder besloten de gemeenten binnen de MRA te laten vallen onder de woningbouwregio MRA. De provincie Noord-Holland neemt alleen de gemeenten binnen haar grondgebied op in haar omgevingsverordening. De provincie Flevoland doet dit voor haar gemeenten in haar verordening (Almere en Lelystad). Afspraken over de woningbouwopgave worden binnen de woningbouwregio MRA gemaakt en vastgelegd in de Woondeal MRA en in de provinciale en gemeentelijke Volkshuisvestingsprogramma's.'

T.G
In de toelichting op artikel 6.9 wordt de zin 'Hiervoor geldt op grond van de Invoeringswet Omgevingswet een termijn tot eind 2029.' vervangen door:

'Hiervoor geldt op grond van de Invoeringswet Omgevingswet een termijn tot eind 2031.'

T.H

In de Toelichting op Paragraaf 6.2.3 Duurzame energie en energie-infrastructuur, onder ‘Nieuw windbeleid’ komt de laatste zin van de eerste alinea en de tweede alinea als volgt te luiden:

‘De zoekgebieden die daarvoor op basis van al deze gesprekken en onderzoeken in aanmerking komen zijn vastgelegd in de Regionale Energiestrategie voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid.
De provincie neemt de hieruit voortvloeiende afspraken, net als de gemeenten en waterschappen, op in haar regelgeving. Voor de provincie betekent dit dat de Omgevingsverordening NH2022 ruimte maakt voor de afspraken uit de RES’en; de RES’en worden leidend voor wind op land. Het windturbineverbod en de bovenwettelijke regels voor windenergie komen daarmee te vervallen voor de in de RES voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid opgenomen zoekgebieden wind en wind+zon. Hiervoor in de plaats komt een instructieregel voor de gehele provincie die inhoudt dat gemeenten in hun omgevingsplannen windturbines mogelijk kunnen maken voor zoekgebieden wind en wind+zon die in de RES’en zijn opgenomen. Zo krijgen gemeenten de mogelijkheden om te bepalen waar in de gemeente ruimte is voor windenergie. Buiten de RES zoekgebieden wind en wind+zon zijn alleen kleine windturbines (tot 15 meter) op agrarische bouwpercelen toegestaan en mogen bestaande windparken worden vervangen/vernieuwd.’

T.I

In de toelichting op Artikel 6.36 Windturbines in RES zoekgebieden wordt de eerste zin als volgt gewijzigd:

‘Dit artikel regelt dat een omgevingsplan kan voorzien in de bouw, vervanging of opschaling van windturbines, met een absolute ashoogte groter dan 7 meter of een absolute rotordiameter van meer dan 5 meter, maar uitsluitend in zoekgebieden wind en wind + zon zoals vastgelegd in de Regionale Energiestrategieën Noord-Holland Noord en Noord-Holland zuid. Deze zoekgebieden zijn opgenomen in het werkingsgebied zoekgebieden wind en wind + zon RES 1.0.’

T.J

De toelichting onder Artikel 6.39 Toepassingsbereik wordt gewijzigd en komt te luiden:

‘Dit artikel bepaalt wanneer de regels uit deze paragraaf van toepassing zijn.’

T.K

In de Toelichting op Artikel 6.40a Locatieafweging en ruimtelijke inpassing elektriciteitsstations wordt de verwijzing naar Artikel 6.40b gewijzigd in: ‘Artikel 6.40a’.

T.L

In de Toelichting op Artikel 6.40a wordt de zin:

‘Zie Artikel 6.6 Ruimtelijke kwaliteit windturbines van Bijlage 11 Regels Gedeputeerde Staten van deze verordening.’

geschrapt.

T.M

In de Toelichting op Artikel 6.40b wordt de zin:

‘Zie Artikel 6.7 Toepassingsbereik van Bijlage 11 Regels Gedeputeerde Staten van deze verordening.’

geschrapt.

T.N

Na de toelichting op artikel 6.40b wordt de volgende toelichting ingevoegd:

‘Subparagraaf 6.2.3.4 Grootschalige energieopslagsystemen
De energietransitie leidt tot een toenemende inzet van variabele duurzame energiebronnen, zoals zon en wind. Om pieken en dalen in opwek en gebruik op te vangen en netcongestie te verminderen is energieopslag noodzakelijk voor een goed functioneren van het elektriciteitssysteem. Grootschalige energieopslagsystemen, waaronder batterijen, leveren hieraan een bijdrage door tijdelijk elektriciteit op te slaan en op een later moment weer beschikbaar te stellen.

Tegelijkertijd hebben grootschalige energieopslagsystemen een duidelijke ruimtelijke en landschappelijke impact. De provincie kiest er daarom voor om richting te geven aan waar dergelijke systemen ruimtelijk kunnen worden toegestaan. Zolang er geen duidelijkheid is over de precieze behoefte aan grootschalige energieopslag en de optimale spreiding daarvan, worden deze systemen slechts onder voorwaarden toegelaten in het landelijk gebied. Het provinciale Beleidskader grootschalige batterijen in landelijk gebied omschrijft de kaders waarbinnen de Provincie Noord-Holland batterijen wil toelaten in het landelijk gebied.
Het provinciale beleid maakt daarbij onderscheid tussen:
· energieopslag in combinatie met duurzame opwek (co locatie), en
· systeembatterijen die zelfstandig functioneren en rechtstreeks op het (hoogspannings-)net zijn aangesloten.
Opslag in combinatie met duurzame opwek wordt beschouwd als de ruimtelijk meest efficiënte vorm van energieopslag en wordt daarom onder voorwaarden mogelijk gemaakt. Voor zelfstandige systeembatterijen geldt dat deze in het landelijk gebied in beginsel worden geweerd, met enkele specifieke uitzonderingen waar de landschappelijke impact relatief beperkt is.

Artikel 6.40c Toepassingsbereik
Dit artikel bepaalt dat de subparagraaf betrekking heeft op het bouwen, vervangen en veranderen van grootschalige energieopslagsystemen. Zoals gedefinieerd in Bijlage 1 van deze verordening zijn dit energieopslagsystemen met een vermogen van meer dan 1 megawatt. Kleinere energieopslagsystemen zijn uitgesloten van de regels in deze subparagraaf.

Artikel 6.40d Grootschalige energieopslagsystemen in landelijk gebied
Dit artikel bevat de voorwaarden waaronder gemeenten in hun omgevingsplan grootschalige energieopslagsystemen in het werkingsgebied Landelijk gebied mogelijk kunnen maken.
Lid 1 sub a ziet op energieopslagsystemen die onderdeel zijn van of gekoppeld zijn aan een opstelling voor zonne-energie of aan een of meerdere windturbines. Dit betreft zogenoemde co locatieopslag. In het beleidskader is vastgelegd dat deze vorm van opslag de voorkeur heeft, omdat de opslag ruimtelijk direct samenhangt met de opwek van duurzame energie. Om te borgen dat de

opslag in verhouding staat tot de opwekinstallatie en dus niet meer ruimte inneemt dan nodig, is bepaald dat:
· het vermogen van het energieopslagsysteem maximaal gelijk is aan het piekvermogen van de bijbehorende zonne- of windopstelling; en
· de termijnstelling van het energieopslagsysteem maximaal gelijk is aan de termijnstelling van die opstelling.
Hiermee wordt voorkomen dat energieopslag los van de opwek een zelfstandige ruimtelijke claim in het landelijk gebied krijgt.
Lid 1 sub b maakt grootschalige energieopslagsystemen mogelijk aansluitend aan een bedrijventerrein. In het Beleidskader grootschalige batterijen in landelijk gebied is opgenomen dat systeembatterijen bij voorkeur worden gesitueerd op locaties waar de landschappelijke impact beperkt is, zoals in of direct grenzend aan bebouwd gebied. Door aansluiting te zoeken bij bedrijventerreinen wordt het systeem onderdeel van een reeds verstedelijkte of technisch ingerichte omgeving.
Lid 1 sub c ziet op plaatsing van grootschalige energieopslagsystemen bij een 380kV-station. Dergelijke locaties maken reeds deel uit van het hoogspanningsnet en hebben een uitgesproken technisch karakter. Het beleidskader geeft aan dat nabijheid van hoogspanningsstations een logische locatie kan zijn voor systeembatterijen, mede vanwege de aansluiting op het elektriciteitsnet en de beperkte extra landschappelijke impact. Om die reden wordt een maximale afstand van 200 meter aangehouden. Hiervan kan maximaal 20% worden afgeweken indien dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt wenselijk is en daarbij het doel van clustering wordt behouden. In dergelijke gevallen kan de afstand maximaal 240 meter bedragen.

Lid 2 borgt dat grootschalige energieopslagsystemen (uitbreidingen van) het electriciteitsnetwerk niet belemmeren.
Lid 3 ziet op een adequate landschappelijke inpassing. De ruimtelijke kwaliteitseisen zoals opgenomen in Paragraaf 6.2.6 van deze verordening zijn in dit verband van overeenkomstige toepassing (geldt voor alle ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk gebied). Daaruit volgt dat rekening gehouden dient te worden met de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (GS, 10 april 2018).'

T.O

In de toelichting op artikel 6.59a, bij lid, 3, sub a, voorwaarde 3 wordt de juiste hyperlink naar het genoemde amendement opgenomen.

T.P

In de toelichting op subparagraaf 6.2.5.3 wordt het jaartal ‘2001’ vervangen door ‘2021’.

T.Q

De toelichting op Artikel 6.62 Erfgoederen van uitzonderlijke waarde komt als volgt te luiden:

‘**Artikel 6.62 Erfgoederen van uitzonderlijke waarde**
Gemeenten dienen in hun omgevingsplan regels op te nemen die ervoor zorgen dat de kernkwaliteiten van de werelderfgoederen in stand blijven of versterkt worden. In bijlage 8 zijn deze kernkwaliteiten opgenomen en nader uitgewerkt. In dit artikel is vastgelegd hoe om te gaan met ontwikkelingen in UNESCO-werelderfgoederen.

Een omgevingsplan mag alleen ontwikkelingen opnemen die de kernkwaliteiten niet aantasten (lid 2). Beoordeeld moet dus worden wat de gevolgen zijn van een mogelijk te maken activiteit voor de in bijlage 8 nader uitgewerkte kernkwaliteiten beschermde kernkwaliteiten van het werelderfgoed.

In het derde lid is geregeld dat windturbines in De Beemster niet zijn toegestaan. Op dit verbod geldt een uitzondering voor windturbines met een ashoogte van maximaal 15 meter vanaf het maaiveld. Deze kleine windturbines zijn toegestaan als hierdoor de kernkwaliteiten niet worden aangetast (lid 2).

De gemeente Purmerend heeft voor de mogelijkheden van kleine windturbines in De Beemster in 2026 een Beleids-en toetsingskader voor duurzame energie vastgesteld. Hierin is beoordeeld waar en onder welke voorwaarden ruimte geboden kan worden aan kleine windturbines (maximaal 15 m ashoogte) en batterijen zonder de kernkwaliteiten van dit werelderfgoed aan te tasten.

Voor de mogelijkheden van zon in De Beemster is er een bestaande Beleidsnota Zonnepanelen in Beemster uit 2019.

Voor de Hollandse Waterlinies is door de vier provincies waarin de Hollandse Waterlinies zijn gelegen het Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies gemaakt. Hierin is gekeken waar en onder welke voorwaarden ruimte geboden kan worden aan wind en zon zonder de kernkwaliteiten van de werelderfgoederen aan te tasten. Dit Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies is onderdeel van bijlage 8 van deze Omgevingsverordening.

Voor het mogelijk maken van wind en zon in De Beemster en de Hollandse Waterlinies gelden bovendien de algemene regels die hiervoor zijn opgenomen in Subparagraaf 6.2.3.1 (Windenergie) en Subparagraaf 6.2.3.2 (Zonne-energie).

In het vierde lid is bepaald in welke gevallen GS een ontheffing kunnen verlenen van het verbod op aantasting van de kernkwaliteiten (lid 2). Gelet op Artikel 7.4, vijfde lid, van het Besluit kwaliteit leefomgeving hebben Gedeputeerde Staten hiervoor slechts een beperkte bevoegdheid. Ontheffing verlenen kan alleen als de activiteit weliswaar de nader uitgewerkte kernkwaliteiten aantast, maar in het desbetreffende geval toch in overeenstemming is met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed. Of van deze mogelijkheid gebruik kan worden gemaakt en onder welke voorwaarden zal door GS per concreet geval worden beoordeeld. Daarbij kan worden teruggegrepen op de Statement of Outstanding Universal Value of de toelichtingen op de kernkwaliteiten in bijlage XVII bij het Besluit kwaliteit leefomgeving. Daarnaast gelden ook de regels die in het algemeen gelden voor het verlenen van een ontheffing op grond van Artikel 6.11 in samenhang met Artikel 2.32 Omgevingswet. Er moet dus tevens sprake zijn van een situatie waarin de uitoefening van de taak of bevoegdheid waarvoor ontheffing wordt gevraagd onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot het belang dat wordt gediend met de regel waarvan ontheffing is gevraagd.'

T.R

Na de toelichting op Artikel 6.66 Toepassingsbereik, boven Artikel 6.67, wordt de volgende tekst opgenomen:

'Bovenstaande toelichting vervalt per 1-1-2030, onderstaande toelichting treedt dan in werking:

Dit artikel bepaalt dat de regels die gelden voor stiltegebieden alleen van toepassing zijn op activiteiten waardoor de ervaring van de gebiedseigen geluiden in een stiltegebied kan worden verstoord. Onder deze geluiden worden in beginsel de door de natuur veroorzaakte geluiden bedoeld. Daarnaast bestaan er geluiden die van oudsher bij de gebieden horen. Deze zogenaamde gebiedseigen geluiden worden in het kader van deze verordening ook tot de natuurlijke geluiden gerekend.'

T.S

Na de Toelichting op Artikel 6.67 Instructieregel activiteiten in stiltegebied, boven Artikel Paragraaf 6.2.6 Ruimtelijke inpassing in landelijk gebied, wordt de volgende tekst opgenomen:

'Bovenstaande toelichting vervalt per 1-1-2030, onderstaande toelichting treedt dan in werking:

Dit artikel regelt dat een omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden regels dient te bevatten ter voorkoming of beperking van geluid in stiltegebieden. Het bevoegde gezag mag zelf bepalen op welke manier deze bescherming van stiltegebieden plaatsvindt. Hiermee komt er meer beleidsvrijheid en ruimte bij gemeenten te liggen waarbij de gemeente optimaal gebruik kan maken van haar lokale kennis over haar gebieden.

Verder regelt dit artikel als uitvoering van het bepaalde in artikel 7.11 van het Bkl dat een omgevingsverordening geen regels mag bevatten over het voorkomen of beperken van geluidbelasting door het gebruik van ontplofbare stoffen en voorwerpen op een militaire schietbaan of een militair springterrein.'

T.T

Paragraaf 6.2.7 Cultureel erfgoed wordt vervangen door de volgende tekst:

'**Paragraaf 6.2.7 Cultureel erfgoed**

Omgevingsvisie NH2050
In de Omgevingsvisie NH2050 is de doelstelling opgenomen ruimtelijke ontwikkelingen te faciliteren, onder voorwaarde van behoud en ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteit én het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie. In het bijzonder is Ontwikkelprincipe 1 van toepassing: ontwikkelingen en beheer zijn passend bij de waarden, de karakteristiek en het draagvermogen van het landschap. Cultuurhistorie en gebouwd (wereld)erfgoed reflecteren de ontstaansgeschiedenis en dragen bij aan de karakteristieken in het landschap.

Algemene toelichting
In de jaren tachtig van de vorige eeuw kon het Rijk uit wettelijk oogpunt niet voorzien in bescherming van cultureel erfgoed uit de periode 1850-1940, een periode waarin Noord-Holland een grote ruimtelijke ontwikkeling doormaakte. Daarnaast beschikten de kleinere gemeenten in Noord-Holland op dat moment niet over gemeentelijke monumentenverordeningen. De provincie Noord-Holland heeft toen als eerste provincie in Nederland besloten het belangrijkste erfgoed uit deze periode zelf te gaan beschermen. Dit om te voorkomen, dat belangrijke elementen van het erfgoed uit de periode 1850 - heden in de provincie Noord-Holland verloren zouden gaan. In twee

decennia ontstond aldus een provinciaal erfgoedregister, waarvan de top bestond uit "potentiële" rijksmonumenten en de bodem uit "potentiële" gemeentelijke monumenten. Toen het Rijk op basis van de Monumentenwet 1988 over kon gaan tot het aanwijzen van monumenten na 1850 droeg de provincie in de late jaren negentig van de vorige eeuw provinciale topmonumenten over naar de Rijkslijst. Vervolgens heeft er een herbezinning plaatsgevonden binnen het erfgoedbeleid van de provincie Noord-Holland en is de focus van de provincie gelegd op het erfgoed, dat van bovenlokaal belang is. Men kan hierbij bijvoorbeeld denken aan de stolpboerderijen, een soort boerderijen dat eigenlijk alleen maar in Noord-Holland voorkomt en een gemeente-overstijgend belang betreft. Een ander voorbeeld is de militaire verdedigingslinie Stelling van Amsterdam, waarvan onderdelen in meerdere gemeenten te vinden zijn en dat als onderdeel van het UNESCO werelderfgoed Hollandse Waterlinies samen met de daarin aanwezige rijks- en provinciale monumenten ook als zodanig beschermd is. Nu inmiddels ook de meeste gemeenten in Noord-Holland een eigen erfgoedverordening hebben en veel gemeenten op basis hiervan gemeentelijke monumentenlijsten samenstellen dan wel bepaalde objecten als karakteristiek of beeldbepalend aanwijzen waardoor hier ook een beschermingsregime op wordt gelegd, zijn de "potentiële" gemeentelijke monumenten in de periode 2011-2019 uit het provinciale erfgoedregister uitgeschreven. Het provinciale erfgoedregister is momenteel dan ook samengesteld uit monumenten die van bovenlokaal belang zijn, passend binnen de zogenoemde structuren van provinciaal belang zoals deze nu opgenomen zijn in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Behalve monumenten kunnen Gedeputeerde Staten ook beschermde structuren aanwijzen. Op dit moment is één beschermde structuur aangewezen: Barsingerhorn.

Artikel 6.71 Toepassingsbereik
Dit artikel bepaalt dat de regels in deze paragraaf betrekking hebben op beschermenswaardig cultureel erfgoed.

Artikel 6.72 Provinciaal monument
Gedeputeerde Staten kunnen provinciale monumenten aanwijzen en schrappen, en stellen regels voor het verrichten van activiteiten aan een provinciaal monument. De gemeenten, of beter gezegd het college van burgemeester en wethouders (B&W), treedt in bijna alle gevallen op als het bevoegd gezag. Zij beslist op een aanvraag om een omgevingsvergunning. Ook als er sprake is van aantasting van de omgeving van (voorbeschermde) provinciale monumenten die op grond van het omgevingsplan zijn beschermd, als die monumenten door die aantasting worden ontsierd of beschadigd. Hetzelfde geldt voor toezicht en handhaving met betrekking tot provinciale monumenten. De provincie heeft vanwege het inwerkingtreden van de Omgevingswet instructieregels opgenomen in de Omgevingsverordening NH2022, om gemeenten een vergunningenstelsel voor provinciale monumenten in het omgevingsplan te laten opnemen. De opgenomen regels zijn ontleend aan de regels in het Besluit activiteiten leefomgeving voor Rijksmonumenten, om op deze manier de werkwijze voor Rijks en provinciale monumenten zoveel mogelijk op elkaar te doen lijken. Voor de periode die gemeenten nodig hebben om deze instructieregels uit te voeren, gelden voor alle gemeenten voorbeschermingsregels op grond van een voorbereidingsbesluit, waarbij Hoofdstuk 4 ingaat op de voorbeschermingsregels voor provinciale monumenten.

<u>Instructieregels</u>
In de omgevingsplannen moeten de volgende bepalingen worden opgenomen ter bescherming van provinciale monumenten (Artikel 6.72) en provinciaal beschermde structuren (Artikel 6.73). Dit geldt alleen indien zich binnen de gemeentegrenzen een of meerdere provinciale monumenten, respectievelijk provinciaal beschermde structuren bevinden.

Zorgplicht provinciaal monument
Deze zorgplicht strekt ertoe dat al het redelijke moet worden gedaan om beschadiging of vernieling van een provinciaal monument te voorkomen.

Verboden activiteiten provinciaal monument
Een eigenaar van een provinciaal monument mag dit niet verwaarlozen en moet dan ook geregeld onderhoud plegen om het monument te kunnen behouden.

Omgevingsvergunningplichtige activiteiten provinciaal monument
Als een eigenaar grootschalig onderhoud of een restauratie wil uitvoeren die invloed heeft op de monumentale waarden, moet er bij de gemeente een omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dit geldt ook als een eigenaar een andere bestemming aan het monument wil geven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een schuur, die omgebouwd gaat worden tot een woning. Bij funderingsherstel of rioleringswerkzaamheden moet een eigenaar ook archeologisch onderzoek (laten) verrichten om te voorkomen dat archeologische waarden door de werkzaamheden verloren gaan. Geadviseerd wordt om over een omgevingsvergunning eerst vooroverleg met de gemeente te voeren om teleurstellingen te voorkomen.
Verder bepaalt artikel 5.130, tweede lid onder d van het Bkl dat in een omgevingsplan in ieder geval regels gesteld moeten worden ter bescherming van daarvoor in aanmerking komend cultureel erfgoed, waarbij rekening wordt gehouden met het beginsel dat aantasting van de omgeving van monumenten (die op grond van het omgevingsplan zijn beschermd) dient te worden voorkomen. Aangezien provinciale monumenten onderdeel zijn van het begrip cultureel erfgoed als bedoeld in artikel 1.1 van de Erfgoedwet en worden beschermd in het omgevingsplan conform het bepaalde in paragraaf 6.2.7 van deze verordening geldt artikel 5.130 tweede lid onder d van het Bkl ook voor provinciale monumenten. Dit betekent dat artikel 5.130 Bkl vereist dat in het omgevingsplan rekening wordt gehouden met het voorkomen van aantasting van de omgeving van provinciale monumenten.

Aanwijzing omgevingsvergunningvrije gevallen provinciaal monument
Dit artikel bevat een aantal vergunningvrije activiteiten waarvoor de omgevingsverunningplicht niet geldt.

Beoordelingsregel en de vergunningvoorschriften
De beoordelingsregel en de vergunningvoorschriften zijn conform de regel voor Rijksmonumenten. De regel is dat een omgevingsvergunning alleen wordt verleend als de activiteit in overeenstemming is met het belang van de monumentenzorg. Wij maken hierop een uitzondering indien het voor dijkversterking nodig is om monumentale dijklichamen te beschadigen. In de uitspraak over het projectplan Waterwet Versterking Markermeerdijken overwoog de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State dat uit de – destijds geldende – Erfgoedverordening niet de verplichting volgt om in het geval er een alternatief aanwezig is dat minder ingrijpend is voor het desbetreffende provinciale monument, altijd voor dat alternatief te kiezen. Een dergelijke verplichting zou een reëel en integraal dijkversterkingsproject, waarin recht wordt gedaan aan alle relevante belangen, onmogelijk maken, omdat dan immers altijd gekozen zou moeten worden voor het voor het monument minst ingrijpende alternatief, hoe onrealistisch of ongewenst dat alternatief - gelet op bijvoorbeeld de kosten, technische mogelijkheden of andere zwaarwegende belangen zoals naastgelegen Natura 2000-gebieden - ook is (uitspraak van 22 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1125). Deze lijn kan wat ons betreft onder de Omgevingsverordening worden voortgezet.

Advisering provinciaal monument
Als een omgevingsvergunning wordt aangevraagd voor het wijzigen van een provinciaal monument, moet de gemeente advies vragen aan zowel gedeputeerde staten als aan de gemeentelijke adviescommissie als bedoeld in artikel 17.9 van de Omgevingswet (de monumentencommissie). Het artikel regelt ook de situatie dat de gemeente niet het bevoegd gezag is, waarbij Burgemeester en Wethouders adviseur worden en zij bij hun advies, advies vragen van de monumentencommissie.

Provinciaal beschermde structuur
Binnen een provinciaal beschermde structuur mag een bouwwerk alleen worden gesloopt als de gemeente daarvoor een omgevingsvergunning heeft verleend. Een dergelijke vergunning zal in het algemeen worden geweigerd indien niet aannemelijk is dat op dezelfde plek een vergelijkbaar bouwwerk zal worden gebouwd. Artikel 6.73 bevat eenzelfde bepaling over advisering als Artikel 6.72.

Aanvraagvereisten
Als de gemeente zelf al aanvraagvereisten heeft voor een activiteit die betrekking heeft op een gemeentelijk monument, zijn deze aanvraagvereisten van overeenkomstige toepassing op een aanvraag omgevingsvergunning voor een provinciaal monument. Heeft een gemeente dergelijke aanvraagvereisten niet, dan zijn de artikelen 22.287 tot en met 22.294 van de bruidsschat omgevingsplan van toepassing.

Artikel 6.73 Provinciaal beschermde structuur
Zie hiervoor de toelichting bij Artikel 6.72.'

T.U

De toelichting op Artikel 6.87 Projectbesluit Provincie komt te luiden:

'**Artikel 6.87 Projectbesluit Provincie**
Dit artikel regelt dat de instructieregels voor gemeentelijke omgevingsplannen van overeenkomstige toepassing zijn op projectbesluiten die door Gedeputeerde Staten worden genomen. Het ligt voor de hand dat bij de ingrepen die Gedeputeerde Staten kan realiseren via een projectbesluit dezelfde regels gelden als voor het gemeentelijk omgevingsplan. Er is wettelijk niet voorzien in een ontheffingsmogelijkheid voor Gedeputeerde Staten indien bij een concreet projectbesluit de toepassing van dit artikel tot een conflict leidt. Het is aan de Provincies zelf om een keuze te maken om hiervoor een afwijkingsmogelijkheid op te nemen.

Gemeenten en Waterschappen hebben ook de mogelijkheid om in incidentele gevallen ontheffing van de instructieregels te krijgen. Daarnaast is van belang dat onder het oude recht bij een provinciaal inpassingsplan (de voorloper van het projectbesluit) eveneens de mogelijkheid bestond om in bijzondere gevallen af te wijken van de instructieregels. Om die reden voorziet het tweede lid in een vergelijkbare mogelijkheid voor het afwijken van de instructieregels bij de vaststelling van een provinciaal projectbesluit.

Om gebruik te kunnen maken van de afwijkingsbevoegdheid dient bij de uitvoering van een projectbesluit sprake te zijn van een onevenredige belemmering door de instructieregels van Afdeling 6.2. In dat geval kunnen die regels buiten toepassing worden gelaten. In het projectbesluit dient gemotiveerd te worden dat sprake is van dringende redenen. Het buiten toepassing laten van de instructieregels mag er niet toe leiden dat strijd ontstaat met internationale

verplichtingen of met instructieregels van het Rijk. In verband hiermee is in het derde lid geregeld dat bij een projectbesluit alleen van de instructieregels voor werelderfgoederen (Subparagraaf 6.2.5.3) mag worden afgeweken als het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed en in het projectbesluit rekening wordt gehouden met de kernkwaliteiten als bedoeld in Artikel 6.61. Zie in dit verband ook de toelichting op artikel 6.62 met betrekking tot de mogelijkheid tot ontheffing van deze regels.'

T.V

In de Toelichting op Artikel 12.6 wordt 'RES 1.0' gewijzigd in 'RES'.

ARTIKEL V
Dit besluit treedt op 1 januari 2027 in werking.

Haarlem, 14 december 2026

Provinciale Staten van Noord-Holland,

A.T.H. van Dijk, voorzitter

R.J.C. van der Laan, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Provinciaal blad 2026

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 20 oktober 2026, met kenmerk Q346N74YV3X5-557801352-22526, tot wijziging van bijlagen van de Omgevingsverordening NH2022 (Vijfde herziening)

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

Gelet op artikel 13.4 van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 en artikel 13.3 van het Delegatiebesluit Omgevingsverordening Noord-Holland 2022;

Besluiten

ARTIKEL I

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 komt te luiden zoals is aangegeven in Bijlage A.

ARTIKEL II

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 wordt als volgt gewijzigd:

A

In Bijlage 8c Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies wordt onder ‘Scope van het afwegingskader’ het laatste zinsdeel ‘zoals opgenomen in de RES 1.0 en bij de nadere invulling van RES 2.0.’ gewijzigd in:

‘zoals opgenomen in de RES en bij de nadere herijkingen.’

B

In Bijlage 8c Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies wordt onder ‘*Regionale energiestrategie’* ‘RES 1.0’ gewijzigd in 'RES’

C

In Bijlage 8c Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies wordt onder ‘Tijdlijn 35 TWh 2030’ de derde bullet als volgt gewijzigd:

‘1 juli 2021, RES: Het aanbod ten aanzien van elektriciteit en een Regionale Structuur Warmte. In de loop van 2021/2022 zal het merendeel van deze RES’en verwerkt zijn in het omgevingsbeleid.’

D

In Bijlage 8c Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies wordt onder ‘Tijdlijn 35 TWh 2030’ de vierde bullet als volgt gewijzigd:

‘1 maart 2023, RES: In 2023 is de RES geherijkt; dit betreft een nadere uitwerking en bijstelling van de bestaande RES, en niet een nieuwe versie.’

E

In Bijlage 8c Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies wordt onder *‘Vervolgproces’* het laatste zinsdeel ‘zoals opgenomen in de RES 1.0 en bij de nadere invulling van RES 2.0.’ gewijzigd in:

‘zoals opgenomen in de RES en bij de nadere herijkingen.’

F

In Bijlage 8c Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies wordt onder *‘Noord-Holland (RES-Regio Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid)’* de laatste zin gewijzigd in:

‘In het afwegingskader is verkend of er versoepeling mogelijk is; dit wordt opgenomen in de Omgevingsverordening en in de geherijkte RES (2023)’

G

Bijlage 9 Stiltegebieden komt te luiden:

‘Bijlage 9 Stiltegebieden *(Vervalt per 1-1-2030)’*

H

In Bijlage 10 komt sub B1 ‘Activiteit in Stiltegebied’ te luiden:

‘B1: Activiteit in Stiltegebied *(Vervalt per 1-1-2030)’*

I

In Bijlage 11 komt artikel 6.8 als volgt te luiden:

‘1. Voor zover het gaat om de bouw, vervanging of verandering van hoogspanningsstations of tussenspanningsstations in het werkingsgebied Landelijk gebied houdt het bevoegd gezag bij de locatieafweging en de ruimtelijke inpassing als bedoeld in artikel 6.40a en artikel 6.40b van de verordening in ieder geval rekening met:
a. de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie conform artikel 6.69 van de verordening
b. de Ruimtelijke handreiking elektriciteitsstations zoals door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 11 april 2023.
2. Voor zover het gaat om de bouw, vervanging of verandering van hoogspanningsstations of tussenspanningsstations buiten het werkingsgebied Landelijk gebied betrekt het bevoegd gezag bij

de locatieafweging als bedoeld in artikel 6.40a en artikel 6.40b van de verordening in ieder geval de Ruimtelijke handreiking elektriciteitsstations zoals door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 11 april 2023.'

J

In Bijlage 11 wordt na artikel 6.8 de volgende afdeling ingevoegd:

'Afdeling 6c Grootschalige energieopslagsystemen

Artikel 6.9 Toepassingsbereik
Deze afdeling bevat de regels, zoals bedoeld in het delegatiebesluit.

Artikel 6.10 Locatieafweging en ruimtelijke inpassing voor co-locatiebatterijen
Bij de ruimtelijke inpassing als bedoeld in Artikel 6.40d van de verordening houdt het bevoegd gezag in ieder geval rekening met:
a) de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie conform Artikel 6.69 van de verordening;
b) het hoofdstuk Ruimtelijke inpassing voor co-locatiebatterijen uit het Beleidskader grootschalige batterijen zoals door Gedeputeerde Staten vastgesteld op 10 maart 2026.'

ARTIKEL III

T.A

In Bijlage 11 komt de toelichting op afdeling 6b als volgt te luiden:

'Bij elektriciteitsstations gaat het over hoogspannings- en middenspanningsverdeelstations: elektriciteitsstations vanaf 380 kV (hoogspanning) c.q. 10 tot 50 kV (middenspanning). De elektriciteitsstations waar middenspanning naar laagspanning wordt getransformeerd, worden hier niet meegenomen.'

ARTIKEL IV

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2027.

Haarlem, 20 oktober 2026

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.T.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Provincie Noord-Holland

Provinciaal blad 2026

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 14 december 2026 tot wijziging van het Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022

Provinciale Staten van Noord-Holland

Gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 20 oktober 2026 met kenmerk RSO201026BO2-HOV5;

Gelet op artikel 2.8 van de Omgevingswet;

Besluiten
Het Delegatiebesluit Omgevingsverordening NH2022 als volgt te wijzigen:

ARTIKEL I

Artikel 4.1 wordt als volgt gewijzigd:

'Bijlage 9' wordt 'Bijlage 10'.

ARTIKEL II

Achter '**Artikel 4.3 Stiltegebieden**' komt de volgende toevoeging:

'*(vervalt per 1-1-2030)*'

ARTIKEL III

Artikel 6.5a Zorgvuldige ruimtelijke inpassing elektriciteitsstations wordt als volgt gewijzigd:

'Gedeputeerde Staten kunnen regels stellen over de locatieafweging en zorgvuldige ruimtelijke inpassing van elektriciteitsstations als bedoeld in artikel 6.40a en artikel 6.40b van de Omgevingsverordening NH2022.'

ARTIKEL IV

Na artikel 6.5a wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

'**Artikel 6.5b Grootschalige energieopslagsystemen**
Gedeputeerde Staten kunnen regels stellen over de zorgvuldige ruimtelijke inpassing van grootschalige energieopslagsystemen als bedoeld in artikel 6.40d van de Omgevingsverordening NH2022.'

Artikel V

Artikel 6.9 komt te vervallen.

Artikel VI

Na Artikel 6.11 wordt een nieuw artikel ingevoegd luidende:

‘**Artikel 6.12 Stiltegebieden** ***(treedt in werking per 1-1-2030)***

Gedeputeerde Staten kunnen regels stellen ten aanzien van het bepaalde in artikel 6.67 eerste lid, van de Omgevingsverordening NH2022.’

ARTIKEL VII

Dit besluit treedt op 1 januari 2027 in werking.

Haarlem, 14 december 2026

Provinciale Staten van Noord-Holland,

A.T.H. van Dijk, voorzitter

R.J.C. van der Laan, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Nota van beantwoording zienswijzen

Vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3
1.1 Vijfde herziening omgevingsverordening 3
1.2 Proces 3
1.3 Leeswijzer 3
2. Uitkomsten terinzagelegging 4
2.1 Overzicht ingediende zienswijzen 4
2.2 Aanpassing ontwerpbesluit naar aanleiding van zienswijzen 5
2.3 Ambtshalve aanpassingen 7
3. Beantwoording van de zienswijzen 8

1. Inleiding

1.1 Vijfde herziening omgevingsverordening

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (OV NH2022) vertaalt provinciaal beleid in regelgeving. De OV NH2022 is door Provinciale Staten vastgesteld op 23 mei 2022 en is op 1 januari 2024 in werking getreden, tegelijk met de Omgevingswet. De Provincie Noord-Holland past de inhoud van de artikelen en bijbehorende toelichtingen van de OV NH2022 aan door middel van een cyclisch, herkenbaar en voorspelbaar proces. Wij wijzigen de OV NH2022 elk jaar, voor zover nodig, gericht op inwerkingtreden in januari van het daaropvolgende jaar. Dit is de vijfde keer dat de OV NH2022 wordt gewijzigd.

De Vijfde herziening van de OV NH2022 bestaat uit wijzigingen in de artikelen, toelichtingen, werkingsgebieden en/of bijlagen in relatie tot de volgende onderwerpen:

- Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde
- Grootschalige energieopslagsystemen
- Woningbouwregio's
- Stikstof
- Stiltegebieden
- Nadeelcompensatie
- Beschermd landschap
- RES
- Cultureel erfgoed
- Elektriciteitsstations

Het betreft de volgende soorten wijzigingen:

- Wijzigingen die nieuw beleid of aanscherpingen en verduidelijkingen van bestaand beleid in de OV NH2022 verankeren;
- Technische, tekstuele of redactionele wijzigingen en correcties.

1.2 Proces

Gedeputeerde Staten hebben het ontwerp van de Vijfde herziening van de omgevingsverordening voorbereid. Op 12 mei 2026 hebben zij besloten het ontwerp ter inzage te leggen. Het ontwerp van de Vijfde herziening van de OV NH2022 heeft vanaf 21 mei tot en met 1 juli 2026 (6 weken) ter inzage gelegen.
De terinzagelegging bestond uit het ontwerp-wijzigingsbesluit, een was/wordt-tabel met voorgestelde wijzigingen en een toelichting op de wijzigingen. Hiermee zijn belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om hun visie (zienswijze) te geven op de voorgestelde wijziging(en) voorafgaand aan het definitieve besluit door Provinciale Staten.

Op 14 december 2026 hebben Provinciale Staten de Vijfde herziening van de OV NH2022, met deze bijbehorende Nota van beantwoording, definitief vastgesteld. De wijzigingen treden in januari 2027 in werking.

1.3 Leeswijzer

Dit document is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 worden de uitkomsten van de terinzagelegging vermeld (paragraaf 2.1). Ook wordt hier aangegeven welke zienswijzen tot een

aanpassing van het ontwerpbesluit hebben geleid (paragraaf 2.2), en welke ambtelijke aanpassingen er zijn (paragraaf 2.3). Hoofdstuk 3 bevat de ingekomen zienswijzen en de beantwoording per zienswijze.

2. Uitkomsten terinzagelegging

2.1 Overzicht ingediende zienswijzen

Er zijn 24 zienswijzen ingediend. In de tabel hieronder is een overzicht van deze zienswijzen opgenomen. In verband met privacyregelgeving zijn alleen de namen van organisaties weergegeven en niet de namen van individuele indieners.

Van de 24 zienswijzen betreffen er 18 die (deels) ingaan op onderwerpen die als wijziging ter inzage hebben gelegen. Het gaat om de volgende onderwerpen: Stiltegebieden (8x), Grootschalige energieopslagsystemen (6x), Stikstof (3x), Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde (2x), Open bodemenergiesystemen (2x), Woningbouwregio's (1x) en Elektriciteitsstations (1x). Deze zijn in onderstaand overzicht met een kleur aangegeven. Een aantal zienswijzen gaat in op meerdere onderwerpen. In sommige gevallen ook deels op onderwerpen die geen wijziging in deze herziening betreffen.

Van de 24 zienswijzen gaan 6 zienswijzen in zijn geheel over onderwerpen die geen wijziging in deze herziening betreffen. De onderwerpen die niet wijzigen in deze herziening zijn in het overzicht hieronder grijs gemarkeerd.

Nummer	Indiener	Onderwerp
ZW-01	[Particulier 1]	NNN
ZW-02	Gemeente Wijdemeren	Stiltegebieden
ZW-03	Bouwend Nederland	Open bodemenergiesystemen
ZW-04	Landbouwbedrijf Den Hoorn	Peilbesluiten
ZW-05	[Particulier 2]	Bedrijfswoning in glastuinbouwconcentratiegebied
ZW-06	[Particulier 3]	Grootschalige energieopslagsystemen
ZW-07	Gemeente Amstelveen	Stiltegebieden
ZW-08	Nederlandse Vereniging Duurzame Energie	Grootschalige energieopslagsystemen
ZW-09	Gemeente Amsterdam	Stiltegebieden
		Woningbouwregio's
		Elektriciteitsstations
ZW-10	Gemeente Bloemendaal	Stiltegebieden
ZW-11	LTO Noord	Grootschalige energieopslagsystemen
		Windturbines
		Stiltegebieden
		Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel
		Bedrijfswoning in glastuinbouwconcentratiegebied
ZW-12	[Particulier 4] / Stichting Animo	Stiltegebieden
ZW-13	Return B.V.	Grootschalige energieopslagsystemen
ZW-14	Vereniging Vrienden van het Gooi	Algemeen

ZW-15	Lexquis	Stiltegebieden
ZW-16	[Particulier 5]	Stiltegebieden
ZW-17	Omgevingsdienst IJmond	Windturbines
ZW-18	Branchevereniging Bodemenergie	Open bodemenergiesystemen
ZW-19	Vereniging Oud-Edam	Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde
ZW-20	Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, Erfgoedvereniging Bond Heemschut, Stichting NekkerZoom en Stichting Behoud Waterland	Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel
		Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde
ZW-21	NedZero	Windturbines
ZW-22	TenneT	Energie-infrastructuur
		Grootschalige energieopslagsystemen
ZW-23	Stichting Duinbehoud	Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel
		Zomer-/winterregeling recreatieparken
ZW-24	Gemeente Texel	Stiltegebieden
		Grootschalige energieopslagsystemen

2.2 Aanpassing ontwerpbesluit naar aanleiding van zienswijzen

Naar aanleiding van de zienswijzen vindt een aantal aanpassingen plaats van het ontwerpbesluit. Deze aanpassingen staan hieronder opgesomd. Voor de inhoudelijke reactie op de zienswijzen wordt verwezen naar de beantwoording in hoofdstuk 3.

N.a.v. zienswijze	Onderwerp	Aanpassing t.o.v. het ontwerp
ZW-03, ZW-18	Open bodemenergiesystemen	De in het ontwerp opgenomen aanvullende indieningsvereisten bij omgevingsvergunningen voor open bodem energiesystemen worden geheel geschrapt. De Vijfde herziening bevat daarmee geen wijziging meer voor dit onderwerp.
ZW-08, ZW-22	Grootschalige energieopslagsystemen	Artikel 6.40d: Het verzoek om de minimale afstand van grootschalige energieopslagsystemen tot hoogspanningsstations te verkleinen van 50 meter naar 10 meter wordt overgenomen. Er wordt toegevoegd dat ruimte gegeven wordt om maximaal 20% van de bovengrens van 200 meter af te wijken als dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt wenselijk is en daarbij het doel van clustering wordt behouden.

		Tevens wordt een bepaling toegevoegd dat een grootschalig energieopslagsysteem bestaande en planologisch voorziene uitbreidingen van het elektriciteitsnet niet onevenredig mag beperken of onmogelijk maken. Ook wordt een bepaling m.b.t. de plaatsing t.o.v. hoogspanningsverbindingen toegevoegd.
ZW-09	Woningbouwregio's	Toelichting bij paragraaf 6.1.5: In de toelichting bij het artikel over het volkshuisvestingsprogramma wordt verduidelijkt dat de woningbouwregio MRA provinciegrensoverschrijdend is en dat regionale woningbouwafspraken worden vastgelegd in de Woondeal MRA en de provinciale en gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma's.
ZW-09	Electriciteitsstations	Bijlage 11, artikel 6.8: Voor stedelijk gebied zal de Ruimtelijke handreiking elektriciteitsstations alleen voor wat betreft de locatiekeuze opgenomen worden en dus niet voor wat betreft de ruimtelijke inpassing. Dit wordt aan gemeenten overgelaten.
ZW-11, ZW-20	Stikstof	Artikel 6.1a en de toelichting daarop: Het tweede lid, dat inging op de inhoud van het programma, is vervallen. Er wordt enkel verwezen naar de relevante artikelen van de Omgevingswet. De verwijzing naar de relevante artikelen van de Omgevingswet is verbeterd. De toelichting op het tweede lid is hierop aangepast en aangevuld. In de toelichting is 'wonen' toegevoegd als relevante sector. Daarnaast is het woord sector bij agrarisch en industrie weggelaten, zodat de opsomming eenduidiger is.
ZW-19	Werelderfgoed	Toelichting op subparagraaf 6.2.5.3: Het jaartal waarop de Hollandse Waterlinies op de Werelderfgoedlijst zijn geplaatst is verbeterd van 2001 naar 2021.

2.3 Ambtshalve aanpassingen

Naast de aanpassingen ten gevolge van zienswijzen worden de onderstaande aanpassingen ambtshalve doorgevoerd. Deze aanpassingen betreffen een herstel van kleine foutjes en/of zijn dermate beperkt van aard dat deze ook na terinzagelegging van het ontwerp kunnen worden meegenomen in de herziening.

Onderwerp	Aanpassing t.o.v. het ontwerp
Stiltegebieden	Toelichting bij artikel 6.66: In de toelichting bij artikel 6.66 worden de voorbeelden van gebiedseigen geluiden verwijderd. Dit voorkomt dat dit de indruk wekt van een limitatieve opsomming. Toelichting bij artikel 6.67 en bijlage 11: De verwijzingen naar de Handreiking stiltegebieden wordt verwijderd. Het is nog te vroeg om deze regel nu al op te nemen in de Omgevingsverordening. We gebruiken de periode van kennisoverdracht om samen met de gemeenten tot een handreiking te komen. Dit was al besloten door GS voorafgaande aan de terinzaglegging van de ontwerp Vijfde herziening, maar kon niet meer worden verwerkt in de ontwerpstukken.
Stikstof	Artikel 6.1a en de toelichting daarop: Er is een nieuw tweede lid toegevoegd (het oorspronkelijke tweede lid is vervallen, zie paragraaf 2.2). Dit nieuwe lid benoemt expliciet de mogelijkheid om een programma met een programmatische aanpak vast te stellen. Daarmee blijven beide instrumenten mogelijk: een regulier programma en een programma met een programmatische aanpak. Daarnaast is de titel gewijzigd, omdat recent de officiële titel van het komende programma is gekozen. Dit is zowel in de titel als in de tekst aangepast.
Technische wijzigingen	Regels, Artikel 6.63: de opgenomen hyperlinks verwijzen naar niet bestaande webpagina's. Dit wordt hersteld. Regels, Artikel 6.70: In lid 1 wordt het tekstdeel "Leidraad Landschap en Cultuurhistorie" als hyperlink opgenomen. Hiermee wordt de vindbaarheid van de leidraad verbeterd. Toelichting, artikel 6.9: het jaartal "2029" wordt gewijzigd naar het juiste jaartal "2031". Hiermee is de tekst weer in lijn met de wetgeving.

3. Beantwoording van de zienswijzen

Hieronder zijn de ingekomen zienswijzen integraal opgenomen. Na elke zienswijze staat een beantwoording en of de zienswijze wel of niet leidt tot een aanpassing van het ontwerpbesluit. De aanpassingen aan het ontwerpbesluit naar aanleiding van de zienswijzen staan ook opgesomd in paragraaf 2.2.

ZW-01

Zienswijze
Zienswijze op regels bescherming NatuurNetwerk Nederland.

Wettelijk Kader
De tot standbrenging en instandhouding van het Natuurnetwerk Nederland is een instrument waarmee Nederland invulling geeft aan de verplichtingen die voortvloeien uit onder meer het Verdrag van Bonn, het Verdrag van Bern, de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Die verplichtingen strekken tot het bevorderen van biodiversiteit door bescherming te bieden aan bedreigde dier- en plantsoorten en maatregelen te nemen om deze in een gunstige staat van instandhouding te houden en te brengen.

NNN-gebieden worden met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 aangewezen op grond van artikel 2.44 lid 4 Omgevingswet juncto paragraaf 7.3.1. van het Bkl. NNN-gebieden worden bij omgevingsverordening vastgesteld (artikel 7.6 lid 1 Bkl).

De omgevingsverordening speelt een speciale rol. In afdeling 7.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) staan namelijk instructieregels voor de omgevingsverordening. Die verplichten de provincie tot:
- het aanwijzen van Natuurnetwerk Nederland-gebieden (verwijst naar een andere website) (NNN-gebieden; artikel 7.6 Bkl)
- het vastleggen van de wezenlijke kenmerken en waarden van NNN- gebieden (artikel 7.7 Bkl)
- het stellen van regels in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de kenmerken en waarden van NNN-gebieden (artikel 7.8 Bkl, eerste lid)

De regels die in de omgevingsverordening komen verzekeren in ieder geval dat (artikel 7.8 Bkl, tweede lid):
- de kwaliteit en oppervlakte van het NNN-gebied niet achteruitgaan
- de samenhang tussen de gebieden van het NNN
- tijdige compensatie van een bepaalde activiteit die negatieve gevolgen heeft

Gelet op artikel 7.3 en 7.8, tweede lid Bkl dient de Omgevingsverordening regels te bevatten ten behoeve van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de kenmerken en waarden van NNN-gebieden alsmede regels die verzekeren dat de kwaliteit en oppervlakte van het NNN-gebied niet achteruitgaat.
Het uitgangspunt is dat regels over activiteiten die gevolgen kunnen hebben op de fysieke leefomgeving in de omgevingsverordening staan. Regels over activiteiten die de fysieke leefomgeving wijzigen moeten in de omgevingsverordening komen (artikel 2.3 lid 1 Omgevingsbesluit).

Bovengenoemde regels zijn echter opgenomen als instructieregels in artikel, die vervolgens leidend zijn voor de bescherming in gemeentelijke Omgevingsplannen. De omgevingsverordening zelf kent dus geen direct werkende regels. De concept-omgevingsverordening voldoet niet aan artikel 7.8 Blk, artikel 6 Hrl en artikel 4 Vrl.

Natuurbeheersplan slechts een Subsidiekader
Het Natuurbeheerplan is een subsidiekader en daarmee een instrument om functieverandering (van landbouw naar natuur), inrichting en beheerdoelen te realiseren die gebaseerd zijn op huidig beleid voor het landelijk gebied op het gebied van water, milieu en ruimtelijke ordening van de Europese Unie, het Rijk en de provincie.

Pels Rijcken heeft de provincie in haar advies van 18 april 2025 nummer 11023199 geadviseerd of het slechts bieden van een subsidiekader voldoende is om invulling te geven aan de Europese verlichtingen om instandhoudingsmaatregelen te treffen. Het antwoord hierop is nee. Met het Natuurbeheerplan 2026 worden er onvoldoende instandhoudingsmaatregelen getroffen.

Het is in ieder geval duidelijk dat het enkel werken met de ANLb-subsidie niet voldoende is om aan de instandhoudingsmaatregelen te voldoen. Wij wijzen in dat kader naar het arrest van het EU-Hof van 25 november 1999, waarin de overweging staat dat zogenoemde “agromilieumaatregelen”, in dat geval contracten tussen de Franse staat en landbouwers, hoe dan ook geen doeltreffende aanvulling van de beschermingsregeling vormen vanwege het feit dat ze een vrijwillig karakter hebben.10 Hoewel het agrarisch natuurbeheer vandaag de dag in Nederland een serieus stelsel met controles, certificering en boetes omvat, doet dat niet af aan het feit dat een subsidierelatie een vrijwillige relatie is. ANLb is een subsidie waarbij het verrichten van activiteiten niet kan worden afgedwongen, maar deze alleen stimuleert, laat staan dat die niet is gericht op het realiseren en in stand houden van natuur, ook al zijn aan de subsidie verplichtingen verbonden. Dat ligt anders dan bij het opleggen van kwalitatieve verplichtingen in combinatie met planologische bescherming.

Los daarvan wijst de door ons geraadpleegde jurisprudentie van het EU-Hof erop dat ook om andere redenen niet volstaan kan worden met enkel het toepassen van de ANLb-subsidie. Zo is er een arrest waaruit volgt dat een regeling die niet voor alle landbouwgronden gold en die ook geen specifieke verwijzing naar de in artikel 4 Vrl bepaalde ornithologische overwegingen bevatte, niet als ‘passende maatregelen’ (die op grond van de Hrl en Vrl verplicht zijn) kwalificeerde.11 Het vormde ook geen coherent geheel, zo overwoog het EU-Hof, en dat is wel nodig om aan de richtlijnen te voldoen. De richtsnoeren uit de mededeling van de Europese Commissie over beheer van Natura 2000-gebieden wijzen in dezelfde richting.

In dat kader vermelden wij ook een recent arrest over een Griekse zaak waarin werd geoordeeld dat artikel 4, leden 1 en 2, Vrl en artikel 6 Hrl verplichten om voor elke speciale beschermingszone individuele instandhoudingsdoelstellingen en beschermingsmaatregelen vast te stellen ten aanzien van alle in bijlage I bij de Vrl vermelde vogelsoorten die in het gebied voorkomen en geregeld voorkomende trekvogels, alsmede hun leefgebied. Wij betwijfelen of de ANLb-verplichtingen in de praktijk zo precies zijn en zo ver reiken. Dit lichten wij toe.

Hoewel ANLb wel uitgaat van beheer waarbij leefgebieden in stand gehouden moeten worden ten behoeve van diersoorten waarvoor Nederland op grond van de Vrl en Hrl de internationale verplichting heeft om de staat van instandhouding te verbeteren of te behouden, menen wij dat de subsidieverplichtingen in het overgrote deel van de gevallen onvoldoende specifiek zijn en onvoldoende aansluiten op de wezenlijke kenmerken.

Geen ruimtelijke beschermingsregels tot 2032
Advies Pels Rijcken: De tekst van artikel 6, eerste lid, Hrl bepaalt dat lidstaten de nodige instandhoudingsmaatregelen moet treffen. Deze maatregelen behelzen zo nodig passende specifieke of van ruimtelijke ordeningsplannen deel uitmakende beheersplannen en passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de typen natuurlijke habitats van bijlage I en de soorten van bijlage II die in die gebieden voorkomen. Het woordje “of” is hierbij onderstreept om te benadrukken dat hier keuzes gemaakt kunnen worden. De Nederlandse wetgever heeft de vorm, waarmee we invulling geven aan deze Europeesrechtelijke verplichtingen gekozen door te bepalen dat instandhoudingsmaatregelen in het omgevingsplan worden opgenomen.

In tegenstelling tot het advies van Pels volgt niet uit de wet dat ervoor gekozen is om de instandhoudingsmaatregelen op te nemen in het Omgevingsplan. Uit de instructieregels in artikel 7.8, tweede lid Bkl volgt dat de Provincie verplicht is om in de omgevingsverordening regels te stellen in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkelingen van de kenmerken en waarden van NNN-gebieden (gebiedsbescherming). Deze instructieregels schrijven voor dat de provincie bij of krachtens omgevingsverordening gebieden aanwijst die het natuurnetwerk Nederland vormen. Bij of krachtens

omgevingsverordening worden ook de wezenlijke kenmerken en waarden van die gebieden vastgesteld. Bij omgevingsverordening worden door de provincies regels gesteld in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van deze kenmerken en waarden. De regels moeten onder meer achteruitgang van de kwaliteit en oppervlakte van het netwerk voorkomen, het behoud van samenhang tussen de gebieden van het netwerk verzekeren en verzekeren dat tijdig adequate compensatie plaatsvindt van eventuele nadelige gevolgen van activiteiten; maar waar nodig moeten de regels ook zijn gericht op herstel, verbetering en uitbreiding van het netwerk en van wezenlijke kenmerken en waarden van dat netwerk. Provincies hebben de bevoegdheid om verdergaande eisen te stellen dan voorzien in afdeling 7.3 van dit besluit.

Het gaat deels om getrapte instructieregels: eisen die de provincies moeten stellen waaraan andere overheden moeten voldoen. De wet voorziet niet in de mogelijkheid om bovengenoemde verplichtingen alleen via een opvolgende instructieregel gemeenten te verplichten om regels te stellen in de omgevingsplannen. Uit de nota van toelichting Blk (instructieregels met het oog op natuurbescherming) blijkt het volgende:

Bij omgevingsverordening worden door de provincies regels gesteld in het belang van de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van deze kenmerken en waarden. De regels moeten onder meer achteruitgang van de kwaliteit en oppervlakte van het netwerk voorkomen, het behoud van samenhang tussen de gebieden van het netwerk verzekeren en verzekeren dat tijdig adequate compensatie plaatsvindt van eventuele nadelige gevolgen van activiteiten; maar waar nodig moeten de regels ook zijn gericht op herstel, verbetering en uitbreiding van het netwerk en van wezenlijke kenmerken en waarden van dat netwerk. Provincies hebben de bevoegdheid om verdergaande eisen te stellen dan voorzien in afdeling 7.3 van dit besluit.

Gemeenten moeten uiterlijk 31 december 2031 hun tijdelijke omgevingsplan (bestaande uit oude bestemmingsplannen) hebben omgezet naar één nieuw, integraal omgevingsplan. Tot die tijd geldt het tijdelijke plan. Dit zou betekenen dat tot 2032 er bovendien geen instandhoudingsmaatregelen in de omgevingsplannen zijn opgenomen.

Het provinciale natuurbeheersplan 2026 biedt onvoldoende instandhoudingsmaatregelen om aan de Europese, artikel 6 lid 1 Hrl en artikel 4 lid 1 en 2 Vrl te kunnen voldoen.

Wij verzoeken u daarom om de direct werkende regels en/of een verbod om activiteiten te verrichten zonder voorafgaande vergunning (dus geen instructieregels) in de Omgevingsverordening op te nemen en te voldoen aan artikel 7.8 lid 2 Blk, artikel 6 Hrl en artikel 4 Vrl ter bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van deze kenmerken en waarden.

Hierbij denken wij aan het volgende:
- verbod gebruik chemische bestrijdingsmiddelen binnen 250 meter vanaf een NNN-gebied en Natuurverbinding (veel NNN-gebieden betreft natte natuur, beheerstype Zoete Plas (N04.02)
- bufferzone van 5 meter met een verbod tot bemesten.
- Zie verder de provinciale natuurbeheerrichtlijnen Noord-Holland

Reactie op de zienswijze
Uw zienswijze gaat over de bescherming van natuurgebieden en bevat een voorstel om rechtstreeks werkende regels op te nemen voor het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Dit voorstel heeft geen betrekking op de wijzigingen die in deze herziening ter inzage hebben gelegen. Het vraagt om afzonderlijke beleidsvorming en besluitvorming en kan daarom niet in deze fase worden meegenomen.

De provincie werkt aan de bescherming en het herstel van natuurgebieden en stelt indien nodig beleid hiervoor op. Eventuele nieuwe regels worden via een afzonderlijk traject voorbereid, waarbij gelegenheid wordt geboden om te reageren.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-02

Zienswijze
Met belangstelling heeft het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wijdemeren kennisgenomen van de ontwerp-wijziging van de Omgevingsverordening NH2022 met betrekking tot stiltegebieden.
De gemeente staat in beginsel positief tegenover het voornemen om de direct doorwerkende regels voor stiltegebieden op termijn te vervangen door instructieregels en de verantwoordelijkheid voor het stellen van nadere regels bij gemeenten neer te leggen. Naar onze mening biedt dit gemeenten meer ruimte om maatwerk toe te passen en regels beter aan te laten sluiten op lokale omstandigheden, recreatief gebruik en de feitelijke beleving van stilte in een gebied.
Wij onderschrijven daarbij het belang van stiltegebieden als gebieden waar natuurlijke en gebiedseigen geluiden overheersen en waar ruimte bestaat voor rust en stiltebeleving. Tegelijkertijd constateren wij dat de huidige begrenzingen op enkele locaties onvoldoende aansluiten bij het feitelijk gebruik, bestaande infrastructuur of locaties waar het stiltekarakter reeds beperkt aanwezig is.
Om die reden verzoeken wij u om bij de vaststelling van de wijziging van de Omgevingsverordening NH2022 de contouren van een aantal stiltegebieden binnen de gemeente Wijdemeren aan te passen. Het betreft wijzigingen die beter aansluiten bij:

- bestaand recreatief gebruik;
- bestaande infrastructuur;
- locaties met reeds aanwezig omgevingsgeluid;
- bestaande woon- en bedrijfsfuncties; en
- locaties waar het vanuit uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid wenselijk is de contour te verduidelijken.

Hieronder lichten wij per locatie de voorgestelde wijziging toe.

Wijde Blik
Op grote delen van de Wijde Blik wordt het stiltekarakter reeds beïnvloed door omgevingsgeluid afkomstig van de N201. Daardoor sluit de huidige begrenzing onvoldoende aan bij de feitelijke beleving van stilte. Om die reden wordt voorgesteld om de contour op delen van de plas aan te passen. Wel blijft een strook van circa 100 meter vanaf de Dirck A. Lambertszkade binnen het stiltegebied behouden zodat recreanten daar in relatieve stilte kunnen recreëren.

Kortenhoefsedijk / Oude School Kortenhoef
Voorgesteld wordt om de Kortenhoefsedijk en de Oude School Kortenhoef buiten het stiltegebied te brengen. Hiermee wordt ruimte behouden voor bestaande activiteiten zoals het NK Palingroken.

NERA
Voorgesteld wordt om het NERA-terrein buiten het stiltegebied te brengen. Daarmee blijft de locatie in de toekomst beter bruikbaar voor andere activiteiten en evenementen.

Googpad
Het Googpad blijft onderdeel van het stiltegebied zodat wandelaars gebruik kunnen blijven maken van een relatief stil recreatief gebied. Wel wordt voorgesteld de contour beperkt aan te passen zodat deze beter aansluit op het pad en de feitelijke situatie.

Horndijk
Een klein deel van de Horndijk valt momenteel binnen het stiltegebied. Dit kan in de praktijk tot onduidelijkheid leiden. Daarom wordt voorgesteld de contour aan te passen zodat de Horndijk duidelijk buiten het stiltegebied valt.

Blijkstrand en omgeving
Voorgesteld wordt om het Blijkstrand en het omliggende recreatiegebied buiten het stiltegebied te brengen. Dit sluit beter aan bij het recreatieve gebruik van het gebied.

IJsbaan Ankeveen en IJsbaan Kortenhoef

Voorgesteld wordt om de ijsbanen van Ankeveen en Kortenhoef buiten het stiltegebied te brengen. Hiermee blijft ruimte bestaan voor activiteiten die bij een ijsbaan passen, zoals het gebruik van een omroepinstallatie of achtergrondmuziek.

Woon- en bedrijfslocaties
Binnen de huidige contouren vallen op diverse locaties woonwijken en bedrijfslocaties. Hoewel de regels voor stiltegebieden niet gelden binnen woningen en bedrijven, kan dit in de praktijk wel tot verwarring leiden. Daarom wordt voorgesteld de contouren beter aan te laten sluiten op de grenzen van woon- en bedrijfslocaties.

De voorgestelde contourwijzigingen zijn opgenomen in het als bijlage toegevoegde geopackagebestand.
Wij verzoeken u deze zienswijze en de daarbij behorende contourwijzigingen mee te nemen bij de verdere besluitvorming over de wijziging van de Omgevingsverordening NH2022.

Reactie op de zienswijze
In uw zienswijze onderschrijft u het voornemen om de bevoegdheden ten aanzien van stiltegebieden bij de gemeente te leggen. Uw zienswijze betreft verder het wijzigen van de contour van het werkingsgebied Stiltegebieden voor de gemeente Wijdemeren. Dit betreft geen onderwerp dat in deze herziening van de omgevingsverordening wordt aangepast. Om die reden kan uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. GS zullen uw zienswijze behandelen als een wijzigingsverzoek van een werkingsgebied en de afweging hierover in de eerstvolgende wijzigingsronde over ‘werkingsgebieden en bijlagen van de Omgevingsverordening’ (ronde 2027-I) meenemen.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.
De zienswijze wordt gezien als wijzigingsverzoek voor de wijzigingsronde 2027-I.

ZW-03

Zienswijze
Bouwend Nederland heeft in een voorstadium van deze consultatie reeds gereageerd op het conceptvoorstel tot wijziging van afdeling 4.11 en bijlage 10 van de Omgevingsverordening NH2022 (verder het ‘conceptvoorstel’).
Tevens hebben wij op 22 april 2026 een gesprek hierover gehad met: Provincie Noord-Holland, Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, RVO, gemeente Amsterdam en branchevereniging Bodemenergie.
Op 5 mei jl. hebben wij gereageerd op het verslag van het genoemde overleg.
Wij zien dat het conceptvoorstel identiek is aan het eerder met ons besproken voorstel. Daardoor kan onze reactie ook gelijk blijven. Hieronder treft u onze reactie (zoals eerder verstuurd op 5 mei jl. wederom) aan, zodat het meegenomen kan worden in de officiële reactie van de provincie.

Zienswijze op omgevingsverordening NH2022, over de '5e herziening'
Wij adviseren de provincie en de omgevingsdienst om het voorstel in de huidige vorm te heroverwegen. Hieronder lichten wij dit nader toe.
Het doel wordt door ons onderschreven. Het optimaal benutten van aangelegde bodemenergiesystemen is in ieders belang.
Voor een goed begrip is het van belang onderscheid te maken in verschillende onderdelen en termen een verwarmingssysteem o.b.v. een WKO. Een WKO of energiecentrale bestaat uit een bodemenergiesysteem (OBES) en een additioneel verwarmingssysteem (verwarmingsketel op aardgas, warmtepomp, warmtenet of elektra-boiler). De energiecentrale levert warmte aan het gebouw of de woningen. Het daadwerkelijk energieverbruik en rendement van het totale verwarmingssysteem hangen sterk af van het samenspel tussen gebruiker, gebouw/woningen, warmtedistributie en de energiecentrale.
Het conceptvoorstel beoogt mede via uitbreiding van te rapporteren energetische informatie (KPI’s) over de gebruiker en het gebouw meer te kunnen zeggen over de energetische efficiëntie van een OBES. Daarbij gaat het (deels) om informatie (KPI’s) buiten het bodemenergiesysteem, zoals energieverbruik per m², gasverbruik en het aandeel bodemenergie in de totale energievraag. Deze gegevens zijn doorgaans al beschikbaar, maar versnipperd over verschillende (overheids)loketten en nog niet gecombineerd.

Tegen deze achtergrond lichten wij hieronder onze belangrijkste inhoudelijke aandachtspunten toe.

1. ACM is de toezichthouder voor warmtelevering aan consumenten en kleinverbruikers

In het overleg is door de omgevingsdienst verwezen naar signalen van bewoners over comfortklachten, een hoge energierekening en de wens om meer data te verzamelen om deze klachten te duiden.
In de huidige Warmtewet en Wet collectieve warmte (die per 2027 inwerking treedt) is vastgelegd dat consumenten en kleinverbruikers bij de ACM terecht kunnen met klachten over de levering van warmte door een warmteleverancier, respectievelijk warmtebedrijf.
Tevens heeft de leverancier van warmte (respectievelijk warmtebedrijf) er alle belang bij om een OBES optimaal te laten functioneren. Bij het niet goed functioneren ervan zal de warmteleverancier de beheerder van de OBES hierop aanspreken. Het is volgens ons daarom niet zinvol om deze doelgroep op te nemen. Immers de ACM is hiervoor de aangewezen autoriteit.

2. Comfortklachten hebben vaak andere oorzaak

We willen de provincie meegeven dat comfortklachten doorgaans een gebouw gebonden (bovengrondse) oorzaak kennen. Deze klachten hangen vaak samen met de distributie van warmte, de keuze van het warmteafgiftesysteem, het inregelen van deze systemen, de instellingen van het warmtenet en het gebouwbeheersysteem en het gebruik van de laag temperatuurwarmte door bewoners (de ervaring en gebruik is anders dan bij een hoog temperatuur systeem).
Deze oorzaken zijn meestal niet gerelateerd aan een OBES. Door het koppelen van deze klachten aan extra rapportageverplichtingen voor OBES-exploitanten bestaat het risico dat de provincie een verkeerde oorzaak adresseert en daarmee een route kiest die niet of hooguit beperkt bijdraagt aan de gewenste oplossing.

3. Samenwerking tussen boven- en ondergrond is al geborgd

Tijdens het overleg hebben de brancheverenigingen Bodemenergie en Bouwend Nederland gevraagd waarom de provincie aanvullende eisen wil stellen aan informatie over bovengrondse installaties, terwijl de samenwerking tussen boven- en ondergrond al is geborgd in bestaande kwaliteitskaders:

- BRL 11000 (ontwerp, realisatie en beheer OBES)
- BRL 6000-21 (gebouwinstallaties en koppeling met bodemenergiesystemen)

Deze BRL-en verplichten al tot integrale afstemming tussen ondergrond en bovengrond. Een inhoudelijke reactie op deze vraag bleef vooralsnog uit.
Het conceptvoorstel lijkt daarmee voorbij te gaan aan bestaande, landelijk geharmoniseerde kwaliteitsborging. Dat is niet alleen onnodig, maar creëert ook het risico op tegenstrijdige eisen en dubbele lasten.

4. Versnippering van data bij overheden kan niet opgelost worden door beheerders van WKO systemen

In het verslag wordt benoemd dat informatie versnipperd is tussen provincie, gemeenten en omgevingsdiensten. Deze gegevens zijn in de praktijk vaak al beschikbaar bij verschillende (overheids)loketten, maar niet gecombineerd. Dat is een bestuurlijke uitdaging, maar geen reden om exploitanten van een OBES te belasten met aanvullende rapportageverplichtingen.
De in artikel 4.114a, lid 2 van het conceptvoorstel vermelde gegevens over het verbruik van een gebouw zijn doorgaans niet beschikbaar voor de vergunningsplichtige van een OBES, omdat dit verschillende partijen zijn. Een OBES, gebouw, warmtenet, warmtepomp gasketel of elektraboiler kunnen verschillende eigenaren hebben, waardoor deze gegevens niet automatisch bij elke partij beschikbaar zijn of geleverd kunnen/mogen worden aan andere partijen.
Het is niet proportioneel om een bestuurlijk informatieprobleem op te lossen door de vergunningsplichtige van een OBES extra verplichtingen op te leggen, die bovendien niet aantoonbaar bijdragen aan beter functioneren van het systeem en/of het gebouw. De verantwoordelijkheid voor interne gegevensuitwisseling tussen overheden ligt bij de overheid zelf.

5. Extra data leidt niet automatisch tot handelingsperspectief

Tijdens het overleg werd terecht opgemerkt dat aanvullende gegevensverzameling alleen zinvol is wanneer deze leidt tot een concreet handelingsperspectief. Dat is in het conceptvoorstel nog

niet uitgewerkt. Meer data op zichzelf lost comfortklachten niet op en verbetert het beheer en de energieprestatie van een gebouw niet automatisch. Zonder een duidelijk doel, interventielogica en vooraf bepaald handelingsperspectief blijft het effect van extra gegevensverzameling beperkt.
Daarom is eerst een analyse nodig van de herkomst van de gemelde klachten (die niet automatisch samenhangen met een OBES). Op basis daarvan kan gericht worden bepaald of (en welke) aanvullende gegevens nodig zijn en welke maatregelen passend zijn; anders ontstaat het risico op maatregelen die niet aansluiten op de daadwerkelijke problematiek.

Conclusie: Wij adviseren de provincie en de omgevingsdienst om het voorstel in de huidige vorm te heroverwegen. Met klem adviseren wij de uitbreiding van de informatieplicht (KPI's) niet neer te leggen bij de aanvrager van een vergunning voor een bodemenergiesystemen (OBES).

Ons voorstel
Wij zijn meer dan bereid om mee te denken en mee te werken aan een concreet plan van aanpak. Daarbij kan naar ons idee worden volstaan met de huidige beschikbare gegevens én kunnen we eigenaren en gebruikers van de systemen concrete mogelijkheden bieden om de prestaties van de installaties te verbeteren (bijvoorbeeld via een energiescan of WKO-scan).
Ons voorstel in twee stappen:
1) Combineer bestaande gegevens met praktijkervaringen van systeemeigenaren om de herkomst van de gesignaleerde problemen te bepalen.
2) Vertaal die herkomst van de gesignaleerde problemen naar gerichte maatregelen met een praktisch handelingsperspectief.

Reactie op de zienswijze
Naar aanleiding van de zienswijzen op dit onderwerp worden de voorgestelde wijzigingen (het toevoegen van regels over open bodemenergiesystemen) nu niet opgenomen in de omgevingsverordening.

De provincie wil samen met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied in overleg met de branche om het in de zienswijzen genoemde voorstel voor een gezamenlijk plan van aanpak te verkennen. Wanneer met dergelijke afspraken met de branche hetzelfde doel (doelmatig gebruik van energie) bereikt kan worden, is het stellen van regels niet nodig. Indien uit de verkenning volgt dat het stellen van regels via de Omgevingsverordening toch noodzakelijk is, dan zal een nieuw wijzigingsvoorstel worden behandeld in de zesde herziening van de OVNH2022.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. De in het ontwerp opgenomen aanvullende indieningsvereisten bij omgevingsvergunningen voor open bodem energiesystemen worden geheel geschrapt.

ZW-04

Zienswijze
Bij deze willen we graag reageren op de regels en voorschriften in de NH2020. Het gaat om de kaart voor de niet peilbesluitplichtige gebieden. In ons geval om de polder de Naal, wat in peilgebied 8020J en 8020D ligt. Vanwege de aangrenzende duinen is er altijd toestroming vanuit het duingebied de polder in. Het water loopt altijd over de stuw de achterliggende polder in. De waterpeil in de hoofdwaterloop is ook nooit lager dan de door het waterschap ingestelde waterpeil bij de stuw. Wij verzoeken dan ook om polder de Naal op de kaart als Peilbesluitplichtig gebied aan te merken, zoals dit voorheen ook was. De kaart met aanduiding 'Niet peilbesluitplichtig gebied (hellend gebied)'moet worden aangepast.

Reactie op de zienswijze
Uw zienswijze gaat over het wijzigen van het werkingsgebied Peilbesluit. Dit is geen van de onderwerpen die in deze ronde worden aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. GS zullen uw zienswijze behandelen als een wijzigingsverzoek voor een werkingsgebied en de afweging hierover in de eerstvolgende wijzigingsronde over 'werkingsgebieden en bijlagen van de Omgevingsverordening' (ronde 2027-I) meenemen.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.
De zienswijze wordt gezien als wijzigingsverzoek voor de wijzigingsronde 2027-I.

ZW-05

Zienswijze
Hierbij dien ik een zienswijze in op artikel 6.50 van de Omgevingsverordening NH2022, voor zover dit betrekking heeft op het werkingsgebied Tuinbouwconcentratiegebied Heemskerkerduin.

In artikel 6.50 is bepaald dat uitbreiding van bestaande glastuinbouwbedrijven mogelijk is, maar dat nieuwe bedrijfswoningen niet zijn toegestaan. Tegen deze uitsluiting maak ik bezwaar.

Het doel van een tuinbouwconcentratiegebied is volgens de toelichting juist het behouden en versterken van de agrarische en tuinbouwkundige functie van het gebied. De provincie geeft daarbij aan dat het provinciale belang is gelegen in het behoud van een sterke en toekomstbestendige tuinbouwsector.

Een agrarische bedrijfswoning is echter geen gebiedsvreemde functie. Een bedrijfswoning maakt onderdeel uit van een agrarisch bedrijf en ondersteunt de bedrijfsvoering. Het uitsluiten van nieuwe bedrijfswoningen draagt daarom niet bij aan het versterken van het tuinbouwconcentratiegebied, maar kan juist een belemmering vormen voor de ontwikkeling en voortzetting van agrarische ondernemingen.

De huidige formulering van artikel 6.50 lijkt daarmee niet in overeenstemming met de doelstelling van het tuinbouwconcentratiegebied. Wanneer de provincie het behoud en de versterking van de tuinbouwsector centraal stelt, is het niet logisch om een functioneel aan een agrarisch bedrijf verbonden bedrijfswoning categorisch uit te sluiten.

Daarnaast ontbreekt in de toelichting een specifieke motivering waarom een nieuwe agrarische bedrijfswoning binnen een tuinbouwconcentratiegebied ongewenst zou zijn. Zonder nadere onderbouwing is niet inzichtelijk waarom een bedrijfswoning gelijk wordt behandeld aan functies die geen relatie hebben met de agrarische bestemming van het gebied.

Ik verzoek u daarom artikel 6.50 te heroverwegen en de uitsluiting van nieuwe agrarische bedrijfswoningen te schrappen, dan wel uitsluitend te beperken tot burgerwoningen en andere niet-agrarische woonfuncties. Op die manier blijft de bescherming tegen verstedelijking behouden, terwijl ruimte blijft bestaan voor een doelmatige agrarische bedrijfsvoering binnen het tuinbouwconcentratiegebied.

Reactie op de zienswijze
Uw zienswijze betreft een nieuw verzoek om wijziging van een artikel. Deze gaat niet over de onderwerpen die in deze ronde worden aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. In zienswijze ZW-11 is dezelfde zienswijze opgenomen, waarbij een concreet verzoek wordt gedaan om dit te behandelen in de volgende herziening van de omgevingsverordening. GS zullen daarom uw zienswijze, tezamen met ZW-11, behandelen als een wijzigingsverzoek en de afweging hierover in de voorbereiding van de 6e herziening van de omgevingsverordening meenemen.

Overigens heeft u parallel aan de indiening van uw zienswijze ambtelijk contact gehad met de provincie over uw casus. Hierbij is aan u toegelicht waarom de provincie in overleg met de gemeente een regeling heeft opgenomen waarmee nieuwe woningen in dit gebied niet zijn toegestaan.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.
De zienswijze wordt gezien als wijzigingsverzoek voor de 6e herziening van de omgevingsverordening.

ZW-06

Zienswijze
Middels deze brief maakt indiener bezwaar tegen het ontwerp van de 5e wijziging van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (ligt ter inzage tot 1 juli 2026). Indiener verzoekt u de procedure en de Ontwerp-Omgevingsvisie 2050 op te schorten wegens fundamentele gebreken in de onderliggende Milieu-effectrapportage (MER) 'Wind op Land'. Tevens eist indiener dat deze zienswijze geanonimiseerd, puntsgewijs en afzonderlijk wordt beantwoord in de nota van antwoord. Indiener verzoekt dwingend en per omgaande om een formele ontvangstbevestiging van deze zienswijze.

1. Onregelmatigheden MER 'Wind op Land', uitsluiting/ rol cieMER, rol Antea Group als bouwsteen voor beleid
De effectenanalyse van de zoekgebieden steunt op de MER 'Wind op Land'. De juridische en inhoudelijke houdbaarheid hiervan is door zware gebreken onvoldoende.

1.1. Steun voor verzoek NLVOW: Op 15 juni 2026 heeft de NLVOW een formeel verzoek ingediend voor een extern onafhankelijk feiten- en integriteitsonderzoek naar deze MER. Indiener sluit zich hier volledig bij aan.
1.2. Concrete procedurele misstanden en incomplete milieueffecten: De dossiervorming van de provincie en opsteller Antea Group is onduidelijk en niet transparant:

- Er circuleren meerdere documenten die allemaal als 'definitieve versie' zijn aangemerkt, wat duidt op ontbrekend/ onzorgvuldig versiebeheer.
- Er lijkt sprake van antedatering, chronologische én numerieke inconsistenties. De Nota van Beantwoording van 11 april 2025 en de definitieve MER van 13 mei 2025 verwijzen al naar het cieMER-rapport van 15 mei 2025. Dit ondergraaft de betrouwbaarheid van de procedure.
- Ingediende zienswijzen tijdens de NRD-fase mbt Boekelermeer 3 zijn niet correct verwerkt en het zoekgebied is onterecht in de MER-Wind op Land procedure gehouden. De doorkijkzoekgebieden L en Y binnen Boekelermeer 3 zijn zonder inhoudelijke motivering uit de procedure gehaald, maar staan nog wel in het cieMER-rapport.

1.3. Het ontbreken van energieopbrengsten en verborgen onderschatting: Uit Toetsingsrapport nr. 3934 van de cieMER blijkt dat de potentiële energieopbrengsten per zoekgebied ontbreken, waardoor keuzes oncontroleerbaar zijn. Uit achterliggende analyses blijkt dat de provincie uitgaat van slechts 2.500 vollasturen per turbine. Dit is een verborgen onderschatting van 20% tot 30% ten opzichte van de landelijke RES-norm van 3.300 vollasturen. Dit leidt tot een onterechte overprogrammering en te veel geclaimde zoekgebieden.
1.4. Inhoudelijke tekortkomingen en wegkijken door cieMER. Uit rapport nr. 3934 blijkt dat de cieMER de januari-versie (ter inzage vanaf 10 februari 2025) heeft beoordeeld als onvoldoende basis. Dit rapport werd ten onrechte al als definitief gepresenteerd. De MER bevat te weinig onderzoek naar de cumulatie van effecten onderling, met bestaande parken en/of de stapeling van meerdere effecten bij elkaar. Tevens kon de cieMER de plannen niet aan de verordeningstoets onderwerpen omdat de tekst nog niet klaar was. De colofon meldt expliciet dat de cieMER door de provincie niet in staat is gesteld om adviezen en zienswijzen te betrekken terwijl ze hiervan direct op de hoogte waren gesteld. Hierdoor heeft de cieMER feitelijk weggekeken van ernstige onregelmatigheden; het directe gevolg is dat de ingediende maar onverwerkte zienswijzen over Boekelermeer 3 tijdens de NRD-fase volledig onbesproken zijn gebleven in toetsingsrapport 3934.
1.5. Onnavolgbare wijziging van zoekgebieden en afwijking van reikwijdte: Gedurende de procedure zijn de aantallen, locaties en begrenzingen van de zoekgebieden continu aangepast. Dit wijkt fundamenteel af van de scope zoals die oorspronkelijk in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) is vastgesteld. Dit maakt de milieueffectbeoordeling procedureel onzuiver.
1.6. Fouten Boekelermeer 1 en 2: De geografische situering en fysieke grootte van zoekgebied 22 en 24 (Boekelermeer 1 en 2) in de verordening wijken af van de onderzoeksgegevens. Dit dient per direct hersteld te worden conform de feiten.
1.7. Ontbreken van nut en noodzaak wegens reeds behaalde RES-doelen: De noodzaak om aanvullende zoekgebieden aan te wijzen ontbreekt. Indiener verwijst hiervoor naar het rapport Voortschrijdend Inzicht Windenergie van de NLVOW, dat steunt op rapportages van de RVO. Hierin is vastgelegd en door de minister bevestigd dat de landelijke RES-doelstelling van 35 TWh op land al volledig is behaald. Het blijven aanwijzen van omstreden zoekgebieden mist elke beleidsmatige noodzaak.

1.8. Belangenverstrengeling en discutabele rol van de provincie: De provincie treedt op als initiatiefnemer, controleur van milieueffecten én vergunningverlener. Omdat de provincie tegelijkertijd de eigen beschermingsregimes via verordeningen aanpast aan industriële wensen, ontbreken de noodzakelijke checks and balances.
1.9. Geen geldige bouwsteen: Omdat de MER op alle fronten rammelt, kan en mag deze niet dienen als fundament voor de 5e wijziging Omgevingsverordening en de Ontwerp-Omgevingsvisie 2050.

2. Bezwaar tegen batterijen, energieopslag en uitbreiding bedrijventerreinen in landelijk gebied.
Indiener maakt nadrukkelijk bezwaar tegen het toestaan van grootschalige batterijen, energieopslag (BESS) en de fysieke uitbreiding van bedrijventerreinen in het landelijk gebied.
2.1. Aantasting landschap: Deze industriële functies en terreinen tasten de openheid en rust aan. Dit strijdt fundamenteel met de beschermingsstatus van het Bijzonder Provinciaal Landschap (BL) en het Natuurnetwerk Nederland (NNN).
2.2. Bedreiging weidevogelgebieden: Het opofferen van schaars weidevogelgebied voor batterijparken of de fysieke uitbreiding van grijze bedrijventerreinen vernietigt cruciale leef- en broedgebieden van ernstig bedreigde vogelpopulaties.
2.3. Veiligheids- en milieurisico's: Grootschalige chemische energieopslag brengt zware risico's met zich mee op het gebied van brand, explosie en bodem- of grondwaterverontreiniging. Zelfs indien een locatie zoals de Boekelermeer de status van een Industrieel Park van Bovenlokaal belang (IPB) krijgt, mogen deze zware industriële risico's en de uitbreidingsplannen nooit doorslaan in de aangrenzende, kwetsbare en beschermde groene zones. Industriële functies moeten strikt binnen bestaande harde grenzen blijven en mogen de schaarse groene ruimte daarbuiten niet overwoekeren.

3. Conclusie en verzoek
Op basis van deze punten verzoekt indiener u:
1. De besluitvorming over de 5e wijziging Omgevingsverordening en de Ontwerp-Omgevingsvisie 2050 direct op te schorten in afwachting van het onafhankelijke feitenonderzoek naar de MER Wind op Land procedure, en te verklaren dat deze MER niet als bouwsteen mag dienen wegens belangenverstrengeling, afwijking van de scope, het ontbreken van cumulatieonderzoek, chronologische én interne numerieke tegenstrijdigheden, over programmering en de reeds behaalde 35 TWh-doelstelling.
2. De foutieve situering en grootte van zoekgebied 22 en 24 (Boekelermeer 1 en 2) per direct formeel te herstellen conform de feitelijke onderzoeksdocumenten. RES-documentatie.
3. Grootschalige energieopslag en uitbreiding van bedrijventerreinen in het landelijk gebied (BL, NNN en weidevogelgebieden) volledig te verbieden, in het bijzonder rondom de Boekelermeer, ongeacht een eventuele IPB-status. De provincie moet haar eigen beschermingsregimes handhaven in plaats van deze via een salamitactiek af te breken.

Procedurele afhandeling:
- Indiener verzoekt dwingend en per omgaande om een formele ontvangstbevestiging van deze zienswijze.
- Indiener eist dat deze zienswijze geanonimiseerd, puntsgewijs wordt behandeld en dat er op ieder ingebracht punt afzonderlijk en inhoudelijk wordt ingegaan, zonder samenvoeging met andere indieners.
- Indiener verzoekt om de definitieve nota van beantwoording direct na vaststelling te ontvangen.

Reactie op de zienswijze
Uw zienswijze is gericht tegen zowel de Ontwerp-Omgevingsvisie/het MER Wind-op Land als tegen een onderwerp uit de ontwerp Vijfde herziening van de omgevingsverordening. Voor zover de zienswijze gaat over de omgevingsvisie en het MER geldt dat dit niet gaat over de onderwerpen die in deze ronde worden aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan uw zienswijze op dit onderdeel niet in dit proces worden meegenomen. Wel willen wij u er op wijzen dat voor de ontwerp-omgevingsvisie een afzonderlijk omgevingseffectrapport (OER) is opgesteld.

Voor zover de zienwijze gaat over de omgevingsverordening geldt het volgende.
De provincie erkent dat grootschalige batterijen de openheid en rust in het landelijk gebied kunnen aantasten, maar ziet ook in dat een duurzaam energiesysteem opslag met batterijen

nodig heeft (het duurzame aanbod van elektriciteit vanuit zon en wind is niet altijd gelijktijdig met het gebruik). Daarom biedt de provincie met de voorgestelde regels beperkt ruimte aan de ontwikkeling hiervan. Wel is het belangrijk dat de aantasting van het landelijk gebied zoveel mogelijk beperkt blijft. Daarom vereisen de nieuwe regels dat grootschalige energieopslagsystemen altijd zorgvuldig ruimtelijk moeten worden ingepast. Ook beperken de regels het aantal locaties waar deze systemen kunnen worden geplaatst. De aantasting van weidevogelgebieden (onderdeel Beschermd Landschap, BL) wordt beperkt door alleen batterijen in BL toe te staan als deze onderdeel zijn van een opwekinstallatie.
Veiligheids- en milieurisico's worden zoveel mogelijk beperkt door te voldoen aan de veiligheidsvoorschriften uit de PGS 37-1 (Publicatiereeks Gevaarlijke Stoffen). De provincie vereist in de voorgestelde regels niet specifiek dat grootschalige energieopslagsystemen aan deze regels voldoen, omdat deze regels vanaf 1 januari 2027 landelijk worden verankerd in/onder de Omgevingswet. Het is niet nodig om in deze omgevingsverordening deze regels ook te benoemen. De gemeente is als bevoegd gezag verantwoordelijk om bij vergunningverlening te toetsen aan deze veiligheidsregels.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-07

Zienswijze
Graag maken we gebruik van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen op de 5e wijziging van de Omgevingsverordening NH2022.

Stiltegebieden
De provincie stelt voor om de uitvoering en handhaving van het stiltegebiedenbeleid over te dragen aan gemeenten. De gemeente Amstelveen (Omgevingstoezicht en Handhaving) ziet hiervoor geen uitvoerbare basis.
De provincie erkent dat stiltegebieden op dit moment nauwelijks handhaafbaar zijn. De provincie heeft capaciteit beschikbaar van circa 0,5 fte. Dit blijkt in de praktijk onvoldoende om toezicht en handhaving uit te voeren. Daarnaast voldoen vrijwel alle stiltegebieden niet aan de gestelde richtwaarde voor geluid. Dit betekent dat effectieve handhaving structurele inzet, metingen en specialistische kennis vraagt.
De voorgestelde overdracht leidt tot extra taken voor de gemeente zonder aanvullende middelen. De gemeente beschikt niet over de benodigde capaciteit, expertise en apparatuur om geluidmetingen uit te voeren en naleving te controleren. Overdracht van deze taak vergroot de uitvoeringsdruk, terwijl de effectiviteit onzeker blijft.
Daar komt bij dat belangrijke randvoorwaarden ontbreken. Er is geen duidelijkheid over de inhoud en status van de aangekondigde handreiking. Ook ontbreekt inzicht in de wijze waarop interbestuurlijk toezicht de uitvoering gaat beoordelen. Hierdoor ontstaat onduidelijkheid over de normstelling, de handhaafbaarheid en de benodigde inzet.
Het is daarnaast gissen naar de reden de omgevingsverordening nu wel te wijzigen maar deze regels pas in werking te laten treden in 2030. De Handreiking Stiltegebieden waarover in de brief van 13 mei 2026 aan Provinciale Staten (kenmerk GLK210426AF1) wordt gesproken is nog niet vastgesteld. Zorgvuldiger zou zijn de wijziging te effectueren gelijktijdig met het vaststellen van deze Handreiking zodat de effecten voor benodigde capaciteit en financiële middelen voor de gemeenten duidelijker in beeld kunnen worden gebracht. Dit is meerdere keren in de besprekingen met de provincie aangegeven. Desondanks zet de provincie dit door maar stelt geen capaciteit en financiële middelen ter beschikking om deze extra VTH-taken uit te kunnen voeren.
In de praktijk ontstaat ook een scheef beeld. Grote geluidsbronnen, zoals luchtvaart en mogelijk provinciale infrastructuur, bepalen de geluidsbelasting in het Amstelveense stiltegebied in de Bovenkerkerpolder. Tegen deze bronnen kan de gemeente niet handhavend optreden. De verantwoordelijkheid verschuift daardoor naar kleinschalige activiteiten van gebruikers in het gebied. Dit leidt tot een onevenwichtige en moeilijk uitlegbare situatie.
De vraag is tevens gerechtvaardigd welke mate van bescherming de Bovenkerkerpolder als stiltegebied verdiend. De provincie geeft zelf aan dat stiltegebieden vooral meerwaarde hebben in samenhang met bestaande natuurregimes, zoals Natura 2000 en het Natuurnetwerk Nederland. De Bovenkerkerpolder heeft geen status als Natura 2000-gebied. Wel liggen er verschillende NNN-gebieden en heeft de polder waarde als habitat voor weidevogels. Bij het overhevelen van de bevoegdheden heeft de gemeente beleidsvrijheid. In algemeenheid zet het

overhevelen van deze bevoegdheden de stiltegebieden onder druk als hiervoor geen middelen beschikbaar worden gesteld. In het uiterste geval kan het gevolg zijn dat gemeenten er voor kiezen stiltegebieden te verkleinen of in geheel niet meer als zodanig aan te wijzen. Hoe ziet de provincie deze potentiële ontwikkeling? Is de provincie voornemens deze bevoegdheid/mogelijkheid, via een instructie aan de gemeente te geven?

Reactie op de zienswijze
De instructieregel treedt per 2030 in werking. De jaren 2027, 2028 en 2029 worden gebruikt om kennis over te dragen en de gemeenten de gelegenheid te geven om eerst voorbeschermingsregels en later zelf regels op te nemen in het omgevingsplan. In deze periode zullen we indien nodig een handreiking opstellen. De regel met betrekking tot de handreiking wordt ten opzichte van het ontwerp uit de omgevingsverordening gehaald (zie paragraaf 2.3 van deze Nota).
Bij de wijzigingsronde voor de contouren van de stiltegebieden in 2025 was de Provincie voornemens om het stiltegebied de Bovenkerkerpolder te laten vervallen omdat de Bovenkerkerpolder relatief weinig NNN bevat. Op verzoek van uw gemeente hebben GS besloten de contouren voor de Bovenkerkerpolder in stand te houden totdat de gemeente Amstelveen deze kan opnemen in het Omgevingsplan. Indien de situatie is veranderd, kunt u een wijzigingsverzoek indienen voor het ontgrenzen van de Bovenkerkerpolder als stiltegebied. Het aanwijzen van stiltegebieden is een taak waarvoor de Provincie het bevoegd gezag blijft.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-08

Zienswijze
Zienswijze ontwerp ‘vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022'

Het Regioteam Energietransitie, een samenwerkingsverband van Nederlandse Vereniging Duurzame Energie, Energie-Nederland, Holland Solar, NedZero en Energy Storage, maakt graag van de gelegenheid gebruik haar zienswijze te geven op de ontwerp vijfde herziening van de Omgevingsverordening NH2022.

Subparagraaf 6.2.3.4 Grootschalige energieopslagsystemen)
Het Regioteam juicht het toe dat de provincie Noord-Holland als één van de eerste provincies ruimtelijke kader aangeeft voor het plaatsen van batterijen. Opslag van elektriciteit is een cruciale schakel in de energietransitie en kan een belangrijke rol spelen bij het verzachten van netcongestie. Elektriciteit wordt de belangrijkste energiedrager in ons toekomstig energiesysteem dat veel meer dan voorheen gebaseerd is op energie van eigen bodem. Belangrijk, want zo worden we minder afhankelijk van fossiele import.

Ten aanzien van de concrete uitwerking hebben we nog een aantal zorgen:

Artikel 6.40c Toepassingsbereik en
Artikel 6.40d Grootschalige energieopslagsystemen in landelijk gebied
Het Regioteam zou graag zien dat naast 380 kV stations ook 150 KV stations logische locaties voor batterijen zijn en vindt het jammer dat deze ontwikkeling op vele plekken onmogelijk wordt gemaakt. De energietransitie en de aanpak van netcongestie kunnen hierdoor worden belemmerd. Juist op dit spanningsniveau doet veel van de regionale congestie zich voor. Systeembatterijen bij 150 kV stations kunnen ook als congestieverzachter optreden en effectief bijdragen aan het ontlasten van het net, het benutten van lokale flexibiliteit en het voorkomen van onnodige transport over het hoogspanningsnet. Er zij op gewezen dat Flevoland deze lijn kiest in haar beleid rond batterijen en ruimte geeft bij 150 kV stations.

De provincie wijst in het beleidskader op Energielandschappen. Terecht wordt geconstateerd dat de energietransitie ingrijpende gevolgen in het landschap kan hebben, en dat we assets maar beter kunnen concentreren. Het valt echter niet goed te begrijpen waarom dat wel voor 380 kV stations geldt en niet voor 150 kV stations, die ook al vrij ingrijpend zijn qua beeld en in die zin een logische locatie voor batterijen, temeer daar ze sowieso uitgebreid kunnen worden in de toekomst.

We vinden de redenering die GS hanteerde bij de behandeling van het beleidskader batterijen in de Commissievergadering risicovol. De Gedeputeerde zei toe de situatie te gaan monitoren en in te grijpen als zou blijken dat de regels toch ruimer zouden moeten zijn. Maar een dergelijk aanpak (eerst iets verbieden om het dan toch weer mogelijk te maken als regels blijken te knellen) past niet bij de ernst van de situatie waar we in zitten: langdurige netcongestie, een mondiale energiecrisis met bijbehorende volatiele prijzen en een enorme achterstand op de door de provincie zelf gestelde RES-doelen.
Het ware in onze ogen logischer een nuttige toepassing van systeembatterijen bij 150 kV stations niet op voorhand onmogelijk te maken.

Artikel 6.40d 1.c
Het Regioteam adviseert deze tekst iets aan te vullen:
“zich op minimaal 50 meter en maximaal 200 meter van het 380kV-station bevindt”

Namelijk met deze strofe:
“en daarbij ook rekening te houden met een uitbreiding van een onderstation”.

Artikel 6.40d 3
Het Regioteam vraagt zich af of het denkbaar is hier of elders een delegatiebesluit op te nemen over het wijzigen van de Omgevingsverordening omtrent grootschalige energieopslagsystemen, om zo te voorkomen dat de route via PS jaren tijd in beslag neemt. Tijd die we niet hebben in de energietransitie.

Reactie op de zienswijze
De provincie erkent dat systeembatterijen ook bij 150kV-stations een rol kunnen spelen. Momenteel is echter nog niet duidelijk hoe belangrijk deze rol is, en of deze rol opweegt tegen het ruimtegebruik en de aantasting van het landschap die gepaard gaan met deze grote batterijen. Vanuit de netbeheerder wordt dit belang nog niet gezien. De netbeheerders hebben niet gepleit in een zienswijze voor verruiming van dit beleid/deze regels. Daarmee is voor de provincie onvoldoende aangetoond dat het beleid/deze regels verruimd zou moeten worden. De keuze om systeembatterijen alleen bij 380kV-stations toe te laten en niet bij 150kV-stations, is gemaakt omdat 380kV-stations groter zijn, waardoor de landschappelijke impact van een systeembatterij relatief kleiner is. Daarnaast is het aantal 150kV-stations een stuk groter, waardoor het aantal systeembatterijen in Noord-Holland (en daarmee dus het ruimtegebruik en de landschappelijke impact) enorm zou kunnen toenemen.

Het advies om rekening te houden met uitbreiding van een onderstation nemen we over. Zie hiervoor ook de reactie op punt 2 van zienswijze ZW-22.

De indiener vraagt ten slotte of PS het wijzigen van regels omtrent grootschalige energieopslagsystemen zouden kunnen delegeren aan GS, om lange doorlooptijden rondom wijzigingen te voorkomen. De provincie acht dit niet wenselijk: het proces rondom wijzigingen in de verordening is met een reden ingericht, en het is belangrijk dat PS hier zicht en grip op heeft. De provincie ziet weinig reden om voor specifiek dit onderwerp de regie volledig bij GS te leggen.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. We nemen het advies om rekening te houden met uitbreiding van een onderstation over. Zie ook bij ZW-22.

ZW-09

Zienswijze
De gemeente Amsterdam maakt met deze brief gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het ontwerp ‘Vijfde herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2022’. Het ontwerpbesluit gaat over de wijziging van verschillende onderwerpen in de Omgevingsverordening. Op een aantal thema's bevat het ontwerpbesluit aanpassingen van de regels. Op enkele punten leidt dat tot vragen. Hieronder worden deze gesteld voor stiltegebieden, volkshuisvestingsprogramma’s en de inpassing van elektriciteitsstations.

Regulering stiltegebieden verschuift van provincie naar gemeente

Er wordt voorgesteld om na 2030 het provinciale vergunningstelsel voor stiltegebieden in hoofdstuk 4 van de verordening te laten vervallen. Er komt een instructieregel voor gemeenten om regels op te nemen in het omgevingsplan om stiltegebieden te beschermen. Gemeenten moeten hierbij rekening houden met een nog vast te stellen provinciale handreiking. Gemeenten worden daarmee ook verantwoordelijk voor vergunningverlening, toezicht en handhaving in plaats van de provincie.
Het proces om het provinciale beleid voor stiltegebieden te vernieuwen loopt al enige tijd. De begrenzing van stiltegebieden is in het voorjaar 2026 gewijzigd, in gemeente Amsterdam ligt het stiltegebied Holysloot/Ransdorp in Landelijk Noord. De insteek om het beleid voor stiltegebieden te vernieuwen en vereenvoudigen door ze zoveel mogelijk samen te laten vallen met NNN en Natura2000-gebieden wordt gezien als positief. Bij de voorgestelde wijziging hebben we echter enkele vragen en opmerkingen, omdat de effecten voor gemeenten onduidelijk zijn. Er wordt verzocht om deze eerst te verhelderen voordat wijzigingen in NH2022 en rolverdeling worden doorgevoerd voor na 2030.
Stiltegebieden zijn in de Omgevingswet gedefinieerd als provinciaal belang, waarbij een provincie de mogelijkheid heeft om in de omgevingsverordening regels te stellen. Met de wijziging verdwijnt de provinciale normering, vergunningstelsel en toezicht en handhaving. Er wordt via artikel 6.67 een instructieregel toegevoegd dat ‘een omgevingsplanregel bevat ter voorkoming of beperking van geluid in stiltegebieden’. In het wijzigingsbesluit ontbreekt echter een kader of normering hoe deze eis moet worden ingevuld. Er wordt verwezen naar een nog vast te stellen provinciale handreiking. Zonder inhoudelijke toelichting is het voor gemeenten niet inzichtelijk hoe de nieuwe taken er uit gaan zien en welke bestuurlijke lasten daarbij komen kijken.
Er wordt beoogd de wijziging vanaf 2030 in te laten gaan. Om die reden wordt verzocht deze wijziging niet door te voeren in de 5e herziening vanaf 2027 en meer tijd te nemen voor de inhoudelijke invulling en de afweging van effecten op bestuurlijke lasten van gemeenten ten opzichte van voortzetting door de provincie.

Aanwijzen MRA als regio volkshuisvestingsprogramma
Vooruitlopend op het wetsvoorstel Wet versterking regie volkshuisvesting wordt artikel 6.8b toegevoegd aan NH2022, waarin woningbouwregio’s worden vastgelegd waarvoor een volkshuisvestingsprogramma moet worden opgesteld. De Regio MRA wordt daarin gedefinieerd en deze bestaat uit de gemeenten in provincie Noord-Holland die onderdeel zijn van de MRA. De gemeenten in de provincie Flevoland maken geen onderdeel uit van de woningbouwregio. In de toelichting wordt genoemd dat de provincie Flevoland die regio aanwijst.
Uit de formulering in artikel 6.8b komt naar voren dat er twee volkshuisvestingsprogramma's voor de MRA worden beoogd (per provincie). Hoe wordt gewaarborgd dat afspraken die zijn gemaakt op MRA-niveau landen in alle volkshuisvestingsprogramma’s van de individuele gemeentes die deel uitmaken van de MRA woningbouwregio in beide provincies? Er wordt verzocht dit te verduidelijken in het artikel en/of toelichting van het artikel.

Inpassingseisen elektriciteitsstations uitgebreid tot stedelijk gebied
In het ontwerpbesluit wordt voorgesteld om in artikel 6.40 voor inpassing van elektriciteitsstations (hoogspanning + tussenspanning) de woorden 'in landelijk gebied' te schrappen. Bij de bouw, wijziging of verandering geldt dan de eis voor een zorgvuldige locatieafweging en zorgvuldige ruimtelijke inpassing voor de hele provincie, inclusief stedelijk gebied. Volgens het delegatiebesluit (en bijlage 11 artikel 6.8) moet rekening worden gehouden met de Leidraad landschap en cultuurhistorie en de ruimtelijke handreiking elektriciteitsstations.
Er wordt verzocht het artikel niet aan te passen, omdat de wijziging niet beleidsneutraal is en tot gevolg heeft dat hoogspannings- en tussenspanningsstations in stedelijk gebied ook onder de paragraaf gaan vallen. Deze uitbreiding van de regeling is niet in het belang van de opgave om nieuwe elektriciteitsstations te realiseren. In het wijzigingsbesluit ontbreekt een uitleg waarom het onderwerp voor stedelijk gebied als provinciaal belang in de omgevingsverordening geregeld moet worden in plaats van de inpassing over te laten aan gemeenten. De Leidraad landschap en cultuurhistorie is daarnaast niet gericht op stedelijk gebied. Bovendien biedt het gemeentelijk beleid van Amsterdam voldoende kader voor de inpassing van elektriciteitsstations in stedelijk gebied.

Reactie op de zienswijze

<u>Stiltegebieden</u>

Het wijzigen van de contouren van de stiltegebieden heeft in 2025 plaatsgevonden. Het jaar 2026 wordt gebruikt om de stiltegebiedregels aan te passen. Tijdens een drietal participatiebijeenkomsten hebben wij opgehaald wat er bij de gemeenten speelt en wat eventueel werkbaar zou kunnen zijn. In de bijeenkomsten is ook aandacht besteed aan de aantallen en uren die de ODNHN aan deze taak besteed. De uitkomsten van de bijeenkomsten zijn schriftelijk teruggekoppeld. De gemeenten krijgen veel beleidsvrijheid om regels op te stellen in het Omgevingsplan. De periode vanaf 2027 tot aan het moment van inwerkingtreding van de nieuwe instructieregels wordt gebruikt om de gemeenten te helpen bij het maken van de overstap naar stiltegebiedregels in het omgevingsplan. Indien nodig wordt samen met de gemeenten een leidraad/handreiking opgesteld die handvatten kan geven. Om deze reden is er in dit stadium nog geen handreiking en zal het artikel dat daarnaar verwijst ten opzichte van het ontwerp weer uit de Omgevingsverordening gehaald worden (zie paragraaf 2.3 van deze Nota).

<u>Woningbouwregio's</u>
Deze wijziging bevat de eerste stap in de implementatie van de Wet versterking regie op de Volkshuisvesting in de omgevingsverordening. Met de wijziging worden de woningbouwregio's van de provincie Noord-Holland aangewezen. GS van Noord-Holland en Flevoland hebben ieder besloten de gemeenten binnen de MRA te laten vallen onder de woningbouwregio MRA. De provincie Noord-Holland neemt alleen de gemeenten binnen haar grondgebied op in haar omgevingsverordening. De provincie Flevoland doet dit voor haar gemeenten in haar verordening. Afspraken over de woningbouwopgave worden binnen de woningbouwregio MRA gemaakt en vastgelegd in de Woondeal MRA en in de provinciale en gemeentelijke Volkshuisvestingsprogramma's. Momenteel zijn processen opgestart voor de actualisatie van de Woondeal MRA en de provinciale en gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma's. Het gaat dan onder andere over de woningbouwopgave voor betaalbare woningen en passende woningen voor aandachtsgroepen en ouderen. Op de realisatie van de woningbouwopgave hebben de provincies ook een toezichthoudende rol. Wij zullen een en ander verduidelijken in de toelichting bij het artikel.

<u>Elektriciteitsstations</u>
De aanpassing van het toepassingsbereik van artikel 6.40 komt voort uit een juridische onvolkomenheid. Het toepassingsbereik, landelijk gebied, is namelijk niet passend bij het bereik en de inhoud van de ruimtelijk handreiking elektriciteitsstations, waar in artikel 6.8 van bijlage 11 naar wordt gerefereerd. Die is namelijk ook instructief over de locatiekeuze en ruimtelijke inpassing van 50kV en 150kV-stations binnen stedelijk gebied. De reden om geen beperkingen te leggen op het ruimtelijke toepassingsbereik, komt voort uit het breder gedefinieerde, provinciale belang voor "[het bieden van] ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend met de ambities voor verstedelijking en landschap." (Omgevingsvisie NH 2050). Naar aanleiding van de zienswijze zien wij een onderscheid in de locatiekeuze en in de inpassing. Voor stedelijk gebied zullen wij de handreiking alleen laten gelden voor wat betreft de locatiekeuze en niet voor de ruimtelijke inpassing. Zoals gesteld kan die overgelaten worden aan de gemeente.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. Voor wat betreft de woningbouwregio's wordt in de toelichting bij het artikel verduidelijkt dat de woningbouwregio MRA provinciegrensoverschrijdend is en dat regionale woningbouwafspraken worden vastgelegd in de Woondeal MRA en de provinciale en gemeentelijke volkshuisvestingsprogramma's.
Voor wat betreft electriciteitsstations zal voor stedelijk gebied de handreiking alleen voor wat betreft de locatiekeuze opgenomen worden en dus niet voor wat betreft de ruimtelijke inpassing.

ZW-10

Zienswijze
Uw college heeft het ontwerpbesluit tot vaststelling van de Vijfde herziening van de Omgevingsverordening NH2022 ter inzage gelegd. Het ontwerpbesluit wordt op een groot aantal punten gewijzigd.

De procedure
U legt het ontwerpbesluit van 21 mei 2026 tot en met 1 juli 2026 ter inzage. In deze periode kan een zienswijze worden ingediend. Het ontwerpbesluit is voor ons aanleiding tot het indienen van een zienswijze.
In deze zienswijze geven wij een beknopte weergave van onze punten. Alle punten hebben betrekking op de wijzigingen voor stiltegebieden. Wij verzoek u onze zienswijze in uw afweging mee te nemen.

Taakoverdracht
Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde taakoverdracht van stiltegebieden naar gemeenten. Er is geen reële mogelijkheid geweest om hierover te participeren of inhoudelijke inbreng te leveren. Dit besluit is al eerder genomen en geen onderdeel van het nu ter inzage liggende ontwerpbesluit, maar desondanks niet onbelangrijk om ons ongenoegen hierover te uiten.
Daarnaast zijn stiltegebieden per definitie gemeentegrensoverschrijdend. Het is daarom onwenselijk wanneer individuele gemeenten hiervoor eigen regels en werkwijzen gaan ontwikkelen. Dit leidt tot versnippering van beleid en maakt effectieve handhaving in de praktijk moeilijk uitvoerbaar. Daarbij heeft de provincie de verantwoordelijkheid over de Natura2000 gebieden, waar veel van de stiltegebieden onderdeel van uit maken. Een uniforme, provinciale aanpak ligt meer voor de hand.
Verder is onvoldoende onderbouwd hoe gemeenten deze taken adequaat kunnen uitvoeren, zeker wanneer daar geen aanvullende financiële middelen tegenover staan. Tijdens de gevoerde sessies is wel aangegeven dat het aantal handhavingsverzoeken naar verwachting beperkt zou zijn, maar een concrete en inzichtelijke kostenraming ontbreekt. Hierdoor blijft onduidelijk of gemeenten over voldoende capaciteit en middelen zullen beschikken om deze taken zorgvuldig en effectief uit te voeren.

Vervallen regels stiltegebieden per 1-1-2030
Wij achten het gekozen uitgangspunt voor de regels in de praktijk niet werkbaar voor de gemeente Bloemendaal. De vastgestelde regels voor stiltegebieden in de omgevingsverordening vervallen per 1 januari 2030. Per die datum gaat de provincie ervan uit dat gemeenten de regel opnemen in hun omgevingsplan. De gemeente verwacht op dat moment nog niet te beschikken over een volledig vastgesteld omgevingsplan voor het gehele grondgebied. Wettelijk gezien hebben gemeenten tot 1 januari 2032 de tijd om tot een gebiedsdekkend omgevingsplan te komen. De gemeente Bloemendaal gaat er op dit moment van uit tot 1 januari 2032 de tijd nodig te hebben. Hierdoor is het aannemelijk dat de betreffende regels op de gestelde datum van de provincie nog niet integraal in het omgevingsplan zijn opgenomen.
Indien de gemeente in de tussenliggende periode geen passende regels kan opnemen, ontstaat een onwenselijke impasse. Dit kan ertoe leiden dat gedurende een bepaalde periode geen adequaat juridisch kader aanwezig is voor de bescherming en regulering van deze onderwerpen. Wij achten dit vanuit het oogpunt van rechtszekerheid, uitvoerbaarheid en zorgvuldige regelgeving onwenselijk.

Overdracht van regels zonder bijkomende financiële vergoeding
Met de overdracht van deze regels aan gemeenten wordt tevens de verantwoordelijkheid voor de handhaving daarvan bij gemeenten neergelegd. Daarbij constateren wij dat geen financiële compensatie beschikbaar wordt gesteld voor deze taakoverdracht.
Daarnaast bestaat op dit moment onvoldoende duidelijkheid over de aard en omvang van de handhaving die hiermee gepaard gaat. Meermaals is verzocht om inzicht in de handhavingsverzoeken en de daarmee samenhangende tijdsbesteding en kosten van de Omgevingsdienst Noord-Holland-Noord, die namens de provincie de handhaving op dit onderwerp uitvoert. Dit inzicht is tot op heden onvoldoende verkregen. Hierdoor blijft voor de gemeente onduidelijk welke inzet, capaciteit en financiële consequenties in de praktijk mogen worden verwacht ten aanzien van de handhaving van deze regels.

Participatie
Wij zijn van mening dat de participatiemomenten met gemeenten onvoldoende zijn geweest. Van de gevoerde sessies is geen inhoudelijke verslaglegging opgesteld, ondanks dat hier tijdens en na afloop nadrukkelijk om is verzocht. Hierdoor bestaat de indruk dat een groot deel van de aangedragen aandachtspunten, zorgen en inhoudelijke opmerkingen niet of onvoldoende is meegenomen in de besluitvorming.

Wij achten het onwenselijk dat een besluit van deze omvang wordt genomen zonder dat er een volledig en transparant beeld bestaat van de opvattingen en overwegingen van de betrokken gemeenten. Een zorgvuldige besluitvorming vraagt om een duidelijke vastlegging van de gevoerde gesprekken en een inzichtelijke verwerking van de ingebrachte standpunten.

Omgevingsdienst
Vanuit onze zienswijze ligt het voor de hand om deze taak bij de OOIJ te beleggen, aangezien deze direct voortvloeit uit de Wet geluidhinder en de Wet milieubeheer. Tegelijkertijd constateren wij dat de OOIJ tot op heden niet op de hoogte is gesteld van dit voornemen en ook niet inhoudelijk is betrokken bij de totstandkoming ervan.
Daarnaast is op dit moment, met de beperkte informatie over handhaving, onduidelijkheid met name ten aanzien van capaciteit, budget en beschikbare expertise voor handhaving bij de Omgevingsdienst. In dat licht achten wij het voorgestelde besluit bovendien niet logisch. De benodigde kennis en expertise zijn momenteel juist gecentraliseerd georganiseerd. Met dit besluit dreigt die kennis te worden versnipperd, wat leidt tot verdere decentralisatie van een relatief beperkte en specialistische taak. Dit zal naar verwachting over het gehele speelveld juist resulteren in hogere structurele kosten, zonder dat daarbij een aantoonbare kwaliteitsverbetering of efficiencywinst te verwachten is.
Daarbij komt dat de Omgevingsdienst toezicht- en handhavingstaken uitvoert voor meerdere gemeenten binnen de regio. Overtredingen in stiltegebieden houden zich niet aan gemeentegrenzen en kunnen een gemeenteoverschrijdend karakter hebben. Een voorbeeld hiervan is geluid afkomstig van Circuit Zandvoort, waarvan de effecten ook merkbaar kunnen zijn in aangrenzende gemeenten zoals Bloemendaal. In een dergelijke situatie kan de Omgevingsdienst worden geconfronteerd met handhavingsverzoeken vanuit Bloemendaal, terwijl zij tegelijkertijd namens de gemeente Zandvoort toezicht- en uitvoeringstaken verricht. Dit kan leiden tot een ongemakkel'ijke positie waarin verschillende gemeentelijke belangen samenkomen binnen één uitvoeringsorganisatie. Vanuit het oogpunt van onafhankelijke taakuitoefening, transparantie en het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling verdient dit aspect nadrukkelijk aandacht bij de afweging van de voorgestelde taakverdeling.

Reactie op de zienswijze
Alle door u in uw ingediende zienswijze genoemde bezwaren zijn aan bod gekomen in de participatiesessies met gemeenten die voorafgaand aan het besluit tot wijziging van de onderhavige stiltegebiedregels zijn gehouden. Van deze sessies is schriftelijk terugkoppeling gegeven. De sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening van onze provincie gaat -net zoals de Omgevingswet- uit van lokaal waar het kan, regionaal waar het moet. Daarom wordt het stellen van regels voor stiltegebieden via een instructieregel bij gemeenten gelegd. Gemeenten kennen de lokale situatie het beste en kunnen de bescherming van stiltegebieden verbinden met andere taken en krijgen daarmee ruimte om zelf de juiste prioriteiten te stellen voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De bescherming van stiltegebieden blijft in de basis geborgd. De grenzen van deze gebieden vallen immers nagenoeg geheel samen met Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) die via de daar geldende kernkwaliteiten en wezenlijke kenmerken en waarden worden beschermd.

Het klopt dat de provincie de VTH-taken voor stiltegebieden gemandateerd heeft aan de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN). Gemeenten kunnen ervoor kiezen dit ook te doen of kunnen voor een andere optie kiezen. Dit is onderdeel van de genoemde keuzevrijheid. De OD NHN kan naar onze ervaring goed omgaan met situaties waarin zij voor de ene gemeente een vergunning heeft verleend en voor de andere gemeente een handhavingsverzoek afhandelt. We laten de instructieregel dat de gemeenten de taken uitvoeren per 1 januari 2030 in werking treden. De jaren 2027, 2028 en 2029 worden gebruikt om kennis over te dragen en de gemeenten de gelegenheid te geven om zelf regels op te stellen al dan niet via een voorbereidingsbesluit.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-11

Zienswijze

LTO Noord heeft met belangstelling kennisgenomen van het ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening NH2022 (vijfde herziening). Dit ontwerpbesluit geeft ons aanleiding tot het kenbaar maken van de volgende zienswijze.

Grootschalige energieopslagsystemen
Met de introductie van subparagraaf 6.2.3.4 worden regels gesteld voor grootschalige energieopslag-systemen met een vermogen van minimaal 1 MW.
Artikel 6.40d bepaalt dat dergelijke systemen in landelijk gebied uitsluitend mogelijk zijn wanneer zij:

- onderdeel zijn van een zonne-energieopstelling of windturbineopstelling;
- volledig aansluiten op een bedrijventerrein; of
- worden gerealiseerd nabij een 380 kV-elektriciteitsstation.

Agrarische bedrijven investeren in toenemende mate in duurzame energieopwekking, elektrificatie en andere energietoepassingen. Daarnaast ontstaan er initiatieven voor lokale energiehubs waarin meerdere agrarische bedrijven gezamenlijk vraag, opwek, opslag en transportcapaciteit afstemmen. Deze energiehubs worden door overheden, netbeheerders en het Rijk gezien als een belangrijke oplossing voor netcongestie omdat beschikbare netcapaciteit efficiënter wordt benut en piekbelastingen worden verminderd.
LTO Noord begrijpt de wens van de provincie om grootschalige energieopslag zorgvuldig ruimtelijk in te passen. Tegelijkertijd constateren wij dat agrarische bedrijven zonder een zonne-energie en/of windturbineopstelling hierdoor worden uitgesloten als zelfstandige locatie voor energieopslag.
LTO Noord verzoekt daarom om artikel 6.40d uit te breiden met een aanvullende categorie, zodat grootschalige energieopslagsystemen ook mogelijk kunnen worden gemaakt wanneer deze aantoonbaar ten dienste staan van een agrarisch bedrijf, een agrarische energiehub of een samenwerkingsverband van agrarische bedrijven.
Een mogelijke aanvulling zou kunnen luiden:
"Een grootschalig energieopslagsysteem kan tevens worden toegestaan indien dit aantoonbaar noodzakelijk is voor de energievoorziening, verduurzaming of netcongestie-oplossing van een agrarisch bedrijf, een agrarische energiehub of een collectief van agrarische bedrijven en sprake is van een zorgvuldige ruimtelijke inpassing."

Toekomstige verruiming van mogelijkheden voor erfmolens
LTO Noord constateert dat de Omgevingsverordening buiten de RES-zoekgebieden uitsluitend ruimte biedt voor kleine windturbines op agrarische bouwpercelen met een maximale ashoogte van 15 meter.
De praktijk laat zien dat deze hoogte de energieopbrengst van erfmolens aanzienlijk beperkt. Op grotere hoogte zijn windsnelheden hoger en constanter, waardoor een windturbine efficiënter kan bijdragen aan de energievoorziening van een agrarisch bedrijf.
Een verruiming van de maximale ashoogte naar 25 meter, met een maatwerkmogelijkheid tot 35 meter, kan een belangrijke bijdrage leveren aan:

- verdere verduurzaming van agrarische bedrijven;
- vermindering van netcongestie door lokaal gebruik van opgewekte energie;
- een betere balans tussen zonne- en windenergie;
- efficiënter gebruik van bestaande netaansluitingen;
- beperking van de maatschappelijke kosten van netverzwaring.

Windenergie vormt daarbij een waardevolle aanvulling op zonne-energie. Waar zonnepanelen vooral overdag en in de zomer produceren, leveren erfmolens juist relatief veel energie in de avonduren, gedurende de winterperiode en op momenten waarop de opbrengst van zonnepanelen beperkt is. Hierdoor ontstaat een evenwichtiger productieprofiel en kan de beschikbare netcapaciteit efficiënter worden benut.
Hoewel dit onderwerp geen direct onderdeel vormt van de voorliggende wijziging verzoekt LTO Noord de provincie om het verruimen van de ashoogte van de zogenaamde boerderijmolens alsnog bij deze wijziging te betrekken.

Stiltegebieden
LTO Noord constateert dat met de voorgestelde wijziging van artikel 6.67 het beleid voor stiltegebieden vanaf 2030 grotendeels wordt vormgegeven via gemeentelijke omgevingsplannen. In de toelichting wordt aangegeven dat gemeenten daarbij de door Gedeputeerde Staten vast te stellen handreiking stiltegebieden moeten betrekken.

Deze handreiking maakt echter geen onderdeel uit van de ter inzage gelegde stukken. Daardoor is onvoldoende inzichtelijk welke inhoudelijke kaders gemeenten bij het opstellen van hun omgevingsplannen moeten hanteren en welke gevolgen dit kan hebben voor bestaande activiteiten in het landelijk gebied.
LTO Noord acht het van belang dat een normale agrarische bedrijfsvoering ook in de toekomst mogelijk blijft binnen en nabij stiltegebieden. Agrarische activiteiten vormen een gebiedseigen onderdeel van het landelijk gebied en dragen bij aan het beheer, gebruik en de instandhouding van het agrarische cultuurlandschap.
In de toelichting bij de ontwerpverordening wordt bovendien expliciet opgemerkt dat onder gebiedseigen geluiden mede geluiden van agrarische activiteiten kunnen worden verstaan. Dit uitgangspunt verdient naar het oordeel van LTO Noord een borging in het toekomstig beleid.
LTO Noord verzoekt de provincie daarom:

- de handreiking stiltegebieden alsnog beschikbaar te stellen;
- expliciet te borgen dat reguliere agrarische bedrijfsactiviteiten niet worden aangemerkt als strijdig met de bescherming van stiltegebieden.

Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel
LTO Noord constateert dat in de toelichting op artikel 6.1a Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel wordt aangegeven dat het programma onder andere maatregelen zal bevatten voor de agrarische sector, industrie, mobiliteit en natuur. LTO Noord mist hierbij aandacht voor de woningbouw. Gezien de omvangrijke woningbouwopgave in Noord-Holland en de invloed die woningbouwlocaties, bouwactiviteiten en de daarmee samenhangende mobiliteit kunnen hebben op de belasting van de leefomgeving achten wij het van belang dat ook deze sector expliciet wordt betrokken bij de uitwerking van het programma.
LTO Noord is van mening dat een programmatische aanpak alleen effectief en maatschappelijk uitlegbaar kan zijn wanneer alle relevante sectoren naar evenredigheid bijdragen aan de opgaven rondom stikstofreductie en natuurherstel.
Wij verzoeken de provincie daarom om in de toelichting op artikel 6.1a expliciet op te nemen dat ook wonen onderdeel gaat uitmaken van de integrale afweging en mogelijke maatregelen binnen het programma.

Bedrijfswoning in Tuinbouwconcentratiegebied
Hoewel artikel 6.50 ‘Tuinbouwconcentratiegebied’ geen onderdeel uitmaakt van de 5e herziening van de verordening willen wij u toch verzoeken om onze zienswijze op dit artikel bij de voorliggende wijziging te betrekken. Voor zover dat niet mogelijk is willen wij u vragen om ons verzoek tot wijziging van artikel 6.50 bij de 6e herziening van de verordening te betrekken. LTO Noord constateert dat artikel 6.50, tweede lid, bepaalt dat voor andere agrarische bedrijven artikel 6.42, eerste lid, van toepassing is met dien verstande dat nieuwe bedrijfswoningen niet zijn toegestaan. Deze bepaling roept vragen op over de bedoeling van de regeling. Artikel 6.42 biedt immers onder voorwaarden ruimte voor een bedrijfswoning. Hierdoor ontstaat onduidelijkheid over de vraag of daadwerkelijk is beoogd om nieuwe agrarische bedrijfswoningen volledig uit te sluiten of dat is bedoeld te voorkomen dat extra burgerwoningen ontstaan.
LTO Noord acht het van belang dat binnen het tuinbouwconcentratiegebied ruimte blijft bestaan voor een bedrijfswoning indien sprake is van een aantoonbare agrarische noodzaak en een volwaardig agrarisch bedrijf. Wij verzoeken de provincie daarom om artikel 6.50 zodanig aan te passen dat bij gebleken agrarische noodzaak en uitsluitend voor volwaardige agrarische bedrijven een bedrijfswoning mogelijk blijft.
De beoordeling van de volwaardigheid vindt plaats op basis van een objectief en toetsbaar kader en zo nodig ondersteund door een onafhankelijk agrarisch deskundigenadvies. Hiermee wordt voorkomen dat verschillen ontstaan in de wijze waarop gemeenten aanvragen beoordelen en wordt rechtszekerheid geboden aan ondernemers.
Daarnaast moet worden geborgd dat een bedrijfswoning bij beëindiging van het agrarisch bedrijf niet kan worden omgezet naar een burgerwoning. Hiermee wordt voorkomen dat nieuwe burgerwoningen ontstaan die de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende agrarische bedrijven kunnen beperken en blijft het tuinbouwconcentratiegebied beschikbaar voor de verdere ontwikkeling van de agrarische sector.

Reactie op de zienswijze

<u>Grootschalige energieopslagsystemen</u>

Binnen het agrarisch bouwvlak zijn nutvoorzieningen toegestaan. Als binnen het bouwvlak een energiehub wordt gerealiseerd die voor en door verschillende agrarische bedrijven wordt gerealiseerd voor de eigen bedrijfsvoering, dus ondergeschikt aan de eigen bedrijfsvoering, is dat binnen de huidige regels toegestaan.

Erfmolens
Zoals al opgemerkt door de indiener betreft dit geen van de onderwerpen die in deze ronde wordt aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan de zienswijze voor dit deel in dit proces niet worden meegenomen. Wel nemen wij uw opmerkingen ter harte en zullen separaat bezien of dit leidt tot een aanpassing in de regelgeving in een volgende herziening.

Stiltegebieden
De instructieregel treedt per 2030 in werking. De jaren 2027, 2028 en 2029 worden gebruikt om kennis over te dragen en de gemeenten de gelegenheid te geven om eerst voorbeschermingsregels en later zelf regels op te nemen in het omgevingsplan. In deze periode zullen we indien nodig een handreiking opstellen. De regel met betrekking tot de handreiking wordt ten opzichte van het ontwerp uit de omgevingsverordening gehaald (zie paragraaf 2.3 van deze Nota).

De stiltegebieden vallen binnen de grenzen van Natura2000 en/of NNN. In 2030 treedt de instructieregel naar de gemeenten in werking. De gemeenten krijgen hierbij veel beleidsvrijheid zoals de Omgevingswet en onze sturingsfilosofie beoogt. Dat betekent dat gemeenten zelf regels kunnen opstellen ten aanzien van het beperken van geluid binnen een stiltegebied.

Programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel
Het programma heeft als doel om alle mogelijke maatregelen in beeld te brengen die kunnen bijdragen aan het verminderen van stikstofemissie en -depositie. Daarbij is de woonsector ten onrechte niet genoemd. In de voorbereiding van het programma zal ook wordt onderzocht in welke mate deze sector maatregelen kan nemen. Wij zullen ‘wonen’ opnemen in het definitieve artikel.

Bedrijfswoning in tuinbouwconcentratiegebied
Zoals al opgemerkt door de indiener betreft dit geen van de onderwerpen die in deze ronde wordt aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan de zienswijze voor dit deel in dit proces niet worden meegenomen. De zienswijze op dit onderdeel komt overeen met de zienswijze onder nummer ZW-05, volgend uit een casus. GS zullen uw zienswijze, tezamen met ZW-05, behandelen als een wijzigingsverzoek en de afweging hierover in de voorbereiding van de 6e herziening van de omgevingsverordening meenemen.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. In de toelichting van het artikel over de programmatische aanpak stikstof is ‘wonen’ toegevoegd als relevante sector. Daarnaast is het woord sector bij agrarisch en industrie weggelaten, zodat de opsomming eenduidiger is.
Voor het onderdeel Bedrijfswoning in tuinbouwconcentratiegebied wordt de zienswijze gezien als wijzigingsverzoek voor de 6e herziening van de omgevingsverordening.

ZW-12

Zienswijze
Deze zienswijze betreft uw voorgestelde wijzingen ten aanzien van stiltegebieden. Het betreft de volgende cruciale aanpassingen:

- Artikel 6.67 Instructieregel activiteiten in stiltegebied, lid 2.
  omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden bevat geen regels over het geluid van militaire schietbanen of een militair springterrein dan wel verstoringen door overvliegend luchtverkeer.

Door deze bepaling wordt de status van een stiltegebied teniet gedaan. Er is ruimte genoeg buiten stiltegebieden, die volgens uw eigen tekst zoveel mogelijk samenvallen met de NNN en N2000 gebieden, voor deze activiteiten. Juist in stiltegebieden zouden deze activiteiten moeten worden beheerst in plaats van een vrijbrief te geven.

Luchtverkeer is een ruim begrip. Daar vallen naast verkeersvliegtuigen, ook helikopters en kleine “pleziervliegtuigen” onder. Juist de laatste twee categorieën veroorzaken veel en regelmatig geluidsoverlast. In een evenwichtige Omgevingsverordening zouden verstoringen van stilte door overvliegend luchtverkeer niet op een hoop geveegd moeten worden, maar meer gedifferentieerd beoordeeld moeten worden.
De provincie heeft gekozen voor een instructieregel ten aanzien van het reguleren van stiltegebieden. Dit betekent dat de gemeente de in de omgevingsverordening aangewezen stiltegebieden vastlegt in het omgevingsplan en voor deze locaties een beschermende (neven)functie in het omgevingsplan opneemt.
Daarmee kan een gemeente, die helemaal geen economisch belang heeft bij een stiltebied, de status er van ondermijnen. Dit kan wel eens het einde inluiden van de stiltegebieden.
Strakke provinciale regels om dit te reguleren zijn gewenst, maar ontbreken.

Verzoek:
- in het omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden juist wel regels over het geluid van militaire schietbanen of een militair springterrein dan wel verstoringen door overvliegend luchtverkeer op te nemen.

Reactie op de zienswijze
Artikel 7.11 van het Besluit kwaliteit leefomgeving bepaalt dat een omgevingsverordening geen regels mag bevatten over het voorkomen of beperken van geluidbelasting door het gebruik van ontplofbare stoffen en voorwerpen op een militaire schietbaan of een militair springterrein. Vandaar dat dit artikel zo is opgenomen. De provincie is ook geen bevoegd gezag over het luchtruim. Het Rijk gaat over de regels voor hiervoor genoemde activiteiten.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-13

Zienswijze
Met interesse hebben wij het Beleidskader voor Grootschalige Batterijen van Provincie Noord-Holland gelezen. Wij waarderen de heldere structuur en de erkenning dat batterijopslag onmisbaar is voor een stabiel energiesysteem. Toch willen wij — vanuit onze dagelijkse praktijk als ontwikkelaar van grootschalige batterijsystemen — een aantal kanttekeningen plaatsen, in de hoop dat deze bijdragen aan verdere verdieping van het beleid.
Hoofdpunt: de verhouding tussen co-locatie en standalone staat op zijn kop.
Het kader behandelt co-locatie als de norm en standalone als de uitzondering. Wij menen dat dit de verkeerde volgorde is. Een batterij is netwerkinfrastructuur, vergelijkbaar met een transformatorstation — geen aanhangsel van een opwekinstallatie. De functie van een batterij (balanshandhaving, congestieverlichting, flexibiliteit) wordt bepaald door zijn positie in het net, niet door zijn nabijheid tot een zonnepark of windturbine. Een beleidskader dat co-locatie als uitgangspunt neemt, legt daarmee een ruimtelijke voorkeur op als functionele norm, met de hierna genoemde gevolgen.
1. De 380kV-eis sluit precies de plekken uit waar de congestie zit
   Dit is voor ons het grootste knelpunt in het kader. Door standalone systeembatterijen te beperken tot bedrijventerreinen of locaties grenzend aan 380kV-stations, valt standalone BESS op DSO-niveau (middenspanning/hoogspanning bij Liander, Stedin en Enexis) volledig buiten het beleid. Dit is echter precies het netvlak waar de congestie in Noord-Holland zich concentreert, en waar instrumenten als het CSC op aangrijpen. Het kader sluit zo de meest kansrijke en netrelevante locatiecategorie voor standalone BESS bij voorbaat uit.
2. Het beleid stuurt capaciteit weg van de net-optimale locaties
   Door co-locatie te bevoordelen, stimuleert het kader vestiging bij opweklocaties — niet bij de locaties waar het net de batterij het hardst nodig heeft, zoals de stations waar netbeheerders zelf restruimte hebben aangewezen voor flexibele aansluitingen (middels het aanbieden van contracten met TDTR (TSO) en/of CSC (DSO’s)). Het resultaat is een verschuiving van batterijcapaciteit naar plekken die ruimtelijk eenvoudiger zijn, maar net-technisch minder waardevol. Dit werkt tegengesteld aan het doel dat de provincie zelf benoemt: een batterijpark dat optimaal bijdraagt aan het net.
3. Een interne tegenstrijdigheid in de onderbouwing
   Het kader erkent terecht dat de provincie, op grond van artikel 6.12 van de Energiewet, geen eisen mag stellen aan het gebruik van het net (bijvoorbeeld een verplichting tot

congestieneutrale inzet). Vervolgens kiest het kader echter voor landschappelijke en ruimtelijke sturing — de 380kV/bedrijventerrein-eis — die in de praktijk precies dezelfde netoptimale locaties uitsluit die de provincie via artikel 6.12 niet rechtstreeks mag voorschrijven.
Het beleid bereikt zo via een omweg een sturing op netgebruik die het zichzelf langs de directe weg heeft ontzegd.

Wij pleiten ervoor dat het beleidskader:
- standalone BESS op DSO-niveau als volwaardige categorie erkent, met locatiecriteria gebaseerd op congestiegebieden + de ligging van relevante stations bij Liander, Stedin en Enexis;
- de ruimtelijke sturing op locatie loskoppelt van de net-optimale plek, zodat door netbeheerders aangewezen locaties met netbeperking (middels TDTR/CSC etc) niet stelselmatig worden benadeeld ten opzichte van opweklocaties;
- EOS de maatschappelijke ruimte tot acceptatie geeft zoals een onderstation die in het verleden ook heeft gekend. Het landschap in Noord-Holland kenmerkt zich door een open structuur. Hierin zijn onderstations van netbeheerders inmiddels, als onderdeel van de infrastructuur, noodzakelijk en breed geaccepteerd. Een EOS verdient als onderdeel van de onze infrastructuur eenzelfde benadering, inpassing en tijd tot gewenning.

Wij onderschrijven volledig de ambitie van de provincie om ruimtelijke kwaliteit te beschermen. Ons pleidooi is om een scherper onderscheid te maken tussen ruimtelijke voorkeur enerzijds en functionele inperking anderzijds, en gaan hierover graag met u in gesprek.

Reactie op de zienswijze
De indiener beargumenteert dat een batterij netwerkinfrastructuur is, en geen “aanhangsel van een opwekinstallatie”. De provincie ziet dit anders: batterijen bij opwekinstallaties (co-locatie) vervullen een rol die altijd nuttig is: het opvangen van piekopwek en deze ontladen op momenten dat er meer vraag is. Elke opweklocatie functioneert efficiënter met een dergelijke batterij. Dit in tegenstelling tot systeembatterijen, die rechtstreeks op het net worden aangesloten: hiervan is waarschijnlijk maar een beperkt aantal nodig, alleen is nog niet duidelijk hoeveel precies. Daarom geeft de provincie met de voorgestelde regels wel ruimte, maar niet overal, vanwege de grote ruimtelijke impact. De netbeheerders hebben ook geen zienswijze ingediend waaruit blijkt dat zij het door de provincie opgestelde beleid voor co-locatie- en systeembatterijen verkeerd vinden. Voor wat betreft de transformatorstations bij 380kV wordt verwezen naar de beantwoording van zienswijze 8.
Wat betreft de interne tegenstrijdigheid in de onderbouwing: De provincie herkent zich niet in de genoemde interne tegenstrijdigheid. Met de voorgestelde regels stuurt de provincie enkel op waar batterijen geplaatst kunnen worden, en bemoeit zich niet met de energetische inpassing of netgebruik.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-14

Zienswijze
De Vereniging Vrienden van het Gooi (VVG)
De vereniging Vrienden van ’t Gooi (VVG) stelt zich statutair tot doel het bijzondere eigen karakter van de natuur, het landschap en het cultureel erfgoed in het Gooi en omstreken zo goed mogelijk te beschermen en om duurzame ontwikkeling te bevorderen.

Zienswijze
Graag geven wij onze zienswijze op de Wijziging ontwerp vijfde herziening omgevingsverordening NH2022.
Na bestudering van de wijziging zijn we van mening dat de bescherming van natuur, landschap en cultureel erfgoed in het Gooi voldoende gewaarborgd blijft in de omgevingsverordening. De regels uit uw verordening zijn van groot belang voor de bescherming van natuur, landschap en erfgoed, waaraan het Gooi zo rijk is, ook al is in de afgelopen decennia door verstedelijking veel verloren is gegaan.

Wij zijn blij met de beschrijving van de kernwaarden van ons buitengebied, waarbij u ook het zogenaamde illusielandschap als zodanig benoemt.
Van harte hopen wij dan ook dat u in overleg en afstemming met maatschappelijke organisaties, zoals onze vereniging, deze kernwaarden in de praktijk kunt blijven beschermen en zal werken aan een uitvoering en handhaving die in overeenstemming is met de goede regels uit uw omgevingsverordening.

Reactie op de zienswijze
Hartelijk dank voor uw zienswijze. Wij waarderen uw steunbetuiging.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-15

Zienswijze
Namens diverse cliënten woonachtig en werkzaam in provincie Noord-Holland, waarvan het eigendom is aangewezen als NNN, reageer ik op het ontwerp 'vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022' dat momenteel ter inzage ligt.
In de wijziging is opgenomen dat afdeling 4.3 (Stiltegebieden) gewijzigd gaat worden. Daarbij is aangegeven dat er voor gekozen is om de stiltegebieden zoveel mogelijk samen te laten vallen met de NNN en N2000 gebieden. Beargumenteerd is dat stilte, hoewel het niet bedoeld is als natuur- of ruimtelijke waarde, wel een toegevoegde waarde kan hebben in de werkingsgebieden voor Natura2000 en NNN, met name omdat deze werkingsgebieden toch vaak gebruikt worden door mensen om de rust op te zoeken. Door het regime voor stiltegebieden in samenhang met NNN, N2000 te borgen, worden de beschermingsregimes overzichtelijker, zo wordt gesteld.
Ik merk op dat het geprojecteerde NNN zich ook uitstrekt over particulier eigendom, zijnde veelal (agrarische) gronden. Hoewel de door mij vertegenwoordigde eigenaren duidelijk hebben aangegeven hun bedrijven niet op te willen geven en om een herbegrenzing van het NNN verzocht hebben, heeft de provincie het standpunt ingenomen dat een aangepaste vorm van bedrijfsvoering samen kan gaan met NNN-realisatie. Door het tevens (laten) opnemen van deze gronden als stiltegebied, wordt bedrijfsvoering op die locaties echter nog verder bemoeilijkt. Daarnaast worden bewoners beperkt in hun vrijheid om hun eigendom te gebruiken. Met klem wil ik daarom verzoeken om de stiltegebieden niet samen te laten vallen met particulier eigendom.

Reactie op de zienswijze
Dank voor uw zienswijze waarin u uw zorgen uit. Dit betreft geen onderwerp dat in deze herziening van de omgevingsverordening wordt aangepast. Om die reden kan uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. De begrenzing van de Stiltegebieden wijzigt niet en staat ook niet ter discussie.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-16

Zienswijze
Deze zienswijze betreft de voorgestelde wijzingen ten aanzien van stiltegebieden. Met name betreft het de volgende voorgestelde aanpassing:

- Artikel 6.67 Instructieregel activiteiten in stiltegebied, lid 2.
  omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden bevat geen regels over het geluid van militaire schietbanen of een militair springterrein dan wel verstoringen door overvliegend luchtverkeer.

Blijkens de voorgestelde tekst in Afdeling 4.3 Stiltegebieden wordt ervoor gekozen stiltegebieden zoveel mogelijk te laten samenvallen met de NNN en N2000 gebieden. De facto betekent dit op veelal een reductie van de omvang van de stiltegebieden. Derhalve komt er buiten stiltegebieden meer ruimte beschikbaar voor bovengenoemde activiteiten. Juist in stiltegebieden zouden die activiteiten daarom wél moeten worden beheerst.

Overvliegend luchtverkeer betreft niet alleen verkeersvliegtuigen die op grote hoogte overvliegen. Het begrip omvat ook helikopters en zogenaamde kleine luchtvaart waaronder sportvliegtuigen. Deze twee categorieën kunnen plaatselijk veelvuldig geluidsoverlast veroorzaken waarbij uit onderzoek is gebleken dat voornamelijk geluid van helikopters als zeer verstorend wordt ervaren. Het past derhalve om in een evenwichtige Omgevingsverordening verstoringen door overvliegend luchtverkeer wél, en tevens meer gedifferentieerd te reguleren.

Verzoek:
- Te bepalen dat een omgevingsplan ter plaatse van het werkingsgebied stiltegebieden wél regels zal bevatten met betrekking tot het geluid van militaire schietbanen of een militair springterrein dan wel verstoringen door overvliegend luchtverkeer op te nemen.

Reactie op de zienswijze
Artikel 7.11 van het Besluit kwaliteit leefomgeving bepaalt dat een omgevingsverordening geen regels mag bevatten over het voorkomen of beperken van geluidbelasting door het gebruik van ontplofbare stoffen en voorwerpen op een militaire schietbaan of een militair springterrein. Vandaar dat dit artikel zo is opgenomen. De provincie is ook geen bevoegd gezag over het luchtruim. Het Rijk gaat over de regels voor hiervoor genoemde activiteiten.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-17

Zienswijze
Omgevingsdienst IJmond heeft kennisgenomen van het ontwerp van de vijfde herziening van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022. Vanuit onze rol als adviseur op het gebied van milieu en de fysieke leefomgeving voor de gemeenten binnen ons werkgebied hebben wij de voorgestelde wijzigingen beoordeeld op uitvoerbaarheid, juridische duidelijkheid en toepasbaarheid in de gemeentelijke praktijk.
Omgevingsdienst IJmond herkent de doelen die met de herziening worden nagestreefd, waaronder het versterken van de programmatische aanpak voor stikstofreductie en natuurherstel, het bieden van kaders voor grootschalige energieopslag en het actualiseren van regels voor onder meer open bodemenergiesystemen en stiltegebieden. Wij hebben geen bezwaar tegen de herziening als zodanig.
Wel zien wij een aandachtspunt dat naar ons oordeel relevant is voor de uitvoerbaarheid, juridische duidelijkheid en toepassing in de gemeentelijke praktijk. Wij vragen u dit punt te betrekken bij de verdere vaststelling van de vijfde herziening.

Windturbines
Omgevingsdienst IJmond vraagt aandacht voor de regeling voor windturbines, in het bijzonder de verhouding tussen artikel 6.37 en artikel 6.38 van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022.
In artikel 6.37 is voor kleine windturbines in landelijk gebied expliciet opgenomen dat de windturbine landschappelijk moet aansluiten op de bijbehorende bebouwing en zorgvuldig ruimtelijk moet worden ingepast. Daarbij kan ook worden gedacht aan aspecten als externe veiligheid, plaatsgebonden-risicocontouren, geluid, slagschaduw en landschappelijke kwaliteit.
In artikel 6.38, dat ziet op vervanging van windturbines, wordt vooral aangesloten bij hetzelfde of een geringer aantal windturbines en bij eenzelfde, vergelijkbare of geringere ashoogte, rotordiameter en verschijningsvorm. Een expliciete eis dat ook sprake moet zijn van een zorgvuldige ruimtelijke inpassing ontbreekt hier. Wij verzoeken de provincie te verduidelijken of en op welke wijze bij vervanging van windturbines wordt geborgd dat deze ruimtelijk zorgvuldig inpasbaar zijn. Daarbij verzoeken wij de provincie artikel 6.38, dan wel de toelichting daarop, aan te vullen zodat ook bij vervanging duidelijk is dat ruimtelijke inpasbaarheid, externe veiligheid, geluid, slagschaduw en landschappelijke kwaliteit onderdeel blijven van de beoordeling.
Daarnaast vragen wij de provincie te verduidelijken welke instructieregels of provinciale kaders gelden ter voorkoming van verrommeling van het landelijk gebied, mede in relatie tot het vervallen of wijzigen van verwijzingen naar de Ruimtelijke Handreiking Wind op Land. Dit is ook relevant voor bestaande regionale beleidskaders, zoals de Handreiking kleine windturbines Zaanstreek-Waterland, die naar deze provinciale handreiking verwijzen.

Conclusie
Omgevingsdienst IJmond onderschrijft de noodzaak om de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 actueel te houden en beter aan te laten sluiten op actuele opgaven in de fysieke leefomgeving. Onze zienswijze is niet gericht tegen de voorgestelde herziening als geheel, maar beoogt bij te dragen aan een duidelijke, toepasbare en uitvoerbare regeling.
Wij verzoeken u het genoemde aandachtspunt te betrekken bij de vaststelling van de vijfde herziening van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022.

Reactie op de zienswijze
In uw zienswijze vraagt u aandacht voor de regeling voor windturbines. Dit gaat niet over de onderwerpen die in deze ronde worden aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. Wel nemen wij uw opmerkingen ter harte en zullen separaat bezien of dit leidt tot een aanpassing in de regelgeving of de toelichting daarop in een volgende herziening.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-18

Zienswijze
Namens de branchevereniging Bodemenergie brengen wij hierbij, met inachtneming van afdeling 3.4 Awb, onze zienswijze uit op het ontwerpbesluit tot vijfde herziening van de Omgevingsverordening NH2022, in het bijzonder ten aanzien van de voorgenomen wijzigingen van afdeling 4.11 en bijlage 10.
De branchevereniging onderschrijft het belang van bescherming van grondwaterlichamen en het doelmatig gebruik daarvan. Zo hebben wij dit ook verwoord in onze eerste reactie (Bijlage 2). Wij constateren echter dat het ontwerpbesluit in de huidige vorm op meerdere essentiële onderdelen in strijd is met beginselen van behoorlijk bestuur, in het bijzonder het rechtszekerheidsbeginsel, het evenredigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel. Dit hebben wij onderbouwd in Bijlage 1 die, net als Bijlage 2, onlosmakelijk deel uitmaakt van deze zienswijze.

Wij verzoeken Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten dan ook:
- het ontwerpbesluit in de huidige vorm niet vast te stellen;
- eerst een nadere probleemanalyse uit te voeren, gericht op de daadwerkelijke oorzaken van de gesignaleerde problematiek;
- slechts maatregelen te treffen die aantoonbaar effectief, proportioneel en uitvoerbaar zijn;
- aansluiting te zoeken bij bestaande landelijke kaders en instrumenten.

De branchevereniging Bodemenergie is bereid om constructief bij te dragen aan een alternatief traject, gericht op effectieve, praktisch haalbare en juridisch houdbare maatregelen.

BIJLAGE 1: JURIDISCHE EN PRAKTISCHE ONDERBOUWING ONHAALBAARHEID VAN ‘VIJFDE HERZIENING OMGEVINGSVERORDENING NH2022’

Betreft: Zienswijze op het ontwerp van de vijfde herziening van de Omgevingsverordening Noord-Holland 2022
Onderwerp: Afdeling 4.11 en bijlage 10 (open bodemenergiesystemen)
Datum: 22-06-2026

1. JURIDISCH KADER EN TOETSINGSMAATSTAF
De Omgevingsverordening dient, gelet op de Omgevingswet, te zijn gericht op:
· bescherming en doelmatig gebruik van de fysieke leefomgeving;
· een evenwichtige toedeling van functies aan locaties;
· een duidelijke en handhaafbare normstelling.
Daarnaast geldt dat provinciale regelgeving:
· niet onevenredig mag ingrijpen in bestaande (landelijk geregelde) stelsels;
· niet mag leiden tot doublures of tegenstrijdigheden met hogere regelgeving;
· moet voldoen aan de eisen van duidelijkheid, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid.
Op meerdere punten voldoet het voorliggende ontwerp hier niet aan.

2. INHOUDELIJKE BEZWAREN
2.1 Onbepaald normbegrip ‘doelmatig gebruik’ (strijd met rechtszekerheid)
Het ontwerp introduceert het begrip ‘doelmatig gebruik van energie’ zonder nadere definitie of normstelling. Hierdoor blijft onduidelijk:
· welke prestaties juridisch vereist zijn;
· op basis van welke indicatoren dit wordt beoordeeld;
· welke bandbreedtes of normen gelden.
Een dergelijke open norm, zonder concretisering, is niet toetsbaar, niet handhaafbaar en in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel.
Daarnaast strekt de norm zich feitelijk uit tot aspecten buiten het doel van afdeling 4.11 (grondwaterbescherming), hetgeen leidt tot een doelverschuiving zonder toereikende motivering.
Conclusie: het ontwerp mist een deugdelijke normstelling en dient op dit punt te worden aangepast of geschrapt.
2.2 Opleggen van verplichtingen buiten de invloedsfeer van de normadressaat (onevenredigheid en onuitvoerbaarheid)
De voorgestelde KPI’s en rapportageverplichtingen hebben betrekking op onder meer:
· energiegebruik per m²;
· tapwatergebruik;
· prestaties van gebouwinstallaties.
Deze gegevens:
· vallen buiten de invloedssfeer van OBES-exploitanten;
· zijn contractueel en feitelijk niet bij hen beschikbaar;
· zijn afhankelijk van gebouwgebruikers en bovengrondse installaties.
Het opleggen van verplichtingen die door de normadressaat niet kunnen worden nageleefd, is in strijd met het evenredigheidsbeginsel en het zorgvuldigheidsbeginsel.
2.3 Onjuiste causaliteit en ondeugdelijke probleemanalyse (motiveringsgebrek)
Uit de toelichting en het overleg blijkt dat de regeling mede is ingegeven door comfortklachten van gebruikers. Ervaring leert dat:
· comfortklachten doorgaans gebouw- en installatiegebonden zijn;
· zij niet primair voortkomen uit het functioneren van OBES-systemen;
· extra rapportageverplichtingen geen aantoonbare bijdrage leveren aan het oplossen ervan.
Daarmee ontbreekt een deugdelijke onderbouwing van de causaliteit tussen maatregel en beoogd effect, hetgeen een motiveringsgebrek oplevert.
2.4 Doorkruising en overlap met hogere en landelijke regelgeving
De voorgestelde regeling overlapt met:
· het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal);
· de Warmtewet en de toekomstige Wet collectieve warmte;
· bestaande kwaliteitskaders zoals BRL 11000 en BRL 6000-21.
Dit leidt tot:
· dubbel gereguleerde verplichtingen;
· verhoogde administratieve lasten;
· risico op inconsistenties en normconflicten.
Provinciale regelgeving dient terughoudend te zijn waar landelijke kaders reeds voorzien.
Het ontwerp voldoet hier niet aan en is daarmee in strijd met het systeem van gelaagde regelgeving.
2.5 Oneigenlijk oplossen van bestuurlijk datavraagstuk (evenredigheidsbeginsel)
Het ontwerp lijkt mede te beogen versnippering van data tussen overheden te adresseren.
Het is echter juridisch ongeoorloofd om:
· een bestuurlijk informatieprobleem af te wentelen op private partijen;
· daartoe aanvullende verplichtingen op te leggen zonder aantoonbare effectiviteit.
De voorgestelde lastenverzwaring is daarmee disproportioneel en onvoldoende gemotiveerd.
2.6 Onduidelijkheid over toezicht en bevoegdheidsverdeling (handhaafbaarheid)
Het ontwerp laat in het midden
· welke instantie toezicht houdt op de nieuwe verplichtingen;
· hoe deze zich verhouden tot bestaande vergunningvoorschriften en rapportages;
· welke handhavingsinstrumenten worden ingezet.
Een dergelijke onduidelijkheid maakt de regeling niet handhaafbaar en daarmee juridisch gebrekkig.
2.7 Onjuiste vermenging van bestuursrecht en civielrecht

De regeling tracht via publiekrechtelijke verplichtingen invloed uit te oefenen op levering van warmte en comfort en contractuele prestaties richting eindgebruikers. Deze aspecten behoren tot civielrechtelijke verhoudingen en sectorspecifieke wetgeving (Warmtewet).
De gekozen normstelling leidt tot een onzuivere bevoegdheidsuitoefening en is daarom ongeschikt.
2.8 Ontbreken van overgangsrecht (rechtszekerheid en uitvoerbaarheid)
Het ontwerp bevat geen overgangsrecht voor bestaande systemen, terwijl:
· oudere installaties technisch niet kunnen voldoen aan nieuwe meetverplichtingen;
· hierdoor feitelijk onmogelijke verplichtingen ontstaan.
Dit is in strijd met zowel het rechtszekerheids- als het evenredigheidsbeginsel.

3. CONCLUSIE
Gelet op het voorgaande constateren wij dat het ontwerpbesluit:
· onvoldoende bepaald en onvoldoende gemotiveerd is;
· verplichtingen bevat die niet uitvoerbaar zijn voor de normadressaat (niet praktisch haalbaar);
· leidt tot overlap en inconsistentie met hogere regelgeving;
· een disproportionele lastenverzwaring introduceert;
· onvoldoende handhaafbaar is.

BIJLAGE 2:
Reactie op het verslag van de Brancheverenigingen Bodemenergie
Naar aanleiding van het gesprek in Haarlem over het conceptvoorstel tot wijziging van afdeling 4.11 en bijlage 10 van de Omgevingsverordening NH2022 (d.d. 22 april jl.) en het ontvangen conceptverslag daarvan (24 april jl.), berichten wij als volgt.
Wij adviseren de provincie om het voorstel in de huidige vorm te heroverwegen. De kernpunten:
- Versnippering van overheidsdata is geen verantwoordelijkheid van exploitanten.
- Extra rapportage leidt niet automatisch tot beter functioneren van systemen.
- Provinciale rol in relatie tot landelijke kaders.
- Bewoners dienen hun klachten over de warmtelevering (comfort en energierekening) te adresseren bij de ACM.
- Comfortklachten hebben veelal een andere oorzaak dan de OBES.
- Samenwerking tussen boven- en ondergrond is al geborgd in BRL 11000 en BRL 6000-21.
Het doel wordt door ons onderschreven: het optimaal benutten van aangelegde bodemenergiesystemen is in ieders belang. Tegelijk wordt in de praktijk zowel het bodemenergiesysteem als de totale energiecentrale met bodemenergiesysteem aangeduid als ‘WKO’, terwijl optimalisatie vooral samenhangt met het beheer en de inzet van die totale energiecentrale (o.a. retourtemperaturen). Ook geldt dat het daadwerkelijk energieverbruik en rendement sterk afhangen van het gebouw en het gebruik ervan – de voorgestelde maatregelen zien daar echter niet op.
Het concept beoogt mede via uitbreiding van te rapporteren KPI’s meer te kunnen zeggen over efficiëntie. Daarbij gaat het (deels) om KPI’s buiten het bodemenergiesysteem, zoals energieverbruik per m², gasverbruik en het aandeel bodemenergie in de totale energievraag. Deze gegevens zijn doorgaans al beschikbaar maar versnipperd over verschillende (overheids)loketten en nog niet gecombineerd.
Tegen deze achtergrond lichten wij hieronder onze belangrijkste inhoudelijke aandachtspunten toe.
1. De Warmtewet en de Wet collectieve warmte zijn landelijke instrumenten met sturing op onder meer leveringszekerheid en duurzaamheid. ACM is de toezichthouder voor warmte én voor de duurzaamheid van die warmte
In het overleg is verwezen naar signalen van bewoners over comfortklachten, een hoge energierekening en de wens om meer data te verzamelen om deze klachten te duiden.
In de Warmtewet en Wet collectieve warmte (die per 2027 inwerking treedt) is vastgelegd dat consumenten en kleinverbruikers bij de ACM terecht kunnen met klachten over de levering van warmte door een warmteleverancier respectievelijk warmtebedrijf.
Tevens heeft de leverancier van warmte er alle belang bij om een OBES optimaal te laten functioneren. Bij het niet goed functioneren ervan zal de warmteleverancier de beheerder van de OBES hierop aanspreken. Het is volgens ons daarom niet zinvol om deze doelgroep op te nemen. Immers de ACM is hiervoor de aangewezen autoriteit.
2. Comfortklachten hebben vaak andere oorzaak

We willen de provincie meegeven dat comfortklachten doorgaans een gebouwgebonden (bovengrondse) oorzaak kennen. Deze klachten hangen vaak samen met de distributie van warmte, de keuze van het warmteafgiftesysteem, het inregelen van deze systemen, de instellingen van het warmtenet en/of het gebouwbeheersysteem en het gebruik van de laag temperatuurwarmte door bewoners (is anders dan hoog temperatuur systeem).
Deze oorzaken zijn meestal niet gerelateerd aan het open bodemenergiesysteem (OBES). Door het koppelen van deze klachten aan extra rapportageverplichtingen voor OBES-exploitanten bestaat het risico dat de provincie een verkeerde oorzaak adresseert en daarmee een route kiest die niet of hooguit beperkt bijdraagt aan de gewenste oplossing.
3. Samenwerking tussen boven- en ondergrond is al geborgd
Tijdens het overleg hebben de branchevereniging Bodemenergie en Bouwend Nederland gevraagd waarom de provincie aanvullende eisen wil stellen aan informatie over bovengrondse installaties, terwijl de samenwerking tussen boven- en ondergrond al is geborgd in bestaande kwaliteitskaders:
- BRL 11000 (ontwerp, realisatie en beheer OBES)
- BRL 6000-21 (gebouwinstallaties en koppeling met bodemenergiesystemen)
Deze BRL-en verplichten al tot integrale afstemming tussen ondergrond en bovengrond. Een inhoudelijke reactie op deze vraag bleef vooralsnog uit.
Het conceptvoorstel lijkt daarmee voorbij te gaan aan bestaande, landelijk geharmoniseerde kwaliteitsborging. Dat is niet alleen onnodig, maar creëert ook het risico op tegenstrijdige eisen en dubbele lasten.
4. Versnippering van data bij overheden kan niet opgelost worden door beheerders van WKO Systemen
In het verslag wordt benoemd dat informatie versnipperd is tussen provincie, gemeenten en omgevingsdiensten. Deze gegevens zijn in de praktijk vaak al beschikbaar bij verschillende (overheids)loketten, maar niet gecombineerd. Dat is een bestuurlijke uitdaging, maar geen reden om exploitanten van OBES te belasten met aanvullende rapportageverplichtingen. Het is de vraag of gegevens over het totaalverbruik volledig beschikbaar kúnnen zijn, omdat in een gebouw buiten een OBES, een stadsverwarmingaansluiting, gasketel of elektraboiler kan zitten. Het is niet proportioneel om een bestuurlijk informatieprobleem op te lossen door private partijen extra verplichtingen op te leggen die bovendien niet aantoonbaar bijdragen aan beter functioneren van het systeem en/of het gebouw. De verantwoordelijkheid voor interne gegevensuitwisseling tussen overheden ligt bij de overheid zelf.
5. Extra data leidt niet automatisch tot handelingsperspectief
Tijdens het overleg werd terecht opgemerkt dat aanvullende gegevensverzameling alleen zinvol is wanneer deze leidt tot concreet handelingsperspectief. Dat is in het voorstel nog niet uitgewerkt.
Meer data op zichzelf lost comfortklachten niet op en verbetert beheer en de energieprestatie van een gebouw niet automatisch. Zonder een duidelijk doel, interventielogica en vooraf bepaald handelingsperspectief blijft het effect van extra gegevensverzameling beperkt. Daarom is eerst een analyse nodig van de herkomst van de gemelde comfortklachten (die niet automatisch samenhangen met OBES). Op basis daarvan kan gericht worden bepaald of (en welke) aanvullende gegevens nodig zijn en welke maatregelen passend zijn; anders ontstaat het risico op maatregelen die niet aansluiten op de daadwerkelijke problematiek.
6. Provinciale rol in relatie tot landelijke kaders
De branchevereniging hebben gewezen op de risico's van provinciale versnippering, overlap met landelijke energie- en installatieregelgeving en daarmee samenhangende onduidelijkheid voor marktpartijen die bijna allemaal landelijk actief zijn.
Wij vragen ons af of provinciale regelgeving in dit geval het meest aangewezen instrument is om het beoogde doel te bereiken. De omgevingsverordening is primair gericht op bescherming en doelmatig gebruik van de fysieke leefomgeving (waaronder de ondergrond), terwijl energiedoelmatigheid van gebouwinstallaties via landelijke kaders wordt gereguleerd. Wel kunnen regels voor bodemenergiesystemen indirect invloed hebben op de energetische optimalisatie van systemen in de ondergrond.

Conclusie
Wij adviseren de provincie om het voorstel in de huidige vorm te heroverwegen. De kernpunten:
- Versnippering van overheidsdata is geen verantwoordelijkheid van exploitanten.
- Extra rapportage leidt niet automatisch tot beter functioneren van systemen.
- Provinciale rol in relatie tot landelijke kaders.

- Bewoners dienen hun klachten over de warmtelevering (comfort en energierekening) te adresseren bij de ACM.
- Comfortklachten hebben veelal een andere oorzaak dan de OBES.
- Samenwerking tussen boven- en ondergrond is al geborgd in BRL 11000 en BRL 6000-21.
Wij zijn meer dan bereid om mee te denken en mee te werken aan een concreet plan van aanpak.
Daarbij kan naar ons idee worden volstaan met de huidige beschikbare gegevens én kunnen we eigenaren en gebruikers van de systemen concrete mogelijkheden bieden om de prestaties van de installaties te verbeteren (bijvoorbeeld via een energiescan of WKO-scan). Met klem adviseren wij de uitbreiding van KPI's niet neer te leggen bij de vergunningsaanvraag van bodemenergiesystemen; dat zou een onevenredige verdeling van de administratieve last inhouden.

Ons voorstel in twee stappen
1) Combineer bestaande gegevens met praktijkervaringen van systeemeigenaren om de herkomst van de gesignaleerde problemen te bepalen (met interventielogica).
2) Vertaal die herkomst van de gesignaleerde problemen naar gerichte maatregelen met een praktisch handelingsperspectief

Reactie op de zienswijze
Naar aanleiding van de zienswijzen op dit onderwerp worden de voorgestelde wijzigingen (het toevoegen van regels over open bodemenergiesystemen) nu niet opgenomen in de omgevingsverordening.

De provincie wil samen met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied in overleg met de branche om het in de zienswijzen genoemde voorstel voor een gezamenlijk plan van aanpak te verkennen. Wanneer met dergelijke afspraken met de branche hetzelfde doel (doelmatig gebruik van energie) bereikt kan worden, is het stellen van regels niet nodig. Indien uit de verkenning volgt dat het stellen van regels via de Omgevingsverordening toch noodzakelijk is, dan zal een nieuw wijzigingsvoorstel worden behandeld in de zesde herziening van de OVNH2022.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. De in het ontwerp opgenomen aanvullende indieningsvereisten bij omgevingsvergunningen voor open bodem energiesystemen worden geschrapt.

ZW-19

Zienswijze
Met belangstelling heeft Vereniging Oud Edam kennisgenomen van het Ontwerp Vijfde Herziening Omgevingsverordening NH2022 (het Ontwerp).
Vereniging Oud Edam heeft als een van haar doelstellingen het beschermen, handhaven en versterken van de stadsstructuur en de stedenbouwkundige samenhang in haar cultuurhistorische context, zoals omschreven bij de aanwijzing tot Rijksbeschermd Stadsgezicht (23 augustus 1977).
Het belangengebied, dus het beschermingsgebied, omvat zowel de oude kom van Edam als de wijde groene omgeving van de stad. Denk hierbij aan De Purmer (droogmakerij anno 1622) en de Zeevang (veenweide, Natura 2000). Dit alles is vastgelegd in onze statuten (Artikel 2). Met name wordt benoemd het "beschermen, bewaren en openhouden van het UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam als een groene ring van cultuurhistorie en open landschap (…). Dit alles om cultuurhistorische redenen en om redenen van natuur, klimaat en milieu".
De groene omgeving van Edam is nauw verweven met de historie van de stad en heeft in de visie van de Vereniging naast een intrinsieke landschappelijke waarde ook erfgoedwaarde. Die waarden worden eveneens benoemd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie van de Provincie Noord-Holland en vooral in Bijlage 8a, Kernkwaliteiten UNESCO, van de Omgevingsverordening NH2022 waarvan de vijfde herziening nu voorligt.

Artikel 6.62 – Erfgoederen van Uitzonderlijke Universele Waarde
Hoewel wij beseffen dat onze zienswijze ook betrekking kan hebben op alle relevante Erfgoederen van Uitzonderlijke Universele Waarde, gaan wij in deze zienswijze niet in op De

Beemster, omdat die buiten ons directe beschermingsgebied valt. Wat betreft de Hollandse Waterlinies beperken wij ons in concrete gevallen tot (voorheen) de Stelling van Amsterdam-Noord.

Bescherming en ontheffing
Als je het Bkl erop naslaat (artikel 7.4 en 5.130 en 5.131) of Artikel 14.7 van het Bal; als je de OUV leest, of bijlage XVII van het Bkl; als je de hierboven genoemde Kernkwaliteiten en Gebiedsanalyse bestudeert – dan zou je denken dat de Werelderfgoederen tot op het bot beschermd zijn.
Deze vindplaatsen worden in het Ontwerp aangehaald.
Artikel 6.62 van het Ontwerp stelt: (1) een omgevingsplan met betrekking tot Erfgoederen van Uitzonderlijke Universele Waarde bevat regels die gericht zijn op de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten deze Erfgoederen; (2) het omgevingsplan voorziet uitsluitend in nieuwe activiteiten die de kernkwaliteiten als bedoeld in Artikel 6.61 niet aantasten. En punt (4) stelt dat ontheffing als bedoeld in Artikel 6.11 alleen kan worden verleend als het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het erfgoed. (Op punt (3), over de hoogte van windturbines in De Beemster gaan wij hier niet in.)
Het Werelderfgoed staat dus op de eerste plaats.
Onduidelijk is echter op welke wijze die bescherming precies gestalte krijgt. Er is geen duidelijke, ondubbelzinnig geformuleerde waarborg. Die is met name van belang vanwege de ligging van de Hollandse Waterlinies – in het geval van Edam nabij NNN en vooral Natura-2000 gebied.
De onduidelijkheid zit hem in de ontheffingen. Er kan een ontheffing worden verleend “als het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het gebied” (Ontwerp, artikel 6.62, vierde lid).
Dit lezen wij in de Was-Wordt-Tabel het kader van (1.2) - Beleidsrijke Wijzigingen van Artikelen en verderop in de Was-Wordt-Tabel in het kader van (3) – Wijziging in Toelichting.
Bij de ontheffing lijken er twee sporen te zijn: een aantasting die kan en behoud dat moet. Maar de criteria voor die aantastingen/ activiteiten zijn niet duidelijk in de regels (artikel 6.62) verankerd. Wat kan wel en wat kan niet? Wie bepaalt dat? Waar lezen we dat? Er moet weliswaar per concreet geval beoordeeld worden wat de gevolgen zijn van een activiteit, maar zonder duidelijke toetsingscriteria kan die beoordeling ad hoc zijn of op de korte termijn gericht. Terwijl het oogmerk bij Erfgoederen van Uitzonderlijke Universele Waarden toch toekomstgericht en -bestendig zou moeten zijn.
Wat zijn de toetsingscriteria? Wie formuleert ze, wie scherpt ze aan en wie waarborgt ze? Zonder heldere, scherp geformuleerde toetsingscriteria is een (worstcase)scenario denkbaar dat er een ontheffing zou kunnen worden verleend voor een activiteit die bijvoorbeeld de kenmerkende openheid van het landschap verstoort, zoals benoemd in de Statement of Outstanding Universal Values (of Bijlage XVII) van het Bkl). Denk aan een kleine activiteit in bijvoorbeeld het inundatiegebied van (voorheen) de Stelling van Amsterdam-Noord. Of aan de hoofdverdedigingslijn.
Misschien betreft het een aantasting die kan, terwijl er toch min of meer sprake is van behoud. Een schuurtje op een erf. Een kleine mantelzorgwoning bij een boerderij. Maar wat, als het zich opstapelt? Nog een ontheffing? En nog een? Ongemerkt kunnen dan wezenlijke kenmerken, die nu tot de kernwaarden gerekend worden, aangetast worden en verdwijnen. Denk hierbij aan de openheid van het landschap of de zichtbaarheid van de hoofdverdedigingslijn.
Waar is het einde? Wat is het resultaat? Dat we de Erfgoederen verkwanselen? Wij pleiten dan ook voor strakke, concrete en heldere toetsingscriteria aan de voorkant. Nu dus. Die toetsingscriteria moeten stevig verankerd worden in (bijvoorbeeld) Artikel 6.62. Duidelijke criteria moeten als waarborg dienen. Ontheffingen met een enorm, duidelijk omschreven voorbehoud.
De provincie draagt immers mede zorg voor de bescherming van de Werelderfgoederen. Mocht er sprake zijn van een ontheffingsaanvraag, dus een aantasting, dan moet er een duidelijke en scherpe toetsing volgen. De Provincie heeft hiertoe de ARO.
De historie van (voorheen) de Stelling moet afleesbaar zijn en blijven, en wel in het landschap. Want zo is de Stelling destijds ook ontworpen: een verdedigingsstelsel dat zich naadloos voegde in het bestaande landschap. In het geval van Edam en omstreken: gebruikmakend van bijvoorbeeld de ringvaart (Purmerringvaart) als hoofdverdedigingslinie en de openheid van het Markermeer (toen nog Zuiderzee) en de Zeevang. Hier gaan dus natuur en cultuurhistorie weer samen.
De per 1 januari 2026 geldende regels van het Bkl zijn er duidelijk over.

Het is belangrijk om de kernkwaliteiten en de toetsingscriteria te concretiseren en vooral helder te formuleren. De inhoud van Bijlage 8a is een prima basis hiervoor; die kan waar nodig geactualiseerd worden en de randvoorwaarden leveren voor eventuele ontwikkelingen. Oftewel: de kernkwaliteiten in de voorschriften betrekken en deze voorschriften dwingend en duidelijk toetsbaar maken. Het behoud van de kernkwaliteiten moet vastgelegd worden: wat houdt het behoud in en hoe houden we dat in stand.

Extra: de kernkwaliteiten en de kaartjes in Bijlage 8a
Hoewel Bijlage 8a geen onderdeel vormt van het Ontwerp, willen wij u er toch op wijzen dat hier verouderde kaartjes in staan. Hier als voorbeeld Deelgebied Noordelijk Veenlandschap I. De grens van het te beschermen inundatiegebied is ooit fout ingetekend, zoals nog te zien op o.a. dit kaartje, namelijk boven het industrieterrein bij Edam. Deze grens hoort samen te vallen met de Purmerringvaart. Dat is immers de hoofdverdedigingslijn. Deze aanpassing is gepubliceerd in de Staatscourant 2025-37567 (31 oktober 2025). Mogelijk is het terugzetten van de oorspronkelijke grens aan uw aandacht ontsnapt.
Het kaartje dat er nu nog staat (en dat geldt ook voor alle overige niet gecorrigeerde kaartjes), schept onduidelijkheden en doet de geschiedenis geen recht. Sterker nog: doet afbreuk aan de omschrijving, uitleg, en motivatie van de kernwaarden.
Wij verzoeken u alle kaartjes te vervangen door kaartjes met de juiste begrenzing.

Jaartal
In de Toelichting (Subparagraaf 6.2.5.3 Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde) staat bij het samengaan van de Hollandse Waterlinies een foute datum. Dat was niet in 2001, maar in 2021.

Paragraaf 6.2.7 – cultureel erfgoed
In het Ontwerp, § 6.2.7 (3 - Wijziging in Toelichting) gaat het over Provinciale Monumenten en Artikel 6.72. Het is niet helemaal duidelijk geformuleerd wat de 'taakverdeling' is tussen Provincie (GS) en de gemeente. In Artikel 6.72 x9a, wordt expliciet benoemd dat Gedeputeerde Staten adviseur zijn voor een aanvraag om een omgevingsvergunning voor zover de aanvraag betrekking heel op een activiteit als bedoeld in artikel x3.
De toelichting bij Artikel 6.72 begint met de taak van Gedeputeerde Staten: "Gedeputeerde Staten kunnen provinciale monumenten aanwijzen en schrappen, en stellen regels voor het verrichten van activiteiten aan een provinciaal monument". Maar als vervolgens de gemeente (college van B&W) het bevoegd gezag is, wie houdt dan toezicht? Wie toetst het omgevingsplan met betrekking tot een provinciaal monument? Wie heeft de regie en zorgt dat de waarde, de omgeving en het aanzien van het provinciaal cultureel erfgoed worden gewaarborgd? Kunt u dat scherper formuleren? Provinciale monumenten hebben immers naast hun specifieke intrinsieke waarde een bovenlokale functie en vormen soms onderdeel van een groter geheel, zoals de Stelling van Amsterdam. Daarom moeten ze bezien worden in een bredere context (omgeving) en met extra zorg en respect worden behandeld en beschermd.
Mocht u nog vragen hebben, dan gaan wij hierover graag met u in gesprek.

Reactie op de zienswijze
Dank voor uw uitgebreide zienswijze. Het is goed om te zien dat lokale historische verenigingen in Noord-Holland zich inzetten voor het behoud van ons aller erfgoed en de provinciale organisatie daarom kritisch bevragen. Overigens mag er nog altijd gesproken worden van de Stelling van Amsterdam. Sinds de samenvoeging met de Nieuwe Hollandse Waterlinies in 2021 is afgesproken dat beide Werelderfgoederen alleen tezamen worden aangeduid als Hollandse Waterlinies.

Begin dit jaar is het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) gewijzigd. Met het aanpassen van de provinciale Omgevingsverordening voldoet de provincie aan de instructieregels van het Rijk.

De recente wijziging van het Bkl geeft provincies een beperkte bevoegdheid om in hun omgevingsverordening de mogelijkheid op te nemen tot het verlenen van ontheffing van provinciale instructieregels over werelderfgoed. Deze ontheffing kan alléén worden verleend als het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het Werelderfgoed (art. 7.4, lid 5, Bkl). Bovendien moet ook voldaan zijn aan de algemene voorwaarden voor ontheffingverlening (art. 6.11 OV NH2022 in samenhang met art. 2.32 Ow). GS kunnen alleen een ontheffing verlenen als het gaat om een project dat onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot het belang dat wordt gediend met

die regels. Deze regels samen vormen een juridisch kader dat volgens de provincie voldoende is om de bescherming van het Werelderfgoed te borgen.

Zoals hierboven geschreven kan er alleen een ontheffing worden verleend als dat in overeenstemming is met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed. Er geldt daarom, naast het hierboven beschreven juridische kader, ook een inhoudelijk kader waarbinnen de mogelijke ontwikkelingen worden getoetst. De uitzonderlijke universele waarden zijn namelijk te conceptueel voor concrete plantoetsingen. Daarom zijn, ook volgens het Bkl, provincies verplicht om deze waarden verder uit te werken in de kernkwaliteiten.

De kernkwaliteiten zijn nader uitgewerkt in bijlage 8 van de Omgevingsverordening. De gebiedsanalyses van de Stelling van Amsterdam maken onderdeel uit van die nadere uitwerking. Hierin staan onder meer uitgangspunten voor toekomstige ontwikkelingen. De gebiedsanalyses staan centraal bij de beoordeling van alle activiteiten in en nabij de Hollandse Waterlinies. Bij activiteiten waarvan de impact onduidelijk is, kan een Heritage Impact Assessment (HIA) worden uitgevoerd. Dit is een instrument van ICOMOS (en UNESCO) en kent een aantal vaste onderzoekstappen. Belangrijk is dat daarbij ook alle ontwikkelingen in samenhang moeten worden bekeken. Ook de opstapeling van effecten (cumulatie) is een essentieel onderdeel van een HIA.

Met betrekking tot de rol- en taakverdeling tussen gemeenten en provincie aangaande provinciale monumenten, merken wij het volgende op. De omgevingsverordening is op dit vlak ongewijzigd gebleven. Alleen de toelichting bij de artikelen is geactualiseerd vanwege de inwerkintreding van de Omgevingswet. Gedeputeerde staten kunnen provinciale monumenten aanwijzen en schrappen, en stellen regels voor het verrichten van activiteiten aan een monument. Onder de Omgevingswet is het college van burgemeester en wethouders in de regel bevoegd gezag voor een omgevingsvergunning voor activiteiten aan een provinciaal monument. B&W behandelen de vergunningaanvraag, houden toezicht en kunnen handhaven. De regels verbieden onder meer het beschadigen of vernielen van een provinciaal monument en het onthouden van onderhoud dat noodzakelijk is voor de instandhouding. Voor het slopen, verstoren, verplaatsen, wijzigen, herstellen of gebruiken van een monument waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht, is een omgevingsvergunning nodig. GS adviseren over aanvragen voor een omgevingsvergunning voor activiteiten aan provinciale monumenten. Wanneer het college van burgemeester en wethouders bevoegd gezag is, adviseert ook de gemeentelijke commissie als bedoeld in artikel 17.9 van de Omgevingswet. Dat kan ook al in de planvormingsfase om te komen tot een gedragen plan. De gemeente moet beide adviezen betrekken bij de besluitvorming en kan alleen gemotiveerd van deze adviezen afwijken. De provincie kan vervolgens als direct belanghebbende nog bezwaar maken tegen een verleende vergunning.

Tenslotte heeft u aangegeven een aantal verouderde kaartjes te hebben gezien in de Gebiedsanalyse Stelling van Amsterdam Noord. We zullen hier zorgvuldig naar kijken en waar nodig de Gebiedsanalyse aanpassen. Omdat dit om een bijlage gaat bij de omgevingsverordening waarvoor nu geen wijziging ter inzage lag en omdat GS bevoegd zijn om deze bijlage aan te passen, zullen GS dit bij een eerstvolgende wijzigingsronde van de werkingsgebieden en bijlagen meenemen.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. Het jaartal in subparagraaf 6.2.5.3 wordt gecorrigeerd.
Een aantal verouderde kaartjes in de Gebiedsanalyse Stelling van Amsterdam Noord wordt waar nodig aangepast via een eerstvolgende wijzigingsronde voor de werkingsgebieden en bijlagen.

ZW-20

Zienswijze
Wij, Natuur en Milieufederatie Noord-Holland, Erfgoedvereniging Bond Heemschut, Stichting NekkerZoom en Stichting Behoud Waterland, hebben kennisgenomen van bovengenoemd Ontwerp voor de herziening van de Omgevingsverordening NH2022 (hierna: het “Ontwerp”) en willen daarop graag onderhavige zienswijze indienen. Onze opmerkingen hebben betrekking

op het beschermingsregime voor de werelderfgoederen en de programmatische aanpak stikstofreductie en natuurherstel.

Programmatische aanpak stikstof
Er zijn veel ontwikkelingen in Noord-Holland die de stikstofreductie en het natuurherstel onder druk zetten. De programmatische aanpak daarvan (het "Programma") moet ervoor zorgen dat de beoogde stikstofreductie en het natuurherstel worden gehaald. Daarom worden eisen aan dit Programma gesteld in artikel 3.17 Omgevingswet.
De eisen die in artikel 6.1a lid 2 van het Ontwerp aan het Programma worden gesteld bieden echter onvoldoende zekerheid dat in complexe situaties die voorliggen, de doelen alsnog worden bereikt. Om drie voorbeelden te geven:
a. Op grond van artikel 3.17 lid 1 sub (h) Omgevingswet dient de termijn te worden vastgelegd waarbinnen de maatregelen worden uitgevoerd. In sub (b) van artikel 6.1a lid 2 wordt een samenhangend pakket geëist maar niet de uitvoeringstermijn. In sub (d) van dit artikel wordt slechts gesproken over een 'indicatief' tijdpad. Dat verhoudt zich niet met de tekst van de Omgevingswet.
b. Artikel 3.17 lid 1 sub (e) Omgevingswet eist een beschrijving van de verwachte ontwikkelingen in het gebied en de verwachte gevolgen daarvan. Dat zorgt ervoor dat complexe situaties inzichtelijk worden gemaakt. Dat is de basis om een integraal pakket aan maatregelen weloverwogen te kunnen vaststellen. Deze beschrijving wordt niet geëist in het Ontwerp, zodat de kans bestaat dat er geen weloverwogen integraal pakket aan maatregelen wordt genomen dat is afgestemd op wat de situatie vereist.
c. In de Omgevingswet worden de Vogel- en Habitatrichtlijndoelstellingen concreet gemaakt door het vastleggen van omgevingswaarden. Deze worden daardoor zoveel mogelijk meetbaar of berekenbaar. In artikel 6.1a lid 2 onder (c) van het Ontwerp wordt echter niet verwezen naar de in de Omgevingswet bedoelde omgevingswaarden maar naar de Vogel- en Habitatrichtlijndoelstellingen. Deze doelstellingen zijn concreet noch meetbaar en bieden daarom onvoldoende garantie dat de doelen worden gehaald. Voor zover beoogd wordt aan te sluiten bij Europees recht, merken we op dat het juridisch kader omtrent de uitleg van richtlijnbepalingen daarin al voldoende voorziet – en dat de implementatie in de Omgevingswet moet worden aangehouden en waar nodig richtlijnconform moet worden uitgelegd.

Verzoek:
Wij vragen ons af waarom wordt afgeweken van de in artikel 3.17 Omgevingswet opgesomde eisen. Het Programma biedt daardoor onvoldoende zekerheid dat de doelen worden bereikt. Wij verzoeken u daarom de tekst van artikel 6.1a lid 2 van het Ontwerp in overeenstemming te brengen met artikel 3.17 Omgevingswet.

Beschermingsregime werelderfgoederen (artikel 6.62)
Op grond van artikel 7.4 Bkl moet de bescherming van werelderfgoederen in de Omgevingsverordening worden geborgd. De kernkwaliteiten mogen in ieder geval niet worden aangetast, zo bepaalt het Bkl.

Kernkwaliteiten
Kernkwaliteiten zijn in artikel 7.4 lid 1 Bkl gedefinieerd als: 'de in het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed in bijlage XVII in hoofdlijnen beschreven essentiële kenmerken van het aanwezige landschap en cultureel erfgoed.' Deze moeten volgens het derde lid van artikel 7.4 Bkl door de provincie in de omgevingsverordening worden uitgewerkt om objectieve toetsing van plannen mogelijk te maken. De hoofdregel is dat kernkwaliteiten niet mogen worden aangetast. Dat moet in omgevingsplannen worden geborgd (artikel 7.4 leden 3 en 4 Bkl).

Uitzonderlijke universele waarde van een werelderfgoed ('OUV')
De bijzondere en unieke waarde van ieder werelderfgoed is vastgelegd in het Statement of Outstanding Universal Values (OUV). Deze beschrijvingen zijn abstract en te vaag. Om die reden kan een plan daaraan niet worden getoetst. Een toetsing daaraan zal per definitie subjectief zijn. Om die reden is de OUV in de wet vertaald in kernkwaliteiten, die als gezegd nader moeten worden uitgewerkt.

Verschillende begrippen
Zoals uit het bovenstaande volgt zijn kernkwaliteiten en OUV twee verschillende begrippen. Als we naar de OUV van De Beemster kijken dan staat erin: 'The characteristic visual

spaciousness and openness of the landscape are recognisable from almost everywhere.' Een belangrijke beschrijving van de waarden van De Beemster, maar juridisch gezien een te vage normstelling om concreet aan te toetsen of op te handhaven. Deze beschrijving is daarom vertaald in de kernkwaliteit 'grote openheid', die nader is uitgewerkt in de Omgevingsverordening. Een plan moet worden getoetst aan de nader uitgewerkte kernkwaliteiten. Weidsheid en openheid en de kernkwaliteit grote openheid zijn immers geen vastomlijnde begrippen en niet gedefinieerd. Een toetsing daaraan is per definitie subjectief.

Onduidelijkheid in ontheffing
In het Ontwerp is nu bepaald dat als er sprake is van aantasting van een kernkwaliteit een activiteit toch doorgang kan vinden wanneer deze 'in overeenstemming is met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het werelderfgoed' ('OUV'). GS kan in dat geval een ontheffing verlenen.
Wij leiden hieruit af dat een ontheffing kan worden verleend voor een aantasting van de nader uitgewerkte grote openheid en dat het verzoek om ontheffing wordt getoetst aan het belang van het behoud van de OUV van De Beemster, in plaats van aan concreet toetsbare uitgewerkte kernkwaliteiten.
Voor ons is tevens onduidelijk of in dat geval toetsing moet plaatsvinden aan de gehele beschrijving of alleen aan weidsheid en openheid van De Beemster, dus van een element van de OUV. Misschien wordt het door GS niet zo ernstig geacht als slechts een element wordt aangetast. De weidsheid en openheid zijn nu al heel anders dan op het moment van nominatie in 1999.
Wij vragen ons daarom ook af of bij de beoordeling van de aanvraag ontheffing moet worden gekeken naar de weidsheid en openheid op het moment van de nominatie; of anders gezegd, hoe de referentiesituatie wordt bepaald. Niet uitgesloten wordt een zogenaamde "salami-tactiek" waarbij steeds kleine aantastingen van weidsheid en openheid worden aangetast terwijl de referentiesituatie mee opschuift.
De beschrijving in het Ontwerp verzuimt heldere kaders te geven, wat leidt tot een grijs gebied dat verschillend kan worden beoordeeld en onderwerp kan worden van politieke besluitvorming. Daarom menen wij dat een verzoek om ontheffing alleen kan worden beoordeeld indien daarvoor vooraf concrete en duidelijke normen zijn gesteld, zoals de uitgewerkte kernkwaliteiten. De OUV voldoet daar echter niet aan en kan dus niet zonder meer als leidend kader worden gezien.

Juridische procedures en verlies kernkwaliteiten
Wij begrijpen dat deze onduidelijkheid en bovengenoemde subjectieve toetsing aan de OUV de provincie en de gemeente flexibiliteit geeft. Wij vrezen echter dat het in de praktijk meer vragen en procedures zal oproepen en zal leiden tot meningsverschillen. Het vergroot het risico op (kleine) aantastingen, met als gevolg dat kernkwaliteiten verder worden uitgehold en verdwijnen. Een aantasting zal leiden tot precedentenwerking en meningsverschillen en dus tot veel rapporten van deskundigen (veelal 'wie betaalt bepaalt') en tot juridische procedures.

Verantwoordelijkheid provincie
De provincie draagt mede zorg voor de bescherming van werelderfgoederen. Zij is voor de Hollandse Waterlinies zelfs aangewezen als siteholder. Dit betekent dat zij verantwoordelijk is voor de bescherming daarvan. Daarom dient de provincie te zorgen dat de voorwaarden voor een ontheffing vooraf glashelder zijn en dat duidelijk is hoe invulling wordt gegeven aan toetsingtoetsing van een aantasting aan het belang van het behoud van de OUV. Wij menen dat daaraan nu niet wordt voldaan en dat het Ontwerp daarom in strijd is met het rechtszekerheidsbeginsel en het legaliteitsbeginsel.

Verzoek:
Door talrijke ontwikkelingen in de metropool staat het behoud van de werelderfgoederen onder grote druk. Dat vraagt om glasheldere instructies en waarborgen. Zo niet, dan zullen de resterende kernkwaliteiten langzaam verder verdwijnen. In dit verband verzoeken wij u duidelijkheid te geven over hoe de aantasting van een kernkwaliteit wordt getoetst aan het belang van het behoud van de OUV en hoe de beoordelingskaders concreet en kenbaar worden ingevuld. Daarvoor is volgens ons een koppeling met de uitgewerkte kernkwaliteiten nodig. Er bestaan immers geen andere concrete criteria waaraan toetsing mogelijk is.
Het uitgangspunt is dat een omgevingsplan uitsluitend voorziet in nieuwe activiteiten die de kernkwaliteiten niet aantasten (artikel 6.62 lid 2). Als een nieuwe activiteit of plan daaraan niet voldoet dan is er sprake van een zogeheten Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit

('BOPA'). Wij pleiten ervoor in dat geval, dus als er sprake is van aantasting van kernkwaliteiten, door de ARO te laten beoordelen met in achtneming van de kernkwaliteiten of voorziene activiteit in overeenstemming is met het belang van het behoud van de OUV.
Deze waarborg dient in artikel 6.62 te worden verankerd en niet in bijvoorbeeld door GS nader te stellen regels.

Reactie op de zienswijze

Programmatische aanpak stikstof
Door de bepaling op te nemen zoals in de ontwerpverordening is voorgesteld, wordt niet afgeweken van de inhoudelijke eisen voor een programmatische aanpak. De Omgevingswet stelt deze eisen al. Daarom is het niet nodig om ze opnieuw op te nemen in de omgevingsverordening.

Dit artikel is niet bedoeld om de inhoudelijke vereisten van een programma te beschrijven. Het artikel wordt in de omgevingsverordening opgenomen om te voldoen aan artikel 3.15 lid 3 van de Omgevingswet en biedt de juridische grondslag voor de programmatische aanpak.

Omdat het artikel uitsluitend een grondslag biedt, zijn hierin geen omgevingswaarden opgenomen. Het vaststellen van omgevingswaarden is niet verplicht. Een programmatische aanpak kan ook worden gebaseerd op een andere doelstelling voor de fysieke leefomgeving. Op welke wijze dit vorm gaat krijgen wordt nog onderzocht.

Wel zien wij reden om het tweede lid van het conceptartikel weg te laten. Door enkel te verwijzen naar de artikelen uit de Omgevingswet ontstaat er geen duidelijkheid over de vereisten van het programma.

Werelderfgoederen van uitzonderlijke universele waarde
Dank voor uw uitgebreide zienswijze. Zoals u terecht aangeeft is de zorg voor het Werelderfgoed in Nederland geregeld via het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Begin dit jaar is het Bkl gewijzigd. Met het aanpassen van de provinciale Omgevingsverordening voldoet de provincie aan de instructieregels van het Rijk.

Bij het gewijzigde Bkl hoort een beperkte bevoegdheid om in de omgevingsverordening de mogelijkheid op te nemen tot het verlenen van ontheffing van provinciale instructieregels over werelderfgoed. Deze ontheffing kan alléén worden verleend als het gaat om activiteiten die in overeenstemming zijn met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van het Werelderfgoed (art. 7.4, lid 5, Bkl). Bovendien moet ook voldaan zijn aan de algemene voorwaarden voor ontheffingverlening (art 6.11 OV NH 2022 in samenhang met art. 2.32 Ow). GS kunnen alleen een ontheffing verlenen als het gaat om een project dat onevenredig wordt belemmerd in verhouding tot het belang dat wordt gediend met die regels. Deze regels samen vormen een juridisch kader dat volgens de provincie voldoende is om de bescherming van het Werelderfgoed te borgen.

Zoals hierboven geschreven kan er alleen een ontheffing worden verleend als dat in overeenstemming is met het belang van het behoud van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed. Er geldt daarom, naast het hierboven beschreven juridische kader, ook een inhoudelijk kader waarbinnen de mogelijke ontwikkelingen worden getoetst. De uitzonderlijke universele waarden zijn namelijk te conceptueel voor concrete plantoetsingen. Daarom zijn, ook volgens het Bkl, provincies verplicht om deze waarden verder uit te werken zin de kernkwaliteiten.

De kernkwaliteiten zijn voor de Hollandse Waterlinies uitgewerkt in de Gebiedsanalyses (zie Bijlage 8 van de Provinciale Omgevingsverordening). Voor zover het werelderfgoed Droogmakerij de Beemster samenvalt met het werelderfgoed Stelling van Amsterdam, zijn de uitgewerkte universele waarden van het werelderfgoed Stelling van Amsterdam ook van toepassing op het werelderfgoed Droogmakerij de Beemster. De kernkwaliteiten van werelderfgoed Droogmakerij de Beemster zijn eveneens uitgewerkt in de bijlage van de provinciale verordening, die in nauw overleg met de gemeente zijn vastgesteld. Voor beide Werelderfgoederen zijn er in de genoemde bijlage ook uitgangspunten voor toekomstige ontwikkelingen opgenomen. De uitwerkingen van de kernkwaliteiten én deze uitgangspunten

zijn leidend bij het toetsen van plannen en initiatieven. De kernkwaliteiten zijn dus ook leidend bij een mogelijke ontheffing van de instructieregels.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. Bij de programmatische aanpak stikstof is het voormalige tweede lid, dat inging op de inhoud van het programma, vervallen. Er wordt enkel verwezen naar de relevante artikelen van de Omgevingswet. Daarnaast is de verwijzing naar de relevante artikelen van de Omgevingswet verbeterd. De toelichting op het tweede lid is hierop aangepast en aangevuld.

ZW-21

Zienswijze
NedZero dankt u voor de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op het ontwerp van de vijfde herziening van de Omgevingsverordening NH2022.
NedZero onderschrijft de ambitie van de provincie Noord-Holland om zorgvuldig om te gaan met ruimtelijke kwaliteit, natuurwaarden en de energietransitie. Juist vanuit die integrale benadering vragen wij aandacht voor artikel 6.37 inzake kleine windturbines in het landelijk gebied. Het huidige artikel beperkt de mogelijkheden voor kleine windturbines tot een ashoogte van maximaal 15 meter en stelt dat deze landschappelijk moeten aansluiten op de bijbehorende bebouwing. Wij zouden de provincie willen voorstellen om dit aan te passen.
1. Het huidige artikel 6.37 is gebaseerd op verouderde uitgangspunten
De toelichting bij de verordening maakt duidelijk dat de provincie buiten de RES-zoekgebieden uitsluitend kleine windturbines tot 15 meter ashoogte toestaat op agrarische bouwpercelen. Daarmee is feitelijk gekozen voor plaatsing op of direct aansluitend aan het erf.
Recent Nederlands onderzoek laat echter zien dat juist deze beleidslijn ecologisch ongunstige effecten kan veroorzaken. Uit het meerjarige monitoringsonderzoek van Ecosensys (2022–2024), uitgevoerd in opdracht van onder meer de provincies Groningen en Fryslân, blijkt dat de ligging van een turbine ten opzichte van bebouwing en beplanting de belangrijkste factor is voor het aantal aanvaringsslachtoffers onder vogels en vleermuizen.
De onderzoekers concluderen dat plaatsing dicht bij gebouwen en erfbeplanting leidt tot meer aanvaringen, omdat juist daar vliegbewegingen van zwaluwen en vleermuizen geconcentreerd zijn. Plaatsing op grotere afstand van bebouwing (circa 25 tot 75 meter, afhankelijk van de locatie) blijkt ecologisch gunstiger.
Hierdoor ontstaat een opmerkelijke situatie: waar het huidige provinciale beleid beoogt landschappelijke kwaliteit te beschermen door plaatsing op het erf te concentreren, laat het meest recente ecologische onderzoek zien dat deze zelfde eis op veel locaties juist leidt tot een minder gunstige uitkomst voor vogel- en vleermuissoorten.
2. De Omgevingswet vraagt om een locatiespecifieke afweging
Een belangrijk uitgangspunt van de Omgevingswet is dat besluiten integraal, evenredig en locatiespecifiek worden genomen. Generieke uitsluitingen of starre plaatsingsregels passen daar steeds minder goed bij. Voor kleine windturbines is juist maatwerk essentieel. De geschiktheid van een locatie wordt bepaald door een combinatie van factoren:
· aanwezigheid van bebouwing;
· aanwezige erfbeplanting en houtopstanden;
· vliegroutes van vogels en vleermuizen;
· landschappelijke kenmerken;
· energiebehoefte van het bedrijf;
· technische windcondities.
Een vaste koppeling aan het bouwperceel of erf verhindert op veel locaties een optimale afweging tussen ecologie, energieopbrengst en ruimtelijke kwaliteit.
NedZero is daarom van mening dat de provincie gemeenten meer ruimte moet bieden om op basis van een ecologische quickscan en een ruimtelijke onderbouwing af te wijken van de verplichte plaatsing direct nabij bebouwing.
3. De grens van 15 meter ashoogte is niet meer doelmatig
Daarnaast achten wij de maximale ashoogte van 15 meter niet langer passend bij de huidige generatie kleine windturbines.
Moderne kleine windturbines variëren in ashoogte, van 15 meter tot 33 meter, en hebben een rotoroppervlak tot 200 m². Een grotere ashoogte biedt belangrijke voordelen, zoals een hogere energieopbrengst en zorgt dat kleine windturbines bij een grotere groep (agrarische) ondernemers geplaatst kan worden.

Juist door een hogere ashoogte kan bovendien afstand worden gehouden tot erfbeplanting en gebouwen, hetgeen volgens het recente ecologische onderzoek gunstig is voor vogels en vleermuizen.
De huidige grens van 15 meter belemmert daardoor niet alleen de economische haalbaarheid van projecten, maar kan in bepaalde gevallen zelfs leiden tot minder optimale ecologische keuzes.
4. Maatwerk via een ecologische quickscan biedt een beter alternatief
NedZero stelt voor om het uitgangspunt van de verordening te verschuiven van vaste plaatsingsregels naar een maatwerkbenadering.
Het Ecosensys-onderzoek biedt hiervoor een solide wetenschappelijke basis.
Wij stellen voor dat:
· een ecologische quickscan onderdeel wordt van het vergunningstraject;
· de uitkomsten van deze quickscan leidend zijn voor de locatiekeuze;
· plaatsing buiten het bouwvlak of erf mogelijk wordt wanneer dit ecologisch aantoonbaar gunstiger is;
· mitigerende maatregelen, zoals bijvoorbeeld stilstandsvoorzieningen voor vleermuizen in augustus, waar nodig worden voorgeschreven;
· gemeenten ruimte krijgen om een integrale afweging te maken tussen ecologie, landschap en energieopbrengst.

Deze benadering sluit beter aan bij de systematiek van de Omgevingswet en voorkomt dat uniforme regels leiden tot onbedoelde negatieve effecten voor natuur of energieopbrengst.
Verzoek
NedZero verzoekt Provinciale Staten daarom artikel 6.37 en artikel 6.62 aan te passen en daarbij ten minste de volgende wijzigingen te overwegen:
1. Verruim de maximale ashoogte voor kleine windturbines tot 33 meter.
2. Schrap de verplichte koppeling aan het agrarische bouwperceel of directe erfensemble wanneer uit een ecologische beoordeling blijkt dat een alternatieve locatie gunstiger is.
3. Neem expliciet op dat plaatsing buiten het bouwvlak mogelijk is wanneer een ecologische quickscan dit aanbeveelt.

Reactie op de zienswijze
Uw zienswijze betreft een nieuw verzoek om wijziging van artikelen. Deze gaat niet over de onderwerpen die in deze ronde worden aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. Wel nemen wij uw opmerkingen ter harte en zullen separaat bezien of dit leidt tot een aanpassing in de regelgeving in een volgende herziening.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

ZW-22

Zienswijze

TenneT TSO B.V. is als transmissiesysteembeheerder verantwoordelijk voor het beheer, de instandhouding, vervanging en uitbreiding van het landelijke hoogspanningssysteem van 110 kV en hoger. Binnen Noord-Holland beheert TenneT een aanzienlijk deel van de nationale energie-infrastructuur die essentieel is voor de leveringszekerheid, de elektrificatie van de industrie, woningbouw, mobiliteit en de aansluiting van duurzame energie.
TenneT onderschrijft de doelstellingen van de provincie Noord-Holland ten aanzien van natuur, landschap, erfgoed, leefomgeving en energietransitie. Tegelijkertijd constateert TenneT dat verschillende onderdelen van de ontwerpverordening gevolgen kunnen hebben voor de aanleg, instandhouding en uitbreiding van de nationale energie-infrastructuur.
De komende jaren zal de ruimtevraag voor hoogspanningsstations, hoogspanningsverbindingen, converterstations, systeemvoorzieningen en energieopslag aanzienlijk toenemen. Een robuust energiesysteem vraagt daarom om een zorgvuldige balans tussen bescherming van omgevingskwaliteiten en de benodigde ruimte voor vitale energie-infrastructuur.
Voor een overzicht van de huidige en voorziene assets verwijst TenneT ten minste naar de onderstaande informatie. Wij zijn ons ervan bewust dat de provincie reeds uitvoerig in overleg

is met TenneT over de voorgenomen ontwikkelingen en danken de provincie voor de nauwe samenwerking hierin.
- TenneT Assets Hoogspanning - Overzicht voor assetdata aangaande bestaande infrastructuur;
- Het Investeringsplan Net op Land '26-'40';
- en het Target Grid (NL) | TenneT voor voorziene uitbreiding en ontwikkeling van het hoogspanningssysteem.

TenneT verzoekt de provincie onderstaande zienswijze bij de vaststelling van de Omgevingsverordening
NH2022 te betrekken.

1. Energie-infrastructuur als groot openbaar belang
In diverse artikelen van de ontwerpverordening wordt ruimte geboden voor ontwikkelingen die een groot openbaar belang dienen. TenneT verzoekt expliciet in de toelichting op te nemen dat:
- hoogspanningsverbindingen en hoogspanningsstations onderdeel vormen van de vitale nationale infrastructuur;
- uitbreiding van het elektriciteitsnet noodzakelijk is voor de uitvoering van nationale energie- en klimaatdoelen;
- leveringszekerheid een zwaarwegend openbaar belang vertegenwoordigt;
- uitbreiding van het hoogspanningsnet als ontwikkeling van groot openbaar belang wordt beschouwd.

Toepassing binnen beschermingsregimes
TenneT verzoekt te borgen dat bovenstaande uitgangspunten doorwerken binnen alle relevante beschermingsregimes, waaronder stiltegebieden, Natura 2000, Natuurnetwerk Nederland, werelderfgoed, beschermd landschap en overige provinciale beschermingscategorieën. Daarbij is van belang dat:
- bestaande afwijkings- en maatwerkmogelijkheden behouden blijven;
- voldoende flexibiliteit aanwezig blijft voor noodzakelijke netuitbreidingen;
- mitigatie- en compensatiemaatregelen uitvoerbaar blijven;
- een proportionele alternatievenafweging wordt toegepast;
- natuur-, landschap- en erfgoedbelangen in samenhang worden afgewogen met leveringszekerheid en de nationale energieopgave.

2. Artikel 6.40d – Grootschalige energieopslagsystemen
Positieve grondhouding
TenneT ondersteunt de ontwikkeling van energieopslag. Batterijsystemen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan systeemflexibiliteit, netstabiliteit, congestiemanagement en het faciliteren van duurzame energie. TenneT onderschrijft eveneens het uitgangspunt van de provincie om systeembatterijen zoveel mogelijk te concentreren bij bestaande energie-infrastructuur en bedrijventerreinen.

Minimale afstand tot hoogspanningsstations
Artikel 6.40d lid 1 onder c schrijft voor dat een energieopslagsysteem zich op minimaal 50 meter en maximaal 200 meter van een 380 kV-station moet bevinden. Uit recente interne beoordelingen blijkt dat een generieke afstand van 50 meter niet noodzakelijk is voor beheer, onderhoud en veiligheid. Voor de fysieke bereikbaarheid van stations en de veiligheid van de omgeving is een afstand van 10 meter van de planologische grens van het initiatief voor batterijen tot het stationshekwerk voldoende. Indien de veiligheidsregio een grotere afstand noodzakelijk acht, volgt TenneT dit advies.
TenneT verzoekt de minimale afstand van 50 meter te wijzigen naar 10 meter.

Voorgestelde artikeltekst:
'Het energieopslagsysteem wordt geplaatst op minimaal 10 meter van het stationshekwerk, waarbij de bereikbaarheid, veiligheid, onderhoudbaarheid en uitbreidbaarheid van de elektriciteitsinfrastructuur gewaarborgd blijven.'

Maximale afstand van 200 meter
TenneT begrijpt dat de provincie met een maximale afstand van 200 meter beoogt om grootschalige energieopslagsystemen ruimtelijk te clusteren bij bestaande energie-infrastructuur en daarmee versnippering van het landelijk gebied te voorkomen. TenneT

onderschrijft dit doel van clustering en zorgvuldig ruimtegebruik. Tegelijkertijd constateert TenneT dat een harde maximale afstand van 200 meter in de praktijk tot ongewenste beperkingen kan leiden. De optimale situering van batterijen verschilt per locatie en wordt bepaald door factoren zoals kabeltracés, eigendomssituaties, netconfiguratie, veiligheidsaspecten, omgevingskwaliteit en de (toekomstige) uitbreidingsbehoefte van hoogspanningsstations. Een te strikte afstandsnorm kan ertoe leiden dat:

- technisch en ruimtelijk betere locaties buiten de 200 meter niet benut kunnen worden;
- efficiënte kabeltracés niet mogelijk zijn;
- uitbreidingsruimte van stations indirect onder druk komt te staan;
- maatwerkoplossingen worden beperkt.

TenneT verzoekt de maximale afstand van 200 meter:

- niet als harde grens op te nemen, maar als richtafstand;
- of expliciet ruimte te bieden voor maatwerk en afwijking indien dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt noodzakelijk is;
- en daarbij het doel van clustering te behouden, zonder de uitvoerbaarheid van projecten onnodig te beperken.

Bescherming van verbindingen
TenneT verzoekt in de Omgevingsverordening vast te leggen dat:

- Energieopslagsystemen niet zijn toegestaan binnen zakelijk-rechtstroken van hoogspanningsverbindingen waarbij in alle gevallen de afstand ten minste 10 meter bedraagt ten opzichte van de buitenste geleiders;
- een minimale afstand van 10 meter wordt aangehouden tot bovengrondse verbindingen, gemeten vanaf de buitenste geleider.

Beschermen toekomstige netuitbreidingen
De ontwerpverordening bevat geen expliciete bescherming van toekomstige uitbreidingsruimte rond hoogspanningsstations. Juist rond veel stations in Noord-Holland zijn uitbreidingen voorzien in het kader van netcongestie, elektrificatie en de toenemende transportvraag.

Voorgestelde aanvulling lid 2:
'Een grootschalig energieopslagsysteem mag bestaande en planologisch voorziene uitbreidingen van het elektriciteitsnet niet onevenredig beperken of onmogelijk maken.'

Hieronder vallen onder meer:

- toekomstige transformatorvelden;
- uitbreidingen van schakelinstallaties;
- nieuwe aansluitingen;
- reserveringen voor toekomstige netontwikkelingen;
- bereikbaarheid voor onderhoud en calamiteiten.

3. Kaarten, werkingsgebieden en reserveringen
TenneT verzoekt de provincie om in kaarten, werkingsgebieden en bijbehorende regels expliciet rekening te houden met veiligheidsafstanden rondom hoogspanningsverbindingen en hoogspanningsstations.

TenneT hanteert daarbij de volgende uitgangspunten voor risicovolle activiteiten:

- Risicovolle activiteiten worden uitgesloten binnen een afstand van 50 meter of 150 meter van hoogspanningsassets (afhankelijk van het type activiteit en risicoprofiel, zie de tabel in bijlage 1);
- Afstanden worden gemeten tot het buitenste spanningshoudende gedeelte bij verbindingen en tot het hekwerk bij stations, tot aan de planologische grens waar de betreffende activiteit is toegestaan;
- Deze afstanden acht TenneT noodzakelijk om de veiligheid, betrouwbaarheid en instandhouding van het hoogspanningsnet te waarborgen en om schade aan infrastructuur en omgeving te voorkomen.

Uitzonderingen en specifieke regimes

Windturbines

Windturbines vallen niet onder bovenstaande afstanden. Hiervoor hanteert TenneT de volgende normen:

- Windturbines met een tiphoogte van 15 meter of meer worden uitsluitend toegestaan buiten de werpafstand bij nominaal toerental dan wel buiten de tiphoogte van de turbine, waarbij de grootste afstand maatgevend is.
- Windturbines met een tiphoogte tot 15 meter worden uitsluitend toegestaan buiten 2x de werpafstand bij nominaal toerental ten opzichte van hoogspanningsstations en bovengrondse 220- en 380kV-lijnverbindingen. Voor bovengrondse 110- en 150kV-lijnverbindingen geldt dat een afstand aangehouden moet worden van 'de werpafstand van 1x nominaal toerental' onder voorwaarde dat sprake is van een typecertificaat conform IEC 61400-2 en voldaan wordt aan de verplichtingen die horen bij het typecertificaat.
- Windturbines worden nooit geplaatst binnen het hekwerk van een station en/of opstijgpunt en/of binnen de zakelijk-rechtstrook van een kabel- en lijnverbinding.

Buisleidingen
Buisleidingen zijn eveneens uitgesloten van deze generieke afstanden. Hiervoor gelden de toepasselijke en vigerende NEN-normeringen.

Borging in kaarten en werkingsgebieden
TenneT verzoekt de provincie:

- de genoemde veiligheidsafstanden en uitgangspunten expliciet te verankeren in de Omgevingsverordening en de bijbehorende kaarten;
- maatwerk mogelijk te maken, waarbij TenneT als beheerder van de infrastructuur wordt betrokken;
- rekening te houden met zowel bestaande als toekomstige energie-infrastructuur;
- te voorkomen dat werkingsgebieden of beschermingsregimes noodzakelijke netuitbreidingen feitelijk onmogelijk maken.

Daarbij dient in ieder geval rekening te worden gehouden met:

- bestaande hoogspanningsverbindingen;
- bestaande hoogspanningsstations;
- uitbreidingslocaties van stations;
- toekomstige verbindingen; reserveringen uit netvisies, investeringsprogramma's en ontwikkelstrategieën.

Hiermee wordt geborgd dat bij ruimtelijke planvorming tijdig rekening wordt gehouden met de veiligheid en bescherming van vitale energie-infrastructuur.

Conclusie
TenneT verzoekt de ontwerpverordening aan te passen door:

1. De minimale afstand voor batterijen bij stations te wijzigen van 50 meter naar 10 meter.
2. De maximale afstand van 200 meter niet als harde grens toe te passen, maar ruimte te bieden voor maatwerk indien dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt noodzakelijk is.
3. Expliciet te borgen dat batterijen toekomstige netuitbreidingen niet mogen verhinderen.
4. Uitbreidingsruimte rondom hoogspanningsstations te beschermen.
5. Hoogspanningsinfrastructuur expliciet te erkennen als vitale energie-infrastructuur en daarmee als ontwikkeling van groot openbaar belang.
6. In stilte-, natuur-, erfgoed- en landschapsregels voldoende ruimte te behouden voor de energieopgave.
7. De bescherming van bestaande en toekomstige energie-infrastructuur op kaarten, werkingsgebieden en omgevingsplannen te versterken.

TenneT is graag bereid deze zienswijze nader toe te lichten in overleg met de provincie Noord-Holland

Reactie op de zienswijze
Minimale afstand tot hoogspanningsstations en verbindingen, netuitbreidingen: De provincie neemt het verzoek over om de minimale afstand van grootschalige energieopslagsystemen tot hoogspanningsstations te verkleinen van 50 meter naar 10 meter, op basis van recente interne beoordelingen bij TenneT. Tevens wordt er een bepaling toegevoegd dat een grootschalig

energieopslagsysteem bestaande en planologisch voorziene uitbreidingen van het elektriciteitsnet niet onevenredig mag beperken of onmogelijk maken. Ook wordt verzocht om een bepaling op te nemen m.b.t. de plaatsing t.o.v. hoogspanningsverbindingen. Deze bepaling wordt toegevoegd.
Maximale afstand 200 meter: Er wordt toegevoegd aan de verordening dat ruimte gegeven wordt om maximaal 20% van deze bovengrens af te wijken als dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt wenselijk is en daarbij het doel van clustering wordt behouden.

Voor wat betreft de zienswijze over energie-infrastructuur als groot openbaar belang (punt 1) en wat betreft de kaarten, werkingsgebieden en reserveringen (punt 3) wordt opgemerkt dat dit geen onderwerpen betreffen die in deze ronde worden aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan dit deel van uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen.

Conclusie
De zienswijze geeft aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit. Het verzoek om de minimale afstand van grootschalige energieopslagsystemen tot hoogspanningsstations te verkleinen van 50 meter naar 10 meter wordt overgenomen. Tevens wordt een bepaling toegevoegd dat een grootschalig energieopslagsysteem bestaande en planologisch voorziene uitbreidingen van het elektriciteitsnet niet onevenredig mag beperken of onmogelijk maken. Ook wordt een bepaling m.b.t. de plaatsing t.o.v. hoogspanningsverbindingen toegevoegd.
Er wordt toegevoegd aan de verordening dat ruimte gegeven wordt om maximaal 20% van deze bovengrens af te wijken als dit vanuit technisch, ruimtelijk of systeemmatig oogpunt wenselijk is en daarbij het doel van clustering wordt behouden.

ZW-23

Zienswijze
Gaarne maakt Stichting Duinbehoud gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen met betrekking tot het ontwerp vijfde herziening Omgevingsverordening NH2022.

Natura 2000 beheerplannen:
In paragraaf 6.1.2 wordt aan Gedeputeerde Staten de verplichting gegeven om een programma op te stellen om de natuur te herstellen en te beschermen. De ambitie voor dit programma wordt gekoppeld aan het behalen van de vastgestelde instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebieden. In deze ambitie ontbreekt helaas (en ten onrechte) de koppeling met de wettelijke eisen om (tijdig) te voldoen aan de verplichtingen uit de Europese natuurherstelverordening. Deze verordening stelt onder andere dat in 2050 een oppervlakte van 90% van de natuur binnen de Natura 2000-gebieden moet zijn hersteld.

Verzoek:
Hierbij het verzoek om de koppeling met de Europese natuurherstelverordening expliciet te vermelden in paragraaf 6.1.2

In artikel 6.1a lid d wordt gesproken over een "indicatief tijdpad". Deze omschrijving voldoet niet aan de verplichting van de Europese natuurherstelverordening dat in 2050 een oppervlakte van 90% van de natuur binnen de Natura 2000-gebieden moet zijn hersteld.

Verzoek: Hierbij het verzoek om in artikel 6.1a lid te spreken over een "bindend tijdpad" (in plaats van indicatief).

Zomer- en winterreqelinq recreatieparken:
In de voormalige Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) was (tot en met de verordening van 2019) een artikel opgenomen over een zomer- en winterregeling voor recreatieparken (zie artikel 18 lid 4 van de PRV van juni 2019). Dit artikel zag erop toe dat de zomer- en winterregeling voor recreatieparken liggend in of tegen beschermde natuurgebieden zou worden gerespecteerd en gehandhaafd. Het doel van dit artikel was om de natuur in of tegen deze natuurgebieden in het winterseizoen de mogelijkheid te geven te herstellen. In de provincie Noord-Holland liggen diverse recreatieparken met een zomer- en winterregeling.
Bij de overgang van de voormalige Provinciale Ruimtelijke Verordening naar de Omgevingsverordening NH2020 (en de OV-NH2022) is het betreffende artikel over een zomer en winterregeling helaas niet mee verhuisd. Een motivatie hiervoor is in de documentatie over

de overgang van de PRV-2019 naar de OV-NH2020 helaas niet terug te vinden en is ook niet ter sprake gekomen in het hele besluitvormingsproces.
In de praktijk zien we het nu gebeuren dat steeds meer recreatieparken overstappen naar een jaarrond exploitatie van de recreatieparken. Gemeenten werken hier aan mee onder druk van de nieuwe eigenaren van de recreatieparken. Voorbeelden hiervan zijn de recreatieparken Sandevoerde in Zandvoort en Vogelenzang in Bloemendaal.
Voor de natuur betekent dit een groot verlies. De recreatieparken worden intensiever gebruikt en de natuur krijgt in de wintermaanden niet de kans om te herstellen. Vanwege de ligging van deze recreatieparken nabij Natura 2000-gebieden verliezen deze vakantieparken ook hun functie als uitloopgebied voor planten en dieren uit het Natura 2000-gebied. Dit leidt tot verarming van de natuur en grotere kwetsbaarheid voor invloeden van buitenaf.

Verzoek:
Op grond van bovenstaande verzoekt Stichting Duinbehoud om in de Omgevingsverordening NH2022 weer een artikel op te nemen met betrekking tot de zomer- en winterregeling op recreatieparken liggend in of tegen beschermde natuurgebieden teneinde de natuur op die recreatieparken beter te beschermen.
Hieraan kan worden toegevoegd, dat een dergelijke aanvulling op de Omgevingsverordening NH2022 ook goed aansluit bij het provinciale beleid om te werken aan overgangszones rond de Natura 2000-gebieden. Het handhaven van het extensieve gebruik van recreatieparken in deze overgangszones (met een zomer- en winterregeling) draagt bij aan het verminderen van de drukfactoren op de naastliggende Natura 2000-gebieden.

Reactie op de zienswijze

N2000-beheerplannen
Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij beoordeeld of het artikel moet worden aangepast. Wij zien daarvoor geen aanleiding.
Het artikel wijst een programma aan dat zich richt op het behoud en herstel van natuur in Natura 2000-gebieden. Daarbij verwijst het naar de doelstellingen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. De Natuurherstelverordening bevat eveneens doelstellingen voor natuurbehoud en -herstel, maar vormt een afzonderlijk kader.
Wij houden rekening met de doelstellingen en termijnen uit de Natuurherstelverordening. Hoe wij daaraan uitvoering geven, onderzoeken wij in een afzonderlijk traject.

Zomer- en winterregeling recreatieparken
U verzoekt om een nieuw artikel op te nemen in de omgevingsverordening. Dit is geen onderwerp dat in deze ronde wordt aangepast in de Omgevingsverordening. Om die reden kan dit deel van uw zienswijze in dit proces niet worden meegenomen. GS zullen daarom uw zienswijze behandelen als een wijzigingsverzoek en de afweging hierover in de voorbereiding van de 6e herziening van de omgevingsverordening meenemen.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.
De zienswijze wordt voor het gedeelte over de recreatieparken gezien als wijzigingsverzoek voor de 6e herziening van de omgevingsverordening.

ZW-24

Zienswijze
Op 21 mei 2026 lazen wij uw kennisgeving in het Gemeenteblad, dat de ‘wijziging ontwerp vijfde herziening Omgevingsverordening NH 2022’ van 21 mei tot en met 1 juli 2026 ter visie is gelegd. Binnen deze termijn kunnen zienswijzen kenbaar gemaakt worden. De wijziging van de Omgevingsverordening heeft onder andere betrekking op de stiltegebieden en grootschalige energieopslagsystemen. Wij hebben geconstateerd dat er door deze wijzigingen gemeentelijke belangen van Texel in het geding zijn. Wij brengen daarom de onderstaande zienswijze naar voren.

Stiltegebieden
Zoals u reeds in uw brief van 13 mei 2026 aan Provinciale Staten heeft aangegeven bleek tijdens de bijeenkomsten over de voorgenomen overdracht van de taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van de stiltegebieden dat er nogal wat weerstand was

vanuit de gemeenten. Het betreft een provinciaal bestuurlijk besluit waarbij gemeenten niet zijn betrokken. In het voorliggende besluit wordt het als een gegeven gepresenteerd dat de VTH-taak (vergunningverlening, toezicht en handhaving) ten aanzien van stiltegebieden aan gemeenten wordt overgedragen, zonder dat hiervoor een inhoudelijke onderbouwing of argumentatie wordt gegeven. Evenmin is sprake van een financiële tegemoetkoming voor de uitvoering van deze aanvullende taak. Ook de gemeente Texel staat niet positief tegenover deze voorgenomen overdracht. De noodzaak en meerwaarde van het beleggen van deze verantwoordelijkheid bij gemeenten zijn voor ons niet inzichtelijk gemaakt. Daarnaast bestaat op dit moment onvoldoende duidelijkheid over de omvang en gevolgen van de taakoverdracht. Texel beschikt niet over specifieke deskundigheid op het gebied van stiltegebieden. Bovendien biedt de huidige capaciteit binnen de VTH-formatie geen ruimte om deze aanvullende taken op een adequate wijze uit te voeren. Gelet op het voorgaande verzoeken wij u het voorgenomen besluit te heroverwegen en de verantwoordelijkheid voor stiltegebieden bij de provincie te laten. De provincie heeft immers zelf de wettelijke taak om stiltegebieden aan te wijzen en te begrenzen. Het ligt daarom voor de hand dat ook de bijbehorende verantwoordelijkheden ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving ook op provinciaal niveau belegd blijven. Subsidiair willen wij ingaan op de voorgenomen instructieregel als opgenomen in artikel 67, tweede lid. In dit artikel is bepaald dat een omgevingsplan binnen het werkingsgebied van stiltegebieden geen regels bevat ten aanzien van geluid afkomstig van militaire schietbanen, militaire springterreinen of verstoringen als gevolg van overvliegend luchtverkeer. Naar onze mening is deze opsomming niet volledig. Zo ontbreekt een expliciete uitzondering voor geluid dat voortvloeit uit militaire oefeningen op het daarvoor bestemde oefenterrein De Hors, behorende bij de Joost Dourleinkazerne. Gelet op de aard en omvang van deze activiteiten ligt het voor de hand ook deze activiteiten onder de uitzonderingsbepaling te brengen. Daarnaast ontbreekt een uitzondering voor geluid dat wordt veroorzaakt door jachtactiviteiten die plaatsvinden in het kader van wildbeheer. Ook deze activiteiten kunnen invloed hebben op de geluidsbeleving binnen stiltegebieden en verdienen naar onze mening een vergelijkbare behandeling. Verder wijzen wij erop dat op Texel in het kader van de agrarische bedrijfsvoering gebruik wordt gemaakt van knalapparaten ter bescherming van gewassen. Hoewel deze activiteiten veelal buiten stiltegebieden plaatsvinden, kunnen zij door hun externe werking wel degelijk van invloed zijn op de geluidsbelasting binnen deze gebieden. Wij verzoeken u daarom te bezien of ook deze activiteiten expliciet van de instructieregel kunnen worden uitgezonderd, al dan niet onder voorwaarden. Hetzelfde geldt voor het traditionele carbidschieten. Deze activiteit maakt deel uit van een breed gedragen lokale traditie en kan eveneens een externe werking hebben op stiltegebieden. Wij verzoeken u daarom ook voor deze activiteit een uitzondering in de instructieregel op te nemen, al dan niet onder voorwaarden. Wij verzoeken u de reikwijdte van artikel 67, tweede lid, op deze punten te heroverwegen en de uitzonderingen waar nodig aan te vullen, zodat beter wordt aangesloten bij de feitelijke situatie en de gebruikelijke activiteiten binnen en rondom de stiltegebieden op Texel.

Grootschalige energieopslagsystemen
Daarnaast verzoeken wij u om een verduidelijking van artikel 6.40d (grootschalige energieopslagsystemen), eerste lid. In de bepaling is opgenomen dat een activiteit "uitsluitend mogelijk is als", waarna de voorwaarden onder a en b volgen. Het is ons niet duidelijk of hier sprake is van alternatieve voorwaarden, waarbij óf aan onderdeel a óf aan onderdeel b moet worden voldaan, dan wel van cumulatieve voorwaarden, waarbij zowel aan onderdeel a als aan onderdeel b moet worden voldaan.
Wij verzoeken u dit in de toelichting of in de tekst van de regeling te verduidelijken. Indien is beoogd dat sprake is van alternatieve voorwaarden, verzoeken wij u de bepaling zodanig aan te passen dat hierover geen interpretatieverschil kan ontstaan. Indien daarentegen aan zowel onderdeel a als onderdeel b moet worden voldaan, achten wij de uitvoerbaarheid van deze bepaling voor Texel problematisch. In dat geval kan het zeer moeilijk worden om in de toekomst medewerking te verlenen aan grootschalige batterijopslag, terwijl dergelijke voorzieningen van belang kunnen zijn voor de energietransitie en de betrouwbaarheid van het lokale energiesysteem.

Reactie op de zienswijze

Stiltegebieden
De sturingsfilosofie van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening van onze provincie gaat -net zoals de Omgevingswet- uit van lokaal waar het kan, regionaal waar het moet.

Daarom wordt het stellen van regels voor stiltegebieden via een instructieregel bij gemeenten neergelegd. Gemeenten kennen de lokale situatie het beste en kunnen de bescherming van stiltegebieden verbinden met andere taken en krijgen daarmee ruimte om zelf de juiste prioriteiten te stellen voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De bescherming van stiltegebieden blijft in de basis geborgd. De grenzen van deze gebieden vallen immers nagenoeg geheel samen met Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN) die via de daar geldende kernkwaliteiten en wezenlijke kenmerken en waarden worden beschermd.

Artikel 7.11 van het Besluit kwaliteit leefomgeving bepaalt dat een omgevingsverordening geen regels mag bevatten over het voorkomen of beperken van geluidbelasting door het gebruik van ontplofbare stoffen en voorwerpen op een militaire schietbaan of een militair springterrein. Vandaar dat dit artikel zo is opgenomen.

De instructieregel treedt per 2030 in werking. De jaren 2027, 2028 en 2029 worden gebruikt om kennis over te dragen en de gemeenten de gelegenheid te geven om eerst voorbeschermingsregels en later zelf regels op te nemen in het omgevingsplan. In deze periode zullen we indien nodig een handreiking opstellen.

<u>Grootschalige energieopslagsystemen</u>
Artikel 6.40d, eerste lid bevat onder sub a t/m c een drietal voorwaarden. De voorwaarden worden gescheiden door het woordje “of”, wat inhoudt dat dit 3 alternatieve voorwaarden zijn. Wij achten dit voldoende duidelijk. Indien het cumulatieve voorwaarden waren, had er “en” tussen de 3 voorwaarden gestaan.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het ontwerpbesluit.

Provincie Noord-Holland

Toelichting op de wijzigingen in de Vijfde herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2022

De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (OV NH2022) vertaalt provinciaal beleid in regelgeving. De Provincie Noord-Holland past de inhoud van de artikelen en bijbehorende toelichtingen van de OV NH2022 aan door middel van een cyclisch, herkenbaar en voorspelbaar proces. Wij wijzigen de Omgevingsverordening elk jaar, voor zover nodig, gericht op in werking treden in januari van het daaropvolgende jaar. Dit is de vijfde keer dat de OV NH2022 wordt aangepast.

De Vijfde herziening bevat wijzigingen op verschillende onderwerpen, namelijk:

- Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde (beleidsrijk)
- Grootschalige energieopslagsystemen (beleidsrijk)
- Woningbouwregio's (beleidsrijk)
- Stikstof (beleidsrijk)
- Stiltegebieden (beleidsrijk)
- Nadeelcompensatie (beleidsarm)
- Beschermd landschap (beleidsarm)
- RES (beleidsarm)
- Cultureel erfgoed (beleidsarm)
- Elektriciteitsstations (beleidsarm)

Het betreft de volgende soort wijzigingen:

- Wijzigingen die nieuw beleid of aanscherpingen en verduidelijkingen van bestaand beleid in de OV NH2022 verankeren;
- Technische, tekstuele of redactionele wijzigingen en correcties.

Deze herziening heeft betrekking op de artikelen en de bijbehorende toelichtingen, werkingsgebieden en bijlagen van de OV NH2022. De wijziging van de artikelen en toelichting is een bevoegdheid van Provinciale Staten (PS). De vaststelling van nieuwe bijlagen en werkingsgebieden is ook een bevoegdheid van PS. De wijziging van reeds bestaande bijlagen (met uitzondering van bijlage 1) en werkingsgebieden is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten (GS).

Hieronder wordt per onderwerp toegelicht wat de wijzigingen zijn, inclusief de aanleiding en waar relevant de afstemming en participatie met belanghebbenden. Hiermee wordt voldaan aan de motiveringsplicht participatie bij de Omgevingsverordening (zie artikel 10.3b van het Omgevingsbesluit).

Beleidsrijke wijzigingen

Een aantal wijzigingen in deze herziening is ingegeven door nieuw of gewijzigd beleid. Het gaat daarbij om onderstaande wijzigingen.

Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde

Werelderfgoed Hollandse Waterlinies

Artikel 6.60 Toepassingsbereik; Artikel 6.62 Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde en bijbehorende toelichting; artikel 6.87 Projectbesluiten provincies en de bijbehorende toelichting.

De wijziging van artikel 6.60 houdt verband met de naamswijziging en samenvoeging van de werelderfgoederen de Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze twee erfgoederen heten tezamen Hollandse Waterlinies.

De wijziging van artikel 6.62 betreft het overnemen van de wijziging van de instructieregels zoals die in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zijn opgenomen. Als gevolg van deze wijziging hebben PS de mogelijkheid gekregen om in de omgevingsverordening een beperkte bevoegdheid op te nemen voor Gedeputeerde Staten tot het verlenen van ontheffing van provinciale instructieregels over werelderfgoed.

Provincies mogen alleen een ontheffing geven van de provinciale instructieregels ter bescherming van het werelderfgoed en dus een aantasting van de kernkwaliteiten toestaan als dat in overeenstemming is met het belang van het behoud van de (overkoepelende) uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed. Op deze wijze wordt geborgd
dat Gedeputeerde Staten alleen bevoegd zijn een ontheffing te verlenen die niet in strijd is
met de internationale verplichtingen.

Daarnaast krijgen Provinciale Staten ook de bevoegdheid tot het opnemen van een afwijkingsmogelijkheid voor projectbesluiten van Gedeputeerde Staten. Deze is vergelijkbaar met de hierboven beschreven ontheffingsmogelijkheid. Dit wordt geregeld met een wijziging van Artikel 6.87 Projectbesluiten provincie.

Werelderfgoed Droogmakerij de Beemster

Artikel 6.62 Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde en bijbehorende toelichting.

Deze wijziging betreft een wijziging van het huidige algemene verbod op windturbines in de droogmakerij De Beemster. Met de voorgestelde wijziging wordt het plaatsen van kleine windturbines met een maximale ashoogte van 15 meter mogelijk, mits hierdoor de kernkwaliteiten niet worden aangetast. Bovendien zijn ook de algemene regels voor

windturbines, die zijn opgenomen in Subparagraaf 6.2.3.1 (Windenergie) van de omgevingsverordening, van toepassing.

In de toelichting op dit artikel wordt tenslotte het beleids- en toetsingskader van de gemeente Purmerend, 'Energie in de Beemster' (2026) genoemd. Dit beleidskader is in samenwerking met Provincie Noord-Holland en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed tot stand gekomen. In dit beleids- en toetsingskader staat verder toegelicht hoe de voorgenomen ontwikkeling kan worden uitgevoerd zónder de kernkwaliteiten van dit Werelderfgoed aan te tasten.

Grootschalige energieopslagsystemen (batterijen)

NIEUW artikel 6.40c (Toepassingsbereik), 6.40d (Grootschalige energieopslagsystemen in landelijk gebied) OV NH2022 met bijbehorende toelichtingen; Bijlage 1 (begripsbepalingen); Bijlage 11 (Regels Gedeputeerde Staten)

Deze wijziging betreft het opnemen van een instructieregel voor gemeenten, om de plaatsing van grootschalige energieopslagsystemen (EOS'en) in het landelijk gebied alleen onder bepaalde voorwaarden mogelijk te maken. Een toename in vergunningaanvragen voor deze EOS'en wordt verwacht en het is belangrijk om de plaatsing hiervan alleen onder bepaalde voorwaarden toe te laten, om het Noord-Hollandse landschap te beschermen. De wijziging van dit artikel geeft uitvoering aan het Beleidskader grootschalige batterijen dat op 17 maart 2026 door Gedeputeerde Staten is vastgesteld.

De kern van het Beleidskader grootschalige batterijen is dat EOS'en in het landelijk gebied alleen worden toegestaan tegen bedrijventerreinen of 380kV-stations aan, of gekoppeld aan opwek van zonne- of windenergie. Door batterijen te clusteren bij deze toch al 'technologische'/geïndustrialiseerde landschappen, wordt de landschappelijke impact beperkt. Door batterijen te koppelen aan opwek wordt daarnaast ook het meest efficiënt gebruik gemaakt van het elektriciteitsnet. Batterijen bij opweklocaties moeten qua vermogen wel in verhouding staan tot die opwek.

Voor het opstellen van het Beleidskader grootschalige batterijen heeft uitvoerige afstemming plaatsgevonden met mede-overheden, netbeheerders en ontwikkelaars van batterijen. Hieruit is een balans gevonden tussen energetische, commerciële en landschappelijke belangen.

Daarnaast wordt het delegatiebesluit met betrekking tot dit artikel aangepast. Hiermee kunnen Gedeputeerde Staten desgewenst de regels rondom de zorgvuldige ruimtelijke inpassing van grootschalige EOS'en aanpassen.

Woningbouwregio's

NIEUW artikel 6.8a (Toepassingsbereik), artikel 6.8b (Aanwijzing Woningbouwregio's) OV NH2022 en bijbehorende toelichting

Dit betreft een nieuw artikel over het aanwijzen van woningbouwregio's.

Op grond van de Wet versterking regie op de volkshuisvesting, die op 1 juli 2026 van kracht werd, moet de provincie woningbouwregio's aanwijzen. Met de aanwijzing is het voor de gemeenten duidelijk in welke woningbouwregio zij zitten. De gemeenten in elke woningbouwregio moeten gezamenlijke afspraken maken over de verdeling van betaalbaarheid en aandachtsgroepen.

Nu worden alleen de woningbouwregio's opgenomen in de omgevingsverordening op grond van de wettelijke verplichting. Afspraken over de woningbouwopgave worden later opgenomen in volkshuisvestingsprogramma's. De rol van de provincie hierin wordt nog nader uitgewerkt.

Stikstof

NIEUW Artikel 6.1a (Programma Natuurherstel en Stikstofvermindering) OV NH2022 en bijbehorende toelichting

Met dit nieuwe artikel wordt in de omgevingsverordening de plicht voor Gedeputeerde Staten (GS) opgenomen om een programma vast te stellen. Het programma is bedoeld om stikstofuitstoot en -neerslag te verminderen en om de natuur te herstellen en te beschermen. Het programma zal vast worden gesteld in lijn met nationale en Europese verplichtingen. De bevoegdheid van GS om een programma vast te stellen, vloeit voort uit artikel 3.4 van de Omgevingswet. Om een programma met de programmatische aanpak vast te stellen, dient deze aangewezen te worden in de omgevingsverordening. Het vaststellen van de omgevingsverordening is een bevoegdheid van Provinciale Staten. GS stelt een programma vast op grond van artikel 3.15 in samenhang met artikel 3.4 en 3.5 van de Omgevingswet. Het programma is daarmee een beleidsinstrument om actief te sturen op stikstof en natuurherstel. Door aan te tonen dat er voldoende wordt gedaan om de natuurwaarden te herstellen en te behouden, kan uiteindelijk weer tot vergunningverlening voor Natura2000-actviteiten worden overgegaan.

Nu wordt alleen de juridische grondslag om een programma dan wel programmatische aanpak uit te kunnen voeren in de omgevingsverordening opgenomen. De invulling van het programma kan daarna worden uitgewerkt.

Stiltegebieden

Afdeling 4.3 (Stiltegebieden, artikel 4.24 t/m 4.37), Artikel 6.66 (Toepassingsbereik), Artikel 6.67 (Instructieregel activiteiten in stiltegebied) OV NH2022 en bijbehorende toelichtingen; Bijlage 9a (Bord stiltegebieden) en 9b (Stiltegebieden); Bijlage 10 (Gegevens en Bescheiden)

Met deze wijziging komen de inhoudelijke regels voor Stiltegebieden bij gemeenten te liggen. De wijziging gaat in per 1-1-2030.

Op grond van de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving dient de provincie stiltegebieden aan te wijzen in de omgevingsverordening. Om aan te sluiten bij de uitgangspunten van de Omgevingswet, de Omgevingsvisie en de sturingsfilosofie is gekozen om de huidige regelgeving te vervangen door een instructieregel waardoor gemeenten de stiltegebieden kunnen reguleren. De provincie wijst de stiltegebieden nog wel aan omdat dat wettelijk verplicht is.

Dit betekent dat de gemeente de in de omgevingsverordening aangewezen stiltegebieden vastlegt in het omgevingsplan en voor deze locaties beschermingsregels in het omgevingsplan opneemt.

In de Omgevingsverordening worden geen direct werkende regels meer opgenomen, maar alleen instructieregels naar gemeenten voor het opstellen van de stiltegebiedregels in het gemeentelijk omgevingsplan. Hiermee komt er meer beleidsvrijheid en ruimte bij de gemeenten te liggen waarbij de gemeente optimaal gebruik kan maken van haar lokale kennis over haar gebieden. Daarnaast komt de lijst met stiltegebieden te vervallen. De stiltegebieden zijn namelijk al opgenomen als werkingsgebied, zodat die visueel zichtbaar zijn op het kaartbeeld bij de omgevingsverordening. Het aanwijzen van stiltegebieden is een taak waarvoor de Provincie het bevoegd gezag blijft.

Voor het wijzigen van de huidige regels voor de stiltegebieden zijn 3 online bijeenkomsten/inputsessies gehouden waarvoor de gemeenten zijn uitgenodigd. Daarnaast is de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord geconsulteerd. Tijdens deze sessies zijn er verschillende varianten voor conceptregels inhoudelijk behandeld en hebben de gemeenten hierop hun input kunnen geven. Op basis van deze input zijn zowel de inwerkingtreding van de instructieregel als de inhoudelijke regels aangepast tot hetgeen wat nu opgenomen is in de Omgevingsverordening. Twee jaar na inwerkingtreding van de instructieregel vindt een evaluatie plaats. Dat zal in 2032 zijn omdat de instructieregel per 2030 in werking treedt.

Beleidsarme wijzigingen

Deze herziening bevat ook wijzigingen waaraan geen nieuw of gewijzigd beleid ten grondslag ligt, zoals verduidelijkingen van bestaand beleid, tekstuele wijzigingen, technische

wijzigingen, redactionele wijzigingen en correcties. Het gaat daarbij om onderstaande wijzigingen.

Nadeelcompensatie

Artikel 9.6 OVNH2022(Vereenvoudigde behandeling van de aanvraag)

De verwijzing in lid 1 van art. 9.6 naar artikel 9.9 moet zijn een verwijzing naar art. 9.5. Dit wordt aangepast.

Beschermd landschap

De toelichting op artikel 6.59a OV NH2022 (Activiteiten in Beschermd landschap), lid, 3, sub a, voorwaarde 3

Voorwaarde 3 uit het genoemde artikel gaat over het percentage sociale huur in een woningbouwontwikkeling en komt voor uit een amendement. De link naar dit amendement die in de toelichting bij het artikel staat werkt niet in de huidige versie van de omgevingsverordening. Dit wordt hersteld met de juiste link.

RES

Artikel 6.37 en 6.38 OV NH2022 en bijlage 1 (Begripsomschrijvingen)

In de herijking van de Regionale Energiestrategieën (RES'en) in 2024 is de term 'RES 1.0' aangepast naar 'RES'. Deze aanpassing wordt nu ook in de omgevingsverordening verwerkt.

Cultureel erfgoed

De toelichting op Paragraaf 6.2.7 (Cultureel Erfgoed)

De huidige tekst is aangepast op de Omgevingswet en tekstueel verduidelijkt. Ook is een aantal typfouten hersteld.

Begripsomschrijving ‘kas’

Het begrip ‘kas’ in Bijlage I (begripsomschrijvingen)

Dit betreft het toevoegen van het begrip 'kas'. Het begrip is altijd opgenomen geweest, maar omdat het niet in de software gelinkt is aan de betreffende artikelen (6.19a en 6.47 OV NH2022), is het niet zichtbaar in Bijlage I. Het begrip is in het verleden door PS vastgesteld en wordt inhoudelijk niet gewijzigd. Het betreft een technische aanpassing.

Elektriciteitsstations

Artikel 6.40 (Toepassingsbereik) en bijbehorende toelichting; Artikel 6.8 in bijlage 11; Artikel 6.39 (Toepassingsbereik), artikel 6.40a (Locatieafweging en ruimtelijke inpassing elektriciteitsstations) van de toelichting OV NH2022.

Binnen artikel '6.40 Toelichting', wordt de toevoeging 'in landelijk gebied' geschrapt. De Ruimtelijke handreiking elektriciteitsstations, onder GS-regel 6.8, geeft namelijk ook instructies over stedelijk gebied. Voor stedelijk gebied zal de handreiking alleen gelden voor wat betreft de locatiekeuze en niet voor de ruimtelijke inpassing.

Voor het overige betreft deze wijziging verbetering van een aantal tekstuele inconsequenties rondom dit onderwerp.

Provincie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier R.J.C. van der Laan
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Houtplein 33
2012 DE Haarlem

Verzenddatum	22 OKT. 2026
Ons kenmerk	RSO201026HG1
Uw kenmerk	
Uw contactpersoon	J.B. Groot BEL/RSO
Telefoonnummer	+31235144707
E-mailadres	GROOTJB@Noord-Holland.nl

Betreft: Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Geachte leden,

Hierbij verzoeken wij u deze brief (met bijlage) ter bespreking op de B-agenda van de commissie Ruimte van 23 november 2026 te plaatsen.

Wat is de reden?
De ruimtelijke uitdagingen in de regio Noord-Holland Noord (NHN) worden steeds groter. De komende decennia hebben woningbouw, mobiliteit, landbouw, natuur, recreatie, bedrijven, het watersysteem, het energiesysteem en defensie behoefte aan ruimte. Ze vereisen bovendien een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving en doen een beroep op andere hulpbronnen die nu of in de toekomst schaars zijn, zoals elektriciteit, zoetwater en arbeid.

Deze uitdagingen stoppen niet bij de grenzen van gemeenten of regio's. Daarom is een gezamenlijke en samenhangende aanpak nodig. Om die reden werken de 17 gemeenten in NHN, de provincie Noord-Holland en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier samen aan een koersdocument voor de ruimtelijke ontwikkeling in de regio: het Ontwikkelperspectief NHN. Het Ontwikkelperspectief legt een basis voor regionale samenwerking binnen NHN. Met één gezamenlijk verhaal zet de regio een koers uit voor de fysieke leefomgeving en formuleert zij een gemeenschappelijke stip op de horizon. Daarnaast zet het Ontwikkelperspectief de regio NHN op de kaart bij het Rijk, waardoor het eveneens een stevig fundament legt voor samenwerking met het Rijk.

Wonen én werken in de regio
Met 42.500 nieuwe woningen tot 2030 krijgt Noord-Holland Noord een stevige impuls. Het aantal

inwoners in de regio zal daardoor flink groeien. Die groei vraagt ook om extra banen, opleidingen, infrastructuur, economie, mobiliteit en recreatiemogelijkheden.

Het Ontwikkelperspectief zet in op werkgelegenheidsgroei en een betere woon-werkbalans zodat meer inwoners in hun eigen regio kunnen werken. Het is nodig om de arbeidsmarkt te versterken door voort te bouwen op de sterke sectoren agrifood, maritieme veiligheid, energie, gezondheid en digitalisering. Ook wordt de vestiging van passende bedrijven gestimuleerd en willen de gezamenlijke overheden investeren in onderscheidende bedrijventerreinen, innovatiemilieus en onderwijs bij OV-knooppunten.

Bereikbaarheid is een voorwaarde
Goede bereikbaarheid is een voorwaarde voor de groei van inwoners, woningen en banen. Daarom werken de partijen aan een robuuster wegennet, hoogwaardig openbaar vervoer, fietsverbindingen en betere oost-westverbindingen. Het is de bedoeling om de groeigebieden te versterken rond Alkmaar en Westfriesland, langs de A7 en tussen Schagen en Den Helder. Daarvoor dienen de verbindingen via de A7/A8 en A9 verbeterd te worden en die met Flevoland en Friesland beter benut te worden.

Aanpassingen en innovatie landelijk gebied
Het grootste deel van Noord-Holland Noord is landelijk gebied. Door klimaatverandering, water, natuur en bodemkwaliteit moet de landbouw zich aanpassen. Daarom is ruimte en steun nodig voor agrariërs die vernieuwen. Een toekomstbestendig en productief landschap vraagt verder om investeringen in water, natuur, recreatie en erfgoed, in samenwerking tussen agrariërs, natuurbeheerders en overheden.

Nationale en regionale opgaven op elkaar afstemmen
Met een aantal unieke sectoren levert Noord-Holland Noord een belangrijke bijdrage aan nationale opgaven. Denk aan veiligheid, energie, voedselzekerheid en digitalisering. Daarmee groeit de betekenis van de regio voor heel Nederland. Tegelijkertijd willen we deze nationale opgaven verbinden met regionale behoeften, zoals een goede bereikbaarheid, een sterke economie, een aantrekkelijke woonomgeving en een vitaal landschap. In vier gebieden werken we samen met het Rijk aan het verbinden van de nationale en regionale opgaven: het Maritiem Cluster Den Helder en omgeving, Agriport A7/Wieringermeer en de groeigebieden in de regio Alkmaar en Westfriesland. Daarnaast krijgt het landelijke gebied een eigen integrale aanpak, met aandacht voor landbouw, water en bodem, natuur, recreatie en biodiversiteit.

Wij zijn voornemens om het Ontwikkelperspectief NHN begin volgend jaar te gaan onderschrijven. Daarvòòr willen we van Provinciale Staten horen of zij nog essentiële wijzigingen willen laten doorvoeren in het document. In het Ontwikkelperspectief worden geen definitieve ruimtelijke keuzes gemaakt, zoals in onze Omgevingsvisie of daaruit voortvloeiende programma's. Besluiten over kaders en investeringen blijven daarbij voorbehouden aan uw Staten. Het Ontwikkelperspectief NHN is een koersdocument op grond waarvan de overheden gaan samenwerken aan de ruimtelijke toekomst van de regio. Gezien de omvang van de opgaven die daar spelen en de richtinggevende koers van het Ontwikkelperspectief, vinden we het belangrijk PS bij dit proces te betrekken en u te vragen naar eventuele wijzigingsvoorstellen.

Wat vragen wij aan de commissie?
Wij vragen u dus in de vergadering van de commissie Ruimte op 23 november te bespreken welke suggesties u ons wilt meegeven in onze reactie op dit concept Ontwikkelperspectief NHN. Wij kunnen deze dan opnemen in de wijzigingsvoorstellen die wij mogelijk gaan aandragen.

Om welk GS-besluit gaat het?
Ons besluit van 20 oktober 2026:

- Kennis te nemen van het Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord;
- Voornemens te zijn het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord begin 2027 te onderschrijven;
- Eventuele wijzigingsvoorstellen voor het definitieve Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord te benoemen en deze op 8 december, met eventuele wijzigingsvoorstellen van PS, kenbaar te maken aan de stuurgroep Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord;
- PS te verzoeken het Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord voor bespreking op de B-agenda te plaatsen van de commissie Ruimte op 23 november 2026.

Op welk door PS vastgesteld beleidskader is dit voorstel gebaseerd of wat is de wettelijke grondslag voor dit voorstel?
Er is geen wettelijke grondslag voor dit voorstel en het betreft niet de kaderstellende bevoegdheid van PS. Omdat het Ontwikkelperspectief NHN een belangrijk document wordt in de samenwerking aan ruimtelijke opgaven in de regio tussen Rijk, provincie, gemeenten en hoogheemraadschap stellen we u graag in de gelegenheid via ons eventuele wijzigingsvoorstellen in het Ontwikkelperspectief te doen.

Is dit voorstel eerder behandeld in een commissie of in PS?
Ja, het Ontwikkelperspectief NHN is onderwerp geweest van twee BOT-overleggen met de commissie Ruimte, in maart 2025 en op 24 augustus 2026. Daarnaast hebben wij u regelmatig schriftelijk geinformeerd over de voortgang en heeft u eerdere documenten ontvangen.

Wat zijn de effecten van het voorstel?
U heeft de mogelijkheid om wijzigingsvoorstellen in het Ontwikkelperspectief NHN aan te dragen, die bijdragen aan de uitvoering van grote ruimtelijke opgaven in de regio NHN door de samenwerkende overheden.

Wat zijn de financiële aspecten/risico's?
Die zijn nu nog niet in beeld gebracht. Op het Ontwikkelperspectief NHN volgt een uitvoeringsagenda waarin wordt aangegeven welke partijen aan de lat staan voor de uitwerking van specifieke onderdelen. Hierna volgt (mogelijk) een investeringsagenda.

Met wie is dit (extern) afgestemd?
Er is de afgelopen twee jaar een intensief traject gevolgd waarbij de 19 deelnemende partijen actieve inbreng hebben verzorgd. Het Rijk is sinds dit jaar met diverse ministeries goed betrokken bij de inhoud en daarnaast zijn er regelmatig sessies geweest om de inbreng vanuit bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en terreinbeheerders op te halen.

Heeft inwonersparticipatie plaatsgevonden? Op welke manier?
Nee. Er heeft geen (burger)participatie plaatsgevonden.

Wanneer en hoe is/wordt over dit besluit gecommuniceerd?
Na ons besluit van 20 oktober brengen de 19 deelnemende partijen een gezamenlijk persbericht uit.

Vindt er een evaluatie van dit besluit plaats?
Nee, er komt geen evaluatie.

Is er een link met Europa?
Nee, er is geen link met Europa.

Wat is de vervolgprocedure?
Na bespreking in de commissie Ruimte op 23 november sturen wij een brief aan stuurgroep Ontwikkelperspectief NHN met wijzigingsvoorstellen. Deze worden besproken in een breed bestuurlijk overleg op 15 januari 2027. Dat overleg beslist over welke wijzigingen worden doorgevoerd in de definitieve versie, dat we voornemens zijn in februari 2027 te onderschrijven. Hierna volgt het opstellen van een uitvoeringsagenda.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris voorzitter

M.J.H. van Kuijk E.A.S. Rommel

1 bijlage(n)

- Concept Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

CONCEPT

Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Een regionaal koersdocument met een integrale aanpak rond nationale opgaven

NOORD-HOLLAND NOORD

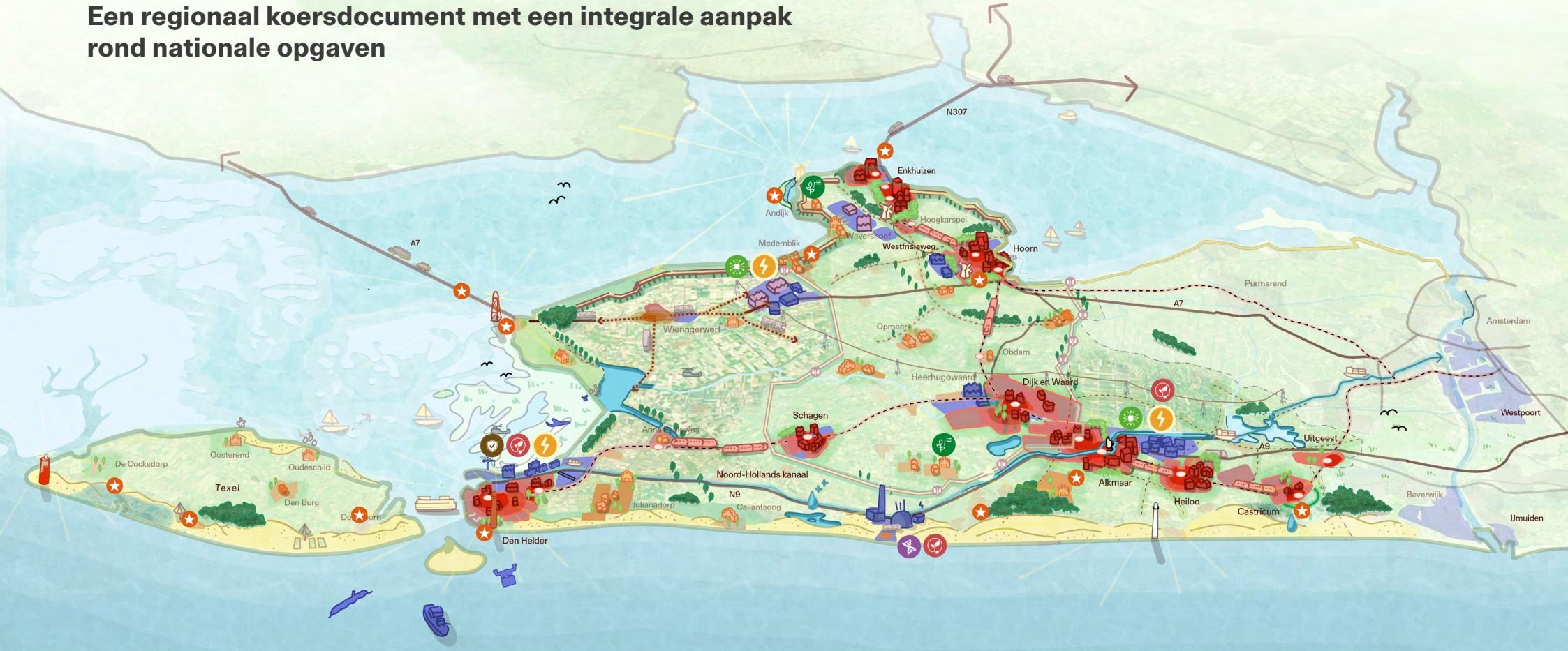

Versie 4 september 2026
Vrijgegeven door Stuurgroep OPNHN voor oordeelsvorming

Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord

Dit ontwikkelperspectief wordt onderschreven als leidraad voor toekomstig beleid door:

- Gemeente Alkmaar
- Gemeente Bergen
- Gemeente Castricum
- Gemeente Den Helder
- Gemeente Dijk en Waard
- Gemeente Drechterland
- Gemeente Enkhuizen
- Gemeente Heiloo
- Gemeente Hollands Kroon
- Gemeente Hoorn
- Gemeente Koggenland
- Gemeente Medemblik
- Gemeente Opmeer
- Gemeente Schagen
- Gemeente Stede Broec
- Gemeente Texel
- Gemeente Uitgeest
- Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
- Provincie Noord-Holland

Dit ontwikkelperspectief van de regio NHN wordt ondersteund door het Rijk.[1]

NOORD-HOLLAND
NOORD

REGIO
ALKMAAR

Provincie
Noord-Holland

Regio Kop van NH

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

WESTFRIESLAND

alcmaria victrix
gemeente ALKMAAR

gemeente BERGEN

gemeente
DEN HELDER

Gemeente
Drechterland

GEMEENTE
Enkhuizen

gemeente
Hollands
Kroon

GEMEENTE
HOORN

Koggenland

gemeente
CASTRICUM

DIJK EN
WAARD

GEMEENTE
Schagen

GEMEENTE
Medemblik

gemeente
opmeer

GEMEENTE
HEILOO

gemeente
UITGEEST

Gemeente Texel
.txl

Gemeente
Stede Broec

Inhoudsopgave

Ten geleide 5
Samenvatting 9

H1 Inleiding **12**

H2 Integrale ambities **17**
2.1 Aantrekkelijke leefmilieus voor jong en oud 18
2.2 Economie ontwikkelen vanuit eigen regionale kracht 20
2.3 Gezonde leefomgeving voor mens en natuur 22
2.4 Voorbereid op de gevolgen van de klimaatverandering 24
2.5 Regionale cultuur als ontwikkelkracht 26

"Welke regio wil NHN worden?"

H3 Regionale agenda **27**
3.1 Inzetten op complete knopen en kernen 28
3.2 Inzetten op werkgelegenheidsgroei 33
3.3 Completer netwerk aan verbindingen 40
3.4 Toekomstbestendig en productief landschap 46
3.5 Ontwikkelen met identiteit 52

"Waar moeten wij aan werken om deze richting in te slaan?"

H4 Integrale aanpak voor nationale opgaven **58**
4.1 Nationale opgaven in de regio 59
4.2 Maritiem Cluster Den Helder en omgeving 61
4.3 Wieringermeer Agriport A7 67
4.4 Verstedelijkingsas Regio Alkmaar 72
4.5 Verstedelijkingsas Westfriesland 78
4.6 Aanpak landelijk gebied 82

"Wat kan NHN bieden voor nationale belangen?"

H5 Koers houden en uitvoeren **86**

"Hoe kan NHN de koers houden en uitvoeren?

Bijlagen 89
Colofon 94

Ten geleide

De ruimtelijke uitdagingen in Noord-Holland Noord worden steeds groter. De komende decennia is voor veel opgaven ruimte nodig, met name voor woningbouw, mobiliteit, landbouw, natuur, recreatie, bedrijven, het watersysteem, het energiesysteem en defensie. Veel van deze opgaven vereisen bovendien een gezonde, klimaatbestendige en aantrekkelijke leefomgeving, en ze doen een beroep op andere hulpbronnen die nu of in de toekomst schaars zijn, zoals energie, zoetwater en arbeid.

Deze uitdagingen stoppen niet bij de grenzen van gemeenten of regio's. Ze vragen om een samenhangende aanpak. Daarom is het belangrijk om samen te werken en oplossingen te zoeken op het schaalniveau van de regio als geheel: de regio Noord-Holland Noord.

In Noord-Holland Noord wordt al intensief samengewerkt op thema's als woningbouw, mobiliteit, economie en energie. Om als regio zichtbaarder te worden richting het Rijk en regionale samenwerking actief en in alle breedte te versterken, hebben 19 regionale partijen – te weten de 17 gemeenten van de 'basisregio's' Regio Alkmaar, Kop van Noord-Holland en Westfriesland samen met het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de provincie Noord-Holland – eind 2024 gezamenlijk opdracht gegeven voor het opstellen van een Ontwikkelperspectief voor Noord-Holland Noord.

Dit proces hebben wij aangepakt als een NOVEX-aanpak. Een NOVEX-aanpak wordt toegepast door het Rijk in gebieden waar veel nationale opgaven samenkomen en waar versnelling in de uitvoering wenselijk is. Het gaat uit van een samenwerking tussen Rijk en decentrale partijen, met een gezamenlijk Ontwikkelperspectief, gevolgd door een gezamenlijke Uitvoeringsagenda.

Hoewel het Rijk Noord-Holland Noord (nog) niet heeft aangewezen als NOVEX-gebied, is het wel een gebied waar veel nationale opgaven samenkomen en waar een integrale aanpak kan bijdragen aan draagvlak, balans en samenhang. Op basis van afspraken tussen Rijk en provincie in het Ruimtelijk Arrangement hebben alle betrokken ministeries zich inmiddels aangesloten bij ons proces. Door hun betrokkenheid en inbreng is dit Ontwikkelperspectief NHN een koers die door het Rijk ondersteund wordt.[2]

NHN: een gestapelde samenwerking van 3 deelregio's, 17 gemeenten

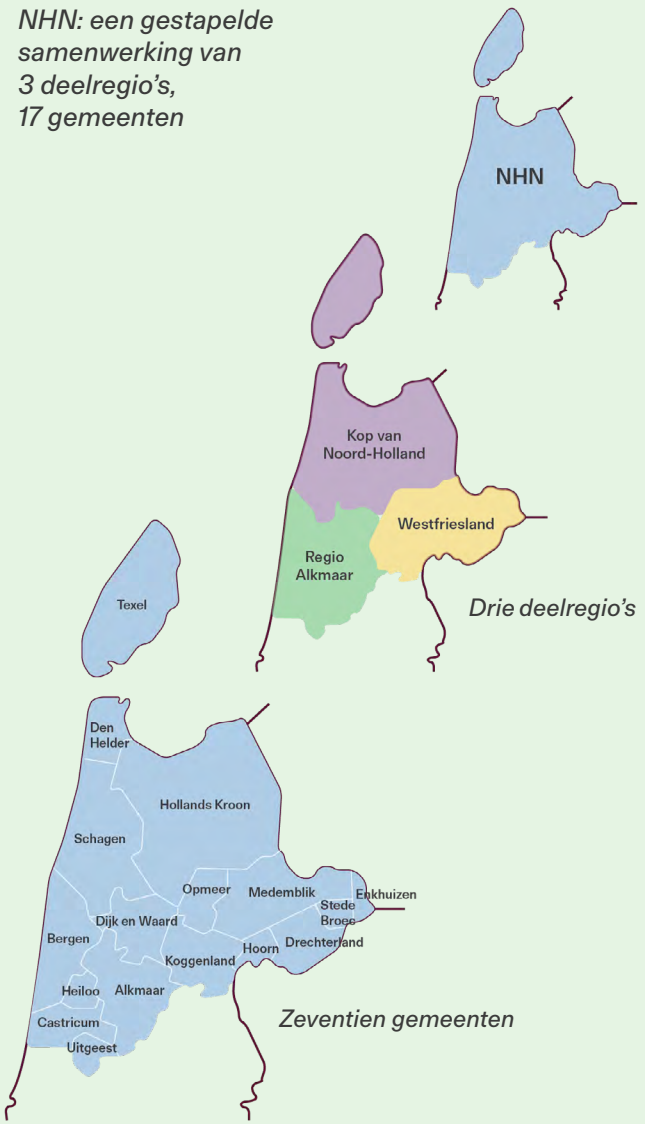

Overzichtskaart NHN

Eén gemeenschappelijk verhaal

Het Ontwikkelperspectief NHN is het gezamenlijke koersdocument van de 17 gemeenten, de provincie, het hoogheemraadschap voor de ruimtelijke ontwikkeling in deze regio. Met één gezamenlijk verhaal zet de regio een koers voor de fysieke leefomgeving uit en zet zij een stip op de horizon. Alle betrokken partijen – zowel de opdrachtgevende overheidspartijen als andere organisaties – dragen daar vanuit de eigen rol en bevoegdheden aan bij.

Het Ontwikkelperspectief NHN is een regionaal koersdocument en legt daarnaast een stevige basis voor samenwerking met het Rijk. In de Ontwerp-Nota Ruimte zegt het Rijk dat 'elke regio telt' en nodigt het regio's uit voor het opstellen van een integraal perspectief. Met het opstellen van een Ontwikkelperspectief heeft de regio NHN deze uitnodiging opgepakt en de regio op de kaart gezet bij het Rijk. Het Ontwikkelperspectief beschrijft voor welke nationale opgaven Noord-Holland Noord van betekenis kan zijn en welke randvoorwaarden daar dan bij horen. Met het Ontwikkelperspectief als gezamenlijke basis werkt de regio samen met het Rijk in vier gebieden waar deze grote nationale opgaven samenkomen en in een aanpak voor het landelijk gebied, vanuit een gezamenlijke integrale benadering. Nationale opgaven en regionale behoeften worden daardoor aan elkaar verbonden.

Hoe werkt een Ontwikkelperspectief?

Een Ontwikkelperspectief is een koers die door meerdere partijen gezamenlijk wordt ingezet en beperkt zich tot de ontwikkelopgaven waarop samenwerking directe toegevoegde waarde heeft. In het perspectief worden geen definitieve ruimtelijke keuzes gemaakt. Dat gebeurt daarna, als het Ontwikkelperspectief wordt uitgewerkt in omgevingsvisies, programma's én in concrete meer gedetailleerde ruimtelijke besluiten, bijvoorbeeld over woningbouw, infrastructuur, economie, energie en landschap. Gemeenteraden, het college van hoofdingelanden van het hoogheemraadschap en Provinciale Staten hebben in deze vervolgstappen het laatste woord, want zij zijn bevoegd voor het maken van keuzes. Daarom is deze koers, voordat de regio die inzet, ter bespreking aangeboden aan deze gremia.

Proces voorbereiding

In het proces naar dit concept hebben wij de volgende stappen gezet:

Medio 2024 hebben gemeenten, provincie en waterschap een stuurgroep gevormd en gingen zij van start met een gezamenlijk Opgavendocument NHN. Hierin zijn de belangrijkste ruimtelijke opgaven voor Noord-Holland Noord samengebracht. In januari 2025 was dit gereed. Vanuit deze basis zijn in 2025 bestuurders van de 19 samenwerkende regionale partijen tijdens drie bestuurlijke ateliers in gesprek gegaan met een aantal sleutelspelers in de regio en met elkaar. Van deze drie bestuurlijke ateliers is een grafische samenvatting gemaakt. Deze hebben wij toegevoegd als bijlage 1, 2 en 3. Om het gesprek over de ruimtelijke opgaven breder te voeren zijn bestuurders, volksvertegenwoordigers, maatschappelijke organisaties, ondernemers en belangenorganisaties op 14 november bijeengekomen in Den Helder op het congres 'Krachtig Noord-Holland Noord: samenwerken, ruimte maken, aanpoten'. Een kort verslag van ons congres is te vinden in bijlage 4.

Dat proces heeft begin 2026 geresulteerd in een overdrachts- en gespreksdocument 'Op weg naar een Ontwikkelperspectief NHN'. Kort nadien heeft ook het Rijk zich formeel aangesloten bij de samenwerking. Op dit document hebben wij voorstellen voor verbetering ontvangen van alle deelnemende rijks- en regiopartijen en maatschappelijke organisaties. Dat heeft geresulteerd in het concept-Ontwikkelperspectief (versie september) dat nu voor u ligt.

Proces richting afronding

Het Ontwikkelperspectief NHN wordt naar verwachting in februari 2027 onderschreven door de colleges van B&W van alle 17 gemeenten, het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland, het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden van het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en het Rijk. Op 5 maart 2027 volgt de symbolische ondertekening in aanwezigheid van alle partners.

In de aanloop daarnaartoe draagt de stuurgroep dit concept-Ontwikkelperspectief NHN (versie september) voor ter oordeelsvorming in de colleges in de basisregio's, provincie en hoogheemraadschap. Via de colleges kan het worden aangeboden aan raden, staten en hoofdingelanden. De drie bestuurlijke afspraken die voortvloeien uit dit Ontwikkelperspectief (opgenomen in hoofdstuk 5) zullen aan het Rijk worden voorgelegd in het BO-Leefomgeving op 9 september 2026. Op 30 oktober 2026 wordt dit koersdocument besproken op het congres voor Noord-Holland Noord. Bestuurders, raadsleden en maatschappelijke partijen worden nadrukkelijk uitgenodigd om hieraan deel te nemen.

In november 2026 is het vervolgens aan raads- en statenleden en hoofdingelanden om hun wensen en bedenkingen te delen over dit koersdocument. Deze wensen en bedenkingen zijn cruciaal voor de uitvoering van de koers en worden daarom toegevoegd als bijlage bij het koersdocument. De stuurgroep beslist of wensen en opvattingen in het definitieve Ontwikkelperspectief worden verwerkt. Nadat alle wensen en bedenkingen van colleges, regio's, raden, staten, hoofdingelanden en rijkspartijen zijn gehoord, is het aan de opdrachtgevende partijen samen met het Rijk om het Ontwikkelperspectief te onderschrijven. Voordat dit document in februari 2027 wordt onderschreven, komen deze partijen in januari nog één keer bij elkaar om te besluiten over de definitieve tekst.

ONTWIKKELPERSPECTIEF
NOORD-HOLLAND NOORD

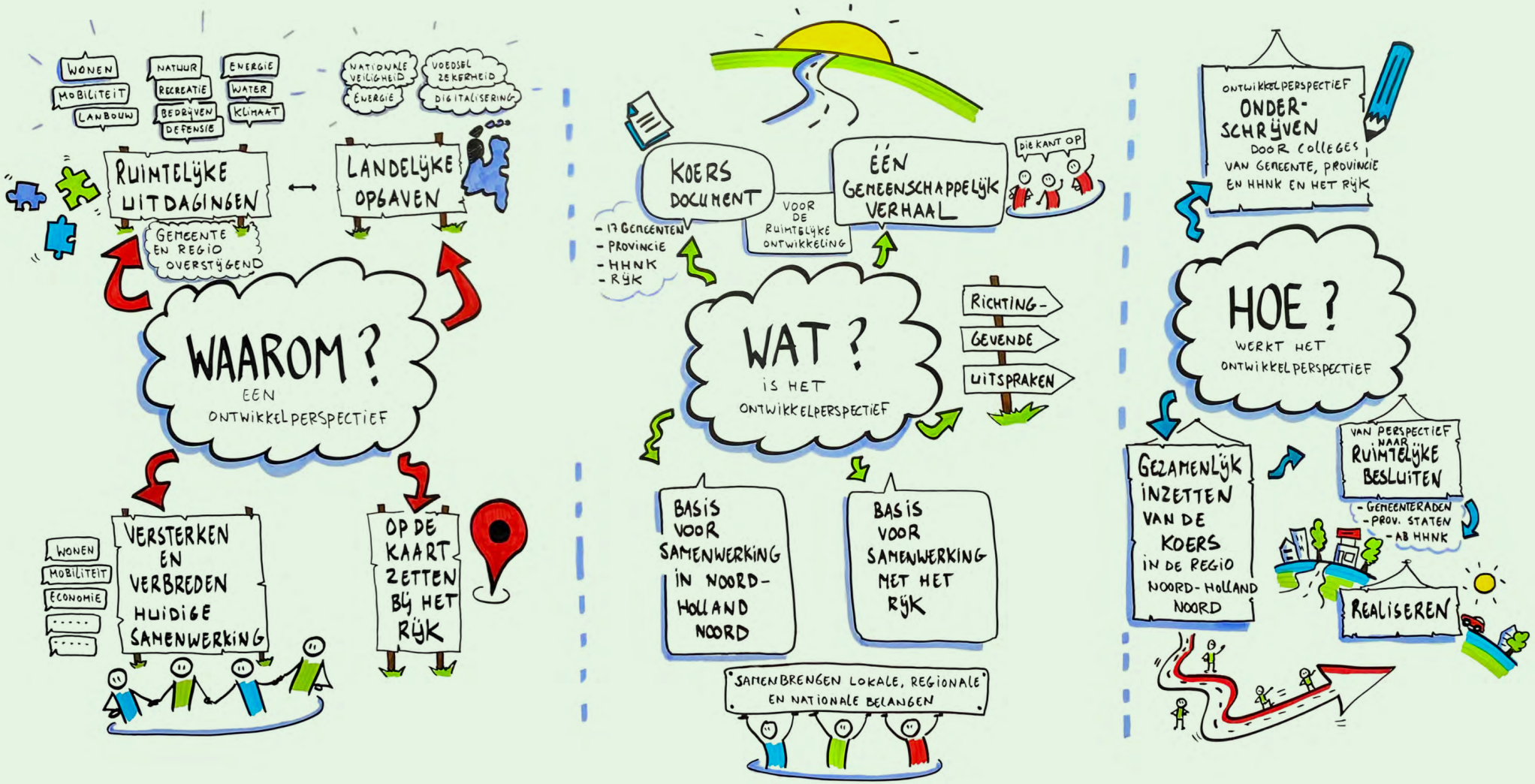

Samenvatting

1. Het Ontwikkelperspectief NHN is **een gezamenlijk koersdocument van negentien regionale partijen. Deze koers wordt ondersteund door het Rijk.** Dit koersdocument legt een basis voor toekomstige samenwerking binnen de regio NHN en legt de basis voor integrale aanpak rond nationale opgaven.

2. Deze koers wordt de komende jaren uitgevoerd in een **context van schaarste**. De fysieke ruimte en de financiële middelen zijn beperkt. De stikstofproblematiek en de beschikbaarheid van voldoende energie en zoetwater vertragen kansen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dat dwingt nu en in de toekomst tot keuzes: niet alles kan en niet alles kan meteen. Deze context benadrukt de noodzaak van samenwerking tussen Rijk en regio, met begrip voor de onderlinge tempoverschillen.

3. De regio NHN benadert alle ruimtelijke opgaven vanuit **het perspectief van de brede welvaart.** De brede welvaart in de regio is nu gemiddeld hoog, maar ongelijk verdeeld. Om die reden is de Kop van Noord-Holland aangewezen als NVPR-regio (Nationaal Programma Vitale Regio's). Overkoepelende ambities in Noord-Holland Noord zijn aantrekkelijke woonmilieus voor jong en oud, sociaal-economisch perspectief, een gezonde leefomgeving voor mens en natuur, een klimaatadapatieve omgeving en uitgaan van de regionale cultuur als ontwikkelkracht.

4. De Woondeal tussen regio, provincie en Rijk (2022) geeft een enorme stimulans aan Noord-Holland Noord. In de periode 2022 tot en met 2030 zijn er **42.500 woningen** geprogrammeerd. Na 2030 stopt de ambitie niet. Dit biedt kans om te bouwen voor de groepen waarvoor de grootste tekorten op de woningmarkt bestaan, zoals senioren en starters. We clusteren een groot deel van de woningbouw in twee verstedelijkingsassen (in de regio Alkmaar, door te zetten naar de Kop van Noord-Holland, en in de regio Westfriesland) en benutten het potentieel van de ov-knooppunten optimaal. Ook is een deel van de woningbouw nodig om kleinere steden, dorpen en kernen leefbaar te houden. De Woondeal wordt geactualiseerd en uitgewerkt in een programmering tot en met 2036.

5. We werken tegelijk aan **meer werkgelegenheid**. Met grote ambities voor woningbouw moet werkgelegenheid volgen, in segmenten van de arbeidsmarkt waar bij defensie en de meest kansrijke economische sectoren behoefte aan bestaat. Wij willen de economische kracht van Noord-Holland Noord de komende jaren beter tot ontwikkeling brengen. De regio creëert via ruimtelijk beleid meer ruimte voor economische ontwikkeling op kansrijke plekken t.b.v. innovatieve clusters, nationale opgaven die passen bij deze regio en bedrijventerreinen, en stimuleert de groei van stedelijke economie via gebiedsontwikkeling met gemengde woon-werkmilieus.

6. Meer werkgelegenheid in Noord-Holland Noord zorgt voor **een betere regionale woon-werkbalans.** We streven ernaar dat meer inwoners in de regio zelf passend werk vinden, de uitgaande pendel niet toeneemt en de vervoersstromen van en naar de MRA meer in evenwicht te krijgen. Dit draagt bij aan een vitale regio.

7. Noord-Holland Noord is belangrijk voor de **weerbaarheid, strategische autonomie en toekomstige welvaart** van Nederland en Europa. Sectoren die al sterk zijn in de regio, worden daardoor nog belangrijker: agrifood, maritieme veiligheid, energie, gezondheid en digitalisering.

8. De **arbeidsmarkt is een kritieke factor** voor de ontwikkeling van deze sectoren. We bouwen niet alleen voor de eigen

demografische behoefte, maar ook voor de groei van de regionale arbeidsmarkt. We stimuleren de vestiging van bedrijven uit andere regio's als ze aansluiten bij het economisch profiel van Noord-Holland Noord.

9. We helpen het bedrijfsleven zichzelf te organiseren en bevorderen de **groei van economische ecosystemen.** Onderdeel daarvan zijn onderwijsinstellingen bij ov-knooppunten, innovatiemilieus, onderscheidende bedrijventerreinen en samenwerking op bedrijventerreinen (bijvoorbeeld via Bedrijven Investeringszones).

10. **Weerbare en veerkrachtige mobiliteitsnetwerken** zijn een voorwaarde voor de ontwikkeling van de regio. Ook als inkomende en uitgaande pendel meer in balans raken, leidt de groei van aantallen woningen en arbeidsplaatsen tot meer verkeersbewegingen. Een aantal belangrijke weg- en spoorverbindingen heeft echter weinig restcapaciteit. Met de toenemende strategische betekenis van Noord-Holland Noord voor bijvoorbeeld Defensie en de energievoorziening, moet de infrastructuur ook bij ontwrichtende gebeurtenissen betrouwbaar zijn. Voortbouwend op de regionale bereikbaarheidsvisie en onderzoek naar de weerbaarheid van de infrastructuur, richten wij ons op verbetering van de multimodale bereikbaarheid en de robuustheid. Wij weten dat komende jaren de middelen bij het Rijk voor infrastructuur zeer beperkt zijn. Daarom werken Rijk en regio samen voor de langere termijn.

11. De **landbouw wordt geconfronteerd met nieuwe condities** volgend uit onder meer de klimaatverandering, het watersysteem, ecologische versterking en de bodemkwaliteit. Met de aanwezige kennis en innovatiekracht, en de sterke samenwerking in de ketens en tussen sectoren zijn er gunstige uitgangspunten om te voldoen aan de nieuwe condities. Individuele ondernemers of collectieven met veelbelovende innovaties verdienen daarom duidelijkheid, ruimte binnen bestaande kaders en waar mogelijk ondersteuning.

12. Een **goede 'basiskwaliteit natuur' en een groen-blauw netwerk dat tot diep in de steden doordringt** zijn goed voor de biodiversiteit en bevorderlijk voor de gezondheid van de inwoners. Dat vraagt niet alleen om natuurbeheer en -ontwikkeling, maar ook om aandacht voor alle factoren die de natuurkwaliteit onder druk zetten.

13. Om Noord-Holland Noord ook op termijn leefbaar te houden zijn **aanpassingen rond het watersysteem** nodig. Om de gevolgen van wateroverlast op te vangen, te bufferen voor tijden van droogte, gebruik en vervuiling van water sterk te verminderen, en overstromingsbestendig te ontwikkelen. Daarbij zitten er grenzen aan de maakbaarheid (en betaalbaarheid) van het waterbeheer. Door op voorhand rekening houden met de kwetsbaarheid van locaties, kunnen ongewenste effecten worden vermeden.

14. We versterken de **toeristisch-recreatieve netwerken** in het buitengebied. Wandel-, fiets- en vaarroutes in het landschap moeten goed aansluiten op de groen- en waterstructuur in stedelijke gebieden. Zo bevorderen we de leefbaarheid voor onze inwoners, maken wij ruimte voor vrijetijdseconomie en verlichten we de toeristische druk op gebieden waar de natuur overbelast dreigt te raken.

15. We koesteren wat waardevol is en creëren kwaliteit door **nieuwe ontwikkelingen te verbinden met het bestaande.** Drie opgaven verdienen vanuit dit oogpunt bijzondere aandacht, omdat ze gemeentegrenzen overschrijden en beeldbepalend zijn (of de potentie daarvoor hebben): economische

clusters als trots (verweven met het landschap), de stadsrand als verbinder (stad-landrelaties) en de kusten als troef (toekomstbestendige kustzones).

16. Onze regio zet zo koers naar een **groeiende betekenis voor meerdere nationale opgaven,** bijvoorbeeld voor veiligheid, energie, voedselzekerheid en digitalisering. Op basis van dit Ontwikkelperspectief NHN werken Rijk en regio vanuit een integrale aanpak samen in gebieden waar grote nationale opgaven samenkomen.

17. Deze **integrale aanpak van Rijk en regio** wordt gericht op vier gebieden waar nationale en regionale opgaven samenkomen: het Maritiem Cluster Den Helder e.o., Agriport A7 / Wieringermeer, de Verstedelijkingsas Alkmaar en de Verstedelijkingsas Westfriesland. Daarnaast heeft de provincie Noord-Holland het voortouw in de integrale aanpak voor het landelijk gebied. Met de integrale aanpak in deze gebieden worden nationale opgaven en regionale behoeften met elkaar verbonden en blijft de brede welvaart in Noord-Holland Noord hoog.

18. Deze koers in het Ontwikkelperspectief NHN vraagt om inrichting van een **integraal bestuurlijk platform.** De basisregio's, het hoogheemraadschap en de provincie kunnen hierin samen met de trekkers van de thematische platforms in NHN de ontwikkelingen en de gezamenlijke koers bespreken, en waar nodig bijsturen. Voorgesteld wordt om ook het Rijk (namens het Rijk het coördinerende ministerie van BZK/VRO) uit te nodigen voor het Integraal Bestuurlijk Platform NHN.

19. Met dit Ontwikkelperspectief NHN heeft de regio een gezamenlijke koers voor ruimtelijke ontwikkeling. Met een integraal bestuurlijk platform als bestuurlijke opdrachtgever wordt deze koersrichting uitgewerkt in een concrete **Uitvoeringsagenda NHN.**

Hoofdstuk 1

Inleiding

Noord-Holland Noord is een regio van samenwerken, ruimte maken en aanpoten. Een pionierende regio die over de grenzen heen kijkt en gewend is om uitdagingen aan te gaan. Dat is altijd zo geweest en zo is het nog steeds. Ook nu zich weer nieuwe vraagstukken aandienen. Dit inleidende hoofdstuk benoemt de belangrijkste karakteristieken, kwaliteiten en opgaven van Noord-Holland Noord, in hun regionale én nationale betekenis. Het introduceert het Ontwikkelperspectief NHN, waarin de deelnemende partijen de basis leggen onder een nieuwe samenwerking binnen de regio en tussen Rijk en regio.

Aan alle kanten verbonden

Vanaf de wegen en paden in Noord-Holland Noord kijk je uit over het uitgestrekte landschap, beschermd door duinen, dammen en dijken. Je ziet historische steden en dorpen, groene woonwijken en moderne economische centra.

Vanuit de lucht zie je een regio die aan alle kanten verbonden is. Uitgaande van de lands- en zeegrenzen, ligt de regio midden in het Europese deel van het koninkrijk. Noord-Holland Noord is daarmee een strategische draaischijf tussen stad en land. Dijken verbinden de regio met het noorden en oosten van Nederland, havens ontsluiten de regio voor economisch, militair en toeristisch vaarverkeer en vanuit zee komen datakabels en, in de toekomst, energiekabels aan land. In het zuiden ligt een dicht netwerk aan weg-, water- en spoorverbindingen met de buurregio, de Metropoolregio Amsterdam (MRA).

Dit unieke laaggelegen gebied heeft in de loop van de eeuwen een geheel eigen profiel opgebouwd dat terug te voeren is op twee karakteristieken: handelsgeest en ingenieurskunst. De harde strijd om het land weerbaar en productief te maken heeft geresulteerd in een agrarisch complex dat miljoenen monden voedt, miljoenen huizen opfleurt en landbouwbedrijven over de hele wereld vooruithelpt met zijn innovaties. Het heeft geresulteerd in kennis van waterbeheer en waterveiligheid die nu, in het licht van de klimaatverandering, weer hard nodig is. Bewoners en ondernemers van Noord-Holland Noord hebben al eeuwenlang het vermogen om zich aan te passen aan de situatie en te vernieuwen waar dat nodig is. Dat vraagt om aanpoten en samen optrekken. De regio kent een sterke gemeenschapszin en een grote veerkracht. Hoewel omringd door waardevolle wateren als Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer en Markermeer, is deze regio nooit een geïsoleerd schiereiland geweest. Noord-Holland Noord ligt centraal en wordt de komende jaren alleen maar belangrijker als cruciale schakel in de autonomie, weerbaarheid en welvaart van Nederland en Europa.

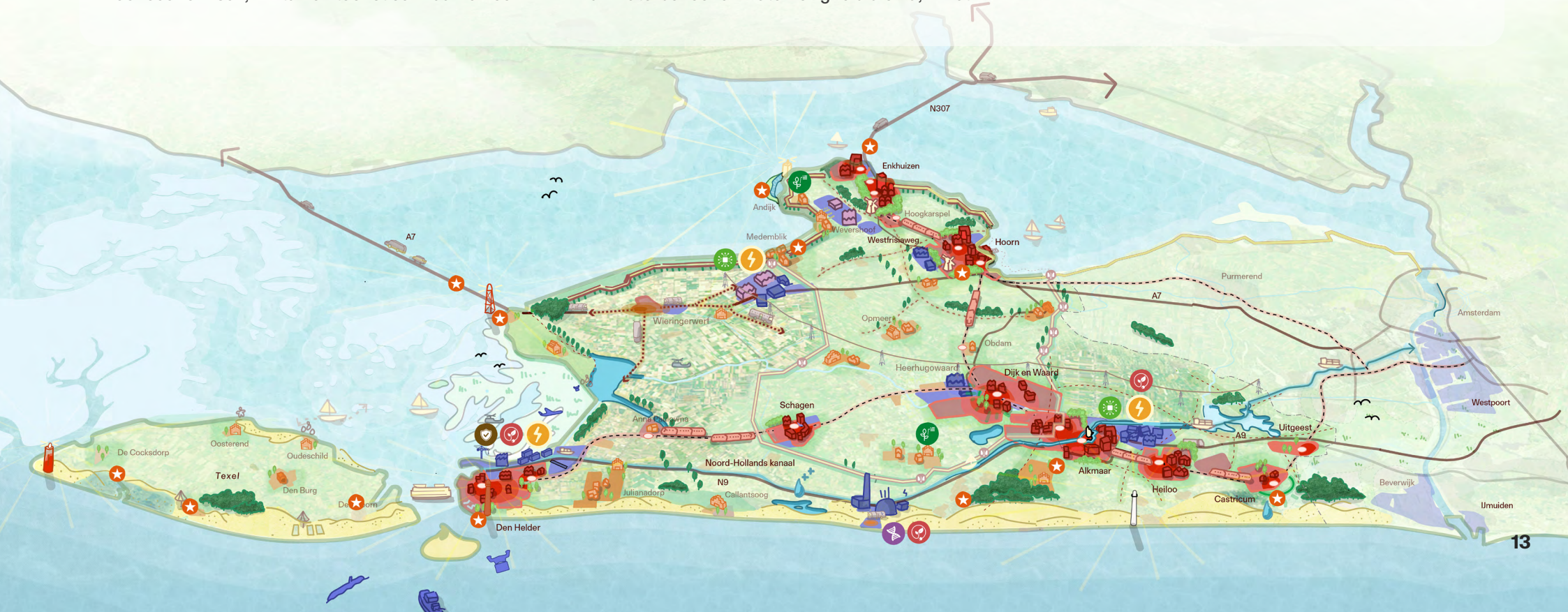

Regio in balans

In Noord-Holland Noord wonen in 2026 700.000 mensen. Daarmee heeft de regio meer inwoners dan de provincies Zeeland en Drenthe en ongeveer hetzelfde aantal als de provincie Friesland. De regio heeft een sterke economie, is internationaal koploper op het gebied van agri & food, zaadveredeling, energie, medische isotopen en maritieme industrie. Dankzij de Woondeal, getekend door regio, provincie en Rijk, om 42.500 woningen in de periode 2022 tot en met 2030 te bouwen neemt het aantal inwoners toe. De beroepsbevolking groeit mee, maar vanwege de vergrijzing in een wat trager tempo. Dit vraagt om een evenwichtige ontwikkeling, waarbij de groeikansen tussen stedelijke en meer landelijke gebieden verschillen.

Voor de ontwikkeling van de regio is het van vitaal belang dat een belangrijk deel van deze nieuwe bewoners werk vindt in Noord-Holland Noord zelf. Het regionale bedrijfsleven heeft behoefte aan talent en arbeidskracht. Alleen dan kan het doorgroeien en de betekenis voor Nederland en Europa voluit waarmaken en alleen dan kan de regio zich in balans ontwikkelen.[3]

Het verbeteren van de balans tussen wonen en werken is daarom een belangrijke keuze die in dit Ontwikkelperspectief wordt voorgedragen. Als deze balans door beleid en hard werken op termijn verbetert, ontstaan voorwaarden voor verdere ontwikkeling en daarmee ruimte voor toekomstige keuzes. Dan wordt een regio in balans ook een completere regio, met een evenwichtige mix van wonen, werken en voorzieningen, met voldoende agglomeratiekracht, een vitaal platteland en een aantrekkelijk groen en blauw netwerk.

Het water als bondgenoot

De relatie met het water heeft de regio gevormd en gehard. Deze relatie gaat een volgende fase in. Opnieuw staat Noord-Holland Noord voor de vraag hoe het de spreekwoordelijke strijd tegen het water om kan buigen in een productief partnerschap met het water. Dat heeft alles te maken met de verandering van het klimaat. Stijging van de zeespiegel maakt versterking van de kustwering noodzakelijk. Bij hevige neerslag kan het water soms niet meer tijdig worden weggepompt. En voor deze regio, sterk in agri & food, wordt omgaan met zoetwater een belangrijk vraagstuk. Periodes met droogte en tekorten aan zoetwater gaan vaker voorkomen. We kunnen niet meer alleen op technische oplossingen vertrouwen. Door onze ingenieurskunst en het sterk ontwikkelde ondernemerschap ook in te zetten voor oplossingen die juist het natuurlijke watersysteem versterken en benutten, kunnen wij onze regio tijdig voorbereiden, en ontwikkelt deze regio als tuin van innovatie[4] kennis en technieken waar ook in andere gebieden behoefte aan is.

Sterk op brede welvaart

Het is goed wonen in Noord-Holland Noord. Dat blijkt uit de Brede Welvaartsindicator van RaboResearch en Universiteit Utrecht.[5] De brede welvaart ligt boven het Nederlandse gemiddelde. Dat is een belangrijke constatering, omdat ‘brede welvaart’ alle aspecten bestrijkt van de kwaliteit van leven. Het gaat om veel meer dan ‘welvaart’ in de traditionele economische zin. Brede welvaart omvat ook elementen als gezondheid, onderwijs, gelijkheid, sociale cohesie, duurzaamheid en de leefomgeving. Deze hoge positie in brede welvaart willen we in de toekomst vasthouden.

Maar de brede welvaart in onze regio is wel ongelijk verdeeld. In de Kop van Noord-Holland is de vergrijzing en ontgroening sterker dan het landelijke en regionale gemiddelde. De brede welvaart blijft achter op inkomen, voorzieningenaanbod, kansen voor jongeren, huisvesting, baanzekerheid, sociale contacten en maatschappelijke betrokkenheid. Het Rijk erkent deze achterstand en heeft de Kop van Noord-Holland daarom aangewezen als één van de regio’s in het Nationaal Programma Vitale Regio’s (NPVR). Het NPVR Het is een langjarige samenwerking tussen het Rijk en de Kop van Noord-Holland, identificeert opgaven op het gebied van de brede welvaart en brengt die tot een gemeenschappelijke aanpak. Deze invalshoek sluit goed aan op ons ruimtelijke Ontwikkelperspectief.

Ervaringen die we opdoen in de Kop van Noord-Holland, kunnen ook in de andere deelregio's worden benut.

Nationale belangen

Door de verbindingen in alle richtingen en de strategische ligging aan zee kan Noord-Holland Noord substantieel bijdragen aan nationale opgaven. We hebben een belangrijke rol voor heel Nederland in ten minste zes 'nationale belangen' die de Ontwerp-Nota Ruimte onderscheidt:

- woningbouw, resulterend in 'een woningvoorraad die aansluit op de woonbehoeften' met een 'goede en gezonde leefomgevingskwaliteit';
- een 'toekomstbestendige (circulaire) economie' in een 'aantrekkelijk ruimtelijk-economisch vestigingsklimaat';
- 'nationale veiligheid en ruimte voor militaire activiteiten',
- 'een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening en bijbehorende energiehoofdinfrastructuur',
- 'een kwalitatief hoogwaardige digitale connectiviteit',
- 'voedselzekerheid en een duurzame voedsel- en agroproductie'.

Een deel van de nationale opgaven richt zich specifiek op het verbeteren van de weerbaarheid en de strategische autonomie van Nederland en Europa. Deze behoefte is de afgelopen jaren groter geworden als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen en internationale dreigingen. Noord-Holland Noord kan als regio, met sterke troeven op het gebied van voedselproductie, maritieme veiligheid, energie, gezondheid en digitalisering een belangrijke bijdrage leveren aan onze nationale weerbaarheid en strategische autonomie.[6]

Voor deze nationale opgaven is Noord-Holland Noord nu al van grote waarde, maar er liggen zeker kansen om meer maatschappelijke waarde toe te voegen. Om deze kansen waar te maken, zijn vaak investeringen nodig in ruimtelijke randvoorwaarden, zoals bereikbaarheid, energie, klimaatadaptatie, ruimte voor bedrijvigheid en woningbouw. Door tegelijk te investeren in nationale opgaven en de randvoorwaarden, verbinden we nationale opgaven aan regionale behoeften.

In dit Ontwikkelperspectief geven wij, Rijk en regio, aan hoe we onze inspanningen zodanig afstemmen dat we nationale opgaven en regionale behoeften in samenhang tot ontwikkeling kunnen brengen. We leggen hiermee een basis voor toekomstige investeringen, maatregelen én prioriteiten. Onze koers krijgt gestalte in een context van schaarste. De fysieke ruimte is beperkt. Hetzelfde geldt voor de financiële middelen, bijvoorbeeld voor nieuwe infrastructuur. Er ontstaan verdeelvraagstukken voor zoetwater en drinkwater. De stikstofproblematiek en de beschikbaarheid van voldoende energie beperken de kansen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dat dwingt nu en in de toekomst tot keuzes: niet alles kan en niet alles kan meteen. Deze context benadrukt de noodzaak van samenwerking tussen Rijk en regio, met begrip voor verschillen in tempo. Alleen door te werken vanuit samenhang blijft de regio in balans en kunnen we het draagvlak creëren voor de ruimtelijke ontwikkelingen die nodig zijn.

Leeswijzer
Dit Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 gaat over de integrale ambities van deze regio. Welke regio wil Noord-Holland Noord worden? Wat is onze gezamenlijke stip op de horizon?

- In hoofdstuk 3 worden deze ambities nader uitgewerkt in acties. Waar moeten wij aan werken om deze richting in te slaan? Voor een groot deel is deze regio daar al mee bezig:
  - Voor woningbouw komt de koers overeen met de afspraken tussen Rijk en regio, en met regionale planontwikkeling.
  - Voor mobiliteit wordt een langetermijnperspectief geschetst waar Rijk en regio incrementeel, stap voor stap, naar toe kunnen werken op basis van urgentie, toekomstige ontwikkelingen en reële behoefte aan mobiliteit.
  - Om de woon-werkbalans te verbeteren wordt voorgesteld om de ontwikkelkansen van de belangrijkste economische innovatieve clusters te vergroten en te benutten, met als gezamenlijke doel te komen tot structurele groei van werkgelegenheid.
  - Voor het landelijk gebied wordt extra aandacht gevraagd om de regio met betrokken partijen voor te bereiden op nieuwe condities, onder meer als gevolg van de klimaatverandering, voor een productief en gezond landschap.
  - In de brede opgave van omgevingskwaliteit vragen drie opgaven om bijzondere aandacht: de economische clusters als onderdeel van de regionale identiteit, de randen van steden en dorpen waar de ruimtelijke druk en dynamiek hoog is en de aaneenschakeling van verschillende kusten, elk met een eigen karakter.

- Hoofdstuk 4 agendeert een gezamenlijke integrale aanpak rond nationale opgaven. Door deze te groeperen in vier gebieden (het Maritiem Cluster Den Helder e.o., de omgeving Agriport A7 – Wieringermeer en de verstedelijkingsassen Alkmaar en Westfriesland), kunnen nationale opgaven worden verbonden met regionale behoeften. Hierdoor kan de Noord-Holland Noord een grote bijdrage leveren aan nationale opgaven, zonder dat dit ten koste gaat van de brede welvaart. Daarnaast gaat dit hoofdstuk in op de integrale aanpak voor het landelijk gebied, waarin de provincie Noord-Holland het voortouw heeft.

- Hoofdstuk 5 agendeert dat werken met een integraal ontwikkelperspectief ook vraagt om het inrichten van regionale samenwerking op het schaalniveau van NHN en het opstellen van een Uitvoeringsagenda NHN om de koers met verschillende partijen gecoördineerd te realiseren.

Hoofdstuk 2

Integrale ambities

Dit hoofdstuk gaat over de integrale ambities van de regio. Welke regio wil Noord-Holland Noord worden? Welke gezamenlijke stip op de horizon hoort daarbij? We zetten koers naar een blijvende brede welvaart voor iedereen, gelijk verdeeld over de regio. Daarbij horen vijf integrale ambities. 'Integraal' omdat ze van elkaar afhankelijk zijn – de een kan niet zonder de ander. En 'integraal' omdat één enkele ruimtelijke ingreep aan meerdere ambities tegelijk kan bijdragen.

Noord-Holland Noord werkt toe naar een regio:

- **met aantrekkelijke leefmilieus voor jong en oud,**
- **die haar economie ontwikkelt vanuit eigen kracht,**
- **met een gezonde leefomgeving voor mens en natuur,**
- **die is voorbereid op de gevolgen van klimaatverandering,**
- **die haar regionale cultuur inzet als ontwikkelkracht.**

De regio staat voor veel gebiedsontwikkelingen, in zowel stedelijk als landelijk gebied en in de economische clusters. De drivers, oftewel de aanjagers, verschillen. Maar deze integrale ambities tellen overal. Ons uitgangspunt is dat de in dit Ontwikkelperspectief voorgestelde ruimtelijke ontwikkelingen samen resulteren in een regio die op al deze punten stappen zet.

2.1 Aantrekkelijke leefmilieus voor jong en oud

Rond het jaar 2000 had Westfriesland de jongste bevolking van Noord-Holland. Ook in de Regio Alkmaar en de Kop van Noord-Holland was de gemiddelde leeftijd laag. Dat beeld is drastisch omgeslagen. Op dit moment is de bevolking in Noord-Holland Noord relatief oud. De verwachting is dat die ontwikkeling zich tot 2050 voortzet, tenzij we actie ondernemen om jongeren meer perspectief te bieden. Met name in de Kop van Noord-Holland, maar niet alleen daar, vormen jongeren de sleutel om de leefbaarheid op peil te houden. Om zich aan de regio te kunnen binden, hebben jongeren ten minste zicht nodig op een woning, een opleidingsplek en een baan.

Het vasthouden van jongeren is belangrijk voor de sociale structuur in de regio en voor de arbeidsmarkt. Alle talent is nodig. Inherent aan de vergrijzing is een toenemende zorgbehoefte. Daar is personeel voor nodig.

Daarnaast kent de regio een aantal clusters met uitstekende ontwikkelingskansen die het regionale belang ver te boven gaan, maar ook die zijn afhankelijk van voldoende arbeidskrachten. Om de arbeidsmarkt op peil te houden volstaat het niet om onze jongeren perspectief in de regio zelf te bieden. Er is ook talent van buiten nodig.

We geven in Noord-Holland Noord prioriteit aan het bouwen voor senioren, voor starters en voor de groei van de arbeidsmarkt. De woningbouwopgave zetten we in om leefmilieus te ontwikkelen die juist deze groepen aanspreekt, in aanvulling op de groene woonmilieus voor gezinnen die in de regio al rijkelijk beschikbaar zijn.

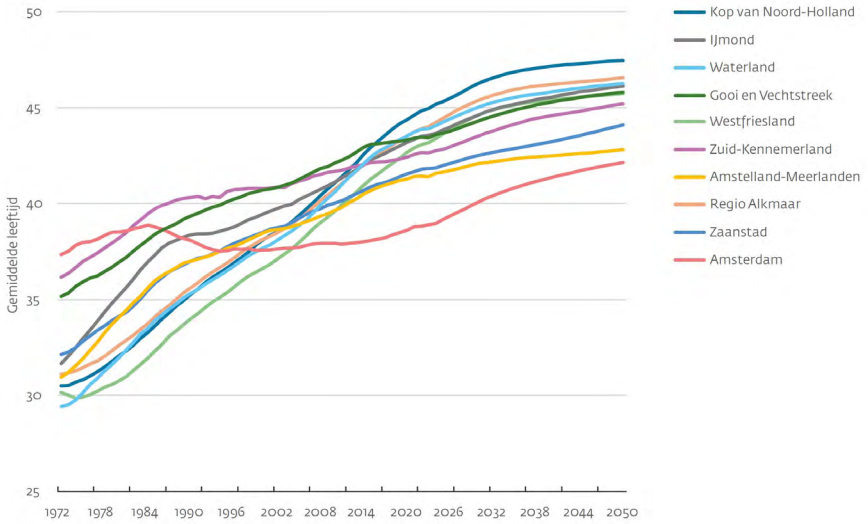

Bevolkingsprognose 2024-2050, Provincie Noord-Holland (CBS, PNH)

Bedrijventerrein Hoorn80 in Westfriesland. Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

2.2 Economie ontwikkelen vanuit eigen regionale kracht

Rijk en regio vinden het belangrijk om de economie in Noord-Holland Noord te versterken en zo naast de woningbouw- en mobiliteitsopgave ook voldoende ruimte te bieden voor economie. Versterken van de regionale economie kan drie doelen dienen. Ten eerste kunnen de innovatieclusters in de regio belangrijk bijdragen aan het verdienvermogen dat nodig is om het huidige welvaartsniveau van Nederland te behouden. Het rapport van Wennink (2025)[7] vraagt daar aandacht voor. Onze regio heeft innovatieve clusters op veel onderdelen waar Nederland volgens Wennink meer op moet inzetten. Ten tweede is het economisch ecosysteem in deze regio nauw verbonden met de weerbaarheid en veiligheid op land en zee, waaronder de toenemende activiteiten van Defensie. Nationale en Europese overwegingen rond de strategische autonomie wegen steeds zwaarder. Ten derde draagt uitbouw van de eigen economische kracht bij aan meer balans tussen wonen en werken. Structurele werkgelegenheidsgroei kan voorkómen dat er nieuwe grote investeringen nodig zijn in de verkeersverbindingen met de MRA, met name rond het Noordzeekanaal.

Sterke, innovatieve clusters en knooppunten in Noord-Holland Noord die op verschillende manieren bijdragen aan de nationale weerbaarheid en veiligheid, zijn het agri & foodcomplex (met onder meer Seed Valley en Greenport NHN), Agriport A7, de maritieme bedrijvigheid en defensie in Den Helder, de Energy & Health Campus in Petten, het Energy Innovation Park Alkmaar en het ICT-cluster rond Alkmaar.

Het bedrijfsleven heeft diverse platforms en netwerken opgericht om samen met kennisinstellingen pionierende ondernemers te ondersteunen en stappen verder te brengen. Mede daardoor is deze regionale cultuur van innovatie ook wijdverbreid bij ons midden- en kleinbedrijf, dat onze economie schraagt en zo een basis legt voor onze innovatiekracht[8]. Agrarische ondernemers bewijzen dit, als zij - soms tegen de klippen op - innoveren en technieken toepassen die een hoge productiviteit combineren met een optimaal gebruik van kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen en zoetwater. Ze dragen bij aan bodemherstel, sterkere planten en een toekomstbestendig watersysteem zonder in te leveren op voedselzekerheid. Met deze innovaties en ontwikkelkracht ontwikkelt Noord-Holland Noord de kennis voor toekomstige businessmodellen en teeltsystemen die later elders grootschaliger worden uitgerold.

We willen ruimte creëren voor een economische groei die aansluit bij deze eigen regionale kracht. Dat betekent dat we groei en nieuwvestiging van bedrijven ruimtelijk mogelijk maken als deze passen bij het economische profiel van de regio en dit bedrijf aansluit bij de regionale arbeidsmarkt en het regionale MKB.

Hoogspanningslijnen en natuur. Bron: Theo Baart

2.3 Gezonde leefomgeving voor mens en natuur

Om aantrekkelijke leefmilieus te realiseren en een economische structuur te ontwikkelen die ook op lange termijn vitaal en concurrerend is, is een gezonde leefomgeving een eerste vereiste. Zowel voor de mens als voor de natuur – zonder gezonde natuur is een gezonde leefomgeving voor de mens ondenkbaar.

De leefomgeving heeft een grote invloed op onze gezondheid en ons welzijn. In positieve zin als de omgeving uitnodigt om te bewegen, gezond te eten en sociale contacten te onderhouden. Groen, schone lucht, recreatieve mogelijkheden, veilige fiets-, vaar- en wandelroutes en toegankelijke voorzieningen dragen hier direct aan bij. Tegelijkertijd kan de leefomgeving ook een negatieve invloed hebben. Onder meer luchtverontreiniging, geluid- of geurhinder en klimaatrisico's kunnen onze gezondheid onder druk zetten, net als een gebrek aan veilige of prettige plekken om te sporten, te bewegen, mensen te ontmoeten of anderszins te vertoeven.

Het RIVM heeft onderzocht hoe de condities voor een gezonde leefomgeving zijn voor de inwoners van de verschillende delen van Noord-Holland Noord.[9] Uit de analyse komen sterke verschillen naar voren.[10] Kort gezegd stapelen in het zuidelijke deel van de regio de negatieve invloeden zich op, maar scoren ook de positieve invloeden het hoogst.

De belangrijkste graadmeter voor de gezondheid van de natuur is de biodiversiteit. Die loopt in heel Noord-Holland Noord terug. We staan voor een opgave om een robuuster en veerkrachtiger ecosysteem te realiseren, binnen en buiten natuurgebieden. Water is daarvoor een belangrijk sturingsmiddel, zowel het peil als de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater.

Schoon water, schone lucht en een schone bodem bevorderen de gezondheid van mens en natuur. Dat vraagt samenwerking tussen verschillende partijen en toepassing van schone technieken en technologieën in alle economische sectoren, de bouw, de mobiliteit en de energievoorziening. Een goede 'basiskwaliteit natuur' en een groenblauw netwerk met voldoende recreatiemogelijkheden dat tot diep in de steden doordringt, verbonden aan het Natuurnetwerk Nederland, zijn goed voor de biodiversiteit én bevorderlijk voor de gezondheid van de inwoners. Dat vraagt niet alleen om natuurbeheer en -ontwikkeling, maar ook om aandacht voor alle factoren die de natuurkwaliteit onder druk zetten.

We wegen een gezonde leefomgeving steeds volwaardig mee bij onze ruimtelijke keuzes, zowel in stedelijk als in landelijk gebied. Dat maakt de ambitie van een gezonde leefomgeving tot een integrale opgave.

Gemaal Lely in de Wieringermeer. Bron: Theo Baart

2.4 Voorbereid op de gevolgen van de klimaatverandering

Omgaan met de gevolgen van de klimaatverandering is een bestaansvoorwaarde, in heel Nederland maar zeker in Noord-Holland Noord. Weersextremen nemen toe. Tegelijk stijgt de zeespiegel. De combinatie van groot water aan bijna alle kanten, de lage ligging, bodemdaling van veengebieden en de afstand tot de Nederlandse rivieren (als belangrijke zoetwaterbron) stelt de regio voor flinke uitdagingen.

Op steeds meer plekken loopt het watersysteem tegen zijn grenzen aan. Nu al is overlast niet volledig te voorkomen; het huidige systeem heeft bijvoorbeeld moeite om zeer intense clusterbuien te verwerken.

De regio heeft de spreekwoordelijke strijd tegen het water altijd weten om te buigen in een bondgenootschap met het water. Dat is nu opnieuw nodig. Klimaatverandering vraagt om aanpassingen én om acceptatie van nieuwe realiteiten. Het gaat om behoud van waterveiligheid, beperken van wateroverlast, de beschikbaarheid en verdeling, transport en opslag van zoetwater en het omgaan met toenemende verzilting. Niet alles is nog technisch oplosbaar. Het watersysteem bepaalt dan ook in toenemende mate het ruimtegebruik, bijvoorbeeld door opvang en berging van hemelwater, opslag van zoetwater voor droge perioden en beperkingen aan het gebruik van zoetwater. Dat kan vaak worden gekoppeld aan natuurherstel en biodiversiteitsverbetering. In een stedelijke omgeving levert open water een belangrijke bijdrage aan het beperken van zomerse hitte.

Tegelijk heeft de demografische en economische groei consequenties. Ten eerste voor de beschikbaarheid van water: terwijl de schaarste toeneemt, stijgt het aantal watervragers. Maar ook voor de waterveiligheid. Door stedelijke en economische ontwikkelingen worden het potentiële aantal slachtoffers en de (economische) schade bij een overstroming vergroot. Deze toename van het risico moet voorafgaand aan nieuwe ontwikkelingen worden meegewogen.

De klimaatverandering brengt met zich mee dat we bij alle investeringen een horizon van vijftig tot honderd jaar in acht nemen. Door onze keuzes nu in het licht van de lange termijn te zetten, voorkomen we desinvesteringen. We volgen daarvoor een tweesporenaanpak.

- Primair gaat het om waar we ontwikkelen: nieuwe ontwikkelingen krijgen bij voorkeur een plek in gebieden die minder kwetsbaar zijn en beter passen bij de natuurlijke kenmerken van water en bodem, zoals maaiveldhoogte en grondsoort.
- Als een weloverwogen besluit wordt genomen om toch te ontwikkelen op locaties die vanuit water- en bodemperspectief relatief kwetsbaar zijn, gaat het om de vraag hoe we ontwikkelen. In dat geval moeten plannen zo worden ingericht dat zij op lange termijn houdbaar zijn en anticiperen op toekomstige water- en klimaatomstandigheden.

Daarbij is het belangrijk afwenteling te voorkomen: niet naar volgende generaties, niet van regionaal naar nationaal en niet van privaat naar publiek.

Waal en Burgerdijk op Texel. Bron: Theo Baart

2.5 Regionale cultuur als ontwikkelkracht

Het landschap van Noord-Holland Noord is het resultaat van voortdurende aanpassing. De omgang met water en de uitdagende natuurlijke omstandigheden hebben geleid tot een cultuur waarin samenwerken, ontwikkelen en pragmatisch handelen centraal staan. De vroegste gebiedsontwikkelingen werden al planmatig en zorgvuldig ingericht. De beste landmeters, tekenaars en denkers gaven vorm aan structuren en objecten die tot op de dag van vandaag herkenbaar zijn. Dit heeft een rijkgeschakeerd landschap opgeleverd. Van de grote openheid en rechte lijnen in de Kop van Noord-Holland tot de kronkelende dijken en lintdorpen in Westfriesland, bosrijke duinen en open standvlakken in combinatie met de hechte relatie tussen stad, dorp en buitengebied in de regio Alkmaar.

Ook nu biedt deze sterke regionale cultuur een basis om ruimtelijke opgaven te verbinden met landschappelijke kwaliteiten en de leefbaarheid van dorpen en steden. Juist door voort te bouwen op bestaande structuren, verhalen en kwaliteiten dragen nieuwe ontwikkelingen bij aan een samenhangende leefomgeving met identiteit. Dit vraagt om een ontwerpende benadering, We willen niet alleen ruimte bieden aan de actuele opgaven in Noord-Holland Noord, maar ook werken aan een omgeving die herkenbaar, bruikbaar en aantrekkelijk is voor bewoners, ondernemers en bezoekers.

Het koesteren en benutten van bestaande kwaliteiten staat aan de basis van het werken aan een hoge omgevingskwaliteit. Dit sluit aan bij de Omgevingswet, waarin omgevingskwaliteit – naast veiligheid en gezondheid – een centrale maatschappelijke doelstelling is.

In sommige gevallen ligt de sleutel voor een hoge omgevingskwaliteit niet alleen binnen het projectgebied zelf, maar juist ook in het versterken van de omgeving. Wanneer een ontwikkeling minder goed aansluit op bestaande kwaliteiten, kan een zorgvuldig ontwerp bijdragen aan het toevoegen van nieuwe omgevingskwaliteit. Recente voorbeelden van zulke ‘nieuwe iconen’ zijn de Hondsbossche Duinen (tussen Camperduin en Petten) en de Prins Hendrik Zanddijk op Texel. Hier is de bescherming van de kust gecombineerd met natuur, recreatie en behoud van erfgoed. Uit een verder verleden stammen iconen als de gemalen aan het toenmalige Wieringermeer en de verschillende watertorens in de regio.

Op deze manier blijft de regionale identiteit niet alleen behouden, maar wordt deze ook actief ingezet als ontwikkelkracht. Een kracht die richting geeft aan verandering en zorgt voor een leefomgeving die herkenbaar blijft en zich blijft vernieuwen.

Hoofdstuk 3

Regionale agenda

In het vorige hoofdstuk zetten we vijf integrale ambities neer. Die werken door in alle ontwikkelingen in de regio. Dit hoofdstuk maakt die ambities concreter. Dat gebeurt achtereenvolgens voor het bebouwd gebied van steden en dorpen, economische zones, infrastructuur, het landelijk gebied en de regionale identiteit. Al deze vijf zijn op hun beurt uitgewerkt in drie paragrafen met samenhangende acties.

Zo brengen we in beeld wat er nodig is voor een integrale, regionale aanpak. Voor een deel is de regio daar al hard mee bezig. Vooral over woningbouw en mobiliteit zijn afspraken gemaakt. Voor de economie, het landelijk gebied en de regionale identiteit wordt in deze koers om meer gevraagd.

3.1 Inzetten op complete knopen en kernen

Tot en met 2030 is onze ambitie om 42.500 nieuwe woningen te bouwen. We dragen daarmee maximaal bij aan het oplossen van het woningtekort in Nederland. Na 2030 stopt deze ambitie niet. Woningbouw gaat dan gelijk op met de economische groei. Er is voldoende plancapaciteit van in totaal 68.000 woningen om extra woningbouw te realiseren. En wij blijven monitoren of nieuwe ontwikkellocaties nodig zijn.

We zetten deze bouwopgave strategisch in. We spelen in op de demografische ontwikkeling met meer woningen voor starters en senioren, bevorderen een efficiënt gebruik van de infrastructuur en geven een impuls aan de regionale arbeidsmarkt.

Door hoofdzakelijk binnenstedelijk te bouwen, in knopen en kernen, beperken we bovendien de aanspraak op ruimte voor verstedelijking in het landelijk gebied. Zo blijft daar ruimte voor landbouw, waterberging, natuur, recreatie en landschappelijke waarden.

We clusteren een groot deel van de woningbouw in twee verstedelijkingsassen: in de regio Alkmaar en de regio Westfriesland. Een ander deel van de woningbouw is nodig om kleinere steden, dorpen en kernen leefbaar te houden. We bouwen daarvoor in of aan bestaande kernen, onder meer langs de Ontwikkelas A7. We bouwen klimaatadaptief, met aandacht voor de natuur, recreatie, erfgoed en landschap. In alle kernen, stads en dorps, realiseren we een leefomgeving die in elk opzicht veilig, schoon en gezond is.

Ook de energievoorziening is onderdeel van gebiedsontwikkeling, nu een aansluiting op het stroomnet niet altijd meer direct te realiseren is. We ontwikkelen netbewust, met aandacht voor de mogelijkheden en grenzen van een (deels) decentraal energiesysteem.

Onder meer in de regio Alkmaar, Westfriesland en Agriport functioneren warmtenetten. Er liggen kansen voor uitbouw, waarbij een grotere rol is weggelegd voor geothermie (naast industriële restwarmte en warmtekrachtkoppelingen).

Met grote plannen voor stedelijke en economische ontwikkeling zal de regio ook aandacht moeten geven aan het afvalwatersysteem. Als uitbreiding van het afvalwatersysteem nodig is als gevolg van plannen voor woningbouw en economische ontwikkeling, moet dit vanaf de start worden meegenomen in de planvorming, zodat tijdig voldoende ruimte beschikbaar kan komen om het afvalwater te kunnen blijven zuiveren.

Overzichtskaart Inzetten op complete knopen en kernen

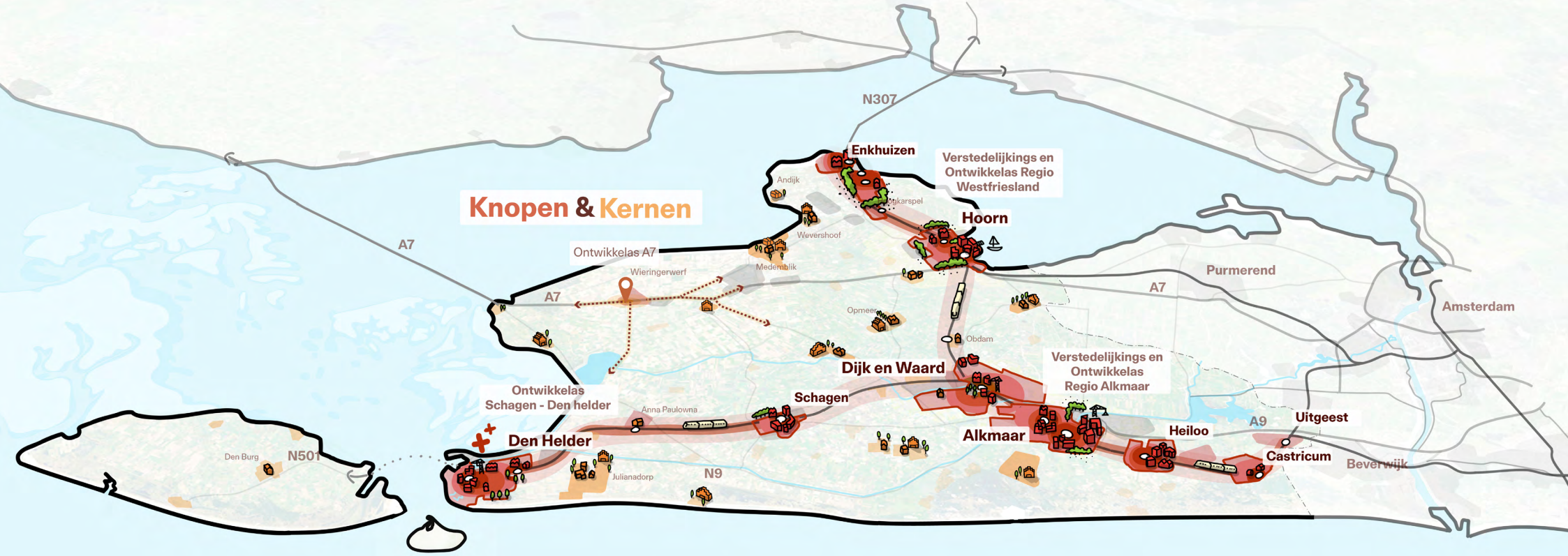

3.1.1 Ontwikkelen van knooppunten

Mobiliteitsknopen zijn in Noord-Holland Noord het toneel van grootschalige gebiedsontwikkelingen. Een groot deel van de woningen in de verstedelijkingsassen van Westfriesland en de Regio Alkmaar en in de Kop van Noord-Holland wordt gebouwd op en rond knopen. Actuele voorbeelden zijn de stationsgebieden van Hoorn, Schagen, Alkmaar en Dijk en Waard. Het zijn goed bereikbare plekken in een stedelijke omgeving. Dat maakt hoge dichtheden mogelijk, zoals in de nabijheid van ov-knoop in het stationsgebied Dijk en Waard waar zo'n 8.750 woningen worden toegevoegd in het hart van de gemeente. Rondom het station wordt een nieuw kerngebied ontwikkeld met een mix van woningen, werken, voorzieningen, onderwijsinstellingen, winkels en recreatie.

We benutten het ontwikkelpotentieel van de knopen optimaal, zeker waar nog onderbenutte ruimte is. Een aantal knopen in de verstedelijkingsassen is tot nu toe nog onderbenut gebleven. Zo gaan wij woningen bouwen rond stations in Hoogkarspel in de gemeente Drechterland, Bovenkarspel in de gemeente Stede Broec en Obdam in de gemeente Koggenland. We bouwen op knopen meer dan alleen woningen. Afhankelijk van de positie in het stedelijk netwerk en het mobiliteitsnetwerk, creëren we er ook ruimte voor werk en voorzieningen.

Een groeiende bevolking vraagt bovendien om vestiging van onderwijsinstellingen. Daarmee binden we jongeren aan de regio. De kantorenmarkt in Noord-Holland Noord is beperkt, maar voor zover er marktvraag is, sturen we die zoveel mogelijk naar de knopen.

We maken de verzameling knopen compleet. Om de kansen van Den Helder als economische groeipool waar te maken en de bereikbaarheid van Texel beter te organiseren, groeit ook langs de mobiliteitscorridor in de Kop een verstedelijkingsas van knopen. Met name rond de stations Schagen en Den Helder is ruimte voor groei, maar ook in Anna Paulowna en Den Helder Zuid liggen er mogelijkheden voor extra woningbouw en ontwikkeling van voorzieningen.

3.1.2 Leefbare kernen

Woningbouw buiten de verstedelijkingsassen is vooral bedoeld om de leefbaarheid in het landelijk gebied op peil te houden. Alle verschillende typen kernen leveren een bijdrage aan het diverse aanbod aan woningen in Noord-Holland Noord. Niet elke kern beschikt over hetzelfde voorzieningenaanbod en de grote diversiteit aan kleinere dorpen en kernen maakt dat zij een eigen opgave hebben voor de leefbaarheid. Dit voorzieningenaanbod heeft ook een functie voor kleinere dorpen in de omgeving en bewoners van het landelijk gebied. Ze helpen om de leefbaarheid in het landelijk gebied als geheel op peil te houden. Voorzieningen in de nabijheid beperken niet alleen de noodzakelijke reisbewegingen, ze functioneren in veel gevallen ook als ontmoetingsplaats. Ze bevorderen daarmee de sociale cohesie.

Perspectief op een passende woning is een belangrijke component van brede welvaart. Het biedt jongeren de kans om in de eigen omgeving een eerste zelfstandige woning te vinden en senioren om desgewenst kleiner of aangepast te gaan wonen. Voor sommige kernen betekent dit het vasthouden van het dorpse karakter, waarbinnen het toevoegen van woningen bijdraagt aan het behoud van de leefbaarheid en doorstroming naar passende woningen. Dit doen we in het belang van de sociale cohesie en zelfredzaamheid binnen deze dorpen.

Eerder (in hoofdstuk 2) signaleerden we dat het goed wonen is in de regio, maar dat de brede welvaart ongelijk verdeeld is. We grijpen ontwikkelingen in de kernen aan om de brede welvaart te vergroten. De combinatie van economisch perspectief en het sociale bindmiddel van de voorzieningen draagt bij aan een gezondere leefomgeving en daarmee aan de brede welvaart. Vooral in de Kop kunnen we daar grote stappen in zetten, zeker met steun van het Nationaal Programma Vitale Regio's (NPVR).

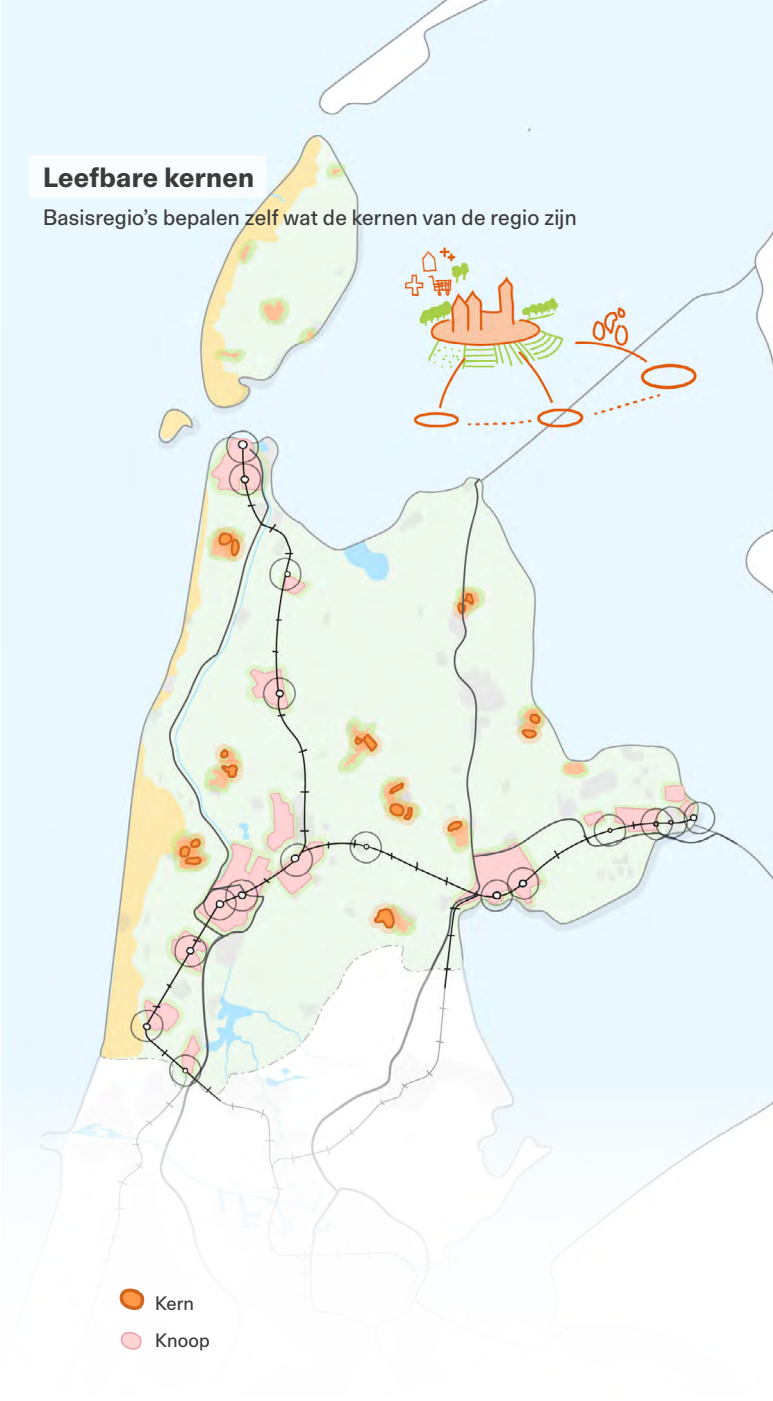

3.1.3 Regio in balans

Complete knopen en kernen scheppen de voorwaarden voor een evenwichtig stedelijk netwerk in Noord-Holland Noord. Zowel tussen dicht- en dunbebouwd gebied als tussen stedelijke centra onderling, zowel binnen de regio als in de verbindingen met de Metropoolregio Amsterdam (MRA).

Veel inwoners van Noord-Holland Noord werken in de MRA en dan met name in de agglomeratie van Amsterdam. Het woonwerkverkeer in omgekeerde richting is veel beperkter. Dat maakt de druk op de infrastructuur groot, zowel in de ochtend- als in de avondspits, maar vooral in één richting.

Het verschil tussen ochtend- en avondspits in de bezetting van de treinen is groot.[11] Er is in één richting dus nog veel capaciteit op het spoorwegnet. Het Rijk kan stimuleren dat onderwijsinstellingen en andere voorzieningen waarvoor elders geen vervoerscapaciteit meer beschikbaar is, zich vestigen in Noord-Holland Noord. Ook op de snelwegen is die disbalans goed te merken. Om die reden is het belangrijk dat er niet alleen woningen worden gebouwd, maar ook het aantal arbeidsplaatsen toeneemt.

Onze inzet op verstedelijkingsassen is een voorwaarde voor de ontwikkeling van de eigen economische complexen in Noord-Holland Noord. Met meer banen en opleidingsplekken in Noord-Holland Noord maken we ons minder afhankelijk van de capaciteit op de infrastructuur naar het zuiden. Door de Alkmaarse verstedelijkingsas door te zetten naar Den Helder, de Hoornse Lijn te versterken en de Ontwikkelas A7 beter te benutten, vergroten we de ontwikkelingskansen in de Kop van Noord-Holland en Westfriesland. Binnen Noord-Holland Noord functioneren Alkmaar, Dijk en Waard en Hoorn als scharnierpunten. Dat zijn de verdeelpunten voor het interregionale verkeer, waar de corridors elkaar ontmoeten.

Delen van Noord-Holland Noord, met name het noordoosten dat niet per spoor is ontsloten, zijn voor bovenregionale openbaarvervoersverbindingen afhankelijk van het busnetwerk. Een regio in balans vraagt ook om een betere benutting van de verbinding over de Houtribdijk en goede ov-verbindingen binnen de Kop van Noord-Holland.

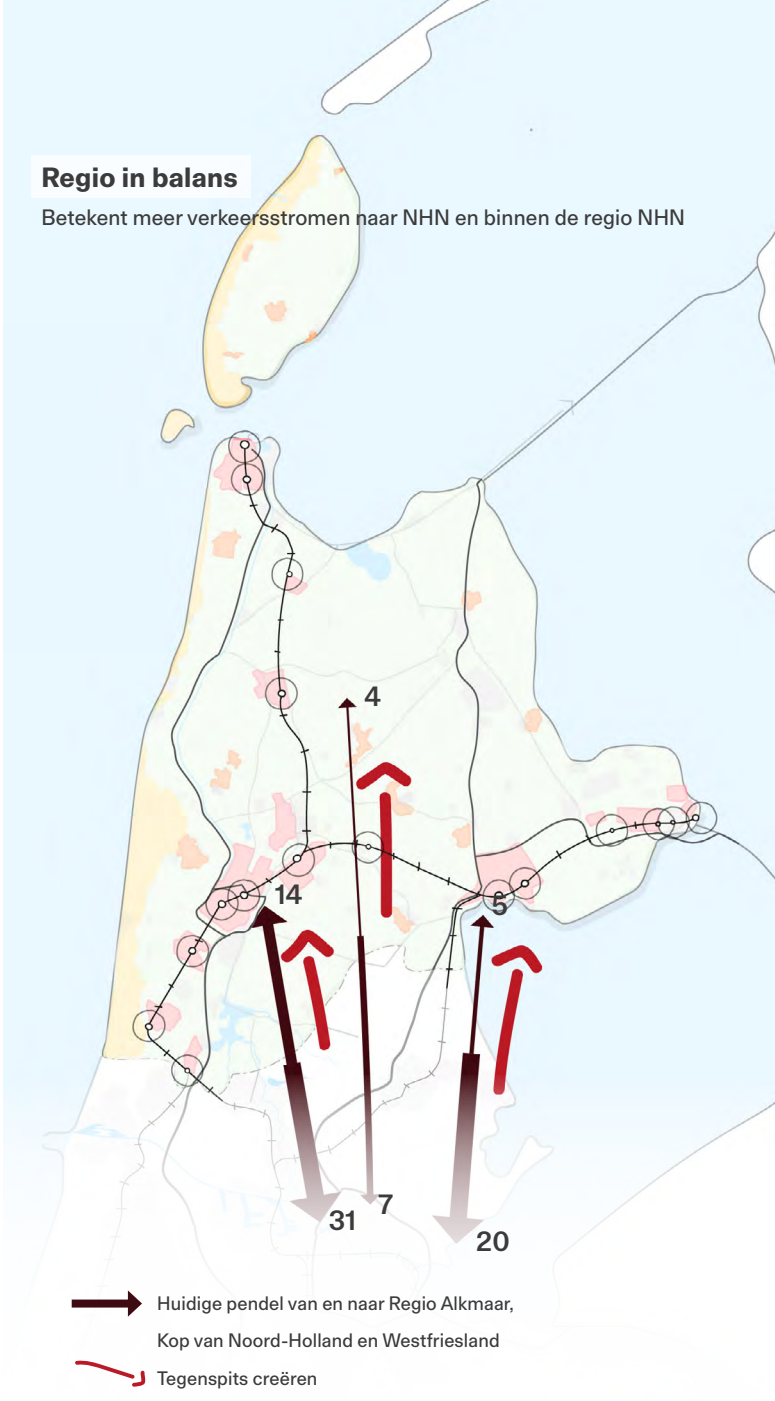

Bron: Economische verkenningen MRA (2025).
Pendel x 1000 personen, <1000 is niet meegenomen

3.2 Inzetten op werkgelegenheidsgroei

Een regio in balans, vraagt naast woningbouw ook aandacht voor voldoende werkgelegenheid in de regio. Deze ambitie wordt gedeeld door ondernemende partijen in Noord-Holland Noord. Het Economisch Forum Holland boven Amsterdam heeft een ruimtelijk-economische agenda opgesteld, de 'Voorzet' (2026), bedoeld om de economische kansen in deze regio gezamenlijk in te koppen[12]. Deze voorzet inspireert om samen met ondernemende partijen en het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord uitvoering te geven aan de gezamenlijke ambitie voor het stimuleren van werkgelegenheid in de regio.

Deze gezamenlijke ambitie vraagt om een aanpak van regionale overheden en ondernemende partijen om de regionale economie op meerdere lagen tegelijk te stimuleren en te faciliteren[13], te weten door:

- kansen benutten rond innovatieclusters, waarmee het verdienvermogen toeneemt;
- het verzilveren van kansen door ruimte te bieden voor passende nationale opgaven;
- het realiseren van fysieke ruimte ten behoeve van meer bedrijventerreinen;
- het versterken van de stedelijke economie, bestaande uit consumptieve en een verzorgende bedrijvigheid en deze te stimuleren via gebiedsontwikkelingen en de ontwikkeling van meer gemengde woon-werkmilieus.

Door kansen en groei te stimuleren op deze vier economische lagen kunnen overheden en bedrijfsleven gezamenlijk werken richting werkgelegenheid in deze regio. Dit vraagt om een integrale, langjarige strategie waaraan veel partijen een actieve bijdrage leveren. In Noord-Holland Noord zijn al partijen actief die het bedrijfsleven daarin ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan het Ontwikkelingsbedrijf NHN en de ontwikkelingsmaatschappij ROM InWest. Zij zijn goed georganiseerd en staan klaar om samen met de regio een belangrijke impuls te geven aan de economie van Noord-Holland Noord.

Een cruciale randvoorwaarde voor deze aanpak is een sterke regionale arbeidsmarkt. Het mbo- en hbo-beroepsonderwijs in de regio – met instellingen als Vonk, Talland en Inholland – leidt een beroepsbevolking op die berekend is op de nieuwe opgaven en transities. De Regio Deal NHN met het Rijk ondersteunt dit met programmalijnen gericht op beter leren, beter leven, beter werken. Het is daarbij essentieel dat onderwijsprogramma's continu anticiperen op de veranderende vraag van het bedrijfsleven naar kennis en vaardigheden. Dit vraagt om goede regionale afstemming. Deze vindt plaats binnen het Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid NHN (RPAnhn). Samenwerking en beleidscoördinatie met deze partijen is een essentiële randvoorwaarde voor een sterke regionale economie in Noord-Holland Noord.

Gebiedsontwikkelingen in de steden is een van de lagen in onze aanpak. Met meer aandacht voor functiemenging kunnen we vitale woon-werkmilieus ontwikkelen waarmee stedelijke economie verder tot ontwikkeling gebracht kan worden. Sommige woonwijken kunnen zich zo doorontwikkelen tot creatieve wijken met ruimte voor zzp'ers of andere vormen van gemengde woon-werkmilieus.[14] Meer focus op menging binnen gebiedsontwikkeling legt zo een sterke ruimtelijke basis voor een vitale stedelijke economie.

In volgende paragrafen worden aanvullende lagen verder uitgewerkt: innovatieve clusters (3.2.1), bedrijventerreinen (3.2.2), energieknopen waar kansen liggen voor nationale opgaven (3.2.3).

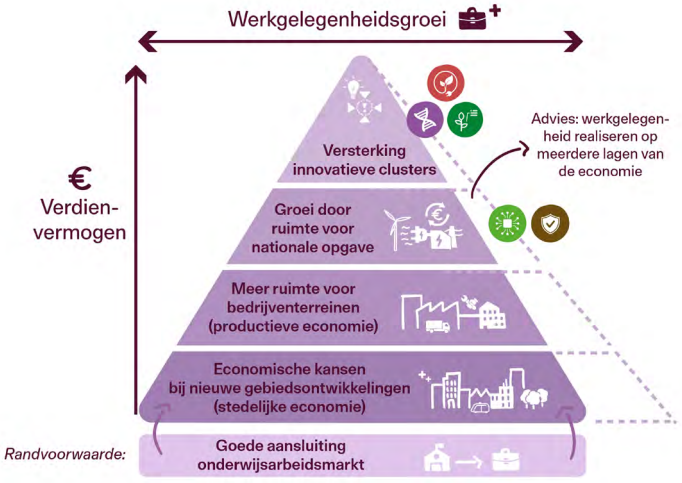

Strategie voor structurele werkgelegenheidsgroei in Noord-Holland Noord

Overzichtskaart Regionale strategie voor werkgelegenheidsgroei

3.2.1 Versterken innovatieve clusters

Een structurele strategie voor het stimuleren van werkgelegenheid in de regio gaat uit van versterking van innovatieve clusters. Noord-Holland Noord beschikt over sterke innovatieve clusters en knooppunten die kunnen bijdragen aan het toekomstige verdienvermogen. Regionale innovatieplatforms, overheidspartijen en onderwijsinstellingen hebben samen het initiatief ‘Samen Sterk’ opgezet. Dit initiatief richt zich op het gezamenlijk positioneren van de innovatiehubs in Noord-Holland Noord.

Het rapport van Wennink (2025) ‘Route naar toekomstige welvaart’ roept op om meer te investeren in innovatieve clusters op vijf domeinen: Digitalisering & AI, Veiligheid & Weerbaarheid, Energietechnologie, Life Sciences en Biotechnologie. Al deze innovatieve clusters zijn in Noord-Holland Noord aanwezig.

Voor biotechnologie heeft Noord-Holland Noord onder meer het innovatieve cluster Seed Valley. Dit cluster loopt wereldwijd voorop in plantenveredeling en zaadtechnologie. Zaden van bijna de helft van alle groenten wereldwijd vinden hier hun oorsprong. De belangrijkste concentraties bevinden zich rond grote bedrijven in Enkhuizen/ Grootslag en Warmenhuizen. De glastuinbouw en de vollegrondsgroenteteelt in Noord-Holland Noord en daarbuiten zijn verbonden met dit cluster.

In Noord-Holland Noord wordt op verschillende plekken gewerkt aan innovatie op het gebied van energietransitie: de Boekelermeer in Alkmaar/ Heiloo, de Energy & Health Campus (EHC) in Petten, het Maritiem Cluster in Den Helder en Agriport A7 in de Wieringermeer. Hier wordt een basis gelegd voor integratie van verschillende energiedragers zoals elektriciteit, warmte, waterstof én groen gas. Een mogelijke aansluiting op het Waterstofnetwerk Nederland biedt nieuwe kansen voor deze regio. De Europese Commissie erkent Noord-Holland Noord en het Noordzeekanaalgebied met het predicaat ‘Hydrogen Valley’ als toekomstige plek voor een waterstof-ecosysteem.

Innovatieclusters NHN + energienetwerken

In elk van bovenstaande clusters is de energie-innovatie verbonden aan een eigen economisch ecosysteem. In de Boekelermeer krijgt de industriële biotechnologie, die biomassa en reststromen omzet in biobased energie en grondstoffen, een plek. EHC innoveert op het gebied van Life Sciences. Hier worden nieuwe technologieën voor met name nucleaire toepassingen ontwikkeld. Bedrijven op EHC Petten zijn internationaal marktleider voor de productie van medische isotopen.

Het Maritiem Cluster verbindt energie-innovatie aan kansen voor maritieme innovatie, zowel op het gebied van defensie als op het gebied van veiligheid en onderhoud van de energiecentrale op de Noordzee. Agriport A7 focust zich op agri, data & digitale technologie en energie. Het is op dit moment één van de twee gebieden voor hyperscales in Nederland, cruciaal voor de digitalisering en AI.

Al deze innovatieve clusters bieden kansen voor hoogwaardige werkgelegenheid op het gebied van research & development. Ze hebben een grote behoefte aan opgeleid talent. Extra woningbouw in aantrekkelijke leefmilieus biedt kansen om meer talent aan te trekken. Talent waar ook het regionaal beroepsonderwijs een grote bijdrage aan levert.

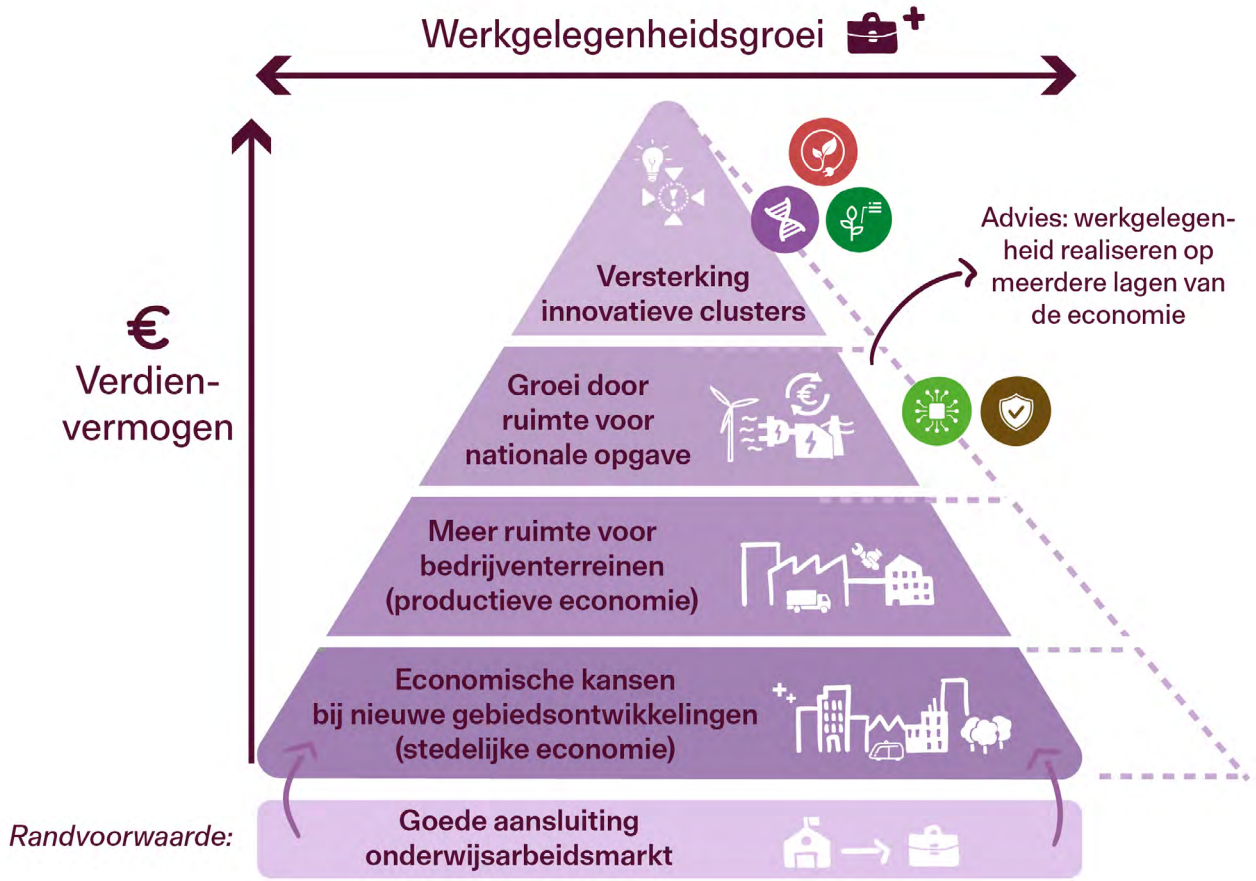

Strategie voor structurele werkgelegenheidsgroei in Noord-Holland Noord

3.2.2 Meer ruimte voor en meer diversiteit aan bedrijventerreinen

Een innovatieve economie kan alleen floreren wanneer de economische basis stevig is. Die basis wordt gevormd door het regionale MKB, dat ongeveer 95% van alle bedrijven in de regio omvat. Het gaat hierbij onder andere om de maakindustrie, agrarische bedrijven, ICT-bedrijven en zakelijke en productieve dienstverleners. Deze bedrijven vormen toeleveringsketens voor voorzieningen voor steden en dorpen als voor innovatieve clusters. Veel MKB-bedrijven beschikken bovendien zelf over een sterke innovatiekracht en bieden de plekken waar veel jongeren hun eerste werkervaring opdoen.

Bij een groeistrategie die uitgaat van regionale kracht, hoort daarom ook ruimte op bedrijventerreinen voor lokaal ondernemerschap. Veel MKB-bedrijven zijn gevestigd op regionale bedrijventerreinen. In de Noord-Holland Noord is ruimte voor bedrijventerreinen al jaren schaars, terwijl bedrijventerreinen nieuwe uitdagingen kennen waar meer ruimte voor nodig is zoals voor circulair ondernemen, klimaatadaptatie en energietransitie.

Een recente behoefteraming voor Noord-Holland Noord[15] bevestigt dat de vraag naar bedrijventerreinen de komende jaren groter is dan het beschikbare aanbod. Door de woningbouwafspraken in de Woondeal neemt de behoefte aan ruimte verder toe, in lijn met het WLO-scenario Hoog. Noord-Holland Noord heeft een groot aantal bedrijventerreinen waar uitbreiding de komende jaren kansrijk is of besproken kan worden (zie suggesties op kaartbeeld).[16]

Meer ruimte voor bedrijventerreinen, én werken aan herstructurering, vraagt om samenwerking en afstemming van besluitvorming en beleid tussen gemeenten en de provincie Noord-Holland, op het niveau van Noord-Holland Noord. Daarnaast is samenwerking wenselijk tussen overheden, kennisinstellingen en georganiseerd bedrijfsleven, de zogenaamde 'triple helix'. Vanuit het Platform Economie van de Regio Noord-Holland Noord wordt deze beleidsambitie gecoördineerd.

Ondernemers en gemeenten kunnen een stevige basis leggen, bijvoorbeeld door het instellen van een Ondernemersfonds of een Bedrijven Investeringszone (BIZ). Samen werken gemeenten en bedrijven aan onderscheidende en toekomstbestendige bedrijventerreinen, ieder met zijn eigen economische profiel. Met inzicht en steun van ondernemers kunnen overheden samen op de goede plekken tijdig ruimte maken voor de toekomstige behoefte.

3.2.3 Energieplanologie en ontwikkeling voor energieknooppunten

Tot voor kort werd aangenomen dat elektriciteit overal en altijd beschikbaar was, maar vanwege de netcongestie is dat niet langer vanzelfsprekend. Dat heeft consequenties voor de woningbouw en de economische ontwikkeling. Randvoorwaarden voor de ontwikkeling zijn het slim en flexibel omgaan met de beschikbare elektriciteit, decentrale opwek en opslag en het gebruik van alternatieve energiebronnen (zoals geothermie en waterstof). We werken langs twee sporen: de ontwikkeling van energieknooppunten (locaties waar grootschalige vraag en grootschalig aanbod van energie samenkomen) en van decentrale energiesystemen met lokale en regionale opwek en opslag.

Netbeheerders TenneT en Liander werken hard om de capaciteit van het regionale en nationale elektriciteitsnet te vergroten. In Noord-Holland Noord wordt het 380 kV-hoogspanningsnet uitgebreid naar Noord-Holland Noord. Als het Regioadvies wordt gevolgd – onderschreven door alle regionale partijen met uitzondering van HHNK en de gemeente Alkmaar, en de gemeente Hollands Kroon voor wat betreft één passage – loopt die uitbreiding van Assendelft richting Agriport (Middenmeer). Vanaf Oterleek naar het noorden zijn er twee varianten richting Agriport A7. In het ontwerp-programma VAWOZ is op Agriport A7 ook een elektrische aanlanding van een kabel (2GW) vanuit een windpark op zee voorzien.

Extra onderstations vragen in bijna elke gemeente om ruimte en zijn nodig om capaciteit op het net verder uit te breiden. Gemeenten en provincie werken daarom proactief mee bij het zoeken en aanbieden van geschikte locaties voor deze nieuwe onderstations.

Onder meer door verduurzaming groeit de vraag naar elektriciteit en blijft aanbod de komende jaren schaars, ondanks alle uitbreidingen en investeringen. Gemeenten en provincie hebben aangegeven ook op lange termijn geen dubbele mastenrij te willen in Noord-Holland. Dat betekent dat de regio binnen de capaciteit van het toekomstige netwerk (uitgaande van één mastenrij) moet blijven, zowel in aanbod als in vraag.

Waterstof zal een steeds grotere rol spelen in het energiesysteem. De Kop van Noord-Holland ligt gunstig om te ontwikkelen tot waterstofknooppunt. Den Helder ligt gunstig voor toekomstige aanlanding van op zee geproduceerde waterstof en er is een aansluiting op het Waterstofnetwerk Nederland gepland. Waterstofproductie aan de kust biedt de mogelijkheid om zout water te gebruiken, zodat het zoetwatersysteem niet verder wordt belast.

Netbeheerders en de provincie Noord-Holland geven aan dat er in Noord-Holland Noord vijf locaties zijn waar we in de toekomst ruimte op het elektriciteitsnet verwachten voor nieuwe energie-intensieve bedrijven. Dat zijn de energieknooppunten bij Grootslag, Hoorn, Boekelermeer, het Maritiem Cluster Den Helder en Agriport A7. Door de nabijheid van vraag en aanbod op energieknooppunten, wordt het hoogspanningsnetwerk niet onnodig belast. Tegelijkertijd krijgen bedrijven steeds vaker een rol als zowel afnemer als leverancier van energie. Kansen voor ontwikkeling van meer nationale opgaven liggen met name bij de laatste drie knooppunten.

Ruimtelijke keuzes rond deze locaties overstijgen het lokale en regionale belang, zeker omdat voor de energie-infrastructuur grote nationale investeringen nodig zijn. Samenwerking tussen Rijk, provincie en regio is belangrijk om samen weloverwogen keuzes te kunnen maken, vooral bij de komst van nieuwe energie-intensieve bedrijven. Deze situatie vraagt om beleidscoördinatie in de vorm van energieplanologie en een strategie voor de toewijzing van schaarse elektriciteit en andere energievormen aan verschillende belangen en opgaven, in relatie tot de kansen voor decentrale energiesystemen.

Kansen voor nationale opgaven

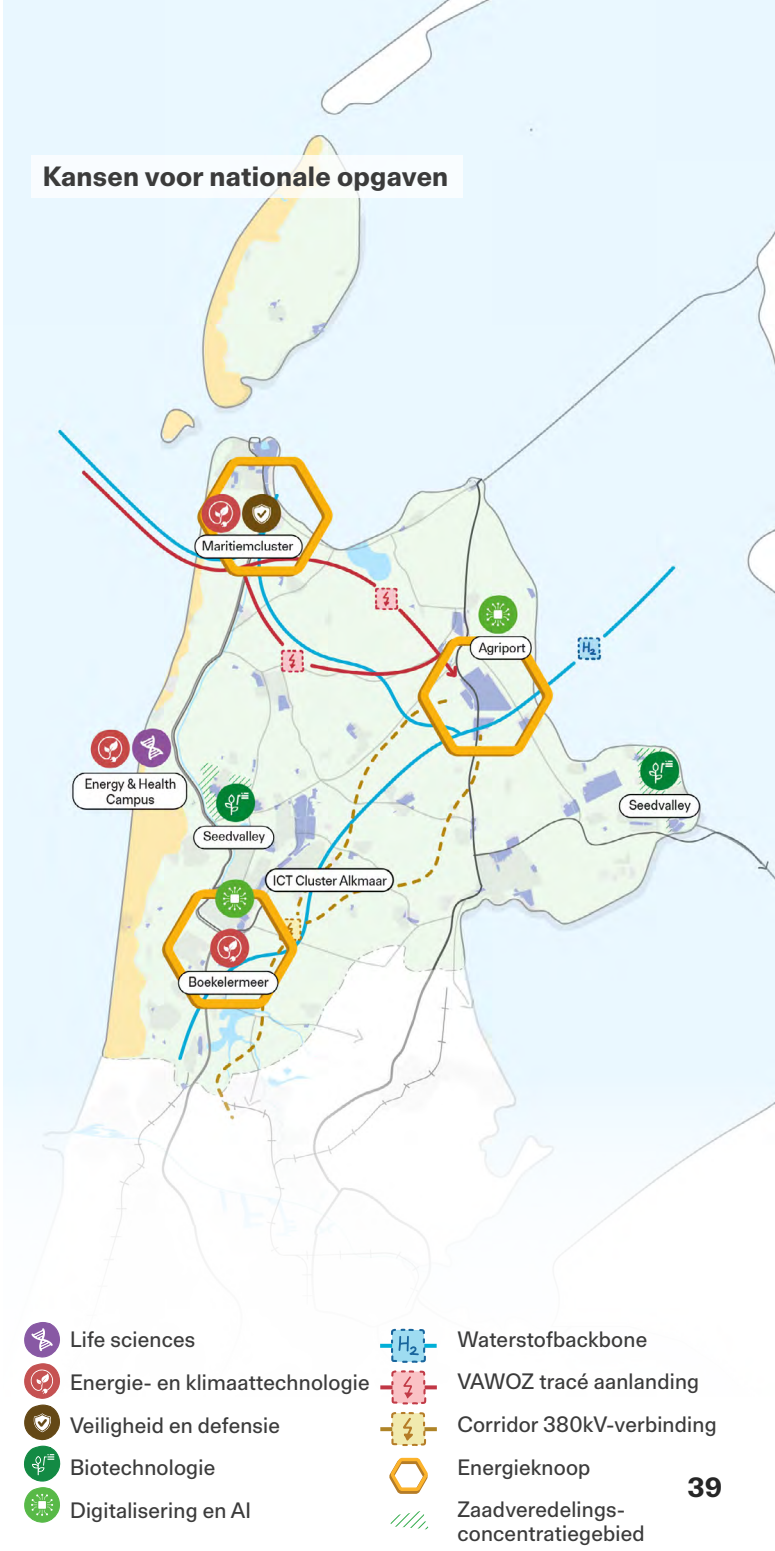

3.3 Completer netwerk aan verbindingen

Voor twee belangrijke ambities in Noord-Holland Noord – de bouw van 42.500 woningen en het stimuleren van werkgelegenheid (ongeveer één extra baan per extra woning) – is een robuuste infrastructuur voor mobiliteit essentieel. In november 2025 heeft de regio haar Bereikbaarheidsvisie vastgesteld, waarin acht opgaven met concrete maatregelen zijn geïdentificeerd. Een aantal maatregelen richt zich specifiek op het verbeteren van de bereikbaarheid van voorzieningen, werkgelegenheid en woningbouw bij ov-knooppunten. Dit draagt bij aan het beperken van de mobiliteitsgroei en het creëren van meer balans in het spitsverkeer.

De andere opgaven in de Bereikbaarheidsvisie zijn: optimaliseren van spoorcorridors, aanpak van vervoersarmoede in landelijke gebieden, verbeteren van oost-westverbindingen, versterken van stationsomgevingen, verbeteren van verkeersveiligheid en doorstroming, en waarborgen van de veerkracht en weerbaarheid van netwerken van wegen, spoor en water. Met de toename van regionale en nationale belangen in deze regio moet de infrastructuur moet ook in crisissituaties en bij calamiteiten blijven functioneren.

Door vanuit brede welvaart naar de bereikbaarheidsopgaven te kijken ontstaat een beeld dat verder reikt dan enkel economische belangen. Ook een gezonde leefomgeving, duurzaamheid, weerbaarheid en inclusiviteit staan centraal. Met de verwachte groei van inwoners en economie nemen reizigers- en goederenstromen toe, waardoor het goed benutten van de bestaande infrastructuur en slim investeren van belang zijn.

Op diverse weg- en spoortracés in Noord-Holland Noord is de verkeersdruk hoog. Het netwerk is op een aantal tracés en locaties kwetsbaar bij ontwrichtende gebeurtenissen. Bereikbaarheid en verkeersveiligheid staan in delen van de regio onder druk. Met name in landelijke gebieden neemt de vervoersarmoede toe doordat regulier openbaar vervoer afneemt. Dat maakt (betaalbare) maatwerkoplossingen noodzakelijk.

Regio en Rijk zijn de komende jaren beide beperkt in hun financiële mogelijkheden. Een groot deel van het infrastructuurbudget gaat op aan beheer, onderhoud en vervanging. Mede door intensiever gebruik en strengere veiligheids- en klimaateisen is dit een hoge kostenpost. Met dit realisme kijken Rijk en regio de komende jaren kritisch naar de benodigdheden voor wegen, bruggen, stations en spoor voor een toekomstbestendig en bereikbaar Noord-Holland Noord. Dit vraagt ook om een goede afstemming tussen investeringen in infrastructuur en andere maatschappelijke opgaven, zoals de uitbreiding van het energienet, woningbouw en klimaatadaptatie. In tijden van krapte is het belangrijk om beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten. Door opgaven en investeringen in samenhang te bekijken, kunnen middelen doelmatiger worden ingezet en kunnen verschillende beleidsdoelen tegelijkertijd worden gerealiseerd.

Overzichtskaart Completer netwerk aan verbindingen

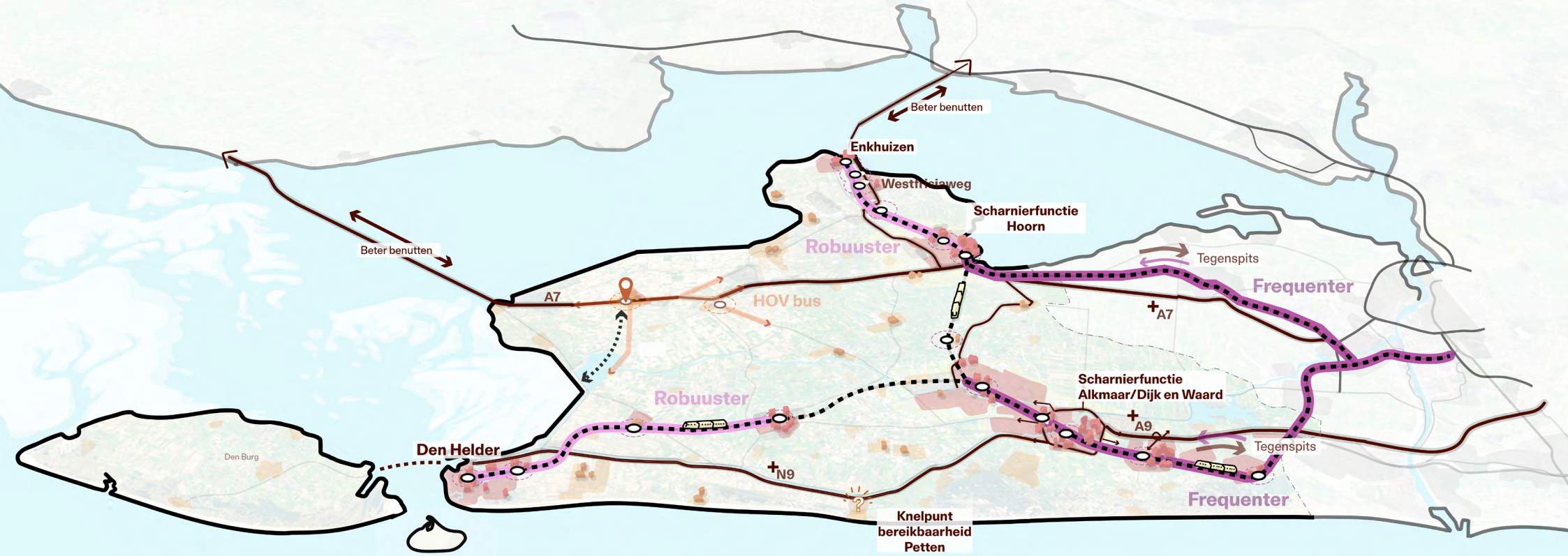

3.3.1 Versterken van het wegennet

Twee rijkswegen vormen de ruggengraat van het wegennet in Noord-Holland Noord: de A9/N9 (Den Helder – Alkmaar - Amsterdam) en de A7 (van de Afsluitdijk via Hoorn naar Amsterdam). Beide kennen flinke spitsdrukte: 's ochtends richting de Metropoolregio Amsterdam en 's avonds terug. De strategie in het Ontwikkelperspectief NHN richt zich op het beheersen van dit spitsverkeer door de balans tussen wonen en werken in de regio te verbeteren. Met de bouw van 42.500 woningen en een groeiende beroepsbevolking is het versterken van het wegennet van belang voor de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van Noord-Holland Noord. Tegelijk is uit de analyse van de regio en het rijk gebleken dat het wegennet op meerdere plekken weinig robuust is bij ontwrichtende gebeurtenissen, vooral doordat veel wegen nu al druk zijn in normale situaties, alternatieve routes beperkt zijn of onvoldoende capaciteit hebben en bepaalde verbindingen *single points of failure* vormen (het hele systeem is afhankelijk van het functioneren van deze corridors en de tunnels, bruggen en kruispunten).[17] Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Regio en Rijk om het mobiliteitssysteem draaiende te houden.

Het zwaartepunt van de woningbouw zit in de regio Alkmaar, met ruim 20.000 extra woningen met focus op ov-knooppunten zoals Dijk en Waard en Alkmaar. Dat vereist aanvullende maatregelen. Om de verkeersveiligheid en doorstroming in de toekomst te waarborgen zijn gedragsmaatregelen én verbetering van de infrastructuur nodig. De verbeteringen in de infrastructuur zitten met name in Regio Alkmaar (de multimodale ring Alkmaar, N242 en aansluiting A9 bij Heiloo). Het vastlopen van deze draaischijf heeft niet alleen negatieve effecten voor Regio Alkmaar, maar ook voor de Kop van Noord-Holland en Westfriesland.

In de verstedelijkingsas Westfriesland, waar ongeveer 15.000 woningen worden toegevoegd, is Hoorn het verkeersscharnierpunt voor weg en openbaar vervoer. De A7 kent weinig restcapaciteit en is daardoor een kwetsbare schakel. Het MIRT-project A7-A8 is aangemerkt als een rijksproject om maatregelen te nemen voor betere doorstroming. Voor de gehele regio blijft dit een essentiële verbinding met de MRA. Met de Westfrisiaweg (N307) is de bereikbaarheid richting Enkhuizen sterk verbeterd, maar extra woningbouw vraagt om verdere ontwikkeling van de multimodale bereikbaarheid richting Enkhuizen en de Houtribdijk. De Westfriese Bedrijvengroep heeft een ambitieus plan ingediend om de Westfrisiaweg beter op de Houtribdijk aan te sluiten.[18] Gelet op de groeimogelijkheden voor bedrijvigheid in Westfriesland is een betere benutting van de verbinding over de Houtribdijk een optie voor de langere termijn; deze zou de regio beter ontsluiten voor de toename van het autoverkeer.

In de Kop van Noord-Holland is de auto vaak het enige reële vervoersalternatief. Dat maakt een robuust wegennet cruciaal voor de verdere ontwikkeling. Doorstroming en verkeersveiligheid en daarmee de betrouwbaarheid, op de N9, N99 en N250 staan hoog op de agenda, mede door groei in de offshoresector en ontwikkelingen rond Defensie. Daarnaast zijn de aanlandingen van de veerhaven onmisbaar voor de bereikbaarheid van Texel. Omdat noord-zuidverbindingen op termijn ontoereikend zijn worden interne oost-west verbindingen belangrijker. De regio heeft de ambitie om de oostwestverbindingen in de Kop van Noord-Holland te versterken, om zo de A7 en de N9 beter met elkaar te kunnen verbinden. De verwachting is dat dit het verkeersnetwerk in de regio robuuster maakt.

3.3.2 Een compleet hoogwaardig ov-systeem

In Noord-Holland Noord vervult het openbaar vervoer vooral een rol op langere afstanden tussen stedelijke gebieden. Tussen Hoorn en Amsterdam en tussen Alkmaar en Amsterdam reist ruim een derde van de reizigers met het openbaar vervoer. Tussen Den Helder en Amsterdam is dat ongeveer 40 procent. Het busnetwerk sluit aan op de treinstations. Op verbindingen met kleinere steden en dorpen wordt vooral de auto gebruikt, of op korte afstanden de fiets.[19]

Om de treinverbinding voor inwoners een waardig alternatief te laten zijn voor de auto is het belangrijk dat de trein vaak, snel en betrouwbaar rijdt. Uitval van een station als Anna Paulowna, is slechts één stop die vervalt, maar wel cruciaal in de ontsluiting (voor inwoners, scholieren/ studenten, woon-werk, kortom treingebruikers).

De Zaancorridor (Heerhugowaard-Zaandam-Amsterdam) valt onder het Programma Hoogfrequent Spoorvervoer (PHS) van ProRail. De eerst aanpassingen aan de spoorweginfrastructuur volgens dit programma zijn in aanleg, zoals het realiseren van het opstelterrein bij Heerhugowaard. In het regio-rapport Handelingsperspectief Westfriesland Bereikbaar wordt een hogere frequentie op het traject Enkhuizen – Hoorn – Amsterdam geagendeerd als prioritaire opgave. De regio NHN ambieert ook voor de Helderse lijn en Westfriese lijn (Hoorn-Alkmaar) een hogere frequentie.

Een hogere frequentie kan op een aantal enkelspoortracé's spoorverdubbeling noodzakelijk maken. Momenteel zijn de lijnen tussen Schagen en Den Helder en tussen Heerhugowaard en Enkhuizen enkelspoor. Deze twee spoortrajecten vragen om aandacht, om de verbindingen robuuster te maken en goed te laten aansluiten bij de woningbouw en de vervoersvraag.

De ontwikkeling van complete knopen (par. 3.1.1) ondersteunt het werk aan een compleet ov-systeem. Door ontwikkeling in de directe omgeving van het station, zoals woningen, werklocaties, voorzieningen, recreatieve bestemmingen en routes, groeit het reizigersaanbod en benutten we onderbenutte treincapaciteit. De ontwikkeling van stationsgebieden biedt bovendien kans om de aantrekkelijkheid en sociale veiligheid van de stations te verhogen.

3.3.3 Fijnmazige aanvullingen op het mobiliteitssysteem

Het systeem van publieke mobiliteit dat we nastreven steunt zoals gezegd op een sterk openbaar-vervoersysteem van trein en bus. Daarmee kunnen mensen, in combinatie met een dekkend netwerk van doorfietsroutes, eenvoudig van deur tot deur reizen met diverse vervoermiddelen zoals lopen, fietsen, openbaar vervoer, (deel)voertuigen en auto's. Mobiliteitshubs en stations faciliteren de overstap op andere vervoermiddelen en vangen autoverkeer af. Met een dekkend doorfietsroutenetwerk stimuleren we het gebruik van de (e)-fietsen voor verplaatsingen tot 15 kilometer, als alternatief voor autogebruik. Dat vraagt om een aanpak waar verschillende overheidslagen in samenwerken. De Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord (2025) biedt de basis voor die samenwerking.

Veel banen, opleidingsplekken en voorzieningen in het landelijk gebied zijn vanuit dorpskernen vooral met de auto goed bereikbaar. Voor bewoners zonder auto zijn deze plekken vaak praktisch onbereikbaar. Vooral Texel is in dit opzicht kwetsbaar, vanwege de afhankelijkheid van een vaarverbinding met het vasteland. Dit probleem wordt groter doordat het reguliere openbaar vervoer in landelijke gebieden de afgelopen jaren is afgenomen.

Vervoersarmoede vormt daardoor een groeiende uitdaging. Om dit aan te pakken, wordt het HOV-busnetwerk versterkt. Het doel is dat een station of HOV-halte vanuit kernen met maximaal één overstap bereikbaar is. In het noordoosten van de regio betekent dit dat hoogwaardig busvervoer een grotere rol krijgt. Voor het reguliere ov-systeem kan grotendeels worden teruggevallen op bestaande buslijnen, maar vanuit de gedachte van publieke mobiliteit zijn nieuwe vormen van vervoer ook nodig, zoals vervoer op afroep. Lokale gemeenschappen en werkgevers kunnen hier een rol in spelen. De HugoHopper in Dijk en Waard is daar een bestaand voorbeeld van. Daarnaast blijven mobihubs belangrijk: plekken waar verschillende vervoersvormen samenkomen, waardoor gemakkelijk kan worden overgestapt tussen bus, trein, (deel)fiets of (deel)auto.

Dankzij de opkomst van de elektrische fiets krijgt het fietsverkeer een grotere rol in de ontsluiting van landelijke kernen. Het bereik van fietsers is aanzienlijk toegenomen en biedt kansen om mensen uit de auto te halen voor afstanden tot 15 kilometer. Daarom werken we aan regionale doorfiets- en verbindingsroutes. Dit zijn comfortabele en veilige routes met weinig kruisingen. Daarnaast ligt er een opgave voor recreatief fietsen. Elektrische fietsen en toenemende vrije tijd maken dat mensen vaker, verder en sneller fietsen. Dat vraagt om aanpassing van paden en het netwerk.

Het fietsnetwerk wordt aangesloten op de ov-knooppunten. Bij nieuwe ontwikkelingen rond de knooppunten ligt veel nadruk op de kwaliteit en veiligheid van fietsenstallingen. Omdat elektrische fietsen de norm worden, zijn voldoende stallingsruimte en laadpunten essentieel.

Fijnmazige aanvullingen op netwerk

3.4 Toekomstbestendig en productief landschap

Het landschap in Noord-Holland Noord verandert voortdurend. Dat is ook nu weer aan de orde. Met name de klimaatverandering en het biodiversiteitsherstel stellen nieuwe voorwaarden aan een toekomstbestendig en ook op lange termijn productief landschap. Belangrijke aandachtspunten voor een toekomstbestendig landelijk gebied zijn het verbeteren van de zoetwaterbeschikbaarheid en de waterkwaliteit, het versterken van de biodiversiteit, investeren in duurzame agrarische bedrijven en een betere beleefbaarheid van het landelijk gebied.

Het grootste deel van Noord-Holland Noord bestaat uit hoogwaardige landbouwgronden: van oude zeekleigebieden tot aandijkingen, droogmakerijen en veenontginningen. Dit cultuurlandschap vormt de basis voor een bloeiende agrarische sector. Tot op de dag van vandaag kent de regio een bijzonder veelzijdige landbouwproductie. Het grondgebruik richt zich voornamelijk op bloembollen, akkerbouw en agrarisch grasland, aangevuld met veehouderijen, fruitteelt en glastuinbouw. Het Noordelijk Zandgebied in de Kop van Noord-Holland is het grootste aaneengesloten bloembollengebied ter wereld.

De landbouw in Noord-Holland Noord had in 2022 een productiewaarde van 1,4 miljard euro.[20] De productiewaarde per hectare groeide tussen 2017 en 2022 in bijna alle agrarische sectoren sneller dan het Nederlandse gemiddelde. De regio kent een sterk verbonden en innoverend agri-foodcomplex. Agrarische bedrijven werken samen in teeltrotaties, mestafzet en kennisuitwisseling. Daarnaast omvat het agrarisch complex een brede keten van toeleverende, verwerkende en kennisontwikkelende bedrijven, die de innovatiekracht van de regio versterken.[21] Met Seed Valley huisvest de regio wereldspelers in zaadveredeling. Organisaties zoals Greenport NHN, Vertify en Salta versterken deze innovatiecultuur. De sterke positie van de agrarische sector is mede te danken aan de goede bodemkwaliteit en het gunstige klimaat in de regio.

Tegelijkertijd staat de land- en tuinbouw voor grote uitdagingen. De grondprijzen zijn hoog, de afhankelijkheid van seizoensarbeiders en gewasbeschermingsmiddelen is aanzienlijk, en de sector krijgt steeds meer te maken met de gevolgen van klimaatverandering, zoals extremere neerslag, langere droogteperioden, verzilting en bodemdaling. Er is meer ruimte onder en boven de grond nodig voor verschillende vormen van waterberging, om schade door droogte of extreme neerslag te beperken. Wanneer de waterkwaliteit onvoldoende verbetert en de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) niet tijdig worden gehaald, kan dit gevolgen hebben voor vergunningverlening en ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast vormt ook stikstof een belangrijke randvoorwaarde voor natuurherstel, landbouwperspectief en juridisch houdbare ontwikkelruimte.

Rondom het agrarische hart liggen de belangrijkste natuurgebieden: het IJsselmeer en Markermeer, de Waddenzee en Noordzee met hun kusten, de duinen en de binnenduinrand, en in het zuiden het veengebied van de Eilandspolder. Belangrijke gebieden voor weidevogels zijn onder meer te vinden op Texel en in Wieringen, Westfriesland, de binnenduinrand, de Schermer en de Eilandspolder. Die natuur staat onder druk, niet alleen door stikstofdepositie en een onvoldoende waterkwaliteit, maar ook door andere verontreinigingen, beperkte ecologische verbindingen en toenemende verstedelijking. De natuur- en cultuurlandschappen zijn van groot belang voor de omgevingskwaliteit en zijn een drager van de regionale identiteit. Ze vormen bovendien het decor voor uiteenlopende vormen van buitenrecreatie, een behoefte die verder zal groeien door bevolkingsgroei en een tekort aan recreatieruimte.

Overzichtskaart Toekomstbestendig en productief landschap

3.4.1 Landbouw en ecologie samen versterken

De agrarische sector is een van de vaandeldragers van de regionale economie, een belangrijke cultuurdrager in Noord-Holland Noord en beheerder van het karakteristieke landschap. Met toegepaste kennis, innovatie en hoogwaardige technieken realiseren agrarische ondernemers een hoge productie per hectare. Tegelijkertijd staan natuurgebieden en de biodiversiteit in heel Nederland onder druk en is er ook in Noord-Holland Noord veel nodig om onze unieke natuur door te geven aan toekomstige generaties. Wettelijke verplichtingen stellen de kaders voor natuurherstel, soortenbescherming en het voorkomen van verdere achteruitgang.[22]

Landbouw en natuur kunnen elkaar in Noord-Holland Noord versterken, maar staan op onderdelen ook onder druk door ecologische randvoorwaarden, milieudruk en concurrerende ruimteclaims. Veel agrariërs in de regio lopen voorop met vernieuwende werkwijzen. Zij werken aan schonere technieken, beter waterbeheer en vormen van agrarisch natuurbeheer. Zo slaan zoetwaterboeren water ondergronds op voor droge periodes en zoeken ondernemers in onder meer de bollenteelt naar manieren om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. Texel is een belangrijke proeftuin om gewassen te vinden die om kunnen gaan met verzilte omstandigheden, en te leren om zelfredzaam te worden op het gebied van zoetwater, energie en stikstof. Met vakmanschap en innovatiekracht kunnen agrarische ondernemers bijdragen aan verduurzaming en ecologische versterking. Voor een robuust ecologisch fundament zijn daarnaast gerichte natuurherstelmaatregelen, vermindering van drukfactoren, ecologische verbindingen en basiskwaliteit natuur in het agrarische landschap nodig.

Daarnaast blijft de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) een belangrijke structurele opgave in het landschap. Het NNN vormt het samenhangende netwerk van bestaande en nieuwe natuurgebieden dat nodig is om soorten en ecosystemen duurzaam te beschermen. De Natura 2000-gebieden maken er deel van uit. Dat gaat in Noord-Holland Noord om de Waddenzee (tevens Unesco-werelderfgoed), een groot aantal zee-, kust- en duingebieden langs de Noordzee, het IJsselmeer, het Markermeer en de Eilandspolder. De opgave om het NNN te versterken gaat in deze regio om het versterken van bestaande natuurgebieden en het realiseren van ontbrekende schakels waar dat ecologisch het meeste effect heeft. Waar mogelijk worden deze natuurdoelen gekoppeld aan andere opgaven in het landelijk gebied, zoals waterbeheer, klimaatadaptatie en een toekomstbestendige landbouw. Door de aanwezige agrarische en ecologische expertise optimaal te benutten, en deze te verbinden aan concrete maatregelen voor stikstofreductie, natuurherstel en waterkwaliteit, bouwen we aan toekomstgerichte voedselsystemen in balans met een sterke, veerkrachtige natuur.

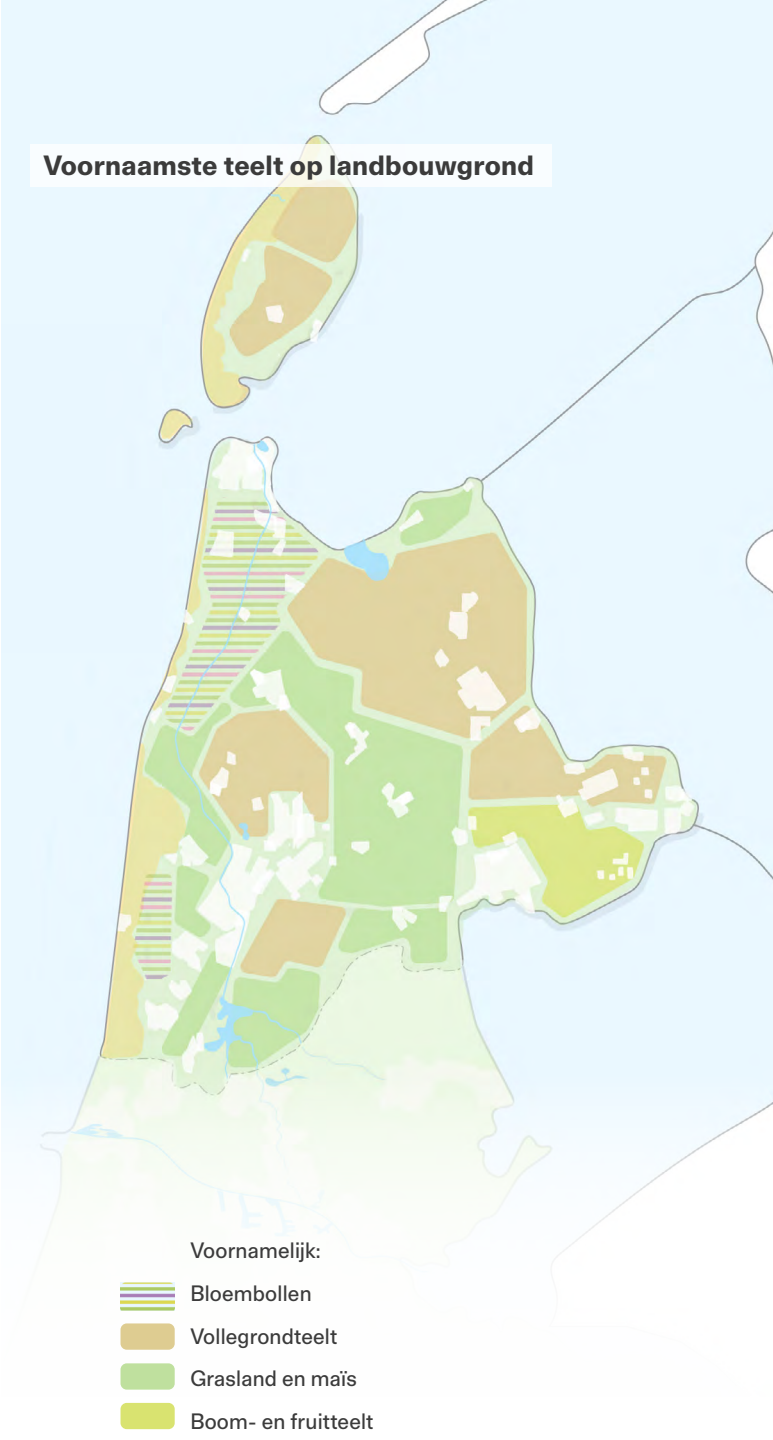

3.4.2 Gezond en toegankelijk buitengebied

Een aantrekkelijk en toegankelijk landschap is onmisbaar voor een gezonde leefomgeving. De behoefte aan recreatielandschap neemt toe door verandering van recreatief gedrag en de toename van het aantal inwoners en bezoekers. Daarom is het belangrijk om landschap goed te ontsluiten voor recreatief gebruik.

Wandel-, fiets- en vaarroutes in het landschap moeten goed aansluiten op de groen- en waterstructuur in stedelijke gebieden. Bij verdichting van de stad, zoals de ontwikkeling van complete knopen, is een groene openbare ruimte deel van de opgave, net als de mogelijkheid van een ommetje aan stads- en dorpsranden. Groen in en om steden en dorpen leent zich bij uitstek voor functiecombinaties: recreatief gebruik gaat samen met stadsnatuur, waterberging en voedseltuinen. De agrarische sector heeft daar een groeiende rol in, bijvoorbeeld met agrotoerisme en boerenlandpaden.

Door het stedelijke groen te verbinden met regionale routes, ontsluiten we het landschap ook voor bezoekers van buiten. Zo maken wij ruimte voor vrijetijdseconomie, bevorderen we de leefbaarheid in het landelijk gebied en verlichten we de toeristische druk op gebieden waar de natuur overbelast dreigt te raken. Deze overbelasting van natuurgebieden ligt met name in de duinen en de binnenduinrand.
We zetten op regionaal niveau in op versterking van drie grote toeristisch-recreatieve structuren:

- Versterking van het recreatieve netwerk voor wandelen, fietsen en varen tussen het duingebied en de Schermer door de strandvlakten van Noord-Kennemerland en het landschap van het Oer-IJ, verbonden aan de woningbouwopgave in de regio Alkmaar;
- Versterking van het recreatieve netwerk voor wandelaars en fietsers in Westfriesland. Dit is verbonden aan de grote woningbouwopgave in deze deelregio. Het ontsluiten van het landschap voor recreatieve activiteiten geeft een belangrijke impuls aan de leefbaarheid.
- Versterking van recreatieve verbindingen langs de Noordboog van Noordzeekust naar Wieringen. Het gaat om het versterken van de bestaande groenblauwe (kreken)structuur vanaf de Noordzeekust naar de Waddenkust. Met een fietsvoetveer tussen Den Oever en Texel ontstaat een rondje Waddenbaai, waarmee het gebied ook toeristisch beter wordt ontsloten.

Groene rondjes rondom kernen en knopen

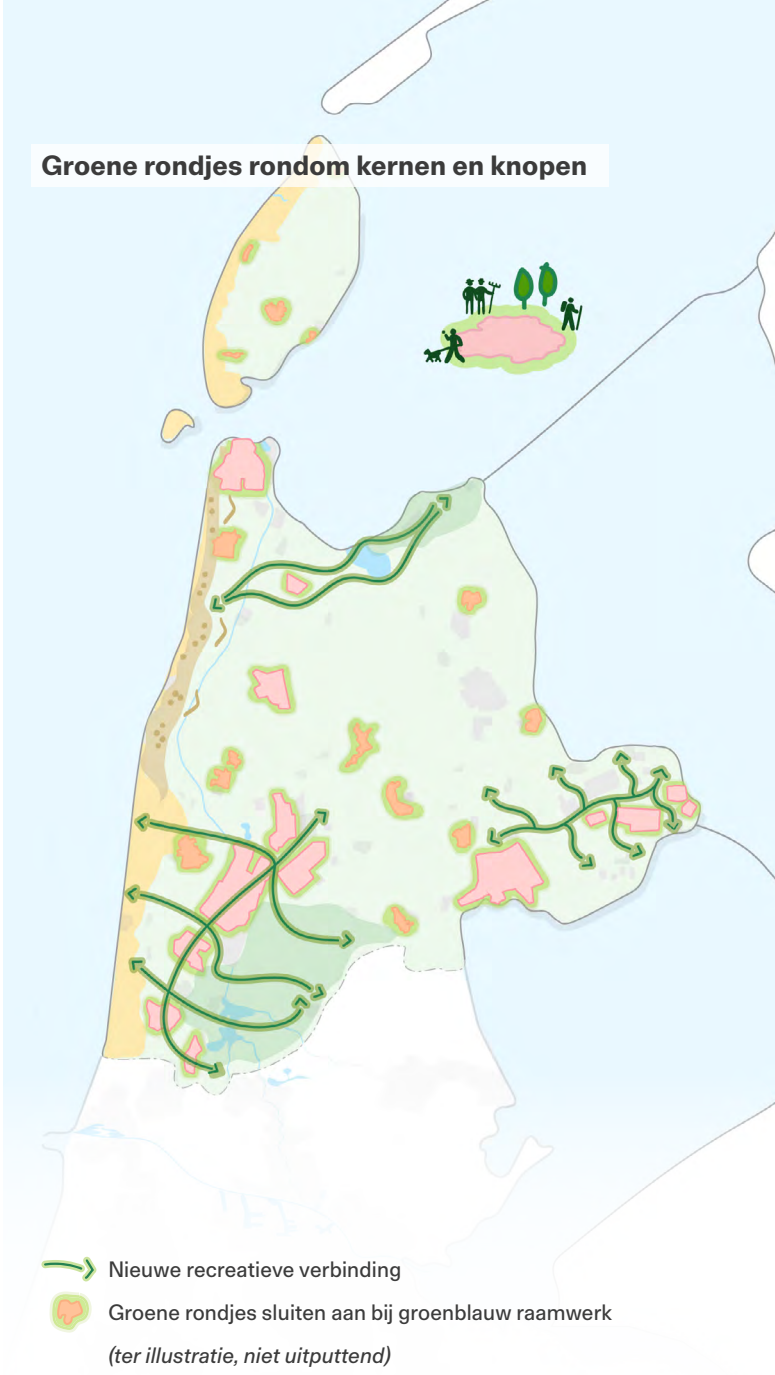

3.4.3 Ruimte voor water

Als gevolg van de klimaatverandering en de economische en demografische groei, zal het watersysteem in toenemende mate invloed hebben op het ruimtegebruik en het landschap. Ook de kwaliteit van water en bodem staat onder druk. Het risico bestaat dat die verder verslechtert door grotere fluctuaties, extremere omstandigheden en een toename van gebruik en gebruikers. Het hoogheemraadschap werkt aan een nieuwe (water)koers ('Water voor later, Toekomstvisie 2050+') die richting geeft aan een veilige en leefbare regio, ook na 2050. Ten behoeve van de veiligheid en leefbaarheid investeren we in robuuste systemen, toekomstbestendige keuzes en langdurige samenwerking.

In de toekomst kan Noord-Holland Noord minder vertrouwen op toevoer van zoetwater. Weliswaar ligt het grootste zoetwaterreservoir van Nederland direct achter de dijk: het Markermeer en IJsselmeer. Maar in tijden van droogte moet het beschikbare water uit beide meren verdeeld worden over half Nederland. Het nationale Deltaprogramma wil de beschikbare zoetwatervoorraad in de zomerperiode stapsgewijs vergroten.

Zoetwaterbeschikbaarheid wordt een steeds bepalendere randvoorwaarde voor landbouw, natuur, recreatie, drinkwater, industrie en stedelijke ontwikkeling. Dit vraagt om keuzes over vasthouden, bergen, besparen en verdelen van water, en om een landbouwperspectief dat rekening houdt met structurele schaarste en verzilting.

Pionierende agrarische ondernemers zijn al bezig met initiatieven als waterbesparende technieken, gewasinnovaties en ondergrondse wateropslag. Op zogenaamde zoetwaterboerderijen wordt neerslag die op de percelen valt opgevangen, gezuiverd en opgeslagen in de diepere ondergrond. Daar blijft het tot het groeiseizoen, wanneer de gewassen het nodig hebben. Ook Agriport werkt als grootverbruiker aan een eigen buffer van 500.000 m^3. Meer bedrijven zullen moeten volgen. Dat vraagt om gebiedsgerichte samenwerking tussen bedrijven, waterschap en provincie.

Texel is al zelfvoorzienend in het zoetwatergebruik. Alleen voor drinkwater is het eiland afhankelijk van het vasteland. Om in de toekomst over voldoende zoetwater te beschikken zoekt Texel naar nieuwe plekken voor berging onder en boven de grond.

Behalve met droogte, krijgt de regio ook te maken met extreme regenval. Overlast beperken we bij voorkeur door overtollige neerslag tijdelijk op te vangen in plaats van direct af te voeren. Daarvoor is in alle polders een oppervlak nodig van vijf tot tien procent en soms zelfs vijftien procent per polder.

Om in de toekomst voldoende drinkwater te kunnen garanderen, wil PWN rond 2030 een buitendijkse klimaatbuffer in het IJsselmeer aanleggen. Dit natuurgebied vangt IJsselmeerwater op en zuivert het voordat het de bestaande drinkwaterproductie bereikt. Zo'n buffer vermindert de golfslag op de dijk en creëert tegelijk nieuwe kansen voor natuurontwikkeling en buitenrecreatie. Daarnaast vraagt de drinkwatervoorziening om uitbreiding van infiltratie en -winningsgebieden en productielocaties. Vanwege de toenemende druk van zout kwelwater langs de kust wordt een verschuiving van zoetwateropslag voor drinkwaterproductie richting de binnenduinrand voorzien. Dit kan worden gecombineerd met natuurontwikkeling, recreatie en mogelijk ook landbouw.

Langs waterkeringen moeten zones worden gereserveerd voor mogelijke toekomstige versterkingen. Waar de duinenrij nu of in de toekomst kwetsbaar is, kan het nodig zijn om duinen te verhogen en te verbreden. Een bredere duinenstrook versterkt niet alleen de zeewering, maar kan ook voor een zoetwaterbel zorgen. Mogelijk kunnen we hiermee de toename van de indringing van zoute kwel verminderen. Samen met het Deltaprogramma Hollandse Kust denken we na over oplossingen.

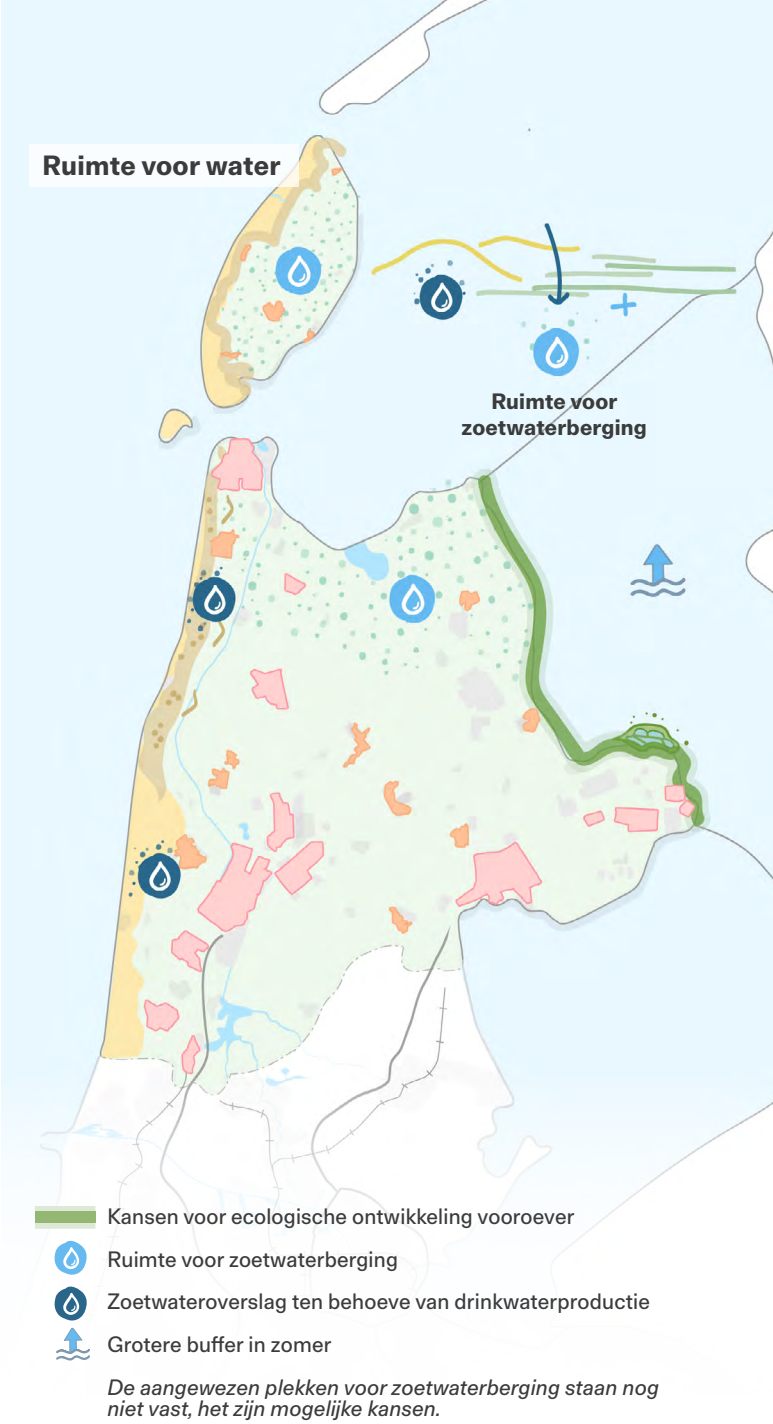

De aangewezen plekken voor zoetwaterberging staan nog niet vast, het zijn mogelijke kansen.

3.5 Ontwikkelen met identiteit

Noord-Holland Noord kent karakteristieke landschappen, voortkomend uit sterke gemeenschappen en een lange traditie van innovatie en ondernemerschap. Vanuit deze regionale eigenheid werken we aan de omgevingskwaliteit. We sluiten daarmee ook aan op de ambitie van brede welvaart, waarin economische ontwikkeling, een gezonde en veilige leefomgeving en sociale verbondenheid in balans zijn.

De basis ligt in het herkennen en benoemen van bestaande waarden. Gebiedsanalyses geven inzicht in de ontstaansgeschiedenis en ruimtelijke structuren die kunnen dienen als vertrekpunt voor ruimtelijke keuzes.[23] Bestaand ruimtelijk beleid biedt hiervoor de kaders.[24]

We zetten in op het koesteren van wat waardevol is en het versterken, verbinden en creëren van gebiedskwaliteiten. Ontwikkelingen bouwen voort op bestaande waarden, structuren en verhalen, en sluiten zo aan op het eigene van de plek. Gebieden blijven herkenbaar en tegelijk toekomstgericht. Zo bouwen we door aan het verhaal van de regio.

Vijf principes geven richting:

- beschermen wat eigen en waardevol is,
- ontwikkelen vanuit de eigenheid van de plek,
- toevoegen van kwaliteit door ook nieuwe waarden en iconen in het landschap te introduceren,
- versterken van beleefbaarheid en toegankelijkheid van gebieden, met een zorgvuldige balans tussen privaat en publiek gebruik,
- koppelen van ontwikkelingen aan beheer.

Binnen de regio zien we drie opgaven die op regionale schaal om specifieke aandacht vragen. Dit zijn opgaven die gemeentegrenzen overstijgen en beeldbepalend zijn (of een sterke potentie daartoe hebben) voor de identiteit en de aantrekkingskracht van de regio: economische clusters als trots (verweven met het landschap), de stadsrand als verbinder (stad-land relaties); de kusten als troef (toekomstbestendige kustzones).

Overzichtskaart Regionale strategie voor identiteit

3.5.1 Economische clusters als trots

Economische clusters zijn niet alleen de motor van de regionale economie, ze zijn ook belangrijke identiteitsdragers en sterk verweven met de regionale cultuur en het landschap. Zo komen de zaadveredeling en -handel en de tuinbouw van Seed Valley voort uit landschappen van eilanden en verspreid bezit, omdat die de agrarische sector dwongen tot specialisatie. De Boekelermeer is in de zestiende eeuw drooggemalen vanwege de nabijheid van strandwallen waar de rijken woonden, en het Maritiem Cluster van Den Helder kon tot ontwikkeling komen dankzij de militair strategische ligging tussen Noordzee en Zuiderzee.

Grootschalige economische clusters kunnen hun omgeving echter ook domineren door hun zichtbaarheid en ontoegankelijkheid. In de afgelopen decennia is de band met het landschap verzwakt. Economische clusters zijn gegroeid, maar de landschappelijke kwaliteit is in veel gevallen achteruitgegaan en het groen en blauw is versnipperd geraakt. De aanleg van ecologische verbindingszones en fietsroutes bij de ontwikkeling van de Boekelermeer laat zien dat het ook anders kan. Het belang van dit raamwerk is groot, onder meer voor biodiversiteit, waterkwaliteit, klimaatadaptatie, recreatie en een gezonde leefomgeving. Dit vraagt om een ontwerpende benadering en investeringen op gebieds- of regionaal niveau, die recht doen aan de schaal en impact van ontwikkelingen in een gebied.

Daarnaast blijft de relatie met wijken, dorpen en buurtschappen belangrijk. Met de uitplaatsing van bedrijven, de afzondering van bedrijventerreinen en de toenemende internationalisering, neemt de relatie tussen lokale bedrijfsvestigingen met de omgeving in kracht af. Dat kan ten koste gaan van het draagvlak voor nieuwe ontwikkelingen, de sociale verbondenheid en de aantrekkelijkheid van het woon- en werkklimaat.

Dit vraagt niet alleen om investeringen in de fysieke omgeving, maar ook om het zichtbaar maken van economische activiteiten. Als omwonenden weten wat er in de clusters gebeurt en betrokken zijn bij verdere ontwikkelingen, kan een gevoel van trots ontstaan en blijven de clusters onderdeel van de regionale identiteit.

Clusters verankerd in het landschap

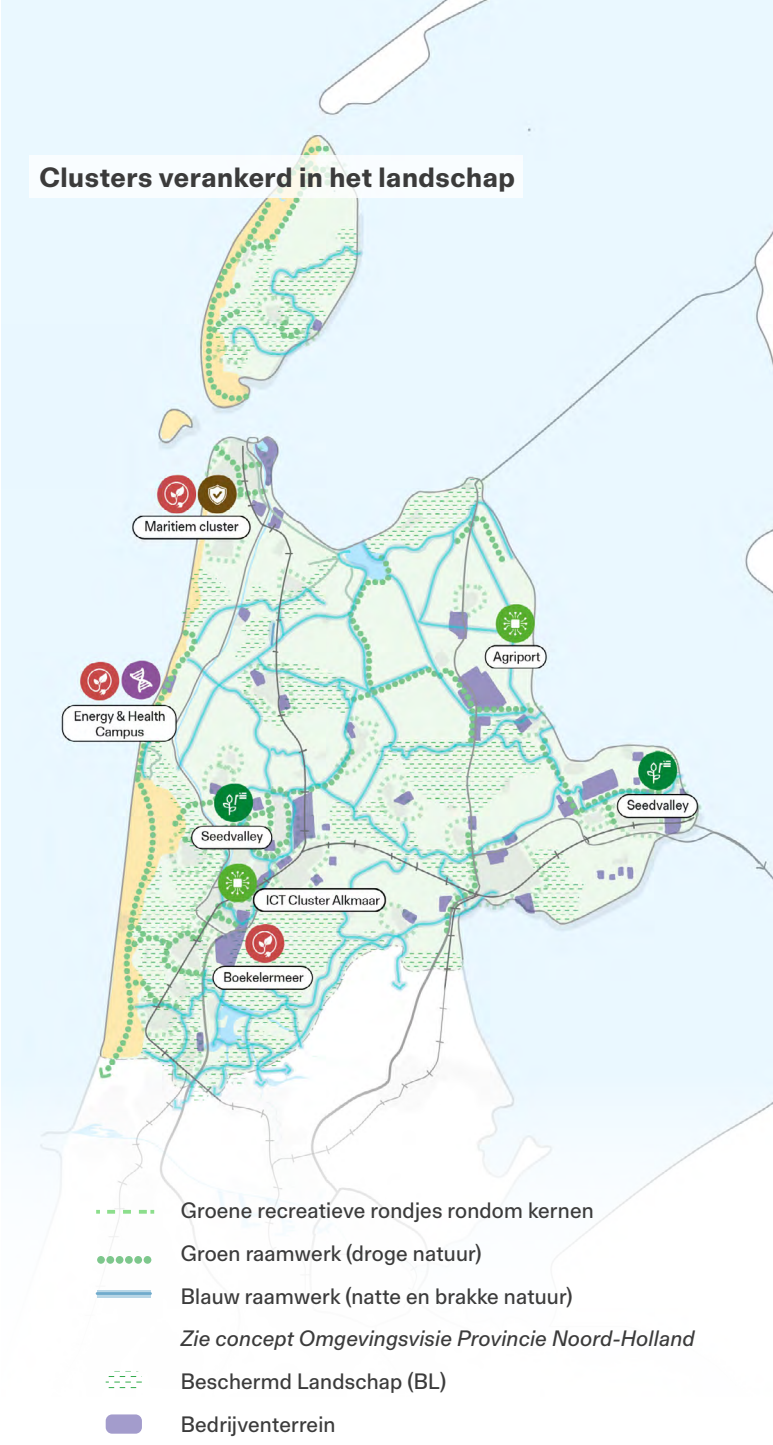

3.5.2 Stads- en dorpsrand als verbinder

Stads- en dorpsranden zijn overgangszones waar stedelijke en landelijke functies in elkaar overlopen. Ze vormen de entree van stad, dorp en landschap. Uiteenlopende en soms conflicterende opgaven komen juist hier bij elkaar: woningbouw, infrastructuur, landbouw, water, natuur, energie en recreatie. Dat kan leiden tot een grote dynamiek en ruimtedruk.

Een integrale benadering van deze gebieden is daarom van groot belang. Wanneer functies zoals wonen, natuur, recreatie, water en mobiliteit in balans worden gebracht en de gehele stadsrand en het omliggende landschap in samenhang in beschouwing worden genomen, kan verrommeling en verschraling worden voorkomen. Dan ontstaat ruimte voor evenwichtige, aantrekkelijke en toekomstbestendige overgangsgebieden.

Het is echter niet alleen de mix van functies die de kwaliteit bepaalt. De randen vormen vaak het visitekaartje van zowel het bebouwde gebied als het landschap. Het contrast tussen het vaak open landschap en meer besloten stedelijk groen en bebouwing bepalen het karakter van de randen. Het gaat om waarden als herkenbaarheid, oriëntatie, silhouetten (kerktorens, markante gebouwen), je thuis voelen. Met een integrale benadering ontwikkelen stads- en dorpsranden zich van anonieme randzones, scheidingen of grenzen tot waardevolle en verbindende leefomgevingen.

Groen-blauwe structuren vormen een belangrijk fundament onder zo'n integrale benadering. Door de functies in de stads- en dorpsranden te verbinden met ecologische en/of recreatieve netwerken, ontstaat een samenhangend systeem voor bewoners en bezoekers. Dergelijke netwerken functioneren niet alleen als ontsluiting, maar ze maken ook het landschap beleefbaar. Ze verbinden stads- en dorpscentra met natuurgebieden en recreatieve voorzieningen.

In Noord-Holland Noord, met haar weidse vergezichten, is in het verleden veel aandacht uitgegaan naar de overgangen tussen het landschap en bebouwde gebieden. Een sprekend voorbeeld is de ruilverkaveling in Wieringen (1948). Ook nu kunnen nieuwe initiatieven bijdragen aan de kwaliteit van stad en land, mits ze zorgvuldig worden ingebed en passen bij de omgeving.

Stads- en dorpsranden als groene verbinding

3.5.3 De kusten als troef

Aan de kusten van Noord-Holland Noord komen grote opgaven samen: waterveiligheid, verzilting, biodiversiteit, energietransitie, toerisme en recreatie. Tegelijk zijn de kusten, met al hun verscheidenheid en aantrekkingskracht, bepalende onderdelen van de identiteit van de regio. Ze vertegenwoordigen belangrijke erfgoedwaarden. De lange en gevarieerde kustlijn van duinen, dammen en dijken omringt, beveiligt en verbindt de veelsoortige Noord-Hollandse landschappen.

We benaderen de kusten als brede, multifunctionele landschappelijke zones. Strand, duinen, dijken, voorland en achterland beïnvloeden elkaar. Een integrale blik maakt het mogelijk om maatregelen te verbinden aan grotere gebiedsprogramma's en meerdere doelen te laten dienen. Zo hebben kustlandschappen een specifieke rol bij veel van de gebieden waarvoor in hoofdstuk 4 een integrale aanpak van Rijk en regio wordt voorgesteld.

Panorama's vanaf de duinen en de dijken maken het water tot deel van de dagelijkse leefomgeving. Dat vraagt langs delen van de kustlijn om een betere toegankelijkheid en herstel van zichtrelaties. Dit speelt met name in de zones langs de Waddenkust en de IJsselmeerkust waar de infrastructuur aan de binnenzijde van de dijk ligt. Recreanten en bewoners hebben op die plekken nauwelijks contact met het water.

Aan de Noordzeekust komen verschillende vraagstukken samen, zoals verzilting van het grondwater, de transitie van de agrarische sector en de groei van recreatie en toerisme. Tegelijkertijd vraagt de langetermijn-waterveiligheid om aanpassing en het tijdig meebewegen van het systeem met de zeespiegelstijging. De provincie wil de optie verkennen van een landinwaartse uitbreiding van het duinsysteem tussen Callantsoog en de Donkere Duinen bij Den Helder. Dat kan aan meerdere doelen bijdragen. Het is van belang dat dit past binnen de ontwikkeling van het kustsysteem als geheel, waarbij de robuustheid en het meegroeivermogen van de kust leidend zijn. Noord-Kennemerland kent juist een zeer brede kustzone van bosrijke duinen en open strandvlakten. Berging van voldoende zoet (drink) water in combinatie met een sluimerende druk van recreatie en verstedelijking is hier een grote opgave.

Een bijzondere kustlijn tot slot is de Westfriese Omringdijk, deels een grens tussen land en water en deels tussen oud en nieuw land. Het iconische erfgoed is een ecologische verbindingszone en een ruggengraat in de recreatieve structuur. Er liggen kansen om de biodiversiteit te verbeteren en de recreatieve waarde te vergroten. De opgave is om vooral in verloren schakels te investeren, zodat de dijk als doorlopend en beleefbaar element herkenbaar blijft.

De kust als samenhangend landschap

Overzichtskaart Regionale agenda

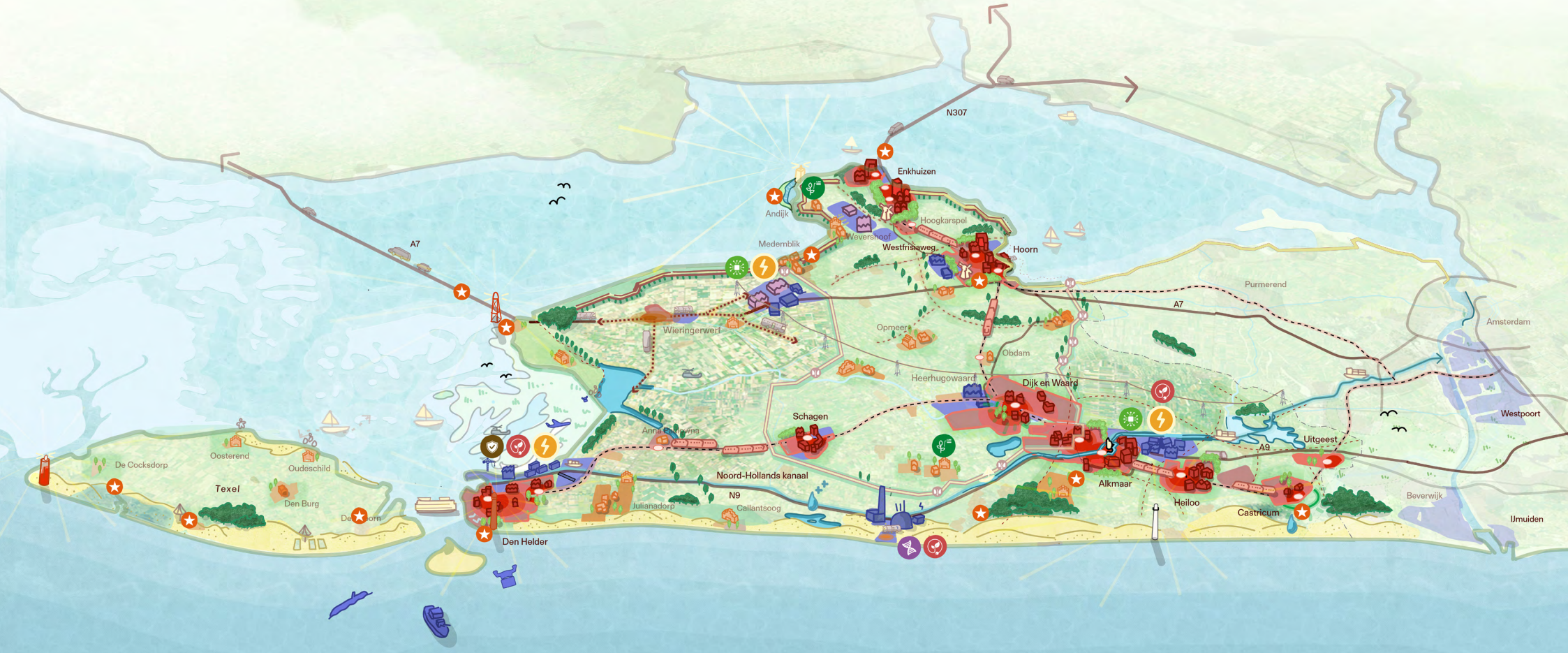

Hoofdstuk 4

Integrale aanpak voor nationale opgaven

Noord-Holland Noord levert de komende jaren een belangrijke bijdrage aan nationale opgaven. Voor het versterken van de weerbaarheid en strategische economie biedt Noord-Holland Noord grote kansen. Tegelijk draagt Noord-Holland Noord bij aan de groei van Nederland, door woningbouw en economische ontwikkeling, en wordt de regio in toenemende mate onderdeel van het Stedelijk Netwerk Nederland. De regio kan profiteren van investeringen voor nationale opgaven, maar soms vraagt het ook om pijnlijke keuzes. Om de brede welvaart te behouden en waar mogelijk te versterken is het daarom belangrijk om nationale opgaven te verbinden aan regionale behoeften. Om draagvlak en ruimtelijke samenhang te bevorderen leggen Rijk en regio in dit ontwikkelperspectief een basis voor een integrale aanpak. Voor vijf specifieke gebieden wordt deze integrale aanpak van Rijk en regio uitgewerkt.

4.1 Nationale opgaven in de regio

Vanuit de eigen economische en demografische kansen draagt Noord-Holland Noord bij aan verschillende nationale opgaven. De innovatieve kracht van het regionale bedrijfsleven draagt bij aan (nationale) economische clusters voor digitalisering & AI, veiligheid & weerbaarheid, energietechnologie en life sciences & biotechnologie; clusters die van belang zijn voor het nationale verdienvermogen en de strategische autonomie.

Een 'open strategische autonomie' is ook in de Ontwerp-Nota Ruimte een centraal begrip. De nota verbindt die aan 'economische weerbaarheid binnen een sterke interne Europese markt. Meer strategische autonomie brengt ruimtelijke opgaven met zich mee voor economie, voedsel, water, defensie, energie en grondstoffen'. Juist op die opgaven onderscheidt Noord-Holland Noord zich met innovatieve clusters en ruimtelijke kansen.[25]

Noord-Holland Noord kan een bijdrage leveren bij ten minste vier nationale opgaven die de weerbaarheid van Nederland en Europa dienen:

- 'Voedselzekerheid en een duurzame voedsel- en agroproductie' vanwege de hoge agrarische productie en het vermogen om (zowel op het veld als in het lab) te komen tot innovatieve oplossingen als reactie op veranderende condities, met de zaadveredeling in Seed Valley als meest herkenbaar ruimtelijk cluster en daaraan verbonden innovatieve bedrijven en samenwerkingsorganisaties in de agri & food-keten;
- 'Een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening en bijbehorende energie-hoofdinfrastructuur' vanwege de ligging aan zee, de rol van de zeehaven en luchthaven Den Helder voor de offshore windparken en olie- en gaswinning op zee, en de aanwezigheid van innovatieve bedrijven in deze sector in Noord-Holland Noord;
- 'Nationale veiligheid en ruimte voor militaire activiteiten' vanwege de marinehaven in Den Helder en de mogelijkheden om zowel militaire als maritiem-industriële activiteiten verder uit te bouwen rond de luchthaven Den Helder, met laagvlieggebieden voor helikopters, schietterreinen Petten en Breezanddijk, corridors voor maritieme drones en een amfibisch oefenterrein;
- 'Een kwalitatief hoogwaardige digitale connectiviteit' (waarin cyberveiligheid een belangrijk aspect van weerbaarheid is) vanwege de datacenters in Hollands Kroon en de kansen voor aanlanding van datakabels van zee.

Daarnaast levert Noord-Holland Noord al een bijdrage aan de nationale opgave voor woningbouw en liggen in de regio, in lijn met de ambitie voor meer werkgelegenheid, kansen om meer ruimte te creëren voor een toekomstbestendige (circulaire) economie.

Andere nationale opgaven krijgen in Noord-Holland Noord een specifieke invulling, verbonden aan deze ontwikkelingskansen, het bodem- en watersysteem en het landschap in de regio. Daarbij is te denken aan nationale opgaven rond de hoofdinfrastructuur, klimaatbestendigheid, water, biodiversiteit en cultureel erfgoed. Ze dragen allemaal bij aan onze integrale ambities en de koers naar een blijvende brede welvaart voor iedereen, gelijk verdeeld over de regio.

Verbinding met regionale behoeften

Voor een deel lopen nationale opgaven samen op met regionale behoeften, bijvoorbeeld bij de gewenste groei van hoogwaardige werkgelegenheid. Bij andere nationale opgaven kunnen spanningen ontstaan op het gebied van brede welvaart, zoals bij het uitbreiden van militair oefenterrein of extra ruimte voor (Europese) datacenters. Om projecten met nationaal belang te versnellen en te realiseren, moet in een vroegtijdig stadium gewerkt worden aan bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak in de regio. Dat draagvlak ontstaat als we erin slagen om de inspanningen van Rijk en regio op een goede manier met elkaar te verbinden, oftewel om nationale opgaven te verbinden aan regionale behoeften.

Voor een deel gaat dat om de randvoorwaarden waar ook de nationale opgaven zelf baat bij hebben: investeringen in klimaatadaptatie, arbeidsmarkt, bereikbaarheid en een gezonde leefomgeving. Voor

een deel gaat het ook om kleinschalige maatregelen zoals recreatieve routes en natuurontwikkeling. Daarmee willen we zoveel mogelijk voorkomen dat nieuwe ontwikkelingen met een nationaal doel ten koste gaan van de brede welvaart op lokaal niveau.

Maatregelen om nationale opgaven te versterken kunnen niet vanuit één enkel thema worden benaderd, maar vragen om afstemming: een samenhangende aanpak en interdepartementale samenwerking. In dit ontwikkelperspectief leggen Rijk en regio een basis voor een meerjarige integrale aanpak voor gebieden in Noord-Holland Noord waar nationale opgaven samenkomen. Deze integrale aanpak is een startpunt voor de verdere afstemming en samenwerking tussen regio en Rijk die nodig is bij de aanpak van nationale opgaven en deze te verbinden aan regionale ontwikkelingen en behoeften, bijvoorbeeld op het gebied van bereikbaarheid, natuur & recreatie en opleiding & onderwijs.

Gebieden voor nationale opgaven

In Noord-Holland Noord komen nationale opgaven met name samen in vier specifieke gebieden en regiobreed in het agrarisch productielandschap. Twee gebieden zijn gegroepeerd rond een ruimtelijk-economisch cluster: Agriport A7 in de Wieringermeer en het Maritiem Cluster in Den Helder. Om de nationale opgaven hier goed te laten landen, verbreden we de nationale opgaven hier tot integrale gebiedsopgaven voor de clusters zelf en hun omgeving. Twee andere gebieden hebben de vorm van verstedelijkingsassen: in de regio Alkmaar en Westfriesland. Deze assen dragen de ontwikkeling van woningbouw, economie en mobiliteit in hun samenhang. Om een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en werkomgeving tot stand te brengen, vragen ze ook om landschappelijke investeringen in de omgeving. De wijze van samenwerken aan deze vier integrale gebiedsopgaven wordt uitgewerkt in de ultvoeringsagenda die op dit Ontwikkelperspectief zal volgen. Daarnaast vraagt het agrarisch productielandschap van Noord-Holland Noord om een integrale aanpak waarin de functie voor de landbouw in samenhang wordt benaderd met het water- en bodemsysteem, en opgaven zoals leefbare kleine kernen, de groei van recreatief gebruik en biodiversiteit. De provincie Noord-Holland is de trekker van deze opgave voor het landelijk gebied.

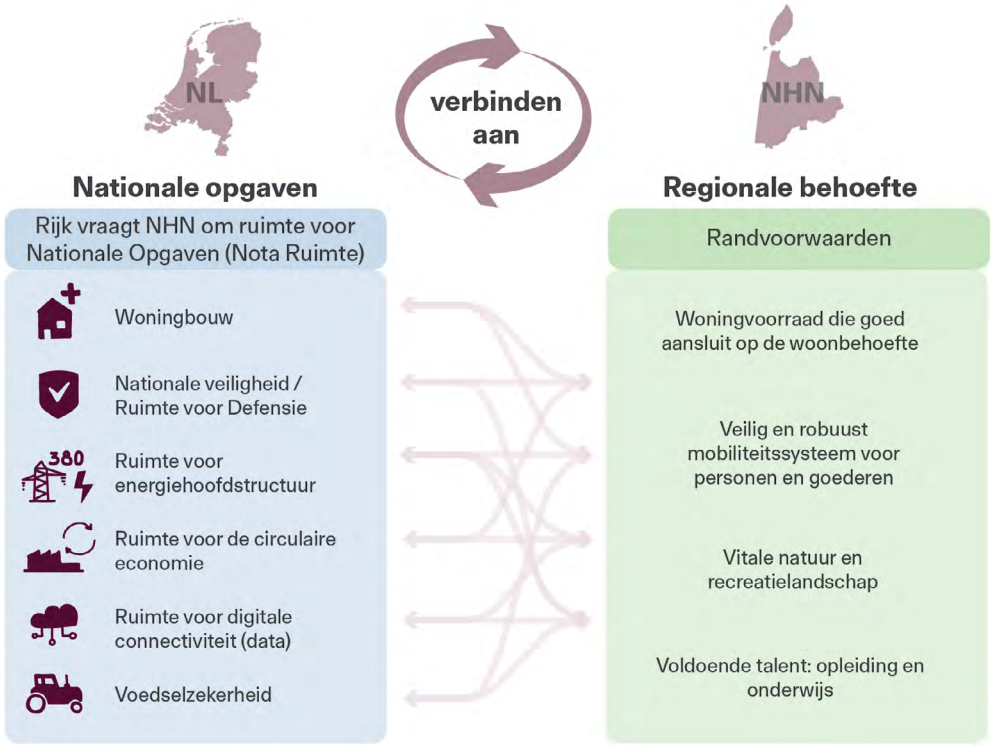

Dit overzicht is niet uitputtend. Het richt zich op nationale opgaven met een grote ruimtelijke impact en laat zien hoe deze kunnen worden verbonden met regionale behoeften. De genoemde regionale behoeften zijn illustratief en kunnen per gebied verschillen.

4.2 Maritiem Cluster Den Helder en omgeving

In Den Helder komen twee urgente nationale opgaven samen: ‘Een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening en bijbehorende energiehoofdinfrastructuur’ en ‘Nationale veiligheid en ruimte voor militaire activiteiten’. Het Maritiem Cluster speelt daarin een strategische rol door de combinatie van Defensie, offshore-energie, haven- en luchthaveninfrastructuur, kennis en innovatie. Daarmee is het cluster van betekenis voor Nederland en biedt het tegelijkertijd kansen voor de sociaal-economische ontwikkeling van de Kop van Noord-Holland.

Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moeten nationale en regionale opgaven in samenhang worden aangepakt. Groei van Defensie, energie en economie vraagt om voldoende ruimte, een robuuste bereikbaarheid en waterveiligheid, maar ook om voldoende woningen, arbeidskrachten en een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

Rijk en regio werken de komende jaren vanuit een integrale aanpak waarbij defensie, energie, economie, mobiliteit, woningbouw en leefomgeving in samenhang tot ontwikkeling worden gebracht. Dankzij deze aanpak worden ook regionale banden sterker: de versterking van o.a. de mobiliteitscorridor in de regio Alkmaar draagt ook bij aan het versterken van de verbindingen met Schagen, Anna Paulowna en Den Helder. Investeringen in nationale opgaven dragen zo tegelijkertijd bij aan de brede welvaart en toekomstbestendigheid van de regio.

Havens van nationaal belang

De strategische ligging van Den Helder ten opzichte van de Noordzee krijgt extra betekenis door de ontwikkeling van nationale opgaven rond onder meer energie en defensie. Van oudsher vormt die ligging het fundament onder de stad, met de thuishaven van de Koninklijke Marine en een dominante positie in onderhouds- en logistieke activiteiten ten behoeve van olie- en gasinstallaties op de gehele Noordzee. De strategische draaischijffunctie van Noord-Holland Noord tussen land en zee is hier het best zichtbaar. Dit komt duidelijk tot uiting in de drie elkaar versterkende pijlers van het Maritiem Cluster, die samen één geïntegreerd ecosysteem vormen. Kenmerk van iedere pijler is het dual use karakter. Investeringen in infrastructuur, kennis en innovatie versterken zowel militaire inzetbaarheid als civiele en economische ontwikkeling.

- **Zeehaven** – ruggengraat van marine operaties én civiele offshore logistiek. Modernisering en uitbreiding van kades en faciliteiten versterkt zowel de militaire inzetbaarheid als de civiele energie en onderhoudsketen.
- **Luchthaven** – civiel militair luchtvaartknooppunt voor kustwacht, Frontex en offshore logistiek, maritiem vliegkamp voor Defensie, en een proeftuin voor innovaties in onbemande en elektrische luchtvaart.

- **Kennishaven** – publiek private samenwerking rond opleidingen, training en innovatie, onder meer via METIP, bestaande onderwijsinstellingen, en het toekomstige opleidings- en maritiem innovatiecentrum in het Paleis.

Juist de combinatie van maritieme veiligheid, defensie, offshore logistiek en energie maakt Den Helder tot een strategisch operationeel knooppunt. De plannen van Nederland en Europa voor het ontwikkelen van een innovatieve defensie-industrie, in combinatie met de verhoging van de defensie uitgaven volgens de nieuwe NAVO-norm, biedt kansen voor het Maritiem Cluster. Met hoge R&D-uitgaven en brede dual-use toepassingen kunnen defensie-investeringen breed renderen. Het Maritiem Cluster biedt bij uitstek ruimte voor ontwikkeling van strategische innovaties, zoals de ontwikkeling van drone-ecosystemen of autonome maritieme systemen. Het Maritiem Cluster zet in op een ontwikkeling tot innovatieve groeimotor voor de regio Noord-Holland Noord én voor Nederland.

Ontwikkeling 1e fase

Om de uitbreiding van Defensie en nieuwe activiteiten rondom de energietransitie te accommoderen, heeft het Maritiem Cluster ruimte nodig. Verdere groei van de haven is niet mogelijk richting Waddenzee. Daarom zetten we in op het optimaliseren van de bestaande ruimte, onder meer door ondersteunende, niet direct zeehavengebonden activiteiten uit te plaatsen naar bedrijventerreinen in de omgeving van de zeehaven, al is de druk op die bedrijventerreinen ook fors. Met een samenhangend pakket van aanpassingen aan de infrastructuur in de haven (bruggen en wegtracés) creëren we extra kaderuimte en werken we aan een betere bereikbaarheid van haven, stad en Texel.

Ontwikkeling 2e fase

Om verdere groei te accommoderen is in de toekomst meer ruimte nodig. Hiervoor worden mogelijkheden verkend bij Kooypunt, Kooyhaven en rond Luchthaven de Kooy. Uitbreiding op deze plekken kan ruimte maken voor ontwikkeling van economische activiteiten ondersteunend aan het Maritiem Cluster, zoals maritieme industrie, energie en logistiek. Voor de ontwikkeling van Maritiem Vliegkamp De Kooy en Luchthaven Den Helder hebben Rijk, provincie en gemeente een intentieovereenkomst getekend.

Met een integrale aanpak rond het Maritiem Cluster en omgeving wordt voorkomen dat er niet alleen ruimte gemaakt wordt voor economie en nationale opgaven, maar dat ook regionale behoeften zoals leefbaarheid, versterking van (recreatie)landschap en mobiliteit deel van de ontwikkeling worden. Draagvlak voor toekomstige ontwikkeling wordt steviger wanneer concreet wordt uitgelegd hoe kwaliteit aan de omgeving wordt toegevoegd bij ontwikkelingen voor nationale opgaven. Door deze integrale aanpak in de eerste fase al goed voor te bereiden, kunnen onderdelen van de tweede fase worden versneld, omdat de integrale aanpak bijdraagt aan het draagvlak daarvoor.

Thuishaven

Deze ontwikkelingen kunnen niet zonder een sterke stad en regio: de thuishaven. Een van de belangrijkste randvoorwaarden voor het goed functioneren van het Maritiem Cluster op korte en langere termijn is de beschikbaarheid van personeel. Voldoende personeel is daarbij een cruciale randvoorwaarde, zeker gezien de vergrijzing en groeiende vraag naar arbeidskrachten. Om mensen aan de regio te binden en nieuw talent aan te trekken, is een stevige basis nodig. Deze basis vereist voldoende en passende woningen, goed onderwijs, sterke voorzieningen en een aantrekkelijker woon- en leefklimaat zodat het gevoel van gemeenschap en ‘thuiskomen’ doorslaggevend zijn. Voldoende ruimte voor bedrijvigheid in de hele regio zijn daarbij essentieel voor het bieden van ruimte aan diverse soorten bedrijvigheid om de economische structuur te versterken. Een goede economische structuur is ook versterkend voor het Maritiem Cluster.

Er ligt hier een sterke relatie met het NPVR waarin geconstateerd wordt dat de Kop van Noord-Holland een aantal parels heeft, zoals het Maritiem Cluster. Die parels kunnen alleen goed tot hun recht komen en groeien als de basis (brede welvaart) goed op orde is.

Landschap en klimaatadaptatie

De ontwikkeling van het Maritiem Cluster vraagt om een klimaatbestendige en veilige omgeving. Versterking van de zeewering is daarbij onderdeel van de opgave. Bij een stijgende zeespiegel is dat een voorwaarde voor toekomstbestendige investeringen in vitale functies (zoals energie en defensie) en een veilig en gezond leefmilieu. De kustversterking is onderdeel van de bredere landschappelijke opgave: de ontwikkeling van een aantrekkelijk landschap met zowel grotere natuur- en recreatiegebieden als groen in en rondom steden en dorpen. We sluiten daarbij aan op initiatieven voor de Noordboog en het 'Rondje Waddenbaai' (zie ook 4.5).

We bereiden deze landschapsopgave al tijdens de eerste fase van de ontwikkeling van het Maritiem Cluster voor als onderdeel van onze integrale aanpak. We houden daarbij rekening met water en bodem. Ook de aanpak van de verzilting is onderdeel hiervan. Een optie om de verzilting van het grondwater tegen te gaan, is het verbreden van de duinrand.

Mobiliteit voor weerbaarheid en veiligheid

Een belangrijk deel van het stedelijk programma, met name de woningbouw, wordt geconcentreerd rond knooppunten in de verkeerscorridor richting Alkmaar. De ontwikkeling van wonen, werken en economische activiteiten vraagt om een infrastructuur die meegroeit en robuuster wordt.

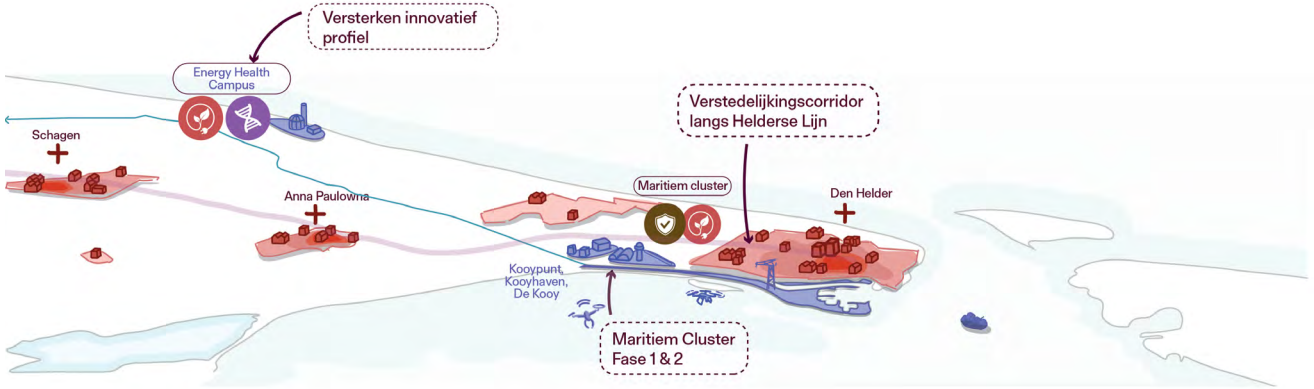

Verstedelijking en gezonde leefomgeving + Economie

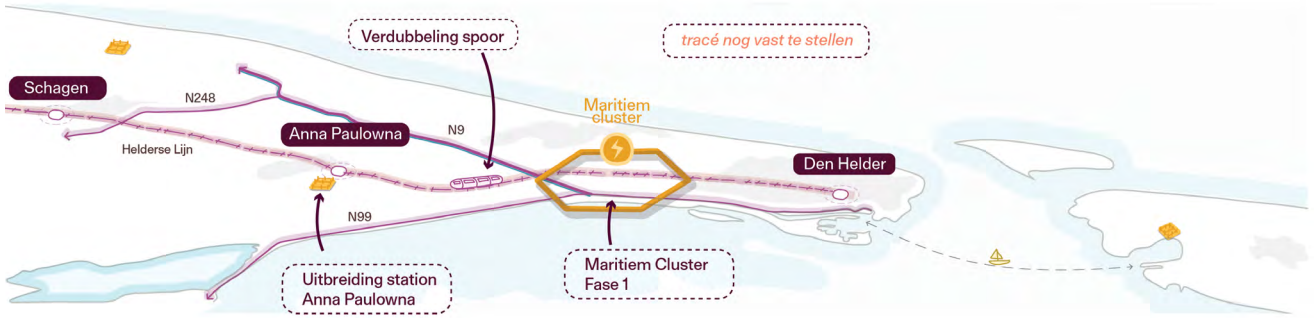

Infrastructuur + Netwerken voor energie en circulaire economie

Water en bodem + Landbouw en natuur

De ontwikkeling van Maritiem Cluster Den Helder in verschillende lagen. Disclaimer: er is uitgegaan van het regioadvies.

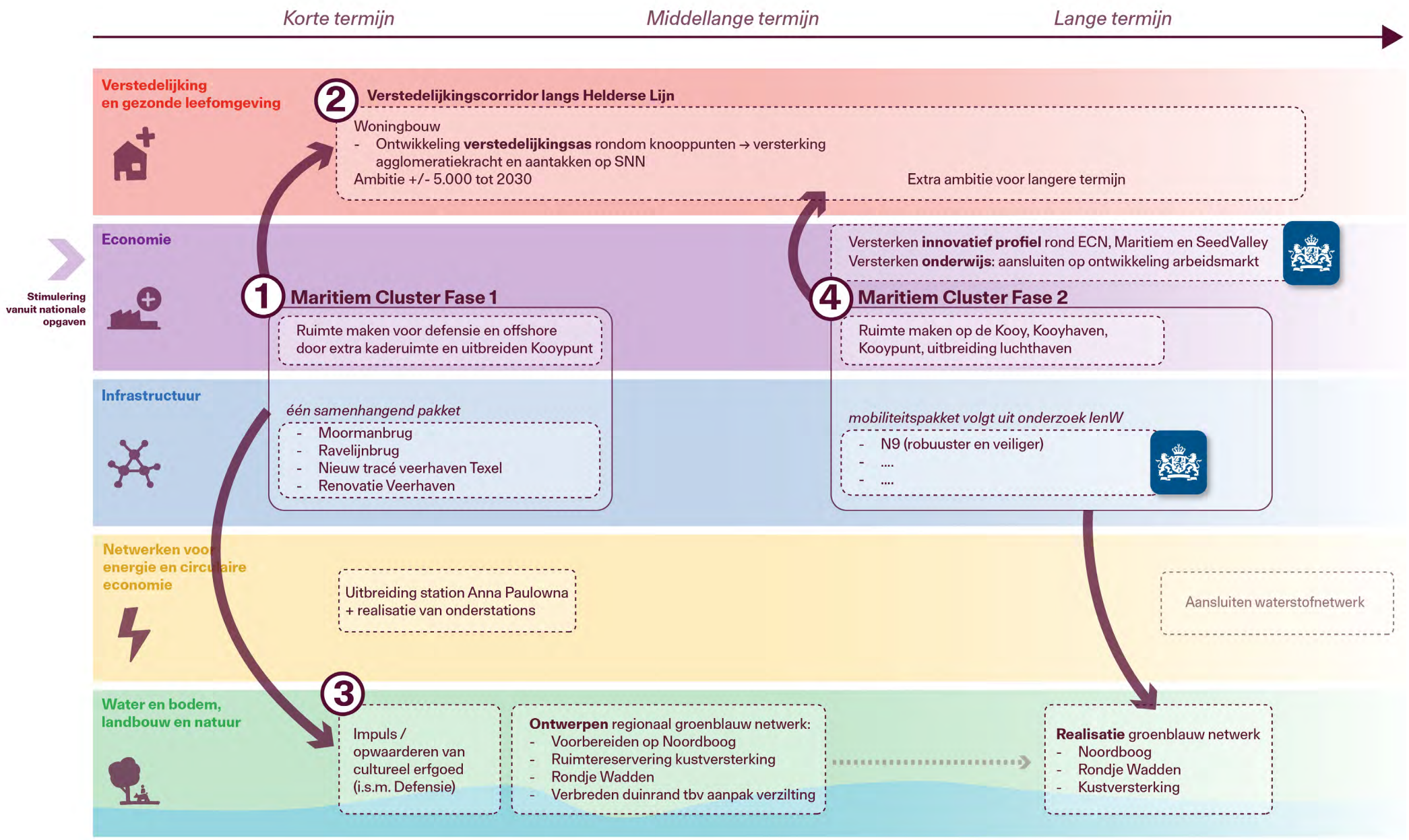
Korte termijn
Middellange termijn
Lange termijn
Verstedelijking en gezonde leefomgeving
2
Verstedelijkingscorridor langs Helderse Lijn
Woningbouw
- Ontwikkeling verstedelijkingsas rondom knooppunten → versterking agglomeratiekracht en aantakken op SNN
Ambitie +/- 5.000 tot 2030
Extra ambitie voor langere termijn
Economie
Stimulering vanuit nationale opgaven
Versterken innovatief profiel rond ECN, Maritiem en SeedValley
Versterken onderwijs: aansluiten op ontwikkeling arbeidsmarkt
1
Maritiem Cluster Fase 1
Ruimte maken voor defensie en offshore door extra kaderuimte en uitbreiden Kooypunt
4
Maritiem Cluster Fase 2
Ruimte maken op de Kooy, Kooyhaven, Kooypunt, uitbreiding luchthaven
Infrastructuur
één samenhangend pakket
- Moormanbrug
- Ravelijnbrug
- Nieuw tracé veerhaven Texel
- Renovatie Veerhaven
mobiliteitspakket volgt uit onderzoek IenW
- N9 (robuuster en veiliger)
- ....
- ....
Netwerken voor energie en circulaire economie
Uitbreiding station Anna Paulowna + realisatie van onderstations
Aansluiten waterstofnetwerk
Water en bodem, landbouw en natuur
3
Impuls / opwaarderen van cultureel erfgoed (i.s.m. Defensie)
Ontwerpen regionaal groenblauw netwerk:
- Voorbereiden op Noordboog
- Ruimtereservering kustversterking
- Rondje Wadden
- Verbreden duinrand tbv aanpak verzilting
Realisatie groenblauw netwerk
- Noordboog
- Rondje Wadden
- Kustversterking

Tegelijkertijd neemt het strategisch belang van de bereikbaarheid van Noord-Holland Noord toe. In de regio bevinden zich vitale functies op het gebied van onder meer energie, defensie, medische isotopen, voedselvoorziening en digitale infrastructuur. Dit zijn kritische locaties die ten alle tijden bereikbaar moeten blijven. Daarom is aanvullend/complementair op de reguliere bereikbaarheidsstudies, onderzoek naar de aanbodzijde van het mobiliteitssysteem gekeken. Wat is er nodig om deze en andere belangrijke bestemmingen (denk aan ziekenhuizen en hulpverleningsposten) altijd goed bereikbaar en toegankelijk te houden.

Uit de Analyse Weerbaarheid en Veerkracht mobiliteitssysteem Noord-Holland Noord blijkt dat de bereikbaarheid van regio op verschillende punten kwetsbaar is in ontwrichtende omstandigheden en bij calamiteiten. Met name de Ring Alkmaar, de N9, de oost-westverbindingen en de regionale hoofdverbindingen (A7, A9, Afsluitdijk en Houtribdijk) zijn van groot belang voor de bereikbaarheid en veiligheid van de regio. Verstoringen op deze schakels kunnen leiden tot aanzienlijke bereikbaarheidsproblemen en beperken de mogelijkheden voor omleiding of evacuatie. Hoewel niet alle knelpunten gelijktijdig onder druk staan, laat de analyse zien dat er een grote onderlinge afhankelijkheid is. Een meer robuust en veerkrachtig netwerk is noodzakelijk om de regio ook bij incidenten, werkzaamheden of calamiteiten bereikbaar te houden. Daarnaast is de bereikbaarheid van Noord-Holland Noord met de rest van Nederland bovendien sterk afhankelijk van bruggen, tunnels, dijken en andere kunstwerken. Hierdoor kunnen storingen, incidenten of onderhoudswerkzaamheden extra gevolgen hebben voor de bereikbaarheid van de regio.

Deze inzet is noodzakelijk omdat het mobiliteitssysteem van en naar Den Helder en omgeving op meerdere punten kwetsbaar is. De bereikbaarheid van de Kop van Noord-Holland, het Maritieme Cluster en de haven is sterk afhankelijk van een beperkt aantal infrastructuurschakels, waaronder de N9, de verbinding N9–N99 en de Kooybrug. Deze routes vervullen een belangrijke functie voor inwoners, bedrijven en Defensie, maar kennen beperkte alternatieven. Daardoor leiden incidenten, werkzaamheden of piekbelasting al snel tot capaciteitsproblemen en verminderde bereikbaarheid van onder meer de Nieuwe Haven en het Marinevliegkamp De Kooij met luchthaven Den Helder is medegebruiker. Ook de afhankelijkheid van bruggen, tunnels en dijken maakt het netwerk kwetsbaar voor incidenten en onderhoud.

Ook op netwerkniveau is sprake van beperkte robuustheid in de Kop. De belangrijkste regionale corridors (A7, N9 en onderliggende wegen) zijn al zwaar belast en hebben weinig restcapaciteit om extra verkeer op te vangen. De bestaande oost-west verbindingen zijn niet van een gewenst niveau om dit goed te regelen. Hierdoor werken verstoringen op de corridor naar Den Helder snel door in de rest van het netwerk. Daarnaast kan extra belasting vanuit groei van het Maritiem Cluster de bestaande kwetsbaarheden het totale netwerk in Noord-Holland Noord verder versterken, in het bijzonder op cruciale schakels hierin.

Deze knelpunten onderstrepen het belang van gerichte investeringen in zowel de N9-corridor als het spoor, zodat de bereikbaarheid en weerbaarheid van het Maritiem Cluster op lange termijn geborgd blijft.

Perspectief voor de lange termijn

Door nationale opgaven te koppelen aan regionale behoeften ontstaat draagvlak en een perspectief op groei, innovatie en maatschappelijke versterking. Het Maritiem Cluster fungeert als een vliegwiel voor regionale ontwikkeling en brede welvaart. Investeringen in het cluster versterken het economisch ecosysteem, het onderwijs en innovatieklimaat en dragen bij aan het behoud van voorzieningen, en bieden kans op versterking van het woon- en leefmilieu in de wijde omgeving. Den Helder en omgeving raakt zo steeds beter geïntegreerd in de ontwikkeling van Noord-Holland Noord als geheel, met de andere innovatieclusters in bijvoorbeeld de Seed Valley-gebieden, Agriport A7, EHC Petten en de Boekelermeer in Alkmaar-Heiloo.

4.3 Wieringermeer / Agriport A7

Op Agriport A7 zijn de afgelopen jaren grootschalige economische functies tot bloei gekomen: glastuinbouw, agribusiness, logistiek en datacenters. Gelijktijdig is gewerkt aan een duurzame bedrijfsvoering. Zo wordt er warmte uitgewisseld, kent Agriport een grote ondergrondse zoetwateropslag voor het gebruik van kassen en datacentra en worden er nieuwe grondstoffen gemaakt van bouwafval.

Maar de snelle en landschappelijk ingrijpende ontwikkeling stond tot nu toe op zichzelf. Er waren weinig investeringen aan verbonden buiten het terrein zelf. In dit Ontwikkelperspectief wordt voorgesteld om voor de ontwikkelingen rond Agriport A7-Wieringermeer te gaan werken vanuit een integrale aanpak, om nationale opgaven zo op een goede manier tot ontwikkeling te laten komen. Wanneer het Rijk in najaar van 2026 besluit dat Agriport de locatie wordt voor een nieuw 380 kV-transformatorstation, dan wordt deze integrale aanpak gestart. Deze zal ten minste drie onderdelen omvatten:

1. Een aanpak gericht op toevoegen van meer kwaliteit aan het landschap;
2. Een aanpak gericht op het verbeteren van de leefbaarheid in en rond de ontwikkelas A7;
3. Het ontwikkelen van een gedragen toekomstvisie op de ontwikkeling van Agriport voor de langere termijn.

Stimulans door komst nieuwe energie-infrastructuur

Agriport is in beeld als de plek voor het nieuwe noordelijke 380 kV-hoogspanningsstation, onderdeel van de 380 kV-netuitbreiding naar Noord Holland Noord. Er ligt een regio-advies aan het Rijk met twee alternatieve tracés van de 380 kV-hoogspanningsleiding.[28] Tevens is de verwachting dat op Agriport een aansluiting komt van een zeekabel van 2 GW vanuit een windpark op zee. Agriport draagt hiermee bij aan de nationale opgave van 'een betrouwbare, betaalbare en veilige energievoorziening en bijbehorende energiehoofdinfrastructuur'.

De komst van nieuwe energie-infrastructuur kan een grote impuls geven aan Agriport. Hiermee ontwikkelt Agriport zich verder als energieknoop en ontstaan er op langere termijn mogelijk synergiekansen voor ontwikkeling van meer datacenters en de productie van waterstof. Waterstof is kansrijk omdat Agriport in de nabijheid ligt van het Waterstof Netwerk Nederland. Productie van waterstof creëert het regelbaar vermogen dat nodig is om pieken van windenergie vanuit zee op te vangen, en waterstof kan als brandstof de huidige dieselgeneratoren rond datacentra vervangen.

Versterken van het landschap

De snelle ontwikkeling van Agriport vraagt om een landschappelijke aanpak. Daarmee kan rond Agriport en elders in de Wieringermeer kwaliteit worden toegevoegd. Enerzijds is deze aanpak gericht op meer balans tussen de omgeving en de snelle groei op Agriport, anderzijds vraagt de komst van een 380 kV-netwerk om goede landschappelijke inbedding in de omgeving.

In 2025 hebben rijkspartijen en regionale partijen ontwerpend onderzoek gedaan naar de ontwikkelingskansen in de Wieringermeer, als één van de 'Mooi NL-werkplaatsen' (een initiatief van de rijksoverheid). Dit resulteerde in het 'Werkboek Wieringermeer'.[29] Dit werkboek biedt veel aanknopingspunten voor maatregelen op korte en middellange termijn én de verdere toekomst van de polder. Het biedt inspiratie voor een functioneel, aantrekkelijk én toekomstbestendig landschap en voor versterking van de leefbaarheid, onder meer via een actieve inbreng van bewoners. In dit Ontwikkelperspectief NHN volgen wij dit perspectief, en vormt het de basis voor de aanpak van Rijk en regio.

De Wieringermeer is een uniek staaltje van Nederlands vernuft en onderdeel van de Zuiderzeewerken. Vanuit haar nog jonge geschiedenis kent de polder een strakke landschappelijke structuur van vaarten, sloten

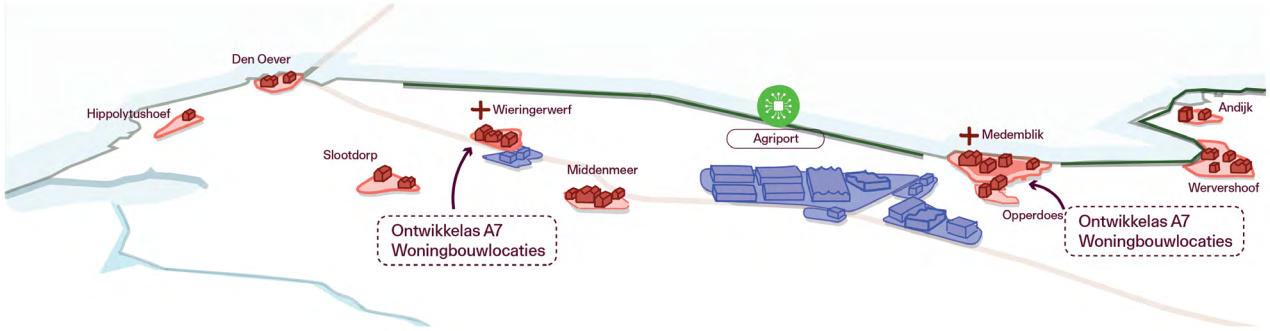

Verstedelijking en gezonde leefomgeving + Economie

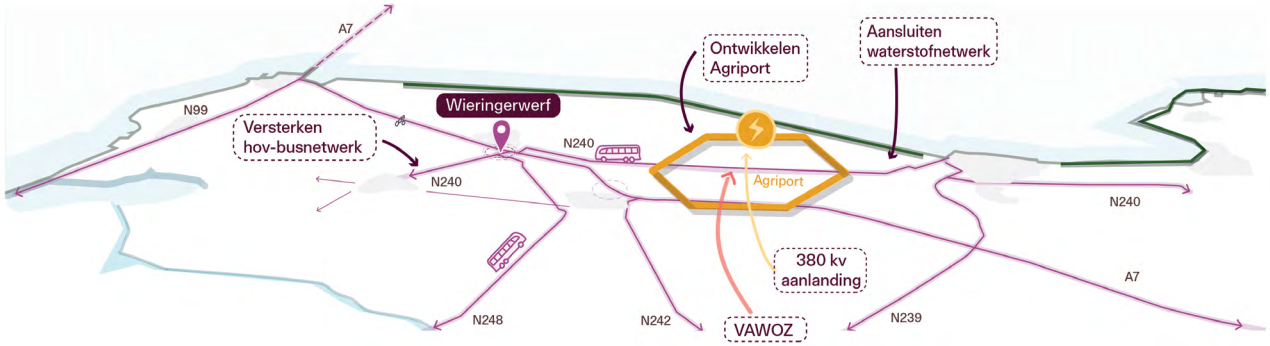

Infrastructuur + Netwerken voor energie en circulaire economie

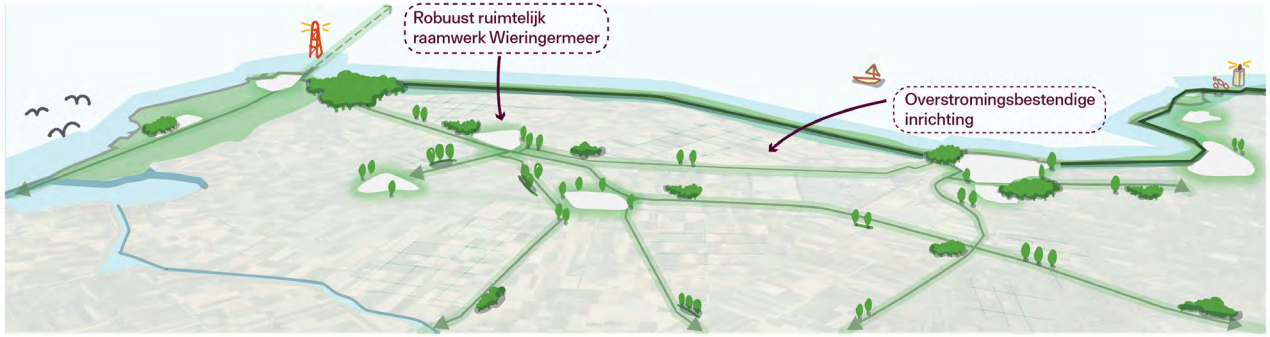

Water en bodem + Landbouw en natuur

De ontwikkeling van Wieringermeer / Agriport A7 in verschillende lagen. Disclaimer: er is uitgegaan van het regioadvies.

en linten. De grond is één van de vruchtbaarste gronden van Nederland en de landbouw is dan ook de belangrijkste vorm van landgebruik. In de Wieringermeer wordt grootschalig en efficiënt voedsel geproduceerd voor met name Nederland en andere landen in Europa. Dat maakt de polder tot een gebied van nationaal belang, zeker gezien de huidige geopolitieke ontwikkelingen. De agrariërs in de Wieringermeer zijn echte pioniers en voorlopers op het gebied van precisielandbouw en robotisering; hier worden de nieuwste technologieën in agri en data in samenhang in de praktijk gebracht.

Het landschap vormt de basis voor verdere uitbouw van een robuust groen-blauw raamwerk, waarbij we bij alle ontwikkelingskansen rekening houden met het water- en bodemsysteem.

Het is een van de laagstgelegen delen van Nederland, vier tot vijf meter onder NAP, maar het watersysteem is robuust en toekomstbestendig. Op termijn is er vooral in het oosten van de polder kans op verzilting door zoute grondwaterstromen. Er zijn oplossingen die bijdragen aan een toekomstbestendige agrarische bedrijfsvoering.

Versterking van de landschappelijke structuur kan daarbij helpen, blijkt uit het werkboek van Mooi NL, door juist rond vaarten, sloten en linten in te zetten op een stevig groenblauw raamwerk dat ruimte biedt aan de natuur en past bij de identiteit van het gebied. Dit raamwerk kan ook meteen werken als een recreatieve gebiedsstructuur, die aantakt op regionale structuren zoals de dijk, en aansluit op de kernen, waarmee die beter verbonden raken met het landschap.

Om de landschappelijke aanpak te financieren, is in de werkplaats Wieringermeer geadviseerd om te werken aan een Regionale Investeringsagenda rond Agriport / Wieringermeer. Door gebiedsinvesteringen van verschillende partijen daarin samen te brengen, worden koppelkansen zichtbaar en ontstaan mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering en versnelling. Als onderdeel van de landschappelijke versterking werken Rijk en regio aan een regionale investeringsagenda samen met private partijen om ontwikkelingen rond Agriport op korte en lange termijn meer in balans te ontwikkelen.

Verbeteren van de leefbaarheid

Om de leefbaarheid van de kernen in de Wieringermeer op peil te houden is een aantrekkelijk en beter toegankelijk landschap belangrijk, maar niet genoeg. Ook woningbouw maakt er deel van uit, passend bij de maat en schaal van de kernen. Woningbouw geeft woningzoekenden, met name starters en senioren, meer kans om in de eigen omgeving te blijven wonen. Het helpt ook om de basisvoorzieningen overeind te houden.

De belangrijkste kernen zijn Middenmeer en Wieringerwerf. Beide maken deel uit van de Ontwikkelas A7, waarover Rijk en regio in de Woondeal afspraken over nieuwbouw hebben gemaakt (daar onder de noemer ‘A7-corridor’).

Voor de ontsluiting van deze kernen is versterking van het busnetwerk wenselijk. De economische ontwikkeling van Agriport en het bedrijventerrein Robbenplaat zijn onderdeel van deze Ontwikkelas. Voor een passende werkgelegenheidsimpuls aan het gebied is het belangrijk dat Rijk en regio verkennen hoe méér hoogwaardige werkgelegenheid op het gebied van agri, data & digitale technologie en energie op Agriport kan ontstaan, en alert zijn op kansen die zich voordoen. Hier liggen ook grote kansen voor hoogwaardige werkgelegenheid op het gebied van research & development. Via het opstellen van een economisch profiel door de regionale overheden benutten we kansen op synergie met agri- en foodbedrijven die op en rond Agriport actief zijn en een versterkende impuls geven aan de agrarische sector daaromheen. Zo’n perspectief sluit ook aan op het NPVR, waarin het Rijk de toezegging heeft gedaan aan de Kop van Noord-Holland om langjarig samen te werken om de brede welvaart in de Kop van Noord-Holland te versterken.

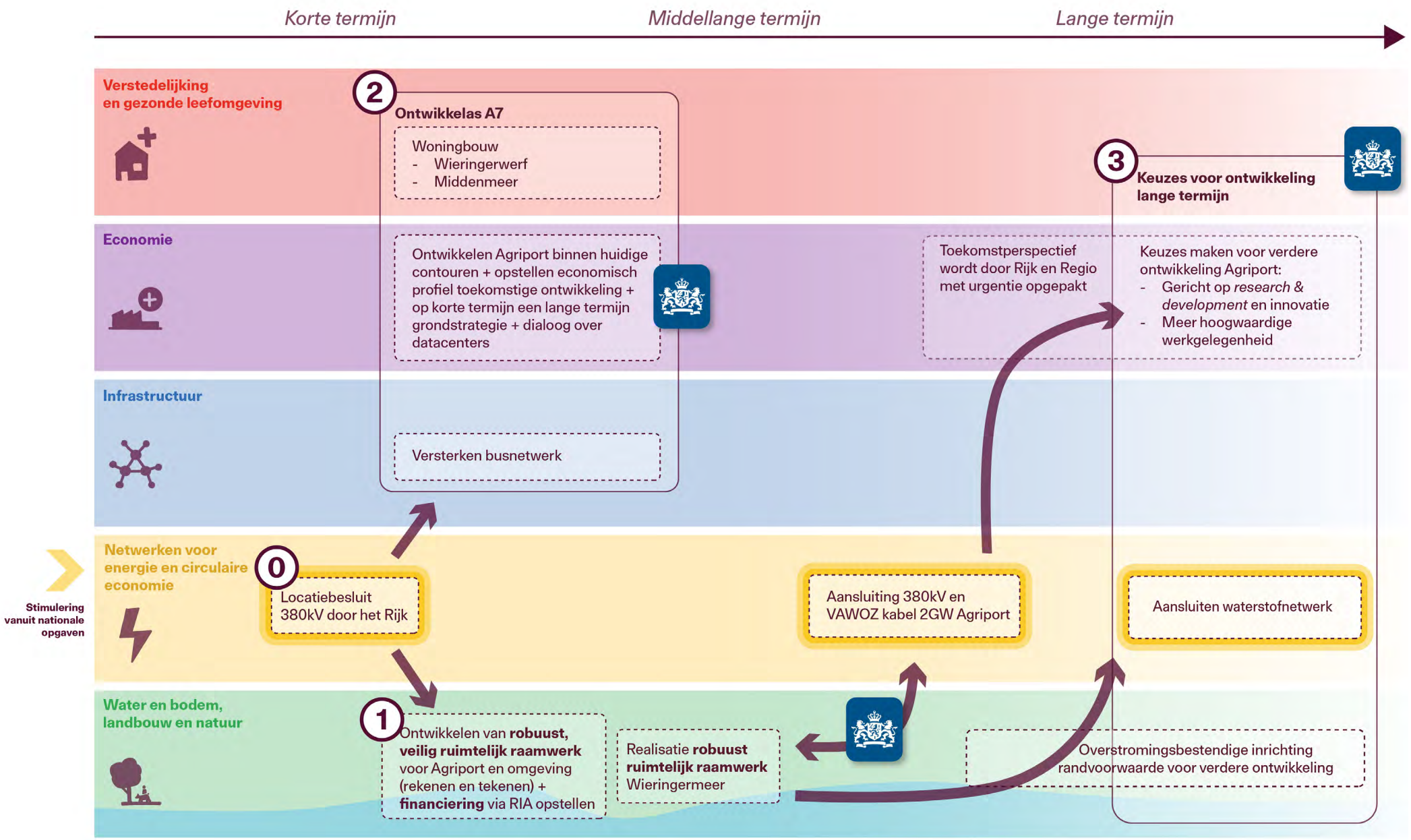
Korte termijn
Middellange termijn
Lange termijn
Verstedelijking en gezonde leefomgeving
Economie
Infrastructuur
Netwerken voor energie en circulaire economie
Water en bodem, landbouw en natuur
Stimulering vanuit nationale opgaven
2
Ontwikkelas A7
Woningbouw
- Wieringerwerf
- Middenmeer
Ontwikkelen Agriport binnen huidige contouren + opstellen economisch profiel toekomstige ontwikkeling + op korte termijn een lange termijn grondstrategie + dialoog over datacenters
Versterken busnetwerk
0
Locatiebesluit 380kV door het Rijk
1
Ontwikkelen van **robuust, veilig ruimtelijk raamwerk** voor Agriport en omgeving (rekenen en tekenen) + **financiering** via RIA opstellen
Realisatie **robuust ruimtelijk raamwerk** Wieringermeer
Aansluiting 380kV en VAWOZ kabel 2GW Agriport
Overstromingsbestendige inrichting randvoorwaarde voor verdere ontwikkeling
Aansluiten waterstofnetwerk
3
Keuzes voor ontwikkeling lange termijn
Toekomstperspectief wordt door Rijk en Regio met urgentie opgepakt
Keuzes maken voor verdere ontwikkeling Agriport:
- Gericht op *research & development* en innovatie
- Meer hoogwaardige werkgelegenheid

Even belangrijk voor de leefbaarheid is dat bewoners in de Wieringermeer, die met allerlei grootschalige ontwikkelingen in hun leefomgeving zijn geconfronteerd, worden gecompenseerd door ingrepen die de brede welvaart of leefomgeving verbeteren. De kwaliteit van de polder zit niet alleen in het grote, maar juist ook in het kleine, concludeert de Werkplaats van MooiNL. ‘Beide bewegingen versterken elkaar en hebben elkaar nodig. Het kleine behoeft compensatie vanuit het grote. Het grote kan de vruchten plukken van de kracht van het kleine: identiteit versterkend, vanuit eigen mensen en de kracht van de polder’.

Langetermijnperspectief

Naast een inhaalslag op het gebied van landschap en leefbaarheid is het ontwikkelen van een gedragen toekomstperspectief de derde bouwsteen van de integrale aanpak van Rijk en regio. De komende jaren ontwikkelt Agriport zich door binnen de huidige contouren, maar de komst van nieuwe energie-infrastructuur vraagt om het opstellen van een toekomstvisie over de ontwikkeling van Agriport en Wieringermeer op langere termijn.

Door de komst van de energievoorzieningen ontstaan bij Agriport mogelijkheden voor nieuwe energie-intensieve bedrijvigheid, zoals extra datacenters en een waterstoffabriek (elektrolyser). Agriport is één van de twee plekken in Nederland waar op basis van Rijksbeleid hyperscale datacenters mogen worden gebouwd.[30] Datacenters vormen de digitale ruggengraat die de Nederlandse economie vitaal houdt. Zonder ruimte voor verdere groei van datacenters dreigt Nederland technische kennis en werkgelegenheid te verliezen.[31] Hiermee komt de verdere ontwikkeling van economisch sterke en relevante posities in fintech, cloud en AI onder druk te staan. Om te voorkomen dat Nederland in de toekomst te afhankelijk wordt van het buitenland, liggen investeringen in Europese digitale infrastructuur voor de hand.

Enerzijds ontstaan kansen voor nationale opgaven door de komst van nieuwe energie-infrastructuur. Anderzijds kan verdere ontwikkeling op Agriport alleen wanneer het vraagstuk rond waterveiligheid op een goede manier wordt opgepakt. Een voorwaarde bij verdere ontwikkeling is dat afdoende maatregelen worden genomen om de gevolgen bij een mogelijke overstroming te beperken. Daarbij is het de maatschappelijke vraag hoe eventuele ontwikkeling van Agriport kan bijdragen aan de brede welvaart in de Wieringermeer, en hoe bij nieuwe grootschalige initiatieven leefbaarheid, landschap en klimaatadaptatie kunnen meegroeien.

Deze dilemma’s vragen om een gedragen toekomstperspectief van alle betrokken overheden gezamenlijk: gemeente, hoogheemraadschap, provincie en Rijk. En dat moet snel, want als het Rijk besluit dat Agriport zich kan ontwikkelen als een energieknoop, zullen marktpartijen posities innemen en ontwikkelingen in gang zetten. Rijk en regio zullen deze integrale aanpak daarom met urgentie oppakken op het moment dat het Rijk besluit dat Agriport de locatie wordt voor een nieuw 380 kV-transformatorstation.

4.4 Verstedelijkingsas Regio Alkmaar

Regio Alkmaar is een onlosmakelijk onderdeel van het daily urban system van de MRA en het Stedelijk Netwerk Nederland en fungeert als essentiële schakel in het spreiden van de stedelijke groei. Mede dankzij de Woondeal Noord-Holland Noord levert Regio Alkmaar een forse bijdrage aan de woningbouwopgave. De regio levert daarnaast een wezenlijke bijdrage aan de nationale opgaven rond energie en toekomstig verdienvermogen. Ook deze opgaven willen we integraal benaderen, met het oog op de brede welvaart en het draagvlak voor de groei.

Ruim 20.000 woningen willen we realiseren in de verstedelijkingsas Regio. Vanaf Alkmaar en Dijk en Waard zet deze verstedelijkingsas zich door naar het noorden richting Schagen en Petten, in de regio Kop van Noord-Holland. Er is ook ruimte voor meer bedrijvigheid in deze verstedelijkingsas. Op de lange termijn ligt de ambitie hoger. Het grootste deel van deze woningbouw vindt binnenstedelijk plaats en geclusterd rond de bestaande OV-knooppunten in de verstedelijkingsas. We zetten een ander deel in om de kernen te versterken, om de leefbaarheid te behouden én als invulling van de woningbehoefte.

Het gebied voorziet daarmee in een ruim woningaanbod dat gedifferentieerd en betaalbaar is, in onderscheidende en hoogwaardige leefomgevingen die de identiteit van haar kernen en landschappen weerspiegelen. Deze impuls vormt een vliegwiel voor de versterking van de hele regio, als het gaat om bereikbaarheid, economisch perspectief en de kwaliteit van de leefomgeving. Voor een passende werkgelegenheidsimpuls is het belangrijk dat Rijk en regio verkennen hoe aan meer hoogwaardige werkgelegenheid in de regio kan worden gestimuleerd.

Met de aanwijzing van gemeente Alkmaar als nationale grootschalige woningbouwlocatie erkent ook het Rijk de kansen voor de grootschalige en samenhangende ontwikkeling van complete gebieden waar wonen, werken, mobiliteit en voorzieningen samenkomen, als functionele uitbreidingsruimte voor de MRA. Daarmee versterken we de agglomeratiekracht van de regio.

Economie en onderwijs versterken

De nabijheid van het economisch kerngebied MRA biedt kansen voor een gebalanceerde ontwikkeling van wonen, werken en voorzieningen, waarbij vooral de groei in werkgelegenheid verder moet worden

gefaciliteerd. Dit doen we in combinatie met het versterken van het onderwijs en gespecialiseerde kennisinstituten om talent aan de regio te binden en te behouden. Aan de basis van de regionale economie staan unieke, toonaangevende economische clusters zoals het Energie-Innovatie Cluster Boekelermeer en, in de Kop van Noord-Holland, de Energy & Health Campus bij Petten. De verstedelijkingsas is tevens onderdeel van het agrifoodcluster met onder andere Seed Valley (met de locatie Warmenhuizen in de Kop van Noord-Holland) en Greenport NHN, waarin glastuinbouw, landbouw, technologie, machinebouw, kennisinstellingen en voedselketens samenkomen.

Regio Alkmaar vervult een cruciale rol in de agrarische productie en als stedelijk knooppunt dat de sector ondersteunt door kennis, diensten, arbeid, logistiek en innovatie. Daarnaast ontwikkelt de regio zich tot een groeiende hub voor digitale economie, mede dankzij de nabijheid van de MRA, de aanwezigheid van technisch en beroepsgericht onderwijs en de toenemende digitalisering van sectoren als agrifood en industrie. Dit versterkt het vestigingsklimaat en stimuleert proces en productinnovatie en arbeidsproductiviteit. De rol van 'glocals' (bedrijven en organisaties die lokaal verankerd zijn maar tegelijk opereren in nationale of internationale netwerken) in Regio Alkmaar is relatief groot en kenmerkend voor het economisch profiel. Ze vormen een belangrijk deel van de economische kracht van de regio.

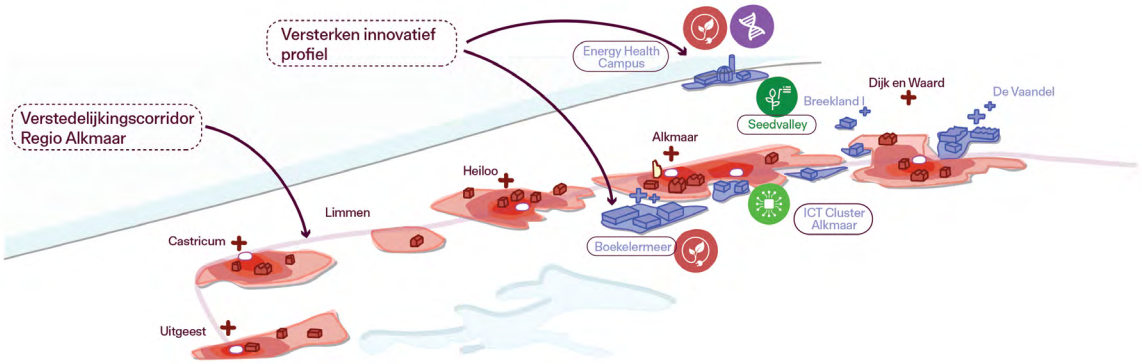

Verstedelijking en gezonde leefomgeving + Economie

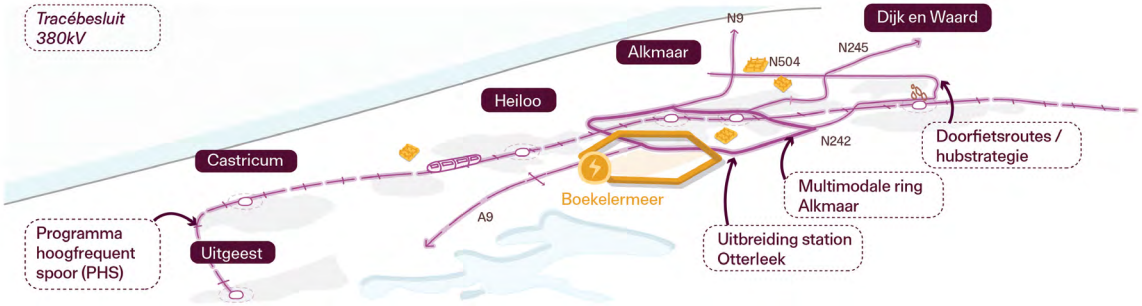

Infrastructuur + Netwerken voor energie en circulaire economie

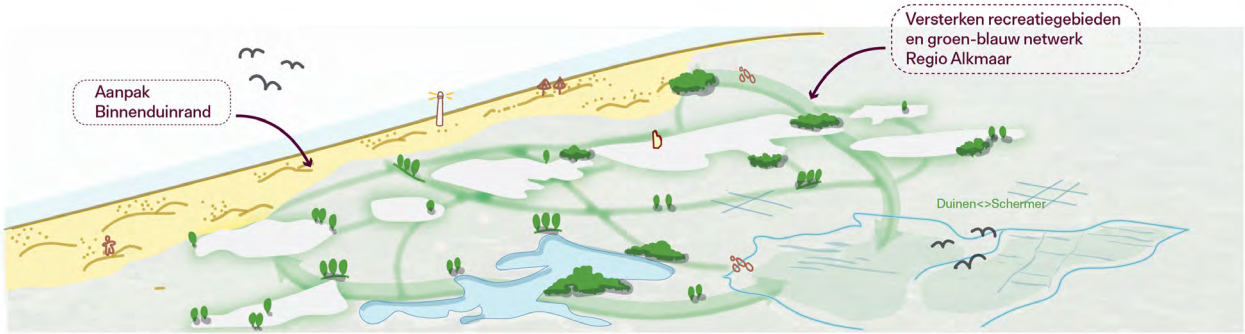

Water en bodem + Landbouw en natuur

De ontwikkeling van de verstedelijkingsas Regio Alkmaar in verschillende lagen. Disclaimer: er is uitgegaan van het regioadvies.

Dat geldt eveneens voor de vrijetijdseconomie vanwege de zeldzame mix van toeristische trekkers, zoals de Hollandse kust (Egmond, Bergen en Castricum), de historische stad Alkmaar, de duinen en het polderlandschap. De regio beschikt bovendien over een breed en vitaal MKB, dat een belangrijke pijler vormt onder een robuuste en veerkrachtige regionale economie.

Om de ontwikkeling van werkgelegenheid in balans te houden met de woningbouw, maken we ruimte voor de groei van bestaande bedrijven en de vestiging van nieuwe bedrijvigheid. Dit doen we door te intensiveren op bestaande bedrijventerreinen, functies te mengen waar mogelijk en door ruimte te bieden aan meer bedrijventerrein.

Om de innovatiekracht van de regio te benutten is het belangrijk dat we talentvolle mensen en bedrijven behouden en aantrekken. Talentvolle jongeren en professionals binden we aan de regio met een afgestemd aanbod van wonen, werken en leven lang ontwikkelen. Dit betekent versterking van formeel en non-formeel onderwijs in de regio, afgestemd op de economische kracht van de regio en in samenwerking met en in aansluiting op het bedrijfsleven (triple helix). Voor de verstedelijkingsas Regio Alkmaar betekent dat concreet versterking van het HBO en het beroepsonderwijscluster in Alkmaar en Dijk en Waard bij de OV-knooppunten, met een focus op techniek, energie, ICT, zorg en agri.

Multimodale bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid, over zowel de weg als het spoor en met een goede bus- en fietsontsluiting, is een belangrijke randvoorwaarde om de regio op het gebied van o.a. wonen, leefklimaat en economie verder te ontwikkelen. De impuls aan wonen, werken en onderwijs in de regio helpt om meer evenwicht te krijgen in de vervoersstromen van en naar de MRA. Wonen, werken en voorzieningen worden zoveel als mogelijk in elkaars nabijheid gerealiseerd en op goed bereikbare plekken. Daarbij zijn alle modaliteiten nodig om de bereikbaarheid en verkeersveiligheid van de hele regio in de toekomst te kunnen blijven garanderen. Dat neemt niet weg dat mobiliteitsknelpunten in en om de verstedelijkingsas om een oplossing vragen. Rijk en regio werken samen aan één samenhangend mobiliteitspakket. Hierin komen drie programma's samen: de aanpak van de multimodale Ring Alkmaar/N242 met de aansluiting A9 bij Heiloo en de vervanging van de BOL-brug en het spoorviaduct over de N242, het Programma Hoogfrequent Spoor en de hub strategie met doorfietsroutes. Daarnaast verdient de bereikbaarheid van de kust aandacht; zeker op dagen waarop het kust- en duingebied veel bezoekers trekt, schiet deze tekort.

Innovatieclusters Boekelermeer en Energy & Health Campus

Bedrijventerrein de Boekelermeer in Alkmaar en Heiloo ontwikkelt zich als vooraanstaand energieknooppunt en dient als proeftuin voor de Europese energietoekomst (Renewable Energy Valley, Hydrogen Valley), waar meerdere duurzame energiedragers (gas, elektra, warmte, waterstof) samenkomen. Grootschalige windmolens, een zonneweide, een bio-energiecentrale en warmtenet worden gecombineerd met slimme batterijopslag om energieproblemen op te lossen. Ook is er een uitgebreid gasnetwerk dat in de toekomst gebruikt kan worden voor waterstof of groen gas. Een deel van het terrein is in ontwikkeling als 'Energy Innovation Park', een gespecialiseerde broedplaats waar bedrijven, overheden en kennisinstellingen samenwerken aan de energietransitie.

Op de Boekelermeer zijn diverse circulaire bedrijven gevestigd, zoals HVC, GP Groot, Sustenso en DOPS Recycling Technologies. De aanwezigheid van deze bedrijven én de combinatie van eigenschappen van de Boekelermeer zoals een goede bereikbaarheid via de weg en het water, de mogelijkheid om bedrijven met een hoge milieucategorie te huisvesten en de aanwezigheid van het energieknooppunt maken dat de Boekelermeer een bijdrage kan leveren aan de nationale doelstelling om in 2050 een circulaire economie te hebben.

Boekelermeer is een ruim opgezet, groen en hoogwaardig bedrijventerrein dat zich richt op ambitieuze en innovatieve ondernemingen. Het bedrijventerrein heeft een cruciale regionale en bovenregionale positie op het gebied van innovatie, bedrijven in hogere milieucategorieën en groeiende bedrijvigheid met volop werkgelegenheid. De strategische ligging met havenfaciliteiten aan het Noordhollands Kanaal en, na aanleg van de nieuwe afslag bij Heiloo, een directe aansluiting op de A9 zorgen voor een uitstekende bereikbaarheid. De Boekelermeer biedt daarnaast ruimte voor de verplaatsing van bedrijven elders uit Alkmaar en omgeving om grootschalige woningbouw mogelijk te maken, en er ligt een ambitie om door te groeien naar een circulaire economie in 2050. Om in de toekomst voldoende bedrijfsruimte te hebben, verkennen gemeenten en provincie de mogelijkheden voor uitbreiding en het economisch en ruimtelijk beter benutten van het bedrijventerrein.

De Energy & Health Campus in Petten (Kop van Noord-Holland) positioneert Noord-Holland Noord als een koploper in de energietransitie én medische innovatie. De locatie in Petten is wereldwijd van groot belang voor de productie van medische isotopen. Daarmee draagt de campus direct bij aan de gezondheid van miljoenen mensen wereldwijd. Tegelijkertijd wordt op de campus gewerkt aan innovatieve toepassingen op het snijvlak van energie, technologie en gezondheid, zoals nieuwe productietechnieken, veilige nucleaire toepassingen en geavanceerde laboratoriumprocessen. Met toonaangevende partijen als TNO (voorheen ECN), NRG PALLAS en Curium vormt de Energy & Health Campus een uniek hightech ecosysteem met grote maatschappelijke en economische impact, waar onderzoek, energie en gezondheidszorg samenkomen en direct bijdragen aan oplossingen van internationaal belang. De Energy & Health Campus staat open voor startups en scale-ups die gebruik willen maken van de hoogwaardige faciliteiten op de campus.

De impact reikt verder dan Petten alleen. De campus versterkt het regionale ecosysteem door een nauwe samenwerking met bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen in Noord-Holland Noord en de Metropoolregio Amsterdam. Productinnovaties vinden hun weg naar bedrijventerreinen, waar ze bijdragen aan nieuwe energieoplossingen en economische groei. Door EHC beter te verbinden met de verstedelijkingsas Regio Alkmaar, en het Health cluster rondom Amsterdam, Haarlem en Hoofddorp ontstaat een krachtig netwerk waarin kennis, bedrijvigheid en infrastructuur elkaar versterken. Daarnaast levert de campus hoogwaardige werkgelegenheid en trekt zij talent van nationaal en internationaal niveau naar de regio. Daarmee draagt zij bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een toekomstbestendige economie.

Nieuwe kansen door energie-infrastructuur

Om de impuls van wonen en economie mogelijk te maken moet de energie-infrastructuur meegroeien. Dit vraagt om ruimtelijke inpassing van nieuwe energie-infrastructuur in de steden en het landschap, zowel boven- als ondergronds. Het gaat onder meer om uitbreiding van het transformatorstation bij Oterleek, realisatie van een 150 kV-station voor Noord-Kennemerland en een groot aantal onderstations.

Dit gebied krijgt mogelijk ook te maken met een nieuwe 380 kV-hoogspanningsleiding. Dat is noodzakelijk om het Noord-Hollands elektriciteitsnetwerk klaar te maken voor de toekomst. Het levert economische kansen voor Noord-Holland Noord op, maar heeft grote en langdurige impact op de leefomgeving van de inwoners en het landschap langs het gehele tracé. Als het Rijk het regioadvies opvolgt, voert de 380 kV-hoogspanningsleiding naar de Wieringermeer door de regio Alkmaar

Landschapsimpuls

De verscheidenheid aan landschappen en het erfgoed zijn in sterke mate bepalend voor de identiteit en herkenbaarheid van Regio Alkmaar. Het landelijk gebied vertegenwoordigt zeer hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Dit levert een wezenlijke bijdrage aan de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en de brede welvaart in de regio en biedt een diversiteit aan toeristische trekkers. We willen het landschap voorbereiden op de ontwikkelingen vanuit economie, energie en de aanhoudende bevolkingsgroei in deze regio, met behoud van waarden en zorgvuldige inpassing van nieuwe landschappelijke elementen en voorzieningen.

Een impuls voor de landschappelijke kwaliteiten is in de eerste plaats nodig als gevolg van de mogelijke aanleg van de 380 kV-hoogspanningsleiding, die onherroepelijk een negatieve invloed op het landschap heeft. Maar ook de komst van meer inwoners leidt tot een landschapsopgave. De recreatiedruk neemt hierdoor toe. Deze druk concentreert zich nu op de kust- en binnenduinstrook. Dat gebied maakt deel uit van het Natuurnetwerk Nederland en heeft een belangrijke functie voor de drinkwatervoorziening. Het kust- en duingebied zal ook in de toekomst aantrekkelijk blijven voor dag- en verblijfsrecreatie, maar door de oplopende piekdrukte neemt het belang van een evenwichtige spreiding in tijd en ruimte toe. Dit doen we door natuur- en recreatiegebieden en recreatievoorzieningen beter op elkaar aan te laten sluiten met een robuust groen-blauwnetwerk dat meegroeit met de verstedelijking. En door het beter toegankelijk te maken vanuit de verstedelijkte gebieden. Daarnaast willen we de potentie van de minder drukbezochte gebieden en voorzieningen beter benutten voor recreatie, zoals de recreatiegebieden Geestmerambacht, Park van Luna en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer, de aantrekkelijke landschappen (bijvoorbeeld de strandvlakten van Noord-Kennemerland, het Oer-IJ, droogmakerij de Schermer en het Rijk der Duizend Eilanden) en pittoreske dorpen. Daarvoor is ook een aantrekkelijk aanbod aan voorzieningen nodig voor dag-, verblijfs- en waterrecreatie.

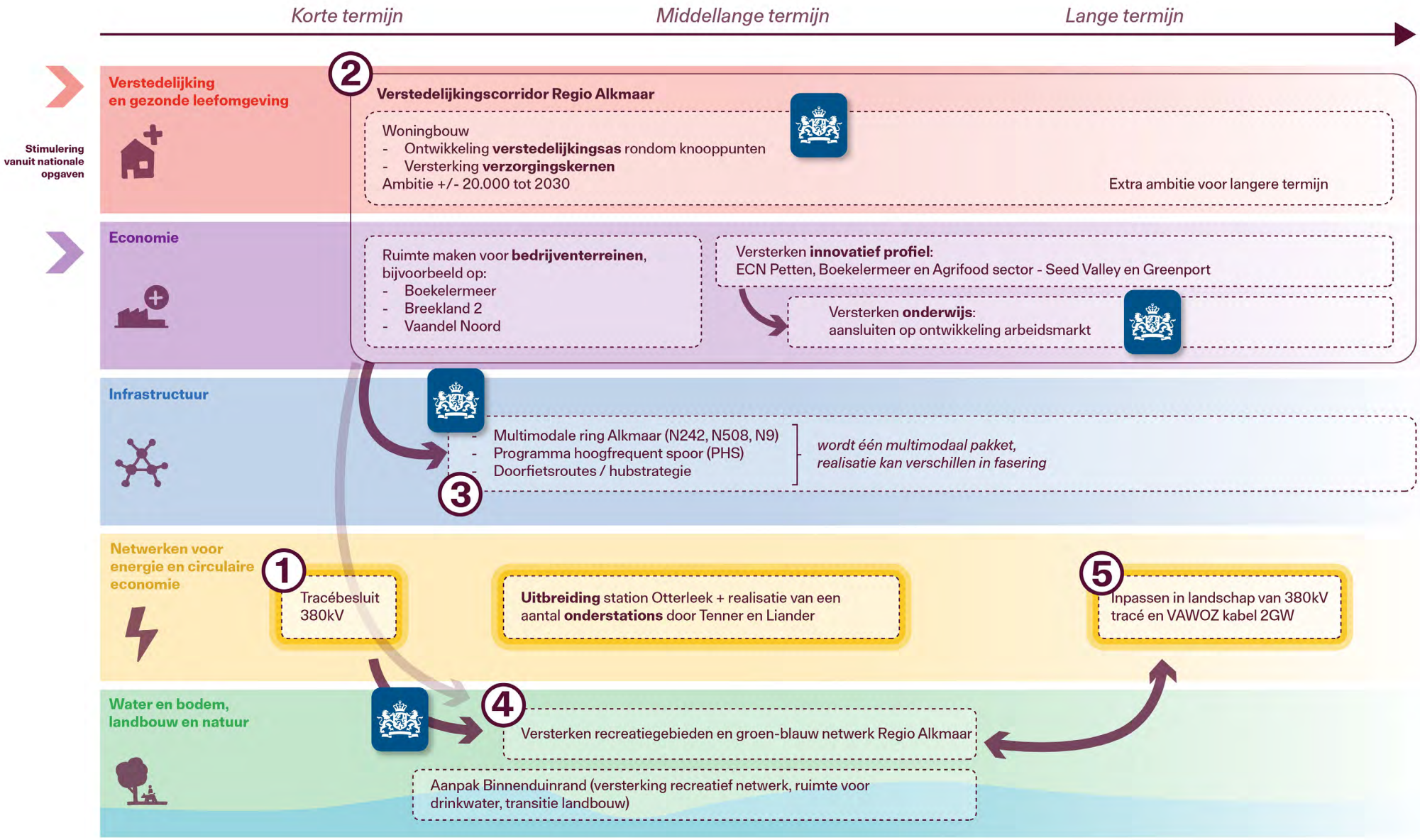
Korte termijn
Middellange termijn
Lange termijn
Stimulering vanuit nationale opgaven
Verstedelijking en gezonde leefomgeving
2
Verstedelijkingscorridor Regio Alkmaar
Woningbouw
- Ontwikkeling verstedelijkingsas rondom knooppunten
- Versterking verzorgingskernen
Ambitie +/- 20.000 tot 2030
Extra ambitie voor langere termijn
Economie
Ruimte maken voor bedrijventerreinen, bijvoorbeeld op:
- Boekelermeer
- Breekland 2
- Vaandel Noord
Versterken innovatief profiel:
ECN Petten, Boekelermeer en Agrifood sector - Seed Valley en Greenport
Versterken onderwijs:
aansluiten op ontwikkeling arbeidsmarkt
Infrastructuur
- Multimodale ring Alkmaar (N242, N508, N9)
- Programma hoogfrequent spoor (PHS)
- Doorfietsroutes / hubstrategie
wordt één multimodaal pakket, realisatie kan verschillen in fasering
3
Netwerken voor energie en circulaire economie
1
Tracébesluit 380kV
Uitbreiding station Otterleek + realisatie van een aantal onderstations door Tenner en Liander
5
Inpassen in landschap van 380kV tracé en VAWOZ kabel 2GW
Water en bodem, landbouw en natuur
4
Versterken recreatiegebieden en groen-blauw netwerk Regio Alkmaar
Aanpak Binnenduinrand (versterking recreatief netwerk, ruimte voor drinkwater, transitie landbouw)

4.5 Verstedelijkingsas Westfriesland

Westfriesland is een onlosmakelijk onderdeel van het daily urban system van de MRA en het Stedelijk Netwerk Nederland en fungeert het als essentiële schakel in het spreiden van de stedelijke groei. De ambitie is om in de Westfriese verstedelijkingsas ruim 15.000 woningen te realiseren, inclusief ruimte voor meer bedrijvigheid Op de lange termijn ligt deze ambitie hoger. Vanuit de Woondeal Noord-Holland Noord heeft Westfriesland een forse woningbouwopgave gekregen. We zien deze opgave als een impuls om de regio op alle fronten te versterken. Door de agglomeratiekracht te vergroten draagt Westfriesland in de toekomst nog meer bij aan het Stedelijk Netwerk Nederland. De regio werkt daarbij vanuit zijn eigen kwaliteiten. In het bijzonder de nationale opgave van 'Voedselzekerheid en een duurzame voedsel- en agroproductie' is daarmee gediend. Met de agrifood-sector en Seed Valley beschikt Westfriesland immers over innovatieve economische complexen in deze sector.

Versterken van de ruimtelijke structuur

Voorwaardelijk voor het vergroten van de agglomeratiekracht zijn goede verbindingen in een heldere ruimtelijke structuur. Dan komen alle stedelijke, economische en landschappelijke functies het best tot hun recht. Aan de basis staat het model van de bandstad: de verstedelijkingsas van Enkhuizen via Bovenkarspel en Hoogkarspel naar Hoorn (en van daaraf verder naar Dijk en Waard). Deze bandstad willen we verder intensiveren. Woningbouw en ander stedelijk programma concentreren we aan de ov-knooppunten in deze as, waarbij elk knooppunt bijdraagt aan een divers aanbod aan economische activiteiten en voorzieningen.

De kwaliteit van het leefmilieu in deze steden is mede afhankelijk van het omliggende landschap en de toegankelijkheid daarvan. Dwars op de verstedelijkingsas, tussen de stedelijke gebieden in, willen we de landschappelijke verbindingen versterken.

Recreatieve routes over deze verbindingen leiden via een fijnmazig netwerk naar recreatie- en natuurgebieden in het hoofdzakelijk agrarische landschap. Verspreid in dit landschap liggen woonkernen, waarvan we er een aantal ontwikkelen als vitale voorzieningenkern. De regio voorziet daarmee in een ruim, meer gedifferentieerd en betaalbaar woningaanbod in onderscheidende en hoogwaardige leefomgevingen vanuit de identiteit van haar kernen en landschappen.

Economie in de pas

Aan de basis van de regionale economie staan unieke, toonaangevende economische clusters zoals Seed Valley, Greenport NHN en de MKB-maakindustrie. Ook de kenniseconomie rondom de knooppunten vervult een belangrijke rol. Met een afgestemd aanbod van wonen, werken en onderwijs willen we talent aan de regio binden.

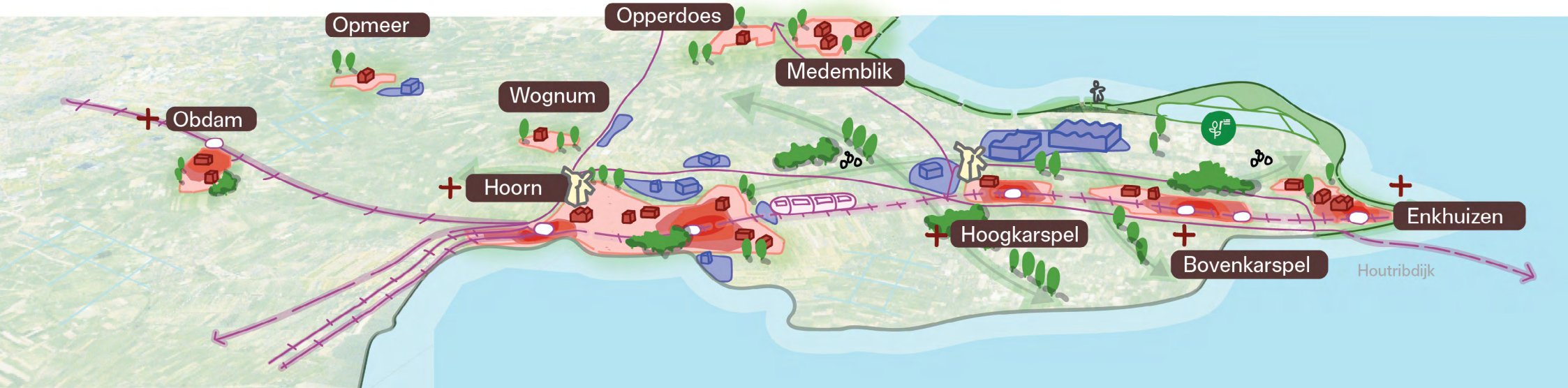

De regio vervult een cruciale rol in de agrarische productie met Seed Valley en Greenport NHN. Vanwege het nationale belang heeft het land- en tuinbouwcluster in Noord-Holland Noord de status van ‘greenport’ gekregen. Greenport NHN werkt aan het toekomstbestendig maken van de regionale agribusiness door te investeren in innovatie, kennisdeling en het verbinden van praktijk en onderwijs. Om het economische ecosysteem verder te versterken, stimuleren we samenwerking in Seed Valley.

Het MKB in de maakindustrie en de agri- en foodbusiness zijn twee sectoren die elkaar versterken. Uitbreiding van het areaal bedrijventerrein is nodig om groei van economische activiteiten te faciliteren en daarmee voldoende ruimte voor bedrijvigheid te bieden. Dit doen we door te intensiveren op bestaande bedrijventerreinen, functies te mengen en door ruimte te bieden op nieuwe bedrijventerreinen. Noord-Holland Noord biedt voldoende mogelijkheden voor uitbreiding van bedrijventerreinen. Keuzes hierover vragen coördinatie op het niveau van de regio of de drie basisregio’s. Gemeenten nemen vervolgens de concrete ruimtelijke besluiten.
Voor een gebalanceerde ontwikkeling van de regio Westfriesland, maken we ook in onze gebiedsontwikkelingen ruimte voor nieuwe economische functies. Dit doen we in combinatie met het versterken van het onderwijs en gespecialiseerde seed-technologische kennisinstituten om talent aan de regio te binden en te behouden. Afgestemd op deze economische kracht en de arbeidsmarkt in

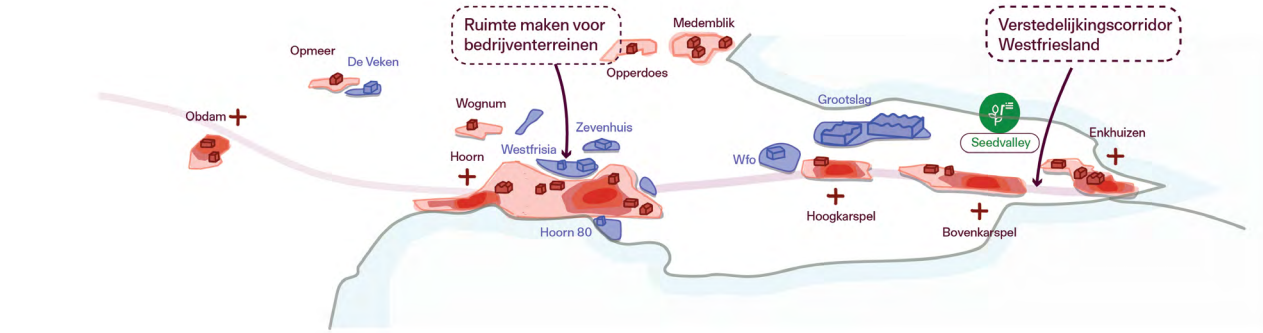

Verstedelijking en gezonde leefomgeving + Economie

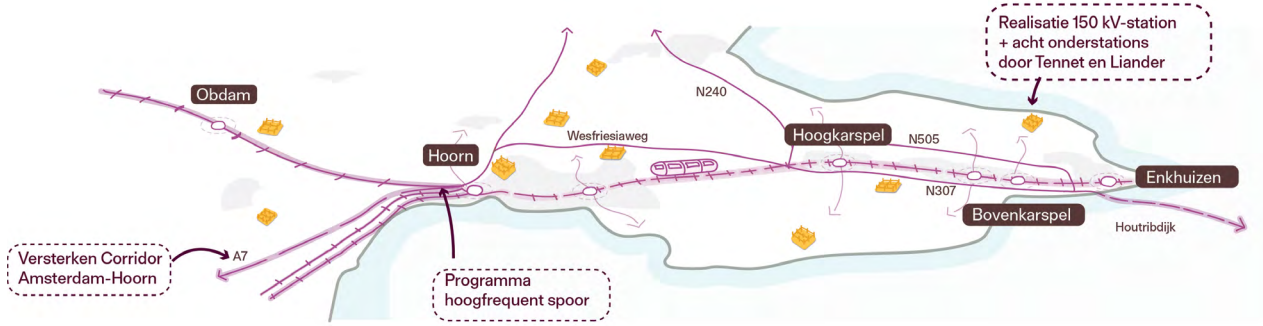

Infrastructuur + Netwerken voor energie en circulaire economie

Water en bodem + Landbouw en natuur

De ontwikkeling van de verstedelijkingsas Westfriesland in verschillende lagen. Disclaimer: er is uitgegaan van het regioadvies,

Westfriesland wordt het onderwijsaanbod versterkt. Hiervoor is samenwerking tussen Rijk en regio wenselijk.

Infrastructuur voor mobiliteit en energie

Om deze impuls van wonen en economie mogelijk te maken, moet de infrastructuur voor mobiliteit en energie meegroeien. Westfriesland gaat regionaal voorzien in de toekomstige eigen energievoorziening, het opwaarderen van energienetwerken en het zoeken naar gebiedsgerichte oplossingen. Indien het regioadvies door het Rijk wordt gevolgd betekend een versterking van het stroomnet concreet de komst van een 380 kV-verbinding door Koggenland en langs Opmeer, een 150 kV-transformatorstation nabij Hoorn en een aantal onderstations. De 380 kV-verbinding is noodzakelijk om het Noord-Hollands elektriciteitsnetwerk klaar te maken voor de toekomst. Het levert economische kansen voor Noord-Holland Noord op, maar heeft ook een grote en langdurige impact op de leefomgeving van de inwoners en het landschap langs Opmeer en dwars door Koggenland.

Een goede bereikbaarheid, zowel over de weg, maar ook over spoor en met een goede OV- en fietsontsluiting, is een belangrijke randvoorwaarde om de regio verder te ontwikkelen, leefbaar te houden en leidt samen met de netverstrerking tot een extra meerwaarde. Middelen voor infrastructuur worden zo doelmatiger ingezet en daardoor kunnen verschillende beleidsdoelen tegelijkertijd worden gerealiseerd. Groei van werkgelegenheid en onderwijsaanbod helpen om meer inwoners in de eigen regio te kunnen bedienen en meer evenwicht te krijgen in de vervoersstromen van en naar de MRA. Wonen, werken en voorzieningen worden zoveel als mogelijk in elkaars nabijheid gerealiseerd en op goed bereikbare plekken.

Voor de bereikbaarheid werken Rijk en regio samen aan passende mobiliteitsmaatregelen. Rijk en regio werken aan het versterken van de corridor Amsterdam-Hoorn (A7/A8). De A7 is behalve als noord-zuidverbinding ook belangrijk als aansluitpunt voor de oost-westverbindingen in de regio. Daarnaast verdient de frequentie op het spoor aandacht. Treinen moeten vaker rijden naarmate de verstedelijking groeit en het gebruik van het spoor toeneemt. Hiermee wordt het mogelijk om de reistijd per openbaar vervoer te verbeteren. Om dat gebruik te versterken werkt de regio ook aan verbindingsroutes en doorfietsroutes naar de stations en de ontwikkeling van hubs. De verschuiving naar openbaar vervoer, de fiets en lopen vraagt naast fysieke mobiliteitsmaatregelen ook om gedragssturing.

Recreatief en klimaatadaptief landschap

Het landschap met het fijnmazige netwerk van kernen, vaarwegen en linten vormt de ruimtelijke identiteit van de regio. De landbouw, met name de vollegrondsteelt, veeteelt en de fruitteelt, is beeldbepalend.

Dit landschap kan verder versterkt worden als integraal onderdeel van een gezonde leefomgeving voor mens en natuur en van een omgeving die is voorbereid op de gevolgen van de klimaatverandering. Het watersysteem vraagt aandacht: de zoetwaterbeschikbaarheid voor de landbouw en drinkwater kan in de toekomst bij lange droge zomers een probleem worden. De klimaatbuffer die PWN wil aanleggen in het IJsselmeer bij Andijk heeft een belangrijke rol in een toekomstbestendige drinkwatervoorziening voor een groot deel van Noord-Holland en kan een landschappelijke en ecologische verrijking opleveren.

Waardevolle landbouwgrond blijft zoveel mogelijk in agrarisch gebruik bij de landbouw. De focus in de ontwikkeling ligt op recreatieve routes en ecologische verbindingen in een groen-blauw netwerk, veelal langs herkenbare structuren zoals dijken, vaarten en groene linten. Dit netwerk legt ook de dwarsverbindingen tussen de open landschappen ten zuiden en ten noorden van de verstedelijkingsas. Rondom de kernen wordt geïnvesteerd in toegankelijke natuur en recreatie dichtbij huis – niet alleen rond de nieuwe gebiedsontwikkelingen; ook vanuit bestaande wijken vraagt de recreatieve waarde aandacht. Aanvullend worden op strategische plekken grotere recreatiegebieden ontwikkeld om de regionale recreatiedruk op te vangen.

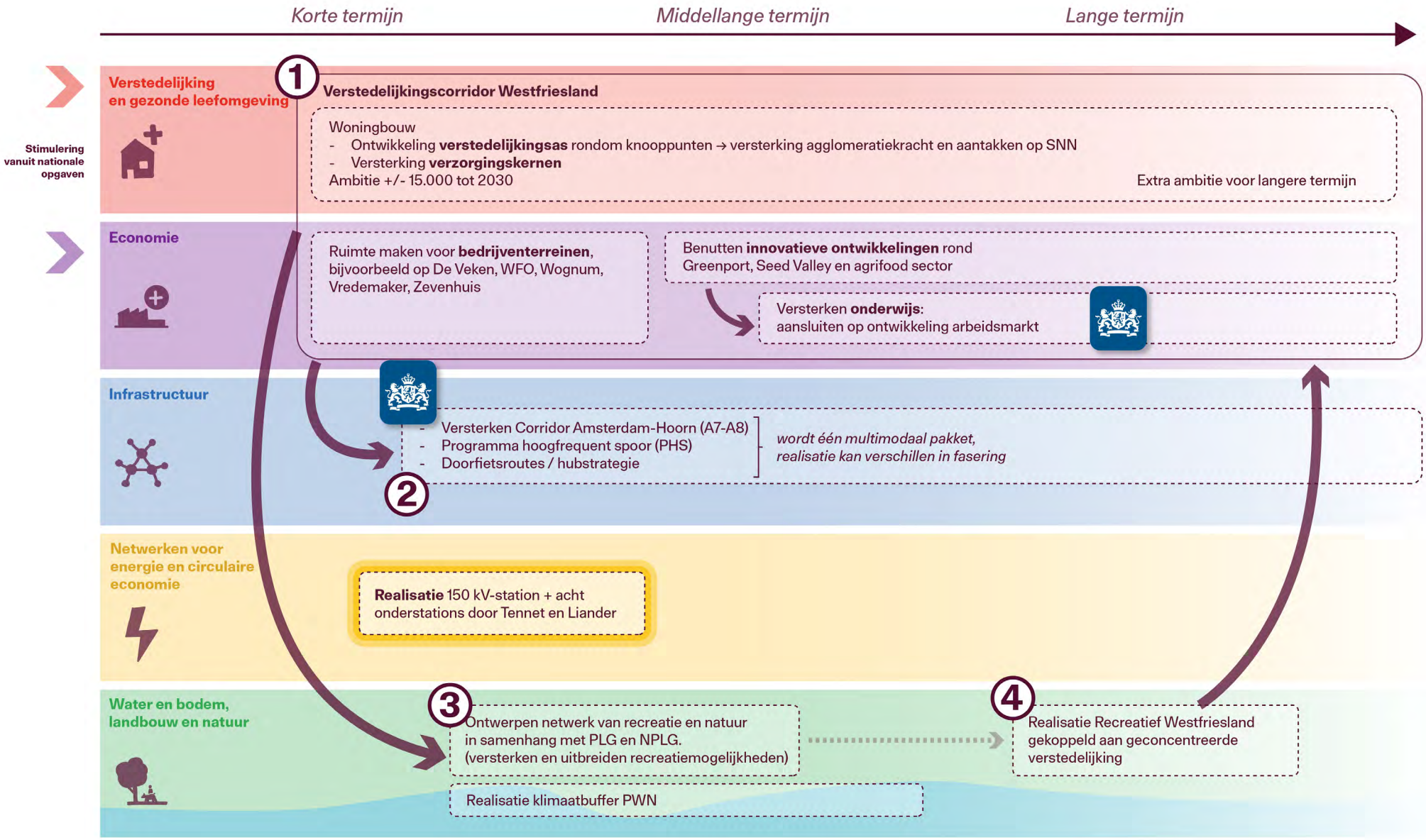
Korte termijn
Middellange termijn
Lange termijn
Stimulering vanuit nationale opgaven
Verstedelijking en gezonde leefomgeving
1
Verstedelijkingscorridor Westfriesland
Woningbouw
- Ontwikkeling verstedelijkingsas rondom knooppunten → versterking agglomeratiekracht en aantakken op SNN
- Versterking verzorgingskernen
Ambitie +/- 15.000 tot 2030
Extra ambitie voor langere termijn
Economie
Ruimte maken voor bedrijventerreinen, bijvoorbeeld op De Veken, WFO, Wognum, Vredemaker, Zevenhuis
Benutten innovatieve ontwikkelingen rond Greenport, Seed Valley en agrifood sector
Versterken onderwijs: aansluiten op ontwikkeling arbeidsmarkt
Infrastructuur
- Versterken Corridor Amsterdam-Hoorn (A7-A8)
- Programma hoogfrequent spoor (PHS)
- Doorfietsroutes / hubstrategie
wordt één multimodaal pakket, realisatie kan verschillen in fasering
2
Netwerken voor energie en circulaire economie
Realisatie 150 kV-station + acht onderstations door Tennet en Liander
Water en bodem, landbouw en natuur
3
Ontwerpen netwerk van recreatie en natuur in samenhang met PLG en NPLG. (versterken en uitbreiden recreatiemogelijkheden)
4
Realisatie Recreatief Westfriesland gekoppeld aan geconcentreerde verstedelijking
Realisatie klimaatbuffer PWN

4.6 Aanpak landelijk gebied

Een stabiele en betaalbare voedselvoorziening stijgt met stip op de bestuurlijke agenda. 'Voedselzekerheid en een duurzame voedsel- en agroproductie' is een van de nationale opgaven die de Ontwerp-Nota Ruimte noemt. Het kabinet heeft een Strategische Agenda Voedselzekerheid in voorbereiding die zich zal richten op het versterken van de veerkracht van het voedselsysteem, het verminderen van strategische afhankelijkheden en het vergroten van crisisparaatheid. Ook de Europese Commissie beschouwt landbouw en voedsel als strategische sectoren en wil dat het concurrentievermogen en de duurzaamheid van agri & food op lange termijn wordt gewaarborgd, met aandacht voor innovatie en de bescherming van natuurlijke hulpbronnen.[32]

Met zijn traditie van agrarische vernieuwing, is Noord-Holland Noord bij uitstek een regio die hier invulling aan kan geven. Het is van belang om hierop te acteren door de innovatiekracht van het agri- en foodcomplex te benutten en te versterken, en de agrarische ontwikkeling te benaderen in samenhang met de andere opgaven in het landelijk gebied. Een productief en toekomstbestendig landschap vraagt immers ook om ecologische versterking, recreatieve waarde en ruimte voor water; en het landschap is een belangrijke drager van de regionale identiteit.

Natuurherstel kan doorwerken in de randvoorwaarden voor bestaande en toekomstige gebruiksfuncties in het landelijk gebied. Het succes ervan is mede afhankelijk van de aanpak van drukfactoren zoals stikstofdepositie, verdroging, versnippering, slechte waterkwaliteit, verontreiniging, invasieve soorten en recreatiedruk. Rondom kwetsbare of overbelaste natuurgebieden kan dit vragen om een gebiedsgerichte aanpak waarin natuurherstel, landbouwperspectief, water, bodem en ruimtelijke keuzes in samenhang worden afgewogen.

Het landelijk gebied vraagt kortom om een integrale aanpak. De provincie Noord-Holland is de trekker voor deze integrale ontwikkeling.

De Waddenbaai en Waddenkust hebben een bijzondere plaats in het landschap van Noord-Holland Noord. Als kustzone vormt het Waddengebied een van de troeven in de regio en als wereldwijd uniek, relatief ondiep getijdensysteem met grote natuurwaarden is het aangewezen als Unesco Werelderfgoed.

Agrarische innovatie

De landbouw krijgt te maken met sterk veranderende condities. Een toekomstbestendige sector anticipeert op de gevolgen van klimaatverandering en draagt bij aan een goede kwaliteit van bodem, water en natuur. Agrariërs kennen hun land als geen ander en zijn, vanuit de traditie van familiebedrijven, gewend om in generaties te denken. Innoverende agrarische ondernemers in deze regio zijn goed in staat zich aan te passen aan veranderende omstandigheden.

Het land- en tuinbouwcluster in Noord-Holland Noord heeft, vanwege zijn nationale betekenis, de status van 'greenport'. Dit cluster vormt een belangrijk onderdeel van het regionale economische ecosysteem en levert een substantiële bijdrage aan nationale opgaven, zoals voedselvoorziening, innovatie en verduurzaming.

Het agri & foodcomplex in de regio is sterk georganiseerd. Dat bevordert het innovatief vermogen. Greenport NHN speelt een verbindende en aanjagende rol door innovatie te stimuleren, kennisuitwisseling te organiseren en de samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid te versterken. Daarmee draagt Greenport NHN bij aan een toekomstbestendige en hoogwaardige agribusiness in Noord-Holland Noord. Een voorbeeld van een regionaal praktijknetwerk is het Fieldlab Bol, dat werkt aan een toekomstbestendige bloembollenteelt. Een ander platform is Vertify, een onderzoek- en kennisnetwerk waarvoor op verzoek van innoverende agrarische ondernemers voor bloemen- en bloembollenteelt en vollegrondgroente nieuwe toepasbare kennis wordt ontwikkeld.

‘Groene’ biotechnologie ligt aan de basis van onze kennisintensieve productielandbouw. Met precisietechnologie, veredeling en duurzamere teeltmethoden wordt onze voedselvoorziening zowel duurzamer als zekerder. Binnen de groene biotechnologie behoren Nederlandse bedrijven actief in de groenteveredeling tot de absolute top. Van de twaalf grootste zaadbedrijven ter wereld komen er twee uit Seed Valley in Noord-Holland Noord: Bejo Zaden en Enza Zaden. Technologische innovaties in deze sector zijn cruciaal.

Niet alleen groene biotechnologie wordt belangrijk, maar ook agrotechnologie, waarbij AI en robotica worden ingezet voor een toekomstbestendig voedselsysteem. Hiermee worden productieprocessen in de land- en tuinbouw efficiënter, duurzamer en minder arbeidsintensief. In Noord-Holland Noord worden deze hoogwaardige technieken al in hoge mate toegepast, bijvoorbeeld met zelfrijdende robots die scannen welk plantje ziek is, en aan een laserstraal of een microdosis gewasbestrijding genoeg hebben om de ziekte te bestrijden.

In de regionale glastuinbouwgebieden Het Grootslag (Westfriesland), Alton (Dijk en Waard) en Agriport (Wieringermeer) hebben ondernemers ruimte voor groei nodig om te kunnen investeren in verduurzaming, automatisering en robotisering. Die ruimte is er niet altijd. Of de regio bereid is om meer ruimte te maken voor de regionale behoefte is onderwerp van gesprek.

Technologische ontwikkelingen, waaronder in de agritech, gaan vaak sneller dan de wet- en regelgeving die daarvoor ruimte moet bieden. Om het Nederlandse concurrentievermogen – waaronder dat van agrarische ondernemers – te versterken en tegelijkertijd voortgang te boeken op de grote maatschappelijke transities, is in wet- en regelgeving meer ruimte nodig om innovatie te stimuleren in plaats van af te remmen.

De regio wil graag onderzoeken of er ruimte mogelijk is voor meer innovatie en experiment. Daarbij kan gedacht worden aan ruimte voor experimenteerlocaties, zoals op het gebied van water en bodem voor open teelten. Zo kunnen agrarisch ondernemers sneller bijdragen aan maatschappelijke doelen – verdere reductie van de milieubelasting door gewasbeschermingsmiddelen en een betere waterkwaliteit – en werken zij toe naar een duurzaam voedselsysteem.

Gebiedsgerichte aanpak

Het blijft van groot belang dat een voldoende groot areaal landbouwgrond beschikbaar blijft om een stabiele en betaalbare voedselvoorziening te kunnen realiseren. Dat neemt niet weg dat er in het landelijk gebied ook veel andere opgaven liggen, met name op het gebied van natuur, recreatie, bodem, water en landschappelijk erfgoed.

Veranderende condities

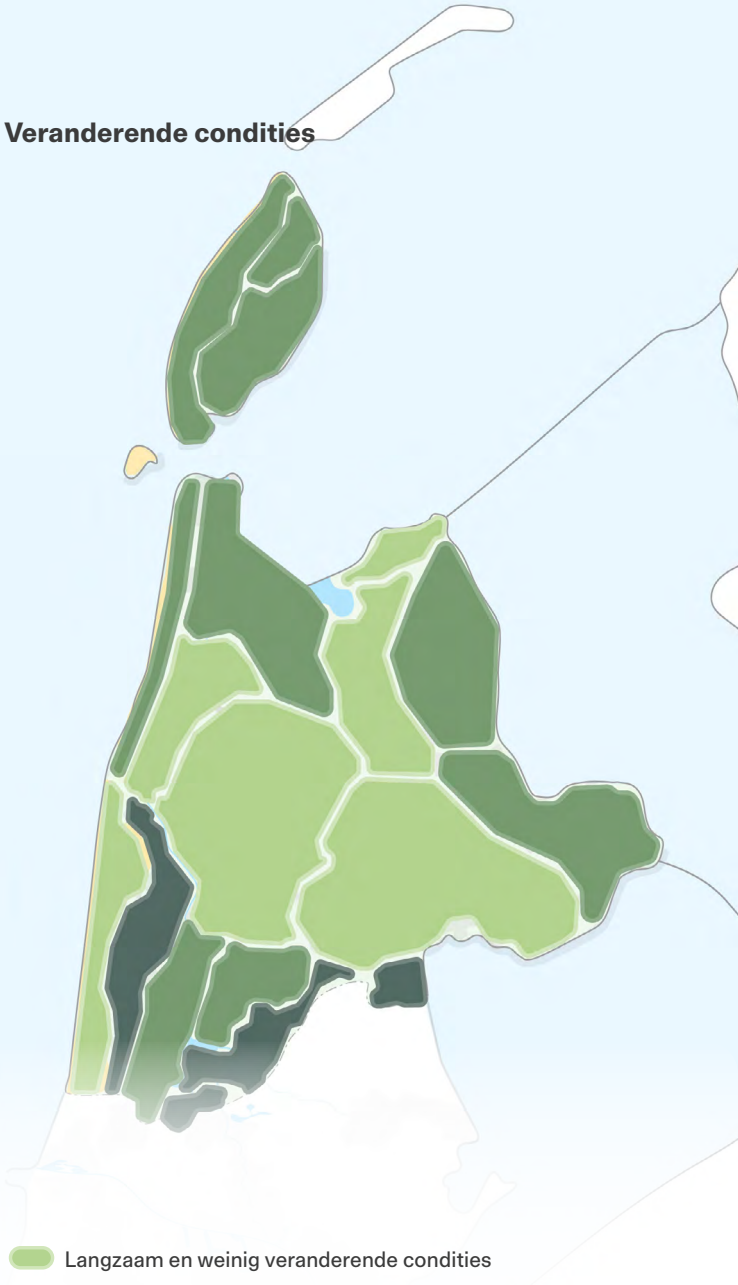

Langzaam en weinig veranderende condities

Veranderende condities waar anticipatie nodig is

Snel veranderende condities waar aanpassing noodzakelijk is

Zie Concept Provinciale Omgevingsvisie Noord-Holland

Voor een integrale aanpak van het landelijk gebied werkt de provincie aan het Programma Landelijk Gebied (PLG). Daarbij ligt de nadruk op wettelijke opgaven en haalbare maatregelen op korte termijn op het gebied van:

- natuur en stikstof (verbeteren van Natura 2000 natuurkwaliteit, stikstofdruk verminderen, herstelmaatregelen in natuurgebieden),
- waterkwaliteit (het halen van doelen uit de Kaderrichtlijn Water, het verminderen van nutriënten en vervuiling uit landbouw en het herstel van watersystemen),
- bodem en klimaat (omgaan met bodemdaling in veenweidegebieden, klimaatadaptatie en waterbeheer),
- landbouwperspectief (verduurzaming van landbouw en vrijwillige transitie via innovatie, extensivering, verplaatsing),
- een beleefbaar landelijk gebied (recreatieruimte en erfgoed).

Het PLG kan daarnaast helpen om het Natuurnetwerk Nederland (NNN) sneller of slimmer te realiseren, bijvoorbeeld door natuurontwikkeling te koppelen aan watermaatregelen of landbouwtransitie. Het PLG richt zich in Noord-Holland Noord in het bijzonder op gebieden waar landbouw, water en natuur elkaar raken en waar relatief snel stappen gezet kunnen worden. In de binnenduinrand ligt daarbij een duidelijke prioriteit, met de Weidse Polders bij Bergen als belangrijk voorbeeld. Hier werken provincie, gemeente, hoogheemraadschap en terreinbeheerders samen aan een gebiedsvisie, onder meer gericht op natuurherstel, verbetering van waterkwaliteit, perspectief voor de landbouw en versterking van het landschap en recreatiemogelijkheden. Dit gebied kan uitgroeien tot een voorbeeld van hoe landbouw en natuur elkaar kunnen versterken in een open polderlandschap.

Ook in andere delen van de regio, zoals de Eilandspolder, werken betrokken partijen aan het beschermen van weidevogels (bijvoorbeeld via het Aanvalsplan Grutto) en andere kwetsbare soorten en aan het verbeteren van de kwaliteit van natuur- en landbouwgebieden. Daarbij ligt de nadruk op het versterken van de groenblauwe dooradering van het landschap: meer samenhang tussen sloten, oevers, natuurgebieden en agrarische percelen. Deze verbindingen vergroten de biodiversiteit en dragen tegelijk bij aan waterkwaliteit, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk landschap. Ook de overgangen tussen duinen en het achterliggende polderlandschap bieden kansen om natuurgebieden beter te verbinden met het agrarisch gebied en zo het Natuurnetwerk Nederland verder te versterken.

Elders in de regio, buiten de zogenaamde prioritaire gebieden van het PLG, kiezen provincie en de PLG-partners in veel gevallen voor een aanpak die uitgaat van vrijwilligheid en initiatieven uit het gebied. Nieuwe natuur- en landschapsmaatregelen worden waar mogelijk gekoppeld aan andere opgaven, zoals waterbeheer, klimaatadaptatie, recreatie of agrarische bedrijfsontwikkeling. In plaats van grootschalige integrale gebiedsprocessen wordt in veel gevallen gewerkt met een lichtere vorm van samenwerking: gebiedsprocessen ‘light’, waarin overheden, agrarische ondernemers, natuurorganisaties en andere betrokkenen samen zoeken naar kansen die passen bij het gebied. Op die manier ontstaat ruimte voor lokale initiatieven en maatwerk, terwijl tegelijk stap voor stap wordt gewerkt aan een sterker ecologisch fundament onder het agrarische landschap van Noord-Holland Noord.

Waddenkust en Waddenbaai

Ook de ontwikkeling van de Noord-Hollandse Waddenkust en Waddenbaai past binnen de bredere regionale koers naar een toekomstbestendig en productief landschap, een gezonde leefomgeving en sterke recreatieve en groenblauwe netwerken. Met het Ontwikkelperspectief geven wij ook richting aan keuzes over recreatie, omgevingskwaliteit, natuur, water en recreatieve verbindingen in dit deel van de regio.

We sluiten onder andere aan op de Agenda voor het Waddengebied 2050. Daarin zijn breed gedragen denkrichtingen en strategieën geformuleerd voor de ecologische, recreatieve en economische ontwikkeling van het gehele Waddengebied. Dat is ook van belang voor de regionale ontwikkeling van

Noord-Holland Noord, omdat hoge regionale ambities voor bijvoorbeeld wonen en werken ook extra inzet vragen op recreatieve en groenblauwe netwerken, natuurontwikkeling en het watersysteem – wezenlijke onderdelen van de kwaliteit van de leefomgeving. Zo verbinden wij de Waddenkust en Waddenbaai sterker met het gezamenlijke verhaal van Noord-Holland Noord.

Onder meer via de versterking van ecologische en recreatieve verbindingen langs de Noordboog van Noordzeekust naar Wieringen en het rondje Waddenbaai wordt uitvoering gegeven aan de ambities van Noord-Holland Noord en het Waddengebied.

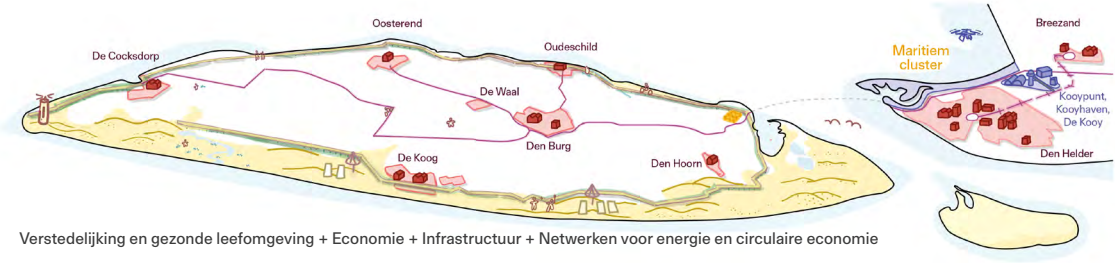

Verstedelijking en gezonde leefomgeving + Economie + Infrastructuur + Netwerken voor energie en circulaire economie

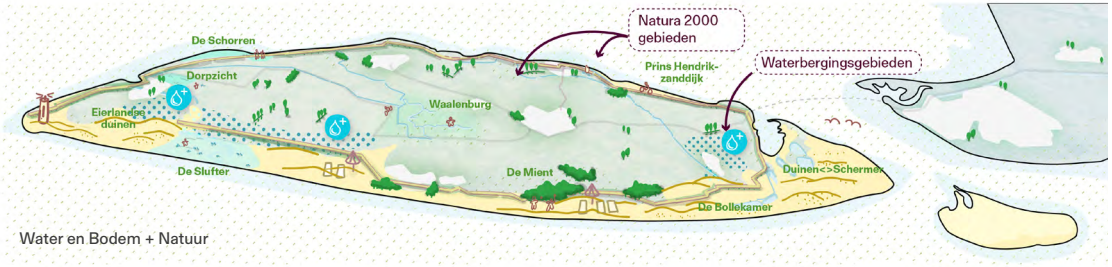

Water en Bodem + Natuur

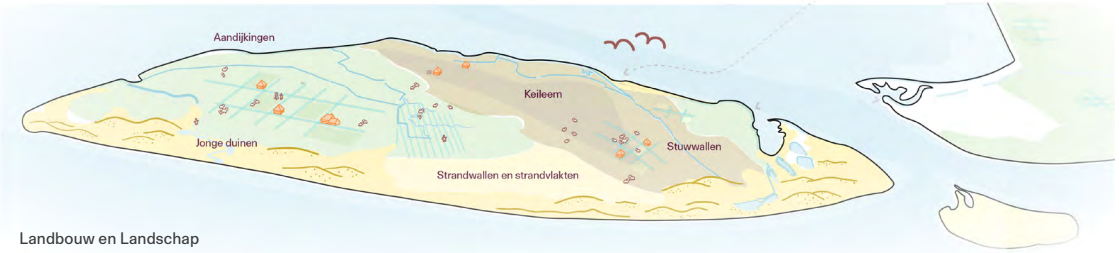

Landbouw en Landschap

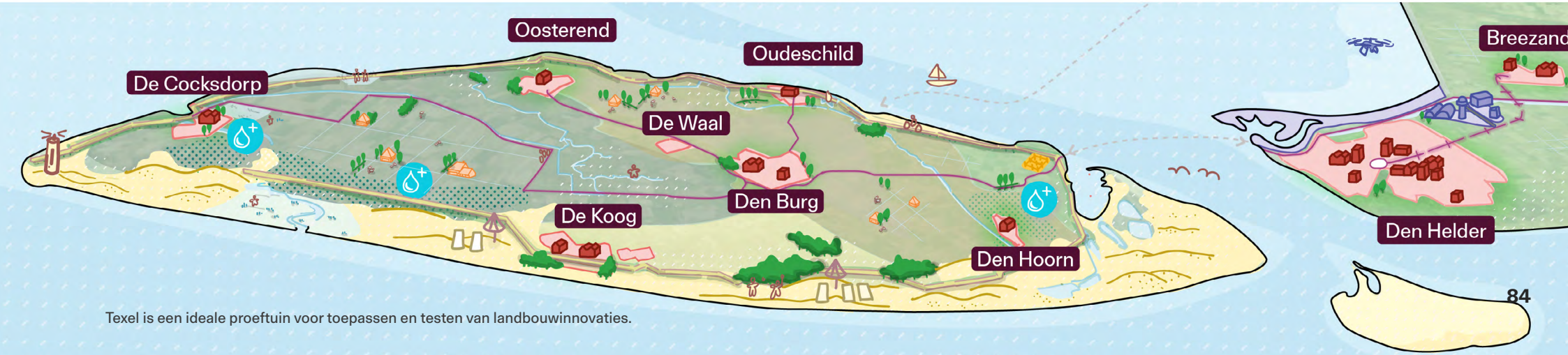

Texel is een ideale proeftuin voor toepassen en testen van landbouwinnovaties.

Hoofdstuk 5

Koers houden en uitvoeren

Na het onderschrijven van het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord beschikt de regio over een gezamenlijke koers voor de ruimtelijke ontwikkeling. Om deze koers de komende jaren vast te vasthouden en gezamenlijk bij te sturen wordt hieronder het advies gegeven om de bestuurlijke samenwerking in NHN te verstevigen met een integraal bestuurlijk platform. De regio NHN werkt op dit moment aan haar regionale samenwerking via het proces van de kwartiermaker. Door een integraal bestuurlijk platform in te richten kunnen de basisregio's samen met de trekkers van de thematische platforms in Noord-Holland Noord de staat van de regio en de ontwikkeling van deze koers bespreken, koers houden en bijsturen waar en wanneer dat nodig is. Tevens wordt geadviseerd om hierbij ook het hoogheemraadschap en het Rijk, t.w. het coördinerende ministerie van BZK/VRO, onderdeel te maken van dit Integrale bestuurlijke platform. Met een integraal bestuurlijk platform als bestuurlijke opdrachtgever kan dit Ontwikkelperspectief NHN concreet worden uitgewerkt in een Uitvoeringsagenda Noord-Holland Noord.

Koers houden

Noord-Holland Noord heeft al enige jaren ervaring in het werken als één gezamenlijke regio. Eind november 2025 hebben de zeventien gemeenten en de provincie een bestuurlijke stap gezet. De regio bestendigt haar samenwerking met een publieke stuurgroep als opdrachtgever. De bestuurlijke samenwerking staat stevig met drie bestuurlijke platforms voor de thema's wonen, mobiliteit en economie. Daarbij kent de regio NHN ook haar eigen energieregio als bestuurlijk platform voor dit thema.

Een integrale koers vasthouden en bijsturen zoals hier beschreven in dit Ontwikkelperspectief NHN vraagt om periodiek bestuurlijk overleg. Daarom wordt geadviseerd om tweemaal per jaar een integraal bestuurlijk platform te organiseren waarbij de trekkers van de thematische platforms samen met wethouders ruimte uit de basisregio's, de gedeputeerde en de hoogheemraad gezamenlijk de 'Staat van de Regio' te bespreken en richting te geven. De thematische platforms zijn onze speerpunten en blijven thematisch verantwoordelijk, maar met een integraal platform kan de regio gezamenlijk sturen op samenhang en integrale aanpak.

In een integraal bestuurlijk overleg gaat het in essentie om de volgende vragen: ligt de regio NHN op koers? Waar staan wij met thema's als woningbouw, mobiliteit, economie en energie?

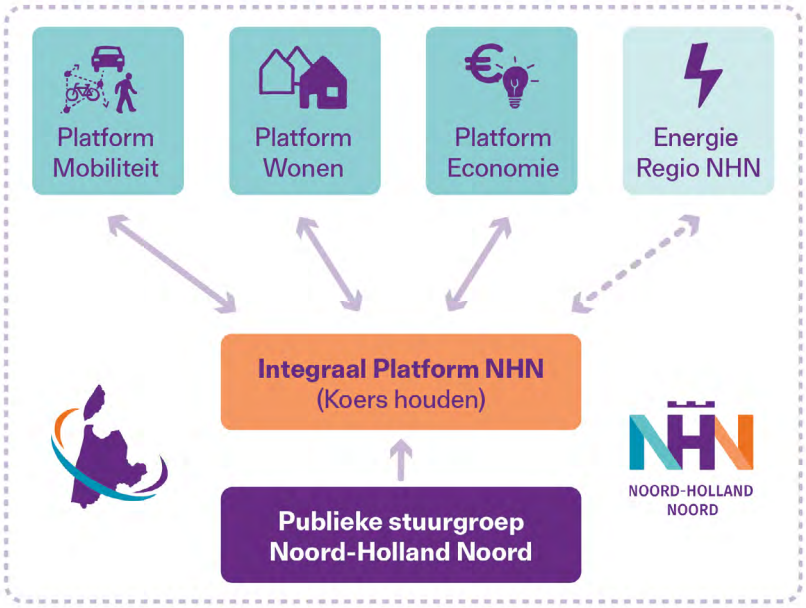

Figuur: Het advies vanuit dit Ontwikkelperspectief is om de komende jaren integraal koers te houden en bij te sturen met behulp van een Integraal bestuurlijk Platform NHN.

Waar loopt het goed, en waar loopt het vast? En waar moeten wij dan de komende periode extra aandacht aan geven? Dit integrale overleg over de staat van de regio zal bij voorkeur tweemaal in het jaar plaatsvinden. Eenmaal waarin de regio zelf de stand van zaken opmaakt, eenmaal samen met het Rijk om vanuit integraal perspectief deze koers van Rijk en regio levendig te houden en waar mogelijk een impuls te geven aan deze gezamenlijke aanpak en ambitie. Dit advies wordt aangeboden aan de kwartiermaker die verantwoordelijk is voor het proces om met de regio NHN de regionale samenwerking stap voor stap op te bouwen.

Uitvoeren

Om de ambities van dit Ontwikkelperspectief uit te voeren, wordt deze koers voor de komende jaren uitgewerkt in een Uitvoeringsagenda NHN. Deze uitwerking wordt gedaan in samenwerking met de thematische platforms, die met thematische hoofdstukken cruciale bouwstenen leveren voor deze integrale Uitvoeringsagenda NHN.

De thema's wonen en mobiliteit hebben de afgelopen jaren al een stevige basis gelegd voor regionaal handelingsperspectief. Voor woningbouw liggen meer dan voldoende plannen klaar die worden uitgewerkt tot project- en investeringsbesluiten. Zodra aan alle voorwaarden is voldaan, kan tempo worden gemaakt in de uitvoering. Vanuit het Platform Mobiliteit kunnen we samen met het Rijk stap voor stap toewerken naar het verbeteren van de bereikbaarheid in Noord-Holland Noord, gebaseerd op reële behoeften en verwachte ontwikkelingen. De Bereikbaarheidsvisie NHN met de bereikbaarheidsagenda, en de kansenkaart uit de 'Analyse regionale weerbaarheid en veerkracht Noord-Holland Noord' leggen daarvoor de basis en met het Ontwikkelperspectief NHN leggen we de stip aan de horizon nog wat verder in de toekomst.

Voor Economie wordt in deze koers een grote ambitie neergelegd, die vraagt om verdieping, uitwerking, en een duidelijke positionering van het economische domein binnen de bredere regionale samenwerking in NHN.[33] Om als regio de ambitie richting meer werkgelegenheid waar te maken, is voor economie een sterkere inhoudelijke agenda nodig waarmee intensief wordt samengewerkt met vele partijen vanuit het (beroeps)onderwijs, de arbeidsmarkt en het bedrijfsleven. Platform Economie is hierin de aanjager en coördinator zoals bijvoorbeeld bij het behouden en ontwikkelen van bedrijventerreinen en werklocaties. Besluitvorming vindt uiteindelijk plaats in gemeenteraden en provinciale staten waar de ruimtelijke bevoegdheden zijn belegd. Het Rijk kan deze richting steunen als zich concrete kansen voordoen, bijvoorbeeld kansen voor het versterken van innovatieclusters of kansen die ontstaan via nationale opgaven. Het Rijk kan bijdragen aan het verzilveren van zulke kansen.

Kortom, het vaststellen van dit Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord is slechts een eerste stap die vraagt om vervolg: enerzijds inrichting van integrale regionale samenwerking met aanhaking van het Rijk, en anderzijds uitwerking van deze koers tot een integrale Uitvoeringsagenda NHN. Daar gaat de regio NHN in 2027 verder mee aan de slag.

6 Bijlagen

Bijlage 1: Eerste bestuurlijke atelier over Energie en Economie

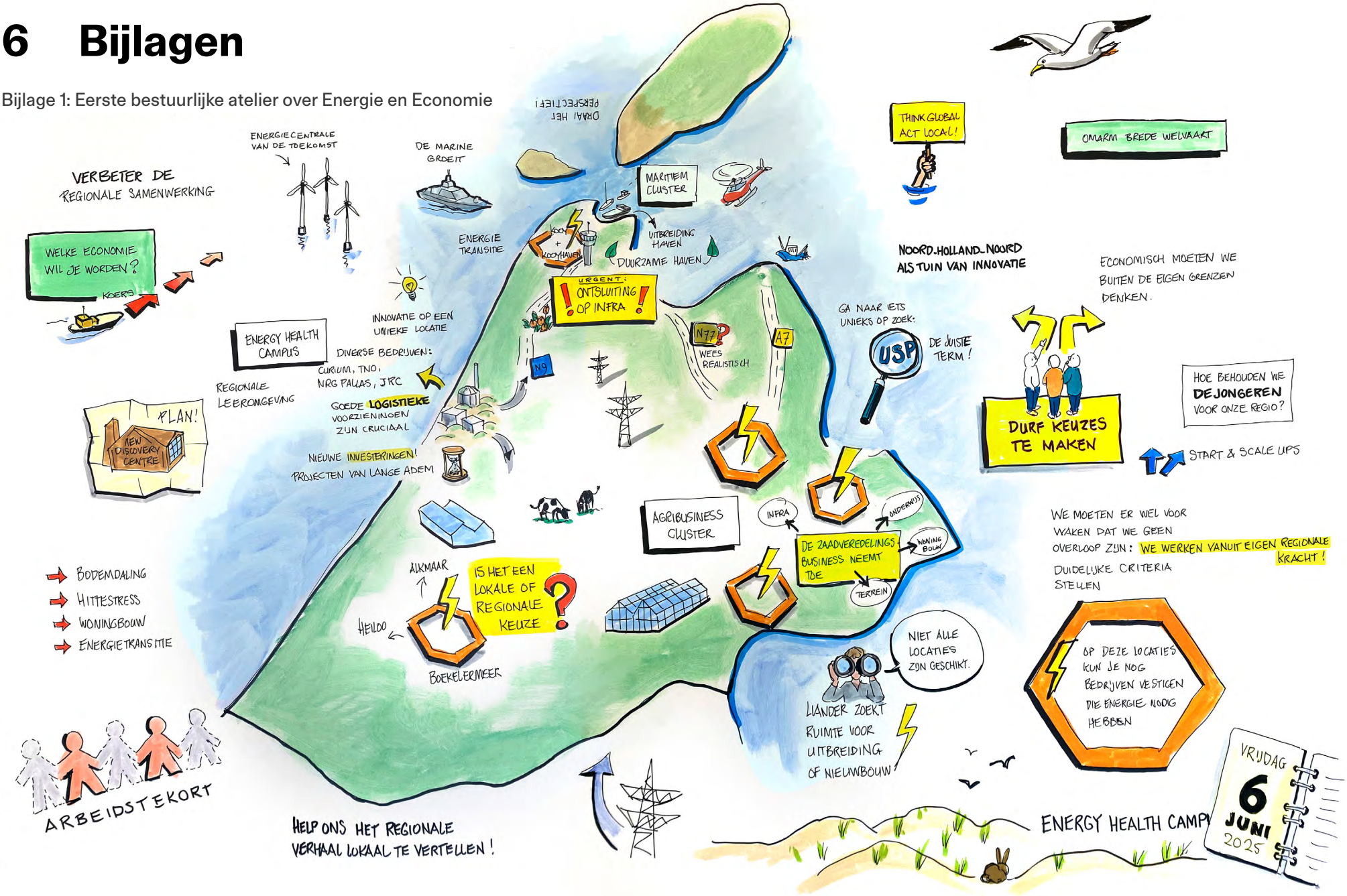

DOZYIMPRESSIONS.NL

ONTWIKKELPERSPECTIEF NOORD-HOLLAND-NOORD
WIE HEBBEN WE NODIG EN WAT HEBBEN WE NODIG?
INZICHTEN EN KENNISOVERDRACHT NODIG
AGRI TECH KAN SNELLER INNOVEREN DAN REGELGEVING TOELAAT.
KAN NHN DEZE SECTOR NIET STIMULEREN ALS EEN STARTUP SECTOR ?
DE OVERHEID MOET ALS PARTNER NAAST DE INNOVATIEVE INITIATIEVEN STAAN.
HOOG KENNISNIVEAU
BELANG VAN DE LANDBOUW IN DE NOORDKOP
GUNSTIG KLIMAAT
BELANGRIJK THEMA: VOEDSELZEKERHEID
HOOG AANDEEL TUINBOUWGEWASSEN
VERWEVENHEID MET KENNISINSTITUTEN EN TOELEVERANCIERS
MEER DAN GEMIDDELD HOGE PRODUCTIEWAARDE PER HECTARE IN NHN
DECISIO
HHNK
WATERSCHAP WAARSCHUWT VOOR DREIGEND WATERTEKORT
EXTREMER WEER:
IN 2050 HEBBEN WE EENS PER 5 JAAR WATERTEKORT. (NU EENS PER 20 JAAR)
DE INVLOED VAN WATERKWALITEIT EN KLIMAATVERANDERING OP DE LANDBOUW
NIKS 20 SCHOON ALS REGENWATER
BUFFER
KUNNEN WE VERDER INPOLDEREN?
DAN AAN DE ZOUTE KANT.
ZEESPIEGEL STIJGING
UITBREIDING DUINEN?
BIOLOGISCH ALS HET KAN, CHEMISCH ALS HET MOET
BOLTHA: WE TELEN STERKERE GEWASSEN DIE MINDER GEWASBESCHERMINGS-MIDDELEN NODIG HEBBEN
GEWASBESCHERMINGSMIDDELEN MOETEN WORDEN TERUGGEDRONGEN
ALLEEN DE BEDDEN WATER, EN BEMESTING, NIET DE PADEN ⇒ BESPAART VEEL.
ONTTREKKINGSVERBOD: GRASLAND IS SNEL AAN DE BEURT
VAN RUGGENTEELT NAAR BEDDENTEELT
VASTE RIJPADEN
KLAAS SCHENK
ZOETWATERBOER
NU VOOR ONSZELF, MAAR HET PLAN WAS VOOR DE HELE POLDER
AUTONOOM OP WATER
AUTONOOM OP ENERGIE!
EFFICIENTER.
HOGERE DIJKEN!
IS HET MOGELIJK OM HET IJSSELMEER OP DIEPTE TE BRENGEN?
BLUE VAN HET IJSSELMEER AF!
NOORDZEE
BODEMDALING
VOEDINGSTOFFEN
IJSSELMEER
ZOETWATERBEL
LELIES KUN JE IN HET LAB VIRUSVRIJ HOUDEN
WE HEBBEN VISIE EN DAADKRACHT NODIG!
ZOETWATER-BEL
ZOETWATER BUFFER
DE HELFT VAN NEDERLAND GEBRUIKT DIT WATER
WATERTEKORT: ONZE KINDEREN WORDEN 'GETRAKTEERD' OP GIGANTISCH HOGE KOSTEN
LASERWIEDER
€1,5 MLN
OM ONKRUID TE BESTRIJDEN
TE HUUR
GROTERE BEL DRUKT VERZILTING VERDER NAAR BENEDEN
VERZILTING
ZUINIGER GEBRUIK
INNOVATIE IN vollegrondsteelt: met minder water en minder bestrijdings-middelen meer productie
DUURZAMER MODEL VAN HUISVESTING VOOR SEIZOENS-ARBEIDERS
MEER PILOTS!
PATER BROERSE
MET EEN MACHINE VAN EEN NOORSE STARTUP KUNNEN WE 90% MINDER BESTRIJDINGS-MIDDELEN GEBRUIKEN, MAAR DE REGELGEVING BLIJFT ACHTER.
BOER
ZON LICHT
CO2
WATER
GROND
LANDBOUWGROND IS SCHAARS
BALANS TUSSEN ECOLOGIE & ECONOMIE
MEER BEDRIJVEN BEZOEKEN IN DE REGIO. EN NEEM DE AMBTENAREN MEE.
SALTA
ONGELIJKE VERDELING VAN HET WATER IN DE ZOMER EN WINTER
ER ZIJN MOGELIJKHEDEN OM DE VERZILTING TEGEN TE GAAN.
PILOT WATEROPSLAG NODIG
MINDER NUTRIËNTEN
SAMENWERKING
IEDEREEN IN DE KETEN KAN EEN STAPJE DOEN
EXPERIMENT: TEXEL ZIEN ALS 1 ZOETWATERBOERDERIJ. WIE KOMT ONS HELPEN?
TEXEL
LEVEN VAN DE WIND
WIERINGERWERF
VRIJDAG 26 SEPTEMBER 2025
DOZYIMPRESSIONS.NL

ONTWIKKELPERSPECTIEF
NOORD-HOLLAND-NOORD
PROEFTUIN TEXEL
VERZILTING
ENERGIE ONAFHANKELIJK
ONDERZOEK NAAR STIKSTOF
KNOOP-PUNT?
WIERINGERMEER
ENERGIE-KNOOPPUNTEN
DEFENSIE
VOEDSEL
WATER
ENERGIE
DE RUIMTE IS BEPERKT..
WE MOETEN KEUZES MAKEN
VOLDOENDE TALENT: OPLEIDING & ONDERWIJS
ONDERWIJSINSTELLINGEN DIE PASSEN BIJ DE REGIONALE ECONOMIE
MEER DUIDELIJKHEID VOOR DE AGRARISCHE SECTOR!
WIJ ADEMEN OOK MEE MET DE RANDSTAD!
WOON WERK BALANS
WE HEBBEN HET RIJK KEIHARD NODIG, MAAR HET RIJK ONS OOK!
RUIMTE VOOR WEERBAARHEID
UITBREIDING DEFENSIE
LEEFMILIEU VOOR JONG EN OUD!
42000 WONINGEN!
GROEI IMPULS WONEN
AANTREKKELIJK RUIMTELIJK-ECONOMISCH VESTIGINGSKLIMAAT
VERSTEVIGEN VAN DE DUINENRIJ
RUIMTE VOOR (CIRCULAIRE) ECONOMIE
WONINGVOORRAAD DIE GOED AANSLUIT BIJ DE WOONBEHOEFTE
DEN HELDER
DUBBEL SPOOR
ZUUR
ZOET
Honing
NADELEN GLASTUINBOUW: KAN DAT GEBIED ANDERS GEBRUIKT WORDEN?
NATIONAAL BELANG
REGIONALE BEHOEFTE
DEZE REGIO IS TE BESCHEIDEN
ZOETWATERBUFFER
RUIMTE VOOR ENERGIE-HOOFDINFRASTRUCTUUR
OOST-WEST-VERBINDING
DATA CENTER
DATA CENTER
DATA CENTER
DENK NA OVER KLIMAATVERANDERING!
BIZ
ONDERSCHEIDEND
GEBRUIK JE REGIONALE KENNIS ALS ONTWIKKELKRACHT
WE KUNNEN LEREN VAN FOODVALLEY
VITALE NATUUR & RECREATIE-LANDSCHAP
VOEDSELZEKERHEID
KEUZES MAKEN IN BELANGRIJKE AGRARISCHE GEBIEDEN
VEILIGE & ROBUUSTE INFRASTRUCTUUR VOOR PERSONEN EN GOEDEREN
RUIMTE VOOR DIGITALE CONNECTIVITEIT
DEZE REGIO IS WEL EEN BADKUIP, HÈ
VRIJDAG 28 NOVEMBER 2025
Theater COOL Heerhugowaard
DOZYIMPRESSIONS.NL

Congres Krachtig Noord-Holland Noord: “Samenwerken, ruimte maken en aanpoten”

14 november 2025

Op vrijdag 14 november 2025 kwamen bestuurders, politici, ambtenaren en vertegenwoordigers van bedrijven en organisaties bijeen tijdens het congres Krachtig Noord-Holland Noord. Centraal stond de intensieve samenwerking tussen de regio’s Kop van Noord-Holland, Regio Alkmaar, Regio Westfriesland, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en de provincie Noord-Holland.

Onder het motto ‘samenwerken, ruimte maken en aanpoten’ werden de grote regionale uitdagingen besproken: woningbouw, bereikbaarheid, landbouw, water, natuur, economie, energie en defensie. De uitkomsten van de gesprekken vormen de basis voor het Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord, waarin partijen vastleggen hoe zij de komende jaren samen optrekken.

Keuzes maken
Tijdens de opening schetste Esther Rommel, gedeputeerde van de Provincie Noord-Holland, de urgentie: “Als we alle ambities willen realiseren, komen we 27% aan grondoppervlakte tekort.” Petra Bais, wethouder van Den Helder en voorzitter van de stuurgroep van het Ontwikkelperspectief, benadrukte dat het daarom belangrijk is om keuzes te maken. Dat moet in gezamenlijkheid gebeuren: “Deze opgaven overstijgen gemeentelijke en regionale grenzen. We moeten het samen doen.”

Anja Schouten, burgemeester van Alkmaar en voorzitter van Krachtig Noord-Holland Noord, voegde toe dat democratische borging cruciaal is: “We moeten gemeenteraden en Provinciale Staten goed betrekken bij deze besluiten.”

Cultureel geograaf Lisa Timmerman van Stichting Mooi Noord-Holland wees op de rijke geschiedenis van het gebied. Het uitdagende landschap heeft door de eeuwen heen een cultuur van “lef, inventiviteit en aanpoten” gevormd. Die mentaliteit kan van pas komen bij het aanpakken van de ruimtelijke uitdagingen van nu.

Ugur Pekdemir, coöperatief directeur van de Rabobank Noord-Holland Noord, hield een inspirerend betoog waarin hij de regio’s opriep om de krachten te bundelen. Volgens hem zit de kracht in een combinatie van ‘leiderschap en coalitievorming’ en is het hard nodig om allemaal hetzelfde verhaal te gaan vertellen.

Succesvolle samenwerking
In het afsluitende panel deelden sprekers uit andere regio’s hun ervaringen. Arie Slob, speciaal gezant van de Regio Zwolle, benadrukte dat intrinsieke motivatie de sleutel is: “Je moet echt gemotiveerd zijn om vol voor samenwerking te gaan.” Emiel Reiding, voormalig directeur van de Metropoolregio Amsterdam (MRA), voegde toe: “Gemeenten moeten inzien dat wat goed is voor de regio, ook goed is voor henzelf.”

Lousanne Boeijen, directeur van het programmabureau Noordzeekanaalgebied (NZKG), riep de aanwezigen op om te werken aan een gemeenschappelijk verhaal: “Zorg dat iedereen uit de regio dat verhaal straks kan vertellen, met duidelijke doelen.”

Vervolg
De komende periode gaan de gesprekken verder, met als doel te komen tot een Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord. Dit document zal als leidraad dienen voor de samenwerking in de regio op de grote thema’s. De betrokken partijen blijven in gesprek om de ambities waar te maken.

Congres Energie

Congres Landbouw en Water

Colofon

Dit is een product van de regio NHN, opgesteld, met betrokkenheid van het Rijk, in opdracht van de volgende partijen:

Gemeenten in de Regio Alkmaar:

- Gemeente Alkmaar
- Gemeente Bergen
- Gemeente Castricum
- Gemeente Dijk en Waard
- Gemeente Heiloo
- Gemeente Uitgeest

Gemeenten in de Regio Kop van Noord-Holland:

- Gemeente Den Helder
- Gemeente Hollands Kroon
- Gemeente Schagen
- Gemeente Texel

Gemeenten in de Regio Westfriesland:

- Gemeente Drechterland
- Gemeente Enkhuizen
- Gemeente Hoorn
- Gemeente Koggenland
- Gemeente Medemblik
- Gemeente Opmeer
- Gemeente Stede Broec

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

Provincie Noord-Holland

Met medewerking van:

- PosadMaxwan,
- Bureau Westerlengte,
- MOOI Noord-Holland
- en iedereen die heeft bijgedragen in gesprekken en werkateliers.

Noten

[1]Zie tekst BOL september 2026

[2]Zie tekst BOL september 2026

[3]Een regio in balans is mede van belang vanwege de capaciteit van de verkeersverbindingen naar het zuiden, en dan vooral de tunnels onder het Noordzeekanaal. Het Rijk geeft aan op lange termijn geen middelen te hebben om de infrastructuur richting de MRA te versterken. Vooral rond het Noordzeekanaal zijn dan zeer kostbare investeringen nodig. In het Vista-model van de Ontwerp-Nota Ruimte beschrijft het Rijk Noord-Holland Noord als regio om in de toekomst verder te 'versterken'. Daarin wordt voor woningbouw ingezet op 'passend bij de veranderende demografische omstandigheden en de toekomstige werkgelegenheid'. De regio Noord-Holland Noord betreurt dit, en heeft in haar reactie aan het Rijk gevraagd om ook op langere termijn gestimuleerd te worden volgens de strategie 'stimuleren' van het Vista-model, gericht op 'doorontwikkelen naar meer complete regio's met evenwichtige mix aan wonen, werken, voorzieningen en groen'. In dit Ontwikkelperspectief beslechten wij deze tegenstelling nog niet, maar scharen wij regio en Rijk achter een gemeenschappelijke opgave, het verbeteren van de woon-werkbalans – als noodzakelijke voorwaarde om een toekomstige generatie de keuze te bieden om in de toekomst meer of minder woningen in deze regio te ontwikkelen.

[4]Voor meer inzicht: lees het rapport 'Noord-Holland Noord als tuin van innovatie' (2023) van RaboResearch.

[5]Idem

[6]RaboResearch draagt In het rapport 'Groeien en bloeien in de tuin van innovatie' (2025) het thema weerbaarheid voor als verbindend narratief voor de regio Noord-Holland Noord. In 'Op weg naar een Ontwikkelperspectief voor NHN' maken wij daarin een eerste stap. Deze kan in het definitieve Ontwikkelperspectief NHN nadrukkelijker worden uitgewerkt.

[7]In het rapport-Wennink 'De route naar toekomstige welvaart' (2025) worden vier domeinen genoemd om op in te zetten. Op al deze domeinen beschikt Noord-Holland Noord over sterke innovatieve clusters: Digitalisering & AI (Agriport en regio Alkmaar); Veiligheid & Weerbaarheid (Maritiem Cluster Den Helder); Energietechnologie (Maritiem Cluster, Agriport, Boekelermeer) Life Sciences & Biotechnologie (Energy & Health Campus Petten, en de zaadveredelingsbedrijven verenigd onder de naam Seed Valley).

[8]Zie rapport Raboresearch 'Noord-Holland Noord als tuin van Innovatie' (2023) waarin het MKB wordt beschreven als 'hidden champion' van deze regio.

[9]Gezonde leefomgeving en kwetsbaarheid Noord-Holland Noord: een ruimtelijke analyse, RIVM (december 2024); https://geoapps.noord-holland.nl/app/glo_nhn/documents/glo_Noord_Holland_Noord.pdf

[10]Bij een gezonde leefomgeving hoort ook het veilig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, zodat agrariërs en omwonenden geen nadelige gevolgen ervaren voor hun gezondheid. In Noord-Holland is onrust ontstaan over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Ten tijde van het opstellen van het RIVM-rapport was er onvoldoende kennis om een relatie te leggen tussen gewasbeschermingsmiddelen en gezondheid op populatieniveau.

[11]TwynstraGudde e.a., 'De spoorlijn Amsterdam - Heerhugowaard als Regionale Ontwikkelingsas' (2024): "Kenmerkend voor de corridor is de asymmetrische belasting: waar in de ochtendspits zuidwaarts de bezetting piekt tussen de 90 en 100 procent, blijft de noordwaartse capaciteit onderbenut met slechts 30 tot 40 procent bezetting." Ook in de richting Hoorn-Enkhuizen is sprake van zo'n asymmetrische belasting.

[12]De Voorzet, Ruimtelijk Economische Agenda voor Holland boven het Noordzeekanaal (2026). Economisch Forum. In deze Voorzet gaan ondernemende partijen dieper in op de economische kansen in deze regio en de randvoorwaarden die daarvoor nodig zijn.

[13]Deze aanpak op meerdere lagen is gebaseerd op 'The New Geography of Jobs' (2013) van Enrico Moretti. Moretti maakt onderscheid tussen werk op basis van verdienvermogen. In innovatiesectoren is het verdienvermogen het hoogst. Het geld dat daar verdiend wordt, creëert de economische basis voor andere sectoren zoals productieve, consumptieve en verzorgende diensten. The New Geography of Jobs verklaart hiermee de magneetwerking van werkgelegenheid in gebieden met grote innovatiekracht van de nieuwe economie. Voor regio's die meer werkgelegenheid willen aantrekken, is daarom innovatie en daarmee verdienvermogen een startpunt voor een economische strategie.

[14]Voor meer achtergrond over creatieve wijken zie: Ruimte voor de Economie van Morgen, gemeente Amsterdam (2017).

[15]Behoefteraming werklocaties NHN. Stec groep (2025).

[16]In deze kaart worden Bedrijventerreinen getoond waar de komende jaren uitbreiding kansrijk is, of besproken kan worden. Het is niet de taak van een regionaal document om hierin te besluiten, dat besluit is aan gemeenteraden. Vandaar dat deze kaart alleen een overzicht van mogelijke kansen toont, die via regionale afstemming voor lokale besluitvorming kunnen worden voorgedragen.

[17]Scenexus en Arup, Knelpunten infrastructuur en bereikbaarheid, analyse regionale weerbaarheid en veerkracht Noord-Holland Noord. Definitief rapport, 5 juni 2026.

[18]https://www.westfriesebedrijvengroep.nl/kansenkaart-voor-bestuurders-sed-gemeenten/

[19]Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord (2025).

[20]Witteveen + Bos, CLM en Decisio, Economisch onderzoek landbouw Noord-Holland Noord (2025).

[21]Witteveen + Bos, CLM en Decisio, Economisch onderzoek landbouw Noord-Holland Noord (2025).

[22]Deze wettelijke verplichtingen vloeien voort uit regelgeving waarover op Europees niveau afspraken zijn gemaakt, bijvoorbeeld aan de Natuurherstelverordening, de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

[23]De provinciale Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018) geeft gebiedsgerichte en ontwikkelingsgerichte beschrijvingen en biedt daarmee toepasbare informatie over de manier waarop ruimtelijke ontwikkelingen kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving.

[24]Bijvoorbeeld het Natuurnetwerk Nederland, de Bijzondere Landschappen in het provinciale beleid en de Unesco-werelderfgoedstatus van de Waddenzee.

[25]RaboResearch, Groeien en bloeien in de tuin van innovatie (2025).

[26]Versterken en uitbouwen van het innovatief ecosysteem van het Maritiem Cluster naar analogie van andere clusters in NL vraagt om meer diversiteit aan bedrijvigheid én om een betere samenwerking met alle onderwijslagen. Dit vraagt de komende jaren om verdere verdieping en uitwerking.

[27]In het najaar wordt hiertoe een bijlage toegevoegd van het mobiliteits-onderzoek ‘weerbaarheid en veiligheid’

[28]Regioadvies Programma Verbindingen Aanlanding Wind Op Zee (VAWOZ) & 380 kV Netuitbreiding Noord-Holland-Noord (december 2025), opgesteld door provincie Noord-Holland in afstemming met gemeentes en waterschap. Het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft het advies niet onderschreven en heeft aangegeven de locatiekeuze voor de Wieringermeer onverstandig te vinden vanuit het perspectief van Water en Bodem. Ook de gemeente Alkmaar heeft het advies niet onderschreven, en de gemeente Hollands Kroon heeft één onderdeel ervan niet onderschreven.

[29]Werkboek Wieringermeer – werken aan een handelingsperspectief voor de polder, Werkplaats Wieringermeer MooiNL, 2025.

[30]Besluit Kwaliteit Leefomgeving, par. 5.1.7.7.

[31]Zie rapport-Wennink ‘Ruimte naar toekomstige welvaart’ (2025).

[32]Zie https://agriculture.ec.europa.eu/overview-vision-agriculture-food/vision-agriculture-and-food_nl#about-the-vision

[33]Zie reactie Ambtelijk Overleg Economie op hoofdstuk 5

Rondvraag SP – vergunning villa's Ruïne van Brederode

Onlangs is de vergunning afgegeven voor de bouw van enkele villa's bij de Ruïne van Brederode. In de beantwoording van de schriftelijke vragen die door SP en D66 gesteld waren was te lezen dat GS daar stappen tegen zouden nemen. Nu de vergunning is afgegeven wil ik van de gedeputeerde weten wat GS gaan doen (of misschien al gedaan hebben)

(Wellicht overbodig om te melden dat er voor het aantekenen van bezwaar 24 december de uiterste datum is)